KEESINGS HISTORISCH ARCHIEF

GEÏLLUSTREERD DAGBOEK
VAN HET HEDENDAAGS
WERELDGEBEUREN
MET VOORTDUREND BIJGEWERKTE
ALFABETISCHE INDEX

SYSTEMEN KEESING / OPGERICHT 1911
AMSTERDAM-ANTWERPEN

POLITIEKE OMMEKEER IN AUSTRALIË

Vervroegde parlementsverkiezingen in Australië hebben de Labourpartij na een regeringsperiode van nog geen vier jaar opnieuw de oppositie ingestuurd, waarin deze partij vóór de stembuszege van dec. 1972 23 jaar had vertoefd. (zie pag. 15/3)

Op 16 dec. 1975, toen nog drie zetels in het Huis van Afgevaardigden onbeslist waren, was de zetelverdeling in het Huis vergeleken met de situatie tevoren als volgt:

	nieuw	oud
Liberalen	67	41
Labour	34	65
Country Party	23	21

De zetelverdeling in de Senaat was toen:

	nieuw	oud
Liberalen	29)	
Country Party	6)	30
Labour	27	27
Onafhankelijken	1	3
Onbeslist	1	—

Hoewel Labour blijkens opiniepeilingen in de loop van 1975 aan populariteit zozeer had ingeboet, dat een nederlaag bij eventuele vervroegde verkiezingen als zeker werd aangenomen, had de politieke situatie een geheel nieuwe aspect gekregen door de ontwikkeling, die aan de oorsprong van de gang naar de stembus op 13 dec. 1975 lag: het ontslag van de Labourregering van premier Gough Whitlam op 11 nov. door de gouverneur-generaal, sir John Kerr. Dat gebeurde nadat de Senaat, waarin de oppositie — ondanks de vervroegde verkiezingen van 18 mei 1974 (pag. 700-1974) — een kleine meerderheid had, de begroting van de regering blokkeerde, waardoor het land onbestuurbaar dreigde te worden, aldus *NRC/H'* blad (13-12-1975). Dit blad voegde daar in zijn commentaar aan toe:

,,De beslissing van Kerr om Whitlam te ontslaan, een interim-regering van oppositieleider Fraser in te stellen en vervroegde verkiezingen uit te schrijven, was zeer omstreden en leek Labour aanvankelijk geen politieke windeieren te gaan leggen.

Telkens weer hamerde Whitlam in het begin van zijn campagne op het thema van de ongrondwettigheid van het ontslag van zijn regering, en op het feit dat het electoraat bij deze verkiezingen de ,,democratie terug moest winnen". En aanvankelijk leek het er op dat Labour op een golf van verontwaardiging tegen de conservatieven en van sympathie van de kiezers naar de overwinning zou worden gedragen.

De opwinding over de ,,rechtse coup tegen Labour" duurde echter niet zo lang dat Whitlam dat thema tot het eind toe kon blijven bespelen. Vooral niet toen bleek dat Fraser — hoewel retorisch de mindere van de Labourleider toch een politiek zwaargewicht — al heel snel in zijn campagne was overgeschakeld op de abominabele staat van de Australische economie. De verantwoordelijkheid voor die toestand schoof hij natuurlijk Labour in de schoenen.

Fraser kon daarbij op gemakkelijke oratorische successen bogen Australië heeft dit jaar te kampen met minstens 12% inflatie, 300.000 werklozen (bijna 5% van de werkende bevolking) en een tekort op de betalingsbalans van op z'n minst 4,5 mrd dollar. Dat alles leverde Fraser de ammunitie om een frontale aanval te richten tegen het beleid dat Labour de afgelopen drie jaar heeft gevoerd, waarbij hij gemakshalve de algehele mondiale recessie buiten beschouwing liet.

Veel Australiërs die nog twijfelden over hun keuze lijken daardoor de beslissing te hebben genomen om te opteren voor de ,,bread and butter"-politiek die Fraser propageert: verbetering van de concurrentiepositie van de Australische bedrijven door het nemen van fiscale maatregelen, terugschroeven van de overheidsuitgaven, en herstel van het vertrouwen in de economie..."

Ook onenigheid binnen en financiële schandalen rond het kabinet-Whitlam hadden Labour geen goed gedaan.

Een overzicht van de voorafgaande politieke ontwikkelingen in 1975 volgt hieronder.

Fraser oppositieleider

De 34-jarige Malcolm Fraser, een voormalige minister van defensie, werd op 21 maart 1975 tot leider van de Liberale Partij gekozen en daarmee tot leider van de oppositie in het Huis van Afgevaardigden.

Hij volgde Billy Snedden op, die deze functie sinds december 1972 had vervuld en op wiens leiderschap sinds eind 1974 in toenemende mate kritiek was geleverd. Dit leidde ertoe, dat Snedden op 21 maart een buitengewone bijeenkomst van de fractie van de Liberale Partij belegde. Daar werd het leiderschap vakant verklaard en werd Fraser met 37 stemmen tegen Snedden met 27 tot nieuwe leider gekozen.

Wijzigingen kabinet

Na het aftreden van de leider van de Labour Party in de Senaat, senator Lionel Murphy, als procureur-generaal i.v.m. zijn benoeming tot rechter bij het hooggerechtshof van Australië maakte premier Whitlam op 10 febr. 1975 de volgende mutaties bekend:

Keppel Enderby, voorheen minister van fabrieksnijverheid, wordt procureur-generaal en minister van douanezaken; senator Kenneth Wriedt, de minister van land-

Premier Malcolm Fraser met echtgenote.

bouw, wordt tevens Labour-leider in de Senaat; senator James McClelland, wordt in het kabinet opgenomen als minister van fabrieksnijverheid.

Eerder, op 24 nov. '74, had premier Whitlam aangekondigd, dat voor het einde van de parlementaire zitting in december vice-premier James Cairns zijn portefeuille van overzeese handel zou overdragen aan Frank Crean in ruil voor diens portefeuille van financiën. Op 11 dec. 1974 werden beide bewindslieden in hun nieuwe ambt beëdigd.

Op 5 juni 1975 maakte premier Whitlam een volgende, ingrijpender reorganisatie van zijn kabinet bekend, waarbij 12 van de 27 leden van portefeuille wisselden. Aanleiding tot deze reorganisatie was het aftreden op 2 juni van Lance Barnard als parlementslid (na ruim 20 jaar) en daarmee als minister van defensie. (Barnard werd vervolgens benoemd tot ambassadeur in Zweden, Finland en Noorwegen.) Eén nieuw kabinetslid werd benoemd, nl. de 45-jarige Labour-,,backbencher" Joseph Riordan. Als belangrijkste mutatie werd in de pers genoemd de ,,degradatie" van vice-premier James Cairns, die zijn portefeuille van financiën moest inwisselen voor die van milieuzaken. Door deze en andere mutaties werd de portefeuilleverdeling als volgt:

Premier - Gough Whitlam; vice-premier en minister van milieuzaken - James Cairns; financien - William Hayden (voorheen sociale zaken); overzeese handel - Frank Crean; defensie - William Morrison (wetenschap); noordelijk Australië - Rex Patterson (fusie van zijn twee vorige portefeuilles. noordelijke ontwikkeling en Northern Territory); landbouw en Labourleider in de Senaat - senator Kenneth Wriedt; speciale staatsminister - senator Douglas McClelland (media); eigendom en diensten, Labourleider in het Huis - Frederick Daly; buitenlandse zaken - Donald Willesee; politie en douanezaken - senator James Cavanagh (inboorlingenzaken): wetenschap en consumentenzaken - Clyde Cameron (arbeid en immigratie); stedelijke en regionale ontwikkeling - Thomas Uren; transport - Charles Jones; onderwijs - Kim Beazley: gezondheid - Douglas Everingham; media - Moss Cass (milieuzaken); fabrieksnijverheid - Lionel Bowen (speciale staatsminister); inboorlingenzaken - Leslie Johnson (huisvesting en bouwnijverheid); hoofdstad - Gordon Brvant; mineralen en energie - Reginald Connor; PTT - senator Reginald Bishop; toerisme en recreatie - Frank Stewart; procureur-generaal - Keppel Enderby (voorheen ook politie en douanezaken, een in april 1975 gevormd departement); repatriëring en compensatie, sociale zaken - senator John Wheeldon (repatriëring en compensatie): arbeid en immigratie - senator James McClelland (fabrieksnijverheid); huisvesting en bouwnijverheid - Joseph Riordan

Verlies Labour

Bij een tussentijdse verkiezing op 28 juni 1975 voor de vrijgekomen zetel van oud-minister Lance Barnard in het kiesdistrict Bass op Tasmanië werd deze zetel door een Liberale kandidaat met ca. 58% van de uitgebrachte stemmen gewonnen. Daarmee verloor Labour niet alleen een zetel, die zij 36 jaar bezet had. maar slonk ook haar meerderheid in het Huis van Afgevaardigden van 5 tot 3 zetels.

Eerder, op 7 dec. 1974, had Labour bij verkiezingen voor het parlement van Queensland een stemmenverlies van 16% geleden, waardoor de regerende Liberale-Nationale coalitie haar zeteltal van 47 tot 68 vergrootte, terwijl het aantal Labourzetels van 33 tot 12 afnam.

Kwestie *i.z.* buitenlandse leningen. Ontslag Cairns

Cairns' ,,degradatie" op 5 juni van ,,financiën naar milieuzaken — waardoor hij de eerste minister van financiën in Australië werd die heenging voordat hij een begroting had ingediend — werd gevolgd door zijn ontslag op 2 juli uit zijn functies ven vice-premier en minister van milieuzaken ,,wegens onjuiste praktijken bij het aantrekken van overzeese leningen".

Reeds op 5 juni had Cairns het Huis van Afgevaardieden meegedeeld, dat Whitlam hem als minister van financiën vervangen had, omdat hij volgens de premier onverstandig had gehandeld door buiten de gebruikelijke regeringskanalen om te trachten een buitenlandse lening te verkrijgen met behulp van een financier uit Melbourne, George Harris.

Cairns verklaarde, dat hij Harris een introductiebrief had gegeven om een onderzoek naar een mogelijke lening in het Midden-Oosten in te stellen namens de regering, maar dat hij hem daarin niet gemachtigd had tot onderhandelingen Die brief was uit zijn persoonlijk dossier gehaald, terwijl hij in Parijs een zitting van de OESO-ministerraad bijwoonde, en in bezit gesteld van het ministerie van financiën Vandaar was een verkorte versie naar de procureur-generaal gezonden, waaruit de essentiele paragraaf inzake de beperkte bevoegdheid voor Harris om te onderzoeken en niet te onderhandelen was verdwenen

Tijdens een persconferentie na zijn verklaring in het Huis zei Cairns nog, dat zijn regeling met Harris niet op het ministerie noch bij de premier bekend was, omdat hij de zaak ,,betrekkelijk onbelangrijk" achtte Ook stelde Cairns dat er met Harris niet specifiek over commissie was gesproken Wel had hij hem laten weten dat als zijn onderzoek in een lening met de regering zou resulteren, er de gebruikelijke commerciele vergoeding zou worden toegekend

Op 10 juni deelde premier Whitlam op een persconferentie mee, dat de brief aan Harris de enige reden was geweest voor het ontheffen van Cairns uit zijn ambt van minister van financiën.

De zaak kwam in een nieuw stadium, toen kranten in Sydney en Melbourne op 1 juli berichtten, dat Cairns' zoon Philip, die secretaris in de verkiezingsstaf van zijn vader was, en Juni Morosi*, Cairns' particuliere secretaresse, hadden trachten gebruik te maken van hun officiële functies om te onderhandelen over een lening uit Saoedi-Arabië en daarbij voor zich persoonlijk aanzienlijke commissies te bedingen. Volgens één bericht was een twaalfde deel van de lening bestemd voor een woningenproject in West-Melbourne, dat ontworpen was door een maatschappij, waarvan Philip Cairns directeur was.

Eveneens op 1 juli gaf premier Whitlam een verklaring uit, waarin hij James Cairns beschuldigde tegenover het parlement mededelingen te hebben gedaan, die strijdig waren met de inhoud van een brief van Cairns aan Harris d.d. 7 maart, waarin hij hem een commissie van 2,5% aanbood. Tevens stond in Whitlam's verklaring dat Philip Cairns zich op onjuiste wijze in een positie had doen belanden, waarin hij zijn functie bij het bureau van zijn vader kon gebruiken om winst te maken. Whitlam gaf James Cairns 24 uur de tijd om op bevredigende wijze een verklaring te geven voor de brief aan Harris en voor de rol van Philip in het aantrekken van leningen voor een particuliere ontwikkelingsmaatschappij. James Cairns antwoordde per brief op 2 juli. Hij stelde zich in het geheel niet te herinneren de bewuste brief te hebben getekend, maar zich duidelijk te herinneren die te hebben verworpen omdat hij die onaanvaardbaar achtte. Hij liet tevens weten niet van plan te zijn af te treden, omdat hij de kwestie in het parlement volgens zijn oprech-

* De voorgenomen benoeming van Juni Morosi tot lid van Cairns' staf op 2 dec. 1974 had reeds tot veel opschudding geleid. Door kranten en oppositieleden was beweerd, dat zij en haar echtgenoot betrokken waren in een onderneming, waarvan de activiteiten werden onderzocht door de New South Wales Corporate Affairs Commission, in het bijzonder de liquidatie ervan. Het rapport van deze commissie leverde volgens de toenmalige premier van Nieuw Zuid-Wales, Sir Robert Askin, geen gronden voor enige aanklacht en op 29 dec. deelde Cairns mee, dat Miss Morosi op haar besluit om voor de functie te bedanken was teruggekomen en nu als privé-secretaresse bij zijn staf zou komen.

te mening naar waarheid had beantwoord. Deze brief werd door Whitlam als ,,onbevredigend" van de hand gewezen. Daarop liet hij Cairns' benoeming als minister door gouverneur-generaal John Kerr intrekken.

Na verdere persberichten, waarin de minister van mine alen en energie, Reginald Connor, in verband werd gebracht met de affaire van de buitenlandse leningen, verdedigde premier Whitlam het regeringsbeleid tijdens een speciaal bijeengeroepen zitting van het Huis van Afgevaardigden op 9 juli, terwijl de leider van de oppositie, Malcolm Fraser, kritiek leverde op de methode van de regering om leningen aan ie trekken.

Whitlam ontkende dat de regering zich aan illegale praktijken had schuldig gemaakt bij het aantrekken van een eerste lening van $A 4 mrd en later van $A 2 mrd. Het zou onverantwoordelijk zijn geweest als men een ongevraagd aanbod van $A 4 mrd had genegeerd, dat in dec. 1974 was gedaan door Tirath Khemlani, een Pakistaanse bemiddelaar in Londen. Hem was daarvoor geen geld betaald noch zou dat gebeuren. aldus Whitlam. Als de lening tot stand gekomen was, dan zouden de uitgaven met dat geld onder controle van het parlement staan. Die uitgaven zouden moeten bijdragen tot het doel nl. het bezit van Australië's natuurlijke hulpbronnen (terug) te kopen en die te ontwikkelen, zoals de ontwikkeling van uranium-, aardgas- en steenkoolreserves.

Tijdens een speciale bijeenkomst van de Labourfractie op 14 juli werd Frank Crean, de minister van overzeese handel, gekozen tot plv. partijleider en daarmee tot vicepremier, nadat eerder een door Whitlam ingediende motie om de functie vakant te verklaren met 55 tegen 33 stemmen was aanvaard. Cairns, die zich bij deze verkiezing afzijdig had gehouden, nam met acht anderen wel deel aan de stemming over de vervulling van de vacature in het kabinet door zijn ontslag als minister van milieuzaken. Die stemming werd gewonnen door de afgevaardigde Joe Berinson.

Op 15 juli kwam het tot een botsing tussen Whitlam en de Senaat, die op 9 juli besloten had 12 hoge ambtenaren te horen als de regering dan nog niet had ingestemd met de benoeming van een koninklijke commissie. Premier Whitlam legde echter de ambtenaren het zwijgen op door zich te beroepen op het uitvoerende privilege. Hoewel de Senaat bepaalde dat zij alleen over de toepassing van dat privilege kon beslissen, weigerden de ambtenaren op 16 juli vragen te beantwoorden. Inmiddels had Labour op 12 juli ook haar meerderheid verloren in het Ruis van Afgevaardigden van Zuid-Australie. Wel bleef zij in die staat met 23 van de 47 zetels ivoorheen 26) aan de macht, maar zij was dan wel afhankelijk van de steun van het enige onafhankelijke parlementslid, dat tevoren uit de Labourpartij gestoten was vanwege zijn kandidatuur.

Aftreden *Connor*

Minister Connor verklaarde op 8 oktober dat zijn mandaat voor het aantrekken van leningen op 20 mei 1975 was ingetrokken, en dat hij sindsdien maar éénmaal telefonisch contact met Khemlani had gehad op diens initiatief en dat hij hem bij die gelegenheid verteld had dat hij niet langer bevoegd was om leningen te behandelen, Maar Khemlani, die op 10 okt. in Sydney was gearriveerd, stelde in een statutaire verklaring op 13 okt., dat hij tussen 20 mei en medio juni minstens 20 telefoongesprekken met Connor over leningen had gevoerd en hij produceerde 18 telesboodschappen, waarvan 10 erop leken te wijzen dat Connor de onderhandelingen aan de gang had trachten te houden nog tat begin oktober.

Nadat de Labourfractie op 14 okt. Whitlam's verzoek om Connor's aftreden had aanvaard, trad de minister tijdens die bijeenkomst af.

Senator Kenneth Wriedt werd op 14 okt. beëdigd als minister van mineralen en energie. Zijn vroegere portefeuille van landbouw werd overgenomen door Rex Patterson, die op zijn beurt als minister voor noordelijk Australië werd opgevolgd door Paul Keating, een nieuweling.

Senaat blokkeert begroting

Op 15 okt. besloot de oppositie van Liberalen en Country Party van haar meerderheid in de Senaat gebruik te maken om begrotingsvoorstellen van de regering op te houden. Dat gebeurde vervolgens bij drie gelegenheden, resp. op 16 okt., 22 okt. en 5 nov. 1975. Op 3 nov. was een poging om de constitutionele impasse te doorbreken mislukt.

Na een onderhoud met gouverneur-generaal Kerr zei Fraser toen, dat de oppositie de wetsontwerpen onmiddellijk wilde laten passeren als verkiezingen voor het Huis gelijktijdig zouden worden gehouden met die voor de helft van de Senaatzetels, welke voor 30 juni 1976 zouden moeten plaatsvinden. Dit voorstel werd door premier Whitlam verworpen, die op 5 nov. meedeelde dat hij nog minstens een jaar geen algemene verkiezingen wilde uitschrijven, welke pas uiterlijk medio 1977 moesten worden gehouden

Nadat een ontmoeting met Fraser op 11 nov. geen positief resultaat had opgeleverd, kreeg Whitlam de unanieme steun van zijn fractie voor een verzoek aan de gouverneur-generaal op 13 dec. verkiezingen voor de helft van de Senaatzetels uit te schrijven.

Kerr ontslaat regering

Toen Whitlam vervolgens op 11 nov. met dat voorstel bij Kerr arriveerde, werd hem meegedeeld dat zijn aanstelling tot premier was ingetrokken. Binnen een uur werd oppositieleider Fraser beëdigd als premier van een overgangsregering in afwachting van vervroegde verkiezingen voor de nog te ontbinden beide Huizen van het parlement.

In een verklaring motiveerde Sir John Kerr zijn beslissing o.m. als volgt:

,,Een regering die niet kan functioneren omdat haar de gelden voor de dagelijkse dienstverlening worden onthouden, moet algemene verkiezingen uitschrijven of aftreden ( ) Weigert de premier deze keus te maken — en dit is het geval met de heer Whitlam — dan dwingt mijn constitutionele plicht mij tot wat ik nu heb gedaan (.) Op geen enkel andere wijze had ik de zaak kunnen terugwijzen naar het Australische volk"

Kort na Fraser's beëdiging keurde de Senaat de betrokken wetsontwerpen binnen drie minuten goed. Een motie van Fraser i.z. de schorsing van het Huis werd door de Labourmeerderheid verworpen, waarop het Huis met 64 tegen 54 stemmen een motie aanvaardde, waarin geen vertrouwen in Fraser als premier werd uitgesproken en waarin de gouverneur-generaal werd verzocht Whitlam met de vorming van een nieuwe regering te belasten nu de wetsontwerpen waren aanvaard. Voordat de voorzitter van het Huis de gouverneur-generaal de motie kon overbrengen, was de proclamatie betreffende de ontbinding van beide Huizen al gepubliceerd.

Op 12 dec. 1975 maakte Fraser de samenstelling van zijn 15 leden tellend kabinet bekend. Vier ministers behoorden tot de Country Party (o.w. vice-premier Douglas Anthony); de overigen waren Liberalen. Na de beëdiging van zijn kabinet kondigde Fraser aan, dat de parlementsverkiezingen op 13 dec. zouden worden gehouden. (Op de verkiezingscampagne wordt in een volgende aflevering ingegaan.) (The Times, *Financial* Times, NZZ, *NRC/* H'blad, KCA)

(Vor. ber. pag. 700 e.v. - 1974)

WEST-EUROPA

NEDERLAND

MINIMUMLOON EN MINIMUMJEUGDLOON PER 1-1-1976

Per 1 jan. van elk jaar worden het minimumloon en minimumjeugdlonen aangepast aan de loonontwikkeling in de voorafgaande periode van mei t.e.m. okt. In de periode van april 1975 t.e.m. okt. 1975 zijn de lonen met 7,1% gestegen.

De bruto minimumloonbedragen voor werknemers van 23 jaar en ouder zullen derhalve per 1 januari 1976 worden verhoogd van f 1344,20 tot f 1440,40 per maand, van f 310,20 tot f 332,40 per week en van f 62,04 tot f 66,48 per dag.
De bedragen van het bruto minimumjeugdloon zijn per dezelfde datum:

Leeftijdscategorie	per maand	per week
22 jaar	f 1332,40	f 307,50
21 jaar	f 1224,30	f 282,90
20 jaar	f 1116,30	f 257,60
19 jaar	f 1008,30	f 232,70
18 jaar	f 900,30	f 207,80
17 jaar	f 792,20	f 182,80
16 jaar	f 684,20	f 157,90
15 jaar	f 576,20	f 133,00

De Wet minimumloon kent de algemene regel, dat bij een kortere arbeidsduur dan gebruikelijk het minimum(jeugd)loon naar evenredigheid lager is Deze regel is onder meer van toepassing op werknemers, die partieel leerplichtig zijn en een aantal dagen per week onderwijs volgen Om deze reden bedraagt het minimumjeugdloon voor een 16-jarige bij twee dagen partiële leerplicht en een werkweek van drie dagen 3/5 van de hierboven voor deze leeftijdscategorie genoemde bedragen, d w z f 410,52 per maand en f 94,74 per week (Ministerie van sociale zaken)

(Vor. ber pag 438/3-1975)

SOCIALE VERZEKERINGEN PER 1-1-1916

UITKERINGEN

AOW en AWW
Met ingang van 1 januari 1976 gaan de uitkeringen van de AOW en AWW. omhoog In de verhoging is naast de wettelijk voorgeschreven halfjaarlijkse aanpassing aan de loonontwikkelang een extra optrekking van de uitkeringen begrepen Deze extra-verhoging is nodig om de reeds geruime tijd bestaande praktische gelijkheid van het netto AOW-pensioen voor gehuwden aan het netto minimumloon per 1 januari 1976 te handhaven.

De nieuwe uitkeringen zijn als volgt:

A.O.W.	per jaar	per maand
Gehuwde bejaarden	f 12816,—	f 1068,—
Ongehuwde bejaarden	f 8898,—	f 741,50
A.W.W	**per jaar**	**per maand**
Wed. met kinderen	f 12816,—	f 1068,—
Wed zonder kinderen	f 8898,—	f 741,50
Wezen tot 10 jaar	f 2874,—	f 239,50
Wezen van 10 tot 16 J.	f 4236,—	f 353,—
Wezen van 16 tot 27 J	f 5520,—	f 460,—

Hierbij wordt opgemerkt, dat van 1 januari a.s af op het ouderdoms- en het weduwenpensioen loonbelasting zal worden ingehouden

PREMIES PER 1 JANUARI 1976
VOLKSVERZEKERINGEN

	Verschuldigd door werkgever	werknemer	Te betalen over ten hoogste
A.O.W.		10,4	
A.W.W.	—	1,5	f 35.600 per jaar
A.W.B.Z.	3,0		
A.K.W.	0,75	—	

WERKNEMERSVERZEKERINGEN

			Te betalen (bij 5-daagse werkweek) over ten hoogste:
Ziektewet (de percentages zijn voorlopig berekende gemiddelde; de feitelijke precentages verschillen per bedrijfstak)	7,45 p.m. *)	1,25 p.m. *	f 185,— per dag
Wet Arbeidsongeschiktheidsverzekering			f 185,— per dag
Verplichte Ziekenfondsverzekering (alleen bij vast loon van niet meer dan f 30.900 (was f 27.550)	4,8	4,8	f 101,— per dag
Werkloosheidswet **)	0,8	0,8	f 185,— per dag
Kinderbijslagwet loontrekkenden	2,7	—	f 185,— per dag

*) De premie van de Wet Arbeidsongeschikheidsverzekering is per 1 jan. 1976 vastgesteld op 10,2%. Aan de S.E.R. is inmiddels advies gevraagd omtrent de verdeling van de premielast over werkgevers en werknemers.

**) Evenals bij de Ziektewet betreft het hier een gemiddelde. De premie W.W. bestaat uit twee gedeelten. t.w. de premie voor de wachtgeldverzekering en de premie voor de werkloosheidsverzekering. Eerstgenoemde premie wordt bedrijfstaksgewijze vastgesteld. De premie voor de werkloosheidsverzekering bedraagt 1,6%. Hiervan komt 0,8% voor rekening van het Rijk; van de rest zijn werkgever en werknemer elk 0,4% verschuldigd.

KINDERBIJSLAGEN

De kinderbijslagen zullen per 1 januari a s met 7,1% worden verhoogd. Het betreft hier de wettelijk voorgeschreven halfjaarlijkse aanpassing aan de loonontwikkeling

	per kwartaal
Voor een 2e en 3e kind	f 288,60
Voor een 4e en 5e kind	f 384,54
Voor een 6e en 7e kind	f 425,88
Voor een 8e en elk daarop volgende kind	f 471,12

Als gevolg van de bevriezing van de kinderbijslag voor het eerste kind blijft deze bijslag gehandhaafd op f 164,58 per kwartaal.

WET OP DE ARBEIDSONGESCHIKTHEIDSVERZEKERINGEN (WA.O)

De uitkeringen krachtens de W.A.O., die zijn ingegaan vóór 1 januari 1976 zullen per deze datum worden verhoogd met 7,1%

MAXIMUM DAGLOON

Ook het maximum dagloon, waarnaar de uitkeringen en de premies ingevolge de W A O, de Ziektewet (Z W) en de Werkloosheidswet (WW) worden berekend, gaat omhoog Daarbij zal het maximum dagloon, dat geldt voor de berekening van de uitkeringen krachtens de W.A O de Z W. en de W W per 1 januari 1976 stijgen van f 172,91 tot f 185.19 Ook voor de berekening van de uitkeringen ingevolge de Wet Werkloosheidsvoorziening zal het maximum dagloon per 1 januari a.s. worden verhoogd tot f 185,19
Voor de berekening van de premies ingevolge de W A.O., de Z W. en de W W. zal het maximum dagloon ingaande 1 januari 1976 worden verhoogd tot f 185,—

ZIEKENFONDSVERZEKERING VOOR BEJAARDEN 1976

A Bejaardenziekenfondsverzekering

Evenals in vorige jaren geschiedde wordt door de regering uit de algemene middelen en door de Ziekenfondsraad uit de middelen van de verplichte ziekenfondsverzekering een extra bedrag voor de bejaardenverzekering ter beschikking gesteld ten einde de premiestijging voor de bejaardenverzekering met ingang van 1 jan. 1976 te beperken.

Bovendien heeft de regering besloten nog een extra-bijdrage beschikbaar te stellen teneinde de premie te reduceren. Deze extra reductie wordt verleend teneinde de z.g. A.O.W.-plus problematiek op te lossen. Vanaf 1 jan. 1976 zullen bejaarden met aanvullende inkomsten een hoger netto inkomen genieten dan de uitsluitend A.O.W.-trekkers. Dit wordt bereikt door (naast de extra verhoging van de A.0.W.-pensioenen) vanaf 1 jan. a.s. loonbelasting in te houden op de ouderdomspensioenen, door het uitbreiden van de per 1 jan. 1975 verleende extra reductie in de laagste premieklasse van de bejaardenziekenfondsverzekering tot de overige premieklassen en voorts door bij de toepassing van de extra reductieregeling op enkele punten af te wijken van de geldende inkomensgrenzen,

Met ingang van 1 jan. 1976 zal de toelatingsgrens voor de bejaardenziekenfondsverzekering worden vastgesteld op f 17.853,—.

De verzekerden in de bejaardenverzekering zulen voor 1976 de volgende premies verschuldigd zijn:

Ongehuwden

Inkomensklasse	Maandpremie
tot f 13.256	f 20,95
f 13.256 - f 13.696	f 41,80
f 13.696 - f 14.138	f 62,60
f 14.138 - f 15.996	f 83,40
f 15.996 - f 17.853	f 83,40

Gehuwden

Inkomensklasse	Blaandpremie
tot f 13 256	f 20,95
f 13256 - f 13 696	f 41,80
f 13 696 - f 14 138	f 62,60
f 14 138 - f 15 996	f 83,40
f 15 996 - f 17 853	f 125,05

B. premiereductieregeling voor gehuwde bejaarden in de vrijwillige verzekering Bij de oplossing van het A.O.W.-plus vraagstuk is voor gehuwde bejaarden die niet verzekerd zijn krachtens de bejaardenziekenfondsverzekering. een tweetal premieklassen met gereduceerd tarief geschapen in de vrijwillige verzekering. Hierdoor hebben vrijwel alle bejaarden met een inkomen (in 1976) dat niet meer bedraagt dan 70% van de loongrens van de verplichte ziekenfondsverzekering voordeel van deze premiereductie.
Aldus zullen gehuwde bejaarden in de vrijwillige verzekering met een inkomen dat niet hoger is dan 21.630 de volgende premie verschuldigd zijn (tenzij de premie van het fonds lager is):

Inkomensklasse	Maandpremie
f 17.853 tot f 19.742	f 155,—
f 19.742 tot f 21.630	f 180,—

PREMIEREDUCTIEREGELING VOOR NIET-BEJAARDEN IN DE VRIJWILLIGE ZIEKENFONDSVERZEKERING

De gereduceerde premie voor gehuwden beneden de 65 jaar met een inkomen over 1975 tot f 16.500 is vastgesteld op f 48,15. Dit premiebedrag geldt ook voor alle meeverzekerde, studerende, invalide en het huishouden meeverzorgende kinderen tussen 16 en 27 jaar.
De regering heeft besloten een extra bedrag beschikbaar te stellen voor het verlenen van premiereducties aan vrijwillig verzekerde echtparen, waarvan de man de leeftijd van 65 nog niet heeft bereikt en waarvan het inkomen in 1975 ligt tussen f 16.500 en f 19.300 per jaar. Ook alleenstaanden met een inkomen tussen deze grenzen komen voor de reductieregeling in aanmerking als zij tevens premie verschuldigd zijn voor een meeverzekerd kind in de leeftijd van 16 tot 27 jaar.
De premies zijn aldus:

Inkomen in 1975	Maandpremies verzekerden van 16 jaar en ouder
tot f 16.500	f 48,15 *)
f 16.500 - f 17.900	f 77,50 **)
f 17.900 - f 19.300	f 90,— **)

*) Dit bedrag geldt ook voor alle meeverzekerde, studerende, invalide en het huishouden meeverzorgende kinderen tussen 16 en 27 jaar.
**) Tenzij de premie van het ziekenfonds lager is.

EIGEN BIJDRAGEREGELING IN HET KADER VAN DE ALGEMENE WET BIJZONDERE ZIEKTEKOSTEN

Met ingang van 1 jan. 1976 gelden de volgende bedragen:
Ongehuwden: Het minimaal ter vrije besteding overblijvende bedrag wordt verhoogd tot f 208,50 per maand: de eigen bijdrage tot f 524,50.
Gehuwden: Het minimaal ter vrije besteding overblijvende bedrag wordt verhoogd tot f 417,— per maand: de eigen bijdrage tot f 634,— per maand.

BELGIË

KAMERDEBAT OVER **WATERVERDRAGEN**

De drie Belgisch-Nederlandse verdragen betreffende resp. het Maaswater, het Baalhoekkanaal en de Bocht van Bath, die op 19 juni 1975 door de voorzitters van de twee delegaties werden geparafeerd (zie pag. 596/2-1975), zijn op 4 dec. 1975 ter sprake gekomen in de Kamer n.a.v. interpellaties door de Antwerpse leden H. Schiltz (VU), W. Geldolf (BSP) en T. Declercq (CV P) en door het Luikse lid J. M. Dehousse (BSP).
De Antwerpse kamerleden drongen eensgezind aan op de spoedige bekrachtiging door de regering van de verdragteksten en zeiden dat de haven van Antwerpen het Baalhoekkanaal en de rechttrekking van de Bocht van Bath nodig heeft. Zij toonden zich verbaasd over de Waalse kritiek op de verdragen, inzonderheid op het verdrag op het Maaswater, en waren vooral ontstemd over de negatieve verklaringen van minister van openbare werken Defraigne en van de staatssecretarissen Knoops en Gol, alle drie Walen, die bij diverse gelegenheden betoond hadden, dat de regering niet gebonden werd door het paraferen.
Dehousse zette de Waalse bezwaren uiteen en herinnerde aan de afwijzende houding van de Waalse Gewestelijke Economische Raad d.d. 15 sept. en 10 okt. 1975. Hij voerde aan dat Wallonië niet werd betrokken bij de onderhandelingen en dat de regering aldus de wet op de regionalisering had miskend. Tenslotte vroeg hij dat het verdrag op het Maaswater zou worden gescheiden van de twee overige verdragen. A. Bila (RW) steunde dat standpunt en zei dat Wallonië gehandicapt zou worden in zijn industriële ontwikkeling, indien het door het verdrag verplicht zou worden zuiver Maaswater te leveren aan Nederland.
Bila besloot: „Het gaat hier niet om Belgische, maar om Vlaamse verdragen.
Indien Vlaanderen bepaalde voordelen nastreeft, dan moet het ook de nadelen daarvan dragen en moet het ook de prijs betalen. Wij zullen, wat het waterprobleem betreft, geen duimbreedte toegeven. Het is een casus belli zowel op het communautaire vlak als op het regeringsvlak".
In zijn antwoord gaf prem. Tindemans eerst een geschiedkundig overzicht van de onderhandelingen, die leidden tot de parafering van 19 juni 1975. Dan vatte hij de verdragen als volgt samen:
„Het Maasverdrag biedt eindelijk de mogelijkheid om de Maas te normaliseren en te herwaarderen. Daarop werd sinds lang van Waalse zijde aangedrongen Aan de andere kant moeten een aantal verbintenissen tegenover Nederland worden ingeiost.
Wat Baalhoek betreft, krijgen wij een toegang tot de Schelde over Nederlands grondgebied, maar moeten in ruil economische en milieubepalingen aanvaarden, die de Antwerpse industrie en de ontwikkeling van de haven op de linkeroever onderwerpen aan preciese voorwaarden.
Door het afsnijden van de bocht van Bath verkrijgen wij een betere vaarweg op de Schelde, mits een grondige verbetering van de kwaliteit van het Scheldewater."
Tindemans zei verder:

- dat de geparafeerde teksten het Rijk alleen zullen binden, nadat ze zullen ondertekend zijn door de gevolmachtigden van de regering en goedgekeurd door het parlement;
- dat de betwisting die gerezen is na de parafering, geleid heeft tot de oprichting d.d. 4 sept. van een ministerieel comité ad hoc, dat verslag zal uitbrengen bij de regering, zodra zijn werkzaamheden ten einde zijn;
- dat de onderhandelingen begonnen op een ogenblik dat België staatkundig nog unitair was, maar dat de regionalisering de toestand sindsdien grondig gewijzigd heeft, en dat de regering thans zoekt naar de procedure om met de Gewestraden een gesprek op gang te brengen over die punten van de verdragen, die onder de bevoegdheid van de Gewestraden vallen;
- dat de geparafeerde teksten nog grondig zullen worden onderzocht, maar dat de regering daar haast zal achter zetten;
- dat hij weigerde het feit te dramatiseren, dat in de regering over de verdragen uiteenlopende meningen bestaan.

Na dat antwoord werd door de fractievoorzitters van de regeringsgezinde partijen de gebruikelijke „eenvoudige motie van vertrouwen" ingediend; de tekst werd echter niet mede-ondertekend door het RW-fractievoorzitter.
De volgende dagen kwam het tot gesprekken achter de schermen, ten einde ook het RW te betrekken bij de vertrouwensmotie. Dat leidde tenslotte op 11 dec. tot de indiening van volgende meerderheidsmotie die goedgekeurd werd met 102 tegen 65 stemmen bij 9 onthoudingen:

„De Kamer, gehoord hebbende de interpellaties van de heren Schiltz, Geldolf,

Dehousse en Tijl Declercq betreffende de Belgisch-Nederlandse verdragen i.v.m. de aanleg van het Baalhoekkanaal, de rechttrekking van de bocht van Bath en het Maaswater; is van mening dat de uitvoaringsmaatregelen van de wet van 1 aug. 1974 met name de gewesten betrekken bij de internationale onderhandelingen over de waterproblemen: constateert uat de haveninfrastructuur in België van nationaal belang is; stelt vertrouwen in de regering om in dat vooruitzicht het waterbeleid voort te zetten overeenkomstig de akkoorden die het gevolg zijn van de wet van 1 aug. 1974; en gaat over tot de orde van de dag."

Namens de CVP-fractie deed T. Declercq vlak voor de stemming opmerken dat de woorden die verwijzen naar het nationaal belang van de haveninfrastructuur, betekenen ,,dat het Baalhoekkanaal en de afsnijding van de bocht van Bath niet behoren tot de geregionaliseerde materies."

BAUDRIN ONTSLAGEN

Verkeersminister Chabert heeft op 12 dec. meegedeeld dat hij bij MB de administrateur-generaal van de RTT, Germain Baudrin (52), m.i.v. 5 dec. 1975 uit zijn functie ontslagen heeft. Baudrin werd in 1970 tot het hoogste ambt van de Regie voor telegrafie en telefonie benoemd. Volgens Chabert zijn er voldoende administratieve redenen, die het ontslag rechtvaardigen. Baudrin die op 18 juni veroordeeld werd tot vier jaar gevangenisstraf (zie pag. 425/1-1975) en tegen dat vonnis in beroep ging, heeft laten weten dat hij bij de Raad van state de nietigverklaring van de ministeriële beslissing zal vorderen. Hij noemt het besluit strijdig met de wet, ook reeds omdat de minister weigerde hem te ontvangen en aldus de rechten van de verdediging geschonden werden.

DOODSTRAF

Naar aanleiding van de terechtstellingen in Spanje en de daarover ontstane polemiek tussen voor- en tegenstanders van de doodstraf, heeft senator **A.** van Ooteghem (VU) in een schriftelijke parlementaire vraag geïnformeerd naar het aantal terechtstellingen die in België werden bevolen ingevolge vonnissen van militaire rechtbanken.

Minister Vanderpoorten (justitie) heeft geantwoord dat sedert sept. 1944 in totaal 242 personen (onder wie vier vrouwen) werden terechtgesteld: 4 in 1944, 67 in 1945, 48 in 1946, 66 in 1947, 45 in 1918, 11 in 1949 en 1 in 1950.

DE EVOLUTIE VAN LAND- EN TUINBOUW

Het aantal land- en tuinbouwbedrijven evolueerde de jongste jaren als volgt:

1959: 269.069
1972: 165.386
1973: 156.244
1974: 150.945
1975: 144.200 (voorlopige raming)

(In die cijfers zijn zowel de beroepsbedrijven als de gelegenheidsbedrijven begrepen; in de statistiek worden echter alleen bedrijven opgenomen die een verkoopsactiviteit uitoefenen.)

De totale beteelde oppervlakte op 15 mei 1975 wordt geraamd op 1.479.400 ha. Van 1959 tot 1974 is de Belgische landbouwoppervlakte met ca. 10% verminderd. Het aandeel van het landbouwdomein in de totale kadastrale oppervlakte van het land (3.051.485) ha) bedraagt geen 49% meer, tegenover 54,4% in 1959. De gemiddelde bedrijfsoppervlakte in de verkoopactieve sector overschrijdt in 1975 enigszins de 10 ha. (In 1974: 9,9 ha.) Voor de beroepslandbouw afzonderlijk bedraagt het gemiddelde iets meer dan 15 ha.

EVOLUTIE VAN DE ARBEIDSKRACHTEN

a) aantal vast tewerkgestelden, met % bedrijfshoofden :

1962	**272 035**	**61,2**
1972	148.888	71,4
1973	140.532	71,7
1974	136.218	71,6

b) aantal niet vast tewerkgestelden:

1962	**158.818**	
1972	**103.003**	
1973	**93.108**	
1974	**94.176**	(voorlopige raming)

TEELTEN:

In de verkoopsactieve sector evolueerde de indeling van de beteelde oppervlakte als volgt:

	1972		1973		1974	
	ha	o	ha	%	ha	%
Blijvend grasland	**722 276**	47,5	**720 175**	47,7	**714 316**	47,7
Tijdelijk grasland	**45 821**	3,0	**40 908**	2,7	**38 265**	2,6
Voederwortelgewassen	**28 566**	1,9	**27 577**	1,8	**26 927**	1,8
Groenvoeders	**51 937**	3,4	**55 685**	3,7	**63 029**	4,2
Subtotaal - directe voederwinning	**848.600**	55,8	844.345	55,9	842.537	56,3
Tarwe	**204 048**	13,4	193.434	12,8	190.333	12,7
Andere graangewassen	**258 202**	17,0	254.311	16,8	245.427	16,4
Suikerbieten	100 **518**	6,6	104.411	6,9	105.091	7,0
Aardappelen	**36.670**	2,4	42.569	2,8	40.201	2,7
Andere landbouwteelten	**17.195**	1,1	14.413	1,0	17.655	1,2
Subtotaal - specifieke akkerbouw	**616 633**	40,5	**609 138**	40,3	**598 707**	40,0
Groenten in open lucht	**24 273**	1,6	**26 858**	1,8	**28 980**	1,9
Openluchtfruit (1)	17 **710**	1,2	**16 868**	1,1	**16 175**	1,1
Andere openluchttuinb	**2 960**	0,2	**3 078**	0,2	**3** 156	0,2
Teelten onder beschutting (2)	**1770**	0,1	2 001	0,2	**2 019**	0,1
Subtotaal - tuinbouw voor de verkoop	**46.713**	3,1	**48 805**	3,3	**50.330**	3,4
Andere grondbestedingen (3)	**8 618**	0,6	**7 985**	0,5	**5 386**	0,3
Totale beteelde oppervlakte	**1.520 564**	100,0	1.510.273	100,0	1.496.960	100,0

(1) Inbegrepen aardbeien.
(2) Glas-plastiek.
(3) Tuinbouw voor eigen gebruik, wijnenaanplantingen, teeltvrij gelaten gronden

VEEHOUDERIJ

	1959	1973	1974
Runderen	**2 642 957**	**2 963 376**	**3 044 010**
Varkens	**1 426 929**	**4 633 780**	**5 026 348**
Leghennen	**6 165 988**	**12 798.411**	**12 864 628**
Paarden	**173 987**	**55 134**	**52 964**

(Bron: Regeringsverslag van **29** oktober **1975** over de evolutie van de land- en tuinbouweconomie).

BENELUX

TOPCONFERENTIE IN BRUSSEL

Op 20 en 21 oktober 1975 is voor het eerst in vijf jaar een Benelux-topconferentie gehouden, waaraan werd deelgenomen door de regeringsleiders van de drie landen, t.w. Joop den Uyl voor Nederland. Leo Tindemans voor België en Gaston Thorn voor Luxemburg. Daarnaast waren in totaal nog 30 ministers en staatssecretarissen uit de drie landen naar Brussel gekomen.

Het doel van de conferentie was om de Benelux te reactiveren.

Nederland heeft zich steeds op het standpunt gesteld dat een regeringsconferentie — de laatste werd gehouden in Luxemburg in 1970 (pag. 788/1-'70) weinig zin had als er geen redelijke kans was dat overeenstemming zou worden bereikt over het „fiscale dossier", d.w.z. over de gelijktrekking van de accijnzen en btw-regelingen om de laatste economische belemmeringen aan de binnengrenzen van de Benelux te kunnen opheffen.

Wat de accijnzen betreft liggen België en Nederland praktisch gelijk maar Luxemburg niet.

Voordat de conferentie begon overlegden de drie ministers van financiën over dit punt. Luxemburg zegde daarbij toe de accijnzen te zullen optrekken in een overgangsperiode die varieert van 1 tot 5 jaar.

Voor sigaretten zou de oplossing gevonden kunnen worden in het gelijktrekken van de consumptieprijzen.

Verder werd er in Brussel overlegd hoe de drie partners kunnen komen tot een betere coördinatie van het beleid inzake het leefmilieu, ruimtelijke ordening, verkeer, industrieprijs- en energiebeleid, buitenlandse economische betrekkingen, financiële en monetaire politiek en sociaal beleid. Verder werd gesproken over rationalisatie van de werking van de Benelux-organen en versterking van de positie van het secretariaat-generaal dat onder leiding is gekomen van de Nederlander drs. E. Kruijtbosch. Drs. Kruijtbosch werd op 17 juli benoemd als opvolger van dr. C. D. **A.** baron van Lynden, die eervol ontslag kreeg.

Aan het eind van het overleg werd een verslag gepubliceerd waaruit bleek tot welke resultaten men t.a.v. van bovenvermelde punten was gekomen.

Zowel de Belgische als de Nederlandse premier lieten zich overigens in gematigde bewoordingen uit over de conferentie.

„Het resultaat is inderdaad niet denderend", aldus Tindemans.

Zijn Nederlandse collega was iets positiever Hij zei dat het veelvuldige contact tussen ministers en ambtenaren het op elkaar afstemmen van het beleid in de drie landen in tal van sectoren sterk heeft bevorderd.

„Wat echter de besluitvorming in vele sectoren aangaat is er een duidelijke evolutie te constateren van Benelux naar de Europese Gemeenschap"

Een van de punten waarover geen overeenkomst kon worden bereikt was het ontwerp van tekst over het leefmilieu De Waalse leden van het kabinet-Tindemans verzetten zich tegen de goedkeuring van het aan de conferentie voorgelegde milieudocument met het argument dat hen onvoldoende tijd was gelaten tot bestudering,

De bezwaren van de Walen waren voornamelijk gericht tegen te voorgestelde maatregelen om tot zuivering van het oppervlaktewater te komen. Zij vrezen dat daardoor teveel schoon water aan de Maas wordt onttrokken tot schade van de Waalse industrie. Vandaar ook het verzet in Wallonië tegen het ontwerp van het Nederlands-Belgische verdrag inzake het Maaswater dat op 19 juli 1975 werd geratificeerd (pag. 596/2-'75).

Besloten is slechts dat de doelstellingen, uitgangspunten en het programma van concrete werkzaamheden inzake in Benelux te voeren milieubeleid voor 1 januari 1976 zullen worden vastgesteld, een datum die in een bui van optimisme lijkt te zijn bepaald

Wel verzekerd het slotcommuniqué dat er zoveel mogelijk concrete afspraken zullen worden gemaakt ter bestrijding van milieuvervuiling In het bijzonder zal vermeden worden dat de partners via grensoverschrijdende milieuvervuiling het milieu over en weer zouden aantasten Met het oog daarop zal een prealabele consultatieprocedure bepaald worden „Een stuk gemeenschappelijkheid is in beweging gekomen" meende premier Den Uyl te kunnen toelichten

Ruimtelijke ordening

Ten behoeve van de coordinatie van de ruimtelijke ordening zal volgens besluit van de regeringsconferentie een gemeenschappelijke structuurnota voor het Beneluxgebied worden opgesteld Voor de grensregio's zullen structuurschetsen worden voorbereid

Uitgangspunten voor beleid inzake te verwachten ontwikkelingen van het verkeer en het vervoer in het Benelux-gebied, op middellange termijn, zullen worden geformuleerd

Gezamenlijk zal worden onderzocht of het mogelijk is dat supersnelle treinen het Benelux-grondgebied bedienen en welke verbindingen eventueel tot stand moeten worden gebracht Bij dit ondersoek dient rekening te worden gehouden met de grote investeringen, het relatieve belang voor Benelux als alleen maar vervoer van personen wordt beoogd en het uitstel van de bouw van een Kanaaltunnel

Aan Benelux-coördinatie van de luchtvaart-infrastructuur wordt groot belang gehecht, maar over de sainenwerking tussen luchtvaartmaatschappijen heeft de conferentie het niet gehad

Overleg werd ook afgesproken inzake de tracékeuze van grensoverschrijdende bundelingen van buisleidingen voor vloeibare en andere produkten met de bedoeling om tot bindende afspraken te komen

Industriepolitiek

In het besluit van de regeringsconferentie over de industriepolitiek wordt o a gezegd dat de drie regeringen studies overeen zijn gekomen betreffende de toestand van de prognoses voor, alsmede het op middellange termijn te voeren beleid in bepaalde bedrijfstakken. Begonnen zal worden met de sectoren in moeilijkheden, in het bijzonder de textielindustrie, de schoenenindustrie cri de industrie van de synthetische vezels

De regeringen zullen op grond van te verrichten studies nagaan of en in hoeverre voor bepaalde sectoren en produkten gemeenschappelijke afspraken inzake prijsbeleid kunnen worden bereikt

In onderlinge coordinatie willen de regeringen komen tot maatregelen ter versterking van de exportpositie van de Beneluxlanden en zij besloten tot nauwere coordinatie met het oog op internationaal overleg over werking van de kredietverzekeringinstellingen en de exportbevordering

Ten aanzien van het financiele en monetaire beleid leggen de drie regeringen nadruk op de voortrekkersfunctie van Benelux bij de opbouw van de Europese economische en monetaire unie.

Nagegaan zal worden of de tijdstippen van indiening van de nationale begrotingen kunnen worden gelijkgeschakeld. Harmonisatie van de wisselreglementeringen wordt geen voorwaarde geacht voor verdere liberalisatie van het kapitaalverkeer.

In een nogal uitvoerige verklaring spreken de regeringen als hun vaste wil uit dat zij bij internationale besprekingen hun gemeenschappelijke belangen in nauw overleg behartigen en hun standpunten onderling afstemmen

Accijnzen

Aan de mededeling over de belangrijke vorderingen die de conferentie kon boeken inzake de unificatie van accijnzen en het daarentegen wat teleurstellende verloop van het overleg over de opheffing van de formaliteiten die met de belasting op de toegevoegde waarde verband houden aan de intragrenzen, voegt het communiqué een verklaring toe betreffende btwvrije invoer. De ministers van financien zijn er nl in principe mee akkoord gegaan zo vlug mogelijk op goederen die door particulieren in een partnerland zijn aangekocht voor een waarde gaande tot 690 gulden (thans 400 gulden) per persoon, bij invoer geen btw/omzetbelasting meer te heffen.

Om tot rationalisatie van de werkzaamheden van de Beneluxorganen te komen verklaarden de ministers dat overtollige werkzaamheden zullen worden vermeden en dat het aantal vergaderingen (van commissies, werkgroepen enz) zal worden beperkt evenals de omvang van dc delegaties

Het overlag zal betrekking hebben op de door de regeringsconferentie genomen besluiten. De werkzaamheden betreffende thans bij commissies in behandeling zijnde onderwerpen zullen slechts voortgezet worden als het comité van ministers daarover voor 1 januari een besluit heeft genomen. In het algemeen zullen commissies eerst nieuwe activiteiten ontwikkelen na een besluit van genoemd comité. (NRC/Handelsblad)

EG

EUROPESE RAAD IN BRUSSEL

Op 16 en 17 juli 1975 zijn staatshoofden, regeringsleiders en de ministers van buitenlandse zaken van de negen EG-landen in Brussel bijeen geweest voor de tweede ,,Europese raad''. (Vor. ber. pag. 177 e.v.-'75).

Er werd over talrijke onderwerpen van gedachten gewisseld maar tot een concrete standpuntbepaling kwam het nauwelijks.

Een van de weinige betrof de houding tegenover Portugal. De Europese leiders kwamen na lang overleg overeen dat ze nog steeds bereid waren hulp aan Portugal te verschaffen.

Er werd een verklaring uitgegeven waarin ,,nogmaals'' gezegd werd ,,dat de Europese Gemeenschap bereid is besprekingen te voeren over een nauwere economische en financiële samenwerking met Portugal''.

De Raad wees er eveneens op dat de ,,Europese Gemeenschap in overeenstemming met haar tot dusver gevoerde Europese politiek en haar traditie slechts een democratie van pluralistische aard kan steunen''.

De economische situatie

De uitermate slechte economische situatie waarin de Gemeenschap (en de wereld) zich bevindt was één van de onderwerpen waaraan de Europese Raad veel tijd besteed heeft. Maar vanwege de onzekerheid van de situatie konden de regeringschefs en hun ministers niet tot harde uitspraken komen.

De Europese Raad, aldus het slotdocument. heeft de economische ,,richtsnoeren'' die eerder waren vastgesteld door de ministers van financiën en van economische zaken (10 juli) ,,bevestigd''. Deze ministers hebben de opdracht gekregen ,,de evolutie van de economische situatie op de voet te volgen en de coördinatie van het economisch en financieel beleid van de lidstaten te versterken''. De Europese Raad heeft ,,akte genomen'' van het voornemen van enkele lidstaten om op elkaar afgestemde maatregelen te treffen ,,teneinde te voorkomen dat de conjunctuur in het najaar nog verslechterd''.

De Europese Raad heeft erkend dat de huidige conjuncturele problemen moeten worden aangepakt ,,in samenwerking met de andere geïndustrialiseerde landen (in het bijzonder de Verenigde Staten en Japan), zo men wil hopen op een daadwerkelijke economische opleving''. De regeringschefs hebben ook ,,bevestigd'' alles in het werk te zullen stellen om dit doel te bereiken''.

De ministers van financiën en van economische zaken moeten ook verder gaan ,,met hun pogingen om weer te komen tot een stabieler internationaal muntstelsel''.

De Europese Raad heeft in dit verband ,,het belang onderstreept van een nauwe samenwerking in de Gemeenschap''. Hij heeft ook ,,met voldoening kennis genomen van de terugkeer van de Franse frank in het communautair wisselkoersstelsel (de zogeheten ,,slang'') en hij heeft de Raad van ministers opgedragen een uitvoerig onderzoek in te stellen naar de wijze waarop het zweven van de communautaire valuta's technisch moet worden geregeld''.

Volgens woordvoerders ter conferentie heeft vooral president Giscard d'Estaing van Frankrijk nog eens duidelijk onderstreept dat de vertraging van de economische ontwikkeling groter en ernstiger is dan tot nu toe werd verwacht. Giscard heeft er de nadruk op gelegd dat dit voor een groot deel te wijten is aan de monetaire instabiliteit.

De Duitse bondskanselier Helmut Schmidt weet de huidige crisis vooral aan drie factoren: de monetaire wanorde, de inflatie en de oliecrisis. Hij zei, aldus woordvoerders, dat vooral de laatste factor teveel is onderschat. De gestegen olieprijzen hebben de prijzen van tal van andere produkten ,,meegesleept''. Dat heeft geleid tot een tekort op de betalingsbalans van tal van landen die daardoor gedwongen werden hun import te beperken.

Schmidt heeft erop gewezen, aldus Den Uyl, dat als gevolg van de geïnflateerde dollar (die Amerika een betere concurrentiepositie opleverde) de Duitse export naar de Verenigde Staten alleen al met 50% is gedaald. Den Uyl zelf heeft ter conferentie, zo zei hij op een persconferentie, gezegd dat te snelle economische groei en overbesteding ook als oorzaken van de economische crisis gezien moeten worden.

3-partijen-conferentie

De Europese Raad heeft zich ,,welwillend opgesteld'' tegenover het denkbeeld van een drie-partijen-conferentie, waarom was verzocht door het Europees Verbond van Vakverenigingen en waaraan zal worden deelgenomen door de ministers van economische zaken en van arbeid''. De Europese Raad verzocht de commissie ,,de desbetreffende voorstellen uit te werken''.

Dialoog

De Europese Raad in Brussel heeft ,,het licht op groen gezet'' voor een nieuwe conferentie over energie en grondstoffen waaraan geïndustrialiseerde landen, de petroleumproducerende landen en ontwikkelingslanden deelnemen.

De EG zal dan tijdens de topconferentie (half november in Rome) het energiedossier verder uitdiepen.

Verkiezingen

De Europese regeringsleiders hebben hun ministers van buitenlandse zaken verzocht ,,een onderzoek in te stellen naar de kwestie van het verkiezen van het Europese Parlement via rechtstreekse algemene verkiezingen, rekening houdend met het door het Europese Parlement uitgewerkte ontwerp''.

De ministers van buitenlandse zaken hebben verder opdracht gekregen voort te gaan met hun werkzaamheden voor de invoering van een ,,paspoort-unie''. Over deze kwestie moeten ze voor het eind van het jaar rapporteren. Met die ,,paspoortunie'' wordt beoogd een eenvormig paspoort in te voeren voor alle burgers van de EG dat ze in staat stelt ongehinderd over het gehele EG-grondgebied te reizen.

De ministers van buitenlandse zaken moeten ook ,,een uitvoerige studie naken van het probleem van de speciale rechten voor de burgers van de negen lidstaten van de Gemeenschap''. Hierover moeten ze een rapport uitbrengen in de volgende Europese Raad.

Wilson

Dit soort zaken kwam op de top ter sprake bij de behandeling van het onderwerp ,,de situatie na het Brits referendum'' De Britse eerste minister. Wilson, aldus woordvoerders. beloofde dat zijn land na het referendum dat zo duidelijk ter gunste van Europa was uitgevallen, een volwaardige rol in het Europese werk zal vervullen ,,We zullen niet meer, maar ook niet minder dan onze partners doen'', aldus Wilson, en dat gold volgens hem voor het politieke, het economische, het industriële en het commerciele aspect.

Op vragen van de Franse president antwoordde Wilson naar de mening van velen ,,ontwijkend'' toen hij zei dat het Verenigd Koninkrijk het doel van een Europese economische en monetaire unie ,,aanvaardt, maar op dit moment nauwelijks te verwezenlijken acht'' Wel zei de Britse premier bereid te zijn tot ,,gedachtenwisselingen over de modaliteiten van een monetaire samenwerking''.

Grondstoffen

De Negen zijn het niet eens geworden over een gemeenschappelijk standpunt voor de zevende buitengewone algemene vergadering van de Verenigde Naties, najaar 1975 waar, naar de hoop van velen, de Gemeenschap in de debatten een leidinggevende rol had behoren te spelen Wel gaat men nog proberen ter plaatse de houding van de negen EG-lidstaten te coordineren

Rol van de *Verenigde Naties*

Over de rol van de Verenigde Naties zelf heeft deze Europese Raad zich wel uitgesproken De Negen ,,bevestigden opnieuw hun vertrouwen in de Verenigde Naties, het voornaamste orgaan voor internationale samenwerking'' Ze bevestigden eveneens ,,dat het noodzakelijk is de rol en de doeltreffendheid van de Verenigde Naties — het universele orgaan dat onmisbaar is voor een dialoog en voor samenwerking op mondiaal niveau — te versterken'' De Negen ,,zijn voornemens de naleving van het handvest, de rechten van de lidstaten en de vigerende procedurevoorschriften te verdedigen en te bevorderen Deze naleving ligt ten grondslag aan het vertrouwen dat de volkeren in de organisatie stellen''.

Het slatdocument zegt ook dat de Negen, ,,geleid door een gemeenschappelijke wil tot dialoog aan de internationale Gemeenschap in de passende organen aktievoorstellen zullen doen met betrekking tot een evenwichtag pakket van onderwerpen, beantwoordend aan de belangrijke verlangens van de ontwikkkelingslanden, met name op het gebied van de grondstoffen en op het gebied van de ontwikkelingssamenwerking Bijzondere aanaandacht zal worden besteed aan de problemen van de armste landen''.

Het slotdoument zegt voorts: ,,ten aanzien van de buitengewone zitting van de

Algemene Vergadering, gewild aan de ontwikkeling en internationale economische samenwerking. is de door de Gemeenschap en haar lidstaten nagestreefde doelstelling het maken van werkelijke vorderingen op de weg naar een evenwichtige en rechtvaardiger structuur in de internationale economische betrekkingen, waarbij de positie van de ontwikkelingslanden wordt versterkt"
„De Negen bevestigen de identiteit van de Gemeenschap en herhalen daarbij dat zij vastbesloten zijn om in de Verenigde Naties een actieve en constructieve rol te spelen met de bedoeling verder te gaan op de weg naar de meest ruime samenwerking" (Europa van Morgen)

MINISTERS VAN BUITENLANDSE ZAKEN BEREIKEN AKKOOHD OVER GRONDSTOFFEN

De ministers van buitenlandse zaken van de EG-landen hebben op 22 juli 1975 in Brussel overeenstemming bereikt over een gemeenschappelijk besluit inzake de grondstoffenproblematiek, waaraan men op de Europese top op 16 en 17 juli 1975 in Brussel (zie hierboven) niet was toegekomen.
De besprekingen over de grondstoffenproblematiek die op de zevende buitengewone Algemene Vergadering van de VN in de herfst van 1975 ter sprake zal komen moeten in het perspectief staan van een verbetering op lange termijn van de economische positie van de ontwikkelingslanden, aldus de Nederlandse staatssecretaris van buitenlandse zaken Brinkhorst in een toelichting op de resultaten van het ministerieel overleg.

Die landen moesten bovendien een aandeel hebben m de groei. van de internationale handel De Gemeenschap zal streven naar een standpunt van de VN ten aanzien van de grondstoffenprqzen dat voor alle landen, en in het bijzonder voor de ontwikkelingslanden, streeft buitensporige prijsfluctuaties te voorkomen
Gestreefd wordt naar niveaus die billijk voor de verbruikers en lonend voor de producenten zijn, waardoor op lange termijn een evenwicht tussen groeiende produktie en groeiende consumptie wordt bevorderd
Eén van de belangrijkste zaken, aldus staatssecretaris Brinkhorst, waarover overeenstemming werd bereikt is dat de Gemeenschap zal streven naar stabilisatie van exportinkomsten, naar het voorbeeld van de regeling die getroffen werd tussen EG en de ACP-landen bij de Lomé-overeenkomst. Specifieke maatregelen moeten genomen worden, aldus Brinkhorst, ten gunste van de armste ontwikkelingslanden De Gemeenschap zal ook verklaren bereid te zijn, gezien de huidige dringende behoefte aan levensmiddelen, haar inspanning op het gebied van voedselhulp voort te zetten, rekening houdend met de doelstellingen die aanvaard zijn door de wereldvoedselconferentie te Rome. (Europa van Morgen)

EUROPESE RAAD IN ROME

Het derde Europese topoverleg werd op 1 en 2 december 1975 in Rome gehouden
Het voornaamste resultaat van dit topoverleg was dat er na lange discussies overeenstemming werd bereikt over een formule die de Gemeenschap in staat zou stellen als eenheid op te treden op de Noord-Zuid-dialoog die op 16 en 17 dec. in Parijs werd gehouden (zie ook pag. 804 e.v.-1975).
Tegenstander van een gemeenschappelijk optreden op de Noord-Zuid-conferentie was Groot-Brittannië dat een eigen vertegenwoordiger wilde sturen. Na langdurig overleg wist men de Britten te overtuigen deel te nemen aan de gemeenschappelijke delegatie.
Een belangrijk punt was ook dat de Europese Raad in Rome besloot tot een betere bewaking van de begroting van de Gemeenschap. Verder spraken zeven van de negen lidstaten het voornemen uit om in mei of juni 1978 directe verkiezingen voor het Europese parlement te laten houden.

Noord-Zuid-dialoog

Op de conferentie te Parijs, waar gesproken werd over energieproblemen, financieel-economische kwesties, grondstoffenproblemen en ontwikkelingssamenwerking, wilde het Verenigd Koninkrijk een eigen stem hebben. Het standpunt van de Britse premier Wilson was, dat de belangen van zijn land onvoldoende tot uitdrukking konden worden gebracht door een Gemeenschapcdelegatie. Het VK zou over een aantal jaren over grote voorraden olie uit de Noordzee beschikken, zo groot dat het tegen 1980 naar men verwacht wel 45% van de voor de Gemeenschap benodigde energie zou kunnen leveren. Er zou zelfs overwogen worden lid van de organisatie van olieproducerende landen (OPEC) te worden, en de Gemeenschap die vrijwel alleen energie-arme landen telt zou daarom niet het juiste orgaan zijn om de Britse belangen goed weer te geven, aldus, globaal, het standpunt van de Britse regeringsleider dat hij in Rome verdedigde (pag. 804/3 - '75).
Dit standpunt, aldus woordvoerders te Rome, leidde tot discussies, waarbij de Duitse bondskanselier Helmut Schmidt Wilson voorhield dat Groot-Brittannië niet al te optimistisch moet denken. Schmidt zei Wilson dat het Verenigd Koninkrijk zeker nog een aantal economisch magere jaren zal moeten doormaken, waarbij het de steun van de Europese Gemeenschap hard nodig heeft. Daarom mag Engeland de Gemeenschapssolidariteit niet doorbreken, aldus Schmidt en de overige staats- en regeringsleiders.
Het gesprek over dit onderwerp leidde tenslotte tot een doorbreken van de impasse. Er werd een compromis gevonden dat het Europees belang boven dat van één lidstaat stelt, en dat, volgens de mening van woordvoerders in Rome, deze Europese Raad toch de moeite waard maakte.

Energiepolitiek

Voordat hel. grote gevecht begon over de vraag of het Verenigd Koninkrijk zich in Parijs wel of niet door de EG zou laten vertegenwoordigen moesten de staats- en regeringsleiders het eens worden over de grote lijnen van een gemeenschappelijke energiepolitiek. Het gevaar bestond dat als de EG daarover niet beschikte. haar die van buitenaf opgedrongen zou worden. De delegaties in Rome zijn tenslotte tot het politieke besluit gekomen dat de Europese Ministerraad zo snel als mogelijk is íen dat op voorstellen van de Europese Commissie) een ,,aangepast mechanisme" zal uitwerken om de energievoorziening van de EG veilig te stellen, en de ontwikkeling van eigen en alternatieve energie bronnen, tegen redelijke voorwaarden, te garanderen. Dat betekent onder meer dat in tijden van energiecrises de beschikbare energie over de lidstaten van de EG wordt verdeeld. Waarnemers in Rome zagen dat duidelijk als een ,.toegeven" van de Britse premier.

Europese begroting

Op de conferentie in Rome werd eensgezind besloten tot een versterkte controle op de Europese begrotingsuitgaven. Volgens waarnemers was het vooral de Duitse bondskanselier die veel belang aan dit punt hechtte. Men is ermee akkoord gegaan dat een lid van de Europese Commissie speciaal op de uitgaven van de Gemeenschap moet gaan letten. Verder is men het erover eens geworden dat vroeger in het jaar dan tot nu toe het geval was, al over het budget van het komende jaar gesproken moet worden en dat dit gesprek gehouden zal worden door zowel de ministers van financiën van de EG-landen als hun collega's van buitenlandse zaken. Woordvoerders van de delegaties zeiden dat na afloop van de conferentie.

Economische situatie

Bij de bespreking van de economische situatie van de Gemeenschap hebben vertegenwoordigers van verschillende landen die situatie wat optimistischer beoordeeld dan enige maanden geleden. Premier Den Uyl echter zei tegenover journalisten dat hij voor Nederland nog niet veel verbetering ziet. Een eventueel economisch herstel volgend jaar zal in ieder geval het aantal werklozen in Europa niet snel terugdringen. aldus de overtuiging van de staats- en regeringschefs. Er is ook op aangedrongen dat de zogeheten ,,tripartite conferentie", de bijeenkomst van ministers van sociale- en economische zaken, de Europese Commissie en werkgevers- en werknemersvertegenwoordigers, die in Brussel werd gehouden (zie volgende aflevering) een duidelijke ,,follow-up" te geven. De Nederlandse premier zei tegen journalisten dat hij in de Europese Raad ook een pleidooi heeft gehouden voor het besteden van meer Europese aandacht aan speciale sectoren in de economie,zoals bijvoorbeeld de scheepsbouw. Hij heeft daarbij het voorbeeld aangehaald van Europese saneringsacties in de mijnbouw.

Directe verkiezingen

Een positief punt van het topberaad in Rome is de rechtstreekse algemene verkiezingen voor het Europese Parlement in mei of juni 1978. Van twee landen staat het nog niet vast of die Europese verkiezingen daar in die tijd werkelijk gehouden worden. Premier Wilson maakte er geen principiële bezwaren tegen, maar hield wel een Slag om de arm omdat, zoals hij verklaarde, het Verenigd Koninkrijk in tijdnood kan komen.

VERRE OOSTEN

AUSTRALIE

WERELDREIS WHITLAM. VERWOESTING DARWIN

In december 1974 en januari 1975 heeft Gough Whitlam, toen de Australische premier, de hoofdsteden van 13 landen in Europa en Azië bezocht.

Hij verbleef achtereenvolgens in Sri Lanka (14-15 dec. 1974), België (16-19 dec 1974), Engeland (19-22 dec. 1974) en Ierland (22-23 dec. 1974).

Daarop onderbrak Whitlam een privé-verblijf in Engeland voor een bezoek aan de Australische stad Darwin, die op 25 dec. 1974 door een cycloon getroffen was, welke aan minstens 49 personen het leven kostte, 20.000 mensen dakloos maakte en schade aanrichtte ter waarde van $A I mrd. Het grootste deel van de bevolking van Darwin werd geevacueerd. Nadat Whitlam op 28 dec. het rampgebied bezocht had, besloot het kabinet op 30 dec. tot de benoeming van een commissie voor de wederopbouw van Darwin.

Op 31 dec. keerde Whitlam naar Europa terug voor bezoeken aan Griekenland (tot 3 jan. 1975), Nederland (3-6 jan.), Frankrijk (6-8 jan.), Italië (8-9 jan.), Joego-Slavië (9-12 jan.), de SU (12-16 jan.), de Bondsrepubliek Duitsland (16-18 jan.), Pakistan (19 jan.) en Bangladesh (19 jan.).

Na zijn terugkeer in Canberra op 21 jan. 1975 verklaarde Whitlam, dat zijn reis een verzuim van 15 jaar van vorige Australische regeringen had goedgemaakt. Geen eerdere Australische premier had een officieel bezoek gebracht aan de EG — Australië's op een na belangrijkste handelspartner — noch aan de SU of Joego-Slavië. In een radiotoespraak op 22 jan. zei Whitlam, dat Australië nu ,,warme, zinvolle en rijpe relaties (onderhield) met alle mogendheden en machtsgroeperingen die voor het (land) relevant waren".

Bijzonderheden m.b.t. Whitlam's reis waren o.a.:

SRI LANKA. In gesprekken met premier Bandaranaike op 14 dec. 1974 te Colombo zegde Whitlam toe, dat Australië 30.000 ton tarwe zou schenken (12.000 meer dan aanvankelijk beloofd). Tijdens een persconferentie zei hij, dat Australië zich krachtig verzette tegen een uitbreiding van de-maritieme sterkte van de VS en de SU in de Indische Oceaan en dat het elke ,,machtsescalatie" verwierp; hij had die kwestie reeds in Washington besproken (waar hii oresident Nixon op 31 juli 1973 had bezocht en president Ford op 4 okt. 1974) en zou dat ook doen in Moskou.

BELGIË EN EG. Tijdens een hem door de Belgische premier Tindemans op 16 dec 1974 aangeboden diner beloofde Whitlam, dat Australië steun zou verlenen aan de EG in de vorm van uranium in ruil voor technologie en verrijking van uranium. Bij gesprekken met Francois-Xavier Ortoli, de voorzitter van de Europese commissie, en andere EG-functionarissen zou Whitlam geen verzachting van de EG-invoerstop op rundvlees hebben bereikt. Wel werd afgesproken de besprekingen van Australie met de EG over uraniumleveranties voort te zetten. terwijl ook een voorstel i.z. een verdrievoudiging van de export van Australische steenkool naar de EG ter sprake kwam. Op 18 dec. verklaarde Whitlam, dat de dagen waarin Australië waarde hechtte aan een speciale relatie met Engeland voorbij waren; de Australische politiek kende prioriteit toe aan de betrekkingen met de EG. Tegelijk stelde hij: ,,Er zou geen enkel Brits, Australisch of wereldbelang mee gediend zijn als Engeland de EG zou verlaten."

ENGELAND. Over zijn besprekingen met de Britse premier Wilson zei Whitlam op 20 dec., dat hij hem duidelijk had gemaakt dat Australië geen ,,rechtvaardiging" zag voor een uitbreiding van de militaire installaties op Diego Garcia. Wilson had begrip getoond voor de Australische bezorgdheid t.a.v. een mogelijke escalatie van de Amerikaanse en Russische maritieme aanwezigheid in de Stille Oceaan.

IERLAND. In zijn gesprekken met de Ierse premier Liam Cosgrave op 22 dec. kwamen vooral de bilaterale handel, de relatie met de EG en de Ierse immigratie in Australië aan de orde.

GRIEKENLAND. De Griekse premier Karamanlis drong bij het overleg met Whitlam op 2-3 jan. 1975 te Athene aan op uitbreiding van de handel en beperking van het Griekse tekort op de Grieks-Australische handelsbalans.

NEDERLAND. Bij het overleg met de Nederlandse premier Den Uyl kwamen naast internationale zaken (o.a. de politiek tegenover Indonesië) en emigratieproblemen, diverse aspecten van de uraniumkwestie aan bod, o.a. het Nederlands-Brits-Westduitse centrifugeproject voor de verrijking van uranium (dat Australië ook reeds besproken had met Engeland en West-Duitsland). Whitlam stelde, dat Australië zijn uraniumvoorraad — ca. een vijfde van de wereldreserve — door gebrek aan technische know-how en kapitaal niet zelf kon ontwikkelen en dat daarom grote belangstelling voor het centrifugeproject in Almelo bestond, terwijl met Japan de wenselijkheid van joint ventures werd onderzocht. In een toespraak te Den Haag op 4 jan. bepleitte Whitlam een uitbreiding van de functies van het Internationale Gerechtshof.

FRANKRIJK. Whitlam's besprekingen met president Giscard d'Estaing en premier Chirac betekenden de eerste ontmoeting van Australische en Franse leiders sinds het geschil over de Franse kernproeven in de Stille Oceaan (pag. 92/3 e.v. - '75). Over deze kwestie zei Whitlam, dat ,,de voornaamste oorzaak van onze meningsverschillen grotendeels uit de weg is geruimd" en dat er z.i. ,,geen enkel onopgelost probleem" meer was. Besprekingen over de eventuele bouw van een fabriek voor verrijking van uranium volgens het gasdiffusiesysteem door Frankrijk, Japan, Perzië en Australië zouden pas plaatsvinden na een bezoek van een Brits-Westduits-Nederlandse delegatie aan Australië. De Franse staatssecretaris van buitenlandse handel, Norbert Ségard, zou binnenkort Australië bezoeken om over Franse investeringen te spreken. Premier Whitlam toonde zich voorstander van het afsluiten van een cultureel, wetenschappelijk en technisch akkoord met Frankrijk. Australië had wel belangstelling voor de Airbus, maar beschouwde de Amerikaanse Tristar als een mogelijke concurrent.

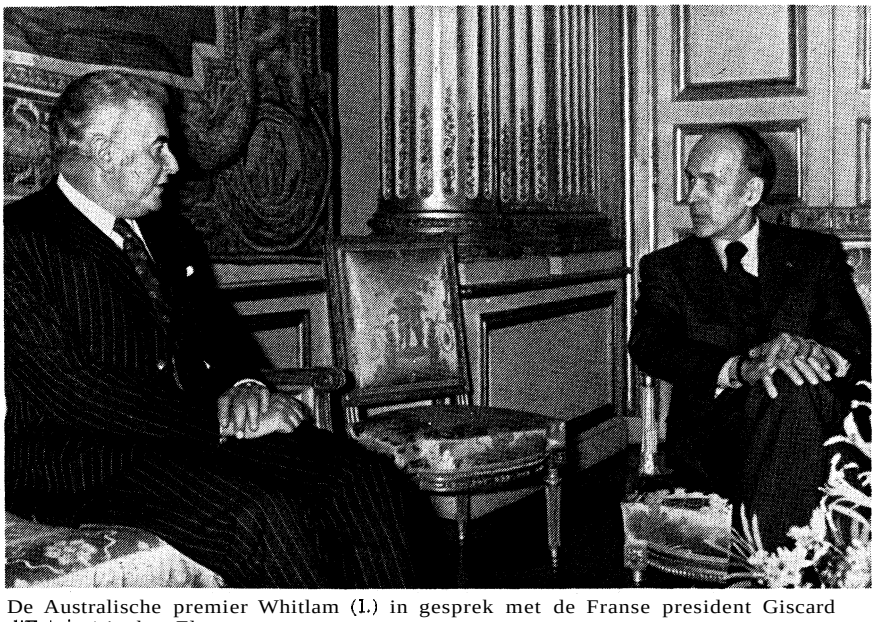

De Australische premier Whitlam (l.) in gesprek met de Franse president Giscard d'Estaing in het Elysee.

ITALIË. Bij Whitlam's gesprekken met de Italiaanse leiders kwain o.a. de Italiaanse emigratie naar Australië aan de orde. terwijl op R jan. een akkoord i.z. culturele sarneriwerking werd ondertekend.

JOEGO-SLAVIË. Met president Tito en premier Bijedic besprak Whitlam o.a. de uitbreiding van de onderlinge handel, een luchtvaartakkoord en de positie van de Joegoslavische immigranten in Australië, waarbij Whitlam bevestigde ,,terroristische" activiteiten van extremistische emigrantengroepen tegen Joego-Slavië krachtig tc zullen aanpakken.

SOWJET-UNIE Whitlam voerde besprekingen met o a premier Kosygin en eerste vice-premiier Mazoerow hij werd ook door president Podgorny ontvangen Op 15 Jan ondertekenden beide regeringsleiders een akkoord i z culturele samenwerking plus een akkoord i z wetenschappelijk-technische samenwerking In een gemeenschappelijk communiqué werd o a gesteld .,De SU en Australie kennen aan de vestiging van vrede en stabiliteit in Azie een groot belang toe en zij verklaren zich vastbesloten om de verdere ontspanning in dit gebied, de waarborging van de veiligheid en het scheppen van voorwaarden voor de verandering van Azie in een continent van vrede en samenwerking door gemeenschappelijke inspanningen van alle staten van dit gebied naar vermogen te bevorderen." Zij ,,verklaarden zich bereid om deel te nemen aan het zoeken naar een oplossing voor de kwestie hoe van de Indische Oceaan een vredeszone te maken Beide partijen toonden zich voldaan over de gunstige wijze waarop de betrekkingen tussen de SU en Australie zich in de recente jaren hebben ontwikkeld en zij bevestigden hun vastbeslotenheid om de samenwerking tot wederzijds profijt uit te breiden

WEST-DUITSLAND Op 17 jan verklaarde Whitlam, dat bij zijn overleg met Bondskanselier Schmidt gesproken was over de levering aan Europa van uranium en steenkool, de invoerstop op rundvlees door de EG en andere grondstoffenleveranties van Australie aan Europa Whitlam meende meer begrip te hebben aangetroffen onder EG-leiders voor de toelating van Australisch rundvlees en andere primaire produkten tot de Europese Gemeenschap. Australie wilde natuurlijk zijn grondstoffen in eigen land zelf ontwikkelen, aldus Whitlam, die volgens een Westduitse industrieel een voorstel voor Westduitse participatie in de exploratie van Australië's mineralen had verworpen

PAKISTAN. Met premier Bhoetto sprak Whitlam o a over de betrekkingen op het Indische subcontinent m het licht van de Indiase kernproef van mei 1974 (pag 337-'74), terwijl hij hem een cheque van $A 125000 overhandigde voor de slachtoffers van de aardbeving van december 1974 *

BANGLADESH Aan sjeik Moejiboer Rahman zegde Whitlam een uitbreidmg van de Australische hulp toe, in het bijzonder voor de ontwikkeling van de veeteelt, maar hij zou tegelijk hebben meegedeeld dat Australie geen onbeperkt krediet voor tarwe-aankopen zou verstrekken financien voor de aankoop van teeltgranen konden beter aan olieproducerende Arabische landen worden gevraagd (The Times, Le Monde NZZ, KCA)

WHITLAM IN WASHINGTON

Nadat hij de 20ste Gemenebestconferentie te Kingston (Jamaica) had bijgewoond (pag. 483/1-'75), bracht de Australische premier Whitlam een bezoek aan Washington, waar hij op 7 mei 1975 door president Ford voor een onderhoud ontvangen werd. Op 12 mei verklaarde Whitlam, dat hij van de Amerikaanse leiders verzekeringen ontvangen had m.b.t. het voortduren van de Amerikaanse verplichtingen jegens hun bondgenoten in Zuidoost-Azië. De betrekkingen tussen Australië en de VS waren nooit nauwer geweest, aldus Whitlam. (The Times 13-5-'75)

MINISTER WILLESEE IN CHINA

Op 6 juni 1975 arriveerde de Australische minister van buitenlandse zaken, Donald Robert Willesee, in Peking voor een zesdaags bezoek aan de Volksrepubliek China. Hij werd nog dezelfde dag door premier Tsjoe En-lai in het ziekenhuis ontvangen. Voorts voerde Willesee besprekingen met zijn Chinese ambtgenoot Tsjiao Koean-hoea. Volgens Australische radioberichten zou Willesee hebben geprotesteerd tegen Chinese kernproeven en hebben aangedrongen op beperking van de Chinese export naar Australië gezien het grote Australische overschot op de onderlinge handelsbalans. (Peking Review, China *Quarterly).* (Vor. ber. pag. 704/1-1974)

PLAN AANKOOP COCOS-EILANDEN

Op 2 sept. 1975 besloot het kabinet voorbereidingen te treffen tot de wetgeving m.b.t. de aankoop van de Cocos- of Keeling-eilanden in de Indische Oceaan.

Deze op ca 3680 km ten westen van Darwin gelegen eilandengroep, die 27 eilanden omvat. werd in 1827 door de familie Clunies-Ross bezet en in 1857 op haar verzoek door Groot-Brittannië formeel geannexeerd In 1886 schonk koningin Victoria de eilanden voor eeuwig aan de familie, op vooruaarde dat de kroon het recht behield voor ,openbare doeleinden" land terug te nemen Op 23 nov 1955 nam Australië formeel het bestuur over Toen een VN-missie op grond van Australische persberichten over slavernij van de meheemse bevolking in 1972 het hoofd van de familie, John Clunies-Ross, ervan beschuldigde een anachronistische en feodale heerschappij uit te oefenen, besloot Australie de eilandengroep voor ,,openbare doeleinden" te verwerven De Australische regering bood $A 3,5 mln, maar Clunies-Ross verlangde $A 30 mln.

Toen de onderhandelingen over de prijs geen resultaat opleverden, besloot de regering op 15 okt. 1975 de Australische bestuurder van de eilanden ruimere volmachten te verlenen voor een volledige controle op kwesties i.v.m. de economie, het onderwijs en het arbeidsrecht. *(The Times,* Le Monde. *UPI, AdG)*

NIEUW-ZEELAND

PREMIER ROWLING IN EUROPA

De premier van Nieuw-Zeeland, W. E. Rowling, bracht officiële bezoeken aan Engeland (9-12 febr. 1975 en 17 febr. met tussendoor een privé-bezoek aan Zweden), Brussel (17-18 febr.), West-Duitsland (18-19 febr.), Frankrijk (20-23 febr.), Roemenië (23-25 febr.) en Joego-Slavië.

De besprekingen in West-Europa hadden vooral ten doel een vaste toezegging te verkrijgen, dat Nieuwzeelandse zuivelprodukten ook na 1977 in Groot-Brittannië kunnen worden afgezet, d.w.z. na de overgangsperiode van 5 jaar krachtens protocol 18 van het Britse toetredingsbesluit. (Deze kwestie werd tijdens het EG-topberaad in Dublin op 10 en 11 maart 1975 geregeld, zie pag. 178/1-1975). (The Times)

DEVALUATIE MET 15%

Op 10 aug. devalueerde de regering de Nieuwzeelandse dollar met 15%. De nieuwe pariteit tot de Amerikaanse dollar werd daardoor US$ = $NZ 1,0606 (aankoop) vergeleken met $NZ 1,2479 tevoren. Als reden voor de de maatregel voerde premier Rowling de onevenwichtigheid van de handelsbalans aan. *(Financial Times,* Le Monde)

(Vor. ber. pag. 736/3-1974)

ALGEMENE VERKIEZINGEN. NATIONALE PARTIJ VERSLAAT LABOUR. KABINET-MULDOON

Bij de algemene verkiezingen van 29 nov. 1975 heeft Labour een verrassend grote nederlaag geleden tegen de conservatieve Nationale Partij van Robert Muldoon.

Labour, dat van 1936 tot 1949 en

---

* Op 28 dec. 1974 deed zich in het uiterste noorden van Pakistan in een ca. 80 km lang en 30 km breed gebied in het Indusdal aan weerzijden van de Karakorumweg de zwaarste aardbewing op het Indische subcontinent sinds 1935 voor. In het getroffen gebied werden minstens 9 dorpen, w.o Bhesham en Patan. verwoest. Ca 5300 mensen verloren het leven, ca 17 000 raakten gewond; ca 5 200 huizen werden verwoest en ca 3 700 beschadigd Op 15 jan. 1975 werd de Karakorumweg heropend voor het verkeer Islamitische staten leverden ruim $ 60 mln aan fmanciele steun, w o. Libië 16 mln, Saoedi-Arabie 10 mln, Unie van Arabibche Emiraten 8 mln en Koeweit 6 mln Australie schonk reeds $ 32 000

van 1957 tot 1960, aan de macht was geweest, was in 1972 na 12 jaar oppositie onder het motto „It's time for a change" in de regering gekozen. Nu kwam de Nationale Partij met de leus „New Zealand the way you want it" weer aan de regering. De 87 zetels in het Huis van Afgevaardigden werden vergeleken met 1972 als volgt verdeeld:

	1975	1972
Nationale Partij	55	32
Labour	32	55

De beide kleinere partijen — Social Credit met Bruce Beetham en Values met Reg Clough — wonnen eveneens stemmen te koste van Labour, maar te weinig voor het verwerven van een zetel.

Naast de vier Maori-afgevaardigden, die via een speciale lijst worden gekozen (totdusver alleen Labourleden), kwamen nu ook twee Maori's als „normale" kandidaten van de Nationale Partij in het parlement door een stembuszege in overwegend „blanke" kiesdistricten.

Het stemmenverlies van Labour bedroeg ruim 9%. Vijf Labourministers verloren hun zetel: Philip Amos (onderwijs), Thomas McGuigan (gezondheid), Norman King (sociale zaken), Joseph Walding (overzeese handel) en Henry May (binnenlandse zaken). Premier Rowling werd weliswaar herkozen, maar zijn meerderheid slonk van 1834 tot 719 stemmen.

De N Z Z (3-12) schreef de „politieke aardverschuiving" in de eerste plaats toe aan de indruk bij brede lagen van de bevolking, dat de Labourregering de dringende economische problemen niet echt aankon, terwijl zij tegelijk uiterst royaal met sociale bijstandsuitkeringen was. In dit verband zou de gift voor de eerste twee kinderen, die vaak als steekpenningen van de regering voor de verkiezing werd voorgesteld — in de volksmond babybonus genoemd — als boemerang hebben gewerkt. Het verlies van Labour, dat in de grote steden het duidelijkst was, moet daarom volgens de N Z Z in de eerste plaats als een motie van wantrouwen tegen de Labourregering en haar economische politiek worden gezien. Bovendien zou Muldoon als sterke, doortastende leidersfiguur met duidelijke uitspraken en richtlijnen kennelijk brede kringen van de „zwijgende meerderheid", vooral de kiezers van middelbare en oudere leeftijd, hebben aangesproken. Als mogelijke factoren ten gunste van de Nationale Partij noemde de N Z Z voorts: het betere pensioenstelsel, de teruggave van de door de staat onder Labour afgenomen „kleine vrijheden", een aangekondigde scheiding van sport en politiek, en de toegezegde beperking van het aantal immigranten (tot 5000 of wel 10.000 minder dan in het Labourprogramma stonden) met het oog op de economische toestand.

Overigens had Muldoon — in tegenstelling tot Labour in 1972 — geen grote toezeggingen gedaan, vooral niet van financiele aard, maar daarentegen hardere tijden aangekondigd, aldus de N Z Z.

The Financial Times (1-12) stelde dat de Nationale Partij in haar campagne een beter gebruik van de tv had gemaakt dan Labour en dat zij soms populaire thema's had aangegrepen, zoals verbod door Labour van een toernee van een Zuidafrikaans rugbyteam, voor een appel op de emoties van de man in de straat. Labour was er niet in geslaagd haar succes in het tegengaan van de werkloosheid duidelijk te maken en ook had zij het verwijt dat haar politiek van grote geldleningen in het buitenland Nieuw-Zeeland naar het bankroet leidde niet weten te ontzenuwen. Voorts wees de F T op de geringe opkomst bij de stembus, naar het schijnt vooral van de 18-jarigen die voor het eerst mochten stemmen.

The Times had er reeds op 21 nov op gewezen, dat Labour zijn succes in 1972 grotendeels te danken had gehad aan de inspanningen van één man, Norman Kirk. Maar deze was in 1974 overleden en opgevolgd door Rowling (pag. 720/2-'74), die in tegenstelimg tot zijn bijzonder populaire voorganger de indruk van een koele intellectueel maakte (F A Z 18-9-'74).

Overwinnaar Muldoon met echtgenote (l.)

Kabinet-Muldoon

Op 12 dec. werd het 20 leden tellende kabinet van premier Muldoon beëdigd. De portefeuilles zijn als volgt verdeeld:

Premier, minister van financien - Robert Muldoon (54); vice-premier, minister buitenlandse zaken, overzeese handel en nationale ontwikkelmg - Brian Talboys (54); arbeid en staatsdiensten - Peter Gordon* (54); landbouw en Maori-zaken - David McIntyre (60); handel en industrie - Lance Adams-Schneider (56); justitie - David Thomson (60); huisvestmg, onderminister van financien - George Gair (49); onderwijs en wetenschap - Leslie Gandar (56); gezondheid en immigratie - Frank Gill* (58); staatsmmister - Sir Keith Holyoake (oud-premier 71); transport - Colin McLachlan* (51); openbare werken - William Young* (62): energie, natuurlijke hulpbronnen, elektriciteit en mijnbouw - Eric Holland (54); defensie en politie - Alan McCready (59); sociale zaken - H J Walker (56); binnenlandse zaken - Alan Highet (62); procureur-generaal en geassocieerd minister van fmancien - Peter Wilkinson* (41); grondbeleid en milieuzaken - Venn Young* (46); toerisme - Henry Lapwood* (60); PTT en radio - Hugh Templeton* (46)

* Deze leden maakten geen deel uit van de vorige regering van de Nationale Partij, het kabinet van John R Marshall, in 1972 (pag. 200/3-'72).

Robert David Muldoon werd op 21 sept. 1921 in Auckland geboren. Hij ontving een accountantsopleiding en werd in 1960 — na twee mislukte pogingen in 1954 en 1957 — tot parlementslid gekozen. Van 1964-1966 was hij parlementair staatssecretaris van de minister van financiën. Van 1967-1972 was hij minister van financiën; van febr. tot dec. 1972 tevens vicepremier. Op 9 juli 1974 werd hij leider van de Nationale Partij (pag. 736/3-'74) Terwijl zijn bewonderaars hem als een briljant economisch manager kenschetsen, aldus The Economist (6-2-'75), wordt hij door zijn tegenstanders omschreven als een demagoog en potentieel dictator. Tot die tegenstanders behoorde een comité van „burgers vóór Rowling", waarvan o.a. de Mount Everest-beklimmer Sir Edmund Hillary deel uitmaakte.

(The Times, Financial, Times, *NZZ, NRC/H'blad)*

(Vor. ber. pag. 793-1972 en 720-1974)

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij „Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

SPANJE NA DE DOOD VAN FRANCO

Na het overlijden van generaal Franco (pag. 753-'75 e.v.) hebben zich in Spanje een aantal gebeurtenissen voorgedaan die wijzen op een langzame ontwikkeling naar meer democratische verhoudingen.
De voornaamste daarvan is wel de benoeming van een nieuwe regering, waarin een aantal politici zijn opgenomen die zich in het verleden voorstander hebben getoond van een verzachting van het bewind.
Het *NRC/H'blad* (24-12-'75) omschreef deze ontwikkeling als volgt: Spanje is dezer dagen het tijdperk binnengegaan dat schertsend wordt aangeduid als dat van de „democratura": half dictatuur, half democratie. Natuurlijk valt die democratische helft grotendeels onder de rubriek .,wat nog bewezen moet worden". Niettemin zijn de eerste aanzetten in die richting gegeven.

Na de ontgoocheling die aanvankelijk bij de oppositie heerste toen het aanblijven van Arias als premier bekend werd, ziet het er voor deze kringen weer wat rooskleuriger uit. De samenstelling van de regering en de verklaringen die enkele leden van die regering hebben afgelegd, hebben daartoe veel bijgedragen.

Bovendien is sinds de beëdiging van het kabinet de dagelijkse sfeer in het land duidelijk verbeterd. De politie treedt hier en daar gematigder op. Daarnaast kan de pers zich veel meer veroorloven.

Van grote betekenis waren de uitspraken van minister van buitenlandse zaken Areilza in Parijs en van minister van binnenlandse zaken Fraga Iribarne in Madrid. Met elkaar in overeenstemming waren die uitspraken overigens niet. Areilza zei voor de Franse televisie dat er verkiezingen in Spanje zullen worden gehouden met algemeen kiesrecht voor het einde van 1976. Fraga zei tegenover de *Süddeutsche* Zeitzing dat er twee jaar moeten verlopen voor er algemene verkiezingen kunnen plaatsvinden.

Hoe dan ook, zelfs in deze ambivalente vorm betekenen de uitspraken van beide ministers een welkome aanvulling op de weinig concrete regeringsverklaring. Minder gewaardeerd door de oppositie is stellig Fsaga's uitspraak dat de communistische partij van Carillo voorlopig nog niet aan het politieke leven kan deelnemen.

Zoals de situatie op het ogenblik is, lijken Fraga en Areilza de sterke mannen van deze regering: Fraga geconcentreerd op een hervorming van het binnenlands beleid. Areilza op wijziging van het buitenlands beleid waarvoo eerstgenoemde hervorming een vereiste is.
Iets meer op de achtergrond geldt de oud-diplomaat Antonio Garrigues, de nieuwe minister van justitie, als prominente figuur.
Niet uitgesloten is echter dat later andere ministers, die nu nog weinig bekend zijn, van grote betekenis zullen blijken. Misschien ook niet meer dan een voorlopige indruk is dat Arias op het ogenblik de drie hervormers enigszins de vrije hand laat, daarbij een andere rol spelend dan in de vorige regering, waarin hij duidelijk de leider was die niet over zich heen liet lopen.

Op het ogenblik valt nog heel moeilijk te zeggen of ondanks alle goede x-oornemens, Fraga, Areilza en Garrigues de kans zullen krijgen de beoogde hervormingen door te voeren. De heterogene samenstelling van de regering — waarin ook drie Falangisten zitting hebben — maakt de mogelijkheden tot conflicten levensgroot. Ook is lang niet duidelijk in welke mate extreem-rechts van buitenaf de regering onder druk kan retten.

Hieronder geven wij een beknopt overzicht van deze ontwikkelingen.

Reacties oppositie op rede koning

In oppositionele kringen werd over het algemeen afwijzend gereageerd o*. de rede van koning Juan voor de Cortes bij zijn beëdiging (pag. 753/1 '75).

De in Parijs wonende schrijver José Luis de Villalonga, die als woordvoerder optreedt voor de Democratische Junta. waarin de communisten, een deel van de socialisten en de liberale monarchisten samenwerken (pag. 799/3-'74 e.v.), verklaarde in een radio-uitzending roor de Franse zender Europa 1 dat samenwerking met de nieuwe koning onmogelijk was. Hij zei Juan Carlos te beschouwen als een overtuigd aanhanger van Franco en hem te zien als een symbool van het Franco-regime.

De nieuwe voorzitter van de Cortes Torcuato Fernandez Miranda (l.) legt de eed af in aanwezigheid van de koning.

Volgens een verklaring van de Spaanse socialistische partij PSOE bevatte de rede van de koning geen enkele aanwijzing voor een verandering van het beleid. ,,Hij heeft zijn plicht tegenover het regime van generaal Franco vervuld", aldus een verklaring van het uitvoerend comité van de partij.

De vakbondsvleugel van de partij, de UDT, zei in een afzonderlijke verklaring dat de rede van de koning had bewezen dat deze het Franco-regime zonder Franco wilde voortzetten.

De belangrijkste vertegenwoordiger van de links-katholieke halflegale oppoîitie Ruiz-Jimenez formuleerde zijn kritiek in gematigder bewoordingen. Hij zei dat hij in de rederoering ,,veel belangrijke ideeën" had gemist. Er was geen sprake geweest van politieke vrijheden of van amnestie voor politieke gevangenen of van het afschaffen van de speciale maatregelen zoals de wet op het terrorisme. Maar, zo zei Ruiz-Jimenez, de Cortes, met zijn nog door Franco benoemde leden, is nauwelijks de geschikte plaats voor een scherp politiek getinte redevoering.

De hertog van Motrico, José Maria de Areilza, oud-ambassadeur in Washington en Londen, een veel op de voorgrond tredend gematigd criticus van het regime zag in de troonrede duidelijk aanwijzingen voor ,,een vernieuwende lijn".

Gedeeltelijke amnestie ufyekondigd, plechtige beëdiging *koning* Juan

Op 26 november 1975 kondigde koning Juan een gedeeltelijke amnestie af, die inhield dat alle straffen waarbij sprake was van vrijheidsberoving van drie jaar of minder kwijtgescholden werden. Straffen van drie tot zes jaar werden gehalveerd, straffen van zes tot twaalf jaar met een kwart verminderd en straffen van twaalf tot twintig jaar met een zesde. Doodstraffen werden omgezet in dertigjarige gevangenisstraf.

Buiten de maatregelen vielen alle misdrijven die onder de speciale wet tegen het terrorisme vallen. De paragrafen in deze wet spreken steeds over terrorisme en subversieve activiteiten.

Op 27 november 1975 werd er in de San Jeronimo el Real kerk in Madrid een plechtig Te Deum gehouden ter gelegenheid van de troonsbestijging van koning Juan Carlos I. Zestig vertegenwoordigers van buitenlandse staten waren daarbij aanwezig o.a. president Giscard van Frankrijk, president Walter Scheel van de Bondsrepubliek, de president van Ierland, de hertog van Edinburgh en de Amerikaanse vicepresident Rockefeller.

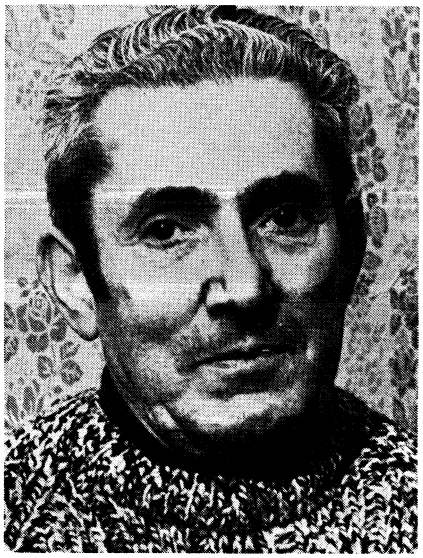

Marcelino Camacho.

De mis werd gecelebreerd door drie kardinalen. De aartsbisschop van Madrid, Enrique y Tarancon, voorzitter van de Spaanse bisschoppenconferentie hield de preek, waarin hij o.a. inging op de verhouding staat-kerk. Hij benadrukte dat de kerk zich niet wilde mengen in de aangelegenheden van de wereldlijke autoriteiten. Dat nam niet weg dat de kerk zich het recht voorbehoudt de maätregelen die de autoriteiten nemen in het licht van haar moraalleer te bekijken. De kerk leert en zal blijven leren dat er gerechtigheid dient te heersen, dat de mensenrechten gerespecteerd moeten worden en dat de burgers er recht op hebben betrokken te worden bij beslissingen die het algemeen welzijn betreffen en dat zij ook mogen meespreken over een rechtvaardige verdeling van de nationale rijkdommen.

Dit, aldus de kardinaal, zou de kerk ook in de toekomst prediken en zo nodig ,,van de kansels schreeuwen".

Na de mis nam de koning een parade af waaraan door ongeveer 1500 militairen werd deelgenomen. Later werd een receptie gehouden en een maaltijd aangeboden aan de officiële gasten.

Vrijlating gevangenen

Op 30 november werden een aantal poditieke gevangenen vrijgelaten. Dit was tegen de algemene verwachting, dat de amnestie niet voor die categorie gevangenen zou gelden, in.

Tot hen behoorden de gevangenen van het zgn. proces 1100 (pag. 797/ 3-'74 e.v.). Dezen werden gearresteerd in 1972 in een klooster in de buurt van Madrid, waar zij volgens de politie, zich met illegale vakbondsactiviteiten bezig hielden.

De vrijgelaten mannen waren Marcelino Camacho, een door het proces in geheel Spanje en daarbuiten bekend geworden metaalarbeider uit Madrid. Nicolas Sartorius, advocaat en journalist; Marcos Muniz Zapico, Eduardo Saboribo, de priester-arbeider Garcia Salve en Fernando Soto Martin.

Camacho verklaarde na zijn vrijlating tegenover de pers dat hij een campagne zou gaan voeren voor de vrijlating van alle politieke gevangenen, zelfs als hem dat een nieuwe gevangenisstraf zou opleveren.

Volgens mededelingen in de pers waren op 1 december 1975 in totaal 4000 gevangenen en zich in voorarrest bevindenden vrijgelaten. Het overgrote merendeel van dezen waren veroordeeld wegens kleine overtredingen, zoals diefstallen etc.

Op 2 december 1975 deelde het ministerie van onderwijs in Madrid mee dat de amnestie ook gold voor disciplinair bestrafte studenten en leerkrachten aan hogescholen en universiteiten, wanneer de daad was begaan vóór 21 nov. 1975.

Nieuwe president Cortes benoemd

Op 1 december benoemde de kroonraad een nieuwe president van het Spaanse parlement, de Cortes. Het was de voormalige vice-premier Torcuato Fernandez Miranda, die geldt als een man van het midden.

De nieuw benoemde voorzitter is van beroep hoogleraar en geldt als een deskundige in grondwetszaken. Hij was als zodanig de leraar van de koning, was enige tijd minister van onderwijs en werkte in 1968 een wetsontwerp uit dat voorzag in de vorming van politieke associaties, dat verworpen werd omdat het te liberaal was.

Torcuato Fernandez Miranda werd op 3 december 1975 door de koning beëdigd.

Hij werd daarmee tevens voorzitter van de Raad van het koninkrijk.

Deze had een voordracht opgesteld waarop verder voorkwamen Licinio de la Fuente (oud-minister van ar-

V.l.n.r : Virgilio Onate, José Maria de Areilza, Alfonso Orisorio en Antonio Garrigues Diaz-Cabanate.

beid) en Lamo de Espinosa (een falangistische advocaat).

Volmachten voor Arias *Navarro*, kabinetswijziging

Op 3 december verzocht de koning Arias Navarro voor onbepaalde tijd het premierschap te blijven vervullen en gaf hij hem de vrije hand voor het aanbrengen van wijzigingen in de samenstelling van de regering.

Volgens de N Z Z 18-12-75) was dit verzoek een gevolg van een machtsstrijd die enige dagen eerder was ontbrand toen Arias Navarro de koning zijn ontslag aanbood (1-12-75) Toen daarop de Raad voor het Koninkrijk bijeenkwam, bleek nat de meerderheid hiervan de koning een voordracht voor een nieuwe premier wilde doen, waarop uitsluitend de namen van falangisten voorkwamen en niet van liberale of hervormingsgezinde politici van het centrum De koning had de keus tussen een kandidaat uit de voordracht van de Raad of een constitutionele crisis en hij koos de enig mogelijke uitweg en verzocht Arias aan te blijven

Op 11 december maakte Carlos Arias Navarro de samenstelling van een nieuwe regering bekend. Zeventien van de negentien ministers uit het oude kabinet werden vervangen

De nieuwe samenstelling was als volgt:

premier - Carlos Arias Navarro; binnenl. zaken - Manuel Fraga Iribarne; financ. - Juan Manuel Villar Mir; buitenl. zaken - José Maria de Areilza: justitie - Antonio Garriguez Diaz-Cabanate, legerltnt -gen. Felix Alvarez-Arenas marine - admir Gabriel Pita de Velga; luchtmacht - ltnt - gen Carlos Franco Iribarne Garay: onderwijs - Carlos Robles Piquer; voorlichting en toerisme - Adolfo Martin Gamero: industrie - Carlos Pérez Bricio; handel - Leopoldo Galvo Sotelo; vakbonden - Rodolfo Martin Vila; onderwijs - Sanchez Agesta, secretaris-generaal van de Beweging-Adolfo Suarez, minister voor het bureau van de premier - Alfonzo Orisorio; openbare werken - Virgilio Onate: defensie - gen. Fernando de Santiago Diaz-Mendivil: landbouw - Virgilio Onate: arbeid - José Solis Ruiz: huisvesting - Francisco Lozano Vicente.

Het *NRC/H'blad* (12-12-'75) gaf het volgende commentaar op de samenstelling van het nieuwe kabinet en de daarin zitting hebbende personen:

De nieuwe Spaanse regering — de eerste sinds het aan de macht komen van koning Juan Carlos — wordt gekenmerkt door de aanwezigheid van de sterke persoonlijkheid van Manuel Fraga Iribarne op de post van binnenlandse zaken. Deze voorstander van verstrekkende constitutionele hervormingen wordt vergezeld door liberale geestverwanten als José Maria de Areilza, de graaf van Motrico. als minister van buitenlandse zaken en Antonio Garrigues, die de portefeuille van justitie krijgt.

De drie ministers uit het vorige kabinet zijn de 62-jarige José Solis Ruiz die van het secretariaat van de „nationale beweging" verhuisd is naar het ministerie van arbeid, en de 66-jarige admiraal Gabriel Pita da Veiga en de 47-jarige Antonio Valdez Gonzalez-Roldan die resp. hoofd blijven van de departementen van marine en van openbare werken.

De aanwezigheid van een hoge militair als vice-premier, generaal Fernando de Santiago Diaz, wordt beschouwd als een teken dat de strijdkrachten akkoord gaan met de hervormingen die te verwachten zijn. De 53-jarige Fraga Iribarne, de voormalige minister van voorlichting die de laatste tijd ambassadeur in Londen was, heeft zich uitgesproken voor een via algemeen kiesrecht gekozen parlement. Als minister van binnenlandse zaken heeft hij niet alleen de leiding op het gebied van de veiligheid, maar ook ten aanzien van de gehele wetgeving op binnenlands terrein, zoals wijzigingen in de grondwet en de kieswet.

Voorts heeft een groep christen democraten van het midden en van rechts haar intrede in de regering gedaan. Hiervan maken de 52-jarige Alfonso Orisorio (minister van algemene zaken) en de evenoude Virgilio Onate (landbouw) deel uit, evenals de 49-jarige Leopoldo Calvo Sotelo (handel), die lid is van de liberale katholieke jongeren, Tacito.

Op buitenlandse zaken brengt de 66-jarige Areilza, graaf van Motrico, zijn lange ervaring mee, opgedaan in de ambassades in Buenos Aires, Washington en Parijs. Hij wordt beschouwd als een Europese liberaal van conservatieve huize.

Op justitie komt ook een oud-ambassadeur, de 71-jarige Antonio Garrigues, die in Washington en bij de Heilige Stoel heeft gediend. Hij heeft de laatste tijd herhaaldelijk petities voor amnestie ondertekend. Volgens zijn vrienden is hij in dit opzicht „vastberaden zeer ver te gaan".

Een industrieel, de 44-jarige Miguel Villar Mir, directeur van een hoogovenconcern met vestigingen in Biscaje en aan de Middellandse Zee, wordt minister van financiën. De technische posten gaan naar technocraten en ingenieurs, zoals de 48-jarige Carlos Perez Bricio (industrie) en Francisco Lozano Vicente (huisvesting).

De minister van het leger is de 62-jarige generaal Felix Alvarez Arenas, de voornaamste hoogleraar van de hogere legeracademie.

(Vervolg op pag. 32/21

INTERNATIONALE ZAKEN

ALGEMEEN

NOORD-ZUID CONFERENTIE

Van 16-19 dec. 1975 heeft in Parijs de z.g. Noord-Zuid conferentie plaats gevonden. Op deze, op Frans initiatief bijeengeroepen, conferentie waren vertegenwoordigers aanwezig uit ontwikkelde en ontwikkelingslanden. Aanleiding voor de conferentie was de verhoging van de prijs voor ruwe olie, die de OPEC-staten in 1973 hadden doorgevoerd. Deze maatregel had een fundamenteie wijziging in het economische machtsevenwicht teweeg gebracht. N.a.v. de hiermede verbonden ontwikkelingen had de Franse president Giscard d'Estaing op 24 okt. 1974 voorgesteld een conferentie te beleggen tussen olieproducerende, geïndustrialiseerde olieconsumerende en olieconsumerende ontwikkelingslanden (pag. 52/2-1975). Ter voorbereiding van deze bijeenkomst had van 7-15 april 1975 in Parijs een eerste vergadering plaats gevonden (pag. 297/3-1975), die echter op een mislukking uitliep. Een tweede voorbereidende bijeenkomst vond plaats van 13-15 okt. 1975 (pag. 804/1 e.v.-1975), eveneens in Parijs. De eerdere meiiingsverschillen konden hier worden overbrugd; de industriestaten stemden er nu mee in om ook over andere zaken te praten dan alleen de prijs voor ruwe olie, meer i.h.b. over de problemen van ontwikkelingslanden en grondstoffenvraagstukken.
Op 16 dec. begon in Parijs de Noord-Zuid-dialoog.

De conferentie had twee voorzitters: de Canadese minister van buitenlandse zaken Allan MacEachen, aangewezen door de OESO, en de Venezolaanse minister van buitenlandse zaken Manuel Perez-Guerrero, benoemd door de groep van 77 ontwikkelingslanden.
De overige deelnemers aan de conferentie waren, voor de geïndustrialiseerde staten: de EG, vertegenwoordigd door de Italiaanse minister van buitenlandse zaken Mariano Rumor (zie voor de problemen inzake de EG-vertegenwoordiging, i.h.b. het Britse verlangen naar een eigen vertegenwoordiger, pag. 804/3-1975 en pag. 13/2-1976), de VS met als delegatiechef minister Kissinger van buitenlandse zaken, Japan met minister Kiichi Miyazawa van buitenlandse zaken, Australië met de hoge commissaris in Londen sir John Bunting, Spanje met minister José Maria de Areilza van buitenlandse zaken, Zweden met minister Sven Andersson van buitenlandse zaken en Zwitserland met president Pierre Graber, en. voor de ontwikkelingslanden: Algerije met minister Abdelaziz Bouteflika van buitenlandse zaken, Saoedi-Arabië met minister sjeik Ahmed Zaki Yamani van oliezaken, Brazilië met minister Antonio Francisco Azeredo da Silveira van buitenlandse zaken, India met minister Y. B. Chavan van buitenlandse zaken, Perzië met minister Jamshid Arnouzegar van binnenlandse zaken, Zaïre met minister Mandungu Bula Nyati van buitenlandse zaken. Kamercen met minister Marcel Yondo van financiën, Egypte met minister Ahmed Ezzedin Hilal van oliezaken, Nigerië met minister Joseph Garba van buitenlandse zaken, Zambia met minister Rupiah Banda van buitenlandse zaken, Argentinië met minister Manuel Arauz van buitenlandse zaken, Jamaica met minister M. J. Patterson van industrie, toerisme en buitenlandse handel, Mexico met minister Francisco Xavier Alejo van grondstoffen. Peru met minister generaal Miguel Angel de la Flor van buitenlandse zaken. Indonesië niet minister Wudjojo Natusastro van economiie en financiën, Irak met minister Sadoul Hamadi van buitenlandse zaken, Pakistan met minister Aziz Ahmed van defensie en buitenlandse zaken en Joegoslavië met minister Milos Minic van buitenlandse zaken.

Tenslotte werd aan de conferentie deelgenomen door Kurt Waldheim, de secretaris-generaal van de Verenigde Naties.

Verloop van de conferentie

De conferentie werd geopend met toespraken van de Franse president Giscard d'Estaing, VN-secretaris-generaal Kurt Waldheim en de beide voorzitters, MacEachen en Perez-Guerrero.

Giscard d'Estaing noemde als doel van de conferentie meer rationaliteit en gerechtigheid in de wereldeconomie te brengen. Als weg daartoe zag hij een ordelijker prijsontwikkeling, handhaving van de koopkracht van de grondstoffenlanden, ontwikkelingshulp d.m.v. preferentiële behandeling. steun aan landbouw, industriële verwerking van grondstoffen, overdracht van technologie, bevordering van investeringen enz.
Waldheim toonde zich zeer voldaan over het totstandkomen van de conferentie: hij meende, dat de VN de grondslag vormden, waarop de politieke wil tot de Noord-Zuid dialoog gerijpt was.
Perez-Guerrero legde een bijzonder accent op de zevende bijzondere Algemene Vergadering van de VN (pag. 539 e.v. en 792/3 e.v.-1975). Hij sprak de verwachting uit, dat nu het onmisbare elan ingezet zou worden om de door de VN besloten doeleinden — de nieuwe internationale economische orde (pag. 39212 e.v.-1974) en het Handvest van de economische rechten en plichten van staten (pag. 404/3 r.v.-19751 — te verwerkelijken. Er zou in wederzijds begrip, openhartig en constructief gesproken moeten worden.
Ook MacEachen voelde zich gebonden door de besluiten van de VN. Hij sprak van een ,,enorme uitdaging", die een beantwoording in een constructief-pragmatische geest noodzakelijk maakte. Niettemin zou het niet mogelijk zijn alle meningsverschillen uit de weg te ruimen en er zouden geen nieuwe utopieën gecreëerd moeten worden.

Veel aandacht kreeg de toespraak van de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken, Henry Kissinger. Zijn hoofdthema was de noodzaak van samenwerking. Zijn voorstellen waren een samenvatting van de Amerikaanse denkbeelden, zoals die op de zevende bijzondere Algemene Vergadering van de VN naar voren gebracht waren (pag. 593 e.v.-1975).

Kissinger noemde de olieboycot van eind 1973 en de verhoging van de olieprijs de voornaamste oorzaak van de werkloosheid en de inflatie in de wereld. Daarmee was de sociale rechtvaardigheid jegens de arme landen. die onder de crisis het meest te lijden hebben, slecht gediend.
De door de conferentie in te stellen energiecommissie zou een evenwicht tussen vraag en aanbod van energie moeten nastreven. In praktische samenwerking tussen industriële en ontwikkelingslanden diend–n nieuwe energiebronnen ontwikkeld te worden, waarbij de basis gelegd

Overzicht van de Noord-Zuid-conferentie.

zou worden voor een langdurige, wederzijds profijtelijke verhouding tussen producenten cn consumenten.
De Amerikaanse minister meende, dut een lagere olieprijs economisch herstel voor de ariiristen mogelijk zou maken. maar ook gunstig zou zijn voor de producenten. omdat dan niet zo hard naar alternatieve eriergiebroiinen gezocht zou worden. Anderzijds bevestigde Kissinger, dat de geindustrialiseerde landen hun investeringen in de ontwikkeling van alternatieve energiebronnen willen beschermen d.m.v. een minimumprijs voor olie.
Kissinger v oeg om oprichting van een internationaal energie-instituut voor overdracht van energie-technologie anii ontwikkelingslanden.
Hoofddoel van de energiecommissie moest zijn een beter begrip te bereiken van de gevolgen van de olieprijzen voor de wereldeconomie, vooral ae catastrofale brtalingsbalanstekorten van de armste landen: samenwerking bij besparingen op en nieuwe produktie van energie en de integratie van de economieën van de OPEC-Landen met de wereldeconomie.
Hij drong aan op snelle noodmaatregelen voor de armste landen. waarvan de hetalingsbalanstekorten ten gevolge van de oliecrisis tot $ 35 mrd waren opgeiopen, terwijl daarvan maar $ 25 mrd door leningen van de rijke landen gedekt zijn. Onmiddellijke actie is noodzakelijk, én via :iet IMF én d.m.v. samenwerking russen industrie- en olielanden.

Hoewel Engeland geen deelnemer aan de conferentie was — het was via de EG vertegenwoordigd — was op de Europese Raad van 1 en 2 dec. 1975 (pag. 13/1 e.v.) overeengekomen, dat het wel het woord kon voeren. Dit gebeurde bij monde van minister Callaghan van buitenlandse zaken.

De Britse minister merkte o m op, dat Engeland als toekomstige producent en exporteur van olie zich zeer bewust was van de noodzaak uit de beperkte bronnen een waardevol rendement te trekken en de bronnen met zorg te beschermen en te benutten
Engeland aldus Callaghan, heeft in de toekomst een bijzondere rol te spelen, gezien het feit, dat het in **1980** en misschien al eerder na de VS de tweede producent van olie in de geindustrialiseerde wereld zal zijn Het zal dan 45% van de energie van de EG produceren en 90% van de ruwe olie van het geheel van de Gemeenschap
Callaghan drong aan op vaststelling van een minimumprils voor olie, aangezien daardoor investeringen in het ontwikkelen van alle mogelijke energiebronnen, niet alleen van olie, aangemoedigd zouden worden
Invoering van een minimumprijs zou op lange termijn gunstig zijn voor alle betrokkenen, producenten zowel als consumenten

In reactie op de toespraak van Callaghan gaf de Franse regering op 18 dec. een verklaring uit, waarin kritiek uitgeoefend werd op zowel de lengte van de rede — 12 minuten — als de inhoud. Naar het oordeel van de Franse regering van Callaghan's toespraak niet in overeenstemming met het EG-mandaat voor de conferentie De Britse minister van Eurupesc zaken, Roy Hattersley, wees nog dezelfde dag de verwijten ,dn de hand Hij stelde, dat Callaghan s pleidooi voor een minimumprijs wel degelijk met het EG-mandaat in overeenstemming was. In het EG-mandaat was sprake van „passende mechanismen tot bescnerming van de bestaande energiebronnen van de Gemeenschap onder garandering van het ontsluiten van nieuwe dergelijke bronnen" Een week eerder had Hattercley in de Europese ministerraad gevraagd, aldus de reactie op het Franse protest, of daarmee de minimumprijs voor olie bedoeld was, acht van de negen EG-staten bleken dit van mening te zijn
Hattersley sprak ook tegen, dat de duur van de Britse interventie aan een tijdslimiet gebonden zou zijn geweest.

De bijdragen aan de discussies van de ontwikkelingslanden waren i.h.a. gematigd van toon. Min of meer als antwoord op de opmerkingen van de Amerikaanse minister Kissinger konden worden beschouwd de toespraken van de Perzische minister Amouzegar en van minister Hamadi van Irak.

Minister Amouzegar vond dat niet de olieprijsverhoging maar het falen van de financiele en monetaire politiek van de rijke landen oorzaak was van de economische crisis en van de betalingsbalanstekorten der armsten
Door prijsverhoging was te groot verbruik voorkomen en zoeken naar alternatieve energiebronnen aangemoedigd
De minimumprijs van de industrielanden was gevaarlijk zolang het evenwicht op de oliemarkt niet was hersteld De OPEC-landen waren bereid olie te blijven leveren mits de afnemers geen kunstmatige hindernissen opstelden die de markt zouden verstoren Hij was bereid tot een coristructieve dialoog Oplossingen zouden veel tijd kosten
De vertegenwoordiger van Irak meende dat de olieprijsverhoging een rechtmatig dntwoord was op de ongelijkheid in de wereld en dat het Energieagentschap van het Westen en zijn minimumprijs tot bescherming van investeringen in alternatieve energie schadelijk zijn voor de dialoog

De conferentie stelde de vier commissies samen, waarvan de instelling op de voorbereidende conferentie van okt. overeengekomen was. Leden van de commissies zijn:

COMMISSIE VOOR ENERGIE Voorzitters Saoedi-Arabie en VS Overige leden Algerije Brazilie, Egypte, India, Perzië, Irak, Jamaica, Venezuela, Zaire, Canada, Zwitserland, EG en Japan

COMMISSIE VOOR GRONDSTOFFEN' Voorzitters Peru en Japan Overige leden Argentinie, Kameroen, Indonesie, Mexico, Nigeria Venezuela Joego-Slavië Zaire, Zambia Australië Spanje EG en VS

COMMISSIE VOOR ONTWIKKELINGS-PROBLEMEN Voorzitters Algerije en EG Overige leden Argentinië Kameroen Jamaica India Nigeria Pakistan Joego-Slavië een tiende lid uit de ontwikkelingslanden moet nog aangewezen worden; Canada, Zweden VS en Japan

COMMISSIE VOOR FINANCIËN Voorzitters Perzië en EG Overige leden Brazilië Egypte, Innia, Indonesië, Irak, Mexico Pakistan Saoedi-Arahie. Zambia, Zweden Zwitserland VS en Japan

I-Iet slot van de conferentie werd enigszins vertraagd door problemen i.v.m. de formulering van de opdrachten aan de commissies. De Algerijns~delegatie wilde scherp omlijnde mandaten. daarbij vooruitlopend op de oplossingen, die de commissies dienden te bereiken. Deze mandaten moesten volgens het Algerijnse voorstel worden opgesteld op een aparte bijeenkomst van de voorzitters van de commissies en de conferentie.
Hetzelfde probleem had zich ook bij de voorbereidende besprekingen in okt. voorgedaan. Toen hadden de industriestaten, die ruim geformuleerde mandaten wilden, hun zin gekregen.

Nu werd na langdurige discussies besloten de in okt. besloten richtlijnen te bevestigen: voorts, dat de vier commissies in ieder geval op 11 febr. hun werkzaamheden zullen beginnen; daarnaast, als concessie aan de Algerijnen, dat de voorzitters van de vier commissies en de conferentie op 26 jan. een vergadering zullen houden, waarop „de voorbereiding van het werk opnieuw zal worden bekeken", na consultatie met de andere deelnemers en in het kader van de in okt. opgestelde richtlijnen. Vastgelegd is verder, dat de vier commissies parallel moeten werken, waarna de resultaten over een jaar als één pakket aan de ministers moeten worden voorgelegd.. Tenslotte wordt verwezen naar de lijsten van onderwerpen, die door Algerije en de VS in okt. hebben ingediend, waarbij verder ieder ander onderwerp aan de orde gesteld kan worden.
Na aanvaarding van deze besluiten las de Venezolaanse co-voorzitter van de conferentie een verklaring namens de ontwikkelingslanden voor, waarin gezegd werd, dat zij de richtlijnen in een geest van compromis aanvaardden, maar dat zij op 26 jan. hun mening zullen geven over het kader en het werk van de commissies. *(NRC/H'blad,* Le Monde, NZZ, *The Times, FAZ)*

(Vor, ber. pag. 804/1 e.v.-19751

OESO

ECONOMISCZIE VOORUITZICHTEN VOOR 1976

DE OESO heeft op 18 dec. 1975 verwachtingen gepubliceerd m.b.t. de economische ontwikkeling van de lidstaten in 1976. Vastgesteld werd, dat de economische activiteit in de VS en Japan zich in de tweede helft van 1975 hersteld heeft, terwijl in Europa nog slechts eerste tekenen van een herstel te zien zijn.

Op grond van de in talrijke landen genomen stimulerende maatregelen wordt van medio 1975 op medio 1976 een matige economische groei van gemiddeld 4% verwacht. Aangenomen wordt, dat de stijging van de consumptieprijzen zal afnemen van gemiddeld 10½% naar 8½%. De werkloosheid zal blijven toenemen.

De toename van de vraag was in de tweede helft van 1975 in Europa zwakker dan verwacht De onderlinge handel tussen de OESO-staten daalde in dezelfde periode sterker dan een half jaar eerder voorspeld was In verschillende landen werden de moeilijkheden van de binnenlandse conjunctuur door daling van de uitvoer verscherpt

De werkloosheid in de meeste Europese landen bereikte de hoogste stand sedert de Tweede Wereldoorlog Daarnaast vond in omvangrijke mate arbeidstijdverkorting plaats

Een reeks Europese landen nam maatregelen tot stimulering van de economie, w o Frankrijk, Italie en West-Duitsland. alsmede, van de kleinere landen, België, Nederland, Denemarken, Zweden en Nieuw-Zeeland

De economie van de VS is sedert het midden van 1975 krachtig hersteld, dat de stijging, die in het derde kwartaal zeer sterk was, in het laatste kwartaal wat minder was, wordt als normaal gezien

In Japan was een matige expansie te zien

De stijging van de consumptieprijzen is in de meeste OESO-staten verlangzaamd, in de laatste maanden van 1975 lag hij bij gemiddeld 8% op jaarbasis In talrijke landen is ook de stijging van de lonen verlangzaamd Ondanks het achterblijven van de vraag wordt toch een opwaartse druk op de prijzen uitgeoefend door het duurder worden van voedsel en industriele grondstoffen

Er wordt verwacht, dat in de VS en Japan van midden 1975 tot midden 1976 het bruto nationale produkt (BNP) met 5% zal groeien In Europa zal het BNP waarschijnlijk 2½% groeien Voor verschillende landen wordt de volgende groei van het BNP verwacht VS 5,75% (1975 —3%), Japan 4½% (1¼%), Frankrijk 3% (—2%), Bondsrepubliek Duitsland 3¼10 (—3,75%), Italie 1½% (—4½%), Engeland 0% (—2½%) In de VS zullen de werkloosheid en onbenutte capaciteit iets afnemen, in de meeste andere OESO-staten zullen deze echter nog toenemen.

Het OESO-secretariaat stelt, dat het komende herstel gekenmerkt wordt door twee bijzonderheden, t w zijn traagheid en het onvermogen in de loop van 1976 sneller te worden Het herstel wordt vnl veroorzaakt door de getroffen begrotingsmaatregelen en het aanvullen van voorraden, beide factoren boeten in 1976 aan werkzaamheid in Het is twijfelachtig, in hoeverre daarnaast een autonoom economisch herstel zal plaats vinden

Het secretariaat wijst verschillende malen op de moeilijkheid onder de bestaande omstandigheden betrouwbare voorspellingen te doen Mocht het herstel van het vertrouwen sneller gaan, dan zal ook het herstel van de conjunctuur versneld worden Zo kan worden verklaard, dat de prognoses van sommige lidstaten gunstiger uitvallen dan de verwachtingen van de OESO

Opvallend noemt de OESO de ontwikkelingen in het internatianale betalingsverkeer. In 1974 vertoonden de gezamenlijke betalingsbalansen van de lidstaten een tekort van $ 33,25 mrd In de eerste helft van 1975 vertoonden zij een klei? overschot voor heel 1975 wordt een relatief gering tekort van $ 6 mrd verwacht De verandering wordt verklaard uit de recessie, de vermindering van de invoer van olie en de stijging van uitvoer naar de olieproducenten

Van de zeven grote lidstaten vertoonden er vijf een verbetering van hun betalingsbalansen, alleen die van de Bondsrepubliek en Canada gaven een verslechtering te zien Het laatste geldt ook voor de Benelux-staten en Zwitserland, de overige kleinere leden hebben te zamen eenzelfde tekort als in 1974, nl $ 16 mrd. In de OPEC-landen neemt het betalingsbalansoverschot in 1975 af tot $ 43 mrd tegen $ 67 mrd in 1974

Ontwikkelingslanden, die geen olie produceren, zullen een stijging van het tekort zien van $ 17,5 mrd in 1974 naar $ 27 mrd in 1975 De financiering van deze tekorten zal grote moeilijkheden opleveren en een bedreiging vormen voor het internationale financiele evenwicht

Het OESO-secretariaat stelt, dat de werkelijk belangrijke en moeilijke taken, waar de regeringen van de lidstaten zich voor gesteld zien verder liggen dan de korte-termijn-problemen van volgend jaar; het gaat erom het vertrouwen te herstellen in een levensvatbaar herstel van de economie op middellange termijn.

Het zegt, dat het vertrouwen van de consumenten ondermijnd is door hoge werkloosheid en hoge inflatie. Om dit vertrouwen te herstellen moet prijsstabiliteit bevorderd worden, maar tezelfdertijd moet de werkloosheid dalen. Er wordt op gewezen, dat dit een potentiële vicieuze cirkel te weeg brengt, die moeilijk te vermijden zal zijn.

Het secretariaat roept op tot consensus over lonen, prijzen, belastingen en openbare uitgaven, verbonden met een geleidelijke verlaging van de begrotingstekorten. Een dergelijke verlaging van de begrotingstekorten zou niet tot stand gebracht moeten worden door drastische verlaging van de overheidsuitgaven op dit moment, daar dat tot meer werkloosheid zou kunnen leiden.

De voornaamste taak voor de lidstaten is het volgens het OESO-secretariaat het vertrouwen te herstellen, dat de industriële naties terugkeren naar een weg van economische groei, die volgehouden kan worden zonder een nieuwe inflatiegolf te veroorzaken.

Deze taak wordt te moeilijker gemaakt door het feit, dat het inzakken van de investeringen tot gevolg heeft, dat er nu een groter risico is, dat er van bepaalde produkten een tekort ontstaat, hetgeen een opwaartse druk op de prijzen kan hebben. (N Z Z, T h e T i m e s)

WEST-EUROPA

EG

HANDELSAKKOORD MET ISRAËL

De EG en Israël hebben op 11 mei 1975 in Brussel een handelsakkoord getekend dat op 1 juli 1975 in werking trad.

Het akkoord legt de basis voor een vrijhandelszone tussen de EG en Israël. Bovendien voorziet het in samenwerking tussen Israël en de EG op economisch gebied.

Het akkoord werd ondertekend door de Israëlische minister van buitenlandse zaken Yigal Allon en de ministers van buitenlandse zaken van Ierland Garret Fitzgerald in zijn functie als fungerend voorzitter van de Europese ministerraad en François-Xavier Ortoli, de president van de Europese Commissie.

Het nieuwe akkoord dat tegen 1980 in een vrijhandelszone voorziet, vervangt een in 1970 gesloten handelsakkoord (pag. 789/1-'70). Tegen 1 juli 1977 zullen alle industriële produkten uit Israël en ongeveer 85% van de agrarische produkten uit het land rechtenvrij in de EG mogen worden ingevoerd. Israël zal op zijn beurt de rechten op Europese wrodukten afbreken, echter in een geleidelijker tempo. Tegen 1 januari 1980 kunnen de Europese produkten tolvrij Israël binnen.

De Gemeenschap moest Israël meedelen dat er een restrictie op het akkoord lag. Op het tijdstip van de ondertekening waren de Negen het nog niet eens over een regeling die Italië bepaalde compensaties zou geven voor de concurrentie die het vreesde in de toekomst van Israëlische landbouwprodukten te ondervinden.

Op 24 juni 1975 vonden de negen landbouwministers overigens een oplossing voor dit probleem (zie hierna). De EG beschouwde het akkoord met Israël als het eerste in een reeks van overeenkomsten die het met de landen rond de Middellandse Zee wil sluiten. De EG heeft enkele jaren geleden al besloten tot een politiek van ,,globale benadering" ten opzichte van de landen rond het Middellandse Zee-bekken.

Van Israëlische kant heeft men duidelijk de nadruk gelegd op het politieke karakter van het nu getekende akkoord. Minister Allon legde de overeenkomst uit als een teken van de speciale verhouding die er tussen de EG en ziin land zou bestaan. Hij noemde het akkoord ,,van grote politieke betekenis", hij prees de Ge-

De ministers Allon (l) en Fitzgerald (m) ondertekenen het vryhandelsakkoord

meenschap ,.voor haar moed" en hij sprak de hoop uit dat de overeenkomst op den duur zal leiden tot een formele associatie van zijn land met de Gemeenschap.
Van EG-zijde werd er de nadruk op gelegd dat het ,,Israël-akkoord" een onderdeel is en blijft van de politiek die de Gemeenschap volgt ten aanzien van alle landen rond de Middellandse Zee. Zo zei de Ierse minister. Fitzgerald, herhaaldelijk dat het akkoord gezien diende te worden in de context van ,,de evenwichtige, globale politiek van de EG-landen tegenover de landen van de Middellandse Zee".
Claude Cheysson, die zich in de Commissie onder meer met ontwikkelingszaken bezighoudt, verdedigde op 12 mei het akkoord tegen de inmiddels gerezen kritiek vanuit de Arabische landen. (Zie hierna) Hij ontkende, dat de Arabieren officiële protesten hebben ingediend. We1 hebben ze vragen over de inhoud gesteld.
De heer Cheysson stelde, dat het zuiver toeval was, dat het akkoord met Israël het eerste is afgerond. Waren de onderhandelingen met de Maghreb-landen (Tunesië, Algerije, Marokko) eerder beëindigd, dan zouden de overeenkomsten met die landen eerder zijn getekend. De Europese commissaris zei, dat de Gemeenschap een eensgezinde en duidelijke politiek voert: een globale benadering van alle landen rond de Middellandse Zee, die moet leiden tot een brede samenwerking en een strikt evenwicht.
De Israëlische minister Allon verklaarde dat zijn land het op prijs gesteld zou hebben, als het akkoord met Israël en dat met de Maghreb-landen op hetzelfde tijdstip zouden zijn ondertekend. Het was hem volkomen duidelijk, dat de EG aan Israël dezelfde voordelen biedt als aan de Maghreb-staten. „Wij staan daar achter. Hoe meer gemeenschappelijke banden Israël en de Arabische landen met de Gemeenschap krijgen, des te gunstiger invloed zal daarvan uitgaan op het klimaat in het Middellandse-Zeebekken", zei hij.

Handelsverkeer Israël-EG

De Gemeenschap was in 1972 de voornaamste leverancier van Israël met 54% van de totale invoer van dit land en zijn voornaamste klant met 39% van de Israëlische export.
Het volume van de invoer van de Gemeenschap uit Israël beliep, op basis van het jaar 1972, 415 mln r.e. en was als volgt verdeeld:
industriesector: 213 mln r.e., oftewel 51% van de totale invoer uit Israël,
landbouwsector: 202 mln r.e. 49% van de totale invoer uit Israël.
De voornaamste exporten van Israël naar de Gemeenschap zijn in afnemende volgorde: diamant (113 mln r.e., 27%*), verse sinaasappelen, mandarijnen en citroenen 173 mln r.e., 17,5%), verse ponipelmoezen (41 mln r.e., 9,8%), vruchtensappen (36 mln r.e., 8,6%). textiel (35,8 mln r.e.. Ca. 8,6%), ruwe aardolie (31 mln r.e., 7,4%) en meststoffen (11,6 mln r.e., 2,7%).
Het volume van de invoer van Israël uit de Gemeenschap beliep in 1972 1.903 mln dollar. Deze invoer bestond praktisch geheel uit industrieprodukten.

Arabische reactie

Naar aanleiding van de ondertekening van het akkoord gaven de ambassades van de Arabische landen in Brussel een verklaring uit.

In die verklaring zeggen de Arabische landen dat het akkoord tussen de Gemeenschap en Israël ,,niet alleen een blijk van een partijdige houding vormt. maar ook een daad met verstrekkende politieke gevolgen" is. De ondertekening van het akkoord betekent een morele, een politieke, een materiële en een economische steun aan een agressief land ,,dat grondgebied bezet van landen waarmee de EG bevriend is".
In de verklaring vragen de ambassadeurs van de Arabische landen zich af of wat de EG nu gedaan heeft niet in strijd is met haar eigen beginselen. ,,Op een moment dat de Arabische landen hun goede wil tonen door de Euro-Arabische dialoog opnieuw op gang te brengen en terwijl iedereen toegeeft dat de pogingen om tot vrede te komen de grond in werden geboord door de onverzoenlijke houding van Israël, neemt Europa zulke risico's, aldus de mededeling van de ambassadeurs van de Arabische landen in Israël.
De verklaring zegt verder dat ,,door dit verdrag te ondertekenen. Europa Israël aanmoedigt in de blinde halsstarrigheid van dat land. Dat gebeurt met alle gevolgen die eruit kunnen voortvloeien voor de vrede en de internationale veiligheid", aldus de verklaring.
De ambassadeurs stellen in hun verklaring tie vraag of tie EG wel een juridisch voorbehoud geformuleerd heeft over het territorium waarop het onlangs getekende verdrag betrekking heeft. Zijn er wel de nodige schikkingen getroffen opdat bodemschatten uit de door Israël ,.bezette en uitgeplunderde Arabische gebieden niet op de gemeenschappelijke markt gebracht kunnen worden?" aldus de verklaring. (Europa van Morgen)

*) Dit percentage alsook de volgende percentages geven de verhouding weer tussen de betreffende produkten en de totale uitvoer van Israël naar de Gemeenschap.

COMPROMIS MAAKT ONDERHANDELINGEN MET RIXGHREE-LANDEN MOGELIJK

De ministers van landbouw van de negen EG-landen hebben op 24 juni 1975 een compromis bereikt waardoor de weg werd vrijgemaakt voor verdere onderhandelingen van de EG met de Maghreb-landen over een vrijhandelsverdrag.

Geruime tijd zijn die onderhandelingen geblokkeerd geweest omdat vooral Italië bevreesd was dat zijn landbouw een te grote concurrentie zou ondervinden van zuidvruchten, groenten en fruit en wijn uit Noord-Afrika. Italië weigerde zijn fiat te geven aan een onderhandelingsmandaat.

Er werd tenslotte een vergelijk bereikt op een compromis-voorstel van de Europese Commissie. Dit compromis behelst een aantal technische regelingen die vooral de ,,gevoelige" landbouwprodukten in Italië en het zuiden van Frankrijk een bepaalde mate van bescherming geven tegen de Noordafrikaanse produkten die, vanwege het uitzonderlijk goede klimaat in de Maghreb-landen, zeer goedkoop geteeld kunnen worden.
De Europese Commissie is de Italianen enigszins tegemoet gekomen door bijv. destillatieregelingen en met behulp van een referentieprijssysteem zal een te sterke penetratie van Maghreb-wijn in de EG worden belemmerd. Ook zal er voor conserven een zogeheten certificatensysteem in het leven geroepen worden. (Europa van Morgen)

EURO-ARABISCHE DIALOOG

Op 10 juni 1975 begonnen in Caïro besprekingen tussen de EG en de Arabische landen (m.u.v. Libië) over het aangaan van nauwere politieke en economische banden.

De Europese delegatie stond onder leiding van de Ierse staatssecretaris voor buitenlandse zaken Eamonn Gallagher en het hoofd van de Arabische delegatie was de Jordaanse diplomaat Najim Eddin Dajani. Deze had in zijn openingsverklaring kritiek op het feit dat de EG door een handelovereenkomst met Israël te tekenen (zie hierboven) een middel had prijsgegeven om druk op dat land uit te oefenen en het te bewegen tot opheffing van zijn bezetting van Arabisch grondgebied. Hij verklaarde verder dat hij hoopte dat er regelmatig ontmoetingen zouden worden belegd tussen de EG en de Arabische wereld.

Volgens Dajani zou samenwerking tussen de Arabieren en de EG-landen wederzijdse welvaart brengen en het vestigen van vrede in het Midden-Oosten bevorderen. Dajani zei tenslatte dat de Arabische wereld zou aansturen op opheffing van handelsbelemmeringen, het verschaffen van voldoende waarborgen en faciliteiten voor Arabische investeringen in EG-landen en op gemeenschappelijke financiering van ontwikkelingsprojecten in Arabische landen met gebruikmaking van Europese technologie.

Gallagher zei nog dat de potentiële ruimte voor Europees-Arabische samenwerking reusachtig groot was in verscheidene economische sectoren, waaronder industrie, landbouw, financiën en de bouw.

Van 22 tot 24 juli 1975 vonden er in Rome wederom besprekingen plaats tussen delegaties van de EG en de 21 leden van de Arabische Liga. Na afloop werd verklaard dat er vooruitgang was geboekt op weg naar een brede en duurzame samenwerking tussen Europese en Arabische landen.

De derde gespreksronde tussen de Arabische wereld en de EG-landen vond plaats van 22 tot 27 nov. 1975 in Aboe Dhabi (de Unie van Arabische Emiraten).

Er werd o.a. besloten dat bij toekomstige besprekingen ook politieke problemen, zoals het Midden-Oosten-conflict ter sprake zullen komen.

Tevens werd overeenstemming bereikt over de oprichting van permanente, gemengde werkgroepen die Arabische projecten voor de opbouw van de petrochemische en de staal- en ijzerindustrie gaan onderzoeken, alsmede de mogelijkheden voor het stichten van aluminium- en kunstmestfabrieken.

Over de financiële samenwerking, de uitvoer van technologische kennis van de Gemeenschap naar Arabië, de sociale verzorging van Arabische gastarbeiders in de Gemeenschap en de mate waarin de EG-markt open staat voor de Arabische landen, bleven verschillen van opvatting bestaan.

Zo verwierp de Arabische Liga een aanbod van de EG ter bevordering van de Arabische export.

In plaats van het Europese aanbod heeft de Arabische Liga een soortgelijk permanent handelsakkoord geëist als de Conventie van Lomé, die de economische samenwerking regelt tussen de Negen enerzijds en anderzijds 46 landen uit Afrika, het Caraïbische gebied en het gebied van de Stille Oceaan, zo hebben conferentiekringen meegedeeld.

De Arabische Liga verwierp een aanbod van de Negen over faciliteiten binnen het EG-stelsel van algemene preferenties voor ontwikkelingslanden.

De conferentiekringen zeiden dat de EG de eis van de Arabische Liga verwierp omdat zij anders soortgelijke concessies zou moeten verlenen als aan landen die al onder verschillende afspraken met de Gemeenschap verbonden zijn, zoals Israël, enkele van Engelands vroegere gemenebest-handelspartners en vele landen van de Derde Wereld, (*Europa* van Morgen, *NRC/H'blad*)

LANDBOUWDOCUMENT *GOEDGEKEURD*

De ministers van landbouw van de EG-landen hebben op een vergadering op 11 nov. 1975 in Brussel hun goedkeuring gehecht aan het begin 1975 door de Europese Commissie uitgebrachte document dat een overzicht geeft van de stand van zaken van het gemeenschappelijke landbouwbeleid.

Het document is vervolgens op de Eu opese top van 1 en 2 december in Rome besproken (pag. 13/2 e.v.). In okt. 1975 wijdden de ministers een eerste bespreking aan de landbouwbalans.

Een speciaal comité van hoge ambtenaren had toen in eerste instantie een vragenlijst opgesteld, waarvan de bedoeling was dat ze, met goedvinden van de landbouwministers doorgespeeld zou worden naar de Europese topconferentie.

De ministers kwamen toen al snel tot de ontdekking dat het beter was de staats- en regeringschefs een document met stellingen voor te leggen. Zoals door deskundigen duidelijk van te voren was verwacht wordt in dit document het gemeenschappelijke landbouwbeleid positief beoordeeld.

De kritiek (voornamelijk afkomstig van de Duitse bondskanselier Schmidt) dat het landbouwbeleid teveel geld opslorpt, werd van de hand gewezen Het landbouwbeleid neemt weliswaar het grootste deel van het Europese budget in beslag, aldus het document, maar dat is niet meer dan normaal Het landbouwbeleid is nu eenmaal het verst ontwikkeld en het is tot dusverre het enige beleid waarvoor de negen EG-lidstaten een gioot deel van hun financiele verantwoordelijkheid aan de Gemeenschap hebben overgedragen.

Die stellingname wil overigens niet zeggen dat de landbouwministers geen enkele aandaoht willen besteden aan kritiek Ze zeggen ook duidelijk in het zojuist gereed gekomen document dat ze er zich van bewust zijn dat het gemeenschappelijk landbouwbeleid zo doeltreffend en zo goedkoop mogelijk dient te worden uitgevoerd

Het document dat de uiteindelijke goedkeuring van de ministers verkreeg, constateert dat dankzij het Europese landbouwbeleid het inkomen van de Europese boeren is gestegen en dat het dichter bij de inkomens van andere sectoren is komen te liggen

De produktiviteit van de landbouw is toegenomen Ondanks verstoringen op de wereldmarkt werd er door het landbouwbeleid in de EG een betrekkelijke prijsstabiliteit bereikt en bovendien werd bereikt dat de voedselvoorziening van de EG gewaarborgd werd De handel in landbouwprodukten is duidelijk gestegen zonder dat de handel met derde landen daardoor ongunstig werd beinvloed

Als er zicn al moeilijkheden in de landbouw voordoen dan zijn die, aldus het document, grotendeels te wijten aan het stagneren van de economische, monetaire en sociale integratie in de Gemeenschap De landbouwministers bevestigen de noodzaak van een beleid dat naar buiten open is, maar ze zeggen tevens dat zo'n beleid niet gevoerd mag worden ten koste van de eigen producenten Het beginsel van de communautaire preferentie, een van de grondslagen van het landbouwbeleid, wordt dus duidelijk bevestigd

Dat de monetaire chaos in Europa de landbouwministers dwars zit wordt ook duidelijk uit dit document Het legde er de nadruk op dat het weliswaar tot nu toe gelukt is om de monetaire strubbelingen van lidstaten op te vangen en gemeenschappelijke prijzen te handhaven, maar dat de huidige situatie toch niet te lang kan duren Er moet gezocht worden naar ,,pragmatische oplossingen" om deze problemen uit de weg te ruimen

De ministers hebben ook duidelijk vastgelegd dat ,,buitenlandse politieke besluiten" het Europese landbouwbeleid soms in moeilijkheden brengen Dat komt vooral door invoerpreferenties die aan bepaalde derde landen worden toegestaan De ministers voorzien dat die moeilijkheden nog groter worden als de EG door-

gaat met het sluiten van overeenkomsten of wanneer nieuwe landen associatie-overeenkomsten met de EG aangaan of lid van de Gemeenschap worden.
Nt • ministers hebben ook het intern i??-leid aan eei beschouwing onderworpen Daarover zeggen ze dat er naar een heter marktevenwicht gestreefd moet worden, zonder evenwel het inkomen van tie Europese boei uit het oog te verliezen

TRIPARTITE-CONFERENTIE IN BRUSSEL

Op 18 nov. 1975 werd voor het eerst in de geschiedenis van de EG in Bi-ussel overleg gevoerd tussen vertegenwoordigers van werkgevers- en werkncmersorganisatics, de ministers van sociale zaken en economische zaken uit de negen EG-landen en vertegenwoordigers van de Europese commissie over de huidige economische toestand in de Gemeenschap.

Aan de hand van de gegevens die tijdens dit overleg naar voren kwamen moet de Commissie in de toekomst voorstellen doen aan de Europese ministerraad. De Commissie moet ook bezien of voor in het bijzonder door de economische crisis getroffen sectoren van het Europese bedrijfsleven paritaire comité's kunnen worden opgericht.

Het is niet zeker of de werkgevers bereid zullen zijn aan dergelijke paritaire comité's hun medewerking te verlenen.

Concrete besluiten werden er niet genomen op het overleg maar het Kwam tot een nuttige uitwisseling van meningen over de bestrijding van de crisis.

De Europese Commissie bracht bij monde van de commissaris Haferkamp haar standpunt naar voren.

Haferkamp wees erop dat de Gemeenschap de zwaarste econoinische crisis sinds de tweede wereldoorlog doormaakt, waaraan factoren zoals een overmatig beroep op het nationaal produkt, een veel te grote nationale en internationale liquiditeit, een hoog inflatiepercentage, het verval van de valutasystemen van Bretton Woods en, niet te vergeten, de sterk gestegen olieprijzen, ten grondslag liggen. Haferkamp bezwoor de conferentie dat nieuwe sociale conflicten en een nieuwe inflatie de dood kunnen betekenen van het nog amper op gang gekomen conjunctureel herstel Hij vond ook dat de Gemeenschap moet streven naar een terugkeer van een constante groei Ondernemingen moeten hun produktiviteit verbeteren, de vakbonden moeten zich bescheiden opstellen bij hun looneisen, staten moeten hun begrotingstekorten beperken en ze moeten een actieve werkgelegenheidspolitiek voeren, aldus de boodschap van Haferkamp
De Europese commissaris zei voorts te geloven dat we aan het startpunt van een nieuwe wereldeconomie staan In andere delen van de wereld komen er produkties op gang die tot dusverre in de westerse wereld plaatsvoiidcn Aan dit probleem refereerde ook de Nederlandse niinister Lubbers toen hii de coriferentie op he: hart bond bij alle moeilijkheden de derde wereld niet te vergeten. Dat kan ethisch e economisch niet. Daar wonen de toekomstige consumenten, aldus Lubbers
Haferkamp wees er de conferentie ook op dat voor alles internationale samenwerking (in GATT en IMF) nodig is en dat protectionisme uit den boze is

De „tripartite" conferentie, aldus Europese insiders, is ondanks alles een duidelijk startpunt geworden van een voort te zetten dialoog, ondanks het feit dat de sociale partners vasthielden aan hun respectievelijke standpunten. Het Europees vakverbond wil duidelijk een stimulering van de economie door het verlenen van voorrang aan collectieve voorzieningen, stimulering van de consumptie etc. Het wil voorts een betere ontslagregeling (individueel als collectief) en het wil de structuur aanpakken door middel van werknemerscontrole op bijvoorbeeld investeringen en multinationale ondernemingen.

Werkgevers hebben in Brussel vastgehouden aan principes als geen marktbeïnvloeding, vrije prijzen, geen investeringsbeïnvloeding etc. Ze zouden bovendien het liefst zien dat de hoge sociale lasten waarvoor ondernemers zich geplaatst zien afnemen en ze verwachten veel van een „gelimiteerde periode" waarin de arbeidsinkomsten minder snel toenemen dan het nationaal inkomen. (*Europa van* Morgen)

BELGIË

KAAIERDEBAT OVER RIJKSBEGROTING EN PROGRAMMAWET

De Kamer heeft in de vroege ochtenduren van 13 dec. 1975 met 101 tegen 68 stemmen en 10 onthoudingen de rijksmiddelenbegroting voor 1976 goedgekeurd. Het daarmee gepaard gaande ontwerp van programma-wet werd goedgekeurd met 103 tegen 67 stemmen en 10 onthoudingen.

Het debat begon op 3 dec. en bracht ongeveer tweehonderd kamerleden op het spreekgestoelte. Heftige incidenten, zoals die kort voordien het debat over de samenvoeging der gemeenten gestoord hadden, bleven dit keer uit.

Het ontwerp van programmawet, dat centraal stond in de bespreking, bevatte een aantal budgettaire voorstellen met het oog op een verbetering van de begrotingstoestand en een zuiniger en doelmatiger aanwending van de rijksgelden.

De voorstellen hadden resp. betrekking Op een aanpassing van het belastingstelsel de *provinciale* en *de* gemeentelijke financiën, de financiering en de controle van de universitaire instellingen, het sociale beleid, de volksgezondheid en de gezmspolitiek.

Bij de aanvang van het debat vroeg de oppositie het ontwerp van programmawet van de agenda af te voeren Zij verwees naar de kabinetsraad van 28 nov 1975 die, op verzoek van het christelijke vakverbond, nog wijzigingen had aangebracht aan het ontwerp. en om inzake de (door de regering voorgestelde) loonmatiging aanvaard had he? loonbeleid verder over te laten aan de sociale partners De regeringsf acties weigerden op het verzoek in te gaan. dat afgewezen werd met 84 tegen 68 stemmen bij 5 onthoudingen.

Tijdens het debat verklaarde minister De Clercq (financiën) dat de regering besloten had voor 1976 aan ,,deficit spending" te doen, ten einde een politiek van economische expansie, overheids-investeringen en tewerkstelling te kunnen financieren, met behoud van de sociale voorzieningen en zonder verhoging van de directe belastingen. De minister drong wel aan op een fundamentele herziening van het uitgavenbeleid van het Rijk en zei dat de ,,wilde" aangroei van de overheidsbestedingen niet straffeloos kan voortduren.

De socialistische partijvoorzitter W. Claes betoonde dat de regering de verwachte ontvangsten overschat en de uitgaven onderschat, en dat het begrotingstekort voor 1976 geen 17 mrd fr zal bedragen, zoals het kabinet beweert, maar ten minste 45 mrd.

De voorzitter van de Volksunie, H. Schiltz, had het over ,,fictieve" begrotingscijfers, noemde de prijzenstop een mislukking en voorspelde voor 1976 een nulgroei van het bruto nationaal produkt.

De PVV-fractievoorzitter, **A.** Kempinaire, waarschuwde voor een belasting- en loonbeleid, dat de kaders, de vrije beroepen en de werkgevers ontmoedigt; hij vroeg een vereenvoudiging en sanering van de sociale zekerheid.

Ook PVV-voorzitter Fr. Grootjans kantte zich tegen een verdere veizwaring van de belastingdruk. Hij kwam voorts op voor een doorlichting van de openbare besturen, met het oog op een grotere doelmatig-

heid, en zei een wetsvoorstel te hebben ingediend tot oprichting van een nationale commissie voor de studie van die problematiek.

Staatssecretaris Geens (begroting) beantwoordde de kritiek van de oppositie en stelde voorop, dat de begrotingsramingeri eerlijk en verantwoord mochten worden genoemd.

Financiering der universiteiten

Heel wat aandacht ging naar het hoofdstuk van de programmawet betreffende de universiteiten, dat ook buiten het parlement felle betwisting uitlokte. De regeringsvoorstellen tot aanpassing van de wet van 27 juli 1971 op de financiering van de universiteiten, gaan ervan uit, dat de vier jaar oude wet werd voorbijgestreefd door de feiten en ook werd misbruikt, en dat een sanering van de subsidiëring (o.m. door het beperken van het aantal buitenlandse studenten, het afremmen van de groei van het wetenschappelijk personeel, een betere taakverdeling onder de academische instellingen) onontbeerlijk is geworden. Dat standpunt werd aangevochten door een vrij solidair blok, gevormd door de rectoren, de hoogleraren, het wetenschappelijk en administratief personeel van de universiteiten, en de studenten. Dat blok voerde aan, dat de voorgestelde financiering de wetenschappelijke activiteiten zou schaden en zou leiden tot afdankingen van assistenten en andere personeelsleden. Het kwam in de maand november tot protestacties op de campussen en tot stakingen in de auditoria. Tot in de onmiddellijke nabijheid van het parlementsgebouw kwamen studenten manifesteren. De regering weigerde haar voorstellen in te trekken, maar aanvaardde wel het gesprek met de onderscheiden geledingen van het academische milieu, wat op 9 dec. leidde tot volgende mededeling van premier Tindemans in het kamerdebat:

,,In de huidige conjunctuur moeten zekere bepalingen van de wetgeving op de financiering van de universiteiten, die tot moeilijkheden hebben geleid, worden gewijzigd.

Om die reden verzoekt de Regering het Parlement, naast de andere luiken, ook het luik van de programmawet goed te keuren, dat deze wijzigingen doorvoert. Het Hoger Onderwijs en het Wetenschappelijk Onderzoek worden anderzijds geconfronteerd met problemen van structurele aanpassing, rekening houdend ondermeer met de noden van de maatschappij, de demografische evolutie, de ontwikkeling van de wetenschappen en de techniek, het belang en de kwaliteit van de aan te wenden menselijke middelen, de stijgende kostprijs van de wetenschappelijke prestaties.

Deze problemen gaan de toekomst van onze maatschappij aan. Zij moeten op een grondige, globale en geïntegreerde manier aangepakt worden. Zij zullen slechts een waardevolle oplossing vinden in een vruchtbare dialoog tussen de Regering en de rectoren. Deze dialoog zal beginnen in januari. Het is de bedoeling binnen twee jaar met de nieuwe wet klaar te komen. In verband met de statutaire problemen die het universitair personeel aanbelangen, en meer bepaald het wetenschappelijk en het administratief, technisch en arbeidspersoneel, is de Regering met de syndicale organisaties tot volgend akkoord gekomen:

1. Het behoud van het niveau van tewerkstelling van net academisch en wetenschappelijk personeel.

2. Wat betreft het administratief. technisch en werkliedenpersoneel zal daar, waar een aantal betrekkingen in overtal zijn, geen personeelslid dat werd aangeworven voor onbepaalde duur, afgedankt worden in afwachting van de fundamentele herziening van ons universitair systeem die binnen de twee jaar moet plaatshebben. Om dienstredenen, die behoorlijk verantwoord zijn, kunnen vervangingen worden doorgevoerd.

De Regering neemt de verbintenis op zich in januari onderhandelingen aan te vatten over:

1. Het statuut van het geheel van het onderzoek en wetenschappelijk personeel van de universiteiten.

2. Het statuut van het administratief, technisch en werkliedenpersoneel, zowel in de universitaire instellingen van het Rijk als in de gesubsidieerde universitaire instellingen.

3. Het regime van de pensioenen van het personeel van de gesubsidieerde instellingen.

De Regering verbindt zich ertoe de syndicale confederaties te betrekken bij de werkzaamheden ter voorbereiding van de hervorming van het hoger onderwijs.

De Regering heeft bovendien de Ministers van Nationale Opvoeding ermede belast een wetsontwerp in te dienen, houdende toekenning, zoals voorzien in de Regeringsverklaring, van de rechtspersoonlijkheid aan de Rijksuniversiteiten en Rijksuniversitaire instellingen."

Na de verklaring van Tindemans vroeg de oppositie het hoofdstuk i.z. de universiteiten uit de programmawet te lichten en voor nader onderzoek naar de commissie te verzenden, maar de meerderheid ging niet op dat verzoek in. Het kamerdebat verliep verder zonder inbreng van nieuwe elementen. De oppositie handhaafde haar bezwaren, ook inzake de sociale hoofdstukken, en de meerderheid stond achter de regering. Geen enkel amendement van de oppositie werd aanvaard.

ACV-CONGRES

Enkele uren na de goedkeuring van het ontwerp van programmawet door de Kamer, heeft het congres van het Algemeen Christelijk Vakverbond, op 13 dec. 1975 in De Haan, eenparig de in het ontwerp vervatte regeringsvoorstellen i.z. de ziekteverzekering en de welvaartvastheid afgekeurd.

ACV-voorzitter Houthuys zei diep ontgoocheld te zijn ,,omdat men geen rekening heeft gehouden met onze bezwaren." Hij kondigde aan, dat het vakverbond zich niet neerlegde bij de programmawet en overleg zou plegen met het socialistische vakverbond.

Het congres dat drie dagen duurde, handelde over de spreiding van de inkomens en keurde 126 resoluties goed. Daarin bevestigde het ACV o.m. dat het loonbeleid een zaak van de werknemers blijft, zolang de economische en politieke machtsverhoudingen ongewijzigd blijven, er geen controle bestaat op de bestending van de ondernemingswinsten en niet meer duidelijkheid in de andere inkomens.

Het congres sprak zich verder o.m. uit voor:

— een maximum spanning van 1 tot 5 tussen de laagste en de hoogste individuele inkomens;

— een juister inzicht in inkomens en vermogens door middel van: de uniforme jaarrekening in de ondernemingen; de afschaffing van het bankgeheim en de anonimiteit van de waardepapieren; het opmaken van een vermogenskadaster en de verplichte aangifte van de geïnde huurprijzen; het verbod van sluikproduktie en sluikkarbeid; de verplichte belastingstrook voor zelfstandigen en vrije beroepen; de registratiekassa voor handelaars; meer informatie over de extra-loonvoordelen; een strengere bestraffing van de belastingontduiking;

— een minimum sociaal inkomen op 1 jan. 1976 van 180.000 fr voor echtparen en samenwonenden, 135.000 fr voor alleenwonenden, 108.000 fr voor alleenstaanden en een bijslag van 40.000 fr per kind ten laste;

— een verbetering van het herverdelingseffect van de belastingen; meer progressiviteit in de indirecte belastingen;

— overheidsbestedingen die vooral de lagere inkomens ten goede komen en de kwaliteit van het leven verbeteren;

— uitschakeling van de sectoriële en regionale loonverschillen, d.m.v. eenvormige indexering, uniforme interprofessionele voordelen, interprofessioneel solidariteitsfonds, afschaffing van premie- en rendementsstelsel, gelijkschakeling naar boven van de werknemersstatuten, decentralisatie en deconcentratie

van de openbare besturen, uitschakeling van loonverschillen naar geslacht en leeftijd; de indexaanpassing mag in procenten blijven geschieden, ais de loonwaaier niet te breed is, maar beter is een aanpassing met gelijke bedragen voor iedereen.

PROTEST TEGEN PROGRARIMAWET

Op initiatief van de vakverbonden werd op 23 dec. 1975 van 11 tot 12 uur het werk stilgelegd in de overheidsdiensten, het openbaar vervoer en een aantal privé-ondernemingen. Het gemeenschappelijk vakbondsfront gaf aldus uiting aan zijn ongenoegen over de programmawet. Rij de staking waren in beginsel 3 min werknemers betrokken. maar de stakingsbevelen werden niet overal opgevolgd.
In de openbare besturen was de staking duidelijk merkbaar en in de Brusselse agglomeratie lag het tramverkeer stil. Ook de treinen reden niet. In de meeste particuliere bedrijven werd echter normaal gewerkt.

FUSIE-ONTWERP IN SENAAT

De senaat heeft op 23 dec. 1975 met 100 tegen 15 stemmen het wetsontwerp op de samenvoeging van gemeenten en de afschaffing van de randfederaties goedgekeurd. Het debat dat op 16 dec. begon. was in grote mate een herhaling van de bespreking in de Kamer (pag. 780/1-'75). Meer dan gewone aandacht ging naar de kritiek van R. Hulpiau (CVP) op de afschaffing van de randfederaties.

Tegen het einde van het debat verliet de socialistische fractie de vergadering, uit protest tegen de ,,ongezonde werkmethode". Zij weigerde ook deel te nemen aan de stemming.

(Vor. ber. pag. 779 e.v.-1975)

NEDERLAND

NOTA HOGER ONDERWIJS IN DE TOEKOMST

Op 17 dec. 1975 is bij de Tweede Kamer ingediend een nota ,,Hoger onderwijs in de toekomst: een mogelijke ontwikkeling op lange termijn en aanzetten in de komende jaren". De nota was ondertekend door minister J. A. van Kemenade (onderwijs en wetenschappen), staatssecretaris G. Klein (onderwijs en wetenschappen) en minister A. P. J. M. M. van der Stee (landbouw en visserij).

Enkele hoofdlijnen uit de nota zijn de volgende:

De scherpe tweedeling tussen wetenschappelijk onderwijs en hoger beroepsonderwijs zal moeten verdwijnen. Dit houdt in. dat er op lange termijn één stelsel van hoger onderwijs zal moeten ontstaan, Daarin zal geen institutioneel onderscheid meer zijn tussen instellingen van wetenschappelijk en beroepsgericht onderwijs. Het nieuwe hoger onderwijs krijgt een zo groot mogelijke verscheidenheid aan bestaande of nieuw te ontwikkelen programma's. Binnen die programma's zal zowel voor studenten als voor docenten een zo groot mogelijke flexibiliteit worden nagestreefd. Het huidige institutionele onderscheid zal dan plaats kunnen maken voor onderscheid in programma's.
Wetenschappelijk onderzoek zal slechts verbonden zijn aan die programma's, die opleiden voor beroepen, waarvoor een wetenschappelijke vorming vereist is. In de beginfase van het hoger onderwijs zullen overstapmogelijkheden worden ingebouwd.
Er zullen hogescholen nieuwe stijl komen. Deze scholen zullen bestaan uit combinaties van scholen voor hoger beroepsonderwijs. Zij zullen minimaal 1000 a 1500 studenten moeten opvangen. De huidige hogescholen zullen in de toekomst universiteiten worden genoeind.
Naast de voorbereiding op de uitoefening van een zo breed mogelijke scala van beroepen en maatschappelijke functies zal er in de toekomst ook ruimte zijn voor algemene opleidingen op hoger niveau. Deze zullen in aug. 1978 van start gaan als dagopleidingen. Daarnaast zullen er nieuwe part-time opleidingen hoger onderwijs worden ontwikkeld. Deze opleidingen krijgen een cursusduur van drie jaar.
Deze ontwikkeling zal in drie fasen verlopen:

- Op lange termijn is het einddoel één stelsel van hoger onderwijs voor velen.

- Op de middellange termijn ontwikkelen de scholen van h.b.o. zich door een proces van bundeling tot grotere instellingen van hoger onderwijs: hogescholen nieuwe stijl. Tot de universiteiten zullen ook de bestaande hogescholen worden gerekend. In de hogescholen nieuwe stijl zullen alle vormen van hoger beroepsonderwijs worden samengebracht; ook is het mogelijk hier programma's te laten verzorgen, die thans uitsluitend in de universiteiten voorkomen.

- Op korte termijn zal worden toegewerkt naar de beoogde ontwikkeling, vooral door uitbreiding en versterking van het hoger beroepsonderwijs. Daartoe kunnen de instellingen van h.b.o. in scholengemeenschappen samengaan als voorbereiding op de vorming van hogescholen nieuwe stijl.

Verdere uitbreiding van het wetenschappelijk onderwijs, waar de toeloop al onevenredig groot is, achten de bewindslieden onverantwoord. ,,De grens van de spankracht van de meeste der bestaande universiteiten is bereikt en aan het stichten van nieuwe universiteiten kan voorlopig niet worden gedacht".
In een financiële bijlage hebben de bewindslieden berekend, dat, uitgaande van de veronderstelling, dat in 1995 40% van de 18-24 jarigen gaat deelnemen aan het hoger onderwijs (in 1965 was dat 11,4% en in 1975 17,1%), de totale uitgaven voor het hoger onderwijs in relatie tot het bruto nationaal produkt zouden stijgen van 2,01% in 1975 tot 3,03% in 1995 bij ongewijzigd ueleid Bovendien verwachten zij hierdoor ernstige spanningen op de arbeidsmarkt
,,Rekening houdend met de in totaal voor het hoger onderwijs beschikbare middelen, de vraag van studenten, de verwachte vraag van de arbeidsmarkt en de gemiddelde kosten per student zal de overheid de middelen moeten verdelen Daarbij is het beleid er in de eerste plaats op gericht, dat er een zo gevarieerd onderwijsaanbod mogelijk wordt gemaakt, dat voldaan kan worden aan de uiteenlopende vraag van een groot aantal studenten"
De bewindslieden kiezen in deze nota voor de versterking van het hoger beroepsonderwijs Dit vraagt om extra financien, die gevonden zullen moeten worden in de sfeer van het wetenschappelijk onderwijs ,,Het wetenschappelijk onderwijs zal — uiteraard binnen de grenzen. die daarvoor in onderling overleg worden gesteld — een zekere vermindering van de toe te kennen financiële middelen moeten aanvaarden om een meer evenwichtige structuur van het hoger onderwijs mogelijk te maken"
Om aan de gestelde eisen te kunnen voldoen wordt een nieuwe structuur voorgesteld, waarbij niet meer de aard van de instellingen bepalend zal zijn voor de aard van het onderwijs, maar de afzonderlijke onderwijsprogramma's Die programma's worden naar de aard van de eindtermen, het voor de studenten beoogde doel onderscheiden in vier typen

1 Voorbereiding voor het beroep van wetenschappelijke onderzoekers

2 Voorbereiding voor andere beroepen, waarvoor een wetenschappelijke vorming is vereist

3 Voorbereiding voor specifieke, meer op toepassing van wetenschappelijke kennis gerichte beroepen

4 Programma's, die in beginsel een algemene toepasbaarheid hebben

De typen 1 en 2 blijven voorlopig behoren tot de taken van de universiteiten. onder welke naam ook de hogescholen van Delft, Eindhoven. Twente, Wageningen en Tilburg zullen gaan functioneren
De typen 3 en 4 zullen in eerste instantie het werkterrein zijn van de hogescholen nieuwe stijl, met daarin de huidige beroepsopleidingen (3) en het nieuw in te voeren algemeen hoger onderwijs (4)
In de toekomst zullen de programma's van type 2 in beginsel ook door de hogescholen nieuwe stijl kunnen worden verzorgd Naar de uitgangspunten geven de bewiridslieden de voorkeur aan een indeling van onderwijsprogramma's naar een aantal maatschappelijke sectoren, waarop de programma's vnl gericht zijn Als zodanig noemen zij de zeven sectoren, die overeenkomen met die, welke in de Contourennota (pag 468/2 e v -1975) worden genoemd voor de programma-indeling voor de bovenschool, te weten

- techniek en toegepaste natuurwetenschappen
- economie en bestuur
- maatschappelijke dienstverlening
- gezondheidszorg
- landbouw
- onderwijs
- kunsten

De structurering van het w o ongewijlatend, stellen de bewindslieden voor in de hogescholen nieuwe stijl de programma's op basis van genoemde sectoren samen te voegen tot Academies en de programmas afzonderlijk of in combinatie van twee of meer verwante programma's als Afdelingen aan te merken (Ministerie van onderwijs en wetenschappen)

AUSTRALIË

OPTREDEN OVERGANGSKABINET-FRASER. REACTIES ONTSLAG WHITLAM. NIEUWE REGERING-FRASER

De op 11 nov. 1975 als premier beedigde Malcolm Fraser maakte de volgende dag de samenstelling van zijn overgangskabinet bekend, dat de volgende 15 leden telde:

Premier - Malcolm Fraser*; vice-premier, overzeese handel. en mineralen en energie - Douglas Anthong*; financiën - Phillip Lynch*; landbouw en noordelijk Australië - Ian Sinclair*; speciale staatsminister, minister voor de hoofdstad, media en toerisme, en recreatie - senator Reginald Withers; procureur-generaal. politie en douanezaken - senator Ivor Greenwcod*; fabrieksnijverheid, wetenschap en consumentenzaken - senator Robert Cotton*; transport en PTT — Peter Nixon*; buitenlandse zaken en milieuzaken - Andrew Peacock*; sociale zaken, gezondheid en repatriëring en compensatie - Donald Chipp*; defensie - James Killen; inboorlingenzaken en bestuursdiensten - senator Thomas Drake-Brockman*; huisvesting en bouwnijverheid, stads- en plattelandsontwikkeling - senator John Carrick; arbeid en immigratie - Anthony Street; onderwijs - senator Margaret Guilfoyle.

* Deze ministers maakten deel uit van de vorige regering van Liberalen en Country Party, het kabinet-McMahon (pag. 224/1-1971 en 763/1/2-1971).

Van de 15 leden van het overgangskabinet behoorden vier tot de Country Party: Anthony, Sinclair, Nixon en Drake-Broekman.

Reacties op ontslag Whitlam door gouverneur-generaal

Het ingrijpen van gouverneur-generaal Sir John Kerr (pag. 7/3) leidde tot felle juridische discussies over de legitimiteit van zijn handelwijze, over de uitoefening van zijn buitengewone bevoegdheden („reserved powers"). Deze zijn gebaseerd op de grondwet van 1900, die o.a. bepaalt: de gouverneur-generaal zal „zulke bevoegdheden en functies van de koningin uitoefenen als het Hare Majesteit behaagt hem te verlenen". Van deze bevoegdheid was geen gebruik gemaakt sinds de grondwet werd gepubliceerd, aldus The Economist (15-11-'74), die een herhaling onwaarschijnlijk achtte en voorts opmerkte:

„Dit is het risico, dat opgesloten ligt in het toepassen van de overgebleven bevoegdheden van de soeverein (of, in dit geval, de vertegenwoordigers van de soeverein) in een constitutionele monarchie. Deze bevoegdheden zijn niet gebaseerd op enig kiezersmandaat en de meeste

Gouverneur-generaal Kerr met zijn gezin.

mensen zijn er zich slechts vaag van bewust dat die nog bestaan. Als zij bij een crisis worden ingeroepen, moet men wel vragen of zij verenigbaar zijn met een moderne democratie en moet men het instituut van de monerchie zelf wel ter discussie stellen. Er zullen in Australië na dinsdag (11 november 1975) meer republikeinen zijn dan er tevoren waren. Daarom, al bestaat er weinig twijfel over de constitutionele juistheid van Sir John's optreden bij het uit zijn ambt zetten van Whitlam, blijven er wel veel twijfels over t.a.v. de vraag of de crisis in Canberra ernstig genoeg was om het bloot stellen van zijn eigen ambt aan een hevige controverse en een eventuele afschaffing te rechtvaardigen. (...)

De oppositionele meerderheid in de Australische Senaat handelde binnen haar constitutionele rechten, toen zij weigerde Whitlam's begroting op 15 okt. goed te keuren. Het feit, dat haar bedoeling duidelijk was om een nieuwe verkiezing af te dwingen, en niet om tegen de begroting zelf bezwaar te maken, heeft sommigen van Whitlam's aanhangers ertoe gebracht te beweren, dat de oppositie ongepast handelde. Maar er staat niets in de Australische grondwet, dat stelt dat de macht van de portemonnaie slechts kan worden gebruikt tegen de vorm van de portemonnaie; die wordt gewoonlijk ruimer geïnterpreteerd, als een middel om een regering tegen te houden, die zijn steun in het land heeft verloren.

Een deugdelijker bezwaar is, dat, als het precedent een vervolg krijgt, Australië onregeerbaar kon blijken. Weinige recente Australische regeringen zijn in staat geweest op een meerderheidssteun in beide Huizen te rekenen. Als de komende verkiezing (wat niet het geval was) een Liberale meerderheid in het Lagerhuis zou opleveren en een Labourmeerderheid in de Senaat, dan zou er voor Whitlam's mannen een sterke verleiding zijn om Fraser's voorbeeld te volgen. (...)

Zelfs als Fraser wint (wat het geval was) is de toekomstige rol van de gouverneur-generaal onzeker. Terecht of ten onrechte zal de vertegenwoordiger van de koningin in Canberra niet meer worden gezien, zoals de opstellers van de grondwet beoogden, als een a-politieke figuur die zich afzijdig houdt van de rivaliteit tussen partijen. Zolang zijn reserve-bevoegdheden blijven bestaan, moet de regering van de dag nu wel verzekeren dat hij een veilige partijman is", aldus The Economist.

Overigens stelde de *NZZ* (15-11), dat Sir John Kerr nauwelijks kon worden verweten, dat hij uit partijmotieven zou hebben gehandeld. Zijn benoeming tot gouverneur-generaal in 1974 (pag. 702/1-'74) vond plaats op voorstel van Whitlam, en zijn politieke vrienden bevinden zich in de rechtervleugel van de Labourpartij, waarvan hij voor zijn toetreden tot de rechterlijke macht lid was. De NZZ merkte voorts op: „Wat tot het conflict heeft geleid, was een verandering van parlementaire gebruiken. Het was vroeger in de eerste plaats niet gebruikelijk, dat de Senaat zich categorisch tegen de begroting kantte. En in de tweede plaats werden tot voor kort vacatures in de Senaat, die wegens een overlijden of uit andere gronden plotseling ontstonden, door de deelstaatparlementen middels mensen van dezelfde politieke kleur vervuld. Met dit gebruik is gebroken, toen kort geleden het door Conservatieven beheerste parlement van Nieuw Zuid-Wales twee Labourvacatures in de federale Senaat met eigen mensen vervulde.

De afgezette premier Whitlam noemde Sir John's optreden „ongrondwettig". Een deel van de bevolking reageerde op 11 nov. met het houden van protestdemonstraties in Sydney, Melbourne en andere steden, terwijl duizenden arbeiders in de bouwnijverheid en de scheepvaartsector het werk neerlegden. Bob Hawke, de leider van

Een protestdemonstratie in Canberra tegen het ontslag van de regering-Whitlam

het verbond van vakverenigingen en voorzitter van Labour, riep de arbeiders echter op hun gevoel van verontwaardiging in te tomen en niet over te gaan tot geweld. Maar in Melbourne werd l-iet hoofdkwartier van de Liberale partij door arbeiders en studenten met stenen bekogeld en kwam het tot gevechten tussen demonstranten en de politie, die vier arrestaties verrichtte.

Op *19-11* werden briefbomaanslagen gepleegd op de Conservatieve premier van Queensland, Johannes Bjelke-Petersen. en de Australische interimpremier Malcolm Fraser.

Bij de eerste aanslag raakten twee personen gewond. Op 27 nov. werd opnieuw een briefbom bestemd voor Fraser onderschept, nadat dit reeds op 21 nov. met een briefbom voor Sir John Kerr was gebeurd. Ook werd Fraser tijdens een politieke bijeenkomst in een buitenwijk van Melbourne op 9 dec. door betogers aangevallen.

Terwijl de opiniepeilingen reeds een verlies voor Labour aangaven, kreeg Whitlam op 1 dec plotseling steun van de vroegere Liberale premier John Gorton. nadat deze reeds op 26 nov. voor de terugkeer van de ontslagen Labour-regering had gepleit.

Inmiddels was op 24 nov. bekend geworden, dat een beroep van de (Labour) voorzitter van het Huis van Afgevaardigden, Gordon Scholes, op koningin Elizabeth om Whitlam in zijn ambt als premier te herstellen (in een brief op 13 nov.), door haar van de hand was gewezen. Zij stelde dat de prerogatieve bevoegdheden van de Kroon vast in handen lagen van de gouverneur-generaal en dat alleen die bevoegd was een Australische premier aan te stellen.

(Zie voor het verloop van de campagne ook pag. 5/1).

Kabinet-Praser

Op *18* dec. 1975 maakte Malcolm Fraser zijn uit 21 leden bestaand kabinet bekend, dat op 22 dee. werd beëdigd. Het was gelijkmatig verdeeld in een kernkabinet van 12 leden en 12 andere ministers. De portefeuilles zijn als volgt verdeeld:

Kernkabinet: Premier - Malcolm Fraser; vice-premier en minister van natuurlijke hulpbronnen en overzeese handel - Douglas Anthony*; schatkist - Philip Lynch; primaire industrie - Ian Sinclair*; bestuurdiensten - senator Reginald Withers; milieuzaken, huisvesting en communautaire ontwikkeling - senator Ivor Greenwood industrie en handel - senator Robert Cotton; werkgelegenheid en industriële betrekkingen - Anthony Street, transport - Peter Nixon*; onderwijs en assistent premier voor federale kwesties - senator John Carrick; buitenlandse zaken - Andrew Peacock defensie - Jim Killen

Overige ministers: sociale zaken - senator Margaret Guilfoyle; procureur-generaal - Robert Ellicott; zakenwereld- en consumentenbelangen - John Howard, PTT - Victor Garland gezondheid - Ralph Hunt , immigratie en etnische zaken - Michael Mackellar; Northern Territory - Albert Adeiinann, inheemse bevolking - Robert Viner; hoofdstad - Eric Robinson*; bouwnijverheid - John McLeay, repatriëring - Kevin Newman wetenschap - senator James Webster*. i* _ leden Country Party1

Van tie leden van he? overgangskabinet keerden twee niet in de nieuwe regering terug: Donald Chipp en Thomas Drake-Brockman. Minister Garland maakte ook reeds deel uit van het laatste kabinet-McMahon.

Vergeleken met het kabinet-Whitlam iel: het kabinet-Fraser drie ministers minder. Door een reorganisatie werden de ministeries van media, stads- en plattelandsontwikkeling, toerisme en recreatie, arbeid en immigratie en noordelijk Australië opgeheven. terwijl tevens de post van speciale staatsminister werd afgeschaft.

Biografische gegevens Fraser

John Malcolm Fraser werd op 21 mei 1930 te Melbourne geboren in een welgesteld gezin met Schotse voorouders die na de Jacobijnse rebellie uitweken naar Canada. Hij bezocht exclusieve scholen en rondde zijn studies af in Oxford in Engeland. waar hij diploma's haalde in wijsbegeerte en politieke en economische wetenschappen.

Toen hij in 1952 naar Australië terugkeerde begaf hij zich meteen in de politiek In 1954 vocht hij in Wannon in West Victoria een sorialistisch kiesdistrict aan Hij verloor met 17 stemmen en leed daarmee vrijwel de enige nederlaag in zijn politieke loopbaan Het jaar daarop revancheerde hij zich, won de zetel met een even grote overwinning als waarmee hii nu het premierschap heeft gewonnen en is sindsdien in Wannon htei en meester gebleven

Fraier is voor zijn politieke carriere klaargestoomd door sir Robert Menzies. de oud-premier die bijna twintig jaar lang onaangevochten regeringsleider en leider van de mede door hem opgerichle Liberale partij is geneest

Na zijn lidmdatschap van de parlementaire commissie voor buitenlandse zaken (1962-66), werd Fraser in 1966 miiiister van het leger (-1968) onder Harold Holt en vervolgens lid van het kernkabinet als minister van onderwijs en wetenschap onder premier John Gorton In nov 1969 verwisselde hij die portefeuille voor die van defensie, die hij tot 8 maart 1971 beheerde Hij diende toen zijn ontslag in bij premier Gorton, wie hij een niet loyaal optreden verweet (pag. 223/2-'71). Onder diens opvolger McMahon keerde Fraser op 19 aug. 1971 in het kabinet terug als minister van onderwijs en wetenschap, tot in december 1972 als gevolg van de Liberale verkiezingsnederlaag het Labour-kabinet van Gough Whitlam optrad.

Op 21 maart 1975 werd Fraser tot leider van de Liberale partij gekozen. Hij geldt als een exponent van de conservatieve Australische burgerij In de Vietnam-oorlog was hij een „superhavik' en vriend-door-dik-en-dun van de Verenigd~ Staten

Zo is Fraser ook supporter van het ANZUS-pact tussen Australie, Nieuw Zeeland en de Verenigde Staten Evenmin zal hij het bezwaar handhaven dat de vorige regering had tegen het Amerikaanse plan van het eiland Diego Garcia in de Indische Oceaan een marinebasis te maken en hij zal waarschijnlijk geen steun geven aan het denkbeeld van een „vredeszone" voor het gebiea van de Indische Oceaan, zoals voorgestaan door Whitlam en een aantal Aziatische leiders

In zijn verkiezingscampagne kondigde Fiaser aan dat hij na een stembuszege de aandacht zou richten op het aanmoedigen van investeringen ook uit het bui-

tenland, en het stimuleren van de particuliere sector in de economie, al beloofde hij de door zijn voorganger in gevoerde sociale voorzieningen te zullen handhaven Terwijl vakbondsleiders na Fraser's overwinning over mogelijke arbeidsonrust spraken, voorspelde het bedrijfsleven een herstel van vertrouwen in de economie en daarmee hun fundament voor haar wederopbloei

(The Tznzes, *Financial Times, NZZ, NRC/H'blad)*

(Vor. ber. pag. 5 e.v.)

GILBERT EN ELLICE

AFSPLITSING ELLICE-EILANDEN.

HET STREVEN VAN DE BANABANS

Op 1 okt. 1975 proclameerde Thomas Laying, de vroegere vice-gouverneur van de Gilbert- en Ellice-eilanden de afsplitsing van de 9 Ellice-eilanden van de Gilbert-eilanden, die samen een Britse kolonie vormen, tot een zelfstandige kolonie van de Britse kroon onder de naam Tuvalu. Laying zelf werd gcuverneur van Tuvalu, dat voortaan een eigen regering zou hebben op het hoofdeiland Funafuti en een eigen assemblee. Volgens Laying wilden de ca. 7.000 Polynesische inwoners zich niet langer door de ca. 50.000 Micronesiërs van de Gilbert-eilanden laten domineren. Tijdens een begin 1975 door de Britten georganiseerd referendum hadden de bewoners zich met overweldigende meerderheid voor afscheiding uitgesproken, al had de Britse regering vooraf laten weten, dat de inkomsten van de bewoners zouden worden verminderd.

Een andere dreigende afsplitsing van de Gilbert-eilanden betreft Ocean Island, waarvan de ca. 2500 bewoners op Fidji verblijven. Zij willen een associatie met Fidji van Ocean Island, dat een grote fosfaatmijn bezit; de exploitatie daarvan maakte het eiland praktisch onbewoonbaar. De bewoners, Banabans geheten, werden in 1943 door de Japanners van het eiland gezet, maar in 1947 hadden zij ingestemd met vestiging op het eiland Rabi, dat tot de Fidji-groep behoort. De royalties voor de fosfaatwinning werden grotendeels uitgekeerd aan de regering van de Gilbert-eilanden (ca. £ 9 mln), terwijl de Banabans in 1974 ca. £ 1,5 mln ontvingen. Bovendien meenden de Banabans dat het fosfaat ver beneden de wereldmarktprijs verkocht werd. De Banabans verlangen 50% en eisen bovendien dat hun eiland weer bewoonbaar wordt gemaakt, voordat in 1978 de fosfaatvoorraden zijn uitgeput. Een half jaar geleden, aldus *NRC/H'blad* (13-9-'75) is de Banabans ca. f 15 mln geboden om hun eiland op te knappen, op voorwaarde dat zij afzagen van hun verdere financiële eisen, terwijl tegelijk werd gesteld dat over afscheiding later zou kunnen worden gepraat. De Banabans namen daarmee geen genoegen en zijn gaan procederen voor het hooggerechtshof: één klacht tegen de Britiah Phosphate Commission (een Brits-Australisch-Nieuw Zeelandse firma) i.z. schadeclaims en schendingen van de overeenkomst) en een tweede tegen de Britse regering wegens onjuiste verdeling van de royalties en te lage fosfaatprijzen tot 1966. *(The Times,* AP, *Le* Monde 7-10'75)

PAPOEA NIEUW-GUINEA

GRONDWET EN ONAFHANKELIJKHEID. AFSCHEIDINGSBEWEGINGEN OP PAPOEA EN BOUGAINVILLE

Papoea Nieuw-Guinea is op 16 sept. 1975 onafhankelijk geworden als 35-ste lid van het Gemenebest. Nadat het gebied in dec. 1973 van Australië, als bestuurder van een VN-trustgebied sinds 1947, formeel zelfbestuur had ontvangen, was de onafhankeliikheidsdatum diverse malen uitgesteld (zie pag. 719/1 e.v. -'74).

Terwijl op 21 okt. 1974 de datum van 10 april 1975 was genoemd, verklaarde premier Michael Somare op 22 nov. 1974 te streven naar onafhankelijkheid in juni 1975.

Op 18 juni 1975 keurde het Huis van Afgevaardigden te Port Moresby officieel 16 sept. 1975 als datum van de onafhankelijkheid goed, nadat de premier erin geslaagd was het Huis ertoe te bewegen een eerder besluit van 8 juli 1974 te herroepen, nl. dat de vaststelling van de onafhankelijkheidsdatum pas kon plaatsvinden na voorafgaande goedkeuring van de grondwet. De premier verzekerde bij die gelegenheid: ,,Er staat ons niets meer in de weg. Onze grondwet is geformuleerd en kan in behandeling worden genomen vóór de datum van onafhankelijkheid".

De parlementaire goedkeuring van de grondwet volgde op 15 aug. 1975 met grote meerderheid, na lang touwtrekken tussen de regering en de grondwetscommissie over kwesties als het toekomstige staatsburgerschap van personen, die niet op Papoea Nieuw-Guinea geboren zijn en de decentralisatie van het bestuur door de instelling van provinciale regeringen en parlementen.

De commissie stelde voor dat de niet op Papoea Nieuw-Guinea geboren bevolking plus mensen van gemengd sas (ca. 40 000 op een totale bevolking van 2,7 mln) in het gebied zouden moeten wonen tot 8 jaar na de onafhankelijkheid, voordat zij op het staatsburgerschap aanspraak zouden kunnen maken De regering achtte dit voorstel ,,racistisch". In de goedgekeurde versie van de grondwet werd bepaald, dat alle niet-inheemse inwoners

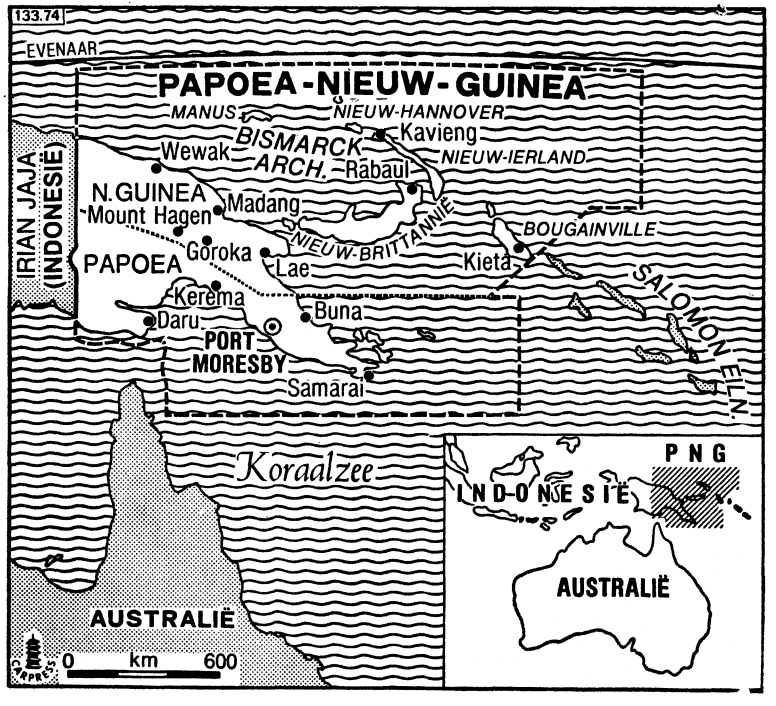

met een verblijfsduur vaii R jaar onmiddelijk voor naturalisatie in aanmerking zouden komen, al zouden zij t.a.v. belastingvrijdom voor hei bezit van zaken cn grond dezelfde behandeling als vreemdelingen ontvangen.
De voorstellen van de commissie om de provinciale instellingen te onderwerpen aan de apart beschermde bepalingen vaii ae grondwet werden op initiatief van premier Somare geschrapt, d.w.z. de eventueel in te stellen provinciale besturen nu met een eenvoudige parletnentaire meerderheid konden worden afgeschaft. terwijl daar anders een amendering vaii de grondwet voor nodig was met de goedkeuring van een tweederde meerderheid van alle leden van het Huis van Afgevaardigden

De ruim 150 pagina's tellende grondwet bepaalde o.a. dat koningin Elizabeth als staatshoofd zou fungeren en dat zij vertegenwoordigd zou worden door een gouverneur-generaal, die door het parlement zou worden gekozen. Op 29 juli 1975 koos het. Huis vice-premier Sir John Guise (61) tot eerste gouverneur-generaal van Papoea Nieu -Guinea. Sir John. een Papoea. was sinds 1961 parlementslid.

Eigen munt

Krachtens een besluit van 8 maart 1974 was op 19 april 1975 een nieuwe munt, de kina (verdeeld in 100 toeas), op Papoea Nieuw-Guinea ingevoerd. De kina. die lot 31 dec. 1975 naast een gelijkwaardig aan de Australische dollar in omloop zou zijn, zou vanaf 1 jan. 1976 de enige geldige munt op het eiland zijn.

Optreden mevr. *Abaijah*

Op 16 maart 1975 riep mevr. Josephine Abaijah, parlementslid en leidster van de Papua-Besena (zie pag. 719/2 - 1974) een ,,vrije en onafhankelijke republiek Papoea" uit met een voorlopige republikeinse regering. De benoemde president, Simon Kaumi, een voormalige hoge ambtenaar, verklaarde dat de vereniging van Papoea en Nieuw-Guinea tot één staat voor de ca. 1 mln Papoea's zou neerkomen op een zwarte koloniale heerschappij van de ca. 2 mln Nieuw-Guineeërs. Volgens Australische regeringswoordvoerders veranderde deze eenzijdige proclamatie niets aan de plannen voor een onafhankelijke staat: bestaande uit beide territoria.

Afscheiding *Bougainville*

Op 1 sept verklaarde Alexis Sarei, voorzitter van de ,,republikeinse regering van de Noord-Salomons", het kopereiland Bougainville eenzijdig onafhankelijk als republiek ,,Noord-Salomons".

Bougainville is van groot economisch belang wegens de opbrengst vaii de kopermijn tc Panguna van de Britse Conzinc - Rio Tinto-eroep. Deze mijn, die voor 20% eigendom is van de regering van Papoea Nieuw-Gumen en via investeringen ter grootte van SA 100 mln werd gemoderniseerd, leverde in 1974 tot het nationale inkomen van Papoea Nieuw-Guitiea ($ 157 mln) een bijdrage van $ 93 mln.
De reeds lang bestaande secessiebeweging op Bougainville (zie ook pag. 719/3-'74) was na een conflict over de toewijzing van fondsen door de centrale regering te Port Moresby voor een programma t.b.v. de openbare werken op Bougainville gedemonstreerd, toen het provinciale parlement van Bougainville op 30 mei 1975 voor afscheiding val? Papoea Nieuw-Guinea stemde en voor de vorming van een onafhankelijke regering, waarbij de zittende parlementsleden als interim-regering zouden optreden in afwachting van verkiezingen. Nadat verdere besprekingen in Poi-t Moresby en op Bougainville waren mislukt, had het provinciale parlement van het eiland op 3 aug. bekendgeiiiaakt, dat de afscheiding op 1 sept. zou geschieden.

Dr. Sarei, een voormalig r.-k. priester en districtscommissaris op Bougainville, verklaarde bij de afscheidingsceremonie te Arawa op 1 sept.. welke gepaard ging met het hijsen van een eigen nieuwe vlag, dat hierdoor werd getoond dat de ca. 100.000 ,,zwarte" bewoners van Bougainville zich meer met de bevolking van de (Britse) Salomon-eilanden verwant voelden dan met de „roodhuidige" bevolking op Papoea Nieuw-Guinea. De volgens Sarei door 90% van de bevolking gesteunde afscheiding weet hij overigens aan het moreel corrupte regime van Panoea Nieuw-Guinea. Had de regering-Somare evenveel begrip getoond voor de economische belangen van Bougainville als voor de belangen van de buitenlandse investeerders, dan was het niet zover gekomen.
De afscheiding werd door de bisschop van Bougainville? Gregory Sinkai, in een advies aan zijn geestelijkheid gesteund.
Premier Somare evenals de Australische premier Whitlam noemden de eenzijdige onafhankelijkheidsverklaring onwettig. Somare's regering bleef Bougainville als bestanddeel van Papoea Nieuw-Guinea beschouwen, en stelde dat geen erkenning van het eiland als staat door de VN zou volgen.
Op 4 sept. beschuldigde Somare bisschop Sinkai en de r.-k. kerk (waartoe ca. driekwart van de bevolking van het eiland behoort) van verraad, daar de meerderheid van de leiders van de afscheidingsbeweging r.-k. geestelijken waren. Daarop veroordeelden de leiders van de r.-k. kerk van Papoea Nieuw-Guinea te Port Moresby de secessie, terwijl zij tegelijk hun loyaliteit t.o.v. de regering-Somare betuigden, aldus DPA (5-9-'75).

Onafhankelijkheid. Kabinet

De plechtige onafhankelijkheidsverklaring op 16 sept. 1975 te Port Moresby werd o.a. bijgewoond door prins Charles, Gough Whitlam (de Australische premier), mevr. Imelda Marcos (echtgenote van de Filippijnse president) en Adam Malik (Indonesië's minister van buitenlandse zaken). Dezelfde dag werd Sir John Guise als gouverneur-generaal beëdigd plus het nieuwe kabinet van premier Michael Somare. Daartoe behoorden o.a.:

vice-premier. minister van defensie, buitenlandse zaken en handel - Sir Albert Maori Kiki: financiën - Julius Chan: onderwijs - Reuben Taureka; nationale ontwikkeling - Gavera Rea; mijnbouw en energie - Sir Paul Lapun: natuurlijke hulpbronnen - Bruce Japhcott; grondbeheer - Thomes Kavali: justitie en provinciale zaken - Niwia Ebia Olewale; handel en economie - Boyamo Sali.

Michael Thomas Soinare werd op 9 aprii 1936 in het district Sepik geboren. Van 1956-1962 was hij onderwijzer aan diverse scholen; van 1963-1966 werkte hij bij het radiostation te Wewak en van 1966-1968 was hij jcurnalist. Met Sir Albert Maori Kiki richtte hij in 1966 de Pangu Pati partij op. In 1968 werd hij lid van het regionale parlement van Oost-Sepik en sinds april 1972 is Somare premier van Papoea Nieuw-Guinea.

Premier Michael Somare (r.) op bezosk bij de Britse premier Wilson (15 okt. '75).

Erkenning door *China*

De nieuwe staat werd door de Volksrepubliek China nog op 16 sept. 1975 erkend en wel in een

boodschap van premier Tsjoe En-lai aan premier Somare. Minister Maori Kiki had reeds van 31 jan - 13 febr. 1975 een vriendschappelijk bezoek aan China gebracht, waar hij o.a. had gesproken met de vice-premiers Jao Ji-lin en Li Hsien-nien.

Schorsing *regering-Bougainville*

Op 16 okt. 1975 maakte de regering van Papoea Nieuw-Guinea de schorsing van de separatistische provinciale regering van Bougainville bekend. Zodra de toestand daar weer in orde zou zijn, zou een nieuwe provinciale regering worden ingesteld. aldus de bekendmaking.
Eerder, op **23** sept., had de regering 40 man oproerpolitie naar Bougainville gestuurd en op 2 okt. waren twee leiders van de afscheidingsbeweging gearresteerd — Anthony Anugu en Abraham Sabarukal — wegens dreigend optreden tegen regeringsfunctionarissen.
Op 10 nov. 1975 werd het houden van openbare bijeenkomsten en optochten zonder voorafgaande toestemming verboden. *(The* Times, *Le* Monde)

Economie

Over Papoea Nieuw-Guinea berichtte *NRC/H'blad* (16-9-'75) o.a.: Staatkundig is Papoea-Nieuw-Guinea dan nu een onafhankelijke staat, maar economisch nog lang niet. Australië heeft toegezegd zeker tot het eind van deze eeuw het land financieel bij te staan. Op het ogenblik zorgt Canberra voor ongeveer de helft van de jaarlijkse begroting. Ook zal Papoea Nieuw-Guinea het voorlopig niet zonder buitenlandse deskundigen, van wie het overgrote deel Australiërs, kunnen doen. De regering streeft er wel naar ook experts uit andere landen aan te trekken. De eerste tientallen onderwijzers uit de Filippijnen zijn al gecontracteerd.
Potentieel is Papoea Nieuw-Guinea een zeer rijk land, maar aan de exploitatie van al die begerenswaardige delfstoffen moet eigenlijk nog begonnen worden. Alleen de grote open kopermijn op het eiland Bougainville brengt al geld in het laatje. Het vervelende is alleen dat Bougainville zich onlangs heeft afgescheiden. (...) Of dat een definitieve scheiding zal betekenen is nog maar zeer de vraag. Ook Papoea, het zuidelijke deel van het vasteland, heeft zich al eens onafhankelijk verklaard, maar die kwestie is langzaamaan doodgebloed.

(Vor. ber. pag. 718 e.v. - 1974)

(Voortzetting van pag. *19/3)*

Twee jonge leidinggevende figuren uit de ,,nationale beweging" zijn aangewezen als ministers voor deze beweging en voor de vakbeweging. Beiden worden beschouwd als mensen die openstaan voor veranderingen. De post voor de vakbeweging gaat naar de 41-jarige burgerlijke gouverneur van Barcelona, Rodolfo Martin Vila.
Een andere belangrijke benoeming die Arias Navarro heeft gedaan is die van de nieuwe militaire stafchef. Die post is gegaan naar brigadegeneraal Manuel Mellado, die beschouwd wordt als de meest liberaal gezinde onder de actieve generaals in Spanje. ,,De regering is niet helemaal wat sommige liberalen hadden gehoopt", zo gaf een lid van het kabinet van de premier als commentaar, ,,maar we zijn zo ver gegaan als we maar konden".

Regeringsverklaring

Op 13 december 1975 kwam de nieuwe regering met haar regeringsverklaring. Daarin stond dat de regering van plan is te volharden in de opbouw van een Spaanse democratie.
Andere punten uit de regeringsverklaring zijn:

O Speciale voorrang wordt gegeven aan de verbreding van de burgerlijke vrijheden en de burgerrechten, met name het recht van vereniging;

● hervorming van de vertegenwoordigende organen, waarbij hun basis wordt vergroot en wel zo ,,dat het geheel van onze juridische en politieke orde meer overeenkomt met de Westerse gemeenschap";

● alle burgers wordt gevraagd om ,,individueel of collectief" de regering initiatieven aan de hand te doen en deel te nemen aan de zaken van publiek belang. De regering meent dat ,,verantwoorde kritiek" een ,,wezenlijk onderdeel" vormt van deze deelneming:

● de eenheid van Spanje zal worden versterkt ,,door een erkenning in institutionele vorm van alle regionen en in het algemeen van de plaatselijke autonomie";

● verbetering en hervorming van de politieke administratieve en vakbondsorganen, zo dat deze aangepast zijn ,,aan de economische, sociale, culturele en politieke ontwikkeling van ons volk". Hiervoor is ,,onontbeerlijk" de deelneming ,,zondei discriminatie en voorrechten van de burgers en de sociale organen";

● een grotere sociale gerechtigheid met speciale aandacht en bescherming ,,van de zwaksten in onze samenleving";

Q gezien de ernstige problemen op economisch terrein zal een politiek van soberheid worden gevolgd. Gestreefd zal worden naar werkgelegenheid voor alle Spanjaarden ,,met inbegrip van hen die nu buiten hun vaderland werken";

Wat de betrekkingen met het buitenland betreft merkt de regeringsverklaring op:

● de ontwikkeling van de Spaanse economie zal gericht zijn ,,op een groeiende samenwerking en integratie met de Europese Gemeenschap en de wereldgemeenschap";

● de regering ziet de nationale belangen ,,nauw verbonden met de Atlantische en Westerse wereld".
De regering gaat ervan uit dat de evolutie in Spanje zo moet verlopen dat niet van een ,,breuk" sprake is met het verleden en dat geen verwarring ontstaat. Zij belooft ,,in de komende maanden" met een meer gedetailleerd programma te komen

versoberingen aangekondigd

Minister van economische zaken Villar Mir heeft op 29 december 1975 voor de Cortes verklaard dat er op allerlei gebied sterk bezuinigd moet worden, wil het land uit de slechte economische situatie komen. Een vermindering van de loonstijging, beperking van de consumptie en verhoging van de investeringen vormen de drie hoofdpunten uit het economische programma van de regering.
In geen enkel land heeft de stijging van de lonen zo'n voorsprong genomen op de stijging van de kosten van levensonderhoud, aldus de minister.
De minister bepleitte een politiek van besparing waardoor meer geïnvesteerd zou kunnen worden en de export weer omhoog zou kunnen gaan.
Op loongebied dienen te eisen gematigd te worden. Hij kondigde aan dat binnen enkele weken een nadere uitwerking van het regeringsprogramma zal worden bekend gemaakt.

(NRC/H'blad, NZZ, Le Monde)

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelinij ,,Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

TSJOE EN-LAI OVERLEDEN

Op 8 jan. te 9.57 uur Peking-tijd (02.57 uur Midden-Europese tijd) is in een hospitaal te Peking de Chinese premier Tsjoe En-lai op 78-jarige leeftijd overleden.

In de recente geschiedenis van China heeft Tsjoe En-lai een belangrijke rol gespeeld als rechterhand van voorzitter Mao. Lang voor de oprichting van de Chinese Volksrepubliek was hij een naaste medewerker van Mao. Nadat in 1949 de communistische partij in China de macht overnam werd Tsjoe En-lai de eerste premier van de Volksrepubliek, een ambt, dat hij tot zijn dood bekleed heeft.

Sedert het voorjaar van 1974 heeft Tsjoe En-lai met onderbrekingen in het ziekenhuis gelegen. Toen hij werd opgenomen was dat volgens officiële mededelingen wegens een hartaanval. Als doodsoorzaak werd nu kanker genoemd.

Het overlijden van Tsjoe En-lai werd door het persbureau *Nieuw China* bekend gemaakt d.m.v. het volgende communiqué:

Het centrale comité van de communistische partij van China, de permanente commissie van het Nationale Volkscongres en de Staatsraad van de Volksrepubliek China delen met diepste droefheid mede: kameraad Tsjoe En-lai, lid van het centrale comité van de Chinese communistische partij, lid van de permanente commissie van het Politburo van de Chinese communistische partij, vice-voorzitter van het centrale comité van de Chinese communistische partij, voorzitter van de Staatsraad van de Volksrepubliek China en voorzitter van het nationale comité van de adviseredde politieke conferentie van de Volksrepubliek China is om 9.57 uur op 8 januari 1976 in Peking op de leeftijd van 78 jaar aan kanker overleden.

Kameraad Tsjoe En-lai was een gewaardeerd lid van de communistische partij van China, een groot proletarisch revolutionair van het Chinese volk, een trouwe revolutionaire strijder van het Chinese volk en gedurende lange tijd een prominent en beproefd leider van partij en staat. Sedert kameraad Tsjoe En-lai in 1972 ziek geworden was heeft hij een zorgvuldige en veelzijdige behandeling ondergaan door de medici onder het voortdurende en liefdevolle toezicht van onze grote leider, voorzitter Mao, en van het centrale comité van de partij. Hij heeft onophoudelijk zijn arbeid voortgezet en hij is een hardnekkige strijd met zijn ziekte aangegaan. Als gevolg van de verergering van de staat van zijn gezondheid ondanks alle behandeling heeft kameraad Tsjoe En-lai, de grote strijder van het Chinese volk, ons uiteindelijk verlaten.

Zijn dood is een gigantisch verlies voor onze partij, ons leger en het volk van ons land, voor de zaak van de revolutie en de socialistische opbouw van China, voor de internationale zaak van het verzet tegen het iinperialisme. tegen het kolonialisme en de hegemonie. alsmede voor de zaak van de internationale communistische beweging.

Loyaal jegens de partij en het volk, heeft kameraad Tsjoe En-lai heldhaftig en met totale toewijding gestreden voor de verwerkelijking van de proletarische revolutionaire lijn van voorzitter Mao en voor de overwinning van de zaak van de bevrijding van het Chinese volk en de zaak van het communisme, waaraan hij belangeloos gedurende zijn hele leven al zijn energie wijdde.

Onder de leiding van voorzitter Mao heeft kameraad Tsjoe En-lai onuitwisbare bijdragen en onsterfelijke diensten geleverd aan de opbouw en de ontwikkeling van de marxistische communistische partij van China, aan de opbouw en de ontwikkeling van ons onoverwinnelijke volksleger, aan de overwinning van de nieuwe democratische revolutie en aan de

stichting van het nieuwe socialistische China, aan de consolidering van de grote eenheid van de volkeren van alle nationaliteiten geleid door de arbeidersklasse en gebaseerd op het verbond tussen arbeiders en boeren, aan de ontwikkeling van het verenigde revolutionaire front, aan de strijd voor de overwinning van de zaak van de revolutie en van de socialistische opbouw, aan de overwinning van de grote proletarische culturele revolutie en aan de beweging van kritiek op Lin Piao en Confucius, aan de consolidering van de dictatuur van het proletariaat van ons land. aan de versterking van de eenheid van de internationale revolutionaire krachten en aan de strijd tegen het imperialisme, het sociaal-imperialisme en het moderne revisionisme, en heeft hij aldus de liefde zonder terughoudendheid, het respect en de bewondering van de hele partij, het hele leger en van de bevolking van het hele land verdiend.

Het leven van kameraad Tsjoe En-lai is dat geweest van een roemrijke strijder boor de zaak van het communisme het was een leven van bolharding m het na-Jagen van de revolutie

Het nieuws van de dood van kameraad Tsjoe En-lai heeft ons volk een groot verdriet bereid Wij nioeten van ons verdriet een kracht maken De hele partij, het hele leger en de bevolking van het hele land moeten een les trekken uit de proletarische revolutionaire geest van kameraad Tsjoe En-lal en zijn nobele revolutionaire kwaliteiten en onder de leiding van het centiale eomite van de partij aangevoerd door voorzitter Mao, als een hal-delen, de klassenstriid als basis nemen vasthouden aan de fundamentele lijn van de partij, volhouden in het na-jagen van de revolutie onder de dictatuur van net proletariaat, trouw zijn aan het proletarische internationalisme de overwinningen van de grote proletarische revolutie consoliaeren en ontwikkelen eti strijden om de dictatuur ban het proletariaat te consolideren, het revisionisme bestrijden en tegengaan, van China een modern socialistisch land maken en de overwinning voor de zaak van het communisme in de wacht slepen

Eeuwige roem voor kameraad Tsjoe En-lai, de grote proletarische revolutionair van het Chinese volk en de uitmuntende communistische strijder

Levensloop Tsjoe *En-lai*

Tsjoe En-lai is in 1898 — de juiste datum is niet bekend — in Sjaosing in de provincie Tsjekiang geboren als telg van een geslacht van mandarijnen. Zijn vader had de officiële ambtenarenexamens afgelegd, hoewel hij nooit een ambt bekleed heeft. Op jeugdige leeftijd heeft Tsjoe En-lai zijn vader verloren. Hij is opgevoed door ooms, eerst in Hoaian in de provincie Kiangsoe — de zetel van de familie — en later in Sjenjang (Moekden).

In 1911 vond de Chinese revolutie plaats, waarbij het keizerlijke regime ten val gebracht werd. Er volgde een turbulente periode van elkaar brstrijdende fracties en „warlords". Het duurde zeker tien jaar voordat de Kwomintang o.l.v. dr. Soen Jat-sen erin slaagde een enigszins effectief centraal gezag te vestigen. In die tijd kreeg Tsjoe En-lai een middelbare opleiding aan de Nankai Middenschool in Tientsin. Hij was redacteur van de schoolkrant; in zijn bijdragen hieraan benadrukte Tsjoe de noodzaak van de eenhe d en de industrialisatie van China, alsmede het belang van het betrekken van de jeugd bij de politieke ontwikkelingen. Na vier jaar in Nankai studeerde hij twee jaar in Japan, waar hij via de geschriften van Kawakami Hajime met het socialisme kennis maakte.

In 1919 keerde hij terug naar China, kort na het ontstaan van de 4 mei beweging. Dit was het resultaat van een gewelddadig studentenprotest in Peking tegen de beslissing van de conferentie van Versailles na het einde van de Eerste Wereldoorlog om de Duitse belangen in het schiereiland Sjantoeng aan Japan over te dragen.

Tsjoe En-lai sloot zich bij de beweging aan. Hij studeerde aan de Nankai-universiteit en was redacteur van het blad Tsjoeeh-woe (ontwaken). In 1920 bracht Tsjoe En-lai enige maanden in de gevangenis door wegens agitatie. Hier leerde

Weekblad 45ste jaargang No. 2314, pag. 27679-27694

hij zijn latere echtgenote Teng Jing-tsjao kennen.
In het midden van 1920 vertrok hij naar Frankrijk om zijn studies voort te zetten. Hij heeft er ook enige tijd in de Renault-fabrieken in Billancourt gewerkt. De meeste tijd besteedde hij evenwel aan het organiseren van zijn landgenoten. Hij bracht bezoeken aan Duitsland, België en Engeland. In deze periode werd hij lid van de Chinese communistische partij en van de Kwomintang. Ook had hij gedurende zijn verblijf in Frankrijk Ho Tsji-min leren kennen.

In 1924 keerde Tsjoe naar China terug. Hij werd hier eerst benoemd tot secretaris van het regionale partijcomité van Kwangtceng en hoofd van het militaire comité. Spoedig daarop kreeg hij een functie bij de politieke afdeling van de militaire academie ran Whampoa, die werd geleid door Tsjiang Kai-sjek. In deze periode huw-de hij Teng Jing-tsjao.

Aan de militaire academie van Whampoa werd een nieuwe generatie van militaire leiders opgeleid. van wie Lin Piao later het bekendst zou worden.

Na de dood van Soen Jat-sen in 1925 groeide de spanning tussen links en rechts in China en het verenigde front van Kwomintang en de communistische partij viel uiteen. Tsjoe En-lai verloor zijn post aan de militaire academie. Onder druk van de Komintern werd een openlijke breuk voorlopig vermeden. Communisten en Kwomintang voerden zelfs nog gemeenschappelijk de z.g. Noordelijke Expeditie uit, waarbij begin 1927 Sjanghai verover,! werd. Dadelijk daarop echter kierde Tsjiang Kai-sjek zich tegen de communisten. Op 12 april 1927 werden door de 'troepen van Tsjiang Kai-sjek in Sjanghai honderden communisten gearresteerd en dood geschoten. Tsjoe En-lai en zijn vrouw ontkwamen ternauwernood aan dit bloedbad, evenals Mao Tse-toeng. Kort hierop vond in Woehan het vijfde congres plaats van de Chinese communistische partij. Hier werd Tsjoe En-lai verkozen tot lid van het Centrale Comité en later van het Politburo.
In de opstand van Nantsjang van aug. 1927 was Tsjoe En-lai lid van het stedelijk Revolutionaire Comité. Nadat de opstand was neergeslagen week Tsjoe En-lai uit naar Hongkong en vervolgens in 1928 naar Moskou, waar de communistische partij zijn zesde congres hield. Tsjoe En-lai was toen een voorname assistent van Li Li-san, de feitelijke partijleider van dat moment.
In dezelfde periode raakten Mao Tse-toeng en enige andere partijleiders overtuigd van het wezenlijke belang van de boerenbevolking voor het slagen van de revolutie; deze gedachte werd door Mao vanaf 1927 gepropageerd. Deze denkbeelden verschilden fundamenteel van de positie van de Komintern, die de nadruk legde op het belang van het industriële proletariaat. Tsjoe En-lai was in die tijd aanhanger van de Moskou-lijn.
Mao Tse-toeng vestigde in 1931 een Sowjet-republiek in de provincie Kwiangsi. Tsjoe En-lai, bij wie de twijfels over de juistheid van de Moskou-lijn gegroeid waren, voegde zich in dat jaar bij Mao. Hij werd lid van het Centrale Uitvoerende Comité van de Sowjet.
Tussen Mao en Tsjoe ontstond een meningsverschil over de te volgen tactiek in de verdediging tegen de aanvallen van de Kwomintang-troepen. Mao wilde de troepen de Sowjet-republiek binnen lokken om ze daar te vernietigen. Tsjoe was voorstander van een verdediging van de grenzen. In dit conflict werd Tsjoe de overwinnaar. Hij verving Mao als politiek officier voor het Rode Leger. Ook werd Tsjoe vice-voorzitter van de Centrale Revolutionaire Militaire Raad, die werd geleid door Tsjoe Teh.
In 1931 werd de militaire positie van de Sowjets onhoudbaar. De communistisch- leiders besloten toen naar het Noord-Westen uit te breken; zij begonnen aan de tocht, die later bekend zou worden als de „lange mars" naar de provincie Yenan. Tsjoe En-lai en Mao Tse-toeng werkten samen bij de btslissing om uit te breken en bij de dag-tot-dag planning gedurende de mars.
In jan. 1935 werd in Tsoenji in de provincie Kweitsjow een vergadering gehouden van het uitgebreide Politburo, waarop Tsjoe En-lai zijn vergissing erkende. Als voorzitter van het militaire comité van de partij werd hij vervangen door Mao Tse-toeng: Tsjoe werd vice-voorzitter, en daarmee de tweede man van de partij na Mao.
Toen de communistische posities in Yenan verzekerd waren legde Tsjoe zijn militaire taken neer en verlegde hij zijn activiteiten naar het diplomatieke vlak, Hij werd de vertegenwoordiger van de coinmunistische partij in de onderhandelingen met de Kwomintang.
Deze rol werd benadrukt bij het z.g. Sian-incident. Een nationalistisch leger onder generaal Tsjang Hsoeeh-liang bezette het gebied, grenzend aan dat, dat door de communisten bezet was, met het doel de communisten te bestrijden. Als gevolg van de Japanse aanvallen op China werd generaal Tsjang's nationalisme gewekt. Toen in dec. 1936 Tsjiang Kai-sjek een bezoek bracht aan Sian werd hij door generaal Tsjang gearresteerd. Daarop werd Tsjoe En-lai uit Yenan ontboden en bij de toen gevoerde onderhandelingen werd de basis gelegd voor een verenigd front in de strijd tegen de Japanners.
Sindsdien en gedurende de hele oorlog was Tsjoe En-lai de verbindingsman van de communistische partij met de Kwomintang. Hij werd opnieuw lid van de Kwomintang en hij maakte in 1938 zelfs deel uit van het presidium van het congres.
Tsjoe En-lai volgde de Kwomintang-regering vanuit zijn hoofdstad Nanking naar Woehan en tenslotte naar Tsjoengking. In 1939 was hij korte tijd in Moskou, o.m. voor een medische behandeling, en in 1940 bracht hij een bezoek aan Tokio. Pas in maart 1940 keerde hij terug in Yenan en in juni van dat jaar voegde hij zich bij de Kwomintang-regering in Tsjoenking. Onderbroken door korte bezoeken aan Yenan bracht hij hier de oorlogsjaren door.
Na afloop van de Tweede Wereldoorlog in 1945 assisteerde Tsjoe Mao Tse-toeng in diens besprekingen met Tsjiang Kai-sjek in Tsjoenking, waarin gepoogd werd een basis te vinden voor de vorming van een al-partijen-regering voor China. De Amerikaanse generaal Marshall speelde hierin een bemiddelende rol. Het lukte echter niet een compromis te vinden en in het begin van 1947 brak de sluimerende burgeroorlog in volle hevigheid uit. In het begin leken de nationalisten op weg naar de overwinning; zo brachten zij de communisten er toe Yenan te ontruimen. In 1948-1949 echter leden de nationalisten de ene nederlaag na de andere.
Tsjoe En-lai was gedurende het grootste deel van de burgeroorlog ziek, maar hij werd geraadpleegd voor de belangrijkste strategische beslissingen.
Tegen het midden van 1949 herstelde Tsjoe En-lai zich evenwel en hield hij zich bezig met de voorbereiding van de machtsovername door de communisten, die nu in zicht kwam.
Na de communistische overwinning werd Tsjoe En-lai premier van de regering, die op 1 okt geproclameerd werd. Daarnaast hield hij de portefeuille van buitenlandse zaken
Hij zou tot zijn overlijden premier blijven; de portefeuille van buitenlandse zaken droeg hij in 1958 over aan maarschalk Tsjen Ji

Tsjoe En-lai's rol in de Chinese Volksrepubliek

Kenmerkend voor Tsjoe En-lai waren zijn kennis van internationale zaken, zijn bekwaamheid als onderhandelaar, zijn vermogen om de woelingen in de Chinese politiek te doorstaan en het pragmatisme, waarmee hij de regering leidde.
Tsjoe En-lai was een man van revolutionaire ijver met een groot vermogen tot organiseren en verzoenen, tot geduld en tact. In de interne partijstrijd in de tijd van de ,,grote sprong voorwaarts" in industrialisatie in 1958-1959 en in de culturele revolutie van 1966-1969 was Tsjoe En-lai degeen, die het staatsapparaat deed verder werken.
Tsjoe En-lai was ook het belangrijkste ,,gezicht van China" voor de buitenwereld. Als zodanig nam hij in 1954 deel aan de Geneefse conferentie over Indo-China en in 1955 aan de conferentie van Bandoeng van Derde-Wereld-landen.
Later maakte hij uitvoerige reizen door Afrika, Azië en Oost-Europa ter verbetering van China's positie in de wereld. Hij leidde de onderhandelingen, die voerden tot erkenning door Canada en Japan. Hij speelde ook een belangrijke rol in de betrekkingen met de Sowjet-Unie, die sedert 1960 gespannen zijn. Loyaal jegens voorzitter Mao, zelf geen theoreticus, en schijnbaar zonder veel persoonlijke eerzucht, was hij één van de twee of drie machtigste mannen van de Chinese communistische beweging.
Een belangrijke test in dit opzicht was de Lin-Piao-affaire van 1970-1971. Deze affaire eindigde in 1971 met de dood van Lin Piao bij een vliegtuigongeval. Lin Piao was minister van defensie; hij was aangewezen tot opvolger van Mao Tse-toeng.
Volgens vele China-deskundigen wilde Lin voorzitter Mao bij een staatsgreep ten val brengen. Er zou een fundamenteel meningsverschil tussen de twee bestaan over het te voeren buitenlands beleid. Maarschalk Lin zou voorstander zijn van een vorm van ontspanning met de SU, terwijl voorzitter Mao de mogelijkheid wilde onderzoeken de betrekkingen met de VS te verbeteren.

Volgens sommige deskundigen echter waren de werkelijke antagonisten Lin Piao en Tsjoe En-lai. Zij menen, dat Lin Piao geen dwingende reden kon hebben om een staatsgreep te organiseren, aangezien hij al de officiële opvolger van Mao Tse-toeng was. Gesteld wordt, dat Lin dc overtuiging toegedaan zou zijn, dat Tsjoe En-lai de verworvenheden van de culturele revolutie bezig was ongedaan te maken en werkte aan het opbouwen van een eigen machtscentrum. Door een staatsgreep tegen Mao te organiseren zou ook Tsjoe ten val gebracht worden en een eind gemaakt worden aan diens politiek van matiging. Tsjoe En-lai, lange jaren bondgenoot van Mao Tse-toeng, en bovendien overtuigd van de noodzaak voor China om buitenlandse economische hulp te krijgen, verdedigde de merites van een opening naar het Westen, in de eerste plaats naar de VS en Japan.

Een dergelijke opening zou de militaire dreiging van de VS en Japan verminderen en hij kon een vergroting van de handel met zich mee brengen. Bovendien had een dergelijke opening een functie in het geschil met de SU.

Hoewel de Chinese leiding een felle tegenstander was van de Amerikaanse inmenging in Zuid-Oost-Azië werd in aug.-sept. 1970 besloten de Amerikanen over een toenadering te polsen. Contacten tussen de VS en China bestonden via min of meer regelmatige ambassadeursbesprekingen in Warschau.

Verondersteld werd, dat de VS positief zouden reageren, niet alleen in het belang van meer stabiele verhoudingen in Azië, maar ook omdat een bezoek van president Nixon aan China diens positie jegens de SU zou versterken.

De besprekingen in Peking met Nixon in 1972, van Chinese zijde grotendeels geleid door premier Tsjoe En-lai, leidden weliswaar niet tot het aanknopen van diplomatieke betrekkingen, maar versoepelden wel de onderlinge betrekkingen.

Tsjoe komt de verdienste toe te hebben geholpen bij het verminderen van spanningen en bij het openen van de deur voor aanzienlijke culturele en commerciële uitwisselingen.

In sept. 1972 was Tsjoe gastheer voor de Japanse premier Kakuei Tanaka bij diens bezoek aan Peking, dat leidde tot diplomatieke erkenning, het vooruitzicht van omvangrijker handel en een Chinese verzekering van militaire hulp onder bepaalde, niet gespecificeerde omstandigheden.

Ook in de betrekkingen met de SU streefde Tsjoe En-lai zonder op ideologische punten concessies te doen naar normale betrekkingen van staat tot staat. Na 1969 is de handel tussen China en de SU weer. toegenomen.

Dat Tsjoe En-lai de binnenlandse politieke meningsverschillen heeft overleefd is voor een belangrijk deel te danken aan het feit, dat hij steeds op de steun van voorzitter Mao kon rekenen. Selangrijk voor het politieke overleven van Tsjoe En-lai in de culturele revolutie moet daarnaast zijn geweest, dat hij steeds de visie van Mao heeft gesteund op diens revolutionaire landbouwpolitiek. Reeds voor de culturele revolutie legde Tsjoe nadruk op het belang van het voorbeeld. dat de produktiebrigade van Tatsjai had gesteld, en dat nadien exemplarisch geworden is voor de communale agrarische ontwikkeling in heel China.

Wat de laatste ideologische campagne betreft, die tegen Confucius en Lin Piao, er zijn sterke aanwijzingen, dat die, althans gedeeltelijk, tegen de overleden premier gericht was. Met name de verwijzingen naar de historische figuur van de ,,hertog van Tsjoe", die in het vroegere China een sinistere rol gespeeld heeft, doen dit vermoeden.

Maar de realist Tsjoe En-lai moet zich daarvan niet te veel aangetrokken hebben. Op zijn leeftijd en met zijn ervaring, maar bovenal met op de achtergrond de machtige steun van Mao Tse-toeng was Tsjoe En-lai onaantastbaar geworden.

Reacties

Op 9 jan., toen het nieuws van het overlijden van Tsjoe En-lai wereldkundig gemaakt was, hebben leiders uit de hele wereld de overleden premier eer bewezen.

De Amerikaanse president Ford condoleerde het Chinese volk met zijn verlies in een verklaring. waarin hij Tsjoe een ,,opmerkelijk man" noemde. ,,Premier Tsjoe En-lai zal lang in herinnering blijven als een opmerkelijk leider die zijn stempel heeft gedrukt, niet alleen op de moderne Chinese geschiedenis, maar ook op het wereldpolitieke toneel"

„Wij Amerikanen zullen hem speciaal gedenken wegens de rol, die hij speelde bij de opbouw van een nieuwe verstandhouding tussen de Chinese Volksrepubliek en de VS Wij vertrouwen erop, dat deze relatie zich zal blijven ontwikkelen op het fundament van begrip en samenwerking, dat hij hielp leggen", aldus president Ford

De Amerikaanse triinister van buitenlandse zaken, Henrv Kissinger, zei bedroefd te zijn over Tsjoe s heengaan. maar hij voorspelde dat de Chinese politiek jegens de VS zich niet zal wijzigen Deze wordt bepaald door duurzame belangen en zal derhalve op de huidige koers worden voortgezet", aldus Kissinger

VN-secretaris-generaal Kurt Waldheim zei, dat de wereld met de dood van Tsjoe armer is geworden ,,Zijn toewijding aan het scheppen van een beter begrip tussen de naties en aan de wereldvrede wordt algemeen erkend" zei Waldheim in zijn telegram van deelname aan Tsjoe Teh, de voorzitter van de permanente commissie van het Chinese Volkscongres

De Japanse regering heeft ,,met diep leedwezen" kennis genomen van Tsjoe's heengaan

In Bonn werd een eerste cornrnentaar geleverd doo Bruno Eriedrich, buitenlandspecialist van de SPD Hij verklaarde, aat de Bondsrepubliek in Tsjoe een vriend verloren heeft

In Parijs werd het overlijden van de Chinese premier aangemerkt als een gebeuiteriis ,,van de eerste orde"

De vroegere conservatieve premier van Engeland, Edward Heath, prees Tsjoe als een ,,groot onderhandelaar, een zeer ontwikkelde man van hoge intelligentie en grote betekenis

In Taipeh, de hoofdstad van Taiwan, bracht een vooraanstaande krant de kritische houding van de regering jegens de Volksrepubliek tot uiting door Tsjoe te beschrijven ais ,,een hypocriet, die de wereld bedroog". Van Tsjoe werd verder gezegd, dat hij een man was, ,,die vooral vermeed in politieke krachtmetingen op de voorgrond te treden (.) iemand die de zaken koel analyseerde om daarna voor het winnende kamp te kiezen"

,,Ondanks zijn lange staat van dienst in de communistische partij had Tsjoe nauwelijks een persoonlijke overtuiging, maar hij wist zich wel steeds te verzekeren van de steun van de respectieve machthebhrrs", aldus de reactie in Taipeh

In Oost-Europa is geen commentaar geleverd In Moskou meldde persbureau Tass het overlijden van Tsjoe in een summier bericht Waarnemers in Moskou zeiden te geloven, dat de Sowjet-leiders de dood van Tsjoe wel zullen ervaren als het wegvallen van een matigende invloed in het Chinese leiderschap Ook in de felste aanvallen op de Chinese leiding vanuit de SU werd Tsjoe En-lai nooit persoonlijk genoemd

Perscommentaren

Uit de perscommentaren n.a.v. de dood van Tsjoe En-lai citeren wij:

NRC/H'blad (9-1): Met premier Tsjoe En-lai verdwijnt een van de symboolfiguren, niet alleen van de Chinese revolutie, maar van de wereldgeschiedenis in de periode van voor de Tweede Wereldoorlog tot in onze dagen. Een man die nooit de uiteindelijke verantwoordelijkheid te dragen kreeg, want die bleef in handen van voorzitter Mao, maar die toch wezenlijk de gang van zaken in zijn land en in de wereld mede heeft beïnvloei, tot het allerlaatst

Tsjoe was revolutionair Maar hij was tevens de man van opbouw en consolidatie van na de revolutie de administrator en de diplomaat, die leiding gaf aan het binnenlandse en het buitenlandse beleid Daarnaast bleef hij de partijpoliticus die er telkens weer in slaagde politiek te overleven in een niet aflatende interne

partijstrijd Zijn grootste prestatie wat dit laatste betreft is wel, dat hij zijn positie heeft kunnen handhaven zowel in de periode van relatieve ongenade van Mao Tse-toeng, als in en na de Culturele Revolutie van de jaren zestig, waarin deze eeuwige revolutionair zijn positie herstelde

In het binnenland was Tsjoe een voorstander van modernisering en industrialisatie Zijn buitenlandse beleid kenmerkte zich door realiteitsbesef, nadat aanvankelijk echecs hem hadden geleerd dat de Derde Wereld voor een wereldrevolutie bepaald niet rijp was

In onze wereld zal hij voornamelijk voortleven als de staatsman die de Volksrepubliek China geduldig uit haar ten dele zelf gekozen en ten dele opgelegde isolement heeft verlost, die de kans heeft gegrepen de h-trekkineen met de Verenigde Staten te regelen toen dit land daartoe eindelijk bereid bleek te zijn en die vervolgens gedaan kreeg dat Peking werd erkend als de rechtmatige vertegenwoordiger van China in de Verenigde Naties. in plaats van Taiwan

De grote vraag is nu, in hoeverre Tsjoe als beleidsman een stroming heeft vertegenwoordigd, dan wel in belangrijke mate een persoonlijke poltiek heeft bedreven De indruk overheerst, dat het eerste het geval is En dat kan betekenen dat zijn beleid in grote trekken zal worden voortgezet, ook al is onmiskenbaar dat door zijn dood de langverwachte strijd om de opvolging in China in een acuut stadium is getreden

New York Times (10-9) Tsjoe En-lai was één van de meer verziende staatslieden van de 20-ste eeuw Indien het acute stadium van de koude oorlog van het eind van de veertiger jaren tot het midden van de zestiger jaren nu niet meer dan een herinnering is, is dat *ge*deeltelijk wegens de rol, die deze grote Chinese leider speelde bij het veranderen van de ideologische bondgenootschappen, die de kern van de strijd waren

In het begin van de zestiger jaren was Tsjoe een centrale figuur onder die Chinese leiders die het waagaen de druk van de SU te weerstaan en een waarlijk onafhankelijke politiek voor Peking te aanvaarden Daarna, te zamen met Mao Tse-toeng, was hij de sleutelfiguur bij het herstellen van de lang vernietigde Sino-Amerikaanse verhouding

De wereld is amper meer hetzelfde geweest, sinds Tsjoe En-lal en Henry Kissinger elkaar voor het eerst ontmoetten en de hand schudden in Peking gedurende die historische ontmoeting in 1971, die de weg opende voor een nieuw en beter — zij het nog niet eenvoudig — begrip tussen de Volksrepubliek China en de VS

In het wijdere verband van de Chinese geschiedenis sedert de 20-er jaren is Tsjoe een gigantisch persoon, tweede alleen na Mao Van mandarijnen afkomstig. was hij van het begin van zijn carriere af aan sterk geraakt door afkeer en woede over de uiterste hulpeloosheid van zijn land in de eerste decennia van deze eeuw

Strevend naar herstel van de nationale waardigheid en kracht wendden Tsjoe en Mao zich beiden tot het voorbeeld van het revolutionaire Rusland van na 1917 en zij omhelsden de ideologie en het vocabulaire van het marxisme

Met wijsheid achteraf kunnen wij nu zien, dat zij meer diepgaand Chinees waren dan zuiver marxistisch, dat nationale doeleinden de voorrang kregen boven ideologische theorieen, ondanks de internationalistische vocabulaire, die zij gebruikten op de grootste hoogte van de Sowjet-Chinese alliantie in de vijftiger jaren. Het soort van communisme, dat zij in China ontwikkelden — tegen enorme kosten aan mensenlevens en persoonlijke vrijheid — was een produkt zowel van China's armoede als van de lessen, die Tsjoe en zijn kameraden leerden gedurende de lange strijd vanaf de tijd, dat Tsjiang Kai-sjek hen bijna vernietigde in de twintiger jaren, tot hun verovering van het continentale China in 1949.

Organisator, propagandist, administrator, onderhandelaar, militair leider, verzoener, er is bijna geen grote rol, die Tsjoe niet speelde — en bijna altijd succesvol speelde — in het ingewikkelde proces, waarin China zich ontwikkeld heeft tot een wereldmacht.

Tsjoe En-lai had een flexibiliteit en een talent, die hem in staat stelden zich aan radicaal gewijzigde omstandigheden aan te passen Hij was voor vele jaren een tegenstander van de VS: maar zijn bijdrage in de huidige decade aan herstel en toenadering zal stellig in historisch perspectief als een van zijn grootste prestaties rangeren.

The Times (10-1): Tot het laatst aan toe was het leven van Tsjoe En-lai er een van bereidwillige zelfopoffering en toewijding voor China. Was hij twee jaar geleden overleden, dan zouden de conflicten binnen het leiderschap in Peking veel schadelijker hebben kunnen zijn dan nu mogelijk lijkt. Aan het begin van 1974 deed de vreemd geëtiketteerde anti-Lin-Piao-anti-Confucius-campagne de bittere ruzies van de culturele revolutie herleven. Een ideologische strijd, waar voorzitter Mao dol op is, maar waarvan China te veel geleden had, was in beweging gezet. Gelukkig was Tsjoe, de intelligente en onvermoeibare verzoener, in staat het land van het gevaar weg te sturen. In de loop van 1975 werd de leiding in het centrum geleidelijk aan krachtiger en beter gericht op de juiste prioriteiten, naarmate alle bevoegdheden, die vroeger door Tsjoe waren uitgeoefend, door Teng Hsiao-ping overgenomen werden.

(....) Alleen over één keuze, waarmee China sinds 1949 geconfronteerd geweest is lijkt het antwoord duidelijk: China zal geen deel uitmaken van de internationale communistische beweging. Voorzitter Mao was meer door hoop dan door verwachting gesterkt toen hij eind 1949 naar Moskou ging om te streven naar een bondgenootschap met de SU — zelfs hoewel hij toen bereid was Stalin's leiderschap te aanvaarden. Er zullen stappen zijn — zij kunnen er zelfs nu zijn — in de richting van verbeterde staatsbetrekkingen met de SU; maar het denkbeeld van een communistisch blok is afgewezen en het lijkt onwaarschijnlijk, dat het weer tot leven zal worden gebracht.

Dit gebrek aan wil om bondgenoten te zoeken verheldert op zich zelf de belangrijke vraag: zal er een China zijn, dat herboren wordt door eigen inspanningen. dat zich zijn eigen waarden ten voorbeeld houdt, dat zijn eigen economische en politieke wegen zoekt; sterk, strevend naar het respect van de wereld, maar een te nauwe verbondenheid ermee afwijzend? Of zal er een China zijn, dat vastbesloten is niet achter te staan bij enige mogendheid in de wereld en bereid alle internationale verplichtingen te accepteren, die een dergelijke modernisering vereist?

Zo'n keuze is tenslotte niet alleen door het communistische succes van 1949 aan de orde gesteld. In essentie is het een conflict, waarover geargumenteerd is in de langere en bredere revolutie, waaraan China steeds toegewijd is sinds het einde van de oude orde in 1911 (...)

WEST-EUROPA

EG

AKKOORD MET TUNESIE

Op 7 januari zijn in Brussel de onderhandelingen tussen de EG en Tunesië over een samenwerkingsakkoord met succes afgesloten.

Het is het eerste akkoord dat de Gemeenschap afsluit in het kader van haar globale politiek t.a.v. de Middellandse Zeelanden met een Arabisch land in het Midden-Oosten (pag. 23 en 24).

De onderhandelingen met Tunesië begonnen in juli 1973. Ook met Marokko en Algerije zijn onderhandelingen gaande.

Het met Tunesië afgeronde akkoord handelt onder meer over economische en financiële samenwerking.

De financiële samenwerking omvat een 95 miljoen Europese Rekeneenheden in vijf jaar tijd.

41 miljoen daarvan zal door de Europese Investeringsbank worden verstrekt in de vorm van bijzondere leningen die een looptijd van veertig jaar krijgen en waarover slechts 1% rente gevorderd wordt.

Op het economische vlak heeft Tunesië onder meer voordelen verkregen voor zijn olijfolie-export naar Europa en voor zijn wijn-uitvoer.

Voor de export van de ,,gewone wijn" krijgt het een tariefreductie die loopt van 40 tot 80%. Voor 50.000 hl zo geheten kwaliteitswijn die Tunesië naar Europa brengt zal een ,,nultarief" van toepassing zijn. *(ANP)*

RAPPORT COMMISSIE OVER EUROPESE UNIE

De Europese Commissie heeft conform de opdracht die haar werd gegeven door de Europese Top in oktober 1972 en december 1974 voorstellen geformuleerd over de omzetting van het geheel der betrekkingen tussen de lidstaten van de EG in een Europese Unie.

Zij heeft deze voorstellen neergelegd in een rapport dat eind juni '74 werd gepubliceerd.

Volgens de Commissie kan alleen in de opbouw van een Europa dat tot een Unie is samengesmeed het kader worden gevonden waarbinnen bepaalde verlangens van de volkeren naar veiligheid en verandering worden gerealiseerd en kan de door elk verloren onafhankelijkheid gemeenschappelijk worden teruggevonden.

Deze Unie kan zich niet ontwikkelen zonder een terugkeer tot het basisbeginsel van de Gemeenschap: de toekenning van bevoegdheden aan gemeenschappelijke instellingen waar zulke bevoegdheden de welvaart en de vooruitgang van Europa en zijn invloed in de wereld beter kunnen verzekeren.

De Commissie is overtuigd dat de Unie slechts kan voortkomen uit een politieke discussie waartoe de toegang wijd wordt opengezet. Niet met een discussie over haar aard alleen kan men vooruitgang boeken naar de verwezenlijking ervan. De Gemeenschap zou met snelle en wilskrachtige antwoorden op de problemen van de dag, binnen het kader van de verdragen, kunnen groeien naar de Unie die bij iedere onmiddellijke actie die nodig is het einddoel blijft. Bij het voorbereiden van de toekomst moet het maximum worden gehaald uit de instellingen zoals die thans bestaan. Ook is nodig dat hun de levenskracht wordt teruggegeven en dat zij zeer snel democratischer worden gemaakt.

De spoedige verkiezing van het Europese Parlement bij algemene verkiezingen zal een sterke aansporing voor de Gemeenschap betekenen, aldus de Commissie.

I. Aard en omvang van de Europese Unie

De Unie zal een enkele organisatie moeten zijn, gebaseerd op de w-aarden die aan al onze lidstaten gemeen zijn Op internationaal vlak is zij de uitdrukking van de Europese identiteit zoals deze in Kopenhagen is omgeschreven

Alleen taken die de Iidstaten niet meer doeltreffend individueel kunnen vervullen, zullen aan de Unie worden opgedragen De Uriie zal dus attributiebevoegdheid bezitten de gebieden die tot haar competentie behoren, zullen in haar oprichtingsakte worden vastgelegd, de resterende gebieden blijven aan de lidstaten voorbehouden

Het proces waarbij bepaalde bevoegdheden op Europees niveau worden overgedragen, behoeft daarom een grotere decentralisatie niet te verhinderen

De noodzaak aktie te voeren, de ervaring die met de huidige verdragen is opgedaan en de erkende onvolkomenheden van de methoden van coordinatie van het beleid op bepaalde gebieden alleen, rechtvaardigen dat de instellingen van de Unie om hun taken te vervullen de beschikking krijgen over rechtstreekse beslissings- en controlebevoegdheid, zoals trouwens op beperktere gebieden in de huidige Gemeenschap al bestaat Zij zouden bovendien moeten beschikken over financiele aktiemiddelen en een rechterlijke macht, die zou moeten worden ontwikkeld op basis van de huidige taken van het Hof van Justitie

II. De inhoud van de competenties van de Unie

a. De opbouw van een geïntegreerd economisch en sociaal geheel

De Unie moet het voornaamste doel van de Gemeenschap handhaven, de Economische en Monetaire Unie tot stand brengen

Op monetair gebied blijft tie tijdige totstandbrenging van e:n monetaire unie voorwaarde voor het st-ever naar dc interne economische integratie en het verzekeren van een hechte samenhang van de Unie naar buiten Het einddoel moet zijn dat het geld tot de competentie van de Unie gadt behoren Dit doel kan enerzijds worden bereikt door de coordinatie van het economische beleid der Iidstaten en het communautaire wisselstelsel te versterken anderzijds door geleidelijk een eigen nionetair instruinent van de Gemeenschap te ontwikkelen. dat zou worden uitgegeven door de monetaire overheid van de Unie en in een eerste stadium uitsluitend zou worden gebruikt voor transacties tussen de centrale banken Het hanteren van het nieuwe monetaire instrument zou kunnen worden toevertrouwd aan het Europese fonds voor monetaire samenwerking, waarin men reeds de trekken kan zien van de toekomstige centrale monetaire autoriteit onder de politieke controle van de instellingen van de huidige Gemeenschap

Op begrotingsgebied moet de Unie, wil zij werkelijk een rol kunnen spelen in de regeling van het economische leven en de hervorming der structuren, een budget krijgen dat over aanzienlijker middelen beschikt en voldoende flexibiliteit heeft om de termijnen waarbinnen wordt gereageerd op de ontwikkeling van de behoeften van de gehele unie te verkorten De uitbreiding van de uitgaven van de begroting van de Unie behoeft op zichzelf het ritme niet te versnellen waarmee de publieke uitgaven toenemen Zij zou zeer dikwijls besparingen in de nationale begrotingen mogelijk maken, alsmede een rationeler gebruik van de hulpmiddelen Wat de financieringsmiddelen van de begroting betreft, zou het doel moeten zijn een systeem van eigen middelen, dat eenvoudig en billijk functioneert ten aanzien van de lasten die het voor de nationale economieen met zich meebrengt en uit sociaal oogpunt

Op het gebied van een structuurverbetering en de opheffing van economische onevenwichtigheden is een rechtstreekse interventie van de Unie vereist wanneer het gaat om de oplossing van nieuwe problemen die rechtstreeks op communautair niveau rijzen De Unie zou bovendien in staat moeten zijn specifiek gemeenschappelijke vormen van acties of beleid te financieren Een essentieel gebied voor een beleid van economische interventie is bijvoorbeeld dat van de regionale politiek en de ruimtelijke ordening

Op sociaal gebied zal de Unie met name geleidelijk uniforme systemen voor een minimum sociale bescherming moeten invoeren, hetgeen de Iidstaten niet behoeft te verhinderen zich nog meer ambitieuze doelstellingen voor ogen te stellen Op bepaalde gebieden, bijvoorbeeld de bescherming van migrerende werknemers, zou de Unie door een rechtstreekse wetgeving een gemeenschappelijk gefinancierd gemeenschappelijk beleid kunnen invoeren.

Op al deze gebieden zal het gemeenschappelijk beleid moeten worden geschraagd door voor allen geldende regels Ook moet dit beleid voldoende flexibiliteit bezitten om te kunnen worden aangepast aan de vereisten van de situatie die in elk land heerst De Unie moet echter. door haar eigen actiemiddelen te versterken, rechtstreeks kunnen intervenieren om de ernstigste onevenwichtigheden te corrigeren De nationale en regionale autoriteiten van de lidstaten blijven echter vrij in een groot aantal sectoren autonoom op te treden

b De buitenlandse politiek

De noodzaak om naar buiten dezelfde doeltreffendheid te waarborgen oie mtern aan het gemeenschappelijk beleid is gegeven en de wil om Europa de rol te laten spelen die het in de internationale betrekkingen toekomt, maken de ontwikheling van een eigen buitenlands beleid van de Unie onontbeerlijk Vanzelfsprekend zullen bepaalde gebieden tot de uitsluitende bevoegdheid van de lidstaten blijven behoren en zullen de Unie en de lidstaten op andere gebieden beiden kunnen optreden In het bijzonder moet de Unie naar buiten over bevoegdheden kunnen beschikken die zich uitstrekken tot dezelfde gebieden en tot macht van dezelfde aard als zij ten aanzien vdn haar interne ontwikkeling bezit

c. De defensie

Volgens de Commissie kan men van een werkelijke Europese Unie niet spreken zonder het probleem van de defensie aan te snijden Een integratie op dit gebied is echter afhankelijk van vooruitgang op het gebied van de buitenlandse politiek en versterking van de communautaire solidariteit Intussen dienen bepaalde urgente problemen als dat van de wapenindustrie te worden aangevat

d. De bescherming van de rechten van de mens

Het democratische karakter van de Europese Unie maakt de bescherming van de rechten van de mens tot een fundamentele factor in de nieuwe politieke constructie, en voor de werking van haar instellingen. Daarom moet in de oprichtingsakte van de Unie een lijst worden opgenomen van specifiek aangegeven rechten

III. De institutionele structuur van de Europese Unie

De Commissie acht het niet dringend noodzakelijk thans definitieve gedachten hierover vast te leggen De later te aanvaarden oplossingen zullen moeten uitgaan van ontwikkelingen waarvan momenteel de consequenties onmogelijk kunnen worden geschat, zoals bijvoorbeeld de rechtstreekse verkiezing van het Europese Parlement De commissie heeft derhalve orienterende suggesties gegeven aan de hand waarvan toekomstige besprekingen kunnen plaatsvinden

Het institutionele systeem van de Unie zal moeten berusten op een eenvormige structuur die alle competenties dekt die de Unie zijn toegekend. waarbij iedere functie door hetzelfde orgaan wordt uitgeoefend, ongeacht het terrein van actie. De Europese Unie zal de noodzaak niet doen verdwijnen van een geïnstitutionaliseerde dialoog zoals die welke de Gemeenschap heeft gekenmerkt tussen de met het communautair belang belaste mstanties en de instanties die de nationale belangen vertegenwoordigen. De toekenning van belangrijke eigen bevoegdheden aan de instellingen van de Unie houdt bovendien dat verlening van belangrijke verantwoordelijkheden aan het rechtstreeks verkozen Europese Parlement in.

In verband daarmee zullen de wetgevende en gouvermentele functies van de Unie op meer rationele wijze moeten worden omschreven

Al betekent de invoering, vanaf het begin van de Unie, van een volledige institutionele structuur niet dat deze structuur definitief moet zijn, de onontbeer-

lijke politieke organen moeten echter in het leven worden geroepen om de Unie gedurende een noodzakelijkerwijze vrij lange periode in staat te stellen geleidelijk al haar bevoegdheden uit te oefenen
De Commissie meent dat de keuze tussen de verschillende mogelijke modellen voor de organisatie van de wetgevende en uitvoerende bevoegdheden wezenlijk een politieke keuze is Zij meent echter dat het volgende model de kenmerken vertoont die het beste bij een volledig tot stand gebrachte Europese Unie passen.
Een collegiale Europese regering samengesteld uit persoonlijkheden die onafhankelijk zijn van die regeringen der lidstaten en samen de uitvoerende functies van de Raad en de uitvoerende functies van de huidige Commissie voor het voeren van het beheer en het nemen van initiatieven uitoefenen Wat de wetgevende macht betreft lijkt een tweekamerstelsel onmisbaar (kamer der volkeren en kamer der staten, voortkomend uit de nationale regeringen).
De Commissie meent echter dat deze structuur gedurende een beperkte overgangsperiode zou moeten worden aangevuld met een extra orgaan — een comité van ministers — waarin de vertegenwoordigers der regeringen zitting zouden hebben en dat met name tot taak zou hebben te intervenieren in de procedure tot aanneming van bepaalde besluiten van de Europese regering De taak van de regeringsleiders zal gedurende de periode van geleidelijke verwezenlijking van de Europese Unie van beslissende betekenis zijn.

IV. Hoe de omvorming tot stand te brengen die voor het scheppen van de Europese Unie nodig is?

De uitoefening van de nieuwe bevoegdheden van de Unie zal een geleidelijk proces zijn, dat zal worden uitgespreid over een zeer lange periode. De Commissie geeft er de voorkeur aan daarvoor van te voren geen termijnen vast te stellen omdat zij meent dat de invoering van de nieuwe gemeenschappelijke politiek op verschillende gebieden voornamelijk zal worden gedicteerd door de objectieve vereisten van de situatie en door het politieke evenwicht. De omschrijving van deze nieuwe bevoegdheden en de wijzigingen in het institutionele systeem zouden echter reeds vanaf het begin van de Unie moeten plaatsvinden, hetgeen inhoudt dat deze wordt gebaseerd op een oprichtingsacte in de vorm van een nieuw verdrag. dat door de parlementen van alle lidstaten zou worden geratificeerd.
De Commissie geeft er de voorkeur aan geen standpunt dienaangaande in te nemen. Zij zal de ontwikkeling van de politieke discussie over de Europese Unie afwachten en beperkt zich voorlopig tot het schetsen van twee mogelijkheden: dit nieuwe verdrag zou door een conferentie van vertegenwoordigers van de lidstaten worden uitgewerkt, dan wel door het verkozen Europese Parlement dat tewerk zou gaan op basis van een opdracht van de Europese Raad dat de algemene richtlijnen zou aangeven. Deze omvorming zal in ieder geval moeten aansluiten bij de vernieuwing van het gemeenschappelijk beleid op basis van de huidige verdragen. (Europa van Morgen)

RAPPORT-TINDEMANS OVER EUROPESE UNIE

De Europese Topconferentie die op 9 en 10 dec. 1974 in Parijs werd gehouden gaf de Belgische premier Tindemans de opdracht om te onderzoeken onder welke voorwaarden een politieke Unie van de Negen tot stand zou kunnen komen. Zijn bevindingen zou hij moeten neerleggen in een rapport waarin hij dan tevens aanbevelingen zou moeten doen over de manier waarop zo'n politieke Unie zou kunnen worden verwezenlijkt.
Daartoe heeft de Belgische premier in 1975 door Europa rondgereisd om er achter te komen hoe de negen regeringsleiders van de EG denken over een politieke Unie en welke concrete mogelijkheden zij zien om de Unie tot stand te brengen.
Het resultaat van Tindemans bevindingen is neergelegd in een rapport van zestig pagina's dat op 7 januari verscheen.
Tindemans heeft behalve met regeringsleiders ook met andere politici, vakbondsleiders, werkgevers, vertegenwoordigers uit de universitaire wereld en journalisten gesproken.
Tindemans presenteerde het rapport tijdens een persconferentie waar hij de voorstellen die hij in zijn rapport doet karakteriseerde als ,,een poging te redden wat er thans bestaat". ,,Doet men niet wat ik voorstel, dan verliest men het ideale Europa."

,,De Europese Unie waar ik het in mijn rapport over heb is niet het ideale Europa, maar vormt een uitermate belangrijke fase in de gang naar een verenigd Europa," aldus Tindemans op de persconferentie.
Mijn rapport wil de start provoceren van het debat dat nu op twee niveaus moet beginnen: op dat van de Gemeenschap en dat van EG-lidstaten, aldus de Belgische eerste minister.
Mijn rapport moest realistisch en realiseerbaar zijn. Het stelt een stabilisering en een uitdieping van de Gemeenschap voor. Ik heb in dec. 1974 van de Europese Topconferentie opdracht gekregen dit rapport samen te stellen. Ik heb mijn taak nu verricht. Het is nu de taak van iedereen in Europa die verantwoordelijkheid draagt met dit rapport het beste te doen wat mogelijk is, aldus Tindemans.
Tindemans heeft in zijn rapport geen antwoord gegeven op de vraag hoe de Europese Unie er uiteindelijk uit zal moeten zien. Dat is aan de Europese Raad om te definiëren, zo zei hij op zijn persconferentie. Hij legde er de nadruk op dat van nu af aan het element ,,veiligheid" in de debatten van de Europese Gemeenschap betrokken moet worden. Veiligheid is voor Europa zo'n belangrijke zaak dat het mogelijk moet zijn dat de Europese leiders in de Europese Raad over die zaak discussiëren.
Tindemans benadrukte dat de totstandkoming van de Europese economische en monetaire unie het delicaatste en moeilijkste probleem is waarbij hij op zijn informatiereizen in Europa mee te maken kreeg. In mijn rapport heb ik de structuur en het mechanisme geschetst die tot die unie kunnen leiden. Als men mij wil volgen ben ik ervan overtuigd dat we, weliswaar een gespreid konvooi vormend, op een bepaalde dag toch in dezelfde haven zullen arriveren, aldus Tindemans.
Tindemans noemde het uiteindelijk bereiken van de Europese Unie een ,,voortdurend proces" dat het best omschreven kan worden met het Duitse woord ,,selbsttransformation". Ik wil dat de EG-lidstaten zich uitspreken over die gebieden (die niet door de huidige Europese verdragen gedekt worden) waarvoor ze een gemeenschappelijke politiek willen. Ik reken daarbij op de dynamiek van versterkte instellingen die op verschillende terreinen vorderingen kunnen maken, aldus Tindemans.
De Belgische premier die in zijn rapport een sterke rol voor de Europese Raad aangeeft, zei op zijn persconferentie: .,wat Europa ontbreekt is autoriteit. Als de Europese Raad bijeen is dan is in ieder geval de autoriteit voorhanden. Die Raad moet wel de politieke wil opbrengen." Op de vraag of hij voldoende politieke wil verwachtte zei Tindemans dat dit voor verantwoordelijkheid van de Europese leiders komt. Mijn collega's moeten nu met mij verder zien wat we ervan kunnen maken. Als we gezag zoeken moeten we dat in ieder geval vinden bij de Europese Raad. Over de rol van die Europese Raad kan ik vandaag noch optimistisch, noch pessimistisch zijn, aldus Tindemans.

Tindemans had bij zijn rapport een schriftelijke verantwoording van zijn werkzaamheden en voorstellen gevoegd, waarin hij zei dat vrijwel iedereen met wie hij had gesproken verklaarde dat hij zich geen betere toekomst voor zijn land kon indenken dan via de opbouw van Europa, maar de publieke opinie, aldus de Belgische premier, is de weg kwijt geraakt en is sceptisch gestemd wegens het uitblijven van resultaten en het gebrek aan politieke wil.

Ongerustheid en scepticisme kan men niet wegwerken met ,,juridische bouwsels" of door intentieverklaringen. Dat kan alleen door middel van samenhangende acties die op een welbepaald doel gericht zijn, aldus Tindemans. Daar heb ik me bij de opstelling van het rapport dan ook door laten leiden, zo voegt hij er aan toe.
Tindemans verklaart de Europese Unie niet te beschrijven als het eindstadium van de Europese eenwording, maar als een nieuwe onontbeerlijke fase tijdens welke de betrekkingen tussen de negen EG-lidstaten een ,,kwalitatieve verandering" zullen ondergaan. Dat laatste impliceert, aldus Tindemans, voor de Gemeenschap als zodanig: consolidatie en verdieping, voor de lidstaten betekent het: bijkomende verbintenissen inzake te bereiken doelstellingen, concrete vorderingen die in de meest nabije toekomst gemaakt moeten worden en versterking van de instellingen welke borg staan voor de ononderbroken vooruitgang op de weg naar het gemeenschappelijk vastgestelde doel.
Tindemans zegt in zijn verantwoording bij het verslag dat hij daarom voorstelt dat de Europese Raad er naar moet streven de doelstellingen te bepalen die tij-

dens do Europese Unie bereikt moeten worden. Die doeistellingen zullen ten nauwste verbonden moeten zijn „met wat onze volkeren ten diepste bezighoudt".

De Europese publieke opinie moet namelijk weten in welk perspectief ons streven naar eenheid is geplaatst en ze moet er haar instemming niee betuigen, aldus Tindemans.

Tindemans wijst er in zijn „verantwoording" op dat hij in zijn rapport voorstellen doet die het Europa mogelijk moeten maken niet meer saamhorigheid zijn beleid te bepalen op verschillende gebieden van de buitenlandse politiek, met inbegrip van de veiligheid. De Negen zullen verder moeten gaan dan het stadium van de coördinatie en ze moeten dat doen door er zich toe te verbinden dat ze Lot een gemeenschappelijk standpunt zullen komen

Van een werkelijk buitenlands beleid kan geen sprake zijn. zo zegt Tindernans. als de Europese Cnie intern niet is gegrondvest op een gemeenschappelijk beleid. De Europese Unie impliceert dan ook uiteindelijk een gemeenschappelijk economisch en monetair beleid.

Voorstellen

Een centraal thema in het rapport vormt het pleidooi voor een gemeenschappelijk beleid inzake de buitenlandse politiek, defensie en de economische en monetaire problematiek.

Hij stelt o.a. voor een eind te maken aan het verschil tussen de vergaderingen in het kader van de Europese politieke samenwerking en de vergaderingen waar aangelegenheden worden behandeld die onder de Europese verdragen vallen.

Naar zijn mening moeten de instellingen van de Unie kunnen beraadslagen over alle problemen zodra de belangen van Europa ermee gemoeid zijn.

Een gemeenschappelijk defensiebeleid is naar zijn mening verder noodzakelijk, omdat anders de Europese Unie onvolkomen zou blijven. Hii stelt voor te komen tot een regelmatige gedachtenwisseling over de specifieke defensieproblemen en over de Europese aspecten van de multilaterale onderhandelingen over de veiligheid. Verder zouden de lidstaten bij de produktie van wapens met elkaar moeten gaan samenwerken, omdat op die manier de defensiekosten kunnen worden verminderd en de autonomie van Europa en het concurrentievermogen van de industrie kan worden verste kt. Tindemans: „De oprichting van een Europees bureau voor bewapening moet worden overwogen."

Over de mogelijkheid om een gemeenschappelijk economisch en monetair beleid te ontwerpen merkte de Belgische eerste-minister op, dat dit punt „het delicaatste en moeilijkste van alle onderwerpen' was tijdens zijn rondreis door Europa Tindemans In feite bestaat er geen overeenstemming over de wijze waarop de gemeenschappelijke economische en monetaire politiek tot stand gebracht moet worden en er is zelfs geen spiake van een geregelde gedachtenwisseling ter zake. Toch gaat het hier om een fundamentele factor voor de totstandkoming van de Europese Unie. Bij de huidige stand van zaken is er nog geen werkelijke vooruitgang in zicht. Die toestand kan niet blijven voortduren zonder dat de geloofwaardigheid van onze regeringen in het gedrang komt, wanneer zij hun gehechtheid aan de Europese Unie herhalen.

In dit verband stelt hij om voor om de monetaire „slang" uit te breiden, waarbij de gemeenschappelijke instellingen de controle op de slang zouden moeten krijgen. Tot nog toe voltrekt dit zich voor een deel buiten de Gemeenschap om.

Het rapport. „Het systeem moet in het kader van de instellingen voorzien in gemeenschappelijke besluitvorming inzake wijziging van de spilkoersen der valuta's. Bij die discussie moeten ook de lidstaten die niet aan de slang deelnemen worden betrokken. De tot de slang toegetreden leden gaan de verbintenis aan om haar alleen maar te verlaten wanneer bij gemeenschappelijk besluit een geval van „uitgesproken crisisperiode" geconstateerd wordt"

Andere voorstellen van Tindemans behelzen:

- De Negen moeten in ieder geval verenigd optreden in de multilaterale onderhandelingen over een nieuwe economische wereldorde en zij moeten tevens te allen tijde aan een gemeenschapppelijk optreden voorrang geven boven mogelijke menings- of belangenverschillen.
- Een aanzienlijk deel van de nationale kredieten die bestemd zijn voor de ontwikkelingssamenwerking — grote ontwikIrelingsprojecten, voedselhulp, financiële bijstand — zou geleidelijk moeten worden overgedragen aan de gemeenschap en verder zouden de overige activiteiten op dat gebied moeten worden gecoördineerd.
- De Europese Raad zou het initiatief moeten nemen om met het oog op de samenwerking tussen West-Europa en de Verenigde Staten een van zijn leden af te vaardigen naar Washington. Hij zou daar besprekingen moeten voeren „teneinde lussen die grote mogendheden en de Europese Unie overleg betreffende de aard en inhoud van hun betrekkingen op gang te brengen".
- Wat betreft de economisch-monetaire politiek stelt Tindemans voor dat de communautaire slang als „kern van de monetaire stabiliteit" het uitgangspunt van het handelend optreden binnen de Gemeenschap moet worden. „Dat systeem moet worden geconsolideerd en ontwikkeld door de werking ervan uit te breiden tot sectoren. waarop het thans niet van toepassing is"

In dit verband ontkende Tindemans dat hij een Europa met twee klassen wilde creëren: de rijke Westeuropese landen die lid van de slang zijn, en de armere die zich dat nog niet kunnen permitteren, zoals Italië eli Groot-Brittannië.

- Op het punt „versterking van de instelling" stelt hij onder meer voor om aan het Europese parlement nu reeds een recht van initiatief toe te kennen. De Europese raad van regeringsleiders zou zich daarbij moeten verplichten te beraadslagen over alle resoluties die het parlement aan de Raad zal richten.
- Het Europese parlement zal voortaan moeten kunnen beraadslagen over alle aangelegenheden die tut de bevoegdheid van de Europese Unie behoren, .,ongeacht of die al dan niet onder de verdragen vallen". In dit kader vraagt Tindemans zich af of de parlementaire instelling van de Westeuropese Unie nog noodzakelijk is.
- Herzien zou moeten worden de huidige regeling, dat een land gedurende een half jaar Europese Raad en de Ministerraad van de Gemeenschap presideert. Minister-president Tindemans stelt voor dat de duur van het voorzitterschap op 1 jaar wordt gebracht om .,het gezag van de voorzitter te versterken, een meer samenhangende dialoog tussen parlement en Raad riiogelijk te maken en om meer continuïteit aan de actie te geven".
- Belangrijk is ten slotte het voorstel om de voorzitter van de Europese Commissie door de Europese Raad te laten aanwijzen. Verder zou deze voorzitter voor het Europese parlement moeten verschijnen om zowel een verklaring af te leggen alsook om zijn benoeming door stemming te bevestigen. Op zijn beurt zou hij dan zijn collega's in de commissie in overleg met de Raad moeten aanwijzen en daarbij rekening moeten houden met de nationale verdeelsleutel.

De slotconclusie van Tindemans: „In een tijd waarin werkloosheid en inflatie in al onze landen woeden, waarin iedereen verontrust is over de zwakheid van onze economische politieke structuren, waarin de voorspoed van Europa kennelijk afhangt van factoren, waar wij geen greep op hebben, mag het Europese streven niemand onverschillig laten. Ieder van ons moet deelnemen aan een gemeenschappelijke krachtsinspanning.

„Dan kunnen wij samen het econoniische leven en het geldwezen weer voldoende beheersen en tot een geordende groei komen. Dan kunnen wij samen een rechtvaardiger maatschappij opbouwen met eerbiediging van onze gemeenschappelijke waarden. Dan kunnen wij onze stem in de wereld met de kracht van de eenheid doen weerklinken. Daarvan zal uiteindelijk onze levenswijze afhangen en ook die van onze kinderen". (ANP, De Volkskrant, NRC/H'blad)

BELGIË

CVP-CONGRES

De Christelijke Volkspartij hield op 13 dec. 1995 te Dendermonde een algemeen partijcongres, waar de politieke actualiteit en de economische crisis besproken werden. In de resoluties zet het congres de

bevolking aan tot meer matiging in het verbruik en meer soberheid in de levenswijze, en worden de categorieën van burgers, die minder erg getroffen worden door de recessie, verzocht een offer te brengen in verhouding tot hun financieel draagvermogen. Andere resoluties handelen over de werkloosheid en de middelen om ze te bestrijden.

Premier Tindemans die langdurig werd toegejuicht, bezwoer de politici en de sociale organisaties eindelijk bewust te worden van de ernst van de economische crisis. Hij betreurde dat heel wat personen op verantwoordelijke posten nog niet mentaal kunnen overschakelen op een situatie met nulgroei of negatieve groei en eisen blijven stellen, die niet verdedigbaar zijn. Tindemans zei dat de parlementaire democratie de ondergang tegemoet gaat, indien zij niet de wil en de moed opbrengt om te waken over de economische redelijkheid van begrotingen en wetten. De regering is bereid het experiment met de publieke holding te wagen, zei Tindemans verder, maar zij vertrouwt erop dat in België, en meer speciaal in Vlaanderen, een klimaat blijft heersen, waarin de economische creatieve krachten tot ontplooiing kunnen komen. Nu pas in crisistijd merkt men wat het betekent echte ondernemers te hebben, mensen met een speciale begaafdheid voor het combineren van produktiefactoren, waarbij bedrijven ontstaan die werk verschaffen en winst maken.

De premier zette tenslotte uiteen, hoe hij de verdere opdracht van de christelijke-democratie opvat, en bracht hulde aan partijvoorzitter Martens: ,,Zelden in de Belgische politiek heeft een eerste-minister zoveel steun gehad aan een partijvoorzitter."

Martens zelf hield een rede, waarin hij ongewoon heftig uitviel tegen de socialistische partij, en zei dat het kabinet-Tindemans moet aanblijven tot de normale einddatum van zijn ambtstermijn. Tot de premier zei hij: ,,Op het ogenblik dat u een historische Europese opdracht vervult, in de herfsttijd van een bepaalde beschaving, zullen de CVP en onze bevolking u niet in de steek laten."

SPANNINGEN IN PSC

In de Parti Social Chrétien is een pressiegroep opgericht, het *Centre* politique des indépendants et cadre *chrétiens* (CEPIC), die op 13 dec. 1975 te Luik haar eerste congres heeft gehouden, in bijzijn van de ministers Vanden Boeynants en Michel en onder voorzitterschap van senator A. Saint-Remy. Het congres keurde een manifest goed, waarin de klemtoon wordt gelegd op de belangrijkheid van het gezin, het recht op eigendomsverwerving, het particuliere initiatief, de problemen van de zelfstandigen en de kaderleden. Saint-Remy zei dat de PSC weliswaar een partij wil zijn, die geen sociale standen erkent en organiseert, maar anderdeels geconfronteerd wordt met ,,aanhangers van dc vakbondsdoctrinc" die een eigen groep, de *Démocratie* Chrétienne, hebben gevormd wat de zwijgende meerderheid op haar beurt verplicht tot blokvorming.

Het congres heeft negatieve reacties uitgelokt bij Démocratie Chrétienne: De afdeling-Charleroi vergaderde op 21 dec. in bijzijn van minister Califice en hoorde haar voorzitter R. André, kabinetschef van deze minister, verklaren dat hij een ultimatum had gezonden naar algemeen PSC-voorzitter Nothomb, waarin méér verkiesbare plaatsen worden geëist voor kandidaten van D.C. op de PSC-lijsten. André liet doorschemeren dat niet-inwilliging van de eis zou meebrengen, dat D.C. samengaat met de socialisten in een progressief front.

De spanning kwam ter sprake in het hoofdbestuur van de PSC op 23 dec. Na de vergadering zei Nothomb: ,,Iedereen in de PSC is autonoom. Het staat iedereen steeds vrij te komen en te gaan. Geen enkele pressiegroep, hoe machtig ook, is in staat de PSC haar wil op te leggen. Het is altijd gevaarlijk, voor om het even wie, ultimatums te sturen. Vooral de huidige voorzitter houdt daar niet van."

Nothomb deelde ook mee dat de PSC in 1975 meer dan 50.000 leden mocht inschrijven: het hoogste getal sedert 1963.

EINDE PRIJZENBLOKKERING

Na advies van de Prijzencommissie te hebben ingewonnen, heeft de regering op 23 dec. 1975 beslist de selectieve prijzenblokkering, die tot 31 dec. uitgevaardigd was, niet te verlengen. Er wordt teruggekeerd naar het stelsel van de prijsverhogingsaangiften met wachttermijn. Het ministerie van economische zaken heeft medegedeeld dat de nieuwe formule verder een streng prijzenbeleid mogelijk maakt.

(Vor. ber. pag. 662/2-1975)

COCKERILL VERLAAT SIDMAR

De Belgische staalonderneming Cockerill en de Luxemburgse vennootschap Arbed hebben op 16 dec. 1975 medegedeeld, dat Cockerill van plan is zijn participatie in het staalbedrijf Sidmar, te Zelzate, te verkopen aan Arbed. Cockerill zit voor 21,97% in Sidmar.

Arbed, de belangrijkste aandeelh. in Sidmar, wordt geleid door de groep Empain-Schneider en de Generale Maatschappij van België. In Cockerill dat voor 1975 een verlies van ca. 6 mrd fr. verwacht, zitten de Generale Maatschappij en de groep Bruxelles-Lambert.

RIJKSWACHT

M.i.v. 1 jan. 1976 werd luitenant-generaal Van Wanzeele (59) benoemd tot opperbevelhebber van de rijkswacht. Hij volgt generaal Denève op die met pensioen gaat.

Van Wanzeele geboren in Ninove (Oost-Vlaanderen), kwam op 1 juli 1935 in dienst bij de rijkswacht en was sedert 1 oktober 1971 stafchef. Hij werd op 26 dec. 1975 bij KB benoemd tot luitenant-generaal.

EINDEJAARSTOESPRAAK VAN DE KONING

Koning Boudewijn heeft op 24 dec. 1975 voor radio en tv de traditionele eindejaarstoespraak gehouden. Hij zei o.m.:

,,In de ogenblikken die we nu doormaken, staan twee wegen voor ons open. Ofwel sluit elkeen in het land zich op in zelfzucht en beperkt hij zich ertoe zijn belangen en die van de zijnen te verdedigen. Ofwel, overtuigd van onze solidariteit, verwerpen wij die houding en aanvaarden wij samen te strijden en de noodzakelijke offers te brengen. De zwaarste offers moeten dan natuurlijk door de meest bedeelden worden gedragen.

Als er sombere jaren komen, moeten wij van de nood een deugd maken. Wij ondervinden, zonder ervoor steeds een verklaring te kunnen geven, dat de crisis geen eenvoudig toeval is, welke interpretatie men er ook moge aan geven. Zij verplicht ons na te denken over ons economisch en sociaal systeem, ons af te vragen of er geen nieuwe gedachten moeten worden uitgediept, en of men niet moet truchten iets nieuws te beproeven. Zaten we nagaan wat er in de activiteit van het land, zoals in het leven van ieder van ons, kan en moet veranderen.

Zo zouden wij, als de crisis eenmaal voorbij is, niet alleen de vroegere welvaart weervinden, maar een meer menselijke en leefbare samenleving. Het zal inspanningen vergen in verscheidene richtingen. Op economisch gebied betekent het, de nodige verbeeldingskracht opbrengen om onze produktie te heroriënteren en nieuwe afzetgebieden in de wereld te vinden: op sociaal gebied, een reorganisatie van de arbeid die hem meer bevredigend maakt.

Er is verder ook het zoeken naar een be-

ter gebruik van onze nationale rijkdommen waardoor het kaaer en de voorwaarden van ons bestaan gunstig zouden worden gewijzigd
Ook inzake de opbouw van Europa liggen twee wegen voor ons open Ofwel loopt de hele opzet mis door toedoen van de nationalismen, die steeds welig tieren in moeilijke tilden Dat risico is niet denkbeeldig wij mogen het niet onderschatten, overal zien wij er de tekens van Ofwel bannen wij die kwade reflexen uit en nemen wij de maatregelen die van de Europese Gemeenschap een blijvende werkeliikheid zullen maken De keuze is niet alleen afhankelijk van de bewindslieden. maar ook van een ieder van u "

NEDERLAND

MOLUKSE GIJZELINGSACTIE IN INDONESISCH CONSULAAT TE AMSTERDAM BEEINDIGD

Onderstaand verslag is een voortzetting van hetgeen bericht is op pag. 801 e.v.-1975.

Het verslag van de gijzeling in Amsterdam is afgesloten met de mededeling, dat op 9 dec door de Zuidmolukkers in het Indonesische consulaat nieuwe eisen zijn gesteld Deze eisen waren de volgende

1 Vrijlating van alle Zuidmolukse politieke gevangenen overal op de Zuidmolukse eilanden en in Indonesie onder toezicht van Amnesty International

2 Vrijheid van spreken voor het Zuidmolukse volk in het vaderland over de RMS.

3 Persoonlijke gesprekken op gang laten komen tussen president Soeharto van Indonesie en ir Manusama in Geneve

Aan deze eisen is de volgende verklaring toegevoegd.

„Zuidmolukse jongeren eisen ten zeerste van de Nederlandse regering het Nederlandse parlement. het Nederlandse volk, de christelijke kerken in Nederland, om standvastig achter deze eisen te staan, voor vrede en heil van net onderdrukte Zuidmolukse volk en voor de vrede in de wereld"

Ondertekend met het bloed van duizenden Zuidmolukkers, die gevallen zijn tijdens de onderdrukking van de Japanners en Javanen gedurende de Tweede Wereldoorlog, tijdens de rood-witbeweging in Indonesië, door trouw aan het Koninkrijk der Nederlanden. in casu het Oranjehuis" ,Daarom zijn acties, die ondernomen worden door Zuidmolukkers niet te vermijden, omdat Nederland, dat verantwoordelijk is voor deze zaak, zich al 25 jaar lang afzijdig heeft gehouden Want wie kan nu het Zuidmolukse volk ervan afhouden om voor zijn eigen vaderland en eigen vlag te sterven Want zelfs met gerechtelijke straffen en/of dood kan men de kracht van de Zuidmolukse ziel niet in boeien slaan'

„Ten slotte duizenden Zuidmolukkers zijn gevallen voor de Nederlandse zaak, enkele Nederlanders zijn gevallen voor de Zuidmolukse zaak, maar met de kanttekening, dat dit helemaal niet de bedoeling was"

In het beleidscentrum in Amsterdam is meegedeeld dat nublikatie van deze eisen en verklaring een voorwaarde was voor het vrijlaten van een aantal gijzelaars tot dusver

Volgens politiewoordvoerder Lagerman moet het bekendmaken hiervan als een eindfase in de onderhandelingen worden beschouwd ,We zullen trachten nu openingen voor nieuwe gesprekken te vinden," zei hij.

De Zuidmolukse bemiddelaar ds S Methiari had op 12 dec laten weten niet langer als zodanig te willen optreden Tevoren had hij de bezetters van het consulaat opgeroepen hun acties te staken Nadat de bezetters ds Methiari opnieuw te spreken gevraagd hadden, werd vanuit het Amsterdamse beleidscentrum geprobeerd ds Methiari ertoe te brengen contact met de bezetters te zoeken Op 14 dec verklaarde hij zich hiertoe bereid en op 16 dec heeft hij, te zamen

Een uit het raam gesprongen Indonesiër wordt uit het schootsveld van de bezetters verwijderd.

Een Indonesiër op het balkon van het coiisulaat. bedreigd door een bezetter.

met een van zijn zoons, m het consulaat met de bezetters gesproken Op 17 dec. volgde een nieuw onderhoud

De bezetters beeindigden hun actie op 19 dec om ong 12 45 u Ds Methiari en ir Manusama waren toen het consulaat binnen gegaan De zeven Zuidmolukse bezetters gaven zich daarop over aan de politie De 25 overgebleven gijzelaars bleken ongedeerd te zijn

Persconferentie premier Den Uyl

Na een vergadering van de ministerraad gaf minister-president Den Uyl in de middag van 19 dec een persconferentie. Hij verklaarde hierop o m , dat de regering aan de bezetters geen politieke concessies gedaan had, evenmin als bij de treinkaping in Wijster. Er zijn geen andere eisen ingewilligd dan m b t het verstrekken van levensmiddelen e.d.

Wel is de toezegging gedaan, dat er voor het eind van jan. een gesprek zal komen tussen een kabinetsdelegatie en leiders van de Zuidmolukse gemeenschap in Nederland. Dan zal er gesproken worden over het vreedzaam samenleven met Zuidmolukkers in Nederland, over het voorkomen van verdere terreuracties, de olievlekwerking hiervan en het chanteren met mensenlevens. Het gesprek zal mede ten doel hebben te voorkomen, dat illusies worden gewekt of bevestigd omtrent hetgeen de Nederlandse regering kan doen. Hoewel de regering de situatie van de Zuidmolukkers „bitter ernstig" neenit en met alle kracht wil streven naar een betere verhouding, hield premier Den Uyl rekening met het risico, dat een gesprek met de Molukse leiders, waarbij ook de jongeren betrokken zullen worden, voor hen teleurstellend zal zijn. Niettemin is een verheldering van het klimaat noodzakelijk. Er zijn bepaalde harde dingen te zeggen, wellicht over en weer, aldus de premier.

Het gaat voorts om het bieden van uitzicht aan de Molukkers op een vreedzaam leven in Nederland, met de vrijheid om hun idealen te uiten,

Hoe verdere acties, die in strijd zijn met de Nederlandse rechtsorde, voorkomen moeten worden, is een gedeelde verantwoordelijkheid van de regering en de Molukse gemeenschap.

Het tegengaan van wapenbezit onder Zuidmolukkers door een betere handhaving van de wettelijke bepalingen is momenteel ,,een duidelijk punt van overweging voor de regering'' en er is volgens de minister-president op korte termijn een beslissing te verwachten over een intern advies, dat een werkgroep van het ministerie van justitie heeft uitgebracht over de behandeling van Zuidmolukse paramilitaire organisaties.
Van de kant van de gijzelaars in de trein bij Wijster is kritiek geleverd op het gevoerde beleid. De minister-president merkte hierover o.m. op: ,,Daargelaten dat een nadere confrontatie met de feiten nog nieuwe gezichtspunten kan opleveren, moet mij nog dit van het hart: ik ben fysiek bijna niet bij machte zinnen te lezen, zoals ze nu worden neergeschreven, over bijzonderheden rond de verstrekking van eten, ondergoed e.d. Dit is volmaakt onbelangrijk vergeleken bij wat de regering steeds voor ogen heeft gestaan, te weten het ongedeerd vrij krijgen van de gegijzelden en het aanhouden ter vervolging van de terroristen''.
De beëindiging van de gijzeling in het Indonesische consulaat is ,,wezenlijk bewerkstelling door vast te houden aan het uitgangspunt, dat geen concessies gedaan zouden worden; en door het consequent duidelijk maken, dat doorgaan met de actie schade zou berokkenen aan alle betrokkenen'', aldus de premier.

Reacties in Indonesië

Over Indonesische reacties op de Molukse gijzelingsacties in Nederland kan het volgende worden gemeld:
De Indonesische minister van buitenlandse zaken, Adam Malik, heeft op 5 dec. de Nederlandse ambassadeur in Djakarta ontboden om mondeling te protesteren. Malik zei tegen de ambassadeur, dat de Nederlandse autoriteiten aanvullende veiligheidsmaatregelen hadden kunnen treffen na de treinkaping.

De minister sprak verder de hoop uit, dat de zaak in Amsterdam zo snel mogelijk geregeld zou worden. ,,Er is geen sprake van op dit ogenblik, dat Indonesië de eisen van de Republiek der Zuid-Molukken aanvaardt, want deze zaak valt volledig onder de verantwoordelijkheid van de Nederlandse regering'', aldus minister Malik.
Op 8 dec. verklaarde Malik tegenover de pers. dat de Zuidmolukse kapers in Nederland moesten bedenken, dat door terreur geen problemen kunnen worden opgelost. ,,Zij moeten bedenken, dat zij familie in Indonesië hebben en dat terreur tot terreur kan uitnodigen''. Hij voegde hieraan toe: ,,Ik dreig hen niet; ik vraag hun alleen hieraan te denken.''
De Nederlandse minister van buitenlandse zaken, Van der Stoel, heeft op 6 dec. de Indonesische regering verzekerd, dat de Nederlandse regering geen politieke concessies zou doen om de gijzelingsacties tot een einde te brengen.
Op 8 dec. dreigden 70 Indonesische jongeren de Nederlandse ambassade te bezetten, tenzij een eind gemaakt zou worden aan de gijzeling in Amsterdam. De ambasadeur ontving zeven demonstranten en verzekerde dezen de eis aan de Nederlandse regering te zullen overbrengen. Daarop gingen de demonstranten naar het ministerie van buitenlandse zaken, waar zij vroegen de diplomatieke betrekkingen met Nederland te verbreken, als de bezetting van het consulaat niet ongedaan gemaakt zou worden.
Op 10 dec. schortte de Indonesische regering besprekingen met een Nederlandse delegatie van ambtenaren van economische zaken op. De besprekingen gingen over de levering door Nederland van schepen en mogelijk ook Friendships.
Op 9 dec. vond voor de Nederlandse ambassade in Djakarta opnieuw een demonstratie van jongeren plaats; er werd door ong. 150 personen aan deelgenomen.
Op 20 dec. verklaarde minister Malik, dat er strenge maatregelen genomen moeten worden tegen de breinen van tegen Indonesië gerichte acties. Zolang die in Nederland worden getolereerd, bestaat er gevaar voor de levens van Indonesiërs in Nederland. De acties van de RMS-terroristen kunnen alleen de goede naam schaden van de Nederlandse regering en het Nederlandse volk. (ANP, NRC/H'blad)

(Vor. ber. pag. 801 e.v. - 1975)

GRIEKENLAND

WINST VOOR OPPOSITIE BIJ LOKALE VERKIEZINGEN

Op 30 maart en 6 april 1975 werden voor het eerst in elf jaar burgemeesters- en gemeenteraadsverkiezingen gehouden. In twee van de vier grootste steden, nl. Athene en Patras, werden in de eerste ronde kandidaten gekozen die door de oppositie werden gesteund.
In Piraeus en Thessaloniki waar het ,,volksfront'' incompleet was haalden de centrum-linkse kandidaten minder dan 50% zodat daar op 6 april opnieuw gestemd moest worden. De regering-Karamanlis had van het begin af aan de mening geuit dat deze verkiezingen buiten de partijpolitiek moesten blijven en daarom stelde de partij van de premier ook geen eigen kandidaten op. De oppositie daarentegen was van mening dat de verkiezingen wel degelijk een partijpolitiek karakter hadden.
De tweede rond die op 6 april werd gehouden bevestigde het succes van de oppositie. In Piraeus werd de oppositiekandidaat Voulodimos met 71,65% gekozen en in Saloniki kreeg de verenigde oppositie 50,35% van de stemmen. Ook in Korfoe, Larissa, Lamia en Karditsas won de oppositie. (Le Monde)

GRONDWET AANGENOMEN, TSATSOS TOT PRESIDENT GEKOZEN

Op 7 juni 1975 nam het parlement met overgrote meerderheid de nieuwe grondwet aan, waarvan de regering op 23-12-'74 het ontwerp had gepubliceerd (pag. 148/2 e.v.- 1975). Bij de discussies die hieraan vooraf gingen werd door de oppositie scherpe kritiek geuit op de grote volmachten die de grondwet inruimt voor de president. Zo kan de president het parlement ontbinden, wetten daarin terugwijzen voor een tweede lezing, referendums uitschrijven en bij binnenlandse of buitenlandse noodsituaties de staat van beleg afkondigen zonder toestemming van het parlement. Belediging van de persoon van de president is een strafbaar feit.
Over de bezwaren van de oppositie tegen de nieuwe grondwet, schreef het *NRC/H'blad* (11-6-'75) het volgende:
Maar nog mistroostiger is men in de oppositie over het feit dat in deze grondwet de kans wordt gemist, Griekenland van Balkanstaat op te vijzelen tot Europese staat. De enig waarlijk ..moderne" paragraaf erin is eigenlijk die over milieubeveiliging. Algemene waardering vindt verder het feit dat eindelijk de kunstmatige taal „katharèvoussa" niet langer in de constitutie wordt genoemd als de ,,officiële taal waarin de wetten zijn gesteld'', wat hoopvolle perspectieven opent op een geleidelijke erkenning van de levende volkstaal en daarmee het wegvallen van een nodeloze bron van sociale afstand en afbeuling van generaties schoolkinderen die drie Griekse talen moesten leren.
Maar als een ,,voortleving van de middeleeuwen'' wordt door velen gevoeld het handhaven van de Oosters-Orthodoxe kerk als staatskerk, wat inhoudt dat Griekenland het enige land uit de christelijke sfeer blyft dat geen burgerlijk huwelijk kent. Wie wil trouwen, blijft verplicht dit in een ,,erkende" kerk te doen, en kinderen die niet gedoopt zijn blijven naamloos voor de staat. Hoewel gewetensvrijheid wordt vastgelegd, blijft proselitisme (het ,,werven'' voor een godsdienst) verboden, en ook mag, tot ontstemming van de kleine protestantse minderheid, de bijbel nog steeds niet in de volkstaal worden verspreid.
Ook verder zijn veel Europese ,,verworvenheden'' geweerd. Alle pogingen van de oppositie om constitutioneel te garanderen dat radio en tv onder controle van regering en oppositie gezamenlijk komen, zijn op de regeringsmeerderheid afgeketst zodat gevreesd moet worden dat deze communicatiemiddelen — zoals na de ,,bevrijding" het geval bleef — een ongehoord sterk regeringsstempel zullen blijven dragen. Demonstraties kunnen worden verboden, niet alleen uit overwegingen van ,,veiligheid'' zoals de grondwet van 1952 stelde, maar ook ter vermijding van ,,verstoring van het sociaal-economische leven'' — en welke demonstratie doet dat eigenlijk niet.

Een forse teleurstelling heeft de regeringsmeerderheid de vrouwenbeweging bereid, door aan de nieuwe paragraaf „Grieken en Grieksen hebben dezelfde rechten en plichten" toe te voegen: „Afwijkingen hiervan zijn alleen toegestaan in speciale door de wet vastgelegde gevallen" De voorstemmers hiervan wezen natuurlijk op de dieristplicht, maar de vrouwen-emancipatoren vrezen dat nu ook de beruchte 12 artikelen van de Civiele Code, die ervan uitgaan dat „de man het hoofd van de echtvereniging" is, niet aan de grondwet ten offer zullen vallen, hoewel ze in geen enkel ander Europees land voorkomen.

Een ander gebied waarop de Europese „trend" niet is gevolgd: stemplicht is uitdrukkelijk gehandhaafd (extra vreemd hierbij is dat de burgers zelf moeten zorgen op de stemlijsten te komen, wat met veel rompslomp gepaard gaat) maar de kiesgerechtigde leeftijd is niet tot 18 teruggebracht. De oppositie kreeg slechts gedaan dat de leeftijd van 21 niet-constitutioneel werd vastgelegd.

De oppositie (die 46% van het electoraat vertegenwoordigt) heeft, met weg te blijven bij de laatste fase van de beraadslagingen over deze grondwet, een zware beslissing genomen. Zij stempelt haar daarmee uitdrukkelijk tot een partijdocument (een een-partijdocument) in plaats van een nationaal document.

Op 19 juni 1975 koos het parlement de 76-jarige Konstantin Tsatsos tot president. Tsatsos die voorzitter van de grondwetscommissie in het parlement was, was door premier Karamanlis aangewezen als de presidentskandidaat voor zijn partij, de „Nieuwe Democratie".

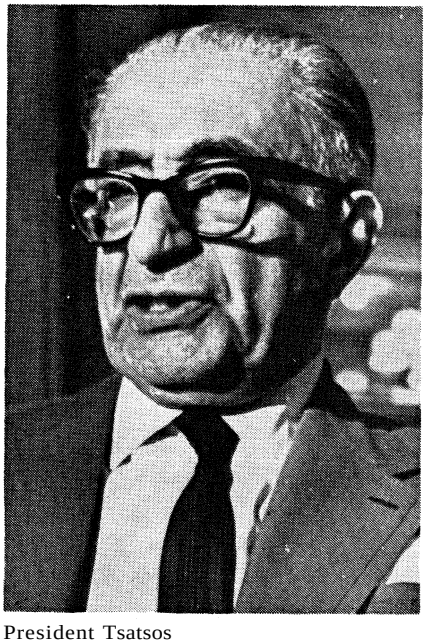

President Tsatsos

Verdachten van de putsch voor de rechtbank.

Tsatsos kreeg bij de stemming in het parlement 210 stemmen, terwijl 65 parlementsleden tegen hem stemden en 20 blanco. Ex-president Kanellopoulos, de kandidaat van de Unie voor het Centrum, de voornaamste oppositiepartij. kreeg 65 stemmen.

Tsatsos is jurist en sedert 1961 lid van de Academie voor wetenschappen. Na WO II ging hij in de politiek en bekleedde verschillende ministersposten. In 1956 werd hij onder Karamanlis minister van het minister-presidentschap, wat in de praktijk betekent minister van informatie en public relations, een functie die hij tot 1961 heeft bekleed. Na Karamanlis' verkiezingsnederlaag en vertrek uit het land, diende hij diens opvolger Kanellopoulos als tweede figuur in de fractie van de nu oppositioneel geworden Nationale Radiale Unie. (NZZ, *Le* Monde)

VEROORDELING DEELNEMERS MILITAIRE PUTSCH

Op 9 augustus 1975 heeft een militair gerechtshof in Athene 14 officieren van het leger wegens samenzwering en muiterij ten gunste van de oude junta tot vrijheidsstraffen van 4 tot 12 jaar veroordeeld.

Zeven van de 21 aangeklaagden, die inmiddels allen uit de actieve dienst waren ontslagen, werden vrijgesproken.

De samenzwering van de officieren werd op 21 februari 1975 (pag. 145 e.v.-1975) ontdekt.

De straffen van de rechtbank waren aanzienlijk milder dan de eis van de officier van justitie. Deze had tuchthuisstraffen tot 17 jaar geëist en slechts voor één persoon vrijspraak.

De hoogste straf kreeg de 49-jarige brigade-generaal Laboussis. Elf jaar kreeg de 37-jarige majoor Bolaris. Twee aangeklaagden kregen resp. 10 en 8 jaar, zes officieren kregen vijf jaar en drie vier jaar gevangenisstraf.

Volgens de aanklacht van de officier van justitie wilden de verdachten eind febr. of begin maart belangrijke militaire eenheden, telexinstallaties, radio en televisie onder hun controle brengen. Ook waren zij van plan geweest premier Karamanlis en leden van de regering te arresteren.

Andere doeleinden waren, een algemeen verbod van de communistische partij en vrijlating van alle gearresteerde aanhangers van de oude junta.

Al eerder waren maatregelen genomen om het leger te zuiveren van aanhangers van de oude junta.

Op 4 maart 1975 maakte de regering een reorganisatie van de legerleiding bekend. Enkele opperofficieren werden met vervroegd pensioen gestuurd, enkele andere bevorderd en een paar officieren in actieve dienst genomen, die door de junta waren ontslagen.

Een woordvoerder van het ministerie van defensie noemde de maatregel een onderdeel van een regeringsplan om de „strijdkrachten weer gezond te maken en hun kwaliteit te verbeteren". Normaal worden promoties en pensioneringen in mei of juni bekendgemaakt.

„De mislukte samenzwering van be-

paalde dwaze officieren, mogelijk een gevolg van hun wetenschap dat deze maatregelen op handen waren, heeft de bekendmaking verhaast en de omvang van de reorganisatie vergroot'', aldus de woordvoerder.
Op 15 mrt 1975 werden 140 officieren van land-, zee- en luchtstrijdkrachten vervroegd gepensioneerd.
Volgens officiële mededelingen waren daar 33 van de 39 gearresteerden i.v.m. de mislukte putsch van februari bij.
Het besluit werd genomen door een militaire raad bestaande uit negen man onder leiding van generaal Davos die zich in 1974 inzette voor het herstel van de democratie in Griekenland.
Met de verwijdering van de 140 officieren deed de regering een nieuwe stap in de richting van een liquidatie van de overblijfselen van de militaire junta. *(NZZ, NRC/H'* blad)

NIEUWE VOORZITTER PARLEMENT, WIJZIGINGEN IN SAMENSTELLING REGERING

Op 6 oktober 1975 heeft het Huis van Afgevaardigden met 212 stemmen de door de regeringspartij ,,Nieuwe Democratie'' kandidaat gestelde Konstantinos Papakonstantinou tot voorzitter gekozen. De kandidaat van de Unie van het Centrum kreeg 50, die van de socialistische PASOK 13 stemmen.
Op 5 januari werden wijzigingen aangebracht in de samenstelling van de regering.
De Minister van orde, oud-generaal Ghikas trad op eigen verzoek af en werd vervangen door de vice-voorzitter van het parlement Stamatis.
De 78-jarige bewindsman was de meest aangevochten figuur uit het kabinet-Karamanlis, omdat hij in de jaren vijftig een belangrijke rol heeft gespeeld in de subversieve militaire organisatie IDEA, in 1968 een artikel heeft geschreven ten gunste van de grondwet van Papadopoulos en omdat onder hem de politie onvoldoende werd gezuiverd.
Gelijktijdig kreeg ook de minister van onderwijs, de partijloze Zeppos, op eigen verzoek ontslag; hij werd vervangen door George Rallis, tevoren reeds ,,minister bij de minister-president'', die nu de reeds vorig jaar begonnen lerarenstaking moet oplossen.
De twee mutaties komen als een anticlimax voor al diegenen die al maanden speculeren over een op handen ingrijpende reorganisatie van Karamanlis' regering. (NRC)

AFRIKA

ANGOLA

VOORTZETTING BURGEROORLOG. BUITENLANDSE INMENGING. POSITIE OAE

Met het vertrek van de laatste Portugese troepen en de overdracht door Portugal van de soevereiniteit aan het Angolese volk op 10 nov. 1975 (pag. 737 e.v.-1975) werden in Angola twee republieken geproclameerd: de Volksrepubliek Angola door de MPLA (Movimento Popular de Libertaçan de Angola) en de Democratische Volksrepubliek Angola door het FNLA (Frente Nacional de Libertaçao de Angola) en de UNITA (Uniao Nacional para a Independencia Total de Angola).
De eerste werd successievelijk door 22 Afrikaanse* staten, de SU en de daarmee samenwerkende communistische staten plus een aantal staten van de Derde Wereld (w.o. Brazilie) erkend; de tweede werd door geen enkele staat formeel erkend.
In de voortdurende burgeroorlog ontvingen beide republieken echter materiele en personele buitenlandse steun. Aan de zijde van de Volksrepubliek strijden volgens Amerikaanse schattingen ca. 7.500 Cubaanse militairen en enkele duizenden voormalige Katangese gendarmes, terwql de SU ca. 400 militaire adviseurs beschikbaar stelde plus wapens en andere militaire uitrusting ter waarde van 100 a 150 mln Zwitserse franken (w.o. 122 mm-raketten) leverde. Aan de kant van de Democratische Volksrepubliek strijden ca. 1.200 Zuidafrikaanse militairen (Newsweek, 12-1) en eenheden van het Zaïrese leger plus blanke huurlingen, terwijl de VS via Zaïre indirecte wapenhulp ter waarde van ca. 125 mln Zwitserse franken leverden en Noordkoreaanse adviseurs de plaats van Chinezen zouden hebben ingenomen.
De precieze omvang en de chronologie van de buitenlandse inmenging zijn volgens de *NZZ* (20/21-12-'75) echter moeilijk vast te stellen.
De ontwikkeling in Angola leidde tot grote verdeeldheid in Afrika, zoals tijdens een op 10 jan. te Addis Abeba begonnen OAE-topconferentie i.z. Angola bleek (waarop in een volgende aflevering wordt ingegaan).

< Van de op pag. 737/1-'75 genoemde staten bleek later dat de erkenning door Ethiopië op een onjuiste informatie berustte, terwijl de erkenning door Nigeria pas op 25 nov. plaatsvond. Andere Afrikaanse staten die tot erkenning van de Volksrepubliek overgingen waren Boeroendi, Dahomey (Benin), Equatoriaal Guinee, Ghana, Libië, Madagascar, Tanzania, Togo en Soedan.

Regerings Volksrepubliek

Op 14 nov. 1975 werd de regering van de Volksrepubliek door president Agostinho Neto beëdigd in de volgende samenstelling:

Premier - Lopo do Nascimento"; buitenlandse zaken - José Eduardo dos Santos; defensie - Henrique Teles Carreira; arbeid - David Aires Machado; voorlichting - Joao Felipe Martins: justitie - Diogenes Assis Boavida*; binnenlandse zaken - Alves Bernardo Baptista: planning en economische coördinatie - Carlos Rocha; gezondheid - Mario Afonso de Almeida; onderwijs en cultuur - Joaquim do Amaral Martins. (* premier in overgangsregering; * minister in *overgangsregering)*

De beëdiging van de MPLA-regering. Links president Agostinho Neto, rechts premier Lopo do Nascimento.

Regering democratische volksrepubliek

Op 23 nov. 1975 vormden FNLA en UNITA een coalitieregering met twee premiers, die om de maand als regeringsleider zouden optreden, 13 ministers en 3 staatssecretarissen. Van de 18 leden van de regering behoorden 10 tot de UNITA en 8 tot het FNLA. De portefeuilles werden als volgt verdeeld:

Premiers - Johnny Eduardo (FLNA)* en Jost N'dele (UNITA)*; binnenlandse zaken - Mateus Katalaye; buitenlandse zaken - Hendrik Vaal Neto; voorlichting - Wilson Fernandes Santos; onderwijs en cultuur - Jeronimo Wanga**; landbouw en visserij - Domingos Fernandes; arbeid - Eliseu Chimbili; planning en financiën - Craca Tavares; economie en handel -

Jean Paul Mouzinho; natuurlijke hulpbronnen - Isaac Jacob: transport en verbindingen - Antonio Dembo**; industrie en energie - Ngola Kabangu**; openbare werken - Joao Vahekeni; justitie - Onofre Martins dos Santos (* premier ir. overgangsregering; ** ministers in die regering)

Interventie Zuid-Afrika

Het Portugese dagblad *Diario de Noticias* maakte op 11 aug. '75 melding van activiteiten van Zuidafrikaanse troepen bij de Calueque-stuwdam in de rivier de Cunene In de week ervoor waren in de Zuidafrikaanse pers reeds berichten verschenen over gevechten tussen het Portugese leger en UNITA-eenheden rond die stuwdam. Zuid-Afrikanen die aan het Cunene-project werken hadden volgens met UNITA onderhandeld over voortzetting van de werkzaamheden.

Aan het Cunene-project werd in 1969 begonnen op grond van een Portugees-Zuidafrikaanse overeenkomst. De centrales bij de stuwdam moeten voldoende zijn om heel Namibië van elektriciteit te voorzien. Voorts wordt de loop van de Cunene veranderd om irrigatie van landbouwgronden in Noord-Namibië en Zuid-Angola mogelijk te maken,

Eind aug. 1975 meldde de MPLA, dat ca. 800 à 1000 Zuidafrikaanse militairen met een dozijn helikopters Angola waren binnengetrokken in de richting van Pereira d'Eça.
Op 4 sept. deelde het Portugese ministerie van buitenlandse zaken mee, dat ,,niet-geïdentificeerde huurlingen" Namibië gebruikten als basis om in Angola te infiltreren, terwijl de MPLA dezelfde dag in Loeanda liet weten, dat haar troepen ,,invallers en huurlingen" uit de Zuidangolese plaats Rocados hadden verdreven in de richting van de grens met Namibië.
Op 5 sept. gaf de Zuidafrikaanse regering toe, dat zij een 30 man sterke Zuidafrikaanse patrouille naar Angola had gezonden om het Calueqe-pompstation te beschermen; zij had Portugal daarvan op 12 aug. in kennis gesteld. Portugal had toen bezwaar gemaakt, omdat de operatie zondtr waarschuwing vooraf was uitgevoerd. Toen vastgesteld was dat er in dat gebied ook Portugese troepen waren, was de Zuidafrikanen verzocht zich terug te trekken, aldus de Portugese verklaring d.d. 4 sept. 1975.
Op 23 okt. meldde de MPLA, dat die dag een grote colonne pantserwagens, bemand door blanken maar met FNLA- en UNITA-vaandels. vanuit Namibië via de grensplaats Quedas do Ruacana Angola binnentrokken. Deze pantsercolonne, beschermd door met raketten uitgeruste helikopters, rukte snel ca. 150 mijl Angola binnen, in de richting van Sa da Handeira. De MPLA riep vervolgens alle mannen tussen 18 en 35 jaar op om te strijden tegen een ,,algemene buitenlandse invasie die door het internationale imperialisme wordt betaald." Volgens het Portugese avondblad *Diario de Lisboa* omvatte de invasiemacht van 800 à 1.000 man huurlingen en geregelde Zuidafrikaanse troepen en stond zij o.l.v. Daniel Chipenda, de voormalige MPLA-leider die zich bij het FNLA had aangesloten (zie pag. 191 /3-'75).
Hij had eind mei een bezoek aan Namibië gebracht, waarbij hij op 29 mei in de hoofdstad Windhoek gesignaleerd werd door het dagblad *Windhoek Advertiser*. Volgens *Diario de Noticias* (11-8-'75) zou Chipenda in juni te Nova Lisboa contact hebben gehad met Zuidafrikaanse functionarissen

Op 13 nov. deelde Michael Nicholson van de Londense tv-maatschappij ITN na een verblijf van twee weken in Angola mee, dat hij voor het eerst Zuidafrikaanse troepen in Silva Porto had gezien bij gloednieuwe Panhard pantserwagens. De Zuidafrikanen zeiden uit Londen te komen, maar volgens Nicholson was hun Zuidafrikaanse accent onmiskenbaar. Ook op weg naar het vliegveld van Benguela stuitte de TV-ploeg op blanke militairen en pantserwagens. Hoewel het de ITN-ploeg verboden werd te filmen, grepen zij ieder onverwacht moment daarvoor aan. Zo filmden zij twee blanke militairen naast een Panhard-pantserwagen (zie foto) bij Lobito
Reuter-correspondent Fred Bridgland verhaalde op 14 nov., dat hij bij het vliegveld van Silva Porto twee blanke militairen had gesproken met een Zuidafrikaans accent. Op dit vliegveld en op dat van Benguela had hij zwarte en groene transportvliegtuigen van het type C-130 zonder registratietekens zien landen en opstijgen in de voorafgaande twee weken.
Tony Hodges meldde vanuit Benguela in *The Observer* (16-11-T's), dat hij daar longe blanke militairen. kennelijk Zuidafrikanen, in pantserwagens had gezien. Een colonne van Zuidafrikaanse, FLNA- en UNITA-troepen had elf dagen tevoren de kuststeden Benguela en Lobito veroverd. Kort na zijn landing op 10 nov. te Benguela had Hodges 50 geuniformeerde Zuidafrikaanse militairen op het vliegveld gezien. Twee Panhard pantserwagens, die de toegangsweg tot het vliegveld bewaakten, waren bemand door twee jonge Zuidafrikanen, 18 à 20 jaar oud, te jong om huurlingen te zijn, aldus Hodges. Ook in Silva Porto had hij met drie jonge, blanke militairen gesproken, die geen Portugees verstonden.
AFP en Reuter meldden op 16 nov. vanuit Johannesburg, dat volgens de pers daar een pantsercolonne vanuit Sa da Bandeira via Lobito, Benguela, Nova Lisboa, Nova Redondo en Porto Amboim oprukte naar het MPLA-gebied rond Loeanda Volgens de *Star* bestond die colonne uit FNLA- en UNITA-troepen

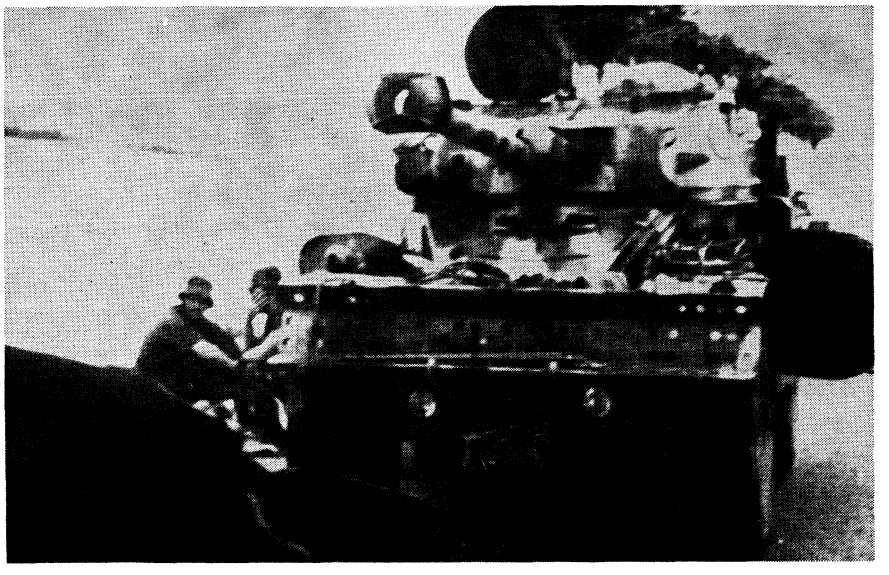

Blanke militairen bij een Panhard-pantserwagen in de buurt van Lobito.

versterkt met huurlingen die ,,Zuidafrikanen omvatten"; daarentegen waren volgens de Sunday *Express* (16-11) de meeste blanke huurlingen leden van het Portugese leger, die voor de onafhankelijkheid in Angola en Mozambique vochten.

Op 17 nov. verbood de Zuidafrikaanse regering met een beroep op de defensiewet de publikatie in de Zuidafrikaanse pers van berichten uit buitenlandse kranten over Zuidafrikaanse inmenging in Angola.

De volgende dag verklaarde de Zuidafrikaanse minister van buitenlandse zaken, Hilgard Muller, te Londen dat zich enige Zuidafrikaanse troepen in Angola bevonden ter bescherming van de Cuneneproject, maar hij ontkende dat Zuidafrikaanse troepen diep in Angola opereerden. De Panhard-pantserwagens van de UNITA die op 600 km ten noorden van de grens met Zuidwest-Afrika waren waargenomen, waren daar via andere landen dan Zuid-Afrika terechtgekomen, aldus minister Muller.

Maar op 27 nov. zeiden niet-officiële kringen in Pretoria n.a.v. het officiële bericht, dat twee Zuidafrikaanse militairen in het ,,grensgebied" van Angola waren gesneuveld (waarmee het Zuidafrikaanse dodencijfer voor nov. op 11 kwam), dat een Zuidafrikaanse legereenheid van 120 à 150 man zich bij Calueque bevond (ca. 30 km binnen Angola) en dat Zuid-Afrika bereid was zijn troepen nog 300 km verder te laten oprukken bij het achtervolgen van ,,terroristen".

Interventie Cuba

Tegelijk met de Zuidafrikaanse inval van 23 okt. 1975, die tot de mobilisatie van de MPLA leidde, werd vanuit Loesaka (Zambia) bericht, dat ca. 1.500 Cubaanse militairen in Angola waren of daarheen via Kongo onderweg waren. The Times (24-10-'75) berichtte o.a.:

,,Volgens waarnemers zijn minstens drie Cubaanse schepen in Angolese en Kongolese wateren actief sinds jongstleden september. Twee zouden volgens berichten zijn waargenomen gedurende de eerste week van oktober in de haven van Pointe Noire, aan de Kongolese kust, waar talrijke leveranties van militaire voorraden uit communistische landen bestemd voor de MPLA aan land zouden zijn gebracht. Een van de Cubaanse schepen werd geidentificeerd als de Vietnam Heroico. De twee schepen laadden vrachtauto's, pantservoertuigen en talrijke kratten over op het Angolese schip, Loeanda, dat naar werd gezegd ook contingenten voornamelijk zwarte Cubanen in militaire uniformen zou hebben overgenomen. Zij omschreven zichzelf tegenover mensen in de haven als ,,vrijwilligers" op weg naar Angola. Tussen 500 en 600 Cubanen zouden daar volgens berichten mee gemoeid zijn.

Een derde Cubaans schip, de la Playa de Habana, meerde in Pointe Noire omstreeks 12 oktober, en ca. 500 zwarte Cubanen in gevechtstenue werden met volledige uitrusting ontscheept, incl. 49 vrachtauto's. twee tanks en een aanzienlijk aantal kratten. De Cubanen werden voor korte tijd in Kongo ingekwartierd, voordat zij in kleinere contingenten met bestemming Angola vertrokken. (...)

Van Pointe Noire is het mogelijk manschappen en materieel langs verschillende wegen Angola binnen te brengen. Het meeste materieel gaat via routes over land naar de enclave Cabinda, maar een deel gaat via de lucht en de rest overzee..."

Medio november werd het Cubaanse contingent in Angola in de Westerse pers op 3.000 man geraamd; begin december weid een versterking met 2.000 man gemeld en rond de jaarwisseling varieerden de schattingen van 6.000 tot 8.000 man. Over de Cubaanse steun berichtte Newsweek (12-1) o.a.:

,,De Cubaanse verbintenis met Angola begon meer dan een tiental jaren geleden met beperkte steun voor de guerrilla van de MPLA tegen de Portugezen. Tot de vorige zomer waren daarmee niet meer dan 100 Cubanen gemoeid, aldus bronnen van de inlichtingendienst. De grote uitbreiding begon nadat Armando Acosta, een lid van het Cubaanse communistische centrale comité, MPLA-leider Agostinho Neto afgelopen juni in Mozambique ontmoette. Gedurende de zomer kwamen nog eens ca. 200 Cubanen geleidelijk Loeandn binnen. (...)

In september ging een delegatie van Cubaanse militairen naar Loeanda. Amerikaanse functionarissen zijn niet zeker wie tot die groep behoorden, maar zeven generaals verdwenen die maand in Havana uit de roulatie en geen van hen is sindsdien gezien. Analisten van de inlichtingendienst menen nu dat de zeven generaals Castro's operatie in Angola leiden. De Cubaanse commandant is de stafchef van het leger, generaal-majoor Zenen Casas Regueiro. Zijn broer, Julio, ook een generaal-majoor, is belast met de logistiek.

Tegen eind oktober vertrokken de eerste Cubaanse troepen naar het front. Het detachement, ca. 90 man, vloog naar Loeanda (...) met tussenlandingen om te tanken in Bridgetown op Barbados, Bissau in Guinee-Bissau en Brazzaville (Kongo) alvorens Angola te bereiken. Dat vliegtuig werd gevolgd door een gestage stroom van Britannia's en Iljoesjin-18's van Russische makelij en door een dozijn troepenschepen in recente weken. Amerikaanse functionarissen kregen pas de lucht van de omvang van de Cubaanse operatie door het tellen van de vliegtuigen die in Barbados landden om bij te tanken. Vorige maand, toen het verhaal uitlekte, diende Barbados een ,,krachtig protest" bij Havana in en vroeg het de vluchten te staken. Dat gebeurde, maar volgens bronnen van de inlichtingendienst zou Cuba de vluchten waarschijnlijk verplaatsen naar Georgetown (Guyana)...

Kort na hun aankomst waren de Cubanen op het strijdtoneel. Begin november vocht Cubaans bedieningspersoneel een mortierduel uit met de FLNA op 19 mijl ten noorden van Loeanda. Vier dagen later vuurden zij hun eerste spervuur van 122 mm-raketten af. Aan het eind van de vorige maand speelden Cubanen met het gebruik van anti-tankraketten een sleutelrol bij het tot staan brengen van de opmars langs de kust vanuit het zuiden van de door Zuidafrikanen geleide Chipenda-brigade. Zij vernietigden een dozijn pantserwagens en doodden ca. 80 Chipcnda-militairen.

De Cubanen verzorgen naar wordt gezegd ook de luchtafweer met kanonnen en f...) SAM-7 raketten. „Zij vechten dapper en zij schijnen goed opgeleid" zegt kolonel Gilberto de Santos e Castro, een Portugese officier die FLNA-commando's aanvoert. (...)

Volgens schattingen uit Washington zijn meer dan 50 van hen reeds gedood, gewond of gevangen genomen", aldus Newsweek.

Houding VS. Verklaringen Kissinger en Ford

Tijdens een toespraak tot de economische club van Detroit op 24 nov. 1975 bepleitte de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken, Kissinger, een dubbele politiek t.o.v. de communistische mogendheden, nl. een krachtig optreden in crises en tegelijk een bereidheid om problemen op te lossen op een realistische en eerlijke basis. De keuze ten gunste van de ene of de andere lijn hing af van de tegenstander. Kissinger vervolgde: „Wij kunnen bijv. niet de substantiële Sowjet(russische) concentratie van wapens in Angola negeren, die de rivaliteit van de grote mogendheden in Afrika voor het eerst in Afrika heeft geïntroduceerd. De Sowjet-bemoeiing wordt vooral door Afrikaanse naties kwalijk genomen.

Maar de VS kunnen niet onverschillig blijven, wanneer een mogendheid van buitenaf tot een interventionistische politiek overgaat — zo ver van zijn eigen land en zo los van traditionele Russische belangen. De Sowjet-Unie heeft nog steeds de gelegenheid tot het voeren van een politiek van beheersing, die Angolezen toestaat hun eigen geschillen zonder inmenging van buitenaf op te lossen. Wij zouden gaarne in zo'n richting meewerken. Maar wij raken in tijdnood; voortzetting van een interventionistische politiek moet onvermijdelijk andere betrekkingen bedreigen.

Ook kunnen wij niet de duizenden Cubanen negeren die naar een Afrikaans conflict gezonden zijn. In voorgaande maanden hebben de VS met woord en daad hun bereidheid gedemonstreerd om de betrekkingen met Cubanen te verbeteren. (...)

Een politiek van verzoening zal echter geen Cubaanse inmenging in Puerto Rico overleven noch Cu-

baanse gewapende interventie in de aangelegenheden van andere naties die strijden om over hun eigen lot te beslissen . . ."

De volgende dag zei Kissinger tijdens een persconferentie in Detroit o.a. dat „onze eerste zorg op dit moment is om een eind te maken aan „Sowjet-interventie in Angola en „om na te gaan of een Afrikaanse oplossing kan worden gevonden voor een Afrikaans probleem". Kissinger achtte Sowjet-interventie „moeilijk te rijmen met de beginselen van coëxistentie die in 1972 werden ondertekend" en hij waarschuwde dat een voortduren van die interventie van invloed zou zijn op de Amerikaanse politiek.

President Ford zei op 26 nov. te New York, dat hij met Kissinger's verklaring in Detroit instemde en hij meende, dat de SU door zijn optreden de zaak van de ontspanning niet diende. ‚Ik hoop dat de boodschap overkomt", aldus Ford.

Op 28 nov. zei Kissinger op een persconferentie te Washington o.a.: „De VS kunnen niet onverschillig staan tegenover wat er gebeurt... de VS zullen niet militair in Angola interveniëren." Op de vraag of Fords boodschap in Moskou overgekomen was, zei Kissinger, dat Washington „nog niet een definitief antwoord had ontvangen. Wij hebben een inleidende gedachtenwisseling gevoerd". Hij waarschuwde: „Wij zullen ons verzetten tegen eenzijdige stappen... en eenzijdige maatregelen van de SU en wij zullen geen eenzijdige concessies doen" in de bewapeningsbesprekingen.

De Amerikaanse VN-ambassadeur, Daniel Moynihan, zei m.b.t. de SU tijdens een particuliere „Pacem in terris"-conferentie te Washington op 2 dec. o.m.: „Op dit ogenblik zijn de Sowjets geland — Cubaanse troepen, maar met dat al Sowjets — op de zuidwestkust van Afrika, terwijl zij reeds militaire faciliteiten op de noordoostkust van dat continent consolideren (een verwijzing naar de marinefaciliteiten in de haven Berbera in Somalia). Men kan redelijk aannemen, dat zij beogen Afrika te koloniseren. . ."

Aan het slot van een persconferentic op 9 dcc. te Washington ging Kissinger in op een vraag over Amerikaanse daden m.b.t. Angola: ‚Ik heb gezegd dat dat de VS hebben getracht behulpzaam te zijn jegens enkele buurlanden. Wat wij ook hebben gedaan is pas begonnen lang nadat massale Sowjet-bemoeiing evident werd. Daarom is dit geen geval, dat zich echt leent voor een groot dispuut over dit onderwerp, omdat de SU daar op deze wijze sinds maart (1975) actief is geweest." Langs diplomatieke weg trachtten de VS uit te vinden welkt mogelijkheden voor de VS open stonden. „Wij hebben herhaaldelijk verklaard dat buitenlandse mogendheden uit Angola moeten blijven, en speciaal buitencontinentale mogendheden..." De VS „trachten enige hulp te verlenen aan buurlanden (van Angola) — niet Zuid-Afrika — maar ik wil daarover niet verder uitwijden".

Na de NAVO-ministerraad te Brussel beantwoordde Kissinger tijdens een persconferentie op 12 dec. 1975 de vraag of er in Angola al niet sprake was van „een oorlog bij volmacht" tussen de grote mogendheden en hoe Kissinger de mate van betrokkenheid van buitenlandse mogendheden in die oorlog zag in vergelijking tot de Vietnamese situatie als volgt: „De VS wensen dat de situatie in Angola wordt behandeld als een Afrikaanse probleem en zij zouden een oplossing steunen waarbij geen mogendheid van buitenaf deelneemt en waarin de Organisatie van Afrikaanse Eenheid zal samenwerken met de partijen in Angola om een Afrikaanse oplossing te vinden.

De VS raakten pas betrokken toen er al een substantiële Sowjet-inmenging had plaatsgevonden met de invoer van een massale uitrusting van buitenaf en later met de introductie van Cubaanse troepen. Ik meen (. . .) dat er niet een oorlog bij volmacht van de grote mogendheden moet plaatsvinden. Ik geloof niet dat het een situatie betreft die analoog is aan Vietnam (. . .), maar de VS kunnen niet onverschillig staan tegenover wat er in Angola aan de gang is."

Op een vraag naar eventuele Amerikaanse tegenmaatregelen herhaalde Kissinger, dat de VS een Afrikaanse oplossing via onderhandelingen voorstonden, maar dat als dat mislukte „de VS zullen pogen te beletten dat één partij door middel van de massale inzet van externe uitrusting een dominerende positie verwerft."

Kissingers stelling van 9 dec., dat de VS pas lang na de Russische hulpverlening hadden ingegrepen werd in de Amerikaanse pers bestreden. Zo meldde Oswald Johnson van de Los Angelcs Times (IHT *10-12-'75*), dat de massale Russische luchtbrug van november gedeeltelijk een antwoord was op heimelijke wapenleveranties van de VS. die volgens gegevens uit inlichtingendiensten te Washington in de afgelopen zomer begonnen.

Volgens Seymour Hersh in de *NYT* (19-12-'75) zou de aanvankelijke machtiging van de regering-Ford voor aanzienlijke financiële operaties van de CIA in Angola reeds in januari 1975 zijn verleend, d.w.z. meer dan twee maanden voor de eerste belangrijke Sowjet-leverantics CIA-directeur William Colbg zou twee maanden geleden tijdens een geheime hoorzitting van het Congres hebben verklaard, dat het opvoeren van de CIA-activiteit in januari 1373 nodig was om opgewassen te zijn tegen toegenomen Sowjet-activiteit. Hersh vervolgde:

‚De Sowjet-Unie was sinds 1956 in Angola verwikkeld, maar volgens goedingelichte functionarissen van de Amerikaanse inlichtingendienst vergrootte zij haar steun aan een van de bevrijdingsbewegingen niet voor maart en april van dit jaar.

Op dat tijdstip waren minstens twee scheepsladingen en twee vliegtuigladingen Russisch oorlogsmateriaal verzonden In kennis gesteld van het besluit van de regering van januari beweerde een aantal regeringsfunctionarissen en juristen, dat het zonder meer informatie onmogelijk was vast te stellen of de latere Sowjetleverantie louter agressief en expansionistisch was geweest, zoals minister Henry Kissinger en anderen hebben beweerd, dan wel of die ten dele een Sowjet-reactie kan zijn geweest op het optreden van de Verenigde Staten.

Het toporgaan van de regering voor het bestuderen van inlichtingenzaken, bekend als de commissie van 40, besprak Angola op haar zitting van januari (1975) — de eerste bespreking van die aard i.z. de Afrikaanse natie sinds het midden van de jaren zestig, aldus functionarissen.

Zij zeiden dat de groep overeenkwam de CIA toestemming te verlenen tot het op clandestiene wijze verschaffen van $ 300 000 aan Roberto Holden (..) Op dat tijdstip was Roberto, wiens contacten met de CIA in 1961 begonnen, in dienst van het agentschap voor $ 10000 per jaar voor het „verzamelen van inlichtingen", aldus de functionarissen. (.)

Gedurende dezelfde bijeenkomst van de commissie van 40 in januari trachtte de CIA, aldus de functionarissen, tevergeefs ook een machtiging te verkrijgen voor het verlenen in het geheim van een subsidie van $ 100 000 aan Jonas Savimbi, de leider van . UNITA ( ) Er was gisteren een scherp meningsverschil tussen regeringfunctionarissen en enkele wetgevers over de betekenis van het besluit van de commissie van 40 in januari om de fondsen ten gunste van Roberto uit te breiden

Sommige functionarissen kleineerden het belang ervan en betoogden dat de fondsen, die volgens berichten niet voor rechtstreekse militaire steun waren bedoeld, alleen werden beschikbaar gesteld om president Moboetoe Sese Seko van Zaire opnieuw te verzekeren, dat de regering-Ford niet van zins was de MPLA

toe te staan de Angolese burgeroorlog te winnen. (...)
In januari was Kissinger minister en ook adviseur van president Ford betreffende nationale veiligheid. Als adviseur was hij voorzitter van de commissie van 40, toen de beslissing werd genomen de geldelijke subsidie van de CIA aan Roberto fors te verhopen", aldus NYT (19-12-'75).

Amerikaanse Senaat zet CIA-hulp aan Angola stop

Nadat het Amerikaanse Congres reeds in okt. 1975 geweigerd had een verzoek van het State Department om hulp voor Zaïre ter waarde van $ 60 mln (vergeleken met $ 3,8 mln het jaar ervoor) onmiddellijk goed te keuren, o.a. omdat gevreesd werd dat een deel ervan bij het FNLA in Angola terecht zou komen, verwekten de berichten in de NYT dat de VS al voor $ 25 mln voor militaire doeleinden in Angola hadden uitgegeven en dat daar op korte termijn nog eenzelfde bedrag bij zou komen, opschudding in de Amerikaanse Senaat. Op 17 dec. begon de Senaat over deze hulpverlening een debat achter gesloten deuren, dat op 19 dec. resulteerde in de aanvaarding van een amendement van senator John Tunney (een liberale Democraat) met 54 (38 Democraten en 16 Republikeinen) tegen 22 stemmen (15 Republikeinen en 7 Democraten) om CIA-gelden voor door de VS gesteunde Angolese bewegingen te blokkeren. Dit betekende dat een post van $ 33 mln, verborgen in de defensiebegroting van de CIA voor militaire hulp aan Angola, niet op legale wijze kan worden gebruikt, aldus The Times (20-12-'75).

President Ford waarschuwde nog op 19 dec., dat ,,dit afstand doen van verantwoordelijkheid door een meerderheid van de Senaat de ernstigste gevolgen zal hebben voor de positie op lange termijn van de VS en voor de internationale orde in het algemeen". De president sprak van ,,een diepe tragedie voor alle landen, wier veiligheid van de VS afhangt" en hij vroeg: ,,Hoe kunnen de VS, de grootste macht ter wereld, het standpunt innemen, dat de SU ongestraft vele duizenden mijlen ver met Cubaanse troepen en massale hoeveelheden militaire uitrusting kan opereren, terwijl wij elke hulp weigeren te geven aan de meerderheid van de plaatselijke bevolking, die alleen vraagt om militaire uitrusting om zichzelf te verdedigen.".

Minister Kissinger verklaarde dezelfde dag, dat de VS hun verantwoordelijkheden niet konden ontlopen, zelfs niet door Congresstemmen, ,,omdat ontweken verantwoordelijkheden later als acute crises terugkomen". Kissinger riep op tot de ,,terugtrekking" van alle ,,troepen van buitenstaanders" uit Angola — ,,Sowjetrussische, Cubaanse en Zuidafrikaanse".

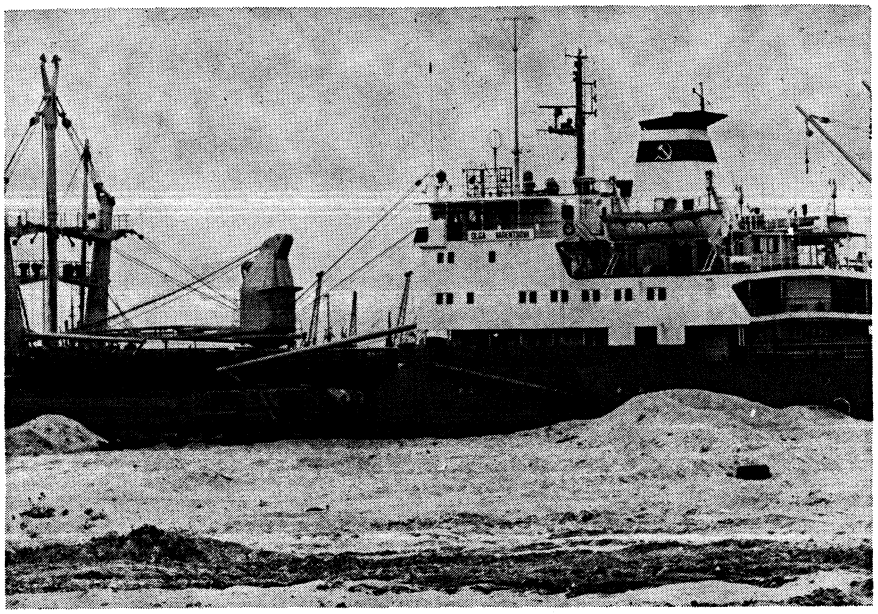

Een Russisch vrachtschip met vrachtauto's op het dek in de haven van Loeanda.

Overigens kon de Amerikaanse regering de aanwezige gelden nog gebruiken tot het Huis van Afgevaardigden eenzelfde besluit zou hebben genomen: de beschikbare financiën werden op $ 8 a 9 mln geraamd.
Tijdens een onverwachte persconferentie op 20 dec. verklaarde Ford o.a. dat de voortgezette millitaire hulp van de SU van $ 100 mln of meer ,,het voortduren van de ontspanning geen goed doet". Vervolgens merkte hij op: ,,Het optreden van de Cubaanse regering met het zenden van gevechtstroepen naar Angola vernietigt elke kans op verbetering in de betrekkingen met de VS".

Het feit dat de Senaat geen fondsen wilde beschikbaar stellen voor de militaire hulp aan de twee Angolese bevrijdingsbewegingen die tegen de Sowjet-Unie waren had de Amerikaanse pogingen te trachten via de diplomatieke weg een eind te maken aan de buitenlandse inmenging in Angola en een regeling te vinden van de burgerstrijd daar ,,ernstig tegengewerkt", aldus de president. De president wilde niet ingaan op berichten dat Washington in Angola al op geheime wijze voor $ 50 mln heeft uitgegeven. Hij wees er met klem op dat zich in Angola geen Amerikaans militair personeel bevond en dat wat Amerika thans in Angola deed, ,,volkomen legaal inlichtingenwerk was".
In een kennelijk als reactie op Ford's en Kissinger's kritiek bedoeld artikel in het Russische regeringsblad Izwestia (24-12-1975) schreef commentator Matwejew, dat onder Westerse politici de tendens bestond alle tegenslagen van de kapitalistische wereld in de internationale arena toe te schrijven aan de ontspanning. De ,,objectieve processen" in Indo-China, Portugal en Angola werden bewust verdraaid tot ,,Moskouse intriges". Internationale ontspanning betekende echter geenszins een ,,bevriezen van de sociale status quo in de wereld". Het was ook heel onlogisch als Westerse kringen een tegenstelling poogden te construeren tussen het ontspanningsproces en de Sowjet-hulp aan de ,,rechtvaardige strijd van het Angolese volk". De steun aan nationale en sociale bevrijdingsbewegingen behoort evenzeer tot de grondbeginselen van de Sowjetrussische buitenlandse politiek als het streven naar praktische verwezenlijking van het internationale détenteconcept. Deze politiek van Moskou dient de ,,kardinale belangen van de volken" en bevordert de vrede en de veiligheid, aldus Matwejew.

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij ,,Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

DE OAE EN ANGOLA

Terwijl de Organisatie van Afrikaanse Eenheid (OAE) nog tijdens haar 12de topconferentie (zie pag. 64) overeenstemming over een bemiddelingsmissie had bereikt, leverde een speciale OAE-topconferentie over Angola, die van 10 jan. tot de vroege uren van 13 jan te Addis Abeha bijeenkwam geen enkel besluit meer op De Angolese verdeeldheid had zich tot Afrikaans niveau uitgebreid

De OAE-rnzssze

De speciale OAE-missie bracht in okt. 1975 een bezoek aan Angola. In haar op 28 okt. gepubliceerde rapport riep de missie op tot a) een staakt-het-vuren; b) de vorming van een regering van nationale eenheid om Angola tot onafhankelijkheid te leiden; c) een toezegging van de drie bevrijdingsbewegingen niet verder op te rukken dan waar zij zich bij het ingaan van een bestand bevonden; en d) het houden van verkiezingen voor 11 nov. 1976. Bovendien beval de missie Portugal aan de macht over te dragen aan de drie bevrijdingsbewegingen gezamenlijk zonder exclusiviteit, als vóór de onafhankelijkheidsdatum van 11 nov. 1975 geen overeenstemming was bereikt. De missie veroordeelde tenslotte Zuid-Afrika en andere landen wegens hun interventie en verzocht alle staten niet tussen beide te komen.

Na een reeks besprekingen in okt. en begin nov. tussen vertegenwoordigers van de drie bevrijdingsbewegingen en OAE-instanties te Kampala werd op 2 nov. gemeld dat daags tevoren een staakt-het-vuren was afgekondigd, terwijl op 6 nov. werd bericht dat in beginsel overeenstemming was bereikt over de vorming van een voorlopige regering van nationale eenheid, maar diezelfde dag ontkende de MPLA te Loeanda dat een bestand was overeengekomen.

Van 1 tot 4 nov. had een beperkte OAE-conferentie te Kampala verdere aanbevelingen van de verzoeningsmissie besproken: een verzoek aan alle lidstaten om elke wapenleverantie te staken en een verzoek geen enkele eenzijdige onafhankelijkheidsverklaring te erkennen die slechts van een van de bevrijdingsbewegingen zou uitgaan. Op verzoek van Somalia werd overwogen in december een aan Angola gewijde topconferentie van de OAE bijeen te roepen

De Afrikaanse houding

Inmiddels kende Angola sinds 11 nov. twee regeringen. die elk direct of indirect buitenlandse steun ontvingen (pag. 44/2 e.v.). Mede als gevolg van de Zuidafrikaanse tussenkomst werd de Volksrepubliek van de MPLA door steeds meer Afrikaanse regeringen erkend. De positie van Afrika schilderde de *Financial Times* (8-1) als volgt,:

.... Voor de ineeste Afrikaanse staten (incl. vele van hen die een coalitieregering boven een MPLA-overwinning zouden verkiezen) zijn er aan Angola als internationaal probleem twee aspecten. Verreweg het belangrijkste is de dreiging van het blanke minderheidsbewind van Zuid-Afrika als dat zijn hegemonie over een deel of het geheel van het gebied vestigt. De dreiging van een Sowjet-Rusland — een niet-Afrikaanse mogendheid — in dat opzicht wordt als zeer secundair beschouwd. (...)

Zuid-Afrika is militair en economisch de sterkste macht op het continent. Het schijnt de macht te hebben — en Afrikaanse staten geloven ook het voornemen om een blank minderheidsbewind in Zuid-Afrika te handhaven en in Namibië dat het zo lang rnogelijk onder controle houdt. Als het direct of indirect de controle over Angola zou verwerven, zouden niet alleen de buurlanden het risico lopen van Zuidafrikaanse „subversie", maar zou het hele streven om Afrikanen nog onder blank bewind te bevrijden een ernstige terugslag ondervinden Daarom zien de meeste Afrikaanse staten de infiltratie van Zuid-Afrika -- een Afrikaanse mogendheid — in Angola als veel verraderlijker en gevaarlijker dan de bemoeienis van de Sowjet-Unie . . .'

De wens van Somalia en Tanzania om nog voor de kerst de topconferentie te doen houden stuitte op verzet van andere Afrikaanse staten. Intussen boekte de MPLA, die van half oktober tot half november aanzienlijke stukken terrein had moeten prijsgeven, opnieuw terreinwinst

Topconferentie

Nadat de Amerikaanse onderminister van buitenlandse zaken, Wiliam Schaufele, tijdens een rondreis langs vijf Afrikaanse landen, die de Volksrepubliek niet hadden erkend, had getnaakt, kwamen berichten los over een eenzijdige terugtrekking van Zuidafrikaanse troepen uit Angola, aldus bevoegde Amerikaanse kringen volgens *NRC/H'blad* (8-1). De Amerikaanse regering zou hopen dat de OAE vervolgens in staat zou zijn Russen en Cubanen te bewegen Angola te verlaten, en daarmee de ruimte zou scheppen voor een politieke oplossing — een regering van nationale eenheid.

Toen de ministers van buitenlandse zaken van de OAE-staten reeds op

(Vervolg op pag. 64/3)

President Ainin (l), de voorzitter van de OAE, met president Seferi Benti, de gastheer van de buitengewone OAE-conferentie

Weekblad 45ste jaargang No 2315 pag 27695-27710

INTERNATIONALE ZAKEN

IMF

BIJEENKOMSTEN GROEP VAN TIEN EN INTERIM-COMITE. AKKOORD OVER MONETAIRE VRAAGSTUKKEN

Op uitnodiging van de Nederlandse minister van financiën, dr. W. F. Duisenberg, heeft op 19 dec. 1975 in Parijs een bijeenkomst plaats gevonden van de z.g. groep van tien, Van deze groep maken deel uit de Bondsrepubliek Duitsland, België, Canada, de VS, Frankrijk, Italië, Japan, Nederland, Verenigd Koninkrijk en Zweden. Zwitserland neemt als waarnemer deel aan de bijeenkomsten van de groep van tien.

De ministers van financiën en de bankpresidenten van de betrokken landen beraadslaagden over een agenda, waarop de volgende punten stonden:

- Voorbespreking van nog niet opgeloste vraagstukken voor de bijeenkomst in jan. 1976 van het interim-comité van het IMF. Het betrof hier met name de toekomstige rol van het goud in het internationale monetaire stelsel en voorstellen voor bijzondere voorzieningen t.b.v. de ontwikkelingslanden.

- Bespreking van de economische verwachtingen voor 1976 en de coördinatie van het beleid, gericht op bevordering van het economisch herstel en voorkoming van nieuwe inflatoire ontwikkelingen.

Op 7 en 8 januari vergaderden in Kingston, de hoofdstad van Jamaica, de ministers van financiën en de bankpresidenten van het interim-comité van 20 landen, dat belast is met de hervorming van het internationale geldstelsel. Zij bereikten een akkoord langs de lijnen, waarover in aug. vorig jaar in hoofdzaken reeds overeenstemming bereikt was (pag. 790/2 - 1975).

Het akkoord van Jamaica werd in De Volkskrant van 10 jan. als volgt beschreven en becommentarieerd:

r

Vormt Jamaica inderdaad de afsluiting van twee jaar moeizaam onde handelen en bakkeleien, reden tot het roepen van ,,halleluja" en ,,historisch moment" geeft het akkoord niet. In de delegaties van de ontwikkelingslanden vielen zulke kreten ook niet te horen. Die landen hebben eruit gehaald wat ze konden, maar ze zijn niet voldaan. De industriële wereld bezit nog een sterke machtspositie in het IMF, waarmee ze verlangens van de arme landen kan afzwakken of zelfs tegenhouden. Voor het internationale geldstelsel, dat sinds 1945 gebaseerd was op vaste wisselkoersen tussen de munten, is de voornaamste verandering, dat thans officieel ,,zwevende" muntkoersen worden toegestaan, die afhankelijk zijn van vraag en aanbod. De landen mogen niet stiekem hun wisselkoersen manipuleren (de koers bij voorbeeld kunstmatig omlaag drukken teneinde hun export te bevorderen) cn het IMF krijgt wat meer bevoegdheden — het had er heel weinig — om hierop toe te zien.

Zwevende wisselkoersen bestaan overigens al jaren; het IMF-verdrag was op dit punt allang ontkracht. De thans overeengekomen legalisering is dus eigenlijk slechts een aanpassing aan de praktijk.

Daarom vormt zij ook niet de hoofdmoot van een nieuw geldstelsel. Er is slechts rust geschapen om precieze regels voor het zweven uit te werken en in de komende jaren een echt nieuw geldsysteem te ontwerpen, dat waarschijnlijk weer een terugkeer naar vaste wisselkoersen beoogt.

Verder is in Kingston afgesproken, dat het goud zijn functie als reservemiddel zal verliezen en dat ,,papiergoud" (SDR's of speciale trekkingsrechten op het Muntfonds) deze rol overneemt. Papiergoud bestaat uit hoeveelheden speciaal ,,geld", die de 128 landen elkaar feitelijk uit het niets toebedelen en die alleen in de staatsboekhouding staan genoteerd. In totaal zijn tot dusver 9,5 miljard SDR's geschapen en verdeeld.

De waarde ervan is gebaseerd op een gewogen koersgemiddelde van de geldsoorten van veertien belangrijke handelslanden. Zo is één SDR rond 3,12 gulden waard. Geleidelijk moet het gewoonte worden, zoals het IMF nu al doet, alle vormen van deviezen en reserves in SDR's uit te drukken. Het echte goud is als reservemiddel echter nog lang niet verdwenen. Vrijwel alle landen blijven goudmetaal voor alle zekerheid bewaren.

Om toch de rol van het goud te verkleinen, gaat het Monetaire Fonds, zo is op Jamaica afgesproken, een zesde deel van zijn goudbezit teruggeven aan de landen die het gestort hebben en tevens een zesde deel verkopen. Deze verkoop moet in 1976 t.m. 1979 400–500 miljoen dollar per jaar opbrengen. Dit geld wordt gebruikt voor de 75 armste landen om tekorten op hun betalingsbalans te helpen dekken. De verkoop moet omstreeks april starten.

De officiële goudprijs (42,2 dollar per ounce van 31,1 gram) wordt afgeschaft.

Een derde verandering is, dat de landen hun stortingen (quota) in het Fonds met 33% gaan verhogen. Het Fondsbezit stijgt daarmee van 36 tot 48 miljard dollar. Tegelijk wordt de stemmenverhouding — gebaseerd op de omvang van ieders quotum — iets verschoven ten gunste van de nu rijke olielanden. De IMF-reglementen worden aan dit alles aangepast. Daarvoor is parlementaire goedkeuring nodig van minstens 77 lidstaten met minstens vier vijfde van alle stemmen. Dit zal zeker anderhalf tot twee jaar vergen.

Het zou betekenen, dat de grotere leenruimte die uit de quotaverhoging ontstaat, ook pas eind 1977 benut kan worden. Daarop willen de arme landen niet wachten. Om zich te ontwikkelen en dure invoer van olie, hulpgoederen en machines te bekostigen, hebben ze veel leenkapitaal nodig. Samen voorzien ze alleen dit jaar al een betalingsbalanstekort van 31 miljard dollar.

Na soms venijnige onderhandelingen hebben de twintig ministers in Kingston afgesproken, dat reeds met onmiddellijke ingang het IMF het maximum, dat elk lid op grond van zijn quotum mag lenen, 45 percent verhoogt. Oorspronkelijk wilden de arme landen een verdubbeling, de rijke landen een verhoging met slechts 33%. Het thans bereikte vergelijk betekent vcor de arme landen een extra kredietruimte van 3,5 miljard dollar; voor de rijke landen echter veel meer.

Bovendien handhaaft het Fonds de bepaling, dat de totale leenruimte wordt verdeeld in vier parten (tranches). De eerste tranche kan tegen gemakkelijke voorwaarden worden geleend, maar in de volgende worden de condities steeds strenger, totdat een land uiteindelijk bijna onder curatele van het IMF staat. De arme landen klaagden tevergeefs, dat ze onmogelijk aan striktere voorwaarden kunnen voldoen dan aan die van de eerste tranche.

Fonds-directeur Han Witteveen gaat er dan ook van uit. dat de derde wereld slechts voor één a anderhalf iniljard dollar gebruik zal maken van de 3,5 miljard extra kredietruimte. Afgesproken is, dat de ministers dit jaar opnieuw bijeen komen indien de ontwikkelingslanden vast lopen en meer leningshulp nodig hebben. De 15%-verhoging vervalt overigens, zodra de nieuwe grotere quota van kracht worden.

Het bijzondere fonds, waaruit landen tot dusver voor betaling van olietekorten kunnen putten, loopt eind februari af. De paar miljard dollar van deze ,,oliefaciliteit" waren gceddeels gefourneerd door de rijke olielanden. Deze hielden het akkoord van Jamaica nog even op toen ze hun munteenheden niet beschikbaar wensten te stellen voor leningen, die bij het Monetaire Fonds worden opgenomen.

Normaal verstrekt het IMF leningen in geldsoorten van landen met een overschot op hun betalingsbalans. Dat zijn de ,,hardste" valuta's, waarmee het meest kan worden gedaan. De olielanden hebben tegenwoordig ook zulke munten, maar zij weigerden het IMF toestemming deze te gebruiken voor kredieten. Zij zeggen het technische apparaat te missen dat dit gebruik en het totaal van wat aan hun geldsoort in omloop is, kan controleren.

De ministers zijn nu akkoord gegaan met zes maanden uitstel; begin juli moeten ook de olievaluta ,,kredietwaardig" zijn. Met dit alles heeft Jamaica wel enige monetaire knelpunten in de wereld weggenomen, maar nog geen definitieve oplossingen verschaft.

Ontwikkelingscomité

Op 9 jan. vergaderde in Kingston het ontwikkelingscomité van de Wereldbank en het IMF. Beraadslaagd werd o.m. over de vraag of de middelen uit het nieuwe fonds dat gevuld zal worden met de opbrengsten uit de goudverkopen van het IMF, rechtstreeks gebruikt mogen worden voor de financiering van schommelingen in inkomsten uit export. Dit denkbeeld was van het interim-comité afkomstig. De bedoeling was op deze manier een ondoelmatig gebruik van de middelen uit het nieuwe fonds te vermijden en tegelijkertijd, met oog op eventuele toekomstige grondstoffenovereenkomsten, een nieuw financieringsinstrument achter de hand te hebben. O.m. doordat de VS en de Bondsrepubliek, als tegenstanders van grondstoffenovereenkomsten, hier tegen waren, werd geen akkoord bereikt.

Het comité deed de aanbeveling het kapitaal van de Wereldbank, het IDA en het IFC te verhogen. (Minister ie van financiën, De Volkskrant)

(Vor. ber. pag. 790/2-1975)

WEST-EUROPA

EG

VERSLAG LANDBOUWSITUATIE 1975

Eind december 1975 heeft de Europese Commissie het verslag over de situatie in de Europese landbouw in 1975 ingediend bij de Ministerraad.

Daarin staat o.a. dat ondanks de voortdurende inkrimping van het landbouwareaal en de onophoudelijke daling van het aantal bedrijven en de agrarische beroepsbevolking de produktie is gestegen.

Sedert 1967, aldus het verslag, is de produktie met gemiddeld 2 1 per jaar toegenomen. in de zes iidstaten van de oorspronkelijke Gemeenschap is de arbeidsproduktiviteit in de landbouw tussen 1967 en 1974 met gemiddeld 7,6% per jaar gestegen, aldus aanzienlijk sneller dan het bruto intern produkt per hoofd van de beroepsbevolking (5,1%).

Het landbouwareaal besloeg in 1974 93,4 miljoen ha, tegenover 93,7 miljoen ha in 1973. Het totaal aantal landbouwbedrijven is van 5,7 miljocn in 1973 gedaald tot 5,2 miljoen in 1974. De beroepsbevolking in de landbouw zakte in die jaren van 9.4 naar 9,1 miljoen ofwel 8,9% van de totale beroepsbevolking.

In 1974 zijn de landbouwinkomens in de Gemeenschap in het algemeen sterk achteruit gegaan. Laat men Italië, waar de situatie betrekkelijk gunstig is. buiten beschouwing dan kan men Stellen dat het inkomen in de landen van de oorspronkelijke Gemeenschap nominaal bijna 12% is gedaald en door het effect van de inflatie reëel bijna 19%.

Volgens de eerste ramingen zal het landbouw inkomen in 1975 nominaal aanzienlijk beter uitgevallen blijken te zijn in Ierland (30 à 35%), voor de meeste Nederlandse bedrijven (15% of meer), in Italië (15%) en Denemarken (10 à 15%).

Voor Luxemburg wordt een inkomensvooruitgang verwacht van 8,170, voor Duitsland 7 à 8% hogere inkomens en voor België een stijging met 6 a 7%. In Frankrijk daarentegen zullen de nominale inkomens waarschijnlijk met 1,8% zijn gedaald. Voor de Nederlandse akkerbouwbedrijven werden minder gunstige resultaten voorspeld. De cijfers voor het Verenigd Koninkrijk zijn nog niet beschikbaar.

De Commissie vestigde in haar verslag de aandacht op de grote inkomensverschillen tussen de verschillende bedrijven en op de grote ongelijkheid tussen de gebieden van de Gemeenschap

In 1973/74 bedroeg het arbeidsinkomen per arbeidskracht (arbeidsjaar/eenheid) 8200 r c up akkerbouwbedrijven en 8100 r e in de varkenshouderijbedrijven, d i bijna tweemaal zoveel als in de rundveehouderijbedrijven (tussen 3000 en 4200 r e). De landbouwinkomens in de verschillende regio's varieren in Frankrijk van 1 6 en in Italië van 1 3

Consumentenprijzen

De consumentenprijzen voor onverwerkte oi verwerkte landbouwprodukten stijgen vaak veel sterker dan de producentenprijzen voor landbouwprodukten In 1974 hield de sterke stijging van de consumentenprijzen voor voedingsmiddelen en dranken aan terw-ijl het algernerie indexcijfer van de producentenprijzen voor landbouwprodukten in de Gemeenschap aanzienlijk daalde Vanaf maart/juni 1975 echter stegen de producentenprijzen voor landbouwprodukten sterker dan de prijzen voor voedingsmiddelen en dranken,

Voor bepaalde produkten hebben de verbruikers in het verkoopseizoen 1974/75 kunnen profiteren van het stabiliserend effect van het gemeenschappelijk landbouwbeleid Reeds in 1973 en nog meer in 1974. konden de gemeenschappelijke prijzen van de voornaamste granen, rijst, suiker, oliehoudende zaden en olijfolie op een lager peil worden gehouden dan op de wereldmarkt De prijzen van dierlijke produkten (zuivelprodukten, rund- en varkensvlees) zijn daarentegen hoger gebleven dan de wereldmarktprijzen Intussen heeft zich een onmekeer voorgedaan.

Vooruitzichten

Voor varkensvlees mag vanaf de 2e helft van 1976 en he: begin van 1977, een belangrijker aanbod en dus een prijsdaling worden verwacht De eiermarkt zal zich in de loop van 1376 herstellen Voor slachtpluimvee zal, oin een prijsdaling te voorkornen, een vergroting van de voorraden noodzakelijk kunnen blijken. De rundvlees produktie zal in de volgende jaren waarschijnlijk dalen, terwijl verwacht wordt dat het verbruik zal toenemen De tarweproduktie zal stijgen en er zullen ten minste tot in 1977 geenwbevoorradingsproblemen zijn voor eiwit (soja) Voor zuivelprodukten zullen de toeneming van de prodiiktie, vooral van de leveranties aan de zuivelfabrieken, en de achteruitgang in het verbruik van verse produkten en boter een nòg even ichtiger situatie in deze sector veroorzaken tot uiting komend in grotere overschotten aan boter en magere-melkpoeder Er zullen ook afzet- of overproduktieproblemen zijn voor wijn en suiker (Europa van Morgen)

(Vor ber pag 24/2)

FRANS-ITALIAANS WIJNCONFLICT NAAR EUROPEES HOF

De Europese ministers van landbouw hebben op 10 november 1975 geen beslissing kunnen nemen over de voorstellen van de Europese Commissie tot wijziging van het EG-wijnreglement.

De Italiaanse delegatie hield namelijk vast aan haar reeds eerder ingenomen standpunt dat het deze zaak niet wil bespreken zolang Frankrijk een invoerbelasting op Italiaanse wijn hanteert.

De Europese Commissie heeft die maatregel in strijd met het Verdrag verklaard. Frankrijk beriep zich bij het invoeren van de belasting op

De ministers van landbouw Bonnet (l.) en Marcora (Italië)

een artikel in het wijnreglement dat zegt dat zolang alle instrumenten voor het voeren van een wijnbeleid nog niet voorhanden zijn, landen bepaalde maatregelen mogen nemen om hun wijnmarkt te beschermen. De Commissie stelt zich op het standpunt dat de instrumenten voor het voeren van een wijnbeleid al lang compleet zijn en dat het desbetreffende artikel dus niet meer in te roepen valt.

De Franse regering heeft niet gereageerd op de waarschuwing van de Commissie dat er geen geldige rechtsgrond voor de Franse maatregel bestaat. De Europese Commissie nam daarom het besluit tegen Frankrijk een procedure bij het Europese Hol in Luxemburg aan te spannen. Landbouwcommissaris Lardinois deelde in de Raad mee dat de Commissie ,,nog deze week" zich tot het Hof zou wenden.

De Franse minister van landbouw, Bonnet, bestreed in de Raad, aldus een woordvoerder van de Commissie, dat de invoerheffing die zijn regering hanteert, concurrentievervalsend zou zijn. Volgens Bonnet is de maatregel juist bedoeld ,,om de concurrentieverhoudingen recht te trekken". Ze maakt het voordeel dat Italië heeft door de verzwakking van de lire ongedaan en ze past de Italiaanse wijnprijzen aan de Franse aan, aldus Bonnet. De Franse minister wees erop dat de heffing ook geen beperkende invloed gehad heeft op de import van Italiaanse wijn in Frankrijk. In oktober 1975 werd nog 522.000 hl Italiaanse wijn in Frankrijk ingevoerd, terwijl in oktober 1974 die hoeveelheid slechts op 402.000 hl lag, aldus Bonnet.

Landbouwcommissaris Lardinois voerde aan dat niet alleen iedere rechtsgrond voor de Franse maatregel ontbreekt, maar dat Frankrijk ook niet langer de redenering kan hanteren dat de invoer van Italiaanse wijn de marktprijzen in Frankrijk doet dalen. Die prijzen liggen momenteel aanzienlijk boven de richtprijs die voor het lopende seizoen werd vastgesteld, aldus Lardinois.

Frankrijk verbiedt wijninvoer

Het Frans-Italiaanse wijnconflict dateert uit begin 1975 toen Frankrijk alle wijninvoer verbood nadat het tot grote demonstraties door Franse wijnboeren was gekomen als protest tegen de invoer van goedkope, vnl. Italiaanse wijn. Daardoor daalde de prijs van de Franse wijn onder het door de EG gegarandeerde niveau. Interventieaankopen door de EG deed een ,,wijnplas" van 2400 mln liter vnl. Franse wijn ontstaan.

Op 1 april 1975 verzochten de Italiaanse autoriteiten om een spoedbijeenkomst van de Raad van Ministers om het Franse verbod te bespreken en op 8 april 1975 besloot de Europese Commissie maatregelen te nemen tegen Frankrijk wegens overtreding van de regels van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid

Op 15 april 1975 herriep de Commissie dit besluit nadat de negen ministers van landbouw een compromis hadden gevonden dat inhield Mat de Franse regering de invoerstop zou opheffen en maatregelen zou nemen om de Franse wijnproduktie te beperken terwijl de Commissie nog eens 460 mln liter opgeslagen wijn in alcohol voor industriële doeleinden zou laten distilleren. Tevens werd besloten de wijnreglementen van de Gemeenschappelijke Landbouwpolitiek zodanig te wijzigen dat overproduktie zoveel mogelijk tegengegaan zou worden.

Daartoe kwamen de ministers van landbouw van de Negen op 9 september 1975 in Brussel bijeen.

Er werden geen resultaten bereikt, ondanks de inspanningen van landbouwcommissaris Lardinois. Artikel 31 van de Europese wijnverordening laat de mogelijkheid open om grensmaatregelen te nemen zolang het instrumentarium voor beheersing van de wijnmarkt niet vervolmaakt is. Lardinois bleek bereid tot een toepassing van dit artikel, mits de Raad zich ermee kon verenigen dit artikel later nooit meer toe te passen en mits Frankrijk er zich toe zou verbinden een niet hogere heffing op de Italiaanse wijnimport te leggen dan 12%. Bovendien vond Lardinois dat de Italiaanse wijnexporteurs gecompenseerd dienden te worden voor de schade die ze zouden lijden en hij legde er de nadruk op dat de maatregel niet langer dan tot het eind van het jaar toegepast zou mogen worden. De Raad kon het over deze voorstellen echter niet eens worden.

Ontevredenheid over het uitblijven van maatregelen bracht de Franse regering ertoe met ingang van 12 september 1975 12% invoerheffing te leggen op Italiaanse wijn. De Europese Commissie kwam onmiddellijk daarna bijeen om de situatie opnieuw te bespreken.

Op 15 september deelde landbouwcommissaris Lardinois mee dat de Commissie geen genoegen zou nemen met de eenzijdige Franse maatregel. Hij zei dat indien de Franse regering niet positief reageert op de stellingname van de Commissie en de importbelasting zou handhaven, de Commissie de mogelijkheid zou overwegen de kwestie voor te leggen aan het Europese Hof in Luxemburg.

Tegelijk met de afkeuring van het Franse besluit nam de Commissie een aantal maatregelen om meer evenwicht in de Europese wijnmarkt te brengen. Zes maanden lang zou de Gemeenschap de export van ,,mindere kwaliteiten tafelwijn" naar derde landen extra subsidiëren Die subsidie moest de kloof tussen de wijnprijs in de EG en daarbuiten overbruggen. Lardinois zei te hopen dat door deze maatregel in de daarop volgende maanden 2,5 tot 3 mln hectoliter meer wijn buiten de EG afgezet zou kunnen worden. De landbouwcommissaris zei ook nog dat de Europese Commissie streefde naar een verbetering van de wijnmarkt door omschakeling van massaproduktie naar kwaliteitsteelt. Een nieuw wijnreglement zou voorzien in rooipremies voor ,,slechte" wijnstokken en een voorlopig verbod tot aanplant van nieuwe wijnstokken.

Op 29 en 30 september 1975 kwamen de ministers van landbouw in Brussel bijeen om zich te beraden over het wijnprobleem en om zo mogelijk een oplossing te vinden. Men kon niet tot overeenstemming komen.

De Franse minister van landbouw Bonnet deelde wel mee dat zijn regering spoedig zou antwoorden op de veroordeling door de Commissie van haar maatregel m.b.t. de Italiaanse wijninvoer.

Op 10 oktober 1975 ontving de Commissie een brief van de Franse regering waarin deze liet weten de invoerheffing te zullen handhaven onder verwijzing naar het artikel in het wijnreglement dat in sommige gevallen bescherming van de eigen markt toestaat.

In antwoord hierop liet de Commissie op 13 oktober een formele waarschuwing uitgaan aan het adres van de Franse regering. De Commissie zei dat ze een proces zou aanspannen bij het Europese Hof als de extra-belasting niet zou worden afgeschaft

Op 10 november besloot de Raad van Ministers toen de zaak bij het Hof aanhangig te maken, nadat

Frankrijk te kennen had gegeven aan zijn standpunt vast te houden. *(NRC/H'blad, Le Monde Europa van Morgen)*

BEGROTING 1976 AANVAARD DOOR EUROPEES PARLEMENT

Van 15 tot en met 19 december 1973 was het Europees Parlement in Straatsburg bijeen om te komen tot een definitieve vaststelling van de Gemeenschapsbegroting voor 1976 Het Parlement besloot tot een uitgavenverhoging die iets boren het toelaatbare bedrag lag, maar de ministers van sociale zaken die in Brussel bijeen waren namen hier genoegen mee. Percentsgewijze is de overschrijding van wat in parlementair jargon de „manoeuvreerruimte" heet gering (ca 12 mln op een totaal van 7,5 mrd rekeneenheden)

Met 121 stemmen voor, 3 tegen en bij 5 onthoudingen nam het Parlement een begroting aan die voorziet in uitgaven gedurende 1976 van 7,574 mln rekeneenheden. Door aanvaarding van een aantal amendeinenten voegde het aan het laatste ministeriële voorstel, dat uitgaven tot 7,472 mln rekeneenheden beoogde, 102 mln toe, terwijl volgens de Ministerraad met slechts 90 mln had mogen verhogen. De tegenstemmers waren twee Conservatieven en een Schotse Nationaliste.

Bij de behandeling in eerste lezing, in november '75 te Luxemburg, had het Parlement al 41 amendementen aanvaard die voorzagen in 'n uitgavenstijging met 321,5 miljoen r e Het aanvaardde tevens voorstellen om de zogenaamde verplichte uitgaven te verhogen tot een bedrag van 119,5 miljoen r e

De wijzigingsvoorstellen werden alle door de Raad geweigerd Ze beoogden de voedselhulp in de vorm van graan, melkpoeder, suiker en andere produkten te verhogen

De belangrijkste amendementen van het Parlement hadden betrekking op het Sociaal Fonds, het wetenschappelijk onderzoek en de hulp aan niet met de Gemeenschap geassocieerde ontwikkelingslanden In eerste instantie had de Commissie voor artikel 4 van het Sociaal Fonds uitgaven van 220 miljoen r e voorgesteld en voor artikel 5 van 280 miljoen r e De ministerraad besnoeide deze bedragen met 70 en 30 miljoen, het Parlement voegde er later weer 40 en 30 miljoen aan toe Op 18 december aanvaardde het, eenstemmig, amendementen die de uitgaven met tweemaal 20 miljoen verhoogden Wat het Sociaal fonds betrof aanvaardde het Parlement tevens een amendement zonder financiele gevolgen, dat voorziet in het opnemen van twee nieuwe begrotingsartikelen over subsidies ter verbetering van de werkgelegenheid in bepaalde regio's bedrijfstakken of groepen ondernemingen en over maatregelen ten behoeve van gehandicapten die niet in aanmerking komen voor bijstand krachtens artikel 4

Ontwikkelingslanden

De 100 miljoen die de Commissie had voorgesteld boor steun aan niet-geassocieerde landen waren door de ministers geheel aeschraot Het Parlement dat in eer-te lezing hiervoor 40 miljoen had gevoteerd nam met een overgrote meerderheid genoegen met het door de ministers, tijdens het overleg met een delegatie uit het Parlement voorgestelde compromis voor deze hulp in 1976 20 miljoen beschikbaar te stellen

Vijf afgevaardigden, onner wie de Nederlanders De Koning Patijn en Broeksz hadden op voorstel van het Kainerlid Laban voorgesteld voor hulp aan de niet-geasar-ieerden 25.5 mln beichikbaar te stellen Laban trok zijn voorstel in nadat was gebleken dat het geen kans maakte

Wetenschappelijk onderzoek

De Commissie had vonrgesteld voor wetenschappelijk onderzoek (indirecte acties) 79 8 miljoen rekeneenheden uit te trekken, en voor directe acties 74 miljoen De Raad h-arht deze bedragen met 50 en 3,6 miljoen terug, het Parlement stelde in eerste instantie voor ze weer met 40 en 1,3 miljoen te verhogen. Tijdens het overleg met de parlementaire delegatie gingen de ministers akkoord met verhogingen van 34 en een miljoen

Op 18 december '75 sprak het Parlement zich eenstemmig uit voor een verhoging van de betalingskredieten voor onderzoek en investeringen met dertig miljoen Dit geld was volgens de begrotingscommissie voldoende om de behoeften te dekken zonder dat het noodzakelijk ral zijn in de loop van 1976 gebruik te maken van een aanvullende begroting

„Aangezien een desbetreffend besluit van de Raad binnenkort zal worden genomen en van onoiitkoombare aard is stelt de Commissie voor de begrotingen voor deze kredieten te blokkeren, om duidelijk aan te geven dat ze van bijzondere aard zijn en geen invloed hebben op de manoeuvreerruimte van het Parlement en opdat het Parlement nauwer zal worden betrokken bij het vrijmaken ervan" De Raad aanvaardde in dit geval ,dat kredieten worden opgenomen voor een actie waarover hij nog geen definitief besluit heeft genomen, en aldus ertoe bijdraagt de begroting een werkelijk vooruitziend karakter te geven"

De manoeuvreerruimte van het Parlement bedraagt ten minste de helft van het Jaarlijks door de Commissie (en eventueel door het Parlement en de Raad gezamenlijke gewijzigde) maximumstijgingspercentage ban de onverplichte uitgaven vergeleken met het vorige begrotingsjaar

Aanvankelijk had de Commissie dit percentage vastgesteld op 15,3 wat betekende dat het Parlement de uitgaven met 7,65% mocht verhogen Volgens het Parlement kwam dit neer op ca 78 miljoen, volgens de Raad op 66 miljoen, omdat de ministers de uitgaven voor het Regionaal Ontwikkeling~Fonds als verplichte uitgaven beschouwden

Tijdens het overleg met de parlementaire delegatie gingen de ministers akkoord met een stijgingspercentage van 26,48%, waardoor de niet-verplichte uitgaven met ruim 228 miljoen stegen, nadat zij al eerder hadden ingestemd met een verhoging van het percentage die op ca 138 miljoen extra niet-verplichte uitgaven kwam.

Diverse *amendementen*

Behalve de bedragen voor het Sociaal Fonds. wetenschappelijk onderzoek en hulp aan niet-geassocieerden, voteerde het Parlement drie miljoen voor projecten rond de technologische ontwikkeling van gas- en oliewinning

Voor wat het Parlement ,bescherming van de mens cn zijn milieu noemde werd een symbolische rekeneenheid genoteerd De ministers hadden de 150 000 r e die de Commissie had willen uittrekken, geheel geschrapt De niet-gouvernementele instellingen die in ontwikkelingslanden actief zijn kregen dank zij het Parlement nog 2,5 miljoen, de helft van wat de Commissie had voorgesteld

Procedure Europese begroting

Tijdens een Ministerraadsbijeenkomst in december 1969 werd het principebesluit genomen dat het Europese Parlement vanaf 1975 het laatste woord zou hebben bij de vaststelling van het budget van de Europese Gemeenschappen (pag. 21 /2-'70 e.v.). Dit besluit werd nader uitgewerkt in het verdrag dat op 22 april 1970, tot stand kwam.

Dit verdrag bevat tevens de procedure die gevolgd moet worden voor de totstandkoming van de Gemeenschapsbegroting.

Die is in het kort als volgt:

Het voorontwerp van begroting wordt door de Europese Commissie en de ontwerp-begroting door de Raad (met gekwalificeerde meerderheid) vastgesteld.*

Daarna spreekt in eerste lezing het Parlement zich uit over het ontwerp, waarbij het wijzigingen kan voorstellen op de zgn. verplichte uitgaven, dat zijn uitgaven die verplicht voortvloeien uit het Verdrag of de ter uitvoering daarvan vastgestelde besluiten. Het kan verder, binnen een bepaalde speelruimte, amendementen aanbrengen op de zgn. niet verplichte uitgaven, dat zijn de begrotingsbijdragen voor nieuwe activiteiten die niet dwingend uit de verdragen voortvloeien.

Het parlementair recht van amendement is echter in zoverre beperkt, dat voor de niet-verplichte uitgaven voor een bepaald jaar een maximum-stijgingspercentage ten opzichte van het voorafgaande jaar is vastgelegd. Dit percentage wordt door de Commissie vastgesteld op basis van de ontwikkeling van het volume van het BNP van de Gemeenschap, de gemiddelde wijziping van de begrotingen der lidstaten, en de ontwikkeling van de kosten van levensonderhoud. Als nu de Raad bij de vaststelling van de ontwerp-begroting de niet-verplichte uitgaven reeds met meer dan de helft van het maximum-stijgingspercentage heeft verhoogd, kan het Parlement via amendering deze uitgaven verder verhogen tot de helft van het maximum.

Het maximum-stijgingspercentage kan in onderlinge overeenstemming tussen Raad

---

* Voor besluiten van de Raad waarvoor een gekwalificeerde meerderheid is vereist, worden de stemmen als volgt gewogen: België 5, Denemarken 3, Duitsland 10, Frankrijk 10, Ierland 3, Italië 10, Luxemburg 2, Nederland 5, Verenigd Koninkrijk 10. De besluiten komen tot stand wanneer zij tenminste 41 stemmen hebben verkregen

en Parlement worden gewijzigd indien het als ontoereikend wordt ervaren, gelet op de eisen die aan het beleid van de Gemeenschap worden gesteld.

In het verdere verloop van de begrotingsprocedure heeft het Parlement — binnen de hiertoe aangegeven grenzen — het laatste woord over de niet-verplichte uitgaven en de Raad over de verplichte uitgaven. De Raad kan de door het Parlement aanvaarde amendementen met gekwalificeerde meerderheid van stemmen nog wijzigen, maar het Parlement kan in tweede lezing deze wijzigingen weer teniet doen. Als het dan zijn amendementen met een meerderheid van zijn leden en drie/vijfde van de uitgebrachte stemmen opnieuw aanvaardt, zijn ze definitief.

Over de parlementaire wijzigingsvoorstellen op de verplichte uitgaven beslist de Raad definitief. Hij kan met gekwalificeerde meerderheid van stemmen de voorstellen uitdrukkelijk aanvaarden. Het Parlement kan op de niet-aanvaarde wijzigingsvoorstellen in tweede lezing niet terugkomen.

In laatste instantie stelt het Parlement de begroting tenslotte definitief vast. Uit dit recht ven vaststelling volgt (krachtens de interpretatie die Parlement en Commissie aan het verdrag van 22 april 1970 geven), dat het Parlement de begroting ook kan verwerpen. In een nieuw verdrag tot onder meer uitbreiding van de budgettaire bevoegdheden van het Parlement, dat op 22 juli 1975 is getekend maar nog door de nationale parlementen moet worden bekrachtend, is het recht van verwerping van de begroting (,,om gewichtige redenen") uitdrukkelijk aan het Europese Parlement toegekend. (Europa van Morgen)

NEDERLAND

BEZOEK PRESIDENT NYERERE VAN TANZANIA

Van 23-25 nov. 1975 heeft president Julius Nyerere van Tanzania een officieel bezoek aan Nederland gebracht.

President Nyerere heeft in Den Haag besprekingen gevoerd met vice-premier Van Agt en minister Van der Stoel van buitenlandse zaken. Op 24 nov. werd de Tanzaniaanse president op Huis ten Bosch ontvangen door koningin Juliana. In aanwezigheid van de koningin en president Nyerere werd toen een verdrag ondertekend over het z.g. kinderhulpplan Tanzania-Nederland Het bedrag van de Nederlandse hulp, f 4,5 mln, komt uit het fonds, dat gevormd is ter gelegenheid van het 25-jarige regeringsjubileum van de Koningin.

President Nyerere had op 24 nov. ook een onderhoud met leden van de EK- en TK-commissies voor buitenlandse zaken. Hij gaf bij die gelegenheid uiting aan zijn hoop, dat de OAE de strijd in Angola aanhangig zou maken bij de VN-Veiligheidsraad.

De president verklaarde verder, dat Tanzania streeft naar het volledige politieke en economische isolement van Zuid-Afrika.

Op een persconferentie aan het eind van zijn bezoek op 25 nov. herhaalde president Nyerere dit standpunt: ,,Zuid-Afrika is geen normaal lid van de internationale gemeenschap", aldus de Tanzaniaanse president. ,,Het is het enige land ter wereld, waar het ras bepalend is voor de toekomst van de mens. Wij zouden de internationale gemeenschap graag een totale politieke en economische isolering van Zuid-Afrika laten accepteren — en dat heb ik ook aan minister Van der Stoel gezegd".

De president stelde vast, dat er binnen de OAE verschil van mening bestaat over de kwestie-Angola. Hij hoopte echter, dat men het er tenminste over eens zou kunnen worden, dat iedereen vrede wil in Angola en dat de buitenwereld ervan weerhouden moet worden wapens te leveren en zich in de burgeroorlog te mengen. In dat geval zou het ,,mogelijk, zelfs wenselijk" voor de OAE zijn om de Veiligheidsraad te verzoeken het gemeenschappelijke standpunt van de OAE te ondersteunen.

Nyerere gaf de olielanden groot gelijk, dat zij de olieprijzen hebben verhoogd. Deze landen hebben volgens de Tanzaniaanse president hun grondstof steeds extreem goedkoop verkocht en zijn eeuwenlang uitgebuit. Verder vond hij, dat de olielanden nu tenminste de kans hebben om tot een evenwichtige relatie met de rijke landen te komen.

,,Maar wat goed is voor hun is ongelukkig voor ons, al kunnen wij niet verwachten, dat zij de olieprijs voor Tanzania verlagen", zo voegde hij er aan toe. De president stelde: ,,Als Tanzania olie zou hebben, zouden wij de prijs ook niet verlagen". (ANP, *NRC/H'blad*)

V.l.n.r. minister Van der Stoel, president Nyerere en vice-premier Van Agt.

JOEGOSLAVISCHE MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN MILOS MINIC BEZOEKT NEDERLAND

De Joegoslavische minister van buitenlandse zaken, Milos Minic, heeft op 3 en 4 dec. 1975 een officieel bezoek aan Nederland gebracht. Hij heeft besprekingen gevoerd met zijn Nederlandse ambtgenoot Van der Stoel en hij heeft ontmoetingen gehad met premier Den Uyl en minister Pronk van ontwikkelingssamenwerking. Hij is door koningin Juliana in audiëntie ontvangen.

Uit het gemeenschappelijke communiqué, dat aan het slot van het bezoek uitgegeven is, bleek, dat de ministers Minic en Van der Stoel belang hechten aan regelmatige contacten op alle terreinen van wederzijds belang.

Van Joegoslavische zijde is ,,met voldoening de actieve en positieve deelname van Nederland onderstreept op het terrein van de verwezenlijking van het Tweede Ontwikkelingsdecennium, welke opnieuw het begrip van Nederland bevestigt voor de problemen van vitaal belang voor de ontwikkelingslanden", aldus het communiqué'.

Minister Minic heeft zijn Nederlandse gastheer op de hoogte gebracht van de stand van de betrekkingen tussen Joego-Slavië en de EG. Beide ministers zijn overeengekomen, dat zij zich zullen inspan-

nen om de meest gunstige voorwaarden te scheppen voor de samenwerking tussen Joego-Slavië en de EG *(ANP)*

MINISTER VAN DER STOEL BEZOEKT DE NEDERLANDSE ANTILLEN *EN* VENEZUELA

Minister Van der Stoel van buitenlandse zaken heeft op 10 en 11 jan een bezoek gebracht aan de Nederlandse Antillen Aansluitend bezocht minister Van der Stoel van 11-14 jan Venezuela

Op Curaçao voerde minister Van der Stoel besprekingen met premier Juancho Evertsz en leden van diens kabinet De Nederlandse minister verklaarde met nadruk. dat deze besprekingen geen betrekking hadden op een eventuele herziening van het Koninkrijksstatuut, aangezien dat een zaak is voor minister De Gaay Fortman. Aan de orde waren de betrekkingen tussen de Nederlandse Antillen en de buurstaten, i h b Venezuela

Besproken zijn de kwesties van de afbakening van het continentale plat tussen de Antillen — vooral Aruba, dat het dichtst bij Venezuela ligt — en Venezuela en van het luchtverkeer tussen Nederland, de Antillen en Venezuela, i h.b de rechten van de Antilliaanse luchtvaartmaatschapplj

Tussen minister Van der Stoel en premier Evertsz is hierover ,,volledige gelijkgezindheid" bereikt

Kort voor zijn vertrek uit Willemstad ontving minister Van der Stoel een delegatie van het bestuurscollege van Aruba, dat, volledig bestaat uit leden van de Arubaanse meerderheidspartij MEP. Deze partij streeft naar volledige soevereiniteit voor Aruba.

In wat niet anders kan worden beschouwd dan als een afwijzing van dit streven verklaarde de Nederlandse minister te hopen, dat ,,de Antillen en alle partijen op de Antillen het probleem van de toekomstige staatkundige structuur in alle rust en zelfbeheersing zullen bespreken en, naar ik hoop, ook met realiteitszin, waarmee ik bedoel nauwgezet onderzoek naar wat mogelijk en niet mogelijk is, wat praktisch verwezenlijkbaar en wat praktisch niet te verwezenlijken is, en uiteraard met inachtneming van de geldende constitutionele regels. Als de Antillen erin slagen over het probleem van de toekomstige staatkundige structuur tot een harmonisch standpunt te komen, dan maakt dit het Nederland alleen maar gemakkelijker de taak te vervullen, die het graag vervult, nl. de Antillen zoveel mogelijk te helpen in het verzekeren van toekomstige welvaart en zelfstandigheid".

Over de afbakening van het continentale plat tussen Venezuela en de Antillen kan het volgende worden gezegd:

Reeds in 1957 heeft Venezuela de twaalfmijlsgrens aangenomen, terwijl Nederland zich altijd aan at driemijlsgrens heeft gehouden Rij Aruba overlappen deze grenzen elkaar hetgeen wegens de bodemschatten — vooral olie — voor de nodige verwikkelingen zorgt

In sept 1975 is hierover in Willemstad voor de eerste maal vergaderd — de besprekingen begonnen op 23 sept De sfeer bij deze besprekingen was volgens regeringskringen in Den Raag bijzonder plezierig en tegemoetkomend

Als leider van de Koninkrijksdelegatie trad op de Antilliaanse vice-premier en minister van justitie E J Vos Men hoopte op een toezegging van Caracas om in jan of febr van dit jaar de besprekingen voort te zetten

Bij het zoeken naar redelijke grenslijnen tussen Venezuela en de Antillen vormt Columbia een complicerende factor Om tegenover dit buurland geen precedent te scheppen — ook hier spelen oliebronnen een rol — weigert Venezuela de meest voor de hand liggende methode van grensbepaling te accepteren. de aequidistantielijn — het zodanig trekken van de grenslijn, dat elk punt van deze lijn op even grote afstand van de beide kusten ligt

Het zoeken is nu naar regels uit de zeerechtconferenties, waarvan de toepassing geen van beide partijen veel schade kan berokkenen

In Venezuela heeft minister Van der Stoel besprekingen gevoerd met zijn ambtgenoot Ramon Escovar Salom en president Carlos Andres Peres.

Minister Van der Stoel concludeerde uit deze gesprekken, dat de besprekingen over de grensafbakening tussen Venezuela en de Antillen spoedig zullen worden hervat. Nederland en Venezuela zijn vastbesloten dit geschil ,, in de zeer nabije toekomst" op te lossen.

Voor wat betreft het vliegverkeer tussen de Antillen en Venezuela — de Antillen zouden dit willen uitbreiden, zowel wat het aantal vluchten betreft. als het aantal stoelen — zal ook binnenkort een oplossing gevonden worden.

Zijn gesprek met de Venezolaanse minister van buitenlands? zaken heeft minister Van der Stoel gesterkt in zijn opvatting. dat Venezuela er niet aan denkt om op enigerlei wijze de territoriale integriteit van de Nederlandse Antillen ter discussie te stellen of daarop op enigerlei wijze inbreuk te maken. Venezuela respecteert de status van de Nederlandse Antillen en is niet van plan enigerlei rol te spelen om in die situatie verandering te brengen. aldus Van der Stoel.

Behalve over grens- en luchtvaartkwesties heeft minister Van der Stoel in Caracas ook gesproken over de betrekkingen tussen Latijns Amerika en de EG. Minister Salom zei hierover o.m., dat ,,Europa onontbeerlijk is voor het creëren van een evenwicht in de wereld".

De Venezolaanse minister stelde, dat ,,Venezuela en de andere Latijnsamerikaanse landen kijken naar Europa"; voorts sprak hij over de ,,Europese aanwezigheid" in het zuidelijke deel van het Amerikaanse continent. (ANP, *NRC/H'blad)*

PREMIER DEN* UYL BEZOEKT *ZWEDEN

Minister-president Den Uyl heeft van 9-11 jan. een bezoek gebracht aan Zweden.

Het bezoek zou oorspronkelijk in

Premier Den Uyl (l.) met zijn Zweedse collega Palme

dec. vorig jaar hebben plaats gevonden; toen moest het wegens de Molukse gijzelingsacties echter worden uitgesteld. Tijdens een persconferentie op de eerste dag van zijn bezoek heeft premier Den Uyl de mogelijkheid geopperd de Europese ministers van justitie bij elkaar te brengen voor een debat, ten einde te komen tot een gedragscode tegen het internationale terrorisme: ,,Het is naar mijn mening van het grootste belang, wanneer het mogelijk blijkt tot overeenstemming te komen over een gedragscode voor de regeringen. Wat werkelijk frustrerend is, is dat de ene regering in een gegeven situatie zus handelt en een andere regering in een soortgelijke situatie zo", aldus premier Den Uyl.
In Stockholm heeft de Nederlandse minister-president van gedachten gewisseld met zijn Zweedse ambtgenoot Olov Palme.

Den Uyl vertelde, dat hij met Palme gesproken had over de Noord-Zuidconferentie in Parijs (pag 20/1 e v), de gebeurtenissen in het zuidelijk deel van Afrika (pag 44/2 e v) en in Zuid-Europa, de omstreden resolutie van de Algemene Vergadering van de VN, waarin het zionisme en racisme identiek worden verklaard, vraagstukken aangaande ontwikkelingshulp en tenslotte recente ontwikkelingen binnen de EG, waarbij aandacht gegeven werd aan het rapport-Tindemans over het toekomstperspectief voor de Europese integratie (pag 38/1 e v j

Minister-president Den Uyl heeft ook gesprekken gehad met de Zweedse ministers van arbeid en van financiën, Ingemund Bengtsson en Gunnar Straeng. Daarbij kwamen aan de orde de problematiek rond de werkloosheid en het economische beleid van de Zweedse regering.

Een Nederlandse woordvoerder noemde deze besprekingen buitengewoon vruchtbaar Veel tijd werd besteed aan het probleem van de werklozen beneden de 25 Jaar en de Zweedse politiek van gedeeltelijke of gehele vergoeding van de lonen van jonge mensen, werkzaam in bepaalde sectoren van de industrie
Premier Den Uyl toonde veel belangstelling voor de in Zweden gevolgde methoden voor de herscholing van arbeiders, die werkzaam zijn geweest in de nu kwijnende bouwindustrie.
Een ander onderwerp, dat aan de orde kwam, was de werking van de door de Zweedse regering gestichte investeringsfondsen, waarin een deel van de door de onderneming gemaakte winsten vloeit
De Nederlandse woordvoerder zei, dat uit het overleg ,,heel wat nieuwe gezichtspunten" naar voren zijn gekomen, die voor een groot deel van speciaal belang zijn voor het Nederlandse ministerie van sociale zaken (ANP, AP, Reuter)

ALGEMENE LEDENVERGADERING D'66 BESLUIT PARTIJ TE DOEN VOORTBESTAAN

Op 29 nov. 1975 heeft D'66 in Leiden zijn algemene ledenvergadering gehouden. De vergadering besloot met overgrote meerderheid van stemmen alle mogelijkheden open te houden voor zelfstandige deelneming aan de eerstvolgende TK-verkiezingen.
De herkozen partijvoorzitter Ten Brink constateerde in zijn slotwoord: ,,Een merkwaardige gelijkgerichtheid heeft dit congres gedemonsteerd. Er was een groot enthousiasme en we zijn met beide benen op de grond blijven staan".
Over de verdere toekomst van D'66 zal volgens het congres besloten moeten worden in het najaar van 1976, nadat er eerst een gesprek plaats gevonden zal hebben met het Demccratisch Actie Centrum (DAC) (zie voor het DAC pag. 758/2 - '75).

Het congres begon zijn besprekingen over het al dan niet voortbestaan van de partij. terwijl er drie resoluties op tafel lagen: de eerste van het hoofdbestuur om nog een jaar te wachten met het beslissen over de toekomst; de tweede van oud-staatssecretaris Glastra van Loon om nu reeds al het mogelijke te doen, zodat deelname aan de TK-verkiezingen mogelijk wordt: en de derde van de groep rond het TK-lid Nypels om thans te beginnen met gesprekken over samenwerking met verwante groeperingen, zoals het DAC, en in het komende voorjaar te beslissen over het zelfstandig voortbestaan.
In zijn openingsrede zei voorzitter Ten Brink o.m.: ,,De depressie is opgeklaard, in maart jl. werd nog een snelle opheffing van de partij bepleit, maar in de drie resoluties komt het woord opheffing niet meer voor". De partijvoorzitter vond, dat van het congres een nieuwe impuls moest uitgaan.
Ten Brink wees de motie-Nypels van de hand: ,,wij geloven niet in het nut van een onderzoek naar mogelijke samenwerking met andere, verwante groeperingen", maar een gesprek met het DAC zonder voorwaarden, een politiek-zakelijk gesprek over standpunten en doelstellingen, leek hem wel mogelijk.
De resolutie-Glastra van Loon ontmoette bij Ten Brink het bezwaar, dat de oud-staatssecretaris te hard van stapel liep. Het congres moet eerst afstand nemen van het congres van sept. 1974 (pag. 678/1 e.v. - 1974). ,,Aan de negatieve uitspraken van toen zit het bestuur nog steeds gebakken', aldus Ten Brink.
In de toelichting op zijn resolutie bepleitte Nypels het gesprek met het DAC: ,,In het DAC zitten mensen van D'66, oud-leden van deze partij en leden van de liberaal-democratische partij (LDP), PvdA en PPR. Wij zochten elkaar op, omdat in D'66 alle kanalen verstopt waren. Het DAC ontplooide reeds activiteiten en het blijkt, dat zijn program- en beginselverklaringen voor D'66 zonder moeite aanvaardbaar zijn". Nypels zei in het DAC mensen gevonden te hebben, met wie goed gewerkt kon worden. ,,Daarom mogen wij niet gescheiden optrekken". Maar nadat hij van partijvoorzitter Ten Brink de toezegging gekregen had, dat er in ieder geval met het DAC gesproken zou worden — zij het zonder voorwaarden — trok Nypels zijn resolutie in.
Oud-staatssecretaris Glastra van Loon wees in zijn toelichting het congres erop, dat een mens eerst zelf moet kunnen loper?. voor hij met anderen kan meegaan Hij bestreed, dat zijn resolutie in tijd vooruit liep op die van het hoofdbestuur.
,,Onze klokken lopen op de seconde gelijk, maar de klok van het hoofdbestuur tikt iets zachter." Gelet op deze uitspraak en met het oog op de mededeling van Glastra van Loon, dat er een programcommissie zal komen en dat de basis betrokken zal worden bij het gesprek over de koers. trok Ten Brink de hoofdbestuursresolutie in.
De resolutie-Glastra van Loon werd aanvaard met drie stemmen tegen en zeven blanco.
Fractievoorzitter Terlouw stelde in zijn toespraak, dat, indien tot doorgaan besloten zou worden, niet opnieuw een regeerakkoord met PvdA en PPR afgesloten zou moeten worden.
Ook Ten Brink bepleitte een losser verband met deze twee partijen: ,,Wij hadden verwacht, dat de drie partijen op den duur naar elkaar toe zouden groeien. Alhoewel de samenwerking goed is geweest, zijn wij niet naar elkaar toegegroeid. De scheidslijnen, die er altijd geweest zijn, zijn door de praktijk van de samenwerking steeds duidelijker geworden. PvdA en PPR blijven weliswaar de eerst-aangewezen partners voor het samen uitvoeren van het beleid, dat wij straks willen gaan voeren, maar wij kennen de verschillen beter en daarmee moeten D'66, PvdA en PPR rekening houden", aldus Ten Brink.
Het congres herkoos Ten Brink tot voorzitter met 155 van 189 uitgebrachte stemmen. Glastra van Loon werd tot vicevoorzitter gekozen met 180 van 193 uitgebrachte stemmen. Hij is als zodanig opvolger van mevr. Ruby van der Scheer. (ANP)

(Vor. ber. pag. 678/1 e.v. - 1974)

BELGIË

STORMSCHADE

In de avond van 3 januari en in de daarop volgende nacht heeft een zware storm, die gepaard ging met een abnormaal hoge tij, enkele dijken ten zuiden van Antwerpen en in de provincie Oost-Vlaanderen doen bezwijken. Er werden brede bressen geslagen, vooral in de Scheldedijk bij Moerzeke, en in een dijk bij Ruisbroek langs de Vliet, een zijrivier van de Rupel. Ongeveer 2000 ha poldergrond overstroomden. De gemeente Ruisbroek werd zwaar getroffen; 800 van de 1.300 woningen werden beschadigd en de meeste inwoners werden geëvacueerd. Er werd ook heel wat schade aangericht aan de land- en tuinbouw.
De volgende dagen kwam bij de bevolking scherpe kritiek los op de organisatie van de hulpactie en het

dichten van de bressen Toen de koning op 6 jan het overstroomde gebied bezocht werd hij door een opgewonden menigte omringd, die haar beklag deed over het optreden van de overheid Op 7 jan werden staatssecretaris Poma (leefmilieu) en de gouverneur van Oost-Vlaanderen, R de Kinder, tijdens een boottochtje nabij Moerzeke door woedende slachtoffers met stenen bekogeld Op 9 jan keerde koning Boudewijn naar het overstromingsgebied terug

Intussen was het op 7 jan. tot enig bekvechten gekomen tussen minister Vanden Boeynants (defensie) die in de Kamer betreurde. dat men het leger laattijdig ter hulp had geroepen, en de Antwerpse provinciegouverneur, A. Kinsbergen, die dat tegensprak.

Op 8 jan. keurde de Kamer eenparig een resolutie goed, waarin de regering verzocht werd de schade volledig te vergoeden, een rampenfonds op te richten en de verbetering van de dijken in studie te nemen.

Terwijl de bressen gedicht werden en de bevolking geleidelijk in het opnieuw droog gekomen gebied terugkeerde, interpelleerden op 14 jan. kamerleden van het getroffen land de regering over de oorzaken van het onheil, de organisatie van de hulpactie en het dijkenbeleid.

Nelly Maes (VU), H. Andriaensens (BSP), V. F. Verberckmoes (PVV), J. Lenssens (CVP), G. Boeykens (BSP), G. Verhaegen (CVP) e.a. waren het erover eens, dat de dijken gebrekkig onderhouden worden, ook reeds omdat de kredieten voor openbare werken bij voorrang naar de bouw van autowegen gaan, en dat nagelaten werd de dijken te verhogen, toen de afsluiting van de Nederlandse zeegaten dat noodzakelijk ging maken.

Er werd ook geprotesteerd tegen de verklaring van minister Defraigne (openbare werken) aan Le Soir (13 januari) dat een eventuele kredietvermeerdering voor het dijkenherstel ten laste zou komen van de ,,Vlaamse begrotingen" en niet mocht gebeuren ten nadele van werken in Wallonië.

Inmiddels had de regering reeds beslist een voorlopig bedrag van 100 mln fr ter beschikking te stellen voor het lenigen van de ergste nood. Ook werd aangekondigd dat do schade volledig zou worden vergoed en dat een Rampenfonds zou worden opgericht dat zou werken, zoals bepaald is in de wet op de oorlogsschade

COLLOQUIUM OVER STAATSHERVORMING

Op iniliatief van minister Vandekerckhove (hervorming der instellingen) had op 10 jan. in de Antwerpse universiteit een colloquium over de staatshervorming plaats. De vier hoogleraren in staatsrecht van de Vlaamse universiteiten, J. de Meyer (Leuven), A. Msst (Gent), K. Rimanque (Antwerpen) en P, Vermeulen (Brussel) hadden vooraf een uitgebreid pre-advies opgesteld; de vier teksten waren verschenen in een speciaal nummer van het Tijdschrift voor *Bestuurswetenschappen* en *Publiekrecht* en vormden, op het colloquium, de basis van een bespreking door een panel, gevormd door VU-kamerlid Fr. Baert, prof. G. Baeteman (Brussel), prof. W. Calewaert (Gent), socialistische senator, prof. R. Derine (UFSIA), CVP-wethouder van Antwerpen, minister van state en gewezen CVP-voorzitter R. Houben, prof. R. Senelle (Gent), prof. H. Van Impe (Brussel) en prof. J. van Rompaey (Leuven).

Het colloquium werd voorgezeten door prof. J. Mertens de Wilmars, rechter aan het Europees Hof te Luxemburg, die in zijn besluiten o.m. betoonde dat blijkbaar een algemeen, maar toch niet unaniem, verlangen bestaat naar een nieuwe grondwetsherziening, waarbij men Vlaanderen en Wallonië zou gaan beschouwen als twee gelijkwaardige regio's met daartussen Brussel ,,dat anders dient te zijn". Mertens zei ook verrast te zijn door de ongerustheid, die bij sommige panel-leden tot uiting kwam i.v.m. een mogeiijke dominantie van de vrijzinningen door de katholieken.

In politieke kringen deed men opmerken — aldus de perscommentaren — dat het colloquium een belangwekkende bijdrage is tot de voorbereiding van een nieuw politiek beraad over de staatshervorming.

RIJKSBEGROTING EN PROGRAMMA-*WET IN SENAAT*

Met meerderheid tegen minderheid heeft de Senaat op 30 dec. 1975 de rijksmiddelenbegroting en op 3 januari 1976 het ontwerp van programmawet goedgekeurd, die beide reeds in de Kamer waren aangenomen De regering had zich verzet tegen iedere wijziging van de Kamer-tekst en de meerderheid volgde de richtlijnen van het kabinet, evenwel niet zonder protest dat vooral terwoord werd door oud-minister Ch Hanin (PSC) die up 3 jan in de openbare vergadering van de Senaat verklaarde ,,dat de thans gevolgde werkwijze de democratie uitholt". Indien de ene Kamer een ontwerp, dat door de andere werd goedgekeurd. ongewijzigd moet aannemen, speelt zij slechts de rol van bekrachtigingskamer, zei Hanin nog

BELGISCHE AMBASSADEUR IN ZAIRE

De woordvoerder van het ministerie van buitenlandse zaken te Brussel heeft op 7 jan. medegedeeld dat de regering van Zaire ingestemd heeft met de benoeming van Eugène Rittweger de Moor tot ambassadeur in Kinsjasa.

Rittweger de Moor (55), doctor in de rechien, trad in *1947* in de diplomatie. Hij was achtereenvolgens werkzaam te Athene, Praag, Lima, Boekavoe en Dares-Salaam. Van *1965* tot 1969 was hij ambassadeur in Nairobi en werd dan protocolchef op het ministerie te Brussel. Hij volgt Ch. Kerremans op die, na allerlei moeilijkheden (pag. 467/2-1975), Kinsjasa had verlaten op 8 juli *1975.*

NEDERLANDS-VLAAMS CULTURELE SAMENWERKING

De voorzitter van de Vlaamse cultuurraad. J. Bascour, heeft op 16 dec. 1975 in de openbare vergadering van die raad medegedeeld, dat tussen de Nederlandse Staten-Generaal en de Vlaamse cultuurraad overeenstemming is bereikt over de oprichting van een gemengde permanente contactcommissie ,,voor de bescherming en de uitstraling van de Nederlandse taal en cultuur".

Tot de oprichting werd besloten, nadat delegaties resp. van de cultuurraad en van de Nederlandse Tweede Kamer elkaar herhaaldelijk hadden ontmoet. Van Vlaamse zijde werd de delegatie voorgezeten door Bascour; de Nederlandse delegatie werd geleid door C. A. Kleisterlee.

De commissie zal bestaan uit zeven leden van de cultuurraad en zeven leden van de Staten-Generaal en driemaal per jaar vergaderen, om de beurt te Brussel en in Den Haag.

In de gemeenschappelijke verklaring die door beide delegaties werd opgesteld, en waarvan Bascour voorlezing deed, wordt o.m. gezegd dat voor het taal- en cultuurprobleem een gemeenschappelijke aanpak noodzakelijk is. Verder wordt

verklaard dat de delegaties het ook eens zijn geworden over een voorstel van het Vlaamse BSP-kamerlid B. van Hoorick tot oprichting van een ,,permanent informatiekanaal"; driemaal per zitting zal een bulletin verschijnen met informatie over ontwerpen en voorstellen, nota's, rapporten en andere documenten, die in de cultuurraad en de Staten-Generaal aanhangig zijn.

GRIEKENLAND

PROCES TEGEN ORGANISATOREN STAATSGREEP 1967

Op 28 juli 1975 begon in de Korydallosgevangenis in Piraeus het proces tegen 20 aanstichters van de staatsgreep van 21 april 1967, nadat een hof van beroep op 22 mei formeel 24 personen beschuldigd had van hoogverraad en rebellie.

Aan de formele in staat van beschuldiging stelling was een uitgebreid onderzoek vooraf gegaan (zie ook pag. 149-'75). In totaal werden 145 getuigen gehoord door rechter George Voltis die in november '74 belast was met het onderzoek naar de staatsgreep.

Behalve de 24 beschuldigden, die in de aanklacht werden aangeduid als de belangrijkste samenzweerders bij de coup van 1967, werden op 28 maart nog eens 104 Grieken die onder het kolonelsregime vooraanstaande functies hadden bekleed, wegens medeplichtigheid aan hoogverraad aangeklaagd.

Onder hen bevonden zich de gewezen aartsbisschop van Athene en primaat van Griekenland Hieronymos en oud-ministers en staatssecretarissen uit de militaire regeringen. Dezen gingen tegen de aanklacht in hoger beroep bij het Hooggerechtshof dat op 2 juli 1975 oordeelde dat de staatsgreep van 21 april 1967 een misdaad is geweest die aan één ogenblik was verbonden en niet aan een permanente.

Dat betekende dat de 104 van rechtsvervolging vrijgesteld werden. Deze beslissing van het Hooggerechtshof werd m.n. in oppositionele kringen scherp bekritiseerd.

De 20 tegen wie op 28 juli het proces begon waren:

George Papadopoulos, oud-president van Griekenland; Stylianos Pattakos, vice-premier onder Papadopoulos; Nicolaos Makarezos, vice-premier; Dimitrios Ioannides, hoofd van de militaire politie en mede verantwoordelijk voor de omverwerping van de regering-Papadopoulos in 1973; Ioannis Ladas, hoofd van de militaire politie ten tijde van de coup en bekleder van verschillende ministersfuncties onder het kolonelsregime; Lt.-gen. Gregorios Spandidakis; vice-premier en minister van defensie; Gen. Odysseus Anghelis, vice-president en opperbevelhebber van de strijdkrachten; Gen. George Zoitakis, regent van Griekenland. Geil-maj Michael Roufougalis, hoofd van de centrale inlichtingendienst; Brig.-gen. Antonios Lekkas, hoofd van de operationele staf; Brig.-gen Nikolaos Dertilis, commandant van 52ste brigade ten tijde van de coup; Lt.-kol. Evangelos Tsakas, een kolonel van de Centrale Inlichtingen Dienst ten tijde van de coup; Lt.-gen. Alexandros Hatzipetros, een vroeger hoofd van de Centrale Inlichtingen Dienst en bekleder van verschillende ministersposten onder Papadopoulos; Konstantinos Karydas; Nikolaos Gandonas; Konstantin Papadopoulos; Michael Balopoulos; Dimitrios Stamatelopoulos; George Konstantipoulos; Stefanos Karaberis.

Er waren oorspronkelijk 24 personen in staat van beschuldiging gesteld, maar twee Petros Kotselis en commander Paleologos wisten zich aan arrestatie te onttrekken, het proces tegen Theodoros Theofiloyanakos werd uitgesteld en Konstantinos Aslanides wist naar Italië te ontsnappen waar hij later werd gearresteerd.

Van de 20 werden er 15 beschuldigd te hebben behoord tot de zgn. ,,revolutionaire raad" achter de coup van 1967, die jarenlang zou hebben samengezworen en de coup zou hebben voorbereid. Het waren: Papadopoulos, Pattakos, Makarezos, Ioannides, Ladas, Roufougalis, Lekkas, Hatzipetros, Karydas, Gandonas, Papadopoulos, Balopoulos, Stamatelopoulos, Konstantopoulos en Karaberis.

Zoitakis werd ervan beschuldigd de terugkeer te hebben vertraagd van tanks naar hun basis buiten de hoofdstad na een militaire parade op 25 maart 1967 zodat zij konden worden gebruikt voor de coup en de samenzweerders inlichtingen te hebben verstrekt over de besprekingen van de legerleiding, Dertilis werd ervan beschuldigd zijn troepen te hebben gebruikt om het koninklijk paleis, het hoofdkwartier van de strijdkrachten en enkele ministerier te bezetten, Tsakas werd beschuldigd van medeplichtigheid in de arrestatie van luchtmacht-commandant Spandidakis en Anghelis werd ervan beschuldigd zijn positie op het legerhoofdkwartier te hebben misbruikt om de samenzweerders te helpen de coup uit te voeren.

De voornaamste aangeklaagden: v.l.n.r. eerste rij: Spandidakis, Makarezos, Papadopoulos en Pattakos. Tweede rij: Ladas, Konstantipoulos, Anghelis en Zoitakis.

Bij het begin van het proces verklaarden alle aangeklaagden „niet schuldig' te zijn
Papadopoulos zei in een verklaring tot het hof dat hij de leider van een revolutie was geweest en dat alle anderen hem slechts gehoorzaamd hadden Hij alleen droeg de verantwoordelijkheid, zo zei hij.

Een groot aantal vooraanstaande politici en militairen werd gehoord als getuigen, zoals Panayotis Kanellopoulos, premier tydens de coup en de tegenwoordige leiders van de twee belangrijkste oppositiepartijen George Mavros en Andreas Papandreou
Uit hun verklaringen en uit die van vele anderen kwam hei, beeld naar voren van een goed voorbereide samenzwering binnen de strijdkrachten
Daaruit bleek dat er binnen de Griekse strijdkrachten geheime genootschappen bestonden, waarvan de belangrijkste dc uiterst rechtse Heilige Bond van Griekse Officieren (IDEA) was, gevormd tijdens WOII en waarvan Papadopoulos aanvankelijk lid was Een aantal van de aangeklaagden o a Makarezos, Ioannides, Ladas en Spandidakis bleken ook in '51 al te hebben deelgenomen aan pogingen tot een militaire coup, waarvan de bijzonderheden tot nog toe niet waren onthuld, omdat dat indertijd geacht werd in te gaan tegen het nationaal belang.
Een poging van de regering ondernomen in '57-'58 om een onderzoek in te stellen naar de geheime genootschappen binnen de strijdkrachten was, volgens vele getuigen op niets uitgelopen wegens tegenwerking van ,,het paleis en buitenlandse belangen" die dit niet in het belang van de NAVO en het aanzien van het Griekse leger achtten. De toenmalige chef generale staf, gen. Nikolopoulos die het onderzoek had moeten uitvoeren werd vroegtijdig gepensioneerd en de gen. Anghelis en Makarezos werden naar hoge functies gepromoveerd.

Volgens getuigen was Papadopoulos de man achter het zgn Pericles-plan geweest, dat voorzag in interventies in de verkiezingsstrijd in '61 waar de Nationale Radicale Unie van Karamanlis een grote overwinning behaalde op de partij van George Papandreou. de Unie van het Centrum
Na de verkiezingsoverwinning van deze partij in '64 werden pogingen ondernomen de invloed van de rechtse officieren te verminderen maar dit bleek weinig succes te hebben. Dezen bieven actief o.a. duo: het verspreiden van valse berichten over de activiteiten van linkse groeperingen, door het organiseren van sabotage-incidenten, die dan aan de activiteiten van de commiinisten werden toegeschreven, waard-oor een aantal bekwame officieren werd ontslagen en door het activeren van verschillende klandestiene organisaties, waardoor een klimaat van onrust ontstond, zoals de moord op de linkse afgevaardigde Gregorios Larnbrakis.
Volgens verschilleride getuigen liepen pogingen om de invloed van de rechtse officieren terug te brengen steeds op niets uil, o.a. door tegenwerking van het paleis.
Het ontslag van de regering-Papandreou in juli 1965 was een rechtstreeks gevolg van een conflict tussen de premier en de royalistische minister van defensie Petros Garoufalias, die weigerde een onderzoek in te stellen naar een beweerd plan tot een staatsgreep.
Volgens de getuigen had de legerleiding daarna besloten dat een coup noodzakelijk was om eventuele ongewenste resultaten van de uitgeschreven verkiezingen te neutraliseren.
Volgens de getuigen was koning Konstantijn aanvankelijk akkoord gegaan met de coup omdat de legerleiding had verklaard tussenbeide te zijn gekomen om de koning te beschermen tegen een communistische staatsgreep.
Volgens een aantal getuigen waren er buitenlandse belangen betrokken bij de staatsgreep en de rechtbank gaf daarop opdracht tot een afzonderlijk gerechtelijk onderzoek naar de beweerde betrokkenheid van de VS.
Volgens Andreas Papandreou was de CIA ten nauwste betrokken bij de voorbereiding van de coup, omdat deze vreesde dat na een verkiezingsover inning van de Unie van het Centrum de aanvoerwegen naar het Midden-Oosten niet meer gegarandeerd zouden zijn.
De voornaamste aangeklaagden weigerden overigen te antwoorden op vragen van de rechters. Papadopoulos verklaarde dat hij er de voorkeur aan gaf zijn daden te laten beoordelen door ,,de geschiedenis en het Griekse volk". Hij nam, eveiials de anderen, de volledige verantwoordelijkheid op zich.
De overigen beperkten zich ertoe te verklaren, dat zij ,,altijd hun plicht als officier" hadden gedaan.

(vervolg volgende aflevering)

SOWJET-UNIE

BUITENLANDSE HANDEL IN 1974

De omvang van de buitenlandse handel van de SU in 1974 is gegroeid tot 39,6 mrd roebel, tegenover 31,3 mrd roebel in 1973. Het aandeel van de uitvoer hierin bedroeg 20.760 mln roebel; dat van de invoer was 18.840 mln roebel.
Aan het *NRC/H'blad* van 3 sept 1975 ontlenen wij de volgende analyse van de structuur van de buitenlandse handel van de SU, gemaakt door prof. Alec Cole, die verbonden is aan het instituut voor internationale economie van de universiteit van Glasgow.

Voor de handel van de SU, vooral die met de Westerse geïndustrialiseerde landen was 1974 een voortreffelijk jaar. De omzet nam een hoge vlucht, en de uitvoer steeg sneller dan de invoer Het is nog slechts drie jaar geleden, dat de SU een zware dobber had om op te boksen tegen een fors deficit in zijn handel met de Westerse wereld Zo ging in 1972 de import uit ,.ontwikkelde kapitalistische landen' de export te boven met 760 miljoen roebel (In de buitenlandse handel staat de roebel ongeveer op 1.30 dollar)
In 1974 werd dit een overschot van 111 miljoen roebel In hetzelfde jaar liep de waarde van de Sowjetexport naar Westerse landen op met meer dan 66%. Uit onvolledig bewijsmateriaal zou men niettemin kunnen opmaken, dat de exportprijzen van de SU naar het Westen in 1974 sterk stegen, zoals dat ook in 1973 het geval was, terwijl de importprijzen (voornamelijk voor machines) uit het Westen met aanzienlijk kleinere percentages omhoog gingen De SU moest meer betalen voor staal (evenals voor vele produkten, die uit de landen van de Derde wereld werden ingevoerd)
Olie en in mindere mate hout veroorzaakten een ingrijpende verandering in de positie van de SU De omvang van de Russische olie-export nam in 1974 niet ongeveer 4% af Als gevolg van de toename in verkoop aan verbonden Comeconlanden werd de kwantiteitsdaling naar het geindustrialiseerde Westen naar verhouding groter Men mag aannemen, dat dir laatste te wijten was aan een ontbreken %anvoldoende voorraden de olieproduktie bleef beneden het beoogde peil, de SU verminderde de olie-aankopen uit Irak en bracht die uit Libië zelfs tot nihil terug, terwijl de leveringsverplichtingen ten opzichte van de bondgenoten stringent waren
De prijsverhoging was evenwel zo groot, dat de exportwaarde opzienbarend steeg Om een voorbeeld te noemen. qua tonnage zakte de olieverkoop aan Finland met bijna 10% maar in waarde nam die toe met haast 280%
De SU leverde zijn bondgenoten olie tegen veel lagere prijzen zo bedroeg de gemiddelde prijs per ton naar West-Duitsland 65 roebel en naar Oost-Duitsland onder de 21 roebel In 1975 werd een begin gemaakt dit verschil in etappes recht te trekken, een maatregel, die binnen de Comecon tot aanzienlijke aanpassingsproblemen zal leiden
Met andere exportgoederen boekte de SU aardig vooruitgang Een iets geringere hoeveelheid hout en houtprodukten

bracht 40 % meer op. Een veelzeggende groei in de verkoop van aardgas (o a aan West-Duitsland en Italie) wijst op een voortgaan in deze richting

Zowel in export als in import was er een flinke stijging van ,,plastics en materialen voor de fabricage ervan". Voor het overige waren er geen opzienbarende veranderingen in het exportpatroon

Wat de invoer aangaat moet men de aandacht vestigen op de zeer grote toename van machinerieen voor de autoproduktia (met West-Duitsland voorop) en voor de mijnbouw Voorts schepen, staalplaten, lood, verfstoffen, koffie, cacao, wijn en (vooral) vlees, waaraan in de SU een tekort bestaat, o a uit Frankrijk, Argentinie en Hongarije Na de recordoogst van 1973 zakte de graanimport in 1974 sterk (zoals bekend is die echter in 1975 weer danig omhoog gegaan) export el1 import van graan waren met iets meer dan zeven miljoen ton bijna precies in evenwicht.

Wanneer we de handel per land onder de loep nemen, dan is in 1974 de zeer grote uitbreiding van de Sowjethandel met de meeste Westeuropese landen en met Japan het meest saillant West-Duitsland staat hierbij aan de spits: over het jaar genomen ging zowel import als export meer dan 80% omhoog Olie maakt nu meer dan tweederde van de Russische verkopen aan West-Duitsland uit; Sowjetaankopen omvatten een grote verscheidenheid aan machines, werktuigen, pijpleidingen en andere staalproaukten

De toename van de handel met Joego-Slavie, Finland, Oostenrijk, België en Italie valt eveneens in de orde van 80% In al deze gevallen was de verhoging van de olieprijs oorzaak van de enorme stijging in de geldwaarde van de export, zodat de SU de omvang van zijn aankopen zeer aanzienlijk kon uitbreiden, hetgeen een aangename situatie was voor de Sowjet-plan-economen, die ook nog profiteerden van Je hoge goudprijs

Terwijl de export naar Japan niet ,slechts' 45% steeg namen de Sowjetaankopen in Japan in 1974 toe met een fenomenaal percentage van 108 De invoer van pletterijprodukten maar ook van stalen buizen en chemicalien ging het meest omhoog

De tabel werpt een interressant licht op de transportproblemen Grote aantallen schepen en goederentreinen gaan blijkbaar leeg terug omdat de export van de SU de import verre overtreft Het zeer lage peil van het wegvervoer is eveneens opmerkelijk

Bruto tonnage transport van buitenlandse handel

	Export		Import	
	1973	1974	1973	1974
Totaal	246 712	264 090	64 054	49 781
Spoorwegen	77 576	81 727	17 456	17 103
Zee	112 620	118 206	36 928	22 046
Binnenvaart	10 618	11 473	1117	1 604
Vrachtwagen	196	250	117	137
Pijpleiding	45 699	52 437	8 427	8 879
Lucht	3	3	9	12

Britse verkopen aan Rusland liepen iets op, maar het totaal van de Sowjetaankopen van Britse machines en gereedschappen zakte, het vormde nauwelijks een tiende van soortgelijke aankopenin West-Duitsland en bewoog zich zelfs flink beneden d~ invoer uit landen als Zwitserland, Joego-Slavië en Oostenrijk

Noordamerikaanse en Canadese verkopen aan de SU daalden scherp door besnoeiing in de graanaankopen In de export van Amerikaanse machinerieën was vorig jaar geen opvallende toename Het gros van de Sowjetexport naar de Verenigde Staten bestond uit goederen, die niet in de statistieken werden gespecificeerd Men zou kunnen veronderstellen, dat olie daar één van is en dat de betrekkingen met Arabische olieproducenten de reden van de geheimhouding is De handel met de Comeconlanden breidde zich uit, opmerkelijke wijzigingen in het gebruikelijke patroon waren er echter niet.

Het Sowjetsurplus ten opzichte van (oftewel hulp aan) Cuba schijnt te zijn afgenomen, met als voornaamste reden een aanzienlijke prijsstijging — meer dan 50% — van suiker, terwijl de Sowjetprijzen (waaronder die van olie) praktisch onveranderd bleven, zodat de hulp in een andere vorm werd gegoten.

De handel met China bleef kwijnend.

De handel met de ontwikkelingslanden toont betrekkelijk weinig veranderingen, al moeten we wel aantekenen, dat de import uit Egypte enorm toenam en dat er nauwere handelsbetrekkingen met Afghanistan en Nigeria werden aangeknoopt. Een bijzonder grote aanwas van Sowjetexport naar Brazilië was volledig toe te schrijven aan olieverkopen. De Russische uitvoer naar Iran werd bijna verdubbeld, maar de handel met India schommelde niet veel boven het peil van het jaar daarvoor Al namen de olie-aankopen uit Irak af, toch was de importwaarde door de prijsstijging nog steeds flink boven het cijfer van 1973

Te oordelen naar de gepubliceerde waarde- en omvangscijfers berekende de Sowjet-Unie de hogere ,,wereld"-olieprijren aan alle niet-communistische ontwikkelingslanden, hoe arm die ook waren en hoe vriendschappelijk de betrekkingen (met India en Bangladesh bijv) Op deze regel waren echter twee uitzonderingen Afghanistan en de Republiek Somalia, hetgeen een afspiegeling van politieke ,,voorkeur" zou kunnen zijn

Het gepubliceerde exporttotaal naar alle ontwikkelingslanden (3.388,7 mln roebel) was evenals de voorgaande jaren aanzienlijk hoger dan het bedrag waarop men komt als men de cijfers van alle vermelde landen optelt, nl 1.857,6

Men kan slechts gissen naar de bestemming en de goederensamenstelling van de ,,ontbrekende" 1,531 mln roebel; 2 mrd dollar is geen kleinigheid. Wat de import betreft doet een dergelijk verschil zich niet voor.

Bij een samenvatting van de stand van zaken in 1974 moet men opnieuw de nadruk leggen op de steeds belangrijkere rol, die olie gaat spelen in de Sowjet-export, vooral naar het Westen; 21% van de totale uitvoerwaarde van de SU naar alle plaatsen van bestemming bestond uit olie en olieprodukten.

Voor het niet-comunistische gedeelte van Europa ligt het cijfer dicht bij de 50%. De grotere Westeuropese afhankelijkheid van Russische olie weegt op tegen de hoge inate van afhankelijkheid van buitenlandse deviezeninkomsten op olie-export van de Sowjet-Unie.

Het aandeel van de Oost-Westhandel is gestegen, zodat het aandeel van de interne handel tussen de Comeconlanden zowel in 1973 als in 1974 in het totaal van de Sowjethandel moet zijn gedaald. Dit is evenwel voornamelijk te wijten aan het feit, dat handel binnen de Comecon nog steeds in belangrijke mate wordt gedreren tegen prijzen van vóór 1973. Die worden echter naar boven rechtgetrokken. Is deze procedure eenmaal achter de rug dan zal de waarde van de roebel in de handel met de Comeconlanden flink oplopen en de handelsvoorwaarden van de SU ten opzichte van het merendeel van zijn bondgenoten zullen aanzienlijk gunstiger worden; een stand van zaken die stellig problemen zal opleveren in Oost-Berlijn, Boedapest en in het bijzonder Praag. Hun exportverplichtingen aan de SU zullen omhoog worden geschroefd. terwijl hun handelsvoorwaarden achterop zullen raken. Polen is er veel beter aan toe, omdat de kolenexport naar de SU wel begunstigd wordt door de prijsaanpassing (in 1974 werden Poolse kolen goedkoper aan de SU verkocht dan aan het Westen, terwijl Polen de goedkopere Sowjet-olie kocht).

De zeer aanzienlijke verbetering in de betalingspositie met Westerse ,,kapitalistische" landen is uiteraard zowel politiek als economisch van belang. De noodzaak tot onderhandelen over langlopende kredieten is absoluut niet zo dwingend meer als twee of drie jaar geleden, zodat de uitwerking van politieke druk, die aan het verlenen van dergelijke kredieten werd gekoppeld, dan ook navenant is afgenomen.

Het jaar 1975 zal evenwel veel minder gunstig uitvallen. Meevallers als prijsstijgingen zijn niet meer te verwachten en verhogingen van de graanimport zullen opnieuw leiden tot een groot handelstekort met Westerse landen, vooral wanneer de stijgende tendens in de invoer van kapitaalgoederen aanhoudt. (NRC/H"blad, The Financial Times)

(Vor. ber. pag. 584/2 e.v. - 1974)

JUBILEUM ACADEMIE VAN WETENSCHAPPEN HERDACHT

Met anderhalf jaar vertraging is van 6-10 okt. 1975 het 250-jarige bestaan van de Academie van wetenschappen van de SU herdacht. (Zie voor de redenen van het uitstel pag. 554/3 e.v.-1975).

De Academie is in febr. 1724 door tsaar Peter de Grote gesticht.

Hoogtepunt van de herdenking was de plechtige zitting van 7 okt., waarop door o.m. partijleider Brezjnew het woord gevoerd werd.

Uit de rede van Brezjnew werd afgeleid. dat de partij er naar streeft een grotere greep op de Academie te krijgen. Hij zei o.m.: ,,Wij hebben niet de bedoeling u de details van de wetenschappelijke thema's, de wegen en de methoden van het onderzoek te dicteren. Dat is zaak van de geleerden zelf. Maar voor wat betreft de wezenlijke richting van de ontwikkelingen van de wetenschap, voor wat betreft de belangrijkste taken, die door de realiteiten noodzakelijk geworden zijn, moeten wij samen de beslissingen nemen." (Le Monde)

(Vor. ber. pag. 554/3 e.v. - 1974)

OAE

CONFERENTIES 1973-75

Sinds de Organisatie van Afrikaanse Eenheid van 27 t/m 29 mei 1973 in de Ethiopische hoofdstad Addis Abeba haar tiende topconferentie hield (pag. 363 e.v.-'73) zijn door deze organisatie de volgende conferenties belegd: 8ste buitengewone ministerraad (19-21 nov. 1973), 22ste zitting ministerraad (1-4 april 1974), 23ste zitting ministerraad (6-12 juni 1974), 11de topconferentie (12-16 juni 1974), 24ste zitting ministerraad (13-21 febr. 1975), 9de buitengewone ministerraad (7-11 april 1975), 25ste zitting ministerraad (18-27 juli 1975) en 12de topconferentie (28 juli-1 aug. 1975).

Details van deze bijeenkomsten met dc er genomen besluiten volgen hieronder.

8ste buitengewone ministerraad

Deze te Addis Abeba gehouden zitting vond plaats op initiatief van Algerije, dat met steun van Tanzania, Zaïre en Zambia als voornaamste agendapunt voorstelde het ,,overwegen van de huidige situatie in het Midden-Oosten in het bijzonder m.b.t. haar effecten in Afrika". Bij het begin van de zitting werd Guinee-Bissau als 42ste lid tot de OAE toegelaten. De zitting werd niet bijgewoond door Malawi, dat met Lesotho, Swaziland en Mauritius als enige lidstaten nog diplomatieke betrekkingen met Israël onderhield.

De ministers bespraken een programma van 5 punten, waarin o.a. plannen waren opgenomen voor het instellen van een ministerscomité om de toepassing van het oliewapen in zuidelijk Afrika na te gaan. Het ontwerp-programma moest de Afrikaanse steun aan de Arabieren in het Midden-Oosten-conflict koppelen aan stappen ter beëindiging van de buitenlandse overheersing in Afrika.

Op 21 nov. i973 werd een resolutie aanvaard, waarin alle OAE-lidstaten en alle ,,bevriende landen" werden opgeroepen ,,een tctaal economisch embargo, en in het bijzonder een olie-embargo, in te stellen tegen Israël, Portugal, Zuid-Afrika en het minderheidsregime in zuidelijk Rhodesië". De vertegenwoordiger van Zambia beklemtoonde, dat bij de toepassing van het oliewapen rekening moest worden geliouden met de belangen van de door land ingesloten staten zoals Swaziland, Lesotho en Botswana, die zich gereserveerd tegenover de resolutie hadden opgesteld. Het ministerscomité, bestaande uit vertegenwoordigers van Botswana, Kameroen, Ghana, Mali, Soedan. Tanzania en Zaire, moest contacten met de Arabische Liga opnemen, voor het bespreken van een olieboycot maar ook om mogelijkheden ter verzachting van de effecten van de oliecrisis op de Afrikaanse staten te bereiken De secretaris-generaal van de OAE, Nzo Ekangaki, werd uitgenodigd contacten met de secretaris-generaal van de Arabische Liga, Mahmoud Riad, op te nemen teneinde een nauwere economische sanienwerking tussen beide organisaties tot stand te brengen.

Voorts werd een resolutie aanvaard waarin er bij de lidstaten van de OAE op werd aangedrongen geen diplomatieke betrekkingen met Israël te hervatten. ,,tot he; zich terugtrekt uit alle bezette Arabische gebieden en tot het herstel van het Palestijnse volk in zijn legitieme nationale rechten". De *ministers verklaarden*, dat ,,de daden van de racistische en separatistische regimes van zuidelijk Afrika en de expansionistische plannen van Israël" deel uit maken van een ,,gecoördineerde politiek die beoogt het gehele continent te omsingeien en re overheersen".

(Het ininisterscomité van de OAE o.l.v. Mansoer Khaled (Soedan) bepaalde op 20 jan. 1974 een gemeenschappelijk standpunt en onderhandelde op 22 en 23 jan. te Caïro met ministers van oliezaken van de 10 lidstaten van de OAPEC (de organisatie van Arabische olie-exporterende landen) over de bevoorrading van Afrikaanse landen met olie, het prijsbeleid en de gevolgen voor de Afrikaanse landen van het Arabische olie-embargo jegens de VS. Aan het slot van het beraad werd meegedeeld, dat de Arabische staten de effectieve behoeften aan olie van de Afrikaanse landen zouden dekken, maar dat zij niet in staat waren enigerlei prijsconcessies te doen, omdat zij niet wilden discrimineren. Wel zegden zij toe de oprichting van een Arabische Bank voor de economische ontwikkeling van Afrika te zullen bespoedigen (nu met een kapitaal van $500 mln), terwijl de ministers voor de overgangsfase de instelling aanbevalen vóór eind maaït 1974 van een fonds van $200 mln voor het verlenen van kredieten aan Afrikaanse landen — zonder rente of met een symbolisch rentepercentage — voor de aankoop van Arabische olie.)

22ste zzttzng *ministerraad*

De aanvankelijk voor 28 febr. 1974 te Addis Abeba geplande zitting vond na uitstel vanwege de interne onrust in Ethiopië te Kampala (Oeganda) plaats. De debatten gingen vooral over de problemen m.b.t. de internationale oliecrisis en over het bepalen van een gemeenschappelijk standpunt met het oog op de speciale zitting van de Algemene Vergadering van de VN over grondstoffen (pag. 391/3 e.v.-'74)

De ministers keurden o.m. de begroting 1974-'75 ter hoogde van $ 6 mln goed plus een hulpprogramma voor de republiek Guinee-Bissau, waarvoor Libië een bedrag van $500.000 toezegde.

Voorts verklaarde de ministerraad een akkoord van nul en gener waarde, dat de secretaris-generaal van de OAE, Nzo Ekangaki, op 9 jan. 1974 met de Britse holding Lonrho getekend had en op grond waarvan de Lonrho gedurende drie jaar als adviseur van 36 door de oliecrisis getroffen OAE-staten zou optreden, terwijl de Lonrho bovendien namens de Afrikaanse staten o.a. onderhandelingen over en aankopen van olieprodukten kon behandelen. Het akkoord had heftig verzet opgeroepen in een aantal Afrikaanse landeri vanwege Lonrho's belangen in Rhodesië en Zuid-Afrika, waardoor Ekangaki's positie als secretaris-geiseraal van de OAE in gevaar kwam

De plv. president-directeur van Lonrho, Alan Ball, had op 19 febr. verklaard, dat zijn maatschappij door het OAE-ministerscomité benaderd was en dat Lonrho krachtens het akkoord van 9 jan. 1974 als honorair adviseur zou optreden, d.w.z. zonder financiële tegemoetkoming. Terwijl Kenia en Oeganda verklaarden niet over het akkoord te zijn geraadpleegd. zei Tanzania's minister van buitenlandse zaken. John Malecela, wiens land in het comité vertegenwoordigd was, dat Ekangaki het akkoord tegen de wens van het comité had getekend en dat hij buiten de de leden van het comité om rechtstreeks aan de staatshoofden had geschreven. Het comité had Ekangaki tijdens zijn zitting van 28 en 29 dec. i973 slechts gemachtigd tot het opstellen van een lijst van potentiële adviseurs en experts, waaruit het comité dan zelf zou kiezen wie eventueel benoemd zou worden. Eind febr. verklaarde Lonrho, dat zo'n akkoord normaal door de OAE-lidstaten bekrachtigd had moeten worden, maar dat het in dit geval onmiddellijk in werking was getreden om de OAE-ministers bij het beraad met de OAPEC in Cairo van een adviseur vergezeld te doen gaan, nl. Ali Walli, een voormalige Egyptische staatsminister van oliezaken.

Op 19 febr. verklaarde Ekangaki te Addis Abeba, dat hij door de zeven ministers van het comité gemachtigd was adviseurs te benoemen, en dat de commissie na het aanhoren van zijn verslag op 20 jan. eenstemmig van oordeel was geweest, dat hij (Ekangaki) te goeder trouw gehandeld had. Voorts maakten reeds enkele OAE-lidstaten van de Lonrho-adviezen gebruik, aldus Ekangaki, die concludeerde, dat als de OAE-ministerraad niet van de wettigheid van zijn optreden was overtuigd, hij zou aftreden.

Op 15 maart deelde de OAE te Addis Abeba mee, dat de adviseursovereenkomst op verzoek van Lonrho was geannuleerd, al bleef Lonrho volgens een woordvoerder van de maatschappij fungeren als adviseur in oliezaken voor een aantal Afrikaanse regeringen op grond van vóór 9 jan 1974 gemaakte afspraken

Ajtreden Ekangaki

Op 1 juni 1974 maakte secretaris-generaal Ekangaki bekend, dat hij ,,om persoonlijke redenen" eind augustus 1974 zou aftreden, halverwege zijn ambtstermijn van vier jaar. Volgens persberichten zou Ekangaki (uit Kameroen) zijn ontslag hebben genomen op instigatie van president Ahidjo van Kameroen.

23ste zitting ministerraad

De 23ste zitting van de ministerraad werd te Mogadiscio (Somalië) gehouden in aanwezigheid van een delegatie van Malawi, dat voor het eerst sinds geruime tijd weer een OAE-bijeenkomst bijwoonde. De ministers bereidden de topconferentie van de staatshoofden voor en keurden daartoe o.a. de volgende besluiten goed, die ten dele waren gebaseerd op wensen van het 18 ledende tellende Bevrijdingscomité (dat van 13-19 mei 1974 te Yauonde in Kameroen had vergaderd):

a) Een lening tegen lagere rente van de lidstaten van de Arabische Liga ten bedrage van $200 mln werd aanvaard en besloten werd deze som op een speciale rekening bij de Afrikaanse Ontwikkelingsbank te Abidjan (Ivoorkust) te plaatsen om daaruit hulp aan behoeftige Afrikaanse landen te financieren. De Afrikaanse olieproducerende landen werden uitgenodigd een bijdrage aan dit fonds te leveren (vooral Nigeria, Gabon en Kongo).

b) De raad besloot de financiële hulp aan Guinee-Bissau van £ 450.000 tot £ 1 mln te verhogen.

c) In een ontwerpresolutie over de Portugese koloniën met richtlijnen voor de staatshoofden en regeringsleiders werd t.a.v. Angola o.m. gesteld, dat ,,alle bevrijdingsbewegingen hun politiek m.b.t. de Portugezen op elkaar (moeten) afstemmen en coördineren". De Portugese regering moest het recht van haar Afrikaanse gebieden op zelfbeschikking en onafhankelijkheid ondubbelzinnig erkennen — de verlening daarvan was ,,onvoorwaardelijk" — voordat bestandsonderhandelingen konden beginnen.

d) De ministers spraken zich uit voor het opstellen van een zwarte lijst van firma's, die handel met Rhodesië en Zuid-Afrika drijven, en zij verklaarden zich bezorgd over beweerde steun van NAVO-staten aan deze landen. Ook wenste de Raad diplomatieke actie tegen landen die grote aantallen immigranten aan Rhodesië leveren.

e) De Raad besloot een commissie in te stellen om de droogte in West- en Oost-Afrika te bestuderen.

f) Op initiatief van het Front de libération de la côte Française des somalis (FLCFS) besloot de Raad president Giscard d'Estaing van Frankrijk in een telegram om onmiddellijke onafhankelijkheid voor Afar- en Issaland te verzoeken.

Het Bevrijdingscomité stelde tijdens een bijeenkomst op 6 juni 1974 te Mogadiscio nog voor OAS-missies naar Angola en Rhodesië te zenden om de doeltreffendheid van de diverse bevrijdingsbewegingen te onderzoeken en verdere opsplitsing te voorkomen.

11de topconferentie

De eveneens te Mogadiscio belegde elfde conferentie van staatshoofden en regeringsleiders van de OAE werd bijgewoond door vertegenwoordigers van alle 42 lidstaten, o.w. 21 staatshoofden, plus een aantal gasten, o.w. secretaris-generaal Waldheim van de VN, secretaris-generaal Mahmoed Riad van de Arabische Liga en vertegenwoordigers van Afrikaanse bevrijdingsbewegingen. Afwezig waren o.a. president Sadat van Egypte, president Kadhafi van Libië en president Kenjatta van Kenia
De conferentie stond onder leiding van Somalia's president Siyad Barreh, die tot voorzitter van de OAE voor het volgend jaar gekozen werd als opvolger van president Gowon van Nigeria.

In zijn openingstoespraak stelde Barreh o.a. dat het secretariaat-generaal van de OAE moest worden getransformeerd van een ,,eenvoudig bestuursapparaat" in een ,,dynamisch en efficiënt uitvoerend orgaan". De OAE moest niet schromen om supranationale instellingen in het leven te roepen zoals Pan-Afrikaanse lucht- en scheepvaartmaatschappijen en ook strijdkrachten; die troepen, samengesteld uit nationale eenheden, moesten ter beschikking van de OAE worden gesteld en er moesten voor die strijdmacht OAE-begrotingskredieten beschikbaar worden gesteld voor het geval van mobilisatie. Barreh uitte zijn bezorgdheid over ,,de groeiende activiteiten van NAVO-vloten in de Indische Oceaan en de vestiging van vlootbases op Diego Garcia; hij riep de ,,imperialistische mogendheden" op af te zien van het handhaven van marine-eenheden in de Indische Oceaan, die z i. een vredeszone moest blijven.

De conferentie aanvaardde meer dan 30 resoluties, waaronder naast de door de ministerraad voorgestelde o.a.:

PORTUGAL: Dit land werd opgeroepen de onafhankelijkheid van Guinee-Bissau te erkennen alsmede de bevrijdingsbewegingen van Mozambique en Angola als de enige legitieme vertegenwoordigers van de onafhankelijkheid via ,,de machtsoverdracht aan die bewegingen". Zolang aan die voorwaarden niet werd voldaan zou Afrika zijn hulp aan de bevrijdingsbewegingen intensiveren; werd aan die voorwaarden wel voldaan, dan zouden de Afrikaanse landen bereid zijn diplomatieke betrekkingen met Portugal aan te gaan. Aldus verwierp de OAE het beginsel van een referendum.

RHODESIË/ZUID-AFRIKA: De OAE-lidstaten zullen binnen de organisatie gecoördineerde maatregelen nemen tegen de racistische minderheidsregimes in zuidelijk Afrika, om gemeenschappelijk met de Arabische Liga een effectief olie-embargo door te voeren. Alle staten, die zuidelijk Afrika van wapens voorzien om hun investeringen daar te verdedigen, werden veroordeeld. Op de uitvoer naar die landen, die in zuidelijk Afrika investeren, moeten hoge douanerechten worden geheven. De steun aan racistische regimes in zuidelijk Afrika door enkele NAVO-staten werd veroordeeld. De bevrijdingsbewegingen, in het bijzonder die van Angola en Zimbabwe (Rhodesië), moeten samenwerken tegen de gemeenschappelijke vijand; slechts door eenheid van de organisaties kan een zo vlot mogelijke onafhankelijkheid worden bereikt. De Britse regering moet haar geheime besprekingen met het bewind van Ian Smith staken.

FRANKRIJK/SPANJE: Deze landen werden opgeroepen zich uit Frans Somaliland en de Comoren resp. de Spaanse Sahara terug te trekken

PALESTINA: De PLO als de enige vertegenwoordiger van het Palestijnse volk wordt in haai heroïsche strijd tegen zionisme en racisme gesteund. Israël moet zich uit alle sinds 4 juni 1967 bezette gebieden terugtrekken.

AFRO-ARABISCHE SAMENWERKING: De secretaris-generaal van de OAE moet met zijn collega van de Arabische Liga contact opnemen ter bijeenroeping van een Afro-Arabische ministersconferentie voor de uitwerking van een gemeenschappelijke ontwikkelingsstrategie. Binnen de OAE zal een eigen instantie worden ingesteld voor de Afro-Arabische samenwerking op alle gebieden.

INTERNATIONALE ECONOMISCHE ORDE: De OAE neemt de op de speciale bijeenkomst van de Algemene Vergadering van de VN over grondstoffen aanvaarde verklaring en actieprogramma over en roept alle lidstaten op daarbij een actieve rol te spelen.

AFRIKA/EG: Aanbevolen werd dat de Afrikaanse staten hun onderhandelingen voortzetten over een economisch deelgenootschap met de EEG.

TERRITORIALE WATEREN: De Afrikaanse staten moeten op de derde internationale zeerechtconferentie te Caracas (zie pag. 593 e.v.-'74) een gemeenschappelijk standpunt innemen, o.m. door te streven naar een uitbreiding van de territoriale wateren tot 200 mijl voor alle landen van het Afrikaanse continent.

SOMALIA/ETHIOPIË: De in 1973 ingestelde commissie van goede diensten (pag. 363/3-'73), de zg. commissie van acht, moet haar bemoeiingen ter regeling van het grensgeschil tussen beide landen over Ogaden voortzetten. De commisie had tot dan toe geen onderhandelingen tussen beide landen op gang weten te brengen.

Een ander belangrijk punt op de topconferentie betrof de verkiezing van een nieuwe secretaris-generaal. Na 16 uur van moeizaam beraad en 18 stemrondes werd William Eteki Mboumoua (Kameroen) in de nacht van 15 op 16 juni als zodanig met algemene stemmen gekozen voor een volle termijn van vier jaar.

Aanvankelijk werd de functie betwist door minister van buitenlandse zaken van Zambia, Vernon Mwaanga, die door de

Afrikaanse staten bezuiden de Sahara plus Ethiopië (zwart Afrika) werd gesteund, en zijn collega uit Somalia, Arteh Ghalib, die door de Arabische staten werd begunstigd. Toen geen van deze twee de vereiste tweederde meerderheid verwierf, stelde president Barreh voor, dat Kameroen (opnieuw: een kandidaat zou voordragen voor een volle ambtstermijn. en dit compromis werd goedgekeurd.

De 41-jarige Eteki, die op 2 sept. 1974 in functie trad, studeerde rechten en politieke wetenschappen in Parijs en was verscheidene jaren minister van onderwijs, jeugd en cultuur in Kameroen. Bij de UNESCO was hij tussen 1962 en 1968 lid van de uitvoerende raad en van 1968 tot 1970 voorzitter van de algemene conferentie. Sinds 1971 was hij speciaal adviseur van president Ahidio i z. het Midden-Oosten

Guinee-Bissau werd benoemd tot 18de lid van het Bevrijdingscomité van de OAE

24ste zitting ministerraad

De 24ste zitting van de ministerraad vond te Addis Abeba plaats onder voorzitterschap van Hamdi Ould Mouknass, Mauretanië's minster van buitenlandse zaken. Naast de behandeling van budgettaire en administratieve zaken (o.a. werd een commissie benoemd om het statuut te herzien) hielden de ministers zich bezig met een aantal politieke kwesties. Zij gingen echter niet in op een oproep van het Eritrese Bevrijdingsfront (ELF) de kwestie van de onafhankelijkheid van Eritrea op de agenda te plaatsen. Politieke besluiten betroffen o.a.:

ZUID-AFRIKA: Op voorstel van de Algerijnse minister van buitenlandse zaken. Bouteflika, werd besloten in april 1975 in Tanzania een buitengewone zitting van de ministerraad te beleggen met het oog Op de ,,diplomatieke manoeuvres van Zuid-Afrika, die tot doel hebben Afrika te verdelen". Op die bijeenkomst zou een coördinatie van het diplomatieke beleid jegens Zuid-Afrika moeten volgen.

PORTUGAL. Gezien het door Lissabon gevoerde dekolonisatiebeleid werd het verbod voor OAE-staten om diplomatieke betrekkingen met Portugal te onderhouden opgeheven.

AFRO-ARABISCHE BETREKKINGEN. De ministers stemden in met de bijeenroeping van een Afro-Arabische topconferentie, die gewijd moest zijn aan het bestuderen van ,,verdere nauwe (onderlinge) betrekkingen". De raad besloot dat de ,,commissie van zeven" voor onderhandelingen met de Arabische oliestaten met vijf leden (Algerije, Boeroendi, Senegal, Sierra Leone en Swaziland) zou worden uitgebreid en voortaan coördinatiecommissie voor Afro-Arabische betrekkingen zou heten. De commissie werd gemachtigd regelingen voor de voorgestelde topconferentie te treffen. Voorts verzochten de Afrikaanse landen hun Arabische partners op ruimere schaal hulp te verlenen om hen in staat te stellen de prijsstijging van olieprodukten op tc vangen.

MIDDEN-OOSTEN. De raad stelde dat de kern van het Midden-Oosten-vraagstuk de kwestie-Palestina is cri besloot dit als apart agendapunt op de 12de topconferentie te behandelen en PLO-leider Yasser Arafat daarvoor uit te nodigen, Vanuit de opvatting, dat de bevrijdingsstrijd in Afrika en de hele wereld een eenheid vormen. beklemtoonde de raad de noodzaak van overleg tussen de Arabische Liga en de coördinatiecommissie voor de bevrijding van Afrika t.b.v. het uitwerken van een strategie voor de bevrijding van Palestina naar het voorbeeld van de strategieën van Accra en Dar-es-Saiaam voor de bevrijding van her Afrikaanse continent. De ministerraad riep alle vredelievende staten ter wereld op elke vorm van steun aan Israël te staken.

VERENIGDE STATEN: De ministers spraken hun bezorgheid uit over de benoeming van Nathaniel Davis. voormalig ambassadeur van de VS in Chili ten tijde van de omverwerping van de regering-Allende, tot Arrierikaans onderminister voor Afrikaanse zaken. Gesteld werd. dat het ..in het belang van het begrip en de Afro-Amerikaanse samenwerking de plicht van de ministerraad van de OAE is te beklemtonen dat, vanwege het wel bekende verleden van de heer Davis en in het bijzonder vanwege zijn engagement in de Amerikaanse politiek van ‚politieke destabilisatie' in Latijns-Amerika, de Afrikaanse regeringen zich wel nioeten afvragen wat deze benoeming kan betekenen voor de Amerikaanse politiek in Afrika". De OAE wilde zich niet mengen in de binnenlandse aangelegenheden van de VS, maar zij ,,zal zeer krachtig veroordelen en weerstand bieden aan elk initiatief van welk land ook, dat gericht zou zijn op het importeren in Afrika van de kwalijke praktijk van ‚politieke destabilisatie' ". (De Amerikaanse minister van buitenlandse zaken, Kissinger, schreef op 24 febr. in een brief aan OAE-secretaris-generaal Eteki, dat de benoeming op een post in de Amerikaanse regering ,,een functie van de Amerikaanse souvereiniteit is" en ,,een zuivere binnenlandse aangelegenheid". Hij verklaarde zich ,,geschokt" over de ,,schadelijke beslissing zonder precedent van de OAE-ministerraad".)

BEGROTING: De raad keurde de begroting voor het lopende jaar ter hoogte van ruim E$ 14 mln goed.

BIJEENKOMSTEN: De 25ste zitting van de ministerraad werd van juni naar juli 1975 verschoven om de dan onafhankelijk geworden Portugese kolonies in staat te stellen de zitting bij te wonen. De volgende topconferentie zou van 28 juli tot 2 aug. te Kampala (Oeganda) worden belegd.

9de buitengewone ministerraad

Over deze buitengewone zitting werd reeds bericht op pag. 350/3 e.v.-1975.

25ste zitting ministerraad

Deze zitting te Kampala stond onder voorzitterschap van de waarnemend minister van buitenlandse zaken van Oeganda, Edward L. Ahtiyo. Het eerste besluit betrof de aanbeveling tot de toelating van vier nieuwe leden tot de organisatie: Mozambique. de Kaapverdische eilanden, Sao Tomé en Principe, en de Comoren. Daarmee zou het ledental van de OAE op 46 komen

Voorts stelden de ministers op 21 juli 1975 voor om president Idi Amin van Oeganda voor het komend laar tot roorzitter van de OAE te benoemen overeenkomstig de traditie dat het staatshoofd dat als gastheer van de topconferentie optreedt met het voorzitterschap wordt belast. Maar in dit geval was tegen de benoeming bij een aantal Afrikaanse staten verzet gerezen. De bezwaren van Botswana, Tanzania en Zambia waren zelfs zo onoverkomelijk, dat zij weigerden de zitting van de ministerraad en ook de topconferentie bij te wonen.

Reeds begin juli 1975 zou OAE-voorzitter Barreh (Somalia) in een onderhoud met president Nyerere van Tanzania hebben voorgesteld, dat president Amin zijn kandidatuur ten gunste van president Samora Machel van Mozambique zou intrekken. Ainin ontkende echter op 9 juli bij een bezoek aan Somalia, dat president Barreh hem om intrekking van zijn kandidatuur had verzocht.

De bezwaren van Botswana, Tanzania, Zambia en Mozambique richtten zich vooral tegen Amins binnenlandse beleid. President Samora Machel van Mozambique zou als motief voor zijn boycot op 24 juli hebben aangevoerd zijn ,,morele en politieke oppositie tegen de heerschappij van president Amin", terwijl president Khaina van Botswana de persoonlijke veiligheid van zijn delegatieleden bedreigd achtte geziens Amins ,,kennelijke geringschatting jegens de onaantastbaarheid van menselijk leven en zijn aansporing tot de strijdkrachten in Botswana, Tanzania en Zambia hun gekozen regeringen omver te werpen, vanwege hun medewerking aan de recente pogingen een vreedzame regeling van het Rhodesische geschil te vinden". In een officiële Tanzaniaanse verklaring d.d. 26 juli werd gesteld: ,,Tanzania kan de verantwoordelijkheid niet aanvaarden om deel te nemen aan de bespottelijke vertoning door kolonialisme. apartheid en rascisme te veroordelen in het hoofdkwartier van een moordenaar, een onderdrukker, een zwarte fascist en een bewonderaar van fascisme volgens eigen bekentenis. Door in Kampala bijeen te komen verlenen de staatshoofden van de OAE een (schijn van) achtenswaardigheid aan een van de meest moorddadige regeringen in Afrika." Daarentegen stelde radio-Oeganda op 21 juli dat Botswana, Tanzania en Zambia voor Zuid-Afrika hadden gespioneerd, en dat Tanzania Israëlische militaire hulp had ontvangen; niettemin waren de presidenten van die drie staten verzekerd van een uiterst warm welkom als zij naar Kampala kwamen, aldus het radiostation.

De ministerraad behandelde slechts 12 van de 22 ingediende voorstellen. Tot de aan de topconferentie voorgelegde besluiten behoorden o.a.:

ZUID-AFRIKA/RHODESIË: Opgeroepen werd tot het toepassen van sancties tegen deze landen, en een actief optreden tegen westelijke landen en internationals die

handel met deze landen drijven. De ministers spraken zich uit tegen „détente en dialoog" met de Zuidafrikaanse regering en zij deden een beroep op Afrikaanse staten af te zien van een eventueel voorgenomen uitwisseling van bezoeken. De bevolking in Rhodesië werd opgeroepen haar eenheid en gewapende strijd tegen het racistische minderheidsbewind te handhaven.

ISRAËL: De raad aanvaardde een Egyptisch voorstel inzake het schorsen van Israël als VN-lid, al stelden Ethiopië, Ghana, Ivoorkust, Sierra Leone en Zaire zich gereserveerd jegens deze resolutie op.

ANGOLA: Na een debat van 8 uur besloten de ministers de leiders en militaire bevelhebbers van de drie bevrijdirigsbewegiiigen uit te nodigen voor de topconferentie, terwijl zij in een andere resolutie alle drie bewegingen opriepen tot een onmiddellijk staken van de vijandelijkheden.
OAE-secretaris-generaal Eteki verklaarde op 21 juli, dat de gevechten van de laatste drie maanden in Angola meer doden hadden gevergd dan de 13 jaar durende guerrilla tegen de Portugezen. Een politieke en militaire OAE-missie zou voor de onafhankelijkheidsdatum een bezoek aan Angola brengen; de leden ervan zouden niet uit de buurlanden afkomstig zijn en geen sypathie voor één van de drie bewegingen koesteren, aldus Eteki.

Twaalfde topconferentie

Deze topconferentie te Kampala werd bijgewoond door vertegenwoordigers van 43 lidstaten, o.w. 19 staatshoofden (afwezig waren o.a. Houphouet-Boigny van Ivoorkust, Senghor van Senegal en Bourguiba van Tunesië). Van de Angolese leiders was alleen UNITA-leider Savimbi aanwezig, naast andere gasten zoals VN-secretaris-generaal Waldheim, Mahmoud Riad (Arabische Liga) en PLO-leider Yasser Arafat.
Op voorstel van president Sadat van Egypte werd Amin bij acclamatie tot nieuwe voorzitter van de OAE gekozen.

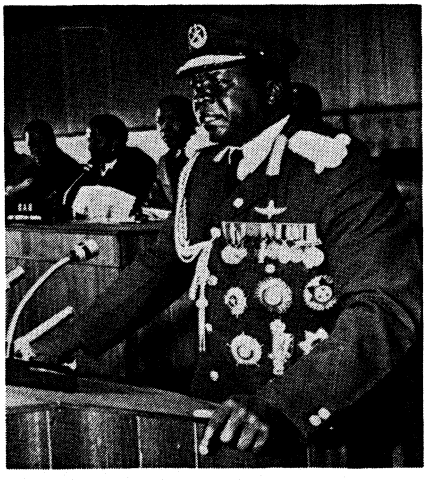

President Idi Amin

Op 29 juli werd de conferentie geschorst i.v.m. de afzetting van de Nigeriaanse president Gowon door een militaire staatsgreep (pag. 513 e.v.-1975). De volgende twee dagen verlieten acht staatshoofden vroegtijdig de conferentie.
De voornaamste besluiten van de topconferentie betroffen:

ANGOLA: De adjunct-secretaris-generaal van de OAE, Peter Onu. deelde op 31 juli mee dat de conferentie had besloten onmiddellijk een bemiddelingscommissie naar Angola te sturen — bestaande uit vertegenwoordigers van Oeganda, Ghana, Guinee, Libië, Marokko, Nigeria en Somalia — die ook zou moeten nagaan of er behoefte bestond aan een OAE-vredesmacht. Dit laatste was gesuggereerd door o.a. president Amin, president Ngouabi (Kongo) en UNITA-leider Savimbi. Voorts werd een beroep gedaan op Portugal om zijn verantwoordelijkheid te aanvaarden als de „legale autoriteit" en maatregelen te treffen om aan het bloedvergieten een eind te maken. Ook de drie bevrijdingsbewegingen werden opgeroepen de gevechten te staken.

ZUIDELIJK AFRIKA: De verklaring van de 9de buitengewone ministerraad (pag. 351/3 e.v.-'75) werd goedgekeurd. Premier Vorster van Zuid-Arika werd te verstaan gegeven, dat als hij een dialoog wenste hij die dan met de erkende Zuidafrikaanse bevrijdingsbewegingen moest voeren. Een verklaring, waarin de Zuidafrikaanse regering als illegaal werd bestempeld, werd verwezen naar de volgende zitting van de ministerraad.

ISRAËL: De conferentie aanvaardde op 1 aug. unaniem een gewijzigde resolutie waarin OAE-lidstaten werd verzocht „de meest passende maatregelen te treffen om de druk op Israël in de VN en zijn organen te versterken, met de mogelijkheid om het (Israël) eventueel van zijn lidmaatschap van deze instellingen te beroven". Reserves t.a.v. deze resolutie werden geuit door Ghana, Liberia, Senegal, Sierra Leone en Zaïre. Zeer tegen de wens van de Libische leider Kadhafi werd niet besloten Israël uit de VN te stoten, zelfs niet het als lid te schorsen. De door de ministerraad gedane aanbeveling tot schorsing vervat in een Egyptisch voorstel werd door de Egyptische delegatie zelf ingetrokken.

AFRO-ARABISCHE SAMENWERKING: De conferentie keurde een voorstel goed om een Afro-Arabische topconferentie te houden over de toekomstige samenwerking. Een rapport van de coördinatiecommissie werd terug verwezen voor nader onderzoek door de lidstaten.

AFAK- EN ISSALAND: Een voorstel van Somalia inzake de instelling van een regionaal OAE-bevrijdingscomité voor operaties tegen de Franse bezetting kwam niet in stemming. Frankrijk werd opgeroepen het dekolonisatieproces te bespoedigen. Het Ethiopische staatshoofd Teferi Benti erkende het recht op zelfbeschikking vcor de bevolking; onafhankelijkheid zou niet als een bedreiging voor de Ethiopische belangen worden beschouwd.

(Le Monde, Monde Diplomatique, *NZZ*, The Times, *NZZ*, IAF)

(Vor. ber. pag. 350/3 - 1975)

(Voortzetting van pag. *49/3*)

8 jan. hun beraad voortijdig en zonder resultaat staakten, was dat een slecht voorteken voor de topconfeentie. Die kreeg op 11 jan. twee resoluties voorgelegd: de ene, gesteund door Nigeria, riep op tot erkenning van de Volksrepubliek; de andere, ingediend door Senegal riep op tot beëindiging van de buitenlandse interventie een staakt-het-vuren en de vorming van een regering van nationale eenheid. Beide voorstellen kregen de steun van 22 van de 46 delegaties

Vóór erkenning waren: Algerije, Benin (het vroegere Dahomey), Boeroendi, de Comoren, Ghana, Guinee, Guinee-Bissau, Equatoriaal Guinee, Kaapverdische eilanden, Kongo. Libië, Madagascar, Mali, Mauritius, Mozambique, Niger, Nigeria, Sao Tomé en Principe, Somalia, Soedan, Tanzania en Tsjaad.
Vóór ,,verzoening" waren: Botswana, Centraal. Afrikaanse Republiek, Egypte, Gabon, Gambia, Ivoorkust, Kameroen, Kenia, Lesotho, Liberia, Malawi, Marokko, Mauretanië, Opper-Volta, Rwanda, Senegal, Sierra Leone, Swaziland, Togo, Tunesië, Zaire en Zambia.
Neutraal waren: Ethiopië en Oeganda. Maar op 14 jan. kondigde president Amin aan dat hij zich bij de ,,verzoeners" had aangesloten, terwijl Ethiopië zich bij de erkenners schaarde.

Hoewel de Keniase vice-president Daniël Arap Moi, op 12 jan. 's avonds meldde, dat men ,,vlak bij een compromis" was, werd de conferentie de volgende morgen zonder resultaat afgesloten.
Ook aansluitend overleg van vier Afrikaanse staatshoofden in Dar-es-Salaam — Nyerere van Tanzania, Samora Machel van Mozambique, Kaoenda van Zambia en Seretse Khama van Botswana werd op 14 jan. besloten zonder dat resultaten werden gemeld.
The *Observer* (18-1) berichtte echter. dat door de vier staatshoofden een nieuwe aanpak van het vraagstuk was onderzocht, nl. verzoening van de drie bevrijdingsbewegingen op basis van een erkenning door FNLA en UNITA van een dominerende rol voor de MPLA in ruil voor een bestand en beëindiging van alle buitenlandse inmenging. Het welslagen van dit initiatief zou vooral afhangen van de bereidheid van president Moboetoe van Zaire een door de MPLA beheerste regering in zijn buurland te aanvaarden.

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij ,,Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

DE **LAATSTE** KANS VOOR LIBANON?

De sinds april 1975 geleidelijk tot een Libanese burgeroorlog uitgegroeide confrontatie tussen ,,rechtse christenen" en ..linkse mohammedanen" werd vanaf september 1975, hoofdzakelijk in de hoofdstad Beiroet, steeds minder onderbroken door effectieve bestandsakkoorden (Zie pag 705 e v - 1975.)

Een nieuw stadium werd begin januarr ingeluid, torn leden van de Maronitische milities aanvallen openden op Palestijnse vluchtelingenkampen — Tell Zaatar, Jisr el-Bacha en Dbayeh — en vervolgens op Quarantina, een arme moslemwijk van Beiroet Dit consolideerde het christelijke gebied van de hoofdstad en beschermde de toegangen vanuit het christelijke achterland Het antwoord van de gecombineerde strijdkrachten van moslems, Druzen en Palestijnen was wraakzuchtig — en het speelde — door aanvallen op christelijke enclaves — rechtstreeks in de kaart van die Maronieten, die in het geheim een verdeling van het land voorstaan, aldus *The* Economtst (24-1). Volgens dit Britse blad had het patroon van de gevechten gedurende de voorafgaande drie weken duidelijk als doel het consolideren en, binnen Beiroet, het uitbreiden van het door christenen bezette gebied.

Na het ineenstorten van het 17de bestand sinds september en als gevolg van het feit, dat president Frangié het bevel tot het bombarderen van omstreden Palestijnse vluchtelingenkampen aan de Libanese luchtmacht had gegeven (16 jan), trad premier Karamé op 18 jan af In de nacht van 19 op 20 jan meldde de christelijke minister van binnenlandse zaken, Chamoun, dat Syrische troepen met zware wapens Oost-Libanon waren binnengetrokken Dit bleek echter niet het geval, evenmin als de aankondiging dat de mosiems tot de ,,heilige oorlog" hadden opgeroepen.

De Syrische minister van buitenlandse zaken Khaddam met de Libanese socialistische leider Kamal Joumblat (r)

Wel kwamen vanuit Syrie Palestijnse commando's (Al Saeka) en geregelde eenheden van het Palestijnse Bevrijdingsleger (PLA), die practisch onder Syrisch bevel staan.

Op 21 jan arriveerde een Syrische delegatie o.l v minister van buitenlandse zaken Khaddam, die al diverse malen eerder in het conflict had bemiddeld, in Beiroet Tijdens een reeks besprekingen tussen Khaddam en de Libanese leiders weid op 22 jan een akkoord bereikt tussen ,,alle partijen" en wel „op basis van een globale politieke oplossing van de Libanesr crisis, in al haar vormen en met al haar aspecten"

Een nog die dag ingaand bestand — het 26ste in negen maanden — zou worden gecontroleerd door een hoge militaire commissie van zes officieren — 2 Libanezen, 2 Syriers en 2 Palestijnen Deze commissie meldde op 26 jan, dat het ,,demilitarisatieproces" zonder moeilijkheden vordert, ooggetuigen bevestigden, dat het merendeel van de ,,gewapende elementen" inderdaad de straten van Beiroet hadden verlaten, waar Palestijnse patrouilles in de mohammedaanse wijken de orde handhaven.

Er bleek een vertrouwen te groeien. dat dit bestand een eind zou maken aan de burgeroorlog. die tot dusver ca 10.000 doden zou hebben gevergd.

Het bestand heeft echter volgens *Le Monde* (24-1) alle schijn van een Syrisch „diktaat" Deze omstandigheid deed echter in Israelische regeringskringen volgens *NRC/H'blad* (23-1) ook ongerustheid heersen over het zich aftekenende Syrische protectoraat over Libanon en over de belangrijke invloed die de Palestijnen op de politiek van Libanon zullen gaan uitoefenen. In deze kringen zou de vrees bestaan dat er ecri einde komt aan de „neutraliteit" van Libanon in her Israëlisch-Arabisch geschil en dat het noordelijke buurland uiteindelijk in de rij van confrontatielanden zal worden opgenomen.

Bemiddeling Khaddam. **Ontwik-***kelingen van 24* sept. tot 7 okt. '75

Zoals reeds gemeld (pag. 710/1-'75) was op 24 sept. 1975 een nieuw bestandsakkoord overeengekomen door de Libanese minister van binnenlandse zaken Chamoun, de Syrische minister van buitenlandse zaken Khaddam en de Palestijnse leiders Yasser Arafat, Zuhair Mohsen (leider Al Saeka) en Aboel Hassan. Alle gewapende elementen moesten uit alle voorsteden van Beiroet worden teruggetrokken; alle stellingen en waarnemingsposten moesten worden ontruimd en alle ontvoerde personen moesten worden vrijgelaten, terwijl aan alle gewelddaden onmiddellijk een einde moest komen. Hoewel er de volgende nacht op verscheidene plaatsen werd geschoten, bleef het wankele bestand — afgezien van de nodige incidenten — tot 7 okt. functioneren. De voornaamste gebeurtenissen uit die periode waren:

25 sept. — Eerste bijeenkomst van de nationale commissie voor de dialoog, in aanwezigheid van de Syrische minister Abdel Halim Khaddam, die daarop naar Damascus terugkeert. De commissie besluit haar werkzaamheden voort te zetten om politieke, economische en sociale hervormingen voor te bereiden.

26 sept. — 2000 militairen van het Libanese leger nemen posities in de straten van Beiroet in ter versterking van de veiligheidstroepen.

29 sept. — De nationale commissie maakt na haar tweede zitting bekend, dat de falangisten en de linkse moslems hebben toegezegd hun propaganda-oorlog via de radio te staken en in de pers te matigen. Memoranda werden ingediend door Pierre Gemayel (de leider van de falangisten), Kamal Joumblat (de socialistische leider) en oud-premier Saeb Salam (de vertegenwoordiger van de traditionele moslems).

30 sept. — Voor het eerst in meer

Weekblad 45ste jaargang No 2316, pag 27711-27726

dan twee weken zijn de banken en talrijke winkels in Beiroet weer open, maar een incident tussen Ain el-Roummaneh (een christelijke wijk) en Chiah (een moslemwijk), waarbij acht personen vnl. Druzen omkwamen, leidde tot verdere gewelddaden met nog 8 doden en 140 ontvoeringen.

1 okt. — Gewapende groepen werpen in Beiroet weer barricades op. Van de 307 ontvoerde personen zijn de volgende dag meer dan 200 weer vrijgelaten. Joumblat herhaalt zijn aanvallen op president Frangié, maar ook twee gematigd geachte leiders, oud-premier Saeb Salam en Raymond Eddé (de maronitische leider van het nationale blok) verlangen het vertrek van de president.

2 okt. — Premier Karamé gelast de terugtrekking van alle gewapende mannen uit Beiroet.

3 okt. — Op initiatief van de nationale commissie worden troepen ingezet in de wijken Ain el-Roemmaneh en Chiah.

4 okt. — Bij een aanslag op het vliegveld van Beiroet door 4 mannen met Al Fatah-passen, die een Egyptisch vliegtuig wilden kapen, werden een van de aanvallers en een soldaat gedood.
De religieuze leiders van Libanon veroordelen tijdens een gemeenschappelijke bijeenkomst elke poging tot ,,geografische of psychologische" verdeling van Libanon.

In het na hun bijzondere bijeenkomst uitgegeven communiqué riepen de religieuze leiders de regering op met ,,alle ter beschikking staande middelen voor veiligheid te zorgen". Zij verlangden ook de aanvaarding van ,,een sociale en economische politiek teneinde tot verandering te komen (en) tot het verwezenlijken van de sociale gerechtigheid en de gelijkheid tussen de burgers".
De moefti van de republiek, sjeik Hassan Khaled (de leider van de soennitische gemeenschap), deed de volgende dag een aanval cp ,,het Libanese politieke confessionalisme, dat de wortel van alle kwaad is". Volgens Hassan Khaled had ,,die plaag... Libanon onder de wet van de jungle gebracht".

5 okt. — In de vroege uren vinden bij Tripolis zware gevechten plaats tussen bewoners van Zghorta (christelijk) en Sir Denieh (islamitisch).
Na twee uur schieten wordt een bestand bereikt en neemt het leger de bezetting van de barricaden over.

Verdere *strijd in* Bezroet. *Zitting ministerraad Arabische Liga*

Op 7 okt. laaide de strijd in Beiroet weer op, vooral in het westelijke stadsdeel. Diezelfde dag sprak een maronitische topconferentie (Pierre Gemayel, Raymond Eddé en Camille Chamoun) zich tegen elke gedachte aan een verdeling van het land uit, maar er werd door onderlinge verdeeldheid geen enkele beslissing genomen t.a.v. een oplossing van de crisis.

In de nacht van 7 op 8 okt kwamen in Beiroet minstens 20 personen Om. Op 8 okt. woedde een zware brand in de Omari-moskee, welke volgens de politie was aangestoken door christenen die wraak wilden nemen voor een mohammedaanse overval eerder die dag op de christelijke winkelwijk Achrafieh. Terwijl een nieuw bestand d.d. 8 okt. niet bleek te functioneren, verzocht de regering van Koeweit om een buitengewone bijeenkomst van de Arabische Liga en bracht premier Karamé op 9 okt. een bezoek aan Damascus, waar hij met de Syrische president Assad sprak; aan dit gesprek werd vervolgens ook deelgenomen door PLO-leider Yasser Arafat.

Deze sprak op 10 okt. met de Libanese minister van binnenlandse zaken, Chamoun, waarna deze verklaarde dat zijn regering goede hoop had, dat de rust in Libanon ,,binnen de komende 24 u." zal worden hersteld. In de voorafgaande weken waren minstens 535 doden gevallen bij de gevechten in Beiroet en rond Tripoli. Dit wankele bestand van 10 okt. functioneerde de volgende 8 dagen min of meer; zo werden met behulp van het leger barricaden in Ain el-Roemmaneh en Chiah afgebroken.

Op 15 en 16 okt. vond te Caïro een buitengewone zitting van de ministers van buitenlandse zaken van de Arabische Liga plaats, die echter geboycot werd door Syrië, Libië en de PLO.

Volgens Syrië en de PLO moest de Liga over de hoofdproblemen van de Arabieren spreken zoals het tweede Egyptisch-Israelische Sinai-akkoord (pag 577 e v - 1975), dat door hen als een uitverkoop van Arabische belangen was bekritiseerd Volgens de N Z Z (16-10) waren Syrië en de PLO bevreesd voor en gekant tegen een eventuele bespreking van de kwestie van de aanwezigheid van de Palestijnen in Libanon Syrië en de Palestijnen wantrouwen Egypte, aldus de N Z Z. Zij vrezen dat een ,,arabisering" van het Libanese conflict tot een toename van de Egyptisch—Saoedi-Arabische invloed in Beiroet zal leiden
De conferentie hield zich echter niet bezig met de Palestijnse aanwezigheid in Libanon Zij stemde ook niet in met een voorstel van Koeweit tot het versterken van de geregelde Libanese troepen door een inter-Arabische vredesmacht.
In de slotresolutie werden alle Libanese partijen opgeroepen wijsheid en nationale gezindheid aan de dag te leggen en zo tot een normalisering bij te dragen. De lidstaten werden in het algemeen opgeroepen de financiële en economische gevolgen van de crisis te helpen verlichten. Alle Arabische staten zijn, aldus de resolutie, verplicht met alle middelen tegen elke Israelische poging tot een directe of indirecte gebruikmaking van de situatie op te ti-eden, daar zij elke agressie tegen Libanon als tegen alle Arabische staten gericht beschouwen. Secretaris-generaal Mahmoud Riad werd gemachtigd tot het bijeenroepen van een-eventueel noodzakelijke nieuwe ministersconferentie

Na een periode van betrekkelijke rust barstte de strijd in Beiroet in de nacht van 19 op 20 okt. weer in volle hevigheid los. Gebeurtenissen uit de, volgende 10 dagen waren o.a.:

21 okt. — Ondanks de gevechten komen 64 afgevaardigden (van de 99) van de Nationale Vergadering bijeen om een nieuwe voorzitter te kiezen. Met de stemmen van 47 van hen wordt voorzitter Kamal Asaad (sjiïet) voor een 9de ambtstermijn herkozen.

23 okt. — Voor het eerst sinds zeven maanden wordt volgens een officiële mededeling bij de strijd gebruik gemaakt van Russische Katoesja-raketten. De regering kondigt voor delen van Beiroet een permanent uitgaansverbod af.

24 okt. — 400 militairen van het leger neinen posities in rond de regeringsgebouwen, de elektriciteitscentrales en de waterleidingbedrijven. Premier Karamé (tevens ininister van defensie) weigert de interventie van het leger te steunen, en krijgt de steun van Kamal Joumblat, die zo juist in Damascus overleg heeft gepleegd.

26 okt. — De strijd breidt zich uit naar andere delen van Beiroet, ondanks een die dag afgekondigd bestand. Het vertrek van buitenlanders komt op gang.

28 okt. — Linkse moslems openen de aanval op het Holiday Inn hotel. Premier Karamé kondigt de vorming aan van een ,,comité voor de veiligheid" van 10 leden (o.w. Joumblat).

30 okt. — Het Amerikaanse ministerie van buitenlandse zaken roept Syrië en Israël op tot terughoudendheid t.a.v. de botsingen in Libanon De Israelische opperbevelhebber, generaal Mordechai Gur, waarschuwt twee dagen later voor de ,,politieke en militaire beslissingen" waartoe een Syrische invasie Israël zou dwingen

Escalatze

Op 26 okt. ging de strijd in Beiroet een nieuwe fase in. Tot dan toe hadden de partijen zich in wezen beperkt tot het zich barricaderen in hun woonwijken, vanaf barricaden en daken te schieten en 's nachts uitvallen te doen in het ,,vijandelijk gebied". Het zakencentrum, de luxe wijken en de toeristenbuurt

Kardinaal Bertoli en PLO-leider Arafat staan op 14 nov. de pers in Beiroet te woord.

werden daarbij als neutraal gebied behandeld, dat in zekere zin van alle Libanezen was. De eerste aanvallen op de oude zakenwijk in de binnenstad vonden in september plaats, Toen ging het vooral om de vernieling van eigendommen van ,,de vijandelijke partij" en om vergeldingsacties. Doch eind oktober werden ook woonwijken en luxe buurten, die tot dan toe — zoals overigens ook bij de gevechten in het jaar 1958 — gespaard waren, onder vuur genomen. Dat betrof het hoteldistrict Quantari aan de Bocht van Beiroet en de Hamrastraat, met de cafés en de luxe winkels en met gebouwen als het ministerie van voorlichting, de centrale bank en de in aanbouw zijnde Libanese universiteit. Falangistische militieleden bezetten hotels in de Quantariwijk en verdedigden zich vanaf de daken van die hotels tegen moslems, die in twee colonnes aanvielen. De omstandigheid dat de ene partij de typische toeristenbuurten poogt te bezetten en dat de andere die wil bestormen, zou met de plannen van de verdeling van het land kunnen samenhangen, aldus de *NZZ* (30-10-'75). Bij een eventuele verdeling zou het moeilijkste probleem zijn: Wie krijgt Beiroet? Hierover schreef de NZZ voorts:

„De bevolking van de hoofdstad is gemengd In Beiroet leeft en werkt in normale tijden bijna de helft van de bevolking van Libanon bij elkaar Voor de rest van het land is een scheiding gemakkelijker voorstelbaar De christenen en de Druzen wonen in de bergen; de christenen benoorden de as Beiroet-Damascus. de Druzen ten zuiden daarvan De kustvlakte en de vlakte van Bekaa tussen de beide Libanon-ketens (de Libanon en de anti-Libanon) zijn overwegend soennitische gebieden Het verafgelegen zuiden behoort toe aan de sjieëten Wie aan de mogelijkheid van een deling denkt. moet pogen in Beiroet een voldongen feit te scheppen en minstens een overheersende positie in de rijkste wijken van de hoofdstad te verwerven" Daar zou het bij de huidige gevechten om kunnen gaan
Het aantal slachtoffers is in deze gevechtsfase bijzonder hoog, omdat het om een „bewegingsoorlog gaat ( ) Wanneer de gevechten in de wijk Quantari niet kunnen worden beeindipd dan zal in korte of lange tijd ook worden gestreden om de flats en straten van Ras Beiroet (de in zee uitstekende kaap), waar de rijkste Libanezen en buitenlanders resideren"

Twaalfde bestand sinds medio september

Na een aantal mislukte pogingen trad op 1 nov. een bestand in werking, dat omstreeks 2½ week min of meer functioneerde. In die periode hadden de voornaamste gebeurtenissen het volgende verloop.

29 okt. — Het 10de bestand sinds zes weken werd afgesloten onder auspiciën van premier Karamé na vijf dagen van gevechten, die door Le Monde (1-11) als de meest moorddadige en destructieve in de reeds zes maanden durende crisis werden gekwalificeerd. Strijd duurt voort; minstens 57 doden in 24 uur.

31 okt. — Premier Karamé kondigt 11de bestand sinds 14 september af. In de volgende nacht vallen ca. 35 doden.

1 nov. — 12de bestand (onder auspiciën van premier Karamé) leidt tot een periode van betrekkelijke rust. Het voorzag niet alleen een staakt-het-vuren voor Beiroet en omgeving, maar ook de ontmanteling van de barricaden en de terugtrekking van de gewapende militanten volgens een vast tijdschema.

4 nov. — Ondanks incidentele schietpartijen lijkt het 12de bestand beter te werken dan de elf voorafgaande De nationale commissie voor de dialoog komt voor het eerst sinds twee weken weer bijeen, al werd bij de drie uur durende discussie geen vooruitgang gemeld.

6 nov. — De banken en een groot aantal winkels in Beiroet heropenen hun deuren. Het lossen van een schip met wapens voor de falangisten leidt tot een conflict tussen pïrmier Karamé en president Frangié.

8 nov. — Premier Karamé stelt in een radiotoespraak dat inlevering van de wapens door alle Lij het conflict betrokken partijen voorwaarde voor een oplossing van de cisis is. Het leger moet de rol van behoeder van de orde krijgen en politieke hervormingen moeten worden ingeleid, in verband waarmee de premier een „plan tot reorganisatie van de staat" aankondigde.

9 nov. — Kardinaal Paolo Bertoli, die door paus Paulus VI met een verzoeningsmissie is belast, arriveert in Beiroet. Hij keert op 16 nov. in Rome terug.

Mgr Bertoli sprak met president Frangié en premier Karamé en met de leiders van de verschillende religieuze gemeenschappen Hij zou volgens Le Monde (18-11) de christelijke leiders op de hoogte hebben gesteld van „de door de Heilige Stoel getroffen maatregelen opdat, in het kader van een oplossing van het Arabisch-Israelisch conflict en van het lot dat voorbehouden zou zijn voor de Palestijnen uit de diaspora, er rekening gehouden wordt met het democratische evenwicht tussen de gemeenschappen en met de economische mogelijkheden van Libanon".
De FAZ (17-11) berichtte dat de moefti van Libanon — de geestelijke leider van de soennieten — de kardinaal de mohammedaanse opvatting over de „privileges" van de maronieten had uiteengezet en daarbij de maronieten met de blanke kolonisten in Rhodesië had vergeleken, tot ergernis van president Frangié De ernstigste waarschuwing voor mgr Bertoli kwam van de leider van de sjieëten, Iman Moussa Sadr, die de houding van de christenen in Libanon van zodanig belang achtte dat daarvan ook de toekomst van de 16 mln christenen in de hele Arabische wereld afhing en zelfs de onderlinge relatie van christendom en islam
(Parallel met Bertoli's missie in Beiroet verliep een bezoek van kardinaal Franz Konig, de leider van het Romeinse secretariaat voor de ongelovige niet-christenen. aan Egypte, waar hij sinds 10 nov verbleef en om door president Sadat ontvangen werd)

12 nov. — Het Libanese kabinet maakt bekend, dat het heeft ingestemd met een Frans diplomatiek

Brandend Beircet.

initiatief om de onafhankelijkheid, souvereiniteit en eenheid van Libanon te waarborgen. De voormalige Franse premier en minister van buitenlandse zaken, Couve de Murville, zou in dat kader voor een vriendschaps- en informatiemissie naar Beiroet gaan, aldus een comuniqué dat na een onderhoud van Couve met de Franse president Giscard d'Estaing te Parijs op 13 nov. werd uitgegeven.

Terwijl president Frangie op 3 nov de Franse ambassadeur in Beiroet, Hubert Argod, had ontvangen na diens terugkeer van een 14 daags verblijf in Parijs, maakte de woordvoerder van het Elysee in de Franse hoofdstad bekend, dat president Giscard d'Estaing zich bezig hield ,,met een Frans initiatief dat het zoeken van een vreedzame oplossing in Libanon zou kunnen vergemakkelijken" De volgende dag werd Argod door Karamé ontvangen, die zich volgens persberichten nogal gereserveerd toande tegenover het Franse initiatief en daarmee pas na positieve adviezen van Syrie en de Palestijnen mee instemde (Le Monde 15-11)

13/14 nov. — Uit persberichten blijkt dat het bestand wankelt. Volgens veiligheidsfunctionarissen in Beiroet werden op 14 nov. in de hoofdstad binnen twee uur 30 personen ontvoerd, terwijl het aantal ontvoerden de laatste week op ruim 400 werd geraamd. Daartoe behoorden ook twee medewerkers van de Amerikaanse ambassade, Charles Gallagher en Wiliam Dykes, die op 22 okt. verdwenen.

15 nov. — Het dagblad Al Anwar bericht, dat meer dan een half miljoen inwoners op een totale bevolking van drie miljoen het land hebben verlaten of hun toevlucht hebben gezocht in gebieden die tot dusver buiten de strijd gebleven zijn. Van de 260.000 Libanezen die naar het buiteniand vertrokken, namen 150.000 de wijk naar Syrie, 15.000 naar Jordanië, 30.000 naar Egypte, 25.000 (meest vrouwen en kinderen) naar landen rond de Perzische Golf en 40.000 naar Europa (vooral Engeland en Frankrijk). De FAZ (14-11) berichtte, dat van de ca. 100.000 Libanezen die het land sinds het voorjaar hadden verlaten, viervijfde deel christenen zouden zijn.

14 nov. — Falangisten en nationale liberalen boycotten een zitting van de nationale commissie voor de dialoog.

15 nov. — Premier Karamé komt tijdens een zitting van het kabinet met voorstellen voor fundamentele politieke hervormingen, die aan het ,,automatische" overwicht van de christenen in het regeringsapparaat van Libanon een eind moeten maken.

Aanvankelijk was er volgens Le Monde (18-11) sprake van een door de nationale commissie voor de dialoog opgesteld amendement inzake de grondwet, dat de politieke deconfessionalisering beoogde plus de uitbreiding van de bevoegdheden van de premier. Bepaalde ministers zouden met aftreden hebben gedreigd als daarover gesproken zou worden, maar president Frangié en premier Karamé namen het besluit gezamenlijk de door de commissie voorgestelde hervormingen te bestuderen

Die projecten, aldus Karamé ,,houden geen amendement op de grondwet in, maar een precisering van de teksten om bepaalde dubbelzinnigheden uit de weg te ruimen". Naast wijzigingen m.b.t de bevoegdheden van staatshoofd en regeringsleider stelde Karamé een parlementaire vertegenwoordiging op basis van gelijkheid voor (tot dan toe 54 christenen tegenover 45 mohammedanen). Andere door Karamé bestudeerde hervormingen hadden betrekking op de deconfessionalisering van het ambtenarenapparaat.

De premier nam volgens de FAZ (17-11) tevens een voorstel van de minister van binnenlandse zaken, Chamoun, over om een speciale interventiebrigade van minstens 300 man van de veiligheidstroepen in te stellen, om aan de golf van ontvoeringen en andere gewelddaden een halt toe te roepen.

De eerste reacties van links en rechts maakten echter een snel welslagen van het hervormmgsprogramma niet erg waarschijnlijk. Voor de (mohammedaanse) linkerzijde bleven de voorstellen achter bij het ontwerp van de nationale commissie. De falangisten kantten zich later tegen de opheffing van grondwettelijke bepalingen De maronitische Liga en de vereniging van maronitische en Grieks-katholieke monnikenorden spraken de vrees uit, dat het ongeschreven nationale pact en de Libanese formule voor de coexistentie van de religieuze gemeenschappen in gevaar kwamen

Hervatting strijd. Missie van Couve de Murville

Op 18 nov. namen de schietpartijen in Beiroet weer toe en zij vergden volgens Al *Nahar* 19 doden en 35 gewonden. Het schieten zou zijn geïntensiveerd om de vredesmissie van de Franse ex-premier Couve de Murville, die op 19 nov. in gezelschap van oud-minister Georges Gorse in Beiroet arriveerde, te ondermijnen.

In de nacht van 19 op 20 nov. meldde de politie 11 doden en 16 gewonden in Beiroet en omgeving. Op 21 nov. werd het aantal doden van drie dagen officieus op 79 geraamd. Ondanks de afkondiging van een 13de bestand op 22 nov. trad geen verbetering in de toestand in. Een bijeenkomst van de nationale commissie voor de dialoog op 24 nov. mislukte volledig.

Pas de aankondigingen via radio en tv op 29 nov. door president Frangié en premier Karamé van een gezamenlijk initiatief tot oplossing van de crisis, d.w.z. van een hervormingsprogramma dat door bemiddeling van Couve de Murville tot stand zou zijn gekomen, deden weer enige hoop rijzen.

Couve voerde tal van gesprekken met de mohammedaanse en christelijke leiders van Libanon en had op 21 nov een onderhoud van 2½ uur met Yasser Arafat, alvorens hij op 29 nov. zijn missie beëindigae en via Damascus (waar hij met president Assad sprak) naar Frankrijk terugkeerde

Op 25 nov had de Franse oud-premier in een interview met het Libanese blad L'Orient-le Jour de nadruk gelegd op de ,,hoofdrol die de Palestijnen in deze crisis spelen" Sprekend over ,,interventies van buitenaf of buitenlandse inmenging" zei hij. ,,Ik sprak zojuist van de Palestijnen ( ) Er zijn ook landen, zoals vooral Syrie, zoals ongetwijfeld Libie, die interveniëren; om maar te zwijgen van de grote mogendheden de Sowjet-Unie, de Verenigde Staten, waarvan het spel op het ogenblik tamelijk moeilijk te bepalen valt", maar het Libanese aspect was toch ,,het wezenlijke aspect van de crisis"

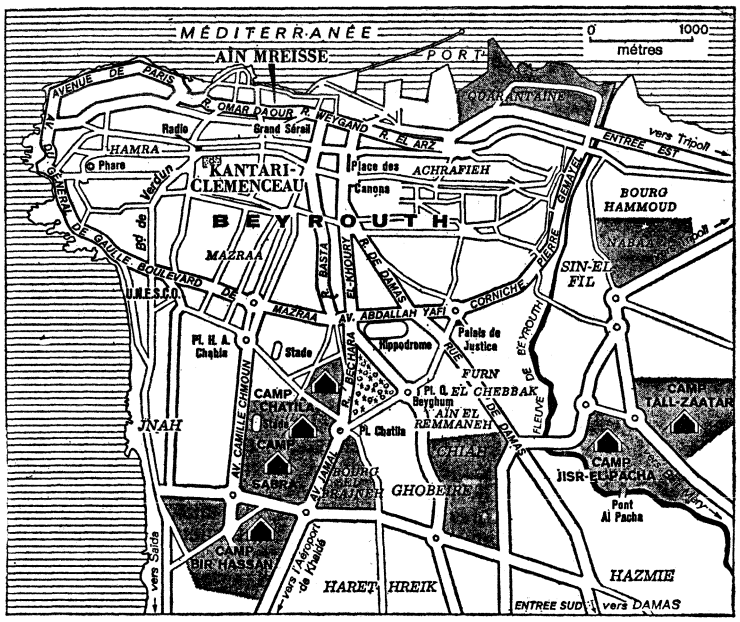

(Le Monde 20-1)

Die uitlatingen over buitenlandse inmenging noemde Couve in een interview met Le Monde (2-12) een ,,feitelijke constatering'' Bij die gelegenheid merkte hij over het resultaat van zijn missie op. ,,Ik verlaat Beiroet met de indruk dat een grote stap vooruit is gezet, ongetwijfeld de eerste sinds het begin van de crisis Een stap in de richting van de nationale verzoening, d w z van de goede verstandhouding tussen alle gemeenschappen '
Het Russische partijblad. de Prawda (30-11), verweet Couve de Murville, dat hij in zijn interview met L'Orient-le Jour de zaken had omgedraaid de reactionaire kringen die een eind aan de nationale bevrijdingsbeweging van het volk van Palestina wilden maken, maakten zich schuldig aan inmenging, aldus de Prawda, die Couve zelf in navolging van twee linkse Libanese bladen beschuldigde van Inmenging in de binnenlandse Libanese zaken

Als de drie voornaamste punten van het met medewerking van Couve de Murville bereikte akkoord tussen president Frangié en premier Karamé memoreerde laatstgenoemde 1) het uit *6* leden bestaande kabinet zal worden uitgebreid met vertegenwoordigers van diverse religieuze en politieke groepen; **2)** door wijzigingen in de grondwet moet een herverdeling van ,,de nationale welstand'' worden bereikt, **3)** via politieke wijzigingen moet een .,noodzakelijke aanpassing aan de eisen van een moderne maatschappij'' tot stand worden gebracht. Voorts rnerkte Karamé op' ,,De nationale verzoening moet vergezeld gaan van een opening, van besprekingen met de Palestijnen, om te komen tot een strikte toepassing van de begmselen en regels, die zij afgesproken hebben ie eerbiedigen'' De aan de Palestijnen toegekende rechten bleven buiten schot. aldus Karamé

Ontwikkelingen december 1975

Terwijl de strijd in Libanon de eerste dagen van december luwde, vergden Israëlische luchtaanvallen d d. **2** dec. op Palestijnse kampen — Nahr al-Bared en Badawi bij Tripoli en Nabatieh ten zuiden van Sidon — volgens de Libanese pers meer dan 100 doden.
De strijd in Libanon zelf laaide weer heftig op door de moord op vier falangisten op 6 dec.; de vondst van hun lijken (volgens Le Monde d d. 10 dec in een sector van het Libanese bergland, die overheersend christelijk is en traditioneel onder falangistische controle staat) leidde tot falangistische vergeldingsacties, die weer tegenacties uitlokten, zodat in het weekeind van 6-7 dec. ruim 100 doden vielen. Op straat werden razzia's gehouden en iedereen die in het bezit bleek van een persoonsbewijs met de ,,verkeerde'' godsdienst werd doodgeschoten. Deze uitbarsting van geweld, die volgens *Le Monde* te goed georganiseerd was om slechts een onbezonnen reactie te zijn, doorbrak een zojuist begonnen onderhandelingsfase, waarin na de oud-premiers Abdallah Yafi, Rachid Solh en Takieddin Solh ook falangistenleider, Pierre Gemayel, te Damascus besprekingen voerde (6 dec.) met president Assad. Minister Chamoun kondigde op 7 dec. een volledig uitgaansverbod af voor Beiroet en voorsteden en dreigde met de uitroeping van de noodtoestand, als herstel van de normale situatie niet mogelijk zou blijken.
Tijdens het kabinetsberaad op 8 dec. wilde premier Karamé geen gevolg geven aan Chamoun's verlangen tot uitroeping van de noodtoestand, omdat het leggen van de macht in handen van dc christelijke legerleiding omstreden zou zijn Terwijl dan oproepen van de premier en de president om het vuren te staken geen gevolg werd gegeven. trokken linkse mohammedaanse militieleden door de binnenstad en de hotelwijk naai de zeekust. Lij bezetten hel St Georgcs hotel. maar slaagden er niet in de door falangisten beheerste Holiday Inn te veroveren Op 10 dec werd het St. Georges hotel in brand geschoten. Twee andere hotels, Palm Beach en Alcazar, bleven in handen van de moslems, terwijl het Phoeniciâ hotel en de Holiday Inn op 9 dec duur commando's van tiet leger werden bezet.
Ondanks een op 10 dec door premier Karamé afgekondigd bestand — het 14de sinds sept. — duurde de strijd voort De volgende nacht kwamen zelfs kanonnen in actie.
Evenmin werkte een 15de bestand op 12 dec., maar een 16de bestand op 15 dec. leek een kans te hebben. Dit kwam tot stand via bemiddeling van PLO-leider Yasser Arafat en leidde ertoe dat commando-eenheden van het leger de bezetting van drie hotels overnamen.
Terwijl de socialistische leider Joumblat op 16 dec. te Damascus met president Assad en minister Khaddam besprekingen voerde, werden verdere gevechten uit Tripoli gemeld. De mohammedaanse gouverneur van Noord-Libanon, sjeik Kassem Imad, werd daar op 20 dec. vermoord. Op 22 dec. werd strijd gemeld uit Zahlé, dat door 10.000 buitenlanders omsingeld zou zijn volgens afgevaardigde Elias Hraoui.
Op 28 dec. luwde de strijd en was sprake van een nieuw vredesplan van vijf punten. Kort daarop werden de gevechten echter weer hervat. *(Le* Monde, *NZZ, The* Times, *Financial Times,* IHT, *NRC/H'blad)*

Een christelijke militieman met moslemgevangenen in de wijk Quarantina

WEST-EUROPA

NEDERLAND

PSP-CONGRES

Op 29 nov. 1975 hield de PSP in Zwolle zijn congres. In zijn openingstoespraak zei voorzitter Paul Hoogerwerf o.m., dat het de hoogste tijd werd, dat de progressieve partijen, die deel uitmaken van het kabinet-Den Uyl zich zo snel mogelijk ontdoen van de KVP en ARP.

Hoogerwerf meende dat in KVP en ARP de conservatieve krachten zo sterk zijn, dat zij voor het voeren van een op sociale, economische en maatschappelijke hervormingen gerichte politiek een hinderlijke belemmering vormen.
Met de ons daartoe ten dienste staande middelen zal daarvoor gestreden moeten worden en in dit verband kan de samenwerking met PvdA en PPR in het permanent overlegorgaan van grote betekenis zijn, naast samenwerking met andere linkse partijen.
Ondertussen zullen wij, aldus Hoogerwerf, er alles aan moeten doen om elke aantasting van de sociale voorzieningen, zoals uiteraard Wiegel, maar ook vertegenwoordigers van regeringspartijen propageren en bepleiten, af te houden. En als onverhoeds de noodzakelijke ruimte voor het bedrijfsleven onder het mom van de continuering van de werkgelegenheid toch wordt gecreëerd, dan zal de PSP erop toe moeten zien, dat die ruimte dan ook inderdaad de werkgelegenheid ten goede komt; dat die ruimte niet, zoals in de conjunctureel vette jaren, wordt benut om door middel van z.g. diepte-investeringen besparingen op de arbeidskosten te bewerkstelligen. Als gevolg daarvan zijn honderdduizenden zinvolle arbeidsplaatsen verloren gegaan en werd uiteindelijk alleen de continuïteit van de dividend- en winstuitkeringen verzekerd.

PSP wijst niet langer alle gebruik van geweld af

De PSP heeft op zijn congres de principiële afwijzing van alle gebruik van geweld vaarwel gezegd. Volgens een door het congres gedane uitspraak is de PSP een onderdeel van die stroming binnen het socialisme, die haar revolutionaire politiek koppelt aan een politiek pacifisme; d.w.z. een streven naar minimalisering van geweld. Dit streven kan gemotiveerd zijn door principiële en/of praktische motieven.
Het congres verwierp de stelling, dat het pacifistisch socialisme radicaal gebroken heeft met het geweld als middel om politieke doeleinden te verwezenlijken.

De discussie spitste zich toe op de vraag, of het gebruik van geweld door bevrijdingsbewegingen al dan niet moet worden afgewezen. Bevrijdend geweld is ook geweld, stelden de voorstanders van het principieel geweldloze pacifisme. De voorstanders van minimalisering van geweld noemden het hypocriet om vanuit de comfortabele situatie in Nederland een oordeel te vellen over volkeren, die onderdrukt worden en strijd voeren. Als wij solidair zijn met hun strijd, zijn wij dat ook met hun middelen, zo luidde hun opvatting.
De laatste groep bleek een tamelijk ruime meerderheid te vormen. (ANP)

(Vor. ber. pag. 344/2-1975)

ONTWIKKELINGEN IN HET CDA

Het dagelijks bestuur van het CDA heeft op 23 nov. 1975 een brief gericht aan de partijraden van ARP en KVP en de CH-Unieraad. Hierin werd op de partijen een dringend beroep gedaan om de conclusies van „Berg en Dal" (pag. 759/1 e.v. - '75) over te nemen en daarmee de rond het CDA-congres (pag. 627/3 e.v. - '75) ontstane discussie af te ronden.
Volgens het bestuur zal daarmee een belangrijke blokkade op de weg naar de christen-democratische eenheid zijn opgeruimd.
De volledige tekst van de brief, die door alle leden van het dagelijks bestuur ondertekend is, luidt:

Zeer geachte dames en heren,
Dezer dagen hebben wij, als presidium van het CDA, ons beraden over de situatie waarin het CDA thans verkeert. In onze overwegingen hebben wij met name betrokken de conclusies van „Berg en Dal" en „Haaften", alsook het besluit van het KVP-bestuur een commissie in te stellen ter voorbereiding van een eventuele „noodprocedure".
Wij hebben vastgesteld dat de discussies in een beslissend stadium zijn gekomen en tevens dat ernstige bezorgdheid is ontstaan over het welslagen var. het CDA. De vele reacties en initiatieven vanuit de basis zijn evenzovele blijken daarvan. We achten het verheugend dat zo velen de idealen van het CDA steunen. Wij delen echter ook de zorg over het welslagen van het CDA, waarvoor wij sinds enige maanden een bijzondere, deels eigen verantwoordelijkheid dragen.
Daarom richten wij ons tot U, die in de komende weken zeer belangrijke beslissingen zult moeten nemen. Wij doen een dringend beroep op u de conclusies van „Berg en Dal" over te nemen en aldus de rond het CDA-congres ontstane discussie af te ronden. Daarmee zal een belangrijke blokkade op onze weg naar christen democratische eenheid zijn opgeruimd terwijl de discussie over de aflossing van de zogeheten politieke hypotheek er aanzienlijk door zal worden vergemakkelijkt.
Wij willen er tenslotte op wijzen dat voldoende politieke eensgezindheid zijn neerslag ook moet vinden in de totstandkoming van een gemeenschappelijke CDA-lijst bij de komende Kamerverkiezingen, waarover bij de voorbereiding reeds een zo grote mate van overeenstemming is gebleken. De definitieve beslissing over de ene lijst valt volgens de afspraken van „Woudschoten" in de loop van 1976. De laatste tijd is echter twijfel gewekt inzake de goede afloop. In de wetenschap dat wij daarmee aansluiten op de reeds één en ander maal uitgesproken wens van de drie partijen, dringen wij er daarom sterk bij u op aan de gemeenschappelijke politieke wil om te komen tot de ene CDA-lijst thans nogmaals duidelijk uit te spreken.

Reacties op brief CDA-bestuur

KVP-TK-fractievoorzitter mr. F. Andriessen verklaarde op 24 nov. op een KVP-bijeenkomst in Raalte, dat de oproep in de brief van het CDA-bestuur hem nog niet krachtig genoeg was. Het bestuur had in zijn brief de op de vergadering in Haaften (pag. 759/3-1975) overeengekomen formule „De CDA-kandidatenlijst is onmisbaar voor de geloofwaardigheid van het CDA" moeten opnemen. De formule zou de oproep aan de drie partijen nog aanzienlijk meer kracht gegeven hebben, naar het oordeel van mr. Andriessen
Mr Aantjes TK-fractievoorzitter van de ARP, verklaarde op 24 nov op een vergadering van zijn partij in Barendrecht, dat het bestuur met deze brief de zaak van het CDA geen goede dienst bewezen had. Hij meent, dat de politieke eensgezindheid tussen de drie partijen belangrijker is voor de geloofwaardigheid van het CDA dan het van te voren vaststellen, dat er één lijst moet komen. Mr. Aantjes stelde, dat met het voortdurend „aan elkaar vragen om de politieke wil uit te spreken twijfel wordt gewekt aan elkaars bedoelingen".
De partijraad van de ARP, gepland voor 13 dec., moet zich volgens mr. Aantjes niet laten opdringen dan al een besluit over de ene lijst te nemen. Volgens de afspraken hoeft dat besluit pas in sept. 1976 genomen te worden.

Brabantse KVP probeert CDA af te dwingen

Het kringbestuur van de KVP in Noord-Brabant besloot op 24 nov. bij de eerstvolgende TK-verkiezingen uit te komen met een eigen CDA-lijst, omdat „wij het gedonder van Andriessen en Aantjes niet langer pikken", aldus de voorzitter van de Brabantse KVP, A. J. C. Wagemakers.

De kring Noord-Brabant van de KVP wilde hiermee de oprichting van een landelijk CDA afdwingen: „Wij forceren, wat men van bovenaf tegenhoudt", aldus de heer Wagemakers. Volgens hem was het doen van deze stap een vertaling van de gevoelens, die bij velen aan de basis van de KVP leven. „Dat geeft ons de moed het eventuele risico van een nieuwe partij te nemen, hoewel wij het nauwelijks voorstelbaar vinden, dat de top het zover zal laten komen".
KVP-voorzitter W. Vergeer zag de beslissing van de Brabantse afdeling van zijn partij als een ondersteuning van zijn beleid. Hij noemde op 24 nov. het besluit een toelaatbare methode om pressie uit te oefenen, ten einde het CDA toch van de grond te krijgen. „Het komt overeen met de eerste doelstelling van het landelijke partijbestuur om op de eerste plaats te bevorderen, dat het CDA en de gezamenlijke kandidatenlijst van KVP, ARP en CHU er moeten komen", aldus de KVP-voorzitter.
Een zegsman van de AR-TK-fractie meende daarentegen, dat het besluit van de Brabantse KVP niet uitvoerbaar was, omdat de naam Christen-democratisch appel (CDA) beschermd en geregistreerd is bij de Kiesraad. Hij kan alleen met

toesteinniing van de besturen van de drie partijen gebruikt worden
Ook meende de AR-woordvoerder het niet verstandig op deze manier druk iiit te oefenen. ..Het klinkt allemaal zo ties-integrerend, Men moet binnen de partijen niet vooruitlopen op ontwikkelingen, doe nog in het gehele land spelen".

Na overleg met plaatselijke bestuurders van CDA en KVP heeft het bestuur van kring Noord-Brabant van de KVP up 3 dec. besloten de plannen tot oprichting van een nationaal CDA in de ijskast te zetten. De heer Wagemakers verklaarde de partijraden van ARP en CHU van 13 dec. te willen afwachten.

Partijraden CHU en ARP

Op 13 dec. vergaderden de partijraden van CHU en ARP. Oorspronkelijk was voor die dag ook een bijeenkomst van de KVP-partijraad voorzien, maar i v.m. de meningsverschillen tussen KVP en ARP had de KVP besloten haar partijraad uit te stellen tot eind jan. 19'76.

De CH-Unieraad kwam in Utrecht bijeen

Zowel partijvoorzitter mr O W A van Verschuer als TK-fractievoorzitter dr R J H Kruisinga verklaarden op de Unieraad, dat de CHU de gemaakte afspraken inzake het CDA wilde nakomen Zij meenden, dat het geconstateerde meningsverschil tussen ARP enerzijds en KVP en CHU anderzijds t a v het functioneren van het uitgangspunt geen beletsel is voor het totstandkomen van één CDA-kandidatenlijst bij de eerstvolgende TK-verkiezingen
,,Het accent bij de constatering van de politieke eensgezindheid moet liggen op de lange-termijn-polihek", aldus mr Van Verschuer ,,De korte-termijn-politiek is een zaak van de Kamerfracties Maar de politieke punten, die in deze termijn aan de orde zijn, mogen niet tot dusdanige opstellingen leiden, dat daarmee het eigen profiel wordt verscherpt ten koste van de ander en met name het CDA"
Dr Kruisinga herinnerde aan het initiatief, dat zijn fractie enige dagen tevoren, op 9 dec genomen had de uitnodiging aan de fracties van KVP en ARP om gezamenlijk een aantal beleidspunten te bespreken ,,Bij dat overleg moet ieder van de deelnemende partijen bereid zijn iets van zichzelf te offeren terwille van de christen-democratische verbondenheid en eenheid'
Beide sprekers stelden dat de Unieraad geen slagen meer om de arm zou mogen houden wat de samenwerking aangaat
Wij mogen geen afwachtende houding aannemen wat betreft het resultaat van de vergadering van de partijraad van de ARP te Hoogeveen op deze dag", zei de Unievoorzitter, ,,wij zelf moeten beslissen hoeveel wij er voor over hebben en hoever wij willen gaan"
Dr Kruisinga herinnerde eraan, dat de CHU steeds gezegd had dat het kabinet-Den Uyl geen inzet bij de komende verkiezingen kan zijn ,,Wij geven ons moeite in het overleg met de fractie van KVP en ARP er rekening mee te houden dat er een verschil is in de aositie t o v het kabinet, Maar wij vragen van de beide fracties in hun steun aan het kabinet te bekleintoiien, dat die steun een incidenteel karakter heeft en dat zij zich vrij verklaren inzake de situatie na de verkiezingen", aldus dr. Kruisinga.

De CH-Unieraad aanvaardde met algemene stemmen een resolutie, waarin o.m stond ,,De Unieraad heeft de politieke wil te bereiken, dat bij de volgende Tweede Kamerverkiezingen één CDA-lijst wordt ingediend Dat is van het grootste belang"

Volgens de Unieraad mag het meningsverschil t o v het functioneren van het uitgangspunt voor de gekozen vertegenwoordigers in parlement, staten en raden geen beletsel zijn voor de totstandkoming van een lijst Ook mag de huidige politiek situatie geen beletsel zijn of worden voor die totstandkoming
In de resolutie werd gesteld, dat er bij de totstandkoming van de ene CDA-lijst niet bij voorbaat een voorkeur uitgesproken diende te worden boor samenwerking met andere groeperingen na de verkiezingen
De Unieraad stemde in met het initiatief van de TK-fractie om de fracties van KVP en ARP uit te nodigen na voorbereiding door fractiecommissies een gezamenlijk standpunt in te nement a v een aantal beleidspunten Genoemd werden daarbij de collectieve voorzieningen, overheidsuitgaven, ondernemingen, zelfstandigen, onderwijs, inkomenspolitiek, bezitsvorming, volkshuisvesting, grondpolitiek en media
Prof Van Hulst voorzitter van de CH-EK-fractie deelde mede, dat de KVP en ARP fracties in de senaat hadden ingestemd met zijn voorstel in jan 1976 een gemeenschappelijke fractievergadering te houden

De AR-partijraad vergaderde in Hoogeveen.

De discussies spitsten zich toe op het meningsverschil met de twee andere christen-democratische partijen in het CDA over de grcndslag.

Veel afgevaardigden, vooral uit Friesland en de AR-joitgerenorganisatle, vonden, dat het CDA een zwak fundament krijgt, als de ARP niet vasthoudt aan de voorwaarde, dat alle vertegenwoordigers van het CDA persoonlijk gebonden moeten zijn aan het evangelische uibgangspunt Zij konden niet accepteren, dat de openheid voor andersdenkenden, die op sterke aandrang van vooral de KVP is aanvaard, ertoe kan leiden, dat het CDA ook door niet-christenen in het parlement en eventueel in de regering vertegenwoordigd zou worden
Het vroegere TK-lid drs A Schouten, die de AR-fractie wegens het deelnemen van de ARP aan het CDA verlaten had (pag 358/3-1975), opponeerde fel tegen een vermenging van christelijke en humanistische waarden
De door het bestuur ingediende resolutie werd verdedigd door o m TK-fractievoorzitter mr Aantjes
In de resolutie stond o m., dat het voorstel van de AR-TK-fractie, dat de 3 christendemocratische fracties in de TK zouden moeten optreden als één partij in belangrijke mate kan bijdragen aan de totstandkoming van een CDA-lijst
Voorts werd in de resolutie gesteld, dat ovrreenkornst op hoofdpunten van beleid van de drie partijen in deze kabinetsperiode nodig is oin op geloofwaardige wijze met een gemeenschappelijke liist uit te komen
Betreurd werd dat er een verschil van mening gebleven is tussen de drie partijen t a v het functioneren van de grondslag voor de vertegenwoordigers van het CDA Dit verschil van mening niag echter geen beletsel vormen voor het tot stand komen van een lijst
In de resolutie werd heruinerd aan de afspraak, dat de besluitvorming voor een iijst tot stand dient te komen volgens de afgesproken procedure en er werd op gewezen. dat een politiek samengaan van de 3 chr-democratische partners gedragen dient te worden door eenheid in het politiek bestel Dit moet tot uiting komen, aldus de resolutie, in een gezamenlijk programma van uitgangspunten en in een gemeenschappelijk politiek werkpogramma
Mr Aantjes stelde, dat de ARP met deze resolutie tot het uiterste gegaan was om aan KVP en CHU tegemoet te komen en dat de partij op basis van wederzijds vertrouwen verder zal werken aan het ideaal ban het CDA Daarbij zal het overwinnen van de verschillende standpunten over het praktisch-politieke beleid op de voorgrond moeten staan
Uitsluitend de politieke hypotheek is een beletsel voor het CDA Hoewel velen in onze partij het verschil over de grondslag ook als een beletsel zien, zullen wij daarvan geen beletsel maken als het gaat over het besluit om één CDA-kandidatenlijst op te stellen", aldus mr Aantjes, die het CH-voorstel om samen met de KVP en ARP-TK-fracties commissies in te stellen, die gemeenschappelijke standpunten moeten opstellen over actuele politieke vraagstukken, toejuichte, hoewel het minder ver ging dan de ARP gewild had
Ook vroeg mr Aantjes zich af, of niet christen-democratische bewindslieden bij dit werk betrokken zouden moeten worden
Het CDA met een kandidatenlijst is volgens mr Aantjes alleen geloofwaardig, als er eenheid van politieke opvattingen bestaat: als b v het CH-TK-lid Van Leijenhorst straks in de verkiezingscampagne semen met AR-staatssecretaris De Jong over onderwijskwesties kan spreken, als dr Kruisinga en minister Boersma eensgezind over sociale kwesties het woord kunnen voeren en de CHU-er Tolman met landbouwminister Van der Stee (KVP) hetzelfde zal kunnen doen

De ARP-partijraad aanvaardde met grote meerderheid de bestuursresolutie.

De partijraad installeerde tenslotte de nieuwe voorzitter, het TK-lid H. A. de Boer. (Verkiezing tot voorzitter pag. 725/1-1975)

Reacties

KVP-voorzitter Vergeer ging de AR-resolutie niet ver genoeg. Hij zei na afloop van de vergadering:

,,Deze resolutie geeft mij reden tot enige teleurstelling. Er kunnen opnieuw misverstanden door ontstaan".

De heer Vergeer zei verder: ,,Het CDA, dat gestalte moet krijgen met een gemeenschappelijke lijst is volgens mij hiermee niet dichterbij gekomen. Ik had liever de formulering gezien, die wij als CDA-bestuur in meerderheid aanvaard hebben: Het meningsverschil over de grondslag is geen beletsel voor de gemeenschappelijke kandidatenlijst. Dit besluit van de AR-partijraad zal voor de KVP betekenen, dat wij met gepaste spoed onze noodprocedure om eventueel zelfstandig de verkiezingen in te gaan blijven volgen.

Het KVP-partijbestuur gaf op 16 dec. een verklaring van gelijke strekking uit. Het bestuur stelde met teleurstelling vast, dat de AR-partijraad zich niet heeft uitgesproken over de onmisbaarheid van de ene CDA-lijst bij de komende TK-verkiezingen, zodat twijfels over de totstandkoming daarvan gebleven zijn.

Het KVP-bestuur sprak in zijn verklaring waardering uit voor de uitspraak van de CH-Unieraad, dat zij in het grondslaggeschil geen beletsel ziet voor de ene CDA-lijst.

Het KVP-bestuur gaf uiting aan de hoop, dat de TK-fracties van KVP, ARP en CHU op zo kort mogelijke termijn de politieke samenwerking zullen verbeteren, zodat tot ,,aflossing van de politieke hypotheek kan worden overgegaan".

Het commentaar van CHU-voorzitter Van Verschuer op de AR-partijraad was positiever. Hij meende, dat de daar genomen besluiten een ,,opleving van het CDA" zouden kunnen betekenen.

CDA-voorzitter prof. Steenkamp meende, dat de AR-partijraad de hindernis van het functioneren van de grondslag genomen had en dat het CDA nog één ,,hobbel" heeft: de politieke eensgezindheid. Het nemen van deze hindernis noemde hij noodzakelijk voor het totstandkomen van de ene lijst.

Deze ene lijst achtte hij absoluut noodkelijk, omdat andere vormen van samenwerking tussen KVP, ARP en CHU voor de kiezer ongeloofwaardig zijn. Prof. Steenkamp verklaarde, dat zijn vertrouwen in het totstandkomen van de ene lijst in het lopende parlementaire jaar zeer was versterkt door de gang van zaken op de CH-Unieraad.

Hij constateerde tenslotte, dat de ontwikkelingen, die zich dezer dagen voltrekken aan de basis van het CDA van niet te onderschatten betekenis zullen blijken te zijn voor de besluitvorming op nationaal niveau. (ANP, NRC/H'blad)

(Vor. ber. pag. 759/1 e.v. - 1975)

AMSTERDAMS COLLEGE VAN B EN W OP BASIS VAN PROGRAMMAAKKOORD VERVANGEN DOOR AFSPIEGELINGS COLLEGE

In Amsterdam kwam eind nov. vorig jaar een aantal politieke ontwikkelingen in beweging, die er uiteindelijk toe geleid hebben, dat het college van B en W, gebaseerd op een programma-akkoord, vervangen werd door een afspiegelingscollege.

Na de gemeenteraadsverkiezingen van 1974 was er in Amsterdam een college van wethouders gevormd, dat gebaseerd was op de vier partijen, die met een gemeenschappelijk programma de verkiezingen waren ingegaan — PvdA, PPR, PSP en D'66 — alsmede de CPN. De vier akkoordpartijen beschikten te zamen over 23 zetels in de Amsterdamse gemeenteraad van 45 zetels (PvdA 17, PPR 3, PSP 2 en D'66 1), terwijl de CPN-fractie 7 leden telt. Als formateur van het college was opgetreden Han Lammers, lijstaanvoerder van de Amsterdamse PvdA bij de verkiezingen.

De wethouderszetels waren als volgt verdeeld: vier voor de PvdA, twee voor de CPN, één voor de PPR en één voor de PSP.

Begin vorig jaar had dit programmacollege al een deuk opgelopen, toen i.v.m. verklaringen n.a.v. de bomsaanslag op de metro - in aanbouw - PSP-wethouder Huib Riethof gedwongen werd af te treden en de PSP vervolgens weigerde een andere wethouder te leveren (pag. 182/1 e.v.-1975). Na het uitvechten van interne geschillen leverde de PvdA toen in de persoon van Pitt Treumann een vijfde wethouder (pag. 314/2 e.v.-1975).

Deze ontwikkelingen brachten de PSP ertoe op 13 mei het progressieve akkoord op te zeggen (pag. 344/3-1975).

Aan de politieke moeilijkheden in Amsterdam lagen twee oorzaken ten gronde, waarvan de belangrijkste is de grote interne verdeeldheid van de Amsterdamse PvdA.

Het vertegenwoordigende lichaam van de Amsterdamse PvdA, de gewestraad, toetst het beleid van de fractie en de wethouders regelmatig aan het programma-akkoord. Daarbij blijkt voortdurend, dat de meerderheid van de gewestraad niet instemt met het beleid van de meerderheid van de fractie en de wethouders. Belangrijkste steen des aanstoots voor het gewest was daarbij het optreden van wethouder Han Lammers, die zich onvoldoende — naar het oordeel van de meerderheid van de gewestraad — aan het programma-akkoord houdt.

Binnen de raadsfractie van de PvdA is een minderheid van vier man het eens met de opvattingen van de meerderheid van de gewestraad. Als gevolg hiervan stemt de PvdA-fractie zeer vaak verdeeld, hetgeen naar het oordeel van de wethouders bestuurlijke onzekerheid te weeg brengt. Daardoor ontstond binnen het college van B en W het verlangen het politieke draagvlak van het college te verbreden door ook CDA en/of VVD erbij te betrekken, zodat een afspiegelingscollege zou ontstaan.

Hierbij kan nog worden opgemerkt, dat wethouder Lammers van begin af aan liever een afspiegelingscollege had gezien. Het is echte beleid van de PvdA om in de gemeenten daar, waar dat mogelijk is, linkse programmacolleges tot stand te brengen. Dat wethouder Lammers zich niet onder alle omstandigheden aan deze politiek houden wil is één van de verwijten van de gewestraad aan zijn adres.

De tweede oorzaak van het ontstaan van een politieke crisis in de hoofdstad lag in het feit, dat voor de PPR Roel van Duijn wethouder geworden was.

Oorspronkelijk was afgesproken, dat PPR-lijstaanvoerder Lankhorst wethouder zou worden Deze achtte zich alleen deskundig genoeg voor de portefeuille van sociale zaken Toen formateur Lammers deze portefeuille niet kon toezeggen, schoof de PPR Roel van Duijn naar voren.

Roel van Duijn heeft in de zestiger jaren een belangrijke rol gespeeld in de zg. Provo-beweging (zie hierover o.m. pag. 390/1 e.v.-1966) en vervolgens in de daaruit voortgekomen Kabouter-beweging.

Door dit verleden werd hij door meer traditioneel ingestelde bestuurders met enig wantrouwen bejegend. Bij de verdeling van de wethoudersportefeuilles werd hem de kleinste portefeuille — die van gemeentelijke diensten en bedrijven — toebedeeld, die een wethouder ooit te beheren gehad heeft.

De crisis ontstond ook rond de persoon van wethouder Van Duijn. Op 27 nov. ontstond in de gemeenteraad grote ruzie tussen de wethouder van financiën, Sinnige (PvdA), en wethouder Van Duijn. Sinnige verweet Van Duijn een incorrect optreden, doordat hij een nota over de zg. Kalkarheffing, die het standpunt van Van Duijn weergaf, naar buiten gebracht had. Hoewel Van Duijn verwijten van procedureel onjuist optreden kon weerleggen — tegen de verwijten van Sinnige in wist hij staande te houden, dat de kwestie wel in het college ter sprake geweest was; ook wist hij aannemelijk te maken, dat publikatie op een misverstand berustte — bleef de rest van het college negatief op Van Duijn reageren.

Na de openbare ruzie op 27 nov. had de Amsterdamse crisis chronologisch het volgende verloop:

Op 3 dec belegde wethouder Van Duijn een persconferentie, waarop hij verklaarde niet te zullen aftreden, zelfs al zou hem zijn portefeuille ontnomen Worden De Amsterdamse PPR en het landelijke bestuur van de partij gaven op 4 dec een

verklaring uit waarin zij zich achter Van Duijn opstelden

Wethouder Lammers kondigde op dezelfde dag aan te zullen aftreden op voorwaarde, dat ook wethouder Van Duijn zou verdwijnen, al dan niet vrijwillig Het partijbestuur was over de stap van Lammers niet te voren ingelicht, hetgeen hem zeer weru kwalijk genomen

Het bestuur van het gewrst Amsterdam van de PvdA kwam op 6 dec tot de conclusie, dat het ,,ondemocratische' optreden van Lammers met volkomen negering van het gewest hem ,,buiten de partij geplaatst heeft"

In het VARA-programma In de rooie haan van 6 dec stelde Van Duijn, dat oe ruzie over zijn Kalkar-nota een opgeblazen zaak was Het ging er naar zijn oordeel Lammers om het progressieve programmaakkoord ongedaan te maken en in het college plaats te maken voor wethouders uit CDA en/of VVD

Op 7 dec gaf het landelijke bestuur van de PvdA een verklaring uit waarin werd gezegd, dat omtrent wethouder Van Duijn geen beslissingen genomen mochten worden voordat de gewestraad bijeen was geweest Tevens benoemde het bestuur vicevoorzitter J van der Doef tot tijdelijk voorzitter van het gewest Amsterdam Voorzitter J van Dijk was eerder afgetreden i v m de ontwikkelingen

Het bestuur van de afdeling Amsterdam van D 66 zond op 11 dec een brief aan de akkoordpartners PvdA en PPR, waarin het aandrong op hergroepering van het w-ethouderscollege Er zou met CDA of VVD hierover gesproken moeten worden Het initiatief zou van PvdA of PPR moeten uitgaan

Het gew-est Amsterdam van de PSP gaf op 11 dec een verklaring uit, waarin het zei, dat de aanvallen op wethouder Van Duijn bedoeld zijn om een bestuurscrisis te forceren, zodat het linkse programcollege vervangen kan worden door een afspiegelingscollege

Het gewest Anisterdam van de PvdA vergaderde op 16 dec, maar nam toen geen beslissing over het lot van wethouder Lammers Op aandrang van tijdelijk voorzitter Van der Doef werd de stemming over een motie, die het optreden van Lammers veroordeelde en waarin hem gevraagd werd uit de gemeenteraad te verdwijnen, uitgesteld Er werd een motie aanvaard, waarin de akkoordpartners gevraagd werd te willen meewerken aan een eventuele personele wijziging in het college Het woord eventueel was door de vergadering aan het ontwerp toegevoegd Voor de gewestraad zou wethouder Van Duijn kunnen blijven zitten

In de gemeenteraad zegde burgermeester Sanikalden op 18 dec officieel het vertrouwen van hemzelf en de andere zeven wethouders in Roel van Duijn op In een verdediging stelde Van Duijn o m , dat hij vanaf het begin geprobeerd had het programcollege tot een succes te maken en de samenwerking vol te houden

De fractie van de PvdA vergaderde in de nacht van 18 op 19 dec Burgemeester Samkalden heeft een deel van die bijeenkomst bijgewoond De fractie concludeerde uiteindelijk, dat zij unaniem steun zou geven aan een motie van wantrouwen tegen wethouder Van Duijn

De fractievoorzitters in de Amsterdamse geineenteraad vergaderden op 19 dec in een poging een oplossing te vinden voor de eerstvolgende gemeenteraadsvergadering op 7 jan

De kerngroep van de PPR schortte op 21 dec het overleg met de PvdA over een progressief regeerakkoord op, omdat de PvdA blijkens de Amsterdamse gebeurtenissen geen betrouwbare partner zou zijn Op 22 dec vond overleg plaats tussen PvdA, PPR en D'66 in Amsterdam D'66 liet blijken het college te willen uitbreiden met vc tegenwoor ngers uit VVD of CDA

Het landelijke partijbestuur van de PvdA richtte op 29 dec een verzoek aan Han Lammers om af te treden als wethouder en als raadslid Laniiners weigerde het laatste

Op 3 jan vergaderden opnieuw de fractievoorzitters in de genieenteraad Het bleek, dat VVD, CDA, D'66 en CPN voor uitbreiding van het college waren Deze partijen beschikken over 23 stemmen

Wethouder Lammers zond het hoofdbestuur van de PvdA op 5 jan een brief waarin hij zijn optreden verdedigde Hij bleef bij zijn weigering uit dc gemeenteraad te treden Het partijbestuur herhaalde het verzoek dit wel te doen Op 5 jan dreigde het bestuur met een schorsingsprocedure, mocht Lainmers bij zijn standpunt blijven

De gewestelijke vergadering van de PvdA sprak zich op 6 jan met 197 tegen 169 stemmen uit voor het aftreden van Lammers, ook als raadslid Vier fractieleden verklaarden nu niet voor een motie van wantrouwen tegen Van Duijn te zullen stemmen.

De PPR, die dezelfde dag vergaderde, besloot geen wethouder ter beschikking *te* stellen. mocht Van Duiin tot aftreden gedwongen worden

Met 35 tegen 10 stemmen sprak op 7 jan de gemeenteraad zijn wantrouwen in Van Duijn uit De motie was ingediend en verdedigd door Rutgers van der Loeff van de PvdA.

Vier leden van de PvdA stemden tegen de motie. PPR-TK-fractievoorzitter De Gaay Fortman verklaarde, dat de gebeurtenissen in Amsterdam op regeringsniveau niet van invloed zouden zijn. Wel veroordeelde hij het optreden van de Amsterdamse PvdA.

De PPR-Amsterdam verklaarde op 8 jan. alleen met de PvdA te willen blijven samenwerken. als de PvdA geen motie van ontslag tegen Van Duijn zou indienen. Zodra de PvdA dit wel zou doen, zou Van Duijn aftreden. De PPR zou in dat geval geen nieuwe wethouder leveren.

Deze motie werd op 9 jan. ingediend. Wethouder Van Duiin trad daarop op 12 jan. af. Naar het oordeel van de PPR was het progressieve akkoord hiermee volledig van de baan

In het VARA-radioprogramma In de rooie haan van 10 jan. verklaarde PvdA-voorzitter mevr. Van den Keuvel te willen vasthouden aan een college van PvdA. CPN en PPR. Zij veroordeelde het optreden van burgemeester Sainkalden, die de fractie te veel onder druk gezet zou hebben. Eerder had TK-fractievoorzitter Van Thijn dat gedaan in het PvdA blad Roos in de vuist.

Op initiatief vún de CPN vergaderden de fractievoorzitters op 13 jan. PvdA-voorstellen voor een college van PvdA, CPN en PPR. dan wel alleen van PvdA en CPN werden door de betrokken partijen afgewezen. De PvdA-fractie bevestigde op 16 jan. de voorkeur voor een links college.

Besprekingen van dc fractievoorzitters liepen op 18 jan. op dit PvdA-standpunt vast. CPN-iractievoorzitter noemde de Amsterdamse PvdA een ,,ruïne". Het leek hem zeer onaantrekkelijk alleen met deze partij te moeten regeren.

Het gewestelijk bestuur van de PvdA kwam op 19 jan. tot de concliisie. dat. als het college al uitgebreid moest worden. beter het CDA erin opgenomen kon worden dan de VVD. De gewestraad stemde op 20 jan. met 13 stemmen verschil voor dit denkbeeld. Met 176 tegen 170 stemmen werd een motie verworpen, volgens welke de PvdA-wethouders zouden moeten aftreden, als CDA en/of VVD vertegenwoordigers in het college zouden krijgen.

Wethouder Lammers diende op 21 jan. officieel zijn ontslag in. De raad koos die dag in een ,,wilde" stemming (zonder afspraken vooraf) tot wethouders de heren C. H. Goekoop (VVD) en A. P. J. van der Eyden (CDA). In de eerste stemming kreeg de heer Goekoop 22 stemmen en de heer Van der Eyden 10. Bij de tweede stemming werd ook de heer Van der Eyden gekozen: hij kreeg nu 20 stemmen. De PvdA stemde verdeeld.

Na drie dagen bedenktijd aanvaardden de gekozenen hun benoeming (ANP, NRC/ H'b l a d)

Vln.r de wethouders Van Duijn, Sinnige, Lammers en Verheij en burgemeester Samkalden.

BELGIË

KAMERDEBAT OVER SABENA

Op 21 januari heeft kamerlid L. Outers (FDF) verkeersminister Chabert geïnterpelleerd „over de plannen die zouden bestaan om een fusie van Sabena, KLM en Luxair tot stand te brengen".
Outers verweet de minister in juli 1975 het studiebureau McKinsey te hebben belast met een studie naar de mogelijkheden om binnen de Benelux een integratie van de burgerlijke luchtvaartmaatschappijen te realiseren, om aldus de verlieslatende exploitatie van Sabena opnieuw gezond te maken. Volgens Outers betrof het een eenzijdige opdracht, die geen rekening hield met mogelijke oplossingen via de Atlas-groep, waarin Sabena nu reeds samenwerkt met Air France, Lufthansa, Alitalia en Iberia. De interpellant verborg zijn voorkeur niet voor de Atlas-formule en betoogde dat integratie van Sabena en KLM niet aangewezen is, ook reeds omdat beide maatschappijen met verschillende vliegtuigtypes vliegen en i.z. zakencijfer en luchtverbindingen moeilijk vergelijkbaar zijn.
Outers verklaarde over een voorrapport van McKinsey te beschikken en zei dat de daarin vervatte cijfers en standpunten ernstig voorbehoud vergen. Hij verzocht daarom om een tegen-onderzoek.
In zijn antwoord benadrukte Chabert, die zei het McKinsey-rapport nog niet te hebben ontvangen, dat hij voor alles een rationele exploitatie van Sabena beoogt en om die reden uitkijkt naar samenwerking met andere luchtvaartmaatschappijen, binnen de Benelux of, zo mogelijk, in een breder Europees kader. Hij verborg zijn scepticisme niet m.b.t. een Sabena-herstel binnen de Atlas-groep maar beloofde niettemin aan de Kamer een volledig dossier te zullen voorleggen ,,waarin een samenwerking in de groep-Atlas, evenals een eventuele samenwerking met KLM en Luxair gebeurlijk zullen zijn opgenomen".
Op basis van dat dossier, aldus de minister, zal het parlement zich over mijn voorstellen kunnen uitspreken.
Chabert erkende dat de opdracht aan McKinsey eenzijdig gericht is op ,,het nagaan of een integratie van Sabena, KLM en Luxair belangrijke voordelen zou kunnen opleveren, die buiten een integratie onmogelijk kunnen worden gerealiseerd".

Bij de stemming over de verkeersbegroting, waaraan de interpellatie-Outers toegevoegd was, verklaarde RW-voorzitter P. Gendebien dat zijn partij het standpunt van het FDF deelde De RW-fractie keurde niettemin, met de overige regeringsfracties, de begroting goed. terwijl het FDF tegenstemde.

DE ZAAK-PEPERMANS

Het hof van beroep te Brussei heeft op 21 jan. het vonnis van de rechtbank in eerste aanleg tegen de president-directeur-generaal van Bell Telephone Manufacturing Cy., Frank Pepermans, bevestigd.
De eerste rechter had Pepermans op 27 juni 1975 veroordeeld tot zes maanden gevangenisstraf met uitstel en 15 000 fr boete, wegers actieve omkoperij van de (inmiddels ontslagen) RTT-administrateur-generaal Baudrin.
Het vonnis in beroep bevestigt het eerste vonnis, op enkele detailpunten na: de verjaring van de strafvordering wordt aanvaard voor de borgstelling die Pepermans verleende voor een lening die Baudrin bij de Kredietbank had aangevraagd; verder wordt de kostprijs van de mobiele telefoon-installatie in de boot en de villa van Baudrin geraamd op 98.000 fr i.p.v. 131.000 fr; ook gaat de rechtbank ervan uit dat de kortingen, toegestaan op de publiciteitsinlassingen in de Gouden Telefoongids na de schorsing van Baudrin in 1973, niet meer als een beïnvloeding van een ambtenaar kunnen doorgaan.
Het vonnis in beroep is anderdeels scherper dan het eerste vonnis, waar het ,,een gekenmerkte neiging tot corruptie" bij de beklaagde vaststelt en dit een gevaar voor de integriteit van de administratie noemt, dat moet worden beteugeld om redenen van algemeen belang. Die uitspraak is het gevolg van de ontdekking van lijsten van prominente personen, die van Pepermans geschenken ontvingen, waarbij in een vertrouwelijk document nader wordt uitgelegd, waarom de geschenken worden gegeven. Volgens de rechtbank blijkt uit dat document dat Pepermans niet uit menslievende of publicitaire redenen handelde, maar met de duidelijke bedoeling de personen te beïnvloeden. Het vonnis vermeldt geschenken aan 9 politici, 3 vakbondssecretarissen, 7 hoge ambtenaren en 3 niet te identificeren personen.
Ingevolge het KB van 24 okt. 1934 wordt iemand die een veroordeling oploopt (zelfs met uitstel) van ten minste drie maanden wegens omkoping van ambtenaren, het recht ontzegd een mandaat van beheerder, commissaris of gerant uit te oefenen in een handelsvennootschap.
Kort na de bekendmaking van het vonnis heeft Bell medegedeeld, dat Pepermans in cassatie gaat
(Vor. ber. pag. 452/1-1975)

FAILLISSEMENTEN

In 1975 werden in België 2.246 faillissementen uitgesproken, tegen 1.881 in 1974. Zij zijn regionaal als volgt verdeeld: 885 in Vlaanderen, 623 in Wallonië en 734 in het gerechtelijk arrondissement Brussel.
Er werden 261 gerechtelijke akkoorden (de z.g. concordaten) aangevraagd en 151 goedgekeurd. Het grootste aantal faillissementen kwam voor in de bouwsector (554), de garages (127) textiel en leder (208), voeding (135) en de horecasector (264).

GOM'S

Bij KB van 24 dec. '75 (staatsblad van 9 jan.) worden de bevoegdheden van de vijf Vlaamse Gewestelijke Ontwikkelingsmaatschappijen nader vastgelegd. De GOM's kunnen rechtstreeks industriële projecten en de daarmee samenhangende activiteiten op gang brengen, alleen of met de medewerking van publiekrechtelijke of privaatrechtelijke personen, overeenkomstig de wet van 15 juli 1970. De GOM's kunnen ook gezamenlijk optreden.
Het begrip ,,in gebreke blijven van de privé-sector" zal worden omschreven door de organen van de GOM die in een huishoudelijk reglement, bekrachtigd door het ministercomité voor Vlaamse aangelegenheden, de evaluatienormen van die tekortkomingen zullen opstellen en meteen ook de modaliteiten voor een aanbod van participatie aan de privé-sector, waarbij weigering of onthouding het in gebreke blijven zullen aantonen.
Daartoe kunnen de GOM's: 1. Verenigingen voor studie of onderzoek oprichten met het oog op het op gang brengen van industriële projecten. 2. Geheel of gedeeltelijk inbreng doen van het kapitaal bij de oprichting van een handelsvennootschap of bij haar kapitaalverhoging. 3. De inschrijvingsrechten uitoefenen, die verbonden zijn aan de hoedanigheid van aandeelhouder van een handelsvennootschap. 4. Op alle soorten van aandelen en obligaties, uitgegeven door handelsvennootschappen, intekenen of ze anders verwerven en er afstand van doen.

5 Overgaan tot alle handelingen die betrekking hebben op de hierboven vermelde verrichtingen

De GOM's kunnen alle nodige bedragen lenen

De regeringscommissaris kan beroep aantekenen bij het ministercomité voor Vlaamse aangelegenheden en bij de staatssecretaris voor streekeconomie. Ret ministercomité moet binnen de dertig dagen de aangevochten beslissing vernietigen. zoniet wordt deze definitiel

GRIEKENLAND

VERVOLG PROCES **TEGEN** ORGANISATOREN STAATSGREEP

Hieronder vervolgen wij het beknopte overzicht van het proces tegen de organisatoren van de staatsgreep in Griekenland in 1967.

(Vor ber. pag. 58 e.v.)

Op 19 augustus eiste de openbare aanklager een schuldigverklaring van 18 van de 20 beklaagden. Zestien van hen waren volgens aanklager Stamatis schuldig aan hoogverraad en rebellie. Twee anderen hadden zich schuldig gemaakt aan hoogverraad en twee moesten worden-\-rijgesproken.

Schuldig aan hoogverraad en rebellie waren volgens de openbare aanklager: George Papadopoulos. Stylianos Pattakos, Nicalaos Makarezos. Grigorios Spandidakis, George Zoitakis, Odysseus Anghelis, Dimitrios Ioannides, Ioannis Ladas, Antonios Lekkas, Michael Roufogalis, Konstantin Papadopoulos, Michael Balopoulos, Dimitrios Stamatelopoulos, Nicolaos Dertilis, Georges Konstantopoulos en Evangelos Tsakas.

Alvorens een opsomming te geven van de specifieke beschuldiging tegen elk der beklaagden apart, zei Stamatis dat de meesten schuldig zijn aan hoogverraad omdat zij bestaande wetten hebben geschonden met betrekking tot het belemmeren van de koning in de uitvoering van diens taken en het veranderen van 's lands politieke regime.

,,Het is duidelijk dat de koning op de ävond van de staatsgreep onder verpletterende psychologische druk stond, zowel als gevolg van de omsingeling van zijn paleis met tanks als de verschijning van gewapende officieren die het machtige leger in handen hadden," aldus de openbare aanklager.

Ook vond hij de meeste beklaagden schuldig aan militaire opstand omdat zij weigerden op bevel hun wapens neer te leggen, superieuren aanvielen en arresteerden, en door het bezetten van sleutelposten .,het Griekse militaire mechanisme uitschakelden".

Stamatis verwierp de claims van de verdachten dat de staatsgreep door het lukken ervan zijn eigen legaliteitsbasis had geschapen — dat zij zouden vallen onder de amnestieën van de voormalige dictatuur van Papadopoulos — en dat het hof zou zijn gebonden door een eerder gehouden parlementaire stemming waarin werd verklaard dat alle terechtstaande verdachten schuldig zijn aan verraad en opstand.

De volgende straffen werden op 23 augustus uitgesproken: Papadopoulos, Pattakos en Makarezos kregen de doodstraf: Ioannides, Ladas, Spandidakis, Zoitakis, Roufougalis, Lekkas, Konstantinos Papadopoulos cn Balopoulos kregen levenslang, Anghelis en Dertilis 20 jaar gevangenisstraf, Gandonas en Karaberis 15 jaar, Konstantopoulos 12 jaar, Tsakas 8 jaar, Stamatelopoulos 5 jaar gevangenisstraf. De drie ter dood veroordeelden werden hun militaire rangen en de tot gevangenisstraf veroordeelden voor vijf jaar de burgerrechten ontnomen.

Regering *besluit* tot gratie

Binnen twee uur na de uitspraak werd officieel meegedeeld dat het kabinet op 25 augustus bijeen zou komen om zich te beraden over de uitspraak van het hof.

Na afloop van deze zitting werd verklaard dat het kabinet de president zou adviseren gebruik te maken van zijn recht de doodstraffen om te zetten in levenslange gevangenisstraffen. Dit besluit wekte de irritatie van een aantal politici van de oppositie.

George Mavros verzocht om onrniddellijke bijeenroeping van het parlement, terwijl Papandreou de premier ervan beschuldigde bepaalde verplichtingen tegenover de junta te hebben of de situatie niet geheel meester zijn.

Minister van justitie Konstantinos Stefanakis zei ter verdediging van het regeringsbesluit op een persconferentie dat een aantal van hen die nu het regeringsbesluit kritiseerden, zich tijdens het debat over de grondwet hadden uitgesproken vóór afschaffing van de doodstraf en dat het besluit was genomen ,,om humanitaire redenen, in overeenstemming met beschaafde samenlevingen die executies verafschuwen".

(Le Monde, *NZZ,* The Times, *NRC/H'blad)*

PROCESSEN TEGEN **FOLTERAARS**

Op 7 augustus 1975 begon voor de permanente krijgsraad in Athene een proces tegen 32 officieren en manschappen van de militaire politie (ESA) die ervan werden beschuldigd onder liet kolonelsregime politieke tegenstanders te hebben gefolterd.

Volgens de aanklacht hadden zij arrestanten geslagen, elektrische schokker: toegediend, met brandende sigaretten bewerkt en blootgesteld aan andere vormen van lichamelijk geweld zoals verplicht lange tijd te blijven staan, het onmogelijk maken van slapen en het weigeren van voedsel en drank.

In totaal werden tijdens het proces 127 getuigen à charge gehoord, onder wie een aantal vooraanstaande Grieken, zoals Lady Amalia Fleming, weduwe van de uitvinder van de penicilline en bekend om haar oppositionele houding tijdens het kolonelsregime en vice-admiraal Konstantinos Engolfopoulos, opperbevelhebber van de vloot vóór de staatsgreep en gearresteerd tijdens een mislukte opstand bij de marine in 1973 (pag. 379/1-1973).

Ook Alexandros Panagoulos, gearresteerd wegens een poging tot een aanslag op Papadopoulos in augustus 1969 getuigde over de behandeling die hem bij de militaire politie ten deel was gevallen.

De voornaamste aangeklaagden waren majoor Nikolaos Hatzizisis, majoor Anastasios Spanos en oudmajoor Theodoros Theofiloyanakos.

De openbare aanklager beschreef in zijn samenvatting op 8 september Theofiloyanakos als de organisator van het ESA-centrum en zijn opvolger, majoor Hatzizisis, als een ,,gevaarlijk karakter" en een leerling die zijn leraar had overtroffen.

Andere officieren die scherp bekritiseerd werden waren majoor George Tsallas en majaor Kofas, die als arts aan de ESA waren verbonden en die naar het getuigenis van velen had gecontroleerd hoeveel folteringen de gearresteerden konden verdragen.

Op 7 september 1975 eiste de openbare aanklager gevangenisstraffen van één tot 25 jaar tegen 27 van de verdachten. Hij vroeg vrijspraak voor de 4 anderen. De maximale straf van 25 jaar werd geëist tegen Theofiloyanakos en Hatzizisis. Tegen Spanos werd 15 jaar geëist. Als bijkomende straffen werd geëist dat de beide eersten 10 jaar en Spanos 5 jaar uit hun burgerrechten zouden

worden ontzet. Kofas hoorde 5 jaar tegen zich eisen.

Op 12 september deed de militaire rechtbank uitspraak. 14 van de 31 verdachten werden vrijgesproken. Het waren voornamelijk dienstplichtige soldaten, die, naar de uitspraak vaststelde, hun mishandelingen pleegden in de waan dat zij de betreffende bevelen moesten opvolgen. Daarentegen kreeg de dienstplichtige Michael Petrou, die van het begin af aan zijn folteringen had bekend, zes jaar, het dubbele van wat de officiër van justitie had geëist De zwaarste straf kreeg de chef van het verhoorcentrum, Hatzizisis: 23 jaar. Theofiloyanakos en Spanos kregen elk 20 jaar.

Tien anderen kregen straffen van 15 tot 2 jaar. Dr. Kofas kreeg 7 jaar. *(Le* Monde, *NRC/H'blad,* NZZ)

PROCES TEGEN AANSTICHTERS EN UITVOERDERS NEERSLAAN VAN DE OPSTAND AAN POLYTECHNISCHE HOGESCHOOL

Op 16 oktober 1975 begon in de Korydallosgevangenis bij Athene een proces tegen 33 personen die ervan werden beschuldigd de aanstichters en uitvoerders te zijn van het bloedig neerslaan van de opstand op de Atheense polytechnische hogeschool in november 1973 (pag. 745-'73 e.v.). Vier beklaagden waren al eerder berecht voor hun aandeel in de staatsgreep van 21 april 1967 onder wie Papadopoulos en Ioannides (pag. 58 e.v.). Beiden werden onder meer beschuldigd van veelvuldige moord: Papadopoulos omdat hij als president opdracht gaf tot de operatie, die 24 studenten het leven kostte; Ioannides omdat hij tijdens de operaties het speciale bevel gaf tot gebruik van de wapenen, mede met het oogmerk, aldus de aanklacht, om een verwarde situatie te scheppen waaruit hij als nieuwe heerser tevoorschijn kon komen.

Voorts stonden terecht de toenmalige opperbevelhebber van de strijdkrachten Zagorianakos, die volhield dat geen opdracht was gegeven om van de vuurwapens gebruik te maken, de toenmalige minister van defensie Efesios, de toenmalige chef van de politie van Athene; de toenmalige chef van het medisch opvangcentrum waar de studenten opnieuw werden mishandeld en degenen die verantwoordelijk werden geacht voor het inzetten van de tank die de poort van het gebouw waarin de hogeschool is gevestigd verpletterde.

Er waren in totaal 237 getuigen à charge.

Na twee-en-een-halve maand werd op 30 december 1975 het proces afgesloten. Twintig beklaagden werden veroordeeld tot straffen van levenslang tot vijf maanden Twaalf werden vrijgesproken.

Het zwaarste gestraft werd de toenmalige chef van de militaire politie, Toannides, die zevenmaal levenslang tegen zich hoorde uitspreken.

Hij werd schuldig bevonden aan morele aanstichting tot 7 moorden met voorbedachte rade en verregaande provocatie tot geweldpleging in het algemeen.

Twee andere hoge militairen kregen eveneens levenslang. Papadopoulos kreeg 25 jaar wegens ..medeplichtigheid". Diezelfde straf kregen nog 4 hooggeplaatste politie- en militaire autoriteiten, onder wie de toenmalige opperbevelhebber van de strijdkrachten en de toenmalige Atheense politiechef.

In zijn requisitoir had de officier van justitie Papadopoulos en Ioannides ,,gewetenloze arrivé's van de macht" genoemd en de bezetting van de polytechnische hogeschool ,,een klarornstoot die de opgevouwen vlaggen van de vrijheid weer tevoorschijn bracht en alle vermoeide zielen deed ontwaken".

Hoogleraren hadden als getuige verklaard dat de bezetting volkomen vreedzaam was verlopen en dat zelfs ontplofbaar materiaal dat in de hogeschool aanwezig was, niet werd aangeroerd *(NRC/H'blad,* Le Monde)

ANDERE PROCESSEN TEGEN AANHANGERS KOLONELSREGIME

Op 30 november 1975 deed een rechtbank in Chalkis uitspraak in het proces dat daar een maand lang werd gevoerd tegen 14 officieren en manschappen van de Atheense veiligheidspolitie, beschuldigd van folteringen gedurende de laatste zes maanden van de dictatuur.

Zes werden vrijgesproken, vier (onder wie de beruchte Babalis en Smaïlis, werkzaam bij de Dienst bestrijding communisme onder studenten) werden van rechtsvervolging ontslagen omdat de ,,aanklachten te laat waren ingediend" en vier werden schuldig bevonden.

Van hen werden twee tot korte voorwaardelijke straffen veroordeeld en twee anderen tot resp. 5 en 10 maanden.

Op 12 december 1975 veroordeelde een marine-krijgsraad in Piraeus drie gepensioneerde marine-officieren en drie onderofficieren tot gevangenisstraffen van een half jaar tot acht jaar wegens het martelen van politieke gevangenen tijdens het kolonelsbewind.

Twee ex-officieren kregen elk acht jaar en de derde zeven. De onderofficieren kregen twee jaar, achttien maanden en zes maanden voorwaardelijk.

Voormalig juntaleider Dimitrios Ioannides werd op 12 januari door een rechtbank in Athene veroordeeld tot zeven jaar gevangenisstraf wegens het doen martelen van tegenstanders van de junta en het laten vernietigen van de documenten van de militaire politie nadat hij in 1974 als dictator was gevallen. *(Le* Monde. NZZ. *NRC/H'blad.* The Times)

LIDMAATSCHAP EG OFFICIEEL AANGEVRAAGD

Op 12 juni 1975 heeft de Griekse ambassadeur bij de EG, Stephan Stathatos, het officiële verzoek van zijn land ingediend om als lid van de Europese Gemeenschap te worden toegelaten. Hij overhandigde een nota aan de voorzitter van het comité van permanente vertegenwoordigers, de Ier Dillon.

Stathatos verklaarde daarbij dat het verzoek was gebaseerd op het sterke verlangen van Griekenland de democratie te consolideren. Griekenland wil geïntegreerd worden in de bredere context van een Europa waar het politiek, economisch en cultureel al hoort.

Stathatos werd ook ontvangen door de president van de Europese Commissie, François-Xavier Ortoli, die de ambassadeur toezegde dat het verzoek van zijn land welwillend in overweging zou worden genomen.

Terwijl het Griekse verzoek in Brussel werd overgebracht, ontving premier Karamanlis in Athene de ambassadeurs van de negen EG-landen, die hij een uitleg gaf waarom Griekenland wenst toe te treden tot de Gemeenschap. Hij zei er de nadruk op te willen leggen dat Griekenland niet in de allereerste plaats aansluiting zoekt om economische redenen, maar voornamelijk om politieke. Hij verwachtte van het lidmaatschap een consolidering van de democratie in het land. *(NRC/H'blad,* The Times)

GRIEKS INITIATIEF VOOR BALKANCONFERENTIE

De Griekse regering heeft het initiatief genomen om te komen tot een Balkan-conferentie, waar voor-

namelijk problemen samenhangend met de energievoorziening en het verkeer tussen de betreffende landen zullen worden besproken. Politieke vraagstukken zouden voorhands nog niet ter sprake komen.
Joego-Slavië, Roemenië, Bulgarije en Turkije hebben de uitnodiging van premier Karamanlis al aangenomen. Albanië heeft uit ideologische overwegingen de uitnodiging afgewezen

Griekerilands verhouding rnet Joego-Slavië, Roemenië en Bulgarije is over het algemeen goed te noemen. De nauwe betrekkingen tussen Athene en Belgrado dateren al vanuit de Griekse Burgeroorlog toen Tito de cominunistische partisanen de toegang tot Joego-Slavie ontzegde. Op 28 fehr 1953 ondertekenden de beide staten samen met Turkije in Ankara een vriendschapsverdrag, dat overigens verder weinig consequenties had. hoewel de Grieks-Joegoslavische betrekkingen altijd goed bleven.
Griekenland en Roemenië onderhouden een druk handelsverkeer. De handelsbalans is voor Burgarije al geruime tijd actief, maar de betalingsbalans valt voor Griekenland gunstiger uit. Bulgarije maakt op grote schaal gebruik van de Griekse handelsvloot voor het transport van zijn exportprodiikten.
Normaal is de verhouding met Bulgarije. Er bestaan technische samenwerkingsakkoorden vnl. betrekking hebbend op het gemeenschappelijk gebruik van waterkracht.

Ter voorbereiding van de Balkanconferentie heeft premier Karamanlis in de loop van 1975 bezoeken gebracht aan Roemenië, Joego-Slavië en Bulgarije.
Op 26 mei 1976 arriveerde Karamanlis in Boekarest voor een officieel bezoek van twee dagen. Hij werd vergezeld door minister van buitenlandse zaken Bitsios en voerde besprekingen met de Roemeense president Ceausescu en premier Manescu over internationale en bilaterale problemen
In een gemeenschappelijke verklaring spraken helde landen zich uit voor een nauwe samenwerking en voor een verdere ontwikkeling van goede betrekkingen.
Op 4 en 5 juni 1975 was Karamanlis in Joego-Slavië Hij voerde er o a besprekingen met president Tito Daarbij kreeg Karamanlis steun van de Joegoslavische regering m.b.t. het conflict met Turkije over Cyprus Ook technische en economische problemen werden besproken, zoals de aanieg van een kanaal door de Axios-vlakte die Saloniki met het Europese binnenland moet gaan vei-binden en de aanleg van een oliepijpleiding van Saloniki naar Joego-Slavië.
Ook kwam het zg. „macedonische probleem" ter sprake, dat al jarenlang een bron van meningsverschil tussen beide landen is. Griekenland ontkent het bestaan van een Macedonische natie, terwijl Joego-Slavië zich voor de rechten van de Macedoniers inzet. In de Joegoslavische republiek Macedonië wonen 40.000 tot 50.000 Griekse vluchtelingen uit de tijd van de burgeroorlog, van wie een groot deel graag naar zijn vaderland wil terugkeren
Volgens Joego-Slavie gaat het daarbij om ,,leden van de Macedonische natie", wat Griekenland ontkent en wat de repatriering bemoeilijkt.

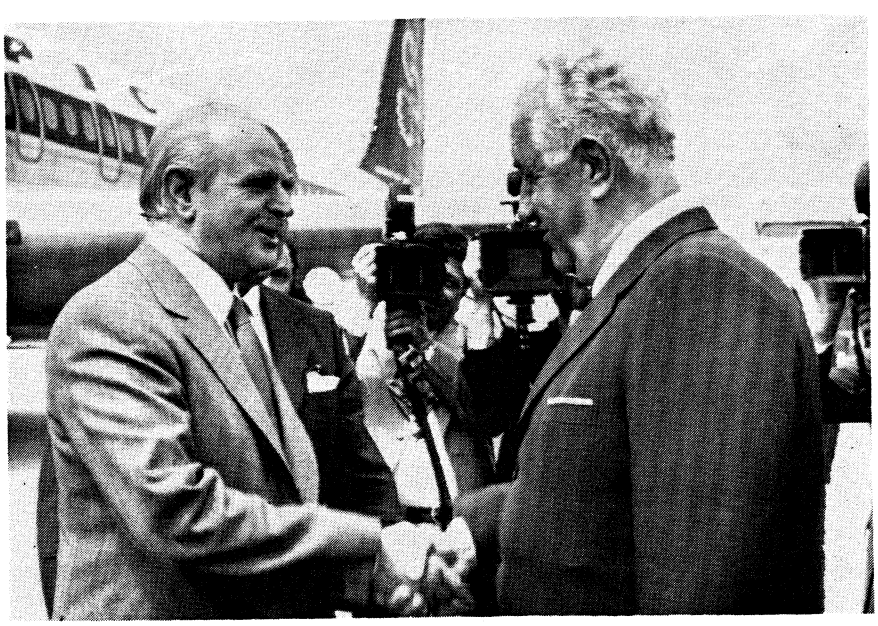

Premier Karamanlis (1) en min. v buitenl zaken v Joego-Slavië, Minic

Op 2, 3 en 4 juli was Karamanlis in Bulgarije, waar hij besprekingen voerde met president Zjiwkow en premier Todorow. Na afloop van het bezoek verklaarde Karamanlis dat er geen territoriale kwesties bestaan tussen de beide landen en dat beiden voorstanders waren van het bijeenroepen van een Balkanconferentie waar gesproken zou moeten worden over een nauwere samenwerking tussen de landen van dit gebied. T.a.v. de bilaterale samenwerking werd overeengekomen dat meer havens in Noord-Griekenland zullen worden opengesteld voor transitoverkeer met Bulgarije.
Op 20 augustus werd in Athene een communiqué uitgegeven waarin stond dat Griekenland de samenwerking tussen de Balkanlanden wilde versterken. Meegedeeld werd dat premier Karamanlis brieven had verzonden naar de staatshoofden van Bulgarije, Roemenië, Joego-Slavië, Turkije en Albanië, waarin hij het verlangen uitsprak naar concretisering van de samenwerking van de Balkanlanden. Verder had hij voorgesteld een conferentie te houden van staatssecretarissen van deze landen over samenwerking op het gebied van de economie, het vervoer, de energie en de cultuur. ,,Dit Griekse initiatief wil de Balkanlanden als eerste het voorbeeld laten geven van de toepassing van de geest van samenwerking die op de recente topconferentie in Helsinki tot stand kwam," aldus het Griekse communiqué.
In-de loop van 1975 werd door alle uitgenodigde landen, m.u.v. Albanië, positief gereageerd op het Griekse initiatief. Albanië verklaarde zich overigens wel bereid tot bilaterale gesprekken met Athene over nauwere economische samenwerking. (NZZ, Le Monde, *NRC/* H'blad)

KARAMANLIS BEZOEKT PARIJS, BONN, ROME EN LONDEN

Premier Karamanlis heeft in de loop van 1975 officiële bezoeken gebracht aan Frankrijk, de Bondsrepubiek, Italië en Engeland.
Van 16 tot 18 april 1975 was hij in Parijs, waarbij hij werd vergezeld door minister van buitenlandse zaken Bitsios.
Karamanlis voerde besprekingen met zijn Franse ambtsgenoot Chirac en werd ontvangen door president Giscard d'Estaing. Bij deze gesprekken zou de Franse regering de Griekse alle mogelijke steun heb-

ben toegezegd bij haar pogingen toegelaten te worden tot de Europese Gemeenschap. Ook steunde de Franse regering het Griekse verzoek in aanmerking te komen voor een lening van 400 mln rekeneenheden.
Verder werd overeengekomen de samenwerking tussen beide landen op velerlei gebieden te versterken.
Frankrijk zou met name Griekenland gaan helpen bij de winning van aardolie in ,,niet-betwiste gebieden".
Ook de Cypriotische kwestie kwam ter sprake, waarbij, aldus een officiële Franse verklaring uitgegeven na afloop van het bezoek, Frankrijk van mening was dat een oplossing gevonden moet worden ,,met uitsluiting van geweld". Frankrijk verklaarde zich tevens bereid deel te nemen aan een ,,missie van goede diensten" maar dan wel binnen het, kader van de Europese Gemeenschap.
Van 15 tot 17 mei 1975 was Karamanlis in Bonn. Hij voerde er o.a. besprekingen met bondskanselier Schmidt, die hem hulp beloofde bij de bestrijding van politieke en economische moeilijkheden.
Ook de Westduitse regeringsleider zegde steun toe voor het Griekse streven naar het lidmaatschap van de EG, maar hij voegde eraan toe dat de opbouw van Europa tot een politieke eenheid slechts in nauwe samenwerking met de VS en Canada kon verlopen.

Op 31 oktober 1975 werd in Athene bekendgemaakt dat Griekenland en de Bondsrepubliek een contract hadden ondertekend voor de levering van 4 onderzeeboten door de Westduitse Howardt werven in Kiel aan de Griekse marine. Het betrof hier een verbeterde versie van de vier onderzeeboten die Griekenland tussen 1970 en 1972 van dezelfde werf betrok.
Kanselier Helmut Schmidt, op vakantie in Griekenland, voerde op 28 en 29 december 1975 besprekingen met de Griekse leiders in Athene. Daarbij kwamen het mogelijke Griekse lidmaatschap van de EG. de kwestie-Cyprus en de levering van Westduits militair materieel aan Turkije ter sprake. Het was de eerste maal sedert 1954 dat een Westduits regeringsleider Griekenland bezocht.

Op 29 en 30 september 1975 was Karamanlis op bezoek in Rome op uitnodiging van premier Moro. Ook hier kwam de Griekse kandidatuur voor het lidmaatschap van de EG weer ter sprake. Ook de Italiaanse regeringsleider liet zich daarover in voor Griekenland positieve zin uit. Verder werd gesproken over de situatie in het Midden-Oosten en meer in het bijzonder over de kwestie-Cyprus. Karamanlis werd ook door paus Paulus VI in audiëntie ontvangen.
Op 9 en 10 oktober 1975 was Karamanlis de gast van de Britse regering. Hij voerde besprekingen met premier Wilson. Volgens een gemeenschappelijk communiqué dat op 10 oktober werd uitgegeven waren beide partijen voorstander van een zo spoedig mogelijke hervatting van de gesprekken tussen de Griekse en Turkse bevolkingsgroepen op Cyprus teneinde te komen tot een billijke oplossing van de kwestie-Cyprus.
Verder zegde premier Wilson ..zonder reserves" steun toe aan de Griekse kandidatuur voor het EG-lidmaatschap. (Le Monde, NZZ, The Times)

GELEIDELIJKE VERMINDERING AMERIKAANSE MILITAIRE AANWEZIGHEID IN GRIEKENLAND

Van 7 tot 29 april 1975 vond in Athene de tweede gespreksronde tussen Griekenland en de VS plaats over de Amerikaanse bases in Griekenland. Volgens een gemeenschappelijke verklaring die na afloop werd uitgegeven, zou ook nog een derde onderhandelingsronde volgen.
Verder werd bekendgemaakt dat de Amerikaanse luchtmachtbasis in Hellinikon dichtbij Athene zal worden gesloten. De faciliteiten die de Amerikaanse marine krachtens een akkoord van 1973 geniet op de Griekse marinebasis Elefsis zullen eveneens worden beëindigd.
Enkele faciliteiten voor de VS die ook de Griekse defensie ten goede blijven komen op de luchtmachtbasis van Hellinikon blijven gehandhaafd. Deze basis is 22 jaar in gebruik geweest bij het Amerikaanse leger.
Op de marinebasis Elefsis waren 32.000 Amerikanen gestationeerd en hadden zes Amerikaanse torpedoboten hun thuishaven. Installaties of faciliteiten die beschikbaar blijven voor de VS zullen onder Grieks opperbevel worden geplaatst, Over een vermindering van de Amerikaanse faciliteiten en de positie van het militair personeel zal het overleg worden voortgezet.
Bij de onderhandelingen moet worden uitgemaakt welke faciliteiten waren verleend aan de VS en welke ter beschikking van de NAVO stonden. Het besluit de Amerikaanse aanwezigheid in Griekenland te beeindigen werd in nov. 1974 door premier Karamanlis bekendgemaakt. Tot de militaire installaties die de Amerikanen in Griekenland hebben behoren verbindingscentra en bases waar raketten met kernkoppen zijn opgeslagen. *(AFP/AP)*

EERSTE SECRETARIS AMERIKAANSE AMBASSADE VERMOORD

Op 23 dec. 1975 werd de eerste secretaris van de Amerikaanse ambassade in Athene, de 47-jarige Richard Welch voor zijn woning in de Atheense voorstad Paleo Psychiko vermoord door een aantal gemaskerde mannen die vervolgens in een auto wegreden.
Een collega die ook in de wagen zat bevestigde dat de aanslag speciaal op Welch was gericht De politie zette een grootscheepse speurtocht in.
President Tsatsos sprak van een stuitende misdaad. ,,De daders kunnen althans psychisch niet worden gerekend tot het Griekse volk, waarvan ze de eer en de nationale belangen bewust hebben willen schaden."
De ministers van economische coördinatie en defensie brachten namens premier Karamanlis een bezoek aan de ambassadeur om hem het leedwezen van de regering over te brengen.
Welch stond bovenaan op een lijst van beweerde ,,CIA-agenten in Griekenland" die op 25-11-'75 werd gepubliceerd in het Engelstalige dagblad *Athens* News en was opgesteld door een zich noemend ,,Comité van Grieken en Grieks-Amerikanen". Er wordt in gemeld dat hij ,,de actie van de regering-Karamanlis volgt" en dat hij ,,dienst deed in Peru tijdens de militaire staatsgreep aldaar".
Welch, die vloeiend Grieks sprak, is in de jaren vijftig al eens in Athene en in de jaren zestig in Nicosia gestationeerd geweest. Anderhalve maand eerder was hij opnieuw in Griekenland gearriveerd. Volgens velen wordt de post van eerste secretaris van de Amerikaanse ambassade per traditie aan een CIA-man gegeven. In Washington weigerden de CIA en het State Department in te gaan op deze suggesties.
Op 28 december 1975 eiste een ondergrondse politieke beweging, die zich ,,De organisatie van 17 november" noemt, de verantwoordelijkheid voor de aanslag op.
In een aan de pers toegezonden verklaring zei de organisatie dat de Griekse regering met handen en voeten is gebonden aan het Amerikaanse imperialisme en het land niet kan bevrijden van de Amerikaanse aanwezigheid.

De organisatie had haar naam ontleend aan de studentenopstand op 17 november 1973, die de val verhaastte van di vroegere Griekse machthebber George Papadopoulos Volgens haar staat voor het Griekse volk slechts één weg open, namelijk met alle ter beschikking staande middelen vechten En „daarom hebben we besloten de belangrijkste agent van de CIA in Griekenland. Richard Wclch, te executeren en van hem een voorbeeld te maken" *(NRC/H'blad)*

TURKIJE EN GRIEKENLAND BESLUITEN KWESTIE-AEGEÏSCHE ZEE VOOR TE LEGGEN AAN INTERNATIONALE GERECHTSHOF

Griekenland en Turkije hebben besloten hun geschil over de volgens bevestigde gegevens rijke olielagen onder de Aegeïsche Zee (pag. 353-'74) voor te leggen aan het Internationaal Gerechtshof in Den Haag.
Een daartoe strekkend voorstel werd eind januari 1975 door de Griekse ambassadeur in Ankara aan de Turkse regering overhandigd.
De Turkse premier Sadi Irmak verklaarde op 29 januari dat zijn regering het Griekse voorstel gunstig ontving.
Irmak zei dat Turkije overtuigd was van haar rechtmatige aanspraken in dit gebied en dat het daarom niet zou aarzelen de kwestie voor te leggen aan het Hof, dat hij voor objectief hield.
Hij legde er echter de nadruk op dat Turkije, zonder de definitieve uitspraak van het Hof af te wachten, door zou gaan met de exploratie in het oostelijk deel van de Aegeïsche Zee. *(NZZ)*

VERBOD DEMONSTRATIES AFGEIIONDIGD

De Griekse regering kondigde na onlusten op 23 juli 1975 een verbod af voor het houden van bijeenkomsten in de openlucht dat gold tot eind september 1975.
De onlusten, waarbij zeker 30 mensen verwondingen opliepen, begonnen toen 4000 bouwvakarbeiders in optocht door het centrum wilden lopen ter ondersteuning van hun eisen voor meer loon en betere arbeidsvoorzieningen. Politievoertuigen met machinegeweren patrouilleerden door het centrum van Athene en vuurden traangasgranaten af om te verhinderen dat de betogers zich hergroepeerden.
In een bekendmaking liet de regering van premier Konstantijn Karamanlis weten dat de gevechten tussen de politie en stakende bouwvakkers, geleid hadden tot de arrestatie van 120 personen. Volgens de bekendmaking waren 63 politiemannen en 48 burgers gewond geraakt.
In haar verklaring zegt de regering te betreuren dat de ongeregeldheden samenvielen met de eerste verjaardag van het herstel van de democratie na zeven jaren van dictatuur
De regering zei dat bijeenkomsten in de open lucht verboden zijn in verband met de veiligheidsmaatregelen voor het proces tegen de leiders van dt. vroegere militaire junta.
Op 21 april 1975 was het ook al tot onregelmatigheden gekomen in Athene, toen de poiitie met geweld een groep linkse jongeren uiteenjoeg die had postgevat voor de Amerikaanse ambassade en anti-Amerikaanse en anti-NAVO-leuzen schreeuwde en probeerde het gebouw te bestormen.
Eerder op de dag had een grote demonstratie plaatsgevonden ter herdenking van de militaire putsch van 21 april 1967. (NZZ, *Le* Monde)

SPLITSING IN PASOK

In de in okt. 1974 opgerichte Panhelleense Socialistische Beweging van Andreas Papandreou is het in juni 1975 tot een splitsing gekomen. Op 13 juni 1975 traden 50 leden van het 75 man tellende centrale comité af. Zij beschuldigden Papandreou van „persoonsverheerlijking".
Begin juli royeerde het partijbestuur nog eens 37 vooraanstaande partijleden onder wie prof. Karagiorgas, de filmster Melina Mercouri en Lady Amalia Fleming. Bijna alle geroyeerden behoren tot de oprichters van de partij, waaronder bijna de gehele inbreng van de verzetsorganisatie „Democratische verweer". De kritiek van de uitgesloten leden richtte zich voornamelijk op de overheersende positie die Papandreou in de partij inneemt.
Andreas Papandreou gedraagt zich in hun ogen, steeds meer als een „charismatisch leider", aldus het *NRC/H'blad* (10-7-1975)
Bij alle bureaus van de PASOK hangt zijn foto buiten en zijn ideeën over binnen- en buitenlandse politiek draagt hij uit als ideeën van de PASOK zonder de partijorganen te raadplegen. Zijn toppositie in de partij is niet aan verkiezingen onderhevig, zij is een gegeven feit. Op eigen houtje kon hij het Centraal Comité ontbinden onidat daar „fractionistische en elitaire elementen" in zouden zijn geslopen en met zijn „Uitvoerend Bureau' beheerst hij langs bureaucratische weg de hele beweging van de top uit, in plaats van de basis
Een andere klacht van de dissidenten was dat Papandreou de beweging een te sterk bourgeois element geeft onder verwaarlozing van het socialistische programma.
De PASOK heeft van haar oprichting af geproclameerd dat zij geen sociaal-democratische partij was, en democratie-als-programmapunt kwdrn voor haar welgeteid op de vierde plaats, na nationale onafhankelijkheid, volkssoevereiniteit, sociale bevrijding, een trits die als leus ook nog de resolutie van de geroyeerden bekroonde
De filosofie is dat democratische vrijheden pas kunnen opbloeien na sociale bevrijding (van de arbeiders, de vrouwen etc.), dat sociale bevrijding pas tot stand kan komen na het verwezenlijken van volksoevereiniteit en volkssoevereiniteit pas na nationale onafhankelijkheid. Een sociaal-democratische partij als de Westduitse was het schrikbeeld voor de PASOK en een van de punten van kritiek van de dissidenten was dat Papandreou Willy Brandt tijdens diens bezoek aan Griekenland heeft ontvangen, terwijl hij er vroeger geen financiele steun van wilde hebben.

Papandreou heeft tijdens een rede in Larissa gezegd: „De PASOK is iets heel nieuws, ook voor Europa, zij inspireert zich het meest op een socialistische partij als de Algerijnse, omdat die zich in de eerste plaats afzet tegen het Amerikaanse imperialisme" Zelf heeft hij een bezoek gebracht aan Syrie waar hij met de Baath-partij een gemeenschappelijke verklaring ondertekende die o a was gericht „tegen het internationale zionisme"

Zulke klanken spreken de Grieken, meer dan ooit door Europa bevlogen, niet erg aan, maar de dissidenten hebben nog niet laten blijken dat zij zich ook aan dit soort dingen hebben geergerd Het zijn vooral de twee communistische partijen die Papandreou ervan beschuldigen dat hij in feite een nationaal-socialist is. Dit slaat ook op zijn verregaande anti-Turkse aspiraties — hij is bijvoorbeeld de enige partijleider die de instelling van een twaalfmijlszone in de Aegeische Zee bepleit. Er worden in het geheel geen pogingen ondernomen, contact te zoeken met Turkse socialisten, aldus het *NRC/H'blad*

SOWJET-UNIE

VIJFJARENPLAN 1976-1980. RESULTATEN 1971-1975

In de ***Prawda*** van 14 dec. 1975 zijn de hoofdlijnen gepubliceerd van het vijfjarenplan voor de periode 1976-1980. Nikolai Baibakow, vice-premier en hoofd van het Staatsplanbureau, maakte op 2 dec. in de Opperste Sowjet de economische resultaten over 1975 en het plan voor 1976 bekend. Grigori Wasjtsjenko, voorzitter voor de commissie voor planning en begroting van de Opperste Sowjet, berichtte de Opperste Sowjet op 3 dec., dat de gemiddelde graanproduktie in de jaren 1971-1975 per jaar 8% groter geweest is dan in de jaren 1966-1970.
Uit dit materiaal kunnen de volgende gegevens worden afgeleid:

De graanoogst in 1975 heeft 133 à 141 mln ton bedragen. Bekend was, dat de gemiddelde produktie in de jaren 1966-1970 167,56 mln ton geweest is. Officieel was ook reeds medegedeeld, dat de totale produktie in de jaren 1971-1974 767,6 mln ton belopen heeft. Westerse waarnemers kwamen na enig rekenwerk tot de conclusie, dat voor 1975 een graanoogst van 137,2 mln ton nodig was om het gemiddelde voor 1971-1975 8% boven dat van 1966-1970 te brengen.
Rekening houdend met de mogelijkheid, dat Wasjtsjenko de 8% heeft afgerond, is de conclusie gerechtvaardigd, dat de oogst, in 1975 hooguit 4 mln ton groter of kleiner geweest is dan 137,2 mn ton.
In 1974 is er een graanoogst geweest van 195,7 mln ton. Voor 1975 werd gestreefd naar een produktie van 215,7 mln ton. In feite was de oogst in 1975 de kleinste sedert 1965, toen 121,1 mln ton werd binnengehaald.
De tegenvallende landbouwresultaten hebben invloed uitgeoefend op de hele sowjet-economie. Binnen de landbouwsector zelf leidde de geringe omvang van de graanproduktie tot omvangrijke slachtingen van vee door gebrek aan veevoer. Voorts werd door de teleurstellende oogst de industriële produktie geraakt, doordat de toevoer van landbouwprodukten naar de industrie — i.h.b. de levensmiddelenindustrie — is gedaald. Tenslotte werd er een verlies aan deviezen door veroorzaakt door omvangrijke graanaankopen op de wereldmarkt.
De slechte oogst vormt ook een verklaring voor de bescheiden doelstellingen, die voor 1976 gesteld zijn: met een groei van 4,3% voor industriële produktie in totaal en van 2,7% voor produktie van consumptiegoederen zijn ze lager dan ooit.
In het vijfjarenplan 1976-1980 is opgenomen een ambitieus landbouwprogramma, een hernieuwde accentverschuiving van consumptiegoederen naar de zware industrie, toenemende nadruk op kwaliteit, eificienter gebruik van bestaande hulpmiddelen en verbetering van de industriële technologie.
De jaarlijkse graanproduktie moet stijgen naar 215 a 220 mln ton.
De produktie van consumptie goederen moet omhoog met 30 tot 32%; de stijging in de zware industrie moet 38 à 42% bedragen — een terugkeer naar de traditionele planprioriteiten. In het vorige vijfjarenplan was voorrang gegeven aan de produktie van consumptiegoederen, maar de teleurstellende resultaten in de eerste twee jaar noopten halverwege tot terugschakeling. De streefcijfers voor 1971-'75 lagen niettemin hoger (46% voor de zware industrie en 49% voor consumptiegoederen) dan in het nieuwe plan.
Het nationale inkomen is de afgelopen vijf jaar met 28% gestegen, 10% minder dan gepland. In de periode tot 1980 wordt gestreefd naar een verhoging van de gemiddelde lonen met 16 tot 18% tot ten minste 170 roebel (f 600) per maand.
De totale investeringen moeten groeien met 25%; die in de landbouw echter met 31%.
De olieproduktie moet omhoog naar 630 mln ton — een stijging met een derde.
Het totale volume van de buitenlandse handel moet stijgen met 30 tot 35%.
De richtlijnen voor het nieuwe vijfjarenplan moeten in febr. a.s. worden goedgekeurd door het 25-ste congres van de communistische partij van de SU. (Reuter, Soviet News, The Times, Le Monde)

	1970	1975A	1975B	1980 plan
electriciteit (mrd kWu)	740,9	1065	1055	1360
olie (mln ton)	352,6	505	489	630
gas (mrd m3)	198	320	285	418
steenkool (mln ton)	524	695	700	800

A streefcijfer plan B resultaat in 1975

Metaalindustrie

	1970	1975A	1975B	1980 plan
staal (mln ton)	115,9	146,6	142	165
gewalst staal (mln ton)	80 6	105,3	100	117,5
aluminium (1970 = 100)		160		
koper (1970 = 100)		140 (1975 = 100)		125
nikkel (1970 = 100)		160		

Tabel A

	1971-1975 plan resultaat 1970 = 100		1976-1980 plan 1975 = 100
nationaal inkomen	138,6	128	126
industriele produktie	147	143	137
kapitaal-goederen	146,3	145	140
consumptie-goederen	148,6	137	131
lonen	122,4	120	117
landbouw-produktie	121,7	113	
investeringen	141,6	141	125

Persoonlijke inkomens

	1975A (1970 = 100)	1975B (1970 = 100)	1980 plan (1975 = 100)
reële inkomens per hoofd	131	124	121
gemiddelde lonen en salarissen	122,4	120	117
lonen collectieve boeren *	130,6	122	125,5

A streefcijfer plan B resultaat

* alleen het inkomen uit collectieve arbeid.

NIEUWE VOORZITTER ACADEMIE VAN WETENSCHAPPEN

De Academie van wetenschappen van de SU verkoos op 25 nov. 1975 de kerngeleerde Anatoli Alexandrow tot nieuwe voorzitter. Hij volgde Msistlaw Keldysj op, die in mei vorig jaar om gezondheidsredenen was afgetreden.
De verkiezing van Alexandrow was aanbevolen door het CC van de communistische partij van de SU, die de kwestie ,,zorgvuldig had bestudeerd", aldus het lid van het Politburo Michael Soeslow, tevens lid van de Academie, in een toespraak voor de verkiezing.
Uit de berichtgeving van persbureau *Tass* bleek, dat Alexandrow niet eenstemmig verkozen is, Details omtrent de uitslag van de stemming zijn niet bekend gemaakt.
De in 1903 geboren Alexandrow is sedert 1960 directeur van het Koertsjatow-instituut in Moskou. Hij is lid van de communistische partij sinds 1962. (*Le* Monde)

(Vor. ber. pag. 60/3 - 1976)

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij „Systemen Keesing" **B.V.**, Ruysdaelstraat 71-75, Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

KOERSWIJZIGING IN PORTUGAL

Met de arrestatie van de voormalige chef van de Portugese veiligheidstroepen Otelo Saraiva de Carvalo op 20 januari lqkt voorlopig een einde te zijn gekomen aan de invloed van linkse militairen in het Portugese politieke leven

Otelo Saraiva de Carvalho was één van de organisatoren van de staatsgreep van 25 april 1975 die een einde maakte aan het bewind van Caetano

Volgens een mededeling van het oppercommando van de Portugese strijdkrachten was Carvalho betrokken geweest bij een mislukte staatsgreep op 25 nov 1975 Linkse parachutisten van de opleidingsschool Tancos kwamen toen in opstand en bezetten een aantal luchtmachtbases De rebellie werd echter met groot machtsvertoon van loyale troepen, voornamelijk uit het noorden van het land. onderdrukt

In een rapport opgesteld door de Revolutionaire Raad staat dat het ging om een ,,samenzwering". Bepaalde organisaties. militaire eenheden. individuele militairen en burgers, al dan niet gewapend, volgden de lijn van de Communistische Partij, het (uiterst-linkse) Verenigde Revolutionair Front en de (maoistische) Democratische Volksunie bij de uitvoering van het plan.

Het rapport zegt dat generaal Otelo Saraiva de Carvalho, die tot majoor werd gedegradeerd, op 25 november wapens en munitie heeft verstrekt aan de muitende parachutisten.

Volgens het rapport was Carvalho aanwezig op zijn COPCON-hoofdkwartier toen uiterst-linkse officieren de para's van Tancos per radio bevel gaven een aantal vliegbases te bezetten. Carvalho wist van deze bevelen, was zich bewust van de ernst de situatie en realiseerde zich welke fouten er door die officieren werden gemaakt, zo zegt het rapport.

Het rapport geeft enkele voorbeelden van de manier waarop ultralinkse arbeiders de samenzweerders hebben trachten te helpen. Zo waren er door bouwvakkers in cementmolens walkie-talkies aangebracht waarmee zij de manoeuvres van de loyale troepen in het honderd trachtten te laten lopen. De arbeiders van een scheepswerf gebruikten hun kranen om de wegen naar een marinekazerne te blokkeren met enorme cementelementen

Hoewel de communisten in de regering niet een minister zitting hadden, hebben zc haar van buitenaf op alle denkbare manieren aangevochten, zo concludeert het rapport

De partij van Alvaro Cunhal wordt ook verantwoordelijk geacht voor het gebrek aan discipline dat zich vlak voor 25 novembei in de kazernes manifesteerde

Een aantal officieren dat rechtstreeks de hand had in de samenzwering wordt met name genoemd Onder hen bevinden zich bekende communistische synipathisanten als overste Arnao Metelo, eertijds vicepremier, oud-majoor Jose Costa Martins, voornialig minister van arbeid. kolonel Antonio Varela Gomes van de propaganda-afdeling van de MFA en kapitein-luitenant-ter-zee Carlos Almada Contreiras

De coniinunistische partij heeft ontkend op enigerlei wijze verantwoordelijk te zijn voor de samenzwering van 25 november.

Als commandocentra voor de samenzwering noemt het rapport COPCON en het eveneens opgeheven spionagelichaam SDCI.

Carvalho komt uit het rapport oveiigens niet naar voren als leide van de samenzwering, meer als iemand die nauw betrokken was bij de voorbereidingen, maar zich teleurgesteld en gedesillusioneerd te elfder ure terugtrok.

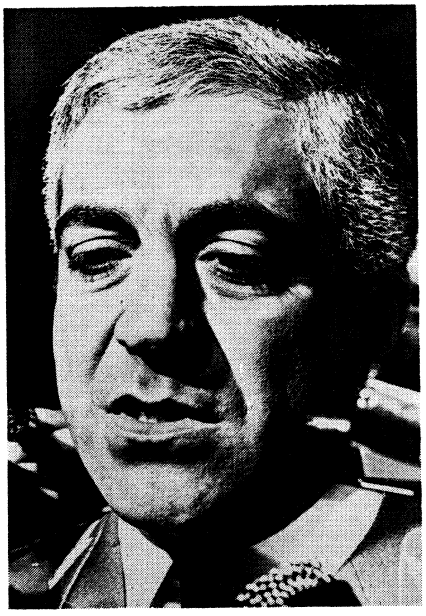

Generaal *Otelo* Saraiva de Carvalho

Volgens het rapport, slechts een voorlopig bevind van zaken, is de samenzwering verlopen omdat niemand duidelijk het bevel voerde, door politieke onenigheid en door een betoging van anticommunistische boeren die het land op de avond van 25 november met weg- en spoorwegbarricaden in tweeën sneden.

Het rapport van de Hoge Revolutionaire Raad is indirect ook tegen de Portugese communistische partij gericht.

Le Monde (22-1) wijst er in dit verband op dat het gepubliceerd werd tijdens de afwezigheid van de minister van buitenlandse zaken, Melo Antunes, opsteller van het in de zomer van 1975 opzienbarende rapport van de negen (pag. 552/2-1975), die zich er altijd voor beijverd heeft dat de communisten in de regering zouden blijven als steun voor de door hem bepleitte nieuwe gematigde socialistische en pluralistische politiek.

Het blad sluit de mogelijkheid niet uit dat een volgende politieke manoeuvre rechtstreeks tegen deze minister gericht zal zijn. De campagne tegen de gematigde socialistische en pluralistische politiek van Antunes zou overgenomen kunnen worden door de Democratische Volkspartij PPD, die zich volledig achter de conclusies van het rapport van de Revolutionaire Raad heeft gesteld.

Als dit l-iet geval zou zijn, zou de socialistische partij van Soares, die altijd geweigerd heeft alleen met de PPD in de regering te zitten, in een delicate positie geraken. Er zou voor de partij van Soares dan wel eens niet veel anders op kunnen zitten dan zitting te nemen in een regering, waarvan verder alleen wat gematigde militairen deel uitmaken en de socialisten zouden op die manier de verantwoordelijkheid te dragen krijgen voor een aantal uiterst impopulaire maatregelen die genomen moeten worden om de economische crisis te bezweren, wat aan de vooravend van de algemene verkiezingen van 25 april geen aanlokkelijk vooruitzicht is.

De socialisten zelf beschouwen het rapport van de Revolutionaire Raad als een bewijs van het verder opdringen van rechts en de gearres-

Weekblad 45ste jaargang No. **2317, pag.** 27727-27742

teerde Carvalho voorspelde dat na de liquidatie van de invloed van de linkse militairen de liquidatie van geheel links, met inbegrip van de socialistische partij, zal volgen.

Het verder terugdringen van de invloed van de linkse krachten is in de zomer van 1975 op gang gekomen, allereerst binnen de Beweging van de Strijdkrachten zelf, waar langzamerhand alle leidende posten in handen van gematigde officieren kwamen en na het aan de macht komen van de regering-Azevedo, waar de communisten nog maar één zetel hadden ook in andere sectoren van het politieke leven.

Hieronder geven wij een beknopt overzicht var, een en ander, aansluitend op ons overzicht op pag. 529/1975 e.v. en pag. 550/2-1975 e.v.:

Vermindering steun voor regering-Gonçalves

De voortdurende aanvallen op de regering-Gonçalves brachten de communistische partij ertoe op 25 aug. 1975 een links front te vormen met enkele andere linkse en uiterst linkse groeperingen onder de naam Verenigd Revolutionair Front, de Frente Unido Revolucionario, FUR.

De samenwerking tussen de partijen kwam echter niet erg van de grond, want de kleinere linkse partijen verweten de communisten het FUR uitsluitend te gebruiken om de regering-Gonçalves in het zadel te houden en geen oog te hebben voor een links programma op langere termijn. Wel namen er duizenden mensen deel aan een demonstratie die het front op 27 aug. 1975 in Lissabon had georganiseerd ter ondersteuning van de regering-Gonçalves.

President Costa Gomes prak de demonstranten toe en riep ze op ook samenwerking met andere politieke groeperingen te zoeken om te komen tot de opbouw van een nieuwe samenleving.

Op 28 augustus stelde de communistische partij voor een spoedbijeenkomst te houden van de belangrijkste burger- en militaire groeperingen met inbegrip van de groep van negen gematigde officieren van de Beweging van de Strijdkrachten, die op 7 augustus een manifest hadden gepubliceerd, waarin zij kritiek uitten op de regering-Gonçalves (pag. 552/2-1975 e.v.). Secretaris-generaal Cunhal zei op een persconferentie dat de partij beoogde hiermee een oplossing te vinden voor de politieke crisis waarin het land verkeerde.

Hij zei verder dat het Portugese volk zich moest realiseren dat het land zich geplaatst zag voor het risico van plotselinge heftige militaire confrontaties die zouden kunnen leiden tot een burgeroorlog.

,,Het is dringend nodig een einde te maken aan het huidige klimaat van samenzwering en militaire coups".

De voorgestelde besprekingen zouden moeten worden gevoerd door vertegenwoordigers van de president, de voorlopige regering, de Revolutionaire Raad en vertegenwoordigers van wat genoemd werd de belangrijkste groeperingen van de Beweging van de Strijdkrachten. In het voorstel werd de PPD niet genoemd.

De pogingen van meer gematigde groeperingen binnen de Beweging van de Strijdkrachten de cornrnunistische invloed verder terug te dringen en de regering-Gonçalves naar huis te sturen, bleven aanhouden.

Op 24 aug. voerde de president overleg met de premier, de gematigde officieren rond Melo Antunes en de aanhangers van de commandant van de veiligheidstroepen COPCON, Saraiva de Carvalho.

Na afloop werd een officieel communiqué uitgegeven waarin stond dat de regering-Gonçalves aan zou blijven tot de anti-communistische geweldsgolf (zie pag. 555/3-'75) was afgezwakt.

De propaganda-afdeling van de Beweging van de Strijdkrachten, de zgn. 5e sectie, gaf ook een verklaring uit over deze bijeenkomst.

Daarin stond dat de premier als overwinnaar uit de confrontatie tevoorschijn was gekomen.

President Costa Gomes liet daarop op 25 aug. weten dat hij zijn verklaring van 24 augustus introk en protesteerde tegelijkertijd tegen de verklaring van de 5e sectie. Hij zei dat hij deze verklaring niet van tevoren had gezien en dat hij Net bereid was zijn naam te laten gebruiken om de controversiële premier aan de macht te houden.

Op 27 augustus werden de kantoren van de 5e sectie door soldaten van de COPCON bezet.

In een verklaring van de Hoge Revolutionaire Raad van de Beweging van de Strijdkrachten, die een nachtlang vergaderd had, werd gezegd dat een herstructurering van de sectie noodzakelijk was en dat in afwachting daarvan de dienst voorlopig werd bezet.

De positie van de communisten werd in de loop van augustus 1975 verder ondermijnd.

Zo verloor de partij de controle over de vakbonden van de journaiisten, het bank- en administratief personeel. Bij verkiezingen voor deze bonden werd de overwinning behaald door een alliantie van socialisten en de (maoïstische) MRPP.

Na de overwinnng van de alliantie, publiceerde de bond van journalisten een verklaring waarin het aftreden van de pro-communistische minister van sociale communicatie Jorge Correia Jesuino werd geëist. Ook gaf de bond openlijk steun aan een aantal journalisten werkzaam bij het blad *Diario de Noticias* die geprotesteerd had tegen de communistische koers van de hoofdredactie. Een aantal van hen werd op 29 augustus ontslagen, nadat een arbeiderscommissie zich over het geval had beraden.

Op 28 augustus was de positie van Gonçalves zodanig ondermijnd dat president Costa Gomes hem ontsloeg.

Azevedo tot premier benoemd, kritiek op bevordering Gonçalves, Gonçalves uitgerangeerd, reorganisatie Hoge Revolutionaire Raad, moeilijkheden bij vorming kabinet

Op 29 augustus 1975 benoemde president Costa Gomes de 58-jarige admiraal José Baptista Pinheiro de Azevedo, commandant van de marine, tot premier.

Tevens werd generaal Vasco Gonçalves benoemd tot stafchef van de Portugese strijdkrachten, een functie die tot dan toe door president Costa Gomes was bekleed.

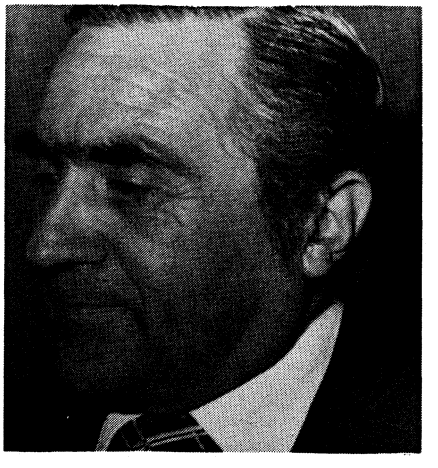

Premier Azevedo

Azevedo werd geboren in Angola waar hij ook een groot deel van zijn militaire loopbaan heeft doorgebracht Van 1958 tot 1967 werkte hij op de ambassade in Londen als plaatsvervangend marine-attache en van 1972 tot 1974 commandeerde hij het korps mariniers
Onmiddellijk na de staatsgreep van 25 april 1974, die zijn steun kreeg. werd hij gepromoveerd tot admiraal Hij nam plaats in de junta van nationale redding die een tijdje na de machtsovername regeerde Hij was lid van de Hoge Revolutionaire Raad en vervangt zonodig president Costa Gomes
Hij staat bekend als iemand die zich buiten de documentenoorlog tussen de verschillende rivaliserende groepen binnen de Beweging van de Strijdkrachten heeft gehouden

De benoeming van Azevedo werd over het algemeen kritiekloos ontvangen, maar de bevordering van Gonçalves tot stafchef van de strijdkrachten kreeg rarì vele kanten commentaar
Zo gaven de negen gematigde officieren om Antunes een verklaring uit waarin zij zich uitspraken tegen de benoeming van Gonçalves Zij zeiden dat de bijeenkomst van de Hoge Revolutionaire Raad die tot deze benoeming leidde onwettig was omdat zij niet uitgenodigd waren. Zij zeiden verder dat het driemanschap dat de feitelijke leiding had, t w. de president, de premier en het hoofd van de veiligheidspolitie COPCON vijf dagen eerder had besloten hen weer toe te laten tot de Hoge Revolutionaire Raad, waaruit zij na publikatie van hun document (pag. 552/2 e.v.-1975) waren geschorst.

Ook de leider van de socialisten, Soares, had kritiek op de benoeming. Hij zei: „Ik kan niet zien dat een man die banden heeft met de communistische partij en haar satellieten het hoofd kan zijn van de strijdkrachten van een land dat lid is van de NAVO."
De chefs van staven van de landstrijdkrachten en van de luchtmacht, generaal Carlos Fabiao en generaal José Morais da Silva, en de generaals Charais, het hoofd van het militaire commando in centraal Portugal, en Carvalho keurden de benoeming eveneens af.

Het hoge comniando van de eilandengroep Azoren diende eveneens een protest in. Gezegd werd dat de burgerbevolking en de troepen op de archipel geen vertrouwen hadden in Gonçalves en Azevedo. Gevraagd werd om een regering die gebaseerd zou zijn op de resultaten van de verkiezingen van april 1975. Op Madeira namen de soldaten een motie van wantrouwen aan tegen de Beweging van de Strijdkrachten,

De spanning tegen de strijdkrachten over de benoeming van Gonçalves liep zodanig op dat werd besloten de officiële inauguratie van de nieuwe opperbevelhebber voor nabepaalde tijd uit te stellen.

Op 2 sept. 1975 kwamen afgevaardigden van alle onderdelen van de landmacht in Tancos. ten noorden van Lissabon, bijeen om over de benoeming te discussiëren Gonçalves was ook aanwezig maar hij verliet vroegtijdig de \-ergadering toen bleek dat het merendeel van de aanwezigen, die de officieren, de onderofficieren en de manschappen vertegenwoordigden, tegen zijn benoeming was.

Een soortgelijke bijeenkomst van afgevaardigden van de marine op 3 september stelde zich echter achter de benoeming
Op 5 september vond er in Tancos een bijeenkomst plaats van de afgevaardigden van alle onderdelen van de strijdkrachten, de zgn. assemblee van de Beweging van de Strijdkrachten. De afgevaardigden van de land- en de luchtmacht boycotten deze bijeenkomst echter, omdat zij het niet eens waren met de stemverhoudingen. Volgens heil was de marine over- en zij ondervertegenwoordigd in de assemblee.

Aanwezig waren alleen de 60 afgevaardigden van de marine, de generaals Fabiao en Morais da Silva, die een toelichting wilden geven op het standpunt van de land- en luchtmacht en enkele dissidente pro-Gonçalves-afgevaardigden van deze twee strijdkrachtonderdelen.
Na afloop werd een communiqué uitgegeven waarin stond dat Gonçalves had besloten de functie van opperbevelhebber niet te accepteren.

De assemblee besloot tevens de Hoge Revolutionaire Raad te reorganiseren. Het aantal leden werd teruggeb acht van 29 tot 21. Behalve Goncalves, die uit de Raad werd gezet, werden drie van zijn medestanders, t.w. brigade-generaal Euricio Corvacho, bevelhebber van het noordelijk district en de kapiteins Manuel Ferreira de Sousa en Luis Macedo, verwijderd.

Ook een tegenstander van Gonçalves, majoor Vito Crespo, de laatste hoge commissaris van Portugal in Mozambique, werd uit de Raad gezet.

Zeven van de negen gematigde officieren, die in augustus waren geschorst werden weer opgenomen. Op 8 september werden majoor Melo Antunes en majoor Vito Manuel Rodrigues Alves weer in de Raad toegelaten
Generaal Gonçalves werd op 23 okt. 1975 tot hoofd van de militaire academie benoemd.

Daarmee was nog geen einde gekomen aan de reorganisatie van de Hoge Revolutionaire Raad
Op 8 september 1975 nam de Raad een aantal besluiten die wederom een verdere verzwakking van de positie van de groep om generaal Gonçalves betekende
Zo werd een commissie opgericht onder voorzitterschap van een van de belangrijkste tegenstanders van de generaal, kapitein Vasco Lourenço Zijn commissie moest de Hoge Revolutionaire Raad herstructureren, alsmede oe voltallige MFA-assemblee
Deze herstructureringscommissie bestond uit twee leden van elk van de drie strijdkrachtonderdelen, die benoemd werden door hun resp stafchefs
Verder vaardigde de Hoge Revolutionaire Raad een wet uit die de vrijheid van nieuwsmedia om over militaire zaken te berichten, drastisch beperkte Men poogde daarmee de strooni van onofficiële conimuniques af te dammen die de verschillende legeronderdelen op eigen houtje uitgeven Alleen de leden van de Revolutionaire Raad mochten voortaan m-terviews aan de pers geven
De commissie van Vasco Lourenço kwam op 12 september met een rapport uit waarin werd voorgesteld de Hoge Revolutionaire Raad zodanig te reorganiseren dat de landmacht er zes, de luchtmacht en de marine elk drie zetels zouden hebben De raad zou 19 leden moeten tellen, incl de president, de opperbevelhebber van de strijdkrachten, de drie chefs staven, de premier en het hoofd van de COPCON

De nieuwe premier was inmiddels in overleg getreden om tot de vorming van een nieuwe regering te komen.
Hij deelde op 1 september mee dat hij dacht aan een coalitie van socialisten, communisten en de PPD.
De socialistische leider Soares die op 30 augustus een gesprek had met Azevedo verklaarde dat de socialisten alleen dan aan de regering zouden deelnemen als er stappen werden ondernomen tot garantie van een pluralistische democratie.
De communistische leider Cunhal, die op 29 augustus door president Costa Gomes werd ontvangen, verklaarde zich ook voorstander van verzoeningsgesprekken waaraan zoveel mogelijk politieke groeperingen zouden moeten deelnemen, met uitzondering van de PPD, die volgens hem verantwoordelijk was voor de anti-communistische betogingen.
De tegenstellingen tussen de communisten en de PPD vertraagden de totstandkoming van een regering. Op 11 september was er een partijbijeenkomst van de PPD in Oporto, waar de PPD-afgevaardigde Vasca Graca Moura opriep tot het opheffen van de Beweging van de Strijd-

krachten en de terugkeer van de burgers aan de macht. PPD-leider Emidio Guerreiro zei op die bijeenkomst dat zijn partij 50.000 man had klaarstaan om bewapend te worden om ,,de vrijheid te verdedigen".
De communisten op hun beurt beschuldigden de PPD ervan antirevolutionair te zijn en gekant tegen landbouwhervormingen en nationalisaties en ondergrondse contacten te onderhouden met Spanje.
De communisten lieten ook van hun ongerustheid blijken over de wetten die onder de regering-Gonçalves waren aangenomen, maar waarvan een groot aantal nog niet de presidentiële handtekening droeg. Een aantal van deze wetten voorzag in diepgaande veranderingen in de economische en sociale structuur van het land en vormde een bijdrage tot een meer socialistische maatschappijstructuur.
Zo publiceerde *Diario* de *Noticias* op 10 september bijzonderheden uit een nieuwe wet over arbeiderscommissies in de bedrijven, die door de regering-Gonçalves was opgesteld. Volgens deze wet zouden in alle bedrijven van meer dan 50 man personeel commissies geïnstalleerd worden die verregaande bevoegdheden zouden krijgen.
Azevedo gaf tijdens een toespraak voor radio en televisie op 13 september nadere bijzonderheden over het regeringsprogramma, waarover naar zijn zeggen de socialisten, de communisten en de PPD het eens waren geworden.
Volgens Azevedo was zijn kabinet eerder een regering van eenheidsactie dan een coalitiekabinet. Hij zei dat zijn regering volkomen gesteund werd door de Hoge Revolutionaire Raad.
De belangrijkste punten van het programma van de nieuwe regering zouden gebaseerd zijn op het socialisme, de pluralistische democratie, de verdediging van en het respect voor de democratische vrijheden en het veiligstellen van de resultaten van de revolutie.
Hij zei dat politieke discriminatie in overheidsfuncties zou verdwijnen, de stads- en dorpsraden een weerspiegeling zouden zijn van de plaatselijke politieke gevoelens, dat het pluralisme in de pers gegarandeerd werd en dat het werk van de grondwetgevende vergadering niet zou worden belemmerd.

Verder kondigde hij een democratisering van de door de communisten beheerste vakbonden aan.
De landhervormingen zouden worden voortgezet, evenals de nationalisatie van de basissectoren van de economie De banden met alle landen, met name die van de EG zouden nauwer worden aangehaald De betrekkingen met de socialistisch? landen en de derde wereld zouden worden uitgebreid
Partijleider Cunhal zei op een massabijeenkomst in Lissabon op 16 september dat er krachten werkzaam bezig waren om de communisten uit de regering te weren. Als ze daarin slagen zouden de verworvenheden van de revolutie gevaar lopen en zou er een rechtse regering komen aldus Cunhal
Om de verworvenheden van de revolutie veilig te stellen, zouden de communisten aan de regering deelnemen
De invloed van de communisten binnen ae Hoge Revolutionaire Raad van de Beweging van de Strijdkrachten werd ook verder teruggedrongen
De luchtmacht koos op 16 september, nieuwe afgevaardigden naar de Hoge Revolutionaire Raad, zoals aanbevolen door de commissie-Lourenço.
Het waren drie gematigde officieren t w de generaal Pinho Freire en de majoors Canto e Castro en Costa Neves De laatste twee behoren tot de ondertekenaars van het document-Antunes. Zij namen de plaats in van linksere militairen
De marine koos op 17 september drie pro-communistische officieren als haar vertegenwoordigers in de Raad Het waren admiraal Rosa Coutinho, kap -lnt - ter-zee Almada Contreiras en kapiteinter-zee Martins Guerreiro De landmacht besloot zijn afgevaardigden, die tot de gematigden worden gerekend, te handhaven

Ondanks de aankondiging van de premier dat de drie grootste partijen elkaar in het regeringsprogramma hadden gevonden, waren er toch nog enkele moeilijkheden die de vorming van een kabinet in de weg stonden.
Zo verklaarde de PPD op 16 sept. 1975 dat het slechts aan de regering zou deelnemen als het meer zetels kreeg dan de communisten. ,,De communisten vormen een klein partijtje en moeten zich daarin schikken", aldus secretaris-generaal Emidio Guerreiro.
Op 18 sept. lieten de communisten de premier weten genoegen te nemen met 1 ministerspost i.p.v. de hen oorspronkelijk toegezegde twee.
Op 19 sept. 1975 werd de zesde voorlopige Portugese regering officieel geïnstalleerd.
In de nieuwe regering kregen de socialisten 4 portefeuilles, de PPD twee en de communisten één zetel. Acht zetels werden bezet door niet-partijgebonden leden.
De samenstelling was als volgt:

Premier - adm. José Baptista Pinheiro de Azevedo; buitenl. zaken - majoor Eduardo Augusto de Melo Antunes: binnenl. zaken - comm. Vasco Almeida e Costa; soc. communicatie - Antonio Almeide Santos; landbouw en visserij - Antonio Lopes Cardoso (PSP); soc. zaken - Jorge de Carvalho Sa Borges (PPD); openbare werken en milieuzaken - Alvaro Augusto Veiga de Oliveira (PCP); transport en communicatie - Walter Rosa (PSP); arbeid - kap. Tomas Rosa; financ. - Francisco Salgado Zenha (PSP); justitie - Pinheiro Farinha; buitenl. handel prof. Jorge Campinis (PSP); handel - Joaquin Jorge Magalhaes Mota (PPD); industrie en technologie - Marques do Carmo; onderwijs en wetenschappelijke research - majoor Vitor Manual Rodrigues Alves.
De socialisten die een minsterspost bekleden zijn: Francisco Salgado Zenha op financiën, die in de vier eerste kabinetten het eerste onder Palma Carlos en de rest onder Gonçalves) justitie beheerde. Zenha geldt als een van de kundigste juristen in het land. Hij verzette zich heftig tegen de toenemende communistische invloed in het land. Bij de felle debatten rond de oprichting van de eenheidsvakbeweging Intersindical speelde hij in feite een belangrijker rol dan Mario Soares. Zenha bezit nogal wat populariteit in Portugal omdat hij de echtscheiding legaliseerde.
De tweede socialist is Antonio Lopes Cardoso, tot zijn benoeming fractieleider in de grondwetgevende vergadering. Cardoso neemt lanbouw over, een belangrijke post gezien de stijgende voedselprijzen en de moeilijkheden rond de beschikbaarheid van agrarisch krediet. Ook de landbezettingen in het zuiden van Portugal en de communistische invloed in dat gebied plaatsen dit ministerie in de belangstelling. Cardoso geldt als de organisator van de socialistische verkiezingscampagne in april 1975.
De derde socialist is Jorge Campinos, die op het departement voor buitenlandse handel komt. Campinos was eerder staatssecretaris van buitenlandse zaken. Een belangrijke taak voor Campinos zal zijn om samen met Antunes financiële hulp van de EG in de wacht te slepen.
De laatste socialistische minister is Walter Rosa op transport, die tot nu toe weinig bekendheid geniet.
De ministers van de PPD zijn oude bekenden. Op binnenlandse handel komt Joaquim Magalhaes Mota, die in de eerste vier kabinetten minister zonder portefeuille was. Zijn partijgenoot Jorge Sa Borges keer terug op sociale zaken, de post die hij in juli verliet.
Van de drie onafhankelijke ministers heeft alleen Antonio Almeida Santos in eerdere kabinetten gediend. Hij was Portugals minister van overzeese gebiedsdelen en geldt als een van de belangrijkste mannen achter de dekolonisatie. Almeida Santos werd minister van informatie. Hij staat bekend als een sympathisant van de linker vleugel van de socialisten. Almeida Santos verliet eveneens in juli de regering uit protest tegen het pro-communistische beleid van Gonçalves.
Een andere sympathisant van de socialisten komt op justitie, de onafhankelijke Joao Pinheiro Farinha. Farinha was tot nu toe procureur-generaal.
De laatste onafhankelijke is de minister van industrie Luis Marques do Carmo, die politiek nauwelijks bekend is.
Behalve Azevedo en Antunes zijn de volgende militairen in het kabinet opgenomen: majoor Vitor Alves, een aanhanger van Antunes en lid van de groep van Negen, die stelling nam tegen de vorige premier Gonçalves. Alves gaat onderwijs beheren. Minister van binnenlandse zaken wordt commandore Vasco Almeida e Costa, die binnen de radicale marine een gematigde reputatie heeft.
De laatste minister is kapitein Tomas Rosa, een legerofficier die onder majoor Costa Martins staatssecretaris van arbeid

was en dit ministerie nu gaat leiden. Rosa staat bekend als een anti-communist. Hij werd ontslagen na voortdurende twisten met Costa Martins om diens begunstiging van de communisten.

Op 26 september 1975 werd een aanvullende benoeming gedaan.
Kap.-luitenant-ter-zee Vitor Crespo werd toen benoemd tot leider van het nieuwe ministerie voor samenwerking, met speciale verantwoordelijkheid voor dekolonisatie en samenwerking met Portugals vroegere koloniën.
Crespo was hoge commissaris in Mozambique totdat dit gebied in Juni 1975 onafhankelijk werd. Hij behoort tot de groep van negen gematigde officieren rondom Antunes.
De vorming van de regering-Azevedo had een gezagscrisis in de strijdkrachten tot gevolg die o.a. tot uiting kwam in de toename van ongedisciplineerdheid bij de troepen en het ontstaan van een aantal uiterst linkse militaire groeperingen.
De meest op de voorgrond tredende van deze groeperingen was de groep Soldados Unidos Vencerao, ,,de verenigde soldaten zullen overwinnen". SUV.
Deze groep organiseerde op 25 sept. een grote massademonstratie gericht tegen de regering. Tevens eiste zij de vrijlating van een aantal soldaten die waren gearresteerd omdat zij pamfletten hadden uitgedeeld.
De gearresteerden werden daarop op bevel van generaal Saraiva de Carvalho vrijgelaten.
De Hoge Revolutionaire Raad nam daarop op 26 sept. het besluit een nieuwe eenheid veiligheidstroepen in het leven te roepen, die de naam ,.Interventiemacht[x] kreeg en samengesteld zou worden uit troepen van leger, marine en luchtmacht en die rechtstreeks onder de president zou vallen.
In een verklaring die de Hoge Revolutionaire Raad uitgaf, heette het dat in het licht van de ernst van de politiek-militaire situatie een militaire interventiegroep in het leven was geroepen die tot taak had de regering de noodzakelijke middelen te verschaffen om haar gezag uit te oefenen, in overeenstemming met het actieplan van de regering.

Troepen bezetten radio- en televisiestations

Op last van de regering bezetten op 29 september troepeneenheden alle radio- en televisiestations in Lissabon.
In een door de radio uitgezonden verklaring van de premier werd gezegd dat de maatregel was genomen om de uitroeping van de noodtoestand te vermijden.
De militaire bezettting van de stations zou een gevolg zijn van de aansporingen via deze media tot maatregelen tegen het Franco-bewind die hadden bijgedragen tot gewelddadige acties tegen Spaanse vestigingen in Portugal. In het weekeinde waren de Spaanse ambassade in Lissabon en het consulaat in Oporto bestormd en werden vernielingen aangericht De Portugese regering had tegenover Madrid haar spijt betuigd en beloofd de schade te vergoeden. Portugal is voor een groot gedeelte van zijn water- en elektriciteitsvoorziening afhankelijk van Spanje.
In de bekendmaking werd gezegd dat de militaire bezetting van de rtv-stations van tijdelijke aard zou zijn, bedoeld om ervoor te zorgen dat het nieuws niet werd gemanipuleerd en dat het in dienst van het land en de revolutie staat.
Zodra er weer ,,verantwoorde en veelzijdige informatie beschikbaar is, zal de bezetting worden beeindigd", aldus de verklaring van Azevedo.
Azevedo zei dat gebeurtenissen als de acties van de oorlogsinvaliden voor betere pensioenen en de anti-Spaanse betogingen door de radio en de televisie waren geexploiteerd. Deze ,,provocatieve campagne" bracht volgens hem de revolutie in gevaar en ondermijnde de orde en discipline, vooral bij de strijdkrachten.
De premier zei dat de maatregel was genomen om het afkondigen van de noodtoestand ter verzekering van de burgerlijke vrijheden niet noodzakelijk te maken. Maar, zei hij, de situatie was al zo ernstig dat zij gelijk stond aan een noodtoestand.
Azevedo zei verder dat hij de gebeurtenissen in een later op de dag te houden rede nader uiteen zou zetten en dat de maatregel genomen was met goedkeuring van de gehele regering en van de revolutionaire raad van de Beweging van de Strijdkrachten. De premier sprak van een criminele reactionaire escalatie van de gebeurtenissen die volgens hem bedoeld was om de terugkeer van het fascisme mogelijk te maken. „Socialisme een sociale rechtvaardigheid kunnen niet op anarchie worden gebouwd". aldus admiraal Azevedo.
Niet alle militairen hielden zich echter aan hun opdracht want in de loop van de 29ste september bleek dat ettelijke eenheden waren overgelopen naai. het personeel van de bezette stations en anti-regeringsboodschappen uitgezonden.
Dit was met name het geval in het vroeger aan het katholieke episcopaat toebehoord hebbende station Radio-Renascenca.
Persoonlijke tussenkomst van de minister van voorlichting Almeida Santos en COPCON-commandant Carvalho mochten niet baten.
Wel wisten regeringsgetrouwe cominandotroepen de zendinstallaties in handen te krijgen, zodat het radiostation zijn uitzendingen moest staken, maar de rebellerende soldaten bleven de studios bezet houden.
Ook de studios van het radiostation Radio Clube Portugues werden aanvankelijk bezet gehouden, maar daar vertrokken de soldaten in de loop van de eerste oktober nadat generaal Carvalho had toegezegd dat het radiostation in communistische handen zou blijven.
Tijdens de bezetting van de radiostations kwam het in de straten van Lissabon meerdere malen tot handgemeen tussen aanhangers van de regering-Azevedo en sympathisanten met de bezetters.
Zo moest commandant Carvalho tot tweemaal toe ontzet worden door militaire politie uit het ministerie van voorlichting waar hij overleg voerde over de situatie bij de radiostations.
De socialistische partij van Soares deed een oproep uitgaan aan haar leden ,,snel en massaal" te reageren op een aanval van linkse minderheidsgroepen die de bezetters te hulp wilden komen.
Volgens een communiqué van de socialisten was de revolutie in gevaar en werd de vrijheid bedreigd door ,,zelfmoord, avonturen onder leiding van onverantwoordelijke elementen en provocateurs die de deur zullen openen voor een reactionaire coup".
De bezetters van radio-Renascenca gaven na enkele dagen hun actie op en op 15 okt. liet premier Azevedo de gebouwen van het station verzegelen.
Op 22 okt. wisten groepjes betogers de verzegeling te verbreken en het gebouw te bezetten. Onder de bezetters bevonden zich enkele honderden militairen. De bezetters verklaarden de zender weer in de lucht te willen brengen, wat ze inderdaad deden. (Le Monde, NZZ, *The* Times, *NRC/H'blad)*

(Vor. ber. pag. 550-'75 e.v.)

(Vervolg volgende aflevering)

WEST-EUROPA

BELGIË

IRAAKSE BESTELLING

De Generale Mnatschappij van België heeft op 23 jan. meegedeeld dat Sybetra, dat tot de groep van de maatschappij bekoort, op 21 jan. met de Iraakse regering een contract gesloten heeft ter waarde van 25,8 mrd fr voor de bouw van een industrieel complex voor de verwerking van fosfaat tot meststoffen. Het Belgische aandeel in de bestelling bedraagt 15 mrd fr. Het overblijvende deel gaat naar werken, uit te voeren dooi Irak, Frankrijk, West-Duitsland, Zwitserland, Groot-Brittannië en de Ver. Staten.
Op 31 aug. 1975 sloot Sybetra reeds een contract met Irak voor de studie, de ontwikkeling, de levering en het in bedrijf stellen van machines en installaties voor een fosfaatmijn met een capaciteit van 3,4 mln ton gemalen fosfaat per jaar te Akashat.
Het is dat fosfaat dat tot chemische meststoffen zal worden verwerkt.
Dat contract had een waarde van 3,6 mrd fr.

STAALBELEID

Het Overlegcomité voor het staalbeleid, waarin de overheid, het Belgische IJzer- en staalcomité en de vakverenigingen vertegenwoordigd zijn, heeft op 12 jan. een nieuw protocol aangenomen. Het geeft het overlegcomité ruimere bevoegdheden om de reorganisatie van de staalsector actief te begeleiden.
Voortaan zal het comité meerjarige sectoriële programma's opstellen en controleren. Het bedrijfsleven heeft beloofd het comité vooraf in te lichten over wijzigingen in de kapitaalstructuur van de ondernemingen.
De jongste jaren werd van vakbondszijde herhaaldelijk geklaagd over de werking van het comité.
Ook bij de recente verkoop van Sidmar-aandelen van Cockerill aan Arbed (pag. 40/3) voelden de vakbonden zich voor een voldongen feit geplaatst. Een woordvoerder van de Christelijke Centrale der Metaalbewerkers heeft verklaard, dat dit in de toekomst niet meer mogelijk zal zijn en dat de vakbonden voortaan vooraf geïnformeerd zullen worden over ,,kapitalistische transacties".
De sectoriële programma's die het comité zal opmaken, zullen voor een periode van 5 jaar worden opgesteld en zowel betrekking hebben op het economische, technische, financiële als sociale vlak. In het overlegcomité wordt daartoe een commissie ,,algemene doelstellingen" opgericht.
Er komt ook een commissie ,,tewerkstelling, herklassering en omschakeling".
De minister van economische zaken heeft verklaard dat het overlegcomité het bevoorrechte kader zal worden voor de uitwerking van het beleid en de programmatie van de staalsector. De jongste jaren werden die problemen bij voorkeur besproken en beslecht in het kader van het ministerie zelf.
De minister heeft ook de hoop uitgesproken, dat het protocol een nieuwe impuls zal bezorgen aan de werkzaamheden van het comité, die sedert de verdwijning van Oleffe als voorzitter van het comité nagenoeg stil waren komen te liggen.

TAALVERHOUDINGEN IN DIPLOMATIEKE DIENST

In 1962 keurde het parlement een wetsontwerp goed, dat ertoe strekte via een bijzondere examen-procedure Nederlands sprekenden aan te werven voor de diplomatieke dienst van het ministerie van buitenlandse zaken, met het oog op een evenwichtige verhouding tussen Nederlands en Frans sprekenden. De uitzonderingsmaatregel werd einde '63 voor een periode van vijf jaar verlengd. In januari 1971 werd een nieuwe wet aangenomen, omdat het evenwicht nog steeds niet bereikt was; haar geldigheidsduur verstreek einde 1975.
Op een schriftelijke vraag van kamerlid P. de Vlies (CVP) heeft minister van buitenlandse zaken Van Elslande in januari 1976 geantwoord, dat hij het niet nodig acht nogmaals een recruteringswet door de Kamers te doen goedkeuren. Mede door het feit dat in de loop van de periode van uitzonderlijke werving 53 Fransta ligen de diplomatieke dienst hebben verlaten, is het evenwicht grotendeels gerealiseerd. De verhoudingen zijn nu:

	Ned.	Fr,
ambassadeur eerste klasse	5	6
ambassadeur tweede klasse	58	60
ambassaderaad	61	64
secretaris eerste klasse	17	10
secretaris tweede klasse	15	11
attaché	28	16

Het hoger aantal Nederlandstalige diplomaten in de laagste klassen zal mettertijd volledige gelijkheid mogelijk maken, aldus de minister.

NIEUWE PARLERIENTSLEDEN

Edgard Bouwens (48) die van 1967 tot 1973 ondervoorzitter was van de Volksunie, van 1968 tot 1974 zetelde als provinciaal senator en sedert maart 1974 als gecoöpteerd senator van de VU, is op 11 januari te Lier overleden.
Maurit Vanhaegendoren (72) die sedert 1968 als Volksunie-senator zetelde, heeft begin februari zijn mandaat neergelegd.
Bouwens en Vanhaegendoren werden opgevolgd door oud-senator E. Bergers en oud-kamerlid P. Leys.

Mevr. Germaine Craebeckx-Orij (56) die sedert november 1950 zetelde als CVP-kamerlid voor Tongeren-Maaseik heeft ontslag genomen en werd m.i.v. 1 februari opgevolgd door Chr. Moors, CVP-fractievoorzitter in de Limburgse provincieraad.
De overleden BSP-senator E. Cathenins (Luik) werd opgevolgd door H. Schlitz (46), beheerder van de rijksuniversiteit te Luik.

AMNESTIE-BOODSCHAP

Zeven prominente christelijke Vlamingen hebben op 26 jan. op een persconferentie meegedeeld dat zij aan de koning en de eerste-minister een boodschap hebben gestuurd, waarin wordt aangedrongen op amnestie voor de politieke delinquenten die na de Tweede Wereldoorlog wegens collaboratie met de Duitse bezetter gestraft werden. ,,Zelfs indien men het woord amnestie niet gebruikt, maar bereid is algemene maatregelen van sociale aard te treffen, menen wij dat ons doel bereikt is", zo werd op de conferentie gezegd. Ook werd de wens uitgesproken, dat niet-christelijke humanisten het initiatief zouden steunen.

De zeven zijn: dr. Albert Aerts, politiek gevangene 1942-1945 en ere-juridisch-adviseur in overheidsdienst; prof. Raymond Derine, hoogleraar en schepen (CVP) van Antwerpen; VU-senator dr. M. Coppieters; prof. dr. Carlo Heyman, hoogleraar te Leuven en algemeen voorzitter van het Davidsfonds; prof. dr. Herman Mertens, hoogleraar te Leuven; A. Vanhumbeeck, oud-directeur van een opvoedingsinstituut (die onlangs een hongerstaking voor amnestie hield) en de letterkundige Anton van Wilderode, lid van de Vlaarnse Academie.

CRISIS IN BRUSSELSE HOTELSECTOR

De handelsrechtbank van Brussel heeft op 28 jan. de maatschappij ,,Knott Hotels of Brussels" die het Westbury Hotel, vlak bij het centraal station, exploiteert, failliet verklaard.

Het faillissement bevestigt, volgens de perscommentaren, de omvang van de crisis in hei Brusselse hotelbedrijf, waar het aanbod van luxekamers thans de vraag ver overtreft Het Westbury Hotel opende in 1963 zijn deuren; het was toen het eerate. grote Amerikaanse hotel van de hoofdstad, en de bouw van de glazen toren lokte felle kritiek uit in de openbare mening, ook al omdat een historische woning (het z.g. hotel van de hertog van Ursel) diende te worden afgebroken. De jongste maanden moesten in de wijk van het noordstation, drie andere grote hotels, Lendi, Albert I en Plaza, gesloten worden om financiele redenen

NEDERLAND

PRIJSSTIJGING IN 1975

In dec. 1975 stegen de prijzen niet 0,2%. Dit blijkt uit het prijsindexcijfer van de gezinsconsumptie voor werknemersgezinnen. zoals dat maandelijks door het CBS wordt samengesteld op basis van 1969 = 100, dat van 162.0 medio nov. steeg tot 162,3 medio dec.

Het gemiddelde prijsindexcijfer over heel 1975 bedroeg 156,7 tegen 142,2 in 1974. De gemiddelde prijsstijging in 1975 bedroeg daarmee 10,2%, wat hoger is dan in voorgaande jaren het geval was (in 1973 en 1974 bedroeg de gemiddelde stijging resp. 8,0 en 9,6%).

Dat de feitelijke prijsstijging in 1975 groter is geweest dan werd verwacht blijkt wel uit de opeenvolgende prognoses die steeds opwaarts werden aangepast. Aanvankelijk werd in het najaar van 1974 in 3e Macro-Economische Verkenning 1975 de gemiddelde prijsstijging voor 1975 geraamd op 8,5%, welk percentage werd gehandhaafd in het Centraal Economisch Plan 1975 dat in het voorjaar van 1975 verscheen.

In de Macro-Economische Verkenning 1976 die in de herfst van 1975 verscheen, was deze raming reeds bijgesteld tot 10%. Begin december tegelijk met de loonbrief van het kabinet aan de Tweede Kamer werd bovengenoemde raming nogmaals iets opwaarts aangepast tot 10 à 10,5%. Volgens de laatste gegevens wordt de gemiddelde prijsstijging voor 1976 geraamd op 7,5 a 8%.

In december ligt het feitelijk indexcijfer (162,3) boven het gemiddelde indexcijfer voor i975 (156,7). In procenten uitgedrukt bedraagt dit verschil 3,6%, wat de zgn. .,overloop" wordt genoemd. Door deze overloop zal, in het theoretisch denkbare geval, wanneer in 1976 het prijsindexcijfer op het niveau van december zou blijven, de gemiddellde prijsstijging in 1976 reeds 3,6% bedragen.

Vergeleken met twaalf maanden terug steeg het prijsindexcijfer van 148,7 in december 1974 tot 162,3 in december 1975. De twaalfmaandelijkse stijging, die een indicatie geeft van het inflatietempo, bedroeg daarmee in december 1978 9,1%, tegenover 9,9% in oktober en de 9,4% in november.

Het inflatietempo is over 1974 en 1975 weergegeven in de onderste grafiek van figuur 1. Uit deze grafiek is te zien dat het inflatietempo na een niveau van 8 à 9% in de eerste helft van 1974. vooral sterk toenam in de tweede helft van dat

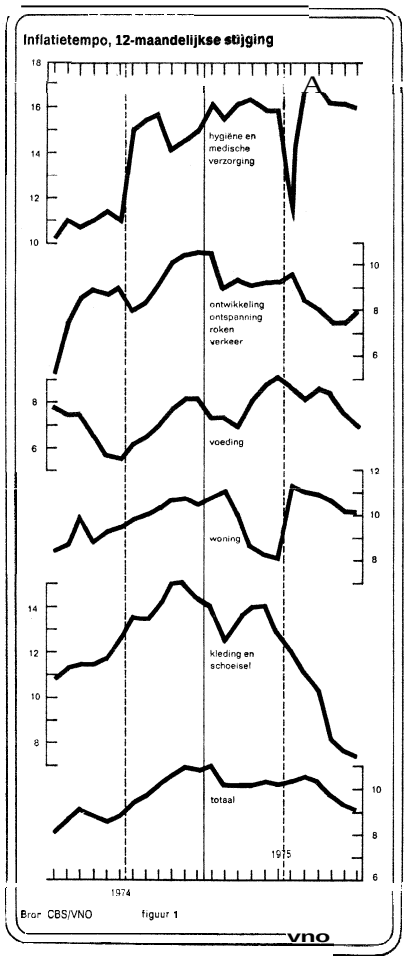

jaar. Begin 1975 trad een lichte daling op, waarna stabilisatie op een hoog niveau volgde tot het eind van het derde kwartaal. Par in de laatste maanden van 1975 vertoonde het inflatietempo een dalende tendens, waardoor in december 1975 opnieuw het niveau van het eerste halfjaar van 1974 wordt benaderd.

Om een indruk te krijgen van de achterliggende factoren, zijn in de overige grafieken van figuur 1 de iilflatietempi voor de belangrijkste artikelgroepen opgenomen. In het eerste halfjaar van 1974 valt dan vooral de sterke toename van het inflatietempo van de artikelgroep ontspanning, ontwikkeling, roken en verkeer cp. Binnen Oe artikelgroep was dit vooral het gevolg van grote prijsstijgingen van benzine en vloeibare brandstoffen veroorzaakt door het olie-embargo. Door het relatief gering gewicht van bovengenoemde artikelgroep in het totale pakket bleef de toename van het inflatietempo in het eerste kwartaal van 1974 beperkt. In het tweede kwartaal trad een daling van het inflatietempo bij de voeding op. Door het grote gewicht van de artikelgroep voeding gaf het inflatietempo (van het totale pakket) zelfs een lichte daling te zien.

In het tweede halfjaar van 1974 kan een versnelling worden waargenomen bij alle artilrelgroepen, waardoor in die periode het iiiflatietempo van het totale pakket aanzienlijk (tot eind 1974 ca. 11%) toenam. Het grcotst was de stijging bij de artikelgroep hygiëne en medische verzorging. Zo stegen alleen al in juli 1974 de prijzen van rnedische verzorging met 5,4% door o.a. verhogingen van de honoraria van artsen, specialisten en van de ziekenhuistarieven.

Hoewel her inflatietempo van hel totale pakket zich in het eerste halfjaar van 1975 na een lichte daling in februari, stabiliseerde op een niveau van 10.3 a 10.4'1. liep tie inflatie-ontwikkeling per artikel.. groep nogal uiteen.

Vooral de daling van het inflatietempo bij woning valt op wat o a verband houdt met het verschuiven van de huurverhoging van april naar juli Zonder deze maatregel zou het inflatietempo een veel stabieler verloop te zien hebben gegeven

Ten opzichte van de tweede helft van 1974 steeg liet inflatietempo in die periode bij voeding cn iri mindere mate bij hygiëne en medische verzorging, terwijl bij kleding en schoeisel een daling werd waargenomen

In de tweede helft van 1975 steeg het totale I inflatietempo lichtelijk in juli als gevolg van de huurverhoging in juli (zie de grafiek voor woning) en in augustus als gevolg van een versnelde doorberekening van de stijgingen van de loonkosten in de medische sector (zie de grafiek voor hygiëne en rnedische verzorging i. Pas in de laatste maanden trad een daling van het inflatietenipo in. die zich in alle artikelgroepen voordeed. Bijzonder markant was de daling echter bij kleding en schoeisel. hetgeen zou kunnen wijzen op een toenemende discrepantie van prijzen van binnenlandse produkten en ingevoerde en/of een toenemende penetratie van buitenlarids textiel en schoeisel. (Ministerie van economische zaken. VNO)

(Vor. ber. pag. 105/2-1975)

PPR GEEFT KABINET TOT 28 FEBR. TIJD VOOR WETSONTWERP ONDERNEBIINGSRADEN

In Utrecht was op 20 dec. 1975 de kerngroep (partijraad) van de PPR bijeen. Er werd toen o.m. besloten het kabinet tot 28 febr. a.s. de tijd te geven om te komen met het wetsontwerp ondernemingsraden — nieuwe stijl.

Minister Trip van wetenschapsbeleid zei, dat die datum wel haalbaar was. Door de Molukse gijzelingsacties had het kabinet zijn belofte nog in 1975 met het wetsontwerp te zullen komen niet kunnen waarmaken.

De kerngroep vond een motie van ex-TK-lid Van Gorkum om het kabinet tot 1 febr. de tijd te geven te ver gaan. Zou het kabinet die datum niet halen, dan zou de fractie de steun aan het kabinet moeten opzeggen en zouden de PPR-bewindslieden moeten aftreden, vond de heer Van Gorkum.

Over de inhoud van het wetsontwerp zei de motie, dat de nieuwe ondernemingsraad uitsluitend zou moeten bestaan uit door het personeel gekozen leden (personeelsraad). Verder moeten de werknemers minstens evenveel invloed krijgen op de samenstelling van de raden van commissarissen als andere belanghebbenden te zamen. Op voorstel van partijvoorzitter mevr. Beckers besloot de kerngroep de motie aan te houden tot de eerste kerngroepsvergadering na 28 febr.

Door deze datum te aanvaarden werd de heer Van Gorkum de wind uit de zeilen genomen. Minister Trip keerde zich fel tegen hem. Hij noemde de onderdelen van de motie ver beneden de maat. onjuist en overbodig. (A N P)

REGERINGSWIJZIGINGEN

Als gevolg van het overlijden van enkele bewindslieden hebben in de tweede helft van 1974 en in de eerste helft van 1975 enkele wijzigingen in de regering van de SU plaats gevonden.

Op 25 okt. 1974 overleed aan een hartaanval mevr. Jekaterina Foertsewa, minister van cultuur, de enige vrouwelijke minister in de regering van de SU. Op 28 jan. 1975 overleed Pjotr Goesenkow, minister van medische industrie. Op 27 maart kwam minister Faoed Yakoebowsky van assemblage en speciale bouwnijverheid om het leven. Op 28 juni overleed de minister van automobielindustrie, Alexander Tarasow. De laatste werd op 17 juli 1975 vervangen door Viktor Poliakow.

Op 14 nov. 1974 werd Pjotr N. Demitsjew benoemd tot minister van cultuur. Demitsjew was op het moment van zijn benoeming secretaris van CC voor ideologische vraagstukken en kandidaat-lid van het Politburo. Het CC besloot op 16 dec. 1974 Demisjew als CC-secretaris te ontslaan. Hij bleef evenwel kandidaat-lid van het Politburo.

In de Prawda van 30 mei 1975 werd melding gemaakt van een besluit van het Politbureau om het ministerie van de bouw van zware, energie- en transportmachines op te splitsen in twee departementen, één van de bouw van zware en transportmachines onder Wladimir Zjigalin, en één van de bouw van energiecentrales onder Viktor Krotow. Zjigalin was voordien minister van het ministerie van de bouw van zware, energie- en transportmachines en Krotow was vice-minister van dit departement.

Over de levensloop van minister Demitsjew kan het volgende worden opgemerkt:

Demitsjew is een apparatsjik, die zich 13 jaar, als eerste man van het secretariaat van het centrale comité van de partij, bezig hield met de zuiverheid van de ideologie

Demitsjow werd in 1918 geboren in Kaloega midden in Europees Rusland Hij is afkomstig uit een arbeidersgezin, en hij studeerde voor de oorlog werktuigbouwkunde in Moskou In 1937 was hij korte tijd secretaris van de communistische jeugdbond in de hoofdstad

Daarna ging hij in het leger totdat hij in 1944 werd gedemobiliseerd Korte tijd daarna beeindigde hij zijn studie aan het instituut voor chemische technologie Aanvankelijk leek hij zich aangetrokken te voelen tot een wetenschappelijke carriiere, maar hij ging al spoedig de politiek in

In Moskou maakte hij zijn carrière in de partij. Vanaf 1950 is hij werkzaam op het partijsecretariaat van Moskou, waar hij in 1956 tweede secretaris wordt en in 1958 eerste secretaris

In 1961 werd hij lid van het CC en in 1964 werd hij kandidaat-lid van het Politburo.

Op het 21-ste partijcongres in 1961 viel Demitsjew op door zijn felle aanvallen op het stalinisme en de activiteiten van de anti-partij-groep Op het 22-ste congres zei hij: ,,quasi-vernieuwingen in de kunst zijn een ziekte, die in de kiem moet worden gesmoora" En op het laatste congres, in 1971, deed hij een aanval op schrijvers, ,,die vanuit onjuiste posities proberen ons maatschappelijk leven te analyseren maar die de veroordeling door de partij van de persoonlijkheidscultus niet hebben begrepen (Reuter, UPI, AP, The Times, Le Monde, NRC/H'blad)

(Vor ber. pag. 568/3 e v.-1974)

NIEUWE WETGEVING INZAKE DE GODSDIENST

De *NZZ* van 19 nov. 1975 berichtte over nieuwe wetgeving m.b.t. de godsdienst in de SU. Het bericht luidde aldus:

Voor het eerst sinds 1929 heeft de Opperste Sowjet amendementen op wetten aanvaard die status en rechten der religieuze gemeenschappen regelen. Zij betreffen zowel de gemeenten als ook de afzonderlijke gelovigen.

Het nieuwe decreet is van 23 juni 1975 en formeel betreft dit een aantal verbeteringen en aanvullingen op de Wet betr. de Religieuze Gemeenschappen van 8 april 1929. In de afgelopen 46 jaren zijn er ongetwijfeld vele ,,geheime" beschikkingen getroffen, getuige de zig-zag-koers van de Russische godsdienstpolitiek. Ook in de anti-godsdienststrijd werd door de autoriteiten steeds gewezen op het bestaan van geheime bepalingen.

Openlijk gebeurde er nauwelijks iets, afgezien van art. 142 in de nieuwe strafwet (1960) en de aanvulling van dat artikel in 1966, waardoor de religieuze stichtingen en de gelovigen meer onder staatstoezicht komen te staan, c.q. de reeds bestaande staatspraktijken gelegaliseerd werden.

Had de staat een kerkgebouw nodig voor staats- en sociale doeleinden, dan was de staat op grond van de wet van 1929 verplicht de gemeente plaatsvervangende ruimte voor godsdienstoefeningen in te ruimen (art. 88). In de praktijk kwam daar

Yekaterina Foertsewa is in dec. 1910 geboren in Vysjnyi Volotsjek Na een schoolopleiding werd zij weefster in een plaatselijke textielfabriek

Hoewel de meeste kinderen niet voor hun 17-de lid worden van de Komsomol, de communistische jongerenorganisatie, werd Foertsewa reeds op haar 14-de als lid toegelaten Lid van de communistische partij werd zij in 1930

In 1937 vatte zij een studie op aan het instituut voor chemische technologie in Moskou, die zij vijf jaar later voltooide

Na het afsluiten van haar studie maakte zij carrière in de partij In 1942 werd zij secretaris van het partijdistrict Frunze, waar zij werd opgemerkt door Chroesjtsjow, die toen eerste secretaris was van de Moskouse partijafdeling.

Na de dood van Stalin, toen Chroesjtsjow's ster rees, rees ook die van Foertsewa In 1950 werd zij tweede secretaris van het CC van de partijafdeling Moskou Vier jaren later werd zij eerste secretaris van deze partijafdeling Inmiddels was zij op het 19-de partijcongres van okt 1952 verkozen tot kandidaat-lid van het CC van de landelijke partij. In 1956, op het twintigste partijcongres, dat werd gekarakteriseerd door Chroesjtsjow's destalinisatierede, werd mevr. Foertsewa kandidaat-lid van het Presidium en secretaris van het CC In 1957, toen Chroesjtsjow de ,,anti-partijgroep" elimineerde, werd mevr. Foertsewa volledig lid van het Presidium: zij was de eerste vrouw die lid van dit partijorgaan werd

In de tweede helft van de vijftiger jaren speelde mevr. Foertsewa een steeds belangrijker rol in het culturele leven van Moskou en in 1960 werd zij benoemd tot minister van cultuur.

In 1960 verloos zij echter haar post van secretaris van het CC en in 1961 werd zij ontslagen als lid van het Presidium. Zij bleef evenwel minister van cultuur, ook na de val van Chroesjtsjow.

In de zomer van 1974 deden geruchten de ronde, dat mevr. Foertsewa zou moeten aftreden als minister. Zij was toen betrokken bij een bouwschandaal. Op naam van haar dochter had zij een buitenhuis laten bouwen met materiaal, dat zij tegen groothandelsprijzen had gekocht Zij werd toen niet meer kandidaat gesteld voor de Opperste Sowjet, waarvan zij sinds 1950 deel had uitgemaakt Officieel is het schandaal nooit toegegeven, maar zij moet een ernstige reprimande hebben gekregen en een bedrag hebben terugbetaald.

weinig van Zo werden in de jaren 1959-1963 15 000 godshuizen van de Orthodoxe kerk gesloten, voor andere doeleinden gebruikt of vernietigd, zonder dat plaatsvervangende ruimte werd geboden. Thans (1975) is die oude bepaling gewoon geannuleerd.

Een nog verder gaande ingreep werd als volgt gelegaliseerd. De wet van 1929 verbood godsdienstonderwijs aan kinderen. omdat zulk onderwijs alleen maar door ouders aan de eigen kinderen mocht worden gegeven (art. 22) Ook die uitzondering is nu opgeheven De opvatting erachter is dat de Russische godsdienstpolitiek zulke religieuze beïnvloeding door de ouders niet langer kan dulden. Uit de rechtspraktijk zijn al talloze gevallen bekend waarin de rechter. steunend op het huwelijksrecht, kinderen aan het ouderlijk gezag onttrokken had, omdat de ouders hen religieus en derhalve niet in de geest van de stichters van het communisme zouden hebben opgevoed. Ook hier volgt de wet de praktyk Bovendien is onlangs de onderwijzers opgedragen die ouders te beïnvloeden, die hun kinderen godsdienstig zouden opvoeden.

EMIGRATIE UIT DE SU

De vice-minister van binnenlandse zaken, Boris Sjoemilin, gaf op 22 jan. 1976 een interview aan het Sowjet-persbureau *Novosti*, waarin hij mededelingen deed m.b.t. de emigratie uit de SU. Hij vertelde o.m. dat de regels m.b.t. de procedure voor emigratie vereenvoudigd zijn. Hoewel hij geen details verschafte, was uit diplomatieke bronnen in Moskou te vernemen, dat het om de volgende maatregelen ging:

- De prijs voor een uitreisvisum (voor toeristische doelen of voor emigratie) is verlaagd van 400 roebel naar 300 roebel
- Het certificaat van goed gedrag, dat door de werkgever verschaft moest worden, en waar kandidaatemigranten moeilijk aan konden komen, is niet langer vereist Nodig is alleen een bewijs, dat men werk heeft, of, in geval van werkloosheid, een certificaat van domicilie
- Toeristische en emigratievisa worden voortaan uitgereikt door de plaatselijke passenbureaus en hoeven niet langer eerst het ministerie van binnenlandse zaken in Moskou te passeren
- Wordt een visum geweigerd, dan kan zes maanden later een nieuwe aanvraag worden ingediend, en niet pas 12 maanden later, zoals tot dusver het geval was
- Er zijn drie gronden om een visum te weigeren bescherming van de staatsveiligheid, van de maatschappelijke orde en van de vrijheden van andere burgers. Het Franse persbureau A F P vernam in dissidentenkringen in Moskou, dat de vereenvoudigingen van de regels niet zonder meer zullen leiden tot een vergemakkelijking van emigratie. Men vreest, dat plaatselijke functionarissen, die niet goed wagen initiatieven te ontplooien, waarvan hun later ren verwijt gemaakt zou kunnen worden, negatief zullen reageren op talrijke aanvragen voor uit eisvisa.

Vice-minister Sjoernilin deed in het interview met *Novosti* ook mededelingen over de emigratie van joodse Sowjet-burgers naar Israël. Hij vertelde, dat sedert 1945 122.000 Sowjet-burgers naar Israël waren geëmigreerd. Toestemming voor emigratie was in 1,6% van de aanvragen geweigerd volgens Sjoemilin, die ook zei, dat de aanvragen door joodse burgers veruit het talrijkst waren.

In 1975 hebben 11.700 joodse burgers de SU verlaten om zich in Israël te vestigen, de helft van het aantal van 1974. Sjoemilin ontkende. dat de dalende tendens een specifiek verschijnsel voor de SU zou zijn. Naar zijn oordeel was er sprake van een algemeen verschijnsel, dat ook door de Israëlische autoriteiten zou worden toegegeven.

Het voornaamste motief om een verzoek tot emigratie in te dienen is volgens Sjoemilin het verlangen naar hereniging met familieleden. Een andere reden wordt gevormd door huwelijken met buitenlanders. In de loop van de laatste jaren, aldus Sjoemilin, hebben 5.500 Sowjet-burgers, van wie 544 mannen, met hun echtgenoten de SU verlaten om zich in 110 landen te vestigen. Bijna 2.000 Sowjet-burgers, die met buitenlanders gehuwd zijn, hebben geen uitreisvisum aangevraagd, hoewel de mogelijkheid daartoe voor hen open stond.

Als mogelijke verklaring voor de daling van de joodse emigratie noemde Sjoemilin het feit, dat vroegere Sowjet-burgers in Israël hun verwanten in de SU brieven geschreven hadden, waarin zij zich beklaagden over het ontbreken van gegarandeerd werk, van gratis medische zorg en van gratis onderwijs, en waarin zij zeiden de lage huren in de SU te missen.

De cijfers die Sjoemilin verschafte m.b.t. de joodse emigratie in 1975 zijn niet geheel conform gegevens, die door de autoriteiten in Jeruzalem worden verschaft. Hier zegt men, dat in 1975 13.216 uitreisvisa zijn gegeven, resulterend in 8.534 personen, die inderdaad in Israël zijn aangekomen. *(AFP,* Reuter, APN, DPA, The Times)

NIEUWE HOOFDREDACTEUR NOVOSTI

De *NZZ* meldde op 28 jan., dat de hoofdredacteur van de Moskouse *Izwestija*, Lew Tolkoenow, was benoemd tot directeur van het persbureau *Novosti* De 56-jarige Lew Tolkoenow, die zijn huidige post sinds 1965 bekleedde, en die lid is van het CC, is bij *Novosti* opvolger van de 57-jarige Iwan Oedalzow. *(NZZ)*

SZ: KONDIGT MILITAIRE OEFENINGEN AAN. NODIGT WAARNEMERS UIT

De SU heeft op 4 jan. aangekondigd, dat zij aan het eind van die maand algemene militaire oefeningen van grond- en luchtstrijdkrachten zou houden langs het grootste deel van haar grens niet Turkije.

De bekendmaking is in overeenstemming met de verklaring van Helsinki, waarmee de Conferentie over Europese veiligheid en samenwerking werd afgesloten (pag. 497 e.v.-1975). Daarin werd gevraagd de kennisgeving, minstens drie weken te voren, van alle oefeningen, waarbij meer dan 25.000 militairen binnen een gebied van 250 mijl van een grens betrokken zouden zijn.

In de bekendmaking stond, dat de manoeuvres op 25 jan. zouden beginnen en dat zij tot 6 febr. zouden duren. Zij zouden gehouden worden rond de Transkaukasische steden Tblisi (Tiflis), Jerewan en Koetasi, die alle drie op minder dan 130 km van de Turkse grens liggen. Het was de eerste maal na de top van Helsinki, dat de SU militaire oefeningen aankondigde.

Op 14 jan. werd bekend, dat de SU alle Balkanstaten, behalve Albanië, Turkije en de landen van het Midden-Oosten uitgenodigd had waarnemers naar de oefeningen te zenden.

Het ministerie van defensie in Moskou maakte op 25 jan. bekend, dat vijf staten, w.o. de NAVO-leden Griekenland en Turkije, de uitnodiging waarnemers te zenden, hadden aanvaard. (Reuter, The Times)

MEER WESTERSE KRANTEN TOEGELATEN

Persbureau Tass meldde op 21 jan. dat nog in de loop van dit jaar Sowjet-burgers de mogelijkheid zullen krijgen westerse niet-communistische kranten te kopen. Tot dusver worden alleen exemplaren van Le Monde, The *Times*, de Neue *Zürcher* Zeitung en de New York *Herald* Tribune in beperkte getale in de SU ingevoerd. Daar zullen nu 18 andere kranten aan worden toegevoegd, w.o. de New York Times, The Washington Post, The *Financial Times* en Japanse en Oostenrijkse kranten.

In Le Monde van 23 jan. werd opgemerkt, dat van deze krant veertig exemplaren naar de SU gezonden worden. Daarnaast heeft Le Monde 232 abonnees in de SU, waarvan het merendeel ministeries, ambassades, universiteiten, krantenredacties e.d. zijn. (Reuter, DPA, *UPI*, Le Monde)

SUPERSOON VERKEERSVLIEGTUIG IN GEBRUIK GENOMEN

In de SU is op 25 dec. 1975 voor het eerst een verkeersvliegtuig, dat sneller vliegt dan het geluid, de Toepolew 144, op een vaste lijndienst ingezet, en wel op het traject Moskou—Alma Aata. Voorlopig zullen echter slechts post en vracht vervoerd worden.
Geregelde vluchten met passagiers zullen pas in de tweede helft van 1976 beginnen. (Le Monde, Reuter)

KOSYGIN BEZOEKT TURKIJE

Minister-president Kosygin heeft van 26-29 dec. 1975 een bezoek gebracht aan Turkije. Aanleiding voor het bezoek was de ingebruikstelling van een staalfabriek in Iskenderun, die met hulp van de SU gebouwd is.

In het kader van een uit 1967 daterend verdrag over economische samenwerkmg heeft de SU met $ 263 mln in de vorm van materiaal en het ter beschikking stellen van deskundigen aan het project bijgedragen De totale kosten van het project worden op $ 640 mln geschat
De capaciteit van de fabriek zal de eerste Jaren een miljoen ton per Jaar zijn Met hulp van kredieten uit de SU moet de capaciteit worden vergroot, eerst tot 2 mln ton per jaar en vervolgens tot 4 mln ton per jaar

In Ankara heeft premier Kosygin besprekingen gevoerd met zijn Turkse ambtgenoot Demirel. Hij is ontvangen door president Koruturk en hij heeft een onderhoud gehad met oppositieleider Ecevit.
Na afloop van het bezoek is een gemeenschappelijk communiqué uitgegeven, waarin o.m. gezegd wordt, dat beide landen in de naaste toekomst op hoog niveau een politiek document over de vriendschappelijke betrekkingen en samenwerking zullen ondertekenen.

In het communiqué werden verder de betrekkingen van goede nabuurschap tussen beide landen benadrukt, die een belangrijke bijdrage tot verwerkelijking van de doelen van internationale ontspanning zijn.
De twee regeringsleiders toonden zich bezorgd over de toestand in het Midden-Oosten. Een permanente en rechtvaardige vrede is alleen dan mogelijk, wanneer Israël de bezette gebieden verlaat en de rechten van het Palestijnse volk erkent. Beide zijden spraken zich uit voor deelname van de Palestijnse bevrijdingsorganisatie PLO aan de vredesbesprekingen in Genève.
Over de kwestie-Cyprus werd gezegd, dat de soevereiniteit, onafhankelijkheid, eenheid en neutraliteit van het eiland verzekerd moeten zijn en dat de rechten en belangen van de twee etnische groeperingen op het eiland gewaarborga moeten zijn.
Uit Turkse regeringsbronnen werd gemeld, dat er over twee kwesties tussen de SU en Turkije geen overeenstemming bereikt is. Dat betrof een consulaire overeenkomst en een verdrag over uitlevering van vliegtuigkapers. (Reuter, AP, NZZ)

VERDRAG MET VS OVER AMERIKAANSE GRAANLEVERANTIES GEDCRENDE VIJF JAAR

Onderhandelingen tussen de SU en de VS over graanleveranties werden op 20 okt. 1975 afgesloten met de ondertekening van een verdrag, volgens welk de VS gedurende vijf jaar ten minste 30 mln ton graan aan de SU zullen leveren.

De SU heeft de toezegging gedaan jaarlijks ten minste tien miljoen ton ruwe olie ter beschikking van de VS te willen stellen, als beide partijen erin slagen overeenstemming te bereiken over de prijs; de SU weigert te leveren tegen een lagere dan de geldende wereldmarktprijs.
De Amerikaanse president Ford heeft op 20 okt. het moratorium op leverantie van graan aan de SU opgeheven. Dit moratorium was op 11 aug. ingesteld, toen de Amerikaanse graanmarkt door massieve aankopen van de SU dreigde ontwricht te geraken.

Vanaf het midden van vorig jaar deed de SU omvangrijke graanaankopen in de VS en andere landen i.v.m. de verwachting, dat de oogst in de SU bij de plannen zou achterblijven (zie pag. 80/1). Dit bracht president Ford ertoe een embargo af te kondigen op het leveren van graan aan de SU en onderhandelingen met de SU op te nemen over het afsluiten van een verdrag, waarin het leveren van graan door de VS aan de SU op ordelijke wijze geregeld zou worden.
In het verloop van deze onderhandelingen was, naast de eigenlijke graanaankopen, het probleem opgedoken tegen welke prijs en onder welke vlag het gekochte graan naar de SU verscheept zou worden.
De SU werd ervan verdacht met lage vrachttarieven concurrentievervalsend op te treden. Hierom en uit protest tegen de prijsopdrijvende werking van de Sowjet graanaankopen organiseerden Amerikaanse dokwerkers vanaf 18 aug. boycotacties tegen de verscheping van Amerikaans graan naar de SU. Zij werden in hun acties gesteund door de voorzitter van de Amerikaanse vakcentrale AFL/CIO, George Meany.
Op 9 sept. maakte president Ford bekend, dat onderhandelingen met de SU over graanleveranties opgenomen zouden worden, waarop Meany de aanbeveling deed met de acties te staken.
Op 18 sept. maakte de onderminister in het ministerie van handel, belast met scheepvaartkwesties, Robert Blackwell, bekend, dat met de SU overeenstemming bereikt was over een verhoging van de vrachttarieven.
Het verdrag over Amerikaanse graanleveranties heeft, samengevat, de volgende inhoud: 1. Het verdrag geldt van 1 okt. 1976 tot 30 sept. 1981. Het kan echter verlengd worden. 2. Elk jaar kunnen Sowjet-instanties graanaankopen in de VS verrichten tot een omvang van 6 mln ton, resp. tot 2 mln ton meer, als de Amerikaanse oogst dat toelaat. 3. De Sowjetinstanties verplichten zich aankoop en verscheping zo gelijkmatig mogelijk in de tijd te spreiden. 4. De SU zal het aangekochte graan alleen voor eigen verbruik bestemmen. 5. Als dc oogstramingen in de VS beneden 225 ton voor het betreffende jaar blijven, kunnen de leveranties aan de SU overeenkomstig worden verlaagd. 6. Als één van beide partijen meer wil kopen. resp. minder wil verkopen, dan overeengekomen, worden nieuwe onderhandedelingen geopend. 7. De verscheping gebeurt overeenkomstig de bepalingen van het Sowjet-Amerikaanse scheepvaartverdrag .
Geschat wordt, dat de totale waarde van het verdrag, tegen nu geldende prijzen, $ 4 à 5 mrd beloopt.
Bij het verdrag gevoegd is een briefwisseling tussen de vice-minister in het Amerikaanse ministerie van handel, Charles W. Robinson, en de Sowjet-minister van buitenlandse handel, Nikolai Patolitsjew, over olieleveranties uit de SU aan de VS. In de briefwisseling, die op 20 okt. gepubliceerd werd, wordt gezegd, dat dadelijk onderhandelingen over dergelijke leveranties opgenomen zullen worden en dat een overeenkomst op de volgende punten gebaseerd zal moeten zijn: 1 De SU zal over een periode van vijf jaar ten minste 10 mln ton olie en olieprodukten aanbieden. 2. De VS kunnen kopen voor eigen gebruik, of, bij desbetreffende overeenkomst tussen de partners, voor transacties van Amerikaanse firma's. 3. Het aanbod zal voor ca. 70% uit ruwe olie bestaan en voor ca. 30% uit olieprodukten. 4. Een deel zal naar de VS worden vervoerd, een ander deel volgens afspraak naar Europese of andere markten. 5. Over de prijzen wordt onderhandeld ,,in het beste belang van beide zijden". 7. Bijzondere inspanningen zullen ondernomen worden om de samenwerking te verdiepen bij de energiewinning, i.h.b. de ontwikkeling van nieuwe winningsmethoden. De overeenkomst betekent, indien zij definitief tot stand komt, een dagelijkse invoer in de VS van 200.000 barrels; het huidige dagelijkse gebruik van olie in de VS bedraagt 17 mln barrels, waarvan 6,5 mln zijn ingevoerd.

Commentaar, achtergronden

In de NYHT van 16 okt. 1975 wordt een beschouwing gewijd aan het Amerikaanse verlangen de graanovereenkomst te koppelen aan een verdrag over leveranties van olie uit de SU aan de VS. Wij citeren hieruit het volgende:

Diverse Congresleden uit stedelijke gebieden, die als inflatiebestrijders bestempeld willen worden, hebben het idee gelanceerd het graan met Russische olie te laten betalen. Op 2 oktober werd in de Senaat een resolutie van die strekking

met grote meerderheid aanvaard. Onderminister van buitenlandse zaken Charles Robinson, die de sector economische zake~aestrijkt kreeg van Kissinger opdracht hierover In Moskou te gaan praten. De Russen bleken bereid tot een langlopend contract; de VS zouden jaarlijks 8 miljoen ton graan beschikbaar moeten houden en de Sowjet-Unie zou jaarlijks minsttns 5 miljoen ton afnemen. Voornaamste punt: de VS zouden terstond weer graan leveren en boven de geleverde 10 miljoen ton nog eens 5 mln ton naar de Sowjet-Unie exporteren.

De Russen wilden echter niet weten van koppeling van graan aan olie noch van olielevering onder de wereldmarktprijzen. Dit zou Moskou's relaties met de leidende olieproducenten en m.n. inet de Arabische landen schaden. Het afgelopen weekeinde werd het harde Russische standpunt inzake olie uit tal van lekken bekend, met inbegrip van de details van Amerikaanse voorstellen om olie onder ae wereldmarktprijs ie verwerven zonder medeweten van de buitenwacht.

Critici van détente à la Kissinger vonden het vanzelfsprekend dat Kissinger de graanhandel wilde doorzetten om bij Moskou in een goed blaadje te komen en Ford van de sympathie der Amerikaanse boeren te verzekeren. Kissinger wilde zijn positie in Moskou niet in gevaar brengen door voet bij stuk te houden voor wat de oliecompensatie betreft. Vandaar de lekkages, die de graan-tegen-olie-ruil de mist deed ingaan zonder dat dit de Russen kon worden verweten.

De moeilijkheid is dat er in feite geen symmetrie is tussen graan uit de VS en Russische olie. De Russen hebben slechts een marginale hoeveelheid olie over en de VS willen daarvan nooit afhankelijk worden.

Moraal: détente is geen simpele koehandel. Daarbij moeten delicate en ingewikkelde belangen worden afgewogen en afgemeten. Nu een akkoord er niet inzit zouden minder gegoochel van regeringszijde en minder achterdocht bij de critici welkom zijn.

Uit de NZZ van 1/2 nov. 1975 is onderstaand overzicht afkomstig van graanaankopen van de SU tot 28 okt. 1975.[1]

	Overloop ui: eerdere contracten	Nieuwe contracten	Totaal
	(in 1.000 ton)		
Tarwe			
Argentinië		165	165
Australië	100	1.500	1.600
Canada		3.962	3.962
VS	72	2.144	2.261
Opties		2.0562)	2.056
Totaal	172	9.827	9,999
Voedergranen			
Canada		407	407
VS	200	2.3003)	2.500
Opties		4.5004)	4.500
Totaal	200	7.207	7.407
Sojabonen			
Brazilië		580	500
Eindtotaal	372	17.534	17.906

1) Verschepingsperiode van 1 juli 1975 - 30 sept. 1976. 2) Vnl. uit de VS. 3) 1,1 mln ton gerst en 1.2 mln ton maïs met een optie voor levering van het geheel alleen met maïs. 4) Vnl. maïs. hoofdzakelijk uit de VS.

Over de oorzaken van het feit, dat de SU grote hoeveelheden graan moet invoeren om in haar behoefte te voorzien, stond in *The Times* van 28 mei vorig jaar een artikel, waaruit wij het volgende aanhalen:

Waarom kan de Russische graanproduktie de eigen behoeften niet dekken? Dat zit Brezjnew kennelijk dwars, want zijn pers vertelt het volk nooit welke grote bedragen in harde valuta vereist zijn om graan aan te kopen in het door een kapitalistische crisis geteisterde Westen. Maar het zit ook president Ford dwars, die te maken heeft met de politieke en economische effecten van de onvoorspelbare Russische aankopen. En de ontwikkelingslanden maken zich er ook al bezorgd om: de slechte Russische graanoogst in 1972 leidde tot een verdrievoudiging van de graanprijzen op de Londense markt.

Wat is het perspectief in de Sowjet-Unie? De Russische landbouw verbetert, doch slechts zeer langzaam en tegen hoge kosten. Vergelijking met de Amerikaanse landbouw is niet eerlijk maar wel onthullend. Dr Sowjet-Unie heeft maar de helft van het aantal tractoren in de Verenigde Staten, en maar een fractie van het aantal hulpkrachten. De Russen gebruiken per ha maar de helft van de kunstmest, en de staat betaalt meer subsidie dan welk ander land ook. Ongeveer een derde van de Russische werkende bevolking produceert nog niet genoeg voedsel voor de 241 mln Russen, terwijl 4% van de Amerikaanse werknemers meer dan genoeg voor de 203 mln Amerikanen produceert.

De vergelijking is niet eerlijk, omdat de Sowjet-Unie naar verhouding meer ongeschikte gronden bezit, het klimaat minder goed is, de geschiedenis anders is en de bevolkingsstructuur ook verschilt. Zo treft men onder de landarbeiders vele oudere ongeschoolde vrouw-en, die in welk systeem dan ook niet gemakkelijk ander werk zouden kunnen doen.

Niettemin moeten de politieke systemen van vroeger en thans de blaam op zich nemen. Stalin heeft de landbouw systematisch vernietigd door zijn overhaaste industrialisatie, daarna veroorzaakte Chroesjtsjow opnieuw wanorde door zijn grandioze plannen.

Brezjnew heeft er veel aan gedaan de verloren tijd in te halen. In 1965 werden grote programma's voor mechanisatie, landverbetering en prijshervorming geintroduceerd, in de jaren 1966-70 namen de investeringen met 69% toe en zouden tot eind 1975 met nog eens 57% behoren te stijgen. De landbouw en aanverwante sectoren ontvangen nu 31 a 35% van alle investeringen in de Sowjet-Unie.

Bijgevolg worden de plannen nu wel beter verwezenlijkt en mag men een jaarlijkse produktiegroei van 4% veronderstellen. Indien import vereist is, is dat niet omdat de bevolking honger lijdt, doch vooral omdat er een tekort is aan veevoeder.

Brezjnew is zeker niet tevreden. De kosten van de landbouw zijn heel hoog. De bruto-investeringen zijn sinds 1965 verdubbeld, terwijl de bruto-produktie met maar 45% is toegenomen, en de groeigraad neemt bovendien af. Oorzaken daarvan zijn de hogere prijzen van machines en investeringen in lange-termijnprojecten (bouw kunstmestfabriek, grondverbetering. infrastructuur), maar daartegenover staat dat er geen directe investeringen in de particuliere sector zijn, welke nog altijd 25% van de totale agrarische produktie beslaat.

Blijkbaar is geld niet de enige oplossing; dat geld moet ook nuttig besteed worden. Zelfs nu worden veel investeringen verspild: de Sowjetpers staat vol met berichten over bureaucraten die machines zenden naar gebieden waar ze niet nodig zijn enz. Erger nog is het gebrek aan goed opgeleide technici. Dat lijkt gemakkelijk te verhelpen, maar jonge mensen dwing-n een bepaalde opleiding te volgen en dan naar de boerderij te zenden is een vorm van dwang die niet meer bij het systeem past.

De jonge mensen vertrekken naar beter betaalde banen in de steden en laten het aan opoe over haar eigen varkens te houden tussen roestende machines. In de jaren 1971/73 voltooiden 600.000 technici hun opleiding, maar eind 1973 was het aantal technici in de landbouw met maar 3.000 gestegen. Dat verklaart ten dele waarom er — terwijl er in de jaren 1966/74 2.762.200 tractoren werden afgeleverd — in 1974 maar 676.000 méér in gebruik waren dan in 1966.

Het gemiddelde loon op de kolchozen en sowchozen is nog altijd flink wat lager dan dat van industriearbeiders, al wordt dat verschil in het lopende vijfjarenplan verkleind, maar de levensomstandigheden op het land zijn nog altijd zodanig dat zij de 'beste arbeidskrachten wegjagen.

Daarachter liggen nog meer problemen. Door de prijshervormingen is het agrarisch bedrijf zeker profijtelijker geworden en is de impuls tot harder werken toegenomen. Er is zelfs een premie van 50% op de prijs voor verkopen (en afdrachten van de staat) die de plancijfers overtreffen. Maar nog immer bepalen bureaucratische richtlijnen de produktie meer dan de prijzen dat doen, en die bureaucratie werkt contraproduktief. Bovendien dwingt politieke noodzaak de leiders om de consumentenprijs laag te houden, wat betekent dat de staatssubsidies enorm hoog zijn, volgens westerse schattingen over 1975 zelfs ruim £ 13 mrd, wat meer is dan de defensiebegroting (voorzover die bekend is).

Door westerse ogen gezien wordt de Sowjetlandbouw wel doeltreffender maar nauwelijks meer renderend (cost-effective). De westerse deskundigen denken dat de opbrengst van de kapitaalsinvesteringen in feite zal blijven dalen. Indien de regering bereid is kapitalen te blijven steken in de landbouw, kan zij wellicht wel de gezochte autarkie bereiken, misschien zelfs met een exportsurplus. Maar veevoeder zal nog wel een tijd nioeten worden ingevoerd, wil men aan de stijgende vraag van de Russische consument naar vlees blijven voldoen. (The Times, Le Monde, NZZ, FAZ, NRC: H'blad)

AFRIKA

DAHOMEY

ONTDEKKING KOMPLOT GEMELD. DAHOMEY VOORTAAN VOLKSREPUBLIEK BENIN

Op 18 okt. 1975 maakte de minister van voorlichting, luitenant Martin Dohou Azonhiho, bekend dat ,,een omvangrijk komplot" was ontdekt tegen ,,de revolutie en het volk van Dahomey". Het was gesmeed door oud-president Emile Derlin Zinzou met steun van het ,,internationale imperialisme". De uitvoering van het komplot had volgens de minister op 18 okt. moeten beginnen met medewerking van een bende ,,buitenlandse huurlingen", die via Togo het land had moeten binnenkomen; de grens met dat land werd gesloten. De liquidatie van de voornaamste leiders van de revolutie stond op het programma van de samenzweerders, aldus Azonhiho, die de militante aanhangers van die revolutie opriep de reactionairen op te jagen en te vernietigen.

(Oud-president Zinsou was reeds op 17 maart 1975 bij verstek ter dood veroordeeld als medeplichtige van kapitein Janvier Assogba bij diens mislukte staatsgreep van 21 jan. 1975, zie pag. 127/1 en 377/1-1975).

Op 26 okt. deed president Mathieu Kerekou t.g.v. de 3de verjaardag van de revolutie een beroep op alle burgers van Dahomey, die vrijwillig in ballingschap waren gegaan, vóór 30 nov. naar hun land terug te keren; na die datum zouden de bezittingen van diegenen die ,,weloverwogen het kamp van de reactie zouden hebben gekozen door in het buitenland te blijven" door de staat worden geconfisceerd.

Volgens Le Monde (29-10-'75) werden verdachte personen gearresteerd en werd elke Europeaan, die voor een huurling zou kunnen doorgaan, aangehouden.

Ex-president Zinsou sprak tijdens een persconferentie te Parijs op 4 nov. van ,,imaginaire" samenzweringen en van een komplot ,,dat niet bestaat". Naar zijn zeggen waren honderden in Dahomey gearresteerd; sommigen van hen waren gemarteld, anderen doodgeslagen. ,,Het militaire bewind van Dahomey bestaat uit moordenaars, misdadigers, dieven", aldus Zinsou, maar de werkelijke machthebbers waren ,,bepaalde jongeren, militairen of burgers, die zich marxistisch-leninistisch noemen".

Tijdens een plechtigheid n.a.v. de eerste verjaardag van de proclamatie van een ,,wetenschappelijk socialistische revolutie op de grondslag van het marxisme-leninisme" (pag 126/2-'75) maakte president Kerekou bekend dat de ,,door de kolonisator opgedrongen" naam Dahomey was afgeschaft en dat het land voortaan de volksrepubliek Benin zou heten. De tijd was nu rijp voor een massapartij als organisatorisch kader, aldus Kerekou, die vervolgens de vorming van de Revolutionaire Volkspartij van Benin (PRPB) proclameerde. Deze moest de staat en de revolutie aanvoeren. Het werk van alle staatsinstellingen moest in overeenstemming met de beslissingen van het centrale comité van de PRPB zijn. Voorts zou het land een nieuwe vlag krijgen (een vijfpuntige rode ster op een groen veld). (Le Monde)

(Vor. ber. pag. 521/3-1975)

De naam Benin gaat terug op het Afrikaanse koninkrijk Benin, dat tijdens zijn grootste bloei in de 17de eeuw volgens de FAZ (3-12-'75) echter nooit gebieden omvatte, die thans het staatsgebied van de volksrepubliek vormen. Benin is reeds de naam van een provincie van Nigeria en van een stad in zuidelijk Nigeria (beroemd door het z.g. Benin-brons); het is bovendien de naam van de Golf, waaraan o.a. Dahomey ligt, waardoor de Fransen in de 19de eeuw hun Westafrikaanse gebied aanvankelijk ,,Etablissements du Golfe de Bénin" noemden. Na de onderwerping van Abomey en Ouidah gaven zij deze naam, die meer op de Britse bezittingen ten westen van de Nigermonding betrekking had, weer op en noemden hun gebied per decreet van 10 sept. 1893 ,,Dahomey et Dépendances".

GAMBIA

PRESIDENT JAWARA IN SU EN CHINA

President Sir Dawda Jawara bracht van 17-25 maart 1975 een bezoek aan de SU. Bij die gelegenheid werd tussen beide landen een samenwerkingsakkoord i.z. de visserij getekend, terwijl verdere besprekingen werden overeengekomen over een akkoord i.z. economische en technische samenwerking. Van 11-17 juni 1975 bracht de president een officieel bezoek aan de Volksrepubliek China, waar hij o.a. door partijleider Mao Tsetoeng ontvangen werd. In een gemeenschappelijk communiqué op 17 dec. 1974 hadden China en Gambia de vestiging van diplomatieke betrekkingen en de uitwisseling van ambassadeurs bekendgemaakt. (*Soviet* News, Peking Review)

KAMEROEN

BENOEMING PREMIER. WIJZIGING KABINET

De door president Ahmadou Ahidjo in febr. 1975 aangekondigde benoeming van een premier vond zijn beslag op 30 juni 1975, toen Paul Biya (42) met dit ambt werd belast. Biya was sinds 16 jan 1968 secretarisgeneraal van het bureau van de president met de rang van staatsminister. Hij werd in die functie opgevolgd door Samuel Eboua, de directeur-generaal van de nationale luchtvaartmaatschappij.

Dezelfde dag werden per presidentieel decreet enkele wijzigingen in het kabinet aangebracht. De voornaamste was de vervanging van Vincent Efon als minister van buitenlandse zaken door Jean Keutcha, die voordien minister van landbouw was. Andere mutaties waren:

Economie en planning - Youssoufa Daouda (voorheen veeteelt); financiën - Marcel Yondo (nieuw); justitie - Doumba Joseph Charles Doumba (nieuw); landbouw - Gilbert Andze (voorheen plv. minister voor staatscontrole); sociale zaken - mevr. Delphine Tsanga (voorheen onderminister van gezondheid en sociale zaken); defensie - Sadou Daoudou (voorheen staatsminister van defensie); staatsminister voor staatsconlrole en bestuurshervorming - Charles Onana Awana (voorheen minister van financiën). (Le Monde)

(Vor. ber. pag. 378/1 - 1975)

KONGO

WIJZIGING PARTIJ- EN STAATSSTRUCTUUR

Van 5-11 dec. 1975 vond te Brazzaville een buitengewone zitting van het centrale comité van de Kongolese Partij van de Arbeid (PCT) plaats, die volgens partijleider en staatshoofd Marien Ngouabi ,,het revolutionaire proces (moest) radicaliseren". Tijdens deze zitting dienden het politieke bureau van de PCT en de regering van premier Henri Lopes hun ontslag in. Onmiddellijk werd in plaats van het bureau een ,,speciale revolutionaire generale staf" gevormd van vijf leden. Deze generale staf koos president Ngouabi tot voorzitter en benoemde een van zijn leden, majoor Louis Sylvain Goma, de chef van de generale staf van het leger, tot premier als opvolger van Lopes.

Goma vormde op 18 dec. een kabinet van 14 leden, o.w. slechts drie van de 18 ministers uit het vorige kabinet. De portefeuilles werden als volgt verdeeld:

Premier - majoor Louis Sylvain Goma; buitenlandse zaken - Théophile Obenga; toegevoegd aan de premier voor planning - Diop Mamadou; mijnbouw en energie - Alphonse Boudo-Nesa*; voorlichting en sport - Abel Wilson Ndessabeka; gebiedsbestuur, belast met PTT - Louis Zatonga; handel en industrie: belast met toerisme - Saturnin Okabe*; financiën - Alphonse Poaty*; gezondheid en sociale zaken - Daniël Koubn Mbemba; platteland - Marius Moua Mbenga; justitie en arbeid - Pierre Ngaka; lager en voortgezet onderwijs - Français Okoko; openbare werken; transport. stadsontwikkeling, huisvesting en milieubeheer - Jean-Jacques Antsontsa: hoger onderwijs. belast met cultuur en kunst - Jean-Baptiste Taty-Loutard.
(* = leden vorig kabinet).

Op 3 jan. werd de samenstelling van de nieuwe staatsraad bekendgemaakt, De negen leden zijn:

Majoor Marien Ngouabi (voorzitter), Jean-Pierre Thystere Tchicaya, niajoor Louis Sylvain Goma, majoor Denis Sassou-Nguesso, Jean-Pierre Gombe, Alphonse-Moissou-Poty, Pascal Ockyemba-Morlende, Justin Mikolo-Kizonzi en Lanibert Adouki.

Krachtens een op 12 jan. te Brazzaville gepubliceerd presidentieel decreet werd Nicudenìe Ekamba-Eloinbe, adjunct stafchef van het leger, speciaal belast met de volksmilitie, van zijn functies ontheven. (AFP, Le *Monde)*

(Vor. ber. pag. 142/3-1975)

BEWEGINGSVRIJHEID VOOR VOORMALIGE POLITIEKE GEVANGENEN

President Ngouabi deelde op 31 juli 1975 mee, dat alle voormalige politieke gevangenen zich voortaan weer vrij mogen verplaatsen. Na de amnestie van nov. 1973 waren zij ingedeeld in produktie-eenheden of ertoe verplicht in hun geboortedorpen te wonen. ('AFP, Le Monde 2-8-1975) (Vor. ber. pag. 823/3-1973)

NGOUAEI IN DE SU EN OP CUBA

President Marien Ngouabi bracht van 24 tot 29 maart 1975 een officieel vriendschapsbezoek aan de SU, waar hij o.a. een onderhoud had met partijleider Brezjnew. In de loop van het bezoek werden akkoorden getekend i . ~ economische en technologische samenwerking en betreffende samenwerking bij de ontwikkeling van de ertsverwerkende industrie, i.z. geologisch onderzoek, bij de ontwikkeling van gezondheidszorg en culturele projecten en betreffende de samenwerking op landbouwgebied.
Op 18 sept. 1975 besloot Ngoaabi een officieel vijfdaags bezoek aan Cuba. het eerste bezoek van een Kongolees staatshoofd aan Latijns-Amerika *(Soviet News*, Le *Monde)*

PREMIER LOPES IN CHINA EN FRANKRIJK

Van 27 febr tot 3 maart 1975 bracht premier Lopes een officieel bezoek aan China, waar hij o a door premier Tsjoe En-lai ontvangen werd. Er vond een uitwisseling van nota's plaats over economische en technische samenwerking (Peking Re*view)*
Op 29 april 1975 werd te Brazzaville tussen China en Kongo een militair akkoord getekend, op grond waarvan China militair materiaal zal leveren en bij de opleiding van kader zal helpen. (Reuter)

Van 27-30 april 1975 bracht premier Lopes een officieel bezoek aan Frankrijk, waar hij door president Giscard d'Estaing ontvangen werd en besprekingen voerde met zijn Franse ambtgenuot Chirac. De premiers constateerden na afloop in een gemeenschappelijk communiqué dat de bestaande technische en financiële problemen waren of werden geregeld. Overeengekomen werd dat de Franse samenwerkingsbijdrage zou worden geleverd in het kader van het Kongolese ontwikkelingsprogramma voor de jaren 1975-1977. Daarbij wees premier Lopes op het belang dat zijn regering hechtte aan de ontwikkeling van de oliebronnen.

Op 2 mei werd. tussen beide landen te Parijs een samenwerkingsakkoord getekend, dat Franse hulp ter waarde van $ 14 mln omvat: $ 4.3 mln in de vorm van kredieten voor' de ontwikkeling van de kaliumwinning en $ 9,2 mln voor de verbetering van de spoorweg Brazzaville—Pointe Noire. Voorts zou Frankrijk o.a. helpen bij de voorbereidingen voor de bouw van de Kouilou-dam en de aanleg van havens *(Le Monde)*

MAURETANIË

4DE CONGRES PPM. NIEUW KABINET. PARLEMENTSVERKIEZINGEN

Tijdens het op 20 aug. 1975 afgesloten 4de congres van de Parti du peuple mauritanien werd president Moktar Ould Daddah bevestigd in zijn ambt van secretaris-generaal van de PPM en tevens aangewezen als enige kandidaat voor de presidentsverkiezingen van 1976. Tijdens het zesdaagse beraad werd de door hem voorgestelde politiek van interne hervormingen goedgekeurd.
Deze politiek beoogde duidelijker structuren voor het interne bestuur te verschaffen en de politieke stromingen beter dan tot dusver te kanaliseren, aldus de *NZZ* (29-8-'75). Het eigenlijke, maar niet openlijk

De Kongolese premier Henri Lopes (r) neemt afscheid van zijn Franse collega Chirac

uitgesproken, doel was volgens het Zwitserse dagblad het verminderen van de nog steeds bestaande spanningen binnen de diverse groepen, waaruit de bevolking van Mauretanië is samengesteld, en de integratie van alle politiek relevante krachten in de eenheidspartij. Moktar Ould Daddah sprak zich in zijn verslag voor het congres uit voor een overwinnen van de restanten van stamgeest, begunstiging en nepotisme.
De voornaamste problemen waren volgens de *NZZ* het samenleven van Moren (65% van de bevolking) en zwarte Afrikanen plus het generatieprobleem d.w.z. de tegenstelling tussen de oudere generatie van traditionele leidersfamilies en PPM-politici en de jongere generatie. vooral de studenten die na hun opleiding in het buitenland naar huis terugkeren en, daar onvoldoende aan de slag kunnen (als technocraten op subalterne posten) en evenmin hun politieke ideeën kwijt kunnen, waardoor een ondergrondse oppositie ontstond.

Op 22 juli 1974 was te Parijs de oprichting van een nieuwe oppositiepartij bekendgemaakt, de Gerechtigheidspartij van Mauretanië. Deze verlangde in het bijzonder de invoering en eerbiediging van de democratische vrijheden, de vrijlating van alle politieke gevangenen, grotere belangstelling voor de plattelandsgebieden en een samenhangende economische politiek.

Het congres onderstreepte de dominerende rol van de PPM tegenover de regerings- en bestuursorganen.
De regering zal nog meer dan vroeger het verlengstuk van de partij zijn, die het hele politieke en economische gebeuren in het land bepaalt. Volgens dit concept werd overgegaan tot de aanstelling van zeven staatsministers, die door het nationale politieke bureau van de partij worden benoemd — en daarvan tevens lid zijn — om de belangrijkste ministeries te controleren en hun activiteit in de door de partij gewenste richting te sturen. De staatsministers zijn volgens de *NZZ* superministers met verscheidene vakministers onder zich, waarbij de vakministeries tot louter uitvoerende organen van de beslissingsinstanties van de partij worden.

Reorganisatie kabinet

Overeenkomstig deze besluiten werd op 23 aug. 1975 een gereorganiseerd kabinet bekendgemaakt van 7 staatsministers, die worden bijgestaan door 21 ministers, van wie 12 (incl. een vrouw) voor het eerst in het kabinet werden opgenomen. De samenstelling was:

1) staatsminister voor nationale oriëntatie - Abdoul Aziz Sall (voorheen permanent secretaris van de PPM voor die taak) met toezicht op vier ministeries: cultuur - Ahmadou Ould Tolba; jeugd en sport - Sidi Ahmed Ould Dey: voorlichting en telecommunicatie - Moustapha Ould Cheikh Mohammed; administratief secretariaat PPM - Ba Mamadou Alassane (voorheen jeugd en sport).

2) staatsminister voor binnenlandse soevereiniteit - Ahmed Ould Mohammed salah (voorheen minister van binnenlandse zaken) met toezicht op drie ministeries: justitie - Maloum Ould Brahim (voorheen kunstnijverheid en toerisme); defensie - Abdallahi Ould Bah (voorheen gezondheid); binnenlandse zaken - Cheikh Saad Bouh Kane.

3) staatsminister voor nationale economie - Sidi Ould Cheikh Abdallahi (voorheen planning en industriële ontwikkeling) met toezicht op vier ministeries: planning - Ba Ibrahima; financiën - Moulay Mohammed; handel en transport - Hasni Ould Didi; industrie en mijnbouw - Ould Rajel.

4) staatsminister voor plattelandszaken - Soumare Diaramouna (voorheen financiën) met toezicht op drie ministeries: plattelandsontwikkeling - Abdallahi Ould Daddah (voorheen industriële uitrusting); waterkracht - Mohammed Ould Amar; bouwnijverheid - Ahmed Ould Sidi Baba (voorheen voorlichting en cultuur),

5) staatsminister voor menselijke vorming en islamitische zaken - Abdallahi Ould Baye (voorheen religieuze zaken) met toezicht op drie ministeries: onderwijs - Diop Mamadou Ahmadou (voorheen plattelandsontwikkeling); basisonderwijs - Mohammed Ould Ababah (voorheen nationaal onderwijs); islamitische zaken - Hamden Ould Tah.

6) staatsminister voor sociale zaken - Abdoulaye Baro (voorheen openbare diensten en arbeid) met toezicht op drie ministeries: gezondheid - Moulaye Abdelmounine; gezinsbescherming en sociale zaken - mevr. Aissata Kane; openbare diensten en arbeid - Abdallahi Ould Cheikh (voorheen handel en transport).

7) staatsminister voor buitenlandse zaken - Hamadi Ould Mouknass.
Minister voor het bureau van de president - Sidi Mohammed Diagana.

Voor zover geen vroegere functies werden aangeduid zijn alle ministers nieuwelingen, uitgezonderd Mouknass en Diagana.

Verkiezingen

Op 26 okt. 1975 werden verkiezingen gehouden voor de Nationale Vergadering, die nu 70 tegen voorheen 50 leden telt. Ca. 94% van de geregistreerde kiezers (ruim 500.000 personen) bracht zijn stem uit en daarvan volgens de officiële uitslag 99,99% ten gunste van de door de PPM opgestelde enige kandidatenlijst.

Afbrokkeling oppositie

Nadat in augustus 1975 reeds het grootste deel van de militante leden van de Arbeiderspartij, een oppositiebeweging met een marxistisch-leninistische koers, zich weer bij de PPM aangesloten had, meldde ***Le*** Monde (27 december 1975) dat een van de voornaamste leiders van de Gerechtigheidspartij, oud-ambassadeur Bacar Ould Ahmedou, zojuist besloten had zich achter president Moktar Ould Daddah te scharen. (Le Monde, *NZZ)*

(Vor. bcr. pag. 184/2-1973)

NIGER

WIJZIGING KABINET. MISLUKTE STAATSGREEP

De opperste militaire raad maakte op 17 febr. 1975 bekend dat kapitein Gabriel Cyrille als minister van openbare werken, transport en stadsplanning ontslagen was vanwege een ,,gebrek aan discipline dat de veiligheid van de staat zou kunnen schaden".
Het staatshoofd luitenant-kolonel Seyni Kountché deelde op 2 aug. '75 na zijn terugkeer uit Kampala (Oeganda), waar hij de OAE-topconferentie had bijgewoond (pag. 64/1), mee dat een komplot was verijdeld. Majoor Sani Souna Sido, de vice-voorzitter van de opperste militaire raad, zou hebben gepoogd zich van de macht meester te maken met Djibo Bakari, de leider van de in 1959 ontbonden oppositionele Sawaba partij, die na een verblijf als balling in Conakry (Guinee) kort na de staatsgreep van 15 april 1974 in Niger teruggekeerd was op voorwaarde dat zich met geen enkele politieke activiteit zou bezig houden. Souna Sido en Djibo Bakari werden beschuldigd van een ,,poging tot (het scheppen van) verdeeldheid onder de bevolking en van neiging tot de vorming van een ideologische clan, van corruptie, intimidatie van functionarissen (.... en) heroprichting van de ontbonden partij teneinde zich van de macht meester te maken". Beiden waren gearresteerd evenals Maitourare Gadjio, de voormalige leider van het staatsbedrijf voor de aardnotenverkoop en oud-secretaris-generaal van het bureau van de president.
Majoor Souna Sido was tevens minister van ontwikkeling, mijnbouw en waterkracht.
Op 3 aug. 1975 maakte Kountché bekend dat vijf ministers van het vroegere bewind van president Hamani Diori, die zelf nog onder huisarrest stond, waren vrijgelaten t.g.v. de 15de verjaardag van de onafhankelijkheidsproclamatie. Tot de vijf behoorde de voormalige minister van economie, handel en industrie. Garba Katembe. (Le Monde, AFP)

(Vor. ber. pag. 528/2-1974)

REGERINGEN EN ERKIEZINGEN

BOEROENDI Op 27 nov. 1975 werd de minister van buitenlandse zaken. Gilles Bimazubute, vervangen door Melchior Bakwira, die tot dan toe de portefeuille van verbindingen en luchtvaart beheerde. (Reuter)

(Vor ber. pag 126/1-1975)

CENTRAAL AFRIKAANSE REPUBLIEK. Behalve de benoeming van mevr Elisabeth Domitien tot premier op grond van een presidentieel decreet dd 1 jan 1975 (pag 127/2-1975) oracht president Jean Bedel Bokaasa in 1975 nog drie maal wijzigingen in liet kabinet aan

Daarbij werd in januari 1975 de staatssecretaris voor jeugd en sport, Louis Pierre Gamba tot minister bevorderd, terwyl Henri Paul Boundio tot minister bij het bureau van de president voor organisatie en beveiliging van transporten werd benoemd en mevr Marie Joseph Zanefe Touam Rona tot minister bij het bureau van de president voor sociale Laken

Op 23 juni 1975 werd de op 11 jan benoemde onder-minister van financiën, mevr Marie Christiane Gbokou bevorderd tot minister van financiën i.p.v Alphonse Koyamba, terwijl Antonio Franck tot minister van buitenlandse zaken werd benoemd i p v Joseph Potolot, en Augustin Dallot-Befio tot minister van justitie en arbeid

Op 17 sept 1975 nam president Bokassa de portefeuille van binnenlandse zaken in eigen beheer, terwijl de betrokken staatsminister Louis Alazoula het kabinet zonder opgaaf van redenen verliet

Bokassa behield bovendien tie portefeuille van justitie, defensie, openbare diensten en sociale zaken. Tegelijk werd Alphonse Kovamba benoemd tot staatsminister voor de organisatie van de openbare schatkist (een nieuw ambt). (Le Monde, IAF)

(Vor. ber. pag. 528/1-1974 en 126/1-1975)

EQUATORIAAL GUINEE Op 29 sept 1975 maakte president Francisco Macias Nguema een reorganisatie van zijn kabinet bekend Hijzelf beheert defensie, nationale veiligheid en volksopvoeding De voornaamste andere portefeuilles werden als volgt verdeeld buitenlandse zaken en vriendschap met de volken - Nguema Essono onderwijs, kunst én traditionele volkscultuur - Ochaga Ngomo justitie - Okori Dougan; handel en marktwezen - Martinez Bikie; gezondheid en volkshygiene - Ondo Obiang Geen van deze bewindslieden was eerder minister (AdG)

(Vor ber pag 377/3-1975)

GAMBIA. Begin aug 1975 werd bekendgemaakt dat Cherif Mustdpha Diba als minister van planning en industriële ontwikkeling was ontslagen en vervangen aoor Lamine Bora M'Bodj Voor het ontslag van de vroegere vice-president werd geen reden opgegeven. (Reuter/Le Monde 4-8-'75)

(Vor ber. pag 528/1-1974)

GHANA. De voorzitter van de National Redemption Council (NRC), het staatshoofd kolonel Ignatius Acheampong vaardigde per 9 okt. 1975 een decreet uit, waardoor een opperste militaire raad (SMC) werd ingesteld die als hoogste wetgevende en bestuurlijke gezagsorgaan zou optreden. Onder voorzitterschap van Acheampong zaten als leden in deze raad: geiieratti-majoor L. A. Okai (chef van de defensiestaf), brigade-generaal F, W. K. Akuffo (bevelhebber van het leger), commodore C. K Djang (bevelhebber van de marine), brigade-generaal Charles Beausoleil (commandant van de luchtmacht), brigade-geileraal E. K. Utuka (commandant van de grenstroepen) en Ernest Ako (inspecteur-generaal van de politie).

Krachtens het decreet werd bovendien de NRC gereorganiseerd. Hiervan niaken voortaan deel uit de leden van de opperste militaire raad, de commissarissen (ministers) en de commandanten van de 1ste en de 2de infanteriebrigade.

Het tegelijk gereorganiseercic kabinet. bestond nu uit de volgende commissarissen, die op voorstel van de opperste militaire raad door de voorzitter werden benoemd: Defensie en financiën - kolonel Ignatius Acheampong; landbouw - kolonel P. K. Nkegbe; onderwijs, jeugd en cultuur - Ovusu-Fordwor (tevens plv. commissaris van politie); economische planning - Robert Gardiner; buitenlandse zaken - kolonel R. J. A. Felli (voorheen economische planning); gezondheid - brigade-generaal N. A, Odartey-Wellington; justitie - rechter Koranteng-Addow; industrie - luitenant-kolonel George Minyila; voorlichting - brigade-generaal R. E. A. Kotei; binnenlandse zaken - Ernest Ako; arbeid, sociale zaken en coöperaties - majoor J. K. Amedume; grondbeheer en mijnbouw - luitenant-kolonel T. T. Kutin; gemeentebestuur - luitenant-kolonel B. K. Ahlijah; aangelegenheden NRC - E. K. Buckman; handel en toerisme - kolonel K. A. Quarshie; transport en verbindingen - kolonel David A. Iddisah; openbare werken en woningbouw - luitenant-kolonel K. A. Jackson; cacaozaken - majoor J. A. Kyeremeh; regionale commissarissen - majoor L. K. Kujiku (Ashanti), lt.-kol. O. K. Abrefa (Brong-Ahafo), majoor E. J. Dawuni (centrale regio), lt.-kol. K. A. Takyi (oost), lt.-kol. W. A. Thompson (Groot-Accra), majoor R. K. Zumah (noord), majoor M Ofori-Akuamoah (opper), majoor G K Amevor (Volta) en lt.-kol J A K Otoo (west)

Aanvankelijk waren 11 van de 27 commissarissen vervangen, maar toen bleek dat het kabinet ondergeschikt zou zijn aan de SMC, traden ook de drie overgebleven commissarissen die met Acheampong in Januari 1972 de regering Busia ten val hadden gebracht en die geen plaats in de SMC hadden gekregen kennelijk uit protest af Dit waren kolonel Kkame Baah (aanvankelijk benoemd tot commissaris van economische planning), kolonel Anthony Selormey (voorheen commissaris van gezondheid) en kolonel K. B. Agbo (voorheen commissaris van arbeid, sociale zaken en cooperaties). Zij verlieten Vervolgens ook het leger. (Financial Times, The Times, AdG)

(Vor ber pag 384/1 - 1975)

IVOORKUST. Op 16 nov. 1975 vonden presidents- en parlementsverkiezingen plaats. President Felix Houphouet-Boigny (70), de enige kandidaat voor het presidentschap, werd volgens de officiële uitslag met ruim 99% van de uitgebrachte stemmen herkozen voor een vierde ambtstermijn van 5 jaar. Bij overlijden, aftreden of ongeschiktheid voor de uitoefening van zijn ambt zal de president volgens een op 20 mei 1975 door de Nationale Vergadering aanvaard amendement op de grondwet (art. 11) voor de rest van ziin ambtstermijn worden opgevolgd door de voorzitter van de Nationale Vergadering, i c Philippe Yace (tevens secretaris-gene-

Mevr. Elisabeth Doinitien, de premier van de Centraal Afrikaanse Republiek, begroet president Giscard d'Estaing van Frankrijk Op de achtergrond president Bokassa

raal van de regerende Parti démocratique de Cote d'Ivoire (PDCI), de enige legale partij van het land.
Voor de 120 zetels in de Nationale Vergadering werden alleen PCDI-kandidaten tcegelaten en gekozen. (Le Monde, Reuter) (Vor. ber. pag. 528/1 - 1974)

LESOTHO Nadat hij op 24 juni 1975 de minister van handel en industrie, Joel R M Moitse, had ontslagen, benoemde premier Leaboea Jonathan op 12 nov 1975 twee nieuwe ministers nl Gerald P Ramoreboli (van de Basotho Congress Party) en Patrick M. Lehloenya (van de Maremattkou Freedom Party), waarmee voor het eerst leden van oppositiepartijen tot het kabinet toetraden Als gevolg van deze en andere mutaties is de samenstelling van het kabinet als volgt
Premier - Chief Leaboea Jonathan, vicepremier en openbare werken - Chief N Sekhonyana Maseribane, financien - E R Sekhonyana, buitenlandse zaken - C. D. Molapo, onderwijs - J R I Kotsokoane (voorheen buitenlandse zaken), landbouw, cooperatie en marktwezen - A S Ralebitso, handel en industrie - K T Rakhetla, gezondheid - Chief P. Mota, verbindingen en transport - A. S Mohale, radio, voorlichting, gevangeniswezen en gemeenschapsontwikkeling - Jobo Rampeta, justitie - G P Ramoreboli; bureau van de premier - P. M Lehloenya Voorts zijn er drie staatsministers zonder kabinetsrang (The Times, Le Monde, KCA)

(Vor ber pag 378/2-1975)

LIBERIA Op 7 okt. 1975 vonden presidents- en parlementsverkiezingen plaats. President William R Tolbert en vicepresident James E. Greene — de enige kandidaten — werden met ruim 80% van de uitgebrachte stemmen herkozen voor een termijn van 8 jaar, die volgens een door de kiezers goedgekeurd amendement op de grondwet niet voor vernieuwing in aanmerking komt Tolbert werd oP 5 jan. beedigd.
Alle 65 zetels in het Huis van Afgevaardigden en 9 zetels in de Senaat (de helft) werden gewonnen door kandidaten van de regerende True Whig Party (Voor de overige 9 Senaatszetels vinden de verkiezingen op een ander tijdstip plaats)
Op 20 okt 1975 ontsloeg president Tolbert de minister voor ontwikkeling en vooruitgang, Julius Cooper, en zijn plaatsvervanger, James Sirleif, wegens onachtzaamheden. Op 27 okt werd Advertus Hoff benoemd tot minister van onderwijs als opvolger van J F. Doe, die tot senator gekozen was
Op 28 april 1975 was de minister van financien, Stephen Tolbert (een Jongere broer van de president), bij een vliegtuigongeluk om het leven gekomen. Hij werd opgevolgd door Edwin Williams.
Eerder, op 6 febr. 1975, had het parlement de bijzondere volmachten voor president Tolbert — op grond waarvan hij o.a. de grondwet buiten werking kan stellen — met een jaar verlengd. (AFP, Reuter, DPA, KCA)

(Vor ber pag 128/1-1975)

MALAWI. Per 1 okt. 1975 vond een reorganisatie van het kabinet plaats, waarbij voor het eerst een vrouw tot minister werd benoemd. De portefeuilles zijn nu als volgt verdeeld:
President, buitenlandse zaken, defensie, landbouw en natuurlijke hulpbronnen, plus openbare werken en bevoorrading - Hastings Kamuzu Banda; jeugd en cultuur - G. Chakuamba Phiri; centrale regio - J T Kumbweza Banda, noordelijke regio - M M Lungu (tot dan toe in buitengewone dienst van de president); OAE-zaken (nieuw ministerie) - R B Chindzanja Nkhoma (voorheen zonder portefeuille); financien en handel, industrie en toerisme - D. T Matenje; transport en verbindingen, arbeid - W. B Deleza onderwijs - R T C Munyenyembe, zuidelijke regio - P. L Makhumula Nkhoma (voorheen gezondheid), justitie - R A. Banda (voorheen tevens gemeenschapsontwikkeling), plaatselijke bestuur - D Kainja Nthara (voorheen plattelandsontwikkeling en sociale zaken), gezondheid - E C I Bwanali*, gemeenschapsontwikkeling en sociale zaken - mevr Fern Najere Sadyalunda*, staatsminister t b v bureau president - A A. Muwalo Nqumayo; ministers zonder portefeuille - M Q Y Chibambo [voorheen noordelijke regio) en A E Gadama X B J Chiwanda Gama tot dusver minister voor de zuidelijke regio, keerde niet terug (* = nieuw)
Bij een eerdere reorganisatie in maart 1974 had de minister van onderwijs, J D Msonthi, het kabinet verlaten Hij was toen vervangen door Munyenyembe, die op zijn beurt als minister van plattelandsontwikkeling en sociale zaken was opgevolgd door D Kainja Nthara, die voordien burgemeester van Lilongwe was (Reuter KCA)

(Vor ber pag 296/3-1973)

MALI Bij een reorganisatie van het kabinet op 23 sept 1975 krachtens een besluit van het „militaire comité voor nationale bevrijding" (CMLN) werden vijf ministers door nieuwelingen vervangen
De vice-voorzitter van het CMLN, majoor Amadou Baba Diarra, kreeg de portefeuille van planning (een nieuw ministerie), Majoor Mamadou Sanogho werd minister van justitie i p v majoor Joseph Mara Koundete Keita werd minister van financien en handel en combineerde daarmee de portefeuilles, die tevoren werden beheerd door resp Tieoule Konate en Assim Diawara Sory Coulibaly wisselde de portefeuille van arbeid en openbaar bestuur voor die van plattelandsontwikkeling
Van de 14 ministers zijn vijf militairen Deze zijn allen lid van het CMLN (AFP, KCA)

(Vor ber pag 98/1-1974 en 525/2-1974)

SAO TOMÉ EN PRINCIPE. Het eerste congres van de volksvergadering koos op 11 dec. 1975 overeenkomstig de bepalingen van de grondwet een nieuw kabinet. Tot de elf leden behoren:
President, minister van landbouw, grondhervorming en defensie - Manuel Pinto da Costa; premies, minister van economische coördinatie en toerisme - Miguel Trovoada; buitenlandse zaken - Leonel Mario d'Alva; binnenlandse zaken - José Fret Lau Chong; gezondheid en sociale zaken - Carlos Alberto Dias da Graca; arbeid en justitie - Manuel Quaresma dos Santos Costa; onderwijs en cultuur - Alda Graca do Espirito Santo; intern bestuur - majoor Daniel Daio; maatschappelijke vorming en milieuzaken - Xavier Daniel Dias. (Ad G) (Vor. ber. pag. 525/1 - 1975)

TANZANIA. Op 26 okt. 1975 vonden presidents- en parlementsverkiezingen plaats. President Julius Nyerere, de enige kandidaat, werd met 4.168.157 tegen 302.005 stemmen bij 83.327 ongeldig verklaarde stemmen d.w.z. met 91,5% van de uitgebrachte stemmen, herkozen voor een vierde ambtstermijn van 5 jaar. Hij werd vervolgens op 1 nov. 1975 beëdigd.
De verkiezing voor 96 (van de 218) zetels in de Nationale Vergadering ging tussen 184 kandidaten van de Tanganyika African National Union (TANU) in 92 kiesdistricten. Blijkens de op 30 okt. gepubliceerde definitieve uitslag hadden van de elf ministers, die aan de verkiezingen deelnamen, negen hun zetel behouden. De twee verslagen ministers waren Simon Chiwanga (onderwijs) en Musobi Magena (grondbezit, huisvesting en stadsontwikkeling). Ook 43 afgevaardigden werden niet herkozen. President Nyerere en premier Rashidi Kawawa (tevens tweede vice-president) behoorden tot de vier kandidaten die zonder tegenkandidaat verkozen werden.
Tot de door president Nyerere benoemde leden van de Nationale Vergadering kwamen 45 uit Zanzibar. van wie 22 deel uitmaakten van de revolutionaire raad van Zanzibar.
Tijdens haar eerste zitting op 6-8 nov 1975 koos de Nationale Vergadering 19 regionale leden, 15 nationale leden en 9 vertegenwoordigers in de Oostafrikaanse wetgevende vergadering.
Op 9 nov. 1975 benoemde president Nyerere een nieuw kabinet dat als volgt was samengesteld:
Premier - Rashidi M. Kawawa, binnenlandse zaken - Ali Hassan Mwinyi; buitenlandse zaken - Ibrahim Kadurna*; financiën en economische planning - Amir H. Jamal (voorheen handel en industrie); landbouw - John W. S. Malecela (voorheen buitenlandse zaken); justitie (nieuw ministerie) - mej. Julie Manning*; industrie - Cleopa Msuya (voorheen financiën); grondbezit en huisvesting - mej. Tabitha Siwale*; arbeid en sociale zaken - Christian Tungaraza*; ontwikkeling mankracht (nieuw ministerie) - Nicholas Kuhanga*; onderwijs - Israel Elinawinga (voorheen waterkracht en energie); handel - Alfred Rulegura*; ontwikkeling hoofdstad - Hasnu Makame (voorheen natuurlijke hulpbronnen en toerisme): waterstaat - Wilbert Chagula (voorheen economische planning); transport - Alfred Tandau (voorheen arbeid en sociale zaken); voorlichting en radio - Daudi Mwakawago; openbare werken - Louis Sazia*; defensie - Edward Sokoine; cultuur en jeugd - generaal-majoor Sam Sarakikya*; gezondheid - Leader Dominic Sterling* (de enige Europeaan); natuurlijke hulpbronnen en toerisme - Solomon Ole Saibul*; staatsminister bureau premier - Hassan Shekilango*; staatsminister bureau lste vicepresident Hassan Nassor Moyo; staatsminister bureau president - Peter Siyovelwa.
(* = nieuw).
President Nyerere benoemde voorts 7 plv. ministers en 21 staatssecretarissen.
Behalve de twee ministers die bij de verkiezingen verslagen waren, keerden ook twee andere ministers niet in het kabinet terug: Joseph Mungai (landbouw) en Alhaji Omari Muhaji (binnenlandse zaken). Aboud Jumbe (pag. 296/2 - 1972), de president van Zanzibar, bleef eerste vicepresident van Tanzania. (The Times, NZZ, NRC/H'blad, FAZ)

(Vor. ber. pag. 248/2 - 1972)

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij „Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

AFAR- EN ISSALAND WELDRA ONAFHANKELIJK ?

Afar- en Issaland, het Franse overzeese gebied dat met het verwerven van een nieuw statuut in 1967 (pag. 413/3-'67) de oude naam van Frans Somaliland verloren had, zal binnenkort onafhankelijk worden. Dit werd op 31 dec. 1975 meegedeeld door de Franse regeringswoordvoerder André Rossi, nadat de premier van het gebied, Ali Aref (sinds 23 nov. 1968). op 30 dec. overleg met de Franse pres. Giscard d'Estaing had gevoerd in Parijs.

Van onafhankelijkheid had noch de Franse regering noch premier Aref vroeger willen weten. Tijdens zijn bezoek aan Afar- en Issaland (FT AI) had president Pompidou op 16 jan. 1973 verklaard, dat overeenkomstig het referendum van 1967 (pag. 193 e.v.-'67) het gebied deel van de Franse republiek zou blijven en dat deze beslissing zou worden verdedigd ,,tegen alle afscheidingspogingen" (zie ook pag. 415/1-1973). Tijdens een privébezoek aan Frankrijk (febr. 1975) zei premier Ali Aref voor de Franse radio, dat de wil van de bevolking van Afar- en Issaland om binnen de Franse republiek te blijven nog altijd even sterk was. Maar op 11 juni 1975 sprak Aref van een ,,onafhankelijkheid zodra mogelijk (...) wanneer alle voorwaarden en garanties ervoor" verkregen zullen zijn.

Op papier beschikte Aref over een grote aanhang. Bij de verkiezingen van 17 nov. 1968 verwierf hij als leider van de Rassemblement démocratique Afar (RDA) over 26 van de 32 zetels in de Kamer van Afgevaardigden (pag. 46/3-1969). Toen deze Kamer in 1973 ontbonden werd, genoot Aref de steun van 30 van de 32 leden. Bij de verkiezingen van 18 nov. 2973 wori Aref met zijn {nieuwe) lijst Union et progrès dans l'ensemble français alle 40 zetels in de uitgebreide Kamer op een programma, dat behoud van de band met Frankrijk bepleitte. Weliswaar beschuldigde de oppositie — Ligue populaire africaine (LPA) o.l.v. Hassan Gouled en Haned Ahmed Dini — de autoriteiten van ,,ernstige" onregelmatigheden bij de verkiezingscampagne, maar daar trok noch premier Aref noch de Franse regering zich iets van aan.

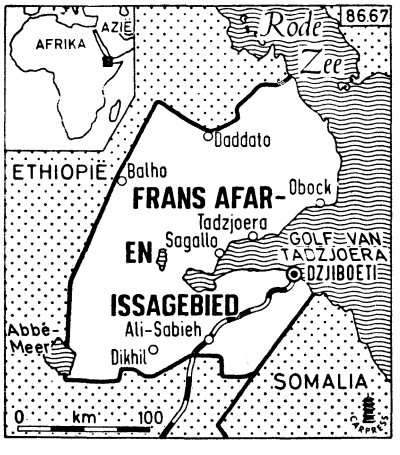

Frans strategisch *belang*

Door een aantal factoren nam het strategisch belang van Afar- en Issaland voor Frankrijk toe:

a) Na de Israëlisch-Arabische oorlog van okt. 1973 werd de kans op heropening van het Suezkanaal groter geacht (de heropening vond op 5 juni 1975 plaats (pag. 445/3-'75) — en daardoor zou Djibouti, dat de toegang tot de Rode Zee beheerst, mogelijk weer zijn belangrijke rol als haven herkrijgen, die het voor de Zesdaagse Oorlog van 1967 had.

b) De opheffing van de Franse militaire bases op Madagascar, in het bijzonder Diego-Suarez (pag. 775/1-1973, pag. 524/2-1975).

c) De onzekerheid over de ontwikkeling van de binnenlandse situatie in Ethiopië na de afzetting van keizer Haile Selassie en de daarop volgende gebeurtenissen (pag. 785 e.v.-1974).

d) De beweerde toenemende invloed van de SU in Somalia (pag. 607-1974).

e) De aanspraken van Ethiopië en Somalia op het grondgebied van Afar- en Issaland en hun steun aan bevrijdingsbewegingen, resp. de Bevrijdingsbeweging van Djibouti (MLD) met zetel in Diredawa en het Bevrijdingsfront voor de Somalische kust (Front de la Libération de la Côte des Somalis — FLCS) met zetel in Mogadiscio.

Het FLCS met als secretaris-generaal Aden Robleh Awale (een Issa) boekte in juni 1973 een diplomatiek succes. Het mocht toen in Algiers een vertegenwoordiging vestigen, die net als een twintigtal andere bevrijdings- of verzetsorganisaties bij het departement vcor buitenlandse betrekkingen van de regeringspartij FLN (Front de libération nationale) werd geaccrediteerd. Bij die gelegenheid verklaarde Aden Robleh Awale, die zojuist de 10de OAE-topconferentie ipag. 363-1973) te Addis Abeba had bijgewoond, in ren interview rnet het Franstalige FLN-blad Revolution africaine, dat de ,,gewapende strijd in een tamelijk nabije toekomst" in Djibouti zou beginnen.

In nov. 1973 besloot de Franse regering de havenfaciliteiten en -installaties van Djibouti op te knappen en te verbeteren, terwijl volgens I A F (nov. 1973) de in Djibouti gelegerde strijdkrachten (ca. 5.000 man) in de laatste tijd waren versterkt met eenheden van het vreemdelingenlegioen uit Diego-Suarez. In juli 1974 werd een vcrderc uitbreiding van de Franse troepenmacht in Djibouti gemeld plus een verbetering van de bewapening ervan met o.a. raketten.

Uitbreiding interne *autonomie*

Op 19 juni 1974 ondertekende premier Ali Aref te Parijs drie akkoorden, die zijn regering grotere controlerechten in interne aangelegenheden toekenden: 1) de regering kreeg toestemming een eigen politiemacht in stand te houden; 2) zij kreeg controlebevoegdheden m.b.t. projecten waarbij Franse technici werkzaam zijn; 3) een regeling van de details werd getroffen inzake de steun die Afar- en Issaland in de toekomst uit het fonds van de Franse ontwikkelingshulp zal krijgen. De ondertekening volgde op de 11de OAE-topconferentie te Mogadiscio, die Frankrijk opnieuw had uitgenodigd ,,een eind te maken aan repressie in dit gebied" en die een tekst aanvaardde waarin ,,het recht van dit Oostafrikaanse gebied op onafhankelijkheid" werd erkend.

Premier Aref, die na de ondertekening van de akkoorden door het Franse staatshoofd Giscard d'Estaing ontvangen werd, benutte de gelegenheid volgens I A F (sept./okt. **1974)** om de ,,bijzonder nauwe en hartelijke betrekkingen" welke FTAI sinds lange tijd met Ethiopië onderhoudt te beklemtonen. Het gebied zou zich onder bescherming van de OAE plaatsen als de Fransen zich terugtrokken, en dan ,,zal Ethiopië de eerste natie zijn, die ons helpt onze eenheid en soevereiniteit te beschermen", aldus Aref. Maar voor de nabije toekomst wenste de meerderheid van de bevolking dat de Fransen bleven.

Verslechtering betrekkingen Frankrijk-Somalia

Inmiddels verlangde Somalia steeds

Weekblad 45ste jaargang No. **2318,** pag. 27743-27758

krachtiger dat Frankrijk aan Afar- en Issaland onafhankelijkheid zou verlenen, in de eventuele verwachting dat de bevolking dan voor aansluiting bij Somalia zou kiezen.

Zo uitte de minister van buitenlandse zaken van Somalia, Omar Arteh Ghalib, in een toespraak tot de OAE-bevrijdingscommissie te Dar-es-Salaam (Tanzania) op 8 jan. 1975 de waarschuwing dat als geen onafhankelijkheid aan het gebied zou worden verleend er een reactie te verwachten viel van de duizenden vluchtelingen die in Somalia woonden.

Op 3 febr. verklaarde de ambassadeur van Somalia te Parijs, Mohammed Said Samantar, herinnerend aan een interview van het Somalische staatshoofd generaal Syad Barre met Le Monde (21-12-74): ..De bevolking van Djibouti moet vrij haar toekomst kunnen kiezen".

In een toespraak tot de OAE-ministerraai te Addis Abeba (pag. 63/1) op 13 febr. beweerde minister Ghalib dat de Franse regering druk bezig was ,,haar kolonialistisch bewind" te consolideren en ,,haar greep op dat gebied te versterken". De hoofdstad Djibouti was veranderd in ,,een formidabele leger- en vlootbasis" sinds juni 1974. De Franse autoriteiten ,,lappen de rechten van de mens aan hun laars", aldus minister Ghalib, die voorts stelde: ,,In de loop van de laatste drie jaar zijn meer dan 20.000 personen, die in het gebied zijn geboren en grootgebracht, op illegale wijze uitgewezen, omdat zij zich — hun enige misdaad — vóór de onafhankelijkheid hadden uitgesproken. Dagelijks worden anderen vermoord of in koelen bloede verdronken; weer anderen worden in afgelegen en woestijnachtige gebieden afgezet, waar zij van honger, dorst of een zonnesteek omkomen." De minister riep op tot een herwaardering van de ,,vreedzame en vriendelijke benadering" van Frankrijk door de OAE in deze kwestie.

De Franse regering protesteerde op 15 febr. zowel in Mogadiscio als bij ambassadeur Samintar in Parijs tegen de uitlatingen van minister Ghalib, die ,,bijna belachelijk" werden genoemd. Premier Ali Aref, die een particulier bezoek aan Frankrijk bracht, toonde zich voldaan over het ,,duidelijke en energieke" standpunt van de Franse regering.

De ontvoering van de Franse ambassadeur in Mogadiscio door leden van het FLCS op 23 maart (zie pag. 378/3 e.v. - 1975) droeg bij tot een verdere verslechtering van de betrekkingen tussen Frankrijk en Somalia.

Bundeling legale oppositie

Op 24 febr. 1975 gingen de Ligue populaire africaine (LPA) en de Action pour la justice et le progrès een fusie aan om zo de appositie in één partij te bundelen, die nu Ligue populaire africaine pour l'indépendence (LPAI) heette met Hassan Gouled als voorzitter. In haar eerste verklaring stelde de LPAI, dat zij met alle geschikte vreedzame middelen vóór de onafhankelijkheid van het gebied wilde strijden en wel ,,met Frankrijk en niet er tegen". Wel liet de LPAI op 4 maart weten. dat zij alle volgende verkiezingen zou boycotten

Bezoek Stirn

Van 2-4 mei 1975 bracht de Franse staatssecretaris van overzeese departementen en territoria, Olivier Stirn, een bezoek aan Afar- en Issaland Het werd voorafgegaan door talrijke arrestaties (250) en uitwijzingen (130) van bekende tegenstanders van het Franse bewind, en ging gepaard met uitgebreide veiligheidsmaatregelen. Op 7 mei verklaarde Stirn voor de Franse ministerraad in een verslag van zijn bezoek aan Djibouti dat ,,de meerderheid van de bevolking Frans wenste te blijven, zoals de laatste verkiezingen het al hadden aangetoond".

Op 22 mei ontving staatssecretaris Stirn te Parijs een LPAI-delegatie o l v. Hassan Gouled, die hem een memorandum overhandigde, waarin van Frankrijk een erkenning van het onafhankelijkheidsbeginsel werd verlangd In een schriftelijk antwoord verwierp Stirn, aldus Le Monde (28-5-'75), de eis van de oppositie, die volgens hem geenszins de meerderheid vertegenwoordigde. De woordvoerder van de LPAI-delegatie, Ahmed Dini, had reeds op 21 mei verklaard dat als de door de Liga ondernomen stap mislukte ,,het woord aan de voorstanders van de gewapende strijd zou blijven".

Onlusten in *Djibouti*

Bij botsingen in Djibouti en vervolgens in de voorstand Ambouli, die op 25 mei 's avonds begonnen, kwamen 11 mensen om het leven en raakten ca. 200 personen gewond, van wie 25 ernstig, zo werd op 29 mei bericht. Volgens de officiële versie zou de strijd zijn ontstaan toen Issa-jongeren een Issa-vrouw, die met een Afar leefde, wilden ophalen om haar naar haar Issa-echtgenoot in Ethiopië terug te brengen. De autoriteiten stelden op 29 mei een avondklok (19.00-6.00 uur) in en verboden samenscholingen van meer dan vijf personen tot de algehele rust in Djibouti zou zijn teruggekeerd.

Ahmed Dini, de woordvoerder van de LPAI, verklaarde op 30 mei te Parijs, dat de incidenten het gevolg waren van een weloverwogen politieke daad van de lokale politieke machthebbers om zo te bewijzen dat Afars en Issa's niet vreedzaam kunnen samenleven en dat de bevolking dus niet rijp is voor de onafhankelijkheid.

Tijdens een buitengewone zitting van de Kamer van Afgevaardigden op 11 juni over de onlusten, die inmiddels 16 doden hadden gevergd, werd met algemene stemmen een motie aanvaard, waarin de ,,etnische botsingen" en ,,de leugenachtige interpretatie" ervan werden betreurd. Premier Ali Aref zegde toe de Franse hoge commissaris te zullen vragen om een opheffing of beperking van de avondklok.

Aref *in Ethiopië*. Het Afaria-project Premier Ali Aref bracht in okt. een bezoek aan de Ethiopische hoofdstad Addis Abeba, waar hem een tamelijk goede ontvangst ten deel viel, aldus Le *Monde* (2-1). Hoewel over Arefs besprekingen met de Ethiopische leiders niets werd bekendgemaakt, meende AFP in een voorbeschouwing dat naast de toekomstige onafhankelijkheid van Afar- en Issaland ook de positie van de opstandige Afars in Ethiopië een van de gespreksonderwerpen zou kunnen zijn. Over de positie van Aref en Frankrijk tegenover deze Afars zou in Ethiopië ongerustheid zijn gerezen, vooral na een redevorring van Aref op 21 maart 1975, waarvan de tekst pas later aan de Franse autoriteiten ter kennis werd gebracht en waaraan Le Monde (9-5-'75) voor het eerst aandacht besteedde.

In zijn geruchtmakende rede gehouden in de Afar-taal gaf Aref hoog op van de eenheid van het Afar-volk en zei hij o.m.: ,,Heden zijn de Afars talrijk in Ethiopië, en Somalia is niet onbekend met deze situatie. Wij zijn overal aan de kust, te Assab en te Massoua, in het binnenland en in de Aouache. Thans tekenen zich in Djibouti de vormen van een Afar-regering af, en men moet in die richting doorgaan om die regering volledig tot stand le brengen. Ik wil dat alle Afars van Ethiopië zich rond mij tot dat doel verenigen." Aref protesteerde ook tegen de landbouwhervorming in Ethiopië, die op een herverdeling van de gronden van de Ethiopische Afars neerkwam, vooral die van hun sultan Ali Mirah. Volgens Le Monde zei Aref: ,,De Ethiopiërs verdelen onze Afar-gronden, maar wij zullen vechten, als het moet tot de dood, om onze gronden te herwinnen." Daarop zou hij hebben gezegd: ,,Ik wil de bevrijding van Eritrea. De OAE spreekt vaak over onze onafhankelijkheid, maar waarom spreekt zij niet over de onafhankelijkheid van Eritrea. Over die mensen die zich door de Ethiopiërs laten afslachten?" In Addis Abeba meende men volgens Le Monde dat Ali Aref zo voor eigen rekening en die van sultan Ali Mirah de oude droom van een onafhankelijk ,,Groot-Afaria" tot nieuw leven

trachtte te wekken dat het zuiden van Eritrea (de haven Assab) en Harrar moest omvatten en dus de ontmanteling van Ethiopië inhield. De [illegible] dent van Le Monde in Addis Abeba meldde dat de Ethiopische regering bij de Franse ambassadeur een protest had ingediend.

De Franse staatssecretaris Stirn verklaarde op 9 mei 1975 dat de rede was uitgesproken in tiet vuur van een verkiezingscampagne en oat Aief thans de beste verstandhouding met Ethiopie had terwijl ei ook geen piobleein tussen Frankrijk en Ethiopië bestond. Niettemin stelde Le Monde (10-5-'75) dat de Ethiopische leiders zich ergerden over de vrijwel officiele ontvangst die vooraanstaande figuren van het vroegere Ethiopische bewind in Djibouti ten deel viel, als zij hun land clandestien hadden weten te verlaten. Sultan Ali Mirah de vcornaamste leider van de ca. 200000 Afars in Ethiopie weigerde op 8 mei gevolg te geven aan ten uitnodiging van de autoriteiten om naar Addis Abeha te komen cc week vervolgens op 2 juni uit naar Djibouti.

Op 35 aug dende de Ethiopische militaire raad bij de Franse ambassade in Addis Abeba een protestnota in betreffende de hulp die de Afars van sultan Ali Mirah in Djibouti zouden ontvangen, hoewel die sinds rnii openlijk strijd boerden tegen het Ethiopische leger. (De Afar-rebellen hadden toen een offensief ontketend tegen de verbinding van de haven Assab met de hoofdstad Addis Abeba. Het Ethiopische leger was fors opgetreden de Afar-hoofdstad was gedeeltelijk met de grond gelijk gemaakt en sultan Ali Mirah moest vluchten.)

In de Ethiopische nota werd ook geprotesteerd tegen wapenleveranties en het oubbelzinnige optreden van de Fianse hoge commissaris in Djibouti Christian Dablanc, die in maart een geheime ontmoeting met sultan Ali Mirah had gehad in het grensgebied.

Naast de vrees voor een Groot-Afaria bestaande uit afgescheiden Ethiopische Afar-gebieden plus een onafhankelijk Djibouti waren de Ethiopische leiders ook beducht voor een daadwerkelijke alliantie tussen de Afar-rebellen en de bevrijdingsbewegingen van Eritrea, speciaal sinds de ontmoeting op 7 sept. van een ELF-delegatie met sultan Ali Mirah in Djeddah (Saoedi-Arabië), waar deze zich na zijn verblijf in Djibouti had gevestigd. Tijdens ce 12de OAE-topconferentie te Kampala (pag. 64/1/2) eind juli 1975 deelde de Ethiopische delegatie mee dat Ethiopie voortaan afzag van alle territoriale aanspraken op Afar- en Issaland. Volgens het Ethiopische staatshoofd, brigade-generaal Benti, wilde zijn land hiermee de verwezenlijking van de onafhankelijkheid van het Franse gebied vergemakkelijken.

Kort na die conferentie arriveerde een LPAI-delegatie in Mogadiscio, de hoofdstad van Somalia, als gast van de regering. LPAI-voorzitter Hassan Gouled verklaarde op 14 okt. dat zijn organisatie een groot diplomatiek succes had geboekt. „De erkenning van de integriteit van ons grondgebied en de garantie van de veiligheid van onze grenzen door onze buren en broeders van Ethiopie en Somalia."

Verzwakking positie Aref

Inmiddels bleek in Frankrijk de voorbereiding voor een vertrek uit Djibouti op gang te komen. Gaullisten, die lange tijd de Franse aanwezigheid aan de Rode Zee verdedigden, veranderden van mening.

Zo verklaarde ex-premier Pierre Messmer in een interview volgens *The Financial Times* (12-11), dat een meerderheid van de plaatselijke bevolking in Djibouti de terugtrekking van Frankrijk wenste, dat het gebied zijn strategisch belang verloren had en dat gebeurtenissen in Afrika een vertrek in het belang van Frankrijk deden zijn.

Staatssecretaris Stirn stelde dat Frankrijk bereid was te vertrekken als de bevolking van het gebied duidelijk de wens daartoe uitte.

Hoge commissaris Dablanc had in september wel verklaard: „Onze aanwezigheid hier is in wezen door de dubbele aanspraak van de buurlanden gerechtvaardigd", maar hij had daaraan toegevoegd: „Onze positie hier is in werkelijkheid volledig afhankelijk van de wens van de bevolking deel van de Franse republiek te blijven".

In november bleek dat premier Ali Aref ook onder zijn aanhangers aan gezag had ingeboet. Deels was dit een gevolg van zijn koerswijziging m.b.t. onafhankelijkheid, deels werd hem verweten de belangen van de Afars in Ethiopië onvoldoende te hebben behartigd, maar vooral kwam er kritiek op zijn autoritair en eigenmachtig optreden, aldus Le Monde (19-11-'75).

Op 17 nov. dienden twee ministers hun ontslag in: Djama Djilal Djama (openbare diensten) en Ibrahim Ahmed Boufale (arbeid).

Op 18 nov. sprak de Kamer van Afgevaardigden waarvan alle leden tot Arefs partij behoorden, slechts met 26 tegen 13 stemmen bij één onthouding zijn vertrouwen in de premier uit. De afvallige 13 afgevaardigden werden geleid door Barkat Gourat, lid van de Franse Senaat voor Afar- en Issaland.

In zijn toespraak tot de Kamer zei Aref dat hij van plan was „het onderzoek van de wegen die naar de onafhankelijkheid kunnen leiden voort te zetten". Daarbij zou de hoogste prioriteit worden toegekend aan het verwerven van een complex van garanties, dat de territoriale integriteit moest verzekeren, alsmede aan het creëren van „een ware nationale unie". Aldus kon het gebied vóór eind 1976 onafhankelijk worden. In een interview met Le Monde (3-12) noemde Aref juni 1976 als streefdatum, en sprak hij van een voorgestelde dialoog met de LPAI om die bij alle fasen van het ontwikkelingsproces tot de onafhankelijkheid te betrekken.

Op 5 dec. creëerde Aref een nieuw:: beweging, de Union nationale pour l'indépendance (UNI). Maar terwijl die unie tijdens een bijeenkomst op 31 dec. slechts 3000 man op de been bracht trok een manifestatie van de LPAI enkele honderden meters verder op bijna 30 000 mensen (op een totale bevolking van 125 000 a 150.000 per onen).

Intussen was Aref op 5 dec. aan een aanslag ontsnapt. Een van zijn lijfwachten werd gewond toen twee granaten naar Arefs auto werden geworpen, maar de premier zelf bleef ongedeerd. De verantwoordelijkheid voor de aanslag werd opgeëist door het FLCS, de in Somalia gevestigde bevrijdingsbeweging, terwijl de aanslag door de beweging in Ethiopië, de MLD, bij monde van secretaris-generaal Ahmed Bourhan Omar werd veroordeeld.

Eveneens op 5 dec. had de beheerschapscommissie van de VN een door 11 Afrikaanse landen ingediende resolutie aanvaard, waarin werd gewezen op de „noodlottige consequenties voor de internationale vrede en veiligheid als niet een spoedige oplossing" voor het gebied werd gevonden. Frankrijk werd uitgenodigd „alle nodige voorwaarden (te scheppen) om de onafhankelijkheidsproces van het volk van de z.g. Franse Somalikust te bespoedigen, in het bijzonder door mee te werken aan de vrijlating van de politieke gevangenen en de terugkeer van de vertegenwoordigers van de door de OAE erkende bevrijdingsbewegingen alsmede van alle politieke vluchtelingen in zoverre die door de bevrijdingsbewegingen en de politieke partijen zijn erkend".

Voorts werd de terugtrekking verlangd van alle Franse troepen uit het gebied, terwijl van de andere staten werd verlangd „onmiddellijk af te zien van alle aanspraken op het gebied". Deze resolutie werd aanvaard met 94 stemmen tegen één stem (Ethiopië) bij 27 onthoudingen (de meeste westerse staten plus Gabon en Malawi als enige Afrikaanse staten), Frankrijk nam niet aan de stemming deel, omdat de resolutie in strijd was met het beginsel van niet-inmenging in de binnenlandse aangelegenheden van een staat, aldus de Franse vertegenwoordiger.

Het Ethiopische ministerie van buitenlandse zaken deelde in een verklaring voor de pers mee dat Ethiopië volledig de onafhankelijkheid

van het gebied bleef steunen. Daarmee zou dit land volgens AFP duidelijk willen maken, dat het niet vanwege de van Frankrijk verlangde onafhankelijkheid tegen de resolutie had gestemd, maar hoofdzakelijk omdat die resolutie geen enkele formule bevatte waarin van Somalia werd verlangd af te zien van zijn aanspraken op het gebied.

De Somalische opvatting was neergelegd in een brief van president Barré d.d. 5 dec. aan president Giscard d'Estaing van Frankrijk, die later door het weekblad *Afrique-Asie* werd gepubliceerd. Daarin stelde Barré de volgende maatregelen voor:

1) Ontbinding van de zgn territoriale vergadering (Kamer van Afgevaardigden) en van de lokale marionettenregeruig alsmede opheffing van alle koloniale wetten en daarmee samenhangende instellingen
2) Terugtrekking van alle koloniale troepen
3) Ontmanteling van het mijnenveld en de prikkeldraadversperringrond de hoofdstad Djibouti.
4) Terugkeer van de duizenden op willekeurige wijze uitgewezen burgers in hun vaderland
5) Bijeenroeping van een constitutionele conferentie waaraan zou moeten worden deelgenomen door alle politieke partijen, tevrijdingsbewegingen en organisaties die aan de bevrijdingsstrijd hebben deelgenomen Waarnemers van de VN, de OAE en de Arabische Liga zouden moeten worden uitgenodigd.
6) Nadat deze prealabele voorwaarden zouden zijn vervuld, zou Frankrijk een onmiddellijke en onvoorwaardelijke onafhankelijkheid aan het gebied moeien verlenen en de macht overdragen aan de legitieme vertegenwoordigers van het volk

Als Frankrijk zijn plicht zou vei-zaken en geen gehoor zou geven aan de legitieme aspiraties van de bevolking dan zou het verantwoordelijk worden geacht voor ,,de onherstelbare consequenties daar onvermijdelijk uit zouden voortvloeien", aldus de president van Somalia.

In een andere verklaring liet Barre weten (Le Monde 12-12) ,,Wij weigeren een onafhankelqkheid onder begunstiging waarvan Frankrijk een man als Ali Aref (aan het gebied) zou opdringen"

Op de beschuldiging van de Somalische minister van buitenlandse zaken Omar Ghalib Arteh dat Ethiopie de onafhankelijkheidsstrijd van Djibouti dwarsboomde, antwoordde zijn Ethiopische collega, Kifle Wodajo, op 10 dec, dat Somalia niet zou aarzelen van geweld gebruik te maken om Afar- en Issaland te annexeren ,,als deze pogingen tot politieke chantage mislukten" Ethiopie zou de bevolking van het gebied beslist niet beletten ,,vrij zijn toekomst te bepalen zonder enige inmenging van buitenaf of uit aangrenzende landen"

Op 18 dec. schoten lijfwachten van premier Aref twee jonge mensen dood, die met andere jeugdige demonstranten de presidentiële auto (zonder Aref) hadden tegengehouden. Hiertegen protesteerden op 21 dec. in Mogadiscio enkele duizenden Somaliërs voor de Franse ambassade, terwijl in Djibouti — zoals reeds gemeld — voor- en tegenstanders van Aref bijeenkomsten belegden.

Tijdens de LPAI-manifestatie verklaarde Hassan Gouled, dat de aanwezigheid van premier Aref alleen al elke hoop op onderhandelingen blokkeert.

Op 24 dec. maakte de Somalische ambassadeur in Parijs, Samantar, tijdens een persconferentie melding van grensincidenten.

Naar zijn zeggen zouden Franse troepen op 19 dec het vuur hebben geopend op de Somalische politiepost te Loyada (op 17 km van Djibouti) Dat zou de volgende dag opnieuw zijn gebeurd, terwijl van 18 tot 21 dec het Somalische luchtruim herhaaldelijk door Franse militaire vliegtuigen zou zijn geschonden De ambassadeur sprak van ,,agressie" en ,,een flagrante provocatie", die duidelijk het alibi van de Franse regering ontzenuwden, nl. dat de Franse militaire aanwezigheid aldaar de garantie voor vrede en stabiliteit vormde. Sainantar meldde dat een officieel protest bij Parijs was ingediend door zijn regering. Het Franse ministerie van buitenlandse zaken toonde zich ,,verrast" over de Somalische houding

Samantar herinnerde er voorts aan dat zijn land voorstander was van onafhankelijkheid voor de Franse Somalikust, maar niet ,,onverschillig welke onafhankelijkheid" Alleen een regering zou worden erkend met een mandaat van hst volk, dat vrij zijn wil te kennen geeft, wat tot dusver nimmer het geval was geweest, aldus de ambassadeur

De weg naar de onafhankelijkheid

Zoals reeds gemeld gaf de Franse regering na overleg met premier Aref op 31 dec. via woordvoerder Rossi een verklaring uit, waarin de komende onafhankelijkheid voor Afar- en Issaland werd aangekondigd. Over de wijze waarop die onafhankelijkheid moest worden bereikt stond in het communiqué o.a.:

,,Frankrijk meent dat het de toetreding van het gebied tot de internationale soeveremiteit moet verzekeren door de integriteit van zijn grenzen te handhaven, door zijn veiligheid te verzekeren en door de waardigheid van zijn bevolking te bewaren

De regering is bereid zijn mtegriteit en zijn veiligheid tie garanderen Zij zal zich eveneens oeijveren om bij de direct belanghebbende landen en bij Internationale of regionale instanties de nodige garanties te verkrijgen

Bovendien nodigt de regering, m het kader van de plaatselijke instellingen, de politieke leiders van het gebied uit samen de fundamentele constitutionele en democratische beginselen te formuleren, welke in het bijzonder de rechten van de minderheden zullen moeten garanderen.

Zij is genegen de economische kansen van de toekomstige staat te versterken door haar speciale positie als maritiem afzetgebied voor een deel van Oost-Afrika te behouden en door ervoor te waken dat de verbindingslijnen en verkeersstromen worden beschermd

Terwijl zij de bevolking van het gebied haar recht op zelfbeschikking verzekert, zal de regering de oplossingen uitwerken die van dien aard zijn dat zij de nieuwe staat, in de beste omstandigheden, zijn plaats verzekeren in de internationale gemeenschap, alsmede zijn ontwikkeling in de vriendschap en de samenwerking met Frankrijk"

Over de wijze waarop en de vorm waarin die onafhankelijkheid moet komen bleken uiteenlopende opvattingen te bestaan.

Premier Aref stelde op 31 dec. dat vrijwel alle bewoners van het geaiea ae onafhankelijkheid wensen in vriendschap niet Frankrijk en de totale samenwerking op alle gebieden, zowel militair en economisch als op het terrein dat de integriteit van de grenzen raakt Frankrijk heeft zich verplicht onderhandelingen te voeren, vooral in Afrika, opdat de twee buurstaten van Djibouti onze territoriale integriteit eerbiedigen en opdat de OAE zo handelt dat die twee landen de toekomstige staat eerbiedigen, die zelf zijn lot zal bepalen volgens de regel van de zelfbeschikking" Maar de nationale studentenunie eiste een ,,reële onafhankelijkheid die het land van elke buitenlandse onderdrukking en elke uitbuiting zal bevrijden"

De LPAI meende dat in de Franse regeringsverklaring de modaliteiten van de voorbereiding op de onafhankelijkheid dubbelzinnig schenen en verlangde ,,opheldering op talrijke punten".

De Somalische minister Ghalib riep op 31 dec op tot het houden van verkiezingen in het gebied onder auspicien van de OAE

Op 6 jan. arriveerde Ali Aref met vier ministers te Parijs. De volgende dag verklaarde hij na een onderhoud met staatssecretaris Stirn een onafhankelijkheid te wensen ,,die door de Franse aanwezigheid wordt gegarandeerd". Z.i. had de LPAI de legaliteit verlaten door hetzelfde standpunt in te nemen als een ,,buur die onze annexatie wenst". Senator Barkat Gourat, de leider van de parlementaire oppositie, die op 30 dec. een deel van Arefs onderhoud met Giscard d'Estaing had bijgewoond, nam nu niet aan de besprekingen deel, hoewel hij volgens Aref was uitgenodigd. In een memorandum aan Stirn maakte de senator melding van een ,,dreigende burgeroorlog". Hij vroeg zich af waar de onafhankelijkheid bleef als de bevolking niet voor de onafhankelijkheidsdatum op democratische wijze haar wil kan uiten, vooral via vrije verkiezingen. Maar Aref liet weten de noodzaak van het organiseren van nieuwe verkiezingen niet in te zien, aldus Le Monde (10-1).

Moord en gijzeling

Op 5 jan. werd te Djibouti een gen-

darme doodgeschoten *Le Monde* (1-1-i) berichtte dat bij hel erop ,olgende onderzoek tientallen plstoolmitrailleurs en een vijftigtal granaten waren gevonden in de Afrikaanse wijk van Djibouti, w o. de bij de aanslag gebruikte wapens plus soortgelijke gianaten als bij de aanslag op piemier Aref waren gebruikt Voorts waren 6 mensen gearresteerd o w de verdachten van de mooid op de gendarme Premier Aref sprak in een radio- en tv-toespraak van ten samenzwering tus--en LPAI, E'LCS en Somalia

Volgens *Le Monde* (2-2) was de autochtone buurt van Djibouti sinds 3 jan dagelijks — meestal in de nacht — het toneel van huiszoekingen, aanhoudingen en uitwijzingen en andere politie-operaties Officieel ging het daarbij om naleving van het sinds mei 1975 functionerende. elke maand verlengde samenscholingsverbod Het verbod betreffende elke bijeenkomst van meer dan vijf personen werd echter alleen toegepast op de LPAI, van wie vele leden volgens Hassan Gouled werden gedeporteerd" Premier Ali Aref zou zelfs hebben gepoogd de LPAI door de Franse regering te laten verbieden, aldus zijn tegenstanders

Op **3** febr overvielen vier leden van het FLCS in Djibouti een schoolbus met 30 kinderen Zij reden de bus naar de grens met Somalia, waar de politie een band van de bus lek schoot en door een wegversperring de bus tegenhield in het niemandsland in de buurt van Loyada

Tijdens onderhandelingen o l v de Franse hoge commissaris Christian Dablanc eisten, aldus een FLCS-leider in Mogadiscio op 4 febr, onvcorwaardelijke onafhankelijkheid zonder buitenlandse deelneming, vernietiging van het hele bestaande koloniale systeem in Djibouti en vrijlating van alle politieke gevangenen Aanvankelijk was slechts sprake van de vrijlating van zes op 15 jan. gearresteerde gevangenen, ran wie twee verantwoordelijk voor de dood van de gendarme up 5 jan zouden zijn geweest. Mocht aan dtre eisen geen gevolg worden gegeven, dan zouden de kinderen worden onthoofd. De FLCS-woordvoerder veegde daaraan toe: .Laat men ons niet als wilden behandelen, mant tienduizenden van de onzen zijn door Frankryk gedood zonder dat dit als een wilde werd behandeld"

Terwijl onderhandelingen over vrijlating van de kinderen, die allen tot gezinnen van in Djibouti gelegerde Franse militairen behoorden, geen resultaat opleverden voerden Franse troepen op 4 febr een gewelddadige bevrijdingsactie uit, waarbij de vier kapers uerden gedood plus twee geestverwanten, die zich vanaf Somalisch grondgebied bij hen hadden gevoegd. en een van de kinderen, een 4-jarig meisje Bij de Franse actie vond volgens de Franse versie ook een korte botsing voor tussen Franse militairen en leden van het Somalische leger, waarbij een Somalische soldaat nerd gedood Franse militaire woordvoerders verklaarden dat de Franse scherpschutters tijdens hun operatie vanaf Somalisch grondgebied door Somalische militairen waren beschoten, waardoor een Franse luitenant gewond raakte Bij het beantwoorden van dit vuur werd een Somalische militair dodelijk getroffen

Conflict *Frankrijk-Somalia*

Op 4 febr. verklaarde de Franse staatssecretaris Stirn, dat ,,de positie van Somalia niet duidelijk" was, maar later die dag vroeg Frankrijk om een spoedzitting van de Veiligheidsraad om het ,,ernstige incident" te Loyada te onderzoeken. Tevens riep het zijn ambassadeur uit Mogadiscio voor overleg terug, terwijl in de nacht van 4 op 5 febr. Franse troepenversterkingen (ca. 800 man) naar Djibouti waren overgevlogen.

Op 5 febr. drong Frankrijk niet langer op een spoedbijeenkomst van de Veiligheidsraad aan Van Franse zijde werd nu de mogelijkheid geopperd dat de schotenwisseling op een ,.misverstand" berustte. Maar inmiddels had Somalia op 5 febr. om een debat in de Raad verzocht en tevens aangedrongen op het zenden van een VN-missie om de gevolgen te zien van de ,,barbaarse agressie van de Franse troepen".

Volgens de Somalische lezing hadden Franse troepen op 4 febr een niet-uitgelokte aanval gedaan op het grensdorp Lovada. waar zij zes politiemannen zouden hebben doodgeschoten Ook maakte Somalia melding van een tweede Franse aanval op Loyada, op 5 febr 's ochtends. waarbij door de Fransen lichte tanks en geschut zouden zijn ingezet

De Somalische ambassade te Parijs deelde op 6 febr mee, dat een van de kinde en die sinds de actie vermist werd. een 7-jarige jongen, te Hargiesa in handen was van het FLCS. en dat de Soiualische regering alles in het werk stelde om hem vrij te krijgen Samantar zei tegenover Le Monde, dat aan Somalische zijde naast de zes politiemannen nog 17 doden waren: zes functionarissen (vooral douanepersoneel) en elf burgers

Op 6 febr meldde het Somalische persbureau dat Franse troepen die dag opnieuw incidenten aan de grens met Somalia hadden veroorzaakt en dat de Somalische regering de VN om een onmiddellijk onderzoek had gevraagd. In Parijs werden deze beschuldigingen van de hand gewezen Terwijl op 5 febr al bijna 1.000 man Franse troepen naar Djibouti waren overgebracht, stuurde Frankrijk op 6 febr. drie oorlogsschepen naar het gebied.

De ontvoerde Franse schooljongen werd op 7 febr. in Mogadiscio vrijgelaten. Hij kwam op 9 febr. in Londen aan. Kennelijk was niet aan de eerder door het FLCS gestelde voorwaarden — vrijlating van alle politieke gevangenen en beëindiging van de ,.deportatie" van burgers — voldaan.

Intussen was op 8 febr. in een Parijs ziekenhuis nog een meisje overleden aan de bij de bevrijding opgelopen verwondingen.

Op 9 febr. deelde de VN mee dat de Veiligheidsraad die avond bijeen zou komen om klachten van Frankrijk en Somalia te behandelen. Inmiddels is een verdere toespitsing van het conflict uitgebleven, al wordt in commentaren over de situatie in dit strategische gebied een toekomstige confrontatie tussen Somalia en Ethiopië tot de reële mogelijkheden gerekend. omdat dit laatste land nauwelijks over de havens Assab en Massawa kan beschikken door de guer illa in Eritrea en Djibouti daarom als enige haven overblijft. De Ethiopische militaire raad kan Djibouti evenmin aan Somalia overlaten als keizer Haile Selassie dat kon, aldus *The Times* (6-2). (Le Monde, *NZZ. The Times)*

Volgens L e M o n d e zat de secretarisgeneraal van de FLCS, Aden Robleh Awale, inmiddels in een gevangenis te Mogadiscio en was hij uit de beweging gestoten, nadat hij te Dar-es-Salaam contacten met een vertegenwoordiger van de regering-Aref had gehad. Dit betrof waarschijnlijk de officiële missie van de Kamer van Afgevaardigdei?, die eind november o.l.v. minister Mohammed Djama Elabe (transport) naar Dar-es-Salaani ging. Volgens de minister had de missie talrijke contacten inet de. OAE gehad, maar waren er ook problemen geweest. Volgens Somalische, Ethiopische en Portugese radiostations echter was de missie direct bij haar aankomst ,,tegengehouden" (A F P/L e M o n d e 2-12-'75).

WEST-EUROPA

NEDERLAND

WERKLOOSHEID IN 1915

Zoals op grond van seizoeninvloeden mocht worden verwacht nam de werkloosheid eind 1975 verder toe. Eind dec. 1975 bedroeg het totale aantal werklozen 228.630 of 17.600 meer dan eind november. Voegt men daaraan toe het aantal personen, werkzaam op aanvullende werken (5.230) en tewerkgesteld op sociale werkvoorzieningsobjecten voor zover zij voor bemiddeling naar het bedrijfsleven in aanmerking komen (5 990), dan resulteert een geregistreerde arbeidsreserve van 239.850 eind december of 17.520 meer dan eind november.

Gecorrigeerd voor seizoenen steeg de geregistreerde arbeidsreserve veel minder (+ 600) tot een niveau van 221.100 eind december, of 5,470 van de afhankelijke beroepsbevolking.

In december is voor de eerste maal gebruik gemaakt van een nieuwe methode van seizoencorrectie, aangezien de tot dan gebruikte methode bij het huidige hoge werklsosheidsniveau tot onbetrouwbare resultaten leidde. Het bovenstaande seizoenvrije cijfer van de geregistreerde arbeidsreserve is dan ook met behulp van deze nieuwe methode berekend, terwijl daarnaast de cijfers van voorafgaande maanden werden gecorrigeerd. Uit de met behulp van de nieuwe methode van seizoencorrectie berekende cijfers blijkt dat het stijgingstempo, van de geregistreerde arbeidsreserve vanaf augustus duidelijk is afgezwakt. Ongetwijfeld zal de invloed van de extra-werkgelegenheidsprogramma's hierbij een rol gespeeld hebben.

Seizoenvrij blijkt de geregistreerde arbeidsreserve zich vanaf september te hebben gestabiliseerd op een niveau van ongeveer 220.000.

Naast het aantal werklozen beschikbaar voor een volledige dagtaak, waren er eind december 1975 nog 14.090 personen (waarvan 84% vrouwen) bij de GAB's ingeschreven, die beschikbaar waren voor een gedeeltelijke dagtaak.

De voor seizoen gecorrigeerde openstaande vraag daalde in december met 1.900 tot een niveau van 42.400 eind december.

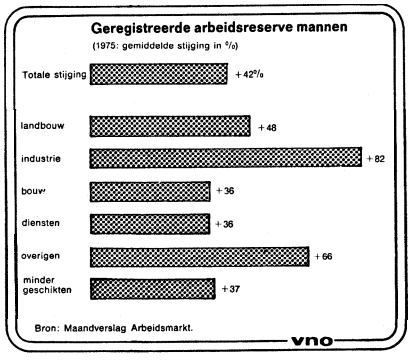

Overeenkomstig de seizoenbeweging steeg in december de werkloosheid in alle provincies. In Overijssel, Gelderland en vooral in Zuid-Holland was de stijging groter dan op grond van het seizoenpatroon mocht worden verwacht.

Volgens het Maandverslag Arbeidsmarkt lijkt de grotere stijging in Zuid-Holland mede veroorzaakt te zijn door een grote toename van de werkloosheid onder metaalbewerkers. In de overige provincies was de werkloosheidsstijging kleiner dan op grond van het seizoenpatroon te verwachten was. In het hele land zette in december de daling van het aantal werkloze bouwvakarbeiders (seizoenvrij) zich voort.

Na een scherpe daling gedurende de zomermaanden, als gevolg van het verschuiven van de ingangsdata van de vergunningen tot na de vakanties. is in de laatste maanden het aantal bij werktijdverkorting betrokken werknemers weer geleidelijk gestegen. Bij de interpretatie van de cijfers moet worden bedacht dat alleen de omvang en niet de duur van de werktijdverkorting wordt aangegeven.

Volgens de meest recente gegevens waren medio november 1975 88.992 werknemers bij werktijdverkorting betrokken, welk aantal iets hoger ligt dan het tot nu toe maximale aantal van ca. 88.000 in de maanden mei en juni.

Ten opzichte van medio oktober bedraagt de stijging 13.239. Van de provincies was de toename het grootst in Noord-Holland (+ 8.824), Noord-Brabant (+ 4.585) en Zuid-Holland (+ 2.342), terwijl in Gelderland een vrij grote daling optrad (— 3.035). Gerangschikt naar bedrijfstakken nam het aantal bij werktijdverkorting betrokken werknemers het sterkst toe in de metaalnijverheid (+ 21.390). Daarnaast traden dalingen op in de textiel en confectie (— 2.403) en in de chemie (— 1.705).

Gemiddeld bedroeg de geregistreerde arbeidsreserve in 1975 205.700. Ten opzichte van een gemiddelde in 1974 van 143.200, wat tot nu toe het hoogste absolute aantal na de oorlog was, betekent dit een stijging van 44%.

De gemiddelde arbeidsreserve voor mannen steeg in 1975 met 42% en bereikte een niveau van ongeveer 161.000. Verdeeld over beroepsgroepen vielen hieronder ruim 40.000 bouwvakarbeiders, bijna 34.000 werknemers in dienstverlenende beroepen en 22.500 werknemers met industriële beroepen. Zoals de bijgevoegde grafiek laat zien, liep de gemiddelde stijging per beroepsgroep nogal uiteen.

Het grootst was de stijging in de industriële beroepen (+82%), voor de overige beroepsgroepen (+ 66%) en 'bij agrarische beroepen (+ 48%). De laatste beroepsgroep maakt met gemiddeld 4.400 werklozen echter een gering aandeel van het totaal uit.

Voor vrouwen bedroeg de geregistreerde arbeidsreserve in 1975 ongeveer 43.000 wat neerkomt op een stijging van 50% ten opzichte van 1974.

Het jaargemiddelde van de geregistreerde arbeidsreserve onder de 23 jaar nam toe met 22.480 tot 59.000. De toename van 62% overtreft die van de totale geregistreerde arbeidsreserve, wat erop wijst dat de werkloosheid onder jeugdigen grotere fluctuaties vertoont dan onder de andere leeftijdscategorieën. Deze tendentie komt vooral tot uiting in het verloop van het aantal werkloze schoolverlaters dat in 1975, ondanks de leerplichtverlenging, met 86% is gestegen. (Ministerie van sociale zaken, VNO)

(Vor. ber. pag. 40/1 **e.v.-1975)**

CONJUNCTUURTEST

Het CBS houdt maandelijks enquêtes in het bedrijfsleven, waarin naar de economische ontwikkelingen en verwachtingen gevraagd wordt. Over de maanden okt. en nov. 1975 lieten deze conjunctuurtests voor de gehele industrie een tendens tot stabilisatie zien met hier en daar een licht teken van herstel.

Zoals de bijgevoegde grafiek laat zien ging deze ontwikkeling gepaard met een geleidelijke verschuiving in de beoordeling van de voorraden gereed produkt van te groot naar normaal (hetgeen een vermindering van ongewenste voorraden inhoudt).

Uit de resultaten van de conjunctuurtest in december blijkt, dat in dit beeld weinig verandering is gekomen. Voor de gehele industrie bleef in 'dec. zowel de beoordeling van de orderontvangst als van de orderpositie ong. gelijk aan die in november.

Ook de feitelijke orderontvangst uit het binnenland bleef ongeveer dezelfde. De orderontvangst uit het buitenland, meestal beïnvloed door incidentele factoren. vertoonde een lichte daling. Daarnaast was de beoordeling van de voorraden ongeveer hetzelfde als in november. Ook de verwachting van de bedrijvigheid in de komende drie maanden gaf ten opzichte van de vorige maand weinig verandering te zien.

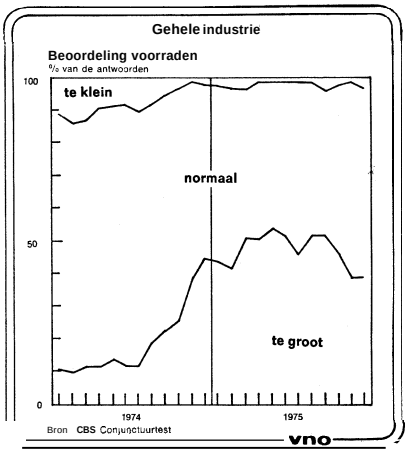

De in december weinig veranderde beoordeling van de orderontvangst in de gehele industrie blijkt de resultante te zijn van een duidelijk gunstiger beoordeling in de sector overige goederen, een ongeveer gelijk gebleven beoordeling in de consumptiegoederenindustrie en een wat ongunstiger beoordeling in de investeringsgoederenindustrie.

In de sector overige goederen, die voornamelijk intermediaire goederen levert aan sectoren in latere stadia van de produktiekolom, nam zowel de orderontvangst uit het binnen- als uit het buitenland toe. De toename van de binnenlandse orderontvangst in deze sector zou kunnen wijzen in de richting van een mogelijk produktieherstel bij de andere sectoren.

In tegenstelling tot de investeringsgoederenindustrie, waar de orderontvangst uit het binnenland over het laatste kwartaal van 1975 ongeveer is gestabiliseerd, vertoonde de consumptie-industrie in deze periode een dalende orderontvangst

In beide sectoren daalde in december de buitenlandse orderontvangst vrij scherp, waarbij vooral verschuivingen optraden in de antwoorden van toename naar afname, terwijl het aantal geënquêteerde

bedrijven dal een gelijk gebleven buitenlandse orderontvangst constateerde lichtelijk toenam De ongeveer gelijk gebleven beoordeling van de orderontvanest in de consumptiegoederenindustrie zou erop kunnen wijzen dat de daling van de totale orderontvangst een seizoerimatig karakter draagt

In de gehele industrie bleef in december de orderpositie (uitgedrukt in het aantal maanden werk) 4,3 maand, als gevolg van een daling in de consumptiegoederenindustrie (van 3,0 naar 2 9 maand), een toename in de investeringsgoederenindustrie 17.4 naar 7,5 maand) eri een gelijk gebleven orderpositie bij de sector overige goederen (1,7 maand)

Tegen wat ongunstiger beoordelingen ban de orderpositie in de consumptie- en investeringsgoederenindustrie, stond een iets gunstiger beoordeling iri de sector overige goederen

In de gehele industrie gaf in december de beoordeling van de voorraden een lichte verschuiving te zien van het oordeel normaal naar te klein, wat wijst op een tendens van vermindering van ongewenste voorraadvorming

Van de sectoren werd deze ontwikkeling het duidelijkst waargenomen in de industrie van overige goederen, waar in december 6% van de geenquéteerde bedrijven de voorraden te klein beoordelen tegenover 1'; in Januari

In de consumptie- en investeringsgoederenindustrie bleef de voorraadbeoordeling ongeveer geluk aan die in novembei.

Bij de bedrijvigheid doet zich een merkwaardig verschijnsel voor Volgens de kwalitatieve informatie die in de conjunctuurtest wordt gegeven blijkt dat zowel in november als in december in de gehele industrie de bedrijvigheid niet is toegenomen. In tegenstelling hiermee blijkt uit de tot nu toe bekende feitelijke ontwikkeling van de industriële produktie dat juist in november seizoenvrij de gemiddelde dagproduktie in de industrie tamelijk fors is geweest. (Zie onder industriële produktie.) Mede gelet op de wijze van samenstellen lijkt meer waarde te kunnen worden toegekend aan deze laatste indicator.

In december bleef in de gehele industrie de verwachting van de bedrijvigheid in de eerstvolgende drie maanden ongewijzigd. In de sector overige goederen waren de verwachtingen wat gunstiger, terwijl in de consumptie- en investeringsgoederenindustrie de verwachtingen t.o.v. november lichtelijk verschoven naar iets minder gunstig. (Ministerie van economische zaken, VNO)

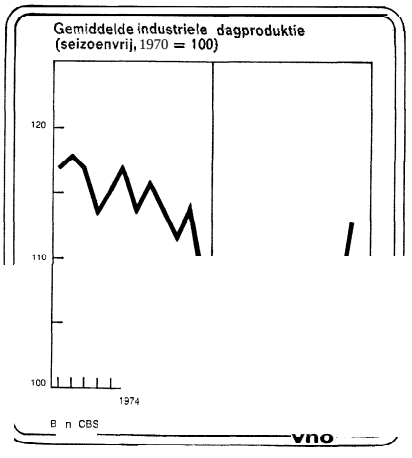

WONINGBOUW 1975

In de maand december 1975 werd volgens gegevens van het Centraal Bureau voor de Statistiek met de bouw van 7 792 woningen begonnen tegen 7 332 in december 1974 Het aantal voltooide woningen bedroeg in december 1975 10686 tegen 12 696 in de overeenkomstige maand van 1974

Over het jaar 1975 luiden de aantallen woningen alsmede de procentuele verschillen t o v 1974 als volgt (tussen haakjes het procentuele verschil van 1975 t o v 1973)

Begonnen.			
woningwetwoningen	41 245	+13%	i— 8%)
premiewoningen	49 471	┬ 2%	(—16%)
ongesubsidieerde woningen	20 669	—23%	(—44%)
totaal	111 385	— 1%	(—21%)
Voltooid			
woningwetwoningen	40 130		ı—28%)
premiewoningen	54 467	—12%	(—21%)
ongesubsidieerde woningen	26 177	—23%	(16%)
totaal	120 774	—17%	(—22%)
In uitvoering eind december			
woningwetwoningen	33 076	+ 3%	(—25%)
premiewoningen	44 144	—10%	(—30%)
ongesubsidieerde woningen	19 628	—23%	ı— 14%)
totaal	96 848	— 9%	(—32%)

De daling ad 23% bij de begonnen en in uitvoering zijnde ongesubsidieerde woningen zal tot gevolg hebben dat het aantal voltooide ongesubsidieerde woningen ook in 1976 zal teruglopen

De procentuele verdeling naar financieringswijze en bouwtype was in 1975 11974) als volgt:

	Begonnen		Voltooid	
uoningwetwoningen	37%	(33%)	33%	(33%)
premiewoningen	44%	i 43%)	45%	(43%)
ongesubsidieerde woningen	19%	(24%)	22%	(24%)
totaal	100%	(100%)	100%	(100%)
waarvan				
eengezinshuizen	81%	(83%)	80%	(77%)
woningen in meergezinshuizen (flats e.d.)	19%	(17%)	20%	(23%)

De procentuele verdeling per financieringswijze naar bouwtype was bij de begonnen woningen in 1975 (1974) als volgt:

	Eengezinshuizen		**Flats** e.d.	
woningwetwoningen	71%	(77%)	29%	(23%)
premiewoningen	83%	(81%)	17%	(19%)
ongesubsidieerde woningen	957	(95%)	5%	(5%)
totaal	81%	(83%)	19%	(17%)

Uit vorenstaande cijfers blijkt dat bij de begonnen woningwetwoningen het aandeel der eengezinshuizen is gedaald van 77% in 1974 naar 71% in 1975, bij de premiebouw steeg het aandeel der eengezinshuizen van 81% naar 83% In de jaren 1972 en 1973 was het aandeel der begonnen eengezinshuizen in de woningwetsector resp 65 en 72% en in de premiesector 76 en 71%

Het aandeel van de woningen in meergezinshuizen (wo hoogbouwflats) is bij de in uitvoering zijnde woningen belangrijk hoger (ultimo 1974 27%, ultimo 1975: 27%) dan bij de begonnen en voltooide woningen en wel als gevolg van de langere bouwtijd dezer woningcomplexen De in 1975 voltooide eengezinshuizen waren gemiddeld 10,2 maanden in aanbouw, de woningen m meergezinshuizen gemiddeld 16,3 maanden (1974 resp 10,9 en 16,6 maanden)

De procentuele verdeling naar huurwoningen en woningen bestemd voor bewoning door de eigenaar (eigen woningen) was voor de voltooide woningen in 1975 (1974) als volgt:

	Huurwoningen		Eigen woningen	
woningwetwoningen	33%	(33%)		
premiewoningen	19%	(22%)	26%	(20%)
ongesubsidieerde woningen	1%	(1%)	21%	(23%)
totaal	53%	(56%)	47%	(44%)

Omdat de procentuele daling van het aantal voltooide woningwetwoningen (huurwoningen) van 1974 naar 1975 gelijk was aan de daling van de totale woningbouw, nl beide 17%, bleef het aandeel van de voltoooide woningwetwoningen voor 1975 gelijk aan dat voor 1974, nl. 33%.

Bij de premiewoningen steeg het aandeel der eigen woningen met 6% en daalde het aandeel der huurwoningen met 3% Het totaalcqfer der eigen woningen steeg hierdoor met 3% tot 47% en dat der huurwoningen nam met 3% af.

In de jaren 1963 t/m 1973 varieerden de percentages eigen woningen van 30 tot 38. Daar in 1975 het aantal begonnen woningwetwoningen (huurwoningen) steeg met 13% en de cijfers der ongesubsidieerde woningen terugliepen met 23%, zal het hoge percentage eigen woningen (47% in 1975) in 1976 teruglopen

(Alleen van de ,,voltooide woningen"

worden door het C.B.S. cijfers over ,,huur- en eigen woningen" verzameld.) (Ministerie van economische zaken)

(Vor. ber. pag. 105/3-1975)

DISCONTOVERLAGING

Mi v 2 febr heeft de Nederlandsche Bank het wisseldisconto met ½ ,, verlaagd tot 4% Dit gebeurde, nadat de centrale bank aanbod van buitenlandse valuta te verwerken gekregen had, waardoor de koers van de gulden omhoog gedreven werd Dat ls boor de Nederlandse export een ongunstige ontwikkeling Met de discontoverlaging hoopt de Nederlandse Bank de gulden voor buitenlandse beleggers minder aantrekkelijk te maken Daarnaast wordt gehoopt door renteverlaging de bereidheid tot investeren bij het bedrijfsleven te stimuleren (ANP NRC H'blad)

(Vor ber pag 650 3-1975)

BELGIË

NIEUW AKKOORD ARTSEN-ZIEKENFONDSEN

De vernieuwing van het akkoord artsen-ziekenfondsen van 14 januari 1970 dat o.m. de betalingsvoorwaarden regelt voor de betrekkingen tussen arts en patiënt, en dat op 31 dec. 1975 verstreek, heeft aanleiding gegeven tot nieuwe spanningen tussen de medische wereld en de regering.

In nov. 1975 leerde voorbereidend beraad dat de artsen konden instemmen met bepaalde besparingsvoorstellen, vooral in de sector van de klinische biologie, maar anderdeels de revalorisatie van de functie van huisarts eisten. Voor het artsensyndicaat van dr. Wynen kwam dit inzonderheid neer op de toekenning van een hoger ereloon aan de huisartsen die lessen ,,ter aanvullende vorming" gevolgd hebben. Hierbij werd dan verwezen naar een eenparig genomen beslissing dd. 14 sept. 1973 van de commissie artsen-ziekenfondsen van het RIVIZ betreffende de herwaardering van de huisarts, die leidde tot de organisatie van bijscholingslessen in universiteiten, wetenschappelijke verenigingen, ziekenhuizen enz., en waaraan ca. 2.500 huisartsen hebben deelgenomen of nog deelnemen.

Het voorstel om de huisartsen met aanvullende vorming beter te honoreren, bleek niet ieders instemming weg te dragen In artsenkringen werd gewezen op het gevaar van discriminatie, en werd voorgesteld de revalorisatie van de huisarts in een breder, niet louter financieel, perspectief te benaderen Van regeringszijde werd aangevoerd dat een belangrijke vermeerdering van het artseninkomen niet verdedigbaar was in een periode, waarin aangedrongen werd op algemene inkomensmatiging.

Het beraad werd ook bemoeilijkt doordat de artsensyndicaten vast besloten waren de erelonen op 1 jan. 1976 te indexeren, de regering eraan dacht het remgeld dat de patiënt betaalt, met 10 fr te verhogen, en de ziekenfondsen niet akkuord gingen met de besparingsvoorstellen van de minister van sociale voorzorg.

Op 22 dec. 1975 werden de vertegenwoordigers van de artsen en van de ziekenfondsen het eens over een 10-puiltenakkoord, dat o.m. inhield:

— de erelonen van de artsen worden op 1 jan. 1976 met 5,26% geïndexeerd (d.w.z. aangepast aan de evolutie van de consumptieprijzen tussen 31 mei en 30 nov. 1975);

— indien het herstelplan van de regering door het parlement wordt goedgekeurd, worden de erelonen in de loop van 1976 niet meer geïndexeerd;

— aan de huisartsen met een aanvullende vorming wordt een hoger ereloon toegekend;

— het ereloon voor longspecialisten en maag- en darmspecialisten wordt opgetrokken tot het tariefniveau van de internisten;

— het scciaal statuut van de artsen, die het verbintenisakkoord onderschrijven. wordt geïndexeerd;

— in de nucleaire geneeskunde en de klinische biologie zullen de artsen geen geindexeerd ereloon aanrekenen;

— de inkomensgrens waarboven de verzekerde geen recht heeft op behandeling tegen het tarief van het verbintenisakkoord, wordt verhoogd van 215.000 fr. tot 480.000 fr.

De vakverenigingen en het Verbond voor Belgische Ondernemingen reageerden gunstig op dit akkoord, maar de regering weigerde op 31 dec. het akkoord te bekrachtigen. Zij besliste enkel dat het remgeld niet zou worden verhoogd, en verzocht voor het overige de minister van sociale voorzorg, De Paepe, nadere inlichtingen in te winnen bij de nationale commissie artsen-ziekenfondsen.

Dr. Wynen deed daarop opmerken dat er feitelijk geen verbintenissenakkoord meer bestond en dat het de artsen vrij stond hun ereloon naar eigen goeddunken vast te stellen. Op 9 jan. 1976 liet de regering weten, dat zij het medisch-mutualistische akkoord van 22 dec. aanvaardde, behalve voor punt drie: de hogere honorering voor de huisarts met aanvullende vorming Daarover was nader overleg nodig in de commissie artsen-ziekenfondsen, aldus de regering. Van haar kant vroeg de Nationale Confederatie der Geneesheren (dr. M. de Brabanter) de artsen nog wat te wachten met een hoger ereloon; zij stelde voor dat op het departement van Volksgezondheid een erkenningscommissie zou beslissen over het probleem van de huisarts en zijn revalorisatie.

Op 22 jan. zei de regering dat zij in beginsel ermee instemde, dat de huisarts met aanvullende vorming een hoger ereloon ontvangt; gelet op de politiek van inkomensmatiging kon de regering echter de toekenning van het hogere ereloon slechts aanvaarden vanaf 1 januari 1977. Met die toegeving nam dr. Wynen echter geen genoegen.

Nieuwe onderhandelingen, waarin PSC-voorzitter Nothomb een verzoenende rol speelde, en waarbij de artsen van dr. Wynen bereid bleken te zijn de nieuwe honorarium-regeling voor huisartsen uit te stellen tot 30 juni, leidden tenslotte tot een vergelijk: op 2 febr. stemden regering en artsen ermee in dat de regeling zou ingaan op 1 okt. 1976. Tevens werd de oprichting aangekondigd van een erkenningscommissie voor huisartsen op basis van het KB van 19 okt. 1971, dat de erkenning van de arts-specialist regelt. Het vergelijk maakte een einde aan het geschil.

STAALNIJVERHEID OVER WATERVERDRAGEN

De vertegenwoordigers van de Belgische staalnijverheid hebben op 22 jan. een memorandum aan de regering overhandigd, waarin zij hun grote ongerustheid toelichten betreffende de gevolgen die de Belgisch-Nederlandse verdragen op de rechttrekking van de bocht van Bath, de aanleg van het Baalhoekkanaal en het Maaswater kunnen hebben voor hun sector.

I.v.m. de bepalingen van het Maasverdrag wordt gesteld dat de handhaving van de laagwaterstand tussen Samber en Maas nadelig kan uitvallen voor de toekomstige waterstand van de kanalen in Henegouwen en Brabant en voor de staalbedrijven aan die waterlopen. Verder zou de verbreding van het kanaal Brussel-Charleroi bijna onmogelijk worden door het verbod meer dan vier kubieke meter per seconde Maaswater af te tappen.

De ecologische maatregelen worden overdreven genoemd, omdat zij de mededingingsvoorwaarden kunnen vervalsen. De strenge milieunormen die in de grensstreek worden aangelegd, zouden het Sidmar-bedrijf

bij Zelzate en het Luikse staalbedrijf zwaar kunnen hinderen. en hun expansie afremmen Er is ook kritiek op de emissie-verordeningen, die volgens het Baalhoekkanaal in de nieuwe industriezone op de Antwerpse linkeroever zullen worden uitgevaardigd; zij zouden de Antwerpse haven kunnen handicappen m b t. het lossen van steenkool en ertsen, het oprichten van cokes-fabrieken, de installatie van ijzererts-verwerking en de vestiging van nieuw e staalbedrijven.

Het memorandum tilt zeer zwaai aan de bepalingen die voorzien in Nederlandse inspraak bij nieuwe Belgische investeringen in de havengebieden Het protest van de staalnijverheid sluit aan bij de reeds geuite protesten van de Waalse gewestelijke economische raad, van diverse Waalse regeringsleden en partijbesturen, en van de Antwerps:: afdeling van het Vlaams Economisch Verbond

(Ver ber pag. 596/2 - 1975)

PORTUGAL

TOENEMENDE ONRUST BINNEN STRIJDKRACHTEN

Hieronder vervolgen wij ons overzicht van de gebeurtenissen in Portugal in de tweede helft van 1975 en begin 1976 (Zie vor. ber. pag. 81 e.v.).

De onrust binnen de strijdkrachten over een mogelijk minder radicale koers van de regering-Azevedo nam begin oktober 1975 zodanige vormen aan dat president Costa Gomes op 5 oktober de strijdkrachten waarschuwde dat reactionaire elementen misschien van de linkse beweging in de strijdkrachten gebruik zouden maken om de operationele capaciteit te vernietigen en de revolutie aan te vallen.

De president gaf in zijn hoedanigheid als opperbevelhebber van de strijdkrachten een verklaring uit, waarin stond:

„Als een soldaat zich laat manipuleren door clandestiene organisaties, die beweren de klassenstrijd binnen de barakken te bevorderen ten koste van hun militaire opereerbaarheid, laat hem dan oppassen.

De reactie weet op vele manieren hoe te werken en vernietiging van het operationele vermogen zou de eerste stap kunnen zijn naar een aanval op het revolutionaire proces. Achter een valse progressief zit altijd een reactionair."

In zijn verklaring sprak de president ook indirect zijn afkeuring uit over de groep SUV (pag. 85/1).

Hij zei: „Als een soldaat zich door een politieke partij laat gebruiken, als hij zijn wapen ten dienste stelt van deze partij, dan verraadt hij het volk en verliest hij zijn zelfrespect als militair en is hij de Beweging van de Strijdkrachten onwaardig, hoe progressief hij ook mag zijn".

Ook premier Azevedo liet waarschuwende geluiden horen over de situatie. In een interview met het weekblad Espresso zei hij dat zijn regering de toestand in Lissabon slechts gedeeltelijk onder controle had. „De regering stuit in de hoofdstad op groot verzet van uiterst links en andere linksen". Hij stelde uiterst linkse groepen en „elementen van de communistische partij" verantwoordelijk voor de moeilijkheden en het klimaat van anarchie in Lissabon.

Deze uitlatingen werden voornamelijk ingegeven door de protesten en demonstraties die in verschillende delen van het land werden gehouden tegen de zuiveringen in het leger.

Zo kwam het in Oporto tot ongeregeldheden, nadat de nieuwe militaire commandant van het noordelijk district, brigade-generaal Pires Veloso, op 3 oktober opdracht had gegeven tot sluiting van een militaire chauffeursschool, waar verzet was ontstaan tegen de overplaatsing van een aantal soldaten. Regeringsgetrouwe troepen bezetten daarop de gebouwen van de school. Toen daarop groepen burgers tegen de bezetting demonstreerden openden de soldaten het vuur waarbij verschillende mensen gewond werden. Soldaten van de chauffeursschool en leden van andere krijgsmachtonderdelen bezetten daarop een andere kazerne in Oporto en eisten de heropening van de chauffeursschool en het ontslag van brigade-generaal Veloso.

Zij hielden de kazerne tot 14 okt. bezet. Toen werd een compromis bereikt met de chef-staf van de landmacht, generaal Fabiao, die toezegde dat de chauffeursschool weer geopend zou worden en dat het daarin gevestigde regiment dat belast is met het transport omgevormd zou worden tot een gevechtseenheid die als „garant voor de revolutie" zou optreden. Linkse activisten, die waren weggezuiverd. zouden op hun oude posten terugkeren.

De regering had zich al eerder beraden over de toenemende ongedisciplineerdheid binnen de strijdkrachten.

Op 10 oktober kondigde zij aan dat maatregelen genomen zouden worden tegen minderheidsgroepen die zouden pogen de democratische orde te vernietigen.

De regering veroordeelde elk gebruik van geweld, met name door leden van politieke minderheidsgroepen die democratische kanalen gebruikten om hun programma's te

Soares (m.) feliciteert min. Veiga de Oliveira (comm.). Verder v.l.n.r. de min. Sa Borges, prem. Azevedo, min. Magalhaes Moia. Naast Soares, min, Almeida Santos.

propageren. ,,Op onverantwoordelijke wijze proberen zij de democratische orde te verstoren en riskeren zij confrontaties die de ernstigste gevolgen kunnen hebben", aldus de regering.

Op 11 en 12 oktober voerden het kabinet en de Hoge Revolutionaire Raad overleg over de situatie. Besloten werd een commissie in te stellen waarin de generaals Fabiao en Carvalho en de commandanten van de drie militaire districten zitting zouden hebben en die tot taak zou krijgen voorstellen te doen tot herstel van de discipline in het leger.

Op 18 oktober maakte president Costa Gomes bekend dat alle illegaai wapenbezit strafbaar was. Iedereen zou twee weken de tijd krijgen zijn wapens in te leveren,

Daarna liep men de kans een gevangenisstraf van twee tot acht jaar te krijgen. Het leger kreeg opdracht te schieten op iedereen die van wapens gebruik zou maken tegen ,,burgers, soldaten en politie".

De politieke partijen mengden zich ook in de kwestie. De communistische partij gaf op 8 oktober een verklaring uit waarin zij zich openlijk schaarde achter militaire en burgerlijke dissidenten die een ,,tegenoffensief waren begonnen tegen de reactionaire neigingen van de regering".

De verklaring prees de verschillende revolutionaire stromingen binnen het leger als ,,de levende uitdrukking van de strijd van het werkende volk".

De secretaris-generaal van de PPD verklaarde in een vraaggesprek met het Franse persbureau AFP dat de gezagscrisis ,,hoofdzakelijk was uitgelokt door het Sowjet-imperialisme". Hij zei dat de oplossing moest worden gezocht in ,,het laten afzwaaien van een groot deel der dienstplichtigen, versterking van de wel-gedisciplineerde legereenheden en heruitrusting van de politie en de nationale garde".

Ook de socialistische partij had kritiek op de situatie in het leger maar zij verweet tevens de PPD een anticommunistische houding. De PPD, die de derde coalitiegenoot, de communistische partij uit de regering wil verwijderen, brengt het bestaan van het kabinet in gevaar, aldus de socialisten, die overigens ook van mening waren dat de communisten een dubbel spel speelden door de regering aan te vallen waarin zij zelf zitting hadden.

Regering waarschuwt voor economische crisis

Op 13 okt. 1975 richtte premier Azevedo zich via radio en televisie tot het Portugese volk. Hij waarschuwde dat als de ongedisciplineerdheid in het land zou voortduren dit spoedig onregeerbaar zou worden.

Het grootste deel van zijn rede wijdde hij echter aan de economische situatie van het land, die hij zeer ernstig noemde. Hij wees erop dat de produktie sterk gedaald was en dat deze in 1976 verder zou teruglopen. De begroting en de handelsbalans vertoonden een recordtekort. De inflatie was sterk toegenomen en de hoge looneisen van de werknemers bemoeilijkten de overlevingskansen van de industrie. Hij zei verder dat het land ver boven zijn stand had geleefd en dat er nu een periode van beperkingen voor alle burgers zou komen.

De premier zei verder dat vele van de 1200 staatsbedrijven met verlies werkten. In de toekomst, aldus de premier, kon het land nog niet buiten de privéondernemingen.

De overkoepelende vakbond Intersindical, waarin de communisten domineren, reageerde op 16 okt. op de rede van de premier met een verklaring waarin werd gezegd dat de werkende bevolking de oproep van Azevedo om harder te werken en zuiniger te leven met wantrouwen had aangehoord.

Door politieke maatregelen, zoals het recht op inspraak en controle voor de werknemers, kon een uitweg gevonden worden uit de economische crisis, aldus de vakbond.

Economisch noodplan afgekondigd, staking bouwvakkers

Op 11 nov. 1975 keurde de regering bijzonderheden goed van een noodplan dat tot doel had de economie te redden en het vertrouwen van de zakenwereld te herstellen door harde ingrepen en nieuwe investeringen.

Minister van financiën Selgado Zenha gaf bijzonderheden van het plan bekend. Hij zei dat de ,,economische toestand bijzonder gevaarlijk was en dat het nationaal bankroet tot de mogelijkheden behoorde."

De regering wilde de bestedingen van de overheid en het publiek gaan beknotten en de lonen bevriezen zodat deze op gelijke voet zouden komen met de ,,harde economische realiteit".

Ook wilde de regering proberen dat er in de genaaste en door arbeiders geleide bedrijven een nieuwe vorm van discipline zou ontstaan en het zakenleven in de privé-sector aan te moedigen

,,Portugal, aldus de minister, leeft thans op te grote voet. Dit jaar zal het tekort op de begroting het record bedragen van **32** mrd escudos (ongeveer 1,2 mrd dollar), dat is ongeveer 38% van alle overheidsuitgaven.

Het aantal werklozen nadert thans de 400.000 (13% van de beroepsbevolking) en in 1975 zal het bruto nationale produkt vermoedelijk 10 a 15% lager zijn dan in 1974."

De betalingsbalans vormde het grootste probleem van de regering aldus Zenha, en dit tekort was nauw verbonden aan de nationale onafhankelijkheid

,,Sinds het nieuwe regime in Portugal bestaat (sinds april 1974), aldus de minister, heeft het land haast 1,8 mrd dollar aan vreemde deviezen opgemaakt en als dit zo doorgaat dan zullen we op een dag de bodem zien."

Als de economische verwarring doorgaat ,,dan zou dit een nieuwe dictatuur als het ware uitlokken. En wij wensen niet het Chili van Europa te worden".

Het merendeel van de Portugese bouwvakarbeiders ging op 10 nov. in staking omdat de regering hun looneisen niet wilde inwilligen. De bouwvakarbeiders eisten een loonsverhoging van 45%.

Op 12 nov. omsingelden duizenden bouwvakarbeiders het Sao-Bento-paleis in Lissabon waar de grondwetgevende vergadering bijeen was en ook premier Azevedo verbleef. Niemand mocht het gebouw meer in of uit.

De grote politieke partijen dreigden daarop met hun aanhangers de straat op te komen en daarop besloten de stakers de 150 afgevaardigden naar buiten te laten gaan. Premier Azevedo mocht het gebouw echter niet verlaten.

Wel ontving hij enkele malen een delegatie van de stakers en op 14 nov. werd meegedeeld dat de regering de looneisen inwilligde. Een regeringswoordvoerder zei dat de premier de bouw zou stimuleren en een onderzoek zou laten instellen op het ministerie van arbeid tegen de werkwijze waarvan de stakers bezwaar hadden.

Op 16 november vond een grote demonstratie plaats in Lissabon georganiseerd door communistische organisaties en linkse bewegingen, ter verdediging van de revolutie en tegen de ,,rechtse regering". Tienduizenden waren naar Lissabon gekomen.

In Viseu, 300 km ten noorden van Lissabon. vond een tegendemonstratie plaats georganiseerd door de socialisten en de PPD.
Een meerderheid van de afgevaardigden van de grondwetgevende vergadering had Lissabon voordat de communistische demonstratie zou plaatsvinden, verlaten. Zij verzamelden zich in Oaorto waar zij op 17 november bijeenkwamen en waar werd voorgesteld de vergadering van de assemblee naar Oporto te verhuizen, Deze zitting werd niet bijgewoond door de communistische afgevaardigden.

Regering staakt

Tijdens de belegering van het Sao-Bento-paleis had de militaire veiligheidspolitie COPCON niet ingegrepen en op 20 nov. gaf de regering een communiqué uit waarin dit legeronderdeel scherp bekritiseerd werd om die houding en waarin de regering aankondigde haar werkzaamheden voorlopig te staken.
,.Met het oog op de hoognodige verheldering van de politieke en militaire toestand en de oplossing van de zeer ernstige crisis waarin het land verkeert, heeft de regering besloten haar bestuursactiviteiten te staken totdat zijne excellentie de president van de republiek en de chef-staf van de strijdkrachten doeltreffend kunnen garanderen dat de regering over het nodige gezag kan beschikken om haar programma in het hele land ten uitvoer te kunnen brengen".
De Hoge Revolutionaire Raad besloot daarop de commandant van de COPCON-troepen, generaal Otelo Saraiva de Carvalho uit zijn functie van bevelhebber van het militaire district Lissabon te ontslaan en te vervangen door kapitein Vasco Lourenzo, maar op een bijeenkomst van commandanten uit het district Lissabon sprak de overgrote meerderheid zich uit tegen de benoeming van Lourenzo, waarop het besluit van de Raad voorlopig werd aangehouden, maar op 25 nov. beraadde de Raad zich wederom over het geval en toen werd wederom besloten dat Carvalho zijn functie als bevelhebber van Lissabon moest opgeven.
Op 24 nov. 1975 werd in Lissabon door de leden van pro-communistische vakbonden twee uur gestaakt om kracht bij te zetten aan hun eis dat generaal Carvalho zou aanblijven als militair gouverneur van Lissabon.
De socialisten organiseerden op 23 nov. een grote demonstratie ter ondersteuning van de regering. Soares zei bij die gelegenheid dat hij weigerde te onderhandelen met de communisten over wijzigingen in de regering ,,zolang dezen blijven streven naar een gewelddadige machtsovername".

Opstand neergeslagen

Op 25 nov. kwam een groep parachutisten, gelegerd op de luchtmachtbasis Tancos in opstand om. naar zij lieten weten, de regering tot aftreden te dwingen en een zuivering van het hoge commando van de luchtmacht door te voeren.
De parachutisten waren in de weken voorafgaande aan de rebellie sterk geradicaliseerd. Op de basis Tancos bereikte de ontevredenheid een toppunt toen parachutisten op 7 nov. op bevel van de Hoge Revolutionaire Raad werden ingeschakeld om de radiozender Renascenca. die sedert 22 okt. bezet werd gehouden door linkse groeperingen (zie pag. 85/3), op te blazen.
De parachutisten voelden zich door hun meerderen misleid en misbruikt.
De storm van verontwaardiging die na de vernietiging van radio-Renascenca opstak in het linkse kamp werd door sergeanten op Tancos benut om de soldaten in opstand te brengen tegen hun meerderen.
De toestand escaleerde zo sterk dat uiteindelijk 123 van de 124 officieren uit de kazerne vertrokken en zich ter beschikking stelden van het luchtmachtopperbevel om een andere taak te krijgen.
De bevelhebber van de luchtmacht Morais da Silva stuurde daarop alle soldaten met verplicht verlof. Uit Angola terugkerende parachutisten werden bij aankomst in Portugal uit militaire dienst ontslagen. Die maatregel leidde tot rebellie. De parachutisten weigerden naar huis te gaan en de sergeanten en enkele pro-communistische officieren namen het bevel over. Daarop gaf generaal Morais da Silva opdracht geen voedsel meer te verstrekken aan de rebellen, een bevel dat echter gesaboteerd werd door sympathiserende burgers en andere militaire eenheden.
De rebellie sloeg van Tancos over naar de bases Monsanto, Monte Real en Ota.
De regering had de situatie echter snel onder controle. Regeringsgetrouwe troepen werden naar de bezette bases gestuurd en konden die zonder bloedvergieten innemen. Enkele officieren en onderofficieren werden gearresteerd.
Direct na het bekendworden van de rebellie werd In Lissabon voor de nacht een uitgaansverbod afgekondigd, openbare vergaderingen en demonstraties verboden en mochten de kranten niet verschijnen.
Op 26 nov. brak er in Lissabon een vuurgevecht uit tussen manschappen van de militaire veiligheidstroepen COPCON en commandoeenheden. Het vuurgevecht brak uit nadat het regiment militaire politie een ultimatum had genegeerd om zich over te geven. President Costa Gomes deelde daarop mee dat het COPCON-veiligheidscommando opgeheven was
Behalve de militaire politie werd ook de basis van het regiment lichte artillerie, dat ten noorden van Lissabon ligt door regeringsgetrouwe troepen bezet. Het regiment stond bekend om zijn linkse sympathieen
De commandant Dinis d'Almeida werd gearresteerd.
Op 26 nov richtte president Da Costa Gomes zich in een rede voor radio en televisie tot het Portugese volk,
Hij zei: .,Het land heeft een dramatisch avontuur beleefd, waarvan de oorsprong nog moet worden vastgesteld. Dramatisch is het dat e organisaties of personen zijn, die om hun doel te bereiken niet aarzelen om het volk op te zetten tegen het volk, om militairen op te zetten tegen militairen. Nader onderzoek zal moeten uitwijzen wie de schuldigen zijn". aldus de president.
Hij kondigde verder aan dat de parlementsverkiezingen, die volgens voorlopige plannen in het voorjaar van 1976 gehouden zouden worden, zouden doorgaan.
Portugal gaat voort op de weg naar een ,,socialistische oplossing, een pluralistische en democratische weg die de vrijelijk geuite wil van het volk eerbiedigt". De president riep zijn landgenoten op rekening te houden met het algemeen belang, harder te werken en een grotere ,,democratische tolerantie" te tonen.

Ontslag Fabiao en Carvalho, wijzigingen in Hoge Revolutionaire Raad

De stafchef van de landmacht generaal Carlos Fabiao en COPCON-commandant Otelo Saraiva de Carvalho werden op 27 nov. op eigen verzoek van hun functies ontheven.
De troepen die deel uitmaakten van COPCON zouden worden geïntegreerd in de generale staf van de strijdkrachten en luitenant-kolonel Romalho Eanes werd interim-stafchef van de landmacht.
De beide officieren werden tevens verwijderd uit de Hoge Revolutionaire Raad.

Op 29 nov. trad admiraal Rosa Coutinho uit de Hoge Revolutionaire Raad terug. Volgens een mededeling van de Raad had het aftreden van de admiraal niets te maken met de opstand van de parachutisten.

Tot opvolger van Rosa Coutinho werd benoemd vice-admiraal Souto Cruz.

Regering hervat werkzaamheden, zuivering in krantenwereld, radiostations genationaliseerd

Op 28 nov. deelde premier Azevedo mee dat de regering haar werkzaamheden weer zou hervatten.

Verder werd meegedeeld dat de Hoge Revolutionaire Raad bij de 7 dagbladen die staatseigendom zijn, de beheersraden en de redactieraden ontbonden had. Volgens de Raad hadden de bladen bijgedragen tot het klimaat waarin de rebellie kon ontstaan en zich schuldig gemaakt aan tendentieuze, verdraaide en eenzijdige berichtgeving.

De zuiveringen betroffen de Lissabonse ochtendbladen *Diario* de Noticias, O *Seculo* (beide pro-communistisch). Jornal do *Commercio* (onafhankelijk-links), de avondbladen A *Capital* en *Diario Popular* (beide onafhankelijk links) en twee dagbladen in Oporto, Jornal de Noticias, (pro-socialistisch) en *Commercio* do Porto (rechts).

De meeste dagbladen werden automatisch staatseigendom toen de regering eerder in 1975 de banken en verzekeringsmaatschappijen nationaliseerde.

Op 1 dec. 1975 hield president Da Costa Gomes ter gelegenheid van de viering van Portugals onafhankelijkheid van Spanje in 1640 een toespraak waarin hij zei dat de weg van de nationale onafhankelijkheid en het vrije socialisme in de pluralistische democratie lag. De economie moest in dienst van de minstbegunstigden staan.

Volgens de president verdiende het volk nu ,,dat alle politieke en sociale krachten het sectarisme van zich afzetten en zich voegen in een klimaat van politieke rust".

De president ontving ook de leiders van verschillende politieke partijen waarbij hij hen wees op het grote belang van rust in het land. Hij drong er bij hen op aan dat zij hun volgelingen zouden overreden de wapens die deze onwettig in het bezit hebben in te leveren en zich te onthouden van betogingen in de komende periode.

Bij de door de president uitgenodigde partijen waren onder meer de uiterst linkse Democratische Volksunie (UDP) en de Beweging van socialistisch links (MES). Verder de leiders van de regeringspartijen — socialisten, volksdemocraten (PPD) en communisten.

Naar verluidt kwam het op de bijeenkomst niet tot een gedachtenwisseling, maar meer tot een serie aanwijzingen van de kant van Costa Gomez en zijn adviseurs.

Vermoedelijk in het bijzonder bedoeld voor uiterst links was een voorschrift dat alle clandestiene radiozenders moesten worden ingeleverd. De president zette vervolgens uiteen dat gezien de ernstige economische situatie van Portugal een verhoging van de produktie een absolute noodzaak was.

Op 3 dec. 1975 werden alle radiostations in het land genationaliseerd. Slechts de zender Renascenca en enkele plaatselijke zenders waren daarvan uitgesloten.

Na een kabinetsraad werd meegedeeld dat de radio en staatstelevisie hervormd werden om hun ,,ideologisch pluralisme" te verzekeren. Volgens de verklaring werd radio-Renascenca niet genationaliseerd wegens verplichtingen die voortkomen uit het concordaat van 1940 tussen Portugal en het Vaticaan. Op 28 dec. werd het station aan het episcopaat teruggegeven.

Verder werden bij de televisie 34 en bij de radio 42 mensen ontslagen wegens samenwerking met linkse militaire rebellen.

Ook in het leger werden verdere zuiveringen doorgevoerd. Op 3 dec. werd de directeur van de militaire academie in Lissabon generaal Pinto Soares ontslagen. Hij was de laatste pro-communistische militair met trcepen onder zijn bevel.

Op 4 dec. droeg de Hoge Revolutionaire Raad de gerechtelijke autoriteiten op een onderzoek te beginnen naar de achtergronden van de putsch van de parachutisten.

Tevens werd een commissie ingesteld die een rapport moest uitbrengen. Zij werd geleid door Luis Antonio da Silva Araujo, brigadegeneraal bij de luchtmacht.

De Raad zette vervolgens de zuivering in eigen gelederen voort met het ontslag van de prominente pro-communistische marineofficier Carlos Almada Contreiras. Deze leidde een militaire inlichtingendienst, de dienst voor leiding en coördinatie van informatie (SDCI). Deze is door de Raad opgeheven en zijn taken zijn overgeheveld naar het opperbevel van de strijdkrachten. Verscheidene Portugese kranten hadden al gesuggereerd dat de SDCI betrokken was bij duistere politieke praktijken, zoals het zonder machtiging aftappen van telefoonlijnen.

Op 16 dec. werden twee nieuwe leden van de Hoge Revolutionaire Raad benoemd. Het waren brigadegeneraal Pires Veloso, die regeringsgetrouwe troepen naar Lissabon had gestuurd tijdens de opstand van de parachutisten.

De tweede benoeming gold de minister van uriderwijs. majoor Vitor Alves, die deel uitmaakte van de groep van negen en daarom in aug. 1975 uit de Hoge Revolutionaire Raad werd ontslagen.

Overleg over terugkeer civiel bestuur, partijen willen herziening pact

Op 12 dec. maakte de Hoge Revolutionaire Raad bekend dat er spoedig besprekingen zouden beginnen met de politieke partijen over herziening van het pact dat het toezicht van de militairen op de regering mogelijk maakt.

Verder werd er een amendement op de grondwet opgesteld dat de strijdkrachten maakte tot de behoeders van de democratie en het socialisme, in plaats van de ,,drijvende kracht achter de revolutie", zoals tot dan toe was geformuleerd.

Het pact waartoe de belangrijkste politieke partijen in april 1975 door de linkse militairen werden gedwongen, stond de Hoge Revolutionaire Raad toe wetten te decreteren die wetten die door een toekomstige civiele regering zouden worden opgesteld, vernietigen (pag. 278/3-'75).

Op 30 dec. 1975 kwamen de belangrijkste politieke partijen met hun voorstellen over een herziening van het pact. De socialisten, de PPD en de centrum-democraten CDS stelden voor de taak van de Hoge Revolutionaire Raad te beperken tot een louter adviserende en de president via algemene verkiezingen te laten kiezen.

Volgens het in april 1975 gesloten pact wordt de president aangewezen door een kiescollege dat is samengesteld uit leden van de Grondwetgevende vergadering en de Assemblee van de MFA.

De communisten en de met hen verwante MDP dienden afzonderlijke voorstellen in, die echter weinig afweken van de bestaande regelingen. De Hoge Revolutionaire Raad

bestudeerde de voorstellen van de politieke partijen en kwam op 14 jan. met een plan waarin een nieuwe verdeling van de macht tussen burgers en militairen was geregeld. Bijzonderheden werden echter niet meegedeeld, maar goed ingelichte kringen wisten te melden dat de Raad de politieke partijen in zoverre tegemoet was gekomen dat zij akkoord ging met de verkiezing van de president. mits deze een militair is.

Verkiezingen aangekondigd

Op 14 jan. maakte de regering bekend dat op 15 jan. een officieel begin zou worden gemaakt met de voorbereidingen van nationaie verkiezingen die de wetgevende en uitvoerende macht van de militairen zouden gaan overdragen aan de politieke partijen.

De verkiezingen zouden gehouden worden op 25 april, de verjaardag van de staatsgreep.

Reorganisatie leger *aangekondigd*

Op 24 januari werd door de chef-staf van de strijdkrachten Ramalho Eanes meegedeeld dat de strijdkrachten met 40% verminderd zouden worden. Dit betekent dat het leger dan nog maar 26.000 man zal tellen.

Op het hoogtepunt van de koloniale oorlogen in Afrika had het Portugese leger meer dan 200.000 man onder de wapenen.

De nieuwe omvang zou voldoende zijn voor de verdediging van het moederland zonder zijn koloniën.

Eanes, die het commando overnam van generaal Fabiao na de mislukte staatsgreep van november, zei dat het leger verdeeld zal worden in drie secties. Een interventiekorps van 10.800 hooggetrainde en modern uitgeruste soldaten. Dit is een afschrikkingsmacht en een verdediging tegen de buitenlandse agressie.

De tweede sectie van 9.600 man zal licht bewapend worden en uiterst mobiel zijn en getraind in guerrilla-oorlogvoering. De laatste sectie van 6.500 man vormt de permanente infrastructuur van het leger.

De dienstplicht zal verkort worden, aldus de chef-staf. Tot nu toe was die vier jaar.

Sancties zullen genomen worden tegen soldaten die zich in dienst van een politieke partij stellen, zo ging de generaal verder, en het leger zal de politieke partijen, de grondwet en de wensen van het volk respecteren.

Economische *maatregelen afgekondigd*

Op 22 dec. 1975 kondigde de regering een aantal bezuinigingsmaatregelen en belastingverhogingen af. Voor auto's werd een eenmalige extra-belasting geheven: voor niet nader genoemde luxe artikelen gold een accijns van 20 à 40%, de belasting op onroerend goed, kleine percelen uitgezonderd, werd verhoogd

Verder deelde de regering mee dat er bezuinigd moest worden op het energieverbruik. Rantsoenering van levensmiddelen werd niet uitgesloten

Enkele dagen later werd een loonstop afgekondigd, die zal gelden tot maar t 1976.

Op 31 dec. werd bekendgemaakt dat de militaire uitgaven drastisch zouden worden beperkt.

De regering vroeg de bevolking een aanzienlijke stijging van de prijzen van belangrijke goederen en diensten te accepteren als een onvermijdelijke bijdrage aan het herstel van de economie

De vorige pro-communistische regering, aldus een verklaring van de regering-Azevedo, had het tekort op de begroting voor 1975 laten oplopen tot 32,4 mrd escudo, hoewel het was beraamd op maar 15,75 mrd.

Op 8 jan. kondigde de regering een serie maatregelen aan om de snel stijgende voedselprijzen onder controle te brengen.

In een communiqué verklaarde het kabinet dat besloten was ,,de prijzen van de meest essentiële voedingsmiddelen vast te stellen en ze voor het grote publiek op een aanvaardbaar niveau te brengen".

Ook zou, indien noodzakelijk voedsel worden ingevoerd om verzekerd te zijn van normale vooraden en ter garantie van de vastgestelde prijzen.

De ministers beloofden ook een verhoogde waakzaamheid in te stellen ter voorkoming van ,,te hoge speculatie en het hamsteren van voedsel".

De ministers zeiden dat ook een salasisherziening zou worden opgezet om de koopkracht te behouden.

In het communiqué staat dat er zeker een economische crisis bestaat, maar dat ,,iedere paniekreactie niet gerechtvaardigd is." Ook werd gewaarschuwd tegen politieke speculatie en leugens over de economische situatie.

De regering verklaarde dat zij op geen enkele manier had toegestemd in de nieuwe prijsverhogingen en gaf de schuld daarvan aan het vroegere rechtse regime.

Nieuwe kieswet gepubliceerd

Op 5 febr. werd door de regering een nieuwe kieswet gepubliceerd waarin staat dat alle Portugezen van 18 jaar en ouder, wonend op het nationaal grondgebied of in het buitenland zullen kunnen deelnemen aan de komende verkiezingen voor de wetgevende vergadering.

Portugezen met een dubbele nationaliteit zullen ook hun stem kunnen uitbrengen evenals de uit de voormalige koloniën gerepatrieerden.

Niet mogen stemmen degenen die door minstens twee artsen dement zijn bevonden, tot levenslang veroordeelden en degenen die bij gerechtelijk besluit geen politieke rechter, mogen uitaefenen.

Kandidaat kunnen zich stellen de Portugezen die ouder dan 21 jaar zijn met uitzondering van hen die minder dan twee jaar op nationaal grondgebied of in Macao (de Portugese enclave in Azië) wonen.

De kandidaten, die werken in de overheidssector of op particulier gebied, kunnen met ingang van de kandidaatstelling tot aan de verkiezingen betaald verlof krijgen.

De in functie zijnde beroepsmilitairen en -politiemannen, rechters en beroepsdiplomaten kunnen zich, evenals de bestuurs- en kerkelijke autoriteiten, niet kandidaat stellen.

Bij de verkiezingen van april 1975 voor de grondwetgevende vergadering waren alleen Portugese staatsburgers die minder dan vijf jaar in het buitenland woonden, of nog kinderen in Portugal hadden, stemgerechtigd. Toen lieten zich niet meer dan 8.500 Portugezen in het buitenland registreren. In totaal wonen ong. twee miljoen Portugese staatsburgers in het buitenland: één miljoen in Frankrijk en de rest in andere Westeuropese landen, Brazilië en de voormalige Afrikaanse kolonies. Waarnemers in Lissabon menen dat de conservatieve partijen het meeste voordeel zouden hebben van eventuele grootscheepse deelneming aan de verkiezingen door Portugezen in het buitenland.

Een andere wet bepaalt dat de kiescommissie alleen vertegenwoordigers zal tellen van partijen die bij de laatste verkiezingen minstens 5% van de stemmen haalden. Dat zijn de socialisten, de centrumpartij PPD, de communisten en de conservatieve centrum-democraten CDS. Deze commissie ziet toe op een eerlijke gang van zaken, o.m. bij de verdeling van zendtijd voor radio en televisie. (NZZ, Le *Monde, NRC/H'blad)*

SOWJET-UNIE

DE KWESTIE VAN MENSENRECHTEN IN DE SU. OPTREDEN EN BEHANDELING VAN DISSIDENTEN

Zowel voor als na het afsluiten van de Conferentie over Europese veiligheid en samenwerking, die in zijn slotverklaring bepalingen bevatte m.b.t. het eerbiedigen van mensenechten en van fundamentele vrijheden (pag. 497 e.v. - 1975), vormde het toepassen van deze bepalingen in de SU onderwerp van discussie buiten en in de SU.

Van cfficiële zijde werden over deze kwestie verklaringen afgelegd, maar ook dissidenten in de SU en diverse personen en organisaties in het westen hielden zich er mee bezig. Zo gaf Amnesty International op 17 nov. vorig jaar een verklaring uit over de behandeling van politieke gevangenen in de SU (pag. 762/3 - 1975). Daarnaast kwamen gegevens ter beschikking via de ondergrondse samizdat-pers in de SU.

Een van de controversiële kwesties op het gebied van mensenrechten was die van emigratie uit de SU, i.h.b. emigratie van joodse Sowjetburgers, van wie het aantal, dat toegestaan werd de SU te verlaten in 1975 sterk is afgenomen (pag. 89/1 en 2 - 1976).

Ook hebben processen plaats gevonden tegen gelovigen alsmede tegen actieve leden van nationale minderheidsbewegingen.

Van min of meer officiële zijde werd in de kwestie van mensenrechten stelling genomen door prof. Georgi Arbatow, hoofd van het VS-instituut van de Academie van wetenschappen. In de *Izwestia* van 3 sept. 1975 publiceerde hij een artikel, waarin hij o.m. opmerkte, dat ,,vijanden van détente'' probeerden ,,de geest van Helsinki te gebruiken om zich in te mengen in de binnenlands? aangelegenheden van de socialistische landen''.

,,Niemand'', zo vervolgde hij, ,,moet geloven, dat de SU zijn grenzen wijd zal openstellen voor anti-Sowjet-werken. die geweld en pornografie propageren en haat tussen verschillende nationaliteiten en rassen creëren''. Arbatow stelde, dat de SU in zijn binnenlandse politiek geen concessies zal doen, i.h.b. op het gebied van de mensenrechten, in naam van détente en de CEVS.

Daar stond tegenover, dat op 9 sept. 1975 32 dissidenten, o.w. de natuurkundige en Nobelprijswinnaar Andrei Sacharow, in een brief aan de Opperste Sowjet aandrongen op een algemene politieke amnestie, die, naar hun oordeel, ,,een gewichtige bevestiging zou zijn van de ernst van de bedoeling van de SU om de geproclameerde beginselen van détente uit te voeren''.

De amnestie, zo stelden zij, zou betrekking mceten hebben op alle mensen, die waren veroordeeld wegens redenen van ideologie, politieke meningen en activiteiten. voor hun godsdienstige overtuiging en voor het verlangen naar de erkenning van mensenrechten, alsmrde op mensen, die op beschuldigingen van misdaden veroordeeld waren, die in feite in hun politieke overtuiging hun oorsprong vonden.

Welis aar was op 7 mei 1975 — de dertigste verjaardag van het einde van de Tweede Wereldoorlog — een amnestie afgekondigd voor bijna iedereen, die zich in de oorlog goed gedragen had, maar deze amnestie gold niet voor personen, die veroordeeld waren wegens ernstige misdrijven tegen de staat.

Uitlatingen van dissidenten

De dissidente historicus Roy Medwedew, schrijver van o.m. ,,Laat de geschiedenis oordelen'' (zie ook pag. 42/2 - 1974), publiceerde op 14 mei 1975 in het Britse dagblad The *Guardian* een artikel, waarin hij de ,,intellectuele oppositie'' in de SU analyseerde.

Medwedew onderscheidde drie groeperingen: de beweging voor een democratisch en menselijk socialisme (de ,,liberale marxisten''), de beweging voor een geestelijke vernieuwing van de maatschappij op de basis van religie, en verschillende nationalistische bewegingen. Naar het oordeel van Medwedew was de eerste groepering de belangrijkste en de meest belovende.

Als een gevolg van ,,administratieve repressie?', zo schreef Medwedew, ,,was de omvang van samizdatuitgaven aanzienlijk afgenomen. Via westerse massamedia werden de meningen van verschillende dissidenten in de SU bekend. De westerse openbare mening kon echter niet doorslaggevend zijn; alleen door de interne krachten van de SU zou een substantiële verandering bereikt kunnen worden. Op lange termijn zouden overeenkomsten tussen westerse regeringen en de SU een ,,bijzonder gewichtige factor van verandering in de SU'' kunnen zijn, maar ,,alleen het vestigen van een omvangrijk en solide systeem van samenwerking en onderlinge economische afhankelijkheid tussen Oost en West zal de effectiviteit van de invloed van de westerse mening op de politieke atmosfeer in de SU versterken''.

Verder schreef Medwedew: ,,Veel mensen denken, dat er een volledige uniformiteit binnen de Sowjet-establishment bestaat, zowel m.b.t. het Sowjet-systeem, als m.b.t. het 'bestuur ervan, waarvan gezegd wordt, dat het opereert zonder enige ,,feed-back''. Deze mening is schematisch en fout. (...) In een of andere vorm bestaat er ,,feed-back''. (...) Over de meerderheid van de tekortkomingen in het leven in de SU, met inbegrip van uitbarstingen zo nu en dan van massale ontevredenheid van arbeiders in de provincie, zijn de Sowjet-leiders veel beter ingelicht dan de gewone man''.

Binnen de leiding van de SU ziet Medwedew drie richtingen: ,,een groep van reactionairen, aangevoerd door Michael Soeslow'', die een verharding van de binnenlandse poltiek willen, en die tegen enige toenadering tot of samenwerking met de kapitalistische buren zijn; de meer gematigde politici, wier doel het is ,,stabiliteit'' te bereiken cri die worden aangevoerd door Brezjnew, Andropow, Gretsjko, Gromyko, Kosygin en Podgorny. Deze groep had de overwinning behaald op de Soeslow-groep en de Sjelepin- en Semisjastny-groep, de voornaamste organisatoren van Chroesjtsjow's ontslag in 1964; en tenslotte de ,,technocraten'', een groep van relatief jonge leiders, die het beheer van de economie willen moderniseren, die nauwere banden willen hebber. met het westen, en die een liberaler binnenlands beleid voorstaan. Medwedew voorziet de mogelijkheid van een bondgenootschap tussen deze technocraten en de gematigde politici.

Vergelijkbare meningen werden geuit door de natuurkundige, dr. Alexander Woronel. Deze was actief geweest in de campagne voor joodse emigratie. Hij arriveerde op 29 dec. 1974 in Israël — drie jaar nadat hij zijn aanvraag om een uitreisvisum had ingediend —, waar hij hoogleraar werd aan de universiteit van Tel Aviv.

Dr. Woronel had in 1972 een ,,seminarium voor uitgeslotenen'' opgericht. In juni 1975 werd bericht, dat deze organisatie 56 leden had, afkomstig uit alle takken van wetenschappen, met inbegrip van niet-joden, die zich bij de oorspronkelijk alleen joodse leden aangesloten hadden. De leden van de groep waren om politieke of godsdienstige redenen van universiteiten uitgesloten.

Op een persconferentie zei dr. Woronel op 20 juni 1975 in Parijs, dat de leden van het seminarium problemen hadden met het verdienen van hun levensonderhoud. Zij geven privé-lessen, publiceren onder de naam van andere geleerden, of ontvangen geld uit het buitenland. Van tijd tot tijd worden zij bij de KGB ontboden. waar hun bepalingen uit het wetboek voor strafrecht worden voorgehouden op grond waarvan zij veroordeeld zouden kunnen worden. In de praktijk wordt echter zelden een vervolging tegen hen ingesteld en het seminarium zou kunnen blijven bestaan, i.h.b. als het gesteund zou worden door de geleerden uit de hele wereld.

Woronel deelde mee, dat er in de SU een nieuwe verhouding 'bestond tussen de ,,specialisten'' en de uitoefenaars van de politieke macht. Uitsluitingen van universiteiten waren zeldzamer geworden, zelfs als het ging om mensen, die een uitreisvisum naar Israël aanvroegen. Ook waren contacten met het buitenland niet verboden en werd publikatie van werk buiten de SU niet langer bestraft. Woronel concludeerde, dat de machtsuitoefening in de SU was veranderd sedert Chrcesjtsjow. Naar zijn mening kon niet langer van een dictatuur gesproken worden. De eerste zorg van de regering geldt nu het efficiënt functioneren en het verwerven van technologie. In deze zin tracht zij zich aan te passen aan het westerse model. ,,Maar zij zoeken moeizaam hun weg (...) Wij moeten hen helpen hun stappen te leiden'', aldus Woronel.

Pessimistischer dan Woronel is Andrei Sacharow, zoals bleek uit zijn boek „Mijn land en de wereld", dat begin okt 1975 buiten de SU werd gepubliceerd.

Volgens Sacharow moeten ingrijpende hervormingen in de SU worden doorgevoerd, waaronder de invoering van een gemengde economie en een sociale democratie.

Sacharow benadrukte, dat het niet zijn bedoeling was zijn land zwart te maken, niettemin stelde hij, dat de omstandigheden in zijn land slechter zijn dan in het Westen met zijn economische recessie, oliecrisis en werkloosheid De achtergebleven staat van de Sowjet-economie is volgens Sacharow hoofdzakelijk te wijten aan excessieve militaire uitgaven en „geheime, zowel als openlijke expansie over de hele wereld", aan bureaucratisch wanbeheer en aan uitgaven om een hogere levensstandaard te garanderen aan een geprivilegieerde elite

Sacharow is van oordeel, dat er in de SU een uitzonderlijk hoog percentage ongelukkige mensen woont, van wie velen „hun zorgen verdrinken in alcohol", waarvan het gebruik drie maal zo hoog is als in liet tsaristische Rusland Voorts stelt Sacharow, dat de lonen zo laag zijn, dat vele vrouwen gedwongen zijn zwaar werk te verrichten, waarmee zij hun gezondheid ruineren; dat er onvoldoende geld is om kinderen adequaat te kunnen voeden, en dat de criminaliteit gestadig toeneemt

De mening van Sacharow werd tegengesproken door een aantal Sowjet-dissidenten, die zich in de VS gevestigd hadden.

Dit betrof Valentin Proessakow. Edward Limonow (beiden schrijvers) en Vagritsj Baktsjanian (schilder) Zij verklaarden in nov 1975, dat Sacharow een te idealistisch beeld van het Westen had, dat geconfronteerd werd met problemen als „terrorisme, de economische crisis, religieuze, nationalistische en racistische conflicten, geestelijke leegte en het ontbreken van idealen" Zij voegden hieraan toe, dat zij vele Sowjet-emigranten kenden, die graag naar hun land zouden terugkeren als zij konden Zij deden een beroep op Sacharow deze mensen even veel steun te verlenen al': hij gaf aan mensen. die de SU willen verlaten

In Kopenhagen vond van 17-19 okt. 1975 een internationale „Sacharow-hoorzitting" plaats, waar een forum van 12 leden 24 getuigen hoorde. Het forum kwam tot de conclusie, dat de „vrijheid van denken en meningsuiting in de SU door de autoriteiten beperkt wordt" en dat er „voldoende reden is te betwijfelen, dat de SU principes naleeft, die vastgelegd zijn in de conventie inzake de burgerlijke en politieke rechten (door de Algemene Vergadering van de VN in 1966 aanvaard, zie pag. 51/2-1967, red.), die door de SU is geratificeerd, i.h.b. de verklaring m.b.t. de eerbiediging van mensenrechten en fundamentele vrijheden".

De hoorzitting werd bekritiseerd door vijf van de getuigen Andrei Grigorenko, Viktor Balasjew, Lew Kwatsjesky, Viktor Fainherg en Boris Sjragin — allen kort tevoren uit de SU geëmigreerd — gaven op 19 okt een verklaring uit. waarin zij op het forum een beroep deden een deel van de getuigenissen niet in beschouwmg te nemen wegens „intolerantie, vooroordeel, gebrek aan objectiviteit en propagandistische toon" Viktor Fainberg merkte op. dat sommige van de getuigenissen weliswaar in zekere zin heel nauwkeurig waren, maar dat zij ook „uiting gaven aan politieke meningen, terwijl wij hier bezig zijn met mensenrechten"

De hoorzitting ontving een oproep tot hulp van de kant van 500 Krimtataren ten behoeve van Moestafa Abdcelzjemil (Dzjemilew) Deze had een belangrijke rol gespeeld in de campagne voor de terugkeer van de Tataren naar de Krim. van waaruit zij in 1944 verbannen waren Dzjemilew was op 22 juni 1974 in Tasjkent gearresteerd Hij zou in Omsk (Siberië) gedurende vijf maanden in hongerstaking geweest zijn

Samizdat-literatuur

Naast het voornaamste orgaan van dissidente meningen, de „Kroniek van lopende gebeurtenissen", verschenen in de loop van 1974-1975 verschillende andere ondergrondse geschriften.

Van de Kroniek van lopende gebeurtenissen waren tot april 1974 gedurende 18 maanden geen exemplaren verschenen Toen werden er echter in korte tijd vijf nummers gepubliceerd, waaronder no 32, bestaande uit 125 getypte pagina's, in Moskou in het midden van aug 1974 uitgegeven Er werd om in bericht, dat de schrijver Wladimir Nekipelow en de econoom Sergei Peragow waren veroordeeld tot resp twee en drie jaar werkkamp voor het distribueren van de Kroniek

No 35 van de Kroniek, bestaande uit 63 pagina's en gedateerd eind maart 1975 verscheen in mei in Moskou Het bevatte artikelen over processen tegen dissidenten Ook maakte het de tekst bekend van een bevel, dat in dec 1974 aan alle boekwinkels gegeven was om werken te verwijderen van geemigreerde schrijvers als Andrei Sinjawski, Wladimir Maximow, Alexander Galitsj en Jefrem Etkind

No 36 van de Kroniek, 57 getypte pagina's groot, verscheen in juli 1975 De regering werd erin beschuldigd van schendingen van de mensenrechten en er werd verslag gedaan van martelingen in strafinstituten

In sept 1974 verscheen in Moskou een rieuwe ondergrondse periodiek, genaamd Zemlya (Aarde) Het werd uitgegeven door Wladimir Osipow en propageerde „nationale en christelijke principes". Van 1961—1968 had Osipow een straf uitgezeten wegens deelname aan demonstraties tegen het Sowjet-regime Eind nov 1974 werd hij opnieuw gearresteead

Een tweede nummer van Zemlya verscheen op 21 jan in Moskou. Er werd de vrijlating van Osipow in verlangd

Begin maart verscheen in Moskou het eerste nummer van de periodiek 20ste eeuw, geredigeerd door Roy Medwedew. Het was kennelijk bedoeld als opvolger van het Politiek dagboek, dat in de tweede helft van de jaren zestig circuleerde (zie ook pag 116/1-1972) Het nieuwe geschrift stelde te streven naar een combinatie van socialisme en democratie In het eerste nummer waren opgenomen de werkkampmemoires van Dmitri P Witkowski Medwedew stelde, dat hij hiermee de wens nakwam van Alexander T. Twardowski, de in 1971 overleden hoofdredacteur van Novy Mir Deze zou van oordeel geweest zijn, dat de memoires op het niveau stonden van Een dag uit het leven van Iwan Denisowitsj van Solzjenitsyn Deze laatste had voor zijn Goelag Archipel uit het werk van Witkowski geput

Processen tegen dissidenten

Van de processen tegen dissidenten hebben in het Westen veel publiciteit gekregen dat tegen dokter Mihael Shtern in dec. 1974 en dat tegen Sergei Kowalew in dec. 1975.

Dr. Shtern, hoofd van de afdeling endocrinologie van het ziekenhuis van Vinnitsa (Oekraïne), was op 29 mei 1974 gearresteerd en op 31 dec. van dat jaar veroordeeld tot acht jaar werkkamp met streng regime. Zijn veroordeling vond plaats op grond van de beschuldiging in 19 gevallen omkoopsommen aanvaard te hebben en in 15 gevallen patiënten bedrogen te hebben door hun medicijnen tegen verhoogde prijzen verkocht te hebben. Het beroep van dr. Shtern bij het Hooggerechtshof van de Oekraïne werd op 25 maart 1975 verworpen.
In dissidente kringen werd beweerd, dat de beschuldigingen tegen dr. Shtern vals waren en dat zijn veroordeling alleen had plaats gehad omdat zijn twee zoons uitreisvisa naar Israël aangevraagd hadden.

Sergei Kowalew, een bioloog en lid van het comité voor de rechten van de mens van Sacharow (pag. 116/2-1972) alsmede van Amnesty International, werd op 26 dec. 1974 in Wilna, de hoofdstad van Litouwen, gearresteerd in de loop van een politieactie tegen de ondergrondse „Kroniek van de Litouwse katholieke kerk". Op 12 dec. 1975 werd hij veroordeeld tot zeven jaar werkkamp met streng regime, gevolgd door drie jaar binnenlandse verbanning — de maximale straf voor anti-Sowjet agitatie en propaganda. Hij werd schuldig bevonden aan het produceren van dissidente nieuwsbrieven en het verspreiden van de Goelag Archipel en van oprcepen en verklaringen, waarvan sommige door dr. Sacharow ondertekend waren.
Bij zijn proces werd hem rechtskundige bijstand van eigen keuze geweigerd. Wel mocht hij zichzelf verdedigen. Toen hij echt-r weigerde verder aan het proces deel te nemen, als dr. Sacharow en enige andere vrienden niet werden toegelaten, werd hij schuldig bevonden aan minachting van het hof en werd hem verboden zijn slotpleidooi uit te spreken.
Sacharow, die herhaaldelijk maar vergeefs getracht had toegang tot de rechtbank te verkrijgen, noemde het proces „unfair en ruw" en een „uitdaging aan het geweten van de mensheid".
In het Westen wes veel kritiek geleverd op de gang van zaken bij het proces tegen Kowalew. In antwoord op deze kritiek verklaarde de eerste vice-minister van justitie van de SU, Alexander Soecharew, begin jan., dat hij geen Sowjetwet keilde, die voorzag in de vervolging van burgers op grond van politieke of religieuze meningen. Kowalew werd vervolgd, zo zei hij, „niet wegens zijn me-

ningen, niet wegens zijn overtuiging en niet omdat hij anders zou denken, maar wegens zeer concrete vijandelijke acties, omdat hij in de afgelopen zes jaar zelf en met de hulp van andere personen gemeen en lasterlijk materiaal, dat onze staat bekladde, had geproduceerd en verspreid".
De vice-minister sprak een veroordeling uit van het verspreiden van lijsten van personen, die z.g. zonder proces of vooronderzoek in de SU in de gevangenis zouden zitten of van personen, die z.g. wegens hun politieke of religieuze overtuiging in de gevangenis zouden zitten. Deze lijsten bevatten volgens de vice-minister ,,fantastische leugens" en de namen van ,,fascistische beulen en verraders, die in de oorlog Sowjet-mensen martelden en doodden".

Van andere processen wegens anti-Sowjet activiteiten en andere overtredingen, die in het Westen als politiek beschouwd worden, noemen wij de volgende:

Michael Heifitz werd op 13 sept 1974 in Leningrad veroordeeld tot vier jaar werkkamp met streng regime en twee jaar verbanning, nadat in april zijn flat was doorzocht en een voorwoord van zijn hand was gevonden voor een Samizdat-uitgave van de verboden werken van de dichter Jozef Brodsky
Deze was in 1972 gedwongen de SU te verlaten In 1964 was hij veroordeeld tot vijf jaar werkkamp wegens ,,parasitisme" Onder invloed van internationaal protest was hij echter korte tijd later vrijgelaten (pag 941/3-1964) Zijn werk blijft in de SU verboden
Vier Litouwers werden op 30 dec 1974 veroordeeld tot gevangenhouding in een werkkamp wegens het kopiëren van ,,anti-Sowjet-geschriften" Hun namen werden opgegeven Pyatras Pluma (veroordeeld tot acht jaar), Povilas Petromis (vier jaar), Virgilius Yangelis (twee jaar) en Ionas Stasjaitis (een jaar)
Eind juli werd in Leningrad gearresteerd Wladimir Maramzin, een dissidente schrijver van kritische essays en kinderboeken
In fe'br 1975 stond hij terecht wegens ,,anti-Sowjet-activiteiten" Maramzin verontschuldigde zich bij het hof voor de schade, die hij aan de staat mocht hebben toegebracht Hij werd op 21 febr veroordeeld tot vijf jaar voorwaardelijk voor het overhandigen van ,,anti-Sowjet"-verklaringen aan twee Françaises
Anatoli Martsjenko, een dissidente schrijver, die behoorde bij de groep, die eind jan 1974 Solzjenitsyn verdedigde, kort voor deze verbannen werd (pag 116/1-1974) en die sinds zijn vrijlating uit een werkkamp in 1971 (pag 117/1-1972) woonde in Tarusa ten zuiden van Moskou, maakte in dec 1974 bekend, dat hij formeel afzag van zijn Sowjet-staatsburgerschap en dat hij toestemming vroeg om naar de VS Ce emigreren Op 26 febr 1975 werd hij gearresteerd en op 31 maart werd hij veroordeeld tot vier jaar verbanning, omdat hij niet aan de condities van zijn lopende verbanning had voldaan hij had zich bij zijn vrouw Larissa in Moskou gevoegd Op 21 april beeindigde hij een hongerstaking van 53 dagen, toen hij op transport werd gesteld naar Chuna (Siberië) Hij en zijn vrouw maakten details bekend over het leven in Sowjet-gevangenschap in een artikel, dat naar het Westen gesmokkeld werd en dat verscheen in Le Monde van 12 nov 1975
Mark Nasjpits (27), een tandarts, en Boris Tsitlyonok (31), een elektricien, werden op 31 maart 1975 veroordeeld tot vijf jaar verbanning wegens het deelnemen aan een demonstratie voor vrijheid van emigratie, beiden hadden twee jaar eerder een aanvraag voor een uitreisvisum naar Israël ingediend Vijf andere joodse deelnemers aan de demonstratie werden veroordeeld tot 10 à 15 dagen Beroep van Nasjpits en Tsitlyonok bij het Hooggerechtshof van de RSFSR werd op 25 april verworpen Nasjpits was in 1972 al eens veroordeeld wegens dienstweigering
Persbureau Tass zei in een verklaring over hun proces dat beide mannen eer. ,,parasitair leven leidden en dat zij grote sommen gelds uit het buitenland ontvingen van ,,bepaalde Zionistische organisaties" in ruil waarvoor zij ,,anti-Sowjet-activiteiten" ondernamen. Tass verklaarde verder ,,De internationale openbare mening neefr ruimschoots de gelegenheid gehad om zichzelf ervan te overtuigen, dat de SU geen belemmeringen in de weg stelt van vertrek naar Israël van personen van joodse nationaliteit om familie- godsdienstige of andere redenen en in overeenstemming met de bestaande orde '
Nasjpits werd later getransporteerd naar een Siberisch plaatsje bij de Chinese grens en Tsitlyonok werd verbannen naar Jeniseisk in centraal Siberie
Van Boris Moekhametsjin (32), een kunstenaar, werd op 12 aug 1975 bericht, dat hij was veroordeeld tot vijf jaar werkkamp en twee jaar verbanning omdat hij geprobeerd had 45 Amerikaanse dollars — opbrengst van zijn werk — te wisselen
Hij zou ook een exemplaar van de Goelag Archipel in zijn bezit hebben gehad
Anatoli Malkin, een joodse student, aan wie de toestemming om naar Israël te emigreren geweigerd was, werd op 26 aug in Moskou tot drie jaar gevangenis veroordeeld, omdat hij militaire dienst vermeden zou hebben, dit, hoewel hij eerder voor de dienst was afgekeurd
Van Lew Roitburd (30) werd op 26 aug bericht, dat hij in Odessa tot twee jaar veroordeeld was, omdat hij zich tegen arrestatie verzet had. Hij had 2½ jaar eerder een uitreisvisum voor Israël aangevraagd en had toen onmiddellijk zijn baan als ingenieur verloren Op 3 juli 1975 werd gemeld, dat hij op de luchthaven van Odessa door de politie was geslagen en gearresteerd, toen hij probeerde aan boord van het vliegtuig naar Moskou te komen, waar hij met enige andere joden een delegatie uit het Amerikaanse congres wilde spreken, die op dat moment in de SU was
Andrei Amalrik, de dissidente schrijver, was in mei 1975 vrijgelaten uit zijn verbanning in Magadan Op 22 juli 1975 werd hem evenwel bevolen om Moskou te verlaten Amalrik deed toen een beroep op de internationale openbare mening, zeggende, dat het bevel van de regering hem verhinderde met zijn vrouw samen ie leven; dit was een inbreuk op de bepaling over de hereniging van families in de verklaring van Helsinki (die toen op korte termijn ondertekend zou worden)
Hij voegde er aan toe, dat hij een uitreisvisum voor Israël zonder mogelijkheid naar de SU terug te keren, geweigerd had, benadrukkend, dat hij geen jood is, geen verwanten in Israël heeft en dat hij met een islamitische vrouw getrouwd is
Op 13 sept werd hem opnieuw bevolen Moskou te verlaten, waarop hij op 16 sept mot een Islamitische vrouw getrouwd is in het district Kaluga
Lew Khalif, een schrijver, maakte op 23 okt. 1975 bekend, dat hij zonder opgaaf van redenen uit de schrijversbond gezet was Hij vermoedde echter, dat de uitzetting te maken had met een roman ober het literaire leven in de SU, die hij geschreven had
Wladimir Osipow, die eind nov 1974 gearresteerd was (zie boven onder Samizdat-literatuur) werd op 26 sept 1975 in Wladimir, ruim 300 km ten oosten van Moskou veroordeeld tot acht laar gevangenis wegens ,,anti-Sowjet"-activiteiten Het vonnis werd 9 dec door het Hooggerechtshof van de RSFSR bevestigd

Van tijd tot tijd verschijnen berichren over veroordeelde dissidenten en/of joden, die hun straf hebben uitgezeten en op vrije voeten gesteld worden.

Wladimir Dremlioega, die in 1968 een van degenen was. die veroordeeld werden wegens een demonstratie tegen de inval van de Warschaupactstaten in Tsjechoslowakije (pag. 700/1 e.v.-1968) is op 10 juli 1974 vrijgelaten.
Van de joden, die eind 1970 en in de loop van 1971 veroordeeld zijn op beschuldiging van een poging tot kaping van een Sowjet-vliegtuig in Leningrad in juni 1970 (pag. 17 e.v.-1971 en pag. 117/1 e.v.-1972) is Mendel Bodnia in juni 1974 op vrije voeten gesteld. David Tsjernoglaz, Lassil Kaminski en Lev Yagman zijn in juni 1975 op vrije voeten gesteld. De laatste drie hebben een uitreisvisum voor Israël aangevraagd.
Silva Zalmanson, ook betrokken bij de kapingsaffaire, is in aug. 1974 vrijgelaten. Op 10 sept. 1974 arriveerde zij in Wenen op weg naar Israël. Tegenover de pers verklaarde zij, dat de openbare mening van de wereld ,,een grote rol" gespeeld had bij haar vrijlating.

Tentoonstellingen non-conformistische kunst

De Sowjet-autoriteiten hebben in 1974 en 1975 een meer tolerante houding jegens beeldende kunst getoond, die niet de officiële regels van het socialistische realisme volgt.
Een eerste tentoonstelling van dergelijke non-conformistische kunst werd op 15 sept. 1974 op een terrein in een voorstad van Moskou gehouden. Deze werd door de politie uiteengejaagd. Drie van de betrokken kunstenaars kregen gevangenisstraffen van 15 dagen. Meerdere buitenlandse journalisten protesteerden achteraf bij het ministerie van buitenlandse zaken over het optreden van de politie.
Een tweede tentoonstelling werd evenwel met officiële toestemming gehouden op 29 sept. 1974 in een park in Moskou.
Vijf van deze kunstenaars exposeerden hun werk op 19 nov. 1974 op een officiële tentoonstelling van de Bond van grafische kunstenaars.
Van 22-25 dec. 1974 vond in Leningrad opnieuw een tentoonstelling plaats van ,,abstracte" kunst, waar ong. 50 kunstenaars 200 werken exposeerden.
Een groep schilders uit Leningrad opende op 1 aug. 1975 een tentoonstelling in Moskou, nadat hun in mei verboden was een tentoonstelling in Leningrad te organiseren. (KCA, The Times, Le Monde, NZZ, FAZ)

(Vor. ber. pag. 113 e.v. en 43512 e.v.-'74)

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij ,,Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

ONTHULLINGEN NA WATERGATE

Een golf van onthullingen over illegale praktijken in het Amerikaanse bedrijfsleven en bij een aantal Amerikaanse overheidsinstanties heeft in de VS en daarbuiten grote opschudding teweeggebracht.
Waarnemers menen een direct verband te zien tussen deze onthullingen en de zgn. Watergate-zaak (pag. 60 e.v. - '74 en pag. 540 e.v. - '74).
Enerzijds doordat bij de verhoren op allerlei niveaus tijdens de afhandeling van de Watergate-affaire bijzonderheden over het Amerikaanse bedrijfsleven en bepaalde overheidsinstanties naar boven kwamen, die in 1975 en begin 1976 verder in de publieke belangstelling kwamen, anderzijds doordat er bij de Amerikaanse publieke opinie door de Watergateaffaire behoefte aan een soort nationale schoonmaak zou zijn ontstaan.
Baanbrekend werk werd daarbij verricht door t ee Senaatscommissies, beide onder leiding van de Democratische senator Frank Church uit Idaho. De subcommissie voor multinationale ondernemingen uit de Senaat begon een onderzoek naar de illegale activiteiten van een aantal grote Amerikaanse multinationale ondernemingen en met name naar omkopingspraktijken waaraan deze zich zouden hebben schuldig gemaakt Krantenberichten over spionage-activiteiten van de CIA gericht op Amerikaanse staatsburgers brachten de president ertoe een officieel onderzoek in te stellen, een initiatief dat later werd overgenomen door speciale commissies uit Huis en Senaat de laatste o.l.v. Church.
De jongste golf van onthullingen over corruptiepraktijken in het zakenleven kwam op gang toen de Securities and Exchange Commission, die belast is met het toezicht op het financiële beleid van bij de beurs genoteerde bedrijven bij een routine-onderzoek naar een opzienbarend geval van zelfmoord van de directeur van het levensmiddelenconcern United Brands Co., ontdekte dat de firma hoge functionarissen in Honduras en Italië geld had gegeven in ruil voor bepaalde diensten.
Al eerder, in 1973, was een aantal corruptiepraktijken aan het licht gekomen, toen ambtenaren van het ministerie van justitie, belast met het onderzoek naar de zgn. Watergate-affaire, ontdekten dat 17 Amerikaanse ondernemingen met aanzienlijke illegale betalingen de verkiezingscampagne van Nixon en andere kandidaten ondersteund hadden. De namen van de firma's en de bedragen die zij hadden gefourneerd stonden opgeschreven in een boekje dat de secretaresse van president Nixon, Rose Mary Woods, bezat en dat in handen van de opsporingsambtenaren kwam.
In hetzelfde jaar begon een subcommissie van de Senaat een onderzoek naar de gedragingen van multinationale ondernemingen.
Diezelfde commissie begon later in 1974 een onderzoek naar de corruptiepraktijken van verschillende concerns. voornameiijk in het buitenland
Tot de grootste tot nog toe onthulde gevallen van corruptie behoren naast de in Honduras en Italie opererende United Brands Co., de praktijken van Gulf Oil Corporation, de oliemaatschappij Exxon en de vliegtuigfabrieken Northrop Corporation en Lockheed Aircraft Corporation.
De Gulf Oil zou in de laatste jaren US$ 5 mln aan diverse politieke groeperingen in de VS, waaronder het comité tot herverkiezing van Nixon, hebben betaald. Bovendien heeft de firma, volgens bekentenissen van president-directeur Bob R. Dorsey, tussen 1966 en 1969 ca. US$ 50 000 aan de toenmalige Boliviaanse president René Barrientos Ortuno ter beschikking gesteld en hem bovendien een helikopter geschonken Tussen 1966 en 1970 zou de firma bedragen ter hoogte van US$ 4 mln in Zuid-Korea hebben verdeeld. ca US$ 50 000 in Libanon, waarschijnlijk voor de financiering van pro-Arabische propaganda in de VS en waarschijnlijk grote bedragen in Italië
De Northrop Corp. zou eveneens grote bedragen aan verschillende Amerikaanse politici. onder wie pres. Nixon, hebben geschonken.
Twee Arabische generaals kregen US$ 450.000 Ca. US$ 30 mln zou in de jaren tussen 1971 en 1973 tussen verschillende adviseurs en agenten zijn verdeeld. (Op de betalingslijsten van Northrop kwam de naam voor van generaal Stehlin, die toen de functie van vice-president van de Franse Nationale Vergadering bekleedde).
Ook de Exxon Corporation, de Mobil Oil Corporation, de Standard Oil Co. of California en de Standard Oil Co. (Indiana) hebben volgens eigen opgaven geschenken verdeeld o.a. aan Canadezen en Italianen.
De SEC heeft verder de Ashland Oil Co. ervan beschuldigd in de VS illegaal gelden aan verkiezingscampagnes te hebben uitgegeven en US$ 4 mln te hebben verdeeld onder buitenlandse vrienden.
Ook de Phillips Petroleum Comp., de Minnesota Mining and Manufacturing Co. en de American Ship-

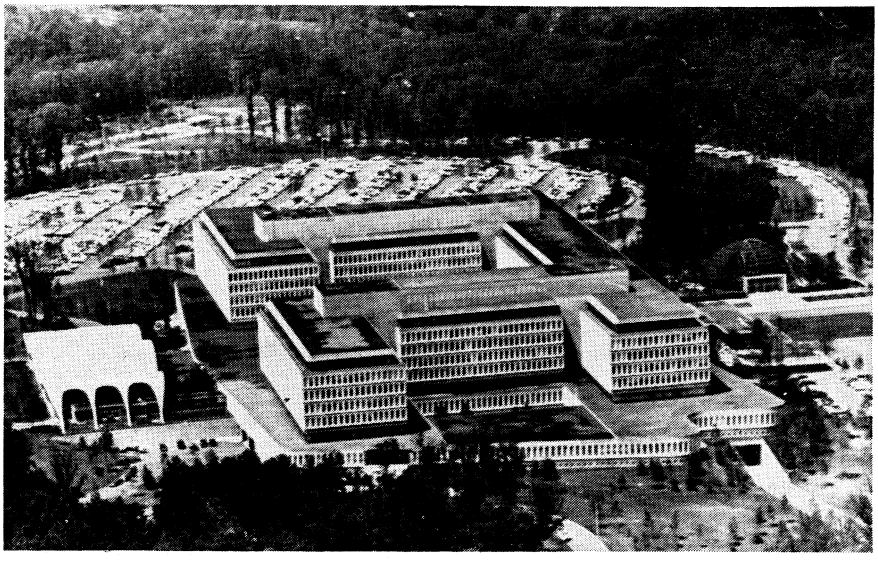

De gebouwen waarin het hoofdkwartier van de CIA is gevestigd in Langley, Virginia, dichtbij Washington.

building Co. hebben toegegeven buitenlanders en buitenlandse instellingen te hebben omgekocht.
Onderzoekingen bij de Lockheed vliegtuigfabrieken tenslotte hebben aangetoond dat deze firma hoge regeringsfunctionarissen in Japan, Nederland, Turkije, Italië, West-Duitsland en Saoedi-Arabië geld heeft geschonken in ruil voor bemiddelingen bij de verkoop van hun produkten.

Naast de golf van onthullingen over de praktijken van de grote Amerikaanse ondernemingen zijn de VS in 1975 opgeschrikt door de onthullingen over de handel en wandel van de federale politie de FBI en de inlichtingendienst CIA. Het was ook hier weer de zgn. Watergate-affaire die de bal aan het rollen bracht. Onthullingen over de activiteiten van de CIA brachten een aantal instanties ertoe de dienst aan een nauwkeurig onderzoek te onderwerpen. President Ford liet door zijn vice-president Rockefeller een onderzoek instellen waarvan de resultaten in juni 1975 bekend werden.

Ook het Huis van Afgevaardigden en het Congres stelden een onderzoek in naar de activiteiten van de spionagedienst.

Wat tot nog toe bekend is geworden heeft aangetoond dat beide instellingen hun bevoegdheden ver te buiten zijn gegaan.

Zo heeft de CIA zich schuldig gemaakt aan inmenging in de politiek van een aantal landen b.v. door het geven van financiële steun aan oppositionele groeperingen (b.v. in Chili) of het beramen van aanslagen op het leven van politieke leiders (b.v. de Cubaanse regeringsleider Fidel Castro) en het aanleggen van dossiers over Amerikanen. De FBI zou verschillende politieke groeperingen hebben geïnfiltreerd zoals de Nazi-partij, de Ku-Klux Clan, de John Birch Society en verschillende linkse en extreem-linkse organisaties en daar op verschillende wijzen tweedracht en verwarring hebben gezaaid. Ook verzamelde de FBI gegevens over het privéleven van een groot aantal voor-aanstaande Amerikanen om die later eventueel tegen hen te gebruiken. Zo liet FBI-directeur Hoover bijzonderheden over het privéleven van de negerleider Martin Luther King naar de pers uitlekken.

Naast de onderzoekingen naar de FBI en de CIA heeft een speciale senaatscommissie onder leiding van sen. Church een onderzoek ingesteld naar de belastingdienst, de Internal Revenue Service, die ervan beschuldigd wordt het briefgeheim te hebben geschonden, telefoongesprekken af te luisteren, inbraken te plegen en documenten te laten ontvreemden.

De Rockefeller-commissie wordt beëdigd: v.l.n.r. Carrie Gooding, personeelschef, vice-pres. Rockefeller, Lemnitzer, Ronald Reagan en Douglas Dillon.

Zo werd in Miami Beach een prostituée ingeschakeld om inlichtingen over het sexleven, de drinkgewoonten en het uitgavenbeleid van prominente Amerikanen te verzamelen. Ook is gebleken dat de dienst inlichtingen over de belastinggegevens van bepaalde personen aan de FBI; de CIA en vertegenwoordigers van de president verstrekte.

Naast de drie genoemde organisaties hebben ook andere autoriteiten zich schuldig gemaakt aan illegale activiteiten.

Zo werd in 1975 het bestaan onthuld van een lijst met de namen van 47.000 Amerikanen die als staatsgevaarlijk worden beschouwd. Meer dan twintig verschillende autoriteiten zijn in de afgelopen jaren van het aftappen van telefoonlijnen beschuldigd, waaronder de FBI, de PTT, de belastingdienst, het bureau tot bestrijding van alcohol- en druggebruik, de strijdkrachten en de inlichtingendiensten van de verschillende krijgsmachtonderdelen.

Het congres is inmiddels tot tegenmaatregelen overgegaan. Naast het instellen van onderzoekcommissies is een drietal wetten aangenomen die de ontdekte misstanden zoveel mogelijk moeten beperken.

Allereerst is daar de wet die de financiering van federale verkiezingen regelt, ten tweede is de wet over de vrijheid van informatie zodanig gewijzigd dat de overheid verplicht kan worden geheimgehouden documenten te publiceren en ten derde trad op 27 september 1975 de Privacy Act in werking die onder andere stelt dat iedere burger het recht heeft te weten of hij ergens geregistreerd staat en zo ja wat er dan over hem geschreven staat. Is hij het daarmee niet eens dan kan hij een rectificatie verlangen hetzij in de vorm dat zijn mening bij de documenten gevoegd wordt hetzij door een aanklacht bij de rechter. Iedereen kan verder eisen dat gegevens over hem niet aan derden worden doorgegeven. De wet legt verder vast in welke gevallen er een getuigenisplicht tegenover ambtenaren bestaat.

Hieronder geven wij een beknopt overzicht van de verschillende onthullingen, te beginnen met die over de activiteiten van de CIA en de FBI.

President Ford besluit tot onderzoek naar onwettige activiteiten CIA

Op 5 januari 1975 gaf de Amerikaanse president Gerald Ford zijn vice-president Nelson Rockefeller de leiding van een acht leden tellende commissie die een onderzoek moest gaan instellen naar de illegale praktijken van de Centrale Inlichtingen Dienst CIA op Amerikaans grondgebied.

De andere leden van de commissie waren: oud-gouverneur Ronald Reagan van Californië, generaal b.d. Lyman Lemnitzer, de voormalige advocaat-generaal Erwin Griswold, Joseph Kirkland, secretaris-pen-

ningmeester van de vakbeweging AFL-CIO, Edgar Shannon, voormalig rector-niagnificus van de universiteit van Virginia en de beide oud-ministers van financiën John Connor en C. Douglas Dillon.

Het Witte Huis maakte de benoemingen bekend, minder dan 24 uur nadat Ford had meegedeeld een speciale commissie te zullen vormen.

Ford had op 3 januari meegedeeld dat de commissie zou onderzoeken of de CIA ,,zijn bij statuut geregelde bevoegdheden heeft overschreden". Hij verzocht de commissieleden binnen 90 dagen verslag te doen van hun bevindingen. inclusief de eventueel door hen aan te bevelen maatregelen.

President Ford besloot tot instelling van de commissie nadat de diracteur van de CIA, William Colby, in december 1974 een rapport had uitgebracht waarin de beschuldigingen in kranteartikelen volgens regeringswoordvoerders in grote lijnen werden bevestigd.

Eind dec. 1974 was er in de New York Times een artikel verschenen waarin de CIA ervan beschuldigd werd jarenlang tegenstanders van de Amerikaanse interventie in Vietnam te hebben bespioneerd en zich daarvoor te hebben bediend van elektronisch materiaal en inbraken, op touw gezet om aan belastend materiaal te komen. Volgens de *New York* Times had de inlichtingendienst op die manier dossiers over tienduizenden Amerikanen opgesteld.

Het artikel wekte groot opzien want volgens de wet van 1947, die de dienst in het leven riep, dienen de activiteiten van de CIA zich uitsluitend te beperken tot het buitenland.

Sedert de onthullingen over het Watergate-schandaal toonde de Amerikaanse pers een grote belangstelling voor de activiteiten van de CIA

The New York Times zette in 1974 zelfs een speciale reporter Seymour M. Hersh in om de activiteiten van de organisatie nauwlettend te volgen

Daarnaast verschenen er twee boeken, geschreven door oud-medewerkers van de CIA, die een nieuw licht wierpen op de activiteiten van de geheime dienst

In het boek ,,The CIA and the Cult of Intelligence", geschreven door de oud-CIA-functionarissen Marks en Marchetti, dat overigens aanvankelijk werd verboden en later zwaar gecensureerd toch mocht verschijnen en daarmee het eerste gecensuieerde boek werd dat ooit in de VS is verschenen. geven de beide auteurs een inzicht in de werkwijze en opbouw van de CIA

Zo bevestigt Marchetti dat de CIA een overeenkomst had met de Dalai Lama in Tibet tegen de Chinezen Hij vertelt — voor zover de tekst niet gecensureerd is — hoe de CIA heeft geprobeerd om de verkiezing van Allende in Chili te verhinderen en ook hoe de CIA Che Guevara in Bolivia in het nauw dreef

Hij vermeldt ook dat onjuist inlichtingenmateiiaal van de CIA de aanleiding vormde voor Nixons invasie in Cambodja

Hij beschrijft hoe de CIA die oorlog in Laos die niet nodig was geweest, 20 jaar lang liet voortduren — in de eerste plaats naar het schijnt om haar beruchte afdeling geheime zaken iets te doen te geven als zij geen werk meer had in Cuba, Guatemala en duizend andere plaatsen Een CIA- bezit", Civil Air Transport is een soort monster van Frankenstein in het groot, vervoert alle. van bommen tot heroïne, staat onder geen enkel toezicht en creeert de ene dochtermaatschappij na de andere

Om haar koopkracht tot het uiterste op te drijven runt de CIA een aantal bedrijven oin zo de belastingvrije winst op te strijken, zij manipuleert dezelfde zwarte markten die andere organisaties in de VS proberen uit te roeien De activiteiten van de CIA strekken zich uit op alle fronten vakbonden als de AFL-CIO, liefdadigheidsinstellingen als de Azië-stichting en de internationale vrijwilligersorganisaties, tijdschriften als Encounter en complete andere Amerikaanse bureaucratische lichamen als het Bureau voor Internationale ontwikkeling

De vroegere CIA-agent Philip Agee deed een boek verschijnen getiteld ,,Inside the Company CIA Diary . waarin hij onthullingen deed over de CIA-activiteiten in Mexico, Ecuador en Uruguay

Agee vertelde dat hij in Mexico was aangewezen als ,,Olympisch attaché" en assistent van de toenmalige ambassadeur tijdens de aanloopfase voor de Olympische Spelen van 1968. Daar en elders bestond zijn voornaamste taak uit het stimuleren van pro-Amerikaanse groeperingen en het infiltreren in revolutionair getinte groepen om deze zo veel mogelijk tegen te werken.

Bevindingen *commissie*-Rockefeller gepubliceerd

Op 2 juni 1975 maakte vice-president Rockefeller bekend dat zijn commissie haar onderzoek had afgesloten en dat haar bevindingen waren vastgelegd in een rapport dat aan president Ford was toegezonden.

In een toelichting zei Rockefeller dat de CIA in het verleden weliswaar de wet had overtreden, maar niet schuldig was bevonden aan illegale activiteiten op grote schaal.

,,Er zijn zaken gedaan die in strijd zijn met de statuten maar in vergelijking met de totale inspanning van de CIA zijn ze niet belangrijk". ,,Hier en daar is er mogelijk een bezwaar tegen of meningsverschil over een specifieke aanbeveling, maar die zijn gering en niet schokkend", aldus de vice-president.

Aanvankelijk leek het erop dat het Witte Huis het rapport niet wilde publiceren, maar toen daarop in pers en radio en televisie heftig werd geprotesteerd, gaf de president op 9 juni een persconferentie waar hij verklaarde dat het rapport zou worden vrijgegeven, zij het niet in zijn geheel. Het deel van het rapport dat handelde over de mogelijke betrokkenheid van de CIA bij moordaanslagen op buitenlandse staatshoofden zou direct doorgegeven worden aan het ministerie van justitie en aan de beide commissies uit het Congres die zich eveneens bezighielden met een onderzoek naar de geheime dienst (zie hierna).

Op 10 juni 1975 werd het rapport gepubliceerd. Daarin stond o.a. dat de CIA in de afgelopen jaren dossiers over 7200 Amerikaanse staatsburgers had aangelegd, tot 1972 miljoenen brieven van Amerikanen had onderschept, maar dat het zich ,,in weerwil van deze en andere duidelijk in strijd met de legaliteit zijnde activiteiten" meestal binnen het kader van de wet bewoog.

De commissie doet tegelijkertijd dertig aanbevelingen, op grond waarvan in de toekomst een krachtiger controle van de Amerikaanse regering en het congres uitgeoefend zou kunnen worden.

Het 299 bladzijden tellende rapport van de ,,Commissie-Rockefeller" houdt zich bijna uitsluitend bezig met de binnenlandse spionage-activiteiten van de CIA.

Een uitvoerige analyse van de feiten, aldus het gepubliceerde rapport, heeft de commissie ervan overtuigd, dat de grote meerderheid van de binnenlandspolitieke activiteit van de CIA aan haar bevoegdheden volgens de wet beantwoordt. ,,Desalniettemin heeft de CIA in de 28 jaar van haar bestaan zich overgegeven aan activiteiten, die gegispt dienen te worden en die niet herhaald mogen worden. Enige van deze activiteiten werden hetzij rechtstreeks hetzij indirect door de president (bedoeld wordt Nixon) geëntameerd of gelast. Enige waren duidelijk in strijd met de wet en betekenden een ontoelaatbare inbreuk op de rechten van de Amerikanen".

In dit verband levert de commissie onverbloemd kritiek op de voormalige president Richard Nixon, die de CIA voor zijn ,,persoonlijke politieke oogmerken" misbruikt had.

Het rapport geeft ook te kennen, dat het Witte Huis in 1971 steun van de CIA beval voor de latere Watergate-inbreker E. Howard Hunt en de publikatie eiste van streng geheime documenten over de landing in de Varkensbocht, de Cuba-crisis en de Vietnam-oorlog, waarmee kennelijk Nixons toenmalige poten-

tiële verkiezingsrivaal senator Edward Kennedy, in discrediet gebracht moest worden.

Het openbaar gemaakte rapport gaat ook kritisch in op de ,,Operatie Chaos", een bijzondere afdeling, die de CIA in 1967 vormde met het oog op de toenemende betogingen tegen de oorlog in Vietnam, op verlangen van president Lyndon B. Johnson. ,Operatie Chaos" moest er achter komen, welke betrekkingen er bestonden tussen het buitenland en de Amerikaanse dissidenten. Tijdens haar zesjarige arbeid legde de afdeling 13 000 dossiers over personen aan, waaronder dossiers van 7 200 Amerikanen In het geheel bevatten de in computers ,,opgeslagen" dossiers 300.000 namen.

De Commissie-Rockefeller stelt voor, dat deze stukken vernietigd worden. Ook zou de algemene personen-kartotheek van de CIA doorgelicht en ,,gezuiverd" moeten worden. In deze kartotheek zijn volgens het rapport van de Commissie-Rockefeller de namen ,,opgeslagen" van zeven miljoen mensen uit de hele wereld, waaronder die van 115.000 Amerikanen, die voor het werk van de CIA van enige betekenis waren of zijn.

Als duidelijk ,,onwettig" kenschetst de commissie een reeds in 1952 begonnen CIA-actie, in het kader waarvan tot 1973 post tussen de Verenigde Staten en de Sowjet-Unie en omgekeerd onderschept en onderzocht werd.

Alleen al in het laatste jaar vóór het staken van de actie onderzocht een onderscheppingsdienst in New York 2,3 miljoen brieven, die naar de Sowjet-Unie gingen of vandaar waren aangekomen. 33.000 van deze brieven werden gefotografeerd en 8 700 geopend.

Het rapport onthult voorts, dat de CIA jarenlang een activiteit ontplooide, waarbij de uitwerking van verdovende middelen op mensen beproefd werd. Het was ,,kennelijk onwettig", dat daarbij proefpersonen zonder hun weten verdovende middelen waren toegediend. In 1953 was bij een dergelijke proef met LSD een mens om het leven gekomen

Tot de aanbevelingen van de commissie-Rockefeller voor een betere controle op de CIA behoort ook de vorming van een nieuwe Congrescommissie en gedeeltelijke publikatie van de begroting van de CIA.

Meer onthullingen over CIA-activiteiten bij verhoren speciale commissies van het Congres

Ook het Congres was zich inmiddels gaan bezighouden met de mogelijke illegale activiteiten van de CIA.

Aanvankelijk hielden de vaste subcommissies die belast zijn met het toezicht op de CIA zich met de zaak bezig, later werden speciale onderzoekcommissies ingesteld.

Tijdens een hearing door de commissie voor kredietverstrekking van de Senaat op 15 januari 1975 gaf de directeur van de CIA, William Colby toe dat in 1967 een afdeling contra-spionage was opgericht die gegevens heeft verzameld over 10.000 Amerikaanse burgers.

Hij onthulde dat een veteraan van de CIA in 1971 en 1972 had meegedeeld dat er een moordaanslag op oud-vice-president Spirow Agnew werd beraamd en dat CIA-directeur Richard Helms zou worden ontvoerd. Dat was aanleiding tot ,,schaduwen in twee Amerikaanse steden"' nadat de geheime dienst en de FBI waren ingelicht, zei hij.

Colby zei ervan overtuigd te zijn dat alles wat de CIA nu doet binnen de grenzen van zijn bevoegdheid ligt.

Op 15 aug. 1967 vormde de CIA het bureau voor contraspionage om vast te stellen of Amerikaanse dissidenten mogelijk banden hadden met het buitenland. Dit werk werd in maart 1974 beeindigd.

Colby gaf een 45 bladzijden tellende verklaring aan de subcommissie, waarin hij erkent dat de CIA fouten heeft gemaakt maar gering in aantal en ver uiteenliggend in de tijd.

Tussen 1951 en 1965 heeft de CIA telefoongesprekken afgeluisterd van 21 Amerikanen en tussen 1953 en 1973 heeft de CIA bepaalde brieven uit de VS naar en uit twee communistische landen geopend. Congresleden waren er nooit bij betrokken geweest, aldus Colby.

Op 20 januari 1975 besloot de Democratische fractie in de Senaat (de grootste fractie) met 45 tegen 7 stemmen een speciale commissie in het leven te roepen die een onderzoek moest instellen naar de activiteiten van de CIA, de FBI en alle andere inlichtingendiensten. Vertegenwoordigers uit beide partijen zouden er zitting in moeten hebben. Het Senaatsonderzoek zou onafhankelijk van dat van de commissie-Rockefeller worden uitgevoerd.

Op 27 januari 1975 besloot de Senaat met 82 tegen 4 stemmen de Democratische aanbeveling over te nemen en een speciale commissie in te stellen, die onder leiding zou komen van senator Church uit Idaho en die voor september 1975 een rapport zou moeten uitbrengen over de activiteiten van de geheime dienst.

Op 22 jan. 1975 werd de vroegere directeur van de CIA, Richard Helms, thans ambassadeur in Teheran, achter gesloten deuren door de commissie van buitenlandse zaken van de Senaat gehoord over de activiteiten van de CIA.

Eerder had Helms toegegeven dat de presidenten Johnson en Nixon, hem, uit bezorgdheid over de demonstraties tegen de oorlog in Vietnam, opdracht hadden gegeven speciale aandacht te besteden aan be-

Senator Church uit Idaho.

paalde groepen Amerikaanse staatsburgers.

Op 9 febr. 1975 werden meer bijzonderheden bekend over deze hearing. Daaruit bleek dat Helms tegenover de commissie toegegeven had dat de Amerikaanse regering geprobeerd had de verkiezing van president Allende van Chili te voorkomen.

Helms gaf toe dat in 1970 in de periode tussen de Chileense presidentsve kiezingen. waar Allende geen meerderheid kreeg en de stemming in het Chileense Congres waarbij Allende toch als president was aangewezen, de CIA zich had ingespannen deze verkiezing te voorkomen.

Helms gaf tevens toe dat hij dergelijke gegevens bij een eerdere hoorzitting van de commissie voor buitenlandse zaken in 1973 had verzwegen. Het ministerie van justitie in Washington maakte daarop op 12 febr. bekend dat een gerechtelijk onderzoek zou worden ingesteld naar een en ander.

Op 19 febr. 1975 stelde het Huis van Afgevaardigden een speciale commissie in van tien leden voor een onderzoek naar de werkzaamheden van de CIA en andere spionageorganisaties. Het besluit werd genomen met 286 tegen 120 stemmen. De commissie van het Huis zou worden samengesteld uit zeven Democraten en drie Republikeinen.

Van de zijde van de CIA werd scherp gereageerd op deze initiatieven.

Directeur Colby verklaarde tijdens een hearing voor de subcommissie voor kredietverstrekking van het Huis van Afgevaardigden op 20 febr. dat de ,,bijna hysterische opwinding" rondom enkele activiteiten van de CIA het werk van de dienst enrstig bemoeilijkte.

Ook zouden enkele buitenlandse inlichtingendiensten, waarmee de CIA nauw samenwerkte hun bezorgdheid te kennen hebben gegeven met name over het lot van het materiaal dat zij de Amerikaanse dienst verschaffen.

Op 5 maart werd Colby gehoord door een subcommisie van het Huis van Afgevaardigden die onderzocht of de CIA buiten de wet moest vallen die de burgers toegang geeft tot de dossiers die de overheid eventueel over hen heeft. (De zgn. Privacy Act, in werking getreden in sept. 1975, zie boven.)

Hij zei dat de CIA dossiers over verscheidene miljoenen buitenlanders bezat.

Tussentijds rapport commissie-Church toont medeplichtigheid CIA aan aanslagen buitenlandse staatshoofden aan

De *Washington* Post kwam op 6 maart 1975 met een bericht dat president Ford op 3 januari een aanvullende mondelinge toelichting had gekregen van CIA-directeur Colby toen deze het rapport over de binnenlandse spionage-activiteiten van de CIA aan de president overhandigde. Colby zou toen toegegeven hebben dat de CIA betrokken was geweest bij plannen tot aanslagen op het leven van een aantal buitenlandse staatshoofden.

President Ford gaf dezelfde dag op een persconferentie toe dat hij met Colby over deze plannen had gesproken.

De *Washington* Post meldde verder dat het bij de buitenlandse staatshoofden ging om de Cubaanse premier Fidel Castro, de vroegere president van de Dominicaanse republiek Rafael Trujillo en de vroegere premier van wat toen nog heette Belgisch-Congo, Patrice Loemoemba. De beide laatsten zijn inderdaad door moordaanslagen om het leven gekomen.

In de daarop volgende dagen kwamen ook andere bladen met bijzonderheden over dergelijke activiteiten. Zo wist *Time* Magazine te melden dat de geheime dienst voor het uit de weg ruimen van bepaalde buitenlanders samenwerkte met de Mafia.

Het Witte Huis liet daarop weten dat het het zeer zou toejuichen als de Senaatscommissie van Church ook een onderzoek naar deze aantijgingen zou instellen.

Voorzitter Church maakte bekend dat zijn commissie deze zaak tot de bodem zou uitzoeken. Half maart 1975 verzocht de commissie het Witte Huis alle dossiers die het in zijn bezit heeft over de CIA ter beschikking te stellen.

Begin juni maakte senator Church bekend dat hij inzage had gekregen in ,.hard bewijsmateriaal" inzake de beschuldigingen dat de CIA in meer dan één geval plannen had gesmeed om buitenlandse regeringsleiders te vermoorden,

Op 10 juni werd het rapport van de commissie-Rockefeller voor publikatie vrijgegeven, met uitzondering van het deel dat bijzonderheden bevatte over de rol van de CIA bij aanslagen op buitenlandse staatshoofden (zie boven). Ford zei echter toe dat hij dit onderdeel wel ter inzage zou geven aan de commissie van senator-Church. *The New York Times* kwam op 13 juni met een bericht dat de moordenaars van de Dominicaanse dictator generaal Trujillo op 31 mei 1961 .,materiële steun" van de CIA hadden ontvangen. Het blad beriep zich daarbij op ,.gezaghebbende regeringsbronnen"

Op 8 juli 1975 werd bet rapport dat CIA-directeur Colby in december 1973 voor president Ford had opgesteld over de CIA-activiteiten in de VS voor publicatie vrijgegeven

Het rapport was aanvankelijk geheini, maar er dreigde het Witte Huis een proces op grond van de nieuwe vrijheid-van-informatie met. waarop de president besloot het rapport te publiceren

Het bevatte overigens in grote lijnen geen andere onthullingen dan die in het rapport-Rockefeller

Op 10 juli bevestigde de Cubaanse premier Fidel Castro dat de CIA de afgelopen jaren de hand heeft gehad in vele samenzweringen om hem om het leven te brengen.

Fidel Castro legde er echter de nadruk op dat hij over geen enkel bewijs beschikt dat president John Kennedy en zijn broers Robert en Edward destijds iets af wisten van deze pogingen om hem te vermoorden. Sinds ik in Cuba aan de macht kwam, aldus de Cubaanse premier, zijn er een zestigtal aanslagen op mij beraamd.

Castro die een en ander onthulde in de loop van een gesprek met journalisten in Santiago de Cuba, gaf twee voorbeelden van pogingen hem te vermoorden. Zo werd in 1961 twee jaar na het welslagen van de Cubaanse revolutie een dergelijke poging gedaan. En ook in 1971, toen hij in Chili was. In 1961 had men gepoogd hem te vergiftigen met een chocoladedrank. Het gif had echter zijn kracht verloren toen de drank in de ijskast stond. In Chili had men hem willen vermoorden met behulp van in fototoestellen en tv-camera's verborgen wapens.

Half septembe maakte William Colby tijdens een openbare hoorzitting van de Church-commissie bekend dat een officier, werkzaam voor de CIA, uit eigener beweging en in strijd met een presidentiële opdracht, een dodelijk vergif had achtergehouden. De hoeveelheid van het gif dat werd achtergehouden zou voldoende zijn geweest om vele duizenden mensen te doden.

Colby onthulde ook nog dat de CIA in de afgelopen 25 jaar diverse geheime wapens had ontwikkeld, die door de inlichtingendienst werden gebruikt, zoals een vulpen waarmee pijltjes afgeschoten kunnen worden.

(Vervolg volgende aflevering)

WEST-EUROPA

BELGIË

JAARVERSLAG VAN NATIONALE BANK

De Nationale Bank van België heeft op 6 februari haar jaarverslag gepubliceerd. Het gaat uitgebreid in op het regeringsbeleid. In De *Financieel-Ekonomische Tijd* (6-2) wordt het verslag als volgt samengevat:

Hoewel de NB onderstreept dat zij als a-politiek orgaan niet de bedoeling heeft partij te kiezen, brengt het verslag onverholen kritiek uit op het begrotingsbeleid van de overheid. De rationaliteit van de overheidsfinanciën is reeds jaren zoek. De politici kunnen niet weerstaan aan de voortdurende uitbreiding van de eisenpaketten, en laten zonder bewuste beleidskeuze het begrotingstekort toenemen. De overheid berust in schijnoplossingen, en verergert daardoor zowel de inflatie als de recessie.

Vorig jaar vertoonde de uitgevoerde rijksbegroting een tekort van ca. 103 mrd fr tegen 58 mrd in 1974. Het te financieren tekort van de hele overheidssector steeg van 80 tot 130 mrd fr wat 5,5% betekent van het BNP. Dat is weliswaar lager dan bij sommige buurlanden (10% in Groot-Brittannië, 7% in de Bondsrepubliek en 6% in Denemarken, maar 4% in Nederland), doch het Belgische tekort was de jongste jaren groter dan bij de handelspartners op ogenblikken van hoogconjunctuur. Dat is weliswaar een anticyclische evolutie, maar die volgde niet uit een beredeneerde beleidskeuze. De inflatie maakte gewoon de overheidsuitgaven duurder, en de ontvangsten werden door de recessie gedrukt.

Daardoor is een blijvend begrotingstekort ontstaan, dat met de conjunctuurvertraging toeneemt, en zo automatisch een anticyclische indruk wekt.

Het aanhoudende en gebrekkig gecontroleerde groeitempo van de overheidsuitgaven lag bovendien reeds sedert lang heel wat hoger dan dat van het nationaal inkomen, ongeacht de stand van de conjunctuur, aldus de Bank.

Het jaarverslag is niet mals voor de voortdurende uitbreiding van de eisen uit alle milieus, die gericht zijn op de aangroei van de collectieve voorzieningen. ,,Niets is voor iedereen gemakkelijker dan onder het mom van orthodoxie met een farizeïsche dialectiek de overdreven overheidsuitgaven ten gunste van anderen aan de kaak te stellen, de verhoging van belastingen te eisen die anderen treffen en, omgekeerd, een mooi ingeklede rechtvaardiging aan te voeren voor de noodzakelijke of wenselijke toeneming van de overheidsuitgaven welke die ,,iedereen zelf geniet", aldus het jaarverslag. Hierdoor overstelpt en bedreigd, beperkt de politieke overheid zich ertoe op de franjes te besnoeien. Om de totale som te verminderen, schuift zij de lasten af op de gemeenten, de agglomeratie, de provincie, het gewest, parastatale instellingen en de centrale overheid.

De Nationale Bank erkent dat de openbare uitgaven van de overheid nuttig kunnen zijn, maar voegt eraan toe, dat men niet mag vergeten, dat voor de financiering ook het nodige geld moet worden gevonden. De lier\-erdelicg van de beschikbare middelen mag niet met lapmiddelen gebeuren. In volle klaarheid moet worden toegegeven, dat dit een belastingverhoging vereist. Ook al t-oei-t de inflatie de belastingontvangsten automatisch op, dan nog is de overheid verplicht geweest bepaalde belastingen te verzwaren, omdat haar uitgaven gewoon explosief groeiden.

Dat heeft meegebracht dat de bevolking de belastingdruk is gaan aanvoelen als een soort van beroving. Het jaarverslag stelt dat het bijzonder moeilijk is te voorzien, waar juist de drempel ligt waarboven de totale belastingheffing buitensporig wordt wegens haar schadelijke gevolgen, maar het is niet redelijk — zo leest men — telkens te hopen dat de volgende stap niet de fatale zal zijn.

Op economisch gebied heeft het overschrijden van drempels niet meteen de ondergang tot gevolg. Plotselinge omkeringen zijn zeldzaam. De ontreddering voltrekt zich via langzame, nauwelijks waarneembare en verspreide aftakelingen. Maar nu reeds is de belastingdruk de oorzaak van slecht begrepen verschillen tussen bruto- en netto-bezoldigingen en die verschillen lokken looneisen uit. Zij werken ook prijsstijgingen in de hand en verstoren de verhoudingen onder de netto-inkomens naargelang men er al dan niet in slaagt de belastingen te ontduiken. De NB stelt in dat verband dat er steeds meer wordt ontdoken, zelfs ,,door degelijke burgers". De hoge belastingdruk versterkt daarenboven zowel de inflatoire prijsstijgingen als het deflatoire teruglopen van de vraag.

Het jaarverslag vestigt er verder de aandacht op, dat de financiering van het begrotingstekort door leningen slechts een tijdelijke oplossing is. Vroeg of laat moet de last van de aangegane schulden door belastingen worden gedekt. Hoewel de inflatie de reële druk van de afbetaling der leningen vermindert, slorpen de lasten toch een aanzienlijk bedrag van de lopende inkomsten op. De overheidsschuld bedraagt nu reeds de helft van het BNP, en de rentelast van vorig jaar ten bedrage van 65 mrd fr. lag hoger dan de totale investeringen van de Staat en van het wegenfonds.

De financiering van de kastekorten wegen$ de uitvoering van de lopende rekeningen brengt anderdeels mee dat de NB de staat soms moet helpen. Dat beroep op ,,de kredietgever in laatste instantie" kan echter hoog oplopen en vormt dan een factor van inflatie. Volgens het jaarverslag staat men hier voor een gemakkelijkheidspolitiek: de regering onttrekt zich aan de begrotingsgrenzen, die het parlement vastlegde, en dwingt de NB tot geldcreatie ten bate van de schatkist. Het jaarverslag geeft toe dat dit stelsel. waarbij de NB de schatkist door haar moeilijkste vervaldagen helpt, nog het minste kwaad is, aangezien het Rijk daardoor niet ontslagen wordt. van de verplichting orde op zaken te stellen.

Verwacht mag worden dat de financieringsbehoeften van de overheid ook dit jaar nog zullen toenemen en dat er nog meer zal moeten geleend worden, met alle gevolgen vandien voor geldschepping en rentetarieven. Het is volgens de NB duidelijk dat men niet voldoende oog heeft gehad voor de schade die door de inflatie werd aangericht. Men heeft thans een nieuwe bezinning nodig over de gevolgen van de internationale mutaties voor de toekomst van een open economie. De NB besluit haar commentaar met te verwijzen naar de kerstboodschap van de koning, waarin de vraag wordt gesteld. of de crisis niet moet worden bestreden met nieuwe remedies.

DE WERKLOOSHEID

De Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening telde einde januari 229.236 volledig werklozen. In De Standaard van 5 febr. wordt nader ingegaan op de stand van de werkloosheid. Volgende gegevens zijn daaraan ontleend:

1. Op 100 werklozen wonen er 54 in Vlaanderen, 36 in Wallonië en 10 te Brussel. De werkloosheid in Vlaanderen is het jongste jaar snel gestegen, omdat zij vooral het gevolg is van de economische crisis; in Wallonië is de werkloosheid veeleer het gevolg van het verouderde produktie-apparaat en dus meer van structurele aard. Het werkloosheidsprobleem blijft scherper gesteld in het Waalse gewest, waar 10,4 werknemers van de 100 werk zoeken, tegen 8,4 in Vlaanderen en 7,6 te Brussel. De nationale werkloosheidsgraad bedraagt 8,2. De Vlaamse crisisgebieden zijn Hasselt, Tongeren en Turnhout, waar één vierde van de Vlaamse werklozen leeft en werkloosheidsgraden van ca. 12% worden genoteerd. De werkloosheidskernen Luik en Mons, niet een percentage van ca. 15, slorpen de helft van Wallonië's werklozen op.

2. Driekwart van de werklozen is normaal arbeidsgeschikt. De werkloosheidsstatistieken bevatten steeds een aantal gevallen, die veeleer voor de sociale bijstand in aanmerking zouden moeten komen (b.v. personen die juist onder de invaliditeitsdrempel vallen of die om andere redenen nog moeilijk in het arbeidsproces kunnen worden ingeschakeld).
Vlak voor de jaren '70 leverden zij 60% van de werklozen; thans nog maar 24%.

3. Van de ongeveer 80.000 werkloze jongeren heeft de helft nog nooit gewerkt. Die ca. 40.000 jongeren behoren hoofdzakelijk tot de groep die in de zomer van 1975 de school verliet en zich bij de RVA lieten inschrijven om de werkloosheidsvergoeding te kunnen ontvangen. Die mogelijkheid bestaat nog maar sedert enkele jaren; vroeger telden afgestudeerden die zonder ooit te hebben gearbeid, werkloos waren, niet mee in de werkloosheidsstatistiek.
Bij werkloze jongeren zijn er zes vrouwen op vier mannen. Slechts 16% van de mannen is gehuwd; ruim de helft van de vrouwelijke jongere werklozen is gehuwd.

4. Ongeveer 50.000 werklozen zijn ouder dan 50 jaar. In deze categorie zijn er dubbel zoveel mannen als vrouwen. De RVA vertoont de neiging om deze werklozen onder tc brengen bij de beperkt arbeidsgeschikten.

5 Op honderd werklozen zijn er nu 53 vrouwen en 47 mannen Aangezien de hele mannelijke bevolking werkt, maar iiiet alle vrouwen een beroepsactiviteit uitoefenen, loopt de werkloosheidsgraad hier nogal uiteen op 100 tegen werkloosheid verzekerde mannen zijn er 5,7 werkzoekend, bij de vrouwen loopt het cijfer op tot 13.4 De helft van de vrouwelijke werklozen vindt men terug in twee beroepsgroepen 42 000 in de sector van de kantoorbedienden en 16 500 in de kledingindustrie

6. De werkloosheid van de gastarbeiders stijgt proportioneel niet sneller dan de totale werkloosheid. De buitenlanders maken 8% uit van de beroepsbevolking en leveren 14% van het aantal werklozen. maar ruim 60 1 van die werkloze buitenlanders is geen gastarbeider: als burgers van een lidstaat van de Europese Gemeenschap genieten zij van het vrije verkeer van arbeid. De helft van de ongeveer 30.000 werkloze buitenlanders zijn Italianen.

7. Eén werkloze op twee is nog geen zes maanden werkloos. Zowat 48% van de werklozen ging in de tweede helft van 1975 zich laten inschrijven bij de RVA, hetzij omdat zij hun baan (opnieuw) verloren, hetzij omdat zij als schoolverlaters nog geen werk vonden. Driekwart van de werklozen is niet langer dan een jaar werkzoekend. Slechts 7% van het totaal gaat reeds meer dan vijf jaar de werkloosheidsvergoeding ontvangen. Vijfhonderd doen het al meer dan twintig jaar.

NEDERLAND

NVV EN NKV VERENIGEN ZICH TOT FEDERATIE NEDERLANDSE VAKBEWEGING

Op 18 dec. vond in het Haagse congrescentrum de officiële geboorte plaats van de Federatie Nederlandse Vakbeweging (FNV), waarin de vakcentrales NVV en NKV verenigd zijn. De FNV telt 1,05 mln leden en is daarmee het grootste vakbewegingsblok in Nederland.
Het NVV heeft 695.000 leden ingebracht en het NKV 360.000 leden.
Niet lid geworden van de FNV is het CNV met 228.000 leden. De FNV functioneert m.i.v. 1 jan. 1976. M.i.v. dezelfde datum is het overlegorgaan van de drie vakcentrales ontbonden. Hoewel de twee vakcentrales NVV en NKV afzonderlijk naast de Federatie blijven bestaan, zijn alle wezenlijke beleidstaken door de Federatie overgenomen.
Voorzitter van de FNV is W. Kok, de voorzitter van het NVV. Als vicevoorzitter treedt op W. Spit, de voorzitter van het NKV.
Over de aaneensluiting van de Nederlandse vakbeweging is overleg gepleegd sedert het eind van de zestiger jaren.

De vorming van de federatie heeft langer geduurd dan men aanvankelijk had gedacht en heeft ook een scheiding der geesten opgeleverd, die niet werd beoogd, zo merkte vice-voorzitter Spit op op de oprichtingsvergadering, doelend op de afwezigheid van het CNV Dat het CNV uiteindelijk heeft afgehaakt blijft volgens Spit een betreurenswaardige zaak Maar de reden hiervan kan niet zijn, dat de Federatie geen ruimte laat voor christenen.

Dat is een mystificatie. Tenzij men meent, dat voor het beleven van evangelische waarden essentieel is, dat dit alleen kan geschieden door een zelfstandige organisatorische structuur, waar binnen een eigen besluitvorming moet voorafgaan aan de besluitvorming van de gezamenlijkheid, met als gevolg dat de beoogde doeleinden maar zeer gebrekkig kunnen worden bereikt.

Maar een dergelijke opvatting is heel anders dan die van het NKV, die volgens Spit meer aansluit bij het hedendaagse kerkbegrip en geloofsbeweging.

In de middaguren van de 18de dec. vergaderden NVV en NKV gemeenschappelijk. Hieraan voorafgaande vergaderden in de morgenuren verbondsbesturen van het NVV en de hoofdbesturen van het NKV nog afzonderlijk voor het afronden van de eigen besluitvorming.

In de ochtend werd het woord gevoerd door o.m. de heer P. Damming, algemeen secretaris van het NVV.

Hij zei, dat realistisch moet worden vastgesteld, dat het CNV en zijn aangesloten vakbonden in een zeker isolement kunnen worden gedrongen. Bij de vorming van de FNV werden de centrale beweegredenen gevormd door een grotere efficiency en het verkorten van de beleidslijnen. Dit voordeel zou uit handen worden gegeven, als NVV en NKV toch op een of andere manier zouden proberen hun beleidsvoorbereiding en besluitvorming te coördineren met die van het CNV; b.v. door het in stand houden van het overlegorgaan van de drie vakcentrales.

Het verbreken van de banden met het CNV kan voor het CNV geen verrassing zijn, aldus de heer Dammin. Dit vloeit voort uit de filosofie van het zware federatiemodel, waarvoor NVV en NKV hebben gekozen en waar het CNV weinig voor voelde. Volgens de heer Damming heeft het CNV deze consequentie zien aankomen en kunnen incalculeren, toen het begin 1974 van de federatievorming afhaakte.

Bij het NVV hoopt men niettemin, dat het CNV in een later stadium alsnog de weg naar de federatie zal weten te vinden. Maar dat zal niet al te snel kunnen gebeuren. Ten eerste zijn er de laatste tijd aanzienlijke verschillen van inzicht op maatschappelijk terrein tussen het CNV enerzijds en NVV en NKV anderzijds aan het licht getreden; ten tweede zal de FNV eerst gedurende een zekere tijd de gelegenheid moeten hebben gehad zich te consolideren, aldus de heer Damming.

De onzekerheid van het CNV over wel of geen zware federatie heeft de vorming van de FNV met vele jaren uitgesteld, zo bracht de heer Damming in herinnering. Pas begin 1974 kwam onomstotelijk vast te staan, dat het CNV buiten de deur zou blijven. terwijl de FNV oorspronkelijk per 1 jan. **1973** tot stand had moeten komen. Begin 1974 bleek, dat het CNV wilde vasthouden aan een zo grote vrijheid van zelfstandig opereren, dat daarmee het doelmatig en gezamenlijk functioneren van de federatie ernstig in gevaar werd gebracht.

Maar ook binnen het NVV zelf ontstond vertraging, toen met name de Industriebond NVV aan de rem trok. Deze bond wilde in de zomer van 1974 eerst volstrekte klaarheid over het doel en de beginselen van de federatie. De vraag was toen aan de orde, of de federatie wel of niet moest uitmonden in een fusie van NVV en NKV. De Industriebond vond, dat fusie uitdrukkelijk het doel diende te zijn.

Over het doel bestaat geen verschil van mening, aldus de heer Damming. ,,Het is echter wel zo, dat, hoe snel de ontwikkeling ook gaat, wij rekening hebben te houden met wat op dit ogenblik mogelijk is." Een evenwicht is nu gevonden in de formulering. waarin staat, dat ,,de meest vergaande samenwerking tussen de vakcentrales, in casu fusie, niet is uitgesloten, en het tot stand brengen van fusies tussen de bonden mogelijk is".

De actie van de Industriebond NVV heeft vruchten afgeworpen, zo verklaarde de heer Damming. ,,Het kost het Verbondsbestuur geen moeite te erkennen, dat naar zijn mening de vertraagde, maar verbeterde procedure op zichzelf ge-

nomen de basis voor het welslagen heeft verbreed".

Rede W. Kok

FNV-voorzitter Kok sprak in de middaguren de vergadering toe. Hij zei o.m., dat een ongedeelde en eensgezind optredende vakbeweging vandaag de dag wellicht nodiger is dan ooit. De FNV, de na jaren geharrewar tot stand gekomen federatie tussen NVV en NKV, heeft als belangrijkste doel de vakbeweging een grotere bijdrage te laten leveren wat betreft maatschappijvernieuwing, nationaal en internationaal. Daarbij moeten de belangen van de zwaksten voorop staan.

Werknemers zijn nog steeds de speelbal op de golven van de willekeur Het opheffen van de onmondigheid van de FNV-mensen in hun arbeidssituatie zal de belangrijkste beleidspunten moeten maken

In dit verband wees de heer Kok op het verlangen tot omzetting van ondernemingsraad in een personeelsraad Dat willen wij niet om het conflict in de onderneming in te bouwen, maar wel om duidelijkheid te brengen in de positie en de verantwoordelijkheden in het bedrijf. De heer Kok zei dat de FNV de voorstellen van de regering om tot wijziging van de wet op de OR te komen straks zeer kritisch zal toetsen Want daaruit zal blijken of parlement en regering werkelijk bereid zijn ook op dit punt iets aan de bestrijding van ongelijkwaardigheid te doen

Een andere belangrijke doelstelling van de FNV zal zijn een eerlijker verdeling van de opbrengst van de produktie in de onderneming, aldus FNV-voorzitter Kok Hij kondigde aan dat de FNV keihard zal blijven vasthouden aan een wettelijke regeling van de vermogensaanwasdeling (VAD) Wij verwachten dat een wetsontwerp hiervoor binnenkort aan het parlement zal worden voorgelegd en wij kunnen niet accepteren dat deze zaak op de lange baan geschoven wordt, aldus de heer Kok

Hij zei dat de vakbeweging er in haar beleid rekening mee zal moeten houden dat het beginsel van de fundamentele gelijkwaardigheid van de mensen niet alleen geldt voor werknemers, maar ook voor niet-werknemers Ook in die categorie is vaak nog geen sprake van een fundamentele gelijkwaardigheid Dat geldt niet alleen de werklozen, maar tot op zekere hoogte ook een deel van de economisch actieven, die geen werknemer zijn de zelfstandigen Een aantal van hen, aldus de heer Kok, verkeert in een positie die qua inkomen, vermogen en macht vergelijkbaar is met die van de werknemer Ook voor deze groep moet van de zijde van de vakbeweging begrip en aandacht worden gevraagd

De omstandigheden waarin die groep verkeert zijn overigens grotendeels veroorzaakt door de structurele ontwikkelingen in het economische leven, die zelf een gevolg zijn van de economische vrijheid en het huidige markt-mechanisme Vandaar ook dat de FNV economische vrijheid in absolute zin afwijst, zo zei de heer Kok Aan die vrijheid, die ten koste gaat van de vrijheid van anderen, moeten grenzen worden gesteld, zowel om de belangen van derden als het algemene belang te dienen

Onder die algemene belangen verstaat de heer Kok zaken als volledige werkgelegenheid, een goed milieu, optimale ruimtelijke ordening, aanvaardbaar gebruik van grondstoffen en energie

Wanneer deze en andere doelstellingen niet worden gerealiseerd dan zal niet geaarzeld mogen worden om wijzigingen in het economische stelsel aan te brengen Dat kan een beperking betekenen van de economische vrijheid en dus ook van de vrijheid van ondernemingen, aldus de heer Kok.

De heer Kok zei dat zowel NVV als NKV momenteel bezig zijn met het ontwikkelen van een maatschappijvisie, waarin concreet wordt aangegeven hoe die andere maatschappij er uit moet gaan zien De kans op het tot gezamenlijk formuleren van een maatschappijvisie van de FNV acht hij bijzonder groot.

Voorzitter Kok zei aan het adres van het kabinet Den Uyl dat de vakbeweging er begrip voor heeft dat er gezien de economische situatie in zekere zin een pas OP de plaats moet worden gemaakt, maar dat de liefde niet van een kant kan komen.

Als de rol van de vakbeweging zich zou moeten beperken tot het de werknemer ervan overtuigen dat het herstel van de economische bedrijvigheid afhankelijk is van zijn bereidheid tot matiging, dan geeft de vakbeweging niet thuis Vooral wanneer dan bovendien nog van de werknemer wordt verlangd dat hij zich niet bemoeit met vragen als wie waarover beslist en wie waarvan profiteert, aldus de FNV-voorzitter

De heer Kok bracht in herinnering dat NVV en NKV harde criteria hebben genoemd voor het toetsen van de daden van regering en politieke partijen in het komende halfjaar Het zal er komende halfjaar op aankomen of de regering in voldoende mate aan die criteria tegemoet wil of kan komen om een voor werknemers en vakbeweging aanvaardbaar overlegklimaat mogelijk te maken

Voorts merkte de heer Kok op dat de regering niet de illusie moet hebben dat ze tot mei zou kunnen wachten met het op tafel leggen van gegevens en voorlopige uitgangspunten voor het beleid voor het tweede halfjaar van 1976 „Als zij ons wil betrekken bij haar beleidsbepaling voor de komende Jaren. dan moet aan de vertegenwoordigers van de werknemers op korte termijn een reëel inzicht worden geboden in het materiaal waarop de interne discussies over toekomstige beleidsbijstellingen gebaseerd zijn Wordt ons dat inzicht niet gegeven, dan ontneemt men de vakbeweging de mogelijkheid tijdig en volwaardig mee te denken over de problemen van het ogenblik en van de komende jaren en de oplossing ervan"

Reactie CNV Op tot stand *komen FNV*

Op een nieuwjaarsbijeenkomst van het CNV op 5 jan. in Utrecht gaf CNV-voorzitter Lanser een reactie op het tot stand komen van de FNV. Hij merkte om. op, dat het CNV het streven naar een federatie van de drie vakcentrales NVV, NKV en CNV nu als een afgedane zaak beschouwt.

„Geen van de andere vakcentrales heeft zich zo ingespannen om een federatie van de vakcentrales van de drie mogelijk te maken als het CNV Maar NVV en NKV waren niet bereid tegemoet te komen aan de door ons gestelde voorwaarden om een bepaalde vrijheid en zelfstandigheid van het CNV te waarborgen', aldus de heer Lanser.

Het CNV heeft overigens, naar het oordeel van Lanser, geen reden om over de hele gang van zaken betreffende het vormen van een federatie te treuren „Wij hebben ons beleid destijds welbewust bepaald en zijn in de juistheid van dat beleid alleen maar bevestigd. En het is plezierig te mogen constateren, dat de houding en het beleid van het CNV in brede kring waardering en steun ondervinden"

De CNV-voorzitter merkte in dit verband op, dat het CNV thans kansen heeft om verder uit te groeien als algemeen christelijke vakbeweging Hij constateerde. dat het aantal rooms-katholieke werknemers, dat lid is van het CNV. voortdurend toeneemt.

Het CNV zal zich t o v andere organisaties openstellen, kondigde Lanser aan

Maar voor toetreding tot of regelmatig contact met het CNV zal wel aan bepaalde voorwaarden moeten worden voldaan „Voorwaarden, waarvan het niet de bedoeling is, dat anderen daar onderdoor zouden moeten gaan, maar die wij van onszelf willen hanteren om terzake van eigen uitgarigspunt, visie en beleid geloofwaardig te blijven"

Op grond van een en ander kwam Lanser tot de conclusie, dat er geen sprake van is. dat het CNV zich in een isoleinent gedrongen voelt Het is voor Lanser buiten kijf, dat het CNV met zijn 230 000 leden een eigen plaats heeft in de Samenleving en evenzeer is hij ervan overtuigd, dat het wel zal lukken om die plaats te behouden en waar mogelijk uit te bouwen en te versterken

De heer Lanser noemde het een onbewezen stelling, dat de verscheidenheid van organisaties ten koste gaat van de belangen van de werknemers Dergelijke opmerkingen gaan volgens henì voorbij aan de fundamentele verschillen van opvatting over bepaalde belangen van de werknemers Gegeven die verschillen. aie verband houden met verschillen in visie omtrent het wezen en de bestemming van de mens, is verscheidenheid van organisatie juist goed en kan mede daardoor het belang van de werknemers beter worden gediend

Dat er nooit een federatie of fusie tot stand is gekomen tussen CNV en NKV is volgens Lanser mede te verklaren door het feit, dat historisch gezien het karakter van het CNV anders verankera ligt dan dat van het NKV Daar Iigt mede een verklaring in voor de veel duidelijker houding van het CNV wat betreft eigen identiteit en zelfstandigheid

Nooit is onderzocht of NKV en CNV elkaar ondanks deze verschillen toch konden vinden Een poging daartoe van het CNV tegen het eind van de zestiger jaren werd door het NKV afgewezen met het argument. dat samengaan met NVV of CNV alleen zou leiden tot het uiteenvallen van het NKV. De juistheid van dit argument blijkt op dit moment, aldus de heer Lanser, doelend op de beslissing van twee vakbonden (Unie BLHP en BVA) het NKV te verlaten, toen het NKV besloot toch alleen met het NVV in de federatieboot te stappen (ANP, SER-bulletin, NRC/H'blad)

VRIJSTELLING LOONBESLUIT

Na overleg met de looncommissie van de Stichting van de Arbeid heeft minister Boersma van sociale

zaken op 10 febr. „om onnodige hardheid te voorkomen" vrijstelling gegeven voor een aantal arbeidsvoorn-dar den. die krachtens het loonbesluit van 3 dec 1975 (pag 795/1 e.v. - 1975) waren geblokkeerd.
Het vrijstellingenbesluit heeft een terugwerkende kracht tot eveneens 3 dec. 1975.

De bewindsman wil afspraken waarvoor dat verantwoord is, geheel of gedeeltelijk doorgang laten vinden de vrijstellingen hebben globaal betrekking op de volgende elementen

- een loonsverhogiiig (in de regel per 1 januari 1976) van 4.5% voor werknemers wier loon zou zijn verhoogd volgens de stijging van het wettelijk minimumloon als er geen besluit tot matiging was geweest
- wijzigingen van spaarregelingen of incoering van nieuwe regelingen in de zin van het Besluit spaarregelingen indien aantoonbaar is dat al voor 3 december daartoe was besloten
- wijzigingen en verplichtstellingen inzake bedrijfspensioenfondsen die reeds voor 3 december aan de minister waren voorgelegd N
- het volgens gebruik of overeenkomst volgen van de salaristrend bij de overheid
- het aanpassen ban bestaande ‚vloeren' in de vakantiebijslag met het percentage van de toegelaten prilscoinpensatie
- het toepassen van vóór 3 december overeengekomen regelingen inzake harmonisatie, integratie of herstructurering;
- het aanpassen van een reis- of verblijfskostenvergoeding volgens contract of met het prijscompensatiepercentage;
- toepassing van het centraal akkoord 1973 voor de verkorting van de arbeidstijd tot 40 uur per week ei? de verlenging van de basisvakantie tot 20 dagen (ANP)

(Vor. ber. pag 795/1 e.v - 1975)

SPECIALISTE EN APOTHEKERS ZIEN AF VAN VERHOGING HONORARIA

Zowel de Landelijke Specialisten Vereniging (LSV) als de Kon Ned Mij ter bevordering van de Pharmacie (KNMP) willen afzien van de prijscompensatie van 4,5%, die per 1 jan aan ambtenaren is toegekend en waarop ook de medewerkers van deze organisaties aanspraak kunnen maken, zo meldde het A N P op 28 jan
Volgens het centraal bestuur van de LSV worden de honoraria van de specialisten hiermee onder de nullijn gebracht (wat neerkomt op achteruitgang) De matiging van de specialisten betekent voor de gezondheidszorg een besparing van f 30 a 40 mln per laar.
Mr E D Harderwijk, juridisch adviseur van de KNMP, deelde mee, dat de 900 apothekers door af te zien van honorariumverhoging de gezondheidszorg naar schattmg ong f 5 mln besparen
De ziekenfondsen, die met veel waardering van het initiatief van de LSV en de KNMP kennis hebben genomen, hopen dat de tandartsen en de huisartsen vrijwillig tot een vergelijkbare stap zullen komen.
Het Gemeenschappelijk Overleg van ziekenfondsorganisaties (GOZ) heeft berekend, dat een dergelijk besluit de ziekenfondsen nog eens een besparing van f 33 mln zal opleveren, waardoor alleen al t a v de ziekenfondsverzekering een besparing van f 60 mln wordt bcrerkt
Voor de gezondheidszorg als geheel beloopt de besparing meer ddii f 100 mln
De ziekenfondsorganisaties menen, dat het besluit van LSV en KNMP goed past in het kader van het beroep, dat de voorzitter van het GOZ op 23 okt in de Ziekenfondsraad op de inedewerkers gedaan heeft om te helpen de onrustbarende kostenontwikkeling in de gezondsheidszorg af te remmen
Er worden ook pogingen ondernomen om te komen lot een beperking van het geneesmiddelengebruik, m n door het voorschrijven van grote hoeveelheden geneesmiddelen wat in te tomen De praktijk wijst uit dat geneesmiddelen nogal eens ongebruikt blijven liggen De ziekenfondsorganisaties hebben daarom deze zaak in het overleg met de huisartsen en de specialisten aan de orde gesteld
De Landelijke huisartsenvereniging (LHV), zo bleek op 30 jan, is niet van plan het voorbeeld van de specialisten en apothekers te volgen
De voorzittei van de LHV, S van Raiden, zei, dat de honorariumstructuur van de huisartsen ‚volstrekt anders' is dan die van de overige groepen De LHV wil die structuur niet loslaten De ziekenfondshonoraria van de specialisten en de apothekers volgen alleen de ambtenarentrend, maar de honoraria van de huisartsen zijn gekoppelfl aan een concreet salarisniveau in de ambtenarenschaal
Daar komt bij dat de huiaaitsen zelf ten bijdrage ban 14% moeten leveren boor hun peilsioenboorziening, een percentage, dat dit jaar weer omhoog moet i v m de kostenstijging Afzien van een hoiiorariumberhoging zou volgens de heer Van Randen dan een ‚dubbele derving voor de huisartsen inhouden
Volgens een woordvoerder van het GOZ is er geen essentieel verschil in de honorering van huisartsen en die van specialisten Zolang hogere ambtenaren een zelfde percentuele verhoging krijgen als de andeien heeft het volgen van de ambtenarentrend dezelfde uitwerking als het volgen van een bepaald ambtenarensalaris (ANP. SER-bulletin:

ONDERHOUD REGERINGSDELEGATIE MET DELEGATIE ZUID-MOLUKKERS

Op 17 jan heeft in Den Haag het onderhoud plaats gevonden tussen een regeringsdelegatie en een delegatie Zuid-Molukkers De regering had dit onderhoud toegezegd als bijdrage om de gijzelingsactie in het Indonesische consulaat in Amsterdam tot een goed einde te brengen

De regeringsdelegatie bestond uit minister-president Den Uyl en de ministers Van Agt (justitie). De Gaay Fortman (binnenlandse zaken). Van der Stoel (buitenlandse zaken) en Van Doorn (CRM).
De Zuidinolukse delegatie werd geleid door ir. J. A. Manusama, president van de republiek der Zuid-Molukken: er maakten deel van uit vice-president P. W. Lokollo. de minister van algemene zakeil F. E. J. Tutuhatunewa, de minister van financiële zaken en jongerenaangelegenheden P. Ririassa. de minister van binnenlandse zaken J. Latumahina en de regeringsadviseur J. P, Nikijuluw.
Het gesprek vond plaats in het ministerie van algemene zaken. Er waren extra veiligheidsmaatregelen getroffen,

Na afloop van het gesprek is een verklaring uitgegeven, waarin o.m. stond:

Afgesproken is het verslag van het gesprek na voorafgaande goedkeuring door de deelnemers zo spoedig mogelijk toe te zenden aan de Staten-Generaal
Besloten werd, dat nader overleg zal plaats vinden over de instelling van een

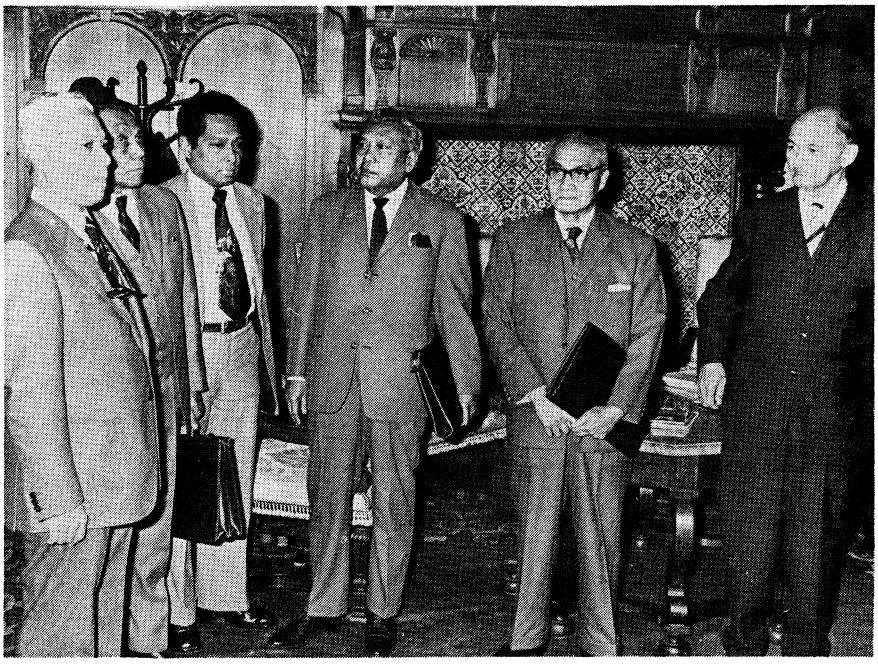

De Zuidmolukse delegatie. V.l.n.r. dr. F. E. J. Tutuhatunewa, P. W. Lokollo, J. Latuinahina, ir. P. Ririassa, dr. J. P. Nikijuluw en ir. J. A. Manusaina.

genleenschappelijke commissie, bestaande uit Nederlanders en Zuid-Molukkers, die zich zal bezig houden met de problemen, die voortvloeien uit het feit. dat in de Zuidmolukse gemeenschap in Nederland politieke idealen worden nagestreefd, die de Nederlandse regering niet kan steunen, doch waarvan zij het bestaan en de ernst onderkent.

Het verslag van de besprekingen werd op 23 jan. voor publikatie vrijgegeven.

Uit het verslag bleek o.m., dat minister Van Agt ir. Manusama en de zijnen gevraagd heeft mee te werken aan het tegengaan van wapenbezit in de Zuidmolukse gemeenschap. Iedereen, die illegaal wapens heeft, zou, zo wordt overwogen, gelegenheid nioeten krijgen deze in te leveren. zonder dat tegen hem strafvervolging wordt ingesteld.
Geüniformeerd groepsgewijs optreden en het oefenen met wapens kan, aldus minister Van Agt, niet langer worden aanvaard, evenmin als het op in het oog lopende wijze bewaken ran voorlieden.
Over het functioneren van de Zuidmolukse ordediensten in de woonwijken zal nader overleg moeten worden gevoerd met vertegenwoordigers van de Zuid-Molukkers.
Aan zoekacties in de Zuidmolukse woonwijken kleven volgens de minister van justitie aanzienlijke bezwaren, met name omdat die de verhouding tussen de Zuidmolukse nemeenschaw en de overige bewoners verslechteren: Zijn er echter aanwijzingen, dat grote hoeveelheden wapens ergens liggen opgeslagen, dan moet de regering optreden. In dit verband wordt een ,,pauze" voor vrijwillige inlevering overwogen.
Ir. Manusama heeft er in het gesprek op gewezen, dat de weergave in de pers van het oefenen van paramilitaire groepen bij de Nederlandse bevolking een foutief beeld doet ontstaan van wat de Zuid-Molukkers nastreven. Wanneer de regering een einde zou maken aan deze paramilitaire activiteiten, kan hij daar, volgens het verslag, volledig mee instemmen, omdat hij die pertinent onjuist acht.
Afgesproken is, dat over de ordediensten rechtstreeks contact zal bestaan met de ministers van justitie en van binnenlandse zaken.
Ir. Manusama toonde er begrip voor, dat de Nederlandse regering niet veel voelt voor zijn wensen t.a.v. het Nederlandse beleid betreffende Indonesië: eventueel in het verband van de Verenigde Naties te ondernemen stappen en de versterking van het gezag van de Zuidmolukse leiders in hun eigen gemeenschap door het geven van meer reliëf aan de Zuidmolukse zaak in het internationale vlak.
Minister-president Den Uyl verklaarde, dat het onmogelijk zal zijn, dat de Nederlandse regering de Zuidmolukse gesprekspartners zal erkennen als vertegewoordigers van de RMS. Daarmee kon ir. Manusama blijkens het verslag instemmen.
Volgens de minister-president kan er ook geen sprake zijn van een zogenaamde politieke dialoog tussen Zuid-Molukkers in Nederland en de Nederlandse regering.
Ofschoon ieder probleem, waarmee hun regering te maken heeft in feite een politiek probleem is, is ,,iets van erkenning" van de Zuidmolukse aanspraken op een zelfstandige staat van de zijde van de Nederlandse regering niet te verwachten. (ANP, NRC/H'blad)

(Vor. ber. pag. 4111 e.v.-1976)

SOWJET-UNIE

DE KWESTIE VAN DL: MENSENRECHTEN IN DE SU

(Voortzetting van hetgeen is gemeld op pag. 110 e.v.)

Nieuwe regeling wisselen *vreemde* valuta

Het Presidium van de Opperste Sowjet heeft op 23 mei 1975 besloten tot een nieuwe regeling voor het wisselen van vreemde valuta door Sowjet-burgers. De nieuwe regeling is op 1 jan. 1976 in werking getreden.

Op alle valuta, uit het buitenland naar de SU verstuurd, wordt een belasting geheven van 30% boven 35%, die de staatsbank reeds heft als vergoeding voor zijn administratiekosten. De rest van het geld mag alleen in roebels gewisseld worden tegen de officiële koers en niet meer in de speciale coupons, waarmee in de z.g. Beriozka-winkels gekocht kan worden. In deze winkels kunnen artikelen gekocht worden, die in de normale detailhandel niet te krijgen zijn. De Beriozka-coupons kunnen verhandeld worden tegen een roebelkoers, die zes maal zo hoog is als de officiële koers.

Dissidenten in de SU beschouwden de nieuwe belasting als een ,,duidelijke daad van de KGB", bedoeld om een einde te maken aan hulp uit het buitenland aan dissidenten en joden. Vooral joden zijn er door getroffen. Indien een jood een aanvraag voor een uitreisvisum indient, verliest hij zijn baan en is hij zonder inkomsten.

Vasthouden van dissidenten in *psychiatrische klinieken*

De gewoonte in de SU om dissidenten vast te houden in psychiatrische klinieken is een onderwerp van zorg en protest voor medische genootschappen buiten de SU gebleven.

De verbannen auteur Solsjenitsyn verklaarde op de Franse televisie op 11 april 1975, dat ong. 7.000 mensen, ,,wier enige misdaad het is niet dezelfde gedachten te denken als zij die aan de macht zijn" werden vastgehouden in psychiatrische inrichtingen, waar zij ingespoten werden met stoffen, die geleidelijk hun hersenen vernietigen.
Over deze kwestie organiseerde Amnesty International een internationaal symposium, dat van 19-20 april 1975 in Geneve gehouden werd.
Het symposium aanhoorde o.m. het getuigenis van de psychiater mevr. Marina Woikanskaja (40) uit Leningrad, gehuwd met de dissident Viktor Fainberg. De laatste had de SU in 1974 verlaten. Aan mevr. Woikanskaja was in april 1975 toestemming gegeven de SU te verlaten.
Volgens mevr. Woikanskaja waren er tenminste 100 politieke disidenten opgesloten in 12 psychiatrische ziekenhuizen in de SU en zeker het dubbele aantal in gewone krankzinnigeninrichtingen. Bovendien worden talrijke dissidenten regelmatig door de politie opgepakt en tijdelijk in krankzinnigeninrichtingen opgesloten.
Mevr. Woikanskaja verwelkomde het symposium, omdat het een gunstig effect zou hebben, als de mensen in de SU ervan hoorden. Zij stelde, dat een vroegere internationale campagne tot t-iet resultaat geleid had, dat minder mensen in de inrichtingen werden vastgehouden. In deze inrichtingen werden volgens mevr. Woikanskaja krachtige kalmeringsmiddelen. zoals haloperidol, toegediend aan de ,,maatschappelijk gevaarlijke personen" wier ziekte werd gediagnostiseerd als ,,kruipende schizofrenie". Ook werd gebruik gemaakt van ,,intensieve Amizaminebehandeling". waardoor mensen van hun geestelijke vermogens beroofd worden
Speciaal voor het symposium was een Engelse vertaling terschenen van het ,,Psychiatrisch handboek voor politieke dissidenten", dat in 1974 was samengesteld door Wladimir Boekowsky en Semyon Gluzman, zelf slachtoffer van dit systeem
Mbt Boekowsky werd in sept. 1975 bericht, dat hij van een psychiatrische inrichting was overgebracht naar een gevangenis, nadat mevr. Pompidou op verzoek van Boekowsky's moeder had geïntervenieerd hij mevr Brezjnew, toen de Sowjet-partijleider in dec 1974 een bezoek aan Frankrijk bracht
Generaal Pjotr Grigorenko, die ruim 4½ jaar in psychiatrische inrichtingen doorgebracht heeft i.v.m. zijn opkomen voor de rechten van de Krimtataren, is op 26 juni 1974 vrijgelaten. Op 6 juli werd gemeld, dat hij in het genot gesteld was van een pensioen van 45 roebel per maand. (Een normaal pensioen voor een militair met hoge rang is 200 tot 300 roebel).
Slechts in een beperkt aantal gevallen is het mogelijk bijzonderheden te weten te komen van personen in psychiatrische klinieken.
Igor Ogoertsow, een dissidente schrijver, die een gevangenisstraf van vijf jaar uitzit wegens zijn activiteiten als leider van de ,,Unie van sociaal-christelijke Russen voor de bevrijding van het volk", zou in juni 1974 onder psychiatrische verzorging gesteld zijn en hij verblijft mogelijk in een kliniek voor geesteszieken
Wladimir Balakanow, een vroegere employe van de Wereld Meteorologische Organisatie (WMO) van de VN in Geneve, die in 1972 politiek asiel in Zwitserland had aangevraagd, was later naar de SU teruggekeerd, nadat hem verzekerd was, dat hem en zijn vrouw niets zou gebeuren Niettemin werd hij vervolgens gearresteerd. beschuldigd van verraad en veroordeeld tot 12 jaar Hij bracht twee jaar door in een strafkamp in de Oeral In jan 1975 werd hij ondergebracht in de afdeling psychiatrie van het ziekenhuis van de kampen in Mordovie Een honderdtal functionarissen van de VN vroegen in okt 1975 in een boodschap aan partijleider Brezjnew om een onderzoek van zijn zaak
Mevr Svetlana I Sjranko, die ervan beschuldigd werd te hebben geklaagd over milieuvervuiling op grote schaal door de industriele onderneming te Ryazan (ong. 250 km ten Zuid-Westen van Moskou) waar zij werkte en een copie van deze klacht naar de VN te hebben gezonden via een toerist, werd op 5 aug 1975 met geweld overgebracht naar een psychiatrische kliniek Een maand later werd zij ontslagen, na te hebben beloofd geen

brieven meer naar internationale organisaties te zullen schrijven
Wiatsjeslaw Igroenow, een econooni uit Odessa, die in maart 1975 gearresteerd was op beschuldiging van anti-Sowjet laster, werd op 15 nov 1975 geestesziek verklaard door het Serbsky instituut voor gerechtelijke psychiatrie in Moskou
Zeer veel aandacht kreeg in het Westen de zaak van de inathematicus Leonid Ploesjtsj Deze was gearresteerd in jan 1972 Op 30 jan 1975 werd hij voor onbepaalde tijd ondergebracht in een psychiatrische kliniek in de omgeving van Dnjepropetrowsk
Op 18 febr 1974 deden Andrei Sacharow, diens echtgenote en vier anderen een beroep op het internationale Rode Kruis en de Internationale Liga boor de rechten van de mens om het leven van Ploesjtsj te redden Zij zeiden dat het hospitaal, waar hij was ondergebracht, bekend stond oin de hardheid van de daar heersende omstandigheden Ploesjtsj zou behandeld zijn niet medicijnen, die hem in een staat brachten, waarin hij niet meer kon lezen of schrijven
Een dergelijke beschuldiging werd op 18 dec 1974 geuit door de achtgenote van Ploesjtsj Tatiana, die verklaarde, dat hij met trifazine behandeld was, een tegen schizofrenie gerichte stof die zijn geest berdoofd had
Op 23 april 1975 werd in Parijs een internationale dag voor de verdediging van Leonid Ploesjtsj" gehouden Hier werd gezegd, dat Tatiana verklaard had, dat de behandeling, die haar echtgenoot ondergaan moest, ertoe geleid had, dat hij aan geheugenverlies leed en dat zijn denkvermogen aangetast was
Op 14 nov 1975 overhandigde Tatiana aan Westerse journalisten in Moskou een brief, die zij geschreven had aan George Marchais, de secretaris-generaal van de Franse communistische partij en waarin zij stelde dat Ploesjtsj altijd een overtuigae marxist geweest en gebleven was
Tatiana hoopte, dat de Franse communistische partij zich zou voegen bij degenen, die geprotesteerd hadden tegen de „onmenselijke behandeling van een geestelijk gezond mens in een psychiatrische kliniek.
Mede dankzij interventie van Marchais werd Ploesjtsj op 4 jan. 1976 vrijgelaten. Op 10 jan. kwam hij, te zamen met zijn vrouw en hun twee zonen, in Wenen aan, waar hij tegeriover de pers verklaarde, dat in het hospitaal, waar hij ondergebracht was, nog 60 andere dissidenten werden vastgehouden.
Ploesjtsj hield op 3 febr. in Parijs een persconferentie, waarop hij beschreef, hoe de omstandigheden in psychiatrische klinieken in de SU waren.
Ploesjtsj bedankte de Franse en Italiaanse communisten voor hun interventie ten behoeve van zijn bevrijding. Hij herhaalde met nadruk. dat hij communist gebleven was, strijdend voor een communisme met een menselijk gezicht naar voorbeeld van het Dubcek-communisme in 1968 in Ssjechoslowakije. Hij vroeg de westelijke conimunisten actief te strijden tegen het neo-stalinisme in de SU.
Hij beschreef daarna zijn lotgevallen na zijn arrestatie in 1972. In de psychiatrische inrichting, waarin hij opgesloten was. kwam hij op een zaal. waar onvoldoende bedden waren, zodat hij als derde zieke op twee bij elkaar geschoven bedden moest liggen.
De zieken kronkelden zich van de pijn door de overmatige chemische injecties, o.a. met haloperidon, Enkelen schreeuwden van de pijn, omdat men hen voor straf zwavelinspuitingen gegeven had.
De verplegers bleken strafgevangenen te zijn, die hier hun tijd uitzaten. Zij sloegen de patiënten met stokken, tot deze half dood neerlagen. Om de patiënten voor hun beurt naar de wc te laten gaan eisten zij afkoopsommen in de vorm van hun etensrantsoenen of kledingstukken. Werd betaling geweigerd, dan kon een pak slaag volgen.
Ploesjtsj werd op alle manieren geïsoleerd, ook van zijn mede-patiënten, die niet met hem mochten spreken. Tegelijkertijd werd hem verweten, dat hij niet met anderen sprak.
Vroeg een patiënt ,,wanneer kom ik vrij", dan antwoordde een psychiater ,,wanneer ik met pensioen ga". Toen een zieke de methodes in dit instituut vergeleek met die van de Gestapo, kreeg hij een zware zwavelinjectie, waardoor hij hoge koorts kreeg en 24 uur lang schreeuwde van de pijn Volgens op de persconferentie aanwezige artsen hebben zwavelinjecties geen enkele therapeutische waarde.
Toen een gestrafte een zelfmoordpoging deed om aan zijn lijden te ontsnappen werd hij door de bewakers bijna dood geslagen en kreeg hij vervolgens zoveel chemische injecties, dat hij ternauwernood van de dood gered kon worden.
Toen een gewone strafgevangene drie politieke gevangenen ervan beschuldigde anti-Sowjetgesprekken te houden werden dezen verdacht van een politiek complôt Een briefje bij een van hen waarop de woorden stonden ,,en hoeveel kosten de sinaasappels" werd als een geheime mededeling beschouwd De drie kregen record-hoeveelheden barbdmyl ingespoten zodat zij bewusteloos raakten Daarna kregen zij zwavelinjecties oni hen te straffen Dit alles zonder een enkele ve - klaring waarom zij zo werden behandeld
Toen Ploesitsj eens een arts vroeg waaroin men in de inrichtingen geen psychotherapie gebruikte, kreeg hij ten antwoord .,Psychotherapie kan in de psychiaterie niet worden gebruikt"
Ten slotte vertelde Ploesjtsj dat hij hier slechts had weergegeven wat hij met eigen ogen had gezien Men had hem echter gevraagd ook te verteller] dat de toestand in de inrichting voor zijn komst nog veel erger was waarbij zieken en gezonden in sommige gevallen door de bewakers werden doodgeslagen

In een interview met Le Monde van 4 febr. werd Pljoesjtsj gevraagd naar de namen en lotgevallen van andere opgesloten dissidenten. Hij zei hierop o.m.:

„Mikola Plachotnjoek, een arts. is een Oekraïnse patriot; Wjatsjeslaw Jatrenko, een ingenieur, is een Oekraïnse marxist die twee weken voor mij in Dnjepropetrowsk werd opgenomen: Wassili Roeban is een Oekraïnse dichter, die een week na mij in de ,,psychoetsjka" (psychiatrische inrichting-red.) aankwam; Boris Ewdokiinow is een journalist uit Leningrad die betrekkingen onderhield met een in München gevestigde organisatie van emigranten en die in 1972 van een soortgelijke inrichting in Leningrad is overgebracht naar Dnjepropetrowsk.
,,En dan is er nog Anatoli Loepinos, een afschuwelijk geval. In het begin van de jaren zestig werd deze student op beschuldiging van ,,opruiende activiteiten" naar een kamp gestuurd, waaruit hij tien jaar later als invalide werd ontslagen: hij kon zich alleen nog maar met krukken voortbewegen. Hij kon geen haantje vinden dan dat van kaartjesverkoper voor een zangvereniging.
,,In 1971 werd hij opnieuw gearresteerd en wel op 22 mei, de dag waarop de Oekraïners elk jaar het feit herdenken dat de as van de revolutionaire Oekraïnse dichter en schilder Taras Sjewtsjenko in 1861 van Petersburg naar Kiew werd overgebracht.
Om aan deze viering elk nationalistisch tintje te ontnemen. organiseerden de autoriteiten ,,een feest van de vriendschap tussen de volkeren" rond het standpunt van Sjewtsjenko in een park tegenover de universiteit van Kiew. Maar de bevolking kwam daarna zoals gewoonlijk opnieuw daar bijeen om gedichten voor te dragen en liederen te zingen. Loepinos werd op die dag gearresteerd op beschuldiging van ,,nationalisme" en sindsdien zit hij opgesloten.

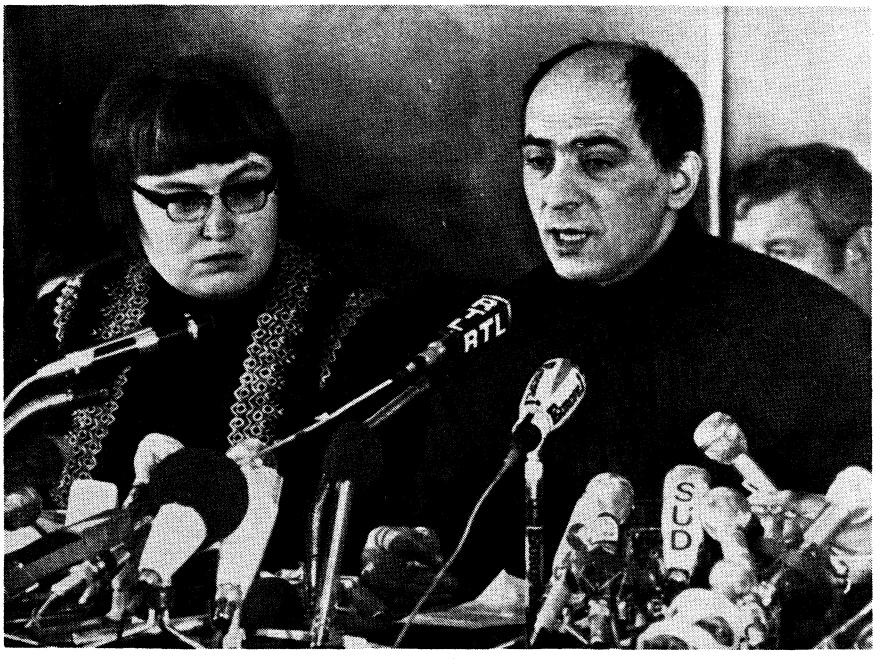

Leonid Ploesjtsj [r.) op een persconferentie in Parijs. Links zijn echtgenote Tatiana.

COMOREN

ONTWIKKELINGEN NA EENZIJDIGE ONAFHANKELIJKHEIDSVERKLARING. OPTREDEN NATIONALE UITVOERENDE RAAD NA STAATSGREEP. COMOREN ZONDER MAYOTTE NIET LANGER DEEL VAN FRANSE REPUBLIEK. ALI SOILIH PRESIDENT. FRANS VETO IN VEILIGHEIDSRAAD. MAYOTTE WIL FRANS BLIJVEN

Na de eenzijdige proclamatie van de onafhankelijkheid van de Comoren op 6 juli 1975 door de voorzitter van de Kamer van Afgevaardigden, Ahmed Dahalati, en de verkiezing op 7 juli 1975 van regeringsleider Ahmed Abdallah tot president (pag. 481/1-'75), stelden de vijf afgevaardigden van Mayotte — die niet aan de stemming over bovengenoemde besluiten hadden deelgenomen — hun eiland in een telegram aan de Franse president. Giscard d'Estaing ,,onder de bescherming van de Franse republiek". Maar terwijl de Franse regering zich op 9 juli bereid verklaarde tot besprekingen over de overdracht van de bestuursverantwoordelijkheid, wilde zij tegelijk rekening houden met de wens van Mayotte, zoals die door de vijf afgevaardigden was geuit, nl. om de door het Franse parlement gestarte procedure voort te zetten, waardoor de goedkeuring van constitutionele garanties door elk van de eilanden, dus ook Mayotte, vereist werd.

President Abdallah, die op 6 juli gesteld had dat de onafhankelijkheid gold voor de Comoren ,,binnen hun koloniale grenzen", verlangde op 9 juli een zo spoedig mogelijk vertrek van de Franse militairen. Naar zijn zeggen wilde Frankrijk Mayotte behouden om er een militaire basis van te maken, maar ,,wij zullen Mayotte niet verlaten".

De leider van de tot Mayotte bepe kte Mouvement mahorais, Marcel Henry, verklaa de zich voldaan over de uitzonderirg die de Franse regering gemaakt had voor het geval-Mayotte, dat z.i. slechts kon worden geregeld na een nieuwe volksraadpleging.

Inmiddels had de Kamer van Afgevaardigden van de Comoren op 7 juli ook besloten voortaan als Nationale Vergadering van het land te fungeren en over te gaan tot de benoeming van een constitutionele commissie met vertegenwoordigers van alle politieke partijen om een nieuwe grondwet op te stellen. Deze zou vervolgens ter goedkeuring worden voorgelegd aan het kiezerscorps als geheel en niet eiland voor eiland. De vertegenwoordigers van Mayotte zouden weigeren in deze commissie zitting te nemen, aldus Henry op 8 juli.

Kritiek op het aanblijven van de regering en volksvertegenwoordiging werd geleverd door Abou Boina. de secretaris-generaal van de MOLINACO, die president Abdallah ervan beschuldigde de opstelling van de nieuwe grondwet, aan zijn eigen partij, de Oudzima (eenheid), te willen toevertrouwen en niet aan alle politieke krachten op de Comoren.

Het Nationale Verenigde Front (FNU) van de vier oppositiepartijen op de Comoren, die voorstander van de onafhankelijkheid waren (behalve de MOLINACO de Oemma o.l.v. prins Said Ibrahim, de Rassemblement démocratique du peuple comorien/RDPC o.l.v. Said Bacar Said Tourqui en de Parti de l'objectif socialiste), veroordeelde in een communiqué op 9 juni ook de benoeming van Abdallah tot staatshoofd. De instelling werd verlangd van een representatief ,,directorium", terwijl tegelijk werd verzocht een delegatie naar Mayotte te sturen voor het vinden van een ,,compromis[n] om het risico van een ,,broederoorlog" te vermijden.

Tegenover het verwijt van Abdallah dat Frankrijk de eenheid van de Comoren verbroken had, stelde de Franse staatssecretaris voor overzeese departementen en gebieden, Stirn, op 10 juli, dat de volksvertegenwoordigers van de drie andere eilanden wisten dat de houding van Mayotte niet zou veranderen en dat dus zij de afscheiding van het vierde eiland hadden veroorzaakt. ,,Frankrijk kan de onafhankelijkheid verlenen, het kan niet de eenheid geven," aldus Stirn. Het vertrek van de Franse troepen zou moeten worden geregeld in het kader van de overdracht van de bevoegdheden. De onderhandelingen daarover zouden binnenkort moeten beginnen en Frankrijk wachtte op een desbetreffend verzoek van de Comoren. Op Mayotte bleef de Franse wet van kracht.

Op 14 juli benoemde de Franse regering een aparte vertegenwoordiger voor Mayotte, Roland Veyrent. President Abdallah noemde dit tegenover ***Le*** Monde (17-7) een ,,ontoelaatbare provocatie". Hij beschuldigde bepaalde Fransen ervan te pogen onlusten op de Comoren uit te lokken. Frankrijk paste ,,de wet van de sterkste" toe door op Mayotte de voorstanders van aansluiting bij de andere Comoren middels het vreemdelingenlegioen en de gendarmerie te intimideren. Op Grande Comore zette Frankrijk Ali Soilih, de voornaamste woordvoerder van het FNU, aan tot het uitvoeren van een staatsgreep, zo zei de president.

Ahmed Abdallah

Op 21 juli liet Abdallah de OAE* weten, dat Franse oorlogsscliepen troepen op Mayotte aan land zouden hebben gezet, doch dit werd nog dezelfde dag formeel door de Franse regering ontkend.

Op 22 juli werden de laatste Franse militairen op Grande Comore (36 man) overgevlogen naar Djibouti. Daa mee was de Franse militaire aanwezigheid beperkt tot ca. 200 militairen van het Vreemdelingenlegioen op Mayotte.

Op 24 juli benoemde president Ahmed Abdallah een nieuw kabinet van 9 ministers. Zelf beheerde hij de portefeuille van justitie. Minister van buitenlandse zaken werd Ali Mroudjae, die tevoren met onderwijszaken belast was.

Op 1 aug. bezette de districtsraad van Mayotte met medewerking van leden van de Mouvement mahorais de kantoren van de prefectuur en de regeringsgebouwen, waarin tevoren functionarissen van

* Nadat Tanzania, Zambia en Guinee reeds op 9 juli tot erkenning van de ***Co***moren waren overgegaan, deed de OAE op 10 juli een beroep op alle onafhankelijke Afrikaanse landen de nieuwe staat te erkennen.

de centrale regering van de Comoren gevestigd waren. Enkele dagen eerder was de door deze regering Genoemde prefect op grond van een besluit van de districtsraad vervangen door Younoussa Bamana, een van de leiders van de Mouvement niahorais.
Volgens de vertegenwoordiger van de Comoren in Parijs, Ahmed Ben Cheik, hadden Franse troepen een actieve rol gespeeld bij de bezetting van de rege ingsgebouwen Hij citeerde president Abdallah die zou hebben verklaard dat de toestand op Mayotte een ernstige wending had genomen
De voornaamste Franse functionaris op de Comoren (délégué général), Henri Beaux, werd naar Parijs ontboden voor spoedoverleg.

Staatsgreep

Terwijl president Abdallah op zijn geboorte-eiland Anjouan verbleef, voerde een vijftigtal gewapende FNU-aanhangers o.l.v. Aii Soilih in de hoofdstad Moroni (op Grande Comore) op 3 aug. een staatsgreep uit. Soilih deelde via de radio mee dat de regering-Abdallah was afgezet om een bijeenkomst te kunnen beleggen van alle politieke partijen incl. de partij van Abdallah en de Mouvement niahorais, die dan samen een volksvergadering zouden moeten vormen. Deze instantie zou moeten worden belast met het opstellen van een nieuwe grondwet, die volgens Soilih van een federaal type zou kunnen zijn. De vriendschaps- en samenwerkingsbanden met Frankrijk, die door Abdallah waren verbroken, zouden worden hersteld.
Soilih, die van jan. 1971 tot juni 1972 minister van bevoorrading was geweest in de regering van prins Said Ibrahim, hielp deze — nadat Ahmed Abdallah tot premier was gekozen — bij de vorming van de Oemma (Volkspartij) en was vervolgens een van de voornaamste architecten van het FNU. Prins Said Ibrahim* verklaarde volgens Le Monde (5-8) dat hij de staatsgreep goedkeurde en dat hij aan elke eventuele oproep gehoor zou geven. Volgens Franse kringen (*AFP*, 3-8) echter was Said Mohammed Jaffar, premier van juni-okt. 1972, de sterke man achter de staatsgreep.
Medewerkers van Abdallah deelden volgens DPA (4-8) te Moroni mee, dat het afgezette staatshoofd Frankrijk ervan beschuldigd had de staatsgreep te hebben georganiseerd en gefinancierd. Abdallah bleef zich volgens deze bron als president van de onafhankelijke Comoren beschouwen ei1 hij zou de nieuwe regering niet erkennen.
Reuter (4-8) meldde dat de macht was overgenomen door een driemanschap bestaande uit prins Said Mohammed Jaffar (als leider), Ali Soilih en Said Bacar Touqui (de leider van de RDPC).
Een op 4 aug. gevormde Nationale Raad van de Revolutie (onder voorzitterschap van Jaffar), die uit 12 personen bestond (o.w. ook de vroegere Kamervoorzitter Mouzaoir Abdallah), schafte dezelfde dag dc Nationale Vergadering af. De instelling werd aangekondigd van een voorlopige executieve, waarin alle politieke grneperingen zouden samenwerken. en — in een later stadium — van een Nationale Volksvergadering.
Op Frankrijk werd een beroep gedaan te erkennen dat alle vier eilanden, incl. Mayotte, deel uitmaken van de nieuwe staat. Noodzakelijke onderhandelingen met Frankrijk moesten binnenkort beginnen op basis van eenheid en territoriale integriteit. Daarbij zou ook een herziening van de samenwerkingsakkoorden ter sprake moeten komen. Prins Said Ibrahim suggereerde, dat als de nieuwe regering Mayotte „een hoge mate van autonomie" aanbood, de bevolking dan misschien haar plaats kon innemen in een onafhankelijke Comoren, „zoals Frans sprekend Québec in het Canadese geheel".
De Franse staatssecretaris Stirn verklaarde dezelfde dag dat Frankrijk geheel buiten de staatsgreep stond en dat „de binnenlandse zaken op de drie eilanden de Franse regering niet meer interesseren". Deze was niet gekant tegen de eenheid van de betrokken eilanden, mits een dergelijk besluit unaniem wordt genomen, aldus Stirn.
Terwijl Le Monde (5-8) de vraag stelde of Frankrijk de afzetting van zijn vroegere protégé had aangemoedigd of zelfs begunstigd, zei de commentator van de Kongolese radio te Brazzaville op 4 aug.: „Het Franse imperialisme (...) is tot actie overgegaan (...) om de man af te zetten, die de machiavellistische Franse plannen in de Indische Oceaan had ontdekt en onthuld."
Tegenover Le Monde (11-8) verklaarde de leider van Mayotte, Marcel Henry, dat de staatsgreep niets veranderd had aan de fundamentele opvattingen over de toekomst van het eiland „Mayotte voelt zich niet bij deze actie betrokken, omdat die zich afspeelde in een naburige vreemde staat," „een staat die ik als buitenland beschouw", aldus Henry.
Op 10 aug. droeg de Nationale Raad van de Revolutie zijn bevoegdheden over aan een nationale uitvoerende raad onder voorzitterschap *van* Said Mohammed Jaffar. Onder de 12 leden van de nieuwe raad waren ook twee vertegenwoordigers van Mayotte, o w Christian Novou, een lid van de Mouvement mahorais De Raad besloot onmiddellijk dat de leden tijdens de vijf maanden van hun machtsuitoefening geen salaris zouden ontvangen.

Verzet aanhangers Abdallah gebroken

Bij botsingen tussen aanhangers van het nieuwe bewind en volgelingen van ex-president Abdallah vielen op 2 sept. 3 doden en 12 gewonden. Het treffen vond plaats in het dorp Mbeni in het noorden van Grande Coniore, van waaruit de vroegere minister van binnenlandse zaken Mohammed Taki afkomstig was. Deze zou zich daar schuil hebben gehouden en een gewapend verzet hebben georganiseerd in de streek die als bastion van Abdallahs partij gold en waarheen ook andere ex-ministers zouden zijn uitgeweken, eveneens naar het Karthalagebergte. Toen Ali Soilih (lid van de uitvoerende raad, verantwoordelijk voor defensie en justitie) en zijn gevolg van 12 man zich daar van de situatie op de hoogte lieten brengen door de gendarmerie werden zij door een groep aanhangers van Abdallah overvallen, waarop beide partijen van de vuurwapens gebruik maakten.
Inmiddels hadden de nieuwe machthebbers Abdallah zelf op het eiland Anjouan met rust gelaten in zijn isolement. Wel had het afgezette staatshoofd zich op 9 aug. tot de voorzitter van de OAE, president Amin van Oeganda, gewend met een verzoek om hulp, waarbij hij stelde dat de met dn hulp van Frankrijk opgetreden nieuwe autoriteiten alleen Moroni beheersten. Op 21 sept. echter ging de nationale uitvoerende raad over tot militaire actie.
Ca. 120 man met moderne wapens werden met twee vliegtuigen naar het vliegveld Anjouan, Ouani, overgebracht. Zij bezetten de controletoren en vervolgens de regeringsgebouwen in de hoofdstad Mutsamu-

* In *de nacht van* 19 *op 20 dec.* 1975 *overleed prins Said Ibrahim te Djeddah* in *Saoedi-Arabië.*

du. Binnen twee uur werden alle politieke leiders, die als aanhangers van ex-president Abdallah golden, gearresteerd. Bij de operatie werd een van de aanhangers gedood en raakten vier leden van het „expeditiekorps" gewond. Het grootste deel van Abdallah's lijfwacht gaf zich zonder verzet over; de prefect van Anjouan schaarde zich achter de nationale uitvoerende raad: de bevolking bleef rustig.

Abdallah, die de wijk had weten te nemen naar het gebergte, deelde op 22 sept. in een boodschap aan Ali Soilih, de leider van de opsporingsactie, mee dat hij het nieuwe gezag erkende en de territoriale integriteit van de eilandengroep steunde, terwijl hij tegelijk om clementie verzocht voor zijn vroegere medestanders. Abdallah werd op 9 okt. naar Moroni gebracht en daar onder huisarrest geplaatst.

Daarmee was het gezag van de nationale uitvoerende raad over alle Comoren behalve Mayotte bevestigd.

Mayotte en Frankrijk

Op 29 okt. 1975 keurde het Franse kabinet een wetsontwerp goed, waarin de onafhankelijkheid van de drie Comoren werd erkend, maar voor Mayotte een nieuw referendum werd vastgesteld. Binnen twee maanden na afkondiging van de wet zouden de bewoners van Mayotte moeten kiezen voor een blijvende band met de Franse republiek of aansluiting bij de onafhankelijke Comoren. Mocht Mayotte Frans willen blijven dan moest het zich binnen twee maanden na het referendum uitspreken vóór het statuut van overzees departement (DOM) of voor dat van overzees gebied (TOM). Ali Soilih meende volgens Le Monde (31-10), dat het Franse wetsontwerp „ons niet aangaat".

Wel had de nationale uitvoerende raad de Mouvement mahorais op 27 okt. verantwoordelijk gesteld voor de uitwijzing van meer dan 2000 bewoners van Mayotte naar Anjouan, vanwaar deze oorspronkelijk afkomstig waren. Op 24 okt. zouden 137 personen onder dwang aan boord zijn gebracht van een schip, dat na 36 uur te Anjouan aankwam, waar op 29 okt. een tweede schip met 69 personen arriveerde.

Op 21 nov. organiseerde de nationale uitvoerende raad een „vreedzame invasie" op Mayotte van ca. 160 ongewapende mannen o.l.v. Ali Soilih. De deelnemers aan de operatie, die met twee DC-4 vliegtuigen werden overgebracht, keerden nog dezelfde dag naar Moroni terug. Volgens de Franse staatssecretaris Stirn besloten zij hiertoe, nadat zij de vastberadenheid van de bevolking van Mayotte hadden geconstateerd, maar volgens een communiqué van de nationale uitvoerende raad mislukte de „nieuwe groene mars" door de aanwezigheid van Franse troepen. Het staatshoofd van de Comoren, Said Mohammed Jaffar, had de secretaris-generaal van de VN* en de Veiligheidsraad op 21 nov. op de hoogte gesteld van de mars ten behoeve van „de territoriale integriteit, de verzoening en de vrede" en hun verzocht alle nodige maatregelen te treffen om „elke bloedige botsing te vermijden". Tevens werd de VN gevraagd alle beschikbare middelen te gebruiken „voor de onmiddellijke terugtrekking van alle Franse strijdkrachten die op het eiland gelegerd zijn". Op 23 nov. kondigde de regering van de Comoren een „algemene mobilisatie" af voor de „bevrijding" van Mayotte. De volgende dag eiste het Afrikaanse blok in de VN het vertrek van alle Franse troepen van het eiland Mayotte, daar dit een integraal deel zou vormen van de Comoren.

Per decreet van de nationale uitvoerende raad d.d. 26 nov. werden alle bezittingen van de Franse regering op de Comoren onteigend.

Op 28 nov. werd bekendgemaakt dat alle Franse functionarissen zouden worden gerepatrieerd, omdat er geen samenwerkingsakkoord tussen beide staten bestond. Op 2 dec. werd het lyceum van Moroni (ca. 1000 leerlingen) gesloten omdat de docenten de Comoren hadden moeten verlaten. Als laatste van de ca. 400 Franse burgers (functionarissen en hun gezinnen) vertrok de Franse algemene gedelegeerde Henri Beaux op 14 dec. van Moroni naar Frankrijk.

Volgens berichten uit de hoofdstad van de Comoren, Moroni, zouden zich op 25 en 26 dec. op Mayotte in de stad Abattoir anti-Franse betogingen hebben voorgedaan. terwijl tevens sprake was van botsingen tussen ordetroepen (Franse gendarmes en leden van het Vreemdelingenlegioen) en betogers in de dorpen Mamoutzou en Mtsapere alsook te Pamanzi, waarbij talrijke gewonden en mogelijk zelfs doden te betreuren zouden zijn, aldus Le Monde (29-12-'75). Volgens het Franse staatssecretariaat had zich de laatste dagen geen enkele botsing tussen gendarmerie of Vreemdelingenlegioen en betogers voorgedaan, maar waren op 25 dec. wel 4 personen gewond. geraakt bij twisten tussen bewoners van Mayotte, waar de volgende dag ca. 30 jongeren een anti-Franse betoging hielden.

Nieuwe staatshoofd en kabinet

Op 2 jan 1976 kozen de Nationale Raad van de Revolutie" en de nationale uitvoerende raad in een gemeenschappelijke zitting Ali Soilih tot staatshoofd en Mohammed Hassanaly (de minister voor plattelandsontwikkeling) tot vice-president met 16 van de 25 stemmen. Daarmee was Soilih de opvolger van prins Said Mohammed Jaffar, wiens mandaat op 3 jan. afliep. Het nieuwe staatshoofd benoemde op 6 jan. Abdallah Mohammed, prefect van Anjouan sinds juni 1975, tot premier. Deze stelde op 10 jan. het volgende kabinet voor:

Premier, planning en openbare diensten - Abdallah Mohammed; buitenlandse zaken - Mouzaoir Abdallah; gezondheid - Benali Bacar; binnenlandse zaken - Salim Himidi; financiën - Tadjidine Massoundi; openbare werken - Soidrine Abdallah; onderwijs - Ali Mlamali; produktie en nijverheid - Nacr Eddin; transport en verbindingen - Youssouf Soufiane. Defensie en hervormingen ressorteren rechtstreeks onder president Soilih.

Referendum Mayotte na Frans veto in de Veiligheidsraad

Op 3 jan. verscheen de door het Franse parlement na amendering goedgekeurde wet in het Franse staatsblad op grond waarvan de eilanden Grande Comore, Anjouan en Moheli niet langer deel uitmaken van de Franse republiek en waarin het referendum op Mayotte geregeld werd. Op 21 jan. stelde het Franse kabinet 8 febr. vast als datum voor dit referendum.

De Nationale Vergadering had het wetsontwerp op 10 dec. 1975 goedgekeurd met 300 tegen 179 stemmen. De Senaat volgde op 13 dec. met 198 tegen 78 stemmen.

Op 1 febr. richtte president Soilih zich in een brief tot de voorzitter

---

* OP 12 nov. 1975 waren de Comoren als 143ste staat tot de VN toegelaten krachtens een eenstemmig besluit van de Algemene Vergadering. Frankrijk nam niet aan de stemming deel, net zo min als op 17 okt. 1975 toen de Veiligheidsraad met 14 tegen 0 stemmen de desbetreffende aanbeveling aan de AV goedkeurde.

* De Nationale Raad van de Revolutie werd op 3 jan. vervangen door een „Nationale Raad van de Instellingen". Deze werd o.m. belast met het toezicht op de daden van de regering en was tevens de hoogste instantie voor het beoordelen van de daden van het staatshoofd.

van de Veiligheidsraad met het verzoek om een spoedzitting van de Raad te beleggen Het Franse referendumplan stond volgens de president gelijk met „overduidelijke agressie", omdat Mayotte ook onder de Franse wet een integraal deel van de Comoren is.
Op 4 febr kwam de Raad bijeen Verschillende Afrikaanse afgevaardigden herinnerden aan een uitspraak van de Franse president Giscard d'Estaing van 24 okt. 1974: „De Comoren zijn ondeelbaar", terwijl de Franse afgevaardigde zich beriep op het beginsel van zelfbeschikking „dat in de ogen van Frankrijk en in de ogen van de VN het voornaamste criterium blijft om het lot van volken te kunnen bepalen". In een op 5 febr. door Benin, Guyana, Libië, Panama en Tanzania ingediende ontwerp-resolutie werd o.a. gesteld dat het houden van een referendum op Mayotte door Frankrijk een inmenging in de binnenlandse aangelegenheden van de Comoren vormde en werd van Frankrijk o.m. gevraagd af te zien van het voorgenomen referendum alsmede de eenheid en territoriale integriteit van de Comoren te eerbiedigen.
Voor dit ontwerp stemden op 6 febr. elf leden, terwijl drie leden (Engeland, Italië en de VS) zich van stemming onthielden. Aanvaarding van het ontwerp werd echter verijdeld door een Frans veto, het zevende in de geschiedenis van de Veiligheidsraad.
Bij het op 8 febr. gehouden referendum bleek 99,41% van de uitgebrachte geldige stemmen voor handhaving van de band met Frankrijk te zijn uitgevallen. Van de 21.684 ingeschreven kiesgerechtigden brachten 18.093 (82,1%) hun stem uit. Daarvan waren 110 ongeldig, 105 voor aansluiting bij de Comoren en de rest voor behoud van het eiland in de Franse republiek, waarvoor op 22 dec. 1974 ruim 63% gestemd had. *(Le Monde, NZZ, The Times)*

(Vor. ber. pag. 481 e.v. - 1975)

MADAGASCAR

SOCIALISTISCHE GRONDWET BIJ REFERENDUM GOEDGEKEURD. RATSIRAKA PRESIDENT. NIEUW KABINET

Op Madagascar vond op 21 dec. 1975 een referendum plaats over de grondslag van de voorgestelde Democratische Republiek Madagascar. Daartoe moest de bevolking zich uitspreken over ,,het handvest van de Madagaskische socialistische revolutie", het ontwerp van een nieuwe grondwet van de Deniocratische Republiek Madagascar en een 7-jarige ambtstermijn als president van kapitein Didier Ratsiraka,

● Het handvest was neergelegd in het sinds begin oktober op de markt gebrachte ,,rode boekje". dat in 200 pagina's zowel in het Madagaskisch als het Frans ,,de fundamenten van de Madagaskische socialistische revolutie" bevatte, zoals Ratsiraka die sinds 26 aug. een week lang iedere avond voor de radio had uiteengezet.
Op 26 aug. had hij aangekondigd. dat — ria de nationalisatie van de banken en verzekeringsmaatschappijen op 16 jiini (pag. 524/1 - 1975) — ook de buitenlandse handel en de voornaamste produktiemiddelen door de staat zouden moeten worden overgenomcn. (Reeds op 30 juni had hij meegedeeld dat twee Franse ondernemingen, de Société malgache des transports maritimes en de Société malgache de raffinage, onder staatstoezicht zouden worden geplaatst.) Op 29 aug. volgde de bekendmaking van de nationalisatie van de ,,Compagnie marseillaise de Madagascar" (een van de belangrijkste handelsondernemingen) en op 31 aug. die van de ,,ondergrondse hulpbronnen" via een associatie met buitenlandse of nationale partners waarbij de staat minstens 51% in de exploitatie zou moeten krijgen. Op 13 dec. deelde Ratsiraka mee, dat de mijnbouwmaatschappij van Andriamena, de COMINA, in overleg met de Franse particuliere maatschappij Ugine-Kuhlmann (de voornaamste partner van de staat in deze onderneming, die ca. 170.000 ton chroom per jaar produceert) was genationaliseerd. Voorts herhaalde Ratsiraka zijn voornemen om de organisatie van volkscommunes, de z.g. fokonolona's. ,,zonder uitstel" voort te zetten. Om de regering te helpen bij het bereiken van haar doelstellingen moest de voorlichting worden beheerst door ,,ideologische principes".
Volgens Reuter (23-12) was het handvest geïnspireerd door het marxisme, het maoïsme en de gedachten van de Noordkoreaanse leider Kim I1 Soeng.

● Het ontwerp van de nieuwe grondwet ging uit van een sterke uitvoerende macht. De voor 7 jaar gekozen president beschikt over uitgebreide bevoegdheden. Hij is voorzitter van de opperste raad van de revolutie, die hem bijstaat. Daarnaast is er een regering o.l.v. een premier. De wetgevende macht berust bij een nationale volksvergadering, die rechtstreeks bij algemeen kiesrecht voor 5 jaar wordt gekozen. Algemene verkiezingen moeten binnen 18 maanden worden gehouden. Voorts is er een militair comité voor de ontwikkeling, dat advies moet uitbrengen over het hele programma betreffende nationale defensie en sociale plus economische ontwikkeling, waarvan de uitvoering is toevertrouwd aan de volksstrijdkrachten.

De grondwet stelde een eenheidspartij in, het nationale front voor de verdediging van de revolutie. Voorts werd een decentralisatie van de macht op het niveau van de fokonolona voorzien.
De vrijheid van meningsuiting, pers en vergadering werd gegarandeerd zolang die in overeenstemming met de doelstellingen van de revolutie, in het belang van de arbeiders en het collectief, en ter versterking van de nieuwe democratie van de socialistische staat zouden worden uitgeoefend.
Er zou ook een constitutioneel hof komen.

Referendum

Tijdens de campagne voor het referendum bleef de censuur van kracht. Hoewel de politieke partijen nog steeds waren geschorst, konden zij als ,,associaties met een sociaal, economisch of cultureel karakter" toch actief zijn. De meeste van hen spraken zich al of niet met restricties voor een .,ja" bij het referendum uit. in het bijzonder de marxistische AKFM, de MONIMA, de Proletarische Beweging en de Republikeinse Partij. Een „neen" — er was geen alternatief — werd bepleit door de christen-democratische partij en de socialistische partij van oud-president Tsiranana en oud-minister Resampa.

Volgens de op 30 dec. bekendgemaakte officiële uitslag van het referendum van 21 december waren 3.698.541 personen kiesgerechtigd, stemden 3.213.146 personen (94,665) met ,,ja", en 148.868 met ,,neen", terwijl 32.101 stemmen ongeldig werden verklaard. Volgens *Le* Monde (23-12) lag het percentage ,,ja"-stemmen in de hoofdstad Tananarive lager (ca. 83%) en zou het percentage wegblijvers vooral in de provincies Diego-Suarez en Majunga (socialistische bolwerken) hoog zijn geweest (bijna 60%).
Op 30 dec. werd de Democratische Republiek, de tweede republiek van Madagascar, officieel geproclameerd.
Op 31 dec. werd een algemene amnestie afgekondigd voor alle politieke misdrijven die vóór 1 jan. 1975 waren begaan. Daardoor kregen verschillende leden van de regering-Tsiranana en bepaalde politieke leiders, zoals Manandafy Rakotonirina (voorzitte van de Proletarische Beweging MFM) hun politieke rechten volledig terug.

Nieuwe regering

Op 11 jan. benoemde president Ratsiraka de 46-jarige luitenant-kolonel Joël Rakotomalala tot premier, terwijl hij tegelijk tot Irolonel werd bevorderd. Op 13 jan. stelde de president de 12 leden van de opperste raad van de revolutie en de 18 leden van de nieuwe regering voor. De samenstelling van de regering was als volgt:

Premier en minister van defensie - kolonel Joël Rakotomalala*; binnenlandse zaken - It.-kolonel Mampila Joana; openbare diensten en arbeid - Marius Randranto; PTT - Rakotovao-Andriantina; adviseur van de president, belast met

voorlichting, ideologische scholing en de betrekkingen met de staatsinstellingen - Lucien Michel Xavier Andrianarahinjaka; economie en handel - Justin Rarivoson; financiën en plan - Rakotovao Razakaboana; openbare werken - Radio Célestin*; onderwijs - Justin Rakotoniaina; plattelandsontwikkeling - Pierre Rajaonah; wetenschappelijk onderzoek - Rémi Tiandrnza: gezondheid - Jean-Jacques SEraphin; transport, bevoorrading en toerisme - Evariste Vazaha; bevolking en sociale zaken - Georges Thomas Indrianjafy; justitie - Ampy Portos; jeugd - Christian Rémi Richard*; buitenlandse zaken - Jean Bemananjara* (34, sinds febr. 1975 minister van transport en bevoorrading); kunst en culturele revolutie - Laha Gaston. (* leden kabinet-Ratsimandrava, pag. 114/2 - '75.)

De in maart 1929 te Tanandrana geboreii Joël Rakotomalala volgde een militaire loopbaan tot hij in mei 1972 in de politiek kwam als minister van voorlichting in het kabinet-Ramanantsoa. In febr. 1975 werd hij minister van PTT in het kabinet-Ratsimandrava. Van 11 febr. - 14 juni 1975 was hij lid van de militaire raad en sinds 15 juni 1973 is hij lid van de opperste raad van de revolutie.

De leden van de oppperste raad van de revolutie zijn nu:

Luitenant-kolonel Mampila Jaona (minister van binnenlandse zaken), Arsène Ratsifehera (leider van de AKFM), Salomon Rahatoka (oud-minister van openbare werken), majoor Désiré Rakotoarijaona (oud-minister van financiën), Gilbert Sambson (oud-minister van binnenlandse zaken), majoor Ferdinand Jaotombo, kapitein Jean de Dieu Randriantanany, kapitein Marson Max, Etienne Mora, Raymond Maro, Tsihozony Maharanga (MONIMA) en Sumel Ralaidovy (MONIMA).

President Ratsiraka verklaarde bij de presentatie van de nieuwe regering dat de ,,nationale eenheid'' thans verwezenlijkt is. De ministers vertegenwoordigen z.i. niet ,,deze of gene streek, maar het gehele land''. (Le Monde, *NRC/H'blad)*

(Vor. ber. pag. 523/2 e.v.-1975)

SEYCHELLEN

OP 28 JUNI ONAFHANKELIJK

Op 22 jan. werd te Londen officieel bekendgemaakt, dat de Britse kolonie de Seychellen op 28 juni a.s. onafhankelijk zal worden als 36ste lid van het Gemenebest. Dan zal deze eilandengroep ook de soevereiniteit verwerven over de eilanden Aldabra, Desroches en Farquhar, die sinds 1965 (met Diego Garcia) een afzonderlijke status bezaten en die voor de duur van 50 jaar ter beschikking van de VS zijn gesteld voor militaire doeleinden.

Over de toekomst van de Seychellen, die sinds 1810 Brits bezit waren en op 31 aug. 1903 een Britse kolonie werden, was op diverse constitutionele conferenties gesproken. (Zie ook pag. 525/3 e.v.-1974)

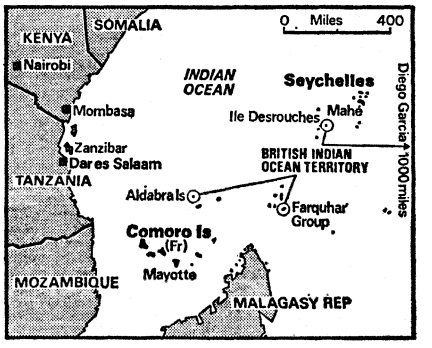

(The Economist)

Voorgeschiedenis

Van 14-27 maart 1975 had in Londen een constitutionele conferentie plaatsgevonden op grond van een in november 1974 in de Britse hoofdstad gemaakte afspraak tussen premier James Mancham en de (toenmalige) Britse parlementaire staatssecretaris voor buitenlandse en Gemenebestzaken, Joan Lestor.

De conferentie werd bijgewoond door premier Mancham, tevens leider van de Seychelles Democratic Party (SDP), en door F. A. René, de leider van de oppositionele Seychelles People's United Party (SPUP). Beiden verlangden bij het begin van de conferentie, dat Engeland de eilanden Aldabra. Desroches en Farquhar aan de Seychellen zou teruggeven. René verklaarde: „Als wij over onafhankelijkheid spreken doelen wij op alle Seychellen en niet slechts op een deel ervan''.

De conferentie leverde geen overeenstemming op over de grondwet voor na de onafhankelijkheid (vooral door meningsverschillen over het toekomstige kiesstelsel), maar wel over de vorming van een interim coalitieregering. De Britse regering zou een commissie voor de bestudering van het kiesvraagstuk instellen, die op de volgende conferentie in januari 1976 aanbevelingen zou doen m.b.t. het kiesstelsel en de kieswet. De bezwaren tegen het huidige stelsel kwamen van de kant van René, wiens SPUP bij de verkiezingen van april 1974 met ca. 19.000 stemmen twee zetels verwierf, terwijl de SDP met ca. 21.000 stemmen 13 zetels kreeg (pag. 526/2-1974).

Volgens The Times (2-4-1975) deed premier Mancham een belangrijke concessie: Voor elk van beide partijen zouden in de wetgevende vergadering 5 nieuwe leden worden benoemd, zodat de zetelverhouding 18 : 7 zou worden. Op deze basis zou René tot de regering toetreden, die dan 8 SDP- en 4 SPUP-ministers zou tellen. Mevr. Lestor deelde op 30 april in het Britse Lagerhuis mee, dat zij de vorming van die coalitieregering in juni 1975 verwachtte en de invoering van een interim-grondwet in sept. 1975, terwijl als tijdstip voor de onafhankelijkheid 30 juni 1976 werd aangehouden. De coalitieregering o.l.v. Mancham kwam op 2 juni 1975 tot stand met René als minister van openbare werken en ontwikkeling.

Op 1 okt 1975 kregen de Seychellen intern zelfbestuur.

Van 19-22 jan. 1976 vond in Londen de definitieve constitutionele conferentie plaats. Overeengekomen werd dat de Seychellen op 28 juni 1976 onafhankelijk worden als republiek binnen het Gemenebest met Mancham als eerste president en René als eerste premier. De coalitie bleek zo goed te werken, aldus The *Financial* Times (23-1), dat Mancham en René besloten die ook na de onafhankelijkheidsverklaring te handhaven en pas voor 1979 nieuwe verkiezingen uit te schrijven. Engeland stemde ermee in de Seychellen in de komende twee jaar een kapitaalhulp te verschaffen van £ 10 mln voor specifieke projecten en zegde £ 1,7 mln toe als begrotingssteun voor de komende vier jaar. Maar Engeland verwierp verzoeken om het kapitaal te verschaffen voor de vorming van reserves door de nieuwe staat, doch beloofde wel elk verzoek om extra bijstand in het geval van een onverwachte economische inzinking in welwillende overweging te nemen.

De Seychellen zullen geen leger of marine vormen en zullen evenmin toestaan dat enigerlei militaire bases op het grondgebied van de nieuwe staat worden gebouwd, aldus Mancham. Inzake de overdracht aan de Seychellen van de drie eerder genoemde eilanden van de „British Indian Ocean Territory'' zullen door de Seychellen, Engeland plus de Amerikaanse regering spoedig onderhandelingen worden gevoerd.

Washington zou een speciale afspraak wensen voor een eventueel later gebruik van de eilanden, aldus AFP (22-1). (The Times, Financial Times, *NZZ)*

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij ,,Systemen Keesing'' B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

MACHTSSTRIJD IN CHINA ?

Er zijn verschillende tekenen, die erop wijzen, dat er in China, na het overlijden van premier Tsjoe En-lai (pag **33** e.v.-1976) een strijd om de macht is uitgebroken tussen verschillende fracties van de Chinese communistische partij.

Een eerste teken daarvoor is het feit, dat niet tot opvolger van Tsjoe is aangewezen de eerste vice-premier Teng Hsiao-ping, maar de minister van openbare veiligheid, Hoea Koeo-feng

Dat Hoea Koeo-feng als premier optrad, is niet officieel meegedeeld, maar bleek uit een mededeeling in het *Volksdagblad* van 7 februari, waaruit duidelijk werd. dat Hoea Koeo-feng als waarnemend premier de Venezolaanse ambassadeur ontvangen had.

Hoea Koeo-feng was weliswaar tot zijn benoeming tot waarnemend premier vice-premier, maar hij kwam in de Chinese hiërarchie toch na Teng Hsiao-ping.

Sinds premier Tsjoe En-lai in mei 1974 zich door zijn ziekte gedwongen zag zich terug te trekken, had hij zijn werk geleidelijk overgedragen aan vice-premier Teng Hsiao-ping, de voornaamste van de 12 vice-premiers. Algemeen was verwacht, dat deze dan ook de overleden premier zou opvolgen.

Teng is een veteraan van de oorlog die de communisten in China in 1949 aan de macht tracht.

Hij was secretaris-generaal van de partij en eerste vice-premier onder Tsjoe totdat hij in de culturele revolutie van de jaren 1960 werd weggezuiverd.

In de lente van 1973 kwam hij opnieuw ten tonele.

Teng bekleedt als stafchef van de strijdkrachten een machtspositie die hem rechtstreeks onder Mao Tse-toenp plaatst. Toen Tsjoe nog in leven was voerde Teng trouw de politiek uit die de premier en Mao hadden uitgestippeld.

Teng is ook lid van het politieke bureau en een der vice-voorzitters van de partij. Zelfs Tsjoe En-lai heeft tijdens zijn lange periode als premier nooit zoveel machtsposities in zich verenigd.

Teiig is in 1904 geboren in het district Kwangan van Sjetsoean. Hij studeerde in Frankrijk ongeveer tegelijkertijd met Tsjoe. Toen hij in 1924 terugkeerde werd hij lid van de partij en werd hij in 1925 naar de Sowjet-Unie gezonden om daar te studeren.

Tijdens de burgeroorlog in China diende hij voornamelijk als politiek commissaris bij het Chinese rode leger. Na de stichting van de Volksrepubliek China werd hij in het eerste kabinet tot vice-premier benoemd.

Teng maakte deel uit van de delegaties die in de jaren 1950 en 1960 naar de SU werden gezonden om ideologische kwesties te bespreken met de Sovjet-leiders in de eerste stadia van het geschil tussen beide landen

In 1967 werd hij door de Rode Garde tiidens de culturele revolutie beschuldigd van verzet tegen Mao's gedachten en als afvallige aan de kaak gesteld. Hij zou een spion zijn en een contra-revolutionaire revisionist. Zelfs zijn bedrevenheid in het bridgen werd hem verweten. De Rooe Garde vond dat hij teveel tijd verspilde met kaarten.

Wat er de zes jaren daarna gebeurd is, is een mysterie. Er gingen geruchten dat hij een poging tot zelfmoord had gedaan. In april 1973 verscheen Teng opnieuw in het openbaar in de grote Volkshal in Peking voor een staatsbanket. Sindsdien is zijn macht gestadig gegroeid. De voornaamste reden hiervoor is waarschijnlijk zijn opvallende kwaliteit als bestuurder.

Buitenlandse staatslieden zeggen dat hij bescheiden is. een indrukwekkend geheugen heeft, weinig humor toont en elke delegatie die hij leidt volledig dominee t. Toen onlangs een lid van een Amerikaanse delegatie een lang en vervelend betoog hield, onderbrak Teng hem met het commentaar: ,,holle woorden".

Tengs pragmatisme heeft geleid tot het gezegde: ,.Het kan me niet schelen of een kat zwart of wit is, als zij maar muizen vangt."

Hoea Koeo-feng, tot zijn benoeming tot premier elfde in de partij-hiërarchie en zesde van de twaalf vice-premiers, is buiten China nauwelijks bekend. Zelfs zijn leeftijd weet men niet; deze wordt geschat tussen 54 en 65 jaar.

Zijn carrière maakte hij in de provincie Hoenan, waaruit hij, evenals voorzitter Mao, afkomstig is. Hij was specialist voor landbouwproduktie.

Van 1949 tot 1967 was Hoea partijsecretaris van het district Hsiangtan in Hoenan. In de culturele revolutie werd hij vicevoorzitter van het revolutionaire comité van Hoenan; in 1970 werd hij er de voorzitter van.

In 1969 haalde voorzitter Mao hem in het Centrale Comité van de partij, Op het vierde Nationale Volkscongres in jan. 1975 (pag. 65 e.v.-1965) werd hij benoemd tot vice-premier en minister van openbare veiligheid.

Onlangs, bij het bezoek van de Westduitse bondskanselier Helmut Schmidt, verraste hij de Chinese aanwezigen door een woord van Confucius aan te halen, de oude wijsgeer waarop in China hevige kritiek is geoefend. Hij zei: ,,We moeten iemands woorden aanhoren maar hem beoordelen naar zijn daden".

Sinologen menen zijn invloed te kunnen bespeuren in veel veranderingen die de laatste tijd zijn doorgevoerd, van programmawijzigingen op de radio tot een meer rechtstreekse, minder ideologische, benadering van economische kwesties.

Een ander teken, dat er in China iin machtsstrijd gaande is, is, naast het passeren van Teng Hsiao-ping voor het preniierschap, het feit, dat er in de pers en op muurkranten een campagne plaats vindt tegen ,,rechtse deviationisten", waarbij termen gebruikt worden als ,,kapitalistisclie zwerver". Aangenomen wordt. dat de beschuldigingen gericht zijn tegen vice-premier Teng Hsiao-ping, als vertegenwoordiger van de fractie van ,,pragmatici". De verwijten zouden afkomstig zijn uit de kring van radicalen rond voorzitter Mao Tse-toeng; althans, een in Hongkong opgevangen bericht van radio-Sjanghai van 16 febr. zei, dat de campagne tegen ,.revisionisten" ontketend is op ,,persoonlijk initiatief" van voorzitter Mao.

,,Geconfronteerd met de tendens van de huidige klassenstrijd en de goede strijdgelegenheid aangrijpend heeft onze grote leider Mao persoonlijk het initiatief genomen tot deze revolutionaire massadiscussie", aldus radio-Sjanghai, daarmee nietgenoemde sprekers citerend tijdens een massa-bijeenkomst op 13 februari.

Sprekers op de vergadering in Sjanghai, die georganiseerd was door het revolutionaire comité van de stad en die werd bijgewoond door ong. 1000 mensen, gebruikten blijkens het radiobericht in enkele gevallen taal, die identiek was aan teksten van de muurkrantencampagne.

Volgens het bericht moet kritiek gericht worden op ,,kapitalistische zwervers, binnen de partij, die een machtspositie bekleden. die volharden in de revisionistische koers van Lioe Sjao-tsji en Lin-Piao en die tot dusver geweigerd hebben berouw te tonen of zichzelf te hervormen". Ook werd gezegd ,,De gevaarlijksten zijn de aan de macht zijnde kapitalistische zwervers binnen de partij, die de belangen van de landheren en de kapitalistische klassen vertegenwoordigen". Dergelijke taal lijkt sterk op die, die werd gebruikt tegen Lioe en Teng, toen zij tien jaar geleden van hun macht beroofd werden.

Het tijdelijke karakter van de benoeming van Hoea Koeo-feng tot premier moet volgens sommige

Weekblad 45ste jaargang No. 2320, pag. 27775-27790

westerse waarnemers geweten worden aan de verdeeldheid binnen de leiding van de Chinese communistische partij. In die visie zou later alsnog besloten kunnen worden, dat Teng Hsiao-ping de opvolger van Tsjoe En-lai wordt.

Maar in een andere lezing wordt Hoeao Koeo-feng alleen waarnemend premier genoemd, omdat zijn benoeming officieei bekrachtigd moet worden door het Nationale Volkscongres. In dat geval zou de benoeming in feite definitief zijn, omdat het Volkscongres slechts tot taak heeft om genomen beslissingen achteraf goed te keuren.

De campagne tegen rechts

Op 6 febr.. een dag voor de benoeming van Hoea Koeo-feng tot premier bekend werd, verscheen op de voorpagina van het *Volksdag*-blad een artikel, waarin werd gewaarschuwd, dat ,,rechtse afvalligen" de basis van de communistische partij probeerden te wijzigen, ,,de vruchten van de culturele revolutie" trachtten teniet te doen en er naar streefden ,,de kleur van het land te veranderen". Gesproken werd van ,,kapitalistische volgelingen en aanhangers" van het vroegere staatshoofd Lioe Sjao-tsji, die tijdens de culturele revolutie is afgezet.

De huidige campagne tegen rechts is begonnen als een debat over onderwijskwesties. Op 18 nov. 1975 verschenen in Peking muurkranten, waarin studenten aan de universiteit van Peking heftige kritiek uitoefenden op de minister van onderwijs, Tsjoe Joeng-hsin. Hem werd een revisionistische onderwijspolitiek verweten, waardoor uiteindelijk opnieuw ,,burgerlijke intellectuelen onze scholen zullen beheersen".

De daaropvolgende weken groeide de omvang van de campagne. Op 26 dec. — de verjaardag van voorzitter Mao Tse-toeng, die toen 82 werd — lieten ong. 1.000 studenten aan de universiteit van Peking de voorzitter schriftelijk weten, dat zij vastbesloten waren zich te houden aan de door hem uitgestippelde beleidslijn. De brief werd gepubliceerd in het Volksdagblad van 30 dec.

Aan de minister van onderwijs werd verweten, dat hij kritiek geleverd had op de kwaliteit van het universitaire onderwijs en de bekwaamheid van studenten, die niet zo zeer op grond van hun examencijfers, maar wegens het niveau van hun ,,politiek bewustzijn" voor bepaalde functies gekozen worden, in twijfel trok.

De correspondent van Le Monde in Peking, Alain Jacob. wijdde in Le Monde van 9 febr. een beschouwing aan de huidige campagne tegen ,,rechtse afwijkelingen", waarin hij het volgende zegt:

Wie zijn op het ogenblik in China degenen die, op beschuldiging van afwijking van de officiele koers voor ,,rechtse deviationisten" worden uitgemaakt? Het in november vorig jaar met de aanval op hun activiteiten in de onderwijssector geopende debat heeft zich nu tot andere sectoren uitgebreid en krijgt een cpccialc klank vanwege de situatie die ontstaan is na de dood van Tsjoe En-lai en houdt verband met de onenigheid over diens opvolging aan het hoofd van de regering en aan de top van de Chinese partijhierarchie

De sinds eind januari meest bekritiseerde sector is die van het wetenschappelijk en technologisch onderzoek In het februarinummer van de R o d e V l a g staan, evenals bijna dagelijks in het V o l k s d a g b l a d, zeer felle artikelen die, hoewel er geen namen worden genoemd, geen twijfel laten bestaan over het bestaan van personen die zich schuldig maken aan ,,deviationisme" en daarop worden aangevallen

Zo deed het partijdagblad van 4 febr een aanval op ,,een van de aandrijvers van de rechtse deviationistische koers" die erop uit zou zijn ,,de negatieve kant van de culturele revolutie op wetenschappelijk gebied te onthullen". De krant maakt zich zorgen over het feit dat de ,,stellingen van de rechtse bourgeoisie van 1957" (d w z in de periode voorafgaand aan de Grote Sprong Voorwaarts en de oprichting van volkscommunes) thans nieuwe aanhangers hebben weten te vinden

De argumenten, die in de pers worden weerlegd, zijn niet zomaar uit de lucht gegrepen Zo vindt R o d e V l a g het nodig te verduidelijken dat het wetenschappelijk onderzoeksbeleid ,,van de open deur", dat wil zeggen in samenhang met de massa en de praktijk, niet inhoudt dat men tot een willekeurig instituut toegang moet kunnen hebben ,,alsof het een molen is"

Tevens wordt uiteengezet dat de toepassing van het beginsel van de dictatuur van het proletariaat niet betekent dat de wetten van de natuurwetenschappen onderworpen moeten worden aan deze dictatuur, maar dat het proletariaat via de partij richting moet geven aan de organisatie van het onderzoeksbeleid

Het gaat er hier om een weerwoord te geven op ,,sofismen", die, zo is ons verteld, geen ander doel hebben dan verwarring te stichten Van een zwaarder gewicht zijn twee andere ,,deviationistische" argumenten, waarop eveneens wordt ingegaan. Is het in de eerste plaats de taak van partijmensen om leiding te geven aan wetenschappelijke instellingen en, bijgevolg, aan programma's op een gebied waarin zij niet deskundig zijn?

Als men er anderzijds naar streeft een ,,nationale economie van de grond te doen komen," zou het dan niet beter zijn zich wat meer te concentreren op de ontwikkeling van de produktiekrachten en wat minder op de politiek en het werk meer te richten op de modernisering van onderzoek en techniek dan op de klassenstrijd?

Het antwoord van de R o d e V l a g op de eerste vraag getuigt van realiteitszin

Al is het dan wenselijk, zo schrijft de krant, dat het politieke kader zowel ,,rood als deskundig" is, toch is het wat overdreven zich voor te stellen dat de directeur van een instituut de secretaris van het partijcomité komt vragen om toezicht uit te oefenen op zijl. werk

Dot wil echter niet zeggen dat de directeur kan doen wat hij wil, maar dat hij, nu de politiek ,,de commandopost bekleedt" zijn bevoegdheid binnen het kadei moet aanwenden met inachtneming van de door de partij vastgestelde richtlijnen

Ziet men af van dit hooggestemde beginsel van een ,,aristocratisch-bureaucratische houding", dan zou dit regelrecht leiden tot herstel van de overheersing van de bourgeoisie in de wetenschappelijke en technologische sector Dit gevaar dreigt des te meer, aldus ae R o d e V l a g, ,,nu op 't wetenschappelijke en technologische front het marxisme in de grond der zaak ( ) nog niet stevig genoeg in het zadel zit"

Het geschil inzake het tweede puilt draagt een fundamenteler karakter omdat het er hier om gaat voor de zoveelste keer de .,economische" stellingen te weerleggen die de afgelopen vijfentwintig Jaar keer op keer in leidinggevende kringeti zijn opgedoken

Sinds januari wierp de R o d e V l a g zich energiek op deze taak ,,Om de nationale economie van de grond te doen komen", schrijft ze, ,,moet in de eerste plaats elke sector vooruitgeholpen worden op de weg naar 't socialisme Wanneer in bepaalde bedrijven de produktie stagneert is dat niet te wijten aan kritiek op de stelling van de produktiekrachten (die inhoudt dat voorrang moet worden verleend aan hun ontwikkeling), maar aan het mislukken van de revolutie, zodat de leiding niet in handen is van arbeiders en boeren Zodra men de nadruk legt op de klassenstrijd ( ), komt de nationale economie snel genoeg van de grond"

Om deze redenering te illustreren wil de pers de laatste tijd nog wel eens de resultaten aanhalen die de afgelopen tien jaar, dus grofweg sinds de culturele revolutie, behaald zijn op nucleair en ruimtevaartgebied De volgorde van prioriteiten komt hierdoor geenszins in het geding: de bevordering van wetenschap en technologie, schrijft het V o l k s d a g b l a d, ,,is één van onze doelstellingen, maar ons voornaamste streven blijft de vestiging van het communisme"

Het debat krijgt een filosofisch tintje met de veroordeling van het ,,eclectisme", dat de politiek op voet van gelijkheid wil stellen met de economie en de krijgskunst Maar dat is niets anders dan een vorm van anti-marxistisch opportunisme

De discussie, die thans in China aan de gang is, richt zich niet alleen op hooggestemde beginselen Een aantal hier en daar gesignaleerde uitspraken verradeti tamelijk laag-bij-de-grondse motieven en dragen het stempel van een zekere verbittering

Zo wordt in verband met het wetenschappelijk onderzoek gewezen op vroegere ervaringen met ,,grote sommen geld die zonder concrete resultaten wegvloeiden, terwijl de mensen de weg van het revisionisme opsloegen".

Elders wordt het kenmerkend genoemd voor aanhangers van de revisionistische lijn dat zij er oP uit zijn ,,een rekening te vereffenen"

Uit talrijke artikelen blijkt dat het oogmerk van het huidige debat verder gaat

dan het streven om een aantal onderwijsmensen en wetenschapslieden, die te reel de neiging vertonen zich op te sluiten in hun laboratoria, een meer proletarisch politiek bewustzijn bij te brengen.
Een op Nieuwsjaarsdag in de Chinese pers gepubliceerd hoofdartikel bevatte de volgende. naar het schijnt recente uitspraak van voorzitter Mao: ,,Stabiliteit en eenheid betekenen niet de onderdrukking van de klassenstrijd".

Het hoofdartikel voegt hieraan toe: ,,De waardering die men heeft voor de grote proletarische culturele revolutie weerspiegelt op het ogenblik duidelijk de strijd tussen de twee klassen. de twee wegen en de twee lijnen".
Vorige maand merkte Rode Vlag echter op dat ..een aantal kameraden niet de Juiste houding aannemen ten aanzien van ?e culturele revolutie"

Deze maand verduidelijkte het blad zich als volgt: .,Een deel van onze kameraden dat ingrijpender beïnvloed is door de bourgeois-denkwijze en de omvorming van hun visie op de wereld niet serieus heeft genonien is daardoor min of meer blijven steken in de fase van de democratische revolutie ide nadagen van de bevrijding met uitsluiting van de Jaren van de culturele revolutie) Om de puntjes op de i te zetten, voegt Rode Vlag hieraan toe dat , in het bijzonder het leidinggevend kader zijn visie op de wereld moet omvormen en moet leien dat het zich houden aan de dictatuur van het proletariaat neerkomt op ( ) de omvorming van de wereld volgens de opvatting van het proletariaat '.

Het is van belang zich te hoeden voor een al ie ver doorgevoerde mterpretatie van een niet geheel nieuw debat — de overeenkomst tussen sommige van de nu naar voren gebrachte argumenten en die welke aan het eind van de jaren vijftig in zwang waren is opvallend — ook al wordt het bestaan van een ,,rechtse" stroming die de erfenis van de culturele revolutie afdoend maar zonder veel ophef, zou willen liquideren door niemand ontkend

De aanhangers van deze richting zouden des te gevaarlijker zijn omdat ze enerzijds het beginsel van de dictatuur van het proletariaat niet openlijk aanvechten, maar de toepassing ervan proberen af te houden of te verdraaien, en anderzijds onenigheid zaaien binnen het regime, in het bijzonder tussen de intellectuelen en de partij

Voorzover het er om gaat deze mensen te achterhalen, maakt Rode Vlag er geen geheim van dat, omdat de communistische partij ,,de regerende partij is geworden de bourgeoisie noodgedwongen haar hoop gesteld heeft op haar agenten binnen de partij, in de mensen die de kapitalistische weg zijn opgegaan"

Dergelijke uitspraken geven te denken Zij geven stof tot speculaties in de mate waarin ze de veronderstelling wekken dat er invloedrijke personen zijn die zich nooit ten volle bij de culturele revolutie hebben aangesloten en die nu proberen de aan het eind van de jaren zestig uitgesproken ,,vonnissen te herzien", maar wier standpunten tot nu toe slechts in het openbaar zijn aangehaald om dan heftig te worden aangevallen
Impliceert dit, dat de persmedia zich volledig aan hun invloed, hoe sterk die ook moge zijn, onttrekken en geheel onder controle staan van hun ,,tegenstanders", of wel het uit de culturele revolutie voortgekomen kader? Vandaar dat men het vreemde gevoel heeft via een scherm een gevecht bij te wonen tussen schimmen, wier gezichten moeilijk te onderscheiden zijn, doordat ze maar heel even worden verlicht.

Verscherping van de camwagne

In het *Volksdagblad* van 17 febr. stond op de voorpagina een artikel. ondertekend door .,studenten en werkers van de universiteit van Peking", dat in westerse kringen als een ernstige verscherping van de huidige campagne beschouwd wordt. Sommigen spreken zelfs van een ,,hervatting van de culturele revolutie"

In het artikel worden de leiders, die .,verstokt de weg van het kapitalisme volgen" gehekeld. Zij worden ervan beschuldigd ,,wit in zwart" te vrranderen, ,,gewetenloos een scheuring in het door Mao Tse-toeng geleide Centrale Comité te veroorzaken" en ,,de grote leider en diens revolutionaire politiek aan te vallen".

,,De huidige strijd is een gigantische machtsstrijd tussen het proletariaat en de bourgeoisie," aldus het *Volks*dagblad.

Volgens het blad is er sprake van ,,misvorming" van een recente instructie van voorzitter Mao over de dictatuur van het proletariaat door deze in één kader te plaatsen met 2 andere dagorders over ,,eenheid en stabiliteit" en over de ,,opbouw van de economie". Deze drie instructies worden geacht een program te vormen, maar men heeft er een revisionistisch program van gemaakt, zegt het Volksdagblad.

Nadat dit program gepropageerd was, gaat het Volksdagblad verder, ,,begon de rechtse deviationistische wind te waaien" en ,,werd de rode vlag gehesen om de rode vlag te bestrijden". (De laatste uitdrukking vindt haar oorsprong in de culturele revolutie.)

Bij bepaalde produktie-eenheden worden materiële prikkels aangemoedigd, die winst voorop stellen. Volgelingen van het kapitalisme hebben daar de leiding overgenomen. Zij prijzen de burgerlijke intellectuelen hemelhoog in een poging hen boven de partijcomités te plaatsen. ,,Zij willen een goelasj-communisme in Sowjet-stijl," aldus het Volksdagblad.

Westerse kringen in Peking noemden het artikel een sleuteldocument in de huidige campagne. Het verschaft opheldering over een aantal punten, die voordien niet duidelijk waren en het bevestigt de ernst van de situatie. Deze ernst wordt vooral geïllustreerd door de vermelding van een ,,scheuring" in het CC.

Een tweede artikel, op de voorpagina van het Volksdagblad van 18 febr., stelt, dat alle leiders, die ,,de weg van het kapitalisme" volgen, zullen worden weggezuiverd, zoals eerder president Lioe Sjao-tsji en minister van defensie Lin-Piao.
Het Volksdagblad noemde met name alle sinds 1949 verwijderde leiders: Kao Kang, die in 1954 na een beschuldiging van samenzwering tegen de partij werd geëlimineerd; de ,,anti-partijkliek" van Peng Tenhoeai, die tijdens de ,,grote sprong voorwaarts" van 1958 werd ontmaskerd, de groep rond Lioe Sjao-tsji, die iri de culturele revolutie werd weggevaagd en tenslotte Lin Piao, die een .,contra-revolutionaire staatsgreep" zou hebben voorbereid.

Bijeenkomst CC

Het Franse persbureau *AFP* meldde op 13 febr. het volgende: Volgens recente aanwijzingen uit goede bron in Peking had eind jan.-begin febr. een plenaire vergadering van het CC moeten plaats vinden. Na drie dagen moest evenwel de bijeenkomst voortijdig worden afgebroken wegens ernstige meningsverschillen tussen de leiders.
Dezen konden, nog steeds volgens deze bron, niet tot een akkoord komen over het eerste punt van de vergadering, de vaststelling van de ideologische koers.
Het tweede punt werd gevormd door de aanwijzing van een premier, waaraan vervolgens het Nationale Volkscongres zijn toestemining had moeten verlenen.
De voortijdige beëindiging van de bijeenkomst zou het gevolg zijn geweest van het hardnekkige vasthouden aan bepaalde standpunten door sommige leiders, die een terugkeer naar de methoden van voor de culturele revolutie voorstaan, met name op het gebied van onderwijs en wetenschappen.
Nog minder in staat het eens te worden over de keuze van een premier, besloten de leden van het CC alvorens uiteen te gaan een premier-ad-interim aan te wijzen in de persoon van vice-premier Koea Hoeo-feng.

Bevestiging van *Mao's* leiding van de campagne

Jao Wen-joean, lid van het Politburo en deel uitmakend van de linkse, anti-revisionistische ,,Sjanghai-groep", bevestigde op 19 febr., dat voorzitter Mao persoonlijk de campagne tegen revisionisten en mensen ,,die de kapitalistische weg

gekozen hebben" leidt. Jao zei dit op een bijeenkomst met Japanse ledeen van de Vriendschapsvereniging China-Japan.

Jao noemde de campagne een ,,voortzetting van de culturele revolutie". Volgens hem gaat het om een ,,klassenstrijd onder het volk en binnen de partij" en is de strijd tegen rechtse elementen ,,normaal".

Twijfel aan aanhang van links

Het in Hongkong verschijnende dagblad South Chzna *Morning* Star meldde op 19 febr. ,,uit betrouwbare bron", dat vice-premier Teng Hsiao-ping, tegen wie de campagne gericht lijkt, nog steeds 14 uur per dag aan het werk is in ziin bureau in Peking. Volgens deze informaties, die de krant op 18 febr. bereikt hadden, heeft Teng nog al zijn functies in partij, staat en leger behouden.

Waarnemers in Hongkong en Peking geloven, dat hoewel radicalen via de media grote invloed kunnen uitoefenen, hun positie in het land mogelijk minder sterk is dan zij vermoeden en dat Teng door zijn positie in staat geacht moet worden krachtig terug te vechten tegen de nauwelijks verhulde aanvallen op zijn persoon.

Diplomatieke analytici in Hongkong hebben de indruk, aldus het *NRC/H'blad* van 20 febr., dat de in Peking gestarte campagne tegen Teng in de provincies slechts schoorvoetend en in voorzichtige bewoordingen wordt overgenomen.

Volgens een studie in Hongkong wordt aan de campagne nog slechts door ong. de helft van de administratieve eenheden in China deelgenomen, meestal aan instellingen van hoger onderwijs.

Waarnemend premier Koea Hoeofeng verklaarde op 22 febr., dat de huidige campagne een ,,voortzetting en verdieping" was van de ,,grote proletarische culturele revolutie". Hij was ook een revolutionair massa-debat, dat de mensen in staat zou stellen om een betere bijdrage te leveren voor de mensheid in overeenstemming met de leer van Mao.

Hoea deed deze uitspraak op een banket ter ere van de voormalige president van de VS, Richard Nixon, die op uitnodiging van de Chinese regering een bezoek aan China bracht.

Vice-premier Teng Hsiao-ping was op het banket niet aanwezig. (Reuter, AFP, AP, Le Monde, NRC/H'blad, The Times, NZZ, FAZ)

(Vor. ber. pag. 33 e.v. - 1976)

WEST-EUROPA

NEDERLAND

KABINETSPLANNEN M.B.T. ONDERNEMINGSRADEN

Premier Den Uyl en minister Boersma van sociale zaken hebben op 4 febr op ren percconferentie in Den Haag mededelingen gedaan over de in voorbereiding zijnde voorstellen tot wijziging van de wet op de ondernemingsraden uit 1971 (pag. 374/3 PV - 1971).

De bewindslieden deelden mede, dat in het kabinet na enige weken intensief vergaderen overeenstemming bereikt was over de samenstelling en bevoegdheden van de ondernemingsraad. Onder toezicht van premier Den Uyl zullen de ministers Van Agt (justitie), Boersma en Lubbers (economische zaken) de wetstechnische formuleringen verder uitwerken, waarna de voorstellen voor advies naar de Raad van State gaan. Het zal nog enige maanden duren, voor de wetsvoorstellen zullen worden ingediend. De regering hoopt tegen die tijd ook voorstellen gereed te hebben voor wetswijzigingen, die een grotere medezeggenschap in de Raad van commissarissen beogen.

Dreiging van kabinetscrisis

Gedurende het kabinetsberaad over de voorstellen tot wijziging van de wet op de ondernemingsraden leek een kabinetscrisis niet denkbeeldig. Binnen het kabinet stonden scherp tegenover elkaar de ministers uit de progressieve partijen, gesteund door de antirevolutionaire minister Boersma als enige christen-demo,-craat, en de overige christen-democratische ministers.

De progressieve ministers en minister Boersma waren, in navolging van het standpunt van de FNV, voorstander van het instellen van een personeelsraad, waar de bedrijfsdirecteur niet automatisch lid, laat staan voorzitter van is.

Naar het oordeel van de vijf christen-democratische ministers en de ARP- en KVP-fracties in de TK betekent dit een aantasting van de onderneming als bedrijfsgemeenschap, waarbinnen allen, werkgevers en werknemers, geacht worden hetzelfde belang te dienen. Door verzelfstandiging van de personeelsraad wordt naar hun oordeel de polarisatie binnen de onderneming gehaald.

Voor de KVP-TK-fractievoorzitter Andriessen was de zaak belangrijk genoeg om meerdere malen te stellen, dat hij een ,,breekpunt" kon vormen, daarmee met een kabinetscrisis dreigend.

De andere voorzitter van een christen-democratische fractie, die het kabinet steunt, mr. Aantjes van de ARP, ging zo ver niet. Zo verklaarde hij op 26 jan. voor de NOS-radio, het onjuist te vinden kabinetsbeslissingen over de nieuwe wet te beïnvloeden door dreigementen van buitenaf. ,,Dat is een vorm van machtspolitiek, waarin ik mij niet thuisvoel", aldus mr. Aantjes.

Op 28 jan. herhaalde mr. Aantjes voor de NOS-TV, dat hij er niet aan mee wilde doen om met harde uitspraken crisisgeruchten in de hand te werken.

Inhoud van de kabinetsdenkbeelden

Op de persconferentie van 4 febr. vertelde premier Den Uyl, dat het kabinet bij het nemen van beslissingen aansluiting heeft gezocht bij de bestaande wet. Uitgangspunt blijft, dat de ondernemingsraad een orgaan is van de onderneming. Deze raad zal evenwel uitsluitend bestaan uit gekozen leden. (Als de directeur dus niet gekozen is, maakt hij geen deel uit van de ondernemingsraad).

Technisch kan de raad in de nieuwe opzet dus een personeelsraad warden genoemd, zo zei minister Boersma, al zal deze term in de wet niet gebruikt worden. De bewindsman sprak in dit verband van een verzelfstandiging van de ondernemingsraad.

OVERLEGVERGADERING

Een nieuwe figuur zal zijn de zgn. overlegvergadering, waarin ondernemingsraad en bedrijfsleiding samen beraadslagen over de onderneming, de ondernemer en over het personeel. Wat de bevoegdheden van de ondernemingsraad-nieuwe-stijl betreft, de huidige wet onderscheidt advies- en medebeslissingsbevoegdheden die nu zijn ondergebracht in drie wetsartikelen. Door een verschuiving van medebeslissingsbevoegdheden en van adviesbevoegdheden zal het wijzigingwetsontwerp slechts twee artikelen hebben. Minister Boersma zei daarover in dit stadium geen uitputtende opsomming te kunnen geven.

Wat benoeming en ontslag van de directeur van een onderneming aangaat zal de wijziging een nieuw artikel bevatten waarbij aan de ondernemingsraad een adviserende bevoegdheid op dit stuk wordt toegekend.

Een tweede element is de kwestie van inspraak van de ondernemingsraad bij investeringsplannen en belangrijke investeringsbeslissingen.

DE OVERLEGPROCEDURE

De overlegvergadering (dan wel overlegraad of overlegorgaan) komt tenminste zesmaal per jaar bijeen onder voorzitterschap van de directeur (zonder stemrecht).
De bewindslieden gaven de volgende schets van de te volgen procedure.
Fase I: de directie is verplicht hetzij mondeling dan wel schriftelijk. advies te vragen over bepaalde plannen (bijv. investeringen) aan de ondernemingsraad.
Fase II: de o.r. stelt zijn advies vast in een vergadering waarin de directeur niet aanwezig is; de o.r. stelt zelf zijn agenda op. Eventueel kunnen externe deskundigen (bijv. vakbondsfunctionarissen) worden uitgenodigd. Dit .,voorlopige" advies van de o.r. wordt ter bespreking ingebracht in de overlegvergadering (ondernemingsraad met directeur als voorzitter).
Fase III: wordt men het in de overlegvergadering eens dan kunnen de plannen worden geëffectueerd. Is er geen overeenstemming dan kan een tweede of kunnen nog meer volgende vergaderingen van de overlegraad worden uitgeschreven. Als er niettemin geen uitzicht is on overeenstemming zijn er beroepsmogelijkheden. Wordt over onderwerpen waarover de o.r. verplicht advies moet worden gevraagd geen overeenstemming bereikt, dan is beroep mogelijk bij de Ondernemingskamer van het Amsterdamse gerechtshof.

BEROEPSRECHT

Een wijziging van de Wet op de ondernemingsraden, die het beroepsrecht regelt, is al bij de Tweede Kamer aanhangig. Volgens dit beroepsrecht kan de ondernemingsraad in beroep gaan tegen bepaalde beslissingen van de ondernemer bij de Ondernemingskamer, Die Ondernemingskamer kan de ondernemer verplichten het betrokken besluit geheel of ten dele in te trekken of bepaalde gevolgen van dat besluit ongedaan te maken. dan wel de ondernemer verbieden het besluit geheel of gedeeltelijk uit te voeren. De Ondernemingskamer kan ook voorlopige voorzieningen treffen.
Een beschikking van de Ondernemingskamer tast echter geen rechten aan die door derden zijn verworven. Het beroep van de o.r. bij de Ondernemingskamer heeft voor het directiebesluit een korte opschortende werking, maximaal enige weken. De Ondernemingskamer toetst nl. marginaal, d.w.z. zij beoordeelt de wijze van totstandkoming van het directiebesluit, niet de inhoud ervan.
Het beroepsrecht heeft betrekking op twee categorieën beslissingen: economische en sociale.
Onder economische beslissingen worden verstaan beslissingen over fusies, sluiting, reorganisatie e.d.
De sociale besluiten betreffen o.m. beloningsregelingen, beleid ten aanzien van opleiding, beoordeling, aanstelling, ontslag en promotie.
Het beroepsrecht is gericht op de belangen van de gezamenlijke werknemers en dient dus niet voor de bescherming van de rechten en belangen van individuele werknemers. Onthoudt de o.r. zijn instemming aan sociale besluiten dan kan de directie de zaak aanhangig maken bij de bedrijfscommissie.
De wijziging van de Wet op de ondernemingsraden, die het beroepsrecht tegen ,,kennelijk onredelijke directiebeslissingen" regelt, zal worden geïntegreerd in de thans aangekondigde wetswijziging. Onder het nieuwe wetsontwerp zullen de handtekeningen staan van de ministers Boersma (Sociale Zaken!, Lubbers (Economische Zaken) en Van Agt (Justitie). Daarnaast is het niet uitgesloten dat ook nog enkele staatssecretarissen er hun handtekening aan geven, aldus premier Den Uyl tijdens zijn toelichting.

GEEN BEROEP MEER OP „ZWAARWICHTIGE BELANGEN"

In de bestaande uit 1971 stammende Wet op de ondernemingsraden komen bepalingen voor op grond waarvan de ondernemer niet gehouden is advies aan de ondernemingsraad te vragen. In die bepalingen staat o.m. dat de ondernemer de ondernemingsraad in de gelegenheid stelt hem advies uit te brengen ,.tenzij zwaarwichtige belangen" van hemzelf, van de onderneming of van de direct bij de onderneming betrokken belanghebbenden zich daartegen verzetten.
In het in voorbereiding zijnde wetsontwerp zijn de woorden ..tenzij zwaarwichtige belangen" in alle bepalingen geschrapt. Dat houdt in dat zwaarwichtige belangen nu niet meer in het geding kunnen worden gebracht als het gaat om het vragen van advies aan de ondernemingsraad over bijv. de overdracht van de zeggenschap over de onderneming of een onderdeel daarvan aan een andere ondernemer, over beëindiging van de werkzaamheden van de onderneming, of van een onderdeel daarvan, over belangrijke inkrimping, uitbreiding, of andere wijziging van de werkzaamheden van de onderneming; over belangrijke wijziging in de organisatie van de onderneming; over wijziging van de plaats waar de onderneming haar Werkzaamheden uitoefent; over het aangaan of verbreken van duurzame samenwerking van de onderneming met andere ondernemingen.

Die ,,zwaarwichtige belangen" zijn ook geschrapt in het artikel dat bepaalt dat de ondernemer de ondernemingsraad in kennis stelt van de voorgenomen benoeming of het voorgenomen ontslag van een bestuurder van de onderneming. Tot nu toe kan de ondernemer dat nalaten als Zwaarwichtige belangen van hemzelf, de onderneming of van de betrokkene zich daartegen verzetten.
In het wijzigingswetsontwerp is de informatieplicht van de ondernemer verfijnd. De invloed van de vakbeweging is, naar de mening van de minister-president Den Uyl en minister Boersma, niet vergroot. Op het punt van de geheimhoudingsplicht is niets veranderd.

Na misverstanden: op hoofdlijnen overeenstemming

Premier Den Uyl heeft na de persconferentie op verzoek van de heer Wiegel (VVD) op 5 febr. in de TK een verklaring afgelegd over de gang van zaken bij de bekendmaking van het akkoord in het kabinet. De minister-president sprak over een communicatiestoornis tussen hem en vice-premier Van Agt, die woensdagavond 4 febr. via de televisie van zijn ontstemming liet blijken over het feit dat hij niet op de hoogte was van het houden van een persconferentie.
Dat de minister-president in de stellige overtuiging leefde dat ik van de persconferentie wist, geloof ik en wel zonder voorbehoud. Gezien de feiten heb ik geen grond enig verwijt te maken aan de voorzitter van de ministerraad, zo zei minister Van Agt. Het zou beter zijn geweest als ik mij tot de minister-president had gewend, ook voor het t.v.-interview, aldus minister Van Agt.
Hij was ervan overtuigd dat het tot voltooiing brengen van het wetsontwerp moeilijk zal zijn, maar niet onmogelijk. Wij zouden niet hebben kunnen verklaren dat overeenstemming over de hoofdzaken was bereikt als we niet gezamenlijk de overtuiging hadden gehad dat we in deze krachttoer zouden slagen, aldus minister Van Agt.

Premier Den Uyl zegde VVD-leider Wiegel toe de geluidshand met de tekst van de persconferentie van hem en minister Boersma ter beschikking van de Kamer te stellen. De heer Wiegel drong er op aan daar een gewoonte van te maken bij belangrijke beslissingen, maar de premier wilde daar niet aan. Volgens hem is op de persconferentie alleen per ongeluk een bandopname gemaakt. Bij andere persconferenties zal dat niet gebeuren.
De heer Wiegel vroeg verder opheldering Over de vraag waar nu eigenlijk het advies van de ondernemingsraad wordt vastgesteld: in de overlegvergadering (ondernemingsraad en directeur) of in de ondernemingsraad Zelf.
Premier Den Uyl antwoordde daarop dat alleen overeenstemming is bereikt over de hoofdpunten en dat de betrokken ministers de details nog verder moeten uitwerken. In de uitlatingen van de bewindslieden voor pers, radio en t.v. zijn slechts fragmenten naar voren gekomen van de werkelijkheid die niet in één zin is samen te vatten.
Premier Den Uyl voelde er niets voor in de Kamer een uiteenzetting te geven van de punten uit het wetsontwerp, zoals de heer Wiegel had gevraagd. Volgens de grondwet dienen wetsontwerpen voor zij bij de Kamer worden ingediend eerst voor advies naar de Raad van State te gaan. Als we er voordien in de Kamer over zouden praten zou dat leiden tot een scheve verhouding tussen Kamer en regering en tussen regering en Raad van State, aldus drs. Den Uyl.

Commentaren

Na het bekend worden van de kabinetsplannen zijn er vele commentaren losgekomen, zowel van politici als van werknemers- en werkgeversorganisaties.

FNV

In een voorlopige reactie (opgesteld nog vóór de misverstanden er waren) stelt het bestuur van de Federatie Nederlandse Vakbeweging met voldoening vast dat het kabinet heeft gekozen voor de verzelfstandiging van de o.r. Dit betekent immers dat van de nieuwe o.r. alleen gekozen leden deel zullen uitmaken, die zelfstandig kunnen beraadslagen en adviezen uitbrengen.
De FNV beschouwt het als een positief punt dat deze verzelfstandiging, die kan leiden tot een meer onafhankelijke stand-

puntbepaling, gepaard gaat met voorzieningen voor een op beraad in eigen kring volgend overleg tussen o r. en ondernemingsleiding. Dat acht de FNV een reële zaak. Daarbij acht de federatie de uitbreiding die volgens het voorstel van de regering zal worden gegeven aan de bevoegdheden van de or. in beginsel van grote betekenis

Overigens zal nadere bestudering van het uitgewerkte voorstel moeten leren of daarin de nodige waarborgen besloten liggen opdat de verzelfstandiging en de uitbreiding van bevoegdheden ook metterdaad zullen kunnen leiden tot een grotere invloed van de werknemers op de gang van zaken in de onderneming De aandacht van de FNV blijft gericht op de vraag in hoeverre in de o r - nieuwe-stijl deze invloed tot zijn recht zal komen

De heer W Spit, vice-voorzitter van de FNV, zei desgevraagd door het ANP, in een voorlopige reactie, dat de kabinetsvoorstellen voor een belangrijk deel overeenkomen met het door de NVV- en NKV-vertegenwoordigers in de SER gesteunde advies over de ondernemingsraden Aan de wens dat de o r voortaan zou moeten bestaan uit gekozen leden, is voldaan

In het desbetreffende SER-advies stond ook dat er overleg moest zijn tussen gekozen leden en de directie als ,.organen" van dezelfde ondernemmg en dat wordt nu wettelijk voorgeschreven

Dat het beroepsrecht wordt geregeld, noemde de heer Spit eveneens een positief punt Redelijk vindt hij het dat de directie zich als de ondernemingsraad niet of niet tijdig reageert bij het nemen van beslissingen kan beroepen op het belang van de onderneming, zeker als die beslissingen achteraf kunnen worden getoetst

Het kabinetsvoorstel behelst in twee opzichten een verruiming van de bevoegdheden van de o r voor zaken die tot nu toe in de adviserende sfeer lagen kan hij een vetorecht krijgen en de o r krijgt de (nieuwe) mogelijkheid om te adviseren over investeringsplannen Wat dat laatste punt betreft stelde de heer Spit zich gereserveerd op, omdat hij nog niet weet hoe het kabinet dit precies heeft omschreven In elk geval herhaalde hij het FNV-standpunt, dat ook de gemeenschap bij investeringsbeslissingen een belangrijke rol te vervullen kan hebben

Van uit de FNV bezien is onze eerste indruk positief, aldus de heer Spit

CNV

Het CNV, dat altijd de directeur voorzitter van de o r wilde laten blijven, is minder positief over de voorstellen van het kabinet dan de FNV De voorstellen van het kabinet dragen volgens het CNV duidelijk de sporen van een politiek compromis

„Onze indruk is dat zij een gecompliceerde constructie vormen en dat de zaak veel eenvoudiger geregeld had kunnen worden", aldus CNV-voorzitter Lanser in een voorlopig commentaar Het is duidelijk dat de o r als instituut voor de gehele onderneming is losgelaten en dat vindt de CNV-voorzitter een teleurstellende zaak

De heer Lanser herkent in de voorgestelde overlegvergadering (tussen o r en directie) echter wel veel van de opvattingen van het CNV In de overlegvergadering ziet hij een poging om mede vorm te blijven geven aan de opvattingen in CNV-kring omtrent de gemeenschappelijke verantwoordelijkheid van de bedrijfsgenoten

„Wij achten het juist dat beslissingen in overleg met de leiding moeten worden genomen De versterking van de bevoegdheden van de werknemers beschouwen wij als een winstpunt Deze versterking sluit aan bij wat wij regelmatig hebben bepleit", aldus de heer Lanser

Hem is niet duidelijk welke bevoegdheden volgens de opvattingen van het kabinet aan de verschillende instituten worden toegekend De heer Lanser kondigde aan de voorstellen op dit punt kritisch te zullen beoordelen Naar zijn mening moet het kabinet ten aanzien daarvan een *ge*richte adviesaanvrage aan de SER laten uitgaan Dat biedt een kans om voor de toekomst de medezeggenschap meer fundamenteel te regelen

Op een bijeenkomst in Goes op 6 febr onderstreepte de heer Lanser nog eens dat gemeenschappelijke verantwoordelijkheid naar de opvatting van het CNV gestalte dient te krijgen in een gemeenschappelijk bestuur van de onderneming De ondernemingsraad als instituut van de gehele onderneming is aan de kant gezet Daarvoor in de plaats wordt voorgesteld een instituut dat nog wel de naam van ondernemingsraad draagt maar in feite een personeelsraad is Het is dan ook maar beter de dingen gewoon bij hun naam te noemen, aldus de heer Lanser

Hij sprak verder over de economische ontwikkeling in Nederland en zei daarover

„versterking van de onderneming is door verbetering van hun concurrentiepositie en rendement in het algemeen ook voor de werknemers een goede zaak Dat behoort mede tot hun belang en verantwoordelijkheid Maar het hoort evenzeer tot hun verantwoordelijkheid te delen in de beslissingen over investeringen en in de resultaten van de onderneming", aldus de heer Lanser

Hij vond het een positief punt dat het kabinet voorstelt de werknemers te laten adviseren inzake investeringsplannen en -beslissingen Daarom is het ook juist een regeling te treffen voor de werknemers om te delen in de vermogensaanwasdeling van de ondernemingen, aldus de CNV-voorzitter

NCW

Het Nederlands Christelijk Werkgeversverbond wil volstaan met een voorlopige, korte reactie op de regeringsvoorstellen over de ondernemingsraad. Het NCW wacht met zijn commentaar tot de precieze inhoud van de voorstellen bekend is gemaakt.

De eerste indruk van het verbond is, dat de regering tot een nogal ingewikkelde opzet is gekomen voor het overleg tussen ondernemingsleiding en personeelsvertegenwoordiging.

Het kabinet zal de Sociaal-Economische Raad vragen met spoed te adviseren over de samenstelling en bevoegdheden van de raad van commissarissen. Dit bevestigt nog eens de opvatting van het NCW, dat de kwestie van de ondernemingsraden in duidelijke samenhang met de structuur van de onderneming behandeld had moeten worden, aldus het NCW.

VNO

Het Verbond van Nederlandse Ondernemingen is bijzonder ongelukkig met de geforceerde besluitvorming in het kabinet over de wijziging van de Wet op de ondernemingsraden. Het VNO noemt het resultaat een zuiver politiek bepaalde constructie, waarin weinig herkenbaar is van de praktijk van het ondernemingsgebeuren, terwijl de werkelijke belangen van de betrokkenen ondergeschikt zijn gemaakt aan de ideologische discussie. Er wordt een omslachtige, parlementachtige procedure voorgesteld, die de kans op problemen in het ondernemingsoverleg — zeker ook in de kleinere bedrijven — alleen maar kan vergroten. De aangekondigde wijzigingen in de bevoegdheden van de ondernemingsraad zijn nog te vaag aangeduid om er nu al een gefundeerd oordeel over uit te spreken, aldus het VNO.

Het is onbegrijpelijk, aldus het VNO, dat een kabinetsbeslissing over de wijziging van de Wet op de ondernemingsraden moest worden geforceerd, terwijl de financieel-economische problemen zich opstapelen die alle aandacht van kabinet en parlement zouden moeten eisen. Deze vraagstukken zijn weliswaar niet belangrijker, maar wel urgenter, dan de kwestie van de ondernemingsraden.

POLITIEKE PARTIJEN

KVP-fractievoorzitter Andriessen zei, dat de kerngedachte van de KVP, namelijk dat in de onderneming besluiten gezamenlijk door de gekozen leden met de directie moeten worden genomen, volledig blijft gehandhaafd en dat de opvatting van de KVP, dat de onderneming een bedrijfsgemeenschap is, onverkort in stand is gehouden. Maar volgens mr. Andriessen is de wijze waarop het kabinet de overlegprocedure binnen de onderneming wil regelen voor het overleg tussen bedrijfsleiding en ondernemingsraad nieuwe stijl geen verbetering ten opzichte van de huidige situatie. Hij zou liever gezien hebben dat de structuur van de huidige ondernemingsraad gehandhaafd was.

„Voor mij", aldus de heer Andriessen, „is het overlegorgaan niet nodig. Wat er nu voorgesteld wordt is eigenlijk een beschrijving van hetgeen in de praktijk gebeurt: over en weer praten". Voor de KVP-fractievoorzitter had de wijziging van de wet op de ondernemingsraden beperkt kunnen blijven tot de uitbreiding van de bevoegdheden.

Overigens meent mr. Andriessen dat in de nieuwe situatie de adviezen van de ondernemingsraad niet als een bagatel behandeld zullen worden. „Er komt een beroepsrecht en dan wordt het karakter van de adviezen zwaarder". Een vraagteken zet mr. Andriessen nog achter de toekenning van het beroepsrecht als het gaat om ontslag en benoeming van de directeur. „In de praktijk zal het moeilijk zijn in zo'n zaak het beroepsrecht uit te oefenen".

Mr. Andriessen gaat ervan uit dat het nog in te dienen wetsvoorstel een goede parlementaire behandeling kan krijgen. „Het moet niet zo zijn dat het parlement monddood is en geen wijzigingen kan voorstellen. Ook moet open zijn dat het parlement de bevoegdheid heeft de huidige situatie wat de overlegstructuur betreft terug te krijgen".

De KVP-fractievoorzitter zei dat de progressieven een wet op de ondernemingsraden voor ogen hadden, die uitnodigt tot het laten functioneren van de tegenstelling van de belangen. „De structuur van het door het kabinet opgestelde ontwerp nodigt uit tot het laten functioneren van de saamhorigheid".

De PvdA-fractie noemt het voorstel een structurele verbetering. Volgens de PvdA-fractie tast het recht van de ondernemer om na een uitgebracht advies een tweede lezing aan te vragen, de zelfstandige opstelling van de ondernemingsraad niet aan.

.,Mocht de ondernemer tenslotte een beslissing nemen die afwijkt van het advies van de ondernemingsraad dan verleent de opschortingsbevoegdheid van de ondernemingsraad ten aanzien van zulk een beslissing extra gewicht aan het uitgebrachte advies", aldus de PvdA-fractie.
.,De gehele constructie van de tweede lezing toont aan dat een echte verzelfstandiging van de ondernemingsraad wel degelijk verenigbaar is met goed overleg, zoals door de PvdA-fractie de afgelopen niaanden bij herhaling is betoogd".
VVD-fractievoorzitter Wiegel noemde de bereikte overeenstemming een schoolvoorbeeld van een slecht compromis. Een partijpolitiek compromis dat de fundamentele verschillen van mening tussen de coalitiepartners rnoet verhullen.
De ondernemingen, ondernemers en werknemers moeten onder het juk van dit compromis door, aldus de VVD-fractievoorzitter. Hij vindt dat zij worden opgezadeld met een ondoorzichtige, omslachtige en in de praktijk nauwelijks werkbare constructie.

Zeer bevreesd is de heer Wiegel dat het kabinet met zijn beslissing de poort heeft open gezet voor het binnenhalen van de polarisatie in de onderneming. Een dergelijke polarisatie wijst de heer Wiegel af, omdat het de onverdraagzaamheid in de onderneming zal doen toenemen en dus ten koste zal gaan van al de werkers in de onderneming.
De eerste indruk van de voorzitter van de Tweede Kamerfractie van de ARP, mr. Aantjes is, dat het karakter van de onderneming als samenwerkingsverband herkenbaar is gebleven.

De voorgenomen wijziging van de wet op de o.r. houdt naar de mening van de CHU-fractie een tendens tot aantasting van de samenwerkingsgedachte in en het in wezen naast elkaar bestaan van twee verschillende raden, die over gelijke zaken moeten meepraten, lijkt een mogelijke bron van voortdurende conflictstof binnen een onderneming te zullen worden.

Volgens de PPR-fractie zeilt het nu opgestelde voorstel behendig tussen de klippen door van bevoogding door de directeur enerzijds en onnodige verscherping van de tegenstelling tussen directeur en personeelsvertegenwoordiging anderzijds. De werknemers krijgen hun eigen vertegenwoordiging, terwijl ook het overleg met de leiding geregeld wordt. Wij aanvaarden dat waar de ondernemingsraad beslissingsbevoegdheid heeft, de besluiten in de overlegvergadering moeten vallen. Terecht laat dit onverlet dat bij besluiten die het voortbestaan van de onderneming raken de o.r. zelfstandig en onder eigen voorzitterschap haar adviezen opstelt. De heroverweging die daarna op verzoek van de ondernemer kan plaatsvinden, tast die zelfstandigheid niet wezenlijk aan. Een belangrijke verbetering ten aanzien van de huidige wet is ook de beroepsmogelijkheid die de o.r. krijgt wanneer in strijd met zijn advies wordt besloten.
De voorgestelde bevoegdheden met betrekking tot de benoeming van de directie zijn een stap vooruit in het proces van bedrijfsdemocratisering.

Op het punt van de zwaarte van verschillende bevoegdheden en het zelfstandig optreden van de o.r. zijn door alle betrokkenen concessies gedaan. De fractie meent dat wat de PPR betreft hiermee de grens van geloofwaardige democratisering nog niet is overschreden. Maar het is nu van groot belang dat dit ontwerp bij de parlementaire behandeling volledig overeind blijft, aldus de PPR.

De fractievoorzitter Terlouw van D'66 noemt de gekozen oplossing met name ten aanzien van de positie van de gekozen leden van de o.r. ten opzichte van de bedrijfsleiding als het gaat om punten waarover de o.r. adviesbevoegdheid heeft ,,erg ingewikkeld, maar bruikbaar".
De PPR politicus dr. P. van Gorkum, die in juni vorig jaar de TK verlaten had i.v.m. de z.i. te trage voortgang van het kabinet m.b.t. wetgeving op het gebied van medezeggenschap (pag. 548/2-1975), noemde de oplossing van het kabinet een ,.karakterloos compromis". (SER-Bulletin, ANP, NRC/Blad)
(Vor. ber. pag. 87/3-1976)

BELGIË

GEHEIME ONDERHANDELING OVER STAATSHERVORMING

In februari is een nieuwe poging gewaagd — en andermaal mislukt — om onder de politieke partijen een definitief akkoord over het verdere verloop van de staatshervorming te bereiken. Na het voortijdig stilvallen van de onderhandelingen die in de zomer van 1975, op initiatief van het Vlaams Economisch Verbond, vertegenwoordigers van CVP, PW en VU hadden verenigd en toen hadden geleid tot een zgn. synthesenota, en na de daarmee gelijklopende besprekingen tussen staatssecretaris Moreau (RW) en senator L. Claes (W) en de publikatie van hun nota (zie 662/3-1975), is de volgende maanden door VEV-voorzitter Vaast Leysen in het geheim getracht het afgesprongen gesprek weer op gang te brengen.
Leysen deed door zijn medewerkers een nota opstellen, die nader ingaat op de convergentie tussen de synthesenota en de nota-Mareau-Claes. In de loop van discrete contacten onder prominente politici, hoofdzakelijk van de regionale partijen (RW, FDF en VU), waarbij hij de rol van bemiddelaar vervulde, slaagde hij erin een tekst op te stellen (,,Principes voor een communautair akkoord") die voldeed aan de geraadpleegde politici, of althans door deze laatste aanvaard werd als een ontwerp-vergelijk, dat zij voor hun partij-instanties wilden verdedigen. VU-voorzitter H. Schiltz was de eerste om met de tekst naar voren te komen. Op 14 februari verdedigde hij de Principes voor zijn partijbestuur, dat de tekst evenwel met een grote meerderheid afkeurde; de partijraad van de VU kreeg de tekst niet onder ogen, en werd slechts oppervlakkig ingelicht, maar keurde niettemin dezelfde dag volgende ,,harde" motie goed:
,,De partijraad van de W drukt zijn bekommernis uit over de ongunstige evolutie van de Vlaamse posities. De splitsing van de rijksadministratie volgens de drieledige gewestvorming, de toenemende afdreiging van de franssprekenden en o.m. van het Rassemblement Wallon, dat zich meer en meer gedraagt als woordvoerder van het FDF in de regering, maken een Vlaams tegenoffensief noodzakelijk. De partijraad bevestigt dat er geen gesprek mogelijk is over aanhechting van randgemeenten rondom Brussel; dat de drieledige gewestvorming onmiddellijk moet worden stopgezet; dat het statuut van hoofdstad-Brussel alle waarborgen moet bieden aan de Vlaamse gemeenschap; dat de faciliteiten die misbruikt worden door de franstaligen, moeten worden afgeschaft; dat de splitsing van het kiesarrondissement Brussel en van de provincie Brabant vanzelfsprekende hervormingen zijn, waarvoor geen compensaties aan de franstaligen moeten worden gegeven. Die voorwaarden worden door de regering of door de meerderheidspartijen niet vervuld, zodat er van welkdanige onderhandelingen geen sprake kan zijn".

De kranten die op 16 februari voor de eerste maal melding maakten van het geheime overleg en van de Principes, schreven in hun commentaar dat de afwijzende houding van de Volksunie het overleg gekelderd had. De Standaard had het over een ,,doodgeboren vergelijk." De kranten schreven de negatieve reactie van het VU-partijbestuur toe aan het voorstel om de zes Vlaamse randgemeenten-met-faciliteiten en ook nog een viertal Vlaamse gemeenten met eentalig statuut te verkavelen en gedeeltelijk bij Brussel aan te hechten. (In dat geval zouden de overblijvende wijken eentalig Nederlands blijven.)

De bekendwording van het geheim beraad lokte allerlei verklaringen van politieke leiders uit.

BSP-voorzitter Willy Claes zei dat hij wel een brief had ontvangen van Leysen, met de uitnodiging deel te nemen aan het beraad, maar daarop niet was ingegaan. Het BSP-bureau deelde mee dat het niet aan geheime besprekingen wenste deel te nemen en enkel binnen het parlement een gesprek kon aanvaarden.

FDF-voorzitter Defosset zei dat er geen sprake was geweest van eigenlijke onderhandelingen of van verbintenissen. Het CVP-bureau liet weten dat het voorstander was van onderhandelingen ,,vanuit een zo

breed mogelijk front van de Vlaamse partijen". CVP-voorzitter Martens zei waardering op te brengen „voor hen die ondanks alles pogen de dialoog op gang te brengen."
Op 17 februari liet PSC-voorzitter Nothomb zich erg laatdunkend uit over het beraad. Hij zei dat het ontwerp-vergelijk teveel toegevingen aan de Vlamingen bevatte en dat aan franstalige zijde de onderhandelaars slechts de vertegenwoordigers waren van een kleine minderheid.

Die verklaring lokte een boze reactie uit van VU-voorzitter Schiltz die verklaarde „dat VEV-voorzitter Leysen hem nog op 16 februari had laten weten dat de voorzitters van de vijf regeringspartijen, dus ook Nothomb, hadden ingestemd met het ontwerp, en dat er nog kon worden gepraat. „Na de verklaring van Nothomb, zo voegde Schiltz eraan toe, heeft het geen zin meer de discussie voort te zetten; de vergadering van de vijf partijvoorzitters, waarop ik met FDF-voorzitter Defosset, ben uitgenodigd ten huize van minister van state Pierre Descamps, wordt overbodig."
Op 19 februari vroeg de socialistische partijvoorzitter Cools in de Kamer aan premier Tindemans, of hij niets te zeggen had over het geheim beraad. De premier antwoordde kort dat de regering niet bij „de gebeurtenissen" betrokken was geweest en dat hij bijgevolg niets te verklaren had. Dit antwoord werd heftig aangevochten door kamerlid J. van Eynde (BSP) die aanvoerde dat de premier wel degelijk bij de onderhandelingen was betrokken en „voor de vierde maal geprobeerd had een regering te vormen zonder de socialisten, maar met alle regionale partijen". Van Eynde verweet de premier ook „de heer Vaast Leysen te hebben aangesteld als een soort van kabinetsformateur". De premier repliceerde niet meer.

De volgende dagen viel de berichtgeving over de mislukte besprekingen geleidelijk helemaal stil.

Tekst van het ontwerp-akkoord

De nota „Principes voor een communautair akkoord" luidt als volgt:
„De tekst die hierna volgt, geeft de principes weer op basis waarvan een akkoord over het communautaire vraagstuk mogelijk lijkt Vooraf kan gesteld, dat de volledige uitvoering van dit akkoord een nieuwe grondwetsherziening veronderstelt Nochtans kan een aantal zaken reeds worden uiteevoerd bij wet

Regionale autonomie

1. In België komen drie rechtstreeks verkozen raden tot stand, nl. een Vlaamse en een Waalse gemeenschapsraad en een raad voor het Brusselse stadsgewest Het aantal leden van deze raden wordt proportioneel aan de bevolking bepaald
2 De bevoegdheid van de regionale raden is van wetgevende aard De twee gemeenschapsraden, uitgebreid met resp de Nederlandstalige en Franstalige verkozenen van de Brusselse regionale raad, zijn bevoegd voor de materies die thans in de cultuurautonomie voorzien zijn. Zij zijn ook in Brussel bevoegd i z de personaliseerbare materies Op voorwaarde dat de schoolpactwaarborgen aanvaard worden, kan de materie Onderwijs volledig geregionaliseerd worden De drie raden zijn, elk voor wat hun gebied aangaat, bevoegd voor de materies die in de voorbereidende uitvoering van art 107 quater voorzien zijn De Brusselse raad vervangt ook de huidige agglomeratieraad De regionale raden ontvangen een fiscale bevoegdheid De bel ocgdheid van de regionale raden kan woidcn uitgebreid bij wet, met speciale meerderheid in het nationale parlement aangenomen

Nationale wetgeving

3. De wetgevende macht over alle materies, die hetzij door de grondwet, hetzij door een delegatiewet. niet aan de regionale raden zijn toevertrouwd, wordt uitgeoefend door eén Kamer van rechtstreeks en evenredig verkozen volksvertegenwoordigers Alle verkozenen van de regionale raden vormen een senaat, die enkel als reflectie-kamer, zonder wetgevende bevoegdheid, optreedt De adviezen van de senaat komen tot stand bij meerderheid in beide taalgroepen

Uitvoering

4 De nationale regering wordt, op niet-paritaire basis, samengesteld op grond van een meerderheid in de twee gemeenschappen Deze dubbele meerderheid is niet vereist voor het goedkeuren van gewone wetten Een motie van wantrouwen heeft slechts het aftreden van de regering tot gevolg, voor zover er een alternatief aanwezig is
5 Aan iedere regionale raad beantwoordt een regionaal uitvoerend college, samengesteld vanuit de meerderheid in de raad De verkiezing voor de regionale raad van Brussel gebeurt via eentalige kandidatenlijsten De Brusselse executieve wordt samengesteld op grond van een meerderheid in beide taalgroepen van de raad Een dubbele meerderheid is niet vereist voor het gewone legislatieve werk van de raad De regionale executieven kunnen slechts aftreden voor zover er een alternatief aanwezig is

Sociaal-economisch advies

6 Voor elk gewest wordt een adviesraad, samengesteld uit de sociaal-economische partners, opgericht. Deze raad vervangt de huidige gewestelijke economische raden

Grenzen van Brussel

7. De grenzen van het stadsgewest Brussel worden aangepast volgens bijgaand schema. Deze grenzen worden in de grondwet of in een uitvoeringswet van het huidige art. 107 quater van de grondwet vastgelegd De taalfaciliteiten in randgemeenten worden afgeschaft Het kiesarrondissement Brussel wordt gesplitst

Provinciaal niveau

8 De provincies worden niet weerhouden als politieke instanties, maar enkel als gedecentraliseerde administraties. De provincie Brabant wordt omgevormd tot twee provincies (Vlaams-Brabant en Waals-Brabant) plus het stadsgewest Brussel. 30 januari 1976."

De tekst van deze nota werd aan de pers overhandigd resp. door Schiltz en staatssecretaris Moreau; het schema betreffende de grenswijzigingen rondom Brussel werd niet overhandigd.

ALGEMENE RAAD VAN FDF/RW

Op 14 februari, op het zelfde ogenblik dat Schiltz voor het partijbestuur en vervolgens de partijraad van de Volksunie verslag uitbracht over de politieke toestand, vergaderde te Namen — voor de eerste maal sedert het Rassemblement Wallon in juli 1975 tot de regering toetrad — opnieuw de gemeenschappelijke algemene raad van het FDF/RW.

De vergadering keurde een verklaring goed, waarin de nauwe samenwerking tussen beide federalistische partijen betoond wordt. In verband met de staatshervorming wordt in de verklaring bepaald: dat nu moet worden werk gemaakt van een definitieve staatshervorming; dat de instellingen moeten worden vereenvoudigd en de machten moeten worden verdeeld én over de gemeenschappen, én over de gewesten; dat de drie gewesten moeten beschikken over rechtstreeks verkozen assemblees en over uitvoerende colleges, en ook over een openbare administratie in functie van hun specifieke noden en eigenschappen.

Tenslotte stelt de verklaring dat het FDF/RW „in ruil voor een vereenvoudiging van de instellingen te Brussel en voor een democratisch en redelijk akkoord over de begrenzing van Brussel „wil praten over de herinrichting van de provincie Brabant, het kiesarrondissement Brussel-Halle-Vilvoorde en de eigen organisatie van Vlamingen en franstaligen in de hoofdstad.

GRIEKENLAND

RECTIFICATIE

Op pagina 77 van de aflevering van 30 januari 1976 gaven wij als onderschrift bij de daar afgedrukte foto: Premier Karamanlis (l.) en min. v. buitenl. zaken v. Joego-Slavië, Minic.
Dit moet zijn: Premier Karamanlis (l.) en premier Dzjemal Bijedic v. Joego-Slavië.

VERENIGDE STATEN

VERVOLG VERHOREN CONGRES-COMMISSIES OVER CIA-ACTIVITEITEN

(Vor. ber. pag. 113 e.v.)

Op 5 oktober verklaarde senator Church in een televisiegesprek dat de CIA tijdens de regeringsperiodes van drie Amerikaanse presidenten gepoogd had de Cubaanse premier Fidel Castro te vermoorden.

Church zei dat „zowel komplotten als pogingen (om Castro te vermoorden) tijdens de administraties van Eisenhower, Kennedy en Johnson voorkwamen". Maar de senaatscommissie had, volgens Church. geen harde bewijzen in handen gekregen, dat deze presidenten de moordaanslagen hadden geautoriseerd.

Senator Church zei dat de vroegere CIA-directeur, Richard Helms, achter gesloten deuren heeft getuigd dat zijn inlichtingendienst pogingen had ondernomen om Castro te vermoorden. De recentste actie dateerde volgens Church uit de periode dat Johnson pas president was en de pogingen om Castro te vermoorden waren al begonnen voordat Kennedy aan het bewind kwam.

Church voegde hieraan toe dat de vraag wie hiertoe opdracht had gegeven onbeantwoord was gebleven. „Zelfs de directeur (van de CIA) wist gedurende lange periodes niet wat er aan de hand was", zo merkte Church op. Senator Walter Mondale, lid van Church' commissie, zei echter dat Helms en het hoofd van de geheime CIA-operaties in de jaren zestig, Richard Bissell, in de getuigenissen hadden verklaard dat op „hoog niveau" toestemming voor de moordplannen was gegeven.

De Washington Post meldde op 11 oktober 1975 dat de vroegere CIA-medewerker Sidney Gottlieb tegenover de Church-commissie had verklaard dat de CIA in 1961 uit eigen voorraad een hoeveelheid dodelijk gif naar Kongo had gestuurd bij een poging de toenmalige Kongolese premier Patrice Loemoemba te vermoorden. Hij zei dat de CIA het gif naar een van haar agenten in Kongo had gezonden. Het plan om Loemoemba van het leven te beroven werd nooit uitgevoerd omdat deze in januari 1961 door onbekenden werd vermoord.

Gottlieb, die hoofd van de afdeling technische diensten van de CIA was, verliet de dienst in 1973. Hij vertelde de Senaatscommissie dat hij van de vroegere CIA-directeur Richard Helms de opdracht had gekregen de archieven over drugonderzoek te vernietigen, hetgeen in 1972 was gebeurd.

CIA-directeur William Colby (rug naar de camera) wordt door de speciale onderzoekcommissie van de Senaat ondervraagd over het mogelijke bezit van dodelijk vergif door de CIA Achter de commissietafel, v l n r sen Frank Church. voorzitter, sen John Tower Curtis Smothers, sen Howard Baker en sen Barrg Goldwater

Rapport *commissie-Church over* aanslagen op buitenlandse staatshoofden

In het 346 pagina's tellende rapport dat op 20 november 1975 werd gepubliceerd zei de commissie dat Amerikaanse functionarissen tot tenminste 8 aanslagen op de Cubaanse premier Castro hadden aangespoord en ook een plan hadden opgesteld om de Kongolese leider Patrice Loemoemba te doden.

Volgens het rapport was de Amerikaanse regering ook betrokken bij een samenzwering om de Dominicaanse dictator Rafael Trujillo te doden.

Van de buitenlandse leiders leven alleen Castro en zijn broer Raoul nog.

Volgens het rapport was de Amerikaanse regering echter niet verantwoordelijk voor de dood van Loemoemba en Trujillo.

Het rapport onthulde verder dat de vroegere president Nixon de CIA opdracht gaf een intensieve politieke spionagecampagne tegen wijlen de president van Chili, Allende, te beginnen in 1970.

Volgens het rapport waren de huidige minister van buitenlandse zaken Henry Kissinger en de vroegere directeur van de CIA Richard Helms en andere vooraanstaande functionarissen veel meer betrokken bij de politieke campagne tegen de Chileense president dan bekend was.

Volgens het rapport hebben het CIA-kantoor in Santiago en Amerikaans militair personeel de ontvoering van de Chileense opperbevelhebber, gen. René Schneider, helpen voorbereiden. Hij had geweigerd akkoord te gaan met een door de CIA gesteund plan voor een militaire coup om te voorkomen dat Allende gekozen zou worden. Generaal Schneider werd op 22 oktober bij een mislukte ontvoeringspoging vermoord.

Deze onthullingen stonden in tegenspraak met eerdere verklaringen van oud-president Nixon, minister Kissinger en oud-CIA-directeur Helms.

Volgens het rapport was de CIA tussen 1959 en 1972 betrokken bij komplotten tot aanslagen op politieke leiders in vijf landen.

Hieronder volgt een beknopt overzicht van de verschillende CIA-plannen zoals opgesomd in het Senaatsrapport:

KONGO

Voorjaar 1960: plv. CIA-directeur Richard Bissell begint besprekingen met het hoofd van de Afrikaanse afdeling van de CIA, Bronson Tweedy, om een niet nader genoem-

de Afrikaanse leider te vermoorden.
September 1960: in opdracht van Bissell haalt dr. Sydney Gottlieb, een wetenschapsman in dienst van de CIA, uit de legeropslagplaats in Ford Detrick, vergif en injectiespuiten en vertrekt naar Leopoldville met Instructies voor de CIA-agent aldaar, Victor Hedgman, om Patrice Loemoemba, de afgezette Kongolese premier te doden.
Oktober 1960: Hedgman telegrafeert naar het hoofdkwartier van de CIA dat hij een plaatselijk agent heeft opgespoord die Loemoemba zal vermoorden door vergif in zijn voedsel of tandpasta te spuiten.
Het hoofdkwartier dringt telegrafisch aan op spoed omdat de werking van het vergif afneemt.
31 oktober 1960: Bissell vraagt een CIA-agent Michael Mulroney naar de Kongo te gaan en Loemoemba te doden. Hij weigert maar stemt erin toe Loemoemba weg te lokken van zijn VN-lijfwacht zodat Kongolezen hem kunnen ontvoeren en mogelijk terechtstellen.
27 nov. 1960: Loemoemba verlaat de bewaking van de VN-troepen en gaat naar Stanleyville. Hedgman telegrafeert Tweedy en verklaart dat zijn bureau verschillende actieplannen bestudeert.
17 jan. 1961: Loemoemba wordt door volgelingen op een vliegtuig gezet dat uitwijkt naar de provincie Katanga waar Loemoemba wordt vermoord. CIA-autoriteiten in Afrika ontkennen later enige relatie met de moord en ook het telegramverkeer geeft geen enkel bewijs dat zij erbij betrokken waren.

CUBA

maart-aug. 1960: CIA-functionarissen bespreken verschillende plannen gericht tegen premier Fidel Castro zoals het bespuiten van de studiocel waar Castro radiotoespraken houdt met LSD, het aanbrengen van een bepaalde desoriënterende stof in de sigaren van Castro voordat hij een redevoering zou houden, het aanbrengen van een bepaalde chemische stof in de laarzen van Castro waardoor zijn baard zou uitvallen.
(De Church-commissie verklaarde dat zij bewijzen had gevonden dat de CIA minstens 8 samenzweringen op touw had gezet tussen 1960 en 1965 om Castro om het leven te brengen).
16 aug. 1960: CIA-functionarissen krijgen een doos met de favoriete sigaren van Castro in handen en laten deze behandelen met een bepaald soort vergif. Zij worden op 13 febr. 1961 aan een niet-geïdentificeerd persoon afgegeven. Het is niet bekend of er pogingen zijn ondernomen de sigaren aan Castro te geven.
Sheffield Edwards, directeur van de veiligheidsdienst van de CIA, en Bissell bespreken een aanslag op Castro en Edwards suggereert een moordenaar te zoeken in het milieu van een goksyndicaat dat in Cuba opereert. Edwards geeft de job in handen van Robert Maheu, een vroegere FBI-agent en later in dienst van Howard Hughes.
Begin sept.: een niet-geïdentificeerde CIA-functionaris verzoekt Maheu contact op te nemen met de onderwereldfiguur John Rosselli. Maheu ontmoet Rosselli en zegt hem dat hoge regeringsfunctionarissen hem nodig hebben om Castro uit de weg te ruimen. Rosselli gaat naar Miami om Cubanen voor de job te recruteren en CIA-agenten te ontmoeten.
Febr. 1961: de technische dienst van de CIA maakt een doos met giftige pillen, geeft deze aan Rosselli, die ze doorgeeft aan zijn Cubaanse contactpersoon. Verder wordt minstens $ 10.000 en elektronische apparatuur aan de potentiële moordenaar verstrekt.
Maart-april 1961: de Cubaan die werkte in het favoriete restaurant van Castro en geacht werd het gif toe te dienen kreeg nooit bericht wanneer hij zijn gang kon gaan en stuurde de pillen en het geld naar de CIA terug.
April 1962: CIA-agent William Harvey blaast het plan voor een aanslag op Castro nieuw leven in. Hij doet giftige pillen en voor $ 5000 aan wapens en radio-uitrustingen aan een Cubaans contactpersoon toekomen.
Mei 1962: pillen en wapens komen in Cuba aan. Er is geen bewijs dat ooit een poging tot een aanslag werd ondernomen.
Begin 1963: speciale afdeling voor aanslag op Castro bij de CIA ingesteld. Deze verwerpt plan om explosieven aan te brengen in gebied waar Castro gaat diepzeeduiken.
Januari 1963: er wordt vergiftigd touw aangebracht in een diepzeeduikuitrusting die door James Donovan, officieel Amerikaanse onderhandelaar voor de vrijlating van Cubaanse gevangenen als cadeau aan Castro zal worden gegeven. Plan mislukt als Donovan besluit een andere uitrusting te geven.
Herfst 1963: een niet geïdentificeerde hoge Cubaanse functionaris biedt Desmond Fitzgerald, hoofd van de staf van de afdeling Speciale Zaken aan, Castro te vermoorden. Fitzgerald zou dit aanbod afgeslagen hebben.
In de loop van 1963, 1964 en begin 1965 zou de CIA verschillende malen aan een Cubaans contactpersoon wapens en explosieven hebben aangeboden bestemd voor een aanslag op Castro.

DOMINICAANSE REPUBLIEK

April 1960: president Eisenhower gaat akkoord met een plan om de president Rafael Trujillo, uit de weg te ruimen.
Juni 1960: de Amerikaanse ambassadeur in de Dominicaanse Republiek, Joseph Farland, stemt erin toe als tussenpersoon op te treden kussen CIA en tegenstanders van het bewind van Trujillo. Hij brengt verzoeken over voor de levering van geweren met telescopische lenzen.
3 okt. 1960: de CIA stelt een memorandum op voor de levering van 300 geweren en pistolen, alsmede ammunitie en explosieven aan tegenstanders van Trujillo teneinde ,,de belangrijkste beulen van het regiem uit de weg te ruimen".
15 maart 1961: de plv. chef van de Amerikaanse diplomatieke missie Henry Dearborn verzoekt om de toezending van 3,38-kaliber pistolen. De CIA zendt de wapens in een diplomatieke zending naar de Amerikaanse ambassade.
30 mei 1961: Trujillo wordt bij San Cristobal in een hinderlaag gelokt en vermoord.

ZUID-VIETNAM

8 mei 1963: Zuid-Vietnamese troepen openen in Hué het vuur op boeddhisten die Bhoedda's verjaardag herdenken.
Lucien Conein, een CIA-functionaris in Vietnam, getuigt later dat de Boeddhistische opstand die hierop volgt, leidt tot de coup tegen president Ngo Dinh Diem.
3 okt. 1963: generaal Duong Van Minh vertelt Conein over geplande coup en mogelijke aanslag op de gebroeders, Diem, Nhu en Can. Telegrammen van CIA-directeur John McCone, houden zich aanvankelijk op de vlakte en spreken zich later tegen het plan uit.
2 nov. 1963: Diem en Nhu worden vermoord. Volgens de Church-commissie zijn er geen bijzonderheden over de moorden bekend en is er geen bewijs van directe of indirecte betrokkenheid van de CIA.

15 sept. 1970: president Nixon deelt CIA-directeur Helms mee dat het bewind van president Allende, die 11 dagen eerder de meerderheid won, niet aanvaardbaar is voor Amerika. De CIA krijgt instructies van Nixon een directe rol te spelen bij het organiseren van een militaire coup.

6-20 okt. 1970: CIA legt 21 contacten met politieke en militaire functionarissen in Chili en geeft hun de toezegging van steun in geval van een coup. Opperbevelhebber René Schneider wordt aangewezen als ,,te verwijderen".

19 oktober 1970: niet geslaagde poging Schneider te ontvoeren door een groepje officieren dat de steun van de CIA heeft.

22 oktober 1970: in de vroege morgenuren verstrekt de CIA wapens aan de officieren. Later wordt de auto van Schneider aangehouden en de generaal wordt dodelijk gewond tijdens een vuurgevecht dat ontstaat. Volgens het rapport zijn de daders hiervan niet dezelfden die eerder CIA-wapens hadden ontvangen.

Commissie Huis van Afgevaardigden in conflict met Witte Huis kritiek op lekken in commissie

Het Huis van Afgevaardigden besloot op 18 februari 1975 een speciale commissie van 10 leden in te stellen voor een onderzoek naar de werkzaamheden van de CIA en andere Amerikaanse spionage-organisaties.

Het besluit werd genomen met 286 tegen 120 stemmen. De commissie uit het Huis telde zeven Democratische en drie Republikeinse leden. De commissie sloot haar werkzaamheden een jaar later in februari 1976 af. Zij besloot haar bevindingen niet voor publikatie vrij te geven, maar in de loop van 1975 en begin 1976 lekten belangrijke delen van het rapport al naar de pers uit, wat vooral door het Witte Huis scherp werd bekritiseerd. Eerder in 1975 was het al tot een conflict tussen de commissie en het Witte Huis gekomen naar aanleiding van het verzoek van de commissie bepaalde belangrijke documenten ter beschikking te stellen. Het Witte Huis weigerde dit aanvankelijk, maar ging later toch akkoord op voorwaarde dat de commissie haar bevindingen niet zou publiceren.

Aanvankelijk waren er ook nogal wat moeilijkheden binnen de commissie zelf. Voorzitter Lucien Nedzi bood op 12 juni 1975 zijn ontslag aan, nadat hij er door collega's van was beschuldigd al veel langer op de hoogte te zijn geweest van bepaalde illegale activiteiten van de CIA, maar er niets tegen te hebben ondernomen.

Afgevaardigde Otis Pike uit New York werd vervolgens tot commissievoorzitter benoemd.

Op 30 juli hield de commissie haar eerste openbare zitting. De commissie ondervroeg toen het hoofd van de algemene rekenkamer, Elmer Staats, over de grootte van de CIA-begroting. Deze verklaarde er geen idee van te hebben hoeveel de dienst kostte.

Ook pogingen van de commissie bij de directeur van de CIA te weten te komen hoeveel geld jaarlijks voor de activiteiten van de dienst werd uitgetrokken liepen op niets uit.

Colby verklaarde op 4 augustus dat het bekend worden van de begroting de werkzaamheden van de CIA zou schaden. Hij wilde de begrotingscijfers wel achter gesloten deuren voorleggen aan de commissieleden. Na een scherp debat stemde de commissie daarmee in.

Op 5 augustus deed zich weer een dergelijke moeilijkheid voor. Toen verklaarde een hoge functionaris van het Pentagon dat hij geen toestemming had gekregen om bepaalde documenten aan de commissie te laten zien. Het ging om een besluit van de Nationale veiligheidsraad uit 1952, waarbij het Nationale veiligheidsbureau (NSA) werd opgericht, en om een voor de president gemaakte studie uit 1970 betreffende ,,National command and control capabilities and defense intelligence", I-Iet Nationale veiligheidsbureau houdt zich bezig met elektronische spionage, satellieten, verbindingen, en met coderen en decoderen. Voorzitter Otis Pike klaagde er over dat grote bedragen naar dit bureau gaan, maar dat het Congres geen stuk er over in handen kan krijgen. Daarop besloot de commissie op zijn voorstel de twee stukken op te eisen.

Op 11 september 1975 hoorde de commissie van het Huis van Afgevaardigden, William Parmenter, een hoge functionaris van de CIA, die verklaarde dat de experts van de geheime dienst zich volkomen vergist hadden toen zij ervan uitgingen dat de Arabische landen in 1973 niet tot een oorlog tegen Israël zouden overgaan.

Hij verklaarde dat na de oktoberoorlog in het Midden-Oosten een intern onderzoek was ingesteld. Daaruit was gebleken dat de deskundigen van de CIA in de weken voor het uitbreken van de strijd volkomen hadden gefaald in hun taak de regering voor het gevaar van de oorlog te waarschuwen, ondanks het feit dan hen voldoende informatie ten dienste stond die op dat gevaar wees.

,,De deskundigen hadden veel meer belang moeten hechten dan zij deden aan de inlichtingen dat de bedoelingen van Sadat (de Egyptische president) vijandig waren," aldus Parmenter.

Dr. Ray Cline, voormalig hoofd van de inlichtingenafdeling van het ministerie van buitenlandse zaken en thans hoogleraar aan de universiteit van Georgetown, vergoelijkte het falen van de CIA-experts enigszins door voor de commissie te verklaren dat de regering-Nixon een groeiende passie voor geheimhouding had. De deskundigen hadden geen toegang tot inlichtingen waarover men op het hoogste regeringsniveau beschikte.

Cline verklaarde dat zijn afdeling op 5 oktober had gerapporteerd dat een oorlog in het Midden-Oosten elk moment kon uitbreken en dat men had geprobeerd minister van buitenlandse zaken Kissinger te alarmeren, die toen in New York was. De staf van de minister had echter laten weten dat men hem niet wilde storen. Het rapport ging toen per diplomatieke post naar Kissinger. Toen deze het ontving waren Egypte en Syrië al tot de aanval overgegaan, aldus Cline.

Hij zei het onjuist te vinden dat Kissinger toen hij minister van buitenlandse zaken werd tevens nationaal veiligheidsadviseur van de president bleef. Cline beval aan het systeem te verbeteren door deze functie niet door een en dezelfde persoon te laten vervullen.

Deze onthullingen wekten de woede van het Witte Huis. President Ford gaf de overheidsdiensten opdracht geen stukken meer aan de commissie te verstrekken. Verder eiste hij teruggave van het al beschikbaar gestelde materiaal met het argument dat door de publikatie afbreuk was gedaan aan de veiligheid van de VS.

Op 17 sept. gaf de commissievoorzitter Otis Pike een persconferentie waar hij zei dat de commissie de eis van het Witte Huis tot teruggave van materiaal afwees. Ook zei hij dat de commissie niet de verzekering wilde geven dat zij materiaal in haar bezit niet openbaar zal maken.

Op 18 sept. werden nieuwe onthullingen over de CIA gedaan. Ditmaal over het aandeel van de dienst in de oorlogvoering in Vietnam.

Samuel Adams, een voormalige Vietcong-specialist van de dienst, verklaarde tegenover de commissie dat de CIA in 1968 opzettelijk veel te lage schattingen had gegeven van de troepensterkte van de Vietcong om de Amerikaanse publieke opinie een rad voor de ogen te draaien.

,,Hoewel onze bedoeling was de Amerikaanse pers, het publiek en het Congres een rad voor de ogen te draaien, zijn we er uiteindelijk voora: in geslaagd onszelf te bedriegen , aldus Adams Omdat de CIA in haai iappoiten de sterkte en de capaciteiten van de Vietcong systematisch onderschatte werden de Amerikanen verrast door het Tet-offensief dat een keerpunt in de oorlog zou warden.
Volgens aanvankelijke schattingen telde de Vietcong ongeveer 300 000 manschappen Later had Adams documenten gevonden in het CIA-hoofdkwartier, waaruit bleek dat de mankracht dichtbij de 600 000 moest liggen Maar uit vrees voor de reactie van het Amerikaanse publiek werd de oorspionkelijke schatting aangehouden Dat bleef gebeuren, ook toen steeds meer aanwijzingen werden gevonden dat de werkelijke sterkte rond de 600 000 moest liggen

Volgens Adams was de veel te lage schatting, aangehouden in opdracht van generaal Creighton Abrams, die wel de voorzitter van de Verenigde chefs van staven, generaal Earl Wheeler, inlichtte over de feitelijke situatie Maar in memo's voor het Witte Huis werden de nieuwe gegevens verzwegen
In een op 20 augustus 1967 gedagtekend telegram aan generaal Wheeler zei Abrams dat de nieuwe schattingen over de sterkte van de Vietcongtroepen ,,in scherpe tegenstelling staan" tot het cijfer van 229000 dat aan de pers bekendgemaakt was In het telegram werd aanbevolen om twee categorieen van troepen eenvoudig weg te laten, zodat het oude cqfer gehandhaafd kon blijven

,,In de afgelopen maanden hebben wij een image van succes doen ontstaan", zo verklaarde Abrams in zijn telegram Hij voegde er aan toe dat als de werkelijke sterkte van de Vietcong bekend zou worden, ,,alle mogelijke voorbehouden en verklaringen de pers er niet van zullen kunnen weerhouden een verkeerde en sombere conclusie te trekken".

,,Degenen die een onjuiste opvatting over de oorlog hebben, zullen er door gesteund worden", aldus het telegram van Abrams, ,,en onze taak zal dan nog moeilijker worden".

Volgens Adams had de CIA in november 1967 het Tet-offensief min of meer voorspeld in een memorandum uit Saigon. Adams zelf had aan het memorandum wel de opmerking toegevoegd dat duizenden Vietcong-soldaten waren weggelaten uit de officiele schattingen. waardoor de aanval van de Vietcong er veel onbelangrijker uitzag dan hij in werkelijkheid zou worden

Ambassadeur Bunker gaf in een telegram hierover aan Walt Rostow, een adviseur van het Witte Huis, te kennen dat ,,het naar onze mening veel beter zou zijn, om de zaak mondeling te behandelen, als het zich werkelijk voordoet om zo veel verwarrende en ongewenste vragen te voorkomen"
Bunker zei verder tegen Rostow dat als de pers zou ontdekken dat de sterkte van de Vietcong te gering was voorgesteld, dit tot gevolg zou hebben dat de kranten met verhalen zouden komen waarin de vijandelijke sterkte werd overdreven
Adams herinnerde eraan dat het Tet-offensief niet alleen Saigon (en ae Amerikaanse ambassade daar) trof, maar ook 40 van de 44 provinciehoofdstedcn en meer dan 100 districtshoofdsteden Op de eerste dag van het Tet-offensief — 30 januari 1968 — had hij ontslag genomen en in een toelichting op zijn ontslag de officiële schatting van de militaire sterkte van de Vietcong ,,monumentaal bedrog" genoemd

Op 1 okt. publiceerde de commissie documenten over de rol van de CIA tijdens het Cyprus-conflict in 1974. Daaruit bleek dat de CIA de Amerikaanse regering in 1974 niet had ingelicht over de op handen zijnde pro-Griekse staatsgreep op Cyprus, hoewel het toenmalige hoofd van de Griekse militaire politie, generaal Ioannides, in juli 1974 een CIA-agent in Athene had verteld dat hij een coup voorbereidde tegen de regering-Makarios. Hij wilde weten hoe de Amerikaanse regering daarop zou reageren.

De CIA liet echter vanuit Athene aan Washington weten dat er geen coup op handen was. Op basis van één enkel CIA-rapport van een onervaren agent uit Athene gingen de deskundigen in Washington over tot herziening van hun eerdere bezorgde rapporten over de mogelijkheid van een staatsgreep, en meldden aan de voor het beleid verantwoordelijke ambtenaren dat er geen coup tegen Makarios te vrezen viel. Aartsbisschop Makarios werd op 15 juli 1974 afgezet bij een pro-Griekse staatsgreep. Kort daarop vielen Turkse troepen het eiland binnen. Volgens een van de adviseurs van de Huiscommissie, John Boos, was de Amerikaanse ambassadeur in Athene, Henry Tasca, niet ingelicht over de plannen voor de pro-Griekse staatsgreep op Cyprus. Tasca beklaagde zich dat de CIA de buitenlandse politiek van de Verenigde Staten in Griekenland bedreef, geheel buiten de Amerikaanse ambassade om. Tasca trad uit de diplomatieke dienst na conflicten met minister Kissinger en is nu een zakenman.

Op 8 okt. hield de commissie zich bezig met de rol van de Amerikaanse inlichtingendiensten bij de coup in Portugal.

Drie chefs van inlichtingendiensten zeiden dat hun diensten verrast werden door de staatsgreep op 25 april 1974.

William Hylands, de chef van de inlichtingendienst van het ministerie van buitenlandse zaken, zei dat zelfs na een nauwkeurig lezen van de documentatie geen enkele aanwijzing te vinden was voor een staatsgreep Ook Keith Clark, de nationale chef inlichtingen voor West-Europa bevestigde dat inlichtingen over de activiteiten van de Portugese Beweging van de strijdkrachten (MFA) ontbraken. William Hyland zei dat het eerste teken van de onrust in Portugal dat tot zijn dienst doordrong de publikatie van het boek van generaal de Spinola in februari 1974 was.

De drie ambtenaren, de derde was generaal Samuel Wilson, assistent van Colby, de directeur van de CIA, zeiden dat ze het boek zelf niet gelezen hadden, maar slechts samenvattingen toen de staatsgreep al gepleegd was.

Nieuwe onthullingen over de activiteiten van de CIA deed de Washington Post op 16 januari, toen het blad meldde dat de geheime dienst al meer dan 23 jaar ,,een enorm journalistiek netwerk buiten de Verenigde Staten financiert om in het geheim propagandacampagnes te organiseren".

,,Het netwerk, dat bestaat uit journalist-agenten, gesubsidieerde kranten, radiostations en internationale telegraaf- en nieuwsdiensten, is een van de werktuigen in het geheime arsenaal van de CIA, waarover het minst gepubliceerd is", aldus het blad.

De Washington Post citeerde een rapport van de Senaat waarin stond dat in september 1970 een inlichtingencommissie van de Nationale Veiligheidsraad, bekend als de „commissie van veertig", toestemming gegeven had voor een geheime propaganda-operatie van de CIA om de aandacht te vestigen op ,,de schade die aan Chili berokkend zou worden onder een regering-Allende". Dit speelde zich af toen Allende grote kans maakte tot president van Chili te worden gekozen.

De Washington Post zegt dat nog geen week na het besluit van die commissie in Washington een communiqué van de interamerikaanse persvereniging werd uitgegeven waarin de beschuldiging werd geuit dat de vrijheid van pers in Chili ,,door de communisten en hun marxistische bondgenoten in gevaar werd gebracht". Het communiqué was volgens het rapport. van de Senaat een produkt van de CIA, aldus de *Post.*

Twaalf dagen na het optreden van de commissie van veertig verspreidde het Spaanse persagentschap *EFE* uit Santiago een bericht over heel Latiins-Amerika over een bijeenkomst van een rechtse groepering, genoemd Patria y Libertad (Vaderland en Vrijheid), die tegen Allende gericht was. Deze beweging werd in het verhaal „een groeiende ... beweging" genoemd, zo vervolgt het blad.

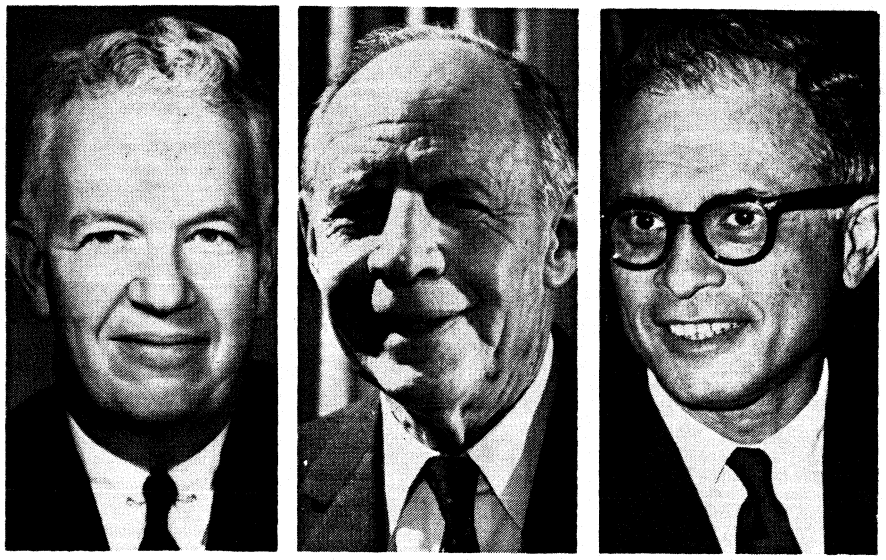

De onafhankelijke raad van drie voor toezicht op activiteiten CIA v.l n r. Robert Murphy, Stephen Ailes en Leo Cherne

EFE, dat in het Spaans zijn berichten verspreidt, kreeg in die tijd een subsidie van de CIA voor zijn nieuwsactiviteit in Latijns-Amerika, naar een voormalige functionaris van de inlichtingendienst meedeelde. Binnen een maand na het besluit van de commissie van veertig waren 18 journalisten van buiten Chili, onder rechtstreekse of indirecte controle van de CIA, in Santiago aangekomen. Sommigen waren betaalde CIA-agenten die werkten voor kranten in andere landen.

Enkelen kregen hun kosten voor vervoer naar Chili uit CIA-fondsen", aldus de Washington Post.

Het blad schrijft voorts over een vraaggesprek met Allende dat geschreven was door een correspondent van *Latin,* een nieuw telegraafagentschap dat in het Spaans uitzond. *Latin* heette te zijn opgericht en gedreven door een groep van 13 Latijns-Amerikaanse kranten die een contract met het Britse persagentschap Reuter sloot. Volgens een voormalig geheim agent subsidieerde de CIA het bureau Latin echter via tussenpersonen, vrijwel op dezelfde wijze als de CIA geld gaf aan El Mercurio, een krant in Santiago, aldus de Post.

Het blad zegt dat na de ambtsaanvaarding van president Allende de geheime propaganda-actie van de CIA werd voortgezet. Ongeveer anderhalf miljoen dollar ging rechtstreeks naar El Mercurio. ,,Er werd materiaal samengesteld en geplaatst in alle kranten die tegen Allende waren. Ook werd dit aan radio- en televisiestations geleverd." Na de coup van. 1973 waarbij president Allende stierf, duurde de campagne voort, ofschoon op lager niveau, aldus het blad.

Ford versterkt toezicht op inlichtingenwerk VS

Tijdens een persconferentie op 17 februari kondigde president Ford aan dat het toezicht op de activiteiten van de CIA zal worden versterkt.

Hij kondigde verder aan dat het inlichtingenapparaat gereorganiseerd zal worden en dat een commissie onder voorzitterschap van CIA-directeur George Bush opdracht heeft gekregen alle inlichtingenactiviteiten te coördineren.

Ford deed een beroep op het Congres samenzweringen tegen het leven van buitenlandse leiders door de CIA bij de wet te verbieden en werknemers van officiële inlichtingendiensten aan strafvervolging bloot te stellen als zij geheime informatie laten uitlekken.

De president verschafte verder ,,bindende richtlijnen die stringente bescherming" tegen illegale activiteit van inlichtingendiensten voor de burger bieden.

Ford maakte tevens bekend dat George Bush, leider van de Amerikaanse delegatie in Peking, hoofd van de CIA werd.

Het algemene beleid van de CIA zal worden bepaald door de Nationale Veiligheidsraad onder voorzitterschap van de president zelf. De commissie Bush en de inlichtingendiensten die onder haar ressorteren zullen opdrachten van de Nationale Veiligheidsraad uitvoeren.

,,Wij hebben lering uit deze ervaringen getrokken, maar moeten ons niet door daden uit het verleden laten obsederen. We moeten handelen voor de toekomst," zei Ford, doelend op de resultaten van de beide Congres-commissies.

De commissie van toezicht heeft hij geplaatst onder voorzitterschap van oud-onderminister van buitenlandse zaken Robert D. Murphy. die in de Tweede Wereldoorlog geheim diplomatiek werk heeft gedaan en die een commissie heeft voorgezeten die Ford vorig jaar op zijn verzoek heeft geadviseerd over hervorming van de nationale veiligheid. De andere leden van de waakhondcommissie zijn Stephen Ailes, oud-minister voor de landmacht, en de econoom Leo Cherne.

Ford deelde mee dat hij binnenkort met fractieleiders in het Congres zal overleggen over wettelijke maatregelen tegen elektronische spionage en het openen van poststukken.

De president verklaarde dat hij werd bewogen door twee overwegingen: optreden van de regering dat strijdig is met de rechten van de burgers kan en mag niet worden geduld, en Amerika moet blijven beschikken over sterke en doeltreffende inlichtingendiensten. De president zei dat men van hem geen medewerking zou behoeven te verwachten bij het ontbinden van de CIA en andere inlichtingendiensten. ,,Als onze buitenlandse politiek doeltreffend wil zijn, dan moeten wij weten wat er internationaal omgaat. Zonder voldoende en tijdig op de hoogte te zijn zal onze veiligheid verlammen in een wereld die vijandig staat tegenover onze vrijheden", verklaarde hij.

Volgens hem kan het inwinnen van inlichtingen niet beperkt blijven tot de vraag of een militaire aanval op handen is. Men moet ook op de hoogte zijn van de wereldeconomie, politieke en maatschappelijke ontwikkelingen, bevolkingstoename ,,en zeker terreur", zo voegde Ford eraan toe. Hij meent dat Amerika's diplomatieke, militaire en economische veiligheid eist dat men een inlichtingenapparaat bezit. De beste manier om vrede te hebben is, volledig voorbereid te zijn op de verdediging van zijn eigen belangen, ,,ik geloof in vrede door kracht", aldus Ford.

De krijgsmacht is volgens hem stut en steun van Amerika's kracht, „maar een tweede moeten onze in-

lichtingendiensteil zijn — het geheel van toegewijde mannen en vrouwen die in de hele wereld informatie inwinnen en opdrachten uitvoeren die onze belangen internationaal bevorderen".
De allesoverheersende taak van Uit ogenblik is naar de mening van president Ford het vertrouwen in en het vermogen van de inlichtingendiensten te herstellen. ,,zodat we veilig in pais en vree kunnen bestaan. Ziedaar mijn streven".
Tevoren had president Ford de Republikeinse en Democratische leiders in het Congres van zijn grotendeels door presidentieel decreet te realiseren plannen, ingelicht.

$ 10 mrd per jaar aan politici

Eind januari lekte een geheim rapport aan het Congres uit, waarin werd onthuld dat de inlichtingendiensten per jaar ongeveer $10 mrd uitgegeven hebben voor hulp aan buitenlandse politieke leiders. Dit bedrag is aanzienlijk hoger dan wat officieel altijd aan het Congres was meegedeeld.
Het nu uitgelekte rapport meldt dat ongeveer een derde van de honderden geheime operaties die de Amerikaanse regering de afgelopen tien jaar heeft uitgevoerd bestond uit het geven van financiële bijdragen aan partijen en politieke leiders in het buitenland. Het grootste deel van de hiervoor per jaar bestede $10 mrd zou zijn terechtgekomen in landen van de Derde Wereld, waar verscheidene staatshoofden financieel door de VS werden gesteund.
Van de geïndustrialiseerde landen heeft Italië in belangrijke mate geprofiteerd van de gulheid van de CIA. Sinds 1947, toen de dienst werd opgericht, hebben de VS in dat land $75 mln uitgegeven voor politieke doelen.
Het rapport behandelt ook een aantal operaties dat zo geheim was dat zij aan de daarvoor bedoelde Congres-commissies niet bekend waren gemaakt. Het betreft hier het spioneren met behulp van onderzeeërs, het geven van hulp aan anti-MPLA-acties in Angola, de hulp aan Italië, en wapenleveranties aan Koe dische rebellen in Irak.
Het rapport bevat niet de namen van buitenlandse leiders die met de operaties van de CIA verbonden zijn. Maar bronnen in het Congres vertellen dat de namen van koning Hoessein van Jordanië, de Sjah van Iran en president Moboetoe Sese Seko van Zaïre gevallen zijn.

AFRIKA

IVOORKUST

AMNESTIE

Op 18 okt. 1975 verleende president Houphouet - Boigny amnestie aan ruim 5.000 criminele gevangenen en een groot aantal politieke gevangenen. Tot de laatste categorie behoorden 145 personen, die in 1974 veroordeeld waren tot gevangenisstraffen variërend van 5 jaar tot levenslang voor hun aandeel in een gewelddadige actie te Gagnoa in oktober 1970. Amnesty International had op 17 maart een oproep tot hun vrijlating gedaan. Onder de amnestie vielen ook de 12 militairen, die betrokken waren bij het komplot van kapitein Ernest Siokoulahou en daarvoor in 1973 veroordeeld waren: het doodvonnis van de kapitein was inmiddels gewijzigd in 20 jaar dwangarbeid. (Le Monde, The Times)

(Vor. ber. pag. 823/2-1973)

MADAGASCAR (MALAGASI)

SAMENWERKINGSAKKOORDEN MET FRANKRIJK

Op 4 juli 1975 werden te Tananarive tussen Madagascar en Frankrijk drie samenwerkingsakkoorden getekend ter waarde van meer dan 1 mrd Malagasy francs (20 mln Franse francs). *(AFP)*

(Vor. ber. pag. 524/2-1975)

SENEGAL

WIJZIGINGEN IN KABINET

Op 21 nov. 1975 werden de ministers van buitenlandse zaken, Assane Seck, en justitie, Alioune Badara M'Bengue, tot staatsminister bevorderd. Staatsminister Magatte Lo, die tot voorzitter van de sociaal-economische raad benoemd was, verliet het kabinet; zijn portefeuille — betrekkingen met het parlement — werd overgenomen door staatsminister Daouda Sow, die zijn portefeuille van voorlichting en PTT behield. De taakverdeling van de overige staatsministers en ministers in het kabinet van premier Abdou Diouf is nu:

Staatsministers: strijdkrachten - Amadou Cledor Sall; binnenlandse zaken - Jean Collin; financiën en economische zaken - Babacar Ba; onderwijs - Dcudou N'Gom.
Ministers: plattelandsontwikkeling - Adrien Senghor; hoger onderwijs - Ousinane Camara; industriële ontwikkeling - Louis Alexandrenne: planning en coöperatie - Ousmane Seck; openbare werken, stadsplanning en transport - Mamadou Diop; cultuur - Alioune Sène; gezondheid en sociale zaken - Matar N'Diaye; openbare diensten, arbeid en werkgelegenheid - Amadou Ly. (Le Monde)

(Vor. ber. pag. 400/3-1975)

SIERRA LEONE

WIJZIGING GRONDWET. BENOERIING NIEUWE PREMIER

Op grond van een door vice-president en premier Sorie Ibrahim Koroma voorgestelde wijziging van de grondwet werd de combinatie van beide ambten in één persoon ontoelaatbaar verklaard.
Dit leidde op 8 juli 1975 tot een reorganisatie van het kabinet. Het door Koroma afgestane ambt van premier werd toevertrouwd aan Christian A. Kamara-Taylor, die secretaris-generaal van het regerende All People's Congress bleef en tevens minister van binnenlandse zaken werd i.p.v. A. G. Lappia, die nu staatsminister op dit departement werd. De door Kamara-Taylor beheerde portefeuille van financiën werd overgenomen door vice-president Koroma.
Tegelijk vond een wisseling van portefeuilles plaats tussen Solomon Pratt (ontwikkeling en economische planning) en N. A. P. Buck (justitie) en tussen D. F. Shears (huisvesting en stads- en plattelandsplanning) en F. D. Turay (grondbezit). Voorts werd Formah Kamara minister van transport en verbindingen.
Begin aug. 1975 keurde het parlement eenstemmig een door parlementslid William Conteh ingediende motie goed, waarin de invoering werd verlangd van een republikeinse grondwet met een één-partijstelsel in Sierra Leone na goedkeuring door het volk middels een referendum. Vice-president Koroma stelde bij zijn steunverklaring aan de motie dat Sierra Leone tot de ,,oneindig geringe groep" van wellicht 4 landen onder de 46 OAE-lidstaten behoorde, die een twee- of tneer-partijenstelsel aanhing. *(KCA)*

(Vor. ber. pag. 400/3-1975)

SOEDAN

WIJZIGINGEN REGERING. MISLUKTE STAATSGREEP. MUITERIJ IN HET ZUIDEN

De sinds 25 jan. 1975 vacante post van minister van buitenlandse za-

ken (pag. 384/2-1975) werd op 16 mei 1975 weer bezet met de benoeming van Gamal Mohammed Ahmed, de staatsminister op dit departement, tot minister.

Voorts werd op 22 april 1975 een nieuw ministerie van samenwerking ingesteld, met Qandil Ibrahim als bewindsman.

Op 27 aug. 1975 volgde de benoeming van brigade-gelieraal Soleyman Gandour tot minister van binnenlandse zaken, nadat dit ambt sinds januari was vervuld door de eerste vice-president, generaal-majoor Mohammed el-Baghir Ahmed (pag. 384/3-1975).

Muiterij in Akobo. *Hervatting* burgeroorlog?

Het ministerie van defensie onthulde volgens *UPI/Le* Monde (13-3-1975), dat op 2 maart 1975 in de legerpost te Akobo, dichtbij de grens met Ethiopië, een muiterij had plaatsgevonden. De muiters zouden een aanval hebben uitgevoerd op een legereenheid uit het noorden, waarvan 7 man werd gedood. [Eveneens op 2 maart bracht president Jaafar al-Nimeiry in gezelschap van de Libische leider, kolonel Kadhafi, een bezoek aan Wau, de hoofdstad van de provincie Bhar el-Ghazal, ter gelegenheid van de derde verjaardag van het akkoord van Addis Abeba, dat aan de strijd in het Zuiden een einde maakte.]

Op 29 juli meldde AP vanuit Gambella (Ethiopië), dat volgens Ethiopische functionarissen aldaar sinds begin maart weer gevechten aan de gang waren tussen Zuidsoedanese rebellen en militairen van de Soedanese regering in Khartoem. In het gebied van Akobo en bij Malakal, ca. 300 km verder naar het noordwesten, zou de strijd nog voortduren. Sedert het uitbreken van de strijd zouden al meer dan 10.000 Soedanezen de grens zijn overgevlucht naar de Ethiopische provincie Illibabur. Alleen al in drie grensdorpen en in Gambella hadden zich 6000 Zuidsoedanezen als vluchtelingen laten registreren.

Per dag zouden 40 à 50 nieuwe vluchtelingen de grens passeren, aldus AP.

Volgens journalisten van de Washington Post zou de burgeroorlog in het Zuiden zijn hervat als gevolg van incidenten op 3 maart te Akobo, toen Soedanese regeringstroepen uit het noorden voormalige Anyanya-rebellen, die in het Soedanese leger waren opgenomen, wilden ontwapenen. De strijd had al 250 doden gevergd.

De autoriteiten te Khartoem bevestigden op 30 juli in een communiqué dat op 3 maart in het garnizoen van Akobo een muiterij had plaatsgevonden, waarbij de muiters, allen afkomstig uit het Zuiden, de commandant van het garnizoen plus 12 andere militairen hadden gedood.

Volgens het regeringscommuniqué waren wegens de muiterij 10 militairen van het Soedanese leger ter dood veroordeeld en op 29 juli terechtgesteld. *Reuter/NZZ* (3-8) meldde dat op 30 juli te Akobo X Soedanese militairen waren geëxecuteerd wegens de muiterij in maart, terwijl 48 andere militairen die dag tot vrijheidsstraffen, variërend van 1 tot 15 jaar waren veroordeeld. Volgens vluchtelingen zouden ca. 150 Anyanya-rebellen zijn ontwapend en later terechtgesteld.

Mislukte staatsgreep

Een poging van een groep officieren o.l.v. luitenant-kolonel Hassan Hoessein Osman om het bewind van president Jaafar al-Nimeiry omver te werpen werd op 5 sept. 1975 na 2 à 3 uur door loyale legereenheden verijdeld.

De rebellen maakten zich in de vroege ochtend meester van radio-Omdurman en arresteerden een aantal ministers op het vliegveld, maar president Al-Nimeiry, die op het punt stond voor een inspectiereis langs de overstroomde gebieden aan de Boven Nijl in de provincie Kassala te vertrekken, was tijdig gewaarschuwd en kon hem toegewijde troepen alarmeren.

De rebellen, die zich leden van het Nationale Front* noemden, deelden via de radio mee dat president Al-Nimeiry was afgezet en dat het kabinet, de volksvergadering en de Soedanese Socialistische Unie (de eenheidspartij) waren ontbonden. Zij beloofden de vrijlating van alle politieke gevangenen en het herstel van de fundamentele vrijheden.

In een verklaring van luitenant-kolonel Hassan Hoessein Osman werd Al-Nimeiry ervan beschuldigd ,,het grootste land van Afrika tot een corrupte politiestaat te hebben gemaakt" en openbare gelden te hebben misbruikt ,,voor het betalen van zijn persoonlijke lijfwacht en van spionnen tegen het volk" „De meirevolutie (van 1969, die Al-Nimeiry aan de macht bracht) beloofde het volk vrijheid, recht, nationale eenheid, opbouw en welvaart, maar de vrijheid betekende gevangenis en foltering." ,,De revolutie onderdrukte de vrijheid van denken en onderwijs, nationaliseerde de pers, sloot de Islamitische Universiteit en onderdrukte elke vrijheid aan de Universiteit van Khartoem," aldus Osman.

Majoor Aboel Gasim Mohammed Ibrahim, de plv. secretaris-geneiaal van de SSU en tevens minister van landbouw. voerde een tankeenheid aan, die het radiostation na korte tijd omsingelde waarop dit na een gevecht van ruim 1½ uur werd veroverd op de rebellen van wie een groot aantal gedood of gewond werd. Een tweede rebelleneenheid, die klaar stond voor een aanval op het presidentiële paleis, werd twee uur later door de president trouw gebleven troepen van het garnizoen El-Shagra uiteengeslagen.

Inmiddels had majoor Ibrahim ria radio - Omdurman bekendgemaakt dat de rebellie was neergeslagen, waarvoor naar zijn zeggen de plannen door de communisten en de Mohammedaanse Broederschap waren gesmeed. Ook generaal-majoor Bashir Mohammed Ali, de chef van de generale staf, hield een speciale radiotoespraak, waarin hij verklaarde ,,elke communistische of sectarische corruptie" te zullen ,,uitroeien". De minister van cultuur en voorlichting, Ahmed Abdel Halim, verklaarde dat de coup was uitgegaan van ,,reactionaire groepen", ,,resten van de in het Nationale Front verenigde rechtse partijen en de Mohammedaanse Broederschap", die ,,jonge officieren en soldaten manipuleren". Osmans optreden werd ,,muiterij" genoemd van een ,,handjevol" militairen; volgens latere berichten ging het om 150 man. militairen en burgers.

Ook president Al-Nimeiry hield later op 5 sept. een radiotoespraak, waarin hij o.a. zei:

„...Wat was het doel van deze beweging van deze vertwijfelde groep? Het doel was niet de verwerving van de macht, omdat het aantal van de bij de beweging betrokken officieren en soldaten klein was. **Deze** kleine groep had zich niet eens van een district, laat staan van heel Soedan meester kunnen maken. De bedoeling was om dit sterke regime te doen wankelen (...) om de voortgang van de economische en sociale ontwikkeling, de opbouw van een moderne staat (...) te schaden. (...) Het was de bedoe-

* Volgens de Financial Times (6-9-'75) sloten de Oemmapartij en de Mohammedaanse Broederschap zich in aug./sept. 1973 aaneen in het Nationale Front om een reeks stakingen en demonstraties tegen de regering te organiseren.

ling deze grote schok teweeg te brengen en de leider van de mars te doden. Zij waren van mening, dat zij, nadat zij zich van deze leider hadden ontdaan. vrij baan zouden hebben. (...) Ik zou hen echter nog eenmaal de verzekering willen geven, dat de mei-revolutie niet het eigendom is van individuen. Zij wordt niet steeds zwakker als zij 100 of 200 van haar leiders verliest. (...)

Al deze boosdoeners, die gearresteerd zijn, zullen van ons een faire behandeling krijgen. (...) Er zijn evenwel echte figuren op de achtergrond en ondergronds die aan de touwtjes trekken. Het is de taak van de volksmassa's hen te vinden. Vindt hen, omdat het om uw vijanden gaat. de vijanden van de revolutie. (...) Velen van u weten, dat het diegenen zijn. die reusachtige geldsommen uit het buitenland krijgen en hier enkele lokale agenten. die voor weinig geld zulke ondernemingen uitvoeren. Ik wil niet op de details van deze beweging ingaan, omdat wij die kennen. (...) Zij heeft verbindingen met vroegere bewegingen . . ."

Zes hoofdfiguren van de mislukte staatsgreep tijdens hun proces. Links op de voorgrond: luitenant-kolonel Hassan Hoessein Osman.

Op 7 sept. werd bekendgemaakt dat bij de mislukte putsch 5 regeringsgetrouwe en 3 opstandige militairen waren gedood en dat 20 personen gewond waren geraakt. Later was sprake van resp. 6, 4 en 27. Tot de gewonden behoorde luitenant-kolonel Osman. Dezelfde dag werd meegedeeld dat bij speuracties van het leger in de studentenverblijven van de universiteit van Khartoem een opslagplaats van wapens en munitie was ontdekt.

Op 8 sept. ging president Al-Nimeiry tijdens een rede op een massabijeenkomst in Khartoem nader op de planning en financiering van de mislukte coup in. Hij richtte zich in dat verband ,,vooral tot de Libische president, de ,,lieve broeder Omar Moammar Kadhafi", wiens hoofdstad die elementen herbergt, die tegen volk en staat van Soedan komplotten hebben gesmeed. (...) In Tripolis krijgen de samenzweerders tegen Soedan elke hulp; het volk van Soedan heeft daarom het grootste recht om te vragen waarvandaan de gearresteerde samenzweerders de geweldig ruime financiële middelen gekregen hebben, die bij hen werden aangetroffen.

De president deelde mee, dat de universiteit van Khartoem tot nader order gesloten was, omdat veiligheidsagenten daar ,,anti-regeringsgezinde oproerkraaiers, wapens, munitie en veel geld" (incl. Amerikaanse dollars) hadden gevonden. De universiteit zou worden gereorganiseerd. De leiding van de putsch berustte volgens de president bij het Nationale Front — een coalitie van ontbonden politieke partijen —, waarvan sommige leden als balling in Libië wconden. In dat verband vroeg hij Kadhafi waarom de leider van de voormalige Oemma-partij. Al-Sadik al-Mahdi, in de Libische hoofdstad een ,,hartelijke ontvangst" was bereid. Hij voegde daaraan toe dat, als Kadhafi deze ,,dissidenten" niet uitwees, de betrekkingen van Soedan met Libië daaronder zouden leiden.

Inmiddels waren in Khartoem speciale staatsveiligheidsrechtbanken ingesteld. aldus *AP* (8-9).
Op 12 sept maakte Al-Nimeiry bekend, dat in de voorafgaande week 185 officieren en soldaten i.v m de mislukte staatsgreep waren gearresteerd, en dat van de toen bevrijde 153 gevangenen allen op 10 na weer aangehouden waren
Op 16 sept aanvaardde de volksvergadering een amendement op de grondwet, dat de regering buitengewone volmachten verleent in de strijd tegen subversieve elementen en ter voorkoming van verdere pogingen tot een staatsgreep Volgens de minister van justitie kan de regering op grond van de nieuwe bepalingen alle verdachte personen voor onbepaalde tijd detineren, onder huisarrest plaatsen of in hun bewegingsvrijheid beperken zonder daarvoor redenen te hoeven opgeven.

Terechtstellingen

Zonder voorafgaande mededelingen over een proces werd door *AFP* bericht dat op 23 jan. in Khartoem zes personen waren gefusilleerd, die wegens hun hoofdrol bij de mislukte putsch ter dood veroordeeld waren. Een zevende ter dood veroordeelde zag zijn vonnis gewijzigd in levenslange gevangenisstraf. Tot de terechtgestelden behoorden luitenant-kolonel Hassan Hoessein Osman en kapitein Mohammed Mahmoud Altom.

Op 2 febr. werden in Khartoem nog S militairen en 2 burgers gefusilleerd, nadat zij door het staatsveiligheidshof waren veroordeeld, aldus *AFP*.

Reorganisatie kabinet

Op 10 febr. reorganiseerde de president zijn kabinet. Mahdjub Makawi werd benoemd tot minister van buitenlandse zaken. Majoor Mamoun Awad Abuzeid, die in mei 1972 (pag. 519/3 - '72) als secretaris-generaal van de SSU was ontslagen, werd minister van binnenlandse zaken.

Generaal-majoor Khaled Hassan Abbas, die in 1972 aftrad als eerste vice-president en minister van defensie (pag. 275/3 - '72), keerde in het kabinet terug als minister van gezondheid. Bona Malwal Madut Ring werd benoemd tot minister van voorlichting en werd daarmee de tweede Zuidsoedanees in het kabinet. (Le Monde, NZZ, The Times, Financial Times)

(Vor. ber. pag. 384/2 - 1975)

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij ,,Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

KISSINGER IN LATIJNS-AMERIKA

De Amerikaanse minister van buitenlandse zaken dr. Henry Kissinger heeft van 16 tot 24 febr. een rondreis door Latijns-Amerika gemaakt, waarbij hij achtereenvolgens Venezuela, Peru, Brazilië, Columbia, Costa Rica en Guatamala heeft bezocht.

De reis van Kissinger was begin '74 al aangekondigd toen de minister het idee lanceerde van een nieuwe dialoog tussen het noorden en het zuiden van het continent.

Le Monde schreef in een voorbeschouwing o.a. het volgende:

Andere belangrijke buitenlandse kwesties, zoals Indo-China en het Midden-Oosten noodzaakten de reis verschillende malen uit te stellen.

Begin 1975 lieten de Latijnsamerikaanse landen weten voorlopig geen prijs te stellen op een bezoek van Kissinger. Dit gebeurde nadat op 5 jan. 1975 de nieuwe Amerikaanse handelswet van kracht was geworden, die in het bijzonder de OPEC-leden Venezuela en Ecuador trof, hoewel zij de embargopolitiek voor de olieleveranties nooit op de VS hadden toegepast.

De handelswet werd in Latijns-Amerika als een onverklaarbare onrechtvaardigheid gevoeld en op 14 jan. 1975 vroegen de vertegenwoordigers van 23 Latijnsamerikaanse landen belet bij Kissinger om hem om opheldering te vragen. Zij wachtten tevergeefs. Kissinger was in gesprek met de Mexicaanse president en was zijn andere bezoekers vergeten.

De reis van Kissinger was in de eerste plaats bedoeld als een poging deze oneffenheid in de betrekkingen weg te strijken, maar ook om de onrust weg te nemen die is ontstaan door de recente onthullingen van de activiteiten van de Amerikaanse geheime dienst, de CIA, in talrijke Latijnsamerikaanse landen, m.n. in Chili. Eén van de eerste corruptieschandalen dat aan het licht kwam, betrof dat van de bananenfirma United Brand in Honduras (pag. 113/2), wat in dat land zelfs tot een staatsgreep leidde.

In de Verenigde Staten zelf is de laatste jaren op hoog niveau ook nagedacht over de vorm waarin de relaties met de buurlanden gegoten moeten worden.

In nov. 1974 verscheen een rapport opgesteld door de commissie-Linowitz over de interamerikaanse betrekkingen. Sol Linowitz is de voormalige vertegenwoordiger van de VS bij de Organisatie van Amerikaanse Staten. Hij werd bij het samenstellen van het rapport bijgestaan door Arnold Nachmanoff, adviseur van Kissinger in de Nationale Veiligheidsraad voor Latijnsamerikaanse aangelegenheden. Het rapport-Linowitz formuleerde 33 aanbevelingen die een catalogus van goede bedoelingen van de VS t.a.v. hun zuiderburen vormen.

En het is wel zeker dat als deze voorstellen de basis van de officiële politiek van de VS zouden worden, de interamerikaanse betrekkingen grondig zouden veranderen.

De Verenigde Staten, aldus het rapport, zouden hun hele benadering van Latijns-Amerika en het Caraïbisch gebied moeten veranderen.

„Wat wij voorstellen is gebaseerd op het idee dat de VS hun buren niet langer moeten veronachtzamen of exploiteren of zich paternalistisch tegenover hen moeten opstellen."

Rechtvaardigheid en fatsoen en niet verschillen in macht en rijkdom dienen ten grondslag te liggen aan de betrekkingen tussen de landen.

De tijd is voorbij, aldus de commissie, dat de VS zich een inval in een Latijnsamerikaans land kunnen veroorloven.

Een eenzijdige militaire interventie, zoals die in 1965 in de Dominicaanse Republiek, mag niet meer voorkomen.

Een intensieve betrokkenheid bij binnenlandse aangelegenheden, zoals in Chili heeft plaatsgevonden, is onverdedigbaar.

Amerika moet zich tolerant tonen t.a.v. verschillende economische en politieke vormen. De VS moeten geen enkele twijfel laten bestaan over hun steun voor democratische instellingen en vrijheden.

Het rapport hield zich ook met de economische betrekkingen bezig. Deze zullen, aldus het rapport, in de komende jaren het meest kritiek zijn.

De VS dienen zodanige maatregelen te treffen dat de Latijnsamerikaanse grondstoffen en industrieprodukten op rechtvaardige wijze toegang tot de Noordamerikaanse markt krijgen. De commissie deed verder de aanbeveling diplomatieke betrekkingen met Cuba aan te knopen.

De commissie-Linowitz vroeg degenen die de buitenlandse politiek van de VS formuleren, rekening te houden met het volgende:

1. De Latijnsamerikaanse landen zijn en zullen uiterst verschillend blijven wat betreft hun ideologie, hun politieke en economische systemen en hun culturele problemen.
2. Deze landen spelen en zullen steeds actievere rollen gaan spelen in internationale organisaties en op andere niveaus van de wereldpolitiek.
3. Staten die niet tot het halfrond behoren zullen in de toekomst een steeds belangrijker rol gaan spelen in Latijnsamerikaanse zaken.

Bezoeken aan Venezuela, Peru, Brazilië, Columbia, Costa Ricu en Guatemala

Op 16 februari arriveerde Kissinger in Venezuela. Hij voerde er o.a. be-

Kissinger maakt het 6-puntenprogramma bekend.

Weekblad 45ste jaargang No. 2321, pag. 27791-27806

sprekingen met de Venezolaanse president Carlos Andres Perez.
Op 17 februari maakte de Amerikaanse minister een programma bekend van zes punten ter verbetering van de betrekkingen tussen de VS en de Latijnsamerikaanse landen.
Deze zijn:

- het onderkennen van de bijzondere vereisten van de meer geïndustrialiseerde economieën van Latijns-Amerika en van het gebied als geheel;
- handhaving van de rechtstreekse hulp aan de behoeftigste landen in Latijns-Amerika die te lijden hebben van armoede en natuurrampen;
- steun voor Latijnsamerikaanse pogingen te komen tot meer samenwerking op allerlei gebied;
- het bespreken op basis van gelijkheid van de specifieke onderlinge verschillen;
- bilateraal en waar nodig multilateraal werken aan het van de grond krijgen van de wederzijdse veiligheid;
- pogen het interamerikaanse stelsel te moderniseren.

De besprekingen tussen Perez en Kissinger gingen over olie, handel, regionale en wereldproblemen.
,,Mijn zeer uitgebreide besprekingen met president Perez zijn van uitermate groot nut geweest voor het begrijpen van de problemen van zijn land", aldus Kissinger.
Op 18 februari arriveerde Kissinger in Peru, waar hij besprekingen voerde met president generaal Francisco Morales Bermudez, alsmede met premier Maldonado en minister van buitenlandse zaken de la Flor.
In een tafelrede op 18 febr. waarschuwde Kissinger zijn gastheren dat keuze voor het blok van niet-gebonden landen de buitenlandse politiek van flexibiliteit berooft.
,,Maar al te vaak zijn landen die gekozen hebben voor niet-gebondenheid om zich te beschermen tegen de druk van machtige mondiale blokken, geneigd zelf een star, ideologisch blok te vormen dat uit is op confrontatie", aldus Kissinger.
,,Het is aan ons om de idealen van onze volkeren om te zetten in concrete resultaten door middel van onderhandeling, niet door confrontatie", zo vervolgde Kissinger.
Minister de la Flor beantwoordde Kissingers rede met te zeggen dat de VS in het verleden vaak andere landen hebben beoordeeld ,,uitsluitend met betrekking tot hun trouw aan of ondermijning van de belangen van de VS. Peru moet als niet gebonden land ,,het automatische en onderdrukkende primaat van de machtscentra in Washington en Moskou afwijzen", zo merkte hij op.
Tijdens een persconferentie verklaarde Kissinger dat de VS de doelstellingen van de zgn. Peruviaanse revolutie, ondersteunden.
Met betrekking tot de nationalisaties van enkele Amerikaanse bedrijven in Peru, zei Kissinger dat de politiek van het State Department niet verward moet worden met Amerikaanse privébelangen

Akkoord *met Brazilië*

Op 19 februari arriveerde Kissinger in Brazilië. Tijdens een diner dat hem werd aangeboden door zijn Braziliaanse ambtgenoot Antonio Francisco Azeredo, zei hij dat de VS met Brazilië een overeenkomst zullen sluiten waarin dit land behandeld wordt als een belangrijke wereldmacht.
De overeenkomst, die op 20 febr. werd ondertekend, houdt in dat de VS Brazilië zullen consulteren voordat Washington een belangrijke internationale actie zal ondernemen.
Verder voorziet het akkoord in een regeling die tot doel heeft de handelsbelemmeringen tussen beide landen te verminderen en de overdracht van Amerikaanse technologie voor de Braziliaanse industrialisatie te versnellen.
Over militaire samenwerking spreekt het akkoord volgens Amerikaanse kringen niet.
Kissinger en zijn opvolgers zullen Brazilië ten minste 1 maal per jaar bezoeken om na te gaan of de afspraken op het gebied van handel en technologie goed worden nageleefd en om te overleggen over problemen van wereldbelang. De Braziliaanse minister van buitenlandse zaken zal jaarlijks een tegenbezoek aan Washington brengen.
Hoewel Kissinger bij herhaling had ontkend dat zijn rondreis door Latijns-Amerika als een kruistocht tegen Cuba moest worden beschouwd, besteedde hij bij verschillende gelegenheden wel aandacht aan de kwestie.
Hoge functionarissen in het gevolg van de minister gaven tegenover de pers toe dat hij zowel in Venezuela, als in Peru en Brazilië over de kwestie-Cuba had gesproken.
In een politieke rede in Brasilia roerde hij in scherpe bewoordingen het onderwerp aan.
Doelend op de geslaagde militaire interventie van Cubaanse militairen in Angola zei hij:
,,De vrede is niet bestand tegen pogingen om roerige plaatselijke situaties voor eenzijdige politiek of militair voordeel uit te buiten. Wij kunnen het sturen van uitgebreide expeditionaire strijdkrachten en grote voorraden oorlogsmaterieel om in plaatselijke conflicten op ver afgelegen continenten oplossingen af te dwingen, niet aanvaarden. Ook kunnen wij er niet onverschillig tegenover blijven staan als een land van dit halfrond er een systematische gewoonte van maakt in te grijpen om dergelijke conflicten in andere werelddelen te verergeren. De VS zijn terwille van het beginsel vastbesloten weerstand te bieden aan dergelijke gevaarlijke en onverantwoordelijke acties.
Op 22 februari verliet Kissinger Brazilië en vloog naar Columbia.
Hij voerde er besprekingen met president Lopez Michelsen. Ook hierbij zou de kwestie-Cuba ter sprake zijn gekomen.
Lopez Michelsen weigerde echter de Cubaanse aanwezigheid in Angola te veroordelen.
Op vragen van een verslaggever of hij bezorgd was over de Cubaanse expeditiemacht in Angola zei de president: ,,Dit is niet de eerste keer dat een van de landen van dit halfrond in een ander werelddeel intervenieert".
Vanuit Columbia reisde Kissingcr door naar Costa-Rica waar hij op 24 februari sprak met de ministers van buitenlandse zaken van Costa Rica, Guatemala, El Salvador, Nicaragua en Panama.
Bij die gelegenheid liet hij waarschuwende woorden horen aan het adres van Cuba. Hij zei dat Amerika iedere interventie van Cuba op het westelijk halfrond zou tegengaan.
Hij zei: ,,De Verenigde Staten zullen geen enkele uitdaging van het plechtige verdragsprincipe van non-interventie op dit halfrond dulden".
Kissinger besloot zijn tournee met een verblijf in Guatemala waar hij iets zag van de schade veroorzaakt door de aardbeving die bijna 23.000 mensen het leven heeft gekost. Hij beloofde Guatemala meer Amerikaanse hulp ter leniging van de nood en voor de wederopbouw.
Vanuit dit land keerde hij op 24 februari naar Washington terug.
Zowel in Venezuela, als in Peru en Columbia deden zich tijdens het verblijf van Kissinger anti-Amerikaanse rellen voor. *(NZZ,* Le Monde, Reuter, IHT, *NRC/H'blad)*

WEST-EUROPA

BELGIË

DIPLOMATIEKE BETREKKINGEN MET ANGOLA

De regering heeft op 20 februari beslist diplomatieke betrekkingen aan te knopen met Angola.

Na de vergadering van de ministerraad. waarop Van Elslande (buitenlandse zaken) verslag uitgebracht had over de evolutie van de Angolese situatie en het overleg van de Eirropesc Negen daaromtrent, deed premier Tindemans voorlezing van een verklaring.

„De Belgische regering herinnert eraan" — aldus die verklaring — ,,dat zij bij de onafhankelijkheidsproclamatie van Angola op 11 november 1975 zich in een publieke mededeling verheugd heeft over het ontstaan van de nieuwe staat. De regering hoeft dus geen nieuwe beslissing te nemen t.a.v. de erkenning van Angola. In het licht van de recente ontwikkeling acht de Belgische regering het nodig dat diplomatieke betrekkingen worden aangeknoopt met de nieuwe staat en heeft zij de minister van buitenlandse zaken gelast de nodige contacten daartoe te nemen met de regering in Luanda.

België is altijd van oordeel geweest dat het Angolese volk zelf over zijn lot moet beslissen. De Belgische regering veroordeelt dan ook elke buitenlandse inmenging in Angola en hoopt dat eerlang de vreemde troepen zullen worden teruggetrokken. De regering pleit voor de totstandkoming van betrekkingen van goede buurschap in deze streek in het belang van de veiligheid en van de voorspoed van de betrokken Afrikaanse landen."

Overleg met Zaïre

Aan de regeringsbeslissing is overleg met Zaïre voorafgegaan. Van 17 tot 19 februari voerde Nguza Karl-i-Bond, minister van buitenlandse zaken van Zaïre, besprekingen met premier Tindemans en andere regeringsleden. Hij keerde op 20 febr. naar Kinshasa terug. Zijn bezoek vormde het sluitstuk van een reis, tijdens welke Nguza ontvangen werd door pres, Ford, Kissinger, Wilson, Callaghan, Giscard, Helmut Schrnidt en Genscher.

Te Brussel verklaarde Nguza aan de pers dat Kissinger hem gezegd had ,,dat de Verenigde Staten niet passief zullen toekijken, wanneer de integriteit van het Zaïrese grondgebied wordt bedreigd."

Over de Zaïrees-Belgische betrekkingen zei Nguza dat zij ,,uitstekend en zonder haperen" blijven verlopen. De kwestie van de schadevergoeding der genaaste Belgische bezittingen werd besproken en ook de samenwerking op het gebied van luchtvaart en zeevaart.

ANTWERPS BEDRIJFSLEVEN PRO EN CONTRA BAALHOEKKANAAL

De Antwerpse Scheepvaartvereniging heeft op haar beurt stelling gekozen in de controverse over de Belgisch-Nederlandse waterverdragen. Bij de voorstelling van haar iaarverslag op 19 februari heeft haar voorzitter verklaard, dat de aanleg van het Baalhoekkanaal, dat de Westerschelde moet verbinden met de nieuwe haven op de linkeroever, niet zo dringend is als wordt beweerd, en dat de bouw van een tweede Zandvliet-sluis op de rechteroever voorrang verdient.

De Bocht van Bath mag slechts worden afgesneden, nadat men de resultaten kent van het onderzoek m.bt. nog hangende technische vragen. De Scheepvaartvereniging heeft ook nogal wat bezwaren in verband met de Nederlandse inspraak bij industrievestiging in het Antwerpse havengebied.

Wat het havenbeheer betreft, vraagt de vereniging dat bepaalde activiteiten, die thans door de stad Antwerpen worden uitgeoefend, aan de privésector worden toevertrouwd, na een onderzoek naar de doelmatigheid en wenselijkheid van de overheveling.

Anderdeels heeft de voorzitter van de Vereniging der Expediteurs van Antwerpen, op de algemene ledenvergadering op 27 februari, betoond dat de aanleg van het Baalhoekkanaal en de afsnijding van de Bocht van Bath dringend nodig blijven.

Hij zei daarmee ,,de vrij algemene opinie van het Antwerpse bedrijfsleven te vertolken".

De verklaring werd kennelijk afgelegd om het standpunt van de Scheepvaartvereniging tegen te spreken.

(Vor. ber. pag. 9/1)

EVOLUTIE VAN DE CONSUMPTIEPRIJZEN

Het indexcijfer van de consumptieprijzen is in februari met 0,52 punten gestegen tot 151,90 punten. Het is de kleinste stijging sedert maart 1973.

Door de opmerkelijk kleine indexsprong wordt het inflatiepercentage tussen februari 1975 en februari 1976 teruggebracht tot 9,97. In 1975 stegen de prijzen gemiddeld met 11%.

De evolutie sedert het begin van vorig jaar ziet eruit als volgt:

	Index	Stijging	
		punten	%
Jan. 1375	136,59	1,46	1,08
febr.	138,13	1,54	1,13
maart	139,04	0,91	0,66
april	140,59	1,55	1,11
mei	141,77	1,18	0,84
juni	142,28	0,51	0,36
juli	143,65	1,37	0,96
aug.	144,74	1,09	0,75
sept	145,98	1,24	0,85
okt	147,64	1,66	1,12
nov.	149,23	1,59	1,07
dec.	150,03	0,80	0,54
jan. 1976	151,38	1,35	0,90
febr.	151,90	0,52	0,34

NIEUWE ADMINISTRATEUR-GENERAAL RTT

Verkeersminister Chabert heeft Albert Aerts m.i.v. 25 februari benoemd tot administrateur-generaal van de Regie voor Telegrafie en Telefonie, in opvolging van Germain Baudrin die uit zijn functie ontslagen werd ,,omdat hij niet langer over het morele gezag beschikte, dat nodig was om die functie uit te oefenen".

Aerts (58) was sinds 1970 adjunct-administrateur - generaal van de RTT en nam sedert 1 juni 1973 de functie van administrateur-generaal waar, na de schorsing van Baudrin.

(Vor. ber. 10/1.)

Baudrin liep intussen op 23 februari voor de correctionele rechtbank van Brussel een bijkomende straf op van negen maanden gevangenis en 15.000 fr boete wegens passieve corruptie (= het ontvangen van geschenken van de president-directeur-generaal van Bell Telephone, Fr. Pepermans).

Baudrin werd reeds op 18 juni 1975 veroordeeld tot vier jaar celstraf op grond van dezelfde beschuldiging, maar toen ging het om het bezit van 33 miljoen fr waarvan hij de herkomst niet kon verklaren, en om de belangen die hij had in twee firma's die zaken deden met de RTT. Inmiddels heeft de veroordeling van Pepermans voor een nieuw element in de zaak-Baudrin gezorgd.

Ook tegen het vonnis van 23 februari is Baudrin direct in beroep gegaan.

(Vor. ber. pag. 74/2.)

RIJK NEEMT FABELTA OVER

De regering heeft op 23 februari het akkoord goedgekeurd, dat de ministers van financiën en van economische zaken hebben gesloten met het Nederlandse chemieconcern Akzo, waardoor de werkzaamheden van Fabelta, tot dan toe eigendom van Akzo, worden overgenomen door een nieuwe vennootschap, waarin het Rijk voor 300 mln fr of 50,40% van het kapitaal bijdraagt, terwijl Akzo 295 mln fr inbrengt.

Het staatsaandeel in Fabelta wordt gefinancierd uit de begrotingen van economische zaken (100 mln fr), Vlaamse streekeconomie (150 mln fr) en Waalse streekeconomie (50 mln fr).

De Nationale Investeringsmaatschappij zal de overheid vertegenwoordigen in de raad v. beheer van de nwe Venn.

Van de 295 mln fr die Akzo inbrengt, zal 200 mln fr op de balans van de vennootschap worden genoteerd onder de vorm van immateriële activa (know how, naam en klantenkring). De vorderingen van Akzo op Fabelta die ongeveer 800 mln fr bedroegen, werden omgezet in twee langlopende leningen voor een totaal bedrag van 340 mln fr. Een eerste gedeelte van 240 mln fr zal tegen een jaarlijkse rente van 6% over een periode van zeven jaar worden terugbetaald; het tweede gedeelte over een periode van vijf jaar tegen 3%.

Aanvankelijk was overeengekomen dat het Rijk voor 60% in het kapitaal zou participeren en daarvoor 300 mln fr zou inbrengen, terwijl Fabelta bij Akzo een lening van 435 mln fr zou afkorten. Maar de regering kon met dit ontwerp-akkoord niet instemmen, zodat nieuwe onderhandelingen met Akzo nodig waren.

NEDERLAND

NEDERLANDSE GEHEIME ADVISEURS GULF OIL

In de VS is een grootscheeps onderzoek aan de gang naar illegale activiteiten van Amerikaanse multinationale ondernemingen, met name naar omkopingsactiviteiten, waaraan deze zich schuldig gemaakt zouden hebben (pag. 113 e.v. en 15/2 - 1976). Dit onderzoek wordt uitgevoerd door de Securities and Exchange Commission en door een speciale subcommissie van de Senaat o.l.v. senator Frank Church.

Een van de maatschappijen, waarvan vastgesteld kon worden, dat zij zich aan omkopingspraktijken schuldig gemaakt had, was de Gulf Oil Corporation.

I.v.m. de beschuldigingen aan het adres van deze onderneming had de leiding van deze oliemaatschappij zelf een commissie in het leven geroepen om een onderzoek uit te voeren. Deze commissie stond o.l.v. John McCloy, een jurist uit New York en de voormalige Hoge Commissaris van de VS in West-Duitsland. Deze commissie publiceerde zijn rapport op 30 dec. 1975.

Uit het rapport bleek, dat Gulf Oil in Nederland drie adviseurs in dienst gehad had, van wie in het rapport de identiteit niet geopenbaard werd. In eerste instantie ontstond de indruk, dat één van deze drie een parlementslid — of ex-parlementslid — van de PvdA zou zijn geweest. De TK-fractievoorzitter van de PvdA, drs. Ed van Thijn, maakte de zaak bij TK-voorzitter Vondeling aanhangig, waarop de laatste op 7 jan. de Nederlandse ambassadeur in Washington verzocht te onderzoeken, welk Nederlands parlementslid, te zamen met twee andere Nederlanders, geld ontvangen had van Gulf Oil voor het verstrekken van adviezen.

Op 12 jan. werd een verklaring uitgegeven door de voormalige voorzitter van de KVP-TK-fractie en vroegere minister van buitenlandse zaken drs. W. K. N. Schmelzer, het ARP-TK-lid B. Roolvink en de hoofdredacteur van *Elseviers Magazine* dr. F. Hoogendijk, waaruit bleek, dat zij tot mei 1975 aan Gulf adviezen verstrekt hadden. Deze adviezen hadden betrekking op het ,,verslechterde gezicht" van Gulf Nederland na publikaties en klachten over luchtverontreiniging en lawaaihinder van de vestiging van Gulf in het Waterweggebied enkele jaren geleden.

In het rapport van de commissie McCloy werd het optreden van de drie adviseurs volkomen rechtmatig genoemd en de vergoedingen, die zij ontvingen — $ 10.000 per jaar — werd ,,passend" geacht.

De heren Schmelzer, Roolvink en Hoogendijk zeiden in hun verklaring het op prijs te stellen, gezien de speculaties, waarbij namen zijn gesuggereerd, na overleg met Gulf Europa, bekend te maken, dat zij de adviezen verstrekt hebben.

Openbare toelichting verschaften de heren Schmelzer en Roolvink in het NOS-journaal van 12 jan. en alle drie betrokkenen in TROS-Aktua TV van dezelfde dag.

Dr. Hoogendijk noemde de publiciteit rond zijn adviseurschap nogal overtrokken. Hij meende, dat zijn objectiviteit als journalist niet in het geding geweest was. Hij verklaarde ook zich helemaal niet te schamen voor zijn adviseurschap voor een Amerikaanse multinational. Integendeel, hij was er erg blij mee. Tijdens de oliecrisis was hii zeer goed geïnformeerd en hij zorgde er wel voor, zo zei hij, dat hij bij zijn adviezen niet in conflict zou komen met zijn functie als journalist.

Drs. Schmelzer verklaarde het adviseurschap pas aangenomen te hebben na zijn ministerschap. Hij bekleedde geen enkele openbare functie, omdat hij bij de verkiezingen van 1972 niet in de TK was teruggekeerd. ,,Ik was volkomen vrij man", aldus drs. Schmelzer.

Overigens achtte drs. Schmelzer het juist voor Kamerleden belangrijk, als zij op deze manier, inet een adviseurschap bij een groot bedrijf, bij het maatschappelijk gebeuren betrokken worden.

De heer Roolvink zei niet het minste bezwaar te den in de combinatie van het lidmaatschap van de TK inet een adviseurschap als hij voor Gulf bekleedde. Hij beperkte zich tot raadgevingen inzake het sociale beleid van de onderneming. Roolvink zou bezwaren hebben tegen een bepaling, dat dit soort betaalde nevenfuncties voor TK-leden verboden zou worden.

,,Je bent volledig over zo'n bedrijf geïnformeerd en dat is een voordeel. Ik sta hier met een gerust geweten. Natuurlijk zou ik niet in de Kamer of iii een Kamercommissie het woord voeren, als die bepaalde onderneming het onderwerp van bespreking is", aldus de heer Roolvink.

De fractievoorzitter van de ARP in de TK, mr. W. Aantjes, verklaarde op 12 jan., dat het adviseurschap niets onoirbaars betekende. Hij had toch wel bezwaren tegen de gang van zaken. ,,Ik betreur het dat de 3 het niet eerder, direct, bekend gemaakt hebben, zeker toen de zaak in opspraak kwam. In het algemeen vind ik ook, dat alle nevenfuncties van Kamerleden direct bekend moeten zijn en binnen mijn partij heb ik wel eens een verbod van dit soort betaalde bijbanen voorgesteld, maar dat is niet aanvaard".

,,Roolvink heeft van de wettelijk geboden ruimte gebruik gemaakt. De schadeloosstelling voor Kamerleden is er op ingericht; bijverdiensten worden grotendeels afgetrokken. Ik waardeer het, dat Roolvink het initiatief genonien heeft om de drie namen tenslotte bekend te maken, al heeft dat wel de indruk gewekt, dat ze als driemanschap zijn opgetreden", aldus mr. Aantjes.

Aangezien er volgens Gulf Oil European Company (North Europe Area) kennelijk misverstand bestond m.b.t. de periode van het adviseurschap van drs. W. K. N. Schmelzer heeft dit bedrijf op 16 jan. een verklaring uitgegeven, waarin gezegd werd, dat dit adviseurschap liep van sept. 1973 tot mei 1975 en dat de daarvoor betaalde vergoedingen dan ook uitsluitend deze periode beslaan.

Er is geen contact geweest met de heer Schmelzer, dan geruime tijd na zijn aftreden als minister, om preciezer te zijn, niet eerder dan aug. 1973, aldus Gulf.

Deze verklaring werd uitgegeven,

omdat in het rapport van de commissie-McCloy stond. dat ,.inzake de betalingen aan de drie consultants inet de Gulf-vestiging in Nederland overeengekomen is, dat aan ieder van de drie $ 10.000 per jaar wordt betaald, en dat dit ook op regelmatige wijze in de boeken van de maatschappij geboekt en verantwoord is als onkosten over de periode 1972 tot en met 1975"

In 1972 was drs. Schmelzer nog minister van buitenlandse zaken in het kabinet-Biesheuvel.

Volgens drs. Schmelzer is er hier sprake van onnauwkeurig formuleren in het rapport. Hij is pas enkele maanden na het afsluiten van zijn ministerschap voor Gulf gaan werken; dat was in de herfst van 1973.

Nevenfuncties TK-leden

Op één na zijn alle fracties in de TK op 20 jan. akkoord gegaan met het voorstel van TK-voorzitter Vondeling om voortaan aan het begin van elk parlementair jaar alle TK-leden hun nevenfuncties te laten opgeven. Alleen de CPN-fractie, die wel bereid is alle inlichtingen te geven, meende de suggestie van dr. Vondeling niet te kunnen volgen, omdat zij de kwestie ziet als ,,een zaak van de fracties en de partijen (en dus ook van de kiezers)".

Het *NRC/H'blad* publiceerde op 12 febr. een overzicht van de betaalde en onbetaalde nevenfuncties van de 150 TK-leden. Het overzicht is gebaseerd op de lijsten, die de fracties samengesteld hebben en die ter inzage liggen bij de griffie van de TK, resp. voor wat de CPN betreft bij het eigen fractiesecretariaat.

Het overzicht levert het volgende beeld op:

Wat de nevenfuncties betreft kan de volgende verdeling gemaakt worden (waarbij het lidmaatschap van een gemeenteraad of van Provinciale Staten als betaalde functie is aangemerkt):
— 11 Kamerleden hebben geen nevenfuncties:
— 12 leden hebben alleen betaalde nevenfuncties;
— 13 leden hebben niet opgegeven, of hun nevenfunctie betaald dan wel onbetaald is;
— 54 leden hebben zowel betaalde als onbetaalde nevenfuncties;
— 61 leden hebben alleen onbetaalde nevenfuncties.

De verdeling over de fracties is:
PvdA: geen nevenfunctie 6. onbetaalde nevenfunctie 23, betaalde nevenfunctie 5, betaalde en onbetaalde nevenfunctie 10;
KVP: onbetaald 5, betaald 2. betaald en onbetaald 20;
ARP: geen 1, onbekend betaald of onbetaald 13;
PPR: geen 1, onbetaald 5, betaald en onbetaald 1;
CHU: onbetaald 2, onbetaald en betaald 5:
VVD: geen 1, onbetaald 7, betaald 3, betaald en onbetaald 11:
CPN: onbetaald 3, betaald 1, betaald en onbetaald 3:
D'66: onbetaald *6;*
DS'70: geen 1, onbetaald 5;
SGP: onbetaald 1, betaald en onbetaald 2:
BP: geen 1, onbetaald 1, betaald en onbetaald 1;
GPV: onbetaald 1, betaald en onbetaald 1;
PSP: onbetaald 2 (eventuele bijverdiensten worden afgestaan voor een goed doel);
RKPN: onbetaald 1.

Als rekening gehouden wordt met het lidmaatschap of plaatsvervangend lidmaatschap van het Europese parlement, de Raad van Europa, de NAVO en WEU-assemblee en de Beneluxraad, dan hebben de 150 Kanierleden in totaal 510 nevenfuncties. (N R C/H'b l a d, **A** N P)

„HOGE REGERINGFUNCTIONARIS" EN „LUCHTVAARTFUNCTIONARIS" BESCHULDIGD VAN HET ONTVANGEN VAN GELD VOOR HET BEVORDEREN VAN DE VERKOOP VAN VLIEGTUIGEN VAN LOCKHEED

Op 6 febr. werd door de subcommissie van de Amerikaanse Senaat, die zich bezig houdt met het doen en laten van Amerikaanse multinationals, de vice-president van de Lockheed-vliegtuigfabriek, **A.** C. Kotchian, verhoord. Kotchian — die inmiddels uit de Lockheed-directie is getreden — werd verhoord in een openbare én in een besloten zitting van de subcommissie. In beide gevallen heeft hij een beëdigde verklaring afgelegd.

In de verhoren zijn ook activiteiten van Lockheed in Nederland ter sprake geweest. Kotchian verklaarde o.m., dat Lockheed in 1961 en 1962 $ 1,1 mln (toen ong. f 4 mln) had betaald aan een ,,hoge Nederlandse regeringsfunctionaris". Ook zei Kotchian, dat de maatschappij $25.000 betaald had aan ,,een functionaris van een luchtvaartmaatschappij in Nederland".

De tekst van het aan Nederland gewijde deel van het verhoor van Kotchian in de openbare zitting van de subcommissie volgt hierna. De Nederlandse vertaling is afkomstig uit Het *Parool* van 18-2. Het verhoor werd geleid door de voorzitter van de subcommissie, de Democratische senator Frank Church.

Senator Church: Mr. Kotchian, had u een bankrekening die niet in de boeken voorkwam, is dat juist?
Mr. Kotchian: Ja mijnheer.
Church: En deze bankrekening buiten de boeken om was geopend via het Parijse kantoor van de advocatenfirma Coudert Frères, is het niet?
Kotchian: Ik heb, als ik het wel heb, vorig jaar vernomen dat het ging via een rekening van Coudert Frères.
Church: Wie was in de Lockheed maatschappij verantwoordel~jkvoor de opening van de rekening? Was het Don Wilder?
Kotchian Ik weet het niet zeker, senator, maar woensdag werd door mr Findley onthuld dat het verzoek om cheques voor de fondsen om de rekening te openen was getekend door mr Wilder, dat de verzoeken om cheques waren getekend door mr Wilder.
Church. Was mr Wilder de man die het F-104 programma in Duitsland behandelde na het vertrek van mr. Folden?
Kotchian: Hij had een aandeel in de activiteiten in Duitsland met betrekking tot de 104, maar hij nam niet helemaal de functie over Mr Folden was een produktiedeskundige en inr Wilder bleef contact houden met de klanten Hij was meer een marketinginan
Church Hielden de betalingen van deze rekening verband met de intense marketing, waarbij twee consortia van Europese luchtvaartmaatschappijen waren betrokken?
Kotchian Ten dele ja, mijnheer
Church En die consortia waren Atlas, enerzijds, bestaande uit Air France, Lufthansa en andere, en de zogenaamde KSS-groep KLM, Swissair en SAS, nietwaar?
Kotchian Ja, dat zijn de luchtvaartmaatschappijen die deze groep vormen
Church Dit was een grote concurrentieslag, nietwaar, tussen de McDonnel-Douglas maatschappij en de Lockheed maatschappij voor de long range versie van hun wide-body toestellen?
Kotchian Ja mijnheer
Church Uit de financiele stukken blijkt dat er verscheidene betalingen werden gedaan van deze bankrekening buiten de boeken, en de grootste van deze betalingen is er een van 100.000 dollar. Ik zou graag weten waarvoor die betaling werd gemaakt.
Kotchian: Toentertijd was ik van die betaling niet op de hoogte, maar volgens latere informaties was het om een klimaat te vestigen waarin ons produkt goed werd ontvangen en goed werd overwogen door mensen die een actief aandeel hadden in de besluitvorming
Chuch Er werd 100 000 dollar betaald aan mensen die een actief aandeel zouden hebben in de besluitvorming ten einde een gunstig klimaat te scheppen voor uw toestel nietwaar?
Kotchian Ja mijnheer
Church Werd het bedrag betaald aan een hoge regeringsfunctionaris in Nederland?
Kotchian Ja mijnheer, naar mijn beste weten Uit de stukken blijkt dat, ja mijnheer, dat was zo
Church Was die 100 000 dollar de eerste keer dat deze hoge regeringsfunctionaris in Nederland geld van Lockheed ontving?
Kotchian Ik geloof, dat er al eerdere ***ge***vallen waren geweest
Church Er waren al eerdere gevallen? Wanneer werd de eerste betaling van Lockheed aan deze speciale functionaris gedaan? Was het in de periode 1961-1962 naar uw beste weten?
Kotchian Naar mijn beste weten ja, mijnheer, senator
Church Was de oorspronkelijke suggestie dat deze functionaris zou worden betaald, afkomstig van mr Fred C Meuser, toen een verkoopdirecteur van Lockheed in Europe?
Kotchian Naar mijn beste weten en overtuiging
Church Hoe groot was deze oorspronkelijke betaling?
Kotchian Ik herhaal, senator, dat is lang geleden en ik probeer naar mijn beste weten te antwoorden

Church: Dat weet ik.
Kotchian: Ongeveer een miljoen dollar.
Church: De oorspronkelijke betaling aan deze hoge, deze zelfde functionaris, was dus ongeveer een miljoen dollar?
Kotchian: Ja mijnheer.
Church: Hoe werd dit bedrag overgemaakt?
Kotchian: Ik herhaal, ik moet elke keer opnieuw zeggen naar mijn beste weten en overtuiging, omdat ik de documenten lange tijd niet heb gezien.
Mr. Levinson: Mr. Kotchian, kunt u iets luider spreken. Men kan u niet verstaan.
Kotchian: Spreek ik niet in de microfoon?
Church: ,,Dat is het niet, zet de microfoon wat dichter bij u. Neemt u me niet kwalijk.
Kotchian: Neemt u me niet kwalijk, maar wilt u de vraag herhalen? Ik ben de gedachtengang kwijt.
Church: U heeft verklaard dat de eerste keer dat Lockheed deze hoge regeringsfunctionaris in Nederland betaalde, een bedrag van ongeveer een miljoen dollar betrof. Mijn vraag is nu, hoe is dat bedrag overgemaakt?
Kotchian: Een heer in Europa werd aangesteld als de vertegenwoordiger van de adviseur op een contract, dat bepaalde, dat hij een percentage als commissie zou krijgen en het geld werd hem als commissie uitbetaald en naar mijn beste weten werd het door hem verder overgemaakt.
Church: Maar het werd door Lockheed betaald met de bedoeling dat het door deze heer zou worden doorgegeven aan de hoge regeringsfunctionaris. Is dat juist.
Kotchian: Ja mijnheer.
Church: En naar uw beste weten en overtuiging gebeurde dat inderdaad. Is dat juist?
Kotchian: Ik heb geen reden om aan te nemen dat het niet is gebeurd, maar ik zou niet kunnen — ik weet het niet zeker.
Church: In september getuigde de heer Cowden dat Lockheed altijd een voor-wat-hoort-wat kreeg als geld werd betaald aan een regeringsfunctionaris. Wat kreeg de firma voor de één miljoen dollar? Volgens onze gegevens bedroeg het bedrag 1,2 miljoen dollar, maar ik val niet over 200.000 dollar.
Kotchian: Dat kan wel, senator, maar het bedrag dat ik in mijn hoofd heb is...
Church: Goed, een miljoen dollar. Laten we het daar maar op houden. Maar wat was de voor-wat-hoort-wat? Waarom kreeg deze hoge regeringsfunctionaris in Nederland een miljoen dollar van Lockheed?
Kotchian: Voor zover ik weet was het wegens algemene goodwill en wegens hulpvaardigheid voor verschillende programma's die wij in dat gebied uitvoerden.
Church: Die algemene goodwill en hulpvaardigheid, had dat iets van doen met de koop van Lockheed-vliegtuigen?
Kotchian: Ja mijnheer.
Church: En kocht de Nederlandse regering inderdaad Lockheed-vliegtuigen?
Kotchian: Inderdaad.
Church: Welk vliegtuig? En kunt u ons de grootte van de contracten ongeveer geven?
Kotchian: Ik herinner me niet de omvang van de contracten, senator. De contracten in de recente — in de laatste vijftien jaar bestaan uit de — als onderdeel van het F-104 consortium dat het vliegtuig kocht dat tijdens de competitie aan het eind van de jaren vijftig door Duitsland was gekozen. We hadden toen succes met de verkoop van enkele P-2B's en anti-onderzeebootbestrijdingsvliegtuigen, maar zoals ik al eerder heb gezegd, en ik herhaal het, dit put ik uit mijn geheugen. Ik kon niet — ik wist niet dat u dit soort vragen ging stellen.
Levinson: We horen niets. Het is moeilijk te verstaan.
Church: Heeft u problemen met de verstaanbaarheid? We zullen kijken of we het geluid kunnen verbeteren.
Kotchian: Ik zal proberen het te herhalen. Ik ben bang dat als ik te hard in de microfoon spreek, u mij helemaal niet verstaat.
Church: U heeft nu een beschrijving gegeven van het soort vliegtuigen dat Lockheed aan de Nederlandse regering verkocht gedurende deze periode. U heeft verschillende militaire vliegtuigen genoemd 'die werden verkocht. Hoe zit het met commerciële vliegtuigen?
Kotchian: In de jaren veertig en vijftig verkochten we Constellations en aan het eind van de jaren vijftig Lockheed Electra's.
Church: En daarna?
Kotchian: We hebben peen enkel vliegtuig verkocht. We waren niet succesvol met enig vliegtuig.
Church: Wanneer verkocht u de F-104 aan de Nederlandse luchtmacht?
Kotchian: Wel, dat maakte deel uit van een consortium, natuurlijk, dat hield in — de Duitse regering had daarvan de leiding. En de verkoop, zoals ik al zei, vond eind 1958 of 1959 plaats,
Church: U heeft gezegd dat Lockheed bij het overmaken van het geld gebruik maakte van een tussenpersoon. Was die tussenpersoon Herbert Weisbrod?
Kotchian: Ja mijnheer, ik geloof van wel.
Church: In een brief aan de heer Jones gaf de heer Fred Meuser te kennen dat Weisbrod van grote waarde was bij de verkoop van de F-104-vliegtuigen. Was dat wegens zijn rol als een kanaal waarlangs de een miljoen dollar aan de hoge Nederlandse regeringsfunctionaris werd verstrekt?
Kotchian: Nee mijnheer.
Church: Is het niet zo dat de bewuste functionaris eerst aan Lockheed te kennen gaf dat wat hij van Lockheed wilde een Tristar-straalvliegtuig was, of een Jetstar-vliegtuig?
Kotchian: Dat kwam niet van de functionaris, geloof ik. Voor zover ik me herinner was het de heer Meuser die in overweging gaf dat het een gebaar van goodwill voor Lockheed zou zijn om een Jetstar te geven en dat door het gebruik van deze Jetstar in Europa de verkoop aan andere mensen zou worden bevorderd.
Church: Het was de bedoeling deze Jetstar cadeau te geven, nietwaar?
Kotchian: Ja mijnheer.
Church: Waarom besloot u deze hoge Nederlandse functionaris geen Jetstar cadeau te doen?
Kotchian: Ik weet het niet helemaal zeker. Ik heb daar al vaker over nagedacht. Gedeeltelijk was het de vraag op wiens naam het toestel moest worden overgeschreven. Maar ik meen ook — ik heb er meer over nagedacht — dat wellicht de heer Meuser heeft voorgesteld dat het beter zou zijn de gelijke waarde in geld over te maken, liever dan het toestel zelf.
Church: Met andere woorden, liever dan een vliegtuig cadeau te geven, zou u hem de koopprijs cadeau doen of iets van gelijke waarde aan de koopprijs van het vliegtuig.
Kotchian: Ik geloof dat het zoiets was, mijnheer.
Church: Toen u hem het geld had gegeven om het te kopen, kocht hij toen zo'n vliegtuig?
Kotchian: We gaven hem niet geld met de bedoeling er het vliegtuig voor te kopen. Het idee hem een vliegtuig te geven hadden we laten vallen. De geldtransactie was gearrangeerd en voor zover ik weet gebruikte hij het niet om een vliegtuig te kopen.
Church: Nog geen minuut geleden getuigde i dat .. eraan had gedacht hem een vliegtuig cadeau te geven zodat hij erin rondvliegend reclame zou maken voor Lockheed. Nu, als u er geld voor in de plaats heeft gegeven. het was toch niet de bedoeling dat hij mrt het geld zou rond-vliegen. Ik bedoel, dat was toch niet werkelijk de reden waarom het werd gegeven, nietwaar?
Kotchian: Nee. Het was — de suggestie van het vliegtuig hadden we laten vallen, zoals ik al eerder heb gezegd. Toen kwam de suggestie dat het — dat in plaats van een vliegtuig het geld zou worden gegeven.
Church: ,,Wat kreeg u voor uw geld? Ik bedoel, u bent niet in zaken om miljoenen dollars weg te geven. Ik bedoel, zo doet u geen zaken, ik veronderstel dat het geen normale zakenpraktijk is of laat ik zeggen geen gebruikelijke handelspraktijk, om zomaar een miljoen dollar weg te geven aan hoge regeringsfunctionarissen of buitenlandse regeringen. Wat kreeg u dus voor uw geld?"
Kotchian: ,,Dit was mijn besluit niet, meneer."
Church: ,,Het was de beslissing van de firma Lockheed, is het niet?"
Kotchian: ,,Jawel."
Church: ,,Goed, wat kreeg de firma Lockheed voor het geld?"
Kotchian: ,,Wel, ik geloof dat het ging, zoals ik eerder zei, om het scheppen van een klimaat van gcede wil en een klimaat waarin ons produkt — ons produkt gepaste aandacht zou krijgen en naar we hoopten verkocht zou worden."
Church: ,,Zou u dat geen omkoping noemen?"
Kotchian: ,,Ik meen, meneer, dat ik onder omkoping kan verstaan een voor wat hoort wat en ik wil dit eerder een gift noemen. Maar ik wil met u niet kibbelen, meneer."
Church: ,,Goed. We willen daarover niet kibbelen. U gaf geld omdat u een zekere gunstige beloning verwachtte?"
Kotchian: ,,Ja, meneer."
Church: ,,In verband met de mogelijke verkoop van Lockheed-toestellen aan de Nederlandse regering?"
Kotchian: ,,Ja, meneer."
Church: ,,Laten we nu terugkeren naar die zaak van de Parijse bankrekening die niet in de boeken voorkomt. Onze documenten tonen dat ter aanvulling van de 100.000 dollar die aan dezelfde hoge functionaris in de Nederlandse regering is betaald — dat zou 1,1 miljoen dollar betekenen die door onze papieren worden gestaafd. Is dat juist?"
Kotchian: Ja, meneer, ja meneer, naar mijn beste weten.
Church: Naar uw beste weten. We gaan weer terug naar de rekening die u buiten de boeken om aanhield in Parijs. Onze papieren tonen aan dat er een tweede betaling van 10.000 dollar is gedaan waarvoor geen uitleg wordt gegeven. Wie kreeg dat geld?
Kotchian: Ik heb de juiste naam van de organisatie niet opgezocht. Maar voorzover ik me de transactie nu herinner werd ik benaderd door mijn verkoopmensen in Europa. Ik moet allereerst zeggen dat ik hen achter de broek had gezeten voor betere informatie over hoe onze prijzen en afleveringen en specificaties afstaken

Lockheed vice-president A. C. Kotchian.

bij onze concurrenten. En ik zei dat ik die informatie nodig had.

Ze kwamen naar me toe en zeiden dat er in Londen een organisatie was die die voor ons kon inwinnen. En ik gaf toestemming tot die betaling voor de diensten van een jaar, voor zover ik ine herinner voor een tijdsperiode.

Church: Kunt u ons de naam en het adres van die organisatie in Londen geven?

Kotchian: Dat kan ik niet, meneer, maar onze papieren kunnen dat wel. Ik ben er zeker van dat die op de cheque staan die van de Coudert-rekening werd afgeschreven, want die zag ik toen de papieren werden teruggebracht toen deze rekening werd opgeheven.

Church: Waren de personen die u inhuurde vcor het vergaren van informatie met betrekking tot wat uw concurrent mogelijk aanbood, de voorwaarden van uw concurrent en andere informatie waarover u het had, waren dat ex-CIA-agenten?

Kotchian: Indertijd heb ik vernomen dat ten minste één persoon in die organisatie een ex-CIA-man was.

Church: Wat voor informatie stelden ze voor voor dat geld te leveren?

Kotchian: Het soort dat ik juist beschreef, en ik beperkte die indertijd tot buitenlandse informatie van overzee.

Church: Hoe stelden ze voor dat te vergaren?

Kotchian: Dat weet ik niet meneer.

Church: Hebben ze het tegenover u zo voorgesteld dat ze aan dat soort informatie konden komen door hun vroegere connecties met de geheime dienst?

Kotchian: Tegenover mij niet. Ik heb nooit met hen gesproken meneer, helemaal niet.

Church: Maar hoe zat het met de mensen binnen het bedrijf die deze...

Kotchian: Ze schenen te geloven dat ze het konden, en het was min of meer een proef om te zien of het succesvol was. En uiteindelijk was het dat niet en dus gingen we daarmee niet door.

Church: Wel is een aanvullende 25.000 dollar betaald uit een buiten de boeken bestaanae rekening aan een functionaris van een luchtvaartmaatschappij in Nederland die een klant van u was?

Kotchian Ja meneer

Church Wat was het doel van de betaling van 25000 dollar aan deze Nederlandse luchtvaartfunctionaris?

Kotchian Dat was opnieuw voor algemene informatie en om een klimaat te scheppen dat naar we hoopten voor ons van nut zou zijn, en een indicatie van waar we zwak in onze presentatie waren in de zeer sterke concurrentie

Church Wel, het is waar, ja, dat deze functionaris een hoge functie bekleedde in juist die luchtvaartmaatschappij waaraan u probeerde Lockheed-toestellen te verkopen?

Kotchian Ja meneer

Church En de rol van die functionaris was het aanbevelen aan de maatschappij, nietwaar, welk vliegtuig ze aan moest schaffen?

Kotchitn Wel, hij was een van veel of enkele functionarissen die dat moesten doen

Church Een van enkele functionarissen die dat moesten doen Hij had invloed, nietwaar, met betrekking tot de beslissing die zou worden genomen?

Kotchian We meenden dat hij dat zou zijn

Church En dat was de reden waarom u hem 25 000 dollar betaalde, nietwaar?

Kotchian Wel, dat, plus het feit dat aangezien hij in dat onderdeel van de organisatie zat, hij in de positie verkeerde om ons te vertellen welke soorten informatie voor onze zaak het meest van nut zou zijn. waarop we de nadruk moesten leggen, waarop niet — een luchtvaartmaatschappij is net een regering Het is een grote organisatie Je moet omgaan met de operationele mensen en de onderhoudsmensen en mensen die de reserveonderdelen opslaan, de financiële mensen, de mensen die de handelingen uitvoeren En soms kun je dus in je ijver om een verkoop af te sluiten een onderdeel over het hoofd zien En iemand als hij kan je daarop wijzen

Church Hij moest u dus inside-information geven?

Kotchian Wel, om van nut te zijn (Knikt instemmend)

Church Ja, inside-information En hij behoorde ook tot degenen die moest aaribevelen welk vliegtuig de luchtvaartniaatschappij moest aanschaffen?

Kotchian Ja meneer

Cnurch Hoe betaalde u hem?

Kotchian Het was — ik was er niet, en ik weet het niet precies Maar hij werd betaald door een van onze employés die hem goed kende

Church Contant?

Kotchian Dat geloof ik wel De cheque van de Coudert-rekening, die ik heb gezien die ik de afgelopen zomer heb gezien toen de rekening werd gesloten, dat was de eerste keer dat ik hem zag, is een cheque die geëndosseerd werd door onze employe Daarom ben ik er zeker van dat dat de manier was waarop het gebeurde

Church Welke employé?

Kotchian Ik zou daarop liever geen antwoord geven, senator Ik zal — als ik daartoe het recht heb omdat ik denk dat die employé het recht moet hebben zijn eigen verhaal te vertellen Ik heb niet met hem gesproken en voor zover ik weet is dit niet met hem besproken

Church Wel u hebt al getuigd dat dit geld betaald is, naar uw beste weten contant, en dat een zekere employé in de Lockheedmaatschappij de transactie uitvoerde Zijn naam staat op de cheque

Kotchian Mijn probleem, meneer, is dat zijn endossement, pardon

Church Ik probeer even de zaak samen te vatten Zijn naam staat op de cheque die hem in staat stelde het geld van die rekening af te halen Is dat correct?

Kotchian Ja meneer Maar ik — ziet U, mijn probleem is dat zijn endossement op die cheque staat Ik geloof dat hij de man was die die heer het geld gaf Maar misschien gaf hij het wel aan iemand anders die het hem bracht en hij zette alleen het endossement op de cheque Ik zou me onprettig voelen in dit forum als ik hem noem zonder dat hij de kans heeft te spreken

Church Wel, er bestaat geen twijfel over het doel dat de cheque diende, hoeveel tussenpersonen er ook zijn geweest, is dat niet correct?

Kotchian Dat is juist meneer

Church Ik zie alleen niet wat er voor probleem is bij het noemen van zijn naam

Kotchian Wel, ik wil hem geven als u erom vraagt Maar mijn probleem was, als door iemand zou worden gevraagd de machtiging te verschaffen en hij zou het geld aan iemand hebben gegeven, dan dacht ik dat ik een onschudig persoon zou kunnen treffen die volledig onschuldig was aan de transactie omdat alle omstandigheden niet aan het licht zouden komen en zijn naam zou .

Church U bedoelt dat hij niet zou hebben geweten dat het geld zou gaan worden gebruikt voor de omkoping van

Kotchian. Hij zou het wel of niet hebben kunnen weten Hij zou het wel of niet hebben kunnen weten, mijnheer.

Church Op welk niveau werd toestemming gegeven voor dit soort betalingen?

Kotchian In het onderhavige geval, de 25 000 dollar, was ik de initiator en ik keurde het goed, mijnheer Maar alles wat ik .

Church Wel, dan moet het uw agenten bekend zijn wie dit geld aan de KLM-functionaris zou geven, dat zijn doel was...

Kotchian: Mij werd verteld dat het geregeld was, maar niet hoe.

Church: Wel, met het begrip dat u nu

heeft gevraagd, dat deze employé misschien niet op de hoogte was van het doel, wilt u ons zijn naam geven?
Kotchian: Het was ene mijnheer Fife.
Church: En wat voor positie bekleedde hij in de firma?
Kotchian: Hij was de verkoper speciaal voor — we hadden een serie verkopers werken die probeerden de vliegtuigen te verkopen aan verschillende maatschappijen. De algemene regel was dat we een verkoper voor iedere luchtvaartmaatschappij hadden. En hij was de heer belast met de KLM.
Church: De Nederlandse luchtvaartmaatschappij?
Kotchian: Ja mijnheer.
Church: Hij was de man die zich bezighield met pogingen Lockheedvliegtuigen aan de KLM te verkopen?
Kotchian: Ja mijnheer.

Kotchian bedoelde met ,,regeringsfunctionaris'' *prins* Bernhard. De prins ontkent de juistheid van de *beschuldigingen*

Dadelijk op 6 febr. deden geruchten de rond, dat Kotchian met de ,,hoge regeringsfunctionaris'', over wie hij in het verhoor sprak, prins Bernhard bedoelde. Deze geruchten gaven het kabinet aanleiding in Washington een onderzoek in te stellen.
De resultaten van dit onderzoek werden op 8 febr. d.m.v. een communiqué bekendgemaakt. De tekst van dit communiqué luidde aldus:

De regering heeft kennis genomen van de verklaringen van afgelopen vrijdag in de subcommissie van de Amerikaanse Senaat, de zg. commissie-Church, met betrekking tot betalingen door de Lockheed Maatschappij om de verkoop van Lockheed-vliegtuigen in Nederland te stimuleren.
De regering heeft op grond van de voor de commissie-Church afgelegde verklaringen en van daaromtrent ingewonnen inlichtingen, alsmede op grond van gesprekken met Prins Bernhard, de conclusie getrokken dat met de hoge Nederlandse functionaris, genoemd in die verklaringen, Prins Bernhard wordt bedoeld
Prins Bernhard heeft zijnerzijds verklaard nooit enig geld van Lockheed te hebben verkregen of aanvaard en stelt ook van zijn kant prijs op een onderzoek van de gang van zaken, waarbij zijn naam in het geding is gebracht
De regering heeft tot dit onderzoek besloten Voorbereidingen worden getroffen om de grondigheid en onafhankelijkheid van het in te stellen onderzoek te waarborgen. Zo spoedig mogelijk zullen daarover nadere mededelingen ter kennis van de Staten-Generaal worden gebracht

Dit communiqué werd voorgelezen in het NOS-journaal van 18.55 u. op 8 febr. Vervolgens legde premier Den Uyl een verklaring af en beantwoordde hij een vraag van de dienstdoende redacteur-nieuwslezer. Dit journaal wordt door beide tv-netten uitgezonden. Het deel van het journaal, dat aan de Lockheed-affaire gewijd was, werd bovendien door de drie radionetten rechtstreeks overgenomen.

De minister-president zei het volgende:

„We zijn vrijdagavond opgeschrikt door het bericht dat in een zitting van een commissie van de Amerikaanse senaat door een Amerikaanse vliegtuigfabrikant is verklaard dat zijn bedrijf in de achterliggende jaren grote bedragen zou hebben uitgekeerd aan een hoge Nederlandse functionaris Het ligt voor de hand dat de regering alles in het werk heeft gesteld om daaromtrent zo snel mogelijk opheldering te verkrijgen en vooral opheldering te verschaffen.
Uit de inlichtingen die de regering sindsdien heeft verkregen en ook uit de gesprekken die met prins Bernhard zijn gevoerd, is de conclusie getrokken dat met die functionaris, waar in de commissie over gesproken is, prins Bernhard wordt bedoeld Ik voeg daar onmiddellijk aan toe dat dit niet betekent dat prins Berilhard zich dus aan laakbare handelingen schuldig heeft gemaakt Dat moet nu juist worden uitgezocht
Het is de plicht van de regering dat nauwgezet en grondig te onderzoeken en ook prins Bernhard heeft daar recht op Ik voeg daar nog iets aan toe Niemand mag schuldig worden verklaard alvorens het bewijs van schuld is geleverd Dat geldt voor iedere burger, dat geldt ook voor prins Bernhard
Het onderzoek wordt uitgevoerd Ik hoop dat wij in deze zaak, die ons allemaal zozeer raakt, bereid zijn ons daarnaar te gedragen"
Op de vraag wat precies wordt onderzocht en wie het gaat onderzoeken antwoordde Den Uyl ,,Het kabinet zal zich daar morgenochtend nog nader over beraden Wij hopen een onafhankelijke commissie daarover in te stellen Wij willen de Kamen morgen, uiterlijk overmorgen, van onze beslissing daaromtrent informeren
Het ligt voor de hand dat er alles op gezet wordt om dat onderzoek, dat misschien niet eenvoudig zal zijn, toch zo snel mogelijk tot een conclusie te leiden Ik dacht dat wij daar allemaal mee gediend zijn ··

Commissie van onderzoek ingesteld

Het kabinet heeft een commissie ingesteld, die de juistheid van de beweringen van de heer Kotchian moet onderzoeken. Van de samenstelling van de commissie is de Tweede Kamer mededeling gedaan in een brief, gedateerd op 10 febr. 1976.

In deze brief wordt eerst de inhoud herhaald van het communiqué en de verklaring van de minister-president van 8 febr. Daarna vervolgt de brief:

Om elk misverstand daaromtrent uit te sluiten heeft de regering op 9 februari nogmaals verklaard ,,dat het in te stellen onderzoek op geen enkele wijze uitgaat van de veronderstelling dat Prins Bernhard zich heeft gedragen zoals in de verklaringen in de Amerikaanse Senaatscommissie is gesuggereerd"
In aansluiting op hetgeen werd gezegd aan het slot van het communiqué van 8 februari deel ik u hierbij mee, dat onderstaande personen zich bereid hebben verklaard de commissie te vormen
Mr A M Donner, rechter in het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen,
Dr. M. W. Holtrop, oud-president van de Nederlandsche Bank,
Drs. H. Peschar, voorzitter van de Algemene Rekenkamer.
In overleg met de commissie zal in het secretariaat ambtelijk worden voorzien.

Aan de commissie is de volgende opdracht gegeven:

1 Een onderzoek in te stellen naar de juistheid van afgelegde verklaringen en gedane suggesties in zittingen van de commissie-Church, voor zover Prins Bernhard daarin is bedoeld danwel indirect ter sprake gebracht.

2 Voor zover het onder 1 genoemde onderzoek daartoe aanleiding geeft, mede na te gaan of bij beslissingen over het plaatsen van vliegtuigorders door overheidsinstanties, sprake is geweest van beinvloeding als gevolg van laakbare activiteiten van vliegtuigfabrikanten.

3 De resultaten van haar onderzoek en de conclusies die zij uit de door haar vastgestelde feiten trekt, zo spoedig mogelijk ter kennis van de regering te brengen.

De regering zal het rapport van de commissie aan de Kamer overleggen, zij behoudt zich voor nader te beslissen over de vorm, waarin dit dient te gebeuren
De Minister-President.
Minister van Algemene Zaken,
J M den Uyl

Biografische gegevens commissieleden

Dr. Holtrop, geboren in 1902, was van 1946 tot 1967 president van de De Nederlandsche Bank. Voor de oorlog was hij o.m. vice-president van de Shell Chemical Company in San Francisco en directeur van de Hoogovens. Holtrop (partijloos) promoveerde op een proefschrift ,,De omloopsnelheid van het geld".
Mr. A. B. Donner (ARP), geboren in 1918, werd in 1945 hoogleraar aan de Vrije Universiteit in Amsterdam en in 1958 rechter in het Hof van Justitie van de EG. Donner is deskundige in het administratief recht en was voorzitter van de Staatscommissie Cals-Donner inzake de Grondwetsherziening.
Drs. H. Peschar, geboren in 1921, studeerde economie aan de GU in Amsterdam en was van 1948 tot 1952 medewerker bij de dr. Wiardi Beckman-stichting, het wetenschappelijk bureau van de PvdA. Van 1952 tot 1968 was hij lid van de PvdA-Tweede Kamerfractie en sinds begin 1968 voorzitter van de Algemene Rekenkamer.

Reactie *TK-fractievoorzitters*

Fractievoorzitters uit de Tweede Kamer reageerden aldus op het communiqué en de verklaring van de minister-president van 8 febr.:

PvdA: ,,Zolang de feiten niet op tafel liggen, kan geen oordeel geveld worden," aldus fractievoorzitter Van Thijn. Hij vindt het terecht dat de regering de affaire op voortvarende wijze aanpakt. ,,De in te stellen commissie moet de zaak tot op de bodem uitzoeken. Het parlement zal zo spoedig mogelijk over de feitelijke gang van zaken geïnformeerd moeten worden."
VVD: Fractievoorzitter Wiegel acht op dit ogenblik wijze terughoudendheid geboden, ,,temeer waar prins Bernhard ontkent

geld te hebben aangenomen en de inlichtingen hierover afkomstig zijn van lieden die zich hebben schuldig gemaakt aan dubieuze praktijken". Aan de verklaring van premier Den Uyl wilde Wiegel nu niets toevoegen. Hij wacht af welke inlichtingen de regering aan de Kamer zal verschaffen.

ARP: Fractievoorzitter Aantjes onthield zich van commentaar in afwachting van het onafhankelijke onderzoek. De heer Aantjes sluit zich met nadruk aan bij de opvattting van de Nederlandse regering dat in een rechtsstaat icdcrs goede trouw wordt verondersteld zolang het tegendeel niet is bewezen. ,,Iedere speculatie omtrent feiten en personen is uit den boze," aldus Aantjes.

KVP: Fractievoorzitter Andriessen heeft het volste vertrouwen in het onderzoek. Commentaar op de zaak wil Andriessen niet geven totdat de resultaten van het onderzoek bekend zijn.

CHU: ,De beweringen van Lockheed moeten tot op de bodem worden uitgezocht," aldus fractievoorzitter Kruisinga. ,,Verdere contacten met Amerikaanse maatschappijen die zeggen met omkoping bezig te zijn, moeten in de toekomst onmogelijk zijn. Zowel in nationaal als in Navoverband moet volstrekt worden uitgesloten dat niet maatschappijen als Lockheed overeeiikomsten worden afgesloten." Kruisinga wilde niet vooruitlopen op het aangekondigde onderzoek. Over de positie van prins Bernhard wilde hij niets zeggen.

D'66: Fractievoorzitter Terlouw vindt dat de Tweede Kamer moet overwegen gebruik te maken van zijn recht een parlementaire enquête in te stellen waarbij de besluitvorming rond en de aanschaf van de Starfighter en andere Lockheedvliegtuigen wordt nagegaan. Terlouw wil hierover overleg plegen met de andere fractievoorzitters en Kamervoorzitter Vondeling. Het voornemen van de regering, om een onderzoek in te stellen vindt Terlouw juist. ,,Het parlement heeft echter een eigen verantwoordelijkheid, ondermeer omdat het gaat over de wijze waarop in het verleden gemeenschapsgelden voor de aankoop van Lockheedvliegtuigen zijn besteed."

PPR: De regering heeft gedaan wat zij moest doen, aldus fractievoorzitter Bas de Gaay Fortman. Hij wilde niet vooruitlopen op de resultaten van het onderzoek. Minstens zo belangrijk als de financiële relatie noemde hij de wijze waarop de besluitvorming rond de aanschaf van de straaljagers tot stand is gekomen. ,,Het antwoord op deze vraag is uitermate belangrijk in verband met het functioneren van onze parlementaire democratie," aldus De Gaay Fortman.

CPN: Afgezien van personen die worden genoemd in de Lockheed-zaak staat volgens fractievoorzitter Bakker vast dat de bewapeningskoorts onvermijdelijk tot corruptie leidt. Volgens hem is het stopzetten van de bewapeningswedloop de enige manier oin dit soort zaken te voorkomen. Bakker vindt verder dat de affaire tot de bodem moet worden uitgezocht.

PSP: Het partijbestuur van de PSP acht het niet verbazingwekkend dat de naam van prins Bernhard wordt genoemd in de Lockheed-affaire. ,,In het verleden is steeds gebleken dat prins Bernhard in de eerste plaats de multinationale en nationale kapitaalsbelangen vertegenwoordigt," aldus de PSP. ,,Ook bij deze affaire blijkt het weer onaanvaardbaar dat er in Nederland een koninklijk huis is, dat in feite niet voor zijn daden ter verantwoording kan worden geroepen Mocht blijken dat prins Bernhard de door Lockheed bedoelde hoge functionaris is, dan eist de PSP dat hij op staande voet wordt ontslagen als inspecteur-generaal van de Nederlandse strijdkrachten

Debat Tweede. Kanzer

De Tweede Kamer besprak de instelling van de comn-iissie-Donner op 10 febr.

In dit TK-debat zei premier Den Uyl o.m., dat regering en parlement zich bij hun onderzoek naar de Lockheecl-affaire voorshands beperken moeten tol de beschuldigingeii. die voor de commissie-Church zijn geuit. Buiten wat ,,gesteld en gesuggereerd" is beschikt de Nederlandse regering niet over gegevens, die wijzen op ,,ernstige aanklachten of beschuldigingen betreffende vliegtuigleveranties". Om die reden zou het niet juist zijn als de commissie nu al meer zou onderzoeken dan de beschuldigingen tegen de prins.

Daarom verzet premier Den Uyl zich tegen de gedachte dat de regeringsopdracht aan de onderzoekcornmisie ,,te smal" zou zijn. Op vragen uit de Kamer antwoordde de premier dat de opdracht aan de heren Donner, Holtrop en Peschar ,,evenredig is aan de feiten die de regering heeft aangetroffen".

Eon meerderheid van de Kamer voelt in dit stadium ook niets voor een eigen onderzoek of enquête, zoals is bepleit door D'66.

Tot fractievoorzitter De Gaay Fortman van de PPR zei Den Uyl dat die opdracht zowel de beweerde financiële relaties met Lockheed van de Prins als zijn mogelijke invloed op de Nederlandse bestelling van Lockheed Starfighters in 1959 betreft. Tot degenen die fen breder onderzoek bepleitten, zoals de PSP'er Van der Lek, zei hij dat ,,niet zomaar eens iets" maar slechts ,,concreet afgelegde verklaringen" moeten worden onderzocht.

Den Uyl wilde niet uitsluiten dat daarna een ontwikkeling zou kunnen volgen die regering en parlement tot een nader onderzoek zouden kunnen brengen. ,,Maar nu is daar geen aanleiding toe, daar verweer ik mij tegen", zei Den Uyl, die onderstreepte dat de commissie van drie er niet van uitgaat dat de Prins zich heeft gedragen zoals voor de Senaatscommisie is verklaard.

Van het onderzoek van de Nederlandse commissie, dat naar verwachting omstreeks zes weken gaat duren, zullen straks in elk geval de resultaten en conclusies openbaar gemaakt worden. Den Uyl kon niet beloven dat het hele rapport openbaar zal worden, gezien eventuele gevaren voor de persoonlijke levenssfeer van de Prins of anderen.

Het verwijt van VVD-fractieleider Wiegel dat de regering in ons stelsel van ministeriële verantwoordelijkheid niet had behoren te vermelden dat prins Bernhard zelf ook graag een onderzoek van de tegen hem geuite beschuldigingen wilde, verklaarde Den Uyl in dit geval niet van toepassing.

Bezwaar maakte Den Uyl tegen een suggestie van Wiegel om zonodig hangende het werk van de commissie de fractieleiders vertrouwelijk te informeren. De .,schijn van de binnenlramer" moet worden vermeden.

Aan Wiegels collega Van Thijn (PvdA) bevestigde de premier dat de commissie geheel onder de ministeriële verantwoordelijkheid werkt, maar dat zij dat onafhankelijk moet kunnen doen; de vraag of er iets mee te delen is staat derhalve mede ter beoordeling van de commissie, De minister-president zei trouwens te verwachten dat de commissie, juist omdat zij met de instemming ,,en in het belang" van de Prins werkt, op grote medewerking mag rekenen. Zij kan verklaringen die buiten de procedure van de Amerikaanse subcommissie-Church zijn of worden afgelegd desgewenst in haar onderzoek betrekken.

Drs. Van Thijn, die eigenlijk geen behoefte had gehad aan het korte Kamerdebat over de verklaring van de regering. wilde zich inzake de eventuele ,,laakbare houding van vliegtuigfabrikanten" alle parlementaire rechten voorbehouden, maar hij vond het met Den Uyl beter om eerst het openbare verslag van de commissie van drie af te wachten.

Van de confessionele fractievoorzitters sprak alleen mr. Aantjes ten slotte toch nog kort. nainelijk om Koekoek (Boerenpartij) ,,een infame uitlating" te verwijten. Koekoek, die had gezegd liever een uit ,,mensen met ervaring" als de Gulf-adviseurs Roolvink, Schmelzer en Hoogendijk samengestelde commissie te hebben gezien, bood daarvoor achteraf zijn verontschuldigingen aan.

Zwitserland laat commissie-Donner toe

Het onderzoek van de commissie-Donner zal zich tot in Zwitserland moeten uitstrekken, gezien de getuigenis van de heer Kotchian. Deze heeft immers verklaard, dat het geld via de in Zwitserland gevestigde Fred C. Meusei (een Nederlander) en Hubert Weisbrod zou zijn betaald.

Fred Meuser is oud-verkoopdirecteur van Lockheed voor Europa, Afrika en het Midden-Oosten. Hij is een kennis van prins Bernhard.

Hubert Weisbrod is een advocaat, gevestigd in Ziirich. Hij en Fred Meuser kennen elkaar.

Het feit, dat de heren Meuser en Weisbrod in Zwitserland wonen, levert verschillende moeilijkheden Op. Commissies uit andere staten mogen in Zwitserland geen getuigen horen. De eventuele getuigen mogen geen .,bedrijfsgeheimen" verraden.

Voor het Lockheed-onderzoek door de Nederlandse commissie van drie zijn twee artikelen in het Zwitserse Wetboek van Strafrecht van belang Artikel 271 stelt ,,Wie op Zwitsers grondgebied zonder toestemming, voor een vreemde staat, handelingen berricht die de overheid of een ambtenaar toekomen, ( ) wie medeplichtig is aan dergelijke handelingen, ( ) wordt met gevangenisstraf, in ernstige gevallen met tuchthuis bestraft ( )"

Artikel 273 luidt ,,( ) Wie een fabricage- of bedrijfsgeheim toegankelijk maakt voor een buitenlandse officiele instelling ( ) of voor haar agenten, (..) wordt met gevangenisstraf in ernstige gevallen met tuchthuis bestraft Aan de vrijheidsstraf kan een boete worden verbonden"

Volgens artikel 36 van het Zwitserse Wetboek van Strafrecht geldt voor die geval-

len waar geen tijdsduur is genoemd, een minimumstraf van drie dagen en een maximum van drie jaar.

De Zwitserse regering besloot echter op 25 febr. de commissie-Donner toe te laten en haar in de gelegenheid te stellen haar werkzaamheden in Zwitserland vrijelijk te verrichten. Dit besluit werd in een communiqué van de volgende inhoud bekendgemaakt:

,,De federale regering heeft tijdens haar zitting van vandaag (woensdag) op voorstel van het federale justitie- en politiedepartement gehoor gegeven aan het verzoek van de Nederlandse regering een vergunning te verlenen in de zin van artikel 271 van het wetboek van strafrecht

Deze vergunning moet het een Nederlandse onderzoekcommissie mogelijk maken vrijelijk en zonder vormvoorschriften op Zwitsers grondgebied de heren Meuser en Weisbrod te ondervragen

De onderzoekcommissie heeft de opdracht door middel van een administratieve procedure de informaties te vergaren die nodig zijn voor de Nederlandse regering om de gefunaeerdheid van de verwijten aan het adres van prins-gemaal Bernhard te beoordelen Wij achten het voor het vervullen van haar taak onontbeerlijk de twee personen, die voor Lockheed gewerkt hebben en in Zwitserland wonen, te kunnen ondervragen over deze affaire

De redenen die de regering ertoe gebracht hebben de gevraagde vergunning te verlenen zijn enerzijds dat Zwitserland en Nederland beide het Europese verdrag betreffende wederzijdse rechtsbijstand in strafzaken hebben geratificeerd en anderzijds dat deze wederzijdse hulp in elk geval verleend had moeten worden als men te maken had gehad met een strafrechtelijk onderzoek

Het verhoor dat de Nederlandse regering wil doen plaats vinden, moet het mogelijk maken in eerste instantie vast te stellen of de verdachte persoon een strafbare handeling heeft begaan, waarbij een rechtsgang is gegarandeerd volgens de beginselen van de rechtsstaat

De Zwitserse correspondent van het *NRC/H'blad* wees er op 26 febr. echter op, dat daarmee de hinderpaal van art. 273 over het verraden van bedrijfsgeheimen nog niet is weggenomen. Dr. Hubert Weisbrod is bovendien volgens art. 321 van het Zwitserse wetboek van strafrecht gebonden aan zijn beroepsgeheim.

In het *NRC/H'blad* van 26-2 wordt het verder opvallend genoemd, dat in het slot van het communiqué gesproken wordt van ,,de verdachte persoon", van wie ,,in eerste instantie moet worden vastgesteld" of deze ,,een strafbare handeling heeft begaan". In officiële Nederlandse verklaringen over het onderzoek van de commissie-Donner was tot dan een dergelijke omschriiving niet gebezigd. (Het Parool, *NRC/H'* blad, ANP)

SOWJET-UNIE

DE KWESTIE VAN DE MENSENRECHTEN IN DE SU. VERVOLG INTERVIEW MET PLJOESJTSJ

Op pag. 123/3-1976 staat het begin van een interview van de uitgeweken dissident Ploesjtsj met Le Monde. Hierna komt het vervolg van dit vraaggesprek,

V. ,,Wie zouden nog meer geholpen moeten worden?"

A. ,,Ik denk aan Wiktor Rafalski, een onderwijzer die na de oorlog deel uitmaakte van een illegale communistische organisatie. Tussen 1954 en 1959 zijn zes psychiatrische rapporten over hem uitgebracht. De drie in Leningrad opgestelde rapporten verklaarden hem gezond van geest, maar de drie in Moskou uitgebrachte diagnoses constateerden een ,,geestelijke afwijking". In het begin van de jaren zestig werd hij in een speciale psychiatrische inrichting in Leningrad opgenomen wegens zijn ,,schriftelijke en vriendschappelijke betrekkingen" met een Oekraïense marxistische organisatie."
In 1968 werd hij overgebracht naar Dnjepropetrowsk en werd een lang geleden door hem geschreven ,,Vertelling over vroeger jaren" in zijn woning in beslag genomen. Herhaaldelijk is hem zijn invrijheidsstelling in het vooruitzicht gesteld op voorwaarde dat hij een ,,burgervoogd" zou vinden die hem onder zijn hoede zou nemen. Maar deze vijftiger heeft alleen nog een moeder die zelf in een bejaardentehuis in Leningrad woont. Een verpleegster van de inrichting wilde zich voor hem garant stellen en deed alle mogelijke stappen om de voogdij toegewezen te krijgen. Zij werd toen echter ontslagen en de onderdirecteur van de inrichting, belast met het toezicht op de geïnterneerden, zei tegen haar: ,,Zolang ik hier werk, zal hij niet uit de inrichting komen".
Toen Rafalski werd ingelicht over de druk die op de verpleegster werd uitgeoefend, vroeg hij haar van haar plannen af te zien. Ik gaf hem toen het adres van een kennis van ons die zich volgens mij over hem zou kunnen ontfermen. Hij schreef haar een brief maar die is nooit aangekomen. De vrouw werd daarentegen opgeroepen en men vroeg haar: ,,Hildman, wilt U naar Israël vertrekken?" Een uur later kreeg Rafalski te horen dat zij niet voor de voogdij in aanmerking kon komen omdat zij mij kende.
,,Het geval Rafalski is dan ook uitzichtloos en wanhopig. Ik denk ook aan de twee brcers Bjatrauki die alleen maar zijn opgesloten omdat zij de Sowjet-Unie wilden verlaten. De oudste is 25 jaar. Zij slaagden er in naar Finland te komen maar werden aan de Sowjet-Unie uitgeleverd. Ik verzoek de publieke opinie in de hele wereld om de onrechtvaardigheid van dergelijke praktijken tot de publieke opinie in Finland te laten doordringen.
,,Dan is er nog Wjatsjeslaw Igroeilow, een jongeman uit Odessa die vorig jaar lente werd gearresteerd. Zijn proces had in december vorig jaar moeten plaatsvinden maar is uitgesteld; hij werd toen medisch onderzocht en krankzinnig verklaard.
De rechtbank heeft hem vooralsnog niet vercordeeld tot opsluiting in een ,,psychoetsjka". In feite is het een omgekeerd geval Pljoesjtsj. Igroenow zou gered kunnen worden alvorens alle verschrikkingen van een opsluiting te moeten ondergaan.

V. ,,Sinds U uit de Sowjet-Unie bent aangekomen, verklaart U keer op keer dat U communist bent. Maar, ook al maakte U deel uit van de Komsomol (communistische jeugdbeweging), U bent nooit lid geweest van de partij. Wat houdt het voor U in om communist te zijn?"

A. ,,Voor mij is dat strijden voor een maatschappij waarin geen dierlijk, Darwiniaans gevecht meer zal plaatsvinden voor het materiële welzijn; voor een maatschappij waarin de geest niet langer in de ban zal zijn van de maag maar geleid wsrdt door creativiteit. Want in hun diepste wezen, bezitten alle mensen talent. Maar het moet ontdekt worden en de kans krijgen zich te verwezenlijken."

V. ,,Kent U ten minste één land dat deze weg is ingeslagen'?"

A. ,,Nee. Tsjechoslowakije was in 1968 op de goede weg."

V. ,,En de Sowjet-Unie?"

A. ,,Natuurlijk niet! Men heeft daar een staatskapitalisme opgebouwd en als er ooit een toenadering zou komen tot het Westen, dan vrees ik dat dat slechts in de vorm van een technocratisch fascisme zal kunnen gebeuren.
Het staatskapitalisme biedt zekere voordelen in vergelijking tot een maatschappij die gebaseerd is op het privékapitalisme. Het eerste systeem maakt een kolossale concentratie van kapitaal mogelijk. De patriottistische oorlog (Tweede wereldoorlog) is voor een deel dank zij een dergelijke concentratie gewonnen. Ook wordt het hierdoor mogelijk bepaalde sociale maatregelen te treffen maar deze zouden nog geperfectioneerd moeten worden.

V. ,,Zou de geest van de lente van Praag en het programma van Dubcek en zijn vrienden de Sowjet-Unie en haar bevolking ten goede kunnen komen?"

A. ,,De opvattingen van Dubcek zijn volledig onaanvaardbaar voor de Russische bureaucratie. Zij wil haar verworvenheden en voorrechten niet verliezen. Maar ik heb de indruk dat het voor de bevolking van de Sowjet-Unie het enige mogelijke en aanvaardbare middel zou zijn om uit de politieke, maatschappelijke en geestelijke impasse te geraken waarin zij zich thans bevindt.

V. ,,Wat vindt u van Solzjenitsyn?"

,,Hij is een groot schrijver die een belangrijke rol heeft gespeeld bij het weer doen opleven van het geestelijk leven in kringen van de Russische intelligentsia. Ik mag hem graag als persoon en als denker; zijn politieke standpunten bevallen mij echter evenmin als die van Dostojewski. Maar evenals bij Demonen van Dostojewski, is er nog een greintje rationaliteit bij hem te vinden. Ik moet daar diep over nadenken.

V. ,,Welke plannen hebt u voor de toekomst?"

A. ,,Zodra ik uitgerust ben en tot mezelf ben gekomen, zal ik daarover samen met mijn vrouw beslissen. Het eerste wat ik moet doen is werk zoeken".

Verweer Sowjet-autoriteiten

Tegen verwijten uit het Westen, als zouden in de SU de mensenrechten

niet geëerbiedigd worden, verdedigt men zich in de SU op verschillende manieren.

Zo hield Rndrei Kirilenko, lid van het Politburo, begin febr. in Nanterre in Frankrijk — Kirilenko was gast op het 22ste congres van de Franse CP — een toespraak, waarin hij zich afvroeg, wat er ,,schuil ging achter de campagne ter bescherming van de mensenrechten". Hij zei, dat alleen door het beëindigen van het stelsel der uitbuiting een betrouwbare waarborg voor de fundamentele mensenrechten ontstaat. Verder zei Kirilenko o m .

,,In tal van landen van het Westen heeft men veel rumoer gemaakt rond het onderwerp ,,het beschermen van de mensenrechten' in de socialistische landen Intussen zijn de motieven die achter deze campagne schuil gaan, geen geheim Wij hebben hier namelijk opnieuw te doen met een poging om de realiteit van het socialisme en zijn idealen in discrediet te brengen, in de rijen van de progressieve krachten verwarring te zaaien, het verkrachten van de rechten der werkende mensen in de kapitalistische landen te camoufleren en oin de aandacht van de brede massa's af te leiden van de essentiele problemen aangaande de vrijheid en de democratie

Slechts het einde van het stelsel der exploitatie van de ene mens door de andere vormt een betrouwbare grondslag voor zulke fundamentele mensenrechten als het recht op werk, kosteloze medische hulp het recht op alle vormen van onderwijs, ook op het hoger onderwijs, het recht op sociale steun, het recht van de werkende mensen om daadwerkelijk deel te nemen aan het leiden van de zaken die de fabrieken de bedrijven, de collectieve boerderijen, de onderwijs-inrichtingen, de steden en de republieken betreffen en in de zaken van het land in zijn geheel"

„De wetten van de Sowjetstaat" zei Andrei Kirilenko nog, ,,geven duidelijk zulke rechten van het individu aan als vrijheid van het woord, van drukpers, van vergadering, van geweten en van geloofsbelijdenis, alsook de onschendbaarheid van de persoon en diens woning en zij verschaffen voor die rechten een betrouwbare garantie"

Beschuldigingen, dat in de SU de gewetensvrijheid niet gewaarborgd zou zijn, werden tegengesproken door Wladimir Koerojedew, de voorzitter van de raad voor religieuze aangelegenheden van de SU, in een interview met de *Izwestia* van 3 febr.

Koerojedew zei o.a.:

,,In de geschiedenis der mensheid is er geen maatschappelijk stelsel geweest dat zo'n eenheid in de samenleving te zien heeft gegeven als met het socialistische stelsel het geval is De Sowjetwetgeving waarborgt op gelijke voet zowel de belangen van de gelovigen als van de niet-gelovigen Enigerlei inbreuk op de burgerrechten van de gelovigen, ook op de rechten van de geestelijkheid, wordt door de Sowjetwet streng gestraft Gelovigen van alle religieuze richtingen, evenals de dienaren van de religie zijn volwaardige burgers van de Sowjetstaat en zij nemen actief deel aan het politieke economische en openbare leven van bet land"

Naar Wladimir Koerojedev in dit interview zegt zijn daarom alle beweringen, die de laatste tijd in een aantal westelijke landen ziin verspreid en volgens welke er in de SU kennelijk geen gewetensvrijheid zou bestaan en de gelovigen zich actief tegen de niet-gelovigen zouden keren ,,pure verzinsels, die geen ander doel hebben dan bet prestige en de invloed, die de Sowjetstaat en de andere socialistische landen op het internationale vlak genieten, aan te tasten"

Ten slotte blijkt uit dit vraaggesprek dat er op het moinent in de SU de volgende religieuze instellingen functioneren 20 000 russisch-orthodoxe, pools-rooms-katholieke en lutherse kerken, synagogen, tempels van oud-gelovigen en moskeeën, boeddhistische ‚datsans', christelijk-evangelische en baptische gebedenhuizen, etc Voor het opleiden van dienaren der religie hebben de religieuze associaties de beschikking over 18 hogere en gespecialiseerde middelbare instellingen voor de vorming der a s geestelijken

In Le *Monde* van 6 febr. wordt gewag gemaakt van een artikel in de *Literatoernaja Gazeta* over de behandeling van politieke dissidenten in psychiatrische inrichtingen. In het artikel wordt gesteld, dat niet de SU toevlucht neemt tot het opsluiten in psychiatrische inrichingen van mensen met afwijkende meningen, maar dat juist de ,,z g. beschaafde kapitalistische landen proberen het gedrag te veranderen van degenen, die de burgerlijke regimes niet steunen"

In het artikel wordt melding gemaakt van de dissidenten, die in de SU geestesziek verklaard zijn en die later ook in het Westen in een psychiatrische inrichting opgenomen zijn Zeer uitvoerig wordt ingegaan op het geval van het echtpaar Elena Strojewa en Joeri Titow, dat in 1972 om godsdienstige reden de SU verlaten heeft Elena heeft in het Westen niet kunnen acclimatiseren en heeft op 22 sept 1975 in Parijs zelfmoord gepleegd Deze zelfmoord was voor de auteur van het stuk in de Literatoernaja Gazeta reden om te stellen, dat zij leed aan schizofrenie en aat zij in een psychiatrische inrichting thuis hoorde

Andere namen, die in het artikel genoemd worden zijn die van de schrijver Anatoli Yakobson, die zich in Israël in een kliniek zou bevinden, te zamen met een andere dissident, Alexis Toummerman, Viktor Fainberg, een taalkundige uit Leningrad, die in Engeland geïnteneerd zou zijn, nadat hij het in de SU geweest was, en Lew Konstantinow, die in Wenen drie maanden in een psychiatrische inrichting verzorgd zou zijn geweest, nadat hij in de SU behandeld was

In Le Monde wordt n.a.v. dit artikel in de Literatoernaja Gazeta opgemerkt, dat Fainberg in de SU in een psychiatrische inrichting geweest is onder condities, vergelijkbaar met die van Pljoesjtsj; dat hij zich inderdaad in Londen bevindt, maar dat hij in het Westen nooit geinterneerd geweest is Van de anderen wordt in Le Monde gezegd, dat sommigen zich hebben laren behandelen wegens de gevolgen van hun behandeling in de SU. maar dat zij sindsdien normaal en in voile vrijheid leven

Een week later is de *Literatoernaja Gazeta* ingegaan op de kwestie-Pljoesjtsj, zo meldde Le *Monde* van 12 febr

In de Literatoernaja Gazeta werd om gezegd ,,Wij weten niet of Pljoesjtsj uiteindelijk in het Parijse gekkenhuis terecht zal komen, niaar, geleid door zuiver humanitaire overwegingen, willen wij graag aannemen dat de behandeling, die hij ondergaan heeft in een Sowjet psychiatrisch hospitaal, heeft bijgedragen tot zijn herstel en dat hij niet opnieuw zal instorten"

Het is echter algemeen bekend dat geesteszieken verraderlijke dingen zijn en dat er geen 100% zekerheid is, dat iemand, die zich als profeet beschouwt, zich tot Julius Caesar zal uitroepen, die wordt achtervolgd door Brutus in de uniform van een kapitein van de KGB"

Als Pljoesjtsj zoiets overkomt, dan hopen wij, dat de westerse persorganen en radiostations daarover even uitgebreid zullen berichten, als zij de eerste stappen van de anti-Sowjet Pljoesjtsj op Franse bodem hebben begeleid

Volgens de Literatoernaja Gazeta heeft de westerse pers alleen zo uitgewijd over Pljoesjtsj, om de ,,verwarring te vei bergen" over beschuldigingen uit de SU, dat Sowjet-geesteszieken worden uitgebuit door de westerse propaganda

Een andere methode van reageren op westerse beschuldigingen van schending van de mensenrechten in de SU bestaat in het aanvallen van het Westen op hetzelfde punt.

Medio nov. 1975 b.v. leverde het persbureau Tass scherpe kritiek op discriminatie van kleurlingen in Engeland en de VS.

Ook werd kritiek geleverd op de Bondsrepubliek Duitsland, waar de mensenrechten ,,grootscheeps" geschonden zouden worden.

De aanval was gericht tegen een Westduits wetsontwerp, dat beoogt extremisten van openbare functies uit te sluiten. Tass schreef hierover:

,,Bonn ontketent een heksenjacht, die doet denken aan de donkere dagen van het McCarthyisme". Ook zei Tass: ,,West-Duitsland is met Spanje praktisch het enige Westeuropese land, waar de mensenrechten op grote schaal en gelegaliseerd worden geschonden. De actie is vooral in strijd met het slotakkoord van Helsinki, waarin sprake is van respect voor de vrijheid van gedachten, geweten en religie". *(Le Monde, NRC/H'blad, The Times, NZZ, FAZ, Informatie-bulletin van* de *Ambassade van de USSR in Nederland)*

(Vor ber pag 122/2 e v - 1976)

NOORD-AMERIKA

VERENIGDE STATEN

PRESIDENT FORDS STATE OF THE UNION

President Ford heeft op 19 januari zijn jaarlijkse State of the Union voor beide huizen van het Congres voorgelezen.
Daarin zei hij o.a. dat hij binnen de mogelijkheden die hij heeft alles zal doen om de wereldvrede te handhaven. Hij zou de ontspanningspolitiek tegenover Moskou rugdekking geven door de militaire uitgaven dit jaar te verhogen.
Ford zei dat het Congres inzake Angola overhaast en kortzichtig heeft gehandeld. Daarmee verwees de president indirect naar het feit dat de Senaat heeft geweigerd zijn goedkeuring te hechten aan Amerikaanse ondersteuning van het FNLA en UNITA.
Ford zei dat hij binnenkort stappen zal zetten tot hervorming van de Amerikaanse inlichtingendiensten, wier imago en operationele armslag te lijden hebben gehad van de recente stroom negatieve onthullingen.
Op binnenlands terrein had Ford aan het begin van 1976, het jaar van de presidentsverkiezingen, voor zijn landgenoten gematigd optimistisch nieuws.
,,Een jaar geleden moest ik u vertellen dat de toestand van het land niet goed was", aldus de Amerikaanse president. ,,Maar vanavond kan ik u meedelen dat de toestand van ons land beter is, in vele opzichten een heleboel beter, hoewel nog steeds niet goed genoeg."

Nieuw realisme bepleit

,,De tijd is daar voor een fundamenteel andere aanpak, een nieuw realisme dat de verheven beginselen waarop dit land werd gegrondvest trouw is".
Behalve het jaar van de presidentsverkiezingen is 1976 ook het tweede eeuwfeest van de Amerikaanse onafhankelijkheid en Fords toespraak zat vol verwijzingen naar het geboorteuur van de Amerikaanse natie. Zijn centrale thema was het begrip ,,gezond verstand" zoals dat door de patriot Thomas Paine werd gebruikt.
Wat de binnenlandse politiek betreft stelde Ford het Amerikaanse volk ondermeer een verlaging der inkomstenbelasting, hogere sociale uitkeringen, betere medische faciliteiten en meer huizen voor de lagere inkomensgroepen in het vooruitzicht. Over de in te dienen begroting zei Ford: dit wordt een begroting die allereerst mikt op ,,gezonde economische groei zonder inflatie",

In Fords rede stonden binnenlandse vraagstukken centraal. Wat de buitenlandse politiek betreft, beperkte de president zich tot een korte opsomming in zeer algemene bewoordingen. Hij schetste het buitenlandse beleid als ,,hecht doortimmerd en gezond" en stipte de volgende punteil aan:

- de VS hebben qua militaire macht hun gelijke niet;
- de belangrijkste bondgenootschappen met de West-Europese naties en Japan waren ,,nooit tevoren zo solide";
- er bestaat kans op een verdere beperking van de aanvalswapens (in het kader van het Salt-overleg met Moskou);
- de betrekkingen met de Chinese Volksrepubliek zijn verbeterd;
- in het Midden-Oosten zijn ,,sleutelelementen voor vrede" aanwezig;
- de relaties met vanouds vriendschappelijke landen in Latijns-Amerika, Afrika en Azië zijn bestendigd;
- de Verenigde Staten zijn de belangrijkste animator van een ,,Serieuze en hoopgevende dialoog" tussen de geïndustrialiseerde landen en de derde wereld;
- mede door de VS is het Internationale Monetaire Systeem onlangs op belangrijke punten hervormd.

Defensie

In de begrotingsvoorstellen die hij zou indienen is meer geld voor de defensie uitgetrokken, ,,omdat een krachtige defensie bij internationaal overleg gewicht verleent aan onze waarden en onze denkbeelden" en positief bijdraagt tot ,,ons pogen regelingen te treffen voor internationale conflicten".
Hand in hand met het militaire apparaat, aldus Ford, ,,moeten ook onze mogelijkheden tot het vergaren van inlichtingenmateriaal de beste ter wereld zijn. Want zonder dat worden de Verenigde Staten een geblinddoekte strompelaar..."
,,Wanneer men de eindbalans opmaakt", aldus Ford. ,kunnen de buitenlandse betrekkingen der Verenigde Staten alleen doeltreffend zijn met een sterke centrale leiding die flexibel handelen mogelijk maakt. Die verantwoording ligt overduidelijk bij de president".
,,Wij moeten ons niet voor een toekorrist stellen waarin wij onze vrienden niet langer kunnen helpen, zelfs niet op beperkte schaal en onder zorgvuldige controle... Zekere overhaaste handelingen van het Congres in het afgelopen jaar — het meest recent ten aanzien van Angola waren naar mijn mening erg kortzichtig. Ongelukkigerwijs leven ze nog heel sterk bij onze bondgenoten en onze tegenstrevers".
Fords 4500 woorden tellende rede, waaraan hij volgens assistenten tot op het laatste moment had geschaafd, was volgens waarnemers een voorlopige verantwoording van zijn incomplete ambtstermijn waarop hij gedurende de verkiezingscampagne dit jaar voortdurend zal kunnen teruggrijpen.
Fords begroting voor 1977 — aan de uitgavenkant US$ 394,2 mln — zal worden gekenmerkt door een vermindering van de overheidsbestedingen en een verruiming voor de meeste sociale programma's. De nationale economie zal worden gestimuleerd met een (inkomsten)belastingverlaging van in totaal US$ 10 mrd. Dec. 1975 werd reeds een verlaging van US$ 18 mrd afgekondigd.

Daarnaast stelde de president voor:

- extra federale hulp bij de huisvesting van 500.000 gezinnen uit de lagere inkomensgroepen, niet alleen als sociale maatregel maar ook als stimulans voor de ingezakte bouwnijverheid;
- een versnelde afschrijving voor het bedrijfsleven als prikkel voor

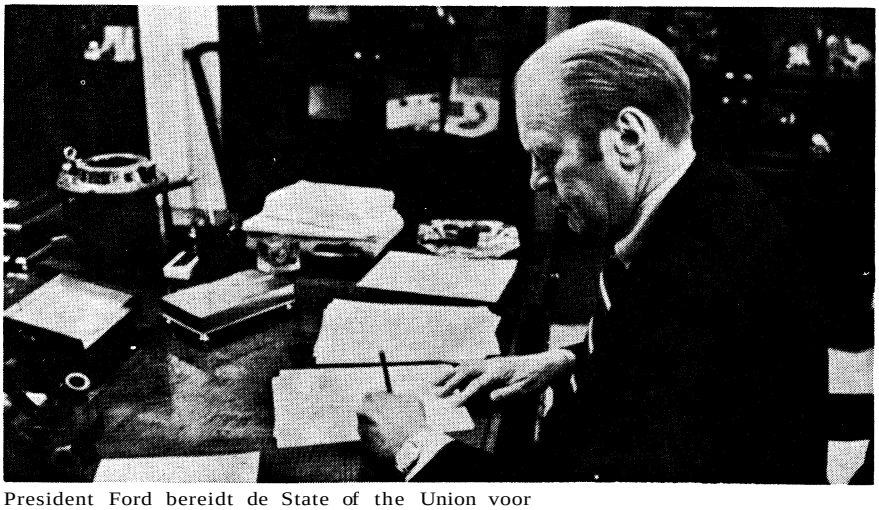

President Ford bereidt de State of the Union voor

uitbreiding en het aankopen van nieuwe machineparken. Deze maatregel is gericht op bedrijven in gebieden waar het werkloosheidspercentage hoven de zeven ligt;

- een gezondheidsverzekering tegen ,,catastrofes". Met dit plan will de regering Ford oudere mensen bij langdurige of zeer ernstige ziekte behoeden voor de financiële ondergang. Voorlopig blijft Ford zich opstellen tegen een federale ziekteverzekering.

Als belangrijkste prestatie van het afgelopen jaar zag Ford het thans geconstateerde aantrekken van de economie — na de zwaarste naoorlogse inzinking — en een belangrijke vermindering van het inflatiepercentage.

Hij gaf echter toe dat ,,de werkloosheid te hoog is gebleven". Deze ligt thans op 8,3% uit een beroepsbevolking van circa 93 miljoen mensen.

Mikkend op het conservatieve deel van de natie, waar hij waarschijnlijk zijn electorale steun zal moeten recruteren, beklemtoonde Ford dat de overheid minder moet uitgeven. minder moet lenen en meer geld moet laten waar dat het meest profijtelijk is — in handen van de particulieren. *(Reuter)*

BEGROTING 1976-77 INGEDIEND

Op 21 januari heeft president Ford de begroting voor het op 1 oktober 1976 beginnende begrotingsjaar ingediend.

Het voornaamste kenmerk van de begroting is een aanzienlijke verhoging van de uitgaven voor defensie. Hij wilde daaraan US$ 101,1 mrd besteden, dat is 9% meer dan er voor het lopende begrotingsjaar voor was uitgetrokken.

De totale uitgaven worden op $ 394,2 rnrd geraamd. De inkomsten zullen daarbij $43 mrd achterblijven.

Het begrotingstekort in het lopende jaar zal vermoedelijk op $76 rnrd uitkomen. Niet alleen aan de defensie zal aanzienlijk meer worden uitgegeven maar ook aan pensioenen en sociale voorzieningen, namelijk $ 137,12 tegen $ 128,52 rnrd dollar.

Daarentegen wil Ford de hulpverlening aan andere landen met $550 mln verminderen tot $5029 mln. Aan de voedselvoorziening van de armen zal het komende begrotingsjaar $ 4,7 mrd worden uitgegeven tegen dit jaar $ 5,6 mrd. De gezondheidszorg voor bejaarden gaat met $ 4 mrd omhoog tot $ 21,88 mrd.

President Ford heeft verklaard dat zijn begroting de Verenigde Staten op weg moet helpen naar een blijvend economisch herstel en naar een evenwicht tussen uitgaven en inkomsten binnen drie jaar. De verhoging van de defensie-uitgaven die hij voorstelt acht hij minimaal noodzakelijk. „We durven niet minder te doen en als onze pogingen om een einde te maken aan de internationale bewapeningswedloop mislukken zullen we zelfs meer moeten doen."

Aan nieuwe oorlogsschepen, gevechtsvliegtuigen, tanks en ander wapentuig wil Ford bijna $ t mrd meer uitgeven dan dit jaar. Hij vraagt het congres bovendien om $ 1,3 inrd extra voor research en ontwikkeling ten behoeve van nieuwe wapensysfemen.

De militaire uitgaven zullen vermoedelijk nog sterker stijgen dan 9% tenzij het Congres instemt met voorstellen om de uitgaven op sommige gebieden te beperken, aldus Ford.

De sociale voorzieningen zullen in het komende begrotiiigsjaar volgens Ford $ 83,56 mrd vergen, 11 mrd meer dan dit jaar.

Om de stijging van de uitgaven in volgende jaren te financieren acht Ford het nodig dat de premies worden verhoogd, te beginnen in 1977. Over de eerste $ 16.500 die de Amerikanen verdienen zullen ze 6,15% moeten gaan betalen. Op het ogenblik bedraagt de premie 5,85% over de eerste 15.300 dollar.

Ford pleit in zijn begroting voor de instelling van een Energy Independence Authority, een bureau dat de Amerikaanse afhankelijkheid van buitenlandse energie moet verminderen door de ontwikkeling van nieuwe energiebronnen te financieren. Om de kwetsbaarheid van de Verenigde Staten voor een nieuw olie-embargo van de Arabische landen te verminderen wil Ford een strategische olievoorraad aanleggen. Hij pleit verder voor fiscale tegemoetkomingen die research en ontwikkeling op energiegebied en investeringen in de ontsluiting van olie- en gasreserves aantrekkelijker maken.

Ford hoopt dat de werkloosheidsuitkeringen het komende begrotingsjaar ong. $ 3 mrd lager zullen kunnen zijn dan dit jaar (ca. $ 16,5 mrd). Doordat het economische herstel in de Verenigde Staten voor een verbetering van de werkgelegenheid zorgt. Op het ogenblik bedraagt de werkloosheid 8% van een beroepsbevolking van ong. 93 miljoen. Ford verwacht dat het percentage dit jaar tot 7,7 zal dalen en volgend jaar tot 6,9.

Ford vindt dat zijn begroting de toets van een ,,verantwoordelijk fiscaal beleid" kan doorstaan. Hij meent dat het geen beleid is van het zoeken naar gemakkelijke oplossingen. Het houdt ook niet de holle leuze in dat de inflatie en de werkloosheid van de ene dag op de andere kunnen worden bedwongen.

De economische vooronderstellingen in de begroting zijn in overeenstemming met de verwachting van de economisclie deskundigen van de regering dat de strijd tegen inflatie en werkloosheid lang zal gaan duren, aldus Ford. *(Reuter)*

JAARLIJKSE ECONOMISCHE BOODSCHAP AAN CONGRES

Op 26 januari deed president Ford het Congres de jaarlijkse economische boodschap toekomen.

Daarin staat dat het nog verscheidene jaren zal duren voordat de economie van de VS terug is op de weg van gestadige groei zonder inflatie. ,,Wij moeten de kracht van de Amerikaanse economie zo spoedig mogelijk herstellen. Maar als wij dat doen mogen we het gevaar van hernieuwing van inflatoire krachten niet uit het oog verliezen, omdat bandeloze inflatie gestadige groei en volle werkgelegenheid in de weg staat," merkte de president op.

Hij maakte gewag van de mogelijkheid dat de Amerikanen over drie jaar weer een belastingverlaging krijgen, als zijn inspanningen om de staatsuitgaven te beperken met succes worden bekroond. President Ford stelde in zijn boodschap over de ,,State of the Union" — de situatie waarin het land verkeert — voor de belastingverlaging van $ 18 rnrd (ong. f 48,6 mrd) te verlengen tot na de vervaldatum halverwege dit jaar en er nog $10 mrd (ca. f 27 mrd) aan toe te voegen.

President Ford deed verder de toezegging dat hij zal doorgaan met zijn pogingen het overheidsingrijpen in het economische leven te verminderen, omdat het veel ongewenste uitwerkingen heeft. Afgezien van de verkleining van de mededinging in veel gevallen, heeft het op de bedrijven die er mee te maken hebben een geweldige last gelegd, die de bedrijfskosten en de consumentenprijzen verhoogt, zo merkte hij op.

Over de hele wereld worden de landen in economisch opzicht steeds meer van elkaar afhankelijk en de Verenigde Staten zullen daar rekening mee moeten houden bij het bepalen van het binnenlandse beleid.

De doelstellingen van het binnenlandse beleid kunnen niet doelmatig worden bereikt, „tenzij wij rekening houden met de economische veranderingen en de beleidsdoelstellingen in andere landen", zo zei de president.

In zijn boodschap, die zijn raad van economische adviseurs heeft opgesteld, waarschuwde de president het Congres ervoor dat het economische herstel kan worden ondermijnd door een onverwacht sterke toeneming van de prijsstijging tot boven de voor 1976 geprojecteerde 6%. Dat zou voor de vakbeweging

aanleiding kunnen zijn om aanzienlijk hogere looneisen te stellen. Als de prijsstijging tot 6% beperkt blijft, zullen de lonen waarschijnlijk met 8% tot 9% omhoog gaan. Het overschot op de Amerikaanse handelsbalans zal dit jaar naar verwachting kleiner worden. De consumptieve bestedingen voor goederen en diensten zullen met 6% toenemen en de overheidsuitgaven zullen een stijging van 1% te zien geven. (Reuter)

JAARVERSLAG RAAD VAN ECONOMISCHE ADVISEURS VAN FORD

De raad van economische adviseurs van de Amerikaanse president publiceerde op 26 jan haar jaarverslag. Daarin staat o.a. dat de meeste landen in de wereld, Canada en Japan uitgezonderd, niet of nauwelijks zullen profiteren van aanvullende maatregelen ter bevordering van de economische bedrijvigheid in de VS.

Wanneer de Amerikaanse economie een extra groei van 1% te zien zou geven, dan zou de omvang van de wereldhandel in 1976 toenemen met 0,2% en in 1977 met 0,5%, zo menen de economische adviseurs. De invloed hiervan op de economische bedrijvigheid van andere landen zou nog kleiner zijn. De economische bedrijvigheid in West-Duitsland zou bijvoorbeeld in 1976 een groei te zien geven van slechts 0,1% en in 1977 zou dat niet veel meer zijn.

Canada en Japan zouden het meeste profijt hebben van een extra groei van de Amerikaanse economie als gevolg van de grote omvang van de handel tussen de VS en beide landen. Het bruto nationaal produkt van Canada zou in 1977 0,4% groter zijn en dat van Japan ongeveer 0,2%, zo verwachten de economische adviseurs.

Overigens blijkt uit het jaarverslag dat de economische adviseurs van president Ford betrekkelijk optimistisch gestemd zijn. Zij hebben goede hoop op een herstel van de wereldeconomie in 1977. De opleving van de vraag die zich op het ogenblik voordoet in de industrielanden kan een aanzienlijke steun betekenen voor de vraag in de rest van de wereld.

De adviseurs zijn van mening dat het tempo en de omvang van het herstel afhankelijk zijn van de kracht van het vertrouwen in de economische ontwikkeling. Dit vertrouwen en daarmee de groei van de particuliere bestedingen zal aan kracht inboeten wanneer de inflatie weer opleeft. (Reuter)

ONTHULLINGEN ACTIVITEITEN FEDERALE POLITIE

De Amerikaanse publieke opinie is in 1975 behalve door de onthullingen over de activiteiten van de geheime dienst CIA (pag. 113 e.v. en 137 e.v.), ook opgeschrikt over publikaties over de activiteiten van de federale politie, FBI.

Zo publiceerde de toenmalige minister van justitie William Saxbe op 18 nov. 1974 een rapport over de activiteiten van de politie in de jaren 1956 tot 1971.

Daarin stond o.a. dat de FBI gebruik heeft gemaakt van vervalste papieren, niet bestaande organisaties, anonieme brieven en laster|jke informatie aan de nieuwsmedia als onderdeel van een contraspionageprogramma tegen radicale en extremistische groepen in de VS.

Volgens het rapport ging het soms om methoden die in een vrij land afschuwelijk kunnen worden gevonden. Verreweg de meeste activiteiten die krachtens het program waren bedreven, waren wettig en behoorden tot de passende praktijken en procedures die inlichtingendiensten plegen te hanteren, aldus het rapport.

Krachtens het rapport richtte de FBI zijn contraspionage — codenaam was Cointelpro — tegen nieuw links, zwarte extremisten, blanke racisten, de Socialistische arbeiderspartij en de Amerikaanse communistische partij. Twee andere onderdelen van het programma hadden betrekking op het tegengaan van buitenlandse inlichtingendiensten en op speciale operaties tegen buitenlandse communistische organisaties en personen in het buitenland, aldus het rapport. Cointelpro ging in 1956 van start tegen de communisten; alle onderdelen van het program werden in 1971 stilgelegd.

In die vijftien jaar, aldus het rapport, hadden agenten van de FBI 3.208 specifieke voorstellen voor contraspionage ingediend waarbij het ging om activiteiten gericht tegen binnenlandse organisaties en personen; 2.340 van die voorstellen werden goedgekeurd en ten uitvoer gelegd. Volgens het rapport waren alle zeven programma's die krachten Cointelpro in werking werden gesteld, speciaal goedgekeurd door de voormalige directeur van de FBI, J. Edgard Hoover.

Er zijn geen aanwijzingen in de archieven van de FBI te vinden dat deze programma's door een minister van justitie werden goedgekeurd of zelfs maar ter kennis van een minister van justitie werden gebracht of van leden van zijn staf of personen binnen het departement van justitie buiten de FBI. Ook is er volgens het concept-rapport niets dat er op wijst dat de activiteiten in het kader van Cointelpro ooit bekend zijn gemaakt aan iemand in het congres of het Witte Huis.

Zonder namen te noemen of andere specifieke informatie te geven, noemt het rapport een aantal methoden die krachtens Cointelpro zijn gebruikt en die als hinderlijk of „ongehoord" worden aangemerkt.

Deze waren: het gebruik van een radiozender op dezelfde frequentie als die welke door demonstranten werd gebruikt met het doel verkeerde informatie te geven om demonstraties te verstoren; het vervalsen van papieren voor belangrijke doeleinden; het instellen van een onderzoek naar het liefdeleven van een activistenleider en de resultaten van dat onderzoek aan de pers doorgeven; het verstrekken van inlichtingen over het verleden van een activist die kandidaat was bij een verkiezing, in het bijzonder aan nieuwsmedia.

Deze inlichtingen hadden onder meer betrekking op een arrestatie, een slecht huwelijk en dergelijke.

Het sturen van een anonieme brief aan een politieke kandidaat waarin hem werd gesuggereerd dat leden van een groep activisten actief waren in zijn campagne en hem werd gevraagd geen werktuig van die groep te worden was ook een van de trucs die de FBI toepaste.

Half jan. 1975 kwam de *Washington Post* met een artikel waarin werd beweerd dat de FBI gegevens zou hebben verzameld over het privéleven van Amerikaanse senatoren en leden van het Huis van Afgevaardigden.

In het artikel citeerde de Post Cartha Deloach en Louis Nichols, twee voormalige hoge FBI-ambtenaren volgens wie de FBI documenten heeft verzameld over de vriendinnetjes en drinkgewoonten van Congresleden. Dit zou zijn gebeurd toen wijlen Edgar Hoover nog hoofd van de FBI was.

Deloach en Nichols voegden aan hun verklaring toe dat deze gegevens nooit zijn gebruikt voor politieke chantage. Ook zou de FBI niet aan de gegevens zijn gekomen door middel van spionage.

Deze beweringen werden bevestigd

door minister van justitie Edward Levi, die op 27 februari 1975 tegenover een justitiële subcommissie van het Huis van Afgevaardigden verklaar.de dat dergelijke dossiers inderdaad hadden bestaan en dat drie presidenten, t.w. John F. Kennedy, Johnson en Nixon, een onjuist gebruik van de dossiers hadden gemaakt.

Nieuwe onthullingen deed senator Frank Church op 25 september 1975 toen hij bekendmaakte dat de FBI in de periode van 26 jaar, eindigende in 1968 honderden inbraken heeft gepleegd om gegevens te verzamelen over subversief geachte activiteiten in het binnenland.

Van 1942 tot 1968 zijn, aldus Church, 238 inbraken gepleegd door de FBI bij 14 ,,binnenlandse subversieve doelen" en van 1952 tot 1966 .,talloze inbraken" bij nog eens drie soortgelijke doelen.

Charles Brennan, het vroegere hoofd van de afdeling binnenland van de FBI heeft voor de commissie verklaard dat inbraak met het doel gegevens te verzamelen over subversieve activiteiten in het binnenland in het begin van de jaren zestig in onbruik was geraakt.

Brennan zei dat deze niethodes door de FBI in die jaren zijn afgeschaft omdat men de nadruk ging leggen op het volgen van de georganiseerde misdaad en de activiteiten van de strijders voor gelijke burgerrechten. Ook zou een rol hebben gespeeld dat wijlen Edgar J. Hoover, de vader van de FBI, het tijdstip naderde dat hij met pensioen zou gaan. Hoover zou hebben gevreesd dat een ongelukkig incident zijn critici de gelegenheid zou bieden op zijn aftreden aan te dringen.

Brennan zei ook dat tegen het einde van de jaren zestig de FBI de onwettige inbraken op last van het Witte Huis hervatte. Het ging er toen om na te gaan of buitenlandse communistische invloeden een rol speelden bij de binnenlandse onrust.

De FBI werd ,,zowel door de regering-Johnson als de regering-Nixon voortdurend geprest uit te vinden of deze onlusten vanuit het buitenland werden gefinancierd", aldus Brennan. Hij voegde hieraan toe dat de FBI nooit enig contact heeft kunnen aantonen tussen Amerikaanse protestbewegingen en buitenlandse communistische groepen. ,,Dat is nu precies waar het om gaat," merkte senator Walter F. Mondale op: .,Wat gaan wij doen om in de toekomst te voorkomen dat presidenten de geheime diensten gebruiken om hun fantasieën uit te leven?" *(The Times. NRC/H'blad)*

ONDERZOEK NAAR CORRUPTIE BIJ NORTHROP CORP. LEIDT TOT ONTDEKKING OMKOPERIJ BIJ LOCKHEED

The New York *Times* citeerde begin juni 1975 gedeelten uit een vertrouwelijk rapport van de subcommissie van de Senaat voor onderzoek naar de handelwijze van multinationale ondernemingen (pag. 113/2, 3), waarin stond dat de vliegtuigfabriek Northrop Corp. aan een in Zwitserland gevestigde maatschappij US$ 1,9 mln beschikbaar had gesteld om de verkoop van haar vliegtuigen in het buitenland te stimuleren. Northrnp zou niet hebben gecontroleerd hoe het geld was besteed.

Volgens de NYT had Northrop de Economic and Development Corporation (EDC) in Zwitserland opgericht om de verkoop van haar produkten aan Iran te bevorderen. Later had de Zwitserse maatschappij haar activiteiten uitgebreid tot andere landen, waaronder Brazilië, Taiwan, Saoedi-Arabië en Maleisië. Blijkens het rapport dat de New York Times citeerde, interesseerde het Northrop niet hoe de EDC werkte en met welke personen zij in zee ging. Wat telde waren alleen de verkoopcijfers. Northrop maakt o.a. de YF-17.

In het rapport wordt de naam genoemd van een raadgever, Frank DeFrancis, die was aangeworven wegens zijn kennis van ,,de politieke niveaus binnen de Westduitse regering". Hij zou hebben erkend geld te hebben gegeven aan mensen die officieel niets te maken wilden hebben met Northrnp.

Northrop zelf publiceerde op 5 juni een communiqué waarin zij meedeelde dat er in vier gevallen een betaling was gedaan die men aanvechtbaar zou kunnen noemen. Twee betalingen van in totaal $050.000 (ong. f 1,1 mln) waren gedaan via een Saoedi-Arabische zakenman, Adnan Khashoggi. Dit was gebeurd in 1972 en 1973 en het geld was ten goede gekomen aan twee Saoedi-Arabische generaals. Khashoggi heeft inmiddels met klem ontkend dat hij $450.000 zou hebben aanvaard voor de twee generaals. Volgens hem was al het ontvangen geld voor legale doeleinden gebruikt.

Voorts verklaarde Northrop in 1972 $4400 (ong. f 11.000) aan een Iraanse belastingambtenaar te hebben betaald voor het regelen van een belastingkwcstie. Tenslotte was in datzelfde jaar $15.000 (ca. (37.500) uitgekeerd aan een medewerker van Northrop, die opdracht had hiervan een cadeau te kopen voor een Indonesische politicus. Volgens de maatschappij werd nog nagegaan of aan deze opdracht ook is voldaan.

Senaatscommissie geeft *vertrouwelijk* rapport vrij

Het vertrouwelijk Senaatsrapport waaruit de NYT had geciteerd, werd op 6 juni voor publikatie vrijgegeven.

Daaruit bleek dat Northrop had toegegeven dat $ 470.000 aan buitenlandse contactpersonen was betaald voor de stimulering van de verkoop van gevechtsvliegtuigen.

De belangrijkste bij die buitenlandse bemiddelaars waren de Franse generaal Stehlin, oud-vice-voorzitter van de Nationale Vergadering, een Saoedi-Arabische zakenman en de Nederlander mr. Johan Teengs Gerritsen.

Volgens de president-directeur van Northrop, Thomas V. Jones, fungeerde Gerritsen als een ,,vertrouwd coinmunicatiekanaal tussen de hoogste regeringsniveaus en de president van Northrop Corp.

De Northrop Corp. is in 1967 ,,benaderd", zoals het senaatsrapport zegt, door een aantal ministers uit het Nederlandse kabinet om een speciale ,,ambassadeur" te benoemen teneinde de relatie tussen regering en deze belangrijke Amerikaanse industrie veilig te stellen.

De man die werd aanbevolen ,,door een aantal topministers" aldus het rapport, ,,was mr. Johannes Gerritsen", die beschreven wordt als te komen uit een ,,fine old Dutch family". Hij was ook lid van een organisatie van oud-verzetsstrijders in Nederland.

Northrop heeft van zijn diensten gebruik gemaakt van 1967 tot 1974 tegen een jaarsalaris van $10.000. Dat was in 1967 ongeveer f 36.000 en in 1974 ongeveer f 25.000.

In een memorandum uit '71 van Jones, president-directeur van Northrop. aan Parsons, de vertegenwoordiger in Parijs van de fabriek, wordt de benoeming van een Nederlandse adviseur, H. L. Visser besproken over wie Jones nog nader contact zou opnemen met prins Bernhard.

Het memorandum handelde verder over de mogelijkheden om de F-17, Cobra-jager, door het Nederlandse parlement te krijgen. De F-17 Cobra was de grote concurrent in Amerika

van de F-16 van Genera1 Dynamics, die inmiddels door de Nederlandse regering en parlement is aanvaard als opvolger van de Starfighter,

Volgens de getuigenverklaringen van Northrops president, Jones, stond de Nederlandse regering erop, dat de contacten met Northrop in het diepste geheim gevoerd zouden worden. omdat men bevreesd was, dat verzoeken om informatie of demonstraties van het vliegtuig van de ene fabrikant de andere fabrikant er toe kon brengen een zelfde voorkeursbehandeling te eisen. Daarom trachtte de regering .,in die jaren" zelfs elke briefwisseling .,over die gevoelige onderwerpen" te vermijden. Jones voegde eraan toe, dat dit ook inhield bezoeken van officiële Northrop-vertegenwoordigers zoveel mogelijk na te laten.

Het rapport onthult daarover een aantal fascinerende details. De uitbetalingen aan de verschillende ,,ambassadeurs" in Europa geschiedde op Zwitserse banken. Northrop had daarvoor een speciale geheime Zwitserse NV, The Economic and Development Corporation, opgericht.

Behalve de heer Teengs Gerritsen had Northrop in Europa o.a. in dienst:

Generaal Paul Stehlin, voormalig chef van de Franse luchtmacht, eerst afgevaardigde en later vice-voorzitter van de Franse Nationale vergadering. In nov. 1974 moest Stehlin aftreden, omdat hij in een memorandum aan president Giscard d'Estaing had gesteld, dat volgens hem de Amerikaanse vliegtuigen als F-17 en F-16 superieur waren aan de Franse Mirage.

Op de dag dat het rapport van de Senaatscommissie openbaar gemaakt werd, werd generaal Stehlin aangereden door een bus en ernstig gewond in een Parijs ziekenhuis opgenomen. Mevrouw Stehlin wees berichten, dat haar echtgenoot gepoogd zou hebben zelfmoord te plegen van de hand. Stehlin overleed op 22 juni 1975 aan de gevolgen van zijn verwondingen (pag. 544/2-'75).

Stehlin heeft volgens het senaatsrapport 3.000 dollar in 1974, 6.000 dollar in 1972 en 1973 en 4.000 dollar in 1971 van Northrop ontvangen. Ook deze bedragen liepen via de geheime NV in Zwitserland. Een van de documenten uit het rapport zegt daarover, dat deze NV was opgezet ten einde ,,achter de schermen de juiste mensen op de juiste plaats te bewerken".

In Duitsland was de vertegenwoordiger van Northrop, dr. Frans Bach, voormalig ambassadeur in Iran en gedurende enige tijd een lid van de Bundestag. Hij is ook genoemd als directeur van de Zwitserse maatschappij, die meer dan drie miljoen dollar als ,,commissie" voor verkoopcontracten in Brazilië, Iran, Taiwan, Saoedi-Arabië en Malakka heeft uitbetaald. Een lid van de Senaatscommissie heeft gezegd, dat ook Nederlandse en Belgische parlementsleden op de loonlijst bij Northrop stonden, waarbij o.a. de Duitse voormalige chef van de luchtmachtstaf generaal Galland (oorlogsheld uit de Tweede Wereldoorlog), en de weduwe van de Amerikaanse generaal Chennault, Anna Chennault.

Op 9 juni verontschuldigde de president van de raad van bestuur van Northrop, Richard Millar, zich voor de subcommissie voor het feit dat Northrop twee Saoedi-Arabische generaals steekpenningen had gegeven.

Hij zei dat de onderneming ,,deze ongelukkige episode bijzonder betreurt".

De voorzitter van de senaatscommissie, Frank Church, had bij de opening van de zitting het systeem van steekpenningen, waar Northrop zich van bedient, beschreven als ,,omkoping en chantagepraktijken". Zo ontvingen de twee Saoedi#-Arabische generaals in 1971 en 1972 450.000 dollar via de firma „Triad", een door Northrop in Saoedi-Arabië opgerichte firma, om de fabriek in dit land te vertegenwoordigen. Volgens de getuigenis van Millar was de generaal die het meest had ontvangen, geen regeringsfunctionaris, maar een zakenman, die veel maatschappijen vertegenwoordigde. Zo zijn ook onwettige betalingen verricht aan een belastingambtenaar in Iran en een politicus in Indonesië.

Millar zei dat de Zwitserse NV, die Northrop voor dit doel in Europa had, geen gelden had uitbetaald om mensen in Europa politiek te beïnvloeden. Hij zei niet voor de gehele Amerikaanse vliegtuigindustrie te willen spreken, maar dat speciale vertegenwoordigers onontbeerlijk zijn wil men in het buitenland bepaalde deuren kunnen openen.

De voorzitter van de onderzoekcommissie, Church, vond, dat wat tot dusver over Northrop aan het licht is gekomen het wenselijk maakt het ganse program voor Amerikaanse wapenverkopen aan het buitenland nader te bekijken. De Republikeinse senator Case deelde mede, dat de ondercommissie een wetsvoorstel zal opstellen om betalingen aan buitenlandse agenten door Amerikaanse firma's te doen controleren.

Church voegde hier aan toe, dat ,,de concurrentie geheel uit de hand is gelopen. Wij en de Europeanen zijn in een wedstrijd gewikkeld, die zijn weerga nog niet heeft gezien. Zo worden de nieuwe rijke landen aan de Perzische golf tot de tanden bewapend, en zo planten we het zaad voor nieuwe oorlogen".

De president van de Northrop-vliegtuigindustrie, Thomas V. Jones, getuigde op 10 juni 1975 dat zijn fabriek als ,,contactpersoon met de Nederlandse regering" gebruik gemaakt heeft van de diensten van de Nederlander J. Teengs Gerritsen. Hij zei ook, dat Gerritsen eigenlijk in dienst was van de concurrerende Lockheed-fabriek, en dat hem 10.000 dollar per jaar werd betaald.

Jones legde deze verklaring af tegenover de ondercommissie van de Amerikaanse senaat, die zich bezighoudt met de beschuldiging, dat Northrop steekpenningen aan verschillende personen binnen en buiten Amerika zou hebben uitgedeeld teneinde de vliegtuigverkoop te stimuleren.

Hij herhaalde de verontschuldigingen, die de voorzitter van de Raad van bestuur van deze industrie de vorige dag al had gemaakt. ,,Het was fout", zei Jones, ,,die fouten zullen niet herhaald worden". Jones zei ook, dat het fout was geweest een geheime Zwitserse NV op te zetten uitsluitend met het doel via de verschillende agenten de ,,juiste deuren naar de juiste mensen" te openen. Hij zei, dat de Zwitserse firma was opgericht naar eenzelfde model als de Lockheed-vliegtuigindustrie had gevolgd.

Jones onthulde verder:

- dat Northrop een commissie van $ 1,2 mln had betaald aan een agent in Madrid voor de verkoop van F-5 toestellen ter waarde van $ 41,2 mln in Chili.
- dat een Duitse regeringsofficial, samen met een ambtenaar van het Amerikaanse ministerie van buitenlandse zaken, bij hem op bezoek waren geweest om hem te waarschuwen dat Northrop door bepaalde elementen in de Duitse regering achter de schermen gediscrimineerd werd.

(Vervolg volgende aflevering)

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij ,,Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

25STE CONGRES CPSU

In het Congrcspaleis in Moskou werd van 24 febr. - 5 maart het 25-ste congres gehouden van de Communistische Partij van de Sowjet-Unie (CPSU).

Aan het congres was op 20 febr. een bijeenkomst van het voltallige Centrale Comité (CC) voorafgegaan. Cp deze plenaire zitting werd het verslag van het CC voor het 25-ste congres goedgekeurd. Ook werd het verslag over de „basisrichtlijnen van de economische ontwikkeling van de SU in 1976-1980" door het CC aanvaard.

Het congres werd op 24 febr. geopend door partijleider Brezjnew, die vaststelde, dat 4.998 afgevaardigden naar het congres gekozen waren, van wie er vijftien niet aanwezig waren.

In het *Informatiebulletin* van de ambassade van de USSR van 21 febr. werd gemeld, dat hiermee per 3.000 partijleden één vertegenwoordiger op liet congres aanwezig was. Op het 24-ste congres (pag. 257 e.v. - 1971) was deze verhouding één gedelegeerde per 2.900 partijleden. De verandering is een gevolg van de groei van het aantal partijleden van ca. 13,8 mln in 1971 tot ruim 15 mln thans.

Na Brezjnew werd het woord gevoerd door partijsecretaris en lid van het Politburo Soeslow, die 103 delegaties van communistische, arbeiders-, nationaal-democratische en soocialistische partijen uit 96 landen welkom heette.

Hierbij kan worden opgemerkt, dat er geen delegaties waren van de communistische partijen van China, Albanië, Japan, Egypte en Nederland; voorts, dat de Franse communistische partijleider Marchais geen deel uitmaakte van de delegatie van de Franse communistische partij naar het congres van de CPSU; dat Santiago Carillo, de partijleider van de Spaanse communistische partij, er de voorkeur aan gegeven had in Parijs te blijven; dat twee van de meest onafhankelijke Westeuropese communistische partijen, die van Italië en van Groot-Brittannië, wel hun eerste secretarissen, resp. Berlinguer en Mc Lennan, naar Moskou gezonden hadden; en dat alle communistische partijen van de Warschaupact-staten — ook Roemenië — door hun partijleiders in Moskou vertegenwoordigd waren.

Soeslow herdacht in zijn rede voor-aanstaande communistische politici, die sedert het 24-ste congres overleden waren; het congres nam te hunner nagedachtenis een minuut stilte in acht.

Na de rede van Soeslow aanvaardde het congres unaniem een agenda, die vier punten bevatte:

1. Het verslag van het CC en de doeleinden van de partij op korte termijn in binnenlandse en buitenlandse politiek. Spreker was hier de secretaris-generaal, Leonid Brezjnew.
2. Het verslag van het Centrale Controle-comité.
3. De basisrichtlijnen voor de economische ontwikkeling van de SU in de periode 1976-1980. Spreker was hier premier Kosygin.
4. De verkiezing van de centrale partijorganen.

Congresvoorbereidingen

In Le Monde van 25 febr. werd aldus bericht over de wijze, waarop een congres van de CPSU wordt voorbereid:

Brezjnew voor het congres.

Volgens de statuten is het „hoogste orgaan van de CPSU het partijcongres".

Voornaamste kenmerk van de CPSU is het z.g. „democratisch centralisme". Dit houdt in, volgens de statuten:

1. Verkiezing van alle leidinggevende organen van de basis tot de top;
2. het periodiek afleggen van verantwoording van de partijorganen tegenover hun organisaties en tegenover de leidinggevende organen, die één plan hoger staan;
3. rigoureuze discipline binnen de partij en onderwerping van de minderheid aan de meerderheid;
4. de strikte verplichting voor de lagere organen om de beslissingen van de hogere organen uit te voeren.

De basisorganisaties van de partij worden gevormd op het niveau van de arbeid, in de fabrieken, de kolchozen, de kantoren, de legereenheden, de wijken en de dorperi, overal, waar er ten minste drie communisten zijn. Aan het hoofd van de basisorganisaties staan organen op het niveau van de stad en het district, die op hun beurt ondergeschikt zijn aan organen op net niveau van de regio's. en vervolgens van de republieken. Op het hoogste niveau bevinden zich de organen van de SU met aan de top van de pyramide het CC van de CPSU.

Van laag naar hoog kiezen de partijleden de organen op het niveau direct boven hen. Zo is het congres vooraf gegaan door bijeenkomsten van de basisorganisaties, de districten en de republieken. De congresgangers zijn afgevaardigd door de republieken en de belangrijkste steden. Dit alles vormt he? democratische aspect. Het centralisme echter verschaft de grootste macht aan de mensen, die reeds functies bekleden. Dezen kunnen grote, vaak doorslaggevende invloed uitoefenen bij de keuze van de afgevaardigden en de leden van het partijapparaat.

De communistische partijleden werken in alle sectoren van de Sowjet-maatschappij, maar degenen die werkelijk een politieke rol spelen zijn de functionarissen van het partijapparaat, betaald door de partij. Hun hoofdzorg is meestal het handhaven van de instellingen, zoals zij die kennen; zij zijn geneigd tot conservatisme.

Voor en na zijn bijeenkomst heeft het congres geen enkele bevoegdheid, want in de tussenwozen tussen de congressen is het het CC, dat leiding geeft aan alle partijactiviteiten.

Het congres verkiest het CC, dat dadelijk na zijn verkiezing uit zijn midden de leden van het Politburo aanwijst en de partijsecretarissen benoemt. Het CC vergadert i.h.a. slechts twee maal per jaar voltallig in zittingen van twee dagen. De dagelijkse leiding berust bij het Politburo, dat één maal per week. meestal op vrijdag, bijeenkomt, en het secretariaat, dat voortdurend de hele machine controleert.

Elke secretaris van het CC is verantwoordelijk voor een bepaalde sector: landbouw, industrie, cultuur, ideologie, betrekkingen met de zusterpartijen enz. Hij leidt één of meerdere departementen van het CC, die bemand worden, niet door gekozen, maar door benoemde functionarissen.

Weekblad 45ste jaargang No. 2322, pag. 27807-27822

Oorspronkelijk en in opzet zijn het secretariaat en het partijapparaat slechts uitvoerende organen. Pas onder Stalin kreeg het de belangrijke plaats, die het nu inneemt. Tegenwoordig is het de secretaris-generaal of de eerste secretaris, die de voornaamste plaats bekleedt in regimes naar Sowjet-model, aldus Le Monde.

Rede Brezjnew

Op de openingsdag van het congres sprak Leonid Brezjnew het verslag uit van het CC over de partijactiviteiten sedert het 24ste congres alsmede over de partijdoelstellingen voor de naaste toekomst.
Onderstaand volgen fragmenten uit deze rede

„Bij de betrekkingen niet de landen van het socialisme houdt onze partij zich onwrikbaar aan de beproefde regel de aangelegenheden af te handelen in de geest van werkelijke rechtsgelijkheid en van geïnteresseerd zijn in elkaars succes. Bij de uitwerking van de besluiten houden wij rekening niet alleen met de nationale maar ook met de internationale belangen. Welke problemen zich ook mogen voordoen, zij moeten, naar onze overtuiging. worden opgelost in de geest van consolidering van de vriendschap, eenheid en samenwerking.

Onze economische samenwerking binnen de Comecon heeft zich nu reeds aanmerkelijk verdiept en de onderlinge aanvulling van de economieën van onze landen tot niet gering voordeel van ieder daarvan, wordt groter. Ook de handel groeit in goed tempo. In vijf jaar is onze goederenuitwisseling met deze landen meer dan verdubbeld.

Steunende op wat bereikt is, kunnen wij thans de volgende stap voorwaarts doen. Aan de orde van de dag staan het opstellen en uitvoeren van „doelplannen" voor lange tijd. Het doel is met vereende krachten te voorzien in de snel toenemende behoeften aan energie, brandstoffen en de belangrijkste soorten grondstoffen om vollediger te voorzien in de vraag naar voedingsmiddelen en industriegoederen voor de volksconsumptie, om het peil van de machinebouw te verhogen en de ontwikkeling van het transportwezen te versnellen.

Het vraagstuk van de betrekkingen met China staat natuurlijk op zichzelf. De politiek van zijn huidige leiders is openlijk tegen de meerderheid van de socialistische staten gericht. Meer nog, zij sluit rechtstreeks aan bij de uiterste reactie in de gehele wereld, vanaf de militaristen en de vijanden van de ontspanning in de Westerse landen tot aan de racisten in Ziiid-Afrika en de fascistische regeerders in Chili.

„De koortsachtige pogingen van Peking om de ontspanning te torpederen, niet toe te laten dat wordt ontwapend en wantrouwen en vijandschap tussen de staten te zaaien, zijn streven om een wereldoorlog te provoceren en daar dan zelf munt uit te slaan, zijn een groot gevaar voor alle vredelievende volkeren. Deze politiek van Peking is diepgaand in strijd met de belangen van alle volkeren.

„Wij zijn bereid de betrekkingen met China in normale banen te leiden op basis van de vreedzame coëxistentie. Meer nog, met zekerheid kan worden gezegd: indien men in Peking zal terugkeren tot een werkelijk op het marxisme-leninisme gebaseerde politiek, als men er zal afzien van de ren opzichte van de socialistische landen vijandige koers en de weg van samenwerking en solidariteit met de wereld van het sccialisme zal op gaan, dan zal dat van onze kant overeenkomstige weerklank vinden en zal de mogelijkheid ontstaan voor het ontwikkelen van goede betrekkingen die beantwoorden aan de principes van het socialistische internationalisme. Her woord is aan de Chinese zijde".

„Onze partij verleent steun aan de volkeren die voor hun vrijheid strijden en onze partij zal hun steun blijven verlenen. Daarbij is de SU niet op voordeel uit, zij maakt geen jacht op concessies, streeft niet naar politieke heerschappij en maakt geen aanspraak op oorlogsbases. Wij handelen zoals ons revolutionaire geweten, onze communistische overtuigingen, ons gebieden.

„Wij zijn bereid deel te nemen aan internationale garanties voor de veiligheid en de integriteit van de grenzen van alle landen in het Midden-Oosten in het kader van de VN of op andere grondslag Aan dergelijke garanties zouden volgens ons naast de USSR en de VS ook Engeland en Frankrijk deel kunnen nemen De zaak zou daar alleen maar bij winnen

„Hoofdzaak was en blijft in onze politiek ten opzichte van de kapitalistische staten de strijd voor een vreedzame coexistentie, voor een duurzame vrede, voor verzwakking en opheffing van het gevaar van een nieuwe wereldoorlog

„De samenwerking van de SU en andere socialistische landen met Frankrijk heeft zich met goed gevolg ontwikkeld Sinds de tijd van de besprekingen met president De Gaulle werden Sowjet-Franse topbesprekingen traditie In de loop van een aantal ontmoetingen — eerst met president Pompidou en daarna met president Giscard d'Estaing — zijn de standpunten van beide landen over de buitenlandse politiek nader tot elkaar gekomen en werden veelzijdige contacten tussen de SU en Frankrijk actiever

Dat alles heeft grote steun gevonden bij het Franse volk en bij de meeste politieke partijen in Frankrijk Wij waarderen ten zeerste de betrekkingen met Frankrijk en zijn bereid die uit te breiden

„De resultaten van de CEVS-conferentie in Helsinki zijn in vele opzichten op de toekomst gericht Er werden vooruitzichten uitgestippeld voor vreedzame samenwerking op een groot aantal gebieden, te weten op het gebied van de economie, wetenschap en techniek, cultuur en informatie en bij de ontwikkeling van de contacten tussen de mensen Ook werden enkele andere maatregelen vastgesteld voor de versteviging van het vertrouwen tussen de staten, ook op militair gebied Hoofdzaak is thans alle principes en afspraken waartoe men in Helsinki is gekomen, in praktische daden om te zetten De SU handelt zo en zal dat blijven doen

„Voor de verzwakking van het gevaar van een nieuwe wereldoorlog en voor de versteviging van de vrede was natuurlijk van doorslaggevende betekenis de keer ten goede in onze betrekkingen met de grootste mogendheid van de kapitalistische wereld, de VS Dat heeft ongetwijfeld bijgedragen tot het gezonder worden van het internationale klimaat als geheel, ook in Europa

„De over het geheel positieve ontwikkeling van de Sowjet-Amerikaanse betrekkingen wordt echter de laatste jaren bemoeilijkt door een aantal factoren die van niet gering belang zijn Invloedrijke krachten in de VS, krachten die zomin bij een verbetering van de betrekkingen met de USSR als bij de vermindering van de internationale spanning in haar geheel geinteresseerd zijn, doen hun best die ontwikkeling een spaak in het wiel te steken

„Het leidmotief van de voorstanders van de bewapeningswedloop is de bewering dat er een „dreiging" van de kant van de SU zou bestaan Van dit motief wordt zowel gebruik gemaakt wanneer een militaire begroting van grotere omvang in het parlement doorgedreven moet worden als wanneer de uitgaven voor sociale voorzieningen beknot worden, men maakt er gebruik van wanneer er nieuwe soorten dood en verderf zaaiende wapens worden gemaakt en wanneer men de militaire activiteiten van de NAVO poogt te rechtvaardigen

„In werkelijkheid echter bestaat er natuurlijk geen enkele Sowjet-dreiging zomin voor het Westen als voor het Oosten Dat alle; is, van begin tot einde. een monsterachtige leugen De SU heeft geen plannen om wie ook aan te vallen De SU heeft een oorlog niet nodig De SU verhoogt haar oorlogsbegroting niet, zij vermindert niet maar vergroot voortdurend de staatsuitgaven voor verhoging van de welstand van het volk

„Wij voeren SALT-onderhandelingen met het streven de overeenkomst van Wladiwostok van 1974 te verwerkelijken en niet toe te laten dat voor de bewapeningswedloop een nieuw kanaal zal worden geboden waardoor het reeds bereikte te niet kan worden gedaan Het is te begrijpen dat een overeenkomst zowel voor de verdere ontwikkeling van de betrekking tussen de USSR en de VS voor de versteviging van het wederzijdse vertrouwen, alsook voor de consolidering van de algemene vrede, van zeer grote betekenis zou zijn

„Concreet hebben wij voorgesteld tot een vergelijk te komen aangaande een verbod nieuwe, nog verwoestender, wapensystemen te maken zoals nieuwe onderzeeërs van het type „Trident" nieuwe strategische bommenwerpers van het type B1 in de VS en overeenkomstige systemen in de USSR Helaas werden die voorstellen van Amerikaanse zijde niet aangenomen maar zij blijven van kracht

„De laatste tijd gaan in een aantal landen steeds meer stemmen op dat het gebied van de Indische oceaan geen schouwtoneel voor de aanleg van militaire bases van deze of gene mogendheden mag worden Wij sympathiseren met die uitspraken Wat de SU betreft wij hadden en hebben niet het voornemen om in de Indische oceaan ballistische raketten en oorlogsbases te bouwen en wij roepen de VS op dezelfde houding aan te nemen.

„In hun streven om de troepenreductie in Europa (MBFR) over het dode punt heen te helpen, hebben de socialistische staten kortgeleden te Wenen nieuwe voorstellen gedaan. Wij zijn bereid er toe over te gaan dat aanvankelijk, in het huidige jaar, alleen de troepen van de USSR en de VS ingekrompen zullen worden terwijl de strijdkrachten van de andere deelnemers aan de besprekingen voorlopig op het bestaande peil bevroren zullen worden en pas in de tweede etappe — in 1977 en 1978 — verlaagd moeten worden.

Ook hebben wij volkomen concrete voorstellen gedaan tot inkrimping door beide partijen van het aantal tanks, atoomwapens dragende vliegtuigen te zamen met een bepaalde hoeveelheid kernmunitie voor die transportmiddelen

„De overgebleven oorlogshaarden moeten worden opgeheven en de bewapeningswedloop in het Midden-Oosten moet worden gestaakt Duurzame wederzijds voordelige samenwerking op verschillende ge-

bieden — politiek, economisch, wetenschappelijk en cultureel — met de Westerse staten en Japan moet worden ontwikkeld. De veiligheid in Azië, een wereldverdrag over het niet-gebruiken van geweld in de internationale betrekkingen, opheffing van discriminatie en van elke kunstmatige belemmering in de internationale handel, moeten worden verzekerd.

,,In hun strijd handelen communisten op basis van de gemeenschappelijke wetten en regels, die de ontwikkeling van de revolutie en de opbouw van socialisme en communisme beheersen. Weerspiegeld in de theorie van het marxisme-leninisme en bevestigd in de praktijk, werden deze wetten en regels collectief en omvattend geformuleerd op internationale conferentie van broederpartijen. Diep begrip van deze gemeenschappelijke wetten en regels en het vertrouwen er op, in combinatie met een creatieve benadering en met aandacht voor de concrete voorwaarden in elk afzonderlijk land, waren en blijven de onvervreemdbare cn kenmerkende trek van het marxisme-leninisme. En dit kunnen wij met zekerheid zeggen: een concessie aan opportunisme kan soms tijdelijk voordeel opleveren, maar zal uiteindelijk schadelijk zijn voor de partij.

Wij zouden speciale nadruk willen leggen op het belang van het proletarische internationalisme in onze tijd. Het is één van de voornaamste principes van het marxisme-leninisme. Ongelukkigerwijze zijn sommigen er mee begonnen het op dusdanige wijze te interpreteren, dat er in feite weinig van het internationalisme wordt overgelaten. Er zijn zelfs mensen, die openlijk suggereren om van het internationalisme, af te zien.

In hun ogen is het internationalisme zoals dat gestalte gegeven is en gepropageerd werd door Marx en Lenin, uit de lijd. Maar, zoals wij het zien, betekent het afzien van proletarisch internationalisme het beroven van de communistische partijen en de beweging van de arbeidersklasse in het algemeen van een machtig en beproefd wapen. Het zou werken ten gunste van de klassenvijand, die. tussen twee haakjes, actief anti-communistische activiteiten op internationale schaal coördineert. Wij Sowjet-communisten beschouwen de verdediging van het proletarische internationalisme als de heilige plicht van elke marxist-leninist".

,,In overstemming met de directieven van het vorige congres, gingen wij voort met het verdiepen van de verbindingen met vooruitstrevende niet-communistische partijen, revolutionair-democratische en ook links-socialistische. Contacten met de socialistische en sociaal-democratische partijen in een aantal landen, Finland, België, Japan, Engeland en Frankrijk, werden merkbaar breder. Wij waarderen wat op dit gebied bereikt is.

De internationale positie van de SU is steviger dan ooit. Het vierde decennium van ons leven onder vreedzame omstandigheden is gaande. De posities van het socialisme zijn sterker geworden. Vermindering van spanning is de leidende tendens geworden. Dat is het belangrijkste resultaat van de internationale politiek van onze partij.

Het afgelopen, negende, vijfjarenplan heeft zijn gelijke niet gehad. In slechts tien jaar hebben wij net zoveel aan ons economische potentieel toegevoegd als in de halve eeuw daaraan vooraf.

De geschiedenis van ons land kent geen sociaal. programma dat zoveel tot stand bracht als de laatste vijf jaar. Fondsen die werden toegevoegd aan onze sociale voorzieningen waren net zo groot als in de twee vroegere perioden van vijf jaar. Het reële inkomen per hoofd van de bevolking nam met 25% toe. Vergeleken met '65, was vorig jaar het aantal families dat per gezinslid een inkomen had van 100 roebel per maand of meer, acht-en-een half x zo groot. Dat wijst op een fundamentele verandering van de levensstandaard en van de levensgewoonten van tientallen miljoenen,

De huisvesting van 56 miljoen mensen werd verbeterd. Uitkeringen uit de sociale fondsen stegen met 40%.

De agrarische ontwikkeling ging de laatste vijf jaar voort ondanks een buitengewoon moeilijke strijd tegen de elementen. Alleen 1973 was een goed jaar. De jaren 1972 en 1975 gaven een tot dusverre onbekend grote droogte te zien. Over het algemeen vergrootte de landbouw zijn produktie. De gemiddelde jaarproduktie in die sector steeg met 13%. De jaarlijkse graanproduktie nam met veertien miljoen ton toe. De opbrengst van melk en vlees was in stijgende lijn.

De partij heeft zich op dit terrein twee doelen gesteld: een betrouwbare leverantie van voedsel en agrarische grondstoffen en het voortdurend beschikken over voldoende reserves die het leven van alle dag in de steden en op het platteland kunnen verbeteren.

Een duurzame en solide basis werd gelegd om van de landbouw een hoogontwikkelde sector van onze economie te maken. Vandaag al kunnen wij wijzen Op tastbare resultaten. De afgelopen tien jaar steeg de graanopbrengst met bijna 40%. Over het geheel vermeerderde zich de opbrengst van landbouwprodukten per hoofd van de bevolking met bijna 25% en dit ondanks een groei van de bevolking met 23 miljoen.

Aanzienlijke successen werden bereikt bij de verbetering van de efficiency van de produktie. Van de vergroting van de industriële produktie is 84% te danken aan de opvoering van de produktiviteit. De totale verbetering van de landbouwproduktie komt hieruit voort.

Onder het leiderschap van de communistische partij is de opbouw van de materiële en technische basis van het communisme verder bevorderd. Dat is het politieke resultaat van de economische arbeid van de partij in de periode tussen het 24ste en 25ste partijcongres.

De komende vijf jaar zijn gericht op verhoging van de lonen van arbeiders en administratief personeel met 16 a 18% en van het personeel op de collectieve boerderijen met 24 à 27%. Uitkeringen uit de sociale fondsen zullen toenemen met 28 à 30%. Nieuwe woningen met een oppervlak van 550 miljoen vierkante meter zullen worden gebouwd.

De partij zal haar politiek voortzetten om detailprijzen van de voornaamste consumptieprodukten op een stabiel niveau te houden. De wegen die moeten leiden naar een hogere levensstandaard, blijven opvoering van de produktiviteit, versnelling van de wetenschappelijke en technologische vooruitgang en een verbetering tot het uiterste van de kwaliteit van de arbeid in alle economische sectoren. Dit is de voornaamste taak van het tiende vijfjarenplan.

De basis van de economische strategie van de partij, zowel in de komende vijf jaar als daarna, zal zijn een voortgaande opbouw van de economische macht van ons land, modernisering van ons produktieapparaat en een stabiele, evenwichtige groei van de zware industrie, de steunpilaar van onze economie

,,De Sowjet-economie in het tiende vijfjarenplan zal een werkelijk enorme omvang hebben Het nationale inkomen zal toenemen met 96 miljard roebel tot 458 miljard

,,Tegelijkertijd zijn op sommige terreinen voorzieningen getroffen voor een iets trager groeitempo dan in de afgelopen periode Dat is een gevolg van de moeilijkheden in het recente verleden Maar dat is een tijdelijke en beslist geen constante omstandigheid

Onze partij kent grote betekenis toe aan de ontwikkeling van de industrieen in groep B", (de lichte industrie - red) ,,Wij beschouwen de opgestelde plannen voor deze groep als het minimaal haalbare Een versnelde groei van deze industrieen is noodzakelijk Op het terrein van de produktie van consumptiegoederen bestaan grote reserves

,,De bevordering van de handel met het buitenland wordt steeds belangrijker Dp afgelopen vijf jaren werd op dit terrein veel meer bereikt dan verwacht De handel met het buitenland breidde zich uit met 22 miljard tot 51 miljard roebel Voor 2 000 bedrijven werden complete fabrieksinstallaties geimporteerd Voor de periode van het tiende vijfjarenplan is een aanzienlijke uitbreiding van de buitenlandse handel voorzien

,,Wij streven naar een fundamentele verbetering van de planning naar een efficientere toepassing van de economische stimulans en naar verbetering van de organisatcrische structuur en van de bedrijfsleiding

,,Nooit tevoren bezat ons land zo'n enorm economisch, wetenschappelijk en technologisch potentieel Nooit tevoren bezaten wij zo'n enorm leger van bekwaam personeel Nooit tevoren konden wij ons baseren op zo'n uitgebreide economische ervaring

,,In de periode 1976-1990 zullen wij over gemiddeld tweemaal zoveel materiele en financiele reserves beschikken als in de voorbije vijftien jaar

,,Onze partij neemt toe in kracht Sinds het vorige partijcongres zijn 2,6 miljoen mannen en vrouwen als lid toegelaten Onze partij heeft nu 15 miljoen leden van wie bijna 42% uit arbeiders bestaat, 14% uit werkers op de collectieve landbouwbedrijven, bijna 20% uit intetllectuelen in de technische beroepen, ruim 24% uit werkers in wetenschap, kunst, onderwijs, gezondheid en leger

,,Meer dan tweederde van onze nieuwe leden komt uit de jeugdbond Hieruit blijkt dat onze jonge generatie zich nauw betrokken voelt bij de idealen van het communisme

,,De laatste 30 jaar heeft het aantal partijleden zich bijna verdrievoudigd Deze ontwikkeling zal voortduren Maar onze partij streeft niet naar numerieke omvang Alleen zij worden geaccepteerd die in de praktijk hebben aangetoond niet te streven naar persoonlijk voordeel, maar, zoals Lenin het uitdrukte, naar onzelfzuchtige arbeid in het belang van het communisme"

,,Nu ontspanning een realiteit is geworden, doet zich de vraag voor — bij de internationale arbeidersklasse en bij haar tegenstanders — in hoeverre zij de klassenstrijd beinvloedt Sommige bourgeoisleiders wenden verrassing voor en maken veel misbaar over de solidariteit van het Sowjet-volk met de strijd van andere volken Hun houding is zonder meer naief of misschien meer een opzettelijke poging de geesten te verwarren

,,Het is immers duidelijk genoeg dat ontspanning en vreedzame coexistentie alleen betrekking hebben op de verhouding tussen de staten De wetten van de klassenstrijd kunnen door de ontspanning in geen enkel opzicht ongedaan worden gemaakt Niemand moet denken dat wij communisten ons ter wille van de ontspanning zullen verzoenen met kapitalistische uitbuiting Voorwaarden voor ontspanning zijn alleen niet-inmenging in de aangelegenheden van andere staten en respect voor onafhankelijkheid.
,Wij maken er geen geheim van dat wij ontspanning beschouwen als een middel om gunstiger condities te scheppen voor de socialistische en communistische opbouw".
,,Veel is al tot stand gebracht. Nu is de tijd gekomen om te overzien wat is volbracht Dit is ons uitgangspunt voor een nieuwe grondwet Dit werk wordt zorgvuldig en zonder enige overhaasting gedaan om ieder probleem dat zich voordoet met de grootst mogelijke aandacht te kunnen bekijken alvorens het ontwerp wordt voorgelegd aan het gehele volk Wij willen het humanistische karakter van de socialistische staat onderstrepen Een van de voornaamte kenmerken van het ontwerp zal zijn de ontwikkeling van de socialistische democratie

Rede Kosygin

Premier Kosygin gaf op 1 maart een toelichting op de economische plannen. In tegenstelling tot de rede van partijleider Brezjnew werd die van de premier niet rechtstreeks uitgezonden door de TV. Bij het uitspreken van de rede van Kosygin was de partijleider niet aanwezig.
Enkele feiten en cijfers, die premier Kosygin noemde, zijn de volgende:

In het tiende vijfjarenplan is een stijging van de produktie van de zware industrie op 38 a 42% geraamd, die van de lichte industrie op 26 à 28% De produktie van steenkool zal stijgen van 700 tot 800 miljoen ton per jaar, die van aardolie van 490 tot 620 mln ton, aardgas van 290 tot ruim 490 miljard kubieke meter, elektriciteit van 1038 tot 1380 miljard kWu; staal van 140 tot ruim 160 miljoen ton en kunstmest van 90 tot 143 miljoen ton
Kosygin ,,De afgelopen vijf jaar heeft onze industrie zich opnieuw sneller ontwikkeld dan in de kapitalistische landen Onze industriele produktie steeg met 7,4%, die in het Westen met 1,2% Dat zijn geen tijdelijke omstandigheden De laatste 25 jaar was ons industriele groeitempo, dat van andere socialistische landen inbegrepen, meer dan dubbel zo groot als in de kapitalistische landen"
,,Er is veel gedaan voor verbetering van de grond en specialisatie van de landbouw Ondanks de uiterst zware omstandigheden is de gemiddelde jaarproduktie toegenomen Toch was de produktie lager dan voorzien wat onvermijdelijk haar invloed heeft op het groeitempo van de lichte en voedingsmiddelenindustrie In het nieuwe vijfjarenplan zal meer dan een kwart van alle investeringen worden gebruikt voor de landbouw De gemiddelde graanproduktie moet in de periode 1976-'80 215 à 220 miljoen ton bedragen"
Kosygin besloot ,,Het gaat de komende jaren om verbetering van praduktiviteit en kwaliteit Bijna 90% van de verhoging van het nationale inkomen moet komen van een grotere produktiviteit
,,De handel zal aanzienlijk worden uitgebreid. Wij willen ons exportpotentieel planmatig vergroten. Ons land beschikt daartoe over grote mogelijkheden Er zullen speciale bedrijven worden opgericht die kunnen voldoen aan de specifieke eisen van de buitenlandse markt
,,Ons nieuwe vijfjarenplan laat de gehele mensheid opnieuw zien hoereer het Sowjetvolk is geïnteresseerd in vreedzaine opbouw. Het toont nogmaals de vredelievende politiek van partij en staat"

Verkiezing CC, Politburo en secretariaat

Het congres verkoos op 4 maart het Centrale Comité, dat vervolgens in een besiuten zitting bijeen kwam ter verkiezing van het Poiitburo en de partijsecretarissen. De resultaten van deze vergadering werden in de slotzitting op 5 maart door partijleider Brezjnew bekend gemaakt.

Brezjnew meldde, dat hijzelf herkozen was als secretaris-generaal van de partij.

Van de leden van het Politburo bleek alleen Dimitri Poljanski, de minister van landbouw van de SU, niet herkozen te zijn. Er waren twee nieuwe leden: Gregori Romanow, de eerste secretaris van het CC van de partijafdeling Leningrad, en Dimitri Oestinow, secretaris van het CC, belast met defensie.

Romanow en Oestinow waren al kandidaat-lid van het Politburo.
Het Politburo telt nu weer zestien leden, zoals het geval was voor het aftreden van Sjelepin (pag. 762/2 - 1975). Een nieuw kandidaat-lid van het Politburo bleek te zijn Geidar Alijew, de eerste secretaris van de partijafdeling Azerbeidsjan.

Het partijsecretariaat bleek met twee te zijn uitgebreid tot elf man. De nieuwe partijsecretarissen zijn Michael Zimjanin, sinds 1965 hoofdredacteur van het partijdagblad Prawda, en Konstantin Tsjernenko, tot zijn benoeming tot secretaris hoofd van de afdeling algemene zaken van het CC.

De leden van het Politburo zijn nu Brezjnew,Andropow, Sjtsjerbitski, Gretsjko, Grisjin, Gromyko, Kirilenko, Kosygin, Koelakow, Kocnajew, Mazoerow, Pelsje, Podgorny, Romanow, Soeslow en Oestinow.

Kandidaat-leden zijn nu Aliew, Demitsjew, Macherow, Ponomarew, Ratsjidow en Solomontsew.
De secretarissen van het CC zijn: Brezjnew (secretaris-generaal) en Soeslow, Kirilenko, Koelakow, Oestinow, Ponomarew, Kapitonow, Dolgikh, Katoesjew, Zimjanin en Tsjernienko. (Moscow News, Informatiebulletin voor de Ambassade van de USSR in Neder- AFP, Reuter, DPA, Le Monde, NRC/H'blad, NZZ, The Times, FAZ)

WEST-EUROPA

BELGIË

JAARVERSLAG GENERALE MAATSCHAPPIJ

De Generale Maatschappij van België. de grootste houdstermaatschappij van net land, heeft op 5 maart haar jaarverslag gepubliceerd.

Daarin wordt krachtig de verdediging opgenomen van het privé-initiatief en van het bedrijfsleven en wordt scherpe kritiek geoefend op het economische beleid van de overheid die, volgens het verslag, sommige belangrijke beslissingen te laat tiof en in bepaalde gevallen essentiële elementen voorbijging.

De Generale is van oordeel dat, om de inflatie te bestrijden, een samenhangend inkomensbeleid vereist is. Voorts wordt gesteld dat volledige tewerkstelling alsnog niet mogelijk is en dat het zelfs niet het grote doel mag zijn. Het bedrijfsleven moet de kans krijgen zich aan te passen aan de wijzigingen in de economie; het streven naar volledige tewerkstelling zou die aanpassingen kunnen dwarsbomen. De kwaal van de werkloosheid mag in haar sociale aspecten niet worden gedramatiseerd. De werklozen ontvangen thans een behoorlijke vergoeding. Er moet veeleer worden uitgekeken naar de gevaren van het vergoedingsstelsel, dat zou kunnen meebrengen dat een hele generatie zich in het nietsdoen nestelt.

De werkloosheid bij de jongeren wijst ook op een tekortschieten van het onderwijs dat niet op de vereisten en behoeften van het bedrijfsleven is ingespeeld.

Het jaarverslag waarschuwt verder voor de te snelle stijging van de loonkosten en de onvoldoende beloning van het risicodragend kapitaal.

Het jaarverslag herinnert eraan dat de ondernemingen grote moeite ondervinden bij het aantrekken van risicodragend kapitaal. De regering heeft dat probleem onderkend en wil daarom een openbare holding oprichten, maar de Generale vindt dat geen goede oplossing en verkiest dat de regering de inbreng van kapitaal vrijstelt van inkomstenbelasting, en de dienst der belastingen bij het bepalen van de belastbare winst rekening houdt met de inflatie.

Van al die, volgens haar fundamentele, problemen vindt de Generale

weinig sporen terug in de zgn. herstelwet. Niet alleen komt die wet te laat, maar zij blijft blind voor de problemen van het bedrijfsleven, dat het moet hebben van dynamische kaderleden en van aandeelhouders die bereid zijn risico te dragen, maar dan ook op een behoorlijke vergoeding van het kapitaal recht hebben.

De problemen en de gegevens die in de jongste economische crisis aan de oppervlakte zijn gekomen, hebben in het overheidsbeleid nog geen oplossing gevonden, aldus het jaarverslag

WERKLOOSHEID

In februari is, voor de eerste maal sedert de zomer van 1974, het aantal volledig werklozen gedaald. De Rijksdienst voor arbeidsvoorziening telde op het einde van de maand 226.246 volledig uitkeringsgerechtigde werklozen tegen 229.236 einde janiiari. Thans zijn er 105.643 (—2.425) mannen en 120.603 (—565) vrouwen werkloos.

MONUMENTENZORG

De Cultuurraad heeft op 24 februari eenparig een ontwerp van decreet aangenomen ,,tot bescherming van monumenten en stads- en dorpsgezichten".

Het ontwerp werd ingediend op 9 november 1973 en sindsdien herhaaldelijk onderzocht en gewijzigd in de bevoegde commissie van de Raad. Het decreet voorziet o.m. in de oprichting van een Rijksdienst voor monumenten- en landschapszorg ,,die tot taak heeft het beleid inzake de bescherming, de instandhouding, het onderhoud en het herstel van monumenten en stads- en dorpsgezichten voor te bereiden en uit te voeren".

Verder worden de bevoegdheden van de bestaande Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen (Nederlandse sectie) verruimd en verstevigd. De gemeenten worden nauwer bij de monumentenzorg betrokken en er wordt een register aangelegd van wat voor bescherming in aanmerking komt. Het decreet regelt ook de overheidsfinanciering van de restauraties e.d. Tijdens het debat in de Cultuurraad verklaarde minister De Backer dat het decreet tot de belangrijkste teksten behoorde, die voor de Raad zijn gekomen.

Er zijn nog ontwerpen van decreet in voorbereiding, die betrekking hebben resp. op de bescherming van de landschappen en op de bescherining van het roerend kunstpatrimonium, met inbegrip van het historisch muziekinstrumentarium.

PIJPLEIDING ANTWERPEN-LIMBURG

Het economisch en sociaal kernkabinet heeft op 4 maait ingestemd met de oprichting van een Belgische naamloze vennootschap „Pipeline Antwerpen Limburg Luik NV" of afgekort „Pall NV" voor de aanleg en de exploitatie van een pijpleiding van de Antwerpse haren via Belgisch-Limburg naar de Domaniale Staatsmijnen (DSM) in Geleen waarvan de Nederlandse Staat de enige aandeelhouder is.

Van Geleen komt er een vertakking naar het Luikse industriegebied, met de mogelijkheid de pijp later door te trekken naar de Duitse Bondsrepubliek. De pijpleiding kan ook worden aangesloten op de pijp van Chevron, waardoor de produkten van de raffinaderij van Feluy (Henegouwen) naar Antwerpen worden gepompt.

De uitvoering van het project vertegenwoordigt een investering ten bedrage van ca. 2 mrd fr. De pijpleiding zal een capaciteit bezitten van 8 mln ton, waarvan DSM 2 mln ton voor zijn rekening neemt.

De pijpleiding krijgt een diameter van 18 duim en wordt 150 km lang. Zij zal geraffineerde produkten vervoeren.

ADEL

Op 2 maart werd medegedeeld dat de koning minister van state Albert Lilar in de adelstand had verheven en de titel van baron verleend.

De letterkundige Suzanne Lilar, echtgenote van de liberale staatsman, wordt eveneens geadeld en barones wegens haar literaire verdiensten.

STAATSLENING

De staatslening van 9% die einde februari werd afgesloten, heeft 41 mrd fr opgebracht. Het consortium van banken en privé-instellingen had reeds voor de intekening 35 mrd fr vast opgenomen, terwijl de parastatale financiële instellingen 6 mrd fr opnamen.

NIEUW ZAIREES AMBASSADEUR

Het ministerie van buitenlandse zaken heeft op 4 maart medegedeeld dat de Belgische regering ingestemd heeft met de benoeming van Inonga Lokongo l'Ome tot ambassadeur van Zaïre te Brussel.

Inonga (geb. 1939) is licentiaat in de rechten van de universiteit van Kinshasa. Hij was directeur van het kabinet van de minister ››› buitenlandse zaken en vervolgens secretaris-generaal van dat departement. alvorens van sept. 1971 tot okt. 1972 de Brusselse ambassade te leiden. Dan werd hij adjunct-staatssecretaris voor buitenlandse zaken. De jongste tijd nam hij verscheidene hoge regeringsambten waar. Hij volgt ambassadeur Elebe op die Brussel verliet in 1974 om hoofd te worden van het Zairese Persbureau.

NEDERLAND

MACRO-ECONOMISCHE VERKENNING VAN DE ECONOMISCHE ONTWIKKELING TOT 1980

Minister Lubbers van economische zaken heeft op 19 febr. aan de Staten-Generaal een projectie doen toekomen over de economische ontwikkeling tot het jaar 1980, opgesteld door het Centraal Planbureau (CPB).

In deze projectie wordt de te verwachten economische ontwikkeling geschetst bij z.g. geëxtrapoleerd beleid, alsmede bij toepassing van de z.g. 1%-norm als toelaatbare extra stijging van de collectieve lasten; in dat laatste geval is het CPB voorshands tevens uitgegaan van de continuering van bepaalde, tot dusver als tijdelijk bedoelde, lastenverlichtingen.

Hoewel uit de cijfers naar voren komt, dat in het laatste geval een zeer belangrijke verbetering van de economie tot stand komt, meent de regering toch, dat deze verbetering alleen niet toereikend is. Met name is het niveau van de werkloosheid te groot. Ook het ritme van de inflatie — hoewel in vergelijking met de afgelopen jaren lager — is nog hoog, terwijl de groei van het reële nationale inkomen beneden het niveau van de afgelopen jaren blijft.

De regering is voornemens op korte termijn, mede n.a.v. deze projectie, haar standpunt te bepalen. Daarbij zal, ter voorbereiding van het in samenwerking met de Staten-Generaal voor de komende jaren tot stand te brengen beleid, eveneens op korte termijn het overleg met het georganiseerde bedrijfsleven (weer) worden opgenomen, aldus minister Lubbers in zijn brief.

Een samenvatting van de projectie volgt hierna.

Volgens de Macro-economische verkenning (MEV) tot 1980 zal het prijsindexcijfer van de gezinsconsumptie bij het toepassen van de 1%-norm in 1980 toch nog een stijging van 65% te zien geven

Het volume van de bruto-investeringen, dat in 1975 met 6% is gedaald (na een daling van 0,5% in 1974 en een stijging van 12% in 1973) zal in 1980 met 3% stijgen. Het volume van de goederenuitvoer vertooiit dan een stijging van 7,5% (in 1973: 14%). De volumestijging van het brutonationaal-produkt komt in 1980 op 3,8% (3% in 1974 en 4,5% in 1973); in 1975 deed zich een daling voor van 2%. De loonsom van de werknemers in het bedrijfsleven stijgt met 9 à 9,5% (in 1975: 13,5% en in 1974: 16%). De stijging van de loonkosten per eenheid produkt in de verwerkende industrie komt op 2,5% tegen 16% in 1975, 13% in 1974 en 7% in 1973.

Het reëel vrij beschikbaar inkomen van de gemiddelde werknemer zal in 1980 bij 15-beleid met 1% kunnen tcenemen, terwijl hei bij ongewijzigd (geëxtrapoleerd beleid) met een ½% zou dalen. In 1975 bedroeg de stijging 2,5%, in 1974: 3% en in 1973: 2%. De reële arbeidskosten stijgen met 2,5 a 3% (in 1975: 4,5%, in 1974: 7%, in 1973: 6,5%).

Het aantal werklozen zal in 1980 gemiddeld 210.000 bedragen bij het 1%-beleid. Bij ongewijzigd beleid zouden er nog 50.000 meer zijn. De arbeidsinkomensquote (in 1975 gestegen tot 96,5%) zal dalen tot 88,5%. De sociale premiedruk zal nog oplopen tot 23% (in 1975: 20,8%) en de belastingdruk tot 31,5 a 32% (in 1975: 30,3%). Het CPB is er bij deze projecties van uitgegaan, dat de tot dusver als tijdelijk bedoelde lastenverlichtingen worden voortgezet.

In het laatste kwartaal van het afgelopen jaar is de economische opleving uit de recessie begonnen en zij zal zich waarschijnlijk in 1976 en mogelijk in 1977 voortzetten. De secretaris-generaal van Economische Zaken, prof. dr. F. W. Rutten bracht dit naar voren op een dag te voren (18 februari) gehouden lunchbijeenkomst van de Haagse afdeling van de Ned. Mij. voor Nijverheid en Handel. De secretaris-generaal zei, dat zijn constatering van een economische opleving in ons land, die dit jaar waarschijnlijk zal aanhouden, niet op losse gronden is gebaseerd. In het laatste kwartaal van het afgelopen jaar lag de industriële produktie ruim 5% boven die van het 3e kwartaal, terwijl het volume van de uitvoer een toeneming van 10% t.o.v. het 3e kwartaal vertoonde.

Dit komt zo duidelijk overeen met het oplevingspatroon na vorige recessies, dat er voor prof. Rutten geen twijfel is aan het bestaan van een economische opleving.

Zwarte plekken in de economische situatie zijn de slechte vooruitzichten voor de bedrijfsinvesteringen en daarmede voor de werkgelegenheid in ons land.

Het CPB verwacht, dat de bedrijfsinvesteringen dit jaar nog fors zullen dalen en wat de werkloosheid betreft onderstreepte prof. Rutten dat er nog helemaal geen keer ten goede is. In januari is er voor het eerst een duidelijke daling van de werkloosheid geweest, maar dit is volgens hem ,,nog geen zwaluw, die de zomer aankondigt". De januari-cijfers inzake de werkloosheid werden geflatteerd door een daling van de werkloosheid in de bouw en deze daling was niet meer dan een reactie op de werkloosheidspieken, die zich eerder in deze branche hadden voorgedaan. Bovendien wordt het beeld versluierd door de nieuwe wijze van berekenen van de werkloosheid. Gebeurde dat vroeger met de hand, in januari is men begonnen hiervoor een computer te gebruiken en dat heeft het totaal van de werkloosheid gedrukt. Door de computerberekening is de werkloosheid 15.000 man lager uitgekomen dan anders het geval was geweest.

KERNGEGEVENS 1973-'80	1973	1974	1975	Gem. 1976/80 geëxtrapol. beleid	Idem 1% norm
Veronderstellingen	mutaties t.o.v. voorafgaand jaar in %				
Externe data					
Volume wereldinvoer (herwogen)	11,5	4	-4	7,5 à 8	7,5 à 8
Invoerprijspeil (in gld)	7,5	34	4	5	5
Concurr. uitvoerprijspeil (in gld)	4,5	19	7	5	5
Loonkosten per eenheid produkt in de verwerkende industrie in het buitenland (in gld)	2	9	14,5	5	5
Effectieve koers van de gulden t.o.v. de concurrenten op buitenl. markten	5,5	6	2	0	0
t.o.v. de leveranciers	3	4,5	2,3	0	0
Overige veronderstellingen					
Overdrachtsuitgaven (bruto)	16	16	25	14,5	12,5
Waarde materiële overheidscons.	9,5	14	22	10,5	9
Waarde overheidsinvesteringen	-0,5	8	14,5	8,5	7
Volume investeringen in woningen	2	-12,5	-7,5	0,5	0,5
Arbeidstijdverkorting (zonder overwerk)	1,5	2	2	0,5	0,5
Liquiditeitsquote a (ultimo)	35	38	38	38	38
Resultaten					
Volume particuliere consumptie	3	2,5	3,5	3,5	3,5
Volume bruto investeringen bedrijven (excl. woningen)	12	-0,5	-6	1,5	3
Volume materiële overheidsbestedingen b (w.o. investeringen)	-5,5(-10)	-4,5(-5)	8 (5)	1,5 (-0,5)	1,0 (-1,0)
Volume goederenuitvoer	14	2,5	-4,5	6	7,5
Volume goedereninvoer	13	-0,5	-5,5	6	7
Volume bruto nationaal produkt	4,5	3	-2	3	3,8
Produktievolume in bedrijven	4,5	3,5	-2	3,5	4
Loonsom per werknemer in bedrijven	15,5	16	13,5	11,5	9 à 9,5
Prijspeil part. consumptie	9	10	10,5	8,5	7
Prijsindex gezinsconsumptie (werknemersgezinnen)	8	9,5	10	8	6,5
Prijspeil gcederenuitvoer	6,5	28,5	4,5	5,5 à 6	5
Arbeidsproduktiviteit in bedrijven (incl. zelfstandigen)	4,5	4	0	4	4
Loonkosten per eenheid produkt in de verwerkende industrie	7	13	16	5	2,5
Reëel vrij beschikbaar inkomen (modale werknemer; incl. incident.)	2	3	2,5	-0,5	1
Reële arbeidskosten	6,5	7	4,5	3,5	2,5 à 3
	niveaus				
	1973	1974	1975	1980	1980
Saldo lcpende rekening van de betalingsbalans a	3,7	2,6	1,9	3,6	3,9
Voorraadvorming a	1,5	2,5	-1,1	1,7	2,0
Werkloosheid (1000 personen)	117	143	206	260	210
Arbeidsinkomensquote	81	83,5	86,5	82	78
Idem (gecorrigeerd) c	86,5	90	96,5	92,5	88,5
Besparingen a	21	20	14,5	16	17
Financieringssaldo overheid (trans.basis) a	1,3	-1,3	-5,5	ca.-3	ca.-4
Belastingdruk a	30,4	31,1	30,3	34 à 34,5	31,5 à 32
Sociale premiedruk a	18,7	19,9	20,8	25,5 à 26	23

a In % van het netto nationaal inkomen tegen marktprijzen.
b Omvat overheidsinvesteringen en -consumptie (excl. lonen en salarissen).
c Er is gecorrigeerd voor mijnbouw, openbaar nut en woningexploitatie.

De becijferingen van het CPB doen verwachten dat de werkloosheid in 1980 nog niet minder zal zijn dan nu en in de jaren tussen 1980 en 1985 nog verder zal toenemen.

De conjunctuurwerkloosheid zal dalen als gevolg van de economische opleving en de structuurwerkloosheid zal toenemen. Aangenomen, dat er in 1980 geen conjunctuurwerkloosheid zal zijn, zullen er in dat jaar toch niet minder werklozen zijn dan het huidige aantal van ongeveer 210.000. Dit komt door de grotere structuurwerkloosheid.

Daarbij is het Planbureau ervan uitgegaan dat er in de jaren tot 1980 nog eens 150.000 werknemers in de WAO terecht zullen komen. Deze verwachtingen zijn gebaseerd op de veronderstelling, dat de voorgenomen beperking van de groei der collectieve uitgaven tot 1% per jaar zal worden verwezenlijkt. Bij ongewijzigd beleid, d.w.z. zonder deze beperking, zal de stijging der structuurwerkloosheid nog groter zijn.

Het CPB verwacht, dat de groei van het nationale inkomen bij verwezenlijking van de l-punt-norm (beperking collectieve uitgaven) in de jaren tot 1980 iets boven de 3% zal liggen. Bij handhaving van die l-punt-norm zal volgens de zeer voorlopige becijferingen van het CPB de economische groei na 1980 toch nog teruglopen tot ca. 2,5%. Het reëel beschikbaar inkomen van de modale werknemer groeide in de jaren zestig nog met ca. 4% per jaar. Dat zal volgens het CPB in de jaren tot 1980 minder dan de helft daarvan zijn.

De vooruitzichten voor een verdere groei van het nationale inkomen en van het

reëel beschikbare inkomen van de modale werknemer zijn zelfs bij verwezenlijking van de 1%-norm niet rooskleurig. Prof. Rutten noemde ze ,,mager".

Als mogelijkheid tot verbetering van de economische situatie ziet prof. Rutten stimulering van de investeringen. die arbeidsplaatsen scheppen. Als de overheid middelen beschikbaar wil stellen voor verbetering van de economische situatie, dan zou stimulering van de investeringen de eerste prioriteit moeten hebben. Wat de veel bepleite verscherping van het toezicht op de bedrijfsinvesteringen betreft, zei prof. Rutten, dat er op dit gebied in ons land eerder een overmaat van bureaucratie bestaat dan een tekort. Men moet die controle niet lichtvaardig uitbreiden, waarschuwde hij.

De betalingsbalans zal in de komende jaren zeer solide blijven, verwacht het CPB en naar de mening van prof. Rutten kan de stijging van het nationaal vermogen, die in het betalingsbalansoverschot tot uiting komt, beter plaatsvinden in de vorm van kapitaalgoederen, die arbeidsplaatsen opleveren, dan in goud of deviezen. Budgettair moet dat natuurlijk ook mogelijk zijn: of die mogelijkheid er zal. zijn, is volgens prof. Rutten niet te beoordelen.

Het grote economische probleem van Nederland is volgens orof. Rutten de slechte rendementssituatie van het bedrijfsleven. De arbeidsinkomensquote is in 1975 gestegen tot 96%, nadat zij in 1973 nog 86% was. Deze ,,dramatische" verslechtering is o.m. het gevolg van de ruilvoetverslechtering en van de recessie. De economische opleving zal wel wat verlichting brengen, maar prof. Rutten gelooft niet, dat er een belangrijke ruilvoetverbetering is te verwachten.

Daar komt bij, dat er een trendmatige verslechtering optreedt door de stijging van de sociale premies en belastingen. Alles bijeengenomen moet het daarom allesbehalve zeker worden geacht, dat de arbeidsinkomensquote beneden de 90% zal gaan dalen en dat is een van de redenen, waarom de toekomst van onze economie met zorg tegemoet moet worden gezien, zei prof. Rutten. Bij een arbeidsinkomensquote van 96% is het rendement op het eigen vermogen van het bedrijfsleven nog maar 4% en daar moeten dan nog de belastingen en rente af. Het is duidelijk, dat het grootste deel van het Nederlandse bedrijfsleven met verlies werkt. Dit is een ,,volstrekt onhoudbare situatie", aldus prof. Rutten.

De overheid wil hier wat aan doen door de groei van de collectieve uitgaven te beperken tot 1% per jaar, maar prof. Rutten verwacht daar voor de eerstkomende jaren niet veel van. Het zal een ,,mirakel" zijn als het lukt al in 1977 de groei van de collectieve sector te beperken tot minder dan 1%. Het terugdringen van de collectieve sector gaat veel tijd kosten, verwacht prof. Rutten.

Een ander middel om de economische situatie te verbeteren is direct ingrijpen in de loonvorming, zoals nu gebeurt. Prof. Rutten gelooft dat men ook daar niet teveel van moet verwachten, omdat de loonvorming haar eigen determinanten heeft. Dat wil zeggen, dat er factoren zijn, die onafhankelijk van een loonpolitiek bijdragen tot de bepaling van de loonhoogte (belastingen en sociale premies, arbeidsproduktiviteit, de situatie op de arbeidsmarkt enz.).

Het meest in aanmerking komende middel is stimulering van de investeringen en dat moet snel gebeuren. want de economische groei is bezig snel af te glijden, wat maatschappelijk moeilijk te verwerken is.

De bevolkingsgroei bedraagt volgens de MEV sinds een aantal jaren 0,8% per jaar waarvan ca 0 2% als gevolg van het saldo immigratie uit het buitenland In 1975 bedroegen deze percentages resp 1.0 en 0,5%

De natuurlijke aanwas van de bevolking in de periode 1975-1980 is door het CBS op 3,5% becijferd, dus op een kleine 0,7% per jaar Het immigratiesalao is door her CBS niet voorspeld Wel wordt aangenomen dat het binnen zeer afzienbare tijd tot nul terugloopt, onder de veronderstelling dat de terugkeer van Surinamers enige omvang aanneemt, en dat de immigratie van buitenlandse werknemers gering is.

Het aandeel van de beroepsgeschikte bevolking (14-64 jr) in de totale bevolking heeft de neiging iets te stijgen; het op zich belangrijke effect van de vergrijzing wordt nl. meer dan gecompenseerd door de daling van het aantal jeugdigen, die op haar beurt een gevolg is van het sinds 1955 sterk teruggelopen geboortecijfer. Niettemin is de geraamde aanwas van de beroepsbevolking in verhouding tot de stijging van de bevolking buitengewoon gering.

De groei van de beroepsbevolking bedraagt blijkens de abel (pag. 167/1, 2) niet meer dan 40.000 personen in 5 jaar, ofwel 0,15% per jaar. Hier spelen naast demografische ook andere invloeden. Weliswaar neemt de deelneming van vrouwen aan het arbeidsproces toe, evenals — meer in het algemeen — de belangstelling voor part-time werk, maar daartegenover blijft de deelneming aan het onderwijs stijgen, vooral ook omdat mag worden verwacht dat het onderwijsbeleid op een geleidelijke invoering van de 12-jarige leerplicht zal zijn gericht.

Zeer omvangrijk blijft de toeneming van het aantal arbeidsongeschikten. Deze is in de tabel (pag. 167/1, 2) begrepen onder de cijfers voor de trendmatige groei, terwijl afzonderlijk is aangegeven welke specifieke — en eveneens grote — invloed er uitgaat van de invoering van de algemene wet op de arbeidsongeschiktheidsverzekering per 1 okt. 1976.

Voor de beroepsbevolking is uitsluitend haar kwantitatieve aspect bezien. Daarnaast is er binnen de beroepsbevolking sprake van spectaculaire kwalitatieve veranderingen. Illustratief daarvoor zijn de cijfers van de tabel op pag. 167/1, 2.

Evenals op de kapitaalgoederenvoorraad is op het arbeidsaanbod de jaargangenanalyse van toepassing: zij die eik jaar toetreden tot de beroepsbevolking zijn ermiddeld genomen aanzienlijk hoger opgeleid dan degenen die elk jaar de beroepsbevolking verlaten. De veranderingen doen zich zelfs zo snel voor, dat de beroepsbevolking met uitsluitend lagere opleiding in de komende jaren niet alleen relatief maar ook absoluut terugloopt. Voor de beroepsbevolking van af een uitgebreid lagere opleiding geldt het tegengestelde.

Zonder twijfel zal de toekomstige vraag naar arbeid inspelen op de kwalitatieve veranderingen in het aanbod van arbeid Maar zonder twijfel ook wordt de kans op toenemende kwalitatieve discrepantie tussen vraag en aanbod op de arbeidsmarkt groter, hetgeen tot additionele frictiewerkloosheid kan leiden

Ook de loonstructuren kunnen onder invloed hiervan veranderen, in die zin, dat de bestaande inkoinensverschillen naar opleidingsniveau geringer worden Dit betekent nog geen inkomensnivellering naar maatschappelijke functie Denkbaar is immers dat hoger opgeleiden genoegen

Groei van de produktie en niveau van de werkgelegenheid

	Groei v. d. prod		Werkgelegenheid			
	1963-73	1973-80	1963	1973	1975	1980
	% per jaar		x 1000			
Industrie	5,9	3,1	1303	1230	1169	1096
w.o. textiel	0,8	—1,0	102	56	49	44
metallurgie	9,3	4,5	32	33	33	32
chemie	13,5	6,5	92	107	104	106
elektro-techniek	7,9	5,8	113	I21	118	115
Overige mijnbouw	26,5	5,2	6	7	7	7,5
Openbare nutsbedr.	12,3	4,1	39	44	44	45
Bouwnijverheid	2,9	—0,9	425	472	438	419
Landbouw	3,6	4,1	420	309	299	259
Diensten	5,1	3,5	1638	2017	2040	2168
Totaal bedrijven	5,9	3,0	3878	4085	3997a	3995a
Overheid			509	607	628	666

a Waaronder het aantal zelfstandigen: 710.000 in 1975, 635.000 in 1980

Gemiddelde scholingsgraad geëxtrapoleerd naar 1980

	1960	1973	1980
	gemiddeld aantal jaren dagonderwijs a		
Landbouw en visserij	8,9	9,6	10,o
Delfstoffenwinning, ambacht en industrie, openbare nutsbedrijven	9,2	9,9	10,2
Bouwnijverheid	9,0	9,7	10,1
Handel, Horeca, reparatiebedrijven	9,1	9,8	10,1
Transport- en communicatiebedrijven	9,2	9,7	10,0
Bank- en verzekeringswezen, zakelijke dienstverlening	10,7	11,4	11,7
Overige dienstverlening	10,3	12,4	13,4
Totaal	9,4	10,3	11,2

a Gehanteerd als ruwe maatstaf voor de scholingsgraad.

(moeten) nemen met lager gewaardeerde functies Indringender wordt dan de problematiek van het nationaal-economische rendement van het onderwijs.
Markante ontwikkelingen in de arbeidsduur waren de invoering van de vrije zaterdag in 1961 en het bereiken van de 40-urige werkweek thans in de industrie De ervaring leert dat dergelijke markeringen in de contractuele arbeidsduur gedurende een aantal jaren door bescheiden verdere verkortingen worden gevolgd Deze zijn voor de periode tot 1980 dan ook niet hoger dan 0,5% per jaar gesteld waarbij tooral aan vakantieverlenging is gedacht

ENKELE BESCHOUWINGEN OVER 1980-85

Na de uiteenzettingen in het voorafgaande resteert toch nog een vraag Deze betreft de ontwikkelingstendenties na 1980 Daarover kan vanzelfsprekend niet zoveel worden gezegd, want elke berekening op dat punt moet als wel zeer speculatief worden aangemerkt, temeer omdat wordt voortgeborduurd op de perspectieven tot 1980, waaraan reeds zeer veel onzekere elementen inherent zijn. Volstaan moet derhalve worden met een enkele kanttekening, en met een beperkte kwantificering
De vooruitzichten voor de langere termijn zijn, waar het de produktie en werkgelegenheid betreft, uiteraard sterk afhankelijk van factoren als wereldhandel, concurrentiepositie en collectieve lastendruk, maar evenzeer, en in gedeeltelijke samenhang daarmee, van

— de hoogte van de investeringsquote die kan worden gerealiseerd,

— de stijging van de reele arbeidskosten,

— de arbeidsbesparende technische vooruitgang die in nieuwe investeringen ligt besloten, en van

— de verkorting van de arbeidsduur

Voor de hoogte van de investeringsquote zouden de uitkomsten voor 1980 als uitgangspunt kunnen worden gekozen Voor de reele arbeidskosten, technische vooruitgang en arbeidsduur zouden de trends die uit de ramingen tot 1980 volgen of daaraan ten grondslag liggen, kunnen worden aangehouden Voor de collectieve lastendruk kan een stijging van 1% per jaar worden verondersteld
Onder deze veronderstellingen leidt de eerder beschreven variant van geëxtrapoleerd beleid voor 1980 tot een geringe groei van de produktie in de jaren 1980-1985, die beneden de 3% per jaar blijft, met een corresponderend ongunstig verloop van de werkgelegenheid, en een werkloosheid die zeer omvangrijk zou kunnen worden
In dit opzicht zou het verdere perspectief dan ook nauwelijks afwijken van de uitkomsten die met behulp van een eenvoudige extrapolatie van de ontwikkeling 1975-80 worden verkregen
Belangrijker is de conclusie, dat ook in geval van het 1%-beleid ernstig rekening moet worden gehouden met een stijging van de produktie na 1980 die onvoldoende is om een verdere toeneming van de structurele werkloosheid te voorkonien Weliswaar is een dergelijke uitkomst sterk gevoelig voor de gemaakte veronderstellingen, maar anderzijds dient te worden bedacht dat er enkele omstandigheden zijn die de kans op een toenemende werkloosheid vergroten
Er is in de eerste plaats het „feit", dat in deze variant toch nog van een betrekkelijk laag peil van de investeringen in 1980 sprake is Dan is het zo, dat er in de jaren na 1980 omvangrijke vervangingsinvesteringen zullen plaatsvinden, als echo-effect op de omvangrijke investeringen in de jaren zestig Daarmede zijn relatief grote bedragen gemoeid. In de derde plaats moet er mede worden gerekend, dat de jaarlijkse aanwas van de beroepsbevolking in de periode 1980-85 — na aftrek voor werkgelegenheid bij de overheid en arbeidsongeschiktheid — ongeveer 20 000 per jaar bedraagt Dat is dus meer dan in de periode 1975-80.

Er is nog een ander aspect van de ontwikkeling na 1980 dat sterk de aandacht trekt Dat betreft onze energiebalans met het buitenland, waarin zich grote veranderingen zullen voordoen Op dit punt is enige kwantificering mogelijk, waarbij ervan is uitgegaan dat na 1980 een groei van de produktie van 3% per jaar zou kunnen worden gerealiseerd De energiebalans met het buitenland laat dan het volgende beeld zien

(in fysieke eenheden en in guldens)

	1975	1980	1985
	mln ton olie-equivalent		
Uitvoer	86,5	103	82
Invoer	68,5	100	106
Saldo	18	3	—24

	1975 in lopende prijzen	1980 in lopende prijzen	1985 in prijzen van 1980
		mrd gld	
Uitvoer	15	26,5	21
Invoer	15,5	28,5	30,5
Saldo	—0,5	—2	—9,5

Uit deze tabel komt naar voren, dat onze energiebalans in 1985 ƒ 7,5 mrd ongunstiger zou uitkomen dan in 1980, gerekend in prijzen van dat jaar Dit bedrag komt otereen met bijna 2% van het nationaal inkomen in 1985, eveneens gemeten in prijzen van 1980 De veronderstelling, die aan deze cijfers tevens ten grondslag ligt, is, dat eventuele additionele aardgasvondsten geen wijziging brengen in het bestaande gas-afzetplan op lange termijn
Duidelijk is dan, hoe weinig representatief het eerder becijferde overschot op de lopende rekening van de betalingsbalans in 1980 is voor de ontwikkeling op langere termijn.
De baten voor de overheid uit de exploitatie van het aardgas ondergaan vanzelfsprekend niet zo'n drastische verandering Niettemin lopen deze in de periode 1980-85, overeenkomstig het bestaande prograinina voor de aardgasexploitatie, merkbaar in volume terug
Na deze, wel zeer summiere bespiegeling over de jaren 1980-85 is er alle aanleiding voor de vraag, of bij de uiteindelijke formulering van het beleid voor de periode 1975-80 niet tevens op die perspectieven, hoe tentatief ook, moet worden ingespeeld.
In de — uiteraard beperkte — context van deze slotparagraaf gaat het dan om de sterkte van de industriële structuur, mede met het oog op de grote veranderingen in de lopende rekening van de betalingsbalans op lange termijn. Daarnaast gaat het om een inspelen op een afzwakkende trend in de budgettaire ruimte, met dan ook een des te scherpere problematiek van de aanwending van die ruimte voor vergroting van uitgaven dan wel verlichting of althans stabilisatie van lasten.
(SER-Bulletin, Ministerie van Economische Zaken)

NOORD-AMERIKA

VERENIGDE STATEN

OMKOPERIJ BIJ LOCKHEED GECONSTATEERD

(Vervolg van pag. 160/3)

De Senaatscommissie besloot half juni het onderzoek naar omkopingspraktijken in de Amerikaanse vliegtuig-industrie ook te gaan richten op de Lockheed vliegtuigfabrieken. nadat in bepaalde bij Northrop gevonden documenten feiten voorkwamen die er op duidden dat de oinkopingszaak van twee Saoedi-Arabische generaals (pag. 160/2) en het stichten van een geheime NV in Zwitserland om bepaalde agenten te financieren naar voorbeeld van Lockheed was uitgevoerd. Lockheed hield er, aldus Northrop, identieke praktijken op na en daarom kon men niet achterblijven.
Begin augustus 1975 verscheen er een bericht in de *Washington* Post dat de Lockheed vliegtuigindustrie toegegeven had ongeveer $ 22 mln aan ,,buitenlandse functionarissen en buitenlandse politieke organisaties" gedurende de laatste vijf jaar betaald te hebben. Lockheed zou verder geweigerd hebben details te geven ,,omdat deze onthullingen lopende orders ter waarde van meer dan anderhalf miljard dollar in gevaar zouden kunnen brengen".
In de laatste vijf jaar zou Lockheed verder $147 mln betaald hebben aan buitenlandse verkoopagenten en contacten bulten de VS.
Senator Church, voorzitter van de subcommissie van de Senaat belast met het toezicht op multinationale bedrijven, maakte op 12 september 1975 nadere bijzonderheden bekend over de praktijken bij Lockheed.
Hij zei dat Lockheed Aircraft Corp. meer dan $ 106 mln aan commissies betaald had aan een Saoedi-Arabische zakenman teneinde orders in het land te verkrijgen.
Verder zou de maatschappij grote betalingen hebben gedaan aan personen in Indonesië, Iran en Filippijnen. De Saoedi-Arabische zakenman was Adnan Khashoggi, die ook als agent voor Northrop en een vooraanstaande Franse fabrikant optrad (pag. 159/2 e.v.).
Hij had in de afgelopen jaar meer dan $ 106 mln ontvangen en hij had Lockheed-functionarissen regelmatig gezegd dat er grote sommen

gelds nodig waren om aan hoge regeringsfunctionarissen te betalen teneinde orders te krijgen.

Senator Church zei dat Lockheed de Saoedi-Arabier feitelijk geholpen had zijn bedrijf, dat nu aanzienlijke belangen vertegenwoordigt, op te bouwen.

In Indonesië had Lockheed de overheid veel te veel laten betalen voor haar vliegtuigen en had daar-mee luchtmacht-officieren en regeringsfunctiona issen omgekocht.

Ook in de Filippijnen hadden zich omkopingsgevallen voorgedaan. In een brief vroeg de plaatselijke agent in 1972 om ,,fondsen voor een delicate zaak", die naar hij uitlegde te maken had met onderhandelingen met journalisten, regeringsfunctionarissen en militairen.

Vice-president Lockheed geeft *omkoperij* toe

De subcommissie van de Senaat die zich bezig houdt met de activiteiten van Amerikaanse multinationals begon begin februari in Washington verhoren over de activiteiten van de Lockheed vliegtuigfabrieken.

De vice-president **A.** C. Kotchian gaf daarbij op 6 februari toe dat het bedrijf grote bedragen heeft betaald aan Nederlandse (zie pag. 149/2 e.v.), Japanse en Zweedse functionarissen met het oogmerk de omzet te verhogen. Deze betalingen liepen uiteen van regelrechte steekpenningen tot hoge afsluitprovisies.

Tijdens een vasthoudend kruisverhoor door de subcommissie onthulde Kotchian dat:

- Lockheed $ 1.1 mln heeft betaald aan een hoge, niet bij naam genoemde Nederlandse regeringsfunctionaris. Deze betalingen, waarmee vroeg in de jaren zestig werd begonnen hadden ten doel ,,algemene goodwill" aan te kweken en in specifieke zin te helpen bij de verkoop van F-104 „Starfighter" jachtbommenwerpers en duikbootbestrijdingsvliegtuigen van het type P 24:
- het bedrijf $ 100.000 heeft betaald aan Hiroshi Itoh van de Japanse handelmaatschappij Marubeni. welk geld bestemd was voor één of meer evenmin geïdentificeerde Japanse regeringsfunctionarissen;
- er in het bedrijf is gesproken over het omkopen van een Zweedse luchtmacht-officier die van nut kon zijn voor de Lockheed-verkopen in Zweden, met name voor het militaire transportvliegtuig C-130.

Ondanks dat de commissie hem het vuur na aan de schenen legde wierp Kotchians getuigenis geen nieuw licht op de beschuldiging dat Lockheed in Bonn een gunstige stemming ten aanzien van de Starfighter heeft proberen te kweken door het betalen van steekpenningen aan politieke figuren.

Op de vraag of Lockheed-agent Fred Meuscr had voorgesteld om zekere leden van een op dat moment regerende Westduitse partij met geld om te kopen, antwoordde Kotchian:

,,Dat kan ik niet met zekerheid zeggen, ik heb daarvoor geen enkele aanwijzing onder ogen gehad."

.,Dus bij uw weten," vervolgde zijn ondervrager, ,,heeft Lockheed geen betaling gedaan aan Westduitse regeringsfunctionarissen?"

,,Neen mijnheer," antwoordde de Lockheed-topman.

Kotchian onthulde voorts:

- dat meer dan anderhalf miljoen dollar, ,,betaald aan Italiaanse regeringsfunctionarissen" in het begin van de jaren zeventig terecht zijn gekomen bij de partij van de toenmalige minister van defensie, Luigi Gui. Deze betalingen hadden tot doel de verkoop van C-130 transportvliegtuigen, een toen omstreden kwestie, door te drukken;
- dat bepaalde Lockheed-functionarissen meer geld beschikbaar wilden stellen aan hun agent in Turkije ,,om invloed te kopen bij het Turkse militaire establishment".

Kotchian zei verder dat om en nabij de 2 miljoen dollar door bemiddeling van een Japanse handelmaatschappij was toegespeeld aan Japanse regeringsfunctionarissen, meer dan 1 miljoen dollar was betaald aan een hoge Nederlandse functiona is en bijna 2 miljoen aan Italiaanse politici.

Wat deze laatste betalingen betreft zei de president-directeur dat een vooraanstaande Italiaanse advocaat, Ovidio Lefebvre, tegen hem had gezegd dat die betalingen noodzakelijk waren.

Een groot deel van Kotchians getuigenis betrof de Lockheed-uitkeringen aan Japan.

Kotchian zei dat om en nabij de 2 miljoen dollar in de laatste paar jaren aan Japanse functionarissen was uitgekeerd via de handelmaatschappij Marubeni, die optrad als agent van Lockheed. De uitkeringen waren gecamoufleerd en gedaan onder de naam van een firma die zich de I-D Corporation noemde.

Op 5 februari hoorde de subcommissie getuigenverklaringen van een accountant van Lockheed. volgens wie minstens 7 miljoen dollar werden betaald aan een vooraanstaande rechtse figuur in Japan, Yosjio Kodama.

Kotchian — die op straffe van vervolging voor de subcommissie had moeten verschijnen — zei op 7 febr. dat Kodama nog steeds voor zijn firma werkzaam was en $ 60.000 commissieloon krijgt voor elk aan Japan verkocht Lockheed-vliegtuig.

Volgens Kotchian heeft Kodama er nooit bij hem op gezinspeeld dat de betalingen aan regeringsfunctionarissen nodig waren om. tot zaken te komen. Hij heeft ook geen enkele keer Kodama en Marubeni in één adem genoemd.

Op de vraag hoeveel geld aan de Japanse regeringsfunctionarissen was toegespeeld, antwoordde Kotchian: ,,Om en nabij de 2 miljoen dollar."

De activiteit van Lockheed is volgens Kotchian omtrent 1968 begonnen, toen de firma de L-1011 TriStar aan de Japanse nationale luchtvaartmaatschappij wilde leveren.

All Nippon Airways — de Japanse binnenlandse maatschappij — schafte in 1972 zes TriStars aan voor $ 130 mln.

Wat de uitkering aan de niet genoemde Nederlandse functionaris betreft, zei Kotchian dat Lockheed eerst met de gedachte had gespeeld de begunstigde bij wijze van ,,vliegende reclame" een vliegtuig te geven.

Maar in plaats daarvan werd hem via een bemiddelaar in 1961 of 1962, aldus de vice-president, $ 1 mln betaald, later aan dezelfde persoon nog eens aangevuld met $100.000.

Kotchian verklaarde dat $25.000 werden uitgekeerd aan een niet nader genoemde functionaris van een niet nader genoemde Nederlandse luchtvaartmaatschappij, voor het verzamelen van informatie en het vestigen van goede zakelijke betrekkingen met Lockheed.

Tijdens Kotchians verhoor werd even gerefereerd aan een betaling van $10.000 aan een niet genoemde organisatie in Londen. Kotchian zei hierover dat de bedoeling was dat informatie voor Lockheed werd ingewonnen over transacties door buitenlandse luchtvaartmaatschappijen.

Onder de andere uitkeringen waarover Kotchian gewaagde, waren $ 85.000 voor functionarissen van Cathay Pacific, de in Hongkong gevestigde luchtvaartmaatschappij.

Verwijzende naar een niet genoemde Zweedse generaal las senator Charles Percy, een lid van de subcommissie van Church, een telegram voor dat, zei hij, de ene Lockheed-functionaris in december 1974 had gestuurd aan de andere.
In dat telegram stond dat de generaal „De goede kant is opgegaan". Percy zei dat hij dit begreep als een aanwijzing dat de generaal Lockheed voortrok.
Kotchian verklaarde desgevraagd dat hij niet wist of commissieloon door de generaal was opgestreken of in een speciaal fonds ten gunste van officieren was gestort.
Vlak voordat de hoorzitting van 6 febr. eindigde, zei senator Church, dat betalingen aan NAVO-functionarissen dezen doelwit van chantage en intimidatie zouden kunnen maken.
De vice-president van Lockheed zei dit niet in zulk een licht te willen zien en voegde eraan toe dat hij niet wilde dat de NAVO inferieure produkten van een ander land aankocht.
Waarop de voorzitter zei: „Maar dit is in feite geen commerciële zaak. Het is een zaak van groot politiek belang omdat zij in verband staat met de politieke veiligheid van W.-Europa."

Ontslag top Lockheed

De Lockheed-fabrieken zelf maakten op 6 februari bekend dat er een commissie was samengesteld die namens het bedrijf toezicht zal houden op het interne onderzoek naar de financiële manipulaties die bij het afsluiten van verkoopopdrachten eventueel hebben plaatsgevonden. De door Lockheed samengestelde commissie wordt voorgezeten door Jack Horton, president en lid van de raad van bestuur van de Southern California Edison Corp. Andere leden zijn: Dwight Cochran, voormalig president van Kern County Land Co., Robert Haack, voormalig president van de New Yorkse effectenbeurs en Fred Vinson jr., voormalig staatssecretaris van justitie.

Op 14 februari werd bekendgemaakt dat tijdens een bijzondere vergadering van de raad van bestuur van de Lockheed-fabrieken de voorzitter van de raad van commissarissen, Daniel J. Haugton, en vicepresident Kotchian ontslag hadden genomen. Zij zouden evenwel als adviseurs aan het bedrijf verbonden blijven.
Robert W. Haack. lid van de raad van commissarissen, werd gekozen tot voorzitter van de raad. Hij zal het Lockheed-bedrijf voorlopig leiden. De nieuwe directie, zo maakte Haack bekend, zal bestaan uit Lawrence O. Kitchen, president en algemeen directeur, en Roy Anderson als voornaamste financiele en administratieve directeur.

Reacties in *buitenland*

De onthullingen over de omkooppraktijken van de vliegtuigfabrieken deden in de landen waar zij hadden plaats gevonden veel stof opwaaien.
De Nederlandse regering stelde een commissie van drie wijze mannen in die een onderzoek moest instellen naar de geruchten dat met de „hoge regeringsfunctionaris" prins Bernhard was bedoeld (pag. 152 e.v.), het Japanse parlement begon een uitgebreid onderzoek naar de hele affaire en in Italië werd eveneens een commissie ingesteld die zich met de zaak gaat bezighouden.

In Turkije is de openbare aanklager op aandrang van de regering een onderzoek begonnen naar de bewering gedaan tijdens de verhoren in Washington, dat in Turkije voor een miljoen dollar aan steekpenningen is uitgedeeld. Er is beslag gelegd op het archief van de Turkse Lockheed-vertegenwoordiger Nevik Dual, die inmiddels naar Washington is uitgeweken.

In Griekenland heeft minister van defensie Averof gezegd over geen enkele aanwijzing te beschikken aangaande omkooppraktijken van Lockheed. De linkse Atheense krant Elefterotypia komt echter met uitgebreide onthullingen, dat indertijd juntaleden voor miljoenen zouden zijn omgekocht.

Ook in Spanje is aangedrongen op een onderzoek, na onthullingen in de New York Times dat Spaanse ambtenaren zouden zijn bezweken voor de verlokkingen van de Lockheed-dollars.

In de Zuidamerikaanse staat Colombia wordt de minister van justitie Samuel Hoyos Arango genoemd als de man die in 1968 $200.000 zou hebben aangenomen van Lockheed. Hij ontkent echter ooit als onderhandelaar of agent van de Amerikaanse vliegtuigfabriek te zijn opgetreden. De minister en ook enkele andere hoge functionarissen wier namen zijn genoemd, hebben hun volledige medewerking toegezegd voor het geval er een onderzoek naar de zaak zou komen.

Meer bedrijven in omkopingsschandalen verwikkeld

Op 3 maart verklaarde Roderick Hills, voorzitter van de Security and Exchange Commission, een federale instelling belast met het toezicht op het beurs- en bankwezen ten overstaan van de bankcommissie van de Senaat dat in totaal 74 Amerikaanse ondernemingen illegale betalingen hebben gedaan aan personen in het buitenland.
Hij zei erop te rekenen dat in de komende weken en maanden nog meer firma's vrijwillig zouden komen met de bekentenis dat zij steekpenningen aan het buitenland hebben betaald.
Onder de nieuwe concerns die hebben bekend dat zij steekpenningen hebben betaald, is de Goodyear Tyre and Rubber Company. De firma heeft verklaard dat zij sinds 1970 bijna 850.000 dollar heeft betaald voor de stimulering van haar buitenlandse omzet. Van dit bedrag is 120.000 dollar rechtstreeks beland in de zakken van buitenlandse regeringsfunctionarissen.
Goodyear heeft geweigerd namen te noemen, omdat zij het risico wil vermijden dat Amerikaanse en buitenlandse werknemers in de buitenlandse vestigingen moeilijkheden krijgen. Het rubberconcern heeft vestigingen in 50 landen buiten de Verenigde Staten. Van de steekpenningbetalingen is mededeling gedaan aan de SEC in Washington.

DIRECTEUR GULF OIL OF PITTSBURGH TREEDT AF

Op 14 januari trad de president-commissaris en tevens president-directeur van de Amerikaanse oliemaatschappij Gulf Oil, Robert Dorsey, af. De Gulf Oil is op zes na de grootste oliemaatschappij van de VS.
De maatschappij bevindt zich al geruime tijd in moeilijkheden nadat een aantal van haar buitenlandse vestigingen zijn genationaliseerd, de activiteiten van de maatschappij in Angola door de daar aan de gang zijnde burgeroorlog stil zijn komen te liggen, de afdeling die zich bezig houdt met de kernenergie gesloten is en de aandeelhouders een proces tegen de directie zijn begonnen waarbij zij miljoenen dollars schadevergoeding eisen wegens wanbeheer en enkele topmanagers verwikkeld blijken te zijn in politieke schandalen.
De nieuwe leider van het bedrijf is de 59-jarige Jerry McAfee geworden, die de afdeling Canada van de maatschappij leidde.

Meer dan twintig grote Amerikaanse bedrijven hebben de laatste jaren ruim 300 miljoen dollar aan dubieuze betalingen besteed om hun afzet te verzekeren Op de tabel staan enkele van deze betalingen

Bedrijf:	Bedragen in dollars:	Land:	Zou betaald zijn aan:
Lockheed 1	1 tot 2 mln	Nederland	,,Hoge Nederlandse regeringsofficials" voor straaljageraankoop
Lockheed	100.000	Nederland	Dezelfde official voor aank Tristar
Lockheed	meer dan 7 mln	Japan	Kodarna Yoshio (zelfst adviseur)
Lockheed	meer dan 2 mln	Japan	Regeringsofficials
Lockheed	tenminste 2 mln	Italië	Politieke partijen, individuele politici en officials
Lockheed	8 000	Ur.-Duitsland	Twee onbekende politieke partijen
Lockheed 2	106 mln	Saoedi-Arabie	In commissies. grotendeels aan een zakenman
Exxon	59 mln	Italië	Politici, officials en politieke partijen
Gulf	4 mln	Zuid-Korea	Democratische Republikeinse Partij
Gulf	460.000	Bolivia	Regeringsofficials
Gulf	50.000		Een organisatie in Beiroet voor bevordering Arabische propaganda in de VS
ITT	39.000	België	Regeringsofficial
Mobil Oil	2,1 mln	Italië	Politieke partijen
McDonnel Douglas	wisselend	Turkije	Beloning van $ 166.000 voor vertegenwoordiger opgenomen in betalingen
Northrop 3	450.000	Saoudi-Arabië 4	Twee generaals
Northrop	4 400	Iran	Een regeringsofficial
Northrop	15.000	Indonesië	Een regeringsofficial
Northrop	1,8 mln	Zwitserland	
Northrop	2,3 mln	Brazilië	Luchtmachtofficieren
Northrop	61.000	Frankrijk	Generaal Paul Stehlin
United Brands	75.000	Italië	Officials
United Brands	1,25 mln	Honduras	Officials

1 De totale som die Lockheed in het geheim betaalde aan buitenlandse regeringsfunctionarissen of politici wordt gesteld op 24,6 mln dollar.

2 Andere betalingen van Lockheed, waarvan het totaalbedrag niet bekend is, in Zuid-Afrika, Spanje, Nigeria, Iran, Indonesie, Saoedi-Arabie, Turkije, Mexico, Columbia, Zweden, Hongkong en de Filippijnen

3 Aangenomen wordt dat Northrop ongeveer 30 mln dollar betaald heeft

4 Andere Northrop-betalingen die in de miljoenen dollars lopen, zouden via Adnan Khashoggi aan Saoedi-Arabische officials gedaan zijn Kleinere bedragen gingen naar (voormalige) officials in Duitsland en het Midden-Oosten

Het bestuur van de maatschappij maakte verder bekend dat alle betalingen met een politiek doel stop gezet moeten worden.
Dit naar aanleiding van de bevindingen van een door het bedrijf ingestelde onderzoekcommissie onder voorzitterschap, van John McCloy, een Newyorkse advocaat die president van de Wereldbank is geweest.
Het rapport stelde dat Gulf Oil tussen 1960 en 1973 ca. $ 12,3 mln in de VS en het buitenland had uitgegeven voor politieke doeleinden.
Daartoe behoorde een schenking van $ 4 mln aan de regerende partij in Zuid-Korea, $ 627.000 voor meerdere politieke partijen in Italië alsmede $ 108.000 voor de aankoop van een helikopter voor de toenmalige Boliviaanse dictator Barrientos. Ook verdwenen gelden naar Canada en Zweden. Talrijke Amerikaanse persoonlijkheden stonden ook op de betalingslijsten van Gulf, zoals de republikeinse senator van Pennsylvania, Hugh Scott, die 13 jaar lang jaarlijks $ 10.000 kreeg, de ex-presidenten Johnson en Nixon, de voormalige vice-president Hubert Humphrey, senator Henry Jackson en de zeer invloedrijke, voormalige voorzitter van de Way and Means commissie van het Huis van Afgevaardigden, Wilbur Mills.
Nadere bijzonderheden over de activiteiten van Gulf in Italië verstrekte de oud-directeur van deze onderneming in Italië, Nicolo Pignatelli, in een interview met het Italiaanse weekblad Expresso.
Hij zei dat Gulf tussen 1969 en 1972 ruim $ 600.000 betaalde aan de Christen-Democratische en de Socialistische partij.
Volgens Pignatelli ging het om wettige betalingen aan uitgeverij Publiprop van de Christen-Democratische partij en aan het dagblad *Avanti* van de socialisten. De schenkingen waren volgens hem niet bedoeld geweest om bepaalde politieke gunsten te verkrijgen. Het geld werd geschonken omdat de Christen-Democraten en socialisten een hechte positie hadden in de Italiaanse politiek en er een draaglijk klimaat in staat hielden".
Gulf-Italiana schonk ook geldbedragen aan plaatselijke politici. Zo werd ruim $ 200.000 betaald aan Christen-Democratische en socialistische politici in Ragusa (Sicilië). waar Gulf na een langdurige twist toestemming kreeg een grote raffinaderij te bouwen. (The Times, *NRC/H'blad)*

EXXON STORTTE GELD IN ITALIAANSE PARTIJKASSEN

Bij een verhoor voor de subcommissie van de senaat voor de activiteiten van de Amerikaanse multinationals heeft de directeur van de oliemaatschappij Exxon (Standard Oil) op 12-7-'75 toegegeven dat de maatschappij voor minstens $ 46 mln bijdragen had gestort in de kassen van Italiaanse politieke partijen, ook van de Communistische partij.
De maatschappij gaf toe haar Italiaanse dochter gemachtigd te hebben 27 mln te geven van 1963 tot 1972 en dat minstens 19 mln gestort is op gezag van Esso Italiana zelf.
Een woordvoerder van Exxon zei dat de betaling aan de communisten niet geautoriseerd was en dat de maatschappij niet zeker was of het bedrag de communisten bereikt had.
De Italiaanse communisten hebben de ontvangst van het bedrag ontkend.
De woordvoerder van Exxon zei wei dat een bedrijfsonderzoek een betalingsbewijs aan de communisten boven water heeft gebracht.
In een getuigenis voor de Subcommissie voor buitenlandse betrekkingen van het Amerikaanse Congres, heeft een Exxondirecteur, Archie Monroe, gezegd dat inderdaad een donatie aan de Communisten in de bedoeling lag.
Op de vraag waarom Exxon in de kassen van Italiaanse partijen geld heeft gestort antwoordde Monroe ,,om de democratie te bevorderen". *(NRC/H'blad)*

FORD IN PEKING, INDONESIE EN DE FILIPPIJNEN. PACIFIC-DOCTRINE AFGEKONDIGD

De Amerikaanse president Henry Ford verbleef van 1 tot 4 december

President Ford en vice-premier Teng Hsiao-ping.

'75 in de Volksrepubliek China. Aansluitend reisde hij door naar Indonesië en de Filippijnen. Op 7 december 1975 maakte hij in Hawaï de nieuwe Amerikaanse doctrine t.a.v. het Pacific-gebied bekend.

Kissinger in Peking

Het verblijf van Ford in de Volksrepubliek was voorbereid door minister van buitenlandse zaken Kissinger, die daartoe van 19 tot 23 oktober 1975 in Peking was. Waarnemers wezen er op dat dit bezoek geen succes was. Algemeen werd gewezen op de koele sfeer die bij de verschillende ontmoetingen tussen Kissinger en zijn Chinese gastheren heerste.

Kissinger voerde besprekingen met vice-premier Teng Hsiao-ping, de derde man in de Chinese hiërarchie en werd ontvangen door voorzitter Mao Tse-toeng. Daarbij zouden de Chinezen hun ongerustheid en ontevredenheid hebben uitgesproken over de ontspanning tussen de VS en de Sowjet-Unie.

Volgens een zegsman van de Amerikaanse delegatie had de Chinese minister van buitenlandse zaken Tsjiao Koean-hoea zijn Amerikaanse ambtgenoot op deze gevoelens gewezen.

In korte toespraken tijdens het afscheidsbanket dat Kissinger op 22 oktober aangeboden kreeg, bleek ook iets van de koele atmosfeer. Kissinger zei tevreden te zijn over de besprekingen met vice-premier Teng Hsiao-ping. Beide landen hebben voldoende zelfvertrouwen en ervaring om woorden niet te verwarren met realiteiten en tactiek niet met strategie, aldus Kissinger. Minister Tsjiao Koean-hoea gewaagde van een ,,eerlijke uitwisseling van gedachten" die tijdens het bezoek had plaats gevonden.

Ford werd bij zijn bezoek in december 1975 vergezeld door o.a. minister Kissinger. Hij voerde drie besprekingen met vice-premier Teng-Hsiao-ping en werd voor een twee uur durende bespreking door voorzitter Mao ontvangen. Verder werd een serie besprekingen met andere vooraanstaande Chinese leiders gevoerd.

Over het besprokene werd geen communiqué uitgegeven. Van beide zijden werd er de nadruk op gelegd dat men acties en overeenkomsten belangrijker achtte dan woorden en discussies belangrijker dan een stuk papier.

Vice-premier Teng Hsiao-peng zei in een redevoering tijdens het welkomstbanket dat alle woorden over ontspanning het groeiende gevaar van een nieuwe wereldoorlog niet konden verbloemen.

Hij liet er verder geen twijfel over bestaan dat China de strijd tegen de Sowjetrussische ,,hegemonie[V]" belangrijker vindt dan normalisering van de betrekkingen met de VS.

,,Woordenpraal over ontspanning kan de sterke realiteit van het groeiende oorlogsgevaar niet verbloemen", aldus Teng.

Ford antwoordde later met de verklaring dat Washington zou doorgaan te streven naar zowel het verminderen van gevaren als het onderzoeken van nieuwe vredesmogelijkheden. ,,De Verenigde Staten zullen trachten een vreedzame wereld tot stand te brengen, maar blijven vastbesloten zich te verzetten tegen alles wat de onafhankelijkheid en het welzijn van anderen bedreigt", zei Ford.

Waarnemers vonden het opmerkelijk dat Peking, blijkens de woorden van Teng, de strijd om de Sowjet-hegemonie tot staan te brengen belangrijker acht dan het normaliseren van de betrekkingen met Washington. Normale betrekkingen tussen beide landen zou beëindiging van het Amerikaanse defensieverdrag met Taiwan en een einde aan de Amerikaanse erkenning van de Chinese nationalisten inhouden, wat sinds lange tijd een belangrijk doel in de Chinese politiek is.

Teng zei hierover dat de betrekkingen genormaliseerd kunnen worden zolang beide naties de beginselen volgen die voorzitter Mao Tsetoeng en president Richard Nixon drie jaar geleden opstelden, maar hij maakte dit punt ondergeschikt aan de kansen op oorlog en internationale revolutie. ,,Momenteel" zei Teng ,,worden de volkeren van China en Amerika met een belangrijker kwestie geconfronteerd; de internationale situatie. De factoren voor zowel revolutie als oorlog groeien duidelijk. Landen willen onafhankelijkheid, naties willen bevrijding, en het volk wil revolutie".

Hierna richtte de vice-premier, zijn vizier op de SU en haar streven naar ,,wereldheerschappij[H]". De twist om de wereldheerschappij verhevigt zich en, aldus Teng, Europa is hierbij het brandpunt. ,,Een dergelijke voortdurende strijd moet tot een nieuwe wereldoorlog leiden", zei hij. .Het land dat momenteel het vurigst de vrede preekt is het grootste oorlogsgevaar. Retoriek over ontspanning kan de sterke realiteit van het groeiende oorlogsgevaar niet verhullen", zo besloot de Chinese vice-premier.

Anzerikaans-Indonesisch communiqué

Op 5 december 1975 arriveerde Ford in Djakarta waar besprekingen werden gevoerd met president Soeharto, en minister van buitenlandse zaken Malik.

Na afloop van het bezoek werd een communiqué uitgegeven waarin staat dat beide landen hun samen-

werking zullen uitbreiden door middel van regelmatige consultaties op kabinetsniveau. Deze besprekingen zullen beurtelings in Djakarta en Washington worden gehouden.

Het communiqué onderstreept de waarde die gehecht wordt aan een goede verhouding tussen de twee naties zowel in het raamwerk van de veiligheid van Zuidoost-Azië als in de hele wereldpolitiek De Verenigde Staten beloofden voortzetting van de ontwikkelingshulp aan Indonesië op een schaal die groot genoeg is om het Indonesische ontwikkelingsprogramma voort te zetten.

Ook werd een akkoord bereikt over het houden van besprekingen over speciale onderwerpen die door de beide ministers van buitenlandse zaken aanvaard zijn.

De eerste bespreking in dit verband zal in de komende lente van 1976 tussen de ministers Kissinger en Malik gehouden worden. De beide staatshoofden uitten hun bevrediging dat dit bezoek en de daarbij tot stand gekomen overeenstemming een grote stap vooruit betekenen voor het bevorderen van goede relaties en vriendschap tussen de twee regeringen en volken.

De vrede in Vietnam en de nieuwe verhouding met China geeft een grotere dimensie aan Amerika's rol in Zuidoost-Azië. Amerika heeft er belang bij dat dit gebied ,,stabiel blijft" en in dit verband speelt Indonesië met haar grote geografische oppervlakte een belangrijke rol.

Het is om der wille van deze stabiliteit, dat de Verenigde Staten op grote schaal de ontwikkelingshulp aan Indonesië toezeggen.

Het communiqué spreekt helemaal niet over militaire hulpverlening en dit kan verklaard worden door Indonesië's houding die politieke stabiliteit meer baseert op economische ontwikkeling dan op bewapening.

Amerikaans-Filippijns communiqué

In Manilla voerde het Amerikaanse gezelschap o.a. besprekingen met president Marcos.

Naar aanleiding hiervan werd een communiqué uitgegeven waarin staat dat beide landen van mening zijn dat de VS over hun twee grote militaire bases op de Filippijnen moeten kunnen blijven beschikken om doeltreffende Amerikaanse aanwezigheid in het westen van het pacifische gebied te verzekeren. Onderhandelingen over voortgaand gebruik van de bases moeten uitgaan van de erkenning van de soevereiniteit van de Filippijnen. Beide partners wezen er verder op dat hun bondgenootschap niet is gericht tegen derden. maar ,.bedoeld om de onafhankelijkheid van hun landen te bewaren en het welzijn ervan te bevorderen, daarbij bijdragende aan de vrede en vooruitgang van iedereen."

Ford *formuleert* nieuwe doctrine

Op 7 december 1975 kwam Ford op Honoloeloe aan waar hij een redevoering hield ter gelegenheid van de herdenking van de Japanse aanval op Pearl Harbour, 34 jaar geleden.

Bij die gelegenheid maakte hij een uit zes punten bestaande ,,nieuwe doctrine i-oor de Pacific" bekend.

Deze luidt:

- Stabiliteit in de wereld en de veiligheid van de VS nauw verbonden met de Amerikaanse verplichtingen in Azië;
- Het bondgenootschap met Japan is een van de zuilen van de Ameri-Iraanse strategie:
- Betrekkingen met China moeten worden genormaliseerd;
- O De VS hebben een voortdurend belang bij stabiliteit en veiligheid in Zuidoost-Azië;
- O Vrede in Azië is afhankelijk van de oplossing van de nog bestaande politieke conflicten en de VS willen een constructieve bijlage leveren aan vermindering van de spanning in Korea;
- Vrede in Azië vereist economische samenwerking die de aspiraties van alle landen in dat gebied weerspiegelt.

Hij zei verder:

,,Ons beleid tegenover de nieuwe regimes in Zuidoost-Azië wordt bepaald door hun gedrag tegenover ons. Goede wil zal met goede wil worden beantwoord. Die hangt met name af van teruggave van Amerikaanse stoffelijke overschotten of inlichtingen daarover. Als deze regimes matiging betrachten tegenover hun buren en zich constructief opstellen bij internationale vraagstukken, dan zullen wij eerder naar de toekomst dan naar het verleden zien. Maar de VS blijven op hun hoede en zullen hun defensie niet eenzijdig ontmantelen."

Ford vervolgde: ,,Ik zal het Congres vragen daarvoor de prijs te betalen. Onze militaire bijstand zal getuigen van een bescheiden verantwoordelijkheid. De politieke betekenis daarvan stijgt ver uit boven de geringe kosten daarvan." *(IHT, NRC/ H'bladj*

MINISTER KISSINGER IN MOSKOU

Minister Kissinger verbleef van 20 tot **23** januari in Moskou voor besprekingen met de Sowjetrussische leiders over de onderhandelingen over het sluiten van een akkoord ter beperking van de strategische bewapening, het zgn. SALT II-akkoord, die beide landen in Genève voeren en die sedert enige tijd stagneerden.

Dit is het gevolg van onenigheid tussen beide partners over de opname in het akkoord van de Russische bommenwerper voor middellange afstand, in het westen bekend als Backfire en de Amerikaanse laagvliegende Cruise-raket. Deze twee nieuwe wapens zijn niet opgenomen in het eerste SALT-akkoord.

Kissinger voerde besprekingen met partijleider Brezjnew, waarbij men echter geen definitieve oplossing voor het probleem vond. Wel gewaagden beide partijen van vooruitgang bij het bereiken van een nieuw definitief akkoord. Zij zouden aangepaste voorstellen hebben uitgewisseld, waardoor het probleem opgelost zou kunnen worden.

Het compromis dat zich aandient zou inhouden dat zowel de Backfire als de Cruise uitgesloten blijven van het in het vorige akkoord van 1974 genoemde plafond van 2400 strategische atoomraketten en bommenwerpers voor de Sowjet-Unie en de VS afzonderlijk. Wel zouden beperkingen worden afgesproken voor de reikwijdte en de aantallen op te stellen wapens van deze typen.

Minister Gromyko zei aan een lunch waaraan ook Kissinger aanzat, dat het Kremlin alles zal doen wat in zijn macht ligt om vroegere akkoorden over wapenbeheersing naar de letter uit te voeren. ,,Het is ons zeer sterke verlangen dat dit akkoord wordt gesloten, op papier gezet en ondertekend," aldus de bewindsman. Gromyko zei nog dat de Sowjet-Unie zich bewust is van de kritiek die op vroegere overeenkomsten is geuit (in de VS werd de Sowjet-Unie schending daarvan verweten, red.), maar hij voegde eraan toe dat Russische en Amerikaanse leiders vastbesloten moeten zijn niemand de kans te geven om de overeenkomsten ter discussie te stellen.

NAVO-partners ingelicht

Vanuit Moskou reisde Kissinger door naar Brussel waar hij de NAVO-bondgenoten inlichtte over wat hij in Moskou had besproken. Na afloop daarvan gaf hij een persconferentie waarin hij zei dat het Sowjet-standpunt inzake Angola ook na de besprekingen in Moskou voor hem ,,onbevredigend" bleef.

Kissinger maakte duidelijk dat hij inzake Angola een ,,hard" standpunt heeft ingenomen en dat hij de Russen heeft gewaarschuwd voor de kans op Amerikaanse tegenacties elders wanneer Moskou de Angolese MPLA met wapenzendingen blijft steunen.

Hij zei ,,Wij hebben als vanouds duidelijk gemaakt dat onze betrekkingen met de Sowjet-Unie afhankelijk zijn van terughoudendheid in andere gebieden. Wanneer een bepaald land in een gegeven gebied geen terughoudendheid betracht, zou. dat een proces van actie en reactie kunnen losmaken dat slechts ondermijnend kan werken op de internationale stabiliteit en de vooruitzichten op toenadering tussen de VS en de Sowjet-Unie."

Kissinger zei dat hij zijn NAVO-collega's had geïnformeerd over wat er aangaande Angola in Moskou was besproken, zonder hen echter op te wekken tot het uitoefenen van diplomatieke druk in de richting van een bepaalde oplossing voor het Angolese conflict. Volgens eerdere berichten uit Moskou zou Kissinger de Russen niet alleen hebben gemaand hun wapenzendingen naar de MPLA te beëindigen, maar ook te zorgen voor het vertrek van de Cubaanse troepen die aan MPLA-zijde meevechten (zie pag. 46/3 e.v.).

Was zijn gesprek over Angola ,,onbevredigend", wat het SALT-overleg betreft heeft Kissinger wel vordering geboekt. Hij gewaagde zelfs van de ,,grootste stap vooruit die inzake de Amerikaans - Russische onderhandelingen over strategische wapens ooit in Moskou is bereikt".

Naar Amerikaanse zegslieden meedeelden stelt Moskou thans voor de tot dusver gehanteerde maxima voor strategische kernwapens via een complexe formule met ca. 10% te verlagen. De hoogste toelaatbare sterkte was in 1974 door president Ford en partijleider Brezjnew in Wladiwostok in beginsel op 2400 stuks gefixeerd. Aan verlaging van dit plafond zou worden gedacht om het meningsverschil inzake de Russische middellange-afstandsbommenwerper ,,Backfire" en de Amerikaanse ,,Cruise"-raketten te omzeilen.

De ,,Backfire" wordt door de Amerikanen beschouwd als een aanvalswapen omdat hij, mits in de lucht wordt bijgetankt, voldoende actieradius heeft om de VS te bereiken. Van hun kant achten de Russen de ,.Cruise"-raketten, eigenlijk een mengvorm van onbemand vliegtuig en raket. door zijn precisie in staat strategische taken te vervullen.

Met nadruk stelde Kissinger in zijn persconferentie dat een eventuele verlaging van het toegestane plafund alleen mag worden bekeken binnen de context van verschillende andere vraagstukken die niet nader door hem werden aangeduid.

,,Wij zullen de specifieke Russische voorstellen thans zorgvuldig gaan bestuderen om te zien of ze zich lenen voor toepassing of een antwoord onzerzijds waarmee de nog bestaande meningsverschillen kunnen worden overbrugd," aldus Kissinger.

Ondanks alle slagen om de arm, liet Kissinger zich optimistisch uit over de kansen dat er nog dit jaar een SALT 11-akkoord kan worden getekend. Met dat doel zijn de Ver. Staten nog steeds van plan om Breznjew dit jaar uit te nodigen tot een bezoek aan Washington. Gevraagd of hij ook een tijdstip daarvoor kon noemen antwoordde Kissinger opnieuw: ,,Ik ben van mening dat een SALT-overeenkomst met de Sowjet-Unie dit jaar mogelijk is." *(IHT,* Reuter, ANP)

NIEUWE RECHTER HOOGGERECHTSHOF BENOEMD

President Ford heeft op 28 nov. '75 de benoeming bekendgemaakt van een nieuwe rechter aan het Hooggerechtshof, de hoogste juridische instelling van de VS.

Het was de 55-jarige John Paul Stevens, als rechter verbonden aan het zevende federale hof van beroep in Chicago. Stevens heeft gestudeerd aan de universiteit van Chicago, diende tijdens WOII bij de marine en ging na de oorlog in de advocatuur. Verder was hij verbonden aan een federale commissie ter bestudering van de anti-trustwetgeving, over welk onderwerp hij ook colleges gaf aan verschillende universiteiten van Chicago.

Stevens gaat in het Hooggerechtshof de zetel van William Douglas bezetten, die op 12 nov. 1975 wegens gezondheidsredenen aftrad. *(IHT, NRC/H'blad,* Le Monde)

AFRIKA

EQUATORIAAL GUINEE

VERDERE BERICHTEN OVER TERREUR. REPATRIËRING NIGERIAANSE CONTRACTARBEIDERS

Door vluchtelingen uit Equato iaal Guinee werden ook in het tweede halfjaar van 1975 en begin 1976 berichten verspreid over arrestaties en terechtstellingen door het bewind van president Francisco Macias Nguema in dit land Zij zijn de voornaamste informatiebron, omdat buitenlandse journalisten worden geweerd.

Op 8 juli 1975 meldden vluchtelingen in Madrid, dat president Macias in mei 1975 alle r.-k. priesters en nonnen in de provincie Rio Muni had laten arresteren, omdat zij geweigerd zouden hebben tijdens religieuze bijeenkomsten teksten met lofuitingen aan het adres van de president voor te lezen. Ook zou de president de sluiting van een aantal r.-k seminaries hebben gelast.

Dergelijke berichten kwamen ook binnen bij internationale organisaties in Genève zoals de Internationale Commissie van Juristen en Amnesty International. In desbetreffende documenten werd, aldus Le Monde (19-9-'75), melding gemaakt van ,,summiere terechtstellingen van verdachten en andere moorden". Voorts zou Marguerita Nanzy, de echtgenote van vice-president Miguel Eyegue, zijn gedetineerd en met terechtstelling bedreigd; zij werd ervan beschuldigd president Macias te hebben willen vergiftigen om zo haar man aan de macht te helpen (zie pag. 377/3-'75)

Op 26 nov. 1975 deed Eya Nchama, lid van het centrale comité van de oppcsitiegroepering ANRD (een alliantie van drie verboden politieke partijen: MONALIGE, MUNGE en de Nationale Bubi Unie), een beroep op de EEG ,,het bloeddorstige politiebewind" van Nguema uit te sluiten van de voordelen van de Conventie van Lomé (pag. 169/3-'75). Nchama vond het op zijn minst paradoxaal dat ,,de democratische regimes van Europa steun blijven verlenen aan de regering van Equatoriaal-Guinee", terwijl de EEG de onderhandelingen met de Spaanse regering had opgeschort na de executie van vijf leden van de oppositie (pag 641 e v - '75). Volgens een ANRD-document waren sinds 1969 op bevel van president Macias 93

politieke leiders en hoge functionarissen gedood. (*Le Monde* 28-11-'75)

Repatriëring *Nigerianen*

Nadat de Nigeriaanse regering reeds in sept 1975 besloten had de recrutering van contractarbeiders voor de cacaoplantages op het eiland Macias Nguema (voorheen Fernando Poo) te staken en de repatriering van de daa gevestigde Nigerianen snel af te wikkelen, werd de Nigeriaanse ambassade in de hoofdstad Malabo door Nigeriaanse contractarbeiders omsingeld daar die het land wegens de door hen onderganc slechte behandeling wilden verlaten.
De evacuatie kwam echter pas goed op gang na een incident op 7 jan. 1976, waarbij minstens 11 Nigeriaans- arbeiders op het terrein van de ambassade door militairen van Equatoriaal Guinee zouden zijn gedood, aldus een bekendmaking van de Nigeriaanse regering. Deze zegde toen tevens toe de evacuatie te zullen bespoedigen met de waarschuwing dat Nigeriaanse burgers die geen gebruik wilden maken van de gratis transportfaciliteiten op eigen risico in Equatoriaal Guinee zouden blijven.
Volgens *Reuter* (19-1) zouden ca. 9.500 Nigerianen zijn gerepatriëerd, maar zouden nog 25.000 op hun vertrek wachten. The Times (6-2) meldde, dat na de repatriëring van 10.000 Nigeriaanse arbeiders in jan. de overige werden uitgewezen. Een ANRD-woordvoerder berichtte volgens Le Monde (24-1), dat intussen ook een kwart van de eigen bevolking van Equatoriaal Guinee het land had verlaten; 60.000 van die ballingen zouden in Gabon verblijven, 30.000 in Kameroen, 5.000 in Nigeria en 6.000 in Spanje.
Het Nigeriaanse vakverbond drong volgens *NRC/H'blad* (27-1) bij de eigen regering aan op annexatie van ,,het eiland" (,,term die in Nigeria vaak wordt gebruikt om heel Equatoriaal Guinee aan te duiden") en bij wijze van inleiding op onmiddellijke verbreking van de diplomatieke betrekkingen, gezien het feit dat de Nigeriaanse arbeiders zonder enige vergoeding de economie van Equatoriaal Guinee tot bloei hadden gebracht en gezien de vijandigheid van die staat t.o.v. Nigeria. (De contractarbeiders kregen het grootste deel van hun loon pas uitgekeerd na afloop van hun contract.)
Het vertrek van de Nigerianen had volgens berichten van vluchtelingen in Madrid op 5 febr. tot gevolg dat meer dan 20.000 mensen van Rio Muni werden gedwongen als slaven op de cacaoplantages te werken President Macias zou zijn garde hebben gelast in elk van de 10 districten van Rio Muni 2.000 a 2.500 mensen voor dat doel te arresteren. De presidentiele opdracht, die ca. 2 weken eerder was gegeven, had tot een verdere uittocht naar Kameroen en Gabon geleid, aldus de vluchtelingen (The *Times* 6-2).

(Vor. ber. pag. 377 - 1975)

NIGERIA

OPTREDEN MILITAIR BEWIND ONDER GENERAAL MOHAMMED. DOOD MOHAMMED BIJ MISLUKTE STAATSGREEP. GENERAAL OBASANJO NIEUWE PRESIDENT

Het op 29 juli '75 aan de macht gekomen militaire bewind onder generaal Murtala Ramat Mohammed heeft op 13 febr. een coup van ,,jonge revolutionaire officieren" o.l.v. luitenant-kolonel. B. S. Dimka overleefd. Bij deze mislukte staatsgreep vond president Mohammed echter de dood. Tot zijn opvolger werd door de militaire raad aangewezen de stafchef van de strijdkrachten, luitenant-generaal Olusegun Obasanjo.

Optreden bewind-Mohammed

Een van de eerste maatregelen, die Mohammed had genomen, was de ongeldigverklaring van de volkstelling van 1973, die omstreden was. Kritiek daarop was o.a. geuit door de Yoroeba-leider Chief Obafemi Awolowo, omdat bij de telling een bevolkingsgroei in het noorden was geregistreerd die ,,niet mogelijk zou zijn geweest" en die hij een onderdeel achtte van een noordelijke poging om de controle op de regering in handen te krijgen als die t.z.t. in civiele handen zou zijn overgegaan. Reeds de volkstelling van 1963, die vgls Mohammed op 30 juli 1975 voor het planningsbeleid zou worden aangehouden, had volgens *NRC/H'blad* (6-8-1975) al tot een crisis aanleiding gegeven.

Daarbij was gebleken dat de totale bevolking van het land 55,6 mln mensen bedroeg: 29,80 mln in het noorden en 25,86 mln in het zuiden. De zuiderlingen waren woedend dat hun aantal nog lager was dan bij de volkstelling van 1953 en bestreden deze uitslag. De ruzie vergiftigde het hele politieke leven tot 15 jan. 1966, toen een groep Ibo-officieren (uit het oosten) tot een Staatsgreep overging. Dit was het begin van een-bloedige strijd, die zijn hoogtepunt zou bereiken toen het noorden weer aan de macht was gekomen en generaal Gowon (een christen uit het centrum van het land) op 26 juli 1966 president was geworden en de oostelijke provincie zich als Biafra probeerde af te scheiden (30 mei 1967 - 16 jan. 1970), nadat Gowon het land op 28 mei 1967 in 12 districten had verdeeld. Tenslotte volgde in 1973 een nieuwe volkstelling, die volgens officieuze cijfers bevestigde dat er in het noorden van een grote bevolkingstoename sprake was, terwijl in het zuiden de groei enigszins stagneerde. Het noorden zou 51,38 mln inwoners tellen (een bevolkingsgroei van 70% in 10 jaar) tegenover het zuiden 28,38 mln inwoners. Deze nieuwe telling zou consequenties kunnen hebben voor de verdeling van de olie-inkonisten, maar zij zou bovendien. als er verkiezingen zouden worden gehouden. het noorden de absolute meerderheid geven in het federale parlement, aldus N R *C* · H'b l a d.

President Mohammed beloofde op 30 juli 1975 bovendien een reorganisatie van de staatsstructuur en hij startte met een grootscheepse zuivering van de strijdkrachten en het bestuursapparaat.

Zo werden de op 29 juli vervangen militaire leiders per 6 aug. uit de dienst 'ontslagen. Dit betrof o.a. vice-admiraal Joseph A. Wey (voorheen stafchef van de strijdkrachten), generaal Hassan Usman Katsina (de plv. stafchef), generaal-majoor David A. Ejoor (stafchef van het leger), schout-bij-nacht Nelson Soroh (stafchef van de marine) en brigade-generaal G. E. E. Ekue (stafchef van de luchtmacht). Maar in totaal verlieten volgens The Financial Times (12-8-1975) minder dan 30 officieren de dienst en zij behielden allen hun volledige pensioen. Minder dan 200 functionarissen verloren in de eerste fase hun baan, aldus het Britse dagblad. Op 11 aug. liet het bewind 50 gevangenen vrij, o.w. 5 officieren die aan de staatsgreep van jan. 1966 hadden deelgenomen.

Op 22 aug. werd gemeld dat de vroegere gouverneur van Oost-Centraal Nigeria, Ukpasi Asika, onder politiebewaking was gesteld. Op 28 sept. volgden 189 ontslagen bij de douane. Eind november werd bericht dat de zuiveringscampagne werd afgesloten met het ontslag van 47 officieren en de pensionering van 168 anderen. Na het ontslag van de gouverneur van de westelijke staat, Akin Aduwo, volgde toen ook de pensionering van de gouverneur van de oostelijke centrale staat, Anthony Ochefu, wegens ,,zijn gedrag als commandant van het garnizoen van de hoofdstad Lagos", een functie die hij tevoren bekleedde. Het totaal aantal ontslagen personen werd toen op ca. 1000 gesteld.
Volgens *The Financial Times* (5-12) werd een bureau o.l.v. J. A. Adeg-

bite ingesteld om beschuldigingen wegens corruptie te onderzoeken en de resultaten ter kennis van de justitie te brengen. De *NZZ* **(9-3)** meldde dat het onderzoek aantoonde dat vele topfunctionarissen van hun positie onder Gowon misbruik hadden gemaakt om zichzelf te verrijken. De staat had ten onrechte verworven bezit ter waarde van ruim 10 mln Naira geconfisqueerd.

Vierjarenplan voor terugkeer tot burgerbestuur

Op 1 okt. 1975 maakte president Mohammed in een radio- en tv-toespraak details bekend van een vierjarenplan voor een geleidelijke overgang naar een burgerbewind in oktober 1979 Dit zou in vijf fasen moeten geschieden:

1) Oplossing van de kwestie van de deelstaten: vóór april **1976** zou de vorming van nieuwe staten moeten zijn voltooid. Voorts zou nog in oktober een grondwetscommissie worden geïnstalleerd, die vóór sept. **1976** haar ontwerp van een nieuwe grondwet gereed moest hebben.

2) Een reorganisatie van de lokale regeringen moest vóór okt. **1978** haar beslag krijgen. Verkiezingen op lokaal niveau zonder partijpolitiek zouden moeten volgen. Een deels gekozen, deels benoemde constituerende vergadering zou daarop de ontwerpgrondwet bespreken en goedkeuren, waarna deze vergadering zou worden ontbonden.

3) Ter voorbereiding van de verkiezingen zou het verbod van politieke activiteiten in oktober **1978** worden opgeheven en zouden politieke partijen kunnen worden opgericht.

4) Parlementsverkiezingen in de deelstaten.

5) Parlementsverkiezingen op federaal niveau. Deze verkiezingen zouden na ongeveer een jaar afgewerkt moeten zijn, zodat de macht uiterlijk op **1** okt. **1979** aan een democratisch gekozen regering van het volk zou kunnen worden overgedragen.

Op 5 okt. benoemde de regering een constitutionele commissie van 50 leden o.l.v. de jurist Chief F. R. A. Williams. Tot de de politieke figuren onder de leden behoorden Chief Obafemi Awolowo en Alhaji Aminu Kano (een vroegere minister uit het noorden), die beiden in de voorafgaande maanden op een spoedige terugkeer naar een burgerbewind hadden aangedrongen.

Op 3 febr. 1976 maakte generaal Mohammed in een radio-uitzending de vorming van 7 nieuwe deelstaten bekend, zodat het land in totaal uit 19 deelstaten zou bestaan. De westelijke en de noordoostelijke staat worden elk gesplitst in drie staten: de oost-centrale staat (het voormalige Biafra), de noordwestelijke staat en het Benue-plateau zullen elk twee staten gaan omvatten. De deelstaten zullen niet langer worden aangeduid met hun geografische namen, maar krijgen alle nieuwe namen.

Verder kondigde Mohammed de verplaatsing van de hoofdstad aan. Een federaal gezagsorgaan van 9 leden zou worden benoemd om vier jaar lang toezicht te houden op de voorbereiding van de verhuizing die over 15 a 20 jaar moet zijn voltooid. Voor de nieuwe hoofdstad was een gebied van 8.000 km2 uitgekozen in het centrum van het land: het gebied was niet in handen van een van de grote etnische groeperingen, aldus het staatshoofd. Volgens The Times (4-2) werd aangenomen dat het gebied bij de stad Abuja ligt in de noordwestelijke staat.

Mislukte staatsgreep

Op 13 febr. deelde luitenant-kolonel Dimka voor radio-Lagos mee dat de regering van generaal Mohammed omver was geworpen door ,,jonge revolutionairen"' en dat elk verzet met de dood zou worden bestraft. Generaal Mohammed bleek later door de rebellen in zijn auto te zijn doodgeschoten, kort voordat zij het radiostation hadden bezet, in de buurt van de Dokan-kazerne waar het regeringshoofdkwartier was gevestigd. Hoewel Dimka meedeelde dat alle provinciegouverneurs van hun functie waren ontheven en dat alle burgerministers waren ontslagen, bleek na enkele uren dat de rebellen in de provincie geen steun ondervonden. Generaal-majoor Julius Akinrinade, de commandant van de 1ste legerdivisie, verklaarde in de middag dat de opstand zich beperkte tot ,,een handjevol officieren in Lagos". Tien uur na de aankondiging van de machtsovername was het radiostation weer in handen van regeringsgetrouwe troepen. Meegedeeld werd toen dat de toestand geheel onder controle was. Wel werd tegelijk een nachtelijk uitgaansverbod afgekondigd en werden de grenzen gesloten.

Op 14 febr. werd door de radio een verklaring van de hoge militaire raad verspreid, waarin de dood van generaal Mohammed werd bevestigd. Tevens werd de benoeming van generaal Olusegun Obasanjo tot staatshoofd bekendgemaakt plus de benoeming van luitenant-kolonel Chehu Yaradua tot stafchef van de strijdkrachten in Obasanjo's plaats; Yaraduna werd tegelijk tot generaal bevorderd. De militaire raad kondigde tevens een nationale rouw van 7 dagen af voor generaal Mohammed, die op 14 febr. te Kano met militaire eer werd begraven.

In zijn eerste via de radio uitgezonden boodschap verklaarde generaal Obasanjo op 14 febr. 's avonds dat hij ,,tegen zijn persoonlijke wil" als staatshoofd was aangewezen.

Hij beloofde plechtig het land te zullen leiden op de wijze van zijn voorganger Hij gelastte een anderzoek naar de omstandigheden van de coup, waarbij behalve Mohammed nog vier andere militairen omkwamen, o.w. de gouverneur van de deelstaat Kwara, kolonel Ibrahim Taiwo Tegen de schuldigen zou ,,op militaire wijze'' worden opgetreden.

Op 15 febr. meldde Reuter dat in de noordelijke stad Kano ongeregeldheden waren uitgebroken. Dit werd later tegengesproken. Op 16 febr. werd het bureau van Reuter te Lagos door de politie gesloten en werden de drie correspondenten voor ondervraging aangehouden. De leider van het bureau, Colin Fox, werd later die dag het land uitgewezen. Het gebouw van de Britse Hoge Commissaris in Lagos was op 17 febr. het doelwit van honderden studenten die de ruiten ingooiden en andere schade aanrichtten tot zij door de politie met traangas werden verdreven. Aanleiding tot deze actie was het bericht dat kolonel Dimka 13 febr. 's morgens het gebouw had bezocht met het doel vandaar generaal Gowon in Engeland op te bellen. Dit werd hem echter door de Britse Hoge Commissaris, Sir Martin Le Quesne, geweigerd, aldus The Times (17-2).

Op 18 febr. maakte de Nigeriaanse regering bekend dat de coup ten doel had gehad generaal Gowon en zijn medestanders weer aan de macht te brengen, omdat volgens Dimka de regering-Mohammed afgleed naar het communisme. In de bekendmaking werd bericht dat een van de samenzweerders bekend had verscheidene malen Engeland te hebben bezocht om Gowon in te lichten over de plannen. Gowon, die sinds okt. 1975 aan de universiteit van Warwick studeerde, ontkende elke voorkennis van en bemoeienis met de coup. (Times, *Financial* Times, Le Monde, *NZZ, NRC/H'blad)*

(Vor. ber. pag. 513 e.v.-1975)

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij ,,Systemen Keesing'' B.V., Ruysdaelstraat **71-75,** Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

DE OMSTREDEN TOEKOMST VAN DE SAHARA

Op 26 febr. is een einde gekomen aan de Spaanse aanwezigheid in de westelijke Sahara op grond van een op 14 nov. 1975 gesloten akkoord tussen Spanje, Marokko en Mauretanië, waardoor toen een einde kwam aan de door Marokko georganiseerde vreedzame mars naar de Sahara (zie pag. 673/1 - 1975).
Volgens het akkoord kwam het bestuur over de Sahara in handen van Marokko en Mauretanië, die vanaf eind november het grootste deel van het gebied bezetten. Het akkoord werd echter niet erkend door Algerije, dat toepassing van het recht van zelfbeschikking voor de bevolking eiste en steun verleende aan Frente Polisario, de voornaamste bevrijdingsbeweging aan het eind van het koloniale tijdperk, die een onafhankelijke Sahara-staat voorstond.

Nadat op 3 dec te Algiers een voorlopige nationale raad van de Sahara o.l.v. Mohammed Ould Ziou was gevormd, die de steun zou hebben van een meerderheid van de Jemaa (de vertegenwoordigende raad van de Spaanse Sahara), keurden andere Jemaaleden op 26 febr. in El Ajoen de machtsoverdracht van het gebied aan Marokko en Mauretanie eenstemmig goed (65 van de 102 leden zouden aanwezig zijn geweest), aldus het Marokkaanse persbureau.
Op 27 febr aroclameerde Polisario de Arabische Democratische Republiek van de Sahara, volgens het Algerijnse persbureau A P S te Bir Lahlou in de Sahara op 130 km van de Algerijnse grens. Op 5 maart werd te Algiers de samenstelling van de eerste regering van die republiek bekendgemaakt, met Mohammed Lamine Ould Ahmed als premier.
Na Madagascar en Boeroendi ging Algerije op 7 maart tot erkenning van de nieuwe republiek over. Deze stap leidde er later die dag toe dat Marokko en Algerije hun diplomatieke betrekkingen met Algiers verbraken Vervolgens werd de Sahara-republiek nog erkend door Benin, Angola, Mozambique en Guinee-Bissau (als 7de land op 14 maart).
Inmiddels had op 27 jan. het eerste rechtstreekse treffen tussen Marokkaanse en Algerijnse troepen in de Sahara plaatsgevonden en zijn diverse diplomatieke acties ondernomen om een grotere botsing tussen beide staten te voorkomen.

Hieronder volgt een overzicht van de diverse bewegingen in het gebied en hun optreden plus een chronologisch verslag van de voornaamste ontwikkelingen gedurende oktober en november 1975, terwijl de gebeurtenissen na die periode in een volgende aflevering zullen worden behandeld.

Bewegingen

Diverse bewegingen pretendeerden de bevolking van de Sahara te vertegenwoordigen. Hun werkelijke aanhang viel moeilijk te bepalen, al ontwikkelde een van hen, Polisario, zich in de loop van 1975 duidelijk tot de voornaamste anti-Spaanse kracht. De sinds 1973 actieve bewegingen zijn:

● (Frente) Polisario (Frente Popular para la Liberacion de Saguia el-Hamra y Rio de Oro), dat op 10 mei 1973 in Mauretanië werd opgericht (pag. 627/1-'74) maar zich later in Algerije vestigde. waar het de steun van de Algerijnse regering kreeg in zijn strijd voor de onafhankelijkheid. Polisario zette zich in voor een progressieve, onafhankelijke staat Sahario en het beweerde dat de bevolking van het gebied veel groter was dan het officiële door Spanje opgegeven aantal inwoners (ca. 60.000, van wie ruim 10.000 Spanjaarden en andere Europeanen).

In L e M o n d e (3-6-'75) bracht een speciale correspondent van dit blad verslag uit van een onderhoud met de voornaamste Polisario-leider, bekend onder de verzetsnaam Sayid, in de nacht van 30 op 31 mei 1975. Deze memoreerde dat het front zijn oprichtingscongres op 10 mei 1973 gehouden had en 10 dagen nadien de onafhankelijkheidsstrijd was begonnen met een aanval op de militaire post te Khanga. Sindsdien werd gesproken van de ,,revolutie van de 20ste mei", wat tevens de naam werd van het Polisario-orgaan. Volgens Sayid werd tijdens het tweede congres (25-31 aug. 1974) van Polisario de stichting van een niet-gebonden Arabische republiek als doel vastgesteld.

● **FLU** (Front de Libération pour l'Unité), dat in maart 1975 werd opgericht als een door Marokko gesteunde anti-Spaanse bevrijdingsbeweging. In een pamflet riep de FLU toen de Marokkaanse bevolking op om ,,de kolonialistische heersers en leiders" te vernietigen. „Wij zijn uw vaders en broeders in de Sahara, die in een bepaald deel van onze dierbare Marokkaanse Sahara (. . .) wonen" en die gereed staan ,,om de beslissende massale aanval te openen, de laatste posten van het Spaanse kolonialisme te vernietigen en de kunstmatige grenzen te slopen tussen ons en Marokko, het moederland. Daartoe hebben wij vandaag besloten een front te vormen, dat ons allen zal verenigen en waarvan de doelstelling luidt bevrijding en eenheid". Zowel in een Spaans radiocommentaar vanuit El Ajoen op 24 maart 1975 als in een verklaring van een Polisario-leider te Parijs op 12 mei 1975 werd FLU een door Marokko geënsceneerde beweging genoemd. Het eerste FLU-congres vond van 13-15 sept. 1975 te Agadir plaats.

● MOREHOB (Mouvement de résistance des hommes bleus). Deze beweging die voortkwam uit het in 1967 opgerichte Front de Libération du Sahara sous domination espagnole (FLSDE) — zie pag. 626/3-'74 — verplaatste in maart 1971 haar zetel van Marokko naar Algerije doordat de Marokkaanse autoriteiten de organisatie ,,dienstbaar" aan hun belang wilden maken volgens MOREHOB-leider Eduardo Moha. Maar in een interview met het Marokkaanse blad L e M a t i n in febr. 1975 betuigde Moha zijn ,,onvoorwaarde-

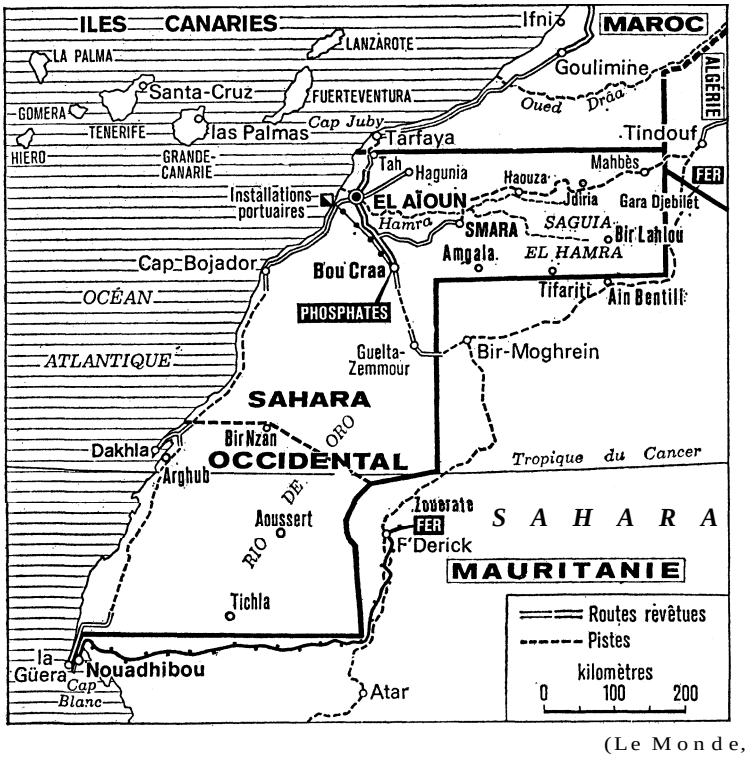

(L e M o n d e, 10-3)

lijke" trouw aan koning Hassan en diens nationale bevrijdingspolitiek. Daarop ontstond een nauwe band tussen MOREHOB en FLU, die in aug. 1975 samen een oproep richtten tot Amerikaanse Democratische senatoren om beweerde Spaanse verzoeken betreffende Amerikaanse wapens af te wijzen.

● Beweging van de 21ste augustus, opgericht begin juli 1973. Deze werd vanuit Rabat geleid door Mohammed Abu en steunde de Marokkaanse aanspraken op de Sahara.

● PUNS (Partide de Union Nacional de Sahara) werd in okt. 1974 opgericht en hield op 16 febr. 1975 te El Ajoen haar eerste congres. Volgens het op 10 maart 1975 gepubliceerde programma streefde de PUNS naar onafhankelijkheid voor de Sahara via een versneld proces van zelfbeschikking. Volgens het program was de partij een reactie van de Sahara-bevolking op de Spaanse propaganda, die haar tot steun aan inlijving van het gebied bij Marokko trachtte over te halen. Voorts werd gesteld dat de (Marokkaanse) kuststad Tarfaya onderdeel vormde van ,,het authentieke grondgebied" van de Sahara, terwijl ook territoriale aanspraken op delen van Algerije en Mauretanië werden geformuleerd. Overigens verklaarde PUNS te streven naar vriendschap en samenwerking met alle staten, in het bijzonder de islamitische landen en Spanje.

De PUNS was de enige door de Spaanse autoriteiten erkende beweging. Zij zouden haar aanvankelijk hebben gesteund bij wijze van alternatief voor het illegale Polisario.

Nadat volgens The Times (20-5-'75) gebleken was dat PUNS niet met Polisario kon wedijveren in het op de been brengen van demonstranten. week de secretarisgeneraal van PUNS, Jalihenna Rachid, met twee bestuursleden plus de partijkas via Zwitserland naar Marokko uit, waar hij trouw betuigde aan koning Hassan en zich volgens radio-Rabat bij de FLU aansloot. Rachid verweet de Spaanse regering onvoldoende steun te hebben verleend aan PUNS en de activiteiten van die partij zelfs te hebben tegengewerkt.

In de loop van juli 1975 begonnen Spanje en de PUNS toenaderingspogingen tot het Polisario.

Tijdens het 2de PUNS-congres, dat van 16-18 aug. te El Ajoen plaatsvond, werd de politieke secretaris Dueh Sidna Noucha gekozen tot secretaris-generaal als opvolger van Rachid, werd een nieuw programma aanvaard dat op hoofdpunten nauwelijks afweek van dat van het Polisario en werd een commissie benoemd van PUNS-leiders ter wille van een toenadering tot en een dialoog met Polisario. Rachid verklaarde op 18 aug. te Rabat dat de benoeming van de nieuwe secretaris-generaal door de ,,Spaanse kolonialistische autoriteiten" was afgedwongen; hij verwierp ook de toenadering tot Polisario, waarvan de ,,communistische en atheïstische" opvattingen strijdig waren met ,,onze islamitische beginselen en traditie" en daarvoor voor het Saharavolk onaanvaardbaar.

Medio september werd bericht dat Spanje geheime onderhandelingen met het Polisario was begonnen over de post-koloniale status van de Sahara.

Gewapende acties in de *Sahara* (okt. 1974 - sept. 1975)

Hoewel reeds vanaf 1970 zo nu en dan melding was gemaakt van gewapende incidenten in de Sahara, duurde het tot de tweede helft van 1974 voordat van duidelijke guerrilla-activiteiten sprake was.

Nadat de Spaanse regering nog op 4 aug. 1974 berichten had tegengesproken dat een stopzetting van de transportband, die het fosfaat van de winplaats Bou Craa naar de kust vervoert, door terroristische sabotage was veroorzaakt, gaf het directoraat-generaal voor de ontwikkeling van de Sahara op 26 okt. 1974 te Madrid toe dat het transportsysteem nu ernstig was beschadigd door saboteurs. De actie zou zijn uitgevoerd door guerrillastrijders van Polisario, de organisatie die zich vervolgens tot de voornaamste anti-Spaanse macht binnen het gebied ontwikkelde.

Volgende berichten over gewapende incidenten betroffen o.a.:

1 dec. '74 — Het blad van de Marokkaanse Istiqlal, Opinion, meldde dat 15 Spaanse militairen en 5 guerrillastrijders waren gedood bij een gewapend treffen in Al Jdiria op 11 nov. en dat drie andere guerrillastrijders door Spaanse troepen waren gevangen genomen en later doodgeschoten.

19 dec. '74 — Volgens het Spaanse persbureau Cifra waren bij een botsing in de buurt van Tifariti aan de grens met Mauretanië 11 mensen gedood (6 guerrillastrijders, 4 inheemse leden van de politie en een sergeant van het Spaanse Vreemdelingenlegioen) en 13 gewond.

20 jan. '75 — Volgens door radio-Tripoli uitgezonden Polisario-communiqué's waren bij gevechten op 16-17 jan. ,,ruim 100 vijandelijke militairen" gedood of gewond.

26 febr. — In de Marokkaanse pers wordt melding gemaakt van een golf van arrestaties en een uitgaansverbod in El Ajoen.

14 maart — Radio-Tripoli bericht dat Polisario-strijders de vorige maand een Spaans militair convooi in een hinderlaag hadden gelokt en dat ,,Arabische massa's" in Saguia el-Hamra een ,,grote demonstratie" voor ,,onafhankelijkheid" hadden gehouden.

6 mei — FLU meldt te Rabat een ,,succesvolle aanval"' op de Spaanse buitenpost te Haouza met ,,zware verliezen aan manschappen en uitrusting" voor de verdedigers, terwijl radio-Madrid bekendmaakte dat de vorige dag in El Ajoen drie bomexplosies hebben plaatsgevonden, waarbij één Sahari werd gedood.

7 mei — FLU-commando's zouden vgls radio-Rabat op 4 mei een raketaanval hebben uitgevoerd op de Spaanse buitenpost te Jdiria met als gevolg verscheidene gewonden, terwijl radio-Madrid recente explosies en incidenten bij de Marokkaanse grens toeschrijft aan het z.g. Bevrijdings- en Eenheids(front) van de Sahara dat vanuit Marokko wordt eeleid".

15 mei — De gouverneur-generaal van de Spaanse Sahara, generaal Federico Gomez de Salazar verklaart dat bij twee afzonderiijke incidenten, resp. op 10 el1 12 mei een aantal Spaanse militairen door guerrilla-strijders gevangen was genomen tijdens een patrouille bij het drielandenpunt Sahara-Marokko-Algerije. Ca. 40 Saharileden van de patrouille zouden zijn gaan muiten en zouden naar de guerrillastrijders zijn overgelopen, die hun gevangenen naar Algerije zouden hebben meegenomen.

Terwijl generaal Franco op 14 mei koning Hassan van Marokko verzocht zijn invloed ten gunste van de vrijlating van de Spaanse militairen aan te wenden, bleek later dat in totaal 15 Spanjaarden door het Polisario waren gevangen genomen. Twee werden op 10 juli te Algiers onder auspiciën van de Algerijnse Rode Halve Maan vrijgelaten; de overdracht van de resterende 13 volgde op 9 sept., terwijl de Spaanse autoriteiten geleidelijk alle Polisario-activisten en sympathisanten die gevangen zaten op vrije voeten stelden, onder wie als laatsten 23 guerrillastrijders op 17 september.

Generaal Gomez de Salazar deelde op 15 mei voorts mee, dat begonnen was met een geleidelijke ontwapening van de Saharitroepen, die onderdeel van de grensbewaking vormden, om verdere gevallen van overlopen of muiten te voorkomen. Naar zijn zeggen had Marokko 25.000 militairen naar de grens gestuurd en waren op 14 mei 2 Spaanse helikopters door Marokkaanse eenheden beschoten.

18 mei — Volgens berichten uit Madrid zouden aanzienlijke Spaanse versterkingen vanaf de Canarische eilanden naar de Spaanse Sahara zijn gezonden, waar een begin was gemaakt met de evacuatie van Europese vrouwen en kinderen. Voorts zouden twee bataljons ongeregelde Marokkaanse militairen in het grensgebied guerrilla-eenheden vormen voor operaties over de grens.

19 mei — Volgens Reuter zouden bij guerrilla-aanvallen op Spaanse convooien en buitenposten in de voorafgaande 10 dagen, toen een VN-missie de Spaanse Sahara bezocht (zie pag. 179/2), 6 Spaanse militairen zijn gedood of gewond.

26 mei — Gen. Gomez de Salazar verklaart dat de Spaanse militaire aanwezigheid — toen geraamd op ca. 20.000 man — volledig in staat is aan elke interne of externe gewapende dreiging het hoofd te bieden.

29 mei — FLU deelt mee dat zijn strijders in de nacht van 27 op 28 mei hun tot dusver zwaarste gevecht met Spaanse troepen hadden geleverd tijdens een aanval op een Spaans militair convooi ten noorden van Haouza. In Madrid werd door het dagblad Informaciones bericht dat 12 Sahari-militairen van een buitenpost aan de grens met Mauretanië op 20 mei naar Polisario waren overgelopen met medenemen van twee andere Sahari's die zich tegen de gang van zaken hadden verzet.

9 juni — Volgens een mededeling uit Madrid hadden Spaanse troepen op 8 juni zonder bloedvergieten een 45 man sterke groep geregelde Marokkaanse militairen gevangen genomen, nadat die had getracht een grenspost bij Mahbès (ca. 30 km vanaf de grens op het grondgebied van de Spaanse Sahara) te overvallen, terwijl diezelfde dag ook een incident bij de grenspost Tah werd gemeld.
De Marokkaanse autoriteiten verklaarden aanvankelijk dat bij beide incidenten bevrijdingstroepen betrokken waren geweest. maar zij erkenden later dat de bij Mahbès gevangengenomen militairen vroeger deel van het geregelde Marokkaanse leger hadden uitgemaakt en nu als vrijwilligers bij de bevrijdingstroepen dienden.

16 juni — Volgens bronnen in Madrid overrompelden ca. 40 Polisario-strijders op 14 juni een douanepost te Guelta el Zemmour (ca. 34 km vanaf de Marokkaanse grens). Zij namen twee van de geheel uit Sahari's bestaande bewakers mee (die medio aug. door Polisario werden vrijgelaten) plus 5 voertuigen en een aanzienlijke hoeveelheid wapens, alvorens de post door Spaanse legionaires heroverd werd.

18 juni — Radio-Madrid meldde dat een Marokkaanse korporaal plus drie Sahari-militairen zich de vorige dag aan een Spaanse politiepatrouille hadden overgegeven. Zij hadden verklaard dat zij twee Spaanse posten hadden moeten aanvallen en dat in Marokko ,,een grote groep terroristen" werd opgeleid voor een offensief tegen de Spaanse Sahara.

24 juni — Vijf Spaanse militairen werden bij Tah door een exploderende landmijn gedood, die door FLU-troepen uit Marokko zou zijn gelegd tijdens een aanval op de buitenpost op 21-22 juni.

26 juni — In een te El Ajoen uitgegeven militair communiqué wordt melding gemaakt van mortierbeschietingen tussen Spaanse en Marokkaanse troepen over de grens nadat Marokkaanse troepen op 2 Spaanse verkenningsvliegtuigen hadden geschoten. Dezelfde dag overhandigde de Spaanse regering de Marokkaanse ambassadeur in Madrid een protestnota i.z. Spaanse ,,gewelddaden" in de Spaanse Sahara.

3 juli — Volgens radio-Madrid zouden Marokkaanse troepen een nieuwe aanval hebben uitgevoerd op de buitenpost Tah, met aan hun zijde diverse doden.

6 juli — In El Ajoen vonden gevechten plaats tussen aanhangers van Polisario en PUNS, waarbij minstens 14 personen gewond raakten.

13 juli — Na een weekend van demonstraties en bomaanslagen met 4 doden werden door de Spaanse autoriteiten in El Ajoen ruim 150 verdachte Polisario-sympathisanten gearresteerd.

16 juli — Volgens Polisario-kringen in Algiers was de Sahari-politie in El Ajoen in staking gegaan uit protest tegen de arrestatiegolf en waren de twee Sahari-vertegenwoordigers in de Spaanse Cortes afgetreden ,,wegens de barbaarsheid waarmee de demonstranten werden behandeld".

22 juli — Volgens radio-Madrid waren 17 leden van een geregelde Marokkaanse patrouille op Spaans grondgebied gearresteerd.

3 aug — Spaanse bronnen meldden aanvallen van Marokkaanse troepen op de buitenposten Tah en Haouza Bij de aanval op Haouza, tot dusver de diepste penetratie van Marokkaanse troepen in de Sahara (bijna 70 km), zouden een Spaanse parachutist en twee Marokkanen zijn gedood

1 sept. — Het Spaanse persbureau Cifra meldt dat guerrillastrijders van Polisario. dat al twee maanden lang geen aanvallen op Spaanse posities zou hebben gedaan. bij hinderlagen in Marokko 11 Marokkaanse militairen hadden gedood en zes gevangen genomen. Marokko sprak op 3 sept. tegen dat er botsingen tussen zijn troepen en het Polisario hadden plaatsgevonden.

Bezoek *VN-missie*

Een drie leden tellende VN-missie, uitgezonden door de VN-dekolonisatiecommissie, bracht na overleg met de Spaanse regering in Madrid (9-10 mei 1975) een bezoek aan de Spaanse Sahara (12-20 mei), waarna verdere besprekingen volgden in Madrid (21 mei) plus bezoeken aan Marokko (22-27 mei), Algerije (28 mei-1 juni) en Mauretanië (4-9 juni). De missie bestond uit Simeon Aké (Ivoorkust), mevr. Marta Jimenez (Cuba) en Manouchehr Pishva (Perzië). De missie bezocht ook vluchtelingenkampen voor Sahari's in Zuid-Marokko bij Agadir en in Zuidwest-Algerije o.a. te Tindouf, waar contact werd opgenomen met de leiders van Polisario. Vanuit Tindouf werd de missie naar een guerrillakamp gebracht in het grensgebied van de Spaanse Sahara met Algerije. In haar op 9 okt. uitgebrachte en op 14 okt. gepubliceerde rapport kwam de missie tot de volgende conclusies:

- Het heen en weer trekken van de bevolking over de grenzen van het gebied maakt het moeilijk een volledige volkstelling van de bewoners van de Spaanse Sahara uit te voeren, de Sahari's van het gebied te identificeren en een bevredigende telling van het aantal vluchtelingen door te voeren.
- De economische, sociale en culturele ontwikkeling van het gebied is bij lange na niet bevredigend en voldoende, zodat stellig de hulp van de internationale gemeenschap en van de VN noodzakelijk is.
- Binnen de Spaanse Sahara was de bevolking — of tenminste bijna alle door de missie ontmoete personen — categorisch vóór onafhankelijkheid en tegen de territoriale aanspraken van Marokko en Mauretanië.
- Een nader te bepalen VN-aanwezigheid in het gebied kon een factor vormen van ,,appeasement" en vertrouwen, welke onmisbaar is voor de vreedzame dekolonisatie van het gebied.
- Om een gunstig klimaat voor die vreedzame dekolonisatie te scheppen zouden alle betrokken belanghebbende partijen via een gemeenschappelijke schikking moeten instemmen met:

— erkenning van de verantwoordelijkheid van de besturende macht jegens het gebied tijdens het cruciale stadium in het dekolonisatieproces en die (macht) alle nodige medewerking verlenen bij het kwijten van haar verantwoordelijkheid;

— vermijden van welk initiatief ook dat de status quo van het gebied zoals die nu bestaat zou kunnen veranderen:

— het stabiliseren van het aantal troepen in het gebied en langs de grenzen door die niet te versterken;

— het verzekeren dat de bestaande troepen zich onthouden van het plegen van provocerende acties:

— het staken van de propagandacampagne die de partijen tegen elkaar voeren;

— het zich onthouden van, en zo nodig tegengaan, van elke actie die mogelijk kan bijdragen tot een verslechtering van de situatie in het gebied of van de betrekkingen tussen de betrokken belanghebbende partijen.

M.b.t. de vluchtelingen en ballingen merkte de missie nog op dat die in Marokko annexatie door Marokko wensten, die in Mauretanië in hun opvattingen verdeeld waren en die in Algerije voorstanders van onafhankelijkheid waren. De missie maakte melding van troepenconcentraties in het grensgebied van de Sahara en Marokko en van gewelddadige incidenten in ae Spaanse Sahara waarbij militante groepen betrokken waren.

Reacties op uitspraak Internationaal Gerechtshof en voorgestelde Marokkaanse mars. Onderhandelingen. Mars. *Drie-partijenakkoord*

Op 16 okt. 1975 volgde het advies van het Internationale Gerechtshof te Den Haag (zie pag. 673/1-"75). Dit concludeerde dat er wel legale banden bestonden tussen de Spaanse Sahara enerzijds en Marokko en Mauretanië anderzijds, rnaar geen banden van territoriale soevereiniteit en dat dus niets de toepassing kon tegengaan van het beginsel van zelfbeschikking via de vrije en ware wilsuiting van de bevolking van het gebied.
Een door de Spaanse regering op 21 aug. 1974 aangekondigd referendum in de Sahara voor begin 1975 (pag. 627/3-'74) was reeds bij voorbaat (op 20 aug. 1974) door koning Hassan van Marokko verworpen als het tot onafhankelijkheid van het gebied zou leiden. Het besluit van de Algemene Vergadering van de VN d.d. 13 dec. 1974 betreffende een adviesaanvrage bij het Internationale Gerechtshof leidde tot uitstel van het door Spanje te organiseren referendum.
De door koning Hassan op 16 okt. na de uitspraak van het Hof aange-

kondigde mars van 350.000 ongewapende Marokkaanse burgers naar de hoofdstad van de Spaanse Sahara, El Ajoen, leidde uiteindelijk op 14 nov. te Madrid tot een akkoord tussen Spanje, Marokko en Mauretanië. Op grond hiervan zou per 28 febr. '76 definitief een einde komen aan de Spaanse aanwezigheid in de Sahara na de machtsoverdracht aan een voorlopig bestuur, dat tot stand zou komen met deelname van Marokko en Mauretanië en met medewerking van de Jemaa (de territoriale assemblee). In zoverre de opvattingen van de bewoners in die Jemaa tot uiting kwamen. zouden zij worden geëerbiedigd.

Tussen Hassans toespraak van 16 okt. en het drie-partijenakkoord van 14 nov. deden zich de volgende ontwikkelingen voor:

De door Hassan aangekondigde z.g. ,,groene" mars, waarvan de deelnemers door het Marokkaanse leger zouden worden beschermd tegen elke aanval van niet-Spaanse (= Algerijnse) troepen, leidde tot diplomatieke activiteiten van Spanje, dat nog op 16 okt. in een verklaring van het ministerie van buitenlandse zaken elke verantwoordelijkheid voor de consequenties van zo'n mars afwees, omdat deze ,,een ernstige bedreiging van de veiligheid en internationale vrede" zou veroorzaken.

Op 18 okt. verzocht Spanje om een spoedzitting van de Veiligheidsraad, die daartoe op 20 en 22 okt. bijeenkwam.

De Spaanse vertegenwoordiger Jaime de Piniés stelde dat de Marokkaanse mars strijdig zou zijn met de beginselen en bedoelingen van het VN-handvest en in tegenspraak met de resoluties van de Algemene Vergadering i.z. de dekolonisatie van de Sahara. Spanje hoopte dat de Raad een dringende oproep tot koning Hassan zou richten om af te zien van de uitvoering van de invasie.

De Marokkaanse vertegenwoordiger Driss Slaoui ontkende dat de mars een ,,invasie" was. Het ging slechts om Marokkanen die naar hun vaderland terugkeerden.

De afgevaardigde van Mauretanië, Moulaye el Hassan, zei dat zijn land Marokko eigenlijk niet kon kwalijk nemen aat het naar het vreedzame herstel van zijn rechten streefde, maar dat Marokko het dan ook Mauretanië niet kwalijk kon nemen als dit besloot zijn toevlucht te nemen tot andere vreedzame middelen om zijn legitieme rechten te verwerven, die niet alleen door Marokko maar ook door het Internationale Gerechtshof waren erkend. De Algerijnse afgevaardigde Abdellatif Rahal stelde dat zijn land geen territoriale aanspraken op de westelijke Sahara maakte, maar belangstelde in de vrede en veiligheid van het hele gebied. Het nemen van een eenzijdig initiatief om op een besluit van de AV vooruit te lopen of om een de facto situatie te scheppen werd door Algerije als uiterst gevaarlijk voor de vrede in het gebied beschouwd.

OP 20 okt. had de secretaris-generaal van Polisario, Mohammed Sayid el Ouali, in een brief aan de Veiligheidsraad aangedrongen op de ,,spoeduitvoering van alle maatregelen die nodig zijn om Marokko's agressieplannen te stoppen".

De Raad aanvaardde op 22 okt. eenstemmig een resolutie (nr. 377-1975) waarin de secretaris-generaal werd verzocht onmiddellijk overleg te beginnen met de betrokken belanghebbende partijen en de Raad zo spoedig mogelijk verslag uit te brengen van de resultaten van dat overleg. De Raad deed op de partijen een beroep ,,beperking en matiging" te betrachten en de secretaris-generaal in staat te stellen zijn missie in bevredigende omstandigheden uit te voeren

Inmiddels had de Spaanse minister José Solis Ruiz, de toenmalige secretaris-generaal van de Movimiento, op 21 okt. te Marrakesj besprekingen gevoerd met koning Hassan, die zich ,,volledig bereid" getoond had ,,de dialoog met Spanje op te vatten en ermee tot overeenstemming te komen". Diezelfde dag sprak de Amerikaanse onderminister van buitenlandse zaken. Alfred Atherton, te Algiers met de Algerijnse president Boumedienne, en op 22 okt. had hij een onderhoud met koning Hassan.

Op 24 en 25 okt. verbleef de Marokkaanse minister van buitenlandse zaken, Ahmed Laraki, in Madrid. Op 26 okt. reisde hij naar de hoofdstad van Mauretanië, Nouakchott, in gezelschap van VN-secretaris-generaal Waldheim, die in het kader van de Veiligheidsraadresolutie besprekingen voerde in Marokko (26 okt.), Mauretanië, Algiers en Spanje (27 okt.). Na het overleg in Nouakchott van Laraki met zijn Mauretaanse ambtgenoot Hamdi Ould Mouknass gingen beiden op 28 okt. naar Madrid, waar door diplomatieke kringen een beginselakkoord werd gemeld over de soevereiniteitsoverdracht van de Sahara aan Marokko en Mauretanië: de ministers van deze landen keerden op 30 okt. naar huis terug.

Op 29 okt. leek een wijziging in het Spaanse standpunt te zijn ingetreden. In een regeringsverklaring die dag werd gemeld dat Spanje bereid was binnen drie weken de Spaanse Sahara te verlaten, maar de Algerijnse minister van binnenlandse zaken, kolonel Mohammed Ben Ahmed Abdelghani, die op 29 okt. voor overleg in Madrid gearriveerd was, deelde bij zijn terugkeer in Algiers op 31 okt. mee dat geruchten over een Spaans-Marokkaans akkoord ,,ongefundeerd" waren en dat ,Spanje had besloten zijn verantwoordelijkheden volledig te aanvaarden". Minister Abdeighani liet nog weten dat een overname van de Spaanse Sahara door Marokko een casus belli zou kunnen vormen en dat Algerije voorstander bleef van zelfbeschikking voor het volk van de Sahara met bijzondere garanties.

Op 1 nov. deelde Waldheim in zijn rapport aan de Veiligheidsraad mee dat president Boumedienne hem op 27 okt. in Algerije gewaarschuwd had dat ,,onder geen omstandigheden Algerije bereid zou zijn met een voldongen feit in te stemmen" en dat elke overname van de Spaanse Sahara door Marokko op basis van een afspraak met Spanje en mogelijk met Mauretanië ,.ernstige repercussies zowel in als buiten het gebied" zou hebben Waldheim deed een dringend beroep op alle partijen om acties te vermijden die in het gebied de toestand ,,verder (kon) doen escaleren".

Op 2 nov. kwam de Veiligheidsraad op verzoek van Spanje opnieuw bijeen. Spanje meende dat de situatie verslechterd was door de weigering van Marokko zijn aangekondigde mars in de westelijke Sahara af te gelasten. De Raad aanvaardde eenstemmig resolutie 379 (1975), die er bij alle betrokken belanghebbende partijen op aandrong elke eenzijdige of andere actie te vermijden die de spanning in het gebied verder zou kunnen doen escaleren. Voorts werd de secretaris-generaal verzocht zijn overleg met de betrokken belanghebbende partijen voort te zetten en te intensiveren en de Raad zo spoedig mogelijk van de resultaten van dat overleg op de hoogte te brengen.

Na de aanvaarding van de resolutie deelde de Spaanse vertegenwoordiger, Fernando Arias Salgado, mee dat als de aangekondigde mars toch zou worden gehouden Spanje die ,,met alle hem ten dienste staande middelen, incl. het gebruik van gewapende macht" zou tegenhouden. Marokko verklaarde zich bij monde van Slaoui bereid tot onderhandelingen t.b.v.

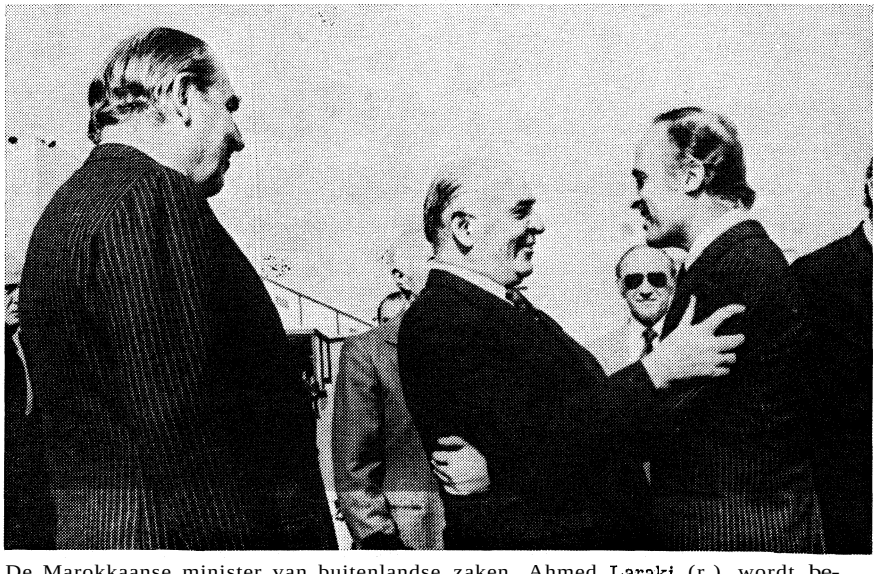

De Marokkaanse minister van buitenlandse zaken, Ahmed Laraki (r.), wordt begroet door de Spaanse minister José Solis Ruiz op het vliegveld van Madrid (24 okt. 1975). Links de Spaanse ambassadeur in Rabat, Adolfo Martin-Gamaro.

een definitieve regeling van het geschil. De ,,nieuwe houding'' van Spanje had de Raad tot een uitsluitend aan het adres van de besturende macht (Spanje) gerichte resolutie moeten doen besluiten. Algerije beschouwde, aldus Rahal, een overschrijding van de grens van het Saharagebied door de deelnemers aan de mars als een schending van de soevereiniteit van dat gebied; de onberekenbare consequenties van zo'n besluit zouden rechtstreeks de vrede van het gebied raken.

Dezelfde dag (2 nov.) bracht het waarnemende Spaanse staatshoofd, prins Juan Carlos, een onverwacht bezoek aan de Spaanse Sahara, waar hij in een toespraak tot de Spaanse troepen toezegde de ,,legitieme rechten'' van de bewoners te beschermen en de ,,eer en het prestige'' van het leger hoog te houden.

Inmiddels waren in de Spaanse Sahara strenge veiligheidsmaatregelen getroffen. Zo was per 28 okt. een nachtelijk uitgaansverbod ingesteld: de troepen waren in staat van alarm gebracht; alle inheemse militairen waren ontwapend en naar huis gestuurd; met de evacuatie van Europese burgers was een begin gemaakt. Bovendien hadden eenheden van het 3de regiment van het Spaanse legioen een verdedigingslinie aangelegd op 11 km bezuiden de Marokkaanse grens langs de weg van Tarfaya naar El Ajoen, waartoe o.a. een 3 km lang en 300 m breed mijnenveld behoorde. Voor de kust arriveerden Spaanse oorlogsschepen en op de luchtmachtbases op de Canarische eilanden werden jachtbommenwerpers voor actie gereed gehouden.

Op 2 nov. werd vanuit El Ajoen een botsing gemeld tussen FLU- en Polisariostrijders bij de militaire posten Echderia en Mahbès, die door de Spaanse troepen een paar dagen eerder waren ontruimd. De Marokkaanse regering ontkende die dag officieel dat haar troepen de twee posten hadden bezet, al werd toegegeven dat Sahari's de Marokkaanse vlag hadden gehesen op ,,bepaalde door de Spanjaarden ontruimde posten''.

Op 3 nov. reisde de voorzitter van de Jemaa, sjeik Khatri Ould Said al-Joumani (tevens lid van de Spaanse Cortes), van Madrid naar Agadir, waar hij jegens koning Hassan de eed van trouw aflegde.

Terwijl Marokkaanse en Algerijnse troepenbewegingen werden gemeld, ontketende koning Hassan op 3 nov. een nieuw diplomatiek offensief. De Marokkaanse premier Ahmed Osman voerde die dag besprekingen in Madrid met o.a. prins Juan Carlos. Bij zijn vertrek de volgende dag zei de premier dat de onderhandelingen zouden worden voortgezet, maar ook dat de mars zou doorgaan. Tegelijk voerde de Marokkaanse staatsminister van cultuur Mohammed Bahnini overleg in Algiers waar hij president Boumedienne een boodschap van koning Hassan overhandigde. Na Bahnini's vertrek herhaalde de Algerijnse regering, dat zij geen situatie in de Spaanse Sahara zou aanvaarden die het gevolg was van een eenzijdig initiatief. Ook op 3 nov. vertrok de Marokkaanse staatssecretaris van buitenlandse zaken, Ahmed Cherkaoui, voor een speciale missie naar Moskou.

Op 4 nov. werd gemeld dat VN-secretaris-generaal Waldheim een ,,afkoelingsperiode'' van 6 maanden had gesuggereerd, tijdens welke de VN een tijdelijk bestuur in het gebied konden vormen. Die dag voerde Waldheim's speciale afgezant, André Lewin, overleg met koning Hassan, die

Deelnemers aan de Marokkaanse mars naar de Spaanse Sahara.

echter — naar Waldheim op 8 nov. onthulde — aan het doorgaan van de mars vasthield, al zou deze ook een zuiver ,,symbolisch karakter'' hebben.

Terwijl aanvankelijk was gemeld dat de mars op 28 okt. zou beginnen en onder persoonlijke leiding van de koning zou staan, deelde Hassan op 5 nov. in een radiotoespraak vanuit Agadir mee, dat de mars de volgende dag van start zou gaan maar niet onder zijn leiding, omdat de vorst wegens zijn verantwoordelijkheden op de commandopost moest blijven. Hassan gaf het einddoel van de mars niet aan. De Veiligheidsraad gaf later die dag zijn voorzitter tijdens een besloten zitting machtiging tot het richten van een dringend verzoek aan koning Hassan om onverwijld een eind te maken aan de mars, maar in zijn antwoord de volgende morgen deelde de koning mee dat de mars zojuist begonnen was en dat het vreedzame karakter ervan zou worden gehandhaafd.

De eerste colonne van ruim 40.000 personen o.l.v. de Marokkaanse premier vertrok vanuit Tarfaya, overschreed op 6 nov. de grens met de Spaanse Sahara. Daarbij werd een gebed uitgesproken voor de terugkeer van ,,het land van onze voorvaderen, na een scheiding van 90 jaar''. In de loop van de middag was de colonne ca. 10 km op Spaans gebied doorgedrongen. Daar werd halt gehouden en werd een tentenkamp ingericht in het zicht van de Spaanse verdedigingslinie. Op 7 nov. trok een tweede colonne van ca. 45.000 personen de Spaanse Sahara binnen en op 9 nov. bevonden zich naar schatting 200.000 a 250.000 deelnemers aan de mars in het gebied.

Inmiddels was de Veiligheidsraad op 6 nov. opnieuw bijeengekomen op verzoek van Spanje. De Raad aanvaardde resolutie 380 (1975), waarin Marokko werd opgeroepen onmiddellijk alle deelnemers aan de mars uit de Sahara terug te trekken, waarin het doorgaan van de mars werd betreurd en waarin Marokko en alle andere betrokken belanghebbende partijen werden opgeroepen samen te werken met de secretaris-generaal voor het vinden van een vreedzame oplossing. Op 8 nov. bracht secretaris-generaal Waldheim de Raad verslag uit over de door hem en zijn afgezant André Lewin gevoerde beraadslagingen. Hij maakte melding van suggesties van zijn kant voor een toekomstige regeling, nl. de instelling van een tijdelijk VN-bestuur over het gebied tot de wensen van de bevolking konden worden vastgesteld. Algerije en Spanje hadden die fundamentele benadering van de kwestie aanvaard, maar Marokko niet. Dat had een drie-partijenregeling tussen Spanje, Marokko en Mauretanië bepleit, en had daarbij steun gekregen van Mauretanië. Wel had Spanje ook een drie-partijen-regeling aanvaard, mits die voor de VN acceptabel was.

Na een zitting van het Spaanse kabinet op 7 nov. onder voorzitterschap van prins Juan Carlos vloog de Spaanse onderminister in het bureau van de premier, Antonio Carro Martinez, naar Marokko, waar hij op 8 nov. te Agadir besprekingen voerde met koning Hassan. Terwijl over die besprekingen geen mededelingen volgden en voor de kust van de Sahara 15 Spaanse oorlogsschepen (met 3.500 mariniers aan boord) patrouilleerden en terwijl 15.000 Spaanse militairen op de Canarische eilanden voor interventie gereed werden gehouden, maakte koning Hassan op 9 nov. vanuit Agadir onverwacht bekend dat de mars beëindigd was, omdat die zijn doel had bereikt, en dat de deelnemers aan de mars zich naar het basiskamp in Tarfaya zouden terugtrekken.

Op 10 nov. deelde de Marokkaanse minister van voorlichting, Ahmed Taibi Benhima, tijdens een persconferentie in Agadir mee, dat een akkoord met Spanje over de toekomst van de Sahara ,,in zicht'' was en dat een Marokkaanse delegatie binnen 48 uur naar Madrid zou vertrekken. Tot het eind van de onderhandelingen zouden de deelnemers aan de mars in Tarfaya blijven; mochten de onderhandelingen mislukken dan zouden zij opnieuw de grens overtrekken, aldus Benhima. Hij stelde dat bij het bereiken van het doel van de mars Marokko op eigen initiatief besloten had een nieuw-e remedie toe te

passen. Zijn Spaanse ambtgenoot, Leon Herrera Esteban, zou echter volgens het Spaanse persbureau Cifra (12-11) hebben verklaard dat het bezoek van Carro Martinez aan Agadir beoogd had Marokko ervan te overtuigen, dat de terugtrekking van de deelnemers aan de mars een door Spanje absoluut noodzakelijk geachte conditie was voor het scheppen van een klimaat van vriendschap en begrip. Reeds op 11 nov. had het Spaanse persbureau Pyress bronnen geciteerd die stelden dat het bezoek van Carro Martinez de aanvaarding van geen enkel soort verplichting door Spanje had ingehouden behalve de vlotte hervatting van drie-partijen-besprekingen, zodra de laatste Marokkaanse deelnemer aan de mars de westelijke Sahara had verlaten.

Een Marokkaanse delegatie o.l.v. premier Osman arriveerde op 11 nov. in Madrid, waaraan ook door een delegatie van Mauretanië o.l.v. minister van buitenlandse zaken Hamdi Ould Mouknass werd deelgenomen. Inmiddels voerde president Mokhtar Ould Daddah van Mauretanië op 10 nov. te Béchar overleg met de Algerijnse president Boumedienne (die op 12 nov. een spoedboodschap aan de Spaanse regering zond) en op 12-13 nov. te Marrakesj met de Marokkaanse koning Hassan.

Akkoord tussen Spanje, Marokko en Mauretanië door Algerije *verworpen*

Op 14 nov. werd te Madrid bekendgemaakt, dat Spanje, Marokko en Mauretanië een voor alle drie partijen bevredigend akkoord hadden bereikt. De tekst ervan werd pas op 21 nov. door Marokko gepubliceerd, nadat de betreffende dekolonisatiewet op 18 nov. door de Spaanse Cortes met 345 tegen 4 stemmen bij 4 onthoudingen was goedgekeurd en op 20 nov. in Spaanse staatsblad was verschenen. Het akkoord omvatte de volgende zes punten:

„1) Spanje bevestigt opnieuw zijn vele malen in de VN herhaalde besluit het grondgebied van de westelijke Sahara te dekoloniseren door de verantwoordelijkheden en bevoegdheden die het in dit gebied als besturende mogendheid uitoefent op te geven.

2) Uitgaande van dit besluit en in overeenstemming met de door de VN tussen de betrokken partijen aanbevolen onderhandelingen zal Spanje onmiddellijk overgaan tot de instelling van een voorlopig bestuur in het gebied met deelname van Marokko en Mauretanië en met medewerking van de Jemaa. Aan dat bestuur zullen de in voorgaande paragraaf vermelde verantwoordelijkheden en bevoegdheden worden overgedragen. In dit verband is overeengekomen twee adjunctgouverneurs te benoemen resp. door Marokko en Mauretanië, om de gouverneurgeneraal van het gebied bij te staan in zijn taak.
De Spaanse aanwezigheid in het gebied zal definitief vóór 28 febr. 1976 worden beëindigd.

3) De opvattingen van de bewoners van de Sahara, zoals tot uiting gebracht door de Jemaa, zullen worden geëerbiedigd.

4) De drie staten zullen de secretarisgeneraal van de VN op de hoogte stellen van de in dit document neergelegde beschikkingen, die het resultaat zijn van onderhandelingen gevoerd in overeenstemming met artikel 33 van het handvest van de VN.

5) De drie contracterende staten verklaren de bovengenoemde conclusies te hebben bereikt in een geest van begrip, broederschap en eerbiediging van de beginselen van het VN-handvest en als bijdrage van hun kant tot het handhaven van de internationale vrede en veiligheid.

6) Dit document zal van kracht worden op de dag van de publikatie in het (Spaanse) staatsblad van de wet i.z. de dekolonisatie van de Sahara, welke de Spaanse regering machtigt tot uitvoering van de in dit document vervatte verplichtingen."

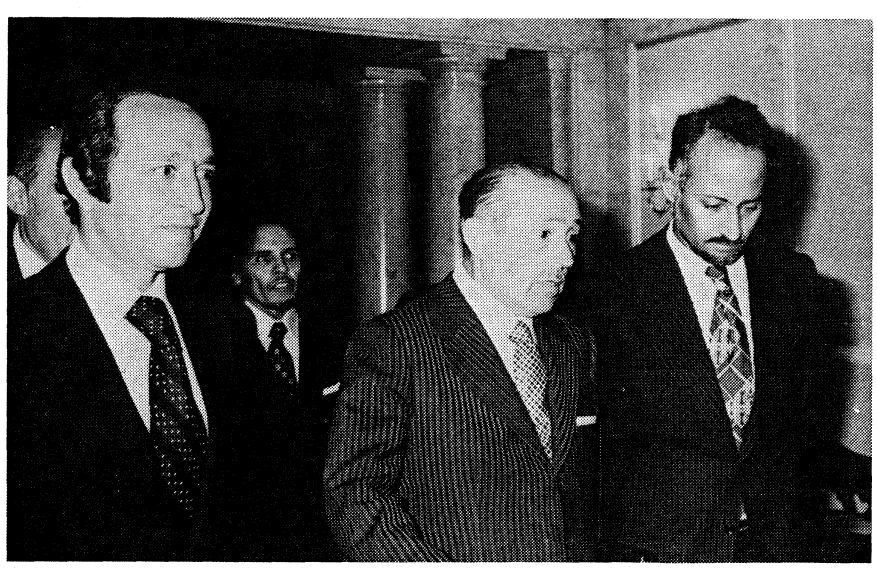

De Spaanse premier Arias Navarro (m.) met zijn Marokkaanse ambtgenoot Ahmed Osman (l.) en de Mauretaanse minister van buitenlandse zaken, Hamdi Ould Mouknass (r.) na overleg *op* 14 nov. te Madrid.

Op 15 nov. vloog de (toenmalige) Spaanse minister van economie en ontwikkeling, Joaquin Gutierrez Cano, naar Algiers met een boodschap van de Spaanse regering voor president Boumedienne, waarmee kennelijk werd gepoogd deze voor het akkoord te winnen. De Spaanse minister werd echter niet door Boumedienne ontvangen, maar door de minister van industrie en energie, Belaid Abdessalcm.

Op 16 nov. veroordeelde het officiële Algerijnse persbureau APS het akkoord als een poging om .,de natuurlijke rijkdommen van de westelijke Sahara te plunderen" van Madrid en ,,zijn medeplichtigen".

Op 17 nov. deelde koning Hassan in een radio-uitzending mee, dat ,.het politieke probleem is opgelost of bijna opgelost. In de nabije toekomst zult u in staat zijn uw broeders van de Sahara aan het hart te drukken". Hij bedankte de deelnemers aan de mars, die de volgende dag opdracht kregen naar huis terug te keren.

Op 19 nov. bracht secretaris-generaal Waldheim de Veiligheidsraad verslag uit van de laatste fase van zijn bemoeienissen met de Saharakwestie. Spanje had hem van het akkoord op de hoogte gesteld en Algerije had als een van de ,,betrokken belanghebbende partijen" in een nota laten weten, dat het de drie-partijenverklaring strijdig achtte met de resoluties van de Veiligheidsraad en het akkoord daarom als van nul en gener waarde beschouwde. Waldheim achtte het passend dat de Algemene Vergadering van de VN zich over het akkoord zou uitspreken. In de dekolonisatiecommissie van de VN, die de kwestie reeds bestudeerde, had een vertegenwoordiger van Polisario op 18 nov. verklaard dat toestemming tot uitvoering van het akkoord de weg vrij zou maken voor ,,een bloedige oorlog".

Op 23 nov. benoemden Marokko en Mauretanië de in het akkoord aangekondigde adjunct-gouverneurs, resp. Ahmed Bensouda (directeur van het kabinet van koning Hassan) en Abdellahi Ould Cheikh (minister van openbare diensten en ai-beid). Zij traden op 25 nov. in functie.

Op 28 nov. maakte de Marokkaanse regering bekend, dat Marokkaanse troepen o.l.v. kolonel Ahmed Dlimi (de commandant van de troepen in Zuid-Marokko) de vorige dag de stad Srnara hadden bezet, ruim 100 km ten zuiden van de grens met Marokko.

WEST-EUROPA

NEDERLAND

MINISTER PRONK NAAR EGYPTE

Van 17-22 jan. heeft minister Pronk van ontwikkelingssamenwerking een bezoek aan Egypte gebracht. Hij was daar de gast van dc Egyptische minister van planning, I. H, Abdel Rahman.
Minister Pronk heeft overleg gepleegd over de besteding van Nederlandse ontwikkelingshulp aan Egypte in 1976. Egypte is sedert 1975 een concentratieland voor Nederlandse ontwikkelingshulp.
De Nederlandse ontwikkelingsgelden zullen voor het grootste deel worden besteed in de landbouw en aan irrigatiewerken. Daarnaast zullen er voor de eerste maal projecten worden opgezet in de sectoren volksgezondheid en maatschappelijk werk.

Na terugkeer in Nederland verklaarde minister Pronk in Egypte niets te hebben bemerkt van een anti-Nederlandse houding i.v.m. het Nederlandse standpunt in de conflicten in het Midden-Oosten. ,,In de eerste plaats heeft de heer Van der Stoel recentelijk op zeer effectieve wijze het Nederlandse standpunt in Egypte toegelicht" (pag. 356/1 e.v.-1975). ,.In de tweede plaats ligt dit onderwerp niet op mijn terrein en er is dan ook niet over gesproken" aldus minister Pronk.
Aansluitend aan het bezoek van minister Pronk verbleef een ambtelijke delegatie in Egypte om details nader uit te werken. Hierover deed het ministerie van buitenlandse zaken op 3 febr. nadere uitspraken. In totaal is in 1976 voor Egypte aan Nederlandse hulp beschikbaar een bedrag van f 26,5 mln. Hiervan komt f 25 mln ten laste van de post bilaterale hulp op de begroting-1976 voor ontwikkelingssamenwerking.
Door minister Pronk was reeds f 20 mln toegezegd; daar was nu f 5 mln bijgekomen voor sociale projecten; er resteerde nog een bedrag van f 1,3 mln uit 1975. De hulp bestaat uit een lening van f 17 mln tegen 2,5% rente gedurende dertig jaar, alsmede een schenking van f 9,3 mln. (ANP)

(Vor. ber. pag. 356/1 e.v.-1975)

MINISTER VAN DER STOEL BEZOEKT LISSABON

Minister Van der Stoel van buitenlandse zaken heeft op 24 jan. een bezoek gebracht aan Lissabon, waar hij besprekingen gevoerd heeft met zijn Portugese ambtgenoot majoor Melo Antunes.

De besprekingen werden na afloop ,,zeer vriendschappelijk en bijzonder nuttig" genoemd. De opvattingen van Nederland en Portugal waren ,,bijna identiek". Gesproken is over algemene internationale onderwerpen als de Oost-West betrekkingen en de ontspanning. Daarnaast is aan de orde geweest de kwestie van de betrekkingen tussen Portugal en de EG en de kwestie-Angola (ANP)

MINISTER VAN DER STOEL BEZOEKT BONN

Minister Van der Stoel van buitenlandse zaken heeft op 2 febr. een werkbezoek van één dag aan Bonn gebracht. Hij heeft er besprekingen gevoerd met de Westduitse minister van buitenlandse zaken Genscher, alsmede met bondskanselier Schmidt en SPD-voorzitter Brandt. Na afloop van de besprekingen met minister Genscher verklaarde deze op een lunch, dat Nederland en de Bondsrepubliek het over alle internationale problemen ,,volkomen eens" zijn. ,,Wij hebben op geen enkel punt meningsverschillen." aldus de Westduitse minister van buitenlandse zaken. Ook zei Genscher, dat ,,bilaterale vraagstukken in de engere zin van het woord niet veel tijd gevergd" hadden. Minister Genscher repte niet van het probleem van de vervuiling van de Rijn.
Minister Van der Stoel bracht op een persconferentie eigener beweging deze kwestie wel ter sprake: hij hoopte, dat deze kwestie, die met minister Genscher niet in detail besproken was, ,,de komende maanden dichter bij een oplossing zal komen". De Nederlandse regering hoopt, dat de conferentie van Rijnoeverstaten, die vorig jaar drie maal was uitgesteld — één maal op verzoek van de Bondsregering — begin april gehouden zal worden.
De Bondsrepubliek zou zich nu hebben verzet tegen het beleggen van deze conferentie in maart.

Mede in verband met binnenlands-politieke en electorale overwegingen komt het de Westduitse regering nu beter uit meer de nadruk te leggen op het stimuleren van de economie en het beëindigen van de recessie dan op milieuvraagstukken. Bovendien hebben op het punt van milieuhygiëne de regeringen van de verschillende deelstaten grote bevoegdheden; en ook de deelstaatregeringen spreken thans liever over herstel van de economie dan over maatregelen om vervuiling tegen te gaan, die vaak extra kosten met zich mee brengen.

Minister Van der Stoel heeft bondskanselier Schmidt nadrukkelijk voorgehouden, dat Nederland, in afwachting van de resultaten van de onderhandelingen over troepenvermindering in Midden-Europa, niet zal overgaan tot een eenzijdige vermindering van de troepensterkte.

Nederland deelt de Westduitse opvatting over de noodzaak van een doeltreffende collectieve defensie, zo verklaarde minister Van der Stoel tegenover journalisten aan het eind van zijn bezoek.

Later zei de Nederlandse minister op een bijeenkomst van de Gesellschaft für auswärtige Politik zich ervan bewust te zijn, dat ook in West-Duitsland het Nederlandse defensiebeleid onderhevig is aan kritiek
,,Wij vatten deze kritiek niet licht op, omdat het Atlantische bondgenootschap de basis van onze veiligheid vormt Dit houdt in, dat wij ook in de toekomst een volwaardige bijdrage willen leveren aan de gemeenschappelijke verdediging", aldus minister Van der Stoel
Evenals de Bondsrepubliek wil Nederland in de onderhandelingen over wederzijdse en evenwichtige troepenvermindering in Midden-Europa een gemeenschappelijk plafond voor de Oostelijke en Westelijke troepensterkte bereiken. Het valt West-Duitsland wenst Nederland geen lof voor de strijdkrachten van de afzonderlijke landen: ,,Dit zou samenwerking en verdergaande arbeidsverdeling onmogelijk maken".

Minister Van der Stoel merkte verder op, dat ,,twijfel aan de Amerikaanse veiligheidsgaranties op zijn zachtst gezegd @ngegrond is. Zij is bovendien gevaarlijk, omdat daardoor de garantie zelf wordt uitgehold, omdat men dan ongewild diegenen in de VS steunt, die afbreuk willen doen aan de betekenis van de Atlantische verplichtingen".
De veiligheidsgarantie is onder de huidige omstandigheden niet slechts voor Europa, maar ook voor Amerika van levensbelang. ,,De Amerikaanse en Europese belangen lopen grotendeels parallel". ,,Ik ben ervan overtuigd", aldus minister Van der Stoel, ,,dat Amerika zijn veiligheid niet kan kopen door Europa te laten vallen. Het risico van een mondiale escalatie zou zeker blijven bestaan".
Jegens degenen, die een min of meer onafhankelijke Europese defensie voorstaan merkte minister Van der Stoel op, dat er ,,geen alternatief" voor het Atlantisch bondgenootschap bestaat. Het wegvallen van de Amerikaanse garantie zou betekenen, dat West-Europa een onafhankelijke grootmacht en waarschijnlijk ook atoommacht zou moeten worden.
,,Een onafhankelijke Europese verdediging met een Europese kernmacht veronderstelt echter een vergaande politieke eenheid in Europa, die voorlopig niet kan worden verwacht. Doch zelfs indien een militair onafhankelijk Europa zou kunnen worden verwezenlijkt, dan zou de ontspanning tussen Oost en West een illusie worden".

Bij de besprekingen met minister Genscher is verder o.m. het rapport-Tindemans over de Europese Unie (pag. 38/1 e.v.-1976) ter sprake gekomen. Over dit rapport spraken beide ministers de hoop uit, dat de Europese Raad bij de bespreking ervan resultaten bereikt, die door de ministers van buitenlandse zaken van de EG-landen als werkmateriaal kunnen worden gebruikt.

Zowel Nederland als de Bondsrepubliek staan uitermate sceptisch tegenover de suggestie, dat de economisch sterkere landen van de EG sneller voortgang maken bij verdergaande eenwording dan de economisch zwakkere. Minister Genscher meende, dat bij een dergelijk trapsgewijze eenwording de problemen groter i.p.v. kleiner zouden worden.
,,Duitsland", zo zei minister Van der Stoel, ,,beseft zeer wel, dat niet te ont-

kennen valt, dat sommige landen sneller en verder kunnen gaan dan andere. Dit probleem wordt nog acuter, als de EG verder zou worden uitgebreid, b.v. met Griekenland. Dat is nog wat anders dan zonder meer de gedachte van de trapsgewijze integratie, zoals die het eerst door Willy Brandt is gelanceerd, te aanvaarden. Men kan de gedachte van de trapsgewijze integratie op zeer verschillende wijzen uitwerken. Een mogelijkheid is — maar er zijn nog talrijke andere — te zeggen, dat een bepaald doel door sommige landen in vier jaar kan worden bereikt, en door andere in vier plus x jaar. Maar voordat men weer verder gaat, wacht men, tot de anderen dat doel ook hebben bereikt.
De vorming van een ,,directoraat" van grotere EG-landen — gesuggereerd vanuit Frankrijk — zou volgens minister Van der Stoel ongelijkheid van de lidstaten van de gemeenschap tot een instituut verheffen en al snel tot onoplosbare problemen en spanningen leiden.
,,Bepaalde verschillen tussen de EG-landen zijn niet te ontkennen, maar de gelijkheid van de lidstaten is één van de hoekstenen van de gehele Europese opbouw. Wie gaat morrelen aan de gelijkberechtigdheid brengt de gehele Europese constructie in gevaar; wie zich inzet voor een directorium handelt strijdig met de Europese geest, en hij kan op hardnekkige tegenstand rekenen".

In het gesprek met bondskanselier Schmidt is o.m. gesproken over de kwestie van samenwerking tussen communisten en sociaal-democraten in Europa. Nederlandse en Westduitse sociaal-democraten koesteren geen illusies over samenwerking met communisten, zo zei minister Van der Stoel.
Tenslotte is in de besprekingen duidelijk geworden, dat Nederland en de Bondsrepubliek voorstander zijn van toetreding van Griekenland tot de EG als volwaardig lid, zonder fase vooraf, zoals de EG-commissie eerder had voorgesteld. De ministers Genscher en Van der Stoel waren tot de eensluidende conclusie gekomen, dat de procedure bij de toetreding van Griekenland tot de EG in geen enkel opzicht mag verschillen van de procedure, die indertijd is toegepast bij de toetreding van Groot-Brittannië, Ierland en Denemarken.

Beide ministers waren het er over eens, dat economische hulpmaatregelen voor Griekenland nodig waren, maar zij legden er de nadruk op, dat die eoonomische hulp niet als een ,,fase vooraf" mocht worden beschouwd. Griekenland heeft recht op een overgangsregeling, nadat het als lid van de EG is toegelaten.
De ministers Van der Stoel en Genscher willen, dat de onderhandelingen over toetreding van Griekenland tot de EG zo spoedig mogelijk beginnen en zo vlot mogelijk worden afgewikkeld. Minister Van der Stoel zei met nadruk: ,,Griekenland hoort bij Europa". (ANP, NRC/Handelsblad)

EGON BAHR BIJ MINISTER PRONK

De Westduitse minister van ontwikkelingssamenwerking, Egon Bahr, heeft op 5 febr. een bezoek gebracht aan zijn Nederlandse ambtgenoot Pronk.
Na afloop van hun besprekingen deelden zij aan de pers mede, dat Nederland en de Bondsrepubliek op één lijn staan. als het gaat om de methode om tot een dialoog te komen tussen de EG en de ontwikkelingslanden.

Beide ministers verklaarden te hopen, dat voorstellen zullen worden voorbereid voor gemeenschappelijke standpunten van de EG-landen t.a.v. de Noord-Zuid-dialoog, UNCTAD 4, die in mei van dit jaar in Nairobi gehouden zal worden en m.b.t. grondstoffenvraagstukken
De ministers Pronk en Bahr waren van mening, dat de kansen op gemeenschappelijke EG-standpunten nu groter zijn dan een paar jaar tevoren
Daarbij meenden zij, dat het van belang was, dat, als Europa tot een gemeenschappelijk standpunt kan komen, dit van invloed zal zijn op de houding van andere landen, met name van de VS, tegenover ontwikkelingsvraagstukken. (ANP)

SPD-DELEGATIE O.L.V. WILLY BRANDT BEZOEKT PVDA

Een delegatie van de Westduitse SPD o.l.v. partijvoorzitter Willy Brandt heeft op 27 en 28 febr. een bezoek gebracht aan de PvdA. In de besprekingen is duidelijk geworden, dat de regerende socialistische partijen van Nederland en de Bondsrepubliek het op tal van punten niet geheel met elkaar eens zijn. De als nuanceverschillen aangeduide verschillen van opvatting betreffen de economische politiek, het veiligheidsbeleid en de ontwikkelingssamenwerking.
Wel is de sfeer tussen de twee partijen t.o.v. het laatste formele contact in 1968 verbeterd. Zowel SPD-voorzitter Willy Brandt als zijn PvdA-collega mevr. Ien van den Heuvel benadrukten, dat de gesprekken tussen de partijbestuursdelegaties vriendschappelijk en constructief waren geweest, zij het tevens ,,zeer openhartig", met wederzijdse kritische vragen en soms ,,pittige discussies".

Aan de Duitse delegatie was uitgelegd, dat de mening als zou het de bedoeling zijn in Nederland de nullijn voor de overheidsuitgaven te hanteren op een misverstand berustte. In antwoord op een Duits pleidooi voor sterke economische groei was er op gewezen, dat dit volgens de PvdA in Nederland niet zonder meer tot meer werkgelegenheid leidt en dat milieukwesties en de omvang en samenstelling van de Nederlandse bevolking een andere probleemstelling met zich mee brengen.
Wat het veiligheidsbeleid betreft heeft Brandt indruk gemaakt met een waarschuwing voor de politieke risico's in Europa van een Westduits militair isolement t.o.v. zijn NAVO-partners.
Voortgaande beperking van de NAVO-bijdragen van andere landen, b.v. Nederland, zou een dergelijk isolement in de hand kunnen werken. De PvdA-delegatie verweerde zich door de Nederlandse NAVO-bijdrage redelijk te noemen.
Van PvdA-zijde werd kritiek geoefend op het Westduitse beleid op het gebied van ontwikkelingssamenwerking.
Op 28 febr merkte Brandt op een persconferentie hierover op, dat er weliswaar geen verschil bestaat naar de inhoud, maar wel naar de uitwerking van het beleid.
Verder is verschil van mening gebleken over het rapport-Tindemans over een Europese Unie (pag. 38/1 e.v.-1976), waarover de SPD positiever denkt dan de PvdA. De SPD acht de mogelijkheid van de Europese ministerraad om de ontwikkeling naar een Europese monetaire unie te stimuleren aanwezig en acceptabel Met de PvdA is de SPD wel van mening, dat de EMU alleen langs de lange weg van een geintegreerd Europees economisch en begrotingsbeleid tot stand dient te komen en dat de politieke basis van de Europese commissie moet worden versterkt.
Beide partijen wijzen een Europese kernmacht af. Zij vinden, dat grote behoedzaamheid geboden is bij het ontwikkelen van een sterkere Europese samenwerking op defensiegebied.
De SPD zal in de herfst met een sterke delegatie deelnemen aan een internationale socialistische conferentie over veiligheidsbeleid, die dan door de PvdA georganiseerd zal worden, voorafgaand aan een eigen partijcongres
De SPD en de PvdA hebben afgesproken, dat zij en andere socialistische partijen contact zullen houden over de inhoud van hun beginselprogramma's.
Brandt noemde het vraagstuk of socialisten en communisten kunnen samenwerken op regeringsniveau hypothetisch. Voor de SPD en de bondsregering geldt, dat zij zich verstaan met elke regering, die regeert op grond van de uitslag van democratische verkiezingen. Mevr. Van den Heuvel ging verder; zij noemde een volksfront in Nederland of een gecombineerd socialistisch/communistisch blok in het Europese parlement onder de huidige omstandigheden uitgesloten.
De PvdA-delegatie gaf te kennen ,,uitermate tevreden" te zijn over de toelichting, die zij had verkregen op de aard en de toepassing van het Westduitse ,,extremistendecreet" van 1972 Van Duitse zijde was verklaard, dat sindsdien slechts voor 0,0257, (8 personen) van de kandidaten voor een Duitse overheidsbetrekking de mogelijkheid van een ,,beroepsverbod" was gehanteerd Hierbij kan worden opgemerkt, dat dat geldt voor het niveau van de Bond, niet meegerekend zijn in dit cijfer uitsluitingen op het niveau van de deelstaten of lager. (NRC/Handelsblad)

BEZOEK TUNESISCHE MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN

De Tunesische minister van buitenlandse zaken, Habib Chatti, heeft van 4-6 febr. een officieel bezoek aan Nederland gebracht. Hij is ontvangen door minister-president Den Uyl en hij heeft besprekingen gevoerd met minister Van der Stoel van buitenlandse zaken en met minister Pronk van ontwikkelingssamenwerking.
Op 5 febr. is de Tunesische minister door koningin Juliana in audiëntie

ontvangen en heeft hij privébezoeken gebracht aan Amsterdam en Leiden.

Met minister Van der Stoel is gesproken over internationale vraagstukken, w o de situatie in het Middellandse Zeegebied, het Midden-Oosten. de Europees-Arabische dialoog, de Noord-Zuid-conferentie, de toestand m de Westelijke Sahara en de banden van Tunesië inet de EG
Na de besprekingen met minister Van der Stoel volgde een gedachtenwisseling met minister Pronk van ontwikkelingssamenwerking Daarbij kwamen o m de Nederlandse ontwikkelingsprojecten in Tunesië aan de orde Nederland geeft dit jaar voor f 15 mln ontwikkelingssteun aan Tunesie
Over de besprekingen met minister Van der Stoel werd in het officiele communiqué opgemerkt, dat zij ,,een open en hartelijk karakter" hadden (ANP)

PREMIER DEN UYL EN MINISTER VAN DER STOEL NAAR LONDEN

Minister-president Den Uyl en minister Van der Stoel van buitenlandse zaken hebben op 16 febr. een bezoek aan Londen gebracht.
De Nederlandse premier voerde er besprekingen met zijn Britse ambtgenoot Wilson. Minister Van der Stoel had een onderhoud met de Britse minister van buitenlandse zaken, Callaghan.
Later op de dag vergaderden de vier bewindslieden met hun medewerkers te zamen.

In de besprekingen zijn zaken aan de orde geweest als het rapport-Tindemans over de Europese Unie (pag. 38/1 e.v.-1976), het Griekse verzoek om eerder dan op het oorspronkelijk voorziene tijdstip van 1984 tot de EG te worden toegelaten, en i h a. de ontwikkelingen binnen de EG. Daarbij lag de nadruk op economische vraagstukken, als het terugdringen van de inflatie en de bestrijding van de werkloosheid.
Gesproken is verder over de ontwikkelingen in Spanje en Portugal, over het Midden-Oosten en over Aneola. Tenslotte is gesproken over NAVO-zaken-& visserijkwesties, alsmede over zeerecht i h a. Het bezoek had oorspronkelijk op 8 dec. moeten plaatsvinden, maar het werd i v m. de gijzelingsacties in Beilen en Amsterdam uitgesteld. (ANP)

BEZOEK ROEMEENSE MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN

De Roemeense minister van buitenlandse zaken, George Macovescu, heeft van 11-14 febr. een officieel bezoek aan Nederland gebracht.
Hij heeft hier besprekingen gevoerd met premier Den Uyl en minister Van der Stoel van buitenlandse zaken en hij is door koningin Juliana in audiëntie ontvangen.
In een persbericht over dit bezoek stelde het ANP op 11 febr., dat de betrekkingen van Nederland met Roemenië nauwer ziin dan die met de andere Warschaupactstaten, die binnen dit bondgenootschap een minder onafhankelijke positie innemen. Roemenië is het enige Warschaupactland, waaraan koningin Juliana een staatsbezoek gebracht heeft (pag. 357/1 e.v.-1975).
Eén van de, voor Roemenië, belangrijkste punten waarover in Den Haag gesproken is, is de toenadering van Roemenië tot de EG.

In het gemeenschappelijke communiqué, dat na afloop van de besprekingen uitgegeven werd stond o m , dat beide bewindslieden van oordeel waren. dat de goede betrekkingen tussen beide landen nog kunnen worden uitgebreid
De akkoorden van Helsinki over Europese veiligheid en samenwerking rnoeten verder worden uitgewerkt
Beide landen spreken zich uit voor beeindiging van de wapenwedloop en voor algemene ontwapening onder internationale controle De Balkan moet een ,vredeszone" worden.
Voorts wordt gesteld, dat de werkzaamheid van de VN moet worden verbeterd en dat de VN moeten bijdragen aan de oplossing van de complexe vraagstukken, waarmee de mensheid wordt geconfronteerd. Beide landen willen de goede samenwerking van hun delegaties bij de VN — en andere internationale organisaties — uitbreiden. (ANP, NRC/ H'b l a d)

(Vor ber. pag 357/1 e.v.-1975)

MINISTER VAN DER STOEL BEZOEKT HONGARIJE

Minister Van der Stoel van buitenlandse zaken heeft van 17-19 febr. een officieel bezoek aan Hongarije gebracht. Hij heeft er besprekingen gevoerd met zijn Hongaarse ambtgenoot Frigyes Puja, partijleider Kadar en president Losonczi.
In de besprekingen met minister Puja kwam het tot een woordenwisseling over de kwestie-Angola. Minister Van der Stoel wees er op, dat de buitenlandse militaire interventie ten gunste van de MPLA door de Nederlandse regering was afgewezen en veroordeeld. Toen de Hongaarse minister deze inmenging probeerde te bagatelliseren en afdeed als ,,enige hulp, die op dringend verzoek van de Angolese regering tegen opstandige bewegingen" gegeven was, viel minister Van der Stoel driftig uit. Hij stelde, dat de aanwezigheid van 15.000 man Cubaanse troepen en enige honderden Sowjet-adviseurs niet meer als ,,enige hulp" kon worden betiteld en dat er in Angola wel degelijk van een directe, eenzijdige militaire interventie sprake is. Met de vuist op tafel zette de Nederlandse minister zijn betoog kracht bij.
Na terugkeer in Nederland zei minister Van der Stoel ,,niet direct optimistisch" uit Hongarije te zijn vertrokken.

De minister verklaarde, dat zijn Hongaarse gesprekspartners een ,,hoekige" houding hadden aangenomen. De nadruk, die zij gelegd hadden op de ideologische strijd tussen Oost en West beschouwde de minister niet als een gunstig teken voor de ontspanning.
Deze nadruk kwam voor minister Van der Stoel als een verrassing, omdat zijn ambtgenoten uit Polen, Tsjechoslowakije en Roemenië bij recente ontmoetingen hieraan geen speciale aandacht gegeven hadden.
,,De gedachte van de ideologische strijd staat haaks op de resultaten van de veiligheidsconferentie in Helsinki", aldus minister Van der Stoel. Wel had partijleider Kadar aan het einde van het bezoek geprobeerd deze tegenstelling wat te verminderen, door de ideologische strijd te verwijzen naar de wetenschapsmensen, die hem in hun tijdschriften moesten uitvechten.
,,Maar als de ideologische strijd buiten het domein van die wetenschappelijke tijdschriften zou worden voortgezet, zou dat een nadelige terugslag op de ontspanning hebben, aldus Van der Stoel.
Bij vergelijking met zijn ontmoetingen

Minister Van der Stoel (l.) in Boedapest met president Losonczi (r.).

met andere Oosteuropese collega's concludeerde minister Van der Stoel, dat de standpunten thans eerder verder uit elkaar zijn komen te liggen, dan dat zij naar elkaar toe zouden zijn gekomen.
Minister Van der Stoel heeft tegenover partijleider Kadar zijn bezorgdheid te kennen gegeven over twee andere punten. Ten eerste de voortdurende, ongerechtvaardigde aaavallen van de zijde van de SU over vermeend niet nakomen van de akkoorden van Helsinki door het Westen; in de tweede plaats de gereserveerde houding van het Warschaupact t.a.v. de NAVO-voorstellen op de MBFR-besprekingen.
Minister Van der Stoel heeft zijn Hongaarse gesprekspartners verzekerd, dat Nederland bereid is alle onderdelen van de slotakte van Helsinki zorgvuldig na te komen. Ontwikkelingen buiten Europa zouden echter een nadelig effect kunnen hebben op tie ontspanning. Als b.v. de Cubaanse strijdmacht Angola niet zou verlaten en dat land een basis voor verdere militaire operaties zou worden, of als er in Angola militaire bases van de SU gevestigd zouden worden, zou dat ernstige consequenties voor de ontspanning hebben, aldus het Nederlandse standpunt.
Minister Van der Stoel heeft vastgesteld, dat Nederland alle mogelijke moeite zal doen om Namibië en Rhodesië te helpen hun vrijheid en zelfstandigheid te herwinnen. Het Zuidafrikaanse gezag over Namibië is naar Nederlands standpunt illegaal. De minister is voor krachtige sancties tegen het regime van Ian Smith in Rhodesië. Maar hij is evenzeer tegen een beëindigen van dat regime met hulp van de Cubaanse troepen in Angola.
Van Hongaarse zijde is geprotesteerd tegen het Nederlandse visumbeleid, dat volgens hen veel strenger is dan dat van Hongarije. Een Nederlander kan zijn Hongaarse visum aan de grens of op het vliegveld in zijn pas laten stempelen; Hongaarse bezoekers moeten vaak vele dagen op hun visum wachten en kunnen het alleen via het Nederlandse consulaat krijgen.
Minister Van der Stoel bracht hier tegen in, dat de Hongaarse autoriteiten zelf de grootste obstakels opwerpen in de vorm van de noodzakelijke vergunningen voor een pas en reisdeviezen.
Kritiek hadden de Hongaren verder op de stopzetting van de invoer in Nederland van Hongaars rundvlees m.i.v. 1 jan. 1975. Minister Van der Stoel toonde hiervoor begrip, maar Nederland kan niet alleen de beperkingen van de EG doorbreken. Volgens minister Van der Stoel zal er echter binnenkort een raamakkoord tussen de Comecon en de EG tot stand komen. Onder de mantel van dit akkoord kunnen de lidstaten van de twee organisaties onderhandelingen over handelsakkoorden openen. (NRC/Blad)

DUITSLAND (BONDSREPUBLIEK)

CONGRES VAN DE SPD

In Mannheim vergaderde van 11-15 nov. 1975 het congres van de SPD. In een voorbeschouwing schreef het *NRC/H'blad* (10-11) het volgende:

Vijf dagen lang zullen **436** stemgerechtigde afgevaardigden kunnen discussiëren over 1431 voorstellen, die zijn ingediend over de „Orientierungsrahmen 85" het centrale stuk van het congres.

De „Orientierungsrahmen 85" is geen nieuw programma van de sociaal-democraten, en komt dus niet in de plaats van het Godesberger programma 1959, waarin de SPD zich ontdeed van alle marxistische en ouderwetse denkbeelden en dat nog steeds de hechte principiële basis is van de partij.
Het stuk is een samenvatting van alle gedachten die binnen de partij leven over de maatschappij, die zich in de komende tien jaar volgens de sociaal-democratische beginselen zou moeten ontwikkelen.
Het heeft geen enkele bindende kracht. Het enige interessante is dat uit de discussie kan blijken hoe de krachtsverhoudingen binnen de SPD op dit moment liggen. Zijn de „linkse" krachten binnen de partij — zoals de „Jusos" (Jungsozialisten, die als de linkse extremisten worden beschouwd), en uok de meer gematigd-linksen die niet tevreden zijn met het profiel van de Westduitse sociaal-democratie — krachtiger geworden, zodat men van een koersverlegging naar links zou kunnen spreken en een onenigheid in de gelederen zou kunnen constateren? Of is de SPD, ondanks de innerlijke tegenstellingen die in verschillende regionen tot uiting zijn gekomen. nog steeds de solide aaneengesloten SPD van 1972, toen zij onder leiding van Willy Brandt de grootste verkiezingsoverwinning in haar geschiedenis behaalde?

Er is geen twijfel aan dat zich binnen de SPD radicale krachten hebben ontwikkeld, die vinden dat de partij te veel concessies doet aan de coalitiegenoot, de liberale FDP, en de voorkeur geven aan een linksere koers van de partij, desnoods in de oppositie. Dit radicalisme is echter nog steeds marginaal hoewel men vaak de indruk krijgt van het tegendeel, zeker door de luidruchtigheid waarmee het wordt gepredikt dcor de „Jusos", wier positie binnen het perfect georganiseerde partij-apparaat evenwel zeer gering is.

Natuurlijk zijn er binnen dat partij-apparaat invloedrijke figuren die pleiten voor een straffere scheut „links" in het beleid, maar zij vormen een grote minderheid en zullen zich, als het erop aankomt, achter de leiding plaatsen en het beeld van de gesloten sociaal-democratische partij niet doorbreken. Een in zichzelf verdeelde SPD met elkaar bestrijdende vleugels zou natuurlijk koren op de molen zijn van de oppositionele CDU/CSU (overigens steeds duidelijker een verbond dat flinke scheuren vertoont) en zou ook een uiterst onzekere coalitiegenoot maken van de FDP. Een prolongatie van de sociaal-liberale coalitie is ook voor de gematigde radicalen nog altijd te verkiezen boven een frustrerende oppositie, die voor de sociaal-democraten een traumatisch schrikbeeld uit het verleden is.

De „Orientierungsrahmen", die in eerste lezing ten stuk vol radicale denkbeelden was, is in tweede lezing door een partijcommissie en vooral door de activiteit van Willy Brandt, die als partijvoorzitter persoonlijk zeer hard heeft gewerkt aan het zoeken naar compromissen, afgezwakt tot een vage politieke filosofie, waarmee men alle kanten uit kan. Het stuk staat vol gemeenplaatsen over het democratisch socialisme, die niets nieuws bevatten, er worden geen radicale dogma's in verkondigd. Al heeft men niet kunnen vermijden dat er bijvoorbeeld over de noodzaak van socialisatie van de banken wordt gesproken, over een grotere bemoeienis van de staat met de economie, zoals via veelbestreden investeringscontrole, en over de noodzaak van een paritaire medezeggenschap van de arbeiders in de raden van commissarissen van de ondernemingen.
Die investeringscontrole (beter zou men kunnen zeggen „investeringstoezicht") is wekenlang een strijdpunt binnen de SPD geweest, waarbij bleek dat de denkbeelden van bondskanselier Helmut Schmidt en partijvoorzitter Willy Brandt nogal verschilden.
Voor Schmidt, de pragmaticus, is een investeringscontrole een aantasting van het beginsel van de sociale markteconomie, die in de Bondsrepubliek nu eenmaal heilig ir. Brandt zag (en ziet! er wel iets in, in die zin aat hij gebruik van instrumenten ter beheersing van de economie nuttig vindt. Maar Brandt is niet de financieel-economische expert van de partij. Die financieel-economische experts (zoals Apel, de minister van financiën, en Ehrenberg, de ecunomische specialist van de Bondsdagfractie) beschouwen al dat gepraat over investeringscontrole meer als zinloze getuigenissen dan als politieke realiteit. Er zal op het mammoet-congres zeker ruime aandacht worden besteed aan die investeringscontrole, maar er is geen enkele kans op, dat de SPD zich hier in Mannheim zal vastleggen op het beginsel van zo'n controle voor de komende tien jaar, al zouden daarvoor ook aanknopingspunten zijn te vinden in het programma van Godesberg.
De paritaire medezeggenschap dateert niet van gisteren. Men praat er reeds jarenlang over, maar daarbij is het gebleven. De Duitse ondernemers zijn er fel tegen gekant, voor de FDP is het een onaanvaardbare zaak. De liberalen zijn wel voor medezeggenschap, maar in zeer bescheiden mate.
De grootste pressie komt regelmatig van de kant van de DGB, de Westduitse federatie van vakbonden, die de paritaire medezeggenschap als een zeer principiële zaak beschouwt, dat steeds luidkeels verkondigt, maar er toch geen groot conflict van durft te maken. Een schoolvoorbeeld van de houding van de DGB gaf dit weekeinde voorzitter Karl-Heinz Vetter. Op S nov. noemde hij op een massabijeenkomst in Dortmund die paritaire medezeggenschap als een onvoorwaardelijke eis van de vakbeweging, kritiseerde hij de Westduitse ondernemers heftig wegens hun weerbarstige houding en attaqueerde hij zeer scherp Friderichs, de FDP-minister van economische zaken, omdat hij achter de ondernemers staat in deze kwestie. Op 10 nov. echter, in de vakbondsraad van de SPD (een zeer belangrijk lichaam in de partij), stelde hij zich geheel achter het compromis dat de SPD met coalitiegenoot FDP wil uitdokteren. Van die kant heeft de partij op het congres dus niets te vrezen. Maar dat wist men van tevoren.
Sommige beweren, dat dit mammoetcongres (er zijn ruim 1200 journalisten aanwezig en 200 buitenlandse gasten) ondanks alle voorafgaande polemieken en venijnige theoretische discussies, een bijzonder saai congres zal worden met weinig sensatie. Anderen verwachten nog wel harde debatten en een confrontatiepoging van „links".
Het eerste lijkt het meest waarschijnlijk, want bij de totstandkoming van de „Orientierungsrahmen" is al zoveel gepolemiseerd, dat er weinig adem meer over is. Het hoogtepunt van het congres zal zeker de rede worden van bondskanselier Schmidt. Afkomstig uit het liberaal Hamburgs milieu, heeft Schmidt altijd een felle afkeer gehad van vaag getheoretiseer en zich nooit erg thuis gevoeld op de partijcongressen van de SPD. Hij zal niet schromen harde waarheden te zeggen

en zal bepaalde partijgenoten niet sparen. Hij zal meer de nadruk leggen op dc noodzaak van een realistische dagelijkse politiek in dit verkiezingsjaar. Zoals trouwens ook Herbert Wehner, de nog altijd oppermachtige fractievoorzitter in de Bondsdag, die linkse illusies eveneens als een bedreiging van de positie van de partij beschouwt.
Voor de compromisrede zal Brandt moeten zorgen, een taak die hem wel is toeveriroiiwd. Het ziet er inderdaad niet naar uit, dat dit partijcongres in Mannheim een historisch congres van de sociaal-democraten zal worden. ondanks alle ideologische fanfare. die eraan is voorafgegaan.

Opening, rede Brandt

Het SPD-congres werd op 11 nov. door partiivoorzitter Willy Brandt geopend. In de rede, die hij toen uitsprak, zei hij o.m. het volgende:

Hij richtte een felle aanval op de christen-democratische opnositie. De CDU was volgens hem steeds meer onder de invloed gekomen van een Duits-nationale kliek en de Beierse CSU werd beheerst door de ,,vernietigende geesteloosheid van Sonthofcn". (Sonthofen is een Beiers plaatsje, waar CSU-voorzitter Franz-Josef Strauss in nov. 1974 heeft opgeroepen tot een meedogenloze opposition met alle middelen, pag. 330/1-1975).
Brandt zei letterlijk: ,,De Unie is in haar tegenwoordige staat niet meer bekwaam om te regeren. Zij wordt tot een veiligheidsrisico voor ons land, zowel in de buitenlandse als in de binnenlandse politiek, zowel economisch als sociaal".
Scherp kritiseerde Brandt ook het feit, dat de christen-democraten zich steeds minder afzetten tegen autoritaire, rechtsradicale tendensen. Als een ,,treurspel" beschreef de sociaal-democratische partiivoorzitter de houding van de CDU/CSU jegens de verdragen met Polen (over deze verdragen en de rol, die zij in de Duitse binnenlandse politiek gespeeld hebben, zal nog nader worden bericht).
In tegenstelling tot de CDU/CSU prees Brandt de coalitie van SPD en FDP, die zich in deze moeiliike jaren standvastig had getoond en de kwaliteit van de Duitse politiek verbeterd had.
Over zijn eigen partij zei Brandt, dat de geloofwaardigheid van de SPD in de laatste laren was aangetast door de indruk, dat zij niet meer als een eenheid op basis van het programma van Godesberg uit 1959 opereerde Brandt waarschuwde voor het beeld van innerlijke verscheurdheid en sectarisme, bureaucratische eigenzinnigheid en het opblazen van meningsverschillen tot een soort van geloofsoorlog
Over de investeringscontrole zei Brandt, dat dit begrip verkeerd was geïnterpreteerd Daardoor was de indruk ontstaan, dat de SPD een technocratische of bureaucratische hoogtevlucht wilde beginnen Volgens Brandt is daar geen sprake van
De Jonge Socialisten, die kort tevoren met het voorstel gekomen waren van een wettelijk maximuminkomen van DM 5 000 per maand, verwees Brandt naar de ,,speelweide" Het bestuur van de Jusos, zo voegde hij er aan toe, spreekt zoals bekend niet voor de sociaal-democratische partij
Brandt waarschuwde er ook voor, dat de SPD niet te zeer een partij van ambtenaren en academici moest worden; het contact met de arbeiders diende naar zijn oordeel op alle niveaus te worden versterkt

Rede bondskanselier Schmidt

Het congres werd op 12 nov. toegesproken door bondskanselier Schmidt. Deze zei met nadruk, dat het handhaven van de sociaal-liberale coalitie op dat moment het belangrijkste doel van de SPD was.
Het alternatief voor de sociaal-liberale coalitie, aldus Schtnidt, zou ,,een restauratie betekenen van staat en rnaatschappij" en ,,een aftocht van de SPD naar de toeschouwerstribune".

De theoretici in de partij waarschitwde hij ,,wensgedachten" niet tot politieke besluiten te maken. Een regeringspartij. die de bodem van de werkelijkheid verlaat, zou alleen nog maar als oppositiepartij kunnen blijven bestaan, aldus Schmidt.
Hoewel Schmidt de coalitie met de FDP als zeer vruchtbaar kwalificeerde, had hij toch ook kritiek op de regeringspartner. Volgens hem was de belerende manier, waarop individuele FDP-ers soms over interne sociaal-democratische discussies spreken, politiek niet altijd verstandig en zeker niet tactvol.
Aan de andere kant hield hij zijn partijgenoten voor, dat de SPD haar eigen identiteit niet hoefde te bewijzen door de coalitiepartner tegen de schenen te trappen.
Ook had Schmidt kritiek op de Jusos, de jonge socialisten. Hij zei, dat dezen er voor moesten oppassen door hun methode van kritiek geen geïsoleerde groep te worden.
Evenals partijvoorzitter Brandt richtte de bondskanselier een scherpe aanval op de oppositie van de CDU/CSU. Volgens Schmidt is de Unie niet regeringsbekwaam, omdat zij zich als oppositie internationaal volledig had geïsoleerd. Als enige Europese politieke partij met gewicht had zij geweigerd haar toestemming te geven aan het slotdocument van Helsinki. En hoewel haar leiding en de meerderheid van de Bondsdagfractie over verzoening inet Polen spreekt, blijft het telkens slechts bij woorden, zo zei Schmidt
De SPD ziet liet als haar taak de sociale verworvenheden veilig te stellen Na het overwinnen van de wereldrecessie wil de SPD voortgaan met het uitbouw-en van de sociale staat, verzekerde de bondskanselier
Voor de paritaire medezeggenschap is op het ogenblik geen meerderheid te vinden, zei Schmidt aan het adres van de vakbondsleiders en linkse partijgenoten De beslissing over de medezeggenschap moet in het parlement genomen worden en is geen zaak, die geregeld kan worden door werknemers en werkgevers aan de onderhandelingstafel
Sprekend over het onderwerp investeringscontrole maakte Schinidt duidelijk, dat hij de grootste bezwaren had tegen rechtstreekse investeringscontrole door de overheid Waar mogelijk, wil hij die vermijden ,,Concurrentie zo ver als mogelijk, planning zo ver als nodig" is zijn devies De eis van investeringsvergunningen wees hij evenzeer af als hij zich er voor uitsprak de individuele investeringsbeslissingen bij de ondernemer te laten Waarschuwend wees hij op mislukte investeringen op het gebied van de energieverzorging, waarvoor de staat verantwoordelijk was
Ovaties kreeg Schmidt, toen hij over Willy Brandt sprak, die hij schilderde als een historische figuur van de Duitse naoorlogse geschiedenis Drie zaken zou de geschiedschrijving vastleggen, zo verzekerde Schmidt Brandt had de grond voor de verzoening ook met het Oosten toebereid; de strijd oni de vrijheid van Berlijn is zonder Brandt ondenkbaar, en tenslotte heeft Brandt de deur voor een door de sociaal-democratie geleide regering en de weg naar het moderne Duitsland geopend

Bijeenkomst internationale socialistische en sociaal-democratische partijvertegenwoordigers

SPD-voorzitter Brandt belegde op 12 nov. een bijeenkomst voor de buitenlandse gasten van het con-

Tijdens het SPD-congres v.l.n.r. Schmidt, Brandt en Wehner

gres. Er waren vertegenwoordigers van 38 socialistische en sociaal-democratische partijen aanwezig, niet alleen uit Europa, maar ook uit ontwikkelingslanden in Afrika, Latijns-Amerika en Azië.
Aanwezig waren o.m. de Nederlandse premier Den Uyl, de Oostenrijkse bondskanselier Kreisky, de Israëlische minister van buitenlandse zaken Allon, maar ook vertegenwoordigers van vijf Arabische partijen, en gedelegeerden van de Joegoslavische Bond van communisten.
Brandt zei tot de pers, dat het niet in de bedoeling lag een nieuwe internationale socialistische organisatie te stichten, maar dat uit de dialoog een soort ,,alliantie voor de vrede en de vooruitgang" zou kunnen ontstaan en dat zich nieuwe methoden voor samenwerking zouden kunnen ontwikkelen.

Congresbesluiten, *bestuursverkiezing*

Het congres aanvaardde met grote meerderheid de Orientierungsrahmen 85. Resoluties van links, waarin gevraagd werd om de nationalisatie van banken en grote ondernemingen en directe investeringscontrole door de overheid, kregen slechts enkele tientallen stemmen. Voorts heeft het congres zich uitgesproken tegen lastenverlichtingen voor het bedrijfsleven en vroeg niet om een nieuw conjunctuurprogramma.
Een nederlaag leed het partijbestuur, toen het congres met 183 tegen 165 stemmen elke liberalisering van wapenexport door de Bondsrepubliek afwees. Het bestuur had deze kwestie liever naar de Bondsdagfractie verwezen.
Willy Brandt en Helmut Schmidt werden herkozen als resp. voorzitter en vice-voorzitter van de partij; zij kregen elk 407 stemmen. Vooral voor de bondskanselier was dit een overwinning; op het vorige partijcongres, in 1973 in Hannover (pag. 638/2 e.v. - 1973) verenigde Schmidt slechts 286 stemmen op zijn naam.
Tot tweede vice-voorzitter werd gekozen Hans Koschnick, de burgemeester van Bremen. Hij kreeg 399 stemmen. Koschnick is opvolger van de minister-president van Noordrijnland-Westfalen, Heinz Kuhn, die wel als lid van het partijbestuur gekozen werd.
Nieuw bezet werd ook de post van penningmeester, en wel met de verkiezing van Wilhelm Dröscher, die Alfred Nau opvolgt. De laatste had zich wegens zijn leeftijd teruggetrokken.

NOORD-AMERIKA

VERENIGDE STATEN

AANSLAGEN OP PRESIDENT FORD, DADERS TOT **LEVENSLANG** VEROORDEELD

Op 5 sept. 1975 ontsnapte president Ford aan een moordaanslag, die door een vrouw, die later werd geidentificeerd als Lynette Alice Fromme, in Sacramento, de hoofdstad van Californië, op hem werd gepleegd.
Het incident vond plaats toen de president van zijn hotel naar het Kapitool wandelde, waar hij een gesprek zou hebben met de gouverneur van Cahfornie, Edmund Brown. Terwijl de president wuivend en handenschuddend door een menigte van ca. 500 personen liep, zag een agent van de geheime politie dat een vrouw in de menigte een pistool op de president richtte. Voordat het afging kon de agent de vrouw overmeesteren. De vrouw bleek te behoren tot een groep mensen om Charles Manson, de leider van de als berucht bekend staande ,,familie".
Manson zit een levenslange gevangenisstraf uit wegens een moordaanslag op de actrice Sharon Tate in 1969 in Los Angeles gepleegd, en op zes andere personen.
Lynette Alice Fromme werd in 1972 gearresteerd wegens verdenking van medeplichtigheid in een andere moordzaak, maar zij werd toen wegens gebrek aan bewijs vrijgesproken.
Op 27 sept. werd opnieuw een aanslag gepleegd op de president bij een bezoek aan San Francisco. Toen de president zijn hotel verliet om weer terug te keren naar Washington werd vanuit de menigte die voor het hotel stond een schot afgevuurd op de president; een omstander wist het pistool echter uit de handen te slaan van degene die het schot afvuurde, waardoor niemand gewond werd. De dader werd onmiddellijk gearresteerd en bleek de 45-jarige Sara Jane Moore te zijn, die in contact stond met radicale groeperingen in Californië en enige tijd als betaalde informante voor de FBI had gewerkt.
Sara Moore werd op 21 sept. al gearresteerd omdat zij een vuurwapen bij zich droeg, maar werd later vrijgelaten, hoewel zij zelf gevraagd had in arrest te mogen blijven omdat zij anders ,,het systeem" wel eens op de proef kon gaan stellen. Beide vrouwen werden tot levenslange gevangenisstraf veroordeeld wegens poging president Ford te doden.
Fromme werd op 26 nov. 1975 voor een federaal districtshof in Sacramento veroordeeld na een proces van drie weken, waarbij de belangrijkste getuige president Ford was, wiens getuigenis met behulp van een videorecorder was opgenomen en in de rechtszaal werd afgedraaid. Het was de eerste maal dat een fungerend president van de VS een mondelinge getuigenis aflegde in een strafzaak.
Terwijl de aanklager betoogde dat juffrouw Fromme willens en wetens de president had willen doden, voerde de verdediging aan dat zij alleen maar geprobeerd had aan-

President Ford achter de auto na de aanslag door **Sara** Moore.

dacht te trekken voor een herziening van de straf voor Charles Manson en voor de toenemende vervuiling van lucht en water.
De rechter was echter van oordeel dat zij de president gedood zou hebben als zij de gelegenheid daartoe had gekregen.
Jane Moore verklaarde op 12 dec. 1975 voor een federaal districtshof in San Francisco dat zij schuldig was aan de aanklacht wegens poging tot moord op president Ford. *(IHT)*

EISEN EXPORT KERNMATERIAAL

De Amerikaanse regering heeft een nieuw pakket maatregelen aangenomen waardoor er een minimale controle zal plaats vinden bij uitvoer van kernmateriaal en -kennis. De maatregelen zijn bedoeld om de verdere spreiding van atoomwapens tegen te gaan, aldus de bekendmaking eind febr. van een aantal Amerikaanse regeringsfunctionarissen.
Een van de nieuwe vereisten is dat landen die atoomaankopen doen zeer strenge veiligheidsmaatregelen dienen in te voeren om diefstal of sabotage onmogelijk te maken.
Over een aantal van de maatregelen werd in 1975 al overeenstemming bereikt tussen zeven belangrijke atoomexporterende landen — de Verenigde Staten, de Sowjet-Unie, Groot-Brittannië, Frankrijk, West-Duitsland, Japan en Canada. De zeven landen hebben zich formeel akkoord verklaard door een uitwisseling van nota's.
Het akkoord was bedoeld om de verkooppolitiek te coördineren ten opzichte van landen die zelf niet de capaciteit hebben kernenergieprogramma's te ontwikkelen.
Sinds dit akkoord heeft Groot-Brittannië een voorstel ingediend voor een systeem van veiligheidsmaatregelen dat zal worden besproken door het Internationaal Kernenergiebureau (IAEA) in Wenen.
Volgens de Amerikaanse functionarissen is een aantal maatregelen in de Verenigde Staten nieuw, en zijn andere verfijningen van bestaande praktijken.
In principe komen ze neer op de volgende stipulaties:

- Landen die Amerikaanse kernhulp ontvangen moeten een aantal voorzorgsmaatregelen treffen, w.o. ook de mogelijkheid op nacontrole, om het gebruik van kernmateriaal voor militaire doeleinden te verhinderen.
- De landen die aankopen in de VS doen moeten garanderen dat zij de proclukten niet zullen gebruiken voor de vervaardiging van enigerlei explosief materiaal.
- De VS eisen dat de ontvangende landen strikte veiligheidsmaatregelen nemen om diefstal of sabotage te voorkomen,
- Als de landen met hun verkochte materiaal of verwerkte produkten hiervan doorverkopen, moeten zij dezelfde controle toepassen als de Verenigde Staten.

De VS pleiten ten sterkste voor het recht van veto op het doorverkopen van kernmateriaal of -technologie naar derde landen.
De VS zullen het idee gaan bevorderen van ,,multinationale, regionale faciliteiten" waar kernsplitsing plaatsheeft om zo het aantal nationale kernreactoren te beperken.
Deze nieuwe faciliteiten zouden moeten worden gevestigd op plaatsen waar de veiligheidsmaatregelen het meest effectief kunnen worden uitgevoerd. *(NRC/H'blad)*

SCRANTON NIEUWE AMERIKAANSE AFGEVAARDIGDE IN VN

President Ford heeft op 25 febr. de voormalige gouverneur van Pennsylvania, William Scranton, benoemd als nieuwe ambassadeur van de VS bij de Verenigde Naties. Hij volgt als zodanig Daniel Moynihan op, wiens onomwonden redevoeringen en kritiek op communistische en Derde-Wereldlanden veel repercussies hadden.
Ford maakte de benoeming persoonlijk bekend. Hij zei dat Scranton ,,een grote taak had bij het verdedigen van de VS tegen oneerlijke aanvallen" in de wereldorganisatie.
Scranton zei dat hij een fan was van Moynihan. Hij voegde eraan toe: ,,Ik geloof, dat wij vooruitgaan in de VN, wat vooral te danken is aan het beleid van de president en minister van buitenlandse zaken Henry Kissinger en aan het optreden van Moynihan. Ik ben trots en gelukkig diens opvolger te zijn."
Moynihan keert nu terug naar de Harvard-universiteit om colleges te geven.
President Ford noemde Scranton een goede persoonlijke vriend en een naaste politieke medewerker. De bevestiging van Scranton door de Senaat zal naar verwacht wordt geen moeilijkheden opleveren waardoor hij medio maart zijn functie zal kunnen aanvaarden.
De 58-jarige nieuwe ambassadeur staat bekend als een man met onafhankelijke meningen, maar met aanzienlijk minder flair en vuur dan de man die hij opvolgt. Voor de meeste waarnemers is dit precies wat de regering-Ford zocht in de opvolger van Moynihan.
Scranton is advocaat en erfgenaam van een familiefortuin in staal-, spoorweg- en energiebedrijven. Verwacht wordt dat hij minder aandacht op zichzelf zal vestigen door zijn redevoeringen, maar in plaats daarvan meer gebruik van de diplomatie zal maken.
Nixon wees hem, toen hij in 1968 op het punt stond zijn ambt als president te aanvaarden, aan als speciaal afgezant naar het Midden-Oosten om het Israëlisch-Arabische conflict te beoordelen Twee jaar daarna benoemde Nixon hem tot leider van een speciale commissie i.v.m. de onrust op de universiteiten. Deze werd gevormd nadat leden van de Nationale Garde tijdens een anti-Vietnamdemonstratie op de staatsuniversiteit van Kent in Ohio vier studenten hadden doodgeschoten.
De carrière van Scranton in regeringsdienst begon in 1959 toen hij benoemd werd tot speciaal medewerker van de minister van buitenlandse zaken. Het jaar daarop werd hij gekozen in het Huis van Afgevaardigden. In 1962 volgde zijn verkiezing tot gouverneur van Pennsylvania.
In 1964 maakte hij echter pas zijn entree op het gebied van de nationale politiek toen hij betoogde dat de Republikeinse partij een ander nodig had dan de conservatieve senator Goldwater die trachtte partijkandidaat voor het presidentschap te worden. Hij was een laat supporter van Nixon in de presidentiële campagne van 1968 na aanvankelijk Nelson Rockefeller te hebben gesteund.
Scranton is curator van de Yale-universiteit en commissaris van enkele bedriiven. Hii investeerde in omroeporganisaties, het bankwezen en fabrieken.

NIEUW HOOFD AMERIKAANSE LIAISON-VERTEGENWOORDIGING IN PEKING

Begin maart is de benoeming bekendgemaakt van Thomas S. Gate tot hoofd van de Amerikaanse liaison-vertegenwoordiging in Peking. Gates, die in april 70 jaar wordt, volgt George Bush op, die nu hoofd van de CIA is. Diens voorganger in de Volksrepubliek was

David Bruce, een diplomaat met zeer veel ervaring, die nu met pensioen is.
Gates, een bankier, heeft onder wijlen president Eisenhower zeven jaar op hoge posten binnen het ministerie van defensie gewerkt. Hij was onder meer staatssecretaris voor de marine en van dec. 1959 af minister van defensie. *(The Times, NRC/H'blad)*

OUD-PRESIDENT NIXON BEZOEKT VOLKSREPUBLIEK CHINA

Op 20 febr. vertrok oud-president Nixon vanuit Los Angeles per Boeing-707 van de Chinese luchtvaartmaatschappij op uitnodiging van de Chinese regering naar de Volksrepubliek China. Nixon werd bergezeld door zijn vrouw Pat, enkele medewerkers en een groep lijfwachten van de geheime dienst.
Het was precies vier jaar geleden dat Nixon, als president van de VS, een bezoek aan de Volksrepubliek bracht dat toen historische betekenis werd toegekend (pag. 155 e.v.-1972). De oud-president werd op 21 febr. op het vliegveld van Peking verwelkomd door waarnemend premier Hoea Koeo-feng en de ministers van buitenlandse zaken en volksgezondheid, resp. Jiao Koeanhoea en Lioe Hsiang-ping.
Het Amerikaanse gezelschap logeerde in hetzelfde staatsoerblijf waar men ook vier jaar geleden verbleef.
Op 22 febr. had Nixon een onderhoud met partijleider Mao Tsetoeng, waarbij ook de waarnemend premier en de minister van buitenlandse zaken aanwezig waren. Tijdens een banket dat die dag werd gegeven, deed Nixon een aanval op de Amerikaanse rol op de Veiligheidsconferentie in Helsinki. Hij zei dat de mensen naïef zouden zijn om te geloven dat alleen maar het ondertekenen van een principeverklaring of een diplomatieke conferentie vrede zou brengen. ,,Er kan en zal geen blijvende vrede zijn totdat elke natie in de wereld de veiligheid en onafhankelijkheid van ieder ander land, klein of groot, respecteert,'' zei Nixon, die verscheidene malen citeerde uit het door hem en Tsjoe En-lai ondertekende communiqué van Sjanghai van 1972 dat hij ,,een historisch document'' noemde.
Waarnemend premier Hoea Koeofeng hield ook een redevoering waarin hij de Sowjet-Unie aanviel wegens haar ,,woest expansionisme''.
De campagne tegen mensen met een afwijking naar rechts (pag. 129 e.v.) beschreef hij als ,,een voortzetting en verdieping van de grote proletarische en culturele revolutie'' en als een revolutionair massadebat dat mensen in staat zou stellen om een betere bijdrage te leveren voor de mensheid, in overeenstemming met de leer van Mao.
Op 23 febr. werden Nixon en zijn vrouw door partijleider Mao Tsetoeng ontvangen. Er werd gesproken over een groot aantal onderwerpen en volgens een woordvoerder van het Chinese ministerie van buitenlandse zaken vroeg Mao aan Nixon zijn hartelijke groeten aan president Ford over te brengen.
Nixon sprak in de hierop volgende dagen ook nog enige malen met waarnemend premier Hoea Koeofeng.
Op 25 febr. bood de Chinese regering de oud-president een afscheidsbanket aan. De waarnemend premier sprak zich bij die gelegenheid uit voor een verbetering van de betrekkingen met de VS. Hoea bracht ook een toast uit op president Ford. Hij zei dat Nixons bezoek van positieve betekenis was geweest.
Nixon zei in zijn tafelrede ervan overtuigd te zijn dat de twee landen moeten samenwerken bij de opbouw van een ,,nieuwe wereld''. In deze wereld zou elk land de gelegenheid hebben zijn eigen weg te kiezen en te leven zonder de vrees voor ingrijpen door een buitenlandse macht.
Op 26 febr. verliet het Amerikaanse gezelschap Peking en reisde vervolgens naar de stad Kweilin in het zuiden van het land en vandaar naar Kanton, van waaruit op 29 febr. naar de VS werd teruggevlogen.
Het bezoek van Nixon aan de Volksrepubliek en zijn uitlatingen aldaar waren in de VS en daarbuiten het onderwerp van kritiek. *(IHT*, Reuter, *NRC/H'blad)*

PROCES TEGEN AANSTICHTERS INBRAAK IN DEMOCRATISCH HOOFDKWARTIER (WATERGATE-ZAAK)

Van 1 okt. 1974 tot 1 jan. 1975 heeft voor het federale districtshof in Washington het proces plaatsgevonden tegen een aantal naaste medewerkers van oud-president Nixon, die ervan beschuldigd werden verantwoordelijk te zijn voor de inbraak in het Democratische verkiezingshoofdkwartier in de nacht van 16 op 17 juni 1972 en voor de daarop volgende pogingen de zaak in de doofpot te stoppen, de zgn. Watergate-zaak. De inbrekers zelf waren al eerder veroordeeld (pag. 105/2 - 1974 e.v.).
Vier van Nixons vroegere medewerkers werden schuldig bevonden, het waren: John D. Ehrlichman, voornaamste adviseur van Nixon inzake de binnenlandse politiek, H. R. Haldeman, oud-chef staf van het Witte Huis, Robert Mardian, een vroegere assistent-minister van justitie en John Mitchell. oud-minister van justitie en hoofd van het republikeinse comité voor herverkiezing van de president, Kenneth Parkinson, een advocaat die voor het comité werkte, werd vrijgesproken.
Alle vijf waren op 1 maart 1974 door een federale jury in staat van beschuldiging gesteld, tezamen met Charles Colson, een vroegere speciale adviseur bij het Witte Huis en Gordon Strachan, een vroegere assistent van Haldeman. Colson bekende schuld in juni 1974, waarop de speciale aanklager in de Watergate-zaak, Leon Jaworski, opdracht gaf af te zien van vervolging en rechter Sirica bepaalde op 30 sept. dat Strachan apart berecht zou worden omdat het bewijsmateriaal van de aanklager niet deugdelijk zou zijn. Het begin van het proces was vastgesteld op 8 sept. 1974, maar op 22 aug. ging rechter Sirica ermee akkoord dat het proces voor de duur van drie weken uitgesteld zou worden.

Afwezigheid Nixon

Hoewel oud-president Nixon als een van de belangrijkste getuigen gold, werd hij gedurende het gehele proces niet als zodanig gehoord.
Wel werden pogingen daartoe ondernomen. Op 29 aug. 1974 kreeg de oud-president een dagvaarding thuis gezonden om als getuige a décharge te verschijnen in het proces tegen Ehrlichman. Een tweede dagvaarding ditmaal als getuige à charge werd op 20 sept. 1974 aan de president overhandigd.
Op 23 sept. werd de president evenwel in het ziekenhuis opgenomen i.v.m. de behandeling van flebitis in zijn linkerbeen en op 11 okt. verzocht zijn advocaat Herbert Miller rechter Sirica de dagvaardingen nietig te verklaren omdat Nixon als gevolg van zijn fysieke toestand niet in staat was binnen afzienbare tijd gevolg te geven aan de uitnodiging voor het hof te verschijnen.
Eind okt. '74 verergerde de gezondheidstoestand van Nixon. Op 29 okt. onderging hij een operatie aan een ader in zijn linkerlies. Complicaties die daarna optraden in de vorm van

ernstige bloedingen deden, aldus mededelingen van de behandelende geneesheren, vrezen voor het leven van de oud-president.

Nixons advocaat kwam op 7 nov. 1974 met een medisch rapport waarin stond dat het tenminste nog twee of drie maanden zou duren voordat de gezondheidstoestand van zijn cliënt zodanig was dat hij ondervraagd zou kunnen worden zonder dat dat een ,,ernstig risico voor zijn gezondheid" zou betekenen.

Op 8 nov. 1974 ging rechter Sirica, op verzoek van de advocaat van Ehrlichman ermee akkoord dat drie artsen de oud-president zouden onderzoeken.

Dezen rapporteerden op 29 nov. dat het tenminste nog tot half febr. 1975 zou duren voordat Nixon in Washington voor het hof zou kunnen verschijnen. Begin febr. 1975 was het misschien mogelijk dat de oud-president in de buurt van zijn woning in San Clemente in Californië verhoord zou kunnen worden. Begin jan. zou hij misschien thuis verhoord kunnen worden. Dit alles onder voorbehoud dat het herstel van de president volgens de verwachte snelheid zou verlopen en er zich geen verdere complicaties zouden voordoen.

Op 5 dec. 1974 bepaalde rechter Sirica dat Nixons getuigenis in mondelinge of geschreven vorm niet ,,essentieel" was voor de verdediging.

Dit naar aanleiding van het verzoek van de advocaten van Ehrlichman, Haldeman en Mitchell het proces uit te stellen tot na kerstmis zodat Nixon als getuige gehoord kon worden.

Tevens vernietigde hij de twee dagvaardingen die in september aan de president waren uitgereikt.

De processen

Het proces begon officieel op 1 okt. maar het duurde bijna twee weken voordat de jury gekozen was. Uit 625 kandidaten werden uiteindelijk 12 juryleden en 6 plaatsvervangende juryleden gekozen.

Op 12 okt. 1974 bood de speciale aanklager in de Watergate-zaak, Leon Jaworski, de minister van justitie zijn ontslag aan dat werd ingewilligd. Jaworski schreef in een brief dat nu het proces tegen de vijf voormalige medewerkers van Nixon begon, de rest van het onderzoek in de Watergate-zaak door een andere speciale officier van justitie kan worden verricht, Hij beval als opvolger zijn plaatsvervanger Henry Ruth aan. Deze werd op 26 okt. 1974 beëdigd.

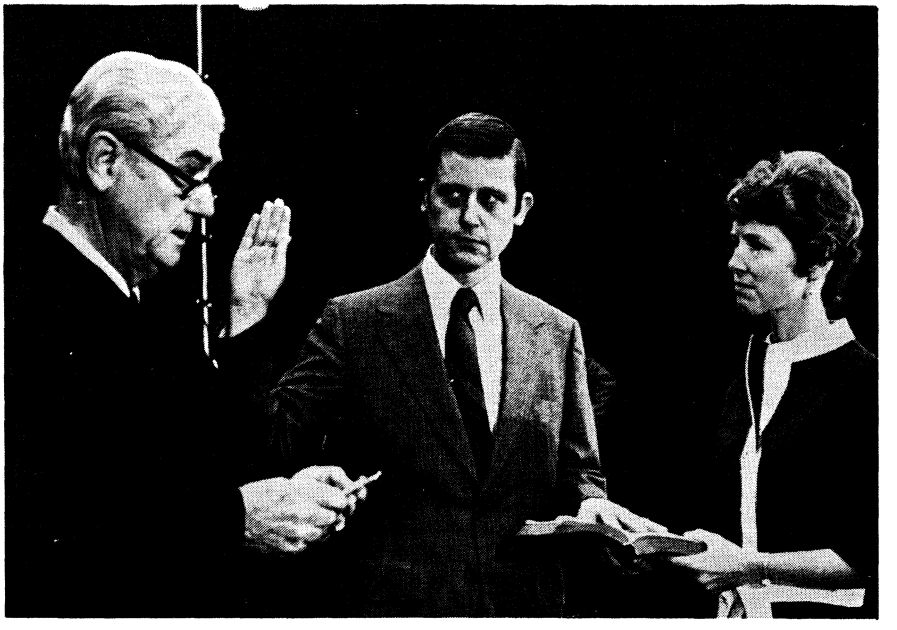

Henry Ruth (m.) wordt beëdigd als speciale aanklager in het Watergate-proces door rechter Byron Shelton.

Op 14 okt. begon plv. speciale aanklager Richard Ben-Veniste met de verho en van de verschillende getuigen a charge. In totaal werden 29 getuigen gehoord en 31 geluidsbanden afgedraaid, die voor het merendeel gesprekken tussen Nixori en zijn assistenten bevatten.

De voornaamste getuige a charge was James Dean, een vroegere adviseur van Nixon, en Jeb Stuart Magruder, de vroegere plv. directeur voor het herverkiezingsfonds van Nixon.

Dcan getuigde op 16 oktober. Hij verklaarde dat vijf maanden voor de inbraak in het Watergate-gebouw in juni 1972, in het kabinet van de toenmalige minister van justitie een plan was besproken om op gewelddadige wijze in te grijpen bij de verkiezingscampagnes van de Democraten.

Volgens Dean voorzag het plan in vorming van knokploegen voor het afranselen van leiders van betogingen tegen Nixon en hun ontvoering naar Mexico, en het gebruiken van prostituées om Democraten op de conventie van hun partij in Miami Beach in diskrediet te brengen.

,,Ik keek Mitchell aan en hij knipoogde naar mij," aldus Dean. ,,Hij zei een ogenblik niets, trok aan zijn pijp en zei toen dat dit niet precies was wat hij voor ogen had en dat het plan een beetje veranderd moest worden."

Dean zei dat het „1 miljoen dollarplan" was voorgelegd op 27 jan. 1972 door Gordon Liddy, toen algemeen adviseur voor financiële zaken van Nixons herverkiezingscomité en later veroordeeld wegens misdadige opzet bij het oorspronkelijke Watergate-proces. Mitchell nam later de leiding van de campagne in eigen handen.

Dean vertelde dat hij later sprak met het hoofd van de staf van het Witte Huis, mede-beklaagde H. R. Haldeman. Hij had tegen ,,Bob" Haldeman gezegd: ,,Bob, ik ben bij die vergaderingen in Mitchells kamer geweest en ik wil er niets mee te maken hebben en ik geloof dat het Witte Huis er ook maar niets mee te maken moeten hebben." Volgens Dean had Haldeman geantwoord: „John, bemoei je er inderdaad maar niet mee."

Hij zei dat Haldeman en John Ehrlichman, nog geen twee dagen na de inbraak in Watergate, stappen namen om de betrokkenheid bij de zaak van Nixons herverkiezingscomité in de doofpot te stoppen.

Dean zei ook dat hij erbij was geweest toen Ehrlichman ,,inbreker" Howard Hunt had opgedragen uit het land te verdwijnen. Hem was voorts verteld dat Haldeman opd acht had gegeven tot het verwijderen van documenten uit de archieven van het Witte Huis die belastend zouden kunnen zijn.

Dean trad in details over een reeks vergaderingen en telefoongesprekken die hij op 19 juni 1972 had, toen hij van een reis naar de Filippijnen

naar het Witte Huis was teruggekeerd. De Watergate-inbrekers waren twee dagen tevoren gearresteerd.

Gordon Strachan vertelde hem dat hij ,,in opdracht van Haldeman" in de archieven aan het grasduinen was geweest ,,om er zeker van te zijn dat er niets in zou zitten dat iemand in verlegenheid zou kunnen brengen".

Later op de dag had Dean naar zijn zeggen een vergadering voor het beoordelen van de situatie met Ehrlichman en Charles Colson — een andere adviseur van het Witte Huis. Elirlichman had gezegd zich zorgen te maken over de verblijfplaats van Hunt.

„Ehrlichman zei dat hij van mening was dat iemand tegen Hunt zou moeten zeggen dat hij 'm naar het buitenland smeren moest en hij vroeg mij dat Hunt duidelijk te maken," aldus Dean.

Hij vervolgde met te zeggen dat hij onmiddellijk met die boodschap Liddy had opgebeld. Liddy was het brein dat het inbreken in het Watergate-gebouw had bedacht. Een paar minuten later echter bleek Ehrlichman van gedachten te zijn veranderd op aandrang van Colson, aldus Dean, en gaf hij opdracht dat de instructie als niet gegeven moest worden beschouwd.

Tijdens de verhoren van Dean werd een nog niet eerder gepubliceerd deel van een geluidsband ten gehore gebracht, die gesprekken bevatte tussen Nixon en zijn naaste medewerker, waaruit bleek dat Nixon, vier dagen eerder dan hij tot nu toe had beweerd, op de hoogte was van het aandeel van zijn medewerkers bij de inbraak in het Watergate-gebouw.

Volgens Nixon was hij op 21 maart 1973 voor het eerst met de rol van zijn topmedewerkers bij de Watergate-zaak geconfronteerd. Maar uit de bandopname bleek dat dat al op 17 maart het geval was.

Op de bandopname van het onderhoud van 17 maart was duidelijk te horen hoe Nixon tegenover Dean zei: ,,Is het jouw mening dat de kwetsbare fi ren in feite Mitchell, Colson, Haldeman zijn, indirect dan, of misschien wel direct..."

Uit de opnamen bleek verder dat Dean de president op de hoogte bracht van de voortdurende verzoeken om financiële steun van Howard Hunt, één van de verdachten van de inbraak. ,,Hoeveel geld heb je nodig?" vroeg Nixon. Dean antwoordde dat hij dacht dat het een miljoen dollar zou gaan kosten. De president antwoordde: ,,Dat kunnen wij wel bij elkaar krijgen."

Jeb Magruder verklaarde tegenover het hof dat hij onmiddellijk na de inbraak aan de minister van justitie Mitchell had aangeboden de hele schuld voor de inbraak in het Watergate-gebouw op zich te nemen, maar Mitchell had dit geweigerd omdat Magruder te dicht bij Mitchell en Haldeman stond.

Magruder gaf ook details over een serie vergaderingen waar Mitchell en Mardian aanwezig waren geweest en waar besproken was hoe de zaak in de doofpot gestopt kon worden.

Een andere belangrijke getuige à charge was Howard Hunt. Hij verklaarde dat Gordon Liddy hem in april 1972 had gezegd dat ,,de grote man" akkoord ging met een plan tot inbraak en het afluisteren van telefoongesprekken. Volgens Howard Hunt werd met ,,de grote man" minister van justitie Mitchell bedoeld.

Op 4 nov. 1974 kwam de aanklager met een opzienbarende onthulling. Het betrof een memorandum gedateerd 11 nov. 1972 van de hand van Howard Hunt en gericht aan het Witte Huis. Hierin gaf Hunt een nauwkeurige beschrijving van de inbraak in het Watergate-complex en herinnerde het Witte Huis aan eerder gedane toezeggingen voor financiële schadevergoedingen en medewerking bij het kwijtschelden van schuld en het verkrijgen van rehabilitatie. Het document werd verstrekt door William Bittman, die indertijd in het proces tegen Hunt (pag. 105/2 e.v. - 1974) optrad als diens advocaat. Tijdens dat proces was ook al sprake geweest van het memorandum, maar het bleek toen weggeraakt te zijn.

Vervolgens werden de vijf verdachten gehoord. Ehrlichman getuigde dat Nixon hem op 9 juli 1972 had verklaard geen clementie te overwegen voor de inbrekers in het Watergate-complex, maar dat hij er later achter gekomen was dat de president zulks wel besproken had met Colson.

Ehrlichman gaf ook toe dat hij bij de verhoren indertijd door de FBI en de grand jury niet alles verteld had wat hij wist over de zaak.

Haldeman herhaalde in zijn getuigenis grotendeels wat hij al had verklaard tijdens de verhoren door de Ervin-commissie in juli 1973 (pag. 78/2 - 1974).

Oud-minister van justitie Mitchell ontkende dat hij opdracht had gegeven tot de inbraak in het Watergate-complex. Volgens zijn zeggen had hij de verschillende plannen die hem door Liddy waren voorgelegd afgewezen, maar bij verdere ondervraging door de aanklager, moest hij toegeven dat hij nooit iemand anders op het ministerie of in het Witte Huis over Liddy's plannen had ingelicht.

Na 15 uur vergaderen bevond de jury op 1 jan. 1975 vier van de vijf beklaagden schuldig aan alle punten van de aanklacht.

Op 21 febr. 1975 maakte rechter Sirica de straffen bexend. John Ehrlichman, H. R. Haldeman en oud-minister John Mitchell kregen elk straffen variërend van 20 maanden tot 5 Jaar gevangenisstraf wegens obstructie van rechtspraak en samenzwering en straffen variërend van 10 maanden tot drie jaar wegens meineed.

Robert Mardian werd veroordeeld tot een gevangenisstraf van 10 maanden tot 3 jaar wegens samenzwering.

Alle vier veroordeelden verklaarden in hoger beroep te zullen gaan en werden op borgtocht vrijgelaten.

Rapport aanklagers

Half okt. 1975 publiceerden de openbare aanklagers in het Watergate-proces een rapport over de gang van zaken bij de processen. Daarin verklaarden zij tot tweemaal toe op het punt gestaan te hebben Richard Nixon in staat van beschuldiging te stellen. De eerste maal werd dat plan doorkruist door de afzettingsprocedure in het Congres en de tweede maal doordat president Ford Nixon een algemeen pardon had gegeven.

In hun 277 bladzijden tellende slotrapport zeggen de aanklagers dat zij in beide gevallen juridisch voldoende beslagen ten ijs zouden zijn gekomen om een veroordeling van Nixon kansrijk te maken. Het grote vraagstuk bleef echter of het Amerikaanse Hooggerechtshof de strafklacht tegen een zittende president niet als strijdig met de grondwet zou vernietigen.

Voortzetting in de volgende aflevering

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij ,,Systemen Keesing" **B.V.,** Ruysdaelstraat **71-75,** Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan **2-20,** B **2100** Deurne-Antwerpen.

BEWEGING IN WESTDUITSE POLITIEK

In de Bondsrepubliek heeft zich op binnenlands-politiek en buitenlands-politiek gebied een aantal ontwikkelingen voorgedaan, die geleid hebben tot het doorbreken van de tot voor kort nogal starre fronten tussen enerzijds de SDP/FDP-regeringcoalitie en anderzijds de CDU/CSU-oppositie.

Op binnenlands gebied was opmerkelijk de vervanging van de SPD/FDP-regeringscoalitie in de deelstaat Nedersaken door een minderheidsregering van de CDU o.l.v. minister-president Ernst Albrecht. Deze regeringswisseling was mogeiijk gemaakt doordat een klein aantal anonieme leden van de regeringsfracties niet gestemd hebben voor de kandidaat van de SPD voor het ambt van minister-president, nadat minister-president Kubel op grond van zijn leeftijd het ambt had neergelegd, maar aan de CDU-kandidaat de voorkeur gegeven hebben.

Deze ontwikkeling had consequenties voor de verhoudingen in de Bondsraad, de Westduitse Eerste Kamer, waarin de regeringen van de deelstaten vertegenwoordigd zijn. In de Bondsraad beschikte de CDU/CSU voor de verkiezing van Albrecht tot premier van Nedersaksen over 21 van de 41 zetels, tegen 20 zetels voor de SPD en FDP. De meerderheid van CDU en CSU in de Bondsraad was echter aan beperkingen onderhevig als gevolg van depatsituatie, die in de Landdag van Saarland ontstaan was na de verkiezingen voor dit orgaan op 4 mei vorig jaar (pag. 329/1 e.v.-1975). De regerende CDU behaalde toen 25 zetels, evenals de opponerende SPD en FDP.

Na de verkiezing van Albrecht in Nedersaksen is de verhouding in de Bondsraad gewijzigd in 26 zetels voor de CDU/CSU tegen 15 voor SPD en FDP. Aangezien de regering-Albrecht een minderheidsregering is, zal de CDU/CSU-meerderheid in de Bondsraad voorzichtig moeten manoeuvreren om de positie van de regering-Röder in Saarland en van de regering-Albrecht in Nedersaksen niet in gevaar te brengen. Door deze dwang tot voorzichtig manoeuvreren kan de CDU/CSU geen totale oppositie tegen de SPD/FDP-coalitie voeren. zoals sommigen in de Unie-partijen — voorop CSU-voorzitter Franz Josef Strauss — graag zouden zien, maar als gevolg daarvan wordt de starheid in de verhouding regeringspartijen - oppositiepartijen doorbroken .

Daar komt bij een ontwikkeling op buitenlands-politiek terrein met binnenlands-politieke consequenties. Bedoeld wordt het complex van verdragen tussen de Bondsrepubliek en Polen, dat bondskanselier Schmidt en de Poolse partijleider Gierek in de wandelgangen van de Conferentie over Europese veiligheid en samenwerking te Helsinki (CEVS, pag. 497 e.v.-1975; Westduits - Pools overleg, pag. 503/3-1975) tot stand gebracht hebben. Volgens de toen gesloten, en naderhand uitgewerkte, overeenkomst zal de Bondsrepubliek aan Polen een krediet geven van DM 1 mrd tegen een rente van 2,5%; voorts zal de Bondsrepubliek aan Polen een bedrag van DM 1,3 mrd betalen voor uitbetaling van pensioenen en andere sociale uitkeringen aan in Polen woonachtige rechthebbenden. In ruil daarvoor heeft Polen beloofd in de eerstkomende vier jaar ong. 125.000 in Polen wonende mensen van Duitse afkomst toestemming te geven naar de Bondsrepubliek te emigreren, indien zij daarom vragen.

Binnen de CDU/CSU-oppositie bestonden tegen deze overeenkomst grote bezwaren. De CDU/CSU-Bondsdagfractie heeft in grote meerderheid tegen de verdragen gestemd. I.v.m. dat deel van de overeenkomst dat betrekking heeft op betaling aan Polen van een bedrag ineens als vergoeding voor Westduitse verplichtingen op het terrein van pensioenuitkeringen e.d. (zie voor een uiteenzetting m.b.t. deze verplichtingen pag. 358/3 e.v.-1974) was voor het van kracht worden van de overeenkomst toestemming van de Bondsraad vereist. Kwesties van sociale uitkeringen vallen nl. onder de bevoegdheid van de deelstaten.

Deze situatie bracht voor de CDU/CSU een dilemma te weeg. Weliswaar waren de Unie-partijen in meerderheid tegen de overeenkomst met Polen; een minderheid was echter bereid de verdragen te accepteren, zoals ook bleek bij de stemming over de overeenkomst in de Bondsdag. De partij streefde er naar het vertoon van grote onderlinge verdeeldheid en van onzekerheid, zoals dat ten toon gespreid was bij de ratificering van de niet-aanvalsverdragen met de SU en Polen in 1972 (pag. 383/2 e.v.-19721, te vermijden.

Bovendien waren er onder de meer gematigde tegenstanders van de verdragen in de CDU/CSU velen, die, ondanks hun bezwaren, de verdragen niet wilden laten mislukken. Daarvoor hadden zij verschillende redenen. Eén was van

De CDU-premier Ernst Albrecht van Nedersaksen wordt door partijgenoten met zijn verkiezing gelukgewenst

buitenlands-politieke aard: zij wilden niet, dat de CDU/CSU de reputatie zou oplopen de verzoening met Polen in de weg te staan.

Een andere reden was van binnenlands-politieke aard: in de herfst van dit jaar vinden in de Bondsrepubliek verkiezingen voor de Bondsdag plaats. Het is twijfelachtig, of de CDU/CSU er dan in zal slagen de absolute meerderheid te bereiken. Om na de verkiezingen de oppositiebanken voor de regeringsbanken te verwisselen moet daarom de CDU/CSU de optie op een mogelijke coalitie openhouden; het meest in aanmerking voor coalitiepartner komt, vanuit het zicht van de CDU/CSU, de FDP, de huidige liberale regeringspartner van de SPD. Nu maakte de FDP, in de eerste plaats de partiivoorzitter en minister van buitenlandse zaken Genscher, zich sterk voor de verdragen. Een verwerping van de overeenkomst met Polen door toedoen van de CDU/CSU zou een eventuele coalitie tussen CDU/CSU en FDP na de komende Bondsdagverkiezingen bij voorbaat uitsluiten. Voor de regeringswisseling in Nedersaksen leek dat geen onoverkomelijk probleem. Als gevolg van de patsituatie in Saarland zouden de drie CDU-vertegenwoordigers van Saarland in de Bondsraad zich van stemming kunnen onthouden, ten einde de regeerbaarheid van deze deelstaat niet in gevaar te brengen.

Er bleven dan 18 CDU/CSU-Bondsraadsleden over, die consequent tegen de verdragen konden stemmen zonder deze in gevaar te brengen, aangezien de 20 leden van SPD en FDP in de Bondsraad zouden voorstemmen. Na de regeringswisseling in Nedersaksen was een dergelijke taktiek niet meer mogelijk.

De verhoudingen binnen de Bondsraad waren nu zeer drastisch in het voordeel van de CDU/CSU gewijzigd. Wilde de CDU/CSU een beeld van geslotenheid blijven vertonen, dan zouden de vertegenwoordigers van de Unie-partijen unaniem voor of tegen moeten stemmen. Tegenstemmen zou, zoals gezegd, een eventuele coalitie met de FDP na de komende Bondsdagverkiezingen uitsluiten. Voorstemmen zou echter een vreemde indruk kunnen maken, na het verzet, dat vanuit de CDU/CSU eerder tegen de verdragen ten toon gespreid was.

Een oplossing werd uiteindelijk gevonden met behulp van de Poolse regering; deze deed op het laatste moment de toezegging, dat ook na de overeengekomen periode van vier jaar toestemming tot emigratie gegeven zal worden aan in Polen wonende etnische Duitsers, die daarom vragen. In een eerder stadium had de Poolse regering toegezegd, dat toestemming gegeven zou kunnen worden; deze toezegging was voor de CDU/CSU niet voldoende; de Unie-partijen wilden het woord ,,kunnen" in deze toezegging geschrapt zien. De Poolse regering gaf aan dit verlangen toe op de avond, voordat de Bondsraad de verdragen zou behandelen. Dit was voor de CDU/CSU-vertegenwoordigers in de Bondsraad voldoende om unaniem voor de verdragen te stemmen, waardoor zij in de Bondsraad eenstemmig werden aanvaard.

De boven beschreven ontwikkelingen in de Bondsrepubliek werden door het Hamburgse weekblad ***Die*** Zeit in zijn editie van 19 maart als volgt becommentarieerd:

Hoe ingrijpend het politieke landschap in de Bondsrepubliek in de afgelopen twee, drie jaren veranderd is, is in de afgelopen dagen zichtbaar geworden. De toestemming van de door de Unie-partijen geregeerde deelstaten voor de Polen-verdragen betekent, dat één van de laatste grote politieke fronten in de Bondsrepubliek stilgelegd is. Stellig zal ook in de toekomst nog in heftige individuele acties gestreden worden; zeker zal de oppositie verder beweren, dat in het verleden fundamentele fouten gemaakt zijn; maar de actuele buitenlandse en oostpolitiek levert niet meer de stof op voor de grote controverse. Zij mondt uit in de brede hoofdstroom van politieke toestemming, waarvan optimistische democraten geloven, dat zij gevoed wordt uit de zuivere bronnen van het pnlitieke verstand.

Om misverstanden te vermijden: dat het verdrag goedgekeurd werd, en dat dit met de stemmen van alle deelstaten gebeurde. moet in het belang van de buitenlands-politieke handelingsbekwaamheid van de Bondsrepubliek en van haar binnenlandse vrede begroet worden. De sociaal-democraten mogen zich weliswaar eraan ergeren, met hoeveel opportunistische handigheid de Unie-partijen nu de verdragen als hun succes vieren, de burgers van dit land echter en de regeringschef moeten tevreden zijn, dat Genscher de Unie uit de voor de Duitse buitenlandse politiek gevaarlijke hoek van koppigheid en mokken gehaald heeft en haar in mede-verantwoordelij kheid betrokken heeft. De Unie heeft er — ten nutte van het land en tot nadeel van de SPD — een stuk regeringsbekwaamheid bij gewonnen.

Enigen van de christen-democraten echter, zo b.v. minister-president Filbinger van Baden-Wurttemberg en de Hessische CDU-voorzitter Dregger, woekeren met dit pond op avontuurlijke manier. Wie hen beluistert moet geloven, dat pas de harde houding van de–unie de beslissende wending gebracht heeft, het verdrag substantieel verbeterd en daarmee rijp voor toestemming gemaakt heeft, met andere woorden uitgedrukt: de oppositie heeft de regering laten zien, hoe men met communisten onderhandelt.

De waarheid is, dat de regering evenzeer haar speelruimte benut heeft als de Unie de hare. Nadat de Polen zich met de Bondsrepubliek op het verdrag ingelaten hadden, en daarvoor ook in het eigen land veel prestige geïnvesteerd hadden, waren zij bereid voor de noodzakelijke toestemming van de CDU-deelstaten een extra prijs te betalen. Deze is kleiner dan de Unie beweert; de verbeteringen van de interpretatie rechtvaardigen hun overwinningsgeschreeuw niet. Maar hij is waardevol; de misnoegde onderwaardering door de kanselier was weliswaar begrijpelijk, politiek echter onverstandig.

De SPD kan er natuurlijk niet gelukkig over zijn, dat de goedkeuring van de Polen-verdragen een onderneming van alle partijen onder het management van Genscher werd — een onderneming bovendien, waarbij de kanselier in het openbaar de indruk wekte, als was hij in de rol van een morrende figurant gedrukt. Zij kan er nog minder vrolijk over zijn, dat de kandidaat-kanselier Kohl nu de doorbraak naar de leiding van de Unie gelukt is: daar, waar Barzel in 1972 mislukt is — bij de poging de gesloten toestemming van de Unie voor de oostverdragen te bereiken — heeft Kohl nu, bij het nieuwe Polen-verdrag, succes gehad. Hij is daardoor voor de huidige regering een gevaarlijkere tegenstander dan voordien; hij is ook moeilijker te verdragen voor de CSU-chef Franz Josef Strauss, naar sommige CDU-politici i.v.m. het daarin vervatte gevaar voor nieuwe controversen tussen beide partijleiders vrezen.

Niettemin, het buitenlands-politieke risico van een machtswisseling — een thema, waarvan de coalitie zich tot dusver iets voor de verkiezingscampagne kon voorstellen — heeft ten dele aan waarde verloren. Daarmee is ook het tot dusver meest werkzame bindmiddel van de coalitie zwakker geworden. Dat wil evenwel nog niet zeggen, dat daarmee de wisseling van de coalitie voor de deur staat, hoewel over de mogelijkheden en waarschijnlijkheden ervan politici van de regeringspartijen op levensgevaarlijke manier aan het zwetsen zijn.

Het is juist, dat er van zichtbare gemeenschappelijkheden in de coalitie niet veel meer is overgebleven. Evenzeer is echter juist, dat er van dwingende overeenstemming tussen FDP en oppositie nog minder te zien is. Dit maakt duidelijk, in welke mate in de afgelopen jaren controversiële posities afgesleten zijn, hoe sterk het politieke landschap geëffend is. Alleen zo is Genschers binnenlandse ontspanningsstrategie mogelijk geworden: zij stuit niet meer op ideologische barrières. Het kabinet Schmidt/Genscher is immers als apparaat voor binnenlands- en economisch-politiek crisismanagement zijn werk begonnen. En zo, als Genscher als minister van binnenlandse zaken en Schmidt als minister van defensie hun departementen bijna volledig buiten de politieke controverse gehouden hadden en een politiek van inpassen in de mening van de meerderheid en van een algemeen als zakelijk erkende planning bedreven hadden, gaan zij ook te werk als kanselier en vice-kanselier. Het profiel van de hervormings- en ontspanningspolitiek werd afgevlakt; ideologisch is dit verbond, met uitzondering van de rechts- en de constitutionele politiek. nauwelijks nog te zien. Het oordeel over zijn politiek zwenkt tussen ,,noodzakelijk" of ,,verstandig", ,,gezichtsloos" of ..conservatief".

Deze ontwikkeling werd bevorderd door de meerderheid van de Unie-partijen in de Bondsraad, die immers niet alleen de regeringscoalitie tot toegeven, maar ook de oppositie tot mede-verantwoordelijkheid gedwongen heeft. Deze noodzaak tot samenwerking werd na de regeringswisseling in Nedersaksen nog dringender en zij vond in de CDU-minister-president Albrecht een nieuwe en overtuigende vertolker. Maar ook reeds voordien, zonder medewerking van de Bondsraad, hebben coalitie en oppositie menige gemeenschappelijke politieke resultaten bereikt. Het laatste voorbeeld daarvoor is de medezeggenschap, die nu, sterk veranderd, ook de toestemming van de oppositie gevonden heeft.

Een mislukken van de Polen-verdragen was wel de laatste mogelijkheid de grote confrontatie tussen de blokken overeind te houden. Nu herinnert de situatie een weinig aan de ontideologisering uit het midden van de zestiger jaren, toen de SPD van gemeenschappelijkheden sprak en niets meer anders, maar alles alleen nog maar beter wilde doen. Nu wil de CDU/CSU doen geloven, dat, als eerst maar anderen zouden regeren, alles wel beter zou worden. Politiek rijk aan inhoud zijn dergelijke debatten niet, en het tegenwoordige debat fascineert nog minder dan dat van tien of vijftien jaar geleden. Toentertijd waren de ideeën van de binnenlands-politieke hervorming en de buitenlands-politieke ontspanning nog nieuw en onverbruikt; thans zijn er zulke nieuwe ideeën niet meer. Naar oplossingen en bevrijdingen, naar keerpunten in tijd en tendensen wordt niet meer gevraagd. Een licht conservatief gekleurd verlangen naar harmonie geeft de toon aan.

Dit is ook de reden waarom de Sonthofener strategie van Strauss (zie pag. 330/1-1975) evenzeer als de „Sindelhofener" van Filbinger de indruk maken nogal uit de tijd te zijn. Of het alternatief „vrijheid of socialisme" genoemd wordt, dan wel of er van „blokpartijen" gesproken wordt, de band van deze begrippen met de werkelijkheid wordt steeds dunner; ook de totale veroordeling van de Unie als een conservatief-reactionaire vereniging houdt nauwelijks nog stand.

Waar echter op zoveel terreinen van de politiek zich een regime van alle partijen ontwikkelt, wordt de samenhang van de coalitie losser. In eerste instantie in de deelstaten: ook sociaal-democraten gaan intussen gelaten van de veronderstelling uit, dat de CDU na de Bondsdagverkiezingen in Saarland en Nedersaksen een bereidwillige coalitiepartner vinden zal — zo mogelijk a.u.b. ook ergens een sociaal-democratische. De coalitie is aan het verlopen — ook op federaal niveau?

Het losser worden van de fronten heeft geenszins automatisch de coalitiewisseling in Bonn tot gevolg: de door de leiding van de CDU positie beantwoorde strategie van binnenlandse ontspanning van Genscher heeft weliswaar als uitwerking, dat de wisseling makkelijker geworden is, maar ook minder nodig lijkt. Men heeft er tot dusver van kandidaat-kanselier Kohl weinig over gehoord, wat hij zakelijk gezien anders denkt te doen dan de kanselier, dat tegelijkertijd een hartewens van de liberalen zou zijn; niets althans, wat aan fascinatiekracht met de ontspannings- en hervormingspolitiek van 1969 vergelijkbaar zou zijn.

De verkiezingsstrijd zal inhoudelijk zo vervelend worden als zelden te voren, want ook in de coalitie zijn er immers geen hemelbestormende of fundamenteel nieuwe plannen voor de volgende legislatieve periode.

Het blijft bij crisismanagement, bij de inspanning de grondslagen voor sociale zekerheid en liberaliteit te bewaren. Niet geluk verbreiden, maar ongelukken vermijden, luidt het devies bij de partners in de regering.

Derhalve is voorlopig geen dramatische ontwikkeling te verwachten. De FDP zal, zoveel is zeker, op haar verkiezingscongres een ondubbelzinnige coalitiebeslissing voor de SPD treffen; nog wenst de meerderheid van de FDP-basis de voortzetting van de coalitie, nog is het mogelijk tussen de beide partners een gemeenschappelijke en passabel programma af te spreken. Nog geldt voor de coalitie in Bonn: zij is door zakelijke meningsverschillen veel minder in gevaar gebracht dan door nervositeit en ongedisciplineerdheid van de partners.

Onderstaand volgt, meer in detail, een verslag van de gebeurtenissen in Nedersaksen en van de ontwikkelingen rond de verdragen met Polen.

Regeringswisseling in Nedersaksen

Bij de deelstaatsverkiezingen in Nedersaksen op 9 juni 1974 (pag. 156/2-1975) was weliswaar de CDU met 77 zetels de grootste partij geworden, zij was er echter niet in geslaagd de meerderheid te bereiken. De SPD (67 zetels) en de FDP (11 zetels) beschikten te zamen met 78 zetels over de meerderheid in de Landdag van Nedersaksen.

SPD en FDP besloten een coalitie aan te gaan. Op 9 juli werd de coalitie o.l.v. minister-president Alfred Kubel (SPD) door de meerderheid van de Landdag in zijn ambt bevestigd.

Premier Kubel had echter reeds voor de verkiezingen duidelijk gemaakt, dat hij, mocht hij als minister-president herkozen worden, niet de gehele rit zou uitzitten. In overeenstemming hiermee liet Kubel op 7 jan. 1976 aan de president van de Landdag, Heinz Muller (CDU), schriftelijk weten, dat hij zijn ambt m.i.v. 14 jan. zou neerleggen.

Hiermee was de verkiezing van een nieuwe minister-president noodzakelijk geworden. Door de coalitie was kandidaat gesteld de minister van Financiën, Helmut Kasimier. Door de CDU was Ernst Albrecht kandidaat gesteld.

Op 14 jan. stemde de Landdag over de twee kandidaten. Na het tellen van de stemmen bleek dat op Albrecht 77 stemmen uitgebracht waren en op Kasimier 75 stemmen. Drie stemmen waren ongeldig. Omdat de absolute meerderheid bij 78 stemmen lag was geen van beide kandidaten verkozen.

Een tweede stemronde vond plaats op 15 jan., nadat de avond te voren de fracties van SPD en FDP zich in een open stemming unaniem voor Kasimier verklaard hadden.

In de tweede stemming werden op Albrecht 78 stemmen uitgebracht, terwijl Kasimier nu 74 stemmen op zich verenigde. Wederom waren drie stemmen ongeldig. Met hulp van leden uit de coalitiepartijen, wier identiteit tot op heden niet bekend geworden is, was Albrecht verkozen tot minister-president van Nedersaksen, de eerste maal, dat iemand van de CDU dit ambt bekleedde.

Constitutioneel had Albrecht de plicht uiterlijk 21 dagen na zijn verkiezing tot minister-president de Landdag zijn kabinet voor te stellen. Dit kabinet zou door de meerderheid van de Landdag moeten worden goedgekeurd.

Direct na zijn verkiezing verklaarde Albrecht te willen streven naar een meerderheidskabinet; een minderheidskabinet noemde hij de op één na beste oplossing. De CDU stond daarbij, zo zei hij, naar alle kanten open. Zowel SPD als FDP weigerden echter met de CDU een coalitie aan te gaan.

Zou Albrecht er niet in slagen binnen de termijn van 21 dagen de Landdag een kabinet te presenteren, dan stemt de Landdag eerst over zijn ontbinding, waarvoor een twee derde meerderheid noodzakelijk is. Wordt die meerderheid niet bereikt, dan vindt opnieuw de verkiezing van een minister-president plaats. Het kabinet, dat deze vormt, heeft niet langer de uitdrukkelijke toestemming van de Landdag nodig. Albrecht slaagde er niet in voor het aflopen van de grondwettelijke termijn op 3 febr. te middernacht een kabinet te vormen.

Op 6 febr. kwam de Landdag bijeen om zich op de nu ontstane situatie te beraden. Eerst besloot deze unaniem niet tot ontbinding en nieuwe verkiezingen over te gaan. Daarna was opnieuw de verkiezing van een minister-president aan de orde.

Door de CDU was wederom Albrecht kandidaat gesteld.

Van de zijde van de coalitie was nu de federale minister van volkshuisvesting en woningbouw, Karl Ravens (SPD), kandidaat gesteld. De SPD was tot deze kandidaatstelling overgegaan, in de veronderstelling dat de nederlaag van Kasimier te wijten zou zijn aan lokaal-Nedersaksische kwesties, die Kasimier

impopulair gemaakt hadden, en niet aan de wens van sommige leden van de coalitiefracties om aan de coalitie een eind te maken.

Na het tellen van de stemmen bleek, dat in de derde verkiezingsronde op Albrecht 79 stemmen uitgebracht waren en op Ravens 75 stemmen. Eén stem was ongeldig.

Hiermee was Albrecht definitief tot minister-president van Nedersaksen verkozen en had hij de vrije hand bij de samenstelling van zijn kabinet.

Op federaal niveau heeft deze gang van zaken, zoals reeds gezegd, de coiisequentie, dat de verhouding CDU/CSU tegenover SPD en FDP in de Bondsraad verandert in één van 26 tegen 15, in plaats van 21 tegen 20 zoals voordien.

De liberalen in de Nedersaksische Landdag verklaarden na de verkiezing van Albrecht de coalitie met de SPD officieel voor beëindigd. Een verbond in de oppositie kwam naar hun oordeel niet in aanmerking.

Op 10 febr. vond in Hannover overleg plaats tussen de leiding van de Nedersaksische FDP en partijvoorzitter Genscher, de minister van buitenlandse zaken, die met zijn collega's en partijgenoten minister Friderichs van economische zaken en Maihofer van binnenlandse zaken, uit Bonn was gekomen om over de positie van de FDP in Nedersaksen te beraadslagen.

Het beraad leverde als resultaat op, dat de FDP geen coalitie met de CDU zou aangaan. Zij zou optreden als afzonderlijke, constructieve oppositie in de Landdag.

Rötger Gross, de voorzitter van de FDP-fractie in de Nedersakische Landdag, maakte dit besluit bekend. Hij zei, dat de FDP op grond van haar liberale beginselen deze oppositie consequent en zakelijk zal voeren, in het belang van Nedersaksen.

Genscher toonde zich over dit besluit tevreden. Hij beschouwde de „constructieve oppositie" van de Nedersaksische FDP als een begin van matiging van de confrontatie en polarisatie tussen de politieke partijen in de Bondsrepubliek. Hij meende, dat de verstarde posities van de partijen nu doorbroken waren.

Walther Leisler Kiep minister *van* financiën in Nedersaksen

Op 23 febr. werd bekend, dat minister-president Albrecht de CDU-politicus Walther Leisler Kiep tot zijn minister van financiën zou benoemen. Kiep is lid van de Bondsdag en penningmeester van de CDU. Hij is voorstander van verandering van het CDU-beleid inzake de oostpolitiek. Hij stemde indertijd voor het basisverdrag met de DDR en, meer recent, voor de verdragen met Polen. Deze benoeming werd algemeen gezien als een opening van Albrecht in de richting van de FDP,

Als minister van financiën in Nedersaksen legt Kiep zijn lidmaatschap van de Bondsdag neer, maar hij blijft wel lid van het presidium van de CDU,

Minister-president Albrecht heeft in zijn kabinet enkele posten opengehouden, om daarmee ruimte te scheppen voor een eventuele toekomstige coalitie.

De verdragen met Polen. Verzet *CDU/CSU* onder druk van Strauss

De verdragen tussen de Bondsrepubliek en Polen, waarover bondskanselier Schmidt en partijleider Gierek op 1 aug. vorig jaar in de marge van de CEVS in principe overeenstemming bereikt hadden, werden op 7 aug. in Bonn geparafeerd, van Westduitse zijde door de staatssecretaris van buitenlandse zaken Gehlhoff, en van Poolse zijde door de ambassadeur, Piatkowski.

Het complex van overeenkomsten bestaat uit twee verdragen en een bilateraal protocol. De twee verdragen zijn de volgende:

In het eerste verdrag verplicht de Bondsrepubliek zich aan Polen een bedrag van DM 1,3 mrd te betalen ter afdoening van aanspraken vanuit Polen op sociale verzekeringen in de Bondsrepubliek De helft van het bedrag wordt betaald door de sociale verzekenngsinstanties in de Bondsrepubliek, de rndere helft gaat via de federale begroting De betaling zal geschieden in drie jaarlijkse, gelijke gedeelten, te beginnen in 1976.

In het tweede verdrag is overeengekomen, dat de Bondsrepubliek Polen een lening zal verschaffen van DM 1 mrd tegen een rente van 2,5% en met een looptijd van 25 jaar, waarbij in de eerste vijf jaren geen aflossing behoeft plaats te vinden.

In het bilaterale protocol tenslotte verplicht de Poolse regering zich in een periode van vier jaar 120 000 tot 125 000 etnische Duitsers uit Polen te laten uitreizen. Verder is erin vastgelegd, dat verzoeken om een uitreis ook na afloop van de vier Jaar nog kunnen worden ingediend

Minister Genscher van buitenlandse zaken bracht op 8 en 9 okt. 1975 een bezoek aan Polen, waar hij besprekingen voerde met zijn Poolse collega Olszowski.

Op 9 okt. ondertekenden beide bewindslieden de verdragen. Tevens ondertekende minister Genscher, te zamen met de Poolse minister van buitenlandse handel Olszewski, een programma op lange termijn „voor de ontwikkeling van de economische, industriële en wetenschappelijke samenwerking tussen de regering van de Bondsrepubliek Duitsland en de regering van de Volksrepubliek Polen".

Op 25 okt. werd in Bonn bekend, dat CSU-voorzitter Strauss een brief geschreven had aan de minister-presidenten van de christen-democratisch geregeerde landen, alsmede aan alle CDU/CSU-Bondsdagafgevaardigden.

In deze brief drong Strauss er op aan de verdragen af te wijzen, hij deed dit voordat de leiding van CDU/CSU in een officiele verklaring een standpunt m b t de verdragen ingenomen had Bekend was reeds, dat een beperkt aantal CDU-leden van de Bondsdag — o a oud-minister van buitenlandse zaken Schroder, de woordvoerder van de fractie inzake buitenlandse aangelegenheden Von Weiszacker en de penningmeester van de partij Leisler Kiep — voor het verdrag zouden stemmen.

Voornaamste argument van Strauss tegen de verdragen was, dat zij de vroeger opgeworpen dammen omvangrijke oostelijke eisen naar herstelbetalingen ondergroeven Strauss zag niet in, zo schreef hij, hoe een toekomstige CDU-regering Sowjet-eisen van nog veel groter omvang tegemoet zou moeten treden, als de CDU/CSU nu niet stemde tegen het creeren van een precedent.

De voorzitter van de CDU en kandidaat-kanselier van de CDU/CSU, Helmut Kohl, nam op 28 okt. voor de eerste maal publiekelijk stelling m.b.t. de verdragen met Polen. Hij wees deze af, maar respecteerde afwijkende meningen van CDU-politici.

Kohl deed de CDU-Bondsdagfractie de aanbeveling de verdragen af te wijzen In de N Z Z (30-10) werd er op gewezen, dat Kohl er lang mee gewacht had zijn standpunt duidelijk te maken Klaarblijkelijk gedroeg hij zich enigermate terughoudend, omdat een stellingname onmiddellijk nadat Strauss zijn brief geschreven had de indruk had kunnen wekken, dat Kohl zonder meer de richtlijnen van Strauss zou volgen.

Kohl stelde o m , dat de overeenkomst over de emigratie van etnische Duitsers uit Polen niet dezelfde verdragrechtelijke status had als de overeenkomsten m b t. de vergoeding van aanspraken op sociale uitkeringen en m b t. het verlenen van een krediet.

Kohl meende verder, dat er 160.000 etnische Duitsers waren, die wilden uitreizen en die in het overeengekomen contingent van 125 000 geen plaats hadden

Ook zou de bondsregering hebben nagelaten met Polen een overeenkomst af te sluiten over het garanderen van de mensenrechten voor de Duitse minderheid in Polen

Verder uitte Kohl de vrees, dat nu andere staten met financiele eisen van miljardenomvang zouden komen

In tegenstelling tot Strauss, die zijn afwijzen van de verdragen met Polen gebruikte om de hele oostpolitiek van de

bondsregering te veroordelen. spande Kohl zich in om duidelijk te maken, dat hij betrekkingen van goede nabuurschap niet Polen nastreefde en dat hij alleen de verdragen in de bestaande vorm afwees, een duurzame goede vernouding kon niet tot stand gebracht worden, aldus Kohl, op basis van verdragen en overeenkomsten, die de kiem van nieuwe tweedracht in zich droegen.

Het bestuur van de CDU kwam op 3 nov. bijeen om zich over de verdragen te beraden; het slaagde er niet in om een standpunt te formuleren. Na afloop werd slechts meegedeeld, dat de discussie over de verdragen zou worden voortgezet. De Bondsdagfractie van de CDU/CSU vergaderde op 4 nov. Deze besloot in meerderheid de negatieve aanbeveling van partijvoorzitter Kohl te volgen. De fractie besloot met 174 tegen 11 stemmen de verdragen niet goed te keuren.
Na een eerste lezing op 26 nov. 1975 kwam de Bondsdag op 19 febr. tot een beslissing over de verdragen. Na een tien uur durende discussie besloot de Bondsdag met 276 tegen 191 stemmen de verdragen goed te keuren. De coalitiepartijen SPD en FDP stemden unaniem voor; uit de CDU werden 15 stemmen voor de verdragen uitgebracht.

Oppositie toch voor verdragen na concessies uit Warschau

De beslissing was nu aan de Bondsraad, waar de CDU/CSU over een grote meerderheid beschikt. Deze meerderheid bleef tegen de verdragen. Oorspronkelijk had de CDU/CSU-meerderheid een lijst van 11 punten van bezwaar tegen de verdragen opgesteld; uiteindelijk beperkte zij zich tot het verlangen dat er van Poolse zijde een toezegging zou komen, dat ook na de overeengekomen periode van vier jaar etnische Duitsers, indien zij dit verlangden, Polen zouden mogen verlaten.
De Poolse minister van buitenlandse zaken, Olszowski, legde op 9 maart tegenover het Poolse persbureau een verklaring af, waarvan de belangrijkste passages aldus luidden:

„Zoals bekend verklaarde de Poolse zijde in het protocol o a , dat in de loop van vier jaar ong 120 000 a 125 000 personen goedkeuring van hun aanvraag van de uitreis op de grondslag van de informatie* en in overeenstemminy met de daarin genoemde criteria en procedures zullen ontvangen Daarenboven zal geen beperking in de tijd voor het aanvragen en behandelen — in een zo kort mogelijke tijd -- van de aanvragen voorzien zijn, die de in de informatie genoemde criteria vervullen"

Over deze verklaring had intensief overleg plaats gevonden tussen de ministers van buitenlandse zaken van beide landen, waarbij ook de ambassadeurs waren ingeschakeld. Na het bekend worden van deze verklaring zond de Westduitse minister van buitenlandse zaken, Genscher, op 10 maart een brief aan zijn Poolse collega, waarin hij de ontvangst van de verklaring bevestigde.
Tevens ondernam Genscher een poging in deze bevestigingsbrief de verdragen op een verdergaande wijze te interpreteren. Over de formulering van deze interpretatie had wederom overleg plaats gevonden tussen de Westduitse ambassadeur in Warschau en het Poolse ministerie van buitenlandse zaken. Genscher stelde in zijn schrijven, dat de geciteerde passage uit de verklaring van Olszowski betekende, dat ook bij verzoeken om uitreis na het verstrijken van de periode van vier jaar, gedaan door personen, die aan de genoemde criteria voldoen, uitreisvergunningen volgens de genoemde procedure „gedaan zullen kunnen worden".
Minister Olszowski antwoorde hierop met een brief, waarin hij de juistheid van Genschers interpretatie bevestigde.

Deze verduidelijkingen en interpretaties waren voor de CDU/CSU-leden van de Bondsraad niet voldoende om nu hun goedkeuring aan de verdragen te geven. Zij wensten in Genschers, door Olszowski geautoriseerde, brief het woord „kunnen" geschrapt te zien.
Daarop nam het ministerie van buitenlandse zaken in Bonn in de nacht van 11 op 12 maart — de verdragen stonden op de agenda van de Bondsraad van 12 maart — opnieuw contact op met Warschau.
Daarop kwam van Poolse zijde de toezegging, dat in Genschers interpreterende brief het woord „kunnen" weggelaten kon worden.
Volgens minister Genscher had de briefwisseling met zijn Poolse collega een volkenrechtelijk bindend karakter en vormde hij een aanvulling op het bilaterale protocol, waarin alleen van de uitreis van 120.000 à 125.000 etnische Duitsers in een periode van 4 jaar gesproken werd. Hiermee nam de oppositie in Bonn genoegen. In de vergadering van de Bondsraad van 12 maart werden de verdragen unaniem goedgekeurd.

In Polen werden de verdragen op 15 maart door de Staatsraad geratificeerd, met inbegrip van het protocol over de uitreis van etnische Duitsers. Dit protocol heeft daardoor dezelfde verdragsrechtelijke status gekregen als de overige overeenkomsten, zoals door de oppositie in Bonn was verlangd. *(FAZ, NZZ, NRC/H'blad,* Le Monde, The Times, *DPA, PAP)*

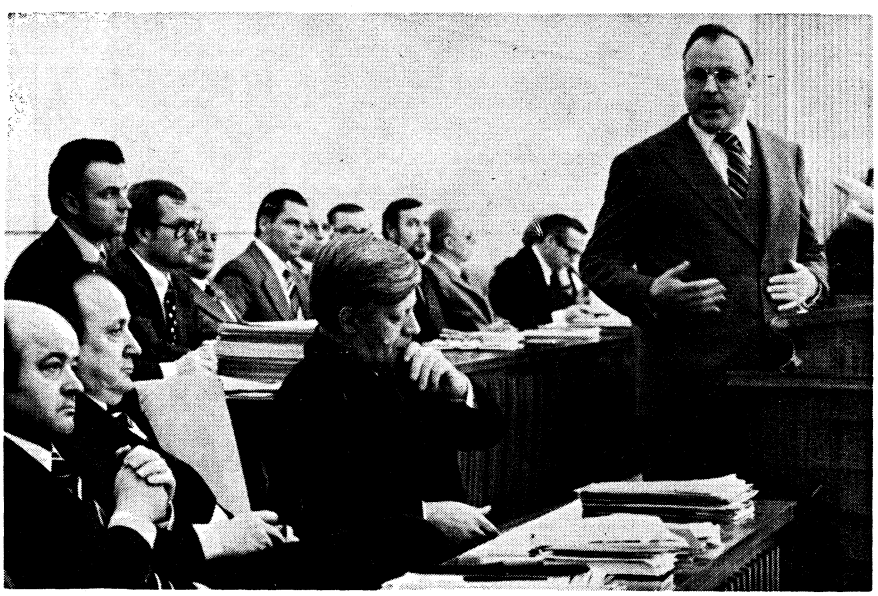

Mmister-president Helmut Kohl van Rijnland-Palts voert voor de **CDU** het woord in de Bondsraad over het verdrag met Polen. Naar hem wordt geluisterd door bondskanselier Helmut Schmidt (3de van links) en minister Genscher van buitenlandse zaken (2-de van l.)

* Met „informatie" wordt een document bedoeld, dat de Poolse regering op 20 nov. 1970 in samenhang met het toentertijd afgesloten niet-aanvalsverdrag tussen de Bondsrepubliek en Polen heeft gepubliceerd. Hierin zette de Poolse regering uiteen, hoe zij zich voorstelde de kwestie van de uitreis van etnische Duitsers uit Polen te regelen (pag 787/1-1970).

WEST-EUROPA

BELGIË

HERSTELPLAN: BETWISTING EN GOEDKEURING

Sedert de regering op 7 nov. 1975, nadat het overleg tussen werkgevers en vakbonden zonder resultaat was gebleven, zelf een reeks maatregelen tot economisch herstel afkondigde (pag. 742/3 - 1975), is de behandeling van dit ,,herstelplan" slechts traag gevorderd. Het wetsontwerp met de herstelmaatregelen werd op 12 dec. bij de Kamer ingediend, maar kon niet meer voor het jaareinde worden besproken, omdat de behandeling van de wetsontwerpen op de samenvoeging der gemeenten resp. op de rijksbegroting en de programmawet het parlement geheel in beslag namen.

Spoedig zou ook blijken dat het linkse Algemeen Belgisch Vakverbond (ABVV) en het Algemeen Christelijk Vakverbond (ACV) verschillend reageerden op de regeringspolitiek. Op 3 febr. liet het ABVV weten dat het al zijn bezwaren tegen het herstelplan handhaafde en o.m. betreurde dat het z.g. brugpensioen niet werd uitgebreid tot werknemers van 60 jaar af en niet toeaasseliik was in alle ondernemingen. Het ABVV deelde ook mee dat het een nationale protestbetoging ging organiseren. Het ACV kondigde van zijn kant op 10 febr. aan dat zo spoedig mogelijk een topconferentie van regering, industrie, holdings en vakbonden diende te worden belegd, met als hoofdthema de structurele werkloosheid, en met het doel: ,,het opstellen van een nieuw contract, dat de verantwoordelijkheden, verbintenissen en sociale relaties vertaalt. die de toekomst opdringt." ACV-voorzitter Houthuys zei dat ook na de hervatting van de economische bedrijvigheid een zware structurele werkloosheid zal bliiven bestaan. Hij zei ook dat het ACV het nut van een protestbetoging niet inzag, maar tegen 13 april een congres over de tewerkstelling voorbereidde.

Op 13 febr. reageerde premier Tindemans positief op het ACV-voorstel en noemde het idee van een topconferentie over de tewerkstelling en de werkloosheid ,,interessant". De afgevaardigde-beheerder van het Verbond van Belgische Ondernemingen, R. Pulinckx, zei dat de bijeenroeping van zo'n conferentie nuttig kon zijn en viel ook de gedachte van een nieuw sociaal contract bij.

De Kamer was ondertussen op 11 febr. de openbare bespreking van het ontwerp van herstelwet begonnen. Op 17 febr. herhaalde Tindemans in het (opvallend rustige) kamerdebat dat de regering bereid was deel te nemen aan een brede conferentie, samen met de verantwoordelijke mensen van de financiële, de bedrijfs- en vakbondswereld, ,,over de vereiste conjuncturele en structurele maatregelen." Tindemans drong echter aan op een grondige voorbereiding van het gesprek: .,Men moet het vooraf eens worden over bepaalde fundamentele gegevens, zoals b.v. het type van maatschappij, waarin men morgen wil leven, over de vrijheid van arbeid en onderneming, over de noodzaak dat ondernemingen beantwoorden aan bepaalde normen van economische doelmatigheid en sociale rechtvaardigheid."

Nog op 17 febr. liet ABVV-secretaris-generaal Debunne zich sceptisch uit over een nieuwe tewerkstellingsconferentie; hij verklaarde dat een soortgelijke conferentie in 1972 de meeste problemen onopgelost had gelaten.

Staking bij SIBP

Ondertussen was een nieuw wrijvingselement het klimaat rondom de herstelwet komen vertroebelen. De ABVV-afgevaardigde, Emiel de Bruyn, had op 16 febr. op eigen initiatief een schokstaking ontketend bij de Société Lndustrielle Belge des Pétroles (SIBP), de grootste Belgische olieraffinaderij, gevestigd te Antwerpen. De staking, bedoeld als prikkel in de slepende onderhandelingen over een nieuwe CAO, verraste de directie en bracht ernstige schade toe aan de bedrijfsinstallaties. De Bruyn werd ontslagen. Het ABVV liet daarop weten dat het niet meer zou onderhandelen, zolang De Bruyn niet opnieuw bij SIBP was aangeworven, op welke eis de directie weigerde in te gaan. Het linkse vakverbond droeg meteen al zijn leden in de oliesector op de arbeid te staken. Het ACV sloot zich bij deze actie niet aan; het erkende wel de staking bij SIBP, maar niet de staking in de andere oliebedrijven. Een verzoeningspoging, op 3 maart ondernomen door de bemiddelaar van het ministerie van tewerkstelling, leverde geen resultaat op.

Ondertussen had de Kamer op 19 febr. het ontwerp van herstelwet goedgekeurd met 98 tegen 68 stemmen bij 13 onthoudingen.

ABVV-betoging

Op 13 maart had te Brussel de aangekondigde ABVV-protestbetoging plaats. Ruim 30.000 man trokken door het stadscentrum, zonder dat het tot incidenten kwam. Ook kleine groepen van ACV-militanten namen, zonder toestemming van hun bestuur, aan de optocht deel. De betogers hoorden een toespraak van Debunne, die de regering en de werkgevers verantwoordelijk stelde voor de economische crisis en scherp uitviel tegen de herstelwet. Hij kondigde aan dat het ABVV niet in het controle- en overlegcomité van de oliesector tal zetelen, zolang de zaak-De Bruyn onopgelost blijft.

Tijdens de meeting werd een ,,Manifest van 13 maart" bekend gemaakt, dat vier hoofdpunten bevat:

- Werk voor allen: via een veralgemeend brugpensioen op aanvraag; verbod van overuren, beperking van de arbeid van de gepensioneerden, verkorting van de arbeid in de ondernemingen, uitschakeling van de koppelbazen en de uitzendbureaus;
- Rechtvaardigheid op belastinggebied: via een betere bestrijding van de belastingontduiking, een hogere belasting op de grote inkomens en fortuinen, de invoering van een democratisch belastingstelsel en de herziening van de belasting op de sociale voorzieningen;
- Vrijheid van onderhandelen: vrijwaring van de vrije cao's en behoud van de koopkracht der werknemers d.m.v. de indexering;
- Structuurhervormingen: arbeiderscontrole en democratische planning, oprichting van een overheidsholding, democratische gewestvorming, zeggenschap van de gemeenschap over de energiesector.

Na de betoging verklaarde Debunne voor de pers, dat het ABVV niet de afbraak van de maatschappij beoogt, maar ijvert voor het rechttrekken van scheefgegroeide toestanden. Iedereen moet overtuigd zijn van onze goede wil, aldus Debunne, om in volledige vrijheid de nodige veranderingen aan te brengen.

De week na de begroting begon de Senaat op zijn beurt de bespreking van het ontwerp van herstelwet. De regering en de meerderheid namen een tiental ,,technische" amendementen van de socialistische fractie aan. Tenslotte werd het ontwerp, na een rimpelloze bespreking, goedgekeurd met 92 tegen 64 stemmen.

AANZUIVERING RIJHSFINANCIIN

Minister van financiën De Clercq heeft op 6 febr. in een toespraak voor de kamer van koophandel en nijverheid van Dendermonde, de

politieke partijen voorgesteld een rondetafelconferentie te houden, waarop de sanering, heroriëntering en rationalisering van de overheidsfinanciën aan de orde zouden staan. De minister waarschuwde voor een nieuwe en aanzienlijke versnelling van de stijging der overheidsuitgaven en voor een evolutie naar een stelsel van staatsdirigisme op economisch gebied.
Volgens De Clercq dreigt de belastingdruk zo groot te worden, dat het privé-initiatief in de kiem gesmoord wordt en het Rijk verplicht zal worden in het produktieproces de plaats in te nemen van het gewurgde ondernemersinitiatief. Om dat te voorkomen wil De Clercq een fundamentele nieuwe aanpak: een eenvoudiger systeem van sociale zekerheid, afgestemd op de werkelijke behoeften, een zuiniger en rationeler onderwijsstelsel, een herziening van de automatische groei van bepaalde sociale voorzieningen en toelagen enz. Bij die operatie moeten naast de partijen ook de grote sociale en economische belangengroepen worden betrokken, zei de minister.
De oproep van De Clercq kreeg de steun van PVV-voorzitter Grootjans die op 13 febr., op een partijvergadering te Lokeren, zei dat de PVV — wanneer de andere partijen de rondetafelconferentie zouden afwijzen — zelf een voorstel „voor diepgaande bezuinigingen" zou indienen.
Toen de daaropvolgende weken bleek. dat de politieke partijen niet bereid waren om nog voor de gemeenteraadsverkiezingen van okt. een rondetafelconferentie te beleggen, kondigde De Clercq op 13 maart aan, dat hij een commissie van vooraanstaande deskundigen had samengesteld, om de regering te adviseren i.z. de aanzuivering van de rijksfinanciën. In die commissie zetelen o.m. oud-premier J. Van Houtte, de ere-gouverneur van de Nationale Bank, R. Vandeputte, en prof. Mark Evskens, zoon van de gewezen eerste-minister.
Op 19 maart werd, na de vergadering van de kabinetsraad, vernomen dat de regering begonnen was met de opmaak van een plan tot drastische besnoeiing van de overheidsuitgaven.

PERS

De publikatie van het dagblad „De Krant" waarvan het eerste nummer op 1 okt. 1975 verscheen, werd m.i.v. 15 maart gestaakt. De drukkerij Van Poll, te Roosendaal. mede-aandeelhouder van de N.V. De Krant. weigerde het blad nog langer te drukken, omdat de betaling van de rekeningen uitbleef. Op 18 maart werd de N.V. De Krant door de handelsrechtbank van Hasselt failliet verklaard.
De redactie van het blad heeft geprotesteerd tegen de handelwijze van de directie. In een mededeling stelt de redactie: 1. dat de aandeelhouders hun wettelijke verplichtingen niet zijn nagekomen, aangezien zij nalieten het maatschappelijk kapitaal volledig te storten; 2. dat de aandeelhouders en de beheerders meer aandacht hadden voor een interne machtsstrijd om het bezit van de Koerier-groep dan om de problemen van de krant; 3. dat die intriges en het individuele winstbejag en de machtsdrang ven bepaalde aandeelhouders het kranteproject hebben afgetakeld.
Van haar kant heeft de directie van de uitgeversmaatschappij „Limburgs Dagblad" B.V. op 16 maart medegedeeld dat besprekingen over de overname van de exploitatie- en uitgeversrechten van de in België verspreide huis-aan-huis bladen „De Koerier" werden gevoerd met de Belgische vennootschappen Agenda en Co. N.V., Agenda pvba en Koerier N.V. en dat die besprekingen hebben geresulteerd in de overname van de uitgeversrechten van de door die vennootschappen geëxploiteerde bladen, die een oplage van één miljoen exemplaren per week hebben. De Belgische werknemers van de „Koerier" zullen in dienst kunnen treden van een op te richten Belgische dochteronderneming van het Limburgs Dagblad B.V. (Vor. ber. pag. 662/2-1975)

LUCHTVAART

Premier Tindemans heeft op 27 febr., na afloop van de ministerraad, voorlezing gedaan van een nota betreffende een mogelijke samenwerking tussen de Belgische, Nederlandse en Luxemburgse luchtvaartmaatschappijen. Daarin wordt o.m. gezegd dat de verkeersministers van de drie landen op 27 febr. hun regeringen hebben medegedeeld, dat het bureau Mc Kinsey de gevraagde studie over die samenwerking heeft ingediend. Het gaat om een document van een dertigtal bladzijden. Tindemans zei dat de raden van beheer en de ondernemingsraden van de drie maatschappijen op de hoogte werden gebracht en dat zij zo snel mogelijk de studie voor nader onderzoek zullen ontvangen. Die raden zullen dan op- of aanmerkingen aan hun regeringen overmaken. De verkeersministers zullen onderling contact houden. Verwacht wordt dat men tegen einde 1976 een definitieve beslissing zal kunnen treffen.

COMPENSATIES VOOR F-16-AANKOOP

Begin februari is opnieuw een geschil gerezen betreffende de aankoop van de Amerikaanse F-16 gevechtsvliegtuigen (zie pag. 410/1 - 1975).
Door woordvoerders van de oppositie. de socialisten A. Baudson en G. Cudell en de communist L. van Geyt, werd op 19 febr. in de Kamer gesteld, dat de van Amerikaanse zijde beloofde economische tegenprestaties op losse schroeven werden gezet, en dat de Belgische industrie de toegezegde Amerikaanse bestellingen niet zal krijgen.
Defensieminister Vanden Boeynants erkende in zijn antwoord dat er moeilijkheden ontstaan zijn, doordat de dollarkoers, sedert het afsluiten van het aankoop-protocol, met 13% gestegen is, wat een prijzenprobleem heeft gesteld. De Belgische industrie moet bij machte blijven de Amerikaanse bestellingen tegen behoorlijke prijzen uit te voeren, zei de minister, die eraan toevoegde, dat de Amerikanen en inzonderheid de firma Genera1 Dynamics herhaald hebben, dat zij het contract zullen naleven. Vanden Boeynants zei verder, dat de Belgische regering het definitieve contract nog niet ondertekend had en dat ook niet zou doen, indien aan de Belgische industrie geen bestellingen worden gegeven voor het gewaarborgde volume. De minister zei ook dat nog steeds besprekingen gaande waren met de betrokken Belgische ondernemingen over het prijzenprobleem.

PEUTERPLAN VAN MINISTER DE CROO

Op 18 febr. heeft minister De Croo, van nationale opvoeding (Nederlandse sector), een circulaire verstuurd, die de scholen machtigt in de kleuterklassen peuters op te nemen die op 1 maart 1976 twee jaar of ouder zijn. De minister beoogde met die maatregel de werkloosheid onder de kleuterleidsters enigszins te verhelpen.
Onmiddellijk zijn sterk afwijzende reacties losgekomen. De centrale raad van het katholieke lager onderwijs beschuldigde de minister ervan de wet van 11 juli 1973 te overtreden, aangezien voorbijgegaan was

aan de verplichting voorafgaand overleg te plegen met de inrichtende instanties van het onderwijs. De raad stelde voor de werkloosheid onder de kleuterleidsters op te lossen door een verlaging van de bevolkingsnormen voor de splitsing of het behoud van kleuterklassen.
Het nederlandstalige verbond van oudervereniging bij het officieel onderwijs drong insgelijks aan op een verlaging van de normen en voerde pedagogische bezwaren aan tegen de ministeriële beslissing; ook drong het verbond aan op de oprichting van meer rijkspeutertuinen. Het nationaal werk voor kinderwelzijn sprak zich insgelijks uit voor meer crêches en peutertuinen.
Op 26 febr. werd door de kamerleden Rika Steyaert (CVP) en Nelly Maes (VU) vinnig tegen de maatregel geprotesteerd. Beide interpellanten betoogden dat de circulaire strijdig is met de wet en pedagogisch niet verantwoord. In zijn antwoord verdedigde De Croo zijn beslissing, maar hij bond in, toen op 4 maart moest worden gestemd over de moties, die n.a.v. de interpellaties waren ingediend. Vóór de stemming deelde hij mede dat het slechts om een experiment ging, dat niet op 1 maart maar op 20 april, m.a.w. na de paasvakantie, inging en dat vooraf overleg zou worden gepleegd met de inrichtende overheden, o.m. wat betreft het aantal scholen die bij het experiment worden betrokken.
CVP-fractieleider K. Blackaert nam acte van die verklaring en verduidelijkte dat het experiment enkel tot het einde van het schooljaar zou duren en dat de regering uiteindelijk de definitieve beslissing zou treffen op grond van de evaluatie.
BSP-fractievoorzitter H. Brouhon merkte nog op dat de kwestie de schoolvrede zou kunnen bedreigen, aangezien het kinderdagverblijf voor peuters niet en het kleuteronderwijs wél kosteloos is en er dus concurrentie zou kunnen ontstaan.
Tenslotte werd de eenvoudige motie aangenomen met 93 tegen 68 stemmen en 9 onthoudingen. Bij deze laatsten bevond zich R. Steyaert die verklaarde dat zij haar bezwaren handhaafde.

HUIS VAN DE FRANSE CULTUUR

Op initiatief van de franstalige culturele commissie van de Brusselse agglomeratie, werd op 5 maart vlakbij de regeringswijk te Brussel een „Maison de la Francité" geopend. De plechtigheid werd voorgezeten door voorzitter J. P. Poupko.
Namens de nederlandssprekende gemeenschap hield Volksunie-senator L. Claes een toespraak, waarin hij zich uitsprak voor nauwere en vriendschappelijker betrekkingen tussen de twee taalgemeenschappen. Het Huis van de Franse Cultuur beoogt een steunpunt te zijn voor de culturele activiteiten van de franssprekende bevolking van de Brusselse agglomeratie. Het zal ook onderdak bieden aan een aantal internationale organisaties of hun Brusselse afdelingen (o.m. de Conseil international de la langue française, de Association des iiniversités partiellement ou entièrement de langue française, de Association internationale des professeurs de français).

NEDERLAND

BURGEMEESTERS DRIE GROTE STEDEN ZIEN AF VAN SALARISVERHOGING

De burgemeesters van Amsterdam, Rotterdam en Den Haag hebben een salarisverhoging geweigerd, die zij per 1 aug. 1975 met terugwerkende kracht gekregen zouden hebben.
Dit werd door burgemeester Schols van Den Haag op 17 jan. gezegd in het VARA-radioprogramma In de rooie haan.
De burgemeesters van Amsterdam en Rotterdam hadden in de zomer van vorig jaar reeds besloten hun salarissen voorlopig te bevriezen. Daarna wilden zij overleg plegen met de nieuwe burgemeester van Den Haag, wanneer die benoemd zou zijn (pag 630/3-1975).
De drie burgemeesters hebben geen overleg gepleegd met hun collega's van kleinere gemeenten, omdat hun salaris bij een afzonderlijk KB wordt vastgesteld. De salarissen van de overige burgemeesters zijn geregeld in het bezoldigingsbesluit.
Om die reden zal het besluit geen gevolgen hebben voor de burgemeesters van kleinere gemeenten. De burgemeesters van de drie grote steden hopen op deze manier de afstand tussen hun salarissen en die van hun collega's, die zij te groot vinden, te verkleinen (ANP)

IN 1915 MET OVERHEIDSHULP 50.000 ARBEIDSPLAATSEN BEHOUDEN

Financiële hulp van de overheid heeft in 1975 ong. 50.000 arbeidsplaatsen in stand gehouden, zo vernam het ANP Op 30 jan. bij navraag bij het ministerie van economische zaken.
In totaal werden 196 bedrijven, die zich om hulp tot de staat hadden gewend, geholpen. Hiervoor was in totaal f 437,5 mln beschikbaar, welk bedrag nu geheel besteed is. In dit bedrag was begrepen f 37,5 mln als restant van de fondsen, die voor 1973-1974 beschikbaar waren voor financiële hulp aan individuele bedrijven. Deze fondsen beliepen f 81,5 mln; hiermee werden 50 in moeilijkheden verkerende bedrijven geholpen, waardoor iets meer dan 10.000 arbeidsplaatsen in stand gehouden konden worden.
In totaal zijn dus 246 bedrijven door de overheid uit de financiële nood geholpen, waardoor ong. 60.000 arbeidsplaatsen behouden konden worden. Hiervoor heeft de regering f 519 mln besteed. (ANP)

NOORD-AMERIKA

VERENIGDE STATEN

VERVOLG PROCES TEGEN **AANSTICHTERS** INBRAAK IN DEMOCRATISCH HOOFDKWARTIER **(WATERGATE-**ZAAK)

Hieronder het vervolg van de samenvatting van het rapport dat de openbare aanklagers in het Watergate-proces tegen de naaste medewerkers van oud-president Nixon half okt. 1975 hebben gepubliceerd en waarin zij een uiteenzetting gaven van de gang van zaken bij deze processen (vorig bericht, zie pag. 192/3).
Hoewel het speciale team aanklagers bijeen zal blijven voor de afhandeling van een aantal beroepsprocedures en enkele nieuwe zaken van ondergeschikt belang, betekende dit rapport in grote lijnen dat er een punt achter het werk werd gezet.
„Watergate" leidde tot 63 aanklachten, 53 veroordelingen van mensen en 19 van grote bedrijven die Nixons herverkiezingscampagne op illegale wijze financiële steun hadden gegeven.
Een deel van het bewijsmateriaal dat door de aanklagers is ingebracht bij de jury's van onderzoek, met inbegrip van Nixon beëdigde verklaring, zal geheim blijven omdat het niet heeft geleid tot strafzaken. Het team Watergate-aanlslagers is van mening dat publikatie van dit materiaal unfair zou zijn wanneer de daarmee belaste figuren niet voor de rechter zouden kunnen repliceren.
Bepaalde onderdelen van het onderzoek hebben niet tot een aanklacht geleid omdat ze geen onomstotelijk bewijsmateriaal opleverden. Zo is het beruchte „gat" van 18% minuut op een van de belangrijkste bandopnamen van Nixons gesprekken nimmer bevredigend verklaard, terwijl evenmin is komen vast te staan dat Nixons boezemvriend, bankier „Bebe" Rebozo, onwettig handelde door $100.000 aan te pakken van Howard Hughes.
Volgens het rapport is echter wel bewezen dat de afschriften van de geluidsbanden, die in het kader van de afzettingsprocedure werden overgedragen aan het Huis van Afgevaardigden, bewust en opzettelijk zodanig waren „bewerkt" dat voor Nixon schadelijke uitspraken ontbraken of waren afgezwakt. Door

of namens wie met de afschriften is geknoeid kon echter niet bevredigend worden vastgesteld.

Een van de rand-schandalen die nog spelen is de bewering als zou mevrouw Ruth Farkas haar huidige ambassadeurspost in Liixemburg in ruil voor een bijdrage van 300 000 dollar aan Nixon's verkiezingskas hebben ,,gekocht"
Het mteressante punt van dit rapport blijft echter de vaststelling dat Nixon twee keer op het laatste nippertje de dans is ontsprongen De eerste keer aanvang 1974 toen de aanklagers kennis kregen van het op 21 maart 1973 gemaakte bandje van een gesprek waarin Nixon toegaf af te weten van de pogingen om het schandaal in de doofpot te stoppen
Hoewel het team na uitvoerige discussies meende dat de grondwet niets met zekerheid bepaalt over vrijheid van rechtsvervolging voor een zittende president, meende Jaworski toch dat het Hooggerechtshof een formele aanklacht zou vernietigen Omdat een dergelijke ontwikkeling de afzettingsprocedure aanzienlijk zou vertragen, werd door de jury van onderzoek besloten om Nixon te noemen als ,,een niet aangeklaagde mede-samenzweerder in de operatie doofpot"
Toen Nixon eenmaal was afgetreden namen de aanklagers zich andermaal voor hem voor de rechter te dagen, maar op 8 september kwam Ford's pardon af en werd een aanklacht definitief onmogelijk
Gezien dit alles zijn de aanklagers van mening dat door het Congres duidelijk moet worden uitgesproken of een zittende president al dan niet kan worden vervolgd Voorts beveelt het rapport aan, de centrale inlichtingendienst (CIA) en de federale recherche **(FBI)** te verplichten tot het op schrift stellen van de doeleinden van hun onderzoeken en de daarbij te volgen methodes Volgens Jaworski c s moet de president een speciale commissie in het leven roepen welke toezicht uitoefent op de binnenlandse operaties van deze diensten, terwijl het congres strikte controle zou moeten gaan uitoefenen op elke vorm van machtsmisbruik bij deze diensten.
De aanklagers waren tenslotte van mening dat het voortaan uitgesloten moet zijn dat iemand die een hoofdrol heeft gespeeld bij een presidentiele verkiezingscampagne, wordt benoemd tot minister van justitie of bekleed inet een topfunctie op dat departement
Deze aanbeveling lijkt geinspireerd op het feit dat een van de belangrijkste figuren in het Watergate-schandaal, John Mitchell, achtereenvolgens minister van justitie en Nixon's campagneleider is geweest

Gordon Strachan, de vroegere assistent van Haldeman, die apart berecht zou worden (zie pag. 190/3) werd op 10 maart 1975 door rechter Sirica vrijgesproken van alle telastleggingen.
Doorslaggevend voor deze beslissing was een brief van de speciale aanklager in de Watergate-zaak, Henry Ruth, van 7 maart 1975 waarin deze Sirica erop wees dat verdere gerechtelijke vervolging van Strachan weinig zin had omdat deze zich zou beroepen op de gedeeltelijke immuniteit tegen vervolging die hem was verstrekt wegens zijn medewerking aan de verharen voor de Senaatscommissie van senator Erwin. Recente gerechtelijke uitspraken hadden aangetoond, aldus de brief. dat het ,,buitengewoon moeilijk" was iemand die een dergelijke immuniteit had gekregen, ,,met succes te vervolgen".

Veroordeelden eisen opnieuw getuigenis Nixon

Op 6 dec. 1975 vroegen de advocaten van Mitchell, Mardian, Haldeman en Ehrlichman bij een hof van beroep in Washington een nieuw proces aan, waarin ook oud-president Nixon zou moeten getuigen.
De advocaten stelden dat hun cliënten destijds schade hadden ondervonden van de weinig objectieve publiciteit over hun zaak terwijl er ook fouten zouden zijn gemaakt door rechter Sirica.
Volgens de advocaten zou Sirica de kandidaat-juryleden niet gevraagd hebben wat zij gelezen of op de televisie gezien hadden over de Watergate-zaak. Ook zouden de verdachten zijn benadeeld door het feit dat Nixon indertijd niet als getuige was gehoord.
Een vertegenwoordiger van het bureau van de speciale aanklager voor de Watergate-zaak zei voor het hof van beroep dat de vonnissen moesten worden bekrachtigd omdat ,,de bewijzen van schuld van de betrokkenen overweldigend waren".
Ook betoogde hij dat de vier mannen een buitengewoon eerlijk proces hadden gekregen.
De advocaten van de vier lieten weten dat zij desnoods tot in hoogste instantie in beroep zouden gaan. (Reuter)

OUD-MINISTER CONNALLY VRIJGESPROKEN, STANS BEKENT SCHULD

De vroegere gouverneur van Texas en minister van financiën onder Nixon, John Connally, werd op 17 april 1975 door de federale districtsrechtbank in Washington vrijgesproken van de aanklacht dat hij $ 10.000 steekpenningen zou hebben aangenomen van melkproducenten omdat hij hen in 1971 geholpen zou hebben meer subsidie te krijgen.
Volgens de aanklacht had Connally tussen 14 mei en 24 september 1971 $ 10.000 ontvangen van een Texaanse advocaat die werkte voor de Associated Milk Producers Inc. in ruil voor een verhoging van de federale subsidie voor melkproducenten. De melkproducenten krijgen overheidssteun zodra de consumentenprijzen beneden een bepaald niveau komen
Connally ontkende tijdens het proces, dat begon op 1 april 1975, ooit geld van de advocaat te hebben gekregen. Wel waren hem meerdere malen dergelijke aanbiedingen gedaan, waarbij het geld gestort zou worden op de rekening van het comité tot herverkiezing van president Nixon, maar hij had altijd geweigerd. Wegens gebrek aan bewijs werd Connally vrijgesproken.
De vroegere minister van handel Maurice Stans bekende op 12 maart 1975 schuldig te zijn aan het overtreden van de wet die de verkiezingscampagnes regelt. Stans had de financiële leiding van de campagne tot herverkiezing van president Nixon in 1972.
Stans gaf toe onwettige betalingen ten behoeve van het fonds te hebben geacepteerd van de Goodyear Tyre and Rubber Company en van de Minnesota Mining and Manufacturing Company en voorts dat hij nagelaten had dergelijke giften aan de autoriteiten te melden, zoals door de wet geëist wordt.
Hij werd op 14 mei 1975 veroordeeld tot een boete van $ 5000,—. *(NRC/H'blad,* The Times)

PROGRAMMA BUITENLANDSE HULP

Op 30 okt. 1975 heeft president Ford bij het Congres het programma voor buitenlandse hulp in 1976 ingediend.
In totaal zou de president graag $ 4,3 mrd voor dat doel uitgetrokken zien, waarvan $ 3,3 mrd bestemd zou zijn voor hulp aan het Midden-Oosten.
In een speciale boodschap aan het Congres rechtvaardigde de president deze verhoging van de Amerikaanse hulp aan het Midden-Oosten met de opmerking, dat ,,een nieuw tijdperk is geopend in onze betrekkingen met Arabieren en Israëli's.
De verdeling van het totale bedrag aan buitenlandse hulp, zoals de president zich dat voorstelde, zag er als volgt uit:
Israël zou voor $ 2,2 mrd economische en militaire hulp krijgen, terwijl Egypte aan zuiver economische steun $ 750 mln zou ontvangen.
Ford dacht Jordanië economische en militaire hulp ter waarde van $ 253 mln toe, Syrië zou $ 90 mln krijgen in de vorm van economische steun en $ 50 mln zijn bestemd voor d2 post waarnemingsstations in de Sinaï die krachtens het troepenscheidingsakkoord aldaar door Amerikaanse technici zullen worden bemand.
Ford vroeg het Congres $ 384 mln uit te trekken voor Azië. $ 365 mln

voor Griekenland en Turkije, $ 41 mln voor Afrika en $ 221 mln voor speciale projecten die brandhaarden zoals Cyprus in toom moeten houden.
De voorgestelde steun aan Israël viel uiteen in militaire kredieten tot $ 1,5 mrd en economische hulp tot een bedrag van $ 740 mln.
,,Het Israëlische vermogen om zichzelf te verdedigen en om bepaalde defensielasten te verlichten maakt de dreiging van een nieuw conflict in het Midden-Oosten minder acuut", aldus Ford in zijn boodschap aan het Congres.
Volgens Fords voorstellen is er voor de Egyptische president Anwar Sadat in 1976 alleen economische steun en geen wapenhulp in de pen

Ford motiveert de driekwart mrd die hij voor de Egyptische wederopbouw vraagt door het congres erop te wijzen dat Cairo „op stoutmoedige wijze van een confrontatiepolitiek is omgezwaaid naar een beleid van onderhandelingen". Hij vervolgde. „De Egyptische leiders moeten ook het hoofd bieden aan ernstige economische problemen waarbij de Verenigde Staten kunnen helpen"
De door Ford voorgestelde steun aan Jordanië is als volgt gestaffeld $ 100 mln voor militaire bijstand. $ 78 mln in de vorm van economische hulp en $ 75 mln in de vorm van militaire kredietverlening Deze hulp, aldus de president, „zal Jordanië in staat stellen haar tot op heden consequent aangehouden gematigde koers te handhaven."

De 90 mln economische hulpverlening die hij Syrië toedacht „zal voortzetting van onze ontwikkelingssamenwerking met Syrië mogelijk maken, waardoor ons streven naar genormaliseerde bilaterale betrekkingen een extra impuls krijgt".
Over de hult, aan het Midden-Oosten als zodanig zei Ford dat „deze zal bijdragen tot het vertrouwen dat de naties aldaar in de Verenigde Staten moeten kunnen stellen, wil de ontwikkeling in de richting van vrede worden doorgetrokken"
Hij wees het Congres erop dat de militaire verkopen op krediet, de transacties waarbij ook de Amerikaanse economie profiteert de militaire steun „a fonds perdu" voor het eerst overtreffen.
Ford drukte het Congres op het hart dat „de Amerikaanse regering nog steeds de leiding dient te nemen bij het scheppen van voorwaarden voor recht, internationale samenwerking en een duurzame vrede Het bijstandsprogramma dat ik heden bij het Congres indien zal een belangrijke bijdrage zijn bij het inlossen van deze verantwoordelijkheid"
Wat Europa betreft wilde Ford alleen Griekenland en Turkije steun geven, respectievelijk 160 mln en 205 mln dollar.
Wat Afrika aanging zouden alleen Zaire, met 19 mln dollar, en Ethiopie, met 10 mln, in aanmerking komen voor militaire kredietverlening Daarnaast zou Ethiopie voor 12 mln gratis wapenhulp ontvangen (Reuter)

FEDERALE FINANCIPLE HULP VOOR NEW YORK

President Ford heeft op 26 nov. 1975 op een persconferentie meegedeeld dat de stad New York jaarlijks leningen ter grootte van $ 2,3 mrd zou krijgen om een eind te maken aan de financiële moeilijkheden waarin de stad sedert geruime tijd verkeerde.

Een maand eerder had de president zich nog tegen iedere vorm van federale hulp uitgesproken. Hij verklaarde toen dat het ,,geen gezonde zaak voor de federale regering is om New York uit de financiële moeilijkheden te halen".

Ieder jaar dient de stad een bepaald gedeelte van de lening terug te betalen. Het leenprogramma moet op 30 juni 1978 zijn afgelopen. Tegen die tijd dient het financiële vertrouwen in New York weer zodanig te zijn hersteld dat de stad weer op eigen houtje bij de banken kan gaan lenen. Het was het toenemend wantrouwen van de grote banken dat er begin 1975 toe leidde dat New York City alleen nog maar tegen zeer hoge rente geld kon lenen om de lopende rekeningen te betalen.

Ford onderstreepte in zijn persconferentie dat zijn regering elk moment de federale leningen kon stopzetten, als zou blijken dat de plaatselijke bestuurders een financieel ondoelmatig beleid zouden voeren.

De regering had steeds gesteld dat de stad het dreigende bankroet aan zichzelf te wijten had omdat zij te veel geld zou hebben uitgegeven.

Op 3 dec. 1975 ging het Huis van Afgevaardigden met 213 tegen 203 stemmen akkoord met het presidentiële voorstel en op 6 dec. gaf de Senaat met 57 tegen 30 stemmen zijn goedkeuring.
De stad New York verkeert al geruime tijd in financiële moeilijkheden. De stad heeft meer dan $ 12 mrd schulden. voornamelijk aan banken en houders van stadsobligaties.
Op 17 okt. 1975 moest $ 453 mln betaald worden. die niet voorhanden waren. Wegens het verlies van kredietwaardigheid was het onmogelijk nieuwe stadsobligaties te kopen om aan geld te komen om dit bedrag op tafel te leggen.
Omdat de inkomstenstroom van steden en in mindere mate ook van staten onvoldoende is, terwijl zowel de dienstenverlening als de infrastructuren miljarden verslinden, heeft de lagere overheid in de VS de gemakkelijkste weg van het lenen gekozen zonder dat er voldoende inkomstenbases waren voor het verzorgen van de rentebetalingen en de aflossingen.
In New York zijn er op het moment een tiental kleinere bankinstellingen die schuldbewijzen van de stad New York bezitten tot een bedrag van rond $ 850 mln. Daarnaast zouden er ruim 50 banken zijn die van hun activa, die de solvabiliteit bepalen, rond 40% hebben belegd in schuldbewijzen van de stad New York. Bovendien waren er rond 20 financiële instellingen die door het niet betalen van rente en aflossingen door de stad New York moeilijk-

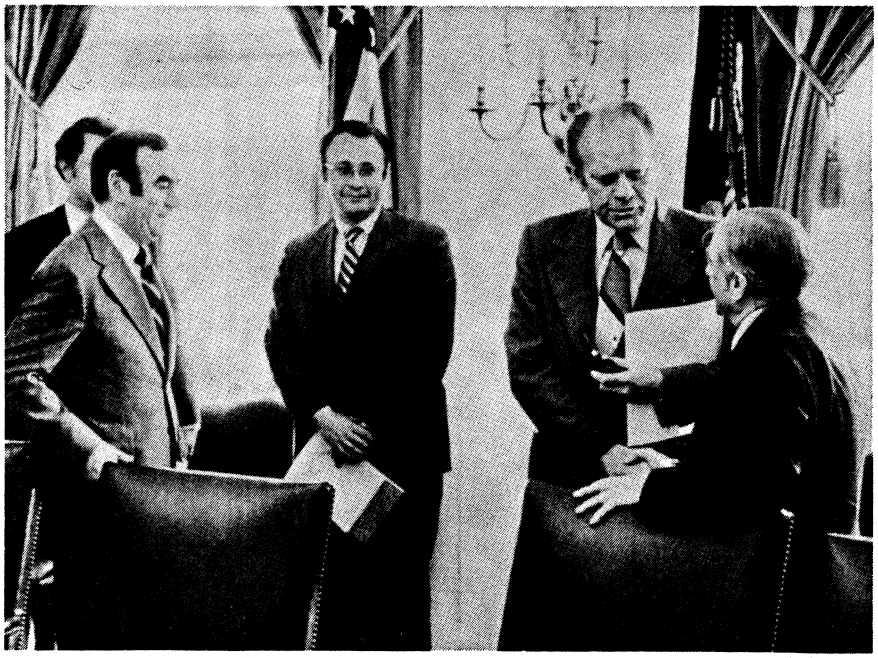

Het overleg tussen de federale regering en het stadsbestuur van New York City. President Ford (centrum) en burgemeester Beame (T.).

heden zouden krijgen met hun kasstroom en dan langlopende federale steun nodig zouden hebben. Daarnaast hebben honderdduizenden New Yorkers, met het oog op hun oude dag, jarenlang stadsobligaties gekocht.

Zou de stad werkelijk in financiële moeilijkheden komen te verkeren dan zou zij eerst haar verplichtingen tegenover degenen die bij haar in dienst zijn moeten nakomen, dus de honderdduizenden employees en dan pas tegenover de houders van de obligaties.

Op 17 okt. nam burgemeester Beame contact op met het Witte Huis om de president te vertellen dat de stad haar financiële verplichtingen niet meer kon nakomen. Be president liet via zijn voorlichter weten dat de federale regering niet zou bijspringen.

Ook een beroep van de gouverneur van de staat New York, Hugh Carey, op een aantal grote banken had geen resultaat.

Op het laatste moment verklaarde de voorzitter van de invloedrijke bond van onderwijzend personeel, Albert Shanker, dat het pensioenfonds van zijn organisatie bereid was $ 150 mln aan de stad te lenen. Daarmee waren de moeilijkheden echter niet opgelost, want in dec. moest de stad wederom grote bedragen aan aflossingen en renten op tafel leggen.

Voordat het zover was klopte het stadsbestuur opnieuw bij de federale regering voor steun aan, maar Ford verzette zich daartegen.

In een rede in Washington, eind oktober, verklaarde hij dat hij zijn veto zou uitspreken over elk plan van het Congres dat in federale hulp voor New York voorzag. Hij stelde wel een wetgeving voor die een federaal gerechtshof in staat moest stellen om de controle van New Yorks financiën over te nemen wanneer de stad niet meer in staat zou zijn aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Zo'n rechtbank zou de bevoegdheden krijgen om salarissen van politie-agenten, brandweerlieden en vuilnisophalers te betalen voordat de verplichtingen aan houders van stadsobligaties zouden worden voldaan.

Van de kant van het stadsbestuur van New York werd fel gereageerd op de uitlatingen van Ford. Burgemeester Beame hield op 5 nov. een redevoering voor de National Press Club in Washington waarin hij de regering bekritiseerde voor haar weigering financieel bij te springen. Beame zei dat New **York ook** een deel van de VS was. De stad heeft met moeilijkheden te kampen die de federale regering wel degelijk aangaan, aldus Beame. Hij verweet de regering wel grote bedragen uit te trekken voor hulp aan veraf gelegen landen en de weigering voor hulp aan New York om verkiezingssedenen uit te buiten. De tegenwoordige crisis van New York was de crisis van het gehele geürbaniseerde Amerika van morgen, aldus de burgemeester.

Beame wees ook op de maatregelen die het stadsbestuur zelf al genomen had om tot sanering van de financiën te komen. Zo waren er sedert het begin van 1975 al 31.000 ambtenaren ontslagen, waaronder 7.000 politie-agenten en brandweerlieden. Er waren in totaal bezuinigingen van $ 724 mln doorgevoerd wat betekende dat het begrotingsjaar '77/'78 geen tekorten te zien zou geven. Beame wees verder op de economische betekenis van New York. Volgens hem zorgde de stad jaarlijks voor $ 11 mrd aan belastinggelden voor de federale regering in Washington.

Het stadsbestuur nam, in samenwerking met de regering van de staat New York, overigens nog meer maatregelen.

Op 25 nov. 1975 werd men het in Albany, de hoofdstad van de staat New York, eens over een pakket maatregelen, dat o.a. voorzag in nieuwe belastingen die de stad jaarlijks inkomsten van ca. $ 200 mln zal moeten verschaffen.

Tot de belangrijkste maatregels behoorden een verhoging van de door de stad geheven inkomstenbelasting met 25%, verder een verhoging van de bankbelasting van 11,8% op 13,8%, een verhoging van de grondbelasting bij woningbouw met 50%, belastingen op cigaretten alsmede op persoonlijke dienstverleningen en de instelling van een zgn. minimum inkomstenbelasting voor natuurlijke personen. Ook werd bekendgemaakt dat een aantal grote Newyorkse banken had toegezegd deel te nemen aan een driejarenplan ter verzekering van de liquiditeit van de stad.

Na het bekendworden van deze maatregelen maakte president Ford bekend dat hij bereid was verdere federale steun aan de stad te geven.

Bijzondere positie *van* New York

De grote schuldenlast van de stad New York is gedeeltelijk te verklaren uit een financieel nalatig beleid door de voorgangers van Beame.

Hoewel het inwonertal van de stad tussen 1960 en 1974 van 7,8 naar 7,5 miljoen terugliep steeg het aantal gemeenteambtenaren in hetzelfde tijdperk met 100.000.

Met ruim 260.000 employees is New York één van de grootste werkgevers in de VS. Ruim 60% van het gemeentebudget gaat op aan salarissen voor de gemeenteambtenaren, die tot de best betaalden van de VS behoren. Na 20 dienstjaren kunnen de ambtenaren zich laten pensioneren. Daarnaast kent de stad nog enkele bijzondere dienstverleningen voor haar burgers, zoals volkomen gratis onderwijs voor iedereen tot en met de universiteit.

Een zware belasting voor het gemeentebudget zijn evenwel de kosten voor sociale voorzieningen. In de jaren vijftig en zestig zijn honderduizenden, veelal arme negers en Portoricanen naar de stad toegekomen in de hoop er werk te vinden. Slechts enkelen zijn daarin geslaagd, de rest kwam ten laste van de stad. 1.000.395 New Yorkers dat is bijna één op de acht krijgen één of andere vorm van sociale uitkering, die overigens ook hoger zijn dan de uitkeringen elders in de VS.

Reacties buiten New York

Bij de aanvankelijke weigering van Ford om federale steun aan New York te geven, heeft hij, aldus menen vele waarnemers ingespeeld op de vooral op het platteland levende ressentimenten tegen New York.

Alleen New York kan de emoties losmaken die nu in Amerika te zien zijn, aldus het *NRC/H'blad* (1-11-'75). Tot aan de massale ontwikkeling van het vliegverkeer kwamen bijna alle nieuwkomers in dit land eerst met New York in aanraking. Daar werden de berooide immigranten van eten en kleren voorzien. Zo gauw als de immigranten het zich konden veroorloven, trokken zij zelf het land in of stuurden althans hun kinderen uit New York weg.

Zo werd de basis gelegd voor de Amerikaanse middle class buiten de grote steden van het oosten, een middle class die New York altijd heeft beschouwd als een stad waar de zonde en de verkwisting welig tieren. Diezelfde Amerikanen in het achterland, wier voorouders New York het nodige verschuldigd waren, verwerpen nu massaal de smeekbeden van NYC om financiële hulp. *(NZZ, **IHT,** The Times)*

BANGLADESH

PRESIDENT MOSHTAQUE AHMED AFGETREDEN TEN GUNSTE VAN OPPEREECHTER A. M. SAYEM NA MILITAIRE STAATSGREEP OP 3 NOV. 1915. MUITERIJ EN TEGENCOTP. BESTUUR INHANDENVANSAYEMENDE CHEFS VAN STAVEN ONDER STAAT VAN BELEG. INTERNATIONALE REACTIES. VERSLECHTERING BETREKKINGEN MET INDIA, TOENADERING TOT PAKISTAN, ERKENNING DOOR CHINA

De groep majoors, die op 15 aug. 1975 de macht had gegrepen via een bloedige staatsgreep waarbij sjeik Moejiboer Rahman werd gedood en Khandaker Moshtaque Ahmed tot president werd aangesteld, werd op 3 nov. 1975 ten val gebracht door een onbloedige staatsgreep o.l.v. brigade-generaal Khalid Musharaf. President Moshtaque Ahmed trad op 6 nov. af ten gunste van opperrechter Sayem. Een muiterij in het leger liep op 7 nov. uit op een tegencoup, waardoor de macht in handen kwam van president Sayem en de drie chefs van staven onder de staat van beleg.

Internationale reacties op staatsgreep van augustus *1975*

PAKISTAN Het nieuwe bewind werd op 15 aug door Pakistan als eerste land erkend Bij de bekendmaking hiervan zegde de Pakistaanse premier Bhoetto een gift van o m. 50 000 ton rijst toe, terwijl hij tevens een beroew deed op de Derde Wereld en de islamitische staten de Islamitische Republiek Bangladesh te erkennen In een boodschap aan de Pakistaanse premier op 25 aug stelde president Moshtaque Ahmed dat hij de normalisering van de betrekkingen en het smeden van vriendschappelijke en broederlijke banden tussen beide landen met vertrouwen tegemoet zag Na contacten tussen de ministers van buitenlandse zaken van beide staten tijdens de Alg Vergadering van de VN te New York werd op 3 okt bekendgemaakt, dat Bangladesh en Pakistan diplomatieke betrekkingen op ambassadeursniveau zouden aanknopen

INDIA Een officiele Indiase woordvoerder verklaarde op 16 aug dat India niet onberoerd kon blijven door politieke ontwikkelingen in een buurland De Indiase hoge commissaris, Samar Sen, die ten tijde van de staatsgreep in New Delhi verbleef, werd op 20 aug. — een dag na zijn terugkeer in Dacca — door president Moshtaque Ahmed ontvangen Onmiddellijk daarop werden de religieuze radio-uitzendingen voor ae hindoes hervat die sinds de staatsgreep achterwege waren gebleven, en werd in de pers van Bangladesh beklemtoond dat er geen sprake was van een wijziging van de staatsnaam (van Volksrepubliek Bangladesh in Islamitische Republiek Bangladesh, zoals op 15 aug was gemeld, ook al had radio-Dacca het land op 17 aug al bij de oude naam genoemd). In een boodschap van president Moshtaque Ahmed aan de Indiase premier, mevr. Gandhi, op 25 aug. werd gesteld dat regering en volk van Bangladesh diepe vriendschap voor India koest-rden en erop vertrouwden dat beide landen nauw zouden samenwerken.

SU: Hoewel het Russische persbureau T a s s op *22* aug de vrees uitsprak, dat ,,imperialisme, maoisme en interne reactie" de ontwikkelingen in Bangladesh zouden beinvloeden, deelde de Russische zaakgelastigde president Moshtaque Ahmed op 24 aug mee, dat de SU zijn regering had erkend.

CHINA: Op 31 aug. verklaarde premier Tsjoe En-lai in een boodschap aan president Moshtaque Ahmed dat China Bangladesh nu (voor het eerst) had erkend en op 4 okt. werd de vestiging van aiplomatieke betrekkingen tussen beide staten op ambassadeursniveau bekendgemaakt.

Nieuw kabinet

Op 21 aug. benoemde president Moshtaque Ahmed vijf nieuwe staatsministers. Hij maakte toen tevens de portefeuilleverdeling in het reeds op 15 aug. gevormde kabinet (pag. 546/3-1975) bekend, dat incl. de nieuwe staatsministers als volgt was samengesteld:

Ministers: Defensie en binnenlandse zaken - Khandaker Moshtaque Ahmed; buitenlands~zaken - Abu Sayeed Chowdhury; planning - Mohammed Yusuf Ali, plaatselijk bestuur, plattelandsontwikkeling en cooperaties - Phani Majumder; openbare werken en staatsontwikkeling - Mohammed Sohrab Hossain, gezondheid en gezinsplanning - Abdul Mannan; parlementszaken en justitie - Monoranjan Dhar, landbouw en voedselvoorziening - Abdul Momin; havens, scheepvaart en binnenlands verkeer te water - Asaduzzaman Khan, financien - Azizur Rahman Mallick; onderwijs, wetenschappelijk en technisch onderzoek en kernenergie - Muzaffar Ahmed Chowdhury.

Staatsministers: handel, olie en mineralen - Dewan Farid Ghazi, waterstaat en energie - Momen Uddin Ahmed; luchtvaart en toerisme, grondbeheer en landhervorming - Shan Moazzem Hossain, voorlichting en radio, arbeid, sociale zaken, cultuur en sport - Taheruddin Thakur, industrie - Nurul Islam Chowdhury; jute - Moslemuddin Khan, spoorwegen - Mohammed Nurul Islam Manzur; PTT - K. M Obaidur Rahman, hulpverlening en rehabilitatie - Khitish Chandra Mondal, bosbouw, visserij en veeteelt - Riazuddin Ahmed, wegtransport - Syed Altaf Hossain

De president benoemde een nieuwe minister (Phani Majumder) en twee nieuwe staatsministers (Momen Uddin Ahmed en Shah Moazzem Hossain), terwijl hij de op 21 juli ontslagen staatsminister Nurul Islam Manzur (pag 546/2-'75) herbenoemde Syed Altaf Hossain was pas op 23 juli tot staatsminister van spoorwegen benoemd

Behalve de bij de staatsgreep omgekomen minister van irrigatie, Abdur Rab Serniabat (pag 546/2-'75), keerden nog zes andere ministers en één staatsminister niet in het kabinet terug, o w Syed Nazrul Islam (vice-president en minister van planning), Mansoor Ali (premier en minister van binnenlandse zaken e a), Kamal Hossain (buitenlandse zaken e.a.), A. H. M. Kamaruzzaman (industrie), Mohammed Abdus Samad (landbouw) en Korban Ali (voorlichting).

Op 31 aug. werd een reorganisatie van de portefeuiiles bekendgemaakt, waarbij Abdul Momin tevens de portefeuille van hulpverlening en rehabilitatie kreeg, terwijl de daarmee tevoren belaste staatsminister Mondal de portefeuille van arbeid en sociale zaken van zijn collega Thakur overnam

Wijziging legertop

Op 24 aug. werd bekendgemaakt dat generaal-majoor Ziaur Rahman (die als eerste officier in 1971 tegen Pakistan rebelleerde) tot stafchef van het leger was benoemd i.p.v. generaal-majoor K. M. Shafiullah. Tegelijk werd generaal Mohammed Ataul Gani Osmani, de bevelhebber van de Bengaalse troepen in de onafhankelijkheidsoorlog, tot adviseur van de president voor defensiezaken benoemd. (zie ook pag. 545/2-1975).

Op 5 okt. werd meegedeeld dat de president een decreet had uitgevaardigd i.z. de assimilatie van leden van de Rakkhi Bahini in het leger van Bangladesh; de formele ontbinding van deze partijmilitie zou in een later decreet worden geregeld.

Arrestaties en vrijlatingen

Nadat president Moshtaque Ahmed zich op 20 aug. per decreet de bevoegdheid had verleend om maatregelen onder de staat van beleg af te kondigen en speciale gerechtshoven in te stellen, volgde op 23 aug. de afkondiging van een aantal desbetreffende maatregelen en de arrestatie van 26 vooraanstaande figuren van het vroegere bewind.

Tot de maatregelen behoorde de instelling van speciale gerechtshoven en krijgsraden met een gedetailleerde omschrijving van hun samenstelling en bevoegdheden plus de door hen te volgen procedure Ook waren er richtlijnen t a v de strafmaat Zo kon de doodstraf — met als alternatief levenslang of dwangarbeid van maximaal 14 jaar — worden opgelegd voor illegaal bezit van wapens, munitie of explosieven, voor het bezit van eigendommen die op onrechtmatige of illegale wijze verworven zijn alsook voor corruptie en misdadig optreden De strenge straf voor corruptie enz gold slechts voor bepaalde functionarissen zoals een vicepresident, ministers, parlementsleden, andere politici, vakbondsleiders en ambtenaren Alle doodvonnissen en veroordelingen tot levenslange deportatie moesten echter door de president worden bekrachtigd Op 28 aug. werden twee speciale gerechtshoven ingesteld

Onder de 26 gearresteerden waren vijf van de zes leden van het vorige kabinet die geen nieuwe post hadden gekregen (Kamal Hossain verbleef in het buitenland) en ook twee vroegere ministers, nl. sjeik Abdul Aziz (PTT) en Tajuddin Ah-

ined (financiën) Zij werden beschuldigd van corruptie, nepotisme en machtsmisbruik

Later volgden andere arrestaties o m van Gazi Ghulani Mustafa (de voorzitter van de Awami Liga in Dacca en tevens leider van het Rode Kruis in Bangladesh) op 1 sept en van twee secretarissen van de Krishak-Sramik Awami Liga - Zillur Rahman en Abdur Razzaque — en de secretaris van rie Jeugdliga - Tofail Ahmed — op 6 september

(Gazi Ghulam Mustafa, tegen wie reeds onder het bewind van sjeik Moejiboer Rehman beschuldigingen i z corruptie waren geuit, zou een groot deel van de door het Rode Kruis bestemde goederen en gelden zelf hebben behouden of aan kennissen geschonken, aldus een regeringsverklaring van 14 okt; uit het onderzoek tegen hem was gebleken, dat hij 29 bankrekeningen bezat waaronder een geheime met een eerste storting van € 100 000.)

Op 28 okt. werd de wet op de staat van beleg door president Moshtaque Ahmed geamendeerd. Voortaan stond ook de doodstraf op ,,corruptie en andere activiteiten, die strijdig zouden zijn met de veiligheid of de economische belangen van de staat".

Daarentegen werd op 25 aug. gemeld dat de secretaris-generaal van de vroegere Nationale Awami Partij, de in juni 1974 gearresteerde Mashiur Rahman, uit de gevangenis ontslagen was, terwijl de voormalige voorzitter van die partij, Maulana Bhashani, die dag zijn volledige steun toezegde aan het nieuwe bewind.

Op 6 sept. kondigde de regering een amnestie af voor allen die binnen een week de in hun bezit zijnde illegale wapens inleverden. Op 9 sept. werden in alle 19 districten controlecentra ingericht, die mei het opsporen van corruptiegevallen en het innemen van illegale wapens waren belast. Op 14 sept. werd een begin gemaakt met een nationale speuractie naar illegale wapens. Op 14 okt. deelde de politie te Dacca mee, dat inmiddels ca. 2.000 personen wegens illegaal wapenbezit waren aangehouden, terwijl later werd gemeld dat tussen 15 aug. en 27 okt. in totaal 3.621 personen wegens dit vergrijp waren gearresteerd.

Op 3 okt. maakte de president bekend dat de regering besloten had tot de onmiddellijke en onvcorwaardelijke vrijlating van gevangenen die op louter politieke gronden waren gedetineerd. De volgend? dag deelde de regering mee, dat reeds 1000 politieke gevangenen in vrijheid waren gesteld en dat een speciale commissie was ingesteld om de gevallen van de resterende politieke gevangenen te onderzoeken. Bovendien waren de politieke doodvonnissen gewijzigd in 14 jaar streng arrest.

Verkiezingen aangekondigd

Na de afkondiging van de staat van beleg op 15 aug. waren de politieke activiteiten gestaakt. Op 30 aug. verbood president Moshtaque Ahmed per decreet de vorming van politieke partijen op straffe van 7 jaar hechtenis, terwijl twee dagen later het één-partijstelsel werd afgeschaft en de vorming van de Krishak-Sramik Awami Liga (pag. 546/1-1975) van nul en gener waarde werd verklaard.

Op 3 okt. kondigde de president echter in een radiotoespraak de hervatting van normale politieke activiteiten per 15 aug. 1976 aan en het houden van algemene verkiezingen op 28 febr. 1977.

Onduidelijk bleef echter hoe ver de macht van de president reikte. Volgens *NRC/H'blad* (6-10-75) zou uit berichten van diplomatieke posten in Dacca blijken dat het presidentiële paleis nog steeds bezet werd door de militairen van de staatsgreep (de majoors), die tanks rondom het gebouw hadden samengetrokken. Zowel de generaals als de majoors hadden zitting in de door de president ingestelde militaire raad, in feite het regerende lichaam van het land. De aanwezigheid van de majoors zou de generaals hebben geïrriteerd.

Over een normalisering van de toestand zouden onderhandelingen zijn gevoerd, waarbij de president als compromis zou hebben voorgesteld dat het leger zich uit de politiek zou terugtrekken en dat de majoors op diplomatieke posten in het buitenland zouden worden benoemd. Dit voorstel zou door de majoors zijn verworpen. Als sleutelfiguren bij die onderhandelingen fungeerden volgens *NRC/H'blad* de stafchef van het leger, generaal-majoor Ziaur Rahman (die volgens The Financial Times van 17 aug. een goede reputatie onder de jongere officieren zou genieten) en de plv. stafchef, brigade-generaal Khalid Musharaf, en er gingen geruchten dat er sprake was van onenigheid tussen deze twee.

De staatsgreep van 3 november

In de nacht van 2 op 3 nov. werden op last van de ,,majoors" vier voormalige ministers van sjeik Moejiboer Rahman in de gevangenis vermoord (door schoten en bajonetsteken): Tajuddin Ahmed, Syed Nazrul Islam, A. M. H. Kamaruzzaman en Mansoor Ali. Volgens Indiase bronnen werden drie andere oud-ministers tegelijk gedood (Abdus Samad*, Korban Ali en Yusuf Ali) samen met Zillur Rahman, Gazi Ghulam Mustafa en Abdul Kaddus Makhan (een studentenleider). President Moshtaque Ahmed bleef zo de enige overlevende van de voorlopige regering uit 1971 (zie pag. 304/2/3-1971).

Volgens radio-Dacca (5-11) zou de moord op de vier voormalige ministers de aanleiding tot de staatsgreep hebben gevormd die in de vroege uren van de 3de nov. begon, maar volgens andere berichten zou de putschoperatie reeds vóór de moord zijn gestart. De onzekerheid m.b.t. de gang van zaken werd in de hand gewerkt door het uitvallen van de communicatie met de buitenwereld (3-6 nov.) en het stilzwijgen van radio-Dacca over de binnenlandse ontwikkelingen (van 3 nov. 'smorgens tot in de nacht van 4 op 5 nov.), terwijl reeds vanaf 22 aug. de toegang tot het land aan buitenlandse journalisten was ontzegd.

De coup begon toen infanterie-eenheden o.l.v. brigade-generaal Musharaf op 3 nov. omstreeks 2.00 uur Dacca binnentrokken en de luchtmachtbasis plus de internationale luchthaven bezetten. De gebeurtenissen van 3-4 nov. hadden hoogstwaarschijnlijk verder het volgende verloop.

Door de militairen van Musharaf werden generaal-majoor Ziaur Rahman (stafchef van het leger) en vice-luchtmaarschalk M. G. Tawab (stafchef van de luchtmacht) onder huisarrest geplaatst.

De ,,majoors" bleken de steun te hebben van een deel van de artillerie en de strijdkrachten en zij hielden het presidentiële paleis en hei radiostation bezet. Op bevel van president Moshtaque Ahmed openden zij echter niet het vuur, terwijl ook de troepen van Musharaf evenmin tot de aanval overgingen. Via de telefoon werd enkele uren lang onderhandeld tussen de president en de leiders van de coup, die er tenslotte mee instemden dat de ,,majoors" het land verlieten, maar een verzoek van de president om ook hemzelf, Ziaur Rahman en Tawab te laten vertrekken, werd van de hand gewezen.

De drie voornaamste leiders van de staatsgreep van augustus — luitenant-kolonel Sayed Farook Rahman, luitenant-kolonel Shariful Huq Dalim en luitenant-kolonel Khandaker Abdur Rashid vlogen aan het eind van die dag met 12 andere officieren en hun gezinnen naar Bangkok. Kolonel Farook verklaarde daar tegenover journalisten op 5 nov., dat hij het ,,onnodige doden" op 15 aug. betreurde, maar niet de moord op sjeik Moejiboer Rahman, waartoe hijzelf het bevel had gegeven. (Op 30 nov. werd gemeld dat de 15 officieren in Libië politiek asiel was verleend.)

Inmiddels had radio-Dacca tijdens zijn eerste indirecte toespeling op de coup laat op de 4de nov. meegedeeld dat Musharaf tot stafchef van het leger was benoemd i.p.v. Ziaur Rahman, die was ,,afgetreden", en dat hij tegelijk tot generaal-majoor was bevorderd. Het radiostation ontkende geruchten dat ,,de strijdkrachten betrokken waren bij enkele afschuwelijke misdaden die recent in de centrale gevangenis van Dacca waren begaan". President Moshtaque Ahmed had

---

* Het bericht over de dood van Abdus Samad bleek in elk geval onjuist. De voormalige minister werd op 16 jan. door een tribunaal schuldig bevonden aan het onrechtmatig vergaren van rijkdommen en veroordeeld tot levenslange gevangenisstraf, aldus N Z Z (17-1), die eraan toevoegde dat Samad slechts door een toeval aan de moordpartij was ontkomen.

een commisie van drie rechters benoemd om een onderzoek naar het ,,gebeurde" in te stellen en ook naar ,,de omstandigheden waaronder aan enkele onverlaten vrijgeleide was verleend om het land te verlaten".

Pas op 5 nov. werden de namen van de vier vermoorde ex-ministers officieel bekendgemaakt. In Dacca vond uit protest tegen de moord een algemene staking plaats plus een demonstratie van ca. 5000 studenten, die het aftreden van de president en de bestraffing van de verantwoordelijken voor de moord op de vier ex-ministers en op sjeik Moejiboer Rahman eisten. Soortgelijke betogingen werden gemeld vanuit Chittagong, Sylhet en Rajshahi. waarheen het stoffelijk overschot van Kamaruzzaman voor de begrafenis was overgebracht. Dezelfde dag werd bekendgemaakt dat de president het ontslag van vier staatsministers had aanvaard: Sjah Moazzem Hossain, Taheruddin Thakur, Nurul Islam Manzur en K. M. Obaidur Rahman. De eerste twee waren bovendien op beschuldiging van corruptie en machtsmisbruik gearresteerd.

In de vroege uren van 6 nov. maakte radio-Dacca bekend dat president Moshtaque Ahmed als ,,zijn wens te kennen had gegeven" als staatshoofd af te treden ten behoeve van opperrechter A. M. Sayem. Kort daarop trad ook vicepresident Mohammedullah af en werd Sayem als president beëdigd. Deze deelde in een radiotoespraak mee dat hij het parlement had ontbonden, waarbij hij verzekerde dat de algemene verkiezingen niet later dan in febr. 1977 zouden worden gehouden zoals eerder door Moshtaque Ahmed was toegezegd. Door diens aftreden was ook het kabinet automatisch ontbonden. In zijn toespraak zei Sayem voorts o.a.:

„Op 15 aug. vermoordden enkele nonactieve en actieve legerofficieren de toenmalige president en leden van zijn familie in een coup. Khandaker Moshtaque Ahmed aanvaardde de verantwoordelijkheid van het presidentschap en stelde de staat van beleg in. Feitelijk waren de strijdkrachten niet bij het incident betrokken. De bevolking van het land hoopte dat wet en orde zouden worden hersteld en dat er sociale gerechtigheid zou komen, maar wij werden allen teleurgesteld. Niet alleen werd de veiligheid in het land niet bewerkstelligd, maar ook werden recentelijk enkele befaamde politieke leiders in de gevangenis op brute wijze vermoord. In deze omstandigheden verzacht de voormalige president, Khandaker Moshtaque Ahmed, mij de verantwoordelijkheid van het ambt van president over te nemen.

Ik leid de patriottische strijdkrachten, die een roemrijke traditie bezitten om actief hulp te verlenen bij de nobele taak om het land van een uiterst precaire situatie te redden. De staat van beleg is in het land van kracht. Ik heb de verantwoordelijkheid aanvaard als hoofd van een neutrale partijloze interim-regering. Ons primaire doel is de normale toestand in het land te herstellen, en een democratische regering te vestigen door vrije en eerlijke algemene verkiezingen op zo kort mogelijke termijn. Wij zijn vastbesloten deze verantwoordelijke taak per februari 1977 te hebben vervuld, of mogelijk zelfs eerder. Met dit doel voor ogen is het nationale parlement ontbonden. (...)

Wij zullen de politiek van niet-gebondenheid actief voortzetten. (...) In internationale zaken zal onze regering alle bilaterale en multilaterale verdragen en verbintenissen eerbiedigen. Wij zullen de politiek tegen racisme, apartheid en neokolonialisme blijven voeren. Onze nauwe betrekkingen en onze samenwerking met de Islamitische Conferentie, de organisatie van niet-gebonden staten en het Gemenebest w-orden voortgezet. Wij zullen actief optreden voor de zaak van de versterking van de wereldvrede en de internationale samenwerking. Wij zullen onze pogingen voortzetten diplomatieke betrekkingen met die landen te vestigen, waarmee wij thans nog geen diplomatieke betrekkingen onderhouden. Het voornaamste beginsel van onze buitenlandse politiek is vriendschap met allen en vijandschap met niemand. Wij zullen onze pogingen tot normalisering van de betrekkingen op het subcontinent voortzetten. Tegelijk zijn wij verplicht onze bestaande nauwe en vriendschappelijke betrekkingen met onze buren nog meer te versterken. Onze regering wil ook de hartelijke en vriendschappelijke samenwerking met de grote mogendheden continueren..."

Machtswisseling van 7 november

Aan het bewind van generaal Musharaf kwam reeds in de vroege morgen van 7 nov. een einde door een muiterij van soldaten en onderofficieren van het garnizoen in Dacca. De muiters doodden Musharaf en tal van andere officieren en stelden generaal Ziaur Rahman, die in het garnizoenskampement onder huisarrest stond, op vrije voeten. Kolonel Abu Taher, die de leiding van de muiterij in handen nam, verzocht Ziaur Rahman na zijn vrijlating zich achter de eisen van de muiters te scharen, maar hij weigerde dit.

Kort daarop maakte Ziaur Rahman echter via de radio bekend dat hij tijdelijk de macht had aanvaard als regeringsleider onder de staat van beleg en chef van de strijdkrachten. Later werd meegedeeld dat de order van 3 nov. inzake het aftreden van generaal Ziaur Rahman als stafchef van het leger en de benoeming van Musharaf als zijn opvolger was ingetrokken. Toen het vermoorden van officieren door hun ondergeschikten voortduurde deed Ziaur Rahman enkele uren later via de radio een beroep op ,,alle broeders in de strijdkrachten" om naar hun posten terug te keren, terwijl hij tevens een toespraak van het vroegere staatshoofd, Khandaker Moshtaque Ahmed, aankondigde.

Deze maakte bekend dat hij president Sayem had verzocht in functie te blijven, ,,omdat wij in de huidige omstandigheden een persoon als staatshoofd nodig hebben, die totaal niet partijgebonden en niet politiek moet zijn". Tevens deelde hij mee, dat de ,,historische rol" van zijn defensie-adviseur, generaal M. A. G. Osmani, was afgelopen.

Direct daarop verklaarde president Sayem via de radio, dat hij, ondanks de ,,wens van het volk" om Moshtaque Ahmed opnieuw tot president te installeren, op diens verzoek ingestemd had met een voortzetting van zijn eigen presidentiële taak. Tevens zou hij de functie van regeringsleider onder de staat van beleg vervullen, met generaal Ziaur Rahman, vice-luchtmaarschalk Tawab en commodore Musharaf Hussain Khan (de stafchef van de marine) als zijn plaatsvervangers.

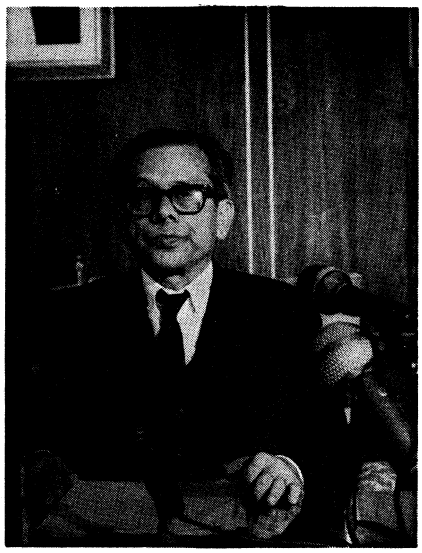

De nieuwe president van Bangladesh, Abusadat Mohammed Sayem (59), was op 12 jan. 1972 als opperrechter van Bangladesh beëdigd (pag. 230/3-'72). Hij speelde tot zijn benoeming als president geen rol in de politiek.

Achtergronden gebeurtenissen 3-7 november

In beschouwingen over de verschillende gebeurtenissen speelden zowel interne zaken in Bangladesh als de relatie van dit land tot India een rol.

De coup van 3 nov. leek volgens diplomaten in New Delhi een actie van de hogere legerleiding om de macht te her-

winnen en tegelijk de schande van het bloedbad in augustus uit te wissen.
Een correspondent van de Washington Post, Lewis M. Simons, berichtte na een bezoek aan Dacca van vier dagen (in de week van 9-16 nov.) in IHT (18-11) op grond van gesprekken met deelnemers aan de gebeurtenissen en waarnemers het volgende:

„De groep van zeven jonge legerofficieren, die rechtstreeks verantwoordelijk was voor de moord op sjeik Moejib en zijn hele familie (...) en die collectief bekend stond als „de majoors" wekte snel de vijandschap van grote aantallen legerofficieren, van wie velen actief het komplot tegen Moejib hadden gesteund (...), „omdat de majoors niet deden wat wij verwachtten. Zij handhaafden bijna het hele oude, corrupte kabinet-Moejib en versterkten hun eigen rol. Per slot van rekening deelden velen van ons in de verdienste — en blaam — van de moord op Moejib en dus meenden wij dat wij een belangrijker rol hadden moeten spelen", aldus een jonge luchtmachtluitenant.

Een aantal van deze verbitterde officieren uit het leger en de luchtmacht besloot dat zij de majoors en Moshtaque moesten verwijderen, een „neutrale" president installeren en het land onder een militaire dictatuur plaatsen.

Na verscheidene hoge officieren voor de leiding te hebben gepolst, kozen zij voor de stafchef van het leger, gen. Ziaur Rahman, om een coup tegen de majoors te leiden (...). Hij weigerde. De andere officieren, die vreesden dat zij hun geheime plan hadden verraden, richtten zich met spoed tot zijn plaatsvervanger, gen. Khalid Musharaf, die onmiddellijk toestemde.

Kort na middernacht op 3 nov. bezetten infanteristen van de Dacca brigade, onder bevel van gen. Musharaf, sleutelposities buiten het vliegveld van de hoofdstad, het presidentiële paleis en het radiostation. (...)

Maar onbekend bij de leiders van de coup was het feit dat de majoors een officier, naar verluidt lt. Moslemuddin Khan, en een hoge onderofficier naar de centrale gevangenis in Dacca hadden gestuurd, waar die vier van sjeik Moejib's vroegere belangrijke medewerkers in hun cellen vermoordden. De samenzweerders beweren dat zij niet vóór dinsdagmorgen (4 nov.) van de moorden wisten, toen zij hadden ingestemd met het vertrek van de majoors en enkele van hun verwanten. in totaal 29 personen, naar Bangkok.

De verklaring van de moorden in de gevangenis schijnt te zijn dat de majoors geloofden dat de vier voormalige ministers, die naar werd beweerd een geheime samenwerking met de Indiase ambassade in Dacca zouden onderhouden, aan het hoofd van een nieuwe, pro-Indiase burgerregering zouden worden benoemd als de coup van gen. Musharaf geslaagd was.

Volgens een welingelichte bron onderschepten de majoors een brief, toen die uit de gevangenis gesmokkeld werd door een van de vier, oud-minister van financiën Tajuddin Ahmed. met bestemming Samar Sen, de Indiase hoge commissaris. In de brief zou naar verluidt aan Sen zijn gemeld: „Wij moeten snel handelen" om een coup tegen de majoors te organiseren (...), de vier gevangen ministers als leiders van een nieuwe regering installeren en daarop het vriendschapsverdrag van India en Bangladesh (van 1972) van toepasing verklaren, op grond waarvan een van beide regeringen een beroep op de ander kan doen voor gewapende hulp in geval van een crisis.

De coup o.l.v. gen. Musharaf zou door de Indiërs zijn goedgekeurd en zou ten doel hebben gehad de weg vrij te maken voor een gewapende Indiase interventie. Maar na de dood van de vier ministers (...) moest gen. Musharaf improviseren..."

Volgens Simons en andere commentatoren was de muiterij van 7 nov. voor een belangrijk deel het werk van de Nationale Socialistische Partij (Jatiya Samajtantrik Dal - JSD), een linkse organisatie die zich in 1972 van de Awami Liga afscheidde en die in 1974 werd verboden (zie pag. 352.1-'74). JSD-leden zouden o.l.v. luitenant-kolonel Abu Taher (een voormalige legerofficier, die tijdens de oorlog van 1971 als bevelhebber van een „volksleger" optrad) in het 57.000 man sterke leger van Bangladesh zijn geïnfiltreerd, in het bijzonder in de 10.000 man sterke Dacca-brigade. De JSD propageerde de vorming van een „volksleger', dat de belangen van de armere klassen zou moeten beschermen. Als specifieke eisen werden gesteld de afschaffing van de „Britse militaire regels", volledige gelijkheid van officieren en soldaten, hogere soldij en wedde voor soldaten en onderofficieren en meer onderwijs- en huisvestingsfaciliteiten voor soldaten en hun gezinnen. De muiterij o.l.v. Taher was gericht tegen de beweerde pro-Indiase koers van gen. Musharaf maar diende tevens voor de uitvoering van het JSD-programma, al werd de partij naar verluidt door India gefinancierd, aldus Simons. Maar hij schreef tevens dat de drie stafchefs, die met president Sayem, de macht overnamen om hun anti-Indiase houding bekend stonden.

Samenstelling Raad van Adviseurs

De door president Sayem op 7 nov. aangekondigde vorming van een Raad van Adviseurs (met de status van ministers) ging gepaard met de volgende maatregelen. Op 10 nov. werd de verdeling van de portefeuilles tussen de president en zijn drie plaatsvervangers bekendgemaakt. Op 25 nov. werden drie burgers als leden van de Raad benoemd en op 4 dec. nog twee, wat een herverdeling van de portefeuilles tot gevolg had. Samenstelling en portefeuilleverdeling waren per 4 dec. als volgt:

Secretariaat president en kabinet, defensie, parlementszaken en justitie, buitenlandse zaken en landbouw - president Abusadat Mohammed Sayem; financiën, binnenlandse zaken, voorlichting en omroep - generaal-majoor Ziaur Rahman; havens, scheepvaart en binnenlands verkeer te water, vloedcontrole en waterstaat, bosbouw, visserij en veeteelt - commodore Musharaf Hussain Khan; luchtvaart en toerisme, PTT, oliezaken, en voedselvoorziening - vice-luchtmaarschalk M. G. Tawab; onderwijs, wetenschappelijk en technologisch onderzoek, kernenergie, arbeid en sociale zaken, cultuur en sport - Abul Fazal; jute, verbindingen, wegen, wegtransport en spoorwegen - Kazi Anwarul Haq; openbare werken en stadsontwikkeling, hulp en rehabilitatie, en plaatselijk bestuur, plattelandsontwikkeling en coöperaties - Mohammed Abdul Rashid; planning, industrie, binnen- en buitenlandse handel - Mirza Nurul Huda; gezondheid en gezinsplanning - Mohammed Ibrahim; grondbeheer en landhervorming - mevr. Banita Roy.

Voortzetting strijd om de macht. Optreden tegen JSD

Met het optreden van het nieuwe bewind keerde de rust vooralsnog niet terug in Bangladesh, al lijkt sinds begin december aan de anarchie in het land een einde gekomen.
Maatregelen en andere stappen van het bewind waren o.m.:

7 nov - Afkondiging uitgaansverbod voor Dacca.

8 nov. - Vrijlating aantal politieke gevangenen, o w. majoor M. A. Jalil (voorzitter JSD), Abdur Rab (secretaris-generaal JSD), vooraanstaande leden van uiterst recntse Jamaat-i-Isami en uiterst linkse Nationale Awami Partij (van Maulana Bnasnani) en de voormalige ministers Takur en S. M. Hossain.

9 nov - Ontbinding van de commissie van onderzoek naar de moord op de vier ministers.

11 nov. - Gen. Ziaur Rahman doet een beroep op de strijdkrachten „buiten de politiek re blijven en „zich niet re laten misleiden door provocaties van enkele zelfzuchtige elementen". Commodore Hussain Khan doet twee dagen later een soortgelijke oproep.

15 nov. - Een decreet wordt afgekondigd waarin op het aanzetten van leden van de strijdkrachten tot muiterij of rebellie de doodstraf komt te staan of levenslang of 14 jaar streng arrest.

24 nov. - Gen. Ziaur Khan doet via de radio een aanval op „elementen die in sinistere politieke activiteiten verwikkeld zijn", die samen trachten te werken met „krachten die tegen de soevereiniteit van het land gekant zijn" en die „de strijdkrachten gebruiken voor het bereiken van hun zelfzuchtige belangen".

26 nov. - Majoor Jalil en Abdur Rab worden opnieuw gearresteerd met ca. 20 anaeren op beschuldiging van „subversieve activiteiten", nadat ook al op 24 nov. enkele vooraanstaande JSD-leden zouden zijn aangehouden.

2 dec. - President Sayem roept tijdens een bijeenkomst met plaatselijke functionarissen en politie-officieren op tot een constante waakzaamheid jegens de „belangengroepen die wet en orde trachten te verstoren".

5 dec. - Een officiele woordvoerder verklaart dat het leven in Bangladesh vredig verloopt en dat de regering de toestand volledig onder controle heeft.

WP-correspondent Simons meldde in IHT (18-11), dat in Dacca bij de muiterij tot dan toe minstens 34 officieren, enkele van hun vrouwen en kinderen plus bijna 100 soldaten zouden zijn gedood. Maar de muiterij was ook overgeslagen naar de garnizoenen van Rangpur, Comilla en Chittagong. Een correspondent van het Indiase blad The Statesman (uit Calcutta) berichtte na een ruim 600 km lange reis in de laatste week

van november langs de grens van India met Bangladesh o.a.:

,De muiters (.) verdeelden het leger niet alleen in drie aparte groepen — eén die trouw betuigde aan generaal-majoor Ziaur Rahman, een andere die zich met de JSD identificeerde en als derde een pro-Moejib groep — maar zij doodden ook een aantal civiele en politie-functionarissen in de districten ( ) De regering bestaat niet in acht noordelijke districten, w o Mymensingh en Tangail ( ) De drie groepen ( ) zijn in sporadische gevechten verwikkeld in verscheidene delen van het land Legerofficieren zijn niet bij machte hun manschappen te controleren Vele van de officieren die dat toch poogden zijn gedood, samen met hun gezinnen, in de kampementen van Dacca Rangpur en Chittagong ( ) De correspondent maakte melding van de desertie van 8 pro-Moejib bataljons

Simons berichtte in I H T (17-11) dat ca 200 in India bewapende guerrillastrijders o l v Abdel Kader Siddiqui (die m de onafhankelijkheidsoorlog een belangrijke rol speelde) vrijwel tegelijk met de staatsgreep in Dacca van 3 nov een aanval op drie grensposten van Bangladesh in de buurt van Haluaghat Een maand later meldde Simons, dat de drie posten nog steeds standhielden, maar dat het aantal belegeraars tot verscheidene honderden was gegroeid, o m door het recruteren van christenen uit de inheemse bevolking aan wie autonomie zou zijn toegezegd

Verslechtering betrekkingen met India

In zijn bovengenoemde bericht over de guerrillastrijders stelde Simons tevens dat deze gesteund werden door Indiase troepen (ca. 1.500 man), die vanaf hun posities bij Tura in Assam de belegerde buitenposten van Bangladesh met lichte machinegeweren en mortieren zouden hebben bestookt. Dit werd door een woordvoerder van het Indiase ministerie van buitenlandse zaken onmiddellijk tegengesproken.

Het bericht paste echter in de verslechterde relatie tussen Bangladesh en India. Hoewel beweringen dat de coup van 3 nov. door India was gesteund niet kunnen worden bevestigd, suggereert de duidelijke voldoening van premier Gandhi toen en haar even duidelijke ongenoegen na de machtsovername van 7 nov. dat een pro-Indiase koers in een tegengestelde richting was omgebogen, aldus The Economist (15-11). Toen Musharaf aan de macht kwam, begon de Indiase pers volgens de FAZ (21-11) plotseling op een betere verhouding tussen India en Bangladesh te hopen, maar nauwelijks had Ziaur Rahman zijn positie heroverd, of een Indiase woordvoerder verklaarde op 7 nov. dat, hoewel de ontwikkelingen in Bangladesh een binnenlandse affaire waren, ,,India daar tegenover niet onverschillig en onbekommerd kan blijven", waarbij hij verwees naar het welzijn en de veiligheid van de daar wonende Indiërs.

Premier Gandhi zei dezelfde dag: ,,Wij menen dat er een poging wordt ondernomen om de stabiliteit in het gebied te verstoren. Wij zijn zorgvuldig en nauwgezet opgetreden om niet tussenbeide te komen in de binnenlandse aangelegenheden van welk land ook, maar wij kunnen niet nalaten onze diepe bezorgdheid erover te uiten, omdat het een gevaar voor ons wordt."

Een aanslag op de Indiase hoge commissaris in Dacca, Samar Sen, op 26 nov., nadat reeds op 15 nov. in de buurt van zijn woning een granaat was gevonden. leidde tot verhoogde spanning tussen beide staten.

Zes gewapende mannen opende het vuur op Sen, toen hij het gebouw van het Hoge Commissariaat wilde binnengaan. Een kogel verwondde hem. Indiase veiligheidsfunctionarissen schoten op de overvallers, van wie vier werden gedood en twee gewond

Een woordvoerder van Bangladesh zei op 26 nov. dat de overvallers, die zouden hebben bekend tot de JSD te behoren, van plan waren geweest Sen te ontvoeren Zij hadden hem, aldus een mededeling op 30 nov, willen gijzelen tot de vrijlating van de gevangengenomen JSD-leiders (pag. 207/3)

In een op 26 nov. uitgegeven Indiase verklaring werd de aanslag krachtig veroordeeld en werd gewezen op de verraderlijke en boosaardige anti-Indiase propaganda die al wekenlang in Bangladesh werd bedreven De Indiase regering verlangde van de regering van Bangladesh een onmiddellijk onderzoek naar het incident, een ontmaskering van de samenzwering achter de aanslag en een bestraffing van de daders

President Sayem betuigde in een boodschap aan zijn Indiase ambtgenoot zijn spijt over het incident, dat ,,het werk schijnt te zijn geweest van elementen die pogen de vriendschappelijke betrekkingen tussen onze twee landen te verstoren".

In een telefoongesprek met India's premier mevr. Gandhi op 27 nov. betuigde Sayem opnieuw zijn spijt over de aanslag en kondigde hij aan dat hij een delegatie van hoge functionarissen naar India zou sturen om methodes te bespreken ter verbetering van de onderlinge betrekkingen. Ondanks het overleg bleef de relatie tussen beide landen gespannen, waarbij Bangladesh zich door India bedreigd voelde.

Een driedaagse conferentie over grensproblemen, die reeds eerder door Bangladesh was voorgesteld, werd op 4 dec. afgesloten met een communiqué waarin stond dat het contact de ,,gevoelens van twijfel en een aantal misverstanden" heeft helpen verdwijnen en opheldere. Tevens werd meegedeeld dat beide landen zouden samenwerken bij de preventie van grensincidenten, smokkel en misdaden, die op het grondgebied van beide landen worden gepleegd)

Van 6-8 dec. voerden rechter Abdus Sattar (op 21 nov. benoemd tot speciale assistent van de president) en Tabarak Hussain (staatssecretaris van buitenlandse zaken) te New Delhi besprekingen met Indiase functionarissen. In een gemeenschappelijk communiqué op 8 dec. werd verklaard dat beide partijen de vriendschap en samenwerking tussen de twee landen wilden handhaven en dat zij e-n gunstig klimaat wilden scheppen voor beter begrip. India bevestigde een vreedzame grens en een stabiel, sterk en welvarend Bangladesh te wensen.

De Indiase regering ontkende op 17 dec. persberichten dat er Indiase troepenverplaatsingen langs de grens met Bangladesh hadden plaatsgevonden en dat Indiase troepen in Bangladesh waren geinfiltreerd

Niettemin meldde The Financial Times (27-1) dat volgens hooggeplaatste informanten in Ranglade-h India steun verleende aan een groep van verscheidene honderden rebellen o.l.v. Siddiqui, die op 19 en 20 jan. 's nachts een grenspost in het district Mymensingh in het noorden van Bangladesh zouden hebben overrompeld Hoewel India elke hulp ontkende, stelde The Financial Times dat de beschuldiging bevestigd werd door buitenlanders en Bengalezen in het grensgebied.

De correspondent van de FAZ en de NZZ. in Dacca berichtte op 1 febr (FAZ 2-2) dat de hoogste militaire kringen in Dacca India er op die dag voor het eerst openlijk van beschuldigden door actieve steun aan zg anti-nationale elementen zich direct in de interne aangelegenheden van zijn buurland te mengen. Zij wezen op de toenemende grensincidenten in Mymensingh en de aanwezigheid van acht opleidingskampen voor rebellen in de aangrenzende Indiase staat Meghalaya, waar de rebellen zouden worden uitgerust met in 1971 op Pakistan buitgemaakte wapens.

De beschuldigingen werden opnieuw door India ontkend, o a tijdens grensbesprekingen tussen beide landen die op 15 febr. tot de instelling van een gemeenschappelijke commissie van onderzoek naar de grensincidenten leidde. Toen echter vormde een geschil over de verdeling van het Gangeswater i v m de Farakkadam nieuwe conflictstof.

Inmiddels werden de betrekkingen tussen Bangladesh en Pakistan steeds hartelijker. Op 10 dec. benoemde Pakistan Mohammed Kurshid als zijn eerste ambassadeur in Dacca. Twee dagen later benoemde Bangladesh Zahiruddin tot ambassadeur in Islamabad, waar hij op 31 dec. arriveerde. Op 1 maart werd het postverkeer tussen beide landen hervat, terwijl tevens de telecommunicatieverbindingen werden hersteld. *(NZZ,* The Times, Financial *Times,* IHT, FAZ, KCA)

(Vor. ber. pag. 545 e.v. - 1975)

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij „Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

EINDE PERONISME

Militairen hebben op 24 maart een eind gemaakt aan het bewind van president Maria Estela Perón, die op 1 juli 1974 haar man opvolgde als hoofd van de Argentijnse staat (pag. 476 e.v.-1974).

De macht is overgenomen door een militaire junta met aan het hoofd de opperbevelhebber van het leger, generaal Jorge Videla. De andere leden van de junta zijn de commandant van de marine, admiraal Emilio Massera en de luchtmachtcommandant generaal Orlando Agosti.

De junta beschuldigde in een communiqué de afgezette president en haar regering van gebrek aan moraal en kundigheid en zei dat als gevolg daarvan het land „geconfronteerd wordt met een enorm machtsvacuüm dat het land dreigt te laten verzinken in desintegratie en anarchie". Op grond daarvan zeggen de militairen zich gedwongen te hebben gezien de regering van het land over te nemen, waarbij zij er de nadruk op leggen dat te doen met volledig respect voor de wet, in het raam van orde en respect voor de menselijke waardigheid.

„Het fundamentele doel zal zijn de essentiële waarden in het leiderschap te herstellen en de volledige ontwikkeling van het natuurlijke en menselijke potentieel van het land te verzekeren," aldus de verklaring. De afgezette president werd enkele uren na de staatsgreep gearresteerd toen zij een poging deed naar het buitenland te ontkomen. Zij werd naar een geheim gehouden verblijfplaats overgebracht.

In een latere mededeling hebben de militairen laten weten voorlopig drie jaar aan de macht te zullen blijven en in de toekomst een officier tot president te zullen benoemen. Hij zal verantwoording schuldig zijn aan de militaire junta waarin de vertegenwoordigers van de drie strijdkrachtonderdelen zitting zullen hebben en die de hoogste staatsmacht zal vormen. De president zal een wetgevende commissie van negen hoofdofficieren als adviescollege krijgen.

Op 25 maart verbood de junta een vijftal linkse politieke partijen en werden de activiteiten van andere politieke partijen opgeschort. De verboden partijen zijn: de Revolutionair-Communistische Partij, de Marxistisch-Leninistische Partij, de Politieke Arbeiders Partij, de Arbeiders Partij en de Socialistische Arbeiders Partij.

Ook de activiteiten van de vakbeweging werden opgeschort.

Verder heeft de junta de zeggenschap aan zich getrokken over de universiteiten en alle staatsbedrijven. De banksaldi van het peronistische vakverbond CGT werden geblokkeerd en er is een officier aangewezen die de zaken van deze organisatie moet gaan onderzoeken.

Inmiddels zouden de nieuwe machthebbers overgegaan zijn tot arrestatie op grote schaal van aanhangers van het oude bewind. Volgens persberichten zouden inmiddels 3500 leidinggevende figuren zijn gearresteerd en ondergebracht in kazernes en op oorlogsschepen.

De machthebbers hebben ook de strijd tegen het terrorisme, dat al een aantal jaren het land teistert, aangekondigd. Zij hebben bekendgemaakt dat de doodstraf weer ingesteld wordt voor degenen die zich hieraan schuldig maken.

De val van het peronistische bewind kwam niet onverwachts. Al wekenlang circuleerden es geruchten dat de militairen een machtsovername aan het voorbereiden waren, omdat zij ontevreden waren over de situatie waarin het land verkeerde De economische situatie van het land is zeer slecht en het aanzien van Isabel Peron was bijna tot het nulpunt gedaald.

Over de achtergronden die tot de staatsgreep hebben geleid het volgende, ontleend aan het *NRC/H'blad* van 24 en 25 maart:

Het land was rijp voor een staatsgreep. Daarover bestond in Argentinië wel overeenstemming. Het peronisme was in zijn verdeeldheid gestikt, politieke alternatieve.? leken niet direct voorhanden, terreur vierde hoogtij, en de nationale economie zat aan de grond. Apathisch en onverschillig hebben de Argentijnen dan ook geconstateerd dat de militairen tot actie waren overgegaan, zoals al maanden werd voorspeld.

De Argentijnse strijdkrachten hebben zich sinds de restauratie van het peronisme in 1973 slechts zeer schoorvoetend actief met de politiek ingelaten. De ervaring met de militaire regeringen, die het land na het afzetten van president Juan Peron in 1955 hebben bestuurd, bood weinig reden tot herhaling. Verder zullen de generaals zich geremd hebben gevoeld door de grote problemen waarmee hun wapenbroeders in Chili, Bolivia, Uruguay, Brazilië en Peru te kampen hebben.

Het ingrijpen van de legerleiding kwam nadat het tweede economische noodplan van Isabel Perons regering door felle oppositie binnen de peronistische vakbond CGT was ontkracht. De voorgestelde schokmaatregelen van mevrouw Perons zesde minister van economische zaken Emilio Mondelli behelsden een nieuwe devaluatie van de peso (nationale munteenheid), fors? prijsstijgingen voor energie en transport, een loonsverhoging tot 12 procent en een daarop volgende bevriezing van de lonen gedurende zes maanden met strikte controle op de prijzen.

Ze waren bedoeld om de internationale kredietwaardigheid van het land te garanderen en broodnodige leningen los te krijgen van het Internationale Monetaire Fonds (IMF) voor aflossing van schulden. Bovendien moest deze versobering de Argentijnse handelspositie verbeteren.

Argentinië stond er slecht voor. Hoewel een land niet bankroet kan gaan, stevende Argentinië af naar een economisch

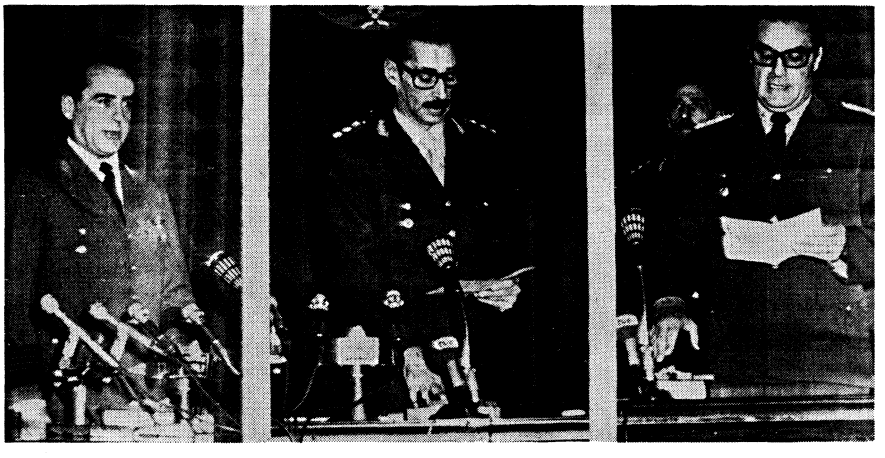

De drie leden van de nieuwe militaire junta van Argentinië leggen de eed af. V.l.n.r.: Lt. gen. Orlando Agosti (luchtmacht), Lt. gen. Jorge Videla (leger) en adm. Emilia Massera (marine).

Weekblad 45ste jaargang No. 2325, pag. 27855-27870

onhoudbare situatie zonder uitzicht op herstel. De inflatie bedroeg vorig jaar 235 procent en de vooruitzichten waren nog slechter, de peso was in drie jaar 30 maal minder waard geworden, de industriële produktie en de industriële investeringen waren gedaald, de koopkracht van de lonen bleef 30 procent beneden het niveau van juni 1973 (toen de Peronisten weer aan de macht kwamen) en de buitenlandse schuld was na drie jaar peronistisch bewind opgelopen van 6 miljard dollar tot 10 miljard dollar.

Het eens meest welvarende Latijns-Amerikaanse land, dat in de tijd vlak na de Tweede Wereldoorlog een van de tien rijkste landen ter wereld was, leeft nu boven zijn stand. Terwijl de triomferende Juan Peron in 1973 nog kon profiteren van een grote vraag op de internationale markt naar de landbouwprodukten waarvan de Argentijnse export voornamelijk afhankelijk is (vlees en granen) brachten daiende prijzen en importbeperkingen in de rijke landen deze uitvoer al snel een gevoelige slag toe.

De ongunstige internationale economische situatie die eerder in 1955 aan het eerste peronistische bewind zijn glans had ontnomen bleek ook nu de ondergang in te leiden. De intern verdeelde peronistische vakbonden weigerden de buikriem aan te snoeren en de autoriteit van Isabel Peron en haar ministers was te gering om hen te overreden. Het leger, dat van huis uit rechtlijnig en efficient denkt, greep daarop ondanks rtserves deze impasse aan.

Niet alleen de economische malaise wekte de militairen tot actie op. Vooral de politieke crisis in het land heeft hun uiteindelijk deze stap doen nemen. Bij de terugkeer van Peron hadden veel generaals zich met het peronisme verzoend in de hoop dat deze beweging tenminste het communisme buiten de deur zou houden. Aanhanger van deze gedachte was o.a. generaal Alejandro Lanusse, de laatste militaire dictator voor Perons comeback. Maar het peronisme verschrompelde na de dood van de charismatische grondlegger in 1974 tot een anarchie van elkaar bestrijdende politici, waarop Perons weduwe geen vat kon krijgen.

De ongemakkelijke coalitie van arbeiders, kleine ondernemers en links gerichte geradicaliseerde studenten, die zich eerder achter Peron hadden geschaard, begon uiteen te vallen. Dit ontbindingsproces werkte terreur en guerrilla in de hand.

Al spoedig na de machtsaanvaarding van mevrouw Peron begonnen linkse guerrilla-aanvallen en rechtse moordaanslagen elkaar in snel tempo af te wisselen. De links-peronistische guerrillabeweging Monteneros, die belangrijk had bijgedragen tot het weer in het zadel helpen van Juan Peron, ging in september 1974 ondergronds. Deze organisatie beschuldigde de regering van Perons weduwe ervan niet het volk te vertegenwoordigen, kondigde gewapende strijd aan en kreeg steeds meer aanhang.

Ook hel zich marxistisch noemende revolutionaire volksleger ERP profiteerde van de situatie met verheviging van acties. Dit leidde in november 1974 tot uitroeping van de staat van beleg. En in februari vorig jaar werd het Argentijnse leger bij de bestrijding van de guerrilla ingezet, wat uitgroeide tot steeds omvangrijker operaties. Zo bleek het peronisme onder Isabel Peron de opkomst van linkse stromingen alleen maar te versterken.

In een poging haar prestige te redden, ontsloeg de president vorig jaar enkele van haar ministers, waaronder de minister van sociale zaken, José Lopez Rega. Deze bleef echter wel, ondanks protesten van vakbonden, partijen en het leger, in functie als voornaamste adviseur en secretaris van Maria Estela. Kort na dit rumoer koos de Argentijnse senaat de gematigde, trouwe peronist Italo Luder als voorzitter en daarmee als opvolger van de president als deze om de een of andere reden haar functie niet langer kan uitoefenen.

De verkiezing van Luder was tegen de wens van Maria Estela, die de functie vacant had willen laten om zo de voorzitter van het Huis van Afgevaardigden. Raul Lastiri, de schoonzoon van Raar secretaris Lopez Rega, in aanmerking te laten komen voor een eventueel presidentschap. Na deze tegenslag bezwijkt zij voor de sterke druk en benoemt Rega tot ,,reizend ambassadeur in Europa'', waar hij zich in Madrid vestigt.

In de ,.Rega-loze'' maanden die volgen trok Maria Estela zich verscheidene keren enkele weken terug, officieel wegens griep, vermoeidheid of galblaasaandoening, maar iedereen wist dat de ware diagnose haar politieke zwakte was.

Geruchten over een ophanden zijnde militaire staatsgreep gingen sinds de zomer van vorig jaar onophoudelijk door Buenos Aires, terwijl het politieke geweld keer op keer records vestigde en de inflatie bleef stijgen (423,6 procent in de twaalf maanden tot maart van dit jaar).

De onrust groeide sterk in het leger, dat een anti-peronistische traditie heeft en de directe staatsmacht in 1973 moest overgeven aan Juan Peron. Onder grote pressie van het leger verving Maria Estela opperbevelhebber Laplane, die zich te veel met de regering geassocieerd had, door generaal Jorge Videla. Deze had een belangrijk aandeel in de campagne tegen de presidentiële steunpilaar Lopez Rega.

De kroon op Maria Estela's mislukking is de onthulling dat zij zich 2 miljoen gulden heeft toegeëigend uit een liefdadigheidsfonds.

Medio december 1975 breekt muiterij uit in de luchtmacht. Opstandige officieren eisen de vervanging van mevrouw Peron door generaal Videla, die echter weigert zich bij de rebellen aan te sluiten. Toen verklaarde Videla nog: ,,Het leger mag niet ingrijpen''. Maar hij voegde er aan toe: ,,Uit naam van de hoogste belangen van de republiek zullen wij van de verantwoordelijke instanties eisen dat ze snel handelen om ingrijpende en patriottische oplossingen te vinden''. Deze woorden hielden een verzoek in aan het Congres om Argentinië te ontdoen van het falende staatshoofd.

Daardoor kon Maria Estela Peron nog een maand doormodderen, totdat de militairen een eind maakten aan het bewind, waaronder het échec van het peronisme overduidelijk is geworden.

Hieronder geven wij een beknopt overzicht van de gebeurtenissen sedert medio juli 1975 (vorig ber. pag. 433 e.v.-1974) toen de regering van Isabel Peron voor het eerst geconfronteerd werd met de tegenwerking van de peronistische vakorganisatie CGT n.a.v. voorgestelde saneringsplannen voor de Argentijnse economie.

President Peron geeft toe aan eisen vakbonden

Op 8 juli deelden de leiders van de vakbonden mee dat de algemene

Senaatspresident Italo Luder.

staking die op 6 juli was uitgeroepen afgebroken werd omdat de regering toegegeven had aan de eisen met betrekking tot loonsverhogingen. De regering was ermee akkoord gegaan de lonen 130% te verhogen.

In een communiqué van de vakbeweging werden alle arbeiders opgeroepen weer aan het werk te gaan en werd mevrouw Peron steun toegezegd. De confederatie van vakbonden pleitte er verder voor dat de arbeiders iedere maand een dag salaris zouden afstaan om ,,een bijdrage te leveren aan de versterking van de economie''. De looncontracten zouden gelden tot 30 mei 1976, aldus de confederatie.

Senaat kiest nieuwe *voorzitter,* Lastiri ontheven als voorzitter Huis van Afgevaardigden

De positie van Isabel Peron werd verder ondermijnd toen de Senaat op 8 juli 1975 de gematigde peronistische senator Italo Luder tot voorzitter koos en daarmee als opvolger van president Peron als zij haar ambt om enige reden niet langer zou kunnen uitoefenen. De 58-jarige Luder, een voormalige hoogleraar in het strafrecht aan de universiteit van Buenos Aires en peronist sedert de eerste ambtsperiode van Juan Peron werd in één stemming gekozen. Van de 66 senatoren brachten er 50 hun stem op hem uit. Hierdoor werd de wens van mevrouw Peron om de post van senaatsvoorzitter vacant te laten terzijde gelegd. Bij afwezigheid van een vice-president en een senaatsvoorzitter komt de voorzitter van het Huis van Afgevaardigden in aanmerking om het staatshoofd op

te volgen wanneer deze overlijdt of aftreedt.
De voorzitter van het Huis was Raul Lastiri, schoonzoon van Lopez Rega, die echter op 23 juli 1975 gedwongen werd af te treden nadat de Senaat een daartoe strekkende resolutie, ingediend door de peronistische fractie, eenstemmig had aangenomen.
Op 7 aug. werd Nicanor Sanchez Toranzo, een gematigde peronist, tot zijn opvolger gekozen.

Ontslag Lopez *Rega, samenstelling* nieuwe regering

Op 11 juli 1975 werd officieel bekendgemaakt dat minister Lopez Rega afgetreden was. Dezelfde dag werd de samenstelling van een nieuw kabinet bekendgemaakt,
Deze was als volgt:

financiën en schatkist - Celeutino Rodrigo; onderwijs - dr. Oscar Ivanissevich: soc. zaken - Carlos Villone: binnenl. zaken - dr. Antonio Juan Benitez; justitie - Ernesto Cotvalan Nanclares: defensie - Jorge Carrido: buitenl. zaken - Alberto Vignes; arbeid - Cecilio Conditto; secretaris bij het bureau van de president - Julio Carlos Gonzalez.

Hoewel de impopulaire Lopez Rega geen portefeuille in het nieuwe kabinet had gekregen en hij ook de post van particulier secretaris van mevrouw Peron had verloren, was zijn invloed nog niet geheel teniet gedaan. De ministers Rodrigo, Conditti en Gonzalez golden als vertrouwelingen van Rega, alsmede de nieuwe secretaris van de president Juio Gonzalez.
Dit wekte het misnoegen van de vakbonden die op 15 juli met een nieuwe serie stakingen dreigden.
Vakbondswoordvoerders verklaarden tevens dat de zojuist toegestane loonsverhogingen vrijwel geheel door de daarop volgende golf van prijsverhogingen waren teniet gedaan.
Op 16 juli maakte de regering bekend dat de pesos was gedevalueerd. Het was de tweede maal binnen zes weken dat dit plaatsvond. De devaluatie bedroeg ditmaal 15,25%.
Ook deze maatregel werd door de vakbonden slecht ontvangen. die verder sterke druk op president Peron bleven uitoefenen de aanhangers van Lopez Rega uit het kabinet te verwijderen.
Op 21 juli ontving de president een delegatie van de CGT die haar een alternatief economisch plan voorlegde, dat voorzag in bevriezing van prijzen en periodieke loonaanpassingen in ruil voor een soort „sociaal contract". Ook stelden de vakbonden voor nationalisatie van de buitenlandse handel ter voorkoming van het wegvloeien van deviezen naar het buitenland, nationalisatie van het financiële stelsel en de vorming van een economische noodraad waarin vertegenwoordigers van werkgevers en werknemers zitting zouden moeten hebben.
Op 21 juli nog gaf de president toe aan de eisen van de vakbonden met betrekking tot verwijdering van de aanhangers van Lopez Rega uit het kabinet.
De ministers Rodrigo en Carlos Villone werden ontslagen. De volgende dag werden de namen van hun opvolgers bekendgemaakt.
Minister van economische zaken en schatkist werd Pedro Bonanni, die onder generaal Peron al een ministerspost had bekleed en minister van sociale zaken werd Rodolfo Alberto Roballes.

De ontslagen minister Lopez Rega verliet op 19 juli 1975 het land en arriveerde na een kort verblijf in Brazilië op 21 juli in Madrid waar hij bij aankomst verklaarde dat hij ziek was en medische hulp in Europa zocht.
Een officieel communiqué dat in Buenos Aires werd gepubliceerd zei dat Lopez Rega als „ambassadeur en buitengewoon gevolmachtigde een missie in Europese landen ging vervullen".
Bij de aankomst van Rega in Madrid was echter niemand van de Argentijnse ambassade ter begroeting aanwezig. Volgens persberichten nam Rega zijn intrek in de villa waar generaal Peron van 1960 tot 1973 tijdens zijn ballingschap in Madrid had gewoond

De nieuwe minister van economische zaken kwam op 30 juli met een nieuw regeringsplan ter sanering van de economie.
Het programma behelsde maatregelen om de inflatie te beteugelen, een evenwicht te creëren tussen prijzen en lonen, de buitenlandse handel te bevorderen, de openbare uitgaven te beperken, het tekort op de betalingsbalans te verkleinen, de industriële en landbouwproduktie te vergroten en de regionale economieën te stimuieren.
Op 11 augustus 1975 werd opnieuw een devaluatie van de pesos bekendgemaakt van 20.1%. De koers werd van 35,40 op 42,50 per Amerikaanse dollar gebracht.

Ontslag regering, nieuwe regering benoemd

Op 11 augustus werd de invloed van Lopez Rega geheel uitgeschakeld, toen president Peron ingrijpende wijzigingen aanbracht in de samenstelling van de regering en de ministers die nog contact onderhielden met Rega werden ontslagen.
Voor het eerst sedert de machtsaanvaarding van de peronistische be-

Ex-minister van sociale zaken José Lopez Rega arriveert in Madrid.

weging werd ook weer een militair in de regering opgenomen. Het was kolonel Vicente Damasco, die minister van binnenlandse zaken werd. Zijn eerste daad was het ontslag van het hoofd van de federale politie. Luis Magaride, die nauwe contacten met Rega onderhield. Hij werd vervangen door Omar Pianto. Verder werd de pas benoemde minister van economische zaken Bonanni ontslagen. Zijn functie werd tijdelijk overgenomen door oud-minister van justitie Corvalan Nanclares. Minister van buitenlandse zaken werd Angel Federico Robledo, voormalig ambassadeur in Brazilie. Carlos Federico Ruckauf, een vakbondsleider, werd minister van arheid, Carlos Alberto Emery, een veteraan in de peronistische beweging, werd minister van sociale zaken.

Op 14 augustus werd Antonio Cafiero tot minister van economische zaken benoemd.

Onrust in leger, nieuwe opperbevelhebber benoemd

De benoeming van Vicente Damasco werd in sommige hoge legerkringen kritisch ontvangen, omdat men vreesde dat het leger op die manier weer in de politiek betrokken zou worden.

Op 14 augustus kwamen tien topgeneraals voor overleg over deze kwestie bijeen. Zij gaven na afloop daarvan een communiqué uit waarin stond dat het leger niet zou ingrijpen om de moeilijkheden waarmee de regering kampte, op te lossen.

,,Het leger zal de missie zoals vastgesteld op 29 mei 1975 blijven vervullen en zal geen standpunt innemen dat een verandering van koers tengevolge zal hebben", (29 mei was de dag waarop opperbevelhebber generaal Alberto Numa Laplane zijn functie aanvaardde. Hij zei toen dat het leger de grondwet zou respecteren en zich niet met politieke aangclegcnheden zou bemoeien").

Daarmee was de onrust binnen het leger echter niet beeindigd. Een aantal hoge officieren bleef Laplane verwijten dat hij streefde naar meer politieke invloed van het leger, dat onder meer tot uiting was gekomen door zijn steun voor de benoeming van Damasco. Zij begonnen druk op de president uit te oefenen om Laplane te ontslaan. Een aantal tegenstanders van Laplane, m.n. de korpscommandanten van de provinciesteden Cordoba, Rosario en Bahia Blanca brachten, ter ondersteuning van eisen, enkele malen hun onderdelen in volledige staat van alarm.

De president gaf op 28 augustus aan de eisen van de opstandige militairen toe door de vroegere voorzitter van de verenigde chefs staven, generaal Jorge Rafael Videla tot opperbevelhebber van de strijdkrachten te benoemen.

De president had zelf generaal Alberto Caceres willen benoemen maar deze had geweigerd omdat hij meende dat zijn benoeming de onrust in het leger alleen maar zou doen toenemen.

Presidentschap *tijdelijk* waargenonzen door Luder, wijzigingen in samenstelling regering

Op 11 september 1975 deelde minister van buitenlandse zaken Robledo mee dat mevrouw Peron 45 dagen met verlof zou gaan om te herstellen van een staat van uitputting. Zij zou zich terugtrekken op een luchtmachtbasis in de provincie Cordoba.

Op 13 september droeg zij haar bevoegdheden over aan de voorzitter van de Senaat Italo Luder. Zijn functie werd tijdelijk waargenomen door Americo Garcia.

Op 15 sept. maakte Luder plotseling een tweetal wijzigingen in de samenstelling van de regering bekend. De ministers van binnenlandse zaken Damasco en van defensie Jorge Garrido werden ontslagen en tevens werden nog enkele andere wijzigingen doorgevoerd.

Op 1 oktober werd de definitieve samenstelling van de nieuwe regering bekend gemaakt. Deze was als volgt:

binnenl. zaken - dr. Angel Federico Robledo, buiten1 zaken dr. Manuel Guillermo Luis Arauz Castex; economie en schatkist - Antonio Cafiero; onderwijs - Pedro Arrighi; justitie - Ernesto Corvalan Nanclares, soc zaken - Carlos Emery: arbeid - Carlos Federico Ruckauf; defensie - Tomas Vottero; secretaris bij het bureau van de president - Ricardo Luder.

Op 16 okt. 1975 keerde president Peron van haar vakantieverblijf terug en op 17 okt. woonde zij een massabijeenkomst bij ter herdenking van de machtsovername van generaal Peron in 1945.

Mevrouw Peron was overigens op het nationale congres van de Justitialistische partij dat van 23 tot 25 aug. 1975 was gehouden herkozen als president van de partij. Dr. Angel Federico Robledo en José Baez werden resp. eerste en tweede vicepresident.

Bij het begin van het Congres bleek er een diepe scheiding te bestaan in de partij tussen de aanhangers van het zgn. ,,verticalisme", die alle belangrijke beslissingen door de

Isabel Peron ontvangt brig. gen. Hector Luiz Fautario, chef van de Argentijnse luchtmacht in haar officiële residentie Olivos

partij-president willen laten nemen en degenen die een meer democratische besluitvorming wensen. Aanhangers van deze stroming verlieten het Congres en hielden later een aparte bijeenkomst.

Al eerder had zich een splitsing voorgedaan in de peronistische beweging. Op 12 maart 1975 richtten aanhangers van de vroegere president Hector Campora (p. 460/3-'73) de Partido Peronista Autentico op. Volgens het programma beoogde de partij de strijd tegen de monopolies. het bevorderen van grotere zeggenschap van de arbeiders in de planning en de controle van de nationale economie.

Toenemende druk op president Peron om af te treden

Tegen het eind van 1975 werd door verschillende stromingen in het Argentijnse politieke leven steeds meer druk uitgeoefend op de president om af te treden.

Onthullingen over een mogelijke betrokkenheid bij een corruptieschandaal, de slechte economische toestand, de aanhoudende activiteiten van terroristische groeperingen en afnemende loyaliteit van bepaalde legeronderdelen verzwakten de positie van de president.

Op 15 aug. 1975 verschenen in de pers berichten dat de president op 23 juli 1975 een cheque had ondertekend waardoor een bedrag van US$ 900.000 overgemaakt werd vanuit een openbaar liefdadigheidsfonds op haar eigen rekening.

Het fonds was in 1973 gesticht met de bedoeling dat gelden uit de nationale loterij gebruikt zouden kunnen worden voor projecten als de bouw van volkswoningen en ziekenhuizen. Onmiddellijk na het verschijnen van de persberichten gingen er stemmen op om een parlementair onderzoek te laten instellen naar de affaire. De president liet echter meedelen dat het om een vergissing ging en dat zij door een fout van één van haar medewerkers de cheque had ondertekend.

Op 17 sept. 1975 zou de kwestie op verzoek van de oppositie in het parlement ter sprake komen, maar het merendeel van de peronistische afgevaardigden boycotte de zitting zodat het quorum ontbrak en de zitting werd gesloten.

De oppositie bleef echter aandringen op een openbaar onderzoek en op 2 november waarschuwde een vooraanstaand lid van de oppositionele Radicale partij, Fernando de la Rua, dat als de president pogingen zou ondernemen een onderzoek door het Congres te verhinderen een impeachment-procedure niet uitgesloten werd geacht. Het Huis van Afgevaardigden stelde daarop op 5 november een 7 leden tellende commissie in.

Op 1 januari werd de president vrijgesproken. De commissie accepteerde de verklaring van de regering dat de president bij vergissing de cheque had ondertekend.

Wel werd een gerechtelijk onderzoek ingesteld naar de gang van zaken op het ministerie van sociale zaken. Volgens persberichten hadden hoge ambtenaren en oud-ministers openbare gelden gebruikt voor privé-doeleinden.

Het onderzoek resulteerde in de arrestatie op 4 nov. 1975 van Rodolfo Roballos, die onder Lopez Rega directeur van de administratie op het ministerie en zelf minister van sociale zaken was van juli tot aug. 1975. Tevens werd een aanhoudingsbevel uitgevaardigd tegen Demetrio Vasquez, een broer van de privé-arts van de president en oud-secretaris van Lopez Rega en tegen de vroegere minister van sociale zaken, Carlos Villone.

Op 3 nov. 1975 werd mevrouw Peron in het ziekenhuis opgenomen voor de behandeling van een aandoening van de galblaas, maar algemeen werd aangenomen dat de psychische druk de oorzaak was van haar opname.

Opnieuw werd van vele kanten druk op de president uitgeoefend af te treden of voor geruime tijd haar bevoegdheden aan iemand anders over te dragen. De leider van de grootste oppositiepartij, dr. Ricardo Balbin, deed een beroep op mevrouw Peron af te treden Volgens persberichten verzocht de leider van de politieke vleugel van de vakbeweging, Lorenzo Miquel, zulks op 2 november.

Op 5 november kwam een aantal topgeneraals voor een geheim overleg bijeen op het hoofdkwartier van de strijdkrachten om zich over de situatie te beraden. De president zelf hield op 5 november een redevoering vanuit haar ziekbed waarin zij ontkende te zullen aftreden of opnieuw voor lange tijd haar bevoegdheden af te staan. Zii bleef tot 13 november in het ziekenhuis. Volgens andere persberichten zou haar plaatsvervanger, de minister van binnenlandse zaken dr. Angel Robledo, op 13 november de president namens alle politieke partijen in het Congres hebben verzocht voor langere tijd verlof te nemen of een lange buitenlandse reis te gaan maken.-

Algemene verkiezingen verlies peronistische meerderheid in Congres

Op 17 november kondigde de president aan dat de presidents- en algemene verkiezingen die oorspronkelijk in maart 1977 zouden plaatsvinden, verplaatst waren naar eind 1976. Op 17 december werd meegedeeld dat de verkiezingen op 17 okt. 1976 zouden plaatsvinden, maar op 26 januari werd bekendgemaakt dat de verkiezingen voor onbepaalde tijd waren uitgesteld, omdat de datum de peronisten zou bevoordelen wegens de bijbetekenis die deze voor hen heeft. (17 okt. 1945 hield Peron zijn beroemde rede tot de arbeiders.)

Op 3 dec. 1975 leed de regering een gevoelige nederlaag in het Congres toen een groep peronisten zich bij de oppositie aansloot die een verklaring uitgaf n.a.v. de weigering van de president mee te werken aan de onderzoekscommissie naar de mogelijke corruptiepraktijken van de president en haar naaste medewerkers. De president had haar medewerking geweigerd omdat zij eerst een gerechtelijk onderzoek wenste. De 33 peronisten besloten daarop een aparte fractie te gaan vormen. Zij noemden zich Frejuli, Grupo de Trabajo. Hierdoor beschikte de regering nog slechts over een derde van het aantal stemmen in het Congres.

Half februari kwam de regering in openlijk conflict met het Congres.

Op 18 februari zou een debat plaats vinden n.a.v. twee moties waarin aangedrongen werd op het vertrek van de president, maar op 16 februari ondertekende de president een decreet waarbij het Congres tot mei 1976 op reces werd gestuurd.

Zij verklaarde op 19 februari voor de televisie dat zij haar functie tot het eind van haar ambtstermijn zou blijven uitoefenen, maar zich niet beschikbaar zou stellen voor herverkiezing.

Op 10 maart moest mevrouw Peron een verdere verzwakking van haar positie accepteren toen zij zwichtte voor de druk van de vakbonden en akkoord ging met een loonsverhoging van 20% voor alle Argentijnse werknemers met een terugwerkende kracht tot 1 maart. Volgens een eerder bekend gemaakt bezuinigingsprogramma van de regering kon er hoogstens 12% loonsverhoging worden gegeven. *(NRC/H'blad, Le* Monde, NZZ, The Times)

(Vervolg volgende aflevering)

NEDERLAND

PPR STAAKT GESPREK MET PVDA OVER GEZAMENLIJK VERKIEZINGS-PROGRAMMA

De kerngroep van de PPR heeft op 31 jan. besloten het gesprek met de PvdA over een gezamenlijk programma voor de volgende kabinetsperiode stop te zetten. Aanleiding voor dit besluit werd gevormd door de houding van de PvdA in de bestuursconflicten in de Amsterdamse gemeenteraad, waarin PPR-wethouder Van Duijn met steun van een meerderheid van de PvdA-gemeenteraadsfractie tot aftreden gedwongen werd (pag. 72/1 e.v.-1976).

Een werkgroep, bestaande uit leden van PvdA en PPR, had een gemeenschappelijk programma voorbereid; een eerste discussiestuk was op 27 okt. van vorig jaar reeds gepubliceerd.

De Amsterdamse gebeurtenissen leidden echter tot een gespannen situatie tussen de twee partijen. Op 23 jan. vond in het TK-gebouw een onderhoud plaats tussen de besturen van beide partijen. Het bleek toen niet mogelijk voor de moeilijkheden een oplossing te vinden. Volgens mevr. Ria Beckers, voorzitter van de PPR, bleef het onzeker of haar partij op de een week later geplande bijeenkomst van de kerngroep, zou besluiten de opgeschorte besprelringen over een landelijk progressief verkiezingsprogramma te hervatten.

Het PvdA-bestuur had zijn motieven voor de bemiddeling van vicevoorzitter Van der Doef in de Amsterdamse affaire uiteengezet. Mevr. Van den Heuvel, voorzitter van de PvdA, zei, dat haar partij weigerde te voldoen aan de voorwaarde, die de PPR gesteld had voor hervatting van de programmabesprekingen, nl., dat de PvdA zich zou distantiëren van de bemiddeling in Amsterdam door vice-voorzitter Van der Doef.

Aan de vooravond van de vergadering van de PPR-kerngroep heeft PvdA-voorzitter mevr. Van den Heuvel de PPR opgeroepen de samenwerking tussen de twee partijen voort te zetten. In een brief aan de PPR-kerngroep, gedateerd op 30 jan., stelde mevr. Van den Heuvel, dat er zowel bij de PvdA als bij de PPR kritiek bestond op onderdelen van het kabinetsbeleid.

Maar dank zij de samenwerking tussen de drie progressieve partijen PvdA, PPR en D'66 was het rechtse regeringsbeleid van de afgelopen jaren omgebogen, meende mevr. Van den Heuvel. De oppositiepartijen staan klaar om de met moeite tot stand gebrachte vermindering van inkomensverschillen weer ongedaan te maken, aldus de PvdA-voorzitter. die verder meende. dat de beslissing van de PPR grote invloed zou hebben op de samenwerking van de progressieve partijen in de toekomst.

De kerngroep van de PPR, die op 31 jan. vergaderde, besloot echter. tegen de zin van het partijbestuur, met 55 tegen 40 stemmen de besprekingen met de PvdA over een gemeenschappelijk programma stop te zetten. De PPR zal wel doorgaan met besprekingen over een regeerakkoord voor een tweede kabinet-Den Uyl.

Partijvoorzitter mevr Ria Beckers had er in de kerngroepvergadering herhaaldelijk voor gepleit, de PvdA nog een kans te geven spijt te betuigen over haar houding in de Amsterdamse kwestie, zodat de programmabesprekingen op een later tijdstip konden worden hervat. Dit werd echter door de kerngroep afgewezen, geheel in overeenstemming met het betoog van de Amsterdamse ex-wethouder Roel van Duijn.

Deze vond, dat de PvdA getoond heeft een ,,verraderlijke mentaliteit" te hebben. Hij sprak zich uit voor een eigen PPR-verkiezingsgrogramma, maar met handhaving van de samenwerking d.m.v. een regeerakkoord en een wederzijdse verklaring, dat PvdA en PPR niet zonder elkaar in een volgend kabinet gaan zitten.

,,Wij hebben de PvdA toch nodig als machtsfactor om zelf invloed op de maatschappelijke veranderingen te behouden", aldus Roel van Duijn

Onder de kerngroepleden bestond vrij algemeen een felle verontwaardiging over het gedrag van het PvdA-bestuur. Verschillende afgevaardigden spraken ook van slechte ervaringen met plaatselijke PvdA-bestuurders.

Partijraad van PvdA *wil samenwerking met PPR voortzetten*

De partijraad van de PvdA, bijeen op 6 febr., sprak in een motie uit de samenwerking met de PPR te willen voortzetten, omdat die de beste garantie biedt voor een beleid, dat gericht is op fundamentele maatschappelijke veranderingen.

Daarbij tekende de partijraad aan, dat het besluit van de PPR-kerngroep om de besprekingen over een gezamenlijk verkiezingsprogramma stop te zetten betreurd werd, ,,omdat dit slechts diegenen in de kaart speelt, die de progressieve samenwerking zo snel mogelijk beëindigd willen zien".

Een protest, in de ontwerp-motie neergelegd, tegen uitspraken op de PPR-kerngroepvergadering over ,,onbetrouwbaarheid" van de PvdA werd teruggenomen en kwam in de aangenomen motie niet voor.

Op de PvdA-partijraad was kritiek te horen op de confessionele regeringspartners. Er waren verwijten over tegenwerking in regering en parlement bij progressieve beleidsvoorstellen.

De vraag, of ook in een volgende kabinetsperiode met KVP en ARP kan worden samengewerkt, zal volgens de partijraad ,,uiteraard sterk afhankelijk zijn van de resultaten, die in de lopende kabinetsperiode nog bereikt kunnen worden".

De derde CDA-partner, de CHU, werd samen met de VVD nog eens uitdrukkelijk als partner van de PvdA afgewezen.

Het PvdA-bestuur zal zo spoedig mogelijk met de PPR en ,,andere daarvoor in aanmerking komende progressieve groeperingen" verkennende besprekingen gaan voeren over een gezamenlijke strategie bij de komende verkiezingen en over een regeerakkoord.

Tegen de zin van het partijbestuur nam de partijraad een voorstel aan om de onderhandelingen met andere partijen uit te stellen tot na het congres in jan. 1977, dat een eigen verkiezingsprogramma voor de PvdA moet vaststellen.

Het gezamenlijke ontwerpprogramma dat met de PPR was voorbereid, zal niet verder worden behandeld. *(ANP, NRC/H'blad)*

KABINETSPLANNEN M.B.T. ONDERNEMINGSRADEN VOOR PPR GEEN REDEN VOOR BREUK MET KABINET

De kerngroep van de PPR was op 28 febr. opnieuw bijeen. Nu werd het onderwerp van de beraadslagingen gevormd door de aangekondigde plannen van het kabinet m.b.t. de hervorming van de wetgeving op de ondernemingsraden (pag. 132/2 e.v.-1976).

De kerngroep oordeelde met grote meerderheid, dat het aanstaande wetsontwerp in redelijke mate overeenkomt met Keerpunt '72, het programma van de drie progressieve partijen. Er is, aldus de kerngroep, voorlopig geen aanleiding om de medewerking van de PPR aan het kabinet-Den Uyl op te zeggen.

Wel werd aan de Tweede Kamerfractie van de PPR gevraagd haar steun aan het wetsontwerp te onthouden, wanneer bij de parlementaire behandeling de inhoud van het ontwerp wezenlijk wordt aangetast.

Ook zou men ernstig moeten zoeken naar een alternatief voor de beroepsprocedure die thans wordt voorgesteld, aangezien het twijfelachtig is, zo werd gezegd, of bij deze procedure de ondernemingsraden hun bevoegdheden tot gelding kunnen brengen.
Ter toelichting werd verklaard dat het wetsontwerp ,,ondanks alle bezwaren" een lichte verbetering blijkt te zijn in vergelijking met de bestaande wet en dat men — gezien de huidige politieke situatie — de werknemers een sleehte dienst zou bewijzen door op dit moment een kabinetscrisis te veroorzaken
De fractieleider, dr. B de Gaay Fortman, noemde het verwijt dat het wetsontwerp niets zou voorstellen ,,een grote vergissing". Het gaat, zei hij, orn de koers en wij moeten niet denken dat alles in één kabinetsperiode moet gebeuren Ook nam hij, evenals minister Van Doorn, stelling tegen uitspraken als zouden alle rechters een ,,rechtse" gezindheid hebben en dus niet goed kunnen oordelen in ondernemingsraadkwesties.
Minister Van Doorn vond dat met het wetsontwerp een iets grotere stap vooruit was gezet dan de PPR eigenlijk had kunnen vergen. De partij heeft nog een bescheiden aantal kiezers en niets is voor een partij gevaarlijker dan ,,drammen", waarschuwde hij. Minister Trip noemde het wetsvoorstel ,,constructief, moedig en realistisch"; hij zag nieuwe mogelijkheden voor ondernemingsraadsleden die er gebruik van willen maken

PPR-bestuursleden treden af

De vice-voorzitter van de PPR drs. Theo Jonkergouw en het bestuurslid Leo van den Berg hebben op 1 maart hun functies ter beschikking gesteld. Zij meenden, dat de partijtop ten onrechte heeft ingestemd met het compromis voor de wet op de ondernemingsraden. Zij wensten niet langer bestuursverantwoordelijkheid te dragen, nu de partijtop ,,onder het juk van de confessionelen is doorgegaan".
Op 25 maart stelde ook het bestuurslid Guido Klabbers zijn functie beschikbaar i.v.m. kritiek op de plannen voor de ondernemingsraden. (ANP, *NRC/H'blad)*

ALGEMENE VERGADERING W D

De VVD hield op 12 en 13 maart zijn algemene ledenvergadering. De vergadering werd geopend door VVD-voorzitter mr. F. Korthals Altes. Deze maakte in zijn openingstoespraak o.m. de volgende opmerkingen:

,,De VVD zal meer dan ooit onder leiding van Hans Wiegel kunnen onderhandelen vanuit een positie van kracht, wanneer het gaat om een kabinetsformatie. De christen-democratische partijen hebben trouwens geen beginsel, dat een politieke basis is voor eenheid van beleid, noch op sociaal-economisch gebied, noch op immaterieel gebied, als b.v. het drugbeleid. Er is minder dan voorheen aanleiding om beleefd aanbevelend met de hoed in de hand een voorkeur uit te spreken voor samenwerking met deze partijen"
Hij zei met nadruk, dat de VVD geen stembusakkoord voor de verkiezingen wil. maar wel ziet, dat van haai programma het meeste met de confessionelen verwezenlijkt kan worden
Volgens Korthals Altes weten de christen-democraten nog niet eens of zij elkaar wel zullen vinden In het CDA-programma zag hij overigens nauwelijks moeilijkheden voor samenwerking. ,,Dit had voor het grootste deel door ons geschreven kunnen zijn". Het eigen VVD-verkiezingsprogramma zal echter na de verkiezingen meer dan ooit uitgangspunt moeten zijn bij de kabinetsformatie, vond de partijvoorzitter
De opmerking van KVP-leider Andriessen, kort tevoren gemaakt in een interview met het VVD-blad Vrijheid en Democratie, als zou de VVD sinds 1972 veranderd zijn en niet meer sociaal zou zijn ingesteld, wees Korthals Altes van de hand
,,Zolang de KVP haar gijzelaars in het kabinet-Den Uyl heeft, kon Andriessen niets anders zeggen De VVD werd in 1972 in de oppositie gedrukt, omdat de confessionelen besloten hadden die gijzelaars af te vaardigen, die het gedogen en de grillen van de linkse drie zouden moeten rechtvaardigen", aldus de VVD-voorzitter
Mr Korthals Altes wilde een samenwerking tussen W D en PvdA niet voor altijd uitsluiten, maar vond het, gezien de actuele politiek van de socialisten, geen actueel discussiepunt
Liberalen kennen wel degelijk hervormingsdrang, zei hij, ,,maar dan in een heel andere zin dan de hervormingsdrang van de socialisten, die de maatschappij als geheel willen veranderen. Wij willen de vrijheid en ontplooiingskansen vergroten voor die groepen, die nog onvoldoende kansen hebben".
De VVD-voorzitter haalde een rede aan van de vroegere liberale leider, mr. P. J. Oud, uit 1968, die als diens politieke testament wordt beschouwd. Daarin noemde Oud het de plicht van de liberalen het zwakke in binnen- en buitenland te beschutten en sterk te maken, maar ervoor te waarschuwen, dat de overheid zich gaat gedragen als ,,de voogdes van een onmondig volk".
,,Onze hervormingsgezindheid houdt ook in het bieden van overlevingskansen aan kleine zelfstandigen en boeren, die in het proces van schaalvergroting ten onder dreigen te gaan, en het tegengaan van machtsconcentraties, het nastreven van veranderingen, die een optimale vrijheidsbeleving mogelijk maken", aldus Korthals Altes

TK-fractievoorzitter Hans Wiegel sprak vervolgens de VVD-vergadering toe. Hij stelde, dat het financieel-economische beleid van het kabiinet-Den Uyl voor de VVD onaanvaardbaar is. De éénprocentsnorm van het kabinet voor de groei van de collectieve uitgaven in de komende jaren noemde hij te hoog. Die groei moet op de nullijn worden vastgesteld: de overheidssector mag niet groter worden dan het huidige relatieve aandeel in het nationale inkomen.

Wiegel stelde, dat de verhouding tussen collectieve en particuliere bestedingen op zijn minst moet worden gestabiliseerd. Bij een volgende kabinetsformatie in 1977 moet de nullijn voor de overheidsuitgaven als uitgangspunt genomen worden. Dat komt neer op ombuigingen tot een bedrag van f 18 mrd tot 1980, tegenover de f 10 mrd, die het kabinet wil bereiken.
De VVD-fractievoorzitter zei ontwrichting van de samenleving door het beleid van het kabinet-Den Uyl te verwachten, alsmede aantasting van de vier liberale beginselen: vrijheid, verantwoordelijkheid, verdraagzaamheid en sociale gerechtigheid.
Het roer moet radicaal om op financieel gebied; niet met een norm, die uit de lucht wordt geplukt, maar met één, die in de jaren vijftig al werd gehanteerd en die bekend stond als de ,,Rommenorm", aldus Wiegel. Hij stelde, dat tijdens de kabinetsinformatie o.l.v. dr. Ruppert in 1972-'73 de vijf voormalige coalitiepartners uit het kabinet-Biesheuvel het eens waren over het terugdringen van de stijging van de belastingdruk naar nul.

,,Wij willen niet, zoals onze tegenstanders zeggen, een oorlog tegen de nietactieven", zei Wiegel, toen hij het terugdringen van de sociale uitgaven verdedigde. De VVD denkt daarbij aan verdere bevriezing van de kinderbijslag, verruiming van het begrip pasende arbeid, een kritische toepassing van de WAO. een duidelijker bestrijding van misbruik van sociale verzekeringen en het instellen van een ,,sociale rekenkamer".
Daarnaast wordt gedacht aan het achterwege laten van een volksverzekering tegen ziektekosten, het invoeren van een eigen risico en wachtdagen en wellicht aan loskoppeling van uitkeringen van het minimumloon.
,,Dit alles moet zodanig worden afgewogen, dat niemand onredelijk en onrechtvaardig wordt getroffen", aldus Wiegel. Suggesties, afkomstig van KVP en DS'70, voor bezuinigingen beoordeelde Wiegel positief. Hij zei, dat evenwel de PvdA, gezien haar een dag eerder gepubliceerde voorstellen (hierop komen wij in de volgende aflevering terug, red.) niet de redelijke en gematigde koers volgde, die de VVD nodig acht.
Bij het matigingsbeleid in de inkomens zal iedereen volgens Wiegel een bijdrage moeten leveren. Hij sprak niet van een uitzondering voor de laagste inkomens, zoals CDA en PvdA hebben gedaan. ,,Geen eenzijdige aanval op inkomens boven de f 24.000, maar een faire spreiding van lasten", aldus Wiegel.
Wiegel bepleitte verder een bereidheid van de regering om naar de oppositie te luisteren en voorstellen over en weer ernstig te nemen. ,,Wij zijn bereid over de scheidslijnen tussen politieke partijen heen te kijken, we zijn bereid tot een nationale aanpak".
Wiegel zei niet verbaasd te zijn, dat het aangekondigde wetsontwerp over vermogensaanwasdeling van het kabinet-Den Uyl op zich laat wachten, ,,omdat hier een poging wordt gedaan twee fundamenteel van elkaar afwijkende maatschappijbeschouwingen te verenigen. Ook hier gaat het om de vraag: collectiviteit of individu, concentratie of spreiding van macht".

,,De VAD zal ten koste gaan van bestaande regelingen voor winstdeling en zal concentratie van macht bij de vakbeweging betekenen. Wij geloven in een maatschappij van mondige mensen en willen werknemers met elkaar en in overleg met de bedrijfsleiding laten beslissen over de

vorm van hun aandeel in de winst en de bestemming ervan", aldus Wiegel.
De VVD-fractievoorzitter hekelde de kabinetsplannen op het gebied van de ondernemingsraden, de grondpolitiek en het onderwijs, waarbij de noodzakelijke samenwerking en harmonie zou worden doorbroken en persoonlijke vrijheid zou worden aangetast.
In het cultuur-, omroep- en persbeleid is het kabinet evenzeer een voor de VVD onaanvaardbare weg ingeslagen, zo zei Wiegel.

De voorzitter van de EK-fractie van de VVD, mr. H. van Riel, maakte op de jaarvergadering melding van zijn voornemen binnenkort te willen aftreden. Hij zal dan worden opgevolgd door de vroegere partijvoorzitter, mevr. Van Someren-Downer.

Reden voor dit voornemen was het feit, dat mr. Van Riel geen parlementaire verantwoordelijkheid wil dragen voor een initiatiefwetsontwerp inzake abortus (pag. 134/3 e.v.-1975). Hij wilde vermijden, dat hij op dit gebied een kristallisatiepunt in de partij zou worden. Abortus is een kwestie van het individuele geweten en ieder lid van de fractie zal zijn eigen standpunt naar liberale inzichten dienen te bepalen, zo lichtte mr. Van Riel zijn komende vertrek toe.

I.v.m. publikaties inzake omkoopaffaires, die in samenhang met de Lockheed-affaire (pag. 149/2 e.v.-1976) zijn losgekomen zei mr. Van Riel, dat zich een conflict van plichten kan voordoen als het gaat om het behoud van werkgelegenheid. Naar zijn oordeel ontkomt geen hoge ambtenaar eraan onrecht te doen t.b.v. het geheel, en dient men niet te oordelen over mensen, die totaal andere verantwoordelijkheden dragen.

Partijvoorzitter mr. Korthals Altes verklaarde in dit verband nog: „Wij wachten met vertrouwen in de prins der Nederlanden en in de commissie-Donner de bevindingen van de commissie af. Mede namens de beide fractievoorzitters dring ik vandaag op wijze terughoudendheid aan".

„Een opmerking moet ons echter van het hart. Wij spreken onze verontwaardiging en afkeer erover uit, dat enkele journalisten in enkele bladen de gelegenheid hebben aangegrepen om met de meest onbehoorlijke achterklap over de prins te komen. Een hetze tegen de prins, die krachtens zijn bijzondere positie zich niet kan verweren en dus weerloos is. Wij verachten dit misbruik, dat van de persvrijheid wordt gemaakt".
De partijvoorzitter noemde later de namen van de journalisten Wim Klinkenberg (De Nieuwe Linie) en Igor Cornelissen (Vrij Nederland).

De jaarvergadering verwierp een motie, waarin er op werd aangedrongen, dat de VVD een liberale omroep zou stichten. De partijvoorzitter had aanvaarding van deze motie ontraden; hij meende, dat een dergelijk initiatief niet op de weg van de partij lag. Wel toonde hij begrip voor het persoonlijke initiatief van die liberalen, die van de mogelijkheden van de omroepwet gebruik willen maken.

Partijleider Wiegel sloot de vergadering af met een oproep politiek andersdenkenden te vertrouwen en de bereidheid te tonen de hand naar hen uit te steken. Het gaat volgens hem om hervorming van de samenleving zonder het verleden te verloochenen; de huidige maatschappij is het waard te worden verdedigd.
Een zelfde opvatting signaleerde hij bij veel mensen, die confessioneel stemmen en bij mensen, die tot dusver op de PvdA gestemd hebben: „Daar steken wij onze hand naar uit".

De fractieleider kondigde een sober, principieel verkiezingsprogramma aan en een evenwichtige kandidatenlijst met op de achtergrond een aantal potentiële bewindslieden.
De partij gaat onafhankelijk, niet gebonden aan anderen, de verkiezingen in met een programma, dat geen dictaat is, een programma op basis waarvan eerlijk kan worden onderhandeld. (NRC/Hblad, ANP)

(Vor. ber. pag. 219/3 e.v.-1975)

BELGIË

OPRICHTING VAN OPENBARE HOLDING

De Senaat heeft op 4 maart met 87 tegen 56 stemmen bij 11 onthoudingen een wetsontwerp aangenomen „houdende organisatie van het economische overheidsinitiatief". De tekst werd ongewijzigd door de Kamer goedgekeurd op 25 maart met 94 tegen 60 stemmen bij 14 onthoudingen.

Minister van economische zaken Herman heeft — volgens het parlementaire verslag van kamerlid T. Declercq — het wetsontwerp als volgt toegelicht:

Het ontwerp beoogt de toestandkoming van een juridisch en financieel instrument voor de oprichting van openbare of gemengde bedrijven. Om niet de risico's te lopen, die een oprichting „ex nihilo" kan meebrengen, wordt de bestaande Nationale Investeringsmaatschappij (NIM) omgevormd tot een overheidsholding.

Het wetsontwerp wijzigt daartoe de wet van 2 april 1962 en vult ze ook nader aan, ten einde:

1. van de NIM uitsluitend een overheidsinstelling te maken, voor wat de kapitaalvorming betreft;

2. de actiemogelijkheden van de NIM, in de zin van een overheidsholding, uit te breiden;

3. een investeringscomité in te stellen, dat een technisch advies uitbrengt over de ontwerpen, die de NIM als overheidsholding uitwerkt;

4 de beslissingen i.z. ontwerpen van de Gewestelijke Ontwikkelingsmaatschappijen, die betrekking hebben op een NIM-bijdrage onder de 50 mln. fr., enkel te laten nemen door de NIM-beheerders, die tot de overeenstemmende gewestelijke sectie behoren,

5. het aantal directies van de NIM te verhogen, om de regionale dimensie van de holding beter tot uiting te laten komen;

6 de Dienst voor Nijverheidsbevordering (art 8 van de wet van 15 juli 1970) om te vormen tot een naamloze vennootschap van publiek recht

Als overheidsholding kan de NIM handelsvennootschappen oprichten, of deelnemen aan de oprichting ervan, of participaties nemen in dergelijke vennootschappen, onder volgende voorwaarden: 1) wanneer die vennootschappen ertoe strekken taken te vervullen van een openbare dienst, die normaal door de overheid moet worden vervuld; 2) of nog, wanneer ze voor de Belgische economie van strategisch belang zijn; 3) of nog, wanneer is vastgesteld dat het privéinitiatief in een sector of een streek in gebreke gebleven is.

Het ontwerp verleent aan de NIM dezelfde macht als aan een privéholding, behalve wanneer het gaat om de oprichting van een zuiver openbare onderneming (d.w.z. dat de NIM voor 100% financiert), wanneer de NIM een participatie van meer dan 75% neemt, of wanneer bestaande aandelen worden overgenomen, zonder het advies van de raad van beheer van de betrokken maatschappij in te winnen. In die drie gevallen moet een beslissing van de raad van beheer van de NIM, die geen rekening houdt met het eventueel negatief advies van het investeringscomité, binnen de twee maanden de voorafgaande goedkeuring van de regering krijgen. Indien de ministerraad de beslissing van de raad van beheer handhaaft, moet hij dat aan het parlement meedelen. De NIM moet haar werking doen overeenstemmen met de evolutie en de uitvoering van de economische vijfjarenplannen van de overheid.

Tijdens de bespreking van het ontwerp in de wetgevende kamers verklaarden socialisten en communisten dat het om een karikatuur van een openbare holding ging: zij stemden dan ook tegen. De Volks-

unie stemde eveneens tegen, omdat zij o.m. van oordeel was dat de NIM onvoldoende geregionaliseerd wordt. Het FDF onthield zich.

ONDERZOEK NAAR LOCKHEED-„SMEERGELD"

Ondervraagd door het FDF-lid P. Havelange over de verklaringen van de Amerikaan E. Hauser betreffende de Lockheed-„smeergeld" dat destijds aan Belgische staatsonderhorigen zou zijn betaald. heeft eerste-minister Tindemans op 9 maart volgende mededeling gedaan in de Kamer:

„De onthullingen van buitenlandse oorsprong betreffende de Lockheed-affaire, waarop wordt gezinspeeld, zijn ondanks hun ernstig karakter nogal vaag gebleven De feiten die aan bepaalde vooraanstaanden werden ten laste gelegd, lijken voort te komen uit een verklaring, afgelegd door een diensthoofd van de maatschappij Lockheed aan een Amerikaanse krant. Lockheed zou tot in 1964, d1 ruim tien jaar geleden, belangrijke bedragen aan smeereeld hebben uitbetaald aan burgers van Navo-lidstaten, waaronder België Geen aanduiding werd verstrekt over de bedoelde vooraanstaanden hun hoedanigheden, de uitgekeerde bedragen of de omstandigheden Gelet o~ de vooropgezette datum moet het echter gaan over de onderhandelingen, die de aankoop van de Starfighters voorafgingen Indien de onthulling gegrond is, zou het kunnen meebrengen dat hierbij strafbare feiten zich hebben voorgedaan, waarop art 35 par 2 van het KB van 29 juli 1970 betrekking heeft De regering heeft het Hoog Comité voor Toezicht gevraagd een onderzoek in te stellen Mocht het achtbare lid over bijkomende inlichtingen i z deze aangelegenheid beschikken dan zou ik hem dankbaar zijn, indien hij ze zou mededelen aan het comité"

(Zie ook pag 149/2 e v en 168/3 e v)

CHASE MANHATTAN KOOPT HANDELSBANR

Op 19 maart heeft de Handelsbank, de zesde belangrijkste Belgische bank, medegedeeld dat zii voor 100% het eigendom zal worden van de Chase Manhattan Bank, die thans ongeveer 50% van de aandelen bezit. De andere helft behoort toe aan de Bank Brussel Lambert. In 1976 zal Chase Manhattan haar participatie opvoeren tot 80%; de overblijvende aandelen worden in de loop van de volgende twee jaar overgenomen. De Federal Reserve Board en de Belgische overheid moeten de operatie nog goedkeuren. Kapitaal en reserves van de Handelsbank belopen 512,8 mln fr.; het balanstotaal bedraagt 19,2 mrd. fr.

De Handelsbank was aanvankelijk een dochter van de Britse Barclays Bank, maar kwam in 1962 onder de controle van de Bank van Brussel. In 1966 werd zij een gemeenschappelijk filiaal van Chase Manhattan en van de Bank van Brussel.

KONING EN KONINGIN NAAR VER. STATEN

Koning Boudewijn en koningin Fabiola hebben van 23 tot 28 maart een privébezoek gebracht aan de Verenigde Staten. Zij bezochten o.m. de universiteit van Yale, maakten tochtjes in Connecticut en verbleven in de stad New York.

SCHELDERADAR

Op 18 maart werd de beperkte walradarketen van de Westerschelde in dienst genomen. De keten bestaat uit 2 onbemande radartorens resp. in Waarde en Saeftinge. De afstandsbediening en de beeldkasten werden geïnstalleerd in de radarcentrale te Zandvliet, die in 1967 werd gebouwd. De torens zijn 45 meter hoog. De toren van Saeftinge staat Op een kunstmatig eilandje van 46 bij 21 meter. De keten maakt het mogelijk de schepen, zelfs bij geringe zichtbaarheid, veilig te begeleiden over het moeilijkste gedeelte van de stroom. Ook de afwikkeling aan de Antwerpse sluizen wordt erdoor vergemakkelijkt. De keten die door Philips-Nederland werd gebouwd, kost 320 mln fr. en is de eerste stap naar de volledige radarisering van de Schelde-monding. De verdere werken voorzien in de bouw van acht onbemande torens en een bemande. Deze laatste komt in Vlissingen en zal dienst doen als centrale.

Van Nederlandse regeringszijde moet het plan nog definitief worden goedgekeurd.

(Zie ook pag. 596/2-1975)

DUITSLAND [BONDSREPUBLIEK)

CDU-VOORZITTER HELMUT KOHL KANDIDAAT-BONDSKANSELIER VOOR CDU/CSU NA VERZET VAN CSU

Ondanks aanvankelijk verzet van de Beierse CSU hebben de christendemocratische oppositiepartijen in de Bondsrepubliek besloten de voorzitter van de CDU en minister-president van Rijnland Palts, Helmut Kohl, aan te wijzen als hun kandidaat-bondskanselier bij de Bondsdagverkiezingen, die voor nov. a.s. zijn gepland. De CSU maakte daarbij het voorbehoud, dat zij haar voorzitter, Franz-Josef Strauss, de geschikte kandidaat vond.

De secretaris-generaal van de CDU, Kurt Biedenkopf, gaf op 27 april verleden jaar een openbare verklaring uit, waarin hij stelde, dat Helmut Kohl kandidaat-kanselier voor de CDU/CSU moest worden. Dit wekte ergernis bij de CSU; CSU-voorzitter Strauss reageerde met de opmerking, dat het bij het voorstel van Biedenkopf om „een persoonlijke aanbeveling" ging.

Het hoofdbestuur van de CDU besloot vervolgens op 12 mei 1975, haar voorzitter Kohl tot kandidaat-kanselier aan te wijzen. De beslissing werd eenstemmig genomen.

De secretaris-generaal van de CSU, Gerold Tandler, verklaarde op dezelfde dag, Franz-Josef Strauss de beste kandidaat te vinden. Over het besluit van het CDU-bestuur zei hij: „De CSU heeft van dit besluit kennis genomen", hieraan toevoegend, dat de CDU natuurlijk het recht heeft om een dergelijk voorstel te doen.

Naar het oordeel van de correspondent in de Bondsrepubliek van het N K C / H'b l a d stak waarsciiijnlijk achter de houding van de CSU de tactiek, dat Strauss en de zijnen uiteindelijk wel zouden instemmen met Kohl als kandidaat-kanselier, maar dat zij heel duidelijk hun stempel wilden drukken op het programma, waarmee CDU en CSU de verkiezingen van komende november zullen ingaan.

Strauss wilde, dat Kohl zich bij voorbaat zou verzetten tegen verdergaande hervormingen in de Bondsrepubliek; ook eiste hij, dat de buitenlandse politiek (oostpolitiek) en het beleid inzake binnenlandse veiligheid herzien zouden worden.

Strauss zou ook liever de voorzitter van de CDU-Bondsdagfractie, Karl Carstens. tot kandidaat-kanselier benoemd hebben gezien. Deze had echter in het CDU-bestuur geen aanhangers, zoals bleek in de vergadering van 12 mei, toen zijn voorstelde beslissing uit te stellen verworpen werd; Carstens stelde, dat eerst met de CSU de zakelijke vraagstukken tussen beide partijen geregeld moesten worden. Een andere verliezer was de minister-president van Sleeswijk-Holstein, Gerhard Stoltenberg. Deze had bij diverse gelegenheden laten blijken geïnteresseerd te zijn in de kandidatuur. Maar nadat steeds meer partijafdelingen zich voor Kohl hadden uitgesproken, deelde hij kort voor de beslissende stemming op 12 mei mede, niet tegen Kohl te zullen aantreden en stemde hij ook voor de partijvoorzitter.

De uit 300 personen bestaande landelijke commissie van de CSU besloot in een vergadering op 7 juni, dat Franz-Josef Strauss de „meest geschikte persoonlijkheid" is om het politieke programma van de CDU/CSU uit te voeren. Tevens aanvaardde de commissie een programma, dat voor de CSU aan de komende onderhandelingen met de CDU ten grondslag zou moeten liggen.

De partijbesturen van CDU en CSU kwamen op 10 juni bijeen om zich over de kanselierskandidatuur en het programma te beraden. Tegen de verwachtingen in werden geen besluiten genomen. In een communiqué werd bekend gemaakt, dat op 19 juni een tweede gespreksronde zou plaats vinden. Deze ronde vond plaats, zoals gepland. Hier viel de beslissing m.b.t. de kandidaat-kanselier: Helmut Kohl werd als zodanig aanvaard, zij het, dat de CSU hem niet zonder voorbehoud wilde accepteren. In het gemeenschappelijke communiqué, dat na de vergadering door ex-bondskanselier Kurt-Georg Kiesinger werd voorgelezen, stond de volgende opmerking:

„De CDU heeft Helmut Kohl als kandidaat voor de functie van bondskanselier voorgesteld. De CSU heeft ervan kennis genomen, dat de CDU als de grotere partij het recht voor zich opeist de kandidaat-kanselier te benoemen. De CSU houdt aan haar beoordeling vast, dat haar voorzitter de meest geschikte kandidaat is. De CSU zal in het belang van de gemeenschappelijke zaak evenals de CDU Helmut Kohl als kandidaat-kanselier ondersteunen".

In het communiqué werd ook uitdrukkelijk vastgesteld, dat CDU en CSU de verkiezingsstrijd als partners zullen voeren en slechts gemeenschappelijk een regering zullen vormen.
In het verleden, zo wordt in het NRC/H'blad (20-6) opgemerkt, werd hierover nooit een woord vuil gemaakt, maar gold het als iets vanzelfsprekends. In Bonn bestaat dan ook het vermoeden, zo vervolgt de correspondent van het NRC/H'blad, dat enkele meer gematigde leden in het hoofdbestuur van de CDU gedreigd hebben met de mogelijkheid, dat de CDU na de verkiezingen van 1976 een coalitie met de SPD zou aangaan.

Aan de andere kant is ook niet uitgesloten, dat in de loop van de gemeenschappelijke vergadering over een „vierde partij" is gesproken. In de voorafgaande maanden had Strauss meerdere malen ervoor gepleit, dat CDU en CSU onafhankelijk van elkaar zouden moeten opereren, d.w.z., dat de CSU zich niet tot Beieren zou moeten beperken, maar in de hele Bondsrepubliek kandidaten zou moeten opstellen. De CDU zou op haar beurt dan ook in Beieren mogen opereren.
Alleen op die manier zouden de coalitiepartijen SPD en FDP verslagen kunnen worden, aldus de filosofie van Strauss, omdat zij zich ook van deze tactiek bedienen. (NRC/H'blad, FAZ, NZZ)

CDU-CONGRES

De CDU hield van 23-25 juni 1975 in Mannheim haar partijcongres.
Aan dit congres wijdde de correspondent in West-Duitsland van het *NRC/H'blad* op 23 juni een voorbeschouwing, waarin hij mede de gebeurtenissen rond de benoeming van Kohl tot kandidaat-kanselier van CDU en CSU betrok. Hij schreef o.m.:

De vraag is nu, hoe de CDU-voorzitter die tevens minister-president is van de deelstaat Rijnland-Palts, op het congres zijn gedrag zal rechtvaardigen. Mogelijk is, dat hij is afgegaan op voorgaande congressen die in het teken stonden van controverses tussen Rainer Barzel en wederom Strauss. In die tijd waren de christen-democratische gedelegeerden bereid om alles te slikken, zonder te vragen naar het hoe en waarom, en vermoedelijk zullen zij dat nu weer doen. In zoverre behoren de gedelegeerden van de CDU en de CSU tot de meest onmondige partijgedelegeerden in de Bondsrepubliek.

Daarom is het wel een wat al te naïeve voorstelling van zaken, zoals de Westduitse pers gelooft, dat de testcase in de verhouding Kohl/Strauss en daarmee CDU/CSU zal plaatsvinden, als Strauss op het congres zal spreken. Aan het applaus zal dan, volgens dit geloof, de stemming in de CDU over Strauss zijn af te lezen. Maar wat er ook gebeurt: voor de CDU-leiders is Strauss al bij zijn leven heilig verklaard, aangezien zij geloven het niet zonder hem te kunnen stellen. Om die simpele reden zullen zij ongetwijfeld druk op de gedelegeerden uitoefenen om braf mee te applaudisseren en hun misnoegen in te slikken.

Alleen de leden van de CDU-jongerenorganisatie „Jonge Unie" mogen tijdens de debatten stoom afblazen en Strauss op de korrel nemen Van hen heeft de partijtop immers niets te duchten. De oudere gedelegeerden zullen de partij-jongeren dan ook glimlachend en vol begrip voor de jongere generatie die „ook eens volwassen wordt" aanhoren om vervolgens tot de orde van de dag over te gaan.
Frans Josef Strauss krijgt een daverende ovatie en daarna zal hij allerhartelijkst door Kohl worden bedankt.

Daarmee zal Kohl zich dan in de ogen van vele kiezers definitief hebben gediskwalificeerd, want zowel binnen als buiten de CDU zijn er nog heel wat Westduitsers die al jaren wachten op een CDU-leider die een vuist tegen Strauss durft te maken. De Rijnland-Paltse premier had ongetwijfeld veel goodwill gewonnen, wanneer hij vandaag op het congres verschenen was met de mededeling, dat het gemeenschappelijke communiqué voor hem geheel en al onaanvaardbaar was geweest

Waarom deze angst van de CDU voor de CSU? Uitgangspunt is de overweging, dat de CDU en CSU uitsluitend gemeenschappelijk in staat zijn de SPD-FDP-coalitie te verslaan. Of zoals een dag eerder de secretaris-generaal van de CDU, Kurt Biedenkopf, en de belangrijkste partijfilosoof, in een interview zei: „In de Bondsrepubliek bestaan eigenlijk nog twee partijen, de SPD/FDP en de CDU-CSU."

Bovendien gelooft de CDU-top, dat wanneer de CSU ook buiten Beieren in actie zou komen, dit de ondergang van de CDU zou betekenen. Terwijl de CSU haar rechtervleugel zou absorberen, zou de vakbondsvleugel zich kunnen gaan afsplitsen om met rechtse sociaal-democraten een nieuwe partij te vormen. Een machtloze romppartij zou overblijven.
Alleen al de gedachte hieraan verlamt de CDU-leiding zozeer dat zij alles van de CSU slikt. Desondanks wordt de onderlinge verhouding ook nu nog, in weerwil van en juist door de christen-democratische concessies, beheerst door een diep wantrouwen.
Centraal staat de vrees, dat de CSU als vierde volwaardige partij buiten Beieren gaat opereren. Strauss verklaart altijd weer, dat alleen op die manier de Bonner coalitie kan worden verslagen.
De secretaris-generaal van de CDU, Biedenkopf, heeft voor dit congres zijn gedachten laten gaan over de toekomst van de Bondsrepubliek en in de afgelopen maanden de „Mannheimse verklaring over de politieke strategie van de Unie" geconcipieerd

Een nieuwe vondst hierin vormt de zogenaamde „nieuwe sociale vraag". Biedenkopf meende namelijk aanvankelijk, dat de eigenlijke conflicten in onze maatschappij niet meer voortvloeien uit de fundamentele tegenstellingen tussen kapitaal en arbeid, maar tussen producenten en niet-producenten De eerste groep omvat de georganiseerde producenten, waartoe zowel werkgeversorganisaties als vakbonden moeten worden gerekend. De tweede groep bestaat volgens zijn theorie uit consumenten, bejaarden, kinderen, kortom mensen die niet gesteund zouden worden door een belangengroep.
Maar de christendemocratische vakbondsvleugel was het met deze conflicthcorie niet helemaal eens, omdat ten onrechte de indruk werd gewekt, alsof de sociale vraagstukken al zijn opgelost.

Waarom zou men nog een voorstander zijn van invoering van het medebeslissingsrecht, als het conflict tussen arbeid en kapitaal al uit de wereld is, aldus deze vakbondsmensen. En inderdaad werd na lang touwtrekken deze zinsnede gewijzigd en heet het nu: „Bij het Conflict tussen kapitaal en arbeid zijn conflicten tussen producenten en niet-producenten ... gekomen". Niet bekend is alleen, wat Strauss vindt van zo een verkiezingsleuze.

Rede Kohl

Onder het motto Alternatief '76 werd op 23 juni het CDU-congres geopend. Partijvoorzitter Helmut Kohl hield een openingstoespraak, waarin hij zeer ferme kritiek uitoefende op de regering van SPD en FDP in Bonn.

In zijn rede noemde Kohl de naam van Strauss niet. Op de bestaande controverse tussen CDU en CSU ging hij alleen indirect in, door toe te geven, dat er tussen beide partijen wel eens ruzies en tegenstellingen kunnen bestaan.
Voor de rest hield Kohl zich bezig met de regeringscoalitie, die hij voor veel misstanden verantwoordelijk achtte. Naar zijn mening heeft de bondsregering gefaald op alle gebieden: in de buitenlandse politiek, waar Oost-Europa zijn ideologische strijd tegen het Westen zou hebben verscherpt en waar een nationaal egoïsme de fundamenten van de Europese Gemeenschap en het Atlantische bondgenootschap zou bedreigen; in de economische politiek, omdat de Bondsregering niet in staat zou zijn effectief de werkloosheid, de werktijdverkorting en de inflatie te bestrijden. Kohl zei: „Dit is sociale demontage als nooit te voren in zo sterke mate heeft plaats gevonden en daarvoor zijn de SPD en Helmut Schmidt zonder meer verantwoordelijk".
Bovendien verweet hij de bondsregering, dat zij belangrijke bevolkingsgroepen zou hebben verwaarloosd, zoals kinderrijke gezinnen, ouden van dagen, jeugdige werklozen en invaliden. „Onze staat moet de verdediger van deze mensen zijn, die steeds vaker sociaal buiten spel worden gezet. Daarom willen wij een sterke staat met gezag, die de politieke doelstellin-

Helmut Kohl

gen van de gemeenschap erdoor weet te drukken".

Vervolgens sprak Kohl over de coalitiepartner van de SPD, de liberale FDP. Hij kondigde aan, dat de CDU de FDP zou dwingen kleur te bekennen. „Wie in alle verkiezingscampagnes beweert over het verstand te beschikken, wat dat ook betekent, wie verklaart een liberale partij te zijn, die kan niet samenwerken met de SPD, die op het punt staat liberale overtuigingen over boord te gooien. Overtuigingen, die wij, CDU/CSU en FDP, gemeenschappelijk in de grondwet hebben vastgelegd".

Daarom drong Kohl er op aan, dat de FDP uit de coalitie met de SPD zou stappen. Voor het geval zij dit zou weigeren, zou zij verantwoordelijkheid dragen voor de verdere ontwikkelingen in de Bondsrepubliek en zou zij zichzelf degraderen tot een handlanger van de sociaal-democraten. „Het is tijd voor een wending in de Duitse politiek, voor een nieuwe politiek onder leiding van de CDU/CSU".

Kohl meende, dat de uitgangspositie van de oppositie voor de Bondsdagverkiezingen van nov. 1976 gunstig is. In de voorafgegane twee jaar had zij meer dan 130.000 nieuwe leden gekregen; bij de laatste Landdagverkiezingen heeft zij, in vergelijking met de Bondsdagverkiezingen van 1972, er gemiddeld 6,5% bij gewonnen. En tenslotte heeft de CDU voor de eerste maal in de Westduitse gemeenten met meer dan 10.000 inwoners in totaal meer gemeenteraadsleden dan de SPD.

Rede Strauss

De CSU-voorzitter Franz-Josef Strauss sprak het CDU-congres toe op 24 juni.

Strauss hield het congres voor ogen, dat niet de CDU, maar de CSU het basisverdrag tussen de Bondsrepubliek en de DDR aan het constitutionele hof in Karlsruhe had voorgelegd (pag. 353/1-1973; uitspraak pag. 413/1-1973). En hij, Strauss, zou door hierop aan te dringen zijn politieke existentie op het spel gezet hebben.

(De CDU had zich er in 1973 tegen uitgesproken om met het basisverdrag naar Karlsruhe te gaan, omdat naar haar mening de strijd om de Duitsland-politiek met politieke middelen moest worden beslecht, red.).

Centrale thema's in de rede van Strauss waren de economische politiek en het oprukkende communisme, waarbij hij sociaal-democratie, socialisten en communisten over één kam scheerde: „Wij moeten tegen utopieën en ideologieëri strijden, voor een vrij Duitsland en een vrij Europa, maar tegen een socialistisch Europa. De echte reactionairen zijn in feite de socialisten van vandaag".

De beslissende slag zal volgens Strauss in nov. 1976 worden uitgevochten, wanneer het bij de Bondsdagverkiezingen zal gaan om de toekomst van Duitsland en Europa.

Hij drong er op aan, dat de oppositie haar verkiezingscampagne uiterst zorgvuldig zou voorbereiden, o.m. door de vorming van een generale staf. Deze staf zal de verkiezingsstrategie van de CDU/CSU moeten uitstippelen. In dit verband waarschuwde hij voor het risico van te veel zelfvertrouwen en tegen de overtuiging, dat de CDU/CSU het tegen de coalitie van SPD en FDP in Bonn wel zou halen, omdat zij in de voorafgegane maanden in de meeste Landdagen de grootste fractie is geworden. Dat was niet voldoende: eerst moet de verkiezingsstrategie maar eens grondig worden doorgepraat.

Felle kritiek had Strauss op SPD en FDP, die hij er van beschuldigde te speculeren op angstgevoelens onder de bevolking. Zij zouden er op aansturen om geen CDU/CSU te stemmen, omdat in de Bondsrepubliek dan wel eens onrust zou kunnen ontstaan. „Wie zo argumenteert is geen aanhanger van de parlementaire democratie", aldus Strauss.

Twijfels koesterde hij naar zijn zeggen ook over de democratische gezindheid van de FDP. Deze partij zou het bewijs kunnen leveren een echte democratische partij te zijn, door in Saarland met de CDU in zee te gaan en zo daar de patstelling te doorbreken, die er bestaat Sedert de laatste Landdagverkiezingen.

Bestuursverkiezing

Het congres herkoos met 696 van de 707 uitgebrachte stemmen (98,5%) Helmut Kohl als partijvoorzitter. Er werden vijf stemmen tegen hem uitgebracht en zes afgevaardigden onthielden zich van stemming. Deze herverkiezing betekende tevens een bevestiging door het congres van Kohl als kandidaat-kanselier.

De vijf vice-voorzitters werden allen herkozen; dit zijn Filbinger, de minister-president van Baden-Wurttemberg, Katzer, lid van de Bondsdag en aanvoerder van de „vakbondsvleugel" van de partij, Stoltenberg, minister-president van Sleeswijk Holstein, Köppler, voorzitter van de afdeling Noordrijnland Westfalen van de CDU, en Helga Wax.

Kandidaat gesteld voor het ambt van vice-voorzitter had zich ook Alfred Dregger, voorzitter van de CDU in Hessen en in de Bondsdag woordvoerder in defensiezalren. Hij kreeg echter met 432 stemmen 40 stemmen minder dan Heinrich Köppler, de met de minste stemmen herkozen vice-voorzitter. Dregger wordt gerekend tot de rechtervleugel van de partij te behoren.

De voormalige partij- en Bondsdagfractievoorzitter, Rainer Barzel, had aangekondigd zich ook kandidaat te zullen stellen, maar het partijbestuur had dit weten te voorkomen door hem toe te zeggen, dat hij als adviserende gast aan alle presidiumsvergaderingen kon deelnemen.

Met een overtuigende meerderheid herkozen werd penningmeester Walter Leisler Kiep, die tot de linkervleugel gerekend wordt. Hij ondersteunt de oostpolitiek van de bondsregering. *(NRC/H'blad,* FAZ, NZZ, Le Monde)

(Vor. ber. pag. 640/1 e.v.-1973)

CDU EN CSU VORMEN STUURGROEP

Na het CDU-congres in Mannheim is tussen de besturen van CDU en CSU — i.h.b. de partijvoorzitters Helmut Kohl en Franz-Josef Strauss — druk overleg gepleegd om te komen tot de samenstelling van een ploeg, waarmee de Unie-partijen de Bondsdagverkiezingen van nov. '76 konden ingaan.

Kohl had zijn ploeg in de vorm van een schaduwkabinet op 19 okt. willen presenteren. Dit lukte echter niet, vooral doordat de CSU moeilijkheden maakte. CSU-voorzitter Strauss maakte vooral bezwaar tegen het opnemen van CDU-secretaris-generaal Biedenkopf in de kerngroep. In het proces van de onderhandelingen dreigde de CSU voortdurend met de „vierde partij" — het optreden van de CSU, ook buiten Beieren.

In een persoonlijk gesprek tussen Kohl en Strauss op 17 nov. werden de moeilijkheden uit de weg geruimd. Zij werden het eens over de samenstelling van een stuurgroep („Führungsmannschaft") van tien man. Strauss zag af van plannen voor een vierde partij.

Lid van de stuurgroep zijn, naast de partijvoorzitters Kohl en Strauss, de voorzitter van de CDU-Bondsdagfractie Carstens, de voorzitter van de CSU-Bondsdagfractie Stucklen, Katzer, Stoltenberg, Dregger, Barzel, (de laatste vier CDU), alsmede de secretarissen-generaal van CDU en CSU, resp. Biedenkopf en Tandler.

De drie CSU-leden van de stuurgroep kunnen i.h.a. rekenen op de steun van Carstens en Dregger. Ondanks het lidmaatschap van de groep van Barzel en Dregger — waar de CSU tegen was — wordt de samenstelling ervan gezien als een overwinning van Strauss. (FAZ, Le Monde, NRC/H'blad)

RHODESIE

OVERLEG REGERING-SMITH MET ANC VASTGELOPEN TIJDENS CONFERENTIE BIJ DE VICTORIA-WATERVALLEN. SCHEURING IN ANC. NKOMO LEIDER „BINNENLANDSE" 4NC. OVERLEG SMITH-NKOMO MISLUKT. BRITSE EN AFRIKAANSE ACTIVITEITEN

De met veel bemoeienissen van buitenaf omgeven pogingen om de kwestie-Rhodesie via het bereiken van een constitutionele regering tot een oplossing te brengen zijn mislukt.

Niet alleen bleef de onder auspiciën van Zambia en Zuid-Afrika gehouden conferentie tussen de regering-Smith en de ANC (de Afrikaanse Nationale Raad) bij de Victoria-watervallen op 26 aug. 1975 zonder resultaat. Maar ook mislukte op 19 maart het overleg tussen het blanke bewind en de binnenlandse ANC-vleugel o.l.v. Joshua Nkomo, die na een scheuring binnen de ANC in september 1975 op 1 dec. met Smith een gemeenschappelijke intentieverklaring had getekend.

De daarmee zonder gesprekspartners geraakte premier Smith deed op 20 maart een beroep op de Britse regering „de verantwoording op zich te nemen die zij zelf zegt te hebben", maar hij verwierp op 23 maart de voorwaarden waarop de Britse regering wilde meewerken aan de oplossing van het conflict.

Nadat Mozambique reeds op 3 maart de grenzen met Rhodesië had gesloten, bleek op 25 maart dat de staatshoofden van Botswana, Mozambique, Tanzania en Zambia, die in het verleden belangrijk hadden bijgedragen tot de dialoog tussen de ANC en Smith, nu nog slechts de gewapende strijd tegen het bewind-Smith als enige mogelijkheid zagen. De voornaamste gebeurtenissen sinds de in vorige overzichten (pag. 333 t/m 336 en pag. 349/2 e.v.-1975) geschetste ontwikkelingen waren o.m. de hierna vermelde.

Overleg Smith met vertegenwoordigers ANC. Reis Ennals

Hoewel het overleg tussen premier Smith en de ANC op 22 mei 1975 (pag. 352/3-1975) na een onderbreking van ruim twee maanden — was hervat, leidde het eerstvolgende gesprek Op 12 juni na 90 minuten tot een impasse die pas op 12 aug. werd doorbroken. De voornaamste gebeurtenissen uit de tussenliggende periode zijn:

Terwijl premier Smith op 25 mei 1975 de ANC beschuldigde van vertragingstactiek m.b.t. de constitutionele conferentie (en hij dreigde met het raadplegen van andere groeperingen), verklaarde ANC-woordvoerder Edson Sithole die dag dat er geen zinvolle onderhandelingen konden worden gevoerd zolang Smith de bepalingen van het akkoord van Loesaka (pag 245-1975) niet uitvoerde.

Op 3 juni echter deelde de secretaris-generaal van de ANC, Gordon Chavunduka, mee dat twee weken eerder was afgesproken dat de regering-Smith haar voorwaarde voor het bijwonen van de besprekingen nl de eis i.z een staakt-het-vuien, zou laten vallen en dat de ANC niet langer op de vrijlating van gevangenen zou aandringen Smith bevestigde de volgende dag dat hij alle voorwaarden vooraf voor het voeren van constitutionele besprekingen met de ANC had ingetrokken en dat hij begrepen had dat ook de ANC daartoe bereid was

Tijdens de besprekingen van Smith met een ANC-delegatie o.l.v. bisschop Muzorewa* op 12 juni bleken beide partijen het erover eens dat een constitutionele conferentie op korte termijn moest worden gehouden, maar zij bereikten geen overeenstemming over de plaats waar die conferentie moest worden belegd De ANC ging akkoord met „elke plaats buiten Rhodesie", „zelfs in Zuid-Afrika", maar niet met een plaats binnen Rhodesie, o.a. uit vrees voor een mogelijke arrestatie** van verbannen ANC-leiders zoals ds Ndabaningi Sithole bij hun terugkeer in het land Zelfs een vrijgeleide van Smith werd onvoldoende betrouwbaar geacht, aldus delegatielid Enos Nkala Smith wilde de conferentie echter per se in eigen land houden, omdat hij niet zo lang uit Rhodesie weg kon.

Op 20 juni deed bisschop Muzorewa een beroep op premier Smith het overleg te hervatten, maar hij herhaalde tegelijk dat het voor de ANC onmogelijk was met een conferentie binnen Rhodesie in te stemmen Tevens waarschuwde hij Smith tegen contacten met „andere Afrikaanse groepen", die niet representatief waren

Op 25 juni begon het reeds op 11 juni aangekondigde bezoek van de Britse staatsminister voor buitenlandse en Gemenebestzaken, David Ennals, aan zuidelijk Afrika Deze verbleef op 25 en 26 juni in Lourenço Marques voor de viering van Mozambique's onafhankelijkheid (pag 417/1-1975) en sprak daar o.a. Nkomo, vervolgens verbleef Ennals in Pretoria voor overleg met premier Vorster en minister van buitenlandse zaken Muller (27-28 juni) en tenslotte was hij in Salisbury (29-30 juni), waar hij besprekingen voerde met premier Smith (die zelf op 28 juni in Pretoria met Vorster gesproken had), minister P K. van der Byl, een 5 man sterke ANC-delegatie, stamhoofden en andere vooraanstaande Rhodesiers o.w. Pat Bashford (leider van de Centre Party). Terwijl Ennals op 30 juni verklaarde dat er nog „enkele zeer moeilijke problemen" tussen Smith en de Afrikaanse leiders moesten worden opgelost, onthulde hij op 2 juli in het Britse Lagerhuis dat Smith te kennen gegeven had bereid te zijn in de slotfase deel te nemen aan een constitutionele conferentie buiten Rhodesië

Inmiddels had het Rhodesische bewind ook rechtstreeks contact opgenomen met Zambia Volgens een Rhodesische regeringscerklaring van 24 juni had een delegatie, bestaande uit minister Wickus de Kock van voorlichting en vijf parlementsleden van het Rhodesische Front (o.w. Chris Andersen, Colin Barlow en André Holland, die samen op 24-25 mei te Gaborone, de hoofdstad van Botswana, een „détente-symposion" hadden bijgewoond, met als verdere deelnemers o.a. Mark Chona, de persoonlijke assistent van Zambia's president Kaoenda, en Chanayuka Chikosi, de secretaris buitenland van de ANC) een driedaags bezoek aan Zambia gebracht „in de hoop dat dit zou helpen bij het zoeken naar een vreedzame oplossing" De zes Rhodesiers werden door president Kaoenda ontvangen.

Deze voerde van 2-4 juli te Loesaka besprekingen met een 12 man sterke ANC-delegatie waarna van 5-8 juli te Dar-es-Salaam (Tanzania) een reeks ontmoetingen plaatsvond tussen Kaoenda, pres Machel van Mozambique, Nyerere van Tanzania en (vanaf 6 juli) Sir Seretse Khama (Botswana) en van deze vier staatshoofden met een 30 man sterke ANC-delegatie Hoewel ook over een vreedzame oplossing van het Rhodesische geschil gesproken werd, was het voornaamste thema van het overleg de eenheid binnen de ANC, die door het optreden van bepaalde groepen werd bedreigd (zie pag. 223).

Op 10 juli bracht een ANC-delegatie een bezoek aan twee opleidingskampen voor guerrillastrijders in Tanzania. De belangrijkste basis aldaar, Nachingwea (op 350 km ten zuiden van Dar-es-Salaam), met een eigen vliegveld buiten bereik van de Rhodesische luchtmacht, met een capaciteit van ruim 10 000 man en met spoorweg naar de haven Mtwara, had sinds 1964 dienst gedaan als opleidingscentrum voor het FRELIMO, de bevrijdingsbeweging van Mozambique Samora Machel, de latere president van dit land, was op 12 mei 1975 als gastheer opgetreden bij een bezoek van de presidenten Nyerere en Kaoenda aan deze basis, waarna werd bericht dat de OAE-ministerraad in april had besloten de basis ter beschikking van de ANC te stellen

De ANC-delegatie bracht vervolgens een bezoek aan Mozambique, waar Machel reeds in april aan bisschop Moezorewa en ds. N Sithole kampen had getoond, waarin 3 000 vrijheidsstrijders in 3 maanden zouden kunnen worden opgeleid

Op 20 juli stelde bisschop Moezorewa in het Tanzaniaanse blad Sunday News „Als de (constitutionele) conferentie niet binnen drie maanden plaatsvindt. dan weten wij dat dit Smith's manier van weigeren is". Op 28 juli riep hij Smith op aanwezig te zijn op een constitutionele conferentie buiten Rhodesië en deed hij

---

* Bisschop Moezorewa was op 6 juni in Rhodesie teruggekeerd na een afwezigheid van zes weken Hij had in die periode de 20ste Gemenebestconferentie op Jamaica (pag 483/1-'75) bijgewoond, een reis door de VS gemaakt, in Londen op 3 juni besprekingen gevoerd met minister van buitenlandse zaken Callaghan, in Zambia beraadslaagd met president Kaoenda en in Malawi contact opgenomen met ds N Sithole

** Op 24 mei 1975 was de vroegere vicevoorzitter van de ANC, ds. Canaan Banana, bij zijn terugkeer uit de VS — waar hij 2 jaar theologie had gestudeerd — gearresteerd. Hij werd op 20 juni veroordeeld tot drie maanden dwangarbeid wegens illegaal verlaten van Rhodesië.

een beroep op alle blanke Rhodesiërs van goeden wille de regering-Smith te overreden teneinde Rhodesië van een rassenbloedbad te redden.
Op 1 aug. deelde Smith in het parlement te Salisbury mee dat hij bereid was voor een volwaardige constitutionele conferentie het land te verlaten, maar dat voorbereidende onderhandelingen in Rhodesië moesten plaatsvinden. Tegelijk zei hij te zijn begonnen met het treffen van regelingen om ,,een intern akkoord te bereiken met andere groepen en organisaties, die meer echt representatief zijn voor de ware Afrikaanse opinie".
In een op *6* aug. te Salisbury uitgegeven verklaring deelde bisschop Moezorewa mee, dat hij Gabellah had opgedragen Smith te ontmoeten voor een bespreking over het bijeenroepen van een constitutionele conferentie en wel ,,zo spoedig mogelijk om een tragisch, bloedig pad naar een meerderheidsbewind te vermijden".
Op *6* en 7 aug. voerden Moezorewa en Gabellah in Londen besprekingen met minister Callaghan en staatsminister Ennals, die hen daartoe hadden uitgenodigd. In een gemeenschappelijke verklaring werd de dringende noodzaak van besprekingen over constitutionele wijzigingen in Rhodesië onderstreept en wel om ,,het gevaar van een geïntensiveerde gewapende strijd daar af te wenden".
Van **8-10** aug. vond in Pretoria overleg plaats, waaraan o.a. werd deelgenomen door premier Smith. premier Vorster van Zuid-Afrika en Mark Chona, de speciale afgezant van Zambia's president Kaoenda, die ook namens de regeringen van Botswana, Mozambique en Tanzania en namens de ANC optrad. In een gemeenschappelijke verklaring na afloop werd gesteld dat overeenstemming was bereikt over ,,voorstellen die, als zij door alle betrokken partijen worden uitgevoerd, tot een regeling van de betreffende kwesties kunnen leiden". Die geheime voorstellen werden door premier Smith op **11** aug. in Salisbury met zijn kabinet en het bestuur van het Rhodesische Front besproken.

Akkoord van Pretoria

Op **12** aug. **1975** werd gelijktijdig in Salisbury en Loesaka een verklaring gepubliceerd waarin werd meegedeeld dat leden van de Rhodesische regering en leiders van de ANC ,,een formele conferentie zonder voorwaarden vooraf" zouden houden in een luxe rijtuig van de Zuidafrikaanse spoorwegen op de brug over de Victoria-watervallen, die Rhodesië en Zambia verbindt. Deze formele bijeenkomst, die vóór **25** aug. moest plaatsvinden, had tot doel ,,de partijen de gelegenheid te bieden om hun oprechte verlangen i.z. het bereiken van een aanvaardbare regeling via onderhandelingen in het openbaar te uiten". Daarna zou de bijeenkomst worden geschorst om de partijen in staat te stellen voorstellen voor een regeling in één of meer commissies te bespreken. Vervolgens zouden beide partijen elkaar opnieuw ontmoeten in het kader van een formele conferentie ,,op welke overeen te komen plaats ook" om de commissievoorstellen te ratificeren. De regeringen van Botswana, Mozambique. Tanzania en Zambia hadden, aldus de verklaring, ,,hun bereidheid geuit om te verzekeren dat dit akkoord door de twee betrokken partijen wordt uitgevoerd".
In de volgende dagen de regering-Smith en ANC-leider Moezorewa verdere uitspraken over de aangekondigde conferentie.

Op **13** aug. deelde premier Smith in het parlement mee, dat de eerste ontmoeting slechts een ,,ceremonieel" karakter zou hebben en ,,niet langer dan een half uur" zou duren. De aansluitende commissievergaderingen zouden in Rhodesië plaatsvinden en de Afrikaanse nationalisten hadden met dit programma ingestemd, aldus Smith. Op een vraag of hij amnestie zou verlenen aan verbannen ANC-leiders zei de premier dat die kwestie ,,in Pretoria (was) besproken en (dat) een vriendschappelijke afspraak was gemaakt die door alle partijen is aanvaard".
Bisschop Moezorewa bevestigde diezelfde dag in overeenstemming met het in Dares-Salaam begin juli goedgekeurde beleid ,,het houden van een constitutionele conferentie om zo een oplossing te vinden voor de problemen waarmee Zimbabwe te maken heeft" voor de ANC aanvaardbaar was. Volgens de bisschop had Smith ,,een plechtige toezegging" gedaan, nl. dat gedurende de onderhandelingen ,,de ANC-leiders in Rhodesië volkomen vrij zullen zijn om hun collega's buiten Rhodesië te raadplegen".
Via de radio zei Smith op **14** aug. dat het door alle aanwezigen aanvaarde akkoord van Pretoria impliceerde dat wilde het nieuwe initiatief slagen er geen infiltratie van ,,terroristen" uit naburige landen mocht plaatsvinden. Maar een eerdere belofte in die zin was niet nagekomen en daarom zou er geen onderbreking zijn ,,in onze operaties tegen terroristen in het noordoostelijke gebied", maar eerder een intensivenng. .,Dit was duidelijk aanvaard op de bijeenkomst te Pretoria", aldus Smith. Over de voorgenomen conferentie zelf zei de Rhodesische premier: ,,Wat van belang is, is dat als deze bijzondere poging mislukt, de blaam niet op onze schouders kan worden gelegd. Het zou onverstandig zijn te veel vertrouwen te stellen in de kansen op een succesvol resultaat van dit initiatief. (...) mijn hoop wordt versterkt door één belangrijk verschil tussen het akkoord van Loesaka van december j.l. en het akkoord van Pretoria van afgelopen zaterdag. Het akkoord van Loesaka was niet in specifieke termen verwoord en het was niet ondertekend. Het akkoord van Pretoria is daarentegen in duidelijke, moeilijk mis te verstane bewoordingen geformuleerd.
Het werd bovendien niet alleen door mijzelf en de heer Vorster ondertekend, maar ook door een vertegenwoordiger van de Zambiaanse regering. Hij trad op namens de vier presidenten en de ANC." Volgens Smith beoogde de bijeenkomst bij de Victoria-watervallen een zuiver formele intentieverklaring en geen onderhandelingen of uiteenzettingen van politieke standpunten.
Smith's interpretatie van het akkoord van Pretoria werd echter op 15 aug. door bisschop Moezorewa betwist. Hij ontkende dat er enig akkoord bestond over een staakt-het-vuren tijdens het constitutionele overleg en hij verwierp de door Smith geschetste onderhandelingsprocedure, ,,Wij verwerpen totaal het vergaderen van één of meer commissies in Rhodesië. De commissie of commissies moeten al hun activiteiten m.b.t. het houden van een constitutionele conferentie ontplooien in de rijtuigen op de spoorbrug". Ook had de ANC ,,geenszins de bedoeling een serieuze constitutionele conferentie in slechts **30** minuten af te wikkelen".
De Rhodesische regering verklaarde nog dezelfde dag dat zij zich zou houden aan de stringente bepalingen van het in Pretoria bereikte akkoord. ,,Als de ANC verkiest enig deel van het akkoord te herroepen, dan zal hij, en hij alleen, verantwoordelijk zijn voor het vernietigen van elke kans op een overeengekomen regeling" Premier Smith zei eveneens op **15** aug. te Gwelo, dat er geen sprake was van het verlenen van amnestie aan verbannen nationalistische leiders — zoals ds. N. Sithole of James Chikerema.
Op **23** aug. verklaarde Smith te Gwanda, dat zijn regering ,,nooit" een politiek had gevoerd om ,,ons land over te dragen aan enige zwarte meerderheidsregering", en dat wat hem betreft dat ook nooit zou gebeuren.

Conferentie bij Victoria-watervallen mislukt

Op 25 aug. om **10.00** uur begon de conferentie in het spoorrijtuig van de Zuidafrikaanse president, dat zo op de brug over de watervallen was gerangeerd dat de conferentietafel half in Rhodesië en half in Zambia stond, zodat de Rhodesische delegatie in Rhodesië onderhandelde en de ANC-delegatie in Zambia. De conferentie werd voorgezeten door premier Vorster van Zuid-Afrika en president Kaoenda van Zambia, die vergezeld waren van resp. Brand Fourie (staatssecretaris van buitenlandse zaken) en Mark Chona. Deelnemers aan de conferentie waren een **5** man sterke Rhodesische regeringsdelegatie en een **12** man tellende ANC-delegatie.

De Rhodesische regeringsdelegatie bestond uit premier Ian Smith, de ministers John Wrathall (vice-premier en min. van financiën), P. K. van der Byl (buitenlandse zaken en defensie) en Wickus de Cock (voorlichting, immigratie en toerisme), en kabinetssecretaris J. G. Gaylard.
De ANC-delegatie bestond uit bisschop Abel Moezorewa, Elliott Gabellah, Joshua Nkomo, ds. Ndabaningi Sithole, Lazarus Nkala, Morton Malianga, Joseph Msika, George Nyandoro, Emos Nkala en Lazarus Parirenyatwa. Deze delegatie werd geassisteerd door **3** secretarissen en **13** politieke en juridische adviseurs.

Premier Vorster en president Kaoenda openden de conferentie en oefenden in de rol van bemiddelaars sterke druk uit op beide Rhodesische partijen. Daarnaast voerden zij rechtstreeks overleg met elkaar in Livingstone (Zambia) en op het station van Victoria Falls (Rhodesië), voordat Vorster laat in de nacht van **25** op **26** aug. naar Zuid-Afrika terugkeerde.

De Zuidafrikaanse premier Vorster en Zambia's president Kaoenda bijeen (r.).

Inmiddels zou bisschop Moezorewa tijdens de conferentie op 25 aug., die tot het invallen van de duisternis voortduurde, een pleidooi hebben gehouden voor het beleggen van de commissievergaderingen op een niet omstreden plaats, d.w.z. buiten Rhodesië en niet erin zoals in het akkoord van Pretoria zou zijn vastgelegd, waarvan de ANC zich geen ondertekenaar achtte.

In de avondzitting werd Vorsters plaats ingenomen door Hilgard Muller, de Zuidafrikaanse minister van buitenlandse zaken, die op voorstel van Smith een aantal amendementen op het akkoord van Pretoria zou hebben ingediend, die echter door de ANC werden verworpen. De ANC zou evenwel na langdurig intern beraad hebben ingestemd met voortzetting van de besprekingen in commissievergaderingen binnen de grenzen van Rhodesië. De weigering van Smith om aan alle ANC-vertegenwoordigers een vrijgeleide te verlenen, in het bijzonder de in het buitenland verblijvende bestuursleden (zoals ds. N. Sithole en Chikerema), maakte voortzetting van het overleg binnen Rhodesië voor de ANC onaanvaardbaar.

Op 26 aug. 's morgens maakte Smith een einde aan de conferentie door naar Salisbury terug te keren. Hij verklaarde: ,,Het ligt aan de ANC. Als de heren onder elkaar tot overeenstemming kunnen komen, ben ik te allen tijde bereid naar de Victoria-watervallen terug te keren." Bij een onderbreking in het gesprek de vorige dag had Smith al van ongeduld blijk gegeven, toen hij zei: ,,Wij hebben zes uur lang met onze duimen zitten draaien en de tijd gedood met bridge terwijl de nationalisten in een ander rijtuig zaten te debatteren." ,,Ik geloof dat die heren een beetje abnormaal zijn."

Commentaren

Over het resultaat van de conferentie gaven de deelnemers uiteenlopende commentaren.

President Kaoenda stelde op 26 aug. in Loesaka dat slechts één belangrijk obstakel — de onbelemmerde toegang tot Rhodesie voor de verbannen Afrikaanse nationalistische leiders — de voortgang in de richting van een regeling in de weg stond

Bisschop Moezorewa verklaarde dezelfde dag te Livingstone ,,Als de heer Smith het niet met ons eens kan worden over zeer kleine zaken zoals deze (immuniteit voor de ANC-onderhandelaars), menen wij dat hij niet serieus kan zijn Maar als hij serieus genoeg wordt — zo serieus als wij zijn —, dan is er 90% kans dat wij zullen slagen "

Premier Vorster achtte het onjuist te verklaren dat de Rhodesische besprekingen in een impasse waren geraakt of op een mislukking waren uitgelopen.

Premier Smith liet daarover in zijn verklaring later op de 26ste aug nauwelijks twijfel bestaan. Hij beschuldigde de ANC ervan van het akkoord van Pretoria te zijn afgeweken door een onmiddellijk ingaand meerderheidsbewind te verlangen. Pogingen om de ANC te overreden deze eis te wijzigen waren mislukt. Vervolgens had de ANC volledige diplomatieke onschendbaarheid verlangd voor ANC-vertegenwoordigers in Rhodesie, met inbegrip van vrijwaring van arrestatie, detentie, beperkte bewegingsvrijheid of controle —, en deze eis was verworpen. De ANC had na zijn vertrek verklaard dat zij het akkoord van Pretoria wilde aanvaarden, mits alle ANC-leden vrijelijk van en naar en binnen Rhodesie mochten reizen, maar dat was onaanvaardbaar. Want onder hen ,,zijn bekende terroristische leiders die de verantwoording dragen voor moorden en andere misdaden die in ons land zijn gepleegd. Deze mensen kunnen slechts worden vergeleken met Baader-Meinhoff en Zwarte September", aldus Smith

Het Internationales Afrika Forum (sept./okt. '75) vroeg zich af waarom Smith zo star was geweest in de kwestie van een vrijgeleide en waarom Kaoenda had vergeten of zelfs bewust nagelaten dit zo belangrijke punt in het akkoord van Pretoria voldoende duidelijk te regelen. Het blad concludeerde dat over de antwoorden op die vragen slechts kon worden gespeculeerd. Als een van de mogelijke verklaringen opperde dit blad de onderhandelingstactiek: Het weigeren van een vrijgeleide voor ANC-leiders als ds Sithole en Chikerema zou gematigde figuren als bisschop Moezorewa en Nkomo de kans moeten bieden zonder de militante sector van de ANC in Rhodesie te onderhandelen en akkoord te gaan met een oplossing die Smith ook aan zijn eigen kiezers als aanvaardbaar kon voorleggen. Mogelijk zou president Kaoenda hebben geredeneerd Als zelfs de gematigde ANC-groep apart geen akkoord met Smith bereikt, dan is er absoluut geen vreedzame oplossing meer en is Smith daarvoor verantwoordelijk.

Smith zoekt andere gesprekspartners

Premier Smith kondigde op 26 aug. ook aan dat hij, omdat de ANC vastbesloten was de bijeenkomst te doen mislukken, een constitutionele conferentie bijeen zou roepen, waarvoor de Rhodesische raad van stamhoofden en andere Afrikaanse organisaties zouden worden uitgenodigd.

Wel kon ook de ANC aan die conferentie deelnemen, maar dan moest zij wel ondubbelzinnig de bepalingen van het akkoord van Pretoria aanvaarden, aldus Smith.

Alle 16 Afrikaanse parlementsleden verklaarden op 27 aug. niet van zins te zijn de rol van de ANC, ,,de ware stem van het Afrikaanse volk", over te nemen.

De voorzitter van de Rhodesische raad van stamhoofden, Chief J. S. Chirau (tevens senator), meende op 28 aug. dat de besprekingen bij de Victoria-watervallen het onvermogen van de ANC had aangetoond om de werkelijkheid onder ogen te zien. De regering moest nu met de raad van stamhoofden onderhandelen, aldus Chirau, en ,,alle ware leiders, zowel zwart als blank" moesten aan besprekingen met Smith deelnemen.

Scheuring in ANC

Na de opschorting van het overleg bij de Victoria-watervallen kwam het begin september binnen de ANC tot een scheuring. De voortekenen daarvan waren reeds sinds de OAE-ministerraadszitting te Dar-es-Salaam in april (pag. 350/3-1975) te bespeuren geweest, ook al had het overleg van de ANC met de vier staatshoofden in de Tanzaniaanse hoofdstad begin juli (pag. 220/3) tot een bevestiging van ,,de eenheid

van het volk van Zimbabwe" geleid.

De tegenstellingen binnen de ANC hielden ten dele verband met de te volgen koers, ten dele met een persoonlijke vete tussen Nkomo (de vroegere ZAPU-leider) en ds Sithole (de voormalige ZANU-leider) en ten dele met stammentegenstellingen
Een meer militante vleugel. vooral ex-ZANU, kwam tot de conclusie dat er geen kans bestond op het bereiken van een zwart meerderheidsbewind in Rhodesie langs vreedzame weg en bepleitte daarom de gewapende bevrijdingsstrijd, terwijl een meer gematigde vleugel o l v. Nkorno het overleg met Srnith voorlopig nog wilde voortzetten
Nkomo, wiens basis vooral de Matabelestam is, raakte met de evenals als gematigd geldende bisschop Moezorewa in conflict over het leiderschap van de ANC, waardoor de bisschop, de oprichter van deze overkoepelende organisatie, tenslotte in het kamp van ds Sithole terecht kwam, wiens aanhang vooral uit de Shona-stam komt

Over de historie van het zwarte verzet berichtte N R C/H'blad (20-3) o.a.:

Het ,,begin van de vorming van een Afrikaans proletariaat leidt in 1945 en 1948 tot grootscheepse stakingen bij de Rhodesische Spoorwegen. De Bond van Afrikaans Spoorwegpersoneel wordt opgericht — Joshua Nkomo komt, 29 jaar oud, na zijn studie in Zuid-Afrika terug naar Rhodesië, en wordt secretaris. Van jongsaf heeft deze methodistische leken-prediker zich als sociaal werker ingezet. Zijn interesse is morele herbewapening en zijn kerkelijke activiteiten maken hem in het begin van de jaren vijftig zelfs geliefd bij de blanke gemeenschap. Via het vakbondswerk belandt hij in de politiek. Het groeiende militantisme in die tijd wordt weerspiegeld in de radicalisering van de African National Congress die in 1957 samengaat met de in '55 opgerichte Stads Jeugd Brigade van James Chikerema el1 nieuw leven wordt ingeblazen. Nkomo wordt voorzitter.
Na protestacties tegen de Native Land Husbandry Act, die het mogelijk maakt om land van Afrikanen te onteigenen, kondigt premier Whitehead in '59 de noodtoestand af. De ANC wordt verboden en in '60 vervangen door de N a t i o n a a l D e m o c r a t i s c h e P a r t i j.
Nkomo, die tijdens de grootscheepse razzia's — zeker 500 ANC-aanhangers worden gearresteerd — in Londen verblijft, komt terug om het voorzitterschap van de NDP te aanvaarden. De organisatie van het verzet vertoont dan mankementen die tot vandaag toe doorwerken. (...)
Van begin af aan heeft een gemis aan structuur een gemakkelijke versplintering in de hand gewerkt. Nkomo verblijft nog tot juli 1963 regelmatig in het buitenland. Zijn aanwezigheid is dan dringend gewenst want zijn organisatie ZAPU (Zimbabwe Volksunie) die de inmiddels ook weer verboden NDP heeft vervangen (1961), dreigt uiteen te vallen.
ZAPU acht de vestiging van een buitenlands hoofdkwartier van het grootste belang, de onderdrukking binnenslands was te groot geworden. Maar de national chairman ds. Sithole is het hier niet mee eens. Het botert al lang niet tussen beide leiders — een afscheiding is onvermijdelijk als Nkomo het ZAPU-hoofdbestuur verordonneert om naar Dar-es-Salaam te konien om een regering in ballingschap te vormen, Sithole stapt met een grote groep intellectuelen uit ZAPU en formeert. ZANU (aug. 1963). Als reactie hierop sticht Nkomo de People's Caretakers Council. de waarnemende volksraad. De breuk lijkt niet te lijmen en geeft de regerende Rhodesian Front partij een aanleiding om het Rhodesische verzet helemaal de kop in te drukken, Beide organisaties worden verboden. Ian Smith die in april 1964 premier wordt, zet zowel Nkomo als Sithole gevangen. De afkondiging van eenzijdige onafhankelijkheid, los van Engeland, verbrokkelt het Rhodesische verzet nog verder. totdat in 1971 de Britse premier Home met een voorstel komt waarover hij de Afrikanen eerst wil polsen.
De commissie-Pearce doet een opinieonderzcek en vangt bot; het voorstel van Home wordt afgewezen. Dit is de verdienste van bisschop Moezorewa die de African National Council heeft opgericht en die met Ian Smith een voorzichtige dialoog begint. De ANC krijgt pas echt betekenis als in december 1974 Nkomo en Sithole worden vrijgelaten om, onder druk van de gewijzigde omstandigheden in zuidelijk Afrika, tot een akkoord te komen: de ANC herenigt beide leiders en neemt de drie bevrijdingsorganisaties ZANU, ZAPU en FROLIZI (een splintergroep van James Chikerema) onder haar hoede..."

De moord op Herbert Chitepo, de ANC-vertegenwoordiger in Zambia, op 18 maart 1975 (pag 336/3-'75), bracht een ernstig conflict binnen de ZANU aan het licht (zie pag 349/2 e v.-1975).
Nadat op 30 april 1975 door de Z a m b i a D a i l y M a i l was gemeld dat het lijk van de sinds febr. 1975 vermiste Edgar Madekurozwa bij Loesaka was gevonden, deelde de Zambiaanse regering op 5 mei mee, dat nog 14 lijken van vermiste Rhodesische Afrikaanse nationalisten in Zambia waren ontdekt, w o dat van John Mataure (pag. 349/2-'75).
De R h o d e s i a H e r a l d berichtte op 6 mei dat volgens ANC-kringen minstens 164 Rhodesische nationalisten waren gedood bij gevechten tussen verschillende facties verscheidene weken eerder. Volgens de correspondent van de C a p e T i m e s in Salisbury was de ,,Makaranga (stam) factie binnen de ZANU vastbesloten om de Manyika (stam) leiding te elimineren" met als voornaamste figuren Chitepo en ds. N. Sithole

Bij botsingen tussen ZANU- en ZAPU-aanhangers op 1 juni te Salisbury opende de door een ZANU-menigte bedreigde politie, die de vechtenden trachtte te scheiden, het vuur. Daardoor werden 5 Afrikanen doodgeschoten en 8 gewond. Toen de strijd zich in de avond naar andere wijken uitbreidde werden nog 8 Afrikanen door de politie doodgeschoten, terwijl het totaal aantal gewonden tot 28 opliep, o.w. politiemannen.
De botsingen vonden plaats tijdens een bijeenkomst van de uitvoerende raad van de ANC in Righfield (Salisbury), waarop werd besloten tot het houden van ,,voorbereidende besprekingen" met premier Smith, die moeten leiden tot een constitutionele conferentie met Groot-Brittannië, uitgaande van een onmiddellijke meerderheidsregering. Tijdens de vergadering werd ZANU-vertegenwoordiger Enos Nkala door een raam naar buiten gesmeten.
Namens andere ZANU-afgevaardigden verklaarde Nkala op 2 juni dat zij zich van de besluiten van de uitvoerende raad distantiëerden en dat zij een op aandrang van Nkomo voor 21/22 juni vastgesteld ANC-congres zouden boycotten Nkala leverde kritiek op Nkomo, o.m vanwege diens pogingen zich door het congres tot leider van de ANC te laten kiezen als opvolger van Moezorewa
Tegelijk maakten FROLIZI-vertegenwoordigers in Zambia bekend dat ook zij het voorgestelcle ANC-congres niet zouden bijwonen omdat zij door het uitblijven van een amnestie niet naar Rhodesie konden terugkeren
Terwijl volgens Nkala (op 2 juni) Nkomo de ZANU verweet hem te hinderen bij het bereiken van een regeling met het be ind-Smith, beweerde FROLIZI-leider Chskerema op 7 juni te Londen over mlichtingen te beschikken dat „Joshua Nkomo en Ian Smith in het geheim tot een akkoord zijn gekomen om de Zimbabwe-kwestie op te lossen" en dat bij die oplossing het streven om Nkomo de leiding van de ANC te bezorgen een centrale plaats innam
Op 16 juni maakte bisschop Moezorewa bekend dat het voorgestelde ANC-congres niet zou doorgaan.
Op 30 juni verwierp Nkomo de tegen hem geuite beschuldigingen i z. een ,,geheim akkoord" met Smith (door wie Nkomo in een tv-interview op 24 juni was gekwalificeerd als ,,een sterke persoonlijkheid met leiderschapskwaliteiten"). Tegelijk deed hij een beroep op bisschop Moezorewa hem te verdedigen tegen een smaadcampagne, waarbij o a. door ANC-voorlichtingssecretaris Edson Sithole documenten in omloop waren gebracht die o m. moesten aantonen dat Nkomo bezig was met een poging de macht over de nationalistische beweging in handen te krijgen en een onafhankelijk akkoord met Smith te bereiken. Nkomo verlangde opnieuw het onmiddellijk bijeenroepen van het ANC-congres, en voegde daaraan toe. ,,Ik verlang niet naar de macht, maar als de bevolking van Zimbabwe mij wenst, dan zal ik leiding geven".
In dat stadium vond het bovengenoemde overleg tussen de ANC en de staatshoofden van Zambia, Mozambique, Tanzania en Botswana in Loesaka en Dar-es-Salaam plaats (pag 220/3), na afloop waarvan de uitvoerende raad van de ANC op 8 juli verklaarde: „De ANC-bijeenkomst in Dar-es-Salaam bevestigt opnieuw de eenheid van het volk van Zimbabwe en de intensivering van de bevrijdingsstrijd.. ". Door het optreden van de vier staatshoofden zou zijn bereikt dat de lelding van de ANC in handen bleef van bisschop Moezorewa.
Voorlichtingssecretaris Edson Sithole maakte op 8 juli te Salisbury bekend dat besloten was i.p.v. de centrale raad van 69 leden nu een ,,centrale commissie voor directe actie" van 30 leden met de dagelijkse leiding van de ANC te belasten. Daardoor verviel min of meer de taak van het congres — waarover niet gesproken zou zijn —, nl. de verkiezing van een nieuw bestuur.
Maar op 10 aug besloten acht provinciale afdelingen van de ANC dat het nationale bestuur niet langer ,,het mandaat van het volk van Zimbabwe" bezat

Op 1 sept. gaf bisschop Moezorewa in Loesaka een verklaring uit waarin de vorming bekend werd gemaakt van een nieuwe ,,externe" ANC-vleugel, de Zimbabwe Liberation Council (ZLC) o.l.v. ds. Ndabaningi Sithole, met als zetel Zambia. Onmiddellijk gaven vier voormalige ZAPU-leden (medestan-

ders van Joshuo Nkomo) — Jason Moyo, Edward Ndhlovu, mej. Jane Ngwenya en George Silundika — een tegenverklaring uit waarin zij de ZLC sectarisch noemden en de verklaring van de bisschop en „de kliek erachter" veroordeelden als ,,een boosaardige campagne om de bevoegdheden van de nationale executieve van de ANC te usurperen".

Op 2 sept. beweerde ds. Sithoie opnieuw dat Nkomo pogingen in het werk stelde om ,,een regeling te treffen met Smith die minder zou inhouden dan een meerderheidsbewind nu".

De volgende dag deed Nkomo te Boelawayo een aanval op ds. Sithole, die z.i. over weinig steun binnen Rhodesie beschikte en die hij een ,,deserteur" noemde. De oprichting van de ZLC was het werk van ,,mensen die luidkeels van eenheid spreken terwijl zij in feite de vernietigers van de eenheid zijn". Over zijn eigen positie merkte Nkomo op: ,,Ik leid geen gematigden, en ik leid geen aparte groep. Ik ben een lid van de ANC-executieve. Er is slechts één ANC en niet zo iets als een groep extremisten of militanten of gematigden... Wij wensen hetzelfde — een meerderheidsbewind nu."

Dezelfde dag (3 sept.) verklaarde Sithole voor de Zambiaanse radio dat Nkomo in juli 1975 met de vorming van de ZLC had ingestemd en dat de ANC tot de conclusie gekomen was dat een meerderheidsbewind slechts zou worden verwezenlijkt ,,door de loop van een geweer". Sithole vervolgde: ,,Er bestaat geen twijfel over dat er een scheuring in de hiërarchie van de ANC is... Nkomo spant samen met Smith." Het was zowel het oogmerk van de Rhodesische als van de Britse regering dat Nkomo de eerste meerderheidsregering in Rhodesië zou leiden en zij deden hun uiterste best hem daarbij te helpen, aldus Sithole.

Een door Nkomo bijeengeroepen vergadering van het ANC-bestuur op 7 sept. werd onwettig verklaard door de vice-voorzitter van de ANC, Gabellah, die zelf een bijeenkomst voor 21 sept. had uitgeschreven.

De vergadering van 7 sept. te Salisbury werd bijgewoond door 37 van de 69 bestuursleden, terwijl 14 leden niet aanwezig konden zijn. De vergadering verlangde de onmiddellijke terugkeer van bisschop Moezorewa naar Rhodesië en besloot op 27 en 28 sept. een nationaal congres te beleggen voor de verkiezing van een nieuwe leider.

Op 11 sept. gaf bisschop Moezorewa in Loesaka een verklaring uit met de mededeling dat terwille van de bescherming van ,,de integriteit, eenheid en veiligheid van de ANC en de toekomst van het volk van Zimbabwe" Nkomo, Samuel Mundawafa en Killion Bhebe uit de ANC waren gestoten. Volgens Moezorewa collaboreerde Nkomo met Smith in het bevorderen van onenigheid door zijn wens om het ANC-congres bijeen te roepen dat hem het ieiderschap van de organisatie zou moeten geven. In een reactie betwistte Nkomo de bisschop het gezag hem uit de ANC te stoten.

Op 13 en 14 sept. vond te Loesaka een aanvankelijk voor 6 sept. gepland topoverleg van de presidenten Kaoenda, Khama, Machel en Nyerere plaats, dat ook werd bijgewoond door de (toenmalige) premier van Kongo, Henri Lopes, en (op de tweede dag) door Moezorewa, ds. Sithole en Chikerema.

In een door Kaoenda's bureau op 15 sept. uitgegeven verklaring deden de vijf Afrikaanse leiders een dringend beroep op de ANC ,,om met spoed de problemen i.z. de eenheid op te lossen om de bevrijding van hun land te vergemakkelijken", omdat alleen zo ,,de hulp van Afrika" ,,praktische betekenis" kon hebben.

Terwijl premier Smith in een op 20 sept. in alle Zuidafrikaanse bladen afgedrukt interview voor het eerst de mogelijkheid opperde dat hij als regeringsleider eens door een zwarte Afrikaan zou worden opgevolgd en hij bovendien stelde dat een multiraciaal kabinet niet alleen mogelijk maar zelfs gewenst was, gaf de ANC-vleugel te Loesaka op 22 sept. een document uit over een geheime afspraak tussen Smith en Nkomo, op grond waarvan Nkomo premier zou worden en Wickus de Kock vice-premier in een multiraciaal kabinet.

Tijdens het door de Nkomo-factie bijeengeroepen congres op 27-28 sept. te Highfield (Salisbury) werd Nkomo tot voorzitter van de ANC gekozen en vond tevens de verkiezing plaats van een 69 leden tellend bestuur met Josiah Chinamano als vice-voorzitter, Joseph Msika als secretaris-generaal en Willie Musarurwa als voorlichtingssecretaris.

Volgens de organisatoren werd het congres bijgewoond door 6.552 afgevaardigden uit alle ANC-afdelingen in de acht provincies van Rhodesië, incl. 43 van de 55 leden van de nationale uitvoerende raad die in Rhodesie woonden.
Volgens Elliott Gabellah, de vice-voorzitter van de ,,oude" ANC, waren er slechts afgevaardigden uit twee provincies. In andere berichten werd gesteld dat 39 districtsafdelingen in Salisbury van de ANC besloten hadden Nkomo's congres te boycotten.
Dit congres sprak zich uit voor een zwarte meerderheidsregering als de belangrijkste voorwaarde voor een akkoord met het blanke minderheidsbewind.

Direct na zijn verkiezing als voorzitter riep Nkomo op tot de onmiddellijke invoering van een meerderheidsbewind, zo mogelijk via onderhandelingen. Mochten die mislukken dan voorzag hij een intensivering van de gewapende strijd.
Op 12 okt. bevestigde voorlichtingssecretaris Musarurwa dat de (Nkomo)organisatie bereid was tot het beginnen van onderhandelingen met Smith over een constitutionele regeling, maar het initiatief daartoe moest wel van Smith uitgaan. Daarentegen riep de externe ANC-vleugel van Moezorewa in het te Loesaka uitgegeven officiële orgaan Revolution (14-10) de ,,massa's" op tot eenheid om „Zimbabwe te bevrijden via de gewapende strijd teneinde het bestaande sociale en politieke stelsel te veranderen (en) een niet aflatende strijd te voeren tegen het opportunisme en de ruggegraatloosheid van Nkomo".
Op 15 okt. verdween de woordvoerder van de externe ANC-vleugel Edson Sithole. Volgens een ooggetuige werd hij buiten het Ambassador-hotel in Salisbury in een auto geduwd van een type dat ook bij de politie in gebruik was. Eerder die dag was hij door de politie ondervraagd i.v.m. zijn uitspraak dat de Rhodesische regering een congres van de (Moezorewa) ANC op 26 okt. te Salisbury zou verhinderen. Toen werd een manifestatie van Moezorewa-aanhangers in de hoofdstad afgelast, omdat de politie slechts 6.000 van de aanwezige 35.000 personen in het voetbalstadion waar de ,,nationale consultatieve bijeenkomst" zou plaatsvinden wilde toelaten. Bij die gelegenheid verklaarde Gabellah dat de aanhangers van Moezorewa hadden gedemonstreerd dat zij ,,niet een minderheidsgroep" zijn; ,,de wereld weet nu waar de macht ligt".

(Voortzetting volgende aflevering)

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij „Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75. Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

BLANK RHODESIË VOOR DE BESLISSENDE KEUS

Nadat het overleg tussen het blanke minderheidsbewind van Ian Smith en de Afrikaanse nationalisten van de Afrikaanse Nationale Raad (ANC) op 26 aug. 1975 was mislukt, begon Smith met de binnenlandse vleugel van de ANC o.l.v. Joshua Nkomo op 15 dec. onderhandelingen over een constitutionele regeling voor Rhodesië. Dit door de buitenlandse vleugel van de ANC (bisschop Moezorewa en ds. Sithole) veroordeelde beraad werd op 19 maart afgebroken, omdat Smith in wezen niet wilde instemmen met een datum op korte termijn voor de invoering van een zwart meerderheidsbewind in Rhodesië.

Deze gang van zaken leidde ertoe dat Mozambiquqe reeds op 3 maart zijn grenzen met Rhodesië sloot en dat de presidenten van Botswana, Mozambique. Tanzania en Zambia zich op 25 maart uitspraken voor totale steun aan de gewapende strijd van de Afrikaanse nationalisten, al bleef hun poging de eenheid in de ANC te herstellen zonder resultaat

Terwijl de Britse regering diplomatieke acties onderneemt om een gewapende strijd op grote schaal te voorkomen, lijkt het Zuidafrikaanse bewind van premier Vorster — dat een belangrijke rol speelde bij het totstandbrengen van het overleg tussen Smith en de ANC in aug. 1975 — een afwachtende houding in te nemen. Daarbij speelt ongetwijfeld de afloop van de strijd in Angola een belangrijke rol. waar de MPLA met behulp van Cubaanse militairen en Russische wapens haar tegenstanders FNLA en UNITA, die door Zaire en Zuid-Afrika werden gesteund, versloeg. Daardoor moest Zuid-Afrika zich uit Angola terugtrekken en kwamen eventueel Cubaanse militairen beschikbaar voor andere bevrijdingsoorlogen.

In aansluiting op de in vorig bericht (pag. 220 t/m 224) vermelde scheuring in de ANC wordt hieronder eerst de positie van Smith geschetst voordat het overleg tussen hem en Nkomo op gang kwam.

Rhodesisch Front achter Smith. Kritiek op Zuid-Afrika

Premier Smith behield de steun van zijn partij, het Rhodesische Front, al was er op het partijcongres op 25/26 sept. 1975 te Umtali wel kritiek op zijn beleid geleverd.

Partijvoorzitter Des Frost toonde zich in zijn openingstoespraak ,,geschokt" over Smith's uitlating i.~. een toekomstige zwarte premier (pag. 224/2), waardoor ,,grote schade is toegebracht aan het imago van Rhodesië in het binnenland en in Zuid-Afrika. (...) Wij kunnen en zullen geen zwart bewind aanvaarden over blank gebied in Rhodesië", aldus Frost.

Twee door critici ingediende resoluties werden echter ingetrokken. De eerste, waarin werd voorgesteld Rhodesië te verdelen in een blank en twee zwarte gebieden, werd voorlopig in de ijskast gezet, ondanks de steun ervoor van minister Wickus de Cock'. De tweede werd op verzoek van Smith ingetrokken, omdat die hem de handen zou binden in de onderhandelingen over een constitutionele regeling, In het betreffende ontwerp was teleurstelling uitgesproken over .,de droevige, nutteloze pogingen" tot ontspanning van de laatste tien maanden, en werd op de regering een beroep gedaan een ,,definitief standpunt in te nemen, geen concessies meer te doen aan de nationalisten en ,,een krachtige, nationale richtlijn uit te vaardigen".

Smith deed een beroep op alle Rhodesiërs hem te steunen bij zijn poging een constitutionele regeling te bereiken ,,zelfs als u verbitterd en gedesillusioneerd zou zijn over de détente".

De toenemende kritiek binnen het Rhodesische Front had volgens IAF (nov./dec. '75) veel te maken met de omstandigheid dat de totdusver in Rhodesië gelegerde Zuidafrikaanse paramilitaire eenheden teruggetrokken waren. Nadat de Zuidafrikaanse minister van politie, J. T. Kruger, reeds in maart 1975 had meegedeeld dat de Zuidafrikaanse eenheden hun acties in de gevechtszones hadden gestaakt (pag. 336/3 - '75), verklaarde hij op 1 aug. 1975 o.a.: ,,Het stadium is nu bereikt waarin de nauwelijks meer dan 200 man die nog in Rhodesië zijn naar de Republiek (Zuid-Afrika) kunnen worden teruggetrokken, en zo'n bevel is gegeven."

Premier Smith verklaarde de volgende dag in een interview voor de Zuidafrikaanse tv dat hij het terugtrekkingsbesluit onjuist achtte en daartegen had geadviseerd. Hij gaf toen toe dat Rhodesië's relaties met Zuid-Afrika ,,enigszins gespannen"

Joshua Nkomo (r.) en premier Smith tijdens de llde ronde van de constitutionele besprekingen op 11 maart.

* Wickus de Kock trad op 30 okt. 1975 af wegens meningsverschillen met de premier en enkele leden van de regering, waarvan het kabinet en het Rhodesische Front volgens een verklaring van De Kock al op 16 okt. van in kennis waren gesteld.

waren. Dat bleek vervolgens uit een interview met Smith dat op 12 okt. door de Britse tv werd uitgezonden.

Hierin leverde Smith kritiek op Vorster wegens diens initiatief, dat tot de mislukte besprekingen bij de Victoria-watervallen leidde (pag. 221/3 e.v.): ,,Ik wil zelfs zo ver gaan te zeggen dat naar mijn mening wij nu al een regeling zouden hebben getroffen, als dit nieuwe initiatief niet door de heer Vorster zou zijn genomen". ,,In feite was ik al een dag of veertien eerder door bisschop Moezorewa benaderd, toen ik de boodschap van de heer Vorster ontving dat hij met mij wilde praten", aldus Smith. (Dat gesprek vond op 8-10 aug. te Pretoria plaats, pag. 221/1.) De bisschop had hem benaderd ,,in de zin dat hij opnieuw met mij onderhandelingen wilde beginnen na een gesprek met zijn executieve", zo stelde Smith.
Vorster reageerde nog dezelfde dag met de opmerking dat als Smith's woorden juist waren weergegeven ,,dan is dat volslagen nieuw voor mij. (...) Als de verklaring juist is hoeft het geen betoog dat de vele gesprekken in Pretoria, in Kaapstad, in Salisbury en in Loesaka waarbij Rhodesiërs betrokken waren, geen enkel doel hebben gediend". De Zuidafrikaanse premier stelde dat hij zijn initiatief had ondernomen met volledige instemming en medewerking van premier Smith en pas nadat de onderhandelingen tussen Smith en bisschop Moezorewa in een impasse waren geraakt.

Premier Smith ontkende op 13 okt. dat zijn opmerkingen ,,enigerlei kritiek" op de Zuidafrikaanse premier inhielden. Hij beschuldigde de nieuwsmedia van ,,verdraaiing" van zijn woorden.
Op 20 okt. hadden Smith en drie van zijn ministers een onderhoud van 4 uur met Vorster en enkele van diens ministers in Pretoria. Na afloop daarvan werd een gemeenschappelijke verklaring uitgegeven, waarin ,,Smith opnieuw met nadruk stelde dat zijn opmerkingen in een tv-interview op geen enkele wijze beoogden krtiek te leveren op de Zuidafrikaanse premier, heer Vorster, i.v.m. zijn lofwaardige inspanningen om vrede in zuidelijk Afrika te bereiken. Smith heeft daarom zijn verontschuldigingen aangeboden voor alle moeilijkheden die door zijn opmerkingen in het betreffende tv-interview waren gerezen en hem verzekerd dat er van geen conclusie sprake was dat Vorster op enigerlei wijze had getracht zich in Rhodesië's binnenlandse aangelegenheden te mengen." Beide premiers zijn het, erover eens, aldus de verklaring, ,,dat echte pogingen in het werk moeten worden gesteld om een politiek te voeren die leidt tot vrede in zuidelijk Afrika".

Overleg Nkomo-Smith

Op 31 oktober 1975 voerde premier Smith met Nkomo een „inleidende discussie over de constitutionele kwestie" in een ,,opbouwende en vruchtbare" sfeer. Een woordvoerder van bisschop Moezorewa noemde het gesprek „nutteloos". Dezelfde dag traden moeilijkheden in diens ,,buitenlandse vleugel'. van de ANC aan het licht.

Een groep guerrillastrijders uit het kamp Mgagao in zuidelijk Tanzania zegde, in een document gericht aan het Bevrijdingscomité van de OAE dat die dag in Loesaka werd vrijgegeven, zijn vertrouwen op in bisschop Moezorewa, ds. Sithole en Chikerema, die volkomen onbekwaam voor het voeren van de bevrijdingsstrijd werden genoemd. De rebellen verzochten het Comité plus de regeringen van Mozambique en Tanzania om hun aandeel in de wapens en munitie die uit China komen en zij stelden alleen nog orders te willen aannemen van Robert Mugabe (een vroegere secretaris-generaal van ZANU).
Deze verklaarde op 21 jan. 1976 te Londen, dat hij 9 maanden bij de Rhodesische ,,vrijheidsstrijders" in Mozambique was geweest, dat de ANC-leiders in Loesaka en Dar-es-Salaam er niet in waren geslaagd de nationalistische kampen in Mozambique en Tanzania te bevoorraden en dat die leiders, tenzij zij zich tot guerrillastrijders konden ontwikkelen, voor de toekomst van Zimbabwe ,,irrelevant" waren.

Op 3 nov. volgde een tweede gesprek tussen Smith en Nkomo met hun delegaties en op 12 nov. vond de derde ontmoeting plaats, waarbij volgens een gezamenlijke verklaring ,,verdere vooruitgang" werd geboekt.
Vervolgens vertrok Smith op 14 nov. voor een korte vakantie naar Zuid-Afrika, terwijl Nkomo drie buurlanden bezocht — Botswana, Zambia en Tanzania — om de staatshoofden daarvan over zijn besprekingen met Smith in te lichten.
Op 17 nov. verklaarde Nkomo in Dar-es-Salaam te verwachten dat hij binnen een dag of tien zou weten of er verdere voortgang kon worden geboekt in de richting van een volwaardige constitutionele conferentie. In dat geval zou hij met Smith een ,,intentieverklaring" tekenen.

Op 18 nov. deelden Zambiaanse regeringskringen mee dat Smith en Nkomo een voorlopig akkoord over de machtsdeling in Rhodesië hadden bereikt dat niet aan de eis van een onmiddellijk Afrikaans meerderheidsbewind zou voldoen. Bij zijn terugkeer in Salisbury op 20 nov. noemde Nkomo de berichten over zo'n akkoord ,,leugens" van mensen die erop uit waren te vernietigen wat zijn partij in zijn besprekingen met Smith trachtte te bereiken. Die besprekingen hadden zich tot dusver op procedurele kwesties geconcentreerd.

Op 21 nov. maakte ds. Ndabaningi Sithole een ,,intentieverklaring" van acht punten openbaar, waarin Nkomo en Smith beloofden onmiddellijk onderhandelingen te beginnen om een voor alle mensen van Rhodesië aanvaardbare regeling te vinden Volgens dit document zou elke formeel benoemde ANC-aigevaardigde Rhodesië met volledige diplomatieke onschendbaarheid kunnen binnenkomen en verlaten.
Ds. Sithole noemde het document een uitverkoop en hij waarschuwde dat elke eventuele regeling zou worden aangevochten door het over-grote deel var? Rhodesië's Afrikaanse meerderheid.
In The *Observer* (23-11) meldde David Martin dat hij in het bezit was van een kopie van de ,,intentieverklaring" waaruit bleek dat de Afrikaanse vertegenwoordigers bij de onderhandelingen zowel in plenaire zittingen als in subcommissies ,,onschendbaarheid" zouden genieten. Premier Smith zou in deze kwestie, het breekpunt van de conferentie bij de Victoria-watervallen, dus een belangrijke concessie hebben gedaan, want — aldus Martin — Nkomo zou de mogelijkheid hebben geopperd zijn tegenstanders in de ,,buitenlandse vleugel" — bisschop Moezorewa, ds. Sithole en Chikerema — in het onderhandelingsteam op te nemen.

In deze fase waren de berichten over de positie van president Kaoenda van Zambia tegenstrijdig. Kaoenda, die ook reeds op 27 okt. met Nkomo in Loesaka gesproken had, zou naar AP op 19 nov. uit welingelichte Zambiaanse regeringsbron vernam de Zuidafrikaanse premier Vorster hebben verzekerd van volledige Zambiaanse steun aan Nkomo en hij zou hebben beloofd te zullen streven naar goedkeuring van een Nkomo-Smith akkoord door de OAE.
Kaoenda zelf had op 13 nov. verklaard dat als een regeling gebaseerd op een meerderheidsbewind door onderhandelingen tussen Smith en Nkomo werd bereikt, bisschop Moezorewa en andere nationalistische leiders buiten Rhodesië ,,irrelevant" zouden worden, maar dat als Smith en Nkomo geen overeenstemming bereikten zij beiden zelf irrelevant zouden worden. In een interview met David Martin op 22 nov. herhaalde Kaoenda dit standpunt. Als gevolg hiervan waren de vier Afrikaanse presidenten — Sir Seretse Khama (Botswana), Machel (Mozambique), Nyerere (Tanzania) en Kaoenda — buiten de onderhandelingen gebleven en zouden zij ook niet als getuigen partij zijn in een eventueel akkoord.
Overigens verklaarde president Nyerere op 21 nov. te Londen: „Wij zijn tot de conclusie gekomen dat de tijd niet rijp is voor zinvolle onderhandelingen. (...)

Het is een kwestie van macht en Smith heeft de macht''

Na besprekingen met president Machel van Mozambique op 26 nov. in Lourenço Marques verklaarde Nkomo op 27 nov. te Highfield (Salisbury) dat het opstellen van een grondwet en het voorbereiden van de eerste verkiezingen onder een rneerderheidsbewind in Rhodesië niet langer dan 12 maanden mochten duren, terwijl in die tussentijd de macht zou nioeten berusten bij een overgangsregering die ,,een meerderheidsbewind moest weerspiegelen''. (Volgens sommige bronnen zou de ANC van Nkomo genoegen nemen met de bezetting van 8 van de 14 posten in een overgangskabinet met Nkomo als premier.) Een lid van Nkomo's 69 man sterke bestuur stelde tegenover The *Observer* (30-11), dat Nkomo bereid was te onderhandelen over het tijdstip van onafhankelijkheid en over een gekwalificeerd stemrecht, maar dat hij niet ,,flexibel'' was m.b.t. het woord ,,nu" in het beginsel ,,een meerderheidsbewind nu''.

Intentieverklaring Smith-Nkomo

Op 1 dec. tekenden premier Smith (die de vorige dag uit Zuid-Afrika was teruggekeerd) en Joshua Nkomo te Salisbury een gezamenlijke intentieverklaring i.z. het voeren van onderhandelingen over een constitutionele regeling. In de verklaring werd volledige onschendbaarheid m.b.t. detentie of bewegingsvrijheid gegarandeerd voor elk lid van de onderhandelingsdelegatie van de ANC (d.w.z. Nkomo's team) plus de vrijheid om Rhodesië binnen te komen en te verlaten.

De verklaring verwees naar de conferentie bij de Victoria-watervallen en de drie voorafgaande ontmoetingen van beide partijen te Salisbury en legde de partijen de bindende taak op om ,,onmiddellijk" een regeling uit te werken die ,,aanvaardbaar (is) voor alle mensen van ons land'' Daartoe zou een plenaire vergadering worden gehouden van gekozen vertegenwoordigers van beide partijen, die in Rhodesië gedetailleerde onderhandelingen moesten voeren over een constitutionele regeling Als daarover een akkoord zou zijn bereikt, dan zou op een onderling overeen te komen plaats buiten Rhodesie een definitieve constitutionele conferentie moeten worden belegd om de bepalingen van het akkoord formeel te ratificeren Volgens The Times (2-12) zou die plaats bijna zeker Londen zijn, omdat het Britse parlement de volledige legale onafhankelijkheid aan Rhodesie zou moeten verlenen

De intentieverklaring werd veroordeeld door Ndabangi Sithole, die te Dar-es-Salaam verklaarde: „Wij hebben niets met het akkoord tussen Smith cn Nkomo te maken en wij zullen er ook verder niets mee te maken hcbbcn. (...) Wij zijn van plan onze weg terug naar Zimbabwe schietend te bereiken tot een meerderheidsbewind nu in ons land gevestigd wordt.'' Morton Malianga, de nationale voorzitter van de ,.externe'' ANC-factie, noemde de conferentie zinloos, daar Nkomo de meerderheid van het Afrikaanse volk in Rhodesie niet ve tegenwoordigt

Een tegenstander van de conferentie verklaarde zich ook oud-minister William Harper, de leider van de rechtse Verenigde Conservatieve Partij, welke in mei 1975 een systeem van gescheiden parlementen voor blanken en zwarten in Rhodesië had voorgesteld.

De Britse staatsminister David Ennals voerde van 4-8 dec. besprekingen in Loesaka (Zambia) en Dar-es-Salaam (Tanzania) resp. met president Kaoenda en Joshua Nkomo en met president Nyerere, bisschop Moezorewa en ds. Sithole. Bij zijn terugkeer in Londen waarschuwde Ennals op 8 dec.: ,,Op grond van deze ontmoetingen ben ik er meer dan ooit van overtuigd dat de tijd voor vreedzame onderhandelingen opraakt. Geen van de leiders die ik sprak wenst een bevrijdingsoorlog. Zij allen zijn mannen van de vrede die aan onderhandelingen de voorkeur geven boven een gewapend conflict. (...) Zij allen — incl. Nkomo — lieten er echter voor mij geen twijfel over bestaan dat als de onderhandelingen mislukken er oorlog zal komen. (...) Voorbereidingen voor militaire actie worden reeds getroffen. Verscheidene duizenden worden daarvoor opgeleid en er komen elke dag nog meer bij.''

Premier Smith zette zijn beleid in een toespraak tot de Senaat op 9 dec. uiteen. Hij stelde dat het met ,,de voorzitter van de ANC'' bereikte akkoord de mogelijkheid schiep tot het voeren van ,,zinvolle constitutionele besprekingen . . . zonder voorwaarden vooraf''. Smith zag echter in recent gemelde opmerkingen van enkele leiders in en buiten Rhodesië ,,een nieuwe poging om deze bijzondere voorwaarde vooraf nl. een onmiddellijk meerderheidsbewind te introduceren. Daarom acht ik het noodzakelijk (...) categorisch te verklaren dat elke zodanige oplossing geheel onaanvaardbaar is''.

onderhandelingen *Smith-Nkomo.* Buitenlandse contacten

Bij het overleg tussen de delegaties van Smith en Nkomo op 11 dec. werd overeenstemming bereikt over de agenda voor de eerste plenaire zitting op 15 december. De delegaties waren als volgt samengesteld:

Nkomo's delegatie bestond uit 12 vertegenwoordigers van zijn ANC-factie o.w. Josiah Chinamano, Joseph Msika, Ariston Chambati, Willie Musarurwa, ex Chief Mangwende en Suman Mehta (een Aziatische zakenman als enige niet-Afrikaan): drie Zambiaanse functionarissen o.w. Peter Kasandra; en vijf juridische adviseurs, o w Leo Baron (plv. opperrechter van Zambia), Roland Brown (een Brit, voormalig procureur-generaal in Tanzania) en Robert Wright (eveneens een Brit).

Smith's delegatie omvatte vier ministers - David Smith (landbouw), Pieter van der Byl (buitenlandse zaken en defensie), Reginald Cowper (coordinatie) en Jack Mussett (binnenlandse zaken —, Jack Gaylard (secretaris van het kabinet) en George Smith (juridisch adviseur).

Elliott Gabellah, de vice-voorzitter van de ,,externe ANC-vleugel, beschuldigde Zambia op 14 dec. van inmenging ten gunste van een ,,kleine fractie'' van de bevolking van Zimbabwe en die inmenging ,,verschilt niet van de Zuidafrikaanse of Amerikaanse inmenging in Angola''.

In een interview met The Times op 12 dec. zei Nkomo dat de komende besprekingen met de Rhodesische regering de ,,laatste kans'' op het bereiken van een vreedzame oplossing waren. Het ging niet langer om de vraag of er wel of niet een onmiddellijk meerderheidsbewind zou zijn, maar hoe dit doel moest worden bereikt.

Terwijl Smith op 9 dec. gezegd had geen vlot resultaat te verwachten, zei Nkomo nu dat Smith geen tijd had voor spelletjes. ,,Als hij die wel meent te hebben, dan maakt hij de grootste fout van zijn leven''. Gevraagd naar een definitie van een „onmiddellijk" meerderheidsbewind sprak Nkomo over een overgangsperiode tussen het tijdstip van een akkoord en de verkiezingen, die aan de formele toekenning van de onafhankelijkheid moesten voorafgaan, maar de duur van die interimfase kon slechts een kwestie van maanden zijn. Een rneerderheidsbewind hield ook algemeen kiesrecht in voor iedereen die ouder dan 20 jaar is, aldus Nkomo. Ter geruststelling van de blanke minderheid voegde hij daaraan toe: ,,Niemand wenst de blanke eruit te gooien. Maar wij willen in 1975 geen voortdurende overheersing door een kleine blanke minderheid aanvaarden.''

De eerste onderhandelingen tussen

de delegaties van Nkomo en Smith vonden op 15 dec. plaats in het hoofdkwartier van het Rhodesische leger. Tijdens de bijeenkomst van een uur werden commissies ingesteld om ,,verscheidene aspecten" van het constitutionele vraagstuk te onderzoeken.
Daarop voerde Nkomo overleg met president Amin van Oeganda, tevens voorzitter van de OAE, op 17 dec. en met president Kenyatta van Kenia op 19 dec., terwijl blanke Rhodesiërs zich bij voorbaat scherper opstelden jegens mogelijke concessies van Smith aan Nkomo

In de Oegandese hoofdstad Kampala verklaarde Nkomo op 17 dec niet te wensen dat de OAE betrokken raakte in zijn besprekingen met Smith in dit stadium Hij was die besprekingen begonnen, omdat andere Afrikaanse leiders er niet in waren geslaagd een uitweg uit de impasse te vinden Nkomo zou ook hebben gezegd dat hij bereid was als leider van een verenigd Zimbabwe af te treden, als een meerderheid van de bevolking dat wenste Maar na zijn terugkeer in Salisbury verklaarde hij op 21 dec dat de breuk in de ANC slechts kon worden geheeld, als bisschop Moezorewa naar Rhodesie terugkeerde en een verzoek indiende om opnieuw tot de ANC te worden toegelaten, maar deze had reeds begin oktober laten weten dat hij om veiligheidsredenen voorlopig niet naar Rhodesie zou terugkeren.

Op 16 dec sprak een bijeenkomst van ca. 1000 blanken in Salisbury zich uit voor het houden van een referendum over de resultaten van de constitutionele besprekingen Ex-minister William Harper, de leider van de rechtse United Conservative Party (UCP), zei bij die gelegenheid dat elk akkoord neer zou komen op een overhandigen van de macht aan de zwarte meerderheid, misschien niet plotsklaps maar wel op korte termijn Soortgelijke bijeenkomsten waren reeds in andere steden gehouden en duizenden handtekeningen waren verzameld ter ondersteuning van het verlangde referendum, waarvoor ook andere rechtse organisaties zoals het Southern Africa Solidarity Congress (Sascon), de Rhodesia National Party (RPN) en de Candour Ligue zich uitspraken RNP-leider Len Idensohn noemde Smith op de bijeenkomst te Salisbury een ,,verrader" en de besprekingen van Smith met Nkomo ,,onderdeel van hetzelfde vuile, verraderlijke, leugenachtige dubbele spel", dat in Rhodesie al jaren lang werd gespeeld
Mark Partridge, de minister van bodembeheer en natuurlijke hulpbronnen, verklaarde op 18 dec dat hij niet mee zou werken aan enigerlei constitutionele wijziging die ,,in de te voorziene toekomst" de controle zou overdragen aan de zwarte meerderheid en hij meende dat alle parlementsleden van het Rhodesische Front zijn opvatting deelden De besprekingen met Nkomo beoogden het vinden van een aanvaardbare oplossing, maar deze oplossing ,,zal geen controle verschaffen aan een Afrikaanse meerderheid"
RF-voorzitter Des Frost verklaarde op 19 dec dat geen van de 50 blanke RF-parlementsleden een zwart meerderheidsbewmd in de te voorziene toekomst zou aanvaarden
In een nieuwjaarstoespraak voor de radio verwierp premier Smith de eis van een referendum over een eventueel akkoord met Nkomo met als argument dat hij en zijn regering bij de twee voorgaande algemene verkiezingen een onderhandelingsmandaat hadden ontvangen Zijn standpunt was niet gewijzigd: ,,Tenzij het akkcord het behoud garandeert van een regering in beschaafde en verantwoordelijke handen — niet op korte termijn, niet op middellange termijn, maar voor altijd —, is het onaanvaardbaar", aldus Smith

Nadat Nkomo van 2-4 jan in Loesaka besprekingen had gevoerd met Zambia's president Kaoenda werden de constitutionele besprekingen tussen Nkomo en Smith op 6, 7 en 8 jan. in drie plenaire zittingen voortgezet, dit maal in het Public Service Training College te Salisbury (de voormalige residentie van de Britse gouverneurs) De volgende bijeenkomsten van beide delegaties vonden plaats op 16 en 20 jan., waarna ondanks een gemelde ,,geringe vooruitgang" het overleg, met als centrale onderwerp de uitbreiding van het kiesrecht, gedurende drie weken werd onderbroken.

Op 27 jan. verklaarde Nkomo dat de zojuist vrijgelaten ANC-functionarissen Arthur Chadzingwa en John Chirisa zich bij het ANC-onderhandelingsteam zouden voegen en dat hij de vrijlating van de vroegere premier Garfield Todd wenste om ook die in zijn team op te nemen. Deze vertoefde sinds 18 jan. 1972 onder huisarrest. Vervolgens bracht Nkomo een bezoek aan Malawi voor overleg met president Banda en op 1 febr. arriveerde hij onverwacht in Londen, waar hij besprekingen voerde met minister Callaghan van buitenlandse zaken. Een regeringswoordvoerder te Salisbury deelde die dag mee dat Todd van 6 tot 28 febr. van zijn huisarrest zou worden ontslagen voor een bezoek aan Engeland, maar dat niet zou worden ingegaan op Nkomo's verzoek om Todd in diens onderhandelingsdelegatie op te nemen. Volgens The Times (3-2) bleef de Britse regering van mening dat Nkomo een kans moest krijgen om te laten zien wat hij via onderhandelingen kon bereiken, al wilde de Britse regering tegelijk niet de schijn op zich laden dat zij de zijde van Nkomo koos in diens conflict met de externe ANC-vleugel.

Inmiddels werd vanuit Rhodesië een oplaaien van de guerrilla in het noordoostelijke grensgebied gemeld. Onderminister Edward Sutton-Pryce maakte op 28 jan. bekend dat ca. 150 ,,terroristen" in de voorafgaande week vanuit Mozambique het land waren binnengedrongen en dat om aan die bedreiging het hoofd te bieden twee legercompagnieën naar het noordoosten waren gestuurd.
Eerder was op 14 jan. te Salisbury officieel meegedeeld dat sinds dec. 1972 in totaal 704 ,,terroristen" waren gedood alsook 82 leden van de veiligheidstroepen en 274 burgers (o.w. 18 blanken), terwijl het dodencijfer voor 1975 alleen volgens een opgave van defensieminister Van der Byl (Reuter 2-1) bedroeg 130 Afrikaanse .,terroristen" en 13 leden van de Rhodesische strijdkrachten, o.w. de chef van de generale staf, generaal-majoor John Ryan Shaw, die op 23 dec. bij een ongeluk met een helikopter met vier andere militairen omkwam.
Op 6 febr. zei premier Smith in een radiotoespraak dat Rhodesië bedreigd werd door de ernstigste ,,terroristische" invallen tot dusver. In de voorgaande twee weken waren 14 ,,terroristen" gedood of gewond, terwijl van de Rhodesische veiligheidstroepen één zwarte politieman werd gedood. Smith kondigde aan dat de sterkte van de veiligheidstroepen zou worden opgevoerd.
President Machel van Mozambique zei in een toespraak in het stadion van de hoofdstad Maputo (het vroegere Lourenço Marques) op 8 febr.: ,,Het is nu onze plicht om ons als vrijwilligers aan te sluiten en het volk van Zimbabwe (Rhodesië) te hulp te komen en. als dat nodig is, tegen zijn vijand te vechten omdat de vrijheid van Zimbabwe de vrijheid van Mozambique is."

Na een plenaire zitting van beide onderhandelingsdelegaties op 10 febr. volgde op 11 febr. een privégesprek tussen Smith en Nkomo waarbij de deelname van bisschop Moezorewa aan de constitutionele onderhandelingen ter sprake zou zijn gekomen, aldus The Times (12-2).
Terwijl vanuit diplomatieke bron in Loesaka werd gemeld dat de besprekingen tussen Smith en Nkomo ,,volledig in een impasse" waren geraakt, zei president Kaoenda op 15 febr. dat een constitutionele regeling in Rhodesië onwaarschijnlijk was en dat een bloedbad in dat land waarschijnlijk was voordat er een meerderheidsbewind zou zijn. Het was echter volgens The *Financial* Times (16-2) niet duidelijk of president Kaoenda (die op 23 dec. had verklaard dat zijn regering gedwongen was ,,alle guerrilla-activiteiten" van Rhodesische nationalisten op haar grondgebied ,,op te schorten" vanwege hun onderlinge ruzie) zich nu achter zijn collega's uit Tanzania en Mozambique schaarde in hun kennelijke beslissing om de materiële hulp aan de Rhodesische guerrillastrijders op te voeren.
Volgens The Times (16-2) vreesden Zambia en ook Zaire een mogelijke invasie van Cubanen in Rhodesië tegen een achtergrond van onbevestigde berichten dat reeds Cubaanse troepen in Mozambique waren aangekomen als ,,voorhoede", terwijl reeds op 11 febr. melding was gemaakt van de komst van Russische adviseurs en Russische schepen met wapens in Beira (Mozambique).
In die fase ontwikkelde de Britse regering een nieuw initiatief.

De aanleiding daartoe vormde volgens staatsminister Ennals op 24 febr. in het Lagerhuis. de omstandigheid dat er kort

na Nkomo's bezoek aan Londen begin februari ,,enkele indirecte aanwijzingen waren dat Smith zijn standpunt over een of andere Britse bemoeienis met de onderhandelingen opnieuw had overwogen". Daarop had de Britse minister van buitenlandse zaken, Callaghan, ,,een boodschap" aan Smith gestuurd om opheldering over diens houding te verkrijgen. Tegelijk had de Britse minister duidelijk gemaakt dat ,,hij geen rol voor de Britse regering zag, tenzij hetn op bevredigende wijze bleek dat Smith bereid was veel verder te gaan om tegemoet te komen aan de huidige Afrikaanse voorstellen voor een spoedige overgang naar een meerderheidsbewind". Hij had ook ,,de ernstige consequenties voor heel het volk van Rhodesië beklemtoond van een einde aan het vooruitzicht op een regeling via onderhandelingen."

Op 20 febr. verklaarde premier Smith in het Rhodesische parlement, dat hij ieder aanbod van de Britse regering om te helpen het constitutionele conflict op te lossen in overweging zou nemen, en nij deelde mee dat hij een boodschap van Callaghan inmiddels had beantwoord. Ennals zei op 24 febr. dat in het licht van Smith's antwoord door minister Callaghan was besloten een vertegenwoordiger te sturen om Smith's standpunt vast te stellen. Die afgezant was Lord Greenhill, de vroegere onderminister van buitenlandse zaken, die met een ,,louter verkennende" missie werd belast. Hij zou geen voorstellen overbrengen noch ,,onderhandelen of deelnemen aan substantiële besprekingen over een mogelijke constitutionele regeling", aldus Ennals, die eraan toevoegde dat de presidenten Kaoenda en Nyerere van de missie op de hoogte waren gesteld.

Op 26 en 27 febr. verbleef Lord Greenhill in Salisbury, waar hij o.m. besprekingen voerde met Smith en Nkomo. Over de missie berichtte Callaghan op 2 maart in het Lagerhuis. Hij was in het licht van Lord Greenhill's taxatie van de houdingen van Srnith en Nkomo aan het overwegen of er iets nuttigs te doen viel om ,,ons doel (van) een spoedige overgang naar een meerderheidsbewind met vreedzame middelen te helpen bereiken". Als Smith zijn Europese volgelingen zou zeggen dat een meerderheidsbewind als beginsel moest worden aanvaard — en hij bezat de capaciteit voor een dergelijke geestelijke sprong — en onderhandelingen opende tot dat doel, dan zou de positie van de Europeanen in Rhodesië veel beter gewaarborgd worden dan door elke andere mogelijke maatregel, maar niets in Smith's verleden wees erop dat hij bereid was die weg in te slaan, aldus Callaghan.

Verdere onderhandelingen. Optreden Mozambique

Intussen had Nkomo op 1 maart na een gesprek met Smith van 2¼ uur verklaard dat er ,,nieuwe voorstellen die zeer interessant zijn" waren besproken. Een ANC-woordvoerder sprak zelfs van een ,,bijna-doorbraak". Gelijktijdig echter escaleerde de militaire confrontatie in het grensgebied van Rhodesië en Mozambique.

Daar was op 21 febr. drie uur lang geschoten tussen veiligheidstroepen van beide landen. Op 25 febr. werd te Salisbury meegedeeld dat bij gevechten en een achtervolging (tot op het grondgebied van Mozambique) minstens 24 guerrillastrijders waren gedood, terwijl één Rhodesisische militair sneuvelde en vier gewond raakten. Volgens een militair communiqué uit Salisbury werden bij een gevecht op 28 febr. 17 guerrillastrijders gedood en 4 soldaten van de Rhodesische veiligheidstroepen. In totaal waren in de voorafgaande vier dagen 44 guerrillastrijders en 5 leden van de veiligheidstroepen omgekomen.

N.a.v. de arrestatie van 16 Rhodesische spoorwegmensen op 26 febr. in Mozambique deelde de Rhodesische minister van transport, Hawkins, op 27 febr. mee, dat het treinverkeer tussen Rhodesië en Maputo was gestaakt, dat 60% van de Rhodesische in- en uitvoer verzorgt.

Op 3 maart kondigde president Samcra Machel de sluiting van de grenzen met Rhodesié af plus de volledige toepassing van de VN-sencties jegens het bewind-Smith (incl. de confiscatie van Rhodesische eigendommen). De president riep op tot een ,,staat van oorlog". Als aanleiding tot de maatregelen noemde hij een bombardement van de Rhodesische luchtmacht en artillerie op het Mozambikaanse dorp Pafuri op 23/24 febr., dat een aantal mensenlevens had gevergd.

Vervolgens werd door Smith op 10 maart ontkend, dat hij nieuwe voorstellen had gedaan voor een oplossing van de constitutionele crisis. Ook sprak hij tegen dat hij in een overgangsperiode aan de interne ANC-vleugel evenveel parlementszetels als aan de blanken wilde geven.

Op 11 maart zetten Smith en Nkomo hun overleg voort tijdens de 11de bijeenkomst, die 2½ uur duurde Volgens Nkomo waren ,,complexe problemen" aan de orde geweest Tijdens de besprekingen van Smith en Nkomo op 17 maart werd een voortzetting van het overleg op 19 maart aangekondigd Maar op 18 maart kwam het Rhodesische kabinet in een spoedzitting bijeen, terwijl Nkomo naar Zambia reisde voor overleg met president Kaoenda.

Na de bijeenkomst van 19 maart gaven Smith en Nkomo in een gemeenschappelijk communiqué te kennen: ,,Wij hebben langdurige discussies gevoerd en gedurende maanden een aanzienlijke hoeveelheid werk verzet. We zijn nu in een impasse beland en breken daarom de besprekingen af. Dat zal een gelegenheid bieden voor consultatie en bezinning". Op een persconferentie zei Nkomo echter: ,,Wij zijn aan het eind van de weg gekomen". Zowel uit de verklaring van de ANC als die van Smith bleek dat deze niet bereid was een meerderheidsbewlnd, zelfs ,,niet in 1000 jaar" te aanvaarden. (The Tzmes, *Financial* Tzmes, *NRC/H'blad,* NZZ, KCA)

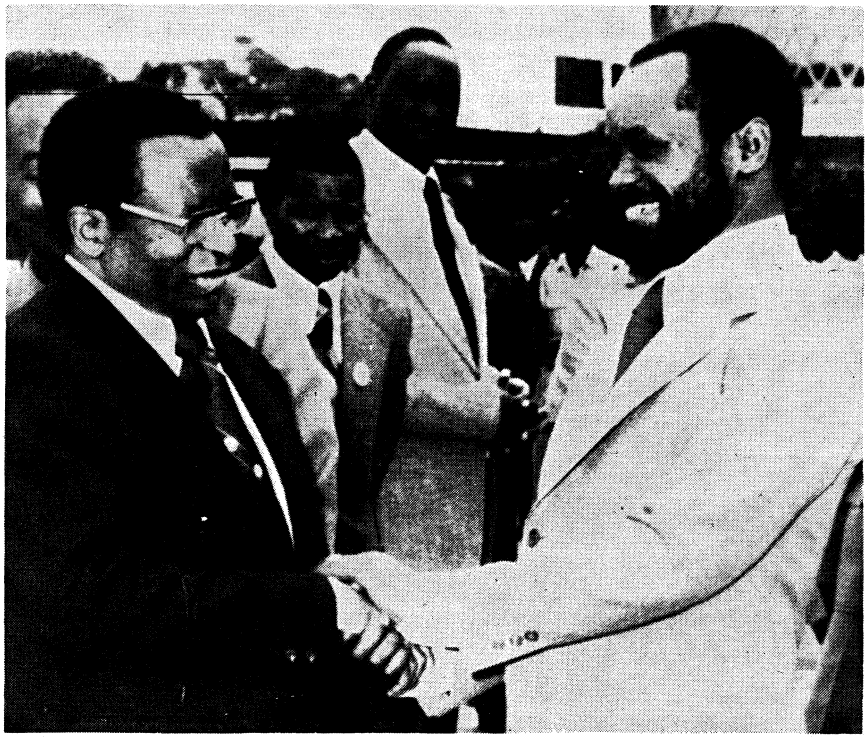

Bisschop Mrezorewa (l.) wordt begroet door president Samora Machel van Mozambique na afloop van het overleg tussen vier Afrikaanse staatshoofden te Loesaka (Zambia) op 25 maart.

NEDERLAND

PVDA EN DE ÉÉN-PROCENTOPERATIE

In de begroting-1976 heeft het kabinet-Den Uyl aangekondigd, dat op middellange termijn ombuigingen in het beleid zullen moeten worden aangebracht, waardoor de jaarlijkse groei van de rijksuitgaven teruggebracht zal worden tot 1% (begroting pag. 619/3 e.v.-1975; ombuigingen op middellange termijn pag. 622/2 e.v-1975). Deze ombuigingen hebben inmiddels de naam gekregen van één-procentoperatie.

Voor de grootste regeringspartij, de PvdA, betekent de één-procentoperatie, dat de voornemens, waarmee het kabinet-Den Uyl is aangetreden, in een langzamer tempo uitgevoerd zullen worden dan aanvankelijk verwacht was.

Op 21 febr. heeft een vergadering plaats gevonden van de PvdA-bewindslieden, het partijbestuur en de fracties uit Eerste en Tweede Kamer. De bijeenkomst had tot doel het partijbestuur te adviseren over de bijstelling van het regeringsbeleid onder invloed van de verwachte geringere groei van het nationale inkomen enerzijds en de werkgelegenheidsontwikkeling anderzijds. Het partijbestuur had het voornemen medio maart over deze zaken een advies uit te brengen i.v.m. een vergadering van de partijraad die voor 27 maart gepland was.

Na afloop van de vergadering van 21 febr. bleek, dat het partijbestuur van de PvdA de noodzaak van bezuinigingen in de rijksuitgaven en de sociale voorzieningen aanvaardde. Met het kabinet was het partijbestuur van mening, dat het vooruitzicht, dat er in 1980 ondanks de één-procentoperatie nog 210.000 werklozen zullen zijn, niet acceptabel is. (Zie pag. 165/3 e.v.-1976, de macro-economische verkenning van de economische ontwikkeling tot 1980). Daarom moet de regering naar het oordeel van het PvdA-bestuur met een extra beleidspakket komen.

De minister van financiën dr. Duisenberg, zei na de vergadering tevreden te zijn over de bespreking met zijn partijgenoten. Hij en premier Den Uyl hadden het standpunt van het kabinet uiteengezet, dat de groei van de collectieve voorzieningen in de komende jaren tot één procent beperkt moest blijven om ruimte te laten voor rendementsherstel bij het bedrijfsleven en enige reële loonstijging mogelijk te maken.

Partijvoorzitter mevr. Van den Heuvel verklaarde op 21 febr., dat het bestuur het er wel over eens was, dat er een beleidsombuiging moet komen, ,,maar nog niet of de beperking van de collectieve groei nu dichter bij de 0,5% of bij de 2% moet liggen".

Minister Duisenberg achtte een lagere groeinorm dan één procent ongewenst, omdat de collectieve sector dan reëel achteruit zou gaan; bovendien meende hij, dat een lagere norm onhaalbaar zou zijn.

Standpuntbepaling partijbestuur

Het partijbestuur gaf op 11 maart een verklaring uit over de één-procentoperatie, waarin het tevens een tussentijdse balans opmaakte m.b.t. de uitvoering tot dan van het progressieve regeerakkoord Keerpunt '72 door het kabinet-Den Uyl

In de bestuursverklaring werd er op gewezen, dat onder het kabinet-Den Uyl

— het inkomensbeleid rigoureus is omgebogen,

— de 100 procents koppeling tot stand kwam tussen het nettominimuminkomen en de netto- uitkeringen van de sociale voorzieningen,

— volgens plan dit jaar 1,5 procent van het nationale inkomen wordt bestemd voor hulp aan arme landen,

— het departement van CRM ruim 50 procent meer armslag kreeg voor welzijnsvoorzieningen.

— Bij het onderwijs 9.397 arbeidsplaatsen geschapen zijn, zodat meer gedaan kan worden aan spreiding van kennis,

— de stadsvernieuwing krachtig ter hand genomen is (dit jaar ingrijpende verbetering van 27.000 woningen, financiële steun voor het opknappen van 40.000 particuliere woningen, f 200 miljoen extra voor huursubsidies)

— Wetten of wetsontwerpen tot stand kwamen inzake chemische afvalstoffen, huishoudelijk en industrieel afval, geluidshinder, grondwater, en voorts tot stand kwamen het tienjarenprogramma voor de reiniging van het oppervlaktewater en het tweede deel van het saneringsplan voor Rijnmond,

— het openbaar vervoer een kwart kreeg van de totale begroting van het departement van verkeer en waterstaat en begonnen werd met de aanleg van drie nieuwe spoorlijnen (Schiphollijn, Zoetermeerlijn en Nieuwegeinlijn),

— in twee jaar f 7 miljard beschikbaar kwam voor de werkloosheidsbestrijding,

— begonnen is met bezuinigingen bij defensie en verkorting van de diensttijd.

Het partijbestuur van de PvdA gaf toe, dat Keerpunt '72 ook zwarte bladzijden telt, waaraan het kabinet niet of nauwelijks toekwam. De sterk verminderde economische groei zal de uitwerking op het progressief akkoord niet missen. ,,Een minder sterke groei van de overheidsuitgaven betekent, dat sommige wensen moeten worden opgezouten", aldus het partijbestuur. Het vindt dat het kabinet in het nog resterende jaar, tot aan de Tweede-Kamerverkiezingen in mei volgend jaar, nog menig appeltje kan schillen.

,,Het is niet waarschijnlijk dat nog een echt emancipatiebeleid en een echt consumentenbeleid ontwikkeld zullen worden. Het kabinet kwam niet toe aan uitbreiding van taken en bevoegdheden van de Grondbank. Het landelijk erfpachtstelsel is nog niet in zicht. Maar bepalend voor het gezicht van het kabinet is het antwoord op de vraag of het zich nu eindelijk instrumenten zal verschaffen om te komen tot een aanpak van de vrije beroepen cri de topinkomens en -vermogens", aldus het partijbestuur van de PvdA.

Het partijbestuur heeft nog de volgende wensen: een nieuwe grondpolitiek. de onaernemingsraad- nieuwe stijl, de totstandkoming van de vermogensaanwasdeling, het gereedkomen van de structuurnota Nederlandse economie en medebeslissingsrecht van de gemeenschap als het om investeringsbeslissingen gaat

Wat de bezuiningingsoperatie van het kabinet-Den Uyl betreft staat het partijbestuur van de PvdA op het standpunt, dat in het beleid prioriteiten moeten liggen bij zaken als onderwijs, welzijnsbeleid, stadsvernieuwing, ontwikkelingshulp en openbaar vervoer. Niet ontzien behoeven te worden de defensieuitgaven, de aanleg van nieuwe wegen, uitgaven voor inpoldering en ruilverkaveling en de overheidsuitgaven, die voor een belangrijk deel ten goede komen aan mensen met hogere inkomens.

Volgens het PvdA-bestuur moet de bijstelling van het beleid opleveren, dat door het kabinet-Den Uyl een duidelijk en rechtvaardig inkomensbeleid wordt gevoerd en dat er een op structurele werkgelegenheid gericht beleid komt

Ten aanzien van het mkomensbeleid meent het partijbestuur van de PvdA, dat de nog te verdelen groei uitsluitend aan de lager betaalden ten goede moet komen Ontkoppeling van sociale minimumuitkeringen en het netto-minimumloon is onaanvaardbaar Het bestuur van de PvdA denkt zich een en ander als volgt

— Geen enkele verhoging op prijscompensatie voor inkomens boven f 100 000

— vermindering van de reele groei van de inkomens boven f 50 000, te bereiken door gedeeltelijke prijscompensatie met aflopende schaal

— geen automatische inkomensstijging bij promotie van iemand met een hoger inkomen,

— omvorming van kinderbijslag en kinderaftrek tot een systeem van huishoudenssubsidie, zodanig dat de laagste inkomens het meest en de hoogste het minst ontvangen,

— geen belastingaftrek voor de rente van het deel van een hypotheek boven f 125 000,

— verbod voor vaste onkostenvergoedingen,

— maxima voor kosten van bedrijfsauto's,

— bestudering aftrekmogelijkheden voor de inkomenstenbelasting,

— beheersing van de inkomens van de vrije beroepen.

Om te bereiken dat er meer arbeidsplaatsen komen, dient volgens het partijbestuur van de PvdA de overheid een beleid te voeren, dat

— er op gericht is dat meer winst ook vertaald wordt in meer werk,

— waar noodzakelijk en mogelijk bedreigde arbeidsplaatsen beschermt,

— uitstoot van mensen uit het arbeidsproces zo goed mogelijk tegengaat.

Het partijbestuur van de PvdA noemde de volgende instrumenten
Toetsen van Investeringen op maatschappelijk nut, uitbreiding van de selectieve investeringsregeling, stelsel van selectieve kredietverschaffing, plannings- en investeringsovereenkomsten tussen overheid en bedrijven, oprichting van de Postbank, uitbreiding van de overheidsinvloed bij particuliere banken, verzekeringsmaatschappijen en institutionele beleggers om de geldstromen beter te controlereri, subsidies voor investeringen en loonkosten en garanties voor een minimum-inkomen van middenstanders en agrariers om de arbeidsplaatsen te beschermen en het scheppen van nieuwe te stimuleren, en voorts humanisering van de arbeid en verbetering van de kwaliteit van de arbeid om oneigenlijk gebruik van de WAO door werkgevers tegen te gaan

De overheid, aldus het partijbestuur van de PvdA, zal moeten bestuderen hoe zij zelf duurzame, niet op algemene middelen drukkende arbeidsplaatsen kan scheppen door kapitaaldeelname in sommige gewenste of bestaande bedrijven en hoe de beschikbare arbeid eerlijk verdeeld kan worden ,,Met andere woorden hoe aan de oplossing van de structurele werkloosheid kan worden bijgedragen door arbeidstijdverkorting en welke consequenties dat dan kan hebben op de algemene middelen of op het vrij-besteedbare inkomen", aldus het partijbestuur van de PvdA.

Op de partijraad een onderhoud tussen, v.l.n.r., minister Duisenberg van financiën, premier Den Uyl, de vice-voorzitter van de partij Hans van der Doef en partijvoorzitter mevr. Van den Heuvel.

Bijeenkomst partijraad

De partijraad van de PvdA kwam op 27 maart in Amsterdam bijeen. Hij aanvaardde de verklaring van het partijbestuur, zij het, dat deze verklaring door amendering op sommige punten werd verscherpt.

De partijraad sprak zich uit tegen een eventueel door de regering op te leggen loonmatiging. De TK-fractie van de partij moet zich hier tegen verzetten. De fractie dient zich in te zetten voor het handhaven van de onderhandelingsvrijheid van de vakbeweging.

Ook dient het kabinet te zorgen voor instrumenten, waarmee meer bedrijfswinst wordt omgezet in meer werk, investeringsbeslissingen worden getoetst en hogere inkomens in de inkomensmatiging het meest achteruit gaan.

Fractievoorzitter Ed. van Thijn had zich verzet tegen de uitspraak over loonmatiging. Wel slaagde hij erin, de partijraad er van te weerhouden het kabinet op te zadelen met ,,spijkerharde" uitspraken over het arbeidsvoorwaardenbeleid na 1 juli a.s. Met name de uitspraak, die de partijraad dreigde te doen, dat de koopkracht van de gemiddelde werknemer met een inkomen van rond f 24.000 er dit jaar niet op achteruit mag gaan, zou volgens drs. Van Thijn een te grote druk leggen op de komende onderhandelingen tussen regering, werknemers en werkgevers. De partij hield deze uitspraak op verzoek van de fractievoorzitter aan tot de volgende bijeenkomst in mei a.s.

De vakbeweging staat wel op het standpunt, dat de koopkracht van de gemiddelde werknemer op peil moet blijven. Als de partijraad zo'n uitspraak doet zou ik wel graag van haar willen weten, wat de compensaties moeten zijn in de collectieve sector, aldus drs. Van Thijn.
In de geamendeerde resolutie van het partijbestuur worden volgens de fractievoorzitter al voldoende uitspraken gedaan over het arbeidsvoorwaardenbeleid.
De partijraad schikte zich verder voorlopig in de bezuinigingsplannen van het kabinet. Definitieve besluiten wilde de partijraad pas nemen op de komende vergadering in mei, wanneer het nieuwe beleidspakket van de regering, bestaande uit de structuurnota van minister Lubbers en de nota van minister Duisenberg over de één-procentoperatie, bekend zullen zijn. Eventueel zullen dan ook de wetsontwerpen voor de vermogensaanwasdeling en de ondernemingsraden dan gepubliceerd zijn.

De partijraad heeft nog wel uitgesproken, dat de maximuminkomensgrenzen in de premieheffing voor volksverzekeringen geheel moeten verdwijnen, zodat de hogere inkomens meer van de premielast gaan dragen.

Ook werd een protestnota aangenomen tegen het optrekken van de minimumhuurgrens voor individuele huursubsidies door staatssecretaris Van Dam.
De verklaring werd ook nog dusdanig gewijzigd, dat de houding van de christen-democratische regeringspartners KVP en ARP, niet alleen in kabinet en parleinent, t.o.v. de PvdA-beleidsuitgangspunten mede bepalend zal zijn voor voortzetting van de samenwerking.

Halverwege de discussies waarschuwde minister Duisenberg, dat de één-procentnorm geen dogma moet worden. Men moet de betekenis ervan niet al te zeer dramatiseren. Tot 1980 moet f 10 mrd worden bezuinigd, echter op een groei van f 100 mrd, zodat met de f 90 mrd, die we wel extra kunnen uitgeven, we nog een hoop leuke dingen kunnen doen, aldus de minister.

Osk de stelling, dat de stijging van de arbeidskosten een funeste invloed heeft op werkgelegenheid en investeringen, zoals het CPB heeft gezegd, moet niet als een doctrine worden gezien. Het is een accent, dat moet worden ingebed in een totale benadering van de economie, aldus minister Duisenberg. Hij riep zijn partijgenoten op de oplossing niet aan anderen over te laten: ,,Dat vertrouw ik anderen niet toe", zo zei hij.

In haar toespraak tot de partijraad deed partijvoorzitter mevr. Van den Heuvel uitspraken over toekomstige samenwerking van de PvdA met andere politieke partijen.

Als de PvdA in de toekomst een keuze moet maken tussen PPR en CDA, zoals door KVP-partijvoorzitter Vergeer bij een eerdere gelegenheid was verlangd, dan kiest de PvdA volgens mevr. Van den Heuvel voor een loyale regeringspartner, dan kiest de PvdA voor de PPR.

Samenwerking met de PPR vindt mevr. Van den Heuvel de beste garantie voor een progressief beleid in Nederland. De CHU is voor haar een oppositiepartij, die het kabinet-Den Uyl te vuur en te zwaard bestrijdt. Ook als deze partij zich gezien de dwingende voorwaarden van het ARP-bestuur voor het tot stand komen van één CDA-lijst bij de komende verkiezingen (hierover zullen wij in de volgende aflevering berichten, red.) — in de komende periode positief tegenover het kabinet zou opstellen, moeten wij bij de geloofwaardigheid van die partij vraagteirens zetten". „Als KVP en ARP meewerken aan het tot stand komen van een CDA-lijst, waarin zo'n CHU is opgenomen, dan vragen die partijen om moeilijkheden", aldus mevr. Van den Heuvel.

In de slottoespraak tot de partijraad deed premier Den Uyl een klemmend beroep op zijn partij om het kabinetsbeleid te steunen en te verdedigen en ,,offers te brengen" terwille van een ,,socialistisch antwoord" op de economische crisis.

Het kabinet zit niet meer gebeiteld, aldus Den Uyl. Er is kritiek, omdat veel mensen merken, dat zij minder inkomen te besteden hebben en hun zekerheid voor werk en toekomst wordt aangetast. ,,Er is ongetwijfeld een barst gesprongen in de vertrouwensrelatie met de PvdA. We worden op de proef gesteld en moeten nu tonen wat we waard zijn", aldus de minister-president.

,,De mensen verlangen terecht, dat het kabinet een antwoord op de problemen geeft en uitzicht biedt op werk, inkomen en in de toekomst weer een beetje meer welvaart en vrijheid om te kiezen hoe men dat kan besteden. Als de PvdA daar geen antwoord op geeft, wordt er in dit land geen antwoord op gegeven", aldus premier Den Uyl.

Den Uyl zei het zich aan te trekken, dat mensen bij vergelijking van hun loonzakje nu met enkele maanden geleden zeggen: Den Uyl, dat maak je me nou? Maar daar staat tegenover, dat het kabinet veel bereikt heeft, dat verdedigd moet worden,

De premier noemde de 1,5% van het nationale inkomen, die Nederland dit jaar als enig land aan ontwikkelingshulp besteedt, de verkleining van inkomensverschillen door optrekking van de minimuminkomens met 5% in 1975, van modale inkomens met 2,5% en de achteruitgang van de hoogste inkomens, vanaf f 80.000, met 2%.

Verder wees hij op de vermindering van achterstanden, o.m. door het scheppen van 11.500 arbeidsplaatsen in het onderwijs, ingrijpende verbetering van 27.000 woningen vorig jaar en sterke verhoging van sociale uitkeringen. Voorts merkte hij op: ,,De huisbazen hebben het niet getroffen met staatssecretaris Van Dam", en ,,staatssecretaris Schaefer zorgt voor een wettelijke verplichting om huurwoningen te verbeteren".

Voor het kabinet spreekt het vanzelf, dat verbetering van bedrijfsrendementen zal moeten leiden tot meer arbeidsplaatsen. ,,Er moeten een paar honderdduizend arbeidsplaatsen bij komen" zei Den Uyl. Het werkloosheidsvraagstuk kan niet alleen worden opgelost met eerlijker delen van werk, verkorting van de arbeidstijd e.d., benadrukte hij.

Keerpunt, het progressieve verkiezingsprogramma, zal niet in de hoek worden gegooid. De uitvoering van belangrijke punten als vermogensaanwasdeling, ondernemingsraden en overheidsinvloed op de investeringen, duurt lang. ,,Dat komt ook doordat de confessionele partners tegenliggen. Maar we moeten eerlijk zijn, het zijn ingewikkelde vraagstukken en we wisten zelf niet precies, wat we bedoelden, toen we het opschreven".

Volgens de minister-president is er uitzicht, dat de progressieven uit het dal komen, waar zij nu in zitten en dat er een mogelijkheid geboden wordt voor meer werk, meer gelijkheid in de maatschappij en meer democratisering. ,,En dat beleid zal inzet van de verkiezingen zijn", verzekerde Den Uyl zijn partijgenoten. (ANP, NRC/Handelsblad)

BELGIË

AMNESTIE-DOSSIER

Sedert de publikatie van de amnestie-boodschap der zeven prominente christelijke Vlamingen (vor. ber. pag. 86/3) zijn nog andere initiatieven genomen, om bepaalde gevolgen van de na-oorlogse repressie af te zwakken of weg te werken, en zijn daar anderdeels ook negatieve reacties op losgekomen.

Aansluitend bij de boodschap, heeft de gemeenteraad van Antwerpen op 8 maart met een grote meerderheid (alleen de PVV en het communistische lid stemden tegen) een motie aangenomen, waarin wordt gezegd dat christenen en humanisten dertig jaar na de oorlog en in het vooruitzicht van het koninklijk ambtsjubileum, en zonder de collaboratie goed te keuren, een einde moeten maken aan de sociale gevolgen van de repressie. De motie zegt dat een parlementair initiatief in die zin wenselijk is, maar stelt anderdeels, dat de gewezen coilaborateurs geen aanspraak mogen maken op maatregelen met terugwerkende kracht i.v.m. pensioenen en wedden. Ook betoont de motie dat de slachtoffers van de oorlog voldoening moeten bekomen.

Op een ,,conventie" van de CVP op 13 maart te Gent, waarop de gemeentelijke problemen aan de orde stonden, maakte partijvoorzitter W. Martens van de gelegenheid gebruik om in een rede te verklaren: ,,Het is meer dan tijd om ook in ons land de algemene verzoening te bewerken, die reeds sedert geruime tijd in andere landen werd tot stand gebracht. Zowel in de Kamer als in de Senaat hebben de CVP-fracties, verscheidene keren, wetsvoorstellen ingediend om de gevolgen van de repressie op te ruimen. Zij werden zelfs niet in overweging genomen. Het ogenblik is thans aangebroken om aan dit probleem een oplossing te geven buiten elke passionele atmosfeer."

Op 16 maart reageerde PSC-voorzitter Nothomb daarop: ,,Onze partij heeft een eigen standpunt i.z. amnestie en deelt hier niet de mening van de heer Martens." Een vereniging van oud-verzetslieden, de Witte Brigade, liet weten dat zij gekant bleef tegen het verlenen van amnestie en dat de z.g. slachtoffers van de repressie de gevolgen van hun daden dienden te dragen; ook betreurde de WB dat het koninklijk ambtsjubileum betrokken wordt in het amnestiedebat. Nog op 16 maart bespraken de parlementsfracties van FDF/RW het probleem en deelden achteraf mee ,,dat zij iedere amnestiemaatregel, ongeacht de aanleiding, als onaanvaardbaar beschouwden."

Tijdens een amnestiedebat voor de BRT-radio op 17 maart deelde kamerlid R. Bourgeois (CVP) mede dat hij in overleg met parlementsleden van andere partijen een dossier had samengesteld, waaruit bleek dat op heel wat gebieden reeds veel geregeld werd, en dat anderdeels in een zevental sectoren nog wat in orde gebracht moet worden, niet via een algemene maatregel, maar via allerlei wetswijzigingen of wetsontwerpen Bourgeois besloot: ,,Het belangrijkste is dat wij nu, voor het eerst sedert tien, vijftien jaar, opnieuw kunnen praten over oplossingen, en dat wij nagenoeg zeker zijn dat wij binnen afzienbare tijd — maar dat kan maanden zijn — voor concrete oplossingen zullen staan, waarmee iedereen zich akkoord kan verklaren."

Het partijbestuur van de Volksunie protesteerde direct tegen de ,,eenzijdigheid" van dit radiodebat waarop de VU niet was uitgenodigd, en stelde ook vast ,,dat de regering niet heeft geantwoord op het verzoek van de VU om n.a.v. het koninklijk ambtsjubileum een initiatief tot mildering van de gevolgen van repressie en epuratie te nemen."

Op 22 maart besliste het bureau van de BSP dat de socialistische parlementsleden zich verder dienden te verzetten tegen alle vormen van amnestie. Partijvoorzitter Claes zei echter ,,dat de deur openblijft" voor gesprekken over mogelijke individuele maatregelen.

Op 23 maart deelde het politiek comité van de PVV mede dat algemene amnestie geen oplossing kon brengen ,,in een zo ingewikkelde, kiese en gevoelsgeladen materie" en dat eerst een volledige inventaris diende te worden opgemaakt van de reeds bestaande herzieningsmaatregelen ,,ten einde na te gaan welke billijke maatregelen bij ruime consensus kunnen worden genomen."

Het comité vroeg de reeds op gang gebrachte gesprekken onder politieke fracties voort te zetten, om uit te maken of een breed parlementair initiatief mogelijk is.

Achter al die verklaringen werd een voorlopig punt gezet, toen de Kamer op 25 maart met 98 tegen 81 stemmen en 3 onthoudingen weigerde een wetsvoorstel van de VU-leden J. Somers en A. de Beul in overweging te nemen, dat voorzag in de oprichting van een staatscommissie ,,belast met het onderzoek van de maatregelen tot opruiming van de asociale gevolgen van de repressie en de epuratie." Tegen de inoverwegingneming stemden: alle franstalige leden (behalve het RW-lid F.

Massart), alle socialisten en communinsten; stemden voor: CVP. VU en PVV (behalve de PVV-leden L. Cantillon. J. Kickx en A. Vreven die tegenstemden.)

Tijdens een woelig debat wees BSP-fractievoorzitter H Brouhon het voorstel af, met het argument dat het uitging van een partij ,,die bestendig politieke munt uit deze zaak slaat", hij zei ook dat het voorstel impliciet eerherstel beoogt voor burgers die hun landgenoten aan de vijand hebben overgeleverd

De woordvoerders van de CPB, het FDF en de PSC kantten zich insgelijks tegen het voorstel alleen Massart (RW) zei dat hij ,,de Vlaamse gemeenschap wenste te begrijpen en niet aanvaardde dat men die gemeenschap vereenzelvigde met incivieken of met mensen die heimwee hebben naar het fascisme .. Massart zou zich bij de stemming onthouden

VU-voorzitter Schiltz trachtte uiteen te zetten, dat de na-oorlogse rechtsspraak allicht betwistbaar is geweest en dat een objectief onderzoek thans wenselijk was De CVP-woordvoerder, K Blanckaert, zei dat de indiening van het voorstel ,,niet opportuun" was, maar dat zijn groep zich niet tegen de inoverwegingneming verzette Hij betoonde dat het gesprek over het dossier-Bourgeois belangrijker was

Op het einde van het debat vroeg Brouhon, of de regering zou instemmen met genademaatregelen, die de koning zou willen treffen Eerste-minister Tindemans antwoordde dat men de regering niet over haar bedoelingen ondervraagt

Onmiddellijk na de stemming in de Kamer maakte VU-voorzitter Schiltz op een persconferentie de tekst van een brief bekend, die de partijleiding gestuurd had aan de koning en waarin diens aandacht gevestigd wordt ,,op enkele aspecten die het voor vele Vlamingen moeilijk maken het ambtsjubileum van Uwe Majesteit onverdeeld en zonder voorbehoud te beleven." Die aspecten worden als volgt in de brief toegelicht:

,,De geschiedenis van het Vlaamse volk is, sedert de oprichting van de Belgische staat, waarvan Uwe Majesteit de grondwettelijke vorst is, gekenmerkt door een lange, moeilijke en vaak pijnlijke strijd voor de erkenning van zijn eigenheid en het afbouwen van een taaie en onrechtvaardige benadeling op cultureel, sociaal en economisch gebied. Deze strijd heeft de meest actieve en strijdbare Vlamingen vaak in botsing gebracht met het gevestigde bestel en niet de instellingen door de voorouders van Uwe Majesteit belichaamd. Dit proces is nog niet volledig ten einde en het is met spijt dat wij moeten vaststellen dat, op het ogenblik dat het ambtsjubileum van Uwe Majesteit wordt gevierd, het Vlaamse volk nog steeds niet die graad van zelfbestuur heeft bereikt, die het moet toelaten zonder voorbehoud zijn plaats in te nemen in een hervormde Staat.

Waar anderdeels ons land sedert meer dan 23 jaar gevrijwaard is gebleven van iedere rechtstreekse betrokkenheid bij een oorlogsgebeuren, is het op dit ogenblik nog steeds zo, dat de nasleep van de verschrikkelijke en mensonterende oorlogsgebeurteriissen van de jongste wereldoorlog. blijven wegen op een aantal landgenoten, hun gezinsleden, hun nakomelingen Dat het ambtsjubileum van Uwe Majesteit plaatsheeft, zonder dat door aangepaste bestuurlijke en wetgevende maatregelen de uiteindeliike verzoening van alle burgers werd bereikt, is voor vele Vlamingen een tweede reden, die een normale aansluiting bij deze herdenking belemmert

Zonder het grondwettelijke beginsel van de scheiding der machten uit het oog te verliezen, meenden wij Uwe Majesteit openbaar kennis te moeten geven van onze bekommernissen en onze spijt, in de hoop dat de uiting ervan moge bijdragen tot de spoedige oplossing van de gestelde problemen ''

De brief was ondertekend door Schiltz en door de voorzitters van de VU-parlementsfracties, V Anciaux (Kamer) en W Jorissen (Senaat).

Schiltz deelde op de persconferentie mede, dat slechts een beperkte afvaardiging van VU-parlementsleden (7 kamerleden en 4 senatoren) aan de plechtige viering van het koninklijk ambtsjubileum in het Parlemenstgebouw op 31 maart ging deelnemen.

Namens de groep van de zeven die op 26 jan. de amnestie-boodschap publiceerd, heeft prof. R. Derine op 29 maart op een persconferentie een lijst meegedeeld met de namen van 430 Vlaamse burgemeesters en 240 prominenten uit de academische, sociale, economische en culturele wereld, die allen hun schriftelijke instemming met de boodschap hebben betoogd. Onder de burgemeesters bevinden zich die van Gent, Brugge, Kortrijk, Oostende en Turnhout. Onder de prominenten worden vermeld:

C. Boon, voorzitter van de Boerenbond: L. Bruyns, rector van de UFSIA; L. Cappuyns, vice-gouverneur van Brabant; F. Collin, ere-voorzitter van de Kredietbank; A. Cool, minister van state; H. Cornelis, ere-gouverneur-generaal van Kongo; P. de Somer, rector van de Leuvense universiteit; A. Gerlo, oud-rector van de vrije universiteit van Brussel; V. Leysen, voorzitter van het Vlaams Economisch Verbond; M. Naessens, oud-voorzitter van de Bank van Parijs en de Nederlanden: F. Nedee, voorzitter van de Universitaire Instelling Antwerpen; E. Pilaet, oud-opperbevelhebber van de binnenlandse verzetstroepen van de provincie Antwerpen; P. Vandenbussche, directeur-generaal van de BRT; R. Vandeputte, ere-gouverneur van de Nationale Bank: L. Verhaegen, rector van het Limburgs Universitair Centrum: R. Victor, voorzitter van de Vlaamse Juristenvereniging; L. Wauters, voorzitter van de Kredietbank.

Verder ook de letterkundigen Johan Daisne, Bert Decorte, André Demedts, Bernard Kemp, Hubert Lampo, Ward Ruyslinck en Gerard Walschap.

DUITSLAND (BONDSREPUBLIEK)

PARTIJCONGRES CSU

De CSU, de Beierse zusterpartij van de CDU, hield van 12-13 sept. 1975 in München haar partijcongres.

Door de partijleiding was een drietal thema's ter discussie gesteld:

- de verzekering van de toekomst, onder welk opschrift problemen behandeld werden op de gebieden van planning, onderwijs en sociale politiek;
- de verzekering van de vrijheid. waarbij gesproken werd over binnenlandse veiligheid. defensie en buitenlandse politiek;
- en de verzekering van de sociale markteconomie, waaronder economische en financiële kwesties ter sprake kwamen.

De partijleiding had echter over de aan de orde gestelde kwesties geen resoluties ingediend. Op congressen van de CSU wordt de hoofdzaak niet gevormd door de formulering van het beleid, maar door toespraken van de partijleiders, in de eerste plaats van partijvoorzitter Frans-Josef Strauss.

In zijn openingstoespraak tot het congres zei Strauss, dat het de belangrijkste taak van de partij was om aan de kiezers de diepte en de omvang van de economische crisis in de Bondsrepubliek bewust te maken. De Unie zou de landdagverkiezingen in de belangrijke deelstaat Noordrijnland-Westfalen (pag. 329/1 - 1975) gewonnen hebben, als zij er in geslaagd zou zijn toen een dergelijk bewustzijn te weeg te brengen. SPD en FDP hadden volgens Strauss een verkiezingsoverwinning behaald door bedrog van de kiezers.

Het probleem van geïmporteerde inflatie en onstabiliteit was weliswaar volgens Strauss reëel, maar het mocht niet als een vijgeblad gebruikt worden. Het grootste deel van de economische onstabiliteit was in de Bondsrepubliek zelf veroorzaakt, naar zijn mening. ,,Helmut Schmidt heeft nu eindelijk de grote zondebok gevonden, de hele wereld is schuldig, alleen hij niet".

Ook een door de Unie gevormde bondsregering zou door de wereldeconomie geraakt zijn. maar zij zou dergelijke invloeden beter de baas geworden zijn. Strauss bestreed bovendien dat er een wereldwijde economische crisis zou zijn. ,,Socialistische verspilling heeft ons geld bedorven en het rendement van onze economie verzwakt", aldus Strauss.

Een naam als ,,wet tot verbetering van de begrotingsstructuur" noemde Straus een voorbeeld van misdadig misbruik van de Duitse taal. Onder dit hoofd had de re-

gering kort tevoren een aantal voorstellen tot bezuiniging en belastingverhoging ingediend. Volgens Strauss zou de structuur van de begroting nooit verbeteren, zolang niet de consumptieve uitgaven teruggedrongen werden ten gunste van de investeringen.
Strauss vervolgde: ,,Wij zeggen nee tegen belastingverhogingen onder deze omstandigheden en voor dit doel'". Hij eiste, dat de regering haar mislukken zonder voorbehoud zou erkennen en ,,alle cijfers op tafel legde".
Bovenop de geplande bezuinigingen zouden nog vele miljarden moeten komen, wilden de staatsfinanciën werkelijk gesaneerd worden. Als aanvulling vroeg Strauss om een programma tot verbetering van de rendementen van het bedrijfsleven Het voornaamste economische en maatschappelijke probleem was naar zijn mening niet meer de bestrijding van de inflatie, maar de zorg voor de groei van de particuliere investeringen, want alleen daardoor kon de werkloosheid bestreden worden.
Strauss stelde, dat de regering de adviezen van de oppositie niet uit domheid in de wind sloeg, maar uit angst voor links. Hij, Strauss, had een andere angst. Hij vreesde, dat de regering een verdere verslechtering van de financiële situatie als voorwendsel zou aangrijpen, dat de sociale markteconomie niet meer deugde voor de oplossing van de problemen.

Als gast voerde op het CDU-congres Helmus Kohl, de gemeenschappelijke kandidaat-kanselier van CDU en CSU, het woord.

Ook Kohl besteedde veel aandacht aan de financieel-economische situatie in de Bondsrepubliek.
Hij stelde, dat steeds meer burgers, met het oog op de catastrofale toestand van de staatsfinanciën, vol verwachting naar de CDU/CSU blikten. Opdat deze burgers zouden weten, waaraan zij toe zijn, zouden de Unie-partijen programma's en personen moeten voorstellen als een ,,aanbod voor een nieuw begin van ons vaderland".

Op de openbare manifestatie van de CSU op 13 sept. hield Strauss opnieuw een redevoering, waarin hij felle aanvallen deed op de bondsregering en de coalitiepartners SPD en FDP.

Een van de essentiële taken voor de Unie-partijen voor de komende Bondsdagverkiezingen noemde Strauss voorlichting van de bevolking over de ware aard van de SPD. Volgens Strauss moest een spel met verdeelde rollen verijdeld worden, waarbij SPD-voorzitter Brandt de linker- tot links-extremistische vleugel zou mobiliseren, terwijl bondskanselier Schmidt tegenover het burgerlijke publiek zou doen, alsof hij een zuiver pragmatische, volledig niet-ideologische politiek voerde.
Strauss sprak van een ,,manoeuvre tot misleiding van het publiek in grote stijl". Meermalen zei Strauss van de bondsregering, dat zij ofwel oneerlijk, dan wel onbekwaam was; in beide gevallen moest zij weg.
Ook de FDP beschuldigde Strauss van dubbelspel: aan de ene kant distantieerden de Vrije Democraten zich van socialistische experimenten, maar aan de andere kant bleven zij met de SPD in een coalitie zitten.

Zeer uitvoerig werd op het CSU-congres het feit herdacht, dat partijvoorzitter Strauss op 6 sept. 60 jaar geworden was. *(NZZ. FAZ. Le Monde)*

(Vor. ber. pag. 454/3 e.v. - 1974)

NIEUW PARTIJPROGRAMMA CSU

De CSU heeft op 15 dec. vorig jaar een ontwerp voor een nieuw partijprogramma gepubliceerd. Het ontwerp had twee jaar aan voorbereidingen en discussies aan de basis gevergd.
Het voornaamste deel van het nieuwe partijprogramma wordt gevormd door een aantal beginseluitspraken over het hele politieke spectrum, die in een volgend deel beargumenteerd en verder uitgewerkt worden.

In de preambule geeft de CSU de volgende definitie van zichzelf:
,,De Christelijk Sociale Unie is een conservatieve partij, omdat zij zich verplicht weet aan een duurzame orde van waarden; zij is een liberale partij, omdat zij opkomt voor de grondrechten van de burger en zijn vrijheid tegen elke aanslag verdedigt en steeds bereid is in te gaan op concrete impulsen en ideeën: zij is een sociale partij, omdat zij alle medeburgers, in de eerste plaats de zwakkeren onder hen, solidair terzijde staat."
Voorts wordt de CSU omschreven als een politieke actiegemeenschap, waarin uit alle maatschappelijke groeperingen afkomstige burgers samenwerken, die haar grondslag ziet in een christelijk wereld- en mensbeeld, die zich aan de ,,geschiedenis en de erfenis van ons volk" verplicht weet en die als zelfstandige kracht zijn politieke opdracht vervult in en voor Beieren, in en voor Duitsland, in en voor Europa.
De slotzin van de preambule luidt: ,,De Christelijk-Sociale Unie is een partij van vrije burgers voor vrije burgers".
Als grondprincipes van de partij worden genoemd vrijheid, solidariteit en het subsidiariteitsbeginsel, waarbij op het laatste veel nadruk gelegd wordt. De CSU wil de mensen helpen zichzelf te helpen; zij wil een voortdureride uitbreiding van de speelruimte van de burger om zelf verantwoordelijke beslissingen te nemen.
In deze zin wordt instandhouding van het federale systeem, een zinvolle privatisering van openbare diensten en decentralisatie van bestuur verlangd.
Onderwijspolitiek wordt beschouwd als een centrale factor voor de vrijheid en maatschappijpolitiek.
Daar de vrijheid ondeelbaar is, zijn economische, politieke en persoonlijke vrijheid onderling afhankelijk. Voorwaarde daartoe zijn naar het oordeel van de CSU o.a. een passende economische groei, instandhouding van de sociale markteconomie, rechtvaardige belastingen, gelijkwaardige, maar niet gelijksoortige levensvoorwaarden in de verschillende regio's, en steun aan de middenstand.
In het programma wordt gezegd, dat de CSU ,,aan het hoofd staat van degenen, die het ernstig menen met de verdediging van deze staat".
Volgens de CSU worden op dit terrein de bezwaren zichtbaar van zowel socialistische als liberale theorieën, die elke verzwakking van de staat zien als een toename van de vrijheid van de burgers.

Buitengewoon congres keurt nieuw beginselprogramma goed. Strauss *reageert* op *goedkeuring* verdragen met Polen

Op 13 en 14 maart van dit jaar was een buitengewoon congres van de CSU bijeen, dat, na amendering, het nieuwe beginselprogramma eenstemmig goedkeurde.
Hoewel goedkeuring van het beginselprogramma het enige punt op de agenda was, was er een andere zaak, die meer aandacht kreeg. Dat was het feit, dat de Beierse minister-president Alfons Goppel op 12 maart in de Bondsraad, te zamen met zijn collega's uit de andere deelstaten, gestemd had voor de verdragen met Polen over financiële hulp van de Bondsrepubliek aan dit land en de uitreis van etnische Duitsers uit Polen (pag. 196/2 e.v. - '76).
In de avond van 12 maart had het CSU-partijbestuur zich nog tegen goedkeuring van deze verdragen uitgesproken.
Op het congres verdedigde Strauss nu zijn houding, waarbij hij niet geheel consequent redeneerde.

Strauss trachtte nu aan te tonen, dat hij altijd al voor het totstandkomen van de verdragen met Polen was geweest. Hij maakte zijn partijgenoten (en zich zelf) het compliment, dat zij het in de eerste plaats geweest waren, aan wie men de op het laatste moment bereikte verbetering te danken had
Ook dat de Unie-partijen deze keer niet verdeeld gestemd hadden, maar unaniem hadden voorgestemd, noemde hij de verdienste van de CSU.
Hoewel hij de verbetering van het verdrag als een verdienste van de CSU en zichzelf beschreef, trok hij toch de bindende kracht van deze verbetering in twijfel en probeerde hij op die manier het optreden van het partijbestuur op 12 maart te rechtvaardigen.
In nog meer tegenspraken verwikkelde Strauss zich, toen hij enerzijds zich zelf voorstelde als bewerker van het unanieme optreden van de Unie-partijen, maar daarnaast het optreden van minister-president Goppel, dat de unanimiteit te weeg had gebracht, niet goedkeurde. Volgens Strauss had Goppel moeten proberen de Bondsraadvergadering van 12 maart te laten verdagen, zodat de verdragsverbetering aan een nauwkeurig onderzoek onderworpen had kunnen worden.
De F A Z (15-3) merkte hierover op, dat Goppel niet bij machte was een verdaging van de Bondsraad tot stand te brengen. De F A Z vervolgt dan met te zeggen:
,,Daar men mag aannemen, dat Strauss hiervan ook op de hoogte was, moet de vraag gesteld worden, waarom hij zich niet anders gedragen heeft. Verklaringen hiervoor kunnen misschien gevonden worden in de persoonlijke verhouding Strauss-Goppel. Toch spreekt er ook iets

voor **het** vermoeden, dat de positiebepaling van het CSU-bestuur een antwoord van Strauss was op het feit, dat men in de Unie het besluit voor een eenstemmig „ja" getroffen had zonder zich van zijn instemming te verzekeren".
(..) „Ook zou er nog ergernis over de nu. met het oog op de toenadering tot de FDP, nauwelijks meer aanwezige mogelijkheid een verkiezingsstrijd van totale confrontatie te voeren, bij komen. Strauss zal zich ervan bewust geworden zijn, dat zijn rol als de eigenlijke leider van de Unie, die de kanselierskandidatuur van Kohl meer tolereert dan dat hij hem als de eerste man erkent, voorlopig uitgespeeld is Het publiek heeft zijn mening gevormd Voor haar heeft Kohl de lange tijd nauwelijks overwinbaar schijnende weerstand van de CSU tegen de verdragen met Polen en daarenboven tegen hem en zijn politiek van toenadering tot de FDP, nu overwonnen". (FAZ, NZZ)

FDP-SECRETARIS-GENERAAL **BANGEMANN** TREEDT **AF**

Op een zitting van het partijbestuur van de liberale FDP op 3 okt. vorig jaar heeft partijvoorzitter Genscher het aftreden van de secretaris-generaal van de partij. Martin Bangemann, bekendgemaakt.
Dit aftreden was een gevolg van uitspraken van Bangemann over coalitiemogelijkheden van de FDP.

Voor de FDP geldt sedert 1969, dat de derde, kleinste. politieke partij van de Bondsrepubliek zich tussen de twee grote concurrenten slechts staande houden kan, als zij bij alle verkiezingen van te voren bekend maakt met welke partij zij streeft naar regeringsvorming en met welke partij zij een coalitie uitsluit. Op die manier moest de partij de schijn van onbetrouwbaarheid en opportunisme vermijden, waarvan haar in het verleden dikwijls een verwijt gemaakt was.

Secretaris-generaal Bangemann. die tevens voorzitter van de FDP in de deelstaat Baden-Wurttemberg is, baarde eind zomer vorig jaar enig opzien, doordat hij zich er openlijk voor uitsprak na de verkiezingen met beide partijen coalitiebesprekingen te willen voeren. In eerste instantie was niet duidelijk, of hij alleen sprak over de situatie in Baden-Württemberg, dan wel, of hij ook voorstander was van een dergelijk gedrag op het niveau van de Bond.
Na tussenkomst van partijvoorzitter Genscher preciseerde Bangemann, dat hij alleen het oog had op de situatie in Baden-Wurttemberg. Bangemann meende, dat in deze deelstaat de SPD zo zwak was, dat een absoluut verbond van de FDP met deze partij alleen maar stemmen kon kosten, terwijl op kosten van de CDU stemmen te winnen zouden zijn, als de FDP zich als mogelijke coalitiepartner voor deze partij bereid hield en op die manier zichzelf presenteerde als eventuele correctiefactor op de regerende meerderheidspartij.
In het bestuur van de FDP nam meer en meer de mening gestalte aan, dat de koers van de partij onduidelijk zou worden, als dezelfde man als secretaris-generaal van de FDP voorstander zou zijn van een vaste coalitiebelofte aan de SPD op federaal niveau en voorstander van het open houden van de coalitie-kwestie op het niveau van zijn deelstaat.
Dit leidde tot het aftreden van Bangemann als secretaris-generaal (NZZ, FAZ)

CONGRES FDP

Van 27-29 okt. 1975 hield de FDP in Mainz zijn congres. Partijvoorzitter Hans-Dietrich Genscher sprak op 27 okt. de openingstoespraak uit.

Genscher trachtte in zijn openingstoespraak een eigen en onafhankelijke plaats voor de FDP in de Westduitse politiek af te palen. Daarnaast wilde hij de partij programmatische irripulsen geven. De FDP moet zich in de toekomst duidelijk als een programmapartij bewijzen. zo zei Genscher, die vervolgens opmerkte: „Wij mogen niet het risico lopen ons op een mogelijkerwijs progressief pragmatisme terug te trekken; want ook zo'n pragmatisme mondt uit in conservatieve verstarring".
Ook waarschuwde hij de partij, voor het „zelfbedrog, dat de ägelijke afhandeling van de dagelijkse zaken op alle niveaus reeds politiek zou zijn".
In concrete kwesties nam Genscher afstand zowel van de SPD als van de CDU/CSU. Niettemin liet Genscher er weinig twijfel over bestaan, dat de FDP, ais er geen bijzondere dingen gebeuren, koerst in de richting van een nieuwe coalitie met de SPD na de komende Bondsdagverkiezingen. Het doen van duidelijke uitspraken tegenover de coalitie-partner betekent naar zeggen van Genscher niet de strategie van het begrensde conflict volgen, maar vormt een voorwaarde voor goede samenwerking.
Weliswaar wordt een definitieve uitspraak over een mogelijke coalitie op het verkiezingscongres in komende mei genomen, maar de FDP kan een keuze niet duurzaam uit de weg gaan. „Voor onze beslissing in mei zal van betekenis zijn. hoe zich de goede samenwerking met de SPD tot dan ontwikkeld heeft, welke taken in de komende wetgevende periode opgelost moeten worden, en met wie wij geloven, dat deze taken het beste opgelost kunnen worden". Daaraan voegde Genscher toe: „Wij zullen ook niet datgene buiten beschouwing laten, wat wij gemeenschappelijk hebben doorgezet en bereikt en wij zullen ook niet overzien, wie naast ons bleef staan, toen anderen ons voor jaren uit het politieke leven wilden uitschakelen".
Genscher zei echter ook, dat de FDP alles in het werk moest stellen om te bereiken, dat op een bepaalde dag de vraag van de coalitiekeuze op dezelfde wijze aan alle partijen gericht zou zijn. De FDP-voorzitter concludeerde: „Voor ons is de coalitie geen dogma. Zij beslist al helemaal niet over onze standpuntbepaling. Deze wordt voor ons bepaald door onze positie in een concrete zaak. Coalitie betekent voor ons samenwerking voor een bepaalde tijd voor het doorzetten van gemeenschappelijk gedefinieerde zaken. Dit heeft niets van doen met geestelijke verbroedering of ideologische fusie". Hij vond het evenwel een „gebod van oprechtheid en politieke moraal" om voor de verkiezing uit te spreken, met wie men daarna een coalitie wil aangaan.

Andere sprekers op het FDP-congres namen duidelijker afstand van de CDU/CSU dan Genscher het deed. De minister van binnenlandse zaken, Werner Maihofer, die tevens één van de belangrijkste Westduitse liberalen is, waar het gaat om het formuleren van programma's, markeerde nadrukkelijk het verschil tussen de liberalen en conservatieven van de CDU/CSU. Hij stelde vast, dat de eersten in geval van twijfel de vrijheid boven de veiligheid verkozen, terwijl bij de laatsten veiligheid boven de vrijheid prevaleerde. Hij verwees daarbij naar de CDU/CSU-eisen tot opheffing van het demonstratierecht, tot uitbreiding van de controlebevoegdheden van de politie en andere beperkingen van de democratische vrijheden, die op het lijstje van de CDU/CSU staan.

Het scherpst werd het geformuleerd door Wolfgang Mischnick, vicevoorzitter van de partij en voorzitter van de fractie in de Bondsdag, in zijn rede ter afsluiting van het congres.

„Zolang de CDU/CSU zich op het gebied van de buitenlandse politiek isoleert en op het gebied van de binnenlandse politiek obstructie bedrijft, plaatst zij zich voor wat betreft de kwestie van een coalitie in een buitenspelpositie," zei Mischnick, die verder het klimaat in de socialistisch-liberale coalitie prees als een voortreffelijke partnerschap, ondanks de ideële verschillen tussen de FDP en de sociaal-democraten. (FAZ, *NZZ, NRC/H'blad)*

AKTIEGEMEENSCHAP VIERDE PARTIJ

Op 18 okt vorig jaar is in Stuttgart een nieuwe politieke partij opgericht, die voorlopig de naam „aktiegemeenschap vierde partij" heeft aangenomen Voorzitter werd Dietrich Bahner, tot 1970 voorzitter van de FDP in Beieren

In deze partij zijn opgegaan de rechtse partijen „Duitse Unie", Duitse Sociale Unie", „Vrij Sociale Unie" en „Liberaal Sociale Unie".

De oprichting van deze partij is geinspireerd door suggesties vanuit de Beierse CSU dat deze partij haar activiteiten tot buiten Beieren zou kunnen uitbreiden
Op 4 april van dit jaar heeft de nieuwe partij haar eerste congres gehouden Voorzitter Bahner zei in zijn toespraak tot het congres, dat de partij zich identificeerde met de doeleinden van de CSU

Bahner werd op het congres in zijn functie van voorzitter bevestigd
Het congres besloot, dat de partij aan de komende Bondsdagverkiezingen zal deelnemen, waarbij nog niet vaststaat, of ook in Beieren kandidaten gesteld zullen worden

Vanuit de CDU werd gereageerd met de opmerking, dat „wie naast ons kandideert, tegen ons kandideert"
Op het congres merkte Bahncr nog op, dat de CDU/CSU er niet in slagen kon alleen de absolute meerderheid te bereiken Wilde de CDU/CSU duurzaam regeren, dan moest een vierde partij als bondgenoot van CDU/CSU aan de verkiezingen meedoen (FAZ, NZZ)

LATIJNS-AMERIKA

ARGENTINIË

GENERAAL VIDELA ALS PRESIDENT GEÏNSTALLEERD, SAMENSTELLING NIEUWE REGERING, VERKLARING PRESIDENT

De militaire junta die op 24 maart de macht in Argentinië heeft overgenomen (pag. 209 e.v.) heeft inmiddels één hunner tot president gekozen, een regering geïnstalleerd en een verklaring uitgegeven, waarin zij haar plannen voor de toekomst uiteenzet.
Hieronder volgt een beknopte samenvatting van e.e.a.

Op 26 maart werd de leider van de junta, luitenant-generaal Jorge Videla tot president gekozen door zijn mede-juntaleden, brigade-generaal Orlando Ramon Agosti, bevelhebber van de luchtmacht en admiraal Emilio Eduardo Massera, de bevelhebber van de zeestrijdkrachten.

Op 28 maart werd een nieuwe regering geïnstalleerd waarin 2 burgers en 6 militairen zitting hebben.

De twee burgers zijn José Martinez de Hoz die de post van economische zaken gaat beheren. De 50-jarige Martinez is president-directeur van de Acindar-staalfabrieken en tevens voorzitter van het suikercentrum en de zakenraad, een groep die wordt gevormd door de belangrijkste ondernemingen. Hij staat bekend als een krachtig voorstander van het particuliere ondernemerschap.
De andere burger in het kabinet is Ricardo Bruera, die de portefeuille van onderwijs kreeg. De zes andere portefeuilles zijn verdeeld over de vertegenwoordigers van de drie strijdkrachtonderdelen.

De volledige kabinetslijst is als volgt:

binnenl. Laken - gen. Albano Harquindeguy (landmacht): buitenl. zaken - schout-bij-nacht Cesar Guzzetti (marine); arbeid - brig.gen. Horacio Tomas Liendo (leger): economie - José Martinez de Hoz; onderwijs - prof. Ricardo Bruera; defensie - gen. Luis Maria Klix (luchtmacht); justitie - gen. Julio Arnaldo Homez (luchtmacht): soc. zaken - schout-bij-nacht Julio Juan Bardi (marine).
Luitenant-generaal Jorge Rafael Videla, de nieuwe Argentijnse president, is 50 jaar oud en afkomstig uit Mercedes, heeft het belangrijkste deel van zijn carrière doorgebracht als docent en directeur van de militaire academie van Argentinië. Hij werd in augustus 1975, tegen de wens van president Maria Estela Peron, benoemd tot opperbevelhebber van de landmacht als opvolger van generaal Alberto Numa Laplane. (pag. 212/3, 4). Deze riep veel verzet op in de strijdkrachten wegens zijn nauwe banden met de presidentiële adviseur en oud-minister van sociale zaken José Lopez Rega.
Een maand eerder had Videla als chef staf van de strijdkrachten een cruciale rol gespeeld bij de verwijdering van Lopez Rega. Hij had alles in het werk gesteld om te voorkomen dat de massale staking van het peronistische vakverbond CGT tegen het eerste versoberingsprogramma van de regering-Peron door militairen gebroken zou worden. Deze arbeidsrust leidde uiteindelijk tot de val van Lopez Rega (pag. 211/1).
Videla staat bekend als een rechtlijnige beroepsmilitair die het comniunisme verafschuwt en diep doordrongen is van moralistische katholieke waarden. Als opperbevelhebber van het leger was hij nauw betrokken geweest bij de acties tegen de linkse guerrilla. Hij heeft zich er steeds een voorstander van getoond dat het leger in plaats van de politie volmacht zou krijgen om hiertegen op te treden. Kerstmis 1975 bracht Videla door bij zijn troepen in de oerwouden van de noordelijke provincie Tucuman, waar het leger nu al meer dan een jaar tegen de guerrilla opereert.

De generaals Laplane (l.) en Videla.

Op 30 maart richtte de nieuwe president zich via de televisie tot het Argentijnse volk. Hij zei dat nu de strijdkrachten het machtsvacuüm hadden opgevuld er een einde was gekomen aan een tijdperk en er een nieuw was begonnen. Het tijdperk van het peronisme is „definitief" voorbij, aldus Videla. Met de noodzakelijke medewerking en het begrip van alle Argentijnen wilden de militairen een nieuw tijdperk openen.
De strijdkrachten hadden de macht aan zich getrokken „omdat dit de enige mogelijke oplossing was". Ons fundamentele doel is de reorganisatie van het land," aldus Videla.

De nieuwe regering wil beginnen met het scheppen van een rechtvaardige orde, met werk en opofferingen die de beste levensomstandigheden voor allen moeten scheppen. Daarvoor is medewerking van alle eerlijke en voorbeeldige burgers nodig, allen die de wet schenden zullen worden gestraft, wat hun rang, macht of beweerde invloed ook mag zijn.

Videla zei dat de vorige regering een zware erfenis heeft achtergelaten, een land in wanorde, zonder geld, met recessie, werkloosheid, angst en wanhoop. Rechts en links pleegden terreur tegen elkaar en schiepen een sfeer van onveiligheid en het land raakte verlamd door de onmacht van de openbare instellingen.

Videla zei allereerst de stabiliteit en de rechtszekerheid te willen herstellen. Daardoor wordt de misdaad bestreden en kunnen wij ,,aan het particuliere initiatief, aan het nationale en internationale kapitaal alle noodzakelijke voorwaarden bieden voor maximale deelneming aan de scheppende krachten die onze hulpbronnen rationeel ontginnen". De ondernemingen dragen bij aan ,,onze financiële onafhankelijkheid, technologie en economie" en ,,wij zullen hen zoveel mogelijk helpen, op voorwaarde dat de economische belangen niet indruisen tegen de acties van de openbare instellingen". Daardoor worden investeringen aangetrokken en de nationale produktiviteit weer op gang gebracht, aldus de generaal.
Wat de internationale politiek betreft zei Videla dat zijn regering ,,trouw blijft aan de christelijke opvatting van de wereld en de mens, ondanks de identiteitscrisis die onze generatie doormaakt tegenover de nihilistische opvatting van ondermijning" en de betrekkingen met alle landen ter wereld wil handhaven uit wederzijds belang, maar ,,zich zal scharen bij die landen die de mens toestaan zich waardig en in vrijheid te ontplooien".
Videla zei dat ,,Argentinië rechtstreeks verbonden zal blijven met andere Latijnsamerikaanse landen en ermee wil samenwerken op basis van wederzijdse achting en steun".

MILITAIREN VERZETTEN ZICH TEGEN **ISABEL** PERON, GEMATIGDEN UIT DE REGERING, GROEIENDE ACTIVITEITEN TERRORISME

In de laatste maanden van haar bewind (zie pag. 209 e.v.) werd president Peron meerdere malen met tegenwerking van bepaalde onderdelen van de strijdkrachten geconfronteerd (zie ook pag. 212/1 e.v.). Een regelrechte poging haar bewind omver te werpen werd in dec. 1975 ondernomen door enkele luchtmachtonderdelen.

Opstand rechtse militairen

Op 18 dec. 1975 kwam een groep militairen van de luchtmacht, onder leiding van generaal Orlando Jesus Capellini (plv. chef van de verenigde chefs van staven), in opstand. Zij ontvoerden brigadegeneraal Hector Fautario, de commandant van de luchtmacht en hielden hem acht uur vast. Toen aan hun eis, vervanging van Fautario door brigade-generaal Orlando Agosti gevolg was gegeven, lieten

Brigade-generaal Jesus Cappelini.

zij hem vrij. Het betekende echter niet het einde van de opstandige actie. De opstandelingen bleven twee luchtmachtbases en drie commerciële radiostations bezet houden. Zij zeiden met hun actie te zullen doorgaan totdat mevrouw Peron vervangen zou zijn door de opperbevelhebber van de strijdkrachten, generaal Videla.

In een proclamatie die de opstandelingen publiceerden stond dat zij het natuurlijke recht van rebellie uitoefenen omdat de situatie in Argentinië de grens heeft bereikt. ,,Ons geweten kan niet langer de vernedering en schande dulden dat onze wapens moeten worden gebruikt ter verdediging van dit festival van corruptie, van publiek bedrog en het onteren van de grondwet."
De proclamatie verklaarde verder dat de opstandelingen besloten hadden ,,op te treden tot de omverwerping van politieke autoriteiten en de installatie van een nieuwe orde tot wederopbouw van het land in een nationale en christelijke geest".

Op 19 dec. verschenen er enkele militaire vliegtuigen bestuurd door rebellen boven het presidentiële paleis. Zij wierpen pamfletten uit, waarin hun eisen stonden opgesomd. De regering kwam in spoedzitting bijeen en eiste de vrijlating van generaal Fautario als een voorwaarde voor onderhandelingen. Deze werd inderdaad vrijgelaten en generaal Orlando Agosti werd tot nieuwe commandant van de luchtmacht benoemd.
De opperbevelhebber van de strijdkrachten, generaal Videla, die voor een bezoek in Venezuela was, kwam op 19 december in Argentinië terug. Hij voerde besprekingen met de regering en president Peron. Later werd een verklaring uitgegeven. gericht aan de opstandige militairen, waarin de generaal weigerde gevolg te geven aan hun eis dat hij het presidentschap moest overnemen. Tevens zei Videla in de verklaring: ,,Uit naam van de hoogste belangen van de republiek zullen wij van de verantwoordelijke instanties eisen dat ze snel handelen om de ingrijpende en patriottische oplossingen te vinden die nu worden geëist... Ik ben me volledig bewust van de ernstige situatie waarmee het land wordt geconfronteerd."
De regering gaf een communiqué uit op 20 december waarin stond dat er geen sprake van zou zijn dat Isabel Peron zou aftreden.
De peronistische vakbond CGT kondigde op 19 december aan dat er op 22 december een algemene staking zou worden gehouden als ondersteuning van mevrouw Peron.

Op 20 december werd één van de bezette bases, Moron, beschoten, maar de beschietingen werden gestaakt nadat de rebellen hadden gedreigd een aanval uit te voeren op het presidentiële paleis.

Op 22 december was de rebellie ten einde, nadat er een overeenkomst tot stand was gekomen tussen de rebellen en het oppercommando van de luchtmacht door tussenkomst van de vicaris-generaal voor de strijdkrachten, mgr. Adolfo Tortolo. Er werden geen bijzonderheden over de overeenkomst bekendgemaakt, maar het oppercommando van de luchtmacht kondigde aan dat de overgave niet gezien moest worden als een verlies voor de rebellen.

Gematigden uit de regering

Op 15 januari en op 3 februari bracht mevrouw Peron wijzigingen aan in de samenstelling van de regering. Bij beide gelegenheden werden als gematigd bekend staande of de steun van het leger of de vakbonden hebbende bewindslieden ontslagen.
Op 15 januari werden de ministers van binnenlandse zaken, buitenlandse zaken, defensie en justitie. resp. Robledo, Arauz Castex, Vottero en Corvalan Nanclares ontslagen; op 3 februari gingen de ministers van economische zaken en arbeid, resp. Antonio Cafiero en Carlos Ruckauf heen. In de daarop volgende weken werden nieuwe ministers aangesteld.

Na de beëdiging zag het laatste kabinet van president Peron er als volgt uit:

binnenl. zaken - Roberto Ares; justitie - José Dehesza; economie en schatkist - Emilio Mondelli; onderwijs - Pedro Arrighi; soc. zaken - Anibal Vicente Demarco; arbeid - Miguel Unamuno; buitenl. zaken - Raul Quijano; defensie - Ricardo Cesar Guardo; secretaris bij het bureau van de president - Julio Carlos Gonzalez.

Terrorisme

Naast de slechte economische toestand hebben de activiteiten van linkse en rechtse terroristische groeperingen en de tegen hen gerichte acties van leger en politie voor een toestand van onzekerheid en verwarring gezorgd en daardoor bijgedragen tot de val van mevrouw Peron. (Vor. ber. zie pag. 435/2-'75 e.v.)

Begin juni 1975 leek het er even op dat aan de gewelddadigheden, althans voor zover door rechts bedreven, een einde zou komen. De uiterst rechtse organisatie Alianza Anticomunista Argentina (pag. 435/2-'75) maakte bekend gevolg te geven aan een oproep van de toenmalige minister van binnenlandse zaken dr. Rocamora om tot een wapenstilstand te komen. De AAA zei een wapenstilstand van 90 dagen in acht te zullen nemen.

Op 14 juli 1975 werd door de linkse advocaat Miguel Radrizzani Goni bekendgemaakt dat er een aanklacht ingediend zou worden tegen de voormalige minister van sociale zaken Lopez Rega (pag. 211/1). Hij zou nauwe bindingen met de AAA hebben onderhouden.

De beschuldigingen van Radrizzani Goni waren gebaseerd op een legerrapport van begin 1975. Daarin stond dat het hoofd van de presidentiële lijfwacht en de persoonlijke lijfwacht van Lopez Rega de militaire leiding van de AAA vormden. Het rapport was in april 1975 aan de president overhandigd, maar deze had geweigerd haar steun aan Lopez Rega in te trekken.

Al eerder waren soortgelijke beschuldigingen aan het adres van Lopez Rega geuit.

Op 10 juli 1975 besloot een groepje peronistische Congresleden Lopez Rega te verzoeken zich voor het Congres te verdedigen tegen de beschuldigingen die tegen hem waren uitgebracht.

Zij beschuldigden hem ervan het brein achter de AAA te zijn.

Eerder, in april 1975, had een aantal Congresleden de regering gevraagd waarom de veiligheidstroepen belast met het opsporen van terroristen hun aandacht uitsluitend richtten op de activiteiten van linkse groepen en waarom er nooit een officieel onderzoek was ingesteld naar de AAA.

Verontrusting over de eenzijdige aandacht van de autoriteiten voor links werd ook uitgesproken door de Internationale Commissie van Juristen die in een rapport van 2 juni 1975 verklaarde dat rechtse parapolitionele organisaties linkse advocaten probeerden te intimideren of met de dood bedreigden.

Volgens het rapport waren er sinds de terugkeer van het peronisme 6 advocaten vermoord, 26 zouden bedreigd zijn met de dood en 8 hadden het land verlaten. Bovendien waren er 32 sedert het afkondigen van de staat van beleg in november 1974 (pag. 436/3-1974) in preventieve hechtenis genomen.

Nieuwe maatregelen ter bestrijding terrorisme

Op 2 oktober 1975 kondigde de plv. president, Luder, nieuwe maatregelen af ter bestrijding van het terrorisme. Hij maakte de oprichting van een nationale defensieraad bekend, waarin de minister van defensie en de commandanten van de drie strijdkrachtonderdelen zitting hadden. Deze raad zou de president moeten adviseren in alle aangelegenheden terroristische activiteiten betreffende.

De strijdkrachten, de politie en alle andere veiligheidstroepen zouden de raad ter beschikking staan, alsmede de federale politie, de gevangenissen, het secretariaat van de president en de officiële inlichtingendiensten.

Op 7 oktober 1975 werd er een binnenlandse veiligheidsraad gecreëerd waarin het gehele kabinet, de president en de commandanten van de drie strijdkrachtonderdelen zitting hadden. Deze raad was verantwoordelijk voor de „politieke beslissingen in de strijd tegen de subversie".

Daarnaast kregen de strijdkrachten grotere bevoegdheden bij de bestrijding van de terroristen en werd de staat van beleg op 4 oktober 1975 voor onbepaalde tijd verlengd.

De linkse guerrillabeweging Montoneros was verantwoordelijk voor twee grote aanslagen in augustus 1975. Op 22 augustus bliezen zij een raketlanceringsschip van de marine op en op 28 augustus werd een transportvliegtuig van de luchtmacht opgeblazen, waarbij 4 mensen omkwamen en 25 gewond werden. De regering nam op 8 sept. 1975 het besluit de organisatie officieel buiten de wet te plaatsen.

Bijna een maand hierna, op 5 okt. 1975 ondernamen de Montoneros de grootste gewapende actie die Argentinië ooit gekend had. De guerrillastrijders overvielen een militair kamp in de Noordargentijnse stad Formosa, bezetten de plaatselijke luchthaven en kaapten een militair vliegtuig waarmee zij ontsnapten.

Volgens officiële gegevens vielen ongeveer zestig guerrillastrijders om vier uur in de middag het hoofdkwartier van het 29ste regiment berginfanterie in Formosa op 1000 km ten noorden van Buenos Aires aan. Tegelijkertijd met de actie tegen het kamp kaapten andere guerrillastrijders een Boeing-737 van de Argentijnse luchtvaartmaatschappij die op weg was van Buenos Aires en dwongen de piloot tot landen op de luchthaven El Paeu. Een derde groep guerrillastrijders had na een vuurgevecht met de politie en grenswachten de luchthaven bezet. De passagiers mochten het toestel verlaten en kort daarop vertrok de machine met naar schatting 20 guerrillastrijders die aan de acties tegen het militaire kamp en het vliegveld hadden deelgenomen. In Santa Fé moest een landing worden gemaakt, waar de strijders de bemanning vrijlieten en zelf met gevorderde auto's wisten te ontsnappen.

De andere linkse guerrillagroep, de trotskistische Ejercito Revolucionario del Pueblo overviel op 20 aug. in Cordoba een politiebureau waarbij 7 personen werden gedood en 21 gewond.

Op 17 sept. 1975 werd het hoofd van de inlichtingendienst van het ministerie van defensie, Rolando Sileoni, doodgeschoten. Verantwoordelijkheid hiervoor werd opgeëist door een van de ERP afgescheiden beweging.

Begin okt. bedroeg het totaal aantal doden als gevolg van de gebeurtenissen in Formosa, een gewapend treffen tussen de ERP en de politie bij Tucuman op 7 oktober en verschillende andere confrontaties tussen guerrillastrijders en veiligheidstroepen op 5 en 7 oktober, bijna 80.

Ook in de daarop volgende maanden hield de gewelddadigheid aan.

Zo werd eind oktober de Westduitser Metz, produktieleider van de Mercedez-Benz-fabrieken in Argentinië en de Argentijn Arturo Bullrich, lid van een grote Argentijnse onderneming die in vee handelt, ontvoerd. De Montoneros lieten weten dat Metz in een „volksgevangenis" zou worden vastgehouden tot de directie van de autofabriek opdracht had gegeven tot het weer in dienst nemen van 200 ontslagen arbeiders. Op 8 november 1975 werden meer dan 1300 mensen gearresteerd tijdens operaties die onderdeel waren van opgevoerde militaire campagnes tegen linkse guerrillastrijders. De arrestaties vonden plaats in Mendoza, in het westen van het land. Ook in de stad Rosario was de politie actief en arresteerde 20 personen bij een razzia in een sloppenwijk.

Op 17, 18 en 19 november werden bij verschillende arrestatieacties ongeveer 500 personen opgepakt. Onder de arrestanten waren 300 stakende arbeiders in de ijzermijnen van de Zuidargentijnse stad Sierra Grande. Andere arrestaties vonden plaats in de provincies Rosario, Cordoba, San Louis, Formosa, Corrientes, Santa Fé en Buenos Aires. Troepen sloten in verscheidene provinciesteden straten af en verrichtten huiszoekingen.

Begin december 1975 nam het leger de controle over de stad Tucuman over, nadat de gouverneur van de provincie Tucuman de hulp van de strijdkrachten had ingeroepen n.a.v. de verhoogde activiteiten van guerrillastrijders.

Op 4 december riep p esident Peron de in oktober geïnstalleerde veiliglseidsraad (zie boven) bijeen om zich te beraden over de situatie. Besloten werd dat het leger ook het recht zou krijgen fabrieken te doorzoeken waarvan de verdenking bestond dat er agitatoren actief waren, die op arbeidsonrust aanstuurden.
De Montoneros richtten hun aanvallen ook meer en meer op militaire doelen.

Op 3 december werd generaal Jorge Caceras Monie, hoofd van de federale politie van 1970 tot 1972, doodgeschoten in Villa Urquiza. Zijn vrouw werd enige uren later dood aangetroffen.

Op 24 dec. 1975 vond een grote aanval van zeker 500 Montonerosstrijders plaats op twee legerposten en verscheidene politiebureaus in de omgeving van Buenos Aires. Volgens een legercommuniqué kwamen hierbij zeker 50 guerrillastrijders, 4 soldaten en 2 politiemannen om het leven.

In een zuidelijke voorstad van Buenos Aires voerden naar schatting 100 guerrillastrijders van de Montoneros uitgerust met mortieren een aanval uit op een wapenarsenaal. De gevechten tussen het leger en de overvallers duurden meer dan 5 uur. Zeker 400 guerrillastrijders namen tegelijkertijd het 7e infanterieregiment in La Plata onder vuur en overvielen politieposten rond Buenos Aires en La Plata.
Het leger zette straaljagers, artillerie en helikopters in om de aanvallen af te slaan.

De opperbevelhebber van de strijdkrachten, generaal Videla, had in zijn kerstboodschap lovende woorden voor de opoffering en de inzet van het Argentijnse leger in de strijd tegen de opstandelingen, maar liet waarschuwende woorden horen aan het adres van de regering.
Hij zei dat orde en veiligheid hersteld moesten worden en dat avonturiers ervan weerhouden moesten worden politieke. economische en ideologische speculaties te gebruiken om hun doeleinden te bereiken.
Generaal Videla zond ook een telegram naar de gouverneur van Buenos Aises om hem te bedanken voor de inzet van zijn politiemacht tegen de guerrilla's.

Eerder had de centrale regering laten weten dat zij overwoog de gouverneur Victor Calabro van zijn post te ontheffen wegens de kritiek die hij had op het staatshoofd. Na het telegram van Videla werd meegedeeld dat de regering afzag van haar voornemen.

Op 24 december 1975 lieten de Montoneros de ontvoerde directeur van de Mercedes Benz fabrieken, dr. Heinrich Metz vrij.
De woordvoerder van Mercedes Benz in Bonn zei dat „grote offers" waren gebracht om de vrijlating van Metz te verkrijgen. Op kosten van Mercedes werden in verscheidene grote Europese en Latijnsamerikaanse dagbladen advertenties geplaatst met de eisen en een verklaring van de Montoneros. Er zou ook een groot losgeld betaald zijn.
Montoneros hadden meegedeeld dat Metz in een „volksgevangenis" zou blijven totdat aan hun eisen was voldaan. Ze verlangden dat Mercedes 200 ontslagen werknemers in Argentinië weer in dienst zou nemen, dat ingehouden loon over stakingsdagen alsnog zou worden uitbetaald en dat het bedrijf de gekozen vertegenwoordigers van de werknemers zou erkennen.

Kort na de ontvoering van Metz had de guerrilla-organisatie een communiqué uitgegeven waarin de Mercedes Benz-directeur ervan beschuldigd werd „arbeiders uit te buiten" en „een actieve agent te zijn van de imperialistische machten" in Argentinië.
In de advertentie werden nog vijf andere, politieke eisen van de Montoneros bekendgemaakt:

1. Onmiddellijk aftreden van president Peron en nieuwe, algemene verkiezingen;
2. stopzetting van de repressieve acties van de federale politie;
3. wijziging van de huidige kieswet die alle macht in handen van de huidige leiders geeft;
4. een reeks van maatregelen om een einde te maken aan de inflatie en de zwakke economische positie van Argentinië;
5. de oprichting van een politieke partij voor de nationale bevrijding.

Andere slachtoffers van guerrillaactiviteiten waren Alberto Salas. de Argentijnse directeur van een FIAT-fabriek, die op 29 okt. door Montoneros in Cordoba werd doodgeschoten, Alberto Manuel Campos, burgemeester van San Martin en persoonlijk vertegenwoordiger van generaal Peron van 1959 tot 1961, die op 17 dec. werd doodgeschoten, José Miguel Tarquini, de voorlichter van het ministerie van sociale zaken, gedood op 5 febr. en Maria Aulalia Caride de Lanusse, schoondochter van ex-president Lanusse, die op 9 febr. bij een bomaanslag om het leven kwam.

Op 29 jan. bestormde een groep Montoneros de kantoren van de Amerikaanse Bendix Corp. in Buenos Aires en schoten 2 employés dood en op dezelfde dag kwam het tot een vuurgevecht tussen politie en guerrilla's in Villa Constitucion, een industriewijk in het noorden van Buenos Aires.

Aanhoudende guerrilla-activiteiten na machtsovername militaire junta

Ook na de machtsovername door de militaire junta zijn de verschillende guerrillagroeperingen actief gebleven ondanks het uitgevaardigde decreet dat de doodstraf stelt voor aanvallen op veiligheidstroepen.
Volgens de politie werden op 27 maart vier guerrillastrijders gedood in een gevecht in Cordoba en voerden in Rosario guerrillastrijders aanvallen uit op drie politiebureaus.

Op 29 maart doodden gewapende mannen de hoofdinspecteur van de federale politie in Buenos Aires. Ten westen van de hoofdstad werden 14 guerrillastrijders omsingeld en ten minste 9 daarvan gedood. Deze gevechten brachten het aantal sinds de militaire coup gedode guerrilla's op 22. (The Times, Le Monde, *NRC/H'blad).*

VENEZUELA

OLIE-INDUSTRIE IN HANDEN VAN DE STAAT

Met ingang van *1* januari *1976* is de Venezolaanse olie-industrie, op vier na de grootste ter wereld, formeel staatseigendom geworden, nadat buitenlandse voornamelijk Amerikaanse maatschappijen, meer dan *50* jaar verantwoordelijk waren voor de exploitatie van de oliebronnen.
President Carlos Andres Perez hees op *1* jan. de Venezolaanse vlag op het terrein vande eerste commercieel producerende oliebron bij het meer van Maracaibo in het westen van het land om de nationalisatie te symboliseren.

De plechtigheid werd bijgewoond door ongeveer *150* genodigden, onder wie vertegenwoordigers van alle leden van de OPEC.
Op het ogenblik bedraagt de olie-export van Venezuela ongeveer *2,2* mln vaten per dag en worden *100.000* vaten in het land zelf verbruikt.
De Venezolaanse olie-industrie telt meer dan *30.000* werknemers en zorgt voor ca. *85%* van de deviezeninkomsten van het land (verleden jaar zo'n negen mrd dollar).

De bezittingen van de buitenlandse maatschappijen die tot dusver voor winning en uitvoer van de olie zorgden, onder welke Exxon en de Koninklijke Shell Groep, zijn overgedragen aan Petroven, een nationale maatschappij die daarvoor speciaal is opgericht.
De buitenlandse maatschappijen hebben een schadevergoeding van in totaal *1018* mln dollar geaccepteerd. Het bedrag wordt gedeeltelijk in contanten bttaald en gedeeltelijk in staatsobligaties met een rente van *6%* per jaar. De obligaties kunnen alleen worden gebruikt voor de aankoop van Venezolaanse olie.
Op *29* aug. *1975* ondertekende president Perez de wet waarin de olie-industrie werd genaast en eind okt. 1975 kon de minister voor mijnbouw Valentin Hernandez meedelen dat alle betrokken aardoliemaatschappijen akkoord waren gegaan met de compensatieregelingen. *(The Times, NRC/H'blad)*

(Vor. ber. pag. 256/2-'74)

STAAT NAAST IJZERMIJNEN

Het Venezolaanse Congres nam eind *1974* met meerderheid van stemmen een wet aan die voorzag in de nationalisatie van de ijzerindustrie in het land die zich tot dan toe voornamelijk in Amerikaanse handen bevond. De maatregel trof vooral de dochterondernemingen van de Amerikaanse concerns Bethlehem Steel en United Steel Corporation. De ijzererts-industrie is voor Venezuela na de olieindustrie het belangrijkst wat betreft de exportopbrengsten.

De ijzermijnen gingen met ingang van 1 jan. *1975* over in handen van een staatsonderneming. Met de betrokken ondernemingen, de Orinoco Mining Comp. en de Iron Mines of Venezuela was volgens president Perez een minnelijke schikking getroffen. De maatschappijen hadden er volgens Perez mee ingestemd dat hun concessies in Venezuela die officieel pas aan het eind van deze eeuw eindigden, met ingang van *1975* vervielen.
Over de gevolgen van de nationalisaties voor de economie van Venezuela, is het volgende ontleend aan *Handelsnieuws.*

Er is in de nationale en internationale pers zoveel gepubliceerd over de mogelijkheden die het Midden-Oosten biedt als gevolg van de oliebonanza, dat de ontwikkelingen in Venezuela, 's werelds derde olie-exporteur, wat op de achtergrond zijn geraakt. Toch kan ook dit land, dank zij de prijsexplosie van aardolie, waaraan het nu rond *85%* van zijn inkomen ontleent, beduidend meer uitgeven dan vroeger. Het land beschikt over aanzienlijke voorraden ijzererts, waarvan het de elfde producent en zesde exporteur van de wereld is, over grote hoeveelheden steenkool en een enorm hydro-elektrisch potentieel. Aan de inventarisatie van bauxiet-, mangaan-, nikkel-, uranium- en andere minerale voorkomens is men nog nauwelijks begonnen. De regering meent dat deze overvloed aan natuurlijke rijkdommen geheel in dienst moet staan van de economische en sociale ontwikkeling en dat de staat in dit proces leiding moet geven. Vandaar de nationalisatie van de belangrijke ijzer- en staalsector en die van de aardoliesector
Nu de regering de beschikking heeft over beduidend meer financiële armslag dan tot dusver, worden zeer ambitieuze plannen ontworpen om Venezuela om te vormen tot een ontwikkelde industriële staat waarin ook aan de landbouw een belangrijke plaats wordt ingeruimd.

Vcor de agrarische sector houdt dit het in cultuur brengen van 2 mln ha in, de aanleg van 36 stuwdammen met daaraan gekoppeld de irrigatie van 215.000 ha.

(NRC/H'blad, The Times, NZZ, Handelsnieuws)

De Venezolaanse president Perez ondertekent de wet die de olie-industrie nationaliseert.

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij ,,Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

VERSCHUIVING NAAR RECHTS IN THAILAND

Bij de op 4 april gehouden vervroegde algemene verkiezingen heeft de Democratische Partij van Seni Pramoj, door de NZZ (7-4) aangeduid als de klassieke conservatieve partij, de grootste winst geboekt Terwijl de Democraten met 72 van de 269 zetels bij de verkiezingen van 26 jan. 1975 reeds de grootste partij waren maar toen na een korte interimperiode bij gebrek aan ccalitiepartners in de oppositie terecht kwamen, zijn zij nu met 115 van de 279 zetels nauwelijks meer buiten de regering te houden

Terwijl de omvang van het succes van de Democratische partij volgens *NRC/H'blad* (5-4) ,,als een verrassing is gekomen, lijkt dit niettemin goed verklaarbaar uit de wijdverspreide gevoelens van onbehagen met toenemende geweldpleging en de, sinds de val van het militaire regime, — in oktober 1973 — opgelaaide acties van arbeiders en extremistische studenten

De Democratische partij is Thailands oudste partij die een bijna symbolische oppositionele rol vervulde gedurende de wisselende militaire regimes. Zoals veelvuldig in Azie voorkomt, trekt men vooral naar de stembus om tegen een regering te stemmen. en de geringe opkomst van slechts een derde van de kiesgerechtigden in Bangkok suggereert dat, tegen een achtergrond van apathie, men op de vertrouwde, traditionele oppositiepartij heeft gestemd Een partij die noch met ,,links" noch met ,,rechts" wordt geidentificeerd, en bestaat uit gematigde, zij het vrij ineffectieve politici," aldus *NRC/H'blad*

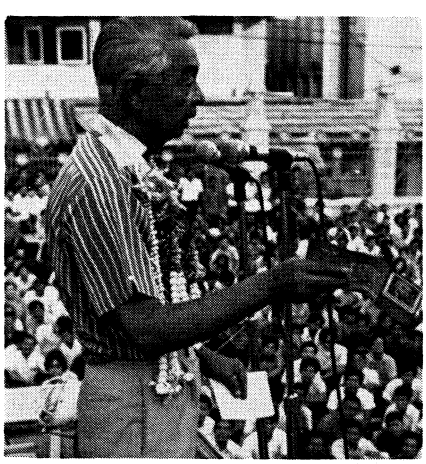

Seni Pramoj

The Economzst (10-4) meent dat de verkiezingen een politieke mythe hebben weerlegd ,,De sterke ruk naar rechts, zowel op het platteland als in de steden, toonde dat plattelandsarmoede in Azie niet synoniem hoeft te zijn met socialisme of communisme Thailand's linkse partijen wonnen slechts een handvol zetels ( ) en hun nederlaag was bijzonder duidelijk in het niet-bevoorrechte noordoosten van het land, een traditioneel links bol erk Dit suggereert dat de ,,swing" een lefreactie was op de communistische overname van Indo-China en op de atschaffing van de monarchie in het buurland Laos. die vele van Thailand's monarchistische boeren schokten " Het blad vervolgt: ,,Er is geen eenvoudige verklaring voor deze populariteit (nl. van de Democratische Partij) Die zou kunnen liggen in het feit dat zij als Thailand's oudste politieke partij betrouwbaarheid weerspiegelt in een tijd van onzekerheid en verwarring ..

In een voorbeschouwing op de tweede algemene verkiezingen binnen een jaar schreef *NRC/H'blad* (3-4) o a :

,,De omstandigheden waaronder deze test voor de fragiele nieuwe staatsinrichting plaats vindt zijn allesbehalve gunstig en bieden maar matige reden tot hoop voor succes op langere termijn.

Opstandelingen in het noorden, noordcosten en zuiden, landloze boeren uit het grote centrale laagland, geradicaliseerde arbeiders, en onrust en geweld zaaiende studenten en extreem rechtse groeperingen in Bangkok zijn slechts de meest in het oog springende problemen.

Corruptie van ambtenaren en politie neemt toe en gewelddadige misdaad heeft in korte tijd afschrikwekkende proporties aangenomen. Alleen al volgens de officiele cijfers worden er per dag dertig mensen vermoord "

Hieronder volgt een verdere uitwerking van de bovengenoemde omstandigheden in de periode tot januari 1976, d.w.z. grotendeels tijdens het optreden van de coalitieregering van premier Kukrit Pramoj (pag. 512/1 - 1975).

Onrust onder diverse *bevolkings*-groepen

Na de omverwerping van het militaire bewind in oktober 1973 (pag. 760 - 1973) traden drie pressiegroepen op de voorgrond: 1) de vakbeweging; 2) de boeren; en 3) de studenten.

De vakbeweging, die tot de omwenteling illegaal was, organiseerde zich in 54 bonden en speelde een belanrijke rol bij stakingen, waarvan er in 1974 al 357 plaatsvonden. Ook de boeren, nu georganiseerd in de boerenfederatie, lieten zich gelden. Zo eisten ca. 3.000 demonstrerende boeren uit 11 provincies eind juni 1974 een verdeling van het grootgrondbezit plus een restitutie van het land dat boeren terwille van het betalen van de forse rente over leningen hadden moeten verkopen. Op 17 jan. 1975 aanvaardde de Nationale Vergadering een wet waarbij de omvang van landerijen werd beperkt tot maximaal 50 rais (ca. 8 ha) per gezin.

De vakbeweging en de boeren werden gesteund door de linkse studentenorganisatie, het Nationale Studentencentrum (NSCT), die vooral aan de Thammasat universiteit in Bangkok over een grote aanhang beschikte. Deze studenten trokken naar het platteland waar zij de boeren aanmoedigden actie te voeren voor landhe vorming. Ook leidden zij op 22 jan. 1975 een demonstratie van ca. 10.000 mensen tegen de gouverneur van de provincie Nakhon Sa Thammarat in het zuiden, die beschuldigd werd van een oneerlijke verdeling van de hulp die na grote overstromingen beschikbaar was gesteld en van een samenzwering met handelaren om de rijstprijzen op te drijven

Tegen stakers en boeren werd met geweld opgetreden door werkgevers en landeigenaren. die daarbij de steun ontvingen van de politie en rechtse studentenorganisaties, die hun aanhang vooral in het technische onderwijs recruteerden

De acties en reacties van bovengenoemde groepen leidden vanaf het voorjaar van 1975 tot gewelddadige botsingen tussen linkse en rechtse krachten

Begin mei 1975 braken in Bangkok omvangrijke stakingen uit onder de textielarbeidsters en onder het personeel van het

Weekblad 45ste jaargang No. 2327, pag. 27887-27902

grootste hotel van de hoofdstad. Deze stakingen hadden ten doel de werkgevers tot het betalen van het wettelijk vastgestelde minimumloon te dwingen. Door het ingrijpen van de regering kwam op 7 juni een einde aan de stakingen, nadat het merendeel van de eisen van de stakers was ingewilligd. Tevoren was tegen de stakers opgetreden door politie. gehuurde gangsters en leden van een paramilitaire studentenorganisatie, de Krating Daeng (Wilde rode buffels), en ook waren aanslagen gepleegd op de stakingsleiders.

Na een periode waarin een twintigtal vooraanstaande leden van de Boerenfederatie vooral in de noordelijke provincies Chiang Mai, Lamphun en Lampang gedood of gewond was bij aanslagen zonder dat de politie arrestaties verrichtte, ging de politie op 3 aug. over tot de arrestatie van 8 leden van de Boerenfederatie plus een student op beschuldiging van samenzwering.

Uit protest tegen dit optreden van de politie en de moord op twee boerenleiders op 31 juli gingen studenten van de meeste universiteiten op 6 aug. in staking, waarbij in het noorden gemeenschappelijke demonstraties van studenten en boeren plaatsvonden. Op 8 aug. werd in de provincie Kamphaengphet een boerenleider doodgeschoten en werd bij een demonstratie in de buurt van de Chiang Mai universiteit een bomaanslag gepleegd die 5 personen verwondde.

Nadat het kabinet op 11 aug. besloten had dat de gerechtelijke procedure tegen de 9 arrestanten van 3 aug. moest worden voortgezet, werd de aanklacht tegen hen drie dagen later ingetrokken en werden zij op vrije voeten gesteld. Terwijl premier Kukrit Pramoj op 15 aug. verklaarde dat de regering geen bezwaar tegen die vrijlating had, zei vice-premier en minister van defensie, generaal-majoor Pramarn Adireksarn, op 16 aug. dat hij de reden voor de vrijlating niet kon begrijpen.

Onder de politie in Lamphun brak een muiterij uit. Zij bezetten op 19 aug. de regeringsgebouwen en riepen op tot een nationale politiestaking. Later die dag trokken 2.000 politiemannen in een protestmars naar de residentie van de premier in de hoofdstad, terwijl Kukrit's woning in diens afwezigheid door politiemannen werd geplunderd.

Op 20 aug. deden verscheidene duizenden studenten van technische instituten (rechts) o.l.v. leden van de Krating Daeng een aanval op de (linkse) Thammasat universiteit, waarbij naar schatting voor ca. £ 240.000 aan schade werd aangericht. De aanwezige gewapende politie trad niet op en volgens ooggetuigen maakten de aanvallers zelfs gebruik van de politiemobilofoon om hun operaties te leiden.

De opperbevelhebber van het leger, generaal Kris Sivara, had voor de troepen in Bangkok na de plundering van de residentie van de premier zes uur lang de staat van alarm afgekondigd en hij drong bij premier Kukrit Pramoj aan op instelling van de noodtoestand, omdat er meer „golven van moeilijkheden" op komst zouden zijn.

Het kabinet ging hier echter niet op in. Het gaf aan de eis van de politie toe dat de muiters niet zouden worden gestraft. Ook aanvaardde minister Boontheng Thongswasdi van binnenlandse zaken tijdens een verblijf in Lamphun op 21 aug. de eis van de politie dat tegen de secretaris-generaal van de studentenorganisatie NSCT gerechtelijke stappen zouden worden ondernomen, dat een onderzoek zou worden ingesteld naar het intrekken van de klachten tegen de negen arrestanten en dat geen gerechtelijke of disciplinaire maatregelen tegen de muiters zouden worden getroffen.

Dankzij een clemente tactiek hield premier Kukrit Pramoj de regeringscoalitie bij elkaar en keerde een betrekkelijke rust terug. Er waren evenwel aanwijzingen dat een nieuwe „rechtse" beweging wellicht tot een aanzienlijke buitenparlementaire macht zou kunnen uitgroeien. N R C . H'b l a d (3-10) schreef hierover: „Onder de leden worden huurlingen van gevestigde belangengroepen gerekend, maar ook een aantal militairen, politieagenten, ambtenaren, boeddhistische monniken en Chinese zakenlieden.

Van deze organisaties is de zgn. Nawa Phon waarschijnlijk toonaangevend. Deze groep staat onder leiding van een superpatriot, Watana Kiewwimon, en adverteert zich als beschermer van koning, godsdienst en de natie. Verontrust vanwege de snelle radicalisering van studenten en boeren en de dreiging van gloednieuwe vakbonden, zowel als de ontegenzeglijke infiltratie van deze gelederen door de verboden communistische partij van Thailand en buitenlandse agenten, houden deze „rechtse" groepen zich bezig met het verspreiden van folders en brieven waarin gewaarschuwd wordt tegen de dreiging van communistische overname.

Voorts is hun doel zoveel mogelijk verwarring te stichten en demonstraties gewelddadig te laten verlopen om het gezag te dwingen tot een harde aanpak. . ."

Guerrilla-activiteiten

Sinds 1965 voeren communisten in de noordoostelijke provincies van Thailand langs de grens met Laos een door Meo's gesteunde guerrilla, die zich geleidelijk uitbreidde tot de noordelijke provincies. Daarnaast zijn er guerrilla-activiteiten in het zuiden, waar Maleisische communisten hun toevlucht zochten na uit eigen land te zijn verdreven; zij verwierven steun onder de moslembevolking, die ca. 85% van de bewoners van de drie zuidelijke provincies van Thailand omvat. (Vor. ber. pag. 832-1973)

In de loop van 1974 werden toenemende activiteiten gemeld van de moslem-guerrillastrijders, terwijl communistische troepen in het noordoosten naar eigen zeggen in de maanden okt. en nov. 1974 meer dan 40 regeringsmilitairen zouden hebben gedood na vier militair? posten te hebben verwoest. Militaire autoriteiten beweerden op 21 dec. 1974 dat zich in die sector in de laatste tijd 215 rebellen hadden overgegeven. Overigens sprak de Thaise communistische partij in een radio-uitzending op 17 sept. 1974 voor het eerst van vele „bevrijde zones" of „bases".

Op 5 febr. 1975 verklaarde een militaire woordvoerder te Bangkok dat de situatie in het noordoosten geleidelijk verbeterde en dat de verliezen van de regeringstroepen afnamen, al bleven de verliescijfers hoger dan die van de guerrillastrijders. De woordvoerder sprak tegen dat er buitenlandse troepen onder Noordvietnamees bevel in het noordoosten opereerden, maar hij gaf toe dat de guerrillastrijders nog steeds wapens en geld van de Pathet Lao, Noord-Vietnam en China ontvingen.

In april en mei 1975 was sprake van verscheidene succesrijke aanvallen van guerrillastrijders op leger- en politieposten in het noordoosten.

Het ministerie van verbindingen deelde op 30 mei 1975 mee dat drie wegenbouwprojecten in dat gebied waren stopgezet vanwege herhaalde aanvallen op de wegwerkers. Op 5 aug. werd gemeld dat de guerrillastrijders waren overgegaan tot hun grootste offensief in vele maanden.

Op 9 aug. 1975 werd bericht dat communistische guerrillastrijders in het zuiden, die ruim een jaar vrijwel geen activiteiten hadden ontwikkeld, bij een aanval op een buitenpost 10 militairen hadden gedood. De acties van ca. 3.500 Thaise en Maleisische communisten plus 1.000 moslemstrijders, die naar afscheiding streven, speelden zich vooral af in de provincies Yala, Pattani en Narathiwat, waar in het 4de kwartaal van 1975 en in 1976 het zwaartepunt van de totale guerrilla lag.

Bij gemeenschappelijke operaties in de provincie Yala bezetten Thaise en Maleisische troepen op 7 okt. 1975 het grootste tot dusver ontdekte communistische kamp met een capaciteit voor 400 guerrillastrijders.

Op 14 okt. deelde de Thaise regering mee dat de verantwoordelijkheid voor het onderdrukken van de guerrilla was overgenomen door het leger, omdat de politie niet langer in staat was die taak te vervullen. Het optreden van de regeringstroepen leidde tot scherpe protesten in de provincie Pattani.

De troepen zouden in november 1975 vijf dorpelingen hebben vermoord. Door een bomaanslag tijdens een demonstratie in de stad Pattani werden op 4 dec. 11 mensen gedood en 44 gewond. Leden van de regering en ambassades van Thailand in het buitenland ontvingen in december dreigbrieven van een „Pattani United Liberation Organization".

Op 5 jan. 1976 verlangde een conferentie van 369 religieuze moslemleiders uit het zuiden een bezoek van premier Kukrit Pramoj aan Pattani om te verklaren waarom de „moordenaars" niet waren ge-

arresteerd, en deze eis werd kracht bijgezet door een demonstratie van 50 000 moslems De premier weigerde echter te komen, orndat hij niet de traditie wilde vestigen dat de regeringsleider moet komen opdraven als de bevolking zulks wenst

De FAZ (5 febr. '76) meldde dat vooraanstaande Thailandse militairen in de komende maanden van het droge seizoen een tamelijk groot offensief van de illegale communistische partij van Thailand verwachtten. In het bijzonder werd gewaarschuwd voor plannen i.~een ,,bevrijding" van de 16 noordoostelijke provincies. waar overwegend Thais van de Laostam wonen en naar schatting 40.000 Vietnamezen. De communistische partij zou die provincies in samenwerking met Laos en Vietnam binnen twee jaar in handen willen krijgen.
Vice-premier en minister van defensie Pramarn Adireksarn verzocht het parlement op 17 maart om verlenging van de staat van beleg in de 28 grensprovincies. Hij achtte dit noodzakelijk, omdat naar zijn zeggen binnen schootsafstand van Thailand's grenzen 28 bataljons van de Pathet Lao en 17 Noordvietnamese bataljons, voorzien van tanks, gereed zouden staan. Reeds meer dan 1000 saboteurs van Noord-Vietnam en de Pathet Lao zouden de afgelopen zes maanden in Thailand zijn geïnfiltreerd, aldus de minister. De staat van beleg werd met een jaar verlengd.
Het Noordvietnamese persbureau noemde de uitlatingen van de minister op 19 maart ,,een grove en verfoeilijke truc om de Amerikaanse strijdkrachten en bases in Thailand te handhaven". (Zie hieronder) Het was bovendien de ,,vuilste en afzichtelijkste daad die ooit is uitgevoerd door de rechtse reactionaire militaristen in Thailand... gericht op het misleiden en opstoken van het Thaise publiek".

Indochinese vluchtelingen. Betrekkingen met buurlanden

De eventuele steun van de Indochinese buurlanden aan de rebellen droeg evenzeer als de aanwezigheid van Indochinese vluchtelingen in Thailand bij tot een gespannen relatie tussen dit land en zijn buren (zie ook pag. 818/1 e.v.-1975).
Op 16 jan. deelde het Thailandse ministerie van binnenlandse zaken mee, dat steeds meer vluchtelingen uit heel Indo-China het land binnenkwamen. Officieel waren er al 54.500 Laotianen. 12.000 Cambodjanen en 450 Zuidvietnamezen, maar volgens schattingen van hulporganisaties waren er in totaal ca. 150.000 vluchtelingen in het land, van wie velen zich uit vrees voor uitwijzing niet bij de autoriteiten meldden.
Op 16 febr. maakte de Thailandse minister van binnenlandse zaken bekend, dat de regering in de toekomst met inschakeling van de rechter personen uit Indo-China die illegaal de grens overschreden terug zou sturen. Dit ministerie meldde enkele dagen later dat het aantal Indochinese vluchtelingen in drie maanden tijds van 61.500 tot 67.500 was toegenomen.
Volgens Thaise grensbeambten zouden Cambodjaanse grenswachten soms met geweld vluchtpogingen beletten. Daarbij zouden op 26 jan. ruim 200 Cambodjaanse vluchtelingen zijn gedood.

CAMBODJA: Op 19 mei 1975 had de Cambodjaanse regering in een telegram aan het Thailandse ministerie van buitenlandse zaken meegedeeld dat zij de betrekkingen met Thailand wilde normaliseren en dat zij geen territoriale aanspraken had. Na een aantal gewapende incidenten langs de grens en in de Golf van Siam in mei en juni kwam op 24 juli op Cambodjaans verzoek een formeel contact tot stand tussen functionarissen van beide landen, die bij de grens besprekingen voerden. Op 6 aug. ontving een grensbeambte van Thailand het verzoek van Cambodja om onderhandelingen te openen over het vestigen van diplomatieke betrekkingen.
Van 28 okt. tot 1 nov. bracht een Cambodjaanse delegatie o.l.v. vice-premier Ieng Sary een bezoek aan Bangkok, waar hij o.a. door premier Kukrit Pramoj en minister van buitenlandse zaken Choonhavan werd ontvangen. In een gemeenschappelijk communiqué op 31 okt. werd de vestiging van diplomatieke betrekkingen bekendgemaakt. Beide landen erkenden over en weer de onafhankelijkheid, soevereiniteit en territoriale onschendbaarheid op basis van hun huidige grenzen. Het bestaan van buitenlandse bases op hun grondgebied was niet toelaatbaar. Een nauwe samenwerking op economisch en handelsgebied werd aangekondigd alsmede de vestiging van een verbindingskantoor bij de grensplaats Aranyaprathet en een heropening van de spoorlijn aldaar. Op 17 nov. voerden Ieng Sary en Chartichai

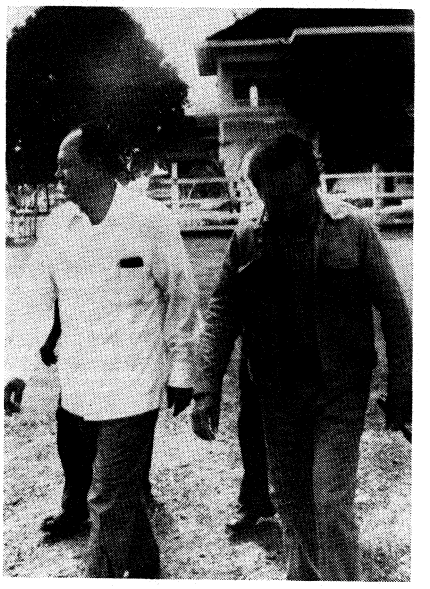

Thailand's minister van buitenlandse zaken, Chartichai Choonhavan (r.) met de Cambodjaanse vice-premier Ieng Sary in de Cambodjaanse grensstad Poipet.

Choonhavan verdere besprekingen in de grensstad Poipet.
Van 12-14 dec. vonden echter ten noorden van Aranyaprathet in het district Taphraya (135 km ten noordoosten van Bangkok) de ernstigste grensincidenten tussen beide landen sinds de machtsovername in Cambodja plaats, waarbij 3 Cambodjaanse en 2 Thailandse militairen werden gedood. Besprekingen tussen functionarissen leidden tot een bestand.

LAOS: Op 10 dec. keerde de ambassadeur van Thailand naar Laos terug met een nota, waarin de nieuwe democratische volksrepubliek Laos werd erkend en waarin Thailand's verlangen naar vriendschappelijke betrekkingen werd geformuleerd. Thailand's minister van buitenlandse zaken Choonhavan deelde op 30 dec. mee dat de Laotiaanse regering in haar antwoord op de nota verzekerd had dat haar troepen niet zouden schieten op Thaise patrouilleboten op de Mekong, wat op 18 nov. tot de sluiting van de grens door Thailand had geleid (pag. 819/1-'75). Op 1 jan. heropende Thailand de grens op twee punten in de provincie Nong Khai.

VIETNAM: Ondanks bezoeken van een Zuidvietnamese regeringsdelegatie (16-19 mei 1975) en een Noordvietnamese delegatie o.l.v. de plv. minister van buitenlandse za-

ken Phan Hien (21-29 mei 1975) aan Bangkok bleef de relatie tussen de twee Vietnams en Thailand gespannen en kwamen geen diplomatieke betrekkingen tot stand.

Verhoging rijstprijzen

Een door de regering per 1 jan. aangekondigde verhoging van de rijstprijzen leidde de volgende dag tot een door de vakbeweging FLUT uitgeroepen proteststaking. Deze beperkte zich aanvankelijk tot de staatsondernemingen, maar zou later tot de openbare nutsbedrijven worden uitgebreid als de regering haar maatregel niet introk De regering stemde daar op 6 jan. mee in en zij zegde toe dat elke volgende prijsstijging vooraf de goedkeuring zou moeten hebben van een overlegcommissie van arbeiders, boeren, studenten en de regering. Daarmee kwam aan de staking een einde.

Uitbreiding regeringscoalitie. Wijziging kabinet

Op 8 jan. ging premier Kukrit Pramoj over tot de eerste reorganisatie van zijn op 17 maart 1975 gevormde kabinet. Dit was het gevolg van de toetreding van de Sociale Agrarische Partij tot de regeringscoalitie, die nu in het kabinet vertegenwoordigd werd door Sawasdi Khamprakorb als minister van gezondheid en door drie van de acht nieuw benoemde onderministers. De andere wijzigingen waren:

Premier Kukrit Pramoj nam de portefeuille van binnenlandse zaken over van partijgenoot Boontheng Thongswasdi, die nu vice-premier en minister van justitie werd. terwijl zijn voorganger op justitie, Yai Switachata, het kabinet verliet.

Thawit Klinpratoom werd tot vice-premier bevorderd met behoud van de portefeuille van landbouw en coöperaties. Nibhon Sasithorn werd als minister van onderwijs opgevolgd door Prachoom Rattanapian (voorheen gezondheid) en benoemd tot minister belast met zaken betreffende het bureau van de premier en de staatsuniversiteiten. In de laatste functie volgde hij luitenant-generaal Charn Ungsuchote op, die geen nieuwe post kreeg. Ook vier onderministers werden vervangen.

Hoewel de reorganisatie naar verwachting het kabinet een parlementaire meerderheid van ca. 20 stemmen moest opleveren, bleken de kleinere coalitiepartijen over de volgens hen te sterke vertegenwoordiging van de Sociale Agrariërs in het kabinet zo ontevreden, dat gevreesd werd dat een aantal regeringsaanhangers op 14 jan. voor een motie van wantrouwen zouden stemmen, die door de oppositie in het vooruitzicht was gesteld.

Ontbinding Nationale Vergadering

Op 11 jan. ontving premier Kukrit Pramoj de voornaamste militaire leiders, die up ontbinding van het parlement zouden hebben aangedrongen. De volgende dag ontbond koning Bhoemibol op verzoek van de premier de Nationale Vergadering. In een radiotoespraak deelde Kukrit Pramoj mee dat op **4** april algemene verkiezingen zouden worden gehouden, en hij voegde daaraan toe: „Het is noodzakelijk dat één partij de absolute meerderheid in de assemblee verwerft om de politieke stabiliteit te bereiken". Over de rol van het parlement zei hij voorts:

„De huidige Nationale Vergadering omvat vele politieke partijen, van wie sommige vele parlementsleden hebben en andere slechts een paar, of zelfs één. (...) Mijn regering omvat vele politieke partijen — wel 16 of 17 partijen die veel of weinig parlementsleden tellen ... Elke regering die ernaar streeft 's lands zaken efficiënt en volledig te beheren moet bovenal politieke stabiliteit bezitten ... De regeringstaak van zowel de premier als van het kabinet is blootgesteld aan pressie. Er was pressie ter wille van een kabinetsreorganisatie die voortvloeide uit een concurrentieslag om ministersposten. Tenslotte was er pressie die werd uitgeoefend terwille van andere belangen die niet overeenkwamen met het algemene belang. (...) Zelfs al zou mijn regering door welke procedure ook van haar post worden ontheven, dan nog zou elke toekomstige regering onvermijdelijk met dezelfde moeilijkheden en verwarring worden geconfronteerd. (...) Als de Nationale Vergadering zou blijven zoals zij nu is samengesteld, zullen de diverse vormen van verwarring in de Nationale Vergadering de stabiliteit en veiligheid van het land aantasten..." Kukrit Pramoj concludeerde: „Wanneer de eenheid ontbreekt, zijn de nationale veiligheid en de onafhankelijkheid in groot gevaar."

Politieke onrust. Vertrek Amerikanen

Op 27 febr. bevestigde de opperbevelhebber van de Thailandse strijdkrachten, generaal Boonchai Bamrungphong, dat onlangs een komplot i.z. een militaire staatsgreep was verijdeld. Volgens de Bangkok Post zouden jonge officieren, die de regering te zwak vonden, op die datum de macht hebben willen overnemen.

Op 28 febr. werd de secretaris-generaal van de Socialistische Partij, Boonsanong Nunyothayarn, in Bangkok op straat doodgeschoten.

Bij een bomaanslag op een technische school in Bangkok op 3 maart kwamen 5 studenten om. Volgens de politie was de aanslag mogelijk het werk van leerlingen van een andere school. Volgens The Times (15-3) was de getroffen school een van de weinige die linkse studenten steunde, terwijl de meerderheid van de politiek actieve technische studenten uiterst rechtse groeperingen steunde.

Op 18 maart werden de militaire eenheden in het gebied van Bangkok in staat van paraatheid gebracht „tot de toestand zich verbetert". De maatregel hing samen met het verstrijken van de termijn waarop de Amerikaanse troepen Thailand zouden moeten hebben verlaten

Reeds in zijn regeringsverklaring op 17 maart 1975 had premier Kukrit Pramoj het vertrek van de Amerikanen binnen een jaar aangekondigd (pag. 512/2 - '75); later werd als uiterste termijn 20 maart 1976 aangehouden (pag. 811/3 - '75).

Op 9 maart stelde het Thailandse ministerie van buitenlandse zaken in een verklaring, dat tenzij tussen de regeringen van beide landen vóór 20 maart over „brede beginselen" overeenstemming was bereikt, alle Amerikaanse faciliteiten en technici moesten worden teruggetrokken. Er bestond een meningsverschil over het aantal adviseurs en/of installaties dat mocht blijven.

Wel hadden de VS op 29 febr. de luchtmachtbasis Korat gesloten en aan de Thailandse autoriteiten overgedragen en op 1 febr. de luchtmachtbasis Udorn, zodat alleen Utapao als Amerikaanse luchtmachtbasis overbleef, naast een aantal communicatiefaciliteiten in het noorden en noordoosten van Thailand.

Begin maart deelde de studentenorganisatie NSCT volgens The Times (10-3) mee dat zij in beginsel geen bezwaar had tegen de aanwezigheid van Amerikaanse adviseurs na 20 maart. Hun aantal werd geschat op 500 a 4.000 en volgens kringen rond premier Kukrit Pramoj zouden 2.000 adviseurs mogen blijven. De voornaamste kwestie was de geheime basis Ramasun met 1.300 Amerikanen, onderdeel van het wereldomvattende Amerikaanse communicatiesysteem. Thailand eiste dat de resterende bases en faciliteiten volledig onder zijn soevereiniteit worden gebracht cn dat het vrij toegang krijgt tot de Amerikaanse elektronische luisterposten in het noorden, aldus DPA (18-3). De NSCT, die de soevereiniteitsoverdracht als voorwaarde voor zijn instemming met de aanwezigheid van Amerikaanse adviseurs had gesteld, kondigde volgens DPA een protestdemonstratie aan als de Amerikanen niet vóór 20 maart zouden zijn vertrokken.

Op 19 maart vonden te Bangkok onderhandelingen plaats tussen premier Kukrit Pramoj en de Amerikaanse ambassadeur in Thailand, Charles Whitehouse, die echter niet tot een algeheel akkoord leidden.

Op 20 maart besloot de Thailandse regering dat alle Amerikaanse strijdkrachten binnen vier maanden het land moeten hebben verlaten, uitgezonderd 270 militaire adviseurs.

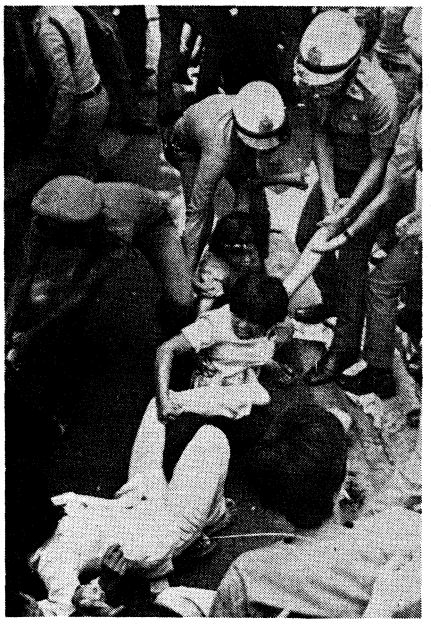

De politie treedt op tegen stakende arbeiders die de toegang tot het huis van premier Kukrit Pramoj blokkeren.

Voorts moesten de Amerikaanse ,,militaire activiteiten" onmiddellijk worden gestaakt. Een woordvoerder van het Amerikaanse ministerie van buitenlandse zaken deelde die dag mee dat de VS zich bij de Thailandse eis neerleggen: ,,Uiteraard ligt het niet in onze bedoeling te proberen militair aanwezig te zijn in een land dat daartoe niet bereid is". M.i.v. 21 maart 's morgens werden de militaire activiteiten gestaakt en begon de ontmanteling van o.a. de inlichtingenbasis Ramasun.

Op 21 maart betoogden ca. 10.000 NSCT-studenten in Bangkok bij de Amerikaanse ambassade voor een onmiddellijk vertrek van de naar schatting 3.900 Amerikaanse militairen. Tussen de betogers werd een handgranaat geworpen, waardoor 4 mensen werden gedood en ruim 80 gewond raakten.

Op 23 maart betoogde een anticommunistische organisatie o.l.v. Suchart Prapaihorm in Bangkok voor het handhaven van de Amerikaanse troepen. Daarbij waren ca. 4000 personen aanwezig.

Bij een verkiezingsbijeenlromst van de Partij van de Nieuwe Kracht in de provincie Chai Nat werd op 25 maart een bomaanslag gepleegd die 10 personen het leven kostte, nadat in februari al bij een bomaanslag op het partijhoofdkwartier een van de daders was omgekomen. Op 1 april raakte de onderminister van onderwijs, Panja Kesornthong (een Sociale Agrarier), gewond door op hem afgevuurde kogels. Tijdens de bloedigste verkiezingscampagne in Thailand's historie kwamen minstens 33 personen om het leven.

De verkiezingen

Bij de verkiezingen van 4 april werden 279 parlementszetels betwist door minstens 2 365 kandidaten van **39** partijen. (In totaal waren ruim 50 partijen geregistreerd.) De opkomst bedroeg ca 44%. Volgens de op 5 april 's middags bekendgemaakte uitslag *(Reuter* 5-4) werd de zetelverdeling in het nieuwe parlement (vergeleken met die in het oude):

Democratische Partij	115 (72)
Nationale Thai partij	56 (28)
Sociale Actie partij	45 (18)
Sociale Gerechtigheidspartij	28 (45)
Sociale Agrariërs	8 (19)
Nationale Socialisten	8 (16)
Partij v. d. Nieuwe Kracht	3 (12)
Partij v. d. Volkskracht	3 (2)
Socialistische partij	2 (15)
Partij voor Provincie-ontwikkeling	2 (1)
Verenigde Socialistische Front	1 (10)
Overige partijen	8 (31)

De verkiezingen betekenden een persoonlijke nederlaag voor premier Kukrit Pramoj, die zijn zetel in Bangkok verloor, waar de Democratische Partij van zijn broer Seni Pramoj alle 28 zetels verwierf. Kukrit's partij, de Sociale Actie Partij, kreeg 2½ maal zoveel zetels en komt nu mogelijk onder leiding van de herkozen minister van financiën, Boonchu Rojanastien.

Een andere steunpilaar van Kukrit Pramoj's coalitie, de Nationale Thai Partij (Chart Thai) van vice-premier Pramarn Adireksarn en minister van buitenlandse zaken Chartichai Choonhavan, verdubbelde haar zeteltal.

De Sociale Gerechtigheidspartij, niet meer geleid door Dewitt Klinpratum maar door de gepensioneerde luchtmaarschalk Dawee Chullasapya, die sterke banden met het leger onderhoudt, zakte van de tweede naar de vierde plaats.

De grote winnaar was de Democratische Partij van Seni Pramoj. Deze beloofde tijdens de campagne een vermindering van de regeringsuitgaven en een afschaffing van het gratis busvervoer voor de laagstbetaalde arbeiders. Hij distantieerde zich duidelijk van de Socialistische Partij en van de Partij van de Nieuwe Kracht.

Seni Pramoj kondigde aan het door Kukrit opgestelde ontwikkelingsplan — waarbij grote bedragen waren uitgetrokken voor plattelandsraden om een herverdeling van de rijkdom ten gunste van het platteland te bewerken — opnieuw te zullen bestuderen. Maar Seni verklaarde evenals zijn broer dat onderhandelingen over het legeren van Amerikaanse troepen in Thailand niet zouden worden hervat.

De plv. partijsecretaris Rattakul bevestigde volgens *DPA* (9-4) dat ook de door zijn partij te vormen nieuwe regering aan de eis i.z. een absolute beëindiging van de Amerikaanse aanwezigheid binnen vier maanden zou vasthouden.

De grote verliezers waren de linkse partijen. Tevoren had *NRC/H'blad* **(3-4)** reeds opgemerkt:

,,Als er een ding in de verwarde situatie duidelijk is geworden dan is het dat de hier als ,,links" gebrandmerkte politieke mededingers met aanzienlijk succes door hun meer extreme opponenten aan de andere zijde van het politieke spectrum zijn zwart gemaakt.

Het scheldwoord ,,communist" is veelvuldig gebruikt om de naar Europese maatstaven gematigde socialistische partij, en de centrum-partij Palang Mai (nieuwe kracht) bij de kiezers in diskrediet te brengen. Dit is gepaard gegaan met sluipmoorden op hun leiders en stemmenwervers en bom- of granaataanvallen op samenkomsten.

Het aantal dodelijke slachtoffers in verband met de verkiezing ligt tussen de twintig en dertig, en aanslagen waaraan een kandidaat ternauwernood ontsnapte vinden iedere dag plaats. Tegen de achtergrond van een in het afgelopen half jaar duidelijker geworden reactie op vermeende ondermijning van staat, koning en religie, levert dit geweld het bewijs aan het kiezerspubliek dat het gevaarlijk is geassocieerd te worden met ,,links"..."

Op 9 april werd gemeld dat de Democratische Partij met drie rechtse partijen — de Socialistische Gerechtigheidspartij, de Nationale Socialistische Partij en de Nationale Thai Partij — overeenstemming had bereikt over de vorming van een grote coalitie. *(NZZ, NRC/H'blad,* The *Times, Le* Monde, *KCA, The Economist)*

(Vor. ber. pag. 81 e.v. - '75 en 511/3 e.v. - '75)

WEST-EUROPA

ALGEMEEN

AKKOORD TUSSEN RIJNOEVERSTATEN OVER LOZING CHEMISCHE AFVALSTOFFEN

Op 1 april hebben de ministers uit de Rijnoeverstaten, Zwitserland, de Bondsrepubliek, Frankrijk en Nederland, een ontwerp-verdrag opgesteld dat de lozing van chemische afvalstoffen in de Rijn moet beperken. Over de kwestie van het staken van Franse zoutlozingen zijn de ministers het nog niet eens kunnen worden.

Het concept zal in de loop van 1976 door de betrokken regeringen worden ondertekend.

Als ook de parlementen er hun goedkeuring aan hechten kan het verdrag eind 1977 in werking treden.

Toen dit onderwerp voorlopig was afgehandeld, toonde de Nederlandse delegatie zich nogal verheugd. Minister Vorrink (milieu), sprak van een ,,behoorlijk resultaat'' en staatssecretaris Brinkhorst (buitenlandse zaken) gebruikte de term ,,boven verwachting''. Hij doelde daarmee vooral op enkele concessies van Duitse zijde, waar trouwens een aantal Nederlandse tegemoetkomingen tegenover staat. De Duitsers hebben zich — om hun industrie aan de Rijn te sparen en tegen buitenlandse concurrentie te behoeden — hardnekkig verzet tegen een stringent saneringsprogramma voor deze rivier. Zij wilden niet verder gaan dan de algemene richtlijnen voor oppervlaktewateren, waarover eind vorig jaar in EG-verband een compromis werd gesloten.

Nederland daarentegen heeft steeds vastgehouden aan strenge normen, omdat de Rijn qua industrialisatie niet met andere Europese rivieren te vergelijken is. Beide partijen deden tenslotte water in de wijn, zodat het beraad van Parijs toch nog iets opleverde: een chemisch verdrag, dat iets zwaarder lijkt uit te vallen dan de globale EG-richtlijnen.

Minder verheugd was minister Westerterp (verkeer en waterstaat), die zich speciaal met de zoutlozingen bemoeit. Tot een zoutverdrag is het ook dit keer niet gekomen; er bleek een tweede ministersconferentie nodig om te proberen deze impasse te doorbreken. Die vergadering zal eind mei in Bern plaatsvinden.

In Parijs ging het gevecht over de financiële consequenties van zoutopslag in de Elzas. De Franse kalimijnen aldaar beproeven op het ogenblik een systeem om hun afvalzouten in een 1800 meter diepe poreuze bodemlaag te spuiten, nu het plan voor bovengrondse opslag geheel van de baan is. Alle Rijnoeverstaten zijn bereid mee te betalen aan deze injectiemethode, volgens een oude verdeelsleutel: Nederland 34 procent, Duitsland en Frankrijk elk 30 procent en Zwitserland 6 procent.

Duitsland en Zwitserland willen die bijdrage uitdrukkelijk beperken tot de investeringskosten, alsmede de studiekosten die er aan vooraf gingen: in totaal rond 75 mln Franse franken (ong. f 45 mln). Ze verwerpen het Franse verlangen om ook aan de exploitatiekosten mee te betalen. Niet omdat die bedragen exorbitant hoog zijn — althans nu nog niet — maar uit principiële overwegingen. Ze zien het Elzasser zout als een Frans probleem dat niet onder de gezamenlijke verantwoordelijkheid valt en vrezen dat ze later ook mee moeten opdraaien voor eventuele schadeclaims. Duitsland is verder bang dat zijn eigen industrieën om subsidie komen aankloppen na een Frans precedent.

Nederland heeft zich op dit punt soepel en nogal neutraal opgesteld — ,,om te voorkomen dat de zaak weer vastloopt'', zoals minister Westerterp zei. Dat mocht niet baten. Frankrijk aan de ene en Duitsland-Zwitserland aan de andere kant wisten van geen wijken, zodat er weer geen akkoord uit de bus kwam.

Overigens zal Frankrijk met de injectiemethode nog ver onder de afgesproken norm blijven. De kalimijnen moeten volgens een principe-akkoord van 1972 (de eerste ministersconferentie in Den Haag) 60 kilo per seconde opslaan in plaats van in de Rijn te lozen. Met het nieuwe systeem halen ze voorlopig slechts 20 kilo per seconde. Volgende fasen voorzien in een uitbreiding tot 60 kilo, maar of het ooit zover komt, bleef onzeker.

In elk geval wil Frankrijk de benodigde installaties pas gaan bouwen als een eventueel zoutverdrag door de parlementen is geratificeerd. En dit land blijft ook slagen om de arm houden wat betreft de technische mogelijkheden.

Volgens het nu bereikte chemische akkoord zijn er twee soorten stoffen waarvan de lozing moet worden te uggedrongen. De meest giftige, zoals kwik, cadmium, gechloreerde koolwaterstoffen en kankerverwekkende elementen, staan op een zwarte lijst. Hiervoor geldt op den duur een absoluut lozingsverbod, al is er geen termijn genoemd waarbinnen dit een feit moet zijn.

Wel kan de Internationale Rijncommissie, het ambtelijke overlegorgaan van de Rijnstaten, ingrijpen en nieuwe maatregelen voorstellen als het reinigingsproces te traag verloopt. Ze krijgt wat dit betreft een controlerende taak, één van de Duitse concessies.

Andere schadelijke stoffen — een reeks zware metalen, maar ook bijvoorbeeld fosfaten — staan op een grijze lijst. Daarvoor gelden beperkte lozingsmogelijkheden. Nederland wilde ook met betrekking tot die grijze stoffen een gemeenschappelijk beleid, maar dat stuitte op felle Duitse en ook Zwitserse tegenstand. Men vond elkaar na veel touwtrekken op een nogal ingewikkelde formule. Binnen twee jaar nadat het verdrag in werking is getreden. moeten alle vier de staten een nationaal saneringsprogramma tegen de Rijnvervuiling opstellen. De Internationale Rijncommissie krijgt tot taak deze nationale programma's te coördineren en naar aanleiding daarvan met voorstellen te komen voor het totale gebied.

Dus de zwarte stoffen worden gezamenlijk aangepakt, zij het geleidelijk aan, terwijl het gevecht tegen de grijze een nationale zaak is, waarbij de commissie coördinerend optreedt. Een vrij zwak aftreksel van de oorspronkelijke Nederlandse verlangens, maar volgens minister Vorrink en staatssecretaris Brinkhorst toch een redelijk resultaat, gelet op het oude Duitse standpunt, waar niet aan te tornen leek.

Brinkhorst na afloop: ,,Ik heb waardering gekregen voor de Duitse delegatieleider, bondsminister Maihofer (van binnenlandse zaken). Hij heeft concessies gedaan, ondanks verzet van de Duitse deelstaten, die hier met een voetbalclub van ministers vertegenwoordigd waren.''

(NRC/H'blad)

BENELUX

AKKOORD OVER EENMAKING ACCIJNZEN

De ministers van financiën van de drie Beneluxlanden, Nederland, België en Luxemburg, zijn het op 29 maart in Brussel eens geworden over een gelijkschakeling van de accijnzen. Dat betekent dat de doelstellingen van het Beneluxverdrag hierover bereikt zijn.

Het betekent tevens dat de grensformaliteiten aan de Beneluxgrenzen kunnen verdwijnen.

Aan het in Brussel bereikte resultaat zijn nog meer consequenties verbonden. Een harmonisatie zoals die waartoe we nu besloten hebben werkt in de praktijk niet als de economieën van de drie landen niet voor een heel groot deel parallel lopen, zei de Nederlandse minister van financiën, dr. W. Duisenberg.

Er zullen dus nieuwe initiatieven nodig zijn om dat te bereiken, aldus de Nederlandse minister.

De secretaris-generaal van de Benelux, de Nederlander drs. Kruytbosch, gaf te kennen dat hij met die nieuwe initratreven al bezig is. „We zijn al bezig studies te ontwikkelen over de economieën van de drie landen door „modellen" te vervaardigen. Die studies moeten bijv. een conclusie opleveren over hoe (economisch gezien) het jaar 1977 er voor de drie landen Nederland, Beigië en Luxemburg, uit gaat zien.
Daaruit moeten we kunnen aflezen wat bijv. de effecten van een btw-verhoging zullen zijn en welke invloed de wereldhandel op onze economieen heeft. Als die conclusies bekend zijn zullen ministeriële gesprekken nodig zijn om de economische maatregelen in de drie landen op elkaar af te stemmen."
De ministers zijn het in Brussel eens geworden over de unificatie van accijnzen voor sigaretten en bier, twee grote knelpunten die nog waren overgebleven na overeenkomsten inzake de unificatie van andere accijnsartikelen, zoals bijv. rook- en pruimtabak, alcohol, wijn, alcoholvrije dranken, suiker en minerale oliën, zoals benzine, dieselolie en stookolie. Daarmee werd de eenmaking van de accijnzen een afgerondo zaak.
Op de Benelux-topconferentie (pag. 11/1) in oktober 1975, was het principebesluit gevallen dat in januari 1976 de accijns-unificatie rond diende te komen. Met enige vertraging is dat doel bereikt.
Er werd ook een andere principeafspraak van de Benelux-top definitief gemaakt: de Benelux-burger5 zullen binnen enkele jaren goederen voor persoonlijk gebruik, met een waarde van hooguit 690 gulden, vrij over de Beneluxgrenzen kunnen meenemen. Die vrijstelling bestaat nu voor een waarde van 430 gulden
De accijnsovereenkomst waaraan op 29 maart de laatste hand werd gelegd zal op 1 juli volgend jaar in werking treden. De Luxemburgse minister van financiën, Vouel, voelde er in eerste instantie niets voor om het accijnspercentage voor sigaretten te unificeren. Luxemburg is voor dit produkt namelijk een goedkoopte-„eiland" in de Benelux en de meerverkoop die daardoor ontstaat legde Luxemburg tot dusverre geen windeieren. Binnen een uur hadden de Nederlandse en de Belgische minister hun Luxemburgse collega echter zover dat hij toestemde.
Er werd een regeling bereikt waarbij de basisaccijns voor sigaretten op 60,5% werd vastgesteld (in Nederland is de accijns plus de btw op sigaretten momenteel 67%). Er komt een overgangsregeling waarbij Luxemburg die basisaccijns (voor het ogenblik 58,5%) optrekt tot het overeengekomen niveau. Dat betekent in de praktijk dat het prijsverschil tussen sigaretten in Luxemburg en België, van ongeveer 7 frank per pakje (ongeveer twee kwartjes) tot ongeveer 3 frank in de toekomst (om en nabij 20 cent) teruggebracht zal worden.
Het gemeenschappelijk accijnstarief voor bier werd mogelijk nadat men een overeenkomst bereikt had over een technische zaak, namelijk de voor België belangrijke definitie van de brouwerij. Bereikt werd dat de concurrentieverhouding tussen grote en kleine brouwerijen niet werd verstoord. *(NRC/H'blad)*

EG

LANDBOUWPRIJZEN VASTGESTELD

Op 6 maart hebben de landbouwmi-. nisters van de negen EG-ianden de landbouwprijzen voor het seizoen 1967-1977 vastgesteld.
De gemiddelde stijging van de prijsgarantie voor de boeren zal als gevolg van het besluit tussen de 7,5 en 8% liggen.
De Europese Commissie had eind 1975 een gemiddelde stijging van 7.5% voorgesteld.
Het Europese Parlement had gewild dat er 9,5% van gemaakt zou worden. De boeren zelf, wijzend op de kostenstijgingen die zich hebben voorgedaan, hadden via hun Europese organisatie, de COPA, een verhoging met 10,6% geëist.
Tegelijk met het vaststellen van het prijzenpakket legden de landbouwministers de basis voor de beëindiging van de Frans-Italiaanse wijnoorlog (pag. 51/3).
Verder namen ze besluiten die moeten leiden tot het opruimen van een deel van de grote overschotten aan magere melkpoeder in de Gemeenschap.
Een woordvoerder van de Europese Commissie maakte op 8 maart bekend dat de diensten van de Commissie een eerste, provisorische, berekening hadden gemaakt naar aanleiding van het op 6 maart genomen prijsbesluit.
Volgens die berekening zullen de landbouwprijzen, uitgedrukt in rekeneenheden, in Italië met 6,9%, in Luxemburg met 7,5%, in Nederland met 7,6%, in de Bondsrepubliek, Frankrijk en België met 7,7%, in Denemarken en Ierland met 7,8% en in het Verenigd Koninkrijk met 7,9% stijgen.
In de nationale munt van ieder land uitgedrukt, ziet de prijsstijging er als volgt uit: in de Bondsrepubliek 4,8%, in Frankrijk 6,2%, in Luxemburg 6,9%, in Nederland zowel als België 7,1%, in Denemarken 7,8% in het Verenigd Koninkrijk 7,9% en in Ierland 9,9%.
Dat de percentages zo uiteenlopen ligt aan monetaire verschillen en aan het verschil in landbouwproducten die door de landen worden voortgebracht.

Monetaire besluiten

In afwijking van de Commissievoorstellen zijn de zogenaamde monetaire compenserende bedragen (bedragen, in het leven geroepen om de uiteenlopende ontwikkeling van de munten van de EG-lidstaten te compenseren) voor de Beneluxlanden afgebroken met **0,6** punten Dat betekent dat eén Nederlandse gulden voortaan **0,293884** rekeneenheden gaat uitmaken De Europese Commisie had voorgesteld die compensatie voor de Beneluxlanden geheel, dat wil zeggen met **2** punten, af te breken Zowel de Nederlandse minister Van der Stee als zijn Belgische collega, Lavens, hebben zich van het begin af aan hardnekkig tegen het oorspronkelijke Commissievoorstel verzet
De voor de Duitse bondsrepubliek geldende monetaire compensaties zullen volgens het ministersbesluit afgebroken worden met **2.5** punten. Dat betekent dat er nog 7,5 punten overblijven en dat de waarde van de Duitse mark voortaan **0,288839** rekeneenheden zal zijn. Andere monetaire besluiten waren die om de Italiaanse „groene lire" met 6 punten te devalueren en het Ierse groene pond met **2** punten. Volgens sommige deskundigen zouden die monetaire besluiten voor de praktijk onder meer tot gevolg kunnen hebben dat de concurrentiepositie van Nederland en van België, ten aanzien van de Duitse bondsrepubliek zal verbeteren.

Einde van de wijnoorlog

Tijdens de landbouwmarathon de eerste week van maart is ook in principe een einde gekomen aan de „wijnoorlog" tussen Frankrijk en Italië. Frankrijk heeft namelijk toegezegd om uiterlijk op 1 april een eind te maken aan de (in strijd met de EG-regels ingestelde) extraheffing van 12% die het op Italiaanse wijn legt. Die heffing bestaat sinds september 1975. De Franse regering riep die importbelasting in het leven toen grote hoeveelheden goedkope Italiaanse wijn Frankrijk begonnen binnen te komen en toen er grote onrust ontstond onder de Franse wijnbouwers.
Het wijndossier verscheen al maandenlang, elke vergadering opnieuw, op de tafel van de ministers, zonder dat er een oplossing bereikt werd. Italië weigerde namelijk steevast de zaak ook maar in bespreking

te nemen, zolang Frankrijk niet toezegde de importbelasting ongedaan te maken.

Er is nu een aantal maatregelen afgesproken, waarvan de voornaamste zijn: de Europese „wijnplas" zal ingedamd worden, onder meer door vanaf 15 maart een extra hoeveelheid van vier mln hectoliter wijn tot alcohol te verwerken (distillatieregeling). Frankrijk mag voorts gedurende drie jaar aan wijnbouwers die bepaalde kwaliteitswijnen voortbrengen een nationale steun verlenen van maximaal één Franse frank per graad/hectoliter Verder zullen er maatregelen getroffen worden voor de sanering van de Europese wijnbouw zelf.

De melkpoederberg

De hoeveelheid magere melkpoeder die de Gemeenschap momenteel in voorraad heeft, bedraagt zo'n 1,3 mln ton. Al geruime tijd geleden had de Europese Commissie bepaalde voorstellen gedaan om die „melkpoederberg" tot redelijker afmetingen terug te brengen. Tijdens de landbouwmarathon zijn er ook over dit onderwerp besluiten gevallen.

Besloten is (maar daar moeten de ministers van financiën nog hun goedkeuring aan hechten) om dit jaar 200.000 ton magere melkpoeder, geheel gratis, ter beschikking te stellen voor voedselhulp. Een aantal experts is van mening dat er dit jaar op die manier maximaal 150.000 ton kan worden weggewerkt en dat het restant pas volgend jaar kan worden weggewerkt.

400.000 ton melkpoeder moet, aldus het raadsbesluit, uit de markt genomen worden door een verplichting tot bijmenging in veevoeder. Die zaak zal geregeld worden via het door de Europese Commissie voorgestelde cautiesysteem, dat in grote trekken hierop neerkomt:

de invoer van voor veevoeder bestemde proteïnen wordt belast met een waarborg, tot de importeur kan aantonen dat hij een bepaalde, overeenstemmende hoeveelheid — voor menselijke consumptie ongeschikt gemaakte — melkpoeder heeft aangekocht. Oorspronkelijk had de Commissie 600.000 ton in veevoeder willen laten verwerken.

De nu aangenomen regeling gaat gepaard met een (tijdelijke) particuliere opslagsteun voor in totaal 250.000 ton (voorgesteld was 400.000 ton) eiwithoudende produkten.

Nog eens 200.000 ton magere melkpoeder hoopt men kwijt te raken door de verplichting dat melk voor kalveren voor minstens 50 à 60% uit magere melkpoeder moet bestaan. Voorts gaat men studeren op een regeling om kleine producenten die afzien van de levering van melk een premie te geven. Ook is nog besloten dat de interventieprijs voor magere melkpoeder op 15 maart met 2% verlaagd zal worden en op 16 septembe met nog eens 1%.

De kosten

Europees landhouwcommissaris ir Pierre Lardinois verklaarde in Brussel dat als gevolg van het aangenomen prijzenpakket de voedselprijzen in Europa met ongeveer 2 procent zullen stijgen. Hij raamde dat dit voor de kosten van levensonderhoud gemiddeld slechts 0,5 procent zou uitmaken. De Nederlandse minister Van der Stee kwam voor Nederland tot een schatting van 0,3 procent stijging van kosten van levensonderhoud.

Nog voordat die cijfers ter tafel kwamen, hadden de Europese consumenten al hun ontevredenheid betuigd. Terwijl de marathon nog volop aan de gang was stelden vertegenwoordigers van de Europese consumentenorganisaties een protest op waarin ze vooral fulmineerden tegen het feit dat ze over de prijsvoorstellen van de Commissie niet geconsulteerd waren. Dat heeft het ons onmogelijk gemaakt te trachten het besluit van de ministers te beïnvloeden, aldus de protestverklaring.

In die verklaring werd vooral betreurd dat (aldus de consumenten) ir. Lardinois niet de moeite genomen heeft te spreken met het consultatief comité van de consumenten, een instelling die speciaal in het leven geroepen is om de zienswijze van de Europese consument bij de Commissie duidelijk te maken. In de verklaring werd gezegd dat de consumenten, wat het aanhoren van hun mening betreft, op gelijke voet behandeld willen worden als de producenten.

Het geheel van het nu aangenomen prijzenpakket zal, aldus Lardinois, vrijwel geen extra-uitgaven (boven de geraamde) van het Europese landbouwfonds vereisen. De extra-voedselhulp (waar 93 miljoen rekeneenheden mee gemoeid is). zal, als ze wordt goedgekeurd-door de ministers van financiën, niet ten laste van het landbouwfonds maar ten laste van de algemene begroting komen.

De landbouwbegroting voor dit jaar omvat 5.490 miljard rekeneenheden. Extra geld zal wel nodig zijn als gevolg van de devaluatie van de ,,groene lire". Experts raamden die kosten op 160 a 170 miljoen rekeneenheden. (Europa van Morgen) (Vor. ber. pag. 51/1)

EUROPESE RAAD IN LUXEMBURG

Op 1 en 2 april waren de staatshoofden en regeringsleiders van de negen EG-landen voor topoverleg, de zgn. Europese Raad, in Luxemburg bijeen.

Zonder over één belangrijk punt overeenstemming te hebben bereikt is de Raad uiteengegaan. Op Westduits aandringen werd zelfs voor de eerste keer geen slotcommuniqué uitgegeven aangezien de standpunten over economische en monetaire politiek te sterk uiteenliepen. Twee documenten van de Europese Commissie waren voor de Westduitse regeringsleider Schmidt onaanvaardbaar en pogingen om een Frans papier over de economische en monetaire unie en een Brits over de werkloosheid in elkaar te schuiven mislukten.

Over het kernprobleem van de zetelverdeling in een rechtstreeks gekozen Europees Parlement werd geen overeenstemming bereikt en een bespreking van het rapport-Tindemans (pag. 38/1) leidde niet tot een hechte afspraak over de procedure die bij de verdere behandeling zal u-orden gevolgd Alleen een verklaring over Rhodesië werd uitgegeven waarin het blanke minderheidsregime wordt verzocht de macht over te dragen aan de zwarte meerderheidsregering.

Verder benadrukten de regeringsleiders de Britse politiek m.b.t. Rhodesië te steunen. Deze verklaring kwam op Nederlands initiatief tot stand, hoewel de Nederlandse regering op een punt niet haar zin heeft gekregen. Niet erin opgenomen werd nl. een oproep aan de Verenigde Naties om de sancties tegen Rhodesië nauwlettend na te leven.

Bij het overleg bleek dat men het over een aantal randproblemen m.b.t. het te kiezen Europese Parlement zoals de naam van de volksvertegenwoordiging en de periode waarin verkiezingen zouden moeten worden gehouden (van donderdagochtend tot zondagavond) het wel eens kon worden maar dat men het grondig oneens was over de zetelverdeling.

Engeland en Denemarken bleken echter nog niet geheel te zijn afgestapt van hun vroegere bezwaren (een langere voorbereidingsperiode en handhaving van het dubbele mandaat).

Premier Den Uyl en minister Van der Stoel waren niet geheel pessimistisch over de mogelijkheid dat op de volgende raadsvergadering die in juli in Brussel onder Nederlands voorzitterschap zal worden gehouden, een akkoord zal worden bereikt. De premier sprak in dit verband over ,,een grote morele en politieke binding" (om verdere voortgang te maken), en een ,,redelijk vertrouwen". Minister Van der Stoel, naar aanleiding van het Franse voorstel het aantal zetels op de huidige 198 te handhaven, zei dat

„in feite alle modaliteiten nog openstaan".
Hij achtte het van groot belang dat ook de landen die voorstander zijn van een sterkere mate van proportionaliteit dan die welke in het voorstel van het Europese Parlement in acht wordt genomen, akkoord willen gaan met het beginsel van een minimum aantal zetels voor de kleine landen.
Minister Van der Stoel noemde geen namen, maar het is waarschijnlijk dat hij doelde op de grote landen die vinden dat zij in het ontwerp van het Europese Parlement zijn ondervertegenwoordigd, maar beeid zijn Luxemburg — dat bij strikte proportionaliteit nauwelijks aan bod zou komen — zijn zes afgevaardigden te laten behouden.
Resumerend verklaarde mr. Van der Stoel dat de verkiezingen „een lastige zaak blijven", maar dat thans duidelijk is hoe ver bepaalde landen willen gaan en dat „over en weer" concessies zullen moeten worden gedaan.
Vóór het begin van de conferentie was van gezaghebbende zijde opgemerkt dat de grote landen, met uitzondering van Duitsland (en in mindere mate Italië) sterk aandrongen op grotere proportionaliteit. In het huidige parlement bezetten de grote vier 72,7% van de zetels, volgens het ontwerp van het parlement zouden zij 76% bezetten van de 356 zetels (door de bevolkingsgroei is het zeteltal inmiddels met één toegenomen), en Frankrijk wilde 83,5% van de zetels voor de grote vier reserveren. Men achtte het toen nog mogelijk door koehandel tot een oplossing te komen, maar dit had het nadeel dat het systeem, waarvan Patijn uitging, geweld zou worden aangedaan. De eerste bezwaren tegen het voorstel van het Europese Parlement waren gekomen van Ierland, dat volgens Patijn wel meer zetels zou krijgen, maar percentueel achteruit zou gaan, hetgeen politiek moeilijk verkoopbaar zou zijn.
President Gaston Thorn verklaarde te hebben gehoopt dat er op het punt van de verkiezingen „iets meer" uit de bus zou zijn gekomen. De uitslag was echter „toch niet teleurstellend" omdat niemand had gepleit voor een andere datum dan mei/juni 1978. Ook uit zijn woorden bleek dat Engeland en Denemarken hun oorspronkelijke bezwaren hebben gehandhaafd.

Economisch/monetair debat

De Europese Commissie had twee documenten ingediend over de economisch/monetaire problemen en de economisch/sociale, dat wil zeggen de werkloosheid. Premier Den Uyl sprak over „een algemene weerzin" van de conferentie tegen het produceren van papieren, maar in conferentiekringen werd zonder omwegen verklaard dat bondskanselier Helmut Schmidt beide papieren „van tafel had geveegd".

Volgens president Thorn was het niet aan de raad om een beslissing te nemen over deze twee documenten, maar zouden de ministers van economische zaken en van financiën zo snel mogelijk een beslissing moeten nemen (evenals de ministers van buitenlandse zaken zich opnieuw met de kwestie van de Europese verkiezingen zouden gaan bezighouden). Niet duidelijk werd of ook de Franse en Britse documenten over de economisch/sociaal/monetaire problemen, die men vergeefs trachtte tot een soort slotcommuniqué ineen te schuiven, ook nog later in de ministerraad ter sprake zullen komen.

Zowel president Thorn als premier Den Uyl maakten nadrukkelijk melding van het besluit om tegen juni/juli een nieuwe tripartite conferentie te organiseren over de werkgelegenheid, dat wil zeggen vertegenwoordigers van raad en commissie, werkgevers en vakbonden, te laten spreken over de werkloosheid. Nederland zou graag hebben gezien dat het was gekomen tot concrete afspraken over het harmoniseren van het begrotingsbeleid, of dat men zou hebben besloten zich te houden aan de reeds in 1974 gemaakte afspraken over het opstellen van richtsnoeren voor harmonisatie van het economisch beleid, het onderzoek van de economische toestand, enzovoort.
Het document van de Commissie over de monetaire politiek dat door Nederland vrij positief was ontvangen, beoogde weer iets met de monetaire slang te gaan doen. Het „communautiseren" van de slang, zoals premier Tindemans in zijn rapport heeft voorgesteld, stelt Frankrijk weliswaar in staat opnieuw een vinger in de pap te krijgen, maar de werkelijke beslissingen blijven toch voorbehouden aan de slangleden. Bovendien introduceert men het Europa van „de twee snelheden" als systeem in de Gemeenschap als men de slang een communautaire aangelegenheid maakt, een idee waar Nederland nogal terughoudend tegenover staat.

Rapport-Sindentans

Het rapport - Tindemans, aldus Thorn, is „niet ten principale" besproken, maar niemand had kritiek op de inhoud en iedereen waardeerde het dat de Belgische premier zich niet buiten de realiteit had geplaatst. In antwoord op vragen verklaarde hij te verwachten dat vóór het einde van dit jaar, wellicht al de komende maanden, voorstellen zullen worden gedaan over afzonderlijke in dit rapport genoemde punten. Nederland had niet verwacht dat voorzitter Thorn in staat zou zijn geweest harde conclusies te trekken, maar wel dat in elk geval procedureafspraken zouden worden gemaakt — bijvoorbeeld de oprichting van een speciale werkgroep — voor de verdere behandeling, omdat men tenslotte is overeengekomen voor het einde van het jaar besluiten te nemen.
Premier Den Uyl verklaarde dat in de „eerste ronde" een grotere mate van convergentie was gebleken dar. men aanvankelijk had verwacht. De ministers van buitenlandse zaken zullen zich nader over het rapport beraden en de spelregels vaststellen, een coördinatiecommissie moet voorkomen dat het „een wirwar" wordt omdat bij talrijke nog te nemen besluiten talrijke instellingen zijn betrokken, en, aldus minister Van der Stoel, wellicht is het mogelijk om in juli een interim-rapport uit te brengen. Hij sprak in dit verband over „de belangrijke taak" van Nederland om te trachten tot een akkoord te komen wanneer het, gedurende de tweede helft van het jaar, het voorzitterschap bekleedt.

Zuid-Europa

Verklaarde Thorn niet te kunnen zeggen wat de top meende van interne ontwikkelingen in landen als Portugal, Spanje en Griekenland, minister Van der Stoel merkte op dat de ontwikkelingen in Spanje de staats- en regeringsleiders met enige zorg vervulden. De Spaanse regering heeft een democratiseringsformule opgesteld, „maar er moeten nu maar eens daden komen".
Volgens minister Van der Stoel lijken de ontwikkelingen in Spanje „in een tegengestelde richting van die van democratisering" te gaan,
In welke zin er aan de slotlunch ook nog over Portugal, Griekenland en Turkije was gesproken, werd niet; duidelijk.
Thorn verklaarde dat niet was ge-

sproken over ,,het Griekse verzoek om toetreding", en hij ,,dacht niet" dat er in de wandelgangen was gesproken over de mogelijkheid dat de communistische partij toetreedt tot een Italiaanse regering. (Europa van Morgen)

BELGIË

BELGISCH-ZAIRESE OVEREENKOMST

De Belgische minister van buitenlandse zaken, Van Elslande, en zijn Zaïrese ambtsgenoot, Nguza Karl-i-Bond, hebben op 28 maart te Kinsjasa een algemeen akkoord van economische en technologische samenwerking met bijbehorende protocollen ondertekend. In een gemeenschappelijk communiqué werd gewezen ,,op het bijzonder hartelijke klimaat, waarin de besprekingen verliepen"'. Verder werd vastgesteld dat sedert het bezoek van premier Tindemans in sept. 1975 de bilaterale samenwerking goed vorderde, en dat België zal deelnemen aan de onderhandelingen, die te Kinsjasa in een multilateraal kader zullen worden gevoerd met het Internationaal Monetair Fonds en de Wereldbank. Het communiqué somt de protocollen op en betoont dat beide landen voortaan ook in de sectoren van het vervoer en het verkeer nauw zullen samenwerken.

Het communiqué bevat ook een passus m.b.t. de internationale politiek. Daarin wordt o.m. verklaard dat beide landen willen dat in Rhodesië de vertegenwoordigers van de meerderheid der bevolking aan de macht komen en dat zij ,,de koppige weigering van de regerende minderheid om een representatief wettelijk regime te vestigen" betreuren.
Ook wordt hulde gebracht aan diegenen die in Namibië en Zimbabwe voor hun onafhankelijkheid strijden.
Bij zijn terugkeer te Brussel heeft Van Elslande medegedeeld de inhoud van het algemeen akkoord en van de protocollen nog niet te kunnen vrijgeven, aangezien zij eerst nog aan de regering en het parlement moeten worden meegedeeld.
Hij lichtte wel de uitvoeringsprotocollen toe.

● Het protocol betreffende de ontwikkelingssamenwerking vervangt de conventie van 1968, maar wijkt slechts in geringe mate van die conventie af. Het somt de gebieden op waar ontwikkelingssamenwerking mogelijk is: projecthulp, ter beschikking stellen van personeel, vorming van kaderleden, verstrekken van leningen, steun aan niet-gouvernementele organisaties. Het protocol legt, meer dan vroeger, de nadruk op de sector van verkeer en vervoer.

● Het protocol inzake de industriële samenwerking werkt een model-statuut uit voor gemeenschappelijke Belgisch-Zaïrese ondernemingen die op dit gebied het belangrijkste instrument van samenwerking moeten gaan vormen. In dat statuut worden o.m. de verantwoordelijkheden van de partners in de ,,joint venture" omschreven. Het Zaïrese Comité de Stabilisation wordt als scheidsrechter bij betwistingen aangeduid.

In dit protocol wordt ook de schadeloosstelling geregeld van de gezairizeerde vennnootschappen. Volgens een vroeger geformuleerd Zairees voorstel kunnen de vroegere eigenaars van die vennootschappen 40% van de aandelen terugkrijgen de overige 60% zullen worden vergoed door terugbetaling van de helft van het Zairese aandeel in de winst van de vennootschap. Het protocol regelt de modaliteiten voor de raming van de waarde van de betrokken vennootschappen en voor de betaling van de vergoeding.

● Het protocol betreffende de bescherming van de investeringen herinnert aan het principe van het volkenrecht, dat geen nationalisering mag gebeuren zonder uitkering van een billijke, vooraf overeengekomen schadeloosstelling.

● Het protocol betreffende de vergoeding voor de Belgische particulieren van wie de bezittingen werden gezairizeerd, bepaalt dat de waarde van die bezittingen wordt geraamd op basis van de commerciële waarde ten tijde van de zairizering. De tegenwaarde in Belgische munt zal als vergoeding worden uitbetaald over een periode van twintig jaar. Zaïre betaalt in die periode een rente van 5% op de hoofdsom. De Belgische regering zal echter aan het parlement voorstellen zelf die vergoeding op 10 jaar te betalen, en ze op haar beurt op de overeengekomen termijn van 20 jaar van Zaïre te innen. Er werd ook overeenstemming bereikt over de betaling van achterstallige huurgelden.

De grote Belgisch-Zaïrese commissie zal in juni 1976 andermaal vergaderen, dit keer in Brussel.

BEDRIJFSRESULTATEN SABENA

Sabena heeft in 1975 vrij negatieve resultaten geboekt, mede ten gevolge van de economische crisis.

Waar begin 1975 nog gerekend werd met een verkeerstoename van 14%, werd uiteindelijk slechts 1% meer vervoerd dan in 1974, nl. 719.162.433 ton/km.
Het aanbod steeg daarentegen met 5,3% tot 1.197.424.454 ton/km waardoor de bezettingsgraad met 2,5% tot 60,1% terugliep. De verhoging van het aanbod werd veroorzaakt door de ingebruikneming van negen Boeings 737 en 1 **DC-10,** welke toestellen groter zijn dan de vliegtuigen die tot dan toe in Europa en op enkele lange afstandsvluchten werden ingezet.
Per vervoerklasse is het aantal vervoerde ton/km passagiers toegenomen met 2%, hoewel het aantal vervoerde passagiers met 0,8% daalde tot 1.680.648 passagiers, terwijl de bezettingsgraad 1,8% lager uitviel en daalde tot 58,9%. Het postvervoer daalde met 0,1% en het vrachtwagenvervoer met 7,4%. De sterkste daling van het luchtverkeer werd genoteerd op de Noordatlantische route.

STAKING IN OLIESECTOR TEN EINDE

Op 26 maart werd op het ministerie van tewerkstelling een ontwerpprotocolakkoord ondertekend, dat een regeling inhoudt voor de zaak-De Bruyn en het sociaal conflict in de Antwerpse oliesector (zie pag. 198/2). Volgens dit akkoord wordt De Bruyn alsnog niet opnieuw aangeworven door SIBP, maar wordt hij met behoud van zijn loon door de firma ter beschikking gesteld van het ABVV tot 1 januari 1977. M.i.v. die datum wordt hij aangeworven door de (nog op te richten) Gemengde Maatschappij voor aankoop en stockage van ruwe olie. Mocht de aanwerving niet mogelijk zijn, dan zal SIBP ervoor zorgen dat De Bruyn elders in de Antwerpse oliesector werk vindt. Indien de arbeidsrechtbank oordeelt dat De Bruyn geen zware fout kan worden ten laste gelegd, zal hij zijn functie en mandaten bij SIBP terugkrijgen.
Het ontwerp-akkoord werd op 29 maart door de arbeiders goedgekeurd; 's anderendaags kwam er een einde aan de staking in de oliesectoï die zeven weken had geduurd.

LAATSTE BORINAGE-MIJN GESLOTEN

Op 1 april is de kolenmijn van Hensies-Pommeroeul definitief dichtgegaan. Het was de enige mijn die nog in bedrijf was gebleven in het bekken van Mons en de Borinage, waar in 1923, op het hoogtepunt van de mijnactiviteit, 243 mijntorens werkten; na de Tweede Wereldoorlog waren daarvan nog 180 in gebruik.
Sedert 1973 is de bedrijvigheid stopgezet in het mijnbekken van het centrum.
Momenteel zijn er in Wallonië nog zeven mijnen actief: vijf in het bekken van Charleroi en twee in de streek van Luik.

DUITSLAND (BONDSREPUBLIEK)

WET OP DE MEDEZEGGENSCHAP AANVAARD

De Bondsdag heeft op 18 maart het wetsontwerp op de medezeggenschap aangenomen, en wel met een meerderheid van 391 tegen 22 stemmen. Niet alleen de regeringspartijen waren, op een aantal socialistische afgevaardigden na, voor, ook de christendemocratische oppositie

hechtte haar goedkeuring aan het wetsvoorstel. Daarmee is na twee jaar een einde gekomen aan een felle strijd tussen voor- en tegenstanders van de paritaire medezeggenschap, een strijd, die door de laatste gewonnen is.

Een eerste wetsontwerp over paritaire medezeggenschap werd op 23 febr. 1974 ingediend. Het was gebaseerd op een compromis tussen de Bondsdagfracties van de regeringspartijen SDP en FDP.

Dit ontwerp riep veel bezwaren *op*. De werkgevers verwachtten van de voorgestelde constructie een vermindering van de slagvaardigheid van de ondernemingsleiding en een te grote invloed van de vakbeweging op het ondernemingsbestuur.

De vakbeweging meende, dat door opneming van een vertegenwoordiger van het hogere personeel onder de vertegenwoordigers van de werknemers in de raad van commissarissen — een eis van de FDP — het beginsel van paritaire vertegenwoordiging geweld werd aangedaan.

Verder bestonden er belangrijke bezwaren tegen de ingewikkelde verkiezingsprocedure van de werknemersvertegenwoordigers in de raad van commissarissen en tegen de besluitvormingsprocedure in die raad bij verschil van mening tussen de vertegenwoordigers van de aandeelhouders en van de werknemers.

Het meest fundamentele bezwaar tegen het wetsontwerp in zijn oorspronkelijke versie bleek echter het gevaar van strijdigheid met de grondwet te zijn. Vele deskundigen op het terrein van het staatsrecht waren nl. van mening, dat de voorgestelde paritaire samenstelling van de raad van commissarissen een beperking van de rechten van de aandeelhouders inhield, die in strijd was met de in de grondwet neergelegde bescherming van eigendom. Dit fundamentele bezwaar bleek zo groot te zijn, dat de parlementaire behandeling van het ontwerp in het najaar van 1974 stokte.

Pas in dec. 1975 kwam er weer schot in de zaak, toen de Bondsdagfracties van SPD en FDP overeenstemming bereikten over een aantal belangrijke wijzigingen, waardoor de positie van de factor kapitaal in de raad van commissarissen werd versterkt.

Daarmee werd tegemoet gekomen aan de constitutionele bezwaren tegen het ontwerp en kon de parlementaire behandeling verder voortgang vinden.

Inhoud van de regeling van de medezeggenschap

De nieuwe regeling zal gelden voor ondernemingen met als regel meer dan 2.000 werknemers. Uitgezonderd zijn ondernemingen in de kolen- en staalindustrie, waarvoor de bestaande medezeggenschapswetgeving uit 1951 blijft gelden, en ondernemingen met educatieve. wetenschappelijke en voorlichtingsdoeleinden, zoals b.v. dagbladondernemingen.

Ondernemingen met als regel minder dan 2.000 werknemers blijven vallen onder de wet op de bedrijfsorganisatie (pag. 190/1-1972), volgens welke de werknemersvertegenwoordigers een derde van het aantal commissarisplaatsen bezetten.

Ondernemingen met 2.000 tot 10.000 personeelsleden krijgen een raad van commissarissen van 12 leden; van 10.000 tot 20.000 werknemers bedraagt het aantal commissarissen 16; en daarboven is het aantal 20. De ene helft van de commissarissen vertegenwoordigt de aandeelhouders; de andere helft de werknemers.

In een onderneming met een twaalf- of zestienhoofdige raad van commissarissen krijgen de in de onderneming vertegenwoordigde vakbonden twee zetels in de raad. bij een twintighoofdige drie. De overige werknemerszetels in de raad moeten bezet worden door werknemers uit de onderneming, evenredig verdeeld over de arbeiders, beambten en het hogere personeel, met dien verstande, dat elk van deze groepen ten minste één zetel krijgt.

Voor de definitie van het hogere personeel wordt de formulering van de wet op de bedrijfsorganisatie gebruikt, wat betekent, dat iemand geacht wordt tot het hogere personeel te behoren als hij „ondernemersfuncties" uitoefent.

Alle werknemersvertegenwoordigers in de raad van commissarissen — dus ook de vertegenwoordigers van de vakbonden — worden door het personeel verkozen, hetzij rechtstreeks, hetzij via kiesmannen.

In ondernemingen met minder dan 8.000 werknemers geschiedt de verkiezing rechtstreeks, tenzij de personeelsleden bij meerderheid besluiten, dat aan getrapte verkiezing de voorkeur moet worden gegeven. In ondernemingen met meer dan 8.000 werknemers is het juist omgekeerd. Arbeiders en beambten kiezen afzonderlijk de hen vertegenwoordigende leden van de raad van commissarissen, maar kunnen bij meerderheid van stemmen ook tot een gemeenschappelijke verkiezing besluiten. De leden van het hogere personeel nemen deel aan de verkiezingen van de beambtengroep.

Zowel in de arbeiders- als in de beambtengroep kunnen kandidaten voor een zetel in de raad van commissarissen gesteld worden door een vijfde of honderd van de personeelsleden.

De kandidaatstelling voor de vertegenwoordiging van het hogere personeel in de raad geschiedt doordat de hogere personeelsleden uit hun midden bij meerderheid van stemmen twee kandidaten aanwijzen.

De verkiezing van de vakbondsvertegenwoordigers in de raad van commissarissen geschiedt door alle werknemers gezamenlijk. Kandidaten kunnen alleen door in de onderneming vertegenwoordigde vakbonden worden gesteld.

Voor de verkiezing van de werknemersvertegenwoordigers in de raad van commissarissen via kiesmannen gelden afzonderlijke, maar in wezen overeenkomstige bepalingen.

De voorzitter van de raad van commissarissen en zijn plaatsvervanger worden door de raad met een meerderheid van tweederden verkozen. Ook een werknemersvertegenwoordiger kan met deze meerderheid tot voorzitter worden gekozen.

Wordt de tweederde meerderheid voor een van beide functies niet gehaald, dan kiezen de vertegenwoordigers van de aandeelhouders de voorzitter en de vertegenwoordigers van de werknemers de vicevoorzitter.

Als bij een stemming over een bepaald onderwerp in de raad van commissarissen tot twee maal toe de stemmen staken, dan krijgt de voorzitter een tweede stem. waarmee hij een beslissing kan forceren. Die tweede stem is aan de persoon van de voorzitter gebonden: zijn plaatsvervanger krijgt hem dus niet.

De leden van de directie van de onderneming worden door de raad van commissarissen met een meerderheid van tweederden benoemd. Wordt deze meerderheid van tweederden niet gehaald, dan wordt een bemiddelingscommissie ingeschakeld. Deze commissie moet door de raad, dadelijk na de verkiezing van de voorzitter en de plaatsvervangende voorzitter, als permanent orgaan worden benoemd.

Leden ervan zijn de voorzitter, de plaatsvervangende voorzitter, een aandeelhouders- en een werknemersvertegenwoordiger.

De commissie moet aan de raad een voorstel doen, dat overigens andere voorstellen niet uitsluit. Over dit voorstel beslist de raad met meerderheid van stemmen. Staken de stemmen, dan volgt een tweede stemming, waarbij de voorzitter — en weer alleen hijzelf — over een tweede stem beschikt.

Een van de leden van de directie moet een arbeidsdirecteur (Arbeitsdirektor) met dezelfde rechten als de overige directeuren zijn. Op hem zijn dezelfde bepalingen van toepassing als die, welke gelden voor de arbeidsdirecteuren in de kolen- en staalindustrie.

De nieuwe wet treedt op 1 juli 1976 in werking. De ondernemingen, die eronder vallen — hun aantal wordt op 600 geschat — krijgen twee jaar de tijd om hun raad van commissarissen aan te passen.

Wanneer men de wet vergelijkt met het oorspronkelijke voorstel van febr. 1974, dan ziet men in de definitieve wet een duidelijke verbetering van de positie van de aandeelhouders in de raad van commissarissen.

De paritaire samenstelling van deze raden is weliswaar gebleven, maar bij de besluitvorming hebben de vertegenwoordigers van de aandeelhouders een duidelijk overwicht.

Ook de ingewikkelde besluitvorming uit het oorspronkelijke ontwerp, die de slagvaardigheid van de ondernemingsleiding ernstig in gevaar leek te kunnen brengen, is verdwenen.

Niettemin zijn de werkgevers met de nieuwe wet nog allerminst tevreden. In een gemeenschappelijke verklaring hebben het Bundesverband der Deutschen Industrie en de Bundesvereinigung der Deutschen Arbeitgeberverbande er weliswaar hun voldoening over uitgesproken, dat aan een aantal belangrijke grondwettige bezwaren tegen het oorspronkelijke ontwerp tegemoet gekomen is, maar zij vinden, dat dit in onvoldoende mate is gebeurd.

Ook in de definitieve versie komt de constitutioneel gewaarborgde eindverantwoordelijkheid van de eigenaren van de onderneming niet voldoende tot haar recht, zo rnenen de werkgeversverbonden. Daardoor ontstaan ernstige problemen voor een goede functionering van de onderneming. Samen met de al bestaande medezeggenschapsrechten uit hoofde van de wet op de bedrijfsorganisaties en met de feitelijke beïnvloedingsmogelijkheden van het ondernemingsbeleid door de vakbeweging betekent de nieuwe wet een blijvend gevaar voor het machtsevenwicht in de onderneming en in de maatschappij, zo zeggen de werkgevers.

Zolang de nog bestaande constitutionele bezwaren tegen de wet nog niet aan het constitutionele gerechtshof in Karlsruhe zijn voorgelegd, zullen de Duitse ondernemers zich uiteraard aan de nieuwe wet houden, aldus verder de werkgeversverklaring.

De verbonden zijn evenwel van mening, dat het uiteindelijke beslissingrecht in de raad van commissarissen in alle noodzakelijke gevallen aan de factor kapitaal moet toekomen.

Het is niet de bedoeling, dat daarmee tegen de werknemersbelangen ingegaan wordt, omdat de uitoefening van dit recht een algemeen belang is. Zonder dat zouden de vakbonden door de vergroting van hun macht, die de nieuwe wet hun geeft, op den duur niet alleen de ondernemingen, maar ook de maatschappij en tenslotte zelfs de staat in hun macht krijgen, aldus de werkgeversverbonden BDI en BDA. (De Onderneming, FAZ, NRC/H'blad)

VERKIEZINGEN IN BREMEN

In de stad — en tevens deelstaat van de Bondsrepubiek Duitsland — Bremen vonden op 28 sept. 1975 verkiezingen plaats voor de gemeenteraad. Ondanks verlies aan stemmen en zetels behield de SPD in de gemeenteraad de absolute meerderheid.

De resultaten van de verkiezingen waren (met tussen haakjes de uitslag van de gemeenteraadsverkiezingen van 1971):

Opkomst 82,17% (80%).

SPD	48,8% (55,3%)	52 zetels (59)
CDU	33,8% (31,6%)	35 zetels (34)
FDP	12,9% (7,170)	13 zetels (7)
DKP	2,1% (2,8%)	
NDP	1,1% (3,1%)	
Andere	1,3% —	

De gemeenteraad van de deelstaat Bremen is samengesteld uit 80 leden voor de stad Bremen en 20 voor de stad Wilhelmshaven. Pas nadat gebleken was, dat de SPD met 41 zetels ook in de gemeenteraad van de stad Bremen over de absolute meerderheid beschikte, besloot de SPD een regering van de deelstaat Bremen te vormen, alleen bestaande uit sociaal-democraten, en niet de coalitie met de FDP te herstellen, die in 1971 verbroken was i.v.m. het beleid inzake de universiteit van Bremen (pag. 806/1 e.v.-1971).

Op 3 nov. verkoos de gemeenteraad een regering van Bremen. uitsluitend bestaande uit leden van de SPD, met aan het hoofd de herkozen burgemeester Hans Koschnick

Op alle regeringskandidaten waren 52 stemmen uitgebracht.

Eerder, op 30 okt., had de gemeenteraad ook over de samenstelling van de nieuwe regering van Bremen gestemd. Toen werden echter 6 stembiljetten ongeldig verklaard, waardoor de kandidaten geen meerderheid bereikten. Ten einde mogelijke conflicten omtrent de geldigheid van de uitslag van de stemming te vermijden verklaarden de kandidaten toen, dat zij hun verkiezing niet aanvaarden. (NZZ, FAZ, Das Parlament)

(Vor. ber. pag. 806/1 e.v. - 1971)

VERKIEZINGEN IN BADEN-WORTTEMBERG

In de deelstaat Baden-Wurttemberg vonden verkiezingen voor de Landdag plaats op 4 april van dit jaar. Overwinnaar was de CDU, die de in 1972 bereikte absolute meerderheid verder wist te vergroten. SPD en FDP verloren, waarbij de liberale FDP de grootste verliezer was, in die zin, dat de liberalen voor de verkiezingen de verwachting uitgesproken hadden meer dan 10% van de uitgebrachte stemmen te zullen bereiken, terwijl zij in werkelijkheid stemmen verloren.

De gedetailleerde uitslag van de verkiezingen (met tussen haakjes de uitslag van de Landdagverkiezing in 1972) luidde als volgt:

Opkomst 75,4% (80%).

CDU	56,7% (53 %)	71 zetels (65)
SPD	33,3% (37,6%)	41 zetels (45)
FDP	7,8% (8,9%)	9 zetels (10)

De verkiezingen in Baden-Wiirttemberg waren de laatste deelstaatverkiezingen voor de Bondsdagverkiezingen, die voor 3 okt. a.s. zijn gepland (en niet, zoals eerder gemeld, voor nov. a.s.).

Alle aan de verkiezingen in Baden-Württemberg deelnemende partijen hadden voor de verkiezingen verklaard, dat de uitslag niet als een graadmeter gezien mocht worden voor de te verwachten uitslag van de Bondsdagverkiezingen van

Hans Filbinger, CDU-minister-president van Baden-Wurttemberg, na kennisname van de verkiezingsuitslag in zijn deelstaat.

3 okt. Niettemin waren de in Bonn regerende SPD en FDP gealarmeerd door de uitslag in Baden-Wiirttemberg.

Bondskanselier Helmut Schmidt, die tevens vice-voorzitter van de SPD is, verklaarde, dat men de fout bij de eigen partij moest zoeken. Volgens Schmidt zou men in de SPD zich te veel met theoretische kwesties bezig houden en aan de werkelijkheid voorbij gaan. Ook riep hij op tot het beëindigen van persoonlijke conflicten binnen de SPD.

Helmut Kohl, kandidaat-bondskanselier en voorzitter van de CDU toonde zich zeer verheugd over de overwinning van zijn partij, maar hij formuleerde geen triomfantelijke conclusies voor zijn partij met het oog op de komende Bondsdagverkiezingen.

De burgemeester van Bremen en vicevoorzitter van de SPD, Hans Koschnick, erkende openlijk de nederlaag van zijn partij. Maar hij beschouwde deze niet als een bedreiging voor de sociaal-liberale coalitie in Bonn. Wel meende hij, dat de nederlaag goeddeels een gevolg was van de ideologische verdeeldheid van de partij, waarbij links zowel als rechts schuld had. Met een onmiddellijk herstel van de eenheid van de SPD als volkspartij, volgens de beginselen van Godesberg, zag Koschnick de SPD, in samenwerking met de Vrije Democraten oprukken naar een overwinning in de komende Bondsdagverkiezingen.

Volgens CSU-voorzitter Franz-Josef Strauss was de overwinning van de CDU te danken aan de verkiezingscampagne van minister-president Filbinger, die een harde confrontatie met de SPD was aangegaan, zoals Strauss dat bepleit had; Filbinger had in zijn campagne gesteld. dat het ging om het alternatief ,,socialisme of vrijheid".

Bij de FDP vroeg men zich af, of de voorzitter van de FDP in Baden-Württemberg, Bangemann, niet toch gelijk gehad had, toen hij vorig jaar voorgesteld had de kwestie van de keuze van een coalitiepartner in deze deelstaat open te laten, een voorstel, dat geleid had tot zijn ontslag als secretaris-generaal van de FDP (pag. 235/1-1976).

De overwinning van de CDU was zeer nadrukkelijk. Van de 120 zetels in de

Landdag worden er 70 direct in de districten verkozen, daarvan veroverde de CDU er 69 Ook behaalde de CDU de grootste groei — en verloor de SPD het meest — in de grot? steden, zoals Stuttgart en Mannheim. voordien plaatsen. waar de SPD traditioneel de meerderheid had, maar waar nu de CDU de grootste partij geworden was (FAZ NZZ. NRC/H'blad, Le Monde)

(Vor ber pag 286/3 ev-1972)

REGERINGSVERKLARING OVER DE „TOESTAND VAN DE NATIE"

Bij monde van bondskanselier Schmidt legde de regering op 29 januari de traditionele, jaarlijkse „verklaring over de toestand van de natie"' af.

Een belangrijk deel van de rede van de bondskanselier was gewijd aan de betrekkingen tussen de twee Duitse staten. Daarbij merkte hij o.m. op, dat de Duitse kwestie nog het gemakkelijkst kon worden opgelost, als het grotere deel van de Duitse natie de samenhang met het kleinere deel bevorderde en bijdroeg tot eën stabiele vredesordening.

Grondgedachte in de rede van Schmidt was de ncodzaak tot voortzetting van de ontspanning tussen Oost en West. Opgeven van de ontspanningspolitiek zou betekenen de mensen weer van elkaar te scheiden, die er juist mee begonnen waren naar elkaar toe te gaan.

Politiek voor de Duitse natie, zo zei Schmidt, kan men niet geïsoleerd voeren; men moet die inbedden in een op ontspanning en samenwerking gerichte buitenlandse politiek, om naar Oost én West geloofwaardig te blijven.

De retorische vraag, of de ontspanningspolitiek in werkelijkheid niet mislukt was, beantwoordde Schmidt met een vastberaden neen: aarzelingen vertonen in de détente zou tot gevolg hebben, dat nieuwe gevaren rond Berlijn zouden opduiken.

De bondskanselier meende, dat de betrekkingen tussen beide Duitse staten wederom een verbeterd niveau bereikt hadden, maar dat nog vele onafgedane zaken op tafel lagen. Ook merkte hij op, dat e enige tegenslagen te melden waren.

Vervolgens ging hij gedetailleerd op de ontwikkelingen in de intern Duitse betrekkingen in. Hij verdedigde de financiële verplichtingen, die de Bondsrepubliek aangegaan was in een verdrag met de DDR over het verkeer tussen de Bondsrepubliek en West-Berlijn, waarin overeengekomen is de verkeerswegen op het grondgebied van de DDR, tussen de Bondsrepubliek en West-Berlijn te verbeteren en uit te breiden (hierover zal nog nader worden bericht, red.).

De bondskanselier meende, dat er een verdedigbaar compromis bereikt was, omdat Bonn in de onderhandelingen niet bereid was geweest om in te gaan op calculaties, die met de werkelijke kosten niets te maken hadden. Het geld voor de verbetering van de wegen naar Berlijn noemde Schmidt „goed belegd".

Als tegenslagen noemde Schmidt het feit, dat in de DDR kinderen van vluchtelingen uit de DDR gedwongen geadopteerd worden. alsmede dat de correspondent van het Hamburgse weekblad Der Spiegel, waarin hierover bericht was. uit de DDR was uitgewezen. De gedwongen adopties noemde Schinidt een „schending van elementaire mensenrechten"; hij had evenwel de indruk, dat er intussen „aan de andere kant correcties waren aangebracht".

Kritiek had Schmidt ook op de processen in de DDR tegen mensen, die DDR-burgers helpen het land te ontvluchten.

M.b.t. de verdragen met Polen (pag. 193/2 en 197/1 e.v.-1976) verlangde Schmidt van de oppositie, dat zij zich duidelijk zou uitlaten over haar opstelling hier tegenover in de Bondsraad.

Geen verantwoordelijk politicus in Oost en West, in Europa en de wereld, kan zich voorstellen, dat de oppositie het op zich riemeri wil, aan Polen de hand tot verzoening te weigeren. Onder niet één bondskanselier was het tot dusver een probleem van geld geweest, wanneer het erom ging Duitsers in de Bondsrepubliek een nieuw tehuis te verschaffen. Zouden de verdragen met Polen niet worden goedgekeurd, dan zou de Bondsrepubliek zich internationaal ongeloofwaardig maken en dan zou haar handelingsbekwaamheid in Oost en West geschaad worden.

Alles wat tot dusver aan praktische verzoening is bereikt zou op losse schroeven komen te staan en de morele basis voor verzoening, wederzijds begrip en vrede zou worden weggeslagen, aldus Schmidt.

Voorts merkte de bondskanselier o.m. op, dat internationaal terrorisme alleen doeltreffend bestreden kan worden, als alle staten op dit gebied samenwerken en zich in een verdrag verplichten gezamenlijk op te treden.

Schmidt pleitte voor staking van de vijandelijkheden in Angola en waarschuwde tegen militaire inmenging van een vreemde mogendheid in deze strijd.

Schmidt nam het op voor zijn voorganger als bondskanselier, de voorzitter van de SPD Willy Brandt. Van de zijde van christen-democraten was op Brandt kritiek geleverd, nadat deze gepleit had voor informatieve contacten met communistische partijen in West-Europa.

Schmidt stelde, dat hijzelf zowel als Brandt van mening waren, dat de communisten in de Bondsrepubliek zo klein mogelijk gehouden moeten worden en hij noemde het een „beslissende verdienste" van de SPD, dat dit het geval was. Hij verweet de christen-democraten, dat zij leidende figuren van de SPD in de hoek van het communisme trachten te manoeuvreren, zoals zij met Brandt geprobeerd hadden. Hij noemde deze pogingen „weerzinwekkend" en stelde in dit verband: „menslievendheid moet men niet alleen in de kerk belijden, evenals men het niet alleen in de kerk over christendom moet hebben".

Schmidt besprak ook de economische situatie in de Bondsrepubliek, waarbij hij vaststelde, dat in West-Duitsland de consequenties van de wereldwijde recessie nog niet overwonnen waren, hoewel relatief gezien de Bondsrepubliek er nog goed voor stond.

Te zamen met Denemarken en Zwitserland had West-Duitsland de geringste inflatie. De reële inkomens in de Bondsrepubliek behoren tot de hoogste in de wereld en er bestaat in de Bondsrepubliek een historisch nog niet eerder bereikte mate van sociale verzekering. Dit wordt gemerkt en gewaardeerd, aldus de bondskanselier, door degenen, die door de recessie het zwaarst getroffen zijn: de werklozen.

Juist de werkloosheid vraagt van de parlementen en de regeringen de grootste inspanningen, maar ook van de vakverenigingen en de ondernemingsleiders De helangriikste taak voor 1976 is het scheppen van nieuwe arbeidsplaatsen, waarbij ook aan de ouderen hoop gegeven moet worden en voor jonge inenscn beroepsopleiding en werkgelegenheid gewaarborgd moet worden

Reactie oppositie

Belangrijkste woordvoerder voor de CDU/CSU-oppositie in het aansluitende debat over de „toestand van de natie" was fractievoorzitter Carstens. Hij herhaalde de afwijzende houding van de CDU/CSU jegens de verdragen met Polen, evenwel zonder in te gaan op de te verwachten positiebepaling van de door de CDU en CSU geregeerde deelstaten in de Bondsraad.

Carstens deed ook aanvallen op het economische beleid van de regering. Hij stelde, dat de regering geen garantie bood voor een solide econoinische toekomst. De aanwezigheid van een miljoen werklozen toonde volgens Carstens het aanhouden van de recessie, waaraan de SPD/FDP-coalitie door een bewust inflationair beleid had meegewerkt.

Het hele Duitse volk moet voor de vergissingen en het dilettantisme van een regering betalen, die gouden bergen had beloofd, aldus Carstens.

De SPD/FDP-regering probeert volgens de CDU/CSU-fractievoorzitter de indruk te wekken ,als zou zij het systeem van sociale zekerheid in de Bondsrepubliek in het leven geroepen hebben; in werkelijkheid was deze te danken aan het beleid van de CDUICSU als regeringspartij.

Carstens verweet de bondskanselier nog steeds de politiek van ontspanning voor te staan, terwijl de bondsregering in werkelijkheid stond voor de ruïne van de argumenten, waarmee deze politiek gevoerd werd. Door de oostpolitiek was niet de vrede veilig gesteld, maar het tegendeel was gbeurd. Van de conferentie in Helsinki over veiligheid en samenwerking in Europa zei Carstens, dat deze „geen roemrijk blad" voor het hele Westen was.

De voornaamste motor voor het bijeenroepen was in het Westen echter de bondsregering geweest, die zich in 1970 reeds voor een spoedige bijeenroeping had vastgelegd.

Voor wat betreft de onderlinge betrekkingen van de politieke partijen in de Bondsrepubliek kritiseerde Carstens de FDP, die zich naar zijn oordeel op een coalitie met de SPD had vastgelegd in alle denkbare omstandigheden. Daarmee maakte de FDP zich schuldig aan de verspreiding van socialistische, anti-liberale tendensen. Hij uitte twijfel over de vraag, of de FDP nog een onafhankelijke partij was. (FAZ, NZZ, NRC/H'blad)

(Vor. ber. pag. 158/2 - 1975)

NEDERLAND

ONTWIKKELINGEN BINNEN HET CDA

Over de ontwikkelingen bij het tot stand komen van het Christen-De-

mocratisch Appel (CDA), het samenwerkingsorgaan van KVP, ARP en CHU, is het laatst bericht op pag. 70/2 e.v.-1976. Toen is o.m. gemeld, dat de KVP een partijraad, die voor dec. vorig jaar gepland was, uitgesteld had tot eind jan. i.v.m. de meningsverschillen tussen CHU en ARP. De KVP-partijraad werd nu gehouden op 31 jan.

KVP-partijraad

De in Amsterdam gehouden partijraad van de KVP aanvaardde eenstemmig een bestuursresoiutie, waarin uitgesproken werd, dat de totstandkoming van één CDA-lijst bij de volgende algemene verkiezingen onmisbaar is voor de geloofwaardigheid van het CDA.

Op voorstel van de afdeling Dordrecht werd in de resolutie enige afstand genomen van de z.g. noodprocedure (pag. 760/2-1975). Dordrecht meende, dat deze noodprocedure als een mogelijk gebrek aan vertrouwen in het CDA uitgelegd zou kunnen worden. In de resolutie werd nu de verwachting uitgesproken, dat de terecht door het partijbestuur op gang gebrachte noodprocedure overbodig zal zijn.

KVP-voorzitter Vergeer deed een hartstochtelijk beroep op ARP en CHU om tot samenwerking en de ene lijst te komen. ,,Het is bijna twaalf uur, maar het is nog niet te laat". De vorderingen van de CDA-programcommissie, de instelling door de TK-fracties van speciale commissies, die de knelpunten moeten bespreken en de gezamenlijke vergaderingen van de EK-fracties stemden Vergeer optimistisch. Hij was echter niet voor een voorstel van de afdeling Den Haag om de TK-fracties te verzoeken ook gezamenlijke vergaderingen te houden: ,,We moeten ze niet teveel onder druk zetten", zei Vergeer.
KVP-leider Andriessen wees er op, dat de politieke verschillen in de TK meestal wat duidelijker tot uitdrukking komen dan in de EK. De partijraad nam niettemin het Haagse voorstel met grote meerderheid aan.
Andriessen noemde de verschillen tussen KVP, ARP en CHU overigens niet zo wezenlijk, dat zij de totstandkoming van één lijst zouden belemmeren. ,,Het CDA moet groot en sterk worden om zijn idealen zoveel mogelijk te verwezenlijken, zonder dat dat ten koste gaat van beginsel en program", aldus Andriessen.

Op deze partijraad deed TK-fractievoorzitter Andriessen uitspraken over het komende wetsontwerp tot wijziging van de wet op de ondernemingsraden, waarover toen intensief overleg plaats vond (pag. 132/2 e.v.-1976).

Andriessen zei o.m., dat hij niet wilde meewerken aan een personeelsraad a la Keerpunt (het verkiezingsprogramma van de progressieve drie), omdat daaraan volgens hem de filosofie van de tegenstellingen ten grondslag ligt. ,,Voor ons is de onderneming een bedrijfsgemeenschap, waarin de werkers van hoog tot laag deelgenoten zijn op een andere wijze dan dat de kapitaalverschaffers daarbij betrokken zijn. Een structuur, die aan de gedachte van de bedrijfsgeineenschap geweld aan doet — daaraan kunnen wij niet meedoen. In de praktijk betekent dat, dat er gezamenlijke besluitvorming moet zijn over de zaken, waarover de ondernemingsraad moet beslissen, of dat nu gaat over adviezen van de raad, of over zaken, waarover de ondernemingsraad moet instemmen", zei Andriessen.
Hij voegde daaraan toe, dat hij er wel voorstander van is, dat de bevoegdheden van de ondernemingsraad worden uitgebreid. b.v. inzake het investeringsbeleid en bij benoeming en ontslag van directeuren.
Andriessen zei verder, dat als de weg van Keerpunt wordt opgegaan, dit een belangrijke stap zou betekenen, op weg naar een wezenlijk andere structuur van de onderneming en, in wijder verband, van onze economische orde.
De KVP-leider zei tenslotte nog steeds regeringssamenwerking met de progressieven te zoeken, maar die voorkeur kan, zei hij, alleen op basis van wederkerigheid worden uitgesproken. ,,Ik moet constateren, dat die wederkerigheid van de zijde van de PvdA ontbreekt. Men doet aan progressieve zijde te veel aan verdeel en heers", aldus Andriessen.
Hij gispte met name een eerder gedane uitspraak van de kant van de PPR, dat de CHU geen regeringspartner voor de progressieven kan zijn, ook niet in het verband van het CDA. Andriessen vroeg van premier Den Uyl openlijk afstand te nemen van deze uitspraak en zich uit te spreken voor een combinatie PvdA-CDA op nadere programmatische voorwaarden.

Politieke programma CDA gepubliceerd

Een gezamenlijke commissie van KVP, ARP en CHU, o.l.v. prof. dr. B. Goudzwaard (ARP) heeft een ontwerp voor een CDA-verkiezingsprogramma voor de periode 1977-'81 voorbereid, dat op 23 maart werd gepubliceerd. Enkele punten uit dit programma zijn:

Het CDA wil in een volgende kabinetsperiode een uiterst beheerste ontwikkeling van lonen, overige inkomens, prijzen en sociale uitkeringen
De positie van de laagstbetaalden moet zoveel mogelijk worden ontzien
Er moet een maximum in de prijscompensatie komen
Vermogensaanwasdeling kan een aanvulling zijn in het inkomensbeleid. wanneer het reëel besteedbare inkomen gelijke tred moet houden met de gemiddelde produktiviteitsstijging of de produktiviteit in de dienstensector
In het programma zijn mogelijkheden aangegeven voor bezuinigingen in de sociale sector Kinderbijslag en kinderaftrek moeten in deze bezuinigingen worden betrokken Een nieuwe regeling moet rekening houden met het gezinsinkomen, het aantal en de leeftijd van de kinderen
Bij de sociale uitkeringen wordt gedacht aan een omschakeling van welvaartsvaste naar waardevaste uitkeringen met eventueel periodieke bijstellingen Nagegaan moet worden, aldus het programma, hoe de uitkeringen ontkoppeld kunnen worden van het minimumloon Ook hoeft de uitkering niet steeds afgestemd te zijn op het laatst verdiende inkomen
De trend voor de bijstelling van ambtenarensalarissen moet worden verlaagd tot het gemiddeld verdiende inkomen in ons land Pensioenen moeten waardevast gemaakt worden Voor ambtenaren betekent dit een achteruitgang vergeleken bij het welvaartvaste peil dat ze nu kennen
Voor het inkomensbeleid moeten, aldus het programma normen en tarieven worden vastgesteld die rekening houden met het functie-inkomen bij normale werktijden In de uitwerking van de verwachte regeling van het kabinet voor een vermogensaanwasdeling (VAD) moet ..meer reliëf" gegeven worden aan een gedecentraliseerde fondsvorming De sociale zekerheid en inkomensontwikkeling van zelfstandigen moet gelijkwaardig zijn aan die voor werknemers
Het programma wil de fiscale aftrekbaarheid van rente \ooi hypotheken en aridere schulden handhaven, en stelt hierbij geen maximum zoals de PvdA ,,Bij de stimulering van het eigen woningbezit kan de fiscale aftrek van onderhoudskosten een belangrijk middel zijn" Herinvoering van die aftrek is een voorwaarde voor hogere lasten op onroerend goed. Er moet belastingverlichting komen voor de gevolgen van de inflatie zowel op winsten als in de privésfeer (rente-inkomsten) en sparen moet fiscaal aantrekkelijk gemaakt worden, vindt het CDA
Een belasting op vermogenswinsten wordt aanvaardbaar geacht, evenals een gemeentelijke autobelasting, waarmee de kosten van het openbaar vervoer bestreden kunnen worden
Bij de volgende kabinetsformatie willen de programmamakers een beperking van het aantal ministers en tegelijkertijd meer taken toebedelen aan staatssecretarissen. Grondspeculatie wil het programma tegengaan Invloeden van overheidsinvesteringen worden bij de prijsstelling van grond uitgeschakeld
De NAVO blijft onmisbaar voor de vrede en veiligheid, zolang geen normalisering van verhoudingen in Europa is bereikt, zegt het verkiezingsprogramma Bezuinigingen in de rijksuitgaven mogen de defensie naar verhouding niet verder treffen dan andere uitgaven De huidige defensie-inspanning (per 1 januari 1976) moet het vertrekpunt zijn
Ontwikkelingshulp wordt geconcentreerd op die landen die prioriteit geven aan de verbetering van levensomstandigheden van de armste mensen en landen met een relatief laag inkomen per hoofd van de bevolking
Voor de herstructurering van de Nederlandse economie en versterking van de werkgelegenheid wil het programma naar ,,voldoende" beleidsinstrumenten voor de overheid, waarbij tijdelijke staatsdeelnemingen in bedrijven niet zijn uitgesloten
Werkgevers en werknemer., richten overlegorganen op die globale richtlijnen voor de investeringen, het sociale beleid, het milieu en consumentenbeleid opstellen
Als overeenstemming is bereikt, kan de overheid die richtlijnen voor de bedrijfstak bindend verklaren
Volgens het programma moet het Nederlandse milieu in tien tot vijf jaar gereinigd zijn Bij het uitgeven van investeringsvergunningen wordt kritisch naar de invloed op milieu gekeken
Met grondstoffen en energie moet zo zuinig mogelijk worden omgesprongen, eventueel door een extra belasting op het verbruik Met de toepassing van kernenergie

is een zo groot mogelijke terughoudendheid geboden
Het gezin moet volgens het CDA als onmisbare peiler van de sanienleving worden erkend Alternatieve samenlevingsvormen blijven mogelijk, maar kunnen geen staat maken op een gelijke fiscale en burgerrechtelijke behandeling met het gezin
Voor de vestiging van seksshops, eroscentra en het opdringen van porno is verbodswetgeving nodig
Abortus mag alleen als de lichamelijke en geestelijke gezondheid van de vrouw ernstig worden bedreigd: het verantwoord omgaan met mogelijkheden voor passieve euthanasie kan nieuwe wettelijke bepalingen nodig maken Medische experimenten mogen zich niet richten tegen de mens en zijn waardigheid, aldus het programma

Reacties van VVD en *PvdA*

TK-fractievoorzitter van de VVD Wiegel zei op 23 maart op een vergadering van zijn partij. dat de VVD bereid is het CDA te steunen in de uitvoering van zijn ontwerp-verkiezingsprogranima. indien het CDA dit programma oprecht wil uitvoeren.
Grote waardering en voldoening heeft de VVD voor de opname van de fiscale aftrekpost onderhoud eigen woningen, alsmede voor het niet verder afbrokkelen van de defensie.
Drs. Ed. van Thijn. voorzitter van de TK-fractie van de PvdA, stelde na publikatie van het ontwerp-programma van het CDA, dat dit programma niets afdeed aan het feit, dat de CHU oppositie voert tegen het kabinet-Den Uyl, terwijl de andere CDA-partners, KVP en ARP, het kabinet steunen. Het gezamenlijke programma zei drs. Van Thijn niets, omdat de drie partijen voor de huidige kabinetsperiode ook een gemeenschappelijk programma hadden en nu toch tot deze verschillende opstelling gekomen waren.
Voor drs. Van Thijn moet de doorslag geven, wat er nog deze kabinetsperiode gebeurt met de CDA-partners t.o.v. het kabinet; dat is bepalend voor hetgeen in 1977 mogelijk is. Van Thijn wilde zich er nog niet definitief over uitspreken, of zijn partij met een volledig CDA, dus inclusief de CHU, in een volgend kabinet gaat zitten. De regeerbaarheid van het land vereist volgens hem enige terughoudendheid op dit moment met dit soort uitspraken.

ARP-bestuur stelt voorwaarden voor één *CDA-kandidatenlijst*

Het ARP-bestuur aanvaardde op 24 maart een ontwerpresolutie, waarin het voorwaarden stelde aan het tot stand brengen van één CDA-kandidatenlijst. De stemverhouding was 19 voor, negen tegen en één onthouding.

De opschortende voorwaarden, die het ARP-bestuur stelde, waren:

- Er dient overeenstemming te bestaan over de criteria, die als richtlijnen voor de kabinetsformatie zullen dienen;
- met inachtneming van de formatiecriteria zal ruimte geschapen moeten worden voor een op basis van programvergelijking en wederkerigheid eventueel uit-te-spreken voorkeur of intentieverklaring;
- meer dan tot nu toe zal in het parlement tot eensgezind beleid van de drie CDA-partners gekomen moeten worden,
- de ARP zal — hoewel het kabinet als zodanig geen inzet van de verkiezingen zal zijn — het kabinetsbeleid, voor zover met haar steun gevoerd. ten volle voor haar rekening moeten kunnen nemen

ARP-partijraad aanvaardt *bestuursresolutie*

De ARP-partijraad, op 10 april in Amsterdam bijeen, aanvaardde de ontwerp-resolutie van het bestuur over de éne lijst van het CDA met 181 tegen 50 stemmen bij één onthouding.

SK-fractievoorzitter Aantjes zei, dat hij de resolutie niet kon aanbevelen Hij had geen vertrouwen In wat hij ziet als een geforceerde CDA-eenheid, waarvan het naar zijn oordeel mogelijk is, dat zij na 1977 wegens gebrek aan echte politieke overeenstemming weer uiteen zal vallen De CHU heeft volgens Aantjes ,,geen enkele stap gedaan om in onze richting te komen' .
Partijvoorzitter De Boer was, met weinig enthousiasme, voor aanvaarding van de resolutie Wel stelde hij, dat het partijbestuur de voorwaarden straks ,,volstrekt serieus ' zal nemen

CH-Unieraad akkoord met een *CDA-lijst*

De Unieraad van de CHU besloot op 10 april met grote meerderheid de algemene vergadering van de Unie, die op 22 mei bijeenkomt, voor te stellen het besluit te nemen, dat aan de voorwaarden voor totstandkoming van één CDA-kandidatenlijst voor de TK-verkiezingen van 1977 voldaan is. Gevraagd wordt de Unieraad, het partijbestuur, te machtigen in sept. a.s. de definitieve beslissing te nemen.

De TK-fractievoorzitter van de CHU dr Kruisinga, zei op de partijraad o m , dat het CDA. als het met eén lijst komt, niet bij voorbaat een voorkeur moet uitspreken over samenwerking met andere politieke partijen
,,De christen-democratie moet haar programma en haar uitgangspunten niet vertroebelen door reeds bij voorbaat aan het voor de democratie funeste spel van VVD en PvdA mee te doen en zich in een blok met liberalen of socialisten te begeven", aldus dr Kruisinga (De Volkskrant, Trouw, NRC/Hblad, ANP)
(Vor ber pag 70/2 e v -1976)

SAMENWERKINGSPLANNEN D'66 EN RESOLUUT

Op een gemeenschappelijke persconferentie van de politieke partij D'66 en de groep Resoluut van ex-KVP-voorzitter De Zeeuw werd op 29 maart bekend gemaakt, dat de twee besturen zullen onderzoeken, of verregaande samenwerking kan worden bereikt.

De voorzitters Ten Brink (D'66) en De Zeeuw zeiden, dat zij mogelijkerwijs gecombineerd, onder progressieve vlag, aan de TK-verkiezingen van 1977 willen deelnemen
,,De grote overeenstemming tussen de programma's en de wederzijdse grote genegenheid", aldus Ten Brink, ,,hebben tot het besluit geleid de samenwerkingsmogelijkheden te onderzoeken".
De nieuwe groepering zou een duidelijk progressief stempel moeten hebben, al behoeft dat niet hetzelfde te zijn als socialistisch of radicaal.
TK-fractievoorzitter Terlouw van D'66 benadrukte, dat zijn partij het kabinet-Den Uyl zal blijven steunen, maar de nieuwe groepering zal een onafhankelijk karakter moeten hebben (ANP, NRC/Hblad)

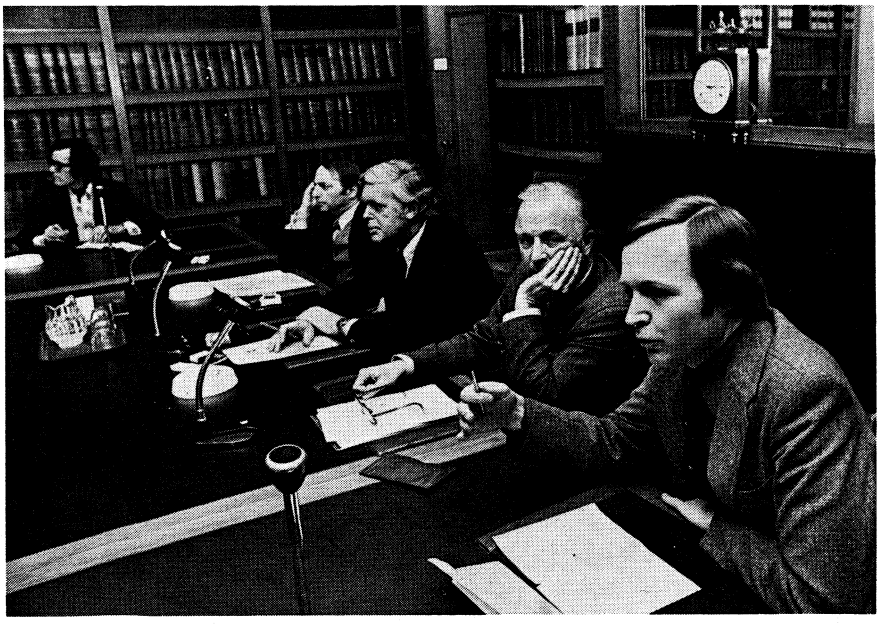

V.r.n.l. Terlouw, TK-fractievoorzitter van D'66, De Zeeuw, voorzitter van Resoluut, Ten Brink, voorzitter van D'66, en Beugels (Resoluut).

BELIZE

CONFLICT MET GUATEMALA

Eind november 1975 kwamen de Britse en Guatemalteekse regering overeen in febr. 1976 een nieuwe ronde van besprekingen te houden over de status van de Britse kolonie Belize, een buurstaat van Guatemala.

Guatemala heeft territoriale aanspraken op Belize, een 33.000 km² groot gebied, die zelfs zijn vastgelegd in de Guatemalteekse grondwet. Sinds president generaal Kjell Langerud in 1974 aan het bewind kwam, zijn de aanspraken op Belize steeds scherper naar voren gekomen.

Dit kleine land, ongeveer twee derde van de oppervlakte van Nederland, noemt zich nu Belize in plaats van Brits-Honduras en is de laatste Britse kolonie op het Amerikaanse continent. Met 140.000 inwoners kreeg het in 1964 zelfbestuur.

Groot-Brittannië behield daarbij de zorg voor buitenlandse aangelegenheden en de defensiezaken. Maar de bewoners van Belize maken geen haast met de onafhankelijkheid omdat, zoals ze zelf zeggen, ze in de schaduw leven van Guatemala's aanspraken op hun grondgebied.

De Britten zijn bereid Belize op elk moment onafhankelijkheid te verlenen. Maar Belize eist dat de Britten eerst een defensieovereenkomst tekenen, die een waarborg moet vormen tegen een mogelijke inval van Guatemala.

Groot-Brittannië heeft tot nu toe weinig belangstelling getoond voor een langlopend defensieverdrag met een land dat duizenden kilometers weg ligt en van weinig of geen strategisch belang is. Gezegd wordt dat de Britten alleen maar blij zullen. zijn kosten te kunnen sparen door de 600 daar gelegerde soldaten terug te trekken.

De nieuwe Guatemalteekse bedreiging kwam in het nieuws toen de premier van Belize, George Price, op 15 okt. 1975 tijdens een bezoek aan Mexico meedeelde uit betrouwbare bron te hebben vernomen dat Guatemalteekse troepen zich concentreerden bij de grenzen van zijn land. Hij zei Groot-Brittannie te hebben gevraagd troepenversterkingen naar de Britse legerbasis in Belize te zenden.

Price zei dat Guatemala de troepensterkte in twee garnizoens bij de grens verviervoudigd had en dat het grootste deel van Guatemala's patrouillevloot zich had geconcentreerd in de Caraïbische Zee vlak voor de kust van Belize.

De premier zei dat zijn bezorgdheid over de troepenverplaatsingen te maken had met het afbreken van de onderhandelingen tussen Groot-Brittannië en Guatemala over de toekomst van Belize. Deze besprekingen begonnen in februari en werden in juli stopgezet omdat Guatemala toen een vierde van het grondgebied van Belize opeiste.

Price zei in Mexico bang te zijn dat Guatemala eenzijdig acties zou ondernemen en dat het zou overwegen het kwetsbare zuiden van Belize te bezetten.

Het bezoek van Price aan Mexico was bedoeld om de steun van de Mexicaanse regering te krijgen.

Voor de veel kleinere naburige staten in Midden-Amerika fungeert Mexico als een soort moederland, dat altijd gezegd heeft geen aanspraken te willen maken op het grondgebied van Belize.

In plaats daarvan, zo verkiaarde Price, heeft Echeverria de vice-president van Guatemala, Mario Sandoval, ontvangen en hem verzekerd dat Mexico de historische aanspraken van Guatemala op Belize erkent.

De ontvangst van Sandoval en Echeverria's openlijke steun heeft in politieke kringen in Mexico nogal verbazing gewekt.

Britse troepenversterking

Op 5 november 1975 kwamen op het vliegveld van Belize Britse troepenversterkingen aan. Uit Engeland werden tevens moderne gevechtsvliegtuigen aangevoerd en de Brits? marine stuurde het fregat Zulu dat voor de kust van de kolonie bleef liggen. Het Britse garnizoen dat ongeveer 650 man sterk is werd versterkt met ongeveer 300 manschappen.

Richard Potesnett, de Britse gouverneur hield op 6 november een toespraak via de radio waarin hij de bewoners van Belize verzekerde dat ,,Engeland onder geen voorwaarde een inval van Guatemala zal tolereren".

VN-motie erkent recht op onafhankelijkheid

De regering van Belize had inmiddels besloten de kwestie in de VN ter sprake te brengen.

Op 21 november nam de Beheerscommissie van de VN-assemblee een resolutie aan dat het recht van de circa 120.000 inwoners van Belize op zelfbeschikking en onafhankelijkheid bevestigt. 103 landen stemden voor, 12 tegen en 13 onthielden zich van stemming. In de betrokken resolutie staat dat het grondgebied van Belize niet mag worden geschonden.

De resolutie vraagt Engeland om in nauw overleg met de regering van Belize de onderhandelingen met Guatemala voort te zetten ter verwijdering van de hinderpalen die de onafhankelijkheid van Belize in de weg staan.

Een motie van Guatemala dat de commissie niet bevoegd was om over de toekomst van Belize te beslissen omdat de territoriale integriteit van Guatemala in het geding was, werd met 108 tegen 11 stemmen, bij 8 onthoudingen verworpen.

Begin december 1975 nam Groot-Brittannië het initiatief de afgebroken onderhandelingen over de toekomst van Belize met Guatemala weer te hervatten. Een afvaardiging van de regering in Londen onder leiding van de onderminister van buitenlandse zaken Edward Rowlands en de Britse ambassadeur bij de VN Ivor Richard brachten een bezoek aan Guatemala. De missie had geen officieel karakter omdat Guatemala in 1963 wegens het geschil om Belize de diplomatieke betrekkingen met Engeland heeft verbroken. In Guatemala bevindt zich nu alleen een Brits consulaat.

Begin december 1975 deelde premier Price mee dat Belize zou overgaan tot de vorming van een eigen leger. In zijn begrotingstoespraak reserveerde de premier, die tevens minister van financiën is, anderhalf mln dollar voor de vorming van een klein leger. De helft hiervan zal door Engeland worden betaald.

Belize beschikt tot nog toe alleen over een vrijwilligersleger van 30 man en een para-militaire politie-eenheid van 350 man om de orde te handhaven. Om de gelden voor een eigen defensie-eenheid bijeen ie krijgen, aldus de premier, zou de belasting op sigaretten en sterke drank worden verhoogd. *(NRC/H'* blad, The Times)

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij ,,Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

VOORTDURENDE IMPASSE OP CYPRUS

De terugkeer van aartsbisschop Makarios op Cyprus op 7 dec. 1974 (pag. 816/3-1974) betekende geen terugkeer van de oude toestand, d.w.z. de situatie van vóór de staatsgreep van 15 juli 1974, Het Turkse leger hield en houdt sinds zijn tweede succesrijke offensief van 14 tot 16 aug. 1974 op Cyprus een gebied van 3.500 km² bezet, d.w.z. 38% van het eiland.

En in dat gebied werd op 13 febr. 1975 door de Turks-Cypriotische leider Denktash een Turks-Cypriotische ,,federatieve staat" geproclameerd met Denktash als president en met een op 8 juni 1975 per referendum goedgekeurde grondwet. Deze ,,federatieve staat" omvat het noordelijk deel van de hoofdstad Nicosia, de vruchtbare Mesaoriavlakte en de havens van Famagusta, Morfu en Kyrenia. Behalve de ca. 30.000 Turkse militairen leven tegenwoordig ten noorden van de z.g. Attillalijn ca. 120.000 Turks-Cyprioten plus een aantal nieuwe immigranten. Medio oktober 1975 hadden Britse bronnen over deze immigratie bericht en daarbij gemeld dat het om 15.000 a 20.000 mohammedanen ging (vooral Lazen van de Zwarte Zeekust). In de Griekstalige rompstaat ten zuiden van de Attillalijn verblijven thans volgens de *NZZ* (13-4) ca. 520.000 Grieks-Cyprioten op een gebied van 5.750 m², d.w.z. ca. 62% van het eiland, o.w. ca. 200.000 vluchtelingen. Demografisch is de verdeling tussen Grieks- en Turks-Cyprioten 78 tegen 1470, terwijl 4% tot geen van beide gemeenschappen behoort.

Glafkos Clerides

Inmiddels waren de op 14 jan. 1975 hervatte politieke besprekingen tussen Clerides en Denktash op 28 april 1975 uitgegroeid tot formele intercommunautaire besprekingen, waarvan sindsdien vijf rondes — met als laatste die van 17-21 febr. 1976 te Wenen — zijn gehouden.

Een bij die laatste ronde gemaakte procedurele afspraak tussen Clerides en Denktash leidde op 7 april tot het aftreden van Clerides als onderhandelaar namens de Grieks-Cyprioten, en dit betekende volgens *The Times* (9-4) een ernstige slag voor elke hoop op een spoedige regeling van het conflict.

Een overzicht van de gebeurtenissen op en rond Cyprus tussen nov. 1974 en april 1976 volgt hieronder.

Terugkeer Makarios

Aartsbisschop Makarios keerde op 7 dec. 1974 op Cyprus terug om zijn uitoefening van het presidentiële ambt te hervatten, dat sinds **23** juli 1974 was waargenomen door Glafkos Clerides. Tevoren had de aartsbisschop op 21 nov. 1974 te Londen met Clerides overeenstemming bereikt over een te volgen procedure bij het zoeken van een oplossing voor de kwestie-Cyprus, terwijl hij op 30 nov. en 1 dec. 1974 te Athene met Clerides en de Griekse premier Karamanlis ,,alle aspecten van het probleem-Cyprus" had besproken en ,,de perspectieven voor de oplossing ervan". Daarbij was een gemeenschappelijke koers overeengekomen voor de aanpak van het probleem die ,,de basis zal zijn voor gedetailleerde en schriftelijke instructies aan Glafkos Clerides om onderhandelingen te beginnen over de kern van de kwestie-Cyprus".

Makarios vloog op 7 dec. van Athene naar de Britse Basis Akrotixi op Cyprus vanwaar hij per helikopter naar de hoofdstad Nicosia werd overgebracht. Daar werd hij enthousiast welkom geheten door meer dan 100.000 Griekse Cyprioten, die hij toezegde dat hij in geen geval ,,voldongen feiten" voortvloeiende uit de Turkse militaire invasie zou ,,erkennen en aanvaarden". Makarios zei verder:

„Wij Griekse Cyprioten wensen besprekingen met de Turkse Cyprioten voor het bijleggen van onze geschillen, voor het vinden van een oplossing van de kwestie-Cyprus. Dit is niet het moment om mijn opvattingen uiteen te zetten over de wijze waarop het probleem moet worden opgelost. Ik zeg slechts dat wij geen enkele oplossing zullen aanvaarden die het overhevelen van bevolkingsgroepen inhoudt en neerkomt op een verdeling van Cyprus. Het is mogelijk een manier te vinden voor het zelfbestuur van de twee samenwonende elementen. En het is mogelijk een manier te vinden om de rechten van de Grieken en Turken van Cyprus te waarborgen alsmede hun vreedzame coëxistentie en samenwerking in hun wederzijds voordeel en voor hun gemeenschappelijk welzijn."

(Over een eventuele regeling had Clerides op 21 nov. te Londen o.a. gezegd: ,,Het Turkse standpunt zal zijn het aandringen op een of ander bizonaal stelsel. Onder de huidige omstandigheden zal het onmogelijk zijn om een overeengekomen oplossing te vinden op basis van de unitaire staat die wij in het verleden hadden. Daarom is een geografische federatie het enige dat uit onderhandelingen met Turkije kan resulteren. Wij zullen uiteindelijk een of andere federale oplossing op geografische basis moeten aanvaarden, en daarom zullen wij uitkomen op enigerlei vorm van een kantonale staat." Makarios zelf verklaarde zich op 22 nov. bereid tot het bespreken van ,,een federatie op communautaire basis, een multi-regionale federatie".)

Doelend op de staatsgreep van 15 juli 1974, die zijn tijdelijke afzetting tot gevolg had, zei Makarios dat hij geen ,,oude wonden" wilde openrijten en dat hij daarom zijn vijanden en tegenstanders niet zou vervolgen en ook de deelnemers aan de putsch niet voor het gerecht zou brengen. ,,Ik vergeef hun al hun zonden en verleen hun amnestie in de hoop dat de verlangde eendracht en een eenheid onder ons volk tot stand zal komen..."

De Turks-Cypriotische leider Rauf Denktash verklaarde op 8 dec. 1974 m.b.t. een toekomstige regeling dat zijn hoop om met Makarios een politieke oplossing via onderhandelingen te bereiken ,,zeer, zeer gering" was. Dan moest Makarios erkennen dat de toestand op Cyprus niet meer dezelfde was als toen hij het verliet. Makarios moest de aanspraak opgeven president van de hele eilandstaat te zijn, als hij een voortzetting van de besprekingen tussen de bevolkingsgroepen wenste. Zo niet dan zou het eiland in Griekse en Turkse gebieden worden verdeeld. Denktash wilde Makarios tijd geven om ,,de geografische realiteit" van de Turkse invasietroepen te laten inzien. Daarbij was volgens Denktash de enige aanvaardbare oplossing de ,,administratieve verdeling" van het eiland in Griekse en Turkse zones in het kader van een losse federatie onder een centrale regering. „Wij moeten aparte regionale besturen hebben", aldus Denktash, en over de mate van die autonomie kon worden onderhandeld. Na een regeling van de kwestie zouden de 35.000 Turkse militairen etappegewijs worden teruggetrokken.

Nieuw kabinet

Op 14 jan. 1975 vormde president Makarios een nieuw, negen leden

Weekblad 45ste jaargang No. 2328, pag. 27903-27918

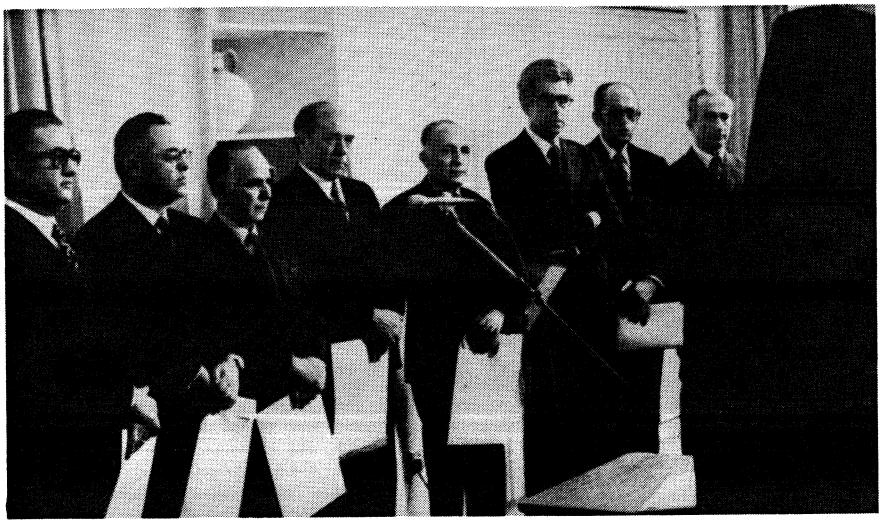

President Makarios beëdigt nieuw kabinet. Links de minister van buitenlandse zaken Ioannis Christophides.

tellend kabinet, waarin de portefeuilles als volgt waren verdeeld:

Buitenlandse zaken - Ioannis Christophides; financiën - Andreas Patsalides; justitie - Georgios Ioannides; handel en industrie - Michael Colocassides; arbeid en sociale zaken - Marcos Spanos; binnenlandse zaken en defensie - Christodoulos Veniamin; onderwijs - Andreas Michaelides; landbouw en natuurlijke hulpbronnen - Frixas Kolotas; verbindingen en openbare werken - Georgios Tombazos.

De eerste vijf ministers maakten ook deel uit van het vorige kabinet-Makarios, terwijl Patsalides en Michaelides ministersposten hadden in het door Clerides benoemde kabinet.

President Makarios verklaarde op 15 jan. 1975 dat hij door bepaalde moeilijkheden niet geslaagd was in zijn eerder aangekondigde voornemen om een regering van nationale eenheid te vormen. Het nu benoemde kabinet van partijloze technocraten had vooral van socialistische zijde kritiek ondervonden.
Volgens *NRC/H'blad* (16-1-1975) had Clerides zich met succes verzet tegen het toetreden tot het kabinet van Spyros Kyprianou en Takis Chatzidimitriou, de secretaris-generaal van de socialistische partij van Makarios' lijfarts Lyssarides.

Hervatting politieke *onderhandelingen*

Inmiddels waren op 14 jan. 1975 de inter-communautaire onderhandelingen over de constitutionele toekomst van Cyprus tussen Clerides en de leider van de Turks-Cyprioten Rauf Denktash hervat.
Overeenstemming over het voeren van deze politieke besprekingen, de eerste sinds de staatsgreep van juli 1974, werd bereikt tijdens een ontmoeting van Clerides met Denktash op 8 jan. die ook werd bijgewoond door de speciale vertegenwoordiger van VN-secretaris-generaal Waldheim, Luis Weckman Munoz. Toen was in een communiqué meegedeeld dat Clerides en Denktash hadden afgesproken hun besprekingen over humanitaire kwesties, die in sept. 1974 waren begonnen (pag. 816/1 - 1974) en waarvan de laatste op 19 dec. 1974 had plaats gevonden, voort te zetten en ,,besprekingen te beginnen over de kern van het probleem-Cyprus". Als eerste onderwerp zou aan de orde komen ,,bevoegdheden en functies van de centrale regering in een federale staat".

Repatriëring Turks-Cypriotische vluchtelingen van Akrotiri. Anti-Britse en anti-Amerikaanse betogingen

De repatriëring tussen 18 en 27 jan. 1975 van ca. 9.300 Turks-Cypriotische vluchtelingen van de Britse basis Akrotiri, waar zij sinds juli 1974 verbleven, naar Turkije en vandaar naar het noorden van Cyprus leidde tot anti-Britse en anti-Amerikaanse demonstraties.

De Britse regering, die aanvankelijk een algehele regeling van het vluchtelingenvraagstuk (ook het lot van de 200000 Grieks-Cypriotische ontheemden) in het kader van de besprekingen tussen Clerides en Denktash had voorgestaan, stemde op 14 jan. 1975 op humanitaire gronden met de repatriering van de Turks-Cyprioten in.

De toenmalige Turkse minister van buitenlandse zaken, Melih Esenbel, deelde op 16 jan. mee dat deze beslissing, die reeds in beginsel zou zijn overeengekomen met zijn Britse ambtgenoot Callaghan tijdens de decemberzitting van de NAVO-raad te Brussel, eenzijdig door Engeland was genomen op humanitaire gronden en dat Turkije niet verplicht was op basis van wederkerigheid de terugkeer van een aantal Grieks-Cypriotische vluchtelingen naar hun woonplaatsen in Noord-Cyprus toe te staan

In een door de Grieks-Cypriotische minister van buitenlandse zaken Christophides op 16 jan ingediende protestnota aan de Britse hoge commissaris op Cyprus werd o a gesteld' ,,Door haar beslissing heeft de Britse regering een voldongen feit geschapen en zij beoogt vooruit te lopen op Turkse plannen terwijl zij volledig op de hoogte is van het verzet van de regering van Cyprus daartegen. Deze actie van Engeland kan niet worden gebaseerd op enige serieuze rechtvaardiging Als de Britse regering humanitaire redenen aanvoert, moet zij tegelijkertijd het feit in haar overweging betrekken dat ongeveer 200 000 Grieks-Cypriotische vluchtelingen o w vele duizenden in het gebied van de basis Dhekelia, in moeilijke omstandigheden leven zonder dat hun wordt toegestaan naar hun huizen terug te keren Het is zeer wel bekend dat de Britse regering herhaaldelijk heeft verklaard dat de kwestie van de Turkse Cyprioten op de Britse bases besproken moest worden door de heren Clerides en Denktash (..) tijdens hun gesprekken over de kern van de kwestie-Cyprus (.) Op dit moment, nu overeengekomen is dat besprekingen over de kern van de kwestie-Cyprus zullen beginnen, heeft Groot-Brittannie besloten de hele kwestie volgens zijn eigen opvatting, unilateraal en eenzijdig, te repelen."

De Griekse minister van buitenlandse zaken, Dimetrios Bitsios, verklaarde dezelfde dag dat Engeland toegegeven had aan Turkse druk ondanks vroegere argumenten dat de hele vluchtelingenkwestie een politieke zaak was en via de inter-communautaire besprekingen moest worden geregeld
Het Grieks-Cypriotische Huis van Afgevaardigden tenslotte aanvaardde een resolutie waarin ,,met verontwaardiging de kennelijke intentie van de regering van het Verenigd Koninkrijk om samen te werken met de Turkse invallers" werd veroordeeld en waarin de Britse regering werd gewaarschuwd dat het natuurlijk niet de basis en faciliteiten op Cyprus kon behouden, terwijl het nu de eenheid, soevereiniteit en onafhankelijkheid van Cyprus op flagrante wijze schendt door ,,duidelijk steun te verlenen aan verdelingsoplossingen".

De protesten tegen het Britse besluit namen op Cyprus en in Griekenland ook gewelddadige vormen aan. Zo werd op 17 jan een Grieks-Cypriotische student gedood tijdens botsingen tussen verscheidene honderden demonstranten en Britse troepen die de hoofdingang tot de basis Akrotiri bewaakten Minstens 11 Britse militairen en ca. 12 studenten raakten bij de demonstratie gewond. Op 18 jan. vielen betogers de British Council m Nicosia en de Amerikaanse ambassade buiten de hoofdstad aan, waarbij zij vernielingen aanrichtten en o m. ook vijf Amerikaanse auto's in brand staken. Een poging om op 20 jan. ook het Amerikaanse culturele centrum te vernielen werd verhinderd door de persoonlijke tussenkomst van president Makarios. Voorts hadden op 18 jan. ook in de Griekse hoofdstad Athene demonstranten een aanval op de Britse ambassade gedaan

President Makarios poogt Griekse Cyprioten van aanval op Amerikaans voorlichtingscentrum te weerhouden

De Britse minister van buitenlandse zaken Callaghan, verklaarde op 5 febr. 1975 in het Lagerhuis dat het winterweer een ,,duidelijke verslechtering" in de toestand van de vluchtelingen had gebracht en dat het daarom onmenselijk zou zijn geweest de toestemming voor hun repatriëring nog langer op te houden. Hij was niet bereid deze mensen als ,,politieke onderpanden" te gebruiken en hij verwierp de suggestie dat de Britse regering door haar besluit een wijziging in haar politiek jegens Cyprus had gedemonstreerd. Callaghan noemde het ,,onwaar" dat het Britse besluit neerkwam op het verlenen van steun aan een verdeling van het eiland.

(In het aan de Grieks-Cypriotische regering toegeschreven concept van een ,,kantonale" oplossing zou minstens één Turks kanton in het zuiden van Cyprus zijn gepland en daarvoor zouden de vluchtelingen in Akrotiri als een soort onderpand dienen. De evacuatie van de vluchtelingen naar het noorden paste daarentegen in het Turks-Cypriotische streven naar een uit twee delen bestaande federatie, aldus commentaren.)

Impasse intercommunaute besprekingen

Terwijl de Turkse minister van defensie, Ilhami Sancar, op 28 jan. 1975 aankondigde dat Turkije tot begin februari ca. 1.000 man van zijn troepen van Cyprus zou terugtrekken, verliepen de besprekingen tussen Denktash en Clerides zonder enig resultaat. Gespreksonderwerpen waren de heropening van het vliegveld van Nicosia en de heropening van de haven van Famagusta voor de Griekse en Grieks-Cypriotische scheepvaart.

Om die impasse te doorbreken stuurde Clerides op 10 febr. algemene voorstellen voor een constitutionele regeling op basis van een federatie met diverse kantons en een sterke centrale regering aan Denktash. Deze verklaarde echter op 13 febr. dat de voorstellen ondanks de erkenning van de ,,idee van een bicommunale staat" onvoldoende bescherming en gelijkheid voor de Turks-Cyprioten boden. Dezelfde dag (13 febr.) stuurde Denktash naar Clerides de volgende Turks-Cypriotische voorstellen (die op 14 febr. werden gepubliceerd):

1) Cyprus zal een onafhankelijke en seculiere republiek zijn.

2) Een constitutie voor een bi-communale en bi-regionale federale staat zal worden opgesteld.

3) De federale wetten mogen niet discrimineren tegen leden van de Turks- en Grieks-Cypriotische federatieve staten, en moeten zo worden ontworpen dat zij de economische en politieke overheersing van de ene etnische gemeenschap over de andere uitsluiten.

Met het oog op het feit dat het onderling vermengd bestaan van de twee etnische gemeenschappen onmogelijk is gebleken zal de federale staat slechts worden toegerust met de bevoegdheden die noodzakelijk zijn voor de vestiging van de federatie om de staat de gelegenheid te bieden effectief te functioneren. Alle verder reikende bevoegdheden moeten berusten bij de federatieve staten.

5) Gemeenschappelijke instellingen zullen worden opgezet in overeenstemming met het beginsel van gelijkheid en op zo'n wijze dat de overheersing, de jure of de facto, van de ene etnische gemeenschap over de andere absoluut uitgesloten is.

6) De behartiging van de buitenlandse betrekkingen mag niet strijdig zijn met de belangen van hetzij de Turks- hetzij de Grieks-Cypriotische federatieve staat die (samen) de federale republiek vormen.

7) Een federaal hof zal worden ingesteld naast de hoven van de federatieve staten.

8) De burgers van de federale republiek zullen het recht hebben om zich vrijelijk te bewegen in de staten die de federale republiek omvatten. De burgers van de federale republiek zal het vrij staan om naar het buitenland te reizen of te emigreren.

9) De fundamentele menselijke rechten en vrijheden van de burgers van de federale republiek moeten worden geëerbiedigd.

10) De samenstelling en bevoegdheden van de voorlopige regering van Cyprus, die zal worden ingesteld om tijdens de periode tot de vestiging van de federale republiek Cyprus dienst te doen, zullen worden geregeld door overeenstemming tussen de twee etnische gemeenschappen.

11) De garanties, bepaald door de internationale verdragen van 1960, blijven geldig en zullen ook blijven gelden na de vorming van de federale republiek Cyprus.

Proclamatie Turks-Cypriotische federatieve staat

De situatie was echter op 13 febr. 1975 aanzienlijk gewijzigd door de proclamatie op die dag van een Turks-Cypriotische federatieve staat. Die proclamatie was neergelegd in een resolutie, die was goedgekeurd tijdens een gemeenschappelijke zitting van de uitvoerende raad en de wetgevende vergadering van het autonome Turks-Cypriotische bestuur. In deze resolutie werd beklemtoond dat het ,,uiteindelijke doel" van de Turks-Cyprioten was ,,zich te verenigen met de Grieks-Cypriotische gemeenschap binnen de structuur van een geografisch gefundeerde biregionale federatie". Volgens de resolutie zou het Turks-Cypriotische bestuur worden ,,geherstructureerd en georganiseerd op basis van een seculiere en federatieve staat tot het tijdstip waarop de constitutie van de republiek van 1960... is geamendeerd op soortgelijke wijze om de constitutie van de federale republiek Cyprus te worden en tot de voornoemde federale republiek is ingesteld". De wetgevende vergadering zou worden omgevormd in een constituerende vergadering van 50 leden. In een tweede resolutie werd Denktash, de president van het autonome bestuur, tot president van de federatieve staat benoemd.

Na de proclamatie zei Denktash dat de nieuwe staat niet naar internationale erkenning zou streven. Hij wenste de inter-communautaire besprekingen met Clerides voort te zetten in de hoop een federale op-

lossing voor het probleem-Cyprus te vinden. De nieuwe staat was de ,,Turks-Cypriotische federale vleugel van de republiek Cyprus. Dit is geen eenzijdige onafhankelijkheidsverklaring. Wij hebben ons interne bestuur gereconstrueerd om gereed te zijn voor de geboorte van een federale staat. De Grieks-Cyprioten hebben reeds het concept van een federatie aanvaard", aldus Denktash.

De proclamatie lokte scherpe kritiek uit van aartsbisschop Makarios en de Griekse premier Karamanlis, maar werd positief gewaardeerd door de toenmalige Turkse premier Sadi Irmak.

President Makarios sprak van een „nieuwe poging om de republiek Cyprus te ondermijnen" en hij zei voorts o.a.: „De beslissing, getroffen op grond van een dictaat uit Ankara en onder de dekking van Turkse troepen, demonstreert een volledig veronachtzamen van de besluiten van de Algemene Vergadering en de Veiligheidsraad van de VN. (...) Ondanks de vertragingstaktiek toegepast tijdens de (communautaire) besprekingen door de Turks-Cypriotische leiding, en ondanks het feit dat onder dekking van de besprekingen de tijd die verstreek door de Turken werd gebruikt om de door hen met wapengeweld bewerkte voldongen feiten kracht bij te zetten, ging de Grieks-Cypriotische partij voort met de besprekingen in een constructieve geest en legde zij de Turks-Cypriotische onderhandelaar op 10 febr. voorstellen voor onderhandelingen voor. (...)

De opvattingen of tegenvoorstellen van de Turks-Cypriotische partij werden verwacht. In plaats daarvan maakte de Turks-Cypriotische leiding eenzijdig handelend beslissingen bekend die vooruitlopen op de uitkomst van de besprekingen en de oplossing van het probleem-Cyprus. Voor de Turken is de oplossing van het probleem-Cyprus de goedkeuring en aanvaarding door de Grieks-Cyprioten van voldongen feiten.

Onder deze omstandigheden is er geen mogelijkheid voor constructieve onderhandelingen. De beslissing van de Turks-Cypriotische leiding en de maatregelen die zijn bekendgemaakt vormen een zeer ernstige slag voor de besprekingen. Bijgevolg ziet de regering van Cyprus zich genoodzaakt zich tot de Veiligheidsraad te wenden. De beslissing om in beroep te gaan is gezamenlijk met de Griekse regering getroffen."

Premier Karamanlis zei o.a.: ,,,Nu is aangetoond dat Griekenland het bij het rechte eind had, toen het van meet af aan verklaarde dat de Turkse invasie op Cyprus slechts één doel had: de bezetting van een groot deel van het eiland en de omvorming daarvan in een Turks district door middel van een verdeeloplossing. De Griekse regering .... behoudt zich het recht voor de onvervreemdbare rechten van het hellenisme te verdedigen, die een slag worden toegebracht."

Premier Irmak zei o.m.: ,,Wij eerbiedigen deze beslissing. (...) Dit is een stap in de richting van de vestiging van een onafhankelijke republiek Cyprus welke verdeling en enosis zal beletten.". Volgens Irmak was de beslissing door de Turks-Cyprioten alleen getroffen.

Resoluties Veiligheidsraad

Op grond van een schriftelijk verzoek van de regering van Cyprus d.d. 17 febr. 1975 kwam de Veiligheidsraad op 20 febr. bijeen voor een reeks van acht bijeenkomsten welke werd afgesloten op 12 maart met de aanvaarding zonder stemming van resolutie 367 (1975). Deze resolutie, opgesteld na onderling overleg door de raadsvoorzitter Fernando Salazar Navarrete (Costa Rica) verwees naar voorgaande resoluties, in het bijzonder resolutie 365 (1974) d.d. 13 dec. 1974. Daarin stelde de Raad zich achter de resolutie van de Algemene Vergadering van 1 nov. 1974 (pag. 202/3-'75), nadat zij eerder op 13 dec. 1974 het mandaat van de vredesmacht (UNFICYP) met zes maanden tot 15 juni 1975 had verlengd.

De resolutie van 12 maart 1975 bevatte o.a. de volgende operatieve paragrafen:

„De Veiligheidsraad,

1) doet opnieuw een beroep op alle staten om de soevereiniteit, onafhankelijkheid, territoriale integriteit en niet-gebondenheid van de republiek Cyprus te eerbiedigen en verzoekt hen dringend zowel als de betrokken partijen af te zien van elke actie welke die soevereiniteit (enz.) kan schaden en van elke poging tot verdeling van het eiland of de vereniging daarvan met een ander land;

2) betreurt de eenzijdige beslissing van 13 februari 1975 ( ) daar die o.a. de neiging heeft de voortzetting van onderhandelingen tussen de vertegenwoordigers van de twee gemeenschappen op voet van gelijkheid in gevaar te brengen ( ) en spreekt zijn bezorgdheid uit over alle unilaterale acties door de partijen die de uitvoering van de betreffende VN-resoluties in gevaar hebben gebracht of kunnen brengen,

6) verzoekt de secretaris-generaal ( ) een nieuwe missie van goede diensten te vervullen en daartoe de partijen bijeen te roepen onder nieuw overeen te komen procedures en zich persoonlijk ter hunner beschikking te stellen, zodat de hervatting, intensivering en voortgang van veelomvattende onderhandelingen — gevoerd m een geest van wederzijds begrip en van matiging onder zijn persoonlijke auspicien en onder zijn leiding voorzover passend — daardoor kan worden vergemakkelijkt;

7) doet een beroep op de vertegenwoordigers van de twee gemeenschappen nauw met de secretaris-generaal samen te werken bij het vervullen van zijn nieuwe missie van goede diensten en vraagt hun persoonlijk een hoge prioriteit aan hun onderhandelingen toe te kennen,

8) doet een beroep op alle betrokken partijen om af te zien van elke actie die de onderhandelingen tussen de vertegenwoordigers van de twee gemeenschappen zou kunnen schaden en om stappen te ondernemen die het scheppen van het klimaat, nodig voor het welslagen van die onderhandelingen, vergemakkelijken..."

De Raad ging niet in op het verzoek van Clerides om een limiet aan de uitvoering van de bepalingen van de resolutie van de AV te stellen en evenmin op de verzoeken van de vertegenwoordigers van Kameroen en Guyana om een tijdschema voor de terugtrekking van buitenlandse troepen Van Turkse zijde werd er teleurstelling over uitgesproken dat in de resolutie sprake was van „de regering van Cyprus" en dat daarmee de regering-Makarios werd bedoeld Secretaris-generaal Waldheim, die de Raad verslag had uitgebracht van zijn op 19 febr te Athene en Ankara gevoerde besprekingen met Griekse en Turkse leiders, geloofde nog steeds dat de besprekingen tussen Clerides en Denktash een basis voor vooruitgang konden opleveren, maar terwille van zo'n vooruitgang waren flexibiliteit en bereidheid tot het doen van concessies van het grootste belang, aldus Waldheim

Tijdens beraad te Wenen Rauf Denktash, Kurt Waldheim en Glafkos Clerides (v.l.n.r.).

Intussen was de in de Turks-Cypriotische proclamatie van 13 febr. 1975 vermelde constituerende vergadering op 24 febr. beëdigd. De 50 leden, deels door Denktash benoemd en deels door beroepsorganisaties en vakbonden gekozen, moesten zich beraden over een constitutioneel ontwerp dat was opgesteld door Denktash en de Turkse hoogleraar in het staatsrecht Fuat Bilge.

Hervatting *intercommunautaire besprekingen*

Zoals reeds door president Makarios up 28 maart 1975 aangekondigd werden de humanitaire besprekingen tussen de twee gemeenschappen op 4 april hervat.

De eerste ronde van de nieuwe intercommunautaire besprekingen onder ausspiciën van Waldheim vond van 28 april tot 3 mei in Wenen plaats.

Daarbij werd overeengekonien een commissie van deskundigen — drie leden van elk van beide partijen — te vormen die in Nicosia hoogstens 3 à 4 weken bijeen zou komen om gedetailleerde voorstellen te onderzoeken en uit te werken over de functie en bevoegdheden van een centrale regering voor Cyprus. desgewenst met behulp van juridische experts uit het buitenland. In beginsel werd ook overeenstemming bereikt over de heropening van het vliegveld van Nicosia na reparatiewerkzaamheden door de UNFICYP, die naar verwacht twee weken in beslag zouden nemen. Waldheim verklaarde op 3 rnei tijdens een persconferentie dat het vliegveld eerst door de UNFICYP zou worden gebruikt en dat een gezamenlijke commissie over de heropening ervan voor de burgerluchtvaart zou beslissen. Voorts werd gesproken over vluchtelingen en vermiste personen en over ,,enkele geografische aspecten van een mogelijke toekomstige regeling van het probleem-Cyprus". Een gedetailleerde behandeling van de begrenzing van het door de Turken bezette deel van het eiland werd uitgesteld.

Grieks-Turks overleg

Nadat de ministers van buitenlandzaken van Griekenland en Turkije, resp. Dimitrios Bitsios en Ihsan Sabri Caglayangil, elkaar van 17 tot 19 mei 1975 te Rome getroffen hadden, kwamen op 31 mei te Brussel na de NAVO-topconferentie (pag. 484/1 e.v. - '75) de premiers van Griekenland en Turkije, resp. Karamanlis en Demirel, bijeen. Hun overleg, waaraan ook bemiddelingspogingen van de Amerikaanse minister Kissinger waren voorafgegaan, resulteerde in een gemeenschappelijk communiqué, waarin beide premiers steun toezegden aan de intercommunautaire besprekingen te Wenen, Zij waren het er over eens dat ,,de geschillen tussen beide landen op vreedzame wijze moeten worden opgelost door onderhandelingen, en het geschil over het continentale plat van de Egeïsche Zee door het Internationale Gerechtshof (zie ook pag. 79/1).

Tweede ronde *in* Wenen

Van 5 tot 7 juni vond te Wenen onder auspiciën van Waldheim de tweede ronde van de intercommunautaire besprekingen plaats. Deze rapporteerde dat de commissie van experts over functie en bevoegdheden van een centrale regering er na vier vergaderingen niet in was geslaagd haar werkzaamheden te voltooien. De gezamenlijke commissie i.z het gebruik van het vliegveld van Nicosia voor burgerluchtvaart was nog niet ingesteld. Volgens het slotcommuniqué zou de volgende ronde van 24-27 juli in Wenen plaatsvinden en zouden voordien vertegenwoordigers van de twee gemeenschappen ,,in de context van verdere verduidelijkingen" een Turks-Cypriotisch voorstel voor een gezamenlijke overgangregering nader bestuderen. Clerides zou met zo'n regeling willen instemmen, mits die op basis van het onafhankelijkheidsakkoord van Londen zou worden samengesteld, d.w.z. met een vertegenwoordiging van Grieken en Turken in een verhouding van 70 : 30, maar Denktash maakte duidelijk een verhouding 50. 50 te wensen.

Referendum Turks-Cyprioten

Clerides had een dreigement om onmiddellijk te vertrekken als het referendum van de Turks-Cyprioten over een grondwetsontwerp zou doorgaan niet waargemaakt. Bij een opkomst van ca. 70% stemde de Turks-Cypriotische bevolking op 8 juni met 99,4% van de uitgebrachte stemmen in met het ontwerp dat op 25 april door de Turks-Cypriotische constituerende vergadering was goedgekeurd.

Veiligheidsraad

Op 13 juni keurde de Veiligheidsraad een verlenging van het UNFICYP-mandaat met zes maanden tot 15 dec. 1975 goed met 14 tegen 0 stemmen. Opnieuw nam China niet aan de stemming deel.

De Raad beschikte over een rapport van Waldheim over de VN-operaties tot 9 juni 1975, waarin de secretaris-generaal de voortdurende aanwezigheid van de UNFICYP van essentieel belang noemde niet alleen voor de handhaving van het bestand, maar ook voor het vergemakkelijken van het zoeken naar een vreedzame regeling.

Hoewel volgens Waldheim bij het overleg in Wenen een beperkte vooruitgang was bereikt, bleef een van de voornaamste moeilijkheden een verschil van mening over de prioriteiten, die aan de verschillende aspecten van de toekomstige regeling moeten worden toegekend. De ene partij wenste eerst de functies en volmachten van de centrale regering vast te stellen; de andere partij wenste eerst de territoriale aspecten van een toekomstige regeling duidelijk te bepalen, die van vitaal belang waren voor het vluchtelingenprobleem. Waldheim deelde nog mee dat het tekort op de UNFICYP-begroting $ 33 mln overschreed.

Op 16 juni, toen de Raad voor de tweede maal Cyprus besprak, stelde Clerides dat hij voor voortzetting van de onderhandelingen in Wenen was. maar dan moesten de Turks-Cyprioten bij de derde ronde wel een ondubbelzinnig antwoord geven op drie principiële punten: 1) terugkeer van de vluchtelingen; 2) omvang van het door de Turks-Cyprioten geclaimde gebied: en 3) de terugtrekking van de Turkse troepen, die volgens Clerides tot een macht van **43.000** man waren versterkt.

Tussen 28 juni en 1 juli werden ca. 800 Grieks-Cyprioten uit het noordoosten van het eiland uitgewezen. Denktash verklaarde op 1 juli dat als de Turks-Cyprioten niet het door de Griekse bezette deel van het eiland mochten verlaten, er nog meer Grieks-Cyprioten uit het noorden naar het zuiden zouden worden gestuurd

Door Denktash op 18 juli ingediende voorstellen i.z. een overgangsregering werden de volgende dag door Clerides verworpen.

Derde ronde

Van 31 juli - 2 aug. vond te Wenen de uitgestelde derde ronde van de intercommunautaire besprekingen plaats. Daar werd overeengekomen dat ongeveer 10.000 Grieks-Cyprioten die in de Turkse zone in het noorden wonen daar kunnen blijven. Ongeveer 9000 Turkse Cyprioten in het zuiden mogen van de Griekse naar de Turkse zone. Tevens mogen 800 Griekse Cyprioten zich bij hun familie in de Turkse zone voegen. Aangenomen werd dat de 800 Grieks-Cyprioten dezelfde waren als die eerder werden uitgewezen. Volgens Clerides op 3 aug. hadden de Turks-Cyprioten toegezegd eind augustus een globaal plan voor de oplossing van alle aspecten van het probleem-Cyprus in te dienen.

Onder auspiciën van de UNFICYP vond in het weekeind van 9-10 aug. de evacuatie van genoemde 9000 Turkse Cyprioten plaats.

(Voortzetting volgende aflevering)

INTERNATIONALE ZAKEN

VERENIGDE NATIES

10STE ALGEMENE VERGADERING

In New York werd van 16 sept.-17 dec. 1975 de 30ste Algemene Vergadering (AV) van de Verenigde Naties gehouden. De AV aanvaardde 179 resoluties, 21 meer dan de 29ste AV van 1974, en daarmee het grootste aantal, dat enige AV ooit aangenomen had.

De AV werd geopend, enige uren na het afsluiten van de zevende speciale AV, gewijd aan onderwerpen op het terrein van de ontwikkelingssamenwerking (pag. 593 e.v.-1975).

De 30ste AV begon met de verkiezing van de minister-president en minister van buitenlandse zaken van Luxemburg, Gaston Thorn, tot voorzitter.

Thorn werd gekozen met 135 van de 137 aanwezige stemmen. Eén stem werd uitgebracht op resp. de delegatievoorzitters van Saoedi-Arabië en Mauritius.
Voor een biografie van Gaston Thorn zij men verwezen naar pag. 411/1-1974.

Jaarverslag secretaris-generaal

Het jaarverslag van VN-secretaris generaal Kurt Waldheim over het werk van de organisatie in de periode 16 juni 1974-15 juni 1973 werd op 13 aug. gepubliceerd.

In het inleidende hoofdstuk van het verslag merkte Waldheim op, dat er in de internationale betrekkingen geen rationeel alternatief bestaat voor de beginselen en de procedures van de VN.

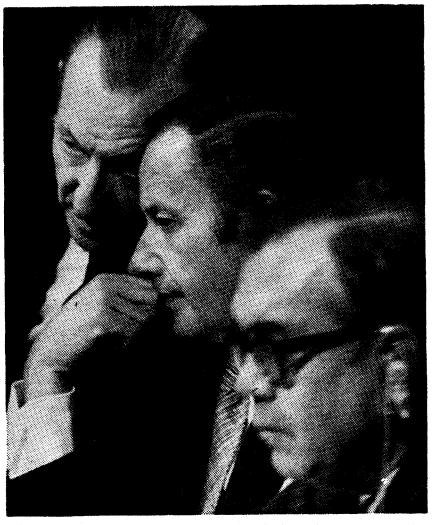

V.l.n.r. secretaris-generaal Kurt Waldheim, AV-voorzitter Gaston Thorn en ass. secretaris-generaal Bradford Morse, belast met AV-zaken.

Hij riep op tot een beweging, weg van een welsprekend uitgedrukte aanhankelijkheid aan de beginselen, naar de veel moeilijker taak om die beginselen in de praktijk te brengen en hij verklaarde dat de VN niet de centrale positie in het leven van de wereldgemeenschap zou bezetten en niet de rol zou vervullen, waartoe zij bestemd zijn, tot de AV. de Veiligheidsraad en de andere organen in veel grotere mate dan nu het geval was, het centrale forum voor het harmoniseren van nationale politiek van de verschillende landen zouden worden.

Nieuwe inspanningen om ontwapening te bevorderen en van de VN een effectiever vredesinstrument te maken waren enkele van de aanbevelingen, die Waldheim deed in zijn verslag.

De secretaris-generaal zei ervan overtuigd te zijn, dat alle partijen, betrokken in het conflict in het Midden-Oosten, vrede wilden. maar dat de trage voortgang in de richting van een regeling het gevaar van een nieuw conflict vergrootte. De vrede-bewarende operaties van de VN in het gebied waren naar zijn oordeel essentieel, maar nieuwe crises zouden zich in de komende maanden voordoen, tenzij lopende onderhandelingen tot een succesvolle conclusie gebracht zouden worden. Dat, aldus Waldheim, zou de weg moeten openen naar een algemene regeling, die een oplossing voor het Palestijnse probleem zou moeten inhouden.

M.b.t. Cyprus schreef Waldheim, dat de besprekingen onder zijn auspiciën tussen de twee gemeenschappen enige, beperkte vooruitgang hadden gebracht. Hij hoopte, dat de nieuwe besprekingen, gepland voor 8 en 9 sept., een betekenisvolle voortgang zouden brengen. De vrede-bewarende troepen van de VN op het eiland speelden naar zijn zeggen een onmisbare rol.

In zijn opmerkingen over ontwapening zei Waldheim o.m., dat onderhandelingen in het kader van de VN in recente jaren niet tot enig nieuw, betekenisvol akkoord geleid hadden, terwijl besprekingen buiteil het kader van de organisatie, zoals de SALT-besprekingen, zeer langzaam voortgang hoekten, Hij merkte nog op, dat het in het leven roepen van nieuwe kernwapenvrije zones een goed middel was om voortgang te maken in de richting van een veiliger wereld.

De secretaris-generaal riep op tot groter respect vcor de besluiten van de VN, de verdere ontwikkeling van vrede-bewarende procedures, alsmede tot meer nadruk op de vrede-stichtende activiteiten van de VN.

M.b.t. Afrika zei Waldheim de gewelddadigheden tussen rivaliserende bevrijdingsbewegingen in Angola te betreuren. Hij zei, dat in de westelijke Sahara een gespannen situatie bleef voortbestaan. Hij sprak de hoop uit, dat de betrokken partijen in het gebied — Spanje, Marokko, Algerije en Mauretanië — terughoudendheid zouden tonen in afwachting van een hangende uitspraak van het Internationale Hof van Justitie en een komend bezoek van een VN-missie.

Hij zei, dat er enige hoop was voor voor-uitgang in de kwestie van Rhodesië, ondanks de weigering van Salisbury een meerderheidsbewind te aanvaarden. Maar er was geen verbetering, aldus Waldheim. in de situatie m.b.t. Namibië. Hij meende, dat er middelen gevonden moesten worden om de VN in staat te stellen te antwoorden op de ontoegefelijkheid van Zuid-Afrika.

Waldheim hoopte. dat de détente. tot uiting komend op de topconferentie in Helsinki, gevolgd zou worden door verminderingen in de militaire begrotingen. M.b.t. economische vraagstukken zei Waldheim, dat alle zijden uitkeken naar een meer op samenwerking gebaseerde benadering. Hij hoopte, dat dat tot uiting zou komen op de komende speciale zitting van de AV.

De secretaris-generaal benadrukte het belang van het werk van Oe VN op terreinen als voedsel. industrialisatie en de exploitatie van de natuurbronnen ,,in en onder de zee".

De conferentie in Mexico t.g.v. het internationale jaar van de vrouw betekende een nieuwe benadering van een belangrijk probleem van sociale gerechtigheid.

Algemene debatten

De AV hield van 22 sept.-10 okt. de algemene debatten, gedurende welke 127 sprekers het woord voerden. Zuid-Afrika nam aan de AV niet deel. De Zuidafrikaanse permanente vertegenwoordiger bij de VN, R. F. Botha, verklaarde op 16 sept., dat zijn delegatie, met het oog op de uitsluiting van zijn land van de werkzaamheden van de 29ste AV (pagina 83/3-1975), hoogstwaarschijnlijk haar zetel op de 30ste zitting niet zou innemen. Dienovereenkomstig nam Zuid-Afrika niet deel aan de vergadering. Zuid-Afrika heeft ook niet zijn contributie over 1975 betaald. Door het terugtrekken van Zuid-Afrika kwam de kwestie van het goedkeuren of verwerpen van de geloofsbrieven van deze delegatie niet aan de orde.

De geloofsbrieven van de Israëlische delegatie werden op 30 sept. door de commissie voor geloofsbrieven goedgekeurd, zij het dat het Libische lid van de commissie van ,,sterke reserves" sprak.

Hierna volgen samenvattingen van de redevoeringen, gedurende de algemene debatten, uitgesproken door de ministers van buitenlandse zaken van de VS, de SU en China.

REDE KISSINGER

De Amerikaanse minister van buitenlandse zaken, Henry Kissinger, die de AV toesprak op 22 sept., deed voorstellen om nieuwe conferenties te beginnen over het Midden-Oosten en Korea

Ook maakte hij een plan bekend voor beperking van het gebruik van kernenergie voor militaire doeleinden

Hij bezwoer de vergadering dat de Verenigde Staten geen eigen voordeel zoeken in het Midden-Oosten. ,,De Verenigde Staten zullen elke mogelijke stap doen om te komen tot definitieve vrede Het is

daarbij van essentieel belang dat het onlangs gesloten akkoord tussen Egypte en Israël in zijn geheel woidt uitgevoerd binnen de termijnen cn op de voorwaarden die zijn overeengekomen', aldus Kissinger

Ook de houding van de SU ten aanzien van het bereikte akkoord in het Midden-Oosten bracht hij ter spiake ,,Hoewel we op belangrijke punten van mening verschillen is ook Moskou zich bewust van het gevaar in dat gebied Zowel de SU als de VS zijn bereid zich in te zetten voor een uitgebreide regeling"

Met betrekking tot de situatie in Korea merkte Kissinger op dat het tijd is voor een conferentie waar Noord- en Zuid-Korea, de VS en China zouden moeten praten over nieuwe regelingen voor de in dat gebied geldende wapenstilstand

Hij zei onder meer dat de Verenigde Staten niet akkoord zouden gaan met een oplossing die aan deze wapenstilstand voorbil gaar ,We kunnen op deze conferentie misschien ook komen tot besluiten die de spanning op het Koreaanse schiereiland wat verminderen", zo voegde Kissinger eraan toe Daarnaast merkte hij op dat het in de geest van de dialoog van de Verenigde Naties zou zijn om de beide Koreaanse regeringen een volledig lidinaatschap van de organisatie te verlenen, wat door de Verenigde Staten in elk geval gesteund zou worden zonder voorafgaande bepalingen ten aanzien van de hereniging van Korea

Kissinger wees met grote nadruk op het gevaar van het steeds stijgende aantal landen dat over kernenergie beschikt

Kissinger stelde voor multinationale regionale centra op te richten voor het opwekken van splijtbaar materiaal Daarmee is de kans op misbruik volgens de minister kleiner en de controlemogelijkheid groter

Ten aanzien van de relaties van de Verenigde Staten en de Volksrepubliek China zei Kissinger dat zijn regering zeer serieus bezig is de betrekkingen met Peking te normaliseren ,,Wij hechten enorm reel belang aan een goede verstandhouding met China', aldus Kissinger

Wat het Midden-Oosten betreft stelde Kissinger voor de bijeenroeping van een officieuze multilaterale conferentie om te bespreken hoe het best vorderingen zouden kunnen worden gemaakt tot het bereiken van een regeling

Hij gaf te kennen dat dit voorstel een alternatief was voor de twee andere wegen die volgens hem bestaan een serieuze Amerikaailse poging om te komen tot onderhandelingen tussen Syrie en Israël en hervatting van de conferentie van Geneve

De minister stelt zich voor diepgaand overleg te plegen zowel over het houden van een officieuze conferentie als over de conferentie van Genève De VS zijn ook bereid deel te nemen aan elk initiatief, op verzoek van de betrokken partijen, om vrede te bereiken

,Wij zullen samenwerken met alle landen die graag een bijdrage willen leveren Wij willen niemand uitsluiten Wij hebben geen voorkeur voor een speciale procedure Wij zullen elke procedure steunen die beloften lijkt in te houden Het zoeken naar een blijvende vrede moet op een brede basis geschieden'

Kissinger constateerde dat er belangrijke verschillen tussen de VS en de SU in deze kwestie bestaan Maar beide landen denken hetzelide over de gevaren van de situatie en erkennen dat gedeeltelijke stappen deel moeten uitmaken van de inspanningen om tot een gezamenlijke regeling te komen

Hij onderstreepte het belang van de integrale uitvoering van het Sinai-akkoord

Hij noemde dit het eerste akkoord in het lange en tragische Israelisch-Arabische conflict dat niet direct volgde op vijandelijkheden

Het akkoord verdient de steun van alle landen die hier bijeen zijn Het alternatief zou zijn geweest een voortdurende impasse die op zekere dag zou hebben geleid tot eeii nieuwe oorlog, met de risico's daarvan voor de wereldvrede en het vooruitzicht van een enorme algemene economische ontwrichting, aldus Kissinger

REDE GROMYKO

De Sowjet-miiiister van buitenlandse zaken, Aiidrei Gromyko, sprak de AV toe op 23 sept. Sprekend over de conferentie over Europese veiligheid en samenwerking (pag. 497 e.v.-1975) zei Gromyko. dat het succes ervan in grote mate te danken geweest was aan de inspailniilgen van de socialistische landen, die streven naar vreedzaam naast elkaar bestaan. De conferentie was mogelijk gemaakt, door de overtuiging van de westelijke landen, dat een constructieve benadering nodig was voor de oplossing van de problemen in Europa.

De nieuwe situatie in Indo-China riep gunstige voorwaarden in het leven voor het vestigen van vreedzame samenwerking in Azië. Praktische stappen in die richting zouden dienstbaar zijn aan het regelen van urgente problemen en zouden de veiligheid in het hele Aziatische continent versterken.

De SU had zijn betrekkingen met de VS ontwikkeld, zoals blijkt uit verdragen en overeenkomsten tussen de twee landen, voortspruitend hoofdzakelijk uit Sowjet-Amerikaanse topontmoetingen. De SU gaat voort vriendschappelijke betrekkingen te ontwikkelen met de ontwikkelingslanden en zal ook in de toekomst steun verlenen aan de landen van Azië, Afrika en Latijns-Amerika om deze te helpen hij het overwinnen van de grimmige erfenis van hun koloniale verleden.

Dekolonisatie vond niet plaats zonder inoeilijkhedeil, aldus Gromyko, gezien de gebeurtenissen in Angola. De aan bevrijding vijandige krachten vonden medeplichtigen onder degenen, die zich voordeden als ijverige verdedigers van de onderdrukten, terwijl zij in werkelijkheid samenwerkten met de onderdrukkers.

De Sowjet-delegatie was van mening, dat détente een voortdurende strijd in de internationale foruins vereiste en dat iedere staat zich moest realiseren, dat hij een bijdrage te leveren had. Verzet tegen de detente moest niet worden onderschat. De politiek van inmenging had de weg gebaand voor de bloedige fascistische staatsgreep in Chili in 1973. Vergelijkbare methodes werden gebruikt om de toestand in andere landen te verscherpen. Niemand kon worden toegestaan om het onvervreemdbare recht van het Portugese volk onafhankelijk en zonder inmenging van buitenaf zijn toekomst te bepalen te schenden.

Een rechtvaardige en duurzame vrede in het Midden-Oosten vereiste terugtrekking van de Israëlische troepen uit alle Arabische gebieden, die in 1967 waren bezet; verzekering van de legitieme rechten van het Arabische volk van Palestina, met inbegrip van het recht een staat te stichten; en de garantie van de rechten van alle landen, in het Midden-Oosten op een onafhankelijke ontwikkeling.

De kringen, die Israël's politiek bepaalden, hadden zich niet gerealiseerd, dat het onmogelijk was hun veiligheid te verzekeren. terwijl zij de legitieme rechten van andere landen met voeten traden. De juiste apparatuur voor het oplossen van de belangrijkste problemen in het Midden-Oosten was de conferentie in Genève, die weer bijeengeroepen moest morden. Alle betrokken partijen, inbegrepen de PLO, zouden er aan moeten deelnemen.

Over Korea zei Gromyko, dat de wankele staat van de wapenstilstand geen stabiliteit verzekerde. Het doel van een duurzame vrede en vreedzame hereniging kon worden bereikt door het staken van inmenging van buiten, terugtrekking uit Zuid-Korea van alle vreemde troepen, die er onder de vlag van de VN gestationeerd zijn, en het sluiten van een vredesverdrag.

De SU hoopte. dat de ontwapeningsconferentie in Genève zou leiden tot een akkoord over het verbod van militair of ander vijandig gebruik van techniek om het milieu te beïnvloeden.

Voor wat betreft algemene en volledige ontwapening kon die volgens Gromyko worden bereikt op de wereldontwapeningsconferentie, die de VN besloten hadden bijeen te roepen. Het was de hoogste tijd, dat inspanningen werden ondernomen om de voorbereiding van deze conferentie af te sluiten.

De SU had de AV twee nieuwe voorstellen voorgelegd op het gebied van ontwapening. Het eerste zei, dat de grote mogendheden en andere staten een verdrag moesten afsluiten om geen nieuwe massale vernietigingswapens en nieuwe wapensystemen van deze soort te ontwikkelen of te produceren. Over de specifieke categorieën van wapens zou onderhandeld moeten worden. Het tweede voorstel vroeg om een brede internationale overeenkomst waarbij alle proeven met kernwapens zonder uitzondering verboden zouden worden en het sluiten van een verdrag met dat doel.

REDE TSJIAO KOEAN-HOEA

Tsjiao Koean-hoea, minister van buitenlandse zaken van de Volksrepubliek China, begon op 26 sept. zijn rede voor de AV met te zeggen, dat de CEVS de basissituatie in Europa niet veranderd had. Europa bleef in een toestand van gespannen, bewapende confrontatie.

Het denkbeeld van een z.g. Aziatisch collectief veiligheidssysteem, uitgegeven door de Sowjet-leiders, was bedoeld om de strijd met de andere supermogendheid in het gebied van Azië en de Stille Oceaan te vergemakkelijken en als een middel om de Aziatische landen te verdelen en te beheersen.

Over Angola zei Koean-hoea, dat de brede massa's van het Angolese volk hun eenheid moesten bewaren, voortgaan met hun strijd, de plannen van supermogendheden, en in het bijzonder die van het sociaal-imperialisme, moesten frustreren en hun doel moesten bereiken, daarmee een diepe les gevend aan de bevrijdingsbewegingen van de onderdrukte naties in de hele wereld.

De racisten van Zuid-Afrika waren in de hoek gedreven en de volken van dat continent zouden uiteindelijk hun volledige bevrijding winnen.

De Koreaanse kwestie moest worden opgelost door het Koreaanse volk zelf, zonder inmenging van buiten.

Beide supermogendheden hadden er belang bij, aldus Koean-hoea, in het Midden-Oosten een toestand te handhaven van ,,geen oorlog—geen vrede". Niettemin, het waren niet papieren overeenkomsten, maar het was de strijd van het volk, die de toekomst van dat gebied zou

bepalen. Een supermogendheid haalde voordeel uit de situatie door onenigheid te zaaien en de Arabische eenheid te ondermijnen. De Arabische volken en de Palestijnen moesten zich niet voor het lapje laten houden.
Retoriek over détente kon niet de grimmige werkelijkheid verhullen. In Europa bestond in het geheel geen détente, maar er was een meedogenloze strijd tussen de supermogendheden aan de gang.
Een ontwapeningsconferentie op dit moment, in welke vorm ook, zou alleen maar illusies over vrede scheppen, dienen om de volken van de wereld te bedriegen en in slaap te sussen en de handen binden van talrijke kleine en middelgrote landen. Een dergelijke conferentie moet een duidelijk doel en de noodzakelijke precondities hebben. Het duidelijke doel was een volledig verbod en de grondige vernietiging van kernwapens, en absoluut niet de z.g. beperking van strategische wapens.
De noodzakelijke precondities waren: alle nucleaire landen, en i.h.b. de twee nucleaire supermogendheden, de SU en de VS, moeten in de eerste plaats de ondubbelzinnige verplichting op zich nemen, dat zij niet, op welk tijdstip ook, de eerste zullen zijn om kernwapens te gebruiken, en i.h.b. geen kernwapens zullen gebruiken tegen kernwapenvrije landen en kernwapenvrije zones, en dat zij hun gewapende troepen, m.i.b. van nucleaire rakettroepen. uit het buitenland moeten terughalen, en dat zij hun militaire bases, m.i.v. hun nucleaire bases, op het gebied van andere landen. zullen ontmantelen.
Maar nu de supermogendheden zelfs weigeren de minimale verplichting aan te gaan geen kernwapens te gebruiken tegen kernwapenvrije landen, hoe kon dan worden gezegd, dat de voorwaarden rijp zijn voor het houden van een wereldontwapeningsconferentie?
Volgens Koean-hoea waren sommige bepalingen van het VN-Handvest toe aan herziening. Hij dacht in de eerste plaats aan uitbreiding van de macht van de AV en beperking van de macht van de Veiligheidsraad. Ook zou de Veiligheidsraad anders moeten worden samengesteld en zou het vetorecht moeten worden afgeschaft.

Resoluties

Nu volgt een overzicht van de belangrijkste resoluties, die de 30ste AV heeft aangenomen.

LIDMAATSCHAP. Als lid van de VN werden door de AV op 16 sept. toegelaten de Kaapverdische eilanden, Mozambique en de Republiek van Sao Tomé. Op 10 okt. werd Papoea Nieuw-Guinea lid van de VN. De Comoren werden lid van de VN op 12 nov. Als laatste gedurende de 30ste AV werd op 4 dec. Suriname als lid van de VN aanvaard. In alle gevallen viel de beslissing unaniem. Na toelating van Suriname telt de VN 144 leden.

WAARNEMERSSTATUS. Op 10 okt. besloot de AV de conferentie van Islamitische landen als waarnemer tot de VN toe te laten.

NOORD- EN ZUID-VIETNAM. Met 123 tegen nul stemmen bij negen onthoudingen besloot de AV op 19 sept. de aanbeveling aan de Veiligheidsraad te doen opnieuw de aanvragen om lidmaatschap van de VN van de Democratische Republiek Vietnam (Noord-Vietnam) en de Republiek Zuid-Vietnam in overweging te nemen. nadat een positieve aanbeveling voor het lidmaatschap van beide Vietnams op 11 aug. niet was tot stand gekomen als gevolg van een veto van de VS. De kwestie werd in de Veiligheidsraad op 30 sept. opnieuw besproken. Na de stemming bleken 14 leden voor toelating van de twee Vietnamese staten te zijn en één. d? VS. tegen. Daarmee was de aanvraag opnieuw afgewezen.
De Amerikaanse afgevaardigde, Daniel Moynihan, had voor de stemming verklaard, dat de VS een veto zou uitspreken. tenzij gelijkertijd Zuid-Kurea tot de VN zou worden toegelaten. Bij een eerdere gelegenheid, op 26 sept., had de Veiligheidsraad geweigerd de aanvraag om lidmaatschap van Zuid-Korea in behandeling te nemen; de uitslag van de stemming was toen geweest zeven tegen zeven hij één onthouding (Kameroen)
Daarmee was de vereiste meerderheid van negen stemmen, die voor een onderwerp nodig is om op de agenda geplaatst te worden. niet tot stand gekomen.

VEILIGHEIDSRAAD. Er waren twee stemmingen nodig, op 20 en op 23 okt., om de nieuwe tijdelijke leden van de Veiligheidsraad aan te wijzen. In de eerste stemming werden voor een periode van twee jaar als lid van de Veiligheidsraad aangewezen Benin (Dahomey), Libië. Panama en Roemenië, in de plaats van Wit-Rusland, Kameroen, Costa Rica en Irak en Mauretanië. De vijfde plaats bleef open tot de tweede stemming. Kandidaat waren India en Pakistan. Nadat India zich had teruggetrokken werd Pakistan verkozen.
Behalve de vijf genoemde landen zijn nu tijdelijk lid van de Veiligheidsraad Guyana, Italië, Japan, Zweden en Tanzania.

ECOSOC. Op 20 okt. werden verkozen tot lid van de Economische en Sociale Raad de volgende landen: Afghanistan, Oostenrijk, Bangladesj, Bolivia, Brazilië, Cuba. Frankrijk, Bondsrepubliek Duitsland, Griekenland, Maleisië, Nigeria, Portugal, Togo, Tunesië, Oeganda. Venezuela en Joego-Slavië. M.i.v. 1 jan. 1976 zijn deze landen voor drie jaar lid van de ECOSOC.
Behalve de genoemde achttien landen zijn lid van de ECOSOC Argentinië, Australië, België. Bulgarije, Canada, China, Tsjechoslowakije, Columbia, Kongo, N.-Jemen, Denemarken, Ecuador, Egypte, Ethiopië, Gabon, DDR, Perzië, Italië, Ivoorkust, Jamaica, Japan, Jordanië, Kenia, Liberia, Mexico, Noorwegen, Pakistan, Peru, Roemenië, Thailand, SU, Groot-Brittannië. VS. Zuid-Jemen; Zaire en Zambia.

ZIONISME VEROORDEELD ALS RACISME. De AV aanvaardde op 10 nov. met 72 tegen 35 stemmen bij 32 onthoudingen een resolutie, waarin het zionisme als een vorm van racisme veroordeeld werd.
Een poging van de EG-leden om een beslissing over de ontwerp-resolutie uit te stellen tot 1976 werd verijdeld met 67 tegen 55 stemmen bij 15 onthoudingen.
De tekst van de resolutie luidt als volgt:

De Algemene Vergadering verwijzend naar haar resolutie 1904 van 20 november 1963, welke de VN-verklaring behelst over de eliminatie van alle vormen van rassendiscriminatie en in het bijzonder verwijzend naar de bevestiging dat ieder leerstuk van raciale verschillen of superioteit wetenschappelijk onjuist is, moreel te veroordelen valt, sociaal onjuist en onrechtvaardig is,

en verwijzend naar de passage van de ongerustheid over de uitingen van raciale discriminatie. die nog steeds voorkomen in bepaalde delen van de wereld, en die soms nog opgelegd kunnen worden door bepaalde regeringen, door wettelijke of administratieve of andere maatregelen, ook verwijzend naar de veroordeling van de Algemene Vergadering in haar resolutie 3151 van 14 december 1971 van, onder andere, de onheilige alliantie tussen het Zuidafrikaanse racisme en het zionisme en,

overwegend de verklaring van Mexico over de gelijkheid van vrouwen en hun bijdrage aan ontwikkeling en vrede, die uitgegeven werd door de Wereldconferentie van het internationale jaar van de vrouw gehouden in Mexico-Stad van 19 Juni tot 2 juli 1975, welke verklaring het principe afkondigde ,dat internationale samenwerking en vrede alleen mogelijk zijn bij volledige nationale bevrijding en onafhankelijkheid, bij de uitbanning van kolonialisme, neo-kolonialisme, van buitenlandse overheersing, en 'nn zionisme en bij de erkenning van de waardigheid van de volken en hun recht op zelfbeschikking,

eveneens overwegend resolutie 77 van de Vergadering van regeringsleiders van de Organisatie van de Afrikaanse eenheid tijdens haar 12de gewone zitting gehouden in Kampala van 28 juli tot 1 augustus 1975, welke resolutie meent ,,dat het racistische bewind in bezet Palestina, de racistische regimes in Zimbabwe en Zuid-Afrika een gemeenschappelijke imperialistische oorsprong hebben, terwijl ze één geheel vormen en dezelfde racistische structuur hebben en organisch verbonden zijn in hun beleid dat gericht is op de onderdrukking van de waardigheid en integriteit van de mens,

eveneens overwegend de politieke verklaring en de strategie om de internationale vrede en vrijheid te versterken en om de solidariteit en wederzijdse bijstand van de niet-gebonden landen onderling te intensiveren, een resolutie die aanvaard werd door de conferentie van ministers van buitenlandse zaken van de niet-gebonden landen in Lima van 25 tot 30 augustus 1975, en die het zionisme sterk veroordeelde als een bedreiging van de wereldvrede en als een imperialistische ideologie

bepaalt dat het zionisme een vorm van racisme en rassendiscriminatie is

Voor aanvaarding van de resolutie hadden gestemd Afghanistan, Albanië, Algerije, Bahrein, Bangladesj, Brazilie, Bulgarije, Boeroendi, Wit-Rusland, Cambodja, Kameroen, Kaapverdische eilanden. Tsjaad, China, Kongo, Cuba, Cyprus, Tsjechoslowakije, Dahomey, Egypte, Equatoriaal Guinee, Gambia, DDR, Grenada, Guinee, Guinee-Bissau, Guyana, Hongarije, India, Indonesie, Perzië, Irak, Jordanie, Koeweit, Laos, Libanon, Libië, Madagascar, Malediven, Mali, Malta, Mauretanie, Mexico, Mongolie, Marokko, Mozambique, Niger, Nigeria, Oman, Pakistan, Polen, Portugal, Qatar, Rwanda, Sao Tome en Principe, Saoedi-Arabie, Senegal, Somalia, Sri Lanka, Soedan, Syrië, Tanzania, Tunesie, Turkije, Oeganda, Oekraine, SU, Verenigde Arabische Emiraten, Noord-Jemen, Zuid-Jemen en Joego-Slavie

Tegen de resolutie gestemd hadden Australie, Oostenrijk, Bahamas, Barbados, België, Canada, Centraal Afrikaanse Republiek, Costa Rica, Denemarken, Dominicaanse Republiek, El Salvador, Fiji, Finland, Frankrijk, Bondsrepubliek Duits-

land. Haiti, Honduras, IJsland, Ierland, Israël, Xtalie. Ivoorkust, Liberia. Luxemburg, Malawi, Nederland, Nieuw Zeeland, Nicaragua, Noorwegen, Panama, Swaziland, Zweden, Groot-Brittannit VS en Uruguay

Van stemming onthouden hadden zich Argentinie, Bhoetan, Bolivia, Botswana, Birma, Chili, Columbia, Ecuador Ethiopie, Gabon, Ghana, Griekenland, Guatemala, Jamaica, Japan, Kenia, Lesotho, Mauritius, Nepal, Papoea Nieuw-Guinea, Paraguay, Peru, Filippijnen, Sierra Leone, Singapore, Thailand, Togo, Trinidad en Tobago, Opper Volta, Venezuela. Zaire en Zambia

De vertegenwoordigers van Roemenië en Spanje waren gedurende de stemming niet aanwezig terwijl Zuid-Afrika zoals gemeld niet aan de zitting deelnam

Aan de stemming in de AV was het volgende voorafgegaan

In de commissie voor sociale, humanitaire en culturele zaken van de AV was aan de orde gesteld een ontwerp-resolutie over de uitvoering van de ,,Decade voor actie ter bestrijding van racisme en rassendiscriminatie' m de eerste plaats gericht tegen Zuid-Afrika en Rhodesie Deze decade was door de VN in 1973 uitgeroeperi

Op 15 okt werd door negen Arabisohe landen (w o niet Egypte) en Cuba een amendement op het ontwerp ingediend waarin het woord ,,zionisme" werd toegevoegd aan de woorden ,apartheid' en ,,rassendiscriminatie", waar deze woorden in het ontwerp voorkwamen

In de uiteindelijke vorm van het amendement kwam de zinsnede voor ,,zionisme is een vorm van racisme en rassendiscriminatie ' Deze forniulering was weer gebaseerd op een resolutie, die op 1 aug 1975 was aangenomen op de topconferentie van de OAE in Kampala (Oeganda) (pag 64/1 e v -1976), waarin o m was gezegd ,,het racistische regime in het bezette Palestina en de racistische regime6 in Ziinbabwe en Zuid-Afrika hebben een gemeenschappelijke imperialistische oorsprong, waarbij zij een geheel vormen, dezelfde racistische structuur hebben en organische verbonden zijn in hun politiek, die gericht is op onderdrukking van de waardigheid en de integriteit van de mens"

De AV-commissie aanvaardde op 17 okt de geamendeerde resolutie met 70 tegen 29 stemmen bij 27 onthoudingen

Deze aanvaarding van de resolutie werd in Israël zeer betreurd. De Knesset nam op 20 okt, met alleen de stemmen van de nieuw-communistische partij tegen, een motie aan, waarin het aanvaarden van de resolutie ten sterkste veroordeeld werd

De AV-commissie aanvaardde nog twee andere resoluties. één over het programma van de decade ter bestrijding van het racisme en een over overleg met Ghana, dat gastheer zal zijn voor een toekomstige conferentie tegen rassendiscriminatie Enkele westerse landen — met name VS, Canada, Bondsrepubliek Duitsland en de Scandinavische landen — stemden tegen deze twee resoluties ten einde uitdrukking te geven aan hun verzet tegen de uitspraak over het zionisme

In de debatten in de AV, voorafgaand aan de stemming over de anti-zionisme resolutie, was het ontwerp krachtig veroordeeld door de vertegenwoordigers van Israël, de VS en de EG-staten

Chaim Herzog (Israël) noemde het ,,passend", dat de stemming over de resolutie zou plaats vinden op 10 nov, de datum, waarop in 1938 in NAZI-Duitsland de ,Kristallnacht' tegen joodse Duitsers plaats gevonden had Zeggend, dat de VN op weg was het ,wereldcentrum van antisemicisme" te worden, verklaarde Herzog vervolgens ,,Ik sta hier niet als een smekeling Stem, zoals uw geweten u dicteert Want de kwestie is niet Israël of het Zionisme De kwestie is het voortbestaan van deze organisatie, die tot het laagste punt van zijn schande gesleept is door een coalitie van despotieën en racisten"

Daniel P Moynihan (VS) verklaarde o m : De VS erkent niet, zal zich niet houden aan, en berust niet in deze schandelijke daad De AV geeft vandaag postume gratie — en meer dan dat — aan de moordenaars van 6 000 000 Europese joden Zo slecht als deze daad op zichzelf al is, wordt het nog onheilspellender. wanneer wij ons realiseren dat, als er geen AV geweest was dit nooit had kunnen gebeuren

Moyriihan voegde eraan toe, dat de VS-Senaat unaniem el1 het Huis van Afgevaardigden met alle stammen op een na hun ,,extreme verzet" uitgesproken hadden, dat de vakbeweging van de VS vooraan gestaan nad in de veroordeling van de resolutie, en dat ook alle christelijke kerken in de VS de resolutie afgewezen hadden

Vertegenwoordigers van EG-staten merkten op dat aanvaarden van de resolutie het bestaansrecht van Israël zou ondermijnen en de situatie in het Midden-Oosten zou verscherpen Er werd op gewezen, dat de resolutie gericht was tegen diegenen, die ,,nog niet zo lang geleden het slachtoffer waren van de meest kwalijke vorm van racisme"

Na de aanvaarding van de resolutie gaf secretaris-generaal Waldheim een verklaring uit. waarin hij zei zich volledig Sewust te zijn van de ernst van de situatie, op een tijdstip, waarop het meer dan ooit noodzakelijk was om overeenstemming te bereiken over uiterst belangrijke kwesties De ,,grote hartstochten', die opgewekt waren, aldus Waldheim, zouden niet aflaten, noch zouden de geschillen worden bijgelegd, tenzij voortgang werd gemaakt in de richting van het fundamentele doel van het vinden van een voldoening gevende oplossing voor het probleem van het Midden-Oosten in al zijn aspecten

Ook buiten de AV werd de aanvaarding van de resolutie veroordeeld

President Ford van de VS wees hem op 11 nov af als een ,,volledig ongerechtvaardigde daad" De Senaat aanvaardde een resolutie, waarin uitgesproken werd, dat de uitslag van de stemming in de AV anti-semitisme aanmoedigde en waarin werd opgeroepen tot een herwaardering van de deelname van de VS in de activiteiten van de VN

De Amerikaanse minister van buitenlandse zaken, Kissinger, wees de resolutie af als een ,,morele veroordeling van de staat Israël en niet eenvoudig een abstracte stemming over zionisme". Hij was, zo zei hij, buitengewoon weinig hulpvaardig en hogelijk onverantwoordelijk, aangezien hij toevoegde aan de bestaande spanningen en scheuren . en wantrouwen Hij zei. dat de landen, die voor de resolutie gestemd hadden, zich ervan bewust moeten zijn, dat een voortzetting van dergelijke stemmingen ,,invloed moet hebben op onze bilaterale en niultilaterale betrekkingen Maar wij moeten ons er ook van bewust zijn, dat wij verplichtingen op lange termijn hebben en dat wij ons niet moeten laten leiden door emoties van de dag" ,,Willekeurige handelingen", zo vervolgde Kissinger, ,,zoals deze stemming moest ongetwijfeld ernstige consequenties hebben voor de betrekkingen van de VS met de VN en voor de levensvatbaarheid van de VN als een wereldorganisatie". Niettemin moest Amerika zich wel realiseren, dat de VN, met al zijn gebreken. toch nog nut had voor de VS.

De Israëlische minister-president, Rabin, wees de resolutie van de hand als ,,politiek zonder betekenis" en herhaalde, dat ,,de PLO nooit een partner zal zijn in onderhandelingen met Israël".

De Nederlandse minister van buitenlandse zaken, Van der Stoel. zei op 10 nov., dat zijn regering niet langer zou meewerken aan het programma ter bestrijding van racisme.

De AV-voorzitter Gaston Thorn gaf op 12 nov. een verklaring uit, waarin hij de voorstanders van de resolutie ,extremisten" noemde en waarin hij opriep tot een herziening van de beslissing.

Het Europese parlement nam op 13 nov. unaniem een resolutie aan. waarin de ,.consternatie over de onbegrijpelijke en absurde gelijkstelling van zionisme aan racisme" alsmede van de morele en politieke consequenties daarvan uitgesproken werd.

Dr. Philip Potter, secretaris-generaal van de Wereldraad van kerken, gaf op 11 nov. uiting aan zijn ,,ondubbelzinnige verzet" tegen de resolutie en hij riep de AV op tot herziening van zijn beslissing.

Een woordvoerder van het Vaticaan zei op 12 nov., dat de resolutie ,,onconstructief" was en een daad was, ,,die niet in overeenstemming was met de geest van détente en vreedzaamheid, die de eerbiediging van alle rechten en realiteiten tot voorwaarde heeft".

In de SU werd de AV-uitspraak begroet. In een verklaring van persbureau T a s s van 13 nov. werd gezegd, dat de resolutie, die de AV aangenomen had, een wettige en rechtvaardige veroordeling was van een ideologie, die zijn praktische uitwerking vindt in de agressieve, expansionistische politiek van de leidende kringen in Israël . . ., in de ontkenning en het gebrek aan eerbiediging van de legitieme rechten van het Arabische volk in Palestina. De Arabieren in Israël zijn volgens T a s s tweederangsburgers, die in alle sectoren van het leven onderdrukt worden. In Israël, zoals typerend is voor racistische staten, zijn huwelijken tussen vertegenwoordigers van verschillende nationaliteiten verboden. In Israël zijn niet alleen Palestijnse politieke partijen, maar ook sociale organisaties — vakverenigingen, culturele organisaties, studentenverenigingen — verboden. Het is niet toevallig, dat zionisme aangeduid wordt als ,,omgekeerd anti-semitisme", aldus T a s s.

De communistische partijen van Italië en Frankrijk namen een andere houding aan. In L'U n i t a, het blad van de communistische partij van Italië, werd op 12 nov. de resolutie afgewezen in een verklaring, waarin gezegd werd: ,,om redenen van principe accepteren wij niet de gelijkstelling van zionisme en racisme".

L'H u m a n i t é, het dagblad van de Franse communistische partij, gaf op dezelfde dag als commentaar: ,,Te beweren dat de zionistische doctrine de basis vormt voor het bestaan van Israël zou leiden tot een gelijkstelling van alle tegenstanders van deze doctrine en van de politiek van de huidige leiders van Israël met degenen, die de vernietiging van Israël als staat propageren. De Franse communisten steunen ondubbelzinnig het bestaan van de staat Israël onder de noodzakelijke voorwaarden van veiligheid en vrede, net zoals zij het recht van de Palestijnen verdedigen om een onafhankelijke en vreed-

zame staat te vestigen. De socialistische staten, die tegen de politiek van het zionisme vechten, hebben nooit het bestaan van Israël in twijfel gesteld; zij waren bij de eersten, die Israël officieel erkend hebben.

PALESTIJNSE KWESTIE. Voorafgaand aan de resolutie over het zionisme had de AV, eveneens op 10 nov. twee resoluties aanvaard over het Palestijnse vraagstuk. In de eerste werd gevraagd om garanties voor de ,,onvervreemdbare rechten" van de Palestijnen, en werd de ,,PLO, de vertegenwoordigers van het Palestijnse volk", uitgenodigd om deel te nemen aan alle activiteiten van de VN, die op het Midden-Oosten betrekking hebben. Deze resolutie werd aangenomen met 101 tegen stemmen bij 27 onthoudingen.
In de tweede resolutie werd opgeroepen tot de instelling van een commissie van 20 landen, die een programma moet opstellen voor het geven van het recht van zelfbeschikking als een natie aan de Palestijnen, alsmede voor een teruggave van de eigendommen, die de Palestijnen in vier oorlogen verloren hadden. Deze resolutie werd aangenomen met 93 tegen 18 stemmen bij 27 onthoudingen.
Aan de stemming over beide resoluties werd niet deelgenomen door Brazilië. Aan de stemming over de eerste resolutie werd niet deelgenomen door China, Irak en Libië.
De Israëlische VN-vertegenwoordiger Chaim Herzog verklaarde op 10 nov., dat zijn regering de aanbevelingen zou afwijzen, niet zou deelnemen aan onderhandelingen met de PLO en op geen enkele manier zou samenwerken met de voorgestelde commissie van 20 landen.

DISPUUT OVER ANTI-ISRAEL TOESPRAAK VAN PRESIDENT AMIN. President Amin van Oeganda, tevens voorzitter van de OAE, had in een toespraak tot de AV op 1 okt. opgeroepen tot het doen verdwijnen van de staat Israël. In dezelfde rede zei hij, dat de VS werden ,,gekoloniseerd en beheerst door zionisten".
De VS-vertegenwoordiger bij de VN, Daniel Moynihan, antwoordde op 3 okt. in San Francisco met een toespraak, waarin hij een hoofdartikel van een Amerikaans dagblad citeerde, waarin president Amin een ,,racistische moordenaar" genoemd werd. Moynihan voegde daaraan toe, dat het ,,geen toeval" was, dat Amin voorzitter was van de OAE.
Het was na het dispuut over de uitlatingen van Amin, dat de Afrikaanse groep in de VN besloot het woord ,,zionisme in te voegen in de resolutie over de bestrijding van het racisme, die in de AV-commissie voor sociale, humanitaire en culturele zaken werd ingediend." (zie boven).

SPAANSE SAHARA. De AV aanvaardde op 10 dec. twee, elkaar tegensprekende resoluties over de Spaanse Sahara. De eerste, aangeduid als de Algerijnse resolutie, maakte geen melding van de bestaande tripartiete overeenkomst tussen Spanje, Marokko en Mauretanië. Gevraagd werd, dat Spanje de nodige stappen ondernemen zou, ten einde de bewoners van het gebied in staat te stellen hun onvervreemdbaar recht op zelfbeschikking uit te oefenen onder toezicht van de VN. Op alle partijen werd een beroep gedaan om af te zien van unilaterale of andere actie buiten de AV om. De resolutie werd gesteund door 88 landen, er waren geen tegenstemmen en 41 onthoudingen. Marokko en Mauretanië namen aan de stemming niet deel.

De tweede resolutie, de Marokkaanse genoemd, maakte melding van het tripartiete akkoord en vroeg van het interim-bewind in het gebied de nodige stappen te ondernemen, ten einde te verzekeren, dat de bewoners van het gebied in staat werden gesteld hun onvervreemdbaar recht van zelfbeschikking uit te oefenen in vrije verkiezingen, georganiseerd met de hulp van een VN-vertegenwoordiger. Deze resolutie werd aanvaard met 56 tegen 42 stemmen, bij 34 onthoudingen.

OOST-TIMOR. De AV aanvaardde op 12 dec. een resolutie met 72 tegen 10 stemmen bij 43 onthoudingen, waarin op Indonesië beroep gedaan werd zich uit Oost-Timor terug te trekken en het volk daar in staat te stellen over hun toekomst te beslissen. De gewapende tussenkomst van de gewapende krachten van Indonesië werd veroordeeld.

BELIZE. De resolutie, die de beheerschapscommissie van de VN op 21 nov. had aangenomen over het geschil tussen Groot-Brittannië en Guatemala over de positie van de Britse kolonie Belize (pag. 256/3-1976) werd op 8 dec. aan de AV voorgelegd. Hij werd aanvaard met 110 tegen 9 stemmen bij 16 onthoudingen. Guatemala, dat eerder de resolutie van de beheerschapscommissie afgewezen had, omdat de VN in deze zaak geen competentie zou hebben, nam niet aan de stemming deel. Eén van de tegenstemmers was Marokko. Waarnemers schreven dit toe aan de Marokkaanse betrokkenheid bij het geschil in de Spaanse Sahara.

RHODESIË De AV nam op 21 nov een resolutie aan, waarin o m gevraagd werd om de ,,onmiddellijke stopzetting van executies van Afrikaanse vrijheidsstrijders, die worden uitgevoerd door het illegale Smith-regime", ,,de onvoorwaardelijke en onmiddellijke vrijlating van alle politieke gevangenen, gedetineerden en mensen aan wie beperkingen zijn opgelegd, de verwijdering van alle beperkingen op de politieke activiteit en de mstelling van volledige democratische vrijheid, gelijkheid van politieke rechten, zowel als het herstel van de undamentele mensenrechten voor de bevolking", ,,de stopzetting (.) van het willekeurig afsluiten van Afrikaanse gebieden, het uitzetten, overbrengen en hervestigen van Afrikanen en het scheppen van z g beschermde gebieden", en het ,,stopzetten van de toevoer van buitenlandse immigranten in het gebied en de onmiddellijke terugtrekking van alle buitenlandse huursoldaten eruit"
De resolutie werd zonder bezwaar aangenomen Het was de eerste maal, dat Groot-Brittannie met een resolutie van deze aard instemde, zij het, dat het terughouding toonde t a v punten als het beginsel, ,,dat er geen onafhankelijkheid inocht zijn voor meerderheidsbewind ' in Rhodesie, dat de African National Council ,,de enige en authentieke vertegenwoordiger is van de ware aspiraties van het volk", alsmede dat het volk van Rhodesië het recht heeft het genieten van ,,zelfbeschikking, vrijheid en onafhankelijkheid" te verzekeren ,,met alle beschikbare middelen"
In een tweede resolutie, eveneens op 21 nov aangenomen, werd een veroordeling uitgesproken van alle schendingen van de verplichte boycot, opgelegd door de Veiligheidsraad, in het bijzonder ,,de voortgezette invoer van chroom en nikkel uit Zuid-Rhodesie in de VS". Deze resolutie werd aangenomen met 103 tegen nul stemmen bij zes onthoudingen

CYPRUS Met 117 tegen één (Turkije) stem bij negen onthoudingen aanvaardde de AV op 20 nov een resolutie, die vroeg om ,,de terugtrekking zonder verder uitstel van alle buitenlandse gewapende krachten en de buitenlandse militaire aanwezigheid en personeel uit de Republiek Cyprus en de stopzetting van alle buitenlandse inmenging in zijn aangelegenheden', opgeroepen werd lot ,,urgente maatregelen om de vrijwillige terugkeer van alle vluchtelingen naar hun huizen te vergemakkelijken (..) en om alle andere aspecten van het vluchtelingenprobleem te regelen ' aangedrongen werd op de ,,onmiddellijke hervatting" van onderhandelingen, tenslotte werd aan de secretaris-generaal gevraagd om ,,de huidige resolutie onder de aandacht van de Veiligheidsraad te brengen en over de toepassing ervan niet later dan op 31 maart 1976 verslag uit te brengen"
Een Turkse ontwerp-resolutie, waarin werd voorgesteld, dat Rauf Denktash, als vertegenwoordiger van de Turkse gemeenschap op Cvprus uitgenodigd zou worden om de AV toe te spreken, was op 19 nov. verworpen met 19 tegen 81 stemmen bij 26 onthoudingen.

KOREA Aan het slot van het debat over Korea aanvaardde de AV op 18 nov. een tweedelige resolutie, waarvan deel A werd aangenomen met 59 tegen 51 stemmen bij 29 onthoudingen en waarvan deel B aanvaard werd met 54 tegen 43 stemmen bij 42 onthoudingen
In deel A van de resolutie werden Noord- en Zuid-Korea gemaand hun vreedzame dialoog voort te zetten en werd de hoop uitgesproken, dat de direct betrokken partijen onderhandelingen zullen gaan voeren over een alternatieve regeling voor de wapenstilstand, die de spanningen zal doen verminderen en de duurzame vrede in Korea zal verzekeren.
Voorts werd aan de hoop uitdrukking gegeven, dat de alternatieve regeling ertoe leiden zal, dat de VN-troepen in Zuid-Korea per 1 jan 1976 teruggeroepen zullen kunnen worden
In deel B van de resolutie werd de overtuiging uitgedrukt, dat het noodzakelijk is het VN-commando te ontbinden en alle buitenlandse troepen onder de VN-vlag in Korea terug te trekken
Deel A werd gesteund door de westelijke landen plus de meeste Latijnamerikaanse en Afrikaanse staten en enkele Aziatische landen, deel B werd gesteund door de communistische landen en staten uit de Derde Wereld
Gedurende het debat had de VS-afgevaardigde W Tapley Bennet er op gewezen, dat deel B van de resolutie niet in overeenstemming was met eerdere resoluties van de AV over Korea, omdat het geen aanmoediging vormde voor gesprekken tussen de betrokken partijen, maar juist de bedoeling had één van de partijen, nl Zuid-Korea, van zulke gesprekken uit te sluiten Dit zou tot gevolg hebben, dat twee derde deel van de bevolking van Zuid-Korea geen zeggenschap zou hebben in de eigen aangelegenheden.
Bennett wees er ook nog op, dat de VS-troepen in Korea, met uitzondering van iets minder dan 300 man, niet onder de VN-vlag in Zuid-Korea waren, maar op basis van het verdrag over wederzijdse veiligheid tussen de VS en Zuid-Korea uit 1954. (UN-Chronicle, UN Information Centre, The Times, Le Monde, NZZ, NRC/H'blad)

(Vor. ber pag 199/1 e v -1975)

WEST-EUROPA

ALGEMEEN

FRANSE FRANK UIT DE SLANG

Op 15 maart heeft de Franse regering het besluit genomen de Franse frank uit het „slangarrangement" te halen.
Aan dit besluit was een bijeenkomst van de ministers van financiën van de negen EG-landen voorafgegaan. Hun beraad leidde ertoe dat de Franse regering in de nacht van 14 op 15 maart het besluit nam opnieuw uit het akkoord te stappen dat de aangesloten landen verplicht de schommelingen van hun muntkoersen binnen de marge van 2,2570 te houden.
Aansluitend daarop besloten de Benelux-landen het zgn. ,,worm-arrangement", de afspraak dat de Benelux-munten schommelen binnen een marge die maximaal 1,5% bedraagt, op te geven.
Het Franse besluit om de Franse munt uit het slang-arrangement te halen en die weer vrij te laten zweven (hoewel de frank door de Franse regering binnen redelijke grenzen gesteund zal blijven) werd ingegeven door de grote verliezen die de Franse nationale reserves, sinds het begin van 1976 hebben geleden.
De Franse minister van financien, Fourcade, deelde op een persconrentie mee dat de Franse reserves met 14 miljard franken waren verminderd. Speculaties op de Italiaanse lire en op het Britse pond hebben in januari twee miljard en in februari vier miljard Franse franken aan de reserves onttrokken. ,,In maart kostten ons de speculaties nog eens acht miljard. Dat was niet meer vol te houden," aldus zei Fourcade op zijn persconferentie op 15 maart.
Het is de tweede maal dat Frankrijk besluit uit de ,,slang" te stappen. De eerste keer deed het dit in januari 1974 (pag. 326/2 e.v.-1974).
Op 1 juli 1975 kwam de Franse frank terug in de slang, hoewel het toen wel veranderingen in het „slangmechanisme" voorstelde. De „slangpartners" gingen daar niet op in.
Op 15 maart op zijn persconferentie herhaalde Fourcade dat het ,,slangmechanisme" in zijn huidige vorm niet voldoet. Het slang-arrangement is geen goed systeem, zo betoogde Fourcade. Een monetair systeem dat de mogelijkheid openlaat dat de monetaire reserves van één land zo zwaar worden aangetast, kan niet goed zijn. Fourcade beklaagde zich er in Brussel over dat zijn EG-collega's van de slanglanden (Duitsland, Denemarken en de Beneluxlanden) hem niet hadden willen volgen toen hij veranderingen in het systeem voorstelde.
Die veranderingen zouden volgens de Franse bewindsman de volgende dienen te zijn:
Verruiming van de marges die bij kocrsschomrnelingcn kunnen worden toegelaten en wijziging van het automatisme bij de interventies in elkaars munten. Voorts pleitte de Franse minister voor een versterking van het Europese fonds voor monetaire samenwerking. Fourcade pleitte voor het tot stand brengen van een monetair stelsel waarbij alle EG-lidstaten zich kunnen aansluiten en dat de monetaire reserves van de EG-staten in één ,,pot" bijeenbrengt. Dit komt overeen, aldus Fourcade, met wat de Belgische premier Tindemans in zijn rapport over de Europese Unie naar voren brengt.
D;? Nederlandse minister van financiën. Duisenberg, ontkende dat de collega's van Fourcade niet bereid geweest zouden zijn de Fransen terwille te zijn. Volgens de Nederlandse minister zou Fourcade zijn collega's voorgesteld hebben de munten van België en Denemarken als „referentiemunten" te beschouwen". Ten opzichte van die munten zou de Franse frank dan ongeveer 4% moeten ,,wegzakken", terwijl de Duitse mark ongeveer 2% zou moeten ,,stijgen". Ik ben daarna naar Nederland vertrokken om te overleggen. Ik heb telefonisch laten weten dat Nederland zich bij de groep van kleine landen wilde houden (met andere woorden, bijvoorbeeld niet met Duitsland wilde meegaan) en vrijwel onmiddellijk daarna kwam de Franse mededeling dat Frankrijk zich uit de slang terugtrok, aldus de Nederlandse bewindsman.

Benelux-slang afgeschaft

De Nederlandse minister bevestigde in Brussel ook dat de Benelux-,,worm" ter ziele is. De ,,speelruimte" tussen de gulden en de Belgische frank is nu gebracht op 2,25 in plaats van de bestaande 1,5%. Dat is dus dezelfde marge die in het slang-arrangement geldt. Het Benelux-besluit werd door minister Duisenberg als volgt gemotiveerd: in het licht van de huidige omstandigheden, met een geldmarkt die toch al onrustig is en een gulden die de neiging heeft sterker te zijn dan de Belgische frank, hebben we besloten wat meer armslag te geven aan de fluctuaties. We hebben dus voortaan wat meer speling voor we tot interventies moeten overgaan, aldus Duisenberg.
De Nederlandse minister zei in Brussel dat destijds de Benelux-,,worm" in het leven werd geroepen om ,,voortrekker" te spelen bij het vernauwen van de schommelingsmarges tussen de verschillende munten. Al een jaar geleden en verscheidene malen daarna, aldus Duisenberg, is er over gesproken om een einde te maken aan de speciale Benelux-regeling. We hebben gewacht op een geschikt moment en dat moment was nu aangebroken.
Het opzeggen van het .,worm"-arrangement houdt in dat voor de munten van de drie landen (eigenlijk twee, want Luxemburg heeft een muntunie met België) voortaan dezelfde schommelingsmarge gehanteerd wordt als voor de overige ,,slang"-munten. De Belgische frank en de Nederlandse gulden kunnen dus voortaan drie kwart percent meer uiteenlopen voordat wordt ingegrepen om een verdere stijging of daling van de koers tegen te gaan. Het uittreden van Frankrijk uit het slang-arrangement zal hoogstwaarschijnlijk gevolgen hebben voor de Europese landbouw. Officieel was daar op 15 maart nog niets van bekend, maar in Brussel werd algemeen aangenomen dat monetaire compenserende bedragen aan de Franse grenzen op de handel in landbouwprodukten zullen worden toegepast.

Commentaar
Europese Commissie

De Europese Commissie verklaarde 15 maart over de monetaire gebeurtenissen dat het Franse besluit weer opnieuw heeft bevestigd dat het gemeenschappelijk wisselstelsel een kwetsbare zaak blijft zolang de EG-lidstaten niet concreet uiting hebben gegeven aan hun politieke wil om de monetaire en economische integratie uit te bouwen. Zonder die politieke wil is het nu eenmaal onmogelijk de zaken die de Gemeenschap verworven heeft te garanderen, aldus de Commissieverklaring.
De Commissie verklaarde voorts met bepaalde voorstellen te zullen komen. Ze is van mening dat de Europese Raad die op 1 en 2 april in Luxemburg bijeenkomt zich moet vastleggen op oriëntaties die het samenhangen van de Gemeenschap moeten verzekeren. In EG-kringen in Brussel wees men er op dat de Negen bepaalde principe-besluiten over de coördinatie van het economische beleid nooit

in daden hebben omgezet. Ortoli, de voorzitter van de Commissie, zo zei men in Brussel, heeft verschillende malen voorstellen gedaan voor de versteviging van het Europese fonds voor monetaire samenwerking, voor het vormen van een Europese muntreserve en voor het invoeren van mechanismen voor kredieten en rentevoeten.
Willy de Clerq. de Belgisch? minister van financiën en levens voorzitter van het slang-overleg, legde er in een persconferentie de nadruk op dat de Franse minister Fourcade de wens heeft te kennen gegeven dat Frankrijk te zijner tijd weer in de slang terugkeert. Het vertrek van de Franse frank uit de slang heeft dit muntarrangement op zichzelf overigens geen moment in gevaar gebracht, aldus De Clercq. De vraag of dit muntstelsel voortgezet diende te worden of niet is niet rens ter sprake gekomen, aldus De Clercq. De slang heeft haar nut bewezen. aldus de Belgische minister.
In monetaire kringen in Brussel wees men er na alle monetaire verwikkelingen op dat nu de Franse frank de slang heeft verlaten, de Belgische frank de rol van zwakste munt in de slang heeft overgenomen.

EG

ECONOMISCHE RICHTLIJNEN VOOR 1976

De Europese Commissie heeft in een mededeling die zij begin maart naar de Raad van Ministers heeft gezonden gezegd dat de economische vooruitzichten in de meeste lidstaten van de EG sedert okt. *1975* wat verbeterd zijn. De voor *1976* uitgezette richtlijnen die door de Raad in nov. *1975* werden aanvaard zijn in grote trekken nog altijd geldig. De lidstaten kunnen volgens de Commissie in *1976* rekenen op een bescheiden economisch herstel, zij het dan dat de landen die ernstige structurele moeilijkheden ondervinden (Ierland, Italië en het Verenigd Koninkrijk) wat achter zullen lopen.
Er zijn echter risico's verbonden aan de huidige opleving, die variëren van onzekerheid over de vraag van export, angst voor een nieuwe inflatiegolf, een nog altijd te laag peil van vertrouwen bij de consumenten in een periode van voortdurende hoge werkloosheid, tot twijfels over de kracht van de bedrijven om in de komende maanden investeringen te doen.
Het is volgens de Commissie noodzakelijk dat de prijsverschillen tussen de lidstaten kleiner worden en dat voorwaarden worden geschapen voor het terugdringen van de werkloosheid. Er zijn speciale maatregelen nodig op het terrein van de beroepsopleiding. Voorts moet een inkomensbeleid een sleutelrol gaan spelen in de huidige situatie. Die politiek moet een nieuwe opwaartse druk op de prijzen voorkomen.
In haar mededeling aan de Raad wijst de Commissie erop dat het te voorziene economische herstel nog niet spectaculair zal zijn. Zo wordt verwacht dat de gemeenschappelijke export waarschijnlijk met niet meer dan *5%* zal groeien (terwijl de gemiddelde groei in het verleden rond de 8% lag, welk cijfer soms sterk werd overschreden). De snelle groei van de import samen met een ongunstige ommekeer in de handelsvoorwaarden zou kunnen veroorzaken dat de huidige balans in *1976* verslechtert, maar *toch* met niet meer dan drie- tot vijfduizend miljoen dollar.
Importprijzen en vooral de prijzen voor grondstoffen zullen de neiging hebben te stijgen tijdens de herstelperiode. Aan de andere kant zouden de loonkosten per eenheid van produktie sneller moeten dalen dan tot dusver in alle lidstaten en vooral in de Duitse Bondsrepubliek, Nederland en Denemarken, aldus de Commissie. Met nadruk wijst de Commissie op het belang dat gehecht moet worden aan een voortdurende waakzaamheid om de inflatie tegen te gaan, anders bestaat het gevaar dat de consumentenprijzen in de Gemeenschap *10%* boven die van *1975* komen te liggen, in welk jaar ze al met 12,5% waren gestegen.
De groei die de Commissie voor *1976* voorspelt, varieert wel van land tot land. De gemiddelde groei zal waarschijnlijk het sterkst zijn in Duitsland, Nederland, Frankrijk en Denemarken: 4% of meer. Het bruto binnenlands produkt van de Gemeenschap als geheel zal waarschijnlijk met 3 tot 3%% groeien, na in *1975* met ongeveer 2½% te zijn gedaald.
De mededeling aan de Raad van de Commissie behandelt de situatie in alle lidstaten. Voor Nederland wordt een verbetering geconstateerd op het terrein van de werkgelegenheid, maar het kan nog wel enkele maanden duren voordat een spontaan herstel optreedt dat de beleidsmaatregelen kan vervangen.
Daarom moet het begrotingsbeleid erop gericht blijven de economische activiteit te steunen. Om het gevaar van inflatie te voorkomen in een latere fase van het herstel, adviseert de Commissie het ministerie van financiën zijn tekorten zo veel mogelijk te financieren door leningen op lange termijn, zonder echter een rem te zetten op de afvloeiing van kapitaal. De stijging van de loonkosten moet worden teruggenomen, willen het vertrouwen van de investeerders en de werkgelegenheid verbeteren. (Europa van Morgen)

AKKOORD MET MALTA

Op 4 maart zijn in Brussel twee protocollen getekend door de Gemeenschap en Malta. Het ene gaat over de vaststelling van een aantal bepalingen bij de overeenkomst over de associatie tussen de Gemeenschap en Malta; het andere was een financieel protocol.
De protocollen hebben een drieledig doel:

- aanpassing van de associatie-overeenkomst van *1970* aan de situatie die is ontstaan na de uitbreiding van de Gemeenschap;
- uitbreiding van de overeenkomst van *1970,* die alleen betrekking had op de industriesector, tot de landbouw en de samenwerking;
- ondersteuning van deze samenwerking door deelneming van de Gemeenschap, in het kader van een financiële en technische samenwerking, in de financiering van projecten die kunnen bijdragen tot de economische en sociale ontwikkeling van Malta.

De samenwerkingsbepalingen gaan vergezeld van financiële steun tot een bedrag van RE *26* mln (één *RE* is *f* 3,62): *16* mln in de vorm van leningen van de Europese Investeringsbank, *5* mln in de vorm van leningen tegen speciale voorwaarden en 5 mln in de vorm van giften.
De aan Malta verleende landbouwconcessies hebben betrekking op met name nieuwe aardappelen, verse uien, snijbloemen en wijn. De tariefverminderingen bij invoer in de Gemeenschap liggen tussen de *40* en *65%*. De bepalingen over de eerste etappe van de associatie-overeenkomst lopen op *31* maart af. In afwachting van de tweede etappe is besloten de bepalingen over de eerste tot uiterlijk *30* juni *1977* te verlengen. (Europa van Morgen)

GERIEENSCHAPPELIJKE STANDPUNTEN INZAKE BELEID AFRIKA

De ministers van buitenlandse zaken van de negen EG-landen zijn het op **23** febr. in Luxemburg eens geworden over een aantal punten m.b.t. een gemeenschappelijk beleid t.a.v. Afrika.
Dit alles in het kader om te komen tot een gemeenschappelijke buitenlandse politiek.
Zij verklaarden o.a. dat zij ,,elke

buitenlandse militaire inmenging" in Angola veroordelen.

In wat als de uitgangspunten voor een Afrikaans beleid kan worden beschouwd, verklaren de Negen zich bereid tot samenwerking indien de Afrikaanse staten dit wensen. Zij ,.verwerpen elk optreden van onverschillig welke staat dat beoogt een invloedssfeer in Afrika te scheppen".

Andere uitgangspunten zijn:

I. eerbied voor de onafhankelijkheid van alle Afrikaanse staten en hun recht om volledig soeverein en zonder buitenlandse inmenging hun nationale beleid te bepalen,

● steun voor het streven van de Organisatie voor Afrikaanse Eenheid om Afrikaanse samenwerking te bevorderen,

● recht op zelfbeschikking en onafhankelijkheid voor de volkeren van Rhodesië en Namibië (Zuidwest-Afrika), en

● veroordeling van de Zuidafrikaanse apartheidspolitiek.

Minister Van der Stoel sprak na afloop van de conferentie over ,,een zeer evenwichtige verklaring", waarin zowel de pogingen van het communisme om in Zuidelijk Afrika voet aan de grond te krijgen, als de Zuidafrikaanse apartheidspolitiek, het blanke minderheidsbewind van Ian Smith in Rhodesië, en de Zuidafrikaanse weigering, het volk van Namibië het recht op zelfbeschikking te verlenen, worden veroordeeld. Zowel de Zuidafrikaanse als de Cubaanse legers moeten ,,tot de laatste soldaat" worden teruggetrokken, aldus mr Van der Stoel.

Ook in de verklaring wordt gezegd dat ,,het volk van Angola zelf over zijn toekomst moet kunnen beslissen. De ministers spreken de hoop uit dat, in het belang van een voorspoedige ontwikkeling, vreedzame en constructieve samenwerking tot stand zal komen, die betrekkingen van goed nabuurschap tussen de betreffende Afrikaanse landen veronderstelt".

Euro-Arabische *dialoog*

In beginsel zijn de negen ministers overeengekomen enkele honderdduizenden dollars uit te trekken voor studies van projecten die zouden kunnen worden uitgevoerd in het kader van de Euro-Arabische dialoog, zoals havenwerken, communicatieprojecten, het drukken van Arabische boeken, enzovoort.

Nederland gaat ervan uit dat de gelden die voor uitvoering van de projecten zelf nodig zijn, in de eerste plaats door de rijke Arabische landen moeten worden verstrekt.

De projecten dienen ten goede te komen van de armere Arabische landen, en met Europese know-how te worden uitgevoerd.

De dialoog tussen de negen EG-landen en de eenentwintig leden van de Arabische Liga heeft economische, technische en culturele samenwerking ten doel. De algemene commissie, bestaande uit de dertig ambassadeurs, komt in mei in Luxemburg bijeen om de verdere gang van zaken te bespreken.

Over enkele maanden, aldus minister Van der Stoel, moet een poging worden gedaan om enige conclusies te trekken over de aanbevelingen die zijn vervat in de slotakte van de conferentie over Europese veiligheid en samenwerking, aug. 1975 in Helsinki.

Minister Van der Stoel heeft zijn collega's ingelicht over zijn reis naar Hongarije (pag. 185/2), waar hem duidelijk werd dat de Oostbloklanden onder ontspanning geenszins beëindiging van de ideologische strijd verstaan.

Zoals bekend is in Helsinki overeengekomen in 1977 in Belgrado een conferentie te houden om te zien in hoeverre de aanbevelingen van de slotakte van de CEVS in de praktijk zijn gebracht. Minister Van der Stoel meende dat de Negen onderling ,,ongeveer halverwege Helsinki en Belgrado" de balans zouden kunnen opmaken. Tot nu toe is de Sowjet-Unie „the benefit of the doubt" (het voordeel van de twijfel) gegeven, maar de wens dat ook in het Oostblok de aanbevelingen in de praktijk worden gebracht ,,wordt wel steeds vuriger", aldus mr. Van der Stoel. (Europa vun Morgen)

BELGIË

KONINKLIJK AMBTSJUBILEUM

Naar aanleiding van het 25-jarig ambtsjubileum van het staatshoofd hebben de verenigde Wetgevende Kamers in de namiddag van 31 mrt. koning Boudewijn en koningin Fabiola plechtig onthaald in het halfrond van de Kamer van Volksvertegenwoordigers.

De prins en de prinses van Luik en hun kinderen, het corps diplomatique, de regering, de ministers van state, de kardinaal, talrijke oud-ministers en oud-parlementsleden, de gouverneurs van de provincies en tal van andere hoogwaardigheidsbeklederswoonden de plechtigheid bij.

P. Harmel en A. Dequae, resp. voorzitter van de Senaat en van de Kamer, hielden welkomsttoespraken, waarna de koning zelf de volksvertegenwoordiging toesprak.

's Ochtends was tijdens een plechtigheid op het paleis van Brussel de ,,Stichting Koning Boudewijn" voorgesteld. Zij wil geld verzamelen voor studies die de verbetering van de maatschappij beogen. De Stichting kwam tot stand op verzoek van de koning, die geen ander geschenk voor zijn jubileum wenste te aanvaarden.

De viering van het jubileum wordt ook gekenmerkt door het slaan van speciale munten en penningen en door de uitgifte van postzegels. Het koningspaar zal de komende weken ook ,,blijde intreden" houden in een aantal steden.

Boudewijn werd bij wet op 10 aug. 1950 koninklijke prins en legde als zodanig 's anderendaags de eed af voor de Kamers; hij legde de eed van staatshoofd af op 17 juli 1951, daags na de troonsafstand van zijn vader, Leopold III.

Toespraak van de koning

,,Dames en Heren,

Al wie belast is met een functie, moet die naar beste vermogen uitoefenen. Sinds een kwarteeuw heb ik alles in het werk gesteld om een taak te volbrengen, die ik op deze piaats en in moeilijke omstandigheden voor het land en voor de Dynastie heb aanvaard. Ik heb er vooral aan gehecht steeds te handelen in overeenstemming met wat bij ons als de zin van de monarchie wordt beschouwd. Eerbiediging van de geest zelf van de nationale instellingen is immers juist de waarborg voor het politiek evenwicht en de sociale dynamiek van een staat.

De Belgische monarchie vindt haar betekenis in de wil van de grondwetgevers. Zij hebben er een der elementen van een essentieel democratisch regime van gemaakt. Zij werd belichaamd door vorsten die allen, zonder uitzondering, deze taak als een dienst hebben beschouwd.

Ik deel ten volle dit gevoelen. Daarom was het ook mijn uitdrukkelijke wens dat de viering van deze verjaardag de band zou onderstrepen tussen België en de Koninklijke functie en terzelfdertijd een uiting van vertrdouwen zou zijn in onze gemeenschappelijke toekomst.

In de loop van onze hedendaagse geschiedenis wijzigden de omstandigheden van de politieke besluitvorming zich geleidelijk. Maar welke ook die wijzigingen mogen zijn, het Parlement blijft steeds bij ons de behoeder van de democratische rechtsorde, en het ,,groot discussieforum", waarover Sir Winston Churchill het had. Daar worden de grote belangen van het land in het openbaar besproken. Uit zijn midden worden meestal de bewindslieden gekozen. Daar moeten zij rekenschap geven van

hun daden aan de gekozenen des volks en voor de publieke opinie.
In deze Kamers hebben veel eminente personen zitting gehad die ik gekend heb bij de aanvang van mijn regering en waarvan sindsdien het ambt een einde nam. Met vriendschap en eerbied denk ik aan hen. Wat U zelf betreft, Dames en Heren, die thans de natie, haar cultuurgemeenschappen er? haar gewesten vertegenwoordigt, U wil ik zeggen hoe diep ik werd getroffen door de gevoelens die mij zojuist werden betuigd. Ik kan U de verzekering geven dat ook de Koningin daar even gevoelig rcor is.
Ik wil U ook zeggen welk belang ik hecht aan de banden van vertrouwen tussen het parlement en de monarchie. De doeltreffende werking van onze politieke instellingen ten gunste van het algemeen belang, is slechts mogeliik indien deze banden blijven bestaan, onverschillig de wisselende coalities en meerderheden.
Tijdens de kwarteeuw die ten einde loopt heeft België na een tweede en wrede oorlog zijn plaats aan de spits van de industriële naties weder opgenomen. Het land heeft weerstaan aan grote internationale schokken en heeft ernstige binnenlandse problemen weten op te lossen. Onze produktiviteit en permanent sociaal overleg hebben het, onder begunstiging van de conjunctuur, mogelijk gemaakt de vruchten van een belangrijke economische en sociale vooruitgang te oogsten. Niettegenstaande deze vooruitgang blijven er verschillen en onrechtvaardigheden, die nog niet konden worden verholpen. Dit alles gebeurde terwijl zich in de wereld ingrijpende veranderingen voltrokken, waaraan ik hier niet nader hoef te herinneren.
Thans staan wij voor nieuwe wijzigingen die misschien nog belangrijker zijn. De crisis die wij nu nog doormaken, is er slechts een der tekens van. De machtsverhoudingen in de wereld evolueren op een onvoorzienbare manier. Het Westen bezint zich over de waarde van de doeleinden die het tot nu toe heeft nagestreefd. Sedert lang verworven zekerheden worden er, soms met te veel pessimisme, opnieuw betwijfeld. Tijdens de komende jaren zullen we in elk geval verplicht zijn een aantal van onze leidende beginselen, op economisch en op technisch gebied bij voorbeeld, opnieuw te overwegen en ook sommige van onze levensopvattingen te herzien. Het Belgische volk moet bereid zijn om de nieuwe taken, die het te wachten staan, aan te vatten en daarbij blijk te geven van verbeeldingskracht en vastberadenheid.
Deze mutaties zullen we beleven in een land, waarvan de instellingen eveneens grondige wijzigingen ondergaan. De plaatselijke gemeenschappen die de basis zijn van onze samenleving, werden zo pas op een nieuwe leest geschoeid. De gewestvorming gaat verder. Het zou passen dat haar definitieve uitbouw zou geschieden in een geest van vereenvoudiging, klaarheid en doeltreffendheid.
Deze hervormingen beantwoorden aan een algemene noodzaak van modernisering, aan bijzondere eisen van ons land, aan een strekking die het merendeel der lidstaten van de Europese gemeenschap beïnvloedt.
Om ons bij die vernieuwing te leiden, blijft onze oude nationale kenspreuk steeds actueel. Toen de stichters van het onafhankelijke België deze spreuk kozen, waren zij zich bewust én van onze diversiteit én van de noodzakelijkheid van ons samengaan. Zij oordeelden ,,dat de gewesten, met hun rechtmatige autonomie, onderling aanvullende delen zijn van een geheel en zich niet als naijverige tegenstanders mogen opstellen." Zij gaven er zich rekenschap van dat federeren verenigen betekent, in aanvaarde verscheidenheid, en niet ontbinden in confrontatie. In een nieuwe toestand blijven deze fundamentele waarheden voor ons gelden. Het is een der essentiële opdrachten van de monarchie ze gestadig in herinnering te brengen

Dames en Heren,

Zoals ik er mij, 25 jaar geleden, toe verbonden heb. blijf ik geheel in dienst van de natie.
Moge België met waardigheid, moed en vertrouwen de toekomst ingaan."

ZEEBRUGGE

De bouw van de zeesluis te Zeebrugge, waarvan de voorgeschiedenis door politieke incidenten werd gekenmerkt (cf. het ontslag van de toenmalige minister van openbare werken De Saeger (pag. 43/1-1970), heeft opnieuw spanningen verwekt in de regeringscoalitie.
De werken waren op 29 okt. 1971 toegewezen aan de n.v. Sogetra voor een bedrag van 1.588 mln fr. Ze werden op 1 maart 1972 aangevat, maar reeds op 13 nov. 1972 door de aannemer stilgelegd (zie pag. 800/1-1972). Einde 1975 werd een bij-akte opgemaakt voor Sogetra en de Belgische Betonmaatschappij; het totale bedrag van het nieuwe contract beliep 2.592 mln fr. De werken werden begin 1976 hervat, nadat het Rijk, op grond van een eerste onderzoek, ingesteld door het Hoog Comité voor Toezicht, een voorlopige schadeloosstelling van 400 mln fr. had toegekend aan de n.v. Sogetra. (Het Hoog Comité had de schadevergoeding geraamd op 581 mln fr.)
Tijdens het kamerdebat over de begroting van openbare werken, in maart, werden door de oppositieleden G. Breyne en J. van Eynde, beide van de BSP, vragen gesteld over de omstandigheden, waarin de werken in 1972 werden aanbesteed, over het onderzoek en het verslag van het Hoog Comité voor Toezicht, en over de schadevergoeding. De kamerleden stelden De Saeger verantwoordelijk voor de fouten, die het stilleggen van de werken nodig hadden gemaakt. Zij dreigden met een voorstel tot parlementair onderzoek.
Op 11 maart verstrekte minister van volksgezondheid De Saeger voor de Kamer uitleg over zijn vroeger beleid op Openbare werken. Hij herinnerde eraan dat de wet op de openbare aanbestedingen hem had verplicht de werken toe te vertrouwen aan de laagste bieder, zijnde de n.v. Sogreta, die toen een van de grootste bouwondernemingen van het land was. Verder zei De Saeger te geloven, dat Sogetra een te lage prijs had voorgesteld, wat de latere moeilijkheden zou hebben veroorzaakt.
Minister van openbare werken Defraigne zette van zijn kant in het kamerdebat uiteen, hoe einde 1973 het bijcontract werd gesloten. Hij zei ook dat het bouwplan van 1971 ongetwijfeld goed was, maar achteraf ,,technisch ongeschikt" was gebleken wegens de gekozen plaats, en dit op grond van een onverwachts gerezen geologisch en hydrologisch probleem. Het Rijk heeft aanvaard daarvan de gevolgen te dragen en heeft de aannemer daarom een schadevergoeding toegekend, in afwachting van de definitieve beslechting, o.m. wat de verantwoordelijkheid betreft voor de schade die door grondverzakkingen aan een aantal huizen, vlakbij de graafwerken, werden toegebracht, aldus Defraigne.
Van Waalse zijde werden eveneens vragen gesteld i.v.m. het Zeebrugge-dossier. Het RW-kamerlid E. Duvieusart trok het nut van de zeesluis in twijfel en ook de bevoegdheid van de commissie-Verschave, die destijds terzake een advies had uitgebracht. Hij zei dat Wallonië niet wenst te betalen voor de uitbreiding van ,,een regionale, Vlaamse haven". Verder eiste hij een herziening van de overeenkomst, die bepaalt dat Wallonië de helft ontvangt van ieder bedrag dat als rijkskrediet voor Zeebrugge wordt ingeschreven. Aangezien de werken aanvankelijk geraamd werden op 16 mrd fr. en Wallonië dus 8 mrd fr. beloofd werd, en aangezien die raming thans overschreden wordt, aldus Duvieusart, moet de financiële ,,compensatie" worden aangepast.
Premier Tindemans antwoordde op 17 maart dat in de periode 1971-'76 in totaal 10 mrd fr. voor Zeebrugge werd uitgegeven. Daarvan werd de helft beschouwd als nationale uitgave, de andere helft als regionale uitgave. Wallonië kreeg ter compensatie dus 5 mrd fr. De premier bevestigde dat de totale uitgave aanvankelijk op 16 mrd fr. werd geraamd en dat dit bedrag zal worden overschreden. Zolang dat nog niet gebeurd is, zo voegde hij eraan toe, hoeft het akkoord inzake de compensatie niet te worden herzien. Tindemans beloofde ook de rapporten van het Hoog Comité voor Toe-

zicht ter beschikking te stellen van het parlement.
Het antwoord bevredigde het Rassemblement Wallon niet en de volgende dagen werd onder de regeringsgezinde fracties onderhandeld over de tekst van een compromismotie, om het kamerdebat af te sluiten. Het beraad leverde resultaat op en de Kamer keurde op 30 maart volgende motie goed:

, De Kamer,
na de interpellatie van de h Duvieusart betreffende de werken voor de uitbreiding van de haven van Zeebrugge en betreffende de overeenkoinst i z de verlening van kredieten aan Wallonie tegelijkertijd met de uitvoering van die werken, te hebben gehoord
overwegende dat de regering zo spoedig mogelijk dan de commissie voor de openbare werken het verslag en de besluiten van het op dit ogenblik door het Hoog Comité van Toezicht ingesteld onderzoek, moet mededelen,
overwegende dat, ingeval de kostprijs der werken boven de aanvankelijk geraamde 16 miljard stijgt, reeds thans de aanpassingen moeten worden bestudeerd, die dienen te worden aangebracht in de overeenkomst, die betreffende de compensaties werd aangegaan, toen beslist werd de werken aan de haven van Zeebrugge uit te voeren, en dit ten einde de geest van die overeenkomst te eerbiedigen,
gaat over tot de orde van de dag''

De eerste twee paragrafen van de motie werden eenparig aangenomen; de derde paragraaf werd goedgekeurd met 92 tegen 13 stemmen en 44 onthoudingen.
(De VU-fractie stemde tegen, uit protest tegen het beginsel van de compensatieregeling, dat luidens fractievoorzitter V. Anciaux, door de VU niet aanvaard wordt. De socialisten onthielden zich, omdat volgens hen de tekst van die paragraaf dubbelzinnig was.)

DISCONTO VERHOOGD

Na de opzegging op 14 maart van het Benelux-monetair akkoord (de verdwijning van de z.g. mini-slang, zie pag. 267/1) heeft de Nationale Bank een reeks maatregelen getroffen om het geldvolume te beperken en aldus de speculatie tegen de Belgische frank te bemoeilijken. Op 15 maart verhoogde de Bank sommige leentarieven en sommige tarieven van het Herdiscontering- en Waarborginstituut. M.i.v. 18 maart werd het disconto van 6 op 7% gebracht. De Bank deelde bij die gelegenheid mede dat zij vast besloten was de huidige pariteit van de frank te blijven verdedigen. De maatregelen bleken de volgende dagen positieve resultaten op te leveren, want de voelbaar zware druk op de frank verminderde spoedig.

(Vor. ber. pag. 568/2-1975)

LATIJNS-AMERIKA

ECUADOR

MILKTAIRE STAATSGREEP IN SEPTEMBER 1975 MISLUKT; MILITAIRE JUNTA NEEMT MACHT IN JANUARI 1976 OVER

Op 1 sept. 1975 ondernam generaal Raul Gonzales Alvear, chef van de generale staf van de strijdkrachten, een poging het bewind van president Guillermo Rodriguez Lara omver te werpen. Hij vormde een driemanschap waarin generaal Juan Araujo Proana, de inspecteur-generaal van de politie, en de burger Fausto Cordobes Chiriboga zitting hadden.

De staatsgreep ging gepaard met hevige gevechten rondom het presidentiële paleis, waarbij 20 personen werden gedood en meer dan 80 gewond. President Rodriguez Lara wist echter uit het presidentiële paleis te ontsnappen. Hij verklaarde vanuit Rio Bamba, waarheen hij was uitgeweken, dat hij niet van plan was de macht over te dragen. Later deelde de voorzitter van de verenigde chefs van staven van de strijdkrachten mee dat land-, zee- en luchtmacht achter de president stonden. Vakbondsleiders deden een oproep tot de bevolking de president te steunen en op 1 september nog gaven de opstandige militairen hun verzet op en gaven zich over. Generaal Gonzales Alvear wist echter te ontkomen.

De rebellen werden gesteund door dr. José Maria Velasco Ibarra, de 82-jarige oud-president van Ecuador, die tussen 1934 en 1972 vijfmaal president is geweest en in 1973 door generaal Rodriguez Lara werd verjaagd.

Verder kregen de opstandelingen steun van de Junta Civica Nacional waarin zes politieke partijen, w.o. de Federacion Nacional Velasquista van de oud-president, samenwerken.

De president keerde op 1 september nog naar zijn residentie in Quito terug en verklaarde in een radio-uitzending dat de rebellen gestraft zouden worden.

Vooraanstaande politici van een drietal politieke partijen werden daarop op 2 september gearresteerd. Het ministerie van buitenlandse zaken maakte op 2 september bekend dat een aantal rebellerende officieren hun toevlucht hadden gezocht op buitenlandse ambassades.

Een belangrijke factor bij de greep naar de macht zou zijn geweest een algemene ontevredenheid in het land die weer het gevolg was van de terugval in de inkomsten uit de olie-export. Gespeculeerd werd dat het nieuwe regime de olieprijs verder zou verlagen om langs die weg de verkoop te stimuleren.
Ecuador heeft bewezen oliereserves tot een hoeveelheid van 1,5 mrd vaten te bezitten en veel nog niet geëxploreerd grondgebied dat de voorraad aanzienlijk zou kunnen verhogen. Het sloot zich enkele jaren geleden aan bij de organisatie van olie-producenten (OPEC). De regering gaf haar enthousiaste steun aan het besluit van het kartel om de prijzen te verviervoudigen.
Maar de Texaco-Gulf-combinatie die olie in de oostelijke jungle van Ecuador vond en de verkoop van 75% van de produktie in handen heeft, stelt dat de extra geheven belastingen de ruwe olie van het land uit de markt heeft geprijsd. De maatschappijen beperkten de produktie en de regering zag zich geconfronteerd met een tekort op de handelsbalans, verminderde valutareserves en een begrotingstekort in plaats van het overschot dat zij nodig heeft om haar ambitieuze ontwikkelingsplannen te financieren.
In een poging de verkoop van en de inkomsten uit olie te stimuleren besloot de regering begin juli 1975 de prijs van ruwe olie te verlagen, voor zover bestemd voor het Caribisch gebied en de Westkust van de VS, met $ 0,43 per vat. Eind aug. 1975 werd een extra-heffing op invoer ingesteld van 60%, een maatregel die tot ernstige protesten in de financiële en zakenwereld leidde.
In een communiqué van de rebellen werd de oliepolitiek van het bewind ,,absurd'' genoemd. Rodriguez werd verder beschuldigd van het toelaten van immoreel gedrag, wat een toespeling zou zijn op vergaande corruptie onder het regime. In het communiqué werd gezegd dat het leger ,,in de kortst mogelijke tijd de macht zal overdragen aan de burgers''. Dezen moeten beginnen met zichzelf te organiseren ,,teneinde de verantwoordelijkheid op zich te nemen die hun toebehoort, waarop de soldaten naar hun kazernes zullen terugkeren om het vervullen van onze specifieke taken voort te zetten''.
Rodriguez had zijn bewind gemodelleerd naar het voorbeeld van de linkse junta in Peru onder leiding van generaal Juan Velasco Alvarado.

Nieuwe regering geïnstalleerd

Op 3 sept. 1975 nam het voltallige kabinet, met de commandanten van de drie strijdmachtonderdelen ontslag.

De president deelde op die dag de pers mee dat de nieuw te vormen regering substantiële economische en politieke veranderingen zou doorvoeren. Hij ontkende dat de coup een bewijs was van verdeeldheid binnen de strijdkrachten of dat buitenlandse oliemaatschappijen of organisaties bij de coup betrokken waren. In tegendeel „bepaalde ambitieuze politici" hadden misbruik gemaakt van de „onschuldigheid en de goede wil van de soldaten".

Op 8 sept. 1975 werd de samenstelling van een nieuwe regering bekend gemaakt.

Deze was als volgt:

buitenl. zaken - gen. Carlos Aguirre Azanza; binnenl. zaken - gen. Ruben Dario Ayala; financiën - Jaime Morillo Sattle; defensie - gen. Andres Arrata Macias; natuurlijke bronnen en energie - kol. Jaime Duenas Villavivencio; arbeid en soc. zaken - kol. Francisco Aguirre Armendariz; onderwijs - gen. Gustavo Vasconez Vasconez; openb. werken - kol. Raul Puma Velasco; industrie en handel - Alejandro Rubio Chauvin; landb. - brig.-gen. Raul Cabrera Sevilla; secretaris van het kabinet - brig.-gen. Bolivar Lopez Herrmann.

Opperbevelhebber van het leger werd de vroegere minister van binnenlandse zaken kol. Luis Guillermo Duran.

Aanhoudende ontevredenheid over beleid president Guillermo Rodriguez *Lara leidt* tot militaire coup

In de maanden volgend op de mislukte coup kwam steeds meer kritiek op het beleid van president Rodriguez Lara los.

Daarnaast deden zich begin 1976 ernstige studentenonlusten voor in de belangrijkste Ecuatoriaanse steden, die begonnen waren als protest tegen een verhoging van de tarieven van het openbaar vervoer, maar die al spoedig het karakter kregen van een algemeen protest tegen het regime. De nationale transportfederatie gaf haar leden op 6 jan. opdracht om in staking te gaan, wat een vijfdaagse staking van alle bussen ten gevolge had.

Op 5 jan. sloot president Lara de universiteiten en hogescholen voor 48 uur.

Op 7 jan. deelde de kabinetschef generaal Bolivar Lopez mee dat het kabinet eind dec. 1975 al was afgetreden om president Lara de gelegenheid te geven „zich met nieuwe adviseurs te omringen".

In de daarop volgende dagen werden de geruchten dat Lara heen zou gaan en zou worden vervangen door een militair driemanschap steeds sterker, hoewel de onderhandelingen om tot de vorming van een nieuwe regering te komen voortgingen.

De minister van onderwijs generaal Vasconez Vasconez liet op 9 jan. weten dat de president was afgezet en hoewel hij later ontkende iets met de mededeling uitstaande te hebben werd er een arrestatiebevel tegen hem uitgevaardigd.

Op 9 jan. maakten de commandanten van de drie strijdkrachtonderdelen bekend dat de president hun opdracht had gegeven de orde in het gehele land te handhaven.

Op 11 jan. lieten dezen, t.w. vice-admiraal Alfredo Poveda Burbano (marine), kolonel Luis Guillermo Duran Arcentales (landmacht) en gen. Luis Leoro Franco (luchtmacht) weten dat zij de macht in het land hadden overgenomen en een militair driemanschap hadden gevormd. Oud-president Lara gaf een verklaring uit waarin hij zei de macht vrijwillig en zonder bitterheid te hebben overgedragen aan het driemanschap. Hij werd later overgebracht naar zijn geboorteplaats Pujili.

De opperbevelhebber van de marine, vice-admiraal Alfredo Poveda Burbano, 49, treedt op als bevelhebber van de gezamenlijke militaire staf. Hij zat al in de regering van Rodriguez Lara. Poveda Burbano is volgens welingelichte kringen een van de meest intelligente officieren die sinds 1972 bij het landsbestuur betrokken zijn geweest.

De opperbevelhebber van het leger generaal Guillermo Duran Arcentales is volgens politieke waarnemers een krachtige persoonlijkheid; hij heeft als minister van onderwijs cn algemene zaken ervaring opgedaan in het landsbestuur. Duran Arcentales liet zijn macht blijken door aan de vooravond van de staatsgreep minister van onderwijs generaal Gustavo Vasconez te laten ontslaan, en minister van openbare werken generaal Raul Puma te laten aanhouden. Duran werd op 1 sept. 1975 benoemd tot opperbevelhebber van het leger.

De derde man van de junta is generaal Luis Leoro Franco, 42, sinds eind 1975 opperbevelhebber van de luchtmacht. Hij is een van de jongste opperofficieren en werd tijdens een eerdere kabinetscrisis bevorderd van kolonel tot generaal. Leoro heeft zijn opleiding genoten in Brazilië, Chili, Panama en de Verenigde Staten. Hij is enige tijd luchtvaartattaché in Peru geweest.

De nieuwe junta kondigde op 11 jan. onmiddellijk de staat van beleg voor het gehele land af en gaf een communiqué uit waarin zij verklaarde in 1977 een nieuwe grondwet te zullen invoeren waarna zij zou aftreden.

Op 13 jan. werd perscensuur ingesteld voor informatie waarin de regering werd aangevallen.

Op 14 jan. werd de samenstelling van eer, nieuwe regering bekendgemaákt.

Hierin hebben drie burgers en 8 militairen zitting. De sleutelpositie van het ministerie van binnenlandse zaken wordt bezet door kolonel Richelieu Lovoyer die bekend staat om zijn gematigde ideeën.

De benoeming van kolonel René Vargas tot minister voor oliezaken wordt als een verrassing beschouwd. Als directeur van een staatsoliemaatschappij was hij in het verleden voorstander van meer staatsbemoeienis in oliezaken, een politiek die strandde op de sterk gedaalde olie-export. Maar de regering heeft meegedeeld dat er geen verandering komt in de oliepolitiek van de laatste tijd die tot uiting kwam in een verlaging van de olieprijzen.

De samenstelling van het kabinet is als volgt:

binnenl. zaken - kol Richelieu Levoyer; buitenl zaken - dr. Armando Pesantes; defensie - gen Andres Arrata Macias; natuurlijke hulpbronnen en energie - kol Rene Vargas Pazos; financien - Cesar Robalino, onderwijs - kap. Anibal Carrillo; openb. werken - gen Angel Polivio Vega: landbouw - kol Oliveiro Vasconez, industrie en handel - Galo Montano, arbeid en soc zaken - kol Francisco Aguirre Armendariz, gezondheid - kol. Raul Maldonado Mejia; secretaris van het kabinet - kap. Victor Garces.

Eveneens op 14 jan. werd brigadegeneraal Bolivar Lopez Herrmann, tot dan toe secretaris van het kabinet, benoemd tot stafchef van de strijdkrachten als opvolger van vice-admiraal Poveda Burbano, die deze functie ad interim sinds sept. 1975 had beheerd.

Op 15 jan. werd de staat van beleg opgeheven en de perscensuur afgeschaft. (NZZ, *NRC/H'blad,* Le Monde)

(Vor. ber. pag. 269/2 - 1974)

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij „Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

VIETNAM OP WEG NAAR DE HERENIGING

Op 25 april hebben 20 a 25 mln kiezers in Noord- en Zuid-Vietnam de 492 afgevaardigden gekozen voor de eerste Nationale Vergadering van een verenigd Vietnam en daarmee een beslissende stap gezet op de weg van de hereniging van Noord en Zuid. Deze eerste algemene verkiezingen in heel Vietnam sinds 8 jan. 1946 vonden kort voor de eerste verjaardag van de capitulatie van het bewind-Thieu c.s. te Saigon (30 april 1975) plaats en vormen waarschijnlijk het hoogtepunt in het leven van de leidende Vietnamese revolutionairen, die ruim 40 jaar voor de bevrijding en hereniging van de 43 mln Vietnamezen hebben gestreden, aldus de FAZ (21-4).

De verkiezingen zelf lieten nauwelijks ruimte voor een keuze over. Er waren 599 kandidaten voor 492 zetels: 283 kandidaten voor 243 zetels in Zuid-Vietnam (44 voor 35 zetels in Saigon) en 316 kandidaten voor 249 zetels in Noord-Vietnam, aldus *Le* Monde (25/26-4). Bovendien waren er geen echte ,,oppositie"-kandidaten. De Arbeiderspartij (Lao Dong), die Noord-Vietnam beheerst, had ook in het Zuiden vele kandidaten. Zo waren in Hué, de oude keizersstad, zeven van de twaalf kandidaten lid van deze partij. In Saigon was de politieke binding van de 44 kandidaten onduidelijker; 6 van hen waren vertegenwoordigers van de voormalige ,,derde macht". Volgens de voorlopige uitslagen bedroeg de opkomst bijna 100%.

In tegenstelling tot Cambodja, dat volgens The *Observer* (25-4) door de Khmer Rouge met ijzeren vuist wordt geregeerd, lijken Zuidvietnams nieuwe heersers van zins het land voorzichtig in een socialistisch kader te passen. Daarbij speelt N.-Vietnam een belangrijke rol. Er zijn nog 50.000 Noordvietnamese militairen in Saigon volgens The Observer en 200.000 in het bevrijde Zuid-Vietnam volgens de *FAZ*. Bovendien hebben ca. 25.000 bestuursfunctionarissen uit het Noorden onbetrouwbare Zuidelijke ambtenaren vervangen.

Hieronder volgt een overzicht van een aantal ontwikkelingen in Zuid-Vietnam sinds 30 april 1975 en van de etappes op weg naar de hereniging van Noord en Zuid.

Instelling *militair bestuurscomité*

Na de evacuatie van de Amerikanen op 29-30 april 1975 heerste in Saigon korte tijd een anarchie tot de troepen van het Volksbevrijdingsleger (PLAF) de stad binnentrokken en de ondergrondse revolutionaire organisatie naar buiten trad. Het volgens buitenlandse journalisten zeer gedisciplineerde optreden van de PLAF leidde tot een snel herstel van de orde.

Op 1 mei bleek het bestuur van Saigon in handen van een ,,militair bestuurscomité", dat volgens een mededeling van radio-Saigon op 3 mei uit 5 officieren en 6 burgers bestond onder voorzitterschap van generaal Tran Van Tra, de vroegere leider van de NLF-delegatie in de Gezamenlijke Militaire Commissie (JMC) voor de uitvoering van het bestandsakkoord van 1973.

Tot de overige leden behoorden: Vo Van Kiet (vice-voorzitter), Mai Quy Tho, generaal-majoor Hoang Cam (commandant van het legerkorps van Saigon), generaal-majoor Tran Van Danh, Cao Dang Tien en Vuong Ky Hiep (vice-minister van economie in de VRR).

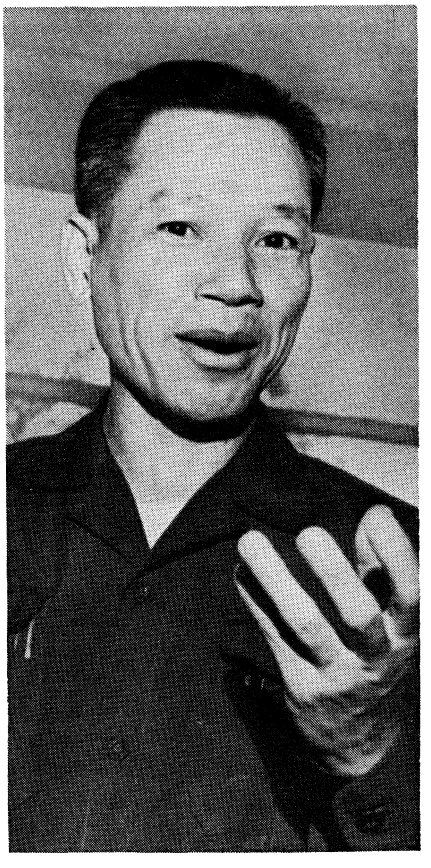

Generaal Tran Van Tra, de voorzitter van het ,,militaire bestuurscomité" dat Saigon van 1 mei 1975 tot 21 jan. 1976 bestuurde.

In zijn eerste communiqué op 1 mei kondigde het militaire bestuurscomité strenge straffen af voor het begaan van o.a. de volgende vergrijpen: sabotage, ordeverstoring. brandstichting, moord, chantage, verkrachting, plundering en illegale handelingen uit naam van het revolutionaire bestuur. Streng verboden werden bordelen, opiumkitten, danslokalen en alle decadente activiteiten van de Amerikaanse slavencultuur.

In het tweede communiqué werd de inlevering gelast van alle wapens en springstoffen voor zoverre het bezit daarvan niet door vergunningen was toegestaan. Alle bezittingen van het ,,Amerikaanse imperialisme en het bestuur van Saigon" werden in beslag genomen, terwijl voor het bezitten en gebruiken aan documenten speciale richtlijnen werden uitgevaardigd. Volgens een andere bekendmaking werd de particuliere publikatie van alle boeken, kranten en ander drukwerk tijdelijk opgeschort. Op 2 mei verscheen voor het eerst een officieel dagblad, Saigon *Bevrijding*, terwijl op 30 april een bevrijdingsradiozender en op 1 mei een bevrijdingstelevisiestation hun uitzendingen begonnen. Tegelijk werden alle politieke partijen, vakbonden en soortgelijke organisaties ontbonden.

Op 4 mei werden ex-president Duong Van Minh, zijn vice-president Nguyen Van Huyen en zijn premier Vu Van Mau met een aantal leden van zijn regering op vrije voeten gesteld ,,in de hoop dat zij zouden bijdragen tot de wederopbouw van het land".

De volgende dagen werd in Saigon onder controle van het militaire bestuurscomité een normalisering van het gewone leven bereikt. Energie- en watervoorziening, de PTT en de ziekenhuizen functioneerden nagenoeg zonder onderbreking. Journalisten en andere buitenlanders (o.w. Amerikanen) konden zich vrij in Saigon bewegen, al werden zij op 9 mei opgeroepen zich binnen 14 dagen bij de autoriteiten te laten registreren. Eveneens begon op 9 mei een rechtstreekse busdienst tussen Saigon en Hanoi, terwijl op 14 mei de postverbindingen tussen de bei-

Weekblad 45ste jaargang No. 2329, pag. 27919-27934

de hoofdsteden voor het eerst sinds 21 jaar werden hervat. Het vliegveld Tan Son Nhut werd op 16 juni voor normaal gebruik heropend.
Politieke gevangenen werden vrijgelaten; de 1.300 gevangenen van het eiland Con Son (,,de tijgerkooien") waren tegen 17 mei op het vasteland teruggekeerd.
Terwijl het Volksbevrijdingsleger zich in zijn barakken had teruggetrokken en geen politie aanwezig was, begon omstreeks 13 mei de handhaving van wet en orde in Saigon zorgen te baren. Openbare en particuliere gebouwen werden bezet en eigendommen werden in beslag genomen en gevallen van diefstal en plundering werden gemeld. Deze activiteiten werden grotendeels toegeschreven aan misdadigers, die tegelijk met de politieke gevangenen waren vrijgekomen, en aan militairen van het vroegere bewind. Om aan deze ontwikkeling het hoofd te bieden vaardigde het militaire bestuur op 16 mei een nachtelijk uitgaansverbod uit. Legerpatrouilles werden ingesteld en studentenbewakingseenheden werden met het handhaven van de orde belast. Een aantal op heterdaad betrapte dieven werd standrechtelijk doodgeschoten.
Inmiddels was ook de vorming van civiele revolutionaire comités in de diverse wijken van Saigon op gang gekomen; op 15 mei waren in 60 van de 91 wijken dergelijke comités.
Militairen, politiemannen en functionarissen van het oude bewind moesten zich laten registreren en werden meestal na een „herscholingscursus" op vrije voeten gesteld.

Zo werd op 1 mei bericht dat 103.000 soldaten en onderofficieren, die in het gebied van Danang gevangen waren genomen, naar huis mochten terugkeren, terwijl 6.000 officieren in herscholingskampen werden vastgehouden.
In Saigon werden vrijwel alle gevangen officieren en soldaten vrijgelaten, maar zij moesten zich bij de autoriteiten laten registreren. Bij die registratie zouden 24 generaals, 400 kolonels en duizenden andere militairen om opname in het volksbevrijdingsleger hebben gevraagd. Een bevel om zich te laten registreren werd op 7 mei uitgevaardigd voor voormalige leden van de politie, ministers, senatoren, afgevaardigden en ambtenaren; op 20 mei voor oud-leden van ,,reactionaire" politieke partijen; en op 28 juni voor vroegere werknemers bij buitenlandse organisaties. Bij die registratie bleek dat slechts ca. 10 van de 159 afgevaardigden en 5 van de 60 senatoren het land waren uitgevlucht.
Terwijl soldaten, onderofficieren, politiemannen en lagere ambtenaren een driedaagse herscholingscursus moesten volgen, duurden die cursussen voor officieren en hogere ambtenaren diverse maanden. Zij verbleven daarvoor in kampen, waar zij politieke lezingen moesten bijwonen en handenarbeid moesten verrichten. Op 17 juni werd meegedeeld dat de ex-presidenten Duong Van Minh en Tran Van Huong, die zich voor een herscholingscursus hadden moeten melden, daarvan vrijstelling hadden gekregen. De officieren werden geleidelijk vrijgelaten; in oktober zelfs vijf groepen van verscheidene honderden officieren elk kort na elkaar.
Maar een groot deel van de voormalige Thieu-troepen liet zich niet registreren.

Over de heropvoeding in het algemeen berichtte NRC/Handelsblad (18-7-'75) o.a.:

,,Tot nu toe is deze verplichte heropvoeding de enige maatregel tegen collaborateurs van het vorige regime. Er zijn geen arrestaties of systematische executies geweest, afgezien dan van de paar openbare terechtstellingen die een afschrikwekkende werking moeten hebben Maar de autoriteiten laten wel toe dat er in de provincie nogal wat ,,afrekeningen" plaatsvinden Dat komt omdat er nog geen echte centrale regermg is en de macht in de provincie berust bij regionale militaire of volkscomités Het beleid is daar dus afhankelijk van de plaatselijke autoriteiten en die willen wel eens verschillende opvattingen hebben
Journalisten die niet in Saigon verblijven op uitnodigingen van het nieuwe bewind, mogen de stad niet uit Maar geloofwaardige reizigers zeggen dat zij executies hebben gezien Er is bepaald geen sprake van terreur, maar er heerst wel wat ongerustheid over de methodes van het nieuwe bewind Op vragenlijsten wordt de mensen gevraagd wie hun beste vrienden zijn en welke personen invloed op hen hebben
Alle inwoners van Saigon zijn wijk na wijk geregistreerd Als zij van adres willen veranderen moeten ze dat aan hun eigen wijkhoofd vragen en aan het hoofd van de wijk, waar ze willen gaan wonen Ze moeten twee getuigen bij zich hebben die verantwoordelijk zijn voor onjuiste verklaringen Vrouwen mogen gaan en staan waar zij willen, maar sinds juni mogen in bepaalde streken mannen zich niet verplaatsen zonder toestemming van de autoriteiten
Studenten en middelbare scholieren kregen begin mei nog vormingscursussen, maar werden al snel de praktijk ingestuurd De studenten rechten en menswetenschappen maken zich grote zorgen omdat de autoriteiten hebben aangekondigd dat deze studierichtingen volledig herzien moeten worden In de tussentijd doen zij nu ploegendienst bij de stadsreiniging. Soms mogen zij ook, onder leiding van een kaderfiguur, de politiek van het nieuwe bewind gaan duidelijk maken in de volkswijken Twee van hen werden daarbij onlangs gedood door ontevreden bewoners . "

VRR in Saigon

De Voorlopige Revolutionaire Regering (VRR) gaf haar eerste officiële verklaring sinds het eind van de oorlog uit op 10 mei 1975, toen zij bekendmaakte dat op 15, 16 en 17 mei in Saigon festiviteiten zouden plaatsvinden. Leden van de VRR en de Noordvietnamese regering waren op 15 mei aanwezig bij een overwinningsparade, waar het woord werd gevoerd door Nguyen Huu Tho, de voorzitter van het NLF, en

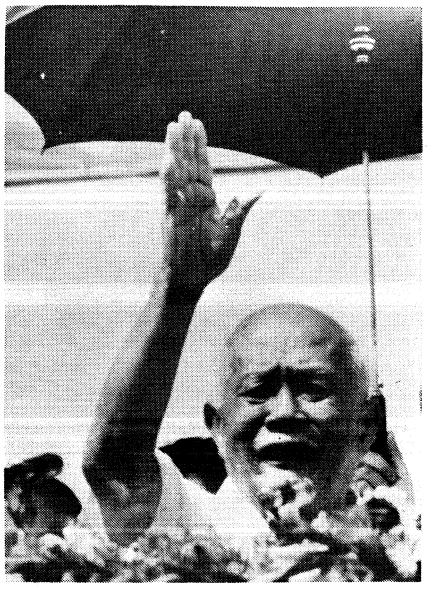

President Ton Duc Thang in Saigon.

Ton Duc Thang, de president van Noord-Vietnam. In de officiële berichtgeving van de festiviteiten werd veel aandacht besteed aan Pham Hung die officiëel werd aangeduid als een lid van het politburo van de (Noord) Vietnamese Arbeiderspartij, secretaris van het Zuidvietnamese partijcomité en vertegenwoordiger daarvan in het NLF.

Pham Hung (62), geboren in de provincie Vinh Long (Mekongdelta), trad bij de vorming in 1930 toe tot de Indochmese communistische partij Het jaar daarop werd hij door de Franse autoriteiten ter dood veroordeeld, maar zijn vonnis werd gewijzigd in levenslang Na zijn vrijlating in 1945 werd hij militair bevelhebber in de oorlog tegen de Fransen Hij ging na het bestand in 1954 naar Hanoi, waar hij in 1957 in het Politburo van de Arbeiderspartij gekozen werd en een aantal jaren het ambt van vice-premier in de Noordvietnamese regering vervulde. Volgens Amerikaanse inlichtingen trad hij sinds 1967 op als secretaris van het Zuidvietnamese eomite van de partij, en leidde hij in die capaciteit het oorlogsbeleid van het NLF

Op 4 juni 1975 hield de VRR haar eerste officiele zitting in Saigon Onder voorzitterschap van premier Huynh Tan Phat vergaderden 6 ministers, 7 vice-ministers en een afgevaardigde van het voorlopige militaire bestuurscomité. De zes ministers waren:

Phung Van Cung (vice-premier en minister van binnenlandse zaken), Nguyen Van Kiet (vice-premier en minister van onderwijs en jeugdzaken, Lieu Huu Phuoc (voorlichting en cultuur), Duong Quynh Hoa (gezondheid, sociale zaken en invalide militairen), Truong Nhu Tang (justitie) en Nguyen Van Hieu (zonder portefeuille) Uit deze en andere informatie bleek dat de samenstelling van de VRR sinds de bekendmaking van 8 juni 1969 (pag. 383/2-'69) niet belangrijk gewijzigd was.

Huynh Tan Phat

Cultuur en onderwijs

Op **22** mei werd de verkoop van tijdens het vorige bewind gepubliceerde literatuur verboden, wat tot de sluiting van vrijwel alle boekwinkels in Saigon leidde. De volgende dag begonnen studenten en scholieren met het houden van demonstraties tegen ,,decadente en reactionaire cultuur" waarbij grote aantallen boeken in het openbaar werden verbrand. Deze praktijk werd op 30 mei in een officiële bekendmaking via radio-Saigon verboden. Wel gelastte het ministerie van voorlichting en cultuur op **26** okt. dat 489 boeken van **56** auteurs uit de circulatie moesten verdwijnen, omdat zij anti-communistisch waren of ,,decadent en schadelijk voor de jeugd".

Op 9 juni gingen de lagere scholen in Saigon weer open. Het ministerie van onderwijs deelde op **22** juni mee dat het lager en voortgezet onderwijs tot de zomervakantie zijn bestaande leerplannen zou blijven gebruiken; daarna zou een herziening volgen. Particuliere scholen moesten zich bij het ministerie laten registreren en zich houden aan de regels i.z. het leerplan; particuliere religieuze scholen moesten bovendien instemmen met het beginsel van een scheiding tussen school en kerk. De universiteiten zouden geleidelijk worden heropend — de medische faculteit van de universiteit van Saigon was op **12** juni heropend —; maar sommige faculteiten zouden worden hervormd en een aantal studenten van kunst- en juridische faculteiten zou worden overgeplaatst in het belang van de nationale opbouw.

Nadat op 25 mei twee buitenlandse journalisten waren uitgewezen, verzochten de autoriteiten in Saigon op 3 juni nog eens acht buitenlandse persvertegenwoordigers het land te verlaten.

Positie r.-k. kerk

Op 11 mei deed de aartsbisschop van Saigon, mgr. Nguyen Van Binh, een beroep op de katholieken ,,zich maximaal in te zetten voor de wederopbouw van het land en bij te dragen tot de nationale verzoening en eendracht". In een op 7 juni in *Le* Monde gepubliceerd interview verklaarde de aartsbisschop dat de vrijheid van eredienst volledig geëerbiedigd werd en dat zelfs enkele Noordvietnamese militairen de mis bijwoonden. Op 24 juli werd gemeld dat toestemming was verleend voor de uitgave van een ,,vooruitstrevend" katholiek weekblad, Katholieken en de Natie.

Inmiddels bleken meningsverschillen te zijn gerezen tussen progressieve en conservatieve elementen binnen de r.-k. kerk.

Radicale katholieken overvielen op 14 mei de residentie van de apostolische nuntius mgr Henri Lemaître, uit protest tegen de benoeming van mgr Nguyen Van Thuan, een neef van wijlen president Ngo Dinh Diem, tot assistent van de aartsbisschop van Saigon Conservatieve katholieken organiseerden op 3 juni een tegendemonstratie Op 5 juni verliet mgr Lemaître, die stelde dat de bewuste benoeming door het Vaticaan gedaan was, Saigon.

OP 15 aug gelastte het militaire bestuurscomité in Saigon mgr Nguyen Van Thuan Saigon te verlaten en terug te keren naar zijn vroegere standplaats Nha Trang

Ook op **15** aug. werd de Franse bisschop van Kontoem, mgr. Paul Seitz, met 9 andere Franse geestelijken uitgewezen; hij werd door een Vietnamese bisschop vervangen.

Begin sept. werd een aantal buitenlandse Jezuïeten uitgewezen. Twee van hen verklaarden te Rome, dat onlangs kleine groepen buitenlandse priesters en religieuzen uit Hué, Danang, Ban Me Thuot en Kontoem (het centrale hoogland) Zuid-Vietnam hadden moeten verlaten vanwege de „vietnamisering" van de kerk.

De uitgewezen Jezuïeten noemden als maatregelen die de regering tegen de kerk heeft genomen: de regering heeft inzage geëist in de lijsten van kandidaten voor het priesterschap. Pas na toestemming van de regering mogen de kandidaten gewijd worden.

Ook zou bij vele kerken door functionarissen van de regering worden gesurveilleerd en zouden verschillende godsdienstige bijeenkomsten worden verboden.

.,Derde macht"

Tijdens het derde congres van de afdeling-Saigon van het NLF op 27 en 28 juli werd een nieuw comité van 56 leden gekozen, waarin talrijke vertegenwoordigers van de .,derde macht", voormalige niet-communistische tegenstanders van Thieu, zitting hadden. Daartoe behoorden:

De voormalige afgevaardigden Ngo Cong Duc (pag 641/2 - 71) en Ho Ngoc Nhuan Voormalige medestanders van generaal Duong Van Minh zoals Tran Ngoc Lieng en generaal Nguyen Huu Hanh Voorts de boeddhistenleidster Huynh Lien, pater Truong Ba Can en studentenleider Huynh Tan Mam

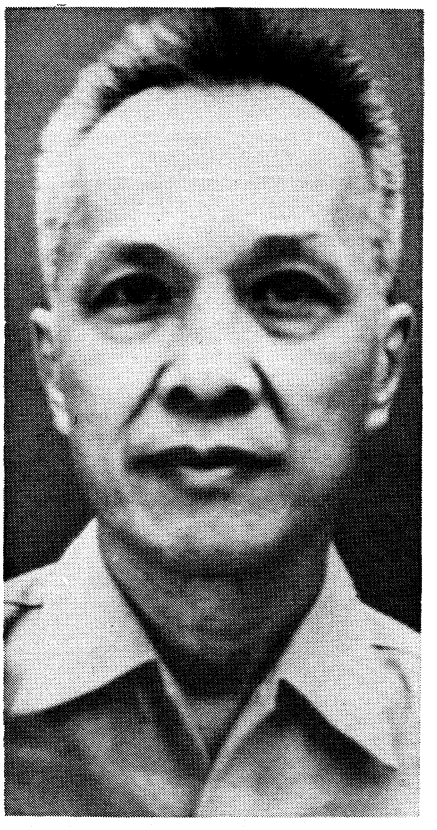

Nguyen Huu Tho

Voorbereiding hereniging

Na de ineenstorting van het Saigon-bewind werden door Zuidelijke en Noordelijke vertegenwoordigers ietwat tegenstrijdige verklaringen afgelegd over de toekomstige hereniging van Vietnam. In de Zuidelijke visie zou dit proces jaren vergen, terwijl uit de Noordelijke visie een grotere haast sprak.

Naar *UPI* op 30 mei uit politieke kringen in Saigon vernam waren Noord- en Zuidvietnamese leiders aan het slot van een drie weken durend topberaad het erover eens geworden dat de politieke hereniging van Noord en Zuid minstens vijf jaar zou vergen, daar ,,de opvattingen en de levenswijze van de mensen in beide delen van Vietnam nu onderling nog zo volledig verschillen". Wel zou de handel tussen Noord en Zuid op gang moeten komen en zou het verkeer tussen beide delen gemakkelijker moeten worden. Maar het Zuiden zal zijn eigen politieke systeem behouden, en er zullen verkiezingen voor een Nationale Vergadering worden gehouden, zodra dit uit veiligheidsoverwegingen mogelijk is. Saigon werd als een apart probleem beschouwd, omdat ,,de bevolking van deze stad tientallen jaren lang door de Fransen en Amerikanen is bedorven, en dat het wel 20 à 30 jaar zou vergen om veranderingen in haar mentaliteit aan te brengen". Daarom zou de stad grotendeels in haar huidige vorm blijven bestaan. Het zou een vrije-markt-structuur krijgen, terwijl in de rest van het land een socialistisch systeem zou worden ingevoerd.

De VRR-minister van buitenlandse zaken, mevr. Nguyen Thi Binh, verklaarde tijdens een persconferentie op 6 juni 1975 te Algiers: ,,Het Noorden is bezig met de opbouw van het socialisme, terwijl wij na 30 jaar oorlog een democratisch en progressief nationaal bewind moeten instellen De onmiddellijke taken in de twee landen zijn dus niet dezelfde. (...) Voor de Vietnamezen is de hereniging niet alleen een diepgaand verlangen, maar ook een nationale plicht. Niets kan de verwezenlijking van dit doel belemmeren. Wanneer en op welke wijze het zal worden bereikt, dat moet de bevolking van de twee zones beslissen."

Tijdens de eerste zitting* van de 5de Noordvietnamese Nationale Vergadering (3-6 juni), die op 6 april gekozen was, maakte premier Pham Van Dong in zijn verslag op 3 juni een onderscheid tussen ,,het socialistische bewind van het Noorden" en ,,het bewind van de democratische avant-garde van het Zuiden" Het Vietnamese volk was nu een verenigde natie De mcnscn in het noorden moesten de economische wederopbouw en de culturele ontwikkeling bespoedigen en zo de materiele en technische fundamenten voor het socialisme leggen om de steeds hoger wordende eisen van het Noorden zelf en tegelijk ook de nieuwe en zeer grote behoeften van het onlangs volledig bevrijde Zuiden te kunnen opvangen. De Nationale Vergadering aanvaardde op 6 juni een resolutie, waarin de hoop werd uitgesproken dat Hanoi de ,,hoofdstad van het hele land' zou worden

Volgens het Japanse blad Asahi Shimbun (12-6) zou Vy Quoc Uy, de waarnemend voorzitter van de Noordvietnamese commissie voor culturele betrekkingen met het buitenland, daags tevoren hebben verklaard dat de strijdkrachten van Noord en Zuid reeds waren verenigd De VRR behandelde de alledaagse problemen tot de hereniging van beide landen, die zou volgen wanneer de levensstijl in het Zuiden aan die van het Noorden zou zijn aangepast

Een gezaghebbende bron uit Hanoi verklaarde volgens AFP/Le Monde (24-6), dat ,,behoudens pech onderweg, in het bijzonder op economisch terrein, Vietnam in de loop van 1976 één enkel politiek, diplomatiek en economisch blok moest kunnen vormen, en uiterlijk eind volgend jaar"

Op 1 aug zei Nguyen Huu Tho, voorzitter van het presidium van het CC van het NLF, dat het militaire bestuur in Zuid-Vietnam in burgerhanden zou komen via ,,revolutionaire volkscomites" en dat uiteindelijk een samensmelting met Noord-Vietnam zou volgen, maar hij wilde geen tijdschema voor deze ontwikkeling aangeven

Op 5 en 6 nov. 1975 vond te Saigon een conferentie plaats van het Centrale Comité van het NLF, het CC van de Vietnam Alliance of National, Democratic and Peace Forces (VANDPF, opgericht in 1968, pag. 591/2-1968), de VRR, de Adviesraad en vertegenwoordigers van intellectuelen en prominenten uit Zuid-Vietnam. Op die conferentie bracht Nguyen Huu Tho, de voorzitter van het presidium van het NLF-CC, verslag uit over de ,,politiek en maatregelen voor de verwezenlijking van de hereniging van het vaderland op staatsniveau in overeenstemming met de wens van het volk van het hele land, voor de snelle realisering van de hereniging van het land, om het hele land tot het socialisme te leiden".

Op 9 nov. werd in Saigon bekendgemaakt dat door de conferentie een Zuidvietnamece delegatie van 25 leden was benoemd om met een Noordvietnarnese delegatie besprekingen te voeren over algemene verkiezingen in heel Vietnam. Dezelfde dag meldde radio-Hanoi dat het permanente comité van de (Noordvietnamese) Nationale Vergadering onlangs onder leiding van voorzitter Truong Chinh een speciale zitting had gehouden, waarop premier Pham Van Dong verslag had uitgebracht ,,over de politiek i.z. het bereiken van de nationale hereniging op regeringsniveau en over het scheppen van de voorwaarden voor het snelle voltooien van de hereniging van het vaderland alsmede de ontwikkeling van het hele land naar het socialisme".

Tevens deed Truong Chinh een voorstel i.z. concrete maatregelen voor de verwezenlijking van de hereniging van het vaderland op staatsniveau. Verslag en voorstel werden eenstemmig goedgekeurd en een delegatie van 25 leden werd benoemd voor overleg met een Zuidvietnamese delegatie.

Dit overleg had ten doel ,,het organiseren van algemene verkiezingen in het hele Iand en de instelling van een nationale vergadering en leidende staatsorganen voor één onverdeeld Vietnam".

De Noordvietnamese delegatie voor de herenigingsbesprekingen arriveerde op 12 nov. in Saigon.

Politieke Consultatieve Conferentie

De ,,Politieke Consultatieve Conferentie i.z. de hereniging van Vietnam" kwam van 15 tot 21 nov. 1975 te Saigon bijeen. De elk 25 leden tellende delegaties van Noord- en Zuid-Vietnam omvatten o.a.:

NOORD-VIETNAM delegatieleider Truong Chinh (voorzitter van het permanente comité van de Nationale Vergadering en lid van het politburo van de Arbeiderspartij), plv delegatieleider Hoang Van Hoang (vice-voorzitter van het permanente comité en lid van het politburo); generaal Van Tien Dung (stafchef van het leger en lid van het politburo), vijf leden van het Centrale Comité van de Arbeiderspartij Tran Huu Duc (vice-premier), Xuan Thuy (delegatieleider bij de Parijse conferentie), Hoang Quoc Viet, generaal Chu Van Tan en generaal Song Hao (leider van het politieke departement van het leger); en twee landbouwspecialisten Nghiem Xuan Yem) en Le Thanh

ZUID-VIETNAM: delegatieleider Pham Hung; plv. delegatieleider Nguyen Huu Tho; premier Huynh Tan Phat; Vo Chi Cong (lid CC en vice-voorzitter NLF); Tran Nam Trung (lid CC, minister van defensie); Trinh Dinh Thao (voorzitter VANDPF); mevr. Nguyen Thi Binh (minister van buitenlandse zaken); Huynh Cuong (vertegenwoordiger van de Cambodjaanse minderheid); vertegenwoordigers van de ,,derde macht" zoals mevr Ngo Ba Thanh (voormalig voorzitter van de neutralistische vrouwenbeweging), de boeddhist Huynh Lien, pater Chan Tm (voormalig voorzitter van het comité voor

* De Noordvietnamese Nationale Vergadering herkoos op 5 juni 1975 met algemene stemmen Ton Duc Thang (87) als president en Nguyen Luong Bang als vicepresident van de republiek. Voorzitter van het permanente comité van de Nationale Vergadering werd Truong Chinh; een van zijn plaatsvervangers, Chu Van Tan, werd bovendien secretaris-generaal. Op voorstel van de president werd Pham Van Dong unaniem tot premier herkozen, wiens nieuwe kabinet op 6 juni werd goedgekeurd

de hervorming van het gevangenisstelsel), studentenleider Huynh Tan Mam, Ho Ngoc Nhuan en Tran Ngoc Lieng

Tijdens de openingszitting van de conferentie op 15 nov. bracht Truong Chinh verslag uit van de Noordvietnamese ideeën over de voorbereidende stappen tot een formele hereniging van Vietnam. Hij gaf eerst een overzicht van de Vietnamese onafhankelijkheidsstrijd die nauw samenhing met de strijd voor de hereniging van het tijdens het Franse koloniale bewind verdeelde land. Daarbij stelde hij dat de hereniging van het land moest plaats vinden op basis van de onafhankelijkheid en op basis van het socialisme. De opbouw van het socialisme was volgens Truong Chinh geen gemakkelijke taak. vooral. niet in het door de oorlog zwaar verwoeste Vietnam. De voornaamste taak bij die opbouw was z.i. de socialistische industrialisatie, en hij vervolgde:

„Het Noorden is bezig met de opbouw van het socialisme Maar alleen wanneer zowel het Noorden als het Zuiden samen optrekken naar het socialisme kan een basis worden gelegd voor de werkelijke en duurzame vereniging van het land Evenwel als wij de socialistische revolutie met succes willen uitdragen en het socialisme in het Zuiden willen opbouwen dan moeten wij handelen op basis van de specrfieke omstandigheden van het Zuiden ( )

Moet het Zuiden, omdat het in het verleden met de nationale democratische volksrevolutie bezig was, die revolutie nog een tijdlang voortzetten — nu het volledig bevrijd is — alvorens over te gaan tot de uitvoering van de socialistische revolutie en de opbouw van het socialisme? Wij achten het niet noodzakelijk zo te handelen De grote overwinning bij het algemene offensief en de opstand in de lente van dit jaar sloot de fase van de nationale democratische volksrevolutie in het Zuiden definitief af en opende voor onze Zuidelijke bevolking een nieuwe fase met nieuwe strategische taken — de fase van de socialistische revolutie (.)

In het bijzonder moet zij beginnen met de geleidelijke socialistische hervorming van de economie en met de opbouw van de eerste structuren van het socialisme, terwijl zij de onvoltooide taken van de nationale democratische volksrevolutie via de volgende acties vervult. het activeren van de massa's tot het opbouwen van het revolutionaire volksbestuur en het vormen van het volk tot de ware meester van zijn eigen lot, het onderdrukken van de contra-revolutionairen en het helpen van personen die in het verleden deel uitmaakten van het marionettenbewind en het marionettenleger om zich om te scholen, zodat zij nuttige leden van de maatschappij worden, het uitbannen van de restanten van het feodale recht op grondbezit en het oplossen van het overgebleven probleem van „land voor de bebouwer", in zoverre dit nog sociale activiteiten schaadt

Dit is de geest en het wezen van de permanente revolutie volgens het leninisme Bij de toepassing van deze theorie in Vietnam heeft de Vietnamese Arbeiderspartij de uitvoering van twee revoluties door de Vietnamese arbeidersklasse en bevolking bepleit, nl. de nationale democratische volksrevolutie en de socialistische revolutie, waarbij zij van de nationale democratische volksrevolutie overging op de socialistische revolutie zonder de fase van de kapitalistische ontwikkeling door te maken. (. . .)

De twee zones (Noord en Zuid) hebben nog ongelijke omstandigheden, die geleidelijk in het revolutionaire proces moeten worden geëlimineerd. Economisch heeft het Noorden in hoofdzaak twee componenten — de door de staat geleide economie en de collectieve economie, en de particuliere economie omvat slechts een gering aantal mensen. Het Zuiden heeft vijf economische componenten: de door de staat geleide economie, de collectieve economie, de gemengde economie van staat en particulier, de particuliere kapitalistische economie en de individuele economie. In het Noorden bezit het socialistische eigendom in twee vormen — eigendom van het hele volk en collectief eigendom — een absolute superioriteit m.b.t. de voornaamste produktiemiddelen en de socialistische produktiebetrekkingen In het Zuiden zijn de socialistische eigendom m.b.t. de produktiemiddelen en de socialistische produktiebetrekkingen pas in het beginstadium. De Noordelijke economie is gepland: bij de Zuidelijke economie is de planning en wel op kleine schaal pas begonnen. De loon- en belastingsystemen alsmede het prijsbeleid en de monetaire politiek zijn voor de twee zones nog niet uniform gemaakt. Wat de sociale klassen betreft zijn in het Noorden de uitbuitersklassen van bourgeois en landheren (reeds) hervormd. Tegenwoordig kent de Noordelijke maatschappij de arbeidersklasse, de collectieve boeren en de socialistische intelligentsia. In het Zuiden bestaan de arbeidersklasse, de boeren, de kleine bourgeoisie, de nationale bourgeoisie en de „comprador" bourgeoisie — de restanten van de feodale grootgrondbezittersklasse —, waarbij de individuele boeren en de kleine bourgeoisie een zeer hoog percentage van de Zuidelijke maatschappij uitmaken.

Op staatsniveau is Vietnam één land. Toch is Vietnam, voor zover het de kenmerken betreft, nog steeds in twee staten verdeeld. (. . .)

Op ideologich en cultureel niveau heeft in het Noorden het marxisme-leninisme (. . .) een sleutelrol in de maatschappij gespeeld. (. . .) In het Zuiden heeft het denken van president Ho en de partij een absoluut overwicht verzekerd. (. . .)

Aan de andere kant overheersen op het terrein van het denken en de cultuur nog steeds gevolgen van het Amerikaanse neokolonialisme en de feodale opvatting. (. . .) Het probleem, waarmee wij thans geconfronteerd worden, is het versterken en verbeteren van de uniforme en overeenkomstige punten tussen de beide zones en tegelijk het geleidelijk elimineren van de verschillen en ongelijkheden.

Nationale hereniging moet niet alleen worden bereikt door het uitwissen van de tijdelijke militaire demarcatielijn, wat wij eind 1972 deden: en niet alleen door de bevolking van de twee zones toe te staan zich vrij te bewegen en elkaar te bezoeken, wat wij stap voor stap zullen realiseren; en evenmin door hereniging op staatsniveau. Nationale hereniging betekent dat unificatie moet worden bereikt tussen de twee zones wat betreft het politieke en sociale systeem, in het bijzonder wat betreft de economische structuur, de produktiebetrekkingen, maatschappelijke geledingen, de staatsorganisatie, de constitutie en de wetten, de cultuur en het denken enz. Op korte termijn is het noodzakelijk de nationale unificatie te bevorderen op staatsniveau en op het terrein van economisch en financieel beheer, zodat de twee zones elkaar snel kunnen aanvullen, het aan het hele land inherente potentieel kunnen ontwikkelen. zijn menselijke en natuurlijke hulpbronnen rationeel kunnen benutten en de socialistische revolutie krachtig kunnen bevorderen. (. . .)

Om de uniforme kenmerken en overeenkomsten tussen de twee zones te consolideren en te vergroten is het noodzakelijk de verenigde leiding van de partij te versterken t.a.v. de revolutionaire onderneming van het volk in heel het land, en voort te gaan met de eenmaking van de platforms en reglementen van het NLF en het Vietnamese Vaderlandse Front. zodat wij op deze basis de organisaties van het Front kunnen verenigen: het Zuidvietnamese Volksbevrijdingsleger (PLAF) kunnen verenigen met het (Noord) Vietnamese Volksleger (. . .); en op bevredigende wijze kunnen blijven bouwen aan het revolutionaire volksbestuur in het Zuiden. (. . .)

Om geleidelijk de economische en sociale ongelijkheden tussen de twee zones te overwinnen moet het Zuiden de particuliere kapitalistische economische sector in het zakenleven zo leiden dat die nuttig is voor het openbare welzijn; het moet geleidelijk socialistische hervormingen aanbrengen in de particuliere industriële en commerciële sectoren, de landbouw. het handwerk en de kleinhandel; het moet economische sectoren opbouwen, incl. de door de staat geleide sector, de collectieve sector en de gemeenschappelijke openbaar-particuliere sector; en het moet economische onderzoeken, een volkstelling enz. uitvoeren en statistieken samenstellen om de planning van de nationale economie in het Zuiden te helpen bevorderen. Zo zullen de twee zones dichter bij elkaar komen en meer aan elkaar verwant worden in de economische sectoren, produktiebetrekkingen en maatschappelijke geledingen. Nationale vereniging op economisch terrein zal zeer nuttig zijn, omdat de economieën van de 2 zones elkaar zullen aanvullen, en wij gunstige voorwaarden zullen scheppen voor het ontwikkelen van de sterke punten en het overwinnen van de zwakke kanten van eik van beide zones (. . .)

Om de ongelijkheden op staatsniveau te overwinnen stellen wij een reeks noodzakelijke maatregelen en passende procedures voor. De afgevaardigden van de 2 zones naar deze consultatieve conferentie zullen afspreken een beslissing te nemen over het bereiken van de nationale vereniging op staatsniveau door het organiseren van algemene verkiezingen voor een Nationale Vergadering in heel het land. Deze Nationale Vergadering zal bijeenkomen om de leidende staatsorganen te benoemen en tegelijk een commissie in te stellen voor het ontwerpen van de grondwet van een verenigd Vietnam (. . .) Het is noodzakelijk het totaal aantal afgevaardigden naar de Nationale Vergadering te bepalen plus het aantal afgevaardigden van elk van beide zones van Vietnam. Volgens de jongste volkstelling heeft Noord-Vietnam 24 mln inwoners.

Zuid-Vietnam heeft volgens de statistieken van het marionettenbewind ca. 20 mln inwoners. Dit laatste getal is verre van betrouwbaar en daarom moet een telling van de Zuidelijke bevolking met spoed worden uitgevoerd . ."

De ondertekening in het onafhankelijkheidspaleis te Saigon door Truong Chinh (l.) en Pham Hung.

De conferentie werd op 21 nov. besloten met de ondertekening door Truong Chinh en Pham Hung van een communiqué, dat als volgt luidde:

,,De politieke consultatieve conferentie is unaniem van mening dat de Vietnamese revolutie een nieuw stadium heeft bereikt, waarin het hele land zich vcor de socialistische revolutie en socialistische opbouw inzet. Het is noodzakelijk de nationale hereniging op basis van de nationale onafhankelijkheid en het socialisme te voltooien. Dat is de meest volledige en stabiele hereniging.
Onafhankelijkheid, eenheid en socialisme hangen nauw samen. (. . .) De conferentie is unaniem van mening dat thans de sleutel tot het bereiken van de nationale hereniging op staatsniveau gelegen is in het totale proces van de vervolmaking van de nationale hereniging. Dat is de fundamentele voorwaarde om ons land snel, krachtig en beslist naar het socialisme te leiden (. . .) opdat een nieuwe maatschappij en mensen van een nieuw type in het hele land ontstaan. De conferentie bevestigt unaniem dat het noodzakelijk is spoedig algemene verkiezingen in heel Vietnam te organiseren, om een gemeenschappelijke Nationale Vergadering voor het hele land te kunnen kiezen. Als hoogste machtsorgaan van het volledig onafhankelijke en socialistische Vietnam zal deze Nationale Vergadering het politieke systeem van de staat exact bepalen, leidende staatsorganen kiezen en een nieuwe grondwet voor het verenigde Vietnam uitwerken. Algemene verkiezingen zullen in de eerste helft van 1976 worden gehouden met strikte naleving van de democratische beginselen i.z. de algemene, gelijke, directe en geheime stemming. Het aantal afgevaardigden voor de Nationale Vergadering zal in evenredigheid tot de bevolking staan. Er zal één afgevaardigde voor ca. 100.000 inwoners zijn. Voor de uitvoering van de verkiezingen in het hele land zal de nationale kiesraad verantwoordelijk zijn, met een gelijk aantal vertegenwoordigers uit elke zone. De national kiesraad heeft tot taak de stemming in het hele land te superviseren, de electorale werkzaamheden te coördineren, de verkiezingsresultaten bekend te maken, certificaten aan de gekozenen uit te reiken en de verkiezingsresultaten aan de National Vergadering te rapporteren. Een voor de verkiezingen verantwoordelijk orgaan zal in elke zone worden ingesteld. Het orgaan dat de verkiezingen in het Noorden leidt is het permanente ccmité van de Nationale Vergadering van de DRV; in het Zuiden is het de Adviserende Raad van de VRR. (. . .) Na één week heeft de politieke consultatieve conferentie i.z. de nationale hereniging een schitterend resultaat behaald. Dat is een belangrijke politieke stap voor ons hele volk."

Tijdens een massabijeenkomst in Saigon op 22 nov. werd het herenigingsplan toegejuicht door Thich Minh Nguyet, de voorzitter van de Patriottische Boeddhistische Associatie, en door mgr. Nguyen Van Binh namens de rooms-katholieken die naar zijn zeggen zouden meewerken aan ,,de opbouw van een onafhankelijk, vreedzaam en socialistisch land".

Naar radio-Hanoi op 23 dec. bekend maakte hadden ,,volksvertegenwoordigers van Zuid-Vietnam" op 20 dec. tijdens een driedaags congres in Saigon het akkoord i.z. de hereniging van Vietnam ,,eenstemmig geratificeerd". Op 27 dec. hechtte ook de Noordvietnamese Nationale Vergadering haar goedkeuring aan het herenigingsplan. Volgens het Noordvietnamese persbureau zouden nu alle procedures voor de hereniging tegen **30** juni 1976 zijn voltooid en dan zou ,,de socialistische revolutie en de socialistische opbouw in heel Vietnam werkelijkheid worden".

Saigon weer onder civiel bestuur

Op 21 jan. droeg het militaire bestuurscomité van Saigon zijn bevoegdheden over aan een civiel Revolutionair Volkscomité. De voorzitter van het militaire comité, generaal Tran Van Tra, verklaarde dat de taak van zijn op 30 april 1975 ingestelde comité voltooid was. Het Revolutionaire Volkscomité telt 15 leden incl. de voorzitter, Vo Van Kiet (tevoren vice-voorzitter van het militaire comité), en drie vice-voorzitters — Mai Chi Tho, Le Dinh Nhon en Nguyen Van Hieu (voormalig leider van de VRR-delegatie in Parijs), alsmede Duong Dinh Thao, de leider van het ,,gemeentelijk comité voor buitenlandse zaken" en woordvoerder van de VRR.

Voorbereiding *algemene* verkiezingen

Op 19 jan. was al meegedeeld door radio-Saigon dat het permanente comité van de Noordvietnamese Nationale Vergadering en de Raad van de VRR van Zuid-Vietnam als verkiezingsdatum 25 april hadden vastgesteld. Noord en Zuid zouden in de te vormen kiesraad elk met 11 leden vertegenwoordigd zijn. Tijdens de eerste zitting van deze raad op 24 febr. werd Truong Chinh tot voorzitter en Pham Hung tot vice-voorzitter gekozen.
Uitgaande van het beginsel dat elke 100.000 inwoners door één afgevaardigde in de Nationale Vergadering vertegenwoordigd zouden zijn werd volgens een mededeling van radio-Hanoi op 26 febr. bepaald dat er in totaal 488 afgevaardigden in het nieuwe parlement zouden zitten, later gewijzigd in 492.
Op 31 maart publiceerde Saigon een lijst met 44 kandidaten voor de 35 verkiesbare plaatsen. Tot die kandidaten behoorden premier Huynh Tan Phat, mevr. Nguyen Thi Binh (minister van buitenlandse zaken), Nguyen Tuu Tho (voorzitter van het Nationale Front voor de Bevrijding van Zuid-Vietnam), Pham Hung (lid politburo Vietnamese Arbeiderspartij), generaal Tran Van Tra en Vo Van Kiet. De voormalige oppositie in Saigon wordt vertegenwoordigd door mevr. Ngo Ba Thanh, mevr. Huynh Lien (boeddhist), en pater Chan Tin. (Le Monde, NZZ, *NRC/H'blad*, The Times, FAZ, IHT, *Vietnam Courier)*

(Vor. ber. pag. 305 e.v.-1975)

INTERNATIONALE ZAKEN

VERENIGDE NATIES

30-STE ALGEMENE VERGADERING. RESOLUTIES

Op pag. 264/1 is een begin gemaakt inet een overzicht van de belangrijkste resoluties, die door de 30ste Algemene Vergadering (AV) van de Verenigde Naties zijn aangenomen. Hieronder volgt de voortzetting van dit overzicht.

ISRAËLISCH-ARABISCHE CONFLICT
Naast de reeds vermelde resoluties van 10 nov (pag 264/2 e v) aanvaardde de AV op 5 dec nog een resolutie, waarin ,,Israël's voortgezette bezetting van Arabische gebieden" veroordeeld werd, en waarin aan alle staten gevraagd werd af te zien van het verlenen van enige militaire of economische hulp aan Israël, zolang het met de bezetting doorging en de ,onvervreemdbare nationale rechten van het Palestijnse volk" ontkende en waarin tenslotte, aan de Veiligheidsraad gevraagd werd alle noodzakelijke maatregelen te nemen voor de spoedige toepassing van alle relevante resoluties van de AV en de Veiligheidsraad De resolutie werd aangenomen met 84 tegen 17 stemmen met 27 onthoudingen China, Irak en Libië namen niet aan de stemming deel
Na een verslag overwogen te hebben van de Speciale Commissie, belast met een onderzoek naar de Israelische praktijken m b t de mensenrechten van de bevolking van de bezette gebieden, aanvaardde de AV op 15 dec. een viertal resoluties, w o in het bijzonder één, waarin ,,met zorg" kennis genomen werd van daden van de Israelische autoriteiten die leiden tot een verandering van de ,,institutionele structuur en de gevestigde godsdienstige praktijken in het heiligdom van de al Ibrahimi moskee in de stad al Khalil" (Hebron). Deze daden werden ,,van nul en gener waarde" verklaard De resolutie werd aangenomen met 82 tegen vijf stemmen bij 33 onthoudingen
De commissie van 20 landen, die zich moest bezig houden met het vraagstuk van de ,,uitoefening van de onvervreemdbare rechten van het Palestijnse volk en tot de instelling waarvan de AV op 10 nov besloten had, werd op 17 dec in het leven geroepen De leden van de commissie zijn Afghanistan, Cuba, Cyprus, DDR, Guinee, Hongarije, India, Indonesie, Laos, Madagascar, Maleisie, Malta, Pakistan, Roemenie, Senegal, Sierra Leone, Tunesie, Turkije, Oekraine en Joego-Slavië.
De Israelische vertegenwoordiger bij de VN, Chaim Herzog, kondigde aan, dat zijn delegatie op geen enkele manier met de commissie zou samenwerken, die een produkt was van een resolutie, die Herzog beschreef als ,,volledig partijdig en onverenigbaar met het proces van onderhandelingen op zoek naar vrede in het Midden-Oosten"

LEDEN VAN HET INTERNATIONALE GERECHTSHOF. Als resultaat van gescheiden stemmingen in de AV en de Veiligheidsraad op 17 nov. werd rechter Manfred Lachs, de Poolse voorzitter van het Internationale Gerechtshof in Den Haag, opnieuw als lid van het hof aangewezen Tot nieuwe leden van het Hof werden gekozen Taslim Olawale Elias (Nigeria) Hermann Mosler (Bondsrepubliek Duitsland), Shigeru Oda (Japan) en Salah El Dine Tarazi (Syrië) Voor alle gekozenen begint een negen-jarige ambtstermijn op 6 febr 1976

De overige leden van het 15 man tellende Hof zijn Frederico de Castro (Spanje), Hardy C Dillard (VS). Isaac Forster (Senegal), Andre Gros (Frankrijk), Louis Ignacio-Pinto (Benin), Eduardo Jimenez de Arechaga (Uruguay), Platon D Morozow (SU), Jose Maria Roda (Argentinie), Nagendra Singh (India), en sir Humphrey Waldock (Groot-Brittannie)

DEKOLONISATIE De AV besloot op 11 dec de benoeming te bevestigen van Noorwegen als lid van de Speciale commissie voor het toekennen van onafhankelijkheid aan koloniale landen en volkeren Deze benoeming was gedaan door AV-voorzitter T'horn De commissie was in 1961 in het leven geroepen (pag 756/3-1961) Als lid is Noorwegen opvolger van Denemarken, dat zich eerder had teruggetrokken

De AV aanvaardde meerdere resoluties over afhankelijke gebieden In de meeste gevallen werd de dekolonisatiecommissie — ook bekend als de ,,commissie van 24" — gevraagd verdere ontwikkelingen aan de 31-ste AV te rapporteren

Op 26 nov keurde de AV een voorstel van de secretaris-generaal goed om de benoeming van Sean McBride als commissaris voor Namibië met nog een jaar te verlengen tot 31 dec 1976 McBride was in 1974 voor de eerste maal op deze post benoemd (pag 621/3-1974)

ONTWAPENING. Over ontwapeningsvraagstukken nam de AV meerdere resoluties aan, waarvan verschillende leken op resoluties, die door de 29-ste AV aangenomen waren.

Indische Oceaan vredeszone. Met 106 tegen nul stemmen bij 25 onthoudingen aanvaardde de AV op 11 dec. een resolutie, in samenhang met de Verklaring van de Indische Oceaan tot vredeszone uit 1971 (pag 221/3-1972), waarin werd vastgesteld, dat er een ,,beginselakkoord" bereikt was tussen de kuststaten en de landen in het achterland van de Indische Oceaan over het bijeenroepen van de conferentie over de Indische Oceaan, deze landen werd gevraagd het bijeenroepen en de agenda van een dergelijke conferentie voor te bereiden

Verklaring over kernwapenvrije zones. De AV verrichtte een omvattende studie over kernwapenvrije zones in al hun aspecten, die haar was voorgelegd door de conferentie van de commissie voor ontwapening — de ontwapeningsconferentie in Geneve. Daarop aanvaardde de AV op 11 dec ,,plechtig", met 82 tegen 10 (EG-staten en VS) stemmen bij 36 onthoudingen, de volgende verklaring.

Onder een kernwapenvrije zone zal, als algemene regel, worden verstaan enige zone, die als zodanig door de VN-Algemene Vergadering erkend wordt, en die enige groep van staten in de vrije uitoefening van hun soevereiniteit heeft ingesteld op basis van een verdrag of een conventie, waarbij:

(a) het statuut van de totale afwezigheid van kernwapens, waaraan de zone onderworpen zal zijn, met inbegrip van de procedure voor de begrenzing van de zone, gedefinieerd is,

(b) een internationaal systeem van verificatie en controle ingesteld is orn nakommg te verzekeren van de verplichtingen, die uit dat statuut voortvloeien

In elk geval van een kernwapenvrije zone, die als zodanig door de AV erkend is. nemen alle kernwapenstaten het op zich of bevestigen zij opnieuw. in een blechtig internationaal instrument, dat volledige wettig bindende kracht heeft, zoals een verdrag, een conventie of een protocol de volgende verplichtingen

(a) Om in al zijn delen het statuut van totale afwezigheid van kernwapens te eerbiedigen, gedefinieerd in het verdrag of de conventie, die dient als het constitutieve instrument van de zone,

(b) af te zien om op enigerlei wijze in de gebieden, die delen van de zone vormen, bij te dragen aan de uitvoering ban daden, die schending van bovengenoemd verdrag of conventie met zich mee brengen;

(c) om af te zien van het gebruiken of dreigen met gebruiken van kernwapens tegen de staten, die in de zone liggen
De bovenstaande definitie doet op geen enkele manier afbreuk aan de resoluties die de AV heeft aanvaard of mogelijkerwijs nog zal aanvaarden m b t specifieke gevallen van kernwapenvrije zones, noch aan de rechten, die voor de lidstaten uit dergelijke resoluties voortvloeien

Kernwapenvrije zone in de Zuid-Pacific. De AV nam op 11 dec. met 110 tegen nul stemmen bij 20 onthoudingen een resolutie aan waarin werd voorgesteld ,,het denkbeeld van de vestiging van een kernwapenvrije zone in het Zuiden van de Stille Oceaan"; de betrokken landen werden uitgenodigd raadplegingen op weg te helpen over de verwerkelijking van dit denkbeeld, waarbij assistentie verleend zou worden door de VN-secretarisgeneraal.

Ontwerp-ontwapeningsverdragen, ingediend door de **SU.** De AV aanvaardde op 11 dec. resoluties m.b.t. ontwerp-verdragen, die door de SU waren ingediend.

a. Met 84 tegen twee (China en Albanië) stemmen bij 34 onthoudingen werd een resolutie aangenomen over ,,het bereiken van overeenstemming over het volledige en algemene verbieden van proeven met kernwapens". De AV-voorzitter werd in de resolutie gevraagd 25 tot 30 kernwapenvrije staten aan te wijzen, die zouden moeten deelnemen aan onderhandelingen, niet later te beginnen dan op 31 maart 1976, met het oog op het op de agenda van de 31-ste AV plaatsen van het onderwerp ,,Afsluiten van een verdrag over het volledige en algemene verbod van proeven met kernwapens", voor welk doel notitie genomen zou worden van een ontwerp-verdrag hierover, dat door de SU was ingediend.

b. Met 102 tegen één (Albanië) stem bij 15 onthoudingen (w.o. de EG-staten en de VS) — China nam aan de stemming niet deel — werd een resolutie aangenomen over het ,,verbod op de ontwikkeling en vervaardiging van nieuwe soorten massavernietigingswapens en van nieuwe systemen van dergelijke wapens", waarbij er wederom naar gestreefd moest worden het onderwerp op de agenda van de 31-ste AV te plaatsen. Notitie moest daarbij genomen worden van een ontwerp-tekst van de SU, volgens welke de nieuwe wapens en wapensystemen door onderhandelingen gespecificeerd moesten worden.

Algemene en volledige ontwapening. De AV aanvaardde op 12 dec. verschillende

resoluties over algemene en volledige ontwapening. Hierbij bevonden zich de volgende:
Een resolutie, aanvaard met 97 tegen vijf stemmen bij 24 onthoudingen, waarin o.m. de VS en SU verzocht werden inlichtingen te verschaffen over raadplegingen over ,,het afsluiten van het speciale fundamentele verdrag over kernexplosies voor vreedzame doeleinden zoals voorzien in art. 5 van het Verdrag over de niet-verspreiding van kernwapens".
Een resolutie, aanvaard met 108 tegen twee (Polen en de SU) stemmen bij 14 onthoudingen — China en Albanië namen aan de stemming niet deel —, waarin werd besloten een ad hoc commissie van de AV in te stellen, die een grondig overzicht moest maken van de rol van de VN op het terrein van ontwapening en die aan de 31-ste AV verslag moest uitbrengen.
Een resolutie, aangenomen met 102 tegen 10 (negen communistische landen en de VS) stemmen bij 12 onthoudingen en niet-stemmen van China en Albanië, die uitdrukking gaf aan de ,,zorg" over de ,,zeer hoge plafonds voor kernwapens, die de VS en de SU zichzelf gesteld hadden", over de ,,totale afwezigheid van kwalitatieve beperkingen van dergelijke wapens" en over de ,,langdurige tijdstabel" (. . .) die was gesteld voor de onderhandelingen over verdere beperkingen en mogelijke verminderingen van de nucleaire arsenalen; op beide staten werd een beroep gedaan de omvang van hun onderhandelingen te verbreden en het tempo van hun onderhandelingen over de beperking van strategische kernwapens te versnellen.

ZUID-AFRIKA. M.b.t. Zuid-Afrika werd op 10 dec. met 101 tegen 15 (EG-staten, Oostenrijk, Canada, Israël, Japan, Noorwegen en de VS) bij 16 onthoudingen een resolutie aangenomen ,die een krachtige veroordeling uitsprak jegens ,,de daden van die staten en buitenlandse economische en andere belangen, die voortgaan samen te werken met het racistische regime van Zuid-Afrika"; voorts werd opnieuw bevestigd, dat het ,,racistische regime van Zuid-Afrika onwettig" is en ,,geen recht heeft om het volk van Zuid-Afrika te vertegenwoordigen", maar dat de ,,nationale bevrijdingsbewegingen de authentieke vertegenwoordigers van het volk van Zuid-Afrika zijn": de Veiligheidsraad werd gevraagd urgent de situatie in ogenschouw te nemen met het oog op het treffen van effectieve maatregelen onder hoofdstuk VII van het Handvest van de VN (d.w.z. ,,daden m.b.t. bedreiging van de vrede, vredesbreuken en daden van agressie"); op betrokken regeringen werd een beroep gedaan hun instellingen, agenten of ondernemingen te verbieden aan Zuid-Afrika te leveren of ter beschikking te stellen enigerlei uitrusting of splijtbaar materiaal of technologie, die het racistische regime van Zuid-Afrika in staat zou stellen de bekwaamheid tot het verwerven van kernwapens te verschaffen.

ONTWIKKELINGSLANDEN. In een resolutie, die op 12 dec. zonder stemming aanvaard werd, besloot de AV aan de lijst van armste ontwikkelingslanden toe te voegen Bangladesh, Centraal-Afrikaanse Republiek, Gambia en Zuid-Jemen.
Deze lijst van armste landen was opgesteld door de Commissie voor ontwikkelingsplanning en was door de AV goedgekeurd op 18 nov. 1971. Hij bevatte 25 landen: Afghanistan, Botswana, Bhoetan, Boeroendi, Tsjaad, Dahomey (tegenwoordig Benin), Ethiopië, Guinee, Haiti, Laos, Lesoto, Malawi, Malediven, Mali, Nepal. Niger, Rwanda, Sikkim, Somalië, Soedan, Tanzania, Oeganda, Opper-Volta, West-Samoo en Noord-Jemen
Deze lijst moet niet worden verward met de lijst van ,,meest getroffen landen", het meest getroffen nl door de stijging van de prijs van olie en voedsel De landen op deze lijst komen in aanmerking voor hulp op basis van het Actieprogramma, dat op de zesde speciale zitting van de AV in april-mei 1974 (pag 391/3 e v - 1974) opgesteld was De landen op deze lijst zijn Afghanistan, Bangladesh, Birma, Boeroendi, Kaapverdische Eilanden, Cambodja, Kameroen, Centraal Afrikaanse Republiek, Tsjaad, Dahomey (nu Benin), Egypte, El Salvador, Ethiopië, Ghana, Guinee, Guyana, Haiti, Honduras, India, Ivoorkust, Kenya, Laos, Lesotho, Madagascar, Mali, Mauretanië, Mozambique, Niger. Pakistan, Rwanda. Senegal Sierra Leone, Somalië, Sri Lanka, Soedan, Tanzania, Oeganda, Opper-Volta, West-Samoa, Noord-Jemen en Zuid-Jemen
De AV besloot met 103 tegen nul stemmen bij 22 onthoudingen op 15 dec tot de onmiddellijke instelling van een speciaal fonds voor landen zonder kust ter vergoeding van hun hogere transportkosten De secretaris-generaal werd gevraagd in overleg met de UNCTAD de 31-ste AV voorstellen voor te leggen, waardoor het fonds werkzaam zou kunnen zijn, ,,niet later dan in 1977"

TRANSNATIONALE ONDERNEMINGEN. Zonder stemming werd op 15 dec. een resolutie aangenomen, waarin werd opgeroepen tot actie om de activiteiten van transnationale en andere ondernemingen te reguleren
In de Verklaring inzake de vestiging van een nieuwe internationale economische orde (pag. 392/2 e v -1974), aangenomen op de zesde speciale zitting van de VN, was een passage over de regeling van en het toezicht op transnationale maatschappijen opgenomen, dit beginsel werd door de huidige resolutie overgenomen, die vervolgens een veroordeling uitsprak van alle ,,corrupte praktijken, met inbegrip van omkoping, door transnationale en andere ondernemingen, hun tussenpersonen en anderen, betrokken bij de schending van de wetten en voorschriften van de gast-landen; de resolutie bevestigde opnieuw het recht van elke staat om wetten uit te vaardigen, onderzoekingen in te stellen en passende wettige actie te ondernemen tegen transnationale ondernemingen i v m zulke corrupte praktijken; een beroep werd gedaan op de regeringen van thuis- en gastlanden om alle noodzakelijke maatregelen te nemen om dergelijke corruptie te voorkomen; en de resolutie deed een beroep op de thuislanden met de gastlanden samen te werken om zulke corrupte praktijken te voorkomen en om, binnen het kader van hun wetgeving, vervolging in te stellen tegen degenen, die dergelijke daden begaan

GEBRUIK VAN WETENSCHAP EN TECHNISCHE VOORUITGANG VOOR VREDE EN HET WELZIJN VAN DE MENSHEID KWESTIES VAN MENSENRECHTEN. De AV aanvaardde meerdere resoluties op aanbeveling van de commissie voor sociale, humanitaire en culturele aangelegenheden Hieronder bevonden zich de volgende resoluties:
Op 10 nov werd met 97 tegen nul stemmen bij 20 onthoudingen een resolutie aangenomen, die een Verklaring bevatte over het gebruik van wetenschappelijke en technische vooruitgang voor het welzijn van de mensheid en waarin de volgende bepalingen voorkwamen
1 Alle staten zullen internationale samenwerking bevorderen om te verzekeren, dat de resultaten van wetenschappelijke en technologische ontwikkelingen gebruikt worden in het belang van het versterken van de internationale vrede en veiligheid. vrijheid en onafhankelijkheid alsmede voor het doel van de economische en sociale ontwikkeling van de volkeren en de verwerkelijking van de mensenrechten en vrijheden in overeenstemming met het Handvest van de Verenigde Naties
2 Alle staten zullen de passende maatregelen nemen om het gebruik van wetenschappelijke en technologische ontwikkelingen, i h.b. door staatsorganen, om beperkingen aan te brengen of tussen beide te komen bij het genieten vari de mensenrechten en de fundamentele vrijheden van het individu, zoals neergelegd in de Universele Verklaring van de rechten van de mens, de Internationale conventies over mensenrechten en andere relevante internationale instrumenten, te verhinderen
3. Alle staten zullen maatregelen nemen om te verzekeren, dat wetenschappelijke en technologische verworvenheden genoegdoening zullen geven aan alle materiele en geestelijke behoeften van alle sectoren van de bevolking.
4 Alle staten zullen afzien van enigerlei handelingen, die met zich mee brengen het gebruik van wetenschappelijke en technologische verworvenheden voor doeleinden van het schenden van de soevereiniteit en de territoriale integriteit van andere staten, het inmengen in hun binnenlandse aangelegenheden, het voeren van agressieve oorlogen, het onderdrukken van nationale bevrijdingsbewegingen of het volgen van een politiek van rassendiscriminatie Dergelijke handelingen zijn niet alleen een flagrante schending van het Handvest van de Verenigde Naties, en beginselen van het internationale recht, maar vormen een ontoelaatbare misvorming van de beginselen, die wetenschappelijke en technologische ontwikkelingen zouden moeten leiden in de richting van het welzijn van de mensheid
5 Alle staten zullen samenwerken bij het vestigen. versterken en ontwikkelen van de wetenschappelijke en technologische capaciteiten van de ontwikkelingslanden met het oog op een versnelling van de verwerkelijking van de sociale en economische rechten van de volkeren van die landen
6 Alle staten zullen maatregelen treffen om de vruchten van wetenschap en technologie te doen toevallen aan alle lagen van de bevolking en hen te beschermen, zowel sociaal als matei-ieel, tegen mogelijke schadelijke effecten van het misbruik van wetenschappelijke en technologische ontwikkelingen, met inbegrip van hun misbruik om afbreuk te doen aan de rechten van het individu of van de groep, i h b met betrekking tot de eerbiediging van privacy en bescherming van de menselijke persoon en zijn lichamelijke en geestelijke integriteit
7 Alle staten zullen de noodzakelijke maatregelen treffen, inbegrepen wetgevende maatregelen, om te verzekeren, dat het gebruiken van wetenschappelijke en technologische verworvenheden bevorderend zal werken voor de meest volledige verwerkelijking van de mensenrechten en fundamentele vrijheden, zonder enige discriminatie in welke vorm ook op grond van ras, geslacht, taal of godsdienstige overtuiging

8 Alle staten zullen effectieve maatregelen trefien, met inbegrip van wetgevende maatregelen, om het gebruiken van wetenschappelijke en technologische verworvenheden ten nadele van mensenrechten en fundamentele vrijheden en de waardigheid van de menselijke persoon te verhinderen en uit te sluiten

9 Alle staten zullen, wanneer noodzakelijk. actie ondernemen om de navolging te verzekeren van wetgeving, die de mensenrechten en vrijheden m de conditles van wetenschappelijke en technologische ontwikkelingen garandeert.

Rechten van invaliden. De AV aanvaardde op 9 dec zonder stemming een verklaring over de rechten van invaliden, waarin o m gezegd werd (1) dat invaliden dezelfde burgerrechten hebben als andere menselijke wezens, (2) recht hebben op maatregelen die zijn bedoeld om hen in staat te stellen zo zelfstandig te zijn als mogelijk is, (3) het recht hebben op economische en sociale zekerheid en op een fatsoenlijk levenspeil, en (4) beschermd zullen worden tegen alle uitbuiting, alle reglementen en elke behandeling van een discriminerend, beledigend of vernederend karakter

Bescherming van de mensenrechten in **Chili** In een resolutie, die op **9** dec werd aangenomen met 95 tegen **11** (Argentinie, Bolivia Brazilie, Chili, Dominicaanse Republiek, El Salvador, Honduras, Panama, Paraguay, Spanje en Uruguay) stemmen bij **23** onthoudingen (vnl staten uit het Caraibische gebied, Afrika en Azië), sprak de AV zijn ,,diepe zorg" uit over de ,,voortdurende, flagrante schendingen van mensenrechten, met inbegrip van de geinstitutionaliseerde praktijk van martelen, wrede, onmenselijke of vernederende behandeling of bestraffing, willekeurige arrestaties, opsluiting en verbanning, ( ) in Chili" en deed de AV een beroep op de Chileense autoriteiten om ,,zonder uitstel alle noodzakelijke maatregelen te nemen om de fundamentele mensenrechten en fundamentele vrijheden te herstellen en te garanderen"

Bescherming van alle personen tegen onderwerping aan martelingen of andere wrede, onmenselijke of vernederende behandeling of bestraffing. In een resolutie, die op **9** dec. zonder stemming werd aangenomen, keurde de AV de volgende verklaring goed:

Art. **1.** Voor het doel van deze verklaring betekent marteling elke daad, waarbij ernstige pijn of lijden, zij het lichamelijk of geestelijk, opzettelijk wordt toegebracht door of op instigatie van een openbare functionaris aan een persoon voor zulke doelen als het verwerven van hem of een derde persoon van inlichtingen of een bekentenis, het bestraffen van hem voor een daad. die hij begaan heeft, of waarvan hij verdacht wordt haar begaan te hebben, of het intimideren van hem of andere personen. Het sluit niet in pijn of lijden, die alleen voortkomt uit, inherent is aan of eigen is aan wettelijke sancties, in die mate, die overeenkomt met de Standaard minimum regels voor de behandeling van gevangenen.

(2). Marteling vormt een verergerde en opzettelijke vorm van wrede, onmenselijke of vernederende behandeling of bestraffing.

Art. *2.* Enige daad van marteling of andere wrede, onmenselijke of vernederende behandeling of bestraffing is een misdrijf tegen de menselijke waardigheid en zal worden veroordeeld als ontkenning van de doeleinden van het Handvest van de Verenigde Naties en als een schending van de mensenrechten en fundamenteele vrijheden, die zijn verkondigd in de Universele verklaring van de rechten van de mens.

Art. **3.** Geen staat mag marteling of andere wrede. onnienselijke of vernederende behandeling of bestraffing toestaan of dulden. Uitzonderlijke omstandighederi. zoals een staat van oorlog of een dreigen van oorlog, interne instabiliteit of enige andere openbare noodtoestand mogen niet worden aangeroepen als een rechtvaardiging van marteling of andere wrede, onmenselijke of vernederende behandeling of bestraffing.

Art. 4. Elke staat zal, in overeenstemming met de voorzieningen van deze verklaring, effectieve maatregelen nemen om te verhiiideren dat marteling en andere wrede. onmenselijke of vernederende behandeling of bestraffing binnen zijn jurisdictie worden gepraktizeerd.

Art. **5.** De opleiding van personeel, dat de wet moet handhaven, en van andere publieke functionarissen, die verantwoordelijk kunnen zijn voor personen, die van hun vrijheid zijn beroofd, zal verzekeren, dat volledig rekening gehouden wordt met het verbod van marteling of andere wrede, onmenselijke of vernederende behandeling of bestraffing. Dit verbod zal ook, waar passend, worden ingesloten in algemene regels of voorschriften, zoals worden uitgegeven met betrekking tot de taken en functies van enige persoon, die betrokken kan raken bij de bewaking of behandeling van dergelijke personen.

Art. **6.** Elke staat zal ondervragingsmethodes en -praktijken zowel als de regelingen voor de bewaking en behandeling van personen, die op zijn territorium van hun vrijheid zijn beroofd, systematisch in het oog houden met het oog op de verhindering van enig geval van marteling of andere wrede, onmenselijke of vernederende behandeling of bestraffing.

Art. **7.** Elke staat zal verzekeren, dat alle daden van marteling, zoals gedefinieerd in art. **1,** misdrijven onder zijn strafwet zijn. Hetzelfde zal gelden met betrekking tot daden, die deelname aan, medeplichtigheid aan, aanzetten tot marteling of een poging om marteling te begaan vormen.

Art. 8. Enig persoon, die beweert, dat hij onderworpen is geweest aan marteling of andere wrede, onmenselijke of vernederende behandeling of bestraffing door of op instigatie van publieke functionarissen, zal het recht hebben een klacht in te dienen bij, en zijn zaak onpartijdig te laten onderzoeken door de bevoegde autoriteiten van de betrokken staat.

Art. **9.** Waar er ooit redelijke grond is om te geloven, dat een daad van marteling, zoals gedefinieerd in art. **1,** is begaan. zullen de bevoegde autoriteiten van de betrokken staat een onpartijdig onderzoek in het werk stellen, zelfs als er geen formele klacht is geweest.

Art. **10.** Als een onderzoek onder art. 8 of art. **9** vaststelt, dat een daad van marteling, zoals gedefinieerd in art. **1,** blijkt te zijn begaan, zal een strafrechtelijke vervolging worden ingesteld tegen de beweerde overtreder of overtreders in overeenstemming met het nationale recht. Als van een bewering van andere vormen van wrede, onmenselijke of vernederende behandeling of betraffing gevonden wordt, dat zij goed gefundeerd is. zal de beweerde overtreder of zullen de beweerde overtreders onderworpen worden aan strafrechtelijke, disciplinaire of andere procedures.

Art. **11.** Waar het is bewezen, dat een daad van marteling of andere wrede, onmenselijke of vernederende behandeling of bestraffing is begaan door of op instigatie van een publieke functionaris, zal aan het slachtoffer schadeloosstelling en compensatie worden toegekend, in overeenstemming met het nationale recht.

Art. 12. Enige verklaring. waarvan is vastgesteld, dat hij is gemaakt als een resultaat van marteling of andere wrede. onmenselijke of vernederende behandeling of bestraffing, mag niet worden aangeroepen als een bewijs tegen de betrokken persoon of enig ander persoon in enige procedure.

TERUGGAVE KUNSTWERKEN. Met **96** tegen nul stemmen bij **16** onthoudingen aanvaardde de AV op **19** nov. een resolutie waarin o.m. werd bevestigd, dat (1) de spoedige teruggave aan een land van zijn kunstvoorwerpen, monumenten. museunistukken en manuscripten door een ander land, zonder betaling er toe bestemd is internationale samenwerking te versterken in zoverre het een rechtvaardige vergoeding vormt voor toegebrachte schade: (2) de resolutie erkent de ,,bijzondere verantwoordelijkheid, die rust op die landen. die toegang hadden tot dergelijke waardevolle voorwerpen (. . .) als een gevolg van hun regeren over of hun bezetting van een vreemd territorium"; en (3) riep die staten, die dat nog niet gedaan hadden, op om over te gaan tot teruggave van deze voorwerpen.

WERELDCONFERENTIE VAN HET INTERN. JAAR VAN DE VROUW. De AV keurde op **16** dec. met **107** tegen nul stemmen bij **26** onthoudingen (hoofdzakelijk westerse en enkele Afrikaanse en Latijnsamerikaanse landen) een resolutie goed, waarin kennis genomen werd van het verslag van de internationale conferentie n.a.v. het Jaar van de vrouw (pag. 504/1 **e.v.-1975)** en waarin de periode 1976-**1986** werd uitgeroepen tot het ,,VN-decennium voor vrouwen: gelijkheid, ontwikkeling en vrede".

De resolutie bevatte gedetailleerde aanbevelingen voor de toepassing van de doeleinden van het internationale jaar van de vrouw en besloot in het midden van het decennium voor de vrouw, in **1980,** een wereldconferentie bijeen te roepen om de gemaakte voortgang te onderzoeken en te evalueren.

RESOLUTIES OVER FINANCIËLE EN ECONOMISCHE AANGELEGENHEDEN. Onder de resoluties over financiële en economische aangelegenheden, die de AV aangenomen had, bevonden zich de volgende:

Op **9** dec. werd met **100** tegen nul stemmen bij **21** onthoudingen een resolutie aangenomen in samenhang met het VN-milieuprogramma. Hierin werden de koloniale mogendheden, die het tot dusver verzuimd hadden materiaal dat uit oorlogen overgebleven was, i.h.b. mijnen, op te ruimen, veroordeeld en opgeroepen ae betrokken staten alle inlichtingen hieromtrent te verschaffen en hen ervoor schadeloos te stellen.

Op **12** dec. werd met **114** tegen drie (Bondsrepubliek Duitsland, Groot-Brittannië en de VS) stemmen bij **11** onthoudingen (de overige westelijke staten en Japan) een resolutie aangenomen over het Handvest van economische rechten en plichten van staten (zie pag. 392/2 e.v. **- 1974).** De resolutie bekrachtigt de vastberadenheid om een nieuwe internationale economische orde in te richten, gebaseerd op de verklaring en het actieprogramma van de zesde speciale zitting van de AV. De ECOSOC werd opgedragen de uitvoering van het Handvest van economische rechten en plichten van staten te controleren.

Op **15** dec. werd zonder stemming besloten tot het houden van een driedelige conferentie over werkgelegenheid, inko-

inensverdeling, sociale vooruitgang en de internationale arbeidsverdeling in jun: 1975, te organiseren door de Internationale arbeidsorganisatie ILO

Een resolutie, die op 15 dec aangenomen werd met 100 tegen twee (Israël en de VS) stemmen bij 30 onthoudingen, ging over de ,,permanente soevereiniteit over nationale bronnen in de bezette Arabische gebieden" In de resolutie werd de secr.-generaal opdracht gegeven een omvattend verslag op te stellen over de nadelige economische uitwerkingen voor de Arabische staten en volkeren, die uit de herhaalde Israëlische agressie en bezetting voortvloeien

In een resolutie, die op 15 dec aangenomen werd met 123 tegen nul stemmen bij acht onthoudingen, werd de stand van zaken opgemaakt halverwege het tweede VN-ontwikkelingsdecennium De resolutie bevat vergelijkingen tussen de gestelde doelen en de feitelijke resultaten Enkele gegevens uit de resolutie zijn streven was het een gemiddelde jaarlijkse vergroting van het bruto nationaal produkt van de ontwikkelingsstaten niet 6% te bereiken, in werkelijkheid werd in de periode 1961-1970 een jaarlijkse groei bereikt van 5,5% en in de periode 1971-1974 van 5,9% Gestreefd was naar een jaarlijkse vergroting van de landbouwproduktie van de ontwikkelingslanden met 4% in de periode 1961-1980, bereikt was een groei met 2,8% in de periode 1961-1970 en met 1,5% in de periode 1971-1974 Het doel van de groei van de produktie van de nijverheid van de ontwikkelingslanden was gesteld op 8% per jaar van 1971-1980, bereikt was van 1971-1974 een gemiddelde jaarlijkse groei van 8,3% Voor 1971-1980 was de te bereiken jaarlijkse groei van de uitvoer en invoer van de ontwikkelingslanden gesteld op 7%; bereikt was in de jaren 1971-1974 een jaarlijkse groei van de uitvoer met 6,5% en van de invoer met 7,9%

VN-CITY IN WENEN In een resolutie, die op 16 dec zonder bezwaar aangenomen werd werd de secretaris-generaal gemachtigd de Oostenrijkse regering ervan op de hoogte te stellen, dat de VN ertoe bereid is haar aanbod van extra-ruimte in de Weense VN-city (het Donaupark-project) na de onderbrenging van UNIDO en IAEO te overwegen, werd het voorstel van de secretaris-generaal goedgekeurd, dat het onderbrengen van VN-organisaties in het Weense Donaupark de voorziening met gebouwen en diensten voor de toekomstige behoefte van de VN zal uitbreiden, en werd aan de opvatting uitdrukking gegeven, dat na voltooiing van de VN-city in Wenen door de VN in New York en Geneve geen nieuwe kantoorruimte verworven moet worden, zolang er in Wenen nog open kantoorruimte ter beschikking staat De secretaris-generaal werd gevraagd de AV op haar volgende zitting een omvattend verslag voor te leggen, zodat de AV dan een besluit kan nemen

BEGROTING In dec 1974 was de begroting voor de twee-jaarlijkse periode 1974-1975 vastgesteld op $ 606 033 000 Op 17 dec 1975 besloot de AV dit bedrag te verhogen met $ 6 517 000 Voor de resolutie van deze strekking werden 100 stemmen uitgebracht Er waren 10 stemmen (Sowjetblok en Cuba) tegen en er was een onthouding (Benin)

Op deztlfde dag werd de begroting voor 1976 en 1977 vastgesteld op $745 813 800 Hier waren 113 stemmen voor, negen tegen (het Sowjet-blok) en vijf onthoudingen (Benin, Cuba, Nicaragua, Roemenië en de VS) Albanië en China bevonden zich onder degenen, die hun stem niet uitbrachten

Kritiek uit de VS op het werk van de AV

Op de slotzitting van de 30ste AV op 17 dec. legde de Amerikaanse delegatieletder, Daniel P. Moynihan, een verklaring af, waarin hij opriep tot een nieuwe henadering van het werk van de AV. Hij noemde de 30ste zitting een ,,diepe, zelfs alarmerende, teleurstelling" en hij vergeleek haar in ongunstige zin met de zevende speciale zitting van de AV, ,,die in twee weken van intensieve, vastberaden en koppige onderhandelingen" ,,een stel principes en programma's voor de economische vooruitgang van de armere naties van de wereld had uitgewerkt, waarvan het ons een decennium kosten zal om ze in de praktijk te brengen".

Op haar 30ste zitting had de AV volgens Moynihan geprobeerd te pretenderen, dat zij een parlement is, wat zij niet is. Moynihan vervolgde: ,,Zij is een conferentie, die wordt gevormd door vertegenwoordigers, die gezonden zijn door soevereine regeringen, die overeengekomen zijn te luisteren naar haar aanbevelingen (...) die echter op geen manier bindend zijn. (...) De crisis van de VN (...) ligt in de essentiële onverenigbaarheid van het regeringssysteem, waarvan het Handvest aanneemt dat het de meerderheid van zijn leden zal regeren en het systeem (...) dat de meerderheid in feite aanhangt. Het Handvest neemt aan, dat de meeste van de leden van de AV redelijk representatieve regeringen zullen zijn, thuis niet minder dan in het buitenland toegewijd aan de handhaving van representatieve instellingen. (...) (Evenwel), van de 144 leden van de VN zijn er, op grond van een geoorloofde telling, (...) nu 28, misschien 29, functionerende representatieve democratieën in de wereld, en één (Zwitserland) is geen lid van de VN."

Ten einde ,,te concentreren op reële mogelijkheden en niet de gelegenheid, die bestaat, te verkwisten door de geesteloze pretentie van wetgevende almacht" suggereerde Moynihan, dat het nuttig zou zijn in de AV een parlementair comité in te richten van een groep naties, dat gevormd zou worden naar het voorbeeld van de lidmaatschapscriteria van de Raad van Europa, en dat er naar zou moeten streven ,,die praktijken en benaderingen, die de effectiviteit van de AV bevorderen aan te moedigen en die, die dat niet doen, te ontmoedigen". Moynihan verwachtte niet, dat meer dan een paar naties, die vandaag geen democratieën zijn, in het laatste kwart van de eeuw democratieën zouden worden, zodat er voortgezette moeilijkheden binnen de AV zouden zijn. Hij deed daarom het voorstel, dat de AV zich zou moeten concentreren ,,op de dingen die wij kunnen doen", speciaal op het veld van de mensenrechten. In deze samenhang begroette hij de verklaring tegen het martelen (zie boven) en het vaststellen als gedocumenteerd feit van het bestaan van politieke gevangenen in Zuid-Afrika. Aan de andere kant betreurde hij het, dat een VS-initiatief om op te roepen tot een amnestie voor alle politieke gevangenen niet succesrijk geweest was. (Dit initiatief werd niet gesteund door de landen van de Derde Wereld en de communistische landen. Door de SU was het afgewezen als ,,een poging (...) om de aandacht van de VN-leden af te leiden van specifieke problemen, verbonden met de fundamentele rechten van de mens".)

In do New York *Times* van 9 jan. 1976 was bericht, dat de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken, Henry Kissinger, formeel een politiek had ingeleid, om kortingen aan te brengen in de Amerikaanse hulp aan die landen, die gestemd hadden ,,tegen de VS en tegen de VN". Gezegd werd, dat volgens functionarissen van buitenlandse zaken besluiten over ontwikkelingshulp aan Tanzania en Guyana waren uitgesteld, wegens de stemming van deze landen voor de zionisme-resolutie en over de Korea-resolutie, terwijl andere landen, zoals Malawi en Ivoorkust, die de posities van de VS gesteund hadden, extra hulp zouden krijgen.

Sowjet-mening

Daarentegen schreef het Sowjet-regeringsdagblad *Izwestia* op 24 dec. 1975, dat, hoewel de 30ste zitting van de AV beschreven kon worden als één van de meest scherpe en gespannen AV's in de hele geschiedenis van de VN, de eindbalans toch ,,ongetwijfeld gunstig was", aangezien zij had bijgedragen aan het ,,verder verminderen van de internationale spanning" en het ,,bevorderen van de politiek van ontspanning". (KCA, UN Montlzly *Chronicle,* UN-Information *Centre* London, *Le* Monde, NZZ, The Times, FAZ, *NRC/H'blad,* AP, Reuter)

(Vor. ber. pag. 262/1 e.v.-1976; 29ste zitting pag. 199/1 e.v.-1975.)

WEST-EUROPA

NEDERLAND

DISCUSSIENOTA FNV SOCIAAL-ECONOMISCH BELEID IN 1976 IN PERSPECTIEF VAN DE KOMENDE JAREN

De Federatie Nederlandse Vakbeweging (NVV en NKV) heeft op 6 april een discussienota het licht laten zien over het sociaal-economische beleid in 1976 in het perspectief van de komende jaren. In de nota wordt erkend, dat er in ieder geval beleidsombuigingen plaats moeten vinden. De vakbeweging ziet zich gesteld voor de keuze, waar deze beleidsombuigingen moeten plaats vinden. Niet alleen moet worden gekeken naar de verdeling van de middelen over de collectieve en particuliere sector; ook de verdeling binnen de collectieve sector dient daarbij aan de orde te komen, evenals de inkomensverdeling binnen de groep van actieven.

In de discussienota worden de uitgangspunten van de nota arbeidsvoorwaardenbeleid 1976 (pag. 677/2 - 1975) getoetst aan de nieuwe ontwikkelingen. Nagegaan wordt, wat de gevolgen zijn van resp. het handhaven van de uitgangspunten en het bijstellen ervan. De uitgangspunten waren:

- het handhaven van de koopkracht voor de modale werknemer:
- enige verbetering van de koopkracht voor de modale werknemer (die in 1976 ca. f 24.500 bruto verdient).

Hiervoor zou een prijscompensatie per 1 juli nodig zijn van ca. 4% (op jaarbasis een loonstijging van 2%). De loonstijging in 1976 tot nu toe bedraagt ong. 8,8% op jaarbasis. De totale loonstijging zou dan ong. 10.8% gaan bedragen; de regering streeft naar een loonstijging van 8,5 a 9%; ook de vakbeweging had uitgesproken te willen streven naar een beperking van de loonsomstijging tot beneden 10%. De vakbeweging wil de individuele koopkracht zoveel mogelijk veilig stellen, maar wil ook zoveel mogelijk de collectieve voorzieningen op peil houden en de inflatie terugdringen.

Strikte handhaving van de nota-arbeidsvoorwaardenbeleid zal leiden tot een confrontatie met de werkgevers én met de regering. De vakbeweging zal zich de consequenties van een dergelijke confrontatie — ook de politieke — bewust moeten zijn en moet zich afvragen of zo'n confrontatie ook op langere termijn in het belang van de werknemers is.

Uitbreiding, maar ook handhaving, van het pakket van collectieve voorzieningen vereisen een toenemende belasting- en premiedruk. In 1976 zal de collectieve sector een beslag van 2% op de ruimte leggen.

Wanneer er van uit gegaan wordt, dat deze voorzieningen ook deel uitmaken van de individuele welvaart van de werknemer zou de consequentie daarvan kunnen zijn, dat niet bij voorbaat elke verzwaring van de belasting- en premiedruk in de lonen wordt gecompenseerd. Daarmee zou tegelijkertijd een bijdrage worden geleverd aan het omlaag drukken van de inflatiespiraal.

De nota wil het beginsel van de prijscompensatie handhaven. In 1976 zou een dusdanige bijstelling kunnen worden toegepast, dat de prijscompensatie op jaarbasis wordt gegeven i.p.v. op halfjaarlijkse basis. zoals tot nog toe. Echter, het volledig achterwege blijven van een prijscompensatie op de helft van het jaar zou een onaanvaardbare aantasting van de koopkracht betekenen. Voorgesteld wordt omstreeks 1 juli de prijscompensatie tijdelijk (tot de aanvangsdatum van de nieuwe contracten) te vervangen door een loonsverhoging. Deze zou berekend kunnen worden door te kijken, wat de feitelijke prijscompensatie geweest zou zijn en daarop een correctie aan te brengen voor het kostenbeslag van de collectieve sector. Om dan toch nog vast te houden aan de gedachte van een zekere koopkrachtverbetering voor de laagst betaalden zou overwogen kunnen worden half 1976 een loonsverhoging toe te kennen in de vorm van een vast bedrag voor iedereen.

VERLANGENS M.B.T. REGERINGSBELEID. M.b.t. het regeringsbeleid houdt de FNV vast aan de volgende verlangens:

- het wetsontwerp m.b.t. de VAD moet voor 1 mei 1976 bij de TK worden ingediend: deze wettelijke regeling dient in 1976 tot stand te worden gebracht en terugwerkende kracht hebben tot 1975;
- het wetsontwerp m.b.t. de herziening van de wet op de ondernemingsraden op basis van de bereikte overeenstemming in het kabinet (pag. 132/2 e.v.) moet voor 1 mei 1976 bij de TK worden ingediend;
- de regering moet op korte termijn maatregelen treffen om de werkgelegenheid veilig te stellen: in de toegezegde structuurnota moeten aanzetten gegeven worden voor een doeltreffend werkgelegenheidsbeleid op lange termijn;
- de toezegging moet worden waargemaakt dat de inkomens van de vrije beroepsbeoefenaren d.m.v. het prijs- en tarievenbeleid worden gematigd; deze matiging moet ook gelden voor de hogere inkomens van werknemers, die niet onder een CAO vallen;
- een zodanig prijsbeleid moet worden gevoerd, dat een drastische ombuiging van het stijgingstempo van de prijzen gerealiseerd wordt.

VERLANGENS TEGENOVER DE WERKGEVERS. De FNV verlangt van de werkgevers:

- de bereidheid positief mee te denken over en mee te werken aan het totstandbrengen van een noodzakelijk economisch structuurbeleid, dat niet alleen berust op de blinde krachten van de markt;
- in overleg met de vakbonden, zo mogelijk bij CAO, die maatregelen treffen, die kunnen bijdragen aan het veiligstellen en vergroten van de werkgelegenheid; Daarbij kan o.m. gedacht worden aan:
- verplichte vacaturemelding;
- het via de GAB's tewerkstellen van part-time-krachten en tijdelijke werknemers;
- arbeidstijdsverkorting. i.h.b. van oudere werknemers; hierbij dient ook het probleem van de ploegendiensten betrokken te worden;
- het doorzichtiger maken van de interne arbeidsmarkt binnen de onderneming, i.h.b. door informatie hierover aan de ondernemingsraad.

DRIEPARTIJEIVOVERLEG. Kort samengevat wil de FNV in het drie-partijenoverleg werknemers-werkgevers-regering de volgende verlangens naar voren brengen: de regering dient

- een verplichte vacaturemelding in te voeren;
- scholingsactiviteiten in de centra voor vakopleiding te programmeren op grond van afspraken met werkgevers, zodat een redelyke zekerheid op werk na afloop van de scholing bestaat,
- een ontslagverbod voor jeugdigen met leerovereenkonist (cq opleiding binnen het bedrijf) in te voeren:
- overeenkomstig het meerderheidsadvies aan de Raad voor de Arbeidsmarkt werkgevers te verplichten tot opneming van een bepaald percentage van gehandicapten in het personeelsbestand

MINIMUMLOON. Per 1 jan. 1976 is het minimumloon met 7.1% verhoogd. Voor 1 juli a.s. staat een verhoging met ca. 4,5% op het programma. Daardoor dreigt een aanzienlijk verschil te ontstaan tussen de regelingslonen en het minimumloon. Deze ontwikkeling wordt versterkt, als de regelingslonen per 1 juli met minder dan 4,5% verhcogd worden. Hetzelfde geldt vcor de sociale uitkeringen, die in beginsel aan de ontwikkeling van het minimumloon gekoppeld zijn.

Indien gekozen wordt voor bijstelling van het arbeidsvoorwaardenbeleid, is ertevens aanleiding om te bezien, of het gebruikelijke indexeringsmechanisme van het niinimumloon moet worden toegepast. De vraag rijst dan, of per 1 juli de verhoging van het minimumloon niet naar omvang en vorm gelijk moet zijn aan de loonsverhoging in de CAO's per 1 juli. Per 1 jan. 1977 zou dan het minimumloon verhoogd moeten worden met de stijging van de lonen tussen okt. 1975 en okt. 1976 onder aftrek van de verhoging per 1 juli 1976. (SER-bulletin, De Vakbeweging)

DISCUSSIENOTA CNV ARBEIDSVOORWAARDENBELEID TWEEDE HELFT 1976

Eveneens op 6 april publiceerde het CNV een discussienota over het arbeidsvoorwaardenbeleid voor de tweede helft van 1976.

Het CNV zegt voorstander te blijven van centrale afspraken tussen werknemers, werkgevers en regering, omdat alleen op die manier voldoende rekening gehouden kan worden met de vereiste solidariteit tussen sterke en zwakke bedrijfstakken en met de wens om ook de inkomens van andere groepen te regelen.

PREALABELE VOORWAARDEN CENTRAAL AKKOORD. Voor het CNV moet voor het afsluiten van een centraal akkoord per 1 juli aan de volgende voorwaarden voldaan zijn.

- indiening van een wetsontwerp VAD voor die datum;
- een zo effectief prijs- en tarievenbeleid, dat ook alle andere inkomensgroepen op gelijke wijze naar draagkracht hun bijdragen leveren aan het sociaal-economische beleid;
- uitvoering voor die datum van de regeringstoezegging om een afzonderlijk beleid te voeren t.a.v. de inkomens van topfunctionarissen bij de overheid. gesubsidieerde instellingen en het bedrijfsleven;

● zicht op resultaten van het beleid op het terrein van de werkgelegenheid; meer winst moet inderdaad leiden tot meer werkgelegenheid.

PRIJSCOMPENSATIE. Het CNV gaat uit van handhaving van de koopkracht van de modale werknemer. Bij de voorspelde prijsstijging in heel 1976 van 7,5 a 8% is hiervoor per 1 juli een compensatie van 3,570 nodig (op basis van een index, waarop de stijging van de indirecte belastingen en van de stijging van de medische kosten uitgesloten zijn)

Zowel de regering als de vakbeweging zijn er steeds van uitgegaan, dat de werknemers met een laag inkomen er zo mogelijk in koopkracht iets op vooruit moeten gaan. Dit kan alleen, als de trekkers van hogere inkomens geen volledige vergoeding van de prijsstijging ontvangen. Voor een dergelijke regeling is temeer aanleiding nu de prijscompensatie van 1 jan. 1976 ook voor vele werknemers met een laag inkomen netto niet voldoende is gebleken om de koopkracht te handhaven.

Op grond hiervan zou het voor de hand liggen om bij een indexering van 3,570 alle werknemers een loonsverhoging toe te kennen van ong. f 75 per maand. Als gevolg daarvan zou echter de totale prijscompensatie iets hoger uitkomen dan 3,5% van de totale loonsom. Dit kan worden voorkomen door:

a) aan ieder een bruto-loonsverhoging te geven van f 70 per maand;

b) de compensatie bij voorbeeld vast te te stellen als volgt:

f 75 voor inkomens tot f 37.000;
f 60 voor inkomens v. f 37.500 tot f 50.000;
f 45 voor inkomens v. f 50.000 tot f 62.500;
f 30 voor inkomens v. f 62.500 tot f 75.000;
geen compensatie voor inkomens boven de f 75.000.

Bij beide bovengenoemde oplossingen zal de loonsomstijging in 1976 oplopen tot 9,5 a 10%. Zoals bekend streeft de regering naar een loonsomstijging van ten hoogste 9%. Dit maximum kan alleen worden bereikt wanneer de prijscompensatie wordt beperkt tot 2%.

Dit zou voor de werknemers met een inkomen van f 25.000 neerkomen op een brutoverhoging van ongeveer f 42 per maand. Netto betekent dit ongeveer *f* 24 per maand. Hij zou daardoor dus ongeveer f 18 per maand tekort komen. Wanneer de regering niet bereid is de loonsomstijging te laten uitkomen boven de 970, kan het verschil tussen beide standpunten alleen worden overbrugd wanneer de regering de druk van belastingen of sociale premies met f 18 per maand per werknemer zou verlagen. Aangezien dit via de inkomstenbelasting moeilijk te verwezenlijken lijkt, kan worden gedacht aan een premieverlaging voor de werknemersverzekeringen. Nader zou kunnen worden bezien of dit b.v. te verwezenlijken zou zijn door middel van de invoering van een premievrije voet in deze verzekeringen.

Voor het rijk zou dit neerkomen op een bijdrage in de sociale verzekeringen van ruwweg f 400 mln in 1976, dus op jaarbasis ongeveer f 800 mln.
In 1976 zou dit bedrag kunnen worden gefinancierd door vergroting van het begrotingstekort. De betalingsbalans vertoont immers een groot overschot. Zowel met het oog op de consumptie in eigen land als op de wisselkoersverhoudingen van de gulden kan het nuttig zijn de bestedingen te vergroten, zodat deze wijze van financieren het CNV verantwoord voorkomt.

IMMATERIËLE ARBEIDSVOORWAARDEN. Gezien de onrustbarend grote werkloosheid wil het CNV in het overleg over de zogenaamde immateriële arbeidsvoorwaarden sterke nadruk leggen op:

● de positie op de arbeidsmarkt van kwetsbare groepen;

● het tegengaan van massa-ontslagen:

● melding van de vraag naar arbeidskrachten bij de arbeidsbureaus.

Over deze punten zullen duidelijke afspraken moeten worden vastgelegd in de CAO's. overeenkomstig de wensen in de Nota Arbeidsvoorwaardenbeleid 1976 van de drie vakcentrales.
Bovendien zal per CAO moeten worden geregeld dat de ondernemingsraden worden betrokken bij het vaststellen van de normen voor het aannemen van personeel en voor interne verschuivingen. Tenslotte wordt erop gewezen dat in het kader van een evenwichtige personeelsopbouw speciale aandacht zal moeten worden besteed aan de jonge werknemer met een laag opleidingsniveau, die door de ontwikkelingen op de arbeidsmarkt steeds meer in een kwetsbare positie dreigt te geraken.

DE PRIJSCOMPENSATIE PER 31 DEC. 1976. Het CNV blijft voorstander van een systeem van na-indexering, dus van vergoeding van de prijsstijging achteraf. Gelet op de huidige economische moeilijkheden is het CNV geen voorstander van het opnieuw invoeren van een vergoeding vooraf, aangezien daardoor de inflatie nog zal worden versneld. (SER-bulletin)

BELGIË

VERSOBERINGSPLAN

De ministerraad heeft op 5 april een versoberingsplan goedgekeurd, dat ertoe strekt de aangevraagde bijkredieten op de begrotingen voor 1976 met ongeveer 23 rnrd fr te verminderen. Uiteindelijk zullen voor dit dienstjaar toch nog 28,6 rnrd fr bijkredieten nodig zijn, plus 6,5 rnrd fr voor de vorige dienstjaren. Van deze 35,1 rnrd bijkredieten gaat meer dan de helft (17,6 mrd) naar de sociale sector, 5,8 rnrd naar Verkeer, 4 rnrd naar Nationale opvoeding en cultuur, 3 rnrd naar de EEG en het Fonds voor economische expansie, 1,8 rnrd naar de Openbare schuld, 1,3 rnrd naar Defensie en rijkswacht en 1,6 rnrd naar varia.

Het totaal begrotingstekort voor '76 zou kunnen oplopen tot 40 rnrd fr.

Het versoberingsplan zal worden gerealiseerd via diverse koninklijke en ministeriële besluiten, en ook via wetsontwerpen, die nog bij het parlement moeten worden ingediend.

Uit de eerste verklaringen, die na de ministerraad werden afgelegd, kon volgende lijst van maatregelen worden opgemaakt.

e Op het pakje sigaretten komt een z.g. gezondheidsheffing van 1 fr;

● het percent van de autoverzekering, dat bestemd is voor de financiering van de ziekteverzekering, wordt van 3 op 5% gebracht;

● verstrakking van de bestrijding der belastingontduiking, ook op internationaal gebied; o.m. door de dienst Interfisk. door een strengere controle op de bedrijfsvoorheffing in de sectoren van bouw, vlees, fruit, bloemen, door de reglementering van het beroep van belastingconsulent, door een scherper toezicht op het kijk- en luistergeld, door de samenvoeging van het geneeskundig attest en het fiscaal kwijtschrift, door een extra-belasting op de onderwaardering van de inventariswaarde;

G in de sector van het openbaar vervoer: rationalisering van de structuur, modernisering van het net, aanpassing van de tarieven;

● in de sectoren Onderwijs en Defensie: afremming van de werkingskosten en van de aanwervingen;

● herziening van een aantal wettelijke bepalingen in de medische sector, de werkloosheidsuitkering e.a. die té duur uitvallen en aanleiding geven tot misbruiken.

Reacties vakbeweging

Op 6 april werden de eerste reacties van de vakverenigingen genoteerd. Het Algemeen Christelijk Vakverbond stelde vast dat er niet geraakt wordt aan de sociale verworvenheden van de werknemers en dat de belastingontduiking wordt tegengegaan. Het socialistische Algemeen Belgisch Vakverbond deelde mede ,,dat ten gevolge van het succes van de ABVV-betoging van 13 maart (pag. 198/3) en ten gevolge van de krachtdadige reacties van de grote vakbondsorganisaties, de ministerraad op dit ogenblik geen gevolg heeft gegeven aan de voornemens, die op sociaal vlak in het kader van het z.g. soberheidsplan waren geformuleerd. ,,Het ABVV voegde eraan toe dat het de maatregelen grondig ging bestuderen en waakzaam bleef ,,omdat zij wellicht gevaarlijke oriënteringen inhouden".

(Vor. ber. pag. 198/1 e.v.)

COMMUNISTISCH PARTIJCONGRES

De communistische partij heeft op 9-10-11 april te Gent haar 22ste congres gehouden. Voorzitter Louis van Geyt die in zijn functie bevestigd werd, legde namens het cen-

ti-aal comité een .,richtinggevend document" voor, waarin de economische toestand wordt ontleed en middelen worden aangeduid om het kapitalistische systeem te vervangen door ,,een andere uitweg". Ook drong Van Geyt sterk aan op een samengaan van alle progressieve krachten, waarbij hij uitdrukkelijk stelde dat de economische crisis moet worden bestreden in samenwerking met de socialisten, de linkse christen-democraten en bepaalde groepen van middenstanders, landbouwers en intellectuelen.

Het document werd na een grondige discussie die de drie congresdagen in beslag nam, goedgekeurd met 123 stemmen en 36 onthoudingen. De tegenstand kwam voornamelijk van de Luikse radicalen, die aanvoerden dat de meerderheid in het partijbestuur ,,illusies van reformisten" koesterde, en die opkwamen voor een verharding van de klassenstrijd. De radicalen slaagden er niet in hun kandidaten voor het centraal comité te doen verkiezen.

Naast Van Geyt werden Claude Renard, Jean Terfve en Jef Turf verkozen tot ondervoorzitter.

In het anti-crisis-plan dat in het ,,richtinggevend document" werd opgenomen, wordt o.m. voorgesteld:

- de overdracht van de privé-kredietinstellingen naar de openbare sector, met daaraan gekoppeld de opheffing van het bankgeheim en maatregelen ter controle (,,en eventueel verbod") van de in- en uitvoer van kapitalen;
- de oprichting van een openbaar consortium voor de energie, die de bevoorrading van het land waarborgt, nieuwe ondernemingen opricht en de bestaande ondernemingen controleert of overneemt;
- de omvorming van de ondernemingen voor openbaar vervoer tot zuiver openbare ondernemingen:
- de oprichting van een nationale openbare holding met verlening van gelijkaardige bevoegdheden aan de gewestelijke ontwikkelingsmaatschappijen;
- het invoeren van reglementeringen voor het democratisch beheer in andere sectoren.

VOLKSUNIE-CONGRES

Op het Volksunie-congres, dat op 4 april te Antwerpen over gemeentelijke beleidsproblemen handelde, heeft voorzitter Schiltz verklaard dat de VU de gemeenteraadsverkiezingen van oktober vrijblijvend tegemoet gaat en zich niet laat inschakelen in enig front tegen gelijk welke partij; de VU erkent evenmin bevoorrechte partners.

Schiltz maakte een negatieve balans op van het regeringsbeleid en had ook kritiek op het Overlegcentrum van Vlaamse Verenigingen dat, volgens hem, ,,de CVP en de PVV met rust laat, ofschoon deze partijen verzuimd hebben in de regeringsverklaring om het even welke Vlaamse eis op te nemen en het vertikken in het parlement de VU-voorstellen, die overeenstemmen met het urgentieprogramma van Halle (pag. 777/1-1974) te steunen." Schiltz betreurde ook dat ,,de Vlaamse socialisten niet duidelijker en kordater naar het federalisme evolueren."

VEV-CONGRES

Het vijftig jaar geleden opgerichte Vlaams Economisch Verbond heeft op 8 april te Gent zijn jubileumcongres gehouden.

Voorzitter prof. dr. V. Leysen kwam in zijn programmarede op voor ,,de herontdekking van de markteconomie." Hij zei dat de quasi-totaliteit van de Vlaamse bevolking voorstander is van een sociale markteconomie en van het privé-initiatief en daarentegen de centrale planeconomie verwerpt, maar anderdeels moot vaststellen dat die markteconomie in het huidige politiek en sociaal-economisch bestel regelmatig wordt aangevallen en in zijn werking gestoord. Leysen vroeg een duidelijke keuze te doen. Indien de overheid en de sociale partners niet kiezen, op basis van zelfdiscipline, voor een nieuwe overlegeconomie, zoals die b.v. in de Duitse Bondsrepubliek werkt, dan zal Vlaanderen steeds meer gaan overhellen naar een politiek, gericht op regionale autonomie op economisch en belastinggebied.

Leysen drong niet alleen aan op een betere economische orde, waarin de vrije onderneming aan haar trekken komt en het risicodragend kapitaal opnieuw wordt aangemoedigd, maar ook op een vereenvoudiging van de staatsinstellingen, waarbij België wordt omgevormd tot een staat met twee gewesten (Vlaanderen en Wallonië) en een stadsgewest (Brussel).

In het raam van het congres werd in voordrachten en tentoonstellingen de aandacht gevestigd op de brede waaier van de VEV-activiteiten en lagen ook een paar nieuwe brochures ter beschikking, o.m. over de hervorming van de staat.

TINDEMANS OVER OMROEPBESTEL

Tijdens een RTL-uitzending op 10 april te Rijsel, waarin hij optrad als hoofdredacteur van het *Journal* Inattendu, heeft premier Tindemans zijn ,,persoonlijke" voorkeur doen blijken voor een hervorming van het Belgische omroepbestel en inzonderheid voor de oprichting van een commerciële zender, die ook reclame zou aanvaarden en worden beheerd door de schrijvende pers.

Volgens de premier is het doorbreken van het staatsmonopolie voor radio en televisie een middel om de democratie te bewaren en zou een commerciële zender allicht de financiële moeilijkheden van de kranten helpen oplossen.

Op die verklaring is de volgende dagen negatieve kritiek losgekomen van het socialistische partijbestuur, het socialistische Algemeen Belgisch Vakverbond, en de christelijke vakbond van het BRT-personeel.

Tijdens een studieweekeinde (8-10 april) heeft het Mouvement Ouvrier Chrétien, de organisatie die alle verenigingen van de christelijke arbeidersbeweging in Wallonië overkoepelt, zich uitgesproken tegen de invoering van reclame op radio en televisie.

ONTRZOETING TINDEMANS-MOBOETOE

Premier Tindemans en de Zaïrese president Moboetoe Sese Seko hebben elkaar op 11 april in Zwitserland ontmoet. Volgens het Zaïrese persbureau AZAP werd er gesproken over de bilaterale samenwerking tussen beide landen, in het licht van de recente contacten tussen de regeringsleiders: het bezoek van Tindemans aan Kinsjasa in sept. 1975 en de reis van minister Van Elslande einde maart 1976.

(Vor. ber. pag. 250/1)

ENGELAND

WILSON AFGETREDEN, CALLAGHAN NIEUWE PREMIER, WIJZIGINGEN IN SAMENSTELLING KABINET

Op 16 maart heeft premier Harold Wilson bekendgemaakt dat hij ging aftreden als leider van de Labourpartij en daarmee als premier. Eerder had hij zijn ontslag aan koningin Elizabeth II en het kabinet meegedeeld.

Tijdens een persconferentie gaf Wilson de redenen op voor zijn besluit.

De voornaamste is dat hij na **13** jaar partijleider en bijna 8 jaar

minister-president te zijn geweest, meent zijn plicht te hebben gedaan. Zeven dagen 12 tot 14 uur werken per week is een uiterst zware baan, zo zei hij. De andere motieven waren dat hij een van zijn collega's een kans wilde geven en dat die ruim tijd moesten krijgen om voor de volgende verkiezingen in 1979 haar of zijn stijl te ontwikkelen. Tenslotte zei Wilson dat iedereen die lang hetzelfde werk doet, het gevaar loopt om dezelfde problemen tegen te komen en dan geneigd is dezelfde beslissing als de eerste keer te nemen. En die kan dan fout zijn, aldus de premier

Hij voegde er nog aan toe dat deze redenen de volledige verklaring gaven voor zijn beslissing. Er zijn geen dreigende problemen, van economische of politieke aard, die het kabinet wel kent maar het land niet en die niet reeds het onderwerp van de huidige politieke discussie zijn.

Wilson zei verder trots te zijn over wat in de afgelopen twee jaar was bereikt.

Toen Labour in 1974 aan het bewind kwam waren er niet alleen economische moeilijkheden maar werd ook getwijfeld aan de regeerbaarheid van Groot - Brittannië. Daaraan werd nu niet meer getwijfeld, aldus de premier.

„Wij hebben een nieuwe verhouding geschapen tussen de regering en het volk in plaats van de botsingen en de confrontatie die dit land twee jaar geleden bijna tot de afgrond brachten. Dit volk is meer verenigd en vastbeslotener dan vele jaren het geval is geweest.

Wilson zei verder dat het inflatiebestrijdingsbeleid door het overgrote merendeel van de natie aanvaard werd.

In 1975 was het tekort op de betalingsbalans minder dan de helft van het tekort in 1974, ondanks de moeilijkheden in de wereldeconomie, zoals de verhoging van de aardolieprijzen. De waarde van de Britse uitvoer was in de eerste drie maanden van 1976 4% meer dan in de daaraan voorafgaande maanden. Labour had een verstoorde economie geërfd. maar was erin geslaagd daarin enige verbetering te brengen

Wilson gaf vervolgens een opsomming van andere resultaten van zijn beleid, zoals de verbetering van de pensioenen en andere sociale voorzieningen en een uitbreiding van de bouw van volkswoningen.

Ook over het buitenlandse beleid van zijn regering was hij tevreden.

Harold Wilson, geboren op 11 maart 1916, studeerde in Oxford en was jarenlang als docent economie aan die universiteit verbonden. In 1940 begon hij aan zijn politieke carrière toen hij economisch adviseur van het oorlogskabinet werd. In 1945 werd hij in het Lagerhuis gekozen. Behalve het premierschap (van '64 tot '70 en vanaf '74) heeft hij talloze hoge functies bekleed.

De voornaamste kwaliteit van Wilson echter, zo is de algemene mening in Groot-Brittannië, is zijn vermogen om de Labour-partij bij elkaar te houden.

Dat mag negatief klinken, maar er zijn positieve eigenschappen voor nodig, en die bezit Wilson, aldus het N R C / H'-b l a d in een beschouwing door de Londense correspondent.

Hij is zeer intelligent zonder spectaculair briljant te zijn, hij heeft een formidabel geheugen, een perfect tactisch inzicht; hij weet mensen aan zich te binden en is trouw aan zijn vrienden. Misschien wei te trouw, want in het verleden heeft hij vaak niet de moed gehad om vrienden te ontslaan.

De Labour-partij is in wezen een onregeerbaar fenomeen, een wilde coalitie, een slee met drie paarden die elk een andere richting in willen. Toen Wilson in 1963 leider werd, was er verbitterde haat tussen de vleugels. Hij zelf zag als zijn eerste opgave om de partij regeerbaar te maken, om haar te kunnen gebruiken als instrument om mee te kunnen regeren. Hoewel hij niet unaniem geliefd was, slaagde hij er toch snel in om vertrouwen te wekken.

Daarbij kwam dat Labour in 1963, ondanks de tegenstellingen, een bloedwarme partij was met grote activiteit van onderop. Groot-Brittannië was in de nadagen van de koloniale periode, met Suez als laatste stuiptrekking achter de rug — maar er waren alle kansen voor een nieuwe schitterende toekomst. De partij-ideologen voorspelden een nieuwe, industriële revolutie; het socialisme zou laten zien hoe een welvarend, modern land vol gerechtigheid kon worden gebouwd.

Een nieuwe generatie van socialistische technocraten zou het dode hout van het oude establishment uit de directiekamers verdrijven.

De plotselinge dood van Gaitskeil was daarbij in zekere zin een gelukkige omstandigheid, want de felle ruzies tussen hem en zijn partij over zaken als ontwapening en nationalisatie verscheurden de beweging. Wilson, die zich toen al gematigd had opgesteld, werd dus als leider gekozen en een jaar later werd hij minister-president.

De socialistische dageraad zou ongetwijfeld zijn aangebroken als er niet wat economische moeilijkheden waren gekomen. En die frustreerden de triomfantelijke 100 dagen, die de jonge Wilson in Kennedy-stijl had aangekondigd.

Al snel werd het economische beleid gedomineerd door de vraag of het pond toen nog 2,80 dollar waard, tegen nu 1,91, moest devalueren. Engeland wilde die nationale schande niet dragen, en Wilson verzette zich hevig — hoewel niet tot het uiterste. Want een van zijn karaktertrekken is dat zijn Yorkshire-conservatisme nooit zo ver mag gaan, dat er geen ruimte overblijft voor een wijziging van visie.

Dat heeft hij bewezen toen Engeland devalueerde. Wilson annonceerde dat later als de enige logische en verstandige stap, en in feite als een grote overwinning.

De economische moeilijkheden hebben hem sindsdien altijd in beslag genomen — misschien zo dat hij geen tijd over heeft gehad om een staatsman van internationale portuur te worden. In het buitenland wordt hij dan ook overwegend gezien als een binnenlands politicus, die de meeste tijd besteedde aan zijn kansen om in het zadel te blijven. Dat oordeel is dan wel eenzijdig.

Even heeft Wilson geprobeerd om de vakbonden door kracht in toom te houden. nl. door samen met Barbara Castle een wet tegen wilde stakingen in te voeren. Daartegen kwam zoveel verzet dat hij de wet als een heet stuk ijzer liet vallen. Maar die botsing met de vakbonden is een van de oorzaken voor de nederlaag in 1970 geworden.

Wilson leerde er voor eens en voor altijd uit, dat de vakbonden de sleutel tot Downing Street 10 in hun brandkast hebben. Die erkenning, met als praktisch resultaat dat elke belangrijke economische maatregel bij wijze van spreken in een gemengd regerings-vakbondsparlement

Het Labourpartijcongres in Blackpool (1975). Wilson uiterst rechts, naast hem Barbara Castle Geheel links Michael Foot.

wordt besproken, heeft bijgedragen tot de perfecte verhouding die nu bestaat.
Wilson heeft een moeilijke periode getroffen — en misschien wel de moeilijkste van alle minister-presidenten in vredestijd. Groot-Brittannië had al geen mondiale ambities meer, maar links en rechts waren ervan overtuigd dat Old Britain op eigen kracht toch nog een glansrol in het Europese theater kon spelen.
Die illusie en de economische ambities moesten worden prijsgegeven één voor één,
Het is een verdienste van Wilson dat hij dat proces eerst en snel in zichzelf heeft verwerkt, zodat hij het land als een warm voelende kapelaan kon bijstaan aan het sterfbed van de grote droom. Oost van Suez werd oost van Gibraltar, en nu gaan de ambities van Groot-Brittannië niet verder dan oost van Harwich: de laatste resten van het empire mogen vertrekken wanneer zij dat willen.
De hoop op een zelfstandige economische toekomst is opgegeven: na een heksentoer die geen ander denkbaar socialistisch leider had kunnen volbrengen, hield Wilson zijn land in de EG.
Engeland is nu door het dieptepunt van zijn economische moeilijkheden. Het verlangen naar glorie en grootheid is langzamerhand uitgegroeid, het masochistische gevoel dat Engeland het miserabelste land ter wereld is, is meer een staaltje van zwarte humor dan van wanhoop. Kortom, er is een groeiende acceptatie van de realiteit. In het hele proces van neergang is Labour niet uit elkaar gespat en is de natie niet sociaal gedesintegreerd. Als Wilson één verdienste heeft dan is het deze. De weg is nu vrij voor een andere politicus, die op het door Wilson gelegde fundament kan gaan werken aan de modernisering van het land.

Wilson benoemd tot ridder in de orde van de kouseband

Koningin Elizabeth II heeft Harold Wilson op 23 april tot ridder in de orde van de kouseband benoemd. Tijdens een officiële plechtigheid op 14 juni in Windsor Castle zal hij in de orde, waarvan het aantal leden tot 24 is beperkt, worden opgenomen.
Door het overlijden van veldmaarschalk Lord Montgomery of Alamein was er een plaats vrijgekomen in de orde, waarvan vele eminente Britse politici, zoals Churchill, Attlee en Eden lid waren of nog zijn. Wilson mag voortaan de titel Sir voeren, maar kan toch lid van het Lagerhuis blijven.
Sir Harold heeft van vele zijden gelukwensen ontvangen. Alleen de linkervleugel van de Labourpartij had weinig waardering voor de acceptatie door Wilson van zijn titel.

Zes kandidaten voor het premierschap

Na het bekendworden van Wilsons aftreden begonnen in de Labourpartij de voorbereidingen voor de verkiezing van een nieuwe partijleider die automatisch de premier is. De partijleider wordt gekozen door de Labourfractie in het Lagerhuis.
Zes vooraanstaande Labourleden. allen deel uitmakend van de regering, stelden zich kandidaat.
Het waren Roy Jenkins, minister van binnenlandse zaken, representant van de rechtervleugel binnen de partij, Anthony Crosland, minister van ruimtelijke orde, eveneens een man van de rechtervleugel, James Callaghan, minister van buitenlandse zaken, een man van het centrum, Michael Foot, minister van werkgelegenheid en representant van de linkervleugel, en Anthony Wedgwood Benn, minister voor industrie en vertegenwoordiger van de linkse Tribune-groep.
Op 18 maart tenslotte stelde de minister van financiën, Denis Healy, een man van het centrum, zich kandidaat.
Op 25 maart vond de eerste stemming plaats. Michael Foot kreeg 90 stemmen, Callaghan 84, Jenkins 56, Wedgwood Benn 37, Healy 30 en Crosland 17 stemmen. Jenkins en Wedgwood Benn trokken zich na deze stemming terug.
De tweede stemming werd op 30 maart gehouden. Callaghan kreeg toen 141 stemmen, Foot 133 en Healey 38.
De derde ronde, die op 5 april werd gehouden ging tussen Callaghan en Foot en leverde een overwinning op voor de eerste. Hij kreeg 176 stemmen en Foot 137.

James Callaghan werd op 27 maart 1912 in Plymouth geboren, ging op jeugdige leeftijd bij de belastingdienst werken, diende in WOII bij de marine en werd in '45 in het Lagerhuis gekozen Was minister van financien van '64 tot '67, niinister van binnenlandse zaken van '67 tot '70 en sedert 1974 minister van buitenlandse zaken
Hij wordt in de Labourpartij in het centrum gesitueerd, dicht tegen de rechtervleugel, zonder echter de linkervleugel te negeren of te verwaarlozen Hij weet dat hij de medewerking van de radicale vleugel vroeg of laat nodig heeft
Hij is een man met grote praktische kennis, uitermate veel politiek gevoel en heeft een geweldige ervaring in het landsbestuur
Hij heeft zich altijd meer geprofileerd in het gevecht tegen de Tories dan bij interne meningsverschillen Hij weet zich gesteund door de vakbonden uit wier kringen hij voortkomt
Hoewel hij aanvankelijk tegen Engeland-. toetreden tot de EG was. heeft hij later als minister van buitenlandse zaken met succes de onderhandelingen over het herzien van de toetredingsvoorwaarden geleid en tegenover de Britse publieke opinie verdedigd. Hij is een overtuigd atlanticus

Onmiddellijk na zijn verkiezing hield Callaghan in het Lagerhuis een toespraak.
Hij zei: ,,Wij beginnen nu aan een nieuw tijdperk, waarin het mijn taak is om een eensgezinde regering en een eensgezinde partij te leiden. Wanneer wij als team samenwerken zijn we onverslaanbaar. Maar ik wil geen klieken. Ik wil geen insiders en geen outsiders". Hij zei ook dat hij geen geregistreerde splintergroepen binnen de fractie wil en dat de eerste loyaliteit van iedereen aan de partij is. Hij zou dan ook niet accepteren dat minderheidsgroepen binnen de partij hun wil proberen op te leggen aan de meerderheid.
Later sprak de nieuwe premier via de televisie tot het Britse volk.
Hij zei dat de economische toestand in Groot-Brittannië allesbehalve rooskleurig is. ,,Wij zijn niet in een positie om gemakkelijke beloften te doen. Voor Groot-Brittannië bestaan er geen gemakkelijke oplossingen. Onze levensstandaard is nog steeds hoger dan wij verdienen".
Hij zei verder dat de economische politiek onveranderd blijft en dat de inflatiebestrijding en vermindering van de werkloosheid de eerste prioriteiten blijven. ,,Alleen als wij de inflatie onder de knie krijgen, kunnen wij de andere structurele problemen oplossen", zei hij ,,er kan geen blijvende verhoging van uw levensstandaard zijn tenzij we die bereiken zonder als natie te blijven lenen en lenen".
Op 8 april werden enige wijzigingen in de samenstelling van de regering aangebracht.
Anthony Crosland werd tot minister van buitenlandse zaken benoemd en Michael Foot werd leider van het

Minister Crosland

Lagerhuis, in feite de functie van vice-president.

Shirley Williams, de minister voor prijzen en consumentenbescherming werd tevens „paymaster-general".

Zij volgde daarmee Edmund Dell op die minister van handel werd. Barbara Castle de minister van gezondheidszaken verdween uit het kabinet en werd opgevolgd door David Ennals, een vroegere staatssecretaris van Callaghan. Ook Edward Short, de vorige leider van het Lagerhuis, de minister voor Schotland Willy Ross en de chief whip, Bob Mellish vertrokken.

Albert Booth volgde Michael Foot als minister van werkgelegenheid op.

De samenstelling van het Britse kabinet is thans als volgt:

premier - James Callaghan, vice-premier en leider van het Lagerhuis - Michael Foot, kanselier - Lord Elwyn Jones, binnenl zaken - Roy Jenkins, financien - Denis Healey, buitenl zaken - Anthony Crosland, prijzen en consumentenbescherming en „paymaster-general" - Shirley Williams, energie - Anthony Wedgwood Benn, industrie - Eric Varley, milieu - Peter Shore, defensie - Roy Mason, Schotse zaken - Bruce Millan; Wales - John Morris; Noord-Ierland - Merlyn Rees, landbouw, visserij en voedselvoorziening - Frederick Peart, arbeid - Albert Booth; handel - Edmund Dell; sociale zaken - David Ennals; kanselier van het hertogdom Lancaster (economische zaken) Harold Lever; grootzegelbewaarder - Lord Shepherd; onderwijs en wetenschappen - Frederick Mulley; overzeese ontwikkeling - Reginald Prentice; planning en lokaal bestuur - John Silkin

VERRE OOSTEN

VIETNAM *(Z.)*

ECONOMISCHE EN FINANCIOLE **MAATREGELEN**

Het nieuwe Zuidvietnamese bewind werd met een ernstige economische situatie geconfronteerd. In een door de oorlog verwoest land was de bevolking sterk verstedelijkt: een stadsbevolking van 15% op het totale aantal inwoners in 1960 had haar aandeel vergroot tot 45%. Het vluchtelingenprobleem, de economische recessie na het vertrek van de Amerikanen en de demobilisatie droegen bij tot een werklozenvraagstuk. Op 15 juni stelde minister Nguyen Van Hieu dat 2 mln van de 7 mln inwoners van de steden werkloos waren. Bij de bestrijding van dit probleem poogde de VRR vluchtelingen aan te moedigen naar hun dorpen terug te keren en stadsbewoners zich op het platteland te vestigen, waarbij de rijstvelden in de Mekongdelta volgens minister Nguyen Van Hieu aan meer dan 1 mln mensen werk konden verschaffen.

Op 14 okt. meldde radio-Saigon dat bijna 240.000 mensen uit de stad naar agrarische ontwikkelingsgebieden waren vertrokken en dat nog 90.000 zouden volgen. Vrijwilligers kregen een landbouwopleiding, een stuk grond, zaad en gereedschappen.

Op 18 okt. werd een nieuw landhervormingsprogramma aangekondigd, terwijl werd bekendgemaakt dat in het gebied van Hué reeds land van „verraders" onder meer dan 10.000 boeren was verdeeld.

Naasting banken. Revaluatie piaster

Op 9 mei waren de activiteiten van de banken opgeschort en werden de bankbiljetten van het oude bewind tot enig wettig betaalmiddel verklaard. De wisselkoers van de piaster, die van de officiële koers van 755 voor $ 1 tot 4500 was gedaald, steeg tot 700; de zwarte markt werd grotendeels uitgeschakeld; maar er ontstond een tekort aan contant geld. Op 20 mei werd gemeld dat grote leningen door het militaire bestuur waren verstrekt aan lokale ondernemingen om die te laten blijven functioneren.

Op 17-6 maakte radio-Saigon bekend dat krachtens een VRR-besluit van 4 juni de Nationale Bank van Vietnam haar operaties zou hervatten overeenkomstig de ‚nieuwe methodes voor economisch en sociaal beheer van de staat". Tran Duong, de vice-voorzitter van de VRR-commissie voor economische planning, was tot gouverneur van de hank benoemd.

Volgens een door Tran Duong uitgegeven communiqué moesten alle banken, incl. de buitenlandse, hun boeken aan de Nationale Bank overdragen, die hen zou machtigen ‚,deposito's te gebruiken overeenkomstig de behoeften van produktie en handel en tegoeden uit te betalen aan arbeiders en andere mensen volgens de nieuwe bankreglementen". De bank zou kapitaal uitlenen voor herstel en ontwikkeling en ook alle buitenlandse bankactiviteiten behartigen. De hervatting van alle geld- en kredietoperaties plus betalingen aan het buitenland was toegestaan onder auspiciën van het algemene directoraat voor deviezenhandel terwijl het verzorgen van buitenlandse transacties werd opgedragen aan de Vietnam Thuong Tin Bank. Financiële hulp aan importeurs en exporteurs werd toegezegd.

Op 5 juli mochten ook de particuliere banken hun deuren heropenen, maar de op te nemen bedragen waren aan limieten gebonden (bij een tegoed van minder dan 100.000 piaster maximaal 10.000 piaster).

Per decreet van 16 aug. werden 16 particuliere banken gesloten. Op 17 nov. werd bekendgemaakt dat 27 andere particuliere banken spoedig hun activiteiten mochten hervatten, maar dit gold niet voor de drie grote Amerikaanse banken.

Op 22 sept. meldde de VRR dat alle bankbiljetten van het oude bewind aan de circulatie werden onttrokken. Een nieuwe munt werd ingevoerd met als koers één nieuwe piaster voor 500 oude. Op 27 sept. deelde de Nationale Bank mee dat gezinnen met een tegoed van minder dan 1 mln oude piaster 100.000 piaster mochten inwisselen tegen 200 nieuwe en dat zij daarmee 6 weken moesten rondkomen; de rest zou worden gecrediteerd in de vorm van een spaartegoed dat slechts met toestemming van de Nationale Bank mocht worden opgenomen. De koers van de nieuwe munt was 3 piaster voor $ 1. (Le Monde, NZZ, KCA)

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij „Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

STABILISERING SITUATIE IN PORTUGAL

Op 25 april zijn in Portugal voor het eerst in 50 jaar vrije verkiezingen voor het parlement gehouden. Het resultaat van deze verkiezingen week in grote lijnen niet af van de uitslag van de verkiezingen voor een grondwetgevende vergadering die op 25 april 1975 werden gehouden (pag. 273 e.v.-1975)

Ook nu weer werd de socialistische partij van Mario Soares de grootste met ruim 35% van de stemmen, met de Volksdemocraten (PPD) als goede tweede. De communisten werden van hun plaats als derde politieke partij echter verdrongen door de rechtse Christen Democraten (CDS) die ruim 15% van de stemmen kregen, tegenover de communisten ruim 14%.

Toch wonnen de communisten vergeleken met 1975 aan aanhang. Toen kregen zij 12% van de stemmen.

De winst van de PCP lijkt voor een belangrijk deel verklaard te kunnen worden uit het feit dat de MDP/CDE, wel beschouwd als een satellietpartij van de PCP die in 1975 nog 4,12% behaalde zich dit jaar heeft teruggetrokken en haar kiezers heeft aangeraden op de communisten te stemmen.

De politieke situatie in het land is er door deze uitslag niet duidelijker op geworden.

Tijdens de verkiezingscampagne had de socialistische leider aangekondigd dat hij ,,alleen" regeren wilde, maar de uitslag geeft daartoe weinig aanleiding. Een ander opmerkelijk feit is dat de verkiezingen weer eens aangetoond hebben dat er in feite ,,twee Portugals" bestaan.

De partijen, die politiek gezien rechts gesitueerd kunnen worden, hebben hun positie in het noorden van het land aanzienlijk verbeterd, terwijl de communisten in het zuiden hebben gewonnen.

Een goed voorbreld wordt verkregen wanneer de uitslagen van het district Braganca in het uiterste noordoosten van het land worden vergeleken met die van het district Setubal in het zuidwesten.

In het eerste district wonen veel boeren met kleine lapjes grond, er is weinig industrie.

Het bergachtige, wat geïsoleerde, karakter van dit land heeft ertoe bijgedragen dat de oude. sociale structuren ook na de revolutie van 25 april '74 overeind zijn gebleven. De invloed van de r.k. kerk is er nog groot.

In het district Setubal daarentegen is veel industrie maar er zijn ook uitgebreide landbouwgronden die via onteigeningen zijn gecollectiviseerd en die oorspronkelijk toebehoorden aan grootgrondbezitters.

Welnu, in Braganca hebben het rechtse Sociaaldemocratische centrum (CDS) en de PPD (die men een linkse VVD zou kunnen noemen) samen ongeveer 61% van de stemmen gekregen. De socialisten (PS) en de communisten (PCP) komen er samen op ongeveer 25%.

Geheel anders is de situatie in Setubal. Daar hebben communisten en socialisten samen 86% behaald terwijl de PPD en CDS niet verder kwamen dan gezamenlijk 13%.

In Lissabon, stad met veel ambtenaren en kantoren maar ook met een ,,rode industriegordel", kregen socialisten en communisten samen 60%, PPD en CDS samen 28%.

Dwars door de tegenstelling noord-zuid heen, presenteert de PS van Mario Soares zich als de partij die ondanks alle regionale verschillen de sterkste landelijke spreiding heeft. In geen enkel van de 18 kiesdistricten waarin het Portugese vasteland is verdeeld, komt de PS lager dan de 23% van het district Viseu in het noorden.

Opnieuw is gebleken dat de Azoren en Madeira een aparte politieke wereld vormen waar het klimaat nog rechtser is dan in Noord-Portugal. De PPD behaalt hier in een district zelfs 57%. Op het Portugese vasteland kwam geen enkele partij boven de 44%, die de PS in het uiterst zuidelijke district Faro behaalde.

Andere partijen verwerpen één *partijregering*

De politici hebben overigens nog even de tijd zich te beraden over de situatie omdat er pas een nieuwe regering gevormd gaat worden na de presidentsverkiezingen die in juni gehouden gaan worden.

Inmiddels hebben de leiders van de CDS en de PPD het idee verworpen van een socialistische minderheidsregering zoals dat wordt voorgestaan door de leider van de socialisten, Soares.

Zowel Freitas do Amaral, de voorman van de CDS, als Sa Carneiro, aanvoerder van de PPD, verwierp dit idee als onrealistisch en onhaalbaar, gezien de uitslag van de verkiezingen.

Beide leiders spraken op 27 april in Lissabon tijdens een eerste persconferentie na het bekend worden van de verkiezingsuitslag.

Freitas do Amaral en Sa Carneiro wezen er beiden op, dat juist nu de jonge democratie in Portugal op gang komt en het land bovendien met ernstige economische moeilijkheden heeft te kampen, een regering noodzakelijk is die over een brede basis beschikt. Ook noemden beiden het optreden van een minderheidsregering ,,ondemocratisch".

V.l.n.r. Diogo Freitas do Amaral (CDS), Mario Soares (PS), Alfonso Rodrigues (UDP) en Francisco Sa Carneiro (PPD).

Weekblad45ste Jaargang No, 2330, pag 27935-27950

Freitas do Amaral herinnerde er in dit verband aan dat Portugal vijftig jaar door een ,,minderheidsregering" was bestuurd.

Sa Carneiro wees erop dat zelfs de Italiaanse communistenleider Berlinguer heeft gezegd. dat ook als hij 50% van de stemmen zou behalen bij een verkiezing, hij nog niet alleen met zijn partij zou willen regeren.

Ook de situatie, waarbij de PS als minderheidsregering in het parlement zou regeren met stetun van de communisten (PCP) werd door beide partijleiders uitdrukkelijk verworpen. In de discussies in Portugal wordt deze toestand aangeduid als ,,de Zweedse situatie", omdat in Zweden de socialisten van Olaf Palme veelal regeren met de steun van de Zweedse communistische partij.

Sa Carneiro stipte in dit verband aan, dat zowel de Portugese socialisten als communisten geheel andere partijen zijn dan hun Zweedse tegenvoeters en ook de sociaal-economische toestand daar geheel anders is dan in Portugal.

Sa Carneiro pleitte voor een coalitie tussen PPD en PS maar gaf toe dat deze op het ogenblik weinig waarschijnlijk is. Dezelfde combinatie werd door Freitas do Amaral ,,het meest logisch en natuurlijk" genoemd. Hij meende echter dat zij in feite onmogelijk was geworden door de verslechterde verstandhouding tussen beide partijen en hun felle aanvallen over en weer tijdens de verkiezingscampagne. Hij pleitte dan ook voor een coalitie CDS/PPD /PS, die dan het karakter zou aannemen van een regering van ,,nationale redding". Sa Carneiro keerde zich niet tegen de aanwezigheid van de CDS in zo'n coalitie.

Beide partijleiders wezen een coalitie CDS/PPD af. omdat ook deze een minderheidsregering zou opleveren. Verder noemen beiden deel-

Een byeenkomst van de CDS met rechts leider Freitas do Amaral.

neming van de communisten aan een coalitie onaanvaardbaar.

Freitas do Amaral zag twee jaar als minimumperiode, waarin de door hem voorgestane driepartijenregering de voornaamste problemen van het land diende op te lossen. Hij geloofde niet dat zich daarbij op ideologisch gebied obstakels zouden voordoen.

Hij voerde daarbij aan: a) Soares heeft toegegeven dat het er op korte termijn niet zozeer om gaat het socialisme te vestigen in Portugal, maar dat de oplossing van de ernstige economisch-sociale problemen de hoogste prioriteit moet hebben. b) De PS-leider heeft gezegd dat geen verdere nationalisaties en landbouwhervormingen noodzakelijk zijn.

Beide partijleiders spraken er ten slotte hun voorkeur voor uit dat een militair wordt gekozen bij de presidentsverkiezingen die over twee maanden worden gehouden in Portugal Zij wezen daarbij op de bijzondere omstandigheden waarin het land nog steeds verkeert Zij pleitten ervoor dat de PPD, CDS en PS gezamenlijk één kandidatuur zouden ondersteunen om te vermijden dat afzonderlijke kandidaturen de tegenstellingen tussen de partijen nog zouden verhogen

De uitspraken van Sa Carneiro en Freitas do Amaral versterken de indruk dat het bijzonder moeilijk zal worden te komen tot de vorming van een stabiele regering na de presidentsverkiezingen Het klimaat is verder verslechterd nu de PPD ernst heeft gemaakt met haar opnieuw aangekondigde voornemen nu de regering te verlaten, zolang de PCP daarin blijft gehandhaafd

De PPD beroept zich daarbij op een voorlopig nog niet gepubliceerd rapport over de mislukte staatsgreep van extreem links van 25 november 1975 Deze gebeurtenissen hebben volgens de PPD overtuigend aangetoond dat de PCP geen democratische partij is Bovendien meent de PPD dat de huidige regerang, indien zij aanblijft, toch gedoemd is geheel machteloos te blijven. In dat geval, aldus de redenering van Sa Carneiro, kan men er net zo goed meteen al het mes in zetten

In het pact dat de strijdkrachten aan het begin van dit jaar afsloten met de politieke partijen is voorzien dat de regering aanblijft tot de presidentsverkiezingen omdat men wilde vermijden dat een niet-democratisch gekozen president (nu Costa Gomes) de minister-president zou aanwijzen

Grondwet *gepubliceerd* bij begin verkiezingscampagne

De officiële verkiezingscampagne begon begin april. Tegelijkertijd werd de nieuwe Portugese grondwet die door de op 25 april 1975 gekozen grondwetgevende vergadering was opgesteld, gepubliceerd.

In de grondwetgevende vergadering hadden alleen de 15 afgevaardigden van de CDS tegen het ontwerp gestemd. De woordvoerder van de partij zei dat zijn partij bezwaren had tegen de socialistische componenten van de grondwet maar dal dit niet betekende dat de partij de grondwet niet zou respecteren of dat zij in het geval van een verkiezingsoverwinning niet aan de regering wilde deelnemen.

De bekrachtiging van de grondwet geschiedde op 2 april tijdens een plechtigheid in de Nationale Assemblee waar president Costa Gomes zijn handtekening plaatste onder

---

De onofficiële uitslag (de stemmen van de emigranten ontbreken nog, goed voor 4 zetels) van de Portugese parlementsverkiezingen is als volgt

Aantal *uitgebrachte* stemmen: 5 345.801, dat is een opkomst van 83%.

	%	1975	zetels
Socialisten (PSP)	35,01	(37,87)	106
Volksdemokraten (PPD)	24,01	(26,30)	71
Chr democraten (CDS)	15,87	(7,65)	41
Communisten (PCP)	14,59	(12,53)	40
Dem. volksunie (UDP)	1,69	(0,79)	1

De overige acht partijen kregen minder dan 1% van de stemmen en derhalve geen zetel.

Totaal aantal zetels van het Portugese parlement is 263

het nieuwe document en een redevoering uitsprak. Hij bracht de leden van de grondwetgevende vergadering daarbij hulde voor het feit dat zij in een jaar waarin een politiek klimaat van instabiliteit het nationale leven beheerste toch hun taak hadden weten te volbrengen.

De preambule van de nieuwe grondwet zegt dat de ontwikkeling van de staat is gericht op ,,een socialistische samenleving'' en artikel 1 van de grondwet bepaalt dat de Portugese republiek zich wil ,,omvormen tot een klassenloze maatschappij''.

De grondwet bepaalt dat de Portugese strijdkrachten ,,de historische missie hebben om de voorwaarden te garanderen voor een vreedzame en pluralistische overgang van de Portugese samenleving naar een democratie en het socialisme''.

Voorzien is dat de nieuwe grondwet over vijf jaar opnieuw wordt bekeken op haar doeltreffendheid. Voorstelbaar is dat de ontwikkeling van de samenleving dan zo zal zijn dat er een einde komt aan het toezicht van de strijdkrachten op de democratische ontwikkeling.

De invloed van de strijdkrachten zou zich tot zolang laten gelden via de ,,zogenaamde Raad van de revolutie''. Deze heeft voornamelijk drie taken: hoogste orgaan van de strijdkrachten dat ook de wetgevende bevoegdheden (i.p.v. het parlement) uitoefent waar het de strijdkrachten betreft; adviesorgaan van de president van de republiek en tribunaal dat toeziet op naleving van de grondwet.

De constitutie zegt verder dat alle nationalisaties die na de 25ste april 1974 (toen de dictatuur omver werd geworpen) plaats vonden, ,,onherroepelijke veroveringen zijn van de werkende klasse''. De enige partij die tegen de nieuwe grondwet heeft gestemd is de rechtse CDS. Haar bezwaren richtten zich tegen de in de grondwet verwerkte socialistische ideologie en het feit dat zij bepaalde particuliere rechten, zoals dat op het eigendom, onvoldoende beschermd achtte. De CDS heeft echter de verzekering gegeven de grondwet wel te zullen eerbiedigen.

In commentaren is wel gezegd dat de nieuwe constitutie een ,,semi-presidentieel'' stelsel invoert. D.w.z. de president van de republiek zal vrij uitgebreide bevoegdheden hebben, echter niet zo vergaand als die van bijvoorbeeld de Franse president.

Tijdens het debat in de grondwetgevende vergadering dat aan de eindstemming vooraf ging werd nog besloten aan de grondwet een artikel toe te voegen dat bepaalt dat de grondwet tot 1980 niet veranderd mag worden. Met name de PPD en de CDS alsmede ook enige socialisten uit de rechtervleugel van de PS hadden nogal wat bezwaren tegen dit artikel, omdat zij een toekomstige regering een grotere flexibiliteit in het economische beleid wilden laten hebben dan de nieuwe grondwet toestaat, die niet meer wil tornen aan de al verrichte nationalisaties.

De communisten en het merendeel van de socialisten daarentegen wilden de ,,verworvenheden van het socialisme'' in ieder geval voor vier jaar vastgelegd zien. Ook president Costa Gomes was een voorstander van deze termijn.

De chefs van de drie strijdkrachtonderdelen alsmede een aantal andere leden van de Revolutionaire Raad waren echter van mening dat een spoedige herziening van de grondwet tot de mogelijkheden moet blijven behoren.

Socialisten krijgen steun van buitenlandse zusterpartijen

De officiële verkiezingscampagne ging op 1 april van start, maar vóór die datum hadden bijna alle politieke partijen hun stellingname t.a.v. een aantal politieke punten en t.a.v. elkaar al bekend gemaakt. De socialistische partij kreeg veel kritiek van bijna alle andere partijen omdat zij optrad als gastvrouw voor een topconferentie van Europese socialistische leiders die op 13 en 14 maart in Oporto werd gehouden.

De communistische partij noemde de bijeenkomst ,,een bepaalde inmenging in de Portugese politiek''. ,,Het is een poging van de socialistische partij tot het verkrijgen van de steun van de kiezers,'' aldus een communistische woordvoerder.

Ook de PPD, die zichzelf een sociaal-democratische partij noemt en in het verleden tevergeefs toelating tot de Socialistische Internationale heeft gevraagd, had ernstige kritiek op de conferentie.

Partijleider Francisco Sa Carneiro dreigde de PPD-ministers uit het kabinet terug te trekken als premier Azevedo zou aanzitten aan een diner waarbij ook de socialistische leiders aanwezig zouden zijn. De premier besloot niet te gaan.

Enkele uren voor het begin van de conferentie kwam het in Oporto tot gevechten tussen aanhangers van de PPD en socialisten, waarbij verscheidene mensen gewond werden.

Aan de conferentie werd deelgenomen door de regeringsleiders van Zweden, Noorwegen, Oostenrijk en Nederland en de leiders van de socialistische en sociaal-democratische partijen van de Bondsrepubliek, Frankrijk, Italië en Spanje.

De Westduitse partijleider Willy Brandt sprak het congres op 13 maart toe. Hij zei: ,,Ons bezoek richt zich tegen niemand, maar is bedoeld als steun voor onze socialistische vrienden in dit land.'' ,,Het volk van Portugal moet weten dat het een welkom lid is van de Europese familie. De Portugese socialisten zijn onze dierbare partners in onze worsteling om gerechtigheid en democratie in Europa. Wij zullen aan hun kant blijven staan.''

Aan het eind van de conferentie werd een communiqué uitgegeven waarin de socialistische leiders beloofden te zullen aandringen op meer economische steun voor Portugal. Volgens het communiqué behoort Portugal tot Europa. Europa moet zijn verantwoordelijkheid jegens Portugal erkennen. De acht leiders zullen economische hulp voor Portugal proberen los te krijgen van Europese instellingen als de Raad van Europa, de Europese Gemeenschap en de Europese Vrijhandelsorganisatie, aldus het communiqué. Zij zouden ook trachten meer bilaterale hulp, van regering naar regering en van partij naar partij, tot stand te brengen.

Soares had zijn collega's eerder op de dag gevraagd om een groter aandeel voor zijn land in de Europese handel. Volgens hem moest Europa een bewijs van zijn goede wil geven door het consolideringsproces van Portugals jonge democratie te steunen.

Communisten bieden samenwerking met socialisten aan

Aan de campagne namen behalve de vier grote partijen, de PS, de PPD, de CDS en de communisten, nog elf kleinere groeperingen deel. Voor alle deelnemers was tijd voor propaganda-uitzendingen voor de radio en de televisie gereserveerd.

Het nationale secretariaat van de socialisten gaf eind januari al een communiqué uit waarin de verkiezingspositie van de partij uiteen werd gezet. Daarin werd enerzijds een aanval gedaan op de rechtse krachten, de PPD en de CDS en werden anderzijds de communisten

als mogelijke bondgenoten afgewezen.
Begin februari publiceerde de communistische partij een communiqué waarin zij de socialisten een ,,verbond" voorstelde met het oog op de groeiende bedreiging door conservatieve krachten en het fascisme. De socialisten wezen een dergelijk samengaan echter af.

Ook tijdens de vele massabijeenkomsten die tijdens de campagne overal in het land werden gehouden drongen de communisten steeds weer aan op samenwerking van alle linkse krachten. Slechts socialisten en communisten samen, aldus de communistische partijleider Cunhal op een grote masabijeenkomst in het stadion van Lissabon op 20 april, kunnen de Portugese revolutie met succes voortzetten.

Hij beloofde zijn aanhangers bij een overwinning van zijn partij landhervormingen en een ,,werkelijke socialistische economie". Hij sprak ook van de noodzakelijkheid de rechten van arbeiders en boeren te beschermen en waarschuwde voor een mogelijke terugkeer aan de macht van de reactie.

De socialisten spraken op hun bijeenkomsten van ,,een socialisme in vrijheid". Zij gaven toe dat er tot nog toe veel fouten waren gemaakt en dat nog veel misstanden gecorrigeerd moesten worden, maar dat alleen zij, niet in de laatste plaats dank zij de steun van hun Europese zusterpartijen, in staat waren een werkelijk vrij en socialistisch economisch systeem op te bouwen. Zij wezen hun toehoorders er ook op dat zij het waren geweest die Portugal in de afgelopen twee jaar hadden verdedigd tegen een mogelijke communistische machtsovername. Zij rechtvaardigden de dekolonisatie als onvermijdelijk, gaven toe dat niet alles naar wens was verlopen, maar dat dit niet anders had gekund omdat de militairen geweigerd hadden nog langer te vechten.

De sprekers van de CDS en de PPD wezen in hun toespraken op de fouten van de zes voorlopige regeringen die sedert de omwenteling in 1974 geregeerd hebben.

De economische situatie was catastrofaal, aldus deze sprekers, al zag men dat niet altijd omdat de regering de deviezenreserves aansprak. Sprekers van deze partijen bepleitten ook een teruggave van kleinere genationaliseerde bedrijven aan hun vroegere eigenaars. Beide partijen hadden kritiek op het dekoloniseringsproces. Zij zeiden dat de belangen van Portugal en de Afrikaanse bevolking beter gediend hadden kunnen worden als men ,,politieker gehandeld" had en zich minder had laten leiden door ideologische gedachtengangen.

De beide partijen attakeerden overigens ook elkaar. De CDS zei niet schuldig te zijn aan de heersende misstanden in tegenstelling tot de PPD. Deze beweerde dat de CDS een toevluchtsoord was voor politici van het oude regime. *(NRC/H'blad NZZ, Le Monde, FAZ, The Times)*

Verkiezingsaffiches versieren de muren van één van de stations van Lissabon.

WEST-EUROPA

BELGIE

ACV-CONGRES

Het Algemeen Christelijk Vakverbond heeft op 13 april te Brussel een buitengewoon congres gehouden over het tewerkstellingsbeleid. Dat congres was aangekondigd op 10 febr. n.a.v. de betwisting rondom het herstelplan (zie pag. 198/1).
In zijn programmarede benadrukte vcorzitter J. Houthuys dat de conjuncturele verbetering van de econcmische toestand geen einde zal maken aan de structurele moeilijkheden, die mede de grote omvang van de werkloosheid bepalen. Hij stelde dat iedereen een moreel recht op arbeid bezit, en dat de volledige tewerkstelling het centrale doel moet zijn van iedere sociaal-economische planning. Houthuys lichtte een werkdocument toe, waarin het ACV middelen aanwijst om de tewerkstelling te bevorderen. Hij had het inzonderheid over drie ,,actieterreinen:

1. De bestaande arbeidsmogelijkheden moeten eerlijk worden verdeeld; d.w.z. dat strenger moet worden opgetreden tegen sluikarbeid, overuren, cumulatie, belastingbedrog en „profitariaat".

2. Aan bepaalde werklozen, de z.g. ,,veroordeelden van de markteconomie" moet werk worden bezorgd via een nieuw „arbeidscircuit"; ze moeten worden ingezet voor nieuwe, groeiende sociale behoeften, voor taken in de sector van de welzijnszorg en bepaalde sociale nutsactiviteiten. Het doel is hier een einde te maken aan de structurele werkloosheid van langer dan één jaar. Tegen einde 1978 moeten aldus 50.000 structureel werklozen opnieuw arbeiden; tegen einde 1980 100.000.

3. Er moet een nieuw, samenhangend industriebeleid worden ontworpen, dat meer rekening houdt met de binnenlandse markt, de arbeidsintensieve activiteiten aanmoedigt, aandacht besteedt aan de kleine en middelgrote ondernemingen, aan de energiebesparende bedrijvigheid, aan de tewerkstelling in handels- en industriële ondernemingen, waar de toegevoegde waarde zeer hoog is. Buitenlandse en multinationale ondernemingen mogen slechts met overheidssteun worden aangetrokken, indien zij kunnen worden ingeschakeld in zo'n nieuw industriebeleid.

Houthuys waarschuwde voor onvruchtbare doctrinediscussies over de vrije en de openbare onderneming en zei dat de privé-industrie verder haar rol moet spelen en moet worden geholpen, maar anderdeels ook overheidscontrole moet aanvaarden.
Houthys besloot dat er een confrontatie nodig is waaraan alle verantwoordelijken uit de openbare sector en de vertegenwoordigers van de sociale en economische wereld deelnemen, ten einde voor de komende tien of twintig jaren een aantal fundamentele sociale contracten af te sluiten.
Tijdens het congresdebat kwamen ernstige meningsverschillen tot uiting resp. tussen de nederlandssprekende en de franssprekende vakbondsleden. De Vlaamse afgevaardigden kwamen op voor een pragmatische benadering van de moeilijkheden, participatie in het bedrijfsleven, verstandhouding met de werkgevers, tewijl de franssprekenden aandrongen op een verscherping van de tegenstellingen, op machtsstrijd en conflictuele spanningen tussen werknemers en werkgevers, en op zelfbestuur door de arbeiders in de onderneming. Ook werd van Waalse zijde gedreigd met directe stakingsacties.
Uiteindelijk werden de congresbesluiten eenparig goedgekeurd, nadat zij enigszins waren aangepast in meer radicale zin.
Daags na het congres ging de aandacht van de pers hoofdzakelijk naar de Vlaams-Waalse tegenstelling die op het congres was tot uiting gekomen.

PATRONALE ONGERUSTHEID I.Z. LOONLAST

N.a.v. de algemene jaarvergadering van Fabrimetal, de patroonsfederatie van de metaal- en plastiekverwerkende nijverheid (300.000 arbeiders en 50.000 kantoorbedienden), heeft gedelegeerde beheerder en directeur-generaal J. de Staercke op 23 april verklaard dat de toestand in zijn bedrijfssector uitermate onrustbarend is. Hij zei dat die sector gekenmerkt wordt door de hoogste loonkosten ter wereld en niet meer kan concurreren met het buitenland. De rentabiliteit van de ondernemingen is uitgehold en zij beschikken niet langer over middelen om te investeren. De werkloosheid zal dan ook verder toenemen. In 1975 stegen de loonkosten met 18,4%, waarvan 12,6% is toe te schrijven aan de koppeling van de lonen aan de evolutie van de verbruiksprijzen. Voor 1976 wordt een stijging verwacht van 12 tot 13% tegenover 6,3% in Frankrijk, 8,3% in de Duitse Bondsrepubliek en 9% in Nederland. De Staercke deelde mee dat een aantal multinationale bedrijven en ook Duitse en Amerikaanse de exploitatie van hun ondernemingen in België niet langer interessant vinden.
De Staercke zei dat Fabrimetal wel wil onderhandelen met de vakverenigingen, met het oog op een betere tewerkstelling en nieuwe sociale contracten, maar dan op voorwaarde dat gepraat wordt, niet over de symptomen, maar over de oorzaken van de crisis, met name de overdreven loonkostenstijging en de koppeling van de lonen aan de index van de verbruiksprijzen. Ook betreurde De Staercke dat ,,de misbruiken in de sector van werkloosheidsvergoeding geïnstitutionaliseerd werden."

VERHOGING VERVOERTARIEVEN

De regering heeft op 23 april beslist dat de reizigerstarieven van de spoorwegmaatschappij m.i.v. 16 mei met 9% worden verhoogd. De loongrens voor het bekomen van het z.g. sociale abonnement wordt opgetrokken van 360.000 naar 420.000 fr. De reizigerstarieven van het stedelijk vervoer worden m.i.v. 1 juli verhoogd met 26%. De reizigerstarieven van het interstedelijk vervoer stijgen gemiddeld met 24%.
De tarieven voor het openbaar personenvervoer zullen voortaan jaarlijks worden herzien, op basis van parameters die de evolutie van de werkelijke exploitatiekosten weergeven.

STAALPRODUKTIE

In de staalproduktie werd in maart 1976 voor de eerste maal sedert de recessie intrad, een opmerkelijke verbetering genoteerd.
Zij blijkt uit de volgende statistiek:

Belgische staalproduktie
(in metr. ton)

	1974	1975	1976
Januari	1.470.000	1.282.000	973.000
Februari	1.370.000	1.145.000	890.000
Maart	1.425.000	1.185.000	1.093.000
April	1.480.000	997.000	
Mei	1.485.000	1.065.000	
Juni	1.420.000	1.100.000	
Juli	1.288.000	695.000	
Augustus	1.195.000	410.000	
September	1.255.000	895.000	
Oktober	1.370.000	918.000	
November	1.290.000	887.000	
December	1.130.000	995.000	

De directie van het katholieke dagblad *Le Rappel* te Charleroi heeft op 16 april medegedeeld, dat een technische overeenkomst werd gesloten met de drukkerij Sodimco, eigendom van de groep-Brébart die te Brussel de kranten *La dernière Heure* (lib.) en *La libre Belgique* (kath.) uitgeeft. Vermoedelijk m.i.v. 1 juli 1976 zal *Le Rappel* te Brussel door Sodimco worden gedrukt.
De directie verklaarde dat de sociale problemen die voortvloeien uit het akkoord (vervroegde oppensioenstellingen, afvloeiing, overname van technisch personeel enz.) werden opgelost in overleg met de vakbonden. Zij beklemtoonde de technische aard van de overeenkomst: ,,De herstructurering zal geen gevolgen hebben voor de redactionele getalsterkte van de krant. De centrale redactie blijft te Charleroi, met afdelingen te La Louvière en te Mons. Slechts een beperkt aantal redacteuren, die te maken hebben met het drukken van de krant, komen naar Brussel werken."
Het kapitaal van *Le Rappel* blijft, luidens de mededeling, volledig in handen van de huidige aandeelhouders.

(Vor. ber. pag. 597/2 - 1975)

NEDERLAND

NIEUWE WET WINKELSLUITING

Zonder hoofdelijke stemming, met alleen de stemmen van PPR en PSP tegen, heeft de TK op 25 maart een wetsontwerp op de winkelsluiting goedgekeurd.
Dit ontwerp was op 15 jan. 1975 door staatssecretaris Hazekamp van economische zaken ingediend ter vervanging van de Winkelsluitingswet van 1951.

Volgens het ontwerp krijgt de ondernemer de vrije keuze om zelf binnen bepaalde grenzen te bepalen op welke uren van de dag hij zijn winkel geopend wil houden. Volgens de geldende wet hebben de gemeenten en de Kamers van Koophandel grote bevoegdheden bij het vaststellen van een koopavond, de halve dag sluiting en de vakantiesluiting; het wetsontwerp stelt voor, de ondernemer hierbij vrij te laten in zijn keuze.
Wel mag de ondernemer zijn winkel niet meer dan 55 uur per week geopend houden en moet de winkel vóór 5 uur 's morgens en na 18 uur 's avonds gesloten zijn. Daarbij mag men naar vrije keuze op één avond, maar niet op zaterdagavond, de winkel geopend houden tot 21 uur Verder dienen de winkels op zondag gesloten te zijn Nieuw is dat Nieuwjaarsdag, tweede Paasdag, Hemelvaartsdag, tweede Pinksterdag en beide Kerstdagen ook als zondag gelden.
Daar staat tegenover, dat de 55 uur-rege-

ling niet geldt in een week waarin één van deze dagen op een werkdag valt Indien men op grond van zijn geloofsovertuiging de wekelijkse rustdag op een andere dag dan zondag pleegt te houden, mag men deze dag voor de ,,zondagssluiting" aanhouden
Voor de koopavonden m verband met Sint Nicolaas en Kerstmis wil het wetsontu-era toestaan dat winkels op vijf werkdagen voorafgaand aan elk van beide gelegenheden 's avonds tot 21 uur open mogen blijven
Het wetsontwerp bepaalt dat de winkelier zijn keuze ten aanzien van de openingstijden duidelijk naar buiten kenbaar moet maken

DE AMBULANTE HANDEL Voor de markrhandel, de straathandel en de handel te water is het praktisch niet mogelijk om een eenvoudig controleerbare regeling, zoals die voor de winkels zal gelden, te treffen Vandaar dat voor de begrenzing van de uren waarop de hier bedoelde vormen van handel mogen worden uitgeoefend, het bestaande systeem is gehandhaafd, nl op zaterdag van 5 tot 18 uur en op de andere werkdagen van 5 tot 19 uur

BEVOEGDHEDEN GEMEENTEBESTUREN De bestaande bevoegdheden van de gemeenteraden en van burgemeester en wethouders om vrijstellingen en ontheffingen te verlenen zijn in grote lijnen gehandhaafd.

KAMERS VAN KOOPHANDEL EN FABRIEKEN Nu er volgens het ontwerp geen gemeentelijke regelingen voor de halve dag sluiting, de vakantiesluiting en de koopavond meer zullen zijn, zullen de Kamers van Koophandel alleen nog een adviserende taak hebben bij de verordeningen die de koopavond voor de ambulante handel en de vrijstellingen wegens plaatselijke omstandigheden regelen

INSTELLING VAN BEROEP Anders dan in de oude wetgeving is in het ontwerp de mogelijkheid opgenomen beroep in te stellen tegen beslissingen van burgemeesters en wethouders Het beroep kan worden ingesteld bij het College van Beroep voor het Bedrijfsleven

Door aanvaarding van een amendement van de TK-leden Krosse (KVP) en Beekmans (D'66) besloot de TK op 18 maart, dat de nieuwe wet op de winkelsluiting een verbod tot openstelling op zaterdag na 5 u. 'smiddags bevat. De staatssecretaris had aanvaarding ontraden, maar hij had er geen halszaak van willen maken.
Dat deed hij wel met verdergaande voorstellen, zoals sluiting op zaterdag om 2 u. 's middags, voorgesteld door PPR en ARP, die bij de stemming alleen door de PSP gesteund werden, en een amendement van mevr. Salomons (PvdA), om op zaterdag om 4 u. 's middags te sluiten. T.a.v. dit laatste amendement verklaarde de staatssecretaris bij aanvaarding de verantwoordelijkheid niet te zullen accepteren en te zullen bevorderen, dat het ontwerp wordt ingetrokken. Bovendien zei de staatssecretaris: ,,Als het kabinet mij daartoe geen machtiging geeft, dan zal ik zelf daaruit de consequenties trekken". Mevr. Salomons bezweek voor dit dreigement en trok haar amendement in.
Twee andere amendementen van mevr. Salomons werden door de TK aangenomen

In het ene amendement werd de maximale openstelling per week teruggebracht tot 52 uur. Het werd aangenomen met de steun van PvdA KVP ARP CPN en PSP, de meeste leden van D'66 en DS'70 en twee CHU-leden Een voorstel om er 50 uur van te maken bleek niet haalbaar.
In het tweede amendement-Salomoiis werd voorgesteld om gemeenteraden te verplichten een koopavond in te stellen, maar hen daarbij de keuze te laten tussen donderdag- en vrijdagavond Het werd aangenomen met 64 voor en 56 tegen De tegenstemmen waren van KVP, VVD, DS'70, D'66, CHU en BP
De regering nam een voorstel van ARP en GPV over, volgens welk geen koopavond mogelijk zal zijn op Goede Vrijdag Ook werd een voorstel van DS'70 overgenomen waarbij tevens Kerst- en Oudejaarsavond uitgesloten werden
Tenslotte werd met zeer grote meerderheid een motie van PvdA, PPR en D'66 aangenomen, waarin de regering uitgenodigd werd het toezicht op de naleving van het Werktijdenbesluit voor de winkels te intensiveren (NRC/Hblad, ANP)

TK AKKOORD MET WIJZIGING OPIUMWET

De TK stemde op 9 maart in met de wijzigingen van de opiumwet, die de ministers Vorrink (Volksgezondheid) en Van Agt (Justitie) op 21 mei vorig jaar hadden voorgesteld (pag. 359/3 e.v.-1975).
Tegen het ontwerp stemden de fracties van CHU, DS'70, BP, RKPN, SGP en GPV plus zes leden van de WD-fractie, die van het voorgestelde mildere regime m.b.t. hennepprodukten negatieve gevolgen vreesden.
Zeer opvallend in het TK-debat, dat plaats vond op 25 en 26 febr. en van 2-4 maart, was de gescheiden opstelling van de CDA-fracties. KVP en ARP steunden de regeringsvoorstellen, terwijl de CHU er felle oppositie tegen voerde, ondanks het bestaan van gemeenschappelijke programma-documenten van KVP, ARP en CHU, waarin hetzelfde bepleit werd als de regering nu voorstelde. Minister Van Agt noemde in dit verband het gemeenschappelijke urgentieprogramma 1971-1975 van de drie partijen alsmede de schets van beleid Voor 1973 en volgende jaren.
Ook bracht minister Van Agt de nota-drugbeleid van het kabinet-Biesheuvel (pag. 719/1-1972) in herinnering, waarin werd voorgesteld aan het eigen verbruik van hennepprodukten het karakter van misdrijf te ontnemen. **Van** dat kabinet maakte de CHU deel uit. De woordvoerder van de CHU, drs. Van Leijenhorst antwoordde daarop, dat de nota van 1972 een stuk van het kabinet was en niet van de CHU-fractie. Ook stelde hij, dat het gemeenschappelijke urgentieprogramma sprak over een onderzoek om na te gaan of scheiding van zachte en harde drugs mogelijk zou zijn De CHU-fractie was nu tot de conclusie gekomen, dat het niet verantwoord zou zijn voor hennepprodukten een milder regime te laten gelden. aldus Van Leijenhorst.
Voor het ontwerp aanvaard werd, stemde de TK nog over een aantal amendementen,

Aangenomen werd een amendement Dees (VVD), dat een verbod introduceert van openbaarmakingen, die kennelijk gericht zijn op bevordering van verkoop, aflevering of verstrekking van middelen. Steun verleenden alle confessionele fracties en DS'70 Het amendement was gericht tegen het VARA-radioprogramma ,,Beursberichten", waarin wekelijks prijzen van hennepprodukten worden voorgelezen
In het debat had minister Van Agt echter al gezegd, dat naar zijn oordeel het programma niet onder de formulering van het amendement kon vallen, aangezien het alleen mededelingen behelsde over de prijzen van bepaalde produkten, en dus niet ,,kennelijk" aanprijzingen bevatte
De TK aanvaardde voorts een amendement-Du Châtinier (KVP), waardoor grensoverschrijdend vervoer van zachte drugs een misdrijf blijft, ongeacht de hoeveelheid
Met grote meerderheid verworpen werd een amendement-Van Leijenhorst (CHU), dat zich keerde tegen het maken van verschil tussen hennepprodukten en middelen met onaanvaardbaar risico.
Ook strandde een amendement-Veder (VVD), dat het criterium van maximaal 30 gram voor het beschouwen van het gebruik van hennepprodukten als overtreding wilde schrappen en vervangen door de term ,,een geringe hoeveelheid" (NRC/Hblad, ANP)
(Vor ber. pag 359/3 e v -1975)

WETSONTWERP TER LEGALISERING TOEVOEGING FLUOR AAN DRINKWATER INGETROKKEN

Minister Vorrink en staatssecretaris Hendriks van Volksgezondheid hebben op 29 april hun wetsontwerp over de fluoridering van drinkwater ingetrokken. Dit zal tot gevolg hebben, dat de fluoridering, die nu nog plaats vindt (voor 1,4 mln inwoners) binnenkort wordt beëindigd.
De toevoeging van fluor aan het drinkwater kwam in de jaren vijftig op gang, nadat gebleken was, dat dit het tandbederf aanzienlijk beperkte en daardoor ook de kosten van het tandartsbezoek.
Op 22 juni 1973 had echter de Hoge Raad uitspraak gedaan, dat fluori-

dering geen basis in de wet vindt (pag. 466/2 e.v.-1973).
Op basis van deze uitspraak van de Hoge Raad bepaalde de civiele kamer van het Amsterdamse gerechtshof, op 15 febr. 1974, dat de stad Amsterdam met de fluoridering van het drinkwater moest stoppen. De kamer bepaalde in het hoger beroep van een kort geding dat zes Amsterdammers tegen de gemeente hadden aangespannen, dat uiterlijk 23 febr. de fluor uit het drinkwater moest als de gemeente er niet in zou slagen de zes ongefluorideerd drinkwater te leveren tegen dezelfde prijs als het gefluorideerde.
I.v.m. deze gerechtelijke uitspraken hadden minister Vorrink en staatssecretaris Hendriks een wetsontwerp bij de TK ingediend, dat aan de fluoridering een wettelijke basis geven moest.
Over dit ontwerp is in de TK beraadslaagd op 9, 11, 16 en 18 maart van dit jaar. Er bleek tegen het ontwerp veel verzet te bestaan en het debat eindigde met een verzoek van minister Vorrink om schorsing van de beraadslagingen, waarna dus het ontwerp ingetrokken werd.

De bezwaren tegen het ontwerp leefden vooral in de drie CDA-fracties en bij de VVD. Ook leefden er ernstige bedenkingen bij GPV, SGP en BP en waren minderheden bij PvdA en DS'70 tegen het ontwerp.
De bezwaren waren deels van principiële en ethische aard — inbreuk op de persoonlijke vriiheid en de fvsieke integriteit — . en deels van wetstechnische aard — het ontbreken in de wet van een regeling voor bezwaarden Tenslotte bestond er bij de TK-leden onzekerheid over de vraag of fluor werkelijk onschadelijk was.

Nota van wijzigingen

Om aan de bezwaren tegemoet te komen kwam minister Vorrink op 16 maart met een nota van wijzigingen.

Aan het ontwerp werd toegevoegd de bepaling, dat een vergunning tot fluoridering slechts wordt verleend voor gebieden, die ingevolge het Waterleidingenbesluit al een — niet intussen ingetrokken — goedkeuring hebben voor het toevoegen van fluor
Voorts werd met zoveel woorden in de wet vastgelegd, dat een vergunning alleen geldt onder de voorwaarde, dat t b v bezwaarde personen in het betrokken gebied een voorziening is getroffen, die het hun mogelijk maakt op een naar redelijkheid bij de omstandigheden passende wijze de beschikking te krijgen over drinkwater zonder toevoeging van fluorverbindingen.

De TK-meerderheid bleek hierdoor niet overtuigd te zijn, waarop de minister op 18 maart om schorsing van de beraadslagingen vroeg. Dit gebeurde mede om voort te gaan met de ontwikkeling van een defluoderingsfilter als alternatief voor mensen, die drinkwater zonder toegevoegd fluor willen ontvangen. De minister kondigde aan, dat het wetenschappelijke onderzoek naar een dergelijk filter een extra financiële injectie zal krijgen, waarbij ook de economische haalbaarheid van de produktie van het filter bekeken zal worden. *(NRC/H'blad).*

(Vor. ber. pag. 466/2 e.v.-1973)

MEERDERHEID AANDELENKAPITAAL FINANCIERINGSMAATSCHAPPIJ VOOR ONTWIKKELINGSLANDEN NAAR DE STAAT

Bij de Tweede Kamer is op 9 april een ontwerp van nieuwe Wet op de Financieringsmaatschappij voor Ontwikkelingslanden ingediend, dat voorziet in een vergroting van het belang van de Staat in het maatschappelijk kapitaal van deze maatschappij van 50% tot 51%. Het belang van het bedrijfsleven — werkgevers en werknemers — komt daarmee op 49% in plaats van 50%. De FMO krijgt in samenhang met deze wijziging een andere opzet en structuur, terwijl tegelijkertijd het takenpakket van de FMO belangrijk wordt uitgebreid.

De ministers Duisenberg (Financiën) en Pronk (Ontwikkelingssamenwerking) menen dat de huidige doelstellingen en structuur van de Financierings Maatschappij voor Ontwikkelingslanden, die dateren uit 1970, onvoldoende rekening houden met de belangen van de ontwikkelingslanden en het beleid dat de regering t a v de ontwikkelingssamenwerking voert
Het doel van de FMO is in het wetsontwerp als volgt geformuleerd „een bijdrage te leveren aan de ontplooiing van het bedrijfsleven in ontwikkelingslanden in het belang van de economische en sociale vooruitgang van deze landen, zulks in overeenstemming met de bedoelingen van de overheden van de betreffende landen en met het regeringsbeleid ten aanzien van de ontwikkelingssamenwerking" (art 1, lid 2 van het ontwerp)
In de Memorie van Toelichting bij de Begroting van Ontwikkelingssamenwerking 1975 werden reeds de beleidsuitgangspunten geformuleerd voor een herstructurering van de FMO Een belangrijke overweging bij de indiening van de voorstellen voor een nieuwe structuur is dat de financiering van de Financierings Maatschappij in feite geheel ten laste komt van begrotingsbijdragen en middelen uit door de Staat gegarandeerde leningen De regering wil daarom met de wijzigingsvoorstellen een grotere zeggenschap van de Staat in de besluitvorming van de FMO bereiken
Volgens de Memorie van Toelichting ziet de regering de FMO als een „ontwikkelingsinstituut" dat bedrijfsmatig opgezette activiteiten in ontwikkelingslanden moet stimuleren Deze activiteiten dienen gericht te zijn op een zo groot mogelijke „selfreliance", een op eigen benen staan van deze ontwikkelingslanden Dit blijkt nok uit de nieuwe taken die de maatschappij worden toegedacht

De voornaamste zijn

— Financiering van binnenlandse ondernemingen in ontwikkelingslanderi of van joint-ventures met andere, buitenlandse, bedrijven wordt mogelijk doordat de voorwaarde vervalt dat met een project een substantieel Nederlands belang gemoeid moet zijn;

— De FMO wordt ingeschakeld bij het verschaffen van technische bijstand aan het bedrijfsleven in ontwikkelmgslanden;

— De FMO dient waar mogelijk steun te verlenen bij het tot stand brengen van een rechtvaardiger internationale arbeidsverdeling en onder meer betrokken te worden bij het herstructureringsbeleid van de regering;

— De FMO zal ook steun verlenen bij de opzet van projecten in landen van waaruit buitenlandse werknemers in Europa werken.

Bij het wetsontwerp zijn gevoegd nieu e statuten voor de FMO en een herziene overeenkomst tussen de Staat en de FMO. Volgens de statuten moet de Raad van Commissarissen erop toezien dat de FMO optreedt overeenkomstig het regeringsbeleid Over de bestemming van eventuele winsten wordt beslist door de Algemene Vergadering van aandeelhouders De overeenkomst Staat-FM0 opent de mogelijkheid om niet persé rendabele projecten ter hand te nemen, mits de continuïteit maar gewaarborgd is. Hierbij wordt onder meer gedacht aan zgn non-profit produktie-eenheden, bijvoorbeeld in de dienstensector
Ook kan de FMO op Nederlandse kapitaalmarkt opgenomen leningen „doorlenen" tegen een lagere rente. De hiervoor vereiste rentesubsidies komen voor rekening van de Staat.
Aan de projectencommissie van de FMO, die de aangemelde projecten voor goedkeuring moet voordragen, worden onder meer twee leden toegevoegd (zonder stemrecht) die specifieke kennis hebben van de ontwikkelingsproblematiek. Zij worden benoemd door de minister voor Ontwikkelingssamenwerking. (Ministerie van financiën)

ANDERE TAAKVERDELING OP MINISTERIE VAN CRM

Minister mr H W van Doorn van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk heeft een onderdeel van zijn taak, nl. het beleid op het terrein van de maatschappelijke dienstverlening, overgedragen aan staatssecretaris W. Meijer. De minister zal zich in de komende tijd in het bijzonder moeten bezighouden met de harmonisatie van welzijnsbeleid en -wetgeving Het werk van het departement is nu als volgt over de beide bewindslieden verdeeld:

Minister Van Doorn:

Algemeen beheer van het departement; Kunsten, Monumenten, Musea en Archieven: Sportzaken; Radio, Televisie en Pers; Culturele minderheden als Molukkers, Rijksgenoten, Surinamers, woonwagenbewoners en buitenlandse werknemers.

Staatssecretaris Meijer:

Jeugdzaken, Volksontwikkeling, Bibliotheekwerk; Natuurbehoud en Openluchtrecreatie; Bijzonder jeugdwerk in internaatsverband; Opbouwwerk; Maatschappelijke dienstverlening; Bijstandszaken; Verzetsdeelnemers en vervolgden; Buiten-

gewone pensioenen en Algemene oorlogsongevallenregeling Indonesië. (Ministerie van CRM, persbericht d.d. 13 febr.)

(Vor. ber. pag. 448/1-1973)

VOORZITTER VAN DE KIESRAAD BENOEMD

Bij Koninklijk besluit van 31 dec. 1975 is mr. H. K. J. Beernink benoemd tot voorzitter van de Kiesraad.::

De heer Beernink was lid van de Raad van febr. 1957 tot april 1967, en opnieuw vanaf eind jan. 1972. Van 1967 tot 1971 was hij Minister van Binnenlandse Zaken. Mr. Beernink is als zodanig de opvolger van mr. dr. J. Donner, aan wie bij hetzelfde Koninklijk besluit eervol ontslag is verleend als voorzitter van de Raad, onder dankbetuiging voor de vele en gewichtige diensten door hem als zodanig bewezen. De heer Donner was sedert jan. 1946 lid en vanaf jan. 1966 voorzitter van de Kiesraad. (Ministerie van Binnenlandse Zaken)

WUB VERLENGD TOT 1 SEPT. 1977

De Wet Universitaire bestuurshervorming (WUB, ook bekend als de Wet-Veringa) is verlengd tot 1 sept. 1977. De TK keurde op 6 april een daartoe strekkend wetsontwerp goed. Dit ontwerp was nodig, omdat de oorspronkelijke wet afloopt op 31 aug. van dit jaar.

Het ligt in de bedoeling de wet te verlengen tot 1980, maar staatssecretaris Klein van onderwijs wil in de WUB wijzigingen en verbeteringen aanbrengen. Een voorontwerp van wet, houdende verlenging en wijziging van de Wet universitaire bestuurshervorming, is daartoe op 20 febr. gepubliceerd en om advies toegezonden aan de instellingen van wetenschappelijk onderwijs de Academische Raad, de Onderwijsraad, de Commissie voor de bestuurshervorming en de universitaire kiesraad.

Een eerder wetsontwerp, dat op 7 jan. bij de Tweede Kamer was ingediend, is weer ingetrokken.

In het verlengingswetje, dat de TK op 6 april aangenomen heeft, zijn ook al wijzigingen aangebracht, maar die zijn van ondergeschikte aard. De belangrijkste verandering is deze, dat het voor faculteiten en subfaculteiten met een afwijkende bestuursstructuur gemakkelijker wordt een beroep te doen op het z.g. experimenteerartikel van de WUB. In de oude regeling moesten faculteiten en subfaculteiten met afwijkende bestuursstructuur eerst deze structuur aan de bepalingen in de wet aanpassen, waarna zij een beroep op het experimenteerartikel konden doen.

Deze ingewikkelde procedure is nu geschrapt. Er kan rechtstreeks een beroep op het experimenteerartikel worden gedaan. (Ministerie van *onderwijs, NRC/H'blad)*

(Vor. ber. pag. 19/2 e.v.-1972)

TOELATINGSCRITERIA NUMERUS FIXUS STUDIERICHTINGEN STUDIEJAAR 1976-1977

Staatssecretaris dr. G. Klein (onderwijs en wetenschappen) heeft op 5 jan. voor het studiejaar 1976-1977 voor de studierichtingen waarvoor een beperkt aantal studenten zal worden ingeschreven, de volgende toelatingscriteria vastgesteld.

Bij de toelatingsprocedure wordt het stelsel van gewogen loting toegepast. Dit betekent dat de kansen op inloten groter worden naarmate het gemiddelde eindexamencijfer hoger ligt. Aspirant-studenten, die in 1973 of daarvóór het vereiste diploma hebben behaald en onmiddellijk daarna in militaire dienst zijn gegaan, worden rechtstreeks toegelaten. Daarvoor geldt wel als voorwaarde dat zij niet in 1974 noch in 1975 hierdoor met hun studie konden beginnen en zich voor het studiejaar 1975-1976 niet hebben aangemeld.

Een klein aantal a.s. studenten uit Suriname en de Nederlandse Antillen krijgt eveneens voorrang. De regeringen van Suriname en de Nederlandse Antillen moeten elk uiterlijk 1 aug. 1976 12 personen hiervoor aanwijzen. De overgebleven gegadigden worden in zes lotingsklassen ingedeeld, t.w. kandidaten met een einddiploma met een gemiddeld eindexamencijfer groter of gelijk aan 8½; kleiner dan 8½ maar groter en gelijk aan 8; kleiner dan 8 maar groter of gelijk aan 7½; kleiner dan 7½ maar groter of gelijk aan 7; kleiner dan 7 maar groter of gelijk aan 6½; met een gemiddeld eindexamencijfer kleiner dan 6½. Bij de eindexamens v.w.o. is het niet mogelijk een opsomming van de vakken te geven, die bij de bepaling van het gemiddelde eindexamencijfer betrokken moeten worden. Door de vrijheid van vakkenkeuze zijn verschillende examenlijsten mogelijk. Daarom wordt bij deze schooltypen het gemiddelde eindexamencijfer berekend op grond van de zeven (en voor avondscholen van de zes) vakken die op de cijferlijst vermeld staan.

Toekomstige studenten die in het studiejaar 1976-1977 in militaire dienst moeten en niet kunnen gaan studeren, kunnen toch gewoon meeloten. Loten zij in dan krijgen zij een schaduwplaats toegewezen. Dit betekent dat zij dan gebruik kunnen maken van hun studieplaats in de studierichting van hun keuze in het studiejaar direct aansluitend op de beëindiging van hun militaire dienst.

Aspirant-studenten die door omstandigheden buiten hun schuld zich te laat aanmelden en daardoor niet aan de loting hebben deelgenomen, kunnen alsnog kans op een plaats krijgen.

Een beroepscommissie beoordeelt of er inderdaad sprake is van overmacht. Is dit het geval dan kan de toekomstige student alsnog aan de loting deelnemen.

Voor bijzondere gevallen van persoonlijke aard is binnen de studierichting waarvoor een numerus fixus zal worden afgekondigd, een geringe ruimte gereserveerd. De beoordeling van de verzoeken is toevertrouwd aan de Centrale Commissie Aanmelding en Plaatsing. (Ministerie van Onderwijs)

BELASTINGOVEREENKOMST MET AUSTRALIP

Op 17 maart 1976 heeft in Canberra de ondertekening plaats gevonden van een overeenkomst tussen Nederland en Australië tot het vermijden van dubbele belasting met betrekking tot belastingen naar het inkomen.

Voor inwoners van Nederland zijn in het bijzonder de bepalingen omtrent dividenden, interest en royalty's van belang. Op dividenden die door een maatschappij van het ene land aan inwoners van het andere land worden betaald. zal het land waar de maatschappij is gevestigd een belasting van ten hoogste 15% mogen heffen. Dit tarief geldt zowel voor zogenaamde beleggingsdividenden als voor dividenden die door een dochtermaatschappij in het ene land aan haar moedermaatschappij in het andere land worden betaald.

Op interest en royalty's mag het land van waaruit deze inkomsten betaald worden, geen hogere belasting heffen dan 10%.

Eveneens van belang is wat bepaald is omtrent lucht- en scheepvaartwinst. Hiervoor geldt dat deze winst in beginsel slechts belastbaar is in het land waar de desbetreffende maatschappij is gevestigd. Voor de overige soorten van inkomsten gelden in grote lijnen de in Nederlandse belastingverdragen gebruikelijke bepalingen.

Met betrekking tot de inkomsten uit Australische bron waarvoor de overeenkomst aan Australië een recht tot belastingheffing toekent verleent Nederland aan zijn inwoners hetzij vrijstelling hetzij een verrekening van de Australische belasting op die inkomsten.

De overeenkomst zal pas in werking treden nadat zij in beide landen door het parlement is goedgekeurd. Nadat deze goedkeuring is verleend, zal zij echter met terugwerkende kracht vanaf 1 juli 1975 gelden ten aanzien van belastingen die aan de bron worden geheven, en ten aanzien van belastingen die door middel van een aanslag worden geheven, vanaf 1 jan. 1975 wat Nederland betreft, en vanaf 1 juli 1975 wat Australië betreft.

De overeenkomst zal, wat Nederland betreft, voorshands alleen voor het Rijk in Europa gelden. De gelding kan echter, indien Australië daarmee instemt, worden uitgebreid tot de Nederlandse Antillen. (Ministerie van financiën)

PORTUGAL

NIEUW PACT TUSSEN STRIJDKRACHTEN EN POLITIEKE PARTIJEN

Na acht weken van onderhandelingen tussen een uit 5 militairen bestaande commissie onder voorzitterschap van de minister van buitenlandse zaken Melo Antunes en vertegenwoordigers van de 5 belangrijkste politieke partijen werd op 26 februari een nieuw constitutioneel pact ondertekend dat de verhoudingen tussen de strijdkrachten en de politieke partijen regelt. Dit pact

---

* De Kiesraad is een college dat de Minister van Binnenlandse Zaken adviseert in alle aangelegenheden die het kiesrecht betreffen. De Raad is samengesteld uit vijf leden, die door de Kroon worden benoemd.
Op grond van een bepaling in de Kieswet treedt de Kiesraad als centraal stembureau op voor de verkiezing van de leden van de Eerste en van de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

kwam in de plaats van de overeenkomst die op 11 april 1975 werd ondertekend en waarbij een belangrijke rol voor de strijdkrachten in het Portugese militaire leven werd vastgelegd (pag. 279/2/3-1975).
Door de ingrijpende veranderingen in het politieke krachtenveld die in de loop van 1975 plaatsvonden, werd meer en meer de behoefte gevoeld de overeenkomst te herzien en op 12 dec. 1975 maakte de Hoge Revolutionaire Raad bekend dat er besprekingen zouden beginnen met de politieke partijen om tot herziening van de overeenkomst te komen (pag. 108/3 e.v.-1976).
Het op 26 februari ondertekende akkoord maakt een einde aan de overheersende wetgevende bevoegdheden van de Hoge Revolutionaire Raad.
De strijdkrachten die het politieke toneel sinds de omverwerping van het bewind van Caetano hebben gedomineerd zullen in de toekomst slechts een adviserende rol spelen en optreden als toezichthouders op de grondwet.
Het akkoord heeft een looptijd van minimaal vier jaar en vervalt als de toekomstige wetgevende vergadering na 1980 een nieuwe grondwet zal opstellen.
Het akkoord van april 1975 gaf de militairen bevoegdheid de regering te overstemmen, de wetgevende vergadering te ontbinden en kandidaten aan te wijzen voor het presidentschap, het premierschap en enkele andere ministersposten.
Van nu af aan geeft de Hoge Revolutionaire Raad slechts een mening over de wetten die door de wetgevende vergadering worden opgesteld. De Raad kan de wetsontwerpen slechts voor een nadere overweging terug sturen en de wetten krijgen rechtskracht als de vergadering ze in tweede lezing met tweederde meerderheid aanvaardt.
In zijn toespraak tijdens de ondertekeningsplechtigheid in het Belempaleis bevestigde president Costa Gomes dat de verkiezingen voor het parlement op 25 april zouden plaats vinden (zie pag. 289 e.v.). In juni zullen de presidentsverkiezingen plaats vinden.
Costa Gomes tekende namens de militairen onder het oog van vertegenwoordigers van de politieke partijen en de Hoge Revolutionaire Raad. ,,De strijdkrachten willen een aanzienlijk deel van de politieke macht niet voor zichzelf reserveren," zei hij. ,,Integendeel, wij willen een herstel van de burgerbevoegdheden tot stand gekomen via de wil van het volk." De ondertekeningsplechtigheid was 24 uur uitgesteld doordat de PPD niet akkoord kon gaan met bepaalde wijzigingen die op het laatste moment door de Revolutionaire Raad in het akkoord waren aangebracht.
Nadat de militairen deze wijzigingsvoorstellen hadden ingetrokken zei een woordvoerder van de PPD: ,,Het akkoord komt overeen met onze principes en is onontbeerlijk voor de consolidering van de democratie in Portugal."
President Costa Gomes wees erop dat de militairen wel een rol zullen blijven spelen in het politieke leven van Portugal. ,,Het ontbreken van democratische ervaring gedurende lange jaren heeft geresultee d in rivaliteit en onbegrip tijdens de afgelopen 22 maanden. De strijdkrachten achten het daarom raadzaam een adviserende rol te blijven spelen, al is het tijdelijk, in de opbouw van een nieuwe samenleving," aldus de president.
De voornaamste bepalingen van het pact luiden:

- De regering is verantwoordelijkheid verschuldigd aan het op 25 april te kiezen parlement en moet haar programma aan het parlement ter goedkeuring voorleggen;
- De president moet bij het benoemen van een premier rekening houden met de resultaten van de parlementsverkiezingen;
- De wetgevende bevoegdheden van de Hoge Revolutionaire Raad zullen beperkt worden tot het verstrekken van meningen over wetten die aan het parlement worden voorgelegd; de Raad kan de wetsontwerpen slechts voor nadere overweging terugsturen, maar de wetten krijgen rechtskracht als het parlement ze in tweede lezing met tweederde meerderheid aanneemt. De Raad behoudt de jurisdictie over defensie en andere militaire aangelegenheden.

(The Times Le Monde, *NRC/H'blad,* Bolso Review)

REPUBLICA TERUGGEGEVEN AAN OUDE EIGENAARS

Op 8 maart is het dagblad *Republica* teruggegeven aan zijn vroegere eigenaars.
Het besluit daartoe werd op 28 jan. door de Hoge Revolutionaire Raad genomen.
Drie leden van het comité van arbeiders overhandigden op 8 maart de sleutels van het gebouw waarin de krant is gevestigd aan drie vertegenwoordigers van de directie.
In mei 1975 werd het dagblad als gevolg van een arbeidsconflict gesloten, maar later verscheen het blad weer, toen onder leiding van een commissie van arbeiders, waarin uiterst linkse elementen de meerderheid vormden.
De socialistische partij van Mario Soares maakte van deze overname een politieke zaak. Uit protest tegen wat zij noemde een onaanvaardbare aantasting van de persvrijheid verliet zij de toenmalige vierde regering, wat uiteindelijk tot het vertrek van generaal Vasco Gonçalves leidde en tot de vorming van een gematigde regering onder admiraal Pinheiro de Azevedo (pag. 533/2-'75 e.v.).
In december 1975 was de financiële situatie van het blad zo slecht geworden dat de directeur, die benoemd was door de Hoge Revolutionaire Raad en de leden van het arbeiderscomité hun ontslag indienden en het blad ophield te verschijnen.
De vroeger hoofdredacteur Raul Rego, die inmiddels een nieuwe krant is begonnen, A Luta, heeft geëist dat de financiële situatie van het blad gesaneerd wordt en dat de arbeiders die het blad in mei '75 overnamen, worden ontslagen. (Le Monde, The Times)

MEDEWERKERS CAETANO VRIJGELATEN

Op 22 januari werd in Lissabon bekendgemaakt dat twee hoge medewerkers van de vroegere premier Caetano in vrijheid gesteld zouden worden. Het waren de laatsten en hoogsten die men nog gevangen hield. Het waren generaal Kaulza de Arriaga, oud-bevelhebber van de strijdkrachten en commandant van de luchtmacht in Mozambique.
Hij werd voorwaardelijk in vrijheid gesteld.
Ook voorwaardelijke invrijheidsstelling kreeg dr. Cesar Moreira Baptista, de laatste minister van binnenlandse zaken van de regering-Caetano.
De generaal was 16 maanden opgesloten geweest omdat hij zou hebben meegewerkt aan de mislukte rechtse poging tot een staatsgreep in september 1974 (pag. 641-'74 e.v.)
De oud-minister was meteen gevangen gezet nadat militairen in april 1974 het gezag overnamen in Partugal *(NRC/H'blad)*

OTELO DE CARVALHO UIT GEVANGENIS ONTSLAGEN

De oud-chef van de veiligheidstroepen, Otelo Saraiva de Carvalho

is op 4 maart uit de gevangenis van Santarem waar hij sedert 20 jan. werd vastgehouden, ontslagen (pag. 81 e.v.). Hij mocht naar zijn woning terugkeren, waar hij onder militair? bewaking zal blijven.

Carvalho wordt beschuldigd een actief aandeel te hebben gehad in de mislukte militaire putsch van 25 nov. 1975. (Le Monde)

WET MAAKT UITWIJZING VREEMDELINGEN MOGELIJK

Op 6 maart heeft de regering een wet goedgekeurd die de uitwijzing van vreemdelingen mogelijk maakt, wier handelingen een gevaar vormen voor de nationale veiligheid en de openbare orde. In het afgelopen jaar heeft de Portugese publieke opinine, aldus Le Monde **(9-3)** zich meer en meer vijandig opgesteld tegenover de talrijke, meest jeugdige, buitenlanders die na de omverwerping van het bewind van Caetano, naar Portugal waren gekomen om in ,,contact te komen met de revolutie". Velen van hen namen actief deel aan demonstraties en manifestaties, vaak van uiterst linkse aard, of aan bedrijfs- en landbezettingen.

Een aantal van hen werkte actief mee aan de zgn. culturele dynamiseringscampagnes, die werden georganiseerd door de vijfde sectie van de generale staf van de strijdkrachten. Anderen kregen werk bij kranten of openbare instellingen zoals bij de campagnes tegen het analfabetisme.

Na de val van de regering-Gonçalves en de vorming van de regering-Azevedo kwam meer en meer kritiek los op de aanwezigheid van de buitenlanders.

Zo had Mario Soares op een persconferentie begin december 1975, het over ,,zij die thuis geen revolutie hebben kunnen maken". (Le Monde).

SPAANS-PORTUGEES CONTACT OP MINISTERIEEL NIVEAU

Op 12 februari hebben de Portugese minister van buitenlandse zaken Melo Antunes en zijn Spaanse collega José Meria de Areilza in het stadje Guarda, 400 km ten noordoosten van Lissabon besprekingen gevoerd. Het was de eerste maal sedert de dood van het Spaanse staatshoofd Franco dat beide landen op ministerieel niveau contact opnamen.

Volgens het slotcommuniqué gaan beide landen hun samenwerking op cultureel, economisch, commercieel en toeristisch gebied versterken.

Behalve technische akkoorden over de afbakening van het continentale plat, zullen plannen uitgewerkt gaan worden voor bevordering van het toerisme op het Iberische schiereiland. Ook zal het voor de burgers van beide landen gemakkelijker worden elkaars grenzen te overschrijden.

Op economisch gebied zal een nieuwe impuls worden gegeven aan de samenwerking tussen beide landen.

Er zal bestudeerd worden of de escudo in Spanje weer officieel genoteerd kan worden. Sedert de zomer van 1975 is de Portugese munt in Spanje niet meer inwisselbaar.

Waarnemers kenden overigens ook politieke waarde toe aan deze zuiver economische plannen. Zij zagen daarin een aanwijzing dat beide landen tot normalisering van hun betrekkingen wilden komen.

In de herfst van 1975 werd de Spaanse ambassadeur uit Lissabon teruggeroepen nadat linkse demonstranten de Spaanse ambassade en het consulaat daar hadden bestormd en vernielingen aangericht uit protest tegen de executie van vijf jeugdige Spaanse opposanten.

In januari keerde de ambassadeur naar zijn standplaats terug.

Mogelijke uitwijzing linkse Spanjaarden

Het slotcommuniqué geeft echter geen uitsluitsel over een aantal andere problemen die ter sprake zijn gekomen, zoals het Iberisch nonagressiepact dat in 1943 tussen Salazar en Franco werd gesloten, de situatie van verschillende industriële ondernemingen en landbouwbedrijven, toebehorend aan Spaanse staatsburgers, die door Portugese arbeiders zijn bezet en de aanwezigheid in Spanje van een aantal Portugezen die lid zijn van extreemrechtse organisaties en het verblijf van uiterst linkse Spanjaarden in Portugal.

Volgens politieke waarnemers is de nieuwe wet die uitwijzing van vreemdelingen mogelijk maakt (zie boven) tevens geïnspireerd door de wens van de Portugese regering ook op dit niveau tot een normalisering van de betrekkingen met Spanje te komen. (Le Monde)

GENERAAL SPINOLA ZWITSERLAND UITGEWEZEN, DUITSE JOURNALIST ONTHULT PLANNEN TOT MILITAIRE COUP

Oud-president generaal Spinola, die in april 1975 Portugal na een mislukte coup moest verlaten en sedertdien in Brazilie woont, heeft op 9 april Zwitserland, waar hij tijdelijk verbleef moeten verlaten, omdat hij tijdens zijn verblijf politiek heeft bedreven.

Daarvoor was de generaal uitvoerig door de Zwitserse recherche verhoord.

Aanleiding tot de uitwijzing was een door de generaal ondertekend document van 22 maart waarin hij zijn medewerkers José Valle de Pigueiredo en Luis Oliveira Dias machtigt om namens hem besprekingen te voeren over ,,financiële en logistieke steun" voor de ,,democratische bevrijdingsbeweging van Portugal". De Spinola kwam op 7 febr. Zwitserland binnen op een geldig Braziliaans paspoort op naam van Antonio Rebero, twee van zijn voornamen. Op 15 maart antwoordde de Zwitserse regering op vragen van de socialist Jean Ziegler, dat er geen aanknopingspunten waren voor Zieglers bewering dat De Spinola betrokken zou zijn geweest bij de activiteiten van de MDLP, de Democratische Bevrijdingsbeweging van Portugal.

Onthullingen Stern

De uitwijzing van De Spinola kwam even nadat het Westduitse weekblad Stern een artikel had gepubliceerd waarin de journalist Hans-Gunther Walraff onthulde een gesprek te hebben gehad met de generaal over levering van wapens aan de MDLP voor een staatsgreep waarbij alle communisten en socialisten zouden worden geliquideerd als zij de verkiezingen van 25 april zouden winnen. Walraff, een linkssocialistische journalist, zou de generaal onder het voorwendsel dat hij handelde namens een financieel sterke rechtse Westduitse organisatie, naar Dusseldorf hebben gelokt om daar te spreken over mogelijke wapenhulp aan de rechtse MDLP.

Het artikel in Stern bevatte zoveel bijzonderheden over deze ontmoeting, waarvan ook nog bandopnamen zijn gemaakt, dat er weinig twijfel over bestaat dat de generaal inderdaad deze besprekingen heeft bijgewoond en daarna zijn medewerkers machtigde de besprekingen voort te zetten. (NZZ)

MIDDEN-OOSTEN

CYPRUS

VOORTZETTING **INTERCOMMUNAUTAIRE** BESPREKINGEN. VERLENGING **UNFICYP-MANDAAT**. AFTREDEN CLERIDES. VERDERE ONTWIKKELINGEN

In aansluiting op het overzicht van pag. 257 t/m 261 volgt hier een samenvatting van de verdere gebeurtenissen op en rond Cyprus.

Vierde ronde *inter-communautaire* besprekingen

Oorspronkelijk was overeengekomen dat de vierde ronde op 8 en 9 sept. '75 in het VN-gebouw te New York zou plaatsvinden, maar de ontmoeting van Clerides en Denktash werd uitgesteld om Waldheim de gelegenheid te geven afzonderlijk met de twee leiders te spreken om te voorkomen dat de onderhandelingen zouden afspringen nog voor zij waren begonnen. Denktash was nl. eind aug. in gebreke gebleven met zijn toegezegd globaal voorstel. Na een korte formele ontmoeting op 10 sept. werd de vierde ronde verdaagd ,,bij gebrek aan concrete voorstellen'', zonder dat er vooruitgang was geboekt en zonder dat een nieuwe gespreksdatum was vastgesteld.

Verenigde Naties

Op 18 sept. werd bekend gemaakt dat Javier Perez de Cuellar (Peru) per 15 okt. benoemd was tot speciaal vertegenwoordiger van Waldheim op Cyprus als opvolger van Luis Weckman-Munoz, die deze taak sinds 1 juli 1974 vervulde en nu naar de diplomatieke dienst van zijn land (Mexico) wilde terugkeren.

Nadat de Algemene Vergadering van de VN op 20 nov. met 117 tegen 1 stem (Turkije) de onverwijlde terugtrekking van alle buitenlandse troepen van Cyprus had geëist (pag. 266/3), leidde overleg tussen de Griekse en Turkse minister van buitenlandse zaken, Bitsios en Caglayangil, op 12 dec. te Brussel niet alleen tot verbetering van het Grieks-Turkse klimaat, maar ook tot een gemeenschappelijk verzoek aan Waldheim om naar mogelijkheden te zoeken tot hervatting van de intercommunautaire besprekingen. De onderhandelingen over Cyprus moeten in overleg met de geïnteresseerde partijen worden gevoerd, aldus de beide ministers. Een eerder Turks voorstel van 5 dec. om de intern-Cypriotische onderhandelingen te verbreden door deelneming van Griekenland en Turkije, waar Athene tegen was, raakte zo uit de roulatie.

Op 13 dec. verlengde de Veiligheidsraad zonder medewerking van China het UNFICYP-mandaat met nog eens zes maanden tot 15 juni 1976.

Tevoren was op Cyprus op 13 dec. een regeling getroffen tussen de bevelhebber van UNFICYP, generaal Prem Chand, en de Turks-Cypriotische leider Denktash over de rol van de UNFICYP in de Turks-Cypriotische sector van het eiland.

Eerder was van Turks-Cypriotische zijde de totstandkoming van zo'n afzonderlijke regeling als voorwaarde gesteld voor een verder verblijf van de UNFICYP De Turks-Cypriotische vice-president en minister van defensie, Osman Orek, had deze voorwaarde volgens A P (23-11) geformuleerd en de UNFICYP bovendien beschuldigd van ,,spionage'' ten gunste van de regering-Makarios Ook de Turks-Cypriotische leider Denktash wees volgens de F A Z (26-11) op de nuttelooshеid van de aanwezigheid van de VN-troepen in het Turks-Cypriotische gebied ,,In het Noorden hebben zij niets meer te zoeken.'' Zij konden eventueel in het niemandsland, de neutrale zone die de beide bevolkingsgroepen scheidt, blijven, als de VN niet met het vertrek van de UNFICYP zou instemmen, zo verklaarde Denktash in Ankara Tevoren had de functie van UNFICYP eruit bestaan de Turken in de Griekse sector te beschermen, maar die zijn nu vrijwel allen in het Turkse noorden Nu moeten de Grieks-Cyprioten ,,gekooiden' in het Noorden, die aan hevige Turks-Cypriotische intimidatie bloot staan, worden beschermd, aldus N R C / H ' b l a d (15-12-'75)

Tijdelijk aftreden Clerides

Op 14 jan. deelde Clerides mee dat hij zijn ontslag als Grieks-Cypriotisch onderhandelaar de vorige avond had ingediend tijdens een gemeenschappelijke zitting van de nationale raad en het kabinet. Clerides motiveerde zijn heengaan met ,,oververmoeidheid'' en zegde toe dat hij op 17 jan. zijn eindbeslissing bekend zou maken. Maar in perscommentaren werd zijn heengaan in verband gebracht met politieke meningsverschillen tussen Clerides en andere politieke leiders o.w. president Makarios en EDEK-leider Lyssarides. Tijdens de gemeenschappelijke zitting was volgens de FAZ (15-1) besloten Clerides bij de toekomstige onderhandelingen te doen vergezellen door ,,een delegatie van politici en experts'' en die beslissing zou tegen de zin van Clerides zijn geweest.

Zijn tegenstanders verweten hem in het algemeen dat hij zich te gemakkelijk neerlegde bij de door de Turkse invasie geschapen situatie. Daartegenover stelde Clerides dat hij een realist en een pragmaticus was die meende dat de bizonale verdeling van Cyprus als de enige realistische oplossing, hoe pijnlijk ook, moest worden beschouwd. Ook had hij enkele dagen eerder nog verklaard dat men er niet van moest uitgaan dat alle Grieks-Cypriotische vluchtelingen naar hun haardsteden in het Noorden zouden kunnen terugkeren. Makarios echter had een bizonale verdeling ,,onaanvaardbaar'' genoemd.

Eveneens op 14 jan. werd bericht dat de Grieks-Cypriotische regering een voorstel van VN-secretaris-generaal Waldheim had aanvaard om de inter-communautaire besprekingen onder diens auspiciën op 17 febr. te Wenen te hervatten.

Ook aan de vooravond van de eerste oriderhandelingsronde te Wenen (pag. 261/1) had Clerides volgens een mededeling van 9 april 1975 zijn ontslag bij president Makarios ingediend als onderhandelaar en parlementsvoorzitter. Toen had Clerides' uitspraak (van 3 april) dat de opdeling van Cyprus in twee zones een voldongen feit was en dat het er alleen nog om ging de 60 : 40 verhouding terug te brengen tot 80 : 20, een golf van protest uitgelokt met Lyssarides in de hoofdrol. Na smeekbeden van alle kanten, incl. Athene, had Clerides toen besloten aan te blijven.

Op 15 jan. aanvaardde het Grieks-Cypriotische parlement een resolutie waarin op Clerides een beroep werd gedaan zijn ontslag in te trekken. Ook de Griekse premier Karamanlis had die dag in een door ambassadeur Michael Dountas overhandigde boodschap Clerides verzocht op zijn ontslag terug te komen, omdat dit ,,de nationale zaak'' zou schaden.

Op 17 jan. deelde Clerides in een verklaring mee dat, hoewel ,,ernstige redenen'' hem ertoe hadden gebracht zijn ontslag in te dienen hij zich nu na pleidooien van Karamanlis, Waldheim en andere persoonlijkheden ,,verplicht'' voelde zijn functie van onderhandelaar te blijven vervullen. Clerides ontkende dat hij een meningsverschil had met Makarios en andere Grieks-Cypriotische leiders over het te volgen beleid bij de volgende gespreksronde met Denktash op 17 februari.

Terugtrekking Turkse militairen

Op 31 jan. maakte Reuter vanuit Ankara bekend, dat het Turkse leger vanaf die datum zou beginnen met de terugtrekking van nog eens

2.000 militairen van Cyprus, waardoor de Turkse troepenmacht op het eiland tot 30.000 man zou worden teruggebracht. De terugtrekking had vrijwel geen militaire betekenis, maar vormde mogelijk een factor ten gunste van een eventuele hervatting van de Amerikaanse militaire steun aan Turkije (zie pag. 744/2-1974 en vgl. aflev.).

Vijfde onderhandelingsronde

Van 17 t/m 21 febr. vond te Wenen de vqfde ronde van de intercommunautaire besprekingen tussen Clerides en Denktash plaats onder auspicien van VN-secr-generaral Waldheim. Over de standpunten van beide partijen en hun onderhandelingspositie aan het begin van dit overleg berichtte *NRC/H'blad* (17-2):

„De Grieks-Cyprioten willen nog steeds een sterk centraal gezag over een republiek waarin de 18% Turks-Cyprioten in enkele verspreide kantons, samen 20% van het eiland bestrijkend, federale rechten krijgen De Turks-Cypriotische leiding wil nauwelijks iets veranderen aan de huidige situatie, d w z een opdeling in twee zones, een Griekse van 60% en een Turkse van 40%, op federale basis en met een zeer zwak centraal gezag
Turken wonen er in het Griekse zuiden bijna niet meer, maar in het Turkse noorden leven nog altijd, vrijwel onder huisarrest, bijna 10 000 Grieken wier benarde toestand Denktash tijdens de derde onderhandelingsronde beloofde te verbeteren In werkelijkheid is zij sindsdien alleen maar verergerd"

In tegenstelling tot de vorige gespreksrondes zou bij de vijfde ronde niet alleen de juridische conceptie van de Cypriotische staatsstructuur ter sprake komen, maar ook de territoriale kwestie, al bleef de prioriteit van de te behandelen onderwerpen een twistpunt Daarbij gaf Clerides volgens de NZZ (20-2) te kennen dat hij persoonlijk het Turkse concept van een bizonale Cypriotische staat zou aanvaarden, als Ankara zijn invloedssfeer op Cyprus aanzienlijk zou reduceren en ook Denktash zich bereid verklaarde een centrale regering met niet alleen nominale bevoegdheden te accepteren

Tijdens het vijfdaagse overleg werd, aldus het slotcommuniqué, overeengekomen schriftelijke voorstellen en tegenvoorstellen uit te wisselen over territoriale en constitutionele vraagstukken. Die uitwisseling zou op Cyprus plaatsvinden met Waldheims speciale vertegenwoordiger, Perez de Cuellar, als tussenpersoon. Vervolgens zou in mei te Wenen de zesde onderhandelingsronde volgen over een gemeenschappelijke uitgangsbasis, alvorens de ingewikkelde problematiek zou worden voorgelegd aan gemengde commissies.
Over de vijfde ronde, waarin „substantiële discussies" waren gewijd aan de territoriale en constitutionele vraagstukken, zei Waldheim: „Wij hopen dat deze gespreksronde ons een stap dichter bij de oplossing heeft gebracht. Wij mogen zeker spreken van vooruitgang aangezien de twee partijen, nadat hun dialoog vijf maanden was gestokt, toch weer besloten hadden met elkaar te gaan pratrn".
Wat de leniging van de menselijke nood betreft zegden Clerides en Denktash secretaris-generaal Waldheim toe, dat zij de problemen op Cyprus zelf met zijn vertegenwoordiger in een geest van goeden wil zouden bespreken.

In een in opdracht van Waldheim opgesteld rapport aan de VN-commissie voor de rechten van de mens, waaraan op 18 febr ruchtbaarheid werd gegeven, werd o a meegedeeld dat op Cyprus nog steeds 018 Griekse en 114 Turkse Cyprioten worden vermist Beide partijen op Cyprus verklaarden dat er bij hun weten geen krijgsgevangenen zijn
Tijdens een persconferentie te Parijs op 26 febr riep o m de Cypriotische ambassadeur in Frankrijk, Polis Modinos, op tot instelling van een internationale commissie, die vrij in het door Turken bezette deel van het eiland zou moeten kunnen rondreizen om zich op de hoogte te stellen van het lot van de sinds 1974 verdwenen Griekse Cyprioten Volgens het comité van de ouders van verdwenen Grieks-Cyprioten bedroeg het aantal vermisten sinds 20 juli 1974 2 197 personen, o w 1 292 militairen

The Times (28-2) meldde vanuit Ankara dat een bron dichtbij het Turks-Cypriotische bestuur op 27 febr. had onthuld dat er tijdens de vijfde ronde een geheim akkoord over de toekomst van het Cyprus-overleg was bereikt: Clerides zou eerst zijn voorstellen — hoofdzakelijk over territoriale vraagstukken — aan Denktash overhandigen, die dan 10 dagen de tijd zou hebben voor het indienen van tegenvoorstellen. De uitwisseling van voorstellen en tegenvoorstellen zou binnen zes weken na de vijfde ronde moeten zijn voltooid, d.w.z. vóór 3 april.
In een interview met *The Tzmes* (31-3) zei de Turks-Cypriotische leider Denktash op 26 maart m.b.t. de intercommunautaire onderhandelingen dat hij niet bereid was voorstellen in te dienen, omdat hij nog geen voorstellen van de Griekse partij had gekregen waarop hij kon antwoorden. Hij merkte op dat tijdens de laatste gespreksronde in Wenen was overeengekomen dat de Griekse partij als eerste voorstellen zou indienen en dat hij dan binnen 10 dagen zijn tegenvoorstellen zou aanbieden. Daarbij stelde Denktash dat de in de voorafgaande week van Griekse zijde onofficieel ingediende voorstellen noch realistisch noch redelijk waren. De Griekse partij ontkende overigens enigerlei voorstellen te hebben gedaan aldus *The Tzmes* (31-3).
In die week hadden Clerides en Denktash twee besprekingen gewijd aan het vraagstuk van de vermiste personen en ook op 31 maart kwam de kwestie ter sprake.
Inmiddels was op 30 maart tijdens een gemeenschappelijke zitting van het Grieks-Cypriotische kabinet en de Nationale Raad onder voorzitterschap van president Makarios overeenstemming bereikt over de tekst van de (officiële) Grieks-Cypriotische voorsteiien. Deze voorstellen werden op 3 april aan Perez de Cuellar overhandigd, die ze pas aan de Turks-Cyprioten mocht meedelen als dezc hun voorstellen hadden geformuleerd. Maar die wilden krachtens het geheime akkoord pas hun tegenvoorstellen tien dagen na ontvangst van de Grieks-Cypriotische voorstellen indienen.

Aftreden Clerides

Na de „onthulling" door Denktash van de geheime procedure-overeenkomst kwam veel kritiek van Grieks-Cypriotische zijde op Clerides los. Deze trad op 7 april als onderhandelaar namens de Grieks-Cyprioten af, nadat hij had toegegeven inderdaad bedoelde geheime afspraak te hebben gemaakt, en wel zonder president Makarios ervan in kennis te stellen. De FAZ (8-4) stelde echter dat de „geheime afspraak" bekend was aan VN-secretaris-generaal Waldheim en diens vertegenwoordiger Perez de Cuellar en dat die evenmin verborgen kon zijn gebleven voor de beide „adviseurs" die door Makarios in febr aan Clerides waren toegevoegd. Volgens *The Times* (9-4) had Clerides overeenkomstig de „geheime afspraak" een blauwdruk van het ontwerp van de Grieks-Cypriotische voorstellen aan Denktash ter hand gesteld tijdens hun humanitair overleg op 24 maart te Nicosia en had Denktash zijn woord gebroken door dit te onthullen in zijn interview met *The Times* twee dagen later.

Denktash gaf op 8 april als reden voor zijn handelwijze op dat hij het door Clerides overhandigde stuk niet als geldig kon beschouwen, omdat het gedeelte betreffende territoriale veranderingen zi gebaseerd was op een onjuiste premisse, nl op een verondersteld voorstel van Waldheim in Wenen i z een bepaling va 20% et Turkse aandeel op het eiland Tot 13 werkelijkheid had Waldheim een kaart aangeboden die beide partijen als referentie bij het ontwerpen van hun voorstellen konden gebruiken Op die kaart waren drie gebieden aangegeven waarin Turkse territoria-

le concessies konden worden gedaan De Grieks-Cypriotiicche voorstellen behelsden de opmerking dat als al deze drie gebieden aan de Grieks-Cyprioten werden afgestaan, de Turken 20% van het land zouden overhouden Denktash stelde dat de bedoeling hierachter was de indruk te wekken dat Waldheim een voorstel had gedaan dat door de Turks-Cyprioten werd verworpen, terwijl hij in werkelijkheid geen enkel voorstel had gedaan, aldus The Times (9-4).
Reeds op 18 maart had de correspondent van dit Britse dagblad te Athene gemeld dat de Griekse regering er bij Nicosia op zou hebben aangedrongen in te stemmen met een door Waldheiin tijdens het beraad te Wenen bepleite formule, nl de Turken de controle over 24% van het eiland te geven in ruil voor de toestemming aan 100 000 Griekse vluchtelingen naar hun woonplaatsen terug te Beren
Volgens een door de Turkse zaakgelastigde te Parijs aan Le Monde (14-4) toegezonden tekst van het VN-voorlichtingscentrum in Athene misten berichten over suggesties van de kant van Waldheim tilden de vijfde zitting van de intercommunautaire besprekingen elke grond

Op 8 april liet de Grieks-Cypriotische regering weten dat zij de door Clerides gemaakte afspraak zou nakomen. Tevens werd de vice-voorzitter van het Grieks-Cypriotische Huis van Afgevaardigden, Tassos Papadopoulos, tot onderhandelaar namens de Grieks-Cyprioten benoemd als opvolger van Clerides, die wel voorzitter van het Huis van Afgevaardigden bleef.
Van Turkse zijde werd aanvankelijk aangekondigd dat nu ook Denktash zou worden vervangen door een hiërarchisch lager geplaatst figuur. Op 9 april meldde de Turkse radio dat Denktash zou hebben verklaard dat hij niet met Tassos Papadopoulos aan de onderhandelingstafel wilde gaan zitten, daar deze ,,een voormalig EOKA-lid met extreme opvattingen" was. Maar de onaanvaardbaarheid van Papadopoulos voor de Turks-Cyprioten werd op 12 april tegengesproken door een Turks-Cypriotische woordvoerder, die stelde dat zijn partij slechts opheldering van de status van Papadopoulos wenste t.b.v. het scheppen van evenwicht bij het benoemen van diens gesprekspartner.
Op 15 april, aldus *AFP,* deelde Denktash aan Perez de Cuellar mee dat de vice-voorzitter van de Turks-Cypriotische Kamer van Afgevaardigden, Soleyman Onan, hem als onderhandelaar bij de intercommunautaire besprekingen zou vervangen.

Voorstellen over *en* weer verworpen

De op 8 april aan Denktash overhandigde Grieks-Cypriotische voorstellen werden nog dezelfde dag door de Turks-Cypriotische leider verworpen en een paa dagen later door de Turkse premier Demirel. De op 17 april door Onan aan Perez de Cuellar overhandigde Turks-Cypriotische voorstellen werden op 19 april door het Grieks-Cypriotische kabinet en de Nationale Raad onder voorzitterschap van Makarios ..onaanvaardbaar" genoemd.

In de Grieks-Cypriotische voorstellen, een document van 13 bladzijden, werd voor de Turks-Cyprioten een gebied van 20% van het eiland ingeruimd d w z dat zij 18% van het thans beheerste gebied moesten ontruimen, w o Famagusta en Morphou Aan alle Cyprioten zou het recht op vrij verkeer eri de vrije keuze van woon- en werkplaats moeten worden toegekend De demilitarisering van het Turkse deel door de terugtrekking van de Turkse troepen zou nog voor het definitieve akkoord over een nieuw constitutioneel en staatsbestel moeten plaatsvinden.
Denktash verklaarde op 8 april slechts een deel van die voorstellen te kunnen aanvaarden. maar het gedeelte betreffende territoriale veranderingen was ,,totaal onaanvaardbaar" De Turkse premier Demirel en Denktash beweerden volgens de F A Z (12-4) dat de regering-Makarios deze ,,onrealistische en niet-discutabele voorstellen" opzettelijk en doelbewust had ingediend om de vredesbesprekingen volledig te laten mislukken In het gunstigste geval zou over correcties van het grensverloop op Cyprus kunnen worden gesproken. maar niet over territoriale concessies

Het 20 pagina's dikke Turks-Cypriotische voorstel voorzag in een bizonale federale structuur voor het eiland met een zwakke centrale regering Volgens de Grieks-Cyprioten bevatte het document ,,geen concrete voorstellen" i z de territoriale kwestie, ,,die juist de kern van het Cypriotische probleem vormt" Wel lieten de Turks-Cyprioten weten dat als de Grieks-Cyprioten nieuwe voorstellen indienden, waaruit de naam van Waldheim was weggelaten, zij enkele ,,grenscorrecties" wilden overwegen

President Makarios verklaarde op 20 april m.b.t. de intercommunautaire onderhandelingen: .,Deze onderhandelingen hebben tot nu toe geen enkel positief resultaat opgeleverd, en persoonlijk betwijfel ik of het opportuun is ze voort te zetten." Uit Makarios' omgeving werd opgemerkt dat alleen een krachtig optreden van Waldheim of een gezamenlijk initiatief van Athene en Ankara de Cyprus-onderhandelingen voor een definitieve mislukking kon behoeden.
Rauf Denktash verwierp op 23 april een driehoeksconferentie tussen de Grieks-Cyprioten, Athene en Ankara. Volgens hem kon het probleem alleen worden geregeld door onderhandelingen tussen de beide gemeenschappen. In een gesprek met de FAZ (26-4) meende Denktash dat Makarios kennelijk voor het concept van een ,,lange strijd" van Grieken tegen Turken had gekozen.

Verkiezingen *aangekondigd*

De grondwetgeveride vergadering van de Turks-Cyprioten besloot in de nacht van 3 op 4 maart vóór 20 juni verkiezingen te laten houden voor een nieuw parlement. *(NRC/H'blad, NZZ, FAZ, The* Times)

(Vor. ber. pag. 821 e.v.-1974 en 257 e.v.-1976.)

ARRESTATIE SAMPSON

De door aartsbisschop Makarios bij zijn terugkeer op Cyprus in dec. 1974 afgekondigde politiek van ,,amnestie en vergetelheid" (pag. 257/3) ondervond wel kritiek in de linksgerichte pers, maar elke rechtspleging tegen aanstichters van de staatsgreep van juli 1974 bleef achterwege.
Op 30 okt. 1975 verlangde de Grieks-Cypriotische Nationale Vergadering in een meerderheidsresolutie de volledige zuivering van Nationale Garde, politie en bestuursapparaat van degenen die een actieve rol hebben gespeeld bij de staatsgreep van 15 juli 1974 en ,,geen berouw" hebben getoond.
Op 28 jan. eiste voor het eerst een rechtse politicus, de onafhankelijke afgevaardigde Eraclis Hadjiracleous, de arrestatie en vervolging van ex-president Nicos Sampson ,,wegens zijn acties zowel tijdens als na de coup". Aanleiding hiertoe vormde een incident tijdens de jaarlijkse herdenkingsdienst voor generaal Grivas de vorige dag.

Toen een redenaar uit Athene uitriep dat de noodlottige staatsgreep er niet zou zijn geweest als Grivas nog geleefd zou hebben griste Sampson hem de microfoon uit de hand en brulde dat alle verraders van de natie zouden worden gestraft, dat alle Turken zouden worden verjaagd en dat de enosis (vereniging) met Griekenland er zou komen

Op 3 febr. liet de Cypriotische openbare aanklager Tornaritis tegen Sampson een onderzoek opnnen op grond van mogelijke medeplichtigheid aan de staatsgreep van juli '74. Sampson, president van 15-23 juli 1974 en nog steeds uitgever van het dagblad *Machi* (gevecht), werd dezelfde dag verhoord.
Op 16 maart volgde zijn arrestatie. De aanklacht tegen hem luidde: uitvoering van en medewerking aan illegale gewelddaden; poging tot verandering van de constitutionele staatsorde door het inzetten van de strijdkrachten tegen de wettige regering. *(NRC/H'blad,* The Times, *NZZ)*

ZUIDOOST-AZIE EN VERRE OOSTEN

MALEISIË

PREMIER ABDOEL RAZAK OVERLEDEN. HUSSEIN ONN OPVOLGER. REORGANISATIE KABINET

Op 14 jan. overleed de Maleisische premier Abdoel Razak te Londen op 53-jarige leeftijd aan leukemie. Voor de behandeling van deze ziekte was hij reeds bijna een maand in Europa. Zijn stoffelijk overschot werd de volgende áag naar Koeala Loempoer overgevlogen voor de begrafenis.

De op 22 sept 1970 tot premier benoemde Abdoel Razak (pag 718/1-1970) was volgens Le Monde (16-1) een voorzichtig en autoritair hervormer, volgens de NZZ (16-1) de man van het vergelijk en volgens The Observer (18-1) de man die Maleisië bij elkaar hield. Hij zette zich in voor nauwere samenwerking tussen de landen van Zuidoost-Azie en voor een neutralisering — gegarandeerd door de VS, de SU en China — van dat gebied In 1974 was Maleisië onder zijn leiding de eerste ASEAN-staat die diplomatieke betrekkingen met Peking aanknoopte Hij bewerkstelligde zo een wijziging van het uitgesproken pro-westerse profiel van zijn land uit de periode van zijn voorganger Abdoel Rahman in de richting van een meer ongebonden positie

Wat de binnenlandse politiek betreft heeft tun Razak grote inspanningen ondernomen om de Maleiers een groter aandeel te geven in het economische leven van het land dat totnogtoe beheerst werd door de Chinezen Maar Razak was een gematigd politicus, die trachtte het fanatisme van de Maleiers te onderdrukken en een harmonisch samengaan van de drie voornaamste rassen — Maleiers, Chinezen en Indiërs — te bereiken Daarbij trad hij krachtig op tegen alle mogelijke uitingen van dissidentie en pro-communisme

De 53-jarige vice-premier Datuk Hussein bin Onn werd op 15 jan. beëdigd als de nieuwe premier en op 17 jan. bevestigd als waarnemend voorzitter van de United Malays National Organization (UMNO), de voornaamste partij in de regerende coalitie van het Nationale Front, dat dezelfde dag zijn benoeming tot voorzitter van het Front bevestigde. Hussein Onn, een zwager van Abdoel Razak, was op het UMNO-congres van juni 1975 voor 3 jaar herkozen als plv. voorzitter van de partij.

De formele beëdiging van het zittende kabinet van de nieuwe premier vond op 23 jan. plaats. Op 28 jan. werd meegedeeld dat de post van vice-premier vacant zou blijven in afwachting van een kabinetsreorganisatie. Deze werd op 5 maart door premier Hussein bin Onn afgekondigd.

Het gewijzigde kabinet telde 23 ministers en 18 plv. ministers. Slechts één van de leden van het vorige kabinet keerde niet terug: de minister van landbouw Encik Ghaffar bin Baba, tevens secretaris-generaal van het Nationale Front en eerste vicevoorzitter van de UMNO. Eén nieuweling werd opgenomen: Tengku Tan Sri Razaleigh bin Hamzah, sinds 1970 president-directeur van de nationale oliemaatschappij Petronas en tevens tweede vice-voorzitter van de UMNO. Voorts werden vier plv. ministers tot minister bevorderd. De ministersposten werden als volgt verdeeld:

Premier en minister van defensie - Datuk Hussein bin Onn, vice-premier en minister van onderwijs - Mahathir bin Mohammed, financien - Tengku Tan Sri Razaleigh bin Hamzah*, binnenlandse zaken - Tan Sri Haji Mohammed Ghazali bin Shafie; buitenlandse zaken - Tengku Datuk Ahmad Rithauddeen; justitie - Tan Sri Datuk Haji Abdul Kadir bin Yusof, handel en industrie - Datuk Haji Hamzah bin Datuk Abu Samah, arbeid - Datuk Lee San Choon, basisindustrie - Datuk Musa bin Hitam, openbare ondernemingen - Datuk Haji Mohammed bin Yaacob; grondbezit en regionale ontwikkeling - Datuk Haji Mohammed Asri bm Haji Muda, plaatselijk bestuur en federaal gebied - Tuan Haji Hassan Adli bin Haji Arshad*; wetenschap, technologie en milieu - Tan Sri Ong Kee Hui, gezondheid - Tan Sri Lee Siok Yew, sociale zaken - Puan Hajjah Aishah binte Haji Abdul Ghani, cultuur, jeugd en sport - Datuk Ali bin Haji Ahmad, voorlichting - Datuk Amar Haji Abdul Taib bin Mahmud, huisvesting en dorpsontwikkeling - Encik Michael Chen Wing Sum, verbindingen - Tan Sri V Manickavasagam, openbare werken en nutsbedrijven - Datuk Haji Abdul Ghani Gilong, ministers zonder portefeuille in het bureau van de premier - Datuk Abdul Samad bin Idris*, Tan Sri Chong Hon Nyan* en Datuk Athi Nahappan*.
(* = nieuw)

Abdoel Razak had nog op 6 aug. 1975 de door hem beheerde portefeuille van buitenlandse zaken overgedragen aan Tengku Ahmad Rithaudeen, wiens portefeuille van voorlichting en speciale taken werd overgenomen door Datuk Haji Abdul Taib bin Mahmud, de minister van planning en sociaal-economisch onderzoek.

De benoeming van Datuk Hussein bin Onn werd gezien diens slechte gezondheid in het algemeen als een overgangsmaatregel beschouwd teneinde een onmiddellijke machtsstrijd binnen de UMNO te voorkomen. Binnen die partij bestaan spanningen tussen een gematigde vleugel van voorstanders van een beleid van raciale verzoening (vooral tussen Maleiers en Chinezen) in

Datuk Hussein bin Onn is de zoon van Dato Onn bin Ja'afar. de oprichter en leider van de UMNO die in 1951 met die partij brak toen deze het lidmaatschap voor niet-Maleiers afwees

De in 1922 geboren Datuk Hussein studeerde rechten in Groot-Brittannie Tijdens WO II diende hij bij de Britse troepen in Indië en het Midden-Oosten en in 1945 bij de bevrijdingstroepen van zijn land In 1947 werd hij belast met de leiding van de Maleise jeugdbeweging en werd hij een van de leiders van de UMNO Van 1948 tot 1957 was hij lid van de wetgevende vergadering en vervolgens van de uitvoerende raad van de deelstaat Johore Daarop keerde hij de politiek de rug toe Hij was 11 jaar lang advocaat in Koeala Loempoer In 1968 hervatte hij zijn actieve politieke loopbaan weer als lid van de UMNO In 1969 werd hij tot parlementslid gekozen

Op 23 sept. 1970 werd hij voor het eerst minister (van onderwijs) in het kabinet van Abdoel Razak Op 13 aug 1973 werd hij vice-precier en minister van handel en industrie Na de kabinetsreorganisatie van 5 sept 1974 bleef hij vice-premier, maar kreeg hij andere portefeuilles als minister van financien en coordinatie van openbare corporaties In 1975 had hij een zware hartaanval Hij staat bekend als een onkreukbaar en eerlijk politicus, maar hij is volgens The Financial Times (16-1) een ietwat pietluttige minister met weinig flair voor buitenlandse zaken.

een extreme vleugel van starre Maleise nationalisten

De belangrijkste mutatie van 5 maart betrof de bencieining van een nieuwe vice-premier. Ondanks zijn anciënniteit in de UMNO-hiërarchie werd Encik Ghaffar gepasseerd, die daarop zijn ontslag uit de regering nam (*NZZ,* 11-3). Benoemd werd een van de andere vice-voorzitters van de UMNO, Mahathir bin Mohammed (51), die zijn portefeuille van onderwijs behield en tevens waarnemend plv. partijvoorzitter werd. In perscommentaren werd erop gewezen dat de Chinese gemeenschap, die toch al klaagde over een te sterk pro-Maleis accent in de economische politiek van de regering, Mahathir een ,,Maleise radicaal" achtte. Le Monde (9-3) wees erop dat Mahathir in 1969 uit de UMNO gestoten was, omdat hij de toenmalige premier Abdoel Rahman ervan beschuldigd had de rijke Chinezen in de kaart te spelen, terwijl hij ook de auteur was van het nog steeds verboden boek *The Malay* Dilemma, volgens Le Monde een ,,ware chauvinistische geloofsbelijdenis". (*The* Tzmes, *Financial* Times. *NRC/H'blad,* Le Monde)

(Vor. ber. pag. 506/1 e.v.-1975)

AFZETTING PREMIER VAN SELANGOR

Op 19 maart werd Datuk Harun Idris, de premier van Selangor en tevens leider van de UMNO-jeugdbeweging, i.v.m. een corruptie-affaire uit de UMNO gestoten en van zijn functies vervallen verklaard.

Op 25 maart aanvaardde het parlement van Selangor met 25 tegen 1 stemmen bij 4 onthoudingen een motie van wantrouwen in de premier, die daarop aftrad. Hij werd ad interim opgevolgd door Hormat Rafie.

Tegen Datuk Harun Idris was op 24 nov. 1975 officieel een aanklacht ingediend wegens corruptie en verduistering van partijgelden ten bedrage van ruim £ 180.000 en schending van vertrouwen betreffende effecten en aandelen ter waarde van bijna £ 1,6 mln.

De 50-jarige Datuk Harun Idris, die nauwe relaties met ex-premier Tun Mustapha van Sabah onderhield, gold als een ambitieus politicus die er naar streefde premier van Maleisië te worden. (Le Monde, The Times)

ONTWIKKELINGEN IN SABAH

Na zijn terugkeer uit Londen in Sabah daagde de premier, Tun Mustapha bin Dato Harun. zijn tegenstanders van de Berjaya-partij (pag 508 - '75) uit tot een confrontatie. Hij riep het deelstaatparlement op 11 aug. 1975 bijeen In een speciale zitting. Bij die gelegenheid deelde hij mee dat hij de Maleisische premier, Abdoel Razak, op 2 juli schriftelijk in kennis had gesteld van zijn voornemen om als premier af te treden. Het parlement aanvaardde die dag twee moties w.o. een motie van vertrouwen in de premier.

In de eerste motie werd de federale regering verzocht de grondwet zodanig te amenderen dat duidelijk werd vastgesteld dat geen deelstaat het recht had zich van de federatie af te scheiden Tevens werd de federale regering gevraagd Sabah's positie binnen Maleisië te garanderen in de context van de huidige waarborgen en autonome rechten Bij het mdienen van deze motie, die met 31 tegen 0 stemmen bij 5 (Berjaya) onthoudingen werd aanvaard, beklemtoonde de premier dat hij nooit hoe dan ook de bedoeling had gehad Sabah van de federatie Maleisië af te scheiden*.

De tweede motie, een vertrouwensvotum voor de premier, werd met 33 tegen 5 stemmen goedgekeurd

Volgens de oppositie had de premier de voor hem gunstige uitslag van de stemmingen bereikt ..met dubieuze methodes", w o toezeggingen m.b*t* betaalde vakanties

Op 12 aug. reorganiseerde premier Tun Mustapha zijn kabinet met als gevolg dat 24 van de 38 leden van het deelstaatparlement, incl. de premier zelf, een officiele functie kregen. Twee van de overige parlementsleden zijn broers van de premier.

Op 3 sept deelde Tun Mustapha tijdens een speciale bijeenkomst van zijn partij, de USNO, te Kota Kinabalu mee dat hij op 31 okt. als premier zou aftreden ten gunste van vice-premier Tan Sri Syed Keruak. Hij hield zich aan deze toezegging, maar niettemin behield de 57-jarige Tun Mustapha grote invloed in Sabah als voorzitter van de USNO, terwijl een broer van hem de nieuwe vice-premier werd. Bij twee tussentijdse verkiezingen in dec. leed de Berjaya een forse nederlaag, waardoor deze partij nog slechts 3 zetels in het deelstaatparlement overheild.

Tijdens een spoedvergadering van de USNO op 22 jan. te Kota Kinabalu verlangden de 600 afgevaardigden een ontbinding van het deelstaatparlement en nieuwe verkiezingen. De parlementsonlbinding vond de volgende dag plaats en was volgens premier Tan Sri Syed Keruak nodig voor het verwerven van een ,,nieuw mandaat van het volk zodat de deelstaatregering in staat zal zijn haar ontwikkelingsprogramma uit te voeren".

Bij de binnen 90 dagen te houden verkiezingen werd een USNO-zege verwacht, maar de overwinniiig ging naar de Berjaya-partij aldus *The Financial* Times (15-4). Deze door het vroegere staatshoofd Tun Mohammed Fuad (Stephens) geleide partij behaalde 27 van de nu 48 parlementszetels, terwijl de door Tun Mustapha geleide Sabah Alliance (USNO + Sabah Chinese Association) 20 zetels verwierf. De uitslag voor de resterende zetel zou later worden bekendgemaakt. Inmiddels was op 16 maart de secretaris-generaal van de Berjaya, Mohammed Noor Mansor, op 16 maart door de politie aangehouden voor ondervraging. (The Times, *Financial Times)*

(Vor. ber. pag. 508 -1975)

GUERRILLA-ACTIVITEITEN

Op 5 maart verklaarde premier Datuk Hussein bin Onn dat de nationale veiligheid en de soevereiniteit van het land werden bedreigd door communistische terroristische en subversieve acties.

Nadat in de jaren 1972 en 1973 vrijwel geen guerrilla-activiteiten waren gemeld, voerden guerrillastrijders in 1974 een aantal succesrijke aanvallen uit op troepen en arbeiders die ingezet waren bij de bouw van de Temengor-dam in Perak en bij wegwerken.

Op 1 april 1975 was sprake van een nieuw guerrilla-offensief op het schiereiland, toen die dag raketten wenden afgevuurd op de luchtbasis van Koeala Loempoer en op verscheidene legerkampen elders.

Op 7 april 1975 werden 7 militairen gedood in twee hinderlagen resp. in Perak en Kedah. Op 17 mei werd een veiligheidsfunctionaris doodgeschoten in Koeala Loempoer en een andere bij Ipoh. Op 18 juni kwamen 8 militairen en 3 regeringswaarnemers om in een hinderlaag in de staat Kedah. Een andere rechercheur werd op 20 juni te Ipoh doodgeschoten. Nabij de grens met Thailand werden drie politiemannen op 14 aug. in een hinderlaag gedood.

Op 26 aug. werd het nationale monument te Koeala Loempoer door tijdbommen zwaar beschadigd. Op 30 aug. werd bekendgemaakt dat

* Op 2 maart 1976 maakte de secretarisgeneraal van de USNO, *Datuk Dzulkifli* (tevens minister van financien), de ontdekking bekend van een in 1975 beraamde samenzwering om Sabah bij de Filippijnen aan te sluiten De uitvoering van dit plan zou beginnen met een moordaanslag op Tun Mustapha

een bevoorradingsboot van de politie in het noorden van Perak in een hinderlaag was gevallen, waarbij twee politiemannen de dood vonden. Op 3 sept. werden handgranaten geworpen in de kantine en op het exercitieterrein van de politiekazerne te Koeala Loempoer; twee politiemannen werden gedood en 42 andere raakten gewond. De volgende dag werd een decreet uitgevaardigd op grond waarvan personen die zich zonder toestemming in de buurt van of op bepaalde plaatsen zoals kampementen van veiligheidstroepen en openbare nutsbedrijven ophielden de kans liepen te worden doodgeschoten. Op 6 sept. werd de toepassing van de doodstraf aangekondigd voor het bezit van vuurwapens, munitie en explosieven.
Ook in de deelstaat Serawak, waar de premier op 4 maart 1974 verklaard had dat ca. drie kwart van de guerrillastrijders de wapens had neergelegd, waren aanwijzingen voor een herleving van de guerrilla; Maleisië en Indonesië kwamen op 26 juli 1975 overeen de patrouilles langs hun gemeenschappelijke grens aldaar te versterken.

In perscommentaren werd de toegenomen guerrilla-activiteit in verband gebracht met een scheuring in de communistische partij van Maleisië (CPM). Naast de CPM bestonden nu twee dissidente groeperingen: de marxistisch-leninistische communistische partij (CPM-ML), gesticht in aug. 1974, en de communistische partij-revolutionaire factie (CPM-RF) geproclameerd in febr. 1970. Beide zouden de theorie om via operaties op het platteland de steden te omsingelen hebben laten varen en in plaats daarvan nu streven naar het verwerven van steun onder de Chinese stadsbevolking en het voeren van een stadsguerrilla.
Volgens de FAZ (26-8-'75) vormde een bevel van het politburo van de CPM uit febr. 1970, nl. om alle leden te liquideren die na 1962 gerecruteerd waren en toen ouder dan 12 jaar waren de aanleiding tot de scheuring. Maar CPM-RF en CPM-ML waren niet meer dan regionale onderorganisaties van de stampartij, aldus de *FAZ*.

NRC/Handelsblad (27-9-'75) berichtte o.a. ,,In de straten van Maleisië zijn opnieuw controleposten, bemand door soldaten en politieagenten, ingesteld In alle steden zijn regeringsgebouwen, elektriciteitscentrales en waterleidingbedrijven onder militair.e bewaking gesteld Bezoekers van ministeries in de hoofdstad worden aan een strenge controle onderworpen.

Het „Rukan Tatangga"-programma (gemeenschappelijke weerbaarheid) zal in versneld tempo worden uitgevoerd. In het kader van dit programma moeten alle mannen in de leeftijd van 18 tot 55 jaar wekelijks vier uur lang in hun eigen woonwijk patrouilleren De hoofdstad is hiertoe in vier zones ingedeeld. Deze veiligheidsmaatregelen zijn na de jongste guerrilla-acties in de hoofdstad getroffen (..)

Aan de jongste terreuracties zijn communistische ongeregeldheden in Koeala Loempoer Ipoh, Johore en Penang voorafgegaan. Maanden geleden heeft de regering vlugschriften in handen gekregen, waaruit kon worden opgemaakt dat dit jaar de guerrilla in de steden op gang zou komen De regering heeft deze vlugschriften echter niet ernstig genomen.

Naar buiten toe maakt Maleisië nog steeds een indruk van welvaart en orde

Maar onder de oppervlakte rommelt het De regering had gehoopt door het herstel van de diplomatieke betrekkingen met Peking de communistische guerrillabeweging, die tot dan toe hoofdzakelijk uit Chinezen bestond, te kunnen neutraliseren Maar terwijl de Chinese diplomaten zich tot dusver correct hebben gedragen en zich niet in binnenlandse aangelegenheden hebben gemengd, is de communistische guerrillabeweging weer nieuw leven ingeblazen, wellicht door toedoen van de aanzienlijke verslechtering van de economische situatie en de groeiende ontevredenheid onder brede lagen van de bevolking.

Tijdens de communistische opstand in de jaren 1948-1960 zijn de steden van terreuracties verschoond gebleven. Maar toen vond men in de steden nog geen ontworteld arbeidersproletariaat en geen ontevreden studenten, nu het mikpunt van de communistische propaganda Vast staat in elk geval dat de communistische partij van Malakka, waarvan beweerd wordt dat zij verdeeld is, nu haar tactiek gewijzigd heeft in die zin, dat zij haar activiteiten verlegt naar de steden, waar grotere ontevredenheid heerst dan op het platteland, en nu ook probeert om Maleiers en Indiers voor de partij te winnen .."

,,Van de drie communistische guerrillaregimenten in het grensgebied met Thailand, waarvan de totale sterkte op 1200 man geschat wordt, zou er één volledig uit Maleiers zijn samengesteld en onder leiding staan van Rashid Mydin, tegelijkertijd plaatsvervangend voorzitter van de Comniunistische Partij van Malakka en mogelijk de toekomstige opvolger van de legendarische Chin Peng. Alles wijst erop dat de communistische beweging in Maleisië niet langer zoals voorheen uitsluitend voor Chinezen is gereserveerd".

Op 4 okt. 1975 kondigde de federale regering een reeks vergaande noodmaatregelen af. Alle misdaden tegen de veiligheid zouden door één rechter zonder jury worden afgehandeld; alleen bij strenge straffen zou de mogelijkheid van beroep openstaan. De rechter werd verplicht de maximumstraf op te leggen. Verdachten konden zonder bevelschrift worden gearresteerd en konden 75 dagen in preventieve hechtenis worden gehouden. De bewijslast berust bij de verdediging: schuld wordt aangenomen tot onschuld is bewezen. Tegen de nieuwe noodwetten werd scherp geprotesteerd door de Maleisische juristen en door de Democratisch-e Actie Partij en de Sociale Gerechtigheidspartij (multiraciale oppositiepartijen).

Le Monde (5-2) sprak van een ,,repressie" tegen personen verdacht van ,,anti-nationale" activiteiten.

Het aantal politieke gevangenen is onbekend. Volgens de oppositie-afgevaardigde Tan Chee Khoon werden duizenden personen in politieposten vastgehouden, maar Le Monde stelde dat in de twee bekende detentiekampen (Kamunting bij Taiping en Batu-Gajah bij Ipoh) eind 1975 ca. 370 politieke gevangenen zaten (o.w. ca. 40 vrouwen), vrijwel allemaal Chinezen.

The Financial Times (19-12-'75) deelde mee dat het hoofd van de psychologische oorlogsvoering, C. C. Too, helt aantal geïdentificeerde terroristen op 1.606 stelde van wie 319 hun basis in Maleisië hadden en de rest in Thailand. Een andere bron sprak van 2.000 resp. 500.

Begin febr. verklaarde de chef van de Maleisische generale staf, luitenant-generaal Dato Sri Mohammed Sany, dat Maleisische communisten een basis hadden gevestigd in de staat Perak.

The Times (28-4) meldde dat meer dan 3.000 Maleisische militairen met luchtsteun de voorgaande week een zuiveringsoperatie waren begonnen in het oerwoud in het noorden van de staat Kedah bij de grens met Thailand na berichten dat ca. 300 guerrillastrijders de grens waren overgekomen. Bij die operatie werden drie kampen veroverd, terwijl guerrillastrijders op 25 april een deel van de spoorweg tussen Koeala Loempoer en het noorden in Perak met bommen opbliezen. Op 26 april schoten communistische guerrillastrijders bij Gubir (30 km van de grens met Thailand) een helikopter van de Maleisische luchtmacht neer; alle 11 inzittenden kwamen om.

(The Times, Financial Times, Le Monde)

(Vor. ber. 509/2 - 1975; zie ook pag. 242/2 e.v.)

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij ,,Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

PARLEMENT IN ITALIË ONTBONDEN

Op 30 april heeft de christen-democraat Aldo Moro president Leone van Italië het ontslag van zijn regering aangeboden nadat gebleken was dat hij in het parlement niet meer op de steun van de sociaal-democraten zou kunnen rekenen als het op een vertrouwensvotum aan zou komen.

Op 1 mei besloot de president het parlement te ontbinden en schreef hij nieuwe verkiezingen voor 20 juni uit.

De regering-Moro kwam op 12 februari aan het bewind en telde uitsluitend ministers van de christen-democratische partij.

Bij de kabinetsformatie was met de sociaal-democraten afgesproken dat de regering, als het op een vertrouwensvotum zou aankomen, van hun steun verzekerd zou zijn. De socialisten en de republikeinen, twee vroegere coalitiegenoten van de christen-democraten zouden zich in een dergelijk geval van stemming onthouden, zo was afgesproken.

Voor wat betreft stemmingen over andere kwesties, in het bijzonder maatregelen op economisch gebied, behielden deze beiden zich het recht voor van geval tot geval te beslissen wat te doen.

Op deze uiterst wankele basis begon de regering-Moro in februari haar werkzaamheden.

In de loop van de daarop volgende maanden verslechterde de algehele economische en sociale toestand in Italië zodanig dat in vele sectoren van de Italiaanse samenleving de roep om nieuwe verkiezingen werd gehoord.

Het bestuur van de christen-democratische partij besloot daarop op 24 april dat de tijd rijp was om in het parlement een vertrouwensstemming te houden.

Dit besluit werd doorgedrukt door de rechtervleugel van het bestuur, random partijvoorzitter Fanfani en de minister van begroting Andreotti. Deze vleugel is voorstander van vervroegde verkiezingen, waarvan hij electorale winst verwacht.

Concrete aanleiding tot het vertrouwensvotum was een door de regering-Moro opgesteld programma voor bezuiniging van de overheidsuitgaven, maatregelen voor nieuwe kredieten en investeringen, steun aan het zuiden en een werkgelegenheidsprogramma voor jeugdige werklozen.

Tijdens het vooroverleg tussen regering en fractieleiders bleek al dat er geen meerderheid in het parlement voor dit programma was te vinden. Een belangrijke factor daarbij waren de socialisten, die zich immers vrijheid van stemming voor deze kwesties hadden voorbehouden. Ondanks verschillende pogingen van premier Moro, die tegenstander is van vervroegde verkiezingen, konden zij niet hun fiat geven aan de voorgenomen economische maatregelen.

De rechtervleugel van het CD-partijbestuur besloot daarop het vertrouwensvotum aan het pakket economische maatregelen te verbinden, waardoor het lot van de regering-Moro feitelijk bezegeld was. De sociaal-democraten lieten daarop weten in een dergelijk geval zich niet meer aan hun afspraak van febr. te kunnen houden en i.p.v. steun aan de regering zich tot stemonthouding te zullen beperken en de socialisten deelden mee zich niet te zullen onthouden, zoals in febr. was afgesproken, maar zelfs tegen te zullen stemmen.

Premier Moro liet het daarna niet eens tot een debat over het vertrouwensvotum komen, maar bood de president het ontslag van zijn regering aan.

De formele grond waarop het kabinet-Moro is gevallen is in feite niet belangrijk omdat ook bij deze kwestie het eigenlijke strijdpunt tussen de politieke partijen de vraag is of de communistische partij, de tweede partij van het land, regeringsverantwoordelijkheid moet krijgen en zo ja, met welke partijen die verantwoordel~jkheid dan gedeeld moet worden.

Op de verhouding van de communisten tot de regering bestaan op het ogenblik vijf verschillende visies, aldus het *NRC/H'blad* van 10 april in een beschouwing van zijn Romeinse correspondent. In de eerste plaats zijn er natuurlijk de doorgewinterde communistenfoben, die helemaal niets met de PCI te maken willen hebben en geen enkel gesprek met hen willen hebben.

Dan is er de officiële visie van de christen-democraten „Open gedachtenwisseling met de communisten". Als zij in het Kamerdebat een aardig idiee inbrengen, mag de regering dat best overnemen maar onder geen voorwaarde „een verwarring van de rollen van regering en oppositie".

Vervolgens de visie van de Republikeinen. Partijvoorzitter La Malfa heeft enige tijd geleden voorgesteld om met alle partijen behalve de neo-fascisten besprekingen te openen om tot een overeenkomst te komen over een economisch noodprogramma voor de regering. Het is een duidelijk pragmatische benadering waarbij aan een overeenstemming met de communisten geen politieke betekenis zou mogen worden gehecht.

Dan zijn er de communisten zelf. Zij willen net als de republikeinen een akkoord tussen alle partijen maar

Verkiezingsaffiches van de communistische partij.

Weekblad 45ste jaargang No 2331. pag. 27951-27966

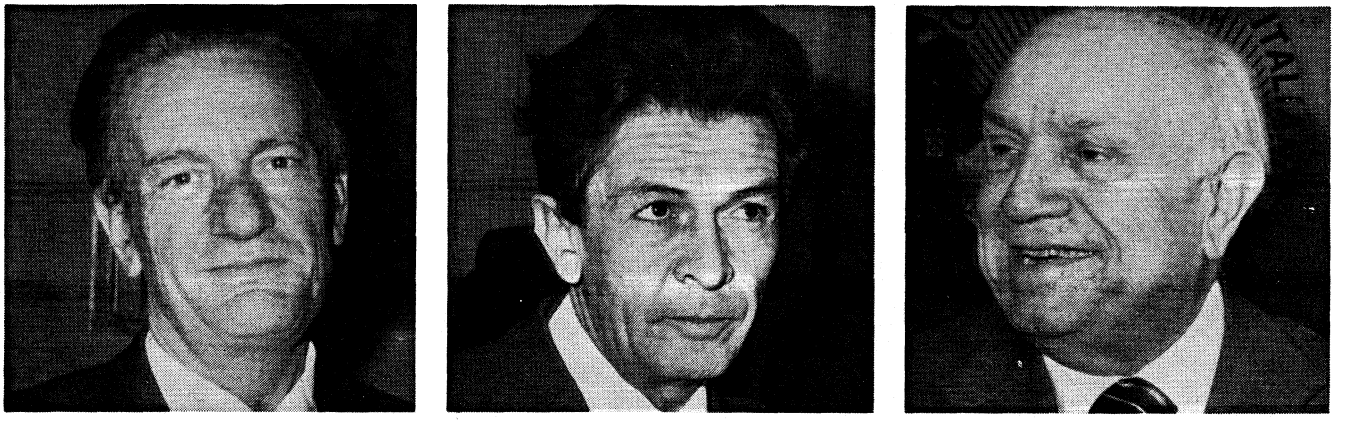

De secretarissen van de zes grote Italiaanse politieke partijen V l n r Benigno Zsccagnini, christen democraat, Enrico Berlinguer, communist, Francesco De Martino socialist

niet alleen over de economie. maar ook over de abortuswetgeving en over een grote schoonmaak van het corrupte overheidsapparaat. Het akkoord zal wel degelijk een politiek karakter hebben.

De communisten zouden daardoor wel medeverantwoordelijkheid dragen voor het regeringsbeleid maar zij zouden toch in de oppositie blijven.

Tot slot de socialistische versie, waarbij er net zo'n algemene politieke overeenstemming moet worden bereikt als in de communistische gedachtengang. Alleen zouden de communisten wel degelijk deel moeten gaan uitmaken van de „maggioranza" en dus van oppositiepartij regeringspartij worden, zonder overigens ministers te leveren.

De socialisten verwachten van een dergelijke regeringsdeelname stemmenwinst, omdat de communisten dan niet meer aan de kant kunnen blijven staan en vrijblijvend kritiek hebben op de talrijke misstanden in het land, maar moeten bewijzen een oplossing te hebben.

Hieronder geven wij een beknopt overzicht van de politieke gebeurtenissen in Italië (zie ook pag. 312 e.v.) beginnend met de val van het vorige kabinet-Moro.

Val regering-Moro door wegvallen steun socialisten

Het kabinet-Moro, aan de regering sedert 23 november 1974 (pag. 125/2/3-'75), waarin christen-demoeraten en republikeinen zitting hadden en dat kon rekenen op de steun van socialisten en sociaal-democraten, kwam op 7 januari 1976 ten val, nadat de socialisten hun steun hadden ingetrokken.

Op 31 december 1975 schreef de voorzitter van de socialistische partij PSI, Francesco de Martino, in de krant van zijn partij *„Avanti":* „Wij hebben het punt bereikt waar de regering optreedt in openlijke minachting van onze standpunten. Tegelijkertijd zien wij een vrijage met de communisten, van wie de regering welwillendheid en politieke steun verlangt". „Wij hebben de plicht ons af te vragen of de tijd niet is aangebroken om te komen tot een confrontatie tussen de partijen op de enige serieuze manier — en dan vast te stellen dat de regeringsmeerderheid uiteengevallen is".

Op 2 januari verscheen er in het communistische partij-orgaan *„l' Unita"* een artikel waarin gezegd werd dat een regeringscrisis onder de gegeven omstandigheden onnodig en schadelijk was en hoogstens tot vervroegde verkiezingen zou leiden, wat door de partij werd afgewezen, omdat dat niet positief voor de ontwikkeling van het democratische proces zou zijn.

Op 7 januari kwam het partijbestuur van de PSI bijeen om zich te beraden over de verdere steun aan de regering-Moro. Er werd besloten die steun niet te handhaven.

Na afloop van de vergadering werd een document gepubliceerd waarin werd geconstateerd dat „de coalitie niet meer bestaat en dat de PSI er derhalve geen deel meer van uitmaakt".

De socialisten zeiden verder in hun verklaring tot hun besluit te zijn gekomen omdat de regering „in belangrijke zaken, zoals de maatregelen om de steeds verslechterende economische situatie het hoofd te bieden, op geen enkele wijze rekening heeft gehouden met de voorstellen van de PSI, die toch een beslissende factor vormt in het in stand houden van de regeringsmeerderheid". De regering, zo vervolgde de socialistische verklaring, „heeft daarentegen economische maatregelen goedgekeurd die volgens de PSI niet alleen ongeschikt zijn om de crisis het hoofd te bieden maar die zelfs het risico met zich brengen de werkgelegenheid en de economie nog verder in gevaar te brengen".

Van een nieuwe regering verlangden de socialisten in het verklaring dat deze „niet" bij voorbaat de steun van de communisten afwijst".

De werkelijke aanleiding tot het opzeggen van hun steun aan de regering, was voor de socialisten niet dat zij niet of te weinig gekend zouden zijn in maatregelen ter sanering van de economie, maar dat er een toenadering dreigde tussen christen-democraten en communisten inzake de abortuswetgeving (zie ook hierna).

Bij de plenaire behandeling van het wetsontwerp ter regeling van de abortus die op 14 januari zou beginnen, dreigde namelijk het eerste „historische compromis" tussen christen-democraten en communisten tot stand te komen. De wet, die de socialisten lang niet ver genoeg ging, dreigde te zullen worden aangenomen dank zij de steun van de communisten. De socialisten vreesden dat dat het begin was van een feitelijke samenwerking tussen communisten en christen-democraten, waarbij zij buiten spel zouden komen te staan.

Onmiddellijk na de publikatie van de socialistische verklaring riep premier Moro zijn kabinet bijeen en na een zitting van één kwartier deelde hij mee dat de regering was afgetreden.

President Leone begon hierna consultaties met een aantal vooraanstaande politici en op 13 januari kreeg de demissionaire premier opdracht een nieuwe regering te vormen.

Moro nam de opdracht aan en verklaarde te zullen trachten „een democratische coalitie te vormen die beantwoordt aan de eisen van de

V.l.n.r. Giorgio Almirante (MSI-DN), Oddo Biasini, republikein en Guiseppe Saragat, soc democr.

tijd". Hij zei verder ,,het onderscheid tusssen regeringsmeerderheid en oppositie" te willen handhaven.
Moro begon daarop besprekingen met de leiders van de politieke partijen.
Alle aandacht concentreerde zich daarbij op de besprekingen met de socialisten, de veroorzakers van de crisis.
Moro stelde de socialisten voor een driepartijen-regering te vormen van christen-democraten, socialisten en republikeinen, maar de socialisten wezen dit af.
Daarna stelde Moro een regering van christen-democraten, republikeinen en sociaal-democraten voor, maar dit werd weer verworpen door de republikeinen.
Vervolgens kwam Moro met het plan een kabinet te vormen alleen bestaande uit christen-democraten, maar dat voorstel werd in eerste instantie afgewezen door het christen-democratische partijbestuur.
Het partijbestuur gaf Moro echter de opdracht een regering te vormen ,,met steun van de partijen die de vorige regering ook steunden en met een aangepast programma waarover van tevoren overeenstemming is bereikt en dat rekening houdt met de onlangs verslechterde economische situatie".
Moro bleef echter doorgaan met het consulteren van de politieke partijen aan de hand van een regeringsprogramma en op 4 februari lieten de socialisten weten dat zij een christen-democratisch minderheidskabinet zouden accepteren als het door Moro aan hen voorgelegde economische saneringsprogramma door de nieuw te vormen regering uitgevoerd zou worden.
Moro had bij de opstelling van dit programma overigens uitvoerig contact gehad met economische deskundigen van de socialistische partij.
De voorgestelde economische maatregelen zouden in de eerste plaats een einde moeten maken aan de kapitaalvlucht uit Italië. Overtreders van de bepalingen werden met gevangenisstraf bedreigd.
Extra winsten die voortkomen uit prijsstijgingen boven het peil van eind 1974 zouden voor 75% worden belast of die meer dan 45% van het bedrijfskapitaal bedragen.
Er zou een loon- en salarisstop voor de groepen met de hogere inkomens komen. De belastingdienst moest een betere controle op de aangiften doorvoeren. In 1975 bleven de belastingopbrengsten bijna een derde onder de verwachtingen. De overheidsuitgaven zouden niet mogen stijgen, als tegenover elke concrete nieuwe uitgave ook geen concrete nieuwe belastingopbrengst staat.
Eventueel zouden de BTW en andere belastingen verhoogd moeten worden.
Verder werd het plan voor de industriële herstructurering gewijzigd. De nadruk kwam nu te liggen op het ondersteunen van de volgende sectoren: energie, textiel, vervoer, elektronica en fijnmetaal. De structuur en de functie van de „Cassa del Mezzogiorno", het ontwikkelingsfonds voor het achtergebleven zuiden, zouden moeten veranderen.
De socialisten lieten echter weten, evenals de republikeinen dat eerder hadden gedaan, dat zij, mocht het in het parlement tot een vertrouwensvotum komen, zich van stemming zouden onthouden. In alle andere gevallen zouden zij zich steeds opnieuw beraden over de in te nemen standpunten.
De sociaal-democraten hadden al laten weten bij een eventueel vertrouwensvotum de regering te zullen steunen.

Op 11 februari kon Moro de samenstelling van een nieuwe regering bekendmaken.
Deze was als volgt:

premier en binnenl. zaken - Aldo Moro; ministers zonder portefeuille: Tomasso Morlino en Frencesco Cossiga; buitenlandse zaken - Mariano Rumor; justitie - Francesco Paolo Bonifacio; begroting en economische planning - Giulio Andreotti; financiën - Gaetano Stammati; economische zaken - Emilio Colombo; defensie - Arnoldo Forlani; onderwijs - Franco Maria Malfatti; publieke werken - Antonio Pietro Gullotti; landbouw - Giovanni Marcora; verkeer - Mario Martinelli; post en telecommunicatie - Giulio Orlando; industrie en handel - Carlo Donat Cattin; arbeid - Mario Toros; buitenl. handel - Luigi Ciraco De Mita; koopvaardij - Giovanni Gioia; staatsindustrie - Antonio Bisaglia; gezondheid - Luciano Del Falco; toerisme - Adolfo Sarti; cultuur en milieu - Mario Pedini.

Op 19 febr. legde Moro voor Kamer en Senaat zijn regeringsverklaring af.

Het programma geeft een lange opsomming van wat er allemaal zou moeten gebeuren maar geeft weinig indicaties over de uitvoering daarvan en het zou zelfs in een goed functionerende staat volslagen onmogelijk zijn het allemaal tot stand te brengen binnen het jaar dat de regering rest tot de Kamerverkiezingen, als die al niet vervroegd worden, aldus het N R C / H'b l a d.
In zijn definitieve programma heeft Moro afgezien van de eerder aangekondigde belastingmaatregelen. Daar was nogal wat kritiek op geweest omdat zij technisch niet uitvoerbaar waren. Vooral de Republikeinen vonden het vreemd dat de regering nieuwe heffingen invoert als men niet eens kans ziet de bestaande belastingen te innen.
Moro stelt wel een fors aantal bezuinigingen voor. Het ministerie van de schatkist zal geen beroep meer mogen doen op de Nationale Bank om niet gedekte uitgaven te financieren.
De wisselmarkt blijft gesloten totdat de deviezenreserves weer tot een aanvaardbaar peil zijn gestegen waartoe o.m. de lening van een miljard dollar van de EG-landen moet bijdragen.
Bovendien belooft Moro de kapitaalvlucht — voornamelijk naar Zwitserland — te bestrijden. Velen vrezen dat dat in de praktijk alleen maar zal betekenen dat

de Italiaanse douane nog vervelender gaat doen tegen buitenlandse toeristen terwijl de werkelijk grote geldsmokkelaars ongemoeid zullen blijven.
De voorgestelde maatregelen komen erop neer dat de regering overweegt te zijner tijd aan het parlement voor te stellen een aantal gevallen van kapitaalvlucht, genoemd in het wetboek van strafrecht. te verheffen van overtreding tot misdrijf. Daarnaast wil Moro de salarissen van de beter betaalden een jaar lang bevriezen en hij deed een beroep op de vakbonden de looneisen bij de lopende cao-onderhandelingen te matigen. Hij beloofde een efficiëntere aanpak van belastingontduikers.

De Kamer van Afgevaardigden sprak op 21 februari met 287 tegen 220 stemmen zijn vertrouwen uit in de nieuwe regering-Moro. Christen-democraten, sociaal-democraten en de Sudtiroler Volkspartei stemden vóór, communisten en neo-fascisten tegen. terwijl socialisten, republikeinen en liberalen zich van stemming onthielden.

Op 25 februari sprak ook de Senaat met 141 tegen 113 stemmen zijn vertrouwen uit in het nieuwe kabinet.

Abortuskwestie verzwakt posztie regering-Moro

De kwestie van de legalisering van abortus provocatus die al speelde onder de vorige regering-Moro en waarschijnlijk geleid heeft tot de val van de christen-democratisch-republikeinse coalitie (zie boven) kwam ook onder het christen-democratische minderheidskabinet weer ter sprake.
De eerste aanzet tot verandering van de nog uit de fascistische tijd daterende wetgeving op dit gebied vond plaats op 16 dec. 1975 toen een parlementscommissie akkoord ging met een amendement op een ingediend wetsontwerp. Dit amendement, dat ingediend was door de republikeinen en de liberalen, stelde dat een vrouw die gelooft in aanmerking te komen voor abortus naar een arts kan gaan die de plaatselijke overheid voor zulke gevallen aanwijst. In de oorspronkelijke tekst stond dat de arts die de ingreep moest verrichten in laatste instantie zou beslssen over het al dan niet afbreken van de zwangerschap.
Het amendement dat een aanzienlijk grotere invloed in de beslissing geeft aan de vrouw, kon worden aangenomen doordat de christen-democraten zich van stemming onthielden. De inschikkelijkheid van de christen-democraten werd toegeschreven aan hun angst een referendum te verliezen over de bestaande strenge wetgeving.

Het Hof voor de Constitutie had begin dec. 1975 toestemming gegeven voor zo'n referendum, nadat ijveraars voor herziening van de bestaande wetgeving het halve miljoen handtekeningen hadden verzameld dat vereist is voor het houden van een referendum.

Eind maart kwam de kwestie weer ter sprake in het parlement. De christen-democraten bleken Inmiddels weer een strengere houding te hebben ingenomen, vooral met betrekking tot de lijst van gevallen waarin de zwangerschapsonderbreking toegestaan zou zijn. Zij gingen wel akkoord met het principe dat abortus als zodanig niet langer als een misdrijf tegen ,,de integriteit en de gezondheid van de stamboom beschouwt". Een daartoe strekkend amendement werd op 30 maart door de Kamer van Afgevaardigden aangenomen maar er ontbrandde al gauw een politieke twist over de vraag wanneer abortus dan wel toegestaan zou zijn

Op 1 april werd een christen-democratisch amendement aangenomen dat abortus alleen toegestaan was op medische indicatie of als de zwangerschap een gevolg was van verkrachting. Dank zij de steun van de neo-fascisten en de Zuidtiroolse Volkspartij werd dit amendement met 298 tegen 286 stemmen aangenomen.
De andere partijen verklaarden dat dit amendement volkomen onaanvaardbaar was.

Politieke waarnemers wezen erop dat dit amendement, hoewel door de christen-democraten zelf ingediend, bepaald niet in het voordeel van deze partij was, want dat een referendum nu onvermijdelijk werd. Zij waren van mening dat een en ander een gevolg was van een berekeningsfout van de christen-democraten, die ervan uitgegaan waren dat het amendement toch niet aangenomen zou worden. Geheel onverwachts bleven echter 14 sociaal-democraten weg bij de stemming, zodat de balans in het voordeel van het christen-democratische amendement doorsloeg.

Onmiddellijk na de stemming werden pogingen in het werk gesteld om het amendement ongedaan te maken. De communisten hadden hierin een actief aandeel.
Partijleider Berlinguer verklaarde op 4 april dat de communisten niet alleen wensten dat het mogelijk zou zijn een referendum of vervroegde verkiezingen te voorkomen ,,maar dat we ook in die richting zullen werken, omdat we ervan overtuigd zijn dat de meerderheid van het land wil dat de actuele problemen waaronder abortus worden opgelost door de gezamenlijke inspanning van de democratische partijen en het parlement".
De communisten suggereerden de christen-democraten verder alsnog een nieuw amendement in te dienen waarin ook sociale en economische indicaties zouden zijn opgenomen die abortus legaal maken.

Op 6 april werd een compromis gevonden. Er werd besloten de kwestie terug te verwijzen naar een parlementscommissie die zou moeten proberen een oplossing te vinden.
Naar aanleiding van het christen-democratische standpunt inzake de abortus liet de socialistische partij weten de regering niet langer te kunnen steunen, tenzij de communisten in de regeringsmeerderheid werden opgenomen, zonder dat ze overigens ministersposten zouden krijgen, of dat er vervroegde verkiezingen gehouden zouden worden

Communistisch aanbod tot medeverantwoordelijkheid door christen-democraten afgewezen

De communistische partij deed op 7 april het aanbod regeringsverantwoordelijkheid te gaan dragen zonder echter persé ministers voor het kabinet te willen leveren.
Volgens het communiqué van het communistische partijbestuur zou er tussen de partijen overeenstemming moeten worden bereikt over de volgende punten: de abortuskwestie, bezuinigingsmaatregelen, benzinerantsoenering en meer selectieve krediet- en investeringsbeleid en een evenwichtiger loonpolitiek.

Op 9 april wees het bestuur van de christen-democraten het communistische aanbod van de hand. Het communistische voorstel zou volgens de christen-democraten ,,de nu bestaande regering wijzigen op een manier die afwijkt van de lijnen die door het recente congres van christen-democraten (zie pag. 312) zijn vastgesteld.
De afwijzing was voor de socialistische partijsecretaris De Martino aanleiding om te verklaren dat hij zich zou gaan bezinnen op de mogelijkheid van vervroegde verkiezingen.
Het debat over het economische saneringsprogramma en het besluit van de christen-democraten daaraan het vertrouwensvotum te verbinden (zie boven) gaf de socialisten een mooie aanleiding hun voornemen tot uitvoering te brengen. *(NRC/H'blad,* NZZ, Le Monde, FAZ)

WEST-EUROPA

BELGIË

RAPPORT COMMISSIE KERNENERGIE

Minister van economische zaken Herman heeft op 23 april het eindrapport en de synthese-verslagen vrijgegeven, die werden opgesteld door de Commissie van Beraad inzake Kernenergie, de z.g. Commissie van wijzen, die op 24 maart 1975 werd opgericht door de toenmalige minister van economische zaken Oleffe (zie pag. 233/1 - 1975).

De regering ging tot de oprichting over, om klaarheid te krijgen in het debat over de aanwending van de kernenergie, met het oog op de verstrekkende beslissingen, die op industrieel gebied moeten worden getroffen, en op de gevolgen daarvan op sociaal en ecologisch vlak.

Minister Herman heeft aangekondigd dat, op grond van het werk van de commissie, de regering een brede voorlichtingscampagne zal organiseren en een energie-dialoog zal aangaan met het parlement, de media, de milieugroepen en het nationaal comité voor de energie.

De 2 voorzitters van dn commissie, de professoren Jaumotte en Hoste, onderstreepten ,,het onafgebroken streven naar objectiviteit van de meer dan honderd wetenschapsmensen die aan het werk van de commissie deelnamen."

Comité voor de energie

Minister Herman heeft op 29 april het Nationaal comité voor de energie geïnstalleerd en bij die gelegenheid aangekondigd, dat in de loop van mei door Economische Zaken een „bezinningsnota" over het energiebeleid aan het comité zal worden voorgelegd.

Volgens Herman moeten via beraad in het comité maatregelen worden ontworpen én getroffen om de structuren in en de mentaliteit m.b.t. de energiesector te wijzigen. Die wijzigingen zijn niet alleen voor de huidige generatie belangrijk en noodzakelijk, maar ook voor de komende generaties.

In de bezinningsnota, aldus de minister, wordt vooropgesteld dat er nog tijd beschikbaar blijft om de onzekerheid, die het energiebeleid kenmerkt, weg te nemen en om de vragen te ontmoeten, die in het rapport van de Commissie van Beraad inzake Kernenergie worden gesteld, en die verband houden met de gevolgen van de huidige economische ontwikkeling, de richting die het energiebeleid moet worden gegeven, de energiebesparing en het rationeel aanwenden van de energie.

De bezinningsnota zal niet alleen reeds een standpunt formuleren t.o.v. de besluiten van de Commissie van Beraad inzake Kernenergie, maar ook voorstellen bevatten inzake de juridische en institutionele vorm, die de kernenergie in België zou kunnen krijgen

PVV-CONGRES

Het vijfde congres van de PVV, op 24 april te St-Niklaas, heeft de balans opgemaakt van 2 jaar regeringsbeleid. Volgens voorzitter Grootjans is die baians positief: „De partij staat eensgezind achter de regering, die bewezen heeft dat het land ook in moeilijke omstandigheden kan worden bestuurd zonder de socialisten, hetgeen sommigen niet meer mogelijk achtten." Grootjans zei dat weldra iedereen voor de keuze zal worden geplaatst: ofwel een verdere socialisering, met of zonder christelijke motivering, die zal uitmonden in verstarring en ontmoediging; of een liberalisering die de mensen bevrijdt van de ergerniswekkende betutteling door de overheid. Grootjans liet ook blijken dat hij graag een progressistisch front zag tot stand komen, gevormd door socialisten, communisten, bepaalde christen-democraten en bepaalde Volksunie-partijgangers, omdat dit de opbouw van een centrumbeweging zou verhaasten.

Tijdens het congres werd sterk aangedrongen op een hervorming van het stelsel van de sociale zekerheid, gericht op de verhoging van het directe loon en op de vermindering van de sociale lasten die op het bedrijfsleven drukken.

In het congresbesluit werd o.m. gevraagd dat de regering verder gaat met haar bezuinigingsbeleid, met het oog op een afremmen van de overheidsuitgaven en dat de belastingen niet worden verhoogd.

Uit een opiniepeiling is voorts gebleken dat de congressisten bij voorrang belang hechtten aan een nieuw statuut voor radio én televisie dat de erkenning van privé-zendverenigingen mogelijk maakt.

RAPPORT MIDDENSTAND

In het jaarverslag 1975 van de Hoge Raad voor de Middenstand wordt voorgesteld een nationale commissie te belasten met een studie over de sociale zekerheid, inzonderheid het pensioenvraagstuk, van de hele bevolking. Volgens de Raad kunnen de zelfstandigen niet langer de financiele last van hun sociale zekerheid alleen dragen. Het tekort ligt tussen de 6 en de 7 mrd fr en de bijdragen van de verzekerden kunnen niet meer verhoogd worden, aangezien zij de pijngrens hebben bereikt. Volgens de Raad moet op korte termijn een oplossing worden gevonden voor het schuldenprobleem, op langere termijn moet het hele probleem van de sociale zekerheid opnieuw worden bekeken, niet alleen voor de middenstand, maar voor alle bevolkingsgroepen.

NIEUW KAMERLID

Mevr. M. Verlackt-Gevaert, CVP-kamerlid voor Antwerpen sedert 26 maart 1961 en staatssecretaris voor het gezin van 25 jan. tot 23 okt. 1973, heeft ontslag genomen als kamerlid. Ze werd op 22 april opgevolgd door mej. Greta Dielens (33).

TINDEBIANS IN CANADA

Premier Tindemans heeft van 27 april tot 4 mei een officieel bezoek gebracht aan Canada. Hij was vergezeld van minister van buitenlandse zaken Van Elslande. Beide bewindslieden voerden besprekingen met prem. Trudeau in Ottawa en prem. Bourassa in Quebec. Tindemans maakte ook een uitstapje in het hoge noorden.

NEDERLAND

JAARVERSLAG 1975 NEDERLANDSCHE BANK

Op 27 april werd het jaarverslag over 1975 van de Nederlandsche Bank gepubliceerd.

In de inleiding gaf de president van de Bank dr. J. Zijlstra, een analyse van de economische situatie in Nederland, waarin hij instemming betuigde met het voorgenomen regeringsbeleid van het terugbrengen van de stijging van de collectieve uitgaven tot 1% van het nationale inkomen per jaar (de éénprocentsoperatie).

Hij noemde de komende ingreep ,,even onvermijdelijk als moeilijk", maar hij meende daarbij, dat de jaarlijkse stijging van de collectieve uitgaven eigenlijk zou moeten worden beperkt tot minder dan één procent.

Andere opmerkingen uit de analyse van dr. Zijlstra zijn de volgende:

Aan de economische recessie is een eind gekomen, maar gevreesd moet worden dat nog lang met hoge werkloosheidscijfers moet worden gerekend, want de wereldeconomie is wel conjunctureel in herstel, maar structureel ,,nog niet uit het slop''. De hardnekkigheid van zowel inflatie als van werkloosheid is niet toevallig. Wanneer de inflatie niet zeer belangrijk wordt teruggedrongen, de uitholling van bedrijfswinsten niet ten minste tot staan wordt gebracht, blijft de investeringsbereidheid onvoldoende en kan de economische opleving slechts kortstondig zijn. De door de inflatie geschapen wanorde laat een gezonde economische ontwikkeling niet toe, nog afgezien van de funeste repercussies op het maatschappelijke en politieke vlak. .,Wie dit nu nog niet wil aanvaarden, is ziende blind en horende doof''. schrijft de president van de centrale bank.

De vooruitzichten zijn niet bemoedigend. Slechts in een zeer beperkt aantal landen (Zwitserland, West-Duitsland, VS) lijkt de inflatie in **1976** wezenlijk te zullen worden bedwongen. Nederland behoort, helaas, nog niet tot deze landen. Bij een op volle toeren draaiend inflatieproces nemen de mogelijkheden om het de baas te worden met behulp van het monetaire budgettaire beleid snel af met de toeneming van de inflatiegraad.

Een conjuncturele opleving zal alleen een duurzame en gezonde ontwikkeling kunnen inleiden, wanneer het lukt de inflatie verder terug te dringen. Dan kan de intussen opgelopen schade aan structurele werkloosheid worden hersteld door een zodanige omvang van de investeringen dat de benodigde arbeidsplaatsen worden geschapen en gehandhaafd, maar die netelige opgave wordt verzwaard door de onzekerheden in het internationale monetaire bestel.

Hoewel in **1974** ,,een forse uitdeling plaats had aan de collectieve sector (overheid) en aan de loontrekkenden ten laste van de bedrijfsrendementen'' die ,,begrijpelijk en aanvaardbaar'' was in verband met de plotselinge stijging van de olieprijzen, had **1975** daarvoor ten minste een gedeeltelijke compensatie moeten bieden.

Die is echter uitgebleven en nu zal het beslag van de collectieve sector gedrukt moeten worden en zal de jaarlijkse stijging van dit beslag volgens Zijlstra zelfs nog minder moeten zijn dan de voorgenomeri **1** procent.

De keuze is in belangrijke mate van politieke aard, maar de uitgaven van de publieke sector zijn in een zodanig tempo gestegen dat er een premie- en belastingdruk is die voor een bevredigende ontwikkeling van lanen en investeringen niet kan worden bestendigd.

De hardheid van de thans te nemen beslissing vloeit voort uit het verwachtingspatroon dat door het stijgingstempo is geschapen. ,,Zeker een deel van de pijn was te vermijden geweest, indien dit tijdiger was beseft. Dit neemt niet weg dat de voorgenomen ingreep grote instemming verdient'', aldus dr. Zijlstra.

De knelpunten in de reële sfeer van de volkshuishouding hebben ook financiële en monetaire aspecten. Het omvangrijke overschot op de betalingsbalans is geflatteerd, want het komt in aanzienlijke mate door de onderinvestering van het bedrijfsleven, afgezien van f **10** tot **12** miljard aan aardgasbaten.

Verder is het ,,broodnodig'' het financieringstekort van de overheid te bewaken, nu dit in het lopende jaar tot **8,5** of **9**% van het nationale inkomen zal oplopen.

Er moet een verdere opwaartse druk op de liquiditeitsquote (contanten in handen van particulieren en bedrijven) worden verwacht, die de centrale bank voor niet eenvoudige problemen stelt, maar die het van belang maakt de kapitaalexport zoveel mogelijk te bevorderen.

In het jaarverslag van de Nederlandsche Bank wordt cijfermateriaal verschaft over het functioneren van de Nederlandse economie in 1975. Daaruit blijkt, dat in 1975 de produktie met 2% is gedaald ondanks herstel in de tweede helft van het jaar. Het nationale inkomen daalde met 1,75%. Voor het eerst sinds 1958 is het volume van de bestedingen gedaald en voor het eerst sinds 1962 is de druk van de belastingen en sociale premies niet toegenomen.

Het achterblijven van de bestedingen was voornamelijk het gevolg van de daling van de investeringen in bedrijven en in de woningbouw, terwijl een omvangrijke intering op voorraden optrad. In **1974** werden nog voorraden gevormd tot een waarde van f **3,5** miljard, maar in **1975** was er een intering van f **2** miljard.

In haar verslag signaleert De Nederlandsche Bank dat. ongeacht de voorraadomslag, de nationale bestedingen naar volume toch nog toenamen met ongeveer 1,5%. De overheidsbestedingen namen daarbij inet **4%** toe en de private bestedingen met **1%.**

In geld waren de nationale bestedingen f **199,7** miljard, tegen vorig jaar f **177,2** miljard, maar daarin zit dan wel 10,5% prijsstijging.

Van de bestedingen lag f **106,1** miljard in de collectieve sector (overheid) en f **93,6** miljard in de zuiver private sfeer. De bestedingen van de ene sector kunnen die van de andere beïnvloeden.

De collectieve sector heeft een belangrijke rol gespeeld bij de stabilisering van het particuliere verbruik.

Het aandeel van Nederland in de wereldhandel vertoonde een daling en het volume van de export ging met **5%** terug (zonder aardgas). Door de voorraadintering bleef de produktie sterk achter bij de totale afzet.

De externe positie van ons land onderging een belangrijke verslechtering, want het saldo van de lopende rekening van de betalingsbalans daalde van **5,2**% van het nationale inkomen in **1974** tot 1,2% in **1975.**

Het conjuncturele herstel zal de werkloosheid slechts in beperkte mate doen teruglopen, meent De Nederlandsche Bank. De daling van de arbeidsproduktiviteit wijst erop dat het personeelsbestand van de industrie naar verhouding minder is innekromwen dan de wroduktie. Verder heeft–de stijging van de reële arbeidskosten tot een versnelde inkrimping van produktiecapaciteit geleid en tegelijk het verrichten van nieuwe investeringen ontmoedigd.

In zijn inleiding op het bankverslag gaat president dr. J. Zijlstra daarop nog verder in. De uitholling van de bedrijfswinsten kwam tot stilstand, zegt hij. Nadat deze al een aantal jaren is opgetreden, waren de gevolgen voor de werkgelegenheid voorspelbaar en zijn ze ook voorspeld. De jaren **1974** en **1975** spannen in dit opzicht de kroon.

De centrale-bankpresident berekent dan globaal dat de tegen vervangingswaarde berekende vermogens in de industrie maar een minimaal rendement geven. Indien rekening wordt gehouden met het in de ondernemingen aanwezige vreemde vermogen is het rendement zelfs 5% negatief.

De reële groei van het nationale inkomen is in de jaren na **1970** volledig aan de collectieve sector ten goede gekomen. De gezamenlijke druk van belastingen en sociale premies is vorig jaar niet verder gestegen, doordat tegenover een drukverhoging bij de sociale premies een verlaging bij belastingen stond.

Wanneer echter de opbrengsten uit hoofde van de binnenlandse aardgasprijzen mede in aanmerking worden genomen, kan in **1975** van een verdere drukverzwaring worden gesproken. De gasbaten waren in **1974** nog maar 0,3% van het nationale inkomen en liepen in **1975** op tot 1,0%.

Gok op financieel en internationaal gebied heeft de tot een depressie uitgegroeide economische recessie sporen nagelaten. zoals blijkt uit een internationale rentedaling. De Nederlandsche Bank zelf verlaagde in de loop van het jaar haar rentetarieven van **7** tot 4,5% (wisseldisconto), wat in haar rentebaten doorwerkte, waarbij het inkomen uit voorschotten aan de banken vrijwel werd gehalveerd.

Haar hele inkomen was wat lager, evenals de nettowinst, die daalde van f **650,1** mln tot f **574,8** miljoen. Dit geld is voor de staat als aandeelhouder. Daarenboven heeft de staat recht op de koerswinsten, daar hij ook de koersverliezen draagt. Dit jaar is er voor minister Duisenberg uit dien hoofde f **741,3** mln beschikbaar gekomen.

Doordat de bankpapiercirculatie met **15**% **(1974:** 8%) toenam tot f **14,6** miljard had de bank aanzienlijk meer papier- en drukkosten (f **24,3** mln tegen v.j. f **17,3** mln). De bank doet omtrent de omvang van haar personeel geen mededelingen. De personeelskosten stegen van f **86,4** mln tot **f 93,2** mln. (N R C / H'b l a d)

(Vor. ber. pag. 316/2 e.v.-1975)

BETALINGSBALANS 1975

Het ministerie van financiën maakte op 22 maart cijfers bekend over de betalingsbalans in 1975.

Voor het jaar **1975** als geheel leverde de lopende rekening op transactiebasis een overschot op van bijna f **4** miljard, tegen ruim f **5,4** miljard in **1974.** Het goederenverkeer gaf ten opzichte van **1974** een daling te zien, die voor de invoer f **2** mrd (**2½%**) beliep en voor de uitvoer beperkt bleef tot bijna f **1,3** miljard (1½%) dankzij een verdere stijging van de uitvoer van aardgas met ruim f **1,2** miljard tot **f** 3,8 mrd. Het overschot in het goederenverkeer steeg hierdoor met f **0,8** miljard tot f **2,2** mrd.

Het onzichtbare verkeer leverde echter een aanzienlijk lager overschot op dan in **1974,** nl. van **f** 1,8 mrd tegen **f** 4,0 mrd. Deze daling werd vooral veroorzaakt door een omslag van het saldo kapitaalopbrengsten van een overschot van bijna f 1,1 mrd naar een tekort van ruim f **0,9** miljard.

De lopende rekening op kasbasis vertoonde voor het jaar **1975** een overschot van f **4,4** miljard tegen in **1974** f **4,1** mrd. Het effectenverkeer leidde voor **1975** tot een kleine kapitaalinvoer, nadat dit verkeer in **1974** een vrij aanzienlijke kapitaaluitvoer te zien had gegeven nl. van f **0,75** miljard. Het verschil tussen beide jaren wordt o.m. veroorzaakt door het in **1975** achterwege blijven van terugkopen van Nederlandse aandelen door ingezetenen.

De kredietverlening op lange termijn en het overige lange kapitaalverkeer van de private sector resulteerde in het vierde kwartaal in enige kapitaalinvoer, in hoofdzaak uit hoofde van ontvangen handelskrediet. In 1975 leidde dit verkeer tot een kapitaaluitvoer van f 0,3 miljard.
Het korte kapitaalverkeer van de private sector was in het vierde kwartaal vrijwel in evenwicht maar gaf in 1975, als gevolg van toeneming van vorderingen op buitenlandse banken, een kapitaaluitvoer van ruim f 1 miljard te zien.
Het kapitaalverkeer van de overheid, dat in het vierde kwartaal eveneens in evenwicht was, leidde voor geheel 1975 tot een uitvoer van f 150 miljoen, hoofdzakelijk in de vorm van eenzijdige vermogensorerdrachten in het kader van de ontwikkelingshulp.
Uit hoofde van het kapitaalverkeer van de private sector en de overheid vond in 1975 een afvloeiing plaats van f 2.340 miljoen. welk bedrag slechts weinig afwijkt van de kapitaaluitvoer in 1974.
Het totale verkeer der niet-monetaire sectoren leverde in het vierde kwartaal een tekort op van f 245 miljoen, waarmede het overschot voor 1975 uitkwam op f 2,2 miljard, tegen f 2,5 miljard in 1974.
Door interventies van de Bank. voornamelijk in de vorm van dollaraankopen uit hoofde van swaptransacties niet de banken en van contante dollaraankopen, stegen de officiële reserves in het vierde kwartaal met ruim f 0,7 miljard. Daarbij nam de reservepositie in het IMF toe, voornamelijk als gevolg van trekkingen in het kader van de zogenaamde oliefaciliteit.
De netto vorderingen van de banken op het buitenland daalden daarentegen met bijna ƒ 1 miljard, hetgeen bij een wederoni aanzienlijke kredietverlening aan niet-ingezetenen tot uitdrukking kwam in een forse vermindering van hun deviezenvoorraad. Het totale accres van de officiële reserves in 1975 bedroeg f 0,9 mrd (tegen bijna f 2,7 mrd in 1974), terwijl de vorderingen van de banken op het buitenland toenamen met f 1,3 mrd (1974: daling van bijna f 0,2 mrd). (Ministerie van financiën)

(Vor. ber. pag. 317/1-1975)

STAND VAN DE WERKLOOSHEID EIND MAART 1976

Eind maart 1976 waren 171.270 mannen en 44.630 vrouwen werkloos. Dit betekent bij de mannen een daling met 19.540 en bij de vrouwen een daling met 2.660. De werkloosheid van mannen en vrouwen kwam daarmee op 215.900 d.w.z. 22.200 minder dan eind februari jl.
Het aantal mannen en vrouwen tewerkgesteld op aanvullende werken [1]) steeg met 490 tot 5.750, het aantal personen op sociale werkvocrzieningsobjecten, voorzover zij voor bemiddeling naar het vrije bedrijf in aanmerking komen [2]), nam met 450 toe tot 6.850. De geregistreerde arbeidsreserve voor mannen en vrouwen te zamen werd aldus 228.510, hetgeen een afneniing met 21.250 betekent ten opzichte van de vorige maand. Deze daling wordt mede vercorzaakt dcor de extra werkgelegenheidsprogranima's; het aantal erkzame personen in ht kader van deze programma's is medio maart jl. ten opzichte van medio februari jl. met 6.000 toegenomen.
Voor seizoen gecorrigeerd bedrceg de geregistreerde arbeidsreserve eind maart jl. 219.200, d.w.z. een daling met 4.400 vergeleken niet eind februari 1976. De geregistreerde openstaande vraag naar personeel — eveneens voor seizoen gecorrigeerd — steeg met 2.500 tot 42.900. Afgezien van de werklozen cn de personen werkzaam op aanvullende werken ei1 sociale werkvcorzieningsobjecten, waren eind maart 14.670 werkzoekenden (waarvan 84% vrouwen) bij de GAB's ingeschreven, die beschikbaar waren voor een getieeltelijke dagtaak.

1) Per 15 maart jl. waren 23.660 personen werkzaam op objecten in het kader van extra werkgelegenheidsprogramma's (incl. aanvullende werken) en door toepassing van de TAP- en 30% loonkosten-subsidieregeling. Hiervan zijn resp. 4.170 en 2.270 personen geplaatst in het kader van de laatstgenoemde regelingen.
2) Daarnaast zijn 42.300 mannen en 9.700 vrouwen die niet voor bemiddeling naar het vrije bedrijf in aanmerking komen, werkzaam op sociale werkvoorzieningsobjecten; in deze aantallen zijn degenen, die op de teldatum ziek waren, begrepen.

WERKTIJDVERKORTING. Per 21 febr. j waren 822 bedrijven in het bezit van een ontheffing tot werktijdverkorting. In deze bedrijven bestond op grond van verleende ontheffingen de mogelijkheid in totaal 64.827 werknemers korter te laten werken. Afgemeten aan het aantal betrokken werknemers trad een vrij sterke daling op in de provincie N.-Holland en in iets mindere mate in de provincies Overijssel en Noord-Brabant. In de provincie Gelderland trad een aanzienlijke stijging op. Naar bedrijfstak gerangschikt nam het aantal betrokken werknemers vooral af in de metaalnijverheid en in de textiel- en confectie-industrie. In de chemische nijverheid nam het aantal bij de werktijdverkorting betrokken werknemers sterk toe.

DE ARBEIDSMARKT PER REGIO EN BEROEPSGROEP. In alle provincies daalde in de verslagmaand de werkloosheid van zowel mannen als vrouwen. De werkloosheid uitgedrukt in een percentage van de afhankelijke beroepsbevolking is bij de mannen het grootst in Drente (9,5%, in febr. jl. 12%) en bij de vrouwen in Limburg (8,4%).
Met uitzondering van het scheepvaartpersoneel is de werkloosheid van mannen in alle beroepsgroepen afgenomen. Bij de vrouwen nam alleen de werkloosheid onder het huishoudelijk personeel toe.
De ontwikkeling in febr., die mede van invloed is op de mutatie in maart, vertoont in 1976 vergeleken met 1973, 1974 en 1975 geen aanzienlijke stijgingen, met uitzondering van de beroepsgroepen bouwvakarbeiders b. en u. en g.w.w. en chauffeurs. Deze drie beroepsgroepen vertonen in de verslagmaand, gezien de mutaties in de maand maart in de voorafgaande jaren, een grote daling.
Tevens is de ontwikkeling van de werkloosheid onder het handels- en kantoorpersoneel bij de mannen en onder het kantoor- en horecapersoneel bij de vrouwen, niet ongunstig te noemen. Daartegenover staat de in de verslagmaand opgetreden stijging van de werkloosheid onder het huishoudelijk personeel.
Behalve in Groningen, Zuid-Holland en Zeeland is de daling van de werkloosheid in de verslagmaand in alle provincies groter dan met het seizoen overeenkomt. Uitsluitend in Friesland daalde de voor seizoen gecorrigeerde openstaande vraag naar personeel, in Drente en Zeeland bleef de vraag gelijk en in de overige provincies nam deze toe. (Ministerie van sociale zaken, SER-bulletin) (Vor. ber. pag. 102/1)

PRIJSINDEXCIJFERS VAN DE GEZINSCONSUMPTIE VOOR WERKNEMERSGEZINNEN, MAART 1976

Het prijsindexcijfer van de gezinsconsumptie voor werknemersgezinnen, zoals het Centraal Bureau voor de Statistiek dat maandelijks samenstelt op basis van 1969 = 100, liep op van 164,7 midden febr. tot 166,3 midden maart. Dit komt neer op een stijging van 0,9%.
Hierbij zij opgemerkt dat op het moment van het vaststellen van de indexcijfers voor maart de verhoging van de ziekenfondstarieven voor een deel nog steeds niet bekend was. Niettemin is thans in overleg met deskundigen een zo goed mogelijke schatting gemaakt van de invloed van de te verwachten verhoging op het prijsindexcijfer van januari af.
Voor de eerste twee maanden van dit jaar luiden de herziene totaalindexcijfers — waarbij tussen haakjes de reeds voorlopig gepubliceerde indices zijn vermeld — als volgt: januari 163,2 (163,1) en februari 164,7 (164,6). Van december 1975 tot maart 1976 bedraagt de stijging 2,4%.
Van de goederen en diensten, waarvoor het C.B.S. geregeld prijsgegevens verzamelt, gaf 41% een stijging te zien, met een invloed op het totaalindexcijfer van +1,1%. De belangrijkste stijging deed zich voor bij de kleding waarvoor het indexcijfer opliep van 164,6 tot 171,5. Hierbij dient er op te worden gewezen dat de februari-index nog uitsluitend betrekking heeft op het winterpakket voor de kleding, terwijl in het maart-indexcijfer het zomerpakket reeds gedeeltelijk is verwerkt. Deze gedeeltelijke pakketwijziging bracht een stijging van het totaalindexcijfer teweeg van 0,3%.
Voorts werden onder meer stijgingen waargenomen voor aardappelen, groenten, vlees en vleeswaren, eieren, woningonderhoud door derden, elektriciteit, schoeisel cn kampeerartikelen.
Voor 21% van de goederen en diensten, in hoofdzaak bij fruit en bloemen, werden dalingen geregistreerd, met een invloed op het totaalindexcijfer van —0,2%, terwijl voor de resterende 38% de situatie van midden februari tot midden maart ongewijzigd bleef.
De stijgingen en dalingen resulteerden per saldo in de genoemde stijging van het prijsindexcijfer van 0,9%. (Ministerie van Economische zaken)

(Vor. ber. pag. 87/1)

FAILLISSEMENTEN 1975

Het Centraal Bureau voor de Statistiek maakte op 26 febr bekend, dat volgens voorlopige tellingen in 1975 3368 faillissementen werden uitgesproken, ofwel 7% meer dan in 1974 (3155) Het is het hoogste aantal, dat na de tweede wereldoorlog per jaar werd geregistreerd
De toeneming betrof alle sectoren van het bedrijfsleven behalve de landbouw (47 tegen vi 53) Voor de industrie (excl bouwnijverheid) liep het aantal op van 474 in 1974 tot 681 (+44%), voor de bouwnijverheid van 509 tot 523 (+3%), voor de handel van 746 tot 780 (+5%), voor het vervoer van 113 tot 214 (+89%) en voor de dienstverlening van 489 tot 543 (+11%).
Voor het vierde kwartaal bedroeg het totaal 859 tegen 840 in dezelfde periode van 1974 (+2%) De maandcijfers voor dat kwartaal waren resp 332, 275 en 252 (v.j 323, 284 en 233)
Per 100 000 inwoners waren de cijfers voor 1974 en 1975 resp 23,4 en 24,8
Voor de landsdelen waren deze verhoudingscijfers Noord-Nederland (Gr, Fr. en Dr) 17,9 en 22,3; Oost-Nederland (Ov en Gld) 18,5 en 22,0; West-Nederland (Utr, N-H., en Z-H) 24,9 en 25,3; Zuid-West-

Nederland (Zld.) 20,4 en 23,9 en Zuid-Nederland (N.-Br. en L.! 27 5 en 27,2.
Van de 16 gemeenten' met meer dan 100.000 inwoners waren er in 1975 10 met een verhoudingscijfer hoger dan het landelijk gemiddelde. Voor deze 16 gemeenten samen was het verhoudingscijfer 30,9 (v.j. 28,1) tegen 22,4 (21,5) voor de rest van het land. (Ministerie van economische zaken)

ITALIË

ONTWIKKELINGEN BINNEN DE CHRISTEN-DEMOCRATISCHE PARTIJ

Binnen Italië's grootste politieke partij, de Democrazia Cristiane. hebben zich in 1975 en de eerste helft van 1976 een aantal ontwikkelingen voorgedaan waarvan wij hieronder een beknopt overzicht geven.

Naar aanleiding van de uitslag van de verkiezingen voor gemeenteraden, provinciale raden en regionale parlementen, die op 15 en 16 juni 1975 werden gehouden (pag. 401 e.v. - '75) waarbij de christendemocraten gevoelige verliezen leden, gingen er in de partij stemmen op om partijsecretaris Fanfani te vervangen.

Op een bijeenkomst van het partijbestuur van 19 juni 1975 drong de minister van industrie Donat Catin, lid van een linkse stroming binnen de partij daar op aan, maar Fanfani wees de verwijten aan zijn adres van de hand (pag. 403/3 e.v. - '75).

Op 30 juni 1975 traden zes leden van het dagelijks bestuur af, om daarmee, zoals zij meedeelden veranderingen binnen de partij af te dwingen. Het waren Donat Cattin, Vittorino Colombo en Bodrato, allen behorend tot de linkse „Forze nuove"-stroming en Ciriaco De Mita, Giovanni Galloni en Giovanni Marcora, behorend tot de zgn. „base"-factie. Fanfani stelde, in antwoord daarop, voor tot de herfst te wachten om dan op het jaarlijkse partijcongres over de situatie in de partij te discussiëren, maar de afgetreden bestuursleden kregen steun van enkele gematigden zoals Flaminio Piccoli en Giulio Andreotti, die eveneens aandrongen op snelle veranderingen.

Het partijbestuur besloot daarop vervroegd de landelijke raad, het hoogste gezagsorgaan, bijeen te roepen. Deze kwam op 19 juli bijeen. Aan het begin van de vergadering maakten 18 leden van het partijbestuur, onder wie de ministers Mariano Rumor (buitenl. zaken), Emilio Colombo (financiën), Andreotti (economische planning) en Antonio Bisaglia (staatsbedrijven) bekend uit het bestuur te treden.

Op 22 juli vond er een stemming plaats over het beleid van Fanfani. Slechts 69 leden keurden zijn beleid goed, 103 keurden het af.

Op 26 juli werd Benigno Zaccagnini, een 63-jarige kinderarts uit Ravenna, met een lange carrière in de partij tot nieuwe partijsecretaris gekozen. Hij werd beschouwd als een overgangsfiguur. Hij kreeg o.a. als opdracht hervormingen binnen de partij door te voeren.
Op een bijeenkomst van htt partijbestuur op 23 sept. 1975 kwam hij met concrete plannen. Hij stelde voor de positie van de partijsecretaris te versterken door hem vrij te laten in de keuze van naaste medewerkers. Tot dan toe hadden de verschillende stromingen binnen de partij een doorslaggevende stem bij de benoeming van medewerkers op het partijsecretariaat. Het partijbestuur ging eenstemmig akkoord met het voorstel van de secretaris.

Op 17 okt. kwam het partijbestuur wederom bijeen. Zaccagnini maakte bij die gelegenheid enkele ingrijpende veranderingen in de bezetting van zijn secretariaat bekend. Het meest opvallende was de verwijdering van Antonio Gava, een partijfunctionaris die algemeen verantwoordelijk werd gehouden voor het wanbestuur van de partij in Napels. Een centrale functie in het nieuwe partijsecretariaat kreeg Guido Bodrato, van de linkse stroming „Forze nuove", die de verantwoording kreeg voor de betrekkingen met de pers.
Als plaatsvervangend secretarissen stelde Zaccagnini, Giovanni Galloni en Ruffini voor, maar onder druk van de rechtse stroming werden twee gematigder figuren benoemd: mevrouw Falcucci en de afgevaardigde Antoniozzi.
Eind nov. 1975 kwam de partijraad van de CD wederom bijeen. Er werd besloten in maart een partijcongres te houden. De datum van het bijeenroepen van een landelijk congres was geruime tijd een onderwerp van felle discussie binnen de partijtop, want zolang het congres niet vergaderd had kon Zaccagnini ongestoord zijn hervormingen doorvoeren.

Op 18 maant begon in Rome het 13e partijcongres van de DC. Zaccagnini hield een lange rede, waarin hij een herstel van de coalitie met de socialisten bepleitte, een noodregering van alle partijen en het historische compromis met de communisten afwees.
Hij zei: „Zonder de socialisten zijn wij niet in staat een meerderheid te vormen die niet van extreem rechts in het parlement afhangt". Toch wilde hij samenwerking met de communisten niet geheel uitsluiten. Hij pleitte voor wat hij noemde „een constructieve confrontatie"
Fanfani verzette zich daartegen fel in een rede uitgesproken op 19 maart. Hij wees iedere samenwerking met de communisten af.
Premier Moro stelde zich in een redevoering op 20 maart achter de opvattingen van Zaccagnini. Ook hij bepleitte een beperkte samenwerking met de communisten. zonder dat dezen echter regeringsverantwoordelijkheid zouden krijgen.

Op 24 maart werd Zaccagnini met slechts een kleine meerderheid, 51,6% herkozen als partijsecretaris. Zijn rivaal was de minister van defensie, Forlani, die gerekend wordt tot de aanhangers van Fanfani.

Fanfani tot partijvoorzitter gekozen

Op 14 april koos de landelijke raad van de DC, Amintore Fanfani tot voorzitter van de partij.
Hij kreeg 100 stemmen. 54 stemmen waren blanco en 26 voor andere kandidaten.
Ook werd een nieuw partijbestuur gekozen. Vijftien zetels daarin gingen naar de aanhangers van linkse stromingen, dertien naar die van de rechtervleugel. Toch is de meerderheid van het partijbestuur rechts georiënteerd omdat vroegere partijsecretarissen en de fractievoorzitters uit hoofde van hun functie zitting hebben in het partijbestuur. (NZZ, Le Monde)

PARTIJCONGRES SOCIALISTEN

De socialistische partij van Italië, PSI, begon op 3 maart in Rome haar 40ste congres.
Partijsecretaris De Martino hield de openingsrede. Hij zei dat de socialisten voorlopig het beste gediend zouden zijn met een nieuwe vorm van samenwerking met de christendemocraten.
De oude vorm van samenwerking vond De Martino dood. „De centrum-linkse politiek is dood, maar de nieuwe politiek bestaat nog niet", aldus de partijvoorzitter.
De Martino zei zijn congressanten dat de Italiaanse regering wel de communisten moet raadplegen bij economische hervormingen.

De socialistische partijleider somde drie belangrijke redenen op om nu niet te streven naar het zogenaamde ,,linkse alternatief" met de communisten.
Ten eerste, aldus De Martino, is er het verschil in zeteltal tussen de communisten en socialisten. De communisten hebben 179 zetels in de huidige Kamer van afgevaardigden en de Socialisten 61. Ten tweede bestaat het probleem van de betrekkingen tussen de Italiaanse Communistische partij en de Sowjet-Unie. Hoewel de Italiaanse communisten een heel eind zijn gegaan op de weg naar volledige autonomie, zo zei De Martino, is dit proces nog niet voltooid. En ten derde, aldus de socialistische partijleider-, willen de communisten, althans in een links bondgenootschap het ,,historisch compromis". een samengaan van christen-democraten, socialisten en communisten. Dit nu is niet aanvaardbaar voor de socialisten omdat een dergelijk compromis niet leidt tot vorming van een socialistisch Italië wat het voornaamste doel van de Socialistische partij is.

Hoewel De Martino een bondgenootschap tussen socialisten en communisten onder bepaalde omstsndigheden niet volledig uitsloot, achtte hij het voorlopig de beste koers voor zijn partij te streven naar een coalitieregering waarin de christen-democraten de grootste partij zijn.
De suggestie van De Martino werd echter niet overgenomen door de andere sprekers op het congres.
Bijna alle sprekers vielen de christen-democraten aan en beschuldigden hen van corruptie, conservatisme en machtswellust.
Bijna alle sprekers waren het erover eens dat alleen verkiezingen de voor Italië zo nodige politieke duidelijkheid kunnen brengen.
Partijleider De Martino sprak zich in de slotrede uit voor het mogelijk maken van ,,politieke en niet historische compromissen, die de deelname van de communisten aan een regeringsmeerderheid mogelijk maakt".
Een voorstel tot regelmatige politieke consultaties met de communisten werd niet aangenomen omdat die de autonomie van beide partijen te zeer zouden beperken. *(NRC/H'blad)*

CONGRES SOCIAAL-DEMOCRATEN IN FLORENCE

Half maart hielden de sociaal-democraten in Florence hun partijcongres.
Het partijcongres heeft Mario Tanassi nret herkozen als partijsecretaris. Tanassi zou een van de twee Italiaanse ministers van defensie zijn geweest. die steekpenningen hebben aangenomen van de Lockheed vliegtuigenfabriek (zie volgende aflevering).

Op de eerste dag van het congres werd het Tanassi praktisch onmogelijk gemaakt om zijn grote politieke redevoering te houden door het voortdurende geroep van de tribune: ..dief" en „Lockheed".
Vier van de vijf stromingen van de PSDI stemden op 16 maart tegen het verslag van Tanassi die daardoor zijn functie als partijsecretaris kwijtraakte.

In een poging om de partij te vernieuwen heeft het congres nu besloten dat er in plaats van de 59-jarige secretaris Tanassi een politbureau komt, waarin alle stromingen naar evenredigheid zullen zijn vertegenwoordigd. Dat politbureau komt onder leiding te staan van de 77-jarige partijvoorzitter Giuseppe Saragat.

Op het congres is Tanassi verweten dat zijn politiek in de afgelopen tien jaar de partij naar rechts heeft gebracht met als gevolg aanzienlijk stemmenverlies.

De Italiaanse sociaal-democraten haalden bij de regionale verkiezingen in juli 1975 5,6% van de stemmen. Bij de provinciale verkiezingen in 1970 hadden zij nog 7,5%.

De socialistische beweging in Italië is sterk verdeeld. Sinds de oprichting van de socialistische partij in 1892 zijn er elf schisma's en drie herenigingen geweest. De laatste grote splitsing dateert van 1969, toen de socialisten van Nenni en de sociaal-democraten van Saragat, na enkele jaren verenigd te zijn geweest, weer eens uit elkaar gingen. *(NRC/H'blad)*

VATICAAN TEGEN DEELNAME COMMUNISTEN AAN REGERING

Het Vaticaan heeft zich direct gemengd in de discussie over de eventuele deelname van de communisten aan de regering.
Kardinaal Poletti, die namens de paus het bisdom Rome bestuurt, verklaarde op 30 nov. 1975 in een interview dat het Vaticaan niet alleen ernstige bezwaren heeft tegen het opnemen van communisten in de regering, maar zich ook metterdaad daartegen zal verzetten.
Ook wees de kardinaal elke deelname van de communisten aan het gemeentebestuur van Rome af. ,,Het vooruitzicht dat Italië, waarvan de cultuur zo diep is geworteld in het katholicisme, voor de toekomst haar hoop moet stellen op een atheïstische doctrine is een bron van grote zorg voor ons allen, te beginnen met de heilige vader". ,,Die bezorgdheid", vervolgde de kardinaal ,,is gebaseerd op doctrinaire zaken en wordt bevestigd door de ervaring. die heeft geleerd dat overal waar de communisten de macht hebben veroverd, de kerk in moeilijkheden verkeert".

Verklaring bisschoppenconferentie over marxisme en abortus

Op 15 dec. 1975 publiceerde de permanente raad van de Italiaanse bisschoppenconferentie een document waarin zij zeiden van mening te zijn dat een christen niet tevens marxist kan zijn. De verklaring zei dat het marxisme niet de gehele mens omvat en geen greep heeft op diens geschiedenis en betrekking tot God en daarom niet geloofwaardig is.

Het is niet verenigbaar met het christelijke geloof, aldus het document, lid te zijn van of steun te verlenen aan die bewegingen die gebaseerd zijn op het marxisme dat in ons land het duidelijkst gestalte krijgt in het communisme.

De bisschoppen zeiden dat de marxistische bewegingen ook als zij geloofwaardige menselijke idealen beloven en verklaren dat zij dringende problemen kunnen oplossen, tot een nieuwe slavernij leiden en dat dit op sommige gebieden in Italië al merkbaar is.

De bisschoppen spraken zich ook uit over abortus (zie pag. 308).

In hun verklaring schreven de bisschoppen: ,,De abortus is een misdaad en is het daden van een onschuldige". Evenmin als het geoorloofd is iemand te doden, is het toegestaan een onschuldig en weerloos menselijk wezen uit de weg te ruimen."

Zij herhaalden hun oproep op wetgevers en politici om in de wet geen schending van het zedelijk bewustzijn en van de eerbied voor het leven in te voeren. Niet door de misdaad rechtsgeldig te maken maar door aangepaste sociale voorzorgsmaatregelen ter bescherming van het leven, dient men volgens de bisschoppen dit kwaad in te dammen. *(NRC/H'blad)*

ZUIDOOST-AZIE EN VERRE OOSTEN

CAMBODJA

3DE NATIONALE CONGRES. NIEUWE GRONDWET. VERKIEZINGEN. AFTREDEN PRINS SIHANOEK. KHIEU SAMPHAN STAATSHOOFD NIEUWE REGERING ONDER POL POT. BERICHTEN OVER TERREUR EN WEDEROPBOUW

Op 14 dec. 1975 vond te Phnom Penh het derde Nationale Congres plaats onder voorzitterschap van premier Penn Nouth (tevens voorzitter van het politburo van FUNK) en vice-premier Khieu Samphan (tevens opperbevelhebber van de Nationale Volksbevrijdingsstrijdkrachten). Aan het congres werd deelgenomen door 300 vertegenwoordigers van de arbeiders, 500 van de boeren en 300 van het leger. Dit congres keurde een nieuwe grondwet voor Cambodja goed, die volgens radio-Phnom Penh het resultaat was van het werk dat na het bijeenkomen van een ,,bijzonder Nationaal Congres'' in april 1975 (pag. 822/3-'75) gestaag was voortgezet. Het ontwerp van de nieuwe grondwet was eind augustus 1975 door prins Norodom Sihanoek en premier Penn Nouth goedgekeurd, ,,toen de plaatsvervangende premier Khieu Samphan de beide politici tot de terugkeer naar ons Cambodja uitnodigde''.

Khieu Samphan verklaarde tijdens het congres dat de nieuwe grondwet de bekroning vormde van de strijd die arbeiders, boeren en revolutionaire soldaten eensgezind tegen ,,het Amerikaanse imperialisme'' hebben gevoerd. De constitutie gaf gevolg aan hun wens naar een nieuw Cambodja, dat ,,onafhankelijk, vreedzaam, neutraal, niet-gebonden en soeverein met territoriale onschendbaarheid bestaat in een maatschappij, die geluk, gelijkheid, gerechtigheid en ware democratie in zich verenigt'' krachtens het congresbesluit van april 1975, aldus radio-Phnom Penh.

Prins Norodom Sihanoek, die na zijn reis door 11 staten (pag. 824/3-'75) op 26 dec. in Peking was gearriveerd en vandaar op 31 dec. naar Phnom Penh terugkeerde, zat op 3 jan. een kabinetszitting voor, waarop de tekst van de nieuwe grondwet werd geratificeerd.

Op 5 jan. trad de constitutie van ,,Democratisch Cambodja'' in werking. De uit 21 artikelen bestaande tekst werd die dag door de minister van voorlichting, Hu Nim, via radio-Phnom Penh voorgelezen. en luidt als volgt:

,,Art. 1 — Cambodja is een onafhankelijke, verenigde, vreedzame, neutrale niet-gebonden, soevereine en democratische staat met territoriale integriteit Cambodja is een staat van het volk, van de arbeiders, boeren en alle andere Cambodjaanse werkeis De officiele benaming van de Cambodjaanse staat is Democratisch Cambodja (DC).

Art. 2 — De belangrijke algemene produktiemiddelen zijn het collectieve eigendom van de volksstaat en het gemeenschappelijke bezit van het hele volk. De voorziening met goederen voor de dagelijkse behoefte blijft in particuliere handen.

Art. 3 — De cultuur van DC heeft een nationaal bij de volksaard aansluitend, bloeiend en zuiver karakter en heeft tot doel de taken van de verdediging en de opbouw van Cambodja tot een groot en welvarend land te dienen. Deze nieuwe cultuur staat in besliste tegenstelling tot de corrupte en reactionaire cultuur van verscheidene tirannieke klassen en tot het kolonialisme en imperialisme in Cambodja.

Art. 4 — DC past het systeem van het collectieve vervoer en de collectieve arbeid toe.

Art. 5 — De wetgevende macht ligt in handen van de vertegenwoordigende vergadering van het volk, van de arbeiders, boeren en alle andere Cambodjaanse werkers Deze vergadering zal officieel onder de naam van Vertegenwoordigende Vergadering van het Cambodjaanse volk (VV) bekend staan Zij zal uit 250 leden bestaan, die het volk, de arbeiders, alle andere Cambodjaanse werkers en het revolutionaire Cambodjaanse leger vertegenwoordigen Van deze 250 afgevaardigden zullen 150 de boeren vertegenwoordigen, 50 de overige arbeiders en werkers, en 50 het revolutionaire leger

Art. 6 — De leden van de VV zullen door het volk via directe en onmiddellijke algemene verkiezingen worden gekozen, die elke vijf jaar in het hele land moeten plaatsvinden.

Art. 7 — De VV is verantwoordelijk voor de wetgeving en voor het bepalen van de binnen -en buitenlandse politiek.

Art. 8 — Het bestuur is een organisatie, die verantwoordelijk is voor de uitvoering van de wetten en politieke richtlijnen van de VV. Het bestuur wordt door de VV gekozen en is tegenover de VV volledig verantwoordelijk voor de uitvoering van zijn taak binnen en buiten het land.

Art. 9 — De rechtbank is het volkstribunaal en vertegenwoordigt het recht van het volk, verdedigt het recht van het volk, verdedigt de democratische rechten en vrijheden van het volk en veroordeelt alle activiteiten, die tegen de volksstaat gericht zijn of de wetten van de volksstaat schenden. De rechters worden op elk niveau door de VV uitgekozen en benoemd.

Art. 10 — Er bestaan de volgende categorieën misdrijven tegen de wetten van de volksstaat: activiteiten die als gevaarlijk en tegen de volksstaat gericht worden beschouwd en die zich door hun systematische en gevaarlijke aard onderscheiden, moeten ten strengste worden bestraft. Overtredingen buiten deze categorieën vallen onder de constructieve opvoeding in het kader van de organisaties van de staat of het volk.

Art. 11 — DC heeft een staatspresidium. dat elke 5 jaar wordt aangewezen en benoemd door de VV. Het staatspresidium is in het kader van de grondwet van DC en overeenkomstig de wetten en politieke richtlijnen van de VV verantwoordelijk voor de vertegenwoordiging van de staat DC in binnen- en buitenland. Het staatspresidium is als volgt samengesteld: een president, een eerste plv. president en een tweede plv. president.

Art. 12 — Elke Cambodjaan is in het bezit van het volle recht op een materieel, geestelijk en cultureel leven, dat veranderd en steeds verbeterd wordt. Elke Cambodjaan krijgt een levensonderhoud gegarandeerd; elke arbeider is de eigenaar van de fabrieken; elke boer is de eigenaar van de akkers. Alle werkers hebben het recht op arbeid. Werkloosheid komt in DC absoluut niet voor.

Art. 13 — In het hele Cambodjaanse volk moet er in een gelijke, rechtvaardige, democratische, harmonische en gelukkige maatschappij binnen de grote nationale solidariteit voor de gemeenschappelijke verdediging en opbouw van het land een volledige gelijkheid zijn. Mannen en vrouwen zijn in elk opzicht volledig gelijk. Niemand mag in polygamie leven.

Art. 14 — Het is de plicht van allen, naar gelang de individuele capaciteiten en mogelijkheden, gemeenschappelijk het land te verdedigen en op te bouwen.

Art. 15 — De hoofdstad van DC is Phnom Penh.

Art. 16 beschrijft de nieuwe vlag (een gele tempel op een rood veld; art. 17 het nationale embleem; art. 18 het volkslied (,,17 april, de grote overwinning'').

Art. 19 — De drie categorieën van het Cambodjaanse revolutionaire leger — geregelde, regionale en guerrilla-eenheden — vormen de strijdkrachten van het volk, die uit manlijke en vrouwlijke strijders en kader bestaan die de kinderen van het volk, van de arbeiders, boeren en andere Cambodjaanse werkers zijn. Zij verdedigen de staatsmacht van het Cambodjaanse volk en het onafhankelijke, verenigde vreedzame, neutrale, niet-gebonden, soevereine en democratische Cambodja in zijn territoriale integriteit en zij dragen tegelijk bij tot de ontwikkeling van het land naar een bloeiend land en tot de voortschrijdende verbetering en ontwikkeling van de levensomstandigheden van het volk.

Art. 20 — Elke Cambodjaan heeft het recht elke godsdienst te beoefenen en het recht geen godsdienst te beoefenen. Een reactionaire religie, die DC en het Cambodjaanse volk schaadt, is absoluut verboden.

Art. 21 — DC wenst overeenkomstig de beginselen van wederzijdse en absolute eerbiediging van de soevereiniteit en territoriale integriteit geestdriftig en ernstig nauwe en vriendschappelijke betrekkingen te onderhouden met alle landen. (...) DC voert permanent een politiek van onafhankelijkheid, vrede, neutraliteit en niet-gebondenheid (en) staat absoluut geen buitenlandse staat toe op zijn grond-

gebied militaire steunpunten te onderhouden Het voert een totale oorlog tegen alle vornien van buitenlandse inmenging in zijn binnenlandse aangelegenheden (en) een totale oorlog tegen alle vorrnen van agressie eri subversie tegen Cambodja van buitenaf -- militair, politiek, cultureel, economisch, sociaal. diplomatiek of humanitair en in welke verschijningsvorm ook.
DC zal zich absoluut niet in de binnenlandse aangelegenheden van enig ander land mengen DC eerbiedigt absoluut het beginsel dat elk land de soeveremiteit alsmede het recht en de macht moet hebben om zijn eigen zaken zonder inmenging van buitenaf te klaren en te regelen DC blijft een volwaardig lid van de grote familie van de niet-gebonden staten. DC streeft ernaar de vriendschap met de volken van de derde wereld in Azië, Afrika en Latijns-Amerika cn met de vredelievende en naar gerechtigheid hunkerende mensen in de wereld verder te ontwikkelen en uiterst actief deel te nemen aan hun wederkerige verdediging tegen het imperialisme, het oude en nieuwe kolonialisme en voor echte onafhankelijkheid. vrede, vriendschap. democratie, gerechtigheid en vooruitgang in de wereld ..

Verkiezingen

Op 4 febr. maakte minister Hu Nim via radio-Phnom Penh bekend dat de verkiezingen voor de 250 leden tellende Vertegenwoordigende Vergadering op 20 maart zouden worden gehouden. Op 10 maart deelde de radio mee dat alle volwassenen (ouder dan 18 jaar) die sinds 17 april 1975 niet strafschuldig geworden zijn kiesgerechtigd waren.

Op 20 maart deelde radio-Phnom Penh mee dat de 250 afgevaardigden na hun verkiezing het nieuwe staatshoofd, de premier plus de ministers, en een comité van 50 leden („de ware leiders van de natie") zouden kiezen.
Voor de 250 zetels waren 515 kandidaten. De opkomst bedroeg 98% van de 3,6 mln kiesgerechtigden op 7,7 mln inwoners. 204 mannen (o.w. prins Norodom Sihanoek, premier Penn Nouth en de vice-premiers Ieng Sary en Khieu Samphan) en 46 vrouwen werden gekozen.

Sihanoek treedt af als staatshoofd

Op 4 april maakte vice-premier Khieu Samphan via radio-Phnom Penh bekend dat prins Norodom Sihanoek op 2 april een verzoek om ontslag als staatshoofd had ingediend om na 35 jaar van politieke activiteiten nu tijd voor zijn particuliere familieleven te hebben. De ministerraad onder voorzitterschap van premier Penn Nouth had op 4 april een debat gewijd aan dit verzoek en had het betreurd, maar niettemin besloten het te aanvaarden.

Voorts had het kabinet de volgende besluiten genomen:

1 De toekenning aan prins Norodom Sihanoek uit erkentelijkheid voor zijn verdiensten van de titel „een grote patriot", plus de oprichting van een standbeeld.
2 De regering neemt de volledige garantie op zich voor het levensonderhoud van de prins en zijn familie en zal de kosten daarvan dragen. Voorgesteld werd een salaris van $ 8.000 per jaar te betalen.

Sihanoek verzekerde in een verklaring op 4 april dat hij „overal en onder alle omstandigheden een oprecht verdediger van het Cambodjaanse volk, de revolutie. de Vertegenwoordigende Vergadering, de regering, het presidium, de revolutionaire organisatie en het roemrijke revolutionaire leger van Democratisch Cambodja" zou blijven.

Aftreden regering

Op 6 april werd het aftreden van de regering-Penn Nouth bekendgemaakt. De premier zelf deelde mee dat het kabinet zijn taken had vervuld (volksbevrijdingsoorlog, verkiezingen en grondwet) en daarom nu aftrad, opdat de Vertegenwoordigende Vergadering overeenkomstig artikel 8 van de grondwet tot de vorming van een nieuwe regering kon overgaan.

Khieu Sanzphan staatshoofd.

Nieuw kabinet

Tot besluit van de eerste zitting van de nieuwe volksvertegenwoordiging (11-13 april) werden op 14 april de volgende benoemingen bekendgemaakt:
Voorzitter van het presidium (staatshoofd) is Khieu Samphan (zie pag. 821/2-1974): eerste plv.-voorzitter Sau Phim; tweede plv. voorzitter. Nhim Ros.
Voorzitter van het permanente comité van de volksvertegenwoordiging werd Nuon Chea met als eerste plaatsvervanger Nguon Kang en als tweede Peou Sou.
Het nieuwe kabinet werd geleid door premier Pol Pot, die bij de verkiezingen van 20 maart als „vertegenwoordiger van de arbeiders van de rubberplantages" in de volksvertegenwoordiging gekozen was. De verdere samenstelling van het kabinet was:

Vice-premier en minister van buitenlandse zaken - leng Sary; vice-premier en minister van economische zaken - Vorn Veth", vice-premier en minister van defensie - Son Sen: voorlichting - HU Nim; gezondheid - Thiounn Thioeunn, sociale zaken - mevr Ieng Thirit (echtgenotevan Ieng Sary), onderwijs en cultuur - mevr Yun Yat* (echtgenote van Son Sen)
(* = nieuw)

De vroegere minister van binnenlandse zaken, Hou Yuon, kwam niet meer op de lijst van ministers voor, maar evenmin werd op zijn plaats een nieuwe minister benoemd

In perscommentaren werden de vice-presidenten Sau Phim en Nhim Ros, premier Pol Pot en vice-premier Vorn Veth voor de buitenwereld volledig onbekende figuren genoemd. Nuon Chea. de voorzitter van het permanente comité, was en blijft leider van het politieke commissariaat van het leger.

Oorlog, wederopbouw en terreur

Terwijl het nieuwe bewind van Democratisch Cambodja meldde dat de ruim vijfjarige oorlog (18 maart 1970-17 april 1975) in dit land meer dan één mln slachtoffers had ge-

Prins Norodom Sihanoek (links op de voorgrond) en premier Penn Nouth (in het midden op de achtergrond! met president Kim Il Soeng van Noord-Korea (r.)

vergd, zouden volgens het Amerikaanse magazine Time (26-4) op basis van mededelingen van vluchtelingen sindsdien 500.000 à 600.000 Cambodjanen (ca. 1/12 van de bevolking) zijn terechtgesteld dan wel van honger of door ziekte ziin omgekomen. Buitenlandse journalisten worden niet toegelaten.

Het nieuwe bewind zelf geeft via radio-Phnom Penh heel weinig bijzonderheden over de gang van zaken sinds 17 april 1975. De meeste aandacht wordt gewijd aan de wederopbouw, de opvoering van de agrarische produktie, de uitvoering van irrigatiewerken en het creeren van een ,,zuivere" volkscultuur.

Over de oorlogsschade en de wederopbouw werd in een door de minister van voorlichting, Hou Nim, op 30 maart voor radio-Phnom Penh afgelegde verklaring o.a. gezegd:

„ Tijdens de meer dan vijfjarige agressie-oorlog hebben de Amerikaanse imperialisten en hun handlangers ( ) onze Cambodjaanse natie en ons volk een onbeschrijflijke verwoesting berokkend Onderzoeken naar de daaruit voortvloeiende verliezen leveren het volgende beeld op

1 ( ) Bijna 400 000 mensen in onze bevrijde zone werden gedood ( ) In de tijdelijk door de vijand beheerste gebieden, in Phnom Penh alsmede in de provinciesteden, werden tijdens de agressie-oorlog ( ) nog eens bijna 400 000 personen gedood Meer dan 40 000 personen werden verminkt ( ). Bijna 200 000 andere personen raakten gewond Het totaal aantal slachtoffers bedraagt meer dan 1 miljoen mensen

2 Meer dan 80% van de installaties, fabrieken en industrieplantages in de buurt van de slagvelden werd verwoest

3 65 a 70% van de rubberinstallaties werd verwoest

4 Meer dan 80% van de in de buurt van het strijdtoneel gelegen rijstvelden en tuinen werd verwoest

5 80 a 85% van de in de buurt van het strijdtoneel gelegen bossen werd vernietigd

6. 70 a 80% van de bruggen, van de telefoon- en telegraafverbindingen en van de belangrijkste strategische wegen, zoals de nationale wegen 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 en 13, werd verwoest. Van de havens werd 50 a 60% verwoest en van de spoorlijnen 80%.

7 De in de buurt van het strijdtoneel gelegen woonhuizen werden voor 90 à 100% verwoest, de verder weg gelegen voor 40 à 50%. (...)

9 In de rivieren en meren, die door bommen van de Amerikaanse imperialisten en hun lakeien werden getroffen, stierven vele vissoorten uit Bovendien zijn enkele belangrijke districtshoofdsteden en -steden in de as gelegd. ( )

Sinds 17 april 1975 f...) hebben ons Cambodjaanse volk en het revolutionaire leger zich grote inspanningen getroost om de economie te doen opleven, het door de oorlog ontredderde land weer op te bouwen en de problemen m.b.t. de levensomstandigheden van ruim 7,7 mln mensen op te lossen. Alleen al op 17 april 1975 werden bijna 3 mln mensen in de tijdelijk onder controle van de Lon Nol verraderskliek staande steden bevrijd. Bij de bevrijding bezaten deze mensen alleen hun beide handen. Zij hadden geen enkele korrel rijst en leden aan chronische ziekten. Wij hebben ons over deze mensen ontfermd en verleenden hun geneeskundige behandeling voor hun talloze ziekten, w.o. ook cholera en inalaria, die de agressie-oorlog van het Amerikaanse imperialisme had teweeggebracht. Daarop begonnen wij ons land van de grond af opnieuw op te bouwen, zodat wij thans het bestaansprobleem van ons volk op basis van optimale onafhankelijkheid, afgezonderdheid en zelfvoorziening hebben opgelost. (...)

Sinds het Mayaguez-incident van mei 1975 (pag. 810 1 e.v.-'75) pleegde het Amerikaanse imperialisine nog meer agressiedaden. zoals het barbaarse bombardement op de stad Siem Reap op 25 febr. 1976 (pag. 317/2). Maar het Amerikaanse imperialisme is nog steeds niet tevreden en het bedient zich nu van zijn propaganda-apparaat om met kwalijke bedoelingen leugenachtige beweringen tegen ons Cambodjaanse volk te richten..."

Op 15 april zei Khieu Samphan in een rede t.g.v. de eerste verjaardag van de overwinning o.a.: .,Voornamelijk hebben wij de grote beweging versneld om de landbouwproduktie op te voeren en in het bijzonder de produktie van rijst teneinde het voedselprobleem op te lossen en de naoorlogse levensstandaard van ons volk zo snel mogelijk te verbeteren".

Bijzonderheden daarvan gaf een vertegenwoordiger van het FUNK te Parijs, Tiev Chin Leng, in Le Monde (18/19-4). Volgens hem bedroeg de produktie van rijst ruim 2,2 mln ton, terwijl er maar 1 mln ton per jaar nodig zou zijn om de bevolking te voeden. Dat kwam neer op 250 gram rijst per volwassen inwoner per maaltijd. Elke „front"arbeider in de produktie zou 250 kg rijst per jaar of wel 350 gram rijst per maaltijd ontvangen. Waterbeheersing en irrigatiewerken waren het afgelopen jaar grotendeels gereed gekomen op een areaal van 3 mln ha, waarvan 1 mln ha alleen al in de provincie Battambang. Volgens Tiev Chin Leng zal de gemiddelde opbrengst per ha 3 ton paddy kunnen worden en dan zou het mogelijk zijn 5 mln ton rijst voor de export te bestemmen.

The Times (22-4) meldde: „In één jaar tijds heeft de regering een buitengewone vooruitgang geboekt bij de rijstproduktie en de vestiging van een solide kader voor een op landbouw gebaseerde maatschappij met een minimum aan hulp en leiding van buitenaf. De menselijke prijs voor deze prestatie is hoog geweest. Het is onwaarschijnlijk dat een volledige of zelfs maar (bij benadering) juiste taxatie ooit mogelijk zal zijn."

Over die menselijke prijs, in het bijzonder het aantal doden, gaven de op vluchtelingenverhalen gebaseerde berichten in de Westerse pers onderling verschillende ramingen, varierend van 250.000 tot 1,5 mln De Zweedse ambassadeur in Peking, Kaj Bjork, die als een van de zeer weinige Westerlingen een bezoek aan Cambodja bracht, verklaarde op 7 maart volgens Reuter/DPA ,,Ik twijfel er niet aan dat er groot lijden onder de bevolking is geweest en nog is" Maar Bjork kon berichten over grote voedseltekorten en voortdurende gedwongen migratie niet bevestigen evenmin als verhalen over massa-executies. Tegen de waarschijnlijkheid van massa-executies op dit moment zou volgens Bjork spreken, dat de Cambodjaanse autoriteiten zich beklagen over het gebrek aan mankracht. ,,Volgens mij wijst dat erop dat ze liever mensen hard laten werken dan hen executeren", aldus Björk in een verslag van Far *Eastern Economic* Review (26-3).

The Times (22-4) schreef dat recente vluchtelingen als reden voor hun vertrek niet zozeer vrees voor de dood noemden als wel het constante werken — het binnenhalen van de rijstoogst, het graven van irrigatiekanalen of het bouwen van dijken. Daarmee worden echter talrijke berichten over vroegere executies niet tegengesproken. Ook de evacuatie van meer dan drie mln stadsbewoners naar het platteland, aldus Tiev Ching Leng, zou volgens de vluchtelingen vele slachtoffers hebben gevergd.

NRC/H'blad (17-4) schreef: ,,Met alle reserves waartoe het bestaande bronnenmateriaal noodzaakt moet je tot de conclusie komen dat in Cambodja inderdaad een totale omwenteling van het bestaande sociale systeem aan de gang is die alle bestaande relaties in het land verbreekt en daarvoor een ongekend vergaande collectivisatie in de plaats heeft gebracht die sterke herinneringen oproept aan een nationaal verspreid werkkampsysteem

MASSA-DEPORTATIES:

Volgens T i m e (26-4) waren bij de eerste grote evacuatie van Phnom Penh, direct na de intocht van de Rode Khmer op 17 april 1975 geweldig veel slachtoffers

gevallen alleen al 100 000 door een cholera-epidemie die 15 dagen na de exodus ten zuidwesten van de hoofdstad uitbrak In december zou Phnom Penb een tweede evacuatie hebben meegemaakt, waardoor het aantal inwoners tot 45 000 beperkt werd Ook elke andere grote stad was inmiddels ontruimd en in september 1975 zou een tweede algemene exodus hebben plaatsgevonden. waarbij 200 000 à 300 000 mensen uit het gebied ten zuiden van Phnorn Penh ruim 250 km naar het noorden naar Battambang waren gestuurd

Volgens N Y T (21-1) was de tweede algemene exodus van honderdduizenden mensen eind oktober/begin november 1975 begonnen en duurde deze nog voort Voormalige bewoners van Phnom Penh werden naar het noordwesten, vooral de provincie Battambang, overgebracht, bewoners van Takeo, Kompong Speu, Kompong Cham en Koinpong Chhnang werden overgeplaatst naar steden als Pursat, Sisophon en Phnom Srok

François Ponchaud berichtte in L e M o n d e (17-2) o.a.: ,,Begin oktober zijn verscheidene tienduizenden inwoners van Phnom Penh, die (eerst) naar het ten zuiden van de hoofdstad gelegen Koh Tom waren gedeporteerd, op schepen en vrachtauto's naar het gebied ten noorden van Pursat (300 km noordelijker) overgeplaatst om daar de spoorweg te repareren en zich daar te wijden aan andere werkzaamheden van collectief belang. In december signaleert men zeer talrijke gevallen van massale volksverhuizingen in het gebied van Battambang. vóór of na de oogst. (...) Volgens de verhalen van vluchtelingen die gedurende de maand januari in Thailand zijn aangekomen, zijn deze volksverhuizingen veel moorddadiger geweest dan de grote deportatie uit de steden in april-mei 1975, omdat de mensen waren uitgeput en ondervoed en in rampzalige sanitaire omstandigheden verkeerden."

De N Z Z (14-4) schreef o.a.: ,,Direct na hun overwinning deporteerden de Rode Khmers de bevolking van de steden naar het land. (...) Zulke deportaties behoorden ook vrueger al tot de gevestigde praktijk van de Rode Khmer, zoals men weet van de verdrijving van de overzeese Chinezen uit de steden van Noordoost-Cambodja in de herfst van 1973. Na de 17de april werden alle inwoners van Chinese herkomst in eigen dorpen bijeengebracht en daarop net zoals de toen nog in Cambodja woonachtige Vietnamezen successievelijk naar Zuid-Vietnam verdreven. (...) De massadeportaties zijn niet afgelopen; in de herfst en de winter vielen talrijke van dergelijke grotere verplaatsingen waar te nemen ..."

MASSA-EXECUTIES :
Naast algemene vluchtelingenverhalen over massa-executies onder het militaire en administratieve kader van het voormalige regime en onder de intellectuelen (L e M o n d e 17-2) waren er ook indirecte of directe getuigenverklaringen betreffende concrete massale terechtstellingen. L e M o n d e (18/19-4) bevatte een indirect getuigenis van een vluchteling m.b.t. de executie van 312 militairen van het vroegere bewind op 23 april 1975 op het kruispunt van Route National 5 en de provinciale weg nr. **64.**
Chong Bo, naar zijn zeggen een voormalige politieke commissaris van de Rode Khmer, zei tijdens een persconferentie te Parijs op 21 april dat hij persoonlijk had deelgenomen aan de executie van 5.000 personen in sept. 1975 in de provincies Battambang en Siem Reap (L e M o n d e 23-4)

VLUCHTELINGEN
Volgens N R C / H b l a d (17-4) zijn ongeveer 23000 Cambodjanen in het afgelopen jaar naar Thailand gevlucht en wordt hun aantal met ca 50 per week aangevuld Het merendeel van de oorspronkelijk een half miljoen tellende Vietnamese gemeenschap in Cambodja is de grens met Zuid-Vietnam overgestoken Volgens sommige berichten zouden ook andere Cambodjanen aaarheen zijn uitgeweken

Incident te Siem Reap Oppositie?

Radio-Phnom Penh deelde op 27 febr. mee dat Amerikaanse F-111 bommenwerpers op 25 febr. een bombardement op de stad Siem Reap hadden uitgevoerd, waarbij 15 mensen werden gedood en ruim 40 gewond. Het centrum van de stad en het ziekenhuis waren ernstig beschadigd. De vliegtuigen waren na hun actie in westelijke richting over de grens met Thailand verdwenen. De Amerikaanse ambassade in Bangkok noemde het bericht ,,belachelijk en volledig onwaar" en stelde dat er sinds juni 1975 geen F-111 toestellen meer in Thailand gestationeerd waren. In latere Cambodjaanse berichten werd van het vliegtuigtype geen melding meer gemaakt.
Volgens waarnemers in Bangkok diende het bericht mogelijk om een aanval van tegenstanders van het Cambodjaanse bewind op Siem Reap te maskeren. Thaise militaire kringen maakten melding van een brand die op een munitiedepot was overgeslagen en tot een geweldige explosie had geleid.
Na Noord- en Zuid-Vietnam protesteerden ook de Chinese massamedia op 1 maart tegen de Amerikaanse ,,barbaarse bomaanval", terwijl die dag in Phnom Penh een massale protestdemonstratie plaatsvond.
Op 2 maart werd vanuit Bangkok door AFP bericht dat de luchtaanval in werkelijkheid een operatie van de a- ti-communistische ,,zwarte cobra's" was geweest. Deze zouden verscheidene bataljons sterk zijn en over wapen- en munitieopslagplaatsen in het oerwoud beschikken. In de voorafgaande week zouden ca. 250 Rode Khmers naar hen zijn overgelopen.
Een groep buitenlandse diplomaten" — o.w. de Zweedse ambassadeur in Peking, Kaj Björk, die ook in Phnom Penh geaccrediteerd was, en vertegenwoordigers van Egypte, Tunesie, Afghanistan en de PLO — die sinds 20 febr. een rondreis door Cambodja maakte. bracht o.l.v. vice-premier Ieng Sary ook een bezoek aan Siem Reap. Björk, die op 5 maart van zijn inspectiereis in Peking terugkeerde, verklaarde daar op 7 maart dat hij inderdaad verwoestingen in Siem Reap had gezien, maar dat hij geen oorlogservaring bezat om de feiten te kunnen beoordelen
Over zijn algemene indrukken zei Björk, de enige Westerse diplomaat die het nieuwe Cambodja bezocht, verder (zie pag. 316/3) o.m.:

,,De revolutie in Cambodja is veel radicaler en niet verder reikende gevolgen dan de Chinese en de Russische revolutie ( ) De nieuwe leiders spreken noch van socialisme noch van communisme, maar van nieuwe collectivistische ideeën. Zij doen hun best alles uit te roeien wat hen aan de oude maatschappij hermnert ( ) Zij zeggen dat er geen particulier bezit zal zijn, zelfs geen kleine stukjes privégrond zoals in China" ,Het hele land behoort toe aan de staat of z g cooperaties De nieuwe grondwet stelt dat er geen onderscheid tussen rijken en armen moet zijn, en stellig zijn de rijken arm geworden " Er is ,,geen geld, geen loon, geen telefoon of telegraaf en weinig verkeer"
Volgens Bjork was het grootste deel van de bevolking van Phnom Penh naar het platteland gestuurd. Het inwonersaantal was van 2,5 mln beperkt tot 100 000 om cholera en honger te voorkomen en om de aanhangers van het vroegere bewind te verwijderen, ook zou de vrees hebben bestaan dat honger tot oproer tegen de nieuwe regering zou kunnen leiden Buiten de hoofdstad passeerden de diplomaten lange rijen Cambodjanen die op de velden aan het spitten waren ,,Zij functioneren als een volk in oorlog Ieder krijgt wat hij nodig heeft, een dagelijks rantsoen rijst, en niet meer"
Over de buitenlandse betrekkingen merkte Bjork op, dat de Rode Khmers ultranationalistisch zijn en zeker geen ,,marionetten" van Peking, Moskou of Hanoi De nieuwe leiders zouden tegenover Bjork hebben bevestigd dat de hele Zuidvietnamese minderheid (ca 500 000 mensen) Cambodja na de oorlog had verlaten

Volgens ***Time*** (26-4) was het opblazen van een munitiedepot in Siem Reap het werk van twee groepen: Black Cobras en White Scarves. Ook maakten dit blad en de correspondent van AFP in Bangkok *(Le* Monde 6-4) melding van een nationale Khmer bevrijdingsbeweging, ,,Mouvement de libération national khmer" (MOLINAK of MOULINAK). geleid door een vroegere minister van Lon Nol. Deze op 6 sept. 1975 gevormde beweging zou 3.000 man omvatten verdeeld over zeven ondergrondse groepen. Hoewel volgens de niet met name genoemde ex-minister het uiteindelijke doel

---

* Volgens T i m e (26-4) onderhouden de volgende zeven staten ambassades in Phnom Penh: Noord-Korea. Cuba, China. Albanië, Noord- en Zuid-Vietnam en Joego-Slavië

de vorming van een voorlopige regering was, beperkte de beweging zich voorlopig tot het vergaren van inlichtingen over de toestand in Cambodja en vermeed zij acties die tot represailles zouden kunnen leiden. Geen van zijn groepen was verantwoordelijk voor de explosies in Siem Reap aldus de oud-minister (vgls Time), die beweerde dat slechts één bekende dissidente groepering onafhankelijk van zijn leiding opereerde.

Op 18 maart had AFP gemeld dat een leider van het anti-communistische Cambodjaanse verzet, prins Norodom Chantarangsy (oom van Norodom Sihanoek), die zich na de machtsovername met ca. 10.000 militairen (vooral van de 13de brigade) in het Cardamongebergte ten zuiden van de hoofdstad teruggetrokken had, in jan. in een hinderlaag was gevallen en daarbij de dood gevonden had. Behalve de groepering van de prins zouden er volgens dit bericht nog vijf andere ondergrondse groepen (elk van 200 à 800 man) opereren in de bergachtige jungle in het grensgebied van Cambodja en Thailand. Door gebrek aan munitie en uit vrees voor represailles zouden de militaire acties van deze groepen zeer beperkt zijn, aldus *AFP*. (Le Monde, The Times, NZZ, Time, *NRC/H'blad)*

(Vor. ber. pag. 820/2 e.v.-1975)

KOREA (N.)

PRESIDENT KIM IL SOENG IN CHINA, OOST-EUROPA EN NOORD-AFRIKA. DE BETREKKINGEN MET ZUID-KOREA

Van 18-26 april bracht president Kim I1 Soeng een officieel bezoek aan China, het eerste sinds 1961. Hij werd ontvangen door voorzitter Mao Tse-toeng en premier Tsjoe En-lai. De door Kim I1 Soeng geleide Noordkoreaanse partij- en regeringsdelegatie voerde besprekingen met een Chinese delegatie o.l.v. vice-premier Teng Hsiao-ping.
In het na afloop uitgegeven gemeenschappelijke communiqué werd Noord-Korea aangeduid als ,,de enige legale soevereine staat van de Koreaanse natie", terwijl China een alinea verder zijn ,,resolute steun aan het Koreaanse volk" bevestigde ,,in zijn rechtvaardige strijd voor de onafhankelijkheid en vreedzame hereniging van zijn vaderland". Daarover werd voorts gesteld:

„... De regering van de Democratische Volksrepubliek Korea heeft herhaaldelijk correcte proposities en redelijke voorstellen naar voren gebracht voor de hereniging van het vaderland. In het bijzonder de drie beginselen van de onafhankelijke en vreedzame hereniging van het vaderland en het 5 punten-voorstel om nationale verdeeldheid tegen te gaan en het vaderland te herenagen, die door president Kim Il Soeng werden geformuleerd (zie pag 530/3-1974), hebben de correcte weg aangeduid voor het regelen van de kwestie van de hereniging van Korea, en zij genieten de resolute steun van het gehele Koreaanse volk plus uitgebreide internationale steun De Chinese zijde meent dat de hereniging van Korea moet worden verwezenlijkt op basis van de beginselen en het voorstel die door president Kim Il Soeng werden geformuleerd Zij veroordeelt de Park Tsjoeng Hiekliek, die gesteund en aangespoord door net Amerikaanse imperialisme, hardnekkig een politiek van nationale verdeeldheid voerde, de Gemeenschappelijke Verklaring van Noord- en Zuid-Korea (pag 678/2-1972) met voeten trad de Noord-Zuid-besprekingen trachtte te saboteren, haar fascistische onderdrukking van het Zuidkoreaanse volk intensiveerde en voortdurend de spanning op het Koreaanse schiereiland opvoerde. De Chinese zijde steunt het Zuidkoreaanse volk in al zijn geledingen krachtig m zijn rechtvaardige strijd voor de democratisering van de maatschappij en de onafhankelijke en vreedzame hereniging van het vaderland Zij veroordeelt het Amerikaanse imperialisme vanwege het voeren van een politiek van ,,twee Korea's" in een vergeefse poging om de verdeling van Korea te bevestigen en te bestendigen Zij handhaaft krachtig de opvatting dat de Koreaanse kwestie door het Koreaanse volk zelf moet worden opgelost zonder enige buitenlandse inmenging, het z.g. opperbevel van de Verenigde Naties moet worden ontbonden en alle strijdkrachten van de VS uit Zuid-Korea moeten worden teruggetrokken. ."

Waarnemers noemden het communiqué heel wat gematigder dan Kim's tafelrede tijdens een hem op 18 april aangeboden banket. Daarin verwees hij naar de overwinning van het Cambodjaanse Volksbevrijdingsleger op de „Lon Nol-kliek" de vorige dag en noemde hij de „huidige strijd van ons volk om zijn verdeelde land te herenigen" vervolgens ,,een belangrijke schakel in de hele keten van de anti-imperialistische nationale bevrijdingsstrijd die op wereldwijde schaal aan de gang is". Kim Il Soeng vervolgde:

„...In een poging zich uit de crisis te redden zijn het Amerikaanse imperialisme en Zuid-Korea's heersende kliek bezig met een intensivering van hun fascistische onderdrukking van het Zuidkoreaanse volk en met het verder opvoeren van hun oorlogsvoorbereidingen tegen de noordelijke helft van de republiek. (...)
Als de Ziiidkoreaanse heersers met de punt van de bajonet de ontevredenheid en woede van het volk, die aan de Zuidkoreaanse maatschappij ten grondslag liggen, aanpakken, zal dit een des te grotere revolutionaire explosie tot gevolg hebben
Als in Zuid-Korea de revolutie uitbreekt, zullen wij, als een en dezelfde natie, niet zomaar met gevouwen armen toekijken, maar het Zuidkoreaanse volk krachtig ondemteunen.
Als de vijand op roekeloze wijze een oorlog ontketent, zullen wij die resoluut met oorlog beantwoorden en de agressors volledig vernietigen In die oorlog zullen wij alleen de militaire demarcatielijn verliezen en de herenigmg van het land winnen
Het probleem van vrede of oorlog in Korea hangt nu in laatste instantie af van de houding van de VS, die thans alle macht in Zuid-Korea bezit en die daar uitoefent
Als de VS werkelijk vrede in Korea wenst en niet de vreedzame hereniging wil belemmeren, dan most het de door het volk in Zuid-Korea verworpen verraderlijke krachten niet langer opstoken en zich niet mengen in wat het volk doet. zodat dit de democratisering van de maatschappij kan verwezenlijken en een democratisch regime zoals het wenst kan vestigen Het Amerikaanse imperialisme moet afzien van zijn agressieve ambitie om twee Korea's te construeren en Zuid-Korea in te pikken als zijn permanente kolonie en militaire basis, en het moet uit Zuid-Korea veadwijnen.
Als de Amerikaanse troepen Zuid-Korea verlaten en een democratische figuur met een nationaal gemoed in Zuid-Korea aan de macht komt zoals zijn bevolking verlangt, dan zullen wij een duurzame vrede in Korea krachtig garanderen en met succes de kwestie van Korea's hereniging onder ons Koreanen zelf met vreedzame middelen oplossen ."

Zuidkoreaanse en Amerikaanse reacties

Het bezoek van Kim I1 Soeng aan Peking ten tijde van de ineenstorting van het Cambodjaanse bewind in Phnom Penh en het Zuidvietnamese regime in Saigon leidde in Zuid-Korea tot verklaringen en geruchten m.b.t. een op handen zijnde Noordkoreaanse invasie, en tot Zuidkoreaanse pogingen om van de VS nieuwe verzekeringen m.b.t. militaire steun los te krijgen.
Terwijl indirecte Chinese verklaringen erop duidden dat Peking tegen een eventuele Noordkoreaanse inval was, waren de berichten over de militaire situatie tegenstrijdig en leek de ontdekking van een tweetal infiltratie tunnels onder de gedemilitariseerde zone (resp. op 15 nov. 1974 en 24 maart 1975) voor de Zuidkoreaanse regering een bewijs voor Noordkoreaanse invasieplannen.

Op 29 april 1975 beweerde de Zuidkoreaanse president Park Tsjoeng Hie in een radiotoespraak dat „de communisten in Noord-Korea 1975 schijnen te hebben bepaald tot het jaar van agressie tegen het Zuiden" en hij stelde: „Wij hebben voldoende gronden om aan te nemen dat Kim I1 Soeng (in Peking) verklaarde dat Noord-Korea gereed is voor oorlog".
Tegenover Zuidkoreaanse bewerin-

gen dat president Kim in Peking Chinese steun voor een aanval op Zuid-Korea had pogen te ve krijgen, stelden functionarissen van het Amerikaanse State Department op 28 mei 1975 dat China in publieke verklaringen, commentaren van Chinese functionarissen en diplomaten tegenover derden en gesprekken met Amerikaanse functionarissen duidelijk te kennen gegeven had, dat het Noord-Korea tegen het lanceren van een aanval op het Zuiden had gewaarschuwd Een groep Japanse deskundigen in internationale zaken, die Peking bezocht, had de vorige dag meegedeeld dat volgens Chinese bronnen tussen China en Noord-Korea overeenstemming bestond over de opvatting dat er geen „objectieve omstandigheden" aanwezig waren voor ,,de bevrijding van het Zuiden".
Niettemin waarschuwde de toenmalige Amerikaanse minister van defensie Schlesinger op 18 mei:

,,Als Noord-Korea een crisis in Zuid-Korea uitlokt, zullen de Verenigde Staten een krachtdadiger actie ondernemen dan waartoe wij tijdens een groot deel van de Vietnamese oorlog genegen waren Actie moet bij het beginstadium forser zijn, in het bijzonder wanneer er Amerikaanse troepen bij betrokken zijn Een van de lessen van de Indochinese oorlog is geweest dat ( ) het noodzakelijk is de kern van de macht van zijn tegenstanders aan te pakken — zijn militaire macht te vernietigen in plaats van eenvoudig verwikkeld te raken in eindeloze ondergeschikte militaire operaties Ik zou willen betwijfelen of Amerika dezelfde beperking zal voelen t a v het vermijden van zware bombardementen en blokkades zoals het in Vietnam voelde ."
(Verdere Zuidkoreaanse en Amerikaanse verklaringen en maatregelen worden in een volgend artikel over Zuid-Korea opgenomen)

Kim Il Soeng in vijf *landen*

In mei-juni 1975 bracht de Noordkoreaanse president Kim I1 Soeng officiële bezoeken aan Roemenië (22-26 mei), Algerije (26 mei-2 juni), Mauretanië (op 30 mei en 1 juni als onderbreking van het bezoek aan Algerije), Bulgarije (2-5 juni) en Joego-Slavië (5-9 juni).

ROEMENIË Op 26 mei ondertekenden Kim en zijn Roemeense ambtgenoot Ceausescu een verdrag van vriendschap en samenwerking

ALGERIJE. In het slotcommuniqué werd een beroep gedaan op alle landen om er tijdens de komende Algemene Vergadering van de VN voor te zorgen dat de terugtrekking van de buitenlandse troepen uit Zuid-Korea (het VN-opperbevel) verzekerd werd. De politiek van de twee Korea's werd veroordeeld. d w z het aan de VS toegeschreven koornemen i z een dubbele vertegenwoordigmg van Korea in de VN. Voorts werd m.b.t. de toelating van Noord-Korea tot de groep van niet-geboiiderl landen verklaard dat die zou kunnen bijdragen tot de versterking van de politiek va:: niet-gebondenheid (Deze drie zaken werden door waarnemers als het voornaamste doel van Kim's reis dangeduid)

MAURETANIË In een interview met AFP verklaarde Kim dat Noord-Korea geenszins een invasie tegen het Zuiden beraamde Het bepleitte veeleer het houden van verkiezingen zonder inmenging van buitenaf plus de vorming van een federatie Men wilde het Zuiden het communisme niet opdringen, maar veeleer in het kader van federatie bij ongewijzigde regeringsvormen (wel moest in Seoel een democratisch gekozen leider aan de macht komen) in Noord en Zuid de samenwerking *t* b v de voorbereidingen van een hereniging op gang brengen

BULGARIJE Bij dit bezoek werd in commentaren gewezen op een toenemende invloed van Peking in Noord-Korea dat in het Chinees-Russische conflict langdurig een neutraal standpunt innam. Na het bezoek aan China was geer: bezoek aan de SU gevolgd en de bezoeken aan Roemenië en Joego-Slavië hadden volgens T h e T i m e s (26-5-'75) iets van een onheuse bejegening Jegens de Russen Bulgarije daarentegen geldt als een van de nauwst met Moskou gelieerde landen Maar op de waarderende woorden van het Bulgaarse staatshoofd Zjiwkow m b t. de ,,door de SU en de andere socialistische landen" gevoerde détentepolitiek ging Kim I1 Soeng volgens L e M o n d e (6-6-'75) niet in.

JOEGO-SLAVIË In het slotcommuniqué werd o m gesteld. ,,Na te hebben betoogd dat de onafhankelijke buitenlandse politiek van de Democratische Volksrepubliek Korea volledig met de beginselen van de niet-gebondenheid overeenkomt, steunt de Joegoslavische zijde volledig de deelname van de DVK aan de activiteiten van de niet-gebonden landen". Ook meende Joego-Slavië dat alle buitenlandse militairen onder de VN-vlag onmiddellijk teruggetrokken moesten worden.

Evenals op zijn heenreis verbleef president Kim ook op zijn terugreis voor een korte onderbreking in Urumchi, de hoofdstad van het Chinese Sinkiang, voordat hij op 10 juni in Noord-Korea terugkeerde.
(Le Monde, The Times, *NZZ, AdG)*

NOORD-KOREA STELT VS BILATERALE VREDESONDERHANDELINGEN VOOR

Nadat de Noordkoreaanse vice-premier en minister van buitenlandse zaken, Ho Tam, reeds op 25 maart 1974 in de opperste volksvergadering de VS formeel had voorgesteld besprekingen te beginnen over de vervanging van de bestaande wapenstilstandsovereenkomst door een vredesakkoord, bracht de Japanse premier Takeo Miki bij zijn besprekingen met de Amerikaanse president Ford op 5/6 aug. 1975 te Washington mondeling een boodschap van de Noordkoreaanse president Kim I1 Soeng over.
Een afgevaardigde van de Japanse Liberaal-Democratische Partij had op 30 juli een schriftelijke boodschap van Kim I1 Soeng aan Miki overgebracht, nadat deze afgevaardigde, Tokuma Utsunomiya, in opdracht van Miki een ontmoeting met het Noordkoreaanse staatshoofd had gehad In zijn, boodschap herhaalde Kim dat hij het wapenstilstandsakkoord met de VS door een vredesverdrag wilde vervangen. Noord-Korea was niet van plan een inval te doen in het Zuiden. maar het wilde aan de vreedzame hereniging van het schiereiland werken. Na het vredesverdrag met de VS konden onderhandelingen over een wederzijdse troepenvermindering tot ca. 100.000 man tussen Noord en Zuid volgen, op voorwaarde dat alle buitenlandse troepen zich uit het Zuiden terugtrokken. De dialoog met heit Zuiden kon op basis van de bestaande sociale systemen worden gevoerd, maar de Zuidkoreaanse president Park Tsjoeng Hie was niet aanvaardbaar als onderhandelingspartner. Japan en de VS werden opgeroepen hun steun aan diens bewind te staken.

Op 22 okt. beschuldigde het Noordkoreaanse persbureau *KCNA* de VS van systematische schendingen van het wapenstilstandsakkoord met als conclusie dat de vervanging van dit akkoord door een vredesverdrag daarom een zeer dringende zaak was. ,,Daarom heeft de regering van de Democratische Volksrepubliek Korea de VS de terugtrekking van zijn troepen uit Zuid-Korea en het sluiten van een vredesverdrag voorgesteld". *(Reuter, NZZ, AdG)*

KOREA

NOORD-ZUID-DIALOOG ZONDER RESULTAAT

De gesprekken van de Noord-Zuid coördinatiecommissie waren opgeschort, nadat Noord-Korea op 28 aug. 1973 had meegedeeld niet langer met de Zuidkoreaanse delegatieleider, Li Hoe Rak, te willen spreken (pag. 532/2-'74). Op voorstel van Zuid-Korea vond op 6 dec. 1973 in Panmoenjon, in de gedemilitariseerde zone, een ontmoeting plaats tussen de twee vice-voorzitters van de coördinatiecommissie, Chang Ki Yung (Zuid) en Ryu Jang Sik (Noord), drie dagen nadat Li Hoe Rak niet alleen als delegatieleider maar ook als chef van de

Zuidkoreaanse CIA was afgetreden (pag. 533/2-'74).
In de daaropvolgende 18 maanden ontmoetten de twee vice-voorzitters elkaar nog negen maai zonder dat dit enig resultaat opleverde.
Op 9 juli 1975 stelde Chang Ki Yung zijn collega een nieuwe bijeenkomst op 15 juli voor om dan de bijeenroeping van de coördinatiecommissie te bespreken Maar op 14 juli deelde de Zuidkoreaanse regeringswoordvoerder Lee Dong Bok mee dat Noord-Korea dit voorstel een ,,farce" had genoemd, en verdere besprekingen afhankelijk gesteld had van de voorwaarde dat Zuid-Korea zijn anti-communistische politiek zou opgeven en zijn verscherpte veiligheidsmaatregelen zou intrekken. Dit nu werd volgens de woordvoerder door de Zuidkoreaanse regering ,,onaanvaardbaar" geacht.

Ook de besprekingen tussen delegaties van het Noord- en Zuidkoreaanse Rode Kruis over de hereniging van gescheiden gezinnen waren een tijdlang onderbroken, maar werden op 10 juli 1974 hervat. Er volgden negen verdere zittingen, voordat de gesprekken op 8 mei 1975 door Noord-Korea werden afgebroken, aldus *AFP.* Op 21 juli 1975 volgde een nieuwe zitting van Rode Kruisfunctionarissen van beide partijen, maar er werd geen akkoord over de hervatting van plenaire zittingen bereikt. Bij het overleg van 23 okt. 1975 werd wel een volgende gespreksdatum (28 nov.) overeengekomen, maar verdere berichten bleven uit.

Voorstellen Park Tsjoeng Hie

Inmiddels had de Zuidkoreaanse president Park Tsjoeng Hie na zijn voorstel van 23 juni 1973 (pag. 530/3-'74) op 18 jan. 1974 een nieuw voorstel gedaan, waarin hij Noord-Korea een non-agressiepact aanbood.

In dat pact moesten drie punten zijn opgenomen: 1) moest de bereidheid van beide partijen worden vastgelegd geen militaire aanval te openen; 2) moest de belofte van niet-inmenging in de binnenlands- aangelegenheden van de andere partij zijn opgenomen; en 3) moest het vaste besluit tot uitdrukking komen om het bestaande militaire wapenstilstandssysteem te handhaven.
Tegelijk verwierp president Park vroegere Noordkoreaanse voorstellen met als voornaamste punten: het vertrek van alle buitenlandse troepen van het Koreaanse schiereiland, een gemeenschappelijke troepenbeperking tot 100.000 man elk of minder, en een beëindiging van de bewapeningswedloop. Volgens Park beoogden die voorstellen verzwakking van de Zuidkoreaanse paraatheid, ontwapening van de Zuidkoreaanse troepen en voorbereiding van een nieuwe invasie in het Zuiden. Ook het Noordkoreaanse voorstel van een federatie tussen beide delen van Korea zag hij slechts als een valstrik.

Park's voorstel werd op 26 jan. 1974 door Noord-Korea verworpen President Kim Il Soeng van Noord-Korea zei op 4 maart 1974 dat de Zuidkoreaanse autoriteiten zich voor de hereniging moesten inzetten en geen non-agressiepact moesten voorstellen ,,dat generlei garanties voor vrede bevat", en hij vervolgde: ,,Veeleer moeten zij ons aanbod voor het sluiten van een vredesverdrag aanvaarden Wij stellen opnieuw voor naast de Noord-Zuid-coördinatiecommissie een groot nationaal congres of een politieke consultatieve conferentie tussen Noord en Zuid bijeen te roepen, waaraan de vertegenwoordigers van alle politieke partijen en openbare organisaties alsmede persoonlijkheden uit alle geledingen van het Noorden en het Zuiden zullen deelnemen." (Zie pag. 530/3 - 1974.)

Op 22 juni 1974 kwam president Park met een programma van 4 punten:

1) De Noorakoreaanse communisten moeten zo snel mogelijk de koers van hereniging onder het communisme door wapengeweld opgeven, de Rode Kruisbesprekingen tussen Noord en Zuid en het werk van de Noord-Zuid-coördinatiecommissie normaliseren en zich onverwijld aansluiten bij onze pogingen de onderlinge uitwisseling en handel in praktijk te brengen, terwijl zij naar de geest van de gemeenschappelijke verklaring van 4 juli (1972, pag. 678/2-'72) terugkeren.
2) Noord-Korea moet elke inmenging in de binnenlandse aangelegenheden van Zuid-Korea vijandige acties en militaire provocaties onverwijld staken en onmiddellijk instemmen met het begin van onderhandelingen voor het sluiten van het non-agressiepact tussen Noord en Zuid.
3) De republiek (Zuid-) Korea met een bevolking van 34 mln moet in de VN worden opgencmen. Zou Noord-Korea met een bevolking van 14 mln de wens hebben samen met ons in de VN te worden opgenomen, dan zouden wij ons tegen die wens niet verzetten.
4) Wij willen onze politiek van de open deur voortzetten.

In een toespraak op 15 aug. 1974, die onderbroken werd door een aanslag op de president (pag. 529/1-'74), herhaalde Park zijn voorstel i.z. een non-agressiepact en riep hij op tot de hervatting van de onderhandelingen en tot eenwording door vrije en algemene verkiezingen ,,in directe verhouding tot de inheemse bevolking".

Daarna trad een verdere verslechtering van de verhouding tussen Zuid- en Noord-Korea in, waarbij president Park zijn eigen positie trachtte te consolideren door voortdurend fors op te treden tegen de wijdverbreide binnenlandse oppositie. De relatie tussen Noord-Korea en de oppositie legde hijzelf tijdens een persconferentie op 14 jan. 1975, toen hij m.b.t. het Noordkoreaanse voorstel i.z. het bijeenroepen van een grote nationale vergadering opmerkte.

,,Als zo'n vergadering werd bijeengeroepen, zou er een totaal van 500 a 1000 afgevaardigden uit het Noorden en het Zuiden zijn, zeggen zij. (...) Noord en Zuid zouden uiterst waarschijnlijk vertegenwoordigd zijn met een gelijk aantal afgevaardigden. (...) Wat zouden de communisten het eerst aan de orde stellen? Het zou een resolutie zijn, waarin de terugtrekking van de in Zuid-Korea gelegerde buitenlandse troepen zijn. (...) Zij rekenen ermee dat de door hun afgevaardigden uitgebrachte stemmen als een blok zonder één uitzondering in de stembus komen. Maar hoe gaat het met de afgevaardigden van de republiek (Zuid)-Korea? Er zijn sommigen die de regering honen en belasteren, dus enkele van de stemmen zouden ten gunste van het Noorden kunnen worden uitgebracht als deze afgevaardigden aan politieke pressie werden onderworpen. Als verscheidene stemgerechtigden van de helft van het totaal aantal stemgerechtigden de Noordkoreaanse kant kiezen, zal de resolutie i.z. de terugtrekking van in Zuid-Korea gelegerde buitenlandse troepen worden goedgekeurd. Niemand weet zeker of dat mogelijk is of niet, maar wij geloven dat zij zo rekenen. (...) Zij zullen zeggen: ,,Ondanks de resolutie van het hele Koreaanse volk dat de in Zuid-Korea gelegerde buitenlandse troepen moeten worden teruggetrokken, blijven de buitenlandse troepen daar nog steeds..."

In een verklaring t.g.v. de 25ste verjaardag van het uitbreken van de oorlog van 1950 stelde president Park op 25 juni 1975 dat de Noordkoreanen van plan waren ,,een tweede Koreaanse oorlog te beginnen met alle beschikbare middelen en methodes, zoals militaire provocaties en misleidende propaganda". Terwijl hij enerzijds waarschuwde dat zij bij een invasie .,hun eigen graf" zouden graven, herhaalde hij anderzijds zijn aanbod van een non-agressiepact.
Dezelfde dag gaf het Noordkoreaanse ministerie van buitenlandse zaken een verklaring uit, waarin het stelde dat Zuid-Korea's poging om een oorlogssfeer op te roepen ,,een ernstig gevaar" had geschapen nl. ,,dat oorlog op elk moment kan uitbreken".

(Zie ook *volgende* aflevering.)

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij ,,Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

ISRAËL EN DE PALESTIJNEN

Sinds half februari wordt Israël steeds opnieuw geconfronteerd met felle betogingen van Palestijnen in de bezette gebieden, de langdurigste tot dusver. Bovendien kreeg het op 31 maart en de volgende dagen te maken met de felste onlusten onder de Israëlische Arabieren sinds de vorming van de joodse staat in 1948. *NRC/H'blad* (2-4) schreef in een commentaar o.a.:

..Deze ontwikkeling. waarbij voor he? eerst Arabieren in Israël zelf en op de bezette westelijke Jordaanoever in solidariteit samenwerkten, toont wellicht duidelijker dan vele andere recente gebeurtenissen in het Midden-Oosten aan dat de tijd niet in het voordeel van Israël werkt, zoals sommige Israëliërs nog steeds blijken te denken.
Een cumulatie van factoren heeft tot de huidige crisis geleid: provocaties van de kant van de kleine groepjes joodse extremisten bij Hebron in bezet gebied en op de Tempelberg in geannexeerd Oost-Jeruzalem, die door de mohammedanen worden ervaren als een aanslag op hun godsdienstige vrijheden; landonteigeningsproceduris ten nadele van de Arabische minderheid in Israël zelf; de groei van het aantal „wettige" — dat wil zeggen door de Israëlische regering gesanctioneerde — en „wilde" nederzettingen in bezet gebied; de stormachtige ontwikkelingen in Libanon, die de grote Palestijnse gemeenschap daar niet onberoerd laten: de naderende gemzenteraadsverkiezingen op de bezette Jordaanuever, waarbij Yasser Arafats Palestijnse Bevrijdingsorganisatie (PLO) op indirecte wijze haar kracht kan tonen, en de besprekingen die koning Hoessein van Jordanië op het ogenblik in Washington voert, in een sfeer van vermoedens dat in meer dan één hoofdstad diens terugkeer naar de onderhandelingstafels wordt voorbereid . . . "

Bij de gemeenteraadsverkiezingen in de grote steden op de westelijke Jordaanoever op 12 april boekten aanhangers van de PLO en linkse kandidaten met communistische sympathieën een forse overwinning op de aanhangers van koning Hoessein van Jordanië en de traditionalisten.

Niettemin lijkt Israël zijn vestigingspolitiek in bezet Arabisch gebied ongewijzigd voort te zetten (zie ook volgende aflevering).

Na het grote debat binnen de Israëlische Arbeiderspartij over de toekomst van de bezette gebieden en het conflict over landaankopen door joden (nov. 1972 - april 1973, pag. 356/2 e.v. - '73) en na de goedkeuring door de Arbeiderspartij van het z.g. Galili-document (waarbij de mogelijkheid voor particuliere landaankopen werd opengelaten) op 3 sept. 1973 (pag. 242/1 - '74) duurde het — vooral door de oorlog van okt. 1973 — tot juli 1974 voor het Israëlische beleid t.a.v. het bezette gebied weer actueel werd.

De politiek *van* de Israëlische regering en het optreden van illegale joodse kolonisten in bezet gebied. (*juli* 1974 - febr. 1976)

In juli en okt. 1974 trad de nieuwe Israelische regering van premier Rabin op tegen militante orthodox-joodse kolonisten die zonder toestemming nederzettingen op de westelijke Jordaanoever wilden stichten.

Op 25 juli 1974 vestigden ca. 150 personen zich in een verlaten station in Sebastia (ca. 16 km van Nabloes) met de uitgesproken bedoeling om daar een joodse nederzetting te stichten. De groep werd begeleid door enkele honderden supporters, o.w. leiders van de Likoed (Menahem Begin en generaal Ariel Sharon) en de Nationale Religieuze Partij. Na protestdemonstraties van de Arabische bevolking van Nabloes tegen de actie en na afloop van de sabbath en Tisha b'av (27-28 juli) maakte het Israëlische leger op 29 juli een einde aan de illegale vestiging, door de kolonisten, die slechts lijdelijk verzet boden, en hun supporters in autobussen af te voeren.
Reeds op 26 juli had het kabinet in een verklaring gesteld dat het voor Israëli's niet verboden was zich waar dan ook in het „land van Israël" (Eretz Israel, het bijbelse Israël incl. Cisjordanië) te vestigen, maar dat zij niet in strijd met de regeringsplannen mochten handelen. De Knesset. waarin de regering slechts over een meerderheid van één stem beschikte, sprak op 31 juli haar vertrouwen in het regeringsbeleid uit met 55 tegen 46 stemmen bij 4 onthoudingen.

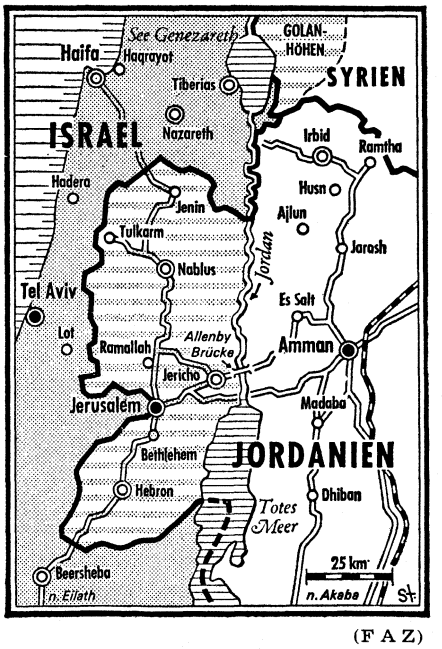

(F A Z)

In de nacht van 8 op 9 okt. doorbraken drie groepen van in totaal ca. 2.000 pioniers van het „blok der gelovigen" (een jongerengroep van de NRP) blokkades van leger en politie om drie symbolische nederzettingen op de westelijke Jordaanoever te stichten — een bij Silo tussen de Arabische steden Ramallah en Nabloes, een ander te Qalya bij Jericho en een derde bij Maaleh Haadumin aan de weg van Jeruzalem naar Jericho. Premier Rabin deelde op 9 okt. 's morgens mee dat zijn regering geen illegaal gestichte nederzettingen op bezet Arabisch gebied duldde. De NRP (die zich eind okt. 1974 bij zijn regering aansloot, pag. 591/3-'75) verklaarde dat, hoewel zij de bezettingsacties in beginsel steunde, zij toch niet akkoord kon gaan met het stichten van nederzettingen waarvoor de regering geen toestemming had verleend. Op 11 okt. werden alle kolonisten zonder ernstige incidenten door het Israëlische leger verwijderd.
Ook een poging van kolonisten om een kamp te vestigen in Meskha (Samaria) op 15-16 okt. werd verijdeld. Ca. 160 personen zouden door de Israëlische autoriteiten zijn gearresteerd.

De Israëlische regering bleef vervolgens, mede met het oog op eventuele vredesregelingen met Arabische staten, vasthouden aan haar beleid dat zij slechts toestemming gaf tot het stichten van nieuwe nederzettingen als dat om veiligheidsredenen gewenst was. Tegelijk echter gaf zij uitvoering aan uitgebreide ontwikkelingsplannen in het vroegere Jordaanse deel van Jeruzalem en omgeving.

Op 24 nov. 1974 keurde de Israëlische regering formeel een plan goed voor de bouw van een grootscheeps industrieel complex ten oosten van Jeruzalem op vroeger Jordaans gebied, waardoor het Arabiscne deel van Jeruzalem geheel door joodse vestigingen zou zijn omringd. In het kader daarvan zouden fabrieken worden gebouwd op een ca. 500 ha groot terrein in Maaleh Haadumin, op ca. 15 km ten oosten van Jeruzalem. Voorts zouden nijverheidsbedrijven in de noordelijke voorstad van Jeruzalem, Anatot, worden gevestigd. Volgens minister van voorlichting Yariv zouden beide projecten voor Arabische en joodse producenten gelijkelijk openstaan.
Op 12 jan. 1975 keurde de regering voor de eerste fase van de industriezone een krediet van I£ 10 mln goed, al verklaarde burgemeester Kollek van Jeruzalem dat het geld beter voor de ontwikkeling van industriegebieden binnen de gemeentegrenzen kon worden uitgegeven.

Op 12 jan. 1975 werd in aanwezigheid van president Katzir het 12de landelijke congres van de Heroet-partij geopend in Kyriath Arba, de

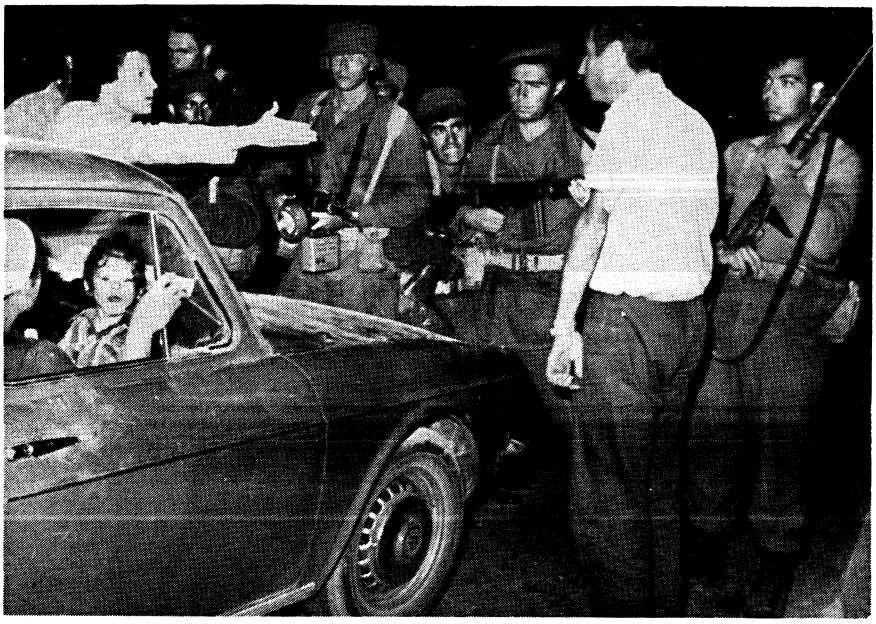

Israëlische militairen houden joodse kolonisten trgen bij een illegale vestigingspoging.

joodse voorstad van Hebron. Deze eerste politieke bijeenkomst van een Israëlische partij in bezet Arabisch gebied lokte kritiek uit van linkse zijde in Israël en van de burgemeester van Hebron, sjeik Ali Jaabari, die op 3 febr. een bijeenkomst van Arabische leiders organiseerde, waarop Arabieren die bij de opbouw van Kyriath Arba hielpen met de ,,vloek van Allah" werden bedreigd. In maart 1975 kwam het Israëlische leger opnieuw in actie tegen illegale kolonisatiepogingen.

Op 2 maart verwijderden Israëlische militairen ca. 50 jonge kolonisten die een illegale nederzetting bij Maaleh Haadumin wilden stichten. De minister van huisvesting, Avraham Ofer, deelde tijdens een door de Likoed aangespannen debat over de ontruiming op 5 maart in de Knesset mee dat de daar geplande industrieën slechts joden in dienst zouden nemen en dat de eerste officieel toegestane kolonisten tegen juli 1975 zouden worden aangevoerd.

De N Z Z (8/9-3) maakte melding van de verdrijving door het Israëlische leger te Sebastia van orthodoxe kolonisten, die verscheidene hutten en een synagoge bij de ruïnes van Augusta hadden gebouwd. Op 11 maart verdreven veiligheidstrcepen ca. 80 kolonisten van een plaats benoorden Ramallah en op 19 maart een groep orthodoxe kolonisten bij Sebastia, waarbij 55 arrestaties werden verricht.

Op 30-31 maart trokken ca. 20.000 jonge religieuze Israfli's bij de Arabische stad Tulkarm de westelijke Jordaanoever binnen voor een door de regering toegestane mars met als eindpunt Sebastia. Daar betoogden zij voor het recht van joden om overal in dc bezette Arabische gebieden nederzettingen te stichten.

Op 5 maart 1975 deelde minister Ofer tevens mee dat Israël tot dusver 47 nederzettingen in de bezette gebieden had gesticht: 18 op de Golanhoogten, 12 op de westelijke Jordaanoever en 17 in de Gazastrook en de Sinai. Voor 1975 kondigde hij de stichting van 11 nieuwe vestigingen aan, waarvoor in totaal 20 vergunningen waren verleend.

De minister verklaarde voorts op 27 mei 1975 dat sinds de Zesdaagse Oorlog van juni 1967 in het stichten van joodse nederzebtingen in de bezette gebieden ca. I£ 800 mln was geïnvesteerd, waarvan I£ 350 mln bestemd was geweest voor de Golanhoogten.

Tijdens een roerig debat in de Knesset op 17 juni 1975 kantten twee afgevaardigden zich scherp tegen de stichting van een nieuwe joodse nederzetting op de bezette westelijke Jordaanoever, ten noordoosten van Ramallah, zonder dat de regering daarvoor haar toestemming had gegeven. Arieh Eliav (die kort tevoren samen met de Beweging voor buiigerrechten van mevr. Shulamit Aloni de Yaad-partij had opgericht) beschuldigde minister zonder portefeuille Israël Galili, voorzitter van de interministeriële commissie voor de stichting van nieuwe nederzettingen, ervan geheime plannen voor het vestigingsbeleid in de bezette gebieden te beramen en daarvoor gelden te reserveren zonder formele machtiging van het kabinet. Eerder had de minister van gezondheid, Victor Shemtov, beweerd dat de Israëlische Landautoriteit ,,onjuiste methodes" had gebruikt bij het aantrekken van gelden voor de beginfase van het Maaleh Haadumin-project uit andere dan regeringsbronnen, kennelijk met medewerking van Galili maar zonder machtiging van het kabinet.

Verdere kritiek op de regering betrof de ontwikkeling van het Rafah-project met de bijbehorende havenstad Yamit in de zuidpunt van de Gazastrook (pag. 242/1-'74), omdat daarbij op grote schaal Arabisch land zou zijn onteigend en talrijke Arabische dorpen zouden zijn verwoest. Eind dec. 1974 had minister Ofer verklaard dat tegen het einde van 1975 ca. I£ 8 mln in Yamit en omgeving zou zijn geïnvesteerd

Volgens The Observer (29-12-74) was generaal Ariel Sharon als bevelhebber van het zuidelijke commando met een politiek van opsluiting en verdrijving van de Bedoeienenstammen begonnen Bedoeieneii, die met een schadevergoeding waren vertrokken, keerden weldra terug als dagloners Golda Meir had nog als premier de cooperatieve dorpen (moshavim) gelast de werkverschaffing te staken, omdat die — aldus The Observer — de officiele stelling dat de Bedoeienen om veiligheidsredenen waren verwijderd tot een aanfluiting maakte Niettemin waren de Bedoeienen er nog steeds en werkten zij er ook volgens het Observer-bericht

De regering verdedigde het Rafah-Yamit-project ook met het strategische argument, dat zo een scheiding tussen de Palestijnse vluchtelingen in de Gazastrook en Egypte tot stand werd gebracht, waarbij zij tevens op haar sociale maatregelen t b v die vluchtelingen wees Zo stelde minister van defensie Shimon Peres op 2 maart 1975 dat de bouw van 1500 à 2000 huizen was gepland voor nieuwe wijken in de Gazastrook tegelijk met de aanleg van nieuwe wegen en openbare nutsbedrijven Volgens Israëlische gegevens golden van de 400 000 inwoners 205 000 Arabieren als sociale vluchtelingen, van wie 170 000 in kampen woonden, aldus de N Z Z (26-6-'75) The Times (14-5-'75) meldde dat er zich in Gaza in de laatste drie jaar geen belangrijke terreuractie had voorgedaan, maar dat er gemiddeld wel 40 preventieve arrestaties per maand plaatsvonden

Over het Israelische optreden in het gebied van Rafah schreef Le Monde (15-5-'75) o m dat in jan 1972 onder generaal Sharon bijna 10 000 landbouwers of Bedoeienen waren verjaagd, waarbij huizen werden verwoest, tenten omvergetrokken en de oogst vernietigd. Een terrein van 14 000 ha was met prikkeldraad afgegrendeld en voor Arabieren verboden Tijdens de Oktober-oorlog van 1973 zou sjeik Hassan Ali al-Sawarqueh met 1000 leden van zijn stam zijn verdreven uit het gebied van Al-Jora, en zou 36 000 ha vruchtbare grond in beslag zijn genomen en met prikkeldraad afgegrendeld Inmiddels zouden 10 joodse nederzettingen zijn gesticht 4 collectieve dorpen, 5 paramilitaire landbouwkolonies en de eerste aanzet van het toekomstige Yamit

Andere nieuwe nederzettingen werden aangekondigd op de Golanhoogten en in de zuidpunt van de Sinai

Eind januari **1975** begon het ministerie van huasvesting met de grondwerken voor de bouw van een nieuwe stad bij Khushniya in het centrum van de Golanhoogten, die met een uiteindelijke bevolking van 20 000 inwoners als centrum voor de bestaande Israelische nederzettingen daar moest dienen Tijdens het Knessetdebat van **17** juni **1975** vroeg NRP-afgevaardigde Zevouloun Hamer de regering de bouw van die stad, waarmee begin juni een aanvang was gemaakt, te bespoedigen De stad was één van de **30** nederzettingen, die volgens het Joodse Agentschap vóór eind **1978** op de Golanhoogten moesten bestaan, wat volgens Le Monde **(15-5-"75)** betekende dat er in drie jaar nog 10 nederzettingen moesten worden gesticht

Op **18** mei **1975** bevestigde premier Rabin dat Israël een permanente vestiging op de zuidpunt van de Sinai bij het strategische Sjarm-El-Sjeikh had gepland en dat ten behoeve daarvan 500 wooneenheden tot **1977** zouden moeten worden gebouwd. NRC/H'blad **(4-2-'75)** berichtte over de bouw in dit gebied van het stadje Ophira, waarvan de eerste flats een half jaar eerder werden betrokken: „Volgens de plannen zal Ophira in **1979** vierduizend inwoners tellen, tien maal meer dan het huidige inwonertal".

Begin juni **1975** maakte de Israelische radio melding van de bouw van een nieuwe wijk ten westen van Beit Jala, de joodse tweelingstad van Bethlehem

Begin aug. 1975 rees een conflict over het gebruik van de moskee van Abraham in Hebron.

Volgens een kort na de Zesdaagse Oorlog van **1967** getroffen regeling kregen joden het recht op vastgestelde tijden bij het graf van de aartsvaders te bidden, terwijl deze heilige plaats de hele dag voor de mohammedanen openstond Onder druk van de orthodoxe inwoners van Kyriath Arba werd deze regeling door de regering eenzijdig gewijzigd ten gunste van vrijwel onbeperkte joodse aanwezigheid bij het graf van de aartsvaders door een verdeling van de moskee. De „Izaäk- en Rebecca"-zaal is gereserveerd voor mohammedanen, de kleinere „Abraham en Sarah"- en „Jacob en Lea"-zalen zijn slechts voor joden toegankelijk Volgens een op 5 aug uitgegeven verklaring van de mohammedaanse religieuze raad in Oost-Jeruzalem had de nieuwe regeling ten doel de moskee tot een synagoge te maken. Op 8 aug. vond in Hebron een Arabische protestdemonstratie plaats Ook het onafhankelijke Israelische dagblad Haaretz leverde op 6 aug. kritiek op het regeringsbesluit onder de kop „Overbodige vernieuwingsdrang bij het graf van de aartsvaders".

Op 20 okt. 1975 deelde minister van defensie Peres tijdens een bezoek aan Beit Jala mee dat Israël streefde naar een grotere mate van zelfbestuur voor de bevolking van de bezette westelijke Jordaanoever. Wel zou Israël blijven zorg dragen .„voor de veiligheid van de bevolking om gewelddadige acties te verhinderen", waarmee Peres volgens waarnemers bedoelde dat Israël het toestaan van een vorm van Palestijns gezag bleef weigeren. De minister sprak van „een nieuwe generatie van vooruitstrevende Arabieren, die hun eigen zaken kunnen beheren". Hij kondigde tevens voor eind okt. gemeenteraadsverkiezingen in 57 Westjordaanse dorpen aan; begin 1976 zouden de grotere plaatsen aan de beurt komen.

Volgens Reuter **(28-10-'75)** zou Israël **in** het kader van een beperkt zelfbestuur onder Israelische controle gezag willen overdragen in sectoren zoals gezondheid, onderwijs, landbouw en plaatselijk bestuur, maar defensie, politiezaken en buitenlandse zaken in eigen hand willen houden Ook zouden de Arabische autoriteiten geen jurisdictie krijgen over de joodse vestigingen in Cisjordanië Het zg. plan-Peres zou door Israël mogelijk worden beschouwd als middel om nieuwe en gematigde Palestijnse leiders te krijgen als tegenwicht voor de PLO.
De burgemeester van Jeruzalem, Teddy Kollek, kreeg op **26** okt de steun van de gemeenteraad voor zijn plannen i z grotere autonomie voor de Arabische ingezetenen van Oost-Jeruzalem

De reacties van Arabische burgemeesters waren vrij negatief. Burgemeester Maazouz el-Nasri van Nabloes noemde het plan een samenzwering. Ook zijn ambtgenoot van Gaza, Rashad Shawa (die in okt. 1972 was ontslagen maar op 22 okt. 1975 opnieuw tot burgemeester was benoemd) uitte bezwaren.
Vanaf 8 nov. demonstreerden studenten en scholieren in Ramallah en geleidelijk in alle grote steden van Cisjordanië, behalve Hebran, tegen de Israëlische plannen. Er vonden botsingen met Israëlische militairen plaats. Nog op 17 nov. duurden de betogingen voort.
Intussen waren de verkiezingen in de 57 kleinere gemeenten zonder moeilijkheden verlopen. 80% van de volgens de Jordaanse wet kiesgerechtigden — uitsluitend mannen — namen eraan deel en kozen 474 nieuwe raadsleden, die tevoren door Jordaanse regeringsambtenaren waren aangewezen. Politieke partijen waren niet toegelaten.
Terwijl op 4 dec. met de bouw van vier nieuwe joodse nederzettingen op de Golanhoogten een begin werd gemaakt, was in de nacht van 30 nov. op 1 dec. een groep van ca. 2.000 kolonisten en aanhangers o.l.v. rabbi Moshe Levinger in Sebastia aangekomen met het doel daar een (illegale) nederzetting te stichten. Ondanks waarschuwingen van de Israëlische regering en een verzoek van de burgemeester van het nabijgelegen Nabloes greep het Israëlische leger niet in. Op 8 dec. kwam na onderhandelingen een compromis tot stand: De kolonisten (30 gezinnen) mochten tot de regering over 3 maanden had beslist over een nieuw vestigingsbeleid in een militair kamp nabij Nabloes blijven. De regeling leidde tot demonstraties van Arabische studenten en scholieren in Nabloes en spanningen in het Israëlische kabinet.

Tijdens een kabinetszitting uitte een aantal ministers o.l.v. Allon scherpe kritiek op het compromis en het optreden van premier Rabin en minister Peres met als gevolg dat Rabin voor het eerst met aftreden dreigde.
Via een soortgelijk compromis waren religieuze groepen onder leiding van dezelfde rabbi Levinger er in 1968 in geslaagd de joodse nederzetting Kyriath Arba bij Hebron te stichten.

Op 28 jan. bepaalde een kantonrechter in Jeruzalem dat joden het recht hebben om op de voor de mohammedaanse en joodse religie heilige Tempelberg in Oost-Jeruzalem te bidden.
Acht jongeren van Betar, de jeugdgroep van de Heroeth-partij, die terecht stonden op beschuldiging van ordeverstoring, werden door de Jeruzalemse kantonrechter vrijgesproken. In 1975, op Israëls Onafhankelijkheidsdag, maakten zij deel uit van een Betar-groep die het gebied van de Tempelberg was binnengedrongen om er te bidden. Zij weigerden gehoor te geven aan bevelen van Arabische en Israëlische politieagenten de Tempelberg te verlaten, waarna de politie hardhandig ingreep.
Het ministerie voor godsdienstzaken had er volgens de rechter voor moeten zorgen dat er een regeling was gekomen waarbij het bidden van joden en mohammedanen op de Tempelberg werd geregeld.
Deze uitspraak van de Jeruzalemse kantonrechter en verdere provocaties van extremistische religieus-nationalistische joden (het Goesh-Emoeniemblok of blok der gelovigen) met een mars op de Westoever (18-19 april) plus het vestigings- of kolonisatiebeleid van de Israëlische regering droegen aanzienlijk bij tot de sinds half febr. op de westelijke Jordaanoever heersende onrust. Daarbij kwamen nog onlusten onder de Israëlische Arabieren, die op 30 maart de eerste doden vergden, n a.v. de aangekondigde onteigening van Arabisch land in Galilea.
(NRC/H'blad, Le Monde, The *Times)*

NEDERLAND

GROTER STAATSAANDEEL IN GAS- EN OLIEWINNING OP NOORDZEE

De minister van economische zaken, drs. R. F. M. Lubbers, heeft op 23 maart aan beide Kamers der Staten-Generaal een algemene maatregel van bestuur toegezonden op grond van de Mijnwet continentaal plat. Deze geeft de beperkingen en voorschriften, waaraan in de toekomst af te geven vergunningen voor opsporing en de daaruit voortvloeiende winning van aardolie en aardgas in het Nederlandse deel van het continentale plat verbonden zullen zijn.
Deze beperkingen en voorschriften treden in werking m.i.v. 23 april, tenzij één der Kamers mocht verzoeken het tijdstip van inwerkingtreding bij de wet te regelen.
De inhoud van de AMB is als volgt:

Voor alle vergunningen voor opsporing of winning die tot nu toe zijn verleend blijven de beperkingen en voorwaarden gelden van de algemene maatregel van bestuur van 27 januari 1967. De nieuwe algemene maatregel van bestuur zal gelden voor de nu nog niet uitgegeven blokken met een totale oppervlakte van ruim 9.000 km2 en voor het volgens de bepalingen terug te geven gebied waarvoor opsporingsvergunning was verleend ter grootte van ruim 13.500 km2.
De nota van Toelichting bij de algemene maatregel van bestuur is ondertekend door de Minister van Economische Zaken die in de Energienota reeds zijn beleidsvoornemens op dit punt in grote trekken had aangegeven.
Bij het opstellen van de nieuwe voorwaarden en beperkingen heeft de bewindsman in btschouwing gencmen de wenselijkheid om zoveel mogelijk aardgas uit sndere bronnen dan het Slochterenveld ter beschikking te krijgen. Daarnaast heeft hij overwogen dat op grond van de tot dusver verkregen geologischgegevens kan worden gesteld, dat de kansen om aardolie of aardgas te vinden onder de zelfde gunstige technische winningsomstandigheden als op het Engelse en Noorse continentaal plat klein zijn.
De belangrijkste wijzigingen ten opzichte van de vorige vaorschriften en beperkingen worden hierna weergegeven.

STAATSDEELNEMING WINNING AARDOLIE. Staatsdeelneming is niet alleen mogelijk bij winning van aardgas, maar nu ook bij winning van aardolie.

DUUR OPSPORINGSVERGUNNING. De duur van opsporingsvergunningen is teruggebracht van 15 naar 10 jaar. Tot dusverre diende na 10 jaar de helft van het vergunningsgebied te worden teruggegeven. Deze termijn is nu gesteld op 6 jaar.

BONUS. Het bedrag dat de vergunninghouder bij het van kracht worden van de vergunning verschuldigd is aan de Staat (bonus) bedroeg f 1.000 per km2. Dit bedrag is nu gesteld op een basisbedrag van f 2.000 dat door indexering bijgesteld wordt.

JAARLIJKS OPPERVLAKTERECHT OPSPORINGSVERGUNNINGEN. Het jaarlijks te betalen oppervlakterecht is eveneens verhoogd. Het aan indexering gebonden basisbedrag was:

f 50 per km2 voor elk der eerste vijf jaren
f 100 per km2 voor elk der volgende vijf jaren
f 150 per km2 voor elk daaropvolgend jaar

Dit wordt nu

f 200 per km2 voor elk der eerste zes jaren.
f 350 per km2 voor elk der volgende drie jaren.
f 600 per km2 voor elk daaropvolgend jaar.

WERKVERPLICHTING. Het bedrag dat de vergunninghouder tijdens de eerste 6 jaren ten minste aan onderzoek moet besteden is f 15.000 (was f 6.000) per km2 geworden. Dit komt overeen met de gemiddelde kosten van tenminste één boring voor een volledig blok.
Voor één volledig blok betekent dit:

tot nu toe
gedurende eerste 5 jaren:
400 X f 6.000 = f 2,4 mln
nieuw
gedurende eerste 6 jaren:
400 X f 15.003 = f 6 mln

tot nu toe
gedurende volgende 5 jaren:
400 X f 12.000 = f 4,8 mln
nieuw
gedurende volgende 3 jaren:
200 X f 40.000 = f 8 mln

tot nu toe
gedurenae laatste 5 jaren.
geen werkverplichting
nieuw
gedurende laatste jaar:
geen werkverplichting

JAARLIJKS OPPERVLAKTERECHT WINNINGSVERGUNNING. Het basisbedrag voor de berekening van het jaarlijks oppervlakterecht is verhoogd van f 300 tot f 600 per km2.

CIJNS. De vergunninghouder is bij winning van aardolie en aardgas een jaarlijkse cijns verschuldigd over de waarde van de aardolie en het aardgas in de ondergrond volgens een glijdende schaal. In de oude regeling is dat over de waarde aan de putmond.
De schaal voor aardolie bedraagt:

Bij een jaarlijkse afvoer van:			Geldt als percentage:
0	tot	100.000 m3	0
100.000	tot	200.000 m3	1
200.000	tot	300.000 m3	2
300.000	tot	400.000 m3	3
400.000	tot	500.000 m3	4
500.000	tot	1.000.000 m3	5
1.000.000	tot	2.000.000 m3	6
2.000.000	tot	3.000.000 m3	7
3.000.000	tot	4.000.000 m3	8
4.000.000	tot	5.000.000 m3	9
5.000 000	tot	6.000.000 m3	10
6.000.000	tot	7.000.000 m3	11
7.000.000	tot	8.000.000 m3	12
8.000.000	tot	9.000.000 m3	13
9.000.000	tot	10.000.000 m3	14
meer dan		10.000.000 m3	15

Voor aardgas is de cijns als volgt vastgesteld:

Bij een jaarlijkse afvoer — bij een druk van 1 atmosfeer en een temperatuur van 0 graden Celsius — van			Geldt als percentage:
0	tot	100 mln m3	0
100 mln	tot	200 mln m3	1
200 mln	tot	300 mln m3	2
300 mln	tot	400 mln m3	3
400 mln	tot	500 mln m3	4
500 mln	tot	1 mrd m3	5
1 mrd	tot	2 rnrd m3	6
2 rnrd	tot	3 rnrd m3	7
3 rnrd	tot	4 mrd m3	8
4 mrd	tot	5 rnrd m3	9
5 rnrd	tot	6 mrd m3	10
6 mrd	tot	7 mrd m3	11
7 rnrd	tot	8 rnrd m3	12
8 mrd	tot	9 mrd m3	13
9 mrd	tot	10 mrd m3	14
meer dan		10 rnrd m3	15

STAATSDEELNEMING. Thans is het percentage vcor staatsdeelneming op 50% gebracht (was 40%). Dit percentage geldt nu zowel voor aardolie als voor aardgas. De Staat zal als regel gebruik maken van het recht om deel te nemen in de winning

WINSTAANDEEL De vergunninghouder is jaarlijks een bedrag van 70% van het winstsaldo (was 50%) verschuldigd Het gaat hier om een voordelig saldo dat volgt uit een resultatenrekening die volgens bepaalde regels is opgesteld Deze zijn zo opgesteld dat exploitaties met lage bedrijfskosten zwaarder worden belast door de heffing van het winstaandeel dan die met hoge produktiekosten (Ministerie van economische zaken)

AARDGASRESERVE PER 1 JANUARI 1976

De Minister van Economische Zaken, Drs R F M Lubbers, heeft op 11 maart aan de beide Kamers der Staten-Generaal ter vertrouwelijke kennisneming door de leden een rapport gezonden dat de directeur van de Rijksgeologische Dienst heeft opgesteld over de aardgasreserve per 1 januari 1976
In de begeleidende brief schrijft de Minister dat deze reserve, uitgedrukt in m3 bij 0°C en bij 1 atmosfeer bedraagt'

bewezen	1 751,8 miljard m3
niet bewezen	596,5 miljard m3
totaal	2 348,3 miljard m3

Van deze reserve bevindt zich 2025,9 rnrd m3 onder het vasteland en 322,4 rnrd m3 in het continentaal plat. De reserve van de concessie Groningen bedraagt per 1 januari j1 1753,4 mrd m3
In het rapport zijn naast deze totaalcijfers ook de reserves opgegeven aanwezig in de ondergrond van ieder gebied, waarvoor een concessie, of een winningsvergunning is verleend, alsmede de reserves binnen gebieden waar geexploreerd wordt maar waarvoor nog geen ontginningsrechten zijn verleend. (Ministerie van economische zaken)

INSTALLATIE VOORLOPIGE ALGEMENE ENERGIERAAD

De minister van Economische Zaken, drs. R. F. M. Lubbers, heeft op 1 maart de Voorlopige Algemene Energieraad geïnstalleerd. Deze raad is ingesteld bij Koninklijk Besluit van 25 februari 1976. Op grond van de volgende overwegingen is

tot instelling van deze raad besloten:

Voor de vorming en uitvoering van een integraal energiebeleid moeten beslissingen worden genomen die de kwantitatieve en kwalitatieve aspecten van de energievoorziening betreffen, zoals prijsvorming, capaciteit, produktie, in- en uitvoer en efficiency Voorts betreffen zij de organisatorische aspecten van de energiemarkt Bij de overwegingen, die tot een beslissing leiden, dienen in vrijwel alle gevallen andere facetten van het overheidsbeleid betrokken te worden zoals werkgelegenheid, milieu, ruimtelijke ordening en economische groei

In het kader van een nationaal energiebeleid zal behalve inet verschillende binnenlandse aspecten ook rekening dienen te worden gehouden met de internationale verwevenheid van de energiemarkt Van de bestaande externe adviesinstanties omvatten de taken te zamen slechts een deel van alle belangrijke aspecten en facetten Door het fragmentarische karakter van de huidige adviseringsstructuur, veroorzaakt doordat de adviesinstanties op grond van uiteenlopende, los van elkaar staande motieven alsmede op uiteenlopende tijdstippen zijn ingesteld, vormt de advisering geen sluitend geheel

In de Energienota (pag 679/2 e v.-1974) is daarom de instelling aangekondigd van een breed samengestelde Algemene Energieraad. Daarmee wordt tevens uitvoering gegeven aan het advies van de Voorlopige Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid van 16 januari 1974.

In die raad dient niet alleen energiedeskundigheid aanwezig te zijn maar ook voldoende inbreng te bestaan op andere terreinen Deze raad, die uiteraard niet de politieke veaantwoordelijkheid van de betrokken minister kan overnemen, zal allereerst een adviserende taak moeten hebben inzake

— het opsteller. van algemene beleidsadviezen, onder meer over op te stellen jaarlijkse opschuivende 5-jarenplannen voor het totale energieterrein;

— het op elkaar afstemmen van alle adviezen o a afkomstag van de Mijnraad en de Electriciteitsraad en nadere onderlinge afstemming van deze colleges zelf.

— tevens zal de raad dienen te bezien of en in hoeverre de bestaande organisatie ban de advisering stroomlijning behceft

Tot lid van deze raad zijn benoemd ir J H Bakker, voorzitter Arnhemse Instellingen van Elektriciteitsbedrijven, dr ir W J Beek, directeur Van den Berg en Jurgens B V (Unilever),
prof drs E L Berg, directeur Ver Ned Gemeenten; drs W A J Bogers, voorzitter Raad van Bestuur N V Ned Staatsmijnen, prof dr J M Dirken, lid Dagelijks Bestuur Consumentenbond, K Fibbe, voorzitter Raad van Bestuur OGEM Holding N V, prof drs W van Gool voorzitter LSEO, J H ter Horst, secretaris Federatie Nederlandse Vakbewegmg, prof dr D G H Latzko, Technische Hogeschool Delft, dr A P Oele, burgemeester van Delft, drs J W de Pous, voorzitter S E R ; drs H A van Stiphout, lid Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid ir K Swart, managing director N V Kon Ned Petroleum Maatschappij

Als voorzitter hebben de leden van de AER uit hun midden aangewezen de heer Van Stiphout In 1977 zal deze worden opgevolgd door dr A P Oele

Als ambtelijk vertegenwoordiger in deze raad is aangewezen de directeur-generaal voor de energievoorziening. mr L G Wansink Als vervanger zal optreden de plv directeur-generaal voor de energievoorziening mr A A T van Rhijn

Het secretariaat 7al worden waargenomen door het hoofd van de directie Algemeen Energiebeleid, dr J W H Geerlings Zijn plaatsvervanger in deze is drs H F G Geijzers, verbonden aan deze directie (S E R-Bulletin)

VERHOGING BENZINEACCIJNS PER 1 APRIL 1976

Op 16 maart 1976 is het wetsontwerp tot verhoging van de benzineaccijns met 2 cent per liter door de Eerste Kamer aangenomen. na goedkeuring door de Tweede Kamer op 26 februari.

Staatssecretaris Van Rooijen hteft aangekondigd, dat de maatregel 1 april zal ingaan Dit betekent dat met ingang van die datum de benzineprijs (inclusief B T W) gemiddeld met 2,3 cent per liter omhoog gaat (Ministerie van financien)

VOORSTELLEN TOT WIJZIGING WET LOONVORMING EN HERZIENING MINIMUMLOON

Minister Boersma van Sociale Zaken is bezig met de voorbereiding van een wetsontwerp tot wijziging van de Wet Op de loonvorming en van een ontwerp tot herziening van het minimum(jeugd)loon en sociale uitkrringen. De ministerraad is akkoord gegaan met beide wetsvoorstellen, aldus een persbericht van het ministerie van sociale zaken d.d. 31 maart.

Met de wijziging van de Wet op de loonvorming beoogt de regering een instrumentarium te verkrijgen om — indien de situatie dit noodzakelijk maakt — een maatregel te kunnen treffen tot regeling van de loonvorming in de tweede helft van 1976 Zo'n maatregel zal tijdelijk zijn — uiterlijk tot eind 1976 — en voor alle bedrijfstakken van even lange duur

Het verkrijgen van deze mogelykheid hadden de ministers Boersma, Lubbers en Duisenberg al aangekondigd in hun brief van 1 december 1975 aan de Tweede Kamer over de maatregelen voor het sociaal-economisch beleid in 1976 (pag 795 /1 e v 1975) Een beslissing over een eventuele hantering van deze mogelijkheid zal vanzelfsprekend niet genomen worden voordat het voorjaarsoverleg met de sociale partners heeft plaatsgevonden

Het ontwerp bevat ook enkele permanente wijzigingen van de Wet Zo stelt de regering voor, de bevoegdheid tot het onverbindend verklaren van bepalingen van c a o 's in te trekken (artikel 8) Daarmee komt ook het artikel over samenstelling en taak van de Loonpolitieke Adviescommissie te vervallen.

Bovendien wil de regering de mogelijkheid scheppen om ook andere op nationaal niveau representatieve organisaties dan die welke vertegenwoordigd zijn in de Stichting van de Arbeid, in de gelegenheid te stellen advies uit te brengen bij de toepassing van de Wet

Het wetsontwerp tot herziening van het wettelijk minimumloon geeft de regering de mogelijkheid, het minimumloon per 1 juli 1976 minder aan te passen dan het percentage van de wettelijk voorgeschreven loonstijging over de periode oktober 1975-april 1976

Als van deze mogelijkheid gebruik wordt gemaakt (en dat hangt mede af van de resultaten van het loonoverleg met het bedrijfsleven) dan moet naar de mening van de regering de daaruit voortvloeiende achterstand in niveau per 1 januari 1977 ongedaan worden gemaakt

Voor de uitkeringen en bedragen van de onderscheidene sociale-verzekeringswetten (AOW, AWW, AKW, Kinderbijslagwet looiitrekkenden. Kinderbijslagwet voor kleine zelfstandigen, WAO en Coördinatiewet Sociale Verzekering) wordt in het wetsontwerp eenzelfde mogelijkheid tot bijstelling geschapen (Ministerie van sociale zaken)

TWEEDE KAMER AKKOORD MET MELDING COLLECTIEF ONTSLAG DOOR WERKGEVER

De Tweede Kamer is op 24 febr akkoord gegaan met het wetsontwerp dat werkgevers verplicht om ontslagen van 20 of meer werknemers tegelijk minstens drie maanden tevoren aan te melden bij de vakbonden en het Gewestelijk Arbeidsbureau Hiermee wordt beoogd bij massale ontslagen overheid en vakbeweging zo vroeg mogelijk m te schakelen om te pogen andere oplossingen te vinden

Mr Rietkerk (VVD) wilde de nieuwe wettelijke plicht niet laten gelden voor ontslag bij beeindiging van een project of het aflopen van de seizoenarbeid, waarvoor het dienstverband werd aangegaan Dit slaat m n op de bouw. De Kamer verwierp echter dit voorstel. Enkele rechtse partijen en DS'70 stemden met de VVD mee

CPN en PSP stemden tegen het wetsartikel dat vakbonden en arbeidsbureaus verplicht tot geheimhouding over aangemelde op handen zijnde omvangrijke ontslagen (S E R-bulletin:

TWEEDE KAMER BESLIST: VRIJWILLIGE OUDERDOMSVERZEKERING GELEIDELIJK AFSCHAFFEN

Met 72 stemmen voor en 67 tegen heeft de Tweede Kamer op 24 februari besloten tot geleidelijke opheffing van de vrijwillige ouderdomsverzekering (VOV), daterend uit 1919

De heer Hermsen (KVP) diende een motie in, waarin wordt verzocht de verschillende mogelijkheden na te gaan tot opheffing van de VOV, met inachtneming van de rechten van de betrokkenen.

Vóór de motie stemden KVP, ARP, CHU, VVD, DS'70 en SGP.

Dezelfde fracties verwierpen een motie van Nootenboom (D'66), waarin werd gevraagd om de VOV om te bouwen tot een beperkte, vrijwillige, aanvullende pensioenverbetermg (S E R-bulletin)

HOGERE INKOMENSGRENS KINDERBIJSLAG KLEINE ZELFSTANDIGEN

De Tweede Kamer is op 24 februari zonder stemming akkoord gegaan met het wetsontwerp om de inkomensgrens voor de „kinderbijslagregeling kleine zelfstandigen" fors op te trekken De inkomensgrens lag bij f 14 500, en wordt nu voor 1976 opgetrokken tot f 18.500 bruto, zijnde het minimumloon (incl vakantiebijslag) voor de weiknemer

De heer Hutschemaekers (KVP) wilde deze grens nog verhogen met de jaarpremies voor AWBZ en AKW (Kinderbijslagwet), omdat voor een werknemer deze premies worden betaald door de werkgever, maar een zelfstandige deze zelf moet betalen Dit voorstel zou tegen de f 10 mln hebben gekost, en dat ging staatssecretaris Mertens van Sociale Za-

ken, in een tijd dat het kabinet zich het hoofd breekt over noodzakelijke bezuinigingen, te ver. Hij dreigde de gehele optrekking van de inkomensgrenzen tegen te houden als het KVP-voorstel zou worden aanvaard
Wel beloofde de heer Mertens een studie te laten maken over het verschil in inkomensbegrip tussen zelfstandigen en werknemers In afwachting van het resultaat hiervan trok de KVP haar voorstel in (SER-bulletin)

VERLENGING WWV

De Tweede Kamer is op 6 april akkoord gegaan niet verlenging van de uitkeringsduur krachtens de wet werkloosheidsvoorziening. Voor werklozen, die zestig jaar zijn geworden, zal de WWV-uitkering niet na twee jaar worden stopgezet, maar worden doorbetaald tot het 65ste jaar. De uitkering kan maximaal 75% van het maximum dagloon bedragen.
Pogingen van de CPN en de PSP om de uitkering op 80% te brengen, de terugwerkende kracht (per 1 januari 1975) met twee jaar te vervroegen en ook de gehuwde werkende vrouw recht op uitkering te geven, kregen geen meerderheid. (ANP)

VERHOGING INKOMENSGRENZEN VOLKSVERZEKERINGEN

De ministerraad is op 6 februari akkoord gegaan met een wetsvoorstel van minister Boersma en staatssecretaris Mertens van Sociale Zaken om de inkomensgrenzen voor vrijstelling en reductie van premiebetaling voor AOW, AWW, AWBZ en AKW te verhogen.

Deze aanpassing per 1 januari 1976 had de regering aangekondigd in haar Interimnota Inkomensbeleid met het oog op de positie van kleine zelfstandigen met de laagste inkomens.

Volgens premier Den Uyl die dit op zijn wekelijkse persconferentie meedeelde, is deze premievrijstellings- en reductieregeling destijds in het leven geroepen om tegemoet te komen aan de onmacht tot premiebetaling van kleine zelfstandigen.
De inkomensgrenzen zijn sinds 1965 niet meer aangepast. De Tweede Kamer krijgt nu een wetsontwerp voorgelegd waarin wordt voorgesteld de inkomensgrenzen als volgt te verhogen:

Vrijstelling:
ongehuwden beneden 35 jaar van f 1800 naar f 4300;
ongehuwden boven 35 jaar van f 2400 naar f 5800;
ongehuwden met kinderaftrek en gehuwden van f 2400 naar f 7400.

Reductie (de premie loopt geleidelijk op van 0 tot het normaal berekende bedrag):
ongehuwden beneden 35 jaar van f 3420 naar f 9300:
ongehuwden boven 35 jaar van f 4020 naar F 10800:
ongehuwden met kinderaftrek en gehuwden van f 4020 naar f 12400. (Ministerie van sociale zaken)

PREMIEPERCENTAGE AAW VASTGESTELD

Staatssecretaris Mertens van Sociale Zaken heeft op 5 febr. goedgekeurd het besluit van hit bestuur van het Algemeen Arboidsongeschiktheidsfonds, waarbij het premiepercentage voor de Algemene Arbeidsongeschiktheidswet (AAW) per 1 oktober 1976 is vastgesteld op 1,6. Zoals bekend, zal op deze datum de nieuwe volksverzekering in werking treden.

Voorts heeft de staatssecretaris het gemiddelde premiepercentage voor het gehele jaar 1976 vastgesteld op 0,4. Dit percentage moet worden betaald over ten hoogste f 35.600,—, de premie-inkomensgrens die ook geldt voor de overige volksverzekeringen. De premieheffing over het loon van de werknemers begint op 1 okt. a.s. Voor perscnen, van wie de premies voor de volksverzekeringen als aanslag via de belastingdienst worden geheven, gaat om administratieve redenen de premieheffing van de AAW in met ingang van 1 januari 1976. Voor hen geldt dus het gemiddelde percentage vcor het gehele jaar, (Ministerie van sociale zaken)

(Vor. ber. pag. 649/2 e.v.-1975)

KOSTEN BIJSTAND IN TIEN JAAR VERACHTVOUDIGD

De uitgaven in het kader van de Algemene Bijstandswet — die voor dit jaar zijn begroot op f 4 mrd zijn tussen 1965, toen de wet van kracht werd, en 1975 jaarlijks met ruim 8% toegenomen. In 1965 kostte de Eijstandswet het rijk f 441 mln, in 1975 f 3,7 mrd.

De kosten voor deze sector zijn moeilijk te beheersen. Tot deze conclusie komt het Instituut voor Onderzoek van Overheidsuitgaven, dat in opdracht van het ministerie van CRM een onderzoek heeft ingesteld in vier gemeenten: Amsterdam, Rotterdam, Eindhoven en Ede.

Overigens verwacht men bij CRM niet dat er op korte termijn beleidsmaatregelen zullen worden genomen als gevolg van dit onderzoek. Men is op dit moment nog druk doende met het opstellen van de zogeheten Beleidsbrief over ,,het gat in de Bijstandswet".

Daaronder wordt verstaan: de indirecte financiering via de Bijstandswet van bejaardenoorden, omdat bejaarden in tehuizen veelal zelf niet in staat zijn de kosten te betalen, zodat de Bijstandswet moet inspringen.

Dat de kosten vanwege de Bijstandswet zo sterk stijgen komt voornamelijk, doordat de uitkeringsnormen stijgen met de loonkosten, terwijl ook de sterk gestegen langdurige werkloosheid tot gevolg heeft dat meer mensen een beroep op de bijstandswet moeten doen. (De Volkskrant 13-2-76)

ITALIE

SAMENSTELLING REGPONALE EN STADSBESTUREN NA VERKIEZINGEN JUNI 1975

In de samenstelling van de regionale besturen, de zgn. giunti, is na de verkiezingen voor de regionale parlementen op 15 en 16 juni 1975 (pag. 401 e.v.-'75) waarbij de christen-democraten zetels verloren en de communisten en de socialisten wonnen, in de loop van 1975 en de eerste helft van 1976 verandering aangebracht.
Zo kreeg de regio Latio, waarvan Rome de hoofdstad is, op 24 maart een linkse „giunta" onder voorzitterschap van de 54-jarige communist Maurizio Ferrara, die kan rekenen op de steun van de 21 communistische, de 6 socialistische,

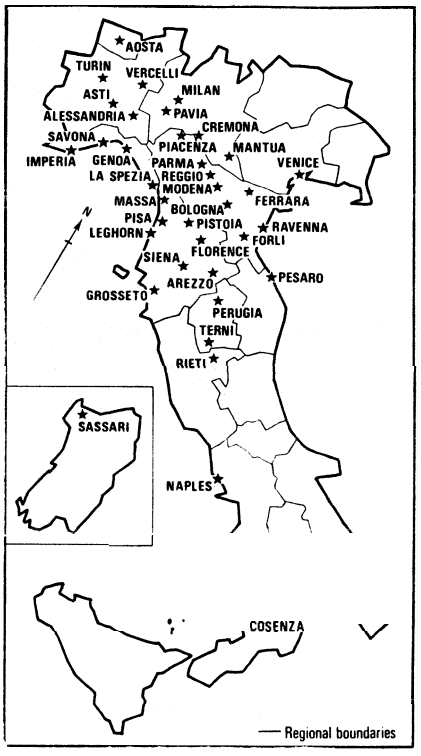

Een overzicht van provinciale hoofdsteden mot een communistisch-socialistisch bestuur. (The Economist)

de 3 sociaal-democratische en 1 radicale afgevaardigde in het regionale parlement.
Daarmee gingen de christen-democraten, de afgevaardigden van de MSI en van de liberale partij in de oppositie.
Tot aan de verkiezingen van juni 1975 werd Latio, zoals het geval was met het merendeel van de 15 regio's, geregeerd door een centrum-coalitie waarin de christen-democraten de voornaamste rol speelden.
Langzamerhand is in deze overheersende positie van de christen-democraten verandering gekomen.
De voortdurende afbrokkeling van de partij heeft de socialisten, de voornaamste coalitie-partners van de christen-democraten, ertoe gebracht samenwerking met de communisten te zoeken.
De chr.-democraten die een dergelijke samenwerking afwijzen, bleef in die gevallen niets anders over dan in de oppositie te gaan.
Dit was al het geval in de regio's Emilia-Romagna, Toscana en Umbria. Na de verkiezingen van juni 1975 gingen de christen-democraten ook in de regio's Piernonte en Liguria in de oppositie, en na langdurige beraadslagingen gaven zij ook

in de regio Latio hun overheersende positie op.

In zes andere regio's, de Abruzzi, Lombardia, Easilicata, Calabria, Marche en Campania, zitten de christen-democraten nog in het dagelijks bestuur, zij het in sommige gevallen slechts na het sluiten van een regeerakkoord met de communisten.

Dit betekent dat de communisten direct of indirect deelnemen aan de regering van bijna alle regio's.
Hieronder volgen enkele bijzonderheden over de vorming van de nieuwe giunti, na de verkiezingen van juni 1975:

Liguria: de communisten en de socialisten die bij de verkiezingen 21 van de 40 zetels in het regionale parlement behaalden, besloten op 10 juli 1975 een coalitieregering te vormen onder voorzitterschap van de communist Angelo Carossino.

Piemonte: de communisten en de socialisten kregen samen 30 van de 60 zetels en vormden een coalitie, die op 1 augustus de socialist Aldo Viglione als voorzitter koos.
Op 21 juli werd de communist Dino Sanlorenzo tot voorzitter van het regionale parlement gekozen.

Lombardia: op 15 juli 1975 werd een centrum-linkse giunta samengesteld waarin christen-democraten, socialisten, sociaal-democraten en republikeinen zitting hadden, onder voorzitterschap van de christen-democraat Golfari.

Emilio-Romagna: het regionale parlement waarin de communisten een absolute meerderheid hebben, herkoos een coalitie-giunta van communisten en socialisten onder voorzitterschap van een communist.

Toscana: op 27 juli herkoos het parlement een socialistisch-communistische coalitie onder voorzitterschap van de socialist Lelio Lagorio.

Op 22 juli werd de communistische mevrouw Loretta Montemaggi-Sandonnini gekozen tot voorzitter van het parlement. Zij is de eerste vrouw die voorzitter van een regionaal parlement is.

Molise: een uit christen-democraten, sociaal-democraten en republikeinen bestaande giunta, onder voorzitterschap van de christen-democraat prof. Giustino D'Uva werd samengesteld.

Puglia: de nieuwe giunta bestaat uit christen-democraten. socialisten, sociaal-democraten en republikeinen.

Campania: de nieuwe giunta bestaat uit christen-democraten, socialisten. sociaal-democraten en republikeinen, onder voorzitterschap van een socialist.

De communisten zijn in de oppositie, maar wel actief betrokken bij het bepalen van het regeringsprogramma.

Basilicata: de nieuwe giunta bestaat uit christen-democraten, socialisten, sociaal-democraten en republikeinen. De communisten zijn actief betrokken bij het bepalen van het regeringsbeleid.

Calabria: de nieuwe giunta bestaat uit christen-democraten, socialisten, sociaal-democraten en republikeinen, onder voorzitterschap van een socialist, terwijl de communisten actief betrokken zijn bij het medebepalen van het regeringsbeleid.

Veneto: de christen-democraten hebben de absolute meerderheid in het parlement en kozen een partijgenoot tot parlementsvoorzitter.

Umbria: een socialist werd gekozen tot voorzitter van het regionale parlement.

Marche: een communist werd tot voorzitter van het regionale parlement gekozen.

Abruzzi: een christen-democraat werd voorlopig tot voorzitter van het regionale parlement gekozen.

Situatie in de grote steden

Ook in de samenstelling van heit dagelijks bestuur van een aantal grote steden kwam, als gevolg van de uitslag van de verkiezingen van juni 1975, verandering.

Deze is als volgt:

Rome: op 29 juli werd een stadsbestuur samengesteld, waarin alle politieke partijen, met uitzondering van de liberalen en de uiterst rechtse MSI waren vertegenwoordigd.

Milaan: Op 30 juli werd de socialist Aldo Aniasi tot burgemeester gekozen aan het hoofd van een coalitie van communisten, socialisten en de kleine linkse groepering PDUP, waaraan verder werd deelgenomen door twee van de vijf sociaal-democraten uit de gemeenteraad en 2 van de 22 christen-democraten uit de gemeenteraad. De laatsten werden onmiddellijk door hun partij geroyeerd wegens samenwerking met de communisten.
Aniasi werd op 10 mei vervangen door zijn partijgenoot Carlo Tognoli.

Bologna: de cammunistische burgemeester werd herkozen.

Turijn: de communist Diego Novelli werd met **43** tegen 25 stemmen tot burgemeester, een socialist tot viceburgemeester, gekozen.

Florence: de communist Elio Gabbuggiani werd met 32 van de 60 stemmen tot burgemeester gekozen, waarmee een eind kwam aan het bewind van de christen-democraten dat 24 jaar heeft geduurd.

Venetië: de socialist Mario Rigo werd op 8 aug. tot burgemeester, een communist tot vice-burgemeester, gekozen.

Genua: een communist werd tot burgemeester gekozen, die daarmee een socialist verving.

Napels: op 8 aug. 1975 werd een republikein Guiseppe Galasso tot burgemeester gekozen, met steun van de communistische gemeenteraadsleden.
Hij trad op 8 sept. weer af en op 18 sept. werd de communist Maurizio Valenzi met 35 tegen 14 en 29 blanco stemmen tot burgemeester gekozen.
Hij vormde een socialistisch-communistiseh minderheidsbestuur dat op 8 mei door een motie van wantrouwen, ingediend door de christen-democraten, de neofascisten en een liberaal, ten val werd gebracht.
Bij de verkiezingen in juni 1975 werden de communisten met 27 zetels in de gemeenteraad de grootste partij in Napels. Tweede, met 24 zetels werden de christen-democraten en derde met 15 zetels de MSI. Socialisten en sociaal-democraten kregen elk 5 zetels, de republikeinen twee en de liberalen en de uiterst linkse PDUP elk 1 zetel. *(NRC/H'*-blad, NZZ, KCA)

(Vor. ber. pag. 401 e.v. - 1975)

AFSPLITSING IN LIBERALE PARTIJ

Half december 1975 heeft een groep dissidenten de liberale partij verlaten. In Turijn stichtten zij een nieuwe liberale beweging onder de naam Unione liberale democratica. Het initiatief daartoe ging uit van vier voormalige aanhangers van partijvoorzitter Malagodi en partijsecretaris Bignardi.
Het zijn de voorzitter van de liberale fractie in het parlement van

Piemonte, Rossotto, de afgevaardigde in het parlement van de provincie Turijn, Gavazzi en twee gemeenteraadsleden van Turijn, Bava en Arcari.
Door het initiatief van deze vier is het ledental van de fracties van de PLI in de betreffende organen van twee op 1 (voor het parlement van Piemonte en de provincie Turijn) en van 4 op twee leden voor de gemeenteraad van Turijn gehalveerd
De meest prominente van de uitgetredenen is Carlo Felice Rossotto, die in het landelijke partijbestuur zat en jarenlang secretaris van de federatie Turijn van de partij was.
Aan de afscheiding waren verzoeningspogingen door partilsecretaris Bignardi vooraf gegaan.
De vier uitgetredenen hebben aangekondigd geen vooroordelen tegen de communisten te hebben en de PCI te beschouwen als een partij zoals elke andere. *(NZZ).*

VOORZITTER KAMER VAN AFGEVAARDIGDEN DREIGDE MET AFTREDEN

De voorzitter van de Kamer van afgevaardigden, de 80-jarige socialist Sandro Pertini, heeft op 13 oktober 1975 onverwachts zijn aftreden bekendgemaakt. Het besluit viel midden in een publiek debat over de overdreven hoge salarissen die ambtenaren in dienst van het parlement zouden genieten.
Het debat was ontketend door een telegram dat een vakbond van ambtenaren op het ministerie van onderwijs aan de voorzitter van de republikeinse partij Ugo La Malfa had gezonden en waarin op ironische toon werd voorgesteld de salarissen op het ministerie aan te passen aan die van de ambtenaren in dienst van het parlement.
La Malfa had eerder in het republikeinse partijorgaan *Voce repubblicana* het parlement verweten verantwoordelijk te zijn voor het grote verschil in salariëring van de ambtenaren, door het aannemen van de zgn. „leggine", initiatiefwetjes, die belangen in bepaalde overheidssectoren begunstigen.
Pertini schreef daarop een brief aan La Malfa, waarin hij zei jarenlang vergeefs gevochten te hebben tegen dergelijke misstanden. Hij had daarom besloten zijn ambt neer te leggen.
President Leone verzocht Pertini daarop schriftelijk aan te blijven en ook premier Moro deed een beroep op de parlementsvoorzitter in het belang van het land op zijn besluit terug te komen. La Malfa verklaarde dat het niet aanging Pertini verantwoordelijk te stellen voor misstanden die van lang geleden dateerden en deze besloot op 15 oktober 1975 op zijn post te blijven. (Le Monde, NZZ)

Sandro Pertini

FINANCIËLE STEUN VS, WAARSCHUWINGEN M.B.T. GEVAAR COMMUNISME

De Amerikaanse minister van financiën William Simon verbleef van 4 tot 7 maart in Rome voor besprekingen over Amerikaanse financiele steun.
Tijdens een persconferentie verklaarde de minister dat de VS Italie zullen blijven steunen, maar dat er maatregelen genomen moeten worden om ingrijpende veranderingen in de economische structuur aan te brengen.
Simon voerde o.a. besprekingen met premier Moro, minister van financiën Colombo, de directeur van de centrale bank Baffi en met de president-directeur van het FIAT-concern, Agnelli, die ook voorzitter is van werkgeversorganisatie Confidustria.
Simon deelde mee dat de Federal Reserve Bank ermee akkoord is gegaan dat Italië over nog eens $ 750 mln gaat beschikken van het hem toegestane SWAP-krediet van $ 3 mrd, waarvan al eens eerder $ 300 mln werd opgenomen.
Het zgn. zekerheidsfonds voor landen die tijdelijk in betalingsbalansmoeilijkheden verkeren zou eind 1976 in werking kunnen treden, omdat het Amerikaanse Congres waarschijnlijk spoedig één en ander zal goedkeuren.
Italië zou voor in totaal $ 1,6 mrd aanspraak kunnen doen gelden.
Simon liet zich ook uit over de politieke situatie in Italië. Dit n.a.v. een vraag waarom hij bij zijn besprekingen geen contact had gezocht met de communistische partij en de communistische vakbond CGIL.
Simon zei dat een eventuele deelname van de communisten aan de Italiaanse regering in Washington grote bezorgdheid zou verwekken.
Hij verwees daarbij naar gelijkluidende verklaringen van de Amerikaanse president Ford en minister van buitenlandse zaken Kissinger
Hoewel hij zelf geen kenner was van het Italiaanse communisme, leek hem dit niet te verschillen van dat in andere landen. De ideeën van de communisten waren onverenigbaar met die van de vrijheid van het individu en van de democratie, waarin zijn land gelooft. Simon herhaalde dat het es in Italië om ging de economische en structurele misstanden, die aan de crisis ten grondslag liggen, onverwijld tot een oplossing te brengen.
Geen enkel land kon meer uitgeven dan het verdiende.
Algemene verlaging van de uitgaven, vermindering van het tekort bij de overheid, belastingmaatregelen en een voorzichtige geldpolitiek, waren de adviezen die de minister wilde geven.

Uitspraken Amerzkaanse *ambassadeur* wekken opzien

De Amerikaanse ambassadeur in Rome, John Volpe, heeft bij verschillende gelegenheden uitspraken gedaan over de Italiaanse communistische partij, die nogal wat opzien hebben gebaard.
Zo verklaarde hij half september 1975 in een interview met een rechts weekblad dat er „een fundamentele tegenstelling ontstaat als communisten deel gaan uitmaken van nationale regeringen die lid zijn van de NAVO, een vrijwillig defensief bondgenootschap dat zijn leden beschermt tegen potentiële agressie van de kant van Rusland en zijn communistische bondgenoten in het Warschau-pact".
„Dit doel wordt ondermijnd als communistische partijen, die nauwe ideologische banden met de Sowjet-Unie, hebben, gaan meeregeren in landen, die de Suwjet-Unie als de voornaamste potentiële tegenstander beschouwen".

De Amerikaanse minister Simon (r.) in gesprek met minister Colombo (l.)

,,Bovendien, om een aantal politieke, historische, culturele en sociale redenen, die de VS en Italië verbinden, kunnen we onmogelijk een bestuursvorm steunen die vreemd is aan de Westerse democratische traditie".

Op 13 maart verklaarde Volpe tegenover journalisten dat het evenwicht op het wereldschaakbord nog even belangrijk is als toen de gedachte van het Atlantische bondgenootschap werd geconcipieerd; de VS konden het zich niet veroorloven diegenen te helpen die een fundamentele andere houding aannemen dan zijzelf. De VS wilden zich vanzelfsprekend niet mengen in de binnenlandse aangelegenheden van andere landen, maar daar stond tegenover dat de VS zich ook niet door andere landen tot een bepaald beleid wilden laten dwingen.
(NRC/H'blad, NZZ)

PRESIDENT LEONE IN MOSKOU

Op 18 november 1975 arriveerde president Leone, vergezeld van minister van buitenlandse zaken Rumor voor een vijfdaags bezoek in de Sowjet-Unie.

Hij voerde er o.a. besprekingen met partijleider Brezjnew, president Podgorny, premier Kosygin en minister van buitenlandse zaken Gromyko.

Tijdens een officieel diner sprak de Sowjetrussische president over het verlangen van zijn land de samenwerking met Italië te vervolmaken. Leone zei o.a. dat er geen politieke ontspanning mogelijk was zonder vooruitgang op de weg naar ontwapening.

Gemeenschappelijke verklaring

Aan het eind van het officiële bezoek werd een gemeenschappelijke verklaring uitgegeven en een economisch samenwerkings-akkoord ondertekend dat voorziet in de Italiaanse kredieten aan de Sowjet-Unie tegen de meestbegunstigde clausule, de versterking van de samenwerking voor de exploratie en exploitatie van grondstoffen en energiebronnen en de oprichting van gemengde Italiaans-Sowjetrussische ondernemingen.

Patolitsjew in Rome

De Sowjetrussische minister voor buitenlandse handel Patolitsjew was eind oktober 1975 in Rome voor besprekingen over een nieuw economisch, technisch en industrieel samenwerkingsakkoord tussen de beide landen. Het nieuwe akkoord moet de uitvoering van de principes en doelstellingen van het Italiaans-Sowjetrussische samenwerkingsverdrag van 25 juli 1974 versnellen. *(NZZ)*

ONTHULLINGEN OVER STEUN CIA AAN POLITIEKE PARTIJEN

Bij de onthullingen in de Amerikaanse pers over de illegale activiteiten van de Amerikaanse inlichtingendiensten en in de officiële overheidsrapporten over deze diensten is aan het licht gekomen dat ook Italiaanse politieke partijen geldelijke steun hebben ontvangen (zie pag. 113 e.v. en pag. 137 e.v.) of nog zullen ontvangen.

Op 7 januari meldden de Washington Post en de *New* York Times dat de CIA een commissie van het Congres had meegedeeld haar activiteiten in Italië te zullen opvoeren onder meer door het financieel steunen van niet-communistische groeperingen, met bedragen tot een totaal van ongeveer $ 6 mln.

Volgens het eerste blad is de partij die hiervan het meeste zal profiteren die van de christen-democraten. De tweede krant schreef dat er in Italie aan niet-genoemden al meer dan $ 6 mln was uitbetaald nadat president Ford hiertoe op 8

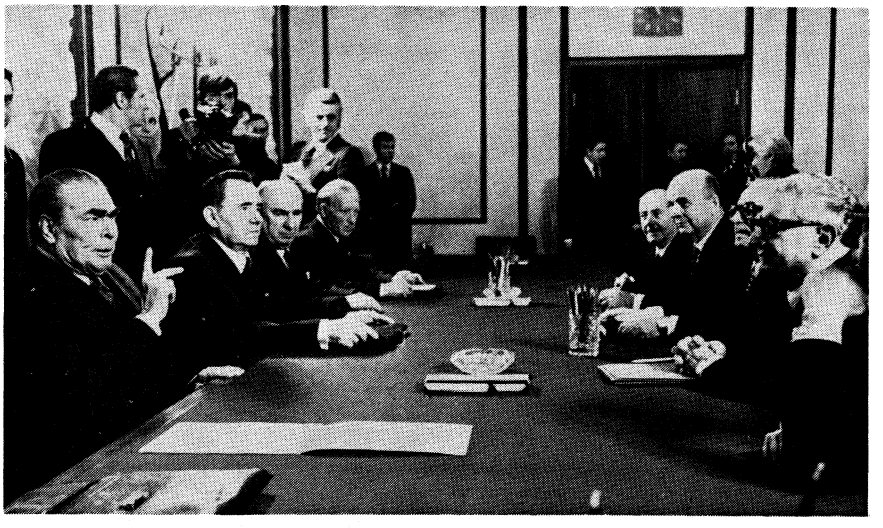

Partijleider Brezjnew (l.) en president Leone (2e v. r.)

december 1975 toestemming had gegeven.
Het financieel steunen van niet-communistische groeperingen in Italië door de VS zou al in 1948 zijn begonnen, maar het eindigde in 1967 toen het Amerikaanse tijdschrift *Ramparts Magazine* er gewag van had gemaakt.
Directe aanleiding tot de uitbreiding van de CIA-giften was de uitslag van de verkiezingen voor gemeenteraden en regionale parlementen in juni 1975 (zie pag. 401 e.v. - '75) waarbij de communisten ruim 33% van het aantal uitgebrachte stemmen kregen.

Op 26 januari schreef het Turijnse dagblad *Stampa* Sera dat de betalingen aan Italiaanse politieke partijen nog steeds plaatsvonden.
Het blad beriep zich op ,,personen in de omgeving van leden van de commissie van de Amerikaanse senator Church en die van het Congreslid Pyke".
Volgens *Stampa* Sera werd er geld betaald aan enkele stromingen binnen de christen-democratische partij en wel die van de ministers Andreotti van begroting en die van Donat-Cattin van industrie.
Ook de sociaal-democraten zouden geld ontvangen; daar zou het geld naar groepen rond partijvoorzitter en oud-president Saragat gaan.
Ook een deel van de christen-democratische vakcentrale zou Amerikaanse financiële steun ontvangen.
Verder zou er geld worden gegeven aan enkele kandidaten van de Republikeinse partij voor de gemeenteraadsverkiezingen die voorjaar 1976 in Rome gehouden moeten worden.
Volgens *Stampa* Sera zou het geld niet rechtstreeks maar via mantelorganisaties en stromannen in Zwitserland naar de Italiaanse politici worden overgemaakt.
Het blad kwam nog met verdere onthullingen. Zo zou het toenmalige hoofd van de Italiaanse veiligheidsdienst generaal Vito Miceli in 1972 via de toenmalige ambassadeur van de VS in Rome, Graham Martin, $ 800.000 hebben ontvangen.
Generaal Miceli had met het geld de rechtse extreme journalist Pino Rauti, thans parlementslid voor de neo-fascisten, een propagandacampagne willen laten voeren. Generaal Miceli werd eind 1974 gearresteerd omdat hij, hoewel op de hoogte van de staatsgreepplannen van de neo-fascistische prins Borghese van december 1970 (pag. 470-'71), geen alarm had geslagen.

De politici van de politieke partijen die geldelijke steun uit de VS zouden hebben ontvangen wezen de beschuldigingen van de hand.
De christen-democraten verzochten de Amerikaanse regering de juiste cijfers bekend te maken.
Kamervoorzitter Pertini zond een telegram naar het Amerikaanse Congres waarin hij vroeg om een volledige opheldering van zaken, om zo de schuldigen aan te kunnen wijzen en de onschuldigen van smetten te vrijwaren. *(NZZ, NRC/H'blad)*

POLITICI BETROKKEN BIJ OMKOPINGSSCHANDAAL LOCKHEED

Bij de onthullingen over de omkooppraktijken waaraan een aantal grote Amerikaanse industriële ondernemingen zich schuldig hebben gemaakt, zijn ook de namen van een aantal vooraanstaande Italiaanse politici gevallen (zie ook pag. 113 e.v.).
De commissie van de Amerikaanse Senaat onder leiding van senator Church, die een onderzoek instelde naar de illegale praktijken van de Lockheed-vliegtuigfabrieken, meldde in haar rapport, waarvan begin februari bijzonderheden bekend werden dat de Lockheedvliegtuigfabrieken in de jaren 1970-'71 $ 2 mln hadden besteed in Italië om de verkoop van 14 Hercules-C 130 transportvliegtuigen aan de Italiaanse luchtmacht te bevorderen.
Van het tatale bedrag is $ 1.680.000 besteed aan promotion. Daarvan is 85% gegaan naar de politieke partij van diegene die in 1970-'71 minister van defensie was en een klein gedeelte naar de partij van zijn voorganger.
In de genoemde periode bezetten achtereenvolgens de sociaaldemocraat Tanassi (nu partijsecretaris) en de christendemocraat Gui (nu demissionair minister van binnenlandse zaken) de post van minister van defensie. Beiden hebben ontkend geld te hebben ontvangen.
De betalingen wenden verricht via fictieve maatschappijen in Panama en Liechtenstein. In Panama kwam het geld van de „Temperate Zone Research Foundation", die tot uitkering overging, nadat de Italiaanse minister een ,,letter of intention" voor de aankoop van de vliegtuigen had getekend.
Een ander deel van de betalingen ging via „Ikaria Etablissement" in Liechtenstein. Ook ,,Spa El. Componenti" in Rome speelde een rol alsook het kantoor van de advocaat Lefebre eens bevriend met president Leone.
Op 9 febr. kreeg de regering in Rome de beschikking over drie exemplaren van het rapport-Church en op 11 febr. begon de justitie met een officieel onderzoek.
Speciaal belast met het onderzoek werd officier van justitie Martella, die zijn onderzoek in eerste instantie richtte op de advocaat Lefebvre, wiens kantoor de belangen van Lockheed in Italië behartigde. Daarnaast hield hij zich ook bezig met een onderzoek naar de maatschappij die het geld van Lockheed aan de politici overmaakte.
Martella vaardigde in de loop van maart vier arrestatiebevelen uit, maar slechts één arrestatie kon worden verricht, die van Vittorio Antonelli, lid van de raad van bestuur van een kleine maatschappij die door advocaat Lefebvre werd gebruikt om de Lockheedgelden te verdelen. Hij werd overigens na enige weken weer op vrije voeten gesteld.
De drie andere gezochten waren inmiddels naar het buitenland gevlucht. Het waren de advocaat Lefebvre, Emilio Crociani, pres. van de Finmeccanica, de staatsholdingmaatschappij voor technische bedrijven, en mevr. Maria Favia, een Romeinse zakenvrouw.
Op 22 maart arresteerde de politie de voormalige stafchef van de Italiaanse luchtmacht generaal Duilio Fanali. Hij was stafchef in de periode toen de Italiaanse regering 14 130-C Herculestransportvliegtuigen kocht. Volgens de justitie had de generaal gelden aangenomen van de Lockheedfabrieken.
Op 23 maart deelde Martella mee dat het onderzoek had uitgewezen dat acht prominente Italianen bij het omkopingsschandaal waren betrokken en dat zij van afpersing beschuldigd zouden worden. Hij zei dat de beschuldigden Lockheed gedwongen hadden ten minste $ 1,6 mln aan steekpenningen te betalen voor de verkoop van de transportvliegtuigen.

Parlementaire onderzoekcommissie krijgt aanvullende gegevens uit VS

Inmiddels was ook het parlement een onderzoek begonnen. Er werd een commissie ingesteld die met name een onderzoek moest instellen naar de rol van politici in deze kwestie.
Op 2 april besloot een speciale Kamercommissie de immuniteit voor vervolging door de justitie voor een

2-tal parlementsleden, tevens oud-ministers op te heffen. Het betrof de sociaal-democraat Tanassi en de christendemocraat Gui. Volgens de commissie bevatte het Lockheed-dossier dat de Amerikaanse regering inmiddels ter beschikking van de Italiaanse autoriteiten had gesteld voldoende materiaal om deze stap te rechtvaardigen.

De Amerikaanse autoriteiten hadden overigens het materiaal ter beschikking gesteld onder uitdrukkelijke voorwaarde dat niets daarvan voor publiciteit vrijgegeven mocht worden maar eind april lekten toch enige gegevens uit naar de pers,

Daarbij werd voor het eerst melding gemaakt van een mogelijke betrokkenheid van president Leone, die van 24 juni tot 12 dec. 1968 premier was

Hij was goed bevriend met de advocaat Lefebvre, die in Italië de belangen van Lockheed behartigde.

Daar in het Amerikaanse materiaal voor de bij de omkoping betrokken politici codenamen werden gebruikt, werd het echter niet uitgesloten geacht dat niet Leone, maar de huidige minister van buitenlandse zaken Rumor, die leiding gaf aan drie regeringen van december '68 tot augustus '70, of de huidige premier Moro, die aan het hoofd stond van drie regeringen van december '63 tot juni '68 werden bedoeld.

Op 22 april gaven de drie politici afzonderlijke verklaringen uit waarin zij ontkenden geld van Lockheed te hebben ontvangen.

President Leone noemde de beschuldigingen ,,volledig ongegrond en duidelijk tendentieus".

Rumor sprak van ,,lasterlijke insinuaties" en ontkende op enigerlei wijze ,,ten gunste van Lockheed te hebben geïntervenieerd of druk te hebben uitgeoefend voor de aanschaf van Hercules-vliegtuigen".

Moro zei in een communiqué niets met de hele affaire te maken te hebben. (NZZ, Le Monde, *NRC/H'blad)*

SHELL EN BP STEUNDEN POLITIEKE PARTIJEN

Een onderzoek, ingesteld door het Britse weekblad *Sunday Times* en de televisiemaatschappij Granada, bracht begin april aan het licht dat de twee grote Britse oliemaatschappijen Shell en British Petroleum geldelijke steun hebben gegeven aan Italiaanse politieke partijen.

BP is voor 48% eigendom van de staat, die bovendien tijdelijk nog 20% van de aandelen in handen heeft via de Bank van Engeland. In de praktijk opereert BP echter als een particuliere onderneming.

De betalingen van Shell el1 BP zijn onderdeel van een veelomvattend systeem van donaties, waaraan alle in Italië opererende oliemaatschappijen hebben deelgenomen. Deze zouden zijn gedaan om te bereiken, dat enkele belastingfaciliteiten werden geprolongeerd. Het grootste deel van het geld is volgens Granada en *Sunday Times* naar de christen-democraten gegaan. Zij kregen, als de belangrijkste partij in de regerende coalitie, in 1972 ongeveer 15 mln gulden. De socialisten ontvingen ongeveer 3½ mln gulden, waarvan een kwart naar het dagblad *Avanti* is gegaan. De sociaal-democraten een kleine splinterpartij kregen 1,5 mln gulden.

De bedragen die de oliemaatschappijen hebben betaald — ook de Italiaanse staatsonderneming Agip zou hebben bijgedragen aan het fonds, dat toen 20 mln groot was — vormden ongeveer 5% van de belastingvoordelen die zij genoten. De faciliteiten hadden o.m. betrekking op een toeslag wegens de Suez-crisis, uitstel van betaling van belasting voor enkele maanden en op de hoeveelheden olie die na raffinage vrij mochten worden verscheept.

In verband met de betalingen worden belangrijke figuren en maatschappijen met een codenaam aangeduid. BP heette bijvoorbeeld Milan Co, Shell was Genao Co, Rumor had de schuilnaam Ravmond en de Italiaanse minister voor genationaliseerde industrieën Ferrari-Aggradi stond te boek als Ferguson.

Uit de hele opzet blijkt, dat er waarschijnlijk sprake is van een permanent systeem van betalingen.

De oliemaatschappij Exxon heeft aan de onderzoekscommissie van de Amerikaanse senator Church verklaard dat hun Italiaanse directie van '63 tot '72 voortdurend de beschikking had over fondsen van miljoenen dollars, bestemd voor betalingen die wegens hun bijzondere aard niet in de boeken konden worden opgenomen. Ook Gulf heeft toegegeven een serie betalingen aan politici te hebben gedaan.

British Petroleum en Shell zijn overigens sinds 1973 niet meer actief in Italië. BP verkocht zijn raffinaderijactiviteiten voor f 500 mln omdat er in de vijf voorgaande jaren 100 mln was verloren. Ook Shell verloor aanzienlijk en trok zich terug.

De Koninklijke Shell-groep gaf op 13 april toe dat haar toenmalige Italiaanse dochteronderneming in Italië, Shell Italiana, in de periode van 1969 tot 1973 jaarlijks ongeveer £ 500.000 heeft betaald als bijdrage aan verschillende politieke partijen.

De bijdragen in Italië zijn volgens de verklaring van Shell gedaan aan verschillende politieke partijen met uitzondering van de extreem rechtse en linkse partijen

Deze bijdragen werden samen met die van andere ondernemingen in hoofdzaak geleid via het secretariaat van één van de partijen in Italië. Dit secretariaat trad op als centraal verrekeningskantoor met dagbladen en public relationsadviseurs, die samenwerkten met de betrokken politieke partijen. Shell Italiana ontving facturen voor verleende diensten inzake advertenties en/of publiciteit.

Volgens Shell waren deze betalingen op zichzelf legaal en niet in strijd met de Italiaanse belastingwetten. De grootte van de bedragen die door de oliemaatschappijen dienden te worden betaald en de verdeelsleutel die daarbij werd toegepast werden vastgesteld door de bedrijfsorganisatie Unione Petrolifera.

Alle betalingen in Italië door Shell Italiana zijn gestaakt nadat deze door een accountantscontrole ter kennis kwamen van de directie van de Kon./Shell Groep. Dit gebeurde, aldus Shell, geruime tijd vóórdat de zaak in Italië en elders in de openbaarheid was gekomen.

Ook de BP heeft inmiddels bekendgemaakt dat de maatschappij van 1969 tot 1973 een bedrag van f 4 mln heeft betaald aan de Italiaanse coalitiepartijen. De betalingen zijn officieel in de boeken geregistreerd, aldus een communiqué. (The *Times, NRC/H'blad)*

NOORD-OOST ITALIË GETROFFEN DOOR ERNSTIGE AARDBEVING

Meer dan duizend doden en zeker tweeduizend gewonden zijn het gevolg van een aardbeving die op 6 mei het noord-oosten van Italië heeft getroffen. Het getroffen gebied ligt boven Udine in de regio Friuli-Venezia-Giulia.

Naar schatting zijn tussen de 100.000 en 150 000 mensen dakloos geworden.

Het zwaarst getroffen werd het stadje Gemona del Friuli, dat voor 80% werd verwoest.

Eveneens zwaar getroffen werden Artegna, Travahis, Buia, Osoppo, Fórgaria, Pradielis en Venzone.

Volgens een vrij algemeen geaccepteerde theorie is de beving, die ook in Joego-Slavië slachtoffers eiste en gevoeld werd in Tsjcho-Slowakije, Oostenrijk, België, West-Duitsland en Nederland veroorzaakt doordat zich op de cceaanbodem een nieuwe korst vormt. Deze korst ontstaat door vulkanische erupties en intrusies Omdat deze korst ruimte nodig heeft verschuiven de aardblokken zich en verwijderen de continenten zich van elkaar Dit gebeurt met enige centimeters per jaar

Dit proces, aldus de theorie, verklaart ook de regelmaat van de bevingen rond de Middellandse Zee

Op 10 mei heeft de regering in Rome een bedrag van 200 mrd lire ter beschikking gesteld voor de eerste herstelwerkzaamheden in het rampgebied.

De autoriteiten in het gebied hebben inmiddels van de centrale overheid gedaan gekregen dat de opbouw niet vanuit Rome wordt georganiseerd, maar door de regionale en provinciale organen ter hand zal worden genomen.

Zij willen hiermee voorkomen dat er speciale rijksdiensten in het leven worden geroepen die veel geld kosten en de opbouw vertragen zoals het geval was na de aardbeving op Sicilië in 1968, waarvan een groot aantal overlevenden thans nog in barakkenkampen huist.

Verder is het belangrijk dat de maffia in deze streek, ingeklemd tussen Oostenrijk en Joego-Slavië, geen voet aan de grond heeft gekregen, in tegenstelling tot Sicilië, waar het hele aannemerswezen dat de wederopbouw uit moest voeren in handen van de maffia is.

Dan is er verder natuurlijk het verschil in mentaliteit tussen de bijna Westeuropese Friulianen en de mediterrane, bijna Noordafrikaanse Sicilianen.

De serie aardschokken begon op 6 mei tussen negen uur en half tien, en werd geregistreerd door seismologische instituten tot in Zweden en Berlijn.
De eerste schok duurde 14 seconden, maar het was vooral de tweede die de ramp veroorzaakte. Deze kwam een minuut na de eerste en mat tegen de 7 cp de schaal van Richter. Na deze catastrofale bevingen gingen de schokken nog enige tijd door.
(NZZ, NRC/H'blad)

VERRE OOSTEN

KOREA *(Z.)*

BINNENLANDSE ONTWIKKELINGEN SINDS AUG. 1974. RELATIE MET JAPAN OPTREDEN VAN EN TEGEN OPPOSITIE. REFERENDUM. NIEUW KABINET O.L.V. CHOI KYU HAH

Na de mislukte aanslag van Mun Se Kwang op 15 aug. 3974 waarbij president Park Tsjoeng Hie ongedeerd bleef maar zijn echtgenote om het leven kwam (pag. 529/1 - '74), dienden het kabinet en leden van de presidentiele staf op 20 aug. 1974 hun ontslag in bij Park. Deze aanvaardde slechts het ontslag van de minister van binnenlandse zaken, Hong Song Chul, en dat van het hoofd van de presidentiële veiligheidsdienst, Park Chong Gyu. Tot nieuwe minister van binnenlandse zaken werd benoemd generaal b d. Park Kyung Won, de secretarisgeneraal van de Nationale Conferentie voor Vereniging, die deze portefeuille ook reeds van 1968-'71 had beheerd.
Op 18 sept. 1974 volgde evenwel een reorganisatie van het kabinet van premier Kim Chong Pil, waarbij 9 van de 19 ministers werden vervangen. Nam Duck Woo, minister van financiën sinds 1969, werd benoemd tot vice-premier en minister van economische planning als opvolger van Tae Wan Son. Acht nieuwe ministers werden met de volgende portefeuilles belast:

Financien - Kim Yong Hwan, justitie - Hwang San Duk, bouwnijverheid - Kim Jae Kyu (plv directeur van de Zuidkoreaanse geheime dienst KCIA); onderwijs - Yoo Kee Chun, transport - Choi Kyung Nok, verbindingen - Chang Sung Tae, cultuur en voorlichting - Lee Won Kyung, nationale vereniging - Sheen Doh Sung
De reorganisatie volgde op het aftreden van de minister van bouwnijverheid, Lee Nak Sun, wiens huis was doorzocht i v m een onderzoek naar een juwelensmokkelaffaire

Op 18 aug 1975 trad Sheen Doh Sung af als minister van nationale vereniging Zijn plaatsvervanger Yu Soi Kyun volgde hem op

Gedeeltelijke opheffing noodmaatregelen

Op 23 aug. 1974 trok president Park twee noodmaatregelen in: a) de op 8 jan. 1974 afgekondigde noodmaatregel nr. 1 (verbod van kritiek op grondwet) en b) de van 3 april '74 daterende maatregel nr. 4 (verbod van studentenverzet tegen regeringsbeleid). Maar maatregel nr. 2 (instelling speciale militaire rechtbanken) d.d. 8 jan. '74 en maatregel nr. 3 (belastingmaatregelen) d.d. 14 jan. '74 bleven van kracht. Ook werd geen amnestie afgekondigd voor personen die krachtens de nu opgeheven noodmaatregelen waren veroordeeld, terwijl de lopende processen verder zouden worden ontwikkeld (zie pag. 533/3 e.v.-1974)

Akkoord met Japan na incidenten

Het proces tegen de voormalige oppositieleider Kim Dae Jung en dat tegen twee Japanners — de journalist Masaki Tachikawa en de universiteitsdocent Yoshiharu Hayakawa — hadden reeds tot een verdere verslechtering van de betrekkingen tussen Zuid-Korea en Japan geleid (pag. 534/2 - 1974).

Het optreden tegen Kim Dae Jung werd in Japan beschouwd als een schending van de toezegging van de Zuidkoreaanse regering d d 1 nov 1973 (pag 532/1-'74) De Zuidkoreaanse minister van buitenlandse raken, Kim Dong Jo, deelde de Japanse ambassadeur in Seoel, Torao Ushiroku, op 5 juni 1974 mee dat de aanklacht tegen Kim betrekking had op binnen Zuidkorea begane misdrijven en dat die daarom buiten de afspraak viel, terwijl de minister de ambassadeur op 14 aug liet weten dat uit het onderzoek naar de ontvoering van Kim niet gebleken was dat Zuidkoreaanse functionarissen daarbij betrokken waren geweest

De moord op mevr. Park door de in Japan wonende Koreaan Mun Se Kwang deed de spanning tussen Zuid-Korea en Japan nog toenemen. Op 19 aug. 1974 vonden bij de begrafenis van mevr. Park, die door de (toenmalige) Japanse premier Kakuei Tanaka werd bijgewoond, heftige anti-Japanse demonstraties in Seoel plaats, die tot 19 sept. voortduurden. Soortgelijke betogingen deden zich ook in andere Zuidkoreaanse steden voor, volgens waarnemers kennelijk met instemming van de regering.
Deze verklaarde bij monde van premier Kim Chong Pil op 20 aug. 1974 dat Japan legaal en moreel voor de aanslag verantwoordelijk was. De moordenaar was met een Japans paspoort naar Seoel gekomen en het door hem gebruikte wapen was afkomstig van de Japanse politie, al beweerde die dat het gestolen was.
Daarna gebeurde o.m. het volgende:

Op 24 aug overhandigde de Zuidkoreaanse ambassadeur in Tokio, Kim Yong Son, een persoonlijke brief van Kim Chong Pil aan de Japanse premier met het dringende verzoek strenge maatregelen te nemen togen de „Chochongnyon", een pro-Noordkoreaanse organisatie van in Japan wonende Koreanen De ambassadeur zou hebben verklaard dat zijn regering, al deed zij haar uiterste best ervoor te zorgen dat

de anti-Japan-beweging niet erger werd, de ,,vijandschap onder het gewone volk" niet kon wegnemen ,,als het Japanse onderzoek naar het incident slap blijft"
Op 26 aug. kondigde de Zuidkoreaanse regering aan dat zij om de uitwijzing van Mun Se Kwang's medeplichtigen zou vragen Minister van buitenlandse zaken Kim Dong Jo verklaarde de volgende dag in het parlement dat de regering overwoog sancties, incl het verbreken van de diplomatieke betrekkingen, tegen Japan te treffen uit protest tegen de manier waarop de Japanse autoriteiten hun onderzoek in de moordaanslag uitvoerden.
Zijn Japanse ambtgenoot Toshio Kimura zei op 29 aug in de commissie voor buitenlandse betrekkingen van het Japanse Hogerhuis, dat er wat hem betrof geen bewijs viel te leveren voor de stelling dat ,er enige militaire dreiging vanuit Noord-Korea" jegens Zuid-Korea bestaat, terwijl Kimura de volgende dag verklaarde dat de Zuidkoreaanse berichten iz de aanslag ,,aanzienlijk afweken" van de rapporten van de Japanse politie
Op 30 aug ontbood president Park de Japanse ambassadeur Ushiroku naar zijn ambtswoning Hij verlangde van de Japanse regering onmiddellijk de ,,nodige maatregelen" met inbegrip van een verontschuldiging voor de aanslag, volledige medewerking bij het onderzoek naar het beweerde komplot plus het verbod van ,,criminele groepen", die op de omverwerping van zijn bewind uitwaren De Japanse minister van buitenlandse zaken zegde de Zuidkoreaanse ambassadeur de volgende dag toe dat Japan bij het onderzoek zou samenwerken, maar alleen ,,binnen de grenzen van de Japanse wet"
President Park's wensen werden ook nog geformuleerd in een Zuidkoreaanse nota van 2 sept , waarin tevens ,,strenge"maatregelen tegen Japan werden aangekondigd als een bevredigend antwoord uitbleef
Op 6 sept. bevestigde minister Kimura een verklarmg van een hoge functionaris van zijn departement de vorige dag, nl dat de regering van president Park niet als de enige wettige regering op het Koreaanse schiereiland kon worden beschouwd, maar slechts als ,,een regering die een zuidelijke sector onder haar effectieve jurisdi<-tie controleert"
Nadat het Zuidkoreaanse ministerie al tegen deze Japanse verklaring had geprotesteerd, vond nog dezelfde dag (6 sept) een bestorming van de Japanse ambassade in Seoel plaats door enkele honderden betogers, leden van de ,,Kwangbok Hoe" (onafhankelijkheidsstrijders tegen het vroegere Japanse koloniale bewind) en van de Koreaanse Anti-communistische Liga De demonstranten richten in het gebouw grote vernielingen aan en mishandelden ambassadepersoneel, terwijl ook de Japanse vlag werd neergehaald en verscheurd, voordat politie hen verdreef
De Japanse regering diende een scherp protest m, en ambassadeur Ushiroku werd naar Tokio ontboden. Zijn Zuidkoreaanse collega bood op 7 sept officieel verontschuldigingen namens zijn regering aan en Ushiroku keerde op 8 sept in Seoel terug, waar de anti-Japanse betogingen nog tot 14 sept voortduurden Het op 9 sept begonnen overleg tussen Ushiroku en Kim Dong Jo (de Zuidkoreaanse minister van buitenlandse zaken) leidde op 11 sept tot zekere overeenstemmmg, terwijl betogers die dag de kantoren van Japan Airlines en de Bank van Tokio inet stenen bekogelden

Op grond van dit akkoord, dat door toedoen van de VS zou zijn bereikt, arriveerde op 19 sept. een hoge Japanse afgezant, oud-minister van buitenlandse zaken Etsusaburo Shiina (tevens vice-voorzitter van de LDP), in Seoel met een brief van premier Tanaka voor president Park. In deze brief, die Tanaka reeds vóór zijn vertrek op 12 sept, naar Amerika (pag. 541/2 - '75) had getekend, betuigde de Japanse regering volgens AFP haar spijt over de omstandigheid dat de moordaanslag in Japan was beraamd, Voorts zou zij hebben beloofd dat het incident grondig zou worden onderzocht en dat zij haar best zou doen om een herhaling te voorkomen.
Bu de overhandiging van de brief legde Shiina bovendien een mondelinge verklaring af, waarin hij zou hebben gesteld dat Japan zich moreel voor het gebeuren verantwoordelijk voelde, dat het de betrokken misdadigers streng zou straffen en dat het zijn uiterste best zou doen om activiteiten gericht op de omverwerping van het Zuidkoreaanse bewind te voorkomen. (De Zuidkoreaanse regering zou die erkenning van de morele verantwoordelijkheid hebben geëist plus een verbod van de Chochongnyon; dit laatste was volgens de Japanse regering krachtens de Japanse grondwet onmogelijk.)
In Japan noemden de Komeito en de communistische partij Shiina's missie ,,vernederend" terwijl de socialistische partij er een uitnodiging in zag voor Zuidkoreaanse inmenging in Japan's binnenlandse aangelegenheden

Veroordeling en terechtstelling *Mun* Se *Kwang*

Het proces tegen Mun Se Kwang was op 7 okt. 1974 te Seoel begonnen. De aanklacht tegen hem omvatte 17 punten, waaronder moord, poging tot moord en aanzetten tot rebellie. Op 19 okt. werd hij door de rechtbank ter dood veroordeeld en dit vonnis werd op 20 nov. door het hof van beroep bevestigd.

Volgens de aanklacht, die zcu zijn gebaseerd op Mun's bekentenis. was hij lid van de pro-Noordkoreaanse organisatie van Koreanen in Japan, de Chochongnyon of Chosen Soren. De leider van deze organisatie in Osaka (Mun's woonplaats), Kim Ho Ryong. zou hem in okt. 1973 de opdracht tot de moordaanslag op president Park hebben gegeven. Deze zou hem geld hebben gegeven en samen met hem het plan voor de aanslag hebben uitgewerkt. Op 4 mei 1974 had Mun een Noordkoreaanse agent gesproken aan boord van een Noordkoreaans vrachtschip in de haven van Osaka en die had hem verzekerd dat de Noordkoreaailse president, Kim I1 Soeng, persoonlijk opdracht tot de aanslag gegeven had. Door de medewerking van mevr. Mikiko Yoshii had hij een paspoort op naam van haar echtgenoot gekregen en door diefstal was hij in het bezit van twee Japanse politierevolvers gekomen.
Mun gaf tijdens het proces alle punten van de aanklacht toe, maar hij ontkende dat hij doelbewust op mevr. Park had geschoten. Hij begreep niet hoe hij haar had kunnen raken, omdat zij meer dan 4,8 meter van haar echtgenoot af zat. Deze uitspraak leidde tot de suggestie dat de dcdelijke kogel mogelijk door een politieman was afgevuurd.

Op 17 december 1975 bevestigde het hooggerechtshof het doodvonnis tegen Mun Se Kwang, en op 20 dec. werd hij in een gevangenis te Seoel opgehangen.

Nieuwe actie tot herziening grondwet

Inmiddels was op 23 aug. 1974 Kim Young Sam tot leider van de Nieuwe Democratische Partij, de grootste oppositiepartij, gekozen als opvolger van Kim Dae Jung, die sinds 5 juni 1974 terechtstond (pag. 534/2 - '74).
Tijdens een persconferentie op 27 aug. verlangde Kim Young Sam een herziening van de grondwet van 1972, die volgens hem ,,in feite het recht van het volk om de regering vrijelijk door middel van verkiezingen te veranderen blokkeert". Voorts verlangde hij de vrijlating van personen die op grond van de noodmaatregelen gevangen zaten en ontbinding van de KCIA. Kim Dae Jung moest de vrijheid krijgen aan politieke activiteiten deel te nemen en het land te verlaten.
Op 7 okt. verklaarde Kim Young Sam dat ,,als de regering het probleem van grcndwetsherziening met harde hand blijft negeren, er een roep om democratie buiten de normale politieke arena zal weerklinken", en dat de NDP dan geen andere keus zou hebben dan om vooraan in de nationale gelederen te staan, ook al bleef de partij gekant tegen gebruik van geweld.
De eind 1973 gestarte campagne tot herziening van de grondwet (pag. 533/2 - '74), die na de moord op mevr. Park tijdelijk was afgezwakt, was langzamerhand vooral o.l.v. de kerken weer op gang gekomen. Op 9 okt. 1974 demonstreerden ca. 5.000 katholieken o.l v. 5 bisschoppen in Seoel voor de vrijlating van politieke gevangenen.
Tegen de waarschuwing van de KCIA aan het adres van krantenuitgevers om in hun bladen niets op te nemen over oppositiedemonstraties protesteerde de redactie van het

vooraanstaande dagblad *Donga* Ilbo op 24 okt. met een sit-down-staking. De volgende dag publiceerden *Donga* Ilbo en zes andere landelijke kranten verklaringen waarin een eind aan de regeringsonderdrukking van de persvrijheid werd verlangd, t e wijl zij tegelijk berichten opnamen van het katholieke demonstratie.

Het optreden van Donga Ilbo leidde in december 1974 tot een boycot van grote adverteerders tegen dit blad. Deze aan de KCIA toegeschreven actie, die in enkele weken de inkomsten uit advertenties tot de helft reduceerde, bracht de directie ertoe 18 leden van de redactie te ontslaan (8-10 maart 1975), waarop ca. 150 journalisten op 12 maart een proteststaking begonnen. Deze werd op 17 maart gebroken, toen ca. 200 met knuppels gewapende jongeren de toegang tot het gebouw forceerden en de stakende journalisten naar buiten dreven, waar verscheidene van hen door de politie werden gearresteerd. De advertentie-boycot werd in juli 1975 opgeheven, nadat 130 redacteuren waren ontslagen of geschorst en het blad zijn koers had gewijzigd.

Op 27-11-'74 stichtte een conferentie van politieke en religieuze leiders de Nationale Raad voor Herstel van de Democratie om alle democratische oppositiebewegingen in het land te bundelen. In een door 72 personen (o.w. Kim Young Sam en ex-president Yun Po Sun) getekende verklaring werden de volgende eisen geformuleerd: herziening van de grondwet, instelling van een democratische regering en herstel van de politieke vrijheden. Onder de diverse sprekers op de conferentie was ook Kim Dae Jung, die daarmee zijn de facto huisarrest doorbrak; om tactische redenen behoorde hij niet tot de ondertekenaars van de verklaring.

De volgende dag werd een tegendemonstratie ten gunste van de regering georganiseerd door ca. 2.000 oud-strijders o.l.v. 70 generaals b.d. NWP-afgevaardigden die, uit protest tegen de weigering van de regeringspartij DRP een herziening van de grondwet te bespreken, in nov. een boycot van de Nationale Vergadering hadden doorgevoerd, organiseerden van 5-8 dec. een sit in-actie in het parlement.

Op 14 dec. werd de parlementszitting na gevechten tussen afgevaardigden geschorst tot 17 dec., toen de voorzitter in afwijking van de agenda een reeks wetsontwerpen in behandeling nam; acht daarvan werden in twee minuten afgehandeld. Een door NDP-leden ingediende motie van wantrouwen in de voorzitter werd de volgende dag verworpen, terwijl een motie van regeringsaanhangers om de zitting te besluiten werd aanvaard.
Tijdens een demonstratie op 20 dec in Kwangju schreef Kim Young Sam alle politieke problemen van het land toe aan het ,,dictatoriale bewind" van president Park, die z i moest aftreden. De politie maakte met traangas een einde aan de demonstratie en regeringsgezinde oud-strijders bestormden vervolgens het plaatselijke hoofdkwartier van de NDP.
Premier Kim Chong Pil verklaarde op 19 dec. dat pres. Park bereid was de op grond van de noodmaatregelen gevangen gezette personen vrij te laten als zij wroeging over hun ,,fouten" toonden, maar onder de 2.979 personen die op 24 dec. in het kader van een Kerstamnestie in vrijheid werden gesteld waren geen politieke gevangenen. De 203 gevangenen (o.w. 114 studenten en scholieren) die door de speciale militaire rechtbanken schuldig waren bevonden en veroordeeld, waren van de gratiëring uitgesloten.

Van de in totaal 14 doodvonnissen waren door het hof van beroep 8 gehandhaafd, terwijl de 16 gevallen van levenslange gevangenisstraf tot 13 werden beperkt.

Een van de negen Amerikaanse missionarissen, die tijdens het bezoek van president Ford aan Zuid-Korea op 22-23 nov. 1974 (pag. 771/1-'74) een lid van diens gevolg op de hoogte stelden van hun bezorgdheid over de onderdrukking van de mensenrechten in dit land, George Ogle, werd op 17 dec. 1974 uitgewezen. Hij had zich volgens het ministerie van justitie schuldig gemaakt aan ,,het verstoren van de maatschappelijke orde" door in gebedsbijeenkomsten verklaringen af te leggen ten gunste van een herziening van de grondwet en de vrijlating van politieke gevangenen. De Amerikaanse onderminister van buitenlandse zaken, Philip Habib, protesteerde tegen de uitwijzing en verzocht om een toelichting.

Referendum

Op 22 jan. 1975 maakte president Park Tsjoeng Hie bekend dat hij binnenkort een referendum zou uitschrijven over het handhaven van de grondwet van 1972 (de zgn. Yushin-grondwet) als motie van vertrouwen in zijn leiding. Park verklaarde zich bereid tot aftreden als de kiezers weigerden hem dit vertrouwen te geven.

De oppositionele NDP verzocht op 24 jan. om een speciale zitting van de Nationale Vergadering voor een herziening van de wet i.z. nationale referenda, omdat die elke campagne vóór of tegen de in stemming gebrachte kwestie verbood. De regerende DRP verwierp dit voorstel

President Park Tsjoeng Hie

en minister van justitie, Hwang San Duk, zei op 27 jan. dat elk openbaar debat het oordeel van het electoraat zou verduisteren. Op 30 jan. besloot de NDP het referendum te boycotten.

Op 12 februari konden 16.788.839 kiezers zich voor of tegen het beleid van de president uitspreken. Volgens de officiële cijfers brachten 13.404.245 kiezers hun stem uit, een opkomst van 79,8% van de kiesgerechtigden. Vóór het beleid waren 9.800.201 stemmen (73,1% van de uitgebrachte stemmen) en tegen 3.370.085 stemmen (25,1%), terwijl er 233.959 ongeldige stemmen (1,8%) werden geregistreerd.

In de plattelandsprovincies bedroeg de opkomst 84 a 92% en het aandeel van de ja-stemmen 72 a 86%. In de hoofdstad Seoel echter bracht slechts 60% van de kiezers zijn stem uit en daarvan was 58% ,,ja". In de tweede stad van het land, Poesan, was de opkomst 70% en daarvan bracht 62% een ja-stem uit.
In oppositiebladen werd melding gemaakt van onregelmatigheden bij het referendum, o.m. in Taegu.

Terwijl president Park op 13 febr. aankondigde dat hij ,,een nationaal partijloos politiek systeem op basis van nationale harmonie (wilde) opbouwen", kondigde hij op 15 febr. een beperkte amnestie af voor alle gevangenen krachtens de noodmaatregelen 1 en 4 van 1974, behalve ,,bepaalde communisten".
Van de betreffende 203 gevangenen werden 148 op 15, 16 en 17 febr. op vrije voeten gesteld, o.w. de r.-k. aartsbisschop van Wonju mgr. Daniel Chi Hak Soon, de dichter Kim Chi Ha, de studentenleider Lee Chul en de 2 Japanners Tachikawa en Hayakawa. Niet vrijgelaten werden de 22 leden van de Revolutionaire

Volkspartij, van wie er 8 in 1974 ter dood veroordeeld werden (pag. 534 /2-'74).
Verscheidene van de vrijgelaten politieke gevangenen verklaarden dat zij door de KCIA waren gemarteld om hen te dwingen tot het ondertekenen van bekentenissen. Minister van justitie, Hwang San Duk, waarschuwde op 18 febr. de ex-gedetineerden dat zij opnieuw in de gevangenis terecht zouden komen als zij zich niet rustig hielden. Zijn ambtgenoot van onderwijs, Yoo Kee Chun, verklaarde dezelfde dag dat vrijgelaten studenten niet op de universiteit terug konden komen, tenzij hun amnestie werd verleend.

Op 13 maart werd de dichter Kim Chi Ha opnieuw gearresteerd en hij werd beschuldigd van het overtreden van de anti-communisten-wet door het publiceren van zijn gevangenisdagboek in *Donga* Ilbo; hierin maakte hij melding van martelingen door de KCIA.
Om de publikatie van verdere berichten over martelingen in de buitenlandse pers te beletten werd op 19 maart door de Nationale Vergadering een wetsontwerp aanvaard, waarin het leveren van kritiek op de regering tegenover buitenlanders strafbaar werd gesteld (7 jaar gevangenis en 10 jaar schorsing uit de burgerrechten).

Acties van en tegen studenten

Ondanks de weigering van de regering om uit de gevangenis ontslagen docenten en studenten weer tot de universiteiten toe te laten, besloot de christelijke Yonsei universiteit, op 22 febr. alle stafleden en studenten die gevangen gezeten hadden opnieuw toe te laten. Op 31 maart begonnen studenten van de Yonsei universiteit een campagne tegen corruptie, terreur en de geheime politie. Nadat de universiteitsraad een verzoek van het ministerie van onderwijs m.b.t. het ontslag van Park Tae Sun, de president-directeur van de Yonsei universiteit, had verworpen, trad deze op 3 april vrijwillig af. Dit leidde tot massale studentendemonstraties die verscheidene dagen voortduurden, waarbij ook drie andere universiteiten betrokken waren: de nationale universiteit, de Korea universiteit en de Jezuïeten universiteit.

Op 8 april vaardigde president Park Tsjoeng Hie noodmaatregel nr. 7 uit, dat de sluiting gelastte van de vier universiteiten, en alle studentenbetogingen verbood (op straffe van maximaal 10 jaar dwangarbeid). Niettemin vonden op 9 en 10 april verdere demonstraties plaats uit protest tegen de regeringsmaatregelen. Op 18 april deelde het ministerie van onderwijs mee, dat 131 studenten waren gearresteerd, 160 studenten van de universiteiten waren verwijderd en 73 geschorst.

Terechtstellingen

Op 8 april bekrachtigde het hooggerechtshof de doodvonnissen tegen 8 personen, die lid zouden zijn van de z.g. Revolutionaire Volkspartij. Zij maakten deel uit van een groep van 22 van wie aanvankelijk 14 ter dood waren veroordeeld. Volgens sommigen van hun echtgenotes, die als enige waarnemers het proces hadden bijgewoond, waren hun mannen tien jaar eerder lid geweest van een organisatie de Volkspartij van de Hervorming, die tegen de normalisering van de betrekkingen met Japan was geweest; sindsdien echter zouden zij niet meer politiek actief zijn geweest. De dichter Kim Chi Ha had in *Donga Ilbo* beweerd dat de Revolutionaire Volkspartij een uitvinding van de KCIA was.
Op 9 april 's morgens werden de acht ter dood veroordeeld en in de gevangenis van Seoel opgehangen. De terechtstelling werd door de Amerikaanse regering diep betreurd.

Nieuwe veiligheidswetten en noodmaatregel

Onder invloed van de gebeurtenissen in Cambodja en Zuid-Vietnam leek begin mei 1975 een zekere toenadering tussen regering en oppositie op te treden. Op 12 mei besloot de NDP steun te verlenen aan twee wetsontwerpen betreffende de staatsveiligheid.

Het eerste bepaalde dat personen, die gevangenisstraffen hadden uitgezeten wegens communistische gezindheid, onder strenger toezicht zouden komen te staan. Het tweede moest de vlucht van kapitaal en bezit uit het land b-perken.
Op 21 mei 1975 had president Park Tsjoeng Hie een privégesprek met NDP-leider Kim Young Sam, waarbij zou zijn overeengekomen te streven naar een gemeenschappelijk standpunt m.b.t. kwesties van nationale veiligheid.

Op 13 mei werd het decreet i.z. de sluiting van de Korea-universiteit opgeheven, maar tegelijk vaardigde president Park noodmaatregel nr. 9 uit, die in feite alle activiteiten van de oppositie verbood en in de praktijk neerkwam op herinvoering van de in aug. ingetrokken maatregel nr. 1 (zie pag. 332/2). De volgende bepalingen waren:

1) Verboden werden het verspreiden van valse geruchten en het verkeerd voorstellen van feiten (zowel voor economische en sociale zaken als politieke kwesties), het verlangen van een herziening of afschaffing van de grondwet, alle demonstraties of politieke activiteiten van studenten en het leveren van kritiek op het decreet

2) Verboden werden het bepleiten van een door het decreet verboden handelwijze alsmede het bezitten van materiaal waarin zo iets bepleit werd.

3) Verboden werden het meenemen van bezittingen naar het buitenland of het verkrijgen van een emigratievergunning door het afleggen van onjuiste verklaringen.

4) Ministers kregen de bevoegdheid werknemers of studenten te ontslaan of uit te wijzen, radio-uitzendingen of persberichten te verbieden alsmede opdracht te geven tot de tijdelijke sluiting van zaken, de sluiting van scholen en de schorsing of het verbieden van kranten.

5) Niet strafbaar is het afleggen van verklaringen tegen het decreet door een lid in de Nationale Vergadering, maar wel het publiceren van dergelijke verklaringen.

6) Overtreding van het decreet zal worden bestraft met minimaal één jaar hechtenis en 10 jaar schorsing uit de burgerrechten.

7) Arrestatie. detentie, confiscatie en doorzoeking zonder gerechtelijk bevel zijn toegestaan.

8) Door ministers krachtens het decreet uitgevaardigde opdrachten zijn niet onderworpen aan een justitieel onderzoek.

Kim Young Sam bepleitte tijdens een persconferentie op 5 juni 1975 opheffing van de noodmaatregelen en de perscensuur. De regering moest zichzelf democratiseren, ,,zodat het Amerikaanse volk Zuid-Korea als democratische bondgenoot zou beschouwen". (Zie pag. 250/1-1975)

Op 9 juli 1975 aanvaardde de Nationale Vergadering een wetsontwerp i.z. de openbare veiligheid, op grond waarvan voormalige politieke gevangenen hun reizen aan de autoriteiten moeten melden en zij voor de duur van 2 jaar onder toezicht komen te staan. De NDP, die het wetsontwerp wel wilde steunen als het zich beperkte tot veroordeelde Noordkoreaanse agenten, verklaarde zich nu tegen, omdat het tevens betrekking had op studenten en andere dissidenten zonder communistische sympathieën. Dezelfde dag werden nog drie andere wetsontwerpen aanvaard:

1) De wet i.z. het civiele defensiekorps regelt de vorming van een uit 3 à 3,5 mln mannen tussen 17 en 50 jaar en vrouwelijke vrijwilligers samengestelde burgerwacht. De leden moeten zich jaarlijks minstens 10 dagen aan oefeningen onderwerpen. Euiten de burgerwacht blijven de ca. 2,5 mln leden van de in 1967 ingestelde nationale defensiestrijdmacht. een

militie die tot taak heeft guerrilla-acties te bestrijden.

2) De defeilsiebelastingenwet stelt de regering in staat tot een extra heffing van ruim 1 mrd gulden, ter verhoging van de defensie-uitgaven. De gelden worden verkregen via heffingen op inkomsten, ingevoerde goederen, alcoholische dranken en vermakelijkheden

3) De wet op universitaire benoemingen bepaalt dat alle hoogleraren in febr. 1976 een nieuwe aanstelling krijgen. Zij moeten tevoren door de onderwijsautoriteiten worden „doorgelicht" en worden voorts wettelijk verplicht hun studenten te adviseren tegen betogingen van antiregeringsgezinde aard en stakingen.

Verdere arrestaties, veroordelingen en vrijlatingen

Onder deze verscherpte veiligheidswetgeving werden diverse vonnissen geveld en andere maatregelen getroffen:

Mgr. Daniel Chi Hak Soon, die op 12 aug 1974 tot 15 jaar gevangenisstraf was veroordeeld (pag 534/3-'74) had tegen dit vonnis beroep aangetekend Het speciale gerechtshof verwierp dit beroep op 11 okt 1974 en het hooggerechtshof bevestigde het vonnis op 19 aug 1975

Kim Kwan Suk, de secretaris-generaal van de Nationale Koreaanse Raad van Kerken, en drie andere Evangelische geestelijken die begin april 1975 waren gearresteerd, werden op 6 sept 1975 door een rechtbank te Seoel veroordeeld tot gevangenisstraffen varierend van 6 tot 10 maanden, omdat zij gelden, geschonken door de Westduitse charitatieve organisatie „Brood voor de wereld" gedeeltelijk zouden hebben gebruikt voor hulp aan gezinnen van politieke gevangenen

De op 13 maart 1975 opnieuw gearresteerde dichter Kim Chi Ha stond op 19 mei 1975 terecht, maar zijn proces werd nog dezelfde dag verdaagd nadat hij de vervanging van de rechter had verlangd, omdat deze eerder een zaak had behandeld waarop Kim in zijn gevangenisdagboek kritiek had geuit. Om hem na afloop van de voorgeschreven termijn van 6 maanden nog gevangen te houden verklaarde een militaire rechtbank de op 20 juli 1974 tegen Kim uitgesproken levenslange gevangenisstraf weer van kracht Inmiddels had het hof van beroep te Seoel op 17 juni 1975 zijn bezwaar tegen de betrokken rechter verworpen. In aug 1975 publiceerde Kim een „gewetensverklaring" die uit de gevangenis werd gesmokkeld Daarin stelde hij dat hij indertijd na langdurige pressie bekend had een „communist" te zijn, maar dat hij dat niet was Nadat het proces op 23 maart 1976 werd hervat, volgde uitstel tot 20 april en vervolgen.: tot 18 mei

Op beschuldiging van spionage ten gunste van Noord-Korea werden op 1 april 1975 drie mannen ter dood veroordeeld; vijf anderen in drie processen in sept 1975 kregen dezelfde straf evenals twee mannen op 5 nov. 1975. Op 21 nov. werd de arrestatie gemeld van 21 personen, o w. twee r-k priesters en 13 personen van Japanse herkomst, die voor een communistische spionagegroep subversieve activiteiten zouden hebben gepleegd

Op 2 dec 1975 werden 7 Zuidkoreaanse studenten veroordeeld tot gevangenisstraffen varierend van 4 tot 6 jaar wegens overtreding van het decreet van 13 mei 1975*, terwijl 13 katholieke studenten dezelfde dag gevangenisstraffen kregen variërend van 1½ tot 8 jaar wegens het beramen van betogingen tegen de regering

Op 13 dec 1975 werd de voormalige oppositieleider Kim Dae Jung, die sinds 1 maart 1975 opnieuw onder huisarrest stond, door een rechtbank te Seoel veroordeeld tot 1 jaar gevangenisstraf plus een boete van ca 800 DM wegens overtredingen van de kieswet bij de parlementsverkiezingen van 1987 en de presidentsverkiezingen van 1971. Het hof schortte echter de boete op en gelastte evenmin de arrestatie van Kim, die verklaarde dat hij tegen het vonnis in beroep zou gaan.

Hahn Seung Hun, een advocaat die vele politieke gevangenen had verdedigd, werd op 15 sept 1975 veroordeeld tot 18 maanden gevangenisstraf wegens overtreding van de anti-corninunistenwet in een door hem geschreven tijdschriftartikel, waarvoor hij op 22 maart 1975 was gearresteerd Hij werd op 18 dec uit de gevangenis ontslagen

Op 27 dec werden 30 personen, o.w. 27 studenten, te Seoel veroordeeld tot gevangenisstraffen varierend van 8 maanden tot 4 jaar wegens overtreding van het decreet van 13 mei 1975.

Op 31 dec werden twee journalisten van Donga Ilbo (o w Lee Pu Yong, die de redactionele campagne voor persvrijheid had geleid) en een docent veroordeeld tot gevangenisstraffen varierend van 4 tot 8 jaar wegens een „maoïstische samenzwering" Twee andere voormalige journalisten van Donga Ilbo, Lee Bu Yong en Song Yu Bo, werden op 8 febr. veroordeeld tot 8 resp 4 jaar gevangenisstraf Op 27 rfebr werd de oprichter van de Zuidko eaanse socialistische partij, Kim Chul, veroordeeld tot 3 jaar gevangenisstraf Zijn woordvoerder kreeg 18 maanden

Op 1 maart vond in de kathedraal van Seoel een bijeenkomst van ca. 700 personen plaats waarop de tekst van een verklaring werd voorgelezen, waarin het aftreden van president Park en het herstel van de democratie werd verlangd. De verklaring, die ondertekend was door 12 prominente personen (o.w. oud-president Yun Po Sun), werd voorgelezen door mevr. Lee Wu Jung, de presidente van de associatie van Koreaanse christen-vrouwen.

In de volgende dagen werden talrijke oppositiefiguren gearresteerd, van wie een aantal na enkele dagen weer in vrijheid werd gesteld.

De procureur-generaal in Seoel maakte op 10 maart bekend dat van de 20 door de politie ondervraagde personen inmiddels 9 weer in vrijheid waren gesteld. Tot de 11 personen die nog gevangen zaten behoorden Kim Dae Jung, vier Presbyteriaanse geestelijken (o.w. Moon I1 Kwan), drie r.-k. priesters (o.w. Hahm Se Woong) en drie docenten. Vrijgelaten waren o a. mevr. Yun Po Sun (de echtgenote van de oud-president), Chyung I1 Hyong (oud-minister van buitenlandse zaken) en zijn echtgenote Lee Tai Young. mevr. Lee Wu Jung en Hahm Suk Han (een bekende christelijke leider, wel aangeduid als de Zuidkoreaanse Gandhi). Ook mevr. Kim Dae Jung werd vrijgelaten, al kwam zij niet op de lijst van 20 gearresteerden voor. Oud-president Yun werd bijna 7 uur lang thuis ondervraagd.

De NDP eiste op 11 maart de vrijlating van Kim Dae Jung en de 10 anderen maar de regering verwierp deze eis op 17 maart, omdat ,,hun zaak nog in onderzoek is".

Op 26 maart werden 18 personen in staat van beschuldiging gesteld wegens een poging om de regering omver te werpen. Onder hen waren Yun Po Sun en Kim Dae Jung, alsmede 5 katholieke en 4 protestantse geestelijken. Ket proces tegen de 18 begon op 4 mei voor het militair tribunaal te Seoel. Na een zitting van minder dan een uur werd het proces verdaagd tot 15 mei.

Nieuw kabinet

Inmiddels had premier Kim Chong Pil op 19 dec. 1975 zijn ontslag (om gezondsheidsredenen) en dat van zijn kabinet bij president Park ingediend. Deze aanvaardde dit en benoemde zijn speciale assistent voor buitenlandse zaken (sinds 1971), Choi Kyu Hah (56), tot premier, terwijl hij tegelijk acht van de 19 ministers verving. De acht nieuwe ministers bezetten de volgende posten:

Buitenlandse zaken - Park Tong Jin; binnenlandse zaken - Kim Chi Yul; landbouw en visserij - Choi Gak Kyu; gezondheid en sociale zaken - Shin Hyon Hwack; verbindingen - gen Park Won Keun (voorheen presidentieel adviseur in veiligheidszaken); cultuur en voorlichting - Kim Seong Jin; zonder portefeuille - Shin Hyoung Shik en Min Byong Kwon Onder de vervangen ministers was Kim Dong Jo (buitenlandse zaken).

(NZZ, Le Monde, FAZ, The Times, KCA)

(Vor. ber. pag. 529 e.v. - 1974)

Op grond van dit decreet zaten volgens de minister van justitie, Hwang San Duk, in een mededeling aan het parlement op 8 okt 1975 143 personen gevangen; de meeste omdat zij met valse documenten het land hadden trachten te verlaten Zijn ambtgenoot van onderwijs, Yoo Kee Chun, deelde mee dat ca 400 studenten waren geschorst of van de universiteit verwijderd wegens het deelnemen aan politieke activiteiten, het aantal geroyeerden werd door het ministerie van onderwijs op 25 nov 1975 op 85 gesteld

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij „Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

ISRAËL EN DE PALESTIJNEN II

In aansluiting op de in vorig bericht (pag. 321 t/m 323) geschetste ontwikkelingen deden zich o.m. de volgende gebeurtenissen voor.

Plan Goesh Ernoeniemblok

De leiders van het rechtse Goesh Emoenimblok, de pressiegroep achter het illegale nederzettingsbeleid op de westelijke Jordaanoever, dienden op 11 febr. een plan in bij de Israëlische regering voor de vestiging van 100 nieuwe joodse nederzettingen op de bezette Jordaanoever in de komende 10 à 20 jaar. Zij wilden daarmee bereiken dat tegen het einde van deze eeuw een miljoen joden dit gebied zullen bevolken. De 100 nederzettingen, waaronder 7 steden, zouden moeten worden gevestigd op de bergrug die van Jericho in het zuiden over Jeruzalem en Nabloes tegenover de Jordaan naar Jenin loopt. Tijdens een persconferentie legden de leiders van het blok er de nadruk op dat de verwezenlijking van hun plannen niet tot onteigening van land van Arabieren zal leiden, daar het voornamelijk om onbewerkt bergland zou gaan, dat bovendien grotendeels Jordaans staatsbezit was. Het initiatief van Goesh Emoenim werd door waarnemers gezien tegen de achtergrond van berichten over mogelijk Israëlisch-Jordaans overleg als een poging om de Israëlische regering te weerhouden van het doen van territoriale concessies op de westelijke Jordaanoever.

Protesten tegen *Tempelberg-vonnis*

Tegen de uitspraak van een Jeruzalemse kantonrechter, mevr. Rivka Or, dat joden het recht hebben op de Tempelberg te bidden (28 jan., pag. 323/3) vonden in Jeruzalem en in de steden op de westelijke Jordaanoever protestdemonstraties van vooral jonge Arabieren plaats, die tot botsingen met Israëlische veiligheidstroepen leidden.

Toen jonge Arabieren op 13 febr. na afloop van de gebedsdienst in de Al-Aksamoskee de grootste anti-Israëlische demonstratie in Oost-Jeruzalem sinds de 4de Israëlisch-Arabische oorlog van okt. 1973 hielden, kwam het tot botsingen tussen de politie, die van stokken en traangas gebruik maakte, en de betogers die met stenen gooiden, waarbij 10 Israëliërs (o.w. 7 politie-agenten) en ca. 20 Arabieren gewond werden en een 30-tal Arabieren werd gearresteerd.

Op 14 febr. sloten de Israëlische autoriteiten de Jordaanbruggen en werd voor Jericho een tijdelijk uitgaansverbod afgekondigd. Bij botsingen op 15 febr. in de steden Nabloes, Tulkarm en Jenin bekogelden Arabische scholieren Israëliërs met stenen, aldus een militaire woordvoerder. Verscheidene scholen in Ramallah, Al-Bireh en Nabloes werden gesloten, na botsingen tussen studenten en veiligheidstroepen in de twee eerstgenoemde plaatsen (The Times in een bericht d.d. 18 febr.). Terwijl ook op 19 febr. ongeregeldheden uit Oost-Jeruzalem, Hebron, Nabloes en Jenin werden gemeld en de NZZ stelde dat het alleen nog in Jericho rustig was, had de minister van justitie, Zadok, beroep tegen het vonnis van de kantonrechter aangetekend en had politieminister Hillel handhaving van het gebedsverbod afgekondigd tot de kwestie definitief was opgelost. Het vonnis werd openlijk veroordeeld door Jeruzalems burgemeester Koliek. In Eethlehem weigerde burgemeester Elias Freij aan de oproep van de militaire gouverneur gevolg te geven om tot beëindiging van de protestactie te adviseren. Op 20 febr. schoot de politie in de lucht om Palestijnse demonstranten van de Tempelberg te verdrijven.

Op 28 febr. kondigde de Israëlische minister van politie, Shlomo Hillel, aan dat voortaan alle joden, die op het mohammedaanse deel van de Tempelberg biddend werden aangetroffen, zouden worden gearresteerd.

Op 7 maart werd een poging van verscheidene honderden orthodoxe joden om op de Tempelberg te bidden door de Jeruzalemse politie in opdracht van burgemeester Kollek verhinderd. Dezelfde dag en de volgende dagen traden Israëlische militairen hard op tegen demonstrerende Arabische scholieren en studenten in Nabloes en Bir Zeit. Naar aanleiding hiervan traden de gemeenteraden van Nabloes, Ramallah, Al-Bireh en Bir Zeit achtereenvolgens af, nadat in de nacht van 10 op 11 maart de onlusten zich ook tot de gemengd christelijk-mohammedaanse steden en zelfs tot het in meerderheid katholieke Ramallah hadden uitgebreid. In het mohammedaanse Nabloes openden militairen het vuur na door jongeren met stenen te zijn bekogeld.

Op 15 maart kondigden de militaire autoriteiten een uitgaansverbod af voor Ramallah en Al-Bireh.
Op 16 maart ontbood de Israëlische minister van defensie, Peres, de burgemeesters van Hebron, Bethlehem, Ramallah en Nabloes — resp. Mohammed Ali Jaabari, Elias Freij, Karim Khalaf en Maazouz el-Nasri — naar West-Jeruzalem. Hij bedreigde hun steden met vergeldingsmaat-

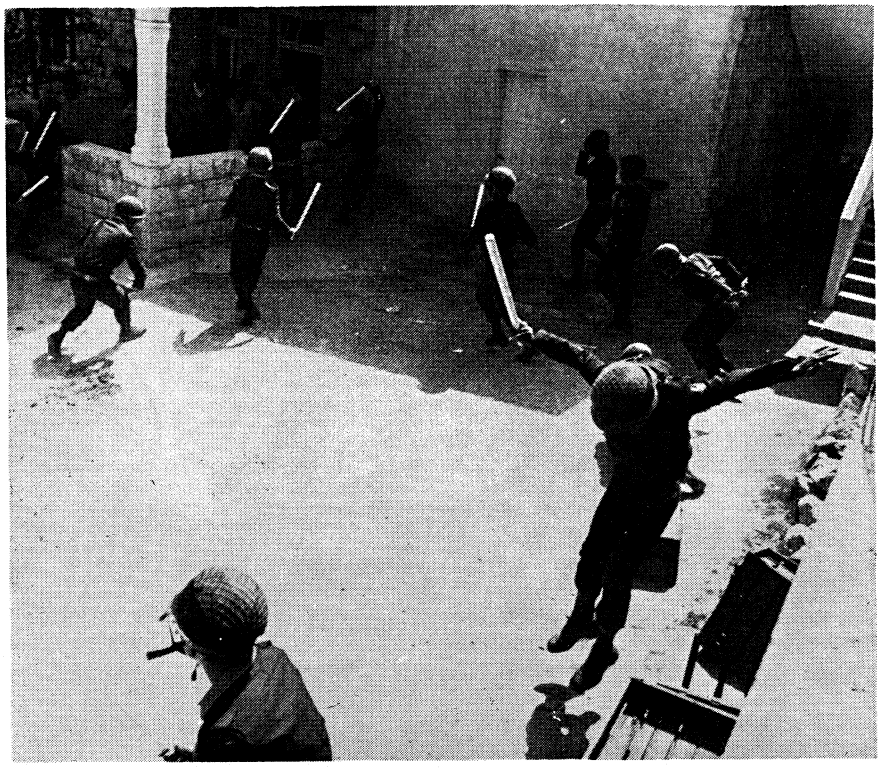

Israëlische oproerpolitie treedt met de wapenstok op tegen Arabieren, die zich in een huis te Nazareth hebben verschanst.

regelen, als de onlusten niet onmiddellijk afnamen. Ook riep hij Khalaf en Al-Masri op hun ontslag in te trekken; een eerdere oproep van het militaire bestuur was door hen en hun collega's uit Al-Bireh en Bir Zeit reeds van de hand gewezen. Daarentegen verlangde Al-Masri van Peres een verbod van joodse gebeden voor moskeeën en van orthodoxe nederzettingen in Samaria. Intussen duurden de onlusten voort, nu ook in de steden Hebron en Bethlehem in Judea, terwijl de politie in Jeruzalem twee Arabische betogingen met geweld uiteendreef.

Op 17 maart raakte een 11-jarige jongen in Aboe Dis gewond, toen hij bij een barricade op de weg Jeruzalem-Jericho door schoten vanuit een legerauto in het hoofd werd geraakt. De volgende nacht stuurde Israël politie- en legerversterkingen naar de westelijke Jordaanoever en Oost-Jeruzalem, terwijl de onrust zich tot Hebron en Halhoel uitbreidde.

Op 18 maart was er sprake van een winkelsluiting in de meeste steden van Cisjordanië, terwijl de winkels in Oost-Jeruzalem pas opengingen nadat van militaire zijde met een gedwongen sluiting van 3 maanden was gedreigd.
Mede dank zij opvallend Israëlisch machtsvertoon zou de voor 19 maart uitgeroepen ,,dag van Al-Aksa" in Oost-Jeruzalem rustig zijn verlopen.

Op 21 maart bepaalde het hooggerechtshof te Jeruzalem nogmaals dat de politie voor het handhaven van de orde gemachtigd is joden van het gebied op de Tempelberg te weren.
Inmiddels was de als gematigd beschouwde burgemeester van Hebron, sjeik Jaabari, op 20 maart afgetreden, maar op 22 maart kwam hij op zijn besluit terug, nadat minister Peres op zijn eisen was ingegaan: terugtrekking van de troepen uit het centrum van Hebron en veroordeling van de uitspraak van rabbi Levinger die zijn volgelingen in Kyriath Arba had opgeroepen van vuurwapens gebruik te maken indien hun veiligheid bedreigd werd.

Op 22 maart vergden de onlusten in bezet gebied de eerste doden. De op 17 maart zwaar gewonde jongen overleed in een Jeruzalems ziekenhuis, terwijl bij een demonstratie in de buurt van Tulkarm een 40-jarige Arabier aan een hartaanval bezweek. Dezelfde dag begon in New York op verzoek van Libië en Pakistan een zitting van de Veiligheidsraad over de toestand in Oost-Jeruzalem en op de westelijke Jordaanoever (waarover in een volgende aflevering wordt bericht).
Voorts kreeg de in Jeruzalem verschijnende Arabische krant *Al Sja'* ab een verschijningsverbod voor 2 waken opgelegd.
Hoewel het Israëlische leger op 23 maart talrijke Arabieren in Cisjordanië arresteerde, deden zich daar (o.a. in Hebron) opnieuw anti-Israëlische betogingen voor. Een jongeman uit Hebron overleed de volgende dag aan zijn verwondingen, volgens burgemeester Jaabari een gevolg van slagen door Israëlische militairen.

Uitwijzing Palestijnen

Op 27 maart wees Israël twee prominente Palestijnse leiders, Ahmed Hamsi Natshi (uit Hebron) en Abdoel Aziz Haj Ahmed (uit Al-Bireh), naar Libanon uit. Zij zouden zich op 29 maart kandidaat stellen voor de gemeenteraadsverkiezingen van 12 april, waarbij Natshi als een serieuze kandidaat tegen Jaabari werd beschouwd. Een kwartier voordat een rechter van het hooggerechtshof zou besluiten over een verzoek van Nashi's verdediger de uitwijzing op te houden werd het tweetal over de grens gezet

Het uitwijzen van Palestijnse leiders was geen nieuwe maatregel. Ook op 4 nov. 1974 waren vier prominente Palestijnen naar Libanon gedepurteerd, o.w. Ali Mahmoud al-Khatib, de uitgever van de Jeruzalemse krant Al-Sja'ab, omdat zij de initiatiefnemers zouden zijn geweest van een petitie, waarin werd opgeroepen tot steun aan de PLO en die aan de Arabische topconferentie in Rabat was toegezonden. Op 21 nov. 1974 waren opnieuw vijf vooraanstaande Palestijnen naar Libanon uitgewezen. Onder hen was Hanna Nasser van het Bir Zeit-college, de zoon van een vroegere Jordaanse minister van buitenlandse zaken en een neef van de in april 1973 door Israëlische commando's vermoorde PLO-woordvoerder Kamal Nasser. Zij werden beschuldigd van het aanstichten van onlusten onder studenten en van lidmaatschap van het verboden Palestijnse Nationale Front.
Natshi en Ahmed werden ervan beschuldigd de aanstichters te zijn van de onrust op de westelijke Jordaanoever. Hun deportatie werd in de Israëlische pers unaniem veroordeeld, aldus The Financial Times (30-3).

Botsingen in Galilea

Op 30 maart was voor de Israëlische Arabieren in Galilea een staking van 24 uur uitgeroepen met steun van de communistische Rakachpartij tegen het regeringsbesluit van 29 febr. om ruim 1000 ha land in Galilea te onteigenen waarvan 650 ha particulier Arabisch bezit was. Dit werd door vele Arabische Israëliërs gezien als een poging om „Galilea te verjoodsen".
Het verzet tegen het regeringsbesluit werd geleid door Toefik Zayad, een parlementslid van de Rakachpartij, die op 9 dec. 1975 met 67,3% van de stemmen tot burgemeester van Nazareth gekozen was en op 26 dec. als zodanig geïnstalleerd was. Het door hem geleide Democratische Front van Nazareth verwierf bij de verkiezingen 11 van de 17 zetels in de gemeenteraad. Israëlische ministers hadden tegen Zayad's verkiezing gewaarschuwd met dreigementen zoals een bouwstop en afsnijden van financiële hulp, maar opgekropte frustraties over wanbestuur, corruptie en achterstelling hadden vlgs *NRC/H'blad* (5-12) Nazareth rijp gemaakt voor een communistische doorbraak.
Hoewel 35 van de 39 Arabische burgemeesters uit Galilea zich op 25 maart tegen de staking uitspraken, terwijl 9 andere niet aan de stemming deelnamen, werd aan de stakingsoproep op 30 maart door tienduizenden Arabieren gevolg gegeven
Tevoren was in de nacht van 29 op 30 maart bij botsingen tussen Israëlische veiligheidstroepen en demonstranten een Arabier gedood. Op 30 maart kwamen bij soortgelijke botsingen in de dorpen Arraba, Dir Channa en Sachnin nog 5 Arabieren om het leven, terwijl 70 Arabieren en 50 politiemannen en militairen gewond raakten.
Meer dan 300 arrestaties werden verricht. In Nazareth, waar een grote troepenmacht op de been was, ontwikkelde zich op 30 maart geen grote protestdemonstratie, maar wel was de winkelsluiting daar en in tal van andere Arabische plaatsen volledig. Op het patroon van het verzet op de westelijke Jordaanoever werd ook door Israëlische Arabieren tegen leger en politie ,,gevochten". Deze werden met grote stenen en brandende banden geblokkeerd. Bij deze barricades strandden de militairen en civiele voertuigen werden met zware stenen bekogeld.
Uit solidariteit met de door de Israëlische Arabieren uitgeroepen ,,Dag van de aarde" kwam het ook in de grote steden op de westelijke Jordaanoever, in het district Samaria, tot winkelsluiting en schoolstakingen. Voor de eerste maal sedert 1967 was er sprake van zich over Israëls grenzen van juni 1967 uitreikende Palestijns getinte eensgezindheid, hetgeen voor de regering Rabin een van de verontrustendste ontwikkelingen is in de verhouding tot de Arabische minderheid.

Het *Parool* (1-4) schreef o.a.:
„De eigenlijke oorzaak van de uitbarsting is gelegen in het feit, dat de elkander afwisselende regeringen te weinig hebben gedaan om de Arabieren van Israël het gevoel te geven, dat zij niet alleen op papier, maar ook in de praktijk dezelfde rechten hebben als de joodse bevolkingsmeerderheid. (...)
Dat dit niet is gebeurd laat zich gedeeltelijk verklaren uit de aan joodse kant bestaande vrees voor een vijfde colonne. Men wantrouwt de Arabier, ook al had hij zich niet in '48 door zijn leiders het land uit laten jagen en in weerwil van zijn in het algemeen gesproken loyaal gedrag onder de moeilijke omstandigheden, voortspruitend uit de jarenlange oorlogssituatie..."

(Voortzetting volgende aflevering)

BELGIË

REGERINGSCOMMISSARIS VOOR SCHAARBEEK

Het taalgeschil rondom de loketten-regeling in de dienst-Bevolking van het gemeentehuis te Schaarbeek, de zgn. zaak-Nols, heeft de regering in de lente voor nieuwe moeilijkheden geplaatst (zie pag. 207/1 - '75 en 346/3 - '75).

Nadat de Vaste Commissie voor Taaltoezicht, op verzoek van de regering, in mei 1975 de Raad van State had verzocht de beslissing van het gemeentebestuur nietig te verklaren, was de beroering een tijdlang geluwd.

Daaraan kwam een einde, toen de Raad van State op 19 maart 1976, in de algemene vergadering van de afdeling administratie. een arrest velde dat aldus besloot: ,,De door de gemeente-overheid van Schaarbeek m.i.v. 1 sept. 1971 voor de loketten 10 tot en met 16 van de bevolkingsdiensten van die gemeente ingevoerde regeling en de beslissing d.d. 4 april 1975 waarbij het college van burgemeester en schepenen van Schaarbeek besloten heeft in die regeling geen enkele wijziging aan te brengen, worden vernietigd."

Het arrest, ofschoon geveld door een meerderheid van Frans sprekende raadsleden (vijf naast vier Nederlands sprekende) lokte direct een boze reactie uit van het FDF-bestuur dat herinnerde aan twee andere arresten van de Raad van State (resp. van 2 april 1974 inzake het taalkader van het Algemeen Bestuur voor Ontwikkelingssamenwerking en van 14 juli 1975 inzake het taalkader van de Algemene Spaar- en Lijfrentekas) waardoor ministeriële beslissingen ten gunste van de Nederlands sprekende personeelsleden waren vernietigd. welke beslissingen nog steeds niet werden vervangen door een voor de fransta1igen gunstiger regeling.

Op 25 maart deelden de parlementsfracties van het FDF en van het RW mede, dat het Schaarbeekse arrest niet door de regering mocht worden ten uitvoer gebracht, zolang ook niet de twee andere arresten werden toegepast.

Op 26 maart verklaarde premier Tindemans dat minister Michel (binnenlandse zaken) gevraagd was na te gaan over welke middelen hij beschikte om burgemeester Nols het arrest te doen naleven. Op 30 maart liet Nols op een FDF-meeting weten, dat hij zich niet neerlegde bij het arrest. Op 3 aprii vroeg Michel schriftelijk aan Nols het asrest uit te voeren. Nols antwoordde ontwijkend en verwees naar de noodzaak van aanvullende juridische inlichtingen.

Op 21 april stuurde Michel een eerste dwingende aanmaning naar Nols om binnen de vijf dagen orde op zaken te stellen; hij zei geen uitstel te kunnen verlenen ,,omdat heit arrest volkomen helder is."

Op 21 april bevestigde Tindemans, na een interpellatie van kamerlid S. Valkeniers (VU), dat het Schaarbeekse arrest zou worden uitgevoerd. Op vragen van L. Defosset (FDF) over de andere arresten, antwoordde Tindemans dat voor de ASLK een nieuw taalkader in voorbereiding was, maar dat nog het advies van de Vaste Commissie voor Taaltoezicht moest worden ingewonnen. en dat voor het ABOS een administratieve reorganisatie in voorbereiding was, waarbinnen het taalprobleem een oplossing ging krijgen. Tot besluit van de interpellatie-Valkeniers dienden CVP en PVV de vertrouwensmotie in, maar het RW weigerde, uit solidariteit met het FDF, die mede te ondertekenen.

De volgende dagen werd onder de regeringsfracties overleg gepleegd over een compromismotie, en op 29 april werd na een woelig kamerdebat met 102 tegen 35 stemmen en 19 onthoudingen de volgende motie goedgekeurd:

,.De Kamer, gehoord de interpellatie van de heer Valkeniers tot de eerste-minister en het daarop door de eerste-minister gegeven antwoord, wijst erop dat een correcte en onpartijdige naleving van de taalwetgeving de basis vormt van de verstandhouding tussen de gemeenschappen in ons land; daaruit volgt dat al de arresten van de Raad van State i.v.m. de toepassing van de taalwetgeving dienen te worden uitgevoerd op een overeenstemmende wijze in de kortst mogelijke tijdspanne."

Uit de verklaringen vóór de stemming bleek dat de meerderheid onderling verdeeld was over de interpretatie van de tekst. RW-voorzitter Gendebien zei: ,,De motie betekent dat geen enkele maatregel te Schaarbeek wordt genomen, totdat een KB, houdende de nieuwe personeelsformatie bij de ASLK, verschenen Is." CVP-fractievoorzitter Blanckaert, bijgetreden door zijn PVV-collega Kempinaire, zei dat de term ,,op overeenstemmende wijze" niet synoniem was met gelijktijdigheid.

Op 29 april schreef Nols naar Michel dat hij geen reden zag om in te gaan op de aanmaning van 21 april; hij verwees op zijn beurt naar de ASLK- en ABOS-arresten en zei dat het onthaal van het publiek in een gemeentehuis op velerlei manieren kan gebeuren.

Op 7 mei stuurde Michel een tweede aanmaning; hij bepaalde een nieuwe termijn van vijf dagen voor de uitvoering van het arrest. en dreigde (krachtens art. 6 van het KB van 6 juni 1972) met de aanduiding van een regeringscommissaris.

Op 13 mei bevestigde Tindemans, na een interpellatie van R. Vandezande (VU), dat een regeringscommissaris zou worden gezonden, indien Nols de verwittiging verder in de wind zou slaan. Tevens verstrekte de premier uitleg over de twee andere arresten.

Hij besloot zijn verklaring als volgt: ,,Burgemeesters die er kennelijk op uit zijn de taalwetten bewust te overtreden of te saboteren, hetzij uit onbegrip voor de roi van hoofdstad-Brussel, hetzij louter uit moedwilligheid, hetzij om lage politieke redenen, brengen grote schade toe aan de eenheid van het land en de reputatie van de hoofdstad. De vraag kan worden gesteld of zij wel de morele kwaliteiten hebben, die nodig zijn om tot burgemeester te kunnen worden benoemd."

Op 13 mei repliceerde Nols dat de benoeming van een regeringscommissaris strijdig met de wet zou zijn. Tevens stuurde hij brieven naar de ministers van buitenlandse zaken, financiën en verkeer, waarin hij verwees naar hangende taalgeschillen op hun departement. De volgende dagen groeide de spanning in de regeringsmeerderheid, waar PSC en RW tegen een aparte beslissing i.z. Schaarbeek leken op te komen, terwijl van Vlaamse zijde de verontwaardiging over het optreden van Nols en het uitblijven van een reactie toenam.

Op 21 mei hakte het kabinet de knoop door en kondigde Tindemans aan dat beslist werd een regeringscommissaris te benoemen voor de naleving van de wet te Schaarbeek. Die commissaris zal over alle nodige bevoegdheden beschikken om zijn opdracht uit te voeren, die zal lopen tot het einde van het jaar, aldus de premier.

Inzake de Spaarkas-betwisting zei Tindemans dat de regering de Vaste Commissie voor Taaltoezicht gevraagd had vóór 31 mei een advies uit te brengen over de nieuwe kadervoorstellen van de minister van financiën. Indien de commissie voor die datum een advies uitbrengt, zal de regering binnen de 8 dagen haar standpunt bepalen. Bestaat er op die datum nog geen advies, dan zal de regering het dossier opeisen en binnen de 8 dagen haar standpunt bepalen.
De eerste reacties van FDF- en RW-zijde op de beslissing waren scherp negatief

MAATREGEL TEGEN ZAÏRESE OPPOSITIE-GROEP

De minister van justitie heeft een "terugwijzingsbevel" uitgevaardigd tegen de Zaïrees Kanyonga Mobateli, die sedert oktober 1970 in België verbleef, ingeschreven stond als student, maar zich hoofdzakelijk bezighield met politieke activiteiten, gericht tegen het regime van president Moboetoe. Kanyonga trad o.m. op als secretaris-generaal van het Mouvement d'Action pour la Résurrection du Congo (MARC) en als uitgever van het maandblad *Miso Gaa*. Op 23 april hield hij in het Internationaal Perscentrum te Brussel een persconferentie, waar hij aankondigde dat het MARC spoedig president Moboetoe zou omverwerpen, en dat Zaïre weldra ,,een van de heetste punten van Afrika zou worden."
De Zaïrese ambassadeur protesteerde bij de Belgische regering tegen dit optreden en op 26 april kreeg Kanyonga bevel het land te verlaten. Ondervraagd door kamerlid E. Glinne (BSP) die protesteerde tegen de terugwijzing, antwoordde minister Vanderpoorten op 20 mei dat Kanyonga de regels geschonden had, waaraan buitenlanders zich dienen te houden, en dat de intrekking van de maatregel de betrekkingen met Zaïre zou schaden. *Ook* de CVP-Kamerfractie heeft haar verbazing geuit over de ministeriële maatregel.

ANTI-ROYALISTISCHE BETOGING

In het kader van de officiële bezoeken, die koning Boudewijn en koningin Fabiola naar aanleiding van het ambtsjubileum van het staatshoofd (zie pag. 269/2) aan de provincies brengen, kwam op 8 mei de stad Antwerpen aan de beurt. Daar werd het bezoek verstoord door straatincidenten, uitgelokt door een paar honderd betogers, voornamelijk van het Taal Aktie Komitee (TAK), die spandoeken droegen met pro-republikeinse leuzen en ook amnestie eisten voor de gewezen collaborateurs van de Tweede Wereldoorlog (zie ook pag. 232/1). Voetzoekers ontploften in de nabijheid van de koninklijke bezoekers en enkele malen kwam het tot botsingen tussen de manifestanten en de ordestrijdkrachten. De provinciale afdeling van de Volksunie boycotte de plechtigheid, waarop ook de parlementsleden van deze partij afwezig bleven. Zij gaven als reden het uitblijven van amnestie op.
Na de kabinetsraad van 14 mei deelde de eerste-minister Tindemans mede dat de regering overleg had gepleegd over de incidenten. Hij herinnerde eraan dat het staatshoofd grondwettelijk niet verantwoordelijk gesteld kan worden voor het regeringsbeleid, en dat tot nog toe geen parlementaire meerderheid kon worden gevonden voor het verlenen van amnestie.
De premier deelde ook de inhoud mede van een brief, die hij gestuurd had aan M. Zwanepoel, woordvoerder van de VU-fractie in de provincieraad van West-Vlaanderen, die naar de koning geschreven had om aan te dringen op amnestie-verlening. In zijn antwoord aan de VU-politicus herhaalde Tindemans dat niet de koning, maar de regering en het parlement in deze zaak bevoegd zijn.
Het bezoek van het vorstenpaar aan Brugge op 16 mei verliep zonder incidenten.

NEDERLAND

EERSTE JAARVERSLAG NOORDELIJKE ONTWIKKELINGSMAATSCHAPPIJ (NOM)

Op 1 maart van dit jaar is het eerste jaarverslag van de NV Noordelijke Ontwikkelingsmaatschappij verschenen.

De NOM uit Groningen heeft een bemoedigende start gehad. Na de installatie door de minister van Economische Zaken op 19 maart 1974 heeft de NOM in het eerste verslagjaar, geëindigd op 30 september vorig jaar, de vestiging van zes bedrijven in het noorden van Nederland bevorderd. Dit hield in een toevoeging van ca. 450 arbeidsplaatsen, aldus ir. H. A. Wisman, directeur van de NOM, tijdens een toelichting op het jaarverslag van de NOM.
Aan 18 bedrijven. die in acute problemen kwamen te verkeren, kon door de NOM tijdig een zodanige begeleiding en hulp worden aangeboden, dat ombuiging naar een perspectief biedende situatie mogelijk was. Hiermee naren 2.200 arbeidsplaatsen gemoeid. In vier van deze gevallen werd het gestelde doel (behoud werkgelegenheid) bereikt door deelneming in de betreffende onderneming door de NOM. Tevens werd een deelneming verwezenlijkt in een nieuw op te richten bedrijf, waarin naar schatting 150 mensen werk zullen vinden.
Zo resulteerden de bemoeienissen van de NOM in het verslagjaar in een structurele verbetering van de werkgelegenheid voor ca. 2.800 arbeidsplaatsen. De daartoe noodzakelijke participaties brachten een totale beschikbaarstelling aan risicodragend kapitaal met zich mee van ca. f 25 mln, aldus ir. Wisman.
In de eerste maanden van het op 1 okt. 1975 begonnen boekjaar kon de NOM nog eens ca. 1.500 arbeidsplaatsen veilig stellen door een viertal participaties. waarin het totaal door de NOM beschikbaargestelde risicodragend kapitaal ruim f 20 mln bedroeg, zo zei ir. Wisman.
De NOM zal in de toekomst niet kunnen voorkomen dat noordelijke bedrijven in moeilijkheden komen. De NOM zal ook geen oplossing voor ieder probleem kunnen geven. Wel zal getracht worden zoveel mogelijk van die problemen te helpen oplossen en bovendien het sterkere deel van het bedrijfsleven te steunen bij uitbreiding of consolidatie, aldus het jaarverslag van de NOM.
Teneinde de werkgelegenheid in het noorden uit te breiden blijft de NOM streven naar een verdere intensivering van de acquisitie-activiteiten, zowel met het oog op het aantrekken van buitenlandse bedrijven als op het opsporen van mogelijkheden voor het stichten van ,,eigen" bedrijven door de NOM.
Er is een begin gemaakt met enige onderzoeken, waarvan een enkel wellicht kan leiden tot een eigen NOM-bedrijf, aldus ir. Wisman, die eraan toevoegde dat het hierbij om hydraulische produkten gaat.
Aan het einde van het eerste verslagjaar had de NOM 128 zaken in behandeling, waarvan 42 betrekking hadden op acquisitie, 64 op reconstructie en 22 op uitbreiding.
Voor een evenwichtige ontwikkeling en verbetering van de economische structuur van het noorden zijn niet alleen industriële vestigingen van belang, aldus het verslag. Pogingen worden door de NOM in het werk gesteld om researchinstellingen en andere bedrijven in de dienstensector aan te trekken om een zo gevarieerd mogelijke werkgelegenheidspatroon te bewerkstelligen. (SER-bulletin)

CENTRAAL-ECONOMISCH PLAN 1976

Het Centraal Planbureau heeft op 10 mei het eerste samenvattende hoofdstuk van het Centraal-Economisch Plan voor 1976 gepubliceerd. Het CPB komt o.m. tot de conclusie, dat de geregistreerde arbeidsreserve in 1977 met ong. 20.000 zal kunnen dalen tot minder dan 200.000. Die daling is echter alleen mogelijk, als er medio 1976 geen volledige prijscompensatie in de lonen plaats heeft. De verbetering van de werkgelegenheidssituatie zal teniet worden gedaan, als de volledige prijscompensatie dit jaar wel plaats heeft, aldus het CPB.

Be prognose voor het jaar 1976 is nagenoeg gelijk aan wat voorspeld werd in de Macro-economische verkenning, die in sept. vorig jaar gepubliceerd werd (pag. 616/1 e.v.-1975). De geregistreerde arbeidsreserve zal dit jaar 220.000 bedragen en dus geen enkele verbetering te zien geven. De werkgelegenheid in het bedrijfsleven zal achteruit gaan. Dit zal in vrijwel alle sectoren van de industrie het geval zijn.

De totale daling van het aantal arbeidsplaatsen zal ong. 30.000 bedragen. De Nederlandse industrie zal de produktie, zoals die voor de recessie was veelal niet bereiken in dit jaar. Het rendement van het bedrijfsleven voor aftrek van belastingen zal dit jaar stijgen tot 3%. In 1975 was het rendement voor belastingen 1%. Dit betekent, dat na aftrek van belastingen er vrijwel geen rendement voor het Nederlandse bedrijfsleven was.

Het economische herstel zal dit jaar niet uitbundig zijn. Het CPB gaat ervan uit dat het volume van de wereldhandel dit jaar met ongeveer 6% zal groeien. Het bureau tekent daarbij evenwel aan dat het wel eens mee zal kunnen vallen. Uitgaande van de veronderstelling dat de groei 6% zal zijn, verwacht het CPB dat de Nederlandse goederenuitvoer dit jaar met 8 à 9% zal toenemen.

De investeringen van het bedrijfsleven zullen dit jaar over het geheel genomen 6 à 7% lager zijn dan in het afgelopen jaar. Het CPB ziet de mogelijkheid van enig herstel van de investeringen van het bedrijfsleven vóór het einde van het jaar. Voor 1977 wordt het volume bedrijfsinvesteringen op 5% geraamd, een duidelijke opwaartse beweging mag later in het jaar worden verwacht. De woningbouw zal zich stabiliseren, mede dank zij de expansie van de vernieuwbouw; de particuliere consumptie zal met 3% stijgen. Dit 3% hogere niveau is overigens momenteel al bereikt.

De teruglopende investeringen van het bedrijfsleven zullen o.m. tot gevolg hebben, dat het overschot op de lopende rekening van de betalingsbalans groter zal worden. Dit zal stijgen van f 4 miljard in 1975 tot dit jaar f 7 miljard. Daarbij is dan in aanmerking genomen dat enige ruilvoetverbetering mogelijk is.

De produktie van bedrijven zal met 4,5% stijgen. Dit cijfer ligt boven de huidige trend en wijst dus op een conjunctureel herstel, dat overigens niet uitbundig is.

Voor een aantal industriële bedrijfstakken is dit jaar wel sprake van een herstel maar de kledingindustrie en de transportmiddelenindustrie (waaronder de scheepsbouw) zullen niet in het herstel delen. De bouwnijverheid zal evenmin in het herstel delen. De chemische en elektrotechnische industrie springen eruit met een herstel. In de chemische bedrijfstak zal de produktie 5% boven het niveau van 1975 komen te liggen, terwijl zij in 1975 13,5% onder het peil van 1974 heeft gelegen. In de metallurgie zal de produktie stijgen van 82.5% tot 92,5% van het peil in 1974. Het rendement van de chemische industrie zal stijgen van 2,5% in 1975 tot 4% en in de metallurgie zal het rendement stijgen van 0,5 tot 2,5%.

KERNGEGEVENS, 1973-76

	1973	1974	1975	1976
Veronderstellingen	mutaties t o v voorafgaand jaar in %			
Externe data				
Voluine wereldinvoer (herwogen)	11,5	4	-4	6
Invoerprijspeil (in gld)	7,5	34	4	5
Concurr. uitvoerprijspeil (m gld)	4,5	19	7	5
Loonkosten per eenheid produkt m de verwerkende industrie in het buitenland (in gld)	2	Y	16	3
Effectieve koers van de gulden t.o.v de concurrenten op buitenlandse markten	5,5	6	2,5	O
t o v de leveranciers	3	4,5	2	0
Overige veronderstellingen				
Overheidsuitgaven (bruto)	16	14	22	25.5
Waarde materiele overheidsconsumptie	9,5	14	22	18
Waarde overheidsinvesteringen	-0,5	R	14	7
Volume investeringen in woningen	2	-12,5	-7	O
Arbeidstijdverkorting (zonder overwerk)	1,5	2	2	1,5
Liquiditeitsquote a) (ultimo)	35,5	38	37à37,5	38
Loonsom per werknemer in bedrijven	15,5	16	13.5	8,5à9
Resultaten				
Volume particuliere consumptie	3	2,5	3,5	3
Volume bruto investeringen bedrijven (excl. woningen)	12	-2	-5,5	-6,5
Volume materiele overheidsbestedingen b)	-5,5(-10)	-4,5(-5)	8 (4,5)	4,5(-1,5)
(w o investeringen)				
Volume goederenuitvoer	13,5	3,5	-5	8,5
Volume goedereninvoer	11,5	0,5	-5,5	7,5
Volume bruto nationaal produkt	4,5	3	-2	4,5
Produktievolume in bedrijven	4,5	3	-1,5	4,5
Prijspeil particuliere consumptie	9	10	10,5	8,5à9
Prijsindex gezinsconsumptie (werknemersgezinnen)	8	9,5	10	7,5à8
Prijspeil goederenuitvoer	6,5	28,5	5	6
Arbeidsproduktiviteit in bedrijven (incl zelfstandigen)	4,5	3,5	0	5
Reele arbeidskosten	6,5	7	4,5	1à1,5
Loonkosten per eenheid produkt m de verwerkende industrie	8	12	16	0
Reëel vrij beschikbaar inkomen (modale werknemer, incl incidenteel)	2	3	2,5	-0,5
			niveaus	
Saldo lopende rekening van de betalingsbalans (mrd gld)	6,3	5,5	4	7
Voorraadvorming (mrd gld)	1,5	3,5	-1,9	2,7
Werkloosheid (1000 personen)	117	143	206	220
Arbeidsinkomensquote	81	83,5	86,5	81,5
Idem (gecorrigeerd) c)	86,5	90	96	92
Besparingen *a)*	21	20	14,5	16
Financieringssaldo overheid (transactiebasis) a)	-1,3	-1,3	-5,0	-,5,5à-6
Belastingdruk a)	30,4	31,0	30,2	30,1
Sociale premiedruk a)	18,7	19,9	20,7	20,4

a) In % van het netto nationaal inkomen tegen marktprijzen.
b) Omvat overheidsinvesteringen en -consumptie (excl lonen en salarissen)
c) Er is gecorrigeerd voor mijnbouw, openbaar nut en wonmgexploitatie.

In de metaal- en machinebouw zal het rendement verdubbelen van 2,5% naar 5%. In de elektrotechniek zal het rendement stijgen van 6,5 naar 9%. De produktie in de laatste bedrijfstak zal stijgen van 3,5% onder het peil van 1974 tot 4% boven dat peil.

Het CPB gaat ervan uit dat bij beperkte optrekking van het minimumloon de incidentele looncomponent een ½% zal bedragen. De loonstijging, inclusief de sociale lasten, komt dan uit op 8,5 à 9% in 1976. Hierin is dus geen tweede prijscompensatie begrepen want slechts dan wordt de 9% niet overschreden.

Onder deze omstandigheden mag tot een prijsstijging van de gezinsconsumptie van 7,5 a 8% worden geconcludeerd, aldus het CPB. Het reëel beschikbare inkomen zal van de werknemers met een minimumloon 2,5% stijgen en van de mensen die een AOW-inkomen trekken met 3%. De werknemers met iets meer dan het minimumloon zullen er 0 tot 0,5% op vooruitgaan en mensen die in 1975 een inkomen hadden van f 20.000 zullen er niet op vooruitgaan en mogelijk zelfs 0,5% op achteruit gaan. De mensen met een modaal inkomen zullen hun reëel beschikbaar inkomen met een ½% zien dalen. De mensen met tweemaal het modale inkomen hebben een daling te verwachten van 1 a 1,5% er, zij met een inkomen, dat viermaal het modale inkomen bedraagt, hebben rekening te houden met een daling van 1,5 à 2% van hun reëel beschikbaar inkomen in 1976.

De inflatie zal vooral later in het jaar belangrijk kunnen afnemen en daarmede zal tevens een verbetering van de concurrentiepositie in termen van loonkosten per eenheid produkt worden bereikt. De reële arbeidskosten zullen slechts weinig toenemen nl. met 1 à 1,5%, wat het CPB gunstig noemt voor de werkgelegenheidssituatie op middellange termijn.

De financieringsbehoefte van de overheid zal dit jaar ongekend groot zijn. Er

zal een financieringstekort zijn van f 12 mrd, wat gelijk is aan 5,5 à 6% van het nationale inkomen. Dit is dan een tekort op transactiebasis. Op kasbasis bedraagt het tekort f 17,5 mrd of bijna 8,8410 van het nationale inkomen.
In veel opzichten kan dus tot een precair beeld voor dit jaar worden geconcludeerd, zegt het CPB samenvattend. Evenzeer moet echter worden gezegd dat er in een aanzet is besloten voor een gunstige ontwikkeling op wat langere termijn. Dit geldt bijv. al voor 1977. Als het huidige verloop van de buitenlandse conjunctuur zich voortzet en als ten aanzien van het binnenlandse beleid de één-procentnorm voor de druk van de collectieve lasten wordt aangehouden en als tevens wordt aangenomen dat aan de tijdelijke lastenverlichting van 1975 en 1976 niet wordt getornd, dan zal de loonstijging het volgend jaar 7,5% bedragen en zal de prijsstijging van de consumptie tot 5,5% kunnen worden teruggebracht.
Ingeval de veronderstelde loonmatiging dit jaar inderdaad wordt gerealiseerd en bovendien een duurzame verlaging van de arbeidskosten tot gevolg heeft, zal de schatting van ruim 200.000 werklozen in 1980 naar beneden kunnen worden bijgesteld. Volledige prijscompensatie medio dit jaar zou de voor 1977 verwachte daling van de werkloosheid bij overigens gelijkblijvende omstandigheden volledig teniet doen. zo blijkt uit de variantenanalyse van het CPB.

Commentaren vakbeweging en ondernemersorganisaties

FNV: De kans is groot dat de lichtpuntjes die het CPB aan de horizon ziet hangen in de vorm van een verminderde inflatie en een geringere werkloosheid, vallende sterren zullen blijken te zijn. De FNV zegt dit in een commentaar op het Centraal Economisch Plan (CEP). Het CEP bevat weinig nieuws, aldus de FNV, die dit overigens wel begrijpelijk vindt aangezien het om een tussenbalans over het lopende jaar gaat.
Wat de mogelijke vallende sterren betreft: het feit dat de voorziene daling van de werkloosheid voor een belangrijk deel samenhangt met de invoering van de Algemene Arbeidsongeschiktheidswet, betekent volgens de FNV alleen maar dat het werkloosheidscijfer wordt geflatteerd door het overhevelen van een groep werklozen naar de AAW-statistiek. Bovendien is het effect daarvan eenmalig.
Verder stelt de FNV, dat de prognose van het CPB op een groot aantal veronderstellingen berust: het achterblijvan van de prijscompensatie, internationaal economisch herstel, een rustige prijsontwikkeling op de internationale markt en achterblijven van de groei van de collectieve uitgaven door verwezenlijking van het zgn. l-procentbeleid. Daaruit moet wel worden geconstateerd, aldus het FNV, dat ,,het CPB bij deze voorspelling minstens vier zeer belangrijke slagen om de arm houdt". De FNV vindt het opvallend dat er volgens het CPB zelfs bij een forse loonmatiging geen echte verbetering van de werkgelegenheid zal optreden. Dat onderstreept volgens haar de noodzaak van het aanpakken van de werkgelegenheidsproblemen op een breed front. De structuurnota van minister Lubbers zal meer duidelijkheid moeten verschaffen over de middelen daartoe.
Het CEP geeft aan dat er een overschot bestaat op de betalingsbalans van f 8 mrd. De FNV meent dat dit financieel ruimte biedt voor projecten die nieuwe werkgelegenheid kunnen verschaffen.
Interessant noemt de FNV de verdere nuancering die het CEP aanbrengt op de arbeidskostentheorie. Met name is deze keer dieper ingegaan op de oorzaken van de stijging van de reële arbeidskosten. Daaruit blijkt aldus de FNV. dat die voor een groot deel moeten worden gezocht in de ontwikkeling van de wisselkoersen, zoals N W en NKV al eerder onder de aandacht hebben gebracht.
De noodzaak van een spoedige totstandkoming van de VAD wordt volgens de FNV onderstreept door de opmerking in het CEP, dat bij een aantrekkende conjunctuur in de verschillende bedrijfstakken een sterk uiteenlopende rendementsontwikkeling te zien zal zijn.

CNV: In een eerste reactie zegt het CNV, dat het CPB is uitgegaan van de regeringsdoelstelling, de loonsomstijging dit jaar tot 9% te beperken. Het CNV is het hier wel mee eens, maar het betwijfelt of een andere doelstelling van de regering. nl. handhaving van de koopkracht van de werknemer met een inkomen rond de f 20.000, daardoor wel verwezenlijkt kan worden. Overigens is het CNV van mening dat de koopkracht van de modale werknemer (met een inkomen van f 24.500) dient te worden gehandhaafd. Volgens het CPB zullen de mensen op dat niveau hun reëel beschikbaar inkomen met een ½% zien dalen.
Om de koopkracht van de modale werknemer toch te kunnen handhaven ondanks een beperking van de loonsomstijging, zou de regering voor één jaar een deel van de premies voor de sociale verzekeringen voor haar rekening kunnen nemen,-zo suggereert het CNV. Dat betekent weliswaar een vergroting van het begrotingstekort, maar volgens het CNV is dat aanvaardbaar, gezien het overschot op de betalingsbalans. Een iets minder positieve betalingsbalans zou onze concurrentiepositie t.o.v. het buitenland zelfs goed kunnen doen, aldus het CNV.

NCW: Het Nederlands Christelijk Werkgeversverbond ziet in het CEP 1976 een bewijs voor de slechte situatie waarin het bedrijfsleven in 1975 terecht is gekomen. Het is vooral verontrustend dat het rendement op geïnvesteerd vermogen in dat jaar op de nullijn ligt, aldus het NCW.
Over de kansen op herstel is het CPB terecht voorzichtig. Veel hangt af van internationale invloeden. Volgens het NCW mag daarop alleen worden gerekend indien de concurrentiekracht van het bedrijfsleven wordt hersteld. Een aanzet daartoe zou zijn de loonkostenstijging in 1976 te houden binnen de doelstellingen die de regering eind 1975 koos. Het CEP laat zien dat dit gunstiger perspectieven opent voor 1977. Minder inflatie en lagere werkloosheid komen dan binnen bereik.
Ook over de verhouding tussen particuliere en collectieve sector bevat het CEP onthullend materiaal. Zo is berekend dat de niet-actieven er in 1975 reëel 12410 op zijn vooruitgegaan. Ook een deel van de actieve Nederlanders deelde in de gestegen welvaart. De afwenteling van alle hieraan verbonden collectieve lasten bracht het bedrijfsleven in moeilijkheden.
Het NCW ontleent aan het CEP de argumenten om het beleid te richten op herstel van rendementen voor het particuliere bedrijfsleven. Opnieuw is aangetoond dat hierdoor het structurele werkloosheidsniveau en het inflatietempo geleidelijk kunnen worden teruggedrongen, aldus het NCW.

VNO: Het CEP maakt nog eens duidelijk hoe desastreus het jaar 1975 voor het bedrijfsleven is geweest, aldus het Verbond van Nederlandse Ondernemingen. De rendementen na belastingen voor het bedrijfsleven als geheel waren vrijwel nul, wat inhoudt dat het rendement op het eigen vermogen zelfs negatief is uitgevallen. Dit bevestigt het al herhaalde malen geuite standpunt van de werkgeversorganisatie. dat in 1976 — in feite al jaren — riaat — mede duur een ontduiking in de collectieve sector, de voorwaarden moeten worden geschapen om in 1977 te komen tot een verbetering van de rendementen, een terugdringen van de inflatie en een verbetering van de werkgelegenheid.
Uitgaande van de doelstelling van de regering om in 1976 de loonsomstijging te beperken tot 8½ a 9% becijfert het CPB dat er in dat geval voor de tweede helft van dit jaar geen prijscompensatie zal mogen worden gegeven en dat de aanpassing van het minimumloon slechts gedeeltelijk kan plaatsvinden. Zelfs het door het CPB veronderstelde regeringsbeleid is volgens het VNO niet voldoende om tot een duidelijke ombuiging te komen.
Het verwijst in dat verband nog eens naar de voorstellen in de werkgeversnota ,,Perspectief 80" gedaan. Hierin wordt aangegeven hoe door matiging van de reële arbeidskosten en stimulering van de investeringen de werkgelegenheid extra wordt bevorderd en de inflatie verder wordt bestreden. (SER-bulletin, Min. van econ. zaken!

(Vor. ber. pag. 165/3 e.v.-1976)

STAAT GAAT ONDERSHANDS LENEN

De Staat gaat leningen opnemen op de onderhandse kapitaalmarkt. De minister van Financiën, dr. W. F. Duisenberg, heeft hiertoe instructies gegeven aan de Agent van het ministerie van Financiën in Amsterdam.

Uitgangspunten bij het aangaan van onderhandse leningen zullen zijn:

— er mag geen marktverstorende invloed van uitgaan;

— het beroep van de Staat op de openbare markt mag zo min mogelijk schade ondervinden;

— de kapitaalmarktfinanciering van de lagere overheid dient zo min mogelijk concurrentie te worden aangedaan. In verband hiermee zal de Staat in beginsel geen leningen beneden f 25 mln aangaan.

Tot nu toe sloot de Staat uitsluitend onderhandse leningen af met het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds. Het optreden op de onderhandse kapitaalmarkt werd door minister Duisenberg aangekondigd op 22 jan. jl. tijdens de behandeling van zijn begroting in de Tweede Kamer. (Ministerie van financiën)

FRANKRIJK

PRESIDENT GISCARD D'ESTAING IN ALGERIJE

Van 10 tot 12 april 1975 verbleef president Giscard d'Estaing voor een officieel bezoek in Algerije. Hij werd vergezeld door minister van buitenlandse zaken Jean Sauvagnargues en minister voor economische zaken en financiën Jean Pierre Fourcade.
Het was de eerste maal sedert de

onafhankelijkheid van Algerije dat een Frans staatshoofd het land bezocht.
De Franse president voerde verschillende besprekingen met Boumedienne en leden van de Algerijnse regering. Het Franse gezelschap bezocht ook Conatantine en het centrum van de Algerijnse aardgasexploitatie in Skikda.
Bij de besprekingen werd uitvoerig stilgestaan bij de economische betrekkingen tussen de beide landen. Frankrijk is de voornaamste handelspartner van Algerije en neemt 31% van de import in Algerije voor zijn rekening.
18,2% van de Algerijnse export gaat naar Frankrijk, vergeleken met 22,2% naar de Bondsrepubliek. In het kader van het tweede vierjarenplan ('74-'77) heeft Algerije voor fr. 3000 mln aan orders bij Franse firma's geplaatst.
Aan het slot van het bezoek werd een gemeenschappelijk communiqué uitgegeven. Daarin zeggen beide staatshoofden dat zij op realistische wijze zullen ijveren voor een nieuwe economische orde op de wereld. De beide staatshoofden wilden verder van de Middellandse Zee een vredeszee maken, een verbinding tussen de Europese en Arabische wereld.
Giscard zei dat hij bij Boumedienne begrip had ontmoet voor de Franse plannen om de marine in de Middellandse Zee uit te breiden en dat de Algerijnse president hiermee had ingestemd.

De economische betrekkingen tussen beide landen zullen worden versterkt. Er is besloten tot de aanleg van een gasleiding tussen beide landen. De kosten hiervan worden geschat op $ 2 mrd. Het idee van een pijpleiding is ongeveer 15 jaar geleden al ter sprake gebracht maar is pas haalbaar geworden na de verhoging van de energieprijs.
Algerije en Frankrijk zullen ook proberen het Eurogas-project opnieuw op gang te brengen. Dit plan dat de aankoop door een Westeuropees consortium van 15.500 mln kubieke meter vloeibaar gas per jaar gedurende 20 jaar inhoudt, leed indertijd schipbreuk op de vaststelling van de prijs en op de Algerijnse voorwaarde dat het consortium de noodzakelijke installaties in Algerije ter waarde van twee mrd dollar zou bouwen.
De samenwerking bij de emigratie van Algerijnen naar Frankrijk zal worden uitgebreid en hun huisvesting en scholing worden verbeterd. Volgens waarnemers zijn tijdens het bezoek de fundamenten gelegd voor een nieuwe economische en politieke samenwerking tussen twee staten die volgens Boumedienne „door hun geografische ligging en hun geschiedenis gedoemd zijn samen te werken". Boumedienne aanvaardde verder een uitnodiging tot een bezoek aan Frankrijk.

Franse tegoeden gedeblokkeerd

In samenhang met het bezoek van Giscard maakte de Algerijnse regering bekend dat met ingang van 1 april 1975 een vereenvoudigde procedure zou worden gebruikt voor het overmaken van banktegoeden van Franse staatsburgers naar Frankrijk. Het ging hierbij voornamelijk om de banktegoeden van Franse kolonisten die Algerije al hadden verlaten.
Half 1973 had de Algerijnse regering deze tegoeden gedeeltelijk vrijgegeven en op 8 augustus 1974 regelde een Frans-Algerijnse financiële conventie de totale vrijgave van Franse tegoeden. maar de procedure die gevolgd moest worden was zo gecompliceerd dat begin '75 nog meer weinig Fransen over hun geld konden beschikken.
Minister van buitenlandse handel Ségard bezocht in maart 1975 Algerije en wist te bereiken dat er een eenvoudigere procedure zou worden gehanteerd.

Verdere nationalisaties Franse maatschappijen in Algerije

In december 1974 werd officieel bekendgemaakt dat 20 Franse en 2 Belgische maatschappijen, werkzaam in de staal-, textiel-, en chemische sector genationaliseerd zouden worden. Met deze maatregel zijn alle belangrijke buitenlandse concerns genationaliseerd.

Positie *Algerijen* in *Frankrijk*

Hoewel de betrekkingen tussen Frankrijk en Algerije op het politieke vlak de laatste jaren sterk verbeterd zijn, is het in de afgelopen jaren in Frankrijk herhaalde malen tot incidenten gekomen tussen Franse staatsburgers en Algerijnen die in Frankrijk wonen en werken, waarbij doden en gewonden te betreuren waren.
Zo doodde op 25 augustus 1973 een Algerijnse immigrant een buschauffeur in Marseille, bij een meningsverschil over het tonen van een buskaartje.
Dit incident kreeg veel publiciteit en werd gevolgd door een golf van gewelddadigheden gericht tegen de Algerijnse immigranten, waarbij, in het bijzonder in het gebied rondom Marseille, verschillende doden en ernstige gewonden vielen.
De Algerijnse regering zette daarop op 19 september 1973 de emigratie naar Frankrijk stop.
Op 14 december 1973 vond een bomaanslag plaats op het Algerijnse consulaat in Marseille, waarbij vier leden van de Algerijnse staf de dood vonden en 20 gewond werden. De aanslag was het werk van een

President Giscard d'Estaing en de Algerijnse president Houari Boumedienne wandelend door de straten van Algiers.

organisatie die zich de Charles-Martel-club noemt, zo genoemd naar de Middeleeuwse vorst die de Arabische opmars in 732 tegenhield.
In 1974 besloot de Franse regering alle immigratie voorlopig stop te zetten.
Naar schatting wonen er ruim 4 mln buitenlanders in Frankrijk, waarvan de Algerijnen met ruim 800.000 de grootste groep vormen.
Andere belangrijke groepen zijn de Portugezen, Italianen, Spanjaarden, Marokkanen, Tunesiërs, Polen en Joego-Slaven.
Tegelijk met het uitvaardigen van een algeheel immigratieverbod, maakte de regering ook een aantal maatregelen bekend die tot verbetering van do levensomstandigheden van de immigranten moest leiden.

Op 21 mei 1975 werd een nieuw pakket maatregelen bekendgemaakt.
Zo mochten immigranten vanaf 1 juli 1975 hun gezinnen naar Frankrijk laten overkomen en werd een trainingsprogramma opgezet in samenwerking met de regeringen van de landen waaruit immigranten afkomstig zijn, om bij een eventuele terugkeer de reïntegratie gemakkelijker te laten verlopen.
Ook in 1974 en 1975 bleven de vijandigheden tegen immigranten, voornamelijk tegen Algerijnen aanhouden. De incidenten deden zich voornamelijk voor in de streek rondom Marseille.
President Giscard d'Estaing bezocht op 27 februari 1975 de stad Marseille om zich in gesprekken met de burgemeester en andere lokale autoriteiten op de hoogte te stellen van de problemen.

Op 18 maart '75 werd een Algerijnse onderwijzer in zijn flat doodgeschoten. De man was juist uit de gevangenis ontslagen waar hij een gevangenisstraf van 3 jaar had uitgezeten wegens het doodsteken van een Fransman. Het proces tegen hem werd indertijd door velen beschouwd als een testcase voor de rechtvaardigheid van de Franse justitie tegenover de Noordafrikaanse immigranten.
De dood van de onderwijzer werd gevolgd door grote protestdemonstraties georganiseerd door de organisaties van de immigranten en gesteund door de Franse vakbonden.
Volgens Le Monde (26-3-'75) waren er sedert de golf van gewelddadigheid tegen Algerijnen was losgebarsten (zie boven) alleen al in het gebied van Marseille 13 moorden op immigranten onopgelost gebleven.
Naast de problemen met de Algerijnse immigranten, kreeg de Franse regering ook moeilijkheden met de zgn. „harkis", Algerijnen, die tijdens de Algerijnse onafhankelijkheidsoorlog aan de kant van Frankrijk hebben gevochten en die daarna geopteerd hadden voor de Franse nationaliteit en nu voornamelijk in Zuid-Frankrijk wonen.
De harkis, met hun gezinnen ca. 200.000, verweten de Franse regering dat zij onvoldoende financiële steun kregen en vielen de Algerijnse regering aan omdat zij weigerde hen weer in Algerije toe te laten.

Op 6 augustus 1975 ontvoerden 10 jonge „harkis" een Algerijnse immigrant en gijzelden hem in een kamp in het departement Gard in Zuid-Frankrijk uit protest tegen de weigering van de Algerijnse regering de zoon van een harki naar Frankrijk te laten terugkeren. Op 8 augustus ontvoerde een andere groep „harkis" vijf Algerijnen in Bourges.
Dezelfde dag maakte de Algerijnse regering bekend dat de jonge man het land mocht verlaten.

Op 16 augustus ontvoerde een groep "harkis" een Algerijnse beambte van een immigrantenorganisatie en gijzelde hem in Bias. Zij eiste van de Franse regering dat deze onderhandelingen met de Algerijnse regering zou beginnen over de vrije in- en uitreis van „harkis" en hun families in Algerije.

De Franse regering ging niet in op hun eisen en deelde op 19 mei mee dat eerst de gijzelaar los gelaten moest worden terwijl zij beloofde de Algerijnse regering te benaderen over een vreedzame oplossing van het probleem.

Dezelfde dag ontving minister van binnenlandse zaken Poniatowski de leiders van de twee harki-organisaties. Zij deden na afloop van het onderhoud een oproep op hun volgelingen niet tot gewelddaden over te gaan om de onderhandelingen tussen Frankrijk en Algerije niet in gevaar te brengen.

Op 6 augustus 1975 besloot de Franse regering dat voor eind 1976 alle bestaande harki-kampen ontruimd moesten zijn. Tegelijkertijd werd een groot bedrag beschikbaar gesteld bestemd voor de herhuisvesting en bijscholing van de ,,harkis." (Le Monde, KCA)

GISCARD D'ESTAING IN MAROKKO

Van 3 tot 6 mei 1975 was de Franse president voor een officieel bezoek in Marokko. Het was de eerste maal dat een Frans staatshoofd het koninkrijk bezocht sedert het zelfstandigheid verwierf in 1956.
Hij werd vergezeld door minister van buitenlandse zaken Sauvagnargues en minister voor buitenlandse handel Ségard.
Het bezoek markeerde de sterk verbeterde relaties tussen beide landen.
Marokko heeft de onafhankelijkheidsoorlog in Algerije actief gesteund wat de betrekkingen niet ten goede is gekomen.
Nadat president Pompidou aan het bewind was gekomen zochten beide landen weer toenadering wat in 1974 leidde tot de ondertekening van een akkoord dat o.a. de vergoeding voor de confiscatie van Franse bezittingen in Marokko regelde.
Frankrijk is overigens nog steeds de belangrijkste handelspartner van Marokko.

Ter gelegenheid van het bezoek maakte koning Hassan een aanzienlijke verbetering in de regeling van het overmaken van tegoeden van Franse staatsburgers naar Frankrijk bekend. (Le Monde, KCA)

GISCARD WOONT FRANCO-AFRIKAANSE CONFERENTIE IN BANGUI BIJ

Op 7 en 8 mei '75 woonde de Franse president in Bangui de hoofdstad van de Centraal-Afrikaanse Republiek de conferentie van staatshoofden van vroegere Franse kolonies in Afrika bij.
Aanwezig waren behalve het Franse staatshoofd de presidenten van de Centraal-Afrikaanse Republiek, Roeanda, Niger, Opper-Volta, en Boeroendi, de premier van Mauritius, de minister van buitenlandse zaken van Zaïre, de ministers van financiën van Togo en Mali en de minister van justitie van Dahomey.
Niet vertegenwoordigd waren de Frans-talige landen Kameroen, Tsjaad, Kongo, Madagascar en Mauretanië.
De conferentie was voornamelijk gewijd aan economische, financiële en monetaire zaken.
Volgens het slotcommuniqué waren alle partijen het eens over een grondige hervorming van het internationale monetaire stelsel.
President Giscard had toezeggingen gedaan over een studie tot verbetering van de levensomstandigheden van staatsbungers van de Afrikaan-

se staten die in Frankrijk wonen en werken.
Het belangrijkste resultaat van de conferentie was het besluit op de internationale energie-conferentie, die door Frankrijk is voorgesteld, een gesloten front te vormen. (Le Monde)

GISCARD IN ZAÏRE

Van 7 tot 9 augustus 1975 was de Franse president voor een officieel bezoek in Zaïre.
In een redevoering in Kinsjasa op 8 aug. '75 pleitte hij voor een nieuwe economische wereldorde en riep hij de Franstalige landen op nauwer samen te werken.
President Moboetoe kritiseerde in een toespraak andere Europese staatshoofden die nooit de moeite namen persoonlijk naar Afrika te komen maar altijd een minister of staatssecretaris stuurden.
In een toespraak tot de enig toegestane politieke organisatie van het land, de Mouvement populaire de la Revolution stelde de Franse president een conferentie van koperproducerende en consumerende landen voor.
Zaïre is de zesde grote koper producerende staat ter wereld.
Tijdens een persconferentie op 9 aug. 1975 zei Giscard dat de Franse regering besloten had geen verdere wapens voor land- en luchtmacht aan Zuid-Afrika te leveren. Dit besluit gold niet voor wapens bestemd voor de marine. Bestaande contracten zouden worden uitgevoerd.
In het slotcommuniqué werd meegedeeld dat Frankrijk zal deelnemen aan de constructie van een telecommunicatie stelsel en dat overeenkomsten zouden worden afgesloten voor levering van koper aan Frankrijk. (Le Monde).

GISCXRD IN POLEN

Van 17 tot 20 juni 1975 was het Franse staatshoofd voor een officieel bezoek in Polen. Hij was vergezeld door de ministers Sauvagnargues, (buitenl. zaken), Poniatowski (binnenl. zaken), en Fourcade (economie en financiën).
Hij roerde er o.a. besprekingen met partijleider Gierek. Aan het eind van het bezoek ondertekenden de president en de partijleider een drietal documenten: een beginselverklaring over de samenwerking tussen beide landen, o.a. op cultureel gebied, een samenwerkingsakkoord voor nauwere samenwerking op technisch en wetenschappelijk terrein en een samenwerkingsakkoord op economisch gebied.
Minister Fourcade ondertekende een aantal akkoorden o.a. voor de levering van Poolse steenkolen aan Frankrijk en voor de instelling van nieuwe kredietregelingen. In een gemeenschappelijke verklaring werd gewag gemaakt van een verregaande convergentie van opvattingen t.a.v. een aantal wereldproblemen. (Le Monde).

GISCARD IN DE SOWJET-UNIE

Van 14 tot 18 oktober 1975 verbleef Giscard voor een officieel bezoek in de Sowjet-Unie.
Hij werd vergezeld door de ministers Sauvagnargues en Fourcade en Michel d'Ornano van industrie en research.
Er werden besprekingen gevoerd met partijleider Brezjnew, president Podgorny en premier Kosygin. Bij redevoeringen benadrukten zowel Giscard als Brezjnew de noodzaak tot het uitvoeren en nakomen van de afspraken gemaakt op de conferentie voor Europese veiligheid en samenwerking in Helsinki in aug. 1975.

Op 17 okt. 1975 werden de volgende vijf documenten ondertekend:
een slotcommuniqué over het bezoek van Giscard en de besproken onderwerpen, een verklaring over de ontwikkeling van vriendschap en samenwerking tussen de beide landen, een overeenkomst over het toerisme, een overeenkomst tot samenwerking op luchtvaartgebied en een overeenkomst over de samenwerking op het gebied van de energie.
Giscard deelde aan het eind van het bezoek mee dat er vijf contracten waren afgesloten die een totale waarde van ruim 2000 mln fr. vertegenwoordigden.
Een Frans consortium zal een groot hotel in Moskou bouwen en verder zal Frankrijk materiaal voor de aanleg van één of meer oliepijplijnen leveren.
(Le Monde)

GISCARD BEZOEKT DE VS

Van 17 tot 22 mei bracht Giscard d'Estaing, vergezeld van zijn vrouw en de ministers Sauvagnargues en Raymond Barre (buitenl. handel) een officieel bezoek aan de Verenigde Staten.
Hij werd door president Ford ontvangen op het Witte Huis, waar hij ook verschillende besprekingen met het Amerikaanse staatshoofd had en bezocht vervolgens Philadelphia, Mount-Vernon, Houston, Lafayette en New Orleans.
De president reisde met het nieuwe Concorde-passagiersvliegtuig, een Frans-Britse schepping, waartegen in Amerikaanse milieubewuste kringen grote bezwaren bestaan.
In zijn begroetingsitoespraak maakte president Ford gewag van de lange

President Giscard d'Estaing wordt bij aankomst in Kinsjasa verwelkomd door president Moboetoe Sese Seko van Zaïre.

President Giscard in het Witte Huis. V.l.n.r. mevrouw Giscard d'Estaing, president Ford, mevrouw Ford en president Giscard d'Estaing.

vriendschapsbanden tussen beide landen en zei hij dat de Amerikanen het zeer op prijs stelden dat de Franse president zelf was gekomen om op die manier luister bij te zetten aan de viering van het 200-jarig bestaan van de VS.

Ook Giscard kwam in zijn toespraak daarop terug. Hij wees erop dat Frankrijk de jonge republiek indertijd actief had gesteund en dat er daarna altijd vriendschappelijke betrekkingen waren blijven bestaan. Hij zei ook dat de principes die de Amerikaanse onafhankelijkheidsstrijd hadden geïnspireerd, onafhankelijkheid voor volkeren en vrijheid voor mensen, nog steeds centraal staan in de wereld.

Daarom ben ik gekomen om u te zeggen dat het Frankrijk van 1976 nog evenveel waarde hecht aan de strijd voor de verdediging van de vrijheid als twee eeuwen geleden, aldus de Franse president.

In een toespraak tijdens een diner m het Witte Huis bracht Ford hulde aan de Franse bijdrage aan de Amerikaanse onafhankelijkheid

Hij zei verder dat beide landen verenigd bleven in hun toewijding aan de zaak van de mensenrechten Onze beide landen zijn m oorlogs- en in vredestijd samen gebleven.

Ford dankte de Franse president ook voor zijn initiatieven voor grotere samenwerking tussen de staten van de wereld Onze dialoog begonnen in Martinique, voortgezet in Helsinki en in Rambouillet heeft een diep fundamenteel vertrouwen geschapen. aldus het Amerikaanse staatshoofd

Giscard zei in zijn antwoord dat de contacten tussen beide landen nooit eerder zo frequent waren geweest.

Al zijn onze wegen soms verschillend. de doeleinden die wij nastreven worden geinspireerd door dezelfde idealen van vrijheid, vrede en gerechtigheid, aldus Giscard

Op 18 mei sprak Giscard de beide Huizen van het Congres toe. Hij zei oa. dat de beide landen tweehonderd jaar geleden samen streden voor de vrijheid en dat deze strijd nu, op wereldniveau, nog steeds gevoerd wordt Een aspect van deze strijd was de eerbiediging van de onafhankelijkheid van ieder land en de erkenning van he: recht van de volkeren zelf hun lot te bepalen.

Dat sloot bereidheid tot samenwerking en dialoog echter niet uit, ook met die landen die een andere filosofie beleden. Giscard herinnerde eraan dat Frankrijk als eerste de weg tot ontspanning was ingeslagen Maar ontspanning betekende niet dat men van de eigen waarden afstand deed

In de strijd voor de vrijheid was Frankrijk bereid tot inspanningen en opofferingen en het hechtte grote waarde aan het Amerikaanse engagement

Giscard deed vervolgens een oproep de Derde Wereld te helpen bij het consolideren en vervolmaken van haar zelfstandigheid.

Met dit oogmerk had Frankrijk dan ook de Noord-Zuid dialoog voorgesteld en het was verheugend te constateren dat de VS dezelfde doeleinden nastreefden.

Giscard vroeg het Congres ook vertrouwen te hebben m de ontwikkelingen m b t ae Europese eenwording Een onafhankelijke, welvarende, Europese gemeenschap zal voor de VS de beste partner zijn en voor de wereld een garantie voor stabiliteit, ontwikkeling en vrede, aldus de Franse president in zijn toespraak tot het Congres. (Le Monde)

STUDENTENPROTEST TEGEN HERVORMING ONDERWIJS

In april is het in Parijs verschillende malen tot een confrontatie gekomen tussen politie en demonstrerende studenten, die de straat op waren gegaan om te protesteren tegen hervormingen in het onderwijs, met name in de zgn. tweede cyclus van het universitaire onderwijs.

Eind januari ondertekende mevr. **A.** Saunier-Seïte, staatssecretaris voor het hoger onderwijs, een decreet dat ingrijpende hervormingen in de tweede cyclus instelde.

Het gaat om een totale herziening van de studieprogramma's. Die moeten worden samengesteld vanuit de werkterreinen, waar academici werkzaam zouden moeten zijn, maar waar zij steeds minder aan te pas komen.

De staatssecretaris laat het helemaal aan de universiteiten over hoe zij dat gaan doen. Wel zullen er voor de verschillende afzetgebieden voor academici, die in het decreet worden opgesomd en die veel omvangrijker en gevarieerder zijn dan de traditionele faculteits-indeling, werkgroepen moeten komen om die programma's vast te stellen, ze een naam te geven en de daaraan te verbinden diploma's vast te stellen.

Die zullen volgens Saunier zo moeten zijn dat ,,werknemers en werkgevers ermee uit de voeten kunnen". Die werkgroepen zullen voor minstens de helft moeten worden bemand door de universiteiten zelf. Maar daarnaast moeten er vertegenwoordigers komen uit de instellingen van handel, industrie, dienstverlenende instanties, werkgevers- en werknemersorganisaties enz.

Met deze maatregelen komt, zoals B. le Gendre schreef in ***Le*** Monde, de regering volledig tegemoet aan

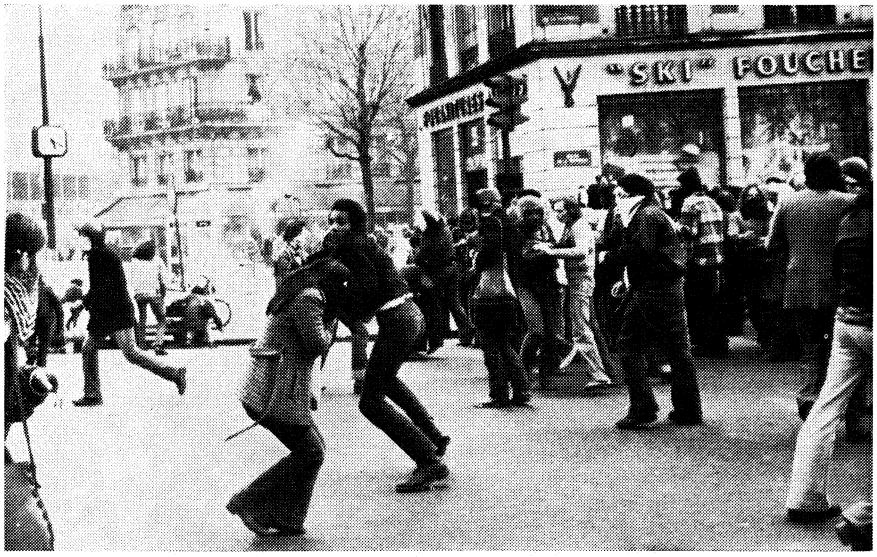

Studenten en politie slaags bij demonstraties tegen de plannen voor hervorming van het hoger onderwijs.

de snel groeiende malaise aan de universiteiten: „Heel wat academische diploma's betekenen op de arbeidsmarkt niet meer clan ontwaarde bankbiljetten. Het is niet nieuw. Wat belangrijk is, is dat het zo snel erger wordt."
Niet alleen in Parijs, maar ook in provinciale universiteitssteden werd gedemonstreerd, collegestakingen gehouden die, volgens de autoriteiten, vooral door uiterst linkse groeperingen werden georganiseerd.
Een veel gehoord verwijt van de protesterenden was dat de overheid erop uit is het hoger onderwijs aan de eisen van het bedrijfsleven aan te passen en zo de academische vrijheid te ondermijnen.

Steun rectoren

De studenten kregen bijval van de leiding van de universiteiten,
Op 14 april ontving de staatssecretaris de rectoren van alle universiteiten voor overleg. Na afloop hiervan spraken dezen zich met 35 tegen 26 stemmen en 4 onthoudingen uit voor intrekking van het omstreden decreet en voor nieuw overleg tussen alle belanghebbende instanties.
In de door hen aangenomen resolutie staat dat de oppositie tegen de voorgenomen regeling geenszins beperkt is tot een kleine minderheid, zoals de regering wilde doen geloven, maar uitdrukking geeft aan wat in brede kringen, ook in die van de docenten, leeft.
De voorgenomen hervormingen, aldus de rectoren lijken geïnspireerd op de theorieën van Malthus, met selectieve en afschrikkende doelen, die een deel van de studenten ertoe zou brengen af te zien van een universitaire opleiding op het traditionele, culturele en wetenschappelijke niveau.

Algehele hervorming onderwijs

De hervormingen van de tweede cyclus van het hoger onderwijs maken deel uit van een groots opgezet plan om te komen tot hervorming van het onderwijs.
In februari 1975 presenteerde minister van onderwijs R. Haby een nota over de modernisering van het onderwijssysteem.
Volgens de regering was het doel van de voorgestelde onderwijshervorming het wegwerken van alle sociale verschillen van kinderbewaarplaats tot universiteit. „Er moet een onderwijssysteem komen dat ieder gelijke kansen biedt, vooral aan kinderen van handarbeiders",
De voornaamste punten van het hervormingsprogramma waren: uitbreiding van het „voorschoolse" onderwijs aan peuters en kleuters.
Het gaat hierbij om kinderen van twee tot vijf jaar, die vooral op het platteland nog lang niet overal geschikt onderwijs kunnen volgen.
De leerplicht wordt verlaagd van zes naar vijf jaar en duurt tot het zestiende jaar. Of het leerplichtige kind van vijf jaar overgaat naar het basisonderwijs is afhankelijk van de vraag of het daarvoor geschikt is naar het oordeel van ouders en leerkrachten. Het basisonderwijs duurt nominaal zes jaar.
De eerste twee jaren zijn „voorbereidend" om een geleidelijke overgang van kleuter- naar basisonderwijs mogelijk te maken
In het basisonderwijs zal vooral aandacht worden gegeven aan het zo goed mogelijk hanteren van de kasistechnieken om verder te kunnen leren, zoals lezen, expressie in woord en gebaar, schrijven en rekenen.
Na de lagere school gaat iedere leerling naar de vierjarige middenschool, opgedeeld in twee perioden van elk twee jaar.
De eerste periode is gezamenlijk en algemeen vormend zoveel mogelijk op het heden en de toekomst gericht en zo weinig mogelijk op het verleden.
Er wordt veel tijd besteed aan de kennis van eigen en vreemde talen, de fysieke vorming, economie en menswetenschappen, die in de plaats komen van geschiedenis en aardrijkskunde, aan elementaire techniek en handvaardigheid.
De tweede periode van de middenschool is de oriëntatieperiode, die uiteenvalt in een algemene (op verdere studie gerichte) afdeling en een afdeling die op de beroepen is gericht. In de algemene afdeling ligt de nadruk op de talen, in de „beroepsgerichte" afdeling heeft men de „proefbanken", waarin kennis wordt gemaakt met de specifieke beroepen.
Met een certificaat van de middenschool kan men óf direct deelnemen aan het arbeidsproces al dan niet met verdere scholing in participatie-onderwijs, of naar een technisch lyceum voor directe beroepsopleiding of naar een algemeen lyceum.
In de eerste twee jaren van het algemeen lyceum volgt men een eigen programma. Dat wordt in het laatste, derde „verdiepingsjaar" nog meer individueel toegespitst. Om het einddiploma (baccalaureaat) te halen, moet men in vier vakken een „attestatie" hebben gehaald.
Daarvan moeten er drie tot liet pakket van het verdiepingsjaar hebben behoord.
Direct na het openbaar worden van de voorstellen is een stroom van kritiek losgekomen. Het opmerkelijke is dat die van alle en de meest tegengestelde kanten komt.
Van politieke zijde komen de bezwaren dat kinderen uit de „lagere" milieus nog meer benadeeld worden, omdat zij te weinig steun uit het milieu krijgen om wegwijs te worden in de waaier van keuzemogelijkheden. Van academische zijde signaleerde men in de voorstellen een te grote tegemoetkoming aan het bedrijfsleven om zo snel mogelijk beroepskader af te leveren en een te geringe afstemming op verdere academische studie. *(NRC/* H'blad, NZZ, Le Monde)

WIJZIGINGEN SAMENSTELLING REGERING

Op 31 jan. 1975 heeft premier Chirac wijzigingen aangebracht in de samenstelling van de regering.
De minister van defensie Jacques Soufflet werd op eigen verzoek ontslagen en vervangen door zijn gaullistische partijgenoot Yvon Bourges, die al onder Pompidou deel uitmaakte van verschillende kabinetten.
Tevens werd een nieuwe staatssecretaris op het ministerie van defensie benoemd. Het was generaal Marcel Bigard, die zich in het bijzander met de ongeregeldheden binnen de strijdkrachten moest gaan bezig houden.
De staatssecretaris voor PTT-zaken Pierre Lelong werd opgevolgd door Aymar Achille-Fould. Beiden zijn lid van de splintergroepering Centre démocratie et progrès, zodat aan de politieke kleur van het kabinet niets veranderde.
Een andere wijziging betrof de bevordering van het staatssecretariaat voor buitenlandse handel tot een zelfstandig departement.
Norbert Ségard, de staatssecretaris, werd daarmee tot minister gepromoveerd, wat algemeen beschouwd werd als een beloning voor het vele werk dat hij heeft verzet ten behoeve van de promotie van de Franse export.
Tenslotte kreeg de minister van landbouw Bonnet, de vroeger bij de EG-commissie werkzame Jean-François Deniau als staatssecretaris toegewezen. (Le Monde, NZZ).

NIEUW VIJFJARENPLAN INGEDIEND

Op 21 april zijn de bijzonderheden over een nieuw vijfjarenplan bekendgemaakt, dat is opgesteld voor de jaren 1976 tot en met 1980.

Volgens de ramingen van dit plan zal Frankrijk in 1980 een overschot van tien miljard frank op zijn betalingsbalans hebben, vergeleken met een batig saldo van 8,2 rnrd fr. in 1975.

Het hoofd van het Franse planbureau, Jean Ripert, heeft meegedeeld dat het bruto nationaal produkt (de marktwaarde van alle goederen en diensten) van zijn land de komende vijf jaar met 5,5% per jaar zal toenemen vergeleken met een groei van de wereldeconomie van naar schatting 4,2% en een groea van de wereldhandel van ongeveer 8%.

Ripert verwacht dat de investeringen in produktiemiddelen in 1980 18 à 19% hoger zullen liggen dan nu.

Hij wilde daarop niet vel-der ingaan. Wel zei hij dat het Franse bedrijfsleven zich zal moeten aanpassen aan de internationale marktomstandigheden en dat de Franse regering maatregelen zal nemen om het herstel van de investeringen te bespoedigen zonder de schuldenlast buitensporig te laten toenemen. Het bedrijfsleven zal zijn investeringen voor 75 tot 80% zelf moeten financieren, aldus Ripert.

De Franse regering heeft op 21 april de voorlopige tekst van het nieuwe vijfjarenplan aanvaard. Zij heeft de kosten van het plan op 206 rnrd fr. (f 123,6 mrd) geraamd. Voor 25 projecten ter stimulering van de economische bedrijvigheid is 107 rnrd fr. (f 64,2 mrd) uitgetrokken. Daarvan is 94 rnrd fr. (f 56,4 mrd) bestemd voor verbeteringen van de telefoonverbindingen in Frankrijk.

De rest van de 107 rnrd fr. zal onder meer worden uitgegeven aan instandhouding van de buitenlandse economische betrekkingen, verbetering van de werkgelegenheid, vermindering van de sociale ongelijkheid, verhoging van de kwaliteit van het bestaan, research en ontwikkeling en regionale en plaatselijke ontwikkelingsprogramma's. Om Frankrijk voor zijn energievoorziening minder afhankelijk te maken van het buitenland zal 1,5 rnrd fr. worden uitgegeven.

Het voorlopige plan zal op 19 mei worden voorgelegd aan de Franse sociale en economische raad. *(NRC/H'blad)*

MIDDEN-OOSTEN

ALGEMEEN

UITVOERING TWEEDE EGYPTISCH-ISRAELISCHE TROEPENSCHEIDINGS-AKKOORD. ARABISCHE REACTIES. PUBLIKATIE GEHEIME TEKSTEN. TOESTEMMING AMERIKAANSE CONGRES

Op 22 febr. werd de uitvoering van het op 4 sept. 1975 ondertekende tweede Egyptisch-Israëlische troepenscheidingsakkoord (pag. 577 e.v.-1975) voltooid. Reacties op het akkoord en bijzonderheden m.b.t. de uitvoering ervan volgen hieronder. Terwijl in Israël een minderheid tegen het akkoord was, werd van Arabische zijde scherpe kritiek op de overeenkomst geuit door Syrië, Irak en Libië en ook door de PLO.

Reactie PLO. Overval op Egyptische ambassade in Madrid

Terwijl de Libische leider, kolonel Kadhafi, de PLO op 2 sept. 1975 steun toezegde bij aanvallen op de door Israël bezette gebieden, sprak PLO-leider Yasser Arafat die dag van het akkoord als ,,een speersteek in het lichaam van de Palestijnse revolutie".

De centrale raad van de PLO besloot het beraad over de 2de Sinai-akkoord op 10 sept. 1975 met een verklaring waarin dit akkoord werd veroordeeld als strijdig met de besluiten van de Arabische topconferenties en als een enorme inbreuk op de Arabische solidariteit. Daarentegen werd de houding van de Syrische leiders geprezen, die nu als voornaamste steunpilaren in de strijd van de Arabische natie werden gekenschetst. Alle Arabische regeringen, nationale krachten en volksmassa's werden opgeroepen uit nationale verantwoordelijkheidszin tot een duidelijke veroordeling van het akkoord te besluiten. Om de nieuwe manoeuvre van de VS te trotseren zouden alle militaire, politieke en economische krachten van de Arabische natie tot één verenigd nationaal front moeten worden georganiseerd, dat krachtig tegen de Amerikaans-zionistische oplossing ten strijde moest trekken. Daarbij sprak de PLO zich in de strijd tegen het akkoord voor een Arabische volksconferentie uit. Op de Palestijnse massa's werd een beroep gedaan vooral in de bezette gebieden in actie te komen tegen alle pogingen van de zionistische vijand om de bezetting te consolideren en de kolonisatie-, expansie- en vernietigingsplannen te verwezenlijken. Daartoe moesten alle groepen van de Palestijnse revolutie zich verenigen ter versterking van hun solidariteit.

De PLO-kritiek op het akkoord en daarmee op Egypte had tot gevolg dat dit land tegen de in Cairo gevestigde radiozender ,,De Stem van Palestina" optrad.

Het ministerie van voorlichting en cultuur maakte op 11 sept. in Cairo bekend ,,Nadat bepaalde elementen getracht hadden de door Cairo in dienst van de Palestijnse zaak gestelde zender ,,De Stem van Palestina" tot het instrument van de leugencampagne tegen Egypte te maken en het juist voor die belangen te gebruiken die tegen de Pan-Arabische belangen in voor een bevriezing van de toestand in het gebied pleiten, hebben de Egyptische autoriteiten de nodige maatregelen getroffen om te waarborgen dat De Stem van Palestina voortaan ,,vrij, krachtig, eerlijk en actief" blijft in overeenstemming met de historische Arabische verplichtingen van Egypte.
De Egyptische maatregelen hielden volgens waarnemers ia, dat de staf van ,,De Stem van Palestina" werd vervangen door de staf van de Palestijnse afdeling bij Radio-Cairo.

Op 15/16 sept. was de Egyptische ambassade in Madrid doelwit van een Palestijnse commando-actie.

Op 15 sept. drongen vier Palestijnse commando's de Egyptische ambassade te Madrid binnen, waar zij ambassadeur Mahmoud Abdel Ghaffar en twee van zijn medewerkers gijzelden. De voornaamste eisen van de commando's waren: De Egyptische delegatie bij de Egyptisch-Israëlische onderhandelingen te Genève over de uitvoering van het akkoord moest worden teruggetrokken en zij moest voor haar vertrek uit Genève verklaren dat het sluiten van het akkoord verraad jegens het Egyptische en het Arabische volk betekende. Mochten deze eisen voor middernacht niet door de Egyptische regering zijn ingewilligd, dan was deze voor het leven van de gijzelaars verantwoordelijk. Onmiddellijk nadat president Sadat van het gebeuren op de hoogte was gesteld, liet hij PLO-leider Arafat weten dat Egypte hem persoonlijk èn de PLO voor het leven van de gijzelaars verantwoordelijk stelde; tevens beschuldigde Sadat de Syrische Baathpartij van het spelen van een theatrale rol in de acties tegen de Egyptische politiek, die deel uitmaakten van een anti-Egyptische campagne waar de SU achterzat. Woordvoerders van de PLO distantieerden zich van de actie in Madrid en verlangden eveneens de onmiddellijke vrijlating van de gegijzelden. Na bemiddeling van de ambassadeurs van Algerije en Irak, die door de commando's waren voorgesteld, maar ook van de ambassadeurs van Jordanië, Koeweit en Libië stemden de kapers twee uur voor het verstrijken van de termijn ermee in met hun gijzelaars naar Algiers te vliegen in gezelschap van de Algerijnse en de Iraakse ambassadeur. Na aankomst in Algiers werden de gijzelaars ongedeerd vrijgelaten.

Reactie Syrië

Het regionale commando van de Syrische Baath-partij gaf op 3 sept. 1975 een verklaring uit, waarin het Egyptisch-Israëlische akkoord op de volgende gronden werd verworpen:

1) Het betekent een bevriezing van het Egyptische front, terwijl het grootste deel

* De goedkeuring van het akkoord door het Israëlische parlement op 3 sept. 1975 (pag. 577/1-'75) geschiedde met 70 tegen 43 stemmen(waaronder die van oud-minister Dayan) bij 7 onthoudingen.

van de Sinai bezet gebied blijft, de bezetting van andere Arabische gebieden voortduurt en de erkenning van de nationale rechten van het Palestijnse volk uitblijft 2) Het becndigt in de praktijk de staat van oorlog en het heft de militaire blokkade van Israël op 3) De realiteit van de eenheid van de Arabische zaak wordt genegeerd. 4) De Israelische politiek om alleen door bilaterale onderhandelingen het conflict met de Arabieren op te lossen wordt goedgekeurd, en daarmee wordt de Palestijnse zaak geheel buiten beschouwing gelaten 5) Het akkoord geeft de vijand middenin Egyptisch gebied veilige grenzen. waardoor die nog meer gelegenheid krijgt zijn macht op de andere confrontatielinies te concentreren 6) Het akkoord leidt tot een Amerikaanse aanwezigheid m het gebied en maakt de VS tot een directe partner in het conflict 7) Het akkoord is strijdig met de resoluties van de Arabische topconferenties van Khartoem, Algiers en Rabat Vervolgens worden alle Arabische staten opgeroepen tot versterkte solidariteit, mobilisatie van alle krachten en voortzetting van de strijd tegen de zionistische vijand tot de totale bevrijding van de bezette gebieden en het herstel van het Palestijnse volk in zijn rechten

Na kritiek van generaal-majoor Naji Jamil, opperbevelhebber van de Syrische luchtmacht en viceminister van defensie, tijdens een toespraak op de Egyptische luchtmachtbasis in Syrië, besloot de Egyptische regering op 17 okt. 1975 de in Syrië gelegerde Egyptische luchtmachteenheden terug te trekken.

Steun aan het akkoord werd verleend door Saoedi-Arabië en Soedan, terwijl het ook de goedkeuring van Jordanië verwierf, al drong dit land wel aan op een verdere Israëlische terugtrekking van de Golanhcogten.

Teksten memoranda van overeenkomst tussen Israël en de VS en tekst Amerikaanse garanties jegens Egypte

Het vierde, aanvankelijk geheime, onderdeel (pag. 580/1 - '75) van het tweede Sinaï-akkoord bestond uit drie memoranda van overeenkomst tussen de regeringen van Israël en de VS plus een Amerikaans-Egyptisch memorandum. De op 3 okt. '75 door de Amerikaanse Senaatscommissie voor buitenlandse betrekkingen gepubliceerde tekst van deze documenten luidde:

FUNDAMENTELE OVEREENKOMST ISRAËL - VS

„De Verenigde Staten erkennen dat de Egyptisch-Israëlische overeenkomst die op 1 september 1975 werd geparafeerd (hieronder genoemd de overeenkomst) en die voorziet m de terugtrekking uit gebieden van vitaal belang m de Sinai, een daad van grote betekenis vormt van de zijde van Israël in het streven naar een uiteindielijke vrede Deze overeenkomst heeft de volledige steun van de Verenigde Staten

1 De regering van de Verenigde Staten zal alles in het werk stellen om binnen de grenzen van haar hulpbronnen en van de goedkeuring en begroting van het Congres op doorlopende basis en op lange termijn volledig te beantwoorden aan Israëls behoeften aan militair materieel en andere defensie-benodigdheden, aan de energie-behoeften en de economische behoeften van het land De behoeften zoals gespecificeerd in paragrafen 2, 3 en 4 hieronder kunnen worden opgenomen in het jaarlijkse totaal dat in 1975-76 en latere fiscale jaren wordt aangevraagd

2 Israëls behoeften aan militaire bevoorrading op lange termijn door de Verenigde Staten zullen onderwerp zijn van periodiek overleg tussen vertegenwoordigers van de Verenigde Staten en Israelische defensie-instanties, waarbij geldt dat overeenkomsten die bereikt worden over specifieke onderwerpen zullen worden opgenomen in een apart Amerikaans-Israelisch memorandum Hiertoe zal binnen drie weken een gezamenlijke studie door militaire deskundigen worden ondernomen Bij de uitvoering van deze studie, die Israëls behoeften voor 1976 zal omvatten, zullen de Verenigde Staten de Israelische verzoeken welwillend in overweging nemen, het Israelische verzoek om hoogontwikkelde en moderne wapens daarbij inbegrepen

3 Israël zal zijn eigen, onafhankelijke, regelingen treffen voor de olie-voorziening om via normale procedures aan zijn behoeften te voldoen. Ir. het geval dat Israël niet in staat is op deze wijze in zijn behoeften te voorzien, zal de regering van de Verenigde Staten wanneer zij van dit feit op de hoogte wordt gebracht door de regering van Israël, gedurende vijf jaar als volgt handelen, aan het einde van welke periode elk van beide partijen deze overeenkomst kan opzeggen met een termijn van één jaar

a) Als de olie die Israël nodig heeft om te voorzien in al zijn normale behoeften voor binnenlands verbruik, niet aangekocht kan worden in omstandigheden dat er geen kwantitatieve beperkingen bestaan voor de mogelijkheid van de Verenigde Staten zich olie te verschaffen ten einde te voorzien in hun normale behoeften, dan zal de regering van de Verenigde Staten onmiddelijk olie beschikbaar stellen voor aankoop door Israël om te kunnen voorzien in alle bovengenoemde normale behoeften van Israël. Als Israël niet in staat is de noodzakelijke middelen te verschaffen om deze olie naar Israël te transporteren, zal de regering van de Verenigde Staten alles in het werk stellen om Israël te helpen zich de nodige transportmiddelen te verschaffen

b) Als de olie die Israël nodig heeft om te voorzien m al zijn normale behoeften voor binnenlands verbruik, niet aangekocht kan worden in omstandigheden dat kwantitatieve beperkingen als gevolg van een embargo of door andere oorzaken ook de Verenigde Staten verhinderen zich olie te verschaffen om in hun norniale behoeften te voorzien, dan zal de regering van de Verenigde Staten onmiddellijk olie beschikbaar stellen voor aankoop door Israël in overeenstemming met de besparings- en toewijzmgsformule van het Internationale Energie Agentschap zoals die door de Amerikaanse regering wordt toegepast, ten einde te voorzien in Israëls essentiële behoeften Als Israël niet in staat is de noodzakelijke middelen te verschaffen om deze olie naar Israël te transporteren. zal de regering van de Verenigde Staten alles in het werk stellen om Israël te helpen zich de nodige transportmiddelen te verschaffen.
Israelische en Amerikaanse deskundigen zullen jaarlijks, of frequenter op verzoek van een van de beide partijen, bijeenkomen om Israëls doorlopende behoeften aan olie te bespreken.

4 Teneinde Israël te helpen te voorrien in zijn energiebehoeften, en als onderdeel van het algemene jaarlijkse totaal in paragraaf 1 hierboven, doen die Verenigde Staten de volgende toezegging

a) Bij de vaststelling van het algemene jaarlijkse cijfer dat aan het Congres zal worden gevraagd, zal de regering van de Verenigde Staten speciale aandacht schenken aan Israëls behoeften aan olieimport en, gedurende een periode als genoemd in paragraaf 3 hierboven, bij de vaststelling van dat cijfer rekening houden met Israëls bijkomende uitgaven voor de invoer van olie ter vervanging van wat normaal zou zijn binnengekomen uit Aboe Rodeis en Ras Sudar (4,5 mln ton in 1975).

b) De Amerikaanse regering zal het Congres verzoeken aan de regering van Israël fondsen beschikbaar te stellen — waarvan de omvang in wederzijdse overeenstemming zal worden vastgesteld — die nodig zijn voor een project voor de aanleg en opslag van de in Israël benodigde olievoorraden, waardoor de opslagreserve-capaciteit en de reserve-voorraden, die nu voor ongeveer zes maanden voldoende zijn op het moment van de voltooiing van het project toereikend zullen zijn voor de behoeften van één jaar. Het project zal binnen vier jaar ten uitvoer worden gelegd. De aanleg, werkwijze en financiering en andere relevante kwesties in verband met dit project zullen het onderwerp zijn van spoedige en gedetailleerde besprekingen tussen de beide regeringen.

5. De regering van de Verenigde Staten zal niet van Israël verlangen dat het begint met de tenuitvoerlegging van de overeenkomst. vóór Egypte zijn toezegging op grond van het troepenscheidingsakkoord van januari 1974 nakomt om de doorvaart van alle Israëlische ladingen bestemd voor of afkomstig uit Israëlische havens door het Suezkanaal toe te staan.

6. De regering van de Verenigde Staten is het met Israël eens dat de volgende overeenkomst met Egypte een definitieve vredesovereenkomst dient te zijn.

7. In het geval van een Egyptische schending van een van de bepalingen van de overeenkomst, is de regering van de Verenigde Staten bereid om overleg met Israël te plegen over de betekenis van de schending en over mogelijk corrigerend optreden door de regering van de Verenigde Staten.

8. De regering van de Verenigde Staten zal haar stem uitbrengen tegen iedere resolutie van de Veiligheidsraad die naar haar oordeel de overeenkomst ongunstig beïnvloedt of wijzigt.

9. De regering van de Verenigde Staten zal zich niet aansluiten bij pogingen van anderen om voorstellen in overweging te doen nemen waarvan zij en Israël van mening zijn dat zij nadelig zijn voor de belangen van Israël en zal proberen dergelijke pogingen te voorkomen.

10. Met het oog op de reeds lang bestaande Amerikaanse verplichting ten aanzien van het voortbestaan en de veiligheid van Israël, zal de regering van de Verenigde Staten bijzonder gewicht hech-

ten aan bedreigingen van de veiligheid of soevereiniteit van Israël door een wereldmacht. Ten einde dit doel te bevorderen, zal de regering van de Verenigde Staten in het geval van een dergelijke dreiging onmiddellijk overleg plegen met de regering van Israël over welke steun, diplomatiek of anderszins, of hulp zij aan Israël kan bieden in overeenstemming met haar constitutionele praktijk.

11. De regering van de Verenigde Staten en de regering van Israël zullen op de vroegst mogelijke datum, en indien mogelijk binnen twee maanden na dc ondertekening var, dit document, een eventualiteitsplan opstellen voor een militaire bevoorradingsoperatie naar Israël in het geval van een noodsituatie.

12. Het is het standpunt van de regering van de Verenigde Staten dat de Egyptische verplichtingen op grond van de Egyptisch-Israëlischc overeenkomst. de tenuitvoerlegging. de geldigheid en de duur daarvan niet afhankelijk zijn van enig handelen of enige ontwikkeling in de betrekkingen tussen de andere Arabische staten en Israël. De regering van de Verenigde Staten is van mening dat de overeenkomst op zichzelf staat.

13. De regering van de Verenigde Staten deelt het Israëlische standpunt dat onder de bestaande politieke omstandigheden onderhandelingen met Jordanië gericht zullen zijn op een algemene vredesregeling.

14. In overeenstemming met het principe van de vrijheid van scheepvaart op volle zee en van vrije en onbelemmerde doorvaart door en langs engten die internationale wateren verbinden, beschouwt de regering van de Verenigde Staten de Straat Bab-el-Mandeb en de Straat van Gibraltar als internationale waterwegen. Zij zal het Israëlische recht op vrije en onbelemmerde doorvaart door dergelijke engten steunen. Dienovereenkomstig erkent de regering van de Verenigde Staten Israëls recht op vrijheid van luchtvaart boven de Rode Zee en dergelijke engten en zal zij de uitoefening van dat recht diplomatiek steunen.

15. In het geval dat de vredesmacht van de Verenigde Naties (UNEF) of enig ander orgaan van de Ver. Naties wordt teruggetrokken zonder de voorafgaande instemming van beide partijen in de Egyptisch-Israëlische overeenkomst en van de Verenigde Staten voordat deze overeenkomst is achterhaald door een andere overeenkomst, zal deze overeenkomst volgens het standpunt van de Verenigde Staten in al zijn onderdelen bindende kracht behouden.

16. De Verenigde Staten en Israël komen overeen dat de ondertekening van het protocol van de Egyptisch-Israëlische overeenkomst en het volledig van kracht worden ervan niet zal plaatsvinden voor de goedkeuring door het Congres van de Verenigde Staten van de rol van de Verenigde Staten in verband met de toezicht- en waarnemingsfuncties die beschreven worden in de overeenkomst en zijn aanhangsel. De Verenigde Staten hebben de regering van Israël ervan op de hoogte gebracht dat zij van de regering van Egypte instemming met het hierboven gemelde hebben verkregen."

DE GENEEFSE VREDESCONFERENTIE

1 De Geneefse vredesconferentie zal opnieuw bijeengeroepen worden op een tijdstip dat in coördinatie tussen de Verenigde Staten en Israël wordt vastgelegd.

2. De Verenigde Staten zullen zich blijven houden aan hun huidige politiek ten aanzien van de Palestijnse Bevrijdingsorganisatie, op grond waarvan zij de Palestijnse Bevrijdingsorganisatie niet zullen erkennen en er geen onderhandelingen mee zullen voeren, zo lang de PLO het bestaansrecht van Israël niet erkent, en de resoluties 242 en 338 van de Veiligheidsraad niet aanvaardt.
De regering van de Verenigde Staten zal volledig overleg plegen en proberen haar standpunt en strategie op de Geneefse vredesconferentie ten aanzien van deze kwestie in overeenstemming te brengen met de regering van Israël. Dienovereenkomstig zullen de Verenigde Staten volledig overleg plegen en proberen hun standpunt en strategie in overeenstemming te brengen met Israël ten aanzien van de deelname door enige andere staat. Overeengekomen wordt dat de deelname in een latere fase van de conferentie door een mogelijke extra staat, groep of organisatie de instemming moet hebben van alle oorspronkelijke deelnemers.

3. De Verenigde Staten zullen alles in het werk stellen om te verzekeren dat np de conferentie alle belangrijke onderhandelingen op bilaterale basis zullen plaatsvinden.

4. De Verenigde Staten zullen zich verzetten en, indien nodig, stemmen tegen ieder initiatief binnen de Veiligheidsraad om op nadelige wijze de opdracht van de Geneefse vredeconferentie te wijzigen of resoluties 242 en 338 te veranderenop manieren die onverenigbaar zijn met hun oorspronlrelijke doel.

5. De Verenigde Staten zullen proberen zeker te stellen dat de rol van de landen die de conferentie mede steunen, in overeenstemming is met wat overeengekomen werd in het Memorandum van Overeenkomst tussen de regering van de Verenigde Staten en de regering van Israël van 20 dec. 1973.

6. De Verenigde Staten en Israël zullen gezamenlijk handelen om zeker te stellen dat de conferentie zal plaatsvinden op een wijze die in overeenstemming is met de oogmerken van dit document en met het verklaarde doel van de conferentie, na melijk de bevordering van een vrede door onderhandelingen tussen Israël en zijn nabuurstaten.

MILITAIRE EN ECONOMISCHE STEUN AAN ISRAËL

Op het punt van de militaire en economische steun aan Israël zijn de volgende zaken, die door de Verenigde Staten aan Israël ter kennis zijn gebracht, een uitbreiding van wat verklaard wordt in het Memorandum van Overeenkomst.
De Verenigde Staten zijn vastbesloten voort te gaan met de handhaving van Israëls defensieve sterkte door middel van de levering van moderne soorten materieel, zoals het F-16 vliegtuig. De regering van de Verenigde Staten stemt in met de spoedige bijeenkomst van een vergadering waarop een gezamenlijke studie moet worden ondernomen van technologisch hoogwaardig en modern materieel, waaronder de Pershing gronddoelraketten met conventionele koppen, met de bedoeling een positief resultaat te bereiken. De Amerikaanse regering zal jaarlijks aan het Amerikaanse Congres ter goedkeuring een verzoek voorleggen voor militaire en economische steun ten einde Israël te helpen om in zijn economische en militaire behoeften te voorzien

AMERIKAANSE TOEZEGGINGEN AAN EGYPTE

„1. De Verenigde Staten zijn van plan een ernstige poging te ondernemen om te helpen verdere onderhandelingen tussen Syrië en Israël op gang te brengen, in de eerste plaats via diplomatieke kanalen.

2. In het geval van een Israëlische schending van de overeenkomst zijn de Verenigde Staten bereid overleg te plegen met Egypte over de belangrijkheid van de schending en over mogelijk corrigerend optreden door de Verenigde Staten

3. De Verenigde Staten zullen technische steun verlenen aan Egypte voor de Egyptische waarschuwingsstations.

4. De Verenigde Staten bevestigen opnieuw- hun politiek van steun aan Egypte voor de economische ontwikkeling van dat land waarbij geldt dat het specifieke bedrag onderworpen is aan de goedkeuring en begroting van het Amerikaanse Congres." (A P)

Uitvoeringsprotocol

Overeenkomstig het Sinaï-akkoord begon een 12 leden tellende gemengde Egyptische-Israëlische nelitaire werkgroep onder voorzitterschap van generaal Ensio Siilasvuo op 9 sept. 1975 te Genève in het Palais des Nations aan de opstelling van een gedetailleerd uitvoeringsprotocol.

Op 21 sept. besloot de Israëlische regering het protocol voorlopig alleen maar te paraferen en het pas te ondertekenen nadat het Amerikaanse Congres de legering van Amerikaanse technici in de Sinaï zou hebben goedgekeurd.

Om de in het aanhangsel bij het Sinaï-akkoord vermelde limiet van twee weken niet te overschrijden werd kort voor het verstrijken van de 22ste sept. de klok stilgezet, zodat het protocol officieel 22 sept. kon worden gedateerd.

Na een marathonzitting van 18 uur bereikten de 2 partijen op 23 sept. tegen 7 uur 's morgens volledige overeenstemming over de inhoud van het protocol. Dit werd onmiddellijk ondertekend door generaal Siilasvuo en door generaal-majoor Taha al-Magdoub, de leider van de Egyptische delegatie. Voor Israël werd het document geparafeerd door Mordechai Gazit (delegatieleider) en generaal-majoor Herzl Shafir (stafchef van het leger).

De tekst van het protocol werd niet gepubliceerd, maar later werd bekend dat er een gedetailleerd tijdschema in was opgenomen op grond waarvan de Israëlische ontruiming van de olievelden aan de Golf van Suez per 1 dec. 1975 moest zijn voltooid en van 13 jan. tot 22 febr. 1976 moet het Israëlische leger zich in zes fasen uit het noordwestelijke deel van de Sinaï terugtrekken.

Andere bepalingen waren: a) Egypte mag in het gebied dat het overneemt 700 man politie toelaten, van wie 500 lichte wapens

Op 23 sept 1975 vond te Genève de afwikkeling van het uitvoeringsprotocol bij het Sinai-akkoord plaats. Het protocol werd ondertekend door generaal Ensio Siilasvuo, de leider van de VN-delegatie (midden), en door generaal-majoor Taha al-Magdoub (2de vl.), de leider van de Egyptische delegatie Namens de Israëlische delegatie werd het protocol geparafeerd door generaal-majoor Herzl Shafir (2de v r) en door delegatieleider Mordechai Gazit (uiterst rechts)

mogen dragen en 200 ongewapend zullen zijn; b) Egypte en Israël mogen in hun elektronische waarschuwingsposten maximaal 250 man stationeren, dre uitgerust mogen zijn met lichte wapens zoals pistolen, geweren, machinegeweren en handgranaten, c) De twee partijen mogen hun bewakingspersoneel altijd aflossen, mits de VN-troepen — die het betrokken personeel naar en van de waarnemingsposten begeleiden — vier uur van tevoren ervan in kennis zijn gesteld, d) Beide partijen mogen niet meer dan 7 verkenningsvluchten in de bufferzone uitvoeren In een afzonderlijke afspraak zou zijn vastgelegd dat zich in het noordelijke deel van de bufferzone maximaal 5000 bedoeïenen kunnen ophouden, die via VN-posten vanuit de bufferzone toegang zouden krijgen tot Israelisch gebied om hen in staat te stellen hun vis op de markt in El-Arisj af te zetten.

Goedkeuring Amerikaanse aanwezigheid in *Sinaï* door Amerikaanse Congres

In de VS liet de goedkeuring van de voorgestelde Amerikaanse aanwezigheid in de Sinaï door het Congres verscheidene weken op zich wachten.

Het Congres onderzocht de details en achtergronden van de Amerikaanse verplichtingen en het onderwierp de regering, m het bijzonder minister Kissinger, aan een intensieve ondervraging m.b.t de implicaties van die verplichtingen Ongerustheid bleek daarbij te bestaan over de mogelijkheid van een onherstelbare Amerikaanse stap in de zin van een verwikkeld raken in eventuele toekomstige vijandelijkheden in het Midden-Oosten, waarbij door sommige Congresleden een parallel werd getrokken met het sturen van de eerste Amerikaanse militaire adviseurs naar Zuid-Vietnam (1954-55) door de regering-Eisenhower Ook werd bezorgdheid geuit over de financiele kosten m.b.t. de door de VS toegezegde hulp aan Israël en Egypte.

In het algemeen werd aangedrongen op publikatie van de nog officieel geheime onderdelen van het Sinai-akkoord Hoewel Kissinger herhaaldelijk verklaarde dat de inhoud van de niet-gepubliceerde onderdelen volledig aan het Congres zou worden onthuld, besloot de Senaatscommissie voor buitenlandse betrekkingen op 30 sept 1975 eenstemmig van de presrdent of de minister van buitenlandse zaken de verzekering te eisen dat alle niet-gepubliceerde „verzekeringen en afspraken" van de kant van de VS jegens Israël en Egypte aan het Congres werden voorgelegd, de commissie verbond daaraan de conclusie dat zij elke geheime verplichting, die niet aan het Congres was onthuld, als van nul en gener waarde zou beschouwen

Inmiddels werd er door vooraanstaande Congresleden op gewezen dat de volledige teksten van de niet-gepubliceerde onderdelen van het Sinai-akkoord medio september in de New York Times en andere kranten volgens die bladen waren afgedrukt. Hoewel Kissinger met verwijzing naar de eisen en procedures van de internationale diplomatie wch tegen officiele publikatie bleef vernetten, besloot de Senaatscommissie op 3 okt. met 12 tegen 2 stemmen tot publikatie van de volledige teksten als onderdeel van haar rapport over te gaan

Een resolutie, waarin de voorgestelde Amerikaanse aanwezigheid in de Sinaï werd goedgekeurd, werd op 3 okt. aanvaard door de commissie van het Huis van Afgevaardigden voor internationale betrekkingen met 31 tegen 0 stemmen en op 7 okt. door de Senaatscommissie voor buitenlandse betrekkingen met 10 tegen 2 stemmen.

Eveneens op 7 okt. verzekerde minister Kissinger de Senaatscommissie dat het Amerikaanse personeel voor het waarschuwingssysteem in de VN-bufferzone uit burger-vrijwilligers zou bestaan, die beide partijen op hun verzoek zouden dienen en de militaire contingenten van de VN zouden aanvullen.

Hij verklaarde zich ook gemachtigd namens de president te verklaren dat er geen andere verzekeringen of toezeggingen dan de reeds aan het Congres voorgelegde waren die voor de VS bindend zijn.

In een later door het State Department aan de Senaatscommissie voor buitenlandse betrekkingen toegestuurd schrijven werd gesteld dat slechts 15 van de ca. 42 verplichtingen die jegens Israël in het Arnerikaans-Israëlische memorandum van overcenkornst waren aangegaan legaal bindend waren, terwijl m.b.t. Egypte alleen de toezegging om technische hulp te verlenen voor een Egyptisch waarschuwingssysteem dat bindende karakter had.

Zo werd bijv. als legaal bindend beschouwd de verplichting Israël te raadplegen in geval van een interventie in het Midden-Oosten door een „wereldmacht", maar de VS waren niet verplicht vervolgens steun te verlenen. Legaal bindend was ook de verplichting om een spoedige bijeenkomst te beleggen en een gezamenlijke studie te ondernemen inzake Israëls verzoek cm de F-16 en de Pershing-raket, hoewel er „geen verplichting betreffende het resultaat" daarvan bestond.

De eventuele levering door de VS aan Israël van F-16-gevechtsvliegtuigen en Pershing-gronddoelraketten (met een reikwijdte van 740 km) had reeds bij de onthulling ervan in de Amerikaanse pers op 16 sept. de nodige opschudding doen ontstaan.

President Ford bevestigde op 16 sept. dat de F-16 en de Pershing-raket voorkwamen op de boodschappenlijst van de Israëlische minister van defensie, Peres, maar dat daarover nog wel onderhandeld moest worden. Peres, die op 16 sept. naar Washington was vertrokken voor besprekingen met de Amerikaanse regering over wapenaankopen (F-15 vliegtuigen, laserbommen en Lance-raketten met een reikwijdte van 95 km), verklaarde de volgende dag op een persconferentie in de Amerikaanse hoofdstad dat Israël bereid was te garanderen dat het de verlangde Amerikaanse raketten niet met kernkoppen zou uitrusten. (In het Amerikaanse leger heeft zowel de Lance als de Pershing uitsluitend een nucleaire taak.)

Minister Kissinger deelde op 17 sept. tijdens een persconferentie te Cincinnati mee, dat hij er niet zeker van was dat Israël het Sinaï-akkoord zou hebben ondertekend, als het niet het uitzicht had gehad op levering door de VS van Pershing-raketten. De VS hadden zich echter niet verplicht om Israël van dit wapen te voorzien, maar zij hadden wel ingestemd met bespreking van de mogelijkheid tot levering, aldus Kissinger.

Minister van defensie Schlesinger stelde op 21 sept. dat de produktie van de eerste Pershing-versie de voorgaande zomer was afgesloten, dat hij levering uit Amerika's voorraad onwenselijk achtte en dat de levering van Pershing 2 niet voor 1980 te verwachten viel. Tijdens Peres' bezoek (24 sept.) werd in deze zaak geen beslissing genomen.

Op 8 okt. aanvaardde het Huis van Afgevaardigden na het aanbren-

gen van twee beperkte amendementen de resolutie i.z. de Sinaï-technici met 341 tegen 69 stemmen. Dezelfde tekst werd op 10 okt. door de Senaat met 70 tegen 18 stemmen goedgekeurd.

In haar uiteindelijke vorm bepaalde de gezamenlijke resolutie o.m. dat de technici automatisch en onmiddellijk konden worden teruggeroepen als opnieuw vijandelijkheden uitbreken en dat de president het Congres elk half jaar verslag moet uitbrengen over de voortgang van de operatie. Krachtens de twee amendementen van het Huis moet de president 1) de mogelijkheid verder nagaan of de Amerikanen door technici van een andere nationaliteit kunnen worden vervangen en 2) elk gebruik van militaire macht voor het evacueren van de technici specifiek tot dat doel beperken.

Op 13 okt. ondertekende president Ford de gezamenlijke resolutie van de twee Huizen die daarmee kracht van wet kreeg. Bij die gelegenheid verklaarde de president van de VS geen ,,stagnatie of impasse" in het Midden-Oosten zouden aanvaarden. Op 30 okt. verzocht hij het Congres in te stemmen met een bedrag van $3.300 mln voor militaire en economische hulp aan Israël (2.240 mln), Egypte (750 mln), Jordanië (253 mln) en Syrië (90 mln).
Inmiddels was op 10 okt. te Jeruzalem het uitvoeringsprotocol nu ook door Israël ondertekend.

Overdracht olzevelden

Documenten t.b.v. de overdracht van Ras Sudar werden op de olievelden aldaar op 10 okt. getekend door vertegenwoordigers van de Israëlische oliemaatschappij Netivei Neft en de Amerikaanse oliemaatschappij Mobil Oil namens de Egyptische oliemaatschappij GPC. Op het olieveld waren reeds sinds 5 okt. vier Amerikaanse technici aanwezig als plaatsvervangers van de 10 Egyptische deskundigen, die er krachtens het uitvoeringsprotocol hadden moeten zijn, maar wier komst belet was door de vertraging bij de goedkeuring van de Amerikaanse verplichting in het Amerikaanse Congres (zie hierboven).
Op 14 nov. trokken de Israëlische troepen zich terug van de olievelden van Ras Sudar, Assal en Matarma, na deze aan de UNEF te hebben overgedragen. Op 15 nov. gaf de UNEF het gebied aan Egypte terug, dat daarmee de controle kreeg over een extra olieproduktie van ca. 80.000 vaten per dag (ca. 150.000 ton per jaar); uit andere velden kreeg Egypte reeds 200.000 vaten per dag. Op 17 nov. werd voor het eerst sinds 1967 olie uit de Sinaï naar Egypte vervoerd; de tanker Salaam bracht 13.000 ton naar de raffinaderij van Suez.
Op 30 nov. droeg Israël de olievelden van Aboe Rodeis (produktie ca. 4 mln ton per jaar) aan de UNEF over, die het gebied op 1 dec. aan Egypte teruggaf. Daarmee was Israël weer nagenoeg totaal up de invoer van ruwe olie aangewezen.
Op 3 dec. werd de eerste ruwe olie uit Aboe Rodeis sinds de Zesdaagse Oorlog door een Egyptische tanker geladen.

Israëlische lading door Suezkanaal

Op 2 nov. 1975 passeerde het Griekse vrachtschip Olympos het Suezkanaal in zuidelijke richting met een lading van 8.500 ton Roemeense cement voor de Israëlische haven Eilat. Daarmee werd een voor Israël bestemde lading voor het eerst via het Suezkanaal verscheept met officiële toestemming van de Egyptische regering sinds de oprichting van de staat Israël in 1948. De passage verliep zonder incidenten.
Eerdere Israëlische plannen om de desbetreffende bepaling van het Sinaï-akkoord door een vrachtschip met bestemming Eilat het Suezkanaal te laten passeren waren op 20 sept. ingetrokken, nadat de Amerikaanse regering had aangedrongen op uitstel tot na de voltooiing van de hele ondertekeningsprocedure.
Wel deelde de commissaris-generaal van de Arabische Liga voor de boycot van Israël, Mohammed Mahgoub, op 12 nov. mee, dat schepen met lading voor Israël bij het passeren van het Suezkanaal zouden worden geboycot. Zij zouden op een zwarte lijst worden geplaatst, waardoor zij voortaan Port Said en Suez niet meer konden aandoen.
Op 9 maart maakte een woordvoerder van het Israëlische ministerie van transport bekend dat als zevende schip met bestemming Israël voor het eerst een tanker onder Liberiaanse vlag met 20.000 Perzische aardolie voor de raffinaderij te Haifa door het Suezkanaal was gevaren.

De Egyptische minister van oliezaken, Ahmed Hilal (m.), en Abdel Moneim Karamani, de gouverneur van de Sinaï (met bril), stellen de pomp in werking waardoor de eerste lading ruwe olie uit Aboe Rodeis sinds de Zesdaagse Oorlog aan boord van een Egyptische tanker, de ,,Morgan" (op de achtergrond), wordt geladen.

Hergroepering in Sinaï

Nadat op 22 okt. 1975 de gezamenlijke Egyptisch-Israëlische commissie voor toezicht op de troepenscheiding voor het eerst o.l.v. generaal Siilasvuo bijeengekomen was bij VN-post 512 te Baluza, werd op 28 december melding gemaakt van een Egyptisch-Israëlisch meningsverschil over de plaats en omvang van een Egyptische waarnemingspost in de Giddi-pas. Het geschil werd echter de volgende dag uit de weg geruimd. Op 13 jan. 1976 begon de hergroepering in de Sinaï; de achtste en laatste fase van deze operatie vond op 22 febr. plaats. Aan de voet van heuvel 720 bij Um Khashiba was de Isxaëlische waarschuwingspost geïnstalleerd en in bedrijf gesteld. De Egyptische tegenhanger zou pas met de waarneming starten, zodra de elektronische sensors waren geïnstalleerd. Tussen beide in was de Amerikaanse waarschuwingspost verrezen van de Sinaï Field Mission die 144 technici en 30 ambtenaren omvatte; de SFM stelde op 22 febr. een uitgebreid net van sensors in werking, dat de toegangswegen tot de Egyptische en Israëlische posten moet controleren (kosten ruim $ 16 mln).
Sinds de ondertekening van het 2de Sinaï-akkoord had Israël 6.180 km² ontruimd, waarvan echter slechts 1.880 km² in Egyptische handen kwam en de rest de aan de VN overgedragen bufferzone vormde. Israël bezet nog bijna 80% van de Sinai (bijna 52.000 km²). *(NRC/H'*-blad, NZZ, *Le* Monde, The Times, IHT)

(Vor. ber. pag. 577 e.v. - 1975)

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij ,,Systemen Keesing" **B.V.,** Ruysdaelstraat 71-75, Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20. **B** 2100 Deurne-Antwerpen.

NAVO-BERAAD

Na de NAVO-topconferentie van 29 en 30 mei vorig jaar (pag. 484/1 e.v.-1975) heeft er tussen de bondgenoten op verschillende niveaus overleg plaats gevonden. Daarbij kwamen kwesties ter sprake als de betrekkingen tussen Oost en West, het militaire evenwicht e.d., maar er is ook gesproken over problemen binnen het bondgenootschap, zoals de meningsverschillen tussen Griekenland en Turkije, de visserijoorlog tussen IJsland en Engeland en de binnenlandse situatie in Italië, waar niet uitgesloten geacht moet worden, dat de communistische partij na de komende algemene verkiezingen regeringsverantwoordelijkheid te dragen zal krijgen.

Onderstaand volgt een verslag van verschillende NAVO-bijeenkomsten, beginnend bij de vergadering van de Noordatlantische Assemblée van 21-26 sept. 1975 in Kopenhagen en eindigend met de voorjaarszitting van de ministerraad op 20 en 21 mei van dit jaar.

Noordatlantische Assemblee

In het gebouw van het Deense parlement, de Folketing, in Kopenhagen werd van 21-26 sept. 1975 de 21ste vergadering van de Noordatlantische Assemblée gehouden. Er waren 160 parlementariërs aanwezig, die de stand van zaken van de alliantie bespraken.

Voor het eerst in negen jaar waren alle 15 parlementen van de NAVO-staten vertegenwoordigd.

Een Griekse delegatie was voor het eerst sinds 1966 aanwezig en de Portugese Grondwetgevende Vergadering had een vijf man tellende afvaardiging gezonden onder leiding van de socialist Antonio Duarte Arnaut.

Na voorbereidende commissievergaderingen werden de laatste twee dagen van de parlementaire vergadering in beslag genomen door de plenaire zitting.

De plenaire vergadering beraadslaagt over aanbevelingen en resoluties* over kwesties, die de alliantie betreffen en die door de 5 commissies (economie, militaire zaken, politieke kwesties, wetenschap en techniek, en onderwijs, cultuur en voorlichting) ter tafel worden gelegd. Van de aangenomen teksten noemen wij de volgende.

De politieke commissie nam een resolutie aan waarin er bij de regeringen van de alliantie op aan werd gedrongen op dit mornent en onder de omstandigheden waarin het land thans verkeert. geen steun te verlenen aan een Spaanse toetreding tot de NAVO.

Een andere, eveneens in de politieke commissie aanvaarde, resolutie was aan de Oostelijke Middellandse Z gewijd. Zij kreeg de steun van zowel de Griekse als de Turkse delegatie voor een hervatting van de besprekingen tussen de beide gemeenschappen onder auspiciën van de secretaris-generaal der Verenigde Naties.

In plenaire zitting werden aanbevelingen van de militaire commissie aanvaard over een herstructurering van de NAVO-strijdkrachten en een rationalisatie van de defensiemiddelen, waarin steun werd gegeven aan initiatieven ten bate van een twee-richtingverkeer tussen Noord-Amerika en Europa bij de produktie en aankoop van wapens.

Een resolutie, aanvaard door de economische commissie, drong er bij de NAVO-regeringen op aan ,,hun kortzichtige en pulitiek verkeerde afwachtende houding t.a.v. Portugal te laten varen" en onmiddellijk daadwerkelijke economische hulp te verlenen. Deze resolutie riep tevens op tot steun voor Griekenland en Turkije.

Voorts aanvaardde de economische commissie een aanbeveling aan de geallieerde regeringen om verdere stappen te nemen in het kader van de initiatieven die te Helsinki ontplooid werden door de regeringshoofden van de Duitse Bondsrepubliek, Frankrijk, het Verenigd Koninkrijk en de Verenigde Staten om hun nationale economieën te coördineren met het doel de huidige recessie en haar sociale gevolgen tot staan te brengen.

De Oost-West betrekkingen en het streven naar ontspanning vormden het onderwerp van een herhaaldelijk geamendeerde aanbeveling die door de politieke commissie samen met de commissie voor onderwijs, cultuur en voorlichting werd opgesteld.

De wetenschappelijke en technische commissie deed een aanbeveling om de begroting van de wetenschappelijke commissie van de NAVO te verhogen en drong er bij de regeringen op aan het beleid inzake kernenergie aan een nader onderzoek te onderwerpen.

December-byeenkomsten

Op het hoofdkwartier van de NAVO in Brussel vonden in dec. 1975 de gebruikelijke vergaderingen van de NAVO plaats. Achtereenvolgend kwamen bijeen de Eurogroep (8 dec.), de ministers van defensie, te zamen vormende het comité voor verdedigingsplannen (9 en 10 dec.) en de ministers van buitenlandse zaken als de Noordatlantische Raad (11 en 12 dec.).

Op uitnodiging van de Nederlandse minister van defensie Vredeling had er op 5 nov. in Den Haag reeds een bijzondere vergadering van de Eurogroep plaats gevonden Op deze bijeenkomst was gesproken over standaardisatie van wapenproduktie en wapenaankoop.

Behalve over gebruikelijke bondgenootschappelijke kwesties werd er door de ministers van buitenlandse zaken ook gesproken over het visserijgeschil tussen Engeland en IJsland. De ministers van buitenlandse zaken van deze twee landen, James Callaghan en Aunar Agustsson, hadden hierover op 11 dec. een afzonderlijk onderhoud.

Uit de communiqués, die na afloop

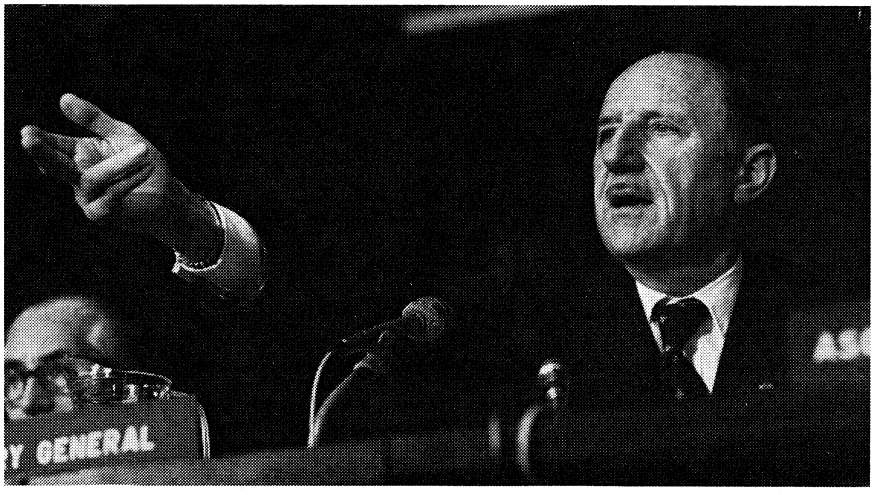

NAVO-secretaris-generaal Josef Luns op een persconferentie na afloop van de voorjaarsvergadering-1976 in Oslo.

*Aanbevelingen word-n gericht aan de Noordatlantische Raad en resoluties worden toegezonden aan de regeringen en parlementen van de NAVO-lidstaten

van de vergaderingen uitgegeven werden, citeren wij het volgende:

EUROGROEP

Onder voorzitterschap van de Britse minister van defensie, de heer Roy Mason, heeft de Eurogrcep (1) haar geregelde ministeriële zitting op 8 december 1975 op liet NAVO-hoofdkwartier te Brussel gehouden.

De ministers bespraken de verslagen ingediend door elk van de subgroepen (2) van de Eurogroep die tot taak hebben uitbreiding te geven aan de praktische samenwerking binnen het Europese gebied, ten behoeve van het gehele bondgenootschap. Met waardering namen zij kennis van verklaringen van de Belgische, Britse. Duitse en Nederlandse ministers van defensie over de lopende werkzaamheden in de subgroepen waarvan hun landen het voorzitterschap bekleden.

De ministers verheugden zich over de vorderingen die in de subgroepen gemaakt waren bij het uitbouwen van de samenwerking en bespraken en aanvaardden een aantal projecten voor de toekomst. De ministers namen meer bepaald nota van:

a) de bevredigende vorderingen die tot dusver geboekt zijn door EUROMED bij het integreren van de medische militaire diensten en besloten dat er thans gewerkt zou worden aan de standaardisatie van een aantal activiteiten op dit gebied, w.o. het harmoniseren van de structuren der medische diensten, van de levering van medische uitrusting en van de behandeling van corlogsgewonden;

b) het slagen van het gezamenlijke LANCE-project, waarbij zij in principe hun goedkeuring hechtten aan het voorstel van EUROTRAINING om te beginnen met een opleiding tot helikopterverkeersleider, toegankelijk voor alle lidstaten, waarbij gebruik wordt gemaakt van de basis in het Nederlandse Den Helder en die in Portland, Engeland. Zij namen ook met voldoening kennis van de mogelijkheden voor een gezamenlijke opleiding van straaljagerpiloten en vcor een zichzelf voortbewegende houwitser.

De ministers schonken ook bijzondere aandacht aan het werk van EUROLONGTERM. Eenstemmig keurden zij het definitieve subconcept betreffende antitankwapens goed dat hun was voorgelegd en zij besloten dat dit document voortaan gebruikt moest worden als basis voor verdere nationale en multilaterale planning op dit gebied. Zij waren het erover eens dat de voltooiing van dit subconcept een zeer belangrijke stap vertegenwoordigde in de harmonisatie van fundamentele tactische concepten en doctrines. Zij "bevestigen opnieuw dat dit werk van fundamentele betekenis was in het streven naar gemeenschappelijk, gestandaardiscerd defensiematerieel en zij gaven richtlijnen hoe gemeenschappelijk aanvaarde concepten het best zouden kunnen worden omgezet in gedetailleerde specificaties voor dergelijk materieel binnen het kader van de Conferentie van Nationale Bewapeningsdirecteuren.

De ministers hervatten de bespreking van kwesties als standaardisatie. Europese samenwerking op het gebied van materieel en Europees-Noordamerikaanse samenwerking bij defensieaankopen, die zij op hun vergadering van 5 nov. in Den Haag reeds hadden aangesneden Zij onderstreepten opnieuw hoeveel belang zij hechtten aan een uitbreiding van de samenwerking t.a.v. Europese defensie-aankopen waaraan alle Europese leden van het Noordatlantische bondgenootschap zouden kunnen deelnemen en verklaarden te hopen dat men op dit gebied spoedig vorderingen zou kunnen maken.

De ministers gaven hun goedkeuring aan het werkprogramma dal was opgesteld om de conclusies van de vergadering in Den Haag gestalte te geven. Zij achtten het tevens van belang dat dit werk gedaan werd in nauwe samenhang met de standaardisatie van het defensiematerieel in de gehele alliantie.

De ministers bespraken een rapport uitgebracht door een panel van vertegenwoordigers uit drie Eurogroep-landen die onlangs een bezoek hadden gebracht aan de Verenigde Staten om daar te bespreken wat er in Europa op defensiegebied wordt gedaan. De ministers achtten dit bezoek waardevol en hechtten hun goedkeuring aan meer dergelijke activiteiten in de toekomst. Zij uitten ook hun voldoening over de publikatie van een nieuwe brochure over het werk van de Eurogroep.

Tenslotte hechtten de ministers hun goedkeuring aan de hierbij gevoegde verklaring over hetgeen er in 1975 bereikt is en wat de plannen voor 1976 zijn. Deze inventaris, zo meenden zij, is een getrouwe afspiegeling van wat hun landen doen om hun strijdkrachten te verbeteren en zodoende de gehele alliantie te versterken. Zij gaven opnieuw uiting aan hun vaste wil om aan hun samenwerking een zo breed mogelijke basis te geven teneinde het grootst mogelijke voordeel te halen uit hun rollectieve inspanning.

Zoals in het slot van het communiqué opgemerkt is voegen de ministers van de Eurogroep bij het communiqué een overzicht van de defensiespanningen van hun landen. Deze keer had dit aanhangsel de volgende inhoud:

Gedurende het jaar 1975 heeft de Eurogroep zich geconcentreerd op de verdere standaardisatie van de NAVO-bewapening Al is dit uiteraard een kwestie van plannenmaken voor de toekomst, zij het op middellange termijn, toch levert het lopende bewapeningsprogramma van de Eurogroep reeds een positieve bijdrage tot de standaardisatie, hetzij via co-produktie hetzij via gezamenlijke aankoop Zo is b v de Lance grond-grond raket een gecoordineerde aankoop van vier Eurogroep-landen in de Verenigde Staten en men is thans bezig dit wapen in gebruik te nemen Het zal nog verscheidene jaren duren voordat de F-16 straaljager die door België, Denemarken, Nederland en Noorwegen gezamenlijk van de VS gekocht wordt, in het Europese luchtruim te zien is Het Italiaans-Duits-Britse MCRA-toestel ondergaat nu met succes zijn eerste vliegproeven. Daarentegen is de Jaguar, een door de Britten en Fransen gezamenlijk gebouwd vliegtuig, al enige tijd bezig de respectieve luchtmachten te versterken. In de andere richting is de VS bezig de zaak van de standaardisatie te dienen door Europees materieel te bestellen. zoals de Harrier VTOL en ae Roland grond-lucht raket

Tegenover de steeds verder gaande versterkingen van het Warschaupact zijn de landen van de Eurogroep voornemens het volgende belangrijke materieel in 1976 in gebruik te nemen

Verbetering van tank/anti-tank wapens

333	zware gevechtstanks
1273	andere pantservoertuigen
1524	anti-tank raketsystemen
453	stukken geschut

Verbetering van het luchtwapen

156	moderne gevechtsvliegtuigen
71	vanaf het land opererende helikopters
39	militaire transportvliegtuigen
437	stukken luchtafweergeschut
172	geleide-raketsystemen voor de luchtafweer

Verbetering van de marine

5	Torpedobootjagers/escortevaartuigen
4	onderzeeboten
13	snelle patrouillevaartuigen
14	marine-helikopters

In 1976 zullen zes torpedobootjagers uitgerust worden met grond-lucht raketsystemen, er zullen er acht uitgerust worden met grond-grond raketsystemen en 110 marinevaartuigen zullen bewapend worden met nieuwe torpedo's Meer dan duizend pantservoertuigen zullen verbeterd worden met nieuw of beter geschut en/of extra bepantsering Meer dan 160 vliegtuigen met offensieve taken zullen de laatste snufjes op het gebied van de elektronische oorlogsvoering ingebouwd krijgen en 60 zullen worden uitgerust met een laser precisie-richtsysteem.

Er is vaak op gewezen dat, hoewel de strijdkrachten van diverse landen dezelfde typen wapens hebben, dit materieel als gevolg van later aangebrachte wijzigingen niet meer of minder goed door elkaar heen gebruikt kan worden De Eurogroep is zich deze moeilijkheid terdege bewust Daarom wordt de HAWK grond-lucht raket thans in verscheidene landen (meer dan 15 systemen m 1976) gemoderniseerd volgens gemeenschappelijk aanvaarde criteria. Kwalitatieve verbeteringen maken het mogelijk om niet meer gestandaardiseerde wapens toch weer in zekere mate over en weer bruikbaar te maken Een goed voorbeeld daarvan is het installeren van het NAVO Sea Sparrow grond-lucht raketsysteem op oorlogsschepen van de Eurogroep (drie schepen in 1975 en nog eens vier m 1976)

In de laatste jaren hebben de landen van de Eurogroep een soepeler commando- en begeleidingsstructuur voor landstrijdkrachten helpen vormen, zodat m een plotselinge crisis de overdracht aan het NAVO-bevel sineller en gemakkelijker kan verlopen Bovendien zullen als gevolg van veranderingen *w* de bevelvoering en de begeleiding en ook dank zij een herstructurering van de nationale strijdkrachten meer effectieven onmiddellijk ter beschikking van de NAVO zijn

Zo is het aantal RAF-toestellen met NAVO-taken in 1975 aanzienlijk uitgebreid Als deel van dit herstructureringsproces en teneinde het leger slagvaardiger te maken heeft de Duitse Bondsrepu-

(1) België, Denemarken, Duitse Bondsrepubliek, Griekenland. Italië, Luxemburg, Nederland, Noorwegen, Turkije, Verenigd Koninkrijk.

(2) EUROCOM: Verbindingen te velde .
EUROLOG: Logistieke samenwerking.
EUROLONGTERM: Planning op lange termijn.
EUROMED: Medische diensten.
EURONAD: Samenwerking betreffende het materieel.
EUROSTRUCTURE: Structuren van de gewapende macht.
EUROTRAINING: Gemeenschappelijke opleiding.

bliek drie nieuwe pantserbrigades gevormd De Britten en Italianen hebben eveneens verbetering gebracht in de verhouding tussen fronttroepen en steuneenheden Deze maatregelen zijn een aanvulling op wat de VS gedaan hebben om hun troepen in Europa doeltreffender te maken

In 1974 werd een nieuwe sub-groep, Eurostructure, opgezet om de structuur van de strijdkrachten binnen de Eurogroep aan een onderzoek te onderwerpen Er wordt soms ten onrechte verondersteld dat de Europese legers voornamenlijk uit dienstplichtigen bestaan en dus goedkoop zijn In werkelijkheid zijn er op de 2 150 000 man die in de Europese landen onder de wapenen zijn, 1100000 vrijwilligers Bovendien zijn veel van die eenheden in het belang van een vooruit geschoven verdediging buiten hun eigen land gelegerd België, Nederland en het Verenigd Koninkrijk hebben samen meer dan 110 000 man aan militair en burgerlijk personeel (ongeveer 20% van de totale gewapende macht in die drie Landen en in het geval België ongeveer één derde), samen met 130000 gezinsleden. buiten het nationale grondgebied in andere NAVO-landen liggen

In 1975 zijn de defensie-uitgaven van de Eurogroep-landen met meer dan 5,5 mrd dollar gestegen, meer dan voldoende om het effect van de inflatie te compenseren

Volgend jaar voorzien de lidstaten verdere verhogingen van hun defensie-begroting, zodat de Europese verdediging gehandhaafd en verbeterd kan worden

COMITÉ VOOR VERDEDIGINGS-PLANNEN

De ministers bespraken de veiligheidssituatie van het bondgenootschap in het licht van de huidige politieke, militaire en economische ontwikkelingen in elk van de NAVO-sectoren. Zij stelden voorop dat het verzekeren van de veiligheid een noodzakelijk voorwaarde is voor het handhaven van de vrijheid in hun landen en voor het democratisch bewalen. zonder druk van buiten, van de eigen lotsbestemming waardoor hun volkeren zich ,ordelijk kunnen ontplooien. Zij namen nota van de ondertekening van de slotakte op de Conferentie over Veiligheid en Samenwerking in Europa. Zij constateerden opnieuw dat het bereiken van een meer stabiele militaire verhouding op een lager strijdkrachtenniveau in Europa een belangrijke bijdrage zal vormen tot betere betrekkingen tussen Oost en West. Binnen deze context bespraken zij de stand van zaken bij de onderhandelingen over Wederzijdse en Evenwichtige Troepenverminderingen die thans in Wenen worden gevoerd en de betekenis daarvan voor de verdediging van het bondgenootschap. Zij bevestigden opnieuw het belang dat zij hechten aan het principe dat de NAVO-strijdkrachten gehandhaafd dienen te worden en niet verminderd, behalve als onderdeel van een akkoord over Wederzijdse en Evenwichtige Troepenverminderingen met het Oosten. Zij namen tevens nota van de stand van zaken bij de huidige besprekingen tussen de Verenigde Staten en de Sowjet-Unie over een beperking van de strategische wapens.

De ministers gaven uiting aan hun ernstige bezorgdheid over de huidige tendens naar een wijziging in de militaire krachtverhouding tussen de NAVO en het Warschaupact. Zij noemden daarbij de toenemende vuurkracht en mobiliteit en de steeds sterker wordende pantserwapens van de Warschau-legers en hun ontzagwekkende mogelijkheden t.a.v. de tactich-nucleaire, chemische en elektronische oorlogvoering, de groeiende en alle zeeën bestrijkende Sowjet-marine, te zamen met het in dienst stellen van grote aantallen door kernenergie voortgedreven en met raketten uitgeruste onderzeeboten en, als jongste ontwikkeling, het verschuiven van het accent naar offensieve operaties bij de luchtmachten van het Pact zoals blijkt uit de aanschaf van nieuwe zware bommenwerpers en tactische vliegtuigen met diepe penetratiemogelijkheden.

Gezien deze factoren onderstreepten de ministers opnieuw de noodzaak voor de NAVO om sterke effectieven ter afschrikking en verdediging op de been te houden, in staat om alle taken uit te voeren die vereist zijn voor het ten uitvoer leggen van een strategie ban flexibele mogelijkheden. Zij verbonden er zich opnieuw toe de nationale inspanning te handhaven en te verhogen die nodig is om te verzekeren dat deze strategie, die tot dusver de veiligheid van hun landen met succes heeft kunnen bewaren, ook voor de toekomst effectief blijft.

De ministers namen met voldoening nota van de verbeteringen in de kwaliteit van NAVO-troepen en -materieel die in sommige landen zijn aangebracht of voorzien zijn. Zij namen in het bijzonder kennis van de verbeteringen die de defensie op verscheidene gebieden heeft ondergaan, zoals anti-tankwapens, luchtafweer en de bescherming van vliegtuigen, de modernisering en vervanging van schepen en de aanschaf van nieuwe vliegtuigen. Tevens noteerden zij met voldoening het besluit van vijf landen om een NAVO-programma op te stellen voor de aanschaf van de F-16 straaljager ter gedeeltelijke vervanging van hun huidige bestand aan tactische toestellen, en de voortdurende vorderingen met de gezamenlijke MCRA- en Jaguarprogramma's waaraan resp. drie en twee geallieerde landen deelnemen. Zij spraken de hoop uit dat de vervanging van andere toestellen, die binnenkort verouderd zullen zijn. door de NAVO-luchtmachten eveneens op basis van samenwerking ter hand zou worden genomen,

Generaal Alexander Haig (1) met NAVO-secretaris-generaal Josef Luns

teneinde een hoger niveau van standaardisatie en gemeenschappelijk gebruik te bereiken.

De ministers noteerden met voldoening dat de Verenigde Staten thans bezig zijn hun in december aangekondigd besluit om binnen de bestaande troepensterkte twee nieuwe brigades in Europa te vormen uit te voeren en dat één van die brigades te zamen met andere geallieerde formaties in Noord-Duitsland zal worden gelegerd. Dit laatste zal veel kunnen bijdragen tot de operationele wendbaarheid waarmee de strijdkrachten in dat gebied defensief kunnen worden ontplooid.

Tot hun bevrediging constateerden zij de verhoogde gevechtswaarde van de Duitse strijdkrachten als gevolg van de opstelling van drie extra brigades (eveneens binnen de bestaande getalssterkte), onderdeel van de onlangs doorgevoerde reorganisatie. Zij toonden ook hun instemming met een verklaring van de Canadese minister van defensie over de besluiten die zijn regering had genomen met betrekking tot de heruitrusting en modernisering van de Canadese strijdkrachten.

In het licht van de militaire versterking van het Warschaupact en de huidige economische toestand bespraken de ministers de noodzaak dat voldoende geldmiddelen voor de defensie beschikbaar blijven. Zij legden er de nadruk op dat een effectief beheer van de defensieprogramma's in overeenstemming met het defensieconcept op lange termijn zoals zij dit in de vorm van ministerieële richtlijnen in juni 1975 hebben opgesteld, een planning en een stabiele financiële steun op lange termijn behoeft. Schommelingen in defensiebegrotingen op korte termijn, afhankelijk van fluctuerende economische omstandigheden, schaden zowel de economische als de militaire doeltreffendheid van de NAVO-strijdkrachten.

De ministers waren het tevens eens over de gebiedende eis om een maximum gebruik te maken van de voor de defensie beschikbare middelen. Dit vereist een extra inspanning door een hogere graad van samenwerking tussen de landen via gezamenlijke operationele nrocedures en regels, het gezamenlijk ontwerpen, produceren en aanschaffen van wapens en via rationalisatie.

In verband hiermee bespraken de ministers hoever men thans staat met het voorbereiden van rationalisatie en specialisatie binnen de NAVO op het stuk van verbindingen, opleiding, verbindingslijnen en logistiek. Zij betrokken bij dit overzicht de onlangs hernieuwde pogingen om tussen de nationale strijdkrachten het materieel meer gestandaardiseerd en over en weer bruikbaar te maken. Zij besloten deze pogingen voort te zetten en uit te zien naar andere praktische methodes om deze doelstellingen sneller te bereiken.

De ministers constateerden dat het eerste deel van een militaire studie van mogelijkheden om de flexibiliteit van de NAVO-strijdkrachten te verhogen, voltooid is. Dit eerste verslag handelt over het Centrale gebied van het geallieerde opperbevel in Europa. Rapporten over de andere gebieden, de maritieme incluis. zullen nog volgen. In aanmerking nemend dat een aantal aanbevolen maatregelen een betekenisvolle bijdrage zouden leveren tot de paraatheid van de NAVO-strijdkrachten en voor de betrokken landen weinig of geen kosten zouden meebrengen, besloten de ministers dat zij nader bekeken dienen te worden en zo mogelijk onverwijld teil uitvoer dienen gelegd. Zij verzochten de Commissie voor Verdedigingsplannen, op het niveau van de permanente vertegenwoordigers, een pro-

gramma voor het verwezenlijken van zulke maatregelen op te stellen en dit namens hen te blijven volgen.

De ministers hebben met belangstelling kennis genomen van een verklaring over het werk dat de Eurogroep thans verricht ter versterking van de samenwerking tussen de lidstaten ten behoeve van de gehele Alliantie Zij verheugden zich over de mededeling dat er voor het komende jaar belangrijke verbeteringen in de Europese Strijdkrachten gepland zijn en namen met voldoening kennis van het groeiende succes dat de Europesc subgroepen boeken op het gebied van de samenwerking. Zij hebben ook met waardering kennis genomen van de vorderingen die de Europese leden van het bondgenootschap gemaakt hebben bij het verstevigen van de inter-Europese samenwerking, waardoor ook de banden tussen Europa en Noord-Amerika op het gebied van standaardisatie en de aanschaf van defensiemateriecel werden versterkt.

De ministers namen kennis van het standpunt van het militaire opperbevel van de NAVO dat het bondgenootschap dringend behoefte heeft aan een in de lucht opererend waarschuwings- en verkenningssysteem. Zij besloten om (in overleg met andere geallieerde landen) op de ministeriële vergadering die in de lente van 1976 zal worden gehouden, een voorstel voor de aanschaf en het gebruik van een dergelijk systeem in overweging te nemen, met de bedoeling op dat tijdstip een beslissing te treffen.

Tenslotte wijdden de ministers een bespreking aan de strijdkrachten die de lidstaten gedurende het lopende jaar ter beschikking van de NAVO hebben gesteld en deden zij namens hun landen formele toezeggingen t.a.v. de strijdkrachten die in de komende twaalf maanden ten dienste van de NAVO zullen staan. Ook bespraken zij het strijdkrachtenplan val? de NAVO voor de periode tot het jaar 1980 en verzochten zij de Commissie voor Verdedigingsplannen op het niveau van de permanente vertegenwoordigers om daaraan een verdere studie te wijden en het in hun naam goed te keuren. In ditzelfde verband onderschreven de ministers opnieuw de geïntegreerde defensieplannen binnen het bondgenootschap als middel om de doelstellingen en beginselen van de NAVO-defensiepolitiek in daden om te zetten, zoals dat in hun ministeriële richtlijnen staat uiteengezet. Zij pleitten voor een verdere versterking van en steun aan het geïntegreerde defensie-planningssysteem van de NAVO dat zich ten doel stelt om de militaire bijdragen van de afzonderlijke landen tot een effectieve, gezamenlijke defensiestructuur samen te smeden en dat een tastbaar bewijs vormt van de wens van deze landen om schouder aan schouder te staan en gezamenlijk te werken aan het behoud van hun veiligheid.

NOORDATLANTISCHE RAAD

De ministers constateerden dat zich in de afgelopen maanden bemoedigende ontwikkelingen in de Oost-West betrekkingen hebben voorgedaan Zij verklaarden dat zij vastbesloten zijn te blijven streven naar een hechtere basis voor de betrekkingen met de Sowjet-Unie en de andere landen van het Warschaupact

Gelijktijdig stelden zij vast dat de détente zich alleen in gunstige zin kan ontwikkelen indien alle betrokken landen zich inspannen om het risico van een confrontatie zowel op politiek als op militair gebied te verminderen

In de politieke sfeer vereist detente verdraagzaamheid en wederzijds begrip en dient derhalve de natuurlijke wedijver van politieke en sociale ideeën gevoerd te worden op een wijze die niet indruist tegen de letter en de geest van de slotakte van Helsinki Voorts waren de ministers van mening dat pogingen om voordeel te trekken uit gespannen situatiei waar ook ter wereld, een negatieve invloed zouden kunnen hebben op de détente

Op militair gebied constateerden de ministers, evenals bij voorgaande gelegenheden niet zorg de voortdurende tn snelle groei van het vermogen van de land-, lucht- en zeestrijdkrachten van het WP, dat ver uitgaat boven datgene wat voor een afdoende verdediging nodig lijkt Zij legden nadruk op het feit dat er een nauwe band bestaat tussen détente en veiligheid Onder deze omstandigheden beklemtonen zij de noodzaak tot het in stand houden san de defensieve kracht van het bondgenootschap, welke van belang is als afschrikking, niet alleen tezen militaire agressie, maar ook tegen politieke druk

Zij bevestigden dat de solidariteit van het bondgenootschap en de collectieve veiligheid die het verschaft wezenlijke voorwaarden zijn boor de verbetering van de betrekkingen tussen Oost en West en zij herhalen dat hun regeringen vastbesloten zijn de doeltreffendheid van hun strijdkrachten te handhaven en te verbeteren, zulks in overeenstemming met de verklaring van Ottawa

De ministers spraken hun voldoening uit over de aanvaarding van de slotakte van de conferentie over veiligheid en samenwerking in Europa, die richtlijnen verschaft voor de ontwikkeling van de betrekkingen tussen de deelnemende staten en hun volkeren, leidend tot beter begrip en samenwerking Zij stelden vast dat de resultaten van de conferentie van toepassing zijn in geheel Europa, inclusief, onder voorbehoud van de rechten en verantwoordelijkheden van de Vier Mogendheden, Berlijn De bondgenoten kennen een hoge prioriteit toe aan de volledige tenuitvoerlegging van de slotakte door alle ondertekenaars, door middel van verbetering van betrekkingen tussen de staten, door toepassing van de vertrouwen bevorderende maatregelen, door het bevorderen van nauwere economische samenwerking en door het verminderen van hindernissen in de contacten tussen personen De mmisters nemen in aanmerking dat sinds Helsinki pas een korte tijd is verstreken en hopen dat in de komende maanden wezenlijke vooruitgang zal worden geboekt

In overeenstemming met de bepalmgen van de slotakte, werden reeds aan alle CEVS-deelnemers een aantal militaire oefeningen gemeld door de daarbij betrokken bondgenoten en zijn waarnemers uitgenodigd De bondgenoten verwachten van de leden van het WP dat zij eveneens dergelijke maatregelen zullen treffen

De ministers namen kennis van een verslag van de Amerikaanse minister van Buitenlandse Zaken aangaande de voortdurende Amerikaanse inspanningen voor een verdere beperking van de strategische aanvalswapens De ministers spraken hun voldoening uit over de aanzienlijke vooruitgang op weg naar een SALT II overeenkomst, die sinds de topconferentie van Wladiwostok is geboekt. Zij spraken de hoop uit dat verdere inspanningen zullen leiden tot het afsluiten van een bevredigende overeenkomst Ook spraken de ministers hun waardering uit voor de voortgezette consultaties binnen het bondgenootschap over de beperking van strategische wapens

De stand van zaken bij de onderhandelingen in Wenen inzake de wederzijdse en evenwichtige reducties van de strijdkrachten in Centraal Europa werd besproken door de ministers van de daarbij betrokken landen Zij herhaalden dat het doel van deze onderhandelingen ligt in het bereiken van meer stabiele verhoudingen en het versterken van vrede en veiligheid in Europa

Deze ministers legden er nogmaals de nadruk op dat de bestaande onevenwichtigheid in de personeelssterkte van de grondstrijdkrachten en in tanks de meest destabiliserende factor in Centraal Europa vormt, en dat een overeenkomst een afdoende oplossing voor dit probleem moet inhouden Zij bevestigden derhalve het bonogenootschappelijke voorstel om in het reductiegebied een zekere pariteit in de grondstrijdkrachten tot stand te brengen in de vorm van een gemeenschappelijk collectief plafond op het totaal van de personeelssterkte van de grondstrijdkrachten aan beide kanten Een eerste fase reductieovereenkomst betreffende de VS en Sowjet grondstrijdkrachten zoals voorgesteld door de westelijke deelnemers, zou een belangrijke en praktische stap zijn in de richting van het gestelde doel

Om deze doelstellingen te bereiken hebben de ministers hun goedkeuring gehecht aan belangrijke aanvullende voorstellen en de indiening daarvan in Wenen op het geschikte moment

Deze ministers herhaalden hun vastberadenheid om de genoemde bondgenootschappelijke doelstellingen, die de veiligheid van alle partijen niet zouden verminderen, met kracht te blijven nastreven Zij doen dit aannemend dat de aanvullende voorstellen zullen leiden tot verwezenlijking van deze doelstellingen

Genoemde ministers hebben met tevredenheid geconstateerd dat de bondgenootschappelijke solidariteit zich tijdens deze onderhandelingen is blijven manifesteren Zij bevestigen het principe dat NAVO strijdkrachten niet gereduceerd mogen worden, behalve in de context van een overeenkomst tot wederzijdse en evenwichtige troepenverminderingen met de Oosteuropeanen

De ministers namen kennis van de verklaring van de regeringen van Frankrijk, het Verenigd Koninkrijk en de Verenigde Staten van 14 oktober 1975, dat de rechten en verplichtingen van de Vier Mogendheden in Berlijn en in geheel Duitsland niet worden aangetast door het Verdrag inzake vriendschap, samenwerking en wederzijdse bijstand dat op 7 oktober 1975 tussen de DDR en de Sowjet-Unie werd afgesloten Zij delen de opvatting van de regering van de Bondsrepubliek dat de politiek die dit land volgt en die streeft naar een toestand van vrede in Europa waarin de Duitse natie haar eenrieid zal herkrijgen door vrije zelfbeschikking, volledig verenigbaar is met de slotakte van Helsinki

De ministers onderstrepen de wezenlijke band die bestaat tussen de situatie m b t Berlijn en détente, veiligheid en samenwerking in geheel Europa.

Zij benadrukken in het bijzonder dat het verkeer en de banden tussen de westelijke sectoren van Berlijn en de Bondsrepubliek, alsmede de buitenlandse vertegenwoordiging van genoemde sectoren door de Bondsrepubliek, belangrijke elementen blijven voor de levensvatbaarheid van die stad

De ministers bespraken de ontwikkelingen welke zich sinds hun vorige vergadering in het Middellandse Zeegebied hebben voorgedaan. Zij spraken hun bezorgdheid uit over de mogelijke gevaren voor nieuwe spanningen die het machtsevenwicht in die regio zouden kunnen verstoren. Zij herhaalden het belang dat zij hechten aan het voortgaan van de pogingen gericht op de totstandbrenging van een algehele regeling, leidend tot een rechtvaardige en duurzame vrede in het Midden-Oosten.

De ministers namen kennis van het rapport over de toestand in het Middellandse Zeegebied dat in hun opdracht is opgesteld. Zij verzochten de raad aandacht te blijven besteden aan deze zaak en daarover wederom verslag uit te brengen op de volgende bijeenkomst.

De kwestie van het huidige visserijgeschil tussen het Verenigd Koninkrijk en IJsland werd opgebracht en besproken.

De ministers bespraken verschillende aspecten van bewapening en standaardisatie met het doel de militaire capaciteit van het bondgenootschap te verbeteren en een dcelmatiger gebruik te maken van de beschikbare middelen, vooral in verband met de toenemende druk op de nationale begrotingen. Zij waren het eens dat de bespreking van deze problemen dient te worden voortgezet in de Raad en in andere bevoegde lichamen van het bondgenootschap, overeenkomstig de bestaande procedures. Zij bereikten overeenstemming over de vorming, voor een beperkte tijd. van een ad hoc comité onder de Raad, ter voorbereiding van een specifiek actieprogramma inzake de interoperabiliteit van militair materieel.

De ministers namen kennis van de vorderingen van het werk van het comité inzake de uitdagineen van de moderne maatschappij (CUMM). Zij bevestigden de resoluties over kustwatervervuiling en olieverontreiniging, en namen bovendien kennis van de vastbeslotenheid van de lidstaten om de vervuiling van de wereldzeeën te bestrijden en de kwaliteit van het zeemilieu te bevorderen. De ministers namen tevens kennis van, en bevestigen, de aanvang van een nieuwe studie over de betrekking tussen voeding en gezondheid, welke openstaat voor de landen die daar belang in stellen, en de voortzetting van andere studies welke betrekking hebben op milieu en energie. Zij namen tenslotte kennis van de belangrijke bijdrage die het CUMM levert aan een effectieve internationale samenwerking op terreinen die van groot belang zijn voor onze samenleving.

De ministers bevestigden de gebondenheid van hun staten aan de democratische principes waarop hun vrije instellingen zijn gegrondvest. Zij spraken vertrouwen uit in het vermogen van hun landen om het hcofd te bieden aan de problemen van deze tijd. Zij beschouwen de saamhorigheid en de vitaliteit van het bondgenootschap als een betrouwbare bron van wederzijdse steun en solidariteit.

Nucleaire *planninggroep*

In Hamburg kwam op 21 en 22 jan. de nucleaire planninggroep van de NAVO bijeen. Oorspronkelijk was deze vergadering gepland voor 20 en 21 nov. 1975, maar was toen uitgesteld om de nieuwe Amerikaanse minister van defensie, Rumsfeld, in staat te stellen de vergadering bij te wonen.

Op de bijeenkomst waren aanwezig de ministers van defensie van België, Denemarken, Bondsrepubliek Duitsland, Italië, Turkije, Groot-Brittannië en de VS. Als voorzitter trad op secretaris-generaal Luns.

Eveneens aanwezig waren de voorzitter van het militaire comité van de NAVO, sir Peter Hill-Norton, de geallieerde opperbevelhebber in Europa (SACEUR), generaal Alexander Haig, en de geallieerde opperbevelhebber Atlantische Oceaan (SACLANT), admiraal Isaac C. Kidd.

Uit het communiqué, dat na afloop uitgegeven werd, citeren wij het volgende:

De vergadering werd geopend met een overzicht van de strategische kernwapens aan beide zijden, zoals dat geregeld gegeven wordt door de Amerikaanse minister van defensie. De ministers bespraken de steeds voortschrijdende versterking van de strategische kernmacht van de Sowjet-Unie. Zij behandelden tevens de vooruitzichten voor een stabilisatie via beperkingen op de strategische wapens.

De ministers hervatten hun reeds eerder aangevangen discussies over de implicaties van de Amerikaanse politiek t.a.v. het gebruik van strategische kernwapens zoals die in 1974 was omschreven en hoorden een uiteenzetting van SACEUR over de stand van zaken met betrekking tot het plannen van alternatieven voor nucleaire verdediging te velde. Zij legden er nogmaals de nadruk op dat meer flexibiliteit en de capaciteit om meer selectief te reageren de afschrikkingsstrategie van de NAVO ton goede komen.

Wat betreft verbeteringen in de kernwapenpositie van de NAVO zetten de ministers de discussie voort over punten die verband houden met de kernwapens te velde zoals die omschreven worden in het rapport over kernwapens te velde dat in 1975 aan het Amerikaanse Congres werd voorgelegd. Men sprak daarbij over verder- stappen om een grotere flexibiliteit en meer keuzemogelijkheden te bereiken. De ministers besloten deze discussies op hun volgende vergadering voort te zetten.

Na in 1967 te zijn opgezet heeft de Nucleair- Planninggroep een aantal fundamentele beleidslijnen opgesteld (b.v. over raadpleging tussen de geallieerden en het aanvankelijk defensieve gebruik van kernwapens), waarna opdracht werd gegeven voor een aantal gedetailleerde studies over een mogelijk defensief aanwenden van kernwapens door de NAVO. De ministers besloten thans tot een belangrijke nieuwe fase van het NPG-werk over te gaan waarin, rekening houdend met deze beleidslijnen en studies, een afgerunde omschrijving zal worden opgesteld van het NAVO-beleid betreffende het gebruik van kernwapens te velde ter verdediging van het Bondgenootschap.

Tenslotte zetten de ministers hun gedachtenwisseling voort over de regelingen vcor onderlinge raadpleging over de diverse aspecten van de wederzijdse verdediging voor zorer die op het gebied van de kernwapens ligt. Zij besloten hierin enige procedurele verbeteringen aan te brengen en treffen schikkingen opdat deze in toekomstige NAVO-oefeningen op de proef gesteld zouden worden.

Voorjaarsvergadering ministerraad

De ministers van buitenlandse zaken van de NAVO-staten hielden hun voorjaarsvergadering-1976 op 20 en 21 mei in Oslo.

In het communiqué, dat na de bijeenkomst uitgegeven is, wordt niet gesproken over de situatie in Afrika, maar volgens verslaggevers is deze wel ter sprake gekomen. Er zou o.m. gediscussieerd zijn over de Cubaanse inmenging in Angola.

Op bilateraal niveau is door de betrokken ministers op 21 mei gesproken over de geschillen tussen Griekenland en Turkije over Cyprus en de Aegeïsche Zee.

Ook is het dispuut tussen IJsland en Engeland weer ter tafel gekomen; in het communiqué wordt daar summier op ingegaan. De IJslandse minister van buitenlandse zaken, Einar Agustsson, sprak er in het openbaar over op een persconferentie op 20 mei. Hij deelde toen o.a. mede, dat IJsland zich uit de NAVO zal terugtrekken, als niet binnen zes maanden een oplossing voor het geschil gevonden zal worden.

De tekst van het communiqué luidt aldus:

De ministers bevestigden opnieuw hun trouw aan de centrale doelstellingen van het bondgenootschap en hun vastbeslotenheid om de samenwerking en solidariteit van de bondgenoten te handhaven en, waar nodig, te versterken, zowel als hun afschrikkende en defensieve kracht. Alleen als de veiligheid van de volkeren van het bondgenootschap op deze manier gewaarborgd is, kunnen de Oost-West betrekkingen verbeterd worden.

Na kennis genomen te hebben van recente ontwikkelingen in de Oost-West betrekkingen kwamen de ministers overeen, dat, hoewel er bepaalde bemoedigende aspecten waren, andere reden tot zorg gaven. Zij bleven er van overtuigd, dat de geallieerde regeringen, gericht op het bouwen van een meer constructieve en stabiele verhouding met het Oosten, moeten voortgaan te streven naar een vermindering van de spanningen en zich moeten inspannen om verdere praktische maatregelen van samenwerking in gebieden van gemeenschappelijk belang te ontwerpen, terwijl zij de samenhang en sterkte van het bondgenootschap moeten bewaren. Zij verklaarden, dat een dergelijke politiek, die een dialoog met zich mee brengt, afgestemd op de bestaande realiteiten, de volledige steun heeft van de lidstaten.

Niettemin, het streven naar een echte en duurzame ontspanning is alleen mogelijk, als alle betrokken satten terughoudendheid beoefenen, zowel in hun betrekkingen met elkaar, als in hun handelingen in andere delen van de wereld. Het noodzakelijke vertrouwen kan niet tussen Oost en West gevestigd worden, als crises en spanningen in Europa vermeden zouden worden, alleen om elders weer te verschijnen.

In dit licht onderstreepten de ministers, dat alle ondertekenaars van de slotakte van de CEVS de nauwe verbinding er-

kend hebben tussen vrede en veiligheid in Europa en in de wereld als een geheel. In overeenstemming daarmee voelden de ministers, dat zij wederom stem moesten geven aan hun zorg over de aangehouden groei in de militaire macht van de landen van het Warschaupact, te land, ter zee en in de lucht, uitgaande boven de niveaus, die klaarblijkelijk gerechtvaardigd zijn voor defensiedoeleinden. Zou deze trend aanhouden, dan zou dat kunnen leiden tot een bewapeningswedloop van gevaarlijke omvang.

De ministers benadrukten opnieuw de vastbeslotenheid van hun regeringen om de maatregelen te nemen, die nodig zijn om de doeltreffendheid van hun strijdkrachten te handhaven en te verbeteren als een essentiële waarborg voor de veiligheid van de lidstaten, zij het tegen militaire agressie dan wel tegen politieke druk.

De ministers onderzochten de voortgang, die gemaakt was met de toepassing van de bepalingen van de slotakte van de CEVS. Zij benadrukten het belang, dat zij hechten aan de volledige toepassing van alle delen van de slotakte van Helsinki door alle ondertekenaren, zodat zijn voordelen gevoeld kunnen worden, niet alleen in de betrekkingen tussen staten, maar ook in de levens van individuen. De ministers erkenden, dat sommige stappen genomen zijn, die invloed hebben op menselijke contacten en de arbeidsvoorwaarden van journalisten. Niettemin, met het oog op het belang van hetgeen nog te doen staat, gaven zij uiting aan de hoop, dat de voortgang op dit gebied in de komende maanden meer vaart zou krijgen en dat ook voortgang vastgesteld zou kunnen worden bij de samenwerking in economische betrekkingen en op andere gebieden, zowel als in de naleving van de beginselen, die het richtsnoer vormen voor de betrekkingen tussen de deelnemende staten.

Op het terrein van vertrouwenwekkende maatregelen merkten zij op, dat een aantal militaire manoeuvres in Europa van te voren gemeld waren en dat waarnemers naar sommige ervan waren uitgenodigd. Zij deelden hun bedoeling mede om voort te gaan om zich volledig te houden aan de relevante bepalingen van de slotakte en uitten de verwachting, dat alle ondertekenaars hetzelfde zouden doen.

De ministers uitten de mening, dat de vergadering die in 1977 in Belgrado gehouden moet worden, gelegenheid zou verschaffen om niet alleen meningen uit te wisselen over de toepassing van de slotakte van Helsinki maar om ook de verdere voortgang te bezien, die gemaakt zou kunnen worden in de richting van de doeleinden, waarover in Helsinki overeenstemming bereikt was.

De ministers hoorden een verslag van de minister van buitenlandse zaken van de VS over de voortgaande inspanningen van de VS naar een verdere beperking van strategische aanvalswapens en naar de belichaming van de overeenkomst van Wladiwostok in een SALT-verdrag.

De ministers discussieerden erover, hoe de onderhandelingen gemeenschappelijke veiligheidsbelangen konden raken. Zij uitten de hoop, dat verdere inspanningen zouden leiden tot het oplossen van hangende vraagstukken en tot het afsluiten van een voldoening gevend SALT-verdrag De ministers onderstreepten ook de waarde van voortgaande raadplegingen binnen het bondgenootschap m.b.t SALT

De ministers van die landen, die deelnemen aan de Weense onderhandelmgen over wederzijdse en evenwichtige troepenvermmderingen (MBFR), onderzochten de stand van deze onderhandelingen, Zij benadrukten wederom, dat de MBFR moet resulteren in het verdwijnen van de onevenwichtigheid in manschappen van de grondstrijdkrachten in Centraal Europa en in een matiging van de onevenwichtigheid van tanks, als het overeengekomen aoel van het bijdragen aan een meer stabiele verhouding en van het versterken van vrede en veiligheid in Europa bereikt wil worden. Zij herhaalden daarom het belang dat zij hechten aan het Westerse voorstel om in het gebied van de verminderingen bij benadering gelijkheid in grondstrijdkrachten te scheppen in de vorm van een gemeenschappelijk collectief plafond voor mankracht van de grondstrijdkrachten aan elke zijde en om de ongelijkheid m tanks te verminderen Zoals voorgesteld door de deelnemende bondgenoten, zou overeenstemming over het doel van een gemeenschappelijk collectief plafond en verminderingen van Amerikaanse en Sowjet grondstrijdkrachten in de eerste fase een belangrijke en praktische eerste stap kunnen zijn, leidende tot een gemeenschappelijk, collectief plafond in de tweede fase

De ministers uitten hun aanhoudende vastbeslotenheid om aan te dringen op het bereiken van de doeleinden van de Westelijke deelnemers Zij brachten hun belangrijke specifieke aanbod van dec 1975 in herinnering, dat gedaan was op voorwaarde, dat overeenstemming bereikt zou worden over de doeleinden, zoals in de Westelijke voorstellen uiteengezet Zij uitten de hoop, dat aan deze de ernstigste aandacht gegeven zou worden

De ministers bevestigden opnieuw hun overtuiging, dat hun voorstellen voorzien in een redelijke basis voor een rechtvaardige en evenwichtige overeenkomst, die op zijn beurt een onmisbare bijdrage zou vormen tot een verdere vermindering van spanningen Deze ministers zijn ervan overtuigd, aat de verwerkelijking van de doeleinden, nagestreefd door het Westen in de onderhandelingen, zouden leiden tot een meer stabiele militaire situatie, die onverminderde veiligheid voor alle betrokken landen zou verschaffen en aldus tot voordeel van beide zijden zou zijn

De ministers namen er met voldoening kennis van, dat de solidariteit volledig is gehandhaafd en dat de openbare mening in hun landen de Westelijke positie als logisch en rechtvaardig ondersteunt Zij bevestigden opnieuw het beginsel, dat NAVO-troepen niet verminderd zouden moeten worden, behalve in het verband van overeenkomsten over wederzijdse en evenwichtige troepenverminderingen.

De ministers onderzochten de ontwikkelingen m b t Berlijn en Duitsland als geheel, die zich hebben voorgedaan sedert hun laatste ontmoeting in dec 1975

Zij namen kennis van de verdragen, op 19 dec 1973 door de twee Duitse staten afgesloten, verdragen, die, in het belang van het Duitse volk verdere verbeteringen in het verkeer naar en van Berlijn zullen brengen

M b t Berlijn bespraken de ministers de verdere ervaring die is opgedaan bij het toepassen van de Viermogendhedenovereenkomst van 3 sept 1971 en i h.b van die bepalingen van het verdrag, die betrekking hebben op de Westelijke sectoren van de stad

Zij merkten i.h.b. op, dat de bepalingen van dit verdrag, die betrekking hebben op het verkeer naar en van Berlijn, op een voldoening gevende manier worden toegepast.

Opmerkend, dat Berlijn's deelname aan internationale activiteiten een belangrijk element is voor de leefbaarheid van de stad, bezagen de ministers met zorg pogingen van bepaalde landen om beperkingen op te leggen aan het recht van de Bondsrepubliek Duitsland om, zoals bevestigd in de Viermogendhedenovereenkomst, de belangen van de Westelijke

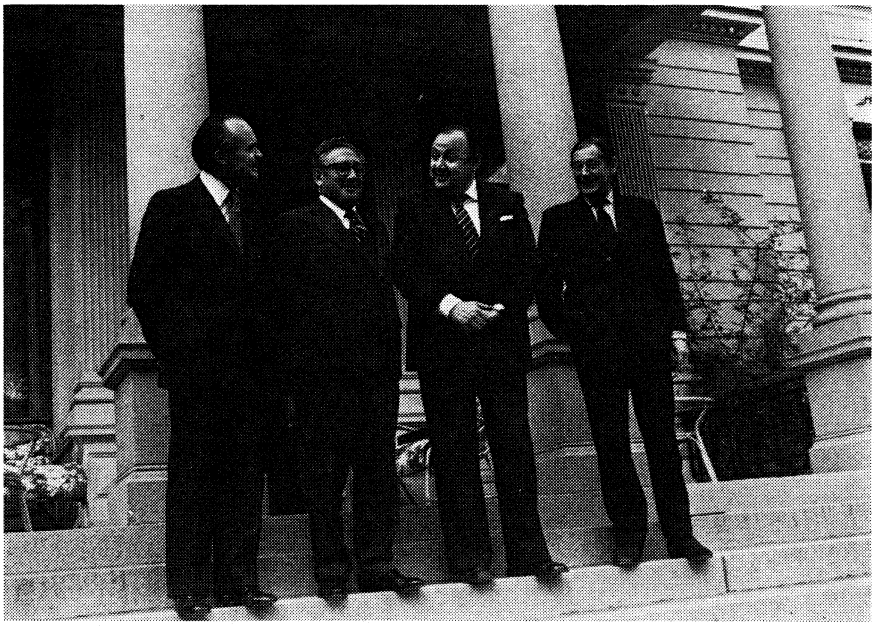

Na de slotbijeenkomst van de NAVO-ministerraad in Oslo vond nog een vergadering plaats van de ministers van de vier mogendheden, v l n r de ministers van buitenlandse zaken Jean Sauvagnargues (Frankrijk), Henry Kissinger (VS), Hans Dietrich Genscher (Bondsrepubliek Duitsland) en Anthony Crosland (Groot-Brittannië)

sectoren van Berlijn in het buitenland te vertegenwoordigen, Zij uitten de hoop, dat, in het belang van de Berlijners en van vooruitgang bij de samenwerking in Europa, alle bepalingen van de Viermogendhedenovereenkomst en i.h.b. de bepalingen, die betrekking hebben op de vertegenwoordiging in het buitenland van de Westelijke sectoren van Berlijn door de Bondsrepubliek Duitsland volledig toegepast en strikt nageleefd zullen worden. De ministers namen kennis van een rapport over de situatie in het Middellandse Zeegebied, dat op hun instructies was opgesteld. Zij benadrukten het belang, dat zij hechten aan het handhaven van het evenwicht van strijdkrachten in het hele Middellandse Zeegebied. Zij vroegen de Raad zijn raadplegingen over dit onderwerp voort te zetten en hun op hun volgende bijeenkomst verslag uit te brengen. De ministers namen met voldoenitig kennis van de vooruitgang, die gemaakt was m.b.t. nieuwe defensiesamenwerkingcovereenkomsten, die de weg zullen openen naar een versterking van de bondgenootschappelijke defensies in het Zuidoostelijke gebied.

Zij uitten zorg over de ernstige situatie. voortvloeiend uit de aanhoudende instabiliteit in het Midden-Oosten en bevestigden opnieuw, dat snelle voortgang geinaakt moet worden naar een rechtvaardige en duurzame oplossing van het conflict.

Het visserijgeschil tussen IJsland en het VK was wederom ter sprake gebracht en besproken.

Als onderdeel van hun aanhoudende inspanningen om het militaire vermogen van het bondgenootschap te verbeteren en een meer doelmatig gebruik te maken van de beschikbare middelen brachten de ministers het algemene onderwerp van standaardisatie ter sprake en bespraken zij een tussentijds rapport over interoperabiliteit van militair materieel. Dit rapport, dat was voorbereid door een ad hoc commissie, die was ingesteld na de ministeriële vergadering van dec., concentreerde zich op bepaalde prioriteitgebieden. De noodzaak voor volledige toepassing van bestaande standaardiseringsovereenkomsten werd benadrukt.

De ministers stelden vast, dat er bemoedigende vooruitzichten bestonden voor het verbeteren van de operationele beweeglijkheid van de bondgenootschappelijke strijdkrachten. Zij vroegen om een volledig rapport in dec. 1976.

De ministers bevestigden opnieuw de toewijding van hun landen aan de beginselen van democratie, eerbiediging van mensenrechten, recht en sociale vooruitgang, die het bondgenootschap inspireren, en waarop hun politieke instellingen en manier van leven gebaseerd zijn. Zij uitten hun vertrouwen, dat, op de basis van de veiligheid, verschaft door het bondgenootschap, hun regeringen de moeilijkheden waarmee zij nu en in de toekomst geconfronteerd worden, zullen overwinnen.

Reactie in SU

Tass stelde, dat de ministers met ,,fantasierijke beweringen" over militaire voornemens van de SU hoopten de bewapeningswedloop op te schroeven. Het persbureau verklaarde verder, dat het vasthouden van de NAVO aan haar standpunten op de MBFR-conferentie de vooruitgang van deze besprekingen niet ten goede zou komen. (NAVO-persdienst, NAVO-kroniek, Reuter, AP. NZZ, Le Monde, NRC/H'-blad)

(Vor. ber. pag. 484/1 e.v. - 19751

WEST-EUROPA

BELGIË

ALARMPROCEDURE *IN CULTUURRAAD*

Voor de eerste maal in de geschiedenis van de Cultuurraad is, op 18 mei. de z.g. alarmbel geluid ter voorkoming van discriminatie om ideologische en filosofische redenen. Bij de aanvang van de bespreking van de begroting van de culturele zaken voor 1976 diende het socialistische Kamerlid J. van Elewijck namens BSP, Volksunie en CPB een motie in. ondertekend door 77 raadsleden. waarin gesteld werd dat het cultuurpact geschonden wordt. Van Elewyck zei o.m. dat de cultuurpactcommissie nog steeds niet operationeel is en dat de administratie van het ministerie .,dat sedert zijn oprichting wordt geleid door CVP-ministers", nagenoeg helemaal „geklerikaliseerd" is. Hij beschuldigde de CVP ervan ,,om de haverklap in alle raden en adviesorganen het leeuwenaandeel op te eisen" en betreurde het dat de PVV ,,het cultuurpact laat behandelen als een vodje papier, in ruil voor enkele ministersportefeuilles".

Verder verklaarde het Kamerlid dat de partijen, die hem als woordvoerder aanduidden, weigeren een terugkeer naar het klerikale Vlaanderen te aanvaarden. Hij verweet de regering vooral de bepaling in de cultuurpactwet (art. 10) te miskennen, die stelt dat voor het verlenen van toelagen in geld of natura, ofwel de regels bij decreet moeten worden vastgelegd, ofwel begrotingsposten op naam moeten worden gesteld. In de begroting, waarover de Cultuurraad dient te oordelen, aldus Van Elewijck, komen 32 artikelen voor, waarvoor geen decreet werd goedgekeurd, en die evenmin het voorwerp uitmaken van een begrotingspost op naam.

Om die reden leggen de drie fracties, krachtens art. 33 van het reglement van de Cultuurraad en krachtens de art. 4 tot 6 van de wet van 3 juli 1971, een motie neer, die de automatische opschorting teweegbrengt van de bespreking der begroting.

Van Elewijck besloot: ,,De voorzitters van de Wetgevende Kamers en van de twee Cultuurraden, die zich in college over de ontvankelijkheid van deze motie moeten uitspreken, zullen hun verantwoordelijkheid op zich moeten nemen. In hun handen ligt nu de bescherming van de minderheden in dit parlement, en de naleving van de waarborgen waarmede de culturele autonomie in theorie althans omringd is."

In de ingediende motie werden de 32 artikelen, waar Van Elewijck tiaar verwees, uitdrukkelijk opgesomd.

Na een korte schorsing van de vergadering van de Cultuurraad, kwam CVP-voorzitter J. Henckens, ook namens de PVV, betreuren dat de alarmprocedure werd aangewend ,,voor een politieke manoeuvre" en dat de Volksunie zich had laten verleiden om mee te doen met de socialisten ,,tegen de mening in van de grote meerderheid van haar kiezers".

De voorzitter van de Cultuurraad, J. Bascour, deelde tenslotte mede, dat hij de motie voor nader onderzoek aan het college van de voorzitters zou toezenden. In afwachting van de beslissing, zo meende hij. kan de bespreking van de begroting toch worden aangevat. Die beslissing lokte het protest uit van de socialistische fractie, die de vergaderzaal verliet, maar Bascour werd gevolgd door de meerderheid.

TAK

De Gentse advocaat Piet de Pauw (36) heeft op 28 mei zijn ontslag aangekondigd als voorzitter van het Taal Aktie Komitee (TAK). De Pauw die aanvankelijk bedrijvig was in de Volksunie, richtte in maart 1972 het TAK op dat spoedig ruime bekendheid verwierf door zijn betogingen en stunts i.v.m. de taalpolitiek, en dat in sept. 1975 ging ijveren voor een onafhankelijke Vlaamse republiek.

In een verklaring aan Gazet van Antwerpen (18-5) heeft De Pauw zich ontgoocheld verklaard over de steun die hij van ,,de officiële Vlaamse beweging" krijgt. Hij zei ook het vele werk niet langer alleen aan te kunnen. De Pauw blijft lid van het TAK, dat voortaan door een raad van 8 leden zal worden geleid.

(Vor. ber. pag. 615/3-1975)

AARDGASHAVEN TE ZEEBRUGGE

Het sociaal-economische kernkabinet heeft op 20 mei beslist dat de haven van Zeebrugge tegen 1980 over een bijzondere loshaven voor vloeibaar aardgas zal beschikken. De terminal wordt gebouwd in de voorhaven, binnen de strekdammen in volle zee, en zal worden gebruikt voor de aanvoer van Algerijns aardgas, geleverd door Sona-

trach. Er werd nog niet beslist, waar de terminal in de voorhaven zal worden gevestigd. Zodra dat beslist is, zullen de terreinen ter beschikking van de maatschappij Distrigaz worden gesteld. Tegen 1980 moet de aanlegsteiger of -kade gebouwd zijn, zodat de vaargeul voor methaanschepen in gereedheid kan worden gebracht. Het kernkabinet heeft ook een werkgroep opgericht, die toezicht moet uitoefenen op de uitbouw van de voorhaven, de op te richten terminal, de bescherming van het leefmilieu en het toeristische strand, de integratie van de industriële ondernemingen, de veiligheid van de bevolking enz.

De burgemeester van de buurgemeente Heist-Knokke, E. de Sutter, heeft onmiddellijk tegen de beslissing geprotesteerd; hij ziet in de aardgashaven een handicap voor de toeristische bedrijvigheid in de kuststreek.

BNP PER REGIO

Heit Belgische bruto binnenlands produkt bedroeg in 1974 1.867 rnrd fr. en werd ten bedrage van 1.038 mrd fr. of 55,6% voortgebracht in Vlaanderen. Het Waalse aandeel bedroeg 532 rnrd fr. of 28,5% en het Brusselse 297 mrd fr. of 15,9%. Per inwoner produceerde Vlaanderen in 1974 voor 188.200 fr. goederen en diensten, Wallonië voor 166.300 fr. en Brussel voor 280.500 fr.

Twintig jaar geleden lag Wallonië nog een eind op Vlaanderen voor, maar in 1965 was de Vlaamse achterstand ingehaald en sindsdien is hij omgezet in een groeiende voorsprong.

In 1970 bedroeg het Vlaamse aandeel in de Belgische produktie van goederen en diensten 53,8%, dat van Wallonië 29,1% en dat van Brussel 17,1%. Voor de periode 1970-1974 bedroeg het gemiddelde jaarlijkse groeipercentage van het bruto geografisch produkt in Vlaanderen 5,8%, in Wallonië 4,2% en in Brussel 3,2%. (Nationaal Instituut voor de Statistiek)

DEFENSIECOMITÉ

De koning heeft op 21 mei op het paleis te Brussel een vergadering voorgezeten van het ministercomité voor defensie. Er werd van gedachten gewisseld over civiele en militaire veiligheidsproblemen. Volgens de kranten zou de koning zelf om de bijeenroeping van het comité hebben gevraagd, na zijn bezoek aan het overstroomde gebied rondom Ruisbroek (pag. 57/1).

Het comité werd opgericht in aug. 1950, kort na het uitbreken van de Koreaanse oorlog. Het vergadert zelden en wordt dan telkens voorgezeten door de eerste-minister. Het heeft geen beslissingsbevoegdheid, maar is vooral belast met de voorbereiding van maatregelen, die het land in staat moeten stellen crises op te vangen die een meer dan normale coördinatie van verschillende civiele en/of militaire diensten vereisen.

FRANKRIJK

BEGROTING GERICHT OP GEMATIGDE GROEI

De begroting voor 1976 die in sept. 1973 door de minister voor financiën en economische zaken aan de pers werd gepresenteerd is erop gericht een gematigde economische groei tot stand te brengen, de geldmiddelen van het land doelmatig te beheren en voorbereidingen te treffen voor een ,,ander type economische groei".

Om de stijging van haar uitgaven met ruim 13% tot fr. 294 rnrd te dekken wilde de regering onder meer hogere belastingen heffen op tabak, alcohol en pornografische films, zo zei Fourcade.

De belastingverhogingen zouden in totaal ca. fr. 1,5 mrd gaan bedragen.

De Franse regering vindt het niet nodig de inkomstenbelasting te verhogen, behalve misschien voor de hoogste inkomens. De accijns op benzine zal in 1976 mogelijk enigszins worden verlaagd; die op sigaretten en tabak gaat 17% omhoog. Het tarief voor wijn en sterke drank stijgt 15% en het zegelrecht 20%. De florerende Franse pornofabrikanten (de censuur op films voor volwassenen is onlangs afgeschaft) krijgen te maken met een toeslag op de BTW, die het tarief van 17 op 33,3% brengt. Dit zal vermoedelijk fr. 90 mln in het laatje brengen.

De Franse nationale begroting voor 1976 zal vrijwel in evenwicht zijn en vermoedelijk een klein overschot, fr. 250 mln of daaromtrent, te zien geven. De uitgaven worden op fr. 292,85 rnrd geraamd, de inkomsten op fr. 294,29 mrd. Dat levert een overschot van fr. 1441 mln op maar ,,financiële transacties van tijdelijke aard" zullen fr. 1191 mln opeisen, aldus minister Fourcade.

Minister Fourcade verwacht dat de Franse invoer in 1976 met 11,5% zal toenemen en de uitvoer met 6%. De lopende rekening van de Franse betalingsbalans zal dit jaar waarschijnlijk een overschot te zien geven. Gedurende de eerste helft van het jaar ontstond een batig saldo van fr. 2 rnrd vergeleken met een tekort van fr 28,75 mrd in geheel 1974.

De groei van het bruto nationaal produkt van Frankriik voor 1975 zal op 2,5% (reëel) worden geraamd. In 1976 zal volgens Fourcade maar een bescheiden economische groei kunnen worden gerealiseerd, waarbij veel zal afhangen van de monetaire stabiliteit in de wereld en de mate waarin de strijd tegen de inflatie succes heeft.

De Franse regering is voornemens in 1976 fr. 16.841 mln tc bestemmen voor hulpverlening aan staatsbedrijven. Dat is 21,3% meer dan in 1975. Het meeste geld gaat naar de spoorwegen, namelijk fr. 9716 tegen fr. 7854 mln.

Het staatsautoconcern Renault dat in 1974 fr. 170 mln uit de schatkist kreeg, wordt in '76 niet gesubsidieerd, evenmin als de staatsbedrijven voor opsporing van olie en gas en voor mijnbouw en chemie, die verleden jaar resp. fr. 100 mln en fr. 75 mln opstreken.

De Franse regering stelt het parlement voor geen belasting meer te heffen over beleggingen van andere landen en internationale instellingen in Franse schatkistobligaties. Doel van de maatregel is het toestromen van buitenlands kapitaal te vergemakkelijken.

Regeringen, centrale banken en financiële instellingen in andere landen alsmede internationale instellingen zullen, als het Franse parlement ermee instemt, worden vrijgesteld van de belastingen van 25 en 33,3% over investeringen in Frankrijk zolang die niet leiden tot overneming van Franse ondernemingen.

OESO voorziet grote problemen

In het begin maart uitgebrachte rapport van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling over de stand van zaken in de Franse economie wordt gezegd dat de Franse economie zich in 1976 geplaatst ziet voor grote problemen ten aanzien van de toenemende werkloosheid, de zwakke positie van de betalingsbalans en een nieuwe inflatiegolf.

Hoewel de recessie geleidelijk tot 'stjlstand zal komen wordt geen sterke opleving van de bedrijvigheid verwacht.

De lopende rekening van de Franse betalingsbalans zal dit jaar op basis van een pariteit van fr. 4,50 per dollar een tekort van ong. $ 3,3 rnrd te zien kunnen geven, vergeleken met een nadelig saldo van naar schatting $ 270 mln (fr. 4,28 per dollar) in het afgelopen jaar, aldus de OESO.

Verder wordt voorspeld voor de Franse handelsbalans dit jaar een tekort van $400 mln tegen een overschot van $ 2 rnrd in het afgelopen jaar. Daarbij zal de export kunnen toenemen met 2,8% en de invoer met 4,5%.

Er is weinig ruimte voor maatregelen op korte termijn in verband met liet beteugelen van de prijzen, zo vindt de OESO, maar het is gevaarlijk indien de regering voorrang verleent aan het in bedwang krijgen van de inflatie met als doel een zo snel mogelijk evenwicht op de begroting, vooral wanneer dit gepaard gaat met een geringere groei van de overheidsuitgaven, aldus de OESO.

De OESO verwacht dat de Franse economie in 1976 met 3% zal groeien. De Franse regering voorziet een economische groei met 4,7%. Vorig jaar vertoonde de groei nog een daling met 2%.

Overschot betalingsbalans

De lopende rekening van de Franse betalingsbalans heeft in 1975 een overschot te zien gegeven van fr. 100 mln (ong. f 60 mln), zo heeft het Franse ministerië van financiën bekendgemaakt. In 1974 was er op de lopende rekening een tekort van fr. 28,75 rnrd (ca. f 17,25 rnrd).

Op de handelsbalans is in 1975 een overschot ontstaan van fr. 8,2 mrd (ong. f 4,92 mrd), vergeleken met een tekort van fr. 20 rnrd (ong. f 12 mrd) in 1974.

Op de dienstenbalans over 1975 is een overschot geboekt van fr. 2,5 rnrd (ca. f 1,5 rnrd), vergeleken met 1974. *(NRC/H'blad)*

HERVORMENG ECHTSCHEIDING GOEDGEKEURD

De regering heeft op 19 februari 1975 een hervorming van de honderd jaar oude echtscheidingswet goedgekeurd.

Die hervorming past, evenals de hervormingen van '74 (pag. 71/'74) in het plan van presidient Giscard d'Estaing om de hypocrisie in het Franse gezinsleven te lijf te gaan en het oude gebouw der rechtsregels wat door te luchten.

Sinds honderd jaar bestond er in Frankrijk eigenlijk maar één grond voor echtscheiding: schuld van één der partijen, hetzij door overspel, hetzij door zware mishandeling, of belediging, of levenslange gevangenisstraf voor één der partners. Het gevolg was een heel dossier van leugenachtige brieven en verklaringen voor de rechter bij de 40.000 echtscheidingen per jaar (één op de acht huwelijken).

De oude echtscheidingsgronden zullen worden gehandhaafd Maar daarbij komt nu:

- De mogelijkheid van echtscheiding op aanvraag van één der partners als zes jaar lang niet Is samengewoond. De vragende partij hoeft dan geen fout van de ander aan te tonen en de rechter krijgt de vrijheid zonder meer tot ontbinding van het huwelijk te besluiten mits hij vindt dat de andere partij door de scheiding geen ondragelijke schade lijdt.
- De scheiding kan door de rechter ook worden uitgesproken indien één der partijen verklaart dat het leven samen onmogelijk is geworden door een aantal omstandigheden, ook al is er geen fout van één der partijen te bewijzen.
- Ten slotte is echtscheiding mogelijk bij wederzijds uitdrukkelijk goedvinden.

Dergelijke verklaringen moeten na zes maanden worden herhaald en de rechter kan de scheiding in ieder geval pas een jaar na de eerste gezamenlijke verklaring uitspreken.

Van groot belang worden ook niewe bepalingen geacht over de alimentatie die de rechter veel vrijheid geven om deze op allerlei manieren toe te wijzen of te weigeren. Meer vrijheid komt er ook voor de rechter om de kinderen toe te wijzen aan de partij die er het beste voor kan zorgen. *(NRC/H'blad)*

HERVORMING ONDERNEMING AANGEKONDIGD

Half maart heeft de regering bijzonderheden bekendgemaakt over het wetsontwerp dat de hervorming van de ondernemingsstructuur regelt.

Zij heeft zich daarbij gebaseerd op een rapport dat een jaar eerder door de commissie-Sudreau werd uitgebracht.

De hervorming die nog dit jaar door het parlement moet worden goedgekeurd betreft hoofdzakelijk de ondernemingen met meer dan 2000 werknemers.

Er wordt allereerst op basis van vrijwilligheid een mogelijkheid geopperd van medetoezicht op het bedrijf door werknemers. De naamloze vennootschappen die volgens de wet van 1966 in plaats van met de raad van commissarissen, met een raad van toezicht en een directiecomité zijn toegerust, kunnen in de raad van toezicht vertegenwoordigers der werknemers opnemen.

Op zijn minst een van die vertegenwoordigers zou uit het kaderpersoneel moeten worden gekozen. De aandeelhoudersvergadering zou moeten besluiten of en hoe dit gebeurt en hoeveel vertegenwoordigers worden gekozen. Bij een hondtrdtal ondernemingen in Frankrijk geldt dit systeem al.

Ten tweede wordt een soort alarmsysteem ingesteld om economische moeilijkheden te voorkomen of op te lossen. Wanneer het ook maar een aandeelhouder aan zijn kant kan krijgen, kan de bedrijfsraad of een minderheid daarvan aan het openbaar ministerie een rapport van experts vragen over de gang van zaken. Indien een beroep wordt gedaan op de kapitaalmarkt kan dit rapport aan de beurscommissie worden gevraagd.

Ten derde wordt bepaald dat in naamloze vennootschappen met meer dan 500 werknemers leden der directie op 65-jarige leeftijd en de leden van de raad van commissarissen bij het bereiken van het 70e levensjaar met pensioen moeten gaan Het maximaal toegelaten aantal commissariaten per persoon wordt van 8 op 5 gebracht.

Enigszins revolutionair is bovendien de btpaling dat in navolging van het systeem der stock options in de Verenigde Staten, de president-directeur, de leden van de directie, en de commissarissen verplicht worden om een deel van hun salaris of de emolumenten te beleggen in aandelen van het bedrijf. Op deze wijze, zo hoopt men, ontstaat er meer rechtstreeks belang van de leiding in de gang van zaken bij de grote bedrijven.

Ten vierde wordt de mogelijkheid geopend voor de bedrijfsraad om aan de directie en commissarissen vaker een diepgaande opheldering te vragen. Uit de bedrijfsraad kan dan een zgn. economische delegatie worden gekozen bij bedrijven met meer dan 2000 werknemers. Gaat het om een groep van bedrijven dan moeten vertegenwoordigers van die delegaties uit ieder der groepen ingelicht worden over de ecanomische gang van zaken bij de groep als geheel. Tegelijk wordt ook een betere

voorlichting aan de vergadering van aandeelhouders nodig door regelmatige verplichte publikatie van geconsolideerde balansen.

Tenslotte wordt in een groot aantal bepalingen getracht een betere verhouding te scheppen tussen directie en werknemers. Zo kan bijvoorbeeld een regelmatig spreekuur worden ingesteld waarin werknemers praten met de directie over de werkomstandigheden. Ook wordt verplichte informatie en opleiding der werknemers verplicht (gesteld om de veiligheid op het werk te vergroten terwijl ook de rol van arbeidsinspectie en medische inspectie wordt vergroot *(NRC/H'blad,* Le Monde)

LINKSE MEERDERHEID BIJ KANTONALE VERKIEZINGEN

Op 7 en 14 maart zijn verkiezingen gehouden voor de helft van de provinciale raden, de zgn. Conseils Généraux. Er moest voor in totaal 1863 zetels worden gekozen, waarvoor zich meer dan 7000 kandidaten hadden aangemeld. Daarvan gingen er na de 2 verkiezingsronden 889 naar de regeringsmeerderheid en 841 naar de linkse oppositie, waarbij deze dan nog op het grootste deel van de 100 zetels kan rekenen die onder de rubriek ,,divers gauche" vallen.

Deze niet duidelijk in te delen gekozenen uit de hoek van ,,divers gauche" gaan soms — al naar gelang lokale omstandigheden — met de oppositie mee, en soms met de regeringsmeerderheid.

Ter vergelijking diene dat in 1970 toen voor deze helft van de provinciale raden 1600 zetels te verdelen waren, de linkse oppositie er maar 671 kreeg terwijl de meerderheid er 932 veroverde.

Deze keer waren er bij de eerste ronde al meteen 912 zetels verdeeld omdat één kandidaat in ieder van deze kantons een absolute meerderheid kreeg: 544 voor de regering 332 voor de links oppositie. Op 14 maart moesten nog 935 zetels worden verdeeld, waarbij over het algemeen zowel links als rechts de best geplaatste kandidaat in eigen kamp steunde en de minder goed geplaatsten zich hadden teruggetrokken.

De uitslag lijkt de juistheid te bevestigen van de opiniepeiling die bij de parlementsverkiezingen nu de linkerzijde 238 à 258 zetels toewijst en de regeringspartijen nog maar 215 à 235.

Totaal won het volksfront de meerderheid in de provinciale raden van tien departementen, zodat zij daar nu ook de voorzitters kunnen aanwijzen. Alle linkse partijen samen kregen 54% van de stemmen, die van het volksfront meer dan 52%

Opvallend was de vrij grote stemdiscipline. In het regeringskamp was de discipline totaal. Maar net als bij de opiniepeilingen bleek dat de communisten wel met grote meerderheid in de tweede ronde de best geplaatste socialist steunden maar dat omgekeerd soms de helft van de socialistische kiezers het liet afweten wanneer een beter geplaatste communist in de tweede ronde de gezamenlijke kandidaat voor liet volksfront is.

Omdat dit in enkele gevallen tot een nederlaag van communistische kandidaten leidde, nam de leider van de partij, Marchais, dit zeer hoog op. ,,Ik zie de uitslag als een succes maar wil niet triomferen. De partijen van het gemeenschappelijke regeringsprogramma van het linkse front moeten nog tonen dat zij een solide meerderheid kunnen vormen.

De weigering van socialisten om communistische kandidaten te steunen is meer dan een schoonheidsfout, want hun gedrag is niet in overeenstemming met het gemeenschappelijke programma. Wij zullen het gebeurde moeten overwegen."

Na deze openlijke bekentenis van Marchais op de televisie dat de irritatie van communisten tegen socialisten na deze uitslag weer toeneemt, trachtte de socialistische leider Mitterrand olie op de golven te werpen (zie hierna). ,,Het groeien van een gemeenschappelijk front was een langzaam proces na vijftig jaar ruzies." In de toekomst hoopte Mitterrand de afgrond tussen de twee partijen die historisch was gegroeid, nog verder te overbruggen. Totaal kregen de communisten 228 zetels tegen in 1970 144. De socialisten veroverden meer dan 500 zetels tegen in 1970 263.

De betekenis van het resultaat is beperkt. Ten eerste gaat het bij de provinciale raden, de Conseils Généraux, in ieder departement om een praatcollege dat de lokale begroting moet goedkeuren en op het gemeente- of kantonale bestuur moet toezien, waarbij in werkelijkheid de prefect die het centrale gezag vertegenwoordigt, de doorslag geeft. De meeste Fransen hebben geen idee wat de functie is van de Conseil Générale in hun departement. Het college bestaat uit politieke notabelen voor wie deze baan vaak een onmisbaar opstapje is naar het burgemeesterschap en vooral naar de ,,nationale functie" van afgevaardigde in het parlement voor dat kiesdistrict. *(NRC/H'blad,* Le *Monde).*

SERVAN-SCHREIBER TOT PRESIDENT REGIONALE RAAD LOTHARINGEN GEKOZEN

De radicale politicus en publicist Jean-Jacques Servan-Schreiber is met steun van 33 van de 65 leden gekozen tot president van de regionale raad van Lotharingen.

Hij kreeg daarbij de steun van president Giscard d'Estaing en het politieke centrum, terwijl de gaullistische UDR, de voornaamste regeringspartner van de partij van Giscard, de Onafhankelijke Republikeinen, een andere kandidaat hadden voorgesteld.

De verdeeldheid van de regeringsmeerderheid op lokaal niveau heeft de woede en ongerustheid gewekt van de gaullisten, ook op nationaal niveau. Vooral ex-minister en ex-president Messmer, eveneens afgevaardigde van Lotharingen, verzet zich hevig tegen de overwinning van de radicale afgevaardigde die daarmee juist in Lotharingen een stuk lijkt af te breken van het symbool der gaullisten, het Lotharingse kruis.

Gaullisten als Messmer en Debré zien in deze breuk van de regeringsmeerderheid een voorteken van wat zou kunnen gebeuren als over anderhalf jaar na de verkiezingen de parlementaire fractie van de gaullisten ineen slinkt zodat president Giscard zijn meerderheid naar het linkse centrum kan oriënteren.

Het succes voor JJSS komt nadat hij juist twee maanden geleden met een grote boog uit het bestuur van zijn eigen Radicale partij is gegooid en zijn invloed in deze partij werd vernietigd, omdat ook zijn hele ,,clan", onder wie zijn zuster, uit leidinggevende functies werd geweerd.

Eerder was JJSS, na negen dagen ministerschap uit de regering van Giscard getreden omdat hij zich verzette tegen het nucleaire programma. Ook was het voor hem een nederlaag dat Giscard eerder dit jaar directe verkiezingen en grotere macht voor de regionale raden afwees en het regionalisme bleek te willen concentreren op het niveau van de gemeenteraad. *(NRC/H' blad)*

SAMENWERKING LINKS

De samenwerking tussen de drie grootste linkse partijen, de linkse radicalen, de communisten en de socialisten, die ter gelegenheid van de presidentsverkiezingen in 1974 met een gemeenschappelijke kandidaat, de socialistische partijleider Mitterrand, kwamen, is in de daarna volgende periode slechts moeizaam voortgezet (pag. 322-1974 e.v.).

Al enkele maanden na de presidentsverkiezingen kwam het tot onenigheid tussen socialisten en communisten. De eersten onder-namen tijdens het partijcongres op 12 en 13 okt. 1974 pogingen de Parti Socialiste Unifié, een linkse groepering die zich in 1960 van de socialisten had afgescheiden, tot wederaansluiting te bewegen. Een deel van deze partij, onder leiding van partijsecretaris Rocard keerde inderdaad in de moederpartij terug.

De communisten verweten daarop de socialisten de eenheid van links te ondermijnen en zich te distantiëren van de Union de Gauche. De socialisten wezen dit verwijt van de hand en Mitterrand verklaarde dat links sterker dan ooit zou verdergaan. Hij zei dat de socialisten trouw zouden blijven aan het gemeenschappelijke linkse programma.

Op 23 nov. 1974 verklaarde de communistische partijsecretaris Marchais te vrezen dat de socialisten erop uit waren aan de macht te komen zonder de kapitalistische structuren aan te tasten.

In de hierop volgende maanden ontspon zich in de onderscheidene partijorganen een polemiek waarvan de strekking was dat de communisten de socialisten verweten zich niet aan de gemaakte afspraken te houden.

Waarnemers waren het er algemeen over eens dat de communisten teleurgesteld waren over de samenwerking met de andere linkse partijen omdat dit niet de verwachte groei van hun partij tot gevolg had gehad. De linkse samenwerking t.g.v. de presidentsverkiezingen heeft ongetwijfeld in het voordeel van de socialisten gewerkt en de socialistische partijleider tot de onbetwiste leider van links Frankrijk gemaakt, was de teneur van vele commentaren.

Le Monde wees er begin '75 op dat het ledental van de socialistische partij in vier jaar tijd gestegen was van 70.000 naar 150.000.

Van 31 jan. tot 2 febr. 1975 hielden de socialisten hun partijcongres in Pau, waarbij voor het eerst een officiële delegatie van de Sowjetrussische communistische partij aanwezig was. Bij die gelegenheid benadrukte Mitterrand wederom de noodzaak van samenwerking van links, wilde het tot een diepgaande verandering van de Franse samenleving komen. Een duurzame overwinning van links was direct afhankelijk van een talrijke en sterke socialistische partij, aldus de partijsecretaris.

Het kwam op het congres overigens tot een breuk met de linkse stroming in de partij die zich verenigd heeft in de CERES, Cercles d'études et des recherches et d'éducation socialiste.

Sedert het toetreden van vele vroegere leden van de PSU was de positie van de CERES aanzienlijk versterkt en vormde zij een rechtstreekse bedreiging voor de positie van Mitterrand.

Op 3 en 4 mei 1975 kwam de nationale conventie van de socialistische partij in Parijs bijeen. Er werd een resolutie aangenomen waarin het uitvoerende comité van de partij de opdracht kreeg de communistische partij een ontmoeting op het hoogste niveau van de ondertekenaars van het gemeenschappelijke linkse programma voor te stellen. Door een dergelijke ontmoeting zou de samenwerking van links geïntensiveerd moeten worden, aldus de resolutie.

Van de zijde van de communistische partij werd positief gereageerd op het voorstel. Een woordvoerder van de partij zei dat het niet de schuld van de communisten was dat een dergelijke ontmoeting tot dan toe nog niet had plaats gevonden.

Op 18 en 19 juni kwamen in Parijs de socialistische partijsecretaris François Mitterrand, de communistische partijsecretaris Georges Marchais en de voorzitter van de linkse radicalen, Robert Fabre, bijeen.

Aan het einde van de bijeenkomst werd een gemeenschappelijke verklaring uitgegeven waarin de drie partijen zich uitspraken voor nauwe samenwerking om tot verwerkelijking van het gemeenschappelijke regeringsprogramma te komen. Om de basis van hun samenwerking te consolideren en uit te breiden, besloten de partijen het „comité de liaison" dat de betrekkingen tussen de drie partijen regelt, opdracht te geven richtlijnen uit te werken voor de bestudering van de volgende problemen:

de internationale crisis van het kapitalisme en die van de Franse samenleving met de gevolgen daarvan voor alle sociale lagen (loontrekkenden, boeren en middenstand); de problemen van de collectieve veiligheid en vrede in Europa; de verdediging en uitbreiding van de vrijheden.

De drie partijen namen een verklaring aan en besloten tot gemeen-

De leiders van de drie linkse partijen. V.l.n.r. Georges Marchais, secretaris-generaal van de communistische partij, François Mitterrand, eerste secretaris van de socialistische partij en Robert Fabre, voorzitter van de radicale partii,

schappelijke acties opdat het recht op informatie voor alle Fransen gewaarborgd wordt. Het ontbreken van objectiviteit en evenwichtigheid bij radio en televisie is een ernstige aanslag op de democratie. De drie partijen hebben daarom besloten een gemeenschappelijke campagne te ondernemen opdat dit recht op informatie gerespecteerd gaat worden.
Daartoe zal een commissie bestaande uit 12 leden van de drie partijen worden gevormd. Zodra de president van de republiek of de premier zich via radio en televisie direct tot het Franse volk richt, zal een vergelijkbare zendtijd voor de oppositie geëist worden. aldus de verklaring.

Gebeurtenissen in Portugal verschillend gewaardeerd

De politieke ontwikkelingen in Portugal in de eerste helft van 1975 vonden ook hun weerslag in de samenwerking van de drie linkse partijen.
Op 13 aug. 1975 vond er in Parijs een conferentie plaats waar de drie partijen zich o.a. over de situatie in Portugal beraadden. In de verklaring die na afloop werd uitgegeven stond dat de drie partijen de oorsprong en de ontwikkeling van de situatie in Portugal verschillend waardeerden, maar de gewelddadigheden, met name tegen de communisten, afwezen.
Op de conferentie werd ook een brief van Mitterrand voorgelezen waarin deze verklaarde van mening te zijn dat de foutieve beoordeling van de situatie in Portugal door de Portugese communistische partij, er niet weinig toe had bijgedragen dat de gebeurtenissen een voor deze partij zo ongunstige wending hadden genomen. Zo hadden de Portugese communisten nagelaten een gemeenschappelijk programma met de socialisten op te stellen dat de pluriformiteit van de meningsuiting en de partijen garandeert.
Marchais antwoordde daarop, in een schrijven van 19 augustus, dat het tijdstip om de communisten in Portugal verwijten te gaan maken, wel erg ongelegen kwam, nu de partij zoveel te lijden had van agressie en onderdrukking.

Gemeenschappelijke verklaring tegen de regering

Ondanks deze meningsverschillen werd de samenwerking tussen de partijen voortgezet.
Op 13 dec. 1975 publiceerde het comité de liaison een gemeenschappelijke verklaring. Daarin werd de regering verantwoordelijk gesteld voor de aanhoudende economische crisis, die steeds meer op de werkende bevolking ging drukken, in het bijzonder door een stijging van werkloosheid en prijzen. De regering droeg het hare daartoe bij door verdere prijsverhogingen en maatregelen op het gebied van de sociale zekerheid. Tegelijkertijd intensiveerde zij haar aanvallen tegen het algemeen kiesrecht en de democratische vrijheden. Onder deze omstandigheden was het meer dan noodzakelijk dat handelend werd opgetreden om de doeleinden van links te verwerkelijken.

Vervolgens formuleerden de drie partijen een aantal eisen, zoals het creëren van nieuwe arbeidsplaatsen bij de overheid en in de staatsbedrijven, een verdere uitbouw van de scciale voorzieningen, het recht tot gepensioneerd worden op 60-jarige leeftijd, terugkeer tot de 40-urige werkweek, zonder verlies van salaris, een gegarandeerd minimumloon voor alle jongeren die voor het eerst gaan werken en verlaging van de sociale lasten

De drie partijen stelden zich achter de eisen van soldaten, onder-officieren en officieren die als burgers gebruik willen maken van hun grondwettelijke recht op vrije meningsuiting. Zij herinnerden eraan dat zij het niet eens zijn met de doeleinden en de methoden van anti-militaristische groeperingen.
Zij veroordeelden de pogingen van de regering, de vakbonden en de democratie in discrediet te brengen en hun vrijheid aan te tasten.

Mitterrand handhaaft bondgenootschap met communisten

Ondanks de meningsverschillen tussen de linkse partijen bleef de wil tot samenwerking bestaan.
Zo sprak Mitterrand zich op 3 maart onomwonden uit voor handhaving van het bondgenootschap met de communisten. Dit naar aanleiding van waarschuwingen van Amerikaanse zijde dat in het zuiden van Europa, met name in Frankrijk en Italie, linkse volksfrontregeringen aan de macht zouden kunnen komen.
,,De Franse socialisten", zei Mitterrand, ,,hebben gekozen voor een strategie van verenigd links. Zij zijn van plan om als links de verkiezingen zou winnen, binnen dit kader te regeren". (Le Monde, NZZ, NRC */H'blad, UPI,* Reuter)

PARTIJCONGRES COMMUNISTEN

Van 4 tot 8 febr. vond in het sportpaleis in Saint-Ouen het 22ste partijcongres van de Franse communisten plaats.
De daar genomen besluiten bevestigen de al enige tijd nagestreefde koers de partij aantrekkelijker te maken voor grotere lagen van de bevolking.

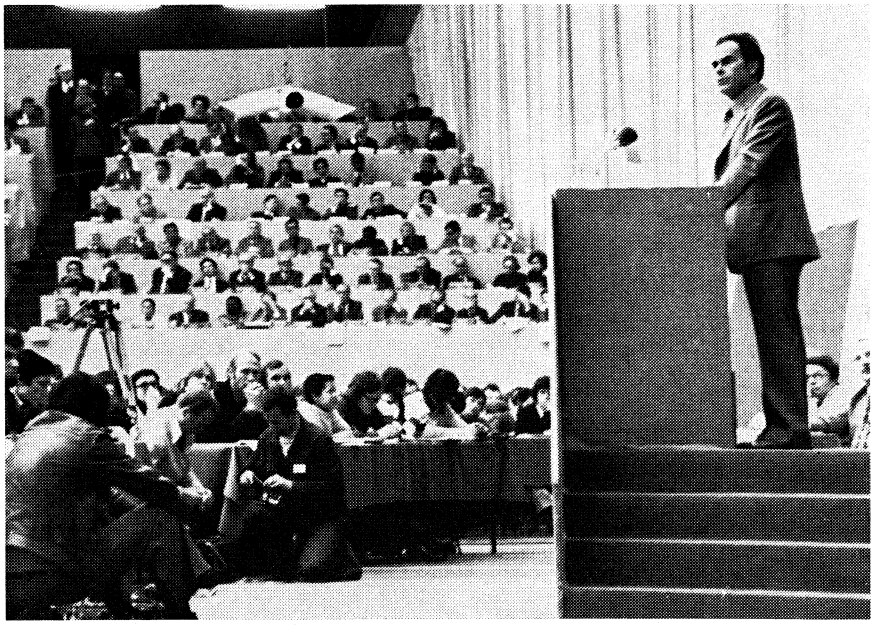

Georges Marchais spreekt het 22ste partijcongres van de communistische partij in het Saint Ouen sportpaleis toe.

Zo werd besloten, de zinsnede ,.dictatuur van het proletariaat" uit het partijprogramma te verwyderen en zich onafhankelijker op te stellen tegenover de Sowjet-Unie

Partijsecretaris Marchais hield de openingsrede. waarin hij kritiek uitte op de Sowjet-Unie wegens onderdrukking van vrijheden, maar tegelijkertijd de verzekering gaf dat de samenwerking in de strijd tegen het imperialisme niet zou verzwakken.
Het is normaal, aldus Marchais, dat wij onze onenigheid uitspreken met maatregelen tegen de vrijheid van opinie, meningsuiting of creatie waar ook. We kunnen ons er niet bij neerleggen dat het communistische ideaal wordt bevlekt door onrechtvaardige en niet gerechtvaardigde daden. Maar zo meende Marchais vlak daarna: het bestaan van een divergentie op dit punt met de partij van de Sowjet-Unie ,,verzwakt onze wil niet om met deze partij samen te werken in onze gemeenschappelijke strijd tegen het imperialisme en vóór onze gemeenschappelijke doelen."

,,Dictatuur van het proletariaat" geschrapt

Het schrappen van de woorden ,,dictatuur van het proletariaat" uit de partijstatuten plaatste Marchais in het kader van de strijd voor de democratie. Op de weg naar he; socialisme dienden politieke meerderheid en meerderheid van stemmen altijd met elkaar in overeenstemming te zijn. De woorden proletariaat en dictatuur gaven niet meer weer wat de eigen Franse weg naar het socialisme is.

Want het socialisme zal worden gedragen door de macht der arbeidersklasse en de andere categorieën werknemers, dat wil zeggen door de meerderheid van het volk. Het schrappen was in overeenstemming met de principes van het wetenschappelijk socialismë van Marx, Engels en Lenin

Het proletariaat bleef de kern van de arbeidersklasse, maar vertegenwoordigde deze niet in haar geheel Maar zo voegde Marchais er geruststellend aan toe. de arbeidersklasse zou een leidende rol spelen in de strijd voor de socialistische transformatie van de samenleving

Er is maar een enkele partij in Frankrijk die onder alle omstandigheden de vlag van de vrijheid hooghoudt, een partij die de aantasting van de mensenrechten veroordeelt en dat is de Franse communistische partij, aldus Marchais

Het belang van de leidende rol der communisten in het Volksfront met socialisten in die Unie van het Franse volk, onderstreepte Marchais door zijn striemende kritiek op de socialistische partners De socialistische partij bleef een reformistische partij De partij bleef gevoelig voor druk van rechts, en van internationale zijde speciaal van de sociaal-democratische partij van Helmut Schmidt. De Franse socialistische partij zou terugvallen in klasse-collaboratie met de grote bourgeoisie zoals zij in hst verleden steeds deed, als de partij het Volksfront beheerste

Over het buitenlandse beleid zei Marchais dat de communistische partij strijdt om de onafhankelijkheid van Frankrijk te handhaven, een nationale onafhankelijkheid die niet ouderwets is maar de ,,grote eis van onze tijd". (Le Monde, NZZ, NRC/H'blad)

MIDDEN-OOSTEN

ALGEMEEN

BENOEMING HOOFDCOORDINATOR VN-TROEPES'

De secretaris-generaal van de VN, Kurt Waldheim, maakte op 20 aug. 1975 de benoeming bekend van luitenant-generaal Ensio Siilasvuo, tot dusver commandant van de UNEF (VN-vredesmacht in de Sinai), tot hoofdcoördinator van de UNTSO-, UNEF- en UNDOF-operaties in het Midden-Oosten.
Tegelijk werd generaal-majoor Bengt Liljestrand, voorheen stafchef van de UNTSO (VN-bestandswaarnemers), benoemd tot commandant van de UNEF. Tot commandant van de UNDOF (VN-vredesmacht op de Golan-hoogten) was reeds op 14 juli 1975 benoemd generaal-majoor Hannes Philipp. (UN *Chronicle)*

VERLENGING UNEF-MANDAAT TOT 21 OKT. 1956

Op 23 okt. 1975 besloot de Veiligheidsraad met **13** tegen 0 stemmen — China en Irak namen niet aan de stemming deel — het mandaat van de UNEF dat de volgende dag afliep met één jaar te verlengen tot 24 okt. 1976. (UN *Chronicle)*

(Vor. ber. pag. 577/3 e.v.-1975)

VERLENGING UNDOF-MANDAAT TOT 30 NOV. 1976. WALDHEIM IN MIDDEN-OOSTEN. TOELATING PLO TOT VEILIGHEIDSRAADSDEBATTEN

Ter bespreking van een verlenging van het UNDOF-mandaat, dat per 30 nov. 1975 afliep, voerde VN-secretaris-generaal Waldheim van 22 t/m 27 nov. besprekingen met politieke leiders van Syrië, Israël, Egypte, Libanon en Jordanië.

Op **22** en **23** nov. verbleef Waldheim in de Syrische hoofdstad Damascus voor overleg met Syrië's president Hafez Assad en PLO-leider Yasser Arafat. Op 24 nov. voerde hij in Jeruzalem besprekingen met de Israëlische premier Yitzhak Rabin, minister Yigal Allon van buitenlandse zaken en minister Shimon Peres van defensie. Na afloop daarvan verklaarde Waldheim dat tussen de Israëlische en de Syrische opvatting nog een kloof bestond en dat een verdere verduidelijking vanuit Syrië nodig was vóór men kon zeggen of dit land het mandaat zou verlengen. Syrië had nl. ,,aanzienlijke vorderingen" bij de onderhandelingen i.z. het Midden-Oosten als voorwaarde vooraf gesteld, terwijl Israël bij monde van minister **Al**lon verklaarde dat er geen junctim tussen de door Syrië verlangde globale oplossing voor het Midden-Oosten-probleem en de verlenging van het UNDOF-mandaat kon bestaan.
Op 25 nov. voerde Waldheim in Cairo besprekingen met de Egyptische president Sadat en ininister van buitenlandse zaken Ismail Fahmi over de Midden-Oostenkwestie en het in Jeruzalem en Damascus gevoerde overleg. De volgende dag besprak Waldheim in Beiroet de algemene situatie in het Midden-Oosten met de Libanese leiders, president Frangié en premier Karame, waarbij hij de hoop uitsprak dat Libanon zijn eenheid en soevereiniteit zou weten te bewaren.
Later die dag had Waldheim in Damascus een onderhoud van 4 uur met president Assad, die nadrukkelijk een deelneming van de PLO als gelijkgerechtigde partij in een globale oplossing voor het Midden-Oosten zou hebben verlangd.
Tijdens zijn terugreis had Waldheim op 27 nov. te Londen een gesprek met koning Hoessein van Jordanië.

Als resultaat van zijn beraadslagingen in het Midden-Oosten met de betrokken partijen stelde Waldheim in zijn rapport aan de Veiligheidsraad voor het UNDOF-mandaat opnieuw met zes maanden te verlengen. Hij tekende daarbij aan dat dit voorstel uitging van de veronderstelling dat de Raad overeenstemming zou bereiken over een daarmee samenhangend besluit dat rekening hield met de door de betrokken partijen geformuleerde standpunten.
Op 30 nov. aanvaardde de Veiligheidsraad met 13 tegen 0 stemmen zonder deelname van China en Irak een door Guyana, Kameroen, Mauretanië en Tanzania ingediend ontwerw als resolutie 381 (1975) met de volgende operatieve paragrafen:

,,De Veiligheidsraad (...) besluit:
a) op **12** jan. **1976** opnieuw bijeen te komen om het debat over het Midden-Oosten-probleem incl. het vraagstuk van de Palestijnen en rekening houdend met alle betreffende VN-resoluties voort te zetten;
b) het UNDOF-mandaat voor een periode van zes maanden te verlengen;
c) de secretaris-generaal te verzoeken de Veiligheid-sraad van verdere ontwikkelingen op de hoogte te houden."

Na de stemming las de voorzitter van de Raad, Jacob Malik (SU), een verklaring voor zoals die volgens hem tijdens informele beraadslagingen was overeengekomen. De voornaamste zin luidde: „De meerderheid van de Veiligheidsraad is van opvatting dat de Palestijnse Bevrijdingsorganisatie (PLO) moet worden uitgenodigd aan het debat deel te nemen, als de beraadslagingen op 12 januari worden hervat."
De Amerikaanse afgevaardigde, Daniel P. Moynihan, zei vervolgens dat de VS de verklaring van de Raadsvoorzitter niet steunden. Die verklaring was ook geen besluit, maar alleen een opsoniming van de

opvattingen van sommige Raadsleden. Zulke externe zaken konden geen wijziging tot gevolg hebben van het onderhandelingskader, de onderhandelingsbasis of de deelnemers aan de onderhandelingen.

Eerder in het debat had Moynihan al verklaard dat de resolutie van de Raad volgens de VS van geen enkele invloed was op de Geneefse formule noch op de onderhandelingen door de partijen via tussenpersonen. Alleen de resoluties 242 (1967) en 338 (1973) van de Raad waren voor de VS relevant voor de toestand in het Midden-Oosten, aldus Moynihan.

Op 1 dec. gaf de Israelische regering na een 6 uur durende kabinetszitting een communiqué uit. waarin o.a. stond:

,,De regering verwerpt de stappen van de Veiligheidsraad, die aan de Syrische chantage toegaf en de verlenging van het mandaat van de VN-troepen van vreemde elementen voorzag, die niets met het troepenscheidingsakkoord tussen Israël en Syrië te maken hebben. Het is heel wel mogelijk, dat dit besluit ertoe leidt dat een vooruitgang naar de vrede door onderhandelingen tussen de betrokkenen en zonder voorwaarden vooraf wordt verhinderd en dat de vredesinspanningen in het gebied worden gesaboteerd. De regering van Israël beschouwt de resoluties **242** en **338** van de Veiligheidsraad, die door Israël werden aanvaard, als de enige fundamenten voor een vrede in het gebied. (. . .)

De Knesset verzekert dat de als PLO aangeduide organisatie een kader voor moordorganisatles vormt, waarvan het verklaarde doel de vernietiging van de staat Israël is. Israël zal in ge–n orgaan enigerlei onderhandelingen met de terreur-organisaties voeren, en (het) zal niet aan de Geneefse conferentie deelnemen in het geval dat een vertegenwoordiging van deze organisatie tot de conferentie wordt uitgenodigd.

De aanwezigheid van de VN-troepen vormt een onlosmakelijk deel van het troepenscheidingsakkoord. Israël zal zich ook verder aan het troepenscheidingsakkoord houden in al zijn aspecten en implicaties, wat ook de verhindering van terreuracties inhoudt. De regering van Israël zal in Syrië de verantwoordelijke figuur voor alle moordacties van terroristen zien, die vanaf Syrische bodem plaatsvinden. Israël zal er alle nodige middelen voor inzetten om de veiligheid aan de noordelijke grenzen te verhogen en de campagne tot vestiging van nederzettingen langs deze grenzen te versterken. De ministerscommissie voor vestigingsbeleid is gemachtigd in naam van de regering over verdere nederzettingen op de Golan-hoogten te spreken en te beslissen."

Toelating ***PLO*** tot *Libanon*-debat Veiligheidsraad

De kwestie van de aanwezigheid van een PLO-vertegenwoordiging in de Veiligheidsraad werd reeds op 4 dec. 1975 actueel toen de Raad bijeenkwam ter behandeling van een Libanese klacht d.d. **3** dec. over een daags tevoren uitgevoerde Israëlische luchtaanval op vluchtelingenkampen en dorpen in verscheidene delen van Libanon (pag. 69/2). In een brief d.d. **3** dec. steunde Egypte het Libanese verzoek om een spoedzitting van de Veiligheidsraad en het verzocht om de deelneming van de PLO aan het debat

De (nieuwe) voorzitter van de Veiligheidsraad, de Brit Ivor Richard, organiseerde nog dezelfde dag drie besloten bijeenkomsten van de Raadsleden in zijn kantoor over de rol van de PLO in het komende Raadsdebat. Daarbij werd door vijf landen — Guyana, Irak, Kameroen, Mauretanië en Tanzania — voorgesteld de PLO uit te nodigen aan het debat deel te nemen met dezelfde rechten als een lidstaat krachtens bepaling 37. (In die bepaling wordt gesteld dat elk lid van de VN, dat geen lid van de Veiligheidsraad is, door de Raad kan worden uitgenodigd zonder stemrecht deel te nemen aan de discussie over een aan de Raad voorgelegde kwestie, als de Raad van oordeel is dat de belangen van dat lid er speciaal mee gemoeid zijn.) Het voorstel werd echter niet op grond van art. 37 ingediend.

Op 4 dec. besloot de Raad als eerste punt tijdens de formele zitting om de PLO uit te nodigen ,,volledig deel te nemen" aan het debat met 9 (vijf genoemde landen plus China, SU, Wit-Rusland en Zweden) tegen **3** stemmen (Costa Rica, Engeland en VS) bij 3 onthoudingen (Frankrijk, Italië en Japan). Daarmee was de toelating van de PLO een feit, omdat procedurele besluiten niet de instemming van de vijf permanente Raadsleden nodig hebben, maar slechts de goedkeuring van 9 van de 15 leden.

Door de telgenstemmers en stemonthouders werd betoogd dat door de uitnodiging aan de PLO een status zonder precedent was verleend aan een organisatie, die geen lid van de VN is en zelfs niet eens een staat is. Israël boycotte de zitting.

Op 5 dec. besprak de Raad een ontwerp-resolutie van vijf niet-gebonden landen (Guyana, Irak, Kameroen, Mauretanië en Tanzania), die door de Amerikaanse afgevaardigde Daniel P. Moynihan als eenzijdig verworpen werd. Daarop werd de zitting verdaagd tot 8 dec., toen de Raad een Italiaans voorstel om de verdere behandeling van de kwestie nog een dag op te schuiven t.b.v. de voorbereiding van een meer positieve en constructieve tekst met 6 (Costa Rica, Engeland, Frankrijk, Italië, VS en Zweden) tegen 8 stemmen bij één onthouding (Japan) verwierp. Vervolgens verwierp de Raad twee Amerikaanse amendementen met 7 tegen 0 stemmen bij 6 onthoudingen (Guyana, Kameroen, Mauretanië, SU, Tanzania en Wit-Rusland). terwijl China en Irak niet aan de stemming deelnamen.

Die amendementen betekenden de toevoeging van twee operatieve paragrafen. 1) een veroordeling van alle gewelddaden, speciaal die welke leiden tot het tragische verlies van levens van onschuldige burgers. en 2) een dringende oproep tot alle betrokkenen om van verdere gewelddaden af te zien

Na de verwerping van de Amerikaanse amendementen kwam het ontwerp van de vijf landen in stemming. De uitslag was 13 tegen 1 (VS) bij 1 onthouding (Costa Rica), waarmee het voorstel door het Amerikaanse veto werd getorpedeerd.

In het ontwerp werd Israël krachtig veroordeeld wegens zijn weloverwogen luchtaanvallen op Libanon, in strijd met zijn verplichtingen krachtens het VN-handvest en resoluties van de Veiligheidsraad. Voorts werd Israël plechtig gewaarschuwd dat de Raad bij herhaling van dergelijke aanvallen passende stappen en maatregelen zou moeten overwegen om zijn besluiten kracht bij te zetten. Tenslotte werd op Israël een beroep gedaan zich onverwijld te onthouden van alle militaire aanvallen op Libanon.

Allon in Washington

Terwijl in Westerse persberichten melding werd gemaakt van Amerikaanse druk op Israël om deel te nemen aan het Veiligheidsraadsdebat van 12 jan. (o.a. door de Amerikaanse topdiplomaat Alfred Atherton tijdens zijn bezoek aan Jeruzalem op 22 dec. 1975), bleef de Israëlische premier Rabin overleg met de PLO afwijzen. Op 4 jan. besloot ook het Israëlische kabinet het Midden-Oostendebat in de Veiligheidsraad te zullen boycotten als de PLO werd uitgenodigd. Tevens besloot het Israëlische kabinet zich niet neer te leggen bij rechtstreekse of indirecte wijziging van de Veiligheidsraadsresoluties 242 en 338.

In die situatie bracht de Israëlische minister van buitenlandse zaken, Allon, op uitnodiging van zijn Amerikaanse ambtgenoot een bezoek aan de VS, waar hij van 7 t/m

9 jan. te Washington met Kissinger besprekingen voerde. Die leidden volgens *NRC/H'blad* (10-1) niet tot een volledige coördinatie van de Amerikaanse en Israëlische standpunten met het oog op het Veiligheidsraadsdebat. Het blad schreef hierover voorts o.m.:

„Allons missie bestond er uit om druk op de Amerikaanse regering uit te oefenen, zodat de VS ( ) hun veto zullen uitspreken over elke poging van Arabische zijde om de politieke status-quo in de Midden-Oosten-crisis te veranderen Israël wil per se voorkomen dat de Veiligheidsraad een resolutie zal aannemen waarin kan worden getornd aan de beginselen voor een akkoord over het Midden-Oosten, zoals die in de resoluties 242 uit 1967 en 338 uit 1973 zijn vastgelegd Hoewel de Amerikanen het in beginsel hierover met Israël eens zijn, hebben zij zich deze week met nadruk niet op de Israelische wensen willen vastleggen ( )

De Israelische minister Allon heeft nu in Washington betoogd, dat Israël bereid is om de onderhandelingen in Genève te hervatten, zolang de Verenigde Naties tenminste geen nieuwe acties tegen Israël op touw zetten De Veiligheidsraad mag volgens Allon geen de-facto-vredesconferentie worden In een gesprek met journalisten zei de Israelische minister gisteren in Washington „De conferentie van Genève en de resolutie 242 en 338 vormen het enige kader voor verdere onderhandelingen De Geneefse conferentie kan worden hervat zodra de andere partijen daartoe bereid zijn"

Maar het is duidelijk dat de Amerikanen en Israeli's op dit gebied niet helemaal op dezelfde golflengte zitten Israël wijst erop dat de VS in het kader van de Sinaï-overeenkomst er zich toe hebben verplicht om geen initiatieven in de Veiligheidsraad te nemen of te onderschrijven die het kader van de Geneefse conferentie ten nadele van Israël kunnen doen veranderen Ame ikaanse regeringskringen laten zich dubbelzinnig over de vraag uit, of deze afspraak een bindend karakter voor Washington heeft ( )

Met nadruk heeft minister Kissinger deze week overigens gesteld dat de VS zich in de Veiligheidsraad kunnen verzetten tegen elke resolutie, die „de vooruitgang %ande vrede in het Midden-Oosten niet zal dienen" Deze formulering is echter voldoende soepel om de Amerikaanse vertegenwoordiger in de raad speelruimte te laten "

Midden-Oosten-debat Veiligheidsraad door Israël geboycot. Amerikaans *veto*

Overeenkomstig resolutie 381 ('75) d.d. 30 nov. 1975 kwam de Veiligheidsraad op 12 jan. 1976 bijeen ter behandeling van „het Midden-Oosten-probleem incl. de Palestijnse kwestie". De (nieuwe) voorzitter van de Raad, Salim A. Salim (Tanzania) herinnerde aan de toen afgelegde verklaring door Raadsvoorzitter Jacob Malik en stelde voor de vertegenwoordiger van de PLO voor deelneming aan het debat uit te nodigen, niet krachtens procedureregel 37 of 39, maar met dezelfde rechten als een lidstaat krachtens regel 37, d.w.z. zonder stemrecht. Dit voorstel van de voorzitter werd aanvaard met 11 stemmen tegen 1 stem (VS) bij 3 onthoudingen (Engeland. Frankrijk en Italië). Israël boycotte het debat.

Moynihan (VS) voerde als bezwaren tegen de uitnodiging van de PLO aan, dat de PLO geen staat was, dat het geen omlijnd gebied bestuurde, dat het het bestaansrecht van Israël — een lidstaat van de VN — niet erkende en dat het het gezag van de Raad weigerde te erkennen door de venverping van de Raadsresoluties 242 (1967) en 338 (1973), die de enige overeengekomen basis voor onderhandelingen vormden. De bezwaren van Engeland, Frankrijk en Italie waren van procedurele aard en betroffen vooral de bewoordingen waarin de uitnodiging was gericht

Tussen 12 en 26 jan. wijdde de Veiligheidsraad tien bijeenkomsten aan het Midden-Oosten-probleem incl. de Palestijnse kwestie. Alle 15 leden van de Raad namen aan het algemene debat deel evenals de vertegenwoordigers van 24 andere landen plus de afgevaardigde van de PLO.

Het algemene debat werd geopend door Farouk Khaddoumi (PLO). Hij stelde dat de tragedie van de Palestijnse verstrooiing was begonnen in de VN na de onrechtvaardige en schandelijke aanbeveling tot verdeling van Palestina in 1947. Raadsresolutie 44 (1948) moest geheel of gedeeltelijk worden herzien. De resoluties 242 (1967) en 338 (1973) werden door de Palestijnen verworpen omdat zij de kwestie-Palestina negeerden. Het Palestijnse volk zou zijn strijd militair en politiek voortzetten tot het zijn onafhankelijke staat kon vestigen. De PLO verwierp een alternatief thuisland i.p.v. Palestina: zij wenste een democratische oplossing met voor alle Arabieren en joden van Palestina een vreedzaam en waardig bestaan.

Op 23 jan. dienden Benin, Guyana, Pakistan, Panama, Roemenië en Tanzania de volgende ontwerp-resolutie in:

„De Veiligheidsraad ( )

— in de overtuiging dat de kwestie-Palestina de kern van het conflict in het Midden-Oosten vormt,

— uiting gevend aan zijn bezorgdheid over de voortdurende verslechtering van de situatie in het Midden-Oosten, en Israël's volharding in zijn bezetting van Arabische gebieden en zijn weigering om de betrokken VN-resoluties uit te voeren diep betreurend,

— het beginsel van de ontoelaatbaarheid van het verwerven van gebieden door het dreigen met of het gebruiken van geweld opnieuw bevestigend,

— voorts opnieuw de noodzaak bekrachtigend van de vestiging van een rechtvaardige en duurzame vrede in het gebied op basis van volledige eerbiediging van het Handvest van de Verenigde Naties alsmede van de resoluties ervan betreffende het Midden-Oosten-probleem incl de kwestie-Palestina,

1 bekrachtigt

a) dat het Palestijnse volk in staat moet worden gesteld zijn onvervreemdbare nationale recht op zelfbeschikking uit te oefenen, met inbegrip van het recht om een onafhankelijke staat in Palestina te vestigen in overeenstemming met het Handvest van de Verenigde Naties;

b) het recht van Palestijnse vluchtelingen, die naar hun woonplaatsen wensen terug te keren en in vrede met hun buren te leven, om dat te doen en het recht van degenen die verkiezen niet terug te

Minister Allon (l) wordt op het vliegveld van Washington op 6 jan begroet door minister Kissinger en ambassadeur Dinitz (m)

keren, om schadevergoeding voor hun bezit te ontvangen;

c) dat Israël zich terug moet trekken uit alle sinds juni 1967 bezette Arabische gebieden,

d) dat passende regelingen moeten worden ontworpen om, overeenkomstig het Handvest van de Verenigde Naties, de soevereiniteit, territoriale integriteit en politieke onafhankelijkheid van alle staten in het gebied te garanderen alsmede hun recht om in vrede binnen veilige en erkende grenzen te leven,

2 besluit dat de in paragraaf 1 vervatte bepalingen bij alle internationale bemoeiingen en conferenties, georganiseerd in het kader van de Verenigde Naties voor de vestiging van een rechtvaardige en duurzame vrede in het Midden-Oosten, volledig in aanmerking moeten worden genomen,

3 verzoekt de secretaris-generaal zo spoedig mogelijk alle noodzakelijke stappen te nemen voor de uitvoering van de bepalingen van deze resolutie en de Veiligheidsraad over de gemaakte vorderingen te rapporteren,

4 besluit binnen een periode van zes maanden bijeen te komen om het rapport van de secretaris-generaal betreffende de uitvoering van deze resolutie te behandelen en om zijn verantwoordelijkheden m b t die uitvoering op zich te nemen"

Bij het indienen van dit ontwerp verklaarde de Pakistaanse afgevaardigde Iqbal Akhund namens zijn collega's dat het duidelijk was dat de vroegere Raadsresoluties moesten worden aangevuld, omdat zij zich niet met de kernkwestie van een Palestijnse identiteit hadden bezig gehouden. Bovendien waren de bewoordingen van die resoluties door Israël misbruikt om elke vredesinspanning te frustreren. Het nu ingediende ontwerp gaf niet volledig het standpunt van elke groep weer, maar het weerspiegelde een veel bredere consensus na intensief overleg. Het was gebaseerd op drie fundamentele onderstellingen betreffende het soort regeling dat voor allen rechtvaardig en daarom duurzaam zou zijn. Het probleem van de Palestijnse identiteit moest duidelijk en eerlijk onder ogen worden gezien. Israël moest zich uit de tijdens de oorlog van juni 1967 bezette gebieden terugtrekken. Tenslotte moesten regelingen en voorzieningen worden getroffen om de omstandigheden te scheppen waarin alle staten in het gebied, incl. de Palestijnse staat, samen konden leven in vrede en in wederzijdse eerbied voor elkaars soevereiniteit, territoriale integriteit en politieke onafhankelijkheid.

Volgens N R C/H'b l a d (24-1) week het ontwerp op twee wezenlijke punten af van het tot dan toe gehanteerde onderhandelingskader in de Veiligheidsraad'

,,Ten eerste roept de resolutie van de niet-gebonden landen op tot terugtrekking van de Israeliers uit alle veroverde Arabische gebieden [terwijl de resolutie 242 uit 1967 de kwestie opzettelijk openliet door de kwalificatie ,,alle" Arabische gebieden niet te gebruiken, althans niet in de Engelse tekst (red KHA)]

Ten tweede bepleit de nieuwe resolutie de stichting van een Palestijnse staat, terwijl de vroegere Veiligheidsraadresoluties 242 en 338 de Palestijnse kwestie neutraal tegemoet traden met de formulering ,,vluchtelingenprobleem""

Daarnaast was de in punt l d vermelde garantie van de soevereiniteit territoriale integriteit en politieke onafhankelijkheid van alle staten in het gebied en hun recht om in vrede binnen veilige en erkende grenzen te leven een indirecte onderschrijving van Israël's bestaansrecht

Op 26 jan. diende de Britse vertegenwoordiger Ivor Richard een amendement in dat een paragraaf aan het ontwerp wilde toevoegen, waarin de Raad de beginselen en bepalingen van de resoluties 242 (1967) en 338 (1973) bekrachtigde en verklaarde dat niets in het nieuwe ontwerp die resoluties te niet deed. Dit Britse amendement werd verworpen met 4 (Engeland, Frankrijk, Italië en Zweden) tegen 2 stemmen (China en Libië) bij 9 onthoudingen.

Daarna kwam dezelfde dag het ontwerp van de zes landen in stemming. De uitslag was: 9 stemmen vóór (de zes plus Frankrijk, Japan en de SU), één stem tegen (VS) bij 3 onthoudingen (Engeland, Italië en Zweden), terwijl China en Libië niet aan de stemming deelnamen. Door het Amerikaanse veto werd de goedkeuring van de resolutie dus belet.

In zijn motivering van het veto zei de Amerikaanse afgevaardigde Moynihan dat de resolutie de vernietiging zou hebben ingeluid van het gevestigde onderhandelingskader, zoals vastgesteld in de resoluties 242 (1967) en 338 (1973), en dat die de rechten van een van de partijen fundamenteel zou hebben beperkt. De VS sloten de deur niet voor de introductie in het onderhandelingsproces van overwegingen die nog niet te berde waren gebracht. I-Iet was beter op de overeengekomen bestaande basis voort te gaan en die zo te ontwikkelen dat die nog bruikbaarder werd dan het risico te nemen om die basis te vernietigen. Moynihan stelde voorts dat het Amerikaanse veto niet gebaseerd was op antipathie jegens de aspiraties van de Palestijnen, maar op de overtuiging dat de aanvaarding van het ontwerp hun omstandigheden niet zou verbeteren en dat het niet de doeltreffendste methode was om het lang verwaarloosde probleem van hun toekomst in de context van een algehele regeling aan te vatten.

Farouk Khaddoumi (PLO) zei dat de Palestijnse nationale rechten niet door een veto konden worden afgeschaft en dat er evenmin over kon worden onderhandeld. Z.i. was tijdens het debat de meerderheid het eens gebleken over de volgende begrippen en conclusies: 1) de PLO is de vertegenwoordiger van het volk van Palestina; 2) dat volk heeft recht op nationale zelfbeschikking en onafhankelijkheid in zijn Palestijnse thuisland: 3) geen vrede en dus geen rechtvaardige en duurzame oplossing van de Midden-Oosten-crisis is denkbaar zonder instemming en medewerking van de PLO; en 4) resolutie 242 (1967) is ontoereikend, omdat die zich niet bezig houdt met de kwestie-Palestina noch met de nationale rechten van het Palestijnse volk op onafhankelijkheid en soevereiniteit.

Na de stemming deed secretaris-generaal Waldheim een beroep op alle betrokken partijen te volharden in hun pogingen om tot een vreedzame regeling te geraken ,,hoe groot of onoverkomelijk de hindernissen nu ook mogen lijken". Hij waarschuwde voor .,een nieuwe crisistoestand" bij het uitblijven van vorderingen in de richting var, een regeling.

Verdere verlenging UNDOF-mandaat

Terwijl de stagnatie m.b.t. het onderhandelingsproces i.z. een algehele vredesregeling voortduurde, leverde de verlenging ven het op 30 mei aflopende UNDOF-mandaat dit maal geen moeilijkheden op.

Terwijl op 23 mei werd gemeld dat Israël met een verlenging van het mandaat instemde mits er geen extra voorwaarden aan werden verbonden, arriveerde Waldheim op 26 mei in Damascus voor overleg met de Syrische president Assad over het mandaat. Op 27 mei deelde Waldheim te Damascus mee dat Assad met een verlenging van het UNDOF-mandaat voor zes maanden had ingestemd ,,zonder enige politieke concessie of voorwaarde". De Syrische president had slechts vragen gesteld betreffende de voortzetting van het streven naar vrede. Op 28 mei keurde de Veiligheidsraad de verlenging van het UNDOF-mandaat tot 30 nov. 1976 goed met 13 tegen 0 stemmen, terwijl China en Libië niet aan de stemming deelnamen. Tegelijk sprak de Raad zijn ongerustheid uit over de heersende gespannen toestand in het gebied. Waldheim deelde tevoren mee, dat president Assad hem had gewaarschuwd niet te zullen dulden dat de UNDOF een permanente instelling zou worden. *(NRC/H'blad NZZ, Financial Times, UN Chonicle, UN Information Centre* Londen)

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelinij ,,Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

UNCTAD IV

In Nairobi, de hoofdstad van Kenya, vond in mei de vierde bijeenkomst plaats van de United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD). De conferentie werd geopend op 5 mei en afgesloten in de ochtenduren van 31 mei, drie dagen later dan gepland.

UNCTAD, de conferentie van de Verenigde Naties inzake handel en ontwikkeling, is als orgaan van de Algemene Vergadering van de VN in 1964 opgericht na een uitgebreid onderzoek naar de wenselijkheid van een internationale handelsconferentie.
Eén van de belangrijkste taken van UNCTAD is het bevorderen van de internationale handel in samenhang met een versnelde economische ontwikkeling in de arme landen. De conferentie dient daartoe nieuwe beginselen en beleidsdoelstellingen te formuleren. Tevens treedt UNCTAD op als een centrale instantie om het beleid en concrete acties van afzonderlijke regeringen op elkaar af te stemmen.
Aanvankelijk zouden de UNCTAD-bijeenkomsten driejaarlijks gehouden worden; in de praktijk zijn zij vierjaarlijks geworden. De derde zitting was in mei 1972 in Santiago (pag. 345 e.v., 495/3 e.v. - 1972).

Tussen de zittingen in wordt het lopende werk gedaan door het permanente orgaan van de conferentie, de Raad voor Handel en Ontwikkeling (Trade and Development Board), waarvan 68 lidstaten deel uitmaken. Dit orgaan bevat o.m. vijf hoofdcommissies, te weten voor grondstoffen, fabrikaten, scheepvaartzaken. financiën en overdracht van technologie.

UNCTAD kent een permanent secretariaat, dat door de secretaris-generaal wordt geleid. De eerste secretaris-generaal was de Argentijn Raul Prebisch, die in 1969 werd opgevolgd door Manuel Perez-Gurrero. (Venezuela). Sinds 1974 is Gamani Corea uit Sri Lanka secretaris-generaal van UNCTAD.
Toen de AV in 1964 besloot UNCTAD in het leven te roepen, maakte men een indeling van alle lidstaten in verschillende categorieën. Deze indeling is formeel en wordt als zodanig tijdens diverse VN-bijeenkomsten gehanteerd:

A-groep: de Aziatische landen behalve Japan, de Afrikaanse landen en Joego-Slavië.

B-groep: de landen met een ontwikkelde vrije markteconomie. nl. die van Europa plus Australië, Canada, Japan, Nieuw-Zeeland en de Verenigde Staten.

C-groep: de landen van Latijns-Amerika en het Caraïbische gebied.

D-groep: de Sowjet-Unie en de andere socialistische staten van Oost-Europa.

Daarnaast bestaat ook nog het begrip ,,Groep van 77". Tijdens de eerste UNCTAD in 1964 in Genève (pag. 193 e.v., pag. 308 e.v. en pag. 405 e.v.-1964) trad een aantal ontwikkelingslanden op als één blok. In eerste aanleg waren dat 77 ontwikkelingslanden. Keer op keer sloten zich hierbij andere ontwikkelingslanden aan. Bij het begin van een voorbereidende vergadering van ontwikkelingslanden in Manilla, in jan. van dit jaar, waren het er 107; na afloop van die bijeenkomst was het aantal gegroeid tot 111.

Agenda

Op een vergadering van 30 sept.-2 okt. 1975 stelde de Raad voor Handel en Ontwikkeling de agenda voor de conferentie samen.

Op de agenda stonden 19 punten, waarvan negen een inhoudelijk karakter hadden.

Onder het hoofd Grondstoffen stond vermeld: Actie m.b.t. grondstoffen, met inbegrip van besluiten over een geïntegreerd programma in het licht van de noodzaak van verandering in de wereldwijde grondstoffeneconomie.
Bij het punt Fabrikaten en halffabrikaten stond: Maatregelen, met inbegrip van de uitwerking van en de beslissing over een omvattende strategie het uitbreiden en diversifiëren van de exporthandel van de ontwikkelingslanden met het oog op het bereiken van de algemeen aanvaarde doelstellingen voor hun versnelde industriële ontwikkeling,
Het volgende agendapunt was Recente ontwikkelingen in de internationale handel en ontwikkeling. Hier stond bij: Onderzoek en evaluatie van de vooruitgang, die gemaakt is in de multilaterale handelsonderhandelingen en van andere daden en besluiten, die op internationaal niveau gedaan zijn; onderzoek van de ontwikkelingen op het internationale monetaire terrein.
Bij de kwestie van Geld en financiën en overdracht van reële middelen voor ontwikkeling werd gezegd: Beslissingen over maatregelen om het kritieke schuldenprobleem van veel ontwikkelingslanden te verlichten: maatregelen om de netto kapitaalsstromen naar ontwikkelingslanden te vergroten om tegemoet te komen aan hun externe financiële problemen op lange termijn; maatregelen om, op passende voorwaarden en condities, de financiële en monetaire situatie van ontwikkelingslanden te verbeteren, in overeenstemming met hun ontwikkelingsbehoeften en om de financiering van hun uitzonderlijke tekorten te vergemakkelijken; onderzoek van de vereisten voor de ontwikkeling van een internationaal monetair systeem, dat ontwikkeling en wereldhandel zou bevorderen en dat i.h.b. oog heeft voor de belangen van de ontwikkelingslanden.
Daarop volgde de kwestie van Overdracht van technologie, waarbij vermeld stond: Actie om de technologische capaciteit van

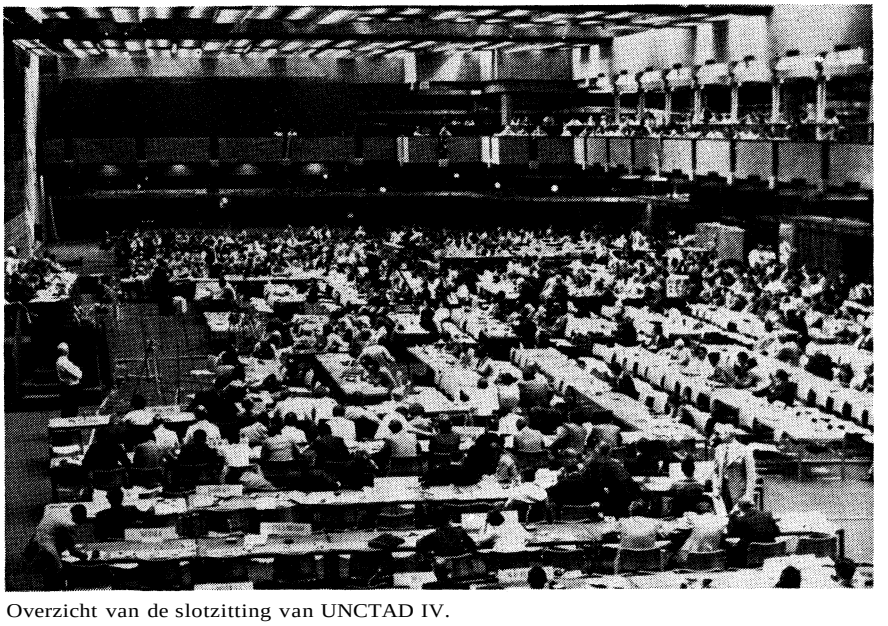

Overzicht van de slotzitting van UNCTAD IV.

ontwikkelingslanden te versterken; beslissingen over een gedragscode voor de overdracht van technologie en, in het licht van die beslissingen, een beslissing over de modaliteiten voor de instelling ervan: actie, die door UNCTAD ondernomen moet worden m.b.t. de economische, commerciële en ontwikkelingsaspecten van het internationale patentensysteem in het kader van de voortgaande herziening van dat systeem.
De agenda vermeldde vervolgens het punt van de Minst ontwikkelde van de ontwikkelingslanden, eilandstaten en staten zonder kust, waarbij gezegd werd: Actie m.b.t. speciale maatregelen ten gunste van deze landen.
Volgende punt was Economische samenwerking tussen ontwikkelingslanden: hierbij stond: Actie om, waar dat passend is, maatregelen en initiatieven, genomen door ontwikkelingslandeii om ecotiomischr samenwerking tussen henzelf te versterken, te ondersteunen.
Hierna kwam het vraagstuk van Handelsbetrekkingen tussen landen. die verschillende economische en maatschappelijke systemen hebben. Daar werd bij gezegd: Multilaterale actie om de handel en de economische betrekkingen tussen landen met verschillende economische en maatschappelijke systemen uit te breiden, i.h.b. actie die zou bijdragen aan de ontwikkeling van ontwikkelingslanden.
Het laatste inhoudelijke punt was dat van Institutionele vraagstukken: daar stond bij: Aanbevelingen over de toekomstige rol van UNCTAD en beslissingen over toekomstige institutionele regelingen binnen UNCTAD.

Voorbereidende vergadering van de Groep van 77 in Manilla

De ontwikkelingslanden, verenigd in de Groep van 77, hielden van 26 jan.-6 febr. 1976 in de Filippijnse hoofdstad Manilla een vergadering, waarop zij zich voorbereidden op de komende UNCTAD-conferentie. De bijeenkomst was tevens bedoeld om tot een standpuntbepaling te komen m.b.t. de Noord-Zuid-dialoog (pag. 20/1 e.v.-1976), waarvan het stadium van de commissievergaderingen stond te beginnen.

In de slotzitting van deze bijeenkomst werden Roemenië, Malta, Suriname en het Palestijnse bevrijdingsorganisatie PLO als volledig lid van de Groep toegelaten.
De conferentie aanvaardde twee documenten: een verklaring onder de titel Handvest van Manilla en een actieprogramma.
In Le Monde van 11 febr. werd over het verloop van de conferentie en de aangenomen documenten als volgt bericht:

Na de uitspraken van Lima (19663 en Algiers (1972), valt de verklaring waarover de ontwikkelingslanden het in Manila eens werden op als een gematigd document De aanhangers van een confrontatiepolitiek hebben het moeten afleggen tegen de voorstanders van samenwerking met de geindustrialiseerde landen
De gematigdheid blijkt ook uit het mislukken van de pogingen van de op deze conferentie tot de Groep van 77 toegelaten PLO (Palestijnste Bevrijdingsorganisatie) om een motie aangenomen te krijgen die zou moeten leiden tot een economische boycot van de ,,racistische landen", te weten Israël, Zuid-Afrika en Rhodesie
Het Handvest van Manila rust op twee elkaar aanvullende principes en bijds legt het document de verantwoordelijkheid voor de ontwikkeling van de Derde-Wereldlanden in de eerste plaats bij deze landen zelf en moet hun voornaamste doelstelling he: nauwer aanhalen van hun bilaterale en regionale economische betrekkingen zijn
Aan de andere kant moeten de geïndustriaiiieerde landen de Derde Wereld op meer concrete wijze hulp verlenen, met name door een nieuwe economiscne wereldoide tot stand te brengen
De voornaamste punten van het act eprogramina dat de Manila-conferentie heeft aangenomen bevatten in verband h ermee tie volgende ei-en

- Afschaffing van de douaneoeperkingen en niet-tarifaire belemmeringen die de rijke landen de invoer van eind- en halfprodukten uit de Derde Wereld in de weg leggen en verbetering van het algemene preferentiestelsel;
- Verhoging van de ontwikkeiingshulp van de rijke landen (de Oosteuropese landen daarbij inbegrepen) tot 0,7% van hun bruto nationaal produkt in 1980 en het instellen in deze landen van een ,,ontwikkelingshulpbelasting";
- Effectieve toepassing van maatregelen en methoden voor een indexatie (koppeling) van de prijzen van de door de ontwikkelingslanden uitgevoerde grondstoffen aan de prijzen van uit de industrielanden geimporteerde produkten,
- Tenminste 90% van de voor de ontwikkelingshulp bestemde overheidsgelden moet bestaan uit giften of renteloze leningen zonder de verplichting in het donorland te kopen.
- Kwijtschelding van de overheidsschulden van de niinst ontwikkelde landen, een soortgelijk beleid ten aanzien van de landen die het zwaarst door de economische wereldcrisis getroffen zijn, consolidatie voor tenminste vijfentwintig jaar van de handelsschuld van de overige ontwikkelingslanden en de uiteindelijke oprichting van een ,,fonds of bank ten behoeve van de financiering van de kortetermijnschulden van de ontwikkelingslanden",
- Een ,,gedragscode" voor de overheveling van technische kennis De Groep van 77 verklaart opnieuw dat ,,de enige manier om de overheveling van technologische kennis afdoende te regelen de instelling vereist van een multilaterale instelling met dwingende macht",
- Uitbreiding van de bevoegdheden van de UNCTAD, waarvan de banden met de Algemene Vergadering van de VN niettemin gehandhaafd moeten blijven

De ,,groep van 77" is er daarentegen niet in geslaagd overeenstemming te bereiken over de lijst van produkten die in een geintegreerd grondstoffenprogramma opgenomen zouden moeten worden Ze hebben zich beperkt tot de opstelling van een voorlopige lijst van achttien produkten. bananen bauxiet hout. cacao. koffie rubber, katoen, koper, tin, ijzererts, harde vezels, plantenolie, Jute, mangaan, fosfaat, suiker, thee en vlees Wel hebben ze hier een waarborgclausule aan toegevoegd voor de landen die produkten uitvoeren die reeds zijn opgenomen in een internationale grondstoffenovereenkomst, zoals koffie, cacao of suiker
Aan een verscheidenheid van meningen heeft het in Manila niet ontbroken, wat een verklaring zou kunnen zijn voor de weinig krachtige toon waarin de slottekst is gesteld De meningsverschillen hebben een zekere scheiding teweeggebracht tussen ae drie regionalen groeperingen binnen de Groep van 77, te weten de Latijnsamerikaanse, de Afrikaanse en de Aziatische landen. Geen van de drie blokken leken bereid hun speciale betrekkingen, respectievelijk met de VS, de EG en Japan, in opspraak te brengen
De 91 ontwikkelingslanden die niet aanwezig zijn op de Noord-Zuiddialoog in Parijs hebben evenmin hun wantrouwen ten aanzien van de negentien wel aanwezige Derde-Wereldlanden onder stoelen of uankcn gestoken De Venezolaanse minister en co-voorzitter ban de Noord-Zuiddialoog, Perez Guerrero zou erin geslaagd zijn hen gerust te stellen
De lijst van de in Parijs behandelde onderwerpen is gebaseera, zo heeft nij gezegd, op de door de Groep van 77 aangenomen aanbevelingen tijdens de zesde en zevende speciale zittingen van de VN ,,Wij, de Groep van 19, zullen jullie niet afvallen Wij zijn jullie vertegenwoordigers Geef ons jullie mening en wij zullen, zo nodig, de ingeslagen wegen bijstellen" Aldus de Venezolaanse minister Tenslotte heeft de conferentie Perez Guerrero aangewezen als coordinator tussen de Groep van 77 en de Groep van 19 Hij zal worden bijgestaan door een coordinatiegroep die in Geneve opgericht zal worden onder boorzitterschap van de Filippijnen
Een andere werkgroep zal zich, eveneens in Genève, buigen over de oprichting ran een secretariaat van de Groep van 77
De houding van de olielanden heeft nogal wat reserves opgeroepen in Manila, hoewel hun uiteindelijk in de slottekst op discrete wijze hulde is gebracht
Verscheidene ontwikkelingslanden verweten hun het grootste deel van hun financiele overschotten op Westerse markten te plaatsen in plaats van deze in de ontwikkelingslanden te investeren Toch hebben de OPEC-landen een motie afgewezen, waarin ,,landen van de groep met financiele reserves" opgeroepen werden bepaalde organen te financieren
Terwijl de toetreding van de PLO en Suriname tot de Groep van 77 geen moeilijkheden opleverde, heeft de kandidaatstelling van Roemenië en Malta tot langdurige discussies geleid Binnen de UNCTAD maakte Malta deel uit van de groep industriele landen en behoorde Roemenië tot de Socialistische landengroep Uiteindelijk in Malta opgenomen in de kring van Aziatische en Roemenië in die van de Latijnsamerikaanse landen

Voorbereidende vergadering Raad voor Handel en Ontwikkeling. Meningsverschillen tussen arme en rijke landen blijken

In Genève vond van 8-20 maart een bijeenkomst plaats van de Raad voor Handel en Ontwikkeling.
UNCTAD-secretaris-generaal Corea had gehoopt, dat op deze vergadering reeds beslissingen genomen zouden worden, vooral over het door de UNCTAD-grondstoffencommissie voorgestelde ,,geïnte-

greerde programma" m.b.t. de grondstoffenprijzen (pag. 283/3 - 1975).

Kernstuk van dit programma was de inrichting van een buffervoorraad van een aantal grondstoffen, met behulp waarvan de prijzen gestabiliseerd zouden kunnen worden. Voor de financiering van deze voorraden zou een fonds moeten worden opgericht, waaraan door alle lidstaten zou moeten worden bijgedragen. Een dergelyk fonds kan enigszins vergeleken worden met het EG-landbouwfonds, met behulp waarvan aan landbouwproducenten in de EG de opbrengsten van hun produkten gegarandeerd wordt.

Door de overgrote meerderheid van de landen van groep B werd het denkbeeld van het instellen van een dergelijk fonds van de hand gewezen. Zij achtten het in strijd met de beginselen van de vrije marteconomie. Ook vreesden zij van het fonds nadelige consequenties, daarbij verwijzend naar de praktijk van het EG-landbouwfonds. dat bij herhaling geleid heeft tot het produceren van landbouwoverschotten.

De enige twee rijke landen, die zich voorstander betoonden van het Inrichten van het grondstoffenfonds en die tevens toezeiden eraan te zullen bijdragen, waren Noorwegen en Nederland.

De Nederlandse delegatieleider naar de Raad voor Handel en Ontwikkeling, F. Klinkenbergh, legde op de openbare slotzitting van de Raad op 20 maart een verklaring af, waarin hij zei, dat hij van zijn regering de instructie ontvangen had ,,U te informeren, dat mijn regering streeft naar de oprichting van een gemeenschappelijk fonds en klaar staat aan zo'n fonds, waarover behoorlijk is onderhandeld en overeenstemming bereikt, bij te dragen". Klinkenbergh noemde het gemeenschappelijke fonds het ,,centrale thema" van het ,,geïntegreerde programma voor grondstoffen". Hij wees erop, dat Nederland zich al in 1970 bereid verklaard had mee te doen aan het tinfonds, dat sinds 1972 in werking is.
Al in 1968, zo betoogde de Nederlander, nam de grondstoffencommissie van UNCTAD twee besluiten:

- de techniek van buffervoorraden is een van de methoden voor internationale grondstoffenovereenkomsten;
- buffervoorraden moeten worden uitgerust met een doeltreffend fonds.

Klinkenbergh verwees voorts naar het Tweede Ontwikkelingsdecennium, dat door de VN is afgekondigd ter verbetering van de positie van arme landen, alsmedeNnaar de zesde en zevende speciale zitting van de Algemene Vergadering van de V , waar tot een nieuwe internationale economische orde is opgeroepen.
,,In deze context lijkt het mij belangrijk U te herinneren aan het feit, dat mijn regering de resultaten van de zevende speciale zitting van de AV beschouwt als een verplichting om verplichtingen aan te gaan" aldus Klinkenbergh

Opening van de conferentie in *Nairobi.* Verslag *van* de secretaris-generaal

UNCTAD IV werd op 5 mei in Nairobi geopend door de Keniase minister van buitenlandse zaken, Mbiyu Koinange. Deze deed namens president Kenyatta een krachtig beroep op de industriestaten, de socialistische staten en de ontwikkelingslanden een ,,Handvest van Xairobi" op te stellen om te komen tot een nieuwe economische orde.

VN-secretaris-generaal Kurt Waldheim onderstreepte in zijn openingstoespraak, dat ,,wij ons nioeten bezighouden met het verwezenlijken van de economische dekolonisatie". Het gaat volgens hem daarbij in feite om een ,,bevrijdingsbeweging", om het bevrijden van een grote massa mensen van ellende, honger, werkloosheid en wanhoop".

De vertegenwoordigers van de 153 UNCTAD-lidstaten verkozen tot voorzitter van de conferentie Eliud Mwamunga de Keniase minister van handel en industrie.

De secretaris-generaal van UNCTAD, Gamani Corea, bracht op de openingsdag verslag uit aan de conferentie. Hij had zijn verslag de titel meegegeven ,,Nieuwe richtingen en nieuwe structuren voor handel en ontwikkeling". Onderstaand een samenvatting:

De conferentie in Nairobi zal belangrijke aspecten van de nieuwe internationale economische orde bespreken. De eerste secretaris-generaal van UNCTAD, Raul Prebisch, had tot een nieuwe orde opgeroepen, daarbij vele internationale economische hervormingen bepleitend. Sinds zijn ambtstermijn zijn er sommige verbeteringen geweest, maar zijn conceptie van een nieuwe handelspolitiek voor ontwikkeling is nog niet verwezenlijkt.
Gedurende het bestaan van UNCTAD hebben een aantal gebeurtenissen hun merkmaal op het internationale economische systeem nagelaten: verstoringen van het monetaire systeem, inflatie, recessie, veranderingen in prijsverhoudingen, maar ook verbeterde handelsbetrekkingen tussen Oost en West, het einde van het isolement van China, en het naar voren komen van een openbaar bewustzijn van de zorgen van de derde wereld. De vierde zitting van de conferentie zal samengeroepen worden tegen een achtergrond van aanhoudende crisis in vele delen van de wereldeconomie. Toch zou dit niet onze wil om te handelen moeten verzwakken. Vandaag genieten de landen met een ontwikkelde markteconomie, met 20% van de wereldbevolking, ong. twee derde van het wereldinkomen. In tegenstelling daarmee ontvangen de ontwikkelingslanden — met uitzondering van China — met bijna 50% van de wereldbevolking, slechts één achtste van het wereldinkomen.

Een antwoord op de problemen van de ontwikkelingslanden moet niet een slachtoffer worden van de huidige crisis, maar deel van de wereldwijde inspanning om hem te boven te komen, aldus Corea. De ontberingen van de ontwikkelingslanden kunnen de huidige crisis alleen maar verergeren door de wereldwijde vraag te verminderen.
Een vermeerdering van de externe middelen van deze landen zou het herstelproces stimuleren, omdat zij hoogst waarschijnlijk gebruikt zouden worden voor invoer uit de ontwikkelde landen.
De kwesties voor de conferentie weerspiegelen de kristallisering van een lange periode van internationale discussie over ontwikkelingsproblemen. Hoewel in verschillende gevallen de beslissingen, die gevraagd worden, alleen maar eerste stappen zijn, zijn zij in de richting van het vestigen van een internationaal systeem dat de behoeften van ontwikkeling in het belang van de hele internationale gemeenschap beter zou dienen. Te zamen genomen belichamen zij iets van de essentiële vereisten van een nieuw systeem, zoals dat getekend wordt in de resoluties van de Algemene Vergadering in zijn zesde en zever.de speciale zittingen.

GRONDSTOFFEN. De conferentie moet beslissen, of actie op dit gebied ook in de toekomst gebaseerd moet zijn op een fragmentarische benadering, zoals in het verleden, die de nadruk legt op een onderzoek van grondstoffenproblemen op een geïsoleerde basis, van geval tot geval, of op een geïntegreerd programma voor grondstoffen, zoals voorgesteld door de UNCTAD-secretaris-generaal, dat streeft naar het verlenen van kracht en stabiliteit aan de grondstoffenmarkten zelf, aan het te boven komen van vroegere zwakheden en dat het begin vormt van een proces, dat zou kunnen resulteren in betere structuren, die richting geven aan de handel in grondstoffen.
Als de conferentie instemt met de voorstellen in het geïntegreerde programma, zou zij de fasen moeten erkennen, die de uitvoering van het programma met zich meebrengt.
In de eerste plaats zou op de conferentie van Nairobi een beslissing nodig zijn m.b.t. de aanvaarding en toepassing van de fundamentele elementen van het programma, i.h.b. het instellen van internationale voorraden, die een wijde reeks van grondstoffen beslaan, en de instelling van een gemeenschappelijk financieringsfonds. Later zouden er gelijktijdige onderhandelingen binnen een overeengekomen tijdsperiode moeten zijn over de details van het beheer en de werking van het gemeenschappelijke fonds en over de prijs en andere doeleinden voor regelingen voor individuele grondstoffen of groepen van grondstoffen, en over de praktische middelen om die te bereiken.

FABRIKATEN. De conferentie zou in overweging moeten nemen een bredere politieke benadering dan tot dusver te aanvaarden m.b.t. de uitvoer van fabrikaten uit ontwikkelingslanden. Deze benadering zou niet alleen verbeteringen moeten omvatten in toegang tot markten, ondersteund door passende maatregelen voor industriële aanpassing op lange termijn in ontwikkelingslanden en een meer doelmatige regulering van restrictieve zakelijke praktijken en van de activiteiten van transnationale ondernemingen, maar ook actie van de ontwikkelingslanden zelf, ontworpen om hun vermogen te verbeteren om de wereldinarkt te voorzien met een uitgebreid volume en variëteit aan industriegoederen.

GELD EN FINANCIËN. In de eerste plaats zou de conferentie een beslissing moeten nemen over actie om de kritieke schuldenproblemen van ontwikkelingslanden te verlichten. De totale schuld van de niet olieproducerende ontwikkelingslanden ligt in het bereik van $ 120 mrd. In het bijzonder zou een moratorium of uitstel van rentebetalingen in overweging genomen moeten worden voor de landen, die het ernstigst geraakt zijn door de huidige economische crisis.
Aandacht zou gegeven moeten worden aan de vestiging van een internationaal fonds of andere gelijkwaardige middelen om de handelsschulden van ontwikkelingslanden te herfinancieren. De conferentie zou ook in overweging moeten nemen algemene principes te aanvaarden, die richting gevend zouden kunnen zijn voor heronderhandelingen over schulden voor individuele landen. De conferentie is door de Algemene Vergadering gevraagd in overweging te nemen .,de behoefte aan. en de mogelijkheid van, het zo spoedig mogelijk bijeen roepen van een conferentie van belangrijke gever-, crediteuren- en debiteurenlanden om wegen en manieren te vinden om de schuldenlast van ontwikkelingslanden te matigen".
In de tweede plaats zou de conferentie overeenstemming moeten bereiken over een actieprogramma, dat is ontworpen om de exceptionele betalingstelrorten te financieren, waar veel ontwikkelingslanden nu mee geconfronteerd worden.
In de derde plaats zijn beslissingen van de conferentie vereist om een veel groter en meer betrouwbare stroom van financiële middelen op lange termijn naar de ontwikkelingslanden te verzekeren. In dit verband zou aandacht gegeven moeten worden aan de aanvaarding van meer automatische mechanismen voor het verschaffen van officiële ontwikkelingshulp —— zoals de ,,link" met het scheppen van Speciale Trekkingsrechten van het IMF.
Tenslotte zou de conferentie overeenstemming moeten bereiken over de essentiële trekken van een diepgaande hervorming van het internationale monetaire stelsel, zodat het veel meer steun dan tot nu toe gaat verlenen aan het ontwikkelingsproces, zowel als meer waarlijk universeel wordt en een bijdrage levert aan een soepel functionerende en expanderende wereldeconomie.

OVERDRACHT VAN TECHNOLOGIE. De conferentie zou in overweging moeten nemen op dit gebied een actieprogramma te aanvaarden, dat overeenstemming over beleidsvraagstukken vertaalt in concrete institutionele machinerie, zoals de instelling van regionale en subregionale centra voor de overdracht en ontwikkeling van technologie. In dit opzicht zou de conferentie maatregelen moeten overwegen voor de adviserende functies en die van technische bijstand van UNCTAD op het gebied van technologie. Zij zou ook een beslissing moeten nemen over de wettelijke status, zowel als de modaliteiten voor het instellen van een internationale gedragscode, die richting gevend moet zijn voor de overdracht van technologie, en passende aanbevelingen doen m.b.t. herziening van het internationale systeem van industrieel eigendom.

SPECIALE MAATREGELEN VOOR BENADEELDE LANDEN. Het is de taak van de conferentie overeenstemming te bereiken over een stel specifieke beleidsmaatregelen, die zowel onmiddellijke betalingsbalanshulp voor de minst ontwikkelde landen verschaft als een gezonde basis voor hun daarop volgende economische ontwikkeling. Zij zou ook de urgentie behoeften van de landen zonder zeekust moeten bestuderen en overeenstemming bereiken over een toekomstig programma van specifieke maatregelen. Bovendien zou de conferentie moeten overwegen een programma aan te nemen om tegemoet te komen aan de speciale problemen van de geografisch meer benadeelde eiland-ontwikkelingslanden.

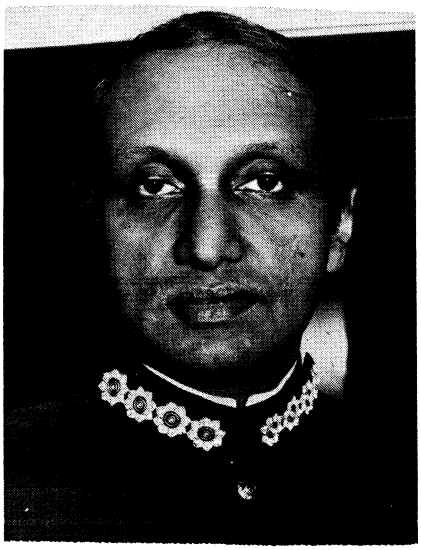

UNCTAD-secretaris-generaal Gamani Corea.

ECONOMISCHE SAMENWERKING TUSSEN ONTWIKKELINGSLANDEN. Een omvattend systeem van collectief vertrouwen in zich zelf zou een essentiële en integrerende component moeten worden van een globale ontwikkelingspolitiek.
Als zodanig zouden de inspanningen van de derde wereld landen om zo'n systeem te ontwikkelen op verschillende punten gesteund moeten worden door de internationale gemeenschap als een geheel.
Een gedetailleerd programma van economische samenwerking tusen de ontwikkelingslanden was aangenomen door de ministeriële bijeenkomst van de Groep van 77 in Manilla in febr. van dit jaar. Het is aan de conferentie om overeenstemming te bereiken over de specifieke maatregelen, die door de ontwikkelingslanden en de betrokken internationale organisaties aanvaard moeten worden, ter ondersteuning van dit programma en van de inspanningen van de ontwikkelingslanden om het uit te voeren.

HANDEL MET SOCIALISTISCHE STATEN. De conferentie zou moeten overwegen een reeks elkaar versterkende maatregelen aan te nemen, die ontworpen zijn om de handel en economische samenwerking tussen landen, die verschillende economische en sociale systemen hebben, te versterken, en die i.h.b. rekening houden met de belangen van de ontwikkelingslanden.
In de sfeer van de handelsbetrekkingen tussen de ontwikkelinglanden en de socialistische landen van Oost-Europa zou een nieuwe, omvattende benadering bevorderd moeten. worden, die verschillende gebieden van samenwerking insluit. Dit zou zulke zaken moeten inhouden als de schatting van de vooruitzichten op lange termijn voor handels- en economische samenwerking; maatregelen om de economische hulp aan de ontwikkelingslanden uit te breiden via kredietfaciliteiten tegen gunstige voorwaarden: een vollediger benutten door de ontwikkelingslanden van de faciliteiten binnen de Raad voor wederzijdse economische bijstand (Comecon), zoals het systeem van multilaterale afrekening in transferabele roebels en de kredietfaciliteiten van het speciale fonds van de Internationale Investeringsbank.
De conferentie zou er ook naar moeten streven tripartite industriële samenwerking te bevorderen, waarbij socialistische landen, ontwikkelingslanden en ondernemingen in de landen met een ontwikkelde markteconomie betrokken rijn.

INSTITUTIONELE KWESTIES. De conferentie zou voor UNCTAD een versterkte rol moeten definiëren als het gespecialiseerde instrument binnen de VN voor deliberatie en onderhandeling op het gebied van handel, ontwikkeling en internationale economische samenwerking. Tot dit doel zou zij passende aanbevelingen voor actie aan de Algemene Vergadering moeten doen.
Verder zou de conferentie beslissingen moeten nemen over en richtlijnen moeten vaststellen voor de hervorming en reconstructie van de machinerie van UNCTAD om haar in staat te stellen zijn nieuwe rol doelmatig te vervullen, en, tenslotte, zou zij een onderzoek moeten instellen naar en antwoord geven op de institutionele behoeften op lange termijn in het hele gebied van handel, ontwikkeling en economische samenwerking.

Amerikaans voorstel voor Internationale grondstoffenbank

De Amerikaanse minister van buitenlandse zaken, Henry Kissinger, sprak de UNCTAD-conferentie op 6 mei toe. Bij de voorstellen, die hij deed, bevond zich het denkbeeld van de oprichting van een nieuwe internationale bank, die als tussenpersoon moet optreden tussen Westerse multinationale ondernemingen en ontwikkelingslanden.

De bank moet ervoor garant staan, dat particuliere maatschappijen niet door radicale regeringen genationaliseerd kunnen worden. Tegelijkertijd moet de nieuwe instelling de ontwikkelingslanden beschermen tegen uitbuiting door deze ondernemingen.
Kissinger zei verder, dat particuliere ondernemingen lagere, maar veilige winsten moeten aanvaarden, terwijl de radicale ontwikkelingslanden de droom moeten laten varen, dat zij alle industrieën op hun grondgebied kunnen nationaliseren.
Als de bank er komt, zo zei de Amerikaanse minister, zal deze een nieuwe toevloed van Westers kapitaal en Westerse technologie naar de grondstoffenrijke landen stimuleren. Deze landen zijn volgens Kissinger onderontwikkeld gebleven, omdat particuliere bedrijven bang zijn om daar te investeren. ,,Deze nieuwe instelling zal een rationeler, systematische en billijker ontwikkeling van hulpbronnen in de ontwikkelingslanden bevorderen".
De Internationale grondstoffenbank (International Resources Bank, IRB), zoals de nieuwe instelling zou moeten heten, zal buitenlandse investeerders en de regering van het gastland moeten helpen bij het opstellen van overeenkomsten over projecten en alle voorwaarden voor de investeringen vastleggen.

De Amerikaanse minister wees het denkbeeld van het geïntegreerde programma voor grondstoffen af. hij was wel bereid overeenkomsten m b t indibiduele grondstoffen te accepteren
Kissinger pleitte voor de oprichting van een instelling voor technologie, wadrvan zakenlieden en wetenschapsmensen deel moeten uitmaken Het is bedoeld om te helpen bij de opleiding van mensen uit de derde wereld.
Tenslotte bevatte Kissingers rede een voorstel tot oprichting van energie- en industrialisatieinstituten, die wetenschappeliike informatie moeten verspreiden

Over *grondstoffenproblemen* na verlenging *conferentie* compromisformule bereikt. Kzssingers voorstel *van* nieuwe bank *verworpen*

Door de afwijzende houding van de meerderheid van de landen uit de B-groep jegens de instelling van een gemeenschappelijk fonds ter financiering van buffervoorraden grondstoffen werd dit de centrale kwestie op de conferentie.
Tegen het einde van de conferentie was voor dit vraagstuk nog geen oplossing in zicht. De vertegenwoordigers van de EG-landen in Nairobi probeerden op **25** en 26 mei een gemeenschappelijk standpunt te formuleren. Zij kwamen tot een tekst, waarin het gemeenschappelijke fonds als mogelijke coördinerende financieringsmogelijkheid voor buffervoorraden genoemd werd.

Verder stelde de EG-tekst, dat over een dergelijke instelling binnen zes maanden na het einde van UNCTAD IV onderhandelingen moesten beginnen, die ten hoogste 18 maanden mochten duren. Dezelfde periode zou gebruikt worden voor het afsluiten van afzonderlijke grondstoffenakkoorden.

Op 26 mei werd de waarde van de EG-tekst echter aangetast, doordat West-Duitsland en Engeland voorbehouden maakten. Zij wilden het gemeenschappelijke fonds niet noemen om zich niet te binden aan iets, waarvan afloop en financiële consequenties niet vaststaan.
Daarop maakte ook Nederland een voorbehoud, omdat de overeengekomen tekst minder ver ging dan de Nederlandse regering wilde.
Bovendien bleek, dat de VS en enkele andere Westerse landen, alsmede Japan, niet met de EG-tekst in zee wilden.
Daarop werd, na onderling EG-beraad, de oorspronkelijke EG-tekst op 27 mei als een voorstel van ,,een aantal Westerse landen" aangeboden, te zamen met een nog terughoudender standpunt, dat o.l.v. de VS-delegatie was opgesteld.
Op 28 mei legde de groep van 77 een tekst op tafel, die minder ver ging dan de voorstellen van Manilla.

De 28ste mei was ais sluitingsdatum gepland. Besloten werd door te vergadercri t.e.m. **30** mei. Er werd nu een onderhandelingsgroep gevormd. bestaande uit zes landen van groep-B en zes ontwikkelingslanden, die o.l.v. secretaris-generaal Corea een uitweg moest vinden.

De industrielanden in de onderhandelingsgroep waren de VS, Frankrijk, West-Duitsland, Engeland, Nederland en Zweden. De ontwikkelingslanden waren vertegenwoordigd door Algerije. Brazilië, India, Indonesië, Jamaica en Venezuela.

De onderhandelingsgroep slaagde erin in de avonduren van 29 mei een compromis te bereiken, dat zowel voor de Westerse landen als voor de ontwikkelingslanden aanvaardbaar was. Op de slotvergadering van UNCTAD IV in de ochtenduren van 31 mei werd hun tekst over het grondstoffenvraagstuk zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De resolutie omvat een geïntegreerd programma voor grondstoffen. Deze samenhangende benadering moet o.m. de handel in grondstoffen stabiliseren en buitensporige prijsschommelingen vermijden, het reële inkomen van de individuele ontwikkelingslanden vergroten, resp. handhaven, de marktomstandigheden voor grondstoffen verbeteren en de produktie in ontwikkelingslanden veelzijdiger maken. Het programma moet gelden voor minstens 18 produkten, die van belang zijn voor de export van de derde wereld. Centraal in het geïntegreerde programma staat het gemeenschappelijke fonds voor de financiering van buffervoorraden van grondstoffen.
De resolutie zegt hierover, dat ,,stappen ondernomen zullen worden voor onderhandelingen over een gemeenschappelijk fonds". De secretaris-generaal van UNCTAD wordt verzocht om niet later dan maart volgend jaar een onderhandelingsconferentie bijeen te roepen, die open staat voor alle UNCTAD-leden. Voor die tijd moeten voorbereidende bijeenkomsten over het gemeenschappelijke fonds gehouden worden over doeleinden, financiële behoeften en bronnen, werkwijze en besluitvormingsprocedure.
Daarnaast voorziet de resolutie in het bijeenroepen van voorbereidende vergaderingen over internationale onderhandelingen m.b.t. individuele produkten. Dit moet gebeuren vanaf 1 sept. a.s. Deze bijeenkomsten moeten voor febr. 1978 klaar zijn met hun werk. Aan het eind van elke bijeenkomst over een individuele grondstof moeten, indien nodig, onderhandelingen starten over dit produkt. Deze zouden eind 1978 voltooid moeten zijn.

Dadelijk na het aanvaarden van de resolutie werd duidelijk, dat de tel-st op verschillende manieren kan worden uitgelegd.

Namens de derde wereld sprak de vertegenwoordiger van Jamaica van een ,,keerpunt in de internationale economische betrekkingen", al sprak dezelfde woordvoerder tegelijkertijd van een ,,armzalige schaduw van de werkelijke behoeften". De Jamaicaan wees erop, dat de tekst duidelijk is, dat geen behoefte bestaat aan interpretaties en dat voor maart 1977 onderhandelingen over het fonds moeten beginnen
Namens de VS weid in eet' stemverklaiing gezegd, dat de resolutie niet gezien werd als een verplichting om aan de besprekingen over het fonds mee te doen. Het voorbereidende overleg moet volgens de Amerikaanse woordvoerder uitwijzen, of financieringsregelingen voor buffervoorraden, waaronder het gemeenschappelijke fonds, uenselijk zijn
Ook Engeland en West-Duitsland, die er onder druk van de derde wereld vanaf zagen de Amerikaanse reserves te onderschrijven, legden terughoudende verklaringen ai.
Namens zestien landen uit de E-groep (zonder West-Duitsland, Engeland. Frankrijk, de VS, Japan. Australië en Nieuw-Zeeland) sprak de Nederlandse minister van ontwikkelingssamenwerking, Pronk, van een basis voor een proces, dat kan leiden naar een nieuwe en meer gelijkwaardige structuur in de economische betrekkingen tussen ontwikkelde en ontwikkelingslanden.
De Nederlandse minister riep op tot concentratie op de doeleinden en mogelijkheden van de resolutie in plaats van op de beperkingen en voorbehouden.

Industriële en ontwikkelingslanden werden het na langdurige informele besprekingen ook eens over het schuldenprobleem van de arme landen, het tweede kernprobleem van UNCTAD IV.

De resolutie over dit probleem bevat voor de ontwikkelde landen de plicht om in een ,,multilateraal kader (...) snel en constructief individuele eisen" naar een regeling van schuldenvraagstukken te onderzoeken. Daarbij zal vooral rekening gehouden moeten worden met de armste landen. De relevante internationale organisaties moeten voor het eind van 1976 de gezichtspunten uitwerken, die in de toekomst voor procedures in samenhang met het probleem van de schuldenregeling een richtsnoer kunnen vormen om op een soepele manier individuele gevallen te behandelen.

De kwestie van de overdracht van technologie werd in de praktijk naar commissies van deskundigen verwezen. De Westerse landen maakten bezwaar tegen het verlangen van de ontwikkelingslanden naar een gedragscode op dit gebied.
In de resolutie werd gesteld, dat de code midden volgend jaar uitgewerkt moet zijn. In hoeverre deze code een verplichtend dan wel vrijwillig karakter moest hebben, werd opengelaten.
De Amerikaanse ontwerpresolutie over het instellen van een grondstoffenbank werd door UNCTAD IV verworpen met 31 stemmen voor, 33 tegen bij **44** onthoudingen, terwijl de overige delegaties afwezig waren.
(AP Reuter, UPI, UNCTAD *Monthly* Bulletin, *NRC/H'blad*, Le Monde, ***Financial*** Tzmes. The Times, FAZ, NZZ)

(UNCTAD III pag. 345 e.v. en 495/3 e.v.-1972.)

WEST-EUROPA

BELGIË

VLAAMSE OPROEP I.Z. TAALGRENS

Op de viering van het tienjarig bestaan van het Overlegcentrum van Vlaamse Verenigingen. op 25 mei te Brussel. heeft de letterkundige Marnix Gijsen, ook namens zijn collega's-auteurs L. P. Boon, A. Demedts, H. Lampo, M. Rosseels. G. Walschap, A. Westerlinck en A. van Wilderode volgende oproep voorgelezen:

.,Zoals Streuvels en Teirlinclc in 1959 richten wij in ongeveer gelijke omstandigheden een plechtige oproep tot onze landgenoten, mede namens de duizenden die hun stem niet kunnen laten horen. Evenmin als toen Streuvels en Teirlinck hun gezagvolle stem verhieven, zal men zich erover verbazen dat het nogmaals schrijvers zijn, zich bedienend van het Nederlands als artistiek uitdrukkingsmiddel, die met klem wensen te waarschuwen voor de lichtzinnigheid, de laatdunkendheid, ja het cynisme, waarmee men telkens weer het probleem-Brussel schijnt te willen aanpakken. De ondertekenaars van deze verklaring zijn té sterk bewust van wat wetenschappelijk het begrip ,,taal" inhoudt, en koesteren tevens een té grote waardering voor de authentieke Franse cultuur, om zich door verschaalde romantische overwegingen of kortzichtig politiek opportunisme te laten leiden.

Iedereen zou moeten weten dat Brussel geografisch geen grensstad is, maar aan alle zijden omgeven is door Vlaams grondgebied; dat Brussel historisch een Vlaamse stad is, even Vlaams als Antwerpen en Gent, en dat zijn wereldvermaard cultureel patrimonium Vlaams is. Iedereen zou moeten weten dat de verfransing van Brussel van recente datum is en dat die verfransing geen natuurlijk verschijnsel is geweest, maar door sociaal-economische druk werd afgedwongen.

Dat de Vlamingen deze stad niet volledig willen herwinnen, dat zij rekening houden met het feit der francofone bevolking, is het sprekende bewijs van hun grote gematigdheid, redelijkheid en werkelijkheidszin. Dat is hun grote en bestendige toegeving.

Voor het welzijn van ons volk en de staat waarin wij leven, achten wij het bijgevolg noodzakelijk dat de nu getrokken grenzen tussen Vlaanderen, Wallonië en het Brusselse gewest van de 19 gemeenten, onaantastbaar blijven. Dan alleen is een vreedszame overeenkomst mogelijk, die het Vlaamse en het Waalse volk toelaat, door eigen beleid, de eigen toekomst naar best vermogen op te bouwen."

Op de viering betoonde prof. **A.** Gerlo, oud-rector van de Vrije Universiteit Brussel en voorzitter van het Overlegcentrum, ,,dat Vlaanderen bereid is tot solidariteit met Wallonië maar het federalisme niet zal betalen met afstand van grondgebied.

CULTUURRAAD VOOR VLAANDEREN OPGEHEVEN

De v.z.w. Cultuurraad voor Vlaanderen werd tijdens een buitengewone algemene vergadering op 15 mei te Antwerpen opgeheven. De Cultuurraad werd op 21 april 1959 opgericht, op mitiatief van de bestendige deputaties van de Vlaamse provincies, om de eis van culturele autonomie duidelijker te stellen en de samenwerking onder de provincies te bevorderen. Sedert de oprichting van de Cultuurraad voor de Nederlandse Cultuurgemeenschap, krachtens art. 59bis van de grondwet, had de oude Cultuurraad veel van zijn betekenis en invloed ingeboet.

In de slottoespraak zei rnr P Knapen, voorzitter, ,,dat in de schoot van de raad een ongeschreven cultureel pact tot stand kwam, lang voor het woord werd uitgevonden".

COLLECTIEVE GRATIE

Na de kabinetsraad van 21 mei werd meegedeeld dat de koning besloten heeft n.a.v. zijn ambtsjubileum een maatregel van collectieve gratie te treffen, waarvan de bepalingen zijn vastgelegd in een KB dat m.i.v. 19 juli in werking treedt. Het besluit werd geïnspireerd door de besluiten van collectieve gratie van 19 juli 1951 (troonsbestijging van de koning), 15 december 1960 (huwelijk van de koning en de koningin) en 15 december 1970 (tiende verjaardag van het huwelijk.) Voor kwijtschelding komen in aanmerking: politie-gevangenisstraffen die als hoofdstraf werden opgelegd, militaire tuchtstraffen, bepaalde correctionele straffen en geldboeten, waarin gevangenisstraffen werden omgezet.

HERZIENING STRAFRECHT

Op voordracht van minister van justitie Vanderpoorten werd bij KB van 6 april een commissie opgericht voor de herziening van het strafrecht. De 18 leden van de commissie werden bij MB van 20 april benoemd. De commissie die op 24 mei geïnstalleerd werd, moet vooreerst ,,de oriëntaties bepalen die voor bespreking in aanmerking komen" en vervolgens een voorontwerp van nieuw Strafwetboek (en gebeurlijk andere wetswijzigingen die als gevolg van de herziening nodig worden) opstellen.

Voorzitter van de commissie is J. Dupréel, secretaris-generaal van het ministerie van justitie; ondervoorzitter is J. D'Haenens, advocaat-generaal bij het hof van beroep te Gent.

ONTSLAG OUD-MINISTER VAN MECHELEN

Prof. dr. Frans van Mechelen (53) heeft op 25 mei ontslag genomen als CVP-kamerlid voor Turnhout.

Hij zetelde sedert 1965 en was minister voor de Nederlandse cultuur van 1968 tot 1973.

In 1974 werd hij in het gedrang gebracht door geruchten over administratieve en financiële onregelmatigheden, die zijn beleid als minister zouden hebben gekenmerkt. Het Hoog comité voor toezicht stelde een onderzoek in en maakte in deceniber 1974 een dossier over aan de procureur-generaal, die op zijn beurt de Kamervoorzitter ondervroeg over de grondwettelijke mogelijkheid een oudminister voor het Hof van Cassatie te brengen. De Kamer stelde daarop een commissie van kamerleden in die met een uitvoerig onderzoek begon. In het begin van de lente 1976 zouden, naar de kranten meedeelden, nieuwe en meer bezwarende stukken aan het dossier zijn toegevoegd. Op 23 april stelde Van Mechelen zijn parlementair mandaat ter beschikking van zijn fractieleider K. Blanckaert.

Van Mechelen is hoogleraar aan de Leuvense universiteit en voorzitter van de Bond van Grote en Jonge Gezinnen.

BUITENLANDSE ONDERSCPIEIDINGEN VOOR TINDEMANS

Premier Tindemans is op 19 mei, als eerste politicus en eerste niet-Brit, tijdens een plechtigheid in het Londense Guildhall onderscheiden met het eredoctoraat in de letteren van van de City University. Het werd hem toegekend wegens ,,zijn belangrijke bijdrage tot het vestigen van nauwere, economische, sociale en politieke banden onder de Europese naties, terwijl hun culturele verscheidenheid erkend en gehandhaafd blijft."

Op 27 mei nam Tindemans, in bijzijn van minister van buitenlandse zaken Genscher, te Aken de Karel de Grote-prijs in ontvangst, die hem toegekend werd voor zijn verdiensten op het gebied van de Europese samenwerking en eenwording. In zijn dankwoord had Tindemans het o.m. over ,,het Europese vrijheidsbeeld waarnaar de ongelukkige bewoners van de Goelag-

archipel zo hartstochtelijk hunkeren". Het lokte op 28 mei een boze reactie uit van het Sowjet-persbureau *Tass*.

FRANKRIJK

VERSTERKING CONVENTIONELE DEFENSIE

In een televisie-interview op 12 nov. 1975 heeft president Giscard aangekondigd dat Frankrijk zijn conventionele defensie zal versterken omdat beperkte lokale conflicten nu waarschijnlijker zijn dan grote nucleaire.

Uitsluitend vertrouwen op de Franse nucleaire „force de frappe" zou de Fransen geen gevoel voor veiligheid kunnen geven. Bovendien zal meer aandacht aan defensie van de Middellandse Zee worden besteed.

De president stelde dat Frankrijk nu — ver voor Engeland — de derde nucleaire macht is geworden in de wereld en dus meespeelt met de groten. Maar er was nu meer keus nodig. De periode van de grote continentale oorlogen was voorbij. Men diende mogelijke conflicten niet meer alleen te zien langs de Oost-West-breuklijn van de koude oorlog en de jaren vijftig en zestig toen werd verondersteld dat ieder conflict een grote nucleaire oorlog zou worden.

Daarom, zo antwoordde Giscard op de critici. zal het aantal silo's voor nucleaire raketten op het Plateau d'Albion in Zuid-Frankrijk worden beperkt tot de bestaande achttien en zou de derde batterij van negen raketten niet worden gebouwd. Daarentegen diende nu de conventionele defensie te worden versterkt en tegelijk mobieler gemaakt te worden.

Voor verbetering van de conventionele defensie gaf de president drie redenen.

Ten eerste was de onveiligheid overal in de wereld toegenomen zodat Frankrijk moest kunnen optreden beneden de nucleaire drempel ter bescherming van eigen terrein bij kleine aanvallen en van de verbindingslijnen maar ook van de overzeese departementen.

Ten tweede was Duitsland zonder enige nucleaire bewapening in Europa militair de sterkste factor geworden, wat zoals bondskanselier Schmidt hem een jaar geleden had gesuggereerd, het politieke gewicht van Frankrijk nadelig kon beïnvloeden indien Frankrijk met zijn conventionele defensie achterbleef.

Ten derde dienden de Fransen ook een gevoel van veiligheid te krijgen bij allerlei dreigingen. En daarvoor was een sterke maar mobiele conventionele strijdkracht nodig.

Wat betreft de Europese defensie herhaalde de president zijn stellingen van dit voorjaar. Een gesprek over Europese defensie was niet actueel onidat wij alleen rekening zouden houden met een Europees politiek gezag dat pas in de jaren tachtig kon worden verwacht. Bovendien zou het ontstaan van die Europese defensie de Sowjet-Unie irriteren.

Giscard bracht in herinnering dat twee Franse vliegdekschepen met andere kleinere eenheden naar Toulon worden gestuurd. Op deze wijze zou Frankrijk — na de Sowjet-Unie en de Ver. Staten — de eerste militaire macht zijn in de Middellandse Zee.

Stafchef kondigt nauwer contact met NAVO aan

De stafchef van de Franse strijdkrachten generaal Guy Méry, heeft in een tijdschriftartikel geschreven in maart, een verandering in de Franse defensiepolitiek ten aanzien van de oude gaullistische onafhankelijkheidsstrategie aangekondigd. Deze verandering houdt o.m. in dat er in vredestijd coördinatie moet zijn niet de NAVO-organisatie.

Het artikel werd bekend precies een week nadat de Franse regering tijdens het debat over de militaire begroting met de hand op het hart verzekerd had dat er niets of bijna niets was veranderd aan de onafhankelijke defensiestrategie.

Uit het artikel van generaal Guy Méry blijkt ook dat Parijs nu het Navo-concept van het aangepaste antwoord en van de „forward defense" zo dicht mogelijk aan de Westduitse oostgrens aanvaardt, en niet langer uitsluitend vertrouwt op het Franse atoomwapen.

Méry schrijft dat Frankrijk niet weg kan blijven uit de eerste slag aan de Duitse Oostgrens omdat daar al in feite over de Franse veiligheid wordt beslist. Bovendien schrijft Méry, die eerder militair medewerker was van president Giscard d'Estaing dat het „moeilijk is een Europese defensie onder ogen te zien die geheel onafhankelijk is van de Amerikaanse alliantie".

Het artikel van Méry werd gepubliceerd in de officiële „Revue de la défense nationale" maar werd al in maart geschreven, dus lang voordat het parlementaire debat over de defensiebegroting plaatsvond. De bij dit debat door rechtse gaullisten en communisten geuite beschuldiging dat Frankrijk, door meer geld uit te trekken voor de conventionele defensie, en relatief minder voor het nucleaire wapen, in feite reïntegratie in de Navo voorbereidt, lijken door de uitlatingen van Méry gerechtvaardigd.

Secretaris-generaal Guéna van de gaullistische partij UDR heeft dan ook onmiddellijk nadere toelichting van de regering geëist. Communistische woordvoerders en het blad Rumanité klagen dat de Franse defensie nu afhankelijk wordt van de Duitsers en hun streven naar eenheid, Voor ingewijden komt de ommezwaai in de Franse strategie niet onverwacht, aldus de Parijse correspondent van NRC/H'blad (2-6) omdat in feite al sinds meer dan een jaar duidelijk was dat de oude gaullistische denkbeelden, wegens hun onhoudbaarheid, door president Giscard d'Estaing niet langer werden verdedigd. De nadruk die zijn regering legde op versterking van de conventionele defensie bleek dit te bevestigen. In feite kon men daaruit al opmaken dat voor Europa de nucleaire strategie aan het tanen is en dat men wegens de grote Sowjet-overmacht aan conventionele wapens terugkeert tot een conventionele strategie.

Onder De Gaulle had stafchef Ailleret de Franse strategie van „tous azimuts", defensie naar alle richtingen, uitgestippeld. Zij berusttte op het massieve nucleaire antwoord bij iedere aanval, een antwoord dat een conventioneel leger bijna overbodig maakte. Bovendien werd hierin de totale „sanctuaire" geformuleerd, d.w.z. werd Frankrijk gezien als een heilige vesting. die alleen verdedigd zou worden bij een directe aanval op het eigen gebied. Onder president Pompidou had staf-chef Fourquet het massieve nucleaire antwoord al wat „aangepast", ten einde de atoomdrempel te verhogen. Frankrijk zou aan de grens allereerst met conventionele middelen en tactische atoomwapens worden verdedigd. Maar wat buiten de Franse grens gebeurde, was nauwelijk van belang.

Méry komt nu tot de slotsom dat de onafhankelijkheid van het Franse besluit (om oorlog te voeren) niet noodzakelijkerwijs tot autonomie van actie leidt. Hij blijft erbij dat Frankrijk niet in vredestijd zal deelnemen aan de geallieerde voorwaartse verdediging. De Franse troepen zullen dus niet een plaats innemen aan de Duitse oostgrens. De — overigens snel vervoerbare — tactische atoomwapens Pluton blijven dus, evenals de Franse troepen, in reserve.

Maar het feit dat zij volgens hem wel aan de eerste slag moeten deelnemen is de bevestiging dat de „defensie in alle richtingen" definitief is opgegeven en dat ook het denkbeeld van Frankrijk als onafhankelijke heilige vesting is veranderd. Méry spreekt nu van een „sanctuaire elargie", een vergrote vesting. Het lijkt een vaag begrip. Hij verklaart het door te spreken over een eerste cirkel van defensie, bestaande uit Europa en de toegangswegen, en vooral de Middallandse Zee waar Franse interventiestrijdkrachten snel moeten kunnen optreden.

Méry's sleutelzin: het zou zeer gevaarlijk zijn voor ons land om zich verwijderd te houden van die eerste slag, waarbij in feite al over onze eigen veiligheid wordt beslist.

Natuurlijk verzekert Méry dat de Franse veiligheid alleen werkelijk kan worden gegarandeerd door het bezit van het Franse atoomwapen en dat „onze strategie geheel gebaseerd is op een idee van onafhankelijkheid". Die onafhankelijkheid betekent, aldus Méry, dat Frankrijk zich onder alle omstandigheden de vrije keus voorbehoudt welke middelen op welk moment worden ingezet, met welke opdracht. Gezien de nadruk die hij legt op de noodzaak van een sterke conventionele Franse interventiemacht in „de eerste verdedigingscirkel", die al in de eerste slag in Duitsland wordt gebruikt (om samen met de conventionele strijdkrachten van de

geallieerden gebruik van atoomwapens zolang mogelijk uit te stellen) lijken deze verzekeringen van onafhankelijkheid meer een verbale geruststelling aan de gaullisten, dan de uiting van een praktische defensiepolitiek.
Zoals deze door Méry is geformuleerd vooronderstelt zij dat, zoals Le Monde schrijft, tevoren met de geallieerden plannen zijn gemaakt, zodat bij een ernstige crisis de geallieerde troepen tussen de Wezer en de Elbe worden opgesteld en de Fransen tegen de Tsjechische grens staan. (NRC/H'blad)

ACTIE TEGEN SOLDATENBONDEN

Op 26 nov. 1975 heeft premier Chirac in de Nationale Vergadering ,,zeer belangrijke maatregelen" aangekondigd tegen het streven om binnen de Franse strijdkracht comités van soldaten en soldatenvakbonden te vormen.
De premier sprak van ondermijning van het leger. In scherpe woorden richtte de premier zich daarbij tegen de socialistische partij die volgens hem in pamfletten de dienstplichtigen had opgeroepen tot het vormen van vakverenigingen. ,,Het is een zeer ernstige zaak voor een grote partij die regeringsverantwoordelijkheid wil dragen. Men kan niet tegelijk voor de onafhankelijkheid van de Franse defensie zijn en toch wanorde en ondermijning van de discipline in het leger organiseren." Volgens de wet zijn alle vakverenigingsactiviteiten in het Franse leger verboden.
Kort voordat Chirac sprak had de chef-staf van het leger, Lagarde, aangekondigd dat hij over bewijzen beschikt dat de actiecomités in het leger door buitenlandse communisten zijn aangemoedigd. Van totaal acht uiterst linkse Portugese militairen die langs de Franse militaire bases waren gereisd om actiecomités te organiseren en hun activiteiten te coördineren, waren er twee uit het land gezet.
Bovendien waren er tien Franse activisten voor het vormen van soldatenraden en vakverenigingen van dienstplichtigen in opleiding in het buitenland. Het ging hier om een internationale actie van uiterst linkse politieke groeperingen tegen de defensie van alle democratieën in Europa, aldus op zijn beurt minister van defensie Bourges.

Het vormen van soldatenvakverenigingen in Frankrijk was onwettig en onmogelijk, zo meende hij. Concurrentie van de vakverbonden binnen het leger zou de neutraliteit van de Franse defensie aantasten. Dienstplichtigen waren in het leger wegens een wet en het leger was niet hun werkgever. De Franse soldatencomités voerden politieke actie tegen de republiek en de democratie, aldus de minister.
Socialistische afgevaardigden tekenden onmiddellijk protest aan tegen de beschuldigingen van premier Chirac. Het bewuste pamflet was gepubliceerd door de linkse minderheid in de partij, Ceres, van de federatie Parijs. Bovendien werd daarin alleen opgeroepen tot het vormen van soldatenvakverenigingen naar het model van de Scandinavische.
De door de regering aangekondigde actie tegen dc soldatencomités kwam op een voor de legerleiding gunstig ogenblik. Ten eerste bleek dat ondermeer op 19 oktober 1975 vertegenwoordigers van de uiterst linkse Portugese militaire SUV (Soldats Unis Vaincront) officieel contact hebben gehad met de antimilitaristische organisaties hier in Parijs.

Bovendien bleek uit verklaringen van sommigen van de organisatoren van soldatencomités, zoals de uiterst linkse Krivine, dat helt hun alleen ging om politieke actie, gericht tegen iedere defensie en niet om vakverenigingsactiviteiten. Openlijk wordt de ,,vernietiging van het Franse leger" gevraagd.
Ook de grote oppositiepartijen, zoals de socialistische en communistische, alsmede de vakverenigingen keerden zich daarom onmiddellijk tegen deze pogingen tot vakverenigingsactiviteit in het leger. Juist de officiële linkse oppositie wil voorkomen dat zij beschuldigd wordt van ondermijning van de Franse defensie. Intussen moedigen minderheidsgroepen onder de linkse partijen en in de vakverenigingen de soldatencomités op eigen houtje aan.

Wel pleit de defensiespecialist van de socialisten, de afgevaardigde Hernu, voor een zuivere syndicale vertegenwoordiging van de dienstplichtigen in de kazernes en voor meer vrijheid van meningsuiting in het leger. Maar, zo meende hij, als men een minimumloon gaat eisen voor soldaten of concurrerende acties toelaat in de kazernes van Franse vakbonden, dan moedigt men al gauw oprichting aan van een beroepsleger dat in een reactionair getto zou raken. Uit opiniepeilingen bleek intussen ruim 61% van de Fransen zich tegen vakverenigingen binnen het leger keert terwijl er slechts 21% voor is.
De aangekondigde actie tegen de tot nu toe clandestiene soldatencomités waarvan er totaal een vijftigtal hebben bestaan, heeft kennelijk een nogal genuanceerd karakter.
Enerzijds wil men door bedreiging met een procedure voor het Hof van staatsveiligheid de zuivere politieke actie in het leger door leden van linkse vakverenigingen en partijen in de kiem smoren. Anderzijds worden bijvoorbeeld de dienstplichtigen te Besançon die overigens buiten de kazerne op het hoofdkwartier van de linkse CFDT in hun stad — oprichting van een vakbond in hun regiment aankondigden, alleen disciplinair binnen hun eigen onderdeel gestraft. (NRC /H'blad. Le *Monde*)

GISCARD ZET GROTE LIJNEN BUITENLANDSE POLITIEK UITEEN

In een interview met *le* Figaro op 12 november heeft Giscard een uiteenzetting gegeven van de grote lijnen van de Franse buitenlandse politiek.

Oorspronkelijk. aldus de president, was de Franse buitenlandse politiek gericht op de uitbreiding van Frankrijk door annexaties en op daartoe dienende allianties.
In een latere historische fase ging Frankrijk ervan uit dat er conflicten konden ontstaan met andere mogendheden, zodat vaste allianties nodig waren.
Tegenwoordig bestaan er echter geen tegenstanders die een directe bedreiging vormen. Daarom moet de Franse buitenlandse politiek anders gericht zijn.
Het nastreven van onafhankelijkheid was daarbij de voornaamste richtlijn.
Een tweede richtlijn is de doelstelling de organisatie van Europa tot stand te brengen.
De derde is een politiek van ontspanning, in tegenstelling tot confrontatie.
Tenslotte wenst Frankrijk samenwerking met alle staten, in het bijzonder de ontwikkelingslanden.
Giscard legde er de nadruk op dat de ontspanning en de Europa-politiek door hemzelf ontwikkeld waren, terwijl de doelstellingen onafhankelijkheid van de buitenlandse politiek en samenwerking met de Derde Wereld al door zijn voorgangers waren geïntroduceerd.
Giscard zei dat de ontspanningspolitiek zich ook tot de ideologische strijd moet uitstrekken. Hij verwachtte dat de Sowjet-Unie op internationaal terrein een zekere matiging van de ideologische confrontatie zou gaan nastreven.
Giscard zei verder dat ontspanning zonder deelname van Frankrijk niet mogelijk is en dat het doel van ontspanning nooit het veranderen van het bestaande politieke stelsel kon zijn.
,,Ik geloof dat Brezjnew hetzelfde denkt, zelfs wanneer hij gelooft dat de toekomst in West-Europa een evolutie zal bewerkstelligen."
De president zei verder dat Frankrijk niet aan de ontwapeningsconferentie in Genève deelnam omdat het niet inzag waarom de leiding daarvan aan Moskou en Washington voorbehouden was. Maar de resultaten ervan werden in Parijs nauwlettend gevolgd.
Wat de MBFR-onderhandelingen in Wenen betrof was Frankrijk van mening dat het niet aangaat dat de supermachten hun

eigen bewapeningsniveau handhaven maar pogen een kernwapenvrije zone in Europa te creeren Frankrijk heeft de taak in volle omvang de verantwoordelijkheid van een nucleaire mogendheid te dragen

Tot nog toe had Frankrijk praktisch nooit met anderen over atoomproblemen gesproken Daaraan lag de vrees ten grondslag dat bij deelname aan onderhandelingen door andere mogendheden gepoogd zou worden de Franse vaardigheid tot het maken van eigen atoomwapens te beperken.

,,Op het ogenblik zijn wij de derde atoommogendheid in de wereld", aldus Giscard.

De president wees verder iedere poging om een plafond in te stellen voor de Franse atoombewapening van de hand. Frankrijk zou ook het verdrag ter voorkoming van de verspreiding van atoomwapens niet ondertekenen.

De president gaf toe dat de Franse conventionele bewapening niet in goede toestand verkeert. In het bijzonder de Franse vloot is hard aan modernisering toe. De verplaatsing van een deel van de Franse vloot naar de Middellandse Zee moest uitgelegd worden als een gevolg van de opvatting dat dit gebied niet aan de invloed van de twee supermachten overgelaten moet worden. De president sprak de hoop uit dat in zijn ambtsperiode de bewapening van de Franse strijdkrachten aanzienlijk verbeterd zou worden.

De toekomst van de Europese integratie zag de president hoopvol tegemoet. Een beslissing over algemene verkiezingen voor een Europees parlement diende snel te worden genomen.

De Frans-Duitse entente was een feit en een noodzakelijkheid. De beide landen bevinden zich in een economische en politieke situatie die ze een aantal middelen in de hand geeft en ze ertoe brengt over bepaalde problemen parallelle opvattingen te hebben. Wat betreft de organisatie van Europa lagen deze opvattingen dicht bij elkaar, aldus de president in zijn interview. (Le Monde, FAZ)

GISCARD IN TUNESIE

Van 6 tot 9 november 1975 bezocht Giscard, vergezeld van de ministers voor buitenlandse zaken Sauvagnargues, van buitenlandse handel Norbert Ségard en de staatssecretaris van landbouw Jean-François Deniau, Tunesië.

Het was de eerste maal sedert de onafhankelijkheid van Tunesië dat een Frans staatshoofd het land bezocht. Tijdens een diner dat het Tunesische staatshoofd, Bourguiba, zijn Franse gasten aanbood, sprak deze de wens uit bij de ontwikkeling van zijn land op de steun van Frankrijk te kunnen rekenen.

,,In onze samenwerking met de ontwikkelde landen, zal Frankrijk een bevoorrechte plaats innemen", aldus de Tunesische president.

Hij had verder lovende woorden voor de houding die Frankrijk innam m.b.t. het conflict in het Midden-Oosten.

Giscard maakte in zijn antwoord gewag van de grote bijdrage die Tunesische immigranten aan de Franse economie leveren en hij beloofde alles te zullen doen om hun levensomstandigheden te verbeteren.

Hij zei verder dat Tunesie van alle ontwikkkelingslanden de grootste Franse bijdrage kreeg. Hij verwachtte verder veel van Frans-Tunesische samenwerking m.b.t. de oplossing van politieke conflicten in het Midden-Oosten. (Le Monde)

GISCARD BEZOEKT GRIEKENLAND

Van 17 tot 21 sept. 1975 verbleef Giscard d'Estaing voor een officieel bezoek in Griekenland. Hij voerde er besprekingen met p esident Constantin Tsatsos, premier Karamanlis en minister van buitenlandse zaken Bitsios.

Tijdens een diner op 18 september benadrukte de Franse president de vriendschapsbanden tussen het huidige Griekse bewind en Frankrijk. Hij maakte ook gewag van de grote mate van gelijkgerichtheid in de buitenlandse politiek. In dit verband zegde hij de steun toe aan het Griekse streven naar het volledige lidmaatschap van de Europese Gemeenschap. Hij had lovende woorden voor de Griekse initiatieven in het Balkangebied en verklaarde dat beide landen dezelfde toenaderingspolitiek met andere Middelandse-Zeelanden nastreefden

Op een persconferentie in Saloniki op 19 september verklaarde Giscard m.b.t. de kwestie-Cyprus dat Frankrijk voorstander is van een regeling via onderhandelingen uitgaande van de principes van de eerbiediging van het recht en de rechtvaardigheid. Giscard zei ook dat Frankrijk bereid was Griekenland te helpen bij de opbouw van een ,,zeker" defensiepotentieel.

Op de vraag of Frankrijk de Grieken te hulp zou komen in het geval van directe confrontatie met Turkije zei de president dat als Griekenland zich in grote moeilijkheden zou bevinden Frankrijk zeker initiatieven zou ondernemen, die bij voorkeur van vreedzame aard zouden zijn.

Premier Karamanlis zei bij die gelegenheid dat het bezoek van Giscard een historische etappe was in de betrekkingen tussen beide landen. (Le Monde)

GISCARD ONTVANGEN DOOR DE PAUS

Paus Paulus VI ontving op 1 dec. 1975 president Giscard d'Estaing in privé-audiëntie. Er werd geen officieel communiqué uitgegeven over de onderwerpen die daarbij ter sprake zijn gekomen, maar desgevraagd zei de Franse president tegen -journalisten dat hij met de paus van gedachten had gewisseld over ,,de spiritualiteit in de wereld en de bijdrage die Frankrijk daaraan kon leveren" en over de ,,vrede in de wereld".

Het hoofd van de voorlichting van het Vaticaan, Federico Alessandrini, zei dat gesproken was over de vrede, de situatie in Libanon, in Europa en in de Derde Wereld, de werkloosheid maar ook over ,,het gezinsleven" en in het bijzonder over de stabiliteit daarvan, de eerbied voor het leven en over de opvoeding van kinderen.

Volgens Franse perscommentaren viel hieruit af te leiden dat de paus zijn teleurstelling had uitgesproken over de wijziging van de wetgeving inzake abortus provocatus. (Le Monde)

LEVERING KERNCENTRALE AAN LIBIË.

Premier Chirac van Frankrijk heeft op 21 en 22 maart een bezoek aan Libië gebracht en besprekingen gevoerd met president Kadhafi en premier Abdel Salam Jalloud. Laatstgenoemde had op 10-11 febr. een werkbezoek in Frankrijk afgelegd.

Op 22 maart werden drie akkoorden getekend: (1) een algemeen samenwerkingsakkoord op economisch en technisch gebied. Het akkoord voorziet in de oprichting van een gemengde commissie die afwisselend in Tripoli en Parijs bijeen zal komen. (2) Een cultureel en wetenschappelijk samenwerkingsakkoord, en (3) een maritiem akkoord dat Franse schepen in Libische havens een voorkeursbehandeling garandeert.

Volgens een woordvoerder van Chirac zal Frankrijk Libië een kerncentrale leveren. Het zal een reactor voor onderzoek worden en ,,er is geen sprake van het produceren van plutonium".

Nadere gegevens gaf hij niet, maar volgens sommige berichten, zou het een grote installatie worden voor de produktie van ong. 600 Megawatt. (Le Monde)

(Vor. ber. pag. 414/1-1974 en 122/2-1975.)

GEMEENSCHAPPELIJKE VERKLARING FRANSE EN ITALIAANSE COMMUNISTEN

De Franse en de Italiaanse communistische partij hebben op 18 nov.

1975 een gemeenschappelijke verklaring gepubliceerd, waarover hun secretarissen-generaal resp. Marchais en Berlinguer het op 15 nov. in Rome eens waren geworden.

In de verklaring wordt zowel de zelfstandigheid van heide communistische partijen benadrukt als de grote mate van overeenstemming t.a.v. de oplossing voor een aantal problemen, zoals de crisis van het kapitalisme,

Er wordt verder een aantal voorstellen gedaan, die ten dele in Italië al gerealiseerd zijn, maar die voor de Franse partij nog als doelstellingen fungeren.

Beide partijen verklaarden zich verder bereid te strijden voor de ‚democratisering van de oriëntering en het functioneren" van de Europese Gemeenschap.

In het bijzonder de Italiaanse communisten drongen aan op een ,,autonoom Euro-communisme" dat zich duidelijk moet afgrenzen tegen het communisme dat zich op de Sowjet-Unie oriënteert.

De verklaring gaat uit van de economische crisis in de kapitalistische wereld, waarvan de negatieve gevolgen voor de werkende massa bestreden moeten worden. Beide partijen, die overigens het verschil in de situatie in beide landen en de autonomie van hun eigen actie onderstreepten, waren het eens over de richting van het socialisme, die een hogere trede van de democratie en de vrijheid is.

Beide partijen spraken zich uit voor de ,,pluraliteit van de politieke partijen, voor het recht van bestaan en de activiteit van oppositiepartijen, voor de vrije vorming van electorale meerder- en minderheden, voor de mogelijkheid van afscheiding, voor een laïcistische en democratische functionerende staat en voor de onafhankelijkheid van de rechtspraak". Voor de eerste maal werd duidelijk de mogelijkheid van een democratische machtswisseling, ook als die zich tegen de eigen belangen zou richten, genoemd.

De samenwerking tussen communisten en socialisten, zoals nagestreefd en gedeeltelijk verwerkelijkt in Frankrijk werd prioriteit toegemeten, maar ook werd nadruk gelegd op de wenselijkheid van het betrekken van ,,brede lagen van de katholieke wereld", zoals nagestreefd door de Italiaanse communisten.

Eens was men het over de noodzaak van een openbare controle op de produktiemiddelen, de toenemende socialisering daarvan en over een ,,democratische programmering van de economie" op nationaal niveau.

De landbouwbedrijven en de kleine ondernemingen hebben, aldus de gemeenschappeliike verklaring, een ,,specifieke en positieve functie" te vervullen bij de verwerkelijking van het socialisme.

De grootste vijand van de werkende klasse is liet monopolistische kapitalisme.

Het ,,imperialisme van de Verenigde Staten" moet bestreden worden, terwijl de Sowjet-Unie werd geroemd wegens zijn succesrijke bijdrage aan de conferentie van Helsinki.

T.a.v. de Europese Gemeenschap moeten gemeenschappelijke initiatieven worden ondernomen, ook in het Europese Parlement en wel door democratisering van de oriëntering en de functionering van de EG.

Over de situatie in Portugal werd slechts in algemene bewoordingen gesproken. (Le Monde, *NZZ)*

(Vor. ber. pag. 742/3 e.v.-1973.)

LINKSE RADICALEN ZOEKEN CONTACT MET REGERING

De leider van de linkse radicalen, één van de partners van de linkse coalitie, Robert Fabre, heeft op 15 september 1975 een brief aan president Giscard laten overhandigen waarin hij de president om een persoonlijke audiëntie verzocht.

Als verklaring voor zijn initiatief gaf hij op dat hij een eind wilde maken aan de ongewenste blokvorming in de Franse politiek en hij hoopte dat dit een begin zou zijn van een nieuwe dialoog tussen de vertegenwoordigers van de beide helften van het Franse volk.

Hij legde er overigens de nadruk op dat zijn wens tot herstel van normale betrekkingen, niets veranderde aan de politieke doelstellingen van zijn partij.

Het initiatief van Fabre baarde in politieke kringen nogal wat opzien omdat de gemeenschappelijke oppositie drie weken eerder een uitnodiging van premier Chirac om zich gemeenschappelijk met de regeringsmeerderheid te beraden over de nieuwe economische maatregelen van de regering, van de hand had gewezen.

Fabre schreef de brief overigens zonder zijn coalitie-genoten, de communisten en socialisten, te raadplegen.

Politieke waarnemers waren van mening dat het initiatief van Fabre in de eerste plaats bedoeld was om bepaalde stromingen binnen zijn eigen partij tevreden te stellen.

De radicale partij, de oudste en onder de Derde Republiek de machtig ~politieke groepering in Frankrijk, heeft sedert jaren te lijden onder de gevolgen van interne meningsverschillen.

In oktober 1936 kwam het, naai aanleiding van de kwestie-Algerije al tot een breuk in de partij. Een tegen Mendès-France rebellerende en voor een „Algérie française" opterende minderheid, onder aanvorring van André Morice trok zich onder de naam Centre Républicain uit de partij terug.

Bij de presidentsverkiezingen in 1974 schaarde een deel van de partij zich achter Jean-Jacques Servan-Schreiber en na de overwinning van Giscard d'Estaing achter de regeringsmeerderheid, terwijl de linkse stroming van de partij aansluiting zocht bij de communisten en de socialisten.

De stromingen van de beweging bleven echter contact met elkaar bewaren en in september '75 keerden twee leden van de Centre Républicain, de minister van arbeid Durafour en de als regeringswoordvoerder optredende staatssecretaris André Rossier weer in de oude partij terug.

Het initiatief van Fabre werd dan ook algemeen gezien als een poging de toenadering tussen de beide andere radicale groeperingen te bevorderen.

Op 30 september ontving Giscard de radicale leider. Fabre verklaarde na afloop dat hij hoopte dat de ontmoeting zou leiden tot een versoepeling van het Franse politieke leven.

Hij zei over een groot aantal onderwerpen met de president van gedachten te hebben gewisseld.

Hij zei ook dat de oppositie er niet in slaagde in het parlement haar voorstellen ter discussie te brengen en dat het kiesstelsel ontworpen was om de meerderheid in het zadel te houden.

Volgens Fabre had Giscard erkend dat ook de oppositie meer bij de machtsuitoefening betrokken moest worden.*(NZZ,* Le Monde)

REGERINGSGEZINDE RADICALEN KIEZEN PÉRONNET TOT VOORZITTER

Op het 74ste partijcongres van de regeringsgezinde helft van de radi-

caal-socialisten, de zgn. „Valoisiens", genoemd naar Place de Valois in Parijs waar het hoofdbureau is gevestigd, werd staatssecretaris Gabriel Péronnet, die sedert juli het voorzitterschap waarnam, op 30 nov. 1975 met 329 tegen 230 stemmen voor mevrouw Françoise Giroud, staatssecretaris voor vrouwenzaken, tot voorzitter gekozen.

Mevrouw Giroud had zich op het laatste moment verkiesbaar gesteld.

In juli 1975 was de toenmalige voorzitter Jean-Jacques Servan-Schreiber afgetreden en werd Péronnet tot voorlopig plaatsvervanger aangewezen.

Aanvankelijk leek het erop dat hij de enige kandidaat was voor de definitieve verkiezing op het partijcongres, maar op 30 november maakte mevrouw Giroud, die tot een aanhanger van Servan-Schreiber wordt gerekend, haar kandidatuur bekend.

De afwijzing van Giroud door de meerderheid van de congresgangers wordt dan ook algemeen gezien als een afwijzing van de lijn-Servan-Schreiber, die weliswaar voor deelname aan de regering is, maar een zeer kritische opstelling t.a.v. de regeringspolitiek bepleit, dit in tegenstelling tot de aanhangers van Péronnet, die voorstander zijn van een loyale medewerking in de regeringsmeerderheid. (Le Monde, NZZ).

MITTERRAND IN SOWJET-UNIE EN VS, LUNCH MET AMERIKAANSE AMBASSADEUR

Van 23 tot 30 april 1975 bracht een delegatie van de Franse socialistische partij, onder aanvoering van secretaris-generaal Mitterrand, een bezoek aan de Sowjet-Unie.

Het bezoek van de partijleider was driemaal uitgesteld. De eerste keer gebeurde dit in 1972 toen Mitterrand moeilijkheden had gekregen met de Sowjetrussische ambassadeur in Parijs, Abrassimow, over het beleid van het Kremlin t.a.v. de Joodse Russen en de tweede keer in 1974 nadat president Pompidou was overleden.

Begin april 1975 werd het bezoek wederom uitgesteld. De eerste interpretatie daarvan was dat Moskou enige wrijving met de regering Giscard wilde vermijden of dat het zijn steun wilde onderstrepen aan de communistische leider Marchais.

Maar Mockou stelde snel een nieuwe datum voor en het bleek later dat het uitstel te wijten was aan een bijeenkomst van het partijcomité in Moskou die leidde tot het vertrek van vakbondsleider Sjelepin.

De Franse partijdelegatie voerde in Moskou o.a. besprekingen met een delegatie van de Sowjetrussische communistische partij onder aanvoering van Michael Soeslow, lid van het politbureau en secretaris van het centraal comité

Op 25 april werd de Franse delegatie dooi. partijleider Brezjncw ontvangen, nadat beide partijleiders eerder een gesprek hadden gehad.

Volgens Mitterrand verliep dit onderhoud in een sfeer van vriendschap en was het zeer hartelijk en vrijmoedig.

Volgens het persagentschap Tass was het onderhoud verlopen in een klimaat van wederzijds begrip en in het verlangen de contacten tussen beide partijen voort te zetten.

Volgens het communiqué dat na afloop van het bezoek werd uitgegeven zal ,,nauwere samenwerking tussen socialisten en communisten in Frankrijk bijdragen tot de uiteindelijke overwinning van de werkende klasse". ,,De ontwikkeling van deze samenwerking demonstreert dat de arbeiders vertrouwen hebben in de linkse partijen. Ongeacht de ideologische verschillen is de versterking van het contact tussen de beide partijen uiterst belangrijk"

Le Monde (28-4-'75) merkte op dat beide partijen zich niet verdiept hebben in de ideologische verschillen die hen scheiden maar in mogelijke concrete punten van overeenstemming. Zo zou Mitterrand zijn gasten de verzekering gegeven hebben dat er niets verandert aan de Frans-Russische samenwerking als links in Frankrijk aan het bewind zou komen.

Hoewel al bestaande punten van geschil tussen beide partijen, zoals de kwestie-Tsjechoslowakije en de situatie van de Joden in de Sowjet-Unie niet werden besproken, bleken er toch nog andere meningsverschillen te zijn.

Eén daarvan was de beoordeling van de situatie in Portugal. Van Sowjetrussische zijde was men met name ontstemd over de opstelling van bepaalde groepen Franse socialisten tegenover de Portugese communisten en de houding van de Socialistische Internationale.

In het gemeenschappelijk communiqué verzocht de Sowjet-Unie dan ook om een veroordeling van de „reactionaire krachten in Portugal".

Ook de rol van de Socialistische Internationale in het Midden-Oosten-conflict kon bij de Russen geen genade vinden.

Mitterrand verklaarde verder dat hij er niet in geslaagd was zijn gastheren te overtuigen van de noodzaak een verenigd Europa te creëren.

Mitterrand heeft onderhoud met Kissinger

Eind nov. 1975 verbleef een delegatie van Franse socialisten met aan het hoofd Mitterrand in de VS. Bij die gelegenheid voerde de socialistische leider besprekingen met de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken, Henry Kissinger.

Voornaamste onderwerp van gesprek was de opstelling van een eventuele toekomstige linkse Franse regering met daarin opgenomen communistische ministers t.o.v. het Atlantische bondgenootschap.

Volgens mededelingen van Mitterrand had hij Kissinger de verzekering gegeven dat die opstelling niet noemenswaard zou afwijken van die van de huidige Franse regering, d.w.z. dat een socialistische regering niet opnieuw zou deelnemen aan de NAVO, maar het bondgenootschap onder de gegeven omstandigheden als een essentieel element voor de veiligheid van Frankrijk beschouwt. Overigens had hij Kissinger gezegd er zeker van te zijn dat de betrekkingen tussen beide landen bij een socialistische machtsovername alleen maar verbeterd zouden worden.

Mitterrand ontvangen door Amerikaanse ambassadeur

Op 19 maart gebruikte Mitterrand, op uitnodiging van ambassadeur Kenneth Rush, de lunch op de Amerikaanse ambassade in Parijs. Dit werd in kringen van de regeringsmeerderheid scherp bekritiseerd.

Premier Chirac gaf een verklaring uit waarin hij het bezoek een misplaatste inmenging in de Franse binnenlandse politiek noemde.

Het State Department in Washington wees deze beschuldiging van de hand en verklaarde dat de Amerikaanse ambassadeur in Parijs volgens gewoonte tweemaal per jaar de leider van de Franse socialistische partij ontving en dat de betreffende lunch dus niets nieuws was. (Le Monde)

LIBIË

VERSLECHTERING BETREKKINGEN MET TUNESIË EN EGYPTE. INTERNE OPPOSITIE TEGEN KADHAFI

De betrekkingen van Libië met Egypte, die na het uitstel van de unie tussen beide landen in 1973 (pag. 308/3, 649/1 en 673/1-'73) verslechterden en die na de gebeurtenissen op de technische militaire academie in Heliopolis (Egypte) uiterst gespannen werden, zijn na kortstondige ,,verzoeningsintermezzo's" (aug. 1974 - maart 1975 en okt. 1975) sinds maart j.l. opnieuw bar slecht.
De betrekkingen van Libië met Tunesië, die na het uitstel van de fusie tussen beide landen (pag. 108 e.v.-1974) ,,bevroren" werden maar in de loop van 1975 geleidelijk verbeterden, zijn sinds maart 1976 verslechterd.
Een chronologisch overzicht van dc voornaamste ontwikkelingen sinds juni 1974 in de relatie van Libië tot Tunesië en Egypte, tegen de achtergrond van de binnenlandse oppositie tegen Kadhafi, volgt hieronder.

Betrekkingen Tunesië-Libië *„bevroren"* en „ontdooid"

Nadat een delegatie van de Arabische Socialistische Unie van Libië tijdens een bezoek aan Tunis op 30 nov. 1974 o.a. om een referendum over de voorgestelde fusie van beide landen gevraagd had, werd op 6 dec. 1974 in de Tunesische pers gemeld dat Tunesië tegen een onmiddellijke unie met Libië gekant bleef en dat het vasthield aan zijn opvatting dat een eventuele unie in fasen moest worden bereikt binnen het kader van een verenigde Maghreb. Een referendum werd van de hand gewezen, omdat dit niet ,,de uitdrukking van politieke en economische realiteiten" kon zijn.

Op 22 dec. 1974 deelde de Tunesische minister van buitenlandse zaken, Habib Chatti, in de Nationale Vergadering mee dat de betrekkingen tussen Tunesië en Libië ,,bevroren" waren, en dat een geschil over het continentale plat van beide landen onopgelost bleef, omdat Libië een Tunesisch voorstel om de kwestie aan internationale arbitrage te onderwerpen had verworpen.
Niettemin werd op 3 febr. 1975 bericht dat tussen beide landen zeven akkoorden i.~.technische samenwerking waren geratificeerd, w.o. een akkoord i.z. het reizen door burgers van beide landen.
Daarna was sprake van een nieuwe toenadering tussen beide landen.
Op uitnodiging van de Tunesische president Buurguiba uoonde kolonel Kadhafi op 24 maart 1975 in de grote moskee van Kairouan een plechtigheid t.g.v. het Mouledfeest bij. Kadhafi werd door Bourguiba op het vliegveld van Monastir afgehaald en hartelijk begroet tijdens de eerste bijeenkomst van beide staatshoofden 25 jan. 1974, toen zij elkaar in Genève hadden ontmoet (pag. 110/1-1974).
Op een bezoek van de Tunesische minister van binnenlandse zaken, Taher Belkodja, aan Tripoli in juli volgde een driedaags verblijf van zijn Libische collega Hamidi in Tunis, dat op 5 aug. 1975 besloten werd met een aantal afspraken.

Beide landen aanvaardden de verplichting op hun eigen grondgebied politieke activiteiten tegen het andere land te verbieden. De formaliteiten m.b.t. verblijf en werk van Tunesiërs in Libië zouden worden vergemakkelijkt evenals de toelatingsprocedure van Libiërs in Tunesië. Een onderzoek zou worden ingesteld naar gevallen waarin burgers van de twee landen zich aan weerszijden van de grenzen in een ongeregelde situatie bevonden en er zouden strenge maatregelen worden getroffen tegen illegale grensoverschrijding. Voorts werd overeengekomen de begrenzing van het continentale plat ter hoogte van de Golf van Gabès vanaf 9 aug. aan de orde te stellen in een gemengde technische commissie. Libië was van plan zijn betrekkingen met Tunesië nauwer aan te halen, aldus minister Houeidi al-Hamidi.

Op 27 nov. 1975 werd te Tunis de oprichtingsvergadering gehouden van een gemeenschappelijke Tunesisch-Libische scheepvaartmaatschappij.

Egyptisch-Libische relatie tot *juli* 1975

Na de reeks van beschuldigingen van Egypte aan het adres van Libië (april-juni 1974, pag. 461 e.v.-1974) namen de spanningen tussen beide landen tijdelijk af.

Op 6 aug. 1974 schreef de Egyptische president Sadat een brief aan kolonel Kadhafi over de onderlinge problemen, waarbij hij ook inging op vroegere Libische verzoeken om de Libische Mirages* die sinds de Arabisch-Israëlische oorlog van okt. 1973 door Egypte waren gebruikt terug te sturen. Sadat verwees daarbij naar een antwoord van de commandant van de Egyptische luchtmacht dat de toestellen nog steeds voor gevechtstaken werden gebruikt.
Op 18 aug. 1974 kwamen Sadat en Kadhafi te Alexandrië bijeen en kwam door bemiddeling van sjeik Zaid bin Sultan al Nahayan, de president van de Unie van Arabische Emiraten, een akkoord tot stand om ,,hun geschillen voor het ogenblik te bevriezen en een dialoog voort te zetten met het oogmerk die (geschillen) te beëindigen". Bij die gelegenheid had Kadhafi opnieuw aangedrongen op het terugsturen van de Mirages — naar Sadat in een op 12 april 1975 gepubliceerd interview onthulde — en dat was vervolgens gebeurd.
Op 17 febr. 1975 werd volgens het Egyptische persbureau *MENA* te Tripolis een overeenkomst getekend, op grond waarvan Egypte in Libië 20.000 wooneenheden ter waarde van 250 mln dinar zou bouwen.
Maar begin maart 1975 verslechterden de betrekkingen opnieuw.

Nadat het Libische blad Al-Jihad Egypte ervan beschuldigd had de overeenkomst i.z. een verbod van vijandige propaganda in de pers te hebben genegeerd, verbood de Libische regering de invoer van Egyptische kranten en drukwerk.
Op berichten in de Egyptische pers dat Libië alle hulp aan Egypte had gestaakt, reageerde het (officiële) Libische dagblad Al Fayr Al Jadid op 27 maart met een persoonlijke aanval op de Egyptische president Sadat, die werd aangeduid als ,,de pasja". Het blad meldde dat Libië zijn financiële hulp aan Egypte had gestaakt, toen het zich rekenschap gaf van het feit dat het geld was terechtgekomen ,,in de zakken van particuleren of op de banken in Europa". Bovendien had Cleopatra (een toespeling op mevr. Jihan Sadat) niets van het geld overgehouden, daar zij alles aan jurken, juwelen, bruidschatten voor haar dochters en reizen in Europa had uitgegeven. Het blad stelde: ,,Nu geven wij die hulp rechtstreeks aan het volk, aan degenen die hem verdienen en niet aan degenen die hem stelen".
In een interview met een krant uit Koeweit, dat op 12 april in de Egyptische pers werd gepubliceerd, weet Sadat het nieuwe ,,offensief" aan één man, Moamer Kadhafi, die ,,voor 100% gek" was en die voortdurend poogde Egypte's bemoeiingen om de Arabische solidariteit in de confrontatie met Israël te handhaven te onderinijnen. Ook beschuldigde Sadat de Libische leider ervan een kort voor de oktoberoorlog van 1973 gesloten akkoord over olieleveranties prematuur te hebben beëindigd.
Op 16 april overhandigde de Libische revolutionaire commandoraad een memorandum aan de Egyptische vertegenwoordiger in Tripoli, waarin met verbreking van de betrekkingen met Cairo werd gedreigd als president Sadat kolonel Kadhafi en de Libische revolutie bleef aanvallen. Sadat's uitlatingen werden als een

* Sadat's onthulling van het gebruik door Egypte van de door Frankrijk aan Libië geleverde Mirages bevestigde eerdere Israëlische berichten en leidde ertoe dat de Franse regering op 28 aug. 1974 besloot het embargo op wapenleveranties naar het Midden-Oosten geheel op te heffen.

flagrante inmenging in de aangelegenheden van een soevrreine staat gekarakteriseerd en als .een wanhopige poging om verdeeldheid te laaien tussen de leden van de revolutionaire commandoraad en de voorzitter van de raad' Bovendien bleek daaruit volgens het meniorandum dat Sadat ,.de enige verantwoordeli~ke'was voor , de moeilijkheden die bij de verwezenlijking van de Egyptisch-Libische unie waren opgetreden'

De Egyptische regering verwierp nog dezelfde dag categorisch de Libische beschuldigingen. Zij stelde kolonel Kadhafi en de revolutionaire raad verantwoordelijk voor alles wat de Egyptische burgers in Libië zou overkomen.

In de volgende weken werden over en weer diverse beschuldigingen geuit. Zo stelden Egyptische nieuwsmedia eind april/begin mei dat Libië een invasie in Egypte voorbereidde om de hele westelijke woestijn te annexeren en dat de Libische autoriteiten een aantal in Libië wonende Egyptenaren hadden gearresteerd, gemarteld en gedeporteerd alsmede alle daar woonachtige Egyptenaren met uitwijzing hadden bedreigd.

Een breuk tussen beide landen werd vermeden door het optreden van een delegatie van de Nationale Vergadering van de Federatie van Arabische Republieken (Egypte, Libië en Syrië), die op 10 en 13 mei 1975 bezoeken bracht aan resp. Cairo en Tripoli. De voorzitter van die Nationale Vergadering, de Libiër Bashir Rabti, verklaarde op 15 mei dat het eerste doel van de missie van de delegatie was bereikt nl. het overreden van beide partijen onmiddellijk hun campagne van beschuldigingen en tegenbeschuldigingen te staken. De beide leiders hadden de delgatie persoonlijk verzekerd dat zij een verbetering van de betrekkingen tussen hun landen wensten. De delegatie wilde president Assad van Syrië als bemiddelaar inschakelen. Maar het bericht in het Egyptische dagblad *Al Ahram* (22-5) over een akkoord i.z. de vestiging van Russische militaire bases in Libië (pag. 746/1-1975) leidde tot nieuwe woordenwisselingen.

Nadat de P r a w d a (27-5) had toegegeven dat de SU aan Libië militaire uitrusting ter waarde van $ 800 mln zou leveren, verklaarde president Sadat van Egypte op 2 juni dat Libië zo ,,meer geavanceerde wapens (zou krijgen) dan Syrië en wij tot dit moment hebben ontvangen" en z.i. deed een ausdanig arsenaal in een land met een bevolking van 1,5 mln inwoners ,.vele vragen" rijzen.

A l A h r a in (13-6) berichtte dat onlangs een groep Russische experts de Libische haven Bardia had bezocht oin de mogelijkheden m.b.t. de vestiging aldaar van een vlootbasis na te gaan.

Op 18 juni werd bericht dat Egypte voor reizen naar Libië speciale vergunningen had voorgeschreven en alle toeristenverkeer met Libië had verboden.

Volgens de N Z Z (20-6-'75) dreigde Egypte bijna de helft van zijn ca. 200.000 in Libië werkzame burgers terug te trekken Eind augustus zou voor velen her vierjarig contract aflopen en een groot deel van hen zou al over vertrek denken nu Cairo weinig belangstelling toonde voor een verlenging of vernieuwing van het betreffende verdrag Hun vertrek zou een catastrofe betekenen, omdat de meeste kader- en topfuncties op de Libische ministeries en scholen en in het zakenlever. door Egyptenaren worden vervuld, aldus de N Z Z

Mislukte staatsgreep in Libië

In juli en augustus 1975 verschenen in de Egyptische pers berichten over een mislukte aanslag op Kadhafi en een verijdelde staatsgreep in Libië

Op 2 juli meldden kranten in Cairo dat 39 Libische officieren waren gearresteerd, nadat zij op Kadhafi een beroep hadden gedaan zijn politiek te wijzigen en zijn psychische toestand te laten controleren. Die kranten beriepen zich op verklaringen van naar Egypte uitgeweken Libiërs, die ook verhaald zouden hebben van grote anti-Kadhafi-demonstraties in Benghazi en van vechtpartijen tussen de bevolking en Russische adviseurs,

Nadat het Egyptische blad A l A k h b a r op 26 juni bericht had dat een Libisch militair vliegtuig op 11 juni bij de haven van Tripoli tijdens een plechtigheid i.v.m. de sluiting van de Amerikaanse militaire bases in Libië vijf jaar eerder (pag. 589/2 - '70) per vergissing een raket had afgevuurd waardoor meer dan 20 personen werden gedood, schreef hetzelfde blad op 6 juli dat de afgevuurde raket voor de daar aanwezige Kadhafi bedoeld was maar zijn doel had gemist. Enkele dagen eerder was dat ook al door verscheidene Britse kranten, w.o. de D a i l y M a i l, gemeld. De aanslag werd later in Libië ontkend (N R C / R e u t e r 16-7): een onderzoek van twee Westduitse experts had aangetoond dat een bom uit W.O. II toevallig in de buurt van Kadhafi was ontploft.

Op 26 juli schreef het Egyptische blad A l G o m h o u r i y a dat een komplot van enkele Libische officieren om Kadhafi's bewind omver te werpen was verijdeld. De leider van het komplot was het hoofd van de militaire transportafdeling, majoor Mohammed Gaballah, die met zijn medestanders in Benghazi was aangehouden: twee militaire eenheden uit die stad waren naar Tripoli overgeplaatst en onder rechtstreeks bevel van Kadhafi geplaats. Hetzelfde blad deelde op 4 aug. mee, dat het kornplot onder leiding had gestaan van majoor Abdel Fattah Younes. de commandant van de presidentiële garde in Benghazi. De majoor en 20 andere gardeleden zouden zijn gearresteerd.

Op 11 aug. werd in Egypte bekendgemaakt dat Libië een inreisverbod voor Egyptenaren had afgekondigd.

Op 17 aug. 1975 berichtten diverse Egyptische kranten dat majoor Bashir Hawadi (lid van de revolutionaire commandoraad, secretarisgeneraal van de Libische Arabische Socialistische Unie en oud-ininister van onderwijs) met 30 andere officieren (o.w. de commandanten van de presidentiele garde in Tripoli en in Benghazi) was gearresteerd na een mislukte staatsgreep tegen Kadhafi ,,verscheidene dagen eerder". Een andere leider van die actie, majoor Omar el-Meheishi (lid van de revolutionaire commandoraad en minister van planning) was naar Tunesië uitgeweken.

Sinds 13 aug. mochten Libiërs het land niet meer verlaten, aldus de Egyptische berichten, en daarom werd verondersteld dat de eventuele mislukte putsch die dag had plaatsgevonden.

Op 18 aug. meldde A l G o i n h o u r i y a dat de putsch verband hield met Kadhafi's besluit $ 80 mln te besteden voor de financiering van sabotage-operaties in Arabische landen. een besluit waartegen de leden van de revolutionaire commandoraad zich zouden hebben verzet. Voorts zou Kadhafi de commandant van de Libische luchtmacht. Saeed el-Kadigy, hebben ontslagen en Salah el-Fargany tot zijn opvolger hebben benoemd.

Het Iraakse persbureau I N A berichtte op 18 aug. dat de Libische revolutionaire commandoraad die dag een nieuwe wet had afgekondigd, op grond waarvan de doodstraf werd ingevoerd voor pogingen tot wijziging van de frontwet of de regering, voor het lidmaatschap van een illegale organisatie alsmede voor het verstrekken van Libische defensie- en aanverwante geheimen aan een gewapende regering. Iedereen die een gewapende actie tegen de staat heeft voorbereid of uitgevoerd of die handelingen heeft gepleegd die het uitlokken van een burgeroorlog ten doel hadden, kan eveneens worden terechtgesteld.

Degenen die soldaten aansporen tot muiterij of het ontduiken van militaire voorschriften, kunnen krachtens de nieuwe wet levenslange gevangenisstraf krijgen. De levenslange gevangenisstraf is ook ingevoerd voor het verspreiden van geruchten in het buitenland die Libië in een kwaad daglicht stellen of het vertrouwen dat het buitenland in Libië heeft, ondermijnen.

Op 20 aug. werd vanuit Tunis bericht dat majoor Omar ei-Meheishi daar inderdaad verbleef. Volgens L*e* M o n d e (25-8) hadden de Tunesische autoriteiten een verzoek om uitlevering afgewezen en de majoor politiek asiel verleend.

Volgens een bericht uit Beiroet d.d. 22 aug. behoorde majoor Hawadi echter niet tot de 126 officieren en soldaten die inmiddels in Libië waren gearresteerd. Bovendien zouden die arrestaties geen verband houden met een verijdelde staatsgreep, maar met een bijeenkomst* waar-

* Volgens L e M o n d e (3-9-'75) was het op 9 aug. tijdens een zitting van de raad voor planning tot een heftige botsing gekomen tussen niajoor Meheishi en premier Salloud over de omvang en de verdeling van de kredieten voor de economie. Meheishi had getracht een opstandige beweging op gang te brengen, waarbij hij een zeker aantal officieren meekreeg, die vooral evenals hijzelf uit Misurata (de haven beoosten Tripoli) afkomstig waren. Onduidelijk bleef of die officieren aan het muiten waren geslagen dan wel of zij slechts bepaalde bevelen van Meheishi hadden opgevolgd, aldus L e M o n d e. Zeker was wel dat Bashir Hawadi en majoor Awad Ali Hamza, beide leden van de revolutionaire commandoraad, waren gearresteerd, maar de eerstgenoemde zou inmiddels weer op vrije voeten zijn gesteld.

op scherpe kritiek was geuit op de regering en premier Jalloud in het bijzonder wegens beweerd financieel wanbeheer.
Maar in een op 25 aug. gepubliceerd interview met de Libische stafchef, majoor Abou Bakr Younis, in het Libanese magazine Al Massa bevestigde deze dat er in Libië een poging tot een staatsgreep was verijdeld. Majoor Omar el-Meheishi was als enige lid van de revolutionaire commandoraad bij het mislukte komplot betrokken en was na de ontdekking ervan naar Tunesië gevlucht.

In de nacht van 26 of 27 aug raakten volgens Al Ahram drie Libiërs gewond, toen een Egyptische grenspatrouille hun jeep, drie km op Egyptisch grondgebied, onder vuur nam bij de oase Siwa in de westelijke woestijn.

Kolonel Kadhafi sprak in een rede op 1 sept. 1975 t.g.v. de 6e verjaardag van zijn machtsovername uitvoerig over de binnenlandse oppositie. Hij hekelde de ,,trouweloze en fascistische" officieren en alle anderen die met geweld veranderingen in Libië zouden hebben willen invoeren. De revolutie van 1 sept. 1969 had de weg geopend tot een ,,overgangsfase" van ,,tientallen jaren", die moest leiden tot de definitieve vestiging van de democratie in Libië overeenkomstig de filosofie van de ,,derde weg" (pag. 142/2-'74). Met de volgende woorden kondigde Kadhafi vervolgens een uitgebreide zuivering aan:

,,Bij de toepasing van de democratie zullen wij geen enkele onderdrukker toestaan zijn macht over het volk uit te oefenen om dit in een sabotage-avontuur te betrekken. Er is geen plaats voor de oppervlakkige lieden die geen enkele kwaliteit bezitten om volksvergaderingen of -comite's te leiden. (...) Alle zieken en afgunstigen zijn niet op hun plaats in de leiding van het volk, maar zij moeten in de hospitalen worden verzorgd. (...) Wij zullen de fascisten, de zieken of de despoten niet handelend laten optreden. Er is een zuivering in de (volks) vergaderingen nodig. Er bestaan ook verraderlijke offieren. Wij zullen niet tolereren dat die verraderlijke of fascistische officieren in de eenheden heersen."

Op 7 okt. bevestigde kolonel Kadhafi dat er in de laatste maanden twee pogingen waren ondernomen zijn bewind omver te werpen, waarvan één kort geleden. In beide gevallen hadden persoonlijke motieven de aanleiding gevormd.
Op 25 okt. sprak Kadhafi van een verijdeld komplot van ,,een tiental of twintigtal officieren gesteund door een dertigtal soldaten", die van plan waren ,,het land in samenwerking met buitenlanders en de Amerikaanse geheime diensten te regeren". De president noemde geen datum van dit komplot, maar hij kondigde aan dat om elke soortgelijke poging in de toekomst te doen mislukken onder de bevolking wapens zouden worden verdeeld.

The Guardian (23-11) berichtte dat behalve de drie leden van de revolutionaire raad die bij het komplot van augustus waren betrokken – de majoors Meheishi, Hawadi en Hamza — nog drie leden van die raad hun post hadden verlaten: majoor Moklitar al-Girwi (verdween in mei 1975 en dook later in New York op) majoor Abdel Moneim al-Huni de minister van buitenlandse zaken (deelde in nov 1975 te Cairo mee dat hij niet naar Libië zou terugkeren) en majoor Mohammed Najm, oud-minister van buitenlandse zaken (zou zich hebben teruggetrokken) Op grond van die ontwikkelingen zouden van de oorspronkelijk 11 leden van de raad nog slechts 4 over zijn kolonel Mustafa Karubi majoor Abdel Salam Jalloud (de premier), majoor Houei-di al-Hamidi (minister van binnenlandse zaken) en luitenant-kolonel Abou Cakr Younis (de stafchef).

Egyptisch-Libische toenadering

Inmiddels hadden functionarissen van de Federatie van Arabische Reblieken hun bemiddelingspogingen voortgezet.
Na besprekingen tussen president Sadat en majoor Al-Huni begin okt. 1975 in Egypte, vond op 10 okt. in Tripoli een gesprek plaats tussen kolonel Kadhafi en Mohammed Shahin, de vice-voorzitter van de wetgevende vergadering van de federatie. Deze deelde op 12 okt. in Caïro mee dat beide landen waren overeengekomen hun onderlinge propaganda-oorlog te staken en dat een normalisering van de betrekkingen was ingetreden. (Overigens had de federale wetgevende vergadering op 11 okt. ook een commissie voor bemiddeling tussen Egypte en Syrië ingesteld o.l.v. de Libiër Bashir Rabti, de voorzitter van de wetgevende vergadering.)

Acties Libische studenten

Uit protest tegen het optreden van de Libische politie tegen demonstrerende studenten in Benghazi — tijdens betogingen op 3-5 jan. n.a.v. regeringsingrijpen in de studentenorganisatie —, waarbij o.m. 13 studenten zouden zijn doodgeschoten, bezetten ca. 250 Libische studenten in Cairo op 7 jan. 's avonds de Libische ambassade in de Egyptische hoofdstad. Zij beëindigden hun actie op 9 jan. na een onderhoud met de Libische ambassadeur.
Soortgelijke acties van Libische studenten vonden ook plaats in Alexandrië, waar het Libische verbindingsbureau op 9-10 jan. bezet werd, in de Libische ambassades te Londen (12-13 jan.), te Washington (13 jan.) en te Bonn (14 jan.).

Nieuwe wrijvingen tussen Libië, Egypte en Tunesië

Inmiddels had de Egyptische president Sadat op 7 jan. in een interview met het dagblad Al *Sijassa* uit Koeweit zich beklaagd over een hervatting van de lastercampagne *in* de Libische pers van de tegen hem en zijn familie gerichte lastercampagne.
Op 8 febr werd bericht dat Egypte politiek asiel had verleend aan majoor Omar Meheishi.
Op 2 en 3 maart werd in Tripoli en Benghazi groepen Egyptenaren de toegang tot Libië geweigerd, omdat zij niet de vereiste papieren bij zich hadden. Volgens de Libische autoriteiten waren paspoorten nodig, terwijl volgens de federatiebepalingen van 1971 persoonsbewijzen voldoende waren. Egyptische functionarissen verklaarden dat Libië niet tevoren mededeling had gedaan van de nieuwe maatregel.
Op 6 maart werden op het Romeinse vliegveld Fiumicino 3 jonge Libiërs aangehouden wegens het bezit van een handgranaat en drie geladen pistolen. Hun arrestatie vond plaats minder dan een uur voor de aankomst op hetzelfde vliegveld van majoor Abdel Moneim al-Huni, de Libische minister van buitenlandse zaken, die sinds nov. 1975 in Caïro verbleef en nu via Rome naar Parijs vloog voor een medische behandeling. Volgens berichten in de Egyptische pers op 7 maart zouden de drie mannen de opdracht hebben gehad Al-Huni te ontvoeren en naar Tripoli terug te brengen. De Libische ambassade te Rome verklaarde die dag dat de paspoorten van de drie vervalst waren.
Op 8 maart werd te Caïro bekendgemaakt dat de Egyptische veiligheidsdienst zeven Libische militairen had gearresteerd, die o.a. de opdracht zouden hebben gehad majoor Meheishi naar Libië te ontvoeren.
In verband met de arrestatie van de zeven Libiërs begin maart werd ook de voormalige Tunesische minister van buitenlandse zaken, Mohammed Masmoudi, op 4 maart in Caïro aangehouden. Een woordvoerder van het Egyptische ministerie van staatsveiligheid verklaarde op 8 maart dat uit een onderzoek gebleken was dat Masmoudi naar Egypte was gekomen om majoor Meheishi en majoor Al-Huni te overreden naar hun land terug te keren. Dit zou door Masmoudi zijn erkend, maar hij zou er niet in zijn geslaagd hen tot een terugkeer voor ,,een verzoening met de Libi-

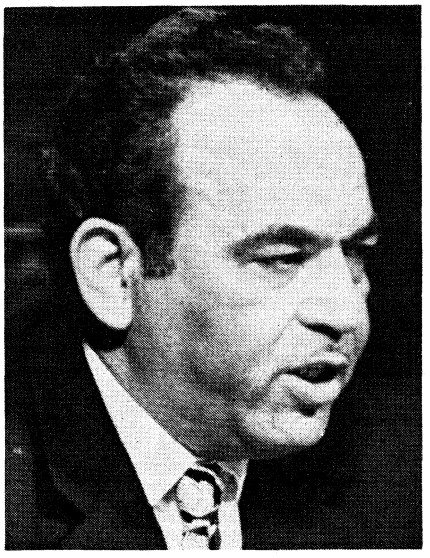

Mohammed Masmoudi.

sche leider kolonel Kadhafi" over te halen. Daarop zouden de Libische leiders hebben besloten over te gaan tot het gebruik van geweld. Op 8 maart werd Masmoudi op vrije voeten gesteld. De zeven Libiërs, die zouden hebben bekend dat de drie in Rome gearresteerde Arabieren tot hun groep behoorden, werden echter vastgehouden.

De correspondent van The Times meldde op 9 maart vanuit Cairo dat het aantal daar gearresteerde Libiërs inmiddeels 20 bedroeg.

Generaal-majoor Hassan Abu Basha, het hoofd van de Egyptische staatsveiligheidsdienst, zei dezelfde dag dat deze Libiërs successievelijk in vijf groepen in Egypte waren gekomen om sabotagedaden te plegen en een aantal Egyptische openbare figuren te vermoorden. Ook hadden zij opdracht Meheishi en Al-Huni te ontvoeren. De Libiërs waren sinds hun aankomst in de Egyptische hoofdstad twee weken eerder in de gaten gehouden. Zij behoorden allen tot de Libische geheime dienst en bezaten een militaire rang.

Volgens goedingelichte kringen in Cairo, aldus **A P** (9-3), had de Libische groep o.a. moordaanslagen beraamd op Mahmoud Abu Wafia (een zwager van president Sadat), Mustafa Amin (hoofdredacteur van het weekblad Akhbar al-Yom) en Ihsan Abdel Kuddus (de uitgever van Al Ahram), die zich allen kritisch over Kadhafi hadden uitgelaten.

Over Al-Huni, een vroegere chef van de Libische geheime dienst, berichtte de NZZ (11-3) nog dat hij ook al in febr. naar Rome was gereisd en wel voor een ontmoeting met premier Jalloud, die gepoogd zou hebben hem tot terugkeer te overreden. Al-Huni zou echter voorwaarden m.b.t. een democratisering hebben gesteld en daarop naar Cairo zijn teruggekeerd, Gezien deze voorgeschiedenis is de vanuit Cairo verbreide versie i.z. een ontvoering van Al-Huni tijdens een tweede reis naar Rome volgens de NZZ ernstiger op te vatten dan vroegere Egyptische propagandaverhalen, die onbewezen gebleven zijn. De NZZ voegde daaraan toe dat twee van de drie in Rome gearresteerde Libiërs in febr. te Londeri gezien zouden zijn in gezelschap van majoor Hijazi (leider van de Libische militaire inlichtingendienst) en majoor Dubri (het, hoofd van de Libische politie.

Reeds op 8 juli 1975 was in Cairo de arrestatie gemeld van 30 leden van een clandestiene organisatie, die door kolonel Kadhafi zouden zijn gerecruteerd om onrust in Egypte te zaaien teneinde Libië in staat te stellen de Westelijke woestijn, incl. de oase Siwa, te annexeren. Volgens de Egyptische veiligheidspolitie stond de organisatie incl. sabotage- en moordcommando's onder supervisie van kapitein Mohammed Idris al-Sherif en een andere officier van de Libische geheiriie dienst.

Op 9 maart beschuldigde het Libische persburea *Arna* de Egyptische autoriteiten ervan in Egypte woonachtige Libiërs te arresteren en te beledigen en aanslagen op hun huizen te plegen. Gewaarschuwd werd dat als de Libische autoriteiten dezelfde gedragslijn zouden volgen zulks voor de Egyptenaren een zware slag zou betekenen.

Op 10 maart deelde een functionaris van de staatsveiligheidsdienst in Caïro mee dat Libië in de afgelopen twee dagen ca. 3.000 daar legaal werkende Egyptenaren had uitgewezen. Tegen hen was bruut opgetreden en hun bezittingen zouden in beslag zijn genomen. De Egyptische autoriteiten besloten daarop geen Libiërs meer toe te laten die alleen in het bezit van een identiteitskaart waren. Het aantal in Egypte gearresteerde Libiërs bedroeg inmiddels 27.

Op 11 maart berichtte het Tunesische blad Le *Presse* de Tunésie dat Libië sinds 7 maart ook 1.357 Tunesiërs had uitgewezen. Volgens het Tunesische blad *L'Action* zou daarbij geen onde scheid zijn gemaakt tussen Tunesiërs die officieel dan wel clandestien Libië waren binnengekomen; in totaal wonen ca. 50.000 Tunesiërs in Libië, die daar grotendeels in het kader van technische samenwerking verblijven, en ca. 200.000 Egyptenaren.

Op 11 maart publiceerde het Egyptische blad Al *Ahram* een interview met majoor Omar Meheishi, waarin deze kolonel Kadhafi een tiran noemde die van de revolutie van 1 sept. 1969 was afgeweken.

Volgens Meheishi tolereerde Kadhafi geen enkele oppositie tegen zijn verkeerde politiek. Hij zou meer dan eens hebben gepoogd Meheishi te vermoorden en zou een honderdtal Libische officieren die bezwaar maakten tegen zijn methodes gevangen hebben gezet. De majoors Hawadi en Hamza waren onder huisarrest gesteld en ook premier Jalloud was eens gevangen gezet, aldus Meheishi. Hij leverde kritiek op Kadhafi's omvangrijke wapenakkoord met de SU en. stelde dat de Libische leider 5 mln dinar had besteed voor de financiering van een (mislukte) staatsgreep tegen president Nimeiry van Soedan in sept 1975 (zie pag 143/2 e v - 1976)

Op 12 maart maakten de Egyptische autoriteiten de arrestatie bekend van nog 12 Libische .,agenten", leden van een speciaal Libisch commando plus leden van het Volksfront voor de Bevrijding van Palestina (PFLP). Zij zouden op 7 maart zijn aangehouden toen zij op weg waren naar Bagdad om sabotage-acties in Irak uit te voeren, waarvoor de Iraakse autoriteiten door Egypte waren gewaarschuwd.

Dezelfde dag verklaarde kolonel Kadhafi te Tripoli dat de tegen Libië gevoerde propagandacampagne deel uitmaakte van een imperialistisch komplot van „marionettenregimes" dat gericht was tegen „de Palestijnse revolutie en de Arabische volken van Libanon. Algerije en Syrië". Naar zijn zeggen waren meer dan 10.000 Egyptenaren en ca. 1.500 Tunesiers illegaal Libië binnengekomen, omdat zij „elke hoop op een behoorlijk leven in hun land" hadden verloren vanwege de economische toestand daar. Voorts merkte Kadhafi nog op dat Egyptische geheime dienst door Amerikaanse specialisten werd geleid.

Terwijl volgens Al *Ahram* (18-3) tot 17 maart in totaal 21.600 Egyptenaren door Libië waren uitgewezen, zou het aantal uitgewezen Tunesiërs volgens het Tunesische persbureau tot 16 maart ruim 2.600 bedragen.

Op 15 maart had radio-Tripoli intussen bekendgemaakt dat in Libië een Egyptisch netwerk voor spionage en subversieve acties was ontdekt. Door Egyptische officieren geleide groepen hadden middels pamfletten valse berichten verspreid om verwarring te zaaien. De leden van de groepen waren grotendeels militairen en ambtenaren, die illegaal in Libië waren binnengekomen. De leiding van de hele operatie berustte bij president Sadat persoonlijk en bij de leider van het Egyptische verbindingsbureau in Tripoli. Minstens 15 Egyptische militairen zouden zijn gearresteerd.

Veel ernstiger was de beschuldiging, die de Tunesische president Habib Bourguiba op 21 maart uitte tegenover een medewerker van het Franse radiostation „France-Inter", nl. dat president Kadhafi een commando naar Tunis gestuurd had om hem en premier Hedi Nouira, de aangewezen opvolger van Bourguiba, te vermoorden.

De commando bestond uit drie leden van de Libische geheime dienst, die intussen

waren gearresteerd. Later werd tegengesproken dat Bourguiba zichzelf als doelwit van de actie had genoemd. maar volgens NRC/H'blad (23-3) zou zijn uitspraak zijn afgezwakt op aandringen van de Franse regering, die liever niet in de ruzie zou worden gemengd kort na de terugkeer van premier Chirac van een bezoek aan Libië (pag. 377/3).
Het hoofd van de Tunesische binnenlandse veiligheidsdienst, Abdelmejid Bouslama, zei op 22 maart dat de gearresteerde Libiërs behoorden tot een zes maanden geleden speciaal opgericht militair commando, dat tot taak had Arabische politici in het buitenland te ontvoeren of te vermoorden: de drie waren in febr. Tunesië binnengekomen om ,,een Tunesische politicus" te ontvoeren of te vermoorden. De leider, Mohammed Ali Naïel, arriveerde op 29 febr. na een verblijf van ca. 3 weken te Cairo in Tunesië. Op 2 maart voegden zich in Tunis de twee andere leden van het coinrnando, Bechir Hamad Mahnioud Khelifa en Mohammed Abdelkader Naceur. bij hem. Alle drie waren zij het land onder een valse naam binnengekomen. Een vierde lid had zich bij de drie moeten aansluiten, toen zij voor het verzamelen van inlichtingen over veiligheidsmaatregelen met 3 leden van de Libische diplomatieke missie in de woning van hun a.s. slachtoffer vertoefden. Volgens Bouslama was het commando rechtstreeks verantwoording schuldig aan de Libische revolutionaire commandoraad.

Ook op 22 maart riep Tunesië zijn gezant uit Tripoli terug. De volgende dag gelastte het drie Libische diplomaten het land binnen 24 uur te verlaten en eiste het de sluiting van het Libische culturele centrum in Tunis, terwijl het Tunesische pendant daarvan in Tripoli op eigen initiatief dichtging.
Overigens sprak de Libische premier Jalloud op 22 maart de Tunesische beschuldigingen tegen: „Wij zijn geen moordenaars. Onze revolutie heeft morele beginselen..." Jalloud noemde de beschuldigingen ,,provocaties" van een ,,verzwakt" bewind.

Op 27 maart gelastte Tunesië nog vijf Libische diplomaten het land binnen 24 uur te verlaten. Dezelfde dag beschuldigde majoor Meheishi in Al Ahram kolonel Kadinafi van een poging om president Bourguiba te vermoorden.
Kort tevoren had Libië acht diplomaten van de Tunesische vertegenwoordiging in Tripoli tot ,,personae non gratae" verklaard.

Op 29 maart wezen Libië en Tunesië elk nog een diplomaat uit. Dezelfde dag kondigde de Tunesische premier Nouira aan met alle middelen van het recht en de internationale jurisprudentie een oplossing voor de begrenzing van het continentale plat in de Golf van Gabès te zullen nastreven.

Ook de massale uitwijzing van Tunesische arbeiders uit Libië ging in een versneld tempo voort: 6.837 sinds 1 maart, aldus Le Monde (30-3); meer dan 11.000 tussen 1 maart en 10 april volgens het Tunesische persbureau *TAP* (Reuter 14-4).
De Egyptische autoriteiten deelden op 21 maart mee dat al meer dan 25.000 Egyptenaren uit Libië waren uitgewezen. Dezelfde dag sloten de Libische autoriteiten de kantoren van het Egyptische persbureau *Mena* en kreeg de correspondent opdracht het land te verlaten. Egypte reageerde daarop door het Libische persbureau *Arna* in Cairo te sluiten en de correspondent daarvan uit te wijzen.

Op 29 maart verklaarde de Egyptische minister van binnenlandse zaken, Sayed Fahmi, dat Libië een Egyptische agent had ingeschakeld om informatie in te winnen over het doen en laten van president Sadat i.v.m. de voorbereiding van een moordaanslag op hem door leden van het PFLP. Deze agent, die intussen was aangehouden, had ook opdracht de gebouwen op te blezen van de uitgeverij Akhbar el-Yom en de oprichters ervan, de gebroeders Moestafa en Ali Amin, te vermoorden. De minister herinnerde aan andere Libische acties tegen Egypte van de laatste twee jaar zoals drie bomaanslagen in de kustplaats Mersa Matroeh tegen Sadats buitenverblijf en het paleis van ex-koning Idris van Libië.
Toen op 19 april tegen Kadhafi protesterende Libische studenten het Libische ambassadegebouw in Cairo bijna 24 uur bezet hielden, loste de Libische ambassadeur zes salvo's uit zijn machinepistool, waardoor echter niemand werd gewond. Egypte verlangde dat de ambassadeur dit pistool en mogelijke andere wapens onmiddellijk inleverde.

Op 23 april veroordeelde het staatsveiligheidshof te Tunis de leider van de Libische commandogroep, Mohammed Ali Naïel, ter dood na een proces van vier dagen. Zijn twee medestanders kregen elk twee jaar gevangenisstraf. Naïel werd schuldig bevonden aan een poging tot wijziging van de Tunesische regeringsvorm door het vermoorden van de premier; de twee anderen aan het niet melden van het komplot aan de politie.
Als resultaat van een bemiddelingsmissie van president Moktar Ould Daddah van Mauretanië, die van 23-27 april Tunis en Tripolis bezocht, kwamen Tunesië en Libië overeen per 27 april hun perscampagne tegen elkaar te staken. Voor het eerst sinds begin maart werd op 27 mei een Libische politicus door president Bourguiba ontvangen, n.l. de onderminister van buitenlandse zaken, Abouzid Amor Dourdah.

Inmiddels had de Italiaanse president Leone volgens *AP* (30-4) de drie Libiërs begenadigd die op 20 maart te Rome elk tot 7 jaar gevangenisstraf veroordeeld waren wegens illegale invoer van wapens. Na hun ontslag uit de gevangenis werden zij op het eerste vliegtuig met bestemming Tripoli gezet.

Op 6 mei deelde Egypte's minister van binnenlandse zaken, Sayed Fahmi. mee dat een aantal Libiërs was gearresteerd wegens pogingen om tijdens de feestelijkheden van 1 mei in het gebied van Beheira (ten zuiden van Alexandrië) ongeregeldheden uit te lokken. Zij hadden bommen geplaatst bij benzinestations, die echter niet ontploften. De beschuldiging werd door het Libische persbureau *Arna* scherp verworpen
Op 13 mei meldde de Egyptische veiligheidsdienst de arrestatie van een uit drie leden bestaande Libische commandogroep — twee dagen na aankomst in Egypte — die opdracht zou hebben gehad majoor Meheishi te vermoorden.
Op 28 mei berichtte *Reuter/NRC/* dat Kadhafi bereid was Sadat te ontmoeten om de betrekkingen tussen hun landen te verbeteren. Hij zou bij de Libische pers erop hebben aangedrongen kritiek in de Egyptische pers onbeantwoord te laten. *(NZZ,* Le Monde, *NRC/H'blad,* The Times)

(Vor. ber. pag. 461 e.v.-1974)

NORMALISERING BETREKKINGEN MET MAROKKO

Op 6 jan. 1975 deelde het Marokkaanse ministerie van buitenlandse zaken mee dat de regeringen van Marokko en Libië waren overeengekomen de diplomatieke betrekkingen op ambassadeusniveau te hervatten. Deze waren in juli 1971 ,,onderbroken" als gevolg van Libië's steun aan de mislukte putsch tegen koning Hassan II (pag. 465 e.v.-1971).

(Vor. ber. 683/1 - 1971)

NORMALISERING BETREKKINGEN MET JORDANIË

De sinds juli 1971 door Libië bevroren diplomatieke betrekkingen met Jordanië werden volgens een door beide landen op 22 april uitgegeven gemeenschappelijke verklaring genormaliseerd om zo de Arabische houding tegenover het zionisme te versterken. *(DPA)*

(Zie pag. 515-1971)

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij ,,Systemen Keesing" **B.V.**, Ruysdaelstraat 71-75. Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

SYRIË'S POSITIE IN HET MIDDEN-OOSTEN

Tegen de achtergrond van Syrië's militaire ingrijpen in Libanon — 31 mei: binnentrekken van ca. 2.000 Syrische militairen; 6 juni: begin massale opmars naar Beiroet — en de daarop gevolgde reacties in de Arabische wereld, volgt hieronder aan de hand van een aantal aspecten een schets van Syrië's positie in het Midden-Oosten sinds begin 1975.

Intensivering samenwerking met Jordanië

Nadat op 4 okt. 1973 de diplomatieke betrekkingen tussen Syrië en Jordanië waren hersteld (pag. 675/3-1973), heeft de Arabische topconferentie te Rabat van okt. 1974 (pag. 705-1974) een ve betering van de algemene relatie tussen beide landen ingeluid, die zich sinds maart 1975 tot een uitgebreide bilaterale samenwerking heeft ontwikkeld. Belangrijke gebeurtenissen in deze evolutie waren:

Op **4** maart **1975** ondertekenden de premiers van Jordanië en Syrië, Zaid Rifai en Mahmoud Ayoubi, in Damascus een akkoord over samenwerking tussen beide landen plus een programma voor het bevorderen van de betrekkingen op alle terreinen. Een gemeenschappelijke commissie o.l.v. de ministers van economische zaken van beide landen zou worden gevormd om zich aan die bevordering van de samenwerking te wijden, terwijl voorts subcominissies zouden worden ingesteld voor kwesties m.b.t. economie, handel, industrie, energie en verbindingen.

Op **3** april bracht de Jordaanse koning Hoessein in gezelschap van o.a. premier Rifai een onaangekondigd bezoek aan Damascus, waar hij in een privégesprek van **2** uur met president Assad overlegde over een nauwere coordinatie van hun politieke standpunten in het Arabisch-Israelische conflict, terwijl ook de mogelijkheid van een verzoening tussen Jordanie en de PLO een onderwerp van gesprek kon zijn geweest

Van 10 t/m 12 juni 1975 bracht president Assad van Syrië een officieel bezoek aan Jordanië en dat betekende het eerste officiële bezoek van een Syrisch staatshoofd sinds 1957. Bij hun besprekingen bereikten president Assad en koning Hoessein overeensteinming over de vorming van een gemeenschappelijke hoge commissie van beide landen om hun beleid op militair, politiek, economisch en cultureel terrein te coordineren. Deze commissie zou uit militairen en burgers bestaan en worden voorgezeten door de premiers van beide landen. Zij zou medio juli voor het eerst in Amman bijeenkomen, en vervolgens om de twee maanden ,,en wanneer nodig" in Amman of Damascus.

In een slotcommuniqué riepen Assad en Hoessein de Arabische staten op tegenover ,,de voortdurende weigering van Israël om zich uit de bezette Arabische gebieden terug te trekken" een gesloten front te vormen met mobilisatie van hun krachten. Een rechtvaardige vrede kan slechts worden bereikt, als Israël zich uit alle bezette Arabische gebieden, incl. Jeruzalem, terugtrekt èn de rechten van het Palestijnse volk op zijn thuisland erkent, aldus het communiqué. Beide staatshoofden schaarden zich achter de besluiten van de conferentie van Rabat, incl. de erkenning van de PLO als de enige legitieme vertegenwoordiger van het Palestijnse volk. Hoewel een door sommige verwacht herstel van het gemeenschappelijke militaire opperbevel (uit **1967**) uitbleef, leek een herleving van het oostelijke front dichterbij dan ooit sinds de ineenstorting ervan in **1970/71** ten gevolge van het Jordaanse gewapende optreden tegen de Palestijnen

De Israalische stafchef, generaal Mordechai Gur, verklaarde op **27** juni **1975** dat Jordanie onlangs een deel van zijn troepen verlegd had van de grens met Syrie naar die met Israël Gur meende dat Syrie en Jordanie elkaar nog niet voldoende waren genaderd om een gemeenschappelijk oostelijk front te vormen, maar dat de eventuele vorming daarvan in de toekomst zeer serieus moest worden genomen

Van **28** t/m **31** juli **1975** bracht een Syrische delegatie o.l.v. premier Ayoubi een bezoek aan Jordanië voor de eerste zitting van de gemeenschappelijke hoge commissie. In het na afloop uitgegeven slotcommuniqué werd een verdere normalisering van de bilaterale betrekkingen en een nauwe samenwerking vooral op economisch gebied aangekondigd. Meegedeeld werd dat wederzijdse handelsbeperkingen worden opgeheven en dat in het grensgebied tussen beide landen een belastingvrij gebied voor het uitwisselen van goederen zal worden gevormd. Er zullen gemeenschappelijke industrieën worden opgericht en gemeenschappelijke commissies zullen voor nauwere economische en ook politieke coördinatie zorgen. De spoorwegverbinding tussen de Syrische Middenlandse-zeekust en de Jordaanse kust aan de Rode Zee zal worden uitgebreid. In landen waar slechts een van beide een ambassade heeft zal deze het andere land diplomatiek vertegenwoordigen.

In het communiqué werd niet gesproken over samenwerking op militair gebied. Volgens het Libanese blad Al Safir (4-8-'75) was er wel een gemeenschappelijk militair opperbevel gevormd, maar was die militaire afspraak bewust uit het communiqué weggelaten. Overigens sloot koning Hoessein in een verklaring op 7 aug. **1975** elke mogelijkheid van een terugkeer van de Palestijnse commando's naar bases in Jordanië uit.

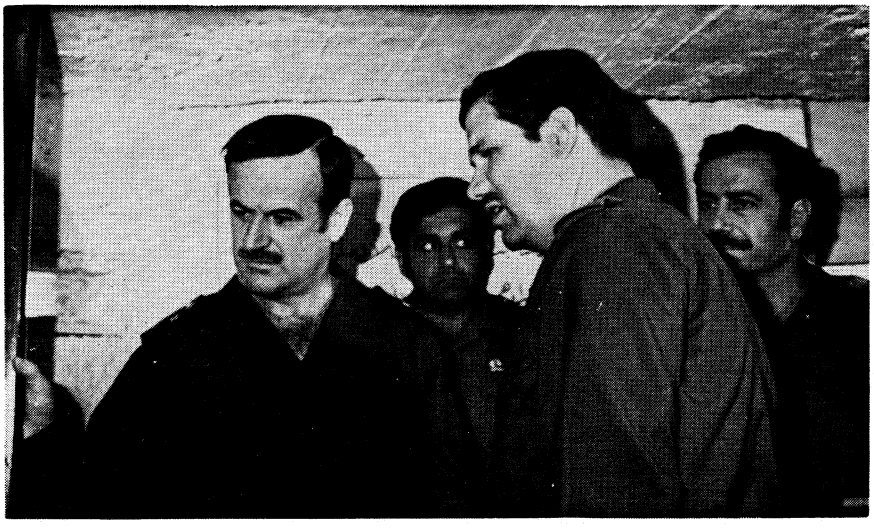

President Assad (l.) tijdens een bezoek aan Syrische stellingen op de Golanhoogten met minister van defensie Tlass (r.).

Van 18-22 aug. 1975 bracht koning Hoessein een officieel bezoek aan Syrië. Zijn besprekingen met president Assad leidden tot de vorming van een gemeenschappelijke Opperste Commandoraad, aldus het slotcommuniqué dat op 22 aug. werd uitgegeven (de tweede dag van Kissingers 10de Midden-Oostenreis, die uiteindelijk tot het tweede Sinaï-akkoord leidde, zie pag. 580/1-1975). Deze Opperste Commandoraad, die wordt voorgezeten door president Assad en koning Hoessein samen, zal elke drie maanden of telkens als het noodzakelijk is bijeenkomen.

De raad moet instructies geven over de coördinatie van de politiek van beide landen zowel op Arabisch als internationaal niveau, over de unificatie van hun standpunten m.b.t. alle ter discussie staande kwesties om zo een verenigde buitenlandse politiek voor de twee landen te

bereiken. Ook moet de raad de kwesties van oorlog en vrede bespreken en in verband daarmee gemeenschappelijke en gecoördineerde besluiten en standpunten formuleren. Hij moet plannen uitwerken voor de coördinatie en integratie van de strijdkrachten van beide landen alsmede de grondslag leggen en de noodzakelijke gemeenschappelijke maatregelen treffen om de binnenlandse en nationale veiligheid van de twee landen en hun onderlinge betrekkingen te beschermen. Tenslotte moet de raad zijn goedkeuring hechten aan de economische politiek, die gericht is op het bereiken van integratie en eenheid van de economieën van de twee landen door het coördineren van economische en sociale ontwikkelingsplannen, het vestigen van gemeenschappelijke maatschappijen en organisaties alsook het tot een eenheid smeden van de markten van de twee landen, terwijl ook een verenigd douanebeleid moet worden goedgekeurd. In het algemeen zou de Opperste Commandoraad besluiten nemen en richtlijnen uitvaardigen op aanbeveling en voorstel van de gemeenschappelijke hoge commissie o.l.v. beide premiers.

M.b.t. de Opperste Commandoraad werd in het communiqué opgemerkt: ,,De raad is gevormd in de erkenning van de door de hele Arabische geschiedenis heen bewezen waarheid, nl. dat de eenheid van het Arabische vaderland, met alles wat het aan politieke, militaire en economische macht biedt, het beslissend antwoord is op alle imperialistische en zionistische uitdagingen en de weg vormt tot het herwinnen van de waardigheid en de bezette gebieden."

Op 7 sept. 1975 overhandigde de Syrische vice-premier en minister van buitenlandse zaken, Abdel Halim Khaddam, koning Hoessein in Amman een boodschap van president Assad met de Syrische opvattingen over het 2de Sinaï-akkoord (zie ook pag. 348/3 - '76).

Op 23 sept. vertoefde koning Hoessein in Damascus voor besprekingen met president Assad. De Jordaanse premier Rifai, die de koning vergezelde, verklaarde dat over de dimensies van het 2de Sinai-akkoord was gesproken en de invloed daarvan op de eensgezindheid van de Arabieren en op de Palestijnse zaak. Beide partijen hadden in die kwestie een identieke opvatting, aldus Rifai.

Op 15 okt. werden in Syrië na onderhandelingen tussen beide landen nog twee akkoorden getekend: 1) een overeenkomst over het burgerluchtverkeer, en 2) een akkoord i.z. de unificatie van douaneheffingen op belangrijke industriële produkten om zo gelijke afzetmogelijkheden voor de industrieën van beide landen te scheppen in het kader van een verdere economische integratie. Op 16 okt. maakte radio-Damascus melding van samenwerkingsakkoorden tussen Syrië en Jordanië op het gebied van de voorlichting en van de nieuwsmedia. Op 18 okt. berichtte radio-Amman dat overeenstemming was bereikt over de vorming van een gemeenschappelijke onderneming voor het transport over land (zetel te Amman. kapitaal 8 mln Jordaanse dinar) en het zeetransport (zetel te Latakia, kapitaal 100 mln Syrische Ponden).

Op 26 nov. publiceerde de Jordaans-Syrische commissie voor economische samenwerking een rapport over nieuwe maatregelen ter bevordering van die samenwerking, o.m. op terrein als planning, handel, industrie, landbouw, onderwijs, woningbouw, verbindingen, elektriciteit, toerisme en Arabische kapitaalinvesteringen.

Op 9 en 10 dec. bracht president Assad een bezoek aan Jordanië in het kader van een bijeenkomst van de gemeenschappelijke Opperste Commandoraad. In de raadszittingen keurden beide staatshoofden de coördinatie- en integratiemaatregelen goed, die door de gemeenschappelijke hoge commissie van de twee landen waren genomen op weg naar de beoogde eenheid. Zij spraken ook de verdeeldheid binnen de Arabische wereld als gevolg van het 2de Sinaï-akkoord dat ,,tegelijk negatieve effecten voor de zaak van de Arabieren en voor het gemeenschappelijk optreden van de Arabieren heeft gehad". Beide staatshoofden waren van mening dat ,,geïsoleerde of op zichzelf staande inspanningen voor de oplossing van de Arabische problemen (. . .) slechts voor de vijand van nut kunnen zijn en geen werkelijke winst voor de Arabische natie betekenen". Ook waren Assad en Hoessein het eens over de ,,verplichting tot mobilisatie en beschikbaar houden van de Arabische hulpbronnen voor de grote slag — uitgaande van het feit dat de strijd tegen de vijand op politiek, economisch en militair gebied onvermijdelijk wordt voortgezet".

In een op 15 dec. in I H T gepubliceerd intervie met koning Hoessein stelde deze dat ,,elke aanval van Israël op Syrië zal worden beschouwd als een aanval op Jordanië".

Syrië cn Jordanië besloten volgens radio-Damacus op 28 jan. ais voorbereiding op de volledige integratie van de buitenlandse diplomatieke vertegenwoordigingen over te gaan tot een coördinatie van die vertegenwoordigingen in landen waar thans slechts een van beide staten een missie onderhield. Krachtens dit besluit zouden Syrische diplomatieke missies de Jordaanse belangen behartigen in Argentinië, Brazilië, Bulgarije, China, Cuba, Cyprus, DDR, Griekenland, Guinee, Hongarije, Indonesië, Korea (Noord), Lihie, Mauretanië, Nigeria, Polen, Somalia, Tanzania, Tsjechoslowakije, Tunesië, Turkije en Venezuela. Omgekeerd zouden de missies van Jordanië de Syrische belangen behartigen in Bahrein, Canada, Dubai, Japan, Oman, Taiwan en Zwitserland.

Dit besluit werd bekrachtigd tijdens een bijeenkomst van de gemeenschappelijke hoge commissie te Amman (16 t/m 18 febr.) o.l.v. de beide premiers. De diplomatieke coördinatie zou per 1 juni 1976 ingaan, met als eerste fase o.m. het behartigen van de belangen van burgers van de twee landen op consulair en onderwijsgebied. Op vele gebieden van mogelijke samenwerking werden gemeenschappelijke programma's opgesteld, terwijl voor andere gebieden werd overeengekomen verdere studies te ondernemen. Zo werd besloten de leerboeken op de scholen te standaardiseren, gemeenschappelijke ondernemingen op te richten en maatregelen te nemen tot samenwerking op gebieden als het toerisme, het elektriciteitsnet, het grensverkeer, de fosfaatproduktie, het transport en de voorlichting in het buitenland.

Beide partijen gaven in een gezamenlijk communiqué uiting aan hun tevredenheid over de mate van coördinatie en samenwerking die tot dusver op politiek gebied, in het bijzonder m.b.t. de Palestijnse kwestie, was bereikt. Ministers van beide landen hadden tijdens de bijeenkomst in afzonderlijke vraaggesprekken gezegd dat hun staten niet aan de Geneefse vredesconferentie zouden deelnemen, als die eventueel zou worden hervat.

In het kader van een militaire coördinatie had de Jordaanse koning Hoessein op 12 febr. het Britse rangenstelsel vervangen door de Syrische hiërarchie en tegelijk de technische, tactische en administratieve reglementen van Syrië in het Jordaanse leger ingevoerd. Maar volgens de N Z Z (20-2) zou koning Hoessein zich met succes tegen integratie van de beide strijdkrachten hebben verzet. Het Zwitserse blad wees erop dat het Arabische noordelijke front moeilijk militair te structureren is door de aanwezigheid van Palestijnse troepen en eenheden van het Marokkaans - (Noord)Koreaans - Cubaanse ,,vreemdelingenlegioen". De Cubaanse troepen (ca. 4.000 man) zouden bestaan uit een pantserbrigade met ca. 100 T-62 tanks, twee grenadierbataljons en verschillende tientallen Mig-piloten, aldus de N Z Z: het Amerikaanse magazine T i m e (23-2) noemde vrijwel dezelfde cijfers. Terwijl de Syrische premier in een op 17 febr. gepubliceerd interview in het semi-

Tijdens een van de talrijke Syrisch-Jordaanse contacten v.l.n.r. premier Rifai en koning Hoessein van Jordanië met president Assad en premier Ayoubi van Syrië.

officiële Jordaanse blad Al Rai had meegedeeld dat thans nieuwe stappen naar een (politieke) unie tussen beide landen in overweging waren. nu de coordinatie op alle terreinen was voltooid, weid op deze andere uitspraken over een unie in Jordanie terughoudend gereageerd Op 27 febr arriveerde koning Hoessein in Damascus voor nieuwe besprekingen met president Assad over de onderlinge samenwerking In het weekend van 9 mei bracht Hoessein een driedaags bezoek aan Damascus
AFP (26-4) meldde dat Syrie en Jordanie besloten hadden hun onderlinge diplomatieke vertegenwoordigingen in Damascus en Amman te sluiten ,,in het kader van de politieke samenwerking".
Op 22 mei kwam in Amman een delegatie van het Syrische ministerie van buitenlandse zaken olv Abdul Ghani Rifai aan voor besprekingen ter regeling van de laatste details mbt de coördinatie van de diplomatieke vertegenwoordigers van beide landen in het buitenland (NZZ, The Times, Le Monde, NRC/H'blad, Financial Times, DPA)

Bezoek uit Saoedi-Arabië. Bemiddeling tussen Syrië en Egypte

In zijn laatste levensjaar had koning Feisal van Saoedi-Arabië tijdens zijn eerste bezoek aan Syrië (14-17 jan. 1975) een verbetering van de betrekkingen tussen beide landen ingeleid. Saoedi-Arabië schonk Syrië toen een onmiddellijke financiële steun van $150 mln voor bepaalde dringend noodzakelijke aangelegenheden plus een krediet van $200 mln voor de uitvoering van enkele ontwikkelingsprojecten.

Op 10 april 1975 ondertekenden de ministers van financiën van de beide landen een akkoord over de financiering van Syrische industriële projecten door Saoediarabische kredieten ter waarde van $220 mln.
Van 25-27 dec. 1975 bracht koning Khaled een bezoek aan Syrië, waar hij besprekingen voerde met president Assad, nadat hij tevoren op 23/24 dec. in Amman overleg had gepleegd met de Jordaanse koning Hoessein.

Aan het slot van zijn verblijf in Syrië riep koning Khaled op 27 dec. op tot een versterkte Arabische samenwerking tegen Israël: ,,Wij hebben de Panarabische strijd om elke centimeter bezet Arabisch grondgebied te bevrijden en de volledige rechten van het Palestijnse volk te herstellen". Uit niets bleek echter in hoeverre koning Khaled succes had gehad inet zijn pogingen in het conflict tussen Syrië en Egypte over het tegenover Israël te voeren beleid te bemiddelen, ook al was dat conflict het voornaamste gesprekstherna tussen Khaled en Assad. Volgens diplomatieke kringen in Damascus zou de koning niet het volle gewicht van Saoedi-Arabië's aanzien in de weegschaal hebben willen werpen, omdat noch Sadat noch Assad tot een werkelijke verzoening bereid schenen. Over in Syrische regeringskringen verwachte verdere financiële hulp van Saoedi-Arabië aan Syrië werd niets meegedeeld. In een persverklaring weru bericht dat heide staatshoofden overeengekomen waren de bilaterale betiekkingen verder te ontwikkelen. vooral op het gebied van economie, cultuur en voorlichting (AP)

Nadat de Egyptische president Sadat bezoeken had gebracht aan Saoedi-Arabië (21-26 febr.) en aan Oman, Aboe Dhabi (UAR), Bahrein, Qatar en Koeweit (26-29 febr.), bleek dat vooral de beschuldigingen van Syrië en de PLO aan zijn adres — nl. dat hij door het 2de Sinaï-akkoord de Arabische zaak had verraden — tot een zekere gereserveerdheid van Saoedi-Arabië en Koeweit t.o.v. Caïro hadden geleid. In het gemeenschappelijke communiqué na afloop van Sadats besprekingen met koning Khaled werd de nadruk gelegd op ,,de collectieve Arabische verantwoordelijkheid" in de Midden-Oostenkwestie en de Palestijnse zaak. Israël moest zich uit alle bezette gebieden terugtrekken. incl. Jeruzalem; het herstel van de Arabische soevereiniteit over de islamitische heiligdommen van Jeruzalem liep als een rode draad door dit en de andere communiqués, aldus de *NZZ* (2-3). De PLO moest aan alle organisaties, conferenties en internationale bijeenkomsten deelnemen, daar zij de enige legitieme vertegenwoordiger van het Palestijnse volk is, aldus het communiqué. In de communiqués m.b.t. Sadats bezoeken aan de Golf-staten werd o.a. de nadruk gelegd op de noodzaak de Arabische pogingen te coördineren en de Arabische rijen te sluiten.
Volgens het Koeweitse dagblad Al Rai al-Aam mocht financiële hulp aan Egypte niet worden gebruikt om ,,de politieke lijn te ondersteunen die Egypte ertoe bracht zich van de Arabische wereld te vervreemden": het blad waarschuwde Sadat ,,de oliestaten niet op te zetten tegen het Syrisch-Jordaans-Palestijnse front".

NRC/H'blad (1-3) tekende hierbij aan:
,,Sinds Egyptes tweede Sinaï-,,verraad" is Sadats leidende positie in de Arabische wereld overgenomen door president Assad van Syrië, wat onder meer blijkt uit diens briljante politiek binnen de Verenigde Naties ten behoeve van de Palestijnse zaak, Syriës interventie in de Libanese burgeroorlog en versterking van de nieuwe as Damascus-Amman.
Het moet voor Sadat moeilijk te verteren zijn dat het accent in de Arabische wereld nu verlegd is naar het door Moskou gesteunde Syrië. Op elke persconferentie de afgelopen week (22-29 febr.) had Sadat wel iets onaardigs over Syrië en de Sowjet-Unie te zeggen. Toch is hem door alle machthebbers op het Arabische schiereiland, die toch ook niet Moskou's beste vrienden genoemd kunnen worden, duidelijk gemaakt dat Egypte zich vooralsnog bij deze situatie dient neer te leggen en toenadering moet zoeken tot Syrië en Jordanië, die samen het z.g. noordelijke front tegen Israël nieuw leven willen inblazen.
Dit bij voorkeur met medewerking van de Palestijnen, die echter hun reserves blijven behouden tegen koning Hoessein van Jordanië, de Zwarte-septemberdagen van 1970 indachtig".
(Op de economische betekenis van Sadats reis en de op 15 maart gevolgde opzegging door Egypte van het vriendschaps- en samenwerkingsverdrag met de SU wordt in een volgende aflevering bericht.)

Over de woordenstrijd tussen Cairo en Damascus berichtte de NZZ **(6-3),** dat in de voorafgaande weken door de presidenten van beide staten pesoonlijk kritiek op elkaar was geuit Sadat had voor zijn vertrek in een interview met het Libanese weekblad Al Hawadiht om verklaard dat Syrie de Palestijnse guerrillastrijders voor zijn eigen politieke doeleinden trachtte te misbruiken. Damascus was met zijn wapen- en geldleveranties de hoofdschuldige aan de Libanese onlusten. Syrië had de Arabische solidariteit ondermijnd De Syriers hadden zich ook tegen elke Arabische bemiddeling in Libanon verzet, ,,opdat hun eigen spel verborgen zou blijven", aldus Sadat die daarmee volgens de NZZ op de Syriers de schuld van de slechte verhouding tussen Cairo en de Palestijnen wilde schuiven
In Koeweit kort voor de thuisreis zei Sadat o a . ,,Als Syrie uit valse helfhaftigheid of door een te grote gok de vijandelijkheden tegen Israël zou openen, zal het daarvoor alleen de verantwoordelijkheid dragen". Voorts meende hij dat Syrie en Jordanie ,,iets aan het bekokstoven waren" en hij vervolgde ,,De samenhang tussen de fronten ven Jordanie en Syrie tegen Israël is van vitaal belang Maar wij verwerpen elke maatregel die ten koste van anderen kan worden ,,bedisseld".
In een op *2* maart te Damascus gepubliceerd interview van president Assad met de Italiaanse tv zei hij o a ,,Egypte moet bovenal in het rechte spoor terugkeren Wij kunnen niet begrijpen hoe Israëlische ladingen nu het (Suez)kanaal passeren onder het oog van Arabische Egyptische waarnemers, terwijl Israël nog steeds onze gebieden bezit, incl. 90% van de Sinai

,,Op 8 maart waarschuwde Assad in een rede voor een ,,samenzwering tot beëindiging van de staat van oorlog" met Israël. Hij noemde het Sinai-akkoord ,,de volledige onderwerping aan de eisen van Israël en een ernstige poging om de door de Arabieren sinds 1948 gevoerde strijd teniet te doen

Hoewel het bezoek van koning Khaled van Saoedi-Arabië aan Koeweit (21-22 maart), Qatar, Bahrein, de Unie van Arabische Emiraten en Oman primair het eventueel sluiten van een gemeenschappelijk veiligheidsverdrag en een gemeenschappelijke olie- en investeringspolitiek ten doel had (*AP*, 21-3), werd tevens de noodzakelijkheid benadrukt van een actieve politiek van de olielanden gericht op solidariteit in de Arabische wereld en ondersteuning van de Palestijnse zaak.
Op 10 mei werden mededelingen gedaan over een bemiddelingspoging van Saoedi-Arabië en Koeweit om een Syrisch-Egyptische verzoening te bereiken. Deze poging leverde echter tot dusver geen positief resultaat op.

Nadat de ministers van buitenlandse zaken van Saoedi-Arabië en Koeweit op 10 mei een tweedaags bezoek aan Damascus hadden beëindigd, deelde de Egyptische minister van buitenlandse zaken, Ismail Fahmi, die dag te Cairo mee — na aankomst van beide ministers — dat de premiers van Egypte en Syrië, resp. Mamdouh Salem en Mahmoud Ayoubi, elkaar de volgende week in Riad, de hoofdstad van Saoedi-Arabië, zouden ontmoeten. Dat overleg zou worden bijgewoond door de premiers van Saoedi-Arabië en Koeweit. Het doel zou zijn het vaststellen van een datum voor een ,,verzoenings'' topconferentie tussen de presidenten Assad en Sadat, die in de eerste helft van juni zou moeten plaatsvinden.

Syrië deelde op 11 mei volgens The Financial Times (12-5) mee dat het het Sinaï-akkoord aan een nieuw onderzoek met Egypte wilde onderwerpen.
Op 12 mei liet de Israëlische premier zich positief uit over de bemiddelingspoging: ,,Het is mogelijk dat deze twee naties (Syrië en Egypte) zullen overeenkomen onderhandelingen te beginnen over een beëindiging van de staat van oorlog. Ik zie daarin misschien de enige positieve ontwikkeling die in 1976 nog op gang komt.'' Syrië's huidige houding kon Damascus tot een gematigder standpunt jegens Israël brengen, wat dan weer tot een verzachting van het Egyptische standpunt kon leiden. Bij de onderhandelingen over beëindiging van de staat van oorlog zou de hulp van een derde land nodig zijn, aldus Rabin, die daarmee volgens commentatoren de VS bedoelde. Uit Rabin's woorden viel volgens NRC/Handelsblad (13-5) af te leiden dat zijn herwaardering van de Syrische diplomatie voortkomt uit een positieve beoordeling van het Syrische optreden in de Libanese crisis. ,,Syrië'', zei Rabin, ,,vecht nu tegen de terroristen van Al Fatah (Palestijnse) en het Afwijzingsfront''. Volgens Rabin hebben het Syrische leger en de onder Syrische controle staande Palestijnse Saikagroep de vorige week meer Palestijnse commando's gedood dan er in de laatste twee jaar tijdens incidenten met Israël zijn gesneuveld. ,,De manschappen van Saika hebben veel terroristen van Al Fatah vernietigd en doen dat op een dergelijke wrede manier dat er veel geschreeuw zou antstaan indien Israël dat zo zou doen'', aldus Rabin.
Eveneens op 12 mei verklaarde het Amerikaanse State Department nadrukkelijk dat het geen rol had gespeeld in het regelen van de ontmoeting van de premiers van Syrie en Egypte Niettemin, aldus The Financial Times (13-5), is het een open geheim dat de samenwerking tussen het State Department en Saoedi-Arabië uiterst nauw blijft
De Jerusalem Post (13-5) plaatste Rabin's opmerkingen in het raam van nimmer te Jeruzalem bevestigde berichten over een nauwe samenwerking tussen de VS. Syrie en Israël in de Libanese crisis

Op 18 mei meldde de Middlr East Economic Survey dat Saoedi-Arabië had aangeboden de plaats van Irak als leverancier van ruwe olie aan Syrië in te nemen. Irak had het transport van olie via Syrië naar Libanon begin april gestaakt.
Maar op 19 mei, de dag waarop de vier premiers elkaar in Riad zouden ontmoeten, werd bekendgemaakt dat de bijeenkomt voor onbepaalde tijd was uitgesteld. Voor dit uitstel werd geen reden opgegeven, maar volgens kringen in Riad zou het een gevolg zijn van Egypte's weigering het Sinaï-akkoord te bespreken, wat Syrië nadrukkelijk op de agenda wilde zien geplaatst, en daarom zou Syrië op het laatste ogenblik zijn deelneming aan het beraad hebben afgezegd. In sommige commentaren werd de Syrische houding in verband gebracht met de komst van de Libische premier Jalloud op 16 mei in Damascus, die zou hebben getracht Syrië van een verzoening met Egypte le weerhouden (zie ook 382/3 e.v.).

Op 22 mei arriveerde de minister van buitenlandse zaken van Koeweit voor overleg met zijn ambtgenoot van Saoedi-Arabië in Riad en op 23 mei arriveerden beiden in Egypte. Na een gesprek met president Sadat reisden zij door naar Damascus. Vanaf 31 mei 's avonds waren de twee ministers opnieuw in Egypte, vanwaar zij op 3 juni kennelijk onverrichterzake vertrokken.

Assad in Perzië

Van 28-31 dec. 1975 bracht president Assad als eerste Syrische staatshoofd een officieel bezoek aan Perzië. Een langzame verbetering van de betrekkingen tussen beide landen was ingetreden nadat Perzië zich op 24 mei 1974 bereid had verklaard Syrie een krediet van $ 150 mln te verstrekken voor de uitvoering van ontwikkelingsprojecten. Vervolgens waren in juni 1974 de diplomatieke betrekkingen tussen beide landen genormaliseerd. Volgens het Egyptische persbureau *Mena* (4-10-1975) verstrekte Perzië een lening van $150 mln, terwijl het persbureau *Nieuw China* meldde dat de ministers van economische zaken van Perzië en Syrië op 5 okt. 1975 te Teheran een akkoord ondertekenden over een Perzisch krediet van $150 mln aan Syrië voor de financiering voor de bouw van een fabriek voor de vervaardiging van kunstmest uit superfosfaat alsmede van een agrarisch modelbedrijf in het Eufraatgebied.
Na Assads besprekingen met sjah Mohammed Reza Pahlevi werd bericht, dat de normalisering van de betrekkingen tussen beide landen nu voltooid was en dat een nieuwe fase in de relatie begon. Allereerst zouden de mogelijkheden en punten van een nauwere economische samenwerking worden onderzocht. waarbij Perzië zich in beginsel bereid had verklaard tot het royaal beschikbaar stellen van kredieten voor de uitvoering van nog nader aan te duiden projecten.
De betrekkingen van het Syrische Baath-bewind 'met het Perzische keizerrijk zijn nu veel beter dan die met het Iraakse Baath-bewind, aldus *Le Monde* (2-1).

Binnenlandse oppositie *tegen Assad en arrestaties?*

Volgens onbevestigde berichten uit Damascus, aldus The Financial Times (17-5), zou de Syrische communistische partij zijn lidmaatschap van het nationale front, het ,,Progressieve Front van Nationale Unie'' (pag. 532/2-1972), hebben opgeschort, mogelijk uit afkeuring van Syrië's rol in Libanon.

Op 21-5 meldde hetzelfde blad dat er onlangs verscheidene honderden personen, incl. leden van de Baathpartij en militairen, waren gearresteerd in het kader van een actie van de Syrische regering om een consensus te bereiken binnen de Baath over een belangrijke wijziging in de buitenlandse politiek. Bij besprekingen van zowel het regionale als het Panarabische bestuur van de Baath zou over die beleidsombuiging scherpe verdeeldheid aan de dag zijn gestreden en dat alles zou tot Syrië's afzegging van deelname aan het overleg te Riad hebben geleid. Terwijl diplomatieke bronnen in Londen spraken van minstens enkele tientallen arrestaties meldde *Reuter* vanuit Beiroet dat er 300 a 400 arrestaties verricht zouden zijn.
Over deze arrestaties werd in Damascus niets bekendgemaakt. Alleen in juli-aug. 1975 waren daar arrestaties gemeld.

De Syrische minister van binnenlandse zaken, Ali Zaza, deelde op 6 juli 1975 mee dat 14 leden waren gearresteerd van de ,,Arabische Communistische Organisatie'' (OCA) Deze in 1974 in Libanon opgerichte organisatie werd verantwoordelijk geacht voor diverse bomaanslagen in Damascus in de voorafgaande maanden, om op de Egyptische ambassade en het Amerikaanse voorlichtingscentrum Enkele dagen eerder zouden bij een schietpartij met de politie 7 OCA-leden zijn gedood Het staalsveiligheidshof te Damascus veroordeelde op 29 juli vijf van de 14 OCA-leden ter dood (4 Palestijnen en I Syrier),

vijf andere o.w. een vrouw kregen levenslange dwangarbeid opgelegd, terwijl de overige vier (2 Palestijnen en 2 Syriërs) elk 15 jaar dwangarbeid kregen. De vijf ter dood veroordeelden, die schuldig bevonden waren aan diverse aanslagen in Damascus en Aleppo. werden op 2 aug. 1975 opgehangen.
De Syrische communistische partij had zich van de OCA gedistantiëerd.

Ook Egyptische berichten van eind dec. 1975 over arrestaties van communisten in Syrië waren tegengesproken en in het algemeen als onderdeel van de Egyptisch-Syrische woordenstrijd beschouwd evenals vroeger de Iraakse berichten (pag. 639/1-1975) niet al *te* serieus waren genomen.

Op 26 dec. 1975 meldden diverse Egyptische kranten, w.o. Al Ahram en Al Akhbar, dat in Syrië 300 vooraanstaande leden van de Syrische communistische partij waren gearessteerd. Volgens Al Ahram zou secretaris-generaal Khaled Bakdash aan een arrestatie zijn ontkomen door naar het buitenland uit te wijken. Uit ongenoegen hierover zou president Assad de aanhouding van het hoofd van het paspoortenbureau en de directeur van de veiligheidsdienst op het vliegveld hebben gelast. De anti-communistische campagne zou volgens de Egyptische versie samenhangen met een toenadering van Syrië tot de VS. Al Akhbar meldde dat Syrië de VS om voedselleveranties (o.a. 100.000 ton tarwe) had verzocht.
De arrestaties werden door Syrische regeringswoordvoerders tegengesproken, Tevens werd Egypte beschuldigd van het verspreiden van valse geruchten om de op Arabische solidariteit gerichte missie van koning Khaled van Saoedi-Arabië te ondermijnen. In dit verband opperde AFP de mogelijkheid dat communisten aan de vooravond van dit bezoek onder een vorm van huisarrest waren geplaatst. Ook een woordvoerder van de communistische partij sprak de arrestaties tegen; tevens verklaarde hij dat Bakdash in Damascus was en normaal zijn activiteiten voortzette. Volgens AP was Bakdash daar gezien toen hij op 29 dec. zijn kantoor binnenging.

Terwijl het Egyptische weekblad Akhbar el Yom op 17 jan. meldde dat in Syrië een staatsgreep op handen was, berichtte Al Ahram op 12 febr. dat bij een gewapende botsing in Hamah tussen veiligheidstroepen en bewoners vier militairen — o.w. het hoofd van de Syrische inlichtingen dienst, majoor Mohammed Ghora — en een groot aantal inwoners waren gedood
Eind april berichtte het Egyptische dagblad Al-Gomhourija dat in maart in Syrië een putschpoging was verijdeld; honderden leden van de regerende Baathpartij en een reeks hoge officieren zouden zijn gearresteerd. De samenzweerders zouden zich tegen de samenwerking van Syrië met Jordanië en tegen de militaire inmenging van Syrië in Libanon hebben gekant. Reuter meldde op 30 april vanuit Beiroet over beperking van de bewegingsvrijheid van Syrische communisten. Zo zou Bakdash geen toestemming hebben gekregen voor een bezoek aan Bulgarije.

Overigens meldde *The Sunday Times* (1-2) ook een toenemend verzet van de radicalen in de Baathpartij tegen president Hafez Assad. De leider van deze radicalen zou zijn broer, kolonel Rifaat Assad zijn. de op ichter en commandant van een defensiebrigade, een pretoriaanse garde van minstens 10.000 inan, die de veiligheid van het regime zou moeten garanderen Rifaat Assad zou zich tegen elke samenwerking met conservatieve Arabische regimes hebben verzet en de noodzaak tot verdieping van de klassenstrijd hebben geproclameerd. Volgens Al *Akhbar* (26-12) daarentegen had de president zijn broer gevraagd een einde te maken aan kritiek binnen de Baath tegen zijn voorgenomen bezoek aan Perzië (zie hierboven). Ook werd bericht dat Rifaat Assad verantwoordelijk was geweest voor de arrestatie van Baathisten in april 1975

De *NZZ* (9-2), die over oppositie van de extreme vleugel van de Baath en van de Syrische communisten repte, schreef: ,,Onder deze omstandigheden schijnt Assad te hebben besloten tegen de Syrische communisten op te treden, nadat tevoren de Baath-partij was gezuiverd. De eerste ineldingen in Egyptische kranten, dat 300 Syrische communisten waren gea resteerd, zijn niet serieus genomen. Maar Moskou heeft de politieactie indirect bevestigd, toen het een scherpe aanval publiceerde tegen 'Arabische democratische staten', die zich door de 'reactionaire olieregimes' lieten beïnvloeden en het nationale front sloopten, waarin de CP meewerkte. Deze waarschuwing was, zonder Syrië bij name te noemen. zo geformuleerd, dat die slechts op Damascus betrekking kon hebben," aldus de NZZ.

Contacten *met* SU en Oost-Europa

Inmiddels hadden sinds november 1975 op het niveau van staatshoofden en regeringsleiders geen contacten van Syrië met de Sowjet-Unie en andere Oosteuropese staten plaatsgevonden, tot de komst van Sowjet-premier Kosygin op 1 juni 1976 in Syrië.
Terwijl de Syrische president Hafez Assad in het tweede halfjaar van 1974 bezoeken had gebracht aan Joego-Slavië (14-16 aug.), Roemenië (2-7 sept.), Bulgarije (12-15 sept.), de Sowjet-Unie (26-27 sept.) en Noord-Korea (28 sept.-4 okt.), maakte hij in het 4de kwartaal van 1975 reizen naar Tsjechoslowakije (8-11 sept) en de Sowjet-Unie (9-10 okt.).

TSJECHOSLOWAKIJE In het gemeenschappelijke slotcommuniqué n a v Assads officiële vriendschapsbezoek aan Tsjechoslowakije werd het kort tevoren ondertekende Sinai-akkoord ,,een nieuwe manoeuvre" genoemd in het kader van ,,de bemoeiingen om een oplossing van de fundamentele problemen, die uit de Israelische agressie voortvloeien, uit de weg te gaan en de Arabische solidariteit te verzwakken, de rechten van het Palestijnse volk te negeren en het Arabisch-Israelische coriflict te verdnderen in een strijdvraag over de grenzen in het gebied

SOWJET-UNIE Tijdens het vooraf niet aangelrondigde vriendschapsbezoek aan de SU werd Assad o m vergezeld door twee plv secretarissen-generaal van de Baath, Abdallah Ahmar en Jaber Bajbuj vice-premier en minister van buitenlandse zaken Abdel Halim Khaddam en minister van defensie Mustspha Tlass Tot de Sowjet-gesprekspartners behoorden partijsecretris Brezjnew, president Podgorny, premier Kosygin en de ministers Gromyko en Gretsjko
In het communiqué over de besprekingen werd gesteld dat beide partijen vastbesloten waren al het mogelijke te doen om ,,de legitieme rechten van de Arabische staten en het Arabische volk, incl het Arabische volk van Palestina te herstellen en te waarborgen' en om ,,ook in de toekomst de vriendschap tussen beide staten en volken te versterken". Niemand zou worden toegestaan ,,deze vriendschap te ondermijnen en nadelig te beïnvloeden", waarmee volgens commentatoren op president Sadat van Egypte werd gedoeld In het communique werd met geen woord van het Sinai-akkoord gerept
In een interview met het blad Al Raial Aam uit Koeweit (19-10) onthulde Assad dat de Sowjet-leiders hem hadden aangeboden een vriendschapsverdrag te sluiten, maar hij had dat aanbod van de hand gewezen omdat zi voor vriendschap geen verdragen nodig zijn Zijn bezoek aan Moskou had geenszins het openen van vijandelijkheden ten doel gehad, al zou het wel een nieuwe leverantie van Sowjet-wapens aan Syrie ten gevolg hebben
Op 26 okt meldde de NYT dat de SU onlangs zijn wapenleveranties aan Syrie had opgevoerd en dat het aantal Sowjetrussische militaire adviseurs in het Syrische leger aanzienlijk was verhoogd, en wel tot ca 3500 man. In het laatste halve jaar zou Syrie o m 45 Mig-23's en 75 Mig-21's hebben ontvangen.

(Vor ber pag 386/1-1975)

ROEMENIE. De tijdens Ceausescu's bezoek aan Syrie in februari 1974 (pag. 264/1-'74) geintensiveerde samenwerking tussen Roemenië en Syrië werd verder uitgebouwd tijdens bezoeken van president Assad (2-7 sept 1974) en premier Mahmoud al-Ayoubi (10-14 nov 1975) aan Roemenië

(Vor ber pag 666/3-'75)

Inmiddels waren de betrekkingen tussen Syrie en de PLO vooral door het sinds jan. j.l. gewijzigde optreden van Syrië in Libanon (vor. ber. pag. 65 e.v.) verslechterd. Hierop wordt in een volgende aflevering nader ingegaan. (NZZ, Le Monde, *Financial Times, The Times, NRC/H'blad)* (Zie ook pag. 348/2, 365/2 en 380/1 e.v.)

INTERNATIONALE ZAKEN

ALGEMEEN

STRATEGIC SURVEY - 1975

Het in Londen gevestigde International Institute for Strategic Studies heeft op 7 mei zijn overzicht van de politiek-militaire ontwikkelingen in het afgelopen jaar gepubliceerd (Strategic Survey-1975).

In dit overzicht concludeert het Instituut o.m., dat het beeld, dat men in het Westen van de Sowjet-Unie heeft, niet klopt met de werkelijkheid. Er bestaat een kloof tussen enerzijds de angst voor een expansionistisch, neo-imperialistisch Moskou en anderzijds het gebrek aan successen van de Sowjet-diplomatie.

De belangrijkste redenen voor de zorg over het vermeende imperialisme van de SU zijn de interventie in Angola, de groei van de militaire macht van de SU en de wijdverbreide scepsis over de ontspanningspolitiek.

Het Londense instituut stelt dan, dat Moskou in Angola reageerde op factoren als een verzoek om hulp van een progressieve bevrijdingsbeweging, een mogelijkheid om via die hulp militaire faciliteiten ter plaatse te verwerven en een kans om te poseren als de toeverlaat van zwart Afrika in zijn strijd tegen Zuid-Afrika. Opportunisme, zo vindt het instituut, is een minstens even plausibele verklaring voor het Sowjet-gedrag als neo-imperialisme.

Het rapport erkent een ,,ogenschijnlijk onbeperkte stuwkracht" in de groei van de militaire macht van de SU. Maar bij nadere beschouwing hebben de militaire programma's geen bijzondere kwantitatieve sprong gemaakt, vergeleken bij vorige jaren.

Dat neemt niet weg, dat de pure omvang, waarin de SU wapensystemen produceert, kan betekenen, dat het militaire evenwicht in de toekomst verstoord kan worden. Het rapport noemt als voorbeeld o.m. de produktie van 900 tanks per jaar, het dubbele van de Amerikaanse produktie.

De skepsis over de ontspanningspolitiek is volgens het Instituut evenzeer ingegeven door binnenlandse politieke ontwikkelingen, vnl. in de VS, als door de werkelijke stand van zaken in de Oost-West betrekkingen.

Moskou en Washington hebben van meet af aan verschillende opvattingen gehad over détente, en ,,omdat de SU zich niet gedroeg volgens de Westelijke conceptie werd zij des te meer als een bedreigende macht gezien".

Voor Moskou is détente het regelen van zijn betrekkingen met het Westen zonder de ideologische doelen op te geven of af te zien van haar machtspolitieke doeleinden buiten de bilaterale sfeer. Voor Washington betekent ontspanning het verankeren van de militaire macht van de SU aan een web van akkoorden. Binnen die duidelijk geworden grenzen werd het gemakkelijker voor Amerikaanse politici via kritiek op de détente kritiek uit te oefenen op de man, op minister Kissinger.

De tegenslagen voor de Sowjet-diplomatie zijn intussen in vele werelddelen duidelijk, aldus het rapport, en worden nauwelijks gecompenseerd door het succes van de MPLA in Angola. Na de Veiligheidsconferentie in Helsinki slaagde Moskou er niet in dit eigen initiatief te gebruiken voor het bereiken van hegemonie in Europa. Irak sloot een akkoord met Iran (Koerden, grensgeschillen, pag. 635/3-1975), waardoor Irak zich uit de Sowjet-omarming kon losmaken en Moskou aan de Perzische Golf aan invloed verloor. Japan sloot een akkoord met Peking met een tegen Moskou gerichte hegemonieclausule (zie ook pag. 558/2 e.v.-1975), en hield vast aan zijn eis, dat het de vier door de SU bezette Koerillen-eilanden terug moest krijgen. In het Midden-Oosten verslechterden de betrekkingen met Egypte, terwijl president Assad van Syrië zich minder als een pion gebruiken liet.

Meer in het algemeen meent het instituut, dat de kans op conflicten in de wereld, en dus de kans op oorlogen, groter geworden is. Oude bronnen van conflicten en wantrouwen zijn opnieuw zichtbaar geworden — de Oost-West betrekkingen verscherpen zich, de Libanese crisis brengt het Midden-Oosten gevaarlijk dicht bi een nieuwe botsing —; en nieuwe potentiële conflicthaarden zijn aan de oppervlakte gekomen — de strijd om de grondstoffen, territoriale aanspraken in jonge landen van de Derde Wereld, binnenlandse crises in een groeiend aantal landen, met name in Latijns-Amerika en Latijns-Europa.

Het instituut is over deze ontwikkeling des te somberder, omdat het tegelijkertijd signaleert ,,een erosie in de barrières tegen conflicten". Bijvoorbeeld: de wapenbeheersing en de ontspanningspolitiek hebben veel van hun politieke aantrekkingskracht verloren En de mogelijkheden voor de supermogendheden om locale crises te controleren is verder afgenomen Met name de regering van de VS wordt in zijn bewegingsvrijheid in toenemende mate door een wantrouwend Congres beperkt

Internationale organisaties verliezen volgens het rapport van het instituut, aan gezag (met als dieptepunt de veroordeling in de Ver Naties van zionisme als een vorm van racisme). Daarom zien de onderzoekers in Londen een lichtpunt in het opkomen van nieuwe vormen van internationale samenwerking, die een raamwerk voor stabiliteit kunnen bieden, omdat ze gebaseerd zijn op erkenning van wederzijdse belangen en niet op wereldwijd lidmaatschap Men denkt hierbij aan de Noord-Zuiddialoog in Parijs over een ,,nieuwe internationale economische orde"

adequate grondstoffenvoorziening in ruil voor stabiele prijzen. Voorts aan de in februari vorig jaar afgesloten Conventie van Lomé tussen de Europese gemeenschap en 46 ontwikkelingslanden En vooral aan de totstandkoming van de ,,Suppliers Cub", de groep landen die in staat zijn nucleaire technologie te exporteren en die een geheim kartel gevormd hebben waarbij een modelcontract voor alle commerciele nucleaire transacties met adequate voorzieningen voor controle een hoofdrol speelt Het kartel bestaat uit de VS, de Sowjet-Unie, Japan, West-Duitsland, Frankrijk, Canada en Groot-Brittannie, en ontleent zijn kracht aan het feit dat schending van de veiligheidsafspraken bestraft kan worden met een verlies van het marktaandeel

Het instituut vindt dit laatste een bemoedigende ontwikkeling, omdat voor het overige ,,de uitgebreide verspreidmg van de middelen voor geweldisbedreiging" doorgaat Niet alleen omdat de twee supermogendheden niet in staat zijn hun wapenwedloop werkelijk af te remmen Maar ook omdat de internationale handel in conventionele wapens een blijvende expansie te zien geeft

Nu Japan en West-Duitsland een meer ,,liberale" houding jegens wapenexporten overwegen, gaat het aantal belangstellenden op deze markt met nog eens twee zwaargewichten groeien Het instituut hoopt dat het model van de nucleaire ,,suppliers club" ook toepassing kan vinden in het veld van de conventionele wapenhandel

Een nieuwe aanpak bepleit de Strategie Survey ook van de wapenbeheersing door de supermogendheden. Moskou en Washington zijn in een vicieuze cirkel terechtgekomen. ,,In plaats dat de wapenbeheersing de détente bevordert, is détente nodig om het vertrouwen te krijgen dat voor wapenbeheersing nodig is Maar het is juist het proces van wapenbeheersing — met zijn nadruk op de onevenwichtige militaire aspecten, op wapens en scenario's voor conflicten — dat het vertrouwen dat er was neigt te ondermijnen"

Bij de gesprekken over troepenreducties (MBFR) in Wenen heeft het Oosten Westelijke voorstellen verworpen en zelfs niet eens de basisgegevens over zijn eigen militaire kracht verschaft.

De SALT-onderhandelingen over strategische wapens worden gehinderd door de snelle technologische ontwikkelingen. ,,Kwaliteitsverbeteringen zullen het kwantitatieve evenwicht twijfelachtig maken

Wapensystemen als de Amerikaanse Cruiseraket en de Sowjet-Backfirebommenwerper bestrijken zowel het strategische als het regionaal-Europese terrein, en succesvolle pogmgen om hen op het ene gebied in te perken vergroten het probleem op het andere gebied.
Controle op akkoorden wordt door deze ontwikkelingen ook bemoeilijkt, een groter vertrouwen in het naleven door de ander of een grotere bereidheid risico's te nemen is daarom nodig. Maar dit vertrouwen ontbreekt nu juist — reden waarom het instituut pleit voor ,,een andere, meer resultaten belovende benadering van de wapenbeheersing. of om anders de detente minder exclusief te baseren op vooruitgang in de wapenbeheersing" Een conferentie hierover zal dit jaar door het instituut belegd worden
De strijd om de grondstoffen heeft aan de maritieme politiek en aan de marines in de wereld een groter gewicht bezorgd Hoewel de derde VN-conferentie over het zeerecht nog aan de gang is, waren de wereldzeeen volgens het instituut aan het eind van 1975 al ,,heel wat minder open en vrij" dan aan het begin van dat jaar Een groeiend aantal landen heeft stappen ondernomen om de voedsel- en grondstofbronnen in hun kustwateren ,,veilig te stellen, te beschermen en te reguleren"
In twee gevallen leidde dit tot gewapende conflicten (het Mayaguez-incident tussen de VS en Combodja en het Brits-IJslandse conflict). In een geval is een supermogendheid bij een geschil betrokken Noorwegen voert slepende onderhandelingen met de SU over de invloed op Spitsbergen, de afbakenmg van het continentale plat en de boorplatforms in de Noordzee (spionage, bescherming). Visserijgeschillen braken uit tussen Thailand, Cambodja en Zuid-Vietnam, en tussen een aantal Westafrikaanse staten Geschillen over grenzen voor olie-exploratie ontstonden tussen Griekenland en Turkije en tussen landen als Zuid-Korea, Japan, Maleisie, Taiwan en Indonesie.

Op strategisch gebied opent deze ontwikkeling een bijkomend voordeel voor het Westen De grote, razendsnel opgebouwde Russische vloot is sterk van zeestraten afhankelijk, en door de uitbreiding van territoriale wateren en ,,economische zones", alsmede door bijkomende reguleringen voor navigatie, milieu enz., kan bijv. een groot deel van de Noordatlantisehe wateren ophouden ,,vrije zee" te zijn
Nieuwe technologische ontwikkelmgen — onderzeebootbestrijding, nieuwe raketten tegen lucht- en zeedoelen, betere doelgeleiding — hebben voorts grotere oorlogsschepen kwetsbaarder gemaakt en bevoordelen dus kleine marines met goedkopere, en zeer wendbare schepen. Te verwachten is, aldus de Strategic Surrey, ,,een algemene toename in de destructieve mogelijkheden van kleine marines, vooral die welke opereren m de kustwateren, omdat snelle patrouilleboten met moderne raketten kleine zeemachten een aanzienlijke vuurkracht en flexibiliteit geven "
Dit wordt nog versterkt als die kleine marines in hun eigen kustwateren opereren, waar het mogelijk is gebruik te maken van verkenning te land en uit de lucht, en van vuurgeleidingsmiddelen Kleine kuststaten lijken dus in staat hun groeiende wateren te beheersen en ,,militaire interventie tegen hen kan veel moeilijker worden".
Over de krachtsverhoudingen m Europa is het instituut in Londen tamelijk optimistisch Militaire agressie tegen het NAVO-gebied is niet-attractief' ,.de consequenties zouden niet te berekenen zijn, en de risico's waaronder die van nucleaire escalatie, moeten tot voorzichtigheid dwmgen" Het Pact van Warschau heeft méér tanks, meér manschappen en vliegtuigen gestandaardiseerde uitructing en doctriiies, méér vliegvelden en kortere Interne verbindingslijnen. Maar de NAVO kan bogen op kwalitatieve voordelen, zoals geavanceerde vliegtuigen, en de daarbij horende wapenstystemen en bemanningsopleiding, maar de NAVO heeft ook betere tanks, meer zware anti-tankwapens
Er staat echter één gevaar. als de NAVO zijn kwalitatieve voorsprong ladt schieten door bijv te weinig geld aan defensie te besteden, kan de combinatie van numeriek overwicht en doorgaande moderne wapenproduktie aan oostelijke zijde een ernstige verstoring van het evenwicht gaan opleveren
Op het ogenblik lijkt de NAVO echter meer geld en mankracht te besteden aan defensie dan het Pact van Warschau. Door gemeenschappelijke ontwikkeling en aankoop van wapens, door rationalisatie van logistiek en rolverdeling kan de NAVO de kosten reduceren en zijn technologische voorsprong behouden (NRC/ H'b l a d)

VERDRAG SU-VS OVER KERNEXPLOSIES VOOR VREEDZAME DOELEN

Sowjet-partijleider Leonid Brezjnew en de Amerikaanse president Gerald Ford hebben op 28 mei, resp. in Moskou en Washington, hun handtekening geplaatst onder het verdrag tussen hun twee staten over kernexplosies voor vreedzame doelen.
Ford tekende in het Witte Huis in aanwezigheid van Sowjet-ambassadeur Dobrynin; in het Kremlin tekende Brezjnew in het gezelschap van de Amerikaanse ambassadeur Stoessel.
Een kenmerk van het verdrag is, dat voor de eerste maal onder bepaalde omstandigheden Amerikaanse en Sowjet-controleurs in de gelegenheid worden gesteld naleving van het verdrag ter plaatse te controleren.

Over het verdrag is sinds okt. 1974 onderhandeld. Het staat naast het verdrag betreffende kernexplosies voor militaire doelen, dat Brezjnew en de toenmalige president Nixon op 3 juli 1974 in Moskou ondertekenden. Dit verdrag is nog niet ter ratificatie aan het Congres voorgelegd. President Ford is van plan beide teksten binnenkort ter goedkeuring in te dienen.
Hoofddoel van het verdrag is de twee supermogendheden de zekerheid te bieden, dat kernexplosies voor vreedzame doelen niet in het geheim voor militaire zaken worden aangewend.
Het verdrag was twee weken eerder al afgesloten, maar de Amerikaanse president had toen de onderteke-ning om binnenlands-politieke redenen uitgesteld.
Onderstaand de tekst van het verdrag:

De Unie van Sowjet Socialistische Republieken en de aangeduide Staten van Amerika, hierna de Partijen,

uitgaande van een verlangen om art III van het verdrag tussen de Unie van Sowjet Socialistische Republieken en de Verenigde Stalen van Arnerika over de beperking van ondergrondse proeven met kernwapens toe te passen, dat oproept tot het zo snel mogelijk afsluiten van een overeenkomst over ondergrondse kernexplosies voor vreedzame doeleinden,
hun trouw herbevestigend aan de doelen en pricipes van het verdrag, dat kernwapenproeven verbiedt in de atmosfeer, de ruimte en onder water. het verdrag over de non-proliferatie van kernwapens en aan het verdrag over de beperking van ondergrondse proeven met kernwapens, en hun vastbeslotenheid herbevestigend om de bepalingen van deze internationale overeenkomsten na te komen,
verlangend om te verzekeren, dat ondergrondse kerneuplosies voor vreedzame doelen niet gebruikt zullen worden voor doelen, verbonden met kernwapens,
verlangend, dat het gebruik van kernenergie alleen gericht zal worden op vreedzame doelen,
verlangend om op passende wijze samenwerking op het gebied van ondergrondse kernproeven voor vreedzame doelen te ontwikkelen

zijn het volgende overeengekomen:

Art. 1 De Partijen gaan dit verdrag aan om de verplichtingen na te komen in art. III van het verdrag over de beperking van ondergrondse proeven met kernwapens en nemen extra verplichtingen op zich in overeenstemming met de bepalingen van dit verdrag.
Dit verdrag zal richting gevend zijn voor alle ondergrondse kernexplosies voor vreedzame doelen, door de Partijen gedaan na 31 maart 1976.
Art. *2* Voor de doelen van dit verdrag betekent

(a) ,,explosie" enigerlei individuele of groepsgewijze ondergrondse kernexplosie voor vreedzame doelen;

(b) ,,explosief" enigerlei toestel, mechanisme of systeem voor het te weeg brengen van een individuele explosie;

(C) ,,groepsgewijze explosie" twee of meer individuele explosies, waarvoor het tijdverloop tussen achtereenvolgende explosies niet de vijf seconden te boven gaat en waardoor de plaatsingspunten van alle explosieven onderling verbonden kunnen worden door rechte stukken snoer, waarvan elk twee plaatsingspunten verbindt en waarvan elk de 40 kilometer niet te boven gaat.

Art. **3** Elke Partij, onderworpen aan de bepalingen, die het onder dit verdrag en andere internationale overeenkomsten op zich genomen heeft, behoudt zich het recht voor om:

(a) explosies uit te voeren op enige plaats onder zijn jurisdictie of beheer buiten de geografische grenzen, die gespecificeerd zijn onder de bepalingen van het verdrag over de beperking van ondergrondse proeven met kernwapens; en

(b) explosies uit te voeren, eraan deel te nemen of te helpen bij het uitvoeren ervan, op het grondgebied van een andere

staat, op het verzoek van zo'n andere staat.

Elke Partij neemt het op zich te verbieden, te verhinderen en niet uit te voeren op enige plaats onder zijn jurisdictie of beheer, en neemt verder op zich niet uit te voeren, deel te nemen aan of te helpen bij het uitvoeren op enigerlei plaats van:

(a) enigerlei individuele explosie, die een bereik heeft, dat de 150 kiloton te boven gaat;

(b) enigerlei groepsgewijze explosie, die
1. een totaal bereik heeft, dat de 150 kiloton te boven gaat, behalve op manieren, die identificatie van elke individuele explosie en de vaststelling van het bereik van elke individuele explosie in de groep toestaan in overeenstemming met de bepalingen in art. 4 van en het het protocol bij dit verdrag;
2. een totaal bereik heeft, dat anderhalf megaton te boven gaat;

(c) enigerlei explosie, die niet een vreedzame toepassing uitvoert;

(d) enigerlei explosie, anders dan in overeenstemming met de bepalingen van het verdrag, dat kernwapenproeven verbiedt in de atmosfeer, de ruimte en onder zee, het verdrag over de non-proliferatie van kernwapens en andere internationale overeenkomsten, die door die partij zijn aangegaan.

De kwestie van het uitvoeren van enigerlei individuele explosie, die een bereik heeft, dat het bereik te boven gaat, dat gespecificeerd is in paragraaf 2 (a) van dit artikel, zal op een passende tijd door de Partijen in overweging genomen worden om er overeenstemming over te bereiken.

Art. 4 Voor het doel te voorzien in de verzekering van het naleven van de bepalingen in dit verdrag zal elke Partij:

(a) nationale technische middelen ter verificatie, die tot zijn beschikking staan, gebruiken op een manier, die in overeenstemming is met algemeen erkende principes van het internationale recht; en

(b) de andere Partij voorzien van informatie en toegang tot de plaatsen van explosies en bijstand verlenen in overeenstemming met de bepalingen, die uiteengezet zijn in het Protocol bij dit verdrag.

Elke Partij neemt het op zich, zich niet in te mengen in de nationale technische middelen ter verificatie van de andere Partij, handelend in overeenstemming met paragraaf 1 (a) van dit artikel, of met de toepassing van de bepalingen van paragraaf 1 (b) van dit artikel.

Art. 5 Om de doelen en de toepassing van de bepalingen van dit verdrag te bevorderen zullen de Partijen op korte termijn een gemeenschappelijke adviserende commissie instellen, binnen het kader waarvan zij:

(a) elkaar zullen raadplegen, onderzoekingen zullen instellen en informatie zullen verschaffen in antwoord op dergelijke onderzoekingen, om het vertrouwen te verzekeren in de naleving van de bepalingen, die zij op zich genomen hebben:

(b) vraagstukken die betrekking hebben op de naleving van de bepalingen, die zij op zich genomen hebben, en verbonden kwesties, die dubbelzinnig beschouwd zouden kunnen worden, zullen overwegen;

(c) vraagstukken, die onbedoelde inmenging in de middelen voor het verzekeren van de naleving van de bepalingen van dit verdrag inhouden, zullen overwegen;

(d) veranderingen in de technologie of andere nieuwe omstandigheden, die van betekenis zijn voor de bepalingen van dit verdrag, zullen overwegen, en

(e) mogelijke amendementen op de bepalingen. die richting gevend zijn voor ondergrondse kernexplosies voor vreedzame doelen, zullen overwegen

De Partijen zullen door consultaties reglementen opstellen, en kunnen deze amenderen op passende wijze. voor de gemeenschappelijke adviserende commissie, die richtinggevend zijn voor de procedures, samenstelling en andere relevante zaken.

Art. 6 De Partijen zullen samenwerking ontwikkelen op de basis van wederzijds profijt, gelijkheid en wederkerigheid op verschillende gehieden, die verbonden zijn met het uitvoeren van ondergrondse kernexplosie5 voor vreedzame doelen.

De gemeenschappelijke raadgevende commissie za! deze samenwerking vergemakkelijken door specifieke gebieden en vormen van samenwerking te beschouwen, die vastgesteld zullen worden d.m.v. overeenkomst tussen de Partijen in overeenstemming met hun constitutionele procedures.

De Partijen zullen op passende wijze het Internationale Agentschap voor Atoomenergie op de hoogte stellen van resultaten van hun samenwerking op het gebied van ondergrondse kernexplosies voor vreedzame doelen.

Art. 7 Elke Partij zal voortgaan de ontwikkeling te bevorderen van het internationale verdrag of verdragen en procedures, die voorzien zijn in art. V van het verdrag over de nonprollferatie van kernwapens en zal op dit gebied passende hulp verlenen aan het Internationale Agentschap voor Atoomenergie.

Elke partij neemt het op zich niet uit te voeren, deel te nemen aan, of te helpen bij het uitvoeren van enigerlei explosie op het gdbied van een andere staat, tenzij die staat toestemt in de toepassing op zijn gebied van de internationale waarneming en procedures, in overweging genomen in art. V van het verdrag over de nonproliferatie van kernwapens en de bepalingen van art. IV en van het protocol bij dit verdrag, met inbegrip van het verschaffen door die staat van de hulp, die nodig is voor zo'n toepassing en van de voorrechten en immuniteiten, die in het protocol gepecificeerd zijn.

Art. 8 Dit verdrag zal voor een periode van vijf jaar van kracht zijn en het zal worden verlengd voor opeenvolgende periodes van vijf jaar, tenzij een van de twee Partijen de ander in kennis stelt van zijn beëindiging, niet later dan zes maanden voor zijn aflopen. Voor het aflopen van deze periode kunnen Partijen, als dat nodig lijkt, consultaties houden om de situatie, die voor de inhoud van het verdrag van belang is, in overweging te nemen. Evenwel, onder geen omstandigheden zal één van beide Partijen het recht hebben dit verdrag te beëindigen, terwijl het verdrag over de beperking van ondergrondse proeven met kernwapens van kracht blijft.

Beëindiging van het verdrag over de beperking van ondergrondse proeven met kernwapens zal elk van beide Partijen het recht geven zich op enigerlei tijdstip uit dit verdrag terug te trekken.

Elke Partij mag amendementen op dit verdrag voorstellen. Amendementen zullen van kracht worden op de dag van de uitwisseling van ratificatieinstrumenten van zulke amendementen.

Art. 9 Dit verdrag, met inbegrip van het protocol, dat hiervan een integraal deel vormt, zal onderworpen zijn aan ratificatie in overeenstemming met de constitutionele procedures van elke Partij. Dit verdrag zal van kracht worden np de dag van de uitwisseling van ratificatieinstrumenten, welke uitwisseling plaats zal vinden, gelijktijdig met de uitwisseling van ratificatieinstrumenten van het verdrag over de beperking van ondergrondse proeven met kernwapens.

Dit verdrag zal geregistreerd worden overeenkomstig artikel 102 van het Handvest van de Verenigde Naties.

Gedaan te Moskou en Washington op 28 mei 1976, in de Russische en Engelse talen, waarbij beide teksten even authentiek zijn

Commentaar

In een hoofdartikel van de Londense ***Times*** van 29 mei werd onder de kop ,,Een enigszins bemoedigend verdrag" als volgt op het afsluiten van het verdrag commentaar gegeven:

Het Russisch-Amerikaanse verdrag met betrekking tot vreedzame kernexplosies is vooral van politiek belang. Het zal vermoedelijk geen effect hebben op het gebruik van nucleaire explosies voor vreedzame doeleinden en geen merkbare vertraging brengen in de ontwikkeling van kernwapens, ook al zal het leiden tot inwerkingtreding van het partiële militaire kernstopverdrag van juli 1974. Beide verdragen verbieden explosies met een kracht van meer dan 150 kiloton. De grens ligt hoog; momenteel heeft geen der supermogendheden behoefte aan vreedzame of militaire kernexplosies van grotere kracht.

De Amerikanen verklaren zelfs dat zij helemaal geen belang hebben bij nucleaire explosies voor vreedzame doeleinden. Het verdrag is in dit opzicht een concessie aan de Sowjet-Unie, die ze wil gebruiken voor de afleiding van rivieren en mogelijk ook voor de goudwinning uit bevroren grond. In feite moedigt het verdrag kernexplosies voor vreedzame doeleinden aan, en het zou andere landen kunnen aanmoedigen tot ontwikkeling van kernwapens onder het mom van vreedzame kernproeven.

De positieve aspecten van het verdrag liggen elders. Het verdrag is in zoverre een mijlpaal, dat het onder bepaalde omstandigheden verificatie door inspectie ter plaatse mogelijk maakt. Dit lijkt inderdaad een psychologische doorbraak, die misschien op één lijn gesteld moet worden met de Russische bereidheid Westelijke waarnemers uit te nodigen voor hun manoeuvres krachtens de overeenkomst van Helsinki. Wanneer de Russen langzaam hun geheimhoudingsobsessie beginnen te overwinnen is dit een belangrijk en bemoedigend teken.

Verificatie is echter alleen toegestaan wanneer een reeks explosies beneden de toegestane limiet op grote afstand gehouden zou kunnen worden voor een explosie boven deze limiet. Zulke omstandigheden behoeven nimmer voor te komen.

Wel vereist het verdrag dat over vreedzame explosies van enige omvang heel wat informatie wordt verstrekt. Dat is, gezien de Russische gevoeligheid op dit punt een doorbraak die in de praktijk waarschijnlijk wèl zal moeten blijken.

Hoewel het beter zou zijn dat er helemaal geen nucleaire explosies plaatsvonden, is het verdrag in politiek opzicht enigszins bemoedigend Het toont aan dat beide supermogendheden nog zoeken naar beperkte akkoorden en terreinen van gemeenschappelijk belang. De Amerikaanse presidentsverkiezing heeft dit proces geen halt toegeroepen. President Ford verloor kennelijk zijn kalmte toen hij de ondertekening van het verdrag uitstelde, maar hij schijnt deze na de verbeterde uitslagen van de voorverkiezingen herkregen te hebben.

Een hoofdartikel van de New York Times, opgenomen in de International Herald Tribune van **31-5-76,** voegt aan bovenstaande opmerkingen toe, dat de onderhandelingen de Russen en de gehele wereld deelgenoot hebben gemaakt van de groeiende Amerikaanse overtuiging dat gebruikmaking van vreedzame kernexplosies geen veilige en economisch voordelige methode is. Om die reden is het verdrag, dat bovendien de mogelijkheid van ondergrondse kernexplosies verder beperkt, te beschouwen als een bijdrage tot afremming van de proliferatie van kernwapentechnologie over de gehele wereld. Landen als Brazilië, Iran en Pakistan kunnen, aldus de New York Times, na de Amerikaans-Russische onderhandelingen moeilijker volhouden dat zij gevaarlijke nucleaire technologie voor vreedzame doeleinden nodig hebben.

INTERNATIONAAL OVERLEG OVER UITVOER NUCLEAIRE BRANDSTOF EN TECHNOLOGIE VOOR HET VERWERKEN HIERVAN

In Londen heeft internationaal overleg plaats gevonden over het vraagstuk hoe de verspreiding van de capaciteit om kernwarpens te vervaardigen tegengegaan kan worden.

Dit beraad werd in het diepste geheim gehouden, waardoor het niet goed mogelijk is de data vast te leggen, waarop de verschillende vergaderingsrondes plaatsgevonden hebben. Uit persberichten kan evenwel worden afgeleid, dat de twee eerste bijeenkomsten in mei en sept. 1975 gehouden werden, waarna een nieuwe vergadering belegd werd in nov. vorig jaar — deze bijeenkomst begon op 4 nov. en berichten over resultaten ervan werden op 20 nov. in diplomatieke kringen in Londen vernomen.

Vervolgens verluidde op 30 jan. van dit jaar, dat de aan het overleg deelnemende landen d.m.v. de uitwisseling van nota's een akkoord over de controle op uitvoer van nucleaire brandstof en de technologie voor het verwerken hiervan afgesloten hadden.

Aan het overleg werd in eerste instantie deelgenomen door de VS, de SU, Engeland, Frankrijk, de Bondsrepubliek Duitsland, Canada en Japan Het initiatief voor dit overleg schijnt te zijn uitgegaan van de VS en Engeland. Aanleiding om tot dit beraad te komen was het te weeg brengen van een kernproef door India in mei 1974 (pag. 337-1974), alsmede het akkoord over kernenergie tussen de Bondsrepubliek Duitsland en Brazilië van juni 1975 (pag. 602/2 e.v.-1975). Aanleiding tot zorg gaf ook het Franse voornemen civiele kerninstallaties te verkopen aan Pakistan en Zuid-Korea.

Doel van het overleg was extra voorzorgsmaatregelen en controleprocedures te ontwerpen voor de export van nucleaire brandstof en de technologie voor het verwerken ervan. Het probleem komt voort uit het gedeeltelijk samenvallen van de wens van bepaalde landen om nucleair materiaal te gebruiken voor civiele en vreedzame doeleinden met het toenemende risico, dat dit materiaal voor militair gebruik toegepast kan worden.

Staten, die een kernreactor bezitten, hebben in feite de eerste stap gezet naar de capaciteit om een atoomwapen te produceren. Als zij ook de tweede stap doen en fabrieken voor het verrijken van uranium en voor het opnieuw verwerken van de nucleaire brandstof die al gebruikt is in hun kernreactoren, verwerven, zijn zij al een eind op weg naar het vervaardigen van atoomwapens.

Vrees bestond ook, dat de voornaamste leveranciers van nucleaire technologie uit concurrentieoverwegingen de hand zouden lichten met veiligheids- en controlemaatregelen. Het overleg van de ,,club van Londen", zoals de deelnemers aan het beraad inmiddels bekend geworden zijn, heeft een gedeeltelijk akkoord opgeleverd.

Zegslieden gaven de volgende samenvatting van de punten, waarop men al dan niet tot een akkoord gekomen is:

Men is het eens geworden over zogenaamde „projectgerichte veiligheidsbepalingen", die nog nader uitgewerkt moeten worden. Deze hebben betrekking op de levering van materiaal, uitrusting en andere faciliteiten aan landen, die verklaren voor uitsluitend vreedzame doelen een kernenergieprogramma te willen ontwikkelen. In deze gevallen zullen de zeven exporterende landen gelijke regels en waarborgen tegen ontduiking hiervan hanteren.

Het exporterende land kan controle uitoefenen op de wijze, waarop de koper de faciliteiten aanwendt; mogelijk is verder, dat dit gebeurt door het in Wenen gevestigde Internationale Agentschap voor Atoomenergie van de VN.

Geen overeenstemming werd bereikt over een serie nieuwe veiligheidsbepalingen, waar het gaat orn de levering van een volledige nucleaire brandstofcyclus, zoals in het geval van het Westduits-Braziliaanse contract De Amerikanen hadden gehoopt, dat de zeven het eens zouden worden over veiligheidsbepalingen die de exporteur van een volledige nucleaire cyclus het recnt zouden geven toezicht uit te oefenen op het hele nucleaire programma van het ontvangende land.

Afspraken zijn wel gemaakt over raadpleging onderling en uitwisseling van informatie. wanneer een van de betrokken landen in onderhandeling is over de leverantie van kernmateriaal of technologie aan het buitenland,

Nieuwe bijeenkomst Club *van Londen* uitgebreid

Op 3 en 4 juni vergaderde de club van Londen voor de eerste maal in een uitgebreider versie. Behalve de oorspronkelijke landen waren nu ook aanwezig België, Nederland, Italië, Zweden en de DDR. Verwacht wordt, dat op een volgende bijeenkomst ook Polen en Tsjechoslowakije vertegenwoordigd zullen zijn.

Over het verloop van de bijeenkomst is niets bekend gemaakt, maar naar verluidt is gesproken over een lijst van nucleair materiaal en uitrustingsgoederen, die niet uitgevoerd mogen worden zonder veiligheidsgaranties.

Ook zou besproken zijn, volgens The Times van 18 juni, of de groep geen grotere openbaarheid aan zijn beraad geven moest om wantrouwen weg te nemen, dat vooral bij de niet-gebonden landen zou bestaan.

Comnzentaar

In *The* Times van *7* juni werd in een hoofdartikel commentaar geleverd op de verrichtingen van de club van Londen. Wij citeren hieruit het volgende:

Het nonproliferatieverdrag van 1968 was gebaseerd op de veronderstelling dat althans enige scheiding mogelijk was tussen vreedzame en andere nucleaire technologieën Het liet de ontwikkelmg van kernenergie voor vreedzame doeleinden, welke onderworpen is aan de controle van het IAEA, aan iedereen vrij Vele landen, waaronder Frankrijk, Israël en India, hebben het nonproliferatieverdrag echter niet ondertekend en de scheiding tussen civiele en militaire ontwikkelingen bleek illusoir te zijn India bewees dit in 1974, het had maar een kleine experimentele reactor nodig om een eigen nucleair explosief te vervaardigen Vele andere landen zouden hetzelfde kunnen doen

Het zou echter onverantwoordelijk zijn toe te geven aan wanhoop Er zijn nog dingen die gedaan kunnen worden om de proliferatie te beperken In de eerste plaats moeten de regeringen de commerciele rivaliteit bij de verkoop van nucleaire technologie krachtig aan banden leggen Het is absurd dat er bijna geen publieke controle bestaat op de handel in de meest gevaarlijke van alle goederen

(Reuter, *NRC/H'blad, The* Times, Le *Monde, NZZ)*

WEST-EUROPA

NEDERLAND

MENINGSVERSCHIL OVER LEVERING ONDERDELEN EN MATERIAAL KERNCENTRALES AAN ZUID-AFRIKA BEDREIGT VOORTBESTAAN KABINET-DEN UYL. ORDER AAN FRANKRIJK GEGUND

Een meningsverschil binnen het kabinet over de eventuele levering van onderdelen en materiaal voor de bouw van een kerncentrale aan Zuid-Afrika heeft in de tweede helft van mei het voortbestaan van het kabinet-Den Uyl bedreigd. Een kabinetscrisis werd echter voorkomen, doordat Zuid-Afrika de order aan een Frans consortium gunde.
Een overzicht van de voornaamste data en gebeurtenissen in samenhang met deze kwestie levert het volgende beeld op:

De Nederlandse bedrijven, die bij eventuele levering betrokken waren, zijn Rijn-Schelde-Verolme, Verenigde bedrijven Bredero en Comprimo. Zij vormden een consortium, te zamen met Genera1 Electric (VS) en Brown Bovéry (Zwitserland). Concurrerende offertes waren gedaan door het Franse consortium Framatome - Alstholm-Spie-Batignolles, alsmede een Westduits consortium, Kraftwerk-Union. Opdrachtgever was de Zuidafrikaanse staatselectriciteits maatschappij Escom.
De aanvraag van Escom voor de indiening van offertes had plaatsgevonden in het voorjaar van 1974.
In juli 1974 dienen de Nederlandse bedrijven bij de Nederlandsche Credietverzekering Maatschappij een verzoek om uitvoerkredietverzekering in, dat op gebruikelijke wijze aan minister Duisenberg van financiën wordt voorgelegd.
In april 1975 wenden de bedrijven zich tot de regering i.v.m. de exportkredietverzekering en, indien nodig, de uitvoervergunnine.
Eind aug. 1975 besloot het kabinet geen aanleiding te zien de uitvoervergunning te weigeren, als aan de verplichtingen inzake het verdrag over non-proliferatie van kernwapens voldaan was.

Op 18 nov. 1975 aanvaardde de Tweede Kamer een motie-Ter Beek (PvdA), waarin gesteld werd, dat in geval van leveranties van nucleaire materialen aan niet-nucleaire landen, die geen partij bij het Non-proliferatie verdrag zijn, de voorwaarde gesteld moet worden, dat deze landen het verdrag alsnog aanvaarden. (Zuid-Afrika heeft het verdrag niet ondertekend).
Eind maart-begin april 1976 werd besloten de levering van kernreactorvaten uit het Nederlandse aandeel in het consortium over te brengen naar het Amerikaanse aandeel. Daardoor verviel de noodzaak van een uitvoervergunning.

Op 27 april werd door de Nederlandse, Zwitserse en Amerikaanse regeringen een nota van de Zuidafrikaanse regering ontvangen, waarin gevraagd werd, dat de drie regeringen zich onherroepelijk: zouden binden, dat zij de uitvoervergunningen zouden verlenen en dat zij de aannemers op geen enkele manier zouden belemmeren bij het uitvoeren van de order. De Nederlandse regering antwoordde op 26 mei, zeggende, dat geen Nederlandse uitvoervergunning nodig was, terwijl de regering niet over bevoegdheden beschikte om in te grijpen in de uitvoering van wettige contracten.

Op 12 mei dienden de bedrijven de definitieve aanvraag om kredietgarantie in, daarbij de regering mededelend, dat voor P8 mei een besluit genomen moet worden, omdat Escom uiterlijk op die datum een order wilde plaatsen.

Op 25 mei besloot de regering eerst in de VS te informeren over de standpunten daar, alvorens een beslissing over de kredietgarantie te nemen. Hieraan was voorafgegaan het dreigen met aftreden door de staatssecretarissen Klein, Meijer en Van Hulten, in geval de order doorging. Het kabinet zelf was verdeeld; de zes christen-democratische ministers plus de ministers Duisenberg en Gruyters waren voor de order; de overige acht waren tegen.
Van het kabinetsbesluit is op 26 mei aan de TK mededeling gedaan. Een verzoek van H. Wiegel, VVD-TK-fractievoorzitter, op 27 mei hierover dadelijk te debatteren, werd door de TK-meerderheid afgewezen; de ARP-TK-fractie was bij de tegenstanders van ren spoeddebat; de KVP-TK-fractie was voor.
In de late avond van 28 mei werd bekend, dat Escom de aanvraag om exportkredietgarantie bij de Amerikaanse Eximbank ingetrokken had: dat reeds op 24 mei de ,,letter of intent" aan General Electric — de hoofdaannemer — ingetrokken was; en dat de order aan Framatome gegund was.
De TK wijdde op 3 Juni een debat aan de kwestie, aan het slot waarvan twee moties van oppositieleider Wiegel verworpen werden. In één motie, gericht op het aftreden van het kabinet, werd het beleid in deze kwestie afgekeurd. De motie werd gesteund door VVD. CHU, DS'70, SGP, BP, GVP, RKPN en twee KVP-ers; in de tweede verworpen motie-Wiegel werd geconstateerd, dat de regering een aantal voor de beoordeling van het beleid noodzakelijke gegevens aan de TK had onthouden. Voor deze motie stemden W D, DS'70, SGP, BP, GPV, RKPN en negen KVP-ers.
Aangenomen werd een motie van KVP, ARP en CHU, met steun van VVD, D'66 en DS'70 en de kleine confessionele partijen, waarin gevraagd werd om vaststaande procedures bij het stellen van voorwaarden bij transacties van bedrijven uit het oogpunt van rechtszekerheid. (NRC/H'blad)

Bestuursleden van de ondernemingen, die bij de kernorder betrokken waren, op een Persconferentie op 31 mei, waarop zij hun visie op de kwestie gaven. V.l.n.r. ir. C. van Veen (RSV), ir. A. Stikker (RSV), dr. J. de Vries (Bredero), ir. W. R. Hoving (Bredero) en C. van Veen (voorzitter VNO).

BELGIË

BSP-NOTA I.Z. GEWESTVORRIING

Het bureau van de Belgische socialistische partij heeft op 8 juni eenparig een nota goedgekeurd betreffende „de definitieve gewestvorming". De nota zal worden besproken op de congressen van de Vlaamse, Waalse en Brusselse partijfederaties en, op 27 juni, op een nationaal partijcongres.
De publikatie van de nota werd vrij algemeen in de perscommentaren en de verklaringen van andere partijen positief onthaald en geïnterpreteerd als een opbouwende bijdrage van de BSP tot de staatshervorming en als een belangrijk werkstuk voor toekomstig formatieberaad.
De volledige tekst van de nota luidt:

DE DEFINITIEVE GEWESTVORMING

Zoals reeds eerder bevestigd, spreken de B S P en het A B V.V. zich ondubbelzinnig uit voor de regionalisering van het land in toepassing van artikel 107quater van de grondwet met het dubbel doel de burgers dichter bij de macht te brengen en de problemen van gewestelijk belang op efficienter wijze te behandelen Demokratie en efficiëntie dus.
Demokratie vereist dat de gewestelijke organen verkozen en samengesteld worden volgens dezelfde principes als deze die nationaal gelden Dit betekent eveneens

dat, ook op het regionale vlak, de nodige plaats voorbehouden wordt voor het overleg met de sociale gesprekspartners.
Efficiëntie impliceert het behoud van de algemene politiek en de fundamentele wetgeving op nationaal vlak, enerzijds, en het transfereren naar de gewesten toe van de bevoegdheden, die verband houden met al wat van gewestelijk belang is, anderzijds Dit betekent eveneens dat er stelselmatig gedecentraliseerd en gedeconcentreerd moet worden, niet enkel om het aantal administratieve formaliteiten en voogdijschappen te verminderen maar vooral om het politiek gebeuren voornamelijk tot drie niveaus te beperken het nationale, het regionale en het plaatselijke
De onibouw van het land volgens de krachtlijnen van dit plan, zal die gemeenschappen en gewesten de gewenste plaats in de staatstruktuur toekennen, waardoor verstandhouding en harmonische samenwerking in een geest van solidariteit voor de toekomst zullen verzekerd zijn. Daarom is, enerzijds, elke formule geweerd waarbij één gewest zou kunnen arbitreren t a v. de anderen, terwijl, anderzijds, de minder'ieden voldoende beschermd worden

HOOFDSTUK I.

I. DE ORGANEN

A. Nationaal

1. De regering

— De iniilisterrdad is paritair samengesteld, eventueel de Eerste-Minister uitgezonder d

— Duidelijker dan voorheen zal de ondergeschiktheid van de Staatssekretaris aan de minister gesteld worden

— In de regering zetelen een minister voor Vlaamse, een minister voor Waalse en een minister voor Brusselse aangelegenheden Deze zetelen eveneens in de respectievelijke regionale uztvoerende colleges, met raadgevende stem Zij coördineren nationaal en gewestelijk beleid

2. Nationaal Comité voor Economische Expansie

Teneinde de gewesten bij het nationale economische expansiebeleid te betrekken zullen de gewestelijke economische raden worden uitgenodigd waarnemers af te vaardigen in het Nationaal Comité voor Economische Expansie.

B. Regionaal

1. De gewestraad

a) — er is een Vlaamse, Waalse en een Brusselse gewestraad. Iedere gewestraad is respectievelijk samengesteld uit zoveel leden als ieder gewest volksvertegenwoordigers telt.

— Deze worden allen rechtstreeks in hun gewest verkozen, volgens het principe van de evenredige vertegenwoordiging

— Hun mandaat bedraagt vier jaar

— Bij tussentijdse ontbinding van het parlement worden de gewestraden niet ontbonden. Een eventuele politieke crisis in een gewest geeft geen aanleiding tot verkiezingen samenstelling van meerderheid en uitvoerend college kunnen worden gewijzigd tijdens een legislatuur

— Er bestaat onverenigbaarheid tussen het mandaat van lid van het parlement en dit van lid van de gewestraad. Andere onverenigbaarheden worden bij wet vastgelegd

b) — De gewestraden regelen bij VERORDENING, die kracht van wet heeft, ieder voor wat hem betreft, de geregionaliseerde materies Zij kunnen eveneens advies uitbrengen over ieder voorstel tot oprichting, decentralisatie en deconcentratie van de openbare diensten, organismen en instellingen, belast rnat de uitvoering van het gewestelijk beleid

2. Het uitvoerend college

a) De Vlaamse en Waalse gewestraad verkiezen elk in hun midden, bij meerderheid, een uitvoerend college, samengesteld uit maximum 8 leden
Het Brussels uitvoerend college telt benevens de voorzitter. 4 leden

b) Het uitvoerend college
— doet voorstellen aan de gewestraden nopens het gewestelijk beleid met betrekking tot de geregionaliseerde materies;

— verzekert de uitvoering van de gewestelijke verordeningen en elke andere beslissing van de raad

— verzekert de leiding van de diensten en van het personeel, de regionale administratie is samengesteld uit ambtenaren komende uit centrale en provinciale administraties;

— vervult alle andere taken, vereist voor de goede werking van de gewestelijke instellingen

3. De Gewestelijke Economische Raad

— De gewestelijke economische raad wordt omgebouwd tot voornaamste concertatieorgaan op regionaal niveau
— De samenstelling wordt dan ook aangepast naar het model van het Nationaal Comité voor Economische Expansie.

4. De Gewestelijke Ontwikkelingsmaatschappij

— De G O M dient beschouwd als een van de voornaamste instrumenten bij de ontwikkeling en uitvoering van de regionale politiek Aldus valt de G.O M onder regionale bevoegdheid Zij dient op regionaal vlak inzake regionale aangelegenheden aver dezelfde bevoegdheden te beschikken als een werkelijke nationale openbare holding

— Voor Vlaanderen worden de vijf G O M.'s samengesmolten tot één enkele

Al de regionale organen zetelen in hun gewest.

II DE MATERIES *)

De gewestelijke vergaderingen regelen al wat van gewestelijk belang is, inzonderheid inzake

— economische expansiepolitiek (openbaar industrieel initiatief, gewestelijke planning (wet van 15/7/1970), investeringen (wet van 30/12/1970) inplanting en uitrusting, prospektie en onderzoek inzake investeringen);

— Tewerkstelling (openbaar initiatief, aanwerving, plaatsing, opleiding, omscholing, politiek van onthaal van gastarbeiders)

— Industriele wetgeving (reglementering van technieken en procédés, uitbating van natuurlijke bronnen, .);

— Grondbeleid (statuut en rol van de „grondregieën', onteigeningen,);

— Huisvestingsbeleid (vormen van hulp, soort van woningen, financiering van sociale woningen, kontrakten (barema's huishuren), strijd tegen krotten,);

— Stedebouw en ruimtelijke ordening (planning van de gewestelijke en gemeentelijke sektoren, bouw- en verkavelingsvergunningen, bouwvoorschriften,);

-- Verkeerswezen (stadsvervoer,.).

— Socio-culturele en toeristische infrastruktuur, .

— Herstructurering en versteviging van de plaatselijke bevoegdheden, .,

— Gezins- en bevolkingsbeleid (collectieve uitrustingen, bescherming van het moederschap, bijkomende bevoegdheid inzake toeslagen en premies,);

— Volksgezondheid en hygiëne, ,

— Visvangst, jacht, bosontginning,. ,

-- Landbouwbeleid in overeenstemming met de Europese voorschriften (vroeger herverkaveling)

Alleszins worden deze materies opgesomd in de wet ter uitvoering van artikel 107 quater van de Grondwet.

De bij de wet getransfereerde materies vallen onder exclusieve bevoegheid van ae gewestelijke organen, die derhalve, in het raam van hun verordeningsmacht, de nationale wetgeving terzake kunnen wijzigen

III. DE FINANCIELE MIDDELEN

A Vooraleer bij grondwetsherziening regionale fiscaliteit is ingevoerd, wordt jaarlijks een globale som in de staatsbegroting ingeschreven, om de uitgaven van het gewestelijk beleid te dekken
Deze som wordt tussen de gewesten verdeeld, overeenkomstig volgende criteria

— ⅓ in verhouding tot het bevolkingscijfer van ieder gewest,

— ⅓ in verhouding tot de oppervlakte van ieder gewest;

— ⅓ in verhouding tot de opbrengst van de personeelsbelasting in ieder gewest.
Voor ieder begrotingsjaar wordt de berekening gemaakt op basis van de statistieken van het voorlaatste jaar

B De gewesten kunnen beslissen tot het aangaan van leningen op de kapitaalmarkt, zulks met instemming van de Minister van Financien

C De territoriale aanpassingen zullen uitlen die op nationaal vlak gelden, inzake uitvoering van begrotingen, zijn eveneens op de gewestelijke instanties van toepassing

IV BRUSSEL

1 De oplossing voor het probleem van de afbakening van het Brusselse gewest zal steunen op de volgende beginselen:

a De grenzen van het gewest zullen definitief worden vastgelegd

b Territoriale aanpassingen zullen worden doorgevoerd door aanhechting bij gemeenten van de Brusselse agglomeratie. Zij zullen rekening houden met de demografische gegevens en met een oordeelkundige en evenwichtige ruimtelijke ordening

c De territoriale aanpassingen zullen uitsluitend slaan op de faciliteits-gemeenten

d De taalfaciliteiten worden afgeschaft in die gedeelten van de faciliteits-gemeenten die niet bij het Brussels gewest worden gevoegd

Wel zullen de inwoners van deze gedeelten bij de inwerkingtreding van de wet, ten persoonlijke titel en uit hoofde van hun verworven rechten verder genieten van de bedoelde faciliteiten

2 Het gewest Brussel vormt een apart kiesarrondissement: Halle-Vilvoorde eveneens

3 De verkiezing van de gewestraad geschiedt op gesplitste eentalige lijsten.

*) Zie ook. hoofdstuk II A3 De Cultuurraden

4 In de gewestraad is de techniek van de alarmbel van toepassing

5. Voor de behandeling van de personaliseerbare materies (verstrekking van gezondheidszorg. omscholing, enz. .) is een dubbele meerderheid per taalgroep in de raad vereist.

3 Uei uitvoerend college is paritair samengesteld, de voorzitter uitgezonderd.

7 De agglomeratieorganen worden afgeschaft. Hun bevoegdheden worden overgeheveld naar de gemeenten volgens structureel geëigende formules.

8 De cultuurcomniissies worden behouden
De leden worden rechtstreeks verkozen op gesplitste eentalige lijsten

V VOOGDIJ EN REGELING VAN GESCHILLEN

A De regering oefent de coritrole uit op de wettelijkheid en kan dus aan de Kamer de vernietiging vragen van verordeningen die de bevoegdheden van de gewestelijke organen te buiten gaan, zulks na advies van de Raad van State

B De opportuniteitscontrole beoogt de verordeningen die in strijd zijn met het nationaal belang of van aard om een ernstig nadeel te berokkenen aan de belangen van een of van de twee andere gewesten

Preventieve maatregel: de gewestelijke minister kan in de loop van de normatieve procedure de stemming opschorten gedurende een termijn van veertig dagen
Deze tijdspanne moet gebruikt worden om overleg te plegen tussen de gewestelijke organen en het centraal bestuur

Toezicht a posteriori.

I — De centrale Regering kan een verordening of een regionale uitvoeringsmaatregel schorsen die het nationaal belang of dat van een ander gewest schendt. Het schorsingsbesluit moet gemotiveerd zijn; er wordt kennis van gegeven aan de gewestraad binnen veertig dagen met een uitnodiging overleg te plegen
Indien geen compromis tot stand komt kan de Regering, binnen een te stellen termijn, de Kamer verzoeken om vernietiging (geheel of gedeeltelijk) van de verordening
Zo de Regering niet handelt binnen de termijn, is de verordening van ambtswege uitvoerbaar
Voor de vernietiging door de Kamer is de speciale meerderheid (de helft f 1 in iedere taalgroep) vereist

II — Een gewest kan vragen dat een door een ander gewest getroffen verordening vernietigd wordt (geheel of gedeeltelijk) omdat zij haar een ernstig nadeel berokkent

De vraag moet door het gewestelijk Executief gericht worden aan de centrale Regering binnen dertig dagen na de publicatie van de verordening Om ontvankelijk te zijn moet ze met redenen zijn omkleed en de schikkingen aanduiden die naar bewering nadeel berokkenen en gesteund worden door de eisende gewestraad met een meerderheid van drie/vierde der uitgebrachte stemmen.
In dit geval zijn de aldus aangeduide schikkingen van de bestreden verordening geschorst en organiseert de Regering het overleg tussen de betrokken gewesten Indien geen comproinis tot stand komt binnen een te bepalen termijn, moet de Regering de Kamer uitnodigen zich uit te spreken De bekrachtiging vereist een stemming met bijzondere meerderheid (de helft + 1 in elke taalgroep)
De termijnen voorzien in de hierboven vermelde schikkingen worden geschorst in geval van ontbinding of van Regeringscrisis tot aan de investituur van de nieuwe Regering

C Af eling III , n hoofdstuk II van de wet van 3 juli 1971, houdende bepalingen betreffende de cultuurraden, zal moeten aangepast en uitgebreid worden tot de gewestraden
Aldus dien: te worden bepaald dat de m,-riisters en de voorzitters van de gewestraden steeds het advies kunnen inwinnen van de Raad van State en dat de voorzitters van de gewestraden verplicht zijn dit advies in te winnen wanneer een/derde van de leden van de betrokken raad zulks vraagt
Wanneer de Raad van State van oordeel is dat een ontwerp of voorstel van verordening of een amendement de bevoegdheid van een gewestraad te buiten gaat, kan deze beschikking door de gewestraad slechts aangenomen worden na een gunstige resolutie vanwege de wetgevende Kamer.
De Sectie „Bevoegdheidsgeschillen" dient te worden opgericht teneinde in geval van tegenstrijdigheid tussen wet en dekreet of verordening te kunnen beslechten; met dit doel zal haar samenstelling worden herzien om de deelneming van de verschillende geïnteresseerde entiteiten te verzekeren

HOOFDSTUK II

DE GRONDWETSHERZIENING

A. Vereenvoudiging

Teneinde het beleid te herleiden tot drie vlakken, het nationale, het regionale en het lokale, is een nieuwe grondwetsherziening noodzakelijk
De hierboven beschreven fase slaat op de verwezenlijking van artikel 107quater
Een andere fase gericht op vereenvoudiging van de politieke instellingen veronderstelt de volgende maatregelen

1. De wetgevende macht.

Iedereen is het er over eens dat de parlementaire werkzaamheden doeltreffender moeten georganiseerd worden en dat het vaak dubbel werk moet vermeden worden Het onderzoek van de begrotingen door de tweede Kamer is niet erg logisch en betekent voor de Minister een aanzienlijk tijdverlies Interpellaties houden over eenzelfde onderwerp in beide Kamers binnen een korte tijdspanne is evenmin erg verantwoord In het kader van de regionalisatie worden bovendien een serie bevoegdheden aan het nationaal parlement definitief onttrokken. Zulks geldt eveneens voor de culturele aangelegenheden, die niet langer door de nationale mandatarissen zullen behandeld worden Dit alles pleit voor de afschaffing van het bicameraal stelsel, afschaffing die tevens kan bijdragen om de vraag naar hooggeschoold politiek personeel te voldoen welke ontstaat door de regionalisering enerzijds, en de rechtstreekse verkiezing van het Europees parlement, anderzijds, parlement voor hetwelk de onverenigbaarheid met een nationaal en een regionaal mandaat dient te worden voorzien
In een éénkamerstelsel moet het gevaar voor een „machtsgreep" vanwege een toevallige kleine meerderheid vermeden worden Daarom woidt de techniek van een tweede lezing voorzien, die kan bekomen worden op basis van een gemotiveerde motie ondertekend door een beperkt aantal kamerleden en die als onmiddellijk gevolg heeft de opschorting voor een beperkte periode van de parlementaire procedure Om de legistieke waarde van het parlementair werk te verzekeren kan de commissie van justitie of een bijzondere commissie belast wonden met het toezicht op de redaktie van de teksten
Aan de samenstelling van de Kamer van Volksvertegenwoordigers wordt niets veranderd Artikel 38 bis van de Grondwet (alarmbel) wordt behouden

2. De provincies.

— De provincies. beschouwd als politieke entiteiten, worden afgeschaft.

— De provinciale administraties worden behouden, zijnde de basis van de administratieve decentralisatie en deconcentratie, zowel van de Staat als van het gewest

— De provinciale instellingen worden getransfereerd naar het gewest en/of naar op re ricnten intercommunales
Deze transfert zal in principe geschieden in functie van hun inplanting in een der gewesten

— Voor de provincie Brabant zal een administratieve opsplitsing plaatsgrilpen (Vlaams Brabant, Waals Brabant en Brussel)

3. De cultuurraden.

— Met uitzondering van de Cultuurraad voor de duitstalige culturele gemeenschap, worden de Cultuurraden afgeschaft

— Voor de behandeling van de culturele aangelegenheden worden de Vlaamse en Waalse gewestraden uitgebreid met de leden van de Brusselse gewestraad, de franstalige Brusselaars voegen zich bij de Waalse gewestraad, de nederlandstaligen bij de Vlaamse gewestraad

— De cultuurcommissies behouden hun bevoegdheden voor het Brusselse gewest

— We cultuurautonomie zal overeenkomstig de grondwet vervolledigd worden, inzonderheid door het vaststellen van culturele dotaties op basis van objectieve criteria, evenals in verband met de internationale culturele betrekkingen
De uitvoerende bevoegdheden inzake culturele aangelegenheden zullen eveneens worden omschreven

B. Regionale fiscaliteit

Bij grondwetsherziening wordt regionale fiscaliteit ingevoerd. Zij blijft echter complementair aan de nationale fiscaliteit. Dit betekent dat nationaal bepaald wordt, welke belastingen en taksen voor de gewesten voorbehouden worden, zulks exclusief of concurrerend Zulks sluit het systeem van gedeelde belastingopbrensten geenszins uit
Na de grondwetsherziening zullen de gewesten over volgende inkomsten beschikken

1 het aandeel in de dotatie, verdeeld tussen de gewesten zoals hierboven beschreven;

2 het produkt van de regionale fiscaliteit

3. de opbrengst van leningen

Binnen de globaliteit van deze inkomsten beslist iedere gewestraad, op voorstel van het uitvoerend college, over de toewijzing van de begrotingskredieten bestemd voor het dekken van de uitgaven van het gewestelijk beleid

FRANKRIJK

ONTWIKKELINGEN OP CORSICA NA VERBOD FPKL, GIJZELINGSACTIE DOOR ARC, BENOEMING NIEUWE PREFECT, PROCES TEGEN DR. SIMEONI

Sedert de regering in Parijs de Corsicaanse autonomistische beweging „Fronte Paisanu Korsu di Liberazione" jan. 1974 heeft verboden (pag 331/3-1974 e.v.), is de spanning op het eiland, onder meer tot uiting komend in bomaanslagen, toegenomen culininerend in een gijzelingsactie in Aléria in aug. 1975 door de eveneens naar meer autonomie strevende organisatie ARC.

De actie werd gewapenderhand beeindigd door een van het vasteland overgevlogen troepenmacht waarbij enkele doden vielen.

Het daarop volgende proces tegen de oprichter en leider van de ARC, de arts Siméoni. heeft de kwestie wederom in de publieke aandacht gebracht en opnieuw tot acties op het eiland aanleiding gegeven.

Premier Messmer bezoekt Corsica

De toenmalige premier Pierre Messmer was op 25 en 26 maart 1974 op Corsica voor een officieel bezoek. Hij werd vergezeld door de toenmalige ministers voor planning en regionale opbouw Olivier Guichard en binnenlandse zaken Jacques Chirac.

Het gezelschap bezocht de steden Corte, Bastia en Ajaccio en voerde besprekingen met notabelen van het eiland en de leden van de regionale raad.

Bij deze ontmoeting werden de grieven en verlangens van de Corsicanen ter kennis van de premier gebracht. De voorzitter van de commissie voor economie en sociale zaken, Emile Arrighi de Casanova, zei in een redevoering dat er zijns inziens drie oorzaken waren voor het alom aanwezige gevoel dat de Corsicanen als tweederangs burgers worden behandeld, wat een welkome voedingsbodem is voor de separatistische bewegingen.

Dat was allereerst de komst van de zgn. colons uit Noord-Afrika, die zich voornamelijk aan de oostkust hebben gevestigd en daar over het algemeen goed florerende landbouwbedrijven hebben gevestigd, terwijl de volgens traditionele wijze werkende Corsicaanse bergboeren in steeds grotere financiële moeilijkheden komen.

Een tweede oorzaak was bet verschijnsel van het moderne massatoerisme, dat door de Corsicanen als een bedreiging van hun traditionele levenswijze wordt ervaren en in vele gevallen een ingrijpende verandering in de natuurlijke omgeving had teweeg gebracht.

Als derde oorzaak noemde hij de wens van vele jonge Corsicanen op hun eiland een ineriswaardig bestaan te kunnen opbouwen cn niet meer genoodzaakt te worden, zoals eeuwenlang het geval is geweest, weg te trekken.

Om aan deze grieven tegemoet te komen eiste hij van de centrale regering o.a fiscale maat egelen en een herziening van de tarieven van de bootverbindingen tussen het eiland en het vasteland.

De voorzitter van de regionale raad, François Giacobbi, eiste onder meer de stichting van een universiteit op het eiland.

Premier Messmer voerde daarna het woord en kondigde enkele administratieve hervormingen aan die tegemoet zouden komen aan de wens tot een hogere graad van regionaal zelfbestuur.

Verder zouden de scheepvaarttarieven aangepast worden aan die van de Franse spoorwegen, zou het verkeersnet op het eiland worden uitgebreid en verbeterd en zou door de Somivac, de Société pour la mise en valeur de Corse, nieuwe economische saneringsmaatregelen worden uitgewerkt

De bergboeren zouden aanspraak kunnen maken op betere faciliteiten bij het verkrijgen van hypothecaire leningen, terwijl de mogelijkheden voor de oprichting van een eigen universiteit bestudeerd zouden worden

Corsicaanse studenten, die tot dan toe in Nice alle formaliteiten moesten vervullen en alleen in Zuid-Frankrijk mochten studeren, zouden zich voortaan al in Ajaccio kunnen laten voorlichten en aan alle Franse universiteiten mogen studeren

De premier liet er overigens geen twijfel over bestaan dat van een of andere bijzondere status van het eiland geen sprake kon zijn

Voorafgaande aan en tijdens het bezoek van Messmer werden bomaanslagen gepleegd.

Op 21 maart 1974 maakte een bomexplosie op het vliegveld van Poretta een Caravelle van de Franse luchtvaartmaatschappij Air-Inter onklaar en op 25 maart werd een gebouw van de onder-prefectuur in Bastia door een explosie vernietigd. In de nacht van 8 op 9 juli kwamen negen explosieven tot ontploffing in verschillende delen van het eiland en richtten grote materiële schade aan. Getroffen werden o.a. de kantoren van een kredietmaatschappij. het gebouw van een tennisclub en het kantoor van het nationale agentschap voor arbeidsverschaffing.

Op 10 juli richtte een bomexplosie grote schade aan in een meubelmagazijn in Bastia.

Alle aanslagen werden opgeëist door de organisatie „Giustiza Paolina". zo genoemd naar Pascal Paolini, oprichter van de kortstondige Corsicaanse Republiek, die van 1755 tot 1769 bestond.

Het eiland en departement Corsica heeft in de loop van ae geschiedenis vele heersers gehad

In de vroegste oudheid werd het bewoond door Liguriërs. Daarna veroverdcri de Carthagers het eiland die het in 238 v.C. aan de Romeinen afstonden. Na de val van het Westrorneinse rijk kwam het aan de Vandalen, terwijl het na ca. 500 beurtelings in handen van de Byzantijnen en Ostrogoten was. In de 9de eeuw werd het islamitisch bezit. Vervolgens stond het enige tijd onder pauselijk gezag totdat dezen het gezag overdroegen aan Pisa. In 1084 veroverde Genua Corsica op Pisa, die het geruime tijd door een Genuase bank liet beheren.

In de 18de eeuw begon een Corsicaans vrijheidjstreven op gang te komen. Op verzoek van Genua herstelden Franse troepen de orde. Hierop brak een grote Corsicaanse vrijheidsstrijd uit, die in een blijvend verzet uitmondde.

In 1753 benoemde de senaat van Corsica Pascal Paolini tot generaal en deze wist de Genuezen en Fransen bijna van het eiland te verdrijven.

In 1168 stond Genua het eiland aan de Franse koning af. Tijdens de Franse revolutie werd het eiland een Frans departement. Toen Paolini tijdens het schrikbewind naar Parijs ontboden werd, ontketende hij opnieuw een opstand en verdreef met Engelse hulp de Fransen uit hun voornaamste steunpunten. In 1794 stelde Corsica zich onder Engels gezag. Het kreeg de status van vice-koninkrijk met een eigen grondwet. Er ontstond echter ook een Frans-gezinde partij die de herovering van het eiland zeer vergemakkelijkte. Sedertdien bleef het Frans bezit.

Op Corsica wordt een Italiaans dialect van Toscaanse afkomst gesproken.

De ca. 280.000 man tellende bevolking heeft het op twee na laagste inkomen per hoofd van de bevolking van alle Franse departementen. Meer dan 50.000 Corsicanen zijn in de afgelopen 20 jaren geemigreerd. Grote Corsicaanse kolonies bevinden zich in Zuid-Frankrijk met name in Marseille, maar cok in Noord- en Zuid-Amerika.

Een sterke familiegebondenheid kenmerkt de sociale structuur van het eiland, wat ook weer zijn doorwerking heeft in de politieke constellatie.

Hoewel alle Franse politieke partijen op het eiland vertegenwoordigd zijn en aanhangers hebben domineert het zgn. cliënteles)-steen1 nog steeds. d.w.z., aldus Le Monde (12-9-1975) dat een verkiezing op hei eiland slechts zelden ten doel heeft de beste woordvoerder voor een 'bepaalde doctrine aan de macht te brengen, maar meestal de mensen die bepaalde concrete belangen vertegenwoordigen.

Een Corsicaan die zijn stem en die van zijn familie aan een bepaalde politicus geeft, verkrijgt op die manier bepaalde aanspraken op de gekozene en hij ver-

wacht dan bepaalde faciliteiten, die variëren van het gemakkelijk verkrijgen van een bouwvergunning tot aan de aanbeveling voor een bepaalde overheidsfunctie
Een afgevaardigde naar b v de Nationale Vergadering in Parijs vertegenwoordigt het Corsicaanse volk slechts op de degen dat hij aan de zittingen in Parijs deelneemt, maar zijn belangrijkste functie is als een soort bemiddelaar op te treden tussen de clans die hem hun steun hebben gegeven en de centrale overheid

Fraude bij verkiezingen is dan ook wijdverbreid en algemeen bekend, terwijl de rivaliteit tussen de verschillende familieclans ook zijn weerslag in het politieke leven vindt
De jongste golf van nationalisme vindt zijn oorsprong, zo is men algemeen van oordeel, in de economische situatie op het eiland
Verschillende organisaties proberen ieder op eigen wijze richting en inhoud aan het nationalisme te geven. De ARC, de Actie voor wedergeboorte van Corsica, opgericht en geleid door de gebroeders Siméoni pleit voor een globale verandering van het openbare leven met het doel „Corsica voor de Corsicanen".
De PPCA, de Corsicaanse Volkspartij, beoogt daarnaast een samenleving met een duidelijke socialistische structuur evenals de PCP, de Corsicaanse Vooruitgangspartij
Duidelijk separatistisch van doelstelling zijn de GP, de Giustia Paolina en de in januari 1974 verboden FPCL, het front voor de bevrijding van de Corsicaanse boeren (zie ook pag **331-'74).** Zij wijzen het gebruik van geweld voor het bereiken van hun doeleinden in principe niet af

Op 14 en 15 juli 1974 richtten bomaanslagen materiële schalde aan in een politiepost in Pietrocella en in twee handelsondernemingen die bezit waren van uit Algerije gerepatrieerde Fransen.

De aanslag op de politiepost werd opgeëist door de verboden FPCL. Zij zag in de politiepost het symbool van de koloniale onderdrukking waarvan het eiland te lijden had.

Op 27 augustus 1974 kwam het in Ajaccio tot ongeregeldheden toen demonstrerende boeren een hoge overheidsfunctionaris molesteerden. De boeren demonstreerden om uitdrukking te geven aan hun ontevredenheid over het uitblijven van overheidsmaatregelen om de economisch zwakkeren onder hen te hulp te komen.
Vele Corsicaanse boeren hebben zich in de laatste jaren, in navolging van uit Noord-Afrika gerepatrieerde colons. in het oosten van het eiland gevestigd om zich op de wijncultuur te gaan toeleggen. De ontdekking van een grootscheepse wijnfraude, begin 1974, deed de vraag naar Corsicaanse wijn scherp dalen waardoor de wijnboeren met grote voorraden bleven zitten en niet meer aan hun financiële verplichtingen konden voldoen .

Op 2 september 1974 vaardigde de regering in Parijs een nieuwe serie maatregelen uit om tegemoet te komen aan de verlangens van de Corsicanen.
De voornaamste was een soepelere terugbetalingsregeling voor de leningen die de Corsicaanse boeren van de Franse staat hadden gekregen.

Tijdens de algemene staking van 1 september demonstreerden Corsicanen in het centrum van Ajaccio

ARC bezet wijngaard

Op 21 augustus 1975 bezette een groep bewapende Corsicaanse boeren een wijngaard in Aléria, in het oosten van het eiland. De groep stond onder aanvoering van dr. Edouard Siméoni, oprichter en leider van de ARC. De wijngaard behoorde aan een uit Noord-Afrika gerepatrieerde Fransman. De bezetting was bedoeld om aandacht te vestigen op de schandelijke praktijken van de uit Noord-Afrika afkomstige wijnboeren, die door zwendel en vervalsing de reputatie van de Corsicaanse wijn in diskrediet hadden gebracht. waarvan met name Corsicaanse wijnboeren het slachtoffer waren geworden.

Het was de eerste maai dat de ARC zich van gewelddadige acties bediende om aandacht te vragen voor de problemen van de Corsicaanse bevolking.

De bezetters gijzelden een aantal op de wijngaard werkende Noord-Afrikanen en eisten verder vrijlating van een eerder gearresteerd lid van de ARC en aanhouding en bestraffing van vijf Franse wijnboeren, die van wijnfraude werden verdacht.

De autoriteiten zonden onmiddellijk een grote troepenmacht naar het gebied die de wijngaard omsingelde en gewapenderhand een eind maakte aan de bezetting, waarbij twee gendarmes om het leven kwamen.
Dr. Siméoni werd gearresteerd en naar Parijs overgebracht.

In Bastia kwam het daarna tot ernstige ongeregeldheden waarbij kantoren van vliegtuigmaatschappijen en banken en aan uit Noord-Afrika afkomstige Fransen toebehorende winkels werden bestormd en geplunderd

De regering in Parijs verklaarde de ARC vervolgens tot verboden organisatie.

Op 28 augustus 1975 kwam het in Bastia wederom tot een ernstig treffen tussen politie en demonstranten, waarbij 1 politieagent de dood vond.
De regering zond verdere troepenversterkingen naar het eiland, waaronder een onderdeel gespecialiseerd in de strijd tegen terroristen.

Verder benoemde de regering een nieuwe prefect, de van Corsica afkomstige Jean Riolacci en werd het arrondissement Bastia tot een zelfstandig departement verheven met als prefect Marcel Julia.

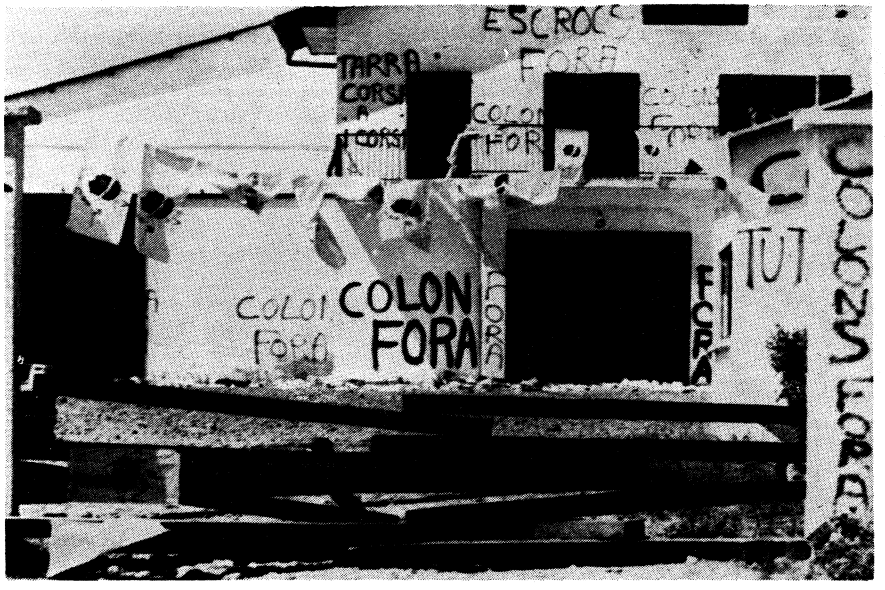

De door Corsicaanse autonomisten bezette gebouwen van een wijngaard in Aléria Opschriften eisen het vertrek van de „colons" en „Corsica voor de Corsicanen"

Op 1 september kwam het gehele openbare leven op het eiland tot stilstand als gevolg van een 24-uurs-staking uitgeroepen door het „comité tegen de onderdrukking".
Het wilde hiermee protesteren tegen het politie-optreden tijdens de ongeregeldheden.

In de loop van september 1975 waren er nog verschillende bomexplosies op het eiland, waarbij zich echter geen persoonlijke ongelukken voordeden.
Daarna bleef het geruime tijd rustig op het eiland, maar begin mei 1976 laaidie de onrust weer op.
In de nacht van 4 op 5 mei richtte een serie van 14 bomaanslagen aanzienlijke materiële schade aan in verschillende plaatsen op het eiland.
De doelwitten waren over het algemeen overheidsgebouwen en eigendommen van Noord-Afrikaanse Fransen.
De geheime, pas opgerichte Front national de libération (FNL) claimde de aanslagen.
Volgens waarnemers stonden de aanslagen in verband met het proces tegen dr. Siméoni, dat in juni in Parijs zou beginnen.
Een algemene proteststaking tegen dit proces, uitgeroepen op 17 mei, vond grote navolging. Vrijwel het gehele openbare leven op Corsica kwam tot stilstand (Le Monde. *NZZ)*

NIEUWE TAALWET VERBIEDT BUITENLANDSE UITDRUKKINGEN

Met ingang van 1977 wordt een nieuwe taalwet van kracht, die buitenlandse uitdrukkingen in advertenties, arbeidscontracten, openbare documenten, garantiebewijzen en gebruiksaanwijzingen verbiedt.
Fransen kunnen een boete krijgen als zij dit toch doen.

De regering wil met name het gebruik van anglicismen en het zgn. „franglais", een mengsel van Frans en Engels, indammen. (Le Monde, The Times)

CHIRAC KRIJGT OPDRACHT POLITIEKE ACTIE REGERINGSMEERDERHEID TE COORDINEREN

Naar aanleiding van de voor de regeringsmeerderheid ongunstige uitslagen van de kantonnale verkiezingen van 7 en 14 maart (pag. 362/1 e.v.) heeft president Giscard d'Estaing premier Chirac op 24 maart opdracht gegeven de activiteiten van de regeringsgezinde partijen te coördineren en nieuw leven in te blazen om zo een slagvaardig beleid uit te stippelen dat een passend antwoord is op het gemeenschappelijke programma van de linkse oppositie.

In de gaullistische partij, waartoe Chirac behoort, werd het initiatief verheugd ontvangen. ,,Het was de taal die we hoopten te horen," aldus de secretaris-generaal van de UDR, Bord.
Woordvoerders van andere coalitiepartijen legden meer de nadruk op de noodzaak van pluralisme en autonomie van hun partijen,
Van de kant van het Elysée werd er overigens wel op gewezen dat het uitwerken van een eenheidsplan voor de samenleving gebeurt door de president en de leider van de Onafhankelijke Republikeinen, minister van binnenlandse zaken Poniatowski, zei dat Chirac als persoon en niet als premier de missie had gekregen.
Van de kant van de oppositie werd het initiatief van de president uitgelegd als een bewijs dat de regeringsmeerderheid zich in een crisis bevindt. *(Le Monde, NRC/H' blad)*

TECHNISCHE WIJZIGINGEN SAMENSTELLING KABINET

Op 11 en 12 januari heeft president Giscard d'Estaing wat hij noemde „technische wijzigingen" doorgevoerd in de samenstelling van de regering.
De politieke samenstelling bleef dezelfde en ook de belangrijkste ministers behielden hun post. Van de zestien werden er drie vervangen terwijl van de 22 staatssecretarissen er zes verdwenen en hun totaal op 27 werd gebracht.
Er werden wederom twee vrouwen tot staatssecretaris benoemd zodat de Franse regering nu vijf vrouwelijke leden telt. In een commentaar sprak de president in dit verband over een wereldrecord.
Naast de minister voor gezondheid, mevrouw Simone Veil en Hélène Dorlhac en Françoise Giroud, resp. staatssecretarissen voor het gevangeniswezen en de vrouwenzaken, treedt nu op: Alice Saunier-Seite als staatssecretaris voor universitaire zaken. Zij was rector van de universiteit van Reims. Bovendien werd tot staatssecretaris benoemd Christiane Scrivener die zich met consumentenkwesties gaat bemoeien.
Van de ministers kreeg de bewindsman voor justitie, Lecanuet, de titel minister van staat, net als zijn collega van binnenlandse zaken. Poniatowski. Pierre Abelin, die minister voor ontwikkelin~gssamenwerking was werd vervangen door de gaullist Jean de Lipkowski.
Verder werd Ségard als minister voor buitenlandse handel vervangen door Raymond Barre, die vicepresident van de Europese Commissie was en daarna van Giscard bijzondere missies kreeg toegewezen.
André Fosset werd minister voor milieukwesties.
Jean François-Poncet, zoon van een bekende Franse diplomaat, werd naast Destremau staatssecretaris voor buitenlandse zaken.
Achille-Fould werd als staatssecretaris voor posterijen vervangen door Ségard.

Deniau die de minister van landbouw vaak in Brussel vertegenwoordigde, werd vervangen door Pierre Mehaignerie.
Lionel Stoléru werd staatssecretaris voor verbetering van de omstandigheden waaronder in Frankrijk handenarbeid wordt verricht.
Pierre-Christian Taittinger werd staatssecretaris op het ministerie van binnenlandse zaken en Jacques Médecin op het ministerie voor de kwaliteit van het leven.

De samenstelling van de regering na deze wijziging is als volgt:
premier - Jacques Chirac (UDR); binnenl. zaken - Michel Poniatowski (onafh. rep.); juistitie - Jean Lecanuet (Réf.); buitenl. zaken - Jean Sauvagnargues; economie en financ. - Jean-Pierre Fourcade (onafh. rep.); defensie - Yvon Bourges (UDR); onderwijs - René Haby; ontwikkelingssamenwerking - Jean de Lipkowski (UDR); uitrusting - Robert Galley (UDR); landbouw - Christian Bonnet (onafh. rep.); arbeid - Michel Durafour (Réf.); gezondheid - Simone Veil; industrie en research - Michel d'Ornan (onafh. rep.); kwaliteit van het leven - André Fosset (Réf.); handel en kleine bedrijven - Vincent Ansquer (UDR); buitenl. handel - Raymond Barre.

Zelfstandige staatssecretarissen: posterijen en telecommunicatie - Norbert Ségard (UDR); oud-strijders - André Bord (UDR); transport - Marcel Cavaille (onafh. rep.): cultuur - Michel Guy; universitair onderwijs - Alice Saunier-Seite; overzeese departementen en gebieden - Olivier Stirn (UDR).
Staatssecretarissen van de premier; relaties met het parlement - René Tomasini (UDR); ambtenarenzaken - Gabriel Peronnet (Réf.); beroepsvorming - Jean-Pierre Soisson (onafh. rep.); regeringswoordvoerder - André Rossi (Réf.); vrouwenzaken - Françoise Giroud.
Staatssecretarissen verbonden aan een ministerie: binnenl. zaken - Pierre-Christian Taittinger (onafh. rep.); justitie - Hélène Dorlhac (onafh. rep.); buitenl. zaken - Bernard Destremau (onafh. rep); buitenl. zaken - Jean François-Poncet; economie en financiën - Christian Poncelet (UDR) en Christiane Scrivener (onafh. rep.); defensie - Marcel Bigeard; huisvesting - Pierre Mehaignerie (Réf.); jeugd- en sportzaken - Pierre Mazeaud (UDR); milieuhygiëne - Paul Granet (UDR); toerisme - Jacques Médecin (onafh. rep.); buitenl. arbeiders - Paul Dijoud (onafh. rep.); handwerkers - Lionel Stoléru; soc. zaken - René Lenoir; voedselindustrie - Jean Tiberi (UDR). (Le Monde, NRC/H'blad)

TUSSENTIJDSE VERKIEZINGEN

Bij een tussentijdse verkiezing op 19 okt. 1975 heeft de toenmalige minister voor ontwikkelingssamenwerking Pierre Abelin, zijn zetel in de Nationale Vergadering met een kleine voorsprong op de kandidate van de socialistische partij, Edith Cresson. die de steun had van alle linkse groeperingen, weten te behouden.
De verkiezing was noodzakelijk geworden omdat de plaatsvervanger van de minister, die vertegenwoordiger is van het kiesdistrict Châtellerault (departement Vienne) was overleden. Volgens de Franse grondwet kan een kabinetsininister geen parlementslid zijn en daarom wordt deze vertegenwoordigd door een plaatsvervanger can zijn eigen keuze. Abelin kreeg 52,60% van de uitgebrachte stemmen, zijn rivale 47,39%.
De verkiezing kreeg veel belangstelling. Vooraanstaande politici kwamen naar Châtellerault om hun kandidaat te steunen. Premier Chirac en de minister voor binnenlandse zaken Poniatowski riepen op Abelin, die niet partijgebonden is, te steunen. Mitterrand steunde Edith Cressvn.
Tussentijdse verkiezingen voor de Nationale Vergadering in Tours op 9 mei brachten een overwinning voor de partijloze, maar door de regeringsmeerderheid gesteunde burgemeester van die stad, Jean Royer. De kandidaat van de socialisten kreeg 21%, die van de communisten 15%. (Le Monde, *NZZ*)

VIJFJARENPLAN VOOR VROUWENEMANCIPATIE

Mevrouw Françoise Giroud, staatssecretaris voor vrouwenzaken heeft eind mei bij de ministerraad en president Giscard d'Estaing een vijfjarenplan ingediend dat tot 1981 de emancipatie van de Franse vrouw moet voltooien.
In het 200 pagina's tellende document worden totaal 101 maatregelen voorgesteld, die meer gelijkheid tegenover de man moeten scheppen voor achtereenvolgens het kind tot 12 jaar, het jonge meisje tot 18, de jonge vrouw, de vrouw tussen 35 en 54 en de oudere vrouw.
Het spectaculairst is het voorstel voor een burgerlijke nationale dienstplicht van vier a zes maanden voor jonge meisjes op 16-jarige leeftijd, of na het eindexamen. De investeringen zouden 10 mrd francs, en de jaarlijkse kosten 2 mrd bedragen. Deze dienst aan de gemeenschap zou nuttig zijn voor de sociale verheffing, gelijkheid scheppen tegenover de dienstplicht van de mannen en, aldus het rapport, de vrouwen in staat stellen de realiteit van het leven beter aan te kunnen door vergaring van nuttige kennis.
Voorts wordt voorgesteld om de kinderen, al naar gelang de keuze der ouders, of de achternaam van de man of die van de vrouw te geven. Moeders van kinderen beneden 3 jaar zouden een vergoeding krijgen voor de kinderverzorging. Politieke partijen wordt aangeraden om op de kandidatenlijsten voor de gemeenteraadsverkiezingen ten hoogste 75% van hetzelfde geslacht te plaatsen.
In het document worden verder detailmaatregelen voorgesteld voor ieder van de leeftijdsgroepen. Zo zou al op de lagere school de leerstof moeten worden herzien om de stereotype tegenstelling tussen de viriliteit der mannen en de vrouwelijke deugden te ontscherpen.
Ook wordt voorgesteld om de bewaarscholen niet alleen école maternelle. maar ook école parternelle te noemen. Boerinnen zouden speciale vergoeding moeten krijgen bij de geboorte van een kind, Bij meer dan drie kinderen zouden speciale belastingverlichtingen gelden voor de ouders. Bovendien zou bij geboorte van een kind óf de moeder óf de vader een onbetaald verlof van twee jaar kunnen krijgen zonder verbreking van het arbeidscontract.
Ook wordt een minimum van 12 vierkante meter voor de keuken van ierere woning geëist. (*NRC/H'blad*).

RIJN-RHÔNE

Het laatste deel van de Rijn-Rhône-verbinding, die grote binnenscheepvaart tussen Rotterdam en Marseille mogelijk moet maken zal in 15 jaar worden voltooid. Het gaat daarbij om een kanaal van 229 kilometer met 24 sluizen — wegens een hoogteverschil van 240 meter in de Vogezen — tussen Saint Symphorien aan de Saone ten noorden van Lyon en Mulhouse. De bouwkosten worden op 5,9 mrd francs begroot. Het werk zal in de Elzas beginnen.
Dat de verbinding er komt is een Europees belang, dat zij in Frankrijk komt is een nationaal belang, aldus de president. Het was een toespeling op het feit dat de Rijn-Main-Donau-verbinding al in 1982 klaar zal zijn zodat dan het goederenverkeer tussen het Suezkanaal en Straatsburg dat nu via Rotterdam loopt, tweemaal zo snel zal gaan. Door de verbinding tussen Marseille en Straatsburg zal de reisduur daarna nogmaals worden gehalveerd. (*NRC/H'blad*)

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij „Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

SYRIË'S ROL IN LIBANON

Op **31** mei trokken Syrische troepen openlijk Libanon binnen om via deze militaire interventie het volgende globale eisenpakket ingewilligd te krijgen: de moslem-linkse alliantie o.l.v. Kamal Joumblatt en de hem steunende Palestijnse groepen moeten de wapens neerleggen en verder afzien van ,,hun pogingen Libanon te verdelen"; de op 8 mei gekozen president Elias Sarkis moet de macht van het zittende staatshoofd Frangié overnemen en de Palestijnse positie in Libanon moet met politieke waarborgen worden gegarandeerd. Aldus *NRC/H'blad* (4-6).

Het was niet de eerste Syrische militaire interventie in de inmiddels 14 maanden oude Libanese burgeroorlog. Nadat Damascus op 22 jan. met behulp van PLA-troepen een bestand had weten te bereiken, had het uiteenvallen van het Libanese leger in maart en de daarop gevolgde actie tot afzetting van president Frangié na een soort staatsgreep van generaal-majoor Abdel-Aziz Ahdab, de militaire bevelhebber van het district Beiroet, op 11 maart, reeds op 9 april tot een rechtstreekse interventie van Syrische troepen in het Libanese conflict geleid. Maar deze bleven in het noordelijke en oostelijke grensgebied van Libanon en versterkten daarmee de al weken lang door Syrië ingestelde blokkade tegen de aanvoerlijnen van het linkse blok van moslems en Palestijnen.

Op 6 juni begon het Syrische invasieleger zijn opmars naar Beiroet, maar zowel het krachtige gewapende verzet van het linkse blok als een diplomatiek offensief in de Arabische wereld tegen het Syrische optreden beletten tot dusver een volledige bezetting van Libanon door Syrië. O.m. door het optreden van Mahmoud Riad, de secretaris-generaal van de Arabische Liga, en premier Jalloud van Libië kwam na langdurig beraad uiteindelijk een Arabische vredesmacht tot stand, waarvan het eerste contingent — bestaande uit een Libische en een Syrische eenheid — op 21 juni Libanon binnentrok om stellingen rond het internationale vliegveld van Beiroet te betrekken.

Aan twee commentaren op de jongste ontwikkelingen ontlenen wij o a de volgende passages:

The Times **(2-6)** schreef o a ,,Nu bijna veertien maanden oud, blijft de Libanese burgeroorlog zich uitbreiden en intensiveren. (...) Het geschatte totaal aan Arabieren, die in deze 14 maanden door Arabieren gedood zijn, bedraagt nu **26.000** — meer dan het aantal Israëli's dat door Arabieren in vier Arabisch-Israëlische oorlogen is gedood. Het aantal slachtoffers in Beiroet gedurende de voorgaande vijf dagen **(777** doden en **1.407** gewonden) wordt hoger geacht dan dat in Hanoi tijdens de zwaarste Amerikaanse bombardementen in dec. **1972** (1.300 doden en hetzelfde aantal gewonden in twaalf dagen!. In deze laatste fase zijn wapens van een nieuw dodelijk soort (...) door beide partijen tegen woongebieden ingezet: en de gevechten zijn gelijktijdig uitgebroken op alle verschillende fronten, incl. een gebied in noordelijk Libanon, dat tot dusver betrekkelijk weinig ermee te maken had.

Inmenging van buitenaf in het conflict is ook steeds openlijker geworden. Medio mei bracht majoor Jalloud, de Libische premier (wiens land een van de voornaamste leveranciers van wapens en gelden aan de Palestijnen en linkse krachten in Libanon is geworden, naar algemeen bekend is), een persoonlijk bezoek aan Beiroet en hij beloofde in het openbaar links te blijven steunen, voordat hij doorvloog om te trachten via onderhandelingen een akkoord tussen Damascus en Bagdad tot stand te brengen. Ook Egypte is steeds openlijker geweest wat betreft zijn paradoxale steun aan de Palestijnen en linksen in een poging om tegelijk met Libië te concurreren en Syrië te overvleugelen.

En nu heeft Syrië zelf, na een periode van aarzeling die door sommigen als het voorspel tot een terugtrekking werd beschouwd, in plaats daarvan gekozen voor een escalatie van haar inmenging. Zijn jongste interventie is openlijk en direct. (...) De maskers worden afgeworpen.

De Palestijnen, die altijd al de voornaamste militaire kracht aan de linkse Libanezen hebben verschaft. voelen zich nu vrij om de Libanese burgeroorlog onder hun eigen vaandel te voeren, zonder te pretenderen Libanezen te zijn. Eveneens voelen de Syriërs zich nu vrij om militaire actie te ondernemen, zonder te pretenderen zelf Palestijnen te zijn.

De militaire en diplomatieke positie waarin Syrië zich nu bevindt, is een opmerkelijke. die zelfs zes maanden geleden nauwelijks voorstelbaar zou zijn geweest. Zijn interventie in Libanon wordt nu zonder voorbehoud toegejuicht door de rechtse christenen, die in het verleden Syrië altijd beschouwden als hun dodelijkste vijand, en hysterisch aangeklaagd door de Palestijnen en de linkse moslems, die in het verleden altijd naar Syrië opkeken als hun natuurlijke bondgenoot en supporter. Die (interventie) draagt ook de stilzwijgende goedkeuring weg van de VS, en zelfs de Israëli's — terwijl zij natuurlijk een of andere duivelstruc verwachten — zijn genoodzaakt toe te geven dat Syrië's acties in Libanon sinds januari in het algemeen goed hebben gewerkt.

Toch worden dezelfde acties krachtig veroordeeld, niet alleen door Libië en Irak (wat te verwachten is), maar ook door wat nu het meest openlijk pro-Amerikaanse bewind in de Arabische wereld is alsook het bewind dat het verst is gegaan in de richting van een formele aanvaarding van Israël, nl. Egypte. Na Jordanië in **1970-'73** en Egypte in 1975 lijkt het nu Syrië's beurt om door wat doorgaat voor de Arabische publieke opinie de rol te krijgen toebedeeld van verrader van de zaak en agent van de Amerikaans-Zionistische samenzwering. Toch blijft Syrië ook de nauwe bondgenoot van de Sowjet-Unie. (...)

De mededingende Arabische mogendheden, die de linkse Libanezen steunen, zijn waarschijnlijk minder geïnteresseerd in het veilig stellen van hun overwinning dan in het overtuigen van Syrië dat het hen niet als vijanden kan permitteren en hen als vrienden nodig heeft. Maioor Jal-

Linkse moslems en Palestijnse commando's op een door hen vernietigde Syrische tank in Sidon

Weekblad 45ste jaargang No **2337,** pag **28047-28062**

loud stelt pogingen in het werk Syrië mee te slepen in een nieuw Arabisch ,,afwijzingsfront", met Libië, Irak en Algerije, terwijl president Sadat, met behulp van de betaalmeesters van de Golf, Syrië aan zijn zijde hoopt terug te brengen en het over te halen zijn kritiek op het Sinaï-akkoord te laten varen..."

NRC/H'blad (8-6) meende o a Met welke leus ook de Syriers hun militaire interventie in het roerige buurland Libanon verdedigen — of het nu is om humanitaire redenen" om een dreigende deling van het land te voorkomen of om ,,het komplot tegen de Palestijnse revolutie" ongedaan te maken — er is in feite maar één belangrijke drijfveer voor het Syrische optreden en dat is puur eigenbelang.

Sinds Egypte in september van het vorig jaar zijn tweede Sinai-akkoord met Israël sloot. en daarmee in feite. althans voor een aantal jaren, de oorlogsoptie in het conflict met de joodse staat opgaf, is Syrie als enige confrontatieland" van betekenis overgebleven Anders dan president Sadat wil president Assad van Syrie wel degelijk de mogelijkheid van een oorlog openhouden bij zijn pogingen om bezet Arabisch — en met name Syrisch — gebied terug te winnen Maar een nieuwe oorlog, die, zonder Egyptische steun, voor de Syriers toch al een riskante zaak zou zijn, zou Assad alleen dan met een zekere kans op succes kunnen voeren als hij zelf het tijdstip en de omstandigheden van de aanval kan bepalen. Een situatie waarin de linkse Libanese leider Kamal Joumblatt of Palestijnse commandoleiders als Georges Habache en Yasser Arafat zouden kunnen beslissen over oorlog of vrede kan Assad zich dan ook allerminst permitteren En juist zo'n situatie nu dreigde de laatste tijd in Libanon te ontstaan

Het eerder dit jaar onder Syrische bemiddeling tot stand gekomen compromis, dat aanvankelijk een einde van de Libanese burgeroorlog mogelijk leek te maken, bleek al spoedig niet meer dan een rustpunt in de strijd te zijn Het compromis hield naar het oordeel van Joumblatt en diens linkse moslim-alliantie te veel macht voor de rechtse christenen in stand, macht die, gezien de Syrische houding, slechts door het voortzetten van de strijd definitief gebroken zou kunnen worden.

Maar ook de Palestijnse vernetsgroepen — op de onder Syrische controle staande Saikagroepering na — zagen alleen maar onheil in dat compromis, waarin immers Assad, in ruil voor president Frangié's instemming met politieke en contitutionele hervormingen, had beloofd een onvoorwaardelijke toepassing te zullen garanderen van de zogenaamde akkoorden van Cairo. In die akkoorden, enkele jaren geleden gesloten tussen de Libanese machthebbers en de leiders van het Palestijnse verzet, wordt de status van de Palestijnse commando's in Libanon geregeld en wondt hun autonomie grotendeels tot de vluchtelmgenkampen beperkt

Bij de voortzetting van de strijd boekte de combinatie van Joumblatts gewapende alliantie en de Palestijnse verzetsgroepen zo veel terreinwinst dat zij al spoedig 70% van het land in handen had

Syrie heeft aanvankelijk nog geprobeerd door het afgrendelen van de Syrisch-Libanese grens en door de havens te blokkeren de toevoer van wapens af te snijden, maar vorige week, toen die methode niet snel genoeg tot resultaten bleek te leiden, heeft Assad ten slotte alle reserves laten varen en zijn troepen open en bloot over de grens gestuurd Zijn doel is duidelijk. via zijn greep op Libanon de Palestijnse Bevrijdingsorganisatie (PLO) net zo stevig onder controle te krijgen als zijn eigen Saika

De angst dat de Palestijnse commando's hun enig overgebleven bolwerk aan Israëls grenzen zullen verliezen heeft Fatah- en PLO-leider Yasser Arafat ertoe gebracht hi zijn wanhopige verzet tegen de Syrische meester links en rechts bondgenootschappen af te sluiten Zo hebben, ieder om hun eigen redenen, Georges Haaache, de marxistische leiuer van net Palestijnse Verwerpingsfront (gekant tegen elke vreedzame regeling met Israël), en president Sadat, tot voor kort de ,,grote verrader van de Palestijnse zaak", zich met hem verzoend Maar noch die verbintenissen noch demonstratieve bijeenkomsten van de Arabische Liga zullen Arafat kunnen baten ( )

Gezien de ijver waarmee Syrië nu bezig is het laatste bolwerk van de Palestijnen af te breken — en dat alles in naam van de Palestijnse revolutie — zou het nauwelyks verbazing wekken als Assad, admen met Sadat en Hoessein, de Israëliërs tezijnertijd zou benaderen met een alles omvattend voorstel. teruggave van Golan, Sinaï en westelijke Jordaanoever, niet als tegenprestatie een getemde PLO, die haar territoriale eisen drastisch heeft teruggeschroeid In het macntspolitieke spel is nu eenmaal meer dan één uitleg mogelijk van wat onder het begrip ,,legitieme rechten van het Palestijnse volk" moet worden verstaan

Situatie eind 1975

In een op 30 dec. 1975 te Beiroet gepubliceerd officieel rapport werd geraamd dat de burgeroorlog in Libanon sinds april 1975 8.000 a 10.000 doden en 15.000 a 20.000 gewonden had gevergd. Uit perscommentaren bleek de vrijwel eensluidende opvatting dat er in Libanon een feitelijke verdeling in christelijke en mohammedaanse gebieden had plaatsgevonden, waarbij het gezag van de centrale regering in het grootste deel van het land nagenorg nihil was.

In Beiroet hadden rechtse christelijke milities (falangisten en aanhangers van de Nationale Liberale Partij — de partij van minister van binnenlandse zaken Camille Chamoun) terrein verloren aan linkse mohammedaanse milities, vooral de onafhankelijke nasseristische Al Mourabitoun militie o l v Ibrahim Koleilat, die met haar Russische mortieren, zware machinegeweren, raket-granaten en 106-mm kanonnen over de beste uitrusting beschikte en die bovendien eind 1976 aanzienlijke financiële en materiele steun van de Libische regering zou ontvangen. Aan de zijde van de linkse mohammedanen vochten in december voor het eerst ook milities, die onder controle van conservatieve mohammedaanse leiders stonden, in het bijzonder een militie van oud-premie Saeb Salam, die tijdens een bezoek aan Riad in nov. 1975 financiele hulp van de regering van Saoedi-Arabie zou hebben ontvangen Bij die ontwikkeling zou de vrees van conservatieve mohammedanen dat de controle op de gang van zaken in handen van extremistische elementen zou raken een rol spelen.

Geruchten deden de ronde dat linkse Libanese groeperingen sterk gekant waren tegen pogingen van Syrie en de PLO om de vrede te herstellen (o m. tijdens het bezoek van de Syrische stafchef, generaal majoor Hikmat Chehabi, aan Beiroet van 18-20 dec, gevolgd door een bezoek van premier Karame aan Damascus op 22 dec) en de wapenaanvoer vanuit Syrie te beperken, Zij zouden zich daarbij tot \= regeringen van Libië en Irak om steun hebben gewend Geen bijzonderheden werden meegedeeld over het bezoek dat een Iraakse delegatie o l v. Tareq Aziz (minister van voorlichting) en Ali Ghannam (een hoge Baath-functionaris) op 25-26 dec. aan Beiroet bracht, waar zij met Libanese leiders o w. president Frangié besprekingen voerde

De gevechten van januari

Het begin januari 1976 ingeluide nieuwe stadium van de Libanese burgeroorlog (pag. 65/1) werd gekenmerkt door een actievere rol van de Palestijnse commando's aan de zijde van de linkse Libanese moslems.

De directe aanleiding daar toe vormde de op 5 jan begonnen blokkade van het Palestijnse vluchtelingenkamp Tell Zaatar door de militie van de Nationale Liberale Partij Daarop boycotten de linkse mohammedanen de hoge militaire commissie op 6 jan en gingen zij samen met Palestijnse troepen over tot een tegenoffensief tegen christelijke posities Falangisten en leden van de NLP-militie vielen vervolgens ook andere Palestijnse vluchtelingenkampen in de buurt van Beiroet aan, w o. op 9 jan het overwegend door christelijke Palestijnen bewoonde kamp Dbayeh

Op 13 jan trokken ca. 1000 Druzen uit hun bastions in de Chouf-heuvels in zuidelijk Libanon om naburige christelijke dorpen te belegeren.

Op 14 jan veroverden christelijke milities na een bestorming het kamp Dbayeh Als reactie openden verscheidene honderden Palestijnen en linkse Libanezen een nieuwe aanval op christelijke posities in het noorden van Beiroet o m met de bedoeling de aanvoerlijnen van de in de hotelwijk verschanste christelijke milities af te snijden

Tegelijk belegerden Druzen en Palestijnen de christelijke stad Damour, het bolwerk van Chamoun, op ca 20 km ten zuiden van Beiroet Deze belegeraars werden op 16 jan aangevallen door straaljagers van de Libanese luchtmacht, nadat een militair convooi ter ontzetting van Damour in een hinderlaag zou zijn gevallen Deze tot dan toe belangrijkste interventie van de Libanese strijdkrachten zou volgens linkse moslems zijn gelast door president Frangié op verzoek van minister Chamoun, zonder medeweten van premier Karame maar met oogluikende toestemming van de opperbevelhebber van het leger, generaal-majoor Hanna Said.

Na het mislukken van de door Karame op 17 jan afgekondigde bestand openden falangisten in Beiroet een grootscheepse aanval op de arme moslemwijk Quarantina (in het noordoosten langs de zee) om de christelijke verbindingslijnen van de christelijke wijk Achrafieh (ten zuiden van Quarantina) en het christelijke ach-

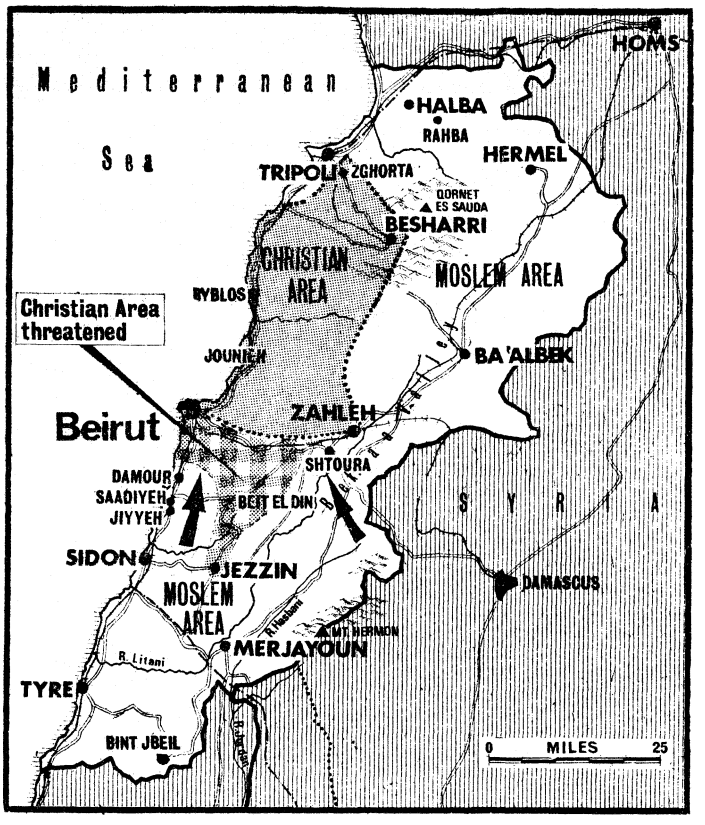

Financial Times (23-1)

terland ten noorden van Beiroet te waarborgen Na de bezetting van Quarantina gingen de falangisten over tot brandstichting en verwoesting
Op hun beurt veroverden Palestijnen, Druzen en linkse Libanezen Damour (op 20 Jan) en andere christelijke steden ten zuiden van Beiroet, waarvan de bewoners over zee naar christelijke gebieden benoorden de hoofdstad werden geevacueerd.

Door deze ontwikkelingen werd de feitelijke verdeling van Libanon tussen christenen en moslems versneld N Z Z (20-1) schreef Een aaneengesloten christelijk gebied strekt zich langs de kust uit van de haven van Beiroet naar het noorden tot vlak voor Tripoli Naar het oosten reikt het over het Libanongebergte heen tot de westelijke rand van de Bekaavallei In het centrale deel van het gebergte strekt het door christenen bewoonde gebied zich over de weg Beiroet-Damascus heen — vermengd met Druzische nederzettingen — ver naar het zuiden tot Jezzin uit Langs de kust bezuiden Beiroet liggen christelijke en Druzische dorpen tot voorbij Damour

In die situatie trokken in de nacht van 19 op 20 jan. en het volgende etmaal vanuit Syrië Palestijnse troepen Libanon binnen: twee brigades van het Palestijnse Bevrijdingsleger (PLA) van in totaal ca. 3.000 man — de Chadasia-brigade (langs de weg Damascus-Beiroet) en de Chittim-brigade (in het noorden) plus eenheden van de Jarmoek-brigade van de PLO ter sterkte van ca. 2.500 man (meer in het zuidelijke grensgebied), aldus de *NZZ* (22-1). Deze Palestijnse troepen zijn langs de weg Damascus-Beiroet in de Bekaa-vallei in de buurt van Zahlé slaags geraakt met (christelijke) troepen van het Libanese leger. Tijdens die strijd deserteerden grote aantallen mohammedaanse soldaten o.l.v. luitenant Ahmed Khatib, die als een nasseristische socialist gold, uit het Libanese leger. Zij vormden op 22 jan. het Libanese Arabische leger, dat zich bij de Palestijnse en linkse strijdkrachten aansloot.

Niettemin zou de komst van de door Syrië beheerste Palestijnse troepen en het vervolgens op 22 jan. door Syrische bemiddeling tot stand gekomen bestand (pag. 65/2) een fase inluiden, die ,,het conservatieve kamp van de ondergang moest redden" (Le Monde 1-6) en ,,de overwinning van het Palestijns-progressieve kamp" moest beletten (Le Monde) (2-6). Daarentegen schreef *NRC/H'blad* (29-1) dat de Syriërs wel genoodzaakt waren tot een of andere vorm van ingrijpen, ,,al was het alleen maar omdat de Palestijnen (...) steeds meer in het nauw werden gedreven".

Bovendien was voor Syrië de dreiging van een verdeling van Libanon in een mohammedaans en een christelijk deel eveneens onaanvaardbaar.

Minister Khaddam had daarover op 7 jan in een interview rnet het blad A l R ai h l A a m uit Koeweit o.a. gezegd: ,,Libanon was een deel van Syrië; wij zullen deze toestand bij het constateren van een reële poging tot verdeling herstellen". Elke stap in de richting van een deling zal het onmiddellijke ingrijpen van Syrië tot gevolg hebben. ,,Libanon zal ongedeeld blijven, of het zal naar Syrië terug moeten keren".

Op zijn uitlatingen reageerden Israël en de VS toen met waarschuwingen. De Israëlische minister van defensie Peres verklaarde op 8 jan.: ,,Elke Syrische interventie in Libanon, wat er ook de reden van is, kan Israël niet onverschillig laten: zij zal worden beschouwd als een invasie (...) en wij zullen de te treffen maatregelen moeten overwegen."

Een woordvoerder van het State Department stelde: ,,De VS zijn gekant tegen elke buitenlandse inmenging in Libanon door welk land ook, daaronder begrepen Syrië en Israël. (...) De VS hebben constant laten weten. dat zij voorstander zijn van de territoriale integriteit van Libanon, zoals Kissinger in een boodschap aan Rachid Karame, de Libanese regeringsleider, op 5 nov. j.l. had aangegeven. Washington heeft de regeringen van het gebied duidelijk zijn verzet tegen elke buitenlandse inmenging laten blijken. De opvattingen van de VS zijn niet veranderd."

Maar op 29 jan, verklaarde een woordvoerder van het State Department: De VS ,,erkennen de constructieve rol die Syrië heeft gespeeld bij het regelen van de Libanese crisis en hopen dat een voor alle Libanezen aanvaardbare politieke schikking tot stand zal komen."

Het *26ste* bestand

Het op 22 jan. afgekondigde 26ste bestand in Libanon sinds april 1975 functioneerde min of meer tot begin maart. Krachtens de bepalingen van dit bestand zou de macht berusten bij a) de hoge militaire commissie van zes officieren: 2 Syriërs, 2 Libanezen (o.w. generaal Moussa Kenaan) en 2 Palestijnen (o.w. Zoheir Mohsen, de leider van Al Saika); b) vier gemengde regionale commissies, bestaande uit Syrische en Libanese officieren en vertegenwoordigers van de Palestijnen en de diverse militiegroepen; c) 23 subcommissies, die in samenwerking met de regionale commissies de naleving van het bestand moeten controleren; en d) de lokale politie-eenheden, die speciaal belast zijn met het handhaven van de orde. Bovendien werd een groep van 50 Syrische officieren naar Beiroet gestuurd om mee te werken aan het toezicht op de uitvoering van het bestand in de diverse commissies.

Op 23 jan. arriveerden PLA-troepen in Beiroet voor het handhaven van de orde.

Op 24 jan. trok prem. Karame zijn op 18 jan. ingediende ontslag in.
De Syrische vice-premier en minister van buitenlandse zaken, Abdel Halim Khaddam, keerde op 27 jan. naar Damascus terug om president Assad verslag uit te brengen van zijn missie. Van 28 jan.-2 febr. was Khaddam opnieuw in de Libanese hoofdstad.

Op 5 febr. meldde de hoge militaire commissie dat de veiligheidstoestand in Beiroet en heel Libanon normaal was. De sinds 6 dec. gesloten banken heropenden op 12 febr. hun deuren.

Hervormingsprogramma 14 febr.

Op 7 febr. pleegde de Libanese president Frangié vergezeld van premier Karame overleg in Damascus met de Syrische regering, die zich voorstander toonde van belangrijke hervormingen in Libanon ten gunste van de mohammedaanse gemeenschap volgens een door onderhandelingen overeengekomen regeling, maar die tegen elke ,,extreme" oplossing, zoals een verdeling van het land tussen christenen en moslems, zou zijn. Die hervormingen zouden moeten plaats vinden aan de hand van een in dec. 1975 door Syrië opgesteld programma van 5 punten (pag. 69/31, dat de steun zou hebben gekregen van koning Khaled van Saoedi-Arabië (tijdens diens bezoek aan Syrië, pag. 387/1) en van PLO-leider Yasser Arafat, die met de koning gesproken had.

De voorgestelde vijf punten waren: 1) een gelijk aantal zetels voor mohammedanen en christenen in het parlement (tot dan toe resp. 45 en 54); 2) verkiezing en eventuele afzetting van de premier moet door het parlement geschieden en niet langer een privilege van de president zijn; 3) afschaffing van het confessionele evenredigheidsstelsel bij de vervulling van de belangrijkste bestuursposten in staat en economie; 4) instelling van een economische raad voor de vernieuwing van het economische en sociale beleid; en 5) instelling van een commissie voor het onderhouden van de Libanees-Palestijnse betrekkingen en bekrachtiging van de akkoorden die de Palestijnse aanwezigheid in Libanon regelen.

Op 22 jan. deelde het directoraat-generaal van het bureau van de Libanese president mee, dat alle partijen in het conflict het eens waren geworden over een ,,globale oplossing van de Libanese crisis in al zijn vormen en aspecten". Details werden niet bekendgemaakt, omdat er nog pogingen aan de gang waren oni de principiële verschillen in opvattingen over het tijdschema, waarbinnen de politieke hervormingen moesten worden verwezenlijkt, te overbruggen.
Het Egyptische persbureau M e n a meldde dat het Syrische plan de voorgaande avond door de leiders van zowel de christelijke als de mohammedaanse groeperingen was goedgekeurd (behalve door de christelijke minister van binnenlandse zaken Chamoun). Volgens M e n a omvatte het plan zeven punten t.w. de punten 1, 2 en 3 van bovengenoemd vijf-punten-plan plus 4) verbetering van de kieswet; 5) oplossing van de ethnische problemen; 6) instelling van een opperste constitutioneel gerechtshof; en 7) instelling van een hoge raad voor opleiding en ontwikkeling
Daarnaast maakte M e n a melding van drie clausules a) het verwijderen van de zware wapens uit de Palestijnse kampen in christelijke gebieden: b) het garanderen door de PLO van de eerbiediging van haar akkoord met de regering; en c) beeindiging van alle gevechtshandelingen in heel Libanon als stap op de weg naar een allesomvattende oplossing en politieke hervormingen.

In een verklaring die op 7 febr, gelijktijdig te Damascus en Beiroet werd uitgegeven na afloop van Frangie's besprekingen met Assad werd o.m. verwezen naar het akkoord van Cairo van 1969 over de status van de Palestijnen in Libanon. Van Syrische zijde werd gesteld dat ,,Syrië de uitvoering van het akkoord naar de letter en de geest garandeert in het gemeenschappelijke belang van Libanon en de PLO". Voorts werd in de verklaring opgemerkt dat de beide presidenten ,,middelen en wegen ter waarborging van het voortduren van rust en stabiliteit in Libanon" hadden besproken, waarbij het er in de eerste plaats om gaat „ een solide grondslag te scheppen die de veiligheid, de welvaart en de vooruitgang van de Libanese maatschappij moet waarborgen en de Libanese nationale eenheid (...) moet versterken". Geen bijzonderheden over de beoogde politieke hervormingen stonden in de verklaring vermeld. evenmin als voornemens m.b.t. de terugtrekking van de PLA-brigades.

Na de Syrische garantie m.b.t. de Palestijnen en, naar verluidt, als gevolg van verdere Syrische pressie kwam een hervormingsprogramma van 17 punten voor Libanon tot stand, dat op 14 febr. door president Frangié via radio en tv werd bekendgemaakt. Het programma kwam neer op een beperkte herziening van het ongeschreven Nationale Pact van 1943, een correctie op het bestaande evenwichtsstelsel in die zin dat de rechten van christenen en mohammedanen nog fijner worden uitgebalanceerd, aldus de *NZZ* (19-2). Hoewel voor de mohammedanen een groter aandeel in de politieke en economische macht werd ingeruimd, zouden de christenen toch het merendeel van hun traditionele posities behouden.
De voornaamste programmapunten waren:

- De bezetting van de drie hoogste ambten blijft ongewijzigd: de president moet een Maronitische christen zijn, de premier een Soennitische moslem en de voorzitter van de Kamer van Afgevaardigden een Sjiietische moslem.

- In de Kamer van Afgevaardigden zullen christenen en mohammedanen door een gelijk aantal afgevaardigden vertegenwoordigd zijn (50-50).

- De premier wordt door de Kamer van Afgevaardigden gekozen (en niet meer door de president aangewezen); de lijst van ministers wordt in gemeen overleg door president en premier opgesteld.

- Voor belangrijke kwesties van vitaal nationaal belang is in het parlement een tweederde meerderheid vereist: voor de verkiezing van de president van de Republiek is een tweederde meerderheid vereist bij de eerste stemming maar een meerderheid van 55% bij de drie volgende stemmingen.

- De premier en zijn kabinet worden door de president beëdigd.

- Alle decreten en wetsontwerpen kunnen pas na overeenstemming tussen de president en de premier worden gepubliceerd en moeten door beiden zijn ondertekend, behalve de decreten i.z. de benoeming van de premier en het ontslag van het kabinet of de aanvaarding van zijn aftreden.

- De instelling van een hoog constitutioneel hof. dat eventueel presidenten en ministers moet beoordelen die — volgens een nog uit te werken constitutionele tekst — veraiitwcordelijk worden geacht voor hun daden en besluiten en dat bovendien de constitulionaliteit van wetten en decreten moet onderzoeken.

- De instelling van een hoge raad voor planning en ontwikkeling die o.m. tijdschema's voor ontwikkelingsplannen moet opstellen.

Voorts voorzag het programma o.m. in een versterking van de onafhankelijkheid van de justitie; een versnelde procedure bij het uitvaardigen van decreten en arresten; een versterkte decentralisatie van het bestuur; afschaffing van het confessionalisme in het ambtenarenapparaat en invcering van het efficiencybeginsel bij aanstellingen maar met behoud van het communautaire evenwicht op de 140 hoogste posten; invoering van fiscale en economische hervormingen ter wille van een eerlijker verdeling van de rijkdommen; invoering van gratis en verplicht onderwijs en modernisering van het onderwijsprogramma; ontwikkeling van een defensiepolitiek en hervorming van het leger; handhaving van de persvrijheid met nationale verantwoordelijkheid voor de pers; en herziening van de naturalisatiewet.

Dit programma verwierf de steun van de falangisten en de meeste andere christelijke groeperingen. Gematigde mohammedaanse leiders zoals oud-premier Saeb Salam kantten zich tegen de nu op papier vastgelegde confessionele verdeling van de drie hoogste ambten, terwijl Raymond Edde, de leider van het christelijke Nationale Blok zich afvroeg of deze hervormingen wel de 13.000 doden, 40.000 gewonden en de materiële schade van 25 mrd Libanese ponden uit de burgeroorlog rechtvaardigden. Maar Edde en de meeste linkse leiders gaven geen verklaringen uit, nadat de Syrische vice-premier Khaddam, die op 14 febr. opnieuw in Beiroet gearriveerd was, duidelijk had ge-

maakt dat de hervormingen overeenkomstig Damascus' wens waren, aldus The *Times* (16-2).
Alleen het Volksfront voor de Bevrijding van Palestina (PFLP) verwierp het plan. Het riep op tot een „volksoorlog" om de aanwezigheid van de Palestijnse commando's op Libanees gebied te bekrachtigen. De PFLP o.l.v. Georges Habache stond in het Libanese conflict echter niet alleen, maar werkte nauw samen met andere organisaties van het zg. Afwijzingsfront, de verzameling van tegenstanders van een vreedzame oplossing voor het Israëlisch-Arabische coriflict die ook niets willen weten van een als tussenoplossing gedachte oprichting van een Palestijnse staat, die de westelijke Jordaanoever en de Gazastrook zou moeten omvatten.

Positie Palestijnen

Over de verdeeldheid van de Palestijnen in de Libanese burgeroorlog schreef *NRC/H'blad* (28-1) o.a.:

„De organisaties van het Verwerpingsfront hebben van het begin af aan de strijd van het moslim-linkse front actief gesteund. Zij zagen in die strijd de mogelijkheid om van Libanon een staat te maken die door een progressief moslimbewind zou worden bestuurd en die zich niet langer, zoals tot dusverre, zo passief mogelijk zou opstellen in de Arabische confrontatie met Israël, maar integendeel Israëls noordelijke grens tot een bron van voortdurende zorg voor de Israëlische leiders zou maken.
Yasser Arafats Al Fatah daarentegen, de belangrijkste groep binnen de PLO, hielp de linkse moslims in Libanon weliswaar met wapens, munitie en militaire adviezen, maar heeft zo lang mogelijk getracht een matigende invloed op de strijdende partijen uit te oefenerr. Vóór alles wilde Arafat vermijden dat de PLO, die met name sinds de Arabische topconferentie van najaar 1974 in Rabat probeert als verantwoordelijke onderhandelingspartner in het vredesoverleg over de Midden-Oostencrisis aanvaard te worden, zou worden beschuldigd van rechtstreekse interventie in de Libanese burgeroorlog...

Le Monde (22-1) stelde dat de organisaties van het Afwijzingsfront sinds het begin van de Libanese burgeroorlog (april 1975) hun deelname aan de gevechten toegeven. Het Arabische Brvrijdingsfront (baathistisch. pru-Irak) o.l.v. Abdel Wahab Kayyali coördineert zijn activiteiten nauw mei die van de Libanese Baath (pro-Irak). Het PFLP. het PFLP-Algemeen Commando o.l.v. Ahmed Jibril (verantwoordelijk voor de aanvallen op de Falangisten in Holiday Inn, zie pag. 69/3) en het Front voor de Volksstrijd (door Irak gesteund) o.l.v. de gebroeders Ghosheh harmoniseren hun posities met die van diverse linkse Libanese groeperingen, die in de gevechten betrokken zijn.

Daarentegen onthield Al Fatah zich van een directe deelname aan de burgeroorlog, vooral nadat de progressieve islamitische milities uit de westelijke wijken van Beiroet in actie waren gekomen. Volgens sommige berichten zou Al Fatah zich tevreden hebben gesteld met het opleiden en leveren van kader aan de progressieve eenheden. in het bijzonder van Al Mourabitoun, de militie van de Beweging van onafhankelijke nasseristen o.l.v. Ibrahim Koleylat.

De CLAP (het commando van de gewapende Palestijnse strijd, in feite de militaire vleugel van de PLO, werkte in belangrijke mate mee aan het herstel van de orde waar provocateurs en plunderaars actief waren (Zuid-Libanon, Tripolis en bij de toegangen tot Hamra-Beiroet).

Ook aan de zijde van de linkse moslems vochten begin 1976 de door Syrië gesteunde Al Saika o.l.v. Zouheir Mohsen en het Democratisch Volksfront voor de Bevrijding van Palestina (PDFLP) o.l.v. Nayef Hawatmeh, dat actief samenwerkte met de marxistische Organisatie voor Communistische Actie in Libanon (OACL) o.l.v. Mohsen Ibrahim.

Luitenant Ahmed Khatib (r i inspecteert zijn Libanese Arabische leger

Politieke *impasse*

Op 18 febr. werd bericht dat de Syrische minister Khaddam die dag betrokken was bij de vorming van een nieuw Libanees kabinet van nationale eenheid. Maar de leider van de progressieve socialisten, Kamal Joumblatt, zei nog niet akkoord te gaan met de plannen van premier Karame voor uitbreiding van zijn regering tot een regering van nationale eenheid. Hij zou de hem aangeboden portefeuille van binnenlandse zaken hebben geweigerd, aldus Le Monde **(23-2).**
Terwijl de centrale raad van de PLO op 22 febr. zijn steun aan de Syrische bemiddeling betuigde, vertrok minister Khaddam na een tweedaags overleg met president Assad die dag opnieuw naar Beiroet, waar hij o.a. op 25 febr. voor de derde maal een gesprek met Joumblatt had. De volgende dag deelde Khaddam mee, dat de pogingen tot vorming van een kabinet van nationale eenheid tot de volgende week waren opgeschort.

Libanese leger valt uiteen

Op 4 maart laaide de spanning in het noorden plotseling op rond het christendorp Qubayat, waar een diefstal aanleiding werd voor uitgebreide ontvoeringen en gevechten tussen mohammedanen en christenen met als resultaat 15 doden en 7 gewonden, waarbij ook moslemdeserteurs van het Libanese Arabische leger van luitenant Khatib betrokken waren.
Als reactie hierop begonnen christen-soldaten afkomstig uit Qubayat en gekazerneerd in Sarba bij de kustplaats Jounieh (ca. 100 km vanaf Qubayat) te muiten. De ca. 200 muiters, die zich het „Libanese bevrijdingsleger" noemden, poogden helikopters en tanks te overmeesteren en daarmee „het geboortedorp te verdedigen".

Op 8 maart begon een aanzienlijk aantal moslem-militairen in zuidelijk Libanon eveneens te muiten. Zij noemden zich aanhangers van luitenant Khatib. De muiters bezetten vier artilleriestellingen op 6 km van de Israëlische grens te Arnoun en vervolgens een vesting bij Rachaya. Op 10 maart gaven de legerkazernes te Khyam, Araman en Merjayoun zich aan de militairen van het Libanese Arabische leger over, die op 11 maart de kazernes van Nabatiyeh (Zuid-Libanon) en die van Hleileh en Ghanem in het noorden in handen kregen.

(Voortzetting volgende aflevering)

NEDERLAND

WIJZIGING WET LOONVORMING EN HERZIENING MINIMUMLOON

Minister Boersma van sociale zaken heeft op 5 mei bij de TK twee wetsontwerpen ingediend. Eén had betrekking op de wet op de loonvorming; het ander op de minimum (jeugd)lonen en sociale uitkeringen.
De inhoud van de ontwerpen kwam overeen met de samenvatting, die het ministerie van sociale zaken eerder openbaar gemaakt had. (pag. 325/2-1976).

Behandeling in Tweede Kamer

De Tweede Kamer besprak de voorstellen van minister Boersma op 9, 10, 15 en 16 juni. Een voorstel van de PSP'er Van der Lek om het debat uit te stellen, omdat de vrijheid van loononderhandelingen van de vakbeweging zou worden aangetast, werd alleen gesteund door de fracties van PvdA, CPN, PPR en DS'70 en werd verworpen.
In het debat bleek, dat bij de grootste regeringspartij, de PvdA, grote bezwaren tegen de ontwerpen bestonden. PvdA-woordvoerder Van der Doef meende, dat de bevoegdheid voor de minister om in de loonvorming in te grijpen eigenlijk overbodig was. Zijn fractie wilde de bevoegdheid niettemin wel verlenen, als ieder gebruik dat van de bevoegdheid gemaakt zou worden, dadelijk aan het parlement zou worden voorgelegd.
Ook verlangde Van der Doef, dat de koopkracht van mensen met inkomens tot f 24.000 gehandhaafd moest worden.
Mevr. Barendrecht (PvdA) diende op het ontwerp betreffende de minimumlonen een amendement in, dat ertoe diende te voorkomen, dat minimumloners ,,extra" zouden moeten matigen.

Volgens het wetsontwerp krijgt de minister de bevoegdheid het minimumloon minder te verhogen dan met het wettelijk voorgeschreven percentage loonstijging over de periode okt. 1975-april 1976. Dit zou een stijging van 5,4% met zich mee brengen.
De minister denkt er aan de minimumlonen te verhogen met 2,7%. De ontbrekende 2,770 zouden dan per 1 jan. 1977 weer in de minimumlonen (en de daaraan gekoppelde sociale uitkeringen) worden ingebouwd.
Het amendement van mevr. Barendregt wilde, dat aan de minimumloners en de trekkers van sociale uitkeringen ook het bedrag vergoed zou worden, dat zij in het tweede halfjaar van 1976 te kort gekomen waren.
Minister Boersma bestreed in eerste instantie dit denkbeeld, maar stemde uiteindelijk in niet een dusdanige formulering van het amendement, dat de minister de vrijheid zou krijgen de hoogte van het te vergoeden bedrag zelf te bepalen aan de trekkers van sociale uitkeringen zou het op 1 jan in één keer uitbetaald worden, de minimumloners zouden het in de eerste zes maanden van 1977 in zes gelijke termijnen ontvangen

Ondanks het feit, dat de minister met de uiteindelijke versie van het amendement-Barendregt instemde, werd het op 16 juni door de TK verworpen met 68 tegen 63 stemmen. Voor stemden de fracties van PvdA, D'66, PPR, CPN, DS'70 en GPV en het onafhankelijke TK-lid Huijsen.
Dit leidde er toe, dat de PvdA en de PPR tegen aanvaarding van het wetsontwerp stemden; eveneens tegen stemden CPN, PSP, DS'70, BP alsmede mevr. Van Leeuwen en de heer Roolvink, beiden ARP. Het ontwerp werd aangenomen met de steun van KVP, VVD, de overige leden van de ARP-fractie, CHU, SGP, GPV, RKPN en de heer Huijsen.
Het wetsontwerp, waarin gevraagd werd om bevoegdheid in de lonen in te grijpen was op 15 juni goedgekeurd. Tegen stemden de fracties van DS'70, CPN en PSP en een aantal leden van PvdA en PPR.
De laatsten verklaarden, dat zij met deze tegenstem niet hun vertrouwen in het kabinet opzeggen. Zij spreken zich alleen principieel uit tegen een nieuwe loonmaatregel zonder dat daar, naar hun oordeel, waarborgen tegenover staan, o.a. dat meer winst leidt tot meer arbeidsplaatsen en dat ook de niet-CAO-lonen worden aangepakt.

De TK verwierp een motie van de CPN, die per 1 juli een volledige compensatie van de prijsstijgingen vroeg. Alleen de PSP-fractie sloot zich hierbij aan.
Verworpen werd ook een amendement-Rietkerk (VVD), dat ten doel had de schrapping van de bevoegdheid van de minister om zelf tot vaststelling van loonsverhogingen over te gaan.
Met algemene stemmen aangenomen werd een amendement-Nypels (D'66) voor het geven van adviesrecht aan alle organisaties, die op centraal niveau representatief zijn te achten. (NRC/H'blad, Het Parool, De Volkskrant)

(Vor. ber. pag. 32512 e.v.)

WET OP DE VERMOGENSAANWASDELING

In een persbericht van het ministerie van sociale zaken van 4 mei werd medegedeeld, dat het kabinet een wetsontwerp ter regeling van de vermogensaanwasdeling ter advies naar de Raad van State gezonden heeft.

Tevens werden de hoofdpunten uit dit ontwerp gepubliceerd. Deze zijn:

1. In de vermogensaanwasdeling wordt betrokken de jaarlijkse vermogensaanwas van in beginsel alle ondernemingen die belastingplichtig zijn op grond van de Wet op de vennootschapsbelasting.

2. Ais vermogensaanwas wordt beschouwd de fiscale winst ria belasting, verminderd met een aantal correctieposten, waarvan de belangrijkste is: een vergoeding voor het in de ondernerning werkzame eigen vermogen.

3 Als eigen vermogen wordt beschouwd het fiscale vermogen waarop eveneens bepaalde correcties worden aangebracht o a een opwaardering van bepaalde soorten bedrijfsmiddelen.

4. De vergoeding voor het eigen vermogen zal gesteld worden op het gemiddelde effectieve rendement van nader aan te wijzen síaatsobligaties, vermeerderd met twee procent-punten (voor risico-dekking).
Als de vergoeding over het eigen vermogen in een bepaald jaar niet of niet geheel kan worden genoten, omdat de fiscale winst na belasting daarvoor te laag is, mag deze in drie volgende jaren worden ingehaald. Ook is verrekening met de winst van één voorafgaand jaar mogelijk.

5. Van de volgens de vorige punten berekende vermogensaanwas zal over het boekjaar dat aanvangt met of in het jaar 1975 10% moeten worden afgestaan aan een landelijk fonds, beheerd door vertegenwoordigers van de vakbeweging.
Voor het jaar 1976 zal het percentage 12 bedragen. Voor de drie jaren, volgende op het jaar 1976, is een stelsel ontworpen met de mogelijkheid, dat het percentage verder kan stijgen en wel tot maximaal 18 in 1979. Voor 1980 en volgende jaren zal het percentage bij een nadere wet moeten worden geregeld.
De percentages die volgens de hiervoor bedoelde regeling komen te gelden, kunnen met ingang van het jaar 1976 nog verhoogd worden met maximaal 3 punten, wanneer het verschil tussen de stijging van de structurele aibeidsproductiviteit en de stijging van de reële arbeidskosten positief is. Het totale percentage zal echter niet hoger kunnen zijn dan 20. Is het verschil negatief, dan kunnen de percentages een vermindering van ten hoogste 2 punten ondergaan.
Geen vermogensaanwas behoeft te worden afgedragen wanneer de winst van een onderneming vóór aftrek van vennootschapsbelasting in een bepaald boekjaar een bedrag van f 250.000 niet te boven gaat.

6. De overdracht van vermogensaanwas moet in beginsel geschieden in de vorm van aandelen of certificaten van aandelen. Waar dit in verband met moeilijkheden terzake van de waardebepaling van de aandelen op bezwaren stuit, worden zgn. vermogensaanwasbewijzen afgegeven. Dit zijn schuldbrieven, die pas betaald behoeven te worden bij faillissement of liquidatie van de onderneming. De betrokken vordering zal in die gevallen echter achterstaan bij de vordering van andere crediteuren. De bewijzen staan op naam van het fonds en kunnen niet vervreemd worden zonder de toestemming

van de onderneming die ze heeft afgegeven

7 Van ae overgedragen vermogensaanwas moet door het fonds een gedeelte worden bestemd voor de eigen werknemers van de ondernemingen die de vermogensaanwas hebben afgestaan Dit deel wordt berekend volgens de in de Interimnota inkomensbeleid (pag 325/1 e v -1975) aangegeven formule, die er in de praktijk op zal neerkomen, dat 1/4 tot 1/3 van de overdracht bestemd blijft voor de eigen werknemers Deze formule luidt Voorzover de overgedragen vermogensaanwas 5% van de loonsom van de betrokken onderneniing niet te boven gaat, wordt de helft van deze vermogensaanwas voor de betrokken werknemers bestemd Voorzover de overgedragen vermoeensaanwas méér bedraagt dan 5% van de loonsom. wordt van het meerdere nog 20% voor de betrokken werknemers bestemd.

8. Het hier bedoelde deel wordt in gelijke bedragen onder de betrokken werknemers verdeeld, maar blijft in beginsel een nader te bepalen aantal jaren in het fonds geblokkeerd. Daarna kan er over worden beschikt, maar omdat het fonds geen contant geld ontvangen heeft maar vermogenstitels, kan het werknemersaandeel niet in geld worden uitgekeerd. Het fonds zal in plaats daarvan hewijzcn van deelgerechtigheid afgeven, die recht geven op een deel van het fondsvermogen en de opbrengst daarvan. Deze bewijzen zullen verhandelbaar zijn.

9. Hot deel van de vermogensaanwas, dat niet bestemd is voor die ,.eigen werknemers" zal door het fonds collectief worden beheerd als gezamenlijk vermogen van alle in Nederland werkende arbeiders (met inbegrip dus van die ,,eigen werknemers", maar met uitzondering van ambtenaren en degenen die een vergelijkbare pensioenregeling hebben). Dit vermogen zal door het fonds geheel of ten dele moeten worden aangewend ten behoeve van de oudedagsvoorziening van werknemers. Er is nog geen beslissing genomen over de vraag hoe dit zal moeten gebeuren. Daarom is in het wetsontwerp bepaald, dat de regeling van dit onderwerp wordt overgelaten aan een latere wet.

10. De uitvoering van de wet is voor een deel in handen gelegd van de belastingdienst. Deze dienst zal de werkzaamheden op zich nemen die verbonden ziin aan de vaststelling van de grootte van de over te dragen vermogensaanwas De overdracht van de titels waarin het aan het fonds toekomende deel van de vermogensaanwas is belichaamd, zal rechtstreeks aan het fonds geschieden

HEKZIENING WET OP DE ONDERNEMINGSRADEN

Op 8 juni is bij de Tweede Kamer het wetsontwerp ingediend, dat beoogt de samenstelling van de ondernemingsraden te wijzigen en de bevoegdheden uit te breiden, Het ontwerp draagt de handtekeningen van de ministers Boersma (ARP. sociale zaken), Van Agt (KVP, justitie) en Lubbers (KVP, economische zaken). De inhoud is in overeenstemming met het compromis. dat begin febr. na intensief overleg in het kabinet bereikt werd (pag. 132/2 e.v.): er komt een ondernemingsraad, alleen bestaande uit gekozen leden: daarnaast wordt een overlegvergadering ingesteld, waarin ondernemingsraad en ondernemingsleiding gezamenlijk vergaderen.

In de memorie van toelichting wordt de instelling van een o.r., alleen bestaande uit gekozen leden, aldus beargumenteerd:

De samenstelling en de bevoegdheden van de o r dienen met elkaar in overeenstemming te zijn Daarvan is bij de huidige „gemengde samenstelling van de ondernemingsraad geen sprake De bevoegdheden van de gekozen leden van de ondernemingsraad zijn immers van een andere orde dan de bevoegdheden van de ondernemingsleiding, die de onderneming bestuurt en leidt en verantwoordelijk is voor het gevoerde beleid De zeggenschap over de onderneming berust bij haar leiding, de bevoegdheden van de gekozen leden van de ondernemingsraad zijn in de huidige economische orde anders Zij oefenen medezeggenschap uit, hetzij adviserend, hetzij instemmend van aard Die gescheiden verantwoordelijkheden van ondernemingsleiding en gekozen leden van de ondernemingsraad komen ook tot uiting in de ontwikkeling met betrekking tot het stemrecht in de ondernemingsraad van de vertegenwoordiger van de ondernemingsleiding Bij alle verschillen van visie op het karakter van de ondernemingsraad, is de SER het hierover eens, dat dit stemrecht beter kan vervallen.
Dit is in overeenstemming met de ontwikkeling die in de wet zelf reeds te constateren is en met de toepassing daarvan Deze ontwikkeling van her. instituut van de ondernemingsraad in de richting van een grotere verzelfstandiging heeft haar neerslag reeds enigermate in de wetgeving gevonden
Het toekennen van medezeggenschaw aan als zelfstandige eenheid erkende groep van personen, uitsluitend bestaande uit door de werknemers en de onderreining gekozen leden, heeft naar de mening van de bewindslieden in deze wetgeving al erkenning gevonden In dit verband wordt gewezen op de mogelijkheid van vooroverleg in de bestaande wet, het recht om aanbevelingen te doen bij, resp bezwaren te maken tegen de benoeming van commissarissen (Structuurwet 1971) en de verzelfstandiging bij het hanteren van het enquêterecht (boek 2 Burg. Wetboek).

De bewindslieden zijn op deze gronden van mening dat de o r. uitsluitend uit werknemers zal dienen te bestaan Daarmede willen zij de ontglooiingskansen van de o r vergroten Naar de mening van de regering zullen in de o r nieuwe stal meer mogelijkheden aanwezig zijn dan in de o r , zoals die nu nog is samengesteld en geleid als hij wordt door de ondernemer of diens vertsgenwoordiger
De regering is niet alleen van oordeel dat dit een stap voorwaarts is gezien vanuit de al hiervoor geformuleerde wens naar een verbeterde vertegenwoordiging van de werknemers, maar tevens dat dit ten goede zal kunnen komen aan het met de ondernemingsleiding in de daarvoor bestemde vergaderingen te plegen overleg. Niet blind is de regering voor de gevaren die uit een dergelijke stap voor de praktijk van het overleg zouden kunnen voortvloeien. Het advies van de S E R laat ook niet na daarop te wijzen Met name bestaat het gevaar dat uitsluitend uit werknemersvertegenwoordigers bestaande o r's de neiging gaan ontwikkelen zich in het overleg te scherp, ja zelfs polariserend op te stellen De regering gelooft echter dat deze gevaren niet overdreven moeten worden Uiteindelijk kunnen de gekozen leden van de o r., indien zij dat beslist willen, ook in de bestaande situatie polariseren

OVERLEGVERGADERING

M b t de overlegvergadering bevat het wetsontwerp een voorstel, waarvan het voornaamste punt is, dat de ondernemer verplicht wordt ten minste zes maal per Jaar overleg met de ondernemingsraad te plegen Met name wordt t a v alle voorgenomen besluiten, waarover de ondernemingsraad moet adviseren, of waaraan hij zijn instemming moet geven, voorafgaand overleg voorgeschreven, terwijl een regeling wordt voorgesteld, die waarborgt, dat de ondernemingsraad in daartoe aangewezen gevallen zijn advies uitbrengt, resp. zijn beslissing neemt. tijdens een overlegvergadering

BEVOEGDHEDEN O R

De ondernemingsraad heeft adviserende bevoegdheden, terwijl er voor een aantal ondernemersbeslissingen instemming van de o r verplicht is

ADVISERENDE BEVOEGDHEDEN

De ondernemingsraad wordt door de ondernemer in de gelegenheid gesteld advies uit te brengen over elk door hem te nemen besluit met betrekking tot:

a overdracht van de zeggenschap over de onderneming of een onderdeel daarvan:

b. het overnemen of afstoten van de zeggenschap over een andere onderneming, waaronder begrepen het aangaan of verbreken van duurzame samenwerking met een zodanige onderneming;

c. beëindiging van de werkzaamheden van de onderneming of van een belangrijk onderdeel daarvan:

d. belangrijke inkrimping, uitbreiding of andere wijziging van de werkzaamheden van de onderneming, w.o begrepen de daarop betrekking hebbende investeringen,

e belangrijke wijzigingen in de organisatie van de onderneming, dan wel in de verdeling van bevoegdheden binnen de onderneming;

f. wijziging van de plaats waar de onderneming haar werkzaamheden uitoefent,

g. het groepsgewijze werven of inlenen van arbeidskrachten

Het advies moet op een zodanig tijdstip worden gevraagd, dat het van wezenlijke invloed kan zijn op het te nemen besluit. Bij het vragen van advies wordt de o r een overzicht verstrekt van de beweegredenen voor het besluit, alsmede van de gevolgen die het besluit naar te verwachten valt voor de in de onderneming werkzame personen zal hebben en van de naar aanleiding daarvan voorgenomen maatregelen

VDREISTE INSTEMMING

De instemming van de o r. is vereist voor elk door de ondernemer Ze nemen besluit m.b t. onder meer een pensioenregeling, een winstdelingsregeling of een spaarregeling. Voorts voor een werktijd- of vakantieregeling, een belonings- of een functiewaarderingissysteem, een regeling op het gebied van rle veiligheid de gezondheid of de hygiëne. Dit geldt eveneens t a v. een regeling op het gebied van de aanstellings-, ontslag- of bevorderingsbeleid, de personeelsopleiding, de personeelsbeoordeling, het bedrijfsmaatschappelijk werk, het werkoverleg en de behandeling van klachten. (Ministerie van sociale zaken, SER-bulletin)

(Var. ber pag 132/2 e.v.-1976)

NOTA OVER HET TE VOEREN BELEID TER ZAKE VAN DE COLLECTIEVE VOORZIENINGEN EN DE WERKGELEGENHEID

De minister-president en de ministers van financiën en van sociale zaken hebben op 9 juni 1976 een nota gepubliceerd over het te voeren beleid ter zake van de collectieve voorzieningen en de werkgelegenheid — de éénprocentoperatie (zie ook pag. 230/1) e.v.).

De ministers wijzen er met nadruk op, dat het kabinet een samenhangend beleidspakket voor ogen heeft. De thans gepresenteerde beleidsvoornemens ziet de regering in samenhang met de uitgangspunten, zoals die bij haar optreden in 1973 o.m. in de regeringsverklaring zijn neergelegd.

Tegenover matiging in het belang van inflatiebeheersing en werkgelegenheid staan structurele hervormingsplannen. Daarvan worden genoemd: de grondpolitiek, het wetsontwerp tot vaststelling van huurprijzen, het beleid voor prijzen en tarieven, de vermogensaanwasdeling, de wet op de ondernemingsraden en het sturen van investeringen.

De regering streeft er naar tot 1980 de groei van de overheidsuitgaven en van de uitgaven voor de sociale voorzieningen met f 8,8 mrd te beperken. Oorspronkelijk was er sprake van een bedrag van f 10 mrd, maar het bleek, dat in de oorspronkelijke cijfers de toeneming van onderlinge betalingen van de verschillende sociale verzekeringsfondsen voorkwamen, die geen premiedrukstijging ten gevolge hebben.

De ombuigingen zijn voor het grootste deel gevonden in de sfeer van de sociale verzekeringen — voor een bedrag van bijna f 5,8 mrd —, omdat naar het oordeel van de regering zeer zwaar moet wegen, dat de ontwikkeling van de uitkeringen van de sociale voorzieningen explosief geweest is.

De groei van de overheidsuitgaven zal tot 1980 worden beperkt met f 3 mrd.

BEZUINIGINGEN IN SOCIALE SECTOR

De bezuinigingen in de sociale sector zijn gezocht in de volumesfeer. Gedacht is aan een matiging van de groei in de gezondheidszorg, in de bijstand en aan een effectief tegengaan van oneigenlijk gebruik en toepassing en een verbetering van de uitvoering van de sociale voorzieningen.

De regering wil de welvaartsvastheid van de sociale uitkeringen — d.w.z. de binding aan de loonindex — niet loslaten. Wel is ze van plan correcties aan te brengen op zg. overcompensatie. Zij stelt voor met ingang van 1 jan. 1977 een gecorrigeerde index toe te passen, waardoor de uitkeringsgerechtigden geen compensatie krijgen voor lasten die zij niet hebben. In totaal zal dit een bedrag opleveren van f 1.200 miljoen in 1980.

Kinderbijslag en -aftrek. De regering wil komen tot een herstructurering van de kinderbijslag en -aftrekregelingen. Zij geeft de voorkeur aan een systeem van belastingvrije kinderbijslagen. Voorgesteld wordt de kinderbijslag en de fiscale kinderaftrek te integreren in een nieuwe kinderbijslagregeling waarbij de uitkeringen kunnen worden gedifferentieerd naar inkomen, gezinsgrootte en, in principe, naar leeftijd van de kinderen.

De overgang naar het nieuwe systeem zal in fasen verlopen. Als eerste fase kan worden gezien de overheveling van de fiscale kinderaftrek met uitzondering van die voor eerste en tweede kinderen voor zelfstandigen, naar een nieuwe — belastingvrije — kinderbijslagregeling.

In de tweede fase, die op 1 jan. 1977 zal ingaan, zullen de aanspraken op kinderbijslag zodanig worden verminderd, dat voor alle uitkeringsgerechtigden een nominaal gelijke kinderbijslag resteert.

Om te voorkomen, dat werknemers met een modaal loon (of minder) door het afschaffen van de kinderbijslag erop achteruit zouden gaan, worden de kinderbijslagen met dit inkomensverlies van de modale werknemer verhoogd De totale besparing bedraagt in 1977 f 225 miljoen

Er zal vervolgens een grondige studie moeten worden verricht naar de wijze van herstructurerins. die met ingang van 1978 moet worden-'uitgevoerd. In deze studie zal worden bezien waar de draaipunten moeten worden gelegd. De regering wil namelijk gelijke kinderbijslagen tot een bepaald inkomen.

Boven dat inkomen zullen de kinderbijslagen moeten dalen naarmate het inkomen hoger is om ten slotte na een eveneens nog nader te bepalen inkomensgrens op een lager niveau constant te blijven.

In deze opzet moet worden gezorgd voor een evenwichtige aansluiting van de kinderbijslagwetgeving enerzijds en de voorgenomen studiefinanciering anderzijds.

Het geheel van de herstructurering, zo zegt de regering, zal in elk geval gekenmerkt moeten worden door rekening te houden met verschillen in draagkracht, inkomensniveaus en gezinsgrootte.

Bij de studie zal in aanmerking worden genomen dat in 1980 in de sfeer van de kinderbijslag en de fiscale kinderaftrek een besparing van circa f 1 mrd wordt bereikt.

Gezondheidszorg. In de sector gezondheidszorg wil het kabinet in 1980 f 1.495 mln besparen. De besparingen zullen moeten worden bereikt door besnoeiingen op het uitgavenpakket in de ziekenfondsverzekering en de AWBZ, door beperking van de beddencapaciteit in de ziekenhuizen, beheersing van inkomens van medici en medisch personeel, afremming van functie-uitbreiding in ziekenhuizen, beperking van de verstrekkingen en verbeterde controle op het geneesmiddelenverbruik.

Bijstandswet. Bij de uitvoering van de Algemene Bijstandswet worden besparingen gezocht in de volumesfeer (de aantallen bijstandstrekkers). Zo wil de regering zg. indirecte financiering van nietgesubsidieerde instellingen tegengaan. Hieronder vallen verzorgings- en verplegingstehuizen die hun kosten dekken uit tarieven die zij hun cliënten in rekening brengen, maar die in feite ten laste van de bijstand gaan. Binnenkort zal hierover een wetsontwerp worden ingediend.

Werknemersverzekeringen samenvoegen. De regering denkt verder aan een samenvoeging van alle werknemersverzekeringen tegen ziekte, werkloosheid en arbeidsongeschiktheid in één loondervingsvoorziening. Een wezenlijk onderdeel van deze nieuwe regeling moet zijn voorzieningen tot behoud, herstel of bevordering van arbeidsgeschiktheic! of voor om- en bijscholing, zowel voor werklozen als voor arbeidsongeschikten.

De uitvoering van deze geïntegreerde loondervingsverzekeringen, die tot een vergaande vereenvoudiging leidt, is bijzonder gecompliceerd en ingrijpend. Daarom is nadere studie noodzakelijk, zodat een dergelijk systeem pas op langere termijn zijn beslag zal kunnen krijgen.

Lagere **W.A.O.-uitkering**. Om op korte termijn de kosten van de werknemersverzekeringen te matigen, stelt de regering voor de WAO-uitkering te verlagen van 80 tot 75%. Deze maatregel zal alleen gelden voor nieuwe uitkeringen. De besparing bedraagt in 1977 f 40 mln en in 1980 f 330 mln. Het kostwinnersbegrip in de sociale voorzieningen wil de regering zodanig wijzigen, dat in elk geval kinderen die bij hun ouders inwonen, als niet-kostwinner worden aangemerkt Dit betekent dat deze kinderen maar 70% van de WWV-uitkering van een kostwinner zullen krijgen Hieruit vloeit een besparing voort van f 80 mln in 1977 en f 360 mln in 1980

De ombuigingen bij de sociale voorzieningen tot 1980 zijn (in mln guldens):

kosten v. gezondheidsverzekeringen	1.495
algemene bijstand	250
werknemersvoorzieningen	690
voorzieningen overheidspersoneel	630
kinderbijslag en kinderaftrek	1.000
correcties op uitkomsten loonindex	1.200
p.m.-kosten	500
totaal	5.765

De bezuinigingen in de sector van de rijksuitgaven tot 1980 zijn (in mln guldens):

algemeen bestuur	86
defensie	200
justitie en politie	118
verkeer en waterstaat	432
economische zaken	40
energiefonds	167
landbouw en visserij	52
onderwijs en wetenschappen	497
academische ziekenhuizen	170
welzijnssector	145
volkshuisvesting	465
spreiding rijksdiensten	108
ontwikkelingssamenwerking	50
wetenschapsbeoefening	35
personeelsuitgaven	420
totaal	2.985

BEZUINIGINGEN OP RIJKSUITGAVEN

De bezuinigingen bij de rijksuitgaven vallen in de volgende sectoren:

— onderwijs en wetenschappen: beperking van explotatiekosten en investeringen en de gemiddelde kosten per arbeidsplaats d.m.v. wijzigingen in de rechtspositie. Deze maatregelen hebben vooral betrekking op het wetenschappelijk onderwijs;

— volkshuisvesting: maatregelen, die binnen de groep huursubsidie tot verlaging van de uitgaven met f 220 mln in 1980 zullen leiden. Het laten toenemen van het aandeel van de vrije sector met 1.500 woningen;

— beperking van de personeelsuitgaveri met een half procent'

— verkeer en waterstaat: voornamelijk ombuigingen op het terrein van de natte waterstaat, tevens enige beperking bij de droge waterstaat:

— defensie: alleen beperking van de incidentele looncomponenten:

— justitie: vooral beperkingen in de sfeer van de kinderbescherming en psychopatenzorg:

— economische zaken: een bijstelling van de cijfers voor de regionale ontwikkeling;

— wijziging in de opzet van het energiefonds (nog niet gespecificeerde ruimte in het fonds);

— landbouw: beperking van cultuurtechnische werken;

— academische ziekenhuizen: beperking exploitatietekorten en aanpassing tarieven;

— welzijnssector: monumentenzorg, sportaccomodaties, kruisorganisaties en gezinsverzorging;

— spreiding rijksdiensten: aantal verplaatsingen vindt later plaats;

— ontwikkelingssamenwerking: deelkosten opvang en bijstand Surinamers in Nederland wordt toegerekend aan het hulpplafond.

Uitgangspunten. Bij de formulering van haar beleidsprogramma is de regering meer in het bijzonder uitgegaan van de volgende doelstellingen:

— de structurele werkloosheid dient zoveel mogelijk te worden teruggedrongen;

— een belangrijke vermindering van het inflatietempo, vergeleken met het recente verleden:

— een reële trendmatige groeivoet van het nationale inkomen van tenminste 3,75%.

Het ter verwezenlijking van deze doelstellingen noodzakelijke beleidsprogramma bestaat volgens de nota uit een beperking van de collectieve lastenstijging, en nadere maatregelen ter stimulering van de investeringen in bedrijven en ter verbetering van de structuur van de Nederlandse economie.

Deze beleidsvooriiemens moeten in samenhang worden gezien met nader te nemen maatregelen, die het inkomensbeeld bepalen: prijzen en tarieven, inkomensbeheersing van vrije beroepen, openbaarheid van inkomens, fiscale maatregelen.

Volgens de regering lijkt bij uitvoering van het nu bekend gemaakte programma een gemiddelde stijging van het reëel beschikbare loon van de modale werknemer van 1,5% per jaar mogelijk. Uiteraard kan een beleidsprogramma, zoals in de nota is geschetst, alleen slagen als het wordt gedragen door brede groepen in de samenleving, aldus de drie bewindslieden in huil nota aan de Tweede Kamer.

Overleg met bedrijfsleven. Het overleg met de werkgevers- en werknemersorganisaties, de zelfstandigen en de vrije beroepsbeoefenaars, over het in de tweede helft van dit jaar en in het volgende jaar te voeren arbeidsvoorwaardenbeleid in het licht van de in de komende jaren te verwachten ontwikkeling ziet de regering niet als een formaliteit. De regering is diep overtuigd, dat maatregelen als in de nota aan de Tweede Kamer aan de orde gesteld, alleen dan aan het beoogde doel zullen beantwoorden, als ze ook de medewerking verkrijgen van de sociale partners, aldus de bewindslieden.

De regering wenst de begrenzing van de groei van de collectieve voorzieningen in 1977 en volgende jaren dan ook nadrukkelijk ter discussie te stellen in verhouding tot de inkomensontwikkeling enerzijds en de medewerking aan de creatie van arbeidsplaatsen en het terugdringen van werkloosheid anderzijds.

Dit jaar nog geen bezuinigingen. Het is volgens de regering niet mogelijk om reeds dit jaar een begin te maken met de bezuinigingsoperatie. Er moet worden gewacht tot volgend jaar.

Dit jaar vallen de uitgaven tegen, en voorts de opbrengst van de niet-belastingmiddelen en de belastingen. Dit laatste is veroorzaakt door de wijzigingen, welke de Tweede Kamer vorig najaar aanbracht in de begrotingen voor 1976, aldus deelden de bewindslieden mee.

Uit de nota blijkt dat de lastenverlichtingen ontstaan door continuering van getroffen belastingmaatregelen. Dat zijn de verruiming van de zelfstandigenaftrek en de verlaging van de loon- en inkomstenbelasting, welke vorig jaar op 1 april inging. Voorts worden algemene bijdragen aan het Kinderbijslagfonds, het Werkloosheidsfonds en het Arbeidsongeschiktheidsfonds voortgezet.

De gedachte BTW-verhoging per 1 okt. a.s. (van het hoge BTW-tarief) gaat door, maar de opbrengst van deze verhoging wordt eerst volgend jaar gebruikt om de uitgaven mee te helpen dekken.

Aanvullend beleid. Bij de vormgeving van het aanvullend beleid wil de regering de nadruk :eggen op de stimulering van de investeringen, zowel rechtstreeks als via loonkostensubsidies. Deze weg is het meest-geëigende, gemeten zowel aan het aantal arbeidsplaatsen als aan de toeneming van de produktiecapaciteit.

Geringe effecten in de loonsfeer. In de bijlage bij de bezuinigingsbrief zegt de regering dat de bezuinigingen op de sociale voorzieningen geen of slechts zeer geringe negatieve effecten in de loonsfeer hebben voor de gemiddelde werknemer (inkomen rond f24.000). Een uitzondering geldt hierbij voor de ambtenaren en militairen. De uitkeringsgerechtigden kunnen niet dalen beneden het minimum-dagloon of de bijstandsnorm.

De regering meent dat negatieve effecten voor de betrokken inkomens, onstaan voor nieuwe uitkeringen doordat de wettelijke bepalingen worden gewijzigd, geen aanleiding geven tot fasering van de invoering van de desbetreffende maatregel. Het gaat hier immers niet om feitelijke vermindering van inkomens, maar om inkomens die achterblijven bij de verwachtingen, aldus de regering.

Ontstaan echter negatieve effecten van behoorlijke omvang, doordat nominale verlagingen plaats vinden, dan komt in beginsel fasering van de maatregelen of comperisatie voor lagere inkomensgroepen in aanmerking.

Het CPB zal op korte termijn een onderzoek afronden naar de effecten van de bezuinigingen op de individuele inkomens. De regering wijst er overigens op, dat een aantal negatieve effecten slechts verminderde stijgingen zijn

Bezuinigingen personeel overheid. In het kader van de éénprocent operatie heeft de regering een aantal ingrijpende maatregelen voor ambtenaren in petto, die zij bij het centraal georganiseerde overleg in ambtenarenzaken aanhangig wil maken Dit zijn de voorstellen

— de verlaging van het maximumpercentage WAO tot 75% zal moeten doorwerken m ambtelijke invaliditeitspensioenen (besparing f 2 mln voor 1977 en *f 8* mln voor 1980);

— anticumulatiebepalingen om te voorkomen dat aan pensioen en nieuwe arbeidsinkomsten méér wordt ontvangen dan het salaris in de betrekking, waaruit het recht op invaliditeitspensioen gevend ontslag werd verleend (besparing j 1 mln m 19801,

— wijzigingen in de wachtgeldregelingen (besparingen f 2 mln in 1977, f 5 mln ia 1980);

— beperkingen in de pensioenvoorzieningen;

— nadere studie naar ,,inbouw" voor 100% van de AOW in de ambtelijke pensioenen:

— ook de welvaartsvastheid van de pensioenen en mogelijkheden tot beperking van hogere pensioenen moeten in beschouwing worden genomen;

— beperking van de ziektekostenvoorzieningen Het niet langer te rechtvaardigen verschil met particuliere werknemers moet worden weggenomen, zegt de regering Het rijk zal zijn bijdrage in de premie verlagen, waardoor het reëel besteedbare inkomen van ambtenaren met 0,8% (ongehuwden) en 1,3% (gehuwden) achteruit zal gaan Deze beleidsombuiging levert een besparing op van f 232 mln m 1977 en f 354 mln in 1980. (SER-bulletin, NRC/H'blad)

NOTA SELECTIEVE GROEI

De ministers van economische zaken, van financiën en van sociale zaken en de staatssecretaris van economische zaken hebben op 10-6 een nota inzake de selectieve groei (economische structuurnota) aan de TK toegezonden.

Voor de voorbereiding van de nota is Op 4 nov. 1974 een overleggroep economische structuur ingesteld, niet om formeel uitgewerkte adviezen te geven, maar om in discussies de gedachtengang over de problematiek te stimuleren.

Deze overleggroep bestond uit prof. drs. C. J van Eijk, prof. dr B. Goudzwaard, drs J D Hooglandt, dr ir A. P. Oele, dr. ir. A. E Pannenborg, drs. G. Terpstra en drs P Vos

In de nota wordt een aantal concrete voorstellen gedaan, gericht op het stimuleren van de bedrijfsinvesteringen. Het betreft de volgende denkbeelden:

— met onmiddellijke ingang wordt de mvesteringsaftrek voor outillage verhoogd van 2 X 4 tot 2 X 8%, en voor gebouwen van 2 × 8 tot 2 X 12%. Tot april volgend jaar blijft voorts de vervroegde afschrijving op gebouwen buiten de randstad gehandhaafd op 2 X 25%;

— met onmiddellijke ingang wordt de heffing op investeringen volgens de Wet Selectieve investeringsregeling opgeschort;

— bestaande investeringsaftrek en vervroegde afschrijving worden volgend jaar april bij introductie van een investeringsrekening door het rijk omgezet in investeringspremies Hiermee is een bedrag gemoeid van f 1,5 mrd;

— in 1977 wordt een bedrag van *f* 1,8 mrd extra uitgetrokken. Hiervan wordt f 1,3 mrd bestemd voor gerichte stimulering van investeringen, en f 0,5 mrd voor intensivering van het regionale sectorale en productiviteitsbeleid Vanaf 1978 zal per jaar *j* 3,5 rnrd in de investeringsrekening van het rijk worden ingebracht voor gerichte stimulering (premies) van investeringen:

— In 1978 reeds zal binnen dit bedrag ruimte worden gemaakt voor de invoering van een meer aan de inflatie aangepaste fiscale winstbepaling;

— hierboven zal per jaar een extra f 1,25 rnrd beschikbaar komen voor subsidie van loonkosten en maatregelen in het kader van het arbeidsmarktbeleid In 1977 zal voor dit doel reeds een bedrag beschikbaar zijn van f 0,6 mrd,

— maatregelen gericht op structuurverbetering van bedrijfstakken en stimulansen gericht op technologische verbeteringen zullen worden geintensiveerd;

— in het najaar verschqnt een beleidsnota die beoogt het regionale beleid te versterken.

Een samenvatting van de nota volgt hierna:

Geconstateerd wordt, dat de bedrijfsinvesteringen, die in de jaren zestig 15 tot 16% uitmaakten van het nationale inkomen, in 1975 zijn teruggezakt tot 12 a 13% en bij onveranderd beleid in 1980 dreigen terug te zakken tot 11%. Geconcludeerd wordt, dat er onvoldoende autonome krachten werken om het herstelproces van de nationale economie voldoende groot te doen zijn. Dit komt door de aanzienlijke kostenstijgingen, die in de afgelopen jaren tot een uitholling van het weerstandsvermogen van het bedrijfsleven hebben geleid. Erkend wordt, dat een verbetering van het rendement noodzakelijk is om de dreigende vergroting van de structurele werkloosheid tegen te kunnen gaan.

Volgens Ce nota dient voor de komende tien jaar de doelstelling van een redelijke groei van de nationale economie gehandhaafd te worden. Bij het ontbreken van een redelijk groeitempo wordt het keuzeprobleem tussen vergroting van collectieve uitgaven en van bestedingen in de particuliere sfeer zo nijpend, dat het leidt tot ernstige spanningen.

De groei mag evenwel geen ontoelaatbare afbreuk doen aan andere belangrijke doelstellingen van de samenleving, en dan met name die, welke liggen op de terreinen van milieu, van energie en grondstoffen, van ruimtelijke ordening en, ten vierde, van internationale arbeidsverdeling, vooral met het oog op de ontwikkelingssamenwerking. Op deze vier facetten moet het beleid mede gericht zijn, en daarvoor is selectiviteit nodig, dus selectieve groei.

De bestaande decentralisatie in onze gemengde economie is waardevol, zo stelt de nota, niet alleen om de grotere individuele vrijheid daarbij, maar ook, omdat daarbij de economie doelmatiger kan werken. Maar individuele beslisingsvrijheden moeten wel zodanig worden gebruikt, dat ,,de ontwikkeling in de voor de gemeenschap gewenste richtingen wordt geleid"

De nota gaat uit van de keuze voor een ,,georiënteerde economie", omdat deze betere waarborgen geeft voor de noodzakelijke dynamiek dan andere praktisch uitvoerbare stelsels De overheid dient wel het kader te scheppen voor de gedecentraliseerde verantwoordelijkheden. In de nota wordt gekozen voor een vorm van overheidsinvloed, die stimulerend werkt op de particuliere sector, maar die daarbij ook voortdurend corrigerend kan zijn. De georiënteerde markteconomie biedt voor de realisering van de maatschappelijke doelstellingen belangrijke voordelen. Dat is geen reden om de ogen te sluiten voor de feilen van de ondernemingsgewijze opzet. Dat laatste houdt echter niet in, dat bij tekortkomingen van de ondernemingsgewijze produktie een overgang naar de overheidsexploitatie de beste remedie is".

In vele gevallen kan beter gebruik worden gemaakt van het instrumentarium waarover de overheid kan beschikken om tekortkomingen te corrigeren zonder dat de overheid zelf als ondernemer optreedt. Daarbij dient bedacht te worden, dat ook overheidsondernemingen moeten functioneren binnen het marktmechanisme, dat hier te lande sterk internationaal wordt beïnvloed.

Een werkelijke doorbraak in de richting van groei van de werkgelegenheid is alleen mogelijk, als alle voorgestelde maatregelen worden uitgevoerd, d.w.z. een combinatie van de een procentoperatie, het stimuleringsprogramma ter verhoging van de investeringen en ter verlichting van de arbeidskosten en het inkomensbeleid overeenkomstig de gekozen doelcijfers, zo stelt de nota.

De regering streeft ernaar het aantal werklozen in 1980 tot 150.000 terug te dringen. De regering acht dit haalbaar, wanneer naast de ombuiging in de collectieve sector een beleid wordt gevoerd, dat gericht is op een verhoging van de investeringen en een matiging van de loonkosten. Door het extra pakket beleidsmaatregelen hoopt de regering in 1980, t.o.v. ongewijzigd beleid, ong. 200.000 nieuwe arbeidsplaatsen te scheppen.

De regering schat voor 1976 een nullijn voor een werknemer met een inkomen van f 20.000 noodzakelijk. De modale werknemer (inkomen f 24.500) zal er dit jaar waarschijnlijk op achteruit gaan. Voor de middellange termijn ziet de regering een verbetering van het reëel beschikbare inkomen van 1 à 1,5% per jaar. Door de additionele maatregelen komt de loonraming voor de middellange termijn uit op ca. 8,5% per jaar vergeleken met de gemiddelde stijging van 14% in de afgelopen vijf jaar. Voor de particuliere consumptie verwacht de regering de komende jaren een prijsstijging van iets meer dan gemiddeld 6,5% per jaar, te vergelijken met gemiddeld 9% in de afgelopen vijf jaar.

De additionele maatregelen zullen gefaseerd worden ingevoerd, zodanig, dat de helft in 1977 en de rest in 1978 zal worden ingevoerd. Opgemerkt wordt, dat het beleidspakket risico's met zich mee brengt in de monetaire sfeer. Dit risico is vooral aanwezig, omdat het pakket in eerste instantie een vergroting van het begrotingstekort van bijna 2% van het nationale inkomen te weeg brengt. Op middellange termyn zal dit tekort voor bijna de helft worden ,,inverdiend" als gevolg van een hoger tempo van de economisch– groei, vermindering van de werkloosheid en het verloop van de arbeidsinkomensquote (voor 1980 geraamd op 80 %)

De regering verwacht, dat het aanvullende beleidspakket en met name de stimulansen voor de investeringen ook de perspectieven voor na 1980 verbeteren

De regering acht bij verwezenlijking van het beleidsprogramma m de periode 1980-1985 een reele groei van het nationale inkomen mogelijk van 3% per jaar, terwijl het aantal arbeidsplaatsen gelijk kan blijven.

Ook na 1980 zal het beleid volgens de regering gericht moeten zijn op vernoging van ae investeringen, ombuiging in de collectieve sector en matiging van de aroeidskosten.

INVESTERINGSREKENING

De regering stelt voor grote bedragen uit te trekken ter stimulering van de bedrijfsinvesteringen. Een groot deel van deze middelen zal worden aangewend via een nieuw instrument, dat een zodanige opzet heeft, dat investeringen in de gewenste omvang en ricntmg kunnen worden uitgelokt Dit nieuwe instrument, aat wordt aangeduid als speciale investeringsrekening, heeft belangrijke voordelen, vergeleken met de bestaande fiscale investeringsfaciliteiten. Wezenlijk is, dat met dit mstrument mees gerichte stimulansen kunnen worden gegeven dan bij de bestaande fiscale faciliteiten. Dit gerichte karakter betreft. de regionale differentiatie, de afstemming op het sectorbeleid en de concentratie op de creatie van arbeidsplaatsen en op belangrijke projecten, die als gangmakers werken. Verder kunnen investeringen gericht op milieuverbetering, energiebesparing en mogelijk ook op het gebied van onderzoek en ontwikkeling extra worden gestimuleerd.

Het voorgestelde nieuwe systeem ziet in grote lijnen als volgt uit: Er komt een speciale rekening bij de Nederlandsche Bank, waarop jaarlijks door het rijk een bedrag wordt gestort Er is overwogen de voeding van deze rekening te relateren aan de aardgasbaten Direkte voeding uit de aardgasbaten levert echter fiscaal-juridische complicaties op.

Daarom is voor een andere voedingsgrondslag gekozen, t w. een bepaald percentage van de opbrengst van de vennootschapsbelasting en eventueel van de inkomstenbelasting. Langs deze weg wordt indirekt gestalte gegeven aan het verlangen van de regering de aardgasbaten ten dele te bestemmen voor structurele versterking van de economie De voeding van deze rekening door de overheid vindt onverminderd voortgang in perioden, waarin om conjuncturele redenen de investeringsfaciliteiten voor de ondernemingen worden opgeschort

Uitkeringen ten laste van de investeringsrekening geschieden op basis van de te verrichten investeringen, in dier voege, dat per aangewezen categorie van investeringen voor alle ondernemingen in een daartoe aangewezen sector procentueel gelijke investeringsbijdragen worden verleend ten titel van belasting, als war: het een voorheffing De uitkeringen hebben derhalve geen invloed op de belastbare wmst

Het is wenselijk dat de regering over criteria voor de differentiatie van inves-

teringen wordt geadviseerd door een college van werkgevers, werknemers en kroonleden Een commissie van de SER kan deze taak op zich nemen
Binnen het investeringsrekeningsysteem zal worden voorzien in sturingsmogelijkheden Het genoemde adviescollepe zal adviseren over de richting en de relatieve omvang van de diverse stimulansen
De sturing zal concrete vorm moeten krijgen d m v de formulering van enkele criteria voor differentiatie Deze criteria zullen geleidelijk worden uitgewerkt Zij zullen vorm krijgen in te publiceren regelingen In deze regelingen worden de onderscheiden investeringscriteria en de omvang van de faciliteiten vastgelegd
De regering acht het van groot belang zo snel mogelijk een begin te maken met het nieuwe stelsel De eerste helft van 1977 geldt hierbij als streefdatum (in fasen)
Vooruitlopend op het advies van de SER wordt het volgende opgemerkt over de diverse differentiatiemogelijkheden en over de fasering in de tijd: Van de aanvang af zal een regionale differentiatie mogelijk zijn bij de toepassing op gebouwen en opcnluchtinstallaties Voorts zijn al in de eerste fase extra stimulansen mogelijk voor branches, waar overheid en bedrijfsleven tot een tripartite aanpak van een wenselijke herstructurering komen Ook is in de eerste fase een differentiatie naar bedrijfsmidelen, -gebouwen, outillage, transportmiddelen e d mogelijk
De creatie van arbeidsplaatsen neemt een centrale plaats in Specifieke stimulansen in deze richting brengen echter uitvoeringstechnische problemen mee Een denkbare benadering is aan arbeidsintensieve bedrijven relatief hoge investeringsfaciliteiten toe te kennen Bij de praktische uitvoering kan dit echter afstuiten op moeilijkheden bij de afbakening tussen bedrijfstakken en op de mobiliteit van bepaalde bedrijfsmiddelen tussen bedrijfstakken
Daarnaast komt i v m arbeidsplaatsen m aanmerking een project-gerichte behandeling van investeringen Met het oog op de praktische uitvoering dient hierbij een benedengrens voor de omvang van projecten te worden toegepast Gedacht wordt aan projecten boven f 10 mln; op die manier kunnen ca 150 projecten per Jaar op basis van het aantal arbeidsplaatsen worden gepremieerd Een dergelijke regeling bestrijkt ong een derde van het totaal der bedrijfsinvesteringen
De creatie van arbeidsplaatsen is bij deze projecten extra te stimuleren door de hoogte van de bijdrage via een vaste sleutel mede te laten afhangen van het aantal arbeidsplaatsen
In de fase van de verdere uitbouw zijn ook stimulansen voor facet-conforme investeringen aantrekkelijk Wenselijk is het na te gaan, in hoeverre investeringen, die betrekking hebben op milieuverbetering en op besparing van energie extra kunnen worden gestimuleerd. Tevens zullen de mogelijkheden worden bezien om de investeringen voor onderzoek en ontwikkeling via het rekeningsysteem extra te stimulereri.

Tenslotte worden in de nota vraagstukken behandeld als het samenspel tussen overheid en bedrijfsleven op het niveau van bedrijfstak en regio, de verbetering van de structuur van het bedrijfsleven en de ,,speerpuntontwikkeling".

Speerpunten vormen volgens de nota een sanierihangend stelsel van economisch-technologische toepassing dan wel ontwikkeling, marketing, management, investeringen e d, gericht op het in substantiële omvang op de markt brengen van een nieuw produkt Bij volledig succes kan een speerpunt leiden tot een nieuwe bedrijfstak
Het ministerie van economische zaken zal in nauwe samenhang met de Nationale Investeringsbank in de eerste fase het beleid t a v speerpuntprojecten, ingebracht door het bedrijfsleven, behandelen Aan de hand van ervaringen zal worden overwogen om te komen tot de oprichting van een speciale vennootschap ,,Speerpunten Ontwikkeling"
Voor het speerpuntenbeleid zal jaarlijks een bedrag worden gevoteerd, terwijl daarnaast kredietgaranties kunnen worden verleend tot een nog vast te stellen omvang
Als ondergrens voor speerpuntprojecten wordt f 15 mln aangehouden Voor projecten onder deze grens is er de bestaande mogelijkheid van een ontwikkelingskrediet. (Ministerie van economische zaken SER-bulletin)

BELGIË

KALKAR

De regering heeft op 3 juni beslist de Belgische participatie in de kweekreactor te Kalkar verder uit te breiden. Het Belgische aandeel in de financiering dat momenteel 2.2 mrd fr. bedraagt, zal tegen 1981 met een bijkomend mrd worden verhoogd. Volgens het kabinet is die uitgave verantwoord, omdat de nijverheid (inzonderheid Cockerill en Belgonucléaire) reeds voor 4 mrd fr compensatie-bestellingen kreeg.

België heeft. zoals Nederland, een participatie van 15% in het Kalkarproject. In 1972 werden de kosten van de reactor op 23 mrd fr. geraamd; de huidige ramingen liggen rond 34 mrd fr.

De regering nam geen beslissing over de deelname aan de bouw van een eerste commerciële kweekreactor in Kalkar; zij wil eerst het debat in het energiecomité en de discussie over het verslag van de commissie voor het kernbeleid afwachten.

De regering hield haar beslissing in beraad betreffende een Belgische deelname aan de Franse snelle kweekreactor „Superphoenix". Onlangs heeft Frankrijk om die Belgische participatie verzocht.

REGERINGSOPTREDEN IN ZAAK-NOLS

In de zaak-Nols (vor. ber. pag. 339 /1) werd door de regering ingegrepen, ten einde de lokettenzaal in het gemeentehuis van Schaarbeek opnieuw conform de wet in te richten.

Op 25 mei werd burggraaf Walter Ganshof van der Meersch (76), oud-minister en ereprocureur-generaal van het Hof van Cassatie en thans rechter bij het Europese Hof te Straatsburg, tot regeringscommissaris benoemd, met de opdracht (geldig tot 31 dec. 1976) orde op zaken te stellen in het gemeentehuis.
Daags voordien had het bestuur van het RW beslist dat de kabinetsleden van die partij ontslag zouden nemen, indien uiterlijk op 8 juni het KB betreffende het personeelskader van de Algemene Spaar- en Lijfrentekas (welk probleem door het RW verbonden werd met de zaak-Nols) niet zou zijn gepubliceerd.

Op 1 juni bracht Ganshof een ,,verkenningsbezoek" aan het gemeentehuis, waar het college van burgemeester en schepenen weigerde hem te ontvangen en afwezig bleef. Het leek er toen op dat Ganshof nog enkele dagen wilde wachten, alsvorens op te treden; hij kondigde immers aan dat hij naar Straatsburg zou vertrekken om er als rechter te zetelen
Maar in de vroege ochtend van 2 juni, om 4.45 u., deed de regeringscommissaris, vergezeld door rijkswachters, een „inval" in het gemeentehuis, waar in één uur tijds de onwettelijke loketopschriften werden verwijderd. Enkele uren later deelde de regering mede, dat het KB voor de ASLK uitgevaardigd was en dat het de (voor de Frans sprekende personeelsleden gunstige) voorstellen van de raad van beheer van de Spaarkas bekrachtigde.
Van Vlaamse zijde werd daarop tegen het KB geprotesteerd, van Franstalige zijde tegen het optreden van Ganshoff. Prof. M. Galle, van de Vaste Commissie voor taaltoezicht, legde zijn functie neer en zei dat de regering geen rekening had gehouden met het advies van die afdeling, dat negatief uitviel voor de voorstellen van de raad van beheer.

Op 2 en 3 juni kwam het optreden van Ganshof ter sprake in het parlement. Op de verwijten van RW en FDF antwoordde premier Tindemans te zijn opgetreden ,,opdat in een parlementaire democratie de willekeur en de afdreiging niet zouden gaan overheersen."
Hij voegde eraan toe dat het nooit zo ver zou zijn gekomen, indien de

burgemeester de wet had geëerbiedigd en Ganshof had willen ontmoeten.
De volgende dagen werden door Vlaamse pressiegroepen anti-Spaarkas moties gepubliceerd.
De Vlaamse afdeling van de VCT maakte een (voor het kabinet bestemde) nota bekend waarin zij een verhouding 56% Ned. en 44% Fr. verdedigt voor de ASLK (De regering koos voor een verhouding 52,5% Ned. en 47,5% Fr.).
Van zijn kant liet Nols weten dat hij het ene eentalig Nederlandse loket handhaafde, en dat aan de andere loketten de twee talen konden worden gebruikt. Geleidelijk verflauwde daarop de politieke spanning rondom de zaak-Nols.

RATIONALISATIE

Het kabinet heeft op 4 juni besloten, met het oog op een grondige vereenvoudiging van het bestuur, drie- tot vierhonderd van de ongeveer 1.000 adviesorganen te ontbinden, die tot dusver door de ministers voor de hervorming van de instellingen werden geraadpleegd.
Voor de ontbinding komen in de eerste plaats in aanmerking de adviesorganen die bij KB vóór 1 januari 1966 werden opgericht, met uitzondering van die commissies waarvoor gegronde redenen worden aangevoerd om het bestaan te bevestigen.

STAATSLENING

De staatslening 1976-1984 die à pari werd uitgegeven en een rente draagt van 10%, werd op 8 juni afgesloten met een opbrengst van 48 mrd fr.
Reeds voor de aanvang van de inschrijvingstermijn had een consortium van banken en privé-spaarinstellingen en bedrag van 40 mrd fr. opgenomen.
De openbare instellingen schreven in voor 8 mrd fr. na de uitgifte.
Het grote publiek reageerde zeer gunstig. (Vor. ber. pag. 165/2)

VERSLAG-PETIT ZIEKTEVERZEKERING

Op 26 mei heeft koninklijk commissaris J. Petit zijn verslag over de ziekteverzekering bij de Kamer ingediend. De koninklijke commissaris werd bij KB van 10 maart '75 ingesteld, met de opdracht „de meest gepaste maatregelen voor te stellen om in het kader van een algemeen gezondheidsbeleid, de ziekteverzekering te reorganiseren en met minder kosten de werking ervan te verbeteren."

Het verslag telt 544 bladzijden en is onderverdeeld in hoofdstukken: 1. Van vrijwillige naar verplichte ziekte- en invaliditeitsverzekering; 2. De administratieve structuur van de verplichte ziekte- en invaliàiteitsverzekering; 3. De financiering van de ziekte- en invaliditeitsverzekering; 4. Vroegere hervormingen; 5. Is de ziekte- en invaliditeitsverzekering in haar opzet geslaagd?; 6. Oorzaken van het tekort: 7. Hervormingsvoorstellen van de financiering; 8. De geneesmiddelen; 9. Het ziekenhuiswezen; 10. De geneesheren; 11. De apothekers; 12. Tandheelkundigen en paramedici; 13. Speciale verstrekkingen. Heelkunde en anesthesiologie. Verlossingen en gynacologie; 14. Revalidatie; 15. Sociale ziekten; 16. De verzekeringsinstellingen; 17. De controle; 18. Eindbeschouwingen.

Minister van sociale voorzorg De Paepe heeft onmiddellijk laten weten, dat na het zomerreces een uitvoerig onderzoek van het verslag in het parlement door de regering gewenst wordt.

(Vor. ber. pag. 232/3-1975)

NIEUW INDEXCIJFER CONSUMPTIEPRIJZE

Op 1 juni is het nieuwe indexcijfer van de consumptieprijzen officieel ingevoerd. Dit cijfer is erg belangrijk voor het economisch beleid en voor de sociale problematiek, want in geen ander land is de evolutie van zovele inkomens zo nauw gekoppeld aan de evolutie van dit cijfer.
(Het indexcijfer is een verhoudingscijfer dat de relatieve verandering aangeeft van de prijzen van een groep goederen en diensten t.o.v. een basisperiode, waarvoor men stelt: index = 100. Het cijfer heeft tot doel de prijsbewegingen weer te geven en zegt niets over de absolute hoogte van het prijspeil.)
Het in 1919 ingevoerde indexcijfer werd in 1939, 1955 en 1968 grondig aangepast. In 1972-73 werd het lichtjes aangepast.
De nieuwe index werd opgesteld na lange onderhandelingen in de indexcommissie, waarin de sociale partners zetelden naast deskundigen van de academische wereld. Er werd uitgegaan van de z.g. gezinsbudget-enquête van 1973-74, waarbij echter enkel werd rekening gehouden met de resultaten van het onderzoek bij arbeidersgezinnen, gezinnen van kantoorbedienden en van niet-actieven; de resultaten van het onderzoek bij middenstanders en beoefenaars van vrije beroepen bleken weinig betrouwbaar.
Van de resultaten van de eerstgenoemde groepen werd een gewogen gemiddelde berekend, waarbij een aantal correcties werden doorgevoerd, o.a. voor de uitgaven voor verwarming, daar de olieprijzen op het einde van de enquête aanzienlijk stegen.
In totaal worden nu 358 goederen en diensten opgenomen, tegen 149 produkten verdeeld over 77 posten in het oude indexcijfer.
De verdeling over voedingswaren, niet-voedingswaren. diensten en huur werd in belangrijke mate gewijzigd. In de oude index vertegenwoordigden sinds 1972 de voedingswaren 30% van het totaal pakket; nu hebben ze nog slechts een wegingswaarde van 25,15%. Het verschil is gedeeltelijk te verklaren door de veranderde consumptiegewoonten (met een stijgende levensstandaard neemt het relatief belang der voedingswaren in het uitgavenpakket af) en gedeeltelijk door de berekeningswijze van de oude index. De niet-voedingsprodukten die in de oude index 40% vertegenwoordigden, staan nu voor 42,79% in de nieuwe index. De diensten daarentegen bedroegen vroeger 30% en nu nog slechts 27,6%. Nieuw is ook dat de huur nu voor 5% wordt opgenomen.
Er werd ook naar gestreefd, door de opname van meer produkten en het toekennen van een kleine wegingscoëfficiënt aan elk produkt afzonderlijk, het overdreven effect op het indexcijfer door de prijsstijging van één enkel produkt te vermijden. Als basisperiode voor de nieuwe index wordt het tweede halfjaar van 1974 en het eerste halfjaar van 1975 genomen. Om de overgang te realiseren, werd door de Nationale Arbeidsraad de omrekeningscoëfficient vastgesteld op 0,73.
De *Financieel-Economische Tijd* (4-6) publiceert de volledige lijst van de produkten, die in de nieuwe index worden opgenoen. *(Weekberichten,* Kredietbank)

ENGELAND

EEZUINIGING IN OVERHEIDSUITGAVEN AANGEKONDIGD, VERZET LINKERVLEUGEL LABOUR, WILSON KRIJGT VEZZTROUWEN

De Britse regering heeft in een witboek over de openbare uitgaven, gepubliceerd op 20 februari, aanzienlijke bezuinigingen in de publieke sector aangekondigd.
Volgens minister van financiën Denis Healy zal alleen al in het jaar 1978-'79 bijna f 16,5 mrd minder uitgegeven worden dan volgens de trends zou moeten.

In de komende vier jaar tot '80 zal Groot-Brittannië in totaal bijna *f* 30 mrd bezuinigen. De bezuinigingen in de gezondheidszorg, het onderwijs, de huisvesting en het maatschappelijk werk zullen ten goede komen aan de industrie en de werkgelegenheid.

De nationale gezondheidszorg zal f 800 mln minder krijgen, huisvesting f 2 mrd minder, onderwijs f 3300 mln minder. Verder zal er bezuinigd worden op defensie: f 1200 mln, de staatsindustrieën S 2000 mln en op het transport en de wegenbouw f 3 mrd.

De enige sectoren die blijven groeien zijn de subsidies voor industriële ontwikkeling en werkgelegenheid (met f 2,5 mrd), sociale voorzieningen en pensioenen (met *f* 230 mln).

De bezuinigingen vielen bijzonder slecht in de linkervleugel van de Labour-partij, met name in de zg. Tribune-groep. Zij noemde de bezuinigingen een verraad aan de principes van Labour.

Op 10 maart vond in het Lagerhuis een debat plaats over de voorgestelde bezuinigingen, met aansluitend een stemming.

Daarbij bleek dat de regeringsplannen maar door 256 afgevaardigden werden gesteund, terwijl 284 Lagerhuisleden tegen stemden. De regeringsnederlaag werd veroorzaakt door de stemonthouding van de **37** leden van de Tribune-groep. Daarnaast onthielden de nationalisten uit Wales en Schotland, die meestal achter de regering staan, zich van stemming.

Op 11 maart kwam de kwestie wederom ter sprake in het Lagerhuis. Zowel premier Wilson als minister Healy voerden toen het woord. Zij beschuldigden in felle bewoordingen de stemonthouders van verraad en van het in de kaart spelen van de oppositie. Healey wees er in zijn rede op dat de vakbonden de financieel-economische politiek van de regering, waarvan het bezuinigingsplan een onderdeel is, steunen en dat de stemonthouders de offers die de vakbonden zich getroosten aldus verloochenen en daarbij samenzweerden met de conservatieven.

De regering deelde daarop mede dat zij een vertrouwensstemming zou laten houden over haar gehele economische en financiële beleid. Met 297 tegen 280 stemmen gaf het parlement daarop zijn vertrouwen aan het regeringsbeleid *(NRC/H'blad,* The **Times)**

VOORJAARSBEGROTING GEPRESENTEERD, **LOONONDERHANDELINGEN** LEIDEN **TOT AKKOORD**

Minister van financiën Denis Healey heeft op 6 april de voorjaarsbegroting aan het Lagerhuis gepresenteerd. Ket belangrijkste onderdeel daarvan was dat hij de vakbonden, in verband met de komende loononderhandelingen, de keus gaf tussen een loonsverhoging of een belastingverlaging.

Wanneer het TUC genoegen zou nemen met een loonsverhoging van 3% zou Healey de belastingen niet £1300 mln per jaar verlagen. Wanneer de bonden echter meer zouden willen, zouden de belastingvoordelen vervallen.

Het was de bedoeling, zo zei de minister tegen het Lagerhuis, een ,.neutrale begroting" in te dienen, in het vertrouwen dat de economie uit zichzelf weer zal gaan floreren. Hij ontkende dat de belastingverlagingen de buitenlandse vraag zouden opjagen, waardoor het herstel zou worden aangetast.

De centrale beleidsdoelen van de begroting bleven een verhoging van de industriële produktiviteit en een verlaging van de produktiekosten. In dat kader pasten verdere steunmaatregelen voor de industrie zoals een tijdelijke subsidie op personeel die verhoogd werd tot f 100 per weel.;. Die maatregel zou 60.000 banen kunnen redden. Voorts zouden er meer mogelijkheden komen voor investeringssubsidie, voornamelijk in de electronische en automatiseringsindustrie.

De regeling voor belastingvermindering zou permanent worden en de regering zou gaan overleggen met het bedrijfsleven over belastingcompensatie voor verliezen door het dalende pond sterling.

Een deel van het geld hiervoor wordt teruggehaald met verhogingen op verschillende consumptieartikelen. Een pint bier wordt vijf cent duurder, sterke drank f 1,60, sigaretten vijftien cent per pakje, en ook wijn wordt dertig cent per fles duurder. Hier tegenover staat een verlaging van de BTW op luxe goederen, zoals koelkasten. wasmachines, vaartuigen, juwelen en fototoestellen van 25 tot 12½%.

Het ouderdomspensioen wordt in november verhoogd, de kinderbijslag wordt aangepast en een reeks andere sociale uitkeringen gaan omhoog. De belastingvrije voet wordt opgetrokken, waardoor een nieuwe groep van 670.000 mensen buiten de belasting valt. Het effect van deze maatregel is vooral bedoeld om de positie van de laagst betaalden en van de middenklasse iets te verbeteren.

Healey bezwoer de natie dat de zon weer aan het opkomen is. Hij voerde aan dat vooral de vrijwillige loonbeperking van de vakbonden geweldige effecten heeft gehad: de inflatie is zowat gehalveerd en zal tegen het eind van dit jaar minder dan 10% zijn. Het is de bedoeling van de regering om in 1977 een even hoog percentage te hebben als de buurlanden in Europa.

Het tekort op de betalingsbalans is ook gehalveerd, en de export neemt toe. Vervolgens hield hij, tot verrassing van het Lagerhuis, de vakbonden het volgende voor: minder loon maar belastingverlaging, of meer loon maar geen belastingverlaging, een novum in de parlementaire geschiedenis.

Met een aantal rekenvoorbeelden toonde hij aan dat de werknemers meer profiteren van een kleine verhoging en belastingverlaging, dan van een grote som ineens die toch weer wegsmelt door de nog steeds hoge inflatie.

De oppositie had sterke kritiek op de voorstellen van Healey. Oppositieleidster mevrouw Thatcher zei dat de regering, door de vakbonden voor de keuze te stellen, in feite de verantwoordelijkheid voor het financiële en economische beleid van zich af schoof. Ook de liberalen waren verontwaardigd over het voorwaardelijke element in de begroting en zeiden dat de minister van financiën een pistool tegen het hoofd van het parlement hield.

In vakbondskringen werd verschillend gereageerd op de voorstellen. De bond van mijnwerkers en industriearbeiders reageerde negatief, maar de voorzitter van de bond van transportarbeiders, Jack Jones, verklaarde de aangeboden **3%** absoluut onvoldoende te vinden, maar ging wel akkoord met de opzet van het plan.

Een eerste belangrijke overwinning voor de regeringsvoorstellen vond plaats op het congres van de Schotse vakbonden, dat op 20 april in Perth werd gehouden. Met overweldigende meerderheid werd daar vóór de regeringsvoorstellen gestemd. De Schotse vakbonden gaan in het algemeen door voor zeer radicaal en enkele kleinere bonden probeerden dan ook de regeringsvoorstellen te torpederen, maar de drie grote bonden, die van de fabrieksarbeiders, transportarbeiders en ambtenaren, zorgden voor een overwinning van de regeringspolitiek.

De onderhandelingen tussen de regering en de vakbonden leidden ertoe dat men op 5 mei tot een akkoord kwam. Men werd het eens over een loonsverhoging van 4,5% met een minimum van £2.50 en een maximum van £4 per week.

TUC-congres akkoord met 4,5%

Een speciaal bijeengeroepen congres van het overkoepelende vakbondsorgaan TUC ging op 16 juni akkoord met de loonsverhoging van 4,5%. Alleen de bonden van de bouwvakarbeiders, het spoorwegpersoneel en wat kleinere bonden, waaronder die van de journalisten. stemden tegen de overeenkomst met de regering. De nieuwe loonmaatregel gaat in per 1 aug. 1976, datum waarop de vorrge loonaispraak tussen regering en vakbonden, die voorzag in een maximale loonsverhoging van £ 6 per week en die gemaakt werd in juli 1975 (pag. 701/2 e.v.-1975), ten einde loopt. (The Times, *NRC/H'blad)*

REGERING EN VAKBONDEN IN PRINCIPE EENS OVER SOCIAAL CONTRACT

Op 24 mei werden regering en vakbonden het in principe eens over de hoofdpunten van een sociaal contract dat tot 1980 moet lopen. Deze hoofdpunten zijn: het streven naar volledige werkgelegenheid, uitbreiding van het staatsbezit, inspraak in investeringen voor de vakbonden en meer medezeggenschap.

Het beleid is besproken in een belangrijke overlegcommissie van de regering en van de TUC, het overkoepelende vakbondsorgaan. De afspraken zullen worden vastgelegd in een document, dat naar de algemene congressen van respectievelijk TUC en de Labour-partij gaat. Wanneer deze groepen dit document goedkeuren zal het de grondslag zijn voor het kabinetsbeleid voor de rest van de regeerperiode (max. tot 1980). Daarmee is dan weer een bewijs geleverd dat deze regering vastbesloten is om de vakbonden als trouwe partners en medebeslissers te accepteren.

In het rapport staan enkele kritische passages over de investeringen van het bedrijfsleven. Er is geen sprake van, zo wordt opgemerkt, dat de prijscontrole remmend werkt. Noch het ontbreken van prijscontrole, noch de mogelijkheid hogere winsten te maken dan elders heeft geleid tot een verhoging van investeringen. De conclusie is dan ook duidelijk: de regering moet de komende jaren met de belangrijkste honderd ondernemingen in Groot-Brittannië afspraken gaan maken over investeringen.

Er zal een reservefonds worden gevormd waarin een gedeelte van de winst van de ondernemingen wordt gestort, alsmede een zeker bedrag aan belastingconcessies. Het banksysteem en de voornaamste financiële instellingen zullen moeten worden hervormd — onder andere via uitbreidmg van het gemeenschapsbelang — om de middelen dienstbaar te kunnen maken aan de hele maatschappij; ook de rol van de Bank van Engeland zal moeten veranderen.

Volledige werkgelegenheid blijft het doel van de politiek. maar in afwachting daarvan moet ervoor gezorgd worden dut elke jongen of meisje dat van school komt werk vindt of een verdere opleiding kan volgen. Op het ogenblik komen elk jaar 300.000 kinderen zonder voldoende kwalificaties de maatschappij binnen.

Het document verwelkomt het plan van de regering om in het zittingsjaar 1976-1977 met een wettelijke regeling voor medezeggenschap te komen. Daarmee krijgen arbeiders in grote ondernemingen paritaire vertegenwoordigingen in de belangrijkste beleidsbepalende organen van de onderneming (op dit punt is het document wat vaag, waarschijnlijk omdat een speciale commissie al maanden bezig is de belanghebbende groepen te consulteren). Soortgelijke regelingen moeten worden ontworpen voor de genationaliseerde bedrijven en de overheidsdiensten. Om de grotere verantwoordelijkheid te kunnen dragen zullen de vakbonden hun scholingsprogramma's intensiveren. Ook de overheidsmachine zal worden gereviseerd: het parool is meer openheid en meer controlemogelijkheden voor de burger. *(NRC/H'blad,* The Times)

KREDIET BUITENLANDSE BANKEN REMT VAL POND STERLING

Aan de voortdurende waardedaling van het pond sterling is voorlopig een einde gekomen door een onvoorwaardelijk krediet van $ 5,3 mrd ter beschikking gesteld door de centrale banken van de acht rijkste industrielanden, alsmede door de Zwitserse Nationale Bank en het Amerikaanse ministerie van financiën. Daarvan nemen de Amerikanen eventueel $2 mrd voor hun rekening, gelijk verdeeld tussen de centrale bank en de schatkist. Ook de Bank voor Internationale Betalingen is bereid aan de kredietverlening deel te nemen.

De andere betrokken landen zijn: Canada, West-Duitsland, Frankrijk, Japan, Zweden, Italië, België en Nederland. Toen de Bank van Engeland dit besluit op 7 iuni bekendmaakte herstelde de pondenkoers zich van $ 1,72 per pond tot $ 1,76 per pond. Op 8 juni steeg het verder naar de koers $1.77. waarop het zich op 9 juni, zij het na steunaankopen van de Bank van Engeland wist te handhaven. De bank gebruikte daarvoor gelden uit het internationale bankkrediet.

Het krediet van de tien centrale banken is zonder enige voorwaarde gegeven, dit in tegenstelling tot de zg. stand-by kredieten die het Internationale Monetaire Fonds verstrekt, waaraan altijd allerlei eisen m.b.t. economische saneringsmaatregelen zijn verbonden, die in een krediet ontvangend land vaak nogal politieke complicaties geven.

Politieke waarnemers zagen in de geste van de centrale banken en het Amerikaanse ministerie van financiën dan ook een teken van waardering voor de sociaal-economische koers van de Labour-regering.

De voortdurende waardedaling van het Britse pond sterling t.o.v. de buitenlandse valuta, op gang gekomen na de zomer van 1972 toen de Britse regering besloot het pond vrij te laten zweven (pag. 425 e.v.-1972) bereikte op 5 maart een historisch punt toen voor het eerst in de geschiedenis de prijs van het pond beneden $ 2 zakte.

De daling van het pond t.o.v. de Amerikaanse dollar begon al in 1914, aldus The Financial Times in een beknopt overzicht (6-3), toen Groot-Britannië voor de eerste maal de gouden standaard losliet. Van juli 1914 tot 1920 liep de pariteit terug van $ 4,866 tot $ 3,20 per pond sterling.

In het begin van de twintiger jaren liep de koers weer op tot $ 4,866 en in 1925 herstelde de toenmalige minister voor de schatkist, Winston Churchill de gouden standaard, iets wat hij later overigens ten zeerste betreurd heeft.

Tijdens de grote economische crisis in 1931 moest de gouden standaard weer verlaten worden wat tot een daling van de pariteit met de dollar leidde. In 1932 was de gemiddelde koers $ 3,50.

De devaluatie van de dollar in 1935 bracht het pond sterling even terug op de ongekend hoge koers van $ 5,— en in de daarop volgende jaren fluctueerde de munt tussen $ 4,70 en $ 4,90.

Op 1 sept. 1939 bracht een devaluatie de koers op $ 4,03 waarop het gedurende de gehele oorlog en in de eerste naoorlogse jaren bleef.

De eerste grote naoorlogse crisis deed zich voor in de zomer van 1949 toen druk uit de VS het pond 30% deed devalueren,

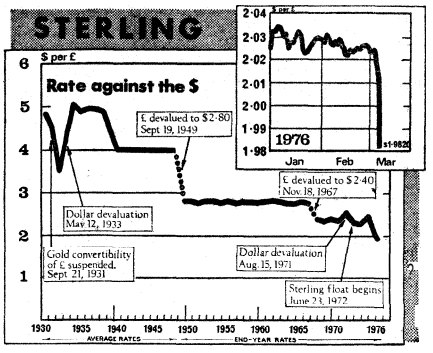

(Financial Times)

ondanks aanvankelijke tegenstand van de toenmalige minister voor de schatkist, Sir Stafford Cripps, en de koers op $ 2,90 bracht.

In 1957, '61 en '64 stond het pond sterling wederom onder zware druk, maar de toenmalige regeringen weigerden te devalueren, ondanks beweringen van financiële kringen dat de werkelijke waarde van de munt zo'n 15% beneden de officiële was. Eind 1967 moest de regering echter overstag gaan en devalueerde men tot $ 2,40. De sterlingdevaluatie was het begin van veel onrust op de valutamarkten, die weer leidde tot de goudovereenkomst van Washington in 1967 en de D-markcrisis in 1969 en het ineenstorten van het Bretton Woods-systeem in 1971

De zgn. Smithonian-overeenkomst van 1971 bracht tijdelijk rust op de valutamarkten en enkele maanden-later in juni 1972 besloot de Britse regering het pond sterling te laten zweven

In de eerste helft van 1973 daalde de koers van het pond sterling snel en die tendens zette zich daarop, zij het in langzamer tempo, voort.

De stijging van de koers van de dollar in de zomer van 1975 versnelde de daling van het pond sterling totdat in maart de historische $ 2,— werd bereikt

Deze daling zette zich ook in de daarop volgende maanden voort, totdat op 3 juni de koers $ 1,70 was bereikt. Door het ingrijpen van enkele centrale banken, die van Zwitserland en West-Duitsland, later gevolgd door de Amerikaanse, kon verdere daling worden voorkomen.

Na de toezegging van het krediet van de tien centrale banken zette een verder koersherstel in. (NRC/Handblad, The Times, The Financial Times)

TUSSENTIJDSE VERKIEZINGEN

Op 26 juni 1975 werd er een tussentijdse verkiezing gehouden voor het Lagerhuis en wel in het kiesdistrict Woolwich West in de Londense buitenwijk Greenwich. Het was de eerste tussentijdse verkiezing sinds het zittende parlement werd gekozen in oktober 1974.

De verkiezing was nodig geworden door het overlijden van de Labour-afgevaardigde William Hamling. De conservatief P. J. Bottomley wist de zetel op Labour te winnen met 17.280 stemmen, terwijl de Labour-kandidaat J. Stanyer 14.898 stemmen kreeg. De liberaal mevrouw S. Hobday kreeg 1884 stemmen.

Op 4 maart werd een tussentijdse verkiezing gehouden in Coventry, North-West, nodig geworden door het overlijden van Maurice Edelman, die de zetel voor Labour bezette. Deze partij wist haar plaats te behouden. Haar kandidaat G. Robinson kreeg 17.118 stemmen. De conservatieve kandidaat kreeg 13.424 stemmen en de liberale kandidaat 4.062.

Op 11 maart werden tussentijdse verkiezingen gehouden in Sutton, Carshalton en in The Wirral. In beide gevallen wist de conservatieve partij de zetel te behouden.

In Sutton waren de verkiezingen nodig geworden omdat de afgevaardigde Robert Carr in de adelstand was verheven en dus geen zitting meer mocht hebben in het Lagerhuis.

De nieuwe conservatieve afgevaardigde, N. Forman, kreeg daar 20.753 stemmen: de Labour-kandidaat 11.021 en de liberale afgevaardigde 6.028.

De tussentijdse verkiezingen in The Wirral waren noodzakelijk doordat de conservatieve afgevaardigde, Selwyn Lloyd, zich had teruggetrokken.

De nieuwe conservatieve afgevaardigde, D. Hunt, wist 34.675 stemmen te behalen, de Labour-kandidaat kreeg 10.563 stemmen de liberale kandidaat 5.914 stemmen.

Na deze tussentijdse verkiezingen Zag de zetelverdeling in het Lagerhuis er als volgt uit:

Labour	316
Conservatieven	276
Liberalen	13
Schotse Nationalisten . . .	11
Verenigde Unionisten van Ulster	10
Welsh Nationalists	3
Soc. Dem. & Labour Party (Noord-Ierland)	1
Onafh. Noord-Ierland . . .	1

(The Times, Survey of Current Affairs)

LABOUR VERLIEST MEERDERHEID IN LAGERHUIS

Op 7 april heeft het Lagerhuislid John Stonehouse, die namens Labour het kiesdistrict Walsall, North vertegenwoordigde, zich onttrokken aan de partijdiscipline en meegedeeld voortaan als onafhankelijk parlementslid te zullen optreden.

Meer dan een jaar geleden verdween Stonehouse op mysterieuze wijze van een strand in de VS waar hij voor zaken verbleef.

Enige weken later dook hij op in Australie, waar hij gearresteerd werd en naar Engeland teruggebracht

Op 27 april begori in Londen een proces tegen Stonehouse wegens samenzwering, diefstal en fraude waarmee een bedrag gemoeid zou zijn van meer dan £ 170.000. In totaal zijn er 21 aanklachten tegen hem ingediend. Zo lang hij niet is veroordeeld is hij volgens het Britse recht onschuldig en Iran hij zijn parlementszetel behouden. Stonehouse gaf voor zijn besluit zich aan de partijdisciplirie te onttrekken overwegend politieke motieven op. Hij was het niet eens met het aanbod van minister Healey aan de vakbonden (zie boven) en hij eiste nieuwe verkiezingen.

Door het initiatief van Stonehouse en het oveilijden enkele dagen eerder van de staatssecretaris voor volksgezondheid Brian O'Malley verloor de Labourpartij haar meerderheid in het Lagerhuis.

De partij beschikte toen nog maar over 314 zetels tegen 316 voor de andere partijen.

Directe consequenties had dit niet voor de Labourpartij. In de praktijk kan zij altijd rekenen op een meerderheid door de steun van enkele Noordierse parlementsleden.

De conservatieve partij meende echter dat het verliezen van de meerderheid wel gevolgen moest hebben voor de samenstelling van de vaste parlementscommissies, waar Labour nu ook de meerderheid heeft. Deze comissies spelen een zeer belangrijke rol bij het voorbereiden van wetsontwerpen.

De conservatieven eisten dat de oppostiepartijen in de commissies minstens evenveel zetels krijgen als Labour.

De voorzitter van de commissie voor selectie, die over deze kwestie het laatste woord heeft, het Labourlid Hugh Delargy, liet al direct weten dat wat hem betrof er geen verandering in de samenstelling van de commissie zou worden aangebracht.

Op 3 mei bracht de oppositie de kwestie ter sprake in het Lagerhuis. Zij diende een motie in waarbij het regeringsbeleid werd afgekeurd, maar trok deze op 4 mei weer in, nadat Hugh Delargy, op weg naar minister Foot om over de zaak te overleggen. onwel werd en op weg naar het ziekenhuis overleed. *(The Times)*

WINST VOOR CONSERVATIEVEN BIJ LOKALE VERKIEZINGEN

Bij gemeenteraaldsverkiezingen die op 6 mei werden gehouden heeft de conservatieve partij grote winst geboekt. Zij heeft zich daarbij her-

steld van de verliezen die zij bij dezelfde verkiezingen, drie jaar geleden, te incasseren kreeg (pag. 685/2-1973). De liberalen moesten over de hele linie zetels prijsgeven en verloren hun meerderheid in de enige grote gemeente Liverpool.
Er stonden 16.000 zetels op het spel. De conservatieven wonnen netto ca. 1600 zetels, Labour verloor meer clan 1200 en de liberalen ruim 300. De Tories wonnen vooral in de grote steden van Noord-Engeland en de West-Midlands, die traditioneel een voorkeur hebben voor Labour. Ook Cardiff, het kiesdistrict van premier Callaghan, kreeg een conservatieve meerderheid. Labour behield de meerderheid in Manchester, maar moest Birmingham en Leeds prijsgeven.

Vooral voor de liberalen waren de verkiezingen teleurstellend, omdat zij in de afgelopen jaren hun activiteiten juist op gemeenteniveau hadden geconcentreerd. Deze politiek leek drie jaar geleden succes te hebben, want toen wonnen de liberalen veel zetels. Nu hebben zij de winst van 1973 bijna geheel moeten prijsgeven.
Opvallend was verder dat de Democratic Labour Party van het vroegere Labour-parlementslid Dick Taverne haar meerderheid in de gemeenteraad van Lincoln wist te behouden. (The Times, *NRC/H'blad, NZZ)*

WILSON OPGENOMEN IN ORDE VAN DE KOUSEBAND

Ex-premier Harold Wilson is, tijdens een plechtigheid in de St. George's Chapel van Windsor Castle op 14 juni, opgenomen in de Orde van de Kouseband, de hoogste Britse onderscheiding.
De hertog van Grafton kreeg eveneens de onderscheiding.
De twee ridders van de oudste orde van Europa namen de plaatsen in van de overleden maarschalk Montgomery en van de hertog van Norfolk. De orde telt 24 leden.

Wilson heeft overigens na zijn aftreden voor enige politieke opschudding gezorgd door de keuze van personen die in de adelstand zijn verheven. Volgens gebruik heeft een premier die vrijwillig aftreedt het recht een aantal personen van eigen keuze voor te dragen voor een adellijke titel of een andere onderscheiding.
Wilson heeft in totaal negen vrienden in de adelstand verheven, negen anderen de titel ,,sir" gegeven en een aantal anderen lagere onder-

Sir Harold Wilson (l.) en de hertog van Grafton bij Windsor Castle.

scheidingen gegeven. De kritiek met name van linkse Labour-kringen gold voornamelijk de keuze van de in de adelstand verheven vrienden van de ex-premier, die bijna allen afkomstig zijn uit het bedrijfsleven, maar dan niet uit de meer gevestigde lagen daarvan, maar uit kringen die een onvervalst kapitalisme voorstaan. ,,Dit zijn mensen," aldus The Times in een hoofdartikel, ,,wier levens een contradictie zijn met alles waar de Labour-partij voor staat." (The Times)

DEFENSIEWITBOEK GEPUBLICEERD

Op 17 maart heeft de regering het defensiewitboek gepubliceerd.
Daarin werd gewezen op de groeiende militaire macht van de landen van het Pact van Warschau en werden nieuwe maatregelen aangekondigd voor de beveiliging van de NAVO-flank in het noorden en zuiden van Europa. De aangekondigde bezuinigingen, aldus het witboek, zullen echter geen invloed hebben op de militaire eenheden.
In totaal worden in de drie jaren van 1977 tot 1980 de uitgaven met £534 mln verminderd. De besnoeiingen betreffen vooral verzorgingsinrichtingen, uitrustingsprogramma's of civiele overheidsdiensten. Ongeveer 10.000 burgers die bij de strijdkrachten of de verdedigingsindustrie werken, zullen worden ontslagen.

De drie Britse divisies, die samen met Duitse, Belgische en Nederlandse eenheden in de Noordduitse laagvlakte liggen, worden de komende drie jaar gereorganiseerd.

Voor de zwakke noordflank van de NAVO wil Londen nog twee commandogroepen en een brigadehoofdkwartier ter beschikking stellen.

Ter ondersteuning van specifieke NAVO-plannen in dit gebied zal bovendien een verbindingsregiment worden opgesteld. Een van de groepen en een klein tactisch brigadehoofdkwartier zullen volgens het bij de NAVO ingediende plan voor dienst in de winter in Noorwegen afgericht en uitgerust worden.

Op de Europese noordflank staan op één brigade van de NAVO zes divisies van het Pact van Warschau.

Noorwegen kan zich, zoals ook al in een Duits witboek is vastgesteld, tegen een geconcentreerde aanval niet alleen verdedigen.

Ter versterking van de zuidflank is Engeland bereid infanterie, ondersteund door helikopters, voor dienst in het noordoosten van Italië ter beschikking te stellen, alsmede twee eskaders vliegtuigen.

De Britse regering heeft vorig jaar door vermindering van de strijdkrachten op Cyprus en de voorgenomen totale terugtrekking van Malta voor 1979 de bondgenoten een bittere pil te slikken gegeven. De nieuwe voorstellen moeten klaarblijkelijk de indertijd in Brussel geuite teleurstelling wat verminderen. Zorgen heeft de NAVO over de voorgenomen vermindering van de Italiaanse divisies met bijna een derde en over de onvoldoende en deels verouderde uitrusting van de Turkse en Griekse landstrijdkrachten.

Met het oog op de uitbreiding van de Russische marine heeft de Britse regering besloten tot versterking van haar duikbootbestrijding. Enige oorlogsschepen zullen tot onderzeebootjager worden verbouwd. Londen blijft bij de plannen tot invoering van het gevechtsvliegtuig MRCA dat voor verschillende doeleinden kan worden gebruikt.

Op 1 april ging het Lagerhuis met 305 tegen 257 stemmen akkoord met de defensieplannen.
Een conservatieve motie, die de bezuinigingen afwees, werd met 309 tegen 263 stemmen verworpen. (The Times, Reuter, ANP)

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij ,,Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

POLARISATIE DOOR VERKIEZINGEN IN ITALIË

De parlementsverkiezingen in Italië (zie pag 305 e v) van 20 en 21 juni hebben geresulteerd in een verdere polarisatie in het politieke leven

De christen-democraten behaalden in de Kamer van Afgevaardigden 263 zetels en kwamen daarmee weer op het percentage stemmen dat zij bij de verkiezingen in 1972 (pag. 297 e.v -1972) behaalden. Zij wonnen, vergeleken met de verkiezingen voor de regionale raden in 1975 (pag 159/2-1975) 3.2%. In de Senaat wisten zij hun positie enigszins te verbeteren. van 38,1% naar 38,9%.

De tweede grote partij, de communisten, won evenals bij de regionale verkiezingen. Zij krijgt 227 zetels in de Kamer van Afgevaardigden, een winst van 7,3% (van 27,1% naar 34,4%). In de Senaat won zij 5,4% (van 28,4% naar 33,8%).

De andere partijen bleven onveranderd of verloren, met uitzondering van de groepering Proletarische Democratie die met zes zetels in de Kamer van Afgevaardigden komt.

Tegelijkertijd vonden er ook provinciale en gemeenteraadsverkieeingen plaats in enkele regio's en steden, waaronder Rome, die wat de laatste betreft resulteerden in een overwinning van de communisten, waarmee deze partij met 35,5% van de stemmen de grootste partij in de Italiaanse hoofdstad werd (de christen-democraten kregen 33,1%).

De communisten versterkten ook hun positie in de gemeenteraad van Genua. Hun stemmenpercentage steeg daar van 33,8 naar 41,5, waardoor hun zetelaantal zich van 29 tot 34 uitbreidde.

De socialisten verloren, vergeleken met de regionale verkiezingen van 1975, maar de grote verliezers waren de kleine niet-confessionele partijen van het centrum: de liberalen en de sociaal-democraten.

De P.S.D.I. van oud-president Saragat, die inmiddels zijn aftreden als secretaris-generaal van de partij heeft bekendgemaakt, is ongeveer gehalveerd, terwijl de aanhang van de liberale partij ten opzichte van 1975 tot een derde van zijn grootte is teruggebracht.

De christen-democratische opzet van de verkiezingen een soort referendum te maken, is dus gelukt, aldus het *NRC/H'blad* (22-6).

Amintore Fanfani, voorzitter van de christen-democraten staat journalisten te woord.

Daardoor zijn er nu twee grote tegenover elkaar staande blokken ontstaan en zijn de mogelijkheden om een coalitie te vormen nog kleiner geworden dan voor de verkiezingen al het geval was.

De neo-fascistische M.S.1.-D.N. verloor ruim 5% vergeleken met 1972. Zij is er dus niet in geslaagd de kiezers ervan te overtuigen dat zij de enige werkelijke barrière tegen het communisme vormt

De christen-democratische winst (vergeleken met de regionale verkiezingen althans) is vooral uit het centrum, liberalen, sociaal-democraten en republikeinen gekomen.

Het verlies voor de laatsten kwam enigszins onverwachts. Algemeen werd stemmenwinst verwacht wegens de gematigde opstelling in een aantal politieke strijdpunten.

De socialisten verloren eveneens. De tendens bij de verkiezingen van 1975, winst, heeft zich niet voortgezet en het was daarop dat de socialisten hun beleid hadden gebaseerd. Zij propageerden een samengaan van alle linkse krachten in een soort volksfront, in tegenstelling tot de communisten die op een samengaan met de christen-democraten aansturen. In de verwachting dat zij wederom stemmen zouden winnen en de communisten dus wel gedwongen zouden worden een volksfrontcoalitie aan te gaan, veroorzaakten de socialisten de regeringscrises in januari en april, maar hun tactiek lijkt voorlopig nog niet aan te slaan bij de Italiaanse kiezers.

De interne gevolgen van deze socialistische echec hebben zich al doen voelen in het ontslag van een van de 2 onder-secretarissen van de partij, Giovanni Mosca, en het is helemaal niet zeker dat de interne ,,zuivering" daarmee stilhoudt. Interessant, aldus Le Monde (23-6) is de intrede in het parlement van de zgn. ,,radicale" groepering, die vurige verdedigers zijn van de individuele vrijheden, zoals het recht op dienstweigering, verruiming van de bepalingen van de wet regelende de abortus provocatus, de echtscheiding en het gebruik van verdovende middelen.

Verder lijkt het betrekkelijk geringe succes van de drie linkse groeperingen Lotta Continua. P.D.U.P. en proletarische voorhoede, die met een gezamenlijke lijst uitkwamen

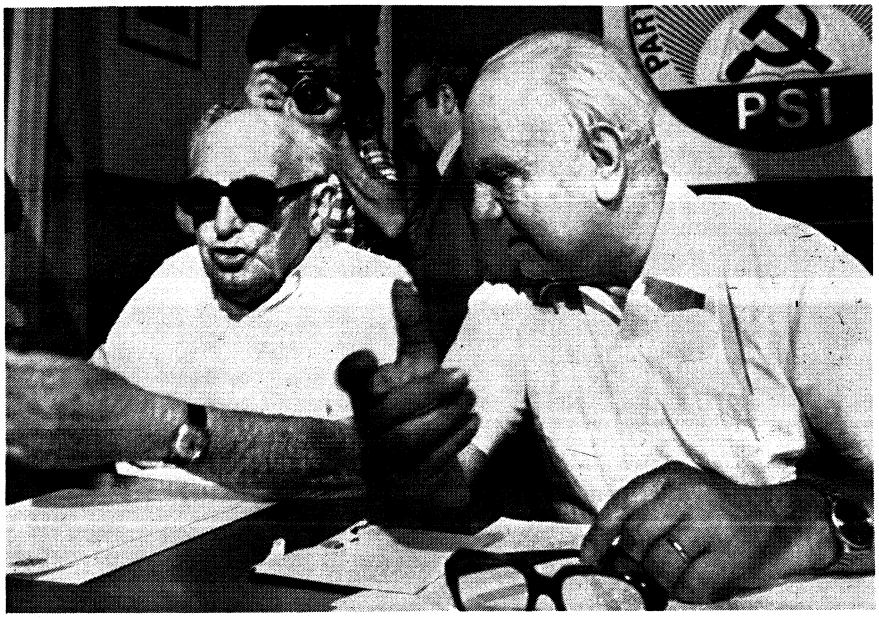

Francesco De Martino (r.). secr. van de socialistische partij en voorzitter Pietro Nenni bespreken de resultaten van de verkiezingen.

de communistische bewering te bevestigen dat er links van de communistische partij geen stabiele groepering bestaat.
In kringen van de christen-democraten werden de resultaten over het algemeen zeer positief beoordeeld, hoewel over de oorzaken daarvan verschillend geoordeeld werd.
De kringen rondom partijvoorzitter Fanfani en andere exponenten van de rechtervleugel van de partij verklaarden dat de harde confrontatiekern t.o.v. de communisten de oorzaak was. De linkervleugel rondom partijsccrctaris Zaccagnini weet het succes aan de interne vernieuwingen die in de herfst van 1975 werden doorgevoerd.
Bij de communisten is men er tevreden over dat de ,,lange mars door de instellingen" gestaag doorgaat en dat de resultaten van de regionale verkiezingen van juni 1975 nog overtroffen werden.
Zij zien in de resultaten meer dan ooit een stimulans om te komen tot de vorming van een ,,nationale regering", waarin alle grote partijen zitting moeten hebben.
Opmerkelijk is verder dat er een aantal nieuwe gezichten in het parlement te zien zal zijn. Zo werd in Rome, Umberto Agnelli, broer van Giovanni en tweede man in het FIAT-concern, in de Senaat gekozen, terwijl zijn zuster Susanna Agnelli voor de republikeinen in de Kamer werd gekozen.
De meeste linkse katholieken, die zich kandidaat hadden gesteld voor de communisten (zie hierna) werden in de Senaat gekozen. Dat geldt ook voor generaal Pasti, die eens een hoge NAVO-post bekleedde en voor EG-commissaris Spinelli, die communistisch afgevaardigde wordt.

Vorming regering *moeilijk*

De impasse in de Italiaanse politiek. voor wat betreft de vorming van een doeltreffende regering, is door deze verkiezingen echter niet doorbroken.

De beide grote partijen staan ieder een andere formule voor.

Al tijdens de verkiezingscampagne hebben de grote partijen de bal aan de ander toegespeeld, aldus Le Monde (23-6).

De vorming van een regering is een christen-democratisch probleem, aldus de communisten.

Zij riepen de kiezers daarom op een eind te maken aan de overheersende positie van deze partij, zonder daarbij uit het oog te verliezen dat

Partijen	Percentage geldige stemmen					Zetels			
	1972		1975	1976		1972		1976	
	Senaat	Kamer	Reg. raden	Senaat	Kamer	Senaat	Kamer	Senaat	Kamer
DC	38,1	38,7	35,3	38,9	38,7	135	266	135	263
PCI	28,4	27,1	32	33,8	34 4	95	179	116	227
PSIUP		1,9	—	—	—		—	—	—
Uiterst links			1,2	0,2	1,5	—	—	—	6
Radicalen	—	—		0,8	1,3	—	—	—	4
P.S.I	10,7	9,6	12,0	10,2	9,6	33	61	29	57
PSDI	5,4	5,1	5,6	3,1	3.4	11	29	6	15
P.R.I	3,0	2,9	3,2	2,7	3,1	5	15	6	14
PLI	4,4	3,9	2,5	1,4	1,3	8	20	2	5
MSI-DN	9,2	8,7	6,8	6,6	6,1	26	56	15	35
SVP	0,4	0 5	0,4	0,5	0,5	2	3	3	3
Diversen	0,4	1,6	0,2	1,8	0,1	—	1	3	1
	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	315	630	315	630

DC christen-democraten, PCI. communisten, PSIUP Italiaanse socialistische partij van de proletarische eenheid, in '72 samengegaan met de PCI. tgv de verkiezingen, vervolgens de naam veranderd in PDUP, proletarische eenheidspartij en vervolgenc gefedereerd mrt de uit de PCI getreden Manifesto-groep, uiterst links een electoraal blok gevormd door PDUP de groep proletarische voorhoede en Lotta Continua onder de naam proletarische democratie, radicalen een anarchistische groepering, die voor het eerst meedeed, PSI socialisten, PSDI sociaal-democraten, PRI republikeinen, PDI hberalen, MSI - DN neo-fascisten, SVP Zuidtiroolse Volkspartij
Diversen de drie senatoren die onder deze categorie vallen behoren bij een alliantie van de PCI-PSI. in Molise, de twee anderen aan een zgn laiistische alliantie: republikeinen, liberalen en sociaal-democraten De afgevaardigde in de categorie ,,diversen" werd gekozen dankzij een alliantie van communisten, socialisten en uiterst links

de christen-democraten hun aanhangers uit alle lagen van de bevolking recruteren. De communistische oplossing van het ,,historische compromis" berust daarop en theoretisch kan inderdaad op basis hiervan een regering gevormd worden die een meerderheid in het parlement heeft:
communisten, socialisten, christen-democraten en de hen steunende Zuidtiroolse Volkspartij hebben 550 zetels.
,,Een communistische probleem" zei de DC
Geen van haar leiders wil iets weten van het historisch comprotnis, hoewel enkelen nog wel bereid zijn tot samenwerking t.a.v. enkele punten. Maar de minderheidspositie waarin de christen-democraten in een dergelijke regering zouden belanden, maakt een dergelijke oplossing weinig waarschijnlijk.
.,Het is een socialistische probleem" hebben zowel de christen-democraten als communisten verklaard. En daar is het hele probleem van een doeltreffend werkende regering op terug te voeren, aldus Le Monde.
Zij hebben jarenlang een beslissende rol gespeeld in de vorming en vaak ook in het heengaan van de verschillende coalitieregeringen.
Ook nu zou, in samenwerking met christen-democraten, sociaal-democraten en republikeinen een regering gevormd kunnen worden die over een meerderheid in het parlement kan beschikken, maar de socialistische partijsecretaris De Martino heeft een dergelijke formule afgewezen.
Een regering van linkse partijen, de socialistische wens, communisten en socialisten, eventueel uiterst links en steun van de radicalen kan niet op een meerderheid rekenen.
Ook een opening van de christen-democraten naar rechts, dus samenwerking met liberalen, neo-fascisten en Zuidtiroolse Volkspartij levert geen meerderheid op en heeft bovendien psychologische bezwaren.
Iedere formule draagt het risico van een verdere afbrokkeling van de christen-deniocratische partij in zich, zowel een centrum-linkse coalitie, met eventuele steun van de communisten als een centrum-rechtse. Het blijft de vraag, aldus Le Monde, hoeveel tijd de partij krijgt te ontkomen aan de keuze waarvoor het kiezerscorps haar stelt nu ze zich bevindt tussen de lijn-Fanfani: een duidelijk rechtse politiek en die van Zaccagnini: interne vernieuwingen van de partij.

Partijen beijveren zich voor prominente kandidaten

Bij de opstetlling van de kandidaten-lijsten voor de parlementsverkiezingen, die op 19 mei bij de daartoe aangewezen autoriteiten ingeleverd moesten worden, beijverden de politieke partijen zich ditmaal om vooraanstaande Italianen voor zich te laten uitkomen.
Dit leidde zeker waar het om kandidaten voor de communistische lijst ging nogal eens tot enige opschudding en tot inmenging door niet direct bij de verkiezingen betrokken organisaties

Zo werd half mei bekend dat het Italiaanse lid van de Europese Commissie Altiero Spinelli als onafhankelijk kandidaat voor de communistische partij zou uitkomen

Spinelli die zijn politieke loopbaan begon als een van de leiders van de communistische jeugdbeweging, brak in de jaren dertig met de partij en was daarna partijloos De socialisten en de republikeinen stelden hem in 1970 kandidaat voor de Europese Commissie waarmee vrijwel alle democratische partijen in Italie akkoord gingen.

De communisten vonden ook de voormalige luchtmachtgeneraal Nino Pasti, de vroegere commandant van de luchtstrijdkrachten van de NAVO m Zuid-Europa, bereid als kandidaat te fungeren, alsmede de vroegere redacteur van het christen-democratische partijblad ,,Popolo" Ranieri Luigi Valle

Talrijke andere prominente katholieken lieten ook weten zich als onafhankelijk kandidaat op een communistische lijst te hebben laten plaatsen

De voorzitter van de Italiaanse bisschoppenconferentie, kardinaal Antonio Poma liet daarop op 17 mei tijdens de dertiende assemblee van de bisschoppenconferentie in Rome weten dat katholieken, willen zij niet in conflict komen met de kerk, zich niet op comiunistische kandidatenlijsten mogen laten plaatsen of op de partij mogen stemmen.

De kardjnaal benadrukte de theoretische en praktische onverzoenbaarheid van christendom en marxisme, die ,,het behoren, het begunstigen of ondersteunen van een authentieke marxistische beweging, ook wanneer hij er de ideologie niet van deelt" voor een gelovige onmogelijk maken.

Voorts waarschuwde hij hen als ze bleven volharden in hun dwalingen ,,te denken aan de wetten die met interne logica de kerkelijke gemeenschap en inbreuken daarop ordenen".

De kardinaal kreeg steun van de paus, die op 21 mei in een rede tot de bisschoppenconferentie het ,,ontoelaatbaar" noemde dat katholieken hun steun verlenen aan de communistische partij.

Hij noemde alle betuigingen van steun ontoelaatbaar en in strijd met ,,burgerliike. sociale. morele en religieuze plichten" van een katholiek.

Ook de andere politieke partijen wisten prominente Italianen op hun lijst te krijgen

Zo werd de vroegere directeur van de militaire inlichtingendienst, generaal Vito Miceli op de lijst van de MSI geplaatst, waar ook weer de naam van generaal Birindelli, een vroegere hoge NAVO-officier, die enige tijd in onmin met de partij leefde, weer voorkwam

De republikeinen wisten beslag te leggen op de vroegere minister voor financien en toekomstig voorzitter van het werkgeversverbond Confidustria, Visentini en Susanna Agnelli, de zuster van het hoofd van het FIAT-concern

De christen-democraten plaatsten een broer, Umbero Agnelli, de tweede rnan in het concern op hun lijst

Verkiezingsprogramma's en -campagne

De partijen besteedden in hun programma's veel aandacht aan de economische problemen en de oplossingen daarvan
De christen-democraten verwachtten veel van nieuwe industriele investeringen in het zuiden, prioriteit voor sociale investeringen en stijging van de produktiviteit in die sectoren waar de vraag het grootst is

De communisten legden er nogmaals de nadruk op dat zij in geen geval een dirigistische economische politiek nastreefden. Ook dachten zij er niet aan het EG-lidmaatschap ter discussie te stellen.

De partij was verder bereid het bestaan van het ondernemerschap als essentieel te erkennen.

Haar opvattingen over de opbouw van de economie zouden via een nieuwe vorm van staatsplanning verwerkelijkt kunnen worden en het privé-initiatief zou binnen het raam van een door de staat en de regio geprogrammeerde marktecononiie aan zijn trekken kunnen komen.

Volgens Berlinguer was de partij zeker niet van plan verdere nationalisaties door te voeren. De partij eiste strenge maatregelen tegen de kapitaalvlucht, verkleining van het tekort op de overheidsbegroting, maatregelen die tot een grotere belastingopbrengst moeten leiden en

het terugdringen van de stijging van de loonkosten, waarvan de stijging in overeenstemming dient te zijn met die in andere EG-landen.

De economische plannen van de socialisten verschilden slechts in nuances van die van de communisten. Met name drongen zij aan op een sanering van de staatsbedrijven door een verdere terugdringing van de invloed van de politieke partijen daarin en de oprichting van een superministerie voor economische zaken met buitengewone volmachten.

De sociaal-democraten spraken zich uit voor een nieuwe centrum-linkse coalitie en wilden prioriteit voor de bestrijding van de inflatie en het behouden van de werkgelegenheid, terwijl de staatsfinanciën door middel van een deels gedwongen staatslening nieuwe middelen moest krijgen.

De republikeinen spraken zich uit voor een consequente inkomenspolitiek, terwijl de liberalen prioriteit opeisten voor een onvoorwaardelijke verdediging van de rechtsstaat.

De meeste aandacht kregen de uitlatingen van de politieke leiders over de na de verkiezingen te vormen regering.

Zo betoogde de communistische partijsecretaris Berlinguer, in een rede tot het centraal comité op **13** mei dat de partijen, uitgezonderd de MSI na de verkiezingen een ,,crisisverbond" moesten sluiten dat de economische en maatschappelijke problemen te lijf moest gaan.

Zodra de meest urgente problemen tot een oplossing waren gebracht zou dit verbond weer verbroken kunnen worden en de partijen elk hun politieke identiteit kunnen hervinden.

Dit verbond zou echter het door de partij nagestreefde historische compromis tussen communisten, socialisten en christen-democraten niet in de weg staan.

Wat betreft de buitenlandse politiek betoogde Berlinguer dat Italië de ontspanning rond de Middellandse zee, in Europa en in de wereld moet bevorderen. Hij stelde nogmaals dat Italië lid moet blijven van de NAVO, ook al komen de communisten straks wellicht (mede) aan de regering.

Elke andere oplossing op defensiegebied, aldus Berlinguer, ,,zou andere en even zware problemen oproepen, hetzij door dat eenzijdige uittredens uit beide blokken (NAVO en Warschaupact) de bestaande tendens naar ontspanning zou verzwakken, hetzij doordat het een breuk tussen de Italiaanse democratische partijen zou veroorzaken". Berlinguer noemde veronderstellingen en beweringen als zou zijn PCI niet onafhankelijk staan ten opzichte van Moskou, „lasterlijk Isgenover die uit het christen-democratische kamp afkomstige beschuldiging stelde hij dat de christen-democraten zelf niet vrij zijn van beinvloeding door het Vaticaan en de rooms-katholieke kerk in bredere zin.

Wat het door hem geopperde ,,crisisverbond" betreft stelde Berlinguer dat het parlementaire leven ook in dat geval een oppositie zal kennen: die van extreem rechts en uiterst conservatief.

Het voorstel werd op 14 mei door de christen-democraten afgewezen. Zij noemden het voorstel een list om greep te krijgen op de macht. „Berlinguers voorstel is niets nieuws". ,,De communisten willen in de regering komen om daar te blijven. Slechts een dwaas kan menen dat hij de communistische partij kan gebruiken wanneer dat nodig is en daarna haar terzijde kan schuiven als de ernstigste vraagstukken van het land eenmaal zijn opgelost", aldus een christen-democratische verklaring.

Ook de sociaal-democraten en de liberalen stonden afwijzend tegenover het voorstel, terwijl de socialisten lieten weten er in principe wel voor te voelen, maar toch nog voorbehoud te koesteren en wel met name wegens de bindingen van de PCI met Moskou.

Buitenlandse stemmen over Italiaanse *communisten*

Vooraanstaande buitenlandse politici (zie ook pag. 425 e.v.) lieten zich tijdens de campagne uit over een mogelijke deelname van de communisten aan de regering na de verkiezingen

Zo verklaarde de Franse president Giscard d'Estaing in een interview met het Amerikaanse weekblad *Time* Magazine dat een communistische geïnspireerde regering in Italië ernstige economische en sociale gevolgen zou hebben voor de Europese Gemeenschap

Volgens hem waren de EG-principes nauweiijks verenigbaar met het Oosteuropese socialisme, maar hij noemde het ook een slecht beleid van de VS als het zou besluiten in te grijpen wanneer de communisten aan het bewind zouden komen.

Ook de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Kissinger liet bij verschillende gelegenheden waarschuwende geluiden horen en zag in een communistische regeringsdeelname een bedreiging voor het westelijk bondgenootschap.

De communisten ondernamen pogingen die vrees weg te nemen. Zo arriveerde begin mei een delegatie van de partij onder aanvoering van Pietro Ingrao, lid van het parlement voor de PCI en directeur van het Studiecentrum voor de Staatshervorming in Nederland, om in Nederland verblijvende Italianen toe te spreken.

De delegatie werd ook ontvangen door vertegenwoordigers van de PvdA.

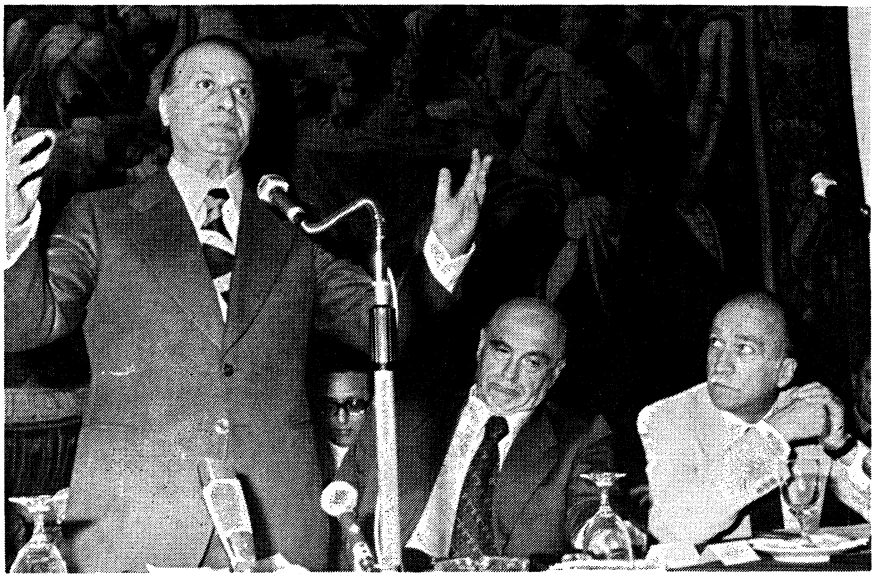

Generaal Vito Miceli, oud hoofd van de militaire inlichtingendienst deelt op persconferentie mee dat hij zich kandidaat stelt voor de neo-fascistische MSI

Tijdens een persconferentie lichtte Ingrao de bedoelingen van de communisten nader toe.
Hij zei dat de partij niet van plan was de bedrijven in Italië te nationaliseren.

Italië heeft volgens Ingrao dringend behoefte aan een grote schoonmaak. een economische ell morele. Zijn partij wil zich daarvoor inzetten zonder nu al bepaalde ministeries voor zich op te eisen. Nodig is vooral deze ministeries efficiënt te maken. Onder wiens leiding dat gebeurt vond Ingrao minder belangrijk.
De verhouding tot Moskou was volgens hcni in het geheel niet problematisch. De Italiaanse partij staat sterk voor haar autonomie en verwerpt de situatie waarin de ene communistische partij haar wil oplegt aan een andere. Volgens hem heeft Moskou geen problemen met dit standpunt.
De waarschiiwende taai die Kissinger de laatste tijd had laten horen over de opkomst van het communisine in Italië en andere Westeiiropese landen vond het kamerlid minder verontrustend voor de banden met Amerika er. de NAVO omdat, zoals hij zei. minister Kissinger niet de mening van het gehele Amerikaanse volk vertolkt. ,.Sinds enige tijd zijn er ook andere. meer begrijpende geluiden in de VS te horen".
Over de verdediging van West-Europa in het kader van de NAVO kunnen volgens Ingrao ook nauwelijks misverstanden bestaan. Italië met de communisten in een regering zal zijn eigen onafhankelijkheid blijven verdedigen en voor dat doel blijft zijn land een evenwichtige defensie-inspanning leveren. Binnen de NAVO willen de Italiaanse communisten samen met andere Westeuropese landen streven naar ontspanning tussen de twee blokken, Rusland en Amerika, en daardoor ijveren opdat dergelijke militaire pacten op den duur overbodig worden.
Voor dit streven van Italië met communisten in een regering is samenwerking met andere Westeuropese landen onontbeerlijk. Italië kan het niet alleen, aldus Ingrao.

Verantwoordelijkheid

Hij verwees naar de 20ste juni, de dag van de verkiezingen voor de toekomst van zijn partij. Hij was er stellig van overtuigd dat het Italiaanse volk op grond van de feiten en partijprogramma's zal kiezen. Hij meende dat door die feiten de politieke keuze niet in het voordeel van de christen-democraten zal uitvallen. Deze partij stelde hij verantwoordelijk voor de tussentijdse verkiezingen en de huidige economische en sociale chaos in Italië.

Gewelddadigheden tijdens *campagne*

Een centraal thema bij de campagne was ook de toenemende gewelddadigheid.
Bij verscheidene verkiezingsbijeenkomsten kwam het tot een vaak bloedig treffen tussen politieke tegenstanders, maar de meeste aandacht kreeg de moordaanslag op een jonge communist Luigi Di Rosa op 28 mei in Sezze Romano, kort na een verkiezingsbijeenkomst van de MSI, waar de spreker, het MSI-parlementslid Sandro Saccucci, bij een redevoering zijn pistool trok en

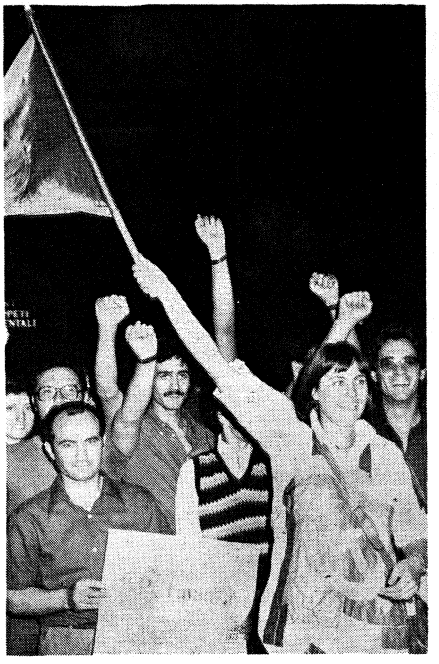

Supporters van de communistische partij tonen hun enthousiasme over de uitslagen.

enkele schoten afvuurde om zijn betoog kracht bij te zetten
Op de terugtocht naar Rome kwam het gezelschap van de MSI een groepje linkse demonstranten tegen en werd vanuit één van de auto's, waarschijnlijk die waarin zich Saccucci bevond schoten afgevuurd die Di Rosa dodelijk troffen
De afgevaardigde was daarna onvindbaar, maar kon half juni in Londen worden gearresteerd.
Eerder was door de Italiaanse justitie een arrestatiebevel tegen hem uitgevaardigd, nadat het parlement zijn onschendbaarheid had opgeheven.
Direct na de aanslag was Saccuci door de partijleiding uit de MSI gezet.

Op 8 juni werd in Genua de procureur-generaal Francesco Coco bij zijn woning doodgeschoten. Coco was jarenlang officier van justitie in Cagliari geweest en verwierf bekendheid omdat hij de vrijlating weigerde van een gearresteerde linkse activist van de groep „22 oktober", die uitgewisseld moest worden tegen de ontvoerde rechter Sossi (pag. 410-'74).

Op 10 juni deelde het hoofd van de anti-terroristische brigade in Genua mee dat de daders van de aanslag gezocht moesten worden in de kringen van de uiterst linkse ,,rode brigade". (Le Monde, *NZZ,* FAZ, *NRC /H'blad)*

MIEST-EUROPA

NEDERLAND

WETSONTWERP STADSVERNIEUWING

Staatssecretaris Schaefer van volkshuisvesting en ruimtelijke ordening heeft op 28 mei bij de Tweede Kamer een wetsontwerp op de stadsvernieuwing ingediend
Dit wetsontwerp is erop gericht vooral grote steden instrumenten in handen te geven de stadsvernieuwing doeltreffend aan te pakken

In de bij het wetsontwerp horende memorie van toelichting wordt duidelijk gesteld, dat de Wet op de Stadsvernieuwing een aanvullend karakter zal hebben. Stadsvernieuwing kan niet los worden gezien van de ruimtelijke ordening in het algemeen. De Wet op de stadsvernieuwing kan daarom de Wet op de Ruimtelijke Ordening slechts aanvullen. Ook in de toekomst zal daar waar van stadsvernieuwing sprake is, eerst gebruik moeten worden gemaakt van de mogelijkheden die de Wet op de Ruimtelijke Ordening en de Woningwet nu al bieden. Pas wanneer deze middelen niet toereikend blijken te zijn kan van de nieuwe wet gebruik worden gemaakt. Dit zal dan vooral het geval zijn in de grote steden.
De memorie van toelichting zegt daarover, dat stadsvernieuwingsproblemen zich in alle woonplaatsen kunnen voordoen. In de grote steden echter zijn de problemen ernstiger dan elders. Dat dwingt tot het stellen van prioriteiten. ,,Wie nalaat te kiezen ontloopt de grootste problemen", aldus de memorie. Dat betekent natuurlijk niet dat buiten de grote steden niets zou gebeuren. De algemeen werkende middelen houden hun uitwerking tot in de kleinste dorpen.
Ook nu al neemt het Rijk een belangrijk deel van de kosten van stadsvernieuwing voor zijn rekening. Het Besluit bijdragen reconstructie- en saneringsplannen. de beschikkingen voor geldelijke steun te verlenen en aan de verbetering van woningen en woonbuurten en subsidieregelingen van andere departementen op het gebied van verkeer, onderwijs, recreatie en monumentenzorg hebben hun gunstige uitwerking al in veel stadsvernieuwingsgebieden gehad. Een deel van de vaak hoge kosten die stadsvernieuwing meebrengt komt echter ten laste van de gemeenten. Vooral de grote steden stuiten dan soms op ernstige moeilijkheden.
Daar komt bij, dat gemeenten tot nu toe vaak tè lang in het onzekere worden gelaten over de financiële steun die, ook op langere termijn van de rijksoverheid mag worden verwacht. De situatie staat een slagvaardig stadsvernieuwingsbeleid in de weg.
In de Wet op de stadsvernieuwing worden oplossingen voor deze problemen aangedragen. De gemeenten wijzen stadsvernieuwingsgebieden aan, waarvan ze, na goedkeuring door de Minister, de in de Wet genoemde instrumenten kunnen hanteren, waarin het Rijk voor 100% kan bijdragen in het verschil tussen kosten en opbrengsten die verbonden zijn aan stadsvernieuwingsplannen. In een algemene maatregel van bestuur (saldoregeling) zal nader worden bepaald wat in dit verband onder kosten en opbrengsten moet worden verstaan.

Het Wetsontwerp gaat er vanuit, dat voor de stadsvernieuwingsplannen eerst gebruik wordt gemaakt van de geldende regelingen. De saldoregeling geeft een aanvulling voor die kosten, waarvoor op grond van bestaande regelingen geen of onvoldoende subsidie wordt verleend.

Om de gemeenten meer zekerheid te geven over de financiële haalbaarheid van de stadsvernieuwingsplannen zal het rijk zich al in een vroeg stadium verbinden tot het verlenen van steun. Deze verplichting kan voor meerdere jaren gelden, wat de continuïteit van de werkzaamheden zal bevorderen. De verplichtingen die het rijk aangaat kunnen zich over meer dan één ministerie uitstrekken. Dat maakt coördinatie noodzakelijk. Daartoe wordt een Coördinatiecommissie stadsvernieuwing in het leven geroepen. Deze commissie, die bemand wordt met ambtenaren van de bij stadsvernieuwing betrokken departementen. za: adviseren over de ineerjaren afspraken en de concrete aanvragen voor geldelijke steun bij de uitvoering van de stadsvernieuwing. Deze commissie werkt r al up basis van de huidige subsidieregelingen voor de stadsvernieuwing.

Het wetsontwerp voorziet in een aantal procedurele maatregelen die het proces kunnen vereenvoudigen zonder het planologische beleid geweld aan te doen en die tegelijkertijd een zo groot mogelijke deelneming van de betrokkenen mogelijk maken.

Basis voor alle activiteiten is een structuurplan zoals dat wordt omschreven in de Wet op de Ruimtelijke Ordening. In ruimtelijke consequenties op middellange dat plan geeft de gemeente aan wat de termijn zullen zijn van het beleid dat zij voorneemt te gaan voeren. Tevens zal de samenhang moeten worden aangegeven van de ruimtelijke, economische, culturele en sociale aspecten van de beleidsvoornemens. Dit structuurplan wordt gedurende één maand ter inzage van de bevolking gelegd en vervolgens vastgesteld door de gemeenteraad. Het opstellen van een structuurplan kan zeer veel tijd vergen. Wanneer dit tot onaanvaardbare vertraging van de stadvernieuwingswerkzaamheden zou leiden kan voor ten hoogste tien jaar vrijstelling van deze wettelijke voorwaarde worden verleend. In dat geval zal de gemeenteraad een besluit moeten nemen, dat, op grond van onderzoek naar maatschappelijke, economische en ruimtelijke ontwikkelingen, voldoende uitgangspunten biedt voor de stadsvernieuwingsplannen.

Met het structuurplan (of het raadbesluit) als uitgangspunt wijst de gemeenteraad vervolgens het gebied dat zij wil vernieuwen aan als vernieuwingsgebied. In deze aanwijzing spreekt de raad zich uit over het gebied dat hij wil vernieuwen en over de financiële consequenties die daaraan verbonden zijn. Hieruit moet dan blijken welk deel van de kosten voor rekening van de gemeente zou komen wanneer de normale subsidieregelingen zouden worden gehanteerd. De aanwijzing door de raad wordt van advies voorzien door Gedeputeerde Staten en vervolgens ter goedkeuring voorgelegd aan de Minister. Deze betrekt bij zijn oordeel de in het structuurplan vastgelegde uitgangspunten. Goedkeuring door de Minister van de aanwijzing tot vernieuwingsgebied staat gelijk aan een beginselverklaring tot financiële steun van alle daarbij betrokken departementen aan de plannen.

Los van de aanwijzing tot vernieuwingsgebied kan de gemeenteraad een zogenaamde leefmilieuverordening vaststellen. Zo'n verordening geeft de gemeente de mogelijkheden het verval van daarbij aangewezen stadswijken tot staan te brengen of te voorkomen. Zij bevat voorschriften over het bouwen en verbouwen van panden en over het gebruik van gronden en opstallen in de bedoelde gebieden. Een leefmilieuverordening zou zo in het gunstigste geval een latere aanwijzing tot verieuwingsgebied overbodig kunnen maken. Een op basis van een goedgekeurde aanwijzing tot vernieuwingsgebied vastgestelde leefmilieuverordening valt ook binnen de financiële toezeggingen die de Minister op grond van de saldoregeling doet.

Om in een aangewezen vernieuwingsgebied daadwerkelijk aan de slag te kunnen moeten de werkzaamheden nog nader door de gemeenteraad worden uitgewerkt. Dit gebeurt door het opstellen van een verbeteringsplan of een herindelingsplan. Een verbeteringsplan gaat het minst ver. Anders dan in een bestemmingsplan worden in een verbeteringsplan niet de bestemmingen vastgelegd, maar wordt aangegeven welke panden men wil gaan verbeteren, welke voorzieningen men wil treffen ter verbetering van de omgeving en welke financiële consequenties dat heeft. Tevens stelt het wetsontwerp voor, dat er duidelijkheid komt over de welzijnsvoorzieningen die men denkt te verwezenlijken, over de manier waarop de wijkbewoners zullen worden gehuisvest en over het tijdstip waarop de uitvoering van de plannen rond zal moeten zijn,

Een herindelingsplan is een bestemmingsplan in de zin van de Wet op de Ruimtelijke Ordening, maar is meer gericht op de uitvoering. Het herindelingsplan wordt gebruikt, wanneer sprake is van ingrijpende veranderingen in de structuur van het gebied en is dan ook de meest verstrekkende maatregel die in het Wetsontwerp voorkomt

De verschillen tussen een verbeteringsplan en een herindelingsplan komen ook tot uiting bij de procedure die gevolgd moet worden. Voor beide plannen geldt dat het ontwerp door B en W ter inzage van de bevolking wordt gelegd. De goedkeuring na vaststelling door de raad ligt echter bij een herindelingsplan bij de Minister, terwijl bij een verbeteringsplan slechts een, al dan niet stilzwijgende bekrachtiging door de Minister nodig is van het goedkeuringsbesluit van Gedeputeerde Staten

Stadsvernieuwing is geen doel op zichzelf. Het wetsontwerp legt zeer grote nadruk op de actieve inspraak en medewerking van alle betrokkenen. Al van het begin af, als B en W een aanwijzing tot vernieuwingsgebied overwegen, gaat inspraak een belangrijke rol spelen. Gedurende ten minste drie maanden kunnen de betrokkenen (wijkbewoners, bedrijven, middenstanders) zich uitspreken over de plannen. Van al deze meningen wordt een rapport opgemaakt, dat een belangrijk onderdeel vormt van de procedure en medebepalend is voor de besluitvorming. Naarmate de plannen verder vorderen wordt de kring van insprekers over de uitvoeringsplannen steeds nauwer getrokken en wordt de aard van de inspraak steeds concreter.

Om iedereen die dat wil bij de besluitvorming te kunnen betrekken stelt het wetontwerp dat bezwaren tegen de ontwerpen van de verschillende stadsvernieuwingsmaatregelen niet alleen schriftelijk maar ook mondeling kunnen worden ingebracht. Van deze mondeling ingebrachte bezwaren worden processenverbaal opgemaakt dat als officieel bezwaarschrift wordt beschouwd.

Omdat de leefbaarheid van wijken mede kan worden bepaald door de aanwezigheid van bedrijven en bedrijfjes besteedt het wetontwerp speciale aandacht aan het bedrijfsleven Er wordt een algemene maatregel van bestuur aangekondigd waarin de steun aan bedrijven zal worden geregeld. Deze steun kan zowel gericht zijn op voortzetting van het bedrijf in de wijk als op verplaatsing naar elders of op bedrijfsbeeindiging.

Al eerder werd het ontwerp ingediend voor de Wet voorkeursrecht gemeenten In plannen van de regering zal dit voor gemeenten een instrument moeten worden om al in een vroeg stadium gronden te verwerven die voor de uitvoering van stadsvernieuwingsplannen van belang zijn In dat wetontwerp is nog sprake van een beperking wat de bestemming van de gronden betreft In de Wet op de stadsvernieuwing zou moeten komen, dat het gemeentelijke voorkeursrecht gelat voor alle gronden binnen een vernieuwingsgebied (dat als zodanig door de minister is goedgekeurd). ongeacht de daaraan gegeven of nog te geven bestemming.

In het wetsontwerp is de mogelijkheid geopend om te komen tot de oprichting van ,,stadsvernieuwingscorporaties". Daarvoor kan het Initiatief uitgaan van wijkbewoners en huiseigenaren Als die rond de tafel gaan zitten en er deskundigen bij halen om bij deze moeilijke materie te helpen, dan is er al een belangrijk stuk ,,particulier initiatief" gebundeld Volgens het wetsontwerp kan een erkende stadsverniewingscorporatie op alle nodige ambtelijke hulp rekenen Vandaar dat de rijksoverheid voor de kosten die dat met zich meebrengt een afzonderlijke subsidiepost wil vaststellen. Een door de Kroon erkende stadsverniewingscorporatie zou de gemeenten nogal wat werk uit handen kunnen nemen De besluitvorming blijft weliswaar voorbehouden aan de gemeenteraad, maar tal van werkzaamheden kunnen aan zo'n corporatie worden overgelaten Bij voorbeeld de arbeidsintensieve voorbereiding van een raadsbesluit om een buurt of wijk als vernieuwingsgebied aan te wijzen Het behoeft geen betoog, dat de ,,commercie" door de corporaties buiten de deur moet worden gehouden. de enige doelitelling kan slechts zijn de voorbereiding en uitvoering van maatregelen in het belang van de stadsvernieuwing

Door de in dit wetsontwerp voorgestelde samenwerkingsvorm krijgt de ,,wijk" alle kans het voortouw te nemen in de operatie stadsvernieuwing Daarbij kan een stevi e ruggesteun van specialisten op dit terrein welkom zijn. Eén categorie huiseigenaren heeft na de oorlog inmiddels al veel know-how opgedaan op het gebied van de woningverbetering en aanverwante zaken, namelijk de woningbouwcorporaties Juist nu de ,,echte" corporatie-gedachte in de verhouding met de huurders weer meer accent begint te krijgen, is het volgens het wetsontwerp een goede gedachte gebruik te maken van de kennis en mankracht van de woninpbouwcorporaties in de te vormen stadsvernieuwingscorporaties

Daarbij is het niet van belang of de betreffende woningbouwcorporatie in het vernieuwingsgebied huizen heeft staan Het gaat om de nuttige ,,inbreng", waarvan de wijk kan profiteren

Door de instelling van stadsvernieuwingscorparaties kan al voor een belangrijk deel worden voorkomen, dat de meest betrokkenen zich toeschouwers langs de zijlijn zullen voelen (Ministerie van volkshuisvesting en ruimtelijke ordening)

KABINET KIEST VOOR PIJLERDAM IN OOSTERSCHEX.DE

Op 17 juni heeft minister Westerterp van verkeer en waterstaat bekend gemaakt, dat het kabinet gekozen heeft voor de bouw van een pijlerdam in de Oosterschelde. De kosten van een dergelijke dam, met een groot aantal kleine doorlaatopeningen van in totaal 12.000 m^2. bedragen f 4,1 mrd. Dat is anderhalf mrd meer dan nodig geweest zou zijn voor volledige afsluiting van de Oosterschelde. Een dam met grote openingen van in totaal 20.000 m^2 zou f 260 mln meer kosten. Een dam met kleine openingen houdt 65% van het getijdenverschil bij Yerseke in stand; een dam met grote openingen 90%.

De waterdoorlatende pijlerdam, is een constructie op pijlers, die op putten zijn gefundeerd De betonnen putten (16 x 46 meter) worden in de directe omgeving gefabriceerd De pijlers die op de putten komen te staan zijn 35 meter lang en 4,5 meter dik Zij zullen worden geplaatst met behulp van een speciaal te bouwen „catamaran-schip" (kosten f 359 miljoen), waartoe in het -scheepsbouwkundig laboratorium in Wageningen proeven zijn gedaan

In de drie geulen in de Oosterscheldemonding (de Roompot, de Schaar van Roggeplaat en de Hammen) komen resp 38. 18 en 24 pijlers. In feite moeten er drie pijlerconstructies, die tezamen volgens minister Westerterp het grootste waterbouwkundige werk in Nederland in de 20ste eeuw opleveren, worden geplaatst

Tussen de pijlers worden zware bodemconstructies gelegd om de standzekerheid te garanderen. Daarboven ziet men openingen, die bij bijzondere weersomstandigheden door schuiven kunnen worden afgesloten De doorstroomopeningen worden in totaal 3,2 km lang.

Over de pijlerdammen heen zal een verkeersweg worden aangelegd, waardoor de verbinding Middelburg - Randstad aanzienlijk wordt bekort. De al eerder geplaatste pylonen in de stroomgaten, die nodig waren voor een afsluiting volgens het oorspronkelijke deltaplan, zullen moeten worden opgeruimd

Nu Rijkswaterstaat en het kabinet zich definitief voor een pijlerdam hebben uitgesproken, zijn twee andere varianten (een caissondam, hetzij op staal hetzij op putten) voorgoed van de baan. Op deze varianten zal niet meer worden gestudeerd Rijkswaterstaat zal zich nu verder toeleggen op gledetailleerde uitwerking van de pijlerdamconstructie

Tweede *Kamer* met *pijlerdam* akkoord

In de TK werd het voorstel tot bouwen van een pijlerdam in de Oosterschelde op 23 juni besproken.

De meerderheid van de TK schaarde zich achter het besluit, zij het, dat er bij veel fracties twijfels waren m.b*t* de financiele consequenties. De VVD stelde voor nog geen beslissing te nemen, maar te wachten op meer zekerheid over de kosten en de technische uitvoerbaarheid van het plan

De PvdA-fractie en de CDA-fracties steunden het beleid van minister Westerterp, maar de heer Schakel (ARP) had op het gebied van de financiering toch nog wel twijfels Hij meende, dat slechts aan twee van de drie voorwaarden voldaan was. die gesteld waren voor het afwijken van het plan van volledige afsluiting van de Oosterschelde (zie pag. 810/2-1974).

De heer Schakel diende een motie in, waarin het oordeel uitgesproken werd, dat verdere overschrijding van de kosten van een pijlerdam met r 260 mln voor de bouw van een grotere doorlaatopening zou leiden tot het in werking treden van de ontbindende fmanciele voorwaarde, die de regering in nov 1974 had vastgesteld. De motie werd aangenomen met de stemmen van de fracties van ARP, CHU, KVP, VVD, DS'70, SGP en GPV voor.

Minister Westerterp verzette zich niet *te*gen aannemen van deze motie Hij concludeerde, dat de TK in ieder geval wel instemde met de bouw van een dam met kleine doorlaatopeningen

De indiener van de motie bestreed deze conclusie niet en zei zelfs geen bezwaar te hebben tegen bouw van een dam met grote doorlaatapeningen, als de minister het bedrag ervoor nog ergens zou kunnen vinden (NRC/H'blad)

i Vor ber pag 808/3 e v -1974)

DRS. R. J. DE WIT NIEUWE COMMISSARIS VAN DE KONINGIN IN NOORD-HOLLAND

Drs. R. J. de Wit, burgemeester van Alkmaar, is op 11 juni benoemd tot commissaris van de koningin in Noord-Holland m.i.v. 16 aug. Hij is opvolger van mr. F. J. Kranenburg, die op 1 mei met pensioen is gegaan.

Drs. R. J. (Roel) de Wit is op 31 maart 1927 in Amsterdam geboren.

Van 1965-1970 was hij wethouder van publieke werken van Amsterdam. Sinds 1958 was hij voor de PvdA lid van provineiaie staten van Noord-Holland: in 1974 werd hij voorzitter van de PvdA-fractie. In 1970 was hij benoemd tot burgemeester van Alkmaar

De nieuwe commissaris is aan de Gemeentelijke Universiteit van Amsterdam afgestudeerd in de biologie Na zijn studie had hij een aantal functies op het gebied van de natuurbescherming en de ruimtelijke ordening. Van 1964-1965 was hij secretaris van de Contactcommissie voor Natuur- en Landschapsbescherming; sinds 1960 is hij bestuurslid van de Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten Hij is lid van het presidium van de Raad va11 Advies Ruimtelijke Ordening, voorzitter van de commissie stedelijke reconstructie en voorzitter van de Commissie volkshuisvesting van de Vereniging van Nederlandse gemeenten.

Drs De Wit is verder actief geweest in het wetenschappelijke bureau van de PvdA, de Wiardi-Beckman Stichting (Trouw NRC/H'blad).

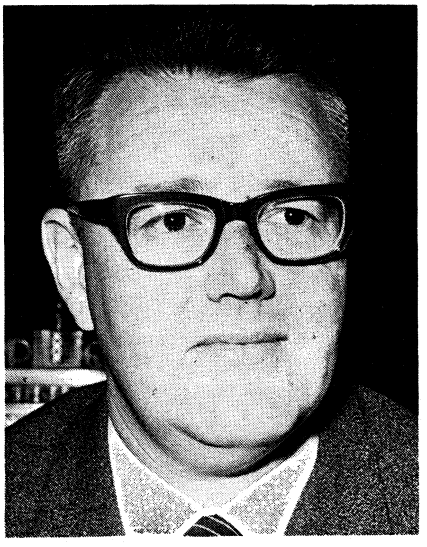

Drs. R. J. de Wit.

DUITSLAND (BONDSREPUBLIEK)

SPD-VOORZITTER BRANDT IN DE SU

SPD-voorzitter Willy Brandt heeft van 2-9 juli 1975 op uitnodiging van de Sowjet-partijleider Brezjnew een bezoek aan de SU gebracht. De uitnodiging was medio mei 1973 aan Brandt gericht, toen hij nog bondskanselier was. Na het aftreden van Brandt i.v.m. de kwestie-Guillaunie is de uitnodiging nog eens nadrukkelijk bevestigd.

Bij aankomst van Brandt op het vliegveld van Moskou werd hij door secretaris-generaal Brezjnew persoonlijk begroet een gebaar, dat als zeer uitzonderlijk geldt.

Op 3 juli vond een eerste langdurig onderhoud tussen Brandt en Brezjnew plaats. Hierna bood Brezjnew zijn Westduitse gast een lunch aan. In zijn tafelrede uitte de Sowjet-partijleider zich zeer optimistisch over de ontwikkeling van de betrekkingen tussen de SU en de Bondsrepubliek sedert het afsluiten van de normaliseringsverdragen vijf jaar eerder. Sindsdien is de verhouding, bij alle fundamentele verschillen, alleen maar beter geworden, aldus Brezjnew. Als tevoren bestaan er echter nog steeds ‚zwarte krachten van de reactie", die proberen deze ontwikkeling te verstoren.

Brezjnew ging in zijn tafelrede ook in op de kwestie Berlijn. Hij stelde, dat de SU zich inzette voor het behoud van de levensvatbaarheid van West-Berlijn en voor de eerbiediging van de legitieme rechten van de inwoners. Voor de SU ging het om de handhaving en eerbiediging van elke letter en de algemene geest van het viermogendhedenverdrag. Evenwel verwacht de SU dezelfde hou-

Sowjet-partijleider Brezjnew (l.) en SPD-voorzitter Brandt (r.) bij besprekingen in het Kremlin.

ding van de andere belanghebbende partner.

Het antwoord van Brandt was even optimistisch en verzoenend. Hij onderstreepte nadrukkelijk, dat zich aan de tijdens zijn ambtsperiode als bondskanselier begonnen nieuwe verhouding tussen de SU en de Bondsrepubliek ook na zijn aftreden i.v.m. de affaire-Guillaume niets fundamenteel veranderd had. Zijn opvobger, Schmidt, streefde er naar de „politiek van samenwerking, van ontspanning en van actieve verzekering van de vrede vastberaden en met een duidelijk persoonlijk engagement voort te zetten".

Brandt maakte een rondreis door de SU, waarbij hij bezoeken bracht aan Leningrad, Nowosibirck en Samarkand.

Op de laatste dag van zijn bezoek aan de SU had hij nog een twee en een half uur durend onderhoud met partijleider Brezjnew.

De terugreis naar de Bondsrepubliek maakte Brandt niet, zoals verwacht, met een lijnvliegtuig van Aeroflot, maar met een speciale, hem ter beschikking gestelde, machine.

Voor zijn vertrek uit de SU hield Brandt in Moskou een persconferenrie, waaop hij de balans van zijn bezoek opmaakte. Behalve met Brezjnew had hij ook gesprekken gevoerd met minister Gromyko van buitenlandse zaken alsmede met de kandidaat-leden van het Politburo Ponomarew en Romanow.

Op zijn persconferentie zei Brandt, dat al zijn gesprekken in de eerste plaats over het algemene thema ontspanning gegaan waren; over de vraag i.h.b., hoe dit proces — bij alle gebrek aan illusies over de fundamentele verschillen tussen Oost en West — verder gestimuleerd kon worden.

In deze samenhang was ook gesproken over de problemen in het Middellandse Zeegebied, waarbij Brandt Portugal en het Midden-Oostenconflict expliciet noemde.

Ook over de Conferentie over Europese veiligheid en srmenwerking (CEVS) was gesproken. Brandt noemde het feit, dat deze conferentie tot stand gekomen was alleen al een positieve ontwikkeling. Hij meende, dat de biieenkomst in Helsinki niet als een afsluiting, maar als liet begin tot verdiepte west-oostelijke samenwerking moest worden gezien.

M.b.t. de betrekkingen tussen de SU en de Bondsrepubliek verwees Brandt nog eens naar de tafelredes van Brezjnew en hemzelf aan het begin van liet bezoek.

Brandt merkte nog op, dat zijn bezoek niet onderhandelingen ten doel had; het was in de eerste plaats bestemd voor uitwisseling van inlichtingen naar beide zijden. Hij wees erop, dat het concreet vorm geven aan de betrekkingen tussen de Bondsrepubliek en de SU in de eerste plaats een taak voor de regering was.

Beweringen in delen van de Westduitse pers, als zouden met zijn bezoek regelmatige contacten tussen SPD en CPSU geinstitutionaliseerd zijn, wees Brandt af. Er was alleen de bedoeling overeengekomen om naar geval en gelegenheid contacten op te nemen. Overigens waren de fundamentele verschillen tussen de beide partijen, zowel in ideëel als in structureel opzicht, overal bekend, aldus Brandt. (NZZ, Le Monde, The Times)

OFFICIËLE BEZOEKEN PRESIDENT SCHEEL

Sedert zijn verkiezing tot president van de Bondsrepubliek in mei 1974 (pag. 340/1 e.v.-1974) heeft Walter Scheel een viertal officiële bezoeken aan het buitenland gebracht. Dit betrof Frankrijk, de VS, de SU en Finland.

FRANKRIJK

President Scheel bracht een officieel bezoek aan Frankrijk van 21-25 april 1973. Dat Frankrijk het eerste land was, dat Scheel als bondspresident bezocht, werd in de Franse pers met genoegen vastgesteld.

In de Franse pers werd hier en daar zelfs gesteld, dat na de Amerikaanse aftocht uit Zuid-Oost Azië Bonn zo bevreesd was geworden voor Amerikaans neo-isolationisme, dat de Westduitse politiek op langere termijn toenadering zoekt tot de gaullistische derdemacht-houding. die ook Giscard in mildere vorm schijnt voort te zetten.

Maar, zo vervolgt di redenering, de voorwaarde, die Bonn hiervoor stelt is een grotere solidariteit van Frankrijk met het westen en de NAVO op korte termijn. Volgens een nieer algemene redenering zou Giscard zijn Westduitse collega willen wijzen op de noodzaak, nu een Amerikaans isolationisme wordt gevreesd, snel tot een grotere Europese politieke eenheid te komen en naar een monetaire unie te streven.

Op 22 april 1973 heeft president Scheel in een toespraak in het raadhuis van Parijs verklaard, dat, wie werkelijk een Europese Unie wil. moet weten, dat er dan een duidelijke Europese grondwet nodig is als basis voor een gemeenschappelijke buitenlandse en economische politiek.

Daarvoor waren geen nieuwe serie conferenties nodig of nieuwe bureaucratieën, maar alleen de politieke wil aldus Scheel. Scheel antwoordde in zijn rede — vlak voor een politiek onderhoud niet de Franse president — op diens eis van enige weken eerder dat het tijdstip nu nadert waarop Europa moet besluiten of het een zelfstandige politiek gaat voeren.

Wanneer Frankrijk en Duitsland elkaar vandaag in deze stad ontmoeten aldus Scheel, dan kan hun dialoog niet alleen gaan over beide landen, het moet een Europese dialoog zijn. Hij herinnerde aan de vrees in Europa rond 1950 die was ingedijkt door de bescherming van de Atlantische alliantie. Ook herinnerde hij aan de moeilijkheden tussen de concentie van De Gaulle over een Europa der vaderlanden en die van een Europese superstaat.

Geen der landen, aldus Scheel, mocht aan hegemonie over de andere denken. Wil de Gemeenschap werkelijk zin hebben dan moet zij iedere burger betere levenskansen en grotere sociale rechtvaardigheid bieden en de sterke basis worden voor een gemeenschappelijke politiek op het gebied van buitenlandse zaken, samenwerking en veiligheid.

Er waren mensen, aldus Scheel, die geloofden dat behoud van de wereldvrede alleen de sugermachten aanging, dat Europa zich niet met ontwikkelingslanden hoefde bezig te houden, geen eigen defensie nodig had en zich niet verantwoordelijk hoefde te voelen voor de wereldvoedseiproblemen. Zeker zal Europa, aldus de Duitse president. vandaag nog niet ten ondergaan als we ons aan die verantwoordelijkheid onttrekken. Het veiligheidsnet dat de Westerse wereld heeft opgezet blijft bestaan. Maar de Atlantische vereniging moet zichzeif ook waarmaken in de politieke veranderingen van de moderne wereld.

Wanneer deze vitale vereniging tussen partners in zijn taak tekort schiet omdat de Europeanen niet een partner worden die opgewassen is tegen zijn verantwoordelijkheid, dan zullen anderen en niet wii over het lot van Europa besluiten. W; kunnen niet wachten tot de Euro-

pese Unie ons op een dag in de schoot valt als een rijpe vrucht.
Wat moet er dus gedaan worden? Europa moet zichzelf de instellingen en de compctcnties geven die nodig zijn om te kunnen handelen en dat moet zonder uitstel gebeuren Wie werkelijk een Europese Unie wil moet weten dat liet een duidelijke grondwet nodig heeft die de basis vornit voor een gemeenschappelijke buitenlandse en economische politiek en voor een gemeenschappelijke defensie. Aldus Scheel.

VERENIGDE STATEN

Aan de VS bracht president Scheel een bezoek van 16-19 juni 1975. Het was het eerste bezoek van een Westduits staatshoofd aan de VS sedert 17 jaar.
Scheel heeft in de VS besprekingen gevoerd met president Ford en minister Kissinger. De Westduitse president heeft ook een bezoek aan Chicago gebracht.
Walter Scheel sprak op 17 juni 1975 een rede uit voor een verenigde vergadering van beide huizen van het Amerikaanse Congres.

In zijn rede stelde Scheel, dat de ontspanning tussen Oost en West niet mag betekenen, dat de ideologische strijd regen het communisme verflauwt
Hij noemde verder West-Berlijn het hete hangijzer dat de werkelijke betekenis van de ontspaning in de Oost-West-relaties in Europa iedere dag opnieuw beproeft
Scheel omschreef de ontspanningspolitiek van de Bondsrepubliek als de hoeksteen van de buitenlandse politiek van zijn land
Hij wees het congres er verder op, dat het Westen de ideologische strijd met het communisnie wel eens zou kunnen verliezen, tenzij wij inzien, waarom de communistische ideeën terrein winnen in Europa en de derde wereld ,,Overal waar onrecht heerst wint het communisme Het wordt tijd, dat wij ons geweten scherpen"
Scheel memoreerde de tekorten in de wereld aan graan en rijst, de overbevolking en het effect daarvan op de economische ontwikkeling van de derde wereld
,Het zou politiek gezien van geen betekenis zijn en economisch onmogelijk om alleen maar onze overschotten en onze sociale verworvenheden over te hevelen naar de ontwikkelingslanden wij moeteri zoeken naar harmonisering van onze belangen", aldus Scheel tot het congres

SOWJET-UNIE

Bondspresident Scheel bracht een bezoek aan de SU van 10-15 nor. 1975. Het was het eerste bezoek van een Westduits staatshoofd aan de SU sedert de Tweede Wereldoorlog. Van 10-13 nov. verbleef Scheel in Moskou, waar hij door partijleider Brezjnew ontvangen werd. Aansluitend bezocht hij Tasjkent en Samarkand.

Scheel was bij zijn bezoek vergezeld van minister Genscher van buitcnlandse zaken, die besprekingen

Sowjet-partijleider Brezjnew (l) met president Scheel (r.).

voerde met zijn Sowjet-collega Gromyko.
In Le Monde van 15 nov. werd bericht, dat bij de besprekingen op verschillende niveaus meningsverschillen bleven voortbestaan. Genscher en Gromyko zijn er niet in geslaagd voortgang te boeken voor wat betreft de onderhandelingen over het afsluiten van een drietal verdragen m.b.t. wetenschappelijke en technische samenwerking, culturele uitwisseling en juridische vertegenwoordiging. De Bondsrepubliek wil in deze verdragen West-Berlijn insluiten. Dit wordt door de SU geweigerd.
Door president Scheel is meerdere malen, o.a. in een toespraak voor de Sowjet-tv, de kwestie van de eventuele hereniging van Duitsland ter sprake gebracht. Ook heeft hij gesproken over de kwestie van de ,,Wolga-Duitsers". Hij heeft een versnelling van hun repatriëring verlangd met een beroep op de slotverklaring van de CEVS.

FINLAND

Van 15-18 juni 1976 heeft president Scheel een officieel bezoek aan Finland gebracht Scheel bezocht Helsinki op uitnodiging van de Finse president Kekkonen, met wie hij gedurende zijn bezoek meerdere gesprekken gevoerd heeft.
In de hZZ van 16 juni wordt opgemerkt, dat Scheel's bezoek aan Finland meer symbolische dan praktirche betekenis heeft, aangezien er nauwelijks actuele bilaterale problemen op te lossen zijn.
Met het bezoek van Scheel wordt er voorlopig een punt gezet achter het langdurige proces van normalisering van de betrekkingen van Finland met de beide Duitse staten.

In een tafelrede ging Scheel op 15 juni in op Finlands neutrale positie tussen Oost en West. Hij zei hierover o.m.:

, Zij streeft naar viendschappelijke betrekkingen en vreedzame samenwerking met alle staten. vooral natuurlijk met Finlands buurstaten in het Oostzeegebied Wie zou beter begrijpen dan wij, met onze pijnlijke ervaringen in het centrum van Europa, dat alleen een politiek, die realistische rekening houdt met de krachtsverhoudingen, de politieke werkelijkheid van haar omgeving. het eigen volk en de vrede in Europa dienen kan"

,Ik ben het nooit met degenen eens geweest, die in de discussies tussen Oost en West in Europa niets lieten gelden dan de keuze voor de ene of de andere zijde De neutrale staten zijn niet onzydig in het politieke landschap van ons continent Zij zijn een stabiliserende, zelfstandige kracht Zij hebben vaak hun grote aanzien en hun deskundigheid ervoor ingezet tussen de met elkaar strijdige belangen te bemiddelen en de tegenstellingen der confrontatie te verminderen En tenslotte betekent neutraliteit niet onverschilligheid, niet neutraliteit van het hart en van de gezindheid" (NZZ, Le Monde, FAZ, The Times)

BONDSKANSELIER SCHMIDT OVER DEELNAME COMMUNISTEN IN WESTEUROPESE REGERINGEN

Uitlatingen van bondskanselier Schmidt over mogelijke deelname van communistische partijen in Westeuropese regeringen hebben ontstemming te weeg gebracht bij

de oppositie in Bonn, alsmede bij de regeringen in Rome en Parijs.

In een tv-interview, dat op 15 april werd uitgezonden, beschuldigde Schmidt de Italiaanse christen-democraten ervan met een reactionaire politiek de opkomst van de Communistische Partij van Italië te hebben bevorderd.

Schmidt werden in liet interview vragen gesteld over het thema of het einde van de spanning gekomen was. De bondskanselier benadrukte in zijn antwoorden, dat het gevaar voor Europa minder lag in expansiedrang van de SU, dan wel in de binnenlands-politieke zwakte, of, zoals Schmidt zei. ..een vacuüm aan regeringsbekwaamheid" in sommige staten in West-Europa.

Schmidt haalde toen Italië als voorbeeld aan In dat land, dat 30 jaar door christen-democraten geregeerd was, waren de ,,sociale verhoudingen niet in orde", en dat gaf aanleiding tot zorg, evenals het Iberische schiereiland reden tot zorg gaf Even later kwam hij op Italie terug, toen hij landen met sterke sociaal-democratische partijen, waar de communisten geen rol spelen, aan Zuid-Europa ten voorbeeld hield. ,,Zij heben daar communistische partijen van gewwht", aldus Schmidt, ,,waar met geweld en kracht de oude verhoudingen voor tientallen jaren verstard zijn, in Portugal, Spanje en Italie en in zekere zin ook in Frankrijk, dat door het gaullisme gestempeld was"

In hetzelfde interview verweet Schmidt de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken, Kissinger, niet voorzichtig genoeg te zijn in de beoordeling van binnenlandse ontwikkelingen in andere staten, n a v. Kissingers opmerkingen over een Amerikaanse reactie op mogelijke deelname van de communisten aan een Italiaanse regering

De Italiaanse regering liet haar ambassadeur in Bonn op 16 april bij de bondskanselier protesteren tegen zijn uitlatingen. De Italiaanse regering gaf ook publiekelijk uiting aan het feit, dat zij de opmerkingen van de bondskanselier betreurde.

In antwoord op vragen van een lid van het parlement liet de Franse premier Chirac op 5 mei weten met ,,verbazing" van Schmidts uitlatingen te hebben kennis genomen. De premier zei daarbij het woord ,,verbazing" om diplomatieke redenen gekozen te hebben. Ook merkte Chirac op: ,,Het past de heer Schmidt derhalve niet dergelijke onberaden verklaringen te doen." Tenslotte werd duidelijk, dat op 16 april de Franse ambassadeur in Bonn de ,,noodzakelijke stappen" bij de Westduitse regering ondernomen had.

Ook de Westduitse oppositie van CDU en CSU was verontwaardigd over de opmerkingen van Schmidt. Zij verweet hem een ,,arrogante houding". Daarenboven ontwikkelde de secretaris-generaal van de CDU, Biedenkopf, nog de theorie, dat de vastgelopen situatie in Italië aan de Italiaanse socialistisclie partij te wijten zou zijn.

In de ogen van Biedenkopf was het voornaamste probleem voor Italie het ontbreken van een effectieve socialistische partij en het feit, dat de christen-democraten al 30 jaar ,,tot regeren gedoemd" zijn

Volgens Biedenkopf is het nodig het proces van regeneratie in de Italiaanse regerende partij aan te moedigen, in plaats van om Duitse binnenlandse -politieke redenen de verantwoordelijken voor het hoofd te stoten. (N Z Z, Le Monde, The Times. F A Z)

ENGELAND

BRUINBOEK OVER NOORDZEEOLIE

Eind april heeft de regering een bruinboek gepubliceerd over de vooruitzichten van de exploitatie van de in het Engelse deel van het continentale plat aanwezig zijnde aardolie.

Volgens het boek is de bewezen Britse oliereserve 30% groter dan in 1975 werd gepubliceerd.

In 1976 zal er tussen 25 en 30 mln ton worden geproduceerd dat is ongeveer een vijfde van de totale behoefte en dat zal een gunstig effect op de betalingsbalans hebben van f 5 mrd.

In de komende jaren zal de kostbare stroom uit de Noordzee snel in omvang toenemen, tot Groot-Brittannië in 1980 zichzelf kan bedruipen en vervolgens fors gaat exporteren.

Nu al staat vast, dat het land een plaats krijgt tussen de grootste tien olieproducenten ter wereld.

Op 30 april heeft de staatssecretaris voor energie Alexander Eadie, vijf mln gulden beschikbaar gesteld voor 4 projecten om energie uit de golven te halen. Er is bekend dat 900km kustlijn voldoende is om de huidige elektriciteitsbehoefte te dekken. In 1986 zal een experimenteel krachtstation van tien Megawatt uit golfkracht klaar moeten zijn.

Maar de oliestroom is nog in volle gang. 1975 is volgens het bruinboek ,,uitzonderlijk succesrijk" geweest, met 24 nieuwe ontdekkingen — evenveel als in de vijf voorgaande jaren samen. Alles bij elkaar zijn er de laatste tien jaar 800 boringen verricht in het Engelse deel van de Noordzee, waarvan de helft voor exploratie.

Maar er is duidelijke vertraging in het tempo van opsporing en ontwikkeling. Van de 24 ontdekkingen in 1975 is er nog niet één commercieel winbaar verklaard. Sinds midden 1974 hebben de oliemaatschappijen geen nieuw veld in ontwikkeling genomen zij concentreerden zich op de bestaande bewezen velden.

Hiervoor zijn complexe redenen. De slechte economische situatie, de komende prijsherziening van OPEC, de internationale discussie over oliemaatschappijen en het teruggelopen verbruik (in 1975 consunieerde Engeland 7,5% minder energie, w.v. 2% minder olie dan in 1974) zijn factoren die inspireren tot afwachten.

Ook de enorme technische moeilijkheden bij net winnen in de roerige Noordzee — nu langzamerhand opgelost — hebben het aan wal brengen van de brandstof vertraagd. De Engelse regering wil uiteraard zo snel mogelijk zo veel mogelijk boren water hebben met het oog op de economische positie, maar is in de afgelopen jaren vaak te optimistisch geweest in de voorspellingen. Nu is echter de produktie voor de komende jaren wat lager geschat: 95 tot 115 mln ton in 1980 bij voo beeld en dat is 5 mln ton lager dan vorig jaar werd aangenomen.

De ramingen van de totale voorraad in de Noordzee (bewezen, waarschijnlijk en mogelijk bij elkaar genomen) liggen nog altijd tussen de gigantische hoeveelheden van 3000 tot 4500 mrd ton, ter waarde van f 1000 mrd. Op basis van het huidige jaarverbruik moet het voldoende zijn voor 30 tot 40 jaar.

Het produkt dat uit de Noordzee komt is van hoge kwaliteit, o a. omdat er zo weinig zwavel in zit. De raffinaderijen hebben echter een mixture van zware (zwavelhoudende) en lichte (zwavelarme) olie nodig De verhouding m Engeland is op het ogenblik ongeveer driekwart zware olie en een kwart lichte. In de toekomst kan het verbruik, en daarmee het aandeel van de zware olie, wellicht worden teruggebracht tot 35%, maar ook dan moet er nog veel worden geimporteerd Dat is geen bezwaar, want de zware olie is goedkoper dan lichte (een tot anderhalve dollar per barrel) zodat Engeland aan zijn export goed kan verdienen De regering is het met deze commerciele politiek eens: deze week is al een eerste tanker van 50 000 ton met lichte olie naar Duitsland vertrokken, ook al omdat de exporteur, British Petroleum, op het Continent een hogere prils kon krijgen Aan in Engeland. Voorlopig zal BP 400 000 ton uitvoeren ter waarde van ongeveer 100 miljoen gulden. De Britse regering heeft haast, de oliemaatschappijen minder Naast alle andere factoren hebben zij ook financieringsmoeilijkheden Het boren in diep, ruw water mag duur zijn, maar het ontwikkelen en produceren is niet minder kost-

baar Naar schatting zal er tot 1980 40 à 50 mrd gulden nodig zijn voor de Noordzee, maar het kan ook 60 mrd worden

De oliemaatschappijen en de City, het financiële centrum van Londen. zijn dan nok actief en inventief bezig om deze enorme bedragen bij elkaar te krijgen Daarbij worden verschillende technieken toegepast Sommige maatschappijen lenen bij banken tegen een royalty, andere proberen een aandeel in hun consortium te ve kopen, en er is ook (onder leiding van de Charter house group) een syndicaat gevormd waarin verzekeringmaatschappijen en pensioenfondsen een aandeel van vijf miljoen gulden kunnen nemen Produktiefinanciering, dus het verkopen van de toelcomstige produktie in ruil voor cash geld, is nog niet toegepast voor zover bekend

De Koninklijke Shell-Groep en Exxon zullen in ae periode tot 1981 ongeveer £ 3,5 mrd investeren om hun gezamenlijke olie- en gacvelden in het Britse deel van de Noordzee in produktie te brengen De kosten voor het Brent-veld bedragen ongeveer 88 mrd gulden De reserves van dit veld bestaan uit twee mrd vaten olie en vloeibaar aardgas en negentig mrd kubieke meter ander gas Het Brent-veld begint later dit jaar te produceren en zal in het begin van de jaren tachtig een top bereiken van ongeveer 450 000 vaten olie en 100 000 vaten vloeibaar gas per dag

Samen met hun deelgenoten zullen Shell en Exxon voor de pijpleiding en de oliehaven voor het Brent-veld en voor het Dunlin-veld in 76 ongeveer 2,5 mrd gulden uitgeven en nag eens 2,2 mrd gulden voor nieuwe winningscapaciteit, in het bijzonder in het Brent-veld

Het resterende bedrag is bestemd voor proefboringen de gasproduktie in het zuideliik deel van de Noordzee en het opvangen van de kosten voor de olieproduktie in de velden Auk en Brent.

Shell en Exxon verwachten in het begin van de Jaren tachtig in de Noordzee 800.000 vaten olie en vloeibaar gas per dag te produceren Hier staat als vergelijking tegenover dat het gemiddele Britse olieverbruik in het afgelopen jaar ongeveer 1,7 mln vaten per dag heeft bedragen

Men is van plan de piipleiding van het Brent-veld ook olie te laten vervoeren uit de velden Cormorant, Dunlin (waar Shell en Exxon een belang van 64% in hebben), Thistle en Hutton

Meer *staatsdeelnemingen bij* nieuwe boringen

Minister voor energie Wedgwood Benn heeft op 27 mei bekendgemaakt dat maatschappijen die in nieuwe gebieden olie en gas willen zoeken in de Noordzee aan stringenter voorwaarden moeten voldoen dan voorheen.

Zij zullen akkoord moeten gaan met een staatsdeelneming van 51%, de belastingen zullen worden verhoogd, de vakbonden moeten worden toegelaten op boorinstallaties en de tijd waarin de maatschappijen actief moeten gaan boren wordt bekort.

De staat zal zich via de British National Oil Corporation meer dan voorheen gaan bezighouden met de exploratie. Dit houdt in dat de staatsonderneming zal bijdragen in de financierirg en eigen mensen zal inzetten.

De bedoeling hiervan is de BNOC meer invloed te geven op het tempo van exploratie — dat de laatste tijd door oliecrisis en financieringsmoeilijkheden is vertraagd — en om de overheid meer kennis en deskundigheid te laten opdoen. De vijfde ronde omvat maar 50 tot 60 concessieblokken, aanzienlijk minder dan de 436 blokken die in de vorige ronde in 1971-'72 zijn uitgegeven.

Minister Renn wil raak kleinere aantallen blokken uitgeven. om het tempo van de ontwikkelingen beter in de hand te kunnen houden. De belangstelling voor de nieuwe concessies is in principe groot, maar minister Benn zei dat het voor enkele dralende oliemaatschappijen hoog tijd wordt om een overeenkomst met de regering te sluiten. *(NRC/H'blad)*

SANERING PERS VOORGESTELD

Op 17 maart is het rapport verschenen van de regeringscommissie die een onderzoek heeft ingesteld naar de situatie bij de Britse pers.

De commissie heeft na lang onderzoek geconcludeerd dat de pers alleen het hoofd boven water kan houden als er zwaar geïnvesteerd wordt in nieuwe technieken en het personeelsbestand teruggebracht wordt en dat daarvoor privé- en overheidsgeld nodig is. De onderzoekers zeggen dat de terugloop in lezers, een terugval van de advertenties door de economische recessie en een enorme toename van de kosten de belangrijkste oorzaken van de slechte staat zijn waarin de pers verkeert.

De meeste Britse kranten verliezen geld en de cash-flow is voor vele kranten kritiek. Het onderzoeksteam van drie man zegt dat als voorwaarde voor overheidshulp de vakbonden en uitgevers gezamenlijk een commissie moeten oprichten, die de richtlijnen voor de veranderingen moet opstellen en, dat de aanvragers van bijstand hun plannen openbaar moeten maken.

De Labourregering vroeg in 1974 om een onderzoek naar de pers. Een van de auteurs van het interimrapport is Lord Hunt, leider van de Britse Mount-Everest expeditie in 1952. Het rapport behandelt 8 ochtendbladen, 7 zondagsbladen en de 2 avondbladen.

De rapporteurs zien geen spoedige inkomstenverhoging en zoeken het daarom in kostenbeperking en modernisering. Overbezetting en beperkende maatregelen van de vakbonden zijn een gewoon verschijnsel in de Britse uitgeverij. De commissie schat dat tussen 30 en 35 miljoen pond nodig is voor afvloeiingsregelingen en 20 miljoen voor nieuwe investeringen in fotozetten en computertechnieken.

De investeringen moeten uitgesmeerd worden over 4 jaar. De commissie verwacht dat 7.000 mensen hun baan zullen verliezen en nog eens 2,000 parttimers.

Het rapport zegt dat alle kranten, op het populaire ochtendblad The Sun na, in de laatste twee jaar een daling in lezers zien en dat slechts 4 dagbladen en één zondagsblad winst maken (Reuter)

POWELL ONTHULT SMOKKEL IMMIGRANTEN

Het conservatieve Lagerhuislid Enoch Powell heeft op 24 mei in het Lagerhuis onthuld dat er een wijdvertakte internationale organisatie bestaat om immigranten uit India, Pakistan en Bangladesh naar Engeland te smokkelen.

Hij heeft zijn gegevens echter uit onverdachte bron, nl. uit een rapport van een onderstaatssecretaris van het ministerie van buitenlandse zaken. Powell knoopte aan zijn beschouwing een prognose vast dat de spanning in wijken met veel immigranten binnen enkele jaren zo zal oplopen dat er een storm van geweld ontstaat.

,,Niets kan de import van wapens en explosieven verhinderen, en vergeleken met het geweld dat dan ontstaat, zal Belfast een benijdenswaardige plaats zijn". De onderstaatssecretaris van buitenlandse zaken, Hawley, zegt in zijn rapport dat er een hele industrie bestaat om immigranten clandestien naar Engeland te brengen. Er is altijd aan de vereiste papieren te komen, als er maar betaald wordt. Voor mannen die als ,,bruidegom" naar Groot-Brittannië komen — een vorm van relatie waarvoor immigratie is toegestaan — kan het bedrag oplopen tot 5500 gulden. In een plaats opereren volgens Hawley 200 agenten die papieren te koop aanbieden, in Jallundur (Indiase Punjab), trof hij 80 bemiddelaars aan. Deze gegevens wekten enige sensatie in het parlement, evenals het feit dat Enoch Powell het geheime rapport had kunnen bemachtigen. *(NRC/H'blad)*

LIBANON

DE BURGEROORLOG SINDS BEGIN MAART. DE ROL VAN SYRIE

In aansluiting op de in vorige aflevering vermelde gebeurtenissen en ontwikkelingen in en rond Libanon van begin maart (pag. 402/3 t/m 405/3) volgt hieronder een overzicht van het verdere verloop van de burgeroorlog.

Op 9 maart arriveerden de Syrische vice-premier en minister van buitenlandse zaken, Abdel Halim Khaddam, en de commandant van de Svrische luchtmacht, generaal Naji Jamil, opnieuw in Beiroet. De Syrische stafchef, generaal Hikmat Chehabi, voegde zich de volgende avond bij hen.

Ook op 9 maart besloot het Libanese parlement in zijn eerste zitting sinds vijf maanden met 64 stemmen tegen 1 de ambtstermijn van de afgevaardigden met 26 maanden te verlengen tot het tweede halfjaar van 1978.

Inmiddels hadden de bezettingsacties van het z.g. Libanese Arabische Leger o.l.v. luitenant Ahmed Khatib niet alleen in het leger tot verdeeldheid geleid. In een op 10 maart gepubliceerde brief van 9 febr. hadden 250 officieren van leger en luchtmacht bij de opperbevelhebber van het leger, generaal-majoor Hanna Said, o.a. aangedrongen op bestraffing van de deserteurs. In de nacht van 10 op 11 maart zouden PLA-troepen reeds met operaties tegen de militairen van Khatib begonnen zijn. Maar voor zo'n aanpak leek Said niet te voelen. Hij kondigde op 10 maart een amnestie voor alle deserteurs af, uitgezonderd degenen die misdaden hadden gepleegd.

Optreden Ahdab

De 11de maart luidde een periode van verwarring in.

Eerst bevestigde luitenant Ahmed Khatib dat de door generaal Said voorgestelde amnestiemaatregelen onvoldoende waren. Vervolgens werd de militaire commandant van Noord-Libanon, de mohammedaanse kolonel Abdel Mejid Chehab, bij een falangistische controlepost op de weg van Beiroet naar Tripoli doodgeschoten, wat tot een golf van repressailles tegen christenen in het gebied van Tripoli leidde. Daarop

Brigade-generaal Abdel-Aziz Ahdab.

vielen nog drie kazernes in handen van militairen van het Libanese Arabische leger (zie pag. 405/3).

Voorts legde premier Karame voor de radio een verklaring af waarin hij stelde dat hij niets meer kon doen om het land te redden; dat werd dooi- waarnemers geïnterpreteerd als een aankondiging van zijn aftreden. Kort daarop keerden de drie Syrische bemiddelaars naar Damascus terug, terwijl gemeld werd dat ruim 60 Syrische officieren van de diverse bestandscommissies zich in Beiroet verzameld hadden met het oog op hun repatriëring.

In die situatie richtte brigade-generaal Abdel-Aziz Ahdab, de militaire commandant van het district Beiroet, zich 's avonds via de tv met een boodschap tot het Libanese volk. In die boodschap, ,.communiqué nr. 1", verlangde hij het aftreden van president Frangié en van de regering binnen 24 uur. Ahdab, een Soennitische mohammrdaan afkomstig uit Tripoli, proclameerde zichzelf tot voorlopig militair gouverneur van Libanon en kondigde voor het hele land de noodtoestand af.

In zijn boodschap van 13 punten gaf Ahdab het parlement uiterlijk zeven dagen de tijd om een nieuwe president te kiezen, die ,,onmiddellijk een nieuwe regering zal vormen". Hij deed een beroep op alle legeronderdelen om zich achter zijn „reformistische" beweging te scharen en streng tegen anarchisten en plunderaars op te treden. Hij keurde het amnestieaanbod aan militaire deserteurs goed, prees Syrië om zijn pogingen Libanon uit de greep van de burgeroorlog te halen en beloofde de bestaande akkoorden tussen Libanon en het Palestijns? verzet naar de letter en naar de geest uit te voeren

Tenslotte verzekerde Ahdab dat hij geen enkele politieke ambitie koesterde en dat hij tegen een militair regime was.

Ruim drie uur na Ahdab's tv-toespraak verklaarde president Frangié tegenover de pers dat hij vastbesloten was om aan de macht te blijven ,,om de legaliteit, zelfs ten koste van ons leven, te verdedigen".

D2 leider van de Nationale Liberale partij, minister van binnenlandse zaken Camille Chamoun, veroordeelde de machtsgreep van Ahdab en zegde ziin steun toe aan president Frangie, terwijl een falangistisch radiostation het optreden van Ahdab ,,een dolkstoot in de rug van de constitutie" noemde. De leider van het linkse moslem-blok, Kamal Joumblatt, liet weten dat hij vóór het heengaan van president Frangie maar tegen inmenging van militairen in de politiek was.

Terwijl de meeste andere politici aanvankelijk een afwachtende houding aannamen, zou Ahdab volgens waarnemers worden gesteund door een aanzienlijk deel van de opperofficieren, zoals de commandant van de luchtmacht en de chef van de militaire inlichtingendienst, en zou zijn optreden stilzwijgend zijn goedgekeurd door de opperbevelhebber van het leger, generaal-majoor Said.

Toen Ahdab's ultimatum van 24 uur op 12 maart verstreken was, verscheen eerst een communiqué (nr. 7) waarin gesteld werd dat president Frangié als demissionair werd beschouwd, maar vervolgens werd een communiqué uitgegeven, waarin de term demissionair werd ingetrokken en vervangen door een waarschuwing aan het adres van Frangié dat hij na 48 uur de gevolgen zou moeten dragen van zijn weigering om af te treden. Tijdens een persconferentie op 12 april kondigde Ahdab de vorming van een militaire commandoraad aan, die het land zou moeten besturen in afwachting van de machtsoverdracht aan een ,,hervormde democratische regering". Ahdab beweerde een aantal hoge officieren in het opperbevel te vertegenwoordigen en de steun te genieten van opperbevelhebber Said, met wie hij voortdurend contact onderhield.

De militaire groep rond Ahdab nodigde het parlement, op 12 maart uit president Frangié middels een parlementaire procedure af te zetten. Een desbetreffende petitie zou aan het eind van die dag al de handtekening van 45 van de 99 afgevaardigden hebben gekregen.

Maar president Frangié bleef weigeren af te treden en hij bleef in zijn Baabda-paleis, dat door ca. 1.000 man loyale troepen o.l.v. kolonel Antoine Barakat (evenals Fran-

gié afkomstig uit Zghorta) verdedigd werd.
Inmiddels schaarden steeds meer legeronderdelen en politieke groeperingen zich achter Ahdab: de overwegend mohammedaanse gendarmerie van 5.000 man, de beweging van ,,christen-militairen in Oost-Libanon" en de ultra-rechtse christelijke ,,Wachters van de Ceders", terwijl een aantal linkse partijen al op 12 maart in een verklaring op Frangiés heengaan had aangedrongen en begrip hadden uitgesproken voor Ahdabs methode om dit doel te bereiken.

Op 13 maart werd een door 64 van de 99 afgevaardigden ondertekende aftredingspetitie aan president Frangié overhandigd. maar deze weigerde af te treden als niet minstens 66 afgevaardigden (tweederde) daarom vroegen en dan nog nooit onder militaire druk. De twee ontbrekende afgevaardigden werden nog dezelfde dag gevonden en een nieuwe parlementaire delegatie ging naar het presidentiële paleis met het verzoek aan Frangié, nu getekend door 68 afgevaardigden, ter wille van het welzijn van het land af te treden. Deze weigerde zelfs de petitie in ontvangst te nemen.

Op 14 maart waarschuwde Ahdab dat hij ,,op grond van het hardnekkig weigeren van het staatshoofd om af te treden gedwongen (zou) zijn de situatie op militaire wijze te regelen". Maar de falangisten en nationale liberalen verklaarden zich nu tegen een gewelddadige afzetting.

Terwijl op 15 maart gemeld werd dat een tankcolonne van het Libanese Arabische leger van Sidon naar Beiroet oprukte, kwam die dag een akkoord tot stand tussen Ahdab en luitenant Khatib over een gezamenlijk optreden ter verwijdering van de president. Daarbij zouden vier eisen van Khatib door Ahdab zijn aanvaard: 1) het leger zal worden gereorganiseerd op niet-religieuze basis; 2) het zal als een Arabisch leger worden beschouwd; 3) het moet een reële strijdmacht worden, die een wezenlijke bijdrage kan leveren tot de Arabische oorlogsinspanning tegen Israël; en 4) het ,,evenwichts"beginsel moet in alle staatsinstellingen worden toegepast. Khatibs troepen en die van kolonel Rauf Abdul Samad, de militaire commandant van het Mont-Libanondistrict, verenigden zich met die van Ahdab voor een belegering van het presidentiële paleis. Een ultimatium van Samad, dat het paleis in puin geschoten zou worden als de president niet zou aftreden, werd die dag echter op aanraden van Ahdab niet uitgevoerd.
Op dat moment werd de militaire sterkte van de anti- en pro-Frangié Libanese troepen als volgt getaxeerd:

Anti-Frangié: 2.000 militairen onder bevel van Ahdab, ca. 10.000 militairen trouw aan Said, 2.000 man van het Libanese Arabische leger plus de Libanese luchtmacht met 24 toestellen.

Pro-Frangié: 1.000 man geregelde troepen o.l.v. kolonel Barakat plus een pantserbrigade als bewakers van het presidentiële paleis; de falangistische militie van ca. 10.000 man; het Zghorta Bevrijdingsleger onder Tony Frangié (zoon van de president): en de militie van de Nationale Liberale Partij van Chamoun van ca. 2000 man.

Verdere Syrische *interventie*. Militaire successen voor linkse moslems

Voordat een nieuw ultimatum van legerofficieren aan het adres van Frangié op 16 maart om 2.00 uur plaatselijke tijd zou aflopen, greep Syrië in. De naar het presidentiele paleis oprukkende panterscolonne van het Libanese Arabische leger stuitte op 15 maart op guerrilla-eenheden van Al Saika, door Syrië gesteunde Palestijnen, terwijl de oostelyke toegangsweg tot het paleis werd afgesneden door PLA-troepen die volgens de falangisten in werkelijkheid Syrische militairen in PLA-uniformen waren. Volgens onbevestigde berichten zouden die dag ca. 1.000 aldus vermomde Syriërs Libanon zijn binnengetrokken.

De Syrische interventie ter vermijding van een gewelddadige afzetting van president Frangié maakte in feite een einde aan Ahdabs poging om een ,,Libanese oplossing" voor de crisis te vinden en schonk de overige Palestijnse commando-roganisaties, incl de PLO, na een periode van afzijdigheid opnieuw een actieve rol in het gebeuren. Die ontwikkeling leidde ertoe dat de sinds januari al gespannen verhouding tussen de linkse Libanese moslems o.l.v. Kamal Joumblatt en Syrië steeds slechter werd, terwijl het optreden van Al Saika de positie van PLO-leider Arafat ondermijnde met als gevolg dat diens vriendschap voor Damascus geleidelijk in vijandschap verkeerde.

Ogenschijnlijk leidde de Syrische tussenkomst een nieuwe Syrische bemiddelingspoging in om een politieke oplossing voor de crisis te forceren (*NRC/H'blad*, 15-3), maar die poging ging gepaard met een massale escalatie van de gevechten in Libanon, waarbij de linkse moslem-troepen aanzienlijke terreinwinst in Beiroet en elders op hun rechtse christelijke tegenstanders boekten.

Reeds op 12 maart hadden christelijke en mohammedaanse milities weer barricades opgericht in Beiroet, vooral in de hotelwijk. Af en toe werden vuurgevechten gemeld.

Op 21 maart voerde de Mourabitoun (,,onafhankelijke nasseristen"), gesteund door tanks en pantserwagens van het Libanese Arabische leger, een geslaagde aanval uit op het bolwerk van de falangisten in de hotelwijk, het Holiday Inn hotel

Op 22 maart gingen de falangisten tot de tegenaanval over en maakten zich korte tijd meester van een gebouw naast het hotel. Zij moesten zich echter onder hevig vuur van de tegenpartij terugtrekken. terwijl falangisten vanuit het oosten van de stad de hotelwijk met artillerie- en mortiergranaten bestookten, waardoor het Franse consulaat werd getroffen, en ook de mohammedaanse westelijke voorsteden. Deze bombardementen en moslem-represailles ontketenden een ,,genocide"-oorlog met ca. 200 doden per dag, aldus The Times (27-3).
Nadat ook het presidentiële paleis te Baabda met granaten en raketten was bestookt, week president Frangié met zijn echtgenote op 25 maart uit naar Joeneh. de christelijke havenstad op ca. 20 km ten noorden van Beiroet.
Inmiddels was op 23 maart door brandbommen in het havengebied van Beiroet een brand ontstaan, die binnen 48 uur een gebied van 3000 m2 verwoestte. De minister van economische zaken, Osseiran, deed op 25 maart een beroep op Arabische staten om brandblusboten te sturen om belangrijke voedsel- en andere voorraden te redden.
Dezelfde dag riep Pierre Gemayei, die bevelhebber van een verenigd rechts-christelijk commando was geworden, al zijn aanhangers op zich achter hem te scharen voor de verdediging van de christelijke gebieden. Volgens de falangistische zender hadden binnen een dag al 17.000 personen zich bij het falangistische partijbureau in Jounieh laten registreren. Na het mislukken van Ahdab's actie sloten de militairen van het leger zich met hun wapens bij hun resp. gemeenschap aan.
Intussen boekten de moslem-eenheden ook in de bergen ten noorden en ten oosten van Beiroet successen, terwijl hevige gevechten tussen christenen en Druzen werden gemeld in de bergen van zuidelijk Libanon en rond het christelijke dorp Kahale en de Druzenvestiging Aley (15 km ten zuidoosten van Beiroet) — het bolwerk van Joumblatt —. waar het beheersen van de weg Damascus-Beiroet de inzet van de strijd vormde.
In de nacht van 28 op 29 maart veroverden linkse inoslem-troepen het Hilton hotel en het hotel Normandy op de falangisten.
In deze fase van de strijd hielden niet alleen de PLA en Al Saika, maar ook andere PLO-troepen zich afzijdig.

Onder die omstandigheden had de Syrische bemiddeling voorlopig weinig succes. Op 16 en 17 maart

voerde Syries president Assad te Damascus besprekingen met diverse christelijke en mohammedaanse leiders uit Libanon, o.w. luitenant Khatib en de falangisten Georges Saade en Kariin Pakraduni, en met Palestijnse leiders zoals Yassar Arafat (PLO) en Zohair Mohsen (Al Saika). Maar Kamal Joumblatt weigerde naar Damascus te komen uit protest tegen Syrische inmenging ten gunste van president Frangié. Ook brigade-generaal Ahdab verklaarde zich op 17 maart bereid tot samenwerking met Syrië bij het vinden van een politieke oplossing ,al bleef hij de volgende dag het aftreden van Frangié eisen

Premier Karame, over wiens aftreden door Ahdab na 11 maart niet meer gerept was en die zich geheel afzijdig van de gang van zaken had gehouden, zou op 19 maart samen met ex-premier Saeb Salam en parlementsvoorzitter Kamal Assad naar Damascus vertrekken, maar hun (Syrische) toestel werd op het internationale vliegveld van Beiroet kort voor de start door een raket getroffen, die volgens latere berichten door leden van het Libanese Arabische leger zou zijn afgevuurd. De drie politici bleven ongedeerd en vertrokken later die dag naar Damascus voor een gesprek met president Assad, waarvan zij op 20 maart 's avonds terugkeerden. Syrië maakte de Libanese bezoekers in Damascus duidelijk, aldus *NRC/H'blad* (22-3) dat het naar een elegante oplossing voor Frangiés heengaan streefde.

In dat verband had het Libanese kabinet, in een buitengewone zitting op 22 maart onder voorzitterschap van president Frangié, een voorstel tot grondwetswijziging goedgekeurd waardoor het parlement in staat zou worden gesteld zes maanden vóór het aflopen van Frangiés ambtstermijn (23 sept. 1976) een nieuwe president te kiezen i.p.v. twee maanden zoals voorgeschreven was. Voorts besloot het kabinet tot een amnestie voor alle legerdeserteurs en tot reactivering van de regionale commissies voor toezicht op de naleving van het bestand van 22 januari. Joumblatt verwierp deze voorstellen echter als een listige poging tot uitstel en hij herhaalde de eis van links betreffende een onmiddellijk en onvoorwaardelijk aftreden van Frangié.

Op 24 maart beschuldigde Al Saika in een verklaring Joumblatt van pogingen om het Syrische vredesinitiatief te saboteren. Daaraan werd de waarschuwing toegevoegd dat Al Saika gereed stond Aley te bezetten als een ,,escalatie" van het conflict zou optreden.

Toen vervolgens in Beiroet geruchten de ronde deden dat president Frangié de Syrische regering had verzocht geregelde troepen naar Libanon te sturen om de orde te herstellen en de leider van Al Saika, Zouheir Mohsen, op 26 maart in Damascus aangekomen was, bracht behalve Arafat ook Joumblatt op 27 maart een bezoek aan de Syrische hoofdstad. Hij sprak daar ruim zeven uur met president Assad, die tevergeefs zou hebben getracht Joumblatt mor een nieuw bestand te winnen, dat de volgende dag in beginsel wel door Arafat zou zijn aanvaard

Egyptisch initiatief

Op 28 maart riep de Egyptische nationale veiligheidsraad, die in spoedzitting bijeengeroepen was door president Sadat, op tot het zenden van ,,symbolische Arabische troepen" naar Libanon om als buffer op te treden bij het uitvoeren van een bestand. De interventie van een zeker aantal Arabische landen, aldus de Egyptenaren, moest zo spoedig mogelijk plaats vinden ten behoeve van een bemiddelingspoging en als bijdrage tot het handhaven van de veiligheid.

Volgens *NRC/H'blad* (29-3) was ,,de Egyptische proefballon qua timing en inhoud er waarschijnlijk op gericht de Syrische positieve bemoeienis te doorkruisen". De Syrische radio leverde de volgende dag scherpe kritiek op het voorstel: het had slechts ten doel het Syrische vredesinitiatief te ,,saboteren" en Syriës rol in Libanon ,,in twijfel te trekken". Wie het Syrische initiatief steeds belemmert, ,,dient de CIA en de zionistische vijanden", aldus radio-Damascus. Volgens Le Monde (31-3) scheen het Egyptische initiatief door geen van de bij het conflict betrokken partijen te zijn goedgekeurd.

Internationalisatie?

In een brief aan de Veiligheidsraad op 30 maart vestigde secretaris-generaal Waldheim de aandacht van de Raad op ,,de ernst van de situatie in Libanon".

Waldheim wees erop dat er niet alleen ca. 300.000 Palestijnen in Libanon zijn, maar dat het toekomstige karakter van de Libanese staat ook van speciaal belang voor zijn buren was. Het was verontrustend te moeten opmerken, aldus de secretaris-generaal, dat er steeds meer gediscussieerd werd over een verdeling van Libanon, en de kansen op een inmenging van buitenaf die daaruit voort kon vloeien Hij meende dat de internationale gemeenschap een belang had in het verzekeren van de voortdurende politieke onafhankelijkheid en territoriale integriteit van Libanon

Waldheim stelde dat hij met waardering de pogingen van de Syrische regering had gevolgd om te bemiddelen in de geschillen tussen de diverse Libanese facties Ook had hij met belangstelling kennis genomen van een Egvwtische suggestie (op 27 maart) om het Libanese probleem in een Arabische context op te lossen via een bemiddelingspaging van een aantal Arabische staten Niettemin gingen de gevechten onverminderd voort met voortdurende massale verliezen aan mensenlevens, en inspanningen van de VN om een hulp- en rehabilitatieprogramina op gang te brengen waren vastgelopen

De secretaris-generaal herinnerde erasn dat hij op 26 maart al een dringende oproep tot een onmiddellijk en effe tief staakt-het-vuren had gedaan Ongelukkigerwijs was die oproep niet ter harte genomen, en nu was een staakt-het-vuren urgenter geworden

Waldheim verklaarde dat hij zich volledig bewust was van de gevoelige aspecten bij het spreken over zo'n delicate en ingewikkelde situatie In wezen kon het probleem alleen worden opgelost door een verzoening van de geschillen tussen de Libanezen en hij (Waldheim) was zich zeer wel bewust van de uitdrukkelijke bepalingen in het Handvest tegen VN-inmenging in de bmnenlandse aangelegenheden van een staat. Maar ,,een verdere verslechtering van de situatie in Libanon kan implicaties tot gevolg hebben die de grenzen van dat land ver te buiten gaan" Hij besloot: ,,Rekening houdend met de omvang van de tragedie en met zijn gevaarlijke implicaties voor de vrede in het gehele gebied neem ik de plicht te hebben om de aandacht van de Veiligheidsraad te vestigen op de ernst van de situatie in Libanon".

Premier Karame toonde zich op 31 maart ,,verrast" over Waldheim's initiatief en verklaarde zich tegen een behandeling van de Libanese kwestie door de Veiligheidsraad.

Het Libanese conflict was een zuiver interne aangelegenheid en er werden al pogingen gedaan, in het bijzonder door Syrië, om de gevechten te beëindigen, aldus Karame.

Ook Joumblatt sprak zich tegen Waldheim's initiatief uit.

Tegelijk was er sprake van een Amerikaans initiatief. Terwijl de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken, Kissinger, op 30 maart bij een diner ter ere van koning Hoessein van Jordanië verklaarde, dat de VS ,,in nauw contact (stonden) met Syrie, andere Arabische landen en bepaalde Libanese facties met het oog op de invoering van een staakt-het-vuren" in Libanon, werd later die dag bekendgemaakt dat Dean Brown, een voormalige ambassadeur in Jordanië (1970-'73), tot speciale afgezant

van president Ford was benoemd om de wegens een operatie afwezige ambassadeur te vervangen, maar ook om de ,,situatie te beoordelen. contact op te nemen met de leiders van de diverse Libanese facties en hen te helpen, als zij dat wensen, bij het bewerken van een ,,staakt-het-vuren en een politieke oplossing". Tegelijk werd een eskader van de Amerikaanse 6de vloot, zeven schepen w.o. het helikopter-moederschip Guadalcanal en 1.700 mariniers. dichterbij Libanon (op minder dan 20 uur varen) gestationeerd voor een eventuele evacuatie van de 1.450 Amerikanen in Libanon.

Tevoren had minister Kissinger op 29 maart voor het Amerikaanse Congres de rol van Syrie in Libanon als ,,in het algemeen positief en constructief" omschreven, terwijl een woordvoerder van het State Department diezelfde het ,,politieke compromis" van 22 jan. ,,een redelijke basis voor een oplossing" noemde, terwijl hij tegelijk tegen elke buitenlandse militaire inmenging in Libanon waarschuwde

Het Volksfront

Terwijl het Volksfront voor de Bevrijding van Palestina (PFLP), de Palestijnse commando - organisatie van Georges Habache, op 23 maart verzocht om de uitstoting van Al Saika uit de PLO, vond op 30 maart een openbare verzoening plaats tussen PLO-leider Arafat en Habache. Tijdens een massabijeenkomst in Beiroet omarmden de beide leiders elkaar in tegenwoordigheid van luitenant Khatib, de bevelhebber van het Libische Arabische Leger, nadat zij een jaar lang niet met elkaar zouden hebben gesproken. Het PFLP had in sept. 1974 zijn samenwerking met het bestuur van de PLO gestaakt uit protest tegen de ,,defaitistische koers" die de PLO-leiding volgens Habache volgde. Arafat beklemtoonde in zijn toespraak op de massabijeenkomst de noodzaak om tot nationele eenheid te komen. Hij verklaarde dat ,,alle komplotten, gesmeed tegen het Palestijnse verzet en het Libanese volk, stuk zullen breken op de rots van Libanees-Palestijnse solidariteit". T.a.v. de berichten over de aanwezigheid van de Amerikaanse Zesde Vloot merkte hij op: „Wij zullen die vloot hier tot zinken brengen en van dit land een tweede Vietnam maken."

Reuter (23-3) stelde dat Al Saika in Libanon algemeen als de militaire

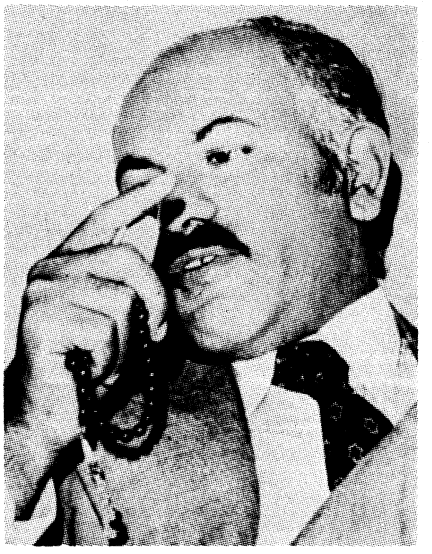

Saika-leider Mohsen.

uitvoerder van president Assads Libanese beleid wordt beschouwd en dat bij velen de vrees bestond voor een ernstig conflict tussen Al Saika en de rest van de Palestijnse commandobeweging. Volgens Egyptische kranten, aldus de FAZ (31-3), zou Zouheir Mohsen, de leider van Al Saika, spoedig Arafat als PLO-voorzitter vervangen. Over de rol van Al Saika merkte dit Westduitse dagblad op: op de ene plaats traden Al Saika-commando's op als ordebewaarders en vredestichters, op andere plaatsen vochten zij aan de zijde van de linkse militie. De aanwezigheid van de Al Saika-strijders in Libanon, die onder bevel staan van Mohsens broer Jamil, verleent de Syrische bemoeienissen de nodige nadruk. Het huis van Zouheir Mohsen in Beiroet werd tot trefpunt van de Syrische bemiddelingsdelegatie.

27ste bestand na toenemende Syrische druk

Nadat de rechtse falangistenleider Pierre Gemayel op 26 maart voor het eerst openlijk de mogelijkheid van een verdeling van Libanon ter sprake bracht (maar daaraan toevoegde dat het nog niet te laat was voor christenen en moslems samen te werken om verdeling van het land te voorkomen), werd in een Syrische regeringsverklaring op 1 april gesteld dat pogingen om Libanon te verdelen ,,de grootste misdaad (zijn) die ooit tegen de Arabische natie is begaan". Tegelijk veroordeelde Syrië ,,die partijen die vastbesloten zijn de strijd in Libanon voort te zetten'. De laatste uitspraak doelde volgens waarnemers vooral op Joumblatt, die daags tevoren had verklaard dat aan de Syrisch-Libanese grens een Syrische troepenmacht van 17.000 man was samengetrokken. Joumblatt had dezelfde dag een onderhoud met Arafat na afloop waarvan hij meedeelde dat Syrië de wapenleveranties aan de Palestijnse commando-eenheden en de linkse troepen in Libanon had stopgezet om beide groeperingen met de Syrische bestandsoproep te doen instemmen.

Op 1 april maakte Joumblatt bekend dat de linkse Libanese groeperingen besloten hadden een staakt-het-vuren te aanvaarden vanaf 2 april 's middags en voor een proefperiode van 10 dagen. In die periode zou een opvolger voor president Frangié moeten worden aangewezen en zouden besprekingen op gang moeten komen over de door links gewenste hervormingen. in het bijzonder de deconfessionalisering van de staat.

Het 27ste bestand functioneerde echter nauwelijks, o.m. omdat de verschillende partijen het er niet over eens waren geworden wie op de naleving ervan moest toezien, aldus NRC-H'blad (5-4). Eerbiediging van het bestand moest geheel op basis van vrijwilligheid gebeuren. In de eerste vier dagen werd op beperkte schaal doorgevochten en vonden meer dan 250 mensen de dood.

Op 4 april beschuldigde brigade-generaal Ahdab de opperbevelhebber van het leger, generaal-majoor Said o.a. van wapenleveranties aan rechtse christenen, wat door deze werd tegengesproken.

Op 5 april stuurde Syrië extra eenheden van Al Saika naar Libanon om strategische punten te bewaken, zoals de olieraffinaderij te Sidon en de internationale luchthaven van Beiroet. Bovendien legde het een vlootblokkade voor de Libanese havens om het aan land brengen van wapens te beletten. Die blokkade bleek toen op 6 april het Britse vrachtschip Cheshire Venture door een Syrische motortorpedoboot vlak voor de haven van Tripoli beschoten werd.

Egyptische en Franse diplomatie

Inmiddels had de Egyptische presiden Sadat tijdens een persconferentie op 4 april te Parijs president Frangié van Libanon opgeroepen in het belang van een vreedzame rege-

ling af te treden. Tegelijk leverde hij kritiek op Syrië: ,,Niet alleen is Syrie niet in staat geweest een oplossing te vinden, maar het leverde wapens aan beide partijen. De huidige tragedie in Libanon is het resultaat van die politiek." Ook stelde Sadat een nieuwe Franse bemiddeling in de Libanese crisis voor, eventueel in de vorm van een tweede missie van oud-minister Couve de Murville.

Op 7 april werd door de Franse regeringswoordvoerder André Rossi meegedeeld, dat oud-minister Georges Gorse de volgende dag voor een missie van goede diensten naai- Libanon zou vertrekken. Gorse, die Couve de Murville op diens missie (19 nov.-2 dec. 1975, pag. 68/3) had vergezeld, verbleef van 8-16 april in Beiroet.

Op 16 april vertrok vanuit het Vaticaan een speciale commissie van goede diensten o.l.v. aartsbisschop Mario Brini naar Libanon om blijk te geven van de betrokkenheid van de paus bij de tragische situatie in dat land, aldus een woordvoerder van het Vaticaan (zie ook pag. 67/31.

Directe Syrische militaire interventie. Besluit Libanese parlement

Toen de gevechten in Libanon voortduurden, grepen geregelde Syrische troepen op 9 april voor het eerst rechtstreeks in het Libanese conflict in. Pantsertroepen bezetten de grenspost Masnaa, ca. 5 km op Libanees gebied aan de hoofdweg Damascus — Beiroet. In de volgende dagen werden ook posities in het noordelijke en oostelijke grensgebied door Syrische troepen ingenomen, die daarmee de grens afgrendelden wat een matigende invloed op de strijdende partijen zou hebben uitgeoefend.

In die omstandigheden hield het Libanese parlement op 10 april zijn vele malen uitgestelde zitting ter behandeling van het door het kabinet voorgestelde amendement op de grondwet. De slechts 10 minuten durende zitting vond plaats in de villa Esseily op de demarcatielijn tussen christen- en moslemwoongebieden in Beiroet.

Meer dan 1000 man gendarmerie, politieen legereenheden, benevens leden van alle partijmilities — bij elkaar zo'n 17 gewapende organisaties — waren op verschillende afstand rond villa Esseily aanwezig De kern werd gevormd door troepen van generaal Ahdab.

Naar het westen hielden eenheden van het Palestijnse Bevrijdingsleger, gevolgd door een nog grotere halve cirkel van de commandogroep Saika (beide gecontroleerd door Syrie), de progressieve moslimstrijdkrachten zoals de Mourabitoun en het muitende Libanees-Arabische leger op veilige afstand Naar de andere kant vormde de partiimilitie van de falangisten een schild tegen hun politieke broeders, de Tijgers van Camille Chamouns Nationale liberale partij Opvallend was dat iedereen de wapens als een waaier naar buiten had staan, gericht op de politieke en/of religieuze medestanders

De wijziging van art. 73 van de grondwet, waardoor een nieuwe president zes maanden voor beëindiging van de ambtstermijn van het fungerende staatshoofd kan worden gekozen, werd door de 83 aanwezige afgevaardigden unaniem goedgekeurd

Drie opmerkelijke figuren waren bij de stemming in de villa niet aanwezig. Ten eerste, Kamal Joumblatt, de leider van het progressieve moslimblok Joumblatt had de verwijdering van Frangié willen bewerkstelligen met militaire middelen buiten het parlement om, wat een verklaring kan zijn voor zijn afwezigheid in de villa Eveneens afwezig was Tony Frangié, de zoon van de president, die het kennelijk niet over zijn hart kon verkrijgen indirect voor afzetting van zijn vader te stemmen En tenslotte Raymond Edde, een kanshebber op het presidentschap, die de amendering niet ver genoeg vond gaan omdat president Frangié in de desbetreffende tekst van het amendement niet met name genoemd werd

Alle politieke aanhangers van Joumblatt en Edde waren echter wel aanwezig en steunden het wetsvoorstel Belangrijker evenwel was het feit dat 'twee prominente leiders van het rechtse christenblok, namelijk Falangistenleider Pierre Gemayel en minister van binnenlandse zaken Camille Chamoun — beiden steunpilaren van president Frangié — ter zitting aanwezig waren en voor stemden

Als reactie op het parlementsbesluit stemde het linkse moslemblok in met een verlenging van het bestand voor 18 dagen tot eind april, maar het verlangde tegelijk de terugtrekking van de Syrische troepen. De opmars van die troepen kwam op 13 april tot staan na een gezamenlijke oproep van premier Karame en PLO-leider Arafat aan president Assad. De gevechten namen geleidelijk af, maar op 15 april werd over de hele linie een opleven in de strijd gemeld.

Daags tevoren had de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken, Kissinger, blijk gegeven van de Amerikaanse bezorgdheid over een mogelijk conflict tussen Syrië en Israël, als president Assad tot een grotere militaire interventie zou overgaan.

Volgens Kissinger hebben de Amerikanen tot nu toe door een mijnenveld van tegenstrijdige drukuitoefening moeten manoevreren om te verhinderen dat de burgeroorlog in Lfbanon de lont in het Midden-Oosten opnieuw zou aansteken. Hij wees op de belangrijke bemiddelende rol die Amerika in het Libanon-conflict tot nu toe heeft gespeeld.

Kissinger erkende dat geregelde Syrische troepen zich op Libanees grondgebied. nabij de grens, ophouden Hij herhaalde de Amerikaanse waarschuwing tegen buitenlandse interventie in Libanon. Maar het was opvallend dat de minister niet protesteerde tegen de enkele duizenden man Syrische troepen die al op Libanees grondgebied opereerden.

Kissinger sprak in verband met de kwestie-Libancn van een ,,mijnenveld" voor de Amerikaanse strategie. Zowel Amerika als Israël en Syrië voelen niets voor een overnemen door extreem-linkse groeperingen van Libanon. Grootscheepse interventie van Syrische troepen in Libanon zou zo'n ontwikkeling kunnen doorkruisen. Maar zo'n militaire interventie zal ongetwijfeld door Jeruzalem als een bedreiging van Israëls veiligheid worden beschouwd.

De Amerikaanse minister wees erop dat zijn regering in voortdurend contact met Israël staat. Tot nu toe beschouwen de Israëliers de militaire acties van de Syriërs in Libanon niet als een bedreiging voor Israël. Kissinger zei dat zowel Israël als Syrië een constructieve rol in de Libanon-crisis speelt.

Hij omschreef de schattingen uit Libanese bron als zouden er al 15.000 man Syrische troepen in Libanon staan als veel te hoog.

Volgens de Amerikaanse bewindsman zijn er 2000 a 3000 man geregelde Syrische troepen in Libanon, plus nog enkele duizenden Syriërs die zijn ingedeeld bij Palestijnse guerillagroeperingen die als oorspronkelijke basis Syrië bezaten.

Volgens Amerikaanse en Westeuropese schattingen die op 22 april in de pers werden geciteerd, zouden er op dat moment tussen de 3.000 en 4.000 man geregelde Syrische troepen in Libanon zijn en zou het totale aantal Palestijnse soldaten 5.000 bedragen, van wie ongeveer een kwart lid zou zijn van de Al Saika. Israëlische bronnen schatten het totaal van Syrische Al Saika-troepen in Libanon op 7.000.

Half april werd gemeld dat een deel van de Amerikaanse Zesde Vloot opgestoomd was naar de internationale wateren in de buurt van Libanon. Daaronder bevonden zich het vliegdekschip Saratoga en de Guadalcanal die helikopters aan boord heeft. Ook het grootste deel van de luchtmacht van de Zesde Vloot bevond zich in het oosten van de Middellandse Zee.

(Voortzetting volgende aflevering.)

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij ,,Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

EANES PRESIDENT PORTUGAL

Generaal Antonio dos Santos Ramalho Eanes, de door socialisten, PPD en CDS gesteunde kandidaat, is op 27 juni met ruime meerderheid tot president van Portugal gekozen. Hij haalde 61,5% van de uitgebrachte stemmen.

De andere kandidaten, de door de communisten gesteunde Octavio Pato en de zelfstandig opererende Otelo Saraiva de Carvalho en de premier Pinheiro de Azevedo kregen resp. 7,5%, 16,5% en 14,5%.

Van de stemgerechtigde Portugezen bracht 75,4% zijn stem uit. Bij de parlementsverkiezingen die op 25 april plaatsvonden (pag. 289 e.v.) bedroeg dit percentage 83,2%.

Doordat Eanes meteen een absolute meerderheid behaalde. kon een tweede ronde bij de verkiezingen achterwege blijven.

Eanes zal, naar hij al bij voorbaat heeft laten weten, Mario Soares, — de leider van de socialistische partij (PS), die bij de parlementsverkiezingen als grootste partij uit de bus kwam met ruim 34% van de stemmen — vragen de nieuwe minister-president te worden. Soares heeft van zijn kant laten weten dat hij uitsluitend in zee wenst te gaan met een regering waarin alleen zijn eigen partij zal vertegenwoordigd zijn plus mogelijk enkele onafhankelijke persoonlijkheden en militairen.

Dit betekent dat er sprake zal zijn van een minderheidsregering die in het parlement afhankelijk zal zijn van steun van andere partijen. Zij zal de eerste ,,normale" regering worden na de revolutie van 1974. die werd gevolgd door zes ,,voorlopige" regeringen.

De uitslag is ongetwijfeld beinvloed door de hartaanval die admiraal Pinheiro de Azevedo op 23 juni kreeg, waarbij het duidelijk werd dat hij waarschijnlijk nooit effectief als president zou kunnen optreden. Zijn kandidatuur bleef echter gehandhaafd. De op hem uitgebrachte stemmen moeten daarom vermoedelijk vooral als ,,sympathiestemmen" worden gezien. Opvallend is dat hij in het district Porto, waar hij in het ziekenhuis ligt — zijn toestand verbetert geleidelijk — ook zijn hoogste stemmenaantal kreeg: 22.7%.

De Portugese grondwet, die in het voorjaar werd aangenomen (pag. 290/3) voorziet in ruime bevoegdheden voor de president. Gesproken is wel van een „semi-presidentieei"-stelsel. Verwacht wordt dat Eanes, die geldt als een sterke persoonlijkheid, ook ten volle gebruik zal maken van die bevoegdheden.

De generaal, die tot nu toe chef was van de generale staf van de strijdkrachten, kreeg verhoudingsgewijs het hoogste aantal stemmen in het noorden van het land en op de eilandengroepen, de Azoren en Madeira. Zijn „top" lag in het district Angra do Heroismo (Azoren) met 85,3%.

Otelo kreeg de meeste stemmen in het zuiden van het land, o.a. in de gebieden waar de landbouwcollectivisaties zijn doorgevoerd. Zijn hoogste percentages behaalde hij in de industriestad Setubal (ten zuiden van Lissabon) waar hij als eerste uit de bus kwam met 41.8% van de stemmen.

Het succes betekent een „come back" van de man die een sleutelrol speelde bij de organisatie van de revolutie. maar na de mislukte staatsgreep van november enige tijd in de gevangenis terechtkwam. Zijn stemmen heeft Otelo waarschijnlijk weggehaald bij de aanhang van de communisten en de linkervleugel van de socialisten waar men niet al te gelukkig was met de kandidatuur van Eanes, die officieel de steun had van de drie grote partijen, het sociaal-democratisch centrum, de volksdemocraten en de socialisten.

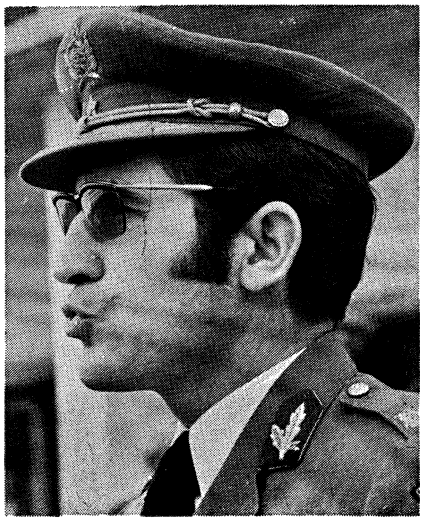

Generaal Antonio Ramalho Eanes, de nieuwe Portugese president.

Antonio dos Santos Ranialho Eanes werd op 25 januari **1935** in Alcains in de provincie Castelo-Branca in het oosten van Portugal geboren. Na zijn middelbare schoolopleiding ging hij naar de militaire academie terwijl hij daarnaast psychologie in Lissabon studeerde. Hij maakte zijn militaire carrière voornamelijk in de overzeese gebieden en werd in '**75** tot generaal bij de landstrijdkrachten gepromoveerd.
Toen hij in '**73** in de Afrikaanse kolonie Guinée-Bissau diende, behoorde hij tot een van de initiatiefnemers voor een handtekeningenactie tegen deelname van de strijdkrachten aan het eerste ..congres van overzeese strijders", dat op initiatief van uiterst rechtse groeperingen in Porto zou woráen gehouden.
Ook daarna behoorde hij tot de groep officieren die voorstander was van hervormingen in het leger, wat uiteindelijk resulteerde in de ,,beweging van de kapiteins" die de staatsgreep van '**74** voorbereidde. Na de staatsgreep werd hij benoernd in een commissie die toezicht hield op de pers en vervolgens tot programmadirecteur van de Portugese radio en televisie.
Na de val van generaal Spinola (sept. '74) werd hij president van de raad van bestuur van de radio en televisie.
Uiterst links beschuldigde hem er in maart '**75** van betrokken te zijn bij de poging tot een staatsgreep van de afgezette Spinola, met wie hij vriendschappelijke betrekkingen onderhield en hij werd gedwongen af te treden, maar een solidariteitsactie van het personeel van de radio en televisie voorkwam arrestatie. terwijl een onderzoek hem later van elke blaam zuiverde.
Hij kreeg een functie bij de generale staf van de strijdkrachten en werd belast met de ontmanteling van de vijfde divisie, die zich bezig hield met de propaganda en waar de communistische invloed groot was.
Na de opstand van de parachutisten van de luchtmachtbasis Tancos en de daarop volgende zuivering van de legerleiding van linkse officieren, werd Eanes tot staf-chef van de landstrijdkrachten benoemd (pag. 107/2 e.v.) en van luitenant-kolonel tot generaal bevorderd.
Hij was de drijvende kracht achter de herziening van het pact dat de verhouding tussen de Beweging van de Strijdkrachten en de politieke partijen regelde.

Op **25** februari werd een nieuw pact getekend, waarbij een eind werd gemaakt aan de overheersende wetgevende bevoegdheden van de Hoge Revolutionaire Raad van de Beweging van de Strijdkrachten (pag. 296/3 e.v.).
Toen de politieke partijen op zoek gingen naar een kandidaat voor het presidentschap die zowel op een grote aanhang onder de militairen als onder de burgerbevolking zou kunnen rekenen, werd zijn naam al spoedig genoemd en zowel de socialisten als de Volksdemocraten en het Democratische en sociaal centrum besloten zijn kandidatuur te steunen.

In een eerste verklaring na zijn verkiezing zei Eanes tegen de pers: ,,De wetten van onze jonge democratie, te beginnen met de grondwet, zullen geëerbiedigd moeten worden,

Weekblad 45ste jaargang No. **2339,** pag. **28079-28094**

Daarom zal geen enkele parallelle macht worden toegestaan, die tegen de grondwet gaat. Ook zal geen enkele vorm van opstandige activiteiten worden geduld van welke kant deze ook komt.

„Zij die dromen van een terugkeer van de 24ste april 1974 of van de 24ste november 1975, zijn bij voorbaat veroordeeld volgens de wetten, die de legitieme vertegenwoordigers van het volk hebben opgesteld en door de publieke opinie, zoals deze zich duidelijk heeft kenbaar gemaakt in vrije verkiezingen", aldus de president.

Hij doelde hiermee enerzijds op de dictatuur-Caetano, zoals deze voor de revolutie van 25 april 1974 in Portugal bestond, anderzijds „op het uit de hand lopen van de revolutionaire ontwikkeling" dat na de mislukte coup van 25 november '75 een halt werd toegeroepen.

Eanes zei verder dat een einde zal worden gemaakt aan het optreden van bepaalde groepen die er tot nu toe in waren geslaagd ongestraft de bevolking te intimideren. Hij richtte zich daarbij tegen afscheidingsbewegingen die op de eilandengroepen de Azoren en op Madeira bestaan en „in bepaalde delen van het vaste land met name in de Alentejo". In dit laatste, zuidelijke, gebied zijn bij de doorvoering van de landbouwcollectivisaties vaak ongecontroleerde actiegroepen actief geweest.

Wat de eventuele terugkeer van de voormalige president Spinola betreft en van persoonlijkheden die nauw hebben samengewerkt met de dictatuur, zei de president dat hen niets in de weg zal worden gelegd zolang zij bereid zijn zich te onderwerpen aan bepaalde gerechtelijke acties die mogelijk tegen hen lopen.

Sprekend over de aanwezigheid van vreemdelingen in Portugal zei Eanes dat de grondwet het iedereen mogelijk maakt in vrijheid in het land te leven, maar dat de activiteiten niet toegestaan zullen worden van hen, „die hier de revolutie komen maken, die zij in hun eigen land niet konden uitvoeren". Portugal is geen proefterrein en de Portugezen zijn geen proefdieren en zullen niet toelaten, aldus de president, dat dergelijke revolutionairen „zich hier psychologisch komen herstellen".

De president bevestigde dat hij Mario Soares zal vragen minister-president te worden.

Octavio Pato, die als tweede man van de communistische partij wordt beschouwd, op een persconfereiltie nadat secretaris-generaal Alvaro Cunhal heeft bekendgemaakt dat de communisten de kandidatuur van Pato zullen steunen.

Dramatische aspecten kreeg de persconferentie van president Eanes toen deze zich fel keerde tegen de door majoor Otelo Saraiva de Carvalho gegeven versie van gebeurtenissen op 25 november jl., toen een coup van extreem-links werd verijdeld

Hij bestreed daarbij diens, een dag eerder gedane, bewering dat Eancs destijds als hoofd van de commandotroepen zijn erewoord zou hebben gegeven dat bepaalde officieren die gearresteerd dienden te worden snel weer zouden worden vrijgelaten.
Eanes riep daarbij als getuige op generaal Vasco Lourenzo, commandant van het district Lissabon, die destijds bij het onderhoud Eanes-Otelo aanwezig was geweest, en zich in de zaal bevond. Deze bevestigde prompt de uitspraken van de president.

Over het verloop van de ontwikkelingen op 25 november is overigens al een officieel rapport gereed maar met de publikatie is opzettelijk gewacht tot na de presidentsverkiezingen.
Eanes ontkende verder dat de film die een Nederlands? cameraploeg (Veronica) heeft gemaakt van de recente schietpartij bij Evora aantoont dat het eerst gevuurd is door zijn lijfwachten. (Zie hierna)
Op die film is het nummerbord te zien van de auto, waaruit geschoten werd en die behoorde niet toe aan een van de auto's van mijn gevolg, aldus de president.
Het gaat hierbij om botsingen met aanhangers van Otelo tijdens de verkiezingscampagne van Eanes, waarbij één persoon werd gedood en een aantal mensen gewond. De president zei verder dat bij die gelegenheid twee schoten op hem waren afgevuurd van vier meter afstand die echter geen doel troffen De versie die medestanders van de generaal eerder van het incident hebben gegeven is dat de aanhangers van Otelo het eerst hebben gevuurd.

De verkiezing van Eanes wordt algemeen gezien als de afsluiting van de overgangsfase van de Portugese revolutie.

De verkiezingen van 25 april resulteerden in een overwinning voor de gematigd linkse en centrum-groeperingen en de presidentsverkiezingen hebben een man aan het bewind gebracht die als zeer gematigd bekend staat. Dit is van niet geringe betekenis omdat de nieuwe Portugese grondwet de president ruime en verstrekkende bevoegdheden toekent en hij dus een doorslaggevende rol kan spelen bij de opbouw van het land. Daarmee is een einde gekomen aan de bijna twee jaar geduurd hebbende periode waarin de strijdkrachten en in veel gevallen, uiterst linkse groeperingen daarin het regeringsbeleid en de ontwikkelingen in het land leken te bepalen. Langzamerhand is deze machtsfactor echter kleiner geworden en nu lijkt een periode aangebroken waarin door de Portugese burgers gekozen instellingen de richting zullen gaan aangeven waarin het land zal gaan.

Toch zijn er nog enkele opmerkelijke verschillen met andere westerse democratieën. Zo legt de grondwet uitdrukkelijk vast dat het land socialistisch moet zijn en blijven de strijdkrachten nog wel degelijk een machtsfactor, en wel door de verregaande bevoegdheden die de grondwet heeft ingeruimd voor de zgn. Revolutionaire Raad, waarin behalve de president, vertegenwoordigers van de drie strijdkrachtonderdelen,

gekozen door hun manschappen. zitting hebben.

Volgens de grondwet treedt de Revolutionaire Raad op als raadgever van de president, en is hij de waarborg voor het regelmatig functioneren van de democratische instcllingen, de toepassing van de grondwet en de trouw aan de geest van de Portugese revolutie van 23 april en verder is hij het politieke en wetgevende orgaan in militaire aangelegenheden

De Revolutionaire Raad machtigt de president het parlement te ontbinden, oorlog te verklaren en vrede te sluiten, de staat van beleg af te kondigen of de noodtoestand uit te roepen en naar het buitenland te reizen

De raad ..spreekt zich uit" over de benoeming en het ontslag van de premier en hij moet door de president geconsulteerd worden over elke gebeurtenis die een ernstige bedreiging voor het bestaan van de reaubliek vormt

Deze ,,eigenaardigheden" geven een heel eigen gezicht aan het Portugese staatsbestel en zullen in de toekomst zeker nog wel oorzaak van van het Westerse patroon afwijkende ontwikkelingen zijn.

Ook de verkiezingen van 27 juni hoeven nog lang niet het begin van een meer stabiele periode in de Portugese geschiedenis te betekenen. De grote vraag is namelijk of het de socialistische leider Soares zal lukken een socialistische minderheidsregering te vormen. Hij heeft zich daartoe bereid verklaard en daar ook reeds opdracht voor ontvangen, maar hij zal steeds weer moeten proberen een meerderheid in het parlement te vinden.

Soares heeft tot nog toe steeds uitgesloten dat in een socialistische minderheidsregering ook andere partijen zouden worden opgenomen omdat volgens hem dan geen effectief beleid mogelijk is. dit onder verwijzing naar de zes provisionele regeringen die het land sedert april 1974 heeft gekend en die steeds ondermijnd werden door interne tegenstellingen Waarnemers verwachten niet veel tegenwerking van de twee partijen ter rechterzijde van de socialisten, de Democratische Volkspartij, PPD en het Sociaaldemocratisch Centrum, CDS, maar zetten een vraagteken achter de houding van de communisten.

De presidentsverkiezingen betekenden een zware klap voor de PC, aldus het *NRC/H'blad* (3-7).

Behaalde zij bij de parlementsverkiezingen in april jl nog 14,5% van de stemmen, nu kwam haar kandidaat voor het presidentschap Octavio Pato niet verder dan 7,5%, terwijl de andere kandidaat van extreem-links Otelo Saraiva de Carvalho maar liefst 16,5% kreeg Op het ogenblik is ongetwijfeld bij de PC sprake van een grote bezinning

De communisten kunnen voor Soares buiten het parlement een veel groter gevaar zijn dan bmnen de assemblee door hun nog steeds grote invloed in de vakverenigingen Als zij willen is het voor hen een koud kunstje het land in grote mate lam te leggen met stakingen, betogingen e d Dit zou bijvoorbeeld de komende herfst kunnen gebeuren als reactie op de impopulaire maatregelen die de regering-Soares zeker zal moeten afkondigen

Het is voor de PC een moeilijk te verteren punt dat Soares weigert hen in de regering op te nemen. De hele verkiezingscampagne van Pato was er in feite op ge icht stemmen te verwerven ,,voor een regering van links" waarin dan natuurlijk naast de PS ook de PC een plaats zou moeten krijgen Gezien het desastreuze resultaat van deze campagne is het zeer onwaarschijnlijk dat Soares in de nabije toekomst zijn weigering opgeeft. Maar wel zal hij misschien proberen tot een min of meer stilzwijgend accoord met de communisten te komen gezien het enorme gevaar dat zij .,in de straat" vertegenwoordigen

Daarnaast is er dan nog de explosieve en ongrijpbare situatie die Otelo vertegenwoordigt Met zijn 16% aanhang is de oud-COPCON-commandant onmiskenbaar een politieke kracht in het land die zijn tegenstanders op het ogenblik grote zorgen baart. Uit alles blijkt dat Otelo zijn aanhang gemobiliseerd wil houden en de plaats waar hij dat kan doen is bulten het parlement. Daarbinnen heeft hij immers nauwelijks een woordvoerder.

Ongetwijfeld kan hij de regering mat zijn actiegroepen en ,,democratie aan de basis" ernstig in de wielen rijden

Geen wonder dat Eanes zich al onmiddellijk tegen iedere vorm van ,,parallellisme" naast de staatsmacht heeft gekeerd

Voor Soares kan het een voordeel zijn om de communisten naast zich te weten als hij het probleem-Otelo aanpakt. Omgekeerd zal de PC van haar kant waarschijnlijk proberen een greep te krijgen op de massa's die Otelo vertegenwoordigt.

Van groot belang is ten slotte of de PS zelf een zekere homogeniteit zal weten te bewaren onder al deze gevaren. Het vervelende voor Soares is dat de presidentsverkiezingen niet bepaald tot die eenheid hebben bijgedragen. De officieel door zijn partij (maar ook door de CDS en de PPD) gesteunde kandidatuur van Eanes war aan de basis lang niet overal populair en velen gaven daar de voorkeur aan premier Azevedo of zelfs aan Otelo En ook zonder dit probleem brengt liet feit, dat binnen de PS uiteenlopende opvattingen vertegenwoordigd zijn die van marxistisch tot sociaal-democrakisch lopen. soms wel wat spanningen met zich mee.

Van Eanes wordt heel veel verwacht. Het grootste gevaar is dat de situatie in Portugal volledig uit de hand loopt en het land in een economische chaos eindigt.

Het gevaar van een rechtse staatsgreep zou in dit geval weer opleven, domweg omdat de roep erom groter zou worden. Het zou waarschijnlgk niets oplossen omdat Portugal voor zijn herstel afhankelijk is van hulp uit het buitenland en het buitenland in dat geval met met zijn hulp zou komen.

In ieder geval zal Portugal ook in het post-revolutionaire tijdperk voorlopig nog wel in het nieuws blijven

Kandidaatstelling en verkiezingscampagne

Direct na de parlementsverkiezingen van 25 april (pag. 289 e.v.) gingen de politieke partijen zich bezig houden met de presidentsverkiezingen van 27 juni. De PPD maakte op 28 april bekend dat zij een eventuele kandidatuur van de chefstaf van de landstrijdkrachten zou steunen. Dit initiatief werd met name in de linkervleugel van de socialistische partij met weinig animo ontvangen, omdat men vreesde dat de PPD op die manier een toekomstige PS-PPD-coalitie wilde afdwingen.

De CDS liet op 3 mei weten een eventuele kandidatuur van Eanes te zullen steunen en op 12 mei maakten de socialisten, bij monde van hun leider Mario Soares, bekend achter Eanes te staan, omdat, zo zei Soares, hij de consensus van de meerderheid van de strijdkrachten vertegenwoordigde en binnen de strijdkrachten de centrale figuur

Presidentskandidaat Qtelo de Carvalho brengt zijn stem uit

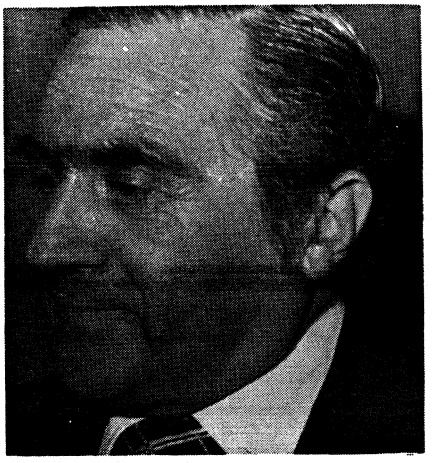

Premier Pinheiro de Azevedo

was van de oppositie tegen de ,,totalitaire afwijking van de Portugese revolutie" onder premier Gonçalves.

Soares zei verder dat hij bereid was na de presidentsverkiezingen een minderheidsregering van socialisten te vormen. Een coalitie met PPD en CDS was uitgesloten, omdat deze partijen een politiek van centrumrechts voorstonden.

Eanes zelf maakte op 14 mei bekend dat hij kandidaat zou zijn. Een onderzoek binnen de strijdkrachten had uitgewezen dat hij daar op voldoende steun kon rekenen.

Premier Pinheiro de Azevedo had op 12 maart al het voornemen bekend gemaakt zich kandidaat te stellen. Hij verklaarde kandidaat te willen worden voor ieder van de drie politieke partijen die in de coalitieregering zitten, die hij leidt: socialisten, PPD en communisten.

De eerste twee gaven echter hun steun aan Eanes en de communisten kwamen op 18 mei met een eigen kandidaat, de tweede man in de partij achter secretaris Cunhal, Octavio Pato, lid van het centraal comité.

Begin juni liet de premier doorschemeren van zijn kandidatuur te willen afzien in verband met mogelijke moeilijkheden bij het onderzoek naar de rechtsgeldigheid van zijn kandidatuur.

Op 6 juni maakte het Hooggerechtshof bekend dat de kandidatuur van Azevedo rechtsgeldig was en dat hij over de 7500 handtekeningen beschikt? die een kandidaat nodig heeft. Op 23 juni kreeg Azevedo, toen hij bezig was zijn verkiezingscampagne in Porto, een hartaanval. Zijn toestand bleef daarna van dien aard dat hij niet meer aan de campagne kon deelnemen.

Op 26 mei maakte ex-generaal Otelo de Carvalho, oud-commandant van de veiligheidstroepen COPCON, zijn kandidatuur bekend.

De oud-commandant had nog steeds huisarrest in verband met zijn vermeende deelname aan de mislukte putsch van 25 nov. 1975. Hij kreeg echter toestemming van de legerleiding aan de campagne mee te doen

Op een persconferentie op 27 mei verklaarde hij de kandidaat te zijn van de ,,benadeeldelagen" van de samenleving. Hij zei op de steun van de arbeiders-, wijk- en dorpsraden te Kunnen rekenen. Hij wilde niets meer met de politieke partijen van doen hebben. In de toekomst zouden de strijdkrachten moeten beslissen of zij de ,,dialoog met de vrije burgers van een democratisch land" begeerden of de ,,onderdrukking van de arbeiders ten gunste van de kapitalisten" nastreefden.

De campagne zelf verliep met één enkele uitzondering rustig. Op 17 juni sprak Eanes in Evora, in de provincie Alentejo. De auto's van de karavaan van de generaal werden bij het wegrijden bekogeld met stenen, waarop de lijfwacht van de generaal het vuur opende waarbij één dode te betreuren viel. Bij vechtpartijen tussen de lijfwachten en jongelui vielen zes gewonden.

Carvalho roept op tot vorming groot oppositie-front

In een reactie op de uitslag van de verkiezingen heeft commandant Otelo de Carvalho opgeroepen tot de vorming van een groot oppositiefront.

Hij zei dat in feite de socialisten een veel groter verlies hadden geleden dan de communisten en dat hij van plan was een groot ,,volksfront van de massa" te vormen.

Verder deed hij een beroep op de communisten niet opnieuw te pogen samenwerking met andere zgn. linkse partijen te zoeken, die in werkelijkheid toch afhankelijk zijn van het Europese kapitalisme.

De communisten moesten nu in de oppositie gaan in plaats van opnieuw verzoening te zoeken met de socialisten. ,,Als de PC uiteindelijk besluit tot een revolutionaire weg, wat een groot aantal van zijn militanten en sympathisanten willen, kunnen wij een groot *oppositiefront* vormen tegen rechts.

(Le Monde, NZZ, FAZ, *NRC/H'* blad)

WEST-EUROPA

NEDERLAND

KWESTIE-BLOEMENHOVE

Minister Van Agt van justitie heeft op 22 juni een brief aan de TK gezonden over de ,,kwestie-Bloemenhove".

Bloemenhove is een kliniek in Heemstede, die gespecialiseerd is in het verrichten van zwangerschapsonderbrekingen. In deze kliniek worden ook, als enige in Nederland ,,vergevorderde zwangerschappen" (tussen twaalf en zestien weken) onderbroken. Omdat dit ,,geschiedde zonder dat na voldoende zorgvuldige afweging van de in het geding zijnde belangen werd vastgesteld, dat daartoe een rechtvaardigingsgrond bestond" werd in de herfst van 1974 door de officier van justitie in Haarlem na overleg met minister Van Agt op de medische apparatuur van de kliniek beslag gelegd.

Dit leidde toen tot een politieke crisis, die werd opgelost door de inbeslagneming door de rechter te laten toetsen. Deze toetsing had uiteindelijk tot resultaat, dat de kliniek kon verder werken (pag. 741/2 e.v.-1974).

In de avonduren van 18 mei van dit jaar werd evenwel opnieuw beslag gelegd op de medische apparatuur van de kliniek; verzet van actiegroepen maakte de sluiting echter ongedaan.

Over de voorgeschiedenis van deze beslaglegging en de gebeurtenissen kort daarna brengt minister Van Agt in zijn brief aan de TK als volgt verslag uit:

a. Op vrijdag 7 mei jl. werd in de Bloemenhovekliniek te Heemstede (weer) een Duitse vrcuw geaborteerd. Na de ingreep trad. zoals bekend, een complicatie op. Naar aanleiding daarvan deden de vrouw en haar echtgenoot op dinsdag 11 mei aangifte bij de politie te Heemstede.

b. Een week later, op dinsdag 18 mei, is de niedisch coördinator van de kliniek op het arrondissementsparket te Haarlem gehoord. Aanvankelijk wenste hij geen enkele verklaring af te leggen, later kwam hij op zijn weigering terug. Zijn mededelingen namen de ernstige ongerustheid die bij de hoofdofficier van justitie te Haarlem over de werkwijze in de kliniek was ontstaan evenwel in het geheel niet weg.

In de avond van die dag heeft in de kliniek de inbeslagneming plaatsgevonden van een aantal voorwerpen die daar blijkbaar voor het plegen van abortus provocatus worden gebruikt. Daarbij waren de hoofdofficier van justitie en nog een lid van het Haarlemse parket aanwezig alsmede een zestal politieambtenaren, die

niet in uniform waren gekleed. Inbeslaggenomen werden de inhoud van de operatiekamer en vervolgens die van één van de behandelkamers. Daarbij werden alle beweegbare deuren en ramen die tot deze vertrekken toegang geven verzekerd, Tijdens deze werkzaamheden werden hinder en weerstand ondervonden van enkele tientallen personen die geen functionele band met de kliniek hebben. Toen het inbeslagnemen van de apparatuur in een volgende behandelkamer daardoor vrijwel onuitvoerbaar werd, heeft de hoofdofficier van justitie de aanwezige bestuursleden verzocht een einde te maken aan bet verblijf van die bezcekers in de kliniek. eventueel door middel van een vordering als bedoeld in artikel 138 van het Wetboek van Strafrecht. De bestuurders weigerden dat.
Inmiddels werden de tot dan toe aangebrachte verzegelingen verbroken. Door wie? Dat is, daar de verwarring en het aantal onbekende bezoekers zo groot waren, niet te achterhalen.
Omstreeks middernacht heeft een hoofdambtenaar van mijn departement mij per telefoon weten te bereiken en gerapporteerd dat voortzetting van de actie in de gegeven omstandigheden het risico inhield van een botsing in de kliniek met sympathisanten van dit abortushuis. Hij berichtte dat naar het gevoelen van de hoofdofficier van justitie het optreden in de kliniek, gezien de ernst van dit risico, ware te beëindigen. Ik heb daarmee ingestemd.

c. De volgende dag, woensdag 19 mei, werd in de Tweede Kamer een spoedinterpellatie gehouden. Deze eindigde met de aanvaarding van een motie-Roethof waarin de Minister van Justitie werd uitgenodigd geen inbeslagneming van apparatuur te bevorderen dan door een vordering van het openbaar ministerie bij de rechter. Van oordeel dat deze uitspraak een staatsrechtelijk ontoelaatbare interventie van de Tweede Kamer betekende met de wijze waarop het openbaar ministerie in een individuele strafzaak wel of niet zou mogen procederen. heb ik in de Kamer aanstonds verklaard deze motie niet te zullen uitvoeren.

d. Gezien de ervaringen van dinsdagavond besloot het openbaar ministerie (met mijn instemming) opnieuw een actie ter inbeslagneming uit te voeren en wel in de vroege ochtend van donderdag 20 mei en daarvoor een groot aantal politieambtenaren bijeen te brengen. Kennelijk doordat het uitlekte dat deze actie zou plaatsvinden. verzamelden zich in de uren voor het geplande tijdstip zeer velen in en rondom de kliniek.

Berichten daaromtrent bereikten ook leden van de Ministerraad, die in die nacht in vergadering bijeen was over de zaak-Zuid-Afrika. De Raad heeft, met onderbreking van de beraadslagingen over de exportkredietgarantie, ook over Bloemenhove gesproken. De Ministerraad heeft niet beslist dat de voorgenomen actie afgesloten moest worden.
Na afloou van de vergadering heb ik. door tussenkomst van een hoofdambtenaar van mijn departement, contact gezocht met de hoofdofficier van justitie om te vernemen wat er waar was van de berichten over een oploop naar de kliniek. Mij werd daarop gerapporteerd dat de hoofdofficier gelet op de situatie ter plaatse tot de slotsom was gekomen dat van optreden ware af te zien: het risico van een omvangrijk treffen in en om de kliniek was te groot. Ik heb mij aan het cordeel van de — ter plaatse aanwezige — hoofdofficier gerefereerd en diens beslissing op de door hem daarvoor aangevoerde gronden gefiatteerd
Het lijdt geen twijfel dat in de loop van die nacht telefoongesprekken zijn gevoerd, vice versa, tussen Bloemenhove en het Catshuis voor en na het afgelasten van de actie. Daardoor is in het land het misverstand ontstaan dat de justitiële actie zou zijn afgelast ingevolge een daartoe strekkende beslissing van het kabinet.

De heer F. Knause (l.) en dr. A S. van den Bergh, resp directeur en medisch coördinator van Bloemenhove.

e. Nadien heeft het openbaar ministerie twee maal contact opgenomen met de ieiding van de kliniek dan wel de raadsman. Op maandag 24 mei heeft de procureur-generaal te Amsterdam het bestuur bij zich ontvangen. Bent U bereid de ionvoltooid gebleven) inbeslagneming te effectueren, zo heeft hij het bestuur-uitdrukkelijk gevraagd, maar het bestuur weigerde daaraan iedere medewerking. In een onderhoud op woensdag 26 mei heeft de hoofdofficier van justitie te Haarlem betrokkenen erop gewezen dat het in strijd is met artikel 198 van het Wetaoek van Strafrecht inbeslaggenomen goederen als voorheen te blijven gebruiken.

f In de loop van maandag 24 mei dienden het bestuur van de Stichting hulpverlening zwangerschapsonderbreking Noord-Holland een beklagschrift tegen het gelegde beslag in bij de rechtbank te Haarlem. Hetzelfde deed de medische coördinator Naar *mij* uit een ambtsbericht blijkt, heeft de kliniek als een der zwaarwegende belangen die door de inbeslagneming zouden worden geschaad de fiiianciele belangen van klaagster bij voortzetting van de kliniek genoemd en aangevoerd dat klaagster ernstige financiela schade lijdt ten gevolge van de sluiting.

g. De rechtbank beschikt op woensdag 2 juni Zij stelt vast dat het beslag waartegen de klacht zich richt nog op dinsdag 18 mei door de hoofdofficier is opgeheven en verklaart de klacht daarom niet ontvankelijk

Gebleken is dat de hoofdoffcier nadat de aangebrachte verzegelingen waren verbroken in de chaotische situatie die daar heerste in een ontmoeting met journalisten uitlatingen heeft gedaan (waarvan ook leden van het bestuur konden kennisnemen) waaruit de conclusie kan worden getrokken dat het beslag, voor zover tot dan toe gelegd, weer door hem werd of Was opgeheven
Een in die omstandigheden begrijpelijke maar ongelukkige fout."

Politieke spanningen

Tegen de motie-Roethof, waarvan in de brief sprake is, hadden gestemd de christen-democratische fracties, GPV, SGP, BP, RKPN en de TK-leden Verwoert (DS'70) en Imkamp (*D'66*).

De mededeling van minister Van Agt, dat hij de motie niet zou uitvoeren, werd op de christen-democratische banken met applaus begroet.
De kwestie veroorzaakte spanningen binnen het kabinet, vooral toen bleek, dat minister Van Agt vastbesloten bleef de kliniek te doen sluiten.

Ook ontstonden spanningen tussen de progressieve partijen, die het kabinet steunen, en de christen-democratische partijen, die het gedogen. Daaraan droeg bij een uitspraak van de KVP-partijraad, die op 29 mei in Nijmegen vergaderde. De partijraad schaarde zich in een motie achter het beleid van minister Van Agt „ook als deze zaak tot de uiterste politieke consequentie zou leiden". Toevoeging van deze zinsnede was „om politiek-tactische redenen" door de KVP-TK-fractievoorzitter mr. F. Andriessen ontraden, maar partijvoorzitter Vergeer verklaarde na overleg met het partijbestuur: „Wij hebben begrip voor de kanttekeningen van Andriessen, maar de zaak waar het hier om gaat heeft zo

veel verwarring en bezorgdheid ook bij onze kiezers teweeggebracht, dat we hierover geen enkele onduidelijkheid mogen laten bestaan. Het bestuur is van harte bereid de motie te ondersteunen."

Minister Van Agt, die de partijraad bijwoonde, verklaarde een ,,verstandig gebruik" van de motie te zullen maken. Hij deelde de opvatting van mr. Andriessen, dat alleen al het spreken over politieke gevolgen een functie kan vervullen in deze delicate kwestie".

Geen nieuw ingrijpen justitie

Ondanks het vaste voornemen van minister Van Agt de kliniek te doen sluiten zijn nog geen stappen in die richting onderrioinen. In zijn brief aan de TK van 22 juni geeft de minister daarvoor de volgende redenen:

,,a. De ervaring heeft geleerd dat, wil een nieuwe actie ter inbeslagneming slagen, een zeer groot aantal politieambtenaren moet worden verzameld. Bij de organisatie daarvan zijn zoveel mensen betrokken dat er een aanzienlijke kans op is dat de actie voortijdig bekend wordt Welnu, dat leidt dan tot een mobilisatie van sympathisanten met de kliniek en dan staan we voor het grote risico van een massale confrontatie. Dat is op zichzelf al een beroerde situatie, maar het wordt nog erger wanneer men bedenkt dat de groep die de politie tegenover zich zal krijgen voor een belangrijk deel, zo niet in overwegende mate, uit vrouwen zal bestaan en bovendien dat de, wellicht gewelddadige, operatie een functionerend ziekenhuis tot inzet heeft. Dat laatste is eventueel te ondervangen door de actie in het week-end uit te voeren, maar de overige narigheid is moeilijk of niet te voorkomen.

Het is onnodig te zeggen dat niet ieder vooruitzicht op fysieke tegenstand voor de politie en de justitie reden kan zijn om het verrichten van noodzakelijk of wenselijk geoordeelde ambtshandelingen achterwege te laten. Maar anderzijds is het volharden bij een voornemen tot optreden niet onder alle omstandigheden opperste wijsheid. Het daarvan te duchten onheil dient te worden afgewogen tegen de nadelen die aan het wijken voor weerstand zijn verbonden.

b. Ik moet ook de volgende overweging aan mijn beslissing ten grondslag leggen. Het is in de voorbije weken steeds duidelijker geworden dat het met behulp van een politiemacht inbeslagnemen van apparatuur, waarvan sluiting van de kliniek het gevolg zou zijn, een politieke storm zal doen opsteken. Van degenen met wie ik nu door het politieke leven ga staan velen zo afwijzend tegenover zulk een actie, dat ik er heel ernstig rekening mee moet houden dat het niettemin ondernemen ervan mijn vertrek als Minister tot gevolg zou hebben.

Dat gevolg zou op zich zelf zonder belang zijn en mag als zodanig dus geen gewicht in de schaal leggen. En als het verder reikende repercussies zou hebben voor het kabinet? Dat zou wel degelijk van belang zijn, maar niet beslissend. Zou het werkelijk mogelijk zijn door een resoluut optreden tegen Bloemenhove een einde te maken aan wat daar dagelijks gebeurt, dan zou dat niet mogen worden nagelaten omwille van het voortbestaan van het kabinet.

Maar dat alternatief is niet reëel. Want als ik na een dergelijk optreden zou worden genoopt mijn post te verlaten, dan zal een bewindsman van andere signatuur, fungerend als Minister van Justitie ad interim, — om het even of hij al dan niet demissionair zal zijn — waarschijnlijk aan het openbaar ministerie de opdracht geven het beslag dadelijk weer op te heffen Dan is het saldo van de gebeurtenissen heel nadelig: er is ernstige schade aan het kabinet ontstaan, het gezag van het openbaar ministerie krijgt een zware slag en de kliniek waar het allemaal om begonnen was hervat haar werkzaamheden "

Minister Van Agt twijfelt aan aanblijven

Vervolgens toetst de minister de praktijken in de Bloemenhove-kliniek aan de twee bij de TK aanhangige wetsontwerpen tot wijziging van de bestaande bepalingen over het (laten) verrichten van abortus (zie ook volgende bericht). De minister komt tot de conclusie, dat de handelwijze van Bloemenhove niet strookt met de bepalingen van het christen - democratische ontwerp (pag. 106/1-1975), noch met het ontwerp van PvdA en VVD (volgend bericht).

Minister Van Agt stelt vervolgens, dat de opvattingen omtrent het verrichten van abortus de laatste jaren aanzienlijk zijn verruimd. Hij zegt dan: „Toch ben ik ervan overtuigd dat wat in Bloemenhove gebeurt niet de instemming van de meesten onzer heeft (of na informatie daarover zou krijgen), ook niet van onze artsen."

De minister besluit zijn brief als volgt:

,,c. Ten slotte leg ik in de balans van de voors en de tegens dat zulk een grootscheepse actie op een aantal mensen in dit land de indruk zou maken dat de Minister van Justitie zijn macht over het openbaar ministerie en aldus middellijk over de politie aanwendt om denlabeelden te doen zegevieren die juist in de kringen van zijn eigen politieke geestverwanten (zij het zeker niet uitsluitend daar) worden gehuldigd Die indruk wil ik graag vermijden, zulks terwille van het aanzien van het openbaar ministerie en van de politie en ook van het ambt dat ik mag bekleden.

Geen grootscheepse actie dus, erop gericht de apparatuur van de kliniek na inbeslagneming daaruit te verwijderen. De bezwaren daartegen, hierboven beschreven, zijn te gewichtig Het gaat alleen om die bezwaren en om geen andere. Met name baseer ik mijn slotsom niet op het feit dat de Tweede Kamer zich onlangs tegen een optreden op grond van artikel 551 Sv heeft uitgesproken Ook niet op de mogelijkheid dat het kabinet zich vooraf daartegen zou kunnen uitspreken: zulk een besluit zou ik niet aanvaarden. Wel worden andere dan fysieke maatregelen genomen, zoals het vervolgen van bestuursleden, de directeur en een arts van de kliniek. Deze keuze brengt met zich dat Bloemenhove — kliniek waartegen al lang ongunstige vermoedens bestaan, maar waarover onlangs concrete informaties zijn verkregen die deze vermoedens bevestigen — althans voorlopig open blijft

Hoe kunt u dat met uw verantwoordelijkheid in overeenstemming brengen, vragen bezorgde mensen in brieven, telegrammen en gewwrekken. Ik heb die vraag ook aan mij zelf gesteld Tot een conclusie of ik onder deze omstandigheden Minister van Justitie mag blijven ben ik nog niet gekomen."

Juridische gang van zaken na vorige poging tot *inbeslagneming*

Op pag. 744/1-1974 hebben wij gemeld, dat op 13 okt. 1974 de raadkamer van de Haarlemse rechtbank het verzoek van de officier van justitie te Haarlem om de rechter-commissaris verlof te verlenen voor huiszoeking en inbeslagneming van apparatuur in de Bloemenhove-kliniek heeft afgewezen. Ook hebben wij gemeld, dat de officier tegen deze beslissing in beroep is gegaan. Volledigheidshalve volgt hierna een verslag van de ontwikkelingen sindsdien.

Op 13 jan. 1975 heeft de raadkamer van het gerechtshof in Amsterdam de rechter-commissaris in Haarlem verlof verleend huiszoeking te laten doen in de Bloemenhove-kliniek ter inbeslagneming van de medische apparatuur, waarmee zwangerschappen van meer dan twaalf weken worden onderbroken, daarmee de Haarlemse officier van justitie in het gelijk stellend.

De hoofdofficier van justitie in Haarlem, mr. J. L. Andreae, diende daarop bij de rechter-commissaris een vordering in om tot huiszoeking over te gaan. De rechter-commissaris, mr. J. J. Matthijsse, wees deze vordering op 20 jan. af. Hij kwam tot de conclusie, dat inbeslagneming van de apparatuur ook de onderbreking van zwangerschappen beneden de twaalf weken mogelijk zo maken, evenals de onderbreking van verder gevorderde zwangerschappen op medische indicatie. De rechter-commissaris achtte deze gevolgen niet aanvaardbaar.

De hoofdofficier van justitie heeft op 21 jan. besloten in hoger beroep te gaan van de weigering door de rechter-commissaris.

De raadkamer van de Haarlemse rechtbank verklaarde dit beroep ongegrond, waarna de hoofdofficier tegen deze beslissing cassatie aantekende bij de Hoge Raad.

Medio okt. 1975 heeft de Hoge Raad het beroep van de Haarlemse officier verworpen en mr. Matthijsse in het gelijk gesteld. In het hoger 'beroep was uitsluitend de vraag aan de orde, of de rechter-commissaris de vrijheid had het verlof tot huiszoeking ongebruikt te laten, of dat hij gehouden was daaraan gevolg te geven. De Hoge Raad besliste in eerstgenoemde zin. Daarmee heeft de Hoge Raad geen oordeel uitgesproken over de handelwijze in de kliniek. (Staatscourant, NRC/H'blad, Politiek Overzicht) (Vor. ber. pag. 741/2 e.v.-1974)

GEMEENSCHAPPELIJK WETSONTWERP INZAKE ABORTUS VAN PVDA EN VVD

Bij de Tweede Kamer lagen tot voor kort drie wetsontwerpen tot wijziging van de bestaande bepalingen inzake het verrichten van abortus. Eén was op 25 juni 1970 ingediend door de PvdA-TK-leden Lamberts en Roethof en streefde naar volledige liberalisering (pag. 525/3-'72). Een tweede was afkomstig van KVP en ARP en was ondertekend door de heer Van Schaik en mevr. Van Leeuwen. In dit ontwerp, dat op 23 jan. 1975 ingediend was, werd het verrichtten van abortus aan zeer stringente bepalingen onderworpen (pag. 106/1-1975). Van de zijde van de VVD was op 12 febr. 1975 een eigen wetsontwerp ingediend, ondertekend door mevr. Veder-Smit en de heer Geurtsen.

Het wilde opheffing van de strafbaarstelling van de arts, zoals in het ontwerp-Lamberts-Roethof, maar verlangde daarnaast waarborgen m.b.t. de zorgvuldigheid bij de ingreep (pag. 134/3-1975).

Een ontwerp, ingediend door de ministers van volksgezondheid en van justitie in het kabinet Biesheuvel, Stuyt en Van Agt, op 23 juni 1972 (pag. 525/1 e.v.-1972), was door het kabinet-Den Uyl weer ingetrokken, omdat de coalitiepartners over een regeling van het vraagstuk geen overeenstemming konden bereiken (conclusies formateur-Burger, pag. 163/1-1973); conclusies preconstituerende vergadering kabinet-Den Uyl pag. 318/1 e.v.-1973).

Op initiatief van de heer Roethof heeft overleg plaats gevonden tussen de indieners van de PvdA- en VVD-ontwerpen.

Dit overleg leidde tot de indiening van een gemeenschappeijk ontwerp van PvdA en VVD op 6 mei 1976.

Het was ondertekend door de heren Geurtsen, Lamberts en Roethof en door mevr. Veder-Smit. Gelijktijdig werden de eigen wetsontwerpen ingetrokken.

Kernpunt van het ontwerp is, dat de strafbaarheid van artsen, die abortus uitvoeren, uit de strafwet verdwijnt.

De arts, die een dergelijke ingreep overweegt, dient te onderzoeken of de betrokken vrouw in vrijheid en ,,overeenkomstig haar verantwoordelijkheid jegens zichzelf en jegens de ongeboren vrucht tot haar besluit is gekomen, alvorens de ingreep te doen plaatsvinden."

Andere bepalingen uit het ontwerp zijn de volgende:

- De behandelende arts hoeft slechts zonodig overleg te plegen met een of meer andere deskundigen Verder moet hij toezien dat de vrouw voldoende en deskundig gesteund en voorgelicht wordt over andere oplossingen dan ten abortus Binnen acht dagen nadat de vrouw zich tot hem heeft gewend, moet de arts zijn bevindingen aan haar meedelen, aldus het wetsvoorstel
- Er konit een commissie van toezicht van negen leden, die de minister van volksgezondheid adviseert over de gang van zaken in abortusklinieken en ziekenhuizen, het eventueel erkennen van nieuwe inrichtingen en het eventueel intrekken van erkenningen
- Bij onzorgvuldigheden meldt de commissie deze schriftelijk aan het Medisch tuchtcollege, zodat een turhtrechterlijke procedure tegen de arts kan worden begonnen
- Onzorgvuldigheden in een bepaalde kliniek worden ook gemeld aan het Staatstoezicht voor de volksgezondheid.
- Het wetsontwerp stelt geen criteria voor de duur van de zwangerschap.
- Vóór of zo spoedig mogelijk na de ingreep moet de arts aantekening maken van de aard van de deskundigheid van degenen met wie hij overleg heeft gepleegd er. hun bevindingen. Deze gegevens worden minstens vijf jaar bewaard.
- Eens per jaar meldt de geneesheer-directeur van een kliniek of ziekenhuis het aantal abortussen met eventuele bijzonderheden aan de commissie.

Volgens de vier indieners mag geen vrucht worden geaborteerd, die buiten het moederlichaam levensvatbaar zou zijn.

Zij zijn het er ook over eens, dat abortus als een normale medische ingreep moet worden beschouwd en in de toekomst in het ziekenfondspakket moet worden opgenomen.

Op twee punten zijn de indieners het niet eens geworden. Zij vragen de TK zich hierover uit te spreken en eventueel het ontwerp te wijzigen. Dit betreft de volgende kwesties:

Het ene betreft de omschrijving, dat het afbreken van zwangerschap uitsluitend mag worden verricht door vrouwenartsen, dan wel artsen die onder mede-verantwoordelijkheid van vrouwenartsen werken, hetzij door artsen die daartoe door de cominissie zijn toegelaten.

Mevrouw Veder en de heer Geurtsen bleken erg aan die bepaling te hangen, vanwege de kwaliteitsbewaking van de ingreep, terwijl Lamberts en Roethof, ervan uitgaand dat iedere geneeskundige krachtens de wet gerechtigd is tot het toepassen van elke medische ingreep, hiertoe geen reden zagen, en bovendien vreesden dat er naast het specialistenregister van de KNMG nog een apart register zal ontstaan, met een monopolistisch karakter.

Het andere punt betreft de vraag of de leden van de commissie ook werkzaam moeten zijn geweest in de abortushulpverlening. Deze bepaling zou in ieder geval een discussie over de wenselijkheid van abortus in de commissie uitsluiten, aldus Lamberts-Roethof, terwijl het team Veder-Geurtsen deze bepaling te nadrukkelijk vindt.

De indieners willen er geen misverstand over laten bestaan, dat er, ondanks de indiening van het gezamenlijke wetsontwerp, toch politieke tegenstellingen blijven bestaan tussen de fracties van PvdA — de grootste regeringspartij — en VVD — de grootste oppositiepartij.

,,Wij meenden slechts, dat het bestaan van die tegenstellingen ons er niet van mocht weerhouden om samen te werken aan de oplossing van het vraagstuk van de abortus, toen duidelijk was geworden, dat wij het eens konden worden over de wijze, waarop dat zou moeten gebeuren. Hadden wij onder die omstandigheden ons standpunt laten bepalen door de bestaande politieke tegenstellingen, dan zouden wij naar ons inzicht hebben verzaakt aan onze democratische verplichtingen", aldus de memorie van toelichting bij het ontwerp. *(NRC/H'* blad).

(Vor. ber. pag. 134/3 e.v.-1975)

BELGIË

BETALINGSBALANS

Tijdens het eerste kwartaal van 1976 is op de Belgische betalingsbalans, voor het eerst sedert lange tijd, een groot tekort genoteerd. Het bedraagt 23,1 rnrd fr. In dezelfde periode van 1975 was er nog een overschot van 20,7 rnrd fr. Het eerste kwartaal van elk jaar is traditioneel een overschotperiode.

Het ministerie van financiën schrijft de verslechtering toe aan de monetaire onrust in maart, en aan het economische herstel dat in de beginfase steeds een groei van de invoer teweegbrengt. De handelsbalans geeft inderdaad een tekort te zien van 10,8 mrd fr. tegen een overschot van 26,3 mrd fr. in 1975, wat de verslechtering van de betalingsbalans al voor een flink stuk verklaart. Op de overige lopende betalingen (buiten de handelsbalans) blijft het traditionele tekort ongeveer even groot, terwijl op de kapitaalrekening de privékapitaalbewegingen een negatief saldo vermelden van 3,9 rnrd tegen 1 mrd fr. De afgelopen vijf jaren noteerde de Belgische betalingsbalans een overschot resp. van 20,4 mrd, 19,8 mrd, 34,5 mrd, 30,5 rnrd en 25,1 rnrd fr.

ALARM-MOTIE NIET ONTVANKELIJK

Het college van de voorzitters van de Wetgevende Kamers en van de Cultuurraden heeft de motie, die op 18 mei door BSP-kamerlid J. van Elewyck in de Nederlandstalige cul-

tuurraad werd ingediend namens de socialistische, communistische en Volksunie-fracties, onontvankelijk verklaard. Het betreft de z.g. alarmprocedure ter voorkoming van discriminatie om ideologische en filosofische redenen.
De verwerping wordt gemotiveerd door het feit dat het ontwerp van begroting, waartegen de alarm-procedure werd ingesteld. geen maatregelen voorstelt. waarbij een groep en/of persoon ten onrechte bepaalde rechten worden onthouden.
De voorzitter van de Nederlandstalige cultuurraad, J. Bascour, heeft de beslissing van het college medegedeeld tijdens de vergadering van de raad van 22 juni. Er kon, krachtens het reglement, geen debat volgen, maar de woordvoerders van BSP en VU deelden niettemin mede, dat zij met de beslissing niet konden instemmen.
Van Elewyck stelde dat het college zijn bevoegdheid te buiten was gegaan door zich over de grond van de kwestie uit te spreken; het had enkel een oordeel mogen vellen over de vorm, zei hij.
De BSP-fractie wilde een tweede motie indienen, aldus nog Van Elewyck, maar kon dit keer niet meer rekenen op de mede-ondertekening van de Volksunie. Kamerlid V. Anciaux, VU-fractievoorzitter, bevestigde dit en verklaarde dat zijn groep de kwestie zodanig ernstig neemt, dat zij overweegt het probleem voor te leggen aan de Raad van State.

(Vor. ber. pag. 359/2.)

BSP: REGIONALE CONGRESSEN

De Vlaamse, Waalse en Brusselse federaties van de socialistische partij hebben op 19 juni afzonderlijk gecongresseerd, resp. te Gent, Jolimont en Brussel.
Het Vlaamse congres handelde over het thema: ,,Vlaanderen, ruim en progressief denken, verder zien." Partijvoorzitter Claes lichtte o.m. de BSP-nota inzake de gewestvorming (zie pag. 394/3) toe en noemde het ,,een eerbaar vergelijk over de taalgrenzen heen".
Bij de Waalse socialisten hield o.a. senator G. Spitaels een uiteenzetting over de ongunstige evolutie van demografie en tewerkstelling. In de Brusselse federatie lokte de nota inzake de gewestvorming erg verdeelde reacties uit.

STAATSCOMMISSIE ETHISCHE PROBLEMEN

De staatscommissie voor de ethische problemen (zie pag. 89/2-1975) is gereed gekomen met haar rapporten. De voorzitster, mr. dr. Renée Portray-Kirschen, heeft op 21 juni de besluiten van de commissie gedeponeerd op het kabinet van de eerste-minister. De commissie is het niet eens kunnen worden over de abortus-problematiek Een groep van 13 leden gaat i.z. de legalisering verder dan de overige 12 leden die een minderheidsnota hebben opgesteld.
De besluiten van de commissie werden nog niet voor publikatie vrijgegeven.

LEUVEN: RECTOR HERKOZEN

Prof. dr. P. de Somer werd op 22 juni herkozen tot rector van de katholieke universiteit Leuven. In een tweede stemronde behaalde hij 406 stemmen tegen 337 stemmen voor prof. Eug. Roosens.
De Somer werd in 1966 aangesteld tot pro-rector. In 1967 werd hij rector van Leuven-Nederlands en in 1971 werd hij een eerste keer verkozen tot rector van de autonome Nederlandstalige universiteit.

DE ZAAK-PEPERMANS

Het Hof van Cassatie te Brussel heeft op 25 juni een arrest geveld in de zaak van Frank Pepermans, president-directeur-generaal van de Bell Telephone Manufacturing Cy., die op 27 juni 1975 veroordeeld werd tot zes maanden gevangenisstraf met uitstel, wegens actieve omkoperij van de (inmiddels ontslagen) RTT-administrateur-generaal Baudrin. Dat vonnis was op 21 jan. 1976 bevestigd door het Hof van Beroep te Brussel. De verdediging van Pepermans besliste daarop de cassatie van het vonnis aan te vragen. Zij maakten 14 argumenten over, om te bewijzen dat het arrest van het Hof van Beroep nietig was. Het Hof van Cassatie heeft alle argumenten verworpen, zodat het arrest behouden blijft.

(Vor. ber. pag. 74/2.)

VERGOEDING VOOR ZAÏRIZERING

Onderhandelingen tussen Belgische en Zaïrese regeringsdelegaties op 16 en 17 juni te Brussel hebben geleid tot concrete afspraken en akkoorden voor een aantal ,,sociale gevallen" m.b.t. de z.g. zaïrizering van Belgische bezittingen. Het beginselakkoord was bereikt tijdens de ontmoeting Moboetoe-Tindemans in 1975 te Kinsjasa (pag. 661/2 e.v.-1975), maar sindsdien was nog beraad nodig geweest voor de uitwerking van de overeenkomsten.
Thans werd men het eens over de criteria voor de schadevergoeding, die uitgekeerd wordt aan Belgen die van hun bezittingen in Zaïre beroofd werden. Over de juiste bedragen wordt verder onderhandeld. Zaïre is wél akkoord. in beginsel, met een Belgische vertegenwoordiging in de raden van beheer van de gezaïrizeerde vennootschappen.
Voorts werd besloten de samenwerking tussen beide landen in de zeevaart- en luchtvaartsectoren te verbeteren. België zal kaderpersoneel voor Air Zaïre opleiden en de Compagnie Maritime Belge doet hetzelfde voor de Zaïrese scheepvaart.
Het Belgische pariement heeft in de loop van juni het verdrag en de protocol~bekrachtigd, die tijdens het bezoek van Tindemans werden ondertekend.

(Vor. ber. pag. 250/1)

DUITSLAND (BONDSREPUBLIEK)

BUITENLANDSE BEZOEKEN BONDSKANSELIER SCHMIDT

Bondskanselier Schmidt heeft in het afgelopen jaar een aantal bezoeken aan het buitenland gebracht, waarvan wij de volgende noemen:

ZWEDEN

Bondskanselier Schmidt bracht van 4-6 juli 1975 een informeel bezoek aan Zweden, waar hij besprekingen gevoerd heeft met premier Palme en minister Andersson van buitenlandse zaken. Onderwerp van gesprek werd gevormd door de internationale economische situatie, alsmede de bilaterale handelsbetrekkingen. Ook werd gesproken over de op stapel staande afsluitende bijeenkomst van de Conferentie over Europese veiligheid en samenwerking (CEVS) in Helsinki.
Schmidt heeft in Stockholm de door terroristen veroorzaakte verwoestingen in de Westduitse ambassade bezichtigd (pag. 327/1 e.v.-1975).

DENEMARKEN

De Westduitse bondskanselier heeft op 29 aug. '75 in het plaatsje Soenderborg op Jutland een onderhoud gehad mei de Deense premier Jörgensen. Gesproken is over coördinering van conjunctuur-politieke maatregelen binnen de EG.

VERENIGDE STATEN

Helmut Schmidt heeft van 2-4 okt.

1975 een bezoek aan de VS gebracht. Aanleiding voor het bezoek was een uitnodiging van de Internationale handelskamer in New York,

In een rede voor deze handelskamer op 2 okt. riep Schmidt de voornaamste industriele mogendheden op tot samenwerking bij het oplossen van de economische moeilijkheden. Zoals men na verwoestende oorlogen geleerd had, dat de wereldvrede ondeelbaar is, zo moest men thans inzien, aldus Schmidt, dat de wereldeconomie ondeelbaar is. ,,Protectionistische maatregelen waren ongeschikt om inflatie en de recessie te bestrijden".

Schmidt wees op de gevaren voor de internationale economie van het dreigende bankroet van de stad New York (pag. 202/1 e.v.-1976).

Op J okt. werd Schmidt door president Ford voor een onderhoud ontvangen, waar ook minister Kissinger van buitenlandse zaken aanwezig was. Gesproken werd hoofdzakelijk over economische vraagstukken. Ook is het vraagstuk van de stationeringskosten van de Amerikaanse troepen in de Bondsrepubliek aan de orde geweest,

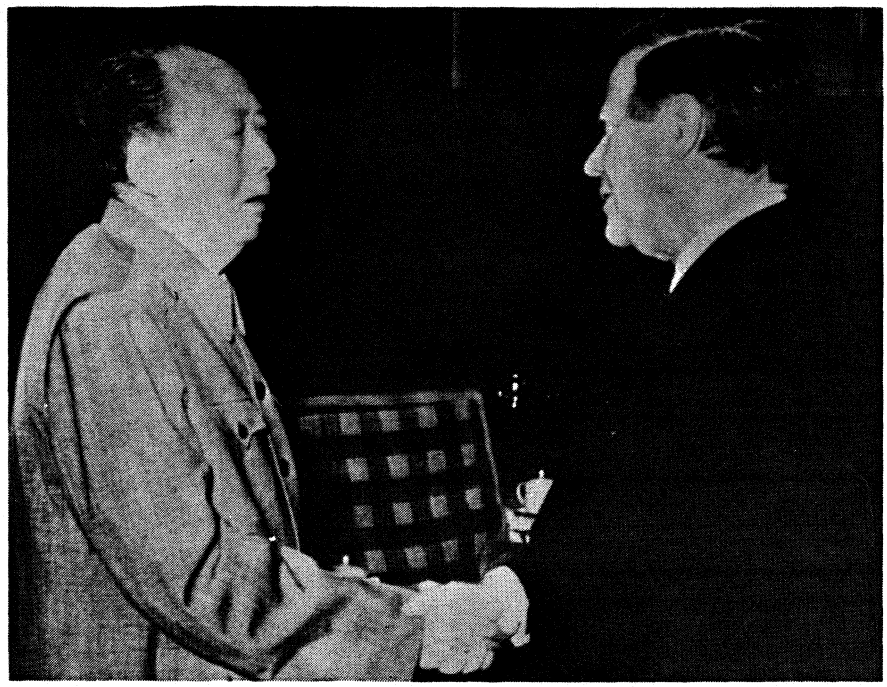

Bondskanselier Helmut Schmidt (r.) wordt ontvangen door voorzitter Mao.

CHINA

Van 28 okt. - 2 nov. 1975 heeft bondskanselier Schmidt een officieel bezoek aan China gebracht.

Het was het eerste bezoek van een Westduitse regeringsleider aan dit land.

De bondskanselier voerde besprekingen met de Chinese autoriteiten, o.w. vice-premier Teng Hsiao-ping.

Op 30 okt. werd hij ontvangen door voorzitter Mao Tsetoeng.

Schmidt noemde zijn gesprek met de Chinese partijvoorzitter na afloop vrijmoedig, openhartig en zeer vriendelijk.

Naast Schmidt namen aan het gesprek deel de Westduitse minister van verkeer Gscheidle, de Westduitse ambassadeur in Peking Rolf Pauls

Bij een banket, dat vice-premier Teng op 29 okt zijn Duitse gast aanbood, deed de Chinese vice-premier een felle aanval op de SU Teng merkte in zijn tafelrede op, dat men thans had ingezien, ,,dat juist die supermogendheid, die het lied van ontspanning en ontwapening het luidste zingt, op geforceerde manier zijn bewapening en oorlogsvoorbereidingen organiseert, een offensieve positie inneemt, die de behoeften van zijn defensie ver te buiten gaat, en de volkeren van Europa en de hele wereld bedreigt"

Het was. zei Teng verder, volledig en geheel te begrijpen, dat de volkeren van Europa, die twee wereldoorlogen hadden meegemaakt, nu vrede en veiligheid wensten. ,,Maar de wind wil niet gaan liggen, wanneer ook de bomen rust verlangen" Verdragen en verklaringen, van welke aard zij ook zijn, konden op elk moment door de ,,hegemonisten" worden verscheurd.

De bondskanselier ging in zijn antwoord niet in op het Sino-Sowjet-conflict en hield een pleidooi voor de Westduitse politiek van ontspanning en evenwicht Hij verklaarde, dat de Bondsrepubliek, rekening houdend met ae legitieme veiligheidsbelangen van alle volkeren en rnet de m Europa ontstane situatie, alle inspanningen ondersteunde, geschikt zijn om een sfeer van vertrouwen en ontspanning in het leven te roepen

,,Dit doel", zei Schmidt, ,,dienen onze verdragen met onze buren in West en Oost, ook met de SU. evenals onze medewerking bij het totstandkomen van de viermogendhedenovereenkomst over Berlijn. Dit is alles een deel van onze evenwichtspolitiek Zij zorgen er van onze kant voor, dat het politieke en malitaire evenwicht op de aardbol niet in gevaar gebracht wordt"

Op 31 okt. werden in Peking een scheepvaart- en een luchtverkeersverdrag alsmede een uitwisseling van nota's over de oprichting van een Chinees-Westduitse economische commissie ondertekend.

In het scheepvaartverdrag is een clausule opgenomen, waardoor de overeenkomst uitdrukkelijk ook op West-Berlijn betrekking heeft.

Op 1 nov. bracht de Westduitse delegatie een bezoek aan Oeroemtsji, de hoofdstad van de autonome regio Sinkiang. Het was de eerste maal, dat een buitenlandse bezoeker aan China een bezoek in dit grensgebied werd gegund.

Het gebied Sinkiang is sinds het ontstaan van de Volksrepubliek China voor buitenlanders afgesloten Daarvoor bestaan verschillende redenen. In de eerste plaats is het gebied voor Peking van buitengewone strategische betekenis, zoals de lange grens met de SU hier duidelijk maakt Als gevolg daarvan zijn de militaire verdedigingsinspanningen in dit gebied kenmerkend

Bovendien bevindt zich in Sinkiang, in de woestijn Lop Nor, de plaats, waar de Chinezen kernproeven neinen

Voorts zou een reden voor het afsluiten van het gebied kunnen zijn het feit, dat het door talrijke niet-Chinese, Centraal-aziatische volken bewoond wordt, die de Islam belijden Het ligt voor de hand te veronderstellen, dat de centrale regering m Peking sedert de stichting van de Volksrepubliek hier op moeilijkheden gestoten is

Het denkbeeld, dat Schmidt een bezoek aan Oeroemtsji zou brengen kwam van Chinese zijde Bij het ministerie van buitenlandse zaken in Bonn reageerde men m eerste instantie terughoudend. omdat een dergelijk bezoek zou kunnen worden uitgelegd als een provocatie jegens de SU. De bedenkingen werden echter opgegeven. Men bedacht, dat de Chinezen met het aanbod van een bezoek aan Sinkiang de bondskanselier een bijzondere eer bewezen

GRIEKENLAND

Op 28 en 29 dec. 1975 bracht bondskanselier Schmidt een bezoek aan Griekenland. Schmidt werd ontvangen door president Tsatsos en hij voerde besprekingen met premier Karamanlis.

Schmidt bood de goede diensten van de Bondsrepubliek aan in het geschil van Griekenland met Turkije, zonder werkelijk als bemiddelaar te willen optreden. Hij zei toe, dat de Bondsrepubliek volledig en zonder voorbehoud het toetreden

van Griekenland tot de EG ondersteunde.
Karamanlis zette het Griekse standpunt uiteen m.b.t. de kwesties van Cyprus en de Aegeïsche Zee.
Schmidt ging in het openbaar op deze vraagstukken niet in.

Schmidt ontkende op een persconferentie, dat hij voor het toetreden van Griekenland tot de EG de terugkeer van het land in de militaire organisatie van de NAVO als voorwaarde gesteld zou hebben Wel zou hij de Griekse paemier gewezen hebben op de betekenis van het Atlantische bondgenootschap voor de EG.

ENGELAND

Op 6 en 7 febr. van dit jaar was Helmut Schmidt in Engeland, waar hij besprekingen voerde met premier Wilson en minister Callaghan van buitenlandse zaken.
Gesproken is over Europese problemen, NAVO-problemen, het visserijgeschil tussen Engeland en IJsland en over de vergoeding aan Engeland voor de kosten van de stationering van het Britse Rijnleger.
Schmidt merkte na afloop van zijn gesprek met premier Wilson op, dat zijn min of meer regelmatige besprekingen met de Britse premier weliswaar niet geïnstitutionaliseerd zijn, zoals zijn ontmoetingen met de Franse president Giscard d'Estaing, maar dat ze niettemin belangrijk en doeltreffend zijn.

Op 6 febr heeft Schmidt voor de Foreign affairs club in Londen een rede uitgesproken, waarin hij een positief oordeel gaf over de economische politiek van de Britse regering Hij meende, dat er ,,bemoedigende tekenen" zichtbaar waren, die erop wezen, dat het Britse beleid succesvol zou zijn. Hij geloofde weliswaar niet, dat de Britse regering erin zou slagen de inflatie voor het eind van het jaar beneden de 10% te brengen, maar de vooruitzichten waren toch zeer verbeterd
Schmidt benadrukte, dat binnen de EG aan ondernemingen grotere winsten toegestaan moesten worden.

FRANKRIJK

In het kader van het regelmatige overleg met Frankrijk op basis van het Frans-Westduitse vriendschapsverdrag was op 12 en 13 febr. een Westduitse kabinetsdelegatie, o.l.v. bondskanselier Schmidt, in Frankrijk. In st-Paul de Vence aan de Rivièra werden besprekingen gevoerd met een Franse delegatie, die werd aangevoerd door president Giscard d'Estaing.

Kort voor het bezoek van Schmidt aan Frankrijk waren in Parijse dagbladen berichten verschenen, kennelijk geïnspireerd vanuit het Elysée, als zou de Franse regering overwegen voor te stellen binnen de EG een directorium van drie landen in te stellen, dat in naam van de gehele Gemeenschap slagvaardig beslissingen zou kunnen nemen. Van het directorium zouden twee grote en één kleine lidstaat deel moeten uitmaken, waarbij de mogelijkheid van rotatie was opengelaten.
Verondersteld werd, dat in het bilaterale overleg over dit denkbeeld gesproken zou worden, vooral omdat de Franse president zich aan het begin van het overleg tegenover Franse journalisten zeer kritisch uitliet over de rol van Europa in de wereld. Hij zei: ,,Europa is een lege stoel. Het neemt geen deel aan de gebeurtenissen. Nog schokkender is, dat niemand schijnt te geloven. dat het een rol kan spelen".
Giscard verwees hierbij naar de ontwikkelingen in Angola en de spanningen rond de westelijke Sahara. Giscard meende, dat Europa zelfs niet In staat gebleken was beloften na te komen. die het in recente samenwerkingsakkoorden met Afrika gemaakt had. ,,Niemand kwam zelfs op de gedachte, dat Europa een bijdrage kon verlenen aan het regelen van deze conflicten. Dit betekent, dat we problemen hebben met ons polirieke beleid. De hoofdoorzaak op dit moment is het ontbreken van Europees politiek vermogen. De grote vraag is of Europa dit kan verkrijgen".
De Westduitse regeringswoordvoerder Armin Grunewald deelde echter na afloop van de tweedaagse besprekingen mede, dat de Franse president het idee niet ter sprake gebracht had. Van Duitse zijde weet men alleen, dat dit idee is behandeld in de Franse pers, aldus Grunewald. De Westduitse regeringswoordvoerder wees er met nadruk op, dat de EG een gemeenschap van negen lidstaten is en dat de besluiten in de ministerraad daarom ook door alle negen ministers genomen moesten worden.
Het nemen van besluiten in een kleinere kring zou het gevaar in zich bergen van een terugval in de ontwikkeling van de Gemeenschap. Van tijd tot tijd vinden al informatieve besprekingen plaats tussen afzonderlijke regeringsleiders, die onmiddellijk ,,geruis" verwekken. Daaruit kan de terughoudendheid van Bonn in deze kwestie verklaard worden, aldus Grunewald.
In het topgesprek hebben Frankrijk en de Bondsrepubliek overeenstemming bereikt omtrent samenwerking bij onderzoek, ontwikkeling en exploitatie van hun kernreactorsystemen. Het betreft de snelle kweekreactor van de Fransen en de hoge-temperatuurreactor van de Bondsrepubliek. De mogelijkheid is opengelaten, dat Nederland en/of België zich bij het akkoord aansluiten.
De Franse president en de Duitse bondskanselier lieten na hun besprekingen blijken van mening te zijn, dat onder de bestaande omstandigheden niets een koersverandering van de franc (naar beneden) of de mark (naar boven) rechtvaardigt. In afzonderlijke verklaringen gaven de twee staatslieden blijk hun verbondenheid met het mechanisme van de Europese ,,slang". Zij hebben hun centrale banken opdracht gegeven hun interventies te vergroten op de wisselmarkten ten einde de rust te herstellen. (Zie ook pag. 267/1 e.v.-1976)

TURKIJE

Van 27-29 mei bracht bondskanselier Schmidt een bezoek aan Ankara. Hij voerde hier besprekingen met de Turkse premier Demirel, waarbij de Turks-Griekse geschillen centraal stonden. Schmidt bood, evenals in Athene, de goede diensten van de Bondsrepubliek aan.
Schmidt uitte zich bezorgd over de verzwakking van de zuidoostelijke flank van de NAVO als gevolg van de meningsverschillen tussen Turkije en Griekenland.
De-mirel bracht de betekenis in herinnering van het nog niet geratificeerde verdrag met de VS over militaire hulp. Schmidt sprak de hoop uit dat het Amerikaanse Congres het zou goedkeuren en beloofde de kwestie met Amerikaanse senatoren te zullen bespreken bij zijn eerstvolgende bezoek aan de VS.
Schmidt zei toe, dat de Bondsrepubliek tot een bedrag van DM 100 mln wapenhulp zal verschaffen.

SAOEDI-ARABIË

Schmidt is op 29 mei vanuit Turkije naar Saoedi-Arabië verder gereisd, vanwaar hij op **31** mei weer naar huis gevlogen is.

Schmidt heeft in Riad gesproken met koning Chaled, kroonprins en minister-president Fahd, de minister van planning Hischam Muhiedin Nasir, olieminister sjeik Ahmed Saki Jamani en minister Feisal van buitenlandse zaken.
Gesproken is over een grotere deelname van de Bondsrepubliek aan de industrialisering van Saoedi-Arabië, het internationale monetaire systeem, de Europees-Arabische dialoog en het Palestijnse probleem.
Voor wat dit laatste betreft verdedigde Schmidt het legitieme recht van het Palestijnse volk op een eigen staatsgezag. Daarnaast wees hij er op, dat ook de staat Israël een realiteit is en het recht heeft op een bestaan binnen veilige en erkende grenzen.
M.b.t. de internationale monetaire situatie heeft Schmidt zijn gesprekspartners er op gewezen, dat overschotlanden, zoals de oliestaten, bij hun beleggingspolitiek moeten letten op het zo vlot mogelijk functioneren van het monetaire systeem en speculatieve geldbewegingen moeten vermijden.
De Bondsrepubliek en Saoedi-Arabië zijn overeengekomen elkaar regelmatig en intensief te raadplegen ter bestrijding van de wereldwijde inflatie. (DPA, UPI, Reuter, AFP, NZZ, FAZ, Le Monde, The Times, NRC/H'blad)

PORTUGAL

NIEUWE WET OP BUITENLANDSE INVESTERINGEN

Op 6 april werd een nieuwe wet op de buitenlandse investeringen officieel gepubliceerd. Buitenlandse investeringen die niet noodzakelijkerwijs in de vorm van geld behoeven plaats te vinden, moeten worden goedgekeurd door een nog op te richten ,,Instituto Investimento Extrangeiro". Dit instituut zal ook als hulp- en adviesorgaan voor buiten-

landse investeerders optreden, Het moet binnen 6 maanden op eeri aanvraag tot goedkeuring reageren. Zo niet dan wordt de investering als goedgekeurd beschouwd.
Zeer omvangrijke investeringen die van groot belang zijn voor de Portugese economie worden volgens een andere procedure goedgekeurd. De beslissing ligt in die gevallen bij de ministerraad.
Criteria van belang bij de beoordeling zijn o.a. de volgende: het scheppen van werkgelegenheid, het gebruik van lokale grondstoffen, goederen en diensten; de positieve bijdrage aan de betalingsbalans; de vervaardiging van voor Portugal nieuwe produkten; het invoeren van nieuwe technologie; een hoge waardetoevoeging; een gering beroep op binnenlands krediet; de opleiding van Portugese werkkrachten. Geen vergunning wordt gegeven voor het overnemen van reeds bestaande ondernemingen, tenzij daaraan duidelijke voordelen van technologische of financiële aard zijn verbonden. Buitenlandse investeringen zijn verder niet toegestaan in openbare diensten, monetaire en financiële instellingen; het verzekeringswezen, reclame en massamedia, nationale defensie en in sectoren die bij in werking treden van de wet reeds waren genationaliseerd.

De transfer van winst is beperkt tot 12% van het geinvesteerde kapitaal
Voor ondernemmgen die 20% van hun jaarproduktie uitvoeren, is dat 20% Bij verkoop of liquidatie van een buitenlandse onderneming kan de opbrengst daarvan naar het buitenland worden overgemaakt mits niet eerder dan 5 jaar na datum van de investering Bij moeilijkheden met de betalingsbalans kan de regering de transfers evenwel uitstellen
Verder garandeert de regering de bescherming van de rechten die uit een buitenlandse investering voortvloeien en in geval van onteigening een redelijke schadevergoeding
Ondernemingen die geheel of grotendeels buitenlands eigendom zijn, kunnen het benodigde buitenlandse hoger personeel aantrekken Er moet echter wel een vergunning voor worden verkregen
Ook overeenkomsten m.b t patenten, industriele eigendom. de overdracht van technische kennis e d. worden in de nieuwe wet geregeld.
Alle buitenlandse investeringen moeten worden geregistreerd. Reeds bestaande ondernemingen met buitenlands kapitaal hebben drie maanden de tijd om een aanvraag in te dienen (handelsnieuws)

HULP EVA

De Europese Vrijhandels Associatie, waarvan Portugal lid is, heeft op de ministersbijeenkomst in nov. 1975 besloten Portugal economische steun te geven in de vorm van een industrieel ontwikkelingsfonds voor de Portugese industrie.
Verder zal Portugal op technische bijstand van de andere EVA-landen kunnen rekenen, die echter bilateraal geregeld zal worden,
De ministers kwamen overeen dat de andere landen in totaal $100 mln in het fonds zullen storten over een periode van 5 jaar. Zweden en Zwitserland zullen resp. **30** en 25% voor hun rekening nemen. Een dergelijk fonds is een unicum voor de EVA. Volgens het EVA-bulletin van maart hebben de bilaterale besprekingen tussen Portugal en zijn EVA-partners al tot de volgende resultaten geleid:

Noorwegen zal technische hulp geven voor de ontwikkeling van de Portugese visserij, zoals het ombouwen van een vissersschip tot visserijonderzoekschip, hulp bij een onderzoek naar de visstand en medewerking aan de bouw van koelinstallaties voor de opslag van vis.
Verder zal Noorwegen bijdragen geven in de vorm van overdracht van kennis inzake de mondverzorging en hulp aan de Angolese vluchtelingen.
Zweden zal hulp verstrekken op het gebied van de woningbouw en het onderwijs.
Wat het laatste betreft zal Zweden het onderwijs voor volwassenen en de beroepsopleiding begeleiden.
Zwitserland zal Portugal gaan adviseren bij een nieuwe verkeersplanning voor Lissabon en Porto en ook de kosten daarvan voor zijn rekening nemen.
Verder kunnen Portugezen beurzen krijgen voor een opleiding aan Zwitserse hotelvakscholen.
Ook zal Zwitserland financiële hulp geven aan Angolese vluchtelingen *(NZZ)* .

WESTDUITSE LENING. HULP EG

De Westduitse minister van buitenlandse zaken, Hans-Dietrich Genscher, verbleef op **3** en 4 febr. in Portugal.
Na afloop van zijn tweedaags bezoek werd bekendgemaakt dat de Bondsregering een lening van $250 mln aan Portugal zou verstrekken op onderpand van de Portugese goudreserves.

Ongeveer tegelijkertijd werd bekendgemaakt dat de Zwitserse Nationale Bank aan de Banco de Portugal een kortlopend krediet van $ **50** mln had verstrekt
Begin april deelde de Europese Investeringsbank mee dat in het kader van de buitengewone hulp die de EG Portugal zal geven de eerste verdragen waren afgesloten.
De EG zal Portugal een langlopende lening van in totaal **150** mln rekeneenheden verschaffen
De verdragen voorzien in twee leningen inet een totaal bedrag van **50** mln rekeneenheden, die voor de constructie van een krachtcentrale in de omgeving van Lissabon worden gebruikt

Verruiming vrijhandelsovereenkomst

Op 11 juni werd in Brussel meegedeeld dat de EG en Portugal het eens waren geworden over een verruiming van de vrijhandelsovereenkomst die in '72 werd gesloten De nieuwe overeenkomst houdt onder meer financiële hulp voor Portugal in van **230** miljoen Europese rekeneenheden
De financiele hulp gaat in op 1 januari 1978 en ze geldt voor vijf jaar Ze is bedoeld voor de ontwikkeling van de Portugese industrie en de modernisering van de landbouw In **1975** kreeg Portugal een ,,noodhulp" van de EG ten bedrage van **180** miljoen rekeneenheden (ongeveer f **640** miljoen). Die hulp is bestemd voor de jaren **1976** en 1977.
Portugal zal (eveneens om zijn jonge en nog kwetsbare industrie te beschermen) in bepaalde gevallen nog douanerechten op de EG-invoer mogen handhaven. Om Portugal de afzet op de Europese markt makkelijker te maken zal de gemeenschap ssnimige dcuinetarieven voor Portugese produkten sneller afbreken dan oorspronkelijk overeengekomen was
De nieuwe overeenkomst voorziet ook in industriele en technische samenwerking
Portugese werknemers in de EG zullen niet gediscrimineerd worden en dat geldt dan speciaal voor arbeidsvoorwaarden, loon en sociale zekerheid (A N P)

HULP VS

De Verenigde Staten hebben Portugal op 18 maart een lening van $15 mln toegezegd voor de aankoop van 50.000 ton rijst in de VS.
De lening maakt deel uit van een hulpprogramma ter waarde van $240 mln, die Washington in 1976 ten behoeve van Portugal zal uitgeven.

Een overeenkomst voor dit hulpprogramma is op **18** maart in Washington ondertekend door de Portugese minister van financien Francisco Salgado Zenha en Daniel Parker, hoofd van het Amerikaanse bureau voor hulp aan het buitenland In de loop van **1976** zal **135** miljoen dollar worden besteed aan de economische wederopbouw van Portugal. Daarvan is **35** miljoen dollar bestemd vcor de opvang van vluchtelingen uit Angola (N R C/H'b l a d)

DEFINITIEVE UITSLAG PARLEMENTSVERKIEZINGEN

Op 11 mei is in Lissabon de definitieve uitslag van de parlementsverkiezingen van 25 april vrijgegeven.
De einduitslag van de verkiezingen is nu geworden:

	zetels
Socialistische partij	107
Volksdemocratische partij .	73
Soc.-democr. centrum . . .	42
Communistische partij . . .	40
Volksdemocratische unie . .	1

(NRC/H'blad)

ANGOLA

MILITAIRE OVERWINNING VOOR VOLKSREPUBLIEK. ERKENNING DOOR OAE EN ANDERE STATEN. TERUGTREKKING ZUIDAFRIKAANSE TROEPEN. BERICHTEN EN VERKLARINGEN INZAKE INMENGING ZUID-AFRIKA. VERDERE ONTWIKKELINGEN

Begin februari behaalde de Volksrepubliek Angola van de MPLA met steun van Cubaanse militairen en Russische wapens een militaire overwinning op zijn tegenstanders, FNLA en UNITA, die door blanke huurlingen en resp. door Zaïrese en Zuidafrikaanse troepen (tot 21 jan.) waren gesteund en tot eind januari financiële hulp van de VS ontvingen.

In aansluiting op ons bericht over de interventie van Zuid-Afrika en Cuba en over de houding van de VS (pag. 45/1 e.v.) volgen hieronder verdere berichten over de buitenlandse inmenging in Angola en over het verloop van de strijd, die zijn slotfase bleek in te gaan na het mislukken van de speciale OAE-topconferentie over Angola te Addis Abeba (10-13 jan., pag. 49/3 en 64/3).

De Zuidafrikaanse inmenging en de rol van de VS

Over de voorgeschiedenis van de Zuidafrikaanse inval in Angola op 23 okt. 1975, de rol van de VS daarbij en de verdere Zuidafrikaanse steun aan UNITA, werden nadere bijzonderheden gerapporteerd door Bill Coughlin, assistent van de Amerikaanse senator John Tunney, die op 24 en 25 jan. 1976 in Silva Porto (Bié) met UNITA-leider Jonas Savimbi sprak. (Door een amendement van Tunney op 19 dec. te aanvaarden had de Amerikaanse Senaat verdere Amerikaanse militaire hulp aan FNLA en UNITA verboden.) Coughlin gaf zijn informatie door aan het Zuidafrikaanse (pro-regerings)blad Rapport, dat daarvan op 15 febr. verslag uitbracht.

Savimbi vertelde volgens Rapport aan Coughlin dat Zuid-Afrika in Angola ,,uiterst correct" was opgetreden en dat zijn militaire acties nooit zonder de instemming van de reqeringen van Zaire, Zambia en Ivoorkust hadden plaatsgevonden. Voorts zou Savimbi in december 1975 en januari 1976 twee bezoeken aan Zuid-Afrika hebben gebracht, die door president Kaoenda van Zambia zouden zijn geregeld, om op militaire hulp aan te dringen Voorts werd bericht dat de presidenten Moboetoe (Zaïre), Houphouët-Boigny (Ivoorkust) en Kaoenda op Savimbi's verzoek Zuid-Afrika hadden verzocht militair tussenbeide te komen Savimbi ontkende eind februari dat hij Zuid-Afrika op grond van een regeling met Zambia had gezocht „Op geen moment in de geschiedenis van de burgeroorlog in Angola hebben Zambia en zijn leiders ooit partij gekozen "

N.a.v. het onderzoek ter plaatse door assistenten van senator Tunney berichtte The Times (23-6-1976) o.a.:

„Volgens hen benaderde Savimbi in begin tot medio september zowel Zaire als Zuid-Afrika voor hulp bij het bestrijden van de MPLA In dit stadium dient men te bedenken dat terwijl de MPLA enig succes tegen UNITA in het zuiden aan het boeken was zij ook betrokken was bij de verdediging van haar hoofdstad Loeanda tegen FNLA-troepen op slechts enkele mijlen afstand.

In antwoord op Savimbi's oproep gaf Zaire 11 pantserwagens met een bemanning van ca 60 militairen Zuid-Afrika verschafte 4 pantserwagens en 4 gepantserde jeeps met anti-tank kanonnen plus ca 50 militairen om die te bedienen volgens de onderzcekers van senator Tnnney Tegelijkertijd had Zaire. zonder enige blijk van afkeuring door de VS, tussen 1200 en 1500 geregelde militairen aan de zijde van de FNLA vechten Ondertussen stemmen zo uiteenlopende bronnen als brigade-generaal Van der Bergh van BOSS (Zuidafrikaanse geheime dienst), Dr. Savimbi en de Cubaanse minister van defensie overeen dat de MPLA niet meer dan 250 a 300 non-combattante Cubaanse adviseurs aan haar zijde had

Met zijn extra steun ontdekte Savimbi nu dat de oorlog opnieuw gunstig voor hem begon te verlopen en steden als Silva Porto werden voor UNITA heroverd Niettemin nodigde medio oktober president Moboetoe van Zaire Savimbi uit voor een ontmoeting met een „Amerikaanse vriend" in Kinsjasa. Op 15 of 16 okt. vond deze ontmoeting plaats in Moboetoe's paleis Savimbi was daar in het bewustzijn dat Angola's onafhankelijkheid minder dan een maand verwijderd was. (...) Daarom kwam hij, volgens Tunney's mensen, direct naar voren met een verzoek aan de Amerikaan om Amerikaanse troepen voor zijn zaak in te zetten. De Amerikaan was genoodzaakt te weigeren maar hij beloofde een voortzetting en zo mogelijk een opvoeren van de wapenstroom voor UNITA en FNLA via Zaïre Voor Savimbi, wiens strijdmacht in een Jaar van 600 tot 20 000 man was toegenomen, (...) was dit niet voldoende.

Volgens een Amerikaanse bron deelde hij de staatshoofden van Ivoorkust, Zaire en Zambia mee dat hij geen andere keus had dan te streven naar verdere en meer directe Zuidafrikaanse hulp voor UNITA. Of hij dit deed op advies van Moboetoe's ,,Amerikaanse vriend" of op zijn eigen initiatief is onzeker.

Wat echter wel zeker is, is dat een week later, op 23 okt, een omvangrijke Zuidafrikaanse pantsercolonne (.) een opzienbarende opmars naar het noorden begon en steden voor UNITA heroverde, die slechts kort tevoren door de MPLA waren ingenomen (...)

Medio september hadden drie troepenschepen de haven van Havanna verlaten en zo was de MPLA tegen 7 nov., veertien dagen na de invasie, in staat 800 man extra Cubaanse gevechtstroepen te mobiliseren alsmede haar 300 adviseurs. In de volgende maanden nam de Cubaanse aanwezigheid toe tot tussen de 10000 en 13.000 man en pas onlangs zijn zij begonnen naar huis terug te keren.

De Zuidafrikanen hadden het ar eerste drie weken van hun campagne gemakkelijk ( ) Pas toen zij de kort tevoren gelande Cubanen en hun 122 mm geschut gedurende de vierde week van de invasie tegenkwamen werd de Zuidafrikaanse opmars vertraagd iiun commandant keerde toen kennelijk naar Pretoria terug voor versterkingen, die weldra werden gestuurd en in de volgende slagen werden gebruikt

Op 20 dec ontmoette Savimbi vervolgens de heer Vorster en het Zuidafrikaanse militaire opperbevel. ( ) Savimbi vroeg en verkreeg een Zuidafrikaanse toezegging dat zij (de Zuidafrikanen) voor het moment in Angola zouden blijven hoewel zij verklaarden dat elke verbintenis op langere termijn geheel afhing van Amerikaanse steun. ."

Over Savimbi's verslag aan Coughlin meldde het Angola Bulletin (maart 1976) verder:

„Met Kerstmis vertelde de Zuidafrikaanse commandant in Angola aan Savimbi dat hij zijn troepen uit de stad Cela ten zuiden van Luanda terug zou trekken Hierop vloog Savimbi opnieuw naar Lusaka, waar hij Kaunda verzocht om een tweede gesprek met de Zuidafrikaanse autoriteiten Savimbi vloog hierop naar Windhoek in Namibië waar hij zijn verzoek aan de Zuidafrikanen om in Angola te blijven herhaalde. ,,Zuid-Afrika stond erop dat eerst de mening van Zaire en Zambia gevraagd zou worden. „De Zuidafrikanen beloofden Savimbi dat het Zuidafrikaanse leger in Angola zou blijven tot na de topconferentie van de Organisatie van Afrikaanse Eenheid over Angola op 11 januari 1976 ,,Daarna zou een nieuwe strijdmacht het Zuidafrikaanse leger vervangen", aldus Savimbi, die waarschijnlijk doelde op de huurlingen die in West-Europa en Noord-Amerika werden geronseld"

Zuidafrikaanse verklaringen

Terwijl de Zuidafrikaanse regering door toepassing van de defensiewet op 17 nov. 1975 een verbod afkondigde voor publikaties in de Zuidafrikaanse pers van alle berichten uit buitenlandse kranten over Zuidafrikaanse bemoeienis in Angola, gaf zij op 27 nov. toe dat te Caluque (28 km diep in Angola) gestationeerde Zuidafrikaanse troepen en militaire adviseurs actieve steun verleenden aan de troepen van FNLA/UNITA in hun strijd tegen de MPLA.

De Zuidafrikaanse minister van defensie, P. W. Botha, deed op 27 nov. een beroep op de westelijke mogendheden een actievere rol te spelen bij het verhinderen van de vestiging van een Sowjet-steunpunt in Angola. Hij noemde de Sowjet-inmenging een ,,arrogante poging om zich louter met geweld in zuidelijk Afrika te vestigen, wat de handelsroutes en olieroutes tussen de Perzische Golf en het grootste deel van de vrije wereld in gevaar bracht". Hoewel Botha op 29 nov. verklaarde dat Zuid-Afrika ,,geen deel nam aan de oorlog", erkende hij dat Zuidafrikaanse troepen bij recente gelegenheden opnieuw diep in Angola waren

doorgedrongen bij het achtervolgen van SWAPO-guerrillastrijders (South West Africa People's Organization).

Op 4 dec. deelde de Zuidafrikaanse minister van justitie en politie, J. T. Kruger, mee dat politieversterkingen naar Ovamboland werden gevlogen om dienst te doen aan de Zuidwestafrikaanse kant van de grens met Angola om Ovamboland van subversieve actie te zuiveren en de infiltratie van „SWAPO-terroristen" te beletten. (De grensbewaking zelf was sinds **1974** door het Zuidafrikaanse leger overgenomen,) Op **15** dec. werd bekendgemaakt dat het totaal aantal gesneuvelde Zuidafrikaanse militairen in „operatiegebied nr. 1" sinds mei **1973 22** bedroeg tegenover **341** guerrillastrijders. Een nadere aanduiding van de plaats werd niet gegeven.

Zuid-Afrika's premier Vorster verzekerde op **10** dec. dat zijn land geen territoriale ambities in Angola koesterde, maar hij toonde zich zeer bezorgd over Russische en Cubaanse inmenging, die er volgens hem op gericht was een marxistische staat in Angola te scheppen als onderdeel van een reeks marxistische staten van Angola tot Dar es-Salaam (Tanzania), die het Afrikaanse continent zou verdelen met ernstige consequenties niet alleen voor Zuid-Afrika maar ook voor Zambia, Zaïre en het Westen. Ook minister P. W. Botha stelde op **28** dec. dat Zuid-Afrika „geen andere claim jegens Angola (had) dan dat het werk bij Calueque en Kuacana moest doorgaan en de watervoorziening van Ovamboland moest zijn gewaarborgd". Zuid-Afrika stelde geen belang in het bepalen van de toekomst van Angola, aldus Botha, maar het was „zeer verontrust over de bedreigingen tegen onze belangen en die waarvoor wij verantwoordelijk zijn — de veiligheid van het Ovambo- en Kavango-volk.

Nadat het Zuidafrikaanse legerhoofdkwartier op **1** dec. al gemeld had dat een Zuidafrikaanse verkenningsvliegtuig boven Angola verloren was gegaan — de eerste Zuidafrikaanse erkenning van het gebruik van vliegtuigen aldaar —, gaf minister Botha op 16 dec. toe dat de vier in Loeanda aan de pers getoonde gevangen blanke militairen inderdaad Zuidafrikanen waren. Tegelijk deelde hij mee dat de dienstplicht van blanke Zuidafrikanen, die in januari **1976** moesten worden gedemobiliseerd, met één maand was verlengd, en dat de burger-reservisten in 1976 naar het „operatieterrein" zouden worden gestuurd ter vergroting van de effectiviteit, niet als „paniekmaatregel".

MPLA-opmars in *januari*

Nadat de MPLA tot medio november 1975 in het zuiden terrein hadden verloren aan een naar het noorden oprukkende pantsercolonne van UNITA en FNLA, Zuidafrikaanse troepen en blanke huurlingen, die o.a. de steden Lobito. Benguela en Novo Redondo veroverde (pag. **737 /2-'75**), slaagde de MPLA er dankzij de toegenomen Sowjetrussische* en Cubaanse hulp in deze opmars te vertragen en tegen het eind van de maand tot staan te brengen. De rivier de Queve werd de frontlijn ten zuiden van Loeanda en bleef dat geruime tijd.

In het noorden boekte de MPLA vanaf medio november geleidelijke terreinwinst. Op **5** dec. veroverde de MPLA definitief de stad Caxito, dat de noordoostelijke toegang tot de hoofdstad Loeanda beheerst en van waaruit het FLNA Loeanda medio november tot op 30 km wist te naderen.

The Times (11-12-'75) beschreef de militaire situatie als volgt:

„Drie weken geleden had het FNLA posities op slechts **18** mijl buiten de hoofdstad en was het belangrijke waterpompstation te Quifangondo binnen zijn bereik. Sindsdien heeft de MPLA zijn door Zaire gesteunde rivalen uit de stad Caxito verdreven en wel in noordelijke richting langs de Atiantische Kust naar Ambriz, een FNLA-bolwerk. (...) MPLA-troepen maken ook in noordoostelijke richting vorderingen langs de weg naar Carmona. het FNLA-hoofdkwartier.

In het zuiden is de pantserkolonne van FNLA, UNITA en blanke huurlingen (...) ten zuiden van Porto Amboim blijven steken. Een andere troepenmacht, die in de richting van de Cambambe-dam en het hydro-elektrische project te Dondo (...) optrok, is op sterke MPLA-weerstand gestuit nabij Gabela, op ca. **50** mijl ten oosten van Porto Amboim.

Een FNLA-MPLA-opmars langs de hoofdweg van Huambo (het vroegere Nova Lisboa) naar Quibale is eveneens tot staan gebracht. Deze eenheid moest zich verenigen met de andere die in de richting van Dondo opdrong. (...)

De situatie in het oosten is meer veranderlijk; beide partijen claimen terreinwinst en betwisten de aanspraken van de tegenpartij. De strategische stad Malanje is door de MPLA heroverd, nadat die de vorige maand door FNLA-UNITA was ingenomen (**17** nov.). De MPLA bezit nog steeds de grote luchtmachtbasis van Henrique de Carvalhoa bij de grens met Zaïre. hoewel UNITA claimt dat haar troepen daar vechten.

Waarschijnlijk de ernstigste tegenslag voor het gecombineerde FNLA-UNITA-leger is geweest dat dit er tot dusver niet in is geslaagd de hele Benguela-spoorweg te heroveren, die van de Atlantische haven Lobito naar Zaïre en de Zambiaanse 'copperbelt' loopt. De MPLA controleert nog steeds het centrale spoorwegknooppunt Cangumbe en onlangs maakte een sterke MPLA-strijdmacht, incl. Katangese huurlingen, vorderingen van meer dan **70** mijl in westelijke richting naar UNITA's militaire hoofdkwartier te Silva Porto. voordat die terug werd gedreven. De controle van Luso wordt betwist.."

Begin januari begon de MPLA in het noorden een offensief. Op 4 jan. werd Uige (het vroegere Carmona), het hoofdkwartier van het FNLA, door de MPLA veroverd met het nabijgelegen vliegveld Negage. Dank zij deze eerste grote doorbraak in het noordelijke front kon een verdere opmars diep in het FNLA-gebied volgen. Op 9 jan. werd de verovering van Songo op 40 mijl ten noorden van Uige door de MPLA gemeld.

Na de verovering van Ambriz (met vliegveld), dat op 8 jan. door het FNLA was ontruimd, en van Am-

* Volgens op **29** jan. gepubliceerde gegevens van het Amerikaanse ministerie van defensie waren er **2.848** Sowjetrussische militaire adviseurs in Afrika, waarvan ca. **200** in Angola. Voor de sterkte van de Cubaanse troepen eind **1975** zie pag. 46/2; op **5** maart **1976** berichtte het Amerikaanse ministerie van buitenlandse zaken, dat het aantal geregelde Cubaanse militairen in Angola was opgevoerd tot **13.500,** wat zou betekenen dat in twee maanden tijds **5.500** à **9.500** Cubanen in Angola zouden zijn aangekomen.

Drie Zuidafrikaanse en twee Portugese huurlingen die door de MPLA in Angola gevangen werden genomen worden tijdens de topconferentie van de OAE in Addis Abeba op 12 jan aan de pers voorgesteld

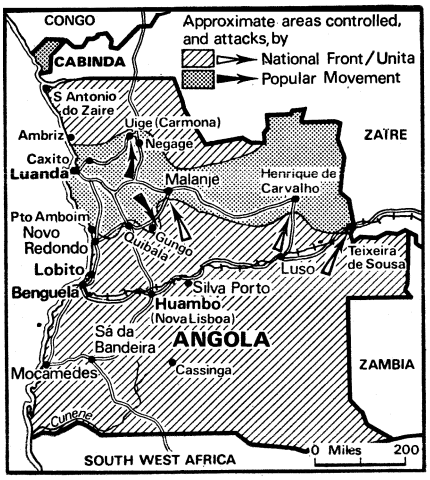

(The Economist 10-1-'76)

brizete op 14 jan., werd het FNLA in noordelijke richting naar de grens met Zaïre teruggedrongen, zodat slechts twee belangrijke steden, Sao Salvador en Sao Antonio do Zaire, in FNLA-handen bleven.

Op 7 januari begonnen MPLA-troepen met Russische T-34 tanks, gesteund door Cubaanse troepen, een opmars naar het zuiden in het door de UNITA bezette gebied. Hun eerste grote succes was de verovering van Cela, Santa Comba en Amboiva op 21 jan., die volgens het Zuidafrikaanse blad *Rand Daily Mail* (22-1) de hoeken van een driehoek vormden, waarbinnen Zuidafrikaanse troepen hun bevoorradingskampen gevestigd hadden. Zuidafrikaanse en UNITA-troepen trokken zich terug. Britse journalisten, die op 22 januari 1976 voor het eerst sinds maanden van de MPLA toestemming kregen de frontlinies te bezoeken, bevestigden dat de gezamenlijke MPLA- en Cubaanse troepen tijdens drie dagen van strijd kans gezien hadden de militairen van UNITA en Zuid-Afrika 85 km terug te dringen. Vanuit diverse bronnen werd toen bericht dat de Zuidafrikaanse troepen opdracht hadden gekregen zich uit Angola terug te trekken, behalve uit een bufferzone langs de grens.

Zonder dit te bevestigen of te ontkennen zei de Zuidafrikaanse minister P. W. Botha op 24 jan. dat Zuid-Afrika niet bereid was alleen de strijd in Angola te voeren ,,namens de vrije wereld". Dezelfde dag kon dank zij een tijdelijke opschorting van de militaire censuur in de Zuidafrikaanse pers een verklaring worden opgenomen van Jorge Sangumba, de UNITA-minister van buitenlandse zaken, waarin deze stelde dat op bevel van Pretoria de Zuidafrikaanse troepen en technici inderdaad met de terugtrekking uit Angola waren begonnen.

Verdere Zuidafrikaanse verklaringen

Tijdens een debat over een motie van wantrouwen in de Zuidafrikaanse regeringspolitiek m.b.t. Angola, ingediend door Sir De Villiers Graaff, verwees minister van defensie P. W. Botha in een toespraak tot het parlement niet naar de gemelde terugtrekking van Zuidafrikaanse troepen uit Angola, maar wel stelde hij o.a.: ,,Zuid-Afrika zal zich niet uit het Angolese grensgebied terugtrekken, totdat het reële waarborgen heeft met betrekking tot zijn grenzen en de belangen waarvoor ket verantwoordelijk is. Zuid-Afrika is om 4 redenen betrokken in de strijd in de voormalige Portugese kolonie: bescherming van de werkers bij het Cunene-project in Ruacana en Calueque, die geweigerd hebben zonder deze bescherming te werken; de stichting van twee vluchtelingenkampen in Zuid-Angola om te voorkomen dat Zuidwest-Afrika overspoeld zou worden door vluchtelingen; aanvallen op inwoners van Ovambo door terroristenbenden, die tijdens de chaos over de grenzen trokken; Russische en Cubaanse militaire hulp, die leidde tot oprukken van de MPLA tot de Zuidafrikaanse grenzen."

Aan de samenvatting van zijn toespraak door het Zuidafrikaanse persbureau S A P A ontlenen wij voorts:

,,In Ruacana en Calueque heeft Zuid-Afrika ten koste van miljoenen Randen geholpen bij de oprichting van pompstations en waterkrachtcentrales, die van onschatbare waarde voor Ovambo en Zuidwest-Afrika als geheel zijn.
In april 1975 heeft de Republiek de Portugese Hoge Commissaris in Loeanda voorstellen gedaan ten aanzien van de beveiliging van de werkers in Calueque. Niets werd gedaan. De werkers in Calueque klaagden erover dat ze door vreemde soldaten bedreigd werden en hun werk niet konden voortzetten.
Opnieuw werden voorstellen ingediend en Portugal zond vertegenwoordigers naar Zuid-Afrika, waar besprekingen werden gevoerd over de beveiligingsmogelijkheden. Op 9 augustus 1975, nadat de werkers uit Calueque gevlucht waren, werd een peloton Zuidafrikaanse soldaten uitgezonden om de veiligheid te handhaven, opdat het werk voort zou kunnen gaan.
In plaats van besprekingen te kunnen voeren, werd er op hen geschoten, met als gevolg dat re terugvuurden en tijdens de schermutselingen Calueque bezetten". De heer Botha verklaarde dat Portugal en andere regeringen van deze actie op de hoogte waren gesteld.

Op 27 augustus werd gemeld dat blanke en zwarte werkers in Calueque zouden weigeren verder te werken, indien de Zuidafrikaanse legereenheden teruggetrokken zouden worden. Afgezien van de Zuidafrikaanse actie heeft niemand anders iets gedaan om de veiligheid van de werkers in Calueque te waarborgen en te zorgen dat het werk kon voortgaan.
,,Indien de orde morgen wordt hersteld en de nodige bescherming wordt gegarandeerd, is Zuid-Afrika bereid direct terug :r trekken Dat was en is altijd ons standpunt geweest. Wij zullen ons echter niet aan onze verantwoordelijkheden onttrekken.

Een andere reden voor de Zuidafrikaanse aanwezigheid in Angola is het vluchtelingenprobleem. Om te voorkomen dat Zuidwest-Afrika overspoeld zou worden door vluchtelingen, heeft het leger aan de Zuidangolese zijde van de grens twee vluchtelingenknmpen ingericht. In de kampen bij Calais en Chitado kregen vluchtelingen kleding. voedsel en medische hulp. Vluchtelingen met Portugese en Angolese nationaliteit, blank, zwart en van gemengde herkomst, werden geholpen.
De Minister deelde mee dat Zuid-Afrika al 4 miljoen Rand heeft besteed aan voedsel, kleding en medicamenten voor deze mensen. ,,Indien we de poorten opengelaten zouden hebben, zouden er geen 11.000 zijn geweest, maar zou Zuidwest-Afrika onder de voet gelopen zijn door vluchtelingen.
Indien de Cubanen de strijd voor Rusland met Russische wapens zouden winnen, zou dat leiden tot een oncontroleerbare paniek, waarvan de gevolgen niet te overzien zijn. Tot op zekere hoogte is deze paniek al begonnen."

De derde reden voor de Zuidafrikaanse aanwezigheid in Angola wordt gevormd door de aanvallen op vreedzame inwoners van Ovambo door terroristenbenden van over de grenzen. die daarna hun toevlucht in Angola zochten. Bij diverse gelegenheden heeft het leger deze benden achtervolgd en hun kampen vernietigd.
,,De Zuidafrikaaanse legereenheden die aan gevechten hebben deelgenomen, hebben een trots hoofdstuk toegevoegd aan Zuid-Afrika's militaire geschiedenis. De verliezen zijn betrekkelijk gering geweest. Van juli 1975 tot 23 januari van dit jaar zijn 29 mannen in actie gesneuveld. Tijdens dezelfde periode stierven 14 mannen als gevolg van ongelukken."

De vierde reden voor Zuid-Afrika's aanwezigheid in Angola is dat de MPLA-troepen, met militaire hulp van Rusland en Cuba, tot Zuid-Afrika's grenzen opgerukt waren. Verschillende munitiedepots zijn ontdekt en een grote verscheidenheid van wapens is buitgemaakt, waaronder 1000 automatische geweren, 80 ton kleinere wapens, 90 ton munitie, tien terugstootloze vuurmonden, 14 120-mm mortieren en 4 82-mm anti-tankkanonnen, evenals afvuurinrichtingen voor projectielen en diverse andere nieuwe wapens.

Aan het einde van het debat op 30 jan. voerde ook premier Vorster het woord. Hij verklaarde volgens SAPA o.a.:

Zuid-Afrika is tegen zijn wil ver in Angola betrokken geraakt, omdat het zijn grondgebied en zijn grenzen moet beschermen. Ik neem volledige verantwoordelijkheid voor de betrokkenheid en de omvang daarvan. Onze gebondenheid is nog altijd dezelfde: de bescherming van ons land en de grenzen, waarvoor wij verantwoordelijk zijn. In het geval van

Angola geldt die gebondenheid ook voor het Cunene-project en alles wat daarmee samenhangt.
Wij hebben ons daartoe verbonden en wij zullen onze wettige belangen en de belangen van het Ovambo volk te allen tijde verdedigen. Zuid-Afrika heeft de betrokkenheid in Angola niet gewild, doch het had geen keus".

De premier deelde verder mee, dat Zuidafrikaanse troepen ,,een heel eind" Angola ingetrokken waren, doch gaf geen nadere bijzonderheden. ,,Zuid-Afrika's doelstelling was de MPLA en de Cubanen te verdrijven uit het gebied langs de Zuidwestafrikaanse grens en rond de dam bij Calueque, dat door hen bezet was. Het is tamelijk moeilijk te besluiten waar te stoppen als je iemand verjaagt, wanneer je weet dat hij terug zal komen als je hem niet ver genoeg verjaagt. Ik zal er geen doekjes om winden: we hebben hem een heel eind opgejaagd en ik neem alle verantwoording daarvoor op me".

De vraag is gesteld of Zuid-Afrika in de Angolese burgeroorlog strijdt. Ik zeg dat Zuid-Afrika nooit partij in de burgeroorlog is geweest. Zuid-Afrika is niet bij de strijd in Angola betrokken geraakt omdat het deel wilde nemen in de burgeroorlog. Laat daarover geen twijfel bestaan. De Zuidafrikaanse betrokkenheid is evenmin de oorzaak van de Russische en Cubaanse interventie. Onze betrokkenheid is het gevolg van de Russische en Cubaanse interventie. Indien zij Angola niet binnengetrokken waren en indien zij niet getracht hadden heel Angola te onderwerpen en de bevoking te onderdrukken, zou Zuid-Afrika in het geheel niet getracht hebben Angola binnen te komen. Zuid-Afrika heeft niets te maken met de Angolese burgeroorlog, dat is een zaak die ons niet aangaat. Daarom zeg ik dat wij geen partij zijn in de burgeroorlog.

Op 4 febr. onthulde minister Botha in een interview met de Washington Post, dat 4.000 a 5.000 Zuidafri-Iraanse militairen in Angola patrouilleerden in een 50 à 80 km diepe bufferzone van de Atlantische Oceaan tot de grens met Zambia (ten noorden van de grens van Angola met Namibië). Door hun succes waren die Zuidafrikaanse troepen dieper in Angola doorgedrongen dan de bedoeling was: sommige eenheden ,,verscheidene honderden mijlen". De Zuidafrikaanse troepen zouden in Angola blijven tot ,,wij voldoende zeker zijn dat Angola niet zal worden gebruikt om Ovambo-(land) met onafhankelijke elementen en vluchtelingen te overstromen".

Gevechten tussen UNITA en FNLA

Terwijl MPLA-troepen de UNITA-hoofdstad Huambo naderden, deden zich daar volgens berichten uit Zambia op 27 jan. opnieuw gevechten voor tussen het FNLA en UNITA. De sinds aug. 1975 samenwerkende bewegingen waren daar al eerder slaags geraakt, in het bijzonder op 21-25 dec. 1975 toen de gevechten minstens 60 doden vergden.

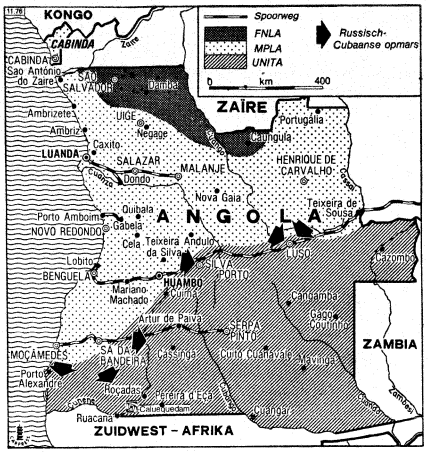

Ongeveer de toestand op 12 februari 1976

UNITA verlegde zijn regeringszetel en hoofdkwartier nu naar Bié (het vroegere Silva Porto), 160 km meer naar het oosten,

MPLA-zege in februari

Op 7 febr. begon de MPLA een beslissend slotoffensief. In het noorden werd het FNLA uit Sao Antonio do Zaire verdreven (8-9 febr.). In het zuiden werd het voormalige UNITA-hoofdkwartier Huambo op 8 febr. veroverd door een strijdmacht, die voor een zeer aanzienlijk deel uit Cubanen zou hebben bestaan. Op 9 febr. heroverden MPLA-troepen Lobito, de havenstad aan het uiteinde van de Benguelaspoorweg, en vervolgens Benguela zelf. Na de inname van Mocamedes, Lubango (het vroegere Sa da Bandeira) en Bié (het vroegere Silva Porto) op 11 febr. was de MPLA meester van 10 van de 14 provinciehoofdsteden.
De UNITA, die haar hoofdkwartier van Bié naar Serpa Pinto verplaatst had, gelastte op 12-13 febr. haar troepen hun laatste posities te ontruimen en tot de guerrilla over te gaan. De langdurig omstreden stad Luso aan de Benguelaspoorweg werd tenslotte op 15 febr. door de MPLA veroverd.

Terugtrekking Zuidafrikaanse troepen. De positie *van* de vluchtelingen. MPLA-verklaringen

De minister van buitenlandse zaken van de Volksrepubliek Angola, José Eduardo dos Santos, verklaarde in een interview met *Le* Monde (13-2), dat Zuid-Afrika zijn belangen in Angola kon beschermen als het de Volksrepubliek erkende. ,,De regering van Pretoria moet het feit erkennen van ons bestaan als een onafhankelijke soevereine staat en als de legitieme vertegenwoordiger van het Angolese volk. Dan konden wij alle problemen betreffende Zuidafrikaanse belangen en investeringen in Angola regelen", aldus Dos Santos.

Op 19 febr. verlangde de MPLA in een verklaring de ,,onmiddellijke en totale terugtrekking" van alle Zuidafrikaanse troepen uit Angola, terwijl de MPLA tegelijk verzekerde dat zij ,,generlei agressie tegen buurstaten" zou plegen. Maar die moesten dan geen subversieve activiteiten tegen Angola toelaten, daar zo'n houding zou leiden tot ,,negatieve consequenties t.a.v. de internationale overeenkomsten die de Angolese Vollrsrepubliek beoogt te handhaven".

Op 12 maart deelde de Zuidafrikaanse minister van defensie, Botha, mee dat de Zuidafrikaanse troepen uit Angola waren teruggetrokken, behalve een aantal dat was achtergebleven om het Cunene-project te bewaken plus de bij de grens gelegen vluchtelingenkampen te Cuangar en Calai. Die werden bewoond door ca. 6.000 vluchtelingen, die geen aanspraak op het Portugese staatsburgerschap konden doen gelden. Volgens minister Botha was de troepenterugtrekking mogelijk geworden, doordat de meeste vluchtelingen uit de kampen rond Pereira d'Eça inmiddels naar Portugal waren gerepatrieerd.

Medio februari waren ca. 11 000 vluchtelingen opgevangen in vier Zuidafrikaanse kampen rond Pereira d'Eça in Zuid-Angola Op 22 febr. deelde de Zuidafrikaanse minister van binnenlandse zaken, Connie Mulder, mee dat Zuid-Afrika de volgende dag zou starten met het transport per luchtbrug van ca 5 000 vluchtelingen via Windhoek naar Portugal, omdat VN-secretaris-generaal Waldheim ,,niet in staat of niet bereid" was te helpen, deze had in een briefwisseling meegedeeld dat de VN slechts humanitaire bijstand aan een land kon verlenen op verzoek van dat land en in samenwerking met de bevoegde autoriteiten Portugal wilde slechts drie categorieen vluchtelingen toelaten: 1) blanken met een Portugees paspoort, 2) zwarten gehuwd met blanke Angolezen, en 3) mulatten van de derde generatie De Internationale Commissie van het Rode Kruis riep op 18 febr. op tot hulpverlening voor de toen 420000 Arigolese vluchtelingen in Portugal plus de 75 000 op de Kaapverdische eilanden, nadat zij een week eerder al gemeld had dat dringend hulp nodig was voor 255 000 vluchtelingen in Angola en de omringende grensgebieden

Op 15 maart verklaarde minister Botha dat Zuid-Afrika na 27 maart geen verdere bijstand meer kon ver-

lenen aan de vluchtelingen in Cuangar en Calai.

Op 20 maart meldde de Zuidafrikaanse premier Vorster in een nota aan Waldheim dat de Zuidafrikaanse troepen tot 27 maart Angola volledig zouden ontruimen, al, de regering van de Volksrepubliek Angola garanties zou geven voor de bescherming en de voortzetting van de bouw van de energiecentrales aan de Cunene. Dit werd door het politieke bureau van de MPLA van de hand gewezen.

Niettemin werden op 27 maart de laatste Zuidafrikaanse troepen uit Angola teruggetrokken. Hun verliezen waren 28 doden en ca. 100 gewonden.

Met de Zuidafrikaanse troepen vertrok ook het Rode Kruis, dat zich tot een terugkeer in de vluchtelingenkampen bereid verklaarde als de regering van de Volksrepubliek Angola daarom zou vragen. Nadat een verzoek van de overgebleven vluchtelingen (o.w. 200 blanke Portugezen) om politiek asiel door de Zuidafrikaanse regering was afgewezen, vluchtten deze in de loop van 27 en 28 maart naar Kavango (Namibië) zonder dat de Afrikaanse troepen hen tegenhielden.

Een Zuidafrikaans verzoek aan de VN om de verantwoordelijkheid voor de kampen over te nemen was van de hand gewezen, omdat dit indirect de erkenning van de rol van Zuid-Afrika in Angola alsook van de Zuidafrikaanse aanspraken op Namibië zou betekenen.

Werving blanke huurlingen. Volksrepubliek erkend door OAE. Normalisering betrekkingen Angola-Zaïre

In januari was een particuliere Britse instelling, „Security Advisory Services", begonnen met het werven van huurlingen voor de strijd in Angola aan de zijde van het FNLA.

Op 28 jan. vertrokken de eerste 93 Britse huurlingen naar Kinsjasa (Zaïre) en vandaar gingen zij naar Angola. In totaal kwamen daar ca. 190 Britse huurlingen terecht, van wie 59 de dood vonden.

Op 8 febr. meldden 2 Amerikaanse journalisten dat 14 Britse huurlingen, die weigerden verder te vechten, op bevel van hun commandant, „kolonel Callan", een pseudoniem voor de Grieks-Cypriioot Costas Georgiou, waren geëxecuteerd. Dit bericht werd op 9 febr. door premier Wilson bevestigd.

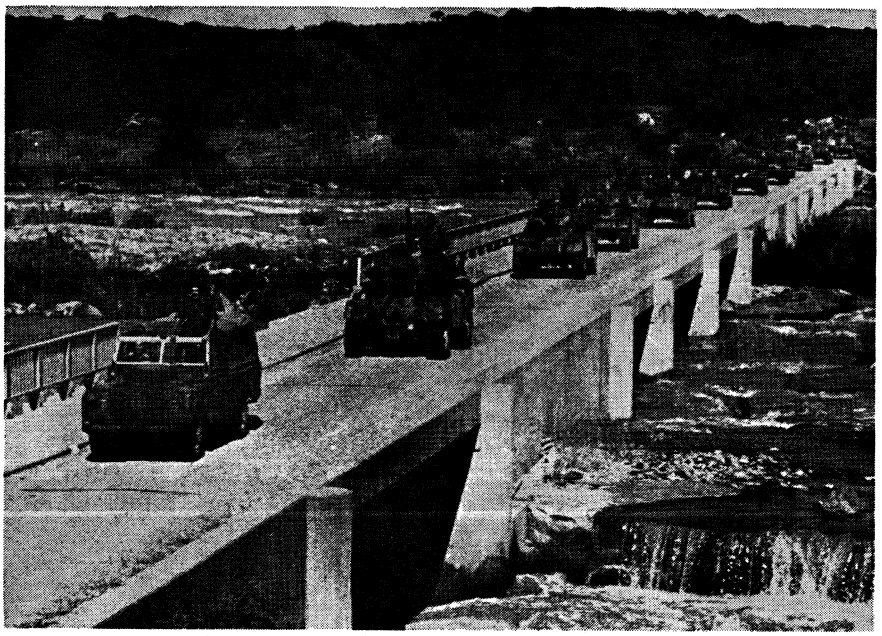

Zuidafrikaanse troepen passeren bij hun terugkeer uit Angola op 27 maart de Cunene up weg naar de basis Ruacana (Namibië).

Inmiddels had president Moboetoe van Zaïre op 3 febr. een verbod uitgevaardigd voor buitenlandse huurlingen om via Zaïre naar Angola te reizen. Terwijl op 10 febr. al 45 huurlingen uit Angola in Londen terugkeerden — vooral om gezondheidsredenen —, werd op 16 febr. een groep van 22 huurlingen op het vliegveld van Kinsjasa tegengehouden en met het eerstvolgende lijntoestel naar Brussel teruggestuurd; de 22 man, o.w. 16 Britten, waren de vorige dag vanuit Londen vertrokken.

Sinds medio januari was de houding van Zaïre t.o.v. de oorlog in Angola aanzienlijk gewijzigd. Op 15 jan. beschuldigde het de Cubaanse troepen in Angola van het bombarderen van een stad in de provincie Shaba (het vroegere Katanga), terwijl het Zaïrese persbureau AZAP meldde dat Cubaanse troepen op 10 jan. de bruggen tussen Zaïre en Angola bij Dilolo hadden opgeblazen en die plaats met raketten hadden bestookt. Op 16 jan. verklaarde de Zaïrese regering dat zij de oorlog zou verklaren aan de MPLA, als Zaïre opnieuw zou worden aangevallen, en zij deed een beroep op de Veiligheidsraad.

Inmiddels was de positie van de MPLA in Afrika versterkt. Na Ethiopië (pag. 64/3) waren ook Sierra Leone en Kameroen tot erkenning van de Volksrepubliek overgegaan en op 10 febr. volgde Oeganda als 26ste van de 46 OAE-lidstaten. De volgende dag deelde het secretariaat-generaal van de OAE mee dat de Volksrepubliek formeel door de organisatie was erkend en als 47ste lid was toegelaten (de Volksrepubliek nam haar plaats op 23 febr. in).

Terwijl Zaïre op 12 febr. bij monde van minister van buitenlandse zaken, Nguza Karl I Bond, het OAE-besluit illegaal noemde, formuleerde de Zaïrese regering op 23 febr. drie voorwaarden voor erkenning van het MPLA-bewind: 1) een MPLA-belofte i.z. de onschendbaarheid van de grens met Zaïre plus het vertrek van al het Russische en Cubaanse personeel; 2) repatriëring van meer dan een miljoen Angolese vluchtelingen van Zaïre naar Angola; en 3) repatriëring van de ca. 6.000 Katangese gendarmes, die aan de zijde van de MPLA hadden gevochten, naar Zaïre.

Maar onder auspiciën van de Kongolese president Marien Ngoubi gevoerd overleg in Brazzaville op 27-28 febr. tussen de president van de Volksrepubliek Angola, Neto, en zijn ambtgenoot van Zaïre, Moboetoe, resulteerde in een gemeenschappelijk communiqué, waarin de normalisering van de broederlijke betrekkingen werd bekendgemaakt.

(Voortzetting volgende aflevering.)

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij „Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

COMMUNISTISCHE EUROTOP

Op 29 en 30 juni, drie jaar nadat de eerste initiatieven om tot de bijeenroeping ervan te komen en een jaar later dan oorspronkelijk gepland, vond in Oost-Berlijn een topconferentie plaats van 29 Europese communistische partijen. Alleen de communistische partijen van Albanie en IJsland hadden geen delegatie gezonden.
Voor het eerst na de breuk met Moskou in 1948 had de Joegoslavische Bond van Communisten weer een afvaardiging naar een internationale communistische bijeenkomst gezonden. De Joegoslavische delegatie werd geleid door president Tito.

Opmerkelijk was, dat ook de Nederlandse CPN een delegatie naar Oost-Berlijn afgevaardigd had, o.l.v. partijvoorzitter Henk Hoekstra. De CPN neemt in de communistische beweging een zeer onafhankelijke positie in en beroept zich graag op haar nationale karakter. De CPN vermijdt zoveel mogelijk het deelnemen aan internationale communistische bewegingen. De CPN had dan ook niet meegedaan aan de voorbereidingen van de conferentie.
Hoekstra stelde in zijn rede tot de conferentie het grote belang aan de orde, dat de CPN hecht aan de uitwisseling van meningen en ervaringen tussen de communistische en arbeiderspartijen. Volgens Hoekstra had zijn partij op basis van deze stelling besloten alsnog aan de conferentie deel te nemen.

De conferentie werd op 30 juni afgesloten met de publikatie van een document, dat de titel droeg: „Voor de vrede, de veiligheid, de samenwerking en de sociale vooruitgang in Europa".
Het document is niet formeel ondertekend of door de conferentie aangenomen. Het draagt een vrijblijvend, niet-verplichtend karakter. Het begrip marxisme-leninisme wordt in het document niet genoemd. Ook ontbreekt de term proletarisch internatiorialisme, waarachter de aanspraak van Moskou op een leidende rol in de communistische beweging schuil gaat en evenmin wordt gesproken over de strijd tegen het anti-Sowjetisme.
In het document worden plechtig de absolute onafhankelijkheid van iedere partij erkend, het beginsel van niet-inmenging en het recht om voor een eigen weg naar het socialisme te kiezen.
In het document wordt van China geen gewag gemaakt, laat staan, dat een veroordeling van de Chinese koers zou worden uitgesproken.
Het document is niet de verwoording van een gemeenschappelijke ideologie, noch is het een gemeenschappelijk actieprogramma. Het is tot stand gekomen op de basis van het beginsel van consensus, waarbij alle partijen gelijkberechtigd zijn.
In het document wordt geen aansluiting gezocht bij eerdere internationale communistische conferenties, waarop een veroordeling van de Joegoslavische richting uitgesproken was. Evenmin wordt de mogelijkheid van eventuele toekomstige bijeenkomsten — b.v. van een wereldconferentie van communistische partijen — ter sprake gebracht.
Dat is de prijs, die Moskou ervoor heeft moeten betalen, dat de conferentie met een zo breed mogelijke deelname tot stand kon komen
Daarin ligt ook de reden, dat de voorbereidingen voor de conferentie zo veel langer geduurd hebben, dan de initiatiefnemers hadden verwacht; de conferentie was in eerste instantie gepland voor de zomer van 1975.
De voorbereidingen werden nl. grkenmerkt door een hevige strijd tussen een conservatieve meerderheid, bestaande uit de CPSU en de haar trouwe partijen aan de ene kant en een minderheid van onafhankelijke partijen aan de andere zijde over de aard en de inhoud van het slotdocument. Deze onafhankelijke partijen waren de communistische partijen van Joego-Slavië en Roemenië en, in het Westen, die van Italië, Spanje, Engeland, Zweden en San Marino.
Het enige, waaruit nog een zekere voorrangspositie voor de CPSU kon worden afgeleid, was een procedure-kwestie. In de voorbereidingen was overeengekomen, dat de delegatieleiders op de conferentie hun redevoeringen zouden uitspreken in alfabetische volgorde, naar de naam van hun land. Elk van de sprekers zou een half uur spreektijd krijgen. Aan de vooravond van de conferentie wist de Sowjet-delegatie gedaan te krijgen, dat Sowjet-partijleider Brezjnew als eerste het woord zou voeren — als het alfabet was aangehouden zou hij één van de laatste sprekers geweest zijn — en zijn rede duurde een uur.

Overzicht van de topconferentie van Europese communistische partijen in Oost-Berlijn

Eerste initiatieven en *voor*bereidingen

Dat Moskou er naar streefde een internationale conferentie van communistische partijen tot stand te brengen bleek in de tweede helft van 1973, eerst alleen uit persberichten, afkomstig uit „welingelichte kringen in Moskou" en andere plaatsen.
De eerste openbare oproep om een conferentie tot stand te brengen was afkomstig van de Westduitse partijleider Herbert Mies. Op het con-

Weekblad 45ste jaargang No. 2340, pag. 28095-28110

gres van de DKP verklaarde Mies op 2 nov. 1973, dat de conferentie van Moskou in 1969 (pag. 385 e.v.-1969) ,,de grote betekenis van wereldconferenties voor het verder versterken van de internationale en arbeidersbeweging had onderstreept'. Mies geloofde, dat de tijd rijpte voor een nieuwe wereldconferentie van communistische en arbeiderspartijen.

Een eerste oproep tot het beleggen van een conferentie van de kant van regerende partijen werd gehoord op 7 dec. 1973, toen de Hongaarse en Bulgaarse partijleiders Kadar en Zjiwkow, beiden sprekend op een massabijeenkomst in Boedapest, verklaarden, dat de tijd meer en meer rijpte voor een internationale conferentie. Beiden verbonden hun oproep met scherpe aanvallen op de Chinese leiders.

Tekenen, die er op wezen, dat Moskou streefde naar een nieuwe wereldconferentie waren ook de verschillende vergaderingen over ideologische vraagstukken in dec. 1973 en jan. 1974 (pag. 185/1 e.v.-1974).

Gepaard aan deze oproepen was het voorstel eerst een conferentie van Europese communistische partijen te beleggen, naar het voorbeeld van de conferentie van Karlovy-Vary in 1967 (pag. 289 e.v.-1967). Dit was het eerst gesuggereerd door Herbert Mies op het congres van de DKP, maar hij kreeg op de vergadering in Praag van jan. 1974 bijval van Hermann Axen (DDR), die voorstelde een pan-Europese conferentie te beleggen ,,tegen het einde van het jaar".

Concrete vormen nam dit project aan, toen van 16-18 okt. '74, op uitnodiging van de communistische partijen van Italië en Polen in Warschau een conferentie van 28 Europese communistische partijen gehouden werd, waarvan het doel was de voorbereiding van een topconferentie van Europese communistische partijen (pag. 319/3 e.v.-1975).

In berichten uit de SU en de bondgenoten bleef dit project verbonden met een toekomstige wereldconferentie, maar het doorgaan daarvan was inmiddels zeer onzeker geworden, omdat de Italiaanse communistische partij — mede-uitnodiger voor de bijeenkomst van Warschau — er tegen was, zoals bleek uit een interview van de Italiaanse partijsecretaris Sergio Segre met het weekblad *l'Espresso* van 3 febr. 1974.

Gevraagd naar zijn mening over een eventuele wereldconferentie van communistische partijen zei Segre: ,,Er wordt veel over gesproken, maar wij beschouwen hem als zeer onwaarschijnlijk, althans in de naaste toekomst; en in ieder geval bevestigen wij opnieuw ons resolute ver et tegen enigerlei communistische conferentie, die als voornaamste doel zou hebben de veroordeling van de Chinese kameraden en de schepping van een nieuwe Komintern. (...) Voorbereidingen zijn echter aan de gang voor een pan-Europese confrrcntic van communistische partijen, die gehouden zou kunnen worden laat in 1974 of in de eerste maanden van volgend jaar".

Na Warschau werd van 19-21 dec. 1974 in Boedapest een tweede voorbereidende bijeenkomst gehouden (pag. 320/-1975). Op deze vergaderingen werd reeds besloten, dat besluiten bij consensus genomen moesten worden, op basis van gelijkgerechtigheid van alle partijen.

Tevens werd een redactiecommissie ingesteld, waarvan alle betrokken partijen deel konden uitmaken. Deze commissie moest een voor allen aanvaardbaar document opstellen.

Bijeenkomsten redactiecommissie. Moeilijkheden bij opstellen document

In de anderhalf jaar tussen 21 dec. 1974, toen de redactiecommissie ingesteld werd, en 29 juni 1976, toen de conferentie bijeenkwam, heeft de redactiecommissie in Oost-Berlijn — als plaats van de conferentie aangewezen — in variërende samenstelling en vorm meerdere malen vergaderd.

Bij het opstellen van een voor allen aanvaardbaar document bleken spoedig diepgaande meningsverschillen, waarbij de scheidslijnen lagen, zoals in de inleiding geschetst.

Hierna volgt een overzicht van de commissievergaderingen in Oost-Berlijn.

Een eerste vergadering van de redactiecommissie vond in Oost-Berlijn plaats van 17-19 febr. 1975. Er werd aan deelgenomen door vertegenwoordigers van 16 van de 28 betrokken partijen. In een communiqué werd na afloop van de bijeenkomst gezegd, dat er ,,een gedetailleerde en constructieve uitwisseling van meningen over het karakter en de inhoud van het slotdocument van de conferentie" had plaats gevonden.

Uit deze zin werd geconcludeerd, dat men er niet in geslaagd was overeenstemming te bereiken.

Een tweede zitting werd gehouden van 8-10 april 1975. Nu waren 20 partijen vertegenwoordigd. Er werd na afloop geen communiqué iiitgegeven. Uit Joegoslavische bronnen werd echter afgeleid, dat het overleg in een impasse geraakt was. De Oostduitse gastheren zouden een ontwerp voor de slotverklaring hebben voorgelegd, dat voor de onafhankelijke partijen onaanvaardbaar en niet vatbaar voor discussie was.

Hierna vond intensief bilateraal overleg plaats, waarbij vooral de communistische partijen van Italië, Joego-Slavië, Roemenië, de DDR en de SU betrokken waren. Van 12-14 mei, van 1-7 juli en medio juli 1975 vergaderde in Oost-Berlijn een evenwichtig samengestelde subcommissie, waarin vertegenwoordigers zaten van dc communistische partijen van Joego-Slavië, Roemenië, Italië en Spanje voor de onafhankelijke partijen en de SU, de DDR. Frankrijk en Denemarken voor de meer dogmatische, Ook de verhouding Oost-Europa—West-Europa was in deze subcommissie vier tegen vier.

Aan de eerste vergadering, in mei, nam de Joegoslavische delegatie niet deel. In plaats daarvan voerde de chef van deze delegatie, Grlickow, van 14-17 mei overlog in Moskou

Officieel werd over het verloop van het overieg niets medegedeeld, maar van ..geiniorineerde bronnen" kon worden gehoord, dat aan de Oostduitsers opdracht gegeven was een nieuw ontwerp op te stellen, waarin ,,rekening gehouden werd met de standpuntbepalingen, die alle delegaties geuit hadden".

Van 10-12 okt. 1975 vond in Oost-Berlijn een vergadering plaats, waarop 27 van de 28 betrokken partijen vertegenwoordigd waren. Alleen de communistische partij van San Marino had geen delegatie gezonden. Een Oostduits ontwerp voor de slottekst werd nu aanvaard als basis voor verdere discussie.

Vervolgens kwam van 17-19 nov. 1975 de redactiecommissie weer bijeen. Van te voren was aangekondigd, dat op deze vergadering de voorbereidingen zouden worden afgerond en dat een datum voor de conferentie zou worden vastgesteld. Dit gebeurde echter niet. Besloten werd. dat een redactiegroep, open voor alle 28 partijen, een maand later bijeen zou komen om het werk aan het ontwerp van een slottekst voort te zetten.

Uit persberichten kan worden afgeleid, dat de SED een vierde ontwerp had voorgelegd, dat voor de onafhankelijke partijen niet aanvaardbaar was, omdat er weer elementen van dogmatische aard in vcorkwamen. Met het instellen van de redactiegroep was bet opstellen van een ontwerp in feite uit handen van de Oostduitsers genomen.

De redactiegroep vergaderde voor de eerste maal van 16-19 dec. 1975. Aanwezig waren 22 delegaties. De afwezigen waren de partijen van Engeland, Ierland, Zwitserland, San Marino, Noorwegen en Turkije.

Op een volgende vergadering van de redactiegroep, van 13-22 jan. 1976, waren de vier eerstgenoemde partijen weer niet vertegenwoordigd. Er waren nu wel delegaties van de Noorse en Turkse partijen aanwezig, zodat het aantal deelnemers nu 24 bedroeg. Het overleg was nog niet afgesloten, maar volgens een communiqué over de januari-bijeenkomst was voortgang geboekt. Vertegenwoordigers van de Italiaanse communistische partij lieten in het openbaar bovendien blijken tevreden te zijn over de aard van de gemaakte voortgang.

Van 16-18 maart vond een nieuwe vergadering plaats, waarvan in een communiqué werd gezegd, dat de resultaten ervan aan de 28 partijleidingen zouden worden voorgelegd en vervolgens worden besproken in de redactiecommissie.

Deze redactiecommissie — dus niet langer de redactiegroep — kwam van 4-6 mei 1976 wederom bijeen. Er bleken

nieuwe moeilijkheden ontstaan te zijn als gevolg tan het indienen op de maart-bijeenkomst van een memorandum van de Franse communistische partij, waarin gesteld werd, dat het document te weinig militant was Betreurd werd het ontoreken van ,,klasse-analyse en de afwezigheid van een verwijzing naar de ,,vererging van de crisis van het kapitalisme" en de consequenties daarian voor de coinmunistische partijen in het Westen
Na afloop van de meivergadering werd niettemin een afsluitende bijeenkomst in het vooruitzicht gesteld
Voor deze afsluitende vergadering vond druk bilateraal overleg plaats tussen de onafhankelijke partijen, i h b. die van Italie. Spanje, Engeland, Joego-Slavië, Roemenië en inmiddels ook Frankrijk
Een volgende vergadering van de redactie-commissie vond plaats op 10 en 11 juni. De resultaten vair het werk van Ùe commissie werd aan de individuele partijleidingen voorgelegd en toen de commissie op 24 juni weer bijeen kwam was het alleen om aan te kondigen, dat de conferentie op 29 en 30 juni gehouden zou worden.

De Italiaanse partijleider Berlinguer (l.) in een onderhoud met Sowjet-partijleider Brezjnew (r.).

Redes op de conferentie

Onderstaand volgt een samenvatting van enkele van de belangrijkste redevoeringen, die op de Europese communistische topconferentie in Oost-Berlijn op 29 en 30 juni zijn uitgesproken.

BREZJNEW

In zijn toespraak tot de conferentie zei Sowjet-partijleider Brezjnew, dat de SU haar trouw aan het ,,proletarisch inter-i-iationalisme" handhaaft, maar hij zei daarnaast, dat elke communistische partij ,,in de eerste plaats verantwoordelijk is voor de werkende bevolking van haar land"
Brezjnew verdedigde de aanspraken van het Kremlin op het communistische leide schap en wees de onafhankelijk denkende communistische partijen in het Westen op de noodzaak hun revolutionaire waakzaamheid op peil te houden. In zijn toespraak vermeed hij overigens direct in te gaan op de ideologische meningsverschillen die tot een herhaaldelijk uitstel van de communistische top hebben geleid en erkende hij dat Europese communisten opereren onder andere omstandigheden ,,Hun taak en strategie moet worden aangepast aan die andere omstandigheden", aldus Brezjnew.
Hij riep de Westeuropese partijen op de strijd tegen het kapitalisme voort te zetten, zelfs als ze bondgenootschappen sluiten met sociaal-democratische en christelijke partijen
De Sowjet-partijleider maakte van het forum van de conferentie gebruik om Amerika ervan te beschuldigen in gebreke te blijven bij het totstandkomen van een nieuw SALT-akkoord. Hij toonde zich opnieuw voorstander van het gelijktijdig ontbinden van de NAVO en het Warschaupact om ,,het nucleaire kruitvat dat Europa momenteel is" onschadelijk te maken
Brezjnew ontkende dat de SU opnieuw een ,,organisatiecentrum" voor de communistische beweging wil instellen maar voegde daaraan toe. ,,Onze partij, trouw aan de grote ideeën van het proletarisch internationalisme, heeft nooit een onderscheid gemaakt tussen het lot van de Russische natie en dat van andere landen van Europa en de hele wereld. Het buitenlands beleid van Moskou, gericht op versterking van vrede en internationale vrijheid, en het binnenlandse beleid dat de opbouw van het communisme tot doel heeft, zijn niet alleen in het belang van het Russische volk zelf maar vormen evenzeer, dat is onze overtuiging, onze bijdrage tot de gezamenlijke strijd van communisten in de hele wereld om een betere toekomst voor de mensheid".
Brezjnew feliciteerde de Italiaanse collega's met hun succes bij de laatste verkiezingen
De Sowjet-leider beschuldigde Amerika ervan verantwoordelijk te zijn voor vertraging in de onderhandelingen over een nieuw akkoord tot beperking van de strategische wapens (SALT) Een dergelijke vertraging duurt nu al verscheidene maanden en ,,om het openlijk te zeggen, dat is niet onze fout" Door verantwoordelijke kringen in de Verenigde Staten wordt volgens Brezjnew sinds kort in toenemende mate opgeroepen tot een groter wapenprogramma en tot uitstel in de SALT-besprekingen Afsluiting van een tweede akkoord is van het ,,hoogste belang" en de houding van de SU was constructief en gebaseerd op goede wil, aldus de leider van het Kremlin
In korte bewoordingen ging hij ook nog in op de al of niet volledige toepassing van het Europese veiligheidsakkoord van Helsinki Westerse landen stellen volgens hem slechts weinig daden, maar komen met veel ,,mooie woorden" terwijl Moskou de contacten verhoogt in het uitwisselen van boeken en films De ,,valse mythe" over een ,,gesloten samenleving" in het Sowjet-blok noemde hij absurd

BERLINGUER

De Italiaanse commuilistenleider, Berlinguer, verklaarde dat een internationaal communistisch lichaam ,,niet bestaat en in geen enkele vorm zou kunnen bestaan, noch op wereld- noch op Europees niveau."
,,Onze bijeenkomst is een vrije bijeenkomst van autonome en gelijke partijen, een bijeenkomst ook die niet streeft naar het vastleggen van richtlijnen voor, of naar hei binden van welke onzer partijen ook. Het is belangrijk dat ons debat open en openbaar is", aldus Berlinguer.
,,Het is voor niemand een geheim en er is ook geen reden te trachten te verheimelijken dat de voorbereidingen lang en moeizaam zijn geweest", aldus de Italiaanse partijleider. Hij voegde hieraan toe dat zijns inziens teveel tijd was verloren gegaan aan de discussie over het conferentie-document. Zijn partij, en enkele andere, hadden voorgesteld de conferentie te houden ,,zonder een document uit te werken".
Berlinguer herinnerde de Oosteuropese partijleiders eraan dat zijn partij de invasie van het Warschaupact in het Tsjechoslowakije van 1968 had veroordeeld. Oosteuropese methoden kunnen naar zijn mening niet worden toegepast op West-europese omstandigheden. ,,Methoden die nu zijn achterhaald moeten worden opgegeven", zei hij.
,,Elk volk heeft het onbetwistbaar recht de voïinen van zijn eigen ontwikkeling en regering vrij te kiezen. (...) Onze strijd geldt het Italiaanse volk autonoom over zijn bestuur te laten beslissen zonder enige buitenlandse inmenging en in het kader van de internationale bondgenootschappen waartoe ons land behoort". aldus Berlinguer.
De détente tussen Oost en West moet komen van beperking van de bewapening en samenwerking, zo vervolgde hij. Een en ander dient plaats te vinden met behoud van de waarborgen van wederzijdse veiligheid en zonder te leiden tot eenzijdige veranderingen in het strategisch evenwicht tussen het Atlantische bondgenootschap en het Warschaupact en met het doel de blokken geleidelijk te doen verdwijnen.
Op een persconferentie zei Berlinguer nog dat men, gezien de openhartigheid waarmee op de conferentie gesproken wordt. voortaan een vrijere en doeltreffender discussie tussen de communistische partijen en ook tussen de diverse landen kan verwachten.
Berlinguer wilde geen commentaar geven op de in bepaalde conferentiekringen nogal ,,hard" genoemde rede van de Russische partijleider Brezjnew. De Italiaanse partijleider wees erop dat er enerzijds een door alle partijen aanvaard document bestaat en dat anderzijds iedereen op de conferentie vrij zijn mening kan uiten.
Op de vraag of het slotdocument voortaan een optreden zoals dat in 1968 in

Tsjechoslowakije onmogelijk maakt, antwoordde Berliiiguer dat de tekst van dit document alleen maar goedgekeurd doch niet getekend is en daarom geen verplichtingen bevat. Overigens, aldus de Italiaanse partijleider, plegen documenten geen militair ingrijpen te verhinderen.

MARCHAIS

Evenals zijn Italiaanse collega sprak de Franse communist Georges Marchais over de strijd van zijn partij in Frankriik om deel van de regering te kunnen gaan uitmaken.
De Franse communisten, aldus Marchais, streefden democratische doeleinden na en daartoe behoorden ,,vrijheid van meningsuiting, vrijheid zich ergens tegen te mogen verzetten en vrijheid van godsdienst".

. Het socialisme waarvoor wij vechten zal volkomen democratisch zijn en gegrondvest op het toezicht over de produktiemiddelen. De dictatuur van het proletariaat strookt niet met de realiteit van eeii socialistisch Frankrijk waaraan wij thans werken. Socialisme in Frankrijk zal een Frans karakter hebben", aldus Marchais.
.,Zolang het opheffen van de politieke blokken van Oost en West nog niet is bereikt zal Frankrijk lid blijven van het Atlantische bondgenootschap", aldus de Franse leider.

Slotdocument

Het slotdocument van de conferentie bestaat uit een preambule en vier hoofdstukken. Hieronder volgen enkele citaten:

,,De deelnemers aan de conferentie onderstrepen de vastbeslotenheid van hun partijen om ook in de toekomst, op basis van de voor elke partij conform de sociaal-economische en politieke omstandigheden en de nationale bijzonderheden van elk land volledig zelfstandig en onafhankelijk uitgestippelde en vastgestelde politieke koers, een consequente strijd te voeren om de doelstellingen van vrede, democratie en sociale vooruitgang te bereiken, wat overeenkomt met de algemene belangen van de arbeidersklasse, de democratische krachten en de volksmassa's van alle landen".

Met nadruk verklaren zij dat de politiek van vreedzame coëxistentie in het belang is van elk volk en van de gehele menshiid en dat deze de beste voorwaarden schept voor de ontwikkeling van de strijd van de arbeidersklase en alle democratische krachten. Vreedzame coëxistentie wordt tevens als een belangrijke factor gezien voor het ,,niet af te dingen recht van elk volk, vrij zijn ontwikkelingsweg te kiezen en te bewandelen, voor de strijd tegen de heerschappij van de monopolies, voor het socialisme".

De deelnemers aan de conferentie stellen vast dat zich ,,wezenlijk positieve veranderingen in de internationale situatie" hebben voltrokken ten gunste van vrede, democratie, nationale bevrijding en onafhankelijkheid, en noemen een weerspiegeling daarvan de Conferentie van Helsinki over veiligheid en samenwerking in Europa. De deelnemers waarderen de vooruitgang die is geboekt op het gebied van de ontspanning, maar onderstrepen dat ,,de wereldvrede nog lang niet gewaarborgd is, dat de ontspanning nog niet stabiel is, dat op de weg naar duurzame veiligheid en samenwerking nog ernstige hindernissen moeten worden genomen".

De communistische partijen die aan de conferentie deelnamen zeggen ook in de toekomst ,,actief op te komen voor een Europa van vrede, samenwerking en sociale vooruitgang" en gaan vervolgens in op de onderlinge samenwerking. ,,In deze zin, zo stellen zij, zullen zij hun internationalistische, kameraadschappelijke, vrijwillige samenwerking cn solidariteit verwezenlijken op basis van de grote ideeën van Marx, Engels en Lenin, onder strenge behartiging van gelijkberechtiging en soevereine onafhankelijkheid van elke partij, van niet-inmenging in de interne aangelegenheden, eerbiediging van de vrije keus van verschillende wegen in de strijd om de vooruitstrevende, maatschappelijke hervormingen en voor het socialisme De strijd voor het socialisme in eigen land en de verantwoordelijkheid van elke partij tegenover de eigen arbeidersklasse en het eigen volk zijn verbonden met de wederzijde solidariteit van de werkenden van alle landen, van alle vooruitstrevende bewegingen en volken in de strijd voor vrijheid en de vestiging van onafhankelijkheid, van democratie, socialisme en de wereldvrede.
De communistische en arbeiderspartijen zijn zich ervan bewust dat een Europa van vooruitgang en vrede slechts het resultaat kan zijn van veelvuldige inspanningen, van toenadering, begrip en samenwerking tussen de breedste politieke en maatschappelijke krachten. Ze beschouwen de dialoog en de samenwerking tussen de communisten en alle andere democratische en vredelievende krachten noodzakelijk"
Na hun bereidheid tot deze dialoog en samenwerking te hebben uitgesproken, verklaren zij: ,,Een belangrijke rol in de strijd om de rechten van de werknemers, voor democratie en vrede, spelen steeds bredere katholieke krachten, aanhangers van andere chmstelijke geloofsgemeenschappen en andere gelovigen. De communistische en arbeiderspartijen zijn zich bewust van de noodzaak tot dialoog en gezamenlijke actie met deze krachten, wat een ondeelbaar bestanddeel is van de strijd voor de ontwikkeling van Europa in democratische geest."

De deelnemers aan de conferentie roepen vervolgens nadrukkelijk op zich in te spannen voor:

- De bespoediging van onderhandelingen over ontwapeningskwesties in het kader van de Verenigde Naties en over werkzame maatregelen die gericht zijn op de verwezenlijking van algemene en volledige ontwapening onder strenge internationale controle.

- De stopzetting van de bewapeningswedloop, met name van de kernbewapening.

- Het opheffen van buitenlandse militaire steunpunten en de terugtrekking van buitenlandse troepen en materieel van vreemd grondgebied en de ontbinding van deze troepen.

- Een systematische verlaging van de militaire begrotingen van alle staten, in eerste instantie de staten die kernwapens bezitten en andere staten die over een groot militair potentieel beschikken.

,,In de overtuiging dat de opheffing van de deling van Europa in blokken een wezenlijke bijdrage vormt tot het bereiken van duurzame vrede en veiligheid op ons continent en in de gehele wereld, komen de deelnemers van de conferentie op voor de gelijktijdige ontbinding van de NAVO- en het Warschaupact — en als eerste stap hun militaire organisaties. Ze willen concrete stappen die tot dit doel zullen leiden".
Ten slotte stellen de deelnemers aan de canferentie dat voor het vestigen van vrede en veiligheid van de volken ,,een noodzakelijke voorwaarde is het eerbiedigen van het recht van het volk van elk land, zonder inmenging van buitenaf, zelfstandig zijn politieke, economische maatschappelijke en gerechtelijk systeem vast te stellen en te ontwikkelen, zijn historische en culturele waarden te beschermen en te vergroten".

Commentaar

Over de communistische Eurotop is in de socialistische staten van Oost-Europa op verschillende wijze verslag uitgebracht. In The Times van 7 juli werd daarover een hoofdartikel afgedrukt, waaruit wij het volgende citeren:

Ut: Russen hebben niet de volledige teksten van de in Oost-Berlijn gehouden redevoeringen gepubliceerd, zoals aanvankelijk was gemeld. Wel heeft het Oostduitse partijblad Neues Deutschland de meer controversiele redevoeringen volledig afgedrukt, maar de Sowjet-Unie en de overige Oosteuropese landen hebben tenslotte besloten hun mensen te beschermen tegen sommige kritische opmerkingen van de Westeuropese partijen.
De censuur werpt interessant licht op wat de Oosteuropese leiders tolerabel achten Zo schrapte zij overal behalve in Roemenie de kritiek van Berlinguer op de inval in Tsjechoslowakije De Prawda en andere bladen namen evenmin zijn verwijzing op naar de particuliere industrie en naar het zoeken van ,,nieuwe wegen naar het socialisme in de landen van West-Europa" De meeste bladen wilden ook niet doorgeven dat de Spaanse communistenleider gesproken had over invoering van socialisme ,,door erkenning van politiek en ideologisch pluralisme, zonder éénpartijsysteem en met volledige eerbiediging van de resultaten van algemene verkiezingen".
Ook de Franse leider Marchais moest zich enige censuur laten welgevallen Zo nam de Prawda niet op, dat hij verklaard had dat de term ,,dictatuur van het proletariaat" niet beantwoordde aan de realiteit van de politieke macht in het ,,socialistische Frankrijk waarvoor wij strijden" De Poolse lezers van Trybuna Ludu werden echter krachtig genoeg geacht om de kennisneming van deze ketterij te overleven De Prawda publiceerde overigens wel enkele tamelijk venbijsterende inzichten van Berlinguer, zoals zijn verdediging van het recht van kritiek en zijn verwijzing naar ,,de pluraliteit van politieke partijen, de mogelijkheid van wijziging van regeringsmeerderheden en de autonomie der vakbonden".
Waarsohijnlijk waren niet alle inkortingen het resultaat van weloverwogen politieke censuur 29 lange redevoeringen en een nog langer politiek document zouden op elk nieuwsblad een zware last leggen Zelfs het Italiaanse partijblad maakte enige inkortingen. Niettemin vormt de manier waarop de Russen en vele van hun bondgenoten de redevoermgen publiceerden een nieuwe aanwijzing, dat zij zich bedreigd voelen door de vrijheid van discussie bij de Westeuropese communisten. (DPA, AFP, Reuter, UPI, RFE, NRC/H'blad, Le Monde, FAZ, NZZ, The Times)

WEST-EUROPA

NEDERLAND

VOORJAARSNOTA UITVOERING RIJKSBEGROTING

Op 17 juni heeft het mmisterie van financiën de voorjaarsnota inzake de uitvoering van de rijksbegroting gepubliceerd. Uit de cijfers wordt duidelijk, dat bij de uitvoering van de begroting-1976 vrij omvangrijke tegenvallers optreden. In totaal — uitgaven- en ontvangstenzijde te zamen — belopen deze t 1,5 mrd, Daarin is niet meegerekend een tegenvaller van f 0,5 rnrd, ter compensatie waarvan de ministers eerder reeds de verplichting op zich genomen hadden voor hetzelfde bedrag op hun begrotingen te snoeien.

De tegenvaller van f 1,5 mrd wil het kabinet wegwerken door
een in de begroting gereserveerd bedrag voor compensatie van prijsstijgingen a f 1 mrd niet uit te keren,
‚onverbonden' overboekingsbedragen van 1975 naar 1976 te blokkeren, totaal f 300 mln aan goedgekeurde, maar nog niet uitgegeven bedragen uit de begroting-1975, bijna alle departementen deel te laten nemen in een algemene omslag van f 200 mln, boven op de eerder overeengekomen j 0,5 mrd aan kortingen
In de voorjaarsnota woidt meegedeeld, dat de overschrijdingen en tegenvallers bestaan uit verminderde groei van de aardgasbaten (ƒ 0,7 miljard), hogere EG-bijdragen, subjectsubsidies woningbouw, tekorten openbaar vervoer en het door het parlement ceranderde dekkingsplan (viermaal ƒ 02 miljard elk) Het financieringstekort van het rijk over 1976 stijgt met f 0,9 miljard tot f 15,4 miljard, dat deels inflatoir zal worden gefinancierd
In de uitgavenbeperkingen valt op dat minister Vredeling (defensie) er gezien zijn betiekkelijk geringe bijdrage in is geslaagd om claims van Duisenberg tot omstreeks een kwart miljard grotendeels te ontlopen

Net als Volkshuisvesting en Verkeer en waterstaat krijgt Defensie uit Duisenbergs resterende prijscompensatiereserve een extra bedrag van j 60 miljoen Al is dit bedrag niet voldoende om alle prijsstijgingen op te vangen (omstreeks ƒ 100 miljoen te weinig), de totale indruk is dat minister Vredeling voorlopig niet op ‚NAVO-geboelige' taken behoeft te beperken
In de „overloopblokkade" '75-'76 nemen Verkeer en waterstaat, Volkshuisvesting/ ruimtelijke ordening en Onderwijs met resp j 150 j 100 en ƒ 30 miljoen het grootste deel ban de f 300 miljoen voor hun rekening

Van de noor de ministers zelf „aangeboden" rechtstreekse besnoeiingen vallen op bijstelling renteraming nationale schuld (ƒ 125 miljoen), bij Volkshuisvesting minder bijdrage aan sanering en stadsreconstructie, woningwetleningen, meerjarenplan personenvervoer (j 35 miljoen + f 80 miljoen nog nader aan te wijzen) Verkeer en Waterstaat (f 70 miljoen uitstel natte waterstaatswerken) en Landbouw (f 25 miljoen)
Van de algemene omslag van f 200 miljoen nemen Onderwijs (ƒ 65 miljoen), Defensie, Verkeer en Waterstaat en Volkshuisvesting (met elk circa f 25 miljoen! het grootste deel voor hun rekening
In de kabinetsbesprekingen over de begroting 77 moet nog worden beslist over een resterend overschrijdingsbedrag van ƒ 175 miljoen zo meldt de Vooriaarsnota (Min. van Financiën, NRC/Handelsblad)

DEBAT TWEEDE KAMER OVER FINANCIEEL-ECONOMISCH BELEID

In de TK is op 22, 23 en 24 juni gedebatteerd over het financieel-economische beleid van het kabinet, zoals dat is neergelegd in de nota over het te voeren beleid ter zake van de collectieve voorzieningen en de werkgelegenheid (pag. 408/1 e.v.-1976) en de voorjaarsnota over de uitvoering van de begroting (pag. 453/1). Het debat heeft geduurd tot in de vroege ochtenduren van 25 juni.

De regeringspartijen in de Tweede Kamer zijn in hoofdlijnen akkoord gegaan met de bezuinigingsplannen van het kabinet voor de eerstkomende jaren. Tot 1980 zal er op de collectieve uitgaven bezuinigd moeten worden tot een bedrag van f 8.5 miljard. PvdA en PPR blijven van mening dat met minder volstaan zou kunnen worden. Niettemin hebben deze partijen zich niet verzet tegen het regeringsbeleid. Premier Den Uyl stelde aan het slot van het ksmerdebat in de nacht van 24 op 25 juni 's morgens om vier uur, vast dat er tussen progressieven en CDA in het regeringskamp in de Kamer „verschillen in klemtonen" zijn gebleven, maar dat niettemin het kabinet steun voor zijn beleid heeft gevonden. Dat is voor het kabinet een bemoedigende en aanmoedigende zaak, aldus drs. Den Uyl. De Kamer verwierp de CDA-motie, ingediend door drs. Van der Mei, waarin de regering werd gevraagd tijdig aanvullende bezuinigingen te zoeken wanneer de economische ontwikkeling zou achterblijven bij de huidige verwachtingen. Minister Duisenberg stelde zich geheel achter de strekking van de motie, en oordeelde deze dan ook „overbodig". De motie werd verworpen bij gebrek aan steun van de VVD. De VVD vond de motie veel te slap. „Wij steunen geen overbodige moties", aldus VVD-woordvoerder Van Aardenne. Vóór de motie-Van der Mei stemden KVP, ARP, CHU, Boerenpartij, SGP, GPV, RKPN, DS'70 en G. Nooteboom (ex-D'66).
De Kamer aanvaardde een motie van DS'70, gericht tegen de afschaffing van de kinderaftrek in 1977, welke motie in feite constateert dat fiscale kinderaftrek geen sociale voorziening is. Vóór stemden DS'70, CPN, VVD, RKPN, BP, vier AR-leden, SGP, GPV, CHU, de KVP op Krosse na en G. Nooteboom (ex-D'66). De motie zegt dat „kinderaftrek een integrerend onderdeel is van belastingheffing naar draagkracht".
Aangenomen werd eveneens een motie van DS'70 (ingediend door de heren Drees en Staneke) om het rapport van de „commissie-Lamers" openbaar te maken. Deze commissie heeft voor het Kabinet de bezuinigingsnota voorbereid met een rapport vol mogelijkheden voor bezuinigingen. Tegen de motie stemden alleen de CDA-fracties.
Voor het overige werden 14 moties, alle afkomstig van oppositiepartijen door de Kamer verworpen Daaronder waren VVD-moties boor verdere bezuinigingen tegen de koppeling die het Kabinet aanhoudt tussen bezuiniging en maatschappijhervormingen, een CPN-motie tegen het bezuinigingspakket, een DS'70-motie tegen de Kabinetsolannen voor studie naar beswaringen op de pensioenvoorziening voor ambtenaren, en een motie van de PPR om investeringen vooral te stimuleren door middel van loonkostensubsidies

De CDA-fracties m de Tweede Kamer hebben wel bezwaren geuit tegen de plannen van het kabinet om te komen tot een nieuw systeem voor kinderbijslag. De CDA-fracties wilden nog niet hun goedkeuring hechten aan de kabinetsvoornemens voor een nieuwe kinderbijslag vanaf 1978 Een deel van de CDA-ers. vnl KVP-ers wilde ook het regeringsplan inzake de kinderbijslag in 1977 nog niet goedkeuren De CDA-fracties hebben echter uitdrukkelijk toegezegd zonodig andere bezuinigingen voor te stellen op gebied van sociale voorzieningen „Wij slaan beslist geen bres in het pakket van de regering", aldus woordvoerder mevr. Van Leeuwen (ARP)
Minister Boersma zal de herziening van de kinderbijslag voorleggen aan de Sociaal Economische Raad De regering laat nu een studie maken naar de toekomst van de kinderbijslag. Daarbij „zal rekening worden gehouden met de suggesties van het CDA", aldus minister Buersma. Na de studie maakt de regering een keuze Over die keuze zal de SER gericht advies worden gevraagd Daarbij zullen zowel de studie als de suggesties van het CDA aan de SER worden meegegeven, aldus de minister.
Mevrouw Van Leeuwen (mede namens KVP en CHU) verlangde echter dat de regering na de studie nog geen keuze maakt, maar die keuze pas maakt nadat de SER zich heeft beraden over de verschillende, door het CDA genoemde mogelijkheden De CDA-ers vrezen dat het kabinet zal kiezen voor een verbeterde versie van het voorlopige plan dat voor 1977 op stapel staat.
Dit plan komt neer op afschaffing van de kmderaftrek voor de loon- en inkomstenbelasting Die zal worden ingepast in de kinderbijslag Dat zal zo gebeuren dat inkomens tot f 24.500 bruto per jaar in 1977 hetzelfde of — voor de laagste inkomens iets meer — ontvangen aan nieuwe kinderbijslag als dit jaar aan oude kinderbijslag plus kinderaftrek samen. De nieuwe bijslag zal echter dalen vanaf inkomens van ƒ 24500. Vanaf een nog nader te bepalen hoog inkomen zal het nieuwe kinderbijslagbedrag een constant blijvend minimum zijn In dit plan gaan dus de hogere inkomens erop achteruit vergeleken met nu Hiertegen bestaan vooral bezwaren bij de KVP
Minister Boersma noemde het kinderbijslagplan „een zeer belangrijk onderdeel" van het bezuinigingspakket.
Bij herhaling zegde mevrouw Van Leeuwen „grote bereidheid" toe om „op constructieve wijze" te helpen zoeken naar bezuinigingen voor rond sen miljard gulden in de kinderbijslag. Minister Boersma zegde toe nader met de Kamer te zullen overleggen over de studie naar de toekomst van de kinderbijslag.
De Kamer is na het bezuinigingsdebat op reces gegaan (SER-bulletin, NRC/H'blad, Handelingen)

DXSCONTOVERHOGINGEN

De Nederlandsche Bank heeft in juni

twee maal het disconto met 0,5% verhoogd. Miv 1 juni werd het van 4 op 4,5% gebracht M1.v. 18 juni volgde een verhogmg tot 5%.
De Bank motiveerde de discontoverhogingen met de stijging van de rentetarieven op de binnenlandse kapitaalmarkt. Mede aanleiding tot de renteverhoging was het feit dat op de internationale wisselmarkten de koers van de gulden daalde; tot 18 juni moest de Nederlandsche Bank voor een bedrag van $ 1,5 mrd steunaankopen verrichten (NRC/Handelsblad)

(Vorige pag 104/1-1976)

BELGIË

STANDAARD-CONCERN IN ANDERE HANDEN

De grootste Vlaamse perscombinatie, het concern van de familie Sap, dat o.m. de kranten en weekbladen van de Standaard-groep uitgaf, een half dozijn drukkerijen in België en Frankrijk bezat en 1.800 personen tewerkstelde, is ten onder gegaan in een sensationeel faillissement. Reeds maanden-oude geruchten over gewaagde over-investeringen en betalingsmoeilijkheden in het bedrijf kregen begin 1976 vastere vorm, toen vernomen werd dat de n.v. Periodica, die de drukkerijsector van het concern beheerde, om een krediet met staatswaarborg van 250 mln fr. had verzocht.
Het onderzoek van de aanvraag, op het staatssecretariaat voor Vlaamse streekeconomie, sleepte maanden voort, en ondertussen stelde de rechtbank van koophandel van Brussel een onderzoek in naar de financiële structuur van het concern de boekhoudige toestand van Periodica en van de zustervennootschappen, en de vooruitzichten i.z. inkomsten en uitgaven voor 1976.

Faillissement Periodica

Dat onderzoek leidde op 19 mei tot de faillietverklaring van ambtswege van Periodica. In het vonnis werd o.m. gesteld ,,dat gelet op de vervlechting van belangen met andere vennootschappen van de groep dit faillissement bepaalde gevolgen kan hebben op de andere vennootschappen van deze groep; dat het echter thans voorbarig is in te grijpen, waar nog een ernstige mogelijkheid bestaat dat de groep kan komen — dank zij het wegvallen van de gefailleerde n.v. — tot een grondige en effectieve herstructurering".
De faillietverklaring had geen onmiddellijke weerslag op de tewerkstelling, aangezien de curator de exploitatie van de drukkerij tot 8 juni mocht voortzetten, zodat de kranten van de groep (De Standaard, Het Nieuwsblad, De Gentenaar, De Landwacht, Het Handelsblad) alsnog verder konden verschijnen. De directie, die verzet had aangetekend tegen het vonnis, verzaakte op 8 juni dat verzet, om alles te zetten op een fundamentele aanzuivering van het beheer. De rechtbank stemde van haar kant ermee in, dat de curator de activiteit van de drukkerij voortzette tot 15 juni.
De kranten besteedden direct grote aandacht aan de zaak, die de volgende weken frontpaginanieuws bleef. Ook lekte in de pers informatie uit over de omvang van de schuldenlast. die op het concern drukte en die 1 mrd fr. heette te overschriiden. Onder de belangrijkste schuldeisers werden genoemd de Rijksdienst voor Maatschappelijke Zekerheid (wegens niet-betaling van sociale bijdragen), de BTW-administratie, de Generale Bankmaatschappij, de Bank Brussel-Lambert, de Benelux Bank en de Crédit du Nord. Spoedig kwam een ,,reddingsactie" op gang, gepatroneerd door prof. Robert Vandeputte, ere-gouverneur van de Nationale Bank, die vooral beoogde de Standaard-kranten van de ondergang te redden.
Om voorbereid te zijn op nieuwe (nog onbekende) kapitaalinbreng, gingen de journalisten van de groep op 9 juni over tot de stichting van een v.z.w. Redactie de Standaard ,,om tegenover alle derden de tradities van De Standaard te handhaven". In de statuten werd verduidelijkt dat ,,die tradities wortelen in de behartiging, door informatie en commentaar, van de christelijke beginselen, de rechtmatige belangen van het Vlaamse volk, de pluralistische politieke democratie en de vrije economie". De v.z.w. besloot ook te waken over het behoud van de werkgelegenheid. De 111 leden kozen een raad van beheer, waarvan het voorzitterschap werd toevertrouwd aan hoofdredacteur M. Ruys. Terwijl intussen allerlei discrete onderhandelingen plaats hadden onder schuldeisers en financiële groepen, ook met het oog op de overname van het persconcern, kondigde directeur-generaal A. de Smaele op 14 juni namens de raad van beheer van de n.v. De Standaard (de centrale holding van het concern) een financieel saneringsplan aan, dat beweerde de belangen van de schuldeisers te vrijwaren en het behoud van de bedrijfsstructuur en van de volledige tewerkstelling te waarborgen. De Smaele zei dat de familie Sap bereid was op de achtergrond te treden, ten voordele van nieuwe aandeelhouders.
Op 15 juni vroegen de vennootschappen De Standaard, Heliosimp (offset-drukkerij) en Mirax (uitgeversmaatschappij voor de franstalige publikaties) bij de rechtbank van koophandel een gerechtelijk akkoord aan. De rechtbank verdaagde haar antwoord en liet Periodica nog een week voortwerken.
Nog op 15 juni liet de Antwerpse zakenman André Leysen weten dat hij bereid was de krantengroep te kopen via een consortium, gevormd door zijn bedrijf Ibel, de maatschappij Investco (die aanleunt bij de Kredietbank) en de firma Gevaert. Leysen zei een ,,vangnet" te willen zijn en stelde als hoofdvoorwaarde de oprichting van een waterdicht beschot tussen de nieuwe start en het verleden, m.a.w. hij weigerde de schuldenlast over te nemen. Van hun kant lieten de liberale groep-Hoste (die de krant Het Laatste Nieuws uitgeeft) en de groep-Van Thillo (die het weekblad De Post uitgeeft) weten dat zij bereid waren de weekbladen van het concern over te nemen. De familie Sap — vertegenwoordigd door De Smaele, oud-minister J. Piers en A. Sap — reageerde negatief op deze ,,deeloplossing" en bleef met bepaalde banken-schuldeisers zoeken naar een ,,totale" oplossing.
Op 17 juni kwam het tot een akkoord tussen Leysen en het personeel van het concern over de sociale voorwaarden, waarin een overname zou kunnen gebeuren. Op 21 juni deelde de redactie van De Standaard mee dat, op initiatief van een tiental leden van de redacties politiek en economie en van de hoofdredacteur, een n.v. werd opgericht die fondsen ging verzamelen om te participeren in de uitgave van de kranten en toezicht te houden op het toekomstige beheer.

Faillietverklaring Standaard

Op 22 juni nam de rechtbank akte van de faillietverklaring van de n.v.'s De Standaard, Heliosimp en Mirax; zij sprak de wens uit dat — gelet op de onderhandelingen — spoedig een uitweg uit de crisis zou worden gevonden. Op 23 juni verschenen de vijf kranten in de vorm van één enkele „noodkrant" van vier bladzijden, uitsluitend met nieuws over het faillissement, en onder de verantwoordelijkheid van de 1.851 personeelsleden van de Standaard-groep.

De crisis, die nu open en bloot lag en algemeen werd toegeschreven aan het persoonlijke beleid van De Smaele (55) die het bedrijf sedert april 1947 had geleid, ging steeds meer politieke afmetingen aannemen. Terwijl andere krantenredacties en journalistenverenigingen hun sympathie betuigden voor de overlevingsstrijd van de Standaardredactie, werd in de Kamer door woordvoerders van CVP. BSP en VU aangedrongen op het behoud van De *Standaard* als toonaangevende opiniekrant.

Op 23 juni betoogden honderden personeelsleden van het concern in het Brusselse stadscentrum; hun delegatie werd ontvangen door premier Tindemans.

Op 25 juni verschenen de kranten niet. De onderhandelingen over de overname van de weekbladen waren de vorige avond door de groepen-Hoste en -Van Thillo afgebroken, omdat de titels niet vrij, onbezwaard en onbelast konden worden overgemaakt. Terwijl de familie-Sap blijkbaar niet bij machte was haar financieel saneringsplan waar te maken, bij gebrek aan nieuwe geldschieters, handhaafde de groep-Leysen haar bod op de kranten.

Voortbestaan kranten verzekerd

Op 26 juni verschenen de kranten opnieuw; de curator leverde papier en inkt en het personeel werkte gratis en zonder statuut. Dezelfde dag besprak de regering tijdens een extra-kabinetsraad het Standaarddossier en enkele uren later homologeerde de rechtbank het bod-Leysen.

Op 27 juni deelde André Leysen officieel mede dat zijn consortium, aangevuld met andere groepen en verenigd in een door het Vlaams Economisch Verbond gepatroneerde *Vlaamse Uitgeversmaatschappij* (VUM) m.i.v. 26 juni 0.00 uur de verantwoordelijkheid voor de uitgave van de kranten op zich had genomen. De VUM begint met een kapitaal van 200 mln fr. en leningstoezeggingen onder staatswaarborg ten bedrage van 300 mln fr. Zij neemt de schuldenlast van de gefailleerde groep niet over. De hele redactie wordt wel overgenomen, samen met ongeveer 500 kantoorbedienden en arbeiders. Afgevaardigd-beheerder en opvolger van De Smaele die verdwijnt, wordt Dominique van Damme. Voorzitter van het directiecomité is André Leysen.

Verspreide pogingen om ook de weekbladen nog te redden — o.m. een actie van het personeel om de weekbladen in eigen beheer te drukken en uit te geven — leverden de volgende dagen geen resultaat op.

ENGELAND

DAVID STEEL NIECWE LEIDER BRITSE LIBERALEN

Op 7 juli heeft de liberale partij het 38-jarige parlementslid David Steel tot nieuwe fractieleider gekozen. Hij kreeg bijna dubbel zoveel stemmen als zijn rivaal, het 42-jarige parlementslid John Pardoe.
De verkiezing vond plaats volgens een nieuwe, op een speciaal partijcongres in Manchester op 12 juni aangenomen procedure, en was noodzakelijk nadat Jeremy Thorpe in mei het fractievoorzitterschap had neergelegd. De vroegere partijleider Joe Grimond heeft daarna tijdelijk het voorzitterschap bekleed.
Voor het eerst in de geschiedenis van de liberale partij werd de partijleider niet aangewezen door de Lagerhuisfractie maar gekozen door de partijleden uit twee kandidaten die door de fractie waren aangewezen. Dit is een unicum in de geschiedenis van de Britse politieke partijen.
David Steel was van '70 tot '75 chief whip in de Lagerhuisfractie.
Hij was de initiatiefnemer van het wetsontwerp tot legalisering van de abortus provocatus dat in 1967 door het Lagerhuis werd aangenomen.

Thorpe legt *functie* neer nu verlies vertrouwen liberale top

Op 10 mei maakte de leider van de liberale partij Jeremy Thorpe zijn aftreden bekend. Als redenen gaf hij op de heksenjacht van de Britse pers en de aanvallen van zijn liberale collega's in verband met een homosexuele relatie 15 jaar geleden.
De zaak kwam in de publiciteit toen de 35-jarige Norman Scott in januari terecht stond wegens fraude met sociale uitkeringen. Hij zei tot zijn daad gekomen te zijn door de enorme spanning waaronder hij stond doordat allerlei mensen hem belasterden wegens zijn vroegere sexuele relaties met de liberale leider Jeremy Thorpe.

De uitspraak van Scott haalde de kranten en Thorpe gaf onmiddellijk een verklaring uit waarin hij toegaf meer dan 12 jaar geleden Scott

David Steel

gezien te hebben maar dat Scott's beweringen geen waarheid bevatten.
De leiding van de liberale partij verklaarde achter Thorpe te staan.
David Steel, de vroegere chief whip van de partij, verklaarde dat Scott in 1971 soortgelijke beschuldigingen had geuit maar dat een onderzoek van Scotland Yard geen aanleiding had gegeven voor een verder onderzoek.
In de loop van de daarop volgende maanden kwamen bijzonderheden aan het licht die de positie van Thorpe verder ondermijnden.
Er werd bekend dat Scott sinds '62 verschillende geldbedragen had gekregen van twee liberale kamerleden, Peter Bessel en David Holmes.
Bessel verklaarde tegenover de pers dat hij Scott het geld had gegeven omdat deze hem chanteerde wegens een verhouding die hij met zijn secretaresse had gehad. Maar later trok hij die verklaring in en zei dat hij Scott had betaald om Thorpe voor schade te vrijwaren.
Holmes verklaarde het geld te hebben gegeven omdat Scott gedreigd had brieven met een bezwarende inhoud te zullen publiceren.
Door deze onthullingen werd de druk op Thorpe om af te treden groter en op 8 maart schreef hij een brief naar de partijleiding waarin hij verklaarde zichzelf opnieuw verkiesbaar te stellen als fractieleider op het liberale partijcongres in de herfst van 1976.

Op 17 maart besloten de liberale parlementariërs dat hij hun partijleider mocht blijven tot het partijcongres in september.

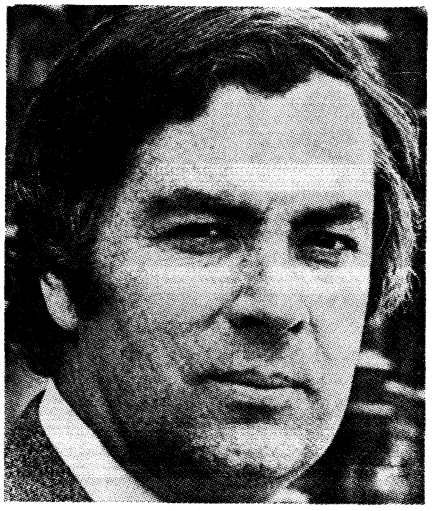

John Pardoe

Wilson beticht Zuid-Afrika van hetze tegen Thorpe

Op 9 maart verklaarde Harold Wilson, toen nog premier, in het Lagerhuis dat Zuidafrikaanse geheime agenten de hand hadden in de campagne tegen Jeremy Thorpe. Hij zei geen redenen te hebben om te geloven dat de Zuidafrikaanse regering betrokken was bij deze ,,onfrisse activiteiten".
Hij was ervan overtuigd dat de fondsen waarmee de geheime agenten worden betaald, van grote ondernemingen komen. De zaak was al geruime tijd in onderzoek bij de Engelse veiligheidsdienst.

Behalve de beschuldigingen van homosexuele relaties tegen Thorpe, waren ook over Peter Hain, de voorzitter van de Jonge Liberalen, kwalijke verhalen verspreid. Hain verklaarde dat een commissie uit zijn partij al enige tijd geleden een onderzoek naar de campagne heeft gedaan. De conclusie is, dat een grote Zuidafrikaanse onderneming met internationale vestingen (o.a. in Londen) verscheidene geheime agenten heeft gehuurd. Zij zouden ook hebben samengewerkt met de Boss, het Zuidafrikaanse bureau voor state security.

De opzet van de campagne zou in de eerste plaats zijn om Thorpe en Hain, die zich fel tegen apartheid hebben gekeerd, van het politieke toneel te laten verdwijnen. Maar het hoofddoel zou van grotere betekenis zijn. De Zuidafrikanen zouden nl. proberen om de Liberalen zo in diskrediet te brengen, dat zij bij de verkiezingen geen rol van betekenis meer konden spelen. De kiezers van die partij zouden dan in meerderheid naar de Conservatieven gaan, waardoor Labour niet meer aan de macht kan komen.

Labour zag deze dreiging als reëel, want de politieke taxatie is juist.
Dat is waarschijnlijk ook de reden waarom premier Wilson daartoe in de gelegenheid gesteld door een geregisseerde vraag van zijn partijgenoot James Wellbeloved) de onthulling heeft gedaan Het was al geruime tijd bekend dat Zuidafrikaanse geheime agenten actief zijn in Londen. In februari heeft het ministerie van binnenlandse zaken een dossier gekregen van inbraken bij zwarte Afrikanen in Londen Het was samengesteld door Reg September, de vertegenwoordiger van het Afrikaanse Nationale Congres in de Britse hoofdstad.

Er zijn bewijzen dat de Zuidafrikaanse geheime dienst is geïnfiltreerd in anti-apartheids-organisaties. Als een van de geheime agenten wordt genoemd de in Engeland geboren journalist Gordon Winter, die nu voor een Zuidafrikaanse krant werkt. Winter heeft al in 1974 contact gehad met Norman Scott. Winter heeft toen geprobeerd het verhaal te verkopen aan Britse zondagsbladen, maar die weigerden.

De journalist, een man met een dubieus verleden, was in 1966 uit Zuid-Afrika gezet, maar mocht in 1974 plotseling weer terugkomen.
Na de openbaringen van Wilson is het geen wonder, dat ook het dozijn inbraken waarbij op verschillende adressen privé-documenten van de premier zijn gestolen, met Zuid-Afrika in verband worden gebracht. De Zuidafrikanen besteden veel geld aan het inlichtingenwerk in Londen, omdat zij de houding van Groot-Brittannië van vitaal belang vinden voor hun voortbestaan. Een ander bewijs daarvan is de miljoenen kostende advertentiecampagne van de ,,Club of Ten", bedrijven die begrip proberen te kweken voor het Zuidafrikaanse standpunt.

De pers bleef zich echter met de zaak bezig houden en er werd ontdekt dat Thorpe in het verleden twee brieven aan Scott had geschreven, waaruit een zekere vertrouwelijkheid tussen beide mannen zou blijken.

Onder druk van vooraanstaande liberalen publiceerde Thorpe op 9 mei de inhoud van deze brieven en maakte vervolgens zijn aftreden als fractieleider bekend. De fractie vroeg daarop Joe Grimond, die de partij '56 tot '67 leidde voorlopig het voorzitterschap over te nemen waarin deze toestemde.

Behalve door de affaire Scott was de positie van Thorpe ook aangetast door de publikatie op 29 januari van een rapport van een officiële onderzoekcommissie naar de toedracht van het ineenstorten van Je bank ,,London and County Securities", in 1973
Thorpe zat in het bestuur van deze bank en de commissie verweet hem onvoorzichtigheid en lichtgelovigheid too de directie die zich mogelijk schuldig gmaakt heeft aan onrechtmatige praktijken

In de perscommentaren op het aftreden van Thorpe werden overigens zijn politieke bekwaamheden en verdiensten voor de Liberaie Partij breed uitgemeten. Het *NRC/H'blad* (11-5) schreef:

Gezien zijn achtergrond was hij voorbestemd om Conservatief te worden, zijn grootvader schijnt de laatste man te zijn geweest die een onderscheiding van de Russische tsaar heeft gekregen. Zijn vader was Tory-parlementslid en had de bijnaam ,,Empire Jack". Maar omdat zijn moeder bevriend was met de familie Lloyd George, kreeg hij ook wat meer verlichte ideeën aangeboden.
Na Eton werd hij advocaat, en hij meldde zich voor de Liberale partij. In 1959 werd hij Kamerlid, en in 1966, toen ook in. Groot-Brittannië intelligente, welbespraakte verlichte jongemannen de democratie schenen te moeten redden, volgde hij de bekende Jo Grimond op als partijleider.
Aanvankelijk veroverde hij veel harten door zijn gevoel voor humor en spitse welbespraaktheid, maar al

Jeremy Thorpe

snel vroeg de kritiek waar de diepere politieke achterg ond van al dit eloquente gedartel bleef. De stemming verbeterde niet toen de Liberalen in 1970 de helft van hun Kamerzetels verloren en terugzakten tot zes vertegenwoordigers in Westminster.
Kort daarop trof Thorpe een ramp zijn vrouw kwam om bij een autoongeluk Hij bleef lang ontroostbaar. maar toen hij terugkwam op het politieke toneel, bleek hij opvallend veel serieuzer en rijper te zijn geworden. Mede daardoor cerovelde de Liberale partij in 1974 het ongehoorde aantal *van* 6 miljoen stemmen — een geweldig succes Maar door het fnuikende kiessysteem leverde die massale steun maar 14 parlen-ientszetels op.
Bij de tweede verkiezing in 1974 zakte de Liberale partij weer weg en bij de gemeenteraadsverkiezingen van 6 mei (pag 415) kwam daas nog een klap bovenop.

SELWYN LLOYD AFGETREDEN ALS VOORZITTER LAGERHUIS, GEORGE THOMAS OPVOLGER

Op 2 febr. is Selwyn Lloyd, die sedert 1971 ,,speaker", d.w.z. voorzitter van het Lagerhuis was, afgetreden.
Als zijn opvolger werd de 66-jarige George Thomas, Lagerhuislid voor Labour gekozen. Hij was sedert 1974 plaatsvervangend voorzitter en van 1968 tot 1970 minister voor zaken Wales betreffende.
Hij heeft sedert 1945 zitting in het Lagerhuis namens een kiesdistrict in de stad Cardiff.
Selwyn Lloyd, een vooraanstaand lid van de conservatieve partij, werd in 1945 tot parlenientslid gekozen voor het kiesdistrict Wirrall (Wales) dat hij sedertdien onafgebroken heeft vertegenwoordigd. In 1955 werd hij tot minister van defensie benoemd, enige maanden daarna tot minister van buitenlandse zaken.
Dit bleef hij tot 1960. Hij hielp onder meer mee met de voorbereiding van het Suez-avontuur in 1956.
Van 1960 tot '62 was hij minister van financiën. Macmillan zond hem terug naar de ,,back-benches", van waar hij door Alec Douglas-Home in '63 weer in het kabinet werd teruggehaald en tot Lord zegelbewaarder en minister voor parlementaire aangelegenheden werd benoemd.

CROSLAND IN CHINA EN JAPAN

Minister van buitenlandse zaken Anthony Crosland bezocht van 3 tot 9 mei de Volksrepubliek China en van 9 tot 11 mei Japan. Het was het eerste bezoek van een Britse minister van buitenlandse zaken aan China sedert 1972 en aan Japan sedert 1970.
Het doel van het bezoek was de bevordering van de ontwikkeling van de Anglo-Chinese betrekkingen, in het bijzonder op het gebied van de handel terwijl Crosland verder de Chinese regering wilde informeren over de Britse en Westeuropese opvattingen over de Oost-West-ontspanning en andere ontwikkelingen in het Midden-Oosteri en Afrika.
Crosland sprak daartoe met de Chinese minister van buitenlandse zaken Tsjiao Koeari-hoea, premier Hoea Koeo-feng en de minister voor buitenlandse handel Li Tsjiang.
Tijdens een banket op 4 mei zei Crosland dat beide landen, ondanks verschillen in sociale en politieke systemen, verbonden waren door hun gemeenschappelijke belangen. Beide waren lid van de Veiligheidsraad en beide hadden dezelfde verantwoordelijkheid van staten die nucleaire wapens bezitten. Beide deelden ook de vastbeslotenheid zich te verdedigen tegen bedreigingen van hun onafhankelijkheid.
Crosland verzekerde zijn Chinese gastheren dat zij niet bevreesd behoefden te zijn voor de waakzaamheid van de Westeuropese landen. De Britse regering was er echter ook van overtuigd dat verdediging en afschrikking niet voldoende waren, maar dat alles moet worden gedaan om de internationale spanningen, waar zij zich ook voordoen, te verminderen.
Crosland wees er ook op dat Engeland verplichtingen heeft tegenover de Europese Geineenschap maar dat dat een actieve rol buiten Europa niet uitsloot.
Over de bilaterale betrekkingen zei hij dat deze intensiever waren geworden en dat het doel van zijn bezoek was ze nog nauwer aan te halen. Hij was van mening dat er nog veel gebieden waren waar de Britse en de Chinese industrie tot wederzijds voordeel konden samenwerken en als voorbeelden noemde hij luchtvaart, transport, mijnbouw en de exploitatie van aardolie.

De Chinese minister van buitenlandse zaken sprak in zijn rede over de rivaliteit tussen de Sowjet-Unie en de VS, die tot uiting kwam in de gehele wereld maar in het bijzonder in Europa
Hij constateerde met voldoening het groeiende bewustzijn bij de Westerse landen van de ware aard van het Sowjetrussische hegemonistische streven
Hij sprak ook over het grote belang voor West-Europa van het Britse besluit in de Gemeenschap te blijven
Hij was verder van mening dat er goede vooruitzichten zijn voor de groei van de Sino-Britse betrekkingen zolang beide landen samenwerken op basis van he? prmcipe van vreedzame co-existentie

Tijdens een persconferentie op 9 mei zei Crosland het van belang te vinden dat er voor het eerst contact op regeringsniveau was geweest tussen een Labourregering en de Chinese regering.
Verder had hij de Chinese regering kunnen overtuigen van Engelands verbondenheid met West-Europa en de vastbeslotenheid van de NAVO en in het bijzonder de VS om sterk en waakzaam te blyven tegenover enige bedreiging van de kant van de Sowjet-Unie
Hij zei verder er van overtuigd te zijn dat de recente veranderingen in de Chinese top niet zouden lelden tot een verandering in de Chinese buitenlandse of handelspolitiek.
De economische en culturele betrekkingen tussen beide landen zijn aanzienlijk verbeterd sedert er diplomatieke betrekkingen werden aangeknoopt op ambassadeursniveau (maart 1972)
De Britse uitvoer naar de Volksrepubliek, vnl. machinerieën, textiel en staal, is meer dan verdubbeld van £ 31,6 mln in 1972 tot £ 80.368 mln. De Chinese export naar Groot-Brittannië steeg van £ 35.6 mln naar £ 59.423 mln.
In januari werd door de Chinese regering een order ter waarde van £ 80 mln voor de levering van vliegtuigmotoren bij de Rolls Royce-fabrieken geplaatst en China heeft verder een optie op de levering van 3 Concorde vliegtuigen.
Verder heeft de Chinese regering recentelijk vijf olietankers in Engeland gekocht.

Crosland in Tokio

In Tokio voerde Crosland besprekingen met minister van buitenlandse zaken Miyazawa en minister van buitenlandse handel e11 industrie Toshio Komoto. Ook werd hij ontvangen door premier Takeo Miki. Belangrijkste onderwerpen van gesprek waren Croslands indrukken van zijn bezoek aan Peking. Beide partijen waren het er over eens dat de recente veranderingen in China geen gevolgen zullen hebben voor de buitenlandse politiek en de handelsbetrekkingen.
Verder werd van gedachten gewisseld over de situatie op het Koreaanse schiereiland en in Zuidoost-Azie. Crosland verzocht verder om Japanse steun in het handhaven van de sancties tegen Rhodesië.

Tijdens een persconferentie die Crosland op 11 mei in Tokio hield, zei hij dat de Japanse premier de nauwe relaties tussen beide landen had benadrukt en dat hij niet alleen economische betrekkingen maar ook politieke wenste
Wat de economische betrekkingen betrof waren beide partijen het erover eens dat het principe van vrije handel gehandhaafd moest blijven, hoewel de grote import van Japanse auto's de Britse regering zorgen baarde Zij wenste deze situatie echter op te lossen door overleg ei, niet door het instellen van importrestricties (Survey of Current Affairs)

SCHEIDING VAN TAFEL EN BED VAN PRINSES MARGARET EN DE GRAAF VAN SNOWDON

Op 19 maart is officieel bekendgemaakt dat prinses Margaret, de zuster van koningin Elizabeth II en vijfde in de lijn van troonopvolgers, en haar echtgenoot Lord Snowdon gescheiden zijn van tafel en bed.
In een mededeling van het secretariaat van de prinses werd gezegd dat beide partijen overeengekomen waren gescheiden te gaan leven. De prinses zal haar officiële functies blijven vervullen en er zijn geen plannen om een echtscheiding aan te vragen.
In een mededeling van Buckingham Palace werd gezegd dat de koningin geen enkele druk had uitgeoefend.
De scheiding heeft verder geen formele gevolgen: de prinses blijft vijfde in de lijn van troonopvolging en ook de kinderen uit het huwelijk, Lord Linley en Lady Sarah Armstrong-Jones blijven hun aanspraken op de Britse troon behouden.
Prinses Margaret en Lord Snowdon traden in mei 1960 in het huwelijk, maar leefden de laatste jaren gescheiden. (*The* Tzmes)

PORTUGAL

REGERING START TELLING GEREPATRIEERDEN

De regering heeft op 6 mei opdracht gegeven een volkstelling te houden om er achter te komen wie in de afgelopen twee jaar uit de voormalige Portugese koloniën in Afrika naar Portugal is gevlucht.
Dit naar aanleiding van geruchten dat er op grote schaal misbruik gemaakt zou worden van de speciale fondsen die de regering beschikbaar heeft gesteld voor de hulp aan de gerepatrieerden.
Er hebben berichten gecirculeerd dat een aantal functionarissen, vluchtelingen en hoteleigenaars de regering heeft opgelicht en dat mensen zich vluchtelingen noemden om hulp te krijgen ofschoon zij nooit buiten Portugal waren geweest.
De regering deelde mee dat volgens de statistieken van de vluchtelingen het totale aantal Portugezen dat zich ooit in Afrika had gevestigd, verdubbeld was.
Ei werd een gerechtelijk onderzoek naar mogelijke onregelmatigheden door het officiële orgaan voor de vluchtelingenhulp gelast.
Alle vluchtelingen zullen worden ondervraagd.
De regering maakte verder bckcnd dat alle gerepatrieerden tegen het eind van juni hun vrije hotelaccomodatie moeten opgeven en dat geen vrije maaltijden meer zullen worden verstrekt.
Bijna de helft van Portugals 80.000 bedden werd door vluchtelingen beslapen en reizigers kunnen in Lissabon moeilijk een kamer krijgen.
In de zomer van '75 begonnen er op grote schaal vluchtelingen uit de voormalige Afrikaanse koloniën in het moederland te arriveren. Omdat er geen enkele opvangfaciliteit voor hen bestond, besloot de regering ze onder te brengen in hotels, die door het sterk teruggelopen toeristenbezoek toch leegstonden.
Begin van dit jaar zag het er naar uit dat er weer meer toeristen zouden komen en de regering gaf opdracht dat alle vier- en vijf-sterrenhotels voor het eind van mei ontruimd moesten worden en de drie-sterrenhotels half juni.
De gerepatrieerden, die voor het merendeel onbemiddeld zijn, zouden ondergebracht gaan worden in zgn. collectieve centra.
In allerijl werden daartoe leegstaande scholen, kloosters en kazernes in gereedheid gebracht.
De regering heeft nog geen precieze gegevens verschaft over de kosten van een en ander, maar die zijn in ieder geval aanzienlijk.
Iedere gerepatrieerde ontvangt bij aankomst in Lissabon een bedrag om het allernoodzakelijkste aan te schaffen en verder een werkloosheidsuitkering. Gerepatrieerden die in de koloniën in overheidsdienst werkten krijgen 60% van hun laatste salaris. Kinderen kunnen aanspraak maken op beurzen.
Er is een instituut opgericht dat de hulp aan de vluchtelingen moet coordineren: het I.A.R.N., terwijl ook de gerepatrieerden hun eigen belangenorganisaties hebben: de APRU, de organisatie voor gevluchte Portugezen van overzee, de SAS, het secretariaat voor sociale actie, de GRIP, groepering van onafhankelijke Portugese vluchtelingen.
Sommige van deze organisaties hebben zich ten doel gesteld verbetering aan te brengen in de economische en sociale omstandigheden van de vluchtelingen.
Andere houden zich voornamelijk bezig met de vluchtelingen die niet in aanmerking komen voor overheidsbijstand.
Om daarvoor in aanmerking te komen moet men minstens vijf jaar in de koloniën hebben gewoond en kunnen aantonen dat men minstens drie generaties de Portugese nationaliteit heeft.
Duizenden gerepatrieerden van Aziatische en Afrikaanse afkomst vallen daarom buiten de voorzieningen en dat heeft bij hen kwaad bloed gezet.
Voor de parlementsverkiezingen van eind april is een nieuwe vluchtelingenorganisatie opgericht: het CSI, het sociaal onafhankelijk centrum dat poogt de activiteiten van de vluchtelingenorganisaties te coördineren en het contact met de Portugese politieke partijen, althans enkele daarvan, te onderhouden.
Vijftig kandidaten, voorgesteld door de CSI, kwamen voor op de verkiezingslijsten van drie rechtse partijen en van de 41 zetels, die de rechtse CDS bij de parlementsverkiezingen van 25 april wist te behalen, zullen er 3 door vertegenwoordigers van de CSI worden bezet. (Le Monde, *NRC/H'blad)*

PPD BLIJFT IN DE REGERING

Naar aanleiding van de mededeling van de socialistische leider Soares, na de verkiezingen van 25 april (pag. 289 e.v.) dat hij desgevraagd een socialistische minderheidsregering zou vormen en geen coalitie zou aangaan met de twee andere grote partijen, de PPD en de CDS, eiste de leider van de PPD, dr. Sa Carneiro, op 27 april (pag. 290) dat de communisten uit de regering verwijderd zouden worden en dat een nieuwe regering gevormd moest worden die de resultaten van de verkiezingen zou weerspiegelen. Zou dit niet gebeuren dan zou zijn partij zich uit de regering terugtrekken.
President Costa Gomes begon direct hierna, op 28 april, besprekingen met de leiders van de belangrijkste politieke partijen en ook de regering kwam bijeen om zich te beraden over de situatie. De PPD.

ministers boycotten deze kabinetszitting.
Na een bespreking op 29 april van dr Sa Carneiro met premier Azevedo gaf de eerste de beide PPD-ministers en de twee staatssecretarissen opdracht weer deel te nemen aan de kabinetswerkzaamheden omdat de premier hem had overtuigd van de noodzakelijkheid dat de PPD in de regering bleef. (*NZZ*, Le Monde)

WIJZIGING IN DE SAMENSTELLING VAN DE REGERING-AZEVEDO

In de samenstelling van de regering-Azevedo gevormd == 19 sept. 1975 (pag. 84/2, 3) zijn in de loop van '75 eti '76 enkele wijzigingen aangebracht.
Walter Rosa, de socialistische minister van transport en communicatie werd op 31 dec. 1975 benoemd tot minister voor industrie en technologie. waarmee hij Marques do Carmo (onafhankelijk) verving die op 11 nov. was afgetreden.
Kolonel José Augusto Fernandes, minister voor milieu in de eerste 4 voorlopige regeringen, werd tot minister voor transport benoemd.

Op 10 febr. werd dr. Rui Machete (PPD) tot minister voor sociale zaken benoemd ter vervanging van dr Sa Borges die uit de PPD was getreden en zijn ministersfunctie opgaf.
Op dezelfde dag werd het ministerie van openbare werken en milieu, tot dan toe bezet door de communistische Alvaro Augusto Veiga de Eliveira. in tweeën gesplitst, waarbij Veiga de Eliveira minister van openbare werken bleef en de onafhankelijke Eduardo Ribeiro Pereira belast werd met huisvesting, stedelijke planning en wederopbouw.

Op 18 maart werd lt.-kol. Manuel da Costa Bras benoemd tot de eerste ombudsman. (*Le* Monde)

LANDHERVORMINGEN

Op 6 april publiceerde de regering een decreet dat veranderingen aanbracht in het landhervormingsprogramma. Het gaf nieuwe regels voor de vergoedingen en amortisatie van betalingen voor onteigende landerijen en stelde dat slechts bepaalde landgoederen van meer dan 30 hectaren, ten zuiden van de rivier de Taag, voor onteigening in aanmerking komen.
Het programma voor de onteigening van alle landgoederen groter dan 600 ha, met de uitvoering waarvan in juli '75 werd begonnen, zorgde voor veel politieke opschudding, in het bijzonder in de streek Alentejo, waar de conirnunistische invloed groot is.
Volgens de socialisten en de PPD was slechts 300.000 ha van al het land dat sedert de revolutie van '74 is onteigend en door coöperaties van vroegere landarbeiders wordt beheerd, rechtmatig overgenomen terwijl de rest afgenomen is van middelgrote en kleine boeren.

Op 14 december '75 vond in Rio Maior, in midden-Portugal waar het kleine en middelgrote boerenbedrijf overheerst, in tegenstelling tot zuid-Portugal waar veel grote landgoederen voorkwamen, een demonstratie plaats van 20.000 boeren, aangesloten bij de confederatie van Portugese boeren, CAP, die contact onderhoudt met de rechtse politieke partij CDS.
Zij eisten een onmiddellijke stopzetting van alle landhervormingen en de teruggave van reeds onteigend land en het ontslag van de socialistische minister voor landbouw Antonio Lopes Cardoso en van de communistische staatssecretaris voor landhervormingen Antonio Bica.

Op 7 januari maakte de regering een aantal wijzigingen van het landhervormingsprogramma bekend.
Ongeveer 720.000 ha land dat illegaal was onteigend zou aan de vroegere landeigenaren worden teruggegeven, ten noorden van de Taag zouden geen verdere onteigeningen plaatsvinden en alle landbouwbedrijven kleiner dan 30 ha zouden buiten het programma vallen. Antonio Bica werd ontslagen.

Op 11 januari hield de CAP een bijeenkomst in Braga. Daar werd geëist dat de regering vanaf 2 febr. alle onteigeningen onmiddellijk zou stopzetten, vergoeding zou geven aan allen die door de onteigeningen waren getroffen, landbezettingen zou voorkomen en een zuivering zou doorvoeren in de staf van de organisatie die met de landhervormingen is belast.
Zou de regering aan deze eis niet toegeven dan zouden de boeren de voedseltoevoer naar Lissabon blokkeren.

Op 11 november '75 hadden boeren uit het noorden alle toevoerwegen naar Lissabon geblokkeerd.

Op 1 febr. vonden overal grote boerendemonstraties plaats maar het dreigement tot stopzetting van de voedseltoevoer naar Lissabon werd niet uitgevoerd. (*Le* Monde, *NZZ*)

ACTIVITEITEN SEPARATISTISCHE BEWEGINGEN OP AZOREN EN MADEIRA. REGERING VERSTREKT VERREUAASDE AUTONOMIE

Begin april heeft de regering bekend gemaakt dat zij bereid is de eilandengroep de Azoren en het eiland Madeira, gelegen voor de Afrikaanse kust, autonomie toe te kennen
Tot 30 juni kregen zij de tijd regionale parlementen te kiezen en gedetailleerde voorstellen over de autonomie aan het parlement in Lissabon voor te leggen
Het Portugese staatshoofd zou de parlementen op de eilanden slechts mogen ontbinden als zij handelen in strijd met de nieuwe grondwet De regeringen s-an de eilanden zouden zelf belastingen mogen heffen

Op 5 mei liet de voorlopige regering van de Azoren, onder leiding van generaal Altino Pinto de Magalhaes, weten dat de voorstellen van de regering niet ver genoeg gaan.
Met name had men bezwaar tegen het voorstel van een nieuwe verdeling van de zetels in het eilandenparlement tussen de verschillende eilanden. Voorgesteld was het grootste eiland Sao Miguel, waar veel socialistische stemmers wonen, meer zetels te geven.

Ook verbood het regeringsvoorstel deelname aan de regionale verkiezingen van in het buitenland verblijvende Portugezen afkomstig van de Azoren. In de VS en Canada wonen veel Portugezen van de eilanden die nog nauwe betrekkingen met hun moederland onderhouden. De PPD, de belangrijkste politieke groepering op de eilanden, liet weten zich uit de voorlopige regering waar ze 5 van de 8 zetels heeft. te zullen terugtrekken als de regering in Lissabon haar plannen ten uitvoer zou brengen.

Op 30 juni werden verkiezingen voor de parlementen van de Azoren en Madeira gehouden, die resulteerden in een absolute overwinning voor de PPD. Deze partij zal de nieuwe regering gaan vormen.
Al direct na de revolutie van '74 bleek dat de machtsverhoudingen op de Azoren en Madeira anders lagen dan op het Portugese vasteland en terwijl daar in de eerste anderhalf jaar daarna de communisten en andere linkse groeperingen de overhand leken te krijgen. deed zich op de eilanden een andere ontwikkeling voor.
Bij de verkiezingen voor de wetgevende vergadering in april '75 kregen b.v. de communisten maar 2%.

Tegelijkertijd gingen er stemmen op zich los te maken van het moederland.
De eilandbewoners vreesden verder dat een linkse regering in Lissabon ket einde zou betekenen van de aanwezigheid van Amerikaanse militairen, door sluiting van de basis Lajes op het eiland Terceira, een belangrijke bron van inkomsten.
Ook de boeren op de eilanden waren ontevreden over de landpolitiek van Lissabon.
De autonomistische bewegingen op de eilanden kregen aanzienlijke steun van de emigranten in de VS, Canada en Brazilië en spraken zich uit voor nauwe banden met de TS in geval van onafhankelijkheid.

Op 26 aug. 1975 gaf de regering in Lissabon de controle van het interne bestuur in handen van zes politieke leiders afkomstig van de Azoren, die door de socialisten en de PPD waren aangewezen. Zij kregen verder opdracht een grotere mate van zelfstandigheid van de eilanden voor te bereiden. Drie gouverneurs, van wie twee communisten, werden ontslagen.
Daaraan waren gewelddadige acties, georganiseerd door het bevrijdingsfront voor de Azoren, FLA, vooraf-gegaan.

Op 7 juni 1975 demonstreerden enkele duizenden boeren op het eiland Sao Miguel, bezetten het radiostation en de luchthaven en wisten het ontslag van de gouverneur dr. Borges Coutinho af te dwingen die de wijk nam naar Lissabon. Hij werd vervangen door een militair, generaal Pinto Magalhaes.

Op 12 aug. 1975 werd een aanval uitgevoerd op de kantoren van de communistisch georiënteerde MES in Ponta Delgada, terwijl op 17 en 19 aug. kantoren van de communisten in Angra de Heroismo werden aangevallen, waarbij 15 mensen gewond werden. De demonstranten eisten het vertrek van de communisten van de eilanden. Op 24 aug. 1975 werd het laatste communistische partijbureau gesloten.

Op 8 sept. kondigde de FLA gewelddadige acties aan als niet spoedig begonnen zou worden met het verstrekken van meer autonomie aan de eilanden.
Volgens persberichten in Lissabon zou een ondergrondse regering zijn gevormd.
In een clandestiene uitzending van de FLA werd voor de eilanden een ,,democratie naar Westers voorbeeld" geëist.

AFRIKA

ANGOLA

BUITENLANDSE BETREKKINGEN

In aansluiting op het overzicht van pag 444 e.v. volgt een verdere behandeling van de buitenlandse bemoeienis met Angola en de betrekkingen van de volksrepubliek met diverse staten.

Normalisering betrekkingen *Angola-Zaïre*

Het onder auspiciën van president Ngouabi van Kongo gevoerde overleg tussen de staatshoofden van de Volksrepubliek Angola en Zaïre resp. Neto en Moboetoe (pag. 448/3), leidde volgens een op 28 febr. uitgegeven gemeenschappelijk communiqué tot de volgende afspraken:

- De twee partijen zullen, binnen een redelijke termijn, de terugkeer regelen van de Angolese vluchtelingen en doen hiervoor een beroep op de medewerking van het Hoge Commissariaat voor de vluchtelingen, een VN-orgaan. De regeringen van Angola en Zaïre garanderen de veiligheid van deze vluchtelingen.

- De twee partijen zullen elke militaire activiteit tegen de ander verbieden. (Dit betekent dat de twee Angolese onafhankelijkheidsorganisaties die zich tegen het MPLA-bewind verzetten (het FNLA en de UNITA) Zaïre onmiddellijk moeten verlaten. Het FNLA heeft momenteel zijn hoofdkwartier in de Zaïrese hoofdstad en de UNITA is vooral het afgelopen jaar door Zaïre gesteund. Ook het tegen de MPLA-regering gerichte bevrijdingsfront voor de Angolese enclave Cabinda, het FLEC, heeft zijn activiteiten in Zaïre moeten beëindigen.)

- Angola is Zaïre erkentelijk voor het weren van huurlingen.

- Angola bevestigt haar bereidheid tot samenwerking met zijn buurlanden op elk gebied, niet name bij het gebruik van gemeenschappelijke verbindingswegen. (Dit betreft vooral de Eenguela-spoorlijn, waarlangs Zaïre en Zambia hun kopererts naar de Atlantische kust vervoeren.)

- De twee partijen zijn tot een akkoord gekomen met betrekking tot te nemen maatregelen langs hun gemeenschappelijke grens met het doel het wederzijds vertrouwen en beider veiligheid te verzekeren.

- Angola en Zaïre hebben besloten ,,hun broederlijke betrekkingen te normaliseren in het belang van hun respectieve volken". De normalisering van de betrekkingen verloopt via de volgende beginselen: a) de geest van goede nabuurschap, b) eerbiediging van de territoriale integriteit en soevereiniteit van elke staat, *c)* niet-inmenging in de binnenlandse aangelegenheden van het betrokken land, en d) samenwerking op basis van wederzijds respect en gelijkberechtiging.

- Beide delegaties kwamen overeen een gemeenschappelijke permanente commissie op ministersniveau in te stellen voor het uit-werken van de praktische maatregelen ter verwezenlijking van bovenstaande punten.

Op 5 maart sloot de politie het hoofdkwartier van het FNLA in Kinsjasa.

Geen erkenning van Volks*republiek* door Zambia

Op 18-2 weigerde Zambia als 1ste Afrikaanse staat officieel de volksrepubliek Angola te erkennen. Minister van buitenlandse zaken, Rupiah Banda, deelde mee dat Zambia Angola wel als soevereine staat zou erkennen maar zonder erkenning van het MPLA-bewind als wettige regering.
Een Angolese delegatie o.l.m. minister van buitenlandse zaken José Eduardo dos Santos, die op 18 en *19* maart in Zambia besprekingen voerde met minister Banda, slaagde er niet in Zambia's standpunt te wijzigen.

Zambia's president Kenneth Kaoenda had zich tijdens de OAE-topconferentie in Addis Abeba (pag. 64/3) achter de Senegalese resolutie gesteld die m.b.t. Angola opriep tot beëindiging van de buitenlandse interventie, een staakt-het-vuren en de vorming van een regering van nationale eenheid. Het mislukken van die conferentie bevestigde volgens Kaoenda (op 12 jan.), dat de OAE niet de macht bezat de bestemming van Afrika te bepalen: ,,De macht is in handen van supermogendheden aan wie wij wegens ons falen Afrika uitleveren".
Wel had Kaoenda nadien op 14 jan. te Dar-es-Salaam (Tanzania) en op 6 febr. te Quelimane (Mozambique) nog besprekingen gevoerd met zijn medestander, president Seretse Khama van Eotswana, en de preseidenten van Tanzania en Mozambique, resp. Nyerere en Machel, die voor erkenning van de MPLA waren, maar dat overleg had niet tot nieuwe initiatieven geleid.

Op 28 jan. had Kaoenda voor Zambia de noodtoestand afgekondigd om ,,het hoofd te bieden aan alle acties om ons land te vernietigen". Er was volgens hem nu sprake van buitenlandse interventie in Zambia. Hij bracht die in verband met Angola, vanwaar de ,,wolven van kolonialisme, racisme en fascisme" door de voordeur verdreven waren, maar waar nu ,,een plunderende tijger, met zijn dodelijke welpen" door de achterdeur binnenkwam.

Erkenning Volksrepubliek door Westeuropese staten

Op 17 febr. ging Frankrijk afzonderlijk over tot erkenning van de MPLA-regering, terwijl de overige EG-staten op een gezamenlijk initiatief in deze kwestie hadden aangedrongen.

Op 18 febr. werd de erkenning van de Volksrepubliek officieel bekendgemaakt door Denemarken, Enge-

land, Ierland Italië en Nederland plus Malta, Noorwegen, Zweden en Zwitserland. Op 19 febr. volgden West-Duitsland, Oostenrijk en Japan: op 20 febr. België, Luxemburg en Finland.

Op 22 febr. ging Portugal tot erkenning van de Volksrepubliek over en op 10 maart kwamen beide staten het vestigen van diplomatieke betrekkingen op ambassadeursniveau overeen.

Geen erkenning door VS

Nadat ook het Amerikaanse Huis van Afgevaardigden in navolging van de Senaat (pag. 48/1) een amendement op de uitvoeringswet i.z. de defensiebegroting waarbij elke geheime militaire hulp voor Angola verboden werd op 27 jan. met 323 tegen 99 stemmen had aanvaard, ondanks een waarschuwing van president Ford, kondigde de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken, Kissingei, op 29 jan. voor de Senaatscommissie voor buitenlandse betrekkingen aan dat zijn regering overwoog een verzoek om openlijke hulp aan FNLA en UNITA bij het Congres in te dienen. (Het geamendeerde wetsvoorstel werd overigens op 10 febr. door president Ford ondertekend.)

Na de ineenstorting van het FNLA- en UNITA-verzet verklaarde de woordvoerder van het Witte Huis, Nessen, op 23 febr. dat de Amerikaanse regering niet van plan was de MPLA-regering te erkennen zolang zich ca. 12.000 Cubaanse militairen op Angolees gebied bevonden.

Overigens zou de Amerikaanse regering de vorige dag aan de Amerikaanse oliemaatschappij Gulf vergunning hebben verleend de normale zakelijke transacties met de MPLA-regering te hervatten, nadat deze op 22 dec. — kennelijk onder druk van de Amerikaanse regering — had meegedeeld haar operaties in Cabinda voorlopig te staken en de tot dusver aan de MPLA betaalde belastingen en royalty's te blokkeren. Op 9 maart gaf Gulf een bedrag van $102 mln vrij voor betaling aan de MPLA-regering. Op 26 maart nodigde deze Gulf uit de olieproduktie zo spoedig mogelijk te hervatten en uiterlijk 2 april op die uitnodiging te reageren. De exploitatie van Cabinda's olievelden zou volgens de bepalingen van het bestaande contract plaats vinden in afwachting van het resultaat van de onderhandelingen over een herziening van het contract, die daags tevoren in Loeanda waren begonnen.

Ook trok de Amerikaanse regering haar bezwaar tegen de export van reeds betaalde Boeing 737 toestellen voor de Angolese luchtvaartmaatschappij TAG op 22 febr, in, nadat zij de uitvoervergunningen eind nov. 1975 om redenen van ,,nationale veiligheid" (d.w.z. vrees dat de toestellen voor oorlogsdoeleinden zouden worden ingezet) had ingetrokken.

Daarmee maakte de Amerikaanse regering een einde aan een embargo op de handel met Angola. De MPLA-regering had de VS in dit verband — o.a. op 1 febr. bij monde van minister van economische zaken, Carlos Rocha — beschuldigd van het voeren van een ,,imperialistische economische blokkade".

Afrikaans beraad met *Fidel Castro*

De Cubaanse premier Fidel Castro arriveerde na een tweedaags vriendschaps- en werkbezoek aan Algiers op 14 maart in Conakry, de hoofdstad van Guinee. Daar voerde hij op 15 maart besprekingen met de Guinese president Sekou Toure en de presidenten van Angola en Guinee-Bissau, resp. Agostinho Neto en Luis Cabral, om ,,de betrekkingen van vriendschap en solidariteit tussen hun volken te consolideren".

Gesproken werd over de ,,eenheid van de progresssieve krachten" tegen de blanke minderheidsregimes in zuidelijk Afrika en daarbij werd volgens radio-Conakry ,,volledige overeenstemming" bereikt. Blijkens het slotcommuniqué hadden Cuba, Guinee en Guinee-Bissau besloten de Volksrepubliek Angola ,,alle hulp" te leveren ,,die nodig is om de totale bevrijding van zijn grondgebied te bespoedigen". Premier Castro had de drie Afrikaanse staatshoofden verzekerd dat Cuba ,,vastbesloten betrokken was bij de strijd voor de vrijheid, waardigheid en vooruitgang van de Afrikaanse volkeren en van alle volkeren".

In een toespraak tot de drie Afrikaanse leiders zei Fidel Castro volgens Prensa Latina (18-3) o.a.: ,,Niet alleen Cuba heeft het volk van Angola geholpen, het volk van de republiek Guinee heeft eveneens strijders gezonden om aan de kant van de MPLA te vechten. Het volk van Guinee-Bissau heeft soldaten tot haar beschikking gesteld en de Sowjet-Unie heeft belangrijke hoeveelheden wapens geleverd. (...) Als de imperialisten willen weten wat het proletarisch internationalisme is, dan heeft Angola hun een magnifiek voorbeeld verschaft. (...)"

Tarwijl de aanwezigheid van Cubaanse troepen in Angola o.a. op 15 jan. door premier Castro was 'bevestigd en die van Guinese troepen op 8 febr. door premier Beavogui bleven berichten over de aanwezigheid aan MPLA-zijde van troepen uit de DDR (volgens deen blad uitEw Windhoek in Namibië d.d. 16 jan.; uit Tsjechoslowakije (volgens de Amerikaanse Republikeinse senator Dewey Bartlett op 7 febr.) onbevestigd

Veiligheidsraad veroordeelt Zuid-Afrika wegens agressie tegen Angola

Nadat de Veiligheidsraad op 26 maart op verzoek van Kenia namens de Afrikaanse groep bijeen was gekomen ter behandeling van de door Zuid-Afrika tegen Angola gepleegde agressie, en de Raad het debat daarover op 29 maart had voortgezet, werd op 31 maart met 9 stemmen bij 5 onthoudingen (Engeland, Frankrijk, Italië, Japan en de VS) zonder deelname van China een door Benin, Guyana, Libië, Panama, Roemenië en Tanzania ingediende ontwerp-resolutie goedgekeurd. De operatieve paragrafen van deze resolutie luiden:

,,De Veiligheidsraad (...)

1. veroordeelt de agressie van Zuid-Afrika tegen de Volksrepubliek Angola:

2. verlangt dat Zuid-Afrika de onafhankelijkheid, soevereiniteit en territoriale integriteit van Angola nauwgezet eerbiedigt;

3. verlangt eveneens dat Zuid-Afrika ervan afziet het gebied van Namibië te benutten om provocatie- of agressiedaden tegen Angola of enige andere buurstaat te begaan;

4. verlangt dat de Zuidafrikaanse regering aan de legitieme vorderingen van de republiek Angola betreffende een integrale schadeloosstelling van deze staat tegemoet kamt voor de schade en verwoestingen die hem ten deel zijn gevallen alsmede betreffende de restitutie van de uitrusting die de invasietroepen in beslag hebben genomen;

5. verzoekt de secretaris-generaal op de uitvoering van onderhavige resolutie toe te zien."

De lidstaten die zich van stemming onthielden veroordeelden eveneens de Zuidafrikaanse agressie, maar waren in het algemeen van mening dat de resolutie onevenwichtig was omdat niet alle staten erin werden opgeroepen zich van interventie in Angola te onthouden. De Chinese vertegenwoordiger Hoeang Hcea, die de situatie in Angola aan de rivaliteit van de twee supermogendheden weet, verlangde eveneens een veroordeling van de interventie van het ,,Sowjet (russische) sociaal-imperialisme" en riep op tot de terugtrekking van de SU en ,,zijn huurlingen" uit het gebied.

Daarentegen verklaarde de Angolese afgevaardigde Pascal Luvualu dat het belachelijk was van Sowjetrussische en Cubaanse interventie te spreken. daar Angola de hulp van deze landen had gevraagd om de invaller te verdrijven. Angola moest beslissen wanneer het die hulp voor dat doel nodig had.

Tav deze kwestie was in de preambule van de resolutie gesteld ,,Vaststellend dat geen staat of statengroep het recht heeft zich in de binnenlandse aangele-

genheden van enige staat te mengen, het recht vaststellend dat elke staat heeft, nl om de hulp van enige andere staat of groep van staten te verlangen..."

Bewaking Caluque-project. Regeling Zuid-Afrika met Angola

Op 5 april deelde de Zuidafrikaanse minister van defensie, P. W. Botha, mee dat Cubaanse en Angolese troepen — ,,een beperkte strijdmacht" — posities bij het Caluque-project aan de rivier de Cunene hadden ingenomen, die tien dagen eerder door Zuidafrikaanse troepen waren ontruimd. Sindsdien waren de ca. 800 arbeiders, die aan het project werkten, de grens met Namibië overgestoken om daar verdere ontwikkelingen af te wachten. In dat verband verklaarde minister Botha dat een ,,voorbereidend diplomatiek contact" met de MPLA-regering was gelegd en dat verdere besprekingen werden verwacht.

Op 6 april al werden de werkzaamheden aan het Caluque-project hervat. Volgens de Zuidafrikaanse commissaris-generaal voor de inheemse volken van Zuidwest-Afrika, Jannie de Wet, geschiedde de werkhervatting op grond van een de vorige dag bereikt akkoord tussen vertegenwoordigers van de beide regeringen. Daarbij zou zijn afgesproken: 1) Angola garandeert de veiligheid van de arbeiders, het werkte rein, de tunnel, de dammen en het bouwmateriaal voor zover die zich op Angolees gebied bevinden; 2) de internationale grens tussen Zuid-Afrika en Angola wordt door beide partijen geëerbiedigd; 3) aan weerszijden van de grens zullen controleposten worden ingericht om de pendelaars onder de arbeiders te controleren.

De Washington Post (6-4) herinnerde eraan dat de Zuidafrikaanse terugtrekking had plaats gevonden nadat Pretoria via Engeland en de SU indirecte waarborgen had ontvangen dat de MPLA de arbeiders bij het project zou beschermen en de voortgang ervan niet zou hinderen. Die waarborgen zouden zijn verkregen tijdens het bezoek van de Sowjetrussische minister van buitenlandse zaken, A. A. Gromyko, aan Engeland (22-25 maart), maar tot dusver had steeds enige twijfel t.a.v. de echtheid van die waarborgen bestaan, aldus WP. Niet bekend was volgens dit blad of tussen de regeringen van Angola en Zuid-Afrika enigerlei afspraak was gemaakt m.b.t. de guerrillastrijders van de SWAPO en de 4.000 à 5.000 Angolese vluchtelingen in Namibië (zie ook pag. 448/1).

Op 19 mei kondigde de Zuidafrikaanse regering echter een reeks vergaande maatregelen af om de infiltratie van guerrillastrijders uit Angola in het noorden van Namibië tegen te gaan. Langs de 1.700 km lange grens zal een niemandsland van 1 km diep worden geschapen. Met de evacuatie van de daar wonende bevolking, enkele duizenden Ovambo's, was al begonnen; de betrokkenen zouden een schadevergoeding krijgen. Voor Ovamboland werd een uitgaansverbod afgekondigd. Ovamboland, Kavangoland en Oost-Caprivi werden tot ,,veiligheidsdistricten" verklaard, waardoor de Zuidafrikaanse veiligheidstroepen dezelfde bevoegdheden hebben als de politie (o.a. ruimere volmachten i.z. huiszoeking). De bevolking moet wapens en munitie inleveren op straffe van boetes of drie maanden hechtenis. Niettemin meldden de Zuidafrikaanse autoriteiten toenemende guerrilla-activiteiten.

Angola verbreekt betrekkingen met Portugal

Op 19 mei deelde de regering van Angola in een nota aan Portugal mee, aldus het Portugese ministerie van buitenlandse zaken, dat het geen zin meer had voor de twee landen om hun diplomatieke betrekkingen te handhaven, nu de Portugese regering geen verklaring had gegeven voor een reeks beweerde ,,provocaties, beledigingen, kwaadsprekerij en aanvallen" op de Angolese regering. Daarom werd Portugal verzocht zijn ambassade in Loeanda te sluiten en zijn diplomaten terug te roepen.

In een nota van 27 april had de Angolese regering Portugal 48 uur de tijd gegeven om een verklaring te geven voor in Lissabon verschenen artikelen die kritisch waren over het regime in Loeanda, en voor de bomexplosie in de Cubaanse ambassade in Lissabon en een brand in een semi-officiële Angolese vertegenwoordiging in Porto.

Nadat de Portugese zaakgelastigde op 28 april voor overleg naar Lissabon was ontboden, had de Portugese minister van buitenlandse zaken, Melo Antunes, op 29 april in een antwoordnota laten weten dat hij het ultimatum van 48 uur verwierp, maar dat hij wel steeds bereid was alle problemen met de Angolese regering via een dialoog op te helderen.

Zonder deze nota te beantwoorden sloot de Angolese regering haar kantoren in Portugal en deelde zij de verbreking van de betrekkingen op 19 mei mee.

Volgens Reuter/AP (19-5) zou een van de voornaamste redenen voor de Angolese stap schijnen te zijn dat de Portugese regering vorige maand een leidend lid van de verslagen Angolese guerrillabeweging FNLA toestemming gaf om het land binnen te komen en een reeks kranteninterviews te geven. Daarin werd gezegd dat het FNLA nog steeds de regering in Loeanda bestrijdt en een congres in Angola had gehouden.

Angolese premier in SU

De Angolese premier, Lopo do Nascimento, bracht van 24 tot 31 mei een officieel bezoek aan de SC. Hij voerde daar o.a. besprekingen met premier Kosygin en de ministers A. Gromyko (buitenlandse zaken) en Dmitri Oestinow (defensie) en werd door partijleider Brezjnew ontvangen. Op 26 mei ondertekenden de twee premiers te Moskou een Verklaring over de fundamentele beginselen van vriendschappelijke betrekkingen en samenwerking tussen de SU en de Volksrepubliek Angola, terwijl voorts de ondertekening plaatsvond van een akkoord i.z. culturele en wetenschappelijke samenwerking, een consulaire conventie, een handelsovereenkomst, protocollen over de vestiging van handelsmissies over en weer, een akkoord over economische en technische samenwerking op visserijgebied en een koopvaardij-akkoord.

In de Verklaring over de fundamentele beginselen werd o.a. gesteld dat de SU en de Volksrepubliek Angola nauw zullen samenwerken bij pogingen om de wereldvrede en -veiligheid te versterken. Zij zullen algehele steun verlenen aan de VN en de doeltreffendheid van die organisatie bevorderen. De voortgang van de ontspanning en de oplossing van het ontwapeningsvraagstuk zouden eveneens met kracht worden bevorderd. Ook zouden beide landen alle mogelijke stappen doen ten gunste van ,,de volledige uitvoering van de VN-Verklaring i.z. het verlenen van onafhankelijkheid aan koloniale landen en volken, die de noodzaak heeft geproclameerd om onmiddellijk en onvoorwaardelijk een eind te maken aan kolonialisme en racisme in al hun vormen en uitingen". De volledige solidariteit werd betuigd met de nationale bevrijdingsstrijd van de volken van Zuid-Afrika, Zimbabwe en Namibië om hun recht op zelfbeschikking en onafhankelijkheid toe te passen. Beide landen kondigden aan regelmatig overleg te plegen en de ontwikkeling van onderlinge contacten te bevorderen.

In een slotcommuniqué stond vermeld dat de Angolese delegatie haar dankbaarheid aan de SU had betuigd ,,voor de morele, politieke en materiele steun van de SU bij de strijd van het Angolese volk o.l.v. de MPLA voor de nationale bevrijding en territoriale integriteit van zijn thuisland en tegen de interventie van racistische en imperialistische krachten en nun aanhangers". Voorts werd volgens het communiqué overeenstemming bereikt over bepaalde maatregelen die beoogden Angola bijstand te verlenen bij het versterken van zijn defensiecapaciteit. Ook stemde de SU ermee in Angola te helpen bij de ontwikkeling van zijn economie, onderwijs en gezondheidszorg.

Terugtrekking *Cubanen*

Op 25 mei werd te Stockholm bekend gemaakt dat premier Palme van Zweden een brief van zijn Cubaanse ambtgenoot Castro ontvangen had, waarin deze meedeelde dat de Cubaanse troepen in Angola niet op andere plaatsen in Afrika zouden worden ingezet en dat de terugtrekking van de Cubaanse troepen uit Angola al was begonnen. Iedere week zouden troepen vertrekken, zodat bij de jaarwisseling minstens de helft weer op Cuba zou zijn. Deze brief, die Palme reeds enkele weken te voren zou hebben ontvangen, werd door hem voorgelezen aan de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken, Kissinger, die op 25 mei van een bezoek aan Stockholm naar Luxemburg vertrok en die tijdens zijn reis bevestigde dat in de brief sprake was van een terugtrekking van ca. 200 Cubanen per week.

Op 6 juni werd het bericht door premier Castro persoonlijk in een tv-toespraak meegedeeld. Hij voegde eraan toe dat de militaire steun door hulp op civiel gebied zou worden gecompenseerd en dat de terugtrekking zou zijn voltooid zodra het Angolese leger was bewapend en opgeleid.

De Amerikaanse minister van defensie, Rumsfeld, verklaarde echter op 10 juni te Brussel, dat de VS nog ,,geen enkel bewijs" hadden dat Cubaanse militairen metterdaad Angola al hadden verlaten.

Op 11 juni werd vanuit Havana gemeld, dat begin die week ca. 600 Cubaanse militairen in de Cubaanse hoofdstad waren teruggekeerd.

Amerikaanse veto blokkeert *toelating* Angola tot VN

Nadat Amerikaanse pogingen om de behandeling van de Angolese aanvraag om het VN-lidmaatschap nogmaals uitgesteld te krijgen waren mislukt, kwam de Veiligheidsraad op 22 juni tot dit doel bijeen. De aanbeveling van de Raad kreeg bij de stemming op 23 juni wel de steun van 13 leden, maar de VS maakten gebruik van hun vetorecht, terwijl China niet aan de stemming deelnam.

Volgens de Amerikaanse ambassadeur, Albert Sherer, voelden de VS zich verplicht tegen de kandidatuur van Angola te stemmen, ,,omdat wij ervan overtuigd blijven dat Angola nog niet voldoet aan de voorwaarden voor het VN-lidmaatschap zoals die in art. 4 van het Handvest worden opgesomd: het voortduren van

Cubanen in Angola.

de aanwezigheid en van de kennelijke invloed van de Cubaanse militairen (...) motiveert ons standpunt". Hij liet doorschemeren dat de VS hun bezwaren zouden kunnen intrekken als uit een aanzienlijke terugtrekking van de Cubaanse militairen blijkt dat het bestuur in Angola ,,meer gaat lijken op een werkelijk onafhankelijke regering". (The Times, Financial Times, Le Monde, IHT, NZZ, *NRC/H'blad*, UN Information *Centre*, Soviet News)

MALAWI

NATIONALE VERGADERING ONGEWIJZIGD. REORGANISATIE KABINET. OPTREDEN TEGEN VOLGELINGEN CHIUME. VERVOLGING JEHOVA-GETUIGEN. UITWIJZING AZIATEN

Op 9 maart maakte president Banda bekend dat het parlement, de Nationale Vergadering, per 17 april zou worden ontbonden. De Malawi Congrespartij, de enige politieke organisatie in het land, benoemde vervolgens 85 kandidaten, die naar op 24 mei werd meegedeeld hun zetels in de nieuwe Nationale Vergadering innamen, daar zich geen tegenkandidaten hadden gemeld. (Vor. ber. pag. 608/1-1971).

Nadat president Banda het kabinet op 22 mei had ontbonden en zelf alle ministeriële bevoegdheden had overgenomen in afwachting van de benoeming van een nieuw kabinet, volgde op 31 mei de vorming daarvan. De portefeuilles waren nu als volgt verdeeld:

Buitenlandse zaken, landbouw en nationale hulpbronnen, justitie, openbare werken en bevoorrading - president Hastings Kamuzu Banda: minister zonder portefeuille - A A Muwalo Nqumayo (voorheen staatsminister t b v bureau president en oud-secretaris-generaal Malawi Congrespartij); jeugd en cultuur - G Chakuamba Phiri, financiën - D T Matenje (voorheen tevens handel industrie en toerisme) onderwijs en gezondheid - R T C Munyenyembe {voorheen alleen onderwijs), handel, industrie en toerisnie - E C I Bwanali (voorheen gezondheid)' OAE-zaken - W B Deleza (voorheen transport, verbindingen en arbeid), plaatselijk bestuur, gemeenschapsontwikkeling en sociale zaken - D. Kainja Nthara (voorheen alleen plaatselijk bestuur); arbeid, transport en verbindingen - Robson Chirwa (nieuw); noordelijke regio - M M Lungu zuidelijke regio - P L Makhumula Nkhoma, centrale regio - A E Gadama (voorheen minister zonder portefeuille)

Exclusief de president werd het aantal ministers van 15 tot 11 teruggebracht Onder de vier ministers die nier terugkeerden waren J T Kumbweza Banda (tot dusver minister voor de centrale regio) en R. A. Banda (justitie).

(Vor. ber. pag. 96/1-'76)

Arrestatie politieke tegenstanders

Op 1 mei deelde president Banda de arrestatie mee van een ,,groep agenten", die door ex-minister Kanyama Chiume vanuit Tanzania zou zijn gestuurd. De arrestanten hadden volgens de president bekend dat zij waren gekomen om hem te vermoorden. De president verklaarde op 2 juni in het bezit te zijn van een brief, waarin Chiume erkende dat hij had getracht de regering van Malawi omver te werpen, maar een door hem benaderd communistisch land zou hebben gewcigerd tot dat doel hulp te verschaffen.

Banda's vrees voor een moordaanslag gaat terug tot sept 1964, toen hij drie ministers ontsloeg - Kanyama Chiume (buitenlandse zaken), Orton Chirwa (justitie) en Augustine Bwanausi (*ontwikkeling*) - en drie andere ministers daarop aftraden - Y K. Chisiza (binnenlandse zaken), W. Chokani (arbeid) en Henry Chipembere (onderwijs) (pag 604/3-1964) In februari 1965 volgde een rebellie van aanhangers van Chipembere (pag 464/1-1965) en in oktober 1967 een inval van rebellen in Malawi o l v Cbisiza, die daarbij werd gedood (pag 31/3-1968) Nadat Bwanausi bij een auto-ongeluk was omgekomen, overleed Chipembere in 1975

Van de drie overlevende ex-ministers kreeg Chirwa polttiek asiel in Engeland, terwijl Chiume en Chokani zich resp. in Tanzania en Zambia vestigden Eind 1975 uitte president Banda de vrees dat Chiume een invasie op touw zou zetten.

Uit vrees daarvoor en uit angst voor een moordaanslag of een staatsgreep heeft president Banda al meer dan zeven jaar tal van arrestaties laten verrichten voor-al onder de jonge intelligentsia, aldus The Observer (23-5) De minste vorm van kritiek op de president is al voldoende om zonder vorm van proces in de gevangenis te belanden. Het juiste aantal politieke gevangenen is onbekend. Amnesty International vroeg in mei 1974 om amnestie voor ongeveer 1000 maar latere ramingen spreken van 2 000 'à 3 000

politieke gevangenen. The Observer (6-6) meldde dat onlangs ca. 300 gedetineerden in de gevangenis te Zomba waren aangekomen, van wie de meesten tot de Tongastam in het noorden zouden behoren.

Vervolging Jehovagetuigen

Sinds eind '75 wordt opnieuw melding gemaakt van een vervolging van Jehovagetuigen in Malawi, die zich tegen het lidmaatschap van de Malawi Congress Party verzetten.

Reeds in sept. - nov. 1972 hadden acties tegen de Jehovagetulgen in Malawi ertoe geleid dat ruim 21.000 van hen naar Zambia waren uitgeweken (pag. 26/2-1973) maar op grond van een repatriëringsakkoord tussen Zambia en Malawi (bekendgemaakt op 6 dec. 1972) waren toen onder auspiciën van de Zambiaanse regering en functionarissen van het Hoge Commissariaat voor vluchtelingen van de VN (UNHCR) ca. 20.000 Jehovagetuigen naar Malawi teruggebracht. Deze met bussen en vrachtwagens uitgevoende repatriëringsoperatie werd op 20 dec. 1972 voltooid Volgens sommige berichten moesten de teruggekeerden onmiddellijk lidmaatschapskaarten van de Malawi Congress Party kopen Zij weigerden dit, omdat hun regels hen verboden enig politiek gezag ,,in deze wereld" re erkennen.

De verdere acties tegen de Jehovagetuigen hadden tot gevolg dat steeds meer van hen naar Mozambique uitweken, waar uiteindelijk 30.000 in tien vluchtelingenkampen woonden. Nadat Mozambique op 25 juni 1975 onafhankelijk was geworden, beloofden de nieuwe autoriteiten dat zij de Jehovagetuigen als vluchtelingen zouden beschouwen. Daarop liet de regering van Malawi weten dat zij naar huis mochten terugkeren met garanties voor hun veiligheid.

In augustus werden de Jehovagetuigen uit Mozambique naar Malawi teruggestuurd. Samora Machel, president van Mozambique, noemde de Jehovagetuigen op 9 okt. ,,vijanden van het volk", die geleid werden door agenten van de voormalige Portugese geheime politie, terwijl een Frelimo-communique d.d. 17 okt. stelde dat ,,door het buitenland gesteunde religieuze sekten" een samenzwering tegen de regering van Mozambique beraamden.

Na de terugkeer van de Jehovagetuigen uit Mozambique zou de vervolging van hen in Malawi zijn verscherpt. Berichten spraken van wreedheden, martelingen en verkrachtingen van Jehovagetuigen vooral in de dorpen door leden van de diverse organisaties van de Malawi Congress Party, in het bijzonder in de periode van eind aug. tot medio sept. 1975.

Vanaf 16 sept. 1975 weken opnieuw Jehovagetuigen (ca. 4.000) naar Zambia uit, maar zij werden tussen 16 en 24 okt. door de Zambiaanse regering gerepatrieerd, nadat zij eerst in kampen in de oostelijke provincie waren ondergebracht. Minister van binnenlandse zaken, Aaron Milner, bevestigde op 3 nov. in Loesaka dat allen waren gerepatrieerd. (Op 23 dec. kondigde hij ook de uitwijzing aan van 4 Britse en 2 Canadese Jehovagetuigen, die al ca. 20 jaar in Zambia hadden gewoond.)
Begin okt. droeg de regering van Malawi volgens The *Observer* (7-12) de politie op alle Jehovagetuigen aan te houden en in detineringskampen in Dzaleka, Kanjedza en Malaku onder te brengen. Volgens een woordvoerder van de Jehovagetuigen (DPA, 11-2) zouden 5.000 à 8.000 leden in gevangenissen en kampen zitten, en minstens 3.000 van hen zouden in het kamp te Dzaleka verblijven, aldus The *Observer* (11-4).

Uitwijzing Aziaten

Hoewel president Banda in 1972 de uitwijzing van Aziaten door president Amin van Oeganda veroordeelde (pag. 704/3 e.v.-1972), heeft de Afrikanisatie-politiek van de regering van Malawi toch ook tot maatregelen tegen de Aziaten in dat land geleid. In maart 1975, aldus The Times (23-6-1975) kregen de Aziatische handelaren opdracht het platteland te verlaten en zich in de vier voornaamste steden — Blantyre, Limbe, Zomba en Lilongwe — te vestigen vóór 31 maart 1977. Deze limiet werd vrijwel onmiddellijk verschoven naar maart 1978, maar de meeste Aziaten hebben niet op het verstrijken van de limiet gewacht, zodat slechts weinigen buiten de steden zijn achtergebleven.

Op 16 mei 1976 arriveerden uit Malawi 61 Aziaten met een Brits paspoort — van wie de voorouders uit Goa afkomstig waren — op het Londense vliegveld Gatwick. Zij kregen toestemming in Engeland te blijven, terwijl een groep van 14 andere Aziaten, met een Portugees paspoort, via Londen mocht doorreizen naar Lissabon. Van diverse zijden werd de vrees uitgesproken dat alle Aziaten met een Brits paspoort naar Groot-Brittannië zouden worden uitgewezen, een groep van ca. 6.800 personen.

Op 18 mei ontbood Evan Luard, staatssecretaris op het ministerie van buitenlandse zaken, Robert Mbaya, de Hoge Commissaris van Malawi in Londen. Hij deelde hem mee dat de Britse regering de hulp aan Malawi (ca. £9 mln voor 1976) niet als een politieke stok achter de deur wenste te gebruiken. maar dat zij anderzijds rekening moest houden met de publieke opinie. De toelating van de 61 Aziaten viel onder de immigratieregeling voor 1976 op grond waarvan 5.000 Britse-paspoorthouders uit heel Afrika naar Groot-Brittannië mogen komen. De Britse regering verwachtte geen massale toevloed van Aziaten uit Malawi. Slechts een groep van 270 à 280 leden van de Goa-gemeenschap zou zijn uitgewezen en met Malawi was overeengekomen dat de rest van die groep in fasen tut eind juni naar Engeland zou komen. De Britse regering verklaarde de reden voor de uitwijzing van deze Aziaten niet te kennen.

Volgens een man uit de groep van 61, aldus The Times (19-5), zou de uitwijzing een gevolg zijn van een incident up 12 april. Toen zou iemand in de club van de Goa-gemeenschap een radiotoespraak van president Banda hebben afgezet. Op 21 april waren de betrokken gezinshoofden gearresteerd. Op 13 mei waren zij vrijgelaten met de mededeling dat zij het land binnen drie dagen moesten verlaten. Die termijn was later verlengd tot 30 juni. De uitgewezen Aziaten hadden geen tijd om hun huizen te verkopen, maar zij mochten wel P 300 per persoon meenemen.

Volgens The Times (23-6) werden de tot ongewenste immigranten verklaarde Britse paspoorthouders n.a.v. het incident op de club beschuldigd van gebrek aan eerbied voor de president. Deze rechtvaardigde de sluiting van de club met het argument dat „de leden ervan zich weloverwogen met subversie bezig hielden, zich arrogant gedroegen en zo ver gingen dat zij zelfs Afrikanen een pak slaag gaven". Overigens zou slechts een deel van de clubleden tot ongewenste immigranten zijn verklaard, en daardoor zouden slechts 134 personen naar Engeland komen (incl de 61).

The *Observer* (23-5) concludeerde: ,,Al is het waar dat de Aziaten in Malawi aan ernstige kwellingen worden onderworpen, zij worden niet op de uiterst wrede wijze vervolgd als de Jehovagetuigen — noch zo slecht behandeld als de andersdenkende minderheid van Malawiërs, speciaal de jongere zwarte intelligentsia." (The Times, The Observer, *Le* Monde, NZZ)

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij „Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelsti-aat 71-75. Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

TOP EENS OVER ZETELVERDELING EG-PARLEMENT

Op 12 en 13 juli zijn staats- en regeringshoofden van de negen EG-landen voor topoverleg (de zgn Europese Raad) in Luxemburg bijeen geweest Op deze bijeenkomst, die onder leiding stond van de Nederlandse premier Den Uyl, werd een oplossing gevonden voor het probleem van de zetelverdeling tussen de negen landen in het in 1978 te kiezen Europese parlement Onenigheid hierover dreigde het realiseren van deze verkiezingen in het gedrang te doen komen

Verder werd besloten dat de ministers van justitie van de Negen moeten zorgen voor een Europees verdrag waardoor gemeenschappelijke bestrijding van terrorisme en met name gijzelingsacties mogelijk gemaakt moet worden.

Ook werd uitvoerig de economische situatie van de Gemeenschap besproken

Een belangrijk gespreksthema vormde het eventuele gemeenschappelijke standpunt t.a.v. de uitbreiding van de visserijzones tot 200 mijl die op de komende internationale zeerechtconferentie van de VN ter sprake zal komen.

Een ander punt van discussie vormde de manier waarop het rapport van de Belgische premier Tindemans over de totstandkoming van de Europese Unie (zie pag. 38/1) moet worden behandeld.

De belangrijkste beslissing die werd genomen was evenwel de zetelverdeling in het in mei/juni 1978 te kiezen Europese parlement.

Sedert 1975 was dit een heet hangijzer en tot enkele weken geleden leek het erop dat er geen oplossing kon worden gevonden.

Dit is nu toch gelukt. In totaal zal het nieuwe Europese parlement 410 zetels gaan tellen. Van die 410 gaan er 81 naar elk van de grote landen in de Gemeenschap, het Verenigd Koninkrijk, Duitsland, Frankrijk en Italie Nederland krijgt er 25, België 24, Denemarken 16, Ierland 15 en Luxemburg 6. De vier grote landen krijgen aldus 324 van de in totaal 410 zetels en dat wil zeggen 79%. De vijf kleine landen krijgen de resterende 86 zetels ofwel 21%.

Duitsland met 24% van de Europese bevolking, het Verenigd Koninkrijk met 21,9%, Italië met 21,3% en Frankrijk met 20,3% van de bevolking, krijgen elk 19,75% van de zetels in het verkozen Europese parlement. Nederland telt 5.22% van de Europese bevolking en krijgt 6.1% van de zetels, De 3,81% van de Europeanen die in België wonen krijgen 5,850 van de zetels. Denemarken waar 3.96% van de Europese bevolking woont, krijgt 3,9% van de zetels. Ierland, met 1,18% van de Europese bevolking gaat 3,66% van de zetels bezetten en Luxemburg dat 0,14% van de Europeanen binnen zijn grenzen heeft leven, heeft 1,5% van de parlementszetels toegewezen gekregen.

Hoewel door dit besluit van de topconferentie een moeilijkheid die de Europese verkiezingen in de weg stond, werd opgeruimd. zijn toch nog lang niet alle problemen uit de wereld. De ministers van buitenlandse zaken moeten nu zo snel mogelijk alle details voor de verkiezingen in 1978 gaan uitwerken. Als dat gebeurd is, gaat het voorstel naar de negen nationale parlementen die het „verkiezingsverdrag" moeten goedkeuren.

Voorts zullen in het Verenigd Koninkrijk Schotland, Wales en Ulster er nauwlettend op toezien of hun gewesten wel voldoende in het Europese parlement vertegenwoordigd zullen zijn. Na de laatste discussie hierover in het Britse Lagerhuis en gezien het totaal van 81 zetels waarover Groot-Brittannië kan beschikken, lijkt deze moeilijkheid wel op te lossen.

Maar er is dan altijd nog Denemarken dat nog niet heeft kunnen toezeggen dat het de verkiezingen houdt op dezelfde dag als de andere EG-lidstaten. En dat land is ook nog steeds niet van het standpunt afgebracht dat de Deense verkozenen het .,dubbele mandaat" moeten hebben, dat wil zeggen dat ze geen lid van het Europese parlement kunnen zijn als ze geen Deens parlementslidmaatschap hebben.

Dat neemt allemaal niet weg dat er bij de betrokkenen in Brussel een groot enthousiasme over het besluit was. Georges Spénale, de voorzitter van het huidige Europese parlement, had niets dan waarderende woorden voor de beslissing van de regeringschefs en hun ministers van buitenlandse zaken.

Spénale noemde de 12de juli .,een historische dag" voor Europa terwijl hij concludeerde dat er voortaan .,Europese burgers" zijn in plaats van ,,nationale". De Nederlandse minister-president kwam tot de conclusie dat ,,een topconferentie toch knopen kan doorhakken" en de Belgische premier Leo Tinde-

Een delegatie van de internationale Europese beweging en de Unie van Europese Federalisten demonstreerde voor het begin van de topconferentie in Brussel en bood een petitie aan waarin werd aangedrongen op een definitieve beslissing over de zetelverdeling in het te kiezen Europese parlement.

Weekblad 45ste jaargang No 2341. pag. 28111-28126

mans had het over een ,,overwinning voor de Europese democratie". Tindemans wees er verder op dat het karakter van het Europese parlement zal veranderen omdat voortaan de leden ervan verantwoording over hun doen en Laten moeten afleggen tegenover de kiezers. Nu moet de Europese burger nog op het belang van een democratisch Europees parlement gewezen worden. Daar ligt een taak voor de politieke partijen, aldus de Belgische premier.

Tindemans heeft bij het komen tot een oplossing een belangrijke rol gespeeld. Eén van de laatste voorstellen dat ter tafel kwam alvorens een eindoplossing werd bereikt. luidde: 81 zetels voor de vier ,,groten", 25 elk voor Nederland en België, 15 elk voor Ierland en Denemarken en 6 voor Luxemburg.
De Deense minderheidsregering (gebonden aan het advies van de nationale parlementaire commissie in Kopenhagen) wilde met die 15 zetels geen genoegen nemen. ,,Om tot een besluit te kunnen komen ben ik er tenslotte mee akkoord gegaan dat België 24 in plaats van 25 zetels zou bezetten, zodat Denemarken er 16 in plaats van 15 kon krijgen", zo verklaarde Tindemans na afloop.
Over een ander werk van de Belgische eerste minister, diens rapport over de Europese Unie, is tijdens dit topberaad nauwelijks gesproken. De ministers van buitenlandse zaken zullen het regelmatig behandelen, zowel in hun raden als in hun bijeenkomsten in het raam van de Europese Politieke Samenwerking.
In november, als drs. Den Uyl de laatste topconferentie van dit jaar (in Den Haag) leidt, moeten er duidelijke conclusies over het rapport-Tindemans getrokken worden.

Economische samenhang

De Europese Raad heeft geen duidelijke besluiten genomen over een ander onderwerp dat aan de orde kwam: de economische en sociale situatie in de EG. Maar dat neemt niet weg dat er (aldus drs. Den Uyl) een diepgaande discussie geweest is waarvan het belang niet onderschat mag worden.
Geconcludeerd is dat de economie in de Gemeenschap zich herstelt, al gaat dat herstel niet zo snel als bijvoorbeeld in de Verenigde Staten en Japan. Maar ook is geconcludeerd dat het probleem van de werkloosheid de eerste jaren niet opgelost zal worden. De bewindslieden waren het er ook over eens dat het economische beleid meer samenhang moet gaan vertonen. Men bleek zich ook bewust te zijn van het gevaar van grote begrotingstekorten en een te omvangrijke geldomloop. Nog in juli zullen de ministers van financiën en van economische zaken bijeenkomen om te onderzoeken hoe een nieuwe inflatiegolf voorkomen kan worden.
Premier Den Uyl heeft er zijn collega's op gewezen dat als de gemeenschappelijke markt in stand gehouden wil worden, een grotere convergentie van de nationale economieën noodzakelijk is. Een verder economisch en monetair uiteengroeien van de negen EG-lidstaten is gevaarlijk. Den Uyl zei dat er instrumenten denkbaar zijn om de verschillen in ontwikkeling af te remmen. Maar dan dienen de lidstaten wel veel meer rekening te gaan houden met de richtlijnen voor de Gemeenschap als geheel, wat betreft het economische beleid op middellange termijn.
De Nederlandse eerste minister heeft de Europese Raad ook denkbeelden voorgelegd over de toekomstige monetaire ontwikkelingen. Een week eerder had minister Duisenberg (financiën) zijn Europese collega's in een brief van die denkbeelden op de hoogte gesteld.
De ideeën komen neer op het volgende: het monetaire beleid van landen die hun munten vrij laten zweven moet aan strengere regels worden gebonden. Om ze daartoe te dwingen zouden er strengere regels bij kredietverlening aan die landen gesteld kunnen worden. Op den duur moeten de landen met zwevende munten al te grote koersschommelingen van hun valuta voorkomen (,,doelzones" bereiken). Dat zal dan na geruime tijd een groter parallellisme met de ,,slanglanden" teweeg brengen. Drs. Den Uyl zei dat de slang als een instruinent ,,van zeer wezenlijke betekenis" gehandhaafd dient te worden. De afspraken tussen de slanglanden mogen niet losser worden. Op langere termijn moeten er echter vastere wisselkoersen ontstaan in de EG. De nu voortdurende ongelijke ontwikkeling van de negen landen leidt tot desintegratie en verstoort de politieke ontwikkeling, aldus drs. Den Uyl.
Volgens The Financial Times heeft premier Callaghan zich in een persconferentie koel uitgelaten over de Nederlandse voorstellen. Volgens hem zou de Britse minister van financiën het te druk hebben om deze maand nog een financiën-raad te kunnen bijwonen...
Positief beoordeelden de regeringsleiders de drie-partijenconferentie tussen de Europese Commissie, vertegenwoordigers van de EG-regeringen en de sociale partners over de werkgelegenheid (zie pag. 469).
Tijdens het monetair-economisch overleg heeft overigens ook de Italiaanse minister-president Moro een nogal pessimistisch getinte uiteenzetting gegeven over de economische situatie in zijn land. Tijdens de Raad zou evenwel niet over de economische steun aan Italië zijn gesproken.

Terrorisme

De Europese Raad nam een verklaring aan over het internationale terrorisme Daarin wordt gezegd dat de lidstaten ,,de onmenselijke methode om gijzelaars te nemen als volstrekt onaanvaardbaar beschouwen". Het is ieders belang om zich resoluut tegen dergelijke methoden te verzetten. De regeringen moeten samenwerken bij de bestrijding van het terrorisme.
Verwijzend naar ,,recente gebeurtenissen" concludeert de verklaring dat geen land, volk en geen regering kan hopen gespaard te blijven voor daden van terreur, ontvoeringen en kapingen, tenzij alle landen het eens worden over afdoende maatregelen. De EG-landen spreken dan ook hun bereidheid tot samenwerking met andere landen uit om tot effectieve, wereldomvattende maatregelen te komen ,,teneinde het internationale terrorisme, ontvoeringen en kapingen uit te roeien en te voorkomen". De lidstaten hebben zich ertoe verbonden personen die gijzelaars nemen te vervolgen of uit te wijzen.
De ministers van binnenlandse zaken en van justitie, die onlangs in Luxemburg over de bestrijding van het terrorisme spraken, moeten hun werk voortzetten. De ministers van justitie moeten, zoals gezegd, een verdrag uitwerken.
Ook werd in de Europese Raad gesproken over de recente economische topconferentie in Puerto Rico. Zoals bekend werden slechts het Verenigd Koninkrijk, Frankrijk, Duitsland en Italië door de Verenigde Staten voor dit topberaad uitgenodigd en de vijf ,,kleinen" niet. Men heeft elkaar nu toegezegd dat voortaan, bij invitaties voor dit soort conferenties, overleg gepleegd zal worden met de andere lidstaten.

200-mijlszone

De ministers van buitenlandse zalren moeten een verklaring gaan opstellen over het standpunt van de EG ten aanzien van het instellen van een 200-mijiszone. Die kwestie komt aan de orde in de zeerechtconferentie van de Verenigde Naties.
Komende week waarschijnlijk al zullen de ministers van buitenlandse zaken zich aan die taak zetten. De staats- en regeringschefs zijn het

er voorts feitelijk over eens geworden dat de huidige Britse minister van binnenlandse zaken Roy Jenkins in januari 1977 François-Xavier Ortoli zal opvolgen als voorzitter van de Europese Commissie.

Lange weg zetelverdeling Europees parlement

Met het besluit van de Europse top over het aantal zetels in het rechtstreeks door de Europeanen te kiezen parlement en de verdeling van de zetels tussen de negen landen is een eind gekomen aan een langdurige discussie.

Deze begon in 1960 toen het Europees parlement een ontwerp-conventie aannam waarbij de algemene rechtstreekse verkiezingen werden geregeld.

Daarbij bleef het voorlopig want de Raad van ministers van de, toen nog zes, EG-landen deed verder niets.

Nadat het Europese parlement in '69 de Raad gedreigd had de zaak voor het Europese Hof van Justitie te brengen, besloten de ministers de zaak te bestuderen. Maar pas in december 1974 op de topconferentie in Parijs (p. 801 e.v.-'74) constateerden de regeringsleiders dat directe verkiezingen zo spoedig mogelijk moesten worden verwezenlijkt. De Raad zou dan in 1976 moeten beslissen zodat er vanaf '78 verkiezingen zouden kunnen plaatsvinden.

Het Europese parlement nam nog geen maand later een ontwerpverdrag aan op voorstel van de Nederlandse socialist Schelto Patijn. Volgens dit voorstel zou het zetelaantal van de huidige 198 op 355 in de toekomst gebracht worden en de mogelijkheid bleef open dat de leden van het Europese parlement ook nog lid zouden kunnen zijn van hun nationale parlementen. Volgens deze formule zou Nederland 27 zetels hebben (op het ogenblik zijn er 14 Nederlandse volksvertegenwoordigers lid van het Europese parlement).

Op de topconferentie van Rome (dec. '75. pag. 13/1) en die van Luxemburg in april van dit jaar (pag. 248/2) konden de regeringsleiders het er niet over eens worden hoeveel zetels het direct gekozen parlement zou krijgen. Inmiddels circuleerden allerlei voorstellen over de zetelverdeling. De voorstellen van het Europese parlement (355 in totaal), waarmee de Nederlandse regering wel akkoord ging, konden maar weinig goedkeuring krijgen van de regeringen van de andere lidstaten.

Zo kwamen er een Iers voorstel (384 in totaal, waarbij 30 voor Nederland) en een Italiaans voorstel voor 361 in totaal. waarbij Nederland 26 parlementariërs zou kunnen kiezen. Een oorspronkelijk Frans voorstel voor een zetelaantal van 284 in totaal (Nederland 17) werd door de Franse president gewijzigd in een suggestie om voorlopig de huidige formule van 198 in totaal aan te houden. Daarop volgde weer een Belgische variant, die er op neerkwam dat er ongeveer een verdubbeling van de huidige zetelverdeling zou moeten komen (401 zetels met 25 voor Nederland). De Luxemburgse minister-president, Thorn, stel'de vervolgens twee varianten voor (366 in totaal — voor Nederland 22 —, en 374 in totaal, voor Nederland 25).

Ten slotte was er nog een Brits voorstel dat ook uitging van een verdubbeling van het huidige aantal zetels, maar dan zes zetels erbij voor de grote landen en zes eraf voor de kleine landen. In totaal kwam dat neer op 390 zetels, waarbij Nederland zich tevreden had moeten stellen met 22 zetels.

Al dit geschuif met zetels en percentages was nodig om iedere lidstaat voldoende aan zijn trekken te laten komen. Vooral het Verenigd Koninkrijk toonde zich een moeilijk onderhandelaar, omdat men in Londen ook rekening wil houden met Schotland en Wales. Men wilde voor deze twee gebieden evenveel zetels hebben als Ierland en Denemarken zouden krijgen.

Nu het besluit eenmaal gevallen is, moet het verdrag door de staatshoofden en regeringsleiders worden ondertekend en nog door de parlementen van de negen lidstaten worden geratificeerd.

Toenemende samenwerking van drie grote EG-partners

Een belangrijke oorzaak van het moeizaam tot stand komen van een beslissing over de zetelverdeling in het Europese parlement was de vrees van de kleine EG-landen dat hun stem niet voldoende gehoord zou worden.

De Nederlandse minister van buitenlandse zaken Van der Stoel zei in een interview met het *NRC/H*' blad (29-6) dat met name verkiezingen volgens het proportionele stelsel, zoals voorgestaan door Frankrijk en Engeland, in het nadeel van de kleine landen werkt.

De nauwe contacten die de 3 grote EG-landen Groot-Brittannië, Frankrijk en de Bondsrepubliek de laatste tijd ontwikkelen heeft de vrees van de kleinere landen doen toenemen dat allerlei belangrijke beslissingen buiten hen om genomen gaan worden.

In dit verband moet ook de irritatie genoemd worden van met name Nederland over het feit dat op de conferentie van de zes geïndustrialiseerde Westerse landen op Portorico in juni, de EG als zodanig niet vertegenwoordigd was, hoewel vier van de deelnemers EG-lid zijn (Groot-Brittannië, de Bondsrepubliek, Frankrijk en Italië).

Minister Van der Stoel merkte hierover in bovengenoemd interview op:

„Want het is duidelijk dat wat nu in Portorico gebeurt eigenlijk bijzonder betreurenswaardig is. Hier zijn vier van de negen lidstaten van de Gemeenschap aanwezig. Hier wordt gesproken over zaken die duidelijk tot de competentie van de Gemeenschap behoren. Ik denk b.v. aan de Noord-Zuid-dialoog en aan de handelspolitiek. De Commissie ontbreekt. De Gemeenschap als zodanig is niet vertegenwoordigd" (...) „Nu zijn in Portorico dus 4 landen aanwezig die ipso-facto geen beslissing kunnen nemen, omdat dit Gemeenschapszaken zijn waarover zich alleen Negen landen moeten uitspreken".

De Luxemburgse premier Thorn, die in de eerste helft van 1976 het presidentschap van de Europese Ministerraad bekleedde sprak in dit verband op 7 juli van een „driehoeksdiplomatie", waarop hij scherpe kritiek had.

Dit verstoorde volgens hem de eenheid die Europa zo hard nodig heeft. De tweezijdige en driehoeksbesprekingen tussen de drie grote landen (zie hierna) hebben het vertrouwen van ons ondermijnd, aldus Thorn.

Thorn zei verder:

„Want dat is het juist waaraan de Gemeenschap lijdt, we zijn het nergens over eens, en ik moet zeggen dat het feit dat de grote leiders zulke talrijke reizen maken, de Gemeenschap niet gebaat heeft".

„En daarom zou ik mijn collega's van de grote landen willen aanraden om bij tijd en wijle als groep van zes of negen om de tafel te gaan zitten. Misschien dat we dan tot echte beslissingen komen. Ondanks de verwoede bilaterale pogingen daartoe zit er geen schot in de Europese samenwerking".

Giscard in Londen en Hamburg

Illustratief voor de toenemende „bilaterale diplomatie" van de drie grote EG-landen is het overleg tussen hun staats- en regeringsleiders dat in de afgelopen maanden plaatsvond.

Wat betreft het Frans-Duitse overleg was er geen sprake van een nieuw initiatief want dat vond plaats in het kader van het Frans-Duitse vriendschapsverdrag van '63 dat voorziet in halfjaarlijkse consultaties, maar het overleg tussen Frankrijk en Groot-Brittannië en tussen de laatste en de Bondsrepubliek werd door verschillende waarnemers geïnterpreteerd als een nieuw bewijs van de wil van de 3 binnen de EG een blok te vormen.

De Franse president Giscard d'Estaing (r.) met koningin Elizabeth II op een rondrit door Londen tijdens het officiële statiebezoek,

The Times van 7 juli schreef dat sommige waarnemers uit één en ander geconcludeerd hadden dat de as Bonn-Parijs in de Gemeenschap plaats gemaakt had voor de driehoek Bonn-Londen-Parijs.

Eén van de voornaamste resultaten van het officiële statiebezoek dat de Franse president Giscard van 22 tot 25 juni aan Groot-Brittannië bracht, was nl. het besluit dat de Franse president en de Britse premier éénmaal per jaar, voor het eerst in de herfst van '76, bijeen zullen komen om te spreken over betrekkingen tussen beide landen en over problemen van gemeenschappelijk belang, in het bijzonder die welke voortvloeien uit hun lidmaatschap van de EG.

De ministers van buitenlandse zaken zullen elkaar eveneens minstens éénmaal per Jaar ontmoeten en ook zal er regelmatig overleg zijn tussen andere ministers.

In de gemeenschappelijke verklaring die werd uitgegeven heette het dat Giscard en Callaghan zich ervan bewust zijn ,,dat het lidmaatschap van beide landen van dezelfde Europese Gemeenschap nieuwe banden tussen hen schept".

Zij zijn vastbesloten door overleg de samenwerking van de beide landen te versterken.

Giscard sprak op 23 juni de beide huizen van het Britse parlement toe en zei bij die gelegenheid o.a. dat beide landen hun bilaterale betrekkingen binnen de Gemeenschap, moeten versterken.

Het bezoek van Giscard, die werd ontvangen door koningin Elizabeth II werd algemeen omschreven als zeer succesvol.

De Franse president zei bij terugkeer in Parijs dat de Franse verwachtingen overtroffen waren

Op 5 en 6 juli was Giscard in Hamburg voor het halfjaarlijkse Frans-Duitse overleg in het kader van het vriendschapsverdrag tussen beide landen. Gesproken werd over de economische betrekkingen tussen beide landen, terwijl Giscard ook een toelichting gaf op de resultaten van zijn bezoek aan Groot-Brittannië.

Daarbij werden concrete afspraken gemaakt zoals een begin van een akkoord voor de aanschaf van Franse vliegtuigen die gebruikt zullen worden voor de bestrijding van bosbranden en mogelijke uitbreiding van de Frans-Duitse airbus-produktie.

Verder zal er betere samenwerking tot stand komen bij wetenschappelijk onderzoek t.a.v. nucleaire reactoren en de veiligheid daarvan en meer aandacht voor de publieke reactie op de bouw van die reactoren.

Het belangrijkste resultaat was evenwel de overeenstemming over de zetelverdeling in het Europese parlement (zie boven).

Er werd besloten het zetelaantal te verdubbelen, waarbij de kleinere landen er zes opgeven en waarbij de grotere er drie bij zouden krijgen.

In een slotverklaring zei Giscard dat de Frans-Duitse samenwerking en vriendschap de onmisbare basis blijft voor de Europese constructie

Een voor de Fransen uiterst belangrijk punt was het plannen van een staalkartel tussen Duitsland en de Beneluxlanden, dat Parijs onaanvaardbaar acht Schmidt gaf toe dat deze hele zaak nu eerst aan de Europese Commissie in Brussel moet worden voorgelegd en naar een Europese regeling moet worden gestreefd, zoals het commissielid Simonet voorstelde.

Zeer actueel was voorts het gesprek, vooral tussen de ministers van binnenlandse zaken Poniatowski en Maihofer. over betere coördinatie van de strijd tegen het internationale terrorisme. Er was op 29 juni in Luxemburg tussen de Negen landen van de Europese Gemeenschap al een ontwerp in zes punten overeengekomen. Gezamenlijk zuilen Duitsers en Fransen nu trachten deze zes punten in Gemeenschapsdaden om te zetten, waarbij dan nog nauwere Duits-Franse samenwerking o.a. aan de grenzen en tussen de politiekorpsen op stapel ligt.

Niet over alles was men het eens. Dat bleek bij het gesprek over de ontwikkelingssanienwerking, speciaal de grondstoffenproblematiek zoals die bij de Unctadconferentie in Nairobi naar voren kwam. Net als bij de economische top in Portorico, waar hij over deze onderwerpen rapporteur was aan de andere regeringsleiders. legde de bondskanselier weer uit dat opwaardering van de grondstoffenprijzen ten gevolge van het geïntegreerde grondstoffenplan dat ook door Nederland Wordt gesteund, huofdzakelijk de VS, de Sowjet-Unie en Zuid-Afrika ten goede zou komen.

Hij blijft (met de VS achter zich) ieder groots opgezet internationaal dirigisme ten aanzien van de grondstoffen afwijzen omdat dat de marktverhouding zou storen. Giscard, die van de Noord-Zuid-dialoog die op zijn initiatief tot stand kwam, een succes wil maken, vindt dat er op grondstoffengebied wel iets moet gebeuren.

In een slotverklaring zei Giscard dat de Frans-Duitse samenwerking en vriendschap de onmisbare basis blijft voor de Europese constructie.

Callaghan *in* Bonn

De Britse premier Callaghan was op 30 juni voor een kort werkbezoek in Bonn, waar hij besprekingen voerde met zijn ambtgenoot Schmidt.

Gesproken werd over economische onderwerpen en over de Europese integratie.

Daarnaast kwamen de problemen in zuidelijk-Afrika en de komende zeerecntconierentie ter sprake.

Minister van buitenlandse zaken Crosland voerde besprekingen met zijn Westduitse collega Genscher.

(The Times, Le Monde, NZZ, FAZ, *NRC/H'blad*, Europa van Morgen)

(Vor. ber. pag. 248/2)

EG

TRIPARTITE-CONFERENTIE IN LUXEMBURG

Voor de tweede maal heeft er overleg plaats gevonden tussen vertegenwoordigers van de vakbonden, de werkgeversorganisaties en de regeringen van de 9 EG-landen.
Op 24 juni kwamen de deelnemers tot een vijftiental conclusies.
Onderwerpen van de conferentie waren vooral de werkgelegenheid en de stabiliteit in de Gemeenschap en daarmee werd de eerder gehouden tripartite-conferentie van 18 nov. 1975 (pag. 25) die voornamelijk over de economische en sociale situatie van de Gemeenschap handelde, ,,uitgebreid en gepreciseerd". Alle deelnemers aan de conferentie, aldus de conclusies, zijn vastbesloten om hun inspanningen te bundelen en dat moet dan weer als resultaat opleveren dat de economische opleving in de Gemeenschap bestendigd wordt. Het doel daarvan is om in de loop van de komende jaren een groei van de stabiliteit te bereiken en zo de voorwaarde te scheppen voor een volledige werkgelegenheid en nieuwe sociale vooruitgang. Men is het er in Luxemburg over eens geworden dat één van de doelstellingen van de Gemeenschap dient te zijn dat tegen 1980 er weer volledige werkgelegenheid is.
Daarmee werd een conclusie van de Europese Commissie gevolgd die in een speciaal voor de conferentie vervaardigd document, hetzelfde als doelstelling hanteerde. De Commissie had er overigens nog eens aan toegevoegd dat uiterlijk medio 1978 minstens de conjuncturele kern van de werkloosheid weggewerkt dient zijn.
Er moeten voorwaarden geschapen worden voor een aanhoudende en evenwichtige groei. De omvang van die groei, aldus de conclusies, zal ongetwijfeld afhankelijk zijn van de specifieke situatie in elk van de lidstaten. Maar voor de gehele Gemeenschap zou het jaarlijkse groeipercentage tussen nu en 1980 toch gemiddeld 5% moeten bedragen, aldus de conferentie. De Europese Commissie had die toeneming iets voorzichtiger gesteld op gemiddeld 4,5 tot 5% per jaar.
Omdat gemiddelde van ong. 5% te halen. vindt men een krachtige verhoging van de investeringen een vereiste. Vooral die investeringen waarmee nieuwe werkgelegenheid wordt geschapen dienen de aandacht te krijgen. Over die investeringen is overigens op de conferentie nog heel wat te doen geweest.
De werknemersorganisaties waren de mening toegedaan dat er een notificatie van de voornaamste investeringen diende te komen, maar werkgeversorganisaties verzetten zich daartegen. Van werknemerszijde, waar men al stelde dat de conclusies met grote moeite waren geaccepteerd, achtte men net een ,,negatief punt" dat opneming van deze notificaties in de algemene conclusies van de conferentie niet bereikt was.
Wèl eensgezind was men over de noodzaak van het tijdig treffen van alle dienstige maatregelen om een nieuwe opflakkering van de inflatie te vermijden. Het inflatiepercentage, aldus de conclusies, zou uiterlijk tegen 1980 teruggedrongen moeten zijn tot 4 à 5 per jaar.

Het lid van de Europese Commissie Haferkamp hield een redevoering waarin hij stelde dat het er met de Gemeenschap niet zo goed uitzag als het niet zou lukken de inflatie onder de knie te krijgen. In de eerste vier maanden van dit jaar was de inflatie (op jaarbasis) gemiddeld 13%. Als ze boven de 10% blijft, aldus Haferkamp, dan stevent Europa regelrecht op een nieuwe economische crisis af, een crisis die gepaard zal gaan met grote werkloosheid. Dat zal op den duur de grondslagen van de Europese democratie aantasten, aldus het sombere beeld dat Haferkamp schetste.
Haferkamp, die er de nadruk op legde dat de conferentie gehouden werd in een beslissend stadium van de Europese conjuncturele ontwikkeling, bond regeringen, werkgevers en werknemers op het hart dat zij de verantwoordelijkheid dragen voor het veilig stellen van de opnieuw op gang gekomen economie. Haferkamp wees er de conferentie ook op dat we er in Europa nog lang niet zijn. Het investeringsvolume in de EG ligt nog ver beneden het niveau van vóór de crisis, en dat oude niveau moet zo spoedig mogelijk weer bereikt worden.
De consumptie, aldus Haferkamp, mag beslist slechts in een langzamer tempo toenemen dan de investeringen. Nog nooit is bij een conjuncturele opgang het inflatiepercentage zo hoog geweest. Verschillen in betalingsbalanssituaties zijn binnen de EG nog steeds groter dan op middellange termijn verantwoord is. Als de verschillen in inkomens-, kosten- en prijsontwikkelingen voortduren. groeit het gevaar van een protectionistische kettingreactie. Dat zou de Gemeenschap in verschillende economische en monetaire blokken uiteen doen vallen, aldus de bepaald niet optimistische Haferkamp.
De vice-voorzitter van de Europese Commissie zei dat men er zich van bewust dient te zijn dat frank, gulden, kroon, lire of mark. niet twee of driemaal kunnen worden uitgegeven. Men kan niet tegelijkertijd de particuliere consumptie uitbreiden, de collectieve voorzieningen verbeteren, en de investeringen vergroten Niet alles kan op een moment verwezenlijkt worden en het is beter de totaal beschikbare ,,koek'' te vergroten dan te trachten het eigen aandeel van die ,,koek' te vergroten, aldus Haferkamp
Zonder een krachtige expansie is het herstel van de volledige werkgelegenheid uitgesloten Dan kunnen we de achtergebleven gebieden in de Gemeenschap niet te hulp komen en dan kunnen we ook geen verdere verplichtingen ten opzichte van de ontwikkelingslanden op ons nemen, aldus Haferkamp

Conclusies

In de conclusies waarover men het ter conferentie eens werd, wordt ook gezegd dat de regeringen een essentiële bijdrage tot de prijsstabiliteit moeten leveren. Dat kan onder meer door, op middellange termijn, verlaging van de tekorten op de begroting zien te bereiken. Verder moet dat verwezenlijkt worden door het monetair beleid in overeenstemming te brengen met de vooruitzichten wat betreft de groei van het nationale produkt, door het voeren van een actief mededingingsbeleid en door het voeren van een actief werkgelegenheidsbeleid.
Alleen door gezamenlijke offers van alle partijen om de ontwikkeling van de inkomens van alle niveaus aan de objectieve gegevens aan te passen, welk proces gepaard moet gaan met een matiging van de prijzen, kunnen nieuwe voorwaarden worden geschapen voor een economische en sociale situatie die gekenmerkt wordt door een beter evenwicht en een grotere rechtvaardigheid, aldus de conclusies.
Een belangrijke zaak is ook dat regeringen en sociale partners, volgens de conclusies, overeengekomen zijn om passende maatregelen te treffen om de vermogensvorming voor de werknemers te bevorderen en de participatie van die werknemers in de onderneming te verbeteren. Van vakbewegingszijde werden deze punten beoordeeld als zeer positieve elementen.
Wat ook van groot belang is (en ook dit werd in de conclusies vastgelegd) is dat een verbetering van de coördinatie tussen het economische en monetaire beleid van de lidstaten moet leiden tot een grotere convergentie van de economische evolutie in de lidstaten. Voorts is van belang dat afgesproken is de tijdens de conferentie begonnen dialoog voort te zetten. Op het geschikte moment, zo kwam men overeen, kan een nieuwe conferentie bijeen geroepen worden om de ontwikkeling van de situatie opnieuw te bestuderen.
Van de zijde van de Europese werk-

gevers werd aangevoerd dat er absoluut een Europese strategie dient te komen. Dat moet voorkomen dat de economische crisis de Gemeenschap niet verzwakt ten aanzien van andere partners in de wereld.

Van werkgeverszijde werd gezegd dat voorrang verleend dient te worden aan het herstel van de werkgelegenheid. Een toename van de investeringen (daarvoor noodzakelijk) vereist echter een garantie voor de rentabiliteit van de ondernemingen. De te snelle stijging van de lonen en het overdreven aandeel van de overheidsuitgaven in het nationale produkt van alle EG-lidstaten, heeft de mogelijkheden van de privésector ten zeerst:: beknot, zo zei de heer Pol Provost, vertegenwoordiger van de werkgevers.

De steeds grotere staatsinmenging en het klimaat van sociale opwinding hebben de initiatieven van de leiders van bedrijven afgeremd, en zelfs verstikt. Hun vrijheid van handelen is aangetast en hun vertrouwen in de toekomst is zelfs vernietigd, zo zei hij.

Herstel van de werkgelegenheid vereist onder meer dat de druk van fiscale en sociale lasten op de produktie verlicht dient te worden. Pas dan zullen investeringen aangemoedigd worden en pas dan zal de concurrentiepositie van de Europese industrieën hersteld worden, aldus de werkgeversvertegenwoordiging op de conferentie.

De voorzitter van de Europese werknemersorganisatie (het EVV), Vetter, stelde dat, zonder het herstel van de werkgelegenheid, de Europese Gemeenschap één van haar wezenlijke trekken verloren heeft. Volgens Vetter heeft de Europese Commissie te weinig aandacht besteed aan de economische problemen van structurele aard. Noch het EG-fonds voor de regio's, noch het Europese landbouwfonds. noch het Europees sociaal fonds beschikt over voldoende middelen om een gecoördineerd strsictuurbeleid in de Gemeenschap mogelijk te maken, aldus Vetter.
Het Europese Vakverbond (EVV) vroeg op de conferentie ook meer aandacht voor de rol die multinationale ondernemingen spelen. Er zijn wel degelijk investeringen nodig om de werkloosheid te bestrijden, maar die investeringen mogen niet tot een soort „wildgroei" leiden, aldus Vetter. Het Europese vakverbond wil vooral dat er geïnvesteerd wordt in die Europese gebieden waar de werkloosheid boven het gemiddelde ligt.
Vetter zei voorts dat het EVV moeite heeft met een inkomensbeleid als er niet tegelijkertijd een prijsbeleid komt.

(Europa van Morgen)

NEDERLAND

DE SOCIALE VERZEKERINGEN PER PER 1 JULI 1976

Onderstaand de bedragen van uitkeringen, daglonen enz. voor de sociale verzekeringen per 1 juli 1976. Bij de vaststelling daarvan is rekening gehouden met het arbeidsvoorwaardenbeleid van de regering voor de tweede helft van 1976. zoals meegedeeld in de brief aan de Tweede Kamer d.d. 8 juli van de ministers Boersma van sociale zaken en Lubbers van economische zaken (pag. 472/3).

AOW en AWW

Met ingang van 1 juli 1976 gaan de uitkeringen krachtens de Algemene Ouderdomswet en de Algemene Weduwen- en Wezenwet als volgt omhoog:

AOW

Gehuwde bejaarden	van ƒ 1.068,—	tot f 1.117,—	per maand
Ongehuwde bejaarden	van f 741,50	tot f 762.50	,, ,,

AWW

Weduwen met kinderen	van ƒ 1.068,--	tot f 1.117,—	per maand
Weduwen zonder kinderen	van f 741,50	tot ƒ 762,50	,, ,,
Wezen tot 10 jaar	van f 239,50	tot f 246,50	,, ,,
Wezen van 10 tot 16 jaar	van ƒ 353,—	tot f 362,50	,, ,,
Wezen van 16 tot 27 jaar	van f 460,—	tot f 472,50	,, ,,

Uitgangspunt voor deze verhoging is geweest de bestaande praktische gelijkheid tussen het netto minimumloon en het netto AOW-pensioen voor gehuwden te handhaven.

Daglonen werknemersvoorzieningen

De minimumdaglonen in de WAO, de WW en WWV ondergaan per 1 juli 1976 de volgende verhoging:

minimumdagloon WAO v. f 80,16 t. f 82,40
minimumdagloon WW v. f 87,19 t. f 89,50
minimumdagloon WWV v. f 92,37 t. f 94,70

De minima worden zodanig vastgesteld, dat de uitkeringen op basis van deze minimumdaglonen, evenals in het verleden, netto gelijk zijn aan het netto minimumloon.

De boven het minimum uitgaande WAO-daglonen worden per 1 juli 1976 verhoogd met 2,5%. Dit percentage is gelijk aan het percentage waarmee de daglonen voor de „modale" WAO-uitkeringsgerechtigde moeten worden verhoogd om voor hen eenzelfde netto effect te bereiken als voor de modale werknemer.

Ook het maximumdagloon, waarnaar de uitkeringen ingevolge de WAO, ZW, WW en WWV worden berekend, wordt per 1 juli 1976 met 2,5% verhoogd, en wel van f 185.19 tot f 189.81.

Kinderbijslagen

De kinderbijslagen worden niet ingang van 1 juli 1976 verhoogd met hetzelfde percentage als het bruto minimumloon, nl. 2,08%.

voor een 2e en 3e kind	van f 288,60	tot f 294,06	per kwartaal
voor een 4e en 5e kind	van f 384,54	tot f 392,34	,,
voor een 6e en 7e kind	van f 425,88	tot f 434,46	,,
voor een 8e en elk daarop volgend kind	van f 471,12	tot f 480,48	,,

Als gevolg van de bevriezing van de kinderbijslag voor het eerste kind blijft deze bijslag gehandhaafd op f 164,58 per kwartaal.

De uitbetaling

De nieuwe uitkeringsbedragen ingevolge de AOW, de AWW en de WAO, zullen eerst bij de uitbetaling over de maand augustus kunnen worden uitgekeerd. De verhoging van de uitkeringen over juli '76, zal te zamen met de uitkeringen over augustus 1976 worden uitbetaald. (Min. van soc. zaken)

(Vor. ber. pag. 8/1 e.v.-1976)

VERHOGING MINIMUMLOON EN MINIMUMJEUGDLONEN PER 1 JULI 1976

Minister Boersma van Sociale Zaken heeft de minimumloonbedragen voor werknemers van 23 jaar en ouder per 1 juli 1976 verhoogd van f 1440,40 tot f 1470,30 bruto per maand, van f 332,40 tot f 339,30 bruto per week en van f 66,48 tot f 67.86 bruto per dag.
Per 1. juli van elk jaar worden het minimumloon en de minimumjeugdlonen aangepast aan de loonontwikkeling in de voorafgaande periode van oktober tot en met april. In de periode van oktober 1975 tot en met april 1976 heeft deze stijging 5,4% bedragen. Per 1 januari 1976 is het minimumloon met 7,1% gestegen. Wanneer daar per 1 juli 1976 nog eens 5,4% boven op zou komen, dan zou in arbeidsintensieve bedrijven en bedrijfstakken met veel werknemers met lage inkomens de norm voor de loonsomstijging in 1976 die de regering gesteld heeft al te zeer worden overschreden.
Bij de wet is daarom de mogelijkheid geschapen om het minimumloon per 1 juli 1976 met minder dan 5,4% te verhogen (pag. 325/2 en 406/1-1976). Een mindere verhoging is naar de mening van de re-

gering aanvaardbaar omdat ook dan de reele loonontwikkeling voor de minrnumloontrekker over 1976 gunstig afsteekt bii die van de nemiddelde werknemer. Bovendien is ook in de afgelopen jaren de reele loonontwikkeling voor de minimumloontrekker gunstiger geweest dan die van de gemiddelde werknemer

Besloten is het maandbedrag van het miriimumloon per 1 juli 1976 te verhogen met f 30,— Toepassing van de afrondingsvoorschriften leidt tot de hierboven genoemde bedragen.

De achterstand in niveau die door deze lagere verhoging per 1 juli ontstaat, zal per 1 januari 1977 weer ongedaan worden gemaakt.

Bij de halfjaarlijkse aanpassing per die datum zal worden uitgegaan van het niveau dat per 1 juli a.s. zou rijn ontstaan bij een normale toepassing van het wettelijk aanpassingssysteem.

De per 1 juli 1976 geldende minimumjeugdloonbedragen zijn:

voor	per **maand**	per week
22 jaar	f 1360,—	f 313,90
21 jaar	f 1249,80	f 288,40
30 jaar	f 1139,50	f 263,—
19 jaar	f 1029,20	f 237,50
18 jaar	f 918,90	f 212,10
17 jaar	f 808,70	f 186.60
16 jaar	f 698.40	f 161,20

In het algemeen geldt dat bij een kortere arbeidstijd dan gebruikelijk het minimum (jeugd)loon naar evenredigheid lager is. Dit is ook zo ten aanzien van werknemers die op grond van de partiële leerplicht twee dagen per week onderwijs volgen. Het ininimumjeudloon voor een 16-jarige werknemer bij twee dagen partiële leerplicht is 3/5 van de bovengenoemde bedragen voor 16-jarige werknemers, d.w.z. f 419,04 per maand en f 96,72 per week. (Min. van soc. zaken)

(Vor. ber. pag. 8/1-1976)

DRIEZIJDIG OVERLEG OVER ARBEIDSVOORWAARDEN NA 1 JULI LEIDT NIET TOT RESULTATEN

In de loop van juni heeft driezijdig overleg plaats gevonden tussen regering, werknemers- en werkgeversorganisaties. Doel van het overleg was overeenstemming te bereiken over het arbeidsvoorwaardenbeleid na 1 juli, de datum waarop de loonmaatregel afliep, die het kabinet op 1 dec. 1975 getroffen had (pag. 795/1 e.v.-1975). Partijen zijn er niet in geslaagd overeenstemming te bereiken.

Eén van de oorzaken van het mislukken van het overleg was het besluit van de FNV geen genoegen te willen nemen met minder dan een volledige prijscompensatie per 1 juli. In de discussienota van de FNV over het sociaal-economische beleid in 1976, die op 6 april het licht gezien had (pag. 283/1 e.v.-1976), had het erop geleken alsof de FNV aer 1 iuli wel een stapje terug wilde doen.

Uit de aangesloten bonden — waarop de Industriebonden NVV en NKV — was echter de eis naar volledige compensatie gekomen en in overeenstemming daarmee besloot de federatieraad van de FNV op 17 mei volledige compensatie per 1 juli te

De FNV ging de onderhandelingen in juni in met een eis van volledige compensatie in de vorm van een bruto maandbedrag voor iedereen van f 102,

Op 11 juni is in het SER-gebouw een eerste overleg gevoerd tussen een regeringsdelcgaiie onder voorzitterschap van dc minister van Sociale Zaken met het bestuur van de Stichting van de Arbeid over de arbeidsvoorwaarden na 1 juli a.s. Op uitnodiging van de regering namen aan dit overleg tevens deel vertegenwoordigers van de Raad van Overleg voor middelbaar en hoger personeel en van de Raad van Overleg voor de handel (Algemeen Orgaan, Raad voor het Grootwinkelbedrijf en Verbond van de Ned. Groothandel).

De kabinetsdelegatie bestond uit de minister Boersma van Sociale Zaken, minister Duisenberg van Financiën, minister Lubbers en staatssecretaris Hazekamp van Economische Zaken.

Na afloop van het ongeveer twee-en-eenhalf uur durende gesprek deelde minister Boersma in een persconferentie mede dat de regering aan de sociale partners een loonvoorstel heeft voorgelegd. Dit voorstel houdt in: een bruto loonsverhoging voor alle volwassen werknemers per 1 juli van f 20 per maand en een verlaging van de gezamenlijke ziekenfondspremie van werkgevers en werknemers met 0,5% op jaarbasis. Zou deze verlaging per 1 juli ingaan dan daalt de verplichte ziekenfondspremie zowel voor de werkgevers als voor de werknemers met een inkomen tot de ZF-premiegrens van f 30.900 van 4,8% naar 4,3%. De regering gaat er daarbij van uit dat de totale loonsomstijging dit jaar tot maximaal 9% beperkt kan blijven als deze vorm van compensatie voor de prijsstijgingen wordt aanvaard.

Volgens de minister houdt het in dat het werkelijk besteedbare inkomen van minimumloontrekkers er dit jaar nog met 2,4% op vooruit kan gaan. De werknemer die dit jaar bruto f 21.000 gaat verdienen kan zijn koopkracht ongeveer handhaven. Waarschijnlijk gaat hij er nog een fractie van een procent op vooruit.

De zgn. modale werknemer (getrouwd, 2 kinderen, inkomen over 1976 f 24.000) gaat er in werkelijke koopkracht dit jaar 0,1% op achteruit. Werknemers met een inkomen van rond de vijftigduizend gulden gaan 1,7% in koopkracht achteruit.

Minister Boersma noemde het ,,een verrassend resultaat dat zelfs inkomens boveil f 20.000 hun ksopkracht kunnen handhaven".

De verlaging van de ziekenfondspremies, die gelijkelijk voor het werknemers- en werkgeversaandeel zal worden toegepast, kan worden gefinancierd uit de reserves. Wat de financiering van de verlaging van de ziekeniondspremie voor de rest van 1976 betreft, draagt de overheid niets bij. Hetgeen voor die verlaging nodig is komt uit de reserves. Als in een volgend gesprek van kabinetsdelegatie en Stichtingsbestuur de vraag aan de orde zou komen of de overheid een grotere bijdrage aan de verlaging van de ziekenfondspremie zou willen verlenen door het financiële tekort van de rijksbegroting verder te vergroten, dan zou het antwoord „nee" luiden

Het kabinet is bereid om voor 1977 een bijdraae aan de ziekenfondsen te leveren om te voorkomen dat de premies weer zouden moeten worden verhoogd of te sterk verhoogd

Volgens minister Boersma is het verschil tussen het regeringsvoorstel en dat van de Fede atie Nederlandse Vakbeweging als men naar netto-bedragen kijkt, maar gering

Het regeringsvoorstel komt voor inkomens van f 20.000 neer op een bedrag van f 30 per maand, Het verschil met het FNV-voorstel zou bij dit inkomen netto ongeveer een half procent uitmaken. Het halve jaar dat van 1976 nog rest, kan volgens het kabinet niet geïsoleerd worden bezien. Een van de eerste punten die voor koppeling met het volgende jaar pleit is de hierna volgende datum van prijscompensatie, nl. 31 december a.s.

Of de voorgestelde loonsverhoging en premielastenverlaging op 1 juli a.s. zouden moeten ingaan, moeten de sociale partners uitmaken. Het kabinet hoopt dat het voor die partners bespreekbare onderwerpen zijn. Mogelijkerwijs komt dat in het vervolggesprek met de kabinetsdelegatie aan de orde.

Minister Lubbers van Economische Zaken deelde mee dat de oorspronkelijke doelstellingen van het kabinet van een prijsstijging van maximaal 7,5 a 8 procent dit jaar niet haalbaar zal blijken te zijn. Het streefcijfer is nu, op jaarbasis, 8,25 procent. Dat cijfer spoort ook ongeveer met de koopkrachthandhaving, zo zei de heer Lubbers.

Met het oog op onzekerheden in de prijsontwikkeling in de komende helft van het jaar, m.n. door internationale prijsontwikkelingen, zou het kabinet het verstandig vinden dat overheid en bestuur van de Stichting van de Arbeid bijv. in oktober a.s. samen bekijken of de prijsontwikkeling dan nog aansluit bij de nu verwachte ontwikkeling. Zou die prijsontwikkeling bijv. neigen naar 8,5%, dan is het zaak daar samen naar te kijken omdat zo'n cijfer, rekening houdende met de zeer kleine bedragen, van vitale betekenis is.

Minister Lubbers zei dat de regering voor de jaren 1977-1980 mikt op een verbetering van het reëel besteedbare inkomen van de modale werknemer met 1,5%. Naar zijn mening zal dit resultaat kunnen worden bereikt als de overheid kans ziet de prijsstijging in die jaren in de hand te houden en qua percentage naar beneden te drukken.

Wat het prijsbeleid betreft heeft het kabinet in het kader van het arbeidsvoorwaardenbeleid bepaald voor de rest van het jaar geen tariefsverhogingen in de sfeer van de overheid (rijk en lagere publiekrechtelijke overheden) meer toe te staan. Reeds aangekondigde verhogingen van PTT- en spoorwegtarieven zullen niet doorgaan.

Bovendien zullen beoefenaren van vrije beroepen hun tarieven dit jaar evenmin mogen verhogen.

Het effect van de loonkostenverhoging met twintig gulden per maand mag beslist niet in de prijzen worden doorberekend. Minister Bcersma motiveert dit verbod met het voordeel dat de ondernemers krijgen door de verlaging van hun aandeel in de ziekenfondspremie dat het rijk voor zijn rekening neemt.

Het kabinet wil per 31 december a.s. een gezuiverde prijsindex gaan hanteren zoals het Centraal Bureau voor de Statistiek die heeft berekend. Het effect van verhoging van indirecte belastingen (btw per

1 oktober a.s.) en van het werkgeversaandeel in de ziekenfondspremie wordt dan buiten beschouwing gelaten.

FNV wijst regeringsvoorstel af

De federatieraad van de FNV kwam op 14 juni tot de conclusie, dat de afstand tussen het regeringsvoorstel en het eigen verlangen naar f 102 bruto per maand te groot was. Zij beschouwde het regeringsvoorstel als onaanvaardbaar.

De federatieraad bleek verder niet bereid te zijn reeds gedetailleerd over het arbeidsvoorwaardenbeleid voor 1977 te spreken.
Mocht het overleg vastlopen, dan zou de FNV per bedrijfstak of onderneming CAO-onderhandelingen gaan voeren. FNV-voorzitter Kok verklaarde, dat een regeringsingrijpen in de lonen onaanvaardbaar zou zijn.

Bod kabinet verruimd, eis FNV gemodificeerd. Geen akkoord bereikt

Op 18 en 22 juni is het driezijdige overleg voortgezet.

In het overleg op 18 juni heeft minister Boersma een verruimd bod van het kabinet gepresenteerd.
Aan de verlaging van de premie voor het ziekenfonds wil het kabinet 0,1% extra toevoegen voor zowel de werkgevers- als de werknemerspremie.
Het lijkt het kabinet voorts verantwoord in de sfeer van de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten de werkgeverspremie (de werknemers dragen voor deze AWBZ geen premie af) in de orde van grootte van 0,4 tot 0,6% te verlagen.
Ten derde lijkt het het kabinet mogelijk de premie voor de Kinderbijslagwet Loontrekkenden (eveneens een werkgeverspremie) te verlagen met 0,2%.
Een dergelijke aanvullende premieverlaging komt het kabinet verantwoord voor zonder een breuk in de structuur van de premies te veroorzaken.
Door dit nieuwe voorstel zou de totale werkgeverspremie in de genoemde gevallen met 0,9% kunnen worden verlaagd. Getotaliseerd, aldus minister Boersma, zou dat volgens de tot nu toe bekende gegevens een nominale verhoging van f 30 per maand bruto kunnen opleveren.
Zodoende zou de door het kabinet beoogde koopkrachthandhaving kunnen worden bereikt en blijven binnen de doelstellingen van een loonsomstijging van rondom de 970, iets meer, en een prijsstijging van 8,25%. Het zou er allemaal op neer kunnen komen, dat de zgn. modale werknemer er niet op achteruit zou gaan, maar ook niet op vooruit.
Op 22 juni deed het kabinet een nog iets verder gaand voorstel. Het nam een denkbeeld over, voorkomend in een rekenmodel, dat van werkgeverszijde was opgesteld: Het wilde de premiedruk van de WAO, althans gedeeltelijk, verschuiven van werknemers naar werkgevers.
De combinatie van verschuivingen binnen de sociale premies met uitkering van een bruto maandbedrag van f 20 zou nu een koopkrachtverbetering van f 38 per maand opleveren. Zou men het brutomaandbedrag op f 30 stellen — een voorstel van het CNV — dan wordt de koopkrachtverbetering f 44 per maand.
Met uitvoering van het kabinetsvoorstel zou de loonsomstijging iets boven de 9,1% komen.
De FNV had inmiddels het standpunt van f 102 bruto laten varen en was bereid het systeem van premie-aanpassingen en -verschuivingen te aanvaarden. Aan de strekking van het oorspronkelijke voorstel hield de FNV echter vast, d.w.z. f 55 netto voor een werknemer met een jaarinkomen van f 24.500. De FNV wilde daarvoor een bruto-bedrag van de werkgevers, dat niet onder de f 30 zou liggen.
Het bestuur van de Stichting van de Arbeid — vertegenwoordigers van werkgevers- en werknemersorganisaties vergaderde op 23 juni om zich over de drie op tafel liggende voorstellen te beraden.
Het bleek niet mogelijk om tot overeenstemming te komen, niet in de laatste plaats, omdat de FNV zich zelf weinig speelruimte gegeven had om beneden de f 55 netto te gaan zitten.

Geldende loonmaatregel *ntet een maand verlengd*

Het kabinet besloot op 29 juni de voor de eerste helft van 1976 geldende loonmaatregel met een maand, tot 1 aug., te verlengen. Het wilde proberen in deze adempauze werkgeversorganisaties en vakbeweging er toe te brengen toch nog een centraal akkoord af te sluiten. Binnen het kabinet vond na het mislukken van het centrale akkoord zeer intensief en langdurig overleg plaats over het ontwikkelen van nieuwe voorstellen.

Het kabinet was daarbij in problemen geraakt, doordat bleek, dat de door minister Boersma voorgestelde premieverlichtingen en -verschuivingen duurder zouden worden dan in eerste instantie geraamd. Als gevolg van de premieverlichtingen wordt het minimumloon netto hoger. Daardoor gaan ook de aan het netto-minimumloon gekoppelde sociale uitkeringen extra omhoog.
Aanvankelijk was er sprake van, dat de kosten van de premie-operatie f 200 mln zouden zijn; dat bleek nu f 300 mln te worden. Bovendien derft het rijk f 170 mln door toezeggingen m.b.t. tariefsverhogingen. Het kabinet besloot uiteindelijk deze lasten te accepteren, aangezien minister Boersma door zijn toezeggingen in het loonoverleg verwachtingen gewekt had, maar minister Duisenberg van financiën heeft zich hier tegen lang verzet.
Wel is afgesproken, dat vrijwel geen verdere premieverlaging meer mag worden toegezegd. Gebeurt dat toch, dan leidt dat regelrecht tot bezuinigingen bij de overheid.

Stakingen in de havens

In de havens van Amsterdam en Rotterdam hebben in de middaguren van 1 juli duizenden werknemers gehoor gegeven aan een stakingsoproep van de Vervoersfederatie NVV-NKV. De vervoersfederatie wilde door de staking de regering laten weten, dat ze een nieuwe looningreep volstrekt afwijst. Voorzitter J. Schroër zei, dat het de bonden niet in eerste instantie gaat om het binnenhalen van enkele tienden van procenten maar om het recht van de vakbeweging op vrije loononderhandelingen.

Verder was de actie bedoeld als een waarschuwing voor de werkgevers. Die hebben, volgens voorzitter P. van Keulen van de Bedrijfsgroep Havens, niet gereageerd op een verzoek van de bonden om loononderhandelingen te beginnen. De Scheepvaartvereniging Zuid reageerde met een ontkenning per communiqué en noemde de staking onjuist en onrechtmatig.
De Vervoersbond-CNV adviseerde zijn leden voor zover mogelijk normaal door te werken: ,,Immers, regering en bedrijfsleven zijn nog in overleg met elkaar om te trachten tot een oplossing te komen, die zowel voor de regering, de werkgevers- er, werknemersorganisaties aanvaardbaar is".

Regering treft loonmaatregel

De ministers van sociale zaken en van economische zaken hebben bij brief d.d. 8 juli aan de Tweede Kamer mededeling gedaan van het voornemen tot het treffen van een loonmaatregel voor de tweede helft van 1976.

De ministers stellen in hun brief voorop, dat in de regeringsnota van 1 dec. 1975 (pag. 795/1 e.v.-1975) centraal stond de erkenning van de noodzaak het ontwikkelingstempo van de lonen terug te brengen, zodat in 1976 de spiraal van lonen en prijzen zou kunnen worden doorbroken, d.w.z. het veel te hoge inflatietempo zou kunnen worden omgebogen en mede daardoor een dringend gewenst positief effect op het terugdringen van de werkloosheid tot stand zou kunnen worden gebracht.
In de brief wordt er aan herinnerd, dat in het driezijdige overleg geen overeenstemming bereikt was. In de toen ontstane situatie, zo gaat de brief verder, zou het denkbaar zijn geweest, dat na het mislukken van de onderhandelingen op centraal niveau deze verplaatst zouden worden naar het niveau van de bedrijfstakken en de ondernemingen. In het licht van de beleidsdoelstellingen voor 1976 is dit alternatief voor het kabinet niet aanvaardbaar, aldus de brief.
Het strookt niet met zijn verantwoordelijkheid voor het bereiken van de noodzakelijke diep ingrijpende beleidsombuiging, die in 1976 op verschillende terreinen tot stand gebracht moest worden.
Het kabinet heeft na diepgaand beraad besloten gebruik te maken van de gegeven bevoegdheid tot verlenging van de lopende loonmaatregel.

Minister Boersma van sociale zaken heeft op 14 juli het aangekondigde besluit inzake lonen en andere arbeidsvoorwaarden van werknemers vastgesteld. Het is gepubliceerd in de Staatscourant van 15 juli.
De inhoud van het besluit is als volgt:

Er mag niet van de tot dusver toegestane arbeidsvoorwaarden worden afgeweken en de werkgever is verplicht boven het loon een toeslag te geven. Het tijdstip waarop dit moet gebeuren hangt af van de

vraag of sinds 2 december 1975 een prijscompensatie mocht worden toegekend en, zo ja, wanneer Verder is de hoogte van de toeclag afhankelijk van de leeftijd van de werknemer

Voor volwassenen (De werknemers van 23 jaar en ouder en waar ter zake cao's gelden de „vakvolwassenen", voorzover jonger dan 23 jaar) geldt de volgende regeling

1 Waar prijscompensatie was toegestaan volgens loonbesluit van 2 december 1975 toeslag ad *f* 30 per maand c q. *f* 6,82 per week ingaande 6 maanden na de prijscompensatie, toegestaan in loonbesluit van 2 december 197.5,
Ingeval deze datum 1 juli is dan f 30 over resterend gedeelte van juli (c q 2 x f 15 op weekbasis) en verder f 30 per volgende maand of *f* 6 92 voor de daarop volgende weken

2. Waai- geen prijscompensatie was toegestaan in loonbesluit van 2 december '75: toeslag ad j 30 per maand c.q. *f* 15 per week ingaande over juli (resterend deel) en daarna i 30 per maand c.q. *f* 6,92 per week.

Voor jeugdigen (Werknemers beneden 23 jaar voorzover niet behorende tot de categorie „volwassenen") is het volgende van kracht:
Tijdstip van toekenning als voor de „volwassenen". Waar cao's golden ontvangen de werknemers jonger dan 23 jaar een gedeelte van de voor volwassenen genoemde bedragen, overeenkomend met de in de cao bestaande verhouding tussen volwassenloon en jeugdloon. Was geen cao van toepassing dan gelden de in de beschikking vermelde percentages, die overeenkomen met de minimumjeugdloonpercentages volgens de Wet minimumloon en minimumvakantiebijslag.
Indien de arbeidsduur minder is dan de normale wordt de toeslag naar evenredigheid verminderd.
De toeslag dient een geheel afzonderlijk element te blijven ten opzichte van de totale beloningsopbouw en mag daarin niet worden geïntegreerd. Zo is het bijvoorbeeld niet toegestaan overwerkpercentages, ploegentoeslagen, eindejaarsuitkeringen, prestatietoeslagen, e.d. mede over de toeslag te berekenen. Voor de beantwoording van de vraag, of een werknemer al dan niet het wettelijk minimumloon ontvangt, dient deze toeslag overigens wél in aanmerking te worden genomen. In het algemeen zal de toeslag over gehele kalendermaanden moeten worden toegekend. omdat de aanpassing van het loon via indexering meestal plaats heeft onmiddellijk vóór of met ingang van een nieuwe maand.
Werknemers van wie de eerste indexeringsperiode aanving zes maanden vóór de datum van inwerkingtreding van dit besluit dienen de (volle) toeslag over het resterende gedeelte van de maand juli te krijgen. Dit is bepaald, omdat deze werknemers anders over de maand juli een geringer bedrag zouden ontvangen dan wanneer het overleg tijdig vóór 1 juli zou zijn afgerond.
Werknemers, van wie de dienstbetrekking voor 18 juli is beëindigd hebben geen aanspraak op (een gedeelte van) de toeslag. Anderzijds hebben degenen, wier dienstbetrekking op of na 18 juli ingaat, aanspraak op hetzij de volle toeslag van *f* 30 of 2 x *f* 15, hetzij een evenredig deel daarvan, mits die toeslag in overeenkomstige arbeidsverhoudingen eveneens dient te worden toegekend.
Het besluit bevat twee (onder beperkingen verleende) vrijstellingen, nl voor bedrijfstakken waarin sinds jaar en dag de ontwikkeling van de arbeidsvoorwaarden in de overheidssfeer wordt gevolgd, alsmede ten aanzien van de werkgeversbijdrage aan de kosten van een particuliere ziektekostenverzekering
De eerste vrijstelling is een voortzetting van het tot dusver gevoerde beleid om te voorkomen dat tot nog toe gehanteerde beloningsstructuur zou worden doorbroken In dat geval is de verplichte verhoging van f 30 niet van toepassing De tweede vrijstelling is verleend omdat anders de werkgeversbijdrage automatisch zou dalen

Om in de netto-inkomenssfeer een iets verder gaande verbetering te bereiken zullen per 1 juli 1976 een aantal sociale verzekeringspremies worden verlaagd. Dit geeft de volgende mutaties (in procenten van het premieplichtig inkomen):

Verlaging premie	mutatie werknemer	werkgever
AWBZ van 3.0 naar 2,7		— 0,3
ZWF van 9.6 naar 8.2	— 0,7	— 0,7
KWL van 2.7 naar 2,5		— 0,2
WAU van 10,2 naar 9,9	— 0,5	+ 0,2[1])

Over de verlaging van een aantal premies zijn de wettelijk voorgeschreven procedures voor de definitieve vaststelling nog gaande Voorlopig kan echter van bovenstaande mutaties worden uitgegaan

Opslagpercentage AWBZ op de AOW/AWW premie

1 januari 1976	24,9%
1 juli 1976	22,3%
gemiddeld 1976	23,6%

1) hierbij is tevens rekening gehouden met een verlaging van het werkgeversaandeel in de WAO-premie met 0,3 procentpunt in verband met de invoering van de AAW per 1-10-1976.

In de brief aan de Tweede Kamer van 8 juli, waarin bovenstaande maatregelen werden aangekondigd, werd gezegd, dat de loonmaatregel leidt tot een loonsomstijging over 1976 met 9,3%. Het reële loon voor de modale werknemer, resp. voor de werknemer met een loon daar iets boven gelegen, neemt bij de gehanteerde prijsraming met 0,4 a 0,5% toe, terwijl zijn netto nominale maandloon stijgt met *f* 40 à *f* 41,50.

Per loonniveau is de reële inkomensmutatie bij dit voorstel als volgt:

Reële mutaties in %		mutatie netto maandloon juni/juli
minimumloon	+ 2,7	+ f 36,—
11.250	+ 1,2	+ f 36,—
20.000	+ 0,7	+ f 37,—
23.000 (modaal)	+ 0,5	+ f 40,—
24.750	+ 0,4	+ f 41.50
46.000 (2x modaal)	— 1,3	+ f 30,—
92.000 (4x modaal)	— 1,9	+ *f* 16,50

Bij de berekening van de verschillende loonvarianten is steeds uitgegaan van de prijsraming van het CPB van 8 a 8½% over 1976, inclusief de btw.
In het najaar zal aan de hand van de werkelijke prijsontwikkeling worden bezien, of nadere maatregelen in de inkomenssfeer nodig zijn.
Met de loonmaatregel wordt niet vooruit gelopen op 1977. In het najaar zal op de gebruikelijke manier het overleg met de sociale partners worden geopend.
Onvoorziene omstandigheden daargelaten, zal in 1977 het gebruikelijke systeem van na-indexering doorgang kunnen vinden, zij het op basis van de gezuiverde indexcijfers.
In de nrief werd verder aangekondigd, dat het minimumlcon, mede in aanmerking genomen de vermindering van de sociale lasten voor de werknemer, per 1 juli mei *f* 30 wordt verhoogd.

Verder wordt in de brief van 8 juli opgemerkt, dat de sedert geruime tijd bestaande praktische gelijkheid tussen netto minimumloon incl. de vakantieuitkering en het netto AOW-pensioen incl. de vakantieuitkering gehandhaafd zal blijven. De minimumdaglonen in de WAO, de WW en de WWV zullen eveneens zodanig worden vastgesteld, dat zij netto gelijk zijn aan het ininimumloon. De boven het minimum uitgaande WAO-daglonen zullen op zodanige wijze worden verhoogd, dat voor de „modale" WAO-uitkeringsgerechtigde dezelfde effecten optreden als voor de modale werknemer. Dit leidt tot een verhoging van die daglonen met 2,5%. Ook het minimumdagloon waarnaar de uitkeringen worden berekend zal met 2,5% worden verhoogd.
De koppeling van de sociale uitkeringen aan het minimumloon heeft gevolgen voor de rijksbegroting. Als gevolg van de daling van de sociale premies gaat het netto minimumloon omhoog. Deze stijging wordt doorgegeven aan de bruto bedragen van de uitkeringen. Bij de AOW betekent dit meeruitgaven van *f* 60 mln in 1976 en van *f* 260 mln in 1977. Bij de opstelling van de begroting 1977 wordt met deze overschrijdingen rekening gehouden.
M.b.t. het prijsbeleid wordt in de brief gezegd, dat, hoewel de loonsomstijging in 1976 groter zal zijn dan in dec. 1975 geraamd, de doorberekeningsregels niet gewijzigd zullen worden. Dit gebeurt op grond van het feit, dat de (geraamde) ontwikkeling van de arbeidsproduktiviteit zowel voor de industrie als voor de dienstensector in 1975 en 1976 gunstiger is geweest, resp. zal zijn, dan in dec. 1975 werd aangenomen.
Tariefsverhogingen in de sector van de rijksoverheid en de lagere overheden. voorgenomen voor het tweede halfjaar 1976, zullen niet worden geëffectueerd, maar worden uitgesteld tot tenminste 1 jan. 1977. Uitgezonderd hiervan zijn de openbare vervoersbedrijven en de tarieven waarvoor bij KB reeds verhogingen zijn goedgekeurd. Wel zal er bij de betrokken instanties door de staatssecretaris van binnenlandse zaken op worden aangedrongen de goedgekeurde verhogingen vrijwillig niet door te voeren.
Voor de vrije beroepen zullen de bestaande beschikkingen worden gehandhaafd of verlengd tot 1 jan. 1977 of later; aan deze groepen zullen dus in de tweede helft van 1976 geen tariefsverhogingen worden toegestaan. Voor de groepen, die in 1976 nog geen tariefsverhoging hebben gehad, betekent dit een offer in de vorm

van gederfd inkomen tengevolge van een tijdelijke tariefstop. Van de overige groepen zal een gelijkwaardig offer gevraagd worden door het niet-doorberekenbaar stellen van een gedeelte van de loonsomstijging in 1976.

Over reacties en commentaren op de ioonmaatregei van de regering zal verslag worden uitgebracht in de volgende aflevering. (SER-bul*letin,* ministerie van economische *zaken. ministerie van sociale zaken.* de vakbeweging)

BELGIË

BSP VRAAGT PARLEMENTAIR ONDERZOEK OVER ZEEBRUGGE

Het Zeebrugge-dossier (zie pag. 270/2) is andermaal in de Kamer ter sprake gekomen. Minister van state J. van Eynde (BSP) beschuldigde op 30 juni, in een interpellatie gericht tot de eerste-minister, de toenmalige minister van openbare werken De Saeger ervan persoonlijk verantwoordelijk te zijn voor de beleidsvergissing, die in 1972 leidde tot het stilleggen van de bouw van de zeesluis. Van Eynde steunde op een nieuw advies van het Hoog Comité voor Toezicht, waaruit z.i. blijkt dat de bouwfisma een bestek kreeg opgelegd, dat niet uitvoerbaar was.

Premier Tindemans stelde in zijn antwoord dat De Saeger gehandeld had op grond van besluiten, opgesteld door de deskundigen van zijn administratie, en dat geen politieke fout kon worden ten laste gelegd. Op 2 juli bevestigde de Kamer met 98 tegen 67 stemmen en 6 onthoudingen haar vertrouwen in De Saeger. Op 6 juli dienden de socialistische kamerleden J. van Eynde, W. Claes, A. Cools en H. Brouhon bij de Kamer een voorstel in tot instelling van een kamercommissie van onderzoek naar de verantwoordelijkheid voor de vertraging, de verhoogde kosten en de door het Rijk verschuldigde schadevergoeding i.z. de werken van de zeesluis te Zeebrugge. In de toelichting wordt verklaard dat een onderzoek nodig is ,,met het oog op gebeurlijk te treffen sancties" en ook ,,naar de ministeriële verantwoordelijkheid van de minister van openbare werken die in 1971, in volle regeringscrisis en onder de lopende zaken, de werken toewees, terwijl klaarblijkelijk de daarvoor noodzakelijke studies ofwel onvolledig ofwel ontoereikend waren."

Volgens de toelichting is gebleken dat de werken aan de zeesluis werden aanbesteed voor 1,6 mrd fr en — met inbegrip van de schadevergoeding — uiteindelijk 4,3 mrd fr zullen kosten. Aangezien zoveel staatsgeld is uitgegeven, omdat het bestuur een bestek had opgemaakt dal door het Hoog Comité voor Toezicht als onuitvoerbaar werd bestempeld, is een parlementair onderzoek vereist, aldus het BSP-voorstel.

COO VERVANGEN

De Kamer heeft op 7 juli met 109 tegen 5 stemmen en 15 onthoudingen een wetsontwerp goedgekeurd dat de 2.368 bestaande Commissies voor Openbare Onderstand m i v 1 april 1977 vervangt door 589 Openbare Centra voor Maatschappelijk Welzijn, één per gemeente. De socialisten namen geen deel aan de stemming, uit protest tegen de systematische verwerping van al hun amendementen. Het ontwerp was reeds door de Senaat goedgekeurd en werd door de kamerleden niet meer gewijzigd.

Het ontwerp bepaalt in art. l: ,,Elke persoon heeft recht op maatschappelijke dienstverlening. Deze heeft tot doel iedereen in de mogelijkheid te stellen een leven te leiden dat beantwoordt aan de menselijke waardigheid. Er worden OCMW opgericht die tot opdracht hebben deze dienstverlening te verzekeren."

De dienstverlening kan van materiële, sociale, medische, sociaal-geneeskundige of psychologische aard zijn. De centra moeten hun opdracht vervullen met eerbiediging van ieders ideologische, filosofische of godsdienstige overtuiging. De centra kunnen ook beroep dcen op inrichtingen of diensten van de openbare of de privésector

BANKFUSIE BRUSSEL-LAMBERT

Het einde juni verschenen jaarverslag van de Bank Brussel-Lambert deelt mede dat één jaar na de juridische fusie tussen de Bank van Brussel en de Bank Lambert de hele operatie positief verloopt. De samenvoeging van de twee banken is op de meeste gebieden operationeel en heeft tot grotere doelmatigheid geleid. zowel op het vlak van de menselijke betrekkingen als bij de opbouw van nieuwe structuren.

Uit het verslag blijkt nog dat de bank een netto-winst boekte van 265 mln fr. In het vorige jaar was dat 1.024 mln fr maar dat bedrag werd besteed aan de delging van het verlies, opgelopen bij de foutieve wisselverrichtingen.

(Zie pag. 233/1-1975)

ZIEKTEVERZEKERING: ARTSEN-KB VERNIETIGD

De Raad van State heeft op 30 juni het KB van 2 april 1975 vernietigd, waarbij criteria werden vastgelegd om de representativiteit van de artsensyndicaten te meten. Het KB sloot een maandenlange discussie af tussen de minister van sociale voorzorg en de vertegenwoordigers van de artsen. Het arrest van de Raad van State betekent dat alle raden en commissies van de Ziekteverzekering wat de artsenafgevaardigden betreft, ontbonden zijn.

Volgens het arrest zijn twee van de vijf criteria, ontworpen door de minister, discrinlinel-end t.o.v. bepaalde artsengroepen. Zo werd willekeurig vastgelegd dat alleen in aanmerking kwamen, die artsenverenigingen die op 1 jan. 1975 de rechtspersoonlijkheid bezaten. Voorts dienden de artsenverenigingen leden te tellen, die tot verschillende medische disciplines behoren; wat de organisaties die enkel huisartsen verenigen, uitsloot. De vraag tot nietigverklaring van het KB ging ook uit van de Vereniging van Belgische Omnipractici.

Ondervraagd over het arrest, hebben de grote artsensyndicaten (van dr. Wynen resp. dr. De Brabanter) verklaard dat de tijd rijp is om het geheel van de ziekteverzekering opnieuw en ten gronde te bespreken, o.m. op basis van het rapport-Petit (zie pag. 412/1). De onderhandelingen zouden worden voorbereid tijdens de vakantiemaanden.

(Zie pag. 392/1-1975)

VUB

Prof. Roger van Geen werd op 5 juli herkozen tot rector van de Vrije Universiteit Brussel. Als enige kandidaat kreeg hij 233 van de 244 geldige stemmen. Van Geen, een natuurkundige, volgde op 1 okt. 1974 prof. A. Gerlo op als rector.

INDUSTRIEEL INGENIEUR

De Kamer heeft op 30 juni met 95 stemmen en 61 onthoudingen (BSP, VU, FDF) een wetsontwerp goedgekeurd betreffende de inrichting van het hoger onderwijs en inzonderheid van het technisch hoger en

het agrarisch hoger onderwijs van het lange type.
Aan het kamerdebat is jarenlang overleg voorafgegaan, waarbij gestreefd werd naar een betere waardering van het diploma van technisch ingenieur en aan een rationalisatie van het hoger technisch onderwijs. Het ontwerp verlengt de duur van de studies tot vier jaar (in sommige gevallen volstond tot nog toe drie jaar) en voert de titel van industrieel ingenieur in. Het oude diploma van technisch ingenieur kan via een soepele procedure worden gelijkgesteld met het nieuwe van industrieel ingenieur

DUITSLAND (BONDSREPUBLIEK)

REGERINGSVERKLARING SU OVEK BETREKKINGEN MET DE BONDSREPUBLIEK

De regering van de SU heeft op 22 mei een officiële verklaring uitgegeven over de betrekkingen tussen de SU en de Bondsrepubliek Duitsland.
Onderstaand volgt een samenvatting van deze verklaring.

In de inleiding tot de 12 punten tellende verklaring wordt o.m. opgemerkt, dat ,,bepaalde krachten in de Bondsrepubliek Duitsland, die nog steeds in de dogma's van de koude oorlog leven en voortgaan zich buiten de werkelijkheid te bevinden, proberen al het goede te ondermijnen, dat recentelijk in de betrekkingen tussen de SU en West-Duitsland bereikt is, daarbij brutaal de buitenlandse politiek van de SU verdraaiend en allerlei fabels over haar doeleinden en bedoelingen verspreiden".
Vervolgens wordt gezegd, dat het in dit verband nodig is de principiële lijn van de buitenlandse politiek van de SU, met inbegrip van het beleid jegens de Bondsrepubliek, opnieuw uit te leggen.
,,Het 25-ste congres van de CPSU herhaalde, dat de strijd voor de vestiging van de principes van vreedszaam naast elkaar bestaan, voor blijvende vrede en voor de vermindering en uiteindelijke verwijdering van het gevaar van het uitbreken van een nieuwe wereldoorlog de kern blijft van de politiek van de SU jegens de kapitalistische landen. De fundamentele richtlijnen in de activiteiten van de partij en de staat op dit terrein werden dienovereenkomstig vastgesteld en zullen in de toekomst op organische wijze al het positieve intwikkelen, dat in de laatste vijf jaar in de zaak van het verminderen van spanningen bereikt is".
In de verklaring wordt dan gezegd, dat het het doel van de SU is om geduldig en consistent nieuwe wegen te zoeken om vreedzame en wederzijdse profijtelijke samenwerking te ontwikkelen tussen staten met verschillende sociale systemen en om controversiële zaken aan de conferentietafel op te lossen.
Op basis hiervan heeft de SU haar betrekkingen met de Bondsrepubliek Duitsland tot dsuver onderhouden en zij zal dat ook in de toekomst zo doen.

Hierna volgen de twaalf punten van de verklaring

1. In het eerste punt wordt het afsluiten van het normaliseringsverdrag tussen de SU en de Bondsrepubliek van 1970 (pag. 513 e.c. - 1970) in herinnering gebracht. Gesteld wordt, dat dit gebeurde op de enig mogelijke basis — het afzien van de aanspraak op het veranderen van de bestaande Europese grenzen. Het nut van deze ontwikkeling voor de twee zijden en heel Europa is duidelijk. Daaroin is er geen politieke partij van betekenis. die in beginsel de noodzaak in twijfel stelt, dat de Bondsrepubliek normale betrekkingen met haar oostelijke buren onderhoudt. Bepaalde kringen geven hun pogingen niet op discussies op te roepen over zin en doelen van de Westduitse Oostpolitiek, over de benadering van de problemen van ontspanning en van sleutelvraagstukken van de huidige internationale ontwikkeling. De scheidslijn van meningen op dit punt valt niet altijd en op elk punt samen met de demarcatielijnen van de politieke partijen.

2. In het tweede punt wordt in de regeringsverklaring van de SU gesteld, dat politieke figuren in de Bondsrepubliek, aan wie een nuchtere blik op de dingen vreemd is, graag zouden willen bewijzen, dat de NAVO-landen slapte vertonen in hun betrekkingen met de SU, waardoor de ontspanning alleen in het voordeel van de socialistische landen uitwerkt. Hiertoe worden de praktische resultaten, die in de Oost-West-betrekkingen bereikt zijn, geminimaliseerd en worden de moeilijkheden, die bestaan, als onoverkomelijk voorgesteld.
Koppig en aanhoudend wordt beweerd, dat de SU de ontspanning gebruikt om haar bewapening op te bouwen en nieuwe bedreigingen voor West-Europa in het leven te roepen. De gebeurtenissen in Portugal, Griekenland, en Angola en elk succes, dat bereikt wordt door de nationale bevrijdingsbewegingen, worden gebruikt als een excuus om de buitenlandse politiek van de SU te beschuldigen van ,,expansionisme", ,.ideologisch kolonialisme" en van inmenging in de zaken van andere staten, aldus de regeringsverklaring. Van de SU en haar bondgenoten wordt verlangd, als bewijs voor hun vredelievende natuur, dat zij ideologisch ontwapenen en onverschillig toezien, als de imperialistische reactie de volksbeweging voor vrijheid en sociale vooruitgang onderdrukt. Voor sommigen lijkt zelfs dit niet voldoende. Er zijn mensen, die de SU zeden en gewoonten willen opdringen, die onverenigbaar zijn met de standaarden van socialistische wettigheid en democratie.

3. De doelen van de Westduitse tegenstanders van het normaliseren van de internationale toestand en van hun bondgenoten in de VS en andere kapitalistische landen, zijn duidelijk: het ondergraven van de ontspanning, en, indien mogelijk, het terugdraaien van de ontwikkeling. Het is niet toevallig, dat diegenen vooraan staan bij het zaaien van twijfel omtrent de bedoelingen van de SU en haar goodwill en trouw aan de zaak van wederzijds begrip onder de volkeren, die hun revanchistische inzichten nog niet opgegeven hebben.
Het zijn juist diegenen in de Bondsrepubliek, die het luidst spreken van de zogenaamde inmenging van de socialistische landen in de zaken van andere staten, die zich dagelijks inmengen in de zaken van de DDR, en daarbij cynisch staande houden te handelen in het nationale belang.
De beschuldigingen dat de SU militaire voorbereidingen treft, die de noodzaak van defensie te boven gaan, zijn meestal van die personen in de Bondsrepubliek afkomstig die nauw verbonden zijn met de bewapeningsindustrie en die vragen om een verhoging van de defensiebegroting, om een vergroting van de militaire activiteiten van het NAVO-blok en om Westeuropese militaire integratie

4. Vervolgens wordt gesteld, dat de SU een vredelievende staat is, die niet van plan is iemand aan te vallen. Al hetgeen de SU doet om haar veiligheid te verzekeren en haar verplichtingen jegens haar bondgenoten zijn nodig, omdat de andere zijde bezig is met een bewapeningsrace en voorstellen, gericht op ontwapening, verwerpt. Als het aan de SU alleen lag, aldus de verklaring, dan zouden de onderhandelingen over het ontwapeningsprobleem allang zijn afgesloten met het aanvaarden van concrete beslissingen. De SU is bereid de meest radicale beslissingen op dit gebied te aanvaarden op de basis van wederkerigheid en het beginsel van onverminderde veiligheid voor alle betrokken staten.

5. De falsificatie van de feiten en andere trucs van de tegenstanders van ontspanning kunnen de ervaringen van de naoorlogse jaren niet ongedaan maken, die ervan getuigen, dat de internationale veiligheid niet gehandhaafd kan worden onder condities van politieke en militaire confrontatie.
Ontspanning betekent niet, en kan niet betekenen, een bevriezing van het objectieve proces van de historische ontwikkeling. Zij is niet een vrijgeleide voor corrupte regimes. Zij verschaft geen toestemming voor het recht om de gerechtigde strtijd om nationale bevrijding te onderduiken. Zij schaft de noodzaak van sociale hervormingen niet af.
Over deze kwesties wordt beslist door het volk zelf in ieder land. Het zou ook misleidend zijn om te geloven, dat voor de ontspanning betaald zou moeten worden met eenzijdige concessies van de kant van de socialistische landen, of dat in de omstandigheden van ontspanning reactionaire imperialistische kringen in staat zouden zijn uit te voeren, wat zij in de tijd van de koude oorlog niet voor elkaar konden krijgen.
Ontspanning, aldus de verklaring, is het afzien van het gebruik van en dreigen met geweld en strikte toepassing van het beginsel van niet-inmenging in de zaken van andere landen en eerbiediging van hun onafhankelijkheid en soevereiniteit.
De SU is altijd aan deze beginselen trouw geweest en zal dat in de toekomst ook zijn.

6. In punt 6 wordt gesteld, dat in recente jaren de betrekkingen tussen de SU en West-Duitsland aanzienlijk verbeterd zijn en dat de SU hieraan groot belang hecht. Deze ontwikkeling zou vijf of zeven jaar geleden ondenkbaar geweest zijn. De critici van de Westduitse Oostpolitiek zouden dat moeten bedenken. Zij leggen te veel nadruk op hetgeen op het ene of andere gebied nog niet bereikt is, maar zwijgen erover, dat vroegere bondsregeringen niet in staat waren, of misschien niet bereid waren, om de betrekkingen van hun land met half Europa op de weg van constructieve samenwerking te brengen.

7. Niet alleen het verdrag tussen de SU en de Bondsrepubliek was een historische mijlpaal. Er volgden verdragen met Polen, de DDR en Tsjechoslowakije.

Daardoor werd het de Bondsrepubliek mogelijk gemaakt een waardige plaats in het systeem van de internationale betrekkingen in te nemen; de weg naar het lidmaatschap van de VN werd er door geopend.

8. In punt acht wordt het viermogendhedenakkoord over West-Berlijn in herinnering gebracht !pag. 577 e v.-1971). Hierover wordt opgemerkt: ,,In essentie is het viermogendhedenakkoord gericht op normale betrekkingen van goede nabuurschap tussen de Bondsrepiibliek Duitsland en de SU. de DDR en de andere socialistische landen. Dit is de enige context, waar binnen het succesvol kan functioneren. Hieraan zouden die politici moeten denken, die het viermogendhedenakkoord aan een krachtproef willen onderwerpen en die nog steeds West-Berlijn zien als een handig middel voor een terugkeer naar de politieke criteria en richtlijnen van voorbije jaren.

9. In punt negen wordt van degenen, die twijfelen aan de politiek van ontspanning en die vragen om een ,,harde lijn" jegens de socialistische landen, gevraagd een alternatief te ontwikkelen. Zij kunnen dat niet, volgens de verklaring, omdat de politiek van ontspanning te diep geworteld is. Zij kunnen alleen kunstmatige moeilijkheden in de internationale situatie veroorzaken en kapitaal slaan uit problemen, die zich kunnen voordoen, om daarmee te ,,bewijzen", dat de politiek van ontspanning een doodlopende weg is.

10. De verklaring stelt dan, dat de SU bereid is haar politiek voort te zetten, die gericht is op de ontwikkeling van politieke, economische, wetenschappelijke en culturele samenwerking met de Bondsrepubliek. De SU is bereid samen te werken met krachten binnen de Bondsrepubliek, die hetzelfde nastreven.

11. Op de basis van hetgeen reeds bereikt is, kunnen de SU en de Bondsrepubliek nog veel meer bereiken in de opbouw van bilaterale samenwerking op politiek, handels-, economisch en ander gebied.
Ook bestaan er ruime mogelijkheden voor de ontwikkeling van de samenwerking tussen de SU en de Bondsrepubliek op internationaal gebied. Daarbij kan gedacht worden, aldus de Sowjet-verklaring, aan projecten van pan-Europese betekenis en aan vraagstukken van ontwapening.

12. Volgens de verklaring staat het volk van de Bondsrepubliek, evenals de volkeren van de andere Europese staten, voor de fundamentele vraag, waarop de energie gericht gaat worden; op vrede of op oorlog. Geen verstandig persoon, laat staan een staatsman, die belast is met het formuleren van buitenlandse politiek, kan het antwoord op deze vraag ontlopen. De toekomst en het lot van de Bondsrepubliek zijn onscheidbaar verbonden met de ontwikkeling van Europese aangelegenheden, met name met hun vreedzame ontwikkeling.

De ambassadeur van de SU in de Bondsrepubliek, Valentin M. Falin, bracht op eigen verzoek op 24 mei een bezoek aan bondskanselier Schmidt. Hij gaf de bondskanselier een toelichting op de tekst van de verklaring van zijn regering, die daarmee het karakter van een formele diplomatieke nota kreeg.

Reactie Bondsrepubliek

De Bondsregering stelde op 29 juni in een speciale vergade ing een antwoord np op de vei-klaring van de regering van de SU. Dit antwoord werd gepubliceerd in het *Bulletin* een uitgave van het bureau voor pers en voorlichting van de bondsregering, van 1 juli.
Ook hiervan volgt nu een samenvatting.

r

1. De bondsregering erkent, dat de in de 70-er jaren bereikte vermindering van de spanningen in Europa zonder de verbetering van de verhouding tussen de Bondsrepubliek en de SU niet denkbaar geweest zou zijn. Daardoor is de vrede, waarop de Bondsrepubliek met al haar verantwoordelijke politieke krachten zich sedert haar stichting heeft vastgelegd, nu verzekerd. Dat is te danken aan de inspanningen van alle betrokkenen: de Bondsrepubliek Duitsland en haar partners in de EG en de NAVO hebben daar niet minder aan bijgedragen dan de SU en haar bondgenoten. Dientengevolge is de vraag, of de ene of de andere zijde voor oorlog of vrede kiest, bij de inmiddels bereikte stand van de betrekkingen tussen beide landen niet langer relevant. De bondsregering gaat ervan uit, dat beide landen reeds lang voor vrede gekozen hebben.
De vraag is, hoe men het positieve in de betrekkingen tussen de Bondsrepubliek en de SU verder kan ontwikkelen. De verbetering van de betrekkingen, aldus de Westduitse regeringsverklaring, is de verklaarde wens van alle in de Bondsdag vertegenwoordigde partijen, ongeacht hun houding bij het afsluiten van de verdragen (zie ook pag. 383/2 e.v. - 1972).

2. De bondsregering stemt ermee in, dat ontspanningspolitiek gekenmerkt wordt door het afzien van het dreigen met en toepassen van geweld. Maar daarboven, vindt zij, moet er ook overeenstemming over bestaan de oorzaken van spanningen weg te willen nemen ,of dusdanig van hun scherpte te ontdoen, dat zij niet tot gevaarlijke conflicten leiden.
Slechts wanneer geen aanspraak gemaakt wordt op eenzijdige voordelen ten koste van de andere zijde kan ontspanning duurzaam en voor allen profijtelijk zijn. Ontspanning verlangt, dat men in redelijke mate met elkaar rekening houdt. Als elke zijde de andere door woord en daad daarvan overtuigen kan, zal er een belangrijke reden wegvallen om aan zijn politiek te twijfelen. Het is niet bevorderlijk voor het gemeenschappelijk verklaarde doel ontspanning na te streven, als de regering van de SU in haar verklaring van 22 mei 1976 de deelnemers aan de interne politieke discussie in de Bondsrepubliek Duitsland over de middelen en wegen van haar vreedzame buitenlandse politiek probeert in te delen in goedwillenden en boosaardigen.
Voor de doelmatigheid van de ontspanningspolitiek is het volgens de bondsregering ook niet voldoende weliswaar de onschendbaarheid van de grenzen te verklaren, als gelijktijdig één zijde er aanspraak op maakt erover te willen oordelen wat in een andere staat een ,,corrupt regime" is en wat niet. Dat geldt niet alleen in Europa, maar wereldwijd.

3. De ontspanningspolitiek van de bondsregering is ingebed in de gemeenschappelijke politiek met de bondgenoten. De NAVO dient de vrede, aldus de bondsregering, en werkt constructief aan het ontspanningsproces. Het is niet bevorderlijk voor de ontspanning, wanneer één zijde voortdurend de eigen defensie-inspanningen als bevorderlijk voor de vrede en die van de ander als gevaarlijk voor de vrede aanduidt en deze van agressiviteit beschuldigt.

4. De bondsregering stelt, dat met het afsluiten van het verdrag met Moskou van 12 aug. 1970 niet de bestaande situatie in Europa als definitief is aanvaard.
Dit bleek, aldus de Westduitse regeringsverklaring. uit de zorgvuldig gekozen formuleringen van het verdrag van Moskou, alsmede uit een brief, die de toenmalige Westduitse minister van buitenlandse zaken, Scheel, naar aanleiding van de ondertekening van het verdrag op 12 aug. 1970 overhandigd had en die door de Sowjet-minister van buitenlandse zaken, Gromyko. op 12 april 1972 wij de ratificatie van het verdrag aan de bevoegde commissies van de Opperste Sowjet bekend gemaakt werd. In deze brief werd uit naam van de regering van de Bondsrepubliek Duitsland vastgesteld, dat ,,dit verdrag niet in tegenspraak tot het politieke doel van de Bondsrepubliek Duitsland staat, te werken in de richting van een toestand van vrede in Europa, waarin het Duitse volk in vrije zelfbeschikking zijn eenheid terugkrijgt". Het is onjuist van het ,,volk van de Bondsrepubliek Duitsland" te spreken, want de Duitsers in de Bondsrepubliek Duitsland voelen zich als een deel van de Duitse natie, die gedwongen is in twee staten te leven.
Over de principes voor de betrekkingen tussen de staten, die er aan deelgenomen hebben, wordt in het slotdocument van de Conferentie over de Europese veiligheid en samenwerking gezegd, dat de grenzen in Europa onschendbaar zijn, maar daarnaast wordt de mogelijkheid open gehouden, dat ,,hun grenzen veranderd kunnen worden door vreedzame middelen en bij overeenkomst, in overeenstemming met het internationale recht".
Voorts meent de bondsrepubliek, dat ieder het recht van vrije meningsuiting toekomt. Als dit recht door Duitsers wordt uitgeoefend in kwesties, die zaken van het Duitse volk betreffen en waarbij het om schending van de mensenrechten gaat, is dat niet ,,cynisch", noch een inmenging in de binnenlandse aangelegenheden van de andere Duitse staat.

5. De bondsregering beschouwt het viermogendhedenakkoord over Berlijn als een essentieel element van de ontspanning in Europa. Daarbij vindt zij belangrijk voor de levensvatbaarheid van de stad de vertegenwoordiging van de belangen van de stad naar buiten door de Bondsrepubliek Duitsland in het kader van het verdrag, de voor het verkeer en bezoeken getroffen regelingen en de in het viermogendakkoord deel II b in het bijzonder bevestigde banden tussen Berlijn (West) en de Bondsrepubliek Duitsland, die volgens het verdrag ,,gehandhaafd blijven en ontwikkeld wordeen". Daarbij gaat het viermogendhedenakkoord deel II b ervan uit, dat Berlijn (West) ,,als te voren geen bestanddeel (constitutief deel) van de Bondsrepubliek Duitsland" is, en ,,ook in de toekomst niet er door geregeerd wordt". (tekst viermogendhedenakkoord pag. 582/3 e.v.-1971).
De indruk, die gewekt wordt door art. 7 van het vriendschapsverdrag tussen de SU en de DDR van 7 okt. 1975 (tekst verdrag pag. 684/1 e.v.-1975). alsof het viermogendhedenakkoord buiten de daar

bevestigde handen tussen Berlijn (West) en de Bondsrepubliek Duitslancl ook voorzien heeft in verbindingen van de stad met andere staten, op gelijke wijze. is onjuist.

De bondsregering blijft bij de gemeenschappelijke verklaring van bondskanselier Brandt en secretaris-generaal Brezjnew van 21 mei 1973 (pag. 348/3 e.v.-1973), volgens welke ,,de strikte naleving en volledige toepassing van dit verdrag een essentiële voorwaarde voor een duurzame ontpanning in het centrum van Europa en voor een verbetering van de betrekkingen tussen de betrokken staten. i.h.b. tussen de Bondsrepubliek Duitsland en de SU" is.

De bondsregering gaat ervan uit, dat ook de SU in de toekomst aan deze verklaring vaathoiidt.

De bondsregering noemt in haar verklaring pogingen om sommige bepalingen van het verdrag eenzijdig restrictief uit te leggen ,,een belasting". Ook meent zij, dat het succesrijke functioneren van het verdrag niet afhankelijk gemaakt kan worden van voorwaarden, die buiten het verdrag liggen, en al helemaal niet van het gedrag in andere kwesties.

De bondsregering ziet een nauwe samenhang tussen de toestand m.b.t. Berlijn enerzijds en ontspanning. veiligheid en samenwerking in Europa anderzijds. Derhalve blijft Berlijn een toetssteen voor de wil van alle betrokkenen om constructieve ontspanningspolitiek te bedrijven.

6. De bondsregering stelt in haar antwoord, dat zij aan de volledige uitvoering van het slotdocument van de CEVS door alle ondertekenende staten een grote betekenis toekent voor de verbetering van de betrekkingen tussen de staten, voor het invoeren van vertrouwen wekkende maatregelen, voor de 'bevordering van een nauwere economische samenwerking en voor de vermindering van de grenzen en de toename van contacten tussen de mensen, opdat dezen in het genot van de vruchten van de ontspanning kunnen komen.

7. Vervolgens stelt de bondsregering, dat de Sowjet-zijde in zijn verklaring van 22 mei m.b.t. de verdere ontwikkeling van de betrekkingen tussen de Bondsrepubliek en de SU hier en daar een polemische toon laat horen, die niet meer in overeenstemming lijkt te zijn met de huidige stand van de betrekkingen tussen beide staten. De bondsregering wil hier liever niet op ingaan; zij begroet de uitspraken, die door een constructieve geest gekenmerkt zijn en wil daaraan vastknopen.

De bondsregering waardeert de ontwikkeling van de bilaterale betrekkingen tussen de Bondsrepubliek en de SU na het afsluiten van het verdrag van Moskou overwegend positief. Zij ziet problemen vooral bij de nog niet bereikte overeenstemming over een bevredigende manier om Berlijn (West) in overeenstemming met het viermogendhedenakkoord te betrekken bij deze samenwerking.

8. De bondsregering is van oordeel, dat het voor de internationale ontspanning niet bevorderlijk is, wanneer geprobeerd wordt de bestaande krachtsverhoudingen door ingrijpen in de binnenlandse ontwikkelingen in andere delen van de wereld met het doel de eigen invloedssfeer uit te breiden te veranderen.

De bondsregering en haar westelijke vrienden willen de jonge staten, die zich van koloniale heerschappij bevrijd hebben, niet hun staats- en maatschappijvormen opdringen Zij zijn er tegen, dat anderen dit proberen

9. De bondsregering heeft alle voorstellen van de SU op het terrein van de ontwapening zorgvuldig en op een constructieve manier getoetst. Zij ondersteunt alle concrete voorstellen, die kunnen bijdragen tot inperking van de bewapeningswedloop en tot ontwapening, die gelijktijdig de internationale veiligheid bevestigen. Concrete vooruitgang zou volgens de bondsregering bevorderd worden, als alle zijden een positieve houding zouden aannemen m.b.t. effectieve internationale controles.

10. Tenslotte meent de bondsregering. dat de ervaringen van de geschiedenis en de verantwoordelijkheid voor de vrede aan de Bondsrepubliek Duitsland cn de SU dwingend voorschrijven de weg van ontspanning, rekening houdend met het feit, dat beide landen behoren tot verschillende maatschappelijke, economische en bondgenootschappelijke systemen, volhardend voort te zetten.

Beide zijden moeten dit naar het oordeel van de bondsregering zien als een proces van lange termijn, dat niet door overwegingen van korte termijn schade mag oplopen.

De bondsregering is van plan op de grondslag van de afgesloten verdragen, i.h.b. van het verdrag van Moskou van 12 aug. 1970, de wederzijdse betrekkingen consequent en geduldig uit te breiden en tegelijkertijd de economische samenwerking in wederzijds belang te ontwikkelen.

Reactie *CDU/CSU-oppositie*

De CDU/CSU-oppositie heeft ook op de verklaring van de Sowjet-regering gereageerd. Op 22 juni gaf de Bondsdagfractie van de CDU/CSU een verklaring uit, waarin o.m. gezegd werd, dat jegens de SU enige fundamentele waarheden m.b.t. de ontspanning vastgelegd moesten worden, o.a., dat het dwangsysteem in het Oosten zelf een element van spanning vormt, dat beide zijden zich eerlijk moeten inspannen om de oorzaken van de spanning te verzachten en dat niet één zijde, steunend op een ideologie, aanspraak kan maken op leiding en heerschappij en van de andere zijde aanpassing en onderwerping verlangen.

Ontspanning is naar het oordeel van de CDU/CSU ook onverenigbaar met het in stand houden van de Duitse deling, met de toestanden aan de intern-Duitse grens en met de weigering van de mensenrechten, waarvan ook de socialistische staten beloofd hadden deze te zullen erkennen.

De CDU/CSU wees de Sowjet-beschuldiging af, als zou zij er nationalistische en revanchistische concepties op na houden. (*Soviet News, Bulletin*, FAZ)

AFRIKA

OEGANDA

BINNENLANDSE ONTWIKKELINGEN EN BUITENLANDE BETREKKINGEN SINDS EIND 1972

Onder leiding van president Idi Amin Dada, die op 15 juli '75 door ca. 2.000 legerofficieren van generaal tot veldmaarschalk werd bevorderd en die op 25 juni 1976 door leden van zijn defensieraad tot president voor het leven werd benoemd — nadat hij op 25 jan. 1971 door een militaire staatsgreep als generaal-majoor aan de macht was gekomen —, is in Oeganda een „terreurbewind" gevestigd, aldus o.a. een rapport van de Internationale Commissie van Juristen d.d. 4 juni 1974.

Nadat president Amin bij zijn streven om de controle op Oeganda's economie in handen van Afrikanen te leggen tot uitwijzing van de Aziaten in zijn land was overgegaan (pag. 704/3 e.v.-1972), trof hij een reeks maatregelen tegen niet-Oegandese, vooral Britse, economische belangen in Oeganda (overname van bedrijven door de regering, uitwijzing buitenlanders).

O.m. hierdoor verslechterden Oeganda's betrekkingen met Engeland en de VS, terwijl vooral door beschuldigingen en verklaringen van Amin de relatie van Oeganda met zijn buurlanden verslechterde (Kenia) dan wel gespannen bleef (Tanzania). Niettemin werd president Amin door de 12de topconfe-

President Amin onthulde op 23 juli 1975 zijn eigen standbeeld in Jaja Marine aan het Victoria Meer.

rentie van de Organisatie van Afrikaanse Eenheid (OAE) eind juli 1975 (pag. 63/3 e.v. - 1976) voor het volgende jaar tot voorzitter van de organisatie benoemd.
Deze en andere aspecten van de binnenlandse ontwikkelingen in Oeganda en van zijn buitenlandse betrekkingen worden hieronder nader uitgewerkt.

Wijzigingen kabinet

Ook in de afgelopen twee jaar heeft president Idi Amin diverse wijzigingen in zijn kabinet (vor. ber. pag. 528/3-1974) aangebracht.

Op 23 aug. 1974 werd bekendgemaakt dat Emmanuel B. Wakhweya, minister van financiën in Amin's eerste kabinet. opnieuw op deze post was benoemd, nadat hij tevoren een tijd lang de commissie voor Aziatische eigendommen had geleid. Tegelijk werd A. C. K. Oboth-Ofumbi (tot dusver minister zonder portefeuille) benoemd tot minister van binnenlandse zaken als opvolger van Mathew L. Obado, die minister van energie en verbindingen wordt, een post die a.i. dor J. J. Obbo was beheerd.
Op 28 nov. 1974 maakte het bureau van de president bekend dat Elisabeth Bagaya was ontslagen als minister van buitenlandse zaken, omdat zij ,,een risico voor de veiligheid'' was geworden door haar contacten met Britse en Amerikaanse inlichtingendiensten, zij geen verantwoording had weten af te leggen voor de besteding van regeringsfondsen tot een totaal van 160.000 Oegandese shilling (ca. £ 10.000) en zij sexueel contact had gehad met ,,een onbekende Europeaan in een toilet op de Parijse luchthaven''. De volgende dag deelde radio-Oeganda mee dat president Amin de portefeuille van buitenlandse zaken in eigen beheer had genomen. Nadat op 5 dec. bevestigd was dat mevr. Bagaya onder huisarrest in Kampala verbleef, deelde radio-Oeganda de volgende dag mee dat het haar nu vrij stond het land te verlaten. In een Oegandees regeringsrapport van 8 dec. werd verklaard dat mevr. Bagaya tegenover de politie had bevestigd dat zij officiële fondsen voor luxe zaken had verkwist. Zij zou volgens persberichten van Amin twee jaar de tijd hebben gekregen om het geld aan de regering terug te betalen. Zij vertrok naar Kenia, aldus radio-Oeganda op 19 febr. 1975.
Op 9 jan. 1975 werd kolonel Isaak Lumago benoemd tot minister van industrie en energie, een nieuwe functie.
Op 18 jan. 1975 deelde Wakhweya te Londen mee dat hij als minister van financiën was afgetreden. Oboth-Ofumbi, de minister van binnenlandse zaken, werd op 20 febr. tevens ad interim met de portefeuille van financiën belast.
Op 29 jan. werd bekendgemaakt dat luitenant-kolonel Juma Oris Abdalla, de minister van voorlichting en radiozaken, tevens tot waarnemend minister van buitenlandse zaken was benoemd.
Op 28 april werd Lumago tot ambassadeur benoemd en op 25 mei werd Abdalla definitief minister van buitenlandse zaken.

De door deze laatste benoemingen ontstane vacatures werden vervuld bij een kabinetsreorganisatie op 13 juli 1975. Toen kwam door de benoeming van nog vier legerofficieren en een burger tot minister de meerderheid van de ministersportefeuilles in handen van officieren van leger en politie.

De benoemingen betroffen: generaal-majoor Mustafa Adriki - defensie (hij nam deze portefeuille van Amin over en bleef tegelijk zijn post van stafchef van de strijdkrachten behouden); kolonel Sabuni - industrie en energie: luitenant-kolonel Onaah - toerisme, jacht en natuurbescherming (nieuwe portefeuille); kapitein Noah Mohammed - handel; Edward L. Athiyo (voorheen handel) - voorlichting en radiozaken.

Hierna was de verdeling van de overige portefeuilles als volgt: buitenlandse zaken - luitenant-kolonel Juma Oris Abdalla; staatsminister bureau presiaent - Paul O. Etiang: binnenlandse zaken en financiën a.i. - A. C. K. Oboth-Ofumbi: staatsminister financiën - M. S. Kiyingi; provinciaal bestuur - brigade-generaal Moses Ali; landbouw en veeteelt - J. M. Byagagaire; arbeid - L. Katagyira; onderwijs - brigade-generaal Barnabas Kili; cultuur en gemeenschapsontwikkeling - generaal-majoor Francis Nyangweso; coöperaties en marktwezen - Mustafa Ramadhan; openbare werken en huisvesting - luitenant-kolonel S. Lukakamwe; grondbezit en waterstaat - luitenant-kolonel E. W. Oryema; justitie - G. S. Lule; openbare diensten en kabinetszaken - R. B. Nshekanabo; transport en verbindingen - Mathew L. Obado; gezondheid - Henry Kyemba; directeur planning en economische ontwikkeling - I. K. Kabanda; directeur projecten en uitvoering - S. Nyanzi.

Overgebleven Aziaten naar dorpen

President Amin maakte op 2 nov. 1972 bekend dat alle Aziatische Oegandese staatsburgers, die na 8 nov. in Oeganda bleven, de steden zouden moeten verlaten en naar de dorpen zouden moeten vertrekken. De verklaring van een ,,economische oorlog'' betekende volgens de president dat het hele zakenleven door zwarte Oegandezen zou worden overgenomen. Vanaf 9 nov. zouden de resterende Aziaten, aldus Amin op 6 nov., zich aan een telling door regeringsfunctionarissen moeten onderwerpen. Zij zouden dan hun voorkeur kenbaar kunnen maken naar welk district zij wensten te worden gestuurd. Volgens schattingen werden op 9 nov. in Kampala en andere steden ca. 4.000 Aziaten geteld, zowel Oegandese staatsburgers als personen voor wie het uitwijzingsdecreet niet van toepassing was. De verplaatsing van de Aziaten naar de plattelandsdistricten, waar zij zich met de andere Oegandezen moesten vermengen, zou in een ,,paar weken'' beginnen, aldus deelde Amin op 12 nov. mee.
De Britse commissie voor de opvang van de Aziaten maakte op 17 nov. bekend dat in totaal 27.200 Aziaten in Groot-Brittannië waren aangekomen. Tegen 7 nov. hadden de Canadese autoriteiten 6.000 inreisvergunningen afgegeven voor Britse, statenloze en Oegandese Aziaten. Toen waren naar schatting 3.100 Britse Aziaten naai- India gegaan. Van de 4.200 statenloze Aziaten, die tussen 28 okt. en 9 nov. reisdocumenten ontvingen en die met een dooi- de ICEM (Intergouvernementele Commissie voor Europese Migratie) georganiseerde luchtbrug Oeganda verlieten, kwam het grootste deel in West-Europa (o.a. Oostenrijk en België) terecht. Op 25 febr. 1973 maakte president Amin bekend dat de toewijzing van de voormalige Aziatische ondernemingen aan Afrikaanse Oegandezen was voltooid. Sinds okt. 1972 waren ca. 3.500 à 4.000 ondernemingen overgedragen.

Drie dagen eerder had de Britse minister van binnenlandse zaken, Robert Carr, meegedeeld dat van de 3.600 vluchtelingen uit Oeganda, die in kampen waren ondergebracht, 1.100 in 16 verschillende landen plaats hadden gekregen, dat de definitieve vestiging van 1.000 anderen werd geregeld en dat over de vestiging van de laatste 1.500 in Europese doorgangskampen door prins Sadruddin Aga Khan, de VN Hoge Commissaris voor vluchtelingen, met diverse regeringen werd onderhandeld. Ca. 300 gezinshoofden, van wie vrouwen en kinderen reeds in Groot-Brittannië waren, zouden daar alsnog met hun gezinnen worden verenigd.

Maatregelen tegen Britse, Amerikaanse en andere belangen in Oeganda

Op 18 dec. 1972 maakte president Amin via de radio de volgende maatregelen tegen Britse belangen in Oeganda bekend:

1) De regering van Oeganda zou 5 Britse, 2 gedeeltelijk Britse en één Amerikaanse ondernemingen in Oeganda overnemen. 2) Alle theeplantages in het bezit van niet-Oegandezen zouden door de regering worden opgeëist en de vergunningen van bepaalde categorieën niet-Oegandese handelsmaatschappijen zouden voor 1973 niet worden verlengd. 3) De geblokkeerde bankrekeningen van Aziaten en anderen die Oeganda verlaten hadden zouden van de Britse of Indische handelsbanken worden overgemaakt naar de Uganda Commercial Bank, een staatsbank, waarmee in de toekomst ook alle regeringsinstan-

ties hun bankzaken moesten regelen.

Krachtens het op 18 dec. gepubliceerde overname-decreet kwamen 15 ondernemingen (incl. de acht eerder genoemde) in staatsbezit plus 26 theeplantages (waarvan 20 Brits bezit waren).

Francis Okelo, een lid van de Oegandese VN-delegatie, verklaarde op 20 dec. dat zijn regering een ,,eerlijke en passende" compensatie zou betalen voor de overgenomen buitenlandse ondcrncmingcn en theeplantages.

Nadat de Britse Hoge Commissaris, Richard Slater, naar Londen teruggeroepen was (pag. 709/3-1972), maakte de Britse minister van buitenl. zaken, Sir Alec Douglas-Home, op 30 nov. '72 bekend dat de Britse regering elke financiële hulp aan Oeganda had gestaakt, dat een akkoord over een lening van R 10 mln was geannuleerd (dat reeds op 31 aug. was opgeschort, pag. 707/3-1972) en dat geen aanvullingen op de salarissen van het Britse personeel in het kader van de technische bijstand aan Oeganda (ca. 800 personen) zouden worden betaald, als hun huidige contracten (binnen 2 jaar) zouden zijn afgelopen.

Op 4 jan. 1973 deelde president Amin tijdens een gesprek met de waarnemende Britse Hoge Commissaris, Henry Brind, mee dat ca. 500 Britse ondernemingen in Oeganda aan Oegandese Afrikanen moesten worden overgedragen en dat 94 andere in Brits bezit mochten blijven.

In het weekeinde van 6-7 jan. maakte de Oegandese regering bekend dat 75 Britse en Europese ondernemingen hun handelsactiviteiten mochten voortzetten, maar dat 87 andere moesten sluiten. Een regeringswoordvoerder verklaarde nog dat er 500 à 600 buitenlandse ondernemingen in Oeganda waren, waarvan 164 geheel in Brits bezit waren.

In de maanden maart t/m mei 1973 nam president Amin verdere maatregelen tegen niet-Oegandese belangen in Oeganda. in het bijzonder Britse belangen.

Op 18 maart 1973 deelde de president mee dat hij de bestaande ,,speciale betrekkingen" tussen zijn regering en de Britse Hoge Commissie had opgeschort en dat privileges onmiddellijk zouden worden ingetrokken totdat de Britse pers ,,zijn smerige campagne" tegen Oeganda staakte. De waarnemende Hoge Commissaris Brind zou niet langer door de president worden ontvangen en mocht niet meer de vergaderingen van de speciale kabinetscommissie voor besprekingen over uitgewezen Britse burgers of onteigende Britse firma's bijwonen.

Minstens 14 Britse burgers werden in maart en april vaak zonder opgaaf van redenen uitgewezen. Dit lot trof op 9 maart o.a. Philip Short, de enige full-time buitenlandse correspondent in Oeganda, omdat zijn berichtgeving ,,schadelijk voor Oeganda's goede naam" was; Short werd op 1 juni na stappen van president Amin ook uit Kenia uitgewezen.

Op 22 mei gelaste president Amin dat alle overgebleven Britse firma's in Oeganda — naar schatting ongeveer 100 — onmiddellijk zouden worden overgenomen.

Vanaf maart 1973 verslechterden ook Oeganda's betrekkingen met de VS.

Op 9 maart 1973 werd te Washington onthuld dat de Amerikaanse ambassadeur in Kampala, Thomas Melady, voor overleg teruggeroepen was nadat de Amerikaanse regering twee boodschappen van president Amin met kritiek op de Amerikaanse bemoeienis in Vietnam bestemd voor president Nixon, totaal onaanvaardbaar" had genoemd. Na een verdere boodschap van Amin op 4 juli verklaarde een woordvoerder van het State Department dat de VS geen nieuwe ambassadeu naar Kampala zouden sturen.

Van 7-9 juli werden 111 vrijwilligers van het Amerikaanse Vredeskorps, die op weg waren naar Zaïre bij een tussenlanding in Oeganda vastgehouden, omdat zij ,,huurlingen" of ,,zionistische agenten" zouden kunnen zijn. Op 10 maart waarschuwde Amin de Amerikaanse zaakgelastigde, Robert Keeley, dat zijn veiligheidstroepen ,,de activiteiten van Amerikanen in Oeganda nauwlettend in de gaten hielden" en dat tegen elk van hen, die zich met subversieve actie bezighield, drastisch zou worden opgetreden. Amin voegde daaraan toe dat hij geen Amerikaanse propaganda in zijn land tolereerde en geen prijs stelde op buitenlandse adviezen.

Op 23 okt. beval president Amin dat alle Amerikaanse en Britse burgers in Oeganda, die zonder identiteitskaarten zouden worden aangetroffen, gearresteerd en in militaire hechtenis gehouden moesten worden. Radio-Oeganda voegde daar later aan toe dat een eerder aangekondigde ,,verrassingsaanval" van Amerikaanse, Britse en Israëlische commando's met behulp van de CIA zou worden uitgevoerd.

Op 29 okt. gelastte de Oegandese regering zes Amerikaanse mariniers, die de Amerikaanse ambassade in Kampala bewaakten, het land binnen 48 uur te verlaten, omdat zij bij ,,subversieve activiteiten" waren betrokken.

Op 8 nov. 1973 maakte het State Department te Washington bekend dat de Amerikaanse ambassade in Oeganda zou worden gesloten wegens ,,een cumulatie van acties door de Oegandese regering die omstandigheden hebben geschapen welke het onmogelijk maakten effectief diplomatieke betrekkingen te onderhouden". De ambassadestaf werd op 11 nov. uit Kampala teruggetrokken, nadat het State Department de ca. 200 Amerikaanse staatsburgers in Oeganda had geadviseerd het land te verlaten.

Op 5 juni 1974 zond radio-Oeganda een waarschuwing van president Amin uit, nl. dat het Britse Hoge Commissariaat in Kampala zou worden gesloten en dat alle in Oeganda woonachtige Britten het land binnen 48 uur moesten verlaten, als de Britse regering en de BBC niet onmiddellijk hun ,,ongefundeerde propaganda" tegen zijn regering staakten. Daarbii werd kenneliik gedoeld op de "Britse publiciteit m.b.t. bovengenoemd ICJ-rapport, dat door Amin als een onderdeel van een door Engeland geïnspireerde campagne werd beschouwd om zijn land in diskrediet te brengen.

Na een particuliere ontmoeting tussen president Amin en de Britse waarnemende Hoge Commissaris, James Hennessey. op 7 juni 1974. kondigde Amin de volgende dag een verbod af m.b.t. de verkoop in Oeganda van ,,alle imperialistische kranten", waartoe hij niet alleen de Britse rekende maar ook de in Kenia uitgegeven bladen East *African* Standard en Daily *Nation*.

Op 3 nov. 1974 meldde radio-Oeganda dat president Amin zijn dreigement om de Britten uit Oeganda uit te wijzen, dat hij eerder op advies van president Kenyatta van Kenia had ingetrokken, had hernieuwd. Elk staflid van het Britse Hoge Commissariaat, dat buiten de hoofdstad wilde reizen, moest volgens een presidentiële richtlijn vooraf toestemming van het ministerie van buitenlandse zaken krijgen. Op 5 nov, werd meegedeeld dat het Britse Hoge Commissariaat was gelast zijn staf voor het volgende weekeinde van 50 tot 5 man in te krimpen, omdat die zich met inlichtingenactiviteiten zou hebben bezig gehouden. De volgende dag werd de defensie-adviseur, luitenant-kolonel C. E. Potts, gelast Oeganda voor middernacht te verlaten. Eveneens op 6 nov. kreeg de Oegandese Hoge Commissaris in Londen, Frederick Isingoma, van het Britse ministerie van buitenlandse zaken opdracht zijn staf voor 10 nov. middernacht van 12 tot 5 man in te krimpen. Dit geschiedde en op 10 nov. keerden ook de uitgewezen Britse diplomaten van Kampala naar Londen terug.

Op 23 jan. 1975 ontving het Britse ministerie van buitenlandse zaken een telex van president Amin gericht aan koningin Elizabeth, waarin hij meedeelde dat hij had ,,besloten Engeland op 4 aug. 1975 te bezoeken" in de hoop dat zijn verblijf ,,een goed voorteken in de richting van een normalisering van de betrekkingen" zou zijn. Op 6 febr

werd meegedeeld dat de Britse regering besloten had niet officieel op Amin's boodschap te antwoorden. Op 16 febr. '75 hernieuwde de Oegandese regering haar dreigement om stappen te ondernemen tegen de in Oeganda wonende Britten. waarbij de Britse regering n.a.v. publikaties in de Britse nieuwsmedia van propaganda tegen het volk van Oeganda werd beschuldigd.
Op 4 april leek plotseling een verbetering in de betrekkingen tussen Oeganda en Engeland in te treden.

President Amin zei toen tegen de wnd. Britse Hoge Commissaris Hennessey, die een boodschap van premier Wilson overbracht met dank voor de door Amin betuigde deelneming voor een ongeluk in de Londense ondergrondse, dat hij bereid was de beperkingen t.a.v. het Britse Hoge Commissariaat op te heffen en het uitwijzingsbevel t.a.v. luitenant-kolonel Potts in te trekken. Als anwoord op de volgens radio-Oeganda door Wilson geuite wens om normale betrekkingen met Oeganda te onderhouden, verklaarde Amin zich bereid tot verbetering van die betrekkingen. Hij zag uit naar de benoeming van een effectieve Britse Hoge Commissaris.
Amin zou Wilson in een brief, naar op 16 april werd bericht, hebben aangeboden financiële regelingen te treffen als schadevergoeding voor vroegere Britse inwoners van Oeganda en de 27.000 verdreven Aziaten met een Brits paspoort, maar o.a. op voorwaarde dat premier Wilson naar Kampala zou komen voor compensatiebesprekingen Op 17 april deelde Amin mee dat hij zijn aanbod had ingetrokken, omdat Wilson geweigerd zou hebben naar Oeganda te komen, en dat nu ook geen compensatie zou worden betaald.

Een verdere verslechtering van de Brits-Oegandese betrekkingen volgde op de arrestatie en veroordeling van de sinds 1964 in Oeganda levende Britse lector Dennis Cecil Hills (61).

Hills was op 1 april 1975 gearresteerd, nadat de Oegandese regering er weet van had gekregen dat hij een boek aan het schrijven was over zijn leven in Oeganda, dat een beoordeling van Amin's regime bevatte. Het manuscript werd door de veiligheidspolitie in beslag genomen en radio-Oeganda meldde op 22 april dat de tekst anti-Oeganda-propaganda bevatte.
Op 8 mei maakte president Amin bekend dat hij majoor Juma Ali, de commandant van het gemechaniseerde regiment Malire, tot voorzitter van het militaire tribunaal had benoemd dat Hills zou berechten wegens zijn ,,rol... in verraderlijke en opruiende activiteiten. Hoewel de openbare aanklager op 9 mei uitsprak dat Hills op onvoldoende gronden was aangeklaagd en het proces tegen hem daarom geen voortgang kon vinden, begon op 9 juni te Bombo voor een uit 5 leden bestaand militair tribunaal toch een proces tegen Hills.
Op 10 juni verklaarde president Amin in antwoord op een beroep van Kenia's president Kenyatta namens de Britse regering dat hij Hills' leven zou sparen. als Engeland binnen 10 dagen aan zes voor-

Na de vrijlating van de Brit Dennis Hills in Kampala op 10 juli 1975 v.l.n.r. Bula Mandungu (min. van buitenl. zaken van Zaire), James Callaghan (toen min. van buiteni. zaken van Groot-Brittannië), president Amin met zijn kleinzoon Moses, en Dennis Hills.

waarden voldeed: stopzetting van alle ,,kwaadaardige propaganda" tegen Oeganda; uitwijzing van alle Oegandese ballingen in Engeland, die ,,ongefundeerde geruchten" m.b.t. Oeganda verspreiden; stopzetting van campagnes om andere landen van hulp aan Oeganda te weerhouden: stopzetting door Engeland van ongefundeerde berichten over chaos in Oeganda; verkoop door Engeland aan Oeganda van alle reserve-onderdelen voor de door Oeganda gekochte militaire uitrusting; een schriftelijke bevestiging door de koningin of de premier m.b.t. de aanvaarding van deze voorstellen.
Op 11 juni meldde radio-Oeganda dat Hills schuldig was bevonden aan verraad tegen de president en de staat, daarvoor ter dood veroordeeld was en over 10 dagen zou worden geëxecuteerd, tenzij Engeland Amin's voorwaarden vervulde, maar ook dan zou Hills nog een jaar in de gevangenis blijven.
Op verzoek van Engeland ondernamen talrijke regeringen bij Amin stappen om het leven van Hills te redden.
Terwijl president Amin in een telefoongesprek met president Kenyatta op 15 juni op de komst van de Britse minister van buitenlandse zaken, Callaghan. of die van defensie, Roy Mason, zou hebben aangedrongen, verklaarde Callaghan zich daar op 16 juni onder de gegeven omstandigheden niet toe bereid, maar wel als Hills' leven werd gespaard.
Op 19 juni vertrokken luitenant-generaal Sir Chandos Blair en majoor b.d. Iain Grahame, resp. de vroegere commanderende officier en de compagniescommandant van de toenmalige sergeant Amin, met een persoonlijke boodschap van koningin Elizabeth naar Kampala. Zij werden op 22 juni door Amin ontvangen, die vervolgens meedeelde dat de voor 23 juni vastgestelde executie was uitgesteld. Die zou echter wel doorgang vinden als minister Callaghan Oeganda niet in de volgende 10 dagen bezocht. Callaghan herhaalde op 23 juni dat hij niet van zins was onder dwang naar Kampala te gaan, maar dat hij na gratie voor Hills wel op korte termijn naar Oeganda wilde gaan om over alle hangende problemen te spreken. Voorts onthulde Callaghan dat premier Wilson in twee boodschappen aan Amin op diens zes voorwaarden was ingegaan — de ontvangst van een boodschap werd op 25 juni door Amin bevestigd —, zonder dat de situatie veranderde.
Nadat o.a. koning Khaled van Saoedi-Arabië en president Moboetoe van Zaire aangeboden hadden te bemiddelen, arriveerde Amin op 30 juni in de Zairese hoofdstad Kinsjasa, waar hij op 1 juli meedeelde dat hij gratie had verleend aan Hills ,,vanwege mijn vertrouwen in president Moboetoe".
Op diens uitnodiging bracht minister Callaghan op 8 juli een bezoek aan Kinsjasa. Hij sprak daar met president Moboetoe ei: zijn Zairese ambtgenoot Bula Mandungu, met wie hij de volgende dag naar Kampala vloog, waar hij op 10 juli door president Amin ontvangen werd. De president liet Hills in het vertrek waar de besprekingen werden gevoerd binnenkomen en verklaarde dat deze een vrij man was. Callaghan en Hills keerden op 10 juli 's avonds in Engeland terug.

Hills' vrijlating leidde een verbetering van de Brits-Oegandese betrekkingen in, welke tot gevolg had dat de diplomatieke betrekkingen volgens een medewerker van het Britse ministerie van buitenlandse zaken d.d. 18 dec. 1975, werden genormaliseerd. De waarnemend Britse Hoge Commissaris in Kampala, Hennessey, en zijn Oegandese ambtgenoot in Londen werden beiden tot Hoge Commissaris benoemd.

(Voortzetting volgende aflevering)

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij ,,Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

ONRUST IN BIRMA

Op 20 juli maakte de Birmaanse regering de arrestatie van een groep officieren bekend, die een samen zwering zou hebben beraamd om president Ne Win en twee functionarissen te vermoorden. Dit eerste officieel gemelde moordliomplot tegen Ne Win, die in 1962 via een onbloedige militaire staatsgreep aan de macht kwam, zou kunnen wijzen op een nieuwe fase in de strijd om de heerschappij in Birma.

Naast de sinds het voorjaar van 1974 steeds weer oplaaiende sociale onrust, die gepaard ging met acties van studenten, arbeiders en monniken, is nu volgens de NZZ en monikken, is nu volgens de *NZZ* (24-7) voor het eerst sprake van een alarmsignaal voor direct gevaar aan het adres van het staatshoofd: zijn hem tot dusver steeds loyale leger begint. tenminste in de rangen van de stafofficieren, rebels te worden.

Over de diverse aspecten van de oppositie tegen Ne Wins regime in de laatste twee jaar valt het volgende te melden:

*Stakingen **en** studentenacties*

Het bewind van Ne Win werd voor het eerst na de machtsovername in 1962 geconfronteerd met een reeks wijd verspreide stakingen in mei en juni 1974.

De eerste staking begon op 13 mei 1974, toen arbeiders op de Chauk-olievelden in het noorden een loonsverhoging eisten als compensatie voor de gestegen kosten van levensonderhoud plus een verhoging van het dooï de regeringscoöperaties verstrekte rijstrantsoen. De stakingsactie breidde zich eerst uit tot de hele olieindustrie en sloeg vervolgens over op het spoorwegpersoneel en tenslotte naar de hoofdstad Rangoon, waar op 5 juni 1974 de fabrielrsarbeiders en het personeel van het openbare vervoer in staking gingen. De stakers gingen over tot de bezetting van de fabrieken en gijzelden niet alleen de directieleden maar ook leden van de regerende Burma Socialist Programme Party (BSPP) en van de officiële arbeidersraden, van wie het ontslag werd geeist.

Op 6 juni schoot de politie op betogers bij een textielfabriek en in de haven, waardoor volgens officiële cijfers 22 mensen werden gedood en 60 gewond raakten (o.w. 13 politiemannen) maar volgens officieuze berichten ca. 100 doden vielen. Die dag werden alle openbare bijeenkomsten voor een maand verboden, terwijl bovendien alle scholen en universiteiten voor onbepaalde tijd werden gesloten omdat scholieren en studenten aan de betogingen van stakers hadden meegedaan.

Op 8 juni werden de stakingen opgeheven.

In december 1974 leidde de begrafenis van de voormalige secretaris-generadl van de VN Oe Thant tot studentenactie?

Oe Thant, een vroegere medestander van Oe Noe, was na zijn aftreden als secretaris-generaal in New York blijven wonen Na zijn overlijden op 25 nov 1974 ipag 832/2-'74) was zijn stoffelijk overschot naar Birma overgebracht, waar het op 5 dec door de familie ter aarde werd besteld.

Tijdens die plechtigheid. die door 50.000 mensen werd bijgewoond, werd het lijk door studenten naar de aula van de universiteit van Rangoon ontvoerd. Zij verlangden een meer passende begrafenis plus de bouw van een officieel mausoleum. Hun eisen werden door een aantal boeddhistisch? monniken gesteund. Op 8 dec. organiseerden de studenten hun eigen begrafenisplechtigheid vlakbij de universiteitscampus. Nadat oproerpolitie en militairen op 11 dec. de campus hadden bestormd en het lijk van Oe Thant uit het door studenten gebouwde mausoleum hadden gehaald, werd het overgebracht naar het door de familie opgerichte mausoleum in het centrum van Rangoon. Bij het optreden van politie en militairen werden grote aantallen studenten en boeddhistische monniken gearresteerd. die met een 25-tal vrachtwagens werden weggevoerd. Er volgden ongeregeldheden. plunderingen en vernielingen, waarbij volgens officiële gegevens 9 personen werden gedood en 74 gewond raakten; niet-officiële ramingen spraken van 40 à 70 doden.

In de loop van de 11de dec. kondigde de regering de noodtoestand af en werd voor Rangoon bovendien een avondklok ingesteld.

Voor de berechting van de verscliedene duizenden arrestanten werden speciale krijgsraden gevormd, die volgens officiële gegevens tot 25 maart 1975 217 personen veroordeelden tot gevangenisstraffen variërend van 3 tot 5 jaar, terwijl in dezelfde periode 3.098 personen op vrije voeten werden gesteld.

Op 31 jan. 1975 werd de avondklok voor Rangoon opgeheven, maar de noodtoestand werd gehandhaafd.

Op 4 april kregen de 217 veroordeelden op drie na amnestie, maar op 7 april werden 52 personen veroordeeld tot gevangenisstraffen variërend van 3 tot 10 jaar.

De op 6 dec. 1974 gesloten universiteiten werden op 13 mei 1975 heropend.

President Ne Win

Begin juni 1975 leidde een nieuwe studentenactie in Rangoon tot een reeks stakingen in fabrieken en haven?.

Op 6 juni hadden ca. 200 studenten van het Economische Instituut besloten de colleges te boycotten om de doden bij de stakingiactie van het jaar ervoor te herdenken. Tevens formuleerden zij een aantal eisen: een prijsverlaging, betere werkgelegenheid, het recht om studentenverenigingen te vormen en vrijlating van de in juni en december 1974 gearresteerden. Om deze eisen kracht bij te zetten hielden zij samen met studenten van andere faculteiten dagelijkse betogingen. Voorts bezochten zij fabrieken en werkplaatsen waa zij de werknemers tot staking opriepen. Toen op 9 juni ook studentendemonstraties plaatsvonden in Mandalay en sitdownstakingen werden georganiseerd in fabrieken (o.a. die voor spoorwegmaterieel in Insein) en de havens, greep de regering in. Alle scholen en universiteiten werden opnieuw gesloten, waarna vervolgens op 11 juni 213 studenten werden gearresteerd en een demonstratieverbod voor Rangoon werd afgekondigd.

Op 13 juni kwam een einde aan de stakingsactie, nadat de regering bepaalde eisen had ingewilligd. Zo werd een controle op de prijs van 14 belangrijke voedingsartikelen ingevoerd en werden 15 topfunctionarissen van vervoersondernemingen wegens onbekwaamheid en corruptie ontslagen.

Radio-Rangoon maakte op 15 juli 1975 bekend dat van de 213 personen, die wegens hun aandeel in de betogingen van 6-11 juni waren gearresteerd, 203 veroordeeld waren tot gevangenisstraffen variërend van 4 tot 9 jaar.

Op 21 juli werden 28 arbeiders uit de farmaceutische industrie, die aan de stakingsactie van 9-11 juni hadden meegedaan, veroordeeld tot dwangarbeid voor een periode van 10 tot 15 jaar.

Eind september werd gemeld dat talrijke industrie-arbeiders waren veroordeeld tot gevangenisstraffen variërend van 10 tot 14 jaar en verscheidene honderden studenten tot gevangenisstraffen variërend van 4 tot 6 jaar, terwijl ook vonnissen werden geveld tegen ,,profiteurs" en handelaren op de zwarte markt.

Volgens *The Sunday Times* (5-10-1975) waren ca. 2.000 handelaren op de zwarte markt samen met studenten- en vakbondsleiders gear-

Weekblad 45ste jaargang No 2342, pag 28127-28142

resteerd en was een reeks corrupte functionarissen ontslagen.

The Financial Times berichtte op 15 jan. 1976 vanuit Rangoon dat de twee universiteiten in Rangoon en Mandalay plus 17 daarmee verbonden colleges en opleidingsinstituten weer geopend waren.

Op 23 maart werd een nieuwe studentenactie gemeld. Ca. 2.000 studenten bezetten toen volgens radio-Rangoon een vergaderzaal, nadat ca. 600 studenten 14 autobussen hadden gekaapt en daarmee naar het betreffende gebouw waren gereden. Zij hadden anti-regeringsparolen verbreid en tegen de regering gerichte demonstraties gehouden, die met onlusten gepaard waren gegaan. Op 24 maart werden de universiteiten opnieuw gesloten, terwijl talrijke studenten zouden zijn gearresteerd. De volgende dag werd het vliegveld van Rangoon tot nader order gesloten. In de nacht van 28 op 29 maart raakten 21 personen in Rangoon gewond toen een handgranaat voor een politiebureau explodeerde.

Op 3 april werd bekendgemaakt dat een ,,linkse extremist", de vroegere studentenleider Tin Maung U, door een militair tribunaal wegens hoogverraad ter dood was veroordeeld. Hij zou de aanstichter van de recente studentenonlusten zijn en hij zou bovendien een komplot hebben gesmeed om Birmaanse leiders in juni 1975 te vermoorden. Hij was op 22 maart gearresteerd.

Rebellie communistische groeperingen

Ondanks offensieven van regeringstroepen duurde de rebellie van de ,,Witte Vlag"-communisten (pag. 206/3-1974), d.w.z. aanhangers van de als maoïstisch beschouwde Communistische Partij van Birma, voort. Wel meldde een militaire woordvoerder op 21 maart 1975 dat aan de communistische rebellie in Centraal Birma na 27 jaar een einde gekomen was met de verwoesting van het partijhoofdkwartier in de Pegu Yoma-bergen en de dood van de twee voornaamste partijleiders Deze, Thakin Zin (voorzitter) en Thakin Chit (secretaris-generaal), waren op 15 maart bij een botsing met regeringsmilitairen gedood. Volgens de woordvoerder waren in de Pegu Yoma-bergen tijdens de laatste twee jaar 172 communisten gedood en 150 gevangen genomen, terwijl 500 zich hadden overgegeven. Aan regeringszijde werden 135 militairen gedood en raakten 143 gewond. Nog slechts een dozijn rebellen bleef op vrije voeten, o.w. twee van de in 1962 gekozen 22 leden van het centrale comité van de CPB. Dit centrale comité maakte op 17 mei te Peking bekend dat Thakin Ba Thein Tin, de leider van de afvaardiging in de Chinese hoofdstad, tot voorzitter van de CPB gekozen was. Op 21 mei werd in de Chinese pers nogal wat aandacht gewijd aan een boodschap van het CC van de Chinese communistische partij, waarin dit zijn vertrouwen uitsprak dat de CPB onder haar nieuwe leider de ,,totale overwinning" in de ,,revolutionaire oorlog" zou behalen.

De voortdurende activiteit van communisten in de Shan-staten bleek o.a. uit een legercommuniqué van 28 juni 1975, waarm gemeld werd dat in het gebied van Mankyaung (bijna 700 km ten noordoosten van Rangoon) door rebellen was getracht een basis op de westelijke oever van de Salween te vestigen. Tijdens een week van zware gevechten waren daar 120 communisten en 32 militairen gedood.

Op 6 jan. 1976 werd officieel meegedeeld dat bij vier grote en ruim 40 kleinere gevechten in nov. en dec. 1975 216 communisten en Shan-rebellen waren gesneuveld en 43 rebellen gevangen waren genomen, terwijl aan de zijde der regeringstroepen 46 doden, 157 gewonden en 13 vermisten geregistreerd werden. Bovendien zouden 300 rebellen bij de grens met Laos zijn te uggedrongen.

Op 26 maart werd in een radio-uitzending bericht dat ruim 100 communistische rebellen en 26 regeringsmilitairen waren gedood tijdens gevechten op 16-21 maart bij Mong Yang (ca. 670 km ten noordoosten van Rangoon en ruim 30 km van de grens met China). Daar zouden 1.200 communisten en 300 andere rebellen zijn verjaagd.

Op 10 april maakte de regering bekend dat haar troepen in de tweede helft van maart een grootscheeps offensief waren begonnen — twee infanteriedivisies met steun van artillerie en vliegtuigen — tegen ca. 1000 communistische rebellen, die tevoren verrassingsaanvallen hadden uitgevoerd en daarbij voor het eerst ver dragend geschut hadden ingezet. Bij die strijd waren in de laatste week van maart 96 communistische rebellen gedood en 150 verwond, terwijl de regeringstroepen 35 doden en 62 gewonden te betreuren hadden.

Volgens leiders van de Karen-rebellen, aldus The *Observer* (16-5), opereert de CPB nu voor het eerst ten westen van de rivier de Salween. De 15.000 a 20.000 man goed-uitgeruste communistische troepen, gesteund door Chinese ,,adviseurs", zouden thans ook in gebieden van de etnisch niet-Birmaanse rebellen zijn binnengedrongen en één derde van de Shan-staten onder controle hebben

De trotskistische ,,Rode Vlag"-communisten, die na 1970 vrijwel hun betekenis verloren hadden (pag. 206 /3-'74), zouden nu volgens de Karen-rebellen van Moskou wapens en geld aangeboden gekregen hebben, als zij hun acties tegen de ,,Witte Vlag'-communisten wilden richten. Daarop zou ook Peking hulp hebben toegezegd, als de Rode Vlag zich op Rangoon concentreerde. De Karen-rebellen meldden ook dat een van de drie opstandige Shan-legers. het Shan State Army (SSA), na een aanbod van wapens en geld naar de communisten was overgelopen, aldus The Observer.

Rebellie niet-Birmaanse volken en aanhangers Oe Noe

Hoewel ex-premier Oe Noe in 1973 zijn verzet tegen het bewind van generaal Ne Win had gestaakt (pag. 206/2-1974), bleven zijn aanhangers actief. Zo veroverden op 18 maart 1974 ca. 2.000 Karen-rebellen en supporters van de door Oe Noe opgerichte Parlementaire Democratische Partij (PDP) het dorp Myawaddy bij de grens met Thailand. Na een beleg van vijf dagen werd het bij het dorp gelegen hoofdkwartier van ca. 150 man regeringstroepen ontzet door een 2.000 man sterke legermacht — met steun van de luchtmacht —, die vervolgens het dorp heroverde.

Op 27 mei 1975 sloten vijf rebellenorganisaties van etnische minderheden zich aaneen tot het Federale Nationale Democratische Front met als doel de omverwerping van ,,Ne Win's militaire één-partij-dictatuur" en de vorming van een federale unie op basis van nationale zelfbeschikking. De vijf organisaties waren: Karen National Uniion, Karenni National Progressive Party, New Mon State Party, Shan State Progress Party en Arakan Liberation Party. Besloten werd ook steun te zoeken bij andere minderheidsgroepen, zoals de Kachins en de Chins, maar in dat verband werden de PDP (die in 1970 met Karen en Mon-rebellen een nationaal bevrijdingsfront had gevormd, pag.

668/1-'70) en de communisten niet genoemd.
De PDP werd herdoopt in People's Patriotic Party (PPP) met als leiders Bo Let Ya en ,,generaal° Oe Thwin. Van de PPP scheidden zich af de Union Solidarity Party o.l.v. Tin Maung Win en de anti-fascistische People's Unity Party o.l.v. Bohmu Aung en Bom Kyaw Din, terwijl er ook nog drie kleinere ondergrondse facties optraden: de Kawthulay-opstandelingen, de Mon Patriottische Groep en de ballingenfacties. Op 2 okt. 1975 werd gemeld dat de PPP ,,generaal" Yan Naing en zijn troepen al op 18 juli uit het zuidelijke opperbevel van het Patriottische Bevrijdingsleger (de militaire organisatie) had gestoten, omdat zij de geallieerde troepen van de Kawthulay-opstandelingen hadden aangevallen.
Ook werd bericht over onenigheid in het Kachin Independence Army. Op 10 aug. 1975 zouden drie leiders van dit leger — Saw Seng, diens broer Saw Thu en Pon Shwe Saw Saing — door hun volgelingen in een kamp in Noord-Thailand zijn doodgeschoten bij een geschil over de verdeling van door smokkel en ontvoering verkregen gelden, terwijl een andere broer van Saw Seng, Saw Dan. op 1 maart 1975 door communistische rebellen in de noordelijke Shan-staat zou zijn gedood.
Op 31 mei werd in het hoofdkwartier van de Karen National Union (KNU) in oostelijk Birma vlakbij de Thailandse grensstad Mae Sot bekendgemaakt dat negen partijen van etnische minderheden en vier organisaties een Federaal Nationaal Democratisch Front hadden gevormd, nadat eind april in het KNU-hoof'dkwartier te Victory Field een spoedcongres was gehouden. Volgens The Financial *Times* (2-6) onderscheidde dit nieuwe front zich door twee zaken van zijn vele voorgangers: 1) het brengt voor het eerst de Karen National Union en de Kachin Independence Organisation samen, de twee op militair vlak best uitgeruste en georganiseerde etnische strijdkrachten (ruim 12.000 man); en 2) het is zowel tegen de CPB als tegen Rangoon gericht. Andere deelnemende partijen waren volgens The *Times* (2-6) Kayan New Land Party, Palaung State Liberation Organization, Union Pao National Organization en Arakan Liberation Party. Wel verklaarde de voorzitter van de Karen National Union, Mahn Ba Zan, tijdens zijn eerste persconferentie, dat wapens en munitie nodig waren om 100.000 soldaten te bewapenen voor de strijd tegen het Birmaanse leger. terwijl hij aan de andere kant verwees naar een congresbesluit om het probleem van de bezetting van Shan-gebied door communisten op vreedzame wijze te regelen. Hij voegde daaraan toe: ,,Wij wensen niet op twee fronten te vechten."

Ne *Win in Peking*

President Ne Win bracht van 11-15 nov. 1975 een bezoek aan China. Op het vliegveld van Peking werd hij begroet door de (toenmalige) Chinese vice-premiers Teng Hsiao-ping en Tsjang Tsjoen-tsjiao. Ne Win werd op 13 nov. door partijleider Mao Tsetoeng ontvangen.
In een gemeenschappelijk slotcommuniqué stemden belde partijen ermee in ,,geen agressiedaden tegen elkaar te plegen, en niet deel te nemen aan enig militair bondgenootschap tegen elkaar". Zij waren het erover eens dat het ,,positieve voorstel" om van Zuidoost-Azië een zone van vrede, neutraliteit en vrijheid te maken steeds meer internationale steun verwierf. Zij bevestigden dat elk land het recht heeft om ,,zijn eigen politieke, economische en sociale systeem te kiezen overeenkomstig zijn nationale behoeften en aspiraties zonder inmenging van buitenaf". Zij verklaarden zich tegen ,,elke poging varì enig land of groep van landen om de hegemonie te vestigen of invloedssferen te scheppen in enig deel van de wereld".
In zijn bcgroetingstoespraak op 11 nov. zinspeelde vice-premier Teng op de twee niveaus van de Chinese politiek m.b.t. Birma — samenwerking met de staat en steun aan de ,,Witte Vlag"-communisten — volgens The China Quarterly (maart 1976), toen hij zei: ,,Het is uiterst natuurlijk dat het Chinese volk, dat een lang en bitter lijden onderging voor zijn bevrijding, steeds een diepe sympathie heeft gevoeld voor en steun heeft verleend aan de rechtvaardige strijd van alle onderdrukte naties en onderdrukte mensen. Tegelijkertijd zijn wij van mening dat het sociale systeem van een land slechts moet worden gekozen en bepaald door zijn eigen volk en niet moet worden opgelegd door welk ander land ook".

Aan Ne Win's bezoek aan China in nov. 1975 — waar hij ook in 1971 verbleef. pag 745/2 • '71 — was een bezoek van de Birmaanse minister van buitenlandse zaken, Oe Hla Phone. in aug, 1975 voorafgegaan. Het werd gevolgd door een kort bezoek van de Chinese minister van buitenlandse handel, Li Tsjiang, aan Birma in dec. 1975. Oe Hla Phone bezocht in aug. 1975 ook Noord-Korea, waarmee Birma op 15 mei 1975 diplomatieke betrekkingen had aangeknoopt. Vervolgens werden eveneens diplomatieke betrekkingen gevestigd met Noord-Vietnam (28 mei 1975), de Voorlopige Revolutionaire Regering van Zuid-Vietnam (30 mei 1975) en het Khmer Rouge-bewind in Cambodja (24 april 1976)

Thailand wijst Birmaanse *oppositieleiders* uit

Nadat de regering van Thailand op 9 sept 1975 besloten had alle Birmaanse vluchtelingen uit te wijzen om guerrilla-acties vanuit het Thailandse grensgebied tegen de regering van Birma te beëindigen, nam zij op 17 febr. 1976 het besluit 7 uitgeweken Birmaanse oppositieleiders uit te wijzen ,.teneinde goede betrekkingen met Birma te handhaven". Tot de zeven leiders behoorden Bo Let Ya (leider van de PPP) en Mahn Ba Zan (leider KNU).

Aftreden minister van defensie

Op 6 maart werd officieel het aftreden bekendgemaakt van generaal Tin Oo als minister van defensie en chef van de generale staf. Later werd meegedeeld dat het heengaan van Tin Oo samenhing met beschuldigingen van corruptie aan het adres van zijn echtgenote en op 11 maart werd verklaard dat tegen hem disciplinaire stappen zouden worden ondernomen wegens beweerde corruptie. De portefeuille van defensie werd a.i. overgenomen door premier Oe Sein Win, terwijl brigade-generaal Kyaw Tin tot stafchef werd benoemd en tegelijk tot generaal-majoor werd bevorderd.
In het op 4 maart 1974 gekozen kabinet (pag. 206/2-1974) waren eerder de volgende wijzigingen aangebracht.

Maung Maung Kha werd op 15 maart 1975 minister van mijnbouw i.p.v. Nyi Nyi (die het kabinet verliet), terwijl de tevoren door hem beheerde portefeuille van industrie in tweeën werd gesplitst met Oe Hla Aye als bewindsman van het eerste ministerie van industrie en kolonel Maung Cho als leider van het tweede.
Op 16 okt. 1975 werd Oe Lwin, de vicepremier en minister van planning en financiën, tevens belast met de portefeuille van voorlichting, die tot dan toe door Oe Chit Khin werd beheerd.
Begin jan. 1976 werd bekendgemaakt dat Oe San Win als minister van handel was ontslagen, nadat hij zou hebben toegegeven te hebben gefaald bij het doen naleven van een verbod i.z. het spelen van Westerse muziek, welke rond de Kerst in drie luxe hotels van Rangoon was gespeeld. President Ne Win was op Kerst-

avond met drie lijfwachten het hotel Inya Lake binnengestormd om een eind te maken aan de daar op een party gespeelde popmuziek. Hij deelde persoonlijk klappen uit aan enkele musici en een Noorse diplomaat, terwijl ook een drumstel en versterkers het moesten ontgelden, omdat hij volgens de N Z Z (24-3) in zijn nabijgelegen huis waarschijnlijk door de muziek gestoord was.

De overige portefeuilles werden na bovengenoemde mutaties door de volgende kabinetsleden beheerd: buitenlandse zaken - Oe Hla Phone; binnenlandse en religieuze zaken - Oe Ko Ko; transport en verbindingen - Oe Pha Kyaw; bouwnijverheid - Oe Htin Kyaw; coöperaties - kolonel Sein Lwin; gezondheid - kolonel Kyi Maung; onderwijs - Khin Maung Win; land- en bosbouw - Oe Ye Goung; handel - Oe Hla Aye (opvolger van Oe San Win); arbeid - Oe Tun Tin: sociale zaken - Oe Van Kulh: cultuur - Oe Aye Maung.

Moordkomplot *gemeld*

Op 20 juli berichtte radio-Rangoon dat een komplot i.z. een staatsgreep door officieren was ontdekt en dat sinds 2 juli in totaal 3 kapiteins en 11 andere officieren van leger en luchtmacht waren gearresteerd. Zij werden ervan beschuldigd te hebben samengezworen om president Ne Win, generaal San Yu (secretaris van de staatsraad en secretaris-generaal van de eenheidspartij BSPP) en kolonel Tin Oe (chef van de geheime dienst) te vermoorden en het bewind ten val te brengen. Volgens de radio was het komplot gebaseerd op ,,een persoonlijkheidscultus". De samenzweerders zouden voor een speciaal tribunaal moeten terecht staan.

Over het komplot en zijn mogelijke achtergronden schreef de *NZZ* (24-7) o.a.:

„Of werkelijk een aanslagpoging gedaan is, blijft voorlopig onduidelijk. Eveneens moet de officiële versie van een ,,staatsgreep" nog met voorzichtigheid worden gehanteerd, omdat de affaire mogelijk ook in verband met een tegen rivalen gerichte intrige van San Yu, de opvolgingskandidaat, kan staan. Onbetwistbaar is het nu officieel bevestigde feitelijke gegeven van een diep ingrijpende scheuring in de gelederen van het minstens tot maart jegens Ne Win nog loyale leger. (...) De officiële versie spreekt van zes ,,medeplichtigen" — vijf kapiteins van het leger en een majoor van de luchtmacht — en noemt als ,,voornaamste aanstichters" bij naam de kapiteins Ohn Kyaw Myint, Win Thein en Tun Kyaw. Drie andere kapiteins en twee majoors zouden in het omwentelingsplan zijn ,,verwikkeld", terwijl drie eveneens gearresteerde kolonels hun ,,dienstplicht" niet vervuld zouden hebSen, dat wil waarschijnlijk zeggen: de rebellen niet aangegeven hebben.

De officieel genoemde datum van 2 juli is belangwekkend. Onmiddellijk daarvoor verloor de voormalige minister van defensie (...) generaal Tin Oo ook zijn zetel in het centrale uitvoerende orgaan van de eenheidspartij en werd door Oe Maung Kha vervangen. (...)

In naam stond zijn (Tin Oo) val in verband met een anti-corruptiecampagne van Ne Win. (...) San Yu, wiens vrouw berucht corrupt is, gold abusievelijk als voornaamste doelwit van de campagne tot zijn rivaal Tin Oo werd ontslagen.

Generaal Tin Oo beschikte binnen en buiten het leger over een aanmerkelijk aanzien. In de op de bloedige arbeidersonlusten uit de voorzomer van 1974 gevolgde studentendemonstraties van dcc 1974 en juni 1975 had hij de strijdkrachten enige terughoudendheid laten betrachteti, zodat hier en daar studenten spandoeken droegen met leuzen als ,,Het leger is onze bondgenoot" of ,,Tin Oo is onze vriend" (...)

Bij de betoging van verscheidene duizenden studenten (op 23 maart ...) waren leuzen te horen als ,,Weg met de kliek Ne Win - San Yu" en ,,Lang leve Tin Oo", wiens herstel in zijn ambten werd verlangd samen met het einde van de militaire dictatuur. (...)

Drie dagen na (die) onlusten vloog Ne Win, in een demonstratie van vertrouwen, naar Zwitserland voor een meer dan een maand durende kuur. In zijn afwezigheid trok San Yu de teugels van de macht nog strakker aan en maakte hij vooral reizen naar commandoposten.

Nog voor de terugkeer van Ne Win (op 15 mei) deden in Rangoon speculaties de ronde dat het 65-jarige staatshoofd van plan zou zijn de macht aan San Yu o- er te dragen — volgens een ietwat gewaagde versie zou de machtswisseling, die de regeringscontinuïteit garandeerde, zelfs de facto reeds zijn voltrokken en zou Ne Win niet veel meer dan een figuur voor de sier zijn. Als ook maar een deel van deze versie klopt, dan zou San Yu nu op ernstig verzet in het leger kunnen zijn gestuit of wel dit preventief hebben pogen uit te schakelen met de bewering van een staatsgreepkomplot. In het openbaar is de naam van generaal Tin Oo in dit verband niet gevallen; maar veel duidt erop dat Ne Win in maart door diens ontslag toch de boog van de loyaliteit van het leger te sterk gespannen heeft. Anders dan de ,,liberalere", populaire Tin Oo is San Yu een radicale man van het regime en hij geldt, geadviseerd door drie op Moskou georiënteerde ex-communisten, veeleer als pro-Sowjetrussisch. Kritiek op Ne Win's Pekingreis in nov. met de ondertekening van de tegen het Kremlin gerichte ,,anti-hegemonie'-formule scheen dienovereenkomstig vooral uit dit kamp te komen ..." zo meldde de N Z Z.

Dit blad maakte ook nog melding van een andere versie m.b.t. Tin Oo's ontslag. Dit zou zijn gevolgd ,,na een botsing op het allerhoogste niveau wegens de eis van de defensieminister i.z. een soldijverhoging voor de eenheden die in een met steeds meer verliezen gepaard gaande strijd tegen de communistische opstandelingen verwikkeld zijn. (...) Tweehonderd hogere officieren moesten op rapport verschijnen voor een toelichting op het ontslag; ongeveer een dozijn zou slechts tijdelijk zijn vastgehouden", aldus de N Z Z (24-7).

De betekenis van het 160.000 man sterke Birmaanse leger ligt niet alleen op het militaire vlak, maar ook op bestuursniveau. Ne Win gebruikt het als kaderpartij. Van het laagste tot het hoogste bestuursniveau van de ,,townships" tot de almachtige staatsraad: Overal nemen officieren (in actieve dienst of met pensioen) de sleutelposten in (S Z 24-2).

(The Times, *Financial* Times, *NZZ*, Le *Monde*, *IHT*, *NRC/H'blad*, China Quarterly, KCA)

(Vor. ber. pag. 205/3 e.v.-1974)

WEST-EUROPA

NEDERLAND

REACTIES OP LOONMAATREGEL

Zoals aangekondigd op pag. 474/1 volgt hierna een overzicht van de reacties op de loonmaatregel van de regering voor de tweede helft van dit jaar (pag. 472/3 e.v.).

FNV

Na het verschijnen van de brief van de regering op 8 juli, waarin zij haar voornemen bekend maakte een loonmaatregel te zullen treffen. maakte de FNV op dezelfde dag op twee persconferenties haar misnoegen hierover publiek. De eerste vond plaats na afloop van het beraad van de federatieraad in Woerden; de tweede werd 's middags in Nieuwspoort in Den Haag gehouden ten gerieve van journalisten die in de ochtend door de persconferentie van de ministers Boersma en Lubbers aan Den Raag waren grbondcn.

De eerste reactie was van de FNV-voorzitter Kok, die mededeelde dat zijn organisatie de loonmaatregel keihard afwijst. Een loonmaatregel betekent een breuk in de relatie tussen kabinet en vakbeweging. aldus de heer Kok, die verder opmerkte dat de regering met een dergelijke maatregel een onvergeeflijke fout zou maken. Een loonmaatregel betekent een inbreuk op de principiële onderhandelingsvrijheid die de vakbeweging heeft. De regering mag niet op de stoel van de onderhandelingspartijen gaan zitten. De onderhandelingen over de lonen moeten primair een zaak zijn van de werkgevers en de werknemers, zo zei hij. De heer Kok noemde het ,,onvoorstelbaar" dat het kabinet er twee weken voor nodig heeft gehad om met f 41,50 uit de bus te komen. De FNV ziet met de beste wil van de wereld geen enkel aanknopingspunt in het bod van de regering.

Kritiek had de heer Kok ook op de werkgevers. De werkgevers hebben volgens hem van de regering het onmogelijke geeist door met de wens op ze af te komen dat de loonstijging beneden de 9% zou moeten worden gehouden.

De heer Kok vond het niet op zijn weg liggen om nu al informatie te verstrekken over mogelijke stappen, die de FNV zal gaan ondernemen. Uit de federatieraad is wel naar voren gekomen, dat de vertegenwoordigers van de verschillende FNV-bonden hechten aan een strakke coördinatie van het beleid voor het komende half jaar.

De heer Kok zei verder dat de FNV als partner in de Stichting van de Arbeid geen medewerking zal verlenen aan de technische advisering met betrekking tot de loonmaatregel.

De heer Kok, die zijn reeds uitgestelde vakantie begon, werd 's middags vervangen door de heer H. Bode. De heer Bode zei, dat de federatieraad van de FNV principieel van mening is dat het kabinet nu niet voor de derde keer moet ingrijpen in de onderhandelingsvrijheid van de vakbeweging. De federatieraad is van mening, dat, als centraal overleg niet slaagt. onderhandelingen tussen de directe partijen betrokken bij collectieve arbeidsovereenkomsten voor bedrijfstakken of afzonderlijke ondernemingen moeten volgen.

De functie van de vakbeweging die in een democratische staat als een hoog goed

moet worden beschouwd, dreigt nu zo te worden aangetast dat degenen die zich in de eerste plaats verantwoordelijk moeten weten. voor die democratische samenleving. namelijk de Kamerleden, zich nu in de eerste plaats zorgen moeten maken.
Het gecoördineerde beleid, waartoe de federatieraad heeft besloten, dient ,,ter voorkoming van allerlei toestandjes in bedrijfstakken", zo zei de FNV-bestuurder, die desgevraagd er aan toevoegde dat staking een der vele ontelbare modellen van actie is.
De FNV heeft er nooit een geheim van gemaakt, dat zij met enige welwillendheid naar het kabinet-Den Uyl heeft gekeken, zonder dat dit ,,ons kabinet" was. Dat was ook al zo toen de federatie nog niet was gevormd. De eerste verantwoordelijkheid voor de vakbeweging is belangenbehartiging van haar leden. Van die verantwoordelijkheid uit staat de FNV op het standpunt dat de koopkracht die de modale werknemer op 1 jan. jl. gelijk had moeten worden gemaakt aan de koopkracht op 1 juli die door de prijsstijgingen in de periode okt. 1975 - april 1976 zodanig is aangetast dat een bedrag van f 55 netto per maand nodig is. Hij stelde in het licht dat het niet gaat om de prijsontwikkeling die voor de periode na april 1976 te verwachten zou zijn, maar om het inhalen van het tekort dat is ontstaan door de prijsstijgingen daarvoor. De vakbeweging heeft voor het eerst en eenmalig afgezien van elke vorm van een reële loonsverbetering.
Welke maatregel neemt het kabinet nu bij het uit de hand lopen van de prijsontwikkeling?
De FNV wijst een discussie over het systeem van prijscompensatie niet af, maar wil zich nu niet vastleggen op 1977.

CNV

HET CNV zal zich niet tegen de loonmaatregel verzetten; het zal niet aan acties meedoen. De heer Lanser is van mening dat het kabinet veel eerder en ook gemakkelijker tot een beslissing zou zijn gekomen als alle organisaties van werkgevers en van werknemers het voorstel van het CNV hrdden aanvaard.
Het CNV heeft begrip voor het kabinetsbesluit en stelt zich constructief op. Het kabinetsbesluit vertoont materiëel veel overeenkomst met de voorstellen van het CNV: het netto-effect van het CNV-voorstel (f 44,— per maand vcor de gemiddelde werknemer) is vergelijkbaar met het bedrag van f 41,50 dat door het kabinet is genoemd. Van groot belang is dat het kabinet met haar besluit de koopkracht van de modale werknemer waarborgt en tegelijk haar eigen doelstelling van loon- en prijsbeleid overeind houdt.

TWEEDE KAMER. GEEN DEBAT.

De PvdA-fractie in de Tweede Kamer ziet af van een Kamerdebat over de loonmaatregel. Dit is het resultaat van het overleg tussen de sociale commissie en het fractiebureau van de PvdA op 9 juli. In een door waarnemend fractievoorzitter Dolman uitgegeven verklaring wordt gesteld dat het regeringsvoorstel in beginsel tegemoet komt aan de verlangens van de regeringspartij. Wel wordt betreurd dat vrijwillige overeenstemming tussen de sociale partners en het kabinet niet mogelijk is geweest.
Ten aanzien van het prijsbeleid constateert de fractie met instemming de verscherping die minister Lubbers heeft aangekondigd, met name voor wat betreft de tarieven van vrije beroepen, Wel houdt de fractie twijfels over de door tie regering mogelijk geachte maximale prijsstijging van 8,25%. Maar het door het kabinet in het vooruitzicht gestelde overleg inet de sociale partners, wanneer de prijsontwikkeling tegenvalt, stelt de fractie op dit punt voorlopig tevreden.
FNV-bestuurder Bode sprak op 10 juli zijn teleurstelling uit over het besluit van PvdA oni het parlement niet bijeen te laten roepen. De leden van de Tweede Kamer vinden het kennelijk niet nodig om voor de belangen van de arbeider op te komen. Dat is een hoogst hedenkelijke zaak.
Volgens de heer Bode zou deze gang van zaken bij een helangrijk deel van de Nederlandse bevolking, namelijk de arbeiders, niet in goede aarde vallen.
Van de politieke woordvoerders sprak AR-fractievoorzitter Aantjes waardering uil voor het kabinetsbeleid. ,,De regering weet, dat zij de F V tegen de haren instrijkt. Maar het getuigt van het besef van verantwoordelijkheid, dat de regering legen de wens van grote belangengroepen in haar beslissing genomen heeft, welke bedoeld is om de werkgelegenheid voor zeer velen veilig te stellen". aldus mr. Aantjes.
KVP-fractievoorzitter Andriessen sprak de hoop uit dat de samenleving en de sociale partners deze poging om de werkgelegenheid te bevorderen en toch enige inkomensverbetering toe te staan, zullen aanvaarden.
VVD-fractievoorzitter Wiegel sprak evenals FNV-voorzitter Kok van een breuk tussen kabinet en vakbeweging. Volgens de oppositieleider kan de heer Kok niet anders dan de loonplannen van het kabinet afwijzen. Brede lagen van de werknemers hebben hem onverbloemd duidelijk gemaakt, dat zij een vergroting van hun individuele koopkracht verkiezen boven de onverantwoordelijke opvoering van de overheidsuitgaven. Politiek vertaald kiezen de werknemers volgens de heer Wiegel voor het beleid van de VVD en wijzen zij het kabinetsbeleid af.

PREMIER DEN UYL ZIET GEEN BREUK MET VAKBEWEGING, MINISTER BOERSMA WIL AF VAN LOONINGREPEN.

,,Voor een wezenlijke politieke breuk zijn geen gronden aanwezig", verklaarde minister-president Den Uyl op 9 juli naar aanleiding van de bezwaren van de FNV. ,,Het feit dat mijn vrienden kritiek hebben op een kabinetsbeslissing, betekent niet dat het gesprek niet kan worden voortgezet", aldus minister-president.
,,Als de FNV", zei de premier, ,,lelijke dingen zegt, dan trek ik mij dat aan: ik vind het rot. Ik onderga het als een zeer ernstig te nemen belasting van de relatie tussen kabinet en vakbeweging, maar er is geen sprake van een onherstelbare breuk, integendeel".
Met begrip voor de bezwaren van de vakbeweging (wegens de belangen van haar leden) zei de minister-president dat de FNV steeds heeft getoond, oog te hebben voor de ruimere politieke samenhang van de zaken die het kabinet nastreeft en waarvoor ook de FNV actie voert. zoals de vermogensaanwasdeling en de ondernemingsraden-nieuwe-stijl, Drs. Den Uyl meende dat ook de FNV zich sterk zal maken om deze wetsontwerpen aangenomen te krijgen.
Over politieke conflicten zei de minister-president dat deze in de Kamer thuishoren en een zaak zijn van de betrokken Kamerfracties: ,,In een democratie wordt de politiek bepaald in het parlement".
Volgens de premier zijn er in deze kabinetsperiode ,,ongelooflijke veranderingen" tot stand gekomen, waardoor de gewone man aan de basis van de samenleving meer mogelijkheden heeft gekregen. ,,De laagste inkomens zijn reëel met 20% omhoog gegaan, afgezien nog van onderwijskundige en andere voorzieningen".
..Als dit kabinet ten val kornt, zal Nederland niet meer hetzelfde gezicht hebben".
Over de inhoud van de loonmaatregel zei de premier dat deze meer geeft aan de modale werknemer dan de FNV voorstelde. Getoetst aan de maatstaven van inflatie- en werkloosheidsbestrijding is de kabinetsbeslissing beter dan het voorstel van de FNV, die niet zei hoe de f 55 netto zou moeten worden samengesteld. Een voordeel van de loonmaatregel is verder, dat deze ook zal gelden vcor bedrijven zonder cao. aldus drs. Den Uyl.
Als het aan minister Boersma zou liggen zouden er na 31 december 1976 (de datum waarop officieel de nieuwe loonmaatregel eindigt) absoluut geen looningrepen door het kabinet meer mogen plaatsvinden. .,Hoe eeraer deze macht wordt gespreid hoe beter. Ik had liever dit soort macht niet gehad, want het is in wezen een teken dat dingen niet gezond zijn", verklaarde de bewindsman op 10 juli in de actualiteitenrubriek ,,Brandpunt".
Minister Boersma reageerde hiermee op de opmerking van vice-voorzitter Spit van de FNV, dat het kabinet in zee is gegaan met de leuze ,,spreiding van kennis, inkomen en macht", maar dat de loonmaatregel met dat laatste volledig in strijd is. De heer Spit zei dat de loonmaatregel inbreuk maakt op verkregen rechten (prijscompensatie) van de werknemer. In zijn antwoord wees minister Boersma erop dat ook het recht op arbeid een verkregen recht is en dat het hem het meeste dwars zit, dat men geen kans ziet de werkloosheid terug te dringen, maar dat deze zelfs oploopt.
De vice-voorzitter van de FNV verzette zich tegen uitspraken als zou de vakbeweging zich bij haar eisen te weinig gelegen laten liggen aan het werkgelegenheidsprcbleem. Hij herinnerde eraan dat de vakbeweging ook op 1 januari al akkoord is gegaan met een loonmaatregel die inhield dat de werknemers op de nullijn werden gezet en dat in beginsel ook voor 1 juli heeft aanvaard.
,,Dit soort zaken kan men niet alleen van bovenaf regelen", aldus de heer Spit. Hij wees erop dat ook bij de opstelling van de FNV de loonkostenontivikkelingen belangrijk lager zijn geweest dan vorig jaar. ,,Een loonkosten- en inflatieontwikkeling zoals die zich de laatste jaren ontwikkelt, druk je niet in één jaar tijd naar een niveau dat je wel acceptabel zou vinden. Dat moet mst verstandige geleidelijkheid gebeuren", aldus de heer Spit.

CNV TELEURGESTELD OVER OPMERKINGEN PREMIER.

Het CNV is ernstig teleurgesteld door hel feit dat minister-president Den Uyl op 9 juli in algemene termen heeft gesproken over ,,de" vakbeweging, ,,vlees van mijn vlees", en daarmee de christelijke vakcentrale over één kam heeft geschoren met de FNV. de federatie van NVV en NKV.
Het verbondsbestuur van het CNV heeft zijn ongencegen hierover kenbaar gemaakt in een telegram aan de minister-president. Zijn bezwaren gelden voornamelijk de termen die de heer Den Uyl in het NOS-Journaal heeft gebruikt.
Het is u bekend, aldus het CNV in zijn telegram. dat het CNV een loyaal stand-

punt heeft tnet betrekking tot het loonbesluit van het kabinet omdat het aan de bestrijding van werkloosheid en inflatie grote prioriteit toekent De vakcentrale meent dat de minister-president daaraan is voorbijgegaan door te doen alsof de vakbeweging in Nederland alleen uit de FNV bestaat ,,Daarmee negeert u het gevoelen van een groot deel van de werknemers in ons land Het is mede namens hen, dat wij tegen uw houding ernstig protesteren", aldus het telegram van het CNV

VNO OVER DE LOONMAATREGEL.

In zijn weekblad ,,Onderneming" van 16 juli gaf het Verbond van Nederlandse Ondernemingen (VNO) een commentaar op de loonmaatregel. De maatregel werd ,,extreem nivellerend" genoemd, en dat betekent volgens het VNO, dat op den duur de lonen en loonkosten sterk zullen stijgen en dat de werkgelegenhcid nadelig zal worden beïnvloed.
Het VNO maakt zich zorgen over wat er aan her. eind van ait jaar moet gebeuren. Overheid, werkgevers en werknemers zullen er alles aan moeten doen om voor 1977 een akkoord te bereiken, zo mogelijk voor de langere termijn. Want het zal de regering politiek en maatschappelijk moeilijk vallen voor een vierde maal in te grijpen.
De werkgevers, aldus het VNO, hebben altijd een meerjarenplan bepleit en de regering voert een kwartaalbeleid. Het is jammer dat het kabinet de wens van het VNO om het systeem van automatische prijscompensatie te vervangen door een systeem dat gebaseerd is op afspraken voor meer dan één jaar over lonen, prijzen en andere sociaal-economische grootheden, niet heeft overgenomen. Deze gedachtengang is immers ook met de vakbeweging ,,bespreekbaar" en zou een belangrijke inzet kunnen zijn voor een beleid op langere termijn.
In de brief aan de Tweede Kamer over de loonmaatregel, is sprake van de gebruikelijke na-indexering. Als de regering daarvan uitgaat voor het komende jaar, zo schrijft het VNO, laat zij een kans ongebruikt om een belangrijke veroorzaker van de inflatie uit de wereld te helpen. Het VNO vindt de voorgeschreven loonsverhoging van f 30 bruto veel te hoog. Vooral de arbeidsintensieve bedrijven zullen daar problemen mee krijgen, terwijl ze al in de knel zitten.
Dat de loonkostenstijging niet in de prijzen mag worden doorberekend, vindt het VNO ,,onverantwoord".

BRIEF FNV AAN TWEEDE KAMER.

De FNV heeft op 12 juli een brief aan de leden van de Tweede Kamer gezonden naar aanleiding van de loonmaatregel.
In de brief aan de Kamerleden spreekt de FNV haar aiepe teleurstelling uit over het feit, dat de Kamer het voorgenomen regeringsbeleid voor kennisgeving heeft aangenomen. De federatie had erop gerekend, dat de Tweede Kamer een diepgaande discussie aan de loonmaatregel zou hebben gewijd. De FNV verwacht van de Kamerleden dat ook zij een bijdrage zullen gaan leveren aan de oplossing van de nu ontstane crisis in de arbeidsverhoudingen door de onderhandelingsvrijheid van de vakbeweging in het vervolg te waarborgen.
De FNV vestigt er de aandacht op dat de argumentering voor een hernieuwd ingrijpen in de lonen in feite is gegrond op het mislukken van de onderhandelingeil Op centraal niveau. Bij voorbaat worden immers de resultaten van overleg op het niveau van de bedrijfstakken en de ondernemingen (zoals de FNV dat gewenst had) als onaanvaardbaar beschouwd. aldus de brief De FNV meent dat de regering zichzelf onder zware druk van de werkgevers de noodzaak van een loonmaatregel heeft opgelegd
De toezegging van de regering om in het najaar aan de hand van de prijsontwikkeling te bezien of, en zo ja, ia welke mate, er aanleiding is om een aanvullend voorstel tot nadere maatregelen in de inkomenssfeer te doen, vindt de FNV volstrekt onvoldoende
De regering heeft zich naai de mening van de FNV in een dwangpositie laten dringen door de harde opstelling van de werkgevers Enerzijds zag de regering blijkbaar geen kans een hogere brutoloonstijging ten laste van de werkgevers voor te stellen, anderzijds zouden verdergaande maatregelen in de sfeer van de sociale verzekeringen uiteindelijk ten laste van de collectieve voorzieningen komen. Vanuit die positie moest de regering de noodzaak van een loonmaatregel verklaren, aldus de FNV.
Zij stelt dat een geringe overschrijding van 9,3 percent loonsomstijging volstrekt gerechtvaardigd zou zijn met het oog op het in de eerste helft van 1976 sterk gestegen prijspeil.
De FNV beschouwt de loonmaatregel, die de regering heeft aangekondigd, als een ernstige belemmering voor een zinvol overleg over het beleid na 1976. Een regering die enerzijds de vakbeweging vraagt mee te werken aan het sociaal-economische beleid, kan anderzijds die vakbeweging niet de eigen verantwoordelijkheid in het arbeidsvoorwaardenbeleid ontzeggen, aldus de brief.

FNV ziet af van staking tegen loonbesluit

De federatieraad van de FNV heeft op 19 juli besloten een speciale commissie in te stellen die voor het einde van augustus voorstellen moet doen voor acties tegen de loonmaatregel, echter zonder daarbij stakingen te overwegen. Na afloopvandevergadering van de federatieraad noemde vice-voorzitter Spit staking op dit moment ,,geen hanteerbaar middel", omdat de federatie dan een onrechtmatige daad zou plegen, waarvoor men voor de rechter zou kunnen worden gedaagd.

In sectoren waar nog geen CAO-onderhandelingen voor de rest van dit jaar zijn hegonnen. zullen die ook niet worden hegonnen. en waar ze wel op gang zijn gebracht, worden ze volgens Spit ,,op een acceptabele manier" afgerond.
Als de loonmaatregel aperte onbillijkheden voor bepaalde groepen werknemers tot gevolg zou hebben, mogen de FNV-bonden ontheffing van de ioonmaatregel aanvragen, maar, zo zei loondeskundige F. Drabbe, er liggen nog tientallen aanvragen op tafel uit de eerste helft van dit jaar.
De FNV had in een eerder stadium overwogen in het geheel niet aan de loonmaatregel mee te werken. ook niet via aanvragen om dispensatie.
Vice-voorzitter Spit herhaalde de bezwaren die bij zijn organisatie bestaan tegen de loonmaatregel. Hij herhaalde, dat de nieuwe loonmaatregel een breuk heeft veroorzaakt in de relatie van de FNV met het kabinet ,,en als Den Uyl daar wat verzachtend over praat, heeft hij blijkbaar onvoldoende begrepen dat nier voor de FNV sprake is van een bijzonder ernstig feit", aldus Spit.
Over mogelijke acties zei hij dat ,,veel buitenparlementaire acties denkbaar zijn die geen staking inhouden".
Van de kant van de Industriebond CNV is inmiddels meegedeeld, dat men voor de tweede helft van dit jaar toch CAO's wil afsluiten, waarbij dan vooral onderhandeld zou worden over aanpassingen van de prijscompensatie per 31 december.
(SER-bulletin. De Vakbeweging, Onderneming, NRC/Handelsblad, ANP)

(Vor. ber. pag. 471/1 e.v.)

BIJZONDERE ZITTING RAAD VAN STATE. INWERKINGTREDING WET ADMINISTRATIEVE RECHTSPRAAK OVERHEIDSBESLISSINGEN

Koningin Juliana heeft op 1 juli een buitengewone zitting van de Raad van State voorgezeten. Deze zitting werd gehouden ter gelegenheid van het in werking treden van

Bijzondere zitting van de Raad van State. Van rechts af zijn te onderscheiden vice-voorzitter dr. Ruppert, koningin Juliana, prins Bernhard, prinses Beatrix, prins Claus en minister De Gaay Fortman van binnenlands? zaken.

de wet administratieve rechtspraak overheidsbeslissingen en de daarmee samenhangende wijziging van de wet op de Raad van State.
De vergadering werd tevens bijgewoond door prins Bernhard, prinses Beatrix en prins Claus, die eveneens lid van de Raad van State zijn.
De wetswijziging per 1 juli leidt tot een beperking van de macht van de ministers bij geschillen met burgers over overheidsbeslissingen.

Op grond van de Wet beroep administratieve beschikkingen (de zogenaamde wet-BAB van 1964) kon tot nu toe een minister. nadat de Raad van State zich over een geschil had uitgesproken, nog altijd afstand van die uitspraak nemen en ,.contrair gaan".
De nieuwe Wet administratieve rechtspraak overheidsbeschikkingen (wet-AROB), geeft aan de nieuwe afdeling rechtspraak van de Raad van State een zelfstandiger positie als onafhankelijke administratieve rechter.
Wat betreft de toepassing van de nieuwe wet staat centraal het begrip ,,beschikking", een op een concreet geval gericht overheidsbesluit dat op schrift is gesteld. Het gaat hier om besluiten van Gedeputeerde en van Provinciale Staten, van commissarissen der Koningin, van burgemeesters en van colleges van B en W en gemeenteraden. Ook besluiten van ambtenaren (mits aan hen bestuursbevoegdheid is gegeven) vallen onder de nieuwe wet. Een beperkte uitleg van het begrip ,,beschikking" zal bij de toepassing van de nieuwe wet niet worden gevolgd. Van belang is dat het moet gaan om besluiten in concrete gevallen (dus niet besluiten van algemene strekking) en verder dat die een wijziging van een bestaande rechtsverhouding tot gevolg hebben.
Niet aan de rechtspraak van de Raad van State zijn onderworpen zuivere overheidshandelingen, bijvoorbeeld feitelijke mededelingen (politiebevelen) van de overheid, die niet op papier staan. In dat geval is er namelijk geen sprake van wijziging in een bestaande rechtsverhouding, maar van handhaving van verplichtingen die uit de wet voortvloeien.
Ieder die rechtstreeks door de overheid in zijn belang (dat niet per se op geld waardeerbaar hoeft te zijn) geschaad meent te zijn, kan zich bij de Raad van State beklagen, als er tenminste geen andere rechtsmiddelen zijn.
Bij de behandeling van klachten toetst de Raad van State de rechtmatigheid van beschikkingen. Nagegaan wordt of deze in strijd zijn met algemene wetten of met algemene beginselen van behoorlijk bestuur. Tevens kan worden onderzocht of de overheid die de beschikking heeft uitgevaardigd, geen misbruik van haar bevoegdheid heeft gemaakt of in redelijkheid niet tot zo'n beschikking had kunnen komen. (NRC / Handelsblad)

BELGIË

LUCHTHAVEN OOSTENDE

In het bijzijn van verkeersminister Chabert werd op 8 juli de nieuwe startbaan van de luchthaven van Oostende in gebruik genomen. Door een bestaande startbaan van 2,2 km met 1.000 meter te verlengen kwam een nieuwe startbaan tot stand. die het landen en opstijgen van de grootste vliegtuigen mogelijk maakt.

SAMENWERKING IN STAALSECTOR

De financiële groepen Brussel-Lambert, Cobcpa en Frere-Bourgeois gaan samenwerken in de staalsecto . De groepen sloten een beginselakkoord af. waarbij Brussel-Lambert zijn belangen in Forges *de Thy-Marcinelle et Monceau* (TMM). *Hauts Fourneaux de la Chiers* en *Métallurgique et Minière Rodange-Athus* zal onderbrengen in de financiële maatschappij Financiere du Ruau. Het kapitaal van Ruau bedraagt thans 728 mln fr. en daarvan is 33,5% bezit van Cobepa. Een identiek pakket aandelen behoort toe aan Frère-Bourgeois.
De operatie brengt mee dat Ruau een stevige positie verwerft in het staalbekken van Charleroi. Het zal meer dan 50% van de aandelen van Hainaut-Sambre en Forges de Thy-Marcinelle et Monceau in handen hebben. Daarnaast heeft het nu een participatie van 43% in Rodange-Athus, 51% in Laminoirs d'Anvers en 20% van Forges de Clabecq. De samenwerking die reeds bestaat tussen Hainaut-Sambre en TTM zal worden doorgetrokken op het juridische vlak en vermoedelijk naar een fusie leiden.
De samenwerking tussen Brussel-Lambert en Cobepa-Frere zal niet tot het bekken van Charleroi beperkt blijven. Zij zal worden uitgebreid tot Frankrijk. Voor het einde van 1976 zullen Châtillon-Commentry-Blache, Hauts Fourneaux de la Chiers en Neuves Maisons fusioneren. Tussen de Franse produktie-eenheden en de staalfabrieken van Charleroi zullen de samenwerkingsakkoorden worden verruimd.
Tenslotte zal de operatie ook de Luikse staalreus Cockerill raken. Brussel-Lambert, Thy-Marcinelle et Monceau en Laminoirs d'Anvers die samen 15% van de Cockerill-aandelen bezitten, zullen voortaan nauwer samenwerken in Luik. Ze zullen de aandelen samenbrengen in een nieuwe maatschappij, waarin Brussel-Lambert de meerderheid heeft.
Over de concrete modaliteiten is het akkoord nog niet helemaal rond. De definitieve beslissing wordt tegen september verwacht. De operatie wordt ook geplaatst in het perspectief van de Duits-Nederlandse samenwerking op staalgebied: de Frans-Belgische toenadering zou een tegenzet zijn voor de Westduitse kartelplannen.
(*De Standaard* 10-7)

KERNCENTRALE TIHANGE

Op 10 juli werd de kerncentrale van Tihange officieel in gebruik genomen. Premier Tindemans en Ortoli, voorzitter van de EG-commissie, woonden de plechtigheid bij. De centrale heeft een netto elektrisch vermogen van 870.000 kilowatt. Ze werd gerealiseerd door de Société Belgo-Française d'Energie Nucléaire Mosane (SEMO), Centre-Sud, die de Belgische producenten en verdelers groepeert, en Electricité de France. De centrale is in feite reeds in bedrijf; ze produceerde al meer dan 3 mrd kilowatt. (De produktie van elektriciteit via kernenergie bedroeg in 1975 in België 6,575 mrd kilowatt of 16,9% van de totale elektriciteitsproduktie.)
De helft van de produktie van Tihange gaat naar Frankrijk, maar dit land stuurt naar België de helft van de produktie van de centrale van Chooz die zich op de Maas bij de Belgische grens bevindt.
In Tihange wordt nu gewerkt aan een tweede centrale met een vermogen van 930.000 kilowatt; die zou tegen 1980 in gebruik genomen worden.
Op 14 juli heeft het kabinet nader beslist dat er geen plannen worden opgemaakt, met het oog op de bouw van een z.g. kerneiland voor de Belgische kust. De regering meent dat er geen reden is om vóór het jaar 2000 zo'n eiland te bouwen.

BSP-PLAN GEWESTVORMING GOEDGEKEURD

Het congres van de Belgische Socialistische Partij heeft op 27 juni met 785 tegen 28 stemmen en 50 onthoudingen de partijnota i.z. de definitieve gewestvorming goedgekeurd (zie pag. 440/1). Tijdens de ochtendvergadering congresseerden de Vlaamse, Waalse en Brusselse partijfederaties afzonderlijk.

DE ZAAK-BAUDRIN

Het Hof van Beroep te Brussel heeft op 22 juni de voormalige administrateur-generaal van de RTT, G. Baudrin, veroordeeld tot 4 jaar effectieve gevangenisstraf en 60.000 fr. boete.
Tegen het arrest van het Hof van

Beroep is Baudrin in cassatie gegaan.

(Vor. ber. pag. 147/3.)

NIEUW KAMERLID

Prof. dr. Fr. van Mechelen. CVP-Kamerlid voor Turnhout, dic ontslag nam. werd opgevolgd door mevr. J Janssen-Peeraer.

(Vor ber pag 374/3)

DUITSLAND (BONDSREPUBLIEK)

BUITENLANDE BEZOEKEN MINISTER GENSCHER VAN BUITENLANDSE ZAKEN

Hierna volgt een overzicht van een aantal buitenlandse bezoeken, die minister Genscher van buitenlandse zaken in de loop van 1975 heeft afgelegd.

ITALIË

Minister Genscher was op 21 febr. 1975 in Rome, waar hij met zijn Italiaanse collega Rumor van gedachten gewisseld heeft over internationale problemen, met het accent op Europa.
Ook had hij een ontmoeting met de Italiaanse premier Moro en sprak hij met de voorzitter van de Italiaanse liberale partij, Malagodi.
Genscher heeft in zijn gesprekken de aandacht gevestigd op de centrale rol van de bondgenoot Italië in het Zuideuropese gebied.
Beide zijden hebben een gemeenschappelijke verklaring uitgegeven over de kwestie Cyprus, waarin als beste uitweg het organiseren van gesprekken tussen exponenten van de twee bevolkingsgroepen, onder medewerking van Athene en Ankara, aanbevolen werd.
Voorts is gesproken over energiepolitiek en over de voorbereidingen van de afsluitende Conferentie over Europese veiligheid en samenwerking.
Bij bilaterale kwesties kwamen ter sprake de vooruitzichten van de economische ontwikkeling, van belang voor de Westduitse export naar Italië, alsmede voor het lot van de Italiaanse arbeiders in de Bondsrepubliek.
Een week eerder had de Italiaanse staatssecretaris van buitenlandse zaken Granelli in Bonn overleg gevoerd over de uitwerkingen van de economische crisis, i.h.b. in de auto-industrie en de bouwnijverheid, op de Italianen in West-Duitsland.
M.b.t. de nog onbesliste vraag, welk systeem van kleurentelevisie in Italië zou worden ingevoerd — het Duitse PAL-systeem, of het Franse SECAM-systeem — werd gezegd, dat van Duitse zijde nieuwe documentatie over de economische en technische voordelen van het PAL-systeem was voorgelegd.
Minister Genscher heeft in Rome op humanitaire gronden aangedrongen op vrijlating van de Duitse oorlogsmisdadiger Herbert Kappler, die daar nog steeds gevangen zit.

TSJECHOSLOWAKIJE

Van 24-26 maart 1975 bracht minister Genscher van buitenlandse zaken een bezoek aan Praag, waar hij overleg voerde met de Tjechoslowaakse minister van buitenlandse zaken, Chnoupek. Ook werd hij ontvangen door premier Strougal en de secretaris-generaal van de communistische partij, Husak.
In het communiqué, dat n.a.v. de besprekingen uitgegeven werd, werden deze aangeduid als zakelijk. constructief en vriendelijk.
De voornaamste kwestie, die de Westduitse zijde bezig hield was de uitreis van Duitsers uit Tsjechoslowakije. Het aantal van deze mensen wordt op grond van gegevens van het Westduitse node Kruis geschat op 25.000. In het communiqué werd hierover slechts terloops gesproken.
Gezegd werd, dat beide zijden zich, in de geest van het verdrag van dec. 1973 (pag. 809 e.v. - 1973), willen inspannen voor een verdere verbetering van hun politieke, economische en andere betrekkingen en voor een regeling van humanitaire kwesties.
In het communiqué werden meerdere paragrafen gewijd aan de economische samenwerking. Van Tsjechoslowaakse zijde werd daarbij uitdrukking gegeven aan de wens tot opruiming van bestaande Westduitse invoerrestrictiei.

SPANJE

Genscher was op 4 en 5 april 1975 in Madrid, waar hij overleg gevoerd heeft met zijn Spaanse collega Pedro Cortina Mauri. Hij werd ook voor een vijftig minuten durend onderhoud ontvangen door het Spaanse staatshoofd Franco.
In het communiqué, dat na afloop van het bezoek werd uitgegeven, staat o.m., dat de Europese en internationale situatie besproken is en dat periodiek overleg op hoog niveau overeengekomen is. Beide bewindslieden hebben in hun overleg ook veel plaats ingeruimd voor de dialoog tussen Spanje en de EG.
Genscher heeft de Spanjaarden doen weten, dat de Bondsrepubliek voorstander is van een ,,toenadering', van Spanje tot de NAVO. Een duidelijke definitie van dat begrip ,,toenadering" gaf Genscher niet, aldus een commentaar van het N R C / H ' b l a d van 5-4-1975, maar die definitie is reeds geleverd door de Amerikanen, die tijdens de onderhandelingen met Spanje over de verlenging van de Overeenkomst tot wederzijdse hulpverlening herhaaldelijk de wens te kennen hebben gegeven Spanje, met de zeer waardevolle vlootbasis Rota bij Cadiz en de luchtbases op Torrejon en bij Zaragosa, binnen de alliantie te integreren.
De commentator in het N R C / H ' b l a d vervolgt dan:
Let wel: niet binnen de NAVO, maar binnen het Atlantische verdedigingsstelsel. Een constructie, waar Spanje de jure geen lid van de NAVO zal hoeven te worden (politiek een onhaalbare zaak, zolang Spanje geen volwaardige democratie is), maar ae facto via bilaterale verdragen met de Verenigte Staten en in de nabije toekomst wellicht met de Duitse Bondsrepubliek een normale Atlantische bondgenoot zal kunnen zijn in het mediterrane gebied, dat eerder verzwakt is door de ,,afvalligheid" van Griekenland en Turkije dan door de ontwikkelingen in Portugal, dat men gezien zijn geografische ligging toch moeilijk als een mediterraan land kan beschouwen.
De Spanjaarden, hoe zeer ook vereerd door het bezoek van de Westduitse minister van buitenlandse zaken, zijn niet van plan hun diensten aan de Atlantische alliantie (lees: NAVO) te verlenen zonder een stevige en in hun ogen redelijlte contraprestatie. Welk oordeel men ook heeft over het Spaanse politieke systeem, men kan het de Spaanse regering niet euvel duiden, dat zij het spel hard speelt en haar grondgebied niet belangeloos en passief ter beschikking stelt van een organisatie, waarvan Spanje geen lid mag zijn.
De Spanjaarden — minister van buitenlandse zaken Cortina y Mauri heeft het reeds doen blijken tijdens de moeizame onderhandelingen met de Amerikaanse delegatie over de vernieuwing van de overeenkomst — willen een contraprestatie, die materieel zowel als politiek-strategisch zeer fors is. Materieel in de vorm van aanzienlijke financiële injecties, politiek-strategisch in de vorm van duidelijke verdragen, waarin ook de verdediging van het Spaanse territorium wordt gegarandeerd. En tot dat territorium moet men ook de door Marokko omstreden Spaanse Sahara en de eveneens door Marokko omstreden Spaanse steunpunten Ceuta en Melilla rekenen.
Hoe men het ook wendt of keert, Spanje is door zijn geopolitieke ligging, door zijn betrekkelijke stabiliteit en door zijn vrij sterke onaangetaste militaire potentieel een der sterkste steunpilaren aan de zuidflank van de Atlantische verdediging geworden. Genscher, plaatsvervangend leider van een socialistisch-liberale regering, is de eerste veregenwoordiger van een Europese NAVO-staat, die dat openlijk heeft toegegeven. Wie volgt? aldus het N R C / H ' b l a d.

EGYPTE

Van 14-16 april 1975 was minister Genscher in Egypte. Na afloop van het bezoek werd geen communiqué uitgegeven.
Minister Genscher is op 15 april voor een uitvoerig onderhoud ontvangen door president Sadat. De Egyptische president verklaarde na zijn gesprek met Genscher o.m., dat hij altijd de overtuiging toegedaan was, dat de Bondsrepubliek Duitsland vooraan stond bij de landen, ,,waarmee wij gezonde en evenwichtige betrekkingen op alle gebieden kunnen onderhouden".
Genscher en zijn Egyptische collega Fahmi ondertekenden op 16 april een overeenkomst, waarbij de Bondsrepubliek aan Egypte een krediet verschaft van DM 255 mln, alsmede een tweede overeenkomst over technische hulp.

SAOEDI-ARABIË

De Westduitse minister van buitenlandse zaken was van 16-18 april 1975 in Saoedi-Arabië, waar hij gesprekken had met de Saoedi-Arabische minister van buitenlandse zaken, prins Saoed al-Feisal.
Over inhoud en verloop van de besprekingen is geen communiqué uitgegeven.
Genscher was de eerste minister van buitenlandse zaken van de Bondsrepubliek, die een bezoek aan Saoedi-Arabië gebracht heeft.

HONGARIJE

Van 28-30 april 1975 was minister Genscher in Boedapest.
Op een persconferentie aan het eind van zijn bezoek aan Hongarije toonde minister Genscher zich voldaan over het verloop ervan. Er bestonden geen bijzondere problemen, die opgelost zouden moeten worden.
De gesprekken met minister van buitenlandse zaken Puja, premier Lazar en i.h.b. met partijleider Kadar, hadden Genschers verwachtingen overtroffen.
De indruk bestond, dat de Hongaarse zijde op demonstratieve wijze het belang wilde

duidelijk maken. dat zij hechtte aan een verdere ontwikkeling van de betrekkingen met de Bondsrepubliek en dat zij wilde tonen. dat zij de ontspanningspolitiek jegens het Westen onder alle omstandigheden wilde voortzetten en verdedigen tegen eventuele andere tendensen in het Oostblok.
Genscher heeft in Boedapest gewezen op de „vitale betekenis" van de kwestie-Berlijn voor de Westduitse buitenlandse politiek.
Van Hongaarse zijde is er op aangedrongen, dat de Bondsrepubliek zich in de EG inzet voor het afschaffen van invoerbeperkingen.

NOORWEGEN

Minister Genscher was op 3 en 4 juni 1975 voor een officieel bezoek in Oslo. Hij heeft er gesproken met premier Bratteli en minister Frydenlund van buitenlandse zaken. De Westduitse minister werd ook ontvangen door koning Olaf V.
Gespreksthema's waren o.m. de Oost-West betrekkingen, de samenwerking in het Atlantische bondgenootschap en kwesties van Europese samenwerking. alsmede de internationale zeerechtconferentie, problemen m.b.t. de VN en de betrekkingen met de derde wereld.
Veel tijd werd besteed aan kwesties van energiepolitiek. Genscher vertelde zijn gesprekspartners dat Bonn grote belangstelling had voor samenwerking met de aardolieproducent Noorwegen. Hij hoopte, dat deze samenwerking spoedig concrete vormen zou aannemen.
Wanneer de pijpleiding van Noorwegen naar Emden voltooid is, zal de Bondsrepubliek jaarlijks 6 mrd m3 aardgas van Noorwegen afnemen. Nog eens 6 mrd m3 zijn bestemd voor de Beneluxstaten en Frankrijk.
Volgens een schatting van premier Bratteli zal Noorwegen in 1985 5 tot 8% van de totale Westeuropese behoefte aan aardolie dekken en tot 15% van de behoefte aan aardgas.

DENEMARKEN

Minister Genscher bracht op 17 juni een bezoek aan Kopenhagen.
In zijn besprekingen met zijn Deense ambtgenoot Andersen stonden economische problemen centraal. Denemarken heeft een tekort op de handelsbalans met de Bondsrepubliek. Gesproken is over de vraag hoe hier wat aan gedaan Iron worden.
Verder kwamen visserijproblemen aan de orde. Van de totale visvangst van de EG-staten komt 40% voor rekening van Denemarken. De Deense kusten zijn echter niet bijzonder rijk aan vis en daarom vist de Deense vloot hoofdzakelijk voor de kusten van Engeland en Noorwegen. In Kopenhagen verlangt men naar een EG-visserijregeling op de basis van de grootst mogelijke vrijheid. Daarmee staat Denemarken in tegenstelling tot Engeland. Op de meeste punten wordt Denemarken echter gesteund door de Bondsrepubliek.
Verder dreigen Deens-Noorse moeilijkheden, aangezien Noorwegen voornemens was een 200-mijlszone te proclameren (zie ook pag. 43/2-1975).
Een ander gespreksonderwerp van de ministers Genscher en Andersen was de verhoogde militaire activiteit van de Warschaupact-staten in het Oostzeegebied.

LIBERIË, GHANA, ZAMBIA EN MALAWI.

De Westduitse minister van buitenlandse zaken bracht van 30 juni-2 juli een bezoek aan Liberië, van 2-4 juli aan Ghana, van 4-5 juli aan Zambia en van 4-7 juli aan Malawi.
In Ghana ondertekenden Genscher en zijn Ghanese ambtgenoot majoor Kwame M. Baah een raamovereenkomst over toekomstige samenwerking alsmede een akkoord over de toekenning aan Ghana van kapitaalhulp tot een bedrag van DM 104 niln en van technische hulp tot een bedrag van DM 40 mln.
Gedurende Genschers verblijf in Zambia publiceerde de Zuidwestafrikaanse volksorganisatie (SWAPO) een verklaring, waarin de Bondsrepubliek werd aangeduid als „aartsvijand van het volk van Namibië", en waarin verder o.m. gezegd werd. „De Bondsrepubliek Duitsland werkt bewust en opzettelijk, zowel buiten als binnen Namibië, aan de vernietiging van de SWAPO. De BRD heeft door haar handelingen zowel binnen als buiten Naniibië buiten elke schaduw van twijfel bewezen, dat zij een aartsvijand van Namibië is. SWAPO van Namibië zal niet de geringste betrekkingen met de BRD opnemen, tot de BRD alle samenwerking met het illegale Zuidafrikaanse regime in Namibië, met inbegrip van de sluiting van haar consulaat in Windhoek, heeft verbroken. West-Duitsland is de enige natie, die diplomatiek in Zuid-West-Afrika vertegenwoordigd is".
Minister Genscher had kort voor zijn vertrek uit Loesaka, de hoofdstad van Zambia, een onderhoud met een woordvoerder van SWAPO, Shipanga, aan wie hij toezegde, dat de bondsregering zou onderzoeken, hoe zij SWAPO zou kunnen helpen met het oplossen van humanitaire problemen. Daarbij wordt in de eerste plaats gedacht aan het steunen van vluchtelingen uit Namibië, die zich in Zambia gevestigd hebben.
Minister Genscher wees de verklaring van SWAPO over het Westduitse beleid m.b.t. Namibië af; hij zei, dat zij elke grond ontbeerde. Genscher verklaarde aan Shipanga, waarom de Bondsrepubliek in Windhoek tegen een resolutie van de VN een consulaat onderhoudt.
Ook maakte Genscher de houding van de bondsregering duidelijk t.a.v. de in Namibië — een vroegere Duitse lcolonic — bestaande Duitse scholen. De contracten van Duitse, naar Namibië uitgezonden, leerkrachten lopen af en zullen niet worden vernieuwd.
Het gesprek tussen Genscher en Shipanga was het eerste contact van de Westduitse regering met SWAPO. Het bleef tot het eind toe twijfelachtig, of het wel zou plaats vinden. Door het bureau van SWAPO-leider Sam Nujoma was eerder verklaard, dat men een eventuele uitnodiging voor een gesprek niet zou aannemen. Het staat ook niet vast, of Shipanga een machtiging voor het gesprek gekregen had.

BRAZILIE, PERU EN VENEZUELA

Minister Genscher bezocht Brazilië van 17-19 nov. 1975, Peru van 20-21 nov. cn Venezuela van 22-23 nov.
Op 18 nov. ondertekenden minister Genscher en zijn Braziliaanse ambtgenoot Azeredo da Silveira een nota-wisseling, waarmee het verdrag van 27 juni 1975 over samenwerking bij het vreedzaam gebruik van kernenergie (pag. 602/2 e.v.-19751 in werking gesteld werd.
In Peru ondertekenden minister Genscher en de Peruviaacse minister van buitenlandse zaken, generaal Miguel Angel de la Flor, drie overeenkomsten over Westduitse kapitaalhulp tot een bedrag van DM 131 mln. Het geld zal worden gebruikt voor de bouw van een tinmijn. de drinkwaterverzorging van enkele wijken in Lima en de installatie van een radarsysteem bij het vliegveld van Lima.
In Venezuela, dat 3% van de Westdiiitse behoefte aan aardolie dekt, is met president Perez. minister Estovar Salom van buitenlandse zaken en minister Perez Guerro van buitenlandse handel gesproken over economische vraagstukken.
In Caracas, de hoofdstad van Venezuela, heeft minister Genscher deelgenomen aan de slotzitting van de vergadering van de Westduitse ambassadeurs in Latijns-Amerika.

ISRAËL

Minister Genscher bracht van 27-30 nov, 1975 een bezoek aan Israël. het tweede bezoek van een Duitse minister van buitenlandse zaken aan dit land na de visite van niinister Scheel in 1971 (pag. 549/2-1971).
Genscher heeft overleg gevoerd met zijn Israëlische ambtgenoot Allon, waarbij het Palestijnse vraagstuk centraal stond. Volgens het Israëlische dagblad Haaretz van 28 nov. heeft Genscher gezegd, dat naar zijn oordeel de Palestijnse kwestie alleen door onderhandelingen tussen Israël en de PLO kan worden opgelost.
Naar Israëlisch oordeel zijn de voorwaarden daarvoor nog niet aanwezig.
Bij een ainer op 27 nov. legde Genscher in zijn tafelrede de nadruk op het bestaansrecht van Israël, alsmede van alle andere staten in het Midden-Oosten; hij sprak zich uit tegen de verwerving van gebied d.m.v. geweld cn hij zei, dat, zonder af te doen aan het bestaansrecht van Israël, ook het Palestijnse volk het recht gegeven moet worden om aan zijn nationale identiteit uitdrukking te geven.
Blijkens het communiqué, dat aan het slot van het bezoek is uitgegeven. zullen beide landen zeer nauw gaan samenwerken op het gebied van de handel, die zeer onevenwichtig geworden is. In 1974 exporteerde Israël voor naar schatting f 350 mln naar de Bondsrepubliek en voerde het Westduitse goederen in voor een waarde van f 1,8 mrd. Een gezamenlijke commissie zal proberen daar. verandering in te brengen.

ROEMENIË

Op 4 en 5 dec. 1975 b acht minister Genscher een bezoek aan Roemenië. Hij voerde overleg met de Roemeense minister van buitenlandse zaken, Macovescu, en hij werd ontvangen door partijleider en president Ceausescu.
De belangrijkste onderwerpen van gesprek waren de vermindering van het grote Roemeense tekort in de handel met de Bondsrepubliek, humanitaire vraagstukken en de toestand in Europa na het afsluiten van de CEVS.
Naar verluidt heeft Genscher er bij zijn Roemeense gesprekspartners op aangedrongen meer in Roemenië woonachtige mensen van Duitse afstamming, die willen emigreren, daarvoor toestemming te geven.
Voorts heeft Genscher de Roemenen gezegd, dat het de Westduitse overheid niet mogelijk is aan Roemenië handelskredieten te geven. Er is wel gesproken over niogelijlie particuliere kredieten en de mogelijkheid van samenwerking tussen Duitse en Roemoensi ondernemingen bij de produktie in Roemenië om het Roemeense tekort in de handel met de Bondsrepubliek te verkleinen. (FAZ, NZZ, NRC/H'blad, DPA)

STAATSMINISTER WISCHNEWSKI NAAR DE PERZISCHE GOLF

De staatsminister in het ministerie van buitenlandse zaken, Hans-Jürgen Wischnewski, heeft van 10-13 mei 1975 een bezoek gebracht aan de Verenigde Arabische Emiraten van 13-15 mei aan Qatar en van 16-19 mei Oman.

De minister werd op zijn reis vergezeld door vertegenwoordigers van het ministerie van economische zaken, van het ministerie voor ontwikkelingsamenwerking en van het Duitse bedrijfsleven.

Na terugkeer van de reis verklaarde Wischnewski, dat hij in een uitstekende politieke sfeer besprekingen gevoerd had, zonder dat hij mededeling Bon doen van concrete overeenkomsten.

Hij had zijn gesprekspartners de Duitse houding inzake het Midden-Oosten verduidelijkt, die onveranderd gebaseerd bleef op de positiebepaling van de EG (pag. 781/3 e.v. 1973) en hij had hiervoor begrip aangetroffen

De drie bezochte staten wilden alle samenwerking, en in geen geval confrontatie, met Europa, resp. de Bondsrepubliek. (FAZ)

BONDSKANSELIER SCHMIDT IN DE VS

Bondskanselier Schmidt heeft van 14-19 juli 1976 een bezoek aan de VS gebracht. Hij arriveerde op 14 juli in het gerestaureerde koloniale plaatsje Williamsburg in Virginia.

Op 15 en 16 juli voerde de bondskanselier besprekingen met Amerikaanse autoriteiten, o.w. president Ford en minister Kissinger van buitenlandse zaken.

Helmut Schmidt heeft gedurende zijn bezoek aan de VS het geschenk van de Bondsrepubliek aan de VS t.g.v. het 200-jarige bestaan van dit land als onafhankelijke natie — het Einstein-Spacearium in het Smitsonian Institute — ingewijd. In Baltimore ontving hij een eredoctoraat van de John Hopkinsuniversiteit en hij heeft in Philadelphia een bezoek gebracht aan de Independence Hall.

De bondskanselier verliet de VS op 19 juli na een particulier bezoek aan Californië.

De politieke besprekingen in Washington zijn uitgemond in een akkoord over de stationering van Amerikaanse troepen in de Bondsrepubliek Duitsland.

De VS zal een brigade (3.800 man) legeren in de buurt van Garlstedt, in het Noorden van de Bondsrepubliek. De Duitse regering zal voor voor 60% bijdragen in de kosten hiervan. Deze eenmalige bijdrage komt in de plaats van het akkoord, dat de Westduitse bijdragen aan de legering van Amerikaanse troepen in de Bondsrepubliek regelde en dat vorig jaar afliep; Bonn heeft de afgelopen 15 jaar $ 5,4 mrd aan de VS betaald

In de nu afgesloten overeenkomst staat: ,,De oude regeling had haar kracht verloren door veranderingen, die op internationaal monetair gebied werden getroffen, door een aanzienlijke verbetering van de dollar en van de Amerikaanse betalingsbalans".

Westduitse wapenaankopen in de VS, die enkele honderden miljoenen dollars per jaar belopen, zullen op het bestaand niveau worden gehandhaafd.

De brigade, die in het Noorden van de Bondsrepubliek. zal worden gelegerd, bevindt zich al in Beieren. In Washington werd opgemerkt, dat de overplaatsing ,,de NAVO-verdediging aanzienlijk zal versterken."

Opschudding over opmerkingen Schmidt over hulp aan Italië

Op 27 en 28 juni heeft op uitnodiging van de Amerikaanse president op Portorico een internationale conferentie plaats gevonden over internationale economische vraagstukken. Aan deze conferentie werd deelgenomen door de regeringsleiders van de VS, de Bondsrepubliek Duitsland, Frankrijk, Italië, Engeland, Japan en Canada.

In een onderhoud met vertegenwoordigers van de Amerikaanse pers op 16 juli vertelde bondskanselier Schmidt, dat de VS, Engeland, de Bondsrepubliek en Frankrijk op deze topconferentie besloten hebben om Italië geen economische hulp te geven, als in het nieuwe Italiaanse kabinet communisten zitting zullen hebben. Schmidt zei, dat hulp aan Italië het belangrijkste gespreksonderwerp is geweest op de topconferentie; het onderwerp was echter niet besproken in aanwezigheid van de Italiaanse premier Aldo Moro.

Op 18 juli op de Amerikaanse TV gevraagd om commentaar op dit bericht, zei de bondskanselier, dat geen enkel Westers land graag helpt bij het opzetten van een communistische regering in een Westers democratisch land.

In Italië is woedend en verbeten gereageerd op de onthulling van Schmidt. Een Italiaanse christen-democratische politicus die onbekend wil blijven, neemt het Schmidt vooral kwalijk dat hij zijn opmerkingen maakt op een moment dat Andrectti, christen-democraat, probeert een kabinet te vormen en de invloed van de communisten daarop zo klein mogelijk wil houden.

Unita, hrt Italiaanse communistische dagblad, noemde het voornemen van de vier landen ,,ontoelaatbare chantage. Men kan zien dat de morele waarden die Amerika en zijn bondgenoten adoreren en beweren te beschermen, vrijheid, democratische soevereiniteit en niet-inmenging blijkbaar niet verheven genoeg zijn om ze niet in een prullenmand te gooien".

Het christen-democratische partijblad I1 Popolo schreef, dat Schmidt niet bang voor tegenstrijdigheden is. ,,Voor de verkiezingen riep hij de kiezers op op de socialisten te stemmen. de partij die de communisten in de regering wil brengen".

Het socialistische blad Avanti noemde Schmidts uitlatingen ,,uitermate ernstig. De bondskanselier speelt in het buitenland de anti-cominunist. omdat hij in eigen land geen sterke communistische partij heeft".

Het bureau van de Italiaanse premier noemde de opmerking van Schmidt ongepast en betreurenswaardig.

Minister Genscher van buitenlandse zaken liet op 19 juli in Brussel weten, dat de woorden van de bondskanselier over blokkering van hulp aan Italië als daar communisten in de regering komen, niet in volledig authentieke vorm gepubliceerd zijn.

De Westduitse regeringswoordvoerder, Armin Grunewald, zei op dezelfde dag in Bonn, dat de lezing van Schmidt verkeerd in de pers is gekomen. Volgens Grunewald heeft Schmidt niet gezegd, dat er een officiële overeenkomst tussen de vier genoemde landen is afgesloten. Grünewald zei wel, dat de Westduitse regering tegen het opnemen van communisten in de Italiaanse regering is.

De Franse regering liet op 19 juli weten: ,,De Franse autoriteiten keuren buitenlandse verklaringen over de binnenlandse situatie van lidstaten van de EG af". (...) ,,en kunnen zich niet verenigen met de verklaring van Schmidt", aldus de woordvoerder van president Giscard, die overigens bevestigde, dat er in Portorico over Italië gesproken is.

Crosland, de Britse minister van buitenlandse zaken, verklaarde op 19 juli, dat Engeland zich absoluut niet bemoeit met de Italiaanse politiek. De politieke rel, die rond de verklaring van Schmidt ontstaan was, noemde Crosland ,,een storm in een kop thee".

Gesteund werd Schmidt door president Ford van de VS. Deze zei op 19 juli in Washington, dat Amerika zeer ongerust zou zijn, wanneer communisten in een Italiaanse regering zouden worden opgenomen. Dat zou onaangenaam zijn voor de NAVO, aldus Ford. Over Schmidt's verklaring wilde hij verder alleen zeggen, dat Amerika geen enkele formule aan het Italiaanse volk of aan de regering wil opleggen.

De woordvoerder van het Witte Huis, Ron Nessen, zei op 20 juli: ,,Ik zal het zo zeggen, de president zou in het algemeen wat Schmidt gezegd heeft niet tegenspreken".

Robert Funseth, woordvoerder van het Amerikaanse departement van buitenlandse zaken, zei op 20 juli, dat er inderdaad met de Bondsrepubliek, Frankrijk en Engeland gesproken is over een Italiaanse regering met communisten. Volgens Funseth zijn er geen bindende afspraken ge-

maakt. Hij liet evenwel de mogelijkheid van een „communis opinio" open, wat naar zijn oordeel niet zo ver gaat als de uitspraak van Schmidt, die gesproken had over „een gezamenlijk standpunt".
Het regeringsdagblad in de SU, de Izwestia, veroordeelde op 21 juli het bestaan van afspraken over het niet-verschaffen van hulp aan Italië in geval van coinmunistische regeringsdeelname als een „flagrante schending" van het slotdocuinent van de CEVS.
De Izwestia meende, dat in de toekomst soortgelijke dreigementen geuit zouden kunnen worden aan het adres van Frankrijk, Portugal of een andere bondgenoot van de VS, waar links sterk wordt. „Het dreigement van economische sancties tegen Italië is een flagrante schending van de principe-verklaring van Helsinki waardoor de deelnemende landen zich in hun onderlinge betrekkingen zouden laten leiden.
Artikel zes van die verkla ing gewijd aan niet-inmenging in de binnenlandse zaken van andere landen, is zowel naar de letter als naar de geest onder de voet gelopen", aldus de Izwestia. (Reuter, DPA, AP, NRC/H'blad, NZZ, FAZ, The Times. Le Monde)

EG

BIJEENKOMST MINISTERS EG EN LOM$-LANDEN

Voor de eerste maal sedert op 1 april de Conventie van Lomé in werking is getreden (pag. 169/3-1975) zijn de ministers van de EG en van de 46 landen in Afrika, het Caraibische gebied en de Stille Oceaan op 14 en 15 juli in Brussel bijeen geweest. Er werd besloten zes nieuwe leden tot de conventie toe te laten. Het waren de vroegere „overzeese gebiedsdelen" van Frankrijk, Engeland en Nederland, resp. de Comoren, de Seychellen en Suriname. Ook de kandidatuur van Sao Tomé en Principe, de Kaapverdische eilanden en Papoea-Guinée werd aanvaard.
De discussie op de conferentie ging voornamelqk over het handelsverkeer en in het bijzonder over suiker, rundvlees, bananen, rum, cacao en aardnoten.

De ACP-landen verweten de Europese Gemeenschap dat ze dit jaar een beduidend lagere prijs krijgen voor hun suiker dan de Europese producenten. Voor de 1,22 mln ton die de ACP-landen in het seizoen 1976-'77 aan de Gemeenschap leveren, werd in juni een gegarandeerde minimumprijs van S 320 per ton overeengekomen. In vergelijking met de voorgaande periode betekent dit een prijsstijging van slechts 1,5%, terwijl de Europese producenten 8% prijsverhoging kregeil, aldus de ACP-landen. George King, minister van handel van Guyana, die de vergadering leidde, gaf op de persconferentie op het einde van de vergadering evenwel de verzekering dat de vastgelegde hoeveelheid suiker tegen de afgesproken prijs zal worden geleverd. De bestaande meningsverschillen over de manier van prijsbepaling zullen door de ministeriële werkgroep worden uitgepraat en met het resultaat van deze besprekingen zal voor het volgende seizoen rekening worden gehouden. aldus King
Ondanks de invoerbeperkende maatregelen voor rundvlees staat de Gemeenschap aan enkele ACP-landen (Botswana, Madagascar, Swaziland en Kenya) de invoer van 27 532 ton rundvlees per jaar toe tegen een voordelig regiem In plaats van invoerheffingen aan de EG-grens moet uitvoerheffingen aan de grens van de betrokken ACP-landen worden betaald Dit levert die landen een financieel voordeel op van 17 mln rekeneenheden per jaar (ongeveer i 60 mln) Het ACP-standpunt luidt dat deze telkens hernieuwde zesmaandelijkse regeling definitief moet worden of tenminste voor een periode van een jaar moet gelden om een betere produktie- eii marktplanning mogelijk te maken
Met betrekking tot bananen hebben de ACP-landen zich bezorgd getoond over de concurrentie die zij op de Europese markt ondervinden van de Latijnsamerikaanse multinationale bedrijven Ook voor rum, cacao en aardnootkoeken vragen ze een ruimere toegang tot de Europesse markt Besloten werd e a voor te leggen aan ministeriele studiecommissies Voorzitter King zei verder dat de ACP-landen gevraagd hebben om een uitbreiding van de „Stabex-overeenkomst" en een herziening van de referentieperiode die daarin gebruikt wordt om de gederfde inkomsten te bepalen Volgens bevoegde bron zouden de ACP-landen gevraagd hebben de lijst van produkten waarvoor stabex wordt toegekend, uit te breiden met rubber, koper, vanille, arabische gom, kruidnagelen, vis, rundvlees, fosfaten en moederkruid
King heeft de EG tijdens de vergadering verweten te vaak besluiten te nemen die de ACP-landen aangaan zonder vooraf voldoende met deze landen te hebben overlegd Minister Van der Stoel heeft hierop geantwoord dat de Gemeenschap aan de consultatie concrete inhoud wil geven en dat een werkelijke dialoog alleen tot stand kan komen wanneer beide partijen op voet van volledige gelijkheid streven naar wederzijds begrip
(Europa van Morgen)

CONFERENTIE EG—LATIJNS-AMERIKA

In het kader van het regelmatige contact tusen de Europese Gemeenschap en de Latijnsamerikaanse landen vond op 25 juni in Brussel een conferentie van vertegenwoordigers van beide groepen plaats (vor. bericht, zie pag. 213/1-1975) e.v.).

De Latijnsamerikaanse landen waren vertegenwoordigd door de hoofden van hun missie bij de EG. De EG was vertegenwoordigd door de permanente vertegenwoordigers van de lidstaten alsmede door Commissievertegenwoordigers.

Er werd eerst gesproken over de algemene betrekkingen tussen industrielanden en ontwikkelingslanden, over de toepassing van het communautaire beleid met betrekking tot ontwikkelingssamenwerking en over de toekomstige ontwikkeling van de betrekkingen tussen de EG en Latijns-Amerika.

In zijn algemene verklaring herinnerde de voorzitter van de groep van Latijnsamerikaanse landen aan de doelstellingen van de dialoog, waarbij hij beklemtoonde dat deze momenteel het enige middel is om de ontwikkeling van de betrekkingen te begeleiden. Wat dat betreft wees de voorzitter erop dat de houding van de Gemeenschap tijdens de 1ste helft van het lopende jaar op het eerste gezicht geen aanzienlijke vorderingen met zich had gebracht in de richting van een oplossing voor de zeer uiteenlopende probleinen die Latijns-Amerika aan de EG blijft voorleggen

In het kader van de algemene betrekkingen tussen industrie- en ontwikkelingslanden brachten de Latijnsamerikaanse landen in het bijzonder de te Parijs gehouden conferentie over internationale economische samenwerking ter sprake Zij legden de nadruk op de houding die de Gemeenschap op deze conferentie had aangenoinen en richtten een oproep tot de Gemeenschap om, in overeenstemming met deze houding, de historische verantwoordelijkheid op zich te nemen om het verloop van de onderhandelingen te Parijs en in het kader van andere organisaties te stimuleren en deze onderhandelingen zonder verder uitstel te doen resulteren in het nagestreefde doel, namelijk de totstandbrenging van een nieuwe interilationale economische orde
Wat het door de Gemeenschap gevoerde algemeen beleid ten aanzien van ontwikkelingshulp betreft, maakten de Latijnsamerikaanse landen een balans op van de tenuitvoerlegging van de tien resoluties die door de Raad op 30 april en 16 juli 1974 werden aangenoinen Zij wezen erop dat aan de inhoud van slechts drie resoluties regelmatig en geleidelijk gestalte was gegeven
Onder verwijzing naar de Overeenkomst van Lomé betuigden de Latijnsamerikaanse landen andermaal hun tevredenheid over de bijdrage die door dit instrument wordt geleverd aan de ontwikkeling van talrijke landen, hetgeen getuigt van een sterk streven naar vernieuwing door de Europese Gemeenschappen. Daarop inhakend stelden zij dat hetzelfde streven passend zou zijn in het kader van de samenwerking met Latijns-Amerika, op het gebied van de bepaling en de aanpassing van sommige onderdelen van deze Overeenkomst voor de commerciële, technische en financiële sectoren.
De Latijnsamerikaanse landen herinnerden eraan dat voor sommige van hun exportprodukten nog steeds de problemen bestaan van de toegang tot de communautaire markt en de door de Gemeenschap voor haar uitvoer van landbouwprodukten toegekende subsidies.
Wat tenslotte de toekomstige ontwikkeling van de betrekkingen tussen Latijns-Amerika en de Europese Gemeenschappen betreft, was de groep van Latijnsainerikaanse landen van oordeel dat een nieuwe geest noodzakelijk is. In dit verband verwees de groep naar de resolutie van het Europese Parlement van 13 febr. 1976, waaruit blijkt dat bij de Europese Gemeenschappen steeds meer het besef groeit, dat er een algemeen beleid van de Gemeenschap ten opzichte van de Latijnsamerikaanse landen dient te komen".

Samenvattend legden de Latijnsamerikaanse landen de nadruk op de volgende punten:

O de noodzaak van een samenhangend algemeen beleid ten aanzien van Latijns-Amerika;

● het voorrangvereisende karakter van de bepaling van dit beleid;

● de fundamentele rol van de onderhavige ontmoetingen voor de uitstippeling van dit beleid;

● de onverenigbaarheid van ontwikkelingshulp met beperkingen en discriminaties.

Tenslotte concludeerden de Latijnsamerikaanse landen dat de bedoelingen van de Gemeenschap op het stuk van de samenwerking moeten worden belichaamd in concrete uitingen van de politieke wil.

De voorzitter van de delegatie van de Gemeenschap wees zijnerzijds allereerst op het feit dat de dialoog tussen ontwikkelings- en industrielanden op internationaal vlak over een rechtvaardiger en billijker economische orde thans definitief op gang is gekomen. In dit verband maakte hij gewag van het oordeel van de Gemeenschap over de resultaten van Unctad IV en over de tot dusver in het kader van de conferentie van Parijs verrichte werkzaamheden.
Hij gaf vervolgens een beknopt overzicht van de kenmerken van het autonoom beleid van de Gemeenschap ten aanzien van ontwikkelingssamenwerking. Dit beleid gaat uit van een algemene conceptie en is gericht op de geleidelijke tenuitvoerlegging van een spectrum van maatregelen die zoveel mogelijk zijn aangepast aan de grote verscheidenheid van de situaties van de verschillende ontwikkelingslanden. Spreker wees erop dat de Gemeenschap zich in de afgelopen jaren heeft beijverd om de door haar op dit gebied aangevatte actie voort te zetten, te verdiepen en te verrijken.
Hij zette tenslotte de grote lijnen uiteen van de conceptie waarvan de Gemeenschap uitgaat voor de ontwikkeling van haar actie ten aanzien van de landen van dit continent, zowel in het kader van haar autonoom beleid betreffende ontwikkelingssamenwerking als in het kader van haar bijdrage aan de dialoog tussen geïndustrialiseerde landen en ontwikkelingslanden. Tot besluit bevestigde hij het belang dat de Gemeenschap hecht aan haar betrekkingen met het Latijnsamerikaanse continent.

De twee partijen behandelden vervolgens enkele door de Latijnsamerikaanse landen ter sprake gebrachte vraagstukken op het gebied van de uitvoer van rundvlees en bananen naar de Gemeenschap.
De Latijnsamerikaanse landen wezen nogmaals op de ernstige schade voor hun rundvleesexport door de invoerbeperkingen van de EG-landen, die zij in strijd achtten met het standpunt dat de EG heeft ingenomen bij de GATT-besprekingen. Zij verzochten herziening van deze maatregelen.

De EG-vertegenwoordiger constateerde een verandering op de communautaire rundvleesmarkt en was van mening dat als deze tendens zou aanhouden de Gemeenschap de getroffen maatregelen zou kunnen versoepelen
Wat de sector bananen betrof, uitten de missies van Costa Rica, Colombia, Ecuador, Guatemala, Honduras en Panama hun bezorgdheid over het feit dat de grenzen van een lidstaat van de Gemeenschap tijdelijk wederom zijn gesloten voor bananen uit bepaalde Latijnsamerikaanse landen. De landen vreesden dat hiermee een gevaarlijk precedent wordt geschapen voor soortgelijke besluiten in de toekomst, die ook op andere basisprodukten betrekking kunnen hebben, ten nadele van de economie van de betrokken landen. (Europa van Morgen)

OVEREENKOMST EG-CANADA

Op 6 juli werd in Ottawa een kaderakkoord over economische en commerciële samenwerking tussen de EG en Canada ondertekend. Namens de EG tekenden de Nederlandse minister van buitenlandse zaken Van der Stoel in zijn functie als voorzitter van de EG-ministerraad en de vice-voorzitter van de Europese Commissie belast met de externe betrekkingen, Sir Christopher Soames. Voor de Canadese regering tekende de minister van buitenlandse zaken, Allan MacEachen.

Doel van de overeenkomst is, zo verklaarde de Canadese ambassadeur Thomas Carter op een persconferentie in Den Haag, hel scheppen van een kader voor toekomstige samenwerking. Het deel dat gaat over commerciële samenwerking bevestigt de verplichtingen van de Gemeenschap krachtens de GATT, namelijk het toekennen van de meest-begunstigde clausule en houdt een algemene verplichting in tot het wegnemen van handelsbelemmeringen. Voor de landen van de Gemeenschap zijn de clausules over toegang tot natuurlijke rijkdommen (delfstoffen, energiedragers) van belang, voor Canada de paragrafen die gaan over de verwerking van deze rijkdommen tot eindprodukten. Ambassadeur Carter legde sterk de nadruk op de wens van zijn regering, ter wille van de werkgelegenheid natuurlijke hulpbronnen ter plaatse te verwerken (upgrading).
Een gemengde samenwerkingscommissie die eenmaal per jaar bijeenkomt heeft tot taak om, in het kader van het verdrag tussen Canada en de Gemeenschap, projecten uit te werken. Vertegenwoordigers van het bedrijfsleven uit Canada en de Gemeenschap kunnen zitting nemen in subcommissies die onder de gemengde samenwerkingscommissie ressorteren.
In dit verband maakte de ambassadeur melding van een joint venture voor de ontginning van lood- en zinkerts bij Strathcona op Baffin Island. Van de investeringen ten bedrage van 100 miljoen Canadese dollar zal circa 12 miljoen worden gefourneerd door de Billiton Mij en Shell Metals Co., een Duitse groep draagt eveneens 12 miljoen bij, de Canadese regering 25 miljoen en Canadese ondernemingen investeren voor circa 50 miljoen. De paragrafen over economische samenwerking gaan verder dan die weike zijn vervat in soortgelijke overeenkomsten met andere geïndustrialiseerde landen, aldus de Canadese ambassadeur.
Eén van de punten waarover het langst is gesproken wis de toegang tot grondstoffen. In het akkoord worden zowel de ,,toegang tot" als de ,,upgrading van" grondstoffen genoemd. De Gemeenschap had aanvankelijk het begrip ,,toegang tot" nader gepreciseerd willen zien, maar is ten slotte akkoord gegaan met een formule die de mogelijkheid van nadere uitwerking in specifieke gevallen openlaat. Het idee van een kaderovereenkomst was afkomstig van de Gemeenschap en de Canadese regering was. gezien de mogelijkheden van verdere uitbouw, bereid hiermee in te stemmen.
Volgens Canadese opgaven steeg de import van $ 23.323 mln in 1973 met 35,6% tot 31.639 mln in 1974. en tot 34.667 mln (een stijging met 9,5% ten opzichte van 1974) in 1975. De invoer uit de Gemeenschap nam toe van 2.482 mln in 1973 tot 3.046 mln in 1974 (met 23%) en tot 4.285 mln in 1975 (een stijging met 7,9% ten opzichte van 1974). Ter vergelijking diene, dat de invoer uit de Ver. Staten steeg van 16.501 mln in 1973 tot 21.305 mln in 1974 (met 29,170) en tot 25.516 mln in 1975 (een stijging met 10,3% ten opzichte van 1974).
Van de totale uitvoer van 24.836 mln in 1973 ging 3.138 mln naar de Gemeenschap en 16.670 mln naar de Ver. Staten. In 1974 bedroegen deze cijfers respectievelijk 31.411, 4.003 en 20.688 mln (een stijging met respectievelijk 26,4, 28 en 24%), in 1975 31.995, 4.011 en 20.862 mln (een stijging ten opzichte van 1974 met respectievelijk 1,8, 1,0 en 0,8%).
In 1975 voerde Canada eindprodukten ter waarde van $ 461,7 mln naar de negen landen van de Gemeenschap uit, 11,4% van de totale export. (Europa van Morgen)

JUTE-OVEREENKOMST EG-INDIA

Van 28 juni tot 1 juli vonden in Brussel onderhandelingen plaats tussen de EG en India over de sluiting van een overeenkomst over juteprodukten. De onderhandelingen leidden tot een overeenkomst waarvan de ontwerp-tekst op 2 juli werd geparafeerd. De nieuwe overeenkomst, waarmee de vorige van 31 dec. 1975 komt te vervallen, zal gelden voor een periode van 4 jaar te beginnen op 1 jan. 1976.

De rol van de jutesector in India is zeer belangrijk zowel voor de economie van dit land als uit sociaal oogpunt (ongeveer 14 miljoen Indiërs zijn direct of indirect bij de juteproduktie betrokken). Om tot handhaving en ontwikkeling van de jutemarkt bij te dragen wordt in de nieuwe overeenkomst onder meer gewezen op de wenselijkheid de contacten tussen de belanghebbende sectoren te vergemakkelijken met het oog op samenwerking bij het onderzoek en de ontwikke-

ling van de produktie en het gebruik van de betrokken produkten,
De overeenkomst bevat voorts bepalingen over vrijwillige beperking door India, volgens overeengekomen niveaus, van zijn uitvoer naar de Gemeenschap van bepaalde categorieën juteweefsels met name onderlagen voor tapijten en sierweefsels ten einde rekening te houden met — vooral regionale — moeilijkheden die de jute-industrie in de Gemeenschap ondervindt. Voor garens, waarvan de invoer niet aan beperkingen onderworpen is, geldt een overlegclausule volgens welke onder bepaalde voorwaarden de mogelijkheid bestaat om beperkingen in te voeren.
Bovendien zal het programma voor geleidelijke opheffing van de rechten van het gemeenschappelijk douanetarief. waartoe de Gemeenschap zich in het kader van haar aanbod op het gebied van de algemene preferenties had verplicht. worden voortgezet. De invoerrechten, die reeds ten opzichte van de basisrechten met 50 of 60% waren verlaagd. zullen op 1 jan. 1977 met 80% en op 1 juli 1978 met 100% (totale schorsing) worden verlaagd. Voor garens van jute zal de schorsing echter op 1 jan. 1977 ingaan. De Gemeenschap zal in dit verband overigens de regeling voor invoer met vrijdom van recht, welke voor juteprodukten in het Verenigd Koninkrijk en Denemarken reeds bestaat, handhaven.
India heeft garanties gegeven ten aanzien van de voorziening van de markt en van de industrie in de Gemeenschap met de betrokken produkten tegen niet discriminerende voorwaarden. (Europa van Morgen)

EURO-ARABISCHE DIALOOG VOORTGEZET

Van 18 tot 20 mei vond in Brussel een bijeenkomst plaats van vertegenwoordigers van de EG-landen en de landen aangesloten bij de Arabische Liga in het kader van de Euro-Arabische dialoog.
In de openingsrede verzocht de leider van de Arabische delegatie, de ambassadeur van Bahrein bij de EG, Shamlan, de EG druk uit te oefenen op Israël om het zelfbeschikkingsrecht van de Palestijnen te ei-kennen en de bezette Arabische gebieden te ontruimen. De bijeenkomst vond plaats op ambassadeursniveau. Shamlan verklaarde verder dat de vooruitgang van de dialoog op technisch gebied afhankelijk is van de discussie van de politieke aspecten en maakte duidelijk dat de verklaring die de EG-landen op 6 nov. 1973 na de Oktoberoorlog hebben afglegd (pag. 751/1-1975 en pag. 781/3-1975) over het Midden-Oosten moet worden gevolgd door daden.

„De lrolonialistische, Zionistisch-racistische bezettingsautoriteiten maken zich schuldig aan de afschuwelijkste onrechtvaardigheid en onderdrukking van het Arabische volk van Palestina. zij begaan moordpartijeri. nemen mensen gevangen, deporteren ze of verdrijven ze uit hun woonsteden, en nemen land in beslag".

De Luxemburgse premier Gaston Thorn (l.), voorzitter van de Europese Ministerraad en Mahmoud Riad, secretaris-generaal van de Arabische Liga arriveren voor de Euro-Arabische dialoog in Luxemburg.

aldus Sliamlan. „De landen van de Europese Gemeenschap beschikken over de middelen om Israëls uitdaging van de internationale gemeenschap af te wenden, en het te verhinderen dat het dit deel van de wereld in lichterlaaie zet." Een van deze middelen is „het innemen van duidelijke. niet voor twijfel vatbare standpunten in internationaal overleg, het veroordelen van agressie. hezetting en expansionisme".

In het slotcommuniqué kwamen voornamelijk politieke aspecten ter sprake.

De negen landen van de Europese Gemeenschap, die ervan waren uitgegaan dat slechts in de openingsverklaringen uiteenzettingen van de politieke opvattingen zouden worden gegeven, wilden in het communiqué echter een aantal passages over de economische, technische en industriële samenwerking, die volgens hen het doel van de dialoog moeten zijn.

Dit neemt niet weg dat de Arabische landen in zoverre een succes hebben geboekt dat voor de eerste maal sinds het begin van de dialoog, juni 1975 in Caïro, voornamelijk is gesproken over de politieke aspecten van het Midden-Oostenconflict.

In het slotcommuniqué wordt het woord „discussie" niet gebruikt: beide partijen „brachten hun opvattingen over alle aspecten van de Euro-Arabische dialoog, waaronder ook de politieke kwesties, naar voren en legden hun opvattingen uit over de Palestijnse kwestie en de Midden-Oostencrisis".
Waarover Europeanen en Arabieren het eens werden is dat „een oplossing van de Palestijnse kwestie, gebaseerd op de erkenning van de legitieme rechten van het Palestijnse volk, een factor van beslissend belang is bij het bereiken van een rechtvaardige en duurzame vrede".
Europese conferentiekringen hechtten veel belang aan de zinsnede dat de Arabieren „de Europese opvatting delen dat geweld en voldongen feiten geen elementen zijn waarop stabiele internationale betrekkingen kunnen worden gebouwd". De „voldongen feiten" slaan op de Israëlische nederzettingen in bezet Jordaans en vooral Syrisch gebied, maar „geweld" heeft naar Europese opvatting ook betrekking op Palestijnse terreurdaden. Het ligt voor de hand dat de Arabieren het verwerpen van geweld zullen uitleggen als een veroordelen van Israëlische gewelddaden.
Verder zijn beide partijen wat betreft de politieke problemen van het Midden-Oosten niet nader tot elkaar gekomen.
Aan de besprekingen werd deelgenomen door een delegatie van de Palestijnse Bevrijdings Organisatie, PLO. *(NRC/H'blad)*

(Vor. ber. pag. 24/1.)

VERDRAG MET PAKISTAN

Op 1 juni is in Brussel een handelsverdrag tussen Pakistan en de EG ondertekend. De parafering van het verdrag bad al in maart in de Pakistaanse hoofdstad Islamabad plaats gevonden.
De overeenkomst is een directe consequentie van de toezegging van de EG, de betrekkingen met de leden van de Commonwealth uit te breiden. Dit was één van de voorwaarden van de Britse toetreding tot de Gemeenschap.
Tot nog toe bestonden tussen de EG en Pakistan slechts akkoorden die bepaalde sectoren betroffen, zoals een textielakkoord dat in juli '75 werd afgesloten (zie ook pag. 213/1-1975). Het verdrag met Pakistan geldt voor vijf jaar en kan daarna steeds voor de periode van één jaar worden verlengd.
Bij wederzijds goedvinden kan het verdrag aan nieuwe ontwikkelingen worden aangepast. Er wordt een gemeenschappelijke commissie ingesteld die toezicht houdt op het functioneren van het verdrag. *(NZZ)*

EG-BOETE VOOR FARMACEUTISCH CONCERN

De Europese Commissie heeft besloten het Zwitserse farmaceutische concern Hoffmann-La Roche een boete van ruim f 1 mln op te leggen wegens „onrechtmatige sedragingen" op de vitaminemarkt.
Het betreft hier een precedent want het is de eerste maal dat de Commissie in actie komt tegen een concern dat zijn zetel in een buiten de EG gelegen land heeft

De Zwitserse multinationale onderneming die een omzet van meer dan vijf miljard Zwitserse franken heeft, wordt ervan beschuldigd misbruik te hebben gemaakt van haar machtspositie voor zeven vitaminegroepen (A. B„ B_{6}, C, E, biotine, ofwel H en pentotheenzuur ofwel B:,). Door inmiddels afgeschafte overeenkomsten voor exclusieve- of voorkeursleveranties zou ze haar voornaamste concurrenten hebben uitgeschakeld van leveringen aan haar belangrijkste klanten.
Onder meer zouden deze klanten, die meestal onverpakte vita—inen plegen af te nemen om die in geneesmiddelen of in voedingsmiddelen te verwerken, allerlei gecompliceerde kortingsregelingen voorgeschoteld hebben gekregen. Deze kortingen werden niet voor iedere groep vitaminen afzonderlijk berekend, maar golden globaal voor alle vitaminen: dus ook voor die groepen, waarin Hoffmann-La Roche geen machtspositie innam. Op die manier zou de klant onder druk worden gezet om ook deze vitaminen te kopen.
Het interessante is ook dat de Europese Commissie er bij het vaststellen van de boete van is uitgegaan dat het in Europese rekeneenheden luidende bedrag in Westduitse marken moet worden betaald. Hiermee heeft zij blijkbaar lering getrokken uit de procedure die het Europese Gerechtshof enige tijd geleden tegen zes Nederlandse, Belgische en Franse suikerfabrieken had aangespannen. Deze fabrieken waren toentertijd wegens concurrentievervalsing veroordeeld tot een boete van rond 1,4 miljoen rekeneenheden (oude dollars ad f 3,60), maar omdat zij in de snel in waarde verminderende Italiaanse lire hadden betaald, werd de boete in feite 40% minder.
De fout van het Gerechtshof was namelijk dat de boete alleen in rekeneenheden was vastgesteld; dus in een uiteindelijk fictieve EG-valuta. Deze fout heeft de Europese commissie willen vermijden door er bij het opleggen van de boete op te wijzen dat de betaling moet geschieden in harde Westduitse marken, zodat het Zwitserse concern niet de voor hem meest lucratieve EG-valuta zal kunnen kiezen.
Intussen heeft Hoffmann-La Roche laten weten dat zij vermoedelijk tegen de beschikking van de Commissie bij het Europese Gerechtshof in Luxemburg in beroep zal gaan, wanneer eenmaal de toelichting op de uitspraak is gepubliceerd. Het Zwitserse concern in een perscommuniqué: ,,Daarmee zal het besluit van de Commissie, dat blijkbaar door politieke overwegingen is beïnvloed, aan een juridisch onderzoek worden onderworpen".
Want volgens het bedrijf baseert de Europese commissie zich op interne documenten, die haar zijn toegespeeld door een voormalige medewerker van Hoffmann-La Roche. Dit feit zou al geruime tijd onderwerp zijn van een strafrechtelijk onderzoek door de Zwitserse autoriteiten, zonder dat het farmaceutische concern hierin partij zou zijn. Verder wijst het concern erop dat de Europese Commissie al meer dan een jaar geleden zeer veel aandacht aan deze hele kwestie zou hebben besteed, maar dat zij nu pas in actie is gekomen. (NRC/H'blad)

ALGEMEEN

VERDRAG TOT REGELING ZOUTLOZINGEN IN DE RIJN

Op 25 mei zijn Zwitserland, Frankrijk, de Bondsrepubliek en Nederland het in Bern eens geworden over een regeling voor de zoutlozingen in de Rijn. Op 1 april waren de landen het al eens geworden over een regeling voor de lozing van chemische afvalstoffen in de rivier (pag. 246/1 e.v.).
Uiterlijk in de herfst van dit jaar zal het zoutverdrag worden ondertekend, eventueel samen met het ,,chemische" verdrag, dat eerder tot stand kwam. Eind 1977 begin '78 moet Nederland f 23 mln storten als bijdrage in de kosten die met de zoutopslag in de Elzas gemoeid zijn.
Volgens het akkoord van Bern zal Frankrijk eindelijk ernst gaan maken met zijn belofte om de massale zoutlozingen in de Elzas (plm. 7,5 mln ton per jaar) terug te dringen terwille van een schonere Rijn. Sinds enige tijd wordt hier aan een systeem van ondergrondse opslag gewerkt: de kalimijnen spuiten bij wijze van proef een fractie van hun afvalzouten in een 1800 meter diepe poreuze bodemlaag. Technisch is de zaak zo goed als rond. Waar de onderhandelingen in Parijs op vastliepen was de financiële kant van dit project.

Concessies

Weliswaar toonden alle Rijnoeverstaten zich opnieuw bereid mee te betalen, maar Duitsland en Zwitserland wilden hun bijdrage uitdrukkelijk beperken tot de investeringskosten. Ze verwierpen het Franse verlangen om ook de exploitatiekosten mee te dragen uit angst om precedenten te scheppen. Want ze zien het Elzasser zout als een Frans probleem, waarvoor ze niet tot in lengte van dagen de rekening gepresenteerd willen krijgen. Nederland stelde zich tussen beide standpunten nogal neutraal op — ,,om te voorkomen dat de zaak weer vastloopt", zoals de Nederlandse minister van verkeer, Westerterp, het uitdrukte.
Zo lagen de kaarten, toen de ministers in Bern het overleg hervatten en er leek weinig kans op een opening. In de loop van de vergadering werden echter over en weer concessies gedaan, die ten slotte tot een compromis leidden. Duitsland toonde zich, op voorstel van Westerterp, bereid om zich voor een periode van tien jaar financieel aan de zoutopslag te binden. Frankrijk deed op zijn beurt afstand van het principe dat alle Rijnstaten verantwoordelijkheid dragen voor het Elzasser zout. Het is en blijft een Franse onderneming, werd vastgesteld, en daarmee gingen de Fransen akkoord.

Drie fasen

Dit alles betekent dat de kalimijnen in drie fasen hun lozingen zullen terugbrengen tot ongeveer de helft. dat wil zeggen dat er op den duur 60 kg chloorionen (= 90 kg zout) per seconde wordt achtergehouden in de Elzas. Volgens de eerste principe-afspraken, die in 1972 in Den Haag werden gemaakt, had dit allang moeten gebeuren met welk systeem dan ook. Zoals de zaken er nu voorstaan, zal deze 50-procent-opslag pas in de loop van de jaren tachtig een feit zijn.
Frankrijk wacht nl. eerst tot het verdrag in werking is getreden. Vervolgens heeft Frankrijk nog anderhalf jaar nodig om de installaties te bouwen. Dan is het voorjaar 1979 en kan begonnen worden met de eerste fase: de ondergrondse opslag van 20 kilo per seconde. Na twee jaar volgt dan de tweede en na nog eens twee jaar de derde fase. Volgens deze berekening wordt het dus 1983 voor de helft van het Elzasser zout de grond in plaats van de Rijn in gaat.
De opslag van die eerste 20 kilo gaat, incl. tien jaar exploitatie, 116 mln Franse franken kosten. De Rijnoeverstaten betalen hieraan mee op grond van de oude verdeelsleutel: Nederland 34, Frankrijk en Duitsland elk 30 en Zwitserland 6%. Voor Nederland komt dat neer op f 23 mln. De bedragen moeten drie maanden na inwerkingtreding van het bedrag op tafel komen.

Sodafabrieken

Met de Franse minister voor milieuzaken, Fosset, heeft Westerterp zich overigens verzet tegen het plan van enkele Duitse sodafabrieken om meer in plaats van minder afvalzout in de Rijn te lozen. Die actie heeft kennelijk vrucht afgeworpen. Na veel onderhandelen wist men Duitsland — en ook Zwitserland — te binden aan een formule, waarbij de totale zoutlozing per land niet boven de norm van 1972 mag stijgen. Als er voor een fabriek toch reden of noodzaak mocht zijn om meer te lozen, moet er in eigen land compensatie worden gezocht, en eventueel bij een van de partners in het Rijnoverleg. (NRC/H'blad)

OEGANDA

BINNENLANDSE ONTWIKKELINGEN EN BUITENLANDSE BETREKKINGEN (VERVOLG)

In aansluiting op het bericht van pag. 477/3 e.v. volgt hieronder een overzicht van een aantal ontwikkelingen in en rond Oeganda onder het bewind van president Amin.

Betrekkingen rnet buurlanden

Sinds de verzoening van president Amin met president Nyerere van Tanzania (pag. 363/3-1973) tijdens de 10de OAE-topconferentie (eind mei 1973) bleven spanningen optreden in de relatie van Oeganda met Tanzania en de andere buurstaten.

KENIA. In febr. 1973 verslechterden de betrekkingen van Oeganda met Kenia nadat door Keniase vakbondsleiders en in de Keniase pers was beweerd dat verscheidene functionarissen van de Oostafrikaanse Spoorwegmaatschappij in Oeganda waren vermoord en dat de levens van anderen gevaar liepen.

De secretaris-generaal van de Keniase afdeling van de ,,Railway African Union", J. G. Mollo, verklaarde op 5 febr. 1973 in Nairobi dat minstens 20 functionarissen vanuit Oeganda naar Kenia waren gevlucht om veiligheidsredenen, en dat daardoor drie afdelingen van het depot in Kampala in feite waren gesloten. Vier hoge functionarissen, o.w. de directeur van de maatschappij in Oeganda, waren verdwenen en zouden naar gevreesd werd zijn vermoord; een machinist was da. drie weken eerder in Kampala doodgeschoten. In gesprekken met de directeur-generaal van de spoorwegmaatschappij, E. N. Gakuo, zouden Mollo en vakbondsleiders op de sluiting van de Oegandese sectie van het spoorwegnet hebben aanged ongen tot de veiligheid van het personeel kon worden gewaarborgd. De centrale organisatie van Keniase vakbonden deed op 6 febr. een beroep op haar regering alle Kenianen, die in Oeganda voor de Oostafrikaanse Gemeenschap werkten, terug te trekken.

In verklaringen op 11 en 12 febr. weet de Oegandese regering de Keniase kritiek en acties aan ex-president Obote en zijn vrienden onder de Loeo-stam in Kenia. Maar op 14 febr. verklaarde president Amin dat de aan de Loeo's toegeschreven kritiek in de Keniase pers afkomstig bleek van uit Oeganda verdreven Aziaten en .,imperialisten" en hij deed een beroep op het volk van Oeganda om de Loeo's als zijn broeders en zusters te beschouwen.

Op 16 febr. overhandigde de toenmalige Oegandese minister van buitenlandse zaken, Wanurne Kibedi (pag. 96/2-1974), president Kenyatta van Kenia een boodschap van president Amin, waarin expliciet verzekerd werd dat de levens en bezittingen van Kenianen die in Oeganda woonden op adequate wijze zouden worden gewaarborgd.
Op 23 maart werd bevestigd dat een aantal maatschappijen, die hun zetel in Kenia hadden, door de Oegandese regering was overgenomen. Daaronde was de schoenfabriek Bata, omdat sommige personeelsleden betrapt zouden zijn toen zij ,,belangrijke onderdelen" naar Kenia wilden overbrengen en daardoor de .,economische oorlog" saboteerden.

OP 27 april 1973 trad de president-directeur van de Oostafrikaanse Spoorwegen, Wadada Nabudere, af uit protest tegen de verdwijning van vier hoge spoorwegfunctionarissen in januari en het uitblijven van een officieel onderzoek daarnaar. Ca. 100 Keniase spoorwegmensen hadden Oeganda inmiddels verlaten.

TANZANIA. Op 24 maart 1973 deelde radio-Oeganda mee dat een troepenmacht van 3.500 man, bestaande uit Oegandese ballingen en Tanzaniaanse militairen, een nieuwe invasie in Oeganda voorbereidde. De volgende dag beschuldigde de radio Tanzania ervan het vredesakkoord van oktober 1972 te hebben geschonden.

Een Somalische militaire missie o.l.v. brigade-generaal Nur Adow constateerde bij een inspectie van de grens dat de Tanzaniaanse troepen op een afstand van 10 km van de grens stonden, in overeenstemming met het vredesakkoord, naar op 26 maart werd gemeld. Vice-president Ismail Ali Aboker van Somalia kreeg op 27 maart bij een bezoek aan Oeganda van president Amin de verzekering dat Oeganda niet van plan was Tanzania binnen te vallen en dat de situatie aan de grens ,,vreedzaam en rustig" was.
De volgende dag dreigde Amin echter met een ,,drastische actie" tegen Tanzania, tenzij dit land 48 Oegandezen vrijliet, die enkele weken eerder op verdenking van spionage voor Oeganda waren gearresteerd. Deze Oegandezen, o.w. vele personeelsleden van de Oostafrikaanse Gemeenschap, werden vervolgens vrijgelaten en de Oegandese regering sprak daarover op 9 april haar waardering uit.

Op 14 juli 1974 zond president Amin een telegram aan president Sigad Barre van Somalia, die toen tevens voorzitter van de OAE was. In dit telegram beschuldigde Amin Tanzania en Zambia van steun aan een door ex-president Obote beraamde inval in Oeganda. Tegelijk waarschuwde hij dat als Oeganda gedwongen zou worden Tanzania binnen te vallen om een dergelijke invasie te voorkomen, het dan al het veroverde gebied zou behouden en geen enkele bemiddelingspoging van derde landen zou aanvaarden. Zowel de regering van Zambia als die van Tanzania spraken Amins beschuldiging tegen, waarbij Tanzania met nadruk stelde dat het de overeenkomst van Mogadiscio (1972) strikt naleefde.

Op 19 juli 1974 deelde een militaire woordvoerder te Kampala mee dat er eerder die dag langs de Oegandees-Tanzaniaanse grens bij Mutukula een massale concentratie van Tanzaniaanse troepen had plaatsgevonden ter voorbereiding van een inval in Oeganda, maar dat zij later tot op drie mijl van de grens waren teruggetrokken Tevens meldde radio-Oeganda dat Zambiaanse gevechtsvliegtuigen naar de Tanzaniaanse grensstad Bukoba aan het Victoriameer waren overgebiacht t b v de invasie.
Op 22 juli deelde de Oegandese regering o.a. mee dat Tanzania en Zambia ,,spionnen en moordenaars" naar Oeganda hadden gestuurd om president Amin te doden en dat een aantal Tanzaniaanse spionnen door de Oegandese veiligheidstroepen was gearresteerd.
Na de aanhouding van nog rneer Tanzaniaanse spionnen, aldus op 1 aug. een militaire woordvoerder in Kampala, werd voor de Oegandese strijdkrachten voor de derde maal in twee weken de staat van alarm afgekondigd. De woordvoerder waarschuwde dat Oeganda gedwongen kon worden zijn grens tot de rivier de Kagera te verleggen (d.w.z. ca. 500 vierkante mijl van Tanzania te annexeren), als Tanzania de overeenkomsten van Addis Abeba en Mogadiscio bleef schenden.
Nadat Tanzania ook voor zijn troepen de staat van alarm zou hebben afgekondigd, liet president Amin op 2 aug. president Tolbert van Liberia per telegram weten dat hij nu niet van plan was Tanzania aan te vallen, ook al zette dit zijn militaire provocaties voort.
Op 5 nov. meldde Oeganda dat Tanzaniaanse spionagevliegtuigen zijn luchtruim schonden en op 7 nov. zouden de Oegandese strijdkrachten opnieuw in staat van alarm zijn gebracht.
Op 25 nov. deelde een Oegandese militaire woordvoerder mee dat de veiligheidsmaatregelen langs de grenzen met Soedan en Tanzania waren geïntensiveerd i.v.m. de aanwezigheid van Obote in Soedan, terwijl bovendien de ,,activiteiten" van een ander land, dat met Soedan en Tanzania ,,collaboreerde" in de gaten werden gehouden.

Op 5 dec. 1974 werd te Kampala onthuld dat de Oegandese autoriteiten een document hadden onderschept met bijzonderheden over het recruteren van huurlingen (uit drie niet nader aangeduide landen) door de presidenten Nyerere (Tanzania) en Kaoenda (Zambia) t.b.v. een invasie in Oeganda in het kader van hun samenzwering met ex-president Obote, die blijkens het document ook wapens en geld van Kaoenda zou hebben ontvangen. Een Oegandese woordvoerder rekende een preventieve inval in Tanzania tot de mogelijkheden.
Op 20 dec. meldde radio-Oeganda dat president Amin de hoofden van

alle diplomatieke missies in Kampala had ingelicht over de heersende toestand tussen Oeganda en Tanzania, Soedan plus Zambia. Volgens het radiostation had president Amin gezegd dat Nyerere, Kaoenda en Nimeiry (Soedan) verantwoordelijk waren voor het verdwijnen van mensen in Oeganda. De tegen Oeganda beraamde invasie zou zowel vanuit Tanzania als vanuit Soedan plaats vinden „met behulp van Chinese gevechtsvliegtuigen".

Op 8 maart 1975 maakte president Amin echter bekend dat alles aan de grens weer normaal was. Alle Oegandese troepen waren van de grens teruggetrokken en het verbod op de geregelde scheepvaartverbindingen met Tanzania en Kenia over het Victoriameer was opgeheven. Amin verklaarde dat hij vrijelijk handel wilde drijven „met zijn broeders in Tanzania, Soedan, Zaïre, Rwanda, Boeroendi en Benia". Niettemin bleven de betrekkingen van Oeganda met Tanzania ook de volgende drie maanden nog gespannen.

Uitlatingen van president Amin over eventuele gebiedsaanspraken van Oeganda op Kenia en Soedan op 15 febr. 1976 leidden vooral tot een steeds slechtere relatie met Kenia. Een door Amin aan Kenia verweten acuut tekort aan ruwe olie in Oeganda — daar Kenia vooraf betaling in harde valuta eiste die Oeganda niet zou bezitten — had o.a. tot gevolg dat Amin de oliedoorvoer via zijn land naar Rwanda tot stilstand bracht, aldus Afrikaanse diplomatieke kringen op 8 april vanuit Nairobi (Kenia).

Intensivering relatie met Libië

De in 1972 op gang gekomen samenwerking van Oeganda met Libië (pag. 518/2-1972), die in september van dat jaar zelfs tot directe militaire steun van Libië aan het bewind van president Amin had geleid tijdens de inval vanuit Tanzania (pag. 617/3-1972), werd sindsdien geïntensiveerd. De door de regeringen van beide landen opgerichte Libische Arabische Oeganda Bank voor buitenlandse handel en ontwikkeling, waarin Libië 51% van het aandelenkapitaal van 65 mln shilling bezat, werd op 20 nov. 1972 geopend. Voorts bleef Libië op het militaire vlak hulp aan Oeganda bieden, vooral wat betreft de opleiding. Een door president Amin op 31 maart 1973 geïnspecteerd nieuw luchtmachtsquadron van „minstens acht jachtbommenwerpers" zou door Libië zijn geleverd.

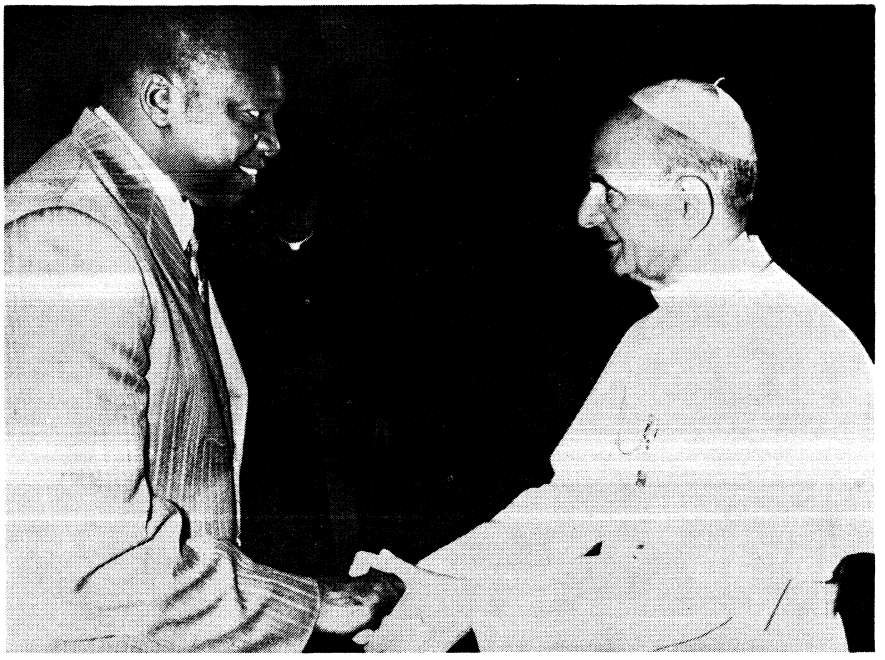

Paus Paulus VI begroet president Amin bij een privé-audiëntie in Castel Gandolfo.

Van 3-5 maart 1974 bracht de Libische premier Kadhafi een bezoek aan Oeganda, waar hij op de luchtmachtbasis Gulu formeel een squadron Mig-gevechtsvliegtuigen overdroeg, die al eerder waren gearriveerd.

Uitwijzing Europese missionarissen. Optreden tegen religieuze organisaties. Betrekkingen met Vaticaan

Op 30 nov. 1972 kondigde president Amin de uitwijzing van 58 Europese missionarissen aan, die Oeganda illegaal zouden zijn binnengekomen, nadat op 23 nov. een door de president gelaste telling van Europese en niet-Oegandese Afrikaanse missionarissen en geestelijken had plaats gevonden. Daarbij zou zijn gebleken dat er 1.293 r.-k missionarissen, 95 Anglicanen van de „Church of Uganda" en 67 van andere kerkgenootschappen in Oeganda waren, van wie 55 r.-k. en 3 andere geeestelijken het land zonder geldige inreispapieren zouden zijn binnengekomen. Deze waren allen „gekwalificeerde militairen", aldus Amin.

Op 8 juni 1973 verbood de Oegandese regering de secte van de Jehovagetuigen (zie ook pag 464/1), de Quakers en 10 andere religieuze secten en organisaties, omdat zij spionnen of subversieve elementen herbergden.

Op 21 febr. 1975 werd bekendgemaakt dat het ministerie van binnenlandse zaken een verbod had afgekondigd m.b.t. de activiteiten van 14 religieuze organisaties (w.o. Jehovagetuigen, Quakers, Pinkstergemeente), die een gevaar voor de vrede en orde in Oeganda werden genoemd.

Begin jan. 1975 benoemde president Amin de ambassadrice van Oeganda in West-Duitsland, Benedicta Olowo (27), tevens tot ambassadrice bij de Heilige Stoel. Nadat paus Paulus op 10 jan. '75 had agrément aan die benoeming had verleend, werd mej. Olowo zo de eerste vrouwelijke diplomaat die een land bij het Vaticaan vertegenwoordigt.

De uitwijzing van 16 Italiaanse missionarissen door Oeganda op 2 juli leidde tot zekere spanningen met het Vaticaan. Maar die werden weggenomen toen president Amin op 10 sept. door paus Paulus in particuliere audiëntie ontvangen werd, nadat het Vaticaan van Amin de toezegging gekregen had dat Oeganda schriftelijke waarborgen voor de r.-k. kerk in Oeganda zou geven. Amin verklaarde bij die gelegenheid dat „buitenlandse missionarissen altijd welkom zijn in Oeganda".

(Voortzetting volgende aflevering)

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij „Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

ZWAK ECONOMISCH HERSTEL

In 1974 en 1975 hebben de geïndustrialiseerde staten van West-Europa en Noord-Amerika, alsmede Japan, een economische teruggang doorgemaakt, die algemeen wordt beschouwd als de ernstigste sinds de Tweede Wereldoorlog. Vanaf de tweede helft van 1975 en in de eerste helft van dit jaar zijn er tekenen van economisch herstel, waarbij de VS en de Bondsrepubliek Duitsland en in mindere mate Japan voorop lopen

De Organisatie voor economische samenwerking en ontwikkeling (OESO), waarin de geïndustrialiseerde naties samenwerken, heeft op 28 juli een analyse gepubliceerd van de economisclie vooruitzichten van de lidstaten, waarin geconcludeerd wordt, dat er van een zwak economisch herstel in de geïndustrialiseerde wereld sprake is. Tevens wordt in dit OESO-rapport gesteld, dat in het economische beleid van de betrokken regeringen de nadruk zal moeten liggen op het bestrijden van de inflatie, waartoe de economische groei beperkt zal moeten worden.

Tevens vond op Puerto Rico op 27 en 28 juni een conferentie plaats van staatshoofden en regeringsleiders van zeven van de voornaamste industriestaten, nl. de Bondsrepubliek Duitsland, Canada, Frankrijk, Italië, Japan, Engeland en de VS. Hoofdonderwerp van deze conferentie, bijeengeroepen door president Ford van de VS, was het vraagstuk, hoe het economische herstel gehandhaafd zou kunnen worden zonder een nieuwe inflatiegolf teweeg te brengen.

Hierna volgt nu eerst een samenvatting van het OESO-rapport over de ontwilrlreling van de Westelijke economie op middellange termijn.

Samenvatting OESO-rapport

De economie van de OESO nadert nu het stadium, waarin herstel meermalen de neiging vertoonde uit de hand te lopen Er zijn bemoedigende tekenen, die erop duiden, dat deze keer dit gevaar vermeden zal worden In de eerste helft van **1976** zette het herstel door en kreeg het een meer algemeen karakter, met een werkloosheid. die daalde na een naoorlogse top De groei tot het midden van **1977** zal echter, vergeleken met vroeger, gematigd zijn met een Bruto Nationaal Produkt (BNP), dat met 5% in het komende jaar zal toenemen.

De OESO-regeringen hebben duidelijk gemaakt. dat een dergelijke matiging nodig is om een nieuwe uitbarsting van inflatie bovenop een reeds hoge prijsstijging te vermijden, alsmede om te verzekeren dat op middellange termijn de groei gehandhaafd zal kunnen worden.

Het voornaamste doel van de OESO-lidstaten moet zijn het ontwikkelen van een strategie, die het mogelijk moet maken in de rest van de lopende decade een niet-inflationaire groei te bereiken. De belangrijkste voorwaarde voor deze strategie is het dat, tenzij verdere vooruitgang in het opruimen van de inflatie gemaakt wordt, de periode van duurzame economische groei, die nodig is om volledige werkgelegenheid te herstellen en aan economische en sociale verlangens te voldoen, niet zal worden verwezenliikt. Daarom is terughoudendheid nodig in het toepassen van een expansief beleid.

In de eerste plaats, nu het herstel in vele landen min of meer synchroon loopt, is er het gevaar, dat de regeringen de kracht van de aan het werk zijnde expansieve krachten niet zien.

In de tweede plaats, nu de herinnering aan de omvang van recente prijsstijgingen nog vers is, bestaat het gevaar, dat het herstel deze keer zou kunnen uitlopen op een nieuwe inflatiegolf, als het tempo van het herstel te snel zou zijn.

In de derde plaats bestaat er in sommige landen en sommige basisindustrieën het risico van flessehalzen in de produktie als gevolg van achterblijvende investeringen in de afgelopen jaren.

Met het oog op deze overwegingen is het duidelijk van belang, dat de regeringen hun beleid. gericht op het bereiken van prijsstabiliteit en volledige werkgelegenheid, richten op een economische groei, die duurzaam. maar gematigd is.

Als de juiste strategie gevolgd wordt, waarbij de economie van elk land bescheiden en niet excessief groeit boven de normale groei van de capaciteit en de inflatie geleidelijk aan naar beneden wordt gericht, kan er in het OESO-gebied als geheel in de jaren **1976-1980** sprake zijn van een reële groei van het BNP van 5% of iets meer, waarbij de wereldhandel met ong. 8% zal toenemen.

Het secretariaat van de OESO in Parijs heeft een scenario voor gematigde economische groei — dat niet als voorspelling bedoeld is — opgesteld, waarin de nadruk ligt op een verschuiving van middelen in de richting van bedrijfsinvesteringen en een verbetering van de betalingsbalansen.

In het streven naar gematigde groei en het gebruik daarvan voor relatief hogere investeringen zal tot 1980 zowel de stijging van het reële inkomen als de consumptie moeten worden beperkt. Daartoe is het nodig een inkomensbeleid te ontwikkelen, waartce regelmatig overleg tussen regeringen, werkgevers en werknemers nodig zal zijn.

De voorgestelde soberheidsstrategie, die de duurzame niet-inflationaire groei van 5% per jaar tot **1980** moet waarborgen, leidt tot een vrij grote werkloosheid, die ook in **1980** nog bij ong. 4% zal liggen.

Voor de onmiddellijke toekomst, tot het midden van **1977,** verwacht het secretariaat van de OESO, dat de ontwikkelingen min of meer in overeenstemming zullen zijn met de geschetste strategie op middellange termijn. Het herstel van de groei van het BNP ligt bij **6,570** in de eerste helft van **1976** tegenover 4,5% in de tweede helft van 1975. Dit herstel is krachtig beïnvloed door regeringsmaatregelen en andere tijdelijke factoren. zoals de positie van de voorraadvorming, die nu weer toeneemt, tegen een vermindering in de vorige periode.

Vooral het snelle herstel in de VS sedert het midden van **1975** betekende een aan-

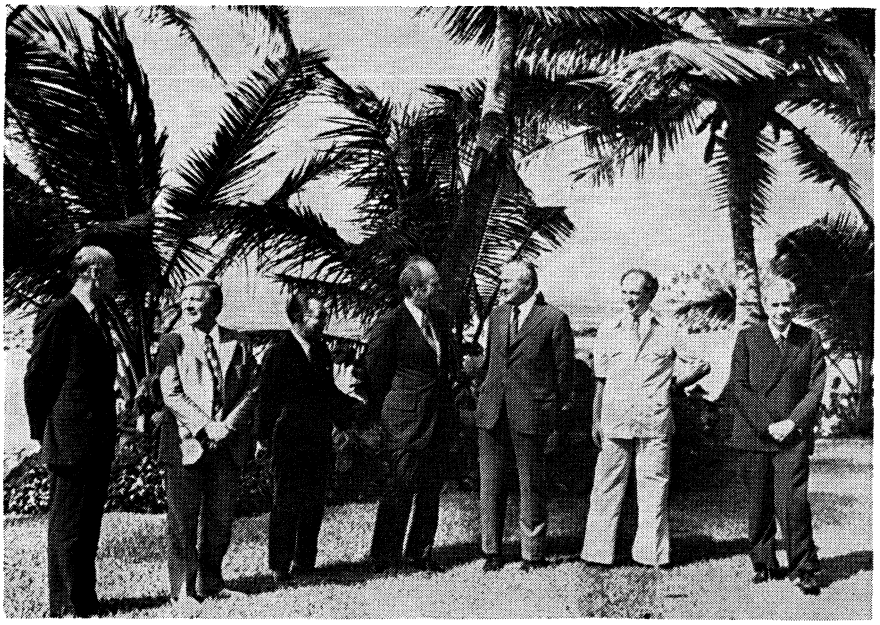

In Puerto Rico confereerden op **27** en **28** juni (v.l.n.r.): president Giscard d'Estaing van Frankrijk. bondskanselier Helmut Schmidt van de Bondsrepubliek Duitsland, premier Takeo Miki van Japan, president Gerald Ford van de VS, premier James Callaghan van Groot-Brittannië. premier Pierre Trudeau van Canada en premier Aldo Moro van Italië

zienlijke stimulans voor het herstel in andere landen, met name Japan.
De industriële produktie in de OESO ligt nu dicht bij het hoogtepunt, dat in 1973 bereikt werd. De werkloosheid, die tegen het einde van 1975 ong. 5,5% bedroeg, is inmiddels afgenomen tot 5%. Dit cijfer vormt voornamelijk een weerspiegeling van de verbetering in de VS. In Japan en West-Europa zijn de verkorte werktijden belangrijk verminderd, maar de werkloosheid blijft er hoog.
Aangezien sommige van de tijdelijke factoren, die de vraag bevorderen. in de naaste toekomst in betekenis zullen verminderen of geheel verdwijnen, mag worden verwacht, dat de groei in de 12 maanden tot het midden van 1977 zal dalen tot rond 5%.
De condities voor een aanhoudende groei zijn bijzonder gunstig in de VS.
Ook het herstel in Japan lijkt goed gefundeerd te zijn; daar is de uitvoer sterk gegroeid en ook de binnenlandse consumptie neemt weer toe.
In Frankrijk en West-Duitsland zal de groei waarschijnlijk in de naaste toekomst dalen beneden het zeer hoge tempo in de eerste helft van dit jaar tot ong. 4 of 5% tot het midden van 1977. De vooruitzichten voor investeringen zijn hier onzekerder dan in de VS.
Een matig herstel van de economische activiteit wordt verwacht in Engeland.
In Italië is sprake van een restrictief beleid m.b.t. de binnenlandse vraag i.v.m. het bereiken van een evenwichtiger betalingsbalans. Dit kan leiden tot stagnatie of vermindering van de produktie.
In de meeste landen zal waarschijnlijk de ongebruikte capaciteit en de werkloosheid enigszins dalen; het niveau van de werkloosheid kan in het midden van 1977 afgenomen zijn tot 4,5%.
De voorspellingen m.b.t. de prijsontwikkelingen laten zien, dat het proces van het overwinnen van de inflatie nog flink wat tijd zal vergen. De stijging van de consumptieprijzen in de voornaamste zeven OESO-landen lag in de eerste zes maanden van 1976 bij 7% op jaarbasis, ong. 1% beter dan in het halve jaar daaraan voorafgaand. Deze daling was echter voor een goed deel toe te schrijven aan tijdelijke factoren, vnl. een daling van de prijzen voor voedingsmiddelen en energie in de VS, en de afwijkingen in de individuele lidstaten van dit OESO-gemiddelde bleven groot. Verschillende landen zijn erin geslaagd de prijsstijgingen terug te brengen tot het niveau, dat bestond voor de verhoging van de prijs voor ruwe olie in het najaar van 1973, maar in vele andere landen blijft de inflatie boven 10% per jaar.
Een opvallende trek in het huidige herstel is de mate, waarin de prijzen van grondstoffen i.h.a. en van industriële materialen i.h.b. in zo'n vroeg stadium zijn gestegen, ondanks het bestaan van grote voorraden bij de producenten en ongebruikte capaciteit. In de eerste vijf maanden van het lopende jaar zijn enkele kernprijzen van industriële grondstoffen in dollars uitgedrukt met een kwart gestegen. Dit kan voor een goed deel worden toegeschreven aan de omvangrijke aanvulling van voorraden in de OESO-landen, een proces, dat nu in de meeste landen naar het einde loopt. Als gevolg hiervan wordt verwacht, dat het tempo van de prijsstijgingen van grondstoffen en industriële materialen zal afnemen.
Verwacht wordt, dat de inflatie in de landen met de grootste prijsstijgingen zal afnemen: niettemin zal de mate van prijsstijgingen in de verschillende landen in het midden van het volgende jaar nog sterk uiteenlopen.
De verschillen in inflatietempo in de onderscheiden landen zijn waarschijnlijk een belangrijke oorzaak geweest vcor de verstoringen op de wisselmarkten in de eerste helft van dit jaar. Tussenkomst op de wisselmarkten door de centrale banken was bij tijd en wijle zeer omvangrijk, in totaal waarschijnlijk omvangrijker dan in 1973, toen he? zweven" van de muntsoorten algemeen werd. Ondanks dat zijn de veranderingen in de valuta's voor sommige landen zeer groot geweest. De reële waarde van de Italiaanse lire viel met 18% van het midden van jan. tot begin juni. In Engeland, Spanje en Portugal was de reële daling van de waarde van de munt tussen 8 en 13%. Daarentegen is de waarde van de Amerikaanse dollar relatief stabiel geweest, in tegenstelling tot eerdere perioden.
Waardestijgingen konden worden genoteerd voor de munten van vooral Zwitserland, rriaar ook voor die van de Bondsrepubliek en Japan.
Het tekort op de totale handelsbalans van tie OESO-landen is sterk gestegen, vergeleken met het lage tekort van vorig jaar. Het herstel van de economische activiteit heeft geleid tot een flinke groei van het volume van de handel. Opvallend daarbij was, dat de handelsbalans van de VS grote teko ten is gaan vertonen en die van Japan overschotten. Voor de komende 12 maanden wordt een groeiend tekort verwacht voor de VS en Frankrijk. De handelsbalans van West-Duitsland zal waarschijnlijk in evenwicht zijn. Voor de kleinere landen wordt weinig verbetering verwacht in hun totale tekort.
Het tekort op de handelsbalans van de OESO als geheel wordt voor 1976 geraamd op $ 20 mrd. In de eerste helft van 1977 zal het tekort op jaarbasis op hetzelfde niveau liggen, zo wordt verwacht. De door het herstel vergrote uitvoer van ruwe olie door de OPEC-staten kan het overschot van deze landen doen toenemen met misschien $ 10 mrd tot $ 50 mrd, een niveau. dat nog aanzienlijk beneden dat van 1974 ligt.
Het hogere tekort van de OESO-landen kan eventueel zijn weerspiegeling vinden in een geringer tekort voor de niet-olie-exporterende ontwikkelingslanden. Als een gevolg van hogere opbrengsten voor hun export zullen deze landen waarschijnlijk in staat zijn de omvang van hun leningen op de internationale kapitaalmarkten te verminderen zonder het volume van hun invoer te doen dalen.
Voor de onmiddellijke toekomst acht de OESO een strikte controle noodzakelijk van de omvang van de geldomloop, alsmede van de rente voor leningen op korte termijn. Dat is het belangrijkste middel om. speculatief herstel van de voorraadvorming of van te grote winstnemingen — en daarmee van nieuwe loonexplosies — te voorkomen.
In het OESO-rapport wordt geconcludeerd, dat het komende herstel zeer verschillend zal zijn van de conjunctuurcyclus 1972-'73. Niet alleen is het tempo van de voorspelde groei minder snel, maar het beginpunt voor de nieuwe opgaande conjunctuurcyclus ligt ook aanzienlijk lager. Het overheidsbeleid m.b.t. de omvang van de vraag is i.h.a. meer terughoudend dan in dc vorige herstelperiode.
T.a.v. investeringen wordt verwacht, dat deze minder omvangrijk zullen zijn i.v.m. de bestaande capaciteitsoverschotten en de noodzaak tot herstel van de liquiditeits- en winstposities.
Ook m.b.t. de particuliere consumptie wordt verwacht, dat deze minder snel zal groeien dan in de vorige opgaande periode. als gevolg van de onzekerheden, die door de ongekende diepgaande recessie zijn veroorzaakt.
Daarentegen wordt verwacht, dat het proces van voorraadvorming belangrijk meer zal bijdragen aan het herstel, dan in 1972 het geval was.

Voor de belangrijkste lidstaten van de OESO spreekt het secretariaat in Parijs de volgende verwachtingen uit:

VERENIGDE STATEN

Er wordt een tamelijk stabiele groei van het reële BNP verwacht van 6% op jaarbasis tussen de eerste helften van 1976 en 1977. Gedurende de grootste periode van 1976 zal het herstel bepaald worden door sterk groeiende particuliere consumptie en groei van de voorraadvorming. In de eerste helft van 1977 zullen deze factoren aan betekenis verliezen. Dan zullen investeringen in de particuliere sector het bepalende element vormen.
Hoewel de produktie sneller zal kunnen gaan grceien dan de bestaande capaciteit toelaat, zal de werkloosheid slechts gradueel verminderen. Tegelijkertijd lijkt een snellere prijsstijging, dan in het eerste kwartaal van 1976 genoteerd werd, onvermijdelijk.
De handelsbalans kan zich wijzigen van een overschot van $ 13 mrd op jaarbasis in de eerste helft van 1975 tot een tekort van $ 7 mrd in de eerste helft van 1977.

JAPAN

De recessie bereikte haar dieptepunt in het voorjaar van 1975, maar het herstel van vraag en produktie bleef aarzelend tot de eerste maanden van 1976, toen de activiteit plotseling sterk toenam, vooral als gevolg van een opmerkelijke groei van de uitvoer en een versterking van de binnenlandse vraag.
Op basis van de bestaande trends en beleidsmaatiegelen wordt verwacht, dat het herstel zal aanhouden tot het midden van 1977.
De groei van de werkgelegenheid zal tot het eind van het jaar matig blijven. De werkloosheid zal waarschijnlijk dalen van 2,1% in het eerste kwartaal van 1976 tot 1,7% midclen 1977.
Voor de tweede helft van 1976 wordt een versnelling van het tempo van prijsstijgingen verwacht, gevolgd door een verlangzaming in de eerste helft van 1977.
Het huidige niveau van het overschot op de handelsbalans — in de eerste vijf maanden van 1976 $ 6 mrd op jaarbasis — zal in de periode tot het midden van 1977 afnemen.

BONDSREPUBLIEK DUITSLAND

De dalirig in economische activiteit, die gedurende de zomer van 1975 ten einde kwam, heeft sindsdien plaats gemaakt voor een krachtig herstel. Na een zeer omvangrijke stijging in de eerste helft van 1976 wordt verwacht, dat het reële BNP in de komende 12 maanden zal groeien niet 4%. Dit zou kunnen uitmonden in een bescheiden. maar in tempo toenemende, groei van het aantal tewerkgestelden. Tegen het einde van 1976 zal de werkloosheid waarschijnlijk zijn afgenomen tot 4,5%.
Ondanks het feit, dat recent afgesloten CAO's voorzien in loonstijgingen van gemiddeld 5,570 zal de totale loonsomstijging in 1976 ong. 8% bedragen.
De particuliere consumptie zal in de eerste helft van 1977 waarschijnlijk toenemen met 5% op jaarbasis, tegen 4% in dit jaar.

Het overschot op de handelsbalans in de eerste helft van dit jaar $ 1.25 mrd — zal een jaar later in min of meer een evenwicht veranderd zijn

FRANKRIJK

Geraamd wordt, dat het BNP in de eerste helft van **1976** is gegroeid met ong. 9,5%. Dit is echter ten dele gebaseerd geweest op tijdelijke factoren.
Naarmate deze tijdelijke factoren in betekenis verminderen, en gebaseerd op het thans gevoerde beleid. wordt verwacht, dat deze groei in de tweede helft van **1976** belangrijk zal verminderen. In de twaalf maanden tot het midden van **1977** zal er waarschijnlijk sprake zijn van een groei van 4,5%.
T.a.v. de groei van de binnenlandse vraag wordt verwacht, dat deze zal toenemen van minder dan 3% in de eerste helft van **1976** tot ruim 4% in de eerste helft van **1977.**
De stijging van de consumptieprijzen zal groeien van 9,4% op jaarbasis in de tweede helft van **1975** tot 12% in de tweede helft van **1976.**
De handelsbalans zal zich in volume in nadelige zin wijzigen als gevolg van een groei van de import; hij zal bovendien verslechteren als gevolg van de prijsstijging van grondstoffen en de daling van de waarde van de franc. Dit kan leiden tot een tekort op de lopende rekening van $ 2.75 mrd in 1976.

ENGELAND

Het herstel van de vraag en de produktie na het dieptepunt in het midden van **1975** heeft zich in **1976** voortgezet. bepaald door binnenlandse vraag en uitvoer. Maar na de snelle groei in het eerste kwartaal zal het reële BNP voor de rest van het jaar stagneren, om rond de jaarwisseling weer te gaan groeien, met ong. 3,5% op jaarbasis in de eerste helft van **1977.**
Ondanks het herstel kan de werkloosheid in **1976** nog toenemen, zij het in een minder snel tempo dan in **1975.**
De jaarlijkse stijging van de consumptieprijzen kan in het tweede kwartaal van **1977** worden teruggebracht tot 7,5%, ong. de helft van de stijging. die voor de eerste helft van **1976** wordt verwacht.
Het tekort op de lopende rekening van de handelsbalans kan in **1976** worden teruggebracht tot ong. $ 2.5 mrd.

ITALIË

In de eerste maanden van **1976** waren de voornaa ste expansieve krachten waarschijnlijk de groei van de uitvoer, een krachtig herstel van de voorraden en een groei in de aanschaf van duurzame huishotidelijke artikelen. Er was evenwel geen verbetering in de werkgelegenheidssituatie.
De vooruitzichten voor de economie van Italië zijn zeer onzeker; het is nog te vroeg om de invloed te schatten van de restrictieve maatregelen, die in het begin van **1976** getroffen zijn, alsmede van de directe en indirecte gevolgen van de effectieve depreciatie van de lire. De voornaamste onzekerheid ligt in het beleid, dat de nieuwe regering, die na de verkiezingen van juni gevormd moet worden, zal gaan voeren.
Niettemin wordt de verwachting uitgesproken, dat het reële BNP zal toenemen met 1,5% op jaarbasis in **1976.** terwijl de daling van de werkloosheid, die in het begin van **1976** kon worden vastgesteld, zich zal doorzetten.
De prijsstijging. die in recente maanden versneld is. zal waarschijnlijk voor de rest van liet jaar een hoog tempo behouden
De handelsbalans kan tegen het einde van **1976** een evenwicht verkrijgen en in de eerste helft van 1977 een overschot gaan vertonen

CANADA

Het herstel, dat in het tweede kwartaal van **1975** in bescheiden mate begonnen is, heeft nu vaste voet gevat en verwacht wordt, dat de groei in **1976** en **1977** zal doorgaan. Op basis van aanwezige tekenen wordt verwacht, dat het tempo van het herstel — ongeveer 4,5% in de periode tot het midden van **1977** — niet voldoende zal zijn om de omvang van de ongebruikte capaciteit belangrijk te verininderen gedurende **1976.**
De jaarlijkse stijging van de consumptieprijzen kan afnemen van 10,6% in 1975 tot ong. 8% in **1976.**
De verwachte verbetering in de „terms of trade" kan leiden tot een kleine vermindering van het tekort op de handelsbalans; niettemin zal dit tekort in **1976** niet ver beneden de $ 5 mrd liggen.

ANDERE OESO-LANDEN

De vermindering in economische activiteit was minder sterk in de OESO-landen met de kleinere economieën, dan in de grote staten. vnl. als gevolg van een meer expansief overheidsbeleid.
Zowel de conjuncturele neergang als het herstel zijn iets later ingetreden en in de meeste bestrokken landen is het herstel tot dusver bescheiden geweest.
De verbetering in de economieën van de grote landen kan leiden tot betere vooruitzichten van de kleinere landen. De groei van het reële BNP kan 2,8% belopen.
De toename van de vraag zal in vele gevallen onvoldoende zijn om een verbetering teweeg te brengen in de situatie op de arbeidsmarkt. In verschillende landen kan de werkloosheid nog toenemen.
De druk van lonen en prijzen zal in de meeste kleinere staten groter blijven dan in de meeste van de grotere staten, maar verwacht wordt, dat deze druk in de komende maanden iets zal afnemen.

Ministersvergadering OESO

De analyse van het secretariaat van de OESO was voorbereid op een vergadering van de ministers van buitenlandse zaken en van financiën van de OESO-lidstaten, die op 21 en 22 juni in Parijs gehouden werd.

Op deze bijeenkomst werden de ministers van de geïndustrialiseerde democratieën het eens over de hoofdelementen van een strategie voor duurzame economische expansie, waarbij het onmiddellijke doel niet is het bereiken van volledige werkgelegenheid, maar het bestrijden van de inflatie, waartoe tot 1980 genoegen genomen wordt met een matige economische groei van 5% per jaar.

Belangrijke elementen in de overeengekomen strategie zijn de volgende.

- De regeringen moeten krachtig gebruik maken van de hun ter beschikking staande fiscale en monetaire instrumenten

I) Voor het verkrijgen van steun bij het eigen publiek kan het nodig zijn een prijs- en inkomensbeleid te voeren

- In selectieve sectoren kan toch rechtstreekse strijd tegen, b.v. conjunctureie, werkloosheid worden gevoerd.

I) Investeringen dienen te worden bevorderd, ook ten koste van de particuliere consumptie, hetgeen in de meeste gevallen betekent een herstel van de winsten der ondernemingen.

Andere zaken, waarover op de OESO-ministersconferentie gesproken was, zijn o.m.:
De resultaten van de vierde UNCTAD-conferentie (pag. 369 e.v. - 1976) en het verloop van de conferentie over internationale economische samenwerking, de Noord-Zuid-dialoog in Parijs (pag. 20 e.v.-1976). Geconcludeerd werd, dat de westelijke landen in kwesties van ontwikkelingssamenwerking hun beleid beter op elkaar moesten afstemmen en coördineren.
Een op het OESO-secretariaat opgestelde vrijwillige gedragscode voor multinationale ondernemingen werd door de ministers goedgekeurd. In de code is een aantal richtlijnen voor het gedrag van multinationale ondernemingen opgenomen, o.a. betreffende hun investeringsbeleid.
De code behelst ook de toezegging om binnen de OESO-lidstaten niet te discrimineren tegen buitenlandse investeringen, alsmede de afspraak, dat investeringen of het opheffen ervan niet concurrentie-vervalsend of discriminerend mogen zijn.

Topconferentie op Puerto *Rico*

Zoals in de inleiding gezegd waren op 27 en 28 juni in Puerto Rico de staatshoofden en regeringsleiders bijeen van de Bondsrepubliek Duitsland, Canada, Frankrijk, Italië, Japan, Engeland en de VS.
De topconferentie van Puerto Rico kan worden gezien als een vervolg op een dergelijke bijeenkomst in het kasteel Rambouillet in Frankrijk in nov. van het vorige jaar (pag. 774/1 e.v.-1975).
De deelnemers aan de conferentie bespraken de economische situatie in de Westelijke wereld en gaven na afloop van hun besprekingen een verklaring uit, waarvan de tekst aldus luidt:

De staatshoofden en regeringsleiders van Canada, Frankrijk, de Bondrepubliek Duitsland, Italië, Japan, het Verenigd Koninkrijk en de Verenigde Staten van Amerika kwamen bijeen in Dorado Beach, Puerto Rico, op **27** en **28** juni **1976** en kwamen de volgende verklaring overeen:
De onderlinge afhankelijkheid van onze lotsbesteminingen maakt het voor ons noodzakelijk gemeenschappelijke economische problemen te benaderen met een gevoel van een gemeenschappelijk doel en samen te werken in de richting van samenhangende economische strategieën d.m.v. betere samenwerking.
Wij beschouwen het als essentieel om rekening te houden met de belangen van andere naties. En dit is zeer in het bijzonder waar m.b.t. de ontwikkelingslanden van de wereld.
Het was voor deze doeleinden, dat wij een brede en productieve uitwisseling van meningen hielden over een wijde schaal van onderwerpen. Deze ontmoeting verschafte

een welkome gelegenheid om ons wederzijds begrip te verbeteren en onze samenwerking op een aantal gebieden te intensiveren. Diegenen onder ons, wier landen lid zijn van de Europese Economische Gemeenschap zijn van plan huil inspanningen in dit kader te maken.

In Rambouillet was economisch herstel vastgesteld als een belangrijk doel en er was overeenstemming over bereikt, dat de gewenste stabiliteit afhankelijk is van de onderliggende economische en financiële condities in elk van onze landen.

Sinds Rambouillet is er betekenisvolle vooruitgang bereikt. Gedurende de recessie was er een wijdverbreide zorg m.b.t. de vitaliteit van onze economieën op langere termijn. Van deze zorgen is bewezen, dat zij ongerechtvaardigd zijn.

Hernieuwd vertrouwen in de toekonist is in de plaats gekomen van twijfels over economische en financiële toekomstverwachting.

Economisch herstel is goed en wel op weg en in vele van nnze landen is er aanzienlijk succes geweest in het bestrijden van de inflatie en het verminderen van de werkloosheid. Dit heeft de situatie verbeterd in die landen, waar het economische herstel nog betrekkelijk zwak is.

Onze vastbeslotenheid in recente maanden om excessieve stimulering van onze economieën en nieuwe belemmeringen voor handel en kapitaalsbewegingen te vermijden heeft bijgedragen aan de soliditeit en omvang van dit herstel. Als resultaat is herstel van een evenwichtige groei binnen ons bereik. Wij zijn niet van plan deze gelegenheid te verliezen.

Ons doel is het nu om op werkzame manier een overgang naar expansie tot stand te brengen, die duurzaam zal zijn, die het hoge niveau van de werkloosheid terug zal brengen, die nog in veel landen voortduurt, en niet ons gemeenschappelijke doel een nieuwe golf van inflatie te vermijden in gevaar zal brengen.

Dit zal een groei van produktieve investeringen en partnerschap tussen alle groepen binnen onze samenlevingen vereisen. Dit zal met zich mee brengen de aanvaarding, in overeenstemming met onze individuele noden en omstadigheden, van een herstel van een beter evenwicht in de openbare financiën, zowel als van gedisciplineerde maatregelen op fiscaal gebied en op het gebied van de monetaire politiek en in sommige gevallen van aanvullende beleidsìnaatrregelen, met inbegrip van inkomenspolitiek.

De formulering van zulke beleidsmaatregelen in de context van een groeiende onderlinge afhankelijkheid is niet mogelijk zonder rekening te houden met de loop van de economische activiteit in andere landen.

Met de juiste combinatie van beleidsmaatregelen geloven wij, dat wij onze doeleinden van ordelijke en duurzame expansie, verminderen van de werkloosheid en hernieuwde vooruitgang naar ons gemeenschappelijke doel van het elimineren van het probleem van inflatie, kunnen bereiken.

Duurzame economische expansie en de resulterende groei in het individuele welzijn kan niet worden bereikt in de context van hoge graden van inflatie. Op de bijeenkomst in nov. vorig jaar zijn wij er in geslaagd meningsverschillen op te lossen over de structurele hervorming van het internationale monetaire systeem en overeengekomen een stabiel systeem van wisselkoersen te bevorderen, waarbij de nadruk werd gelegd op het allereerste vereiste van het ontwikkelen van stabiele onderliggende economische en financiële condities.

Met deze doeleinden in de geest bereikten wij specifieke akkoorden, die een belangrijke bijdrage leverden aan de IMF-vergadering in Jamaica. Spoedige wettelijke ratificatie van deze overeenkomsten door alle betrokkenen is wenselijk.

Wij kwamen overeen de samenwerking te verbeteren, ten einde ons vermogen te bevorderen om tegenmaatregelen te nemen tegen wanordelijke marktcondities en ons begrip te vergroten van economische problemen en de corrigerende beleidsmaatregelen, die nodig zijn. Wij zullen voortgaan te bouwen op deze structuur van raadplegingen.

Sinds nov. is de verhouding tussen de dollar en de meeste van de voornaamste valuta's opmerkelijk stabiel geweest.

Niettemin, sommige valuta's hebben omvangrijke schommelingen ondergaan. De noodzakelijke stabiliteit in de onderliggende economische en financiële condities is duidelijk nog niet hersteld. Onze verplichting tot bewuste, ordelijke en duurzame groei en tot het onmisbare mede-doel van het verslaan van de inflatie verschaft de basis voor vergrote stabiliteit.

Ons doei vaii monetaire stabiliteit moet worden ondermijnd door de belasting van het financieren van internationale betalingsonevenwichtigheden. Wij erkennen aldus, hoe belangrijk het is, dat elke natie haar economie en haar internationale monetaire betrekkingen dusdanig regelt, dat het de aanhoudende of structurele internationale betalingsonevenwichtigheden corrigeert of vermijdt. In overeenstemming hiermee bekrachtigt elk van ons zijn intentie om te werken in de richting van een meer stabiele en duurzame betalingsstructuur d.m.v. de toepassing van passende binnenlandse en buitenlandse beleidsmaatregelen.

Onevenwichtigheden in internationale betalingen kunnen in de komende tijd nog voortbestaan. Wij erkennen, dat zich problemen kunnen voordoen voor een paar ontwikkelde landen, die speciale noden hebben, die nog niet de binnenlandse economische stabiliteit hersteld hebben en die geconfronteerd worden door belangrijke betalingstekorten.

Wij komen overeen ook in de tcekomst in de bevoegde organisaties voort te gaan met samenwerking met anderen bij verdere analyse van deze problemen met het doel deze op te lossen.

Als hulp bij het financieren van voorbijgaande betalingsbalanstekorten nodig is om algemene verstoringen in de economische groei te vermijden, dan kan daarin het beste worden voorzien met multilaterale middelen, verbonden met een doelbewust programma voor het herstel van het onderliggende evenwicht.

Op handelsgebied zijn wij in het algemeen succesvol geweest, ondanks de recente recessie, in het handhaven van een open handelssysteem. In de OESO hebben wij onze verplichting tot het vermijden van het opleggen van nieuwe handelsbelemmeringen herbevestigd.

Landen, die toegeven aan de verleiding om toevlucht te nemen tot commercieel protectionisme, zouden zich als gevolg daarvan blootstellen aan een verslechtering van hun concurrentiepositie — de levenskracht van hun economieën zou worden aangetast. terwijl tegelijkertijd kettingreacties in beweging gezet zouden worden en de omvang van de wereldhandel zou afnemen, hetgeen schade aan alle landen zou berokkenen.

Voor zover afwijkingen zich voordoen van de recent hernieuwde OESO-verplirhting op het gebied van de handel is opheffing van de beperkingen essentieel en urgent. Ook is het belangrijk een wisselkoerspolitiek te vermijden, die ernstige verstoringen in de handel zou creëren en zou leiden tot een weer opleven van protectionisme.

Wij hebben ons allen ten doel gesteld de multilaterale handelsbesprekingen tegen het eind van 1977 re voltooien. Wij herbevestigen bij deze deze doelstelling en verplichten ons d.m.v. de bevoegde organisaties dit te bereiken in overeenstemming met de verklaring van Tokio (pag 763/3 e.v. - 1973).

Naast het afsluiten van de handelsbesprekingen erkennen wij de wenselijkheid van het intensiveren en versterken van de betrekkingen tussen de belangrijkste handelsgebiedcn met het oog op het doel op lange termijn van een maximale uitbreiding van de handel.

Wij bespraken de economische betrekkingen tussen Oost en West. Wij verwelkomden in deze context de permanente groei van de handel tussen Oost en West, en gaven uitdrukking aan de hoop, dat de economische betrekkingen tussen Oost en West hun volle mogelijkheden zouden ontwikkelen op een gezonde financiële grondslag en op de basis van commerciële wederkerigheid.

Wij u-aren het er over eens, dat dit proces onze zorgvuldige overweging verdient, zowel als inspanningen van onze zijde om te verzekeren, dat deze economische banden de Oost-West-betrekkingen in het algemeen bevorderen.

Wij verwelkomen, dat de deelnemende landen convergerende richtlijnen m.b.t. buitenlandse kredieten aangenomen hebben. Wij hopen, dat deze richtlijnen zo spoedig mogelijk door zoveel mogelijk landen aanvaard zullen worden.

Bij het nastreven van ons doel van duurzame expansie vergemakkelijkt het kapitaalverkeer een effectieve allocatie van middelen en vergroot het ons economische welzijn.

Wij zijn het daarom eens over het belang van een liberaal klimaat voor internationale investeringsstromen. In dit opzicht zien wij de verklaring, die vorige week werd afgelegd, toen de OESO-raad op ministerieel niveau bijeen was, als een constructieve ontwikkeling.

Op het terrein van energie zijn wij van plan om op rationele wijze de verschillende energiebronnen te ontwikkelen, conserveren en gebruiken en om te helpen bij de energieontwikkelingsdoeleinden van de ontwikkelingslanden.

Wij ondersteunen de verlangens van de ontwikkelingslanden om de levensomstandigheden van hun volkeren te verbeteren. De rol van de geïndustrialiseerde democratieën is beslissend voor het succes van hun inspanningen.

Samenwerking tussen de twee groepen moet gebaseerd zijn op wederzijds respect, rekening houden met de belangen van alle partijen en onproduktieve confrontatie afwijzen ten gunste van duurzame en gecoördineerde inspanningen om oplossingen te vinden voor de ontwikkelingsproblemen.

De geïndustrialiseerde democratieën kunnen hoogst succesvol zijn bij het helpen van de ontwikkelingslanden om hun doeleinden te verwezenlijken, als zij het eens worden over het werkzame functioneren van de wereldeconomie bevorderende oplossingen voor hun problemen en samenwerken bij hun uitvoering.

Nauwe samenwerking en betere coördinatie tussen de geïndustrialiseerde democratieën zijn noodzakelijk. Onze inspanningen moeten elkaar wederzijds onder-

steunen en niet beconcurrereri. Onze inspanningen voor internatiunale samenwerking moeten worden gezien als een aanvulling op de beleidsmaatregelen van de ontwikkelingsianden zelf om een duurzame groei en een hogere levensstandaard te bereiken.
In Rambouillet was het belang bevestigd van een verhouding van samenwerking tussen de ontwiklrelde en ontwikkelingslanden — i.h.b. w-erd de aandacht gevestigd op de follow up van de resultaten van de zevende bijzondere zitting van de Algemene Vergadering en i.h.b. op de behandeling van de betalingsbalansproblemcn van sonimige ontwikkelingslanden Sedertdien is er belangrijke vooruitgang gemaakt. Wij verwelkomen de constructieve geest, die overheerst in het werk, dat wordt uitgevoerd in het kader van de conferentie over internationale economische samenwerking (de zgn. Noord-Zuid-dialoog, zie pag. 20/1 e.v. - 1976, red.), alsmede de positieve resultaten, die op sommige gebieden bereikt zijn op UNCTAD IV in Nairobi (pag. 369 e.v.-1976). Nieuwe in het IMF getroffen maatregelen hebberi belangrijk bijgedragen tot de stabilisering van de exportopbrengsten van de ontwikkelingslanden en hun ondersteuning bij de financiering van hun tekorten.
Wij hechten het grootste belang aan de dialoog tussen de ontwikkelde en ontwikkelingslanden in de verwachting. dat deze concrete resultaten bereiken zal op gebieden van wederzijds belang. En wij bevestigen opnieuw de vastbeslotenheid van onze landen om in de bevoegde organisaties aan dit proces deel te nemen met een politieke wil om te slagen en zien in passende gevallen onderhandelingen tegemoet.
Ons gemeenschappelijke doel is het om praktische oplossingen te vinden, die bijdragen aan een rechtvaardige en vruchtbare verhouding tussen alle volkeren.

Voorgeschiedenis, protesten kleinere EG-stat el^ kwestie van deelname EG-delegatie

President Ford van de VS maakte op een persconferentie op 3 juni bekend, dat de door hem uitgenodigde staatshoofden en regeringsleiders zich bereid verklaard hadden deel te nemen aan de economische topconferentie op 27 en 28 juni in Puerto Rico.
De EG was als zodanig niet uitgenodigd.
De exclusiviteit van de conferentie veroorzaakte nogal wat verontwaardiging onder de kleinere EG-lidstaten. Zo gaf het Belgische ministerie van buitenlandse zaken op 9 ,juni een perscommuniqué uit waaruit bleek, dat de Belgische regering bij de regeringen van de Bondsrepubliek, Frankrijk, 'Engeland en Italië officieel geprotesteerd had tegen hun aanvaardiging van de uitnodiging van president Ford.

In het Belgische communiqué werd er op gewezen, dat de uitgenodigde regeringen voor aanvaarding van de uitnodiging niet hun EG-partners geraadpleegd hadden. Voorts werd benadrukt, dat er zich bij de te bespreken onderwerpen een aantal kwesties bevonden, die onder de communautaire bevoegdheid vallen. Al is het van belang met landen als de VS van gedachten te wisselen, dit is alleen mogelijk in overeenstemming met de Europese identiteit, aldus het Belgische ministerie van buitenlandse zaken

Ook bleken de Nederlandse staatssecretaris van buitenlandse zaken, Brinkhorst, en de voorzitter van de Europese Commissie, Ortoli, het op 3 juni volledig eens te zijn in een afwijzing van de nieuwe economische topconferentie. Iedere institutionalisering van conferenties in de trant van Rambouillet, waar kleinere landen van deelname uitgesloten zijn, beschouwen zij als een gevaar voor de Gemeenschap.

Ortoli was op 3 juni in Den Haag om daar op het ministerie van buitenlandse zaken overleg te plegen i.v.m. het feit. dat Nederland m.i.v. 1 juli een half jaar het voorzitterschap van de Europese ministerraad bekleedt.

De Nederlandse minister van buitenlandse zaken. Van der Stoel, heeft op 21 juni op de ministersconferentie van de OESO in Parijs nog eens protest aangetekend tegen de economische topconferentie. Hij waarschuwde tegen het creëren van nieuwe consultatiemechanismen in plaats van beter gebruik te maken van de bestaande.
Pogingen om de EG op de conferentie vertegenwoordigd te doen zijn in de personen van de Luxemburgse premier Thorn als voorzitter van de ministerraad en de commissievoorzitter Ortoli liepen op niets uit. Op 12 juni vond in slot Senningen in de buurt van de stad Luxemburg een informele bijeenkomst plaats van de EG-ministers van buitenlandse zaken. De ministers van de vier uitgenodigde grote lidstaten spraken zich er voor uit, dat Thorn en Ortoli aan de conferentie zouden deelnemen. Nederland, Denemarken en Ierland wezen het denkbeeld echter af, omdat zij geen EG-standpunt naar voren konden brengen, dat immers niet bestond.
In Brussel werd op 23 juni bevestigd, dat de EG op Puerto Rico niet vertegenwoordigd zou zijn. De voornaamste reden bleef het verlangen van de kleine staten, dat de EG-vertegenwoordigers een gemeenschappelijk standpunt van de negen moesten meebrengen
Vooral de Fransen waren hier tegen, aangezien zij er een precedent in zagen, voor eventuele toekomstige uitnodigingen voor conferenties aan enkele van de EG-lidstaten, die dan onder alle omstandigheden hun standpunten met alle negen motsten afstemmen. (OESO. *UPI*, AP. DPA, *NRC/H'blad*, NZZ *FAZ*, Le Monde, The *Times*)

INTERNATIONALE ZAKEN

IMF

GOUDVEILINGEN DOOR HET IMF

De ministers van financiën en de presidenten van de centrale banken van de 20 landen, die te zamen het interim-comité van het IMF vormden, belast met de herziening van lrct internationale gcldstclsel hebben op een vergadering in Kingston, Jamaica, op 7 en 8 jan van dit jaar een akkoord bereikt over de inrichting van het internationale monetaire systeem (pag. 50/1 e.v.-1976). Eén van de besluiten, die toen genomen waren, was, dat het IMF een deel van zijn goudvoorraad op openbare veilingen van de hand zou doen. Inmiddels hebben twee veilingen plaats gevonden.
De eerste van deze twee veilingen werd gehouden op 2 juli in Washington. Het IMF verkocht toen 780.000 ounce goud (een ounce is 31,1 gram). Een woordvoerder van het IMF verklaarde, dat het IMF biedingen ontvangen had voor in totaal 2.368.000 ounce. Het bod van succesvolle bieders varieerde van 126 tot 134 dollar per ounce. Gemiddeld kwam het bieden uit op $ 126,98.
Op de veilig gold de gewone biedmethode, uit hoofde waarvan het elke succesvolle bieder is toegestaan goud te kopen tegen de laagste prijs, die het IMF aanvaardt.
De opbrengst bedroeg $ 98 mln; de netto winst beliep $ 67 mln.
Een tweede veiling werd gehouden op 14 juli. Wederom werden 780.000 ounce verkocht, nu voor $ 122,08 per ounce. Biedingen werden gedaan voor een totaal van 2.114.000 ounce. De biedingen van de succesvolle kopers varieerden tussen $ 122,05 en $ 126,50 per ounce. De opbrengst van de tweede veiling was ruim $ 95 mln; de netto winst bedroeg $ 64 mln.
De winst van de twee veilingen, ruim $ 130 mln, zal worden gestort in een fonds, waaruit hulp zal worden verleend aan 61 van de armste ontwikkelingslanden met betalingsbalansproblemen.
Een volgende veiling zal op 15 sept. gehouden worden, wanneer wederom 780.000 ounce aangeboden zal worden. In totaal zal 25 mln ounce verkocht worden. *(NZZ)*

(Vor. ber. pag. 50/1 e.v.-1976)

WEST-EUROPA

BELGIË

MAATREGELEN TEGEN MUNT-SPECULATIE

Om nieuwe speculaties tegen de frank te voorkomen heeft de Nationale Eank op 23 juli de volgende maatregelen getroffen.

- Verhoging van de officiële discontovoet en van het rentetariei der voorschotten in rekening-courant van 7 naar 8%
- Onderverdeling van de herdisconto-plafonds van de banken en van de voorschottenfaciliteiten in rekening-courant in twee delen. Op het eerste deel zal de officiële discontovoet toepasselijk zijn; op het tweede een veranderlijk rentetarief dat voorlopig 9,5% bedraagt.
- Verlaging van de herdiscontoplafonds van de banken met ca. 10%.
- Behoud op het huidige peil, tot nader order, van de portefeuille aan overheidspapier en -fondsen van de financiële instellingen.

De frank zat sedert 10 juli onderaan de Europese muntslang en moest een paar keren door de Nationale Bank worden gesteund. Op **23** juli bereikte hij zijn bodemkoers op de markt te Frankfurt. Na de kabinetsraad van 23 juli heeft minister van financiën De Clercq in een commentaar op de beslissing van de Nationale Bank verklaard dat de toestand op de geldmarkt en op de wisselmarkt niet mag worden toegeschreven aan een fundamenteel gebrek aan evenwicht in de Belgische transacties met het buitenland. Na de druk op de Belgische frank in februari en maart 1976, die aanleiding gaf tot een daling van de deviezenreserves van de Nationale Bank, is de beweging in april en mei van richting veranderd, met als gevolg een groei van de deviezenreserves met 30 mrd fr.

De monetaire overheid moest in maart een reeks maatregelen treffen, die grotendeels dezelfde waren als de maatregelen die nu werden aangekondigd. Die maatregelen droegen toen sterk bij tot de normalisering van de betalingstermijnen bij de uit- en de invoer. Uit de nog voorlopige en gedeeltelijke statistische gegevens blijkt dan ook dat de lopende rekening van de betalingsbalans over april en mei een overschot van 7 mrd fr zal vertonen. Dat is een aanzienlijke verbetering tegenover het eerste trimester van het jaar, aldus De Clercq.

(Vor ber pag. 271/1)

JAARVERSLAG SABENA

Uit het jaarverslag van Sabena blijkt dat de luchtvaartmaatschappij in 1975 een financieel tekort van 2,4 mrd fr boekte. Het tekort in '74 bedroeg 1,2 mrd fr. Volgens het verslag werden de bedrijfsresultaten vooral ongunstig beinvloed door de vertraging, die de ontwikkeling van het luchtvaartvervoer kenmerkt, en door de inflatie. Deze laatste zou Sabena voor 400 mln fr schade hebben berokkend. De monetaire onzekerheid zou een inkomstenderving van 800 mln fr hebben veroorzaakt.

De exploitatie-ontvangsten lagen in 1975 17,2% hoger dan in 1974. De uitgaven stegen met 19,2%. Het personeelsbestand verminderde met 175 eenheden maar de personeelsuitgaven stegen met 17,470. De financiële lasten groeiden aan met 25%. Ook de brandstofprijzen hebben de bedrijfsresultaten ongunstig beïnvloed.

Volgens het verslag zijn de vooruitzichten voor 1976 iets gunstiger. Het verslag gaat niet uitvoerig in op de plannen tot internationale samenwerking. Er wordt enkel betoond dat daarmee veel tijd gemoeid is en dat momenteel diverse formules worden onderzocht op het niveau van Benelux, de Europese Gemeenschap en de Atlas-groep.

(Vor. ber. pag. 250/2)

ELEKTRICITEIT

In het jaarverslag van de Belgische beroepsvereniging van producenten en verdelers van elektriciteit wordt meegedeeld dat de totale elektriciteitsproduktie in 1975 met 5% is gedaald t.o.v. 1974. Sedert 1965 was de produktie ieder jaar met gemiddeld 7,6470 toegenomen. De omkeer valt samen met de economische crisis.

Het verbruik van hoogspanning (voor de nijverheid) daalde met 10,9% de industrie verbruikte 13,5% minder, de spoorwegen en de trams 2,8% en de dienstensector 8,4% Het verbruik voor laagspanning steeg daarentegen met 11,3% Het verslag leidt daaruit af, dat de prive-verbruiker, na een aanvankelijke inspanning tot besparing, tot zijn vroegere gewoonten is teruggekeerd; de stijging van 1975 is de grootste sinds 1965. op 1968 na.

Het verslag uit de vrees dat de elektriciteit de komende jaren steeds duurder zal worden. ook ten gevolge van de zware investeringen voor de bouw van nieuwe centrales, vooral kerncentrales, die in de prijzen worden doorberekend. In de periode 1968-1973 daalden de prijzen per kilowatt-uur laagspanning, maar sindsdien zijn ze snel gaan stijgen (+ 33,5% van 1973 tot 1975).

PROGRAMMACONTRACT OLIEPRIJZEN

De minister van economische zaken en de oliemaatschappijen hebben op 30 juli een nieuw programmacontract betreffende de-olieprijzen gesloten. Het contract is geldig voor drie jaar en valt uiteen in twee perioden: een eerste van 8 maanden waarin de overeenkomst nader wordt bijgewerkt, en de definitieve fase. Het contract is opzegbaar na de eerste 8 maanden en nadien jaarlijks met een opzegtermijn van 6 maanden. Het wordt van kracht op 1 augustus en geeft geen aanleiding tot een onmiddellijke prijsstijging.

Het nieuwe programmacontract is een aangepaste versie van het oude contract dat op 31 juli afliep. Het houdt minder rekening met een aantal forfaitaire kostenelementen en meer met reële kostprijzen. De oliemaatsclhappijen zullen een eenvormige boekhouding uitwerken, om een kostencontrole mogelijk te maken, en ook een typecontract voor de pomphouders.

(Zie ook pag. 535/1-1974)

OECUMENE: MECHELSE GESPREKKEN HERDACHT

In de St.-Romboutskathedraal te Mechelen werd op 20 juli, tijdens een academische plechtigheid die bijgewoond werd door premier Tindemans, kardinaal Suenens en de Anglicaanse aartsbisschop van York, herinnerd aan de z.g. Mechelse Gesprekken die vijftig jaar geleden plaats hadden tussen kaadinaal Mercier en de Anglicaanse gemeenschap, met het oog op de hereniging van de christelijke kerken.

Die gesprekken werden gevoerd in de periode 1921-1926 en droegen een privé-Ikarakteir. Initiatiefnemers waren, naast Mercier, de Britse lord Halifax en de Franse abbé Portal. Het laatste gesprek had plaats in 1926, het jaar waarin Mercier en Portal stierven.

URUGUAY

BORDABERRY AFGEZET. MENDEZ NIEUWE PRESIDENT

Op 12 juni is president Bordaberry afgetreden. nadat de strijdkrachten te kennen hadden gegeven hem niet langer te steunen. Volgens een communiqué was er sprake van ,,onverzoenlijke ineningsverschillen".

Vice-president Alberto Deniichelli werd tot voorlopige opvolger van Bordaberry beëdigd en op 14 juli benoemde de Nationale Raad. een uit 45 leden bestaand orgaan, waarin leden van de in 1973 gecreëerde Staatsraad en de opperbevelhebbers van de 3 strijdkrachtonderdelen zitting hebben, de 72-jarige advocaat Aparicio Mendez tot nieuwe president. Hij zal deze functie 5 jaar bekleden en op 1 september zijn ambt aanvaarden.

De nieuwe president heeft meegedeeld dat de regering zal aftreden in verband met de presidentswisseling maar dat de samenstelling van de nieuwe regering vrijwel gelijk zal zijn aan die van de oude. Eerder was bekendgemaakt dat het land een nieuwe grondwet zal krijgen en dat de parlementsverkiezingen die volgens de bestaande grondwet in nov. 1976 zouden moeten plaatsvinden voor onbepaalde tijd uitgesteld zijn. De nieuwe grondwet zal weer een plaats inruimen voor de politieke partijen die sedert 1973, toen het parlement werd ontbonden, geen activiteiten meer mogen ontplooien. Volgens de mededeling zullen alleen de twee traditionele partijen, de Colorados en de Blancos, in de toekomst weer aan het politieke spel mogen deelnemen, zij het dat zij eerst interne reorganisaties moeten doorvoeren.

Een aantal ,,oude politici" zal in de toekomst dan ook niet meer actief mogen zijn. Ook het ,,onwaardige werven" om stemmen dat in het verleden vaak al een jaar voor de verkiezingen begon. zal tot het verleden behoren.

De nieuwe president heeft in een persconferentie gezegd dat hij uiterst kritisch staat tegenover het economische monopolie van de staat en dat in de toekomst het privé-initiatief een grotere rol kan gaan spelen, zij het met inachtneming van de ,,sociale verplichtingen van het kapitaal". Bij het opbouwen van nieuwe instellingen zal in het bijzonder rekening gehouden moeten worden met de belangen van de arbeiders, niet in de vorm van medezeggenschap, maar door verbetering van hun economische situatie en het onderwijs

Aparicio Mendez is afkoinstig uit hel noorden van het land, uit de stad Rivera aan de grens niet Brazilië. waar hij in 1904 werd geboren en waar hij ook schoolging. Hij studeerde rechten aan de universiteit van Monlevideo, waar hij in 1930 een speciale bekroning kreeg wegens uitzonderlijke studieresultaten

Daarnaast werkte hij sedert 1925 als leraar geschiedenis. Vervolgens was hij een tijdlang hoofd van de juridische afdeling van het stadsbestuur van Montevideo, hoofd van de kiesraad en publiceerde hii een aantal boeken op het gebied van het administratieve recht. Ook vertegenwoordigde hij zijn land meerdere malen op internationale congressen.

Sedert zijn jeugd was hij lid van de Nationale Partij, de Blancos. Toen deze partij, na 34 jaar in de oppositie te zijn geweest, in 1961 aan de regering kwam, werd Mendez ininister van volksgezondheid ('61-'64).

Nadat president Bordaberry in juni '73 het parlement ontbond, werd hij op 19 december '73 tot lid van de Staatsraad benoemd die in de plaats van het parlement kwam. Toen de voorzitter van dil orgaan, Demichelli, op 12 juni Bordaberry voorlopig als president opvolgde, werd Mendez voorzitter van de staatsraad.

Het heengaan van Bordaberry was, zoals het officiële communiqué het uitdrukte, een gevolg van ,,onverzoenlijke meningsverschillen" tussen de president en de militairen die sedert 1971 steeds grotere invloed zijn gaan krijgen in Uruguay Zij waren het die ermee akkoord gingen dat Bordaberry in 1973 het parlement naar huis zond, de linkse politieke partijen verbood de activiteiten van de andere partijen o~>- schortte, de vakbond uitschakelde. perscensuur instelde en politieke tegenstanders en dissidenten gevangen zette.

De aanvankelijke rechtvaardiging hiervoor was de bestrijding van de Tupamaros. een groep jonge revolutionairen die door vaak spectaculaire acties een verandering in de samenleving van Uruguay wilde bewerkstelligcri, maar nadat dezen door effectieve militaire acties waren uitgeschakeld, bleef de president. geïnspireerd door een fervent anticommunisme, doorgaan met het onderdrukken van iedere vorm van democratische oppositie. Daarbij werd geen enkele vorm van geweld geschuwd en in de loop van de afgelopen jaren heeft het land zich wat dit betreft een zeer ongunstige reputatie verworven.

Steeds vaker verschenen in de inte nationale pers berichten over de martelpraktijken van de politie, willekeurige arrestaties en verdwijningen van politieke tegenstanders en het ongestraft blijven van de activiteiten van rechtse paramilitaire organisaties.

Bezorgdheid om het imago van hun land en om het vinden van een oplossing voor de lange economiscl-ie en politieke crisis waarin het land zich bevindt heeft de militairen doen besluten zich van Bordaberry te ontdoen.

Daarmee heeft zich een merkwaardige ontwikkeling voorgedaan, want in 1973 was het Bordaberry die de

Vice-president Demichelli ondertekent het document dat hem interim-president iriaakt Links marinechef R de Castro

partijendemocratie tegen de militairen verdedigde.

In het kader van de best ijding van de Tupamaros hadden de militairen steeds grotere volmachten gekregen en de legerleiding ging zich steeds met meer aspecten van het regeringsbeleid bemoeien

In febr. 1973 eiste de legerleiding. naar aanleiding van een geval van corruptie in de gemeenteraad van Montevideo, krachtige maatregelen ter voorkoming van dergelijke praktijken. De minister van defensie werd ontslagen, omdat het leger zich buiten zijn constitutioneel vastgelegde rol had begeven, waarop leger en luchtmacht het regeringsradiostation bezetten. Uiteindelijk moest de regering toegeven en kregen dc militairen grotere medezeggenschap in het regeringsbeleid door de instelling van een nationale veiligheidsraad, die de president zou bijstaan in de uitoefening van zijn functie (pag. 442-1973).

In een conflict met het parlement wegens uitlevering van enkele parlementariërs die van samenwerking met de Tupamaros werden beticht, vonden president en militairen elkaar. Het parlement werd ontbonden en een door de president benoemde Staatsraad nam zijn taak over. In de daarop volgende maanden werden de vakbond CNT en de linkse partijen verboden terwijl de activiteiten van de andere politieke partijen tot nader order werden opgeschort. Dat betekende echter niet dat president en militairen het altijd eens waren. Bij verschillende gelegenheden kwam het tot conflicten, waarbij de president steeds weer het onderspit delfde. In nov. 1976 zouden, volgens de grondwet, nieuwe verkiezingen gehouden moeten worden.

Bordaberry zond in dec. 1975 een memorandum naar de legerleiding waarin hij voorstelde de ,,de facto" invloed van de militairen om te zetten in een ,,de jure", wat neer zou komen op een nieuwe grondwet waarin voor de politieke partijen geen plaats meer ingeruimd zou zijn. Aanvankelijk werd algemeen aangenomen dat de militairen hier wel oren naar zouden hebben maar deze wierpen zich plotseling op als verdedigers van de traditionele democratie.

Verschiiiende bronnen zijn van mening dat buitenlandse druk, met name van de VS, hieraan debet is. Le Monde meent verder dat de moordaanslag in Buenos Aires op twee uitgeweken parlementariers, Heetor Gutierrez en Zelmar Michelini, door een rechtse paramilitaire organisatie in dit verband van doorslaggevende betekenis is geweest.

Beiden waren vooraanstaande politici en hun dood heeft een golf van internationaal protest tot gevolg gehad ei, er h,:.. toc geleid dat de Amerikaanse senator Edward Kennedy, een persoonlijke vriend van Michelini, bij Bordaberry om opheldering heeft gevraagd.

Le Monde (15-6) meent dat de Amerikaanse ambassadeur in Montevideo, Ernest Siracusa, een sleutelrol heeft gespeeld in de hele ontwikkeling van de laatste maanden. Volgens het blad is hij een fervent aanhanger van het zgn. ,,Braziliaanse model", d.w.z. een beleid dat gericht is op een sterke economische groei, waarbij een voorname plaats is ingeruimd voor het privékapitaal, niet in de laatste plaats van het Noordamerikaanse. In dit model is verder plaats voor een strikt twee-partijenstelsel, zij het gecontroleerd door militairen.

De Amerikaanse ambassadeur zou in de afgelopen maanden actief hebben deelgenomen aan de discussie in leger en regering n.a.v. de voorstellen van Bordaberry tot definitieve uitschakeling van de politieke partijen. Hij zou met name in de legertop veel sympathisanten voor het Braziliaanse model hebben gevonden en deze zou, meer en meer verontrust door de toenemende internationale protesten tegen de onderdrukking en martelingen en de aanhoudende economische crisis, besloten hebben Bordaberry af te zetten.

Hieronder geven wij een beknopt overzicht van de ontwikkelingen in Uruguay sedert de zomer van 1973.

(Vor. ber. pag. 443-1973.)

Maatregelen. *tegen* politieke *partijen,* vakbonden *en* universiteiten, arrestaties politici, instelling Staatsraad

Op 19 dec. 1973 werd een Staatsraad ingesteld, ter vervanging van het parlement dat in juni door de president was ontbonden. Alle leden werden benoemd door de president en voorzitter ervan werd senator Martin R. Echegoyen, vroeger leider van de conservatieve vleugel van de Blanco-partij.

In de Staatsraad hadden vooraanstaande Uruguezen zitting, zoals twee vroegere presidenten van het Hooggerechtshof, drie vroegere ministers en de procureur-generaal.

Direct na de ontbinding van het parlement waren verschillende politici gearresteerd, van wie sommigen na enkele dagen weer werden vrijgelaten. De secretaris-generaal van de Blanco-partij, Homar Murdoch, werd op 27 juni 1973 gearresteerd en op 25 aug. vrijgelaten. De leider van de christendemocraten, Juan , Terra, werd van 23 tot 27 juli 1973 vastgehouden, tegelijkertijd met de socialistische leider José Pedro Cardozo en de communistische leider José Luis Massero.

De Colorado-afgevaardigde Hugo Batalla werd op 4 sept. gearresteerd op beschuldiging van het in bezit zijn van wapens en brieven afkomstig van de Tupamaros-beweging.

Ook de president van het Huis van Afgevaardigden, Hector Gutierrez Ruiz, verblijvend in Buenos Aires, werd beschuldigd van collaboratie met de Tupamaros.

In de haast naar Argentinië uitgeweken politici, onder wie senator Enrique René Erro, leider van de linkse Union Popular en senator Wilson Ferreira Aldinate, de president van de Blanco-partij, richtten een comité op om het verzet te organiseren.
Erro beschuldigde de Braziliaanse regering ervan een aandeel te hebben gehad in de gebeurtenissen in zijn land.

Direct na het ontbinden van het parlement verbood de regering de activiteiten van de grootste vakbond, de Convención Naciónal de Trabajadores, een belangrijke politieke factor in het land. Niettemin riep de CNT een algemene staking uit voor 3 aug. 1973 om te protesteren tegen de arrestatie van een aantal van zijn leiders en om salarisverhogingen af te dwingen. De staking ging echter niet door.

Op 1 aug. 1973 publiceerde de regering een nieuwe vakbondswet. Daarin werd lidmaatschap van een nieuw op te richten vakbond verplicht gesteld voor alle werknemers evenals deelname aan de geheime verkiezingen voor het bestuur. Functionarissen van de oude CNT konden niet herkozen worden en vakbondsfunctionarissen mochten naast hun werkzaamheden geen politieke activiteiten ontplooien. Gestaakt mocht slechts worden om kracht bij te zetten aan zuiver economische eisen en stakingen waren verboden in de openbare sector.

De nieuwe wet werd scherp bekritiseerd door de oude vakbondsleiders. Volgens hen was de wet in strijd met conventie 87 van de International Labour Organisation, die in 1954 door het parlement was aangenomen.

Op 1 dec. 1973 werd de commu-

nistische partij en 13 andere linkse groeperingen officieel verboden. Alle bezittingen van de verboden partijen werden in beslag genomen en twee communistische kranten, El *Popular* en Cronica kregen een verschijningsverbod opgelegd. De communistische partij was met 70.0000 leden een van de grootste van Latijns-Amerika.

De regering beschuldigde de partijen ervan hulp uit het buitenland te ontvangen, illegale propaganda te bedrijven en aan te stichten tot ondermijnende activiteiten, ondermijning van de economie en de nationale eenheid en van aanvallen op de grondbeginselen van de constitutie, de vrijheid van het gezin, het onderwijs, het werk en het bezit.

Direct na het bekend worden van het verbod werden de wegen rond Montevideo afgezet door leger en politie om te voorkomen dat de leiders van de verboden partijen en bewegingen het land zouden verlaten. Er werden 80 arrestatiebevelen uitgevaardigd.

Eind oktober 1973 werd een andere belangrijke bron van verzet tegen de regering, de nationale universiteit in Montevideo, gesloten. Volgens de politie bevond zich in de gebouwen van de universiteit een grote hoeveelheid wapens.

Op 27 oktober 1973 was een student bij het prepareren van een bom in een gebouw van de universiteit om het leven gekomen.

De regering vaardigde daarop een decreet uit waarin de sluiting van de universiteit voor onbepaalde tijd werd bevolen. Volgens het decreet werd de universiteit gebruikt als centrum voor marxistische infiltratie en had men subversieve literatuur aangetroffen. De raad van bestuur van de universiteit werd van zijn functie ontheven en de rector, dr Samuel Lichtensztejn gearresteerd. De universiteit werd rechtstreeks onder de minister van onderwijs Edmundo Narancio geplaatst.

De maatregelen tegen de universiteit van Montevideo heeft tot een ware uittocht van docenten en studenten geleid. Sommige faculteiten moesten zelfs gesloten worden bij gebrek aan docenten. De regering verplichtte de docenten op straffe van uitsluiting een ,,verklaring van geloof in de democratie" te ondertekenen, waarbij zij moesten verklaren ook vroeger nooit lid te zijn geweest van één van de verboden partijen.

De zuiveringsmaatregelen strekten zich ook uit tot de middelbare scholen. Er werd een eind gemaakt aan de activiteiten van de in veel gevallen bestaande leerlingenraden en het ministerie moest toestemming geven voor de benoeming

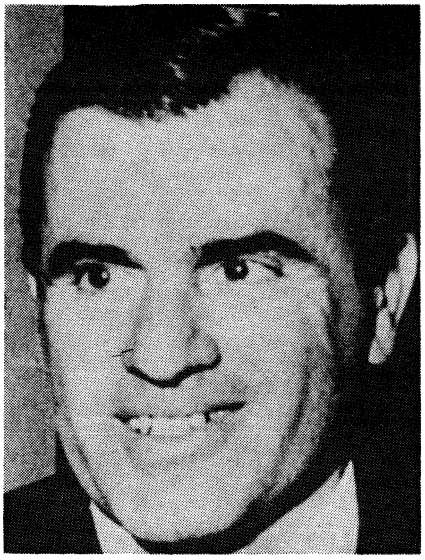

De afgezette president Bordaberry

van nieuwe directeuren, ook voor de in Uruguay veel voorkomende privé-scholen Dit leidde in een aantal gevallen tot protesten van de rooms-katholieke kerk, die scholen onder haar beheer heeft

Maatregelen tegen de Pers

In de eerste maanden na de sluiting van het parlement heeft de regering verschillende malen een verschijningsverbod opgelegd aan dagbladen en andere periodieken omdat zij de bepalingen van de censuur, die in juni 1973 was ingesteld, hadden overtreden.

Volgens deze bepalingen mochten de kranten geen berichten opnemen over de binnenlandse veiligheidssituatie of commentaar geven op de sluiting van het parlement.

Voor enkele periodieken betekende het verschijningsverbod het eind van hun bestaan.

Kranten die getroffen werden waren: het linkse dagblad *Ultima* Hola, dat op 13 augustus een verschijningsverbod van 20 dagen kreeg opgelegd, El *Popular,* het orgaan van de communistische partij, het christen-democratische weekblad Ahora, het rechtse weekblad *Azul* y *Blanco* en de beide linkse weekbladen *Marcha* en Respuesta.

Toenemende *invloed militairen* in de regering, wijziging leiding leger en samenstelling regering, *militairen in* leiding staatsbedrijven

In de loop van 1973 en 1974 nam de invloed van de militairen in de regering verder toe. Op steeds meer hoge posten werden burgers vervangen door militairen.

Op 21 mei 1974 werd de opperbevelhebber van het leger It.-gen. Hugo Chiappe Posse, een persoonlijke vriend van Bordaberry, vervangen door generaal Julio Cesar Vadora, tot dan toe militair attaché in Washington.

Op 20 mei was het leger in staat van waakzaamheid gebracht toen een groep opperofficieren bijeen gekomen was om te spreken over de snel verslechterende economische situatie en vervolgens het ontslag eiste van de minister voor economische zaken en financiën ad interim, Moises Cohen, directeur van het centraal planbureau en van de minister van landbouw Benito Medero.

Op 27 juni maakte de president enkele wijzigingen bekend in de organisatie van de departementen.

Onder andere werden op enkele belangrijke departementen militairen in de leiding opgenomen.

Op 13 juli 1974 werd de samenstelling van een nieuwe regering bekend gemaakt, die als volgt was:

binnenl. zaken - kol. Hugo Linares Brun; defensie - dr. Walter Ravenna; buitenl. zaken - di.. Juan Carlos Blanco; economie, financ.. industrie en energie - Alejandro Vegh Villegas; transport en openb. werken - Eduardo Crispo Ayala; landbouw en visserij - Julio Aznarez; onderwijs en cultuur - Edmundo Narancio; volksgezondheid - dr. Justo Alonso; huisvesting - Federico Soneira; arbeid - dr. José Etcheverry Stirling; directeur van het centraal planbureau - Juan José Anichini.

Op 27 juli 1974 werden militairen opgenomen in de leiding van de belangrijkste staatsbedrijven, incl. de centrale bank, de energielbedrijven, het post- en telefoonbedrijf en de staatsvisserij-ondernemingen.

Bordaberry *wijst terugkeer* naar partzjdemocratie af

Op 1 september 1974 verscheen in de pers een door vooraanstaande burgers en politieke leiders ondertekende open brief gericht aan de regering. De ondertekenaars herinnerden eraan dat een jaar eerder het parlement ontbonden was en de activiteiten van de politieke partijen verboden waren. Volgens de ondertekenaars was de situatie in het land dermate gestabiliseerd dat er geen enkele reden meer was om de politieke partijen verder te verbieden. Zij herinnerden aan een uitspraak van de president, gedaan in juni, toen hij had verklaard dat er weer orde en rust in het land heersten.

Enkele dagen daarna hield Borda-

berry een rede voor radio en televisie waarin hij nader inging op de open brief.
Volgens de president kon er geen sprake zijn van een terugkeer tot de oude instellingen. Over de gehele wereld voltrok zich een verandering in de upcattingen over de ,,politieke vertegenwoordiging".
De briefschrijvers stelden zich geheel buiten deze stroming door te verklaren dat de politieke partijen de onontbeerlijke middelen waren voor het tot uitdrukking brengen van de volkswil.
Volgens de president had het partijensysteem zoals het in Uruguay had gefunctioneerd alleen maar aanleiding gegeven tot corruptie en vriendjespolitiek. Daardoo was het staatsapparaat tot onverantwoorde grootte uitgegroeid, was het openbare leven vrijwel tot stilstand gekomen en dat was weer een vruchtbare voedingsbodem geweest voor de guerrillabeweging.
Als er in 1976 verkiezingen gehouden zouden worden, aldus de president, dan zeker niet op basis van het systeem dat in juni 1973 terzijde was geschoven.

Aanslag op militair attaché in Parijs

Op 19 december 1974 werd de militaire attaché van Uruguay in Parijs, kol. Ramaon Trabal, bij zijn woning doodgeschoten. De aanslag werd opgeëist door een groep die zich de Raul Sendic Internationale Brigade noemde.
Trabal was voorheen hoofd van de militaire inlichtingendienst geweest. In 1973 was hij ontslagen wegens linkse sympathieën. Hoewel hij een actief aandeel had in de bestrijding van de Tupamaros, was hij één van de initiatiefnemers tot een meer linkse koers binnen de strijdkrachten. Volgens een communiqué van de daders van de aanslag had Trabal guerrillastrijders gemarteld en hield hij zich in Frankrijk bezig met het opsporen van gevluchte linkse Uruguezen.

Ondanks de uitgebreide militaire acties tegen de Tupamaros en de arrestatie van hun leider Raul Sendic, die volgens een mededeling van het ,,comité voor de verdediging van vluchtelingen uit Uruguay" in Montevideo ter dood veroordeeld zou zijn, ondernamen zij in de tweede helft van '73 toch nog enkele acties. Op 8 sept. '73 vonden veiligheidstroepen wapens en medische uitrusting in, wat werd genoemd, een schuilplaats van de Tupamaros.
Op 20 okt. 1973 kaapten 4 Tupamaros een Argentijns vliegtuig tijdens een binnenlandse vlucht, waarmee zij uitweken naar Bolivia, waar zij op 22 okt. door Boliviaanse troepen werden gearresteerd.
Volgens mededeling van de politie op 6 sept. hadden onderzoekingen uitgewezen dat de Tupamaros geïnfiltreerd hadden in de vakbond CNT en in verschillende studentengroeperingen.

Naast de bestrijding van de Tupamaros, gingen regering en militairen meer en meer over tot de arrestatie van andere politieke telgenstanders, die vaak zonder arrestatiebevel aangehouden werden en naar voor familie en vrienden onbekende plaatsen werden gebracht. In veel gevallen zouden zij worden gemarteld.
Een aantal internationale organisaties, zoals de Internationale Commissie van Juristen en Amnesty International, hebben in de afgelopen jaren melding van een en ander gemaakt.
In juni 1974 zonden beide bovengenoemde organisaties een rapport toe aan president Bordaberry en de regering, opgesteld aan de hand van bevindingen van een delegatie die in april en mei in Uruguay was.
Daarin werd gesteld dat politieke gevangenen systematisch gemarteld en mishandeld werden.
Zij werden vooral toegepast bij verhoren door militairen, zolang de arrestanten opgesloten waren en nog niet voor de rechter van instructie waren geleid.
Volgens voorzichtige schattingen van advocaten in Uruguay zou ongeveer 50% van de arrestanten worden gemarteld.
Sedert juli 1972 zouden er tussen de 3500 en 4000 personen voorgeleid zijn voor de militaire rechter van instructie. De Internationale Commissie van Juristen meldde op 23 januari 1975 dat de onderdrukking verder toenam. Er waren wederom op uitgebreide schaal arrestaties verricht. Vooral de aanslag op de militaire attaché in Parijs had geleid tot een nieuwe golf van arrestaties en een verslechtering van de omstandigheden waaronder gevangenen in Uruguay werden vastgehouden. De dag na de moord had men in Montevideo de met kogels doorzeefde lijken gevonden van 5 voormalige politieke gevangenen.
Amnesty International deelde op 21 februari 1976 mee dat minstens 22 mannen en vrouwen in de afgelopen 4 jaar de dood hadden gevonden als gevolg van martelingen.
Volgens de organisatie zaten er in januari 1976 bijna 6000 mensen als politieke gevangenen vast. Volgens het rapport waren martelingen algemeen gebruikelijk.
Tot de toegepaste foltermethoden behoren elektroschokken, langdurig onder water houden van het hoofd en psychologische folteringen
Amnesty International maakte in juli 1976 bekend aanwijzingen te hebben dat de geheime diensten van de Argentijnse en Uruguese politie samenwerken bij het ontvoeren en vermoorden van Uruguezen die politiek asiel in Argentinië hebben gekregen
„Volgens inlichtingen die Amnesty International de laatste tijd hebben bereikt via verschillende bronnen zijn alleen al in de maanden april en mei 10 Uruguezen het slachtoffer geworden van dergelijke onwettige praktijken. De methoden die gebruikt zouden worden zijn onder andere het levend uit een helikopter in zee gooien van de ontvoerden en het direct doodschieten", aldus Amnesty.
Amnesty International is een wereldomvattende organisatie, die zich inzet voor verbetering van het lot van politieke gevangenen. De organisatie heeft haar hoofdkwartier in Londen en wordt gefinancierd met giften van particulieren. De rapporten, die zij gepubliceerd heeft over martelingen in Brazilië, Chili, andere Latijnsamerikaanse landen en elders in de wereld, worden als gezaghebbend aangehaald.
In het rapport van Amnesty staat dat op 22 en 23 april 1976 de lijken van vijf gemartelde en verminkte mensen zijn aangespoeld op de kust van Uruguay. Volgens Amnesty zijn het de lijken van mensen die slachtoffer geworden zijn van de samenwerkende geheime diensten. De politie zegt dat het de lijken van Aziaten waren. Sinds eind april zijn opnieuw zeven lijken op de kust van Uruguay aangespoeld.

Venezuela verbreekt diplomatieke betrekkingen

Op 6 juli werd in Caracas officieel meegedeeld dat Venezuela de diplomatieke betrekkingen met Uruguay zou verbreken.
Dit naar aanleiding van een inval van de politie in de Venezolaanse ambassade in Montevideo op 28 juni. De politie achtervolgde een jonge vrouw, Elena Diaz, die haar toevlucht in de ambassade had gezocht en daar om politiek asiel had gevraagd. De politie volgde haar in het ambassadegebouw en nam haar mee.
Volgens de regering van Uruguay had de Venezolaanse ambassade een vals beeld gegeven van de gebeurtenissen, dat bijdroeg aan de

internationale campagne bedoeld om het beeld van Uruguay te misvormen.
Op 16 jan. maakte het leger bekend een „internationale samenzwering" tegen de regering te hebben ontdekt, op touw gezet door de Sowjet-Unie en Cuba, nadat de vroegere secretaris-generaal van de verboden communistische partij, Rodney Arismendi, die eind 1974 vrijgelaten was en naar de Sowjet-Unie was vertrokken, had meegedeeld dat in nov. en dec. 1975 duizenden communisten waren gearresteerd.
In dec. 1975 was in Montevideo officieel meegedeeld dat leger en politie een groot aantal communistische activisten hadden gearresteerd, onder wie de secretaris-generaal van de verboden cominunistische partij dr. José Luis Massero. Op 12 jan. 1976 arresteerde de politie exgeneraal Liber Seregni, de vroegere leider van het linkse Frente Amplio, dat bij de laatste parlementsverkiezingen een onverwacht groot aantal stemmen kreeg.

Conflict Bordaberry en generaals

In mei 1975 kwam het tot een eerste openlijk conflict tussen de president en de militairen.
Aanleiding was het ontslag op 9 mei 1975 van de president van de INAC, het overkoepelende orgaan van de genationaliseerde vleesindustrie, Eduardo Peile. Peile had de vleesindustrie opgedragen bij de aankoop van slachtvee voorrang te geven aan het vee afkomstig van de kleine en middelgrote veehouders. Hierop had Bordaberry Peile ontslagen. De militairen eisten dat Peile weer aangesteld zou worden. Volgens Bordaberry betekende Peiles bevel een aantasting van het vrije-marktprincipe.
Bordaberry, afkomstig uit het milieu van de grote veeboeren, werd algemeen geacht vooral hun belangen te beschermen. Peile zou vooral de kleine en middelgrote veeboeren willen beschermen, die zeer te lijden hebben van het verbod op vleesinvoer van de EG-landen, vroeger de voornaamste afnemers van vlees. Peile is een persoonlijke vriend van generaal Gregorio Alvarez, commandant van het 4de militaire district en leider van de progressieve vleugel in de strijdkrachten.
Op 19 mei werd het leger in staat van verhoogde waakzaamheid gebracht en moesten buitenlandse correspondenten hun berichten aan de censor voorleggen.
Besprekingen tussen de militairen en de president leverden aanvankelijk niets op omdat de president het ontslag van Peile niet ongedaan wilde maken, maar op 24 mei werd een compromis bereikt. Peile kreeg een zetel in het uitvoerende orgaan van de INAC en José Maria Rocca werd tot nieuwe president benoemd.

Economische situatie

De economische situatie in Urugay is de afgelopen jaren nauwelijks verbeterd, hoewel sommige waarnemers de eerste aanzet tot een licht herstel menen te bespeuren. Voor het eerst sinds jaren is het bruto nationaal produkt gegroeid.

Minister van economische zaken Alejadro Vegh Villegas is evenals zijn collega's in Brazilië en Argentinië afkomstig uit de zgn. Chicagoschool van prof. Milton Friedman, een aanhanger van een zo ver mogelijk doorgevoerde vrije-markteconomie.

Op initiatief van Vegh Villegas is een wet aangenomen die grote faciliteiten inruimt voor buitenlands kapitaal, dat het laatste jaar weer investeert. Een wet op de industriële ontwikkeling bevordert de oprichting van industrieën die de in het land aanwezige grondstoffen gaan gebruiken. Tot voor kort bestond er vrijwel geen industrie in het land en werden de voornaamste grondstoffen, vlees, leer en graan, uitgevoerd. Bijna 50% van de uitvoer komt nu voor rekening van de schoenen-, bont- en glasindustrie. De textielindustrie is verder ontwikkeld en exporteert meer en meer en dank zij een verdere differentiëring in de landbouw behoort het land nu tot de rijstexporterende landen. De invoer is vrij, alsmede de prijzen. De inflatie, in 1974 nog 107%, was in 1975 teruggelopen tot 50%.

Een aantal internationale financiële instellingen heeft weer vertrouwen in het land getoond. Een consortium van Europese en Amerikaanse banken verstrekte in sept. 1975 een krediet van $110 mln en het IMF verleent weer stand-by kredieten.
De situatie van de betalingsbalans is nog altijd zeer slecht. Omdat Uruguay zelf geen aardolie heeft, moet alles geïmporteerd worden en het land werd dan ook zwaar getroffen door het besluit van de olieexporterende landen de olieprijs te verhogen. De uitgaven voor olie-invoer waren in 1974 dubbel zo hoog als in 1973
Ondanks een rigoreus bezuinigingsprogramma steeg het aandeel van de uitgaven voor olie tot 32% van alle invoer,

Zonder de olie-import en de indirecte meer belastingenvan de OPEC had het land in 1974 in plaats van een tekort van $ 117 mln waarschijnlijk een klein overschot op de handelsbalans gehad.

Zeer zwaar werd het land vervolgens getroffen door het besluit van de EG haar grenzen te sluiten voor de invoer van vlees.

De weiden van Uruguay tellen momenteel zo'n 14 mln dieren wat enkelen miljoenen dieren boven de capaciteit is

Ook is het niet gelukt om andere afzetmarkten te vinden omdat de EG-landen hun eigen vleesoverschotten goedkoper op de markt brengen.

Zo zou een verdrag met de Sowjet-Unie op het laatste moment niet doorgegaan zijn, omdat Moskou gesubsidieerd vlees uit Brussel aangeboden kreeg.

Een niet onbelangrijk deel van de staatsuitgaven is bestemd voor het instandhouden van een enorm ambtenaren-apparaat, dat door de vorige regeringen is opgebouwd. Eén op de vier werkende Uruguezen is in dienst van de overheid.

Emigratie

De slechte economische toestand en de aanhoudende politieke repressie hebben een massale emigratie op gang doen komen. Naar schatting zouden in de laatste jaren ca. 200.000 tot 300.000 mensen het land hebben verlaten, ca. 7 tot 10% van de bevolking. De meesten hebben zich in Argentinië en Brazilië gevestigd. De meeste emigranten zijn goed geschoolden; daarnaast hebben vele intellectuelen en kunstenaars het land verlaten. De gepensioneerden blijven meestal achter, wat de toch al ongunstige bevolkingssamenstelling nog nadeliger beïnvloedt.

De regering poogt de emigratiestroom in te dammen door instelling van een lange wachttijd voor een visum.

D2 nieuwe president heeft inmiddels aangekondigd dat hij tegen het economische monopolie van de staat is en meer ruimte aan het privéinitiatief wil laten. (NZZ, *NRC/H'blad,* De Volkskrant, Le Monde, The Times, FAZ)

(Vor. ber. pag 443-'73)

BENIN

DOODVONNISSEN I.Z. KOMPLOT VAN OKT. 1975. GESCHIL MET TOGO BIJGELEGD

Tijdens een door president Mathieu Kerekou bijeengeroepen zitting van de raad van de revolutie op 1 en 2 febr. heeft deze 11 personen ter dood veroordeeld wegens deelneming aan het komplot van 18 okt. 1975. Onder die elf waren Urbain Nicoue, oud-minister van voorlichting in de regering van de voormalige president Zinsou (die als aanstichter van het komplot werd aangemerkt) en Odoutan Cyrille, een politie-officier die het ,,brein" van het komplot zou zijn. Voorts werden drie personen tot levenslang veroordeeld, terwijl 1 een gevangenisstraf van 20 jaar kreeg. Vier Togolezen, o.w. drie diplomaten, werd het verblijf in Benin verboden.

In een op 3 febr. uitgegeven communiqué werd ,,de openlijke inmenging van de Togolese regering in de binnenlandse aangelegenheden van Benin" veroordeeld. Alle agressie tegen de volksrepubliek Benin ging volgens het communiqué uit van het Togolese ministerie van buitenlandse zaken met als organisator minister Hunlede.

Minister Hunlede ontkende daarop ,,elke implicatie" van Togo in het komplot, en zijn ministerie maakte bekend dat de grens van Togo met Benin was gesloten. Benin had de grenssluiting op 18 okt. 1975 afgekondigd. (pag. 92/11.

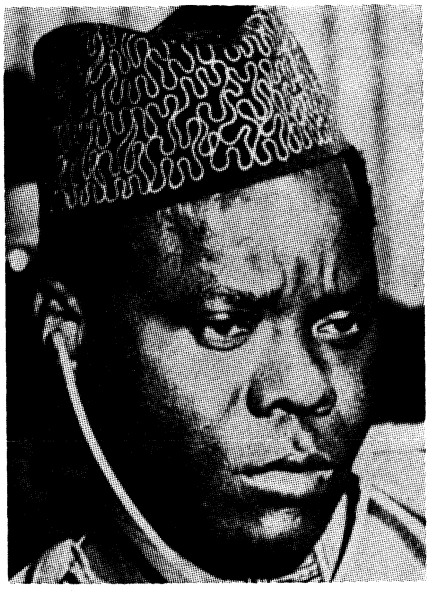

President Kerekou

Op instigatie en onder voorzitterschap van de Guinese president Sekou Touré vond op 20 maart in de Guinese hoofdstad Conakry een ontmoeting plaats van de staatshoofden van Togo en Benin, resp. generaal Gnassingbe Eyadema en luitenant-kolonel Mathieu Kerekou. In een na afloop uitgegeven gemeenschappelijk communiqué werd gemeld dat Togo en Benin hadden besloten hun grenzen m.i.v. 25 maart te heropenen. Ook werd een afspraak gemaakt over een ,,formeel en definitief" verbod van elke subversieve activiteit vanaf het grondgebied van de ene tegen de andere staat. Volgens *Reuter (Le* Monde 27-3) werd in het kader van het akkoord van Conakry aan 25 burgers van Benin, die de regering-Kerekou vijandig gezind zouden zijn, een verblijfsverbod voor Togo opgelegd. (Le Monde, NZZ)

(Vor. ber. pag. 92/1.)

REORGANISATIE KABINET

In een op 30 jan. bekendgemaakte reorganisatie van het kabinet werd kapitein Djibril Moriba (tot dusver plattelandsontwikkeling en coöperaties) benoemd tot minister van justitie, wetgeving en sociale zaken. De vorige minister van justitie, luitenant-kolonel Barthélémy Ohouens, werd nu met industrie en nijverheid belast. Majoor François Dossou werd benoemd tot bij de president gedelegeerd minister voor planning, statistiek, en coördinatie van de buitenlandse hulp als opvolger van Augustin Honvoh, terwijl de gedelegeerd minister voor voorlichting, luitenant Martin Dohou Azonhiho, nu definitief tevens met binnenlandse zaken en veiligheid werd belast (zie pag. 521/3-'75). Voorts wisselde kapitein Adolphe Biaou (tot dusver cultuur, jeugd en sport) van portefeuille met kapitein François Kouyami (openbare diensten en arbeid).

(Vor. ber. pag. 781/2-1974)

ONDERWIJS

M.i.v. 1 jan. zijn de particuliere protestantse en mohammedaanse lagere scholen door de staat overgenomen. De r.-k. lagere scholen waren al sinds 1973 in staatsbezit. *(Reuter/Le* Monde 9-1)

PRESIDENT KEREKOU IN PEKING

Van 15-20 juli heeft president Mathieu Kerekou een officieel bezoek aan China gebracht, aan het slot waarvan een akkoord i.z. economische en technische saenwerking en ,,andere documenten" werden ondertekend, aldus een mededeling van de Chinese premier Hoea Koeofeng. *(AFP)*

CENTR. AFR. REPUBLIEK

AANSLAG OP PRESIDENT BOKASSA. ACHT DOODVONNISSEN VOLTROKKEN

Op 3 febr. ontsnapte president Jean Bedel Bokassa ternauwernood aan een aanslag op het vliegveld van de hoofdstad Bangui. Drie legerofficieren wierpen handgranaten naar het staatshoofd dat ongedeerd bleef doordat een lid van zijn lijfwacht hem tegen de grond drukte. Twee van de aanvallers werden gedood, en de derde raakte ernstig gewond, terwijl ook een lid van de lijfwacht de dood vond. Volgens een officieel communiqué van 5 febr. waren de betrokken officieren instrumenten van bepaalde ,,imperialistische en neo-kolonialistische machten".

Op 8 febr. meldde radio-Bangui dat de leiders van het komplot waren gearresteerd: bataljonscommandant Fidel Odrou (schoonzoon van president Bokassa), zijn broer Martin Meya en luitenant Satao.

Op 13 febr. veroordeelde het permanente militaire tribunaal acht personen ter dood wegens hun aandeel in de moordaanslag, o.w. Fidel Odrou en Martin Meya plus een Senegalees en een Iraakse medewerker van de Amerikaanse ambassade in Bangui. Voorts werd een burger uit Tsjaad veroordeeld tot 20 jaar dwangarbeid en kregen drie personen een gevangenisstraf van 10 jaar, terwijl een Fransman, Georges Gaillant, veroordeeld werd tot 3 jaar gevangenisstraf, een boete van 1 mln fr. CFA en een verbod voor 20 jaar om het land binnen te komen. Volgens de staatssecretaris van de presidentiële pers, Victor Teteya, hadden Odrou en zijn medeplichtigen in de voorgaande maanden negen maal getracht president Bokassa om te brengen.

Op 23 maart werd vanuit diplomatieke bron in N'Djamena (Tsjaad) gemeld dat de acht ter dood veroordeelden reeds op 14 febr. door een vuurpeloton terechtgesteld waren.

Door een gezaghebbende Franse bron, aldus Le Monde (30-4), werd bericht dat de Fransman Gaillant na persoonlijke interventie van de Franse president Giscard d'Estaing op last van president Bokassa was vrijgelaten en uitgewezen. *(AFP, AP*. Le Monde)

PREMIER ONTSLAGEN

Op 7 april ontsloeg president Bokassa bij een reorganisatie van het kabinet mevr. Elisabeth Domitien als premier. Het door haar sinds 1

jan. 1975 beheerde ambt nam Bokassa persoonlijk over, terwijl hij zich bovendien met het beheer van zeven van de 23 portefeuilles belastte (justitie, defensie, sociale zaken, handel, industrie en mijnbouw, PTT en voorlichting). Over liet lot van mevr. Domitien werd niets meegedeeld. (AP, *NZZ)*

(Vor. ber. pag. 95/1.)

COMOREN

MOORDKOMPLOT TEGEN PRESIDENT SOILIH

Op 2 april werd de ontdekking bekendgemaakt van een komplot dat ten doel had president Ali Soilih te vermoorden. De volgende dag werd een twaalftal personen gearresteerd, vooral aanhangers van de vroegere president Ahmed Abdallah, o.w. drie van zijn vroegere ministers t.w. Ali M'Roudjae, Omar Tamou, Mohammed Taki. Ook werd de arrestatie gemeld van Said Hachim. secretarisgeneraal van de Partij van de Eenheid (OUDZIMA), en Said Bakar Tourqui, leider van de RDPC, die zich aanvankelijk achter Soilih had geschaard maar nu de ,,socialistische koers'' van de nieuwe regering verwierp (Le Monde). De samenzweerders zouden M'Roudjae 'tot staatshoofd hebben willen installeren.

(Vor. ber pag. 124 e.v)

BETREKKINGEN MET SU EN CHINA

De Comoren en de SU kwamen per 6 jan. diplomatieke betrekkingen op ainbassadeursniveau overeen, terwijl die tussen de Comoren en de Volksrepubliek China reeds op 13 nov. 1975 in een gemeenschappclijk communiqué te New York waren bekendgemaakt. Sindsdien werden verdere contacten tussen de Comoren en China gemeld. Eind april bracht de Chinese ambassadeur op Madagascar een bezoek van een week aan de Comoren-hoofdstad Moroni, waar hij door president Soilih ontvangen werd, en op 31 mei arriveerde een regeringsdelegatie van de Comoren o.l.v. minister van binnenlandse zaken Saiim Hamidi in Peking voor besprekingen met o.a. vice-premier Tsjang Tsjoen-tsjiao. (Peking Review, *Tass)*

NIGER

WIJZIGING KABINET. MISLUKTE STAATSGREEP. DOODVONNISSEN VOLTROKKEN

Nadat Ibrahim Loutou op 14 jan. als staatssecretaris voor voorlichting en

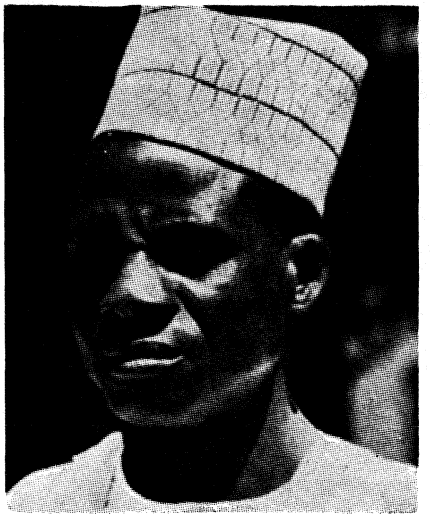

President Kountché

toerisme ontslagen was en onder huisarrest was gesteld, maakte president Seyni Kountché op 21 febr een reorganisatie van zijn kabinet bekend. De portefeuilleverdeling in het nieuwe kabinet, dat naast de president zeven civiele ministers (jonge technocraten) en zes militairen omvatte, was als volgt:

Onderwijs *en defensie - bataljonscommandant Idrissa Arouna; openbare ambten, arbeid en PTT - bataljonscommandant* Sory *Mamadou* Diallo; *financiën - militair intendant - Moussa* Tondi; *gezondheid en sociale zaken - bataljonscommandant Moussa Sala; buitenlandse zaken en samenwerking - kapitein Moumouni Djerrnakoye Adamou;* plattelandsontwikkeling *- kapitein Boulama Manga; minister in het bureau van de president belast met binnenlandse zaken - Alou Harouna; plan - Annou Mamane; mijnbouw en waterkracht -* Mounkaila *Arouna; economische zaken, handel en industrie - Alfidja Abderrahmane: jeugd, sport en cultuur - Garba* Sidikou; *justitie - Mamadou* Mallam *Aquemi; openbare werken. transport en stadsontwikkeling - Moussa* Bako.

Op 15 maart maakte president Kountché bekend dat loyale troepen de voorgaande nacht een poging tot een staatsgreep hadden verijdeld. De leiders van dit komplot — bataljonscommandant Bayère Moussa (op 21 febr. als minister van landbouw vervangen), kapitein Sidi Mohammed en Ahmed Mouddour (secretaris-generaal van de Nationale Arbeidersunie van Niger — waren gearresteerd.

Op 16 maart werd officieel meegedeeld dat bij de mislukte staatsgreep acht regeringsgetrouwe militairen waren gesneuveld.

Op 21 maart verklaarde president Kountché op een persconferentie dat de samenzweerders door een militair tribunaal zouden worden berecht, Uit het onderzoek was gebleken dat een twintigtal personen, zowel burgers als militairen, medeplichtig waren. Tot hen behoorden Idrissa Boube (chef van de inlichtingendienst) en Liman Chafi (een Malinese handelaar van Mauretaanse afkomst die met de medewerking van een lid van de Libische ambassade de wapens zou hebben geleverd).

Op 10 april werd officieel bekendgemaakt dat een krijgsraad 9 personen voor hun aandeel m de putsch ter dood had veroordeeld, van wie twee bij verstek (o.a. Liman Chafi). Voorts kregen 22 personen een levenslange gevangenisstraf opgelegd en werden 8 personen veroordeeld tot gevangenisstraffen varierend van 1 tot 5 jaar, terwijl twee personen werden vrijgesproken en één verdachte werd uitgewezen. De namen van de veroordeelden werden niet vermeld.

Op 21 april werden zeven van de negen ter dood veroordeelden door een vuurpeloton terechtgesteld: vier militairen (o.w. Bayère Moussa en Sidi Mohammed) en drie burgers (o.w. Ahmed Mouddour en Idrissa Boube).

Overigens waren op 15 april negen politieke gevangenen, die sinds de staatsgreep van 15 april 1974 gedetineerd waren, op vrije voeten gesteld. Tot hen behoorde Maidah Mamoudou, ex-minister van voorlichting.

Op 7 juni wisselden Sory Mamadou Diallo (minister van openbare ambten, arbeid en PTT) en Alou Harouna (gedelegeerd minister voor binnenlandse zaken) van portefeuille, terwijl een nieuw staatssecretariaat voor onderwijs werd ingesteld, o.l.v. Mahamadou Halilou.

Terwijl Le Monde (17-4) de mislukte staatsgreep in verband bracht met het streven van president Kountché om de militairen in het bestuur door jonge technocraten te vervangen, werd in een ingezonden brief in Le Monde (21/22-3) gerept van een reactie van de Haoussastam op de „Djerma-overheersing". (Le Monde)

(Vor. ber. pag. 94/3.)

NIGERIA

NASLEEP MISLUKTE STAATSGREEP

Nadat radio-Lagos op 6 maart de arrestatie had gemeld van luitenant-kolonel B. S. Dimka, de leider van de mislukte staatsgreep van 13 febr. (pag. 176/2), werd op 10

maart bericht dat Nigeria zijn sinds 13 febr. gesloten grenzen heropend had.

Op 11 maart werd officieel bekendgemaakt dat 32 personen wegens hun betrokkenheid bij de mislukte coup door een speciaal militair tribunaal ter dood veroordeeld waren. Nadat de opperste militaire raad deze doodvonnissen nog dezelfde dag had bevestigd, werden 30 van de 32 personen in de nacht van 11 op 12 maart door een vuurpeloton terechtgesteld. De executies, die deels in de Kirikiri-gevangenis deels op een strand bij Lagos werden voltrokken, zouden door duizenden mensen zijn bijgewoond, aldus radio-Lagos.

Tot de terechtgestelden behoorden generaal-majoor I. D. Bisalla, de vroegere minister van defensie, en majoor C. B. Dabang alsmede één burger, Abdulkarim Zakari, een radio-journalist die aan Dimka's uitzending op 13 febr. zou hebben meegewerkt en die een relatie van de echtgenote van ex-president Gowon zou zijn. Onder de ter dood veroordeelden bevonden zich ook een kolonel en vier luitenant-kolonels. Het tribunaal veroordeelde voorts een kapitein tot levenslange gevangenisstraf.

Volgens een officiële bekendmaking op 12 maart waren i.v.m. de mislukte staatsgreep in totaal 125 personen gearresteerd, incl. enkele burgers, maar waren inmiddels 40 van hen weer vrijgelaten.

De nieuwe stafchef van de strijdkrachten, brigade-generaal Chehu Yar'Adua, verklaarde op 12 maart dat de putsch ,,oorspronkelijk was opgezet als een komplot van majoors in Kaduna tijdens een militaire oefening". Het initiatief daartoe berustte bij drie officieren die toen vooral bezwaar maakten tegen een h.i. te zware verduisteringsoefening. Deze groep o.l.v. majoor Dabang had later contact opgenomen met een andere dissidente groep van kolonels en luitenant-kolonels o.l.v. generaal-majoor Bissala, het enige lid van de opperste militaire raad dat door generaal Mohammed in juli 1975 gehandhaafd was. Doelend op verschillende besprekingen die in Londen plaats zouden hebben gevonden zei Yar'Adua dat een van de motieven van de samenzweerders was geweest het voornemen van generaal Mohammed om 100.000 van de naar schatting 230.000 militairen van het leger te demobiliseren. Hij deelde mee dat de regering ,,juridische en diplomatieke stappen" ondernam om gen. Gowon naar Nigeria te repatriëren ,,teneinde zich te komen verdedigen tegen de beschuldiging van zijn medeplichtigheid aan de coup".

Engeland weigert uitlevering Gowon

In een brief van het nieuwe Nigeriaanse staatshoofd, luitenant-generaal Obasanjo, aan de Britse regering d.d. 22 maart werd een officieel verzoek om Gowons ,,onmiddellijke terugkeer" gedaan, naar de Nigeriaanse commissaris voor buitenlandse zaken, luitenant-kolonel Joseph Garba, op 27 maart meedeelde. Maar de Britse premier Callaghan deelde de Nigeriaanse regering in een op 12 mei door staatsminister Edward Rowlands in Lagos bezorgde brief mee dat Engeland niet in staat was aan het verzoek om repatriëring van Gowon gevolg te geven, omdat kwesties als deportatie en uitwijzing een zaak van de rechter waren en dus buiten de politieke sfeer lagen. Inmiddels had de Nigeriaanse regering op 27 april alle privileges van Gowon (zoals zijn pensioen) ingetrokken tot hij naar Nigeria zou terugkeren.

De Britse weigering droeg tot een verdere verslechtering van de betrekkingen tussen Engeland en Nigeria bij.

Reeds op 4 maart had Engeland op verzoek van de Nigeriaanse regering zijn Hoge Commissaris in Lagos, Sir Martin Le Quesne, teruggeroepen vanwege diens ,,persoonlijke onaanvaardbaarheid". De Nigeriaanse regering was ontstemd over het feit dat de Hoge Commissaris het bericht van Dimka's poging om via het commissariaat contact met Gowon op te nemen — wat door Le Quesne geweigerd was — in de pers had laten uitlekken en dat hij bovendien om schadevergoeding wegens de anti-Britse betoging van 17 febr. had gevraagd, terwijl de Nigeriaanse natie nog rouwde om het verlies van president Mohammed.

Op 15 mei verklaarde president Obasanjo voor de radio dat de Britse regering duidelijk was meegedeeld dat ,,elk land dat Yakoeboe Gowon huisvest (...) een onvriendelijke daad jegens de regering en het volk van Nigeria pleegt".

Terechtstelling Dimka

In zijn radiotoespraak op 15 mei 's avonds maakte het Nigeriaanse staatshoofd Obasanjo bekend dat eerder die dag ,,twee van de voornaamste aanstichters van de mislukte coup" door een vuurpeloton waren terechtgesteld, nl. luitenant-kolonel B. S. Dirnka en politiecommissaris J. D. Gomwalk (ex-gouverneur van de voormalige deelstaat Benue Plateau). De opperste militaire raad had de door een speciaal militair tribunaal gevelde doodvonnissen bekrachtigd.

Op 16 mei werd bekend dat nog vier legerofficieren en een politierechter ter dood waren veroordeeld en op 15 mei terechtgesteld. Bovendien waren 11 wersonen tot levenslange gevangenisstraf veroordeeld, o.w. wolitiecommissaris S. K. Dimka (een broer van luitenant-kolonel Dimka en een zwager van generaal Gowon), terwijl een jongere broer van de vroegere president, kapitein Isaiah Gowon, een gevangenisstraf van 15 jaar kreeg. Na een verhoor waren 56 personen in vrijheid gesteld. *(The Times, Reuter, AFP, NZZ)*

(Vor. ber. pag. 175/2 e.v.)

REORGANISATIE KABINET

Op 15 rnaart maakte het Nigeriaanre staatshoofd, luitenant-generaal Olusegun Obasanjo, een reorganisatie van het kabinet plus een aantal andere benoemingen bekend.

Vijf nieuwe commissarissen (ministers) werden benoemd: generaal-majoor O. E. Obada (openbare werken) i.p.v. kapitein Olufemi Olumide, die een functie bij de marine kreeg; luitenant-kolonel M. Buhari (oliezaken en energie), tot dusver militair gouverneur van de deelstaat Borno, i.p.v. M. T. O. Akobo, die de portefeuille van economische ontwikkeling kreeg; luitenant-kolonel Muktar Mohammed (huisvesting, stadsontwikkeling er? milieubeheer) i.p.v. R. A. Adeleye, die met de portefeuille van industrie werd belast als opvolger van kolonel M, I. Wushishi, die bevelhebber van de 4de infanterie-divisie werd; luitenant-kolonel M. Magoro (transport) i.p.v. brigade-generaal Chehu Yar'-Adua, de nieuwe stafchef van de strijdkrachten; en politiecommissaris Kafaru Tinubu (gezondheid) i.p.v. kolonel Dan Suleiman, die militair gouverneur van de deelstaat Plateau werd.

Voorts werd Umoro A. Mattalab (voorheen economische ontwikkeling) belast met de portefeuille van coöperaties en bevoorrading i.p.v. M. Ajose-Adeogun, die benoemd werd tot voorzitter van de federale commissie voor de ontwikkeling van de hoofdstad èn tot commissaris voor speciale taken. (Vor. ber. pag. 514/3 - 1975). Tevens werden in totaal in vier deelstaten nieuwe (militaire) gouverneurs benoemd. Vervolgens werd op 22 april de opperste militaire raad met acht nieuwe leden aangevuld, o.w. kolonel Wushishi en luitenant-kolonel Buhari. (A F P, R e u t e r)

OPPER-VOLTA

VORMING NIEUW KABINET NA SOCIALE ONRUST

Op 29 jan. ontbond president Sangoule Lamizana het kabinet na bijna twee maanden van moeilijkheden tussen het militaire bewind en de vakbeweging. Op 1 dec. 1975 had deze de regering met een algemene staking gedreigd als haar eisen niet werden ingewilligd: een verhoging van de lonen, een afschaffing van een belasting die als ,,politieke contributie" werd aangeduid en de terugkeer tot ,,een democratisch leven". Op 16 dec. riep de vakbeweging een algemene staking voor 48 uur uit. Daarop stemde de regering met bepaalde loonsverhogingen in en op 17 jan. kondigde president Lamizana in een boodschap tot de natie een reeks sociale maat-

regelen aan. Tevens riep hij de vakbeweging per brief op de kalmte te bewaren ,,tot concrete oylossingeri zijn gevonden".

De president deelde in een door de radio uitgezonden verklaring op 29 jan. mee, dat de te vormen nieuwe regering voor tweederde uit burge s en een derde uit militairen zou bestaan. Bovendien zegde hij de vorming van een ,,speciale commissie" toe, die de wensen van het volk zou moeten analyseren en oplossingen voor de problemen zou moeten voorstellen. ,,Het besluit hiertoe is genomen om ons te begeven op de weg van de evoluties en wijzigingen teneinde volledig de diepe en wettige aspiraties van het volk van Opper-Volta te beantwoorden. Maar dat zal gebeuren in orde en discipline. Ieder van ons moet beseffen wat de grenzen van het mogelijke zijn en wat doenlijk en aanvaardbaar is," aldus Lamizana.

In het nieuwe kabinet, waarvan de samenstelling op 9 febr. bekend werd gemaakt, zetelden naast generaal Lamizana 10 burgers en 5 militairen (tegen voorheen resp. 4 en 10). Bovendien keerden slechts vijf ministers van het oude kabinet in het nieuwe terug. De voornaamste portefeuilles waren als volgt verdeeld:

President en premier - generaal Sangoule Lamizana* (voorheen ook justitie); binnenlandse zaken en veiligheid - majoor Gabriel Some Yorgnan: buitenlandse zaken - Alfred Kabore; defensie - kolonel Baba Sy* (tevens stafchef); justitie - François-Xavier Zongo; financiën - militair intendant Sanfo Mamadou: handel, industrie en mijnbouw - Emanuel Zoma*: openbare werken, transport en stedenbouw - majoor Nahamoudou Ouedraogo*; openbare ambten en arbeid - Zoumana Traore (secretaris-generaal van de vakbond USTV); onderwijs - Ali Lankoande*; voorlichting en PTT - Emile Bassano.

= leden vorige kabinet

Geen plaats in het nieuwe kabinet kregen o.a. kapitein Saye Zerbo (voorheen buitenlandse zaken), militair intendant Tiemoko Marc Garango (financiën) en luitenant-kololel Jean Bila Zagre (binnenlandse zaken).

Op 23 juli volgden nieuwe mutaties:

Militair intendant Sanfo Mamadou werd als minister van financiën vervangen door kapitein Leonard Kalmogo, tot dusver minister van planning. Dit departement werd toevertrouwd aan Soumana Boubacar, die op het ministerte van toerisme werd vervangen door Emile Bassano. Kapitein Kouliditi tenslotte werd minister van voorlichting en PTT in Bassano's plaats. (Le Monde)

(Vor ber pag 205/2 - '74 en 783/2 - 74;

GRENSGESCHIL RIET MALI BIJGELEGD

Terwijl ren Afrikaanse bemiddelingscommissie onder auspieien van de OAE poogde een oplossing voor het in dec 1974 opgelaaide grensgeschil tussen Mali en Opper-Volta te vinden (pag. 128-1975). werd in een communiqué van de Guinese regering d.d. 5 juni 1975 melding gemaakt van een hervatting van de vijandelijkheden tussen beide landen na een gevechtspauze van verscheidene maanden.

Op 18 juni vond in de Togolese hoofdstad Lomé een bijeenkomst plaats van de presidenten Eyadema (Togo), Senghor (Sengal), Kountché (Niger), Traore (Mali) en Lamizana (Opper-Volta) alsmede van Lansana Beavogui (premier Guinee), William Eteki Mboumoua (secretaris-generaal OAE), Mohammed Ben Ahmed Abdelghani (vertegenwoordiger van de Algerijnse president Boumediene) en Omar Arteh Ghalib (minister van buitenlandse zaken van Somalia als vertegenwoordiger van president Siyad Barre, toen de OAE-voorzitter). Volgens het na afloop van dit overleg uitgegeven communiqué beloofden Mali en Opper-Volta ,.hun geschil te beëindigen op basis van de aanbevelingen van de bemiddelingscommissie". Voorts zou Mali twee gevangenen uit Opper-Volta vrijlaten en in beslag genomen materieel van Opper-Volta restitueren. De bemiddelingscommissie, wier aanbevelingen door beide partijen waren aanvaard, beval de instelling aan van een neutrale technische commissie t.b.v. een onafhankelijke demarcatie van de gemeenschappelijke grens, om zo de soevereiniteit over bepaalde dorpen vast te stellen Nadat president Lamizana op 5 juli de vrijlating van 33 gedetineerde Malinezen had aangekondigd, ondertekenden hij en pres. Moussa Traore van Mali op 11 juli 1975 in de Guinese hoofdstad Conakry met hun gastheer president Sekou Touré een ,,permanent vredesakkoord" met de belofte ,,definitief af te zien van het gebruik van geweld" in enig onderling geschil. (Le *Monde*. The *Times*)

SEYCHELLEN

ONAFHANKELIJKHEID

De in de Indische Oceaan gelegen Seychellen, een groep van 92 eilanden, werden op 28/29 juni als 36ste lidstaat van het Gemenebest onafhankelijk. De op middernacht plaatselijke tijd geboren republiek wordt geleid door president James Mancham, de vroegere premier, en premier Albert René.

Met de onafhankelijkheid, die door delegaties uit 61 landen werd gevierd, herkregen de Seychellen de soevereiniteit over de eilandjes Aldabra, Farquhar en Desroches, die in 1965 door Engeland voor 50 jaar aan de VS voor militaire doeleinden waren verhuurd. Een desbetreffende overeenkomst was na overleg tussen vertegenwoordigers van de Seychellen, Engeland en de VS te Londen bereikt en op 18 maart bekendgemaakt. (Reuter)

(Vor. ber. pag. 128)

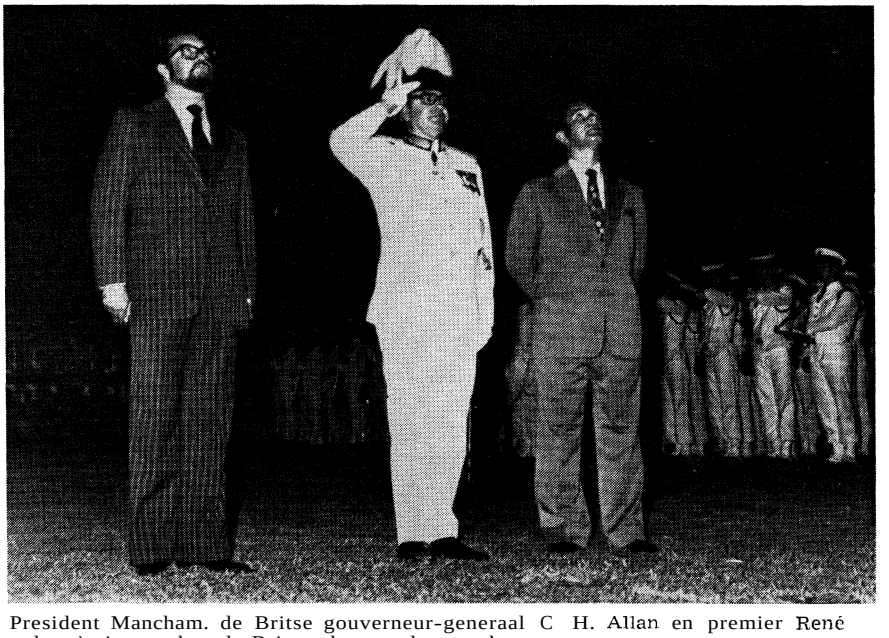

President Mancham. de Britse gouverneur-generaal C H. Allan en premier René (v l n r) zien toe hoe de Britse vlag wordt gestreken

REGERINGEN EN VERKIEZINGEN

GHANA. Op 7 maart werd bekendgemaakt dat hrt staatshoofd, kolonel Ignatius Acheampong, was bevorderd tot generaal. (Reuter)
Op 2 juni bracht generaal Acheampong enkele wijzigingen in het kabinet aan. Kolonel George Minyila (industrie) en luitenant-kolonel B. K. Ahlijah (gemeentebestuur) wisselden van portefeuille evenals kolonel D. A. Iddisah (transport en verbindingen) en luitenant-kolonel T. T. Kutin (grondbeheer en mijnbouw). (AFP) (Vor. ber. pag. 95/2)

IVOORKUST. Bij een reorganisatie van het kabinet op 4 maart werd het aantal ministers plus staatsministers van 29 op 36 gebracht. Alle staatssecretariaten werden afgeschaft en vervangen door ministeries, waarvan de titularissen vaak dezelfde personen bleven. Een ministerie voor vrouwenaangelegenheden werd ingesteld en toevertrouwd aan mevr. Jeanne Gervais, waarmee voor het eerst een vrouw in het kabinet van Ivoorkust werd opgenomen. De portefeuilleverdeling na de reorganisatie is als volgt:

Staatsministers : Binnenlandse zaken - Mathieu Ekra; openbare gezondheid en bevolking - Jean-Baptiste Mockey*; zonder specifieke taak - Auguste Denise, Loua Diomande (voorheen betrekkingen met Nationale Vergadering) en Nanlo Bamba (voorheen bosbouw).

Ministers: Justitie - Camille Alliali; buitenlandse zaken - Arsène Assouan Usher; defensie - Kouadio M'Bahia Blé; economie en financiën - Henri Konan Bedié; planning - Mohammed T. Diawara; nouwnijverheid en stadsplanning - Alexis Thierry-Lebbe; landbouw - Abdoulayc Sawadogo; wetenschappelijk onderzoek - Jean Lorougnon Guede; onderwijs - Paul Yao Akoto; handel - Maurice Sery Gnobela; openbare werken en transport - Désiré Boni; veeteelt - Dicoh Garba; arbeid - Albert Vanié Bi Tra (voorheen ook sociale zaken); jeugd, volksopvoeding en sport - Etienne Ahin; voorlichting - Laurent Dona Fologo; begroting - Abdoulaye Kone (voorheen staatssecretaris); mijnbouw - Faul Gui Dibo (voorheen staatssecretaris); bosbouw - Koffi Attobra (voorheen staatssecretaris voor nationale parken); basisonderwijs en schooltelevisie - Pascal Dikebie N'Guessan (voorheen staatssecretaris); cultuur - Jules Hie Nea (idem); binnenlandse veiligheid - Gaston Ouassenan Kone (idem); samenwerking - Clément Kaul Meledje (idem); PTT - Bangali Kone (idem): marine - Lamine Fadiga (idem); openbare diensten - Kei Boguinard"; vrouwenaangelegenheden - mevr. Jeanne Gervais*; toerisme - Ibrahima Kone*; sociale zaken Alphonse Kouman Yao*; natuurbescherming - François Dacoury-Tabley*; betrekkingen met Nationale Vergadering - Emile Brou*.

(* = nieuw)

Vier ministers verlieten het kabinet: Hippolyte Aye (openbare gezondheid en bevolking), Souleymane Cissoko (PTT), Joseph Tadjo Ehoue (openbare diensten) en Blaise N'Dia Koffi (toerisme).
Opmerkelijk was de terugkeer op het politieke toneel van Jean-Baptiste Mockey, de voormalige vice-wremier en minister van binnenlandse zaken, die na zijn arrestatie in 1963 op beschuldiging van samenzwering tegen de staatsveiligheid in januari 1965 ter dood was veroordeeld. Hij had toen echter gratie gekregen van zijn vroegere strijdmakker president Houphouët-Boigny en was in mei 1967 op vrije voeten gesteld, waarna hij zich in de hoofdstad als apotheker vestigde en er een kiiriiek opende. Tijdens het 6de congres van de eenheidspartij Parti démocratique de la Côte d'Ivoire in oktober 1975 was hij als lid van het politieke bureau van de partij gekozen. Zijn aanvaarding van een ministersportefeuille werd door Le Monde (6-3) gezien als de uitkomst van de sinds verscheidene jaren ondernomen pogingen om tot een nationale verzoening in Ivoorkust te komen, waar de komplotten van 1963 en hun vervolg traumatisch op de politieke elite hadden gewerkt.

(Vor. ber pag. 528/1-1974)

LIBERIA. President Tolbert heeft op 24 mei de minister van justitie, Lawrence A. Morgan, van zijn ambt ontheven evenals de plaatsvervangende minister en de directeur van de politie. Tot opvolger van Morgan werd benoemd Astrada Barnard. (Reuter)
De overige portefeuilles in het kabinet waren volgens een bekendmaking van president Tolbert op 12 jan. als volgt verdeeld: Buitenlandse zaken - Cecil C. Dennis; financiën - James T. Phillips Jr (voorheen landbouw); handel, industrie en transport - William E. Dennis Jr; PTT - mevr. Abeodu Jones*; staatsminister presidentiële zaken - F, Reginald Townsend: voorlichting, cultuur en toerisme - Edward B. Kessely; arbeid, jeugd en sport - J. Jenkins Peal, onderwijs - Advertus A. Hoff; defensie - Harry A. Greaves*; openbare werken - Gabriel J. Tucker; grondbeheer en mijnbouw - Aaron Holmes (voorheen onderminister); planning en economische zaken - D. Franklin Neal; landbouw - Louis A. Russ (voorheen onderminister); gezondheid en sociale zaken - Oliver Bright; actie „ontwikkeling en vooruitgang" - J. K. Levee Moulton*; directeur kabinet - Saba Kla-Williams*; plaatselijk bestuur. plattelandsontwikkeling en stadsreconstructie - Everett J. Goodridge; minister zonder portefeuille - Charles Clarke*.

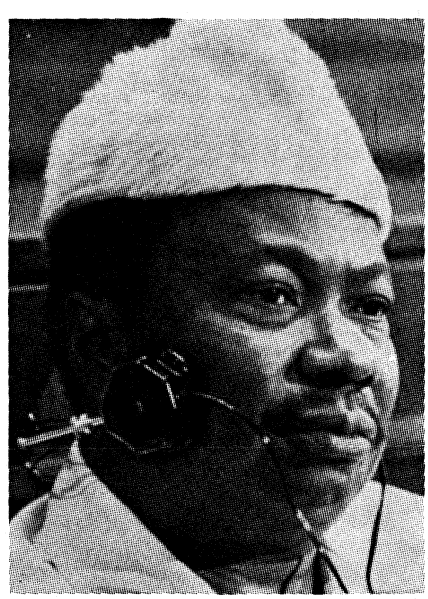

President Tolbert

* = nieuw.

(Vor. ber. pag. 96/1)

MAURETANIE. Op 17 juni bracht president Moktar Ould Daddah een aantal wijzigingen in zijn kabinet aan. Benoemd werden: Ethmane Sid Ahmed Yessa (voorheen procureur-generaal) - cultuur; Ba Mamadou Alassane (voorheen administratief secretariaat PPM) - voorlichting en PTT; Abdellahi Ould Ismael - visserij: kolonel Vahi Ould Mayouf (eerste militair in het kabinet) - bouwnijverheid; sjeik Melainine Robert (voorheen secretaris-generaal eenheidsvakbond) - minister zonder portefeuille; Abdellahi Ould Baye (voorheen staatsminister menselijke vorming en islamitische zaken) - staatsminister voor nationale oriëntatie; Ahmed Ould Sidi Baba (voorheen bouwnijverheid) - staatsminister menselijke vorming en isiairiitische zaken. (AFP)

(Vor. ber. pag. 94/1)

MAURITIUS. Sir Harold Walter, de minister van gezondheid, heeft op 1 juni het beheer van de portefeuille van buitenlandse zaken overgenomen van premier Sir Seewoosagur Ramgoolam. (AFP)

(Vor. ber. pag. 288/3 - 1974)

r

SIERRA LEONE. Op 26 maart heeft het parlement president Siaka Stevens voor een tweede termijn van vijf jaar als president herkozen. Hij was de enige kandidaat. (AFP)
Op 10 mei werd bericht dat L. A. M. Brewah (minister van openbare werken) en S. A. T. Koroma (ministe van sociale zaken) het kabinet hadden verlaten. Brewah werd vervangen door A. B. M. Kamara, wiens portefeuille van voorlichting en radio werd overgenomen door N. A. P. Buck, tot dusver minister van ontwikkeling en economische planning. Dit departement werd nu samengevoegd mrt dat van financiën, terwijl het ministerie van sociale zaken met dat van onderwijs werd gecoinbineerd. (KCA)
Op 21 mei werd gemeld dat nog twee ministers — F. B. Turay (huisvesting en plattelandsplanning) en D. F. Shears (grondbezit) — waren ontslagen om een meer gestroomlijnd bestuur tot stand te brengen. Huisvesting en plattelandsplanning werden toegevoegd aan het ministerie van binnenlandse zaken o.l.v. de premier, Christian A. Kamara-Taylor, terwijl het ministerie van grondbezit gecombineerd werd met dat van mijnbouw. (The Times) (Vor. ber. pag. 142/3)

SWAZILAND. Kolonel Maphevu Dlamini, de bevelhebber van het leger, werd na zijn benoeming tot premier door koning Sobhceza II cp 31 maart beëdigd. Hij is de opvolger van Makhosini Dlamini, die het ambt van premier na 8 jaar om gezondheidsredenen zou hebben neergelegd. (Reuter) (Vor. ber. pag. 420/3-1973)

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelinij „Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

TOENEMEND ZWART VERZET IN ZUID-AFRIKA

Op 16 juni braken onder de zwarte bevolking van de woungemeenschap Soweto bij Johannesburg ernstige ongeregeldheden uit, die oversloegen naar andere zwarte woongemeenschappen in Transvaal. In tien dagen tijds, aldus minister van justie en politie James Kruger op 25 juni, kwamen daarbij 176 personen om het leven (o.w. 2 blanken) en raakten 1.139 personen gewond.

De aanleiding tot de uitbarsting van geweld vormde een taalkwestie de verplichte invoering van het Afrikaans op de Bantoe-scholen, d w.z scherpere toepassing van de verplichting voor de helft in het Engels en de andere helft in het Afrikaans te onderwijzen De *Volks*krant (18-6) schreef hierover o a

De zwarte Afrikanen in de ,,blanke' industriegebieden zijn de enige Zuidafrihanen die verplicht worden zowel Engels als Afiikaans te leren Ieder ander, blank. kleurling en zwarte Afrikaan in de ,Bantoelanden' mag kiezen tussen Engels en Afrikaans

De zwarte Afrikanen zien deze verplichting als een nieuw teken dat de regering hen volgens het principe van de gehate Bantoe-onderwijswet geen vak goed wil leren omdat de zwarte alleen te gebruiken moet zijn als ongeschoold arbeider In de eerste jaren van de lagere school krijgen de zwarte kinderen les in hun eigen stamtaal maar dan plotseling moet onderwijs gegeven worden in Engels en Afrikaans Vanaf febr ontstonden er problemen met scholen die weigerden naast het Engels Afrikaans te onderwijzen Het leidde tot stakingen en afzetten van schoolbesturen in Soweto De invoering van het Afrikaans als tweede verplichte taal komt bovendien op een moment dat de regering de mond vol heeft over de onafhankeliike Bantoelanden" of „Homelands" (Thuislanden) waar uiteindelijk alle zwarten naar toe ,,mogen". Daar wordt zeker geen Afrikaans gesproken. In de ogen van de zwarten is het daarom extra hypocriet om zwarte kinderen Afrikaans te leren.

Volgens het principe van de Thuislanden zullen alle zwarten de nationaliteit van hun stamland krijgen zodat er ongeveer over tien jaar alleen nog maar blanke Zuidafrikanen over zijn. Waarom zouden zij dan die taal moeten leren?..."

hls oorzaak van de onlusten werd echter genoemd de frustraties van de zwarte stedelingen Ditzelfde gold volgens The *Guardian* (17-6) voor de gewelddadigheden te Sharpeville, waar op 21 maart 1960 69 doden en 186 gewonden te betreuren waren tijdens ongeregeldheden i.v.m. de z.g. pasjeswetten voor zwarten. In het algemeen schreef *NRC/H'blad* hierover in commentaren op 17 juni en 22 juli o.m.:

„Sinds het bloedbad van Sharpeville van 1960 was de zwarte bevolking van Zuid-Afrika geïntimideerd. Van naar buiten tredende opstandigheid tegen de apartheidspolitiek is al die jaren geen sprake geweest. Intussen echter is een jonge generatie opgegroeid, die door Sharpeville niet geterroriseerd is. En het was bij deze jongeren dat nu voor het eerst weer in een gewelddadige uitbarsting het verzet der zwarte bevolking van Zuid-Afrika tegen de onderdrukkingspolitiek der blanke minderheid tot uiting is gekomen. Deze jongeren sloegen terug toen de politie een demonstratie wilde belemmeren. Het beeld van een rustig Zuid-Afrika temidden van een roerige omgeving is door de gebeurtenissen van Soweto gebleken een drogbeeld te zijn. Want de omvang der onlusten maakt duidelijk, dat hier meer aan de hand is dan alleen maar ontevredenheid van een aantal scholieren over de invoering van het Afrikaans voor een aantal leervakken — een taal die de kinderen niet willen leren omdat zij voor hen een symbool van de onderdrukking is. Ook hier weer is de directe aanleiding niet meer geweest dan de lont die de in lange jaren opgehoopte explosieve ontevredenheid en opstandigheid tot ontploffing heeft gebracht. Waarbij valt op te merken. dat deze ontevredenheid zich op geen enkele andere wijze had kunnen ontladen, aangezien sinds 1960 alle Bantoe-organisaties verboden zijn die strijd voerden tegen de apartheidspolitiek. terwijl de veiligheidsmaatregelen der politie elke politieke actie onmogelijk hebben gemaakt.

De Zuidafrikaanse apartheidspolitiek heeft een aantal onuitgesproken uitgangspunten. Een daarvan is, dat het mogelijk moet zijn dat een vier miljoen blanken erin slagen — fundamenteel door gebruik van geweld — ruim 15 miljoen ,,kleurlingen" onbeperkt te manipuleren en de belangen van die meerderheid aan die der minderheid ondergeschikt te maken. Een ander uitgangspunt is, dat een dergelijk beleid beschouwd kan worden als een binnenlandse aangelegenheid waarmee de rest van de wereld niets te maken heeft. Dat het tweede van die uitgangspunten niet meer met de realiteiten in overeenstemming is dat is de laatste jaren door de voortdurende internationale veroordelingen van het apdrtheidsbeleid wel gebleken.

Soweto heeft aangetoond dat ook de manipuleerbaarheid van de niet-blanke bevolking van Zuid-Afrika haar grenzen heeft

„De nieuwe protestacties onderstrepen het groeiende zelfbewustzijn van de zwarte bevolking in het zogenaamde ,,blanke" deel van Zuid-Afrika. Anders dan na het bloedbad van Sharpeville in 1960 hebben de zwarten zich nu niet laten intimideren door tientallen doden en gewonden en massale arrestaties. Apartheidspolitiek en zwart nationalisme staan feller dan ooit tegenover elkaar. (...)

De grieven van ae zwarte bevolking hebben te maken met hun achtergestelde positie in Zuid-Afrika. Vooral de zwarten die wonen en werken in de blanke industriesteaen hebben het gevoel tweederangs burgers te zijn.

Hun behuizing in de zwarte wijken is schamel, hun lonen blijven steeds verder achter bij die van hun blanke collega's en een pasjessysteem belemmert hen in hun bewegingsvrijheid. Bovendien mogen ze zich niet in vakbonden organiseren en ook politieke partijvorming is verboden. Verder geeft de regering voor elke blanke scholier zeventien maal zo veel geld uit als voor een zwarte.

Als de regering van premier Vorster haar apartheidspolitiek volgens plan uitvoert, zal de achtergesteldheid van deze zwarten nog toenemen. Ondanks het feit dat het merendeel van de Zuidafrikaanse zwarten in het voor de blanken bestemde deel van het land een bestaan vindt, is het bewind in Pretoria bezig om aan de zwarte bevolking tien stamgebieden toe te wijzen en deze onafhankelijkheid te verlenen.

Op deze zogenaamde ,,grote apartheid" wordt terecht als kritiek naar voren gebracht dat de zwarten die zeventig procent van de totale Zuidafrikaanse bevolking uitmaken slechts naar schatting der-

Een beeld van de confrontatie bij Alexandra.

Weekblad 45ste jaargang No. 2344. pag. 28159-28174

tien procent van het grondgebied krijgen toegewezen en dat de meeste „thuislanden" economisch niet levensvatbaar zijn. Maar de schrijnendste gevolgen heeft dit beleid voor de miljoenen zwarten in de blanke iridustriegebieden.
Volgens de Zuidafrikaanse regering worden zij automatiscn staatsburgers van hun „thuisland", ook al zijn ze er niet geboren en zijn ze er nog nooit geli-ces!. Sc krijgen van de ene dag op de andere de status van vreemdeling en hun positie is te vergelijken met die van gastarbeiders. Als alle thuislanden op dit moment onafhankelijk zouden rijn dan zou de blanke Zuidafrillaanse staat naast de vier miljoen blanke inwoners meer dan acht miljoen zwarte vreemdelingen tellen, die op den duur naar hun thuislanden moeten terugkeren. Deze verhouding wordt voor de blanken steeds ongunstiger,
Maar de regering van Transkei, het thuisland van de Xhosa-stam dat in oktober dit jaar als eerste onafhankelijk moet worden. heeft onlangs de grondwet zo veranderd dat geen enkele Xhosa in blank Zuid-Afrika verplicht kan worden de nationaliteit van Transkei aan te nemen. En zo hangt de ongeveer anderhalf miljoen Xhosa's in de blanke industriesteden van Zuid-Afrika zelfs statenloosheid boven het hoofd . . ."

Over Soweto zelf berichtte De Volkskrant (18-6):

„In Soweto wonen 1,5 mln zwarten en alleen al de naam. afkorting van South West Township (Zuid-Westelijke stadswijk) toont de minachting voor de autoriteiten voor deze vergaarbak van goedkope arbeidskrachten ten zuidwesten van Johannesburg. Slechts een derde van de 100.000 woningen langs de vuile straten en modderpaden heeft elektriciteit. Sanitair is er vrijwel niet. Er zijn twee bioscopen maar geen supermarkten in Soweto, de vijfde stad ten zuiden van de Sahara, waar, zo zegt de regering vol trots, de zwarte bevolking het aanzienlijk beter heeft dan hun rasgenoten in de rest van Afrika.
De uitzichtloosheid van de bevolking maakte Soweto tot een griezelig misdadige stad zoals de regering maar al te graag aan bevriende journalisten wil tonen. Vorig jaar werden er 8.000 mensen vermoord, er waren 1.300 gevallen van verkrachting en meer dan 8.000 gevallen van geweldpleging."

Onlusten juni

Op 16-6 trokken ca. 10.000 scholieren naar de Phefeni-school om 800 medeleerlingen k steunen die al voor de vijfde week de lessen boycotten uit protest tegen de verplichting bij sommige lessen Afrikaans te spreken. De betogers raakten slaags met de politie en zij richtten vernielingen aan. Minstens 23 mensen, o.w. 2 blanken kwamen om het leven. Op 17 juni duurden de onlusten voort, waarbij het dodental tot minstens 58 opliep.
Op 18 juni was het in Soweto relatief rustig, maar werden gevallen van geweldpleging gemeld uit Alexandra (een zwarte woongemeenschap ten noorden van Johannesburg), uit Vosloorus, Natalspruit en Katlehong ten zuidoosten, uit Kagiso in het westen en uit Tembisa in het noorden. Ook op de zwarte universiteit van Zoeloeland braken rellen uit. Door minister Kruger werd voor heel Zuid-Afrika een verbod van alle openbare bijeenkomsten tot 29 juni afgekondigd.
Na een weekend waarin het in Soweto en Alexandra opvallend rustig bleef, braken op 21 juni rellen uit in zwarte woonwijken ten oosten en ten noorden van de Zuidafrikaanse administratieve hoofdstad Pretoria. waar scholieren en volwassenen scholen en bussen in brand staken Politieversterkingen werden naar Hammanskraal, Hebron, Mabopane en Attridgeville gestuurd. Uit Mamelodi. waar scholen in brand werden gestoken, moesten blanken worden geëvacueerd. Volgens de politie waren de rellen in Mabopane begonnen door zwarten die protesteerden tegen een recente verhoging van de bustarieven.
Op 22 juni verklaar de minister Kruger in het parlement dat de minderheid van „tsoti's" (gangsters) de moeilijkheden had veroorzaakt. Hij stelde een verharding van het optreden van de autoriteiten tegen zwarte „onruststokers en relmakers" in het vooruitzicht.
Hoewel een relatie tussen de taalkwestie en de rellen werd ontkend, besloot de regering bij monde van minister M. C. Botha op 6 juli toch het verplichte gebruik van het Afrikaans als onderwijstaal op de zwarte scholen af te schaffen.
Inmiddels leek de rust teruggekeerd, maar vele zwarte Afrikanen bleven in hechtenis. Minister Kruger had op 25 juni verklaard dat 1.298 personen waren gearresteerd.

Voortdurende onrust

Op 15 juli kwam aan de betrekkelijke rust een einde.
Die dag werd in Krugersdorp bij Johannesburg een hoge ambtenaar van de Bantoe-bestuursraad van West Rand, J. L. Roos, door een zwarte Afrikaan in zijn kantoor doodgeschoten, terwijl een collega van hem door een andere zwarte Afrikaan in de borst werd geschoten. Een van de aanvallers werd aan de politie overgeleverd, de andere ontkwam.
Dezelfde dag bepaalde minister Kruger dat alle openbare bijeenkomsten tot nader order waren verboden en dat alle Afrikaanse scholen rond Johannesburg en Pretoria — die op 20 juli weer zouden opengaan — gesloten zouden blijven „totdat de zwarten zullen inzien dat scholen er niet zijn voor agitatie en intimidatie". Voorts verklaarde de minister de wet op de preventieve hechtenis (binnenlandse veiligheid) met onmiddellijke werking voor een jaar van kracht voor de provincie Transvaal, d.w.z. dat iedereen die een gevaar voor de openbare orde wordt geacht zonder vorm van proces voor onbepaalde tijd gevangen kan worden gehouden. Volgens minister Kruger stookten zwarte agitatoren de bewoners van de Afrikaanse woonsteden rond Pretoria en Johannesburg op tot nieuw geweld bij de heropening van de scholen. Sterke politie-eenheden stonden klaar om met iedereen af te rekenen die mocht trachten de orde te verstoren. Geen geweld zal worden geduld, aldus Kruger, die tevens Soweto voor blanken afsloot „omdat hun veiligheid op dit ogenblik niet kan worden gewaarborgd", hoewel gewapende politie daar patrouilleerde.
Op 17 juli werd het onrustig op de zwarte universiteit in Fort Hare (Kaapprovincie), waar de studentenraad besloot een dag van gebed te houden en een fonds te stichten voor hulp aan slachtoffers van de juni-rellen. Op 18 juli zouden ca. 150 studenten op de campus stenen en benzinebommen hebben gegooid. De om assistentie gevraagde politie dreef de menigte met traangas uiteen en de rector besloot de universiteit voor onbepaalde tijd te sluiten.
Op 19 juli werden twee schoolgebouwen in Johannesburg in brand gestoken, terwijl in een gerechtsgebouw en een r.-k. kerk een poging tot brandstichting geringe schade veroorzaakte. (In het gerechtsgebouw zou het Soweto-proces op 22 juli worden voortgezet.)
In Soweto en andere zwarte woongebieden werd inmiddels in pamfletten opgeroepen tot een algemene staking op 20 juli.
Terwijl het die dag in Soweto en Alexandra, waar een enorme politiemacht op de been was, ondanks de algemene staking rustig bleef, deden zich in andere plaatsen onlusten voor waarbij twee zwarte Afrikanen om het leven kwamen.

De gewelduitbarsting begon in de zwarte woongemeenschap Lynville bij de mijnwerkersstad Witbank (250 km ten oosten van Pretoria), waar een protestmars van ca. 3.000 zwarte scholieren uitliep op onlusten, waarbij de jongeren vooral in de aangrenzende wijken van Indiërs en kleurlingen vernielingen aanrichtten en brand stichtten in winkels en overheidsgebouwen. Auto's van blanken werden met stenen bekogeld, terwijl de politie hard ingreep en traangas gebruikte. Eén Afrikaan werd daar door een politiekogel dodelijk getroffen, terwijl een andere bij een verkeersongeluk omkwam.

In Middelburg r125 km ten oosten van Johannesburg) werden zes scholen gesloten in de zwarte voorstad Mhloezi, nadat demonstrerende studenten en scholieren door de straten waren getrokken en auto's met stenen hadden bekogeld Voorts hielden zwarte Afrikanen betogingen in Carletonville (ten westen van Johannesburg), werden kantoren van het Bantoebestuur in Highfield aangevallen ging een lagere school in Mohlakeng (het zwarte stadsgebied van Randfontein) in vlammen op en werd een poging tot brandstichting in een school te Hartebeesfontein (165 km ten zuidwesten van Johannesburg) door de politie verijdeld

Op 21 juli besloot minister Kruger dat de scholen in de zwarte woongebieden rondom Pretoria en Johannesburg de volgende morgen weer open zouden gaan.

Het besluit van het ministerie van justitie viel na een onderhoud tussen Kruger en een delegatie van zwarte Zuidafrikanen. De afvaardiging bestond uit inwoners, leden van schoolbesturen en schoolhoofden uit Soweto en andere zwarte woongebieden in de provincie Transvaal.
In een gezamenlijke verklaring werd gezegd, dat „de minister de verzekering heeft gekregen, dat zij (de zwarte afgevaardigden) in samenwerking met de ouders naar beste vermogen er op toe zullen zien, dat de heropening op een ordelijke manier zal geschieden en dat gezag en orde zullen worden gehandhaafd".
Na afloop van een bijeenkomst tussen W. A. Cruymagen, onderminister van Bantoezaken, en zwarte leiders van de Bantoe-stadsraad en -adviesraad van de zwarte woongebieden rond Johannesburg op 21 juli werd een gezamenlijke verklaring uitgegeven, waarin werd verzekerd dat alle grieven van de zwarte stadsbewoners in de „blanke" gebieden zouden worden onderzocht.

De heropening van de scholen in de zwarte woongebieden van de provincie Transvaal verliep op 22 juli betrekkelijk rustig, maar de opkomst van de scholieren liet te wensen over.

Volgens de autoriteiten was dat te wijten aan het feit dat lang niet iedereen tijdig van de heropening op de hoogte was.
Op de Phefeni-school in Soweto kwam geen enkele leerling opdagen. In de zwarte woonwijk Boipatang bij Vereeniging (50 km ten zuiden van Johannesburg), waar zich van de 500 leerlingen slechts 70 meldden, gebruikte de politie traangas tegen ca. 100 zwarte Afrikanen, voor het merendeel scholieren, die een politie-auto met stenen bekogelden.

Minister Kruger sprak zich op 24 juli tijdens een rede in Koster uit voor autonome besturen in de zwarte woongebieden op blank stedelijk gebied, maar hij keerde zich tegen het denkbeeld van een gemeenschappelijk parlement voor blank en zwart. Hij maakte een duidelijk onderscheid tussen „gezond" zwart nationalisme en het verlangen naar „zwarte macht" (black power). Niettemin zagen waarnemers in Krugers denkbeelden een mogelijk belangrijke stap in de richting van een permanente vestigingsvergunning voor de ruim 8 mln stedelijke zwarte Afrikanen. De onrust duurd echter voort. In het weekeinde van 25 juli werd melding gemaakt van negen afzonderlijke incidenten van brandstichtingen en het gooien van stenen in Transvaal, Natal en Oranje Vrijstaat, waarbij in op één na alle gevallen scholen het doelwit waren. Terwijl volgens persberichten in de voorgaande dagen in Soweto minder dan 10% van de leerlingen naar school kwam, meldde een woordvoerder van het departement van Bantoezaken op 26 juli dat met uitzondering van Soweto (60%), de opkomst in de scholen van de zwarte stadsgebieden rond Pretoria en in de z.g. „Vaal-driehoek" bijna 100% was. Zwarte schoolhoofden in Soweto drongen die dag aan op terugtrekking van de zwaar bewapende politiepatrouilles. Volgens H. H. Dlamlenze, secretaris-generaal van de Vereniging van Afrikaanse leerkrachten in Zuid-Afrika maakte de aanwezigheid van de politie de leerlingen bang. Diezelfde dag echter bekogelden ca. 100 zwarte scholieren mede-leerlingen die de lessen wilden volgen met stenen. Daarop deelde de politiecommissaris voor Soweto, brigade-generaal S. W. Le Roux, mee dat de scholen opnieuw gesloten waren. Tegelijk werd bericht dat twee van de drie zwarte universiteiten, nl. die van Fort Hare en North West, de volgende maand weer open zouden gaan.

Op 29 juli verlieten de leerlingen in Soweto onverwacht bij duizenden hun (kennelijk weer geopende) scholen, volgens de politie omdat zij door zwarte jongeren werden „geterroriseerd". Acht scholen van lager en voortgezet onderwijs in Soweto en naburige zwarte woongebieden werden in brand gestoken en al het blanke overheidspersoneel werd uit Soweto teruggetrokken, waar zwaar bewapende politie-eenheden opnieuw door de straten patrouilleerden. In de nacht van 29 op 30 juli werd brand gesticht in vier scholen in Soweto en in een school in Alexandra. Volgens kolonel Jan Visser, hoofd van de recherche in Soweto, was een bende „tsotsi's" (niet-werkende zwarte jongeren) voor een groot deel van de brandstichtingen verantwoordelijk.

Op 1 aug. vond te Soweto een bijeenkomst plaats, die was georganiseerd na besprekingen tussen de stedelijke Bantoeraad en vertegenwoordigers van de regering. Op die door ca. 3.000 bewoners bijgewoonde manifestatie deden leden van de Bantoeraad een beroep op de bevolking een eind te maken aan de gewelddadigheden en de kinderen weer naar school te sturen. Tevens werden de eisen van het „comité van 30", een contactorgaan voor onderhandelingen met de regering, geformuleerd: Reële inspraak in het bestuur, intrekking van het plan tot verlening van het burgerschap van thuislanden aan de zwarte stadsbevolking, verhoging van de Bantoelonen, erkenning van het recht op eigen ***vakbonden*** voor de zwarte arbeiders. amendering van de pasjeswetten, herstructurering van het zwarte onderwijs en beëindiging van discriminatie tegenover de zwarte werknemer in werkgelegenheidsvraagstukken.

Op 3 aug. deelde de politie mee dat de scholen in Soweto en andere zwarte stadgebieden de vorige dag weer normaal waren bezocht en dat alles rustig was.

Nieuwe onlusten

Op 4 aug. braken echter in Soweto nieuwe onlusten uit, die naar andere woongebieden oversloegen. Tot 9 aug. 's avonds vergden deze ongeregeldheden 12 doden en zeker 36 gewonden.

Op 4 aug. 's morgens waren politie-eenheden gearriveerd om alle uitvalswegen van Soweto te blokkeren, waar grote groepen zwarte scholieren zwarte forensen poogden te beletten naar hun werk in Johannesburg te gaan. Zij drongen er bij hen op aan om deel te nemen aan een demonstratieve optocht naar het hoofdbureau van politie in Johannesburg op het John Vorsterplein om daar de vrijlating te eisen van de in juni gearresteerde demonstranten.
Toen ruim 10.000 betogers een politieblokkade bij de uitvalsweg van Soweto trachtten te doorbreken, opende de politie het vuur. Dat zou eveneens het geval zijn geweest toen een grote menigte een spoortrein aanviel. Drie zwarte Afrikanen werden die dag gedood: achttien zouden zijn gewond. Ook in het zwarte woongebied Alexandra werden demonstraties en twee gevallen van brandstichting gemeld.
Op 5 aug. opende de politie in Soweto weer het vuur om een mars van ca. 5.000 zwarten tegen te houden die naar de noordelijke uitvalsweg van het woongebied trokken. ondanks een door minister Kruger afgekondigd vergaderverbod voor heel Zuid-Afrika. Bij die actie kwam een jonge zwarte door politiekogels om het leven. Voorts werden incidenten met jongeren gemeld in Tembisi en Katlelong.
Op 6 aug. trokken in Soweto opnieuw duizenden demonstranten de straat op, waar zij vernielingen aanrichtten. De politie maakte van de vuurwapens gebruik en daarbij zou minstens één zwarte zijn gedood. Die dag werd de politie in heel Zuid-Afrika in staat van paraatheid gebracht, en voor het volgende weekend

werden alle politieverloven ingetrokken. De Zuidafrikaanse hoofdcommissaris van politie, generaal Gert Prinsloo, verklaarde op 6 aug. 's avonds te Pretoria dat het einde van de ongeregeldheden nog niet in zicht was. Hij legde de schuld daarvoor bij ,,de verantwoordelijke mensen van Soweto die niets kunnen of willen doen om een einde aan de onrust te maken".

Na een weekeinde van gespannen rust, laaide de onrust op 9 aug. weer op in de zwarte woongebieden, waarbij in Alexandra twee zwarten werden doodgeschoten en in Randfontein één dode viel.
Volgens persberichten is er zelfs een toenemend verzet. De NYT (8-8) meldde vanuit Johannesburg dat de demonstranten hun campagne om de economie van Johannesburg lam te leggen door de 220.000 pendelaars uit de zwarte woongebieden te beletten hun werk in de stad te bereiken intensiveerden. Het blad voegde daaraan toe:

„...De nieuwe strategie vertoont een scherp onderscheid met het patroon van een opstand in juni (...) Toen was de stemming een van blinde woede van mensen die stenen en benzinebommen wierpen naar alles wat maar in de verste verte met de regering verband hield, met inbegrip van klinieken en scholen. Afgezien van één kort incident in Alexandra, een ,,township" omringd door blanke voorsteden, waren er geen pogingen Johannesburg zelf binnen te trekken.
Functionarissen hebben opgemerkt dat de huidige onlusten beter georganiseerd zijn. Eenheden van de oproerpolitie hebben tegenover woedende massa's van wel 10.000 mensen gestaan. In juni waren de menigten veel kleiner. Dit maal zijn wegversperringen en de activiteit van groepen posters bij spoorwegstations gecoördineerd. Jongeren worden op punten mijlen ver van huis verwijderd ingezet om mogelijke herkenning door verklikkers onder de, pendelaars te vermijden.
Tot dusver heeft niemand het leiderschap over de jongeren opgeëist. De forse gevangenisstraffen voor het vergrijp van aansporing in aanmerking genomen, is het onwaarschijnlijk dat iemand dat zal doen. De taktiek schijnt evenwel de voorspellingen te bevestigen van een zwarte radicale leider, die de situatie in Soweto besprak kort voor de jongste onlusten begonnen. ,,De sporadische uitbarstingen die in juni voorkwamen zullen steeds belangrijker worden en de blanke gemeenschap die tot dusver uiterst beschermd was, zal geleidelijk aan beseffen hoe gering haar veiligheid werkelijk is", zei de leider, een belangrijke figuur in de zwarte beweging, die vroeg niet te worden geïdentificeerd. Erop wijzend dat de opstand in Soweto op gang gebracht was door studenten, zei de radicale leider dat het de politiek van de militante groepen was ,,de 40+'ers" in de zwarte stadsgemeenschap af te schrijven (omdat) die te gewend zijn aan de apartheid om zich in de strijd te mengen. Veeleer is het de bedoeling van de militanten ,,de geesten te controleren van studenten op scholen en universiteiten", zei hij; er zijn 3,7 miljoen van die studenten onder de 18 miljoen zwarten...", aldus NYT (8-8).

(NRC/H'blad, De Volkskrant, Het Parool, The Times, IHT)

WEST-EUROPA

NEDERLAND

WIJZIGING ZIEKENFONDSPREMIES EN TOELATINGSGRENS ZIEKENFONDSVERZEKERING VOOR BEJAARDEN

In het kader van het arbeidsvoorwaardenbeleid voor het tweede halfjaar 1976 heeft de regering de premies voor enkele sociale verzekeringen verlaagd (pag. 473/2 en 3-1976).
Dat heeft ook consequenties voor de ziekenfondspremies en de toelatingsgrens voor de ziekenfondsverzekering voor bejaarden. Wegens de verhoging van de AOW op 1 juli wordt de toelatingsgrens voor de bejaarden-ziekenfondsverzekering vastgesteld op *f* 18.441.
De inkomensklassen van de bejaardenverzekering worden als volgt:

Inkomensklasse:			Maandpremie:
	-	f 13,844.—	f 20.95
f 13.844,—	-	f 14.284,—	f 41,80
f 14.284,—	-	f 14.726,—	f 62,60
f 14.726,—	-	f 16.584,—	f 83.40
f 16.584,—	-	f 18.441,—	f 125,05

(ongeh. f 83.40)

Voor gehuwde bejaarden in de vrijwillige ziekenfondsverzekering worden de inkomensklassen van de premie-reductieregeling als volgt:

Inkomensklasse:			Maandpremie:
f 18.441,—	-	f 20.330,—	f 155,—*
f 20.330,—	-	f 22.218.—	f 180,—*

* tenzij de premie van het ziekenfonds lager is.

De eigen bijdrageregeling AWBZ wordt als volgt:

Ongehuwden: minimaal ter vrije besteding overblijvende bedrag f 210,50 per maand; eigen bijdrage maximaal f 539,70 per maand.

Gehuwden: minimaal ter vrije besteding overblijvende bedrag f 421,— per maand; eigen bijdrage maximaal f 655,40 per maand. (Min. van volksgezondheid en milieuhygiëne)

(Vor. ber. pag. 8/2 e.v.-1976)

OVERHEIDSTARIEVEN IN TWEEDE HALFJAAR 1976 BEVROREN; IN 1977 MAXIMAAL 7% OMHOOG

Gemeenten en provincies, die besluiten tot tariefsverhogingen, moeten er rekening mee houden, dat deze verhogingen, i.v.m. de beteugeling van de inflatie, niet eerder mogen ingaan dan op 1 jan. 1977. Dit geldt niet voor de tarieven van het openbaar vervoer.
Dit heeft staatssecretaris Polak van binnenlandse zaken op 23 juli meegedeeld in een brief aan de gemeentebesturen en de provinciale besturen.

De tarievenstop is een uitvloeisel van het recente besluit van de regering om tariefsverhogingen in de overheidssfeer, die voor het tweede halfjaar van 1976 waren gepland, op te schorten tot 1 januari 1977 (pag. 473/3-1976) Besluiten van lagere overheden tot verhoging van retributies met een ingangsdatum eerder dan 1 jan. 1977, zullen niet door de Kroon worden goedgekeurd.
voor verhogingen van andere niet-belastingtarieven wordt geen ontheffing van de Prijzenbeschikking goederen en diensten 1976 verleend. Verhogingen die al door de Kroon zijn goedgekeurd of waarvoor al ontheffing is verleend, vallen niet onder de tarievenstop.
Wel heeft de staatssecretaris mede namens de ministers van Economische Zaken en van Financiën en staatssecretaris De Goede van Financiën een beroep op de gemeentebesturen gedaan, ook deze tariefsverhogingen niet voor 1 januari te laten ingaan, voor zover zij althans nog niet in werking zijn getreden.
In 1977 zullen de tarieven van overheidsdiensten en -bedrijven in het algemeen met maximaal 7% mogen stijgen, indien althans de kostenontwikkeling in dat jaar daar aanleiding toe geeft. Aldus heeft de staatssecretaris in zijn brief verder meegedeeld.
Verzoeken om grotere tariefsverhogingen te mogen doorvoeren zullen slechts in overweging worden genomen indien de gemeente of provincie kan aantonen dat zonder die tariefsverhoging financiële tekorten zouden ontstaan, die later niet meer kunnen worden ingehaald.
In gevallen dat zeer grote tariefsachterstanden zijn ontstaan, zullen de tarieven slechts geleidelijk en in beperkte mate mogen worden opgetrokken. Invoering met terugwerkende kracht wordt niet aanvaard. Alleen voor belastingen, zoals de onroerend-goedbelasting, wordt een iets hoger stijgingspercentage dan 7 aanvaard.

Uitkeringen gemeentefonds in 1977 beperkt

De noodzaak om de stijging van de overheidsuitgaven te matigen leidt er toe, dat ook de uitkeringen, die de gemeenten uit het gemeentefonds ontvangen, in de komende jaren enigszins zullen worden beperkt. Deze uitkeringen zullen in 1977 niet met reëel 4% stijgen, zoals dit jaar het geval was, maar met 3,5070.

Boven die 3,5070 ontvangen de gemeenten in 1977, evenals dit jaar, f 50 mln extra ter verlichting van de zeer moeilijke personeelssituatie bij de gemeentelijke sociale diensten. Tenslotte wordt, overeenkomstig hetgeen in 1975 in de meerjarencijfers was vastgelegd, een bedrag van f 45 mln onder de gemeenten verdeeld. Dit bedrag is speciaal bedoeld om verschuivingen in de verdeling van de middelen van het gemeentefonds wat gemakkelijker te maken.

Dit heeft Staatssecretaris Polak van Binnenlandse Zaken op 23 juli in een brief aan de gemeentebesturen meegedeeld. In deze brief geeft hij. mede namens staatssecretaris De Goede van Financiën, riadere bijzonderheden over de Gemeentefondsuitkeringen waar de gemeenten in 1977 op kunnen rekenen.
De staatssecretarissen leggen er in hun brief de nadruk op, dat de te verwachten tragere groei van liet nationale inkomen en dus ook van de belastingopbrengsten, zal leiden tot een kleinere groei van de middelen van het gemeentefonds. Er is daardoor minder ruimte om uitkeringen uit het gemeentefonds te doen dan verleden jaar werd verwacht, tenzij het rijk een (groter) deel van zijn eigen begrotingsruimte zou afstaan. Maar ook deze ruimte is kleiner dan voorheen.
Intussen is het wel mogelijk gebleken de prijscompensaties voor 1976 voor de gemeenten alsnog te verhogen van 5,5 tot 8%. Deze verhoging werkt door in de uitkeringen in latere jaren. Ook ontvangen de gemeenten normaal compensaties voor de gestegen lonen.
In een tweede brief heeft de staatssecretaris mededelingen gedaan over de uitkeringen die de gemeenten in 1977 zullen ontvangen voor de kosten van liet gewoon lager onderwijs. De bedragen per leerling zullen met f 17,75 extra worden verhoogd. Deze maatregel is een vervolg op het ock in de afgelopen jaren door de regering gevoerde beleid om te komen tot een vermindering van de gemeentelijke onderwijstekorten. Ook zullen de gemeenten iets hogere (voorlopige) bedragen ontvangen voor de stichtingskosten van les- en gymnastieklokalen met bouwjaar 1972 of eerder. Wat de onderwijsuitkeringen betreft zal overigens over 1976 geen bijstelling plaatsvinden van de prijscompensatie-1976.
Hier blijft, evenals voor de rest van de rijksbegroting het geval is. de prijscompensatie gesteld op 4,5% en vindt geen nadere aanpassing plaats. Deze maatregel werkt (voor de gemeenten nadelig) door in de uitkeringen 1977. In die uitkeringen wordt intussen wel rekening gehouden met de volledige loonstijgingen van het lopende jaar en met (voorlopig geschatte) loon- en prijsstijgingen van 1977.
Tenslotte hebben de staatssecretarissen, evenals in andere jaren het geval is. richtlijnen gegeven met betrekking tot te heffen belastingen en tarieven. Deze gelden met name voor gemeenten die in financiële moeilijkheden verkeren en die krachtens artikel 12 van de Financiële Verhoudingswet 1960 aanvullende bijdragen uit het gemeentefonds aanvragen. Deze gemeenten zullen de tarieven van rioolrechten en reinigingsrechten in 1977 in het algemeen met 7% moeten verhogen. Daardoor zullen de reinigingsrechten moeten worden gebracht van ƒ 48,50 op f 52,— de rioolrechten in plaatsen waar het afvalwater wordt gezuiverd van f 182,— op j 195,— en waar niet wordt gezuiverd van f 91,— op f 97,50 per Jaar De onroeiend-goedbelasting moet in deze gemeenten worden gebracht op tenminste f 175,— per woning. (Min. van binnenlandse zaken)

DISCONTOVERHOGING

De Nederlandsche Bank heeft op 30 juli besloten het wisseldisconto m.i.v. 2 aug. te brengen van 5 op 5½%.
De verhoging was nodig geworden door de ontwikkeling van de binnenlandse rente. Gezien het renteverloop in Nederland wordt binnen afzienbare termijn een nieuwe discontoverhoging verwacht.

In het verleden lagen de tarieven van Nederland en de Bondsrepubliek Duitsland vrij dicht bij elkaar en volgde Nederland meestal wijzigingen van de Westduitse centrale bank Met eeri drietal verhogingen in korte tild ligt het Nederlandse disconto nu 2% boven dat van de Bondsrepubliek

De officiële aisconto-percentages van een aantal belangrijke handelspartners van Nederland bedragen:

Zwitserland	2
Zweden	5½
België	8
Japan	6½
Canada	9½
Bondsrepiibliek	3½
Ver. Stateri	5½
Oostenrijk	5
Italië	12
Frankrijk	Y',
Engeland	10½

(De Volkskrant)

(Vor. ber. pag. 453/3)

SIINISTER **VAN AGT** VAN JUSTITIE BESLCIT NIET **AF** TE TREDEN

In verband met de problemen rond de abortuskliniek Bloemenhove (pag. 436/3 e.v.-1976) was minister Van Agt van justitie er aan gaan twijfelen of hij nog wel als ministe kon aanblijven. Hij had op 22 juni de Tweede Kamer van deze twijfel op de hoogte gesteld (pag. 438/2). Op 30 juli zond minister Van Agt opnieuw een brief aan de Tweede Kamer. Nu deelde hij mee, dat hij besloten had niet af te treden. Na kortweg de voorafgaande gebeurtenissen in herinnering te hebben gebracht, argumenteert de minister zijn besluit als volgt:

,,Er zijn immers gewichtige redenen om af te treden. Het openbaar ministerie, staatsorgaan dat onder mijn verantwoordelijkheid functioneert, is in de uitoefening van wettelijke bevoegdheden jegens ,,Bloemenhove" gedwarsboomd door samenscholingen van personen die zich daarbij belanghebbend achtten en zich weldra geschraagd wisten door een motie van de Tweede Kamer die zich tegen zodanig justitieel optreden uitsprak. Het heeft geen zin dat het openbaar ministerie het destijds verijdelde optreden, gericht op zo spoedig mogelijke sluiting van de kliniek door inbeslagneming van de apparatuur, zou herhalen Want dat zou, naar inmiddels is gebleken, een politiek conflict opleveren. zo hevig dat ik mijn post zou moeten verlaten, en vervolgens — zo moet ik aannemen — zou een opvolger van andere signatuur de *inbeslagneming* aanstonds weer laten opheffen Het verzet tegen de uitoefening, door of op last van justitiële ambtsdragers. van wettelijke bevoegdhedei? heeft dus baat gebracht en daarmee kan geen minister van Justitie, van welke politieke gezindheid dan ook, vrede hebben.
Het gevolg hiervan is dat de abortuskliniek in kwestie voorshands in bedrijf blijft. Vele tientallen malen per week vinden daar handelingen plaats die beantwoorden aan de delictsomschrijving van een misdrijf en dus een ernstig strafbaar feit opleveren, behalve in de gevallen waarin het bestaan van een rechtvaardigingsgrond aannemelijk zou worden gemaakt. Ook dat moet elke minister van Justitie. van ongeacht welke levensbeschouwing ook, een doorn in het oog zijn. Mij is het zelfs een horreur.
Mijn hart volgend zou ik dan ook aftreden. Zorgvuldige overweging van de voor- en nadelen daarvan voert mij niettemin tot een andere conclusie.
Weliswaar zou aftreden de waarde hebben van een alom gehoord protest tegen kwalijke ontwikkelingen die zich in ons land manifesteren, maar het zou anderzijds door een deel van hen die streven naar een volledige vrijheid voor abortus provocatus als een victorie worden ervaren.
Met aftreden zou ik geen enkel tastbaar resultaat behalen. De nagestreefde sluiting van de kliniek zou er niet door worden bereikt. Daarentegen zou het gevolg ervan zelfs kunnen zijn dat op last van mijn opvolger een einde wordt gemaakt aan de justitiële activiteiten die nu met betrekking tot de kliniek worden ondernomen (strafvervolgingen tegen leden van het bestuur, de directeur en de medische coördinatori
Bovendien zou ik door heen te gaan als minister nu aanwezige mogelijkheden prijsgeven invloed uit te oefenen op de ontwikkeling van de wetgeving inzake abortus provocatus." (Kamerstukken I

(Vor. ber. pag. 436/3 e.v.)

BELGIË

INDEX-INGREEP

De regering heeft op 23 juli beslist groenten, fruit en aardappelen voor de maanden juli, augustus en september niet in aanmerking te nemen voor de berekening van het indexcijfer van de kleinhandelsprijzen. De index voor juli stijgt daarom slechts met 0.92 punten i.p.v. met 2,69 punten, waardoor een aanzienlijke verhoging van salarissen, lonen en sociale voorzieningen in overheids- en privé-sector vermeden wordt.
Minister van economische zaken Herman had, vóór de regeringsbeslissing, verklaard dat de — ten gevolge van de lange droogteperiode zeer gestegen — prijzen van de voedingswaren moesten worden geneutraliseerd, zo niet zou het bedrijfsleven wegens de automatische koppeling van lonen en index verzwakt worden in zijn concurrentiekracht en het herstel van de tewerkstelling worden bedreigd. Herman waarschuwde voor „economische zelfmoord".
Het Algemeen Christelijk Vakverbond reageerde niet negatief op de beslissing; het verklaarde de wenselijkheid van speciale maatregelen ter bescherming van de munt te begrijpen, maar betreurde het uitblijven van een akkoord onder de sociale partners. Het Algemeen Belgisch Vakverbond noemde de index-ingreep onaanvaardbaar en

kondigde moeilijkheden aan voor september. Het Verbond van Belgische Ondernemingen keurde de ingreep goed, maar drong andermaal aan op een herziening ten gronde van het systeem, opdat de indexpolitiek niet langer inflatoir zou werken.
De regering heeft ook maatregelen aangekondigd om de gevolgen van de droogte op de index af te zwakken. Zij wil geen maximum-winstmarges aan de distributie opleggen. maar ,,rekent op de burgerzin van de verdelers" en informeert het publiek nauwgezet over de evolutie van de groenten- en fruitprijzen.

BURGEMEESTER VAN ANTWERPEN OVERLEDEN

Op 25 juli overleed te Antwerpen burgemeester mr. Lode Craeybeckx, oud-minister en gewezen socialistisch kamerlid.

Hij werd te Antwerpen geboren op **24** nov. **1897,** studeerde tijdens de Eerste Wereldoorlog aan de (onder Duits bezettingsregime vernederlandste) rijksuniversiteit te Gent en werd na de oorlog wegens Vlaams activisme veroordeeld tot vijf jaar gevangenis. Na zijn vrijlating in **1921** werd hij redacteur-buitenland van de socialistische partijkrant Volksgazet, verwierf in **1928** voor de centrale examencommissie het doctoraat in de rechten en vestigde zich in **1931** als advocaat (en genoot als zodanig spoedig een grote faam als pleiter voor het assisenhof).
Hij begon ook een politieke loopbaan: **1932** gemeenteraadslid en 1933-37 burgemeester van Deurne; **1932-68** socialistisch kamerlid voor Antwerpen: **1946** gemeenteraadslid en sedert 1947 burgemeester van Antwerpen; in **1946** een achttal dagen minister van koloniën in het socialistische minderheidskabinet-Spaak. Voor de gemeenteraadsverkiezingen van **10** okt. **1976** was hij geen kandidaat meer.
Craeybeckx was een uitzonderlijk populair burgemeester. Hij legde mede de basis van het Tienjarenplan voor de expansie van de Antwerpse haven; richtte het Middelheim-openluchtmuseum voor beeldhouwkunst op; ijverde voor de vestiging van een Antwerpse universiteit; stond vooraan in de Vlaamse ontvoogdingsstrijd (van hem is de bekende leuze: Vlaanderen laat Brussel niet los) en was ook actief op het gebied van de spellingstrijd, waar hij het Vlaamse offensief tegen de voorstellen van de commissie Pee-Wesselings aanvoerde.

Waarnemend burgemeester wordt eerste schepen mr. Leo Delwaide.

STANDAARD-WEEKBLADEN VERKOCHT

Nadat de Vlaamse Uitgeversmaatschappij (VUM) op 26 juni de kranten van de Standaard-groep had gekocht, zijn op 7 juli de titels van de weekbladen van de groep, Ons Volk en Chez *Nous,* voor 25 mln fr verkocht aan de groepen-Van Thillo en -Hoste. De drukkerij te Kobbegem bij Brussel, die eigendom was van de Eailliet verklaarde Sap-vennootschappen en waar de weekbladen gedrukt werden, blijft gesloten. De overgenomen titels worden voortaan gedrukt op de weroen van de drukkerijen Sparta (Van Thillo) en Assar (Hoste-Brébart).
De in Frankrijk uitgegeven weekbladen van het Sap-concern werden voor ca. 100 mln fr verkocht aan Het Rijk der Vrouw, waarin Hoste, Brébart en Van Thillo participeren.

(Vor. ber. pag. 454/1)

DUITSLAND
(BONDSREPUBLIEK]

BETREKKINGEN RIET DE DDR

Onderstaand volgt een verslag van een aantal gebeurtenissen en ontwikkelingen, die van belang zijn voor de betrekkingen tussen de Bondsrepubliek Duitsland en de Duitse Democratische Republiek.
De periode, waarover verslag wordt uitgebracht, reikt terug tot dec. 1974. Voor de ontwikkelingen daaraan voorafgaand zie men pag. 472/1 e.v.-1974.

Nieuw ,,swing"-akkoord; besluit verplicht in te wisselen bedrag gematigd

Tussen de Bondsrepubliek en de DDR werd op *6* dec. 1974 een nieuwe ,,swing"-overeenkomst afgesloten.

Met ,,swing" wordt het bedrag bedoeld, waarvoor de DDR in de onderlinge handel tussen de twee Duitse staten bij de Bondsrepubliek in het krijt mag staan, en dat door de Bondsrepubliek als krediet aan de DDR gegeven wordt. Hierover bestond een akkoord van **6** dec. **1968.** Beide zijden zijn nu overeengekomen dit akkoord tot **31** dec. **1981** te verlengen, met dien verstande, dat het bedrag, waarmee de DDR jaarlijks bij de Bondsrepubliek in het krijt mag staan verhoogd werd tot **850** mln verrekeningseenheden (één verrekeningseenheid heeft de waarde van één Westduitse mark).

Kort na de afsluiting van het ,,swing"-akkoord, nl. op 9 dec. 1974, maakten de Oostduitse autoriteiten bekend, dat zij de op 5 nov. 1973 ingevoerde verhoging van de minimale bedragen, die bij een (bezoek aan de DDR ingewisseld moeten worden, voor een deel ongedaan gemaakt hadden.

M.i.v. **20** dec. **1974** werden van de verplichting een minimaal bedrag in te wisselen vrijgesteld personen, die permanent in West-Berlijn woonachtig zijn en die de pensioengerechtigde leeftijd bereikt hebben. Onder pensioengerechtigde leeftijd wordt verstaan 60 jaar voor vrouwen en 65 jaar voor mannen. Aan ouderdomspensioenen gelijk gesteld worden invaliditeits- en ongevallenuitkeringen Tevens werden van de wisselplicht bevrijd personen, die hun 18-de levensjaar nog niet voltooid hebben.

DDR biedt onderhandelzngen over verschillende onderwerpen aan

De vice-minister van buitenlandse zaken van de DDR, Kurt Nier. ontving op 9 dec. 1974 de permanente vertegenwoordiger van de Bondsrepubliek in Oost-Berlijn, staatssecretaris Kurt Gaus. Vice-minister Nier overhandigde bij die gelegenheid staatssecretaris Gaus een document, dat een voorstel bevatte ove meerdere onderwerpen onderhandelingen te openen tussen de DDR en de Bondsrepubliek.

Het was in dit document, dat de Westduitse regering mededeling gedaan werd van dc verandering van de wisselplicht bij bezoeken aan de DDR.
De onderwerpen, waarover het openen van onderhandelingen voorgesteld werd. waren zaken als het verbeteren van de verkeers- en waterwegen tussen de Bondsrepubliek en West-Berlijn over het grondgebied van de DDR, verlichtingen in het bezoekersverkeer uit de Bondsrepubliek naar de DDR, samenwerkingsakkoorden tussen ondernemingen in de Bondsrepubliek en de DDR, alsmede op terreinen als kernenergie, aardgas e.d., en verbeteringen in het betalingsverkeer tussen de twee Duitse staten.

Eveneens op 9 dec. 1974 overhandigde de afdelingsleider in het ministerie van buitenlandse zaken van de DDR, Joachim Mitdank, een aide-mémoire aan de regerende burgemeester van West-Berlijn, Klaus Schutz, waarin voorstellen gedaan werden voor onderhandelingen tussen de regering van de DDR en de Senaat van West-Berlijn.

Met West-Berlijn wilde de DDR onderhandelen over energieleveringen, verlichtingen in het bezoekersverkeer uit West-Berlijn naar de DDR, verbetering van verbindingswegen, vergroting van de invoer uit de DDR in West-Berlijn en gecoördineerde reddingsacties bij ongelukken in het grensgebied.
Ook in de aide-mémoire voor de Westberlijnse burgemeester werd mededeling gedaan van de wijziging van de wisselplicht.

De plaatsvervangende woordvoerder van de Bondsregering, Armin Grunewald, becommentarieerde boven beschreven ontwikkelingen op 9 dec. 1974 tegenover de pers. Hij toonde zich namens zijn regering voldaan over de wijziging van de wisselplicht.
Grunewald merkte op, dat de Bondsregering al eind nov. van het voornemen tot wijziging op de hoogte gebracht was. Pas daarna is

aan de Westduitse onderhandelaars opdracht gegeven met de vertegenwoordigers van de DDR een nieuw „swing"-akkoord tot stand te brengen.

Oosteuropese protesten *tegen* benoeming *Westberlijner in* VN-orgaan

De permanente vertegenwoordiger van de DDR bij de VN. Peter Florin. heeft op 20 maart 1975 een protest-nota bij de secretaris-generaal van de VN, Kurt Waldheim, ingediend. Het protest was gericht tegen de benoeming van dr. Eberhard Günther tot vertegenwoordiger van de Bondsrepubliek Duitsland in de VN-commissie. die zich inoest bezig houden met het doen en laten van de multinationale ondernemingen.

Dr. Günther is voorzitter van het in West-Berlijn gevestigde federale kartel-bureau van de Bondsrepubliek. In de Oostduitse protest-nota werd verwezen naar de viermogendhedenovereenkomst betreffende Berlijn van 3 sept. 1971 (pag. 577 e.v.-1971), waarin vastgesteld werd. dat Berlijn (West) geen bestanddeel is van de Bondsrepubliek Duitsland en door haar niet geregeerd mag worden. In de nota werd gesteld, dat de activiteiten van het federale kartel-bureau in West-Berlijn betekenen, dat wederrechtelijk soevereine bevoegdheden van de Bondsrepubliek in en over Berlijn (West) worden uitgeoefend. Daarom, aldus de Oostduitse nota, is de poging een vertegenwoordiger van het federale kartelbureau te benoemen in een VN-commissie als vertegenwoordiger van de Bondsrepubliek Duitsland gericht tegen het streven naar ontspanning en samenwerking en in strijd met de bedoelingen van de VN op dit terrein en met het volkenrechtelijk bindende viermogendhedenakkoord.

Op 25 maart 1975 richtten de vertegenwoordigers van de SU, de Oekraine en Bulgarije in de desbetreffende VN-commissie vergelijkbare protesten aan het adres van secretaris-generaal Waldheim

Overeenkomst *tussen* DDR en *West-Berlijn* over reddingsacties *in grenswateren*

In het ministerie van buitenlandse zaken van de DDR in Oost-Berlijn hebben op 29 okt. 1975 functionarissen van de DDR en West-Berlijn nota's uitgewisseld over reddingsacties in de grenswateren tussen Oost- en West-Berlijn.

In de grenswateren tussen Oost- en West-Berlijn, i.h.b. in een deel van de rivier de Spree, die in de volle breedte tot het grondgebied van de DDR behoort, hebben zich in de afgelopen jaren ongevallen met dodelijke afloop voorgedaan, doordat de Oostberlijnse autoriteiten te laat tot actie overgingen. daarbij tegelijkertijd de Westberlijnse autoriteiten verbiedend in te grijpen

Van de zijde van de Westberlijnse senaat zijn meerdere malen pogingen ondernomen om voor dit probleem een oplossing te vinden Deze pogingen liepen stuk, doordat van Oostduitse zijde ontwerpteksten voor een overeenkomst voorgelegd werden. waarin West-Berlijn voorkwam als een zelfstandige politieke eenheid De Westberlijnse senaat is op grond van de viermogendhedenovereenkomst betreffende Berlijn niet bevoegd tot het afsluiten van staatsrechtelijk relevante verdragen. De drie westelijke mogendheden met verantwoordelijkheid voor West-Berlijn weigerden toestenlniing te geven voor een overeenkomst, waarin de grens tussen Oost- ei; West-Berlijn als staatsgrens aangeduid werd, omdat dat twijfels teweeg zou brengen t.a.v. de verantwoordelijkheid van de vier mogendheden m.b.t. heel Berlijn.

Pas in febr, 1975 gingen de autoriteiten van de DDR er mee akkoord een overeenkomst af te sluiten d.m.v. een nota-wisseling, waarin elke zijde zijn eigen rechtsstandpunt handhaafde.

De nota-wisseling werd vergezeld door verklaringen, enerzijds van de senaat van West-Berlijn en de drie westelijke mogendheden, e; anderzijds van de zijde van de SU.

De verklaring van de senaat en de drie westelijke mogendheden kwam hierop neer, dat blijdschap uitgesproken werd over het feit, dat een overeenkomst afgesloten kon worden, doordat de Sowjet-autoriteiten met bevoegdheden in Oost-Berlijn zich niet langer verzetten tegen het treffen van praktische maatregelen m.b.t. het redden van personen, die in de grenswateren te water geraakt waren.

Op 30 okt. 1975 gaf het Oostduitse persbureau ADN een verklaring uit, volgens welke een correspondent van dit bureau naar het standpunt van de Sowjet-ambassade in Oost-Berlijn gevraagd had. Van de zijde van de SU werd er verbazing over uitgesproken, dat van westelijke zijde pogingen in liet werk gesteld waren om het zo voor te stellen, dat een overeenkomst tussen de DDR en West-Berlijn afhankelijk zou zijn van toestemming van de Sowjet-autoriteiten in de reeds lang niet meer bestaande Sowjetsector van Berlijn. Deze pogingen kunnen er niets aan veranderen, dat Berlijn de hoofdstad van de DDR was en blijft.

Overeenkomst tussen Bondsrepubliek en DDR *m.b.t.* verkeer *tussen Bondsrepubliek en West-Berlijn*

Op 19 dec. 1975 werden onderhandelingen afgesloten tussen de Bondsrepubliek Duitsland en de DDR over het verkeer tussen de Bondsrepubliek en West-Berlijn. Deze Onderhandelingen waren begonnen op 24 maart 1975. Zij waren gebaseerd op voorstellen van de DDR, geformuleerd in de brieven van de DDR van 9 dec. 1974 aan de federale regering in Bonn en de senaat van West-Berlijn.

In de onderhandelingen moest eerst duidelijk gemaakt worden, dat van westelijke zijde de leiding van de onderhandelingen uitsluitend bij de Bondsrepubliek berustte, aangezien West-Berlijn geen zelfstandige politieke eenheid is en niet bevoegd is tot het voeren van onderhandelingen, die tot het afsluiten van verdragen moeten leiden.

Om die reden was de senaat van West-Berlijn door de geallieerde autoriteiten alleen gemachtigd tot het voeren van technische gesprekken met functionarissen van de DDR.

De afgesloten overeenkomsten betreffen de volgende zaken:

In de eerste plaats werd geregeld, welk hedrag de Bondsrepubliek aan de DDR per jaar betaalt voor het gebruik van de wegen, spoorwegen en waterwegen op het gebied van de DDR tussen de Bondsrepubliek en West-Berlijn, Dit bedrag werd in beginsel vastgesteld op DM 400 mln per jaar in de periode 1976-1979, waarbij na afloop van het jaar 1977 opnieuw onderhandeld zal worden, op basis van de ontwikkelingen iri het verkeer, die zich tot dan zullen hebben voorgedaan.

In de tweede plaats werd overeengekomen, dat de DDR verbeteringen zal aanbrengen in de wegen tussen de Bondsrepubliek en West-Berlijn, waarbij de Bondsrepubliek in de kosten zal bijdragen. O.a. zal een snelweg gebouwd worden tussen Berlijn en Hamburg.

In de derde plaats werd besloten. dat er in het Noorden van West-Berlijn een nieuwe grensovergang naar de DDR zou worden ingericht.

In de vierde plaats beeft de DDR zich bereid verklaard een aantal extra stations in West-Berlijn te openen in het treinverkeer tussen de Bondsrepubliek en West-Berlijn. Het railverkeer in West-Berlijn valt nl. onder de bevoegdheid van de Oostduitse spoorwegmaatschappij.

In de vijfde plaats werd een overeenkomst getroffen, waardoor het scheepvaartverkeer tussen de Bondsrepubliek en West-Berlijn vergemakkelijkt werd.

De kwestie van *afgedwongen* adopties

In het Hamburgse weekblad Der *Spiegel* werd in zijn aflevering van 15 dec. 1975 bericht, dat de Oostduitse autoriteiten er sinds enige tijd toe waren overgegaan kinderen van personen, die wegens pogingen uit de DDR te vluchten gearresteerd waren, vrij te geven voor adoptie door andere DDR-burgers.

De permanente vertegenwoordiger van de DDR in de Bondsrepubliek, Michael Kohl, had op 15 dec. 1975 zijn opwachting willen maken bij de deelstaatregering van Beieren. I.v.m. het bovenstaande bericht in *Der Spiegel* werd dit bezoek door de Beierse regering afgezegd.

Op 16 dec. 1975 werd de correspondent van Der Spiegel in Oost-Berlijn, Jörg Mettke, uit de DDR uitgewezen, omdat zijn blad de DDR belasterd zou hebben.

De Frankfurter *Allgemeine Zeitung* meldde op 17 dec., dat de permanente vertegenwoordiger van de Bondsrepubliek in de DDR, staatssecretaris Günter Gaus, bij het ministerie van buitenlandse zaken in Oost-Berlijn een protest tegen de uitwijzing van Mettke overhandigd had, omdat correspondenten niet verantwoordelijk gesteld kunnen worden voor publikaties van de centrale redacties, zoals tussen de Bondsrepubliek en de DDR overeengekomen was.

Het ministerie van buitenlandse zaken van de DDR gaf op 17 dec. een verklaring uit, waarin o.m. het volgende werd gezegd:

„Bepaalde kringen in de BRD, vooral uit de CSU en de CDU, hebben in de afgelopen dagen een ongeremde hetzecampagne tegen de DDR ontplooid. Daarbij wordt beweerd, dat er in de DDR een gedwongen adoptie bestaat van kinderen van mensen, die uit de republiek willen vluchten. Dat is een verzinsel en een belastering, waarmee provocatorische bedoelingen worden nagestreefd. Hun doel is het klaarblijkelijk de constructieve vredespolitiek van de DDR tegen te werken. Verhinderd moet worden, dat het proces van ontspanning succesrijk voortgezet wordt en dat verdere stappen tot normalisering van de betrekkingen tussen de DDR en de BRD tot stand komen.

Het ministerie van buitenlandse zaken geeft uitdrukking aan zijn overtuiging, dat ook deze stooractie van aan de ontspanning vijandelijke krachten tot mislukken veroordeeld is".

Op 12 dec. overhandigden 14 van de 16 in de DDR geaccrediteerde Westduitse journalisten — van wie twee voor communistische kranten werken — op het ministerie van buitenlandse zaken in Oost-Berlijn een brief, waarin zij uitdrukking gaven aan hun bevreemding over de uitwijzing van Mettke.

De vice-minister van buitenlandse zaken van de DDR, Kurt Nier, ontving op 5 jan. 1976 de permanente vertegenwoordiger van de Bondsrepubliek, Gaus. De laatste overhandigde een protestnota van zijn regering tegen de uitwijzing van Mettke. Het protest van Gaus werd door Nier „met alle kracht" afgewezen.

DDR protesteert tegen centrale onderzoekbureau in Salzgitter

De woordvoerder van het ministerie van buitenlandse zaken van de DDR heeft op 20 jan. 1976 een verklaring uitgegeven over het centrale onderzoekbureau van de Bondsrepubliek, dat in Salzgitter gevestigd is.

Dit bureau onderzoekt en legt alle gebeurtenissen in de DDR vast, waarbij de overheidsorganen en de juridische instanties van de DDR handelingen begaan, die in strijd zijn met de rechtsopvattingen in de Bondsrepubliek.

De Oostduitse woordvoerder verklaarde o.m.:

„De bezigheid van het centrale onderzoekbureau van de BRD vormt een grove inmenging in de binnenlandse aangelegenheden van de DDR. Zij is in strijd met het volkenrecht en richt zich tegen het verdrag over de grondslagen der betrekkingen, dat in art. 6 zegt, dat de onafhankelijkheid en zelfstandigheid van elk van beide staten in zijn binnenlandse en buitenlandse aangelegenheden geëerbiedigd moet worden.

Bovendien heeft de BRD zich met haar handtekening onder het slotdocument van Helsinki ertoe verplicht de beginselen van de soevereine gelijkheid van alle staten en de niet-inmenging in hun binnenlandse aangelegenheden na te komen.

Het zogenaamde centrale onderzoekbureau matigt zich op een met het volkenrecht in strijd zijnde wijze aan burgers van de DDR te onderwerpen aan de rechtspraak van de BRD op grond van de uitoefening van grondwettelijke en staatsburgerlijke rechten en plichten op het gebied van de DDR.

De DDR heeft herhaaldelijk tegen deze aanmatigingen, die in strijd zijn met het volkenrecht, geprotesteerd. De bezigheid van het onderzoekbureau is een symptoom van het streven van de BRD de burgers van de DDR in de jurisdictie van de BRD te betrekken. Zij vormt een permanente juridische en politieke aanval tegen de normalisering van de betrekkingen tussen de DDR en de BRD. alsmede tegen de ontspanning in Europa. Het ministerie van buitenlandse zaken van de Duitse Democratische Republiek laat daarom opnieuw ten scherpste een protest horen tegen de permanente groffe inmenging in de binnenlandse aangelegenheden van de DDR en eist met nadruk de onmiddellijke opheffing van deze met het volkenrecht in strijd zijnde instantie van de BRD".

Diplomatieke pas van West-*berlijnse Bondsdagafgevaardigden* niet langer door DDR erkend

Dr. Ulrich Dubber, lid van de Bondsdag voor de SPD en burger van West-Berlijn, meldde volgens een bericht van D P A van 3 febr. 1976, dat de DDR diplomatieke passen van Westberlijnse Bondsdagafgevaardigden bij reizen naar Oost-Berlijn niet langer aanvaardt.

Westberlijnse Bondsdagafgevaardigden moeten in het vervolg de permanente vertegenwoordiging van de DDR in Bonn op de hoogte stellen, wanneer zij van plan zijn de DDR te bezoeken. De permanente vertegenwoordiging licht vervolgens het ministerie van buitenlandse zaken in Oost-Berlijn in. Dit ministerie geeft de betrokken afgevaardigde daarop een document, op grond waarvan hij gerechtigd is tot ontvangst van een kosteloos visum voor de reis naar „de hoofdstad van de DDR".

Overeenkomst over post-, telegraaf- en telefoonverkeer

Op 27 febr. 1976 werden in Oost-Berlijn geparafeerd en op 30 maart werden in Bonn ondertekend vier overeenkomsten tussen de Bondsrepubliek en de DDR op het terrein van het post-, telegraaf- en telefoonverkeer.

In de overeenkomsten worden politieke en praktische regelingen getroffen in het post-, telegraaf- en telefoonverkeer tussen de Bondsrepubliek en de DDR.

Enkele punten uit de getroffen regelingen zijn:

Het post-, telegraaf- en telefoonverkeer tussen beide Duitse staten wordt niet gelijk gesteld aan dergelijk verkeer met het buitenland: in de Bondsrepubliek gelden er b.v. binnenlandse tarieven voor.

Het telefoonverkeer tussen de Bondsrepubliek en West-Berlijn wordt verbeterd.

De DDR verplicht zich inlichtingen te geven in gevallen, waarin poststukken geweigerd of in beslag genomen worden.

DDR weigert journalisten toegang tot Leipziger Messe. Westduits protest

In Leipzig werd door de Oostduitse minister van buitenlandse handel, Horst Sölle, op 14 maart de voorjaarsbeurs-1976 geopend. De DDR-autoriteiten hadden aan drie Westduitse journalisten van de radiostations Deutschlannfunk en Drutsche We11e de toegang tot de beurs geweigerd.

Naar aanleiding hiervan probeerde staatssecretaris Gaus op 14 maart vergeefs op het Oostduitse ministerie van buitenlandse zaken een protest te overhandigen, resp. te bereiken, dat de betrokken journalisten alsnog een inreisvisum gegeven zou worden.

Op 15 maart kwamen de Westduitse minister van economische zaken, Friderichs, de staatssecretaris van dat departement, Rohwedder, de minister van financiën van Nedersaksen, Leisler Kiep, en staatssecretaris Gaus in Leipzig aan.

Friderichs had daar met de Oostduitse minister Sölle een onderhoud, waarin de Westduitse minister probeerde te bereiken, dat aan de drie journalisten toegang tot Leipzig verschaft zou worden. Van Oostduitse zijde bleef men bij een weigering. Daarop reisde de Westduitse delegatie, als gebaar van protest, af uit Leipzig.

Oosteuropese staten weigeren deelname aan internationale evenementen in West-Berlijn zonder aparte uitnodiging van de Westberlijnse senaat

In het afgelopen jaar is duidelijk geworden, dat de SU en haar Oosteuropese bondgenoten weigeren deel te nemen aan internationale manifestaties in West-Berlijn, als hiervoor niet door de senaat van West-Berlijn uitnodigingen verzonden worden.

Dat bleek b.v. bij de kampioenschappen sprinten op de schaats, waarvan de organisatie door de internationale schaatsunie (ISU) was toegekend aan West-Berlijn. De kampioenschappen werden hier gehouden op 6 en 7 maart van dit jaar.

Uitnodigingen om aan de kampioenschappen deel te nemen waren uitgegaan van de „Deutsche Eisschnellauf-Gemeinschaft" en het Berlijnse „Sportverband", in opdracht van het „Deutsche Eisschnellaufverband".

Dit leidde ertoe, dat de SU in aug. 1975 en de DDR op 5 jan. 1976 vroegen om aparte uitnodigingen van de senaat van West-Berlijn; bij dit verzoek werd verwezen naar de viermogendhedenovereenkomst over Berlijn van 1971.

De Westberlijnse senaat wees dit verzoek van de hand en voerde daarbij als reden aan, dat het niet ging om een manifestatie op staatsniveau. Daarop zagen de SU, de DDR en Polen af van deelname aan de kampioenschappen.

Op 11 maart maakte de Westberlijnse senator voor kunst en wetenschappen, Gerd Löffler, bekend, dat voor het 17-de koorfeest van de Duitse „Sängerbund" van 10-13 juni in West-Berlijn uitnodigingen verzonden waren aan o.m. twee koren uit Bulgarije, een koor uit Hongarije, twee koren uit Tsjechoslowakije, een koor uit

Polen, een koor uit de SU en, ria het Oostduitse ministerie van cultuur, aan de DDR,

Al deze uitnodigingen waren afgewezen op grond van moeilijkheden met de agenda.

Het Oosteiiropese standpunt in deze zaken werd toegelicht in een uitzending van het Oostduitse radiostation „Radio Frieden und Fortschritt" op 20 maart. In deze uitzending werd. o.m. gezegd:

„Waarin ligt de essentie van het probleem?

Zoals bekend heeft de SU in de vierniogendhedenovereenkomst verklaard, dat zij geen bezwaren in te brengen heeft tegen het organiseren van internationale manifestaties in West-Berlijn. als aan twee voorwaarden wordt voldaan. In de eerste plaats mogen deze manifestaties niet raken aan kwesties betreffende de status en de veiligheid en in de tweede plaats is een uitnodiging van de senaat of, in individueel gemotiveerde gevallen, een uitnodiging van de Bondsrepubliek Duitsland en de senaat gemeenschappelijk vereist. (...)

Begin maart vonden in West-Berlijn de kampioenschappen sprinten op de schaats plaats. Dat was een weinig representatieve en oninteressante manifestatie. De sportmensen uit de socialistische staten, die juist in Innsbruck en Noorwegen uitstekende resultaten behaald hadden, konden er niet aan deelnemen. De reden lag erin. dat er geen uitnodiging uit West-Berlijn gekomen was, en dat niet toevallig, maar met opzet. (...)

Het voornaamste argument, dat de senaat gebruikt om zijn duidelijk onverstandige positie te motiveren, bestaat in de bewering, dat het viermogendhedenakkoord zogenaamd geen geldigheid heeft in de sfeer, die niet op staatsniveau ligt. Daarom is het zogenaamd ook niet nodig aparte Westberlijnse uitnodigingen voor sportmanifestaties, congressen van maatschappelijke organisaties enz. te verzenden.

Het wekt geen verbazing, dat de heren uit de senaat er daarbij niet over nadenken. waartoe een dergelijke positie kan leiden. Wanneer het viermogendhedenakkoord niet geldt voor de sfeer, die niet op staatsniveau ligt, dan is er ook geen reden om toe te stemmen in het organiseren van internationale manifestaties van maatschappelijke en andere organisaties in West-Berlijn.

In dit geval bestaat er overigens ook geen enkele reden om te verlangen, zoals in het viermogendhedenverdrag staat, dat de Westberlijners gemeenschappelijk met de Westduitsers aan de internationale uitwisseling deelnemen, wanneer er sprake is van een bereik, dat niet op staatsniveau ligt." (...)

Toestemming tot landen van speciaal vliegtuig uit de DDR geweigerd

Regeringswoordvoerder Klaus Bölling maakte op 16 maart bekend. dat de bondsregering het verzoek om toestemming tot landen op het vliegveld Keulen/Bonn, gedaan door de Oostduitse luchtvaartmaatschappij Interflug voor een speciaal vliegtuig met aan boord een SED-delegatie voor het congres van de DKP, afgewezen had.

Deze beslissing was genomen, omdat de DDR geweigerd had 12 extra treinen te leveren voor het vervoer van de deelnemers uit de Bondsrepubliek aan het 17de koorfeest van de Duitse „Sängerbund" in West-Berlijn.

De FAZ meldde op 24 maart. dat de Oostduitse spoorwegmaatschappij, de Deutsche Reichsbahn. zich inmiddels bereid verklaard had 19 extra treinen ter beschikking te stellen

Werkzaamheden aan *Westberlijnse* spoorwegen en *viermogend*heden-status van heel Berlijn

In het kader van de overeenkomst tussen de Bondsrepubliek en de DDR over het verkeer tussen de Bondsrepubliek en West-Berlijn is o.m. besloten verbeteringen aan te brengen in het spoorwegverkeer op het grondgebied van West-Berlijn. Op basis van de viermogendhedenstatus van Berlijn als geheel ligt de verantwoordelijkheid voor het spoorwegverkeer in Berlijn — ook West-Berlijn — bij de Sowjet-Unie. De SU heeft het in de praktijk brengen van deze verantwoordelijkheid rechtstreeks overgedragen aan de Oostduitse spoorwegmaatschappij Deutsche Reichsbahn, niet echter aan de DDR.

De geallieerde commandanten vaardigden op grond van deze juridische situatie op 19 dec. 1975 een bevel uit, waarin zij het uitvoeren van bouwwerkzaamheden door de Deutsche Reichsbahn toestonden, maar daarbij verlangden, dat de up de werkzaamheden betrekking hebbende bescheiden, i.h.b. de plannen, aan de geallieerde autoriteiten van de betrokken sector werden voorgelegd.

Van de kant van de Reichsbahn werd dit bevel in eerste instantie niet opgevolgd. waarop de senaat, na overleg met Bonn, op 17 maart van de Reichsbahn verlangde, dat de bescheiden op korte termijn zouden worden voorgelegd.

Op 24 maart had in Oost-Berlijn een onderhoud plaats tussen vertegenwoordigers van de Westberlijnse senaat en de Oostduitse Reichsbahn, waarbij de verlangde bescheiden overhandigd werden.

Een woordvoerder van het commando van de Franse sector maakte op 30 maart bekend, dat de plannen getoetst waren en dat toestemming voor het begin van de werkzaamheden verleend was.

Akkoord over bruinkoolwinning in *grensgebied*

Vertegenwoordigers van de Bondsrepubliek en de DDR ondertekenden op 19 mei in Oost-Berlijn een overeenkomst over de winning van bruinkool in het grensgebied tussen beide Duitse staten in de buurt van Helmstedt.

Door het akkoord is het mogelijk geworden, dat bruinkool ook direct bij de grens gewonnen wordt. Daarbij zal winning door ondernemingen van de ene staat op het gebied van de andere staat plaats vinden. In de overeenkomsten zijn ligging en omvang van deze extra-territoriale gebieden vastgelegd.

Vlucht uit de DDR in *1975*

In 1975 hebben aan de grens tussen de Bondsrepubliek en de DDR 122 incidenten plaats gevonden, zo bleek uit het jaarverslag van de federaie grensbescherming, dat op 2 febr verschenen is.

Daaruit bleek ook, dat vorig jaar 248 DDR-burgers erin geslaagd zijn rechtstreeks naar de Bondsrepubliek te vluchten. In 1974 bedroeg dit aantal nog 969 personen.

De daling werd door de grensbescherming toegeschreven aan de uitbreiding van de grensversterkingen door de DDR, i.h.b. met automatische schietinrichtingen. alsmede aan intensievere controle in het achterland.

Omvang reisverkeer tussen *Bondsrepubliek en* DDR

Het Westduitse ministerie van intern-Duitse betrekkingen maakte op 19 jan. cijfers bekend over de omvang van het reizigersverkeer tussen de Bondsrepubliek en de DDR in 1975.

Met 3.124.000 bezoeken van Westduitsers aan de DDR is in 1975 dit verkeer met 62,7% toegenomen in vergelijking met 1974.

De ontwikkeling van de bezoeken van Westduitsers aan de DDR geeft het volgende beeld te zien: in 1969 1.107.077; 1970 1.254.084; 1971 1.267.355; 1972 1.540.381; 1973 2.278.989; 1974 1.919.141; 1975 3.123.941. Daarenboven zijn in 1975 rond 1,4 mln bezoeken van één dag van bewoners van de Bondsrepubliek aan Oost-Berlijn geteld.

In de periode 20 dec. 1974 - 15 dec. 1975 zijn bijna 2.740.000 bezoeken van bewoners van West-Berlijn aan Oost-Berlijn en de DDR geregistreerd.

Uit de DDR naar de Bondsrepubliek vonden in 1975 1.330.389 bezoeken plaats van personen in de pensioengerechtigde leeftijd. In dat jaar hebben 40.442 burgers van de DDR, die de pensioengerechtigde leeftijd nog niet bereikt hebben, wegens dringende familieaangelegenheden de Bondsrepubliek bezocht.

In het doorgangsverkeer tussen de Bondsrepubliek en West-Berlijn zijn in 1975 ca. 14,8 mln reizigers geteld.

Veroordeling van het echtpaar Guillaume

Het gerechtshof in Dusseldorf heeft op 15 dec. 1975 de veroordeling uitgesproken in het proces wegens spionage voor de DDR tegen Günter Guillaume en diens echtgenote Christel.

Het ontdekken van de spionageac-

Het echtpaar Guillaurne

tiviteiten van Guillaume, een functionaris in het bureau van de bondskanselier, leidde in mei 1974 tot het aftreden van bondskanselier Brandt (pag. 305 e.v.-1974).

Günter Guillaume werd wegens zwaarwegend landverraad tot 13 jaar gevangenisstraf veroordeeld. Zijn vrouw Christel kreeg wegens landverraad 8 jaar.

In de motivering van het vonnis werd o.m. opgemerkt, dat Guillaume in **1950** onder de invloed van oudgediende communisten en socialisten geraakt was. Hij was lid geworden van de Oostduitse vakbeweging, FDGB, en de communistische partij, SED, en in **1953,** na de dood van Stalin, was hij betaald medewerker van de partij geworden.

In **1954** en **1955** heeft hij proefopdrachten in het Westen met succes volbracht. Daarna is hij in **1956,** samen met zijn vrou , met een concrete opdracht naar Frankfurt aan de Main verhuisd. Hier leidde hij eerst een kring van ten minste drie agenten.

In **1957** is het echtpaar lid geworden van de SPD, waar binnen het zich uitgaf als aanhanger van de rechtervleugel.

In de zestiger jaren heeft Guillaume een in omvang groeiende hoeveelheid materiaal aan Oost-Berlijn geleverd.

Hij is door de minister in het bureau van de bondskanselier, Horst Ehmke, in **1969** aangesteld als functionaris van dat bureau, hoewel er toen reeds materiaal ter beschikking stond, waardoor Guillaume verdacht was.

Zijn hoogtepunt bereikte de loopbaan van Guillaume, toen hij in de herfst van **1972** persoonlijk adviseur van de bondskanselier werd. Op reizen in verkiezingscampagnes en in vakanties was Guillaume de enige ambtelijke verbindingsman tussen de bondskanselier en het bureau van de kanselier, resp. tussen de SPD-voorzitter en de leiding van de SPD. Alle post van Brandt liep via Guillaume. Deze kon daardoor materiaal aan Oost-Berlijn leveren over controverses in de bondsregering, de verhouding tussen SPD en vakbeweging, de betrekkingen tussen Brandt en SPD-fractievoorzitter Wehner (die gespannen waren), de slotfase van de onderhandelingen over de Oostverdragen, de regeringscrisis van **1972** en de oliecrisis van **1973.**

Zeer noodlottig was de vakantie van Brandt in Noorwegen in de zomer van **1973.** Vele als geheim geclassificeerde telexen over spanningen binnen de NAVO, meningsverschillen tussen de VS en de Europese bondgenoten over de strategische en militair-politieke toekomst kwamen toen in handen van Guillaume. Dit leverde een groot risico op voor de externe veiligheid van de Bondsrepubliek. Gezien de betrekkingen tussen de DDR en de SU zal de Oostduitse inlichtingendienst dit materiaal zonder twijfel doorgespeeld hebben naar de SU.

Bij het vaststellen van de strafmaat is als verzachtende omstandigheid in overweging genomen het feit, dat een onvoldoende georganiseerde en te laat begonnen controle de activiteiten van Guillaume zonder twijfel vergemakkelijkt heeft.

DDR-vertegenwoordigers bezoeken Guillaume

OP **26** jan. van dit jaar werd aan functionarissen van de consulaire afdeling van de permanente vertegenwoordiging van de DDR in Bonn toestemming verleend een bezoek te brengen aan Guillaume in de strafgevangenis van Keulen.

Een woordvoerder van het gerechtshof in Dusseldorf deelde mee, dat de toestemming verleend, o.m. op basis van het beginsel van wederkerigheid — Westduitse functionarissen kunnen burgers van de Bondsrepubliek, die in gevangenissen in de DDR zitten, bezoeken.

In perscommentaren werd er op gewezen, dat de DDR met dit bezoek voor de eerste maal publiekelijk het bestaan van betrekkingen tussen de DDR en Guillaume erkent. (N Z Z, F A Z, N R C / H'blad, The Times, Le Monde, DPA, U P I)

VERENIGDE STATEN

MINISTER KISSINGER IN AFRIKA

Minister van buitenlandse zaken dr. Henry Kissinger heeft van 24 april tot **3** mei een bezoek gebracht aan de Afrikaanse staten Kenia. Tanzania, Zambia, Zaïre, Liberia en Senegal. In Loesaka, de hoofdstad van Zambia, hield hij een redevoering waarin hij de politiek van de VS t.o.v. Afrika uiteenzette.

Op de heenreis verbleef Kissinger op **23** en 24 april in Londen, waar hij besprekingen roerde met de Britse minister van buitenlandse zaken Crosland. Daarbij werd uitvoerig gesproken over de situatie in Rhodesië.

Volgens *The Times* verklaarde Kissinger na afloop van de besprekingen dat er in Rhodesië snel een meerderheidsregering gevormd moet worden. Hij ondersteunde volledig de opvatting van de Britse regering dat de regering-Ian Smith het principe van een meerderheidsregering moet accepteren en binnen 2 jaar verkiezingen voor het vormen van een dergelijke regering moet laten houden. Hij hoopte dat er spoedig een vreedzame oplossing voor het Rhodesische conflict gevonden zou worden. De VS waren bereid hulp te geven bij het vinden van een oplossing, die niet alleen in het belang van de zwarte meerderheid moest zijn, maar ook in dat van de blanke kolonisten. De VS ondersteunden geen bepaalde nationalistische groepering in Rhodesië en zouden ook niet ten gunste van de een of andere groepering ingrijpen, zolang de oplossing door Afrikanen en in een Afrikaans kader gezocht zou worden.

Gesprekken met Kenyatta, Nyerere, Kaoenda, Moboetoe en Tolbert

In Kenia waar hij zich op 24 en 25 april bevond voerde Kissinger besprekingen met president Jomo Kenyatta, waar hij de grondlijnen en de uitgangspunten van de Amerikaanse politiek t.o.v. Afrika uiteenzette. Daarbij zou hij zich hebben uitgesproken voor deelname van de bevolkingsmeerderheid aan de regeringen van Zuid-Afrika, Namibië en Rhodesië. Hij zou echter geen toezeggingen hebben gedaan betreffende militaire hulp aan de bevrijdingsbewegingen in dit gebied.

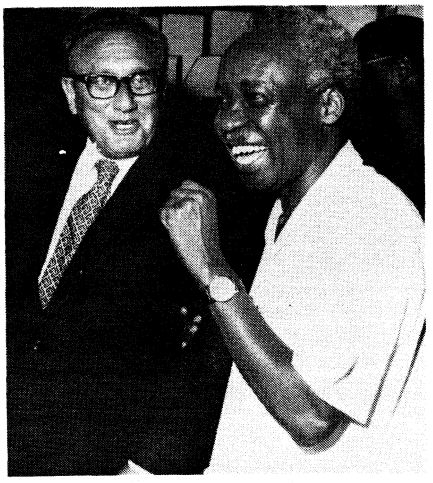

President Nyerere ontvangt minister Kissinger.

Op **25** en **26** april was Kissinger in Tanzania waar hij besprekingen voerde met president Nyerere en minister van buitenlandse zaken Ibrahim Kaduma. Nyerere zou daarbij uiting gegeven hebben aan zijn opvatting dat de VS als grote mogendheid politieke invloed ten gunste van de zwarte Afrikanen op de gebeurtenissen in Afrika moet uitoefenen.

Kissinger deed toezeggingen dat de VS al het mogelijke op economisch en politiek vlak zouden doen om tot een oplossing van het Rhodesische conflict te komen. Hij stelde financiële steun voor de door het Rhodesië-conflict getroffen landen in het vooruitzicht.

Op **26** en **27** april was hij in Zambia waar hij besprekingen voerde met president Kaoenda en met Joshua Nkomo, de leider van een fractie van de Afrikaanse Nationale Raad. Op **27** april hield Kissinger in Loesaka, de hoofdstad, een rede over de Amerikaanse politiek t.o.v. Afrika. Daarin beloofde hij dat de VS ,,onverbiddelijke oppositie'' zullen voeren tegen het blanke minderheidsregime in Rhodesië totdat een meerderheidsbestuur van de zwarte bevolking is bereikt. De oppositie zal diplomatiek, economisch en psychologisch zijn.

In zijn rede ontvouwde Kissinger een programma van tien punten voor een ,,rechtvaardige en duurzame oplossing'' van de kwestie-Rhodesië. Kissinger zei dat de VS in de krachtigste termen het eerder gedane Britse voorstel steunen dat gericht is op onderhandelingen die binnen twee jaar tot een zwart meerderheidsbestuur in Rhodesië moeten leiden.

,.Het bewind in Salisburg (de hoofdstad van Rhodesië) moet begrijpen dat het. geen Amerikaanse steun, diplomatiek of materieel, in enig stadium van zijn conflict met de Afrikaanse staten of Xfrikaanse bevrijdingsbewegingen kan verwachten'', zo merkte Kissinger in het tweede punt van zijn programma op. ,.Integendeel, het zal onze onverbiddelijke oppositie ontmoeten totdat een totale oplossing is bereikt.''

Kissinger beloofde ook een striktere uitvoering door de VS van de VN-sancties tegen Rhodesië en Amerikaanse druk op andere landen die ondanks de sancties toch met het blanke minderheidsregime zaken doen (zoals Zuid-Afrika. Frankrijk en Japan). De bewindsman zei dat de regering-Ford dit jaar bij het Congres zal aandringen op intrekking van het zogenaairide aniendeinent-Byrd, dat de Verenigde Staten import van chroom en andere grondstoffen uit Rhodesië toestaat.

Kissinger zei dat de VS Amerikaanse burgers in Rhodesië zou informeren dat de regering in Washington hen op geen enkele wijze kan helpen of beschermen.

,,Amerikaanse reizigers zal geadvisee d worden niet naar Rhodesië te gaan; Amerikaanse ingezetenen van Rhodesië zal op het hart gedrukt worden het land te verlaten'', aldus Kissinger.

,.Het koloniale tijdperk is een zaak van het verleden''. zo zei de Amerikaanse minister. Hij nam de door Afrikaanse nationalisten gebruikte naam voor Rhodesië: ,.Zimbabwe over toen hij opmerkte dat Zimbabwe onder zwart meerderheidsbestuur recht heeft zijn plaats in te nemen ,,in de gemeenschap van naties''.

Tot Kissingers voorstellen hoort verder een aanbod voor Amerikaanse hulp aan 20.000 vluchtelingen die vanuit Rhodesië naar omliggende landen zijn getrokken. Verder wil Washington 12,5 miljoen dollar uittrekken voor hulp aan Mozambique, dat van de sluiting van de grens met Rhodesië economische schade lijdt. Kissinger beloofde verder een verdriedubbeling van de Amerikaanse ontwikkelingshulp aan zuidelijk Afrika.

De bewindsman waarschuwde Zuid-Afrika ,,aandacht te besteden aan de waarschuwingssignalen van de afgelopen twee jaar: er is nog tijd om een verzoening van de volken van Zuid-Afrika tot stand te brengen in het voordeel van allen''. Maar hij onderstreepte ,,dat er een grens aan die tijd is, een beperking van veel kortere duur dan slechts enkele jaren geleden nog algemeen werd aangenomen''.

Ook drong Kissinger er bij de Zuidafrikaanse regering op aan een tijdschema op te stellen voor zelfbeschikking in Namibië (het vroegere Zuidwest-Afrika), dat de minister met de Afrikaanse naam ,,Namibië'' aanduidde. Het tijdschema moet volgens hem aanvaardbaar zijn voor de wereldgemeenschap.

Kissinger waarschuwde de Sowjet-Unie deze keer slechts in bedekte termen: ,,De Verenigde Staten proberen geen pro-Amerikaans blok te vormen voor confrontatie met een blok gesteund door enige andere macht''. Wel zei hij dat iedere poging van een supermacht om ,,aspiraties van hegeinonie'' na te streven onvermijdelijk op verzet van de andere supermacht zal stuiten.

Na zijn bezoek aan Loesaka reisde Kissinger door naar Zaïre waar hij sprak met president Moboetoe Sese Seko en minister van buitenlandse zaken Nguza Karl-I-Bond.

Op een persconferentie in Kinsjasa op 29 april sprak Kissinger van de Amerikaanse bereidheid tot het verlenen van goede diensten om te komen tot onderhandelingen over een Afrikaans meerderheidsbewind in Rhodesië. ,,In principe zijn de VS bereid de partijen — in zoverre zij daarom ve zoeken — bij te staan om tot de resultaten te komen die ik noemde in mijn rede te Loesaka: het snel bereiken van een mee derheidsbestuur en garanties voor de rechten van de minderheid,'' zei Kissinger.

Hij zei verder dat hij niet van plan was om zich persoonlijk te bemoeien met de onderhandelingen, zoals hij eerder in het Midden-Oosten deed. ,,Ik zeg niet dat ik persoonlijk degene zal zijn die de goede diensten verleent,'' zei hij.

Hij meende dat er in Rhodesië nog steeds een regeling door onderhandelingen mogelijk is, ook al is er een gewapende strijd tussen guerrillastrijders en het Rhodesische leger gaande: ,,De strijd zal door onderhandelingen beëindigd moeten worden. Hoe eerder dat gebeurt des te meer levens gered zullen worden.''

Tijdens de persconferentie in Kinsjasa tekenden Kissinger en de Zaïrese minister van buitenlandse zaken Nguza Karl-I-Bond een overeenkomst voor uitbreiding van de Amerikaanse hulp aan Zaïre. Zaïre krijgt krachtens eerdere afspraken jaarlijks $ 3,3 mln economische hulp per jaar. Als uitbreiding van de hulp is om te beginnen een krediet van $ 5 mln in Zaïrese valuta toegezegd, bestemd voor de aankoop van katoen in de Verenigde Staten. Andere voorstellen zijn nog in discussie. De economie van Zaïre heeft veel te lijden van de sterk gedaalde koperprijzen op de wereldmarkt en de gestegen olieprijzen.

Van Zaïre reisde Kissinger door naar Liberia: waar hij sprak met president William Tolbert en minister van buitenlandse zaken Cecil Dennis. Kissinger verklaarde daar o.a. dat de VS bereid waren de regering van de MPLA in Angola te erkennen op voorwaarde dat de 15.000 Cubaanse soldaten het land weer verlaten. De VS waren ook bereid Angola economische hulp te verlenen.

Kissinger sprak verder tegen dat de opvatting van de regering in Washington dat Rhodesië behoort te worden geregeerd door een zwarte meerderheid, het geweld in dat land aanmoedigt en ,,alleenmaar kan leiden tot een massale moordpartij''. Vermoedelijk was dat een reactie op een rede van Ronald Reagan, die

zich in de VS opwerpt tot Republikeins presidentskandidaat en die volgens persberichten zou hebben gesproken over een ,,komende slachtpartij in Rhodesië".
Kissinger noemde zulke uitlatingen een ‚grove belediging" voor de Amerikaanse regering. Volgens hem is het zwarte verzet in Rhodesië, zelfs als dat wordt gesteund door Afrikaanse buurlanden, niet sterk genoeg om het regime van Smith langs militaire weg te overwinnen. „De 270.000 blanken in Rhodesië lopen geen gevaar te worden geslacht".
Wel herhaalde hij dat gestreefd moet worden naar een politieke oplossing om een burgeroorlog in Rhodesië te voorkomen.
in Dakar, de hoofdstad van Senegal, waar hij op 1 en 2 mei verbleef, sprak Kissinger met president Senghor.
Aan het einde van zijn verblijf stelde Kissinger een internationaal hulpprogramma van $ 7,5 mrd voor om de komende tien jaar de door droogte getroffen landen van de Sahel te helpen met het terugdringen van de woestijn,
Het programma bevat zeven punten en is gericht op de landen Senegal, Mauretanië, Mali. Opper-Volta, Niger en Tsjaad. Deze liggen in de zogenaamde Sahel-gordel, waar sinds 1967 een catastrofale droogte heerst. Volgens officiële Amerikaanse woordvoerders hoopt Washington de belangrijkste industrielanden, waaronder ook de Sowjet-Unie, voor het plan te winnen, dat de Sahellanden eventueel op den duur zelfvoorzienend moet maken.
De zeven punten van het Amerikaanse programma zijn: ontwikkeling van bassins om het rivierwater van de regio te verzamelen en de afhankelijkheid van regenwater te verkleinen; grootscheepse programma's voor het behoud van water; verbetering in het gebruik van droge gebieden voor landbouw en veeteelt; ontwikkeling van distributiesystemen; een grootscheeps herbebossingsprogramma; aanleg van systemen voor transport en communicatie; en bestrijding van ziekten en van het tekort aan goed opgeleide mankracht.
Volgens Amerikaanse zegslieden is het nieuwe ontwikkelingsprogramma voor de Sahel niet bedoeld om de zogenaamde ,,Club van vrienden van de Sahel" opzij te zetten. Hiervan maken de Sahellanden en de belangrijkste Westerse industrielanden deel uit. De afgelopen twee jaar hebben de VS voor $165 mln aan rampenhulp gegeven.
Vanuit Senegal reisde Kissinger terug naar Nairobi, de hoofdstad van Kenia, waar hij de UNCTAD IV-conferentie bijwoonde en toesprak (pag. 369 e.v.).
De voorgenomen bezoeken van Kissinger aan Ghana en Nigeria werden door deze landen afgezegd. Volgens de Gnanese radio had een bezoek van Kissinger geen zin omdat de Ghanese president ziek was. Radio-Nigeria zei dat het land geen prijs stelde op een bezoek omdat Kissinger zich voorheen nooit met Afrika had bemoeid en pas nu de blanke minderheidsregimes in moeilijkheden komen naar Afrika toekomt.

Verslag reis tegenover Senaatscommissie

Op 13 mei bracht Kissinger verslag uit van zijn reis tegenover de Senaatscommissie voor buitenlandse zaken. Hij zei dat door de nieuwe Amerikaanse beleidslijnen ten opzichte van Afrika de kans op een nieuwe Cubaanse interventie in dit werelddeel is verminderd.
Hij zei: „Wij hebben, geloof ik. in Afrika een zeer goede indruk achtergelaten bij diegenen die echt geven om vrede, onafhankelijkheid en rechtvaardigheid."

Hij zei dat een belangrijk resultaat bereikt was door de overeenkomst tussen een aantal Afrikaanse leiders dat buitenlandse mogendheden zich niet rechtstreeks zouden moeten bemoeien met de bevrijdingsbewegingen in het zuiden van Afrika. „Ik geloof dat hierdoor de mogelijkheid dat andere Afrikaanse landen Cubaanse troepen binnen zullen roepen verkleind is," aldus de minister. Kissinger zei dat de Afrikaanse leiders de Cubaanse inmenging in de Angolese burgeroorlog als een onvermijdelijke ontwikkeling hebben beschouwd. Het zou boven hun macht zijn gegaan deze inmenging te voorkomen.
„Ik ben van mening dat vele Afrikaanse leiders nu inzien dat er een alternatief is en dat zij zich kunnen verenigen bij een vreedzame aanpak, die de Sowjets en de Cubanen iedere aannemelijke reden om in Afrika te blijven zal ontnemen." Aldus de minister.
Kissinger heeft o.m. steun voor de economische ontwikkeling van de onderdrukte landen beloofd, alsmede politieke, morele en economische hulp voor de nationalistische bewegingen in het zuiden van Afrika.
Wat betreft de steeds groter wordende mogelijkheid op een belangrijk (gewapend) conflict in het door blanken geregeerde Rhodesië zei de minister dat door zijn rondreis „de mogelijkheden voor een oplossing die door onderhandelingen tot stand komt, in grote mate zijn toegenomen." Hij zei verder dat veel Afrikaanse leiders nu geneigd zijn te geloven ,,dat wij net zoals zij hopen dat rechtvaardigheid, zelfbeschikking en voortvarendheid zich over het gehele Afrikaanse werelddeel zullen verspreiden."
De gematigde Afrikaanse regeringsfunctionarissen zijn niet langer van mening dat Amerika niet geïnteresseerd is in hun toekomst. Dit betekent dat zij nu een alternatief hebben voor de Russische en Cubaanse inmenging, aldus de minister.
Kissinger legde de nadruk op de noodzaak van een systematisch en internationaal economisch hulpprogramma, dat over een lange termijn moet worden uitgespreid. Ondertussen blijft buitenlandse hulp echter ,,een belangrijk element van onze poging om het economische systeem van de gehele wereld te verbeteren".

Met algemene stemmen aanvaardde de Senaatscommissie op 4 mei een resolutie die onderstreepte dat de leden ,,nauw met de minister zullen samenwerken bij de verwezenlijking van de nieuwe Afrikapolitiek".
In de resolutie zei de commissie verder het geheel eens te zijn met de grondlijnen en de opvattingen die Kissinger in zijn rede van 27 april in Loesaka heeft neergelegd. *(NZZ,* Le Monde, *NRC/H'blad)*

KISSINGER ONTMOET VORSTER

Op 23 en 24 juni voerde Kissinger uitgebreide besprekingen met de Zuidafrikaanse premier Vorster in de Zuidduitse vakantieoorden Bodenmais en Grafenau. Op weg daar naar toe verklaarde Kissinger in Parijs dat het doel van de ontmoeting was, met goedkeuring van de regeringen van zwarte Afrikaanse staten, de medewerking van de Zuidafrikaners te krijgen voor oplossingen langs vreedzame weg voor de problemen in zuidelijk-Afrika.
Er werden geen mededelingen gedaan over wat beide staatslieden hebben besproken.
In een verklaring van een woordvoerder van het State Department werd gezegd dat de contacten voortgezet zullen worden.
In een verklaring voor de Westduitse televisie heeft de Zuidafrikaanse premier erop gewezen dat zijn regering poogt de zaak van de vrede in Zuidelijk Afrika te dienen.
Op vragen over Rhodesië en Zuidwest-Afrika (Namibië) weigerde hij antwoord te geven.
Vorster werd op 25 juni in Bonn door bondskanselier Schmidt ontvangen waarbij ook de situatie in zuidelijk Afrika ter sprake kwam.

Onderminister Schaufele in Afrika

Onderminister William Schaufele, speciaal belast met Afrikaanse zaken, begon op 6 juli een rondreis door een aantal Afrikaanse staten. Hij bezocht achtereenvolgens Zambia, Zaïre, Tanzania, Botswana, Ivoorkust en Senegal.

Doel. van de reis was de Afrikaanse leiders op de hoogte te brengen van de besprekingen tussen Vorster en Kissinger.

Volgens diplomatieke bronnen zou de onderminister de Afrikaanse leiders polsen over een Amerikaans plan voor oplossing van de problemen in Rhodesië.

Washington ondersteunt daarbij een op 22 maart door de Britse minister van buitenlandse zaken Callaghan in het Lagerhuis bekend gemaakt plan dat voorziet in een afwisseling van de blanke regering door een regering van de zwarte meerderheid binnen een periode van 18 maanden. Het Amerikaanse plan voorziet echter ook nog in een garantieregeling voor de blanke kolonisten die daarna in het land wensen te blijven wonen en voor hen die naar Zuid-Afrika of Europa willen emigreren.

Als voorbeeld daarvoor geldt het in Kenia toegepaste systeem, waarbij blanke kolonisten die hun landerijen aan Kenianen overdeden een ruime vergoeding uit de Britse schatkist kregen. In Kissingers plan wordt zowel landaankopen overwogen als pensioengaranties voor de blanke ambtenaren van Rhodesië door Engeland alsmede hulp bij emigratie voor diegenen die Rhodesië willen verlaten. Amerika zou in principe bereid zijn financieel bij te springen. (NZZ)

Minister Kissinger en premier Vorster ontmoeten elkaar in een hotel in het Beierse Bodenmais.

KISSINGER WAARSCHUWT ZUID-AFRIKA

Op 3 aug. hield minister Kissinger een rede in Boston op het jaarlijkse congres van de National Urban League, waarin hij op Zuid-Afrika een beroep deed ,,de waarschuwingssignalen ter harte te nemen". De recente crisis (de onlusten in Soweto, zie pag. 513 e.v.) in de zwarte woongebieden en aan de zwarte universiteiten zijn een ,,duidelijke uiting van frustraties van de zwarte Afrikanen tegenover een systeem dat hun status, waardigheid en politieke rechten ontzegt", aldus Kissinger.

Hij deed ook een beroep op het blanke minderheidsbewind in Rhodesië om ,,het onvermijdelijke te erkennen" en te onderhandelen over een machtsoverdracht aan de zwarte meerderheid. Met de voortdurende aanwezigheid van Cubaanse troepen in Angola en de steeds heviger wordende strijd in Rhodesië neemt volgens Kissinger de kans op gewelddadigheid in zuidelijk Afrika toe. ,,Het risico van confrontatie wordt groter." merkte de minister op, ,,het is kort dag."

,,Niemand, ook de verantwoordelijke leiders van zwart Afrika niet, betwist het recht van de blanke Zuid-Afrikanen om in hun land te leven. Zij zijn geen kolonialisten. Historisch gezien zijn ze een Afrikaans volk. Ze hebben 300 jaar op Afrikaanse bodem geleefd. Maar de binnenlandse structuur van Zuid-Afrika is explosief en niet verenigbaar met opvattingen van menselijke waardigheid," zo zei de minister.

,,Rassendiscriminatie is een vloek waar veel landen mee te maken hebben. Maar," aldus Kissinger, ,,alleen in Zuid-Afrika is de discriminatie geïnstitutionaliseerd in een alles omvattende, gedwongen scheiding van rassen die spot met elke definitie van gelijkheid van de mens."

De slavernij en de deportatie van duizenden Afrikanen naar de Nieuwe Wereld noemde Kissinger de zwartste vlek in de Amerikaanse geschiedenis. ,,Met die bittere erfenis hebben we nog steeds te maken." De Amerikaanse minister gaf toe dat de Amerikaanse buitenlandse politiek lange tijd het belang van Afrika heeft genegeerd. Pas door pijnlijke ervaring zijn de VS het belang van de gebeurtenissen in dit we elddeel gaan beseffen. De grondbeginselen, de Amerikaanse politiek en de zaken waar het in onze tijd om gaat worden nu in Afrika op de proef gesteld, aldus Kissinger.

Hij zei dat de Amerikaanse regering geen Amerikaanse blauwdruk aan Afrika wil opleggen. .,We doen ons best om de Afrikanen aan te sporen tot onderhandelingen over een regeling waarin zwart en blank kunnen bestaan en samenwerken aan de toekomst van Afrika op basis van gelijkheid, waardigheid en vrede."

De blanken in Rhodesië moeten het ,,onvermijdelijke erkennen" en onderhandelen over een oplossing die hun belangen waarborg%, nu daar nog tijd voor is. Zuid-Afrika moet blijk geven van zijn verplichting ten aanzien van Afrika en helpen bij zo'n oplossing. De zwarte leiders van Rhodesië moeten hun geschillen bijleggen en een plan voor samenwerking en coëxistentie van de rassen in een onafhankelijk Zimbabwe opstellen. Ook een oplossing voor Namibië is dringend geboden, meende Kissinger.

Alle naties en groeperingen in Afrika moeten ,,bewust en toegewijd streven naar het overwinnen van de haat en het wantrouwen van generaties lang. Ergens moet de kringloop van het geweld worden doorbroken en het lijden beëindigd," zo besloot Kissinger zijn oproep.

LATIJNS-AMERIKA

CUBA

EERSTE CONGRES COMMUNISTXSCHE PARTIJ

De Cubaanse communistische partij, de enige toegestane politieke groepering op het eiland, heeft van 17 tot 22 december haar eerste congres gehouden, in aanwezigheid van de afgevaardigden van 86 buitenlandse politieke partijen. Aanwezig waren o.a. de volgende delegatieleiders: Soeslow (Sowjet-Unie), Kadar (Hongarije), Zjiwkow (Bulgarije), Cunhal (Portugal), Marchais (Frankrijk) en Carrillo (Spanje)

De Cubaanse revolutie van 1959 was het werk van een aantal groeperingen en Personen, Marxisten en niet-Marxisten. die eind '61 werden opgenomen in de ORI, de geïntegreerde revoiuiionaire organisaties. Een jaar later werd de ORI omgevormd in de PURS, de verenigde partij van de socialistische revolutie, die op haar beurt in 1965 werd omgezet in de PCC, de Cubaanse communistische partij,
De leden van de al lang bestaande communistische partij, opgericht in 1925, hebben in de nieuwe partij altijd een ondergeschikte positie ingenomen. De leiding was van het begin af aan in handen van Fidel Cactro en zijn medestrijders uit de guerrillabeweging.

Het belangrijkste doel van het congres was de bestudering van het ontwerp voor een nieuwe grondwet en de goedkeuring van een economisch vijfjarenplpan.
Premier Castro opende het congres op 17 december met een meer dan 7 uur durende toespraak waarin hij de balans opmaakte van het verleden.
Hij schetste de koloniale geschiedenis van het eiland, riep de herinnering op aan de slaven en rijke grootgrondbezitters en wees op de strijd die het land heeft moeten voeren als ,,laatste kolonie van Amerika en nu de eerste socialistische staat op dit halfrond".
Kernpunt van Castro's betoog was een overzicht van de verworvenheden van de revolutie in een opsomming van statistieken, produktiecijfers etc.
Vervolgens werden de voornaamste richtlijnen aangegeven van het nieuwe vijfjarenplan (1975-'80) dat vooral gekenmerkt wordt door matiging en de zorg om realiseerbare projecten op te stellen. Gestreefd wordt naar een economisch groeipercentage van 6% per jaar. Het accent zal meer komen te liggen op de industrialisatie dan op de produktie van consumptiegoederen.
Niet alleen de suikerindustrie zal hiervan profiteren, maar ook de energiesector die, met Russische hulp, zal worden voorzien van een kerncentrale.

Castro uit zelfkritiek

Castro sprak ook over de fouten die gemaakt zijn in het revolutionaire proces.
Hij wees op de fouien tan de ,,idealisten". Hij zei o.a.: ,'Naren we maar wat bescheidener geweest, men heeft er geen weet van hoe duur het tekort aan economische kennis ons is komen te staan en ons nog komt te staan".
Als één van de voornaamste misstappen van de revolutie zag Castro het misbruiken van ,,morele stimulansen", een misvatting inzake de rol van de partij die zich overal in staatszaken mengde.
De partijleiding had daarom ook besloten de partij en de massaorganisaties te versterken.
Castro maakte voorts bekend dat het ontwerp van de nieuwe grondwet (pag. 728/1 e.v.-'75) in een referendum ter goedkeuring aan het Cubaanse volk zal worden voorgelegd.
Verder kwam hij terug op de ervaringen opgedaan bij de verkiezingen voor gemeentelijke gedelegeerden in de provincie Matanzas (pag. 727 /2-'75).
Op grond daarvan was besloten een nieuwe bestuurlijke indeling te maken en 14 nieuwe provincies te creeren, in plaats van de voorgenomen zes.
Deze 14 zijn: Pinar del Rio, Havana, Havana City, Matanzas, Villa Clara, Cienfuegos, Sancti Spiritus, Ciego de Avila, Camaguey, Las Tunas, Holguin, Granma, Santiago de Cuba en Guantanamo.
Op 18 december vervolgde Castro zijn toespraak. Hij kwam toen nader terug op de hulp die de Sowjet-Unie in de loop van de jaren heeft verstrekt.
Daardoor had het land een efficiënt werkend leger kunnen opbouwen.
Op 21 dec. 1975 ging het congres akkoord met de richtlijnen van het vijfjaren-plan.
Het congres keurde verder het ontwerp-grondwet goed en ging akkoord met de nieuwe bestuurlijke indeling van het land.
Ook werden nieuwe partijstatuten aangenomen en tot uitbreiding van verkiezingen tot op landelijk niveau besloten.
Het congres accepteerde verder een resolutie die vrijheid van godsdienst garandeert, maar ernaar streeft via onderwijs en de stelselmatige verspreiding van het wetenschappelijk socialisme religies te doen verdwijnen. Er zullen echter geen antigodsdienstige campagnes worden ontketend of pressiemiddelen tegen gelovigen worden gebruikt.
Met een tien uur durende toespraak, waarin hij onder meer zei dat Cuba in diverse ,,progressieve" landen heeft geholpen bij de opbouw van een eigen strijdmacht legde Castro verantwoording af over zijn beleid.

Met een citaat van wijlen Ernesto ,,Che" Guevarra, de Cubaanse revolutionair die in 1967 sneuvelde toen hij in Bolivia een guerrillalegertje aanvoerde. herdacht Castro de Cubaanse soldaten ,,die hun bloed vergoten in andere landen welke een beroep deden op hun bescheiden krachten". Castro noemde het Cubaanse leger, waarin de officieren voor 85% lid zijn van de partij, het ,,gewapende volk". Partij en staat, aldus Castro, zullen de strijdkrachten optimale aandacht blijven schenken.
Parellel daarmee zal Cuba ,zijn plichten jegens de revolutionaire beweging in de wereld blijven nakomen en voortgaan zijn solidariteit te bewijzen met de volkeren die het hoofd moeten bieden aan imperialistische aanvallen", aldus Castro.
Elders in zijn marathon-toespraak herhaalde de premier dat Cuba de Volksbeweging voor de bevrijding van Angola (MPLA) zal blijven steunen in haar strijd tegen de twee andere Angolese onafhankelijkheidsgroeperingen, het FNLA en Unita.
Onder de buitenlandse delegatieleiders die zich tot het Cubaanse partijcongres richtten bevond zich ook een vertegenwoordiger van het MPLA, het lid van het politieke bureau, Lucio Lara. Deze hield een toespraak waarin hij de Sowjet-Unie en Cuba bedankte voor hun ,,concrete hulp" aan zijn Angolese bevrijdingsbeweging. Zij stellen de MPLA in staat het hoofd te bieden aan ,,Franse en Amerikaanse tanks en kanonnen die door Zuidafrikaanse expansionisten worden gebruikt om Angola binnen te dringen", zo zei Lara.
Lara bedankte ook Mozambique, Kongo (Brazzaville), Guinee-Bissau, de Kaapverdische eilanden, Guinee en Algerije voor hun antwoord op verzoeken van de MPLA om hulp. Hij vergeleek het Angolese conflict met ,,de oorlogen die door imperialistische belangen in Biafra, Vietnam, Laos en Cambodja zijn gevoerd."

Buitenlandse politiek

In een redevoering tijdens de slotbijeenkomst van het congres op 22 dec. kwam Castro weer terug op de buitenlandse politiek. Hij zei dat zijn land de bevrijdingsbewegingen op Puerto Rico en in Angola zal blijven steunen en dat Cuba ,,niets van de Verenigde Staten nodig heeft". Hij ging in op opmerkingen van president Ford. gemaakt op 20 dec., over de Cubaanse interventie in Angola.
,,De vlaggen van Cuba en Puerto Rico zijn een en dezelfde," zei Castro. ,,Wat Afrika aangaat, wij zijn niet langer Latijns-Amerikanen, wij zijn Latijns-Afrikanen. Door onze

aderen stroomt overvloedig Afrikaans bloed. Wij zijn de broeders van het Afrikaanse volk en wij zijn bereid met al onze kracht voor hen te vechten. Wij zullen Angola en Afrika verdedigen met ons bloed als dat van ons gevraagd zou worden."
Rechtstreeks refererend aan president Fords verklaring dat Cuba alle kansen op dooi in zijn betrekkingen met de Verenigde Staten verspeeld had door troepen naar Angola te sturen zei Castro: „De Verenigde Staten kunnen ons niets opzeggen want ze hebben jegens ons al alles opgezegd (een verwijzing naar de economische blokkade). Wij hebben niets van de VS nodig. Laat Ford liever zijn verontschuldigingen aanbieden voor de reeks (moord)aanslagen en misdaden die de CIA op Cuba op haar geweten heeft"
De Cubaanse communistische partij had eerder gezegd dat het land de linkse krachten in Angola zal blijven steunen maar dat de regering ,,er niet op tegen is" de reeds 15 jaar durende meningsverschilleil met de Verenigde Staten tot een oplossing te brengen.
In de verklaring van de regeringspartij werd onder meer gezegd ,,dat de regering en het volk van Cuba opnieuw blijk geven van hun steun aan de volksrepubliek Angola, die wordt bedreigd door de interventie van imperialistische en racistische agenten van Zuid-Afrika. Cuba „is bereid om over normalisatie van de betrekkingen met de Verenigde Staten te praten, wat ook zal bijdragen tot de noodzakelijke internationale ontspanning, ,,maar niet als dit betekent dat de steun aan linkse Angolezen daarvoor moet worden opgegeven," aldus de verklaring.
Op de laatste dag van het congres werden Fidel Castro en zijn broer, de minister van defensie Raul Castro herkozen als resp. eerste en tweede secretaris van de communistische partij. Het aantal leden van het politbureau werd uitgebreid van 8 tot 13.

De samenstelling van het politbureau is thans als volgt:

Fidel Castro, Raul Castro, Osvaldo Dorticos Torrado (de president van Cuba), Juan Almeida, Ramiro Valdes, Armando Hart Davalos, Guillermo Garcia, Sergio del Valle en de nieuwe leden: Blas Roca, José Ramon Machado Ventura, Carlos Rafael Rodriguez, Pedro Miret Prieto en Arnaldo Milian. (NZZ, Le Monde, *NRC/H'blad)*

AZIË (ZUID)

NEPAL

NIEUWE PREMIER. ECONOMISCH PLAN. CONSTITL'TIONELE HERVORMING. AMNESTIE EN BEPERKING PERSVRIJHEID

Koning Birendra aanvaardde op 1 dec. 1975 het ontslag van premier Nagendra Prasad Rijal, die sinds juli 1973 in functie was (pag 207/3-'74). Oud-premier Tulsa Giri ('63-'65), die sinds 11 okt. 1972 als politieke adviseur van de koning optrad, werd nu opnieuw met de leiding van de regering belast en tevens tot lid van de Nationale Vergadering (Rashtriya Panchayat) benoemd: Giri geldt als vertrouwensman van de koning, aldus Le Monde (29-12-'75), en zijn benoeming tot premier zou de versterkte greep van het paleis op het politieke leven in Nepal symboliseren
Na enkele wijzigingen in het kabinet op 26 dec. 1975 was de portefeuilleverdeling als volgt:

Premier, paleiszaken en defensie - Tulsi Giri: voedselvoorziening, landbouw en irrigatie. en landhervorming - Khadga Bahadur Singh (nieuw); buitenlandse zaken - Krishna Raj Aryal; justitie en verbindingen - Jog Meher Shrestha (voorheen landhervorming); binnenlandse zaken en Panchayat - Bhoj Raj Ghimire (voorheen ook justitie): financiën en algemeen bestuur - Bhekh Bahadur Thapa (voorheen staatsminister van financiën).

Staatsministers: waterstaat en elektriciteit - Harischandra Mahat (nieuw); gezondheid - mevr. Sushila Thapa (sinds 14 april 1975); openbare werken en transport - Balaram Gharti Magar (sinds 14-4-'75 staatsminister van defensie); bosbouw - Bola Nath Jha (nieuw): industrie en handel, en onderwijs - Harka Bahadur Gurung (nieuw). Voorts werden vier onderministers benoemd.
Behalve Rijal keerden uit de regering van 14 april 1975 minister Chaturbhuj Prasad Singh (industrie en handel) en vier staatsministers niet in het nieuwe kabinet terug. (Vor. ber. pag. 493/3-1975)

Economisch *plan*

Op 10 dec. kondigde de regering een economisch plan van 10 punten af om de economie en het bestuursapparaat te verbeteren. Het meest opvallende punt daarbij was de uitbreiding van de rol van de particuliere sector in de economie. De particuliere sector kreeg een overheersende rol toebedeeld en mocht nu voor het eerst met de publieke sector concurreren. De activiteit van laatstgenoemde werd beperkt tot een klein gebied waar duidelijke tekorten zijn geconstateerd. De economische ontwikkeling zou zo tot de rendabele sectoren worden beperkt, d.w.z. dat het platteland enigszins verwaarloosd dreigt te worden
Dit zou een afwijking betekenen van het in september 1975 ingediende nieuwe vijfjarenplan (1976-1980), dat de prioriteit had verlegd van de sector transport en verbindingen naar de landbouwsector, niet in de laatste plaats vanwege de daarmee verbonden uitbreiding van de werkgelegenheid Ca. 94,4% van de beroepsbevolking is werkzaam in de landbouu-,
In net regeringsplan werd aan staatsondernemingen en handelsfirma's opgedragen hun prijzen voor consumptiegoederen met minstens 10% te verlagen. De particuliere handel werd opgeroepen een redelijke winstmarge in acht te nemen en goederen tegen billijke prijzen beschikbaar te stellen. Daarbij werd opgemerkt dat de mate van regeringsinmenging in de commerciële sector in hoge mate van de activiteiten van de industriële en commerciele organisaties zou afhangen.

Wijziging grondwet

Op 12 dec. 1975 maakte koning Birendra 55 wijzigingen in de grondwetwbekend overeenkomstig de aanbevelingen van de op 9 febr. 1975 geinstalleerde commissie voor grondwetsherziening (pag. 493/2-'75). Tot de wijzigingen behoorden een uitbreiding van het kiesrecht, een beperking van het mandaat van de parlementsleden van 6 tot 4 jaar en een bepaling i.z. de afzetting van parlementsleden.

Ter ijl volgens de grondwet van 1962 90 van de 125 leden van de Nationale Vergadering (Rashtriya Panchayat) gekozen werden door regionale raden (panchayats), zullen voortaan 112 leden voor 4 jaar gekozen worden door de 75 districtsraden. Het aantal parlementsleden zal met minstens 10 worden uitgebreid en de koning zal voortaan 23 i.p.v. 16 leden benoemen; tegelijk werden echter de 4 zetels, die voor gegradueerden waren gereserveerd, afgeschaft. De kandidaten voor die zetels waren de enigen die verkiezingsmanifesten konden uitgeven en daarin werden vaak vergaande hervormingen geëist zoals het weer toelaten van politieke partijen.
Parlementsleden (uitgezonderd ministers) en leden van alle andere gekozen organen kunnen worden afgezet bij het tekortschieten in hun verantwoordelijkheid of wegens onbehoorlijk gedrag.
De parlementsvergaderingen zullen voor het eerst openstaan voor pers* en publiek.
Een commissie voor het voorkomen van gezagsmisbruik werd ingesteld.
De koning zal de Speciale Commissie, bestaande uit leden van de stuurgroep van de Nationale Vergadering en van de permanente commissie van de Raj Sabha raadplegen voordat hij een amendement op de grondwet afkondigt, maar de goedkeuring van zo'n amendement door twee-

derde van de leden van de Speciale Commissie is niet langer vereist.

Als belangrijkste van de door de koning aangekondigde maatregelen werd echter beschouwd de verheffing van de „Go to the village national campaign committee" tot een constitutioneel orgaan met zeer grote volmachten. De campagne i.z. de trek naar de dorpen was reeds door koning Mahendra, de rader Birendra, op touw gezet en hield in dat alle functionarissen per jaar enkele dagen op het platteland moesten doorbrengen. De met die campagne belaste commissie kreeg nu tot taak de ontwikkelingsactiviteiten te mobiliseren: haar functies omvatten het propageren van de Panchayat-ideologie. de opleiding van het Panchayat-kader, het beoordelen van het door Panchayat-personeel verrichte werk en het coördineren van de Panchayat-activiteiten. Volgens *The Times* (15-12) treedt de commissie niet alleen als politieke waakhond op, maar werd ze in feite het politieke bureau van de panchayats (raden) en *Le Monde* (29-12) sprak zelfs van het politieke bureau van een soort officiële partij.

Amnestie

Ter gelegenheid van de 13de verjaardag van de afkondiging van de grondwet van 1962 kondigde koning Birendra op 16 dec. '75 een amnestie af, op grond waarvan 52 politieke gevangenen werden vrijgelaten, in hoofdzaak leden van de in 1960 verboden Nepalese Congrespartij.
Tot hen behoorde de voormalige voorzitter van het in 1960 ontbonden Lagerhuis, K. Prasad Bhattrai. Op 18 dec. echter waarschuwde premier Tulsa Giri politieke dissidenten: mensen die tegen het systeem willen protesteren moeten „reacties verwachten van degenen die de bescherming van het systeem voorstaan".
Op 17 nov. 1975 was een voormalige legerkapitein, Yagfa Bahadur Trapa, ter dood veroordeeld, nadat hij wals schuldig bevonden aan het organiseren van een gewapende rebellie met het doel een eigen regering te vestigen in de oostelijke districten Okhaldunga, Solukhumbu en Diktel. Hij was met 17 anderen, o.w. twee voormalige parlementsleden, gearresteerd na een incident in Okhaldunga op 16 dec. '74, waarbij 16 ..rebellen" door de politie bij een gewapend tieffen waren gedood, de dag waarop in de hoofdstad Katmandoe de vroegere minister van buitenlandse zaken, Rishikesh Shah, werd gearresteerd.
Op 8 febr. 1976 werd gemeld dat 3 leden van een marxistische groep, 2 Nepalezen en 1 Indiër. wegens het invoeren van revolvers en granaten in Nepal voor subversieve doeleinden elk tot 10 jaar waren veroordeeld. (*The Times*. *NZZ*, FAZ, *Le* Monde)

(Vor. ber. pag. 492/3 e.v.-1973)

KONING BIRENDRA IN CHINA

Van 2-9 juni bracht koning Birendra een vriendschapsbezoek aan China en wel aan de provincie Szetsjwan en het autonome gebied Tibet. In Tsjengtoe, de hoofdstad van Szetsjwan, werd hij op het vliegveld begroet door de Chinese premier Hoea Koe-feng, die met de koning twee dagen besprekingen voerde en hem op zijn reis door Szetsjwan begeleidde.
Tijdens een door Hoea Koeo-feng aan de koning aangeboden banket op 2 juni zei de Chinese premier in een toespraak o.a.:

„Het door Z.M. koning Birendra gedane voorstel om Nepal tot een zone van vrede te verklaren (pag. 493/1 - 1975) weerspiegelt het sterke verlangen van het volk van Nepal om nationale onafhankelijkheid en staatssoebereiniteit te waarborgen. De Chinese regering steunt dit juiste voorstel krachtig. (. . .)
Wij stellen met voldoening vast dat de traditionele vriendschappelijke betrekkingen tussen China en Nepal sinds de vestiging van diplomatieke betrekkingen steeds hechter zijn geworden. Onlangs hebben onze twee landen besloten voor nog een periode van 10 jaar de overeenkomst i.z. handel, verkeer en verwante zaken tussen China's autonome gebied Tibet en Nepal te hernieuwen. (. . .)
In 1974 nam Z.M. de koning resolute en krachtige maatregelen om het handjevol opstandige Dalai-bandieten, die van Tibet naar Nepal waren gevlucht, te ontwapenen en daarmee bracht (hij) dit probleem tot een bevredigende oplossing en vernietigde (hij) hun komplot oin de Chinees-Nepalese vriendschap te saboteren volledig. De Chinese regering en (het Chinese) volk waarderen dit resolute besluit van Z.M. de koning ter zeerste en zijn daarvoor uiterst dankbaar. Wij zijn nu in het bijzonder verheugd dat Z.M. de koning over de Himalaya is gevlogen voor dit bezoek aan China; daarmee opende hij een rechtstreekse luchtverbinding tussen China en Nepal, bouwde hij voor het eerst in de geschiedenis een luchtbrug van Chinees-Nepalese vriendschap over ,,het dak van de wereld", en voegde hij een nieuwe bladzij toe aan de geschiedenis van de Chinees-Nepalese vriendschap. Z.M. koning Birendra zal het eerste buitenlandse staatshoofd zijn dat China's autonome gebied Tibet bezoekt. en dit is een speciale eer en vreugde voor het Chinese volk. . ."

Bij zijn aankomst in de Tibetaanse hoofdstad Lhasa op 5 juni werd koning Birendra bijzonder hartelijk begroet. In een communique van het Nepalese ministerie van buitenlandse zaken na afloop van het koninklijke bezoek aan China werd het resultaat van zijn besprekingen als „bevredigend" voor beide parten omschr'even, aldus *DPA* (11-6). Volgens dit communiqué was overeengekomen een geregelde luchtverbinding over de Himalaya van Katmandoe naar Tsjengtoe tot stand te brengen. Ook zouden de handel „en andere betrekkingen" tussen Nepal en Tibet in de nabije toekomst worden uitgebreid.

Over de bijzondere relatie tussen Nepal en Tibet berichtte de N Z Z (12-2) o.m.: „Ca. 500 Nepalezen wonen en werken tegenwoordig in Tibet. Het enige buitenlandse consulaat in (. . .) Lhasa is de vertegenwoordiging van Nepal. (. . .) De meeste in Tibet werkzame Nepalezen — velen van hen nauw verwant met Tibetaanse families — leven in Lhasa, waar hun particuliere handelsactiviteiten en privébezit zijn toegestaan. Zonder speciale vergunning mogen zij echter niet verder dan 4 kin buiten de stad komen. Problemen bestaan kennelijk met de speciale school voor Nepalese kinderen in Lhasa. Ook zijn de mogelijkheden voor de handel in vergelijking tot vroeger sterk beperkt. (. . .) De krachtens een Chinees-Nepalees akkoord van 1962 geregelde, ca. 800 km lange grens tussen Nepal en Tibet is voor de plaatselijke bevolking in een corridor van 20 km aan weerszijden van de grens geopend. Vaak vinden bezoeken, ook huwelijken tussen de etnisch verwante bevolkingsgroepen plaats. In de kleinhandel langs de grens importeert Nepal vooral wol en zout, Tibet verscheidene voedingsmiddelen. (. . .) In grotere omvang wordt handel gedreven via de weg die Katmandoe met Lhasa verbindt. In 1975 importeerde China voor ca. $ 4 mln rijst langs deze weg. Andere invoerprodukten zijn peper, jute en kaarsen. Zijnerzijds exporteert China naar Nepal in het bijzonder machines en cement. die bij de talrijke hulpprojecten van Peking worden gebruikt."

Reeds van 23-26 okt. 1975 hadden de twee broers van koning Birendra, de prinsen Gyanendra en Dhirendra, met hun echtgenotes een officieel bezoek aan Peking gebracht. Bij die gelegenheid tekende China volgens Le Monde (29-12) een akkoord over de invoer van Nepalese rijst. (Peking Review, *NZZ, FAZ, Le Monde)*

(Vor. ber. pag. 494/1-1975.)

* Op 18 aug. 1975 was echter een nieuwe perswet van kracht geworden, die kritiek op de koning, leden van het koninklijk huis, het monarchistische systeem, ministers, regeringsfunctionarissen en diplomatieke vertegenwoordigers verbood. Op 24 aug. kregen op grond van deze wet drie dagbladen en vier weekbladen een verschijningsverbod opgelegd, omdat zij tegen de staatsveiligheid en het openbare belang zouden hebben gehandeld.

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij „Systemen Keesing" **B.V.**, Ruysdaelstraat 71-75, Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

NIEUWE PRESIDENT IN MEXICO

Op 4-7 is José Portillo y Pacheco tot president van Mexico gekozen met 17.500.000 van de 18.500.000 uitgebrachte stemmen. Hij volgt daarmee Luis Echeverria op die in december zal aftreden.

Lopez Portillo was de kandidaat van de PRI, de geïnstitutionaliseerde revolutionaire partij, die al meer dan 45 jaar aan het bewind is. Hij werd eveneens gesteund door twee, nauw aan de PRI verbonden partijen, de PARM, de authentieke partij voor de Mexicaanse revolutie en de PPS, de socialistische volkspartij.

Er waren nog drie andere kandidaten: Valentin Campa voor de communistische partij, Pablo Emilio Madero voor de partij voor nationale actie (PAN) en Maria Gonzales del Boy voor een feministische bew ging. Zij kregen in totaal ca. 1 mln stemmen.

Tegelijkertijd werden er verkiezingen voor de Senaat en het Huis van Afgevaardigden gehouden. De PRI kreeg hier resp. 64 van de 65 en 194 van de 230 zetels.

Volgens officiële mededelingen was 30% van het electoraat weggebleven van de stembus, maar de oppositiepartijen schatten dat meer dan 30%, de communisten noemden zelfs een percentage van 50%, niet aan de stemming had deelgenomen.

Lopez Portillo heeft zijn campagne niet met een gedetailleerd verkiezingsprogramma gevoerd, maar zich bij deze en gene gelegenheid wel in algemene bewoordingen uitgelaten over zijn te voeren beleid. Zo zei hij in een interview met Le Monde (20-3) o.a. dat hij hoge prioriteit wilde geven aan de voedsel- en energievoorziening door in die sectoren de investeringen aan te moedigen, zonder evenwel inspanningen op het terrein van het onderwijs te verwaarlozen. ,,Door meer scholen te bouwen en beter onderwijs te geven aan de boeren zal men hen beter kunnen integreren".

Hij zei verder ,,adequate maatregelen" te zullen nemen voor de problemen die ontstaan door de grote trek van arme landarbeiders en boeren naar de grote steden, met name naar Mexico City, waar 30% van de bevolking in zgn. ,,bidonvilles" woont en de bevolking jaarlijks met 7% groeit tegenover 3,5% in het gehele land.

Hij zei verder een absoluut voorstander te zijn van een gemengde economie.

Om tot een betere verdeling van de rijkdommen te komen moeten er rechtvaardiger salarissen uitbetaald, de belastingen hervormd, de prijzen van landbouwprodukten aangepast en de doorvoering van landhervorming versneld worden.

Hij zei verder de onafhankelijke buitenlandse politiek van Echeverria te zullen voortzetten.

Over het weer aanknopen van diplomatieke betrekkingen met Chili zei hij dat daarvan geen sprake kon zijn zolang het huidige militaire regime daar aan de macht is. Normalisering van de betrekkingen met Spanje zal pas plaatsvinden als de in Mexico wonende Spaanse vluchtelingen weer naar hun land mogen terugkeren.

De NZZ (8-7) wijst erop dat het in Mexico een heilige politieke regel is dat een links-geöriënteerde president door een conservatieve persoonlijkheid wordt afgelost en dat er dus, gezien tegen deze achtergrond, veel minder onduidelijkheid bestaat over het beleid van de nieuwe president dan zijn vaag verkiezingsprogramma doet denken.

Het blad voorziet m.n. in de buitenlandse politiek een heroriëntering van het beleid, d.w.z. minder aandacht voor de Derde Wereld en opnieuw nauwere contacten met de geïndustrialiseerde landen.

Lopez Portillo y Pacheco

Echeverria, aldus het blad, heeft op politiek, sociaal en economisch gebied verwachtingen opgeroepen die, zelfs daar waar zij realistische trekken vertoonden, slechts voor een klein deel vervuld konden worden. Hij heeft, dit geven ook zijn scherpste critici hem na, de burgerlijke vrijheden versterkt, onder andere de persvrijheid.

Hij heeft gepoogd de intellectuelen met het regime te verzoenen en het terrorisme is bijna geëlimineerd.

Belangrijk waren de door zijn regering ondernomen pogingen het onderwijs- en gezondheidswezen, alsmede de woningbouw te verbeteren. Op dit gebied zal Lopez op concrete resultaten kunnen verder bouwen.

Veel meer inspanning zal het de nieuwe president kosten. een oplossing te vinden voor de wijdverbreide corruptie en maatregelen te treffen voor de emancipatie van de arme boeren en verder voor de door Echeverria aanvankelijk slechts halfslachtig gevoerde politiek tot beperking van het kinderaantal.

Tot de zwaarste problemen die Lopez op te lossen krijgt horen de zo noodzakelijke stijging van produktie, met name in de landbouw, het tot stilstand brengen van de inflatie, de uitbreiding van de arbeidsmarkt en de modernisering van het belastingstelsel, van de buitenlandse handel en van de buitenlandse economie in het algemeen.

Voorwaarde daartoe is een betere samenwerking met de toonaangevende kringen in de economie, waaraan het onder Echeverria nogal eens haperde.

Het laatste regeringsjaar van Echeverria is door politieke waarnemers niet onverdeeld gunstig beoordeeld. Op het gebied van de buitenlandse politiek moest de president enige tegenslagen accepteren waarvan de meest opvallende de affaire van de anti-Zionisme-resolutie van de Algemene Vergadering van de VN (pag. 264/2 e.v.) was, die door Mexico werd gesteund en o.a. tot heftige protesten van Amerikaanse joodse kringen en de dreiging van een boycot leidde. Echeverria moest zijn

Weekblad 45ste jaargang No. 2345, pag. 28175-28190

minister voor buitenlandse zaken, Rabasa, ontslaan.

Ook de onlusten in verschillende gebieden, in de staten Sonora, Oaxaca en Vera Cruz, die met illegale grondbezettingen begonnen en uiteindelijk in de herfst van 1975 tot het inzetten van troepen en politie tegen de landarbeiders leidden, waarbij doden en gewonden te betreuren vielen, zijn in Mexico nog niet vergeten.

In de kwestie van de grondeigendom en de sedert lang als noodzakelijk geachte landhervorming is de tegenstelling tussen het officieel beleden revolutionisme en de vertragende druk van de diverse belangenorganisaties waaraan de regering steeds weer toegeeft, steeds groter geworden

Hoewel de concentratie van de grond in steeds minder handen toeneemt, heeft Echeverria zich genoodzaakt gezien zijn hervormingsplannen op de lange baan te schuiven, doch niet zonder eerst verbale verwachtingen te hebben gewekt.

Het resultaat is dat de grootgrondbezitters verontrust zijn, de arme boeren teleurgesteld en de relevante hervormingsmaatregelen door de ontstane polarisering moeilijker uitvoerbaar zijn dan ooit.

De groei van de Mexicaanse economie is in het afgelopen jaar teruggelopen, niet in de laatste plaats als gevolg van de recessie bij de buren in het noorden en overzee. Volgens voorlopige cijfers groeide het nationaal produkt in 1975 4,5% tegen 5,9 en 7,6% in 1974 en 1973. Daar staat tegenover dat de inflatie terugliep. Zij bedroeg in 1975 16%.

De landbouwproduktie is gestegen alsmede de buitenlandse vraag naar landbouwprodukten.

Volgens mededelingen van de Banco de Mexico sloot de betalingsbalans van 1975 met een overschot van $165 mln, wat voornamelijk een gevolg was van de toevloed van buitenlands kapitaal, want volgens de handelsbalans werd er $ 3,64 mrd meer in- dan uitgevoerd ondanks verscherpte importcontrole.

Voor 1976 wordt een lichte verbetering verwacht. Realistische schattingen gaan van een macro-economische expansie van ruim 5,5% uit, waarbij het leeuwenaandeel toevalt aan de aardolie- en staalindustrie. In de laatste jaren zijn aanzienlijke voorraden aardolie ontdekt, waardoor het land tot een olie-exporterende staat is geworden. Ook ontdekkingen van grote ijzer- en kopervoorraden hebben hoge verwachtingen gewekt.

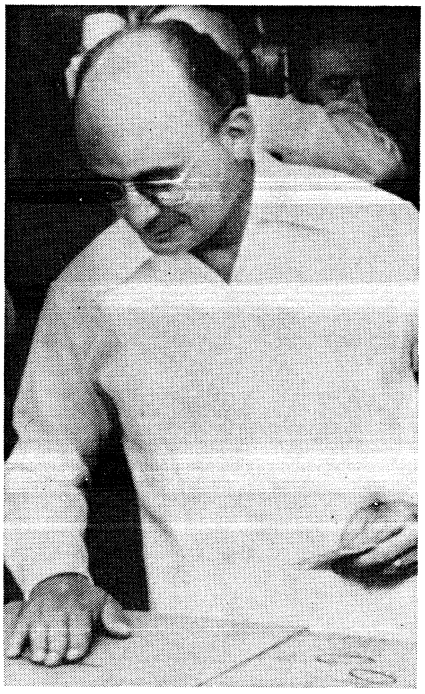

Echeverria

Van 1939 tot 1975 is het inkomen per hoofd van de bevolking gestegen van $67 tot $968 per jaar, maar de ongelijke verdeling van het nationale inkomen is groter geworden. Twintig jaar geleden moest 50% van de bevolking 19% van het nationale inkomen verdelen en 10% kon over 49% beschikken. Nu heeft 50% slechts 13% te verdelen en de 10% bevoorrechten hebben de helft van het nationale inkomen ter beschikking.

De bevolkingsgroei geeft de overheid veel zorgen. Jaarlijks neemt de bevolking met 3,5% toe, wat betekent dat er in het jaar 2000 100 miljoen Mexicanen zullen zijn (thans 65 miljoen).

Dit heeft tot gevolg dat er jaarlijks 1 miljoen nieuwe arbeidsplaatsen gecreëerd moeten worden als men tenminste de schoolverlaters aan werk wil helpen. Ongeveer een kwart van de beroepsbevolking is thans werkloos en vooral de pas van de universiteit afgestudeerden vinden moeilijk werk.

Politieke waarnemers verwachtten vooral op dit terrein grote moeilijkheden. Het in de laatste jaren sterk verbeterde onderwijs en de moderne rnassacomrnunicatiemiddeien wekken hoge verwachtingen die door de economische ontwikkelingen en de sterk achtergebleven sociale structuur niet waar gemaakt kunnen worden. Waarnemers zagen in het hoge absenteïsme bij de presidentsverkiezingen een aanwijzing voor de groeiende ontevredendheid over het heersende systeem.

Lopez Portillo aangewezen als enige kandidaat PRI

Op 22 sept. 1975 werd José Lopez Portillo, minister van fmancien, aangewezen als de kandidaat van de regerende PRI voor de presidentsverkiezingen in 1976.

Tegelijkertijd trad Jesus Reyes Zeroles af als president van de PRI. Hij werd vervangen door Porfirio Munoz Ledo, die tot dan toe als vertegenwoordiger van de linkse stroming binnen de partij, als kandidaat voor het presidentschap had gegolden.

De verkiezing van Lopez kwam als een verrassing, omdat hij niet als een serieuze kandidaat had gegolden. Hij had door zijn hervorming van het belastingstelsel in brede kringen veel aan populariteit ingeboet. Lopez Portillo was door de vakbond, die grote invloed heeft in de PRI, als kandidaat naar voren geschoven en werd door president Echeverria, die het laatste woord heeft, als kandidaat aangewezen.

José Lopez Portillo y Pacheco werd op 16 juli 1920 geboren in een welgestelde familie, die nauw gelieerd was met de leidende politieke kringen.

Uit zijn studentenjaren dateert de nauwe vriendschap met Echeverria. Beiden studeerden enige tijd politieke wetenschappen in Santiago de Chile. In '46 behaalde hij een graad in de rechtswetenschappen en in '47 ging hij staatsrecht doceren aan juridische faculteit en aan de school voor politieke wetenschappen van de nationale universiteit van Mexico.

In '45 werd hij lid van de PRI en in '48 werd hij lid van de commissies voor economische en sociale planning

Daarnaast werd hij in '48 benoemd tot ondersecretaris van de president en in '70 tot ondersecretaris van het ,,nationale erfdeel". In '72 volgt zijn benoeming tot directeur van de federale commissie voor elektriciteit.

In mei '73 benoemde Echeverria hem tot minister van financiën, een post die hij heeft bekleed tot aan zijn benoeming tot kandidaat voor hst presidentschap

Hieronder geven wij een beknopt overzicht van de voornaamste gebeurtenissen in de laatste jaren van het bewind van president Echeverria, die zich kenmerkten door binnenlandse onveiligheid, o.a. tot uiting komend in aanhoudende activiteiten van guerrillabewegingen en ontvoeringen, een verslechterende economische situatie en onlusten in de agrarische sector. Daarnaast een overzicht van de voornaamste activiteiten van de regering op het gebied van de buitenlandse politiek.

Ontvoeringen en andere incidenten

Op 7 sept. 1974 werd José Guadelupe Zuno Hernandez, de 83-jarige schoonvader van de president, vrijgelaten nadat hij 10 dagen eerder was ontvoerd door de linkse guerrillabeweging FRAP, het gewapende revolutionaire volksleger. De ontvoerders eisten een grote som losgeld, maar Echeverria weigerde hierop in te gaan, waarna de ontvoerders zijn schoonvader weer vrijlieten.

Eveneens op 7 sept. werd senator Ruben Figueroa, kandidaat van de PRI voor het gouverneurschap van de staat tiuerrero, vrijgelaten, na een actie van het leger. Hij was op 30 mei ontvoerd door leden van een groepering die zich ,,de partij van het arme volk" noemde, toen hij een ontmoeting had gearrangeerd met de leiders van deze groep om een oplossing te vinden voor het guerrillaprobleem.

Bij de actie van het leger werd een aantal geurrilla's gedood en gewond.

Op 8 juni 1974 werd de Libanese honoraire consul in Guadalajara vermoord aangetroffen, nadat hij op 5 juni was ontvoerd. De ontvoering werd opgeëist door de „Salvador Allende Beweging".

Op 8 juli 1974 werd de Amerikaanse vice-consul in Hermisillo, John Patterson, die sedert 22 maart 1974 werd vermist, dood aangetroffen. De daad werd opgeëist door de FRAP.

In febr. 1974 dreven soldaten en politie een „vrijheidsmars" van 3000 boeren, op weg naar Atlixco, uiteen. waar hun leider Ramon Danzo Palominos werd vastgehouden in verband met illegale landbezettingen in Puebla State.

Eind 1974 en in de loop van 1975 richtten de guerrillabewegingen hun acties meer en meer op de politie. In de eerste 8 maanden van 1975 kwamen 21 politieagenten om het leven.

Volgens de commandant van de politie in Mexico City was vooral de „communistische liga van 23 september" verantwoordelijk voor deze acties. Deze beweging zou nauw gelieerd zijn met „de partij van het arme volk", die voornamelijk in Guerrero, één van de armste staten van Mexico, opereerde. De leider van deze beweging, Lucio Cabanas, werd op 2 dec. 1974 na een maandenlange speuractie van leger en politie, gedood. Volgens het blad *La Prensa* in Mexico City verloren minstens 800 boeren bij deze acties het leven.

Op 5 dec. werd een lid van ,,de communistische liga van 23 september", Miguel Torres Enriquez, door de politie gearresteerd nadat hij vijf uur lang de Franse consul in Mexico City had gegijzeld in ruil voor een vrijgeleide uit het land.

Bij een bomaanslag op een warenhuis en een bank op 25 april 1975 kwamen 17 mensen om het leven, terwijl op 23 aug. 1975 8 mensen omkwamen bij een bomaanslag in Chihuahua.

Op 30 mei 1976 werd de dochter van de Belgische ambassadeur in Mexico, Nadine Chaval, die 4 dagen eerder ontvoerd was door leden van „de liga van 23 september", vrijgelaten nadat een losgeld van ruim $400.000 was betaald. De ontvoerders hadden aanvankelijk het dubbele geëist.

Volgens de correspondent van het NRC/Handelsblad (10-6) wordt er in Mexico City aan getwijfeld of de „Liga van de 23ste september", die in de afgelopen maanden de verantwoordelijkheid voor een aantal aanslagen op politiemensen en ontvoeringen heeft opgeëist wel een echte linkse guerrillabeweging is

In tegenstelling bijvoorbeeld tut de linkse acties in het verleden maakt de beweging geen politieke propaganda en publiceren ze ook geen manifesten waarin hun acties worden gerechtvaardigd De losprijs die ze vragen voor gijzelaars is altijd in geld, en nooit in de vorm van het vrijlaten van gevangen genomen medeleden.

Terwijl vroegere acties van extreem linksen nog wel sympathie opwekten, als zij bijvoorbeeld hoge regeringsambtenaren kidnapten en aan de kaak stelden, brengt deze groep slechts een storm van protest teweeg met zijn massale moordpartijen op eenvoudige, onbelangrijke agenten, die niets met macht of onderdrukking uitstaande hebben.

De politie heeft tot nu toe niet meer dan vage beschrijvingen gegeven van de gearresteerden, waaruit niet bleek of ze in het verleden politieke activiteiten ontplooid hadden Linkse organisaties en studentengroeperingen beweren dat ze nog nooit van ook maar een van de leden van de beweging hebben gehoord.

Mexicaanse kranten publiceerden zelfs gedeelten uit een brief van zeven gevangen zittende leden van de oorspronkelijke Beweging van de 23ste september. die zes jaar geleden is opgericht en gedurende die jaren enkele extremistische acties heeft uitgevoerd In deze brief beweren zij dat hun organisatie niet meer bestaat. „Zij is afgebrokkeld als gevolg van de onderdrukking en de irritatie over haar eigen interne tegenstellingen"

Hierdoor komt men tot de overtuiging dat de tegenwoordige organisatie een extreem rechtse groep is in een linkse vermomming. een politieke strategie die in Mexico wel eerder is toegepast.

Ontevredenheid onder *landloze* hoeren neemt toe

In de afgelopen jaren is het op het Mexicaanse platteland meerdere malen tot een treffen tussen landarbeiders en grootgrondbezitters gekomen, waarbij het leger en de politie, vaak met bloedige gevolgen, heeft ingegrepen.

In veel gevallen ging bet om bezetting van agrarische bedrijven door landloze boeren, die hiermee de regering wilden dwingen haast te maken met de uitvoering van de wet die een eind moet maken aan het grootgrondbezit. In andere gevallen waren het acties van grootgrondbezitters die boeren van hun nieuw verworven bezit verjoegen.

Zo vonden, eind okt. 1975, 5 boeren de dood bij een gevecht met grootgrondbezitters in Tlapacoyan, een stad ten oosten van Mexico City.

Eerder waren 8 boeren om het leven gekomen toen politie en militairen een groep boeren verdreef van een stuk bezet land in de staat Sonora.

De boeren in Tlapacoyan hadden krachtens een presidentieel besluit van 6 sept. 1975 grond in bezit genomen dat voorheen aan een grootgrondbezitter toebehoorde.

De huidige moeilijkheden zijn volgens landbouwdeskundigen hoofdzakelijk een gevolg van het feit dat de aanpak van de problemen op landbouwgebied tientallen jaren lang meer politiek, dan praktisch en pragmatisch getint is geweest Het waren voornamelijk de niet ideologisch, maar door het uitzicht op grondeigendom gemotiveerde boeren die de revolutie van 1910 op gang brachten Na de revolutie maakte Mexico geschiedenis door ogenschijnlijk de meest verregaande landhervorming op het Amerikaanse continent ten uitvoer te brengen

Niettemin ligt juist deze landbouwhervorming ten grondslag aan één van de ernstigste problemen waar Mexico op het ogenblik mee te kampen heeft Opeenvolgende Mexicaanse regeringen hebben uitgestrekte grootgrondbezittingen onder de boeren verdeeld, ongeveer de helft van de gelukkigen heeit echter nooit werkelijk aanspraak kunnen maken op de hun toegewezen grond, wat tot eindeloze gevechten met de bureaucratie heeft geleid.

Ejido-systeem

De staat heeft daarop het ejido-systeem in het leven geroepen hel betreft hier grond die eigendom is van de staat en aan de boeren in bruikleen wordt gegeven met de bedoeling zo een hernieuwde concentratie van de grond in de handen van enkelen te voorkomen

Op het ogenblik zijn er ongeveer 23 000 ejidos, die meer dan de helft van de landbouwgrond beslaan Toch biedt 84% van de ejidos onvoldoende werkgelegenheid en bestaanszekerheid voor de boeren en hun families Volgens deskunaigen komt dit hoofdzakelijk omdat slechts 10% van de kleine landeigenaren regerings-kredieten ontvangen en dan nog alleen voor kleine, kortlopende bedragen De anderen krijgen niets, of zijn afhankelijk van geldwoekeraars

Gedwongen door de armzalige werkomstandigheden, het uitblijven van kredieten en de onvruchtbare, van irrigatie verstoken grond, hebben sommige boeren — illegaal — hun grond verkocht of verpacht en zijn zelf als dagloners gaan werken Onder het welwillend oog van cor-

rupte regeringsfunctionarissen, hebben zich opnieuw grootgrondbezittintgen gevormd

Het merendeel van Mexico's voedselproduktie is nu dan ook in handen van gemechaniseerde, geirrigeerde en kredietwaardig geachte particuliere bedrijven. Al deze factoren, samen met de snel groeiende bevolking, hebben ertoe bijgedragen dat Mexico thans tweemaal zo veel landloze ooeren telt als bij het uitbreken van de revolutie.

Trek naar steden

Veel boeren verhuizen naar de steden, waar ze de werkloosheid nog doen toenemen, anderen werken voor hongerlonen op grote boerenbedrijven in Mexico of, illegaal, in de Verenigde Staten. In plaats van te exporteren, is Mexico smds kort genoodzaakt belangrijke voedselprodukten te importeren.

Regeringswoordvoerders hebben de chaos en armoede op het platteland een ,,tijdbom" genoemd en president Echeverria heeft veel tijd cn energie gewijd aan hel lot van de boerenbevolking. Om de stagnerende ejidos weer op gang te brengen zijn er van regeringswege projecten opgesteld die ertoe moeten leiden dat de ejidos door collectivisatie tot economische eenheden worden omgevormd. In vier jaar tijd zijn de investeringen van staatswege op het platteland verviervoudigd. Met behulp hiervan zijn onder meer irrigatiewerken en toegangswegen aangelegd.

In nov. '75 is een nieuwe kredietwet aangenomen, waarbij niet alleen zuiver agrarische projecten gefinancierd kunnen worden, maar ook het transport en de verkoop van produkten. Op deze manier hoopt men een einde te maken aan de manipulatie van woekeraars en tussenpersonen.

Buitenlandse politiek

Eén van de meer controversiële aspecten van Echeverria's beleid betrof zijn buitenlandse politiek.

Vanaf het begin van zijn presidentschap heeft hij zelf in hoge mate het buitenlandse beleid bepaald, vaak met voorbijgaan van de minister van buitenlandse zaken (tot december 1975 Emilio O. Rabasa).

Voornaamste doel was te bereiken dat Mexico een stem zou krijgen in de internationale aangelegenheden en dan wel als woordvoerder van de Derde Wereld.

The Financial Times (10-6) vermeldt dat het tot de Derde Wereld behoren van Mexico tot de officiële regeringsideologie is verheven en op allerlei wijzen wordt gepropageerd.

,,Derde Wereld" — als zelfstandig naamwoord, bijvoeglijk naamwoord en bijwoord is toegevoegd aan de retorische wapens, aldus het blad.

Zo is het radiostation van het ministerie van onderwijs omgedoopt tot Radio Derde Wereld en een grote stuwdam tot Derde Wereld Dam. Een nieuw centrum voor onderzoek in de problematiek van de ontwikkelingslanden, waarvan Echeverria president wordt als hij in december a.s. aftreedt, wordt de Universiteit van de Derde Wereld genoemd.

Bijna alle kandidaten voor de verkiezingen van de Senaat en Huis van Afgevaardigden (zie boven) noemden zich zelf ,,intens bij de Derde Wereld betrokken".

Echeverria heeft daartoe grote diplomatieke activiteiten ontplooid.

Hij bezocht meer dan 64 staatshoofden en meer dan 40 landen en knoopte betrekkingen aan met 31 landen Critici verweten de president door zijn reizen voorbij te gaan aan de binnenlandse problemen en dat hij zijn reizen zou gebruiken ten gunste van zijn kandidatuur als secretaris-generaal van de Verenigde Naties.

Echeverria weerlegde deze kritiek door erop te wijzen dat als gevolg van zijn reizen contacten waren gelegd die de Mexicaanse handel, investeringen en technologie ten goede kwamen.

Eén van de voornaamste drijfveren van de president, zo menen vele waarnemers, is zijn opvatting dat Mexico niet werkelijk tot ontwikkeling kan komen zolang het zich politiek identificeert met en economisch afhankelijk blijft van de VS.

Op politiek gebied heeft de president dan ook relaties aangeknoopt met China en zelf een bezoek gebracht aan zowel Peking, als Moskou; hij was een vriend en bondgenoot van Chili's voormalige president Allende en na de Chileense coup verbrak hij dan ook de betrekkingen met de militaire junta. Als eerste niet-socialistische president sinds Castro aan de macht kwam, bracht hij in aug. 1975 een vijfdaags bezoek aan Cuba.

Op zoek naar nieuwe afzetgebieden voor Mexicaanse produkten en andere kapitaalen financieringsmiddelen bezocht hij Japan en West-Europa. Zo was hij in Londen, Brussel, Parijs, Bonn, Rome en Wenen. Tijdens één van zijn staatsbezoeken in Europa hebben de Mexicanen ook Nederland gepolst over een mogelijk bezoek van Echeverria maar uit diplomatieke bronnen werd vernomen dat de Nederlandse regering een werkbezoek meer op prijs zou stellen dan een staatsbezoek, zodat men ervan af heeft gezien.

Na zijn contacten met de geïndustrialiseerde landen begon Echeverria in toenemende mate aandacht te schenken aan het pleidooi van de Derde Wereld voor nieuwe handelsovereenkomsten tussen de geïndustrialiseerde en de ontwikkelingslanden en een aan banden leggen van de macht van multinationals. In het licht hiervan moet ook zijn reis gezien worden naar India, Egypte, Tanzania, Guyana en nog tien andere ontwikkelingslanden. Zijn ,,handvest van economische rechten en plichten van staten", dat in dec. 1974 door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties is aangenomen, is het symbool geworden van Mexico's betrokkenheid bij de Derde Wereld.

In Latijns Amerika, dat door Echeverria bijna geheel is afgereisd, hebben Mexico en Venezuela het initiatief genomen tot het zogenaamde SELA (Latijnsamerikaanse economische systeem) dat tot gunstige grondstofprijzen wil komen en de oprichting van interregionale ondernemingen beoogt.

Het kon niet anders dan dat deze, veelal met heftige anti-imperialistische uitspraken gepaard gaande, diplomatieke ijver een verstoring teweeg zou brengen in Mexico's betrekkingen met de Verenigde Staten die in dit land altijd een goede buur en een trouw bondgenoot hebben gezien. Het is dan ook geen geheim dat de openlijke anti-Amerikaanse houding van Echeverria in Washington behoorlijk wat irritatie veroorzaakt.

Niettemin is Mexico pragmatisch gebleven zonder haar nauwe economische banden met de Verenigde Staten te vergeten. in werkelijkheid is het land praktisch een kolonie van de Verenigde Staten; niet alleen gaan tweederden van de export naar de Verenigde Staten. maar bovendien is tachtig procent van de buitenlandse investeringen in Mexico van Noordamerikaanse origine.

Meer dan zeventig procent van de geëxporteerde eindprodukten is afkomstig van Mexicaanse dochtermaatschappijen van Amerikaanse bedrijven.

Overzicht *buitenlandse reizen*

Van 6 tot 15 februari 1974 bezocht Echeverria, vergezeld van een omvangrijke delegatie achtereenvolgens de Bondsrepubliek, Italië, het Vaticaan, Oostenrijk en Joego-Slavië.

In Bonn sprak hij met de toenmalige president Gustav Heinemann en 'bondskanselier Willy Brandt.

De ministers van buitenlandse zaken van beide landen, Scheel voor de Bondsrepubliek en Rabasa voor Mexico, ondertekenden een verdrag dat voorzag in wetenschappelijk-technische samenwerking.

In Rome (8-10 febr. 1974) werden besprekingen gevoerd met president Leone, premier Rumor en minister van buitenlandse zaken Aldo Moro. In een communiqué werd gezegd dat Italië zich ervoor zal inzetten dat de door Mexico gepresenteerde Verklaring over economische rechten en plichten door de Algemene Vergadering van de VN zal worden aangenomen.

Op 11 febr. werd Echeverria als eerste Mexicaanse president door paus Paulus VI in privé-audiëntie ontvangen, hoewel Mexico en het Vaticaan geen diplomatieke betrekkingen onderhouden en de verhouding tussen beide partijen als gevolg van het anti-clericale karakter van de Mexicaanse revolutie jarenlang zeer slecht is geweest.

In Oostenrijk (11-13 febr.) werden besprekingen gevoerd met president Jonas en kanselier Kreisky. De ministers van buitenlandse zaken ondertekenden verdragen die voorzagen in economische samenwerking en hulp van Oostenrijk bij de ontwikkeling van de bosbouw.

In Joego-Slavië sprak Echeverria met president Tito (13-15 febr.).

Het slotcommuniqué sprak van een grote mate van overeenstemming t.a.v. de belangrijke wereldproble-

men. Beide partijen benadrukten hun verbondenheid met de niet-gebonden landen van de Derde Wereld.

Van 10 tot 31 juli 1974 bezocht Echeverria 7 Latijnsamerikaanse landen, t . ~Costa-Rica, Ecuador, Peru, Argentinië, Brazilië, Venezuela en Jamaica.

De president bepleitte bij zijn bezoeken de oprichting van een Latijnsamerikaanse vrijhandelszone en van Latijnsamerikaanse multinationale ondernemingen, om tegenstand te bieden aan de economische invloeden uit de VS, Europa en Japan.

Alle Latijnsamerikaanse landen, ongeacht hun politiek regime, zouden aan dit economische blok moeten kunnen deelnemen.

Van 8 juli tot 21 aug. 1975 bezocht Echeverria 14 landen in Latijns-Amerika, Afrika en Azië.

Achtereenvolgens was hij in Guyana (8-10 juli), waar o.a. een verdrag over samenwerking op het gebied van handel werd ondertekend in Senegal (10-13 juli) waar in het slotcommuniqué de landen van de Derde Wereld tot nauwe samenwerking werden opgeroepen en de Zuidafrikaanse autoriteiten wegens hun apartheidspolitiek werden veroordeeld en in Algerije (14-17 juli), waar beide presidenten zich uitspraken voor een intensivering van de samenwerking van de landen van de Derde Wereld.

In Iran (17-21 juli) voerde Echeverria o.a. besprekingen met de sjah, waarbij bleek dat beiden het erover eens waren dat de prijzen voor grondstoffen gekoppeld moeten worden aan die van de eindprodukten en dat Israël zich moet terugtrekken uit de bezette gebieden.

In India (21-24 juli) waren premier Indira Gandhi en Echeverria het eens over de noodzaak van nauwe samenwerking om de afhankelijkheid van de grote mogendheden te overwinnen.

In Sri Lanka (24 juli) werden besprekingen gevoerd met premier Bandanaraika. Beide partijen waren het eens over de noodzaak van nauwe samenwerking van de landen van de Derde Wereld.

De besprekingen in Tanzania (25-28 juli) resulteerden in overeenstemming over de veroordeling van het regime in Zuid-Afrika en de illegale bezetting van Zuidwest-Afrika.

De besprekingen in Koeweit (28 tot 31 juli) resulteerden in de gemeenschappelijke overtuiging dat de economische wereldorde aangepast moet worden aan de behoeften van de Derde Wereld.

Over de besprekingen in Saoedi-Arabië (31 juli tot 4 aug.) vermeldde het gemeenschappelijke communiqué dat Mexico de prijspolitiek van de OPEC-landen ondersteunde.

In Egypte (4-7 aug.) stelde Echeverria in een redevoering de oprichting van een organisatie tot verdediging van de uitvoer van de Derde Wereld voor, die gefinancierd moet worden uit de bijdragen van de olie- en grondstoffenproducerende landen. Doel van deze organisatie zou zijn de Derde Wereld tot een multinationale eenheid samen te smelten en zo een tegenwicht te bieden aan de bedreigingen van de multinationale ondernemingen van de imperialistische landen.

Minister Rabasa maakte in Caïro bekend dat Mexico zijn zeegrens naar 200 mijl zou verleggen, waardoor bijv. de Golf van Californië gesloten zou worden voor de exploitatie van bodenischatten door niet-Mexicaanse ondernemingen.

In een gemeenschappelijk communiqué benadrukten beide partijen de legitieme rechten van het Palestijnse volk en werd de PLO als de enige legitieme vertegenwoordiger van het Palestijnse volk erkend. Echeverria sprak ook met de voorzitter van het uitvoerend comité van de PLO, Yasser Arafat.

In Israël (7-10 aug.) verklaarde Echeverria dat Mexico teruggave van de bezette gebieden als een stap in de richting van vrede zag. Het zou zich verzetten tegen uitstoting van Israël uit de VN.

Er werd een verdrag ondertekend tot intensivering van de handelsbetrekkingen en nauwere samenwerking op wetenschappelijk, technologisch en cultureel gebied.

Echeverria maakte op een persconferentie bekend dat hij in overeenstemming met de Israëlische regering minister Rabasa naar Caïro had gestuurd om de mogelijkheid van een persoonlijke ontmoeting tussen premier Rabin en president Sadat te peilen.

In Jordanië (10-13 aug.) sprak de president o.a. met koning Hoessein. Er werd een samenwerkingsakkoord getekend op het gebied van economie, handel, wetenschap, technologie en cultuur.

In Trinidad-Tobago (13-17 aug.) werden besprekingen gevoerd over intensivering van de Caraïbische samenwerking en de versterking van de betrekkingen tussen Midden- en Zuid-Amerika.

Van 17-21 aug. 1975 verbleef Echeverria, als eerste niet-socialistisch staatshoofd op Cuba.

In het slotcommuniqué werd o.a. gesteld dat de Latijnsamerikaanse landen hun inspanningen voor de economische en sociale ontwikkeling van hun volken moeten verdubbelen. Er werd ook een verdrag voor economische en technische samenwerking ondertekend.

Rabasa afgetreden na anti-Zionisme-resolutie

Op 30 dec. 1975 trad minister van buitenlandse zaken Emilio Rabasa af nadat in Mexico grote onenigheid was ontstaan over de steun die de Mexicaanse VN-delegatie in nov. 1975 in de Algemene Vergadering van de VN had gegeven aan een resolutie die zionisme op een lijn stelde met racisme (pag. 264/1, 2). Onmiddellijk na het bekend worden van de houding van Mexico kondigden Amerikaanse Joodse organisaties een toeristische boycot af tegen Mexico. Het land krijgt 25% van zijn deviezen uit de toeristenindustrie. De meeste toeristen komen uit de VS en onder hen zijn grote aantallen Amerikaanse joden. Bijna onmiddellijk volgden annuleringen van groepsreizen en veel toeroperators noemden als reden het Mexicaanse stemgedrag in de VN. Volgens een woordvoerder van de Mexicaanse toeristenindustrie werden in één week dertigduizend kamers geannuleerd.

In de loop van de daarop volgende weken lieten joodse groepen weten de toeristenboycot tot handel en investeringen uit te breiden. Omdat twee derde van de Mexicaanse buitenlandse handel op de Ver, Staten gericht is en 80% van de buitenlandse investeringen van Amerikaanse maatschappijen afkomstig is, is de Mexicaanse economie uiterst kwetsbaar voor een dergelijke pressie.

Echeverria zond daarop een vertegenwoordige naar New York om te gaan spreken met belangrijke joodse groeperingen en ontving een delegatie van vertegenwoordigers van deze organisaties in Mexico City, waar hij hun verzekerde dat hij „zionisme op geen enkele wijze met racisme identificeert">. Mexico had slechts gehoopt dat de stemming het effect zou hebben „dat de twistende partijen in het Midden-Oosten dichter bij elkaar gebracht zouden warden"

Minister Rabasa werd tegelijkertijd naar Israël gestuurd om het Mexicaanse standpunt toe te lichten. Hij verklaarde na afloop dat alle misverstanden tussen Mexico en Israël vergeten en vergeven waren.

De controverse was evenwel nog niet voorbij. Rabasa vloog vervolgens naar de Verenigde Naties waar hij er getuige van was hoe Mexico stemde vóór de Internationale verklaring over de vrouw, die opnieuw een passage bevatte waarin het zionisme met racisme wordt geïdentificeerd. Hoewel de Mexicaanse VN-afgevaardigde uitlegde dat haar regering niet instemde met dit onderdeel en slechts die artikelen steunde die op de vrouw betrekking hebben, waren de Amerikaanse joodse organisaties razend en besloten zij hun toeristische boycot te handhaven.

Maar een nieuwe storm stond Rabasa te wachten toen hij uit Israël terugkeerde in Mexico en Mexicaanse kranten hem scherp aanvielen omdat hij zijn „verontschuldigingen" had aangeboden aan de Israëlische regering. „Het is onduldbaar dat onze minister van buitenlandse zaken in het openbaar zou voorstellen dat een buitenlandse regering „misverstanden vergeeft" die veroorzaakt zijn door soevereine daden van de Mexicaanse regering", schreef een columnist in het leidende dagblad Excelsior: „deze daden zijn zonder weerga en verlagen onze buitenlandse politiek tot de laagste niveaus in onze geschiedenis."

Direct daarna begonnen — overigens niet voor de eerste keer — geruchten te circuleren dat Rabasa zou aftreden, evenzeer slachtoffer van zijn eigen gebrek aan diplomatieke ervarenheid als van president Echeverria's onvoorspelbare handelwijze op het gebied van de buitenlandse politiek.

Tenslotte riep hij op 29 dec. een persconferentie bijeen om zijn „niet te herroepen" besluit aan te kondigen om af te treden en om zijn opvolger voor te stellen, Alfonso Garcia Robles, een veteraan onder de Mexicaanse carrièrediplomaten die tot-nogtoe de ambassadeur van het land bij de Verenigde Naties was.

BELGIË

KABINETSWIJZIGING

Minister van openbare werken Jean Defraigne (47) heeft op 29 juli ontslag genomen uit het kabinet. Er werd officieel geen reden opgegeven. De kranten maakten melding van een meningsverschil tussen premier Tindemans en Defraigne over bezuinigingen op de autowegen-begroting voor 1977. Tindemans erkende desgevraagd dat er een ,,licht" incident was geweest, maar schreef het ontslag toe aan ,,overwegend persoonlijke motieven"

Defraigne had reeds in juni een gezondheidsverlof van drie weken gekregen. Volgens sommige kranten zou hij zich nog enkel inzetten voor de gemeentepolitiek te Luik, waar hij de liberale kandidatenlijst aanvoert.

Koning Boudewijn, die ervoor even terugkwam uit Spaanse vakantie, heeft het ontslag op 31 juli aanvaard en onmiddellijk minister van middenstand Louis Olivier **(53)** tot opvolger van Defraigne benoemd.

Lcon Hannnotte wordt de nieuwe minister van middenstand.

Leon Hannotte werd geboren op 21 maart 1922 te Dison. Hij studeerde rechten te Leuven, werkte een tijdlang in Belgisch-Kongo, richtte bij zijn terugkeer in 1960 de Parti Social Indépendant op en trad einde 1961 toe tot de liberale Partij voor Vrijheid en Vooruitgang. Sedert 1965 is hij kamerlid voor Bergen-Zinnik. In jan. 1973 werd hij minister van middenstand in het kabinet-Leburton, maar in okt. moest hij wegens ziekte ontslag nemen. Hij werd toen opgevolgd door Olivier.

NIEUWE PROVINCIEGOUVERNEURS

De gouverneur van de provincie Brabant, J. de Néef, die met pensioen gaat, werd op 31 juli opgevolgd door Ivan Roggen, advocaat-generaal bij het militair gerechtshof.

De regering heeft verder beslist dat de gouverneur van de provincie Luxemburg, M. Brasseur, die in sept. met pensioen gaat, zal worden opgevolgd door Jacques Planchard, ambtenaar bij de EGKS.

Roggen: Geboren op 25 febr. 1921 te Vorst bij Brussel, stucieerde geschiedenis aan de universiteit te Brussel (Franse afdeling) en te Luik, en rechten te Gent. Van liberale richting, was hij in 1958-'60 kabinetschef van justitieminister Merchiers. Sedert 1946 werkzaam in het militaire auditoraat, vergezelde hij als magistraat ook het Belgische vrijwilligerskorps in Korea.

Planchard: Geboren op 18 mei 1929 te Virton, studeerde rechten aan de universiteit te Leuven en behaalde de titel van Master of business administration aan de universiteit van Florida (1935-'55). Sedert 1958 is hij ambtenaar bij de EGKS. Hij wordt beschouwd als een technocraat en behorende tot de katholieke gezindte.

TEWERKSTELLINGSNOTA

Na nieuwe besprekingen over de tewerkstelling tussen een regeringsdelegatie en de afgevaardigden van werkgevers en werknemers, heeft de regering op 24 juli een nota van 12 blz. gepubliceerd, waarin zij haar beleid toelicht.

Vooraf wordt gesteld dat absolute voorrang wordt gegeven aan een politiek van volledige tewerkstelling, gericht op het aantrekken van nieuwe investeringen In een gunstig sociaal en industrieel klimaat en onder aanvaardbare economische voorwaarden. Die voorwaarden behelzen vooral: een inflatieritme, vergelijkbaar met dat van de belangrijkste handelspartners; evenwicht van inkomsten en uitgaven in de overheidssector; sterkere pariteitspositie van de frank. Fout zou zijn de arbeidsduur te verminderen, los van wat gebeurt in de landen waarmee België concurreert, of achtergebleven sectoren en voorbijgestreefde technieken kunstmatig en uitzichtloos stimuleren. Wél belangrijk daarentegen zijn de verbeterde vorming, beroepsopleiding en herscholing van de arbeidskrachten en een meer selectieve bestrijding van de werkloosheid.

De nota somt dan een aantal maatregelen op, die de regering op korte termijn wil treffen:

1. Investeringen

a) Het planbureau zal het hoofdstuk ,,Privé-investeringen" van het plan 1976-80 aanpassen, gelet op de investeringsontwerpen die de ondernemingen verzocht werden tegen 15 sept. mede te delen. Daarmee wordt vooruitgelopen op de wet, die de holdings bij de planning betreft.

b) De ondernemingen die overheidssteun ontvangen, vallen voortaan onder de regeling van de contractuele planning; d.w.z. dat de hulp wordt toegekend op basis van een contract tussen de overheid en de onderneming, ook en vooral i.z. de tewerkstelling. Eventueel zullen de aandeelhouders van de onderneming borg moeten staan voor de naleving van de aangegane verbintenissen. In het verlengde van het planbureau wordt een Comité voor contractuele planning opgericht.

c) De vooruitzichten i.z. tewerkstelling moeten door het bedrijf worden medegedeeld aan de vertegenwoordigers van de werknemers.

d) Indien de rijksbegroting het mogelijk maakt, zullen arbeidscheppende investeringen fiscaal worden aangemoedigd.

2. Openbaar initiatief

a) De regering stelt een dotatie van 1 mrd fr. ter beschikking van de gewestelijke ontwikkelingsmaatschappijen. om ze operationeel te maken.

b) De openbare holding (Nationale Investeringsmaatschappij) is reeds operationeel en onderzoekt thans een aantal concrete ontwerpen.

3. Regionalisering

De gewestelijke economische raden wordt gevraagd vóór 31 okt. hun advies te geven over de prioriteiten, waarop de criteria voor de toekenning van de tegemoetkomingen steunen. Sommige normen zullen nationaal blijven, b.v. de maxima voor de steunverlening.

4. Prijsbeleid

De naleving van de overheidsbeslissingen i.z. distributiemarges en uitgaven voor promotie, zal scherp gecontroleerd worden: ruime bekendheid zal worden gegeven aan getroffen sancties. De verbruiker zal beter worden voorgelicht, Na het reces wordt een wetsontwerp ingediend betreffende de economische mededinging, het economisch machtsmisbruik en de economische concentraties, ten einde een echte concurrentie in een Europees kader te herstellen.

5. Economische begroting 1977

Zij zal vóór 31 okt aan het nationaal comité voor economische expansie worden voorgelegd.

6. Jaarrekeningen van de ondernemingen

Tegen 1 jan. 1977 zal, op voorstel van de regering, een type-schema van balans en van winst- en verliesrekening worden opgemaakt, de ondernemingen zullen over een minimumtermijn beschikken om zich aan de nieuwe voorschriften aan te passen. Het wetsontwerp betreffende het revisoraat zal steunen op het advies van de CRB.

7. Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening

De RVA wordt gesplitst in een dienst voor werkloosheid en een dienst voor tewerkstelling. Een ontwerp van KB betreffende de interne regionalisering van de RVA is in voorbereiding. De RVA gaat zich ook bezighouden met de uitzendarbeid.

8. Verdeling beschikbare arbeidstijd

a) Het stelsel van het brugpensioen blijft gehandhaafd in 1977 en wordt uitgebreid tot de werknemers die 60 jaar oud zijn (mannen) of 55 jaar (vrouwen).

b) De NAR zal voorstellen uitwerken, met het oog op een beperking van overdreven overuren-prestaties.

c) De paritaire commissies wordt gevraagd de gedeeltelijke werkloosheid van arbeiders te organiseren, vooraleer over te gaan tot afdankingen om economische en technische redenen. Onderzocht zal worden of ook voor kantoorbedienden gedeeltelijke werkloosheid kan worden ingevoerd.

d) Alle gepensioneerden, zowel in overheids- als in privé-sector, mogen nog maar 720 uren per jaar werken.

e) De wet op het sluikwerk zal onverwijld worden in uitvoering gebracht.

f) De cumulatie in overheids- en privésector zal worden beperkt om voltijdse betrekkingen vrij te maken.

9. Derde arbeidscircuit

Binnen de mogelijkheden van de rijksbegroting zal de regering het programma van collectieve investeringen met sociaal karakter stimuleren; die investeringen veronderstellen personeelsaanwerving. Zodra 20.000 werklozen door de overheid zijn

tewerkgesteld zal de regering een nieuw doel omschrijven

10. Stage

Ondernemingen met minder dan 100 werknemers, die een Jonge werkloze als stagiair aannemen, krijgen een preniie

11. Arbeidsplaatspremie

Aan de werkgevers wordt een premie toegekend voor elk personeelslid, dat een netto-toename vertegenwoordigt van het aantal tewerkgestelden in de onderneming

Maatregelen in onderzoek

De regeringsnota somt tenslotte een aantal maatregelen op, die nog nader worden onderzocht: aanpassing van het beleid voor de kleine en middelgrote ondernemingen; verbetering van de statistieken i.z. werkgelegenheid; oriëntering van het onderwijs naar reële tewerkstellingskansen; betere werking van de centra voor jongeren, hervorming van de adviesraad voor werkgelegenheid en arbeidskrachten: verruiming van de methode der gedeeltelijke werkloosheid; betere aanpak van de vrouwenwerkloosheid; verbetering van de arbeidsvoorwaarden; verbetering van de betrekkingen tussen werkgevers en werknemers; het houden van de loonkosten op het peil van de concurrerende landen; een industrieel beleid dat de klemtoon legt op activiteiten met hoge toegevoegde waarde in technologisch gevorderde gebieden; aanmoediging van speurwerk; coördinatie van het buitenlandse handelsbeleid; harmonisering van de uitvoerkredieten; nieuwe financieringswijzen voor investeringen in het buitenland; aangepaste belastingbenadering van risicodragend kapitaal t.o.v. ontleende kapitalen; begeleiding van de herstructureringen die o.m. in het kader van de internationale arbeidsverdelirig noodzakelijk zijn.

DUITSLAND (BONDSREPUBLIEK)

NIEUWE PRESIDENT FEDERAAL BUREAU VOOR DE BESCHERMING VAN DE GRONDWET

De federale minister van binnenlandse zaken, prof. Werner Maihofer, heeft op 15 sept. 1975 dr. Richard Meier te werk gesteld als de nieuwe president van het federale bureau voor de bescherming van de grondwet — de Westduitse binnenlandse veiligheidsdienst.

Dr. Meier was de opvolger van dr. Gunther Nollau, die begin juni verklaard had met vervroegd pensioen te willen gaan.

Dr. Nollau had begin juni een verklaring uitgegeven, waarin hij meedeelde, dat hij zijn opvolger in de gelegenheid wilde stellen zich in te werken, ruimschoots voor de Bondsdagverkiezingen van okt. 1976 en onbelast door overwegingen van verkiezingstaktiek.

In uerscommentaren werd erow gewezen, dat dr. Nollau, lid van de SPD, in samenhang met de kwestie-Guillaume een duidelijke partijpolitieke voorkeur getoond had, die met zijn ambt niet in overeenstemming te brengen was. *(DPA)*

SPIONAGE VOOR DE DDR IN DE BONDSREPUBLIEK

Na de affaire-Guillaume uit 1974 (pag. 305 e.v.-1974) werden o.m. de volgende gevallen van spionage voor de DDR in de Bondsrepubliek bekend:

HELGA BERGER. De afdeling Bonn van het federale recherchebureau heeft op 14 mei 1976 Helga Berger. een secretaresse in het ministerie van buitenlandse zaken, gearresteerd onder verdenking van het verrichten van werkzaamheden voor de inlichtingendiensten van de DDR en de SU. Helga Berger was in 1966 in dienst van buitenlandse zaken getreden. In 1967 begon zij te werken voor de chef van de Westduitse handelsvertegenwoordiging in Warschau, dr. Heinrich Böx. Na pensionering van de laatste in 1970 keerde zij terug naar Bonn.

Zij zou in Warschau in 1976 door een officier van de staatsveiligheidsdienst van de DDR met de deknaam Klaus Wöhler voor inlichtingenwerk in dienst genomen zijn. Zij zou gespecialiseerd zijn in spionage m.b.t. de Oostpolitiek van de Bondsregering.

Over haar activiteiten verschafte een in 1975 naar het Westen overgelopen officier van de Poolse geheime dienst inlichtingen aan een Westelijke geheime dienst, die vervolgens de Westduitse autoriteiten op de hoogte bracht. Na een onderzoek van acht maanden werd zij gearresteerd.

In samenhang met de arrestatie van Helga Berger werd ook een onderzoek ingesteld tegen Heinrich Böx. Deze was na zijn pensionering chef geworden van de afdeling buitenland van het federale secretariaat van de CDU; ook was hij plaatsvervangend secretaris-generaal van de Europese Unie van Christen-Democraten. In haar vrije tijd wilde Helga Berger nog al eens als privé-secretaresse voor Böx optreden.

Reeds in 1973 waren de afdeling Bonn van het federale recherchebureau, het CDU-secretariaat en buitenlandse zaken tegen Helga Berger gewaarschuwd.

Dat gebeurde door de toenmalige tolk en secretaresse in de afdeling buitenland van de CDU, Ingrid Gabriele Schnurbusch, die vertelde, dat de CIA reeds enige tijd Helga Berger in de gaten hield. Ingrid Schnurbusch uitte het vermoeden, dat Helga Berger gebruik maakte van haar goede betrekkingen met dr. Böx, zo deze niet zelf ook meewerkte. Deze waarschuwing leidde in 1973 alleen tot het ontslag van mej. Schnurbusch.

DIETER JOACHIM HAASE. Op 19 mei veroordeelde het Beierse Hooggerechtshof Dieter Joachim Haase tot 11 jaar gevangenisstraf wegens spionageactiviteiten voor de DDR. Haase was jurist, reserve-kolonel van de bondsweer en kolonel van het nationale volksleger van de DDR.

Haase was in 1959 aan de universiteit van Wurzburg een studie in de rechten, economie en filosofie begonnen, waarbij hij opviel aan prof. F. A. Freiherr von der Heydte, lid van de CSU, hoogleraar in het staats- en volkenrecht en reserve-generaal van de bondsweer, door zijn grote belangstelling voor militaire zaken. D.m.v. zijn persoonlijke betrekkingen verschafte Von der Heydte Haase voor zijn dissertatie toegang tot geheime archieven van de bondsweer.

Op 23 juni 1961 had Haase aan de Technische Universiteit van West-Berlijn, m opdracht van het ministerie van defensie in Bonn, actie gevoerd voor de Westduitse herbewapening Dit optreden werd in het Oostduitse partijdagblad Neues Deutschland heftig aangevallen als een ,eclatante rechtsinbreuk op de status van Berlijn door een afgezant van het oorlogsministerie in Bonn".

Haase vreesde nu, dat hem in de toekomst de toegang tot Oost-Berlijn ontzegd zou worden. Een oom van hem, werkzaam voor de Oostduitse Handelsorganisatie, maar ook een agent voor de communistische partij SED, bracht Haase daarop in contact met leden van de Oostduitse militaire inlichtingendienst, voor welke dienst Haase toen begon te spioneren.

Haase leverde veel materiaal over militaire aangelegenheden in de Bondsrepubliek aan de DDR, o.a. over de militaire oefening Fallex 62. (Publikaties over deze oefening in het weekblad Der Spiegel hadden bovengenoemde prof. F. A. Freiherr von der Heydte aanleiding gegeven in een brief aan de federale procureur-generaal van 11 okt. 1962 het weekblad Der Spiegel te beschuldigen van landverraad. Deze aangifte leidde tot de ,,Spiegel-affaire" van 1962, die o.m. het aftreden van Franz-Josef Strauss als minister van defensie teweeg had gebracht: pag. 737 e.v. - 1962 en pag. 761/2 - 1962).

Haase stond op de geheime dienstranglijst van het nationale volksleger van de DDR en hij was door de voorzitter van de Staatsraad onderscheiden met de vaderlandse orde van verdienste in brons.

Voornaamste medewerker van Haase was zijn echtgenote, Carola. Nadat het echtpaar in maart 1970 gescheiden was, deed Carola aangifte van Haase's spionageactiviteiten. Haase legde na zijn arrestatie eerst een volledige bekentenis af, maar gedurende het proces trok hij deze weer in.

LUTZE E A In een gecoordineerde actie o l v. de federale procureur-generaal Siegfried Buback werden in de nacht van 31 mei op 1 juni in zeven steden in de Bondsrepubliek 15 personen gearresteerd, allen burger-ambtenaren van het ministerie van defensie, onder verdenking van spionage voor de DDR.

De gearresteerden waren o a het echtpaar Renate en Lothar-Erwin Lutze, Jürgen Wiegel, het echtpaar Ursula en Wolfgang Ruchert, Hans Faltermeier en Gisela Wildner

BURGER/NICKEL. Op 14 juni maakte de officier van justitie bij het Gerechtshof van West-Berlijn bekend, dat arrestatiebevelen waren uitgevaardigd tegen de echtparen Kathryn en Heinrich Burger en Erna en Kurt Nickel op grond van de verdenking van spionage voor de DDR. Kathrvn Burger was woordvoerster voor de afdeling Berlijn van de vakvereniging van werknemers bij het openbaar vervoer, Heinrich burger was werkzaam als woordvoerder voor de Berlijnse afdeling van de SPD.

Kathryn en Heinrich Burger worden vnl. verdacht van het verzamelen van informatie, terwijl Erna en Kurt Nickel ingeschakeld geweest zouden zijn bij de verzending van het materiaal.

De arrestatie vond plaats, nadat mevr. Burger n.a.v. huwelijksproblemen een bekentenis had afgelegd bij de officier van justitie; de bekentenis werd later ingetrokken

ULRICH REEP. Op 3 aug. is Ulrich Reep, voormalig medewerker voor Afrikaanse zaken van het Westduitse instituut voor

internationale solidariteit, de Konrad Adenauer-stichting. wegens spionage voor de DDR veroordeeld tot twee jaar en negen maanden gevangenisstraf. Het gerecht in Düsseldorf achtte bewezen, dat Reep tussen 1973 en 1975 vertrouwelijke inlichtingen van het de CDU nastaande instituut aan het ministerie voor staatsveiligheid in Oost-Berlijn doorgegeven had.

Interview Richard Meier met Der Spiegel

Volgens persberichten zijn sedert het begin van juni rond 40 agenten van de DDR, die op het grondgebied van de Bondsrepubliek werkzaam zijn, uitgeschakeld, hetzij doordat zij gearresteerd zijn, dan wel doordat zij naar de DDR zijn gevlucht.

Aan dat laatste is waarschijnlijk bijgedragen door een interview van het weekblad Der *Spiegel,* afgedrukt in de aflevering van 21 juni, met de chef van het bureau voor de bescherming van de grondwet, dr. Richard Meier.

In dat interview verklaarde Meier, dat zijn bureau met nieuwe methoden werkte, die zonder twijfel op korte termijn tot nieuwe successen zouden leiden. Het Westduitse bureau zou erin geslaagd zijn bepaalde schematische praktijken, die het Oostduitse ministerie voor staatsveiligheid in zeer vele gevallen toepast, te benutten voor het opsporen van agenten.

Dr. Meier noemde het schematische optreden van de Oostduitse spionagedienst de zwakste kant van zijn manier van werken. Bovendien hoefde er volgens Meier niet op gerekend te worden, dat deze manier van werken veranderd zou worden, omdat zij in overeenstemming zou zijn met de communistische mentaliteit.

In het interview noemde dr. Meier de schatting, dat er in de Bondsrepubliek 3.000 à 4.000 Oostduitse agenten werkzaam zijn realistisch. Het aantal van 16.000 Oostduitse agenten, dat in 1959 voor het eerst door een Oostduitse overloper genoemd was, was naar het oordeel van dr. Meier te hoog geschat.

Het niettemin nog hoge aantal van 3.000 à 4.000 Oostduitse agenten was volgens dr. Meier de voornaamste oorzaak voor Oostduitse wansuccessen, doordat er in grote aantallen gewerkt moet worden, hetgeen leidt tot verwaarlozing van essentiële regels van spionagewerk.

Meier merkte ook op, dat in de democratische landen aan veel informatie op een open manier, zonder spionage, te komen is. De communistische inlichtingendiensten zijn echter het slachtoffer van hun eigen mentaliteit; zij vertrouwen de op deze wijze gewonnen informatie niet en proberen deze door agenten voortdurend te controleren.- (Der *Spiegel, FAZ, NZZ, AdG)*

WET OP DE BESTRIJDING VAN HET TERRORISME AANVAARD

In de Westduitse Bondsraad, het vertegenwoordigende lichaam van de deelstaten, is op 29 juli met alleen de stemmen van Beieren tegen, een aantal wetswijzigingen goedgekeurd, waarmee de bestrijding van terrorisme vergemakkelijkt moet worden.

De wijzigingen liggen op het terrein van het strafrecht en het strafprocesrecht

Op grond van de aanvaarde regeringsvoorstellen is een nieuw delict gecreëerd, dat van hst stichten of lid zijn van een terroristische vereniging. die moord, doodslag of volkenmoord, dan wel strafbare handelingen tegen de persoonlijke vrijheid ten doel heeft.

Het lidmaatschap van een dergelijke vereniging kan bestraft worden met een gevangenisstraf van vijf maanden tot vijf jaar. Aanvoerders van dergelijke verenigingen kunnen één tot 10 jaar krijgen.

Voorts is de strafrechtelijke plicht tot aangifte uitgebreid. Ieder, die kennis heeft van het bestaan van strafbare handelingen, als boven beschreven, is tot aangifte verplicht.

Verder is het in voorlopige hechtenis nemen van personen, die van terrorisme verdacht worden, vereenvoudigd.

Daarnaast zal in de toekomst schriftelijke correspondentie tussen een van terrorisme verdacht persoon en zijn advocaat gecontroleerd mogen worden.

Tenslotte zijn de gronden uitgebreid, op basis waarvan een verdediger van een van terrorisme verdacht persoon van deelname aan het proces tegen een dergelijk persoon kan worden uitgesloten.

Het is tot het laatst toe onzeker geweest, of het wetsontwerp aangenomen zou worden, omdat de CDU/CSU-oppositie, die in de Bondsraad de meerderheid heeft, zich tegen de voorstellen had uitgesproken. Naar het oordeel van de oppositie-partijen gingen de regeringsvoorstellen niet ver genoeg.

De CDU/CSU verlangde o.m., dat ook het mondelinge verkeer tussen een van terrorisme verdachte persoon en zijn advocaat gecontroleerd zou kunnen worden. Dit denkbeeld had in eerste instantie ook in de regeringsvoorstellen gestaan, maar vooral onder druk van de liberale FDP hadden de coalitiepartijen dit voorstel teruggenomen.

Een ander denkbeeld, dat in de voorstellen eerst wel voorkwam, maar dat later teruggetrokken is, was het invoeren van de kroongetuige: een deelnemer aan terroristische activiteiten, die zijn kennis hieromtrent ter beschikking van de strafvervolging stelt. zou niet bestraft worden. Deze aan de Angelsaksische rechtspraktijk ontleende figuur was naar het oordeel van alle in de Bondsdag vertegenwoordigde partijen re zeer vreemd aan het legaliteitsprincipe, dat een essentieel element vormt ia het Duitse strafprocesrecht.

In de Bondsdag waren de voorstellen op 24 juni goedgekeurd met de stemmen van de coalitiepartijen SPD en FDP voor en die van CDU en CSU tegen.

Op 16 juli werden de voorstellen voor de eerste maal in de Bondsraad behandeld; de CDU/CSU-meerderheid wees deze toen af en zond het ontwerp terug naar de gemernschappelijke bemiddelingscommissie van Bondsdag en Bondsraad. In de bemiddelingscommissie hielden coalitie en oppositie aan hun ideeën vast, waarna het ontwerp ongewijzigd op 29 juli aan een speciale zitting van de Bondsraad werd voorgelegd.

Daar werd het toen aangenomen met alleen het door de CSU geregeerde Beieren tegen, zij het, dat de door de CDU geregeerde deelstaten een verklaring aflegden, waarin zij vaststelden, dat zij de getroffen regelingen onvoldoende achtten en dat zij alleen voorstemden om die regelingen, waarover allen het eens waren, niet te doen mislukken. (FAZ, NZZ, *Le* Monde)

WETTELIJKE REGELING TOELATING „RADICALEN" TOT OPENBARE AMBTEN MISLUKT

Op 20 febr. heeft de Bondsraad met de stemmenmeerderheid van CDU/CSU een door de regering ingediend wetsontwerp verworpen, waarin de kwestie van het al of niet toelaten van „radicalen" tot openbare ambten geregeld werd.

Deze kwestie is tot dusver geregeld op basis van een afspraak, die de minister-presidenten van de deelstaten en de bondskanselier — toen Willy Brandt — getroffen hadden op een vergadering op 28 jan. 1972. Deze afspraak heeft bekendheid verworven onder de naam „Radikalenerlass".

In een verklaring, die na de vergadering van 28 jan. 1972 door de minister-presidenten en de bondskanselier uitgegeven werd, werd o.m. het volgende opgemerkt: „Volgens de ambtenarenwetten van bond en deelstaten en de voor employé's en arbeiders dienovereenkomstig geldende bepalingen zijn de leiden van de

openbare dienst verplicht zich positief uit te spreken voor de fundamenteel vrije en democratische orde in de zin van de grondwet en zich in te zetten voos de handhaving ervan
Strevingen, die aan de grondwet vijandig zijn, vormen een schending van deze plicht.
Het lidmaatschap van leden van de openbare dienst van partijen of organisaties, die de ordening overeenkomstig de grondwet bestrijden — alsook de begunstiging van zulke partijen en organisaties anderszins — zal daardoor in de regel tot een loyaliteitsconflict leiden Leidt dat tot een plichtsverzuim, dan moet in elk individueel geval besloten worden, welke maatregelen de werkgever neemt
De aanstelling in de openbare dienst heeft volgens de genoemde bepalingen tot voorwaarde, dat de sollicitant er de garantie voor biedt, dat hij zich te allen tijde inzet voor de fundamenteel vrije en democratische orde in de zin van de grondwet Als hierover gegronde twijfels bestaan, dan rechtvaardigden deze in de regel een afwijzing"

In de praktijk bleek, dat deze afspraak naar het oordeel van de betrokkenen, vooral van de getroffenen, niet voldeed om het probleem van de plicht tot trouw aan de grondwet in de openbare dienst op een ambtelijk-juridische wijze bevredigend op te lossen.

Daar kwamen nog enkele gerechtelijke uitspraken bij, waardoor de noodzaak van een wettelijke regeling aan de orde gesteld werd.

Er was een uitspraak van het federale administratieve gerechtshof van **23** april **1975** in een zaak, waarbij de sollicitatie van een lid van de communistische partij (DKP) naar het ambt van rechter in de deelstaat-Noordrijnland-Westfalen in het geding was. De DKP is een wettelijk toegelaten politieke partij.
In zijn uitspraak stelde het hof vast, dat het feit, dat een politieke partij niet verboden is, neg niet wil zeggen, dat het lidmaatschap van en activiteiten in een dergelijke partij van de kant van een sollicitant, alsmede de verdere omstandigheden door de eventuele toekomstige werkgever niet betrokken zouden mogen worden bij een onderzoek naar de geschiktheid van een sollicitant
In het tweede geval was er een uitspraak van het Hooggerechtshof n a v. de &wijzing van een kandidaat voor een ambtelijke juridische opleiding in de deelstaat Sleeswijk-Holstein. Dit oordeel is van **22** mei **1975** Samengevat komt het oordeel erop neer, dat de overheid bij een dergelijke afwijzing niet alleen mag steunen op dienstvoorschriften, maar dat er een wettelijke basis voor moet bestaan

Mede n.a.v. deze uitspraken werden er wetsontwerpen ingediend door de regering en door de CDU/CSU-oppositie.

In de verschillende ontwerpen bestond er tussen coalitie en oppositie overeenstemming over, dat tegenstanders van de grondwet niet in de openbare dienst thuis hoorden.

De meningen liepen echter uiteen over de procedure bij het onderzoek naar de gezindheid van een sollicitant.

De regeringspartijen en de door SPD en FDP geregeerde deelstaten wilden uit het lidmaatschap van een sollicitant van een partij of organisatie, die vijandig jegens de grondwet is, geen algemene reden tot afwijzing afleiden. De oppositie en de door CDU en CSU geregeerde deelstaten wilden echter vastleggen, dat het lidmaatschap van een partij of een organisatie met aan de grondwet vijandige doeleinden reden tot twijfel aan de gezindheid van trouw aan de grondwet van de sollicitant opleveren, en dat een individueel onderzoek deze twijfels uit de weg moest ruimen, resp. bevestigen.

De Bondsdag aanvaardde op 24 okt. 1975 bij hoofdelijke stemming met 242 tegen 196 stemmen — SPD en FDP voor, CDU en CSU tegen — de regeringsvoorstellen.

In de Bondsraad werd met de meerderheid van CDU en CSU deze beslissing op 28 nov. 1975 ongedaan gemaakt en besloten tot bijeenroeping van de bemiddelingscommissie van Bondsdag en Bondsraad.

In de bemiddelingscommissie werd met de meerderheid van de regeringspartijen de aanvaarding van de regeringsvoorstellen aanbevolen, die daarop in ongewijzigde vorm op 20 febr. opnieuw in de Bondsraad behandeld werden met het in de aanhef vermelde negatieve gevolg.

Nu een voor de hele Bondsrepubliek geldende regeling niet tot stand gekomen was, besloten de door de CDU en CSU geregeerde deelstaten zich in de toekomst te blijven houden aan de afspraak van 28 jan. 1972.

De door de FDP en SPD geregeerde deelstaten kwamen, op basis van de regeringsvoorstellen, overeen zich te houden aan de volgende richtlijnen:

1 De autoriteiten zijn verplicht bedenkingen, die tegen de aanstelling van een sollicitant spreken, alsmede de feiten, die tot de bedenkingen hebben geleid, schriftelijk aan de sollicitant mede te delen.

2. De sollicitant heeft het recht zich hierover mondeling of schriftelijk te uiten.

3. Als een gesprek plaats vindt, waarin de sollicitant zijn bezwaren naar voren brengt, dan dient genotuleerd te worden. Aan de sollicitant moet op diens verzoek inzicht in de notulen gegeven worden.

4 Indien de sollicitant daartoe het verzoek indient, dient in de medewerking van een advocaat toegestemd te worden. Deze medewerking moet zich beperken tot het adviseren van de sollicitant in procedurevraagstukken

5. De beslissingsbevoegdheid in de gevallen, waarin de geschiktheid van de sollicitant niet kan worden vastgesteld, ligt bij het hoogste dienstgezag, d.w.z. in beginsel bij de politiek verantwoordelijke minister of de deelstaatregering.

6 Negatieve beslissingen mogen alleen steunen op feiten, die in gerechtshoven gebruikt zouden kunnen worden

7 Aan de sollicitant moeten de redenen van de afwijzing en de hiertoe geleid hebbende feiten schriftelijk — in ieder geval als hij erom vraagt — worden meegedeeld.

8. De instellingen. die voor de bescherming van de grondwet verantwoordelijk zijn. moeten er zorg voor dragen, dat de instanties, die om inlichtingen vragen, alleen feiten worden meegedeeld, die reden tot twijfel aan de gezindheid van trouw aan de grondwet van de sollicitant opleveren

Gegevens m.b.t. de gevolgen *van* de zgn. *„Radikalenerlass"*

In het dagblad Die Welt verscheen op 23 maart een overzicht van de consequenties van de „Radikalenerlaß" van jan. 1972 over de periode van aug. 1972 tot 1 maart 1976. Het overzicht was samengesteld op basis van materiaal, dat door de ministeries van binnenlandse zaken van de 11 Westduitse deelstaten was verschaft.

Door de overheid was in **496.724** gevallen een onderzoek Ingesteld naar de politieke gezindheid van mogelijke toekomstige ambtenaren. Daarbij kwam in **5.434** gevallen materiaal boven water over lidmaatschap van een partij of vereniging met doeleinden of activiteiten, die tegen de grondwet gericht waren. Deze gegevens leidden in **430** gevallen tot afwijzing van de sollicitant.
Onderstaand volgt een overzicht per deelstaat, waarbij de getallen achtereenvolgens aangeven het aantal gevallen, waarin een onderzoek ingesteld is, het aantal keren, dat gegevens aan het licht h a men, die wezen in de richting van activiteiten in strijd met de grondwet en het aantal afgewezen sollicitanten:

Baden-Württemberg	**106.462**	**731**	**85**
Beieren	**71.463**	**400**	**46**
West-Berlijn*	**24.000**	**1.800**	**95**
Bremen	**20.000**	**421**	15
Hamburg	**50.000**	—	**36**
Hessen	**50.000**	**970**	**26**
Nedersaksen	**38.249**	**351**	**57**
Noordrijnland-Westfalen	**84.308**	**523**	**30**
Rijnland-Palts	**24.770**	**131**	**22**
Saarland	7.000	**34**	0
Sleeswijk-Holstein	**20.399**	**173**	**18**

* In de strikte zin is West-Berlijn geen deelstaat van de Bondsrepubliek Duitsland; in het viermogendhedenakkoord over Berlijn van **1971** is nog eens nadrukkelijk vastgesteld, dat West-Berlijn niet door de Bondsrepubliek geregeerd wordt en er geen deel van uitmaakt. Er bestaat achter een proceduere, waarbij de Senaat van West-Berlijn alle voor de Bondsrepubliek geldende wetten en regelingen voor West-Berlijn overneemt.

BESPREKINGEN VAN WILLY BRANDT EN FRANÇOIS MITTERRAND

De voo zitter van de SPD, Willy Brandt, was op 23 juni in Parijs, waar hij besprekingen voerde met de eerste secretaris van de Socialistische Partij van Frankrijk. François Mitterrand

De twee partijleiders spraken over Europese vraagstukken, alsmede over de betrekkingen tussen beide partijen.

Daarbij werd overeengekomen, dat de twee partijen een vergelijkend onderzoek zouden doen instellen naar de rechtssystemen van de Bondsrepubliek en Frankrijk, waarbij i.h.b. de problemen aan de orde zouden komen, die door het vraagstuk van de burgerrechten in de Bondsrepubiiek gesteld worden. O.m. zou over individuele gevallen gesproken worden.

Bedoeld werd met het laatste de kwestie van de „Radikalenerlass", die Mitterrand aanleiding gegeven had in Frankrijk een comité ter bescherming van de burgerrechten in de Bondsrepubliek Duitsland in het leven te roepen. (Le Monde)

(Zie ook pag. 184/2, Brandt op bezoek bij de PvdA.)

ZELFMOORD VAN ULRIKE MEINHOF

Ulrike Marie Meinhof heeft op 9 mei d.m.v. ophanging in haar cel in de gevangenis in Stuttgart-Stammheim zelfmoord gepleegd.

Ulrike Meinhof was een centrale persoon in de „Rote Armee Fraktion" (RAF), ook bekend als de Baader-Meinhof-groep (of bende).

Ulrike Meinhof is op 7 okt 1934 geboren. Haar vader stierf in 1939 en zij verloor haar moeder in 1948. Zij werd opgevoed door een vriendin van de familie, de historica Renate Riemeck, die haar met het socialisme in aanraking bracht.

Ulrike Meinhof studeerde m Munster Duits, filosofie, pedagogiek en sociologie. In 1958 werkte zij in Munster mee bij het organiseren van betogingen tegen de atoombom en de herbewapening van de Bondsrepubliek Zij assisteerde haar opvoedster, Renate Riemeck, bij hst oprichten van de politieke partij Deutsche Friedens Union (DFU) (pag 16093/1-1960)

Van 1960-1964 was Ulrike Meinhof redactrice van het toen belangrijkste links gerichte tijdschrift in de Bondrepubhek, konkret In 1961 trouwde zij met de eigenaar van het weekblad konkret, Klaus Rainer Rohl, van wie zij zich in 1968 weer liet scheiden

Na 1964 maakte zij voor de Westduitse televisie meerdere reportages over sociale vraagstukken in de Bondsrepubliek, alsmede over de studentenonlusten van 1968

N.a v. de problematiek, die zij aldus leerde kennen, besloot zij, te zamen met een aantal peestvenvanten, actief de strijd op te nemen tegen de maatschappelijke or-

de van de Bondsrepubliek, die door haar werd afgewezen.

Na de gewelddadige bevrijding van Andreas Baader uit een Westberlijnse gevangenis m mei 1970 (pag. 574/3-1972) dook Ulrike Meinhof onder. Zij werd op 15 juni 1972 in Hannover gearresteerd (pag. 574/1 e.v.-1972).

Op 29 nov. 1974 werd Ulrike Meinhof in West-Berlijn wegens haar deelname aan de bevrijding van Andreas Baader veroordeeld tot acht jaar (pag. 162/2-1975). Nadat een lid van de Baader-Meinhof-groep, Holger Meins, op 9 nov. 1974 overleden was als gevolg van een hongerstaking, die alle gevangen leden van de Baader-Meinhof-groep toepasten (pag. 185/1 e.v.-1975), hetgeen leidde tot de moord op de president van de Westberlijnse rechtbank Günter von Drenkmann (pag. 163/1-1975), begon op 21 mei 1975 voor het gerechtshof in Stuttgart het proces tegen Andreas Baader, Gudrun Ensslin, Ulrike Meinhof en Jan-Carl Raspe wegen vijf moorden, 54 pogingen tot moord, een aantal bomaanslagen, talrijke bankovervallen ter financiering van de activiteiten van de RAF, een groot aantal autodiefstallen ter vergemakkelijking van vluchtpogingen en illegaal wapenbezit.

Leden van de RAF, die zich nog in vrijheid bevonden, probeerden door ontvoering van de Westberlijnse CDU-politicus Peter Lorenz (pag 163/2 e v.-1975) alsmede door een aanslag op de Westduitse ambassade in Stockholm (pag. 327/1 e.v.-1975) de vrijlating van gevangen leden van de RAF af te dwingen

Over de loop van het proces in Stuttgart, waarbij de aangeklaagden en hun verdedigers in het begin probeerden de gang van zaken te saboteren — verschillende advocaten werden op beschuldiging van samenzwering met de beklaagden van het proces uitgesloten: tegen sommigen werd een arrestatiebevel uitgevaardigd, waarna dezen onderdoken — zal na beeindiging van het proces nog bericht worden

Nadat bekend geworden was, dat Ulrike Meinhof zelfmoord gepleegd had, werd door haar advocaat Michael Oberwinter, alsmede door een groot aantal massamedia in de Bondsrepubliek en daar buiten de verdenking uitgesproken, dat er van zelfmoord geen sprake was, resp. dat, als er al van zelfmoord sprake was, deze als een gevolg van de isolatiefoltering die door de autoriteiten zou worden toegepast (zie hierover pag. 185/1 e.v.-1975) gezien moest worden.

Een sectie op het stoffelijk overschot, verricht door vertrouwensartsen van de advocaten van Ulrike Meinhof en van haar zuster, leidde tot de conclusie, dat er geen sporen van een invloed van buitenaf vast te stellen waren.

Ulrike Meinhof had geen bericht nagelaten, waaruit de motieven voor haar zelfmoord afgeleid konden worden. De autoriteiten gaven een aantal briefjes die tussen de gevangenen in Stammheim gewisseld waren voor publikatie vrij, waaruit afgeleid kan worden dat er tussen de gevangenen spanningen ontstaan waren en dat Ulrike Meinhof in gewetensnood geraakt was i.v.m. het gebruik van geweld enerzijds en over het feit, dat zij ooit „schootkindje van de heersende klassen" geweest was, en die situatie niet had kunnen verwerken, anderzijds.

Na het bekend worden van de zelfmoord van Ulrike Meinhof kwam 'het tot demonstraties, vooral in Frankfurt en West-Berlijn. In Frankfurt wierpen demonstranten o.m. Molotow-cocktails naar de politie. Ten minste zeven politieagenten en 10 demonstranten werden hier gewond.

Ook vonden meerdere bomaanslagen plaats, o.a. tegen het Westduitse verkeersbureau in Rome, tegen de Romeinse krant *Il Messagero,* tegen de Duitse Academie in Rome, tegen vestigingen van twee Westduitse ondernemingen in Parijs, tegen het Goethe-Instituut in Toulouse, tegen de vestiging van Daimler-Benz in Nîmes, tegen een winkel in Duitse specialiteiten in Milaan en tegen de vestiging van Hoechst in Barcelona. In alle gevallen werd als motief voor de aanslag opgegeven een protest tegen de „misdaad van de staat jegens Ulrike Meinhof".

Bij de begrafenis van Ulrike Meinhof op 15 mei in West-Berlijn vond een demonstratie plaats, waaraan door ong. 4.000 personen werd deelgenomen. Ook vonden die dag weer bomaanslagen plaats, o.a in Hamm en Wuppertal.

Op 1 juni vond nog een bomaanslag plaats op het hoofdkwartier in

Frankfurt van het vijfde leger van de VS. waarvoor de verantwoordelijkheid opgeëist werd door een „revolutionaire cel — brigade Ulrike Meinhof". In een brief aan het persbureau *AP* schreef deze groep o.m.:

Wij verstaan deze aanslag als onderdeel van de wereldwijde bewapende strijd tegen een systeem, dat in de 200 jaar van zijn bestaan miljoenen mensen vernietigd, volkeren uitgeroeid, continenten in slavernij gebracht en de hele wereld geplunderd heeft. (FAZ, NZZ, AP, DPA, AdG, Le Monde)

(Vorbrr pag 327/1 e r -1975)

CDU-VOORZITTER KOHL IN MOSKOU

Op uitnodiging van de regeringen van de RSFSR en de SU bracht de voorzitter van de CDU, Helmut Kohl, van 22-30 sept. 1975 een bezoek aan Moskou. Kohl voerde er besprekingen met o.m. premier Kosygin van de SU en de minister-president van de RSFSR, Michail Solomentsew.
Behalve Moskou bezocht Kohl ook Leningrad, Sagorsk en de automobielfabriek aan de Kama.
Terwijl Kohl in de SU was publiceerde de *Prawda,* op 25 sept. een hoofdartikel, waarin een felle aanval gedaan werd op Franz-Josef Strauss, voorzitter van de zusterpartij van de CDU, de CSU. Strauss werd in krachtige termen verweten een voorstander van de koude oorlog te zijn.
N.a.v. dit hoofdartikel zegde Kohl alle afspraken met Sowjet-staatslieden, die voor 26 sept. gemaakt waren, af. Voorts liet hij minister-president Solomentsew meedelen, dat hij deze op de kortst mogelijke termijn spreken wilde over een zeer dringende zaak. Namens minister-president Solomentsew werd geantwoord, dat deze in een langdurige kabinetsvergadering was. Daardoor kon het verlangde gesprek pas 12 uur later plaats vinden.

In het onderhoud met Solementsew uitte Kohl zich eerst erkentelijk over de vriendelijke ontvangst in Moskou, maar vervolgens gaf hij uiting aan zijn verbazing over het Prawda-artikel, waarvan hij de inhoud volledig van de hand wees.
Solomentsew verklaarde, dat in de afgelopen jaren duidelijk gebleken was, dat de CDU/CSU tegenstander was van de Oostverdragen van de Bondsrepubliek. Hij zei echter met nadruk, dat er tussen het Prawda-artikel en het bezoek van Kohl aan de SU geen enkel verband bestond.
Daarop zei Kohl, dat het antwoord van Solomentsew hem volledig tevreden stelde en dat hij bereid was zijn besprekingen voort te zetten. Alleen zag hij af van het voorgenomen gesprek met de hoofdredacteur van de Prawda, Michail Simjanin.
Na afloop van zijn bezoek aan de SU verklaarde Kohl tegenover de pers, dat als een rode draad door al zijn gesprekken met de Sowjet-autoriteiten het voornemen van de SU vast te stellen geweest was de politiek van samenwerking met de Bondsrepubliek verder te ontwikkelen, en wel met alle politiek verantwoordelijke krachten, ongeacht de verkiezingsuitslagen in de Boudsrepubliek.
Kohl had een openhartige en constructieve uitwisseling van meningen gehad, waarin hij ook het standpunt van zijn partij m.b.t. de Duitse deling had kunnen uiteenzetten, nl., dat het Duitse volk, historisch gezien, met die deling geen genoegen nemen zou.
Voorts werd gesproken over de binnenlandse economische situatie van beide staten.
Bij de bespreking van resultaten van de Conferentie over Europese veiligheid en samenwerking (CEVS) in Helsinki (pag. 497 e.v. - 1975) had Kohl er op gewezen. dat het nakomen van het daar aanvaarde document een politiek-morele verplichting was. die in gelijke mate voor beide zijden gold.

TWEEDE BEZOEK VAN STRAUSS AAN CHINA

De CSU-voorzitter Franz-Josef Strauss bracht van 13-19 sept. 1975 voor de tweede maal een bezoek aan China. (Eerste bezoek pag. 117/3-1975.)
Strauss was in China op uitnodiging van de Chinese Raad ter bevordering van de internationale handel.
Strauss voerde in Peking politieke besprekingen met vice-premier Teng Hsiao-ping en minister Tsjiao Koean-hoea van buitenlandse zaken. Besprekingen over economische vraagstukken voerde hij met de vice-minister van buitenlandse handel, Yao Yi-lin.

Na zijn besprekingen bracht Strauss tegenover de pers verslag uit Hij vertelde o.m., dat de Chinese minister van buitenlandse zaken hem gezegd had, dat de CEVS door velen in het Westen zodanig gezien werd, als wilde Moskou door ontspanning in het Westen zijn rug tegenover het Oosten vrij houden. In werkelijkheid was de CEVS een stap tot bedrog van die Europeanen, die aan de ontspanningsfraseologie geloven. De Europeanen werken veel te langzaam aan hun eenmaking. Zij zouden op een gegeven moment hun blinde vertrouwen, dat door een veel te zwakke defensiebereidheid gekenmerkt werd, bitter berouwen.
Van vice-premier Teng Hsiao-ping had Strauss te horen gekregen, dat speculaties over een wijziging van de Chinese politiek jegens de SU volledig ongegrond waren, Een verandering, laat staan een verzoening, zou slechts mogelijk zijn, wanneer de SU zou afstappen van haar fundamenteel sociaal-imperialistische houding.
(FAZ, NZZ, Peking Review, DPA)

ECONOMISCHE AKKOORDEN MET PERZIË. BEZOEK BONDSKANSELIER SCHMIDT

Op een Perzisch-Westduitse investeringsconferentie in Teheran van 27-30 april 1974 werd een dertigtal economische akkoorden afgesloten tot een waarde van DM 5,5 mrd. De belangrijkste overeenkomst betrof de bouw van een raffinaderij in Bushir aan de Perzische Golf met een capaciteit van 25 mln ton ruwe olie per jaar. (Voorgeschiedenis van deze overeenkomst pag. 431/2 - 1973).
Op 30 juli 1974 werd in Teheran een overeenkomst getekend tussen de Perzische oliemaatschappij NIOC en de Duitse firma Deniinex, waarbij Denimex exploratierechten worden toegekend in gebieden bij Abadan en Shiraz.
De Westduitse minister van economische zaken Friderichs en de Perzische minister van financiën en economie Ansari ondertekenden op 31 juli 1975 na 'drie dagen onderhandelen economische samenwerkingsakkoorden tot een bedrag van DM 14 mrd. Op 3 juli 1976 werd in Bonn een overeenkomst getekend, waarbij de Bondsrepubliek twee kerncentrales aan Perzië zal leveren. Elke centrale zal een vermogen van 1300 megawatt hebben.
Eerst was nog een raamovereenkomst over nucleaire samenwerking ondertekend i.v.m. de noodzakelijke veiligheidsbepalingen. Met DM 4 mrd per centrale zijn zij duurder dan gebruikelijk i.v.m. bijzondere veiligheidsmaatregelen i.v.m. aardbevingsgevaar in de omgeving van Bushir, waar de centrales gebouwd zullen worden.
Aansluitend aan zijn bezoek aan China (pag. 441/1 e.v. - 1976) bracht bondskanselier Schmidt op 2 en 3 nov. 1975 een bezoek aan Perzië, waar hij besprekingen voerde met de sjah, premier Hoveida en met minister Ansari van financiën en economie.
Gesproken werd vnl. over vraagstukken van economische samenwerking. (NZZ, Le Monde, NRC/H'blad, AdG)

V.l.n.r., met het gezicht naar de camera, de sjah en bondskanselier Schmidt.

NEPAL

PREMIER GIRI IN INDIA. AKKOORDEN MET BANGLADESH

Op 7 april arriveerde premier Tulsi Giri voor een officieel bezoek van acht dagen aan India in Delhi. Hoewel hij zich duidelijk als voorstander van een sanering van de relatie tussen Nepal en India had opgesteld, bleef succes bij zijn onderhandelingen met de Indiase regering uit, aldus *NZZ* (30-4). Kringen in de Nepalese hoofdstad Katmandoe schreven dit vooral toe aan de omstandigheid dat India vast bleef houden aan de „bijzondere relatie" tot Nepal, d.w.z. dat India wenste dat de door de geografische ligging van Sikkim bepaalde afhankelijkheid ook politiek erkend moest worden. Een Indiase journalist schreef n.a.v. Giri's bezoek: ..De prealabele voorwaarde voor elke verbetering van de Indiaas-Nepalese betrekkingen is de ondubbelzinnige aanvaarding van het feit dat de staat die aan de Indiase kant van de Himalaya een enclave is, deel uitmaakt van het defensiesysteem van het subcontinent. De latente Nepalese vrees voor de bedoelingen van de Indiase regering werd door India's inlijving van Sikkim (pag. 494/1 e.v.-1975) gevoed.

Anti-Indiase studentenbetogingen in Nepal (pag. 495/1 en 496/3-'75) hadden bovendien tot Indiase ,,sancties" geleid: India liet de olie voor Nepal voortaan in dollars betalen en niet — zoals in het handelsverdrag van 1971 geregeld — in roewies: het stelde bovendien een extra heffing in op Nepalese goederen die langer dan een bepaalde tijd in de haven van Calcutta lagen opgeslagen, hoewel de vertraging bij de doorvoer meestal te wijten was aan de slechte organisatie van de Indiase spoorwegen. Voorts loopt in augustus het handels- en transitoverdrag tussen India en Nepal af, terwijl over de voortzetting daarvan nog geen akkoord is gemeld.

Wel tekende Nepal op 2 april verscheidene akkoorden met Bangladesh, o.a. over het openen van een luchtvaartverbinding en over het gebruik van de haven van Chittagong voor de handel van Nepal met het buitenland, maar wat het laatste betreft blijft Indiase toestemming voor de doorvoer via West-Bengalen nodig. (Le Monde, *NZZ)*

SRI LANKA

DESINTEGRATIE VERENIGD FRONT. WIJZIGING KABINET. ANDERE POLITIEKE EN ECONOMISCHE ONTWIKKELINGEN

De bij de parlementsverkiezingen van 27 mei 1970 (pag. 399/1-'70) succesrijke coalitie van drie partijen. het Verenigd Front, bestond uit de Sri Lanka Freedom Party (SLFP) o.l.v. mevr. Sirimavo Bandaranaike — tevens premier —, de trotskistische Lanka Sama Samaja Partij (LSSP) o.l.v. N. M. Perera en de Moskou-gezinde Communistische Partij (CP) o.l.v. Pieter Keuneman. Op 14 sept. 1973 deelde mevr. Bandaranaike aan de secretaris-generaal van de CP. S. A. Wickremesinghe (die in aug. 1972 Keuneman was opgevolgd), mee dat de CP uit het Verenigd Front gestoten was vanwege aanvallen op de andere 2 coalitiepartijen. Dezelfde dag trad Keuneman uit de partij, die naar hij in zijn ontslagbrief stelde, door ,.ultra linkse en opportunistische" figuren gecontroleerd werd. Vervolgens werd op 17 sept. 1973 bekendgemaakt dat Keuneman en B. Y. Tudawe uit de CP waren gestoten, omdat zij geen gehoor hadden gegeven aan de opdracht van de partij uit de regering te treden. (Keuneman was minister van bouwnijverheid en huisvesting; Tudawe onderminister van onderwijs.) De scheuring in de CP werd echter in juni 1974 ongedaan gemaakt en de partij werd weer tot het Verenigd Front toegelaten.

In de zomer van 1974 namen vervolgens de spanningen tussen de 2 andere coalitiepartners, SLFP en LSSP, toe. Zij resulteerden in juli 1975 in een crisis over het regeringsbesluit om de buitenlandse thee- en rubberplantages te nationaliseren (zie hieronder), die er uiteindelijk toe leidde tot president William Gopallawa op 2 sept. 1975 op verzoek van premier Bandaranaike de drie LSSP-ministers ontsloeg: N. M. Perera (financiën), Colvin R. de Silva (plantages) en Leslie Goonewardena (transport). Daarmee was de LSSP, die sinds '64 een alliantie met de SLFP had gevormd, uit het Verenigd Front gestoten.

Op 17 sept. 1975 reorganiseerde mevr. Bandaranaike haar kabinet (pag. 399/3-1970 en 455/2-1972), waarna dit als volgt was samengesteld:

Premier, defensie, buitenlandse zaken, planning en economische zaken, uitvoering plan - mevr. Sirimavo R. Dias Bandaranaike; irrigatie, energie en wegenbouw - Maithripala Senanayake; handel, open'baar bestuur en binnenlandse zaken - T. B. Ilangaratne (tevoren alleen handel); onderwijs - Badiudin Mahmud; scheepvaart, luchtvaart en toerisme - P. B. G. Kalugalle (voorheen toerisme en scheepvaart): arbeid - M P de Z Sinhardene justitie en financien - Felix R. Dias Bandaranaike (voorheen openbaar bestuur, plaatselijk bestuur, binnenlandse zaken en justitie): industrie en wetenschappelijk onderzoek - T B. Subasinghe: transport parlementszaken en sport - K. B. Ratnayake (kreeg transport erbij); plantages - Ratnasiri Wickremanayake (voorheen onderminister van justitie): landbouw en grondbeheer - Hector S. R. B. Kobbekadduwa; visserij en gezondheid - George Rajapakse (voorheen visserij); huisvesting en bouwnijverheid - Pieter Keuneman; PTT - C Kumarasuriar; plaatselijk bestuur - W P G. Ariyadasa (voorheen gezondheid): voorlichting en omroep - R S Perera: sociale zaken - S. S. Kulatileke (voorheen cultuur); cultuur - T. B. Tennakoon (voorheen sociale zaken); voedsel, coöperaties en kleine industrie (nieuwe portefeuille) - S. K. K. Suriarachchi (voorheen onderminister van andustrie).

Keuneman was nu de enige niet-SLFP minister in het kabinet.

Economische toestand

De vermindering van de exportopbrengsten van thee, rubber en kokosnoten door een daling van de prijzen op de wereldmarkt en als gevolg van de droogte in 1971-1972, de stijging van de graanprijzen op de wereldmarkt en de vermindering van de rijstproduktie als gevolg van de droogte droegen bij tot het ontstaan van een voedselcrisis ter oplossing waarvan de regering op 1 okt. 1973 een straffe voedseldistributie invoerde en tegelijk een campagne voor uitbreiding van de voedseldistributie startte.

Over de economische toestand schreef Gérard Viratelle in *NRC/* H'blad (28-5-'76) o.a.:

Sri Lanka, een land waar 82% van de bevolking in agrarische gebieden woont, voorziet slechts voor twee derde in zijn 'behoefte aan levensmiddelen. De verbouw van voor het levensonderhoud onmisbare landbouwprodukten schiet op tal van punten tekort. In het kader van een oud handelsakkoord levert China rijst aan Sri Lanka in ruil voor een groot deel van de rubberoogst van het land.

De kosten van de aankoop van voedselprodukten (voornamelijk rijst, meel en suiker) in het buitenland, 45% van de totale invoer, zijn van 1,5 miljard roepies in 1973 gestegen tot 2,15 miljard in 1974 (1 roepie is ongeveer 40 cent). Niettemin heeft de regering het rijstrantsoen per hoofd van de bevolking moeten beknotten tot drie pond per week, waarvan één gratis en twee tegen een gesubsidieerde prijs. (..)

Niettemin lenen de bodem en het klimaat van het eiland zich uitstekend voor de verbouw van suikerriet. De suikerraffinaderijen draaien echter maar op een derde van hun produktiecapaciteit. „Historische banden verbinden ons met India

en dat land voorziet ons van suiker" luidt de uitleg van een econoom,
Het is dan ook niet verwonderlijk dat de betalingsbalans elk jaar een tekort vertoont In 1974 bereikte dit een ongekende hoogte, nl. 1,2 miljard roepies (tegen 299 miljoen m 1973) Voor een deel hangt deze stijging samen met de verhoging van de olieprijzen, die evenwel overwegend gecompenseerd is door financiele steun van een aantal olieproducerende landen
Een verontrustende factor is dat de traditionele export geen gelijke tred houdt met de voortdurend stijgende import. De opbrengst van de export is voor 90% afhankelijk van de verkoop van thee. latex en kokosnootprodukten (kopra en olie) De produktie van deze drie exportartikelen is de laatste jaren echter voortdurend achteruitgegaan.
Door de prijsstijgingen is de opbrengst weliswaar gelijk gebleven maar deze „dekt" nauwelijks de kasten van de aankoop van voedselprodukten De gehele economie van het eiland ondervindt hiervan de nadelige gevolgen. Het gezinsinkomen stagneert of gaat achteruit. De centrale bank geeft hieraan een uitleg, die moeilijk te weerleggen valt: „Door het onzekere klimaat in de plantagesector als gevolg van de dreigende nationalisaties (...) is op de meeste plantages een toestand van verwaarlozing ingetreden. ."

Nationalisatie plantages

Op 18-9-'75 diende de regering een reeds medio juli aangekondigd wetsontwerp bij de Nationale Vergadering in tot nationalisatie van alle plantages die eigendom van maatschappijen waren. Het ging daarbij in totaal om 396 plantages met een oppervlak van ca. 415.000 acres, waarvan 87 aan in Groot-Brittannië gevestigde maatschappijen toebehoorden. Schadevergoeding zou worden betaald op basis van ramingen door de regeringstaxateur, die o.m. rekening zou houden met de door de eigenaar aangegeven dividenden en winsten in elk van de drie kalenderjaren die aan de overnamedatum voorafgingen alsmede met de prijzen waarvoor landerijen in de buurt in de laatste drie jaar waren verkocht. De vergoeding in niet-converteerbare roepies zou worden vastgesteld door de minister van landbouw in overleg met zijn collega's van financiën en van planning en economische zaken.

Een van de factoren in het conflict tussen SLFP en LSSP was dat de regering de verantwoordelijkheid voor het beheer van de plantages wilde overdragen aan de minister van landbouw. Hector Kobbekaduwa (SLFP), en niet aan de minister van plantages, Colvin de Silva (LSSP), terwijl de LSSP-ministers bovendien tegen het uitkeren van een schadevergoeding waren.

Op 12 aug. verklaarde LSSP-minister van financiën, N. M. Perera — tevens voorzitter van de vakbeweging Federation of Labour — dat zijn partij uit de regering zou treden als de nationalisatie van de plantages niet „bevredigend" werd doorgevoerd. De door hem geleverde kritiek op het regeringsbeleid en op wijlen premier Solomon Dias Bandaranaike bracht mevr. Bandaranaike, diens weduwe, er op 18 aug. toe in een brief de onmiddellijke stopzetting van elke kritiek op haar politiek te eisen. De volgende dag bood Perera zijn verontschuldiging voor de opmerking m.b.t. wijlen premier Bandaranaike aan en hij zegde toe dat de LSSP zou meewerken om een beeld van eenheid onder de coalitiepartners naar buiten te schetsen. Maar mevr. Bandaranaike verlangde dat de ministers Perera en Goonewardena resp. hun portefeuilles van financiën en transport zouden afstaan in ruil voor andere minder belangrijke portefeuilles, waarbij de LSSP-ministers volgens de premier de keus uit zes portefeuilles kregen. Toen deze niet op dit aanbod ingingen, verlangde mevr. Bandaranaike op 1 sept. het aftreden van alle drie LSSP-ministers en toen zij dat niet deden volgde hun ontslag.

Het wetsontwerp werd op 11 okt. door het parlement aanvaard.

De nationalisatie van de thee-, rubber- en kokosplantages vormde de tweede en laatste fase van het landhervormingsprogramma van de regering.
In de eerste fase, die in aug. 1972 begon en op 26 aug 1974 werd voltooid, werd 560.000 acres (224 000 ha) land in particulier bezit door de staat overgenomen, waaronder 1300 acres van premier Sirimavo Bandaranaike persoonlijk. Het particuliere bezit werd tot 50 acres (20 ha) per familie beperkt. Tevoren was ca. 1,1 mln acres in het bezit van ca. 5.600 personen, meestal landheren die niet op hun grond woonden. Maar onder de maatregel vielen niet de buitenlandse, vooral Britse firma's die 30% van de thee- en 12% van de rubberplantages bleven beheren.
De van particulieren overgenomen grond wordt beheerd door staatsboerderijen — waarbij de staat als werkgever van de plantagearbeiders optreedt — of door coöperaties, Chandrika Bandaranaike, een dochter van de premier, is directrice van de landhervormingscommissie die verantwoordelijk is voor 155 cooperaties. plantages van 50 à 500 acres elk met een totaal oppervlak van 40 000 acres, waar 15.000 à 16.000 gezinnen op leven.
Over die coöperaties berichtte Gérard Viratelle in N R C/H'b l a d (28-5-'76):
„Het beheer is in handen van een comité dat gekozen wordt door de op elke plantage aanwezige algemene vergadering. Van deze vergadering zijn overigens niet alleen de vroegere werknemers, nu coöperatiehouders, lid, maar ook landloze boeren, uit de steden afkomstige werklozen en studenten zonder enige ervaring op landbouwgebied (in sommige gevallen 20% van het personeelsbestand).
De coöperatiehouders zouden echter sterk de neiging hebben terug te willen vallen op de regeringscommissie in Colombo. Dikwijls hebben ze te maken met een tekort aan materiaal, planten, middelen maar ook aan initiatieven
De coöperatiehouders lopen dan ook niet over van enthousiasme. Ze verdienen niet meer dan 5 roepies per dag (100 tot 125 per maand), aanzienlijk minder dan een zelfstandige boer kan verdienen (350 tot 400 roepies per maand) ."

Minister Kobbekadduwa deelde volgens Reuter (28-5-1976) in het parlement mee dat op 26 mei met de Britse plantage-ondernemingen een akkoord over de betaling van 82,5 mln roepies gedurende vijf jaar (ingaande maart 1977) was getekend. Dit akkoord had betrekking op schadevergoeding voor de nationalisatie van 125.000 acres uit het bezit van 55 maatschappijen. De gemiddelde prijs van 663 roepies per acre was inclusief de gebouwen en uitrusting.

Nationalisatie buitenlandse banken voorgesteld

Op 6 nov. 1975 diende de minister van financiën, Felix Dias Bandaranaike, bij het parlement een wetsontwerp in tot nationalisatie van de buitenlandse handelsbanken. Zeven banken komen in aanmerking: drie Britse, drie Indiase en één Pakistaanse.

Tussentijdse verkiezingen. Nieuwe UNP-leider

Bij 11 tussentijdse verkiezingen sinds de tweede ambtsaanvaarding van premier Bandaranaike in 1970 was de SLFP in op één na alle gevallen de verliezer, aldus de NZZ (30-7-1976).

Zo behield de oppositionele United National Party op 9 juli 1973 de zetel die vrijgekomen was door het overlijden op 13 april 1973 van partijleider Dudley Senanayake (61), die premier van Ceylon was in de jaren 1952-1953, 1960 en 1965-1970. Hij werd opgevolgd als partijleider door J. R. Jayawardene. Deze stelde op 14 mei 1975 zijn parlementszetel beschikbaar in het kader van een campagne om de regering te dwingen nog dat jaar algemene verkiezingen uit te schrijven. Bij een tussentijdse verkiezing op 20 juli 1975 werd Jayawardene herkozen.

Op 18 sept. 1975 verwierp premier Bandaranaike de eis van de nu oppositionele trotskisten om de in 1977 noodzakelijke algemene verkiezingen te vervroegen. Zij beschikte toen nog over de steun van 104 van de 157 parlementsleden. Een door een trotskist en twee onafhankelijke afgevaardigden ingediende motie van wantrouwen — wegens illegale landverkoop door familieleden van de premier — werd eind dec, 1975

met 100 tegen 43 stemmen verworpen. Intussen heeft premier Bandaranaike diverse malen verklaard dat zij zich aan de verkiezingstermijn van 1977 zal houden.

Inmiddels had de regering een op 20 april 1974 afgekondigd verbod voor politieke demonstraties van de oppositie op 4 sept. 1974 weer opgeheven, nadat UNP-leider Jayawardene had verklaard dat zijn partij niet de bedoeling had de regering met geweld omver te werpen. Volgens de oppositie hadden de kiezers in 1970 een mandaat voor vijf jaar verleend, terwijl de regeringspartij ervan uitging dat haar mandaat vanaf het in werking treden van de nieuwe grondwet (1972, pag. 454/3-1972) opnieuw begonnen was.

Veroordeling leiders opstand 1971

Op 20 dec. 1974 wees een speciaal tribunaal in Colombo na een proces van twee jaar vonnis in de zaak tegen 37 personen, die de leiding zouden hebben gehad bij de z.g. Guevaristen-opstand in april 1971 (pag. 333/2 e.v.-1971). De leider van de Janatha Vimukthi Peramuna (JVP), Rohana Wijeweera, werd veroordeeld tot levenlange strenge gevangenisstraf; 28 andere JVP-leden kregen gevangenisstraffen variërend van 3 tot 15 jaar; vier anderen kregen 2 jaar voorwaardelijk, o.w. de voormalige secretaris van de SLFP, S. D. Banderanaike; en vier beklaagden werden vrijgesproken.

Het ministerie van justitie had op 9 mei 1974 verklaard dat van de biina 18.000 i.v.m. de opstand gearresteerde personen inmiddels 14.000 weer op vrije voeten waren gesteld en ruim 3.000 terecht hadden gestaan (meestal veroordeeld tot voorwaardelijke straffen), terwijl nog 1.200 in hechtenis bleven.

In nov. 1974 werden drie linkse organisaties verboden: de East Wind-groep, de Lanka Revolutionary Youth Organization en de Black Lamp. Zij zouden verantwoordelijk zijn voor diverse moorden en berovingen. Tegelijk werden 640 jongeren opnieuw gearresteerd.

Op 30 sept. 1975 meldde radio-Colombo dat in 73 tot dusver gevoerde processen drie verdachten tot levenslange gevangenisstraf waren veroordeeld, 226 tot gevangenisstraffen variërend van 1 tot 20 jaar en 2.376 tot voorwaardelijke straffen. Nog 61 zaken moesten worden afgehandeld. (The Times, NZZ, FAZ, NRC/H'blad, KCA)

OVEREENKOMSTEN MET INDIA

Premier Sirimavo Bandaranaike van Sri Lanka bracht van 22-27 jan. 1974 een bezoek aan New Delhi voor besprekingen met haar Indiase ambtgenoot, mevr. Indira Gandhi. In een op 29 jan. 1974 uitgegeven gemeenschappelijk communiqué werd meegedeeld dat nu een definitieve overeenstemming was bereikt over het lot van de ca. 150.000 personen van Indische herkomst die op Sri Lanka leven, maar die niet onder het akkoord van 1964 vielen (zie pag. 472/2-1973). Sri Lanka zou 75.000 van hen het staatsburgerschap verlenen, terwijl de overige 75.000 naar India zouden worden gerepatrieerd.

Op 21 febr. 1974 deelde mevr. Bandaranaike in het parlement mee dat tot eind 1973 185.942 personen als burger van India waren erkend van wie inmiddels 106.423 waren gerepatrieerd, en dat aan 60.813 het staatsburgerschap van Sri Lanka was verleend. De repatriëring van de 525.000 personen op grond van het akkoord van 1964 zou omstreeks juni 1981 zijn voltooid. Daarna zou de repatriëring van de resterende 75.000 beginnen en die zou in juni 1983 moeten zijn voltooid. Mensen, die op de datum van het akkoord een betrekking hadden, konden hun werk voortrzetten tot zij de leeftijd van 55 bereiken of tot de datum van hun repatriëring. De repatrianten mogen hun bezittingen meenemen.

Zonder over het omstreden eiland Kachchativu te spreken werd in het gemeenschappelijke communiqué gesteld dat in de zeer nabije toekomst een beslissing zou worden getroffen over ,,de grens in de historische wateren tussen India en Sri Lanka tussen de Straat van Palk en Adam's Bridge".

Op 28 juni 1974 tekenden mevr. Bandaranaike en mevr. Gandhi tegelijk in Colombo en New Delhi een akkoord over de demarcatie van de grens in de Straat van Palk, waarbij India de aanspraak van Sri Lanka op Kachchativu erkende. De grens werd bepaald op één mijl voor Ut westkust van Kachchativu.

Op 31 okt. 1974 voerde mevr. Bandaranaike in New Deihi overleg met mevr. Gandhi.

De leider van het Sri Lanka Workers' Congress maakte tijdens de jaarvergadering van zijn organisatie op 15 febr. 1976 in Colombo bekend dat 700.000 mensen het staatsburgerschap van Sri Lanka hadden aangevraagd, terwijl in het akkoord met India slechts een aantal van 375.000 was voorzien, en dat 400.000 aanvragen om het Indiase staatsburgerschap waren ingediend, terwijl een quotum van 600.000 was voorzien.

Op 23 maart 1976 bereikten Sri Lanka en India overeenstemming over het verloop van de zeegrens tussen beide landen in de Golf van Bengalen en de Golf van Mannar, zodat nu de hele kwestie van de zeegrenzen is geregeld. Bij de vaststelling van de grens werd uitgegaan van een 200-mijlszone en in gevallen waarbij de afstand van kust tot kust kleiner is van het ,,middellijnprincipe" (equivalente afstanden tot de kusten). Sri Lanka zag daarbij af van verdere bevissing van het White Bank-gebied. (The Times, NZZ, *KCA, AdG*)

(Vor. ber. pag. 472/2-1973.)

De premiers van Sri Lanka en India, mevr. Sirimavo Bandaranaike (l.) en mevr. Indira Gandhi.

ZUIDOOST-AZIE EN VERRE OOSTEN

INDONESIE:

OOST TIMORS ONTWIKKELING TOT INDONESISCHE PROVINCIE

Nadat vanaf begin oktober '75 door pro-Indonesische troepen (UDT f APODETI) aanzienlijke terreinwinst was geboekt ten koste van het FRETILIN, dat Indonesie niet alleen van herhaalde grensschendingen maar ook van het inzetten van geregelde Indonesische troepen beschuldigde — wat door Djakarta werd ontkend —, verzocht de Australische regering bij monde van minister van buitenlandse zaken Donald Willesee aan Indonesië een diplomatieke oplossing voor het conflict te zoeken, waarbij Australië zich bereid verklaarde als gastheer voor vredesbesprekingen met alle betrokken partijen op te treden. Willesee voegde daaraan toe dat Australië net zo min als Indonesië de aanspraak van het FRETILIN of van welke partij ook kon aanvaarden om als de enige vertegenwoordiger van Oost-Timor op te treden.
Op 1 en 2 nov. bespraken de Indonesische en Portugese ministers van buitenlandse zaken, Adam Malik en majoor Eduardo Augusto de Melo Antunes, te Rome de toestand. Op 3 nov. werd een door beide ministers getekend ,,memorandum of understanding" van 12 punten uitgegeven, waarin o.a. gesteld werd dat Portugal het legitieme gezag op Portugees-Timor vertegenwoordigde en dat het de voornaamste verantwoordelijkheid droeg voor het dekolonisatieproces, dat bespoedigd moest worden. Portugal ,,verplicht zich alle mogelijke moeite te doen om tot de snelle en ordelijke uitvoering van de daad van zelfbeschikking door het volk van Portugees-Timor te geraken".
Portugal was daarbij gehouden met alle op Timor oorlogvoerende partijen en groepen overeenstemming over beëindiging van de strijd te bereiken, waarbij voldoende rekening zou moeten worden gehouden met de legitieme belangen van de buurlanden, in het bijzonder Indonesië. Voorts moest ernaar worden gestreefd te voorkomen dat vreemde mogendheden zich uit eigen belang in het conflict zouden inschakelen.

De resultaten van het overleg te Rome werden op 4 nov, door Australië positief gewaardeerd, maar zij werden volgens radio-Djakarta op 6 nov. door het FRETILIN niet erkend.
Op 8 nov. verklaarde minister Malik zich bereid met de leiders van het FRETILIN bijeen te komen. De UDT maakte bekend dat zij een uitnodiging van de Portugese regering voor onderhandelingen tevens met FRETILIN en APODETI had aanvaard. Het FRETILIN had zich eerder, op 25 okt., bereid verklaard tot onderhandelingen met de Portugese regering in begin nov. over de vorm van de overgang naar de onafhankelijkheid, maar ,,wij kunnen niet met de opportunistische UDT en APODETI om één tafel gaan zitten", aldus op 21 okt. Abilio Araujo, lid van het centrale comité van het FRETILIN, bij een bezoek aan Den Haag. Bij monde van minister Malik had Indonesië op 27 okt. een (door hem gemeld) onderhandelingsaanbod van het FRETILIN van de hand gewezen.
Een voor de week van 10-15 nov. gepland bezoek van minister Malik aan de grensplaats Atambua voor overleg met UDT en APODETI ging niet door.

Op 23 nov. meldde het Indonesische persbureau Antara dat het FRETILIN honderden APODETI-aanhangers had gearresteerd in de hoofdstad Dili, waar zij sinds augustus een schuilplaats hadden gevonden in het gebouw van het Indonesische consulaat-generaal. Onder die arrestanten zouden de voorzitter, Arnaldo Araujo, en de secretaris-generaal, José Osorio Soares, zijn.
Op 26 nov. beweerde de correspondent van het blad The Age (uit Melbourne) dat hij getuige was geweest van een aanval op de grensplaats Atabae door minstens één Indonesisch oorlogsschip en een bommenwerper en dat die aanval onderdeel was van een op 14 nov. gestart Indonesisch offensief.

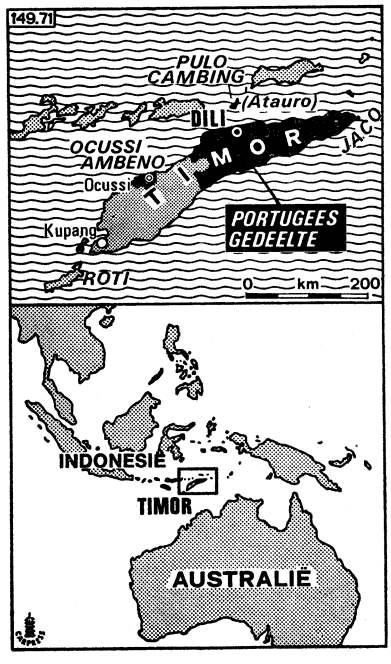

Onafhankelijkheidsverklaring FRETILIN

Op 28 nov. 1975 riep het FRETILIN de onafhankelijkheid van Oost-Timor uit. Voorzitter Francisco Xavier do Amaral proclameerde in Dili de ,,Democratische Republiek Oost-Timor". De Portugese vlag werd neergehaald en die van de nieuwe republiek werd gehesen. De militaire commandant van het FRETILIN, Rogerio Lobato, verklaarde dat het ,,voortdurend treuzelen" van Portugal met vredesonderhandelingen, terwijl de Indonesische militaire activiteiten voortduurden, had bijgedragen tot het besluit tz de uitroeping van de onafhankelijkheid.
Amaral een 37-jarige ex-priester en Jezuïet, werd op 29 nov. als eerste president van de Democratische Republiek geinstalleerd en op 1 dec. werd de eerste regering o.l.v. premier Nicolau dos Reis Lobato beedigd met Josc Ramos Horta als minister van buitenlandse zaken. Dezelfde dag werd de nieuwe republiek door Mozambique erkend.

De Portugese regering verwierp op 29 nov. niet alleen FRETILIN's onafhankelijkheidsverklaring, maar ook een diezelfde dag uitgegeven verklaring van vier pro-Indonesische partijen — UDT, APODETX en de in 1975 opgerichte partijen Kota en Trabalhista — dat Oost-Timor een deel van het Indonesische grondgebied was, aangezien FRETILIN's actie ,,de laatste resten van de Portugese soevereiniteit in Timor" had verwijderd. Volgens de regeringsverklaring beschouwde Portugal zich nog steeds als besturende macht op Oost-Timor.
De vorige dag had Portugal in een brief aan secretaris-generaal Waldheim de VN formeel verzocht om hulp bij het dekolonisatieproces, daar de Portugese autoriteiten niet in staat waren de toestand op Timor te normaliseren.
Australië liet op 29 nov. weten dat het de eenzijdige onafhankelijkheidsverklaring van FRETILIN niet zou erkennen.
Terwijl de Indonesische minister van voorlichting, Saleh Mashuri, liet weten dat het FRETILIN nu de stabiliteit van Indonesië in gevaar bracht en ,,daarom bereiden wij ons voor op elke noodzakelijke actie", vertrok de Indonesische minister van buitenlandse zaken, Adam Malik, op 30 nov. naar West-Timor, waar hij na overleg met de vier pro-Indonesische partijen op 1 dec. te Atambua verklaarde: „De diplomatie is voorbij. Het is nu de beurt van het volk van Oost-Timor".

Indonesische invasie

Nadat het FRETILIN reeds op 3 en 4 dec. beschietingen van zijn stellingen bij de rivier de Lois door Indonesische oorlogsschepen had gemeld, trokken in de vroege morgen van 7 dec. Indonesische troepen (w.o. 1000 parachutisten) onder dekking van het vuur van oorlogsschepen Oost-Timor binnen. Zij bezetten Dili en verdreven de FRE-

TILIN-troepen naar bergen ten zuiden van de hoofdstad.
Volgens radio-Djakarta was Dili ,,bevrijd door het volksverzet met aan de spits APODETI, UDT, Kota en Trabalhista" en werden de troepen van het volksverzet ,,gesteund door Indon vrijwilligers" Gezien ,,het verzoek van het volk van Oost-Timor" en ,,de pressie van het Indonesische volk via het parlement" was het ,,voor de Indonesische regering moeilijk deze vrijwilligers te beletten hun broeders te steunen bij het bevrijden van Dili van de onderdrukking en terreur van het FRETILIN".
Terwijl de Australische regering bij monde van minister Andrew Peacock van buitenlandse zaken Indonesië het recht bet-&-istteeen ander land zijn wil op te dringen, weigerden Australische havenarbeiders schepen met bestemming Indonesië te laden.
Portugal verbrak nog op 7 dec. de diplomatieke betrekkingen met Indonesië. Op 8 dec. riep Indonesië zijn ambassadeur uit Lissabon terug. Terwijl de Portugese regering Indonesië ervan beschuldigde het akkoord van Rome (3 nov.) te hebben gebroken, stelde de Indonesische minister van buitenlandse zaken Malik op 8 dec. dat die overeenkomst nietig was geworden doordat Portugal niet tegen de onafhankelijkheidsverklaring van het FRETILIN was opgetreden, Daarmee was ook Portugals soevereiniteit over Oost-Timor (op 28 nov.) vervallen, aldus Malik.
Indonesische troepen veroverden op 7 dec. ook Maubara en vervolgens het grootste deel van de kuststrook tussen Dili en de Indonesische grens.
Op 8 dec. werden de eenheden van het Portugese leger van het eiland Atauro teruggetrokken.
Op 11 dec. veroverden Indonesische en pro-Indonesische troepen Baucau.
Op 13 dec. werd de Portugese enclave Ocussi Ambeno op West-Timor officieel bij Indonesië gevoegd, nadat functionarissen en vertegenwoordigers van pro-Indonesische groeperingen de wens daartoe de vorige dag aan de gouverneur van de Indonesische provincie Oost-Nusatenggara hadden overgebracht.

Voorlopige pro-Indonesische regering

Op 17 dec. vormden de vier pro-Indonesische partijen te Dili een voorlopige regering o.l.v. Arnaldo dos Reis Araujo (62), de APODETI-voorzitter.

Resolutze Veiligheidsraad

Nadat de Algemene Vergadering van de VN reeds op 12 dec. Indonesië had opgeroepen zich uit Oost-Timor terug te trekken, terwijl tegelijk de ,,militaire interventie van de strijdkrachten van Indonesië" veroordeeld werd (pag. 266/2-1976), kwam de Veiligheidsraad tussen 15 en 22 dec. vijfmaal bijeen op grond van een verzoek van Portugal d.d. 7 december. Volgens Portugal tastte de Indonesische militaire agressie de vrede aan en de uitoefening van het recht op zelfbeschikking, vrijheid en onafhankelijkheid van het volk van Oost-Timor. Onder die omstandigheden was het niet bij machte de vrede te herstellen noch te verzekeren dat de dekolonisatie met vreedzame middelen en via onderhandelingen werd voltooid.
Op 22 dec. aanvaardde de Veiligheidsraad eenstemmig een in particulier overleg opgestelde resolutie 384 (1975), waarvan de eerste vijf operatieve paragrafen als volgt luiden:

,,De Veiligheidsraad (. . .)

1. roept alle staten op de territoriale integriteit van Oost-Timor en het onvervreemdbare recht van zijn bevolking op zelfbeschikking te eerbiedigen in overeenstemming met resolutie 1514 (XV) van de Algemene Vergadering;

2. nodigt de regering van Indonesië uit onverwijld al haar strijdkrachten van het grondgebied van Oost-Timor terug te trekken;

3. nodigt de regering van Portugal als besturende macht uit met de VN samen te werken om het volk van Oost-Timor in staat te stellen vrijelijk zijn recht op zelfbeschikking uit te oefenen;

4. dringt er bij alle staten en andere betrokken partijen op aan de VN in al haar pogingen te steunen om een vreedzame oplossing voor de huidige toestand te vinden en de dekolonisatie van het gebied te vergemakkelijken;

5. verzoekt de secretaris-generaal dringend een speciale vertegenwoordiger naar Oost-Timor te zenden teneinde de situatie ter plaatse te beoordelen en contacten met alle partijen in het gebied en alle betrokken staten te leggen om de uitvoering van de onderhavige resolutie te verzekeren. . ."

Secretaris-generaal Waldheim benoemde Vittorio Winspeare Guicciardi, onder-secretaris-generaal en directeur-generaal van het VN-kantoor te Genève, tot zijn speciale vertegenwoordiger overeenkomstig par. 5 van resolutie 384 (1975).
De resolutie werd echter door Indonesië op 23 dec. verworpen.

Voortzetting strijd

Ondanks de VN-resoluties werd op 25 dec. een nieuw massaal offensief van Indonesische troepen gemeld om de laatste verzetshaarden van FRETILIN in Dili en Baucau uit te roeien. Daags tevoren had de voorlopige pro-Indonesische regering Indonesië verzocht militairen te sturen om de orde te herstellen en op te treden tegen ,,terroristische elementen die door de Portugese regering zijn achtergelaten".
Volgens een op 27 dec. te Lissabon uitgegeven communiqué van het ,,comité voor steun aan het Timorese volk", zouden bij dat offensief 10.000 mensen zijn gedood, vooral vrouwen en kinderen uit Liquica en Maubara. Indonesië zou 30.000 parachutisten en mariniers, gesteund door oorlogsschepen en vliegtuigen hebmen ingezet, nadat meer dan de helft van de Indonesische troepenmacht van 7 dec. zou zijn gedood. De Indonesische minister Malik noemde deze berichten op 29 dec. ,,schaamteloze leugens". Naar zijn zeggen waren bij de operatie van de Indonesische ,,vrijwilligers" 100 Indonesische slachtoffers gevallen. Een aantal Indonesiërs zou al zijn teruggekeerd en van een nieuwe troepenzending was geen sprake.
Op 26 dec. gaf de voorlopige regering van Oost-Timor in een brief aan secretaris-generaal Waldheim de raad het zenden van Guicciardi naar het gebied voorlopig uit te stellen om veiligheidsredenen.
Op 28 dec. werd het door het Portugese bestuur ontruimde eiland Atauro door (pro-)Indonesische troepen bezet en daarmee verloor Portugal de controle over het laatste deel van zijn voormalige kolonie.
Volgens radioberichten uit Djakarta veroverden pro-Indonesische troepen op 29 dec. de stad Alieu en op 31 dec. de stad Manatuto en beheersten zij daarmee twee derde van het land.
Op 10 jan. bracht de Indonesische minister van buitenlandse zaken, Malik, een bezoek van ca. 1½ uur aan Oost-Timor, waar hij in Dili een menigte van ca. 1000 man toesprak. Op 13 jan. deelde Malik mee dat de voorlopige regering Indonesië had verzocht Oost-Timor tot Indonesisch grondgebied te proclameren. Het idee om een referendum te houden was verworpen.

(Vor. ber. pag. 689 e.v.1975.)

(Voortzetting volgende *aflevering*)

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij „Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

TOPCONFERENTIE NIET-GEBONDEN LANDEN

In Colombo, de hoofdstad van Sri Lanka, heeft van 16-19 aug. de vijfde topconferentie van niet-gebonden landen plaats gevonden (vierde topconferentie en overzicht van de voorafgaande bijeenkomsten pag. 601 e.v.-1973).
Aan deze vijfde topconferentie is deelgenomen door 85 delegaties. meer dan ooit tevoren,

Deelnemende landen

Aan de vierde topconferentie van niet-gebonden landen in Algiers in sept. 1973 was deelgenomen door 75 delegaties (zie voor een opsomming van de deelnemende landen pag. 602/2 en 3-1973). Van deze 75 staten waren er in Colombo 74 weer aanwezig. Chili was na de militaire staatsgreep van 11 sept. 1973, waarbij de regering-Allende ten val gebracht was (pag. 617 e.v.-1973), niet langer beschouwd als een niet-gebonden land. Voor een conferentie van niet-gebonden landen op ministersniveau in Lima in aug. 1975, waarop de speciale Algemene Vergadering van de Verenigde Naties over ontwikkelingsvraagstukken werd voorbereid (pag. 593/2 e.v.-1975) was Chili niet uitgenodigd; Chili had ook afgezien van het zenden van een afvaardiging.

In Lima, evenals nu in Colombo, waren de overige 74 landen van de beweging van niet-gebonden landen wel aanwezig. Daarenboven waren in Lima en Colombo vertegenwoordigd Guinée-Bissau, Mozambique, Sao Tomé en Principe en de Kaapverdische eilanden.
Verder waren in Lima als lid van de beweging van niet-gebonden landen toegelaten Panama. Noord-Korea en de Palestijnse bevrydingsbeweging PLO.
Tenslotte zijn op de topconferentie van Colombo als nieuwe leden toegelaten Angola, de Seychellen en de Comoren, daarmee het ledental van de beweging van niet-gebonden landen brengend op het aantal van 85. Opgemerkt zij nog, dat in Colombo de delegatie van Noord-Vietnam vervangen was door een van het hele, herenigde Vietnam.

Voorbereidingen voor de top-*conferentie.* Bijeenkomst coördinatiebureau der niet-gebonden landen. vergadering over oprichting *persbureau* der niet-gebonden *landen,* bijeenkomst ministers van buitenlandse zaken

De achttien leden van het coördinatiebureau van de beweging van niet-gebonden landen waren van 30 mei tot 2 juni in Algiers bijeen om de topconferentie van Colombo vooi te bereiden. Het bureau gaf na afloop van de vergadering een slotcommuniqué uit. waarin 45 resoluties werden vermeld.

Mb.t de Libanese burgeroorlog was een compromistekst opgesteld, die het midden hield tussen de positie van Syrië enerzijds, welk land de aanvaarding verlangde van een tekst, waarin zijn interventie werd goedgekeurd, en die van de andere delegaties, die een formele veroordeling van de Syrische tussenkomst verlangden anderzijds In het communiqué werd verlangd, dat de ,,eenheid, de territoriale integriteit en de onafhankelijkheid van het niet-gebonden Libanon" zouden worden gewaarborgd en er werd aan herinnerd, dat ,,de verantwoordelijkheid voor de oplossing van de Libanese crisis toevalt aan de Libanezen zelf".
De politiek van Israël werd in meerdere resoluties veroordeeld
Frankrijk werd veroordeeld wegens het besluit kernreactoren aan Zuid-Afrika te leveren (pag 394/1 e v.-19761, alsmede wegens het beleid terzake van Djibouti en de Comoren
Het coordinatiebureau bevestigde opnieuw het recht op zelfbeschikking van de bevolking van de Westerse Sahara, een recht, dat diende te u-orden uitgeoefend onder toezicht van de Verenigde Naties; deze tekst werd aangenomen ondanks reserves van de kant van Senegal en Zaïre en ondanks het verlangen van Marokko, dat deze kwestie niet aan de orde zou worden gesteld
Voorts bevestigde het bureau opnieuw de

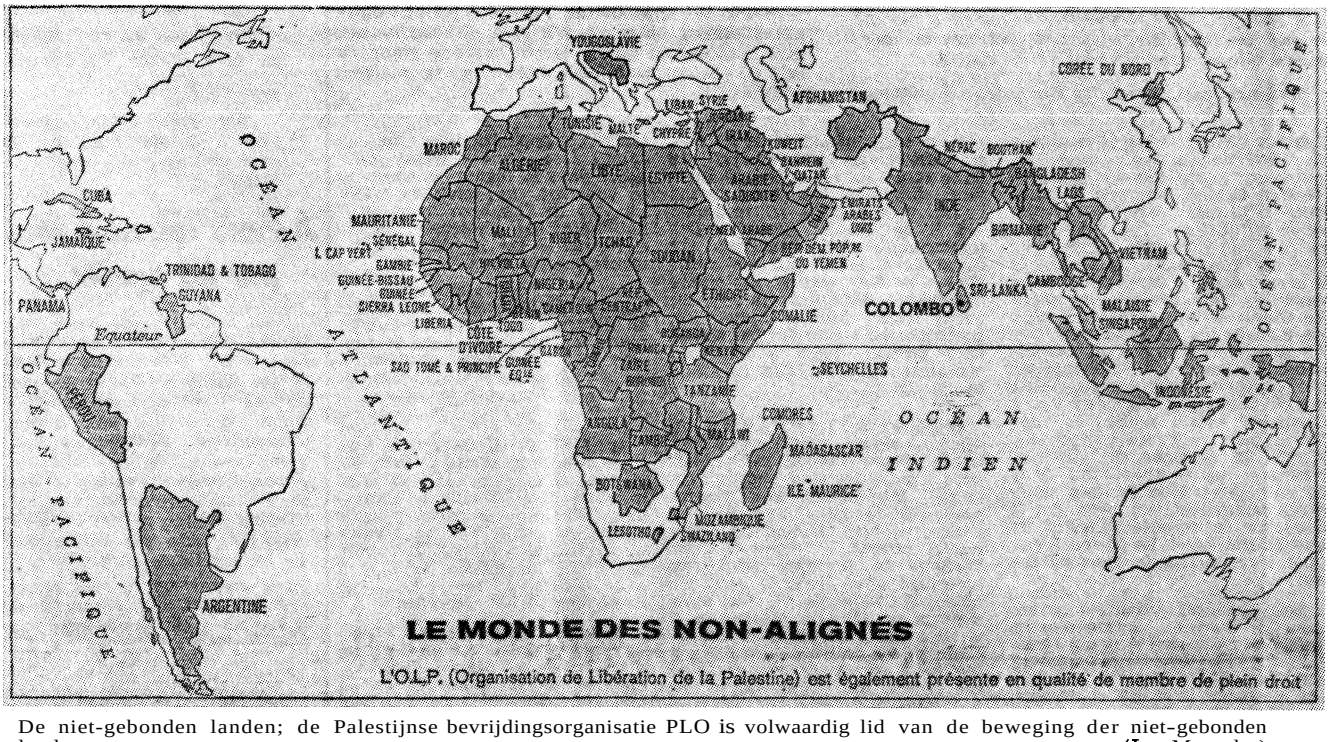

De niet-gebonden landen; de Palestijnse bevrijdingsorganisatie PLO is volwaardig lid van de beweging der niet-gebonden landen. (Le Monde)

Weekblad 45ste jaargang No. 2346, pag. 28191-28206

houding van de niet-gebonden landen m b.t. de nationale bevrijdingsbewegingen en wenste het de beweging der niet-gebonden landen geluk met de resultaten, die sinds de topconferentie van 1973 in Algiers bereikt waren, met name voor wat betreft het inrichten van een nieuwe internationale economische orde.

De Indiase minister van voorlichting, V, C. Shukla, kondigde op 26 april aan, dat er in juli een bijeenkomst van ministers van voorlichting van de beweging van niet-gebonden landen in New Delhi zou plaats vinden, waarop beslissingen genomen zouden worden over het oprichten van een eigen persbureau van de niet-gebonden landen met als doel een einde te maken aan de „verraderlijke" exploitatie door ,,bepaalde persbureaus van de kapitalistische wereld".

Deze conferentie vond plaats van 8-13 juli en eindigde met het besluit aan de topconferentie van Colombo een voorstel voor te leggen tot het oprichten van een gezamenlijk persbureau van de lidstaten van de beweging van niet-gebonden landen.

Aan het slot van de bijeenkomst werd een verklaring uitgegeven, waarin o m gezegd werd, dat een commissie van vijftien landen onder voorzitterschap van India zal worden belast met de coördinering van de activiteiten van de persbureaus in de niet-gebonden landen Geen van de persbureaus zal een dominerende rol mogen spelen De samenwerking staat open voor alle persbureaus van de niet-gebonden landen

Met nadruk werd er op gewezen, dat het niet gaat dm de vorming van een ,,supranationaal persbureau"

De coordinatie-commissie zal elke drie jaar nieuw worden gekozen Elk deelnemend persbureau dient zelf de kosten van zijn deelname te dekken

De ministers aanvaardden unaniem een Verklaring van Nieuw Delhi, waarin zij de nadruk legden op een ongelijkheid op informatiegebied, aangezien de voorlichting gedomineerd wordt door de grote internationale persbureaus van de kapitalistische landen

Verder werd in Nieuw Delhi overeengekomen te proberen een internationale code op te stellen over het functioneren en gebruik van satellietverbindingen, internationale persbureaus en de rechtstreekse en objectieve verspreiding en vrije stroom van informatie

Volgens de Verklaring van Nieuw Delhi is de verspreiding van informatie nu in handen van slechts enkele persbureaus in de ontwikkelde landen De mensen in de ontwikkelingslanden zijn daarom gedwongen van elkaar kennis te nemen via deze persbureaus

Aan de topconferentie van Colombo ging een vergadering van de ministers van buitenlandse zaken van de niet-gebonden landen vooraf, die duurde van 11-15 aug., en die eveneens in Colombo gehouden werd.

De ministers stelden de slotdocumenten op, die door de topconferentie goedgekeurd moesten worden.

Verder werd op de ministersconferentie besloten Roemenie. de Filippijnen, Portugal en Zwitserland als gasten tot de conferentie toe te laten? De gasten van de vorige topconferentie - Oostenrijk, Finland en Zweden — werden opnieuw uitgenodigd.

Roemenië en de Filippijnen hadden gevraagd om als waarnemers aan de conferentie te mogen deelnemen. Hiertegen werd echter verzet geleverd door vooral India. India had hiervoor twee redenen; enerzijds vreesde het, dat toelating van Roemenie en de Filippijnen als waarnemer tot de conterentie zou leiden tot een dergelijk verzoek van de kant van Pakistan, hetgeen India absoluut niet wil; anderzijds verzette India zich als bondgenoot van de SU tegen de toelating van Roemenië, dat lid is van hei door de SU gedomineerde Warschaupact.

Tenslotte werd besloten weer een aantal, vooral Latijnsamerikaanse, landen uit te nodigen als waarnemer aan de conferentie deel te nemen en werden uitnodigingen verstuurd naar Afrikaanse bevrijdingsbewegingen.

De topconferentie

Aan de topconferentie der niet-gebonden landen in Colombo is in het *NRC/H'blad* van 13 en 14 aug. een tweetal voorbeschouwingen gewijd, waaraan wij het onderstaande ontlenen:

De afgelopen vijftien jaar is het karakter van de niet-gebonden beweging ingrijpend gewijzigd. Er kwam ontspanning in de betrekkingen tussen de Verenigde Staten en Sowjet-Unie. Maar tegelijkertijd realiseerden de niet-gebonden landen zich dat deze detente weinig positief effect op hun economische ontwikkeling had. Integendeel. Zo kon de belangrijkste tegenstelling op de wereld van ,,windrichting" veranderen: de dreigende confrontatie tussen Oost en West maakte plaats voor diepe onenigheid tussen Noord en Zuid

Na de politieke dekolonisatie wilden de landen van de Derde Wereld (Zuid) ook economisch hun onafhankelijkheid gerealiseerd zien De slotcommuniqués van de topbijeenkomsten van niet-gebonden landen ruimden steeds meer plaats in voor de achterstelling van de ontwikkelingslanden in het heersende internationale economische stelsel Dit culmineerde op de vierde niet-gebonden top in Algiers (september 1973), waar een economische verklaring, een actieprogramma voor economische samenwerking en economische resoluties hoofdmoot van de besprekingen en de slotdocumenten vormden

Gestimuleerd door het succes van de politiek van de olielanden bepleitte de vierde niet-gebonden top meer kartelvorming van grondstoffenproducerende ontwikkelingslanden De staatshoofden en regeringsleiders onderstreepten de ,,effectieve controle van iedere staat over zijn natuurliike hulpbronnen" en steunden het principe van nationalisatie op grond van de nationale wetgeving van iedere staat

De niet-gebondenheid het ijveren voor ontspanning tussen de machtsblokken, was op de achtergrond geraakt. De niet-gebonden beweging werd in Algiers de motor van de economische emancipatie van de Derde Wereld. Bij dit streven zagen de ontwikkelingslanden zich gesteld tegenover de ontwikkelde industrielanden (Noord), zowel de Westerse als de communistische Een boodschap van de Russische partijleider Brezjnew aan niet-gebonden gastheer president Boumedienne van Algerije met protest tegen de onderscheiding tussen arme en rijke landen en een voorstel om liever van socialistische en imperialistische landen te spreken, kon hier niets aan veranderen Ook al had Brezjnew in de Cubaanse premier Castro nog zo n goede pleitbezoreer

Na Algiers hebhen de niet-gebonden landen hun conferentieteksten aan de praktijk getoetst. Gebruikmakend van de euforie in de Derde Wereld na de Oktoberoorlog van 1973 (volgens sommige berichten door de Arabische leiders onder de dekmantel van de conferentie in Algiers voorbereid) en het uitroepen van de olieboycot tegen een aantal Westerse landen, gaven de niet-gebonden landen de aanzet tot de zesde speciale zitting van de VN-assemblée over grotidstoffen en economische ontwikkeling. Daar werden de principes voor een „nieuwe internationale economische orde" vastgelegd. En deze term beheerst sindsdien het optreden van de niet-gebonden landen. Hun beweging zou daarom beter ,,Beweging voor een nieuwe internationale economische orde" kunnen heten.

Met de koersverandering gericht op verbetering van hun internationale economische positie tegenover de rijke landen zijn de niet-gebondenen in feite teruggekeerd bij de uitgangspunten van de befaamde conferentie van Bandoeng die in 1955 negentwintig Aziatische en Afrikaanse landen bijeenbracht.

Op deze vergadering ging het niet om neutralisme of niet-gebondenheid, maar om de verbondenheid tussen de landen die onder het kolonialisme hadden geleden en in een situatie van economische onderontwikkeling verkeerden.

De deelnemers aan Bandoeng riepen onder andere op tot economische samenwerking gebaseerd op respect voor de nationale soevereiniteit, tot de vorming van een ontwikkelingsfonds van de Verenigde Naties, tot stabilisering van de grondstoffenprijzen, tot verwerking van de grondstoffen in de landen waar ze vandaan komen, en tot een gemeenschappelijke oliepolitiek.

Ze wezen een internationaal systeem gebaseerd op de exploitatie van een groot aantal mensen af, deden een beroep op samenwerking en coördinatie van de landen die uitgebuit werden en stelden een nieuwe wereldorde voor gefundeerd op het recht van alle mensen op vooruitgang. Eenentwintig jaar later lijkt een beslissing over deze nieuwe orde dichtbij. De vijfde conferentie van niet-gebonden landen speelt zich af op een cruciaal moment. Het Parijse overleg tussen Westerse industrielanden en Derde Wereld over internationale economische samenwerking (de zogenaamde Noord-Zuid-dialoog) verkeert in een impasse nadat het Westen heeft geweigerd de voorstellen van de ontwikkelingslanden voor het schuldenprobleem en de koppeling van de grondstoffenprijzen aan die van industrie-importen te bespreken

Bij de opening van de vijfde topconferentie der niet-gebonden landen bevonden zich op het podium (v.l.n.r.) VN-secretaris-generaal Kurt Waldheim, de Algerijnse president Houari Boumedienne, de president van Sri Lanka W. Gopallawa en de minister-president van Sri-Larika mevr. Sirimavo Bandaranaike.

Unctad IV, de onlangs gehouden vierde VN-conferentie voor handel en ontwikkeling, heeft het centrale vraagstuk van de grondstoffenprijzen (en met name de instelling van een gemeenschappelijk fonds ter financiering van buffervoorraden) verwezen naar een serie onderhandelingen die in het najaar moeten beginnen Drie jaar na Algiers is de Derde Wereld via onderhandelingen mrt de industrielanden dus nog nauwelijks opgeschoten

Het ziet ernaar uit dat de niet-gebonden landen op eigen houtje naar een nieuwe wereldeconomie willen toewerken en dat in Colombo hiertoe besluiten genomen lullen worden Zo zal een voorstel ter tafel komen voor de vorming van een raad van producentenorganisaties (kartels) van ontwikkelingslanden om hogere prijzen voor grondstoffen te bereiken en de huidige structuur van distributie te veranderen

Dit plan is in febr 1975 voor het eerst in Dakar (Senegal) gelanceerd op een door de niet-gebonden bijeengeroepen conferentie van ontwikkelingslanden over grondstoffen en een half jaar later herhaald op de niet-gebonden ministers-conferentie in Lima (Peru).

Daarnaast zullen de niet-gebonden staatshoofden en regeringsleiders in Colombo moeten beslissen over een plan voor de instelling van een speciaal fonds voor de financiering van buffervoorraden van grondstoffen die de ontwikkelingslanden uitvoeren. Ook hierover is eerder in Dakar en Lima overlegd en waarschijnlijk heeft de ervaring van Unctad IV de niet-gebonden landen ertoe gebracht niet meer te wachten op de deelname van industrielanden.

Tenslotte staat de oprichting van een wereldomvattende betalingsunie van ontwikkelingslanden op de agenda.

Effectuering van deze voorstellen betekent verharding van de stellingname van de ontwikkelingslanden en doorkruising van de onderhandelingen met de rijke landen. Hiertoe zal ook de verhoging van de olieprijzen bijdragen die de olielanden van plan zijn in december af te kondigen.

Verder zal de niet-gebonden conferentie in Colombo zich bezighouden met de stroomlijning van de beweging. Gedacht wordt aan de vorming van een permanent secretariaat wat de beweging meer het karakter van een organisatie zal geven.

Drie jaar geleden was op de vierde niet-gebonden top nog niet de politieke wil aanwezig om zich op deze wijze nau er aaneen te sluiten.

Acceptering van deze institutionalisering zou een aanwijzing kunnen zijn van de wens tot hechtere blokvorming van de Derde Wereld tegenover de industrielanden en zou opnieuw een verwijdering inhouden van de principes van de eerste niet-gebonden bijeenkomst in Belgrado waar nog onderstreept werd dat de niet-gebonden landen geen eigen blok wilden vormen en eigenlijk geen eigen blok konden zijn.

Tenslotte wijst ook de bundeling van persbureaus van niet-gebonden landen op een hardere houding tegenover de rijke landen. Op de conferentie van zestig niet-gebonden landen die in New Delhi (India) hiertoe besloot werd felle kritiek geuit op de manier waarop de Westerse persbureaus over de Derde Wereld berichten De niet-gebonden landen willen nu de eigen, meestal onder regeringstoezicht staande, persbureaus laten berichten over de toestand in de landen van de Derde Wereld, zonder de Westerse bureaus geheel te willen uitsluiten.

De grote mogendheden worden door de niet-gebondentopconferenties tot grote diplomatieke activiteit geprikkeld.

Amerikaanse diplomaten zijn al negen maanden geleden een campagne begonnen om de ,,niet-gebonden"-landen die de VS welgezind zijn af te houden van anti-Amerikaanse resoluties.

Moskou probeert vooral via Cuba de conferentie naar zijn hand te zetten, ter wijl China zich sterk maakt om steun te krijgen in zijn geschil met de Sowjet-Unie. De Chinezen zal overigens niets ontgaan van wat er in Colombo gezegd wordt want Chinese technici zijn volgens het Amerikaanse persbureau U P I door Sri Lanka ingehuurd om een oogje te houden op de moderne conferentie-apparatuur die Peking voor de bijeenkomst heeft geleverd.

Samenvatting redevoeringen

De topconferentie dei niet-gebonden landen werd op 16 aug. geopend met een toespraak van mevr. Bandaranaike, de minister-president van het gastland Sri Lanka.

In haar rede eiste mevr Bandaranaike, dat de nieuwe Amerikaanse basis op het eiland Diego Garcia in de Indische Oceaan zou worden ontmanteld Zij verlangde ook, dat oorlogsschepen van de VS en de SU uit de Inaische Oceaan zouden verdwijnen

Zij stelde de toni-erentie voor, dat de Indische Oceaan tot vredeszone wordt verklaard vrij van strijdkrachten van de grote mogendheden Zij herinnerde eraan, dat de VN zes jaar geleden haar denkbeeld van een vredeszone in de Indische Oreaan steunde

Premier Bandaranaike stelde ook de oprichting voor van een handelsbank voor de Derde wereld, die zou moeten werken in de ontwikkelingslanden Er zou een Derrie-isei eld-valuta nioeter komen gesteund door de hulpbronnen van de Derde wereld .,Het voornaamste wapen dat tegen ons wnrdt gebruikt is de kracht van de valuta's van de ontwikkelde wereld', aldus mevrouw Bandaranaike

De Derde-wereld-bank zou moeten functioneren als een gewone bank en zou de niet-gebonden landen in staat moeten stellen het monopolie te breken dat de banken van de ontwikkelde landen momenteel uitoefenen

Mevrouw Bandaranaike oefende verder kritiek uit op Israël ,,Wij moeten steeds waakzaam blijven voor de Israelische pogingen om de wereldopinie te trotseren door gebruik te maken van onze onderlinge meningsverschillen", aldus mevrouw Bandaranaike

,Wij kunnen ook niet onverschillig blijren ten aanzien van de Israelische schending van de soevereiniteit van Oeganda door de actie op het vliegveld Entebbe, met het daarbij komend verlies van mensenlevens en vernieling van (Oegandees) eigendoni" zo sprak zij

„Men moet het niet eens zijn met kapingen, maar acties tegen kapers en voor degenen, die gekaapt zijn, kunnen nooit een rechtvaardiging zijn van het schenden van de interantionale wetten en de soevereiniteit van een land", aldus de premier van Sri Lanka

Hierna volgen samenvattingen van enkele van de redevoeringen, die op de niet-gebonden top zijn uitgesproken.

PRESIDENT SADAT VAN EGYPTE (16 aug.): De Egyptische president zei o.m., dat Israël een nieuwe les nodig heeft om zijn illusies van superioriteit of dominantie te verdrijven Deze les zou Israël ervan moeten overtuigen, dat de niet-gebonden landen niet zullen toestaan, dat hun gezamenlijke wil voortdurend getart wordt

Sadat stelde, dat het geen toeval was dat Egypte de oktober-oorlog van 1973 begonnen was een maand na de niet-gebonden top van Algiers, waar het de gezamenlijke steun van de niet-gebonden landen had gekregen

Volgens Sadat was Israël een bron van agressie tegen de Arabische en Afrikaanse volken geworden, alsmede een instrument en bondgenoot van de racistische regimes in zuidelijk Afrika Hij veroordeelde de ,,as Tel Aviv-Pretoria", die volgens hem bedoeld is om Afrikaanse en Arabische volken te terroriseren door bedreiging met de produktie en gebruik van kernwapens

Over Libanon zei Sadat, dat dit land al meer dan een jaar onderworpen is aan buitenlandse interventie, die iedere stabiliteit en veiligheid vernietigd heeft en een chaos had geschapen

PRESIDENT HAFEZ AL-ASSAD VAN SYRIË (17 aug.): De Syrische president vermeld een direct antwoord op het interventie-verwijt van president Sadat Hij zei, dat ,,krachten, die vijandig tegenover de Arabische natie staan" de Libanese crisis veroorzaakt hadden en dat zijn land alles heeft geprobeerd om de strijd in Libanon te stoppen

PRESIDENT BOUMEDIENNE VAN ALGERIJE (16 aug) Ondanks pogingen van Arabische ministers van buitenlandse zaken om te voorkomen, dat kwesties aan de orae zouden komen aie de niet-gebonden landen verdelen, bracht hij de Westelijke Sahara ter sprake
Boumedienne stelde, dat de verdeling van de voormalige Spaanse Sahara tussen Marokko en Mauretanie, tegen de zin van Algerije, dat de bevrijdingsbeweging Polisario steunt, geleid heeft naar het gevaarlijke pad van , militaire bezetting, een onderdrukkingsoorlog en een massale uittocht van de bevolking"

PREMIER PHAM VAN DONG VAN VIETNAM (17 aug.): De Vietnamese premier gaf in zijn toespraak te kennen, dat Vietnam economische betrekkingen met de kapitalistische landen wil, alsmede normale dipiomarieke banaen met de VS Hij stelde wel als voorwaarde voor het normaliseren van de betrekkingen met de VS, dat dit land Vietnam helpt bij de wederopbouw. De VS hebben volgens Pham Van Dong hiertoe de plicht krachtens het verdrag van Parijs
Voorts verklaarde de Vietnamese premier, dat zijn land bereid is betrekkingen aan te gaan met de socialistische staten, maar dan wel op ,,voorwaarde van gelijkheid" en met ,,eerbiediging van de onafhankelijkheid en soevereiniteit"

PREMIER PAK SOENG TSJOEL VAN NOORD-KOREA (17 aug): De Noordkoreaanse premier drong er bij de conferentie op aan de terugtrekking te eisen van de Amerikaanse troepen en atoomwapens in Zuid-Korea ,,Tenzij deze oorlogsdreiging vooraf weggenomen wordt kan er opnieuw een oorlog, en misschien zelfs een nucleaire oorlog uitbreken in Korea. Deze oorlog zal zich uitbreiden tot heel Azië om mogelijk de hele wereld", aldus Pak.

PRESIDENT KADHAFI VAN LIBIË (18 aug.): zei o.m., dat ,,agenten in het kamp van de niet-gebonden landen in dienst van het imperialisme op deze topconferentie aan de kaak gesteld moeten worden" en dat hun namen bekend gemaakt moeten worden
Mocht de conferentie niet bereid zijn aan deze eis tegemoet te komen, dan zou Khadafi zelf de namen van de landen bekend maken, die als een ,,Trojaans paard" van het imperialisme zijn binnengeslopen.
Voorts verklaarde Khadafi, dat hij terrorisme goedkeurt, als dat verbonden is met ,,de strijd van een volk voor onafhankelijkheid". Maar hij ontkende achter terroristische daden als vrijheidsberoving en roof te staan. Beschuldigingen, als zou Libië internationaal terrorisme financieren deed Khadafi af als afkomstig van het ,,imperialisme. internationale zionisme en racisme".

PRESIDENT KAOENDA VAN ZAMBIA (18 aug.): vroeg de niet-gebonden landen om hulp bij de strijd tegen het blanke bewind in zuidelijk Afrika. Hij vroeg om ,,wapens, munitie en manschappen voor de gewapende striid ter bevrijding van de volkeren in het zuiden van Afrika." ,,Er is geen weg terug", aldus de Zambiaanse president, ,,een meerderheidsbewind in Zimbabwe (Rhodesië) en Namibië (Zuid-West Afrika) moet bevochten worden op het slagveld".
Hij zei, dat onderhandelingen als instrument voor verandering hadden gefaald en dat het oproer in Soweto en andere zwarte woongebieden in Zuid-Afrika het vuur van de revolutie nieuw leven had ingeblazen.

VICE-PREMIER CARLOS RAFAEL RODRIGUEZ VAN CUBA (18 aug.) zei, dat de gebeurtenissen in Angola bewezen hadden, dat de zwarte volken van Afrika hun vrijheid kunnen winnen, als zij maar bereid zijn er voor te vechten.
Hij stelde, dat Angola het eerste voorbeeld was van internationale solidariteit door revolutionaire landen over een afstand van duizenden kilometers.
Volgens Rodriguez had de hulp van de SU de strijders van Cuba en Angola de technische middelen gegeven om de mythe van de onafhankelijkheid van Zuidafrikanen en blanke huurlingen te vernietigen.

PRESIDENT AGOSTINHO NETO VAN ANGOLA (19 aug.) riep de conferentie op tot internationale steun voor de wederopbouw van zijn land Hij deed een heroep op Zuid-Afrika om compensatie te geven voor de schade, die het had veroorzaakt tijdens de Angolese burgeroorlog.

Overzicht van de conferentie van niet-gebonden landen gedurende de toespraak van de Indiase premier mevr. Indira Gandhi.

Slotdocumenten

De topconferentie der niet-gebonden landen werd afgesloten met de aanvaarding van een politieke verklaring, een economische verklaring en een aantal resoluties.
In de politieke verklaring werd aangedrongen op instelling van een olie-embargo tegen Frankrijk en Israël, omdat deze landen wapens leveren aan Zuid-Afrika. Ook werd een dringend beroep op de Veiligheidsraad van de VN gedaan om een wapenembargo tegen Zuid-Afrika in te stellen.

De verklaring veroordeelt het Franse besluit om kernreactoren en onderzeeboten aan Zuid-Afrika te leveren alsmede de Israëlische verkoop van raketboten.
De desbetreffende passage uit de verklaring luidt: ,,De conferentie roept de lidstaten op om afzonderlijke en gemeenschappelijke sancties, waaronder een olie-embargo, op te leggen aan Frankrijk en Israël wegens het herhaaldelijk schenden van resoluties van de Verenigde Naties, waarin wordt opgeroepen geen wapens te leveren aan het Zuidafrikaanse apartheidsbewind".
De verklaring ver erpt verder het feit, dat ,,enkele belangrijke Westerse landen, i.h.b. de Bondsrepubliek Duitsland, Frankrijk, het Verenigd Koninkrijk en de Verenigde Staten, de racistische regimes in zuidelijk Afrika blijven aanmoedigen door hun economische, militaire en andere samenwerking met die regimes en door hun voortdurende weigering om de bevrijdingsbewegingen in hun gerechtvaardigde strijd te steunen".
,,Met voldoening" werd in de politieke verklaring vastgesteld, dat ,,een aantal Westerse staten, met name de Scandinavische landen en Nederland, edelmoedige bijdragen hebben gegeven voor humanitaire en andere hulp aan de onderdrukte volken en hun bevrijdingsbewegingen".
In de verklaring worden alle landen, die aan de Indische Oceaan liggen, opgeroepen de bestaande buitenlandse militaire bases en installaties te ontmantelen en geen bunkerfaciliteiten te verlenen aan oorlogsschepen of vliegtuigen, die gebruikt zouden kunnen worden voor doelen, die de veiligheid van de staten in het gebied in gevaar kunnen brengen.

In de politieke verklaring komt een programma van vijf punten voor, gewijd aan Israël en de Palestijnen. De vijf punten zijn de volgende:

1. een oproep aan de wereld militaire. materiële en morele steun te geven aan de Arabische staten en het Palestijnse volk in de strijd tegen de Israëlische agressie;

2. zich te verzetten tezen iedere actie die kan bijdragen aan het financiële, militaire en menselijke potentieel van Israël;

3 geen veranderingen door Israël te erkennen en in de status van de bezette gebieden;

: de bijdrage van de niet-gebonden landen te ondersteunen tot het bewaren van de nationale en religieuze waarden van Jeruzalem;

5. de racistische samenspanning tussen Israël en Zuid-Afrika te veroordelen.

Over Zuid-Afrika zegt de verklaring: .,De tactiek van de imperialisten wordt in Zuid-Afrika met onve minderde intensiviteit in praktijk gebracht. De imperialisten proberen verdeeldheid te zaaien tussen de anti-kolonialistische fronten en bevrijdingsbewegingen met de boze opzet een onechte onafhankelijkheid tot stand te brengen in Namibië, Zimbabwe (Rhodesië) en in sommige Bantoestamgebieden in Zuid-Afrika".

De verklaring bevat geen paragraaf over Libanon, Aangenomen wordt, dat de conferentie deze kwestie heeft laten rusten, omdat zij verdeeldheid zou kunnen brengen binnen het Arabische blok.

In de paragraaf over Latijns-Amerika worden de VS opgeroepen hun basis Guantanamo op Cuba te ontruirrien.

In de economische verklaring wordt de vestiging van een nieuwe internationale economische orde, die de positie van de ontwikkelingslanden verbetert, genoemd als de belangrijkste taak, waar de Derde Wereld zich voor gesteld ziet.

De verklaring zegt dat ,,economische problemen het belangrijkste vraagstuk in de internationale betrekkingen zijn geworden", en dat de vergroting van de kloof tussen ontwikkelde en ontwikkelingslanden een van de meest dreigende haarden van spanning en conflict is.

„Het is steeds duidelijker dat het bestaande systeem de bevordering van de ontwikkeling in de ontwikkelingslanden niet kan verzekeren en niet in staat is de uitbanning van armoede, honger, ziekte, ongeletterdheid en de sociale gesels, veroorzaakt door eeuwen van overheersing en exploitatie, te versnellen", stelt de verklaring.

„De strijd voor politieke en economische onafhankelijkheid, voor de volledige soevereiniteit over natuurlijke hulpbronnen en binnenlandse activiteiten en voor een groter aandeel van ontwikkelingslanden in de produktie en distributie van goederen, diensten en bij vaststelling van fundamentele veranderingen in de internationale arbeidsverdeling, moet de grootste prioriteit hebben", gaat de verklaring verder.

De niet-gebonden staatshoofden en regeringsleiders merken op dat de daling in het prijsniveau van een aantal grondstoffenexporten uit de Derde Wereld blijft voortgaan, terwijl de prijzen van de industriegoederen, voedsel, kapitaalgoederen en diensten die de ontwikkelingslanden importeren snel stijgen.

De niet-gebonden landen dringen aan op totstandkoming van meer grondstoffenkartels, op het nemen van prijsmaatregelen die gemeenschappelijk gefinancierd moeten worden, op instelling van een voedselfonds, en op grotere onderlinge coördinatie van de handelspolitiek van de niet-gebonden landen.

Tegelijkertijd zeggen de niet-gebonden landen een conflict met de rijke landen niet te willen.

Wel werd in de verklaring fel van leer getrokken tegen ,,onaanvaardbare methoden en praktijken van multinationale ondernemingen die, gemotiveerd door uitbuitingswinst, de grondstoffenreserves opniaken het economische beleid doorkruisen en de soevereiniteit van de ontwikkelingslanden in de waagschaal stellen ( ) en die overgaan tot omkoping, corruptie en andere ongewenste praktijken die de ontwikkelingslanden ondergeschikt maken aan de industrielanden"

Over het denkbeeld van een eigen nieuwsvoorziening van en voor de Dei-de Wereld is in Colombo een tekst aangenomen, waarin o nl gezegd wordt.

,,Een nieuwe internationale orde op het gebied van nieuwsvoorziening en massacommunicatie is van vitaal belang. omdat de naties voor het merendeel worden gereduceerd tot passieve ontvangers van vooringenomen, ontoereikende en verdraaide informatie".

De niet-geboliden landen ,,stellen met bezorgdheid vast dat de kloof tussen de communicatie-capaciteit in niet-gebonden landen en de ontwikkelde landen enorm is en steeds groter wordt". Ze noemen deze kloof een .,erfenis uit hun koloniaal verleden".

De verklaring vervolgt: ,,De emancipatie en uitbouw van nationale nieuwsmedia is een integraal onderdeel van de algemene strijd voor politieke, economische en maatschappelijke onafhankelijkheid van een overgrote meerderheid der volkeren, wie het recht op objectieve en feitelijke voorlichting, zowel actief als passief, niet mag worden onthouden".

Met name de landen van de Derde Wereld, zegt de verklaring, dienen ,,hun bestaande infrastructuur op het gebied van de informatieoverdracht verder uit te bouwen en profijt te gaan trekker; van de wetenschappelijke-technologische doorbraak die op dit gebied reeds is verwezenlijkt".

Een dergelijke ontwikkeling zou wel in eigen kring als naar buiten gericht een betere verspreiding van objectief nieuws over de ontwikkeling der niet-gebonden landen mogelijk maken, zo concludeert de verklaring.

Tenslotte werden aparte resoluties aanvaard, waarvan de volgende genoemd kunnen worden:

In één resolutie wordt opgeroepen tot de instelling van een bank van ontwikkelingslanden;

in een andere resolutie wordt gevraagd om samenwerking tussen ontwikkelingslanden bij de produktie en distributie van farmaceutische produkten;

in een derde, door Noord-Korea ingediende resolutie, wordt de terugtrekking van alle Amerikaanse troepen uit Zuid-Korea geëist en wordt gezegd, dat ,,de imperialisten Zuid-Korea in een militaire basis voor agressie en een basis voor een militaire aanval" hebben veranderd.

T.a.v. deze resolutie hebben echter vijftien landen, waaronder Indonesië, Singapore, Saoedi-Arabië, Kenia en Sri Lanka. van voorbehoud blijk gegeven.

Tenslotte hebben de staatshoofden en regeringsleiders der niet-gebonden landen besloten hun volgende topconferentie in 1979 in de Cubaanse hoofdstad Havana te houden. Voor het organiseren van de topconferentie van 1982 heeft Irak zich kandidaat gesteld. (Reuter, AP, DPA, UPI, NRC/H'blad, Le Monde, NZZ, The Times, FAZ)

WEST-EUROPA

BELGIË

ONTWERP-BEGROTING 1977

De regeringsraad heeft op 31 juli, op zijn laatste bijeenkomst voor de vakantie, overeenstemming bereikt over de ontwerp-rijksbegroting voor 1977 en over de aanpassing van de rijksbegroting 1976,

In een communiqué heeft de raad meegedeeld dat vijf doelstellingen zijn begrotingsbeleid bepalen

- In afwijking van het beleid voor 1975 en 1976, dat bewust steunde op een begrotingstekort. ten einde de gevolgen van de conjuncturele achteruitgang te compenseren, wordt voor 1977 gemikt op een begroting in evenwicht. ook met het doel de volgende jaren een overschot in de lopende verrichtingen te kunnen boeken Het herstel van het evenwicht vergt een niet geringe inspanning, gelet eensdeels op de omvang van het negatief saldo voor 1976, dat moet worden opgevangen, en anderdeels op de lasten. veroorzaakt door de hoge werkloosheidscijfers en de politiek i.z. tewerkstelling.

- De regering wil de belastingdruk niet verzwaren, want daardoor zouden de lasten op de ondernemingen nog meer gaan drukken, zouden de prijzen en de kosten direct of indirect stijgen en bijgevolg de inflatie opnieuw aanwakkeren.

- Het groeitempo van de overheidsuitgaven moet krachtig worden afgeremd. De regering zal ook voor 1977 een ontwerp van programmawet indienen, dat ertoe strekt een aantal wettelijke bepalingen te wijzigen, met het oog op een vermindering van de uitgaven. In het kader van dit beleid werden nieuwe initiatieven afgewezen en werden de werkingsuitgaven voor het administratief apparaat op grond van strenge normen berekend.

- Het herstel van het evenwicht in de lopende verrichtingen brengt mee dat de schatkist, in vergelijking met vorige jaren, minder een beroep zal moeten doen op de kapitaalmarkt. Het zal de groei van de financiële lasten van de schatkist binnen bepaalde grenzen houden, het beroep op inflatoire financieringsvormen voorkomen, voldoende financiële middelen ter beschikking van de privé-sector reserveren en de vermindering van de rentevoeten bevorderen.

● Het programma van de openbare investeringen voor 1977 is het tweede jaarlijkse luik van het ontwerpplan 1976-1980. Voortaan gaat de voorrang niet mee naar de wegenbouw, maar naar andere sectoren, zoals de huisvesting, het gemeenschappelijk vervoer, de sociale investeringen (ziekenhuisuitrusting, verplegingsinrichtingen, centra voor dienstverlening aan chronische zieken, bejaarden en geesteszieken, inrichtingen en diensten voor gehandicapten, crêches en kinderbewaarplaatsen), ruimtelijke ordening (stedebouw, stadskernvernieuwing, sanering van vestigingsplaatsen).

Begrotingsontwerp	(in mrd fr.)	(1976)
Lopende verrichtingen		
ontvangsten	836.7	(702,4)
uitgaven	836,7	(719,4)
saldo	0	(-17,0)
Kapitaalverrichtingen		
ontvangsten	8,9	(7,9)
uitgaven	110,0	(92,9)
saldo	-101,1	(-85.0)

De ***lopende uitgaven*** liggen 12% hoger dan de aangepaste begroting voor 1976 en 16% hoger dan de oorspronkelijk ingediende en door de Kamers goedgekeurde begroting voor 1976.

De belangrijkste verhogingen t.o.v. de oorspronkelijke kredieten voor 1976 zijn (in mrd fr.):

sociale sector	28,1
nationale opvoeding	17,7
upenbareschuld	13,5
binnenlandse zaken	9,5
defensie	7,6
verkeer	6,7
regionale zaken	4,1
provisie index	15,0
andereuitgaven	13,3

Het ***investeringsprogramma*** voor 1977 voorziet in volgende uitgaven (in mrd fr.):

openbare werken	49,9
verkeer	18,0
volksgezondheid	2,9
regionale investeringen	59,0
buiten-plan	20,0

Aanpassing begroting 1976

De begroting voor 1976 zal, na de nodige aanpassingen, opklimmen tot uitgaven ten bedrage van 747,3 mrd fr. (uitgaven op toegewezen ontvangsten inbegrepen). De eerst goedgekeurde begroting voorziet in uitgaven ten bedrage van 721,2 mrd fr. De verhoging met 26,1 mrd fr. is toe te schrijven aan de sociale sector (18,2 mrd), verkeer (4,1), nationale opvoeding (3,7), rijksschuld (1,5); er is anderdeels een compensatie van —1,4 mrd, ten gevolge van minder-uitgaven.

Wat de ontvangsten voor 1976 betreft, wordt gerekend met 710,1 mrd fr. of 7,7 mrd fr. meer dan eerst geraamd werd

(Zie pag. 806/1 e.v.-1975.)

DISCONTO VERHOOGD

De Nationale Bank heeft op 13 aug. het disconto en de andere rentetarieven met 1% verhoogd. Het disconto en de rentevoet van de voorschotten in rekening-courant bedragen nu 9%. (Vor. ber. pag. 502/1.)

NEDERLAND

VOORSTELLEN TOT GRONDWETS-HERZIENING

Bij de Tweede Kamer zijn verschillende wetsontwerpen ingediend tot wijziging van de grondwet.

Op 2 april van dit jaar is een drietal wetsontwerpen ingediend, die betrekking hebben op de grondwettelijke vrijheidsrechten, opneming in de grondwet van sociale grondrechten en een nieuwe formulering van het onderwijsartikel.
De reeks voorgestelde vrijheidsrechten opent met een bepaling, die discriminatie verbiedt. De kenmerken, ten aanzien waarvan discriminatie verboden wordt, zijn godsdienst, levensovertuiging, ras, geslacht en politieke gezindheid.
Verder wordt actief en passief kiesrecht als een grondrecht genoemd.
Naast de godsdienstvrijheid, zoals in de huidige grondwet, wordt nu voorgesteld ook de vrijheid van levensovertuiging te waarborgen. Een aantal bepalingen in de huidige grondwet over de godsdienst en de kerkgenootschappen worden volgens het voorstel geschrapt; met name komt in het ontwerp het processieverbod niet meer voor.
Het bestaande artikel over de drukpersvrijheid is gehandhaafd; daaraan toegevoegd is een voorstel een artikel op te nemen, waarin aan de wetgever opdracht gegeven wordt regels te stellen omtrent radio en televisie, waarbij echter met zoveel woorden een voorafgaand toezicht op de inhoud van de uitzendingen (preventieve censuur) verboden wordt.
Het maken van handelsreclame wordt aan de grondwettelijke regeling van het openbaren van gedachten onttrokken.
In het voorstel is het recht op betoging opgenomen.
Nieuw is het creëren van het recht op de eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer.
De regeling van het huisrecht is op onderdelen gewijzigd en aangevuld met het voorschrift, dat degene, die tegen de wil van de bewoner een woning binnentreedt zich moet legitimeren, het doel van het binnentreden moet meedelen en een proces-verbaal van het binnentreden aan de bewoner moet verstrekken.
In het ontwerp wordt het brief-, telefoon- en telegraafgeheim gegarandeerd.
De beperkende bepalingen m.b.t. gerechtelijke vrijheidsontneming zijn uitgebreid. Tenslotte wordt voorgesteld de bepaling op te nemen, dat geen feit strafbaar is dan uit kracht van een daaraan voorafgaande wettelijke strafbepaling; dit voorschrift komt thans voor in art. 1, lid 1, van het Wetboek van Strafrecht.
In het tweede wetsontwerp worden voorstellen gedaan over het opnemen in de grondwet van bepalingen omtrent sociale grondrechten Deze voorstellen hebben betrekking op de volgende onderwerpen: het recht op rechtsbijstand; de zorg voor voldoende werkgelegenheid en de rechtspositie van werknemers: de bestaanszekerheid van de bevolking, sociale zekerheid en bijstand, de bewoonbaarheid van het land, de bescherming en verbetering van het leefmilieu de volksgezondheid voldoende woongelegenheid; maatschappelijke en culturele ontplooiing en vrijetijdsbesteding; en vorming en ontwikkeling.
In het voorgestelde nieuwe onderwijsartikel wordt de sinds 1917 in de grondwet verankerde onderwijspacificatie volledig gehandhaafd. Nieuw is het voorstel enkele grondwetteliike waarborgen in de huidige grondwet m b t het algemeen vormend lager onderwijs uit te breiden tot andere soorten onderwijs
Bij de regeling van het openbaar onderwijs wordt de bepaling ,met eerbiediging van ieaers godsdienstige begrippen" vervangen door ,. met eerbiediging van iederi godsdienst- en levensovertuiging'
Op 16 juni werd een nieuw voorstel tot wijziging van de grondwet ingediend Voorgesteld werd de huidige artikelen 1 en 2 te laten vervallen In deze artikelen wordt er nog vanuit gegaan, dat het Koninkrijk bestaat uit Nederland, Suriname en de Antillen
Op 13 aug werden zes wetsontwerpen tot wijziging van de grondwet bij de Tweede Kamer ingediend
Voorgesteld werd de mogelijkheid te openen het actief en passief kiesrecht voor de gemeenteraad toe te kennen aan ingezetenen, die geen Nederlander zijn
De wetgever wordt de mogelijkheid geboden grenswijzigingen van ondergeschikt belang te delegeren, b.v aan de kroon
Het zal niet langer uitgesloten zijn provinciale gedeputeerden te benoemen, die geen lid zijn van provinciale staten
De wetgever krijgt de bevoegdheid om bij de wet ook op het gebied van de autonomie binnenprovinciale en binnengemeentelijke decentralisatie dwingend voor te schrijven
De bepalingen verdwijnen, die aangeven welke provinciale en gemeentelijke verordeningen vooraf moeten worden goedgekeurd
Aan de wetgever wordt opgedragen het toezicht op provinciale en gemeentebesturen te regelen Het repressieve toezicht blijft bestaan Besluiten van provinciale en gemeentebesturen kunnen worden vernietigd wegens strijd met het algemeen belang of het recht
Provinciale en gemeentebesturen mogen verordenende bevoegdheden delegeren aan andere provinciale of gemeentelijke organen
De onverenigbaarheid van bepaalde functies met het lidmaatschap van provinciale staten en de gemeenteraad wordt in de grondwet verankerd
De mogelijkheid wordt geopend provincies en gemeenten door andere organen te vervangen
De wetgever wordt de bevoegde instantie voor het organiseren van waterschappen, deze bevoegdheid kan aan de provincies worden gedelegeerd
Voor openbare lichamen voor beroep of bedrijf en andere openbare lichamen wordt bepaald, dat de wetgever de openbaarheid der vergaderingen van deze lichamen regelt
De wetgever krijgt de mogelijkheid samenwerking tussen openbare lichamen te regelen Nu geldt deze bevoegdheid alleen voor gemeenten (Ministerie van binnenlandse zaken)

(Vor. ber pag 584/1-1975)

CUBA

NIEUWE GKONDWET PER REFERENDUM AANGENOMEN

Op 15 februari heeft 97,7% van het Cubaanse electoiaat de nieuwe grondwet goedgekeurd, die sedert het ontwerp in april 1975 werd gepubliceerd, op allerlei niveaus is besproken (pag 728-1975).

Miljoenen Cubanen, verenigd in buurt- en bedrijfscomités in de vrouwen- en studentenorganisaties, hebben het ontwerp bestudeerd en in totaal zouden 16.000 burgers voorstellen tot verandering of toevoegingen hebben ingediend

Aan de eindstemming namen 5.472.767 Cubanen deel. Kiesgerechtigd waren alle Cubanen van 16 jaar en ouder

De nieuwe grondwet werd op 24 febr, datum van het begin van de tweede onafhankelijkheidsoorlog tegen Spanje in 1895. officieel van kracht

In de nieuwe grondwet wordt een aantal verdragen en overeenkomsten opgezegd die Cuba aan het begin van deze eeuw met de Verenigde Staten heeft afgesloten. Een van deze overeenkomsten heeft betrekking op de Amerikaanse marinebasis in Guantanamo. In een artikel van de nieuwe grondwet staat dat ,,de republiek Cuba expliciet alle concessies opzegt die zijn gedaan in een ongelijke situatie of die geen rekening houden met de Cubaanse soevereiniteit over het nationale gebied".

Verder wordt in het stuk dat 10 000 woorden telt en de eerste grondwet is sinds de jaren veertig, de vrijheid van woord en drukpers gegarandeerd ,,in het kader van de doelstellingen van de socialistische gemeenschap". De grondwet voorziet in zeggenschap van de staat over de pers, de radio en de televisie.

Vrijheid van geloof en overtuiging wordt gegarandeerd. vooropgesteld dat deze strookt met de wet en niet tegengesteld is aan de grondbeginselen van de revolutie van 1959.

De arbeiders hebben volgens de grondwet de bevoegdheid te vergaderen, te demonstreren en zich te verenigen. ,,De sociale- en massa-organisaties beschikken over alle middelen om deze activiteiten te vervullen. Hun leden bezitten de volledige vrijheid van woord en opinie die is gegrondvest op het onbeperkte recht van initiatief en kritiek."

,,Artistieke creativiteit" is vrij op Cuba als zij niet indruist tegen de grondbeginselen der revolutie.

De nieuwe grondwet geeft in grote lijnen aan hoe men in een socialistische staat behoort te leven. Vrijheid en ,,waardigheid" worden gegarandeerd naast volledige arbeidsgelegenheid voor iedereen die kan werken. Degenen die hiertoe niet in staat zijn ontvangen bijstand. Mannen en vrouwen zijn gelijkgesteld. Het onderwijs is gratis evenals de niedische verzorging, die van het gebit inbegrepen.

In de wet worden ook de plichten van ouders en hun kinderen vastgesteld. Ouders hebben de plicht, zo staat er, hun kinderen te voeden en erop toe te zien dat zij onderwijs ontvangen en zich ontwikkelen tot nuttige burgers van de socialistische staat. En de kinderen hebben een plicht ,,hun ouders te respecteren en te helpen", (I. e Monde, NRC/H'-blad)

BUITENLANDSE POLITIEK, INTERVENTIE IN AFRIKA, BETREKKINGEN RIET VS

De interventie van Cubaanse troepen in de Angolese burgeroorlog (pag. 44 e.v.) heeft in politieke kringen nogal wat verbazing gewekt. Politieke waarnemers zagen er een terugkeer naar de oude revolutionaire praktijk in. Volgens Le *Monde* (5-3) is hiervan geen sprake:

De in 1960 in Havanna gelanceerde leuze: ,,Het is de plicht van elke revolutionair om revolutie te maken", blijft van kracht. Zij sloeg en slaat nog altijd op de export van de revolutie; op dit punt is er geen sprake van een breuk tussen de beginperiode van de Cubaanse revolutie en de officiële standpunten die thans worden ingenomen.

In feite dateert het Cubaanse ,,interventionisme" niet van gisteren. Al in de eerste maanden van zijn bestaan ontving het revolutionaire Cubaanse bewind, er op uit zijn ideeën te ,,exporteren", de vertegenwoordigers van verschillende extremistische bewegingen in Latijns-Amerika met open armen.

Vanaf 1959 proberen kleine gewapende eenheden zonder succes een revolutionair front tot stand te brengen in Panama, Nicaragua en Haiti. In de beginjaren van de revolutie worden Cubaanse diplomaten door een tiental Latijnsamerikaanse staten het land uitgezet, omdat zij zich te ondernemend hebben getoond. Tegelijkertijd verschijnen er theoretische geschriften, zoals die van „Che" Guevara en later van Regis Debray, waarin een les wordt getrokken uit de Cubaanse ervaring en de g ondslag wordt gelegd voor een revolutie die het gehele continent moet bestrijken en niet langs de weg van verkiezingen, maar van de gewapende strijd ingang moet vinden.

De ,,revolutionaire koortsaanvallen" die in die tijd in een tiental Latijnsamerikaanse landen de kop op steken wortelen in een algemene stemming en worden niet vanuit Havanna ,,gedirigeerd". Om ,,deze kiem van nationale initiatieven te verzekeren van een minimum aan coördinatie en eensgezindheid" — om met de woorden van Regis Debray te spreken — werd in 1963 in Havanna een tricontinentale conferentie gehouden, in 1967 gevolgd door het eerste congres van de Latijnsamerikaanse Organisatie van Solidariteit (OLAS).

Toch beantwoordt de OLAS niet aan de in haar gestelde verwachtingen De betrekkingen tussen Havanna en enkele revolutionaire groeperingen verslechteren zienderogen. In april 1967 roept „Che" ergens in Latijns-Amerika om ,,één, twee of meerdere Vietnams" in te stellen.

Hij organiseert een guerrilla-beweging in Bolivia, waar hij om het leven komt. Na zijn dood komt aan het licht dat hij over deze onderneming de grootste onenigheid had met de communistische partij van Bolivia. Zijn dood verhult dan ook een dramatische tegenspraak van de feiten met een revolutionaire theorie.

In deze periode zijn de betrekkingen tussen Havanna en Moskou uiterst gespannen. De onenigheid heeft niet alleen betrekking op de ,,export van de revolutie", maar ook op talloze binnenlandse problemen. Volgens sommige bronnen zou Moskou aanzienlijke druk op Cuba hebben uitgeoefend en gedreigd hebben de economische hulp in te trekken.

Cuba, dat al voorbereidingen trof voor de ,,grote suikeroogst van 10 miljoen ton in 1970" — toen beschouwd als de oplossing van alle economische problemen — en bovendien gehandicapt door het politieke fiasco van het „guevarisme", moest bijdraaien,

Niet zonder uitdrukkelijke reserves gaf Fidel Castro eind 1968 zijn goedkeuring aan de inval in Tsjechoslowakije en sloot met de Sowjet-Unie een aantal handelsakkoorden met een totale waarde van 350 miljoen dollar.

De ,,wonderbaarlijke" oogst van 1970 bleef onder de verwachtingen, maar bracht wel een catastrofale verstoring teweeg in het economische evenwicht als gevolg van de inspannmgen die men zich had moeten getroosten.

Vanaf die periode vermindert Cuba zijn revolutionaire aanwezigheid op het Latijnsamerikaanse continent, onderhoudt normale contacten met de verschillende communistische partijen in de nabije omgeving en probeert langs de traditionele diplomatieke weg nieuwe vriendschappelijke betrekkingen aan te knopen in het Caraibische gebied in die tijd heeft men daar overhaast uit kunnen concluderen dat Cuba er definitief vanaf had gezien de revolutie te exporteren Wat men in feite de rug heeft toegekeerd zijn ,,spontane" unilaterale initiatieven Dit laat alle ruimte bestaan voor actie? die uitgaan van de ,,socialistische familie'

Het na afloop van het bezoek van Brezjnew in 1974 uitgegeven slotcommuniqué onderstreepte de noodzaak het verkiezingsspel mee te spelen, daarmee het probleem van de ,,gewapende strijd" in het vage latend Op het congres van de Latijnsamerikaanse communistische partijen, dat in juni vorig jaar in Havana werd gehouden, werd de te volgen ,,lijn" in duidelijke bewoordingen aangegeven.

,,Het is een onontkoombare verplichting van alle legale mogelijkheden gebruik te maken", onderstreepte de slotresolutie van dit congres, alvorens aan ,,de antiimperialistische krachten het recht en de plicht toe re kennen klaar te staan (.) om de weg vrij te maken met gebruikmaking van de meest uiteenlopende middelen waarbij de actie van het volk, zelfs gewapend actie, te pas komt"

Op het eerste congres van de Cubaanse communistische partij in december '75 werd het belang van de gewapende strijd opnieuw onderstreept in een resolutie over de internationale politiek door een lange opsomming van alle landen waar Cuba militaire verplichtingen is aangegaan en door de — doelbewuste — vermelding van het ,,internationalistische voorbeeld van Che Guevara"

De cirkel is weer gesloten de lyrische zendingsijver van de eerste jaren is op dit eerste congres vervangen door een ,,internationalistische solidariteit", die omschreven wordt als een ,,gevechtssolidariteit"

De opvatting die Cuba heeft over zijn internationale rol lijkt dan ook vrij duidelijk te zijn Daarentegen is het niet mogelijk op dit terrein het gewicht van de Russen te bepalen Ongetwijfeld hebben zij bij een operatie als die in Angola hun steentje bijgedragen aan het bestuderen van de ,,objectieve voorwaarden" Maar aan geen van de interpretaties, die geloof hechten aan een druk van Moskou op Havanna, is ooit serieus kracht bijgezet, evenmin overigens als aan de recente geruchten volgens welke de Sowjet-Unie, na Kissingers benoek aan Moskou, klaar zou staan om ,,druk uit te oefenen" op de Cubanen, zodat ze hun acties in Angola zouden inperken

Ook nu schijnen de Cubanen niemand nodig te hebben om zich met dergelijke conflicten in te laten, zodra ze dit als een plicht en een eer beschouwen Het is veelbetekenend dat een Cubaanse officier, in 1969 in Guinee-Bissau gevangen genomen en m 1974 in Lissabon vrijgelaten, tijdens het afgelopen congres tot lid van het centrale comité is benoemd

Nieuw is echter dat het Cubaanse leger niet alleen bewezen heeft gespecialiseerd te zijn in guerrilla-oorlog, maar ook efficient kan omgaan met zware wapens Dit verandert de mogelijkheden van het socialistische kamp, evenzeer als, klaarblijkelijk, de plaats die wordt ingenomen door dit kleine land, dat ,,vertegenwoordigers" blijkt te hebben in Equatoriaal Guineee, Somaliland, Tanzania, Kongo-Brazzaville, Guinee-Bissau, Zuid-Jemen en Syrië.

Betrekkingen met Latijns-Amerika

Naast deze meer spectaculaire voontzetting van zijn revolutionaire politiek heeft Cuba in de afgelopen jaren de betrekkingen met de Latijnsamerikaanse communistische partijen, die vaak zeer gekant waren tegen de door Castro geinspireerde guerrillabewegingen, genormaliseerd.

In '72 kwamen de leiders van de communistische partijen van Argentinië, Ecuador, Uruguay, Chili, de VS en Canada naar Cuba.

In '73 en '74 was het de beurt aan die van Columbia, Brazilië, Mexico, Peru, Panama, Spanje en Portugal Een bekroning was de conferentie van Latijnsamerikaanse communistische partijen in Havanna in juni 1975 (pag. 472/1-1975).

Daarnaast werden ook de banden met de kapitalistische landen, zoals Frankrijk, Canada, Zweden en Japan aangehaald.

Binnen het blok van niet-gebonden landen heeft Cuba zich ook een positie verworven. De volgende bijeenkomst van deze landen (zie ook pag. 545 e.v.),zal in Havanna worden gehouden.

In het Caraïbisch gebied, de natuurlijke invloedszone, speelt Cuba een actieve, zij het discrete rol door middel van de klassieke diplomatie. Sedert de hervatting van de diplomatieke betrekkingen met Jamaica, Trinidad-Tobago, Barbados en Guyana, benadrukt Castro de eigenheid van de Engelssprekende Caraïbische eilanden en ondersteunt concreet de oprichting van een gemeenschappelijke handelsvloot.

Cuba beschouwt de Franse Antillen als koloniën en kijkt met een scheef oog naar de Franse pogingen tot bevolking van Frans Guyana. Cuba is voorstander van de onafhankelijkheid van Belize, maar meer om daarmee het rechtse bewind in Guatemala dwars te zitten dan om historische redenen.

Met Mexico en Venezuela worden nauwe banden onderhouden en Cuba is lid van de SELA, de samenwerkingsorganisatie van Latijnsamerikaanse landen die, op de lange duur, beoogt de economische onafhankelijkheid ten opzichte van de VS te vergroten.

Ook met Peru worden, overigens na lange aarzelingen, goede banden onderhouden. Cuba levert militaire instructeurs voor de Sowjetrussische wapens van het Peruviaanse leger.

Cuba steunt de Panamese aanspraken op de kanaalzone en de Panamese president is in januari op een officieel staatsbezoek geweest in Cuba.

Cuba—VS

De betrekkingen tussen Cuba en de VS. zijn na de voorzichtige toenaderingspogingen van de afgelopen laren, het afgelopen halfjaar weer verslechterd.

Vooral de aanwezigheid van Cubaanse troepen in Angola wordt door de VS zwaar opgenomen. Castro heeft bij verschillende gelegenheden erop gewezen dat de revolutionaire principes niet opgeofferd mogen worden bij het aangaan van vriendschappelijke betrekkingen met andere landen.

Op 28 sept. 1975 hield de premier een redevoering naar aanleiding van het jubileum van het comité voor de verdediging van de revolutie, CDR, waarin hij ook kwam te spreken over de verhouding van zijn land met de andere landen van Latijns-Amerika en de Verenigde Staten.

Castro zei dat commerciële en technologische verdragen met andere landen — en hij benadrukte ,,zonder enige uitzondering" in het belang van de economische ontwikkeling van Cuba zijn en daarmee in het belang van het gehele volk. Maar het was nog veel belangrijker, zo zei hij, ,,de zuiverheid van onze principes en de correctheid van ons gedrag" tegenover andere landen te bewaren.

Als dat (door het buitenland) niet begrepen en geaccepteerd werd, moest er gewacht worden en de blokkade waardig verder gedragen worden.

Beter iets armer aan materiële goederen en daardoor rijker aan eer, aldus Castro.

Begin sept. 1975 werd in Havanna een week van de solidariteit met de onafhankelijkheidsbeweging op Portorico gehouden, waarnaar meer dan **50** landen van het Oostblok en de Derde Wereld afgevaardigden hadden gestuurd. Portorico heeft de status van zelfbesturend gemenebest. geassocieerd met de VS.

Op 25 nov. 1975 deelde het departement van handel in Washington mee dat de bepalingen betreffende de export naar Cuba door buitenlandse landen van handelswaren die Amerikaanse produkten bevatten, versoepeld waren.

Exporteurs van landen die handel drijven met Cuba kunnen aan de

Ame ikaanse regering vragen of zij artikelen mogen leveren die onderdelen bevatten die in de VS zijn gefabriceerd. Dit verzoek zal in welwillende overweging worden genomen indien het Amerikaanse aandeel in het artikel ,,niet substantieel" is, d.w.z. 20% of minder van de waarde van het artikel uitmaakt.
Verzoeken voor de verkoop van produkten die meer ,,Amerikaans aandeel" hebben zullen van geval tot geval worden onderzocht, aldus het departement, maar zij zouden minder kans maken geaccepteerd te worden.

Verslechterzng *betrekkingen*

Op het eerste congres van de Cubaanse coinmunistische partij, eind dec. 1975 in Havanna, werd in een ı-esolutie de ,,internationale solidariteit" als het leidende principe van het buitenlandse beleid bestempeld. Op hetzelfde congres gaf Castro openlijk toe dat Cubaanse troepen in Angola deelnamen aan de kant van de MPLA in diens strijd met de FNLA (zie pag. 44/2 e.v.). In een resolutie werd ook melding gemaakt van Cubaanse hulp bij de vrijheidsstrijd in Guinée-Bissau en Mozambique. Vooral van Amerikaanse zijde werd heftig gereageerd op dit aspect van de Cubaanse buitenlandse politiek.
Minister Kissinger zei al op 24 nov. 1975 in een redevoering: ,,Ook kunnen wij niet de duizenden Cubanen negeren die naar een Afrikaans conflict zijn gezonden. In voorgaande maanden hebben de VS met woord en daad hun bereidheid gedemonstreerd om de betrekkingen met de Cubanen te verbeteren. (...) Een politiek van verzoening zal echter geen Cubaanse inmenging in Portorico overleven noch Cubaanse gewapende interventie in de aangelegenheden van andere naties die strijden om over hun eigen lot te beslissen..." (pag. 46/3 e.v.).
Ook daarna werd door de Amerikaanse regering in scherpe bewoordingen het Cubaanse optreden in Afrika aangevallen.
Zo zei president Ford op 25 febr. in een redevoering tot uitgevers en hoofdredacteuren van het Hearst-krantenconcern dat Amerika niets te maken wilde hebben met het Cuba van Castro omdat het land zich had gemengd in de Angolese burgeroorlog. ,,Hun activiteit in Angola, waar zij 12.000 communistische huurlingen naar toe zonden maakt een einde aan elke mogelijkheid relaties aan te knopen met dit regime."
Vóór de Cubaanse interventie had de president, naar zijn zeggen, een verbetering van de relaties met Cuba overwogen.
Op 28 febr. zei de Amerikaanse president tijdens een naturaliseringsplechtigheid in Dade, waar meer dan 1000 immigranten, voor het merendeel Cubaanse vluchtelingen als Amerikaanse burgers beedigd werden, dat de VS .,geschikte maatregelen" zullen nemen tegen iedere gewapende interventie door Cuba op het westelijk halfrond. Ford zei dat Castro ..een flagrante daad van agressie" had gepleegd door tussenbelde te komen in de Angolese burgeroorlog. ,,Mijn regering wil niets te maken hebben met het Cuba van Fidel Castro, het is een regime van agressie."
Naar aanleiding van de berichten dat Cuba eind mei een begin had gemaakt met het terugtrekken van zijn troepen uit Angola, verklaarde de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Kissinger op 11 juni in Mexico City dat de VS er niet aan dachten normale betrekkingen met Cuba aan te gaan totdat de laatste Cubaanse soldaat uit Angola was vertrokken. Hij zei op een persconferentie dat de aantallen teruggetrokken soldaten te klein waren. Hij wenste ,,de totale terugtrekking van alle militaire eenheden". Dit was een voorwaarde voor enige verbetering van de betrekkingen met Cuba, zo zei hij.

Protest n.a.v. aanval op Cubaanse vissersboot

Op 10 april heeft de Cubaanse regering bij het State Department in Washington geprotesteerd tegen een aanval op 2 Cubaanse visserschepen op 6 april.
De regering verzocht om maatregelen ter garantie van de vreedzame zeevaart. De nota werd in Washington overhandigd door de Tsjechoslowaakse ambassadeur, die in Washington de Cubaanse belangen behartigt.
De beide schepen visten 80 mijl buiten de centrale kust van Cuba en werden toen beschoten door een schip, waarbij één Cubaan werd gedood en drie gewond. Volgens de nota waren in het verleden dergelijke acties georganiseerd door de CIA en waren deze acties zonder twijfel geïnspireerd door anti-Cubaanse uitlatingen van leden van de Amerikaanse regering.
De aanslag was opgeëist door een groep Cubaanse bannelingen, die zich .,het front voor de nationale bevrijding van Cuba, brigade 2506" noemt.
Op 20 april deed premier Castro n.a v de aanval op de schepen een felle uitval naar de VS. Hij noemde Ford en Kissinger verder ,,gemene leugenaars". Hij dreigde verder met opzegging van de ,,anti-kapingsovereenkomst" als er geen einde kwam aan de aanvallen op Cubaanse vissersschepen, Castro beschuldigde Washington verder van leugens omdat het zou hebben verzwegen dat Cubaanse troepen pas in Angola werden ingeschakeld na Zuidafrikaanse inmenging. ,,Geen enkel Afrikaans land heeft iets van ons te vrezen. Ook heeft de Sowjet-Unie ons nooit gevraagd om onze bemoeiingen in Aiigola."
In Washington werd op de aanval van Castro gereageerd door de woordvoerder van het Witte Huis, Ron Nessen. Hij zei dat Castro geen reden had voor het opzeggen van het verdrag omdat de Amerikaanse justitie een onderzoek instelde naar het incident. Hij garandeerde dat een eventuele overtreding van de wet vervolgd zal worden en dat Havanna daarover ingelicht was.
De Amerikaans-Cubaanse anti-kapingsovereenkomst dateert uit 1973 en maakte een einde aan een lange serie kapingen van Amerikaanse vliegtuigen naar Cuba. De Amerikanen deden toen de concessie aan Cuba de ballingen in Miami in te tomen die voortdurend de Cubaanse vissersvloot het leven zuur maken. Op 6 juni herhaalde Castro het dreigement dat de anti-kapingsovereenkomst met de VS opgezegd zou worden. Ditmaal naar aanleiding van een bomaanslag op het gebouw van de Cubaanse missie bij de VN in New York. Volgens Castro was de aanslag het werk van contrarevolutionaire bannelingen.
Castro sprak een massabijeenkomst in Havanna tor en kwam daarbij ook nader terug op de Cubaanse interventie in de Angolese burgeroorlog. Hij zei dat de eerste troepen die in nov. 1975 naar Loeanda waren gevlogen een bataljon van de speciale troepen van liet ministerie van binnenlandse zaken was. Het bestaan van deze troepen was nooit eerder officieel toegegeven, maar op 6 juni publiceerde het blad Juventud *Re*belde een foto van deze troepen die gewapend waren met AK-47 geweren van Russische makelij. Cuba zond verder een artillerieregiment. een bataljon gemechaniseerde troepen, een afdeling van de artillerie gewapend met raketten en een tweede bataljon speciale troepen.

Castro zei verder dat het aantal Cubaanse civiele technici in Angola zou toenemen naarmate meer troepen teruggetrokken zouden worden, maar hij gaf geen aantallen. *(Le* Monde, *NZZ*, The *Times*, *NRC/* H'blad)

MEXICO

TERRITORIALE WATEKES UITGEBREID TOT 200 MIJL

Vanaf 6 juni geldt voor Mexico een zeegrens van 200 mijl. Het voornemen tot uitbreiding van de territoriale wateren werd in het najaar '75 door de Mexicaanse regering bekendgemaakt.

President Echeverria, die op 7 okt 1975 het plan in de VN-assemblee bekendmaakte, zei dat Mexico de volledige soevereiniteit opeiste over de Golf van Californië.

Deze maatregel houdt een beperking in van de exploitatie van de viswateren of andere natuurlijke rijkdommen binnen de 200-mijlszone. In tegenstelling tot andere Latijnsamerikaanse staten, maakt Mexico geen aanspraken op de territoriale rechten over dit gebied. De vrije doorgang van schepen, onderzeeërs en boven- of ondergrondse kabels wordt door dit besluit dan ook niet aangetast.

Hoewel het wetsontwerp tot nu toe alleen nog is ondertekend door president Echeverria en een grondwetsherziening noodzakelijk zal zijn, verwacht men dat het de komende weken door het Mexicaanse parlement zal worden goedgekeurd.

De minister van buitenlandse zaken, Emilio Rabasa, die de maatregel op een persconferentie bekend heeft gemaakt, sprak over ,,een belangrijke historische gebeurtenis en een rechtzetten van het verlies van grondgebied in het verleden" (in de 19de eeuw heeft Mexico meer dan de helft van zijn grondgebied aan de VS moeten afstaan). Met deze maatregel, aldus Rabas, wordt aan Mexico een economische zone (2 mln km?) toegevoegd die groter is dan het nationale grondgebied zelf.

De ook op de persconferentie aanwezige minister van marine, Luis Bravo, zei dat Mexico in de 200-mijlszone zowel ter zee als in de lucht zou gaan patrouille en. ,,Er zal een uitgebreid bewakingssysteem worden ingesteld en indringers zullen worden verzocht het gebied te verlaten," zo voegde hij eraan toe. Omdat Mexico op het ogenblik slechts over honderd patrouilleboten en een gering aantal verkenningsvliegtuigen beschikt, worden in de onmiddellijke toekomst nieuwe aankopen verwacht.

Het meest getroffen door deze maatregel worden Amerikaanse, Japanse en Cubaanse garnalen- en tonijnvissers langs de 10 000 km lange Mexicaanse kust. De Mexicaanse vissers zijn in veel gevallen onvoldoende of slecht uitgerust en beklagen zich vaak dat snellere en moderne buitenlandse trawlers net buiten en zelfs binnen de huidige 12-mijlszone een betere vangst weten te krijgen.

Deze gewijzigde politieke opstelling valt samen met een algeheel streven de stagnerende visindustrie te stimuleren en zo mogelijk de visexport te verdubbelen !thans $?00 mln per jaar).

De nieuwe maatregel heeft ook ongerustheid doen ontstaan bij de grote Amerik. oliemaatschappijen, zoals Gulf, Mobil en Exxon, die op het ogenblik in de Golf van Mexico seismografische peilingen verrichten. Het exploratiegebied ligt buiten het Mexicaanse continentale plat, maar binnen de nieuwe 200-mijlszone. De Amerikaanse maatschappijen vermoeden dat het gebied aanzienlijke olievoorraden bezit.

Een deel van deze wateren kan inzet worden bij onderhandelingen met de VS, omdat een soortgelijke 200-mijlszone van de VS de Mexicaanse zone zou overlappen. Mexico voert zelf ook olie-exploraties uit in de Golf. De 35 oliebronnen onder de zeebodem produceren dagelijks 30.000 barrels, wat neerkomt op 5% van de nationale olieproduktie.

De nieuwe maatregel maakt ook onderhandelingen noodzakelijk met Cuba, de Britse Cayman-eilanden en Honduras om niet in de territoriale wateren van deze staten terecht te komen.

De Golf van Californië, tot nu toe internationaal water, wordt volledig Mexicaans en in de 223 mijl brede monding zal scherp gepatrouilleerd worden. Vanuit economisch oogpunt heeft de Golf weinig belang maar wel is het gebied zeer in trek bij Amerikaanse sportvissers, die nu een vergunning nodig hebben om daar te kunnen vissen.

Uit welingelichte bronnen is vernomen dat de maatregel enige irritatie heelt gewekt bij de Amerikaanse regering, die zich officieel op het standpunt stelt dat landen zich van dergelijke unilaterale acties moeten onthouden omdat ze meer uniforme internationale regelingen in de toekomst in de weg staan.

Daarom heeft de Amerikaanse regering lange tijd niet willen toegeven aan het verzoek van Amerikaanse vissers een 200-mijlszone in te stellen langs de kust van de VS. Een voorstel met deze strekking ligt op het ogenblik bij de Senaat. maar gevreesd wordt dat president Ford zijn veto zal uitspreken.

Hoewel Mexico lid is van de Zeerechtconferentie van de VN, zei de minister van buitenlandse zaken dat Mexico niet bereid was ,,nog langer te wachten". Het Mexicaanse plan was al een paar maanden onderwerp van discussie. *(NRC/* H'blad)

OLIEVONDSTEN, OPBOUW' PETROCHEMISCHE INDUSTRIE

De VS hebben bij monde van Gerald Parsky, staatssecretaris op het ministerie van financiën, Mexico op 19 mei gewaarschuwd geen lid te worden van de organisatie van olieexporterende landen, de OPEC.

Parsky zei dat Mexico in dat geval niet langer gebruik zou kunnen maken van zijn status van meest begunstigde voor zijn uitvoer naar de VS, die 70% van de totale export van Mexico vormt.

In april had de minister voor natuurlijke hulpbronnen, Francisco Javier Alejo, meegedeeld dat zijn land toe zou treden tot de OPEC, als deze organisatie het daartoe uitnodigde.

Enorme olievondsten in de staten Chiapas en Tabasco in het zuiden van het land in 1972 hebben Mexico weer tot een olie-exporterend land gemaakt. Eind 1973 won men hier 71.000 barrels per dag, een jaar later 275.000 barrels per dag, in maart 1975 310.000 barrels, wat neerkomt op een totale jaarproduktie van 15,5 mln ton. Voor 1976 verwacht men in totaal 50 mln ton te winnen.

De opbrengst van de winning is ruim voldoende om de binnenlandse vraag te dekken zodat het land op ruime schaal olie kan exporteren en na Venezuela het tweede olie-exporterende land van Latijns-Amerika is geworden.

De aardolie-industrie is in handen van het staatsmonopolie Petroleos Mexicanos (PEMEX), dat in 1938 werd opgericht.

Het is een verticale onderneming, die de gehele scala van research, exploratie en exploitatie tot vervoer en het onderhoud van een verkoopapparaat omvat.

De prijspolitiek van de PEMEX is een regeringsaangelegenheid. Hoewel Mexico officieel geen lid is van

de OPEC houdt het zich wel aan de door deze organisatie vastgestelde olieprijs.

Recentelijk zijn nieuwe vondsten gedaan in Chiapas en Tabasco. waardoor nog meer geëxporteerd kan worden. Daarnaast zijn, volgens een recente mededeling van de PEMEX, ook in de staten Veracruz en Campeche nieuwe bronnen aangeboord. terwijl aardgas is gevonden in Noord-Mexico bij de grens met de VS.

Volgens de minister voor natuurlijke hulpbronnen wordt de totale olievoorraad geschat op 30.000 mln tot 60.000 mln barrels oftewel 6-maal meer dan de voorraden in Alaska.

De regering heeft een grootscheeps programma voor de bouw van olieraffinaderijen en een petrochemische industrie opgezet. In maart werd een raffinaderij in Tula, ten noorden van Mexico City. in gebruik gesteld, met een capaciteit van 150.000 barrels per dag. Voor de ingebruikstelling van de Tula-raffinaderij konden de bestaande 6 raffinaderijen nauwelijks de vraag aan. De nieuwe raffinaderij is voldoende voor de binnenlandse vraag en maakt export van geraffineerde olie mogelijk.

In Cadereyta, bij Monterrey, in het noorden van het land, en in Salina Cruz aan de Grote Oceaan worden twee nieuwe raffinaderijen gebouwd. Tegelijkertijd is inen begonnen met de bouw van het grootste petrochemische complex in Latijns-Amerika. PEMEX bouwt 11 nieuwe petrochemische fabrieken terwijl er plannen klaar liggen voor de bouw van nog eens 36 fabrieken. Mexico was in de jaren twintig een beroemd olie-exporterend land. De eerste olievelden werden al in 1901 bij Tampico ontsloten. Nieuwe olievondsten werden in de daarop volgende jaren rond de Golf van Mexico gedaan en na WO I was Mexico de tweede aardolieproducent ter wereld. De exploitatie was toen vrijwel in handen van Amerikaanse oliemaatschappijen.

Toen president Cardenas, in 1938, na jarenlang touwtrekken de oliemaatschappijen nationaliseerde, was Mexico echter nog maar een klein olieproducerend land. In de jaren zestig moest zelfs op grote schaal geïmporteerd worden, wat voortduurde tot in het begin van de jaren zeventig. De vondsten in Chiapas en Tabasco hebben hierin verandering gebracht. (Le Monde, NZZ. *The* Tirnes)

VENEZUELA

WIJZIGINGEN SAMENSTELLING REGERING

De president van Venezuela, Carlos Andres Perez, heeft op 23 jan. '75 zijn kabinet gewyzigd. Hij benoemde zes nieuwe ministers en gaf vier bewindslieden uit zijn vorige kabinet nieuwe portefeuilles. Het is de eerste verandering in de Venezolaanse regering sinds Carlos Andres Perez elf maanden geleden aan de macht kwam

De belangrijkste veranderingen waren de vervanging van de minister van binnenlandse zaken, Luis Pinerua Grdaz, door Octavio Lepage, die tot nu toe secretaris-generaal van de aan het bewind zijnde partij voor Democratische Actie is, en van diens collega van buitenlandse zaken Efrain Schacht Aristiguieta die zijn functie heeft gewisseld met de presidentiele secretaris-generaal Ramon Escovar Salom.

Op 1 november '75 werden Carmelo Lauria Lesseur en Roberto Padilla Fernandez benoemd tot resp. minister voor de bevordering en organisatie van elementaire goederen en diensten en minister voor sociale zaken.

In januari werden José Manzo Gonzalez en generaal Francisco Eloy Alvarez Torres benoemd tot resp. minister voor arbeid en minister van defensie, daarmee Antonio Leidenz en generaal Leal Torres vervangend. (Le Monde, The Times)

MAATREGELEN TER BESTRIJDING WERKLOOSHEID

President Carlos Andres Perez van Venezuela heeft bij zijn pogingen om de sociale problemen van zijn land op te lossen de werkgevers op hun verantwoordelijkheden gewezen. Hij vaardigde op 22 april '75 een decreet uit waarbij ondernemingen die meer dan tien werknemers in dienst hebben verplicht worden om nieuwe mensen aan te stellen. Hun aantal moet gelijk staan met vijf procent van het totale personeel. Hierop volgde een heftige reactie van de Fedecamaras, de almachtige werkgeverscentrale. Door het besluit van het staatshoofd zouden er in een jaar tijd 100.000 nieuwe arbeidsplaatsen gecreëerd moeten worden. het dubbele van wat er bereikt werd in 1974. Het is een ambitieus plan maar zelfs als het slaagt zal dat niet het einde betekenen van het werkloosheidsprobleem dat volgens de minister van planning. Gumersind Rodriguez. meer dan twintig procent van de actieve bevolking treft.

Carlos Andres Perez kwam in maart 1974 aan de macht. Dit is de tweede maal dat hij in de aanval gaat om te proberen een belofte die hij deed tijdens zijn verkiezingscampagne waar te maken. Hij beloofde toen ,,de strijd aan te binden tegen de armoede en de werkloosheid".

In 1974 stelde het Congres hem in staat om een aantal maatregelen ten gunste van de werknemers te treffen Het minimumloon werd verhoogd tot vijftien bolivar (ongeveer tien gulden) per dag: er kwam een algemene salarisverhoging van ongeveer twintig procent en de prijzen voor eerste levensbehoeften werden tijdelijk bevroren Ook werden er toen verplicht arbeidsplaatsen gecreëerd voor liftbediecden en schoonmakers.

Deze politiek van inkomensnivellering die door de linkse groepering in het parlement werd goedgekeurd raakte ook andere groeperingen. De schuld van de boeren werd geconsolideerd of opgeschort. Kleine en middelgrote ondernemingen kregen betere kredietfaciliteiten; er werden jaarlijks tienduizend studiebeurzen toegekend, merendeels aan kinderen van arme gezinnen op het platteland.

De vakbonden begroetten de maatregelen maar zij leidden ook tot een zekere malaise in de zakenwereld. In de loop van 1974 stroomden er steeds meer deviezen het land uit, verminderde het bankdeposito en kwamen er steeds meer aanvragen voor kredietverleningen. Kortom. er ontstond een liquiditeitscrisis in een land dat barst van het geld. Om het vertrouwen van de werkgevers terug te winnen, was de regering wel verplicht de kredieten te verruimen. de prijzen te ontdooien en bepaalde wetsvoorstellen te wijzigen.

Maar Carlos Andres Perez bewandelt nu wegen die de werkgevers bijna illegaal vinden. Het besluit dat de ondernemingen hun personeel moeten uitbreiden met 5% heeft een storm van verontwaardiging gewekt bij de leiding van Fedecamaras. ,,Het idee is dom en absurd," verklaarde Alfredo Paul Delfino, president van de organisatie. ,,Wanneer men de wetten van de vrije-markteconomie schendt en zich laat inspireren door andere systemen, zaait men verwarring en zorgt men voor werkloosheid." *(NRC/H'blad)*

ZUIDOOST-AZIE EN VERRE OOSTEN

INDONESIE

OOST-TIMOR WORDT INDONESISCHE PROVINCIE

In aansluiting op de in vorige aflevering geschetste ontwikkelingen (pag. 543-544) verliep de annexatie van Oost-Timor door Indonesië als volgt.

Missie Guicciardi

Na overleg met de Portugese regering in Lissabon te hebben gevoerd, arriveerde de speciale vertegenwoordiger van VN-secretaris-generaal Waldheim, Vittorio Winspeare Guicciardi, op 15 jan. in Djakarta. Op 22 en 23 jan. bracht hij een bezoek aan Timor, waar hij op het oostelijke eilanddeel besprekingen voerde met de leider van de voorlopige (pro-Indonesische) regering Araujo en vertegenwoordigers van de vier pro-Indonesische organisaties. Maar hij kwam niet in door het FRETILIN beheerste gebied voor hij op 24 jan. in Djakarta terugkeerde. Op 26 jan. deelde een woordvoerder van het Australische ministerie van buitenlandse zaken mee dat zijn regering een verzoek van het FRETILIN om een vliegtuig beschikbaar te stellen voor een reis van Guicciardi naar het FRETILIN-gebied op Oost-Timor, om veiligheidsredenen geweigerd had. Een voorlichtingsfunctionaris van het FRETILIN beschuldigde de Australische regering echter van ,,opzettelijke politieke sabotage'' door het inbeslagnemen op 25 jan. van een radiozender in Darwin (Noord-Australië), de enige zender die voor het contact met FRETILIN-leiders op Oost-Timor gebruikt werd.

Volgens het Angola Bulletin (april) zou dit Australische optreden een van de belangrijkste resultaten zijn van de besprekingen die de Australische minister van buitenlandse zaken, Peacock, op 19 en 20 jan te Djakarta met zijn Indonesische ambtgenoot Malik voerde. Voorts zou zijn overeengekomen dat Australie geen medewerking zou verlenen aan pogingen van Guicciardi om via dit land FRETILIN-gebieden te bereiken, aldus het Angola Bulletin Dit blad meldde tevens dat de Australische ambassadeur in Djakarta, Richard Woolcott, in een geheim telegram aan zijn regering aan de vooravond van Peacock's bezoek had beklemtoond dat Australie de onvermijdelijkheid van de inlijving van Oost-Timor door Indonesie moest accepteren. ,,Indonesië wil weten of we onofficieel nog steeds met zijn doelstellingen sympathiseren, ook al kunnen we de gebruikte middelen niet goedkeuren'', zou Woolcott hebben gemeld

Vittorio Winspeare Guicciardi

Eerder had de dood van vijf Australische journalisten op 16 okt 1975 in Balibo tot een verharding van de Australische houding jegens Indonesië geleid, in het bijzonder omdat Australische functionarissen bij hun onderzoek waren tegengewerkt. Pas na een dringend verzoek van de Australische regering had Indonesië op 30 okt. een vliegtuig beschikbaar gesteld aan de Australische functionarissen bij de opsporing van de lijken. Die werden op 12 nov aan de Australische ambassade in Djakarta overgedragen

Op 26 april 1976 verklaarden Jose Ramos Horta (FRETILIN) en Jose Martins, de voorzitter van KOTA die zich eerder van de pro-Indonesische coalitie gedistantieerd had, dat drie van de Australische journalisten door troepen onder Indonesisch commando waren geexecuteerd, omdat zij filmmateriaal in bezit hadden waaruit de Indonesische militaire aanwezigheid bleek De twee andere journalisten walen per ongeluk gedood door kruisvuur

In Australie zelf werden ondersteuningsorganisaties voor het FRETILIN opgericht, als eerste in nov. 1974 de Campaign for an Independent East Timor (CIET) in Sydney Havenarbeiders stelden in oktober 1975 een boycot in van alle Indonesische schepen. Arbeiders in de vliegtuigindustrie staakten de bouw van Nomadvliegtuigen voor de Indonesische luchtmacht — hoewel op 21 dec nog twee voltooide toestellen door Indonesische bemanningen werden opgehaald — en weigerden nog langer onderhoudswerkzaamheden uit te voeren aan de Indonesische Sabre-straaljagers

Op 29 jan. werd van officiële zijde te Lissabon bericht dat de Portugese regering de VN had meegedeeld dat een van de Portugese marinekorvetten in Darwin beschikbaar was voor het vervoer van Guicciardi naar Oost-Timor. Op 2 febr. arriveerde de speciale VN-afgezant in Darwin, waar hij een onderhoud had met de FRETILIN-minister Ramos Horta. Nadat op 3 febr. door de voorlopige regering en de Indonesische regering tegen de risico's van Guicciardi's voorgenomen reis gewaarschuwd was, liet de voorlopige regering de volgende dag weten dat hij toestemming kreeg om aan de zuidkust van Oost-Timor aan land te gaan mits zijn schip de VN-vlag voerde. Dezelfde dag werd echter bericht dat pro-Indonesische troepen vrijwel alle plaatsen aan de oostkust, waar Guicciardi zou kunnen landen, hadden ingenomen.

Op 6 febr. zag Guicciardi van zijn bezoek aan Oost-Timor af, nadat FRETILIN-leiders hem de vorige avond hadden meegedeeld dat een rendez-vous op de kust niet meer mogelijk was wegens Indonesische beschietingen en het oprukken van pro-Indonesische troepen (DPA 6-21, terwijl Australië en Indonesië bleven weigeren Guicciardi een vliegtuig beschikbaar te stellen.

Nadat hij op 8 febr. verslag van zijn missie had uitgebracht aan secretaris-generaal Waldheim in Sydney, verliet Guicciardi Australië. Op 11 febr. voerde hij te Lissabon besprekingen met de Portugese minister van buitenlandse zaken Melo Antunes.

Op 29 febr. diende Guicciardi zijn rapport in bij secretaris-generaal Waldheim.

Guicciardi deelde mee dat hij besprekingen had gevoerd met de regeringen van Portugal en Indonesie voor en na zijn bezoek aan Oost-Timor Daar had hij geen bezoek kunnen brengen aan enkele door het FRETILIN gecontroleerde gebieden wegens communicatiemoeilijkheden of wegens de omstandigheid dat de veiligheid van zijn missie niet kon worden verzekerd (Wel had hij in Darwin en elders uitgebreid overleg gevoerd met FRETILIN-vertegenwoordigers, naar Guicciardi eerder tegenover de pers te Geneve had verklaard)

Alle betrokken regeringen en partijen waren het erover eens dat het volk van Oost-Timor moest worden geraadpleegd over de toekomstige status van het gebied, maar over de strekking en de procedure van die raadpleging liepen de opvattingen uiteen 1) De ,,regering van de Democratische Republiek Oost-Timor suggereerde bij monde van José Ramos Horta een referendum met de keus tussen integratie in Indonesie of onafhankelijkheid onder het FRETILIN. 2) De Portegese regering was in beginsel voorstander van een referendum met als keus integratie in Indonesië of onafhankelijkheid in overleg met alle politieke partijen in het gebied, maar het volk van Oost-Timor moest zelf over de procedure beslissen 3) De ,,Voorlopige Regering'' in Dili stelde voor dat een vertegenwoordigende volksraad de beslissing van het volk ten gunste van een volledige integratie in Indonesie moest ratificeren dan wel andere suggesties voor de toekomstige politieke structuur van Oost-Timor moest formuleren 4) De Indonesische regering meende, dat de beslissing van de ,,Voorlopige Rege-

ring" ten gunste van integratie in Indonesië onderworpen moest worden aan ratificatie door het Oosttimorese volk, dat voor zichzelf de toekomst van Oost-Timor moest bepalen

Het rapport van Guicciardi werd opgenomen in het rapport, dat secretaris-generaal op 12 maart aan de Veiligheidsraad deed toekomen (S/12011).

Verder verloop van de *strijd*

Terwijl het FRETILIN op 2 jan. bij monde van secretaris-generaal Alarico Fernandes bekendmaakte dat het een opmars van 15.000 militairen van de tegenpartij tot staan had gebracht, deelde het Indonesische persbureau Antara op 5 jan. mee dat de pro-Indonesische troepen een derde van Oost-Timor onder controle hadden en dat het FRETILIN trachtte de weg Baucau—Dili onder zijn controle te brengen (Le Monde 8-1).

Le Monde (14-1) ontleende aan The Guardian dat de Indonesische troepen in Oost-Timor op hevig verzet van het FRETILIN waren gestuit. Zij (ca. 6.000 man) zouden al meer dan 450 man aan doden hebben verloren. In de heuvels rond Dili zou het FRETILIN nog steeds actief zijn. Volgens gegevens van de pro-Indonesische voorlopige regering in Dili zouden de FRETILIN-eenheden in de bergen uit ca. 3.000 inheemse soldaten van het vroegere Portugese koloniale leger bestaan plus uit ca. 2.000 ,,ongeregelde" militairen. De inheemse pro-Indonesische troepen werden op ca. 5.000 man geschat terwijl volgens de voorlopige regeing ca. 1.500 Indonesische ,,vrijwilligers" onder haar commando stonden, aldus de NZZ (16-1).

FRETILIN-leider Alarico Fernandes zou volgens een Australische ondersteuningsorganisatie, aldus *NRC/H'blad* (15-1) hebben meegedeeld dat het FRETILIN de drie voorgaande dagen de kustplaatsen Liquica, Bazartete en Maubara had veroverd en de strijd rond Dili, Manatuto en Baucau voortzette, terwijl een Indonesisch garnizoen in Aileu (40 km ten zuiden van Dili) al dagenlang omsingeld zou zijn.

Rogiero Lobato, minister van defensie in de regering van de Democreatische Republiek Oost-Timor, verklaarde in een interview met het orgaan van de Franse communistische partij, *L'Humanité*, op 20 jan. dat door Indonesische luchtaanvallen met chemische strijdmiddelen, vooral in de streek van Baucau, al 10.000 mensen waren gedood, terwijl de Indonesische en pro-Indonesische troepen al 1.500 man hadden verloren,

Eind januari zou Indonesië volgens het Angola *Bulletin* (april) bepaalde eenheden van de Brawijaya-divisie wegens misdragingen en plunderingen hebben vervangen door nieuwe troepen van de Siliwangi-divisie.

Eind januari voerden Indonesische of pro-Indonesische troepen acties uit tegen vier plaatsen, die door het FRETILIN waren voorgesteld als aankomstpunten voor VN-afgezant Guicciardi. Die plaatsen werden eerst gebombardeerd en daarna aangevallen. Het betrof de haven Betano op de zuidkust, die vanuit zee werd veroverd, en Same (met een vliegveldje) ten noorden daarvan, terwijl bij Suai en Los Palos parachutisten werden neergelaten. Volgens de Indonesische radio hadden troepen van de voorlopige regering al op 28 jan. een ander contactpunt voor Guicciardi, Viqueque, ingenomen.

Op 12 febr. deelde de Indonesische minister van defensie, generaal Maraden Panggabean, mee: ,,Het feit dat de VN-afgezant voor Oost-Timor niet in staat is geweest FRETILIN-vertegenwoordigers te ontmoeten, bewijst dat geheel Oost-Timor thans in handen is van de voorlopige regering."

Maar José Ramos Horta, de minister van buitenlandse zaken van de Democratische Republiek Oost-Timor, verklaarde toen te Londen, dat ondanks de aanwezigheid van 20.000 Indonesische mariniers en parachutisten op Oost-Timor nog 80% van het grondgebied onder controle van het FRETILIN stond. Alleen het kustgebied rond de noordelijke stad Baucau en een gebied tussen Balibo en de hoofdstad Dili langs de grens met Indonesisch Timor was volgens Horta in handen van de Indonesiërs en hun bondgenoten.

Op 27 febr. berichtte het Indonesische persbureau Antara dat de stad Los Palos (ca.100 km ten oosten van Dili) en Viqueque (140 km beoosten Dili) zonder slag of stoot door pro-Indonesische troepen waren bezet, en dat nu heel Oost-Timor in hun handen was op een bergachtige streek ten zuiden van Dili na.

Op 21 maart deelde een Indonesische militaire woordvoerder te Djakarta mee dat met de terugtrekking van de Indonesische vrijwilligers op Oost-Timor een begin was gemaakt.

Op 7 maart waren al ca. 350 militairen uit Dili vertrokken.

Politieke *situatie*

Inmiddels was de Democratische Republiek Oost-Timor behalve door Mozambique (pag. 543/3) ook erkend door Angola, Guinee-Bissau. de Kaapverdische Eilanden, Sao Tomé & Principe, Benin en Guinee alsmede door China, Noord-Korea, Vietnam, Laos en Cambodja.

OP 29 dec. arriveerde een delegatie van de republiek in Peking op uitnodiging van de Chinese regering. De delegatie, die geleid werd door minister van defensie Rogerio Tiago de Fatima Lobato, voerde besprekingen met vice-premier Tsjen Hsilien en onder-minister van buitenlandse zaken Han Nien-loeng, terwijl minister van buitenlandse zaken Tsjiao Koean-hoen de delegatie op 29 dec. een banket aanbood. De minister veroordeelde bij die gelegenheid namens zijn regering en volk de Indonesische regering wegens haar agressiedaad, de grootscheepse gewapende invasie op 7 dec., en hij zegde krachtige steun toe aan de rechtvaardige strijd van het Oosttimorese volk.

Op 2 jan. reisde de delegatie door naar de Noordkoreaanse hoofdstad Pjongjang en op 12 jan. naar Hanoi. De Noordvietnamese regering zegde haar ,,totale steun" toe.

Op 4 febr. deelde het Indonesische persbureau Antara mee dat de Voorlopige Regering in een door Araujo ondertekend decreet de vorming van een vertegenwoordigend lichaam voor de 600.000 inwoners had gelast. Een woordvoerder van het Indonesische ministerie van buitenlandse zaken verklaarde op 21 maart dat de Voorlopige Regering had besloten tot de instelling van een parlement, dat tot taak zou hebben de aansluiting van Oost-Timor bij Indonesië te ratificeren.

Nieuwe resolutie Veiligheidsraad

Op 12 april kwam de Veiligheidraad bijeen om de kwestie-Oost-Timor aan de hand van Waldheims rapport opnieuw te behandelen. Na acht zittingen aanvaardde de Raad op 22 april een door Guyana en Tanzania ingediende ontwerpresolutie met 12 tegen 0 stemmen bij 2 onthoudingen (Japan en de VS), terwijl Benin niet aan de stemming deelnam. De eerste vier operatieve paragrafen van deze resolutie 389 (1976) luidden:

,,De Veiligheidsraad, herinnerend aan zijn resolutie 384 (1975) van 22 dec. 1975 (zie pag. 544/2) ..

1. roept alle staten op de territoriale integriteit van Oost-Timor te eerbiedigen alsmede het onvervreemdbare recht van zijn volk op zelfbeschikking in overeenstemming met resolutie 1514 (XV) van de Algemene Vergadering:

2. roept de regering van Indonesië op zonder verder uitstel al haar troepen van het grondgebied terug te trekken;

3. verzoekt de secretaris-generaal zijn

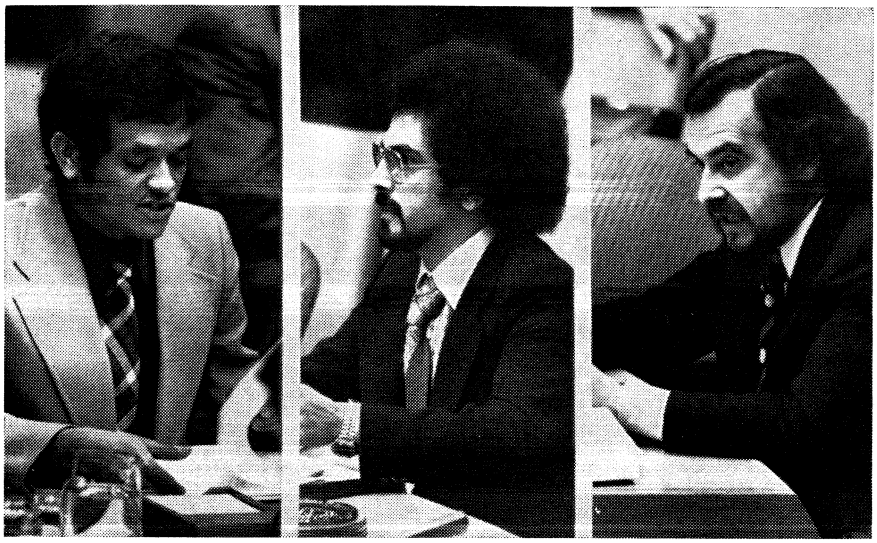

Tijdens het debat in de Veiligheidsraad op 12 april v.l.n.r. Mario Carascalao (UDT), José Ramos Horta (FRETILIN) en Portugese ambassadeur José Manuel Galvao Teles.

speciale vertegenwoordiger de hem onder paragraaf 5 van Veiligheidsresolutie 384 (1975) toevertrouwde opdracht te laten voortzetten en de raadpleging van de betrokken partijen te doen vervolgen;

4. verzoekt de secretaris-generaal voorts de uitvoering van de onderhavige resolutie te volgen en zo spoedig mogelijk aan de Raad verslag uit te brengen. . .''

Tevoren had de Raad met 8 stemmen tegen 1 (Benin) bij 5 onthoudingen (Guyana, Roemenië, SU, Tanzania en Zweden) en zonder deelname van China aan de stemming een door Japan ingediend amendement verworpen (9 stemmen voor zijn vereist), dat in paragraaf 2 de terugtrekking door Indonesie van ,,al haar resterende troepen'' verlangae Eerder hadden Indonesie en andere staten in het debat verklaard dat de Indonesische ,,vrijwilligers'' reeds met hun terugtrekking van Oost-Timor waren begonnen, maar volgens Jose Ramos Horta (van de Democratische Republiek) waren er ruim 30 000 Indonesische parachutisten en mariniers op Oost-Timor en waren alleen ge onde Indonesische militairen teruggetrokken

Tijdens het debat in de Veiligheidsraad verklaaide Horta ook dat een tiende deel van de bevolking van Oost-Timor — ruim 60000 mensen — in de voorgaande zes maanden was gedood, mede als gevolg van bombardementen door de Indonesische luchtmacht met napalm en biologische wapens Niettemin was meer dan 80% van Oost-Timor onder controle van het FRETILIN en leefde 95% van de bevolking in niet-bezet gebied
De vertegenwoordigers van de Voorlopige Regering, Guilhermo Gonçalves, deelde inee dat vier politieke partijen — UDT, APODETI, KOTA en Trabalhista — zich hadden ontbonden en een nieuwe partij, het Nationale Front, hadden gevormd Tijdens het FRETILIN-bewind waren naar zijn zeggen vele duizenden UDT-leden en hun aanhangers naar het Indonesische deel van Timor gevlucht, waar in totaal 50 000 vluchtelingen vertoefden Duizenden Timorezen hadden echter niet kunnen uitwijken Vele waren gevangen gezet, gemarteld, vermoord en in massagraven bijgezet Vier van dergelijke graven waren ontdekt op 15, 16 en 17 febr in de buurt van Alieu en Same

M b t de door Horta genoemde 60 000 slachtoffers van de oorlog — een aantal dat op 13 febr ook door Francisco Lopez da Cruz, de plv leider van de Voorlopige Regering was genoemd — zei Gonçalves dat aaarin de ruim 40 000 vluchtelingen waren begrepen (Volgen? de N Z Z (31-3) waren de ongeveer 50 000 vluchtelingen, die tijdens de burgeroorlog naar het Indonesische westelijke eilanddeel waren getrokken, in hun woonplaatsen teruggekeerd, zo berichtte de correspondent in Djakarta op grond van berichten uit militaire kringen)

Een door de Portugese afgevaardigde bepleit voorstel voor het bijeenroepen van een conferentie van alle belanghebbende partijen onder auspicien van de VN om overeenstemming te bereiken over o a de effectieve uitoefening door het volk van Timor van zijn recht op zelfbeschikking werd op 13 april door de Indonesische minister van buitenlandse zaken, Malik, verworpen

Op 23 april verklaarde minister Malik tegenover journalisten. ,,De toestand op Timor zal tegen augustus duidelijker zijn''. De ,,regionale raad van Oost-Timor'' zou dan wel over de politieke toekomst van het gebied hebben beslist (*AP* 23-4).

Dezelfde dag verklaarde een militaire woordvoerder te Djakarta n.a.v. berichten over het zenden van een schip met levensmiddelen en medicamenten voor het FRETILIN door Australische vakbonden, dat elk schip dat hulpgoederen voor het FRETILIN zou vervoeren of door het FRETILIN beheerste gebieden zou pogen te bereiken door de Indonesische marine tot zinken zou worden gebracht. Die was op verzoek van de voorlopige regering belast met het beschermen van de kustwateren van Oost-Timor.

Aansluiting Oost-Tinzor bij Indonesië

Op 2 mei werd vanuit Djakarta gemeld dat een zo juist gevormde vergadering van dorpsoudsten en stamhoofden de eind nov. 1975 door de pre-Indonesische partijen geproclameerde aansluiting bij Indonesie begin juni zou bekrachtigen. Daarop zou die vergadering de regering en het parlement van Indonesië officieel om de goedkeuring van de aansluitingsbepalingen verzoeken, zodat de hele procedure op 17 aug. kon worden afgerond.

De ,,volksvergadering'' bestond uit 28 leden: 13 mannen en vrouwen als districtsvertegenwoordigers (die het vertrouwen van de woordvoerders en traditionele leiders van de lokale gemeenschappen genieten). een gekozen vertegenwoordiger van -de hoofdstad Dili en 14 door de voorlopige regering benoemde vertegenwoordigers van sociale en religieuze gemeenschappen, aldus de *NZZ* (3-6). Voorzitter werd Guilhermo Mario Gonçalves.

Die 28 gedelegeerden keurden op **31** mei na een beraad van twee uur unaniem een petitie goed waarin om integratie van Oost-Timor in Indonesië werd gevraagd. De bijeenkomst van de volksvergadering werd bijgewoond door 7 van de 24 uitgenodigde buitenlandse diplomatieke vertegenwoordigers in Djakarta: de ambassadeurs van India en Perzië alsmede vertegenwoordigers van Maleisië, Nieuw-Zeeland, Nigeria, Saoedi-Arabië en Thailand. Australië, de SU en de VS behoorden tot de landen die geen afgevaardigden stuurden.

Op 24 juni vond te Dili een symbolische overdracht van Oost-Timor aan Indonesië plaats, door de leider van de voorlopige regering, Arnaldo dos Reis Araujo, die aan een Indonesische delegatie o.l.v. de minister van binnenlandse zaken Amir Mahmud, een brok inheemse aarde en een goudklomp overhandigde. Een Indonesische uitnodiging om dit gebeuren bij te wonen werd verworpen door VN-secretaris-generaal Waldheim, afgezant Guicciardi en de VN-dekolonisatiecommissie.

Na een plenaire zitting van het Indonesische kabinet op 29 juni deelde minister van voorlichting Mashuri mee dat het kabinet de Oost-timorese petitie voor aansluiting bij Indonesië had aanvaard in de overtuiging dat die de werkelijke wens van de bevolking van Oost-Timor weerspiegelde. Een wetsontwerp ter goedkeuring van de inlijving van

het gebied bij Indonesië werd bij het Indonesische parlement ingediend en op 14 juli met algemene stemmen aanvaard.

Op 17 juli vond de formele inlijving van Oost-Timor bij Indonesie plaats, toen president Soeharto te Djakarta de inlijvingswet ondertekende waardoor Oost-Timor de 27ste provincie van Indonesie werd. Bij die gelegenheid verklaarde Soeharto dat ,,met de verwezenlijking van de integratie van Oost-Timor in Indonesie de buitenlandse zaken Jour Djakarta zullen worden behartigd. Alle Portugese burgers die naar Portugal willen terugkeren krijgen daartoe de kans".

Op 3 augustus werd Arnaldo Dos Reis Araujo als gouverneur van de Indonesische provincie Oost-Timor geïnstalleerd.

Positie *Portugal*

Op 20 juli maakte minister Malik de vrijlating bekend van 23 Portugese militairen die in 1975 door pro-Indonesische troepen gevangen waren genomen. Die vrijlating was volgens *NRC/H'blad* (21-7) kennelijk mogelijk geworden doordat Portugal met de inlijving van zijn vroegere kolonie bij Indonesië had ingestemd. Kort tevoren was in het grootste geheim door een Portugese delegatie o.l.v. de (conservatieve) bevelhebber van de luchtmacht, generaal Jose Morais de Silva. een bezoek aan Djakarta en Timor gebracht, aldus *NRC/H'blad* (19-7).

Nadat door het Indonesische ministerie van buitenlandse zaken was bericht dat op 24 juli in Bangkok (Thailand) een akkoord tussen Portugal en Indonesië was gesloten en dat de Portugese generaal die dat namens Lissabon ondertekende op 27 juli naar Timor zou gaan om daar de vrijlating van Portugese krijgsgevangenen en burgers bij te wonen. werd op 27 juli ,,van gezaghebbende zijde" te Lissabon tegengesproken dat Portugal de annexatie van Oost-Timor door Indonesië officieel had erkend. Die dag werden de 23 Portugese krijgsgevangenen, die van Timor naar Bali waren overgebracht, vrijgelaten, terwijl tevens 113 Portugese Timorezen toestemming kregen voor repatriering.

Op 28 juli sprak Portugals president Eanes zijn blijdschap uit over de vrijlating van de gevangenen, terwijl hij tegelijk een onderzoek gelastte naai de gang van zaken bij het proces van dekolonisatie van Oost-Timor.

Positie *Australië*

Op 20 juli verklaarde de Australische minister van buitenlandse zaken, Peacock. dat de door Xndonesie geschapen toestand, zonder enige medewerking van de VN aan de regeling, door zijn regering niet als een bevredigend dekolonisatieproces kon worden beschouwd. Hij wees erop dat Australië sinds geruime tijd had bepleit dat de dekolonisatie op Timor zich bij voorkeur onder auspiciën van de VN moest voltrekken en dat de door Indonesië georganiseerde ,,raadpleging" niet beantwoordde aan de Australische criteria

Nog dezelfde dag reageerde Peacock's Indonesische ambtgenoot Malik met de uitspraak dat Indonesie geen andere mogelijkheid had dan de petitie van Oost-Timor te accepteren. Wekte Peacock's verklaring bij de Indonesiers verbazing en afkeuring op (*Le* Monde 3-8). uitlatingen van de Australische premier Malcolm Fraser tijdens diens onderhoud met zijn Chinese collega Hoea Koeo-feng op 20 juni verwekten woede en verontwaardiging Fraser uitte zijn twijfels t.a.v. ,,de toekomst van Indonesië, vanwege de aard van het regime", De Indonesische ambassade te Canberra publiceerde op 26 juli een verklaring van Naro, vice-voorzitter van het parlement te Djakarta en directeur van het bureau voor politieke zaken van de regeringspartij, waarin hij te kennen gaf dat de opmerkingen van Fraser zeer betreurenswaardig waren en dat, als zij werkelijk waren gemaakt, de premier de verantwoordelijkheid zou dragen voor de verslechtering van de tot dan toe uitstekende betrekkingen tussen Canberra en Djakarta.

Een lichte verbetering in de wegens Timor verkoelde betrekkingen tussen Australië en Indonesie leek volgens N Z Z (5-5) teweeg te zijn gebracht door het bezoek dat de Australische minister van buitenlandse zaken, Peacock, op 14 april aan Djakarta had gebracht Veel aandacht trok toen Peacock's verklaring dat de Australisch-Indonesische verhouding „zo belangrijk is dat die ook principiëel verschil van mening moet doorstaan". Voorts deelde de minister mee dat het per juli ingaande hulpprogramma voor Indonesie — met een looptijd van 3 jaar — tot 86 mln Australische dollars zou worden opgevoerd, wat op een verhoging met 24% zou neerkomen Begin mei werd een verdrag over technische hulp voor een uitgebreid wegenbouwprogramma in West-Kalimantan (Borneo) ter hoogte van 21 mln Australische dollars ondertekend, aldus de N Z Z (15-5)

Positie FRETILIN

Terwijl Australische kranten op 20 juni meldden dat het FRETILIN nog steeds belangrijke delen van Oost-Timor, zoals de weg Dili—Baucau, beheerst en het Chinese persbureau *Nieuw China* op 22 juli berichtte dat de FRETILIN-troepen ,,hun bemoedigende strijd tegen de Indonesische agressie - eenheden" voortzetten, maakte het FRETILIS zelf incidenteel melding van de dood van Indonesische militairen.

Zo werd op 9 juli verklaard dat bij gevechten in de laatste dagen 380 Indonesische militairen waren gesneuveld, terwijl de eigen verliezen op 36 doden werden gesteld

In een op 6 aug door het Angola Comité ontvangen verklaring van de FRETILIN-vertegenwoordiging in Mozambique stelde Alarico Fernandes, de minister van binnenlandse zaken en nationale veiligheid, dat het verzet in de laatste week van juli had geresulteerd in het sneuvelen van 119 Indonesische militairen en het neerschieten van 5 Indonesische helikopters. Als wraakoefening zouden Indonesische troepen het dorp Kribas hebben platgebrand, en bezig zijn met de uitroeiing van het dorp Zumalai.

Op 18 aug. schreef The *Times* dat volgens bronnen in Londen de gevechten in vele delen van Oost-Timor voortduren De 20.000 man Indonesische troepen zouden volgens het opperbevel van het leger onaanvaardbaar hoge verliezen lijden. In verband daarmee zouden enkele van de beste divisies, vooral van West-Java, naar Oost-Timor zijn vervoerd ter vervanging van troepen uit Centraal- en Oost-Java. (*NRC/H'blad*, *NZZ*, The *Times*, UA*Chronicle*, Angola Bulletin)

(Vor. ber. pag. 543 e.v.)

17DE, 18DE EN 19DE IGGI-CONFERENTIE

Tijdens de 17de conferentie van de Intergouvernementele Groep i.z. Indonesië (IGGI), die op 12 en 13 mei 1975 te Amsterdam werd gehouden, kreeg Indonesië voor het begrotingsjaar 1975/76 in totaal een bedrag van $900 mln toegezegd, t.w. $400 mln aan bilaterale ontwikkelingshulp van regeringen (1974: $500 mln) en $500 mln aan leningen afkomstig uit multilaterale bronnen (1974: $350 mln). Dit betekende dat de hulp sterker dan voorheen via internationale instellingen als Wereldbank en Aziatische Ontwikkelingsbank zal lopen.

De leider van de Indonesische delegatie, prof. Widjojo, maakte na afloop de toegezegde bedragen per land bekend: Japan $140 mln; Nederland $ 55,8 mln (*f* 150 mln pro-

jecthulp, w.v. f 125 mln voor financiële hulp incl. f 15 mln aan schenkingen en f 25 mln voor technische hulp); VS $61 mln ($50 mln projecthulp, $11 mln technische bijstand); Australië $34 mln (uitsluitend schenkingen): Canada $40 mln: België $ 9 mln; Bondsrepubliek Duitsland $ 42,5 mln; Engeland $ 25,3 mln en Nieuw-Zeeland $ 7,2 mln. De overige landen konden nog geen concrete toezeggingen doen.

De Nederlandse minister van ontwikkelingssamenwerking, Pronk, deelde na afloop van de conferentie mee dat Nederland tijdens de bijeenkomst een informatieve verklaring over de kwestie van de politieke gevangenen in Indonesie had afgelegd waarover niet was gediscussieerd Als de positie van die gevangenen op afzienbare termijn niet verbetert, is heroverweging van ket hulpbeleid t.o.v. Indonesie niet uitgesloten
Minister Pronk wees op de discussie die in Nederland gaande is over de criteria voor de selectie van concentratielanden, waaronder Indonesie Daarbij gaat het volgens de minister vooral om het criterium van een sociaal-politieke structuur die een beleid mogelijk maakt dat er werkelijk op is gericht de situatie in het betrokken land te verbeteren Er moeten waarborgen zijn dat de hulp ten goede komt aan de hele samenleving Nederland besteedt hierbij bijzondere aandacht aan het beleid met betrekking tot de rechten van de mens
Minister Pronk verklaarde dat de vermindering van de Nederlandse hulp — van 62 miljoen dollar naar 55,8 miljoen dollar — uitsluitend het gevolg is van een verschuiving binnen de begroting naar hulp aan ontwikkelingslanden die het meest zijn getroffen door de enorme prijsstijgingen van grondstoffen (Most Seriously Affected-countries).

De in mei 1974 gevraagde studie van Wereldbank en IMF (pag. 96/2-1975) over de ontwikkeling van de Indonesische betalingsbalanssituatie op langere termijn was nu beschikbaar. Internationale Samenwerking (mei/juni 1975) trok de volgende conclusies:

● De vorig jaar door de Indonesische regering genomen monetaire en fiscale maatregelen ter beteugeling van de sterke prijsstijgingen hebben bijgedragen tot daling van het tempo van de inflatie. Onder invloed van de recessie in de wereldeconomie en tekenen van verzwakking in de Indonesische economie werden onlangs maatregelen genomen die een verzachting van het kredietbeleid beogen (op selectieve grondslag).

● De gunstiger positie van begroting en betalingsbalans werd voornamelijk veroorzaakt door de aanzienlijke stijging van de olieprijzen en de wat minder grote prijsstijging van andere exportgoederen. De belastingopbrengsten stegen snel, terwijl het tekort op de lopende rekening van de betalingsbalans kleiner was dan voorheen De stijging van de deviezeninkomsten maakte het Indonesië bovendien mogelijk de toestroming van kapitaal merkbaar te vergroten door de fondsen, verkregen door leningen op concessionele voorwaarden, aan te vullen met leningen op gedeeltelijk zachte voorwaarden

● Uit het rapport van het IMF bleek dat de totale resultaten van de economie in 1974 bevredigend zijn geweest De investeringsbedrijvigheid bleef levendig, de rijstproduktie steeg op bevredigende wijze en de totale agrarische produktie nam toe

● Ondanks het feit dat de netto-olie-inkomsten van Indonesië in de periode 1972-'73 tot 1974-'75 zes tot zeven maal zo hoog zijn geworden, wezen de vertegenwoordigers van het IMF en de Wereldbank erop dat de reele stijging aanzienlijk kleiner is geweest Dit werd veroorzaakt doordat de invoerprijzen over dezelfde periode met 70% omhoog gingen.

Tijdens de 18de IGGI-conferentie op 25 nov. 1975 te Amsterdam werd een tussentijdse balans opgemaakt van de ontwikkeling van de Indonesische economie en de rol van de buitenlandse hulpverlening daarin.

De 19de IGGI-conferentie, die op 9 en 10 juni 1976 te Amsterdam werd gehouden, leverde Indonesië voor het begrotingsjaar 1976/'77 toezeggingen aan financiële steun ten bedrage van $ 1,12 mrd op. Hiervan zal $450 mln worden verstrekt in de vorm van bilaterale officiële ontwikkelingshulp (ODA) en ca. $670 mln in de vorm van semiconcessionele leningen uit multilaterale bronnen. Toegezegde bedragen per land waren: Nederland $45 mln (f 125 mln in de vorm van een lening) + f 25 mln (voor technische hulp); Japan $133 mln; Engeland $10 mln (1975; $ 25,3 mln); VS $99 mln (1975: $61 mln); Canada $33 mln; Frankrijk $33 mln; Australië $ 38 mln en West-Duitsland $38 mln.
De Wereldbank verhoogde haar kredietoezegging van $400 mln tot $ 550 mln, terwijl de Aziatische Ontwikkelingsbank een bedrag van $120 mln handhaafde.

In het officiële communiqué werd eraan herinnerd dat op de 17e IGGI, in mei 1975, werd geconcludeerd dat voor het fiscale jaar 1975/'76 een niveau van 2 miljard dollar aan externe financieringstoezeggingen passend leek. De Groep stelde deze keer vast dat het investeringsprogramma in de openbare sector voor 1976/'77 in totaal een bedrag van 2,4 miljard dollar aan externe financieringstoezeggingen noodzakelijk zou maken.
In het communiqué werd de verwachting uitgesproken dat concessionele en semiconcessionele leningen ook beschikbaar zullen komen uit andere bronnen dan de IGGI.
De vertegenwoordigers van Wereldbank (IBRD) en IMF wezen volgens het communiqué op basis van hun rapporten op de ernstige onevenwichtigheid die in Indonesië was opgetreden tussen de omvang van het investeringsprogramma en de beschikbaarheid van financiële middelen tegen passende voorwaarden.
„Dit gebeurde in een tijd waarin de bestedingen van de regering voor ontwikkeling snel waren gestegen in de verwachting van hoge olie-inkomsten als gevolg van de scherpe stijging van de olieprijs. Het financiële probleem waarop de staatsoliemaatschappij Pertamina (volgende aflev.) stuitte en het daaropvolgende programma van de regering om het probleem het hoofd te bieden, betekende een ernstige aanslag op de financiën van de staat Bovendien bleven de olie-opbrengsten in 1975, 76 flink beneden de verwachtingen als gevolg van afneming van de internationale vraag".
Wat de algemene ontwikkeling van de Indonesische economie in 1975/'76 betreft, stelde de Groep vast dat daarbij opnieuw aanzienlijke vorderingen waren gemaakt.

(Internationale Samenwerking, *NRC/H'blad, NZZ)*

(Vor. ber. pag. 96/1-1973.)

HERVATTING RUSSISCHE **HULP**

Nadat de Indonesische minister van buitenlandse zaken, Adam Malik, op 26 dec. 1974 te Moskou een akkoord i.z. economische en technische samenwerking met de SU had getekend (pag. 35/2-1975), is vanaf nov. 1975 de Russische economische hulp aan Indonesië, die in 1965 was gestaakt, hervat.
Op 18 nov. 1975 werd te Djakarta officieel bekendgemaakt dat de Sowjetrussische regering economische hulp zal verlenen ter waarde van „ruim $100 mln" voor de bouw van twee waterkrachtcentrales op Java. Die centrales met een capaciteit van 400 a 600 megawatt resp. 180 megawatt zullen met hulp van Russische technici worden gebouwd bij Saguing (West-Java) en Mrica (Midden-Java).
De NZZ (16-6-1976) berichtte vanuit Djakarta dat de regeringen van Indonesië en de SU nu ook overeenstemming hebben bereikt over een Russisch krediet voor de bouw van een fabriek voor het winnen van bauxiet op het eiland Bintan (tussen Sumatra en Singapore). De jaarproduktie van dit bedrijf wordt geraamd op 600.000 à 700.000 ton, w.v. ca. 450.000 ton bestemd is voor de aluminiumsmelterij in Asahan (N.-Sumatra) en de rest naar de SU zal worden uitgevoerd. (Het door Japanners gefinancierde Asahan-project verkeert nog in het beginstadium.) Het Russische krediet wordt tegen een rente van 7% verleend en moet na drie jaar over een periode van 10 jaar worden afgelost. (NZZ, FAZ)

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij „Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

RAPPORT VAN DE COMMISSIE VAN DRIE

Op 26 aug. is in Den Haag gepubliceerd het ,,Rapport van de Commissie van Drie", dat als ondertitel had ,,Onderzoek naar de juistheid van verklaringen over betalingen door een Amerikaanse vliegtuigfabriek".

Met commissie van drie wordt gedoeld op de door de Nederlandse regering ingestelde commissie, bestaande uit mr. A. M. Donner, dr. M. W. Holtrop en drs. H. Peschar, die tot opdracht had de juistheid te onderzoeken van in de VS gedane beweringen, als zouden Amerikaanse vliegtuigfabrieken, i.h.b. het Lockheed-concern, aan prins Bernhard betalingen gedaan hebben om op die manier het Nederlandse militaire aankoopbeleid te beïnvloeden. (Pag. 149/2 e.v.-1976)

Minister-president Den Uyl legde op 26 aug. in de Tweede Kamer een verklaring af namens de regering — kabinet en staatshoofd te zamen —, waarin hij de standpuntbepaling van de regering n.a.v. hel rapport van de commissie van drie verwoordde.

De verklaring van de minister-president had de volgende inhoud:

Mijnheer de voorzitter,

Aanstonds bereikt u een brief van de regering, waarbij u het rapport van de Commissie van Drie, dat op 12 aug. jl. aan de regering werd uitgebracht, wordt aangeboden. Zoals u is toegezegd stelt de regering u tegelijk in kennis van de gevolgtrekkingen, die zij uit het rapport heeft gemaakt.

De regering wil allereerst grote waardering uitspreken voor de wijze, waarop de commissie zich van de haar opgedragen taak heeft gekweten. De regering is onder de indruk gekomen van de grondigheid, waarmee de commissie van drie is te werk gegaan en van de zorgvuldigheid, waarmee zij eenstemmig tot haar conclusies is gekomen.

Het eerste deel van de opdracht aan de commissie luidde: ,,Een onderzoek in te stellen naar de juistheid van afgelegde verklaringen en gedane suggesties in zittingen van de commissie-Church, voorzover Prins Bernhard daarin is bedoeld dan wel indirect ter sprake is gebracht". Na zich op de inhoud van het rapport en de daarbij gevoegde documentatie te hebben beraden, heeft de regering geen termen gevonden die een oordeel mogelijk maken dat afwijkt van het eindoordeel van de commissie, dat in hoofdstuk VII, paragraaf 5, van haar rapport is geformuleerd: ,,Samenvattend komt de commissie tot het oordeel, dat Z.K.H., in de overtuiging dat zijn positie onaantastbaar en zijn oordeel niet te beïnvloeden was, zich aanvankelijk veel te lichtvaardig heeft begeven in transacties. die de indruk moesten wekken dat hij gevoelig was voor gunsten. Vervolgens heeft hij zich toegankelijk getoond voor onoorbare verlangens en aanbiedingen. Tenslotte heeft hij zich laten verleiden tot het nemen van initiatieven die volstrekt onaanvaardbaar waren en die hem zelf en het Nederlandse aanschaffingsbeleid bij Lockheed — en, zo moet er thans aan worden toegevoegd, ook bij anderen — in een bedenkelijk aagiicht moesten stellen."

Voor wat de bevindingen betreft die tot dit oordeel hebben moeten leiden, moet op deze plaats worden volstaan met te verwijzen naar de inhoud van het rapport in zijn geheel.

De regering aanvaardt het oordeel van de commissie als onontkoombaar en met spijt. Zij erkent de bijzondere diensten die Prins Bernhard ons land heeft bewezen. Zij onderschrijft de constatering van de commissie omtrent een in menig opzicht vruchtbare en bewonderenswaardige werkzaamheid op zeer verscheiden gebied.

Te meer betreurt de regering het dat Prins Bernhard zich heeft begeven in verhoudingen en omstandigheden die niet aanvaardbaar zijn.

De regering heeft zich beraden op wat haar thans te doen staat.

Zij wenst daarbij niet voorbij te gaan aan de verantwoordelijkheid van achtereenvolgende kabinetten, ook het huidige, ten aanzien van gedragingen van niet onschendbare leden van het Koninklijk Huis. Als algemene regel heeft steeds gegolden dat de ministers aan de Staten-Generaal slechts verantwoording hebben af te leggen voor het regeringsbeleid met betrekking tot de aangelegenheden van het Koninklijk Huis voorzover hierbij het staatsbelang is betrokken. Deze regel houdt in dat het kabinet slechts bevoegd en gehouden is tot ingrijpen terzake van de handelingsvrijheid van leden van het Koninklijk Huis indien en voorzover het staatsbelang daartoe duidelijk verplicht en dat voor het overige de vrijheid van leden van het Koninklijk Huis door kabinet en volksvertegenwoordiging behoort te worden geëerbiedigd,

Herhaaldelijk is betoogd en door de Staten-Generaal aanvaard, dat hier geen scherpe grens is te trekken en dat een kabinet zich van geval tot geval zal hebben te verantwoorden met betrekking tot de vraag of een bepaalde gedraging die achteraf blijkt het staatsbelang te hebben geschaad, niet had kunnen en moeten worden voorkomen.

De regering draagt verantwoordelijkheid voor de benoeming van de Prins in een aantal functies. Zij heeft hem in de uitoefening van die functies een grote bewegingsvrijheid gelaten.

Deze terughoudendheid ten aanzien van zijn doen en laten is altijd gegrond geweest op het vertrouwen dat leden van het Koninklijk Huis zich bewust zijn van de nauwe verwevenheid van hun privéleven met het staatsbelang en bij twijfel over de vraag of bepaalde contacten resp. activiteiten het staatsbelang mogelijk zouden kunnen schaden, tijdig met de verantwoordelijke ministers in overleg treden. Dit vertrouwen is ook gegeven aan Prins Bernhard,

Het gegeven vertrouwen maakt het te minder aanvaardbaar dat de Prins zich in zijn betrekkingen met Lockheed heeft gedragen zoals uit het onderzoek is gebleken. Het verzwijgen van deze gedragingen laat slechts ruimte voor activering van de ministeriële verantwoordelijkheid achteraf. Ze is tot uitdrukking gebracht in de instelling van de commissie en ze komt thans tot uitdrukking in de gevolgen die de regering aan haar oordeel verbindt.

De regering is tot de conclusie gekomen dat, hoewel van enige daadwerkelijke invloed van de Prins op het onderzochte aanschaffingsbeleid niet is gebleken, de handelwijze van de Prins het belang van de staat heeft geschaad. Daaraan dient het gevolg te worden verbonden, dat de Prins terugtreedt uit al die posities die tot een verwarring van functis en belangen hebben geleid of zouden kunnen leiden.

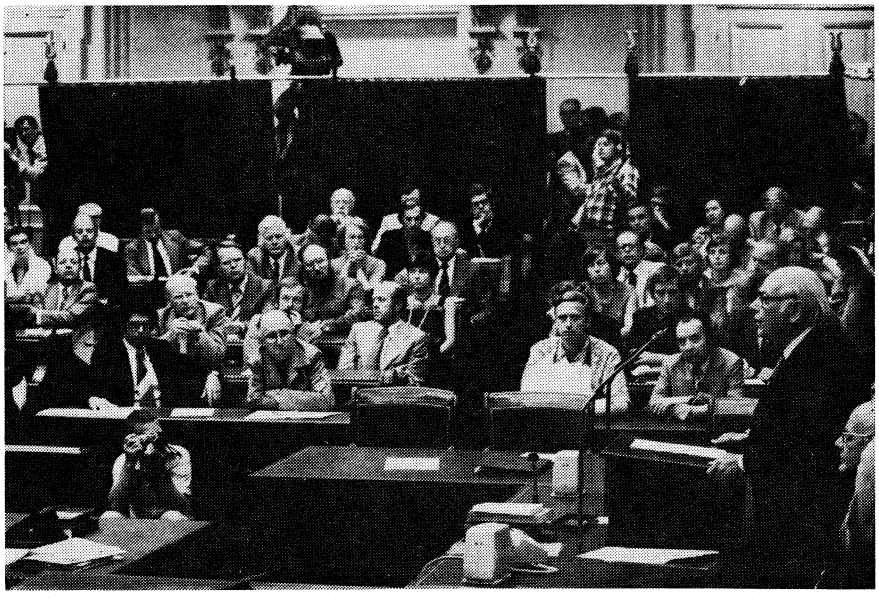

Minister-president Den Uyl, terwijl hij in de Tweede Kamer de regeringsverklaring ter zake van het rapport van de commissie van drie voorleest.

In overeenstemming met deze gevolgtrekkingen heeft Prins Bernhard verklaard uit het gebeurde de consequentie te trekken dat hij zijn banden met de krijgsmacht zal verbreken en alle daarmee samenhangende functies zal opgeven Tot die functies behoren met name het inspecteur-generaalschap van de krijgsmacht en de lidmaatschappen van de Algemene Verdedigingsraad en de Defensieraad Voorts heeft de Prins verklaard zijn functies in het bedrijfsleven te zullen neerleggen.

De regering is van oordeel, dat met het doorsnijden van deze banden waarborgen worden geschapen tegen het ontstaan van verhoudingen die thans aanleiding zijn geweest tot het activeren van de ministeriële verantwoordelijkheid,

De regering heeft voorts de vraag onder ogen gezien of de inhoud van het rapport van de Commissie noopt tot het openen van een opsporingsonderzoek dan wel van een gerechtelijk vooronderzoek. Met inachtneming van het beginsel van gelijkheid van rechtsbedeling beantwoordt zij die vraag ontkennend

Het instellen van een strafrechtelijk onderzoek kan zijn zin en bijgevolg zijn rechtvaardiging slechts vinden in het bestaan van een reële mogelijkheid dat een latere berechting tot een veroordeling zou kunnen leiden Die mogelijkheid ontbreekt voorzover het recht tot strafvordering, indien er van een delict sprake zou zijn geweest, inmiddels is verjaard

De uitoefening van het recht tot strafvordering, voorzover nog geen verjaring is ingetreden, zou een zeer geruime tijd vergen en, wat belangrijker is, het is zeer onzeker of uit een strafrechtelijk onderzoek tenslotte een voor berechting vatbare zaak zou resulteren, anders gezegd, of zich daaruit een strafbaar en nog vervolgbaar feit zou aftekenen

Dwingt deze stand van zaken reeds tot grote terughoudendheid, daarnaast heeft de regering, juist met het oog op de gelijkheid van rechtsbedeling, in haar overwegingen betrokken, dat Prins Bernhard door het bekendmaken van het rapport van de Commissie van Drie en door de conclusies die de regering daaraan verbindt al ingrijpende gevolgen van zijn gedragingen zal ondervinden

De regering heeft tenslotte overwogen dat het openen van een, naar verwachting zeer langdurig, strafrechtelijk onderzoek en vooral het instellen van een vervolging ernstige gevolgen zou kunnen hebben voor de positie van het staatshoofd. Die consequentie zou moeten worden aanvaard wanneer uit hetgeen overigens voor en tegen het aanspannen van een strafrechtelijk onderzoek kan worden aangevoerd, de dwingende conclusie zou voortvloeien dat een dergelijk onderzoek geboden is Uit het voorgaande blijkt dat dit niet het geval is In deze situatie wil het kabinet voor het intreden van zulke gevolgen geen verantwoordelijkheid nemen en heeft de regering besloten dat van het treffen van justitiele maatregelen dient te worden afgezien.

Het standpunt, dat de regering thans bekend maakt is uiteraard met Prins Bernhard besproken Prins Bernhard heeft eigen inzicht in en verantwoordelijkheid voor het gebeurde vastgelegd in de navolgende verklaring, gedateerd 23 augustus jl:

„Het rapport van de Commissie van Drie heeft mij ervan overtuigd dat m mijn Jarenlange vriendschappelijke relatie met enkele hooggeplaatste functionarissen van Lockheed mijn betrekkmgen met Lockheed zich verkeerd hebben ontwikkeld In het bijzonder heb ik daarbij niet die zorgvuldigheid in acht genomen, die op grond van mijn kwetsbare positie als echtgenoot van de Koningin en als Prins der Nederlanden vereist is Ik erken dit en betuig hierover mijn oprechte spijt Ik heb initiatieven, die mij werden voorgelegd, niet voldoende kritisch beoordeeld Ik heb brieven geschreven die ik niet had mogen verzenden Ik aanvaard hiervoor de volle venantwoordelijkheid en dus de afkeuring, die de Commissie daarover in haar rapport uitspreekt Ik heb kennis genomen van het standpunt nat de Regering inzake mijn gedragingen heeft bepaald Ik aanvaard de consequenties en zal de functies, die in dat verband zijn genoemd, neerleggen Ik hoop de gelegenheid te behouden het land te dienen en mede daardoor het vertrouwen in mij te herstellen

w g Bernhard

Het tweede deel van de opdracht van de commissie luidde „Voorzover het onder 1 genoemde onderzoek daartoe aanleiding geeft, mede na te gaan of bij beslissingen over het plaatsen van vliegtuigorders door overheidsinstanties, sprake is geweest van beinvloeding als gevolg van laakbare activiteiten van vliegtuigfabrikanten"

De regering heeft met voldaening kennis genomen van de conclusie van de commissie dat, hoewel bij het verrichte onderzoek is gebleken van pogingen van vliegtuigfabrikanten tot ongeoorloofde beinvloeding van het aanschaffingsbeleid deze hun uitwerking hebben gemist, zodat de commissie heeft kunnen concluderen dat op de gestelde vraag zonder voorbehoud een ontkennend antwoord kan worden gegeven.

Een democratisch bestel berust op delegatie van vertrouwen Zo'n bestel kan slechts functioneren als de grondslag van dat vertrouwen wordt bewaakt

De regering meent, dat zij door de instelling van de Commissie van Drie, door de openbaarmaking van het rapport, door haar standpuntbepaling als m deze brief gegeven en door de gevolgen die zij daaraan heeft verbonden, haar taak tot handhaving van de rechtsorde en tot bescherming van ons constitutioneel bestel heeft vervuld en vervult

Mijnheer de Voorzitter,

Hiermee besluit ik het weergeven van de inhoud van de brief van de regering, die de Kamer zal bereiken. Ik hecht eraan hier nog een enkel woord aan toe te voegen

De Commissie van Drie heeft de regering de keuze en de verantwoordelijkheid gelaten, delen van het rapport geen of slechts een beperkte verspreiding te geven. De regering heeft na ernstige afweging besloten alle door de commissie aan haar verstrekte gegevens openbaar te maken.

Juist onder moeilijke omstandigheden toont een volwassen democratie haar kracht, door niets te verbergen en niets te verbloemen

Deze volledige openbaarheid stelt u en ons volk m staat een oordeel te vormen over de bevindingen van de commissie en over het standpunt van de regering

Openheid maakt kwetsbaar, ze werkt ook bevrijdend. Ze schept een band en een gezamenlijke verantwoordelijkheid Eerlijk de feiten onder ogen zien maakt niet zwakker, maar sterker Waar dat besef aanwezig is, ontstaat het uitzicht om de teleurstelling en de verslagenheid van vandaag te boven te komen

De regering vertrouwt op de bereidheid om in saamhorigheid tot een zuiver oordeel te komen Dat zal ook de Koningin sterken in de voortzetting van de vervulling van haar taak die zij als een opdracht heeft aanvaard

Het is met deze overtuiging, dat de regering uitspreekt dat zij tot de genomen beslissingen haar plicht vervult tot handhaving van het recht en tot bescherming van ons grondwettelijk bestel"

Werkzaamheden van de commissie *van* drie

Na de instelling op 9 febr. van dit jaar heeft de ccmmissie van drie haar werkzaamheden verricht onder de grootst mogelijke geheimhouding, een geheimhouding, die tot de volledige publikatie van het rapport op 26 aug. gehandhaafd is.

Niettemin kan over de werkzaamheden van de commissie, alsmede over enkele andere ontwikkelingen, het volgende worden opgemerkt:

Op 14 febr. had de commissie een eerste onderhoud met prins Bernhard.

Op 25 febr. besloot de Zwitserse regering de commissie in Zwitserland toe te laten en haar in de gelegenheid te stellen haas werkzaamheden in Zwitserland vrijelijk te verrichten. (Zie ook pag. 153/3 e.v.-1976)

Premier Den Uyl deelde op 26 febr. op een persconferentie mede, dat de commissie zelf haar werkwijze bepaalt; de minister-president benadrukte de onafhankelijkheid van de commissie.

Op 2 maart werd namens de commissie meegedeeld, dat de commissie gesproken had met de heren Meuser, Weisbrod en met de voormalige minister van defensie ir. Visser.

Prins Bernhard besloot op 4 maart af te zien van een voorgenomen reis naar de VS. Op dezelfde dag gaf de voormalige KLM-directex Besançon een formele ontkenning uit, dat hij geld van Lockheed ontvangen zou hebben.

Op 5 maart maakte de commissie bekend een twintigtal personen, o.w een aantal bewindslieden, gehoord te hebben. Tevens werd bekend, dat de voor april in Hot Springs (VS) geplande Bilderberg-conferentie wegens de Lockheed-affaire was afgelast.

De Amerikaanse senaatscommissie-Church sloot op 10 maart haar werkzaamheden af.

Op 24 maart liet de commissie van drie weten zeker nog twee maanden nodig te hebben.

De commissie sloot op 19 maart met het Amerikaanse ministerie van ju-

De commissie van drie heeft op 29 maart met het departement van justitie van de VS een overeenkomst afgesloten over de uitwisseling van gegevens in de Lockheed-affaire Namens de commissie van drie tekende ambassadeur **A.** Tammenons Bakker (r.), voor de Amerikaanse regering tekende de onder-minister van justitie Richard Thornburgh

stitie een overeenkomst af over de uitwisseling van Lockheed-gegevens.

De commissie stuurde op 9 april premier Den Uyl een interim-bericht en zei, dat de Amerikaanse Lockheed-gegevens nog niet toegankelijk waren.

Premier Den Uyl kondigde op 14 april aan, dat de regering met de Amerikaanse autoriteiten zou overleggen over het tijdstip van publikatie van de Lockheed-gegevens.

Op 15 april werd meegedeeld, dat de Amerikaanse gegevens aan de commissie ter beschikking gesteld waren.

Op 24 april vertrok de commissie voltallig naar de VS, waar zij op 18 april nieuwe gegevens in haar bezit kreeg. De commissie sprak in Californië met een groot aantal huidige en voormalige medewerkers van Lockheed. Op 2 mei keerde de commissie terug uit de VS.

De commissie-leden Donner en Peschar vertrokken op 13 mei voor een nieuw bezoek van een weekend naar de VS.

Op 12 aug. werd het rapport van de commissie premier Den Uyl ter hand gesteld.

De minister-president deed op 13 aug. de ministerraad mededeling van de ontvangst van het rapport en hij lichtte per brief de Tweede Kamer in

Koningin Juliana onderbrak op 17 aug. haar vakantie in Porto Ercole in Italië voor overleg met de premier. Prins Bernhard reisde mee naar Soestdijk.

Op 23 aug. onderbrak koningin Juliana opnieuw haar vakantie voor overleg met de minister-president. Wederom reisde prins Bernhard mee.

Op 26 aug. bood minister-president Den Uyl het rapport van de commissie, te zamen met een beleidsconclusie van de regering, in een verklaring aan de Tweede Kamer aan. Het rapport werd in zijn geheel voor publikatie vrijgegeven.

Constitutioneel beraad koningin — minister-president

Over het constitutionele beraad tussen koningin Juliana en premier Den Uyl voor de publikatie van het rapport van de commissie van drie is naar buiten toe niets bekend geworden. In de pers en de andere media is echter uitvoerig gespeculeerd over de mogelijke inhoud van deze besprekingen. In deze speculaties werden de volgende veronderstellingen uitgesproken:

De bevindingen en conclusies van de commissie van drie zijn zo duidelijk en voor de prins belastend, dat negatieve beleidsconclusies van de regering — dat is kabinet en koningin te zamen — niet konden uitblijven. Zou het kabinet zo ver gaan een opsporingsonderzoek te openen, dan wel een gerechtelijk vooronderzoek m te stellen, dan zou dat leiden tot aftreden van koningin Juliana. Onder de dan bestaande omstandigheden zou de eerst aangewezen troonopvolgster, prinses Beatrix, er niet voor voelen de kroon te aanvaarden, Automatisch zou dan de oudste zoon van prinses Beatrix, prins Willem-Alexander, staatshoofd zijn. Wegens zijn minderjarigheid zou aanwijzing van een regent nodig zijn

Een dergelijke gang van zaken zou echter leiden tot een constitutionele crisis, waarin het hele bestaan van de monarchie ter discussie zou komen te staan. Ten einde een zodanige crisis te voorkomen zouden koningin en premier zijn overeengekomen niet tot gerechtelijke vervolging over te gaan.

Vooral in de buitenlandse pers wordt nog de speculatie uitgesproken dat de koningin zou overwegen om, als na de TK-verkiezingen van volgend voorjaar een nieuw kabinet is tot stand gekomen, alsnog te abdiceren.

Opzet van het rapport

Het in boekvorm gepubliceerde rapport van de commissie van drie telt 240 pagina's. Daarvan zijn 34 pagina's gewijd aan de weergave van de bevindingen van de commissie. Dit deel is ingedeeld in een voorwoord en zeven hoofdstukken.

In het voorwoord gaat de commissie in op het vraagstuk of het rapport, dan wel gedeelten daarvan, gepubliceerd kunnen worden. Een beslissing daaromtrent wordt aan de regering overgelaten.

In hoofdstuk één geeft de commissie een overzicht van de wijze waarop zij getracht heeft de haar gegeven opdracht te vervullen.

In de daarop volgende hoofdstukken is het eigenlijke verslag van de commissie vervat. Hoofdstuk twee is gewijd aan de relatie tussen prins Bernhard en Lockheed; in hoofdstuk drie wordt gesproken over het aanschaffingsbeleid van de Koninklijke Luchtmacht; hoofdstuk vier gaat over het aanschaffingsbeleid van de Koninklijke Marine in de periode 1967 t.e.m. 1975; in hoofdstuk vijf komt het aanschaffingsbeleid bij de KLM ter sprake; en in hoofdstuk zes wordt verslag uitgebracht over de resultaten van een onderzoek in een aantal financiële administraties. In hoofdstuk zeven, tenslotte, trekt de commissie conclusies uit het vergaarde materiaal.

De overige ruimte is gewijd aan de publikatie van een aantal bijlagen (genummerd 1 t.e.m. 6 en a t.e.m. f) en annexen (genummerd A t.e.m. E).

De bijlagen zijn de volgende:

1. Brief van de minister-president aan de Tweede Kamer d.d. 10 febr. 1976, waarin mededeling gedaan wordt van de instelling van de commissie.

2. Een verklaring van Prins Bernhard uit febr. 1976, waarin de Prins een ieder verzoekt volledige medewerking te verlenen aan het onderzoek van de commissie.

3. De tekst van een overeenkomst tussen het ministerie van justitie van de VS en de commissie van drie over het ter beschikking stellen van Amerikaans materiaal aan de commissie van drie, voor zover dat voor de te onderzoeken vraagstukken van belang is.

4. Een lijst van alle personen. die in het rapport en de annexen voorkomen.

5. De tekst van het verhoor van Lockheed-directeur A. C. Kotchian door de commissie-Church op 6 febr. 1976.

6. Het dagboek uit 1961 van Ernest Hauser, een voormalige employé van Lockheed.

a. De tekst van een verklaring van Daniël J. Haughton, een functionaris van Lockheed in de besloten zitting van de Church-commissie op 4 febr. 1976.

b. De verklaring van Kotchian in de besloten zitting van de commissie op 5 febr. 1976.

c. De verklaring van Edward S. Fife, een Lockheed-functionaris, in de besloten zitting van de commissie-Church op 4 maart 1976.

d. De verklaring van Haughton voor de Securities Exchange Commission (SEC) d.d. 5 t.e.m. 7 april 1976.

e. De verklaring van Kotchian voor de SEC d.d. 8 april 1976.

f. De verklaring van Hauser voor de SEC d.d. 12-13 jan. 1976.

De annexen bevatten het materiaal, resp. samenvattingen daarvan, dat de commissie bij haar onderzoek gebruikt heeft; dit zijn gesprekken die commissieleden met betrokkenen gevoerd hebben, verklaringen van betrokkenen en documenten. De annexen hebben achtereenvolgens betrekking op:

A. de relatie tussen Prins Bernhard en Lockheed;

B. Het aanschaffingsbeleid van de Koninklijke Luchtmacht;

C. Het aanschaffingsbeleid van de Koninklijke Marine in de periode 1967 t.e.m 1975;

D. Het aanschaffingsbeleid bij de KLM; en

E. de heer H. J. Teengs Gerritsen, tegen wie in een eerder stadium de verdenking geuit was, dat hij bij het corruptieschandaal betrokken zou zijn; de commissie heeft geen materiaal aangetroffen dat de beschuldigingen aan het adres van de beer Gerritsen bevestigt.

Inhoud van het rapport

Ruwweg samengevat komen de bevindingen van de commissie van drie hierop neer, dat de commissie geen ondubbelzinnig bewijs gevonden heeft, dat geld van Lockheed de prins bereikt heeft. Wel echter bestond terecht bij Lockheed de indruk, dat in totaal $ 1,1 mln bij de prins terecht gekomen is: in de jaren 1960, 1961 en 1962 is door Lockheed achtereenvolgens $300.000, $300.000 en $400.000 uitbetaald. In 1968 is nog eens $100.000 betaald.

Het geld werd betaald via de heren Meuser en Weisbrod (zie ook het verhoor van Lockheed-president Kotchian, pag. 149/2 e.v.-1976). De uiteindelijke plaats, waar het geld terecht gekomen is, heeft de commissie niet kunnen achterhalen; wel is duidelijk geworden, dat het geld in de jaren 1960, 1961 en 1962 van een Zwitserse bank is afgehaald door kolonel A. E. Pantchoulidzew, huisgenoot van prinses Armgard, de moeder van de prins Ook is gebleken. dat de heer Meuser en de prins in gezamenlijk overleg van dit geid $100.000 geschonken hebben aan gemeenschappelijke bekenden ,,van wie aan te nemen viel, dat zij uit financiële overwegingen financiële steun nodig hadden".

M.b.t. de $ 100.000 uit 1968 is komen vast te staan, dat dit is uitbetaald in de vorm van een cashier's cheque op naam van Victor Baarn; de cheque is waarschijnlijk op het Lockheed-kantoor in Genève afgehaald door iemand, die zich Victor Baarn noemde. Wie achter die naam schuilging heeft de commissie niet kunnen achterhalen.

Tenslotte is gebleken, dat de prins in 1974 een tweetal brieven aan Lockheed geschreven heeft, waarin hij de onderneming vraagt om betaling aan hem van commissiegelden tot een bedrag van $ 1 mln voor het geval de Nederlandse marine exemplaren van de Lockheed P-3-C Orion zou aanschaffen als een nieuw onderzeebootbestrijdingsvliegtuig als opvolger van de verouderde P-2-V Neptune. De betaling is niet doorgegaan, omdat de besbetreffende gelden uit de begroting van defensie geschrapt zijn.

De conclusies van de commissie van drie — hoofdstuk zeven van haar rapport — volgen hierna. Op pag. 574/3 wordt een begin gemaakt met de publikatie van de rest van het rapport van de commissie van drie (zonder de bijlagen en annexen).

Koningin Juliana en prins Bern'hard arriveren op Soestdijk in een onderbreking van hun vakantie in Porto Ercole, bedoeld voor overleg tussen de koningin en premier Den Uyl

HOOFDSTUK VII

Conclusies

1. Toen de Lockheeddirectie in 1959-1960 zeer serieus overwoog om een Jet-Star-vliegtuig aan Z.K.H. ten geschenke aan te bieden, waren daaraan ongeveer tien jaar van regelmatig en in toenemende mate vriendschappelijk contact tussen Z.K.H. en de heer Robert Gross vooraf gegaan. In die periode had Lockheed zowel op het gebied van de burger- als op dat van de militaire luchtvaart in Nederland goede zaken gedaan en de verkoop van de F-104 Starfighter, ook aan Nederland, vormde een gebeurtenis die het begrijpelijk maakt dat de suggestie van de heer Meuser tot een dergelijk geschenk in welwillende overweging werd genomen. Als gebaar van de heer Gross naar een goede vriend, maar ook als middel om de goede verhoudingen met Nederland voor de toekomst te bestendigen en als propaganda voor de eigen produkten was dit voor Lockheed een aantrekkelijke gedachte

Toen deze gedachte ter zijde moest wor-

den geschoven, omdat de uitvoering op grote praktische moeilijkheden stuitte, heeft de toenmalige top van Lockheed, opnieuw op suggestie van de heer Meuser, het idee opgevat oni Z.K.H. in plaats van een vliegtuig $ 1 mln te schenken. Een schenking van een dergelijk groot bedrag krijgt alleen in de relatie van Lockheed met de Prins en de betekenis die het bedrijf daaraan hechtte een overtuigende fundering.

Zodanige fundering ontbreekt ten enenmale aan het denkbeeld dat $ 1 mln zou hebben moeten dienen om grieven van de heer Meuser weg te nemen. Zelfs de meest welwillende berekening van de op geld waardeerbare onderdelen van die grieven levert niet meer op dan een geldsom die slechts een bescheiden fractie vormt van het metterdaad geschonken bedrag.

De lezing van de Prins, dat dit bedrag door Lockheed niet voor hem was bestemd, doch — mede naar aanleiding van zijn verzoek — aan de heer Meuser toegedacht zou zijn, is dan ook niet te rijmen met vaststaande feiten. Zelfs al zou Z.K.H. niet aanstonds hebben beseft, dat het om een z6 groot bedrag ging. dan moeten hem, bij het overleg, dat de heer Gross en diens ,,personal representative", de heer Smith, in de loop van sept. 1960 met hem pleegden, toch twee dingen zijn opgevallen. In de eerste plaats dat het gebaar van Lockheed met het oog op hemzelf en stellig niet ten behoeve van de heer Meuser werd gemaakt. In de tweede plaats dat, om welke redenen dan ook, de overmaking van het geld op een wel zeer ongebruikelijke en opvallend heimelijke wijze plaats moest vinden. Door zich deze dubbelzinnigheden te laten aanleunen, heeft de Prins er zelf toe bijgedragen om bij de Lockheed-organisatie de indruk te bevestigen dat hij de bestemmeling was van het geheime geschenk. Dat die indruk zeer werd versterkt door de inschakeling van de heer Pantchoulidzew als tussenpersoon behoeft geen betoog. Dat de Prins daarvan niets zou hebben-geweten, is niet wel denkbaar. Het antwoord op de vraag of de Prins inderdaad het miljoen dollar heeft ontvangen, moet derhalve niet zozeer in de verhouding van hem tot Lockheed of in die van Lockheed tot de heer Meuser worden gezocht, doch veeleer in zijn eigen betrekkingen ter zake tot de heer Meuser.

2. Langs twee wegen is gepoogd zekerheid te verkrijgen omtrent de ontvangst van het geld.

In de eerste plaats heeft de commissie getracht na te gaan, waar de via de heer Weisbrod en de heer Pantchoulidzew overgemaakte bedragen kunnen zijn terecht gekomen.

De Commissie heeft van de Prins de volgende schriftelijke verklaring ontvangen: ,,In aansluiting aan de besprekingen die tussen de ,,commissie van drie" en mij zijn gevoerd over bedragen van een mln en van een honderd duizend dollar, die in 1960, onderscheidenlijk 1968, door Lockheed zouden zijn uitbetaald, wil ik hierbij uitdrukkelijk verklaren, dat ik deze bedragen (of gedeelten daarvan) niet heb ontvangen, daarover niet direkt of indirekt, heb besihikt, noch'daarover thans, direkt of indirekt, kan beschikken, noch de verwachting heb daarover in de toekomst, direkt of indirekt, te kunnen beschikken.

Onder ,,beschikken" versta ik ook het plegen van overleg of het geven van aanwijzingen, van welke aard ook, over de wijze waarop anderen over de genoemde bedragen zouden dienen te beschikken.

Het vorenstaande lijdt alleen uitzondering in deze zin. dat er door een aan mij bekende persoon*) in overleg met mij is beschikt over een gedeelte ten bedrage van ongeveer 100.000 dollar van het eerstgenoemde bedrag van een mln dollar en wel ten gunste van enige gemeenschappelijke bekenden van wie aan te nemen viel, dat zij uit sociale overwegingen financiële steun nodig hadden.

Ik voeg hieraan toe dat dezelfde persoon mij een aantal jaren geleden heeft medegedeeld, dat hij voornemens was een belangrijk gedeelte van zijn nalatenschap aan het World Wildlife Fund te doen toekomen."

Van de heer Meuser is vernomen dat het mln, behoudens de $ 100.000 die naar geineenschappelijke vrienden zijn gegaan. op ,,een aantal andere rekeningen" is overgeboekt. Hoe en waarom het geld daar zou zijn terechtgekomen, of het er nog is en, zo ja, wie de rechthebbenden erop zijn. c.q. onder omstandigheden zullen zijn, heeft de Commissie niet kunnen ophelderen. Een aanvaardbare vorm van medewerking van de heer Meuser om deze vragen genoegzaam te beantwoorden, heeft zij niet kunnen verkrijgen.

Dientengevolge blijft het onzeker of inderdaad de gehele resterende $ 900.000 in het bereik van de heer Meuser zijn gekomen en gebleven, dan wel een deel zijn weg naar elders heeft gevonden. Evenzeer blijft onzeker wie op dat bedrag, of wat er ervan over is, rechten kunnen doen gelden.

Deze onzekerheden hangen samen met de ondoorzichtigheid van de betrekkingen terzake tussen Z.K.H. en de heer Meuser. Daartoe dragen enerzijds de geringe medewerking en de niet steeds geloofwaardige uitspraken van de heer Meuser bij. Anderzijds vormde menigmaal het slechte geheugen van Z.K.H., waarover deze zelf zich beklaagde, een belemmering voor het onderzoek. Dat de juistheid en volledigheid van diens uitspraken in het voorgaande wel eens moesten worden betwijfeld, moet mede in het licht hiervan worden verklaard. Evenwel zijn ook vaak voor de Prins bezwarende, doch kennelijk vergeten feiten slechts aan het licht gekomen ten gevolge van de onbevangen wijze, waarop deze aan het onderzoek heeft meegewerkt.

In de tweede plaats heeft de Commissie een accountantsonderzoek doen verrichten in de administratie van de Prins. De conclusie van het daarover aan haar uitgebrachte rapport was, dat in die administratie geen aanwijzing is te vinden dat enig deel van de door Lockheed overgemaakte gelden aan Z.K.H. is ten goede gekomen. Tegenover de, nooit volledig uit te sluiten, mogelijkheid dat, niettemin, Lockheedgelden, buiten zijn administratie om, de Prins of door hem aangewezenen zouden hebben bereikt, staat weliswaar de hiervoor weergegeven verklaring van Z.K.H., maar het feit dat de Prins de herkomst vaii de in Hoofdstuk VI vermelde $ 62.000 niet heeft kunnen ophelderen, tast, zolang die opheldering niet is gegeven, de geldigheid van die verklaring aan

3 Met de wetenschap van het in 1960-1962 geschonken mln heeft de leiding van Lookheed het blijkbaar aangedurfd om Z K H. in de loop van 1967-1968 bij herhaling te benaderen met verzoeken om inlichtingen en om interventie met betrekking tot de eventuele aanschaf van de P-3 Orion De in Hoofdstuk II opgesomde gebeurtenissen grijpen nauw ineen een verzoek om informatie en, eventueel, interventie inlichtingen van Z K H over de stand van zaken, nieuwe inlichtingen dat de zaak is misgelopen, met een aandulding dat de beslissing misschien nog tegen te houden zou zijn: aanbod van $ 500 000 door Lockheed als Z K H zich wil inspannen om de zaak ten goede te keren, weigering van dat aanbod omdat er niets meer te verhelpen valt: aanbieding van een geschenk als blijk van waardering In hun onderlinge samenhang blijken vele, ook door dergelijke aan enkele bronnen ontleende, feiten die hij zich niet meer kan herinneren De sterkste bevestiging vindt het hiervoor geschetste verloop van zaken trouwens in de toespelingen die daarop in de correspondentie van i974 worden gemaakt

Het grote, hem te Annecy aangeboden, bedrag is door Z K H weliswaar geweigerd, maar dit aanbod, dat alle trekken vertoont van een poging tot omkoping, is door de Prins blijkbaar niet als onoorbaar of ongepast ondervonden, althans het schijnt de goede verstandhouding met de betrokken Lockheedfunctionarissen niet te hebben verstoord Zijn weigering was, wat haar motivering aangaat, erg zakelijk en werd gebaseerd op de praktische onuitvoerbaarheid van het van hem verlangde Van een principiële afwijzing van zodanig verzoek aan de Prins der Nederlanden klinkt in de verkregen verklaringen niets door

Wat de enige tijd later aangeboden schenking van $ 100 000 betreft, loopt het spoor dat de Commissie heeft kunnen volgen dood op de cheque, die door een Zwitserse bank is afgegeven op de toch wel curieuze — naar moet worden aangenomen fictieve — naam van Victor Baarn Z K H heeft ook met betrekking tot deze $ 100 000 uitdrukkelijk verklaard, dat hij het bedrag niet heeft ontvangen, noch erover heeft beschikt De Commissie heeft geen bewijzen van het tegendeel gevonden

4 Het door Z K H. in september 1974 aan Lockheed gerichte verzoek om commissies over eventueel aan de Koninklijke Marine te leveren vliegtuigen, is een wederopneming van de in 1968 afgebroken draad. Het door hem in een eigenhandig geschreven brief, aan Lockheed gedane verzoek heeft ertoe geleid dat hij een bedrag van een mln dollar mocht verwachten, indien de Nederlandse regering tot het aanschaffen van de P-3 Orion zou overgaan De verholen dreiging, die in de tweede door Z K H. geschreven brief is vervat, en het beroep op de vele inspanningen door hem verricht om goede beslissingen in ons land te bewerkstelligen en verkeerde, op politieke overwegingen genomen, beslissingen tegen te gaan, vormen een geheel dat als hoogst bedenkelijk moet worden gekwalificeerd. De verwijzing naar 1960 (de dagen van Bob en Courtlandt Gross) en naar 1968, maken duidelijk hoezeer ook in de gedachtengang van Z K H. zèlf, dáár de aanzetten liggen van hetgeen in 1974 werd ondernomen Dat de bewuste brieven door anderen zijn ontworpen, is van ondergeschikt belang Z K H. kon niet in onzekerheid verkeren omtrent de betekenis van zijn brieven en hij draagt de volle verantwoordelijkheid voor de inhoud ervan.

Hoewel in de aan Lockheed verzonden brieven nergens wordt meegedeeld dat het de bedoeling van Z K H is het World Wildlife Fund van de door Lockheed aan hem te betalen commissies te laten profiteren — en wat zou meer voor de hand

---

* Z.K.H. heeft later verklaard dat hij met deze persoon de heer Meuser bedoelde.

hebben gelegen dan dat — stelt Z.K.H uitdrukkelijk dat dit van het begin af aan zijn bedoeling is geweest. De Commissie kan slechts vaststellen dat hier het gestelde goede doel de gebruikte middelen niet kon heiligen.

5. De betrekkingen van de Prins met Lockheed hebben zich verkeerd ontwikkeld Het aanbod van een vliegtuig was, hoe ongewoon ook. nog denkbaar als geste tegenover iemand van de positie en betekenis van de Prins. Doch toen daarvoor een schenking van geld in de plaats kwam. werden de betrekkingen onzuiver Daardoor heeft Lockheed het kunnen aandurven zich in 1968 aan de Prins op te dringen met ongepaste vragen en met aanbiedingen, die niet beslist genoeg van de hand zijn gewezen. En het is ermee geeindigd dat de Prins, zich aan Lockheed heeft opgedrongen met, even ongepaste, verzoeken om commissies Van het een kwam het ander; ware de gedachte aan gunsten voor hemzelf of voor anderen aanstonds door de Prins afgewezen, dan zouden zijn betrekkingen met Lockheed nooit dermate zijn verworden.

Nu ontsiert het gebeurde een in menig opzicht vruchtbare en bewonderenswaardige werkzaamheid op zeer verscheiden gebied In de verscheidenheid van 's Prinsen contacten ligt zelfs één der aanleidingen van het gebeurde; door zijn betrekkingen tot de vliegtuigindustrie, tot de militaire wereld en tot vele internationale organisaties, is het leggen van allerlei verbindingen voor hem gewoon, gaan op de meest uiteenlopende plaatsen deuren voor hem open en vormt hij voor velen een interessante bron van informatie Zulk een positie is mogelijk omdat de Prins der Nederlanden geen bevoegdheden, maar slechts invloed uitoefent, weinig macht, maar wel gezag bezit. Zij i. algemeen aanvaard, ook wel toegejuicht en bevorderd en meermalen voor nationale belangen benut — ook door de regering zelf Doch dit aanvaarden berust op het vertrouwen dat die veelzijdigheid van contacten niet tot een verwarring van functies en belangen zal leiden; van leden van het Koninklijk Huis wordt bij uitstek verwacht, dat zij dit vertrouwen niet beschamen.

Niet onaangeroerd mag blijven dat voor een lid van het Koninklijk Huis het ontvangen van, soms kostbare, geschenken niet ongewoon is Als blijk van sympathie of aanhankelijkheid aangeboden, komen zij voor weigering nauwelijks in aanmerking Zoals in Hoofdstuk VI vermeld, komt het vrij veelvuldig voor dat Z K.H , meestal ter gelegenheid van bijzondere gebeurtenissen, belangrijke bedragen van ondernemingen ten geschenke ontvangt met een door de gever, soms wel soms niet, uitdrukkelijk aangegeven charitatief doel Zou dan, zo kan men zich afvragen, het eventueel aanvaarden van een geschenk van Lockheed wél voor kritiek vatbaar zijn?

De Commissie meent van wel Het ging, zeker in 1968 maar ook reeds in 1960, om geschenken door Lockheed bestemd voor de Prins zèlf, die hun oorzaak vonden in een specifieke, verre van belangeloze, relatie en die ten doel hadden hem voor bepaalde ondernemingsbelangen gunstig te stemmen en de onafhankelijkheid van zijn oordeel aan te tasten Tegenover een onderneming als Lockheed, die in ons land vrijwel doorlopend in de markt is voor de verkoop van haar vliegtuigen, is het absoluut noodzakelijk zelfs de schijn te vermijden van beinvloedbaar te zijn. Door zijn gedrag heeft de Prins het tegendeel bewerkt en dit moet hem als hoogst onvoorzichtig en onverstandig worden aangerekend.

Mochten de aangeboden geschenken zijn oordeelsvormmg inderdaad hebben beinvloed, dan zou dit oordeel scherper moeten luiden. Doch daarvan is de Commissie niet gebleken. Wanneer de Prins zich in het Nederlandse aanschaffingsbeleid mengde, ijverde hij steeds voor wat naar zijn overtuiging de beste beslissingen waren Er is geen aanwijzing, dat hij in het aaiischaffingsbeleid ooit voor belangen is opgekomen die niet strookten met het Nederlandse belang, zoals hij dat zag.

Samenvattend koint de Commissie rot het oordeel, dat Z K H , in de overtuiging dat zijn positie onaantastbaar en zijn oordeel niet te beinvloeden was, zich aanvankelijk veel te lichtvaardig heeft begeven in transacties, die de indruk moesten wekken dat hij gevoelig was voor gunsten. Vervolgens heeft hij zich toegankelijk getoond voor onoorbare verlangens en aanbiedingen Ten slotte heeft hij zich laten verleiden tot het nemen van initiatieven die volstrekt onaanvaardbaar waren en die hemzelf en het Nederlandse aanschaffingsbeleid bij Lockheed — en. zo moet er thans aan worden toegevoegd, ook bij anderen — in een bedenkelijk daglicht moesten stellen

6 Dit brengt de Commissie tot het tweede punt van haar opdracht — te onderzoeken of de vliegtuagindustrie metterdaad laakbare invloed op het Nederlandse aanschaffingsbeleid heeft uitgeoefend Op die vraag kan zonder voorbehoud een ontkennend antwoord worden gegeven

Het beleid is op zakelijke wijze door de verantwoordelijke bewindslieden en de bevoegde deskundigen gevoerd Bij het onderzoek bleek een zekere overeenkomst tussen de reacties van deze personen op de ,,onthullingen" en die van het hogere technische en administratieve personeel van Lockheed Zoals die laatsten het als een smet op jarenlange toewijding en inspanning ondervonden dat de produkten van de onderneming hun succes ten dele aan onoorbare middelen te danken zouden hebben gehad, zo gevoelden ook de Nederlandse defensiefunctionarissen die werden gehoord, de veronderstelling dat het gevoerde beleid en de genomen beslissingen niet op uitsluitend zakelijke gronden zouden berusten, als een onverwachte blaam. die hen ernstig teleurstelde

Bij het onderzoek is weliswaar van pogingen tot ongeoorloofde beinvloeding van het aanschaffingsbeleid gebleken, doch deze hebben hun uitwerking gemist

Bij de Koninklijke Luchtmacht is het aanschaffingsbeleid meer specifiek gericht op het voorkomen van onoorbare beinvloeding door de, voornamelijk niet-Nederlandse, industrie dan bij de Koninklijke Marine het geval is Bij deze laatste wordt voor de aanschaffing van vliegtuigen een gelijksoortige procedure gevolgd als voor die van varend materieel. Daardoor zijn bij de luchtmacht de waarborgen meer toegespitst op de gevaren die bij de aanschaffing van vliegtuigen dreigen. Niettemin is in beide gevallen de kwetsbaarheid van het beleid voor ,,ongewenste" invloeden van buitenaf en van binnenuit, zij het op uiteenlopende wijze, tot een minimum teruggebracht Van enige invloed van Z K H op de in het raam van het aanschaffingsbeleid genomen beslissingen, is niet gebleken

Indien tenslotte een wens moge worden uitgesproken, dan is het dat door de staven, die de vereisten voor de te leveren wapens vaststellen, eenzelfde terughoudendheid in hun betrekkingen met de industrie worde betracht, als gebruikelijk is bij de afdelingen materieel.

Van misstanden bij het aanschaffingsbeleid, welke aanleiding zouden moeten geven tot algemene maatregelen of reorganisaties, is de Commissie niet gebleken

Eerste reacties

In de eerste reacties op de regeringsverklaring van 26 aug. overheersten verslagenheid en teleurstelling over de bevindingen van de commissie van drie

PvdA-fractievoorzitter Van Thijn zei met grote verslagenheid kennis te hebben genomen van de uiteenzetting van premier Den Uyl. Hij was met name verrast over de hardheid van de conclusies.

Wiegel, fractievoorzitter van de VVD, wilde met zijn standpuntbepaling wachten totdat hij het rapport nauwkeurig had bestudeerd. De VVD zal vooral rekening moeten houden met de positie van het koningshuis, want, aldus Wiegel, de VVD meent, dat de democratie het best gediend is met de constitutionele monarchie onder het Huis van Oranje.

KVP-fractievoorzitter Andriessen was onder de indruk van de gegevens uit het rapport. Hij had waardering voor de wijze, waarop de regering de zaak had aangepakt. Het niet instellen van een strafrechtelijk onderzoek zal zorgvuldig moeten worden bestudeerd, maar mr. Andriessen verwachtte niet, dat het oordeel van de KVP anders zal uitvallen dan dat van de regering.

CHU en ARP reageerden overeenkomstig; met de KVP hoopten zij, dat het TK-debat, dat voor 30 aug, beraamd was, sober zou uitvallen.

Dr. Drees, fractievoorzitter van DS'70, meende, dat in de regeringsverklaring niet voldoende tot uiting werd gebracht, dat Prins Bernhard zich zeer kwetsbaar had gemaakt in de twintig jaar, dat hij zich voor Nederland heeft ingespannen.

PSP-fractievoorzitter Van der Lek zei het onjuist te vinden, dat nu al zo gedecideerd wordt gezegd, dat er geen strafvervolging zal komen. Ook meende hij, dat er meer duidelijkheid moet komen in ,,de handel en wandel binnen het militair-industrieel complex".

D'66-fractievoorzitter Terlouw sprak van ernstige onthullingen, die aan ons staatsbestel schade hebben toegebracht.

Dat de monarchie niettemin niet aan het wankelen gebracht was schreef Terlouw toe aan de integriteit van de Koningin.

Het commentaar van de Lockheed-fabrieken op de resultaten van het Nederlandse onderzoek was karig. President-directeur Robert W. Haack zei, dat de nieuwe directie van Lockheed openhartig met de commissie heeft samengewerkt. ,,Wij betreuren de gebeurtenissen, die in het rapport van de Nederlandse commissie zijn onthuld".

Joseph E. Johnson, ere-secretaris-generaal van de Bilderberg-groep in de VS (prins Bernhard is voorzitter van de Bilderberg-conferentie) weigerde commentaar te geven. Hij kon niet zeggen, of de conclusies uit het rapport het vertrouwen van de Bilderberg-groep in haar voorzitter zou aantasten. Voor het moment voorzag hij geen wijziging in de relatie met de Prins.

De KLM. waarvan Prins Bernhard buitengewoon commissaris was, betreurde het besluit van Prins Bernhard om terug

te treden zeer ,,Maar', zei een woordvoerder van de KLM, ,,de KLM respecteert de beweegredenen voor zijn besluit"

Fokker-VFW. waarvan de prins ere-commissaris was, wilde voorlopig geen commentaar geven op het besluit van de prins zijn functies in het bedrijfsleven neer te leggen

Perscommentaren

In de binnenlandse en buitenlandse pers is veel aandacht aan de regeringsverklaring en het rapport van de commissie van drie geschonken. In de commentaren in de Nederlandse pers overheerste teleurstelling over de gebleken feiten, naast een zekere opluchting, dat de onthullingen niet hebben geleid tot een constitutionele crisis. Enkele citaten:

NRC/Handelsblad (lib.):

Teleurstelling en verslagenheid. Zo beschrijft de regeringsverklaring met recht de gevoelens die de inhoud van het rapport-Donner wekt. Teleurstelling over het feit dat de echtgenoot van de Koningin zó onzorgvuldig, zó onachtzaam kon zijn bij het onderhouden van allerlei contacten die hem als lid van het koninklijk huis zowieso al kopschuw hadden moeten maken. Verslagenheid omdat bevindingen van de commissie-Donner, ondanks het uitblijven van definitieve bewijzen, overweldigend aanduiden dat smeergelden hun weg wisten te vinden naar prinselijke zakken. Het opduiken van kolonel Pantchoulidzew, levensgezel van de moeder van de Prins, als uiteindelijke ontvanger van het eerste miljoen dollar van Lockheed en de correspondentie van Prins Bernhard met Lockheed in 1974, die ten doel had commissie voor de aankoop van vliegtuigen door de Nederlandse marine te verkrijgen, vormen schokkende onthullingen in een rapport dat toch al Op bijna elke bladzijde voor onaangename verrassingen zorgt.
De oprechte spijt van Prins Bernhard is meer dan op zijn plaats, zijn aftreden uit alle openbare functies onvermijdelijk en gewenst. De verdiensten van de Prins, die in de verklaring van de regering met fairness genoemd worden, doen hieraan niets af.
Met het rapport van de commissie-Donner op tafel kan moeilijk tot iets anders besloten worden dan tot het grondig beperken van de officiële invloed en armslag van de Prins, want juist deze hebben bij buitenlandse ondernemingen tot de onjuiste conclusie geleid dat de Prins der Nederlanden kon worden gezien als een agent van hun belangen.
De regering komt lof toe. Minister-president Den Uyl heeft in de zeer moeilijke omstandigheden die het Donner-onderzoek schiep een vlekkeloze prestatie geleverd. De instelling van de commissie van onderzoek was juist, de geheimhouding tijdens het onderzoek afdoende, de afwikkeling overtuigend en de uiteindelijke openheid van de resultaten van het onderzoek gelukkig.
Ook het standpunt van de regering dat uit opportuniteitsoverwegingen niet moet worden overgegaan tot een strafrechtelijk onderzoek verdient steun. Want ook wie verbijsterd is over de mate waarin de resultaten van het Donner-onderzoek het terrein van het strafrecht raken of betreden zal gevoelig moeten zijn voor de overwegingen dat Prins Bernhard alle ingrijpende gevolgen van zijn gedrag zal ondervinden en dat het instellen van een vervolging de positie van het staatshoofd in het geding zal brengen
Bovendien hoe onbevredigend deze constatering ook is, valt een groot deel van de eventuele strafbare feiten onder verjaring, terwijl eraan getwijfeld moet worden of een strafrechteliik onderzoek naar de nog niet verjaarde feiten op korte termijn tot meer afdoende resultaten zou leiden dan de conimiásie-Donner geboekt heeft Want aeze commissie heeft, het blijkt uit de stukken, grondig werk verricht, dat overigens nog extra bewondering afdwingt door de overzichtelijkheid van de presentatie en de directe, onambtelnke still waarin het rapport geschreven is

Trouw (prot.-chr.) noemde de publikatie van het rapport een ,.voorbeeldig precedent van vertrouwen in de openbaarheid" en complimenteerde de commissie van drie, dat zij niet heeft volstaan met ,,natte-vinger-werk".
,,De regering heeft duidelijk gezien hoe en waar de persoonlijke en staatkundige zaken zich verstrengelden, maar zij heeft onmiddellijk daarop weer onderscheid gemaakt, waardoor een constitutionele crisis werd voorkomen. De regering dient daarvoor te worden geprezen".
Trouw heeft een .,nare bijsmaak", doordat de prins in februari nog de berichten uit Washington ontkende en pas nu, geconfronteerd met het gedegen speurwerk van de drie mannen, zijn verklaring aflegt.
Staatkundig ontdekt Trouw een winstpunt: het inzicht, in de positie van hooggeplaatsten kan er nl. door worden verdiept en als daaruit de betrokkenen hun lessen leren, dan is er een positief punt gescoord.

De Volkskrant (onafh progr) vindt, dat openbaarmaking van alle feiten onvermijdelijk was en dat er geen pijnlijke passages onder tafel hadden moeten verdwijnen
,Het is te hopen, dat dit wezenlijk onderdeel van democratisch gebeuren niet met welke nevenmotieven ook — tot inzet van politieke strijd wordt gemaakt"
De conclusies van commissie en regering kunnen in geen geval als hardvochtig of overdreven worden gekenschetst — in feite worden nogal neutrale termen gebruikt voor een regelrecht schriftelijk verzoek aan Lockheed om een groot bedrag toe te stoppen, als de bestelling van de Orion-3 door zou gaan
De vraag rijst nu, of het terugtrekken van de prins uit openbare functies voldoende is voor het levensgrote probleem van de ministeriele verantwoordelijkheid en de openbare functies van leden van het Koninklijk Huis Een stelsel, dat het risico van ontsporing dermate in zich draagt moet op de helling of de ministeriële verantwoordelijkheid dient tot het minimum te worden beperkt, of die verantwoordelijkheid moet feitelijk veel nauwkeuriger worden waargemaakt
Over een eventuele strafvervolging van de prins zei de Volkskrant de verklaring van Den Uyl niet overtuigend te vinden , De woordkeuze maakt duidelijk dat algemene overwegingen van staatsbelang een grote rol hebben gespeeld
Vermoed kan worden, dat doorzetting van een strafrechtelijk onderzoek tot aftreden van het staatshoofd zou hebben geleid De gevolgen daarvan zouden in het licht van de huidige verhoudingen niet te overzien zijn Waar de regering al huiverde om op juridische gronden tot strafvervolging over te gaan, heeft dit gegeven terecht de doorslag gegeven.

De Telegraaf (cons) stelde, dat het kabinet-Den Uyl in een juiste taakvervulling ,,onontkoombaar en met spijt' een oordeel aan het rapport van de commissie-Donner heeft verbonden, een oordeel, dat in overleg met de koningin tot stand is gekomen, waarbij de prins zijn spijt over het gebeurde heeft betuigd.
.,Waardering voor het werk van de commissie-Donner, respect voor de beslissing van het kabinet als het hoogste bestuurscollege in ons land en eerbied voor het standpunt van de koningin vereisen aanvaarding van de getroffen beslissingen, Daarmee wordt de rust rond ons koningshuis en het nationale belang gediend".

Algemeen Dagblad (neutr.) sprak van de ,,wijze drie", die gezorgd hebben, dat de vragen, die blijven, niet meer belangrijk zijn. De democratie in ons land is sterk gediend met dit rapport.
Wat de prins betreft, hij werd kennelijk gezien als een knooppunt, waarlangs vele grote zaken geleid Konden worden en hij heeft veel te laat ingezien hoe er misbruik van hem werd gemaakt.
Het AD zette vraagtekens bij de verklaring van de prins, dat het rapport hem tot de overtuiging heeft gebracht, dat hij grote fouten heeft gemaakt. Dat wijst er immers op, dat hij voor het rapport verscheen gemeend moet hebben, dat er niets aan de hand was. Gegeven alle feiten in het rapport is dat verbijsterend, aldus het AD. Er was ons veel bespaard gebleven, als hij veel eerder tot dit inzicht gekomen was, waarvan hij nu blijk geeft.
Toch, binnen ons democratisch bestel, blijft er plaats voor prins Bernhard.

Het Vrije Volk (soc.) schreef, dat de feiten nog ernstiger zijn gebleken dan het blad had verwacht, en dat, terwijl Het Vrije Volk van het begin af aan weinig optimistisch is geweest.
Het blad is het niet eens met de regering, dat er geen gronden tot strafvervolging zouden zijn, maar wel vindt de krant het ongewenst om tot vervolging over te gaan; de prins is genoeg gestraft en de koningin zou in feite gedwongen worden af te treden.

De Waarheid (comm) betoogde onder de kop ,,Het moeras", dat ,,er onder dwang een klein stukje van het deksel is opgetild De praktijken van het wapenkapitaal walmen ons tegemoet met corruptie, ontaarding en ondermijning van de democratie".
Ook stelde De Waarheid. ,,Het gaat erom de eenheid te smeden terwille van de vrede en de veiligheid van ons land, voor drastische vermindering van de bewapsning, voor de democratische en sociale rechten van de werkers, voor verhoging van het loen en van de koopkracht en tegen manipulaties van het buitenland, die Nederlandse belangen op het spel zetten."

Het Parool (onafh.) stelde o.m.: ,,Prins Bernhard heeft zijn naoorlogse rol in Nederland opgebouwd in nauw overleg met en onder verantwoordelijkheid van alle kabinetten, die wij na 1945 hebben gehad, met inbegrip van het huidige. De aard van het rapport van de commissie-Donner bracht met zich mee, dat alle aandacht zich richt op het falen van de prins in de kwaliteit van zijn omgang en contacten met de internationale lobby van de militaire industrie. Natuurlijk was dat punt in het geding sinds in de Verenigde

Staten mededelingen werden gedaan, die twijfels deden rijzen aan de rol van de prins in die contacten
Maar fundamenteler voor ons staatsbestel is de vraag naar de politieke en staatsrechtelijke verantwoordelijkheid voor het ontstaan van de situatie, waarin wat nu aam de oppervlakte gekomen is mogelijk werd In ieder geval kan gezegd worden, dat de opeenvolgende kabinetten en het parlement, daarin gesteuna door een groot deel van de publieke opinie, een belangrijke medeverantwoordelijkheid dragen "

Het Reformatoriscn Dagblad schreef: ,,Ook hier bleek weer hoezeer de zonde ons brengt op een hellend vlak Het ging immers met de prins van kwaad tot erger. Een strafvervolging wil de regering niet instellen Gelukkig maar. Niet omdat de prins straffeloos van alles kan doen, maar omdat hij nu al genoeg gestraft is."

Het Financieele Dagblad zei ,,Wij geloven niet, dat op deze wijze de monarchie schade zal oplopen als gevolg van het menselijk falen van de prins. De persoon van de koningin en de hoge morele normen, die zij aanlegt bij de vervulling van haar koningschap zijn daar borg voor, naast de strenge toepassing van de staatkundige beginselen, die onze monarchie beheersen en die de regering trefzeker heeft toegepast "

The Guardian (Londen)schreef om ,,Dat Lockheed ook maar de wens had om de echtgenoot van de koningin om te kopen — of hij het nu aannam of niet — is het werkelijke schandaal in deze zaak Het geeft geloofwaardigheid aan het cynische argument, dat men hoort in louche zakenkringen, dat iedere man zijn prijs heeft Wellicht is dat ook zo en weet de man het niet tot hem het bedrag wordt aangeboden
Het misbruik, dat prins Bernhard heeft toegegeven, noch de beschuldiging tegen de voormalige premier van Japan, zouden ooit bekend zijn geworden, als er geen openheid in het systeem van regeren had bestaan, dat sinds kort wordt nagestreefd in de Verenigde Staten en geen wil bij de gewone burgers daarvan gebruik Ze maken "

The Daily Telegraph (Londen) meende: ,,De kritiek op prins Bernhard zal ook vergezeld gaan van sympathie. Als een intelligente, energieke en innemende persoonlijkheid had hij zich geheel gewijd aan de opbouw van een voor hem bevredigende rol overeenkomstig zijn persoonlijkheid. Hij was onvermoeibaar en zeer succesrijk in het bevorderen van nieuwe markten voor de Nederlandse industrie, in het bijzonder in moeilijke tijden. Dat hij iets van een playboy had, was algemeen bekend en, alles bij elkaar genomen, werd dit ook geaccepteerd als deel van het pakket. Hij heeft nu zijn vrouw en zijn aangenomen vaderland een zeer grote schok van hartzeer bezorgd. Beide werkelijk zeer goede vrienden van Groot-Brittannië dienen wij onze sympathie te betuigen en te bemoedigen in een zeer pijnlijke beproeving."

Tagesanzeiger (Zürich): ,,Men mag gerust aannemen, dat koningin Juliana er slechts met moeite van overtuigd kon worden de door haar ministers voor noodzakelijk gehouden oplossing van een degradatie en ondubbelzinnige veroordeling van prins Bernhard te aanvaarden zonder daaruit de consequentie van troonsafstand te trekken. Juliana moet zich ervan bewust geweest zijn, dat haar vertrek onder dergelijke omstandigheden een constitutionele crisis met verstrekkende gevolgen voor het land zou hebben opgeroepen."

Generalanzeiger (Bonn) „De terechtwijzing aan het adres van de prins zal afbreuk doen aan de glans van de monarchie waarin mensen die behoefte hebben aan voorbeelden, zich willen spiegelen Het tijdstip van troonopvolging komt thans sneller naderbij dan de bedoeling was Kroonprinses Beatrix en prins Claus staan klaar voor het moment waarop zij worden geroepen
Het ,,Claus raus", waarin enkele Jaren geleden anti-Duitse sentimenten werden geventileerd, is reeds geruime tijd geleden verstomd Dit sympathieke paar, dat ook in brede links-politieke kringen wordt gerespecteerd, is een kapitaal, waarop Nederland te allen tijde kan terugvallen "

L'Aurore (Parijs): ,,Bernhard geeft zijn functies op om een proces te vermijden. Koningin Juliana zou nooit een dergelijk proces tegen haar man hebben aanvaard. Juliana blijft; men zal de troon redden. Maar het is waarschijnlijk, dat de vorstin in 1977, na de algemene verkiezingen in mei. zal aftreden. om. in stilte en teruggetrokkenheid, zich bij haar man te voegen, die zij als een tijgerin heeft verdedigd."

Corriere della Sera (Milaan): ,,De val van Bernhard is niet alleen maar het einde van een politieke figuur. Zijn terugtreden geldt niet slechts zijn persoon, maar ook een opvatting, die hij had kunnen verpersoonlijken, wanneer hij een politieke figuur zou zijn geweest. De geloofwaardigheid, die door Bernhard op het spel is gezet, heeft eeuwenoude wortels en leeft niet uit de kracht van leuzen, maar uit een ander wereldbeeld."

Republica (Rome): ,,Een blik naar Den Haag volstaat om het verschil te zien tussen een echte democratie en een operette-democratie. Vergeleken met Nederland moet Italie [dat ook een Lockheed-schandaal kent] het schaamrood naar de kaken stijgen "

Debat Tweede Kamer

In de Tweede Kamer werd op 30 aug. een debat aan de regeringsverklaring van 26 aug. gewijd. Het bleek, dat de TK in overgrote meerderheid instemde met de beleidsconclusies van het kabinet, zoals die op 26 aug. door premier Den Uyl waren geformuleerd.
Alleen de PSP meende, dat tegen prins Bernhard een gerechtelijk vooronderzoek geopend moest worden. Een motie van die strekking, ingediend door de PSP-er Van der Lek, werd aan het eind van het debat verworpen met alleen de twee stemmen van de PSP-fractie voor.

Hieronder meer details

Het debat werd geopend door VVD-fractievoorzitter Wiegel, die begon met te stellen, dat de gedachtenwisseling niet tot politieke strijd hoefde te leiden Wiegel sprak waardering uit voor het werk van de Commissie van Drie De VVD deelde de conclusies, die de regering op basis van het rapport getrokken had
Wiegel vroeg nadere inlichtingen over het functioneren van de ministeriële verantwoordelijkheid voor de niet-onschendbare leden van het Koninklijk Huis.
Ook vroeg Wiegel opheldering over een passage in het rapport van de commissie van drie, waarin gezegd werd, dat Lockheed pogingen gedaan had om leden van de TK te beïnvloeden in de tijd, dat over de aanschaf van de Starfighter beslist moest worden.
Nadere opheldering vroeg Wiegel ook over de manier, waarop de militaire staven zich gedragen bij vliegtuigaankopen. De Commissie heeft nl. de wens uitgesproken. dat deze staven een zelfde terughoudendheid zullen betrachten als gebruikelijk is bij de afdelingen Materieel van het ministerie van defensie.

Drs. E. van Thijn, fractievoorzitter van de PvdA deelde mee, dat ook zijn fractie akkoord ging met het regeringsbeleid en tot de conclusie gekomen was, dat geen strafrechtelijke vervolging tegen de Prins inoest worden ingesteld.
Van Thijn vroeg van de regering nieuwe voorstellen over het functioneren van de ministeriële verantwoordelijkheid aan de hand waarvan de TK over dit vraagstuk van gedachten kon wisselen. Hij meende, dat er een veel duidelijker structuur voor de verantwoordelijkheid van ministers voor het gedrag van leden van het Koninklijk Huis moest komen.
Een veeg teken vond Van Thijn het, dat de Commissie van Drie zo weinig aandacht heeft besteed aan de rol en de invloed van het parlement bij de discussies over vliegtuigaankopen.

Namens de KVP-fractie sprak fractievoorzitter Andriessen waardering uit voor het kabinetsbeleid. Hij maakte nadrukkelijk een compliment aan het adres van de aankoopbureaus van de luchtmacht en de marine, nu de commissie Donner had vastgesteld, dat laakbare beïnvloedingsmogelijkheden daar geen enkel succes hebben gehad. Mr. Andriessen vroeg om meer duidelijkheid over de vraag wie wel en wie niet tot het Koninklijk Huis gerekend moeten worden.
Evenals andere woordvoerders vroeg mr. Andriessen, dat de geruchten over benadering van leden van de vaste Kamercommissie van defensie van de kant van Lockheed diepgaand onderzocht zullen worden.

ARP-fractievoorzitter mr. Aantjes pleitte eveneens voor bezinning op het functioneren van de ministeriële verantwoordelijkheid voor gedragingen van niet-onschendbare leden van het Koninklijk Huis. Een herhaling van het gebeurde zou naar zijn oordeel fataal zijn. ,,Had de regering niet zo voorzichtig gehandeld en had de Koningin niet de bovenmenselijke bereidheid opgebracht ook nu de zuiverheid van de constitutionele verhoudingen boven haar eigen belangen te stellen, onze monarchie zou ernstig in gevaar zijn gekomen", aldus mr. Aantjes.

De vice-voorzitter van de CHU-fractie. Van der Mei, meende dat nadere regels voor de ministeriële verantwoordelijkheid niet nodig waren.

DS'70 fractievoorzitter Drees meende, dat het kabinet in deze kwestie constitutioneel juist gehandeld had. Ook was de ministeriële verantwoordelijkheid goed tot zijn recht gekomen. Zolang ministers geen signalen krijgen dat er foute dingen gebeuren hebben zij geen reden tot ingrijpen. Toen er begin van dit jaar wel signalen kwamen. tot maatregelen overgegaan door t instellen van d ommissie. Er is dus bestuurlijk juist gehandeld, aldus Drees

PPR-fractievoorzitter De Gaay Fortxnan benadrukte de noodzaak van een parlementaire enquete naar wapenaankopen

CPN-fractievoorzitter Bakker zag het rapport als een ,,blikopener" op de verwerpelijke werking van de bewapeningswedloop. De kernvraag lag voor hem bij het tot stand komen van NAVO-beslissingen. Het grote kapitaal steunt daarbij op complete regeringen.

GPV-fractievoorzitter Jongeling en de heer Beuker van de RKPN meenden o.m., dat er te veel ,,show" gemaakt was met de openbaarheid van het rapport.

D'66-fractieleider Terlouw drong aan op nadere regels voor de handel en wandel van het koningshuis. ,,Veel jonge prinsen groeien op en zullen straks hun maatschappelijke taak willen hebben. Kunnen en willen de ministers de verantwoordelijkheid daarvoor dragen of verdient het de voorkeur hen buiten die verantwoordelijkheid te brengen?

De PSP-er Van der Lek begaf zich niet in dergelijke staatsrechtelijke beschouwingen. Hij mrende, dat het koningschap moest worden afgeschaft, omdat het een belachelijke en wrede instelling is, die — zoals nu was gebeurd — wel tot de grootste problemen moet leiden. Van der Lek zag niet in, dat de koningin in een onmogelijke positie nioest komen bij een strafrechtelijk onderzoek tegen haar echtgenoot.
Hij achtte zo'n onderzoek nodig terwille van de gelijkheid van rechtsbedeling. Daarbij herinnerde hij eraan, dat de regering bij de instelling van de Commissie van Drie had laten weten, dat een strafvervolging vanzelfsprekend zou zijn bij een vermoeden van een strafbaar feit. In zijn antwoord kondigde premier Den Uyl de spoedige indiening aan van een wetsontwerp over de regeling van het lidmaatschap van het Koninklijk Huis. Daarbij zou wellicht differentiatie mogelijk zijn t.a.v. verschillende leden van het Huis.

De niinister-president zei medewerking toe, mocht de Kamer besluiten tot het instellen van een onderzoek naar de gang van zaken bij wapenaankopen.
De premier stelde, dat de ministeriële verantwoordelijkheid voor de niet onschendbare leden van het Koninklijk Huis slechts gemotiveerd is, als het staatsbelang in het geding is. Daarbuiten moet hen de vrijheid in de privé-sfeer gelaten worden. Den Uyl erkende, dat daarmee overigens nog geen sluitend antwoord gegeven is op de vraag, waar en wanneer het staatsbelang precies in het geding komt
Prins Bernhard heeft gewerkt als inspecteur-generaal van de krijgsmacht. In die functie werkte hij onder directe verantwoordelijkheid van de minister van defensie. Maar de prins heeft ook wel op eigen initiatief gehandeld en daarbij kan de ministeriële verantwoordelijkheid pas achteraf werken. Daarbij komt, dat de prins nooit los gezien kan worden van zijn status van Prins der Nederlanden.
Den Uyl verklaarde, dat het gevoerde beleid gericht geweest was én op het handhaven van de rechtsorde én op de bescherming — ,,dwars door deze beproeving heen" — van ons constitutioneel stelsel Volgens Den Uyl hebben daarom diegenen zich vergist, die ijverig gespeculeerd hebben dat de commissie van Drie een doofaoffunctie zou hebben (Staatscourant, Kamerstukken, De Volkskrant, Trouw, Het Parool, NRC/H'blad, Algemeen Dagblad, De Telegraaf)

LATI'NS-AMERIKA

PERU

MILITAIRE OPSTAND MISLUKT, WIJZIGING REGERING

Generaal Fernandez Maldonado, chef van de generale staf van het leger en premier, heeft op 10 juli meegedeeld dat een poging van generaal Carlos Bobbio Centurion, commandant van het militaire opleidingscentrum in Chorillos het wettige bewind omver te werpen was mislukt
De opstand van generaal Bobbio Centurion was een gevolg van zijn weigering akkoord te gaan met vroegtijdige pensionering. die normaal in 1981 had moeten plaats vinden. Een aantal officieren van het opleidingscentrum had zich bij de generaal aangesloten.
Volgens een officieel communiqué hadden de opstandelingen, die zich hadden verschanst in een kazerne, niet de bedoeling gehad het revolutionaire proces in Peru aan te vallen. Toen zij bemerkten dat antirevolutionaire groeperingen de opstand voor hun eigen anti-nationale doelstellingen wilden gebruiken hadden zij besloten hun verzet op te geven omdat zij ,,de institutionele eenheid en trouw aan het vaderland boven alles stelden".
Bobbio Centui-ion wordt gerekend te behoren tot de conservatieve kringen in de strijdkrachten.

Ontslag *premier* Maldonado

Op 16 juli trad premier Maldonado, die tevens minister van oorlog is, af. Tot zijn opvolger in beide functies werd benoemd generaal Guillermo Arbulu Galliani. Verder werden nieuwe ministers van buitenlandse zaken, landbouw en voedselvoorziening benoemd t.w. resp. José de la Puente i.p.v. generaal Miguel de la Flor Valle, generaal Luis Arbulu-Ibanez i.p.v. gen. Enrique Gallegos, en schout-bij-nacht Jeronimo Caferata i.p.v. schout-bij-nacht Isaias Paredes.

De nieuwe premier is 55 jaar oud en heeft verscheidene functies binnen het Peruviaanse leger bekleed. Sinds 1943 is hij officier bij de genie. Hij is onder meer directeur van de genieschool geweest en heeft de leiding gehad van de logistiek en van de organisatie voor doctrine en instructie Hij heeft verschillende cursussen gevolgd in de VS.

Le Monde, NRC/H'blad (19/22-7) geeft de volgende toelichting:

Generaal Jorge Fernandez Maldonado, die afgelopen vrijdag (16-7) ,,op zijn verzoek" ontslag werd verleend als premier van Peru, stafchef van het leger en minister van oorlog was de laatste tijd meer dan ooit een symbool geworden Hij was immers een van de laatste vertegenwoordigers van de eerste fase van het revolutionaire proces dre kampte met een regering die steeds meer naar een ,,politiek realisme" overhelde
Vanaf oktober 1968 was hij als jonge kolonel een van de grootste steunpilaren van de toenmalige president Juan Velasco, die nog aarzelende officieren wilde winnen voor een reeks radicale hervormingen Toen in maart 1969 het ministerie van energie en mijnbouw in het leven werd geroepen, kreeg hij de portefeuille Meer dan zes jaar voert hij een nationalistische politiek waarbij hij steeds meer de winning van de Peruviadnse bodemrijkdommen, die tot dan toe in handen van Amerikaanse bedrijven waren, aan zich trekt.
In zijn redevoeringen voer Fernandez Maldonado veelvuldig uit tegen het imperialisme" en het ,.neokolonialisme", terwijl de traditionele partijen ook steeds een veeg uit de pan kregen.
Na de staatsgreep van augustus 1975, die president Velasco ten val brengt, werd hij stafchef van het leger Op 31 januari kreeg hij tegelijkertijd de functies van premier, ininister van oorlog en stafchef van het leger. Links vierde die geruststellende benoeming met voldoening Maar dit was ten onrechte want generaal Fernandez Maldonado kreeg die sleutelpost op een moment dat een nieuwe koers van het regime onherroepelijk leek.
Tegenover de groeiende economische crisis moest hij het vertrouwen van de investeerders zien te herwinnen, het proces van ingrijpende veranderingen proberen af te remmen Belangrijke toegezegde hervormingen werden steeds weer uitgesteld, het „Tupac Amaru"-plan, waarin het hele hervormingsprogramma werd beschreven. werd net voor de publikatie door conservatieve officieren tegengehouden
Op het offensief van deze laatsten reageerden generaal Fernandez en zijn aanhangers nauwelijks. Er moesten geen voortijdige beslissingen worden genomen, zo vonden zij, en ze gaven er de voorkeur aan af te wachten tot het conservatieve economische beleid zelf zou bewijzen onmachtig te zijn om de crisis op te lossen. Een al te duidelijke verdeeldheid binnen de strijdkrachten zou voor een politiek geïsoleerd land fatale gevolgen kunnen hebben, zo meenden de hervormingsgezinden.
De betrekkingen van de premier met het leger waren overigens onzeker de premier had weliswaar aanhangers in de regering maar de militaire leiders met direct commando over de troepen bekeken hem met argwaan Ondanks zijn gematmgdheid kreeg hij kritiek van conservatieve officieren die zijn aanwezigheid aan het hoofd van de regering moeilijk konden verenigen met het nieuwe economische beleid
De bezuinigingsmaatregelen van eind juni izie hierna) maakten de sfeer nog gespannener De nationalmstische officieren mopperden dat de bezuinigingsmaatregelen puur het conservatieve stempel van het Internationale Monetair Fonds dragen
Nu besloot generaal Fernandez Maldonado tot de tegenaanval Op woensdag 7 juli riep hij de generaals bijeen. Hij zegt tegen generaal Bobbio commandant van het militaire opleidingscentrum en archi-

tect van het programma van de conservatieve officieren, dat er een contra-revolutionair komplot wordt beraamd. De dag daarop riep de premier de kolonels bijeen tegenover wie hij zijn beschuldigingen herhaalt.
De vrijdag daarop legde hij president Morales Bermudez het ontslag van generaal Bobbio voor. De president stemde daarin toe Generaal Bobbio rebelleert maar zijn verzet is van korte duur. na uren van onzekerheid bleef de commandant van het opleidingscentrum geisoleerd. De marine bakermat beperkt zich tot het lichten van de ankers en wacht de gebeurtenissen van een afstand af.
Generaal Fernandez Maldonado leek zo de eerste ronde tegen de conservatieve stroming gewonnen te hebben. Maar zijn succes joeg zijn tegenstanders nog verder tegen hem in het harnas: voelden deze zich „bedrogen" of waren ze boos wegens de vroegtijdige ontdekking van hun komplot"
De marine stelde iri het geheim een ultimatum waarin een onmiddellijke verklaring wordt geeist van het „geval Bobbio'
Verschillende officieren van de landmacht gaven uiting aan hun ontevredenheid. Er wend steeds grotere druk op president Francisco Morales Bermudez uitgeoefend
En deze zag zich ten slotte genoodzaakt om zijn eerste minister op te offeren

Na de staatsgreep van 29 aug. 1975, waarbij president Juan Velasco Alvarado werd afgezet en opgevolgd door generaal Francisco Morales Bermudez, tot dan toe premier (pag. 561 e.v.-1975) werd op 1 sept. een nieuwe regering gevormd onder leiding van generaal Oscar Vargas Prieto, die tevens minister van oorlog werd.
De samenstelling van deze regering was als volgt:

Binnenl. zaken - gen. Cesar Campos Quesada; economie en financ. - dr. Luis Barua Castaneda: industrie en toerisme - gen. Gaston Ibanez O'Brien; energie en mijnwezen - gen. Luis La Vera Velarde; visserij - schout-bij-nacht Francisco Mariategui Angulo; marine - schout-bij-nacht Jorge Parodi Galliani; luchtmacht - gen. Cesar Podesta Jimenez.

Op 31 jan. werd premier Vargas vervangen door de chef van de generale staf, gen. Jorge Fernandez Maldonado, die tevens minister van oorlog werd. Tevens werd de minister van binnenlandse zaken, Campos Quesada, vervangen door gen. Luis Cisneros Vizquerra en de minister van energie en mijnwezen La Vera Velarde door gen. Arturo La Torre Di Tolla.

DENATIONALISATIE VISSERIJ-INDUSTRIE

Op 21 juli heeft de regering wijzigingen aangebracht in de wet die de nationalisatie van de visserij regelt.
In mei 1973 (pag. 562/2-'73) werd de nationalisatie van alle ondernemingen, binnen- en buitenlandse, afgekondigd die zich bezighouden met de ansjovisvangst en de verwerking tot vismeel en visolie, waarvan Peru de grootste exporteur ter wereld is. 25% van de deviezen dankt het land aan deze uitvoer.
De regering heeft nu besloten de vangst over te laten aan kleine privéondernemingen. De vangst wordt opgekocht door de staatsvisserijonderneming Pescaperu, die alleen nog de industriële verwerking voor haar rekening neemt.
Volgens de regering is deze maatregel genomen om een oplossing te vinden voor het teveel aan arbeiders bij de staatsonderneming, die ca. 10.000 mensen in dienst heeft.
Pescaperu heeft sedert haar oprichting veel moeilijkheden ondervonden, vnl. door het plotseling sterk teruglopen van vangsten als gevolg van een verandering van de golfstroom. (Le Monde)

VENEZUELA

NATIONALISATIE AARDOLIEMAATSCHAPPIJEN EEN FEIT

Op 1 jan. is de wet tot nationalisatie van de olie-industrie in werking getreden. President Carlos Andres Perez hees bij een plechtigheid aan het meer van Maracaibo de nationale vlag, waarmee de nationalisatie een feit werd.
De wet op de nationalisatie, op 11 maart 1975 aan het Congres voorgelegd, kreeg op 29 aug. 1975 de presidentiële handtekening nadat eerder het parlement akkoord was gegaan.
De petroleumindustrie wordt nu gecontroleerd door de Petroleos de Venezuela (Petroven), die aandelen heeft in 22 buitenlandse concessies en 16 andere maatschappijen die genationaliseerd zijn.
Compensatie vindt plaats door het verstrekken van staatsobligaties met een looptijd van 5 jaar en een jaarlijkse rente van 6% en in de vorm van een bedrag dat als een speciaal garantiefonds bij de centrale bank is gedeponeerd.
In totaal is voor compensatie US$ 1.019 mln uitgetrokken. De nationalisatie is de belangrijkste politieke gebeurtenis sedert de val van dictator Perez Jimenez in jan. 1958.
In feite was de olie-industrie eind 1971 al genationaliseerd, toen ingrijpende voorschriften werden uitgevaardigd, die de maatschappijen nog wel de verantwoordelijkheid en de risico's lieten behouden, maar nauwelijks meer een noemenswaardige handelingsvrijheid voor hun operaties overlieten.
Dit alles op grond van een wet die voorzag in een vervroegde afloop van de concessies, die oorspronkelijk pas in 1984 of in 1996 zouden aflopen.
Op grond van deze voorschriften moesten de maatschappijen gedetailleerde research-, produktie-, investerings- en exportprogramma's aan het ministerie voor oliezaken overleggen, die goedgekeurd of veranderd, of zelfs door nieuwe regeringsplannen vervangen konden worden. Hierdoor en door de zeggenschap van de overheid bij de prijsvorming was de invloed van de staat al zeer groot.
Ook nu, na de inwerkingtreding van de nationalisatiewet, is de rol van de buitenlandse oliemaatschappijen, vnl. Noordamerikaanse en de Nederlands-Britse Kon.'Shell-Groep, nog niet uitgespeeld. Alle oliemaatschappijen zijn verplicht Venezolaanse maatschappijen te stichten, die als dochtermaatschappijen van de Petroven de concessies verder zullen exploiteren. Het totale Venezolaanse personeel van de buitenlandse maatschappijen is door deze nieuwe firma's overgenomen, terwijl het buitenlandse personeel op grond van speciale arbeidscontracten ook blijft werken.
Zo heeft de Shell-vestiging een andere naam gekregen, maar blijft de oude directie geheel gehandhaafd.
Het is verder de bedoeling van de regering dat nieuwe oliemaatschappijen met elkaar blijven concurreren, hoewel er wel plannen zijn om later tot een rationalisatie bij de produktiefaciliteiten te komen.
Het goed functioneren van de olie-industrie is voor Venezuela van levensbelang. Het land leeft sedert meer dan twee generaties van de inkomsten ervan. Sedert 1936 werd meer dan 70% van de begroting en meer dan 90% van de deviezen door de aardolie-industrie gedekt.
Aan de begroting-1975, groot 40 mrd bolivar, droeg de olie-industrie met meer dan 30 mrd bij.
Tot nog toe hoefde de overheid zich geen zorgen te maken over de afzet. Vooral wat dit betreft is het land verder op de hulp van de internationale maatschappijen aangewezen, die nog steeds de internationale markten controleren.
De regering-Perez heeft daarom gepoogd de voormalige concessiehouders te verplichten tot het afsluiten van verdragen voor de afname van de produktie van de Venezolaanse olievelden en -raffinaderijen. Aan-

gezien zij daarbij star vasthield aan prijzen die gedeeltelijk ver boven die van de tegenwoordig geldende wereldprijs lagen, zijn deze onderhandclingen niet helemaal volgens de wens van de regermg verlopen.
Het feit dat de in Venezuela gewonnen olie grotendeels in het land geraffineerd en verder verwerkt wordt, geeft ook speciale moeilijkheden. De staatsonderneming heeft daardoor ook de verantwoordelijkheid voor de verwerkende industrie gekregen en voor het goed laten functioneren daarvan is veel technische kennis en vakmanschap nodig, die nog niet voldoende voorhanden is. Wel zijn met de voormalige concessiehouders verdragen afgesloten die voorzien in technische bijstand, maar zij gelden niet voor de nieuwe technologie die Venezuela nodig heeft om de raffinaderijen te kunnen laten meegaan met de buitenlandse concurrentie. (Le Monde, NZZ)

NAASTING IJZERMIJNEN

Eind dec. 1974 heeft president Carlos Andres Perez aangekondigd dat zijn regering de ijzermijnen en de staalindustrie zal nationaliseren. Met ingang van 1 jan. 1975 werden de ondernemingen Orinoco Mining Co. (dochter van US Steel) en de Iron Mines of Venezuela (dochter van Bethlehem Steel) officeel door de staat overgenomen.
Perez deelde verder nog mee dat er met beide maatschappijen een minnelijke schikking was getroffen.
De schadevergoeding die zij ontvangen zal over een periode van 10 jaar worden uitgesmeerd. De jaarlijkse produktie van de ijzermijnen is ca. 30 mln ton.
Perez die de maatregel bekend maakte in een rede voor het Congres handelde op grond van speciale volmachten die de volksvertegenwoordiging hem met betrekking tot de nationalisatie van Venezuela's natuurlijke hulpbronnen heeft verleend.
De beide Amerikaanse maatschappijen zijn echter verantwoordelijk gebleven voor het beheer van hun Venezolaanse ondernemingen. (NRC /*H'blad*, Review of the Bank of London and South *America*)

POLITIEKE SITUATIE

Venezuela is vrijwel het enige land in Latijns-Amerika waar de traditionele vertegenwoordigende lichamen werkelijk functioneren.
De politieke staalkaart van afgevaardigden en senatoren loopt van links (MIR en MAS) naar rechts via de communistische partij, de (sociaal-democratischej Democratische Actie (AD), de christen-democratische COPEI en een aantal kleinere partijen, aldus het *NRC/H'blad*, Le Monde van 27/29 dec. 1975.
De guerrilla van de jaren zestig heeft geen sporen nagelaten; aan de verantwoordelijke leiders is in 1969 amnestie verleend en een aantal van hen is nu lid van het Congres. De huidige president, Carlos Andres Perez (kandidaat van de AD en opvolger van Caldera), is in maart 1973 grondwettelijk gekozen
De persvrijheid en het recht van vergadering worden gerespecteerd en de vrees die het verleden van Andres Perez (als minister van binnenlandse zaken verantwoordelijk voor de repressie tijdens de guerrilla) bij links deed ontstaan is ongegrond gebleken. Perez heeft de dialoog met de oppositie aangeknoopt. Alle partijleiders prijzen zich gelukkig met het thans heersende klimaat van politieke coëxistentie,
Voor veel Latijnsamerikaanse staten Is Venezuela niet alleen een soort rijke oom, overspoeld door het zwarte goud, maar ook een eiland van vrijheid. Vandaar dat het enthousiasme van de Boliviaanse bevolking tijdens het bezoek van Perez in aug. 1975 zowel een uiting was van afkeer van de bloedige dictatuur van de Boliviaanse president Hugo Banzer, als een vriendschapsbetuiging aan het geboorteland van de ,,libertador" Simon Bolivar, de naamgever van deze Andes-staat.

De Venezolanen kunnen met recht trots zijn. De combinatie van politieke coëxistentie en de enorme opbrengsten van de olievoorraden verschaft de regering in Caracas een in Latijns-Amerika unieke gelegenheid om van Venezuela een welvarend land en een toonbeeld van democratisch bestuur te maken. In scherp contrast hiermee staan de uitspraken die de bestaande situatie typeren als ,,malaise", ,,frustratie" en ,,ontgoocheling".
In twee jaar tijd heeft de regering zonder zichtbare resultaten 85 mrd bolivars (de Bolivar is ongeveer 65 cent) uitgegeven. De huidige Venezolaanse samenleving, waar de grootste rijkdom gepaard gaat met de uiterste armoede levert een lange lijst van tekortkomingen op: inflatie (20% per jaar), daling van de groei van het bruto nationaal produkt BNP (die ondanks een verdubbeling van de begroting ten opzichte van 1973 in 1974 is gezakt van 5,8 naar 4,5%), een bovenmatige stijging van de import en daling van de export, een in gebreke blijvend woningbouwbeleid, het ontbreken van voorzieningen voor jongeren in een land waar 60% van de bevolking jonger is dan 24 jaar en een rampzalig falen van een onderwijs-, gezondheids- en werkloosheidsbeleid.
President Prrez was en is zich bewust van de noodzaak van een diepgaande hervorming van de Venezolaanse samenleving Niemand twijfelt aan zijn integriteit, zijn enorme werklust en verlangen om verandering teweeg te brengen Maar is de taak die hij zich gesteld heeft wel verenigbaar met de bestaande structuur van het land?
De meerderheid van de politici en de intelligentsia, zelfs binnen de regeringspartij is unaniem pessimistisch gestemd wanneer het gaat om een analyse van de bestaande situatie. De secretaris-generaal van de URD, een bekende persoonlijkheid in de Venezolaanse politiek, zegt: ,,De ontmoediging van de Venezolanen heeft gevaarlijke proporties aangenomen". De leider van de MEP aarzelt niet op te merken dat ,,de verspilling methodisch is geworden". Pablo Perez Alfonzo, de grondlegger van de OPEP, heeft het over een ,,nationale ramp". Het centrum-rechtse kwaliteitsweekblad „Resumen" spreekt zich wekelijks in dergelijke bewoordingen uit.

Overzicht politieke partijen

Overzicht van de belangrijkste politieke partijen in Venezuela:

- ,,Acción Democratica" (AD), opgericht in 1941. Deze partij heeft vier presidenten aan de macht gebracht, onder wie de huidige president, Carlos Andres Perez, die in 1973 met 48,6% van de stemmen werd gekozen.
- ,,Comité de organisacion politica electoral independiente" (COPEI), een in 1946 opgerichte christen-democratische partij De vroegere president Rafael Caldera behoorde tot de COPEI
- ,,Movimiento al socialismo" (MAS), opgericht in 1971 door dissidenten van de coinmunistische partij.
- ,,Movimiento electoral del pueblo" (MEP), ontstaan in 1967 door een afscheiding van linkse leden van de AD. Tijdens de laatste presidentsverkiezingen heeft deze partij een gevoelige nederlaag geleden.
- ,,Partido Communista de Venezuela" (PCV), opgericht in 1931. Deze partij is herhaaldelijk verboden (met name in 1962 wegens steun aan de guerrillabeweging). In 1969 opnieuw gelegaliseerd, behaalde ze in 1973 slechts 1% van de stemmen.
- ,,Unión Republicana Democrática" (URD), opgericht in 1945. In 1973 verkreeg deze partij niet meer dan 3% van de stemmen.
- ,,Movimiento Izquierdista Revolucionario (MIR), in 1960 gevormd uit de linkervleugels van de AD en de UDR.

(NRC/H'blad)

ECONOMISCHE SITUATIE

De nationalisatie van de aardolieindustrie en het teruglopen van de vraag op de wereldmarkt heeft onzekerheid doen ontstaan over de vooruitzichten van de olie-export.
Doordat het land zich houdt aan de prijsafspraken van de OPEC en verregaande plannen tot een doelmatiger exploitatie van de olievelden heeft opgesteld is de produktie van 3,4 mln barrels per dag in 1973 teruggelopen tot 2,4 mln in 1975.
Het bruto nationaal produkt steeg

in 1975 met ca. 5,5% vergeleken met 4,5% in 1974. De stijging wordt voor 1976 op 6% geschat dank zij een redelijk groeipercentage in de landbouw en industrie.

De regering geeft grote prioriteit aan de agrarische ontwikkeling. De opzet van financiële en belastingtechnische maatregelen. die de president in okt. 1975 heeft afgekondigd, is om het aandeel van de landbouw aan het bruto nationaal produkt van 6,8% in 1974 op te voeren tot 8% in 1979, daarmee de basis leggend voor de uitvoering van de plannen tot verdere industrialisering en vermindering van de uitgaven voor de invoer van landbouwprodukten.

De verwachting dat de landbouw in 1975 met 10% zou groeien is onrealistisch gebleken. De industrie groeide met 9%, terwijl de binnenlandse vraag, speciaal naar motorvoertuigen en elektrische apparatuur hoog bleef, terwijl de investeringen, na een periode van onzekerheid n.a.v. de nationalisatieplannen, weer toenamen.

Het teruglopen van de inkomsten van de aardolie-industrie heeft de regering ertoe gebracht voor de financiering van haar ambitieuze ontwikkelingsplannen een beroep te doen op de internationale kapitaalmarkt.

Het vijfde nationale plan voor de jaren 1976-'80 beoogt een jaarlijkse groei van het bruto nationaal produkt van 8,3% en voorziet in investeringen van in totaal 119 mrd bolivar, w.v. 23 mrd door nieuwe leningen gefinancierd moet worden.

De grootste projecten die op stapel staan betreffen de ontwikkeling van de spoorwegen, elektrische krachtstations, staal- en aluminiumfabrieken en de uitbreiding van de produktie in de agrarische en petrochemische sectoren.

Het teruglopen van de inkomsten uit de aardolie-industrie werkte ook door in de begroting voor 1976, waarin 20% werd besnoeid (van 40,6 mrd bolivar naar 33,2 mrd) Verdere bezuinigingen worden verwacht.

Inflatie blijft een groot probleem. In 1975 stegen de prijzen ca. 20%. De economische positie bleef redelijk stabiel. De betalingsbalans van 1975 geeft een overschot te zien van US$ 2300 mln tegen US$ 4030 mln in 1974. Het overschot op de handelsbalans was in 1975 US$ 4560 mln tegen US$ 10.480 mln in 1974. (Review of the Bank of London and *South America)*

ZUIDOOST-AZIË EN VERRE OOSTEN

INDONESIE

BUITENLANDSE BEZOEKEN **SOEHARTO**

Ivíedio 1975 heeft president Soeharto bezoeken gebracht aan Perzië (26-30 juni), Joego-Slavië (1-2 juli), Canada, de VS (waar hij op 5 juli door president Ford op Camp David ontvangen werd) en Japan (6-7 juli).

In een gemeenschappelijk communiqué spraken president Soeharto en de sjah van Perzië op 30 juni 1975 hun „diepe bezorgdheid" uit over „de Russische en Amerikaanse vlootversterkingen in de Indische Oceaan". Zij deden een beroep op de grote mogendheden geen maatregelen te treffen die nadelig zouden kunnen zijn voor het vestigen van een vredeszone in het gebied van de Indische Oceaan.
Ook in een gemeenschappelijk communiqué van Soeharto en zijn Joegoslavische ambtgenoot Tito werd op 2 juli het bestaan van militaire vlootsteunpunten in de Indische Oceaan, en in het bijzonder de vestiging daarvan, categorisch verworpen.
Van de Amerikaanse president Ford kreeg Soeharto de toezegging dat de VS hun engagement in Zuidoost-Azië zouden voortzetten, terwijl tevens over de Amerikaanse militaire en economische hulp aan Indonesië werd gesproken. (Zie ook pag. 172/3 - 1976.)

Tijdens Soeharto's verblijf in Japan werd op 7 juli 1975 te Tokio door twee Japanse aluminiummaatschappijen en de Indonesische investeringsraad een formeel akkoord getekend over de financiering van de bouw van een aluminiumfabriek bij de rivier de Asahan in Noord-Sumatra en daarmee samenhangende werken, het z.g. Asahan-project.

De kosten van de te bouwen aluminiumsmelterij werden geraamd op $ 498 mln, van de bijbehorende waterkrachtcentrale op $ 280 mln en van de verbetering van de infrastructuur (wegen, havens) op $ 92 mln. De Japanse regering stemde er op 4 juli mee in 70% van de benodigde fondsen te verschaffen, terwijl particuliere Japanse banken voor 20% in de kosten zullen bijdragen en de Indonesische regering zelf voor de resterende 10%. Van Japanse zijde wordt door vijf maatschappijen aan *het* project deelgenomen: Sumitomo Chemicals, Nippon Light Metal, Showa Denko, Mitsubishi Cheniical Industries en Mitsui Aluminium.
De produktie, die per jaar 225.000 metrieke ton moet bedragen, kan op zijn vroegst in 1981 van start gaan. De uitvoering van het project kan een zekere industrialisatie van Noord-Sumatra inleiden, waarvan de economische structuur tot dusver door het plantagebedrijf gekenmerkt wordt.
Het verdrag over de bouw van de aluminiumfabriek en de waterkrachtcentrale. welk reeds tijdens het bezoek van de Japanse premier Tanaka aan Indonesië in jan. 1974 overeengekomen werd (pag. 192/3 - '74), werd begin jan. 1976 ondertekend, aldus AFP (8-1). (NZZ, Financial Times)

FINANCIËLE MOEILIJKHEDEN STAATSOLIEMAATSCHAPPIJ **PERTA-**MINA. ONTSLAG DIRECTEUR **SUTOWO**. VERDERE MAATREGELEN. **OLIEPRO-**DUKTIE EN -AFZET

Op 4 maart ontsloeg president Soeharto luitenant-generaal Ibnu Sutowo als president-directeur van de Indonesische staatsoliemaatschappij Pertamina tegelijk met nog zes andere directeuren.
Door Soeharto werd generaal-majoor Piet Harjono benoemd tot waarnemend president-directeur.
Harjono, directeur-generaal van begrotingszaken op het ministerie van financien, was reeds in begin sept. 1975 tot Pertamina-directeur voor beheer en financiën benoemd tegelijk met de benoeming van ir. Wijarso (een directeur van het ministerie van mijnbouw) tot Pertamina-directeur voor algemene zaken.
Het ontslag van Sutowo hing samen met de enorme financiële proble-

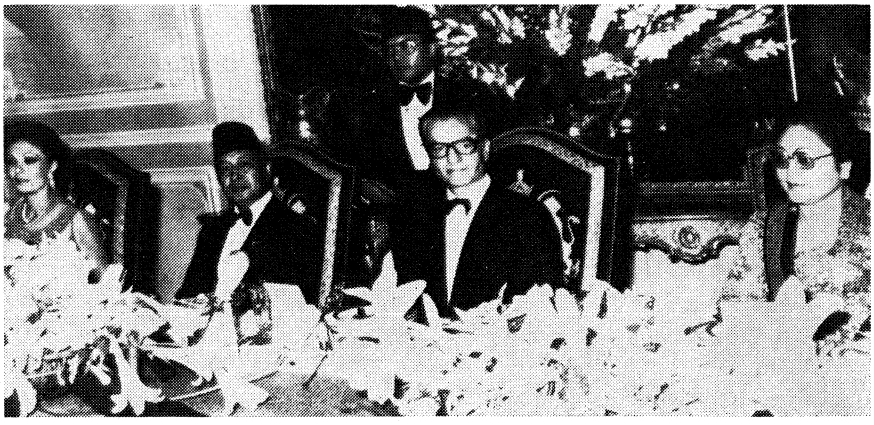

V.l.n.r. Keizerin Farah, president Soeharto. de sjah en mevr. Soeharto.

men waarmee Pertamina had te kamprn, nadat in maart 1975 aan hot licht gekomen was dat Pertamina de rente op een aantal kortlopende leningen niet meer kon voldoen

Voorgeschiedenis

De Indonesische minister van mijnbouw, Mohammed Sadli, deelde op 25 maart 1975 mee dat de Indonesische regering alle financiële verplichtingen van Pertamina had overgenomen en stappen had genomen om het bedrijf te saneren.

Over de gang van zaken bij Pertamina berichtte *Vrij* Nederland (26-4-1975), o.m. aan de hand van gegevens uit het Amerikaanse weekblad *Business* Week, als volgt:

, Reeds in november van vorig jaar (1974) verwachtte de Amerikaanse journalist en oliedeskundige Michael Morrow in een artikel in de Far Eastern Economic Review, dat het Indonesische staatsoliebedrijf Pertamina in de zeer nabije toekomst in niet geringe financiele economische moeilijkheden zou komen te verkeren Hij had geconstateerd dat tegen het einde van 1974 Pertamina's totale schuldenlast bij buitenlandse banken reeds tot 2 mrd dollar was opgelopen als gevolg van het in het wilde weg financieren van allerlei projecten, waarvan het merendeel niets uit te staan heeft met de olieproduktie. ( ) Speculerend op het gedurende 1974 en in de eerste helft van 1975 binnenstromen van zo'n 7 mrd dollar, werd door het bedrijf bij internationale banken in Azie en Europa. vaak met een hoge rentevoet (10% en hoger), geld geleend op korte termijn teneinde direct met de uitvoering van de projecten te kunnen beginnen ( )

Pertamina is bezig met het uitbouwen van haar eigen luchtvaartbedrijf. Pelita, dat ook geregelde luchtlijnen wil onderhouden ( ) Van Boeing Aircraft Corporation in de Verenigde Staten werden een B 707 en een B 727 toestel gekocht Pertamina helpt financieel ook de luchtvaartonderneming Seulawah-Mandala, die het eigendom is var. een aantal generaals Aan dit bedrijf is een Boeing B 727 toestel geleend voor het vervoer van hoge mihtaire functionarissen Aan een andere, eveneens onder toezicht van generaals staande luchtvaartonderneming, Merpati Airlines, werden BAC-111 jet vliegtuigen geleend. Al die luchtvaartbedrilven zijn op dit ogenblik ernstige concurrenten geworden van de Garuda Indonesian Airways, de luchtvaartmaatschappij die het eigendom is van de Indonesische staat en wiens buitenlandse luchtlijnen aan de KLM zijn verpacht Teneinde Garuda, die grote moeilijkheden ondervindt bij het onderhoud van haar vliegtuigen die op de binnenlandse verbindingen worden ingezet, de fatale slag te kunnen toebrengen werd door Pertamina in oktober 1974 een luchtvaart-joint venture opgericht met de Amerikaanse Lockheed Aircraft Company en de Japanse multinationale onderneming Marubeni

Pertamina helpt zo'n twintigtal door militairen opgerichte particuliere organisaties bij de bouw van gigantische kantoorgebouwen — zoals het hoofdkwartier van het Veteranen Legioen in Djakarta —, luxueuze hotels en bungalows en villa's die slechts opengestelcl zijn voor buitenlandse ondernemers en hun compradores Op het eiland Batam vóór de stad Singapore onderneeint Pertamina een miljardenproject dat bedoeld ia als een „confrontatie met het industriële Singapore" en dat uiteraard geheel gericht is op de buitenlandse handel en weinig ie doen heeft met de economische groei van Indonesië zelf Op Batam is men niet alleen bezig met de bouw van olieboortorens, de inrichting van een olieraffinaderij die de grootste in Zuidoost-Azie moet worden, en de aanleg van een supermoderne petrochemische industrie, maar ook met de aanleg van een wereldluchthaven en het op gang brengen van een luxueuze toeristenindustrie naar het model van het toeristenbedrijf op Hawaii Pertamina helpt ook nog mevrouw Tien Suharto, Indonesië's ( ) „first lady", niet een aantal van haar privé handelsondernemingen Yayasan Dharmaputra, Yayasan Harapan Kita en Yayasan Mangadek (.) en met haar internationaal hotelbedrijf (met hotelt in o a Bangkok en Singapore)

Van Pertamina's vele activiteiten, die wel „voor land en volk van Indonesie verantwoord" zouden kunnen worden genoemd, moge worden vermeld de door Pertamina opgezette winning van aardgas in samenwerking met het Amerikaanse bedrijf Pacific Lighting (op Oost-Kalimantan en Zuid-Sumatra) en — samen met een aantal Japanse ondernemingen — de aanleg van een 200 mln dollar dure kunstmestfabriek die profiteren zal van de aardgasproduktie, en van een 20.000 hectaren omvattende en 150 mln dollar kostende rijstplantage in een moerasgebied in Zuid-Sumatra (.)

Op 13 maart van dit jaar (1975) deelde de International Herald Tribune mee dat een aantal internationale banken geweigerd hebben Pertamina verder kredieten te verstrekken, of krediettermijnen te verlengen, omdat het oliebedrijf de aflossingen (tot ongeveer 50 mln dollar) van eerder aangegane schulden niet op tijd heeft betaald of zelfs helemaal niet betaald Volgens deze banken, die alle Europese kredietinstellingen zijn, gaat het niet om een heel korte periode van insolventie, maar om het feit dat Pertamina voor een te lange periode gewoon geen geld in kas heeft In plaats van uit de 5 mrd dollar (bruto) inkomsten in 1974 haar schulden op tijd te betalen, „heeft Pertamina het geld niet alleen in het oliebedrijf geinvesteerd, maar ook een serie nieuwe projecten op stapel gezet, zoals verzekeringsmaatschappijen, luchtvaartbedrijven en rijstplantages"

Pertamina heeft in de afgelopen drie jaar ongeveer 1,5 mrd dollar op de Europese geldmarkt geleend Ongeveer 535 mln dollar van dat bedrag werd in 1974 verkregen Als gevolg van de weigering van de Europese banken om Pertamina verder nog kredieten te verlenen. heeft de olieonderneming een serie éénjarige schuldbewijzen ter waarde van 40 mln dollar uitstaande bij de Republic National Bank in Dallas in de VS en de Asian & Euro-American Capital Corporation in Djakarta niet kunnen aflossen Een lening verstrekt door de Toronto Dominion Bank of Canada ($ 60 mln) kon niet op tijd worden betaald

De Centrale Bank van Indonesië kreeg volgens Business Week (NRC *H'blad)* 29-3-1975) opdracht een fonds van $650 mln te vormen om binnen een jaar alle opeisbaar geworden schulden te betalen. Hierbij werd advies gevraagd van drie buitenlandse bankiershuizen, nl Kuhn, Loeb & Co. (New York), S. G. Warburg (Londen) en Lazard Freres (Parijs). Vervolgens werden, aldus *Vrij* Nederland, ong. 20 projecten direct stopgezet, andere projecten zullen in sterk vertraagd tempo worden voortgezet. Maar enkele oudere projecten, waarmee reeds een begin gemaakt werd vóór de oliecrisis, zoals het staal- en hoogovenproject bij Cilegon op West-Java, zullen geheel ongehinderd voortgang vinden. Dit geldt ook voor het rijstproject in Zuid-Sumatra. Tenslotte overweegt de regering administratieve maatregelen tegen de bestuurders van Pertamina, omdat vele van de stopgezette projecten zonder medeweten van de regering ontworpen en uitgevoerd werden.

Op 21 juni 1975 berichtte Barron's, het financiële weekblad van Dow Jones, over de herfinanciering van Pertamina's schulden door een consortium van banken o.l.v. de Morgan Guaranty Trust, die voor een periode van vijf jaar $425 mln fourneerde, terwijl een Japanse groep nog eens $150 mln beschikbaar stelde.

Op 25 juni 1975 maakte de staatsminister van financiën, industrie en economie, Widjojo Nitisastro, in het parlement bekend dat Pertamina voortaan al haar inkomsten aan de staat moest overmaken; door het tekortschieten in haar belastingbetalingen had Pertamina de Indonesische staat in het voorgaande jaar $850 mln aan inkomsten doen derven. De buitenlandse schulden van Pertamina werden toen op $ 1,7 mrd geraamd, w.v. $600 mln in de vorm van kortlopende verplichtingen, aldus de NZZ (14-10-1975).

Op 19 sept. decreteerde president Soeharto dat opnieuw moest worden onderhandeld over alle contracten, die namens Pertamina of haar dochterondernemingen met buitenlandse of inheemse leveranciers/ondernemers werden afgesloten, maar nog niet financieel waren afgewikkeld.

Op 2 febr. 1976 werd gemeld dat de president-directeur van Pertamina, Ibnu Sutowo, met vakantie naar de VS zou vertrekken, nadat hij directeur Wijarso tot zijn plaatsvervanger had benoemd.

Maatregelen na ontslag Sutowo

Met het ontslag van Sutowo, enkele dagen na zijn terugkeer uit de VS, volgden andere maatregelen. Pertamina werd onder controle van de

Centrale Bank gesteld, die daarbij terzijde wordt gestaan door een speciale commissie o.l.v. Hasnan Kabib van het ministerie van defensie. Elke export- en importovereenkomst van Pertamina moet voortaan via de Centrale Bank lopen en de leiding van Pertamina mag zelf niet meer over kredieten onderhandelen. Over de reden waarom president Soeharto na meer dan een ja–r toch nog tot het ontslag van Sutowo besloot deden vele geruchten de ronde. Een van de verklaringen die hiervoor werden gegeven was dat de commissie van onderzoek naar het beleid van Pertamina pas toen de volledige bewijzen van het wanbeheer had gevonden, d.w.z. had vastgesteld dat Sutowo schuldig was en verantwoordelijk voor Pertarnina's financiële debâcle moest worden gesteld.

Op 24 maart meldde het Indonesische magazine *Tempo* dat de totale schulden van Pertamina inmiddels waren opgelopen tot $9 mrd à $10 mrd. Het tot dan toe van officiële zijde vermelde cijfer van $3 mrd betrof slechts de schulden aan internationale banken, maar daarbij kwamen nog schulden op grond van diverse contracten, kredietarrangementen en promessen. Promessen (met een termijn van 8 à 10 jaar) zouden vooral zijn gebruikt voor het charteren van een groot deel van de Pertamina-vloot, die uit ca. 30 grote tankers bestaat die werkeloos in verschillende havens liggen.

M.i.v. 1 april werden de prijzen voor olieprodukten in Indonesië met gemiddeld 25% verhoogd. Van officiële zijde werd verklaard dat deze prijsstijging gebaseerd was op verhoogde produktiekosten en toegenomen consumptie, en ook als een methode om de uitvoering van het 2de vijfjarenplan mogelijk te maken. Met andere woorden, aldus *NRC/H'blad* (14-4), het is een officiële erkenning dat de Indonesische regering zoveel geld tekort komt, dat zij misschien niet in staat zal zijn haar ontwikkelingsprogramma's uit te voeren (en) iedereen weet dat het tekort veroorzaakt is door Pertamina's financiële debâcle.

Naast de verhoging van olieprijzen in het binnenland probeert de Indonesische regering haar tekorten aan te vullen door van buitenlandse oliemaatschappijen een groter aandeel te eisen, aldus *NRC/H'blad.*

Reeds op 15 febr. hadden welingelichte kringen in Djakarta volgens Reuter meegedeeld dat de Indonesische regering de winst van in Indonesië werkende buitenlandse oliemaatschappijen met $1 per vat wilde verlagen, waardoor de staatsinkomsten uit olie voor 1976/77 tot ca. $3,9 mrd zouden stijgen.

Op 15 april 1976 maakte president Soeharto bij de installatie van Piet Narjono als president-directeur van Pertamina bekend dit een deel van de bezittingen van deze maatschappij zou worden verkocht aan andere overheidsbedrijven en particuliere ondernemingen.. zoals vliegtuigen. schepen, hotels, kantoorgebouwen en vliegveld. Soeharto merkte daarbij op dat de maatschappij failliet zou zijn gegaan als de regering niet tijdig op de hoogte was gekomen van de financiële moeilijkheden. Over de verdere reorganisatie berichtte *NRC/H'blad* (21-4):

Veertig leidinggevende personen van de Indonesische staatsoliemaatschappij Pertamina zijn ontslagen of overgeplaatst in een poging de maatschappij, die zeer grote financiële problemen doormaakt, te reorganiseren.
Een aantal bedrijven dat deel uitmaakt van het staatsconcern en ,,buiten de olie staat" is reeds van eigenaar verwisseld. Alle hotels van Pertamina, met uitzondering van het luxueuze Pertamina Cottage op Bali, zijn onder leiding geplaatst van de Hotel Indonesia Internationalgroep. De luchtvaartmaatschappij Pelita, die over 123 machines beschikt, ressorteert thans onder de Nationale maatschappij Garuda. De regering wil Pertamina ook ontdoen van andere tot het concern behorende ondernemingen zoals makelaardijen in onroerende goederen, een staalfabriek, rijsttelerijen. veefokbedrijven en ziekenhuizen.

Begin mei werd bovendien een algehele verbetering van de Indonesische oliesituatie gemeld. De olieproduktie, die in het derde kwartaal van 1974 een recordhoogte van 1,5 mln barrels per dag had bereikt, was in mei 1975 tot 1,1 mln barrels per dag gedaald. Daarna steeg de produktie geleidelijk tot in maart 1976 het peil van 1,5 mln barrel per dag werd overschreden. De produktiedaling hing samen met afzetmoeilijkheden als gevolg van de teruggelopen vraag in o.a. Japan. Minister Sadli deelde volgens *NZZ* (20-5) mee dat de Japanners zich hadden verplicht opnieuw 15% van hun oliebehoefte uit Indonesië te betrekken, nadat dit aandeel in 1975 wegens de invoer van goedkope Chinese olie tot 13% was teruggelopen. (Zie ook pag. 560/3)

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij ,,Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

TEKSTEN

RAPPORT VAN DE COMMISSIE VAN DRIE

Hierna begint de publikatie in het *KHA* van de bevindingen van de Commissie van Drie. Opgenomen wordt het eigenlijke rapport van de Commissie zonder de bijlagen en annexen. In verschillende noten wordt hier wel naar verwezen; volledigheidshalve zijn deze noten gehandhaafd.

Onderzoek naar de juistheid van verklaringen over betalingen door een Amerikaanse vliegtuigfabriek

RAPPORT VAN DE COMMISSIE **VAN** ONDERZOEK

Aan de Minister-President
s-Gravenhage, 12 augustus **1976**

Ter voldoening aan haar opdracht biedt de Commissie van drie u hierbij drie exemplaren van haar rapport aan. Daarbij zijn gevoegd twaalf bijlagen (**1** t.m. **6** en a t.m. f) en vijf annexen (A t.m. E).

Ter toelichting diene het volgende:

1. De omstandigheid dat de bronnen, waaruit de Commissie haar informatie heeft geput, ten dele vertrouwelijk of geheim zijn, brengt mee dat niet al het u hierbij aangebodene voor mededeling aan anderen vatbaar is. Zo zijn op de meeste stukken, die uit de Verenigde Staten werden ontvangen, de bepalingen van toepassing der op 29 maart jl. tussen de Commissie en het Amerikaanse Ministerie van Justitie gesloten overeenkomst betreffende procedures voor wederzijdse bijstand. Die stukken mogen slechts worden gebruikt 'binnen de grenzen van de opdracht der Commissie, te weten het uitbrengen van rapport aan de regering. De inhoud ervan kan dus onvoorwaardelijk aan u worden meegedeeld; doch indien de regering tot verdere verspreiding zou besluiten, dan zou daarvoor de medewerking van het Ministerie van Justitie van de V.S. moeten worden verkregen. Daartoe zijn door het Ministerie van Buitenlandse Zaken, in samenwerking met de Commissie, inmiddels de nodige stappen ondernomen.
In de tweede plaats zijn in de gedeelten betreffende het aanschaffingsbeleid van de Koninklijke Luchtmacht en de Koninklijke Marine vele gegevens verwerkt, welke werden ontleend aan stukken die ten departemente van Defensie als zeer geheim zijn geclassificeerd. Kennisneming daarvan is dus aan de regels onderworpen, welke te dien aanzien binnen de rijksdienst van toepassing zijn. Eventuele opheffing van dit geheim dient niet dan in overleg met het Ministerie van Defensie te geschieden.
De Commissie heeft gemeend, dat ook deze vraag niet door haar, maar deze belemmeringen te moeten vestigen, in geval tot openbaarmaking, in welke vorm ook, van haar rapport zou worden besloten.

2. Het rapport met de bijlagen en annexen bevat alle informatie, welke met inachtneming van de dikwijls vertrouwelijke aard van het onderzoek aan de regering kon worden gegeven. Doch het is de vraag of al deze informatie zich leent voor openbaarmaking.

V.l.n.r. de leden van de commissie van drie: dr. M. W. Holtrop, drs. H. Peschar en mr. A. M. Donner.

De Commissie heeft gemeend, dat ook deze vraag niet door haar, maar door de regering dient te worden beantwoord Teneinde u dit te vergemakkelijken heeft zij de stof verdeeld over het eigenlijke rapport, de bijlagen en de annexen 1) Terwijl de genummerde bijlagen eenvoudig bij dit rapport behoren en in dezelfde mate openbaar dienen te worden gemaakt, bevatten de met letters aangeduide bijlagen en annexen aooumenten en bijzonderheden waaraan, zoal enige, dan toch een meer beperkte verspreiding zou kunnen worden voorbehouden Aldus kan per stuk worden bezien, of en zo ja op welke wijze, dit aan de Staten-Generaal meegedeeld dient te worden, dan wel voor nog bredere openbaarmaking geschikt is

Onder dankzegging voor het in haar gestelde vertrouwen acht de Commissie het dienstig vast te stellen, dat zij met de uitbrenging van het hierbij gaande rapport haar taak als beeindigd beschouwt

inr A M Donner
dr M W Holtrop
drs H Peschar

1) De bijlagen bevatten documenten en persoonsgegevens, de annexen bevatten nadere bijzonderheden omtrent de bevindingen der Commissie.

HOOFDSTUK I

Inleiding

De Commissie van drie werd ingesteld bij besluit van de Ministerraad van 9 februari 1976 teneinde een onderzoek in te stellen naar de juistheid van de verklaringen door de Lockheed-directeur de heer A. C. Kotchian uitgesproken in het Church Subcommittee on Multinational Organisations of the Committee on Foreign Relations van de Amerikaanse Senaat, volgens welke een hoge Nederlandse regeringsfunctionaris — daarmee werd, zo bleek al spoedig, de Prins der Nederlanden bedoeld — van Lockheed steekpenningen zou hebben ontvangen, welke beschuldiging door Z.K.H. in een verklaring aan de minister-president met nadruk was afgewezen.

Tot leden van de Commissie werden benoemd de heren:
A. M. Donner, rechter in het Hof van Justitie der Europese Gemeenschappen,
M. W. Holtrop, oud-president van de Nederlandsche Bank,
H. Peschar, voorzitter van de Algemene Rekenkamer.
De opdracht aan de Commissie luidde: 1)

1. Een onderzoek in te stellen naar de juistheid van afgelegde verklaringen en gedane suggesties in zittingen van de Commissie Church, voorzover Prins Bernhard daarin is bedoeld dan wel indirect ter sprake gebracht.

2. Voorzover het onder 1 genoemde onderzoek daartoe aanleiding geeft, mede na te gaan of bij de beslissingen over het plaatsen van vliegtuigorders door overheidsinstanties, sprake is geweest van beinvloeding als gevolg van laakbare activiteiten van vliegtuigfabrikanten.

3. De resultaten van haar onderzoek en de conclusies die zij uit de door haar vastgestelde feiten trekt, zo spoedig mogelijk ter kennis van de regering te brengen.

De Commissie werd door de minister-president geïnstalleerd op vrijdag 13 febr. 1976. Zij heeft haar werkzaamheden onmiddellijk aangevangen. Aan de Commissie werden toegevoegd als secretarissen de heren:

J. H. Kist, L. A. Geelhoed, H. J. Heinemann en A. IJ. A. Looijen (de laatste t.m. 15 juni 1976), en als secretaressen: mw. K. D. Visser, mw. J. J. A. Versteegh en mw. P. M. Boom (de laatste tot 1 mei 1976).

Al deze personen werden daartoe ten volle vrij gemaakt uit hun ambtelijke werkzaamheden. Zonder hun hulp en bijstand zou de Commissie haar opdracht niet hebben kunnen vervullen.

Kantoorruimte werd verkregen in het ministerie van Financiën.

Een eerste ontmoeting met Z.K.H. de Prins der Nederlanden vond reeds plaats op Paleis Soestdijk op zaterdag 14 febr. 1976. Daarbij werd door Z.K.H. diens volle medewerking aan het onderzoek van de Commissie toegezegd, welke toezegging werd bevestigd in een, ten gebruike door de Commissie afgelegde schriftelijke verklaring waarin een ieder werd verzocht alle vragen van de Commissie betreffende zijn persoon, zijn gedrag en zijn financiële activiteiten met eenzelfde openhartigheid te beantwoorden als waren die vragen door hem zelf gesteld. 2) Op deze eerste ontmoeting is een aantal andere gevolgd. Bij enige daarvan waren ook de raadslieden van Z.K.H., de heren C. R. C. Wijckerheld Bisdom en Y. Scholten, aanwezig.

In nadere uitwerking van de toezegging van Z.K.H. werd, in overeenstemming met Z.K.H., aan de door de Algemene Rekenkamer ter beschikking gestelde registeraccountants, de heren E. Poot en L. J. König, de opdracht verstrekt een onderzoek in te stellen in de administratie van ontvangsten en uitgaven alsmede in de vermogensadministratie van Z.K.H., en in de administratie van een aantal instellingen waarbij de Prins nauw is betrokken.

Tot de eerste werkzaamheden van de Commissie behoorde het opnemen van contact met de ministeries van Defensie en Buitenlandse Zaken en het openen van contactmogelijkheden met het buitenland, te weten Zwitserland en de Verenigde Staten.

Van het ministerie van Defensie werd veel medewerking verkregen. Met name is de Commissie de heer H. W. Huson zeer erkentelijk.

Veel hulp en steun werd ook ondervonden van het ministerie van Buitenlandse Zaken en van de ambassades in Oern, Bonn, Brussel, Londen, Parijs en Washington en van de consulaten-generaal te Los Angeles en Genève.

In Zwitserland dienden de belemmeringen die de Zwitserse wetgeving in de weg legt aan het horen van ingezetenen door buitenlandse autoriteiten te worden uit de weg geruimd teneinde het de Commissie mogelijk te maken gesprekken te voeren met de in het Kotchian-getuigenis genoemde heren C. F. C. Meuser en H. Weisbrod. Démarches van de minister van Buitenlandse Zaken leidden tot de uit-

1) Zie bijlage 1

2) Zie bijlage 2

zonderlijke beslissing van de Zwitserse Bondsraad daartoe toestemming te geven. Op 1 maart 1976 konden dientengevolge de beide genoemde heren in Bern worden gehoord.

In de Verenigde Staten konden in de eerste week van maart 1976 contacten worden gelegd met verscheidene autoriteiten en personen, met name met het Church Committee (United States Senate, Subcommittee on Multinational Corporations of the Committee on Foreign Relations), de Securities and Exchange Commission (SEC), de departementen var, Justitie, van Buitenlandse Zaken en de nieuwe president van Lockheed Aircraft Corporation, de heer R. W. Haack. Tevens werden als juridisch adviseur in de Verenigde Staten aangetrokken de heren P. C. Warnke en Th. R. Spradlin van het advocatenkantoor Clifford, Warnke, McIlwain & Finney.

De contacten met de Amerikaanse autoriteiten hebben geleid tot het sluiten van een overeenkomst tussen het Department of Justice en dè Conimissie van drie, dd. 29 maart 1976, waarin de wederzijdse samenwerking terzake van het onderzoek werd geregeld. 3)

In Nederland werd in de maand maart begonnen met het horen van verklaringen van een reeks personen met betrekkingen tot het aankoopbeleid van Luchtmacht, Marine en KLM.

Elders in Europa en tijdens enige bezoeken aan de Verenigde Staten werden een aantal (ex-)Lockheedfunctionarissen gehoord.

Tevens vonden nog gesprekken plaats met andere personen. 4)

De Lockheed-directie in Burbank, Californië, was de Commissie behulpzaam in het lokaliseren van nog werkzame en reeds gepensioneerde employés met wie de Commissie contact zocht. Het Department of Justiee was behulpzaam in het lokaliseren van enkele moeilijk vindbare personen. Geen enkele medewerking werd, helaas, verkregen tot het horen van enkele hcofdpersonen uit de voormalige Lockheed-directie, met name de heren Courtlandt S. Cross, A. C. Kotchian en D. J. Haughton, aan wie door hun respectieve advocaten werd ontraden de Commissie te woord te staan. Het niet toegankelijk zijn van deze potentiële getuigen heeft het onderzoek van deze Commissie in hoge mate bemoeilijkt.

Het feit, dat de heer Meuser, een zeer belangrijke getuige, niet bereid was de administratie en de gegevens betreffende zijn financiën op een voor de Commissie aanvaardbare wijze open te stellen voor controle, vormde evenzeer een belemmering voor het onderzoek.

Een andere belemmerende omstandigheid, niet zo zeer voor haar onderzoek als wel voor de verantwoording daarvan, vormde de omstandigheid dat de heer Meuser, die verscheidene malen werd gehoord, verklaringen voor het grootste deel slechts heeft willen geven onder het beding van geheimhouding terwijl enkele andere personen, koormalige Lockheed-employés, hun verklaringen wel vrij beschikbaar maakten, doch onder beding van niet-vermelding van de bron.

De Commissie heeft gemeend aan deze voorwaarden te moeten voldoen omdat anders wezenlijk belangrijke gegevens niet tot haar kennis zouden zijn gekomen, dan wel de bevestiging van de juistheid van anderer getuigenis haar zou hebben ontbroken.

De hierna volgende hoofdstukken bevatten een overzicht van bevindingen der Commissie met betrekking tot de punten 1 en 2 van haar opdracht Aan het slot worden haar conclusies gegeven De inhoud van de gevoerde gesprekken, van afgelegde verklaringen en van verkregen documenten is in verschillende bij dit rapport gevoegde annexen samengevat en, waar nodig, op haar juistheid getoetst 5)

5) Het concept-rapport en de annexen zijn, voorzover zij zijn persoon en gedragingen betreffen aan de Prins en diens raadslieden voorgelegd en met hen hesproken

HOOFDSTUK II

De relatie **Z.K.H.-Lockheed**

Paragraaf 1: Het getuigenis van de heren Kotchian en Haiighton

De verklaringen van de heer Kotchian die aanleiding gaven tot het instellen van de Commissie van drie, werden gedaan in de openbare zitting van het Church Subcommittee van 6 febr. 1976. 1) In het kader van de beschilibaarstelling van gegevens, voorzien in de overeenkomst tussen het Department of Justice en de Commissie van drie, kreeg de Commissie op 15 april de beschikking over de meer gedetailleerde verklaringen, afgelegd in de besloten zitting van het Church Committee d.d. 5 febr. 2) en begin mei over aanvullende en ook geheel nieuwe verklaringen, afgelegd in de besloten zitting van de Securities and Exchange Commission (SEC) op 8 april 1976. 3)

De genoemde verklaringen vonden globale bevestiging in die welke werden afgelegd door de heer Haughton in de besloten zitting van het Church Committee van 4 febr. 4) en de besloten zitting van de SEC van 5 tot en met 7 april. 5)

De onderscheidene verklaringen zullen in het navolgende als een samenhangend geheel worden behandeld. Daarbij moge worden opgemerkt dat de later afgelegde verklaringen in velerlei opzicht nauwkeuriger zijn dan de vroegere, zowel als gevolg van een verschillende techniek van ondervraging, alsook van het feit dat met name de heer Kotchian zich na 5 febr. j.l. door navraag op Lockheeds hoofdkantoor in Burbank op onderdelen nauwkeuriger op de hoogte heeft gesteld van de gang van zaken in de door hem ter sprake gebrachte perioden welke zich uitstrekken van 1959 tot 1975.

Samengevat komen de verklaringen van de heren Kotchian en Haughton neer op het volgende.

A. Tegen het einde van het jaar 1959 of begin 1960 — toen de heer Robert E. Gross (overleden: sept. 1961) nog „chairman of the board" van Lockheed was en hijzelf, na juist uit Georgia naar Californië te zijn overgeplaatst, onder de heer Haughton (toenmaals „executive vice-president"), als „group vice-president" fungeerde — kwam, zoals de heer Kotchian van de heer Haughton vernam, in Burbank het idee ter sprake om aan Prins Bernhard voor diens persoonlijk gebruik een JetStar ten geschenke aan te bieden. Het was de jarenlange relatie tussen de heer Robert Gross en de Prins, welke de gedachte aan een geschenk ingaf. Het aanbod was derhalve niet bedoeld als beloning voor bewezen of nog te bewijzen diensten. doch om het klimaat voor de verkoop van Lockheed-produkten in Nederland te begunstigen. Er bestond geen enkel verband met de verkoop van de F-104 Starfighter. Bovendien werd gedacht aan de propagandistische betekenis die het vliegen door Z.K.H. in een Lockheed JetStar zou kunnen hebben. Naar de indruk van de heer Kotchian was de gedachte aan dit geschenk het eerst ter sprake gebracht door de heer Meuser. verkoopagent van Lockheed voor Europa. het Midden-Oosten en Afrika, gevestigd in Genève.

Na zorgvuldige overweging in het topmanagement van Lockheed werd de gedachte aan een dergelijk aanbod echter verworpen, omdat geen oplossing gevonden kon worden voor het probleem van de overdrachtstitel. De heer Kotchian hoorde dat, op aanbeveling van de heer Meuser, in plaats van het vliegtuig, een geldbedrag van $ 1 mln zou worden aangeboden. Wat later vernam hij dat de betaling zou geschieden door bemiddeling van de heer Weisbrod, advocaat te Zurich. die voor dit doel op aanraden van de heer Meuser als consultant was aangesteld.

Uit informatie, verkregen uit Burbank na de febr.-zitting van het Church Committee, bleek hem dat de betalingen als volgt plaatsvonden: $ 300.000 in 1960, $ 300.000 in 1961 en $ 400.000 in 1962. Deze betalingen werden achtereenvolgens gefiatteerd door Robert Gross in 1960, door Courtlandt Gross in 1961 en voor wat de laatste betalingen betreft door functionarissen op een iets lager niveau.

Gevraagd, in de SEC-zitting, of hij meende dat Prins Bernhard in een positie was invloed op het verkoopkliinaat in Nederland uit te oefenen, verklaarde de heer Kotchian dat dit inderdaad zijn veronderstelling was, maar dat hij geen feiten had om die mening te staven.

Gevraagd, in de besloten zitting van het Church Committee, of er enige aanwijzing was van de zijde van Z.K.H. dat deze het geld ooit had ontvangen, antwoordde de heer Kotchian dat dit naar zijn weten niet het geval was. In antwoord op een desbetreffende vraag antwoordde hij niettemin dat hij te dien aanzien geen enkele twijfel koesterde. Gevraagd, in de SEC-zitting, op welke wijze deze betalingen verwerkt waren in de boeken van Lockheed, verklaarde de heer Kotchian dat hij op basis van de onlangs verkregen administratieve gegevens, meende dat ze geboekt waren als commissie op de verkoop van de P-2 V, de zgn. Neptune, de voorganger van de Orion.

De meer summiere verklaringen van de heer Haughton over de geschetste gebeurtenissen wijken niet wezenlijk af van die van de heer Kotchian. Ook hij wijst de heer Meuser aan als degene die het eventuele aanbod van een JetStar aan Z.K.H. het eerste opperde (Church Committee, besloten zitting). Het idee had nimmer zijn sympathie. Absoluut zeker dat het voor het vliegtuig in de plaats gekomen geld naar de Prins ging, is hij niet. Redelijk zeker dat het naar hem ging en niet bij de vertegenwoordiger van Lockheed is blijven hangen, gevoelt hij zich wel (Church Committee, besloten zitting). Ook de suggestie Z.K.H. een geldbedrag aan te bieden, was afkomstig van de heer Meuser (SEC). Deze suggestie werd in aanwezigheid van getuige door de directie besproken. Enig gesprek tussen hem en Z.K.H. over het feit dat deze geld van Lockheed ontvang vond nimmer plaats. Dat Z.K.H. ooit beslissen kan over Nederlandse aankoopcontracten gelooft hij niet. Of, en zo ja, in welke mate, hij te dien aanzien invloed kan uitoefenen weet hij niet.

(Voortzetting volgende aflevering)

3) Zie bijlage 3.
4) Zie bijlage 4.

1) Zie bijlage 5.
2) Zie bijlage a.
3) Zie bijlage b.
4) Zie bijlage c.
5) Zie bijlage d.

BARRE NIEUWE PREMIER FRANKRIJK

Op 25 aug. heeft premier Jacques Chirac van Frankrijk zijn aftreden en dat van zijn kabinet bekend gemaakt.

Dezelfde dag nog gaf president Giscard d'Estaing de minister van buitenlandse handel, Raymond Barre, opdracht een nieuwe regering te vormen. Barre, die niet aangesloten is bij een politieke partij, maar zich rekent tot de ,,presidentiële meerderheid" en goede betrekkingen met de gaullistische UDR onderhoudt, presenteerde op 27 aug. een nieuwe regering, waarin gaullisten, onafhankelijke republikeinen en op samenwerking mot de president gerichte centrum-ministers zijn opgenomen.

Met de mededeling van Chirac kwam er een eind aan een 27 maanden geduurd hebbende ambtsperiode. Al geruime tijd circuleerden er geruchten dat een ingrijpende regeringswijziging op handen was, zodat de mededeling niet geheel als een verrassing kwam. In politieke kringen had men echter niet gerekend op een wisseling van persoon op de op een na hoogste regeringspost, hoewel het algemeen bekend was dat er al enige tijd sprake was van wrijving tussen het staatshoofd en de premier.

Een op 25 aug. door het Elysée gepubliceerde briefwisseling gaf wat meer duidelijkheid over de achtergronden van de crisis en bracht aan het licht dat tot het aftreden van de premier ai een maand eerder besloten was.

Reeds op 26 juli verzocht Chirac de president schriftelijk hem na terugkeer van zijn voorgenomen reis naar Japan op 3 aug. van zijn ambt te ontheffen. Ter motivering van dit verzoek wees hij erop dat hij de president sedert maanden politieke en economische maatregelen had voorgelegd, die volgens hem nodig waren voor een energieker en gecoördineerder beleid. Om deze maatregelen te kunnen uitvoeren diende het gezag van de premier versterkt te worden, maar hij had de indruk dat de president deze opvatting niet deelde en daarom voelde hij zich niet meer in staat de hem opgedragen taak verder te vervullen.

In zijn, op dezelfde dag gedateerd antwoordschrijven deed de president geen poging de premier over te halen verder aan te blijven. Hij merkte slechts op dat het genoemde tijdstip hem voor de noodzakelijke consultaties weinig geschikt leek en hij verzocht de premier zijn officieel aft eden uit te stellen tot het in de tweede helft van augustus geplande kabinetsberaad.

Raymond Barre werd op 12 april 1924 in Saint-Denis op het eiland Réunion geboren Hij studeerde politieke wetenschappen, rechten en economie in Parijs en ging in '50 lesgeven in Caen In '61 ging hij economie doceren aan het mstituut voor politieke wetenschappen van Parijs en in '73 aan de faculteit voor rechten en economische wetenschappen aldaar

In '58 werd hij belast met de leiding van de researohafdeling voor economische activiteiten van de nationale stichting voor politieke wetenschappen en in '59 werd hij benoemd tot directeur van het kabinet van de minister van industrie en handel, vervolgens tot directeur van het kabinet van de minister van industrie van generaal de Gaulle

In '66 werd hij lid van de raad van het studiecentrum voor het loon- en prijsbeleid

In '67 benoemde de Gaulle hem tot lid van de Europese Commissie, waar hij tot '42 belast was met de economische en financiele problematiek terwijl hij tevens optrad als vice-president van de Commi ie

In deze functie heeft hij verschillende plannen voor een grotere economische en monetaire samenwerking tussen de Negen opgesteld, terwijl hij verscheidene malen protesteerde tegen de monetaire besluiten van de VS

In '73 volgde zijn benoeming tot lid van de algemene raad van de Banque de France, terwijl hij tevens medewerkte aan de herziening van de onderwijswet

In '75 werd hij voorzitter van de staatscommissie voor hervorming van de financiering van de woningbouw en in oktober '75 kreeg hij de opdracht de economische top in Rambouillet voor te bereiden Bij de kabinetswijziging in Januari '76 werd hij minister van buitenlandse handel

Chirac, zo bleek uit de briefwisseling, ging hiermee akkoord en schreef verder dat het volgens hem besiist noodzakeiiik was dat in het belang van het land zo snel mogelijk een regering gevormd zou worden. die behalve over het vertrouwen van de president ook over voldoende middelen zou beschikken om de vervulling van haar taak mogelijk te maken.

In een commentaar op zijn besluit, zei Chirac op 25 aug. bij het verlaten van het presidentiële paleis dat zijn ontslag het gevolg was van het feit dat ,,ik niet over de middelen beschik die ik vandaag nodig acht om op doeltreffende wijze mijn functie uit te oefenen".

Pres. Giscard verklaarde 's avonds in een televisieuitzenditig dat de premier aangedrongen had op een vergroting van zijn autoriteit ten koste van de president. ,,Een overdracht die indruist tegen alle regels van de Vijfde Republiek. Dat sloot ik uit," aldus Giscard. Hij haalde daarna brieven aan van de Gaulle, waaruit blijkt dat in de Vijfde Republiek de president nummer één blijft en de premier nummer twee. De president verklaarde verder dat hij Chiracs ontslag had aanvaard omdat de politieke partijen en bewegingen in het parlement de laatste tijd ,,te veel invloed kregen op de regering". Met een verwijzing naar de Gaulles voortdurende waarschuwingen, zei Giscard: ,,Ik acht het essentieel dat Frankrijk niet weer onder het partijenregime valt." Een andere reden voor de aanvaarding van het ontslag was dat de president nu met een nieuwe etappe van de hervormingen wilde beginnen. Vooral ten gunste van de ouderen en de gezinnen. Verder onthulde de president dat Chirac al deze herfst vervroegde verkiezingen had willen houden wat de president had geweigerd.

Naast het door Giscard en Chirac genoemde strijdpunt over de bevoegdheden van premier en president, liggen aan het ontslag van de eerste minister andere oorzaken ten grondslag, die te maken hebben met de rol en invloed van de gaullisten, de steeds sterker wordende samenwerkende linkse oppositie en de behoefte van de president met het oog op de komende verkiezin-

Weekblad 45ste jaargang No 2348. pag 28223-28238

gen met een duidelijk eigen gezicht te voorschijn te komen.
De Parijse correspondent van het *NRC/H'blad* schreef daarover het volgende:

De vervanging van de Gaullist Chirac als Frans premier door de partijloze technicus Barre, daar is ieder het over eens, vormt de afsluiting van de eerste twee jaar van president Giscard d'Estaings regiem en luidt een nieuw tijdperk in voor de Franse republiek Maar dit evenement werkte als een zeer besloten voorstelling van een politiek salon-stuk dat wat overjarig aandoet.
De opgecommandeerde toeschouwers, een veertig ministers en staatssecretarissen, een paar honderd politici en hoge ambtenaren en een duizendtal journalisten, mochten trouwens alleen van het laatste tafereeltje genieten. Het parlement kwam er niet aan te pas.
Misschien past deze wat elitaire benadering van de nationale politiek wel in een samenleving die zich de laatste dertig jaar wel materieel maar geestelijk en politiek nauwelijks heeft vernieuwd. Men kan zelfs blij zijn dat er geen barricades nodin waren. Toch is het feit dat het Franse volk praktisch onkundig bleef van opzet, structuur en tendens van het dramaatje niet erg bevorderlijk voor de Franse democratie. Op deze wijze haalt de overgrote meerderheid van de Fransen de (linker-)schouder nog wat hoger op dan anders over dit soort zaken.
Overigens een natuurlijke reactie in een zo geatomiseerde samenleving als deze waarin een ieder alleen nog voor zichzelf en zijn directe omgeving leeft.
De eenvoudigste en meest lapidaire uitleg van het gebeuren is natuurlijk dat nu eindelijk het lijk van het Gaullisme — maar nog lang niet die der Gaullisten — definitie1 is begraven. Of, zoals Viansson Ponte het in Le Monde netter zegt: het Gaullisme maar nog niet de Gaullisten — en dat is het probleem — is bijgezet in het museum van de Franse geschiedenis.
Dit is ten eerste een verlaat maar logisch gevolg van wat hier twee jaar geleden gebeurde. Toen de onafhankelijke Republikein Giscard, — die in 1969 bij het referendum over de regionalisatie al „neen" tegen de lange generaal had gezegd, — na de dood van Pompidou met de hakken over de sloot tot president werd gekozen, toen was het Gaullisme eigenlijk al gestorven, want iedereen wist dat de Gaullist Chaban Delmas het tegen Mittcrand, de kandidaat van socialisten en communisten, ruimschoots had moeten afleggen. Te snel vergat men dat Mitterand bijna de helft der stemmen kreeg omdat zeer velen voor hem stemden, niet uit enthousiasme voor de linkse unie maar meer uit walging over „l'état gaullien".
Want de Gaullisten waren na de dood van hun leider eigenlijk alleen nog een vrij corrupte belangengemeenschap van politici geworden die elkaar de touwtjes aanreikten.
Giscard beloofde verandering. Maar omdat de Gaullisten dankzij verkiezingen die zich eerder afspeelden nog over 175 van 490 zetels in de Assemblée beschikten. terwijl het politieke centrum achter Giscard maar 120 zetels rijk was, was een coalitie nodig. De meerderheid van de meerderheid die door premier Chirac met pijn en moeite achter de president werd opgesteld was intussen deze geschiedenis vergeten. Zij kreeg de laatste maanden weer noten op haar zang. Zelfs Chirac zag wat in die melodie en trachtte zijn

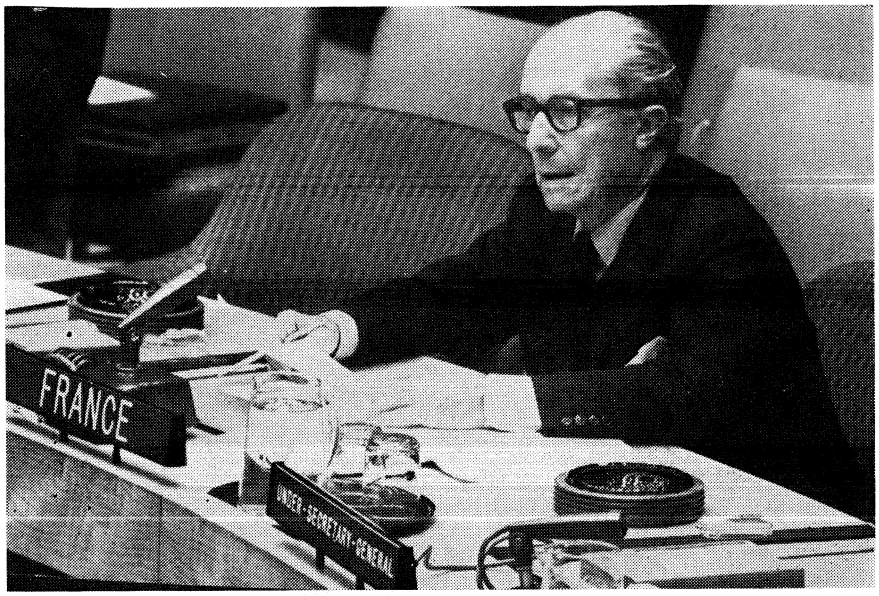

Minister van buitenlandse zaken Louis de Guiringaud

positie te gebruiken, niet ter meerdere glorie van de president en zijn vooruitstrevend liberalisme, maar ter voorbereiding van een gaullistische come-back en zijn eigen presidentschapskandidatuur.
Terecht kon de president die het laatst was gekozen zich zo niet laten inpakken. Er diende een scheiding te komen, niet alleen van het bed (die was er al), doch ook van de politieke tafel. Alleen zo kon Giscard twee jaar na zijn verkiezingen eindelijk gaan bouwen aan een meerderheid in het politieke centrum, zo niet naar een opening in linkse richting.
De tweede verklaring ligt in de politieke tactiek. Het was duidelijk geworden dat. als alles zo doorging en Giscards regime een rechts imago hield wegens zijn verstandshuwelijk met de gaullisten, bij de volgende verkiezingen de linkse unie van socialisten en communisten gaat winnen. Maar dit wordt slechts mogelijk wanneer de socialisten — bij gebrek aan ruimte aan hun linkerzijde — aan hun rechterkant, dus in het centrum, stemmen kunnen halen.
Doch Giscard is overtuigd van twee Franse politieke feiten. Ten eerste dat een flinke meerderheid der Fransen graag „centro gauche" stemt, en ten tweede dat zij alleen wanneer zij voor het dilemma uiterst rechts of uiterst links wordt geplaatst, bij de slechte economische omstandigheden die nu heersen, voor de linkerzijde kiest. De gaullist Chirac zou met alle middelen een versterking verhinderen van het eentre gauche dat Giscard achter zich wenst te krijgen.
Dat bleek toen de conflictstof over de dagelijkse politiek steeds groter werd. Materieel mag Giscard dan nog geen grote sociale hervormingen hebben doorgezet, maar veel hangt af van de stemming en van de stijl. Chirac, de politieke koorddanser en krachtpatser, kon niet altijd alle partijen bevredigen. Wilde hij zijn gezag bij de gaullisten niet verliezen, dan moest hij dus bij typisch sociale onderwerpen, zoals de door Giscard geëiste extra belasting op speculatiewinsten, de zaak gaan saboteren. Ook toen de vroegere minister van financiën Fourcade vorige week voorstelde om de hulp aan de boeren wegens de droogte te laten betalen door de hogere en hoogste inkomens, moest Chirac weigeren.
Zo groot was het geschil de laatste maanden, dat Chirac openlijk liet weten dat Giscard een lichtgewicht was en een amateur. Dit ligt ook in zijn ontslagbrief besloten, waarin hij om meer volmachten binnen de regering en in het parlement vraagt om een politiek te voeren die hij. Chirac, de enige mogelijke acht voor het heil van de natie. Een vergrijp tegen letter en geest van de presidentiële vijfde Republiek die bij een gaullist als Chirac irunisch aandoet. En een eis die Giscard moest afwijzen.
De derde reden ligt besloten in de ongelukkige grondwet die de Gaulle het land achterliet. Het is een half-presidentiële en half-parlementaire republiek die alleen te besturen valt wanneer de president een behoorlijke meerderheid in het parlement achter zich heeft. In feite is de president behalve staatshoofd ook regeringsleider die de premier benoemt en ontslaat, de ministerraad voorzit wanneer hem dat nuttig lijkt, en ter versterking van zijn positie direct door het volk wordt gekozen.
Maar de door hem benoemde en van hem afhankelijke premier is verantwoordelijk voor het parlement, de wetten moeten daar worden goedgekeurd. Indirect is dus ook de president een gevangene van de Assemblee.
Daarbij komt dan nog dat de president voor zeven jaar en het parlement maar voor vijf jaar wordt gekozen zodat de politieke fotografieën van het land die parlement en president vormen, flink van elkaar kunnen verschillen.
Een dergelijk ingebouwd conflict maakt of een bijna volledige machtsafstand door de president nodig zodat men terugkeert tot een (onstabiele) parlementaire regering zoals in de Vierde Republiek. Of een duidelijke eenhoofdige leiding die dan bij de president komt te liggen.
In navolging van de Gaulle en Pompidou koos Giscard voor het laatste. Hij herstelde daarmee de traditie van de Vijfde Republiek en opende niet de weg naar een zesde zoals links en rechts nu om het hardst roepen teneinde straks te kunnen klagen over de isolering van Giscard en het dictatoriale „presidentiële" systeem. Daarmee is dan meteen ook het levensgrote politieke risico aangegeven dat Giscard heeft genomen. Zullen de gaullisten

nun nieuwe „technische" regering die in feite door de president wordt geleid zo lang steunen totdat Giscard een eigen liberale meerderheid en het volk achter zich weet?
Of zullen zij — op het risico af van een linkse overwinning — een dergelijke groei van een vooruitstrevend liberaal centrum willen voorkomen. Dan zullen zij een regeringscrisis en vervroegde verkiezingen uitlokken. zelfs wanneer zij zelf daardoor worden gedegradeerd tot een conservatief hoopje heiinweelijders.
Maar zelfs al zouden de meeste gaullisten uit eigen belang bij verkiezingen naar het presidentiële kamp overlopen, dan nog lijkt voorlopig de heilloze situatie van de Vierde Republiek hersteld: een regering uit het centrum die door de „onheilige alliantie" tussen uiterst links en de rechtse gaullisten wordt bedreigd. Behalve een tijdelijk en overdreven gevoel van eigenwaarde blijft er dan voor de Fransen uit de Gaulles erfenis weinig over.

Nieuw kabinet

De nieuw benoemde premier maakte op 27 aug. de samenstelling van een nieuw kabinet bekend, waarin hij zelf tevens de functie van minister van financiën bekleedt.

Tot minister van staat en justitie werd een van de machtigste leiders van de oude garde van de gaullisten benoemd: Olivier Guichard, die in tegenstelling tot ex-premier Chirac in 1974 de gaullistische presidentskandidaat Chaban Delmas trouw bleef. Samen met de twee andere ministers van staat, Poniatowski (binnenlandse zaken), die leider is van de onafhankelijke republikeinen, en Lecanuet (plan en ontwikkeling) die het centrum leidt, vormt Guichard dus een politiek triumviraat vlak onder Giscard, waarin de belangrijkste delen van de regeringsmeerderheid zijn vertegenwoordigd.

Minister van buitenlandse zaken werd de bekende diplomaat Louis de Guiringaud die de Franse vertegenwoordiger was bij de VN en die vorig jaar voor Giscard de noord-zuiddialoog voorbereidde. Zijn voorganger, Sauvagnargues, keert niet in het nieuwe kabinet terug en wordt waarschijnlijk ambassadeur in Washington. Staatssecretaris van buitenlandse zaken wordt de onafhankelijke republikein Pierre Christian Taittinger.

Minister van defensie blijft de gaullist Bourges. Het ministerie van landbouw blijft bij Bonnet, onderwijs bij Rene Haby, volksgezondheid bij mevrouw Veil. In totaal zijn er weer vier vrouwen in de regering opgenomen.

Het opvallendst is dat er nu vijf gaullistische ministers zijn in plaats van vier in het oude kabinet. De zwaarste figuur is Guichard, die de Gaulle als kabinetschef diende bij de tocht door de politieke woestijn van 1946 tot 1958, daarna op het Elysée de eminence grise van de generaal werd en ook pres. Pompidou op vele ministersposten diende. Maar er is nog een andere gaullistische topfiguur in de regering opgenomen. Het is Robert Boulin die de relaties met het parlement beheert. Er zitten in het nieuwe kabinet dus twee orthodoxe gaullisten die vrienden zijn gebleven van ex-presidentskandidaat Chaban Delmas en die het Chirac indertijd zeer kwalijk namen dat bij Giscard steunde en nog kwalijker toen hij na de verkiezingen bij een soort staatsgreep zichzelf als leider van de gaullisten opdrong. Deze nieuwe ministers garanderen niet alleen een soort verzoening tussen Giscard en Chaban Delmas, doch vooral de steun van vele orthodoxe gaullisten aan de regering.

Op die manier kan Chirac moeilijker een gaullistische opstand tegen Giscard beginnen.

Tegelijk slaagde premier Barre er in, in opdracht van Giscard, het politieke gewicht van het kabinet iets naar het centrum te verplaatsen. Echter lukte hcî hem niet de linkse onafhankelijke Caillavet voor een ministerspost te strikken. Wel zijn er nu drie radicale ministers. Durafour, ex-minister van arbeid, die als gedelegeerd minister van financiën de president zal bijstaan. Brousse voor handel en nijverheid, die vorig jaar wegliep bij de linkse radicalen, naast socialisten en communisten de derde vleugel van de linkse oppositie Rossi, ex-woordvoerder bij de regering die de portefeuille van buitenlandse handel beheert.

Ex-minister van financien Fourcade blijft in het kabinet, maar krijgt het ministerie van openbare werken

Minister van arbeid wordt Christian Beullac, die tot nu toe directeur was van de genationaliseerde Renault-fabrieken. In totaal zijn er in dit nieuwe kabinet 17 ministers en 16 staatssecretarissen.

Van de gehoopte concentratie kwam dus weinig terecht Van de staatssecretarissen zijn de meesten overgenomen uit het oude kabinet. De ex-minister voor vroutvenkwesties, Françoise Giroud (radicaal), journaliste en echtgenote van de oprichter van het weekblad Expres, Servan-Schreiber, wordt staatssecretaris van cultuur, speciaal belast met perszaken

De samenstelling van het kabinet-Barre ziet er thans als volgt uit:

premier, economische zaken en financien - Raymond Barre;
ministers van staat justitie - Olivier Guichard (UDR), binnenlandse zaken - Michel Poniatowsky (Onafh rep), planning en ruimtelijke ordening - Jean Lecanuet (CDS),
ministers buitenl zaken - Louis de Guiringaud, minister bij de premier, belast met econ zaken en financ - Michel Durafour (rad); defensie - Yvon Bourges (UDR); onderwijs - René Haby: samenwerking - Robert Galley (UDR); industriele uitrusting - Jean-Pierre Fourcade (onafh rep); relaties met het parlement - Robert Boulin (UDR); landbouw - Christian Bonnet (onafh rep); arbeid - Christian Beullac, gezondheid - Simone

De nieuwe regering voor het eerst bijeen

Veil: industrie en research - Michel d'Ornano (onafh rep); welzijn - Vincent Ansquer (UDR); handel en middenstand - Pierre Brousse (rad), buitenl handel - André Rossi (rad);
Autonome staatssecretarissen' posterijen en telecommunicatie - Norbert Segard, oud-strijders - André Bord (UDR); cultuur - Francoise Giroud (rad i universitair onderwijs - Alice Saunier-Seite;
Staatssecretarissen bij een departement binnenl zaken, speciaal belast met overzeese departementen en gebieden - Olivier Stirn (UDR); buitenl zaken - Pierre-Christian Taittinger (onafh rep) economie en financ. - Christian Poncelet (UDR) en Christiane Scrivener (onafh rep), industriele uitrusting - Marcel Cavaille (onafh. rep) en Jacques Barrot (CDS); landbouw - Pierre Mehaignerie (CDS) arbeid, speciaal belast met buitenlandse arbeiders - Paul Dijoud (onafh. rep) arbeid, speciaal belast met de handarbeiders - Lionel Stoleru; gezondheid - Rene Lenoir, welzijn - Jean-Pierre Soisson (onafh rep) en Jacaues Médecin (onafh rep)

Economische problemen

De voornaamste problemen waarmee de nieuwe regering zich ziet geconfronteerd zijn economisch van aard.

Volgens Giscard, aldus Le *Nouvel* Observateur (30-8) is de keuze van Giscard daarom ook op Barre gevallen.

Volgens de president is hij de enige man die in staat is de parlementsleden door zijn economische analyses onder de indruk te brengen. Giscard, aldus het blad, bewondert zijn nieuwe premier, kalm, radicaal van allure, christen-democraat van temperament en gaullistisch van toon.

Toch is Barre geen conformist: toen hij vice-president van de Europese Commissie was heeft hij zich menigmaal opgesteld tegenover de Franse minister van financiën, Giscard. Uit deze verhouding is een zeker wederzijds respect geroeid. In Barre apprecieert Giscard de wetenschapsman die snel tot een groot internationaal expert uitgroeide. (...) Hij is ingehuurd omdat Giscard inziet dat al zijn voorspellingen niet uitkomen: het inflatietempo neemt weer toe en het zal wel op meer dan 12% voor geheel 1976 uitdraaien. De werkloosheid neemt eveneens weer snel toe en het tekort op de handelsbalans is de 13 mrd franken al gepasseerd. (...)

Barre wil de frank herstellen, hij is stevig voorstander van vaste pariteiten en zal de frank wellicht weer in de „slang" brengen. Barres opvattingen zijn wel zo bekend, dat bank en beurs terstond gunstig op zijn benoeming tot premier reageerden. Deze Europese „gaullien" zal ongetwijfeld de Europese kaart geheel uitspelen tegen Amerika,

De afgetreden Chirac

En dan is tenslotte zijn eerste doel het bestrijden van de inflatie. Frankrijk leeft boven zijn stand en moet door bezuiniging er weer bovenop komen. Voorbeelden zijn de Bondsrepubliek, Zwitserland en Zweden, waar de loon- en salaristrekkers beperkingen hebben aanvaard en waar prijsstijgingen zijn vertraagd, en de crisis op haar eind gaat lopen. Barre bewondert ook het Verenigd Koninkrijk, gisteren nog „de zieke man van Europa", maar die zich met aplomb herstelt dank zij de „wijsheid" van de Britse vakverenigingen.

Maar de Fransen zijn, zoals een ieder weet, geen verstandige mensen, en het Patronat klaagt over looneisen en loonstijgingen, en de vakverenigingen wijzen op de in vergelijking met Frankrijk veel hogere loonkosten in de Bondsrepubliek, België en Nederland. Als Barre dan maar wat compensatie had voor de terughoudendheid van de vakvereniging! Er kan — aldus hoort men van die zijde — geen nationale solidariteit zijn zolang er geen fiscale rechtvaardigheid is.

Het is de vraag in hoeverre Barre met de invoering van een oud idee, een speciale kapitaalbelasting (op zijn Duits) zal komen.

Waarom niet aan de werknemers een deel van de macht gegeven, zoals in Zweden en de Bondsrepubliek? Zoals te voorzien was, is de kleine hervorming (inspraak in de onderneming) van Sudreau spoedig in het zand verlopen, en niemand gelooft dat dit weer kan opleven. In Frankrijk geeft het Patronat slechts in een echte krachtproef toe, en in dit land bereiken de vakverenigingen pas wat door manifestaties op straat en bezetting van fabrieken.

Tenslotte is cr voor Barre nor: hel „explosieve dossier" betr. de beroepsprofiteurs van de werkloosheidsuitkeringen. Maar dat zijn er niet zo veel. Van de 996.000 werkzoekenden in juni jl. krijgen maar 111.000 een uitkering van 90%, en onder hen zijn volgens de expert hoogstens 10.000 fraudeurs. Maar in feite is er een ander probleem: de werkloosheid vervult haar „rol" niet meer, zij jaagt geen angst meer aan. Met een werkloosheid van bijna een miljoen mensen zouden de werknemers zich rustig moeten houden, maar de uitkering van 90% heeft ze juist minder soepel gemaakt, en het ritme der loonstijging is niet afgenomen. Dat weet Barre, maar hij weet ook dat het altijd gevaarlijk is aan verkregen voordelen te tornen. De tweede man van de CGT, Krasucki, heeft gelijk als hij zegt, dat, als er een hervorming moet komen, deze moet bestaan uit een uitbreiding van de hulp aan werklozen, want thans ontvangt één op de twee werklozen geen enkele uitkering.

Tenslotte de werkloosheid als verschijnsel. Daarvoor heeft Barre geen speciale belangstelling, hij beschouwt dat voor een industriële staat als een normale zaak En in de 1640 pagina's van zijn Handboek voor de economie (2 dln.) heeft hij dit probleem maar driemaal genoemd.

Op 2 september sprak Barre voor de Franse televisie waarbij hij nadere bijzonderheden verschafte over zijn voorgenomen beleid.

Hij beloofde daarin een gesprek met de vakbonden en zei verder dat de strijd tegen de inflatie voortgezet zou worden hoewel hij ervoor waarschuwde de situatie niet te zeer te dramatiseren.

Over een mogelijke dialoog met de oppositie zei de nieuwe premier: „Sedert een aantal maanden heeft de president van de Republiek gezegd dat hij geheel bereid is de oppositieleiders te ontvangen. Wat mij betreft, mijn deur staat open. Maar ik zal geen uitnodigingen verzenden: zij die mij willen spreken kunnen er altijd van verzekerd zijn dat ik klaar sta om ze te ontmoeten".

(Le Monde, *NRC/H'blad* NZZ)

(Vor. ber. pag. 399/3 e.v.)

INTERNATIONALE ZAKEN

ALGEMEEN

ZEVENDE CONFERENTIE MINISTERS VAN BUITENLANDSE ZAKEN ISLAMITISCHE LANDEN

In de Turkse stad Istanboel heeft van 12-15 mei van dit jaar de zevende conferentie van de ministers van buitenlandse zaken van Islamitische landen plaats gevonden. Aanwezig waren de ministers of hun plaatsvervangers uit 42 staten. Op de zesde conferentie, in juli vorig jaar in Djeddah (pag. 803/2 e.v.-1975), waren 40 delegaties aanwezig geweest. Op de conferentie in Istanboel was voor de eerste maal Turkije aanwezig als volledig lid van de beweging van de Islamitische staten, terwijl er o.l.v. Rauf Denktash ook een vertegenwoordiging was van de ,,Turks-Cyprische regering".

De zevende ministersconferentie werd op 12 mei geopend met een rede van de Turkse premier Demirel, die o.a. de strijd van de Palestijnse bevrijdingsbeweging verdedigde; hij vergeleek het lot van de Palestijnen met dat van de Turkse bewoners van Cyprus. Dernirel verklaarde verder, dat zijn land elke vorm van rassendiscriminatie in Afrika afwees, evenals de annexatie van Arabische gebieden in het Midden-Oosten en een verandering van de status van Jeruzalem.

De conferentie werd op 15 mei afgesloten met het uitgeven van een slotcommuniqué, waarin de genomen besluiten waren samengevat.

Uit het communiqué bleek o.m., dat de conferentiedeelnemers in grote mate instemden met de Turkse opvattingen m.b.t. de kwestie-Cyprus.

Ook besloten de deelnemers aan de conferentie tot het stichten van een centrum van Islamitisch kunst-, cultuur- en historisch onderzoek in Istanboel.

De conferentie aanvaardde meerdere resoluties over het Midden-Oosten, waarin de Palestijnen de volledige steun werd toegezegd in hun strijd om herovering van de door Israël bezette gebieden en waarin de gelijkstelling van Zionisme met „kolonialisme, imperialisme, racisme en een expansieve politiek" bekrachtigd werd.

De organisatie voor de bevrijding vari Palestina (PLO) kreeg gedurende de conferentie van de twee Islamitische landen, die nog betrekkingen met Israël onderhouden — Turkije en Perzië — toestemming tot het openen van een bureau in resp. Ankara en Teheran. Bij de steun aan de PLO in haar strijd om de „beëindiging van de Zionistische bezetting" spraken de gedelegeerden uitdrukkelijk niet alleen van de in 1967 bezette gebieden, maar ook van de in 1948 bezette gebieden.

Iets milder dan vorig jaar op de conferentie van Djeddah viel de resolutie over Israël uit. Werd in 1975 nog aangedrongen op uitstoting van Israël uit de VN, nu werd slechts naar deze beslissing verwezen en werd er bij de Arabische staten op aangedrongen ie werken in de richting van een uitstoting van Israël uit de internationale organisaties.

Deze iets mildere toon werd toegeschreven aan de grotere terughoudendheid van Egypte i.v.m. de Sinaï-akkoorden, terwijl ook Senegal en Gaboen een matigende invloed hebben uitgeoefend.

In het communiqué werd verder gesteld, dat de Palestijnse kwestie het kernprobleem van het Midden-Oosten vormde. De Islamitische staten wilden zich inzetten voor de volledige erkenning van de rechten van het Palestijnse volk.

Verder eiste de conferentie, dat de Islamitische, Arabische en godsdienstige situatie van Jeruzalem gehandhaafd zou worden. Daarvoor werd een fonds in het leven geroepen van ong. f 150 mln, dat ook moet dienen tot steun aan de Palestijnse strijd.

De Islamitische landen zegden de Turken op Cyprus hun steun toe. Zij verlangden een van buitenlandse bases vrije Republiek Cyprus op federatieve grondslag, waarbij de op het eiland woonachtige Turken in de toekomst dezelfde rechten op aanhoring in alle internationale organisaties zouden moeten hebben als de Grieken van het eiland.

De Turkse groep op Cyprus kreeg de rang van ,,permanente gast" op Islamitische conferenties.

In de N Z Z van 18 mei werd opgeinerkt, dat deze pro-Turkse besluiten meer waren dan verwacht was, aangezien verondersteld was, dat vele conferentiedeelnemers het niet gewaagd zouden hebben de in de beweging van niet-gebonden landen vooraanstaande bisschop Makarios voor het hoofd te stoten.

Onbestreden was op de conferentie de algemene veroordeling van racisme en kolonialisme, waarbij twee maal een veroordeling van Frankrijk uitgesproken werd: het moet zijn troepen van het Comoreneiland Mayotte terugtrekken en het moet zonder voorbehoud de onafhankelijkheid van Afar- en Issaland erkennen. Voorts verlangden de afgevaardigden de instelling van de Indische Oceaan als vredeszone en het uitroepen van Afrika, Zuid-Azië en het nabije Oosten tot een kernwapenvrij gebied.

De Filippijnse regering werd opgeroepen tot het staken van haar militaire acties tegen de Islamitische opstandelingen op het eiland Mindanao.

Na de publikatie van het slotcommuniqué werd ook nog het verlangen naar een rechtvaardige oplossing van de kwestie-Eritrea uitgesproken

Tenslotte werd nog een resolutie aangenomen, waarin verlangd werd, dat het VN-Handvest zou worden aangepast aan het principe van de gelijkberechtigdheid van alle staten Gesproken werd van de afschaffing van ,,de privileges van enkele staten binnen de Verenigde Naties"

Consequenties voor Turkije *van sterkere nadruk* op Islamitisch *karakter*

De deelname van Turkije aan de islamitische conferentie en het houden van deze conferentie in Turkije heeft gevolgen voor de binnen- en buitenlandse politiek van Turkije In de *NZZ* van 28 mei werd hieraan een beschouwing gewijd, die als volgt luidde:

In het Ottomaanse rijk was de sultan ook kalief. religieus hoofd. In 1924 heeft Kemal Ataturk het kalifaat afgeschaft en werd Turkije een laïcistische staat. Niettemin heeft nu in de stad der sultans en kaliefen, Istanboel, de 7e Islamitische Conferentie plaatsgevonden, en nam Turkije daaraan deel als volledig lid. De conferentie, waaraan ministers van buitenlandse zaken of hun plaatsvervangers uit 42 landen deelnamen, werd geopend met het voorlezen van spreuken uit de Koran, en op vrijdag begaven alle deelnemers als groep zich naar de Sultan Achmed moskee. Op spandoeken boven de straten las men dat de Islam de enige weg naar het heil is. Men vernam niet alleen panislamitische maar ook pantoeranische leuzen: voor het conferentiegebouw werd gedemonstreerd voor de bevrijding van het ,,Chinese Turkestan". Een programma met dat thema werd door de TV gebracht. De Chinese ambassade protesteerde. Voorts hebben aanhangers van de rechtsextremistische vice-premier Turkesch bevrijding van de Turken in het Iraakse Kirkoek geëist.

De bevolking schrijft de enscenering van de Islamitische conferentie ten onrechte toe aan de leider van de op de Islam gerichte Gerechtigheidspartij, vice-premier Erbakan. Maar de ware aanstichter was minister van buitenlandse zaken Çaglayangil, die — eerzuchtig als hij is — de deelnemers van de vorige Islamitische conferentie (medio 1975 te Djeddah) zou hebben uitgenodigd, zonder voorkennis van premier Demirel. Beide politici zijn elkaars concurrenten. Het zou Çaglayangil overigens niet alleen om meer populariteit te doen zijn, maar tevens om de Islamitische staten voor de Turkse opvatting inzake Cyprus te winnen.

Demirel kon de uitnodiging niet meer ongedaan maken en kwam daardoor in de kemalistische hoek en bij de strijdkrachten in een moeilijk parket. Op een persconferentie poogde hij de zaak recht te trekken: de Islamitische conferentie was niet in strijd met de kemalistische conceptie, want de staat was weliswaar laïcistisch maar de natie niet. Religie als noeiner in de buitenlandse politiek was geen nadeel, vooral wanneer het om bevordering van de vriendschap met geloofsgenoten ging. Wat Israël betreft zei de premier dat allergieën van andere landen geen invloed hebben op de Turkse buitenlandse politiek. Overigens was de conferentie in Istanboel een conferentie van de vrede. en niet van oorlog.

Premier Demirel verbood zijn vice-premier Erbakan — deze zou het liefst het kalifaat in ere herstellen — elke deelneming aan de debatten der conferentie Erbakans wens de grote godsdienstoefe-

ning op vrijdag in de Hagia Sophia — door Ataturk tot museum gemaakt — te doen plaatsvinden, wees Demirel categorisch van de hand. En in zijn openingstoespraak tot de conferentie noemde Demirel Kemal Ataturk ,,wegwijzer voor de onderdrukte volken van Azië en Afrika". De conferentie vond plaats in het Ataturk-cultuurcentrum. wat door sommigen met ironie. door andere met spijt is becommentarieerd.

Niet alleen Demirel, maar ook president Koruturk werd door de conferentie in verlegenheid gebracht. Koruturk, een pure kemalist, maakte tijdens de conferentie een inspectietocht naar Oost-Anatolië, en hij liet zijn protocollaire toespraak tot de gedelegeerden door de minister van buitenlandse zaken voordragen. Ook oppositieleider Ecevit, wiens Republikeinse Volkspartij als ,,de partij van Atatürk" geldt, vond een uitweg om niet in Istanboel te behoeven verschijnen: hij zond weliswaar een delegatie, maar ging zelf naar Parijs en later naar Tito. De enige partijleider die officieel bezwaar opperde tegen de conferentie was prof. Mehmet Ali Aybar (van de zeer kleine socialistische partij), die de conferentie ongrondwettig noemde. Dit negatieve oordeel is opmerkelijk, omdat extreem links in Turkije in het algemeen, en dat niet om religieuze redenen, op de Arabische landen speelt en in Israël een ,,bruggehoofd" van het Amerikaanse imperialisme ziet.

Demirel heeft, blijkbaar op aandrang van Çaglayangil, toegestemd in de vestiging van een PLO-bureau in Ankara, maar de premier is daarmee niet gelukkig. Overigens heeft de PLO-vertegenwoordiger op de Islamitische Conferentie, Faroek Kaddoemi, zich m.b.t. de Turkse belangen op Cyprus zeer dubbelzinnig uitgelaten, en ook van de Egyptische houding werd men niet veel wijzer. Vele parlementsleden vragen zich dan ook af of het wel verstandig was zich aan te sluiten in de Verenigde Naties bij de ,,geloofsbroeders", vóór uitsluiting van Israël, waardoor bovendien de joodse lobby in het Amerikaanse Congres in het harnas werd gejaagd en het door Çaglayangil en Kissinger bereikte steunpuntenverdrag in gevaar kwam.

Ondanks alles moet de Islamitische Conferentie in Istanboel tóch als politieke demonstratie van Turkije worden gezien. Hierdoor wil Turkije zich wat afzetten tegen het Westen. Men is ontevreden over het Amerikaanse embargo en de koele houding van de EG inzake de Turkse belangen. Steeds meer verbreidt zich het gevoel dat de Turkse trouw aan de NAVO als iets vanzelfsprekends wordt opgevat, kortom dat Turkije onderschat wordt. Het zal de komende tijd van Washington, Brussel en Athene afhangen of de Islamitische conferentie als iets theatraals zal verbleken of tot een keerpunt wordt, het begin naar een blokvrije politiek. Steeds meer wordt geroepen om een nieuwe Turkse politiek, maar nog altijd zijn onder de politici de aanhangers van een pro-westelijk beleid in de meerderheid. Dezen menen dat Turkije zich zo'n ommekeer niet kan permitteren, gezien zijn ligging, zolang het land althans niet over een eigen wapenindustrie beschikt. Het plan van een gemeenschappelijke Turks-Iraans-Pakistaanse wapenindustrie bleek op de recente topconferentie dezer drie staten, in het kader van het Pact voor regionale ontwikkelingssamenwerking, een utopie te zijn. Bhoetto's ideeën ter zake vonde bij de Sjah weinig gehoor. (DPA, AFP, Reuter, NZZ, Le Monde)

(Vor. ber. pag. 803/2 e.v. - 19753

NOORD-ZUID CONFERENTIE IN IMPASSE

In Parijs wordt een conferentie gehouden, die bekend staat als de ,,Noord-Zuid conferentie" en waarvan de officiële naam is Conferentie over internationale economische samenwerking (CIES).

Aan deze conferentie wordt deelgenomen door 19 ontwikkelingslanden en acht delegaties voor de industriele staten (één van de delegaties voor ontwikkelde staten is de EG). In dec. vorig jaar is de conferentie op ministers-niveau bijeen geweest. Toen was besloten vier commissies in te stellen, die voorbereidend overleg moesten verrichten. Deze commissies hadden als onderwerpen: energie, grondstoffen, ontwikkelingsproblemen * en financiën (meer details op pag. 20/1 e.v.-'76). Deze commissies zijn verschillende malen bijeen geweest, voor het laatst van 12-16 juli. Op die vergadering is het overleg in een impasse geraakt.

De bedoeling was het geweest, dat de commissies toen een agenda zouden opstellen voor het verdere overleg in de tweede helft van dit jaar. In het overleg van juli deed zich echter een probleem voor, dat ook in het eerdere overleg een twistpunt had opgeleverd: bij het formuleren van de te behandelen problemen werden van de kant van de ontwikkelingslanden teksten voorgesteld, die naar het oordeel van de ontwikkelde landen te veel vooruit liepen op de te bereiken oplossingen in een door de ontwikkelingslanden verlangde zin.

De twee kwesties, waarop het overleg i.h.b. was vastgelopen, waren het probleem van het garanderen van de exportopbrengsten van de ontwikkelingslanden en de kwestie van de regeling van de schulden van deze landen.

Ontwikkelingen na *ministersconferentie* van dec. 1975

Na de ministersconferentie van dec. vorig jaar heeft de CIES het hieronder beschreven verloop gehad.

Van 5-14 jan. 1976 vergaderden in Parijs vertegenwoordigers van de 19 aan de CIES deelnemende ontwikkelingslanden onder voorzitterschap van minister Perez Guerrero van Venezuela, die voor de ontwikkelingslanden co-voorzitter van de conferentie is. De vergadering stelde een lijst op van de op de conferentie te behandelen kwesties.

Op 26 en 27 jan. vergaderden de 2 co-voorzitters van de conferentie — behalve Perez Guerrero nok minister Allan MacEachan van buitenlandse zaken van Canada — alsmede de acht co-voorzitters van de 4 commissies.

De voorzitters stelden een agenda op voor het in de eerste helft van 1976 te voeren overleg. Daarbij kwam aanvankelijk een meningsverschil aan heit licht tussen de ontwikkelingslanden en de ontwikkelde staten, meer in het bijzonder tussen Algerije en de VS. Algerije wilde maandelijkse vergaderingen van drie weken elk van de vier commissies; de VS wilden korte vergaderingen van drie à vier dagen.

Overeengekomen werd vergaderingen van tien dagen elk te beleggen.

De vergaderingen van de vier commissies werden gehouden van 11-20 febr., 17-26 maart, 21-28 april, 8-15 juni en van 12-16 juli.

Tussendoor vergaderden op 17 en 18 juni de co-presidenten van de conferentie en de vier commissies, terwijl van 8-10 juli een bijeenkomst op hoog ambtelijk niveau plaats vond ter voorbereiding van de agenda van de tweede helft van dit jaar.

Op de topbijeenkomst van 8-10 juli deden zich problemen voor, waarvoor geen oplossing gevonden werd. De toen aan het daglicht getreden meningsverschillen werden ter oplossing doorgeschoven naar de commissievergadering van 12-16 juli met het in de aanhef gemelde resultaat.

In mei van dit jaar waren er geen vergaderingen van de vier commissies; in die maand werd in Nairobi de vierde UNCTAD-conferentie gehouden (pag. 369 e.v.-1976).

Aan het eind van de derde zitting van de vier commissies in april hebben de 19 deelnemende ontwikkelingslanden een verklaring uitgegeven n.a.v. de naderende UNCTAD-conferentie Deze verklaring luidde aldus:

* De opsomming van de leden van de commissie voor ontwikkelingsproblemen op pag 21/3 is onvolledig Behalve de daar genoemde landen maken van deze commissie voor de ontwikkelingslanden ook Peru en Zaire deel uit

1 UNCTAD IV vormt, sinds de Zevende Speciale Zitting van de Algemene Vergadering der Verenigde Naties, het eerste internationale gebeuren op wereldwijde basis waarin alle leden van de internationale gemeenschap zullen worden opgeroepen door verenigde actie hun politieke vastberadenheid te tonen om de gezamenlijke doelstellingen betreffende de vestiging van de Nieuwe Internationale Economische Orde te realiseren.

2 De Groep van 19 verwacht van UNCTAD IV dat er een belangrijke vooruitgang zal worden gemaakt in het vinden van oplossingen aangaande economische problemen welke van belang zijn voor de internationale gemeenschap en in het bijsonder voor de ontwikkelingslanden.

3 In zijn deelname aan de CIES wordt de Groep van 19 — als integraal deel van de Groep van 77 — geleid en geinspireerd door de Verklaring en het Programma van Actie van Manilla

4 De Groep van 19 had gehoopt dat de discussies, die in de eerste fasen van de werkzaamheden van CIES in een goede sfeer met de ontwikkelde landen werden gehouden en welke hebben geleid tot een duidelijke identificatie van de oplossingen der vraagstukken, de basis zouden hebben gelegd voor het toekomstige werk van de Conferentie. De Groep van 19 drukt echter, nadat hij concrete voorstellen op verschillende gebieden had gedaan om de doelstellingen van CIES te realiseren zonder daarop tot dusver positieve reacties of constructieve tegenvoorstellen te krijgen, zijn ontevredenheid uit met de geringe snelheid waarmee de Parijse Conferentie zich ontwikkelt Dit is voornamelijk het gevolg van het gebrek aan positieve politieke wil aan de zijde va een klein aantal ontwikkelde landen die het proces van begrip en samenwerking vertragen waaraan alle ontwikkelingslanden en de meeste ontwikkelde landen zich gebonden achten

5 De Groep van 19 verklaart categorisch dat de huidige werkzaamheden in Parijs op geen enkele wijze de aanvaarding van besluiten op de Conferentie in Nairobi dient te verhinderen of te vertragen

6 De Groep van 19 is er zeker van overtuigd dat, tenzij op UNCTAD IV substantiële resultaten worden bereikt, de toekomst van de dialoog in de CIES, welke bedoeld is zich toe te leggen op de problemen die door de ministersconferentie werden geidentificeerd èn op verdere internationale economische samenwerking ten behoeve van alle landen en volkeren. in gevaar zou worden gebracht. Hiertegenover staat dat, indien UNCTAD IV slaagt in haar streven, de kansen op succes in de CIES in hoge mate zouden worden vergroot

Tussenbalans van de bereikte resultaten

In Internationale Samenwerking — een uitgave van het Nederlandse ministerie van ontwikkelingssamenwerking — werd, eerst na de aprilbijeenkomsten van de commissies en vervolgens nog eens na de junibijeenkomsten, een tussenbalans opgemaakt van de in Parijs bereikte resultaten.

Wij citeren hieruit het volgende:

In de byeenkomsten die de commissies in de maanden februari, maart en april hebben gehouden, is met name de bereidheid om in een sfeer van goede samenwerking te zoeken naar oplossingen voor de problemen kenmerkend geweest Duidelijk is dat zowel van de zijde der ontwikkelde landen als van de ontwikkelingslanden het verlangen bestaat een goed overlegklimaat in stand te houden
Toch was er verschil in karakter tussen de eerste twee en de derde ronde van de CIES
De februari- en maartvergaderingen stonden nog hoofdzakelijk in het teken van facl-finding' en analyses terwijl de aprilbijeenkomst al meer een onderhandelingskarakter dmeg Dit was mede het gevolg van de aard van de onderwerpen die in de derde ronde werden behandeld energieprijzen. grondstoffenmarkteri (waaronder ,common fund") overdracht van financiële middelen en het schuldenvraagstuk Tevens waren de ,,negentien meer dan in de voorgaande ronden erop uit om met het naderen van UNCTAD IV concrete voortgang te boeken of althans aan de niet aan de CIES deelnemende ontwikkelingslanden het vooruitzicht op resultaten tijdens UNCTAD IV te kunnen bieden
Het achterwege blijven van in de ogen vaii de negentien ontwikkelingslanden voldoende voortgang in de CIES tot nu toe. bracht nen ertoe de hiervoor vermelde unilaterale verklaring aan het slot van de aprilronde uit te geven, waarin zij de duidelijke waarschuwing aan de ontwikkelde landen geven dat het uitblijven van substantiele resultaten in Nairobi de toekomst van de CIES in gevaar brengt

ENERGIE

De energiecommissie heeft een werkprogramma vastgesteld, dat de volgende vier onderwerpen bevat:

— een algeinene analyse van de energiesituatie:

— de energieprijzen:

— de beschikbaarheid en het aanbod van energie;

— de internationale samenwerking op energiegebied

In februari heeft de energiecommissie overeenstemmmg bereikt over de methodiek van een algemene analyse van de energiesituatie Deze analyse strekt zich uit over drie perioden, respectievelijk tot 1980, 1985 en 1990, en eventueel daarna
De discussie over de energiesituatie richtte zich in maari vooral op de kwestie van vraag en aanbod in het verleden, heden en toekomst Vastgesteld werd dat de afhankelijkheid van de invoer van olie van de geindustrialiseerde landen zeker tot 1985 zal blijven voortbestaan
Aan de aanbodzijde werd gesproken over alternatieven die voor de energievoorziening kunnen worden gevonden Voorbeelden hiervan zijn de verdere ontwikkeling van de traditionele bronnen aardgas, kolen en olie, ook in die delen van de wereld waar de exploitatie ervan tot nu toe niet op grote schaal plaatsvond Een tweede alternatief is de ontwikkehng van nieuwe energiebronnen
Aan het einde van de maartbijeenkomst kwam in deze commissie Saoedi-Arabië met een eigen studie over deze problematiek Er wordt daarin in het bijzonder aangedrongen op belangrijke besparingen op de energie-consumptie in de rijke larden en ook weer het zoeken naar alternatieve energiebronnen.
De discussie over de energieprijzen tilden de aprilronde was onderverdeeld in drie categoriën: de onderlinge prijsverhoudingen tussen de verschillende energiedragers, de economische gevolgen van de olieprijsverhogingen en de bescherming van de koopkracht van olie-exportopbrengsten
Bij het eerste onderwerp speelde vooral het vraagstuk van de duur van de overgangsperiode die nodig wordt geacht om het olie-aandeel in de totale energievoorziening te verminderen middels een substantiële verhoging van het aandeel van alternatieven zoals nucleaire energie en kolen Met name van de zijde van de negentien ontwikkelingslanden werd enige scepsis uitge-proken ten aanzien van het tempo waarin de geindustrialiseerde landen in staat zouden zijn orn hun olie-importafhankelijkheid te verminderen In dit verband werd de huidige olieprijs door de olieproducenten nog niet voldoeride hoog geacht om een belangrijke aansporing te vormen voor de ontwikkeling van alternatieve energiebronnen.
Ten aanzien van het tweede onderwerp tekende zich een globale consensus af over het feit dat de olieprijsverhoging 1973-'74 tnede van invloed is geweest op de huidige economische recessie. met name tie zeer korte termijn waarbinnen deze vervviervoudiging van de olieprijs plaatsvond
Aan een discussie over de handhaving van de koopkracht van olie-exportopbrengsten is men tijdens de aprilronde nauwelijks toegekomen Besloten is om dit onderwerp verder te behandelen op de eerstkomende vergadering in juni

GRONDSTOFFEN

De grondstoffencsmmissie heeft een werkprogramma vastgesteld, dat de volgende onderwerpen omvat:

— de algemene ontwikkelingen van vraag- en aanbodsituatie;

— de problemen van goederenmarkten en handelsexpansie:

— de problemen verbonden aan de exportopbrengsten in het bijzonder van ontwikkelingslanden:

— de internationale samenwerking, in het bijzonder ten aanzien van produktie investering en technologie;

— de speciale problemen van de ontwikkelingslanden, importeurs van grondstoffen;

— producenten- en consumentensamenwerking.

In eerste instantie is in de grondstoffencommissie van gedachten gewisseld over de vraag hoe technisch gezien een analyse van de vraag- en aanbodsituatie kon worden opgezet In de tweede ronde, die van maart, beraadslaagde men over het prijsverloop van verschillende grondstoffen. de goederenmarkten en de uitbreiding van de handel, zonder dat deze discussie veel nieuwe gezichtspunten opleverde.
De ,,druk" van UNCTAD IV deed zich gevoelen tegen het einde van maart, toen de negentien ontwikkelingslanden met zeven documenten op tafel kwamen die alle aspecten omvatten van het UNCTAD-grondstoffenplan zoals dit in december 1974 werd ingediend en waarnaar later in een resolutie van de Zevende Speciale Vergadering van de Verenigde Naties werd verwezen Tot dit geintegreerde grondstoffenplan behoren de vorming van internationale buffervoorraden voor verschillende grondstoffen, de instelling van een gemeenschappelijk fonds ter financiering van deze buffervoorraden, de compensatoire financiering voor landen die plotseling hun inkomsten uit hun grondstoffenexport zien verminderen en ten slotte ook de uitbreiding van de toegang tot de markten
In april is over de door de negentien ontwikkelingslanden in maart ingediende documenten gediscusieerd zonder dat ten behoeve van UNCTAD IV inzake het geintegreerde grondstoffenprogramma tast-

bare resultaten werden bereikt waardoor niet in deze CIES-ronde de verwachte aanzet kon worden gegeven tot concrete besluitvorming in Nairobi.

ONTWIKKELING

De ontwikkelingscommissie in de CIES stelde eveneens een werkprogramma op dat de volgende onderwerpen bevat:

— handel en betalingsbalansproblemen:

— landbouw en voedsel;

— infrastructuur;

— overdracht van middelen

— industrialisatie en overdracht van technologie;

— buitenlandse investeringen en transnationale ondernemingen;

— minst ontwikkelde en meest getroffen landen.

De betalingsbalansproblemen van de ontwikkelingslanden kwamen in febr. uitgebreid aan de orde. Dit gebeurde tegen de achtergrond van de cijfers die via UNCTAD, IMF en de Wereldbank aan de conferentie werden voorgelegd. Ze spreken duidelijke taal. Sinds de stijging van de olieprijzen is het tekort op de lopende rekening van de olie-importerende ontwikkelingslanden als geheel toegenomen van 9 mrd tot 35 mrd in 1975 (IMF-raming).

Een mogelijke oplossing van dit tekort zou het dekken ervan via de kapitaalmarkten zijn. Er zijn ontwikkelingslanden die over een voldoende economisch en industrieel potentieel beschikken om leningen op de kapitaalmarkt op te nemen en die ook rendabel te besteden, waardoor het tekort gedekt kan worden. Maar sommige ontwikkelingslanden zijn door de energiecrisis zo ernstig getroffen, dat het afsluiten van dergelijke leningen hun schuldenpositie alleen nog maar zou verergeren. In het geval van de laatste categorie landen wordt in de ontwikkelingscommissie gedacht aan structurele maatregelen, bijvoorbeeld in de vorm van een grotere stroom aan officiële hulp om de ontwikkelingslanden te helpen bij het vergroten van hun industriële capaciteit en bij de opvoering van hun voedselproduktie.

VOEDSELPRODUKTIE

De voedselproduktie kwam in uitgebreider vorm aan de orde tijdens de maartronde toen als onderwerpen op de agenda landbouw, inclusief voedselvoorziening en voedselhulp, almede infrastructuur prijkten.

Ten aanzien van deze onderwerpen zochten de ontwikkelingslanden nauw aansluiting bij de resoluties van de Wereldvoedselconferentie in 1974. Met name speelde bij de behandeling van de opvoering van de landbouwproduktie in ontwikkelingslanden, de vraag in hoeverre de geïndustrialiseerde landen en de OPEC-landen bereid zijn bij te dragen aan de stichting van het Internationale Fonds voor Agrarische Ontwikkeling, het IFAD. Dit fonds moet volgens de statuten 1 mrd dollar groot worden. Wat de ontwikkelingslanden tijdens de maartronde in feite wilden weten, was wie aan het fonds zouden bijdragen en hoeveel (Nederland was in 1974, tijdens de Wereldvoedselconferentie, het enige westerse land dat het voorstel tot stichting van het IFAD steunde).

De oproep van de ontwikkelingslanden in de ontwikkelingscommissie werd in het bijzonder ondersteund door de Verenigde Staten en Zweden. De VS hebben als 200 mln dollar toegezegd, op voorwaarde dat andere landen, waaronder ook olieproducerende landen, eveneens bijdragen en de 1 mrd volkomt. Inmiddels hebben andere landen, waaronder Nederland, Engeland en de Bondsrepubliek Duitsland, dit ook gedaan; Nederland voor ongeveer 40 mln dollar.

Aan het slot van de maartbijeenkomsten der ontwikkelingscommissie, werden alle landen opgeroepen hun bijdragen vóór 15 april toe te zeggen en werd tevens aan de vertegenwoordiger van de secretaris-generaal van de VN in de CIES gevraagd om in april rapport uit te brengen over wat was toegezegd en door wie.

Tijdens de aprilronde maakte de vertegenwoordiger van de secretaris-generaal van de VN melding van een totale toegezegde bijdrage van de zijde van de ontwikkelde landen van 400 mln dollar. Nog enkele ontwikkelde landen hebben doen weten binnenkort met toezeggingen te komen. Medio mei zouden de OPEC-landen hun gezamenlijke bijdragen vaststellen.

Met betrekking tot de voedselhulp bestaat voor 1976 een hulpdoelstelling van 10 mln ton graan. Daarvan is tot op dit ogenblik 9 mln ton toegezegd.

Het punt wereldvoedselveiligheid kwam in nìaart ook aan de orde.

Een positieve bijdrage aan deze discussie leverde de EG. In het kader van de voedselveiligheid blijkt de Gemeenschap zich nu uitdrukkelijk achter de pogingen te stellen om de graanprijzen te stabiliseren. Tevens werd van deze zijde de noodzaak onderstreept oin te komen tot een internationale voedselvoorraad waaraan de EG als totaal zou bijdragen, terwijl de kwestie van de voedselvoorraadvorming nu nog een meer nationaal beleid van de Europese partners is.

De beraadslagingen over de infrastructuur ten slotte, legden de nadruk op twee componenten daaruit: de sociale en de economische infrastructuur. Essentieel was dat de ontwikkelingslanden in feite voor de eerste maal sedert de 7e SAVVN de nadruk legden op de sociale infrastructuur, terwijl zij tot dusverre internationale fora de grootste aandacht besteedden aan de economische.

Tijdens de aprilronde werd onder andere gesproken over de overdracht van financiële middelen en de overdracht van technologie.

In het algemeen waren in de ontwikkelingscommissie de discussies van constructieve aard en werd ten aanzien van verschillende onderdelen van bovengenoemde onderwerpen op enkele punten overeenstemming tussen de groep van negentien en de geïndustrialiseerde landen bereikt.

Zo toonden met uitzondering van de VS de overige industrielanden zich bereid om de hulpdoelstellingen van de 0,7% BNP tegen 1980 te bereiken. De EG voegde daar nog aan toe dat die landen die thans nog het verst van deze doelstelling zijn verwijderd relatief hun inspanning sterk zullen vergroten. Ten aanzien van de overdracht van technologie bestond algemeen overeenstemming over de noodzaak van een versterking van de technologische infrastructuren in ontwikkelingslanden, alsmede het opzetten van een mechanisme waardoor de vereiste technologie uit het westen snel en doeltreffend naar ontwikkelingslanden zou kunnen worden overgedragen.

FINANCIËN

In de financiële commissie is een werkprogramma opgesteld dat de volgende punten bevat:

— algemene analyse van de mondiale economische en financiële situatie, waarbij de nadruk zal vallen op de middellange termijn;

— betalingsbalansproblemen, zowel van ontwikkelde als van ontwikkelingslanden. met bijzondere aandacht voor de meest getroffen landen,

— privé-kapitaalstromen naar en investeringen in ontwikkelingslanden,

— problemen van financiële reserves van de olie-exporterende landen:

— schuldenproblemen van de ontwikkelingslanden:

— problemen die door andere commissies worden verwezen naar de financiële commissie.

In de commissie financiën heeft de discussie zich in eerste instantie toegesplitst op de betalingsbalansproblemen, maar dan in een ander verband dan in de ontwikkelingscommissie. Bekeek men in die laatste commissie vooral wat er aan de betalingsbalanstekorten van de ontwikkelingslanden zou kunnen worden gedaan, in de financiële commissie werd geprobeerd vast te stellen hoe groot dit tekort nu in werkelijkheid is.

Er bestaat nogal wat onzekerheid over de omvang van het financieringstekort van ontwikkelingslanden. Volgens ramingen van het IMF zou dit voor het jaar 1975 35 mrd dollar hebben bedragen; volgens UNCTAD echter moet dit totaal op 45 mrd dollar worden gesteld. Het is derhalve voor deze commissie een uiterst moeilijke zaak om reële projecties te maken van de betalingsbalanstekorten tot bij voorbeeld 1980, dezelfde periode die de grondstoffencommissie zich voor een prognose heeft gesteld. Volgens een berekening van de Internationale Bank voor Reconstructie en Ontwikkeling zou het tekort in de periode 1976-'80 tot 86 mrd dollar per jaar oplopen, gesteld dat de 6% groeidoelstelling van het DD2 zou worden aangehouden.

Voorts is tijdens de aprilronde gesproken over de particuliere kapitaalstromen naar en investeringen in ontwikkelingslanden. Daarbij is tot nu toe van de zijde van de negentien ontwikkelingslanden nog niet geantwoord op de aan hen gestelde vraag op welke manieren en op welke terreinen de toegang van ontwikkelingslanden tot de kapitaalmarkten onmogelijk of belemmerd is.

Verder is door Saoedi-Arabië een pleidooi gehouden voor een bijzondere behandeling (bescherming en handhaving van de waarde) van de surplussen c.q. buitenlandse financiële titels van olie-exporterende landen. Als belangrijkste argument werd hiervoor aangevoerd dat gezien hun beperkte absorptiecapaciteit een aantal olieproducenten meer olie produceert ten behoeve van de ontwikkelde landen dan nodig c.q. wenselijk is. Bovendien moeten deze olieproducenten hun surplussen in de westerse landen beleggen. Voorts zullen deze olieproducenten als de olie uitgeput is over het algemeen geen andere rijkdommen hebben dan de vooral in geindustrialiseerde landen geplaatste investeringen.

Door de geïndustrialiseerde landen werd in het algemeen een afhoudende reactie ten aanzien van dit voor sommige olieproducenten belangrijke punt gegeven.

Over het schuldenvraagstuk werd een eerste discussie gehouden zonder dat hierover in verband met UNCTAD IV enige concrete vooruitgang is geboekt. Met name de EG heeft zijn standpunt nog niet afgerond. Tijdens de volgende ronde

zal op dit schuldenvraagstuk mede in het licht van het verloop van UNCTAD IV worden teruggekomen.
Uit het voorgaande zal duidelijk zijn, dat de deelnemers aan de CIES in de drie gespreksronden weliswaar de dialoog in een atmosfeer van wederzijds begrip op gang hebben gebracht, doch er niet in geslaagd zijn tot gemeenschappelijke conclusies laat staan tot besluiten te komen. In de derde ronde is wel van verschillende zijden gepoogd in de ontwikkelingscommissie en ook ,,horizontaal", dat wil zeggen voor alle vier de commissies te zamen, tot gezamenlijke conclusies te komen — de EG heeft hierbij een actieve rol gespeeld —, doch uiteindelijk hebben de negentien de voorkeur gegeven aan hun eigen. unilaterale verklaring.
Hierin stellen de aan de CIES deelnemende ontwikkelingslanden dat er nu driemaal is vergaderd en dat de conferentie niet verder is gekomen dan een analytische fase. Zij betreuren dit, temeer onidat zij getracht hebben door het doen van concrete voorstellen tot resultaten te komen. De negentien ontwikkelingslanden stellen vast dat bij ,,sommige" geïndustrialiserende landen heel duidelijk de politieke wil ontbreekt om conclusies uit de Parijse besprekingen te trekken. Bijzonder duidelijk is de unilaterale verklaring van de negentien op het punt van de relatie die ligt tussen CIES en UNCTAD IV: als in Nairobi geen positief resultaat kan worden bereikt, dan wordt de voortzetting van de CIES in de waagschaal gesteld.
In de juni-vergadering zijn de resultaten van UNCTAD IV aan de orde geweest alsmede de betekenis daarvan voor de verdere gang van zaken op de CIES, zo meldde Internationale Samenwerking, dat vervolgde:

In de eerste plaats is het hierbij van belang dat de negentien ontwikkelingslanden via een verklaring bij de aanvang van de juni-zitting hebben laten weten prijs te stellen op voortgang van de CIES, ondanks het feit dat de resutaten van UNCCTAD IV niet aan de verwachtingen hebben beantwoord. De dialoog, aldus de negentien, verschaft de geïndustrialiseerde landen de mogelijkheid de politieke wil te demonstreren om concrete en geschikte oplossingen te vinden voor de economische problemen van de ontwikkelingslanden.
Tot een werkelijke evaluatie is het in de CIES-vergadering van juni niet gekomen. Pogingen tot waardering van het in Nairobi bereikte, beperkten zich tot vrij veel informeel overleg waarin centraal de vraag stond: hoe nu verder te gaan. Het sterkst manifesteerde zich dit in de grondstoffencommissie. Hier werd men na Nairobi geconfronteerd met het gegeven dat in de rest van dit jaar (in september over de grondstoffen en in oktober over het common fund) in UNCTAD-verband verder over grondstoffen zal worden onderhandeld.

GRONDSTOFFEN NA UNCTAD IV

Een voor de hand liggende vraag was, welke taak aan de grondstoffenconïmissie diende te worden opgedragen gegeven de resultaten van UNCTAD IV. Twee meningen werden hierover gehoord.
De eerste bepleite voortzetting van de werkzaamheden der grondstoffencommissie ter voorbereiding van de onderhandelingen die straks in UNCTAD-verband zullen gaan beginnen. Hiertegen verzette zich het standpunt dat door een aantal landen werd ingenomen. Hun argument was: het compromis dat in UNCTAD IV over het common fund is bereikt, is dermate broos dat het nu wederon: aan de orde stellen van deze zaak in de CIES de komende onderhandelingen in UNCTAD zal kunnen frustreren. Dit standpunt werd ook ingenomen door het UNCTAD-secretariaat dat hiervoor een speciale afgevaardigde naar de juni-vergadering van de CIES zond. Het UNCTAD-secretariaat stelt dat er nog wel andere onderwerpen (in de ,,tweede lijn") zijn die niet helemaal in UNCTAD IV ziin afgerond en die zich dus wel zouden lenen voor verdere bespreking in het kader van de CIES. Het UNCTAD-secretariaat denkt daarbij voornamelijk aan onderwerpen als de compensatoire financiering, export-stabilisatiemechanismen. investeringen, eventueel de problemen rond de indexatie van grondstoffen, toegang tot de markten, distributie. transport, etc.
De tweede stroming terzake van de voortzetting van de werkzaamheden in de grondstoffencommissie was nieer gericht op het geven van impulsen door CIES voor de onderhandelingen in UNCTAD over common fund en het geïntegreerde programma. Volgens deze school — die zowel in de Negentien Ontwikkelingslanden als de Acht geïndustrialiseerde landen haar vertegenwoordigers kent — moet de CIES parallel in de vier sectoren voortgaan en mag de kans niet worden geniist dat de CIES concrete voortgang, ook op dit terrein, bevordert. Tegen het eind van de zitting tekende zich een compromis af. waarin beide stromingen zich zullen vinden en dat er in het kort op neerkomt dat onderwerpen kunnen worden besproken voor zover dit bijdraagt tot vooruitgang in andere internationale fora.

VERDERE PROGRAMMA

De vraag waarover de CIES in de tweede helft van dit jaar zou kunnen beraadslagen, heeft ook de dialoog in de Conferentie als totaliteit beheerst. Ook op dit punt kondigden zich twee stromingen aan.
De eerste stelt dat de rol van CIES er een is van stimulator op een breed terrein aan de hand van een analyse van problemen. Als onderkend is welke die problemen precies zijn en een oriëntatie is gegeven, dient de verdere behandeling ervan te worden overgedragen aan het orgaan dat zich daartoe het beste leent. Onder de vertegenwoordigers van deze stroming wordt ook nog een iets meer ,,aangezet" standpunt ingenomen. Dat gaat in op de ideeën die bijvoorbeeld over onderwerpen als de multinationals en de toegang tot de kapitaalmarkten onder de aan de CIES deelnemende ontwikkelingslanden leven. Vanuit sommige industriële landen in de CIES wordt gesteld dat de CIES een taak heeft in het duidelijkheid brengen in de misvattingen over dit soort onderwerpen, waarna organen als GATT en het IMF zich verder inhoudelijk met de problematiek gaan bezighouden.
De tweede stroming, die onder andere door Nederland wordt onderschreven, huldigt het standpunt van de CIES zich in het tweede halfjaar van zijn vergaderingen dient te beperken tot een aantal onderwerpen waarvan men het gevoel kan hebben dat de behandeling ervan op korte termijn tot een concreet resultaat kan leiden.
Uit deze twee stromingen is tijdens de juni-vergadering geen keuze gemaakt. Wel hebben de co-voorzitters van de commissies die na de officiële beëindiging van de juni-bijeenkomst bij elkaar kwamen met als tweeledige taak de high level-meeting van juli (op hoog ambtelijk niveau) voor te bereiden en het programma voor de tweede helft van dit jaar vast te stellen, zich uitgesproken voor een tweede fase van de CIES die actie-gericht nioet zijn en zich daarbij moet concentreren op onderwerpen van gemeenschappelijk belang. De commissies, aldus de co-voorzitters, zouden zelf hun werkprogrdmma op deze basis in de julizitting moeten vaststellen Naar verwacht zal de high level meeting dan ook eerder een procedureel dan een inhoudelijk karakter dragen, al wordt het niet uitgesloten geacht dat gepoogd zal worden enige actie-orientatie te geven

De co-voorzitters hebben overigens wel hun gedachten laten gaan over een werkprogramma. Wat de werkzaamheden van de grondstoffencominissie betreft, gaan hierbij de gedachten uit naar onderwerpen die in UNCTAD IV niet uitputtend zijn besproken, waaronder elementen van het geïntegreerde programma. De mogelijkheid dat de CIES dienstbaar wordt gemaakt aan de UNCTAD is dus duidelijk opengelaten.
De energiecommissie zal haar aandacht waarschijnlijk concentreren op de problemen verbonden aan de zogenaamde overgangsperiode in de wereldenergiesituatie. d.w.z. de overgang van olie op andere energiedragers, de problemen van de energie-arme ontwikkelingslanden en de problemen van de olie-exporterende ontwikkelingslanden in de post-olie periode.
Ook voor de ontwikkelingscommissie tekenen zich enige hoofdpunten af, zoals bijvoorbeeld overdracht van middelen, waaronder het belangrijke schuldenvraagstuk valt, landbouw en voedselproblemen, industrialisatie en overdracht van technologie alsmede infrastructuur.
In de financiële commissie zal eveneens het schuldenvraagstuk aan de orde komen, naast onderwerpen als toegang tot de kapitaalmarkt en directe investeringen.
Tijdens de juni-zitting drong zich het vraagstuk op, welke commissie zich met het onderwerp schulden zou moeten bezighouden. De discussie hierover ontspon zich op basis van de UNCTAD-resolutie, waarin wordt gesproken over een behandeling van dit onderwerp ,,in daartoe geeigende bestaande internationale fora".
Op de achtergrond van deze uitspraak speelde vrij algemeen de gedachte dat dit de CIES zou moeten zijn. Aangezien het schuldenvraagstuk zowel financiële als ontwikkelingsaspecten kent, zullen beide commissies het onderwerp behandelen.
Indien er zich problemen in de coördinatie voordoen, zullen de co-voorzitters, voorstellen doen, waarbij aan gecombineerde vergaderingen wordt gedacht.

Het vastlopen van de conferentie

Zoals in het begin gemeld is de conferentie vastgelopen in de commissievergaderingen, die van 12-16 juli gehouden zijn. De negentien ontwikkelingslanden dreigden het gesprek te zullen afbreken, als zij niet hun zin zouden krijgen bij de formulering van het probleem van de regeling van hun schulden alsmede bij de verbetering van hun exportopbrengsten. Als gevolg daarvan kon — ondanks akkoorden over de rest der te bespreken onderwerpen — het werkprogramma voor de

tweede helft van dit jaar ,,niet worden voltooid".
Het probleem had zich voor de eerste maal voorgedaan op de vergadering van tolpambtenaren van 8-10 juli. Op die vergadering werd besloten, dat de commissies dan maar een vast werkprogramma moesten maken

Over exportopbrengsten wordt gesproken in de energie- en de grondstoffencommissie; het schuldenvraagstuk is onderwerp van discussie in zowel de financiële als in de ontwikkelingscommissie. Als gevolg van het meningsverschil is nu het gesprek over een werkprogramma in alle vier commissies geblokkeerd.
De regeling van het schuldenvraagstuk is op UNCTAD IV slechts in beperkte mate ter sprake geweest; er zou op de CIES nader over gesproken worden. Het gaat daarbij niet alleen om acute betalingsbalansproblemen, maar ook oni die op langere termijn, omdat een groot deel van de hulp wordt opgeslokt door rente en terugbetaling.
De Verenigde Staten en West-Duitsland, die de grootste crediteuren zijn, verzetten zich tegen een algemeen geldende regeling voor schulden en voor acute betalingsbalansproblemen zoals de Negentien willen. Met algemeen geldende regelingen zijn de armste landen niet geholpen omdat die nauwelijks grote schulden hebben; de kredietwaardigheiid der debiteuren zou erdoor worden geschaad; het zou feitelijk om begrotingshulp gaan aan landen als India, die er wapens voor kunnen kopen; en bovendien een prijs vormen voor soms vergaand financieel wanbeleid van de niet zo arme landen, aldus de redenering van vele industrielanden.
Binnen de EG heeft Nederland geprobeerd om tenminste in plaats van ,,acute" ,,bestaande" schuldenproblemen op de agenda te laten zetten. De EG, hierin later gevolgd door de delegaties van de acht industrielanden, wilde niet verder gaan dan ,,buitenlandse betalingsproblemen". De Negentien achtten dit onaanvaardbaar en vielen terug op een oude tekst die ze eerder al hadden ingeslikt: ,,Verbetering van de bestaande schuldenproblemen".
In de energiecommissie was men het op vele punten wel eens. Maar de olie-landen vroegen als agendapunt ,,Verbetering van het reële exportinkomen" en bovendien van het inkomen per verkochte liter olie.
De acht industrielanden konden slechts ,,verhindering van overmatige erosie van exportinkomsten" aanbieden. Dat was voor de Negentien ontwikkelingslanden niet aanvaardbaar. Ze eisten tenslotte net als in de grondstoffencommissie ,,verbetering en verdediging van de koopkracht van de exportcpbrengsten".

De twee co-voorzitters van de conferentie, Perez Guerrero en Mac Eachen zullen nu, zo bleek uit het slotcommuniqué, in onderling contact speciaal voor deze twee kernproblemen ..trachten een basis voor voortzetting van de dialoog voor te stellen, zodat deze in sept. kan worden hervat." (Internationale *Samenwerking, NRC/H'blad,* Le Monde, *NZZ,* The Times).

(Vor. ber. pag. 20/1 e.v.-1976)

WEST-EUROPA

BELGIË

BEVOLKINGSCIJFERS

Het nationaal instituut voor statistiek heeft de meest recente bevolkingscijfers gepubliceerd. Daaruit blijkt o m dat de Belgische bevolking de zero-groei bereikt heeft.

Bevolking op 31 december

1930	8.092.000
1939	8.396.000
1947	8.505.000
1961	9.190.000
1965	9.499.000
1970	9.691.000
1971	9.695.000
1972	9.726.850
1973	9.756.590
1974	9.788.248
1975	9.813.152

Aantal geboorten

1965	154.900
1966	150.000
1967	154.900
1968	141.200
1969	140.800
1970	141.100
1971	139.100
1972	134.400
1973	129.400
1974	123.200
1975	119.300

Geboortenoverschot

1920	61.500
1930	46.900
1938	25.500
1948	44.600
1964	51.100
1965	40.400
1966	36.000
1967	31.400
1968	19.900
1969	21.500
1970	22.200
1971	20.200
1972	17.700
1973	11.100
1974	7.200
1975	0

Geboortepeil in 1975

Vlaanderen	12,13 p d
Wallonië	12,39 p d
Hoofdstad-Brussel	11,59 p d
Het Rijk	12,15 p d

Evolutie van het geboortepeil

1968	14,66 p.d.
1969	14,58 p.d.
1970	14,56 p.d.
1971	14,35 p.d.
1972	13,82 p.d.
1973	13,26 p.d.
1974	12,58 p.d.
1975	12,15 p.d.

(1) De cijfers van 1972, 1973, 1974 en 1975 zijn voorlopig.

Aantal sterfgevallen

1965	114 500
1966	114 600
1967	114 500
1968	121.300
1969	119.400
1970	118 900
1971	118.900
1972	116.700
1973	118.300
1974	116.000
1975	119.300

Bevolking per provincie op 31 december

	1930	1975
Antwerpen	1 269 504	1 559 269
Brabant	1 769 516	2 220 088
West-Vlaanderen	970 695	1 071 604
Oost-Vlaanderen	1 196 209	1325.419
Henegouwen	1 234 390	1321 846
Luik	969 948	1 019 266
Limburg	420 817	685 576
Luxemburg	218 643	219 642
Namen	355 553	390 442

Belangrijkste gemeenten

Brabant	1947	1975
Anderlecht	86.412	101.203
Brussel	184.838	153.409
Elsene	90.711	80.988
Schaarbeek	123.671	113.389
Vilvoorde	25.655	33.287
Leuven	36.640	29.792
Antwerpen		
Antwerpen	263.283	209.200
Deurne	56.853	80.580
Wilrijk	26.150	44.219
Mechelen	60.288	64.638
Turnhout	32 135	38 178
Luxemburg		
Aarlen	11.180	13.812
Namen		
Namen	50.933	59.143
West-Vlaanderen		
Brugge	79.656	119.718
Kortrijk	39.813	43.364
Oostende	56.514	71.729
Oost-Vlaanderen		
Aalst	41.960	45.241
Gent	169.481	142.551
St-Niklaas	43.994	48.839
Henegouwen		
Charleroi	25.894	11.700
Mons	51.521	61.732
Moeskroen	36.354	37.343
Luik		
Luik	156.268	139.333
Seraing	42.292	40.599
Verviers	40.673	31.445
Limburg		
Genk	33.858	60.472
Hasselt	29.229	40.151

PERS

Het Antwerpse weekblad De Post, uitgegeven en gedrukt door de n.v. Astra (Deurne bij Antwerpen), wordt voortaan geëxploiteerd door een nieuwe vennootschap, waarin Astra en de groep-Hoste (Het Laatste Nieuws) ieder voor de helft participeren. De Post, waarvan de titel eigendom blijft van Astra, wordt nog gedrukt te Deurne, maar opgesteld te Brussel, waar redactionele samenwerking ontstaat met de weekbladen van de groep-Hoste

ZEEMACHT

In het staatsblad van 11 aug. is de wet van 13 juli verschenen, waardoor in de Zeemacht de graden van divisie-admiraal (= generaal-majoor in land- en luchtmacht) en van vice-admiraal (= luitenant-generaal) worden ingevoerd.
Worden divisie-admiraal: de commodores prins Albert, Poskin, Van Dijck en Duinslaeger

ZUIDOOST-AZIE EN VERRE OOSTEN

INDONESIE

VERLAGING WINSTMARGE BUITENLANDSE OLIEMAATSCHAPPIJEN

In zijn begrotingsrede voor het op 1 april beginnende financiële jaar 1976/77 deelde president Soeharto op 7 jan. mee dat de fiscale opbrengsten uit de olie met $280 mln zouden toenemen door de beperking van de door (buitenlandse) oliemaatschappijen gemaakte winsten. Daartoe werd sinds begin 1975 over de oiiecontracten onderhandeld.

Die buitenlandse maatschappijeri produceren ca. 90% van de totale Indonesische olieproduktie. De twee oudste en belangrijkste, Caltex Pacific Indonesia (ca. 60% van de totale produktie) en Stanvac, onderhandelden enkele maanden met de Indonesische regering zonder resultaat over de winstverlaging, tot die hen op 1 april een ultimatum stelde om vóór 15 april met een contractherziening in te stemmen. Volgens schattingen van de Wereldbank zou Caltex aan zijn operaties op Sumatra per jaar een winst van $600 mln à $700 mln overhouden, uitgaande van een nettowinst van ca. $ 2,30 per barrel.

Op 15 april deelde de minister van mijnbouw, Sadli, mee dat Caltex, Stanvac en Calaseatic, ermee hadden ingestemd hun winst in het eerste kwartaal van 1976 met $ 1 per vat te verlagen, en dat verdere besprekingen zouden volgen „om de fiscale verplichtingen van dc ondernemingen vast te stellen voor de periode volgend op het eerste kwartaal van 1976".
Terwijl Caltex en Stanvac onder de vóór 1966 overeengekomen „contracts of work" opereerden, werkten 26 andere buitenlandse oliemaatschappijen volgens nieuwe contracten op basis van „production sharing".

De olie wordt niet meer als een concessie gegeven aan een buitenlandse maatschappij die er mee kan doen wat zij wil en alleen een zeker percentage van de winst aan de regering geeft als royalty. Maar de olie wordt verwerkt op grond van een verdeling van de produktie. De regering kan dan haar deel ook via de buitenlandse maatschappij laten verkopen. De prijs die ze er voor krijgt is dan de reële marktprijs.

Op 21 juli liet president Soeharto weten dat de onderhandelingen met deze buitenlandse maatschappijen over tergroting van het overheidsaandeel in de door ben geproduceerde olie uiterlijk op 31 juli moesten zijn voltooid. Indonesie wilde zijn aandeel van 65 op 85% brengen en bovendien een extra heffing van $ 2,5 per barrel ruwe olie instellen Van de zes groatste van deze maatschappijen — d.w.z. ondernemingen in wier gebied voorraden van meer dan 100 mln barrel aanwezig zijn — gaven drie Amerikaanse vóór het verstrijken van het ultimatum toe: Union Oil, Arco en I.I.A.P.C.O. Op 7 aug. deelde Harjono (Pertamina) mee dat Indonesië de overige maatschappijen tot 15 aug. de tijd gaf met de nieuwe verdeelsleutel (85. 15) akkoord te gaan. Op 11 aug. ondertekenden ook de maatschappijen Total (Fransj en Japex (Japans) het hun voorgelegde contract. Alleen Petromer Trend Corporation bleef het contract afwijzen, al duren de besprekingen met Pertamina voort. De nieuwe regeling moet de Indonesische staat per jaar $ 340 mln extra opleveren. (Financial Times. Le Monde, NZZ, *NRC/H'blad*)

BEGROTING 1976-77

In de begroting '76-'77 zijn inkomsten en uitgaven geraamd op Rp 3.521 mrd. Dat betekent een stijging met ca. 29% t.o.v. de begroting 1975/76, die toen zelf ten opzichte van het voorgaande jaar een verhoging van ca. 73% vertoonde.
Ongeveer 80% van de uitgaven (Rp 2.800 mrd) zal uit eigen middelen kunnen worden gefinancierd, voor de rest zal een beroep op het buitenland moeten worden gedaan.
De begroting is gesplitst in een ontwikkelingsbudget, waarvoor meer dan 54% — meer dan ooit tevoren — wordt uitgegeven en een routinebudget. Het ontwikkelingsbudget is met een totaal van Rp 1.920 mrd ($4.620 mln) ruim 51% hoger dan in 1975/76, terwijl voor het routinebudget slechts 9% meer geld beschikbaar is bij een geraamd inflatiepercentage van 19,6. Dit betekent voor de overheidssector weinig of geen salarisverhoging, terwijl tevens op een aantal uitgaven zal moeten worden besnoeid. Vooral voor subsidies op rijst en andere essentiële levensmiddelen zal minder geld beschikbaar komen.

De belangrijkste post uit het ontwikkelingsbudget is de $ 1,000 mln voor „verbindingen". Hiermede zal o.a. een communicatie-satelliet die, naar men hoopt, dit jaar zal worden gelanceerd, bekostigd worden. Men verwacht hiervan een aanzienlijke verbetering van de telefoon-. radio- en televisieverbindingen. Voorts zullen een aantal televisiestudio's en -stations worden opgericht en zullen wegen, spoorwegen. havens en scheepvaart- en luchtvaartverbindingen worden verbeterd. Voor de agrarische sector, een belangrijke steunpilaar van de Indonesische economie zal een 19% meer worden uitgegeven. Het bedrag van $ 903 mln dat hiervoor is uitgetrokken' is vooral bestemd voor kleine bevloeiingsprojecten, hoewel ook aan grotere aandacht zal worden besteed. Verder zullen speciale maatregelen worden genomen ter bescherming van de traditionele visserij.
De plannen op het gebied van de elektriciteitsvoorziening vragen $ 507 mln. meer dan tweemaal zoveel als in 1975/'76. Ook voor de ontwikkeling van de industrie en de mijnbouw is in het nieuwe budget aanzienlijk meer uitgetrokken dan in het vorige, nanielijk $ 403 mln tegen $ 272 mln. Een groot gedeelte hiervan gaat naar de kleine arbeidsintensieve ondernemingen maar ook voor de voltooiing van bepaalde grotere projecten als kunstmest- en cementfabrieken zijn fondsen beschikbaar. Voorts zal een begin worden gemaakt met. de aanleg van een nieuwe kolenmijn in Bukit Asam op Sumatra.
(Handelsnieuws ABN, NZZ)

NASLEEP ANTI-JAPANSE DEMONSTRATIES JANUARI 1974

Tijdens en na de anti-Japanse demonstraties van Indonesische studenten in Djakarta ter gelegenheid van het bezoek van de (toenmalige) Japanse premier Kakuei Tanaka op 15 en 16 jan. 1974 (pag. 192-1974), waarbij in totaal 11 betogers werden gedood en 137 mensen werden gewond, werden talrijke arrestaties verricht (studenten, hoogleraren, intellectuelen in het algemeen, journalisten en particuliere personen, o.w. de ex-Nederlander Hadji Printen en de voorzitter van de studentenraad, Hariman Siregar).
Voorts werd van 8 kranten de verschijningsvergunning ingetrokken, die in het verleden kritisch tegenover de regering stonden en studentenacties moreel steunden. De maatregel trof o.a. Indonesia *Raya*, Nusantara, *Pedoman*, Abadi, *Kami* (opgericht door leiders studentenbeweging van 1966) en *Express*.

Op 26 jan. 1974 ontsloeg president Soeharto luitenant-generaal Sutopo Yuwono als hoofd van de militaire inlichtingendienst BAKIN, die nu onder leiding kwam te staan van generaal Yoga Sugama. (Yuwono werd eind maart 1974 tot arnbassadeur van Indonesië in Nederland benoemd.)

Op 28 jan. ontbond Soeharto zijn staf van persoonlijke assistenten (ASPRI), die als adviseurs onbeperkte macht schenen te hebben en zelfs het kabinet leken te overvleugelen (*NRC/H'blad* 5-2-1974). Tijdens de studentendemonstraties wa-

ren vooral twee van die assistenten, generaal-majoor Ali Murtopo en generaal-majoor Sudjono Humardani, bekritiseerd omdat zij zouden optraden als bemiddelaars voor Japanse investeringen in Indonesië. De twee andere assistenten waren luitenant-generaal Surjo Wirjohadiputro en generaal-majoor Tjokropranolo.

Tegelijk werd generaal Sumitro ontslagen als hoofd van het commando voor het herstel van veiligheid en orde (KOPKAMTIB), een functie die door president Soeharto persoonlijk werd overgenomen. Wel bleef Sumitro plv. opperbevelhebber van de strijdkrachten.

Voorts werd generaal Sarwo Edhie, die in 1966 als commandant van de parachutisten de studenten daadwerkelijk steunde, ontslagen als gouverneur van de militaire academie.

De januari-rellen werden in verband gebracht met een strijd om de macht tussen de generaals Sumitro en Ali Murtopo met als inzet de positie van ,,tweede man" na president Soeharto. In NRC/H'blad (5-2-'74) wees de correspondent in Djakarta, Gadis Rasid, op de uiteenlopende verklaringen die door verschillende militaire leiders over het ontstaan van de rellen en over de daders waren afgelegd: ,,Ali Murtopo bijvoorbeeld zei dat er genoeg bewijzen waren dat de relletjes begonnen waren door elementen van de gewezen Socialistische partij en de Masjoemi (beide partijen die door wijlen president Soekarno ontbonden waren en waarvan de leiders jaren gevangen zijn gehouden door de regering-Soekarno).

Generaal Sumitro daarentegen verklaarde dat er indicaties waren dat ondergedoken communisten zo niet verantwoordelijk waren, dan toch op zijn minst meegeprofiteerd hebben van de relletjes.

De voorlichtingsdienst van het leger verklaarde bij monde van generaal Sumrahadi dat de voorzitter van de studentenraad Harriman Siregar bekend heeft de relletjes voorbereid te hebben..."

Daarbij stond generaal Sumitro bekend als iemand die aan de kant van de studenten stond en grotere vrijheid van meningsuiting tolereerde. Sumitro's bureau had in de laatste maanden van 1973 geen enkele actie ondernomen tegen studenten en andere groepen van jonge mensen die vrijwel onafgebroken demonstraties hielden tegen het beleid van de regering, aldus Gadis Rasid op 29 jan. 1974.

In het orgaan van de Indonesische strijdkrachten berichtte de minister van defensie en nationale veiligheid, generaal Maraden Panggabean, op 14 febr. 1974 dat er sprake was geweest van een samenzwering van bepaalde groepen om het bewind van president Soeharto omver te werpen door middel van anarchie.

Admiraal Sudomo. de nieuwe stafchef van KOPKAMTIB, deelde begin maart 1974 mee dat de ,,ophitsers" uit verschillende groeperingen afkomstig waren extreem politieke elementen, leden van verboden partijen (communistische partij, Masjoemi en socialistische partij) en aanhangers van de Oude Orde (Soekarno's bewind). 802 personen waren in drie grolven gearresteerd: 1) 427 op 15/16 jan. ter plaatse: 2) 330 ,,plunderaars": en 3) 45, waarvan de arrestatie werd uitgevoerd op last van het KOPKAMTIB en de auditeur-generaal en waartoe behoorden de advocaat Yap Thram Hien, Remij Leimena (bestuurslid voor de Christelijke Studentenvereniging en zoon van de gewezen minister) en Mahir Algadrie (eveneens een studentenleider). Deze arrestaties waren gebaseerd op de anti-subversiewet no. 11 van 1963 en op het besluit no. 10 van het Volkscongres. Van die 802 mensen werden nog 42 vastgehouden o.w. 4 parlementsleden en een paar hoge officieren.

Volgens NRC/H'blad (12-6-'74) waren die 42 voor het merendeel intellectuelen, fanatieke moslimleiders en Soekarno-aanhangers.

Soeharto zou de januari-gebeurtenissen hebben aangegrepen om een aantal potentiële tegenstanders uit te schakelen. In steeds bredere kring was men er, aldus NRC/H'blad, van overtuigd dat ,,de groep die uit was op het terugschroeven naar een sterkere militaire dictatuur. door het provoceren van grote wanordelijkheden een aanleiding heeft gecreeerd om de andere groepen openlijk te kunnen uitschakelen. Voorman van deze groep is generaal Ali Murtopo, kort na de onlusten net als ziin drie collega's ontslagen als persoonlijk assistent (ASPRI) van Suharto, maar direct daarna weer teruggekeerd in de ,,nationale stabilisatieraad"* die voor de ASPRI's in de plaats is gekomen.

Vrijwel zeker is dan ook dat Ali Murtopo met zijn OPSUS (acroniem van ,,operasi khusus" of ,,speciale operatie") het schuim van de Djakartaanse bevolking dat bij de markthallen van de Pasar Senen rondhangt heeft aangezet tot het in brand steken van auto's en gebouwen die iets met Japan te maken hadden."

Op 26 maart 1974 deelde minister Panggabean de pers mee dat generaal Sumitro op eigen verzoek was ontslagen uit zijn functie van plaatsvervangend opperbevelhebber van de strijdkrachten. Hij had een andere, hem door president Soeharto aangeboden hoge post in de regering geweigerd en wenste op de lijst te komen van ,,officieren die vervroegd pensioen willen heben", aldus Panggabean. Volgens zijn zeggen was er nog geen beslissing genomen over de opvolging van de 46-jarige Sumitro. Het aanvankelijke aanblijven van Sumitro als vice-opperbevelhebber was toegeschreven aan de invloed van de Indonesische vicepresident, sultan Hamengkoe Boewono.

Het eerste proces begon op 1 aug. 1974, toen studentenleider Harriman Siregar voor de rechter te Djakarta verscheen om zich te verantwoorden over de tegen hem ingebrachte beschuldiging: het leiden van een samenzwering die het met geweld omverwerpen van de wettige regering tot doel had. Hij werd in dec. 1974 tot 6 jaar gevangenisstraf veroordeeld, nadat 12 jaar was geëist.

In die maand werd de advocaat Yap Thiam Hien met zeven andere gearresteerden vrijgelaten, terwijl in de laatste week van jan. 1975 een paar studenten en enige personen die ,,per ongeluk" waren meegenomen op vrije voeten werden gesteld.

Op 4 febr. 1975 werd de journalist Mochtar Lubis gearresteerd op beschuldiging van het plegen van subversieve activiteiten. Na protesten van o.a. de IPI werd Lubis op 15 april '75 weer vrijgelaten, omdat er op grond van zijn verhoor geen reden meer bestond hem nog langer in hechtenis te houden.

Op 17 juni 1975 meldde *NRC/H'blad* de veroordeling van de econoom Sjahrir tot 6½ jaar gevangenisstraf (eis: 16 jaar). Volgens dit blad bleek uit de getuigenverklaringen in de processen tegen Siregar en Sjahrir dat de studenten niet verantwoordelijk waren voor de vernielingen in Djakarta. Die gebeurden in wijken waar de studentenmars niet langs was gegaan, terwijl de branden uitbraken toen de studenten al op de campus teruggekeerd waren. Volgens de procureur-generaal waren inmiddels al 20 van de 42 gearresteerden in vrijheid gesteld.

Op 7 okt. berichtte *NRC/H'blad* dat nu een derde verdachte in de z.g. „Malari-affaire" was veroordeeld: studentenleider Aini Chalid, wiens proces eind juni was begonnen, kreeg 4 jaar. (Malari is een acroniem voor de woorden Malapetaka limabelas januari = 15 januari ramp.)

Op 9 okt. werd gemeld dat 12 ,,januari"-verdachten — de advocaaat Buyung Nasution en elf studenten — waren vrijgelaten.

Op 3 april 1976 werd de vrijlating van nog eens 7 verdachten bekendgemaakt, o.w. prof. Sarbini Sumawinata (schoonvader van Siregar, ,,baas" van Sjahrir en decaan van de economische faculteit van de Universiteit van Indonesië), Subadio Sastrosatomo (ex-fractieleider socialistische partij) en de ex-Nederlander Princen. Zes personen bleven in hechtenis, „omdat hun ondervraging nog niet is voltooid", aldus de openbare aanklager in Djakarta.

* Deze 11 leden tellende raad onder voorzitterschap van president Soeharto kwam op 11 febr. 1974 voor het eerst bijeen. Vice-voorzitter werd vice-president sultan Ramengkoe Boewono IX; leden waren o a de ministers van defensie, binnenlandse zaken, justitie, buitenlandse zaken, financiën en voorlichting alsmede de stafchef en het hoofd van KOPKAMTIB. De raad houdt zich bezig met problemen i.z. politiek en binnenlandse veiligheid.

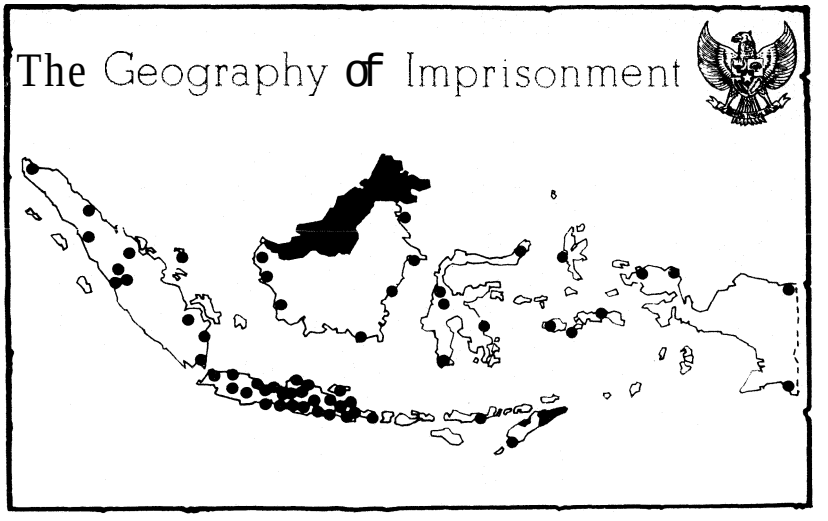

De *geografische* spreiding van gevangenissen en werkkampen in Indonesië.

(Wordt Vervolgd sept. 1975)

VRIJLATING EN VEROORDELING POLITIEKE GEVANGENEN

Verreweg het overgrote deel van de Indonesische politieke gevangenen behoort tot de z.g. Gestapu-groep (acroniem voor de woorden Gerakan Tigapuluh September = de actie van 30 sept. (1965)). Hun aantal is onzeker; schattingen lopen uiteen van 55.000 tot 100.000. Ook de berichten over hun vrijlating spreken elkaar tegen.

Op 25 juni 1975 vaardigde president Soeharto decreet nr. 28 uit betr. vrijlating van alle politieke gevangenen van de z.g. C-categorie (personen die sympathiseerden met de communistische partij). Dat decreet werd twee maanden later door het hoofd van KOPKAMTIB, admiraal Sudomo, met een uitvoeringsbevel bevestigd aldus *NRC/H'blad* (6-12-1975), dat daaraan toevoegt dat in de praktijk nog lang niet alle C-gevangenen zijn vrijgelaten. Wel werd in oktober 1975 te Djakarta bekendgemaakt dat in het voorgaande jaar 1300 politieke gevangenen waren vrijgelaten en dat er nog meer zouden volgen.

Eind 1975 verklaarde admiraal Sudomo tegenover de Indonesische pers dat nog 1.200 personen uit de A-categorie (rechtstreeks bij de staatsgreep van 1965 betrokken) een proces te wachten stond en dat inmiddels 767 politieke gevangenen waren berecht. Er zouden nog 34.000 B-gevangenen (indirect bij de staatsgreep betrokken) zijn, van wie 10.000 op het eiland Boeroe in de Molukken. Daarentegen had Amnesty International, dat sinds 1971 het getal van 55.000 politieke gevangenen in Indonesië bad aangehouden, in haar blad Wordt Vervolgt (sept. 1975) meegedeeld dat dit cijfer recentelijk onjuist bleek en dat een minimum van 10.000 meer met de werkelijkheid overeenkwam. Voorts verklaarde Sudomo dat per 1 dec. 1975 1.309 B-gevangenen zouden worden vrijgelaten als vervolg op de eerder ingezette „Operasi Ksatrya" (Operatie Edelmoedigheid), waarbij vooral C-gevangenen zouden zijn betrokken. Geleidelijk aan zou de B-categorie na „heropvoeding in de staatsfilosofie" op de „terugkeer naar de maatschappij" worden voorbereid. Volgens het dagblad Kompas zou Sudomo nadrukkelijk hebben gesteld dat de 10.000 gevangenen op Boeroe voor eeuwig verbannen blijven, omdat „op Boeroe alle voorwaarden om in het levenscnderhoud te voorzien aanwezig zijn". (In de Westerse pers worden juist de slechte leefomstandigheden op Boeroe aangeklaagd.) Ook zouden niet alle vrij te laten gevangenen naar hun plaats van herkomst kunnen terugkeren om „technische overwegingen" zoals gebrek aan werkgelegenheid. In veel gevallen zal dus sprake zijn van gedwongen transmigratie, aldus een bericht in *NRC/H'blad* (2-1) waaraan de uitspraken van Sudomo zijn ontleend.

De advocaat Buyung Nasution, die zelf na 1½ Jaar gevangenschap i.v.m de januari-rellen van 1974 (zie hierboven) in oktober 1975 werd vrijgelaten, waarschuwde m het dagblad Kompas ervoor zich niet te laten misleiden door een naamsverandermg

Door politieke gevangenen niet meer als zodanig aan te duiden (in 1975 schrapte de Indonesische regering officieel het woord tapol), maar ze een andere status te geven verandert er in wezen niets Praktisch is er geen verschil zolang de terugkeer naar de maatschappij niet gewaarhorgd is Als de periode van .,rehabilitatie ' te lange tijd in beslag neemt, zal de kwestie van de voorgenomen vrijlatingen twijfels oproepen omtrent de goede bedoelingen van de regering", aldus Nasution.

Niet alleen de 10.000 gevangenen van Boeroe zullen op die manier het etiket van „transmigranten" opgeplakt krijgen — plus die andere duizenden die naar berichten luiden eerdaags naar het Molukkeneiland verhuizen -- maar ook al diegenen die niet naar hun woonplaats kunnen terugkeren maar elders (op schaarsbevolkte eilanden als Kalimantan) voor de ,.opbouw van het land' zullen worden ingezet Het verschil in status tussen ‚gevangene" en migrant" zal Aan nog maar op zijn zachtst gezegd marginaal zijn

De toezegging van de zijde van de Indonesische autoriteiten dat eind 1977 alle politieke gevangenen (35.000 voigens eigen opgave) zullen zijn vrijgelaten of inmiddels berecht diende volgens *NRC/H'blad* (17-6) met grote reserve te worden bekeken. Daarbij werd verwezen naar de eerdere toezegging dat alle C-gevangenen zouden worden vrijgelaten, terwijl in werkelijkheid slechts de C-categorie zou zijn opgeheven. Wel zouden sommige C-gevangenen zijn vrijgelaten, maar werden anderen ondergebracht in de B-categorie of in de X-categorie (gevangenen die nog gecategoriseerd moeten worden).

Op 25 juli protesteerde Amnesty International te Londen tegen het beweerde voornemen van de Indonesische regering om nog eens ruim 1.000 politieke gevangenen naar Boeroe te sturen. waar zich al ca 10.000 gevangenen bevonden die daar tussen 1969 en 1971 waren overgebracht. *(AFP)*

Op 8 juli werd door de *Financial* Times gemeld dat admiraal Sudomo volgens persberichten in Djakarta zou hebben verklaard dat de Indonesische regering alle 34.500 politieke gevangenen vóór eind 1978 terecht wilde laten staan dan wel wilde vrijlaten. Ca. 2.500 (B-)gevangenen zouden nog in 1976 worden vrijgelaten als vervolg op de eind 1975 gemelde vrijlating van 1.309 gevangenen. Volgens Sudomo zouden 1.944 gevangenen in de A-categorie blijven en die zouden allen uiterlijk 1978 terecht staan.

Het Indonesische persbureau Antura deelde op 19 aug. mee dat onlangs 1.166 B-gevangenen op Java in vrijheid waren gesteld.

Ter gelegenheid van de 31ste verjaardag van Indonesiës onafhankelijkheidsproclamatie zei president Soeharto in een rede tot het parlement dat de vrijlating van de B-gevangenen pas na de algemene ver-

kiezingen van 1977 afgehandeld zal worden. Naar zijn zeggen waren alle C-gevangenen reeds losgeloaten en was met de berechting van de A-gevangenen een begin gemaakt; de nog niet berechte A-gevangenen zouden binnenkort aan de beurt komen *(NRC/H'blad* 19-8)

Vonissen

Incidenteel wordt melding gemaakt van veroordelingen, in het bijzonder van voormalige communisten. Voorbeelden hiervan zijn:

Een voormalige functionaris van de CP, Muchtar Effendi Sirait, werd volgens een bekendmaking te Djakarta op 27 aug 1974 door het districtshof van Medan (Sumatra) ter dood veroordeeld wegens „pogingen tot reactivering van de illegale communistische partij"
Adue Wdsito, een voormalig bestuurslid van de CP, werd naar op 3 sept 1975 gemeld door een militaire rechtbank te Denpasar op Bali veroordeeld tot 15 jaar gevangenisstraf wegens medeplichtigheid aan de mislukte staatsgreep van 1965.
Op 8 jan 1976 werd bericht dat het districtshof van Blitar (Oost-Java) twee communisten ter dood had veroordeeld wegens pogingen om de verboden CP nieuw leven in te blazen en wegens subversieve activiteiten
Op 28 jan. meldde Antara dat een vooraanstaande communist, Soebeki Darfono, tot levenslange gevangenisstraf was veroordeeld vanwege het verspreiden van de communistische leer onder militairen in Medan
Op 4 mei werd bericht dat een vroegere CP-leider uit Oost-Java, Somasuryabrata, ter dood was veroordeeld wegens zijn deelname aan de mislukte staatsgreep van 1965 Een zelfde lot trof op 4 juni een andere partijleider uit Oost-Java, Sukarman

Op 30 maart veroordeelde een rechtbank te Djakarta Oi Tju Tat, minister zonder portefeuille in het laatste kabinet van president Soekarno, tot 13 jaar gevangenisstraf met aftrek van voorarrest. Hij was op 14-3-'66 gearresteerd en werd beschuldigd van subversieve activiteiten. Oei was ex-vice-voorzitter van de organisatie van Overzeese Chinezen in Indonesië (Baperki) en een vooraanstaand lid van de politieke partij Partindo. Hij werd verantwoordelijk gesteld voor een op 4 okt. 1965 uitgegeven Partindo-verklaring, waarin werd gesteld dat de staatsgreep een interne aangelegenheid van het leger was. De openbare aanklager stelde dat die verklaring in overeenstemming was met verklaringen van de Communistische Partij betreffende de staatsgreep en dat Oei dus bij de staatsgreep betrokken was geweest. Door de Partindo-verklaring zou Oei hebben geprobeerd de wettige regering van Indonesie te vernietigen of te ondermijnen. Volgens getuigenverklaringen tijdens het proces was Oei niet verantwoordelijk voor de publikatic: hij had er zelfs op aangedrongen dat daarin een steunbetuiging aan president Soekarno zou worden opgenomen.

Al in de zomer van 1974 had de zaak tegen dr Cc: moeten voorkomen maar zij werd toen om onopgehelderde redenen verdaagd tot februari dit jaar Algemeen verluidde echter dat de rechter die voor net proces was aangewezen op grond van het verzamelde materiaal geen redenen vond om een rechtzaak tegen dr. Oei te beginnen Uiteindelijk zouden de militairen hebben aangedrongen op een proces om Oei als een soort zondebok te gebruiken
Volgens waarnemers konden alle beschuldigingen die tijdens het proces tegen dr Oei werden ingebracht door de verdediging en door getuigenverklaringen gemakkelijk worden weerlegd Bovendien konden de verdedigers nog tijdens het proces bewijzen dat getuigen a charge door de militaire politie onder druk werden gezet en dat de openbare aanklager aankwam met niet ondertekende getuigenverklaringen Een vooronderzoek aat tot vrijlating van dr Oei concludeerde, bleek tijdens de zittingen echter spoorloos te zijn verdwenen
Het proces tegen dr Oei is in Indonesie met grote belangstelling gevolgd omdat het hier om een ex-minister van Chinese afkomst gaat, een bevolkingsgroep die tijdens het regime van president Soeharto meer en meer in moeilijkheden is geraakt Bovendien werd dr Oei verdedigd door zijn collega mr Yap Thiam Hien, lid van de Wereldraad van Kerken en van de Internationale commissie van juristen in Genève, die al in verscheidene politieke processen is opgetreden Mr Yap is zelf ook van Chinese afkomst. maar protestant Dr Oei is katholiek (Wordt Vervolgd, Reuter, AFP, UPI)

(Vor. ber. pag. 374/3 e.v.-1972)

AARDBEVINGEN OP WEST-IRIAN EN BALI

Op 26 juni werd het bergachtige centrale gebied van West-Irian getroffen door een aardbeving met een kracht van 7,1 op de open schaal van Richter, die op 28 juni door nieuwe schokken werd gevolgd. Zeventien dorpen op de hellingen van het Jayawijaya-gebergte ten oosten van de Baliem-vallei werden door aardverschuivingen geheel of gedeeltelijk verwoest. Op 7 juli werd bericht dat 426 lijken waren geborgen, maar gevreesd weid dat het dodental de 9.000 zou overschrijden. Latere schattingen spraken van ruim 6.000 doden.
Op 14 juli werd het noorden van het eiland Bali door een aardbeving getroffen, die een kracht had van 5,6 op de schaal van Richter. De plaats Seririt werd vrijwel geheel verwoest. Volgens een mededeling van de provinciale regering op 16 juli zou de aardbeving 440 doden en ruim 3.000 gewonden hebben gevergd *(AP)*.

TEKSTEN

NEDERLAND

RAPPORT VAN DE COMMISSIE VAN DRIE

Hieronder volgt de voortzetting van de publikatie van de bevindingen van de Commissie van Drie, die door de Nederlandse regering was benoemd om een onderzoek in te stellen naar de uit de VS afkomstige beweringen, als zou prins Bernhard van de Lockheed vliegtuigfabrieken geld ontvangen hebben als beioning voor activiteiten van zijn kant ten gunste van die fabrieken.
Het begin van het rapport is te vinden op pag. 574/3 e.v.

B. Naast de gebeurtenissen in de jaren 1960-1962 bracht de heer Kotchian in zijn getuigenis voor het Church Committee een betaling aan Z.K.H. van $ 100.000 in 1968 ter sprake. Aanleiding daartoe was de bespreking van een rapport van Lockheed's accountant Arthur Young & Company, waaruit bleek dat Lockheed in of omstreeks het jaar 1968 een zwart-geldrekening (an „off-the-books account") had gevormd, geadministreerd bij Coudert Frères te Parijs, ten bedrage van $ 400.000, waaruit in 1968 een betaling werd verricht ten bedrage van $ 100.000. Daarover zowel in de besloten als in de openbare zitting van het Church Committee ondervraagd, verklaarde de heer Kotchian dat de $ 100.000 waren betaald aan een tussenpersoon — later in het SEC-verhoor geïdentificeerd als een zekere Victor Baarn — en naar zijn weten bestemd waren voor Z.K.H. Over de reden van die betaling was de heer Kotchian vaag. Naar zijn beste herinnering moest het te maken hebben met de verkoopcampagne in Nederland voor de P-3 Orion, waarvoor de verantwoordelijkheid lag bij de heer Wilder, die ook de betalingsmachtiging had getekend. Het zou echter, naar „iemand" hem had gezegd, ook kunnen helpen bij de campagne voor de L 1011 (TriStar), die onder zijn eigen verantwoordelijkheid stond.
Bij het verdere verhoor in de besloten zitting van het Church Committee blijkt de heer Kotchian elke persoonlijke verantwoordelijkheid voor deze betaling af te wijzen. De order op de Orion werd verloren aan de Bréguet Atlantique. Als hij, Kotchian, in deze zaak partij was geweest zou hij òf niets betaald hebben, òf genoeg om het contract te winnen.
Nader over dit onderwerp ondervraagd in het SEC-verhoor, noemt de heer Kotchian de heer R. B. Smith als de persoon die, naar zijn beste weten, de betaling van de $ 100.000 in 1968 aan Z.K.H. verzorgde.
De verklaringen die de heer Haughton over dit onderwerp heeft afgelegd voegen niets toe aan die van de heer Kotchian. Hij brengt de betaling in verband met de concurrentie tussen de produkten van McDonnell/Douglas en de Lockheed Tristar. Hij zegt niet te weten wie verantwoordelijk was voor de beslissing tot het beschikbaar stellen van deze $ 100.000, die genomen kan zijn op het niveau van de .,vice-president". Hij kan

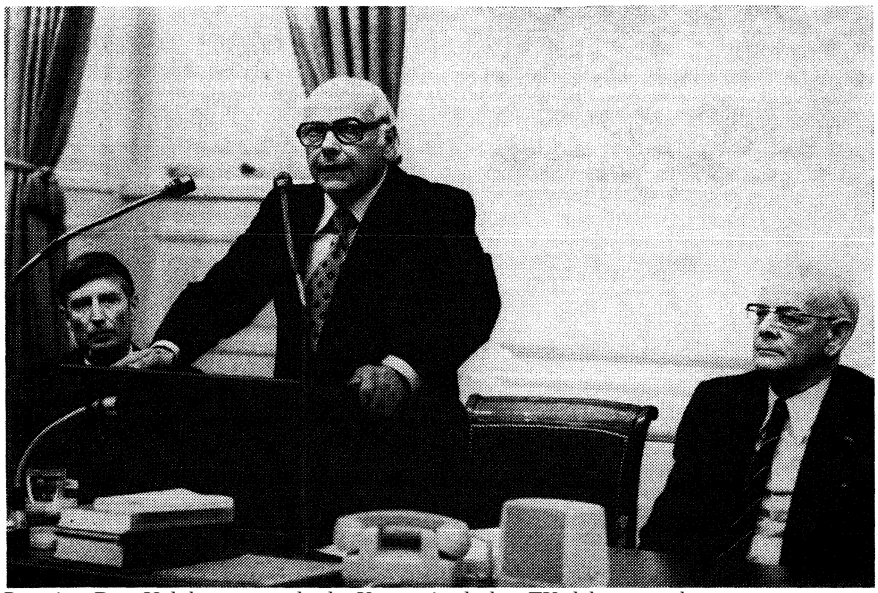

Premier Den Uyl beantwoordt de Kamer in de het TK-debat over het rapport van de commissie van drie. Links van hem minister Van Agt van justitie en rechts van hem minister De Gaay Fortman van binnenlandse zaken.

zich niet herinneren er reeds destijds van geweten te hebben.

C. In zijn getuigenis voor de SEC van 8 april 1976 bracht de heer Kotchian een onderwerp ter sprake dat in de verhoren van de Church Committee in het geheel niet was genoemd, te weten een van Prins Bernhard in 1974 uitgegane poging tot het verkrijgen van commissie over een te verwachten verkoop aan Nederland van de P-3 Orion.
Volgens de verklaring van de heer Kotchian vertelde John H. Martin, „legal counsel" van Lockheed in Burbank, hem in de laatste maanden van 1974 dat de Prins de heer R. B. Smith, voormalig „vice-president" en „general counsel" van Lockheed, sedert 1968 gepensioneerd en tot 1972 werkzaam als juridisch adviseur van Lockheed in Parijs, benaderd had over de voorgenomen aankoop door Nede land van in totaal 13 Orion-vliegtuigen, te weten een eerste order van 4 stuks, een tweede van eveneens 4 stuks en een derde order van 5 stuks, De gevraagde commissie. op een order die inclusief reserve-onderdelen en dienstverlening een bedrag van $ 150 a $ 200 mln zou hebben uitgemaakt. beliep $ 4 tot $ 6 mln. De heer Kotchian had dit voorstel volstrekt afgewezen. omdat het bedrag veel te hoog was.
Wel had hij de heer Martin gevraagd bij een volgend bezoek in Europa te onderzoeken of een lager bedrag mogelijk was. Daarbij had hij vermoedelijk geïndiceerd dat een bedrag van de orde van $ 1 mln te overwegen zou zijn. Het ontvangen verzoek was door hem, naar hij meende. besproken met de heer Haughton. Later. vermoedelijk in febr. 1975, vernam hij van de heer Martin dat deze geloofde dat een bedrag van $ 100.000 per vliegtuig, d.w.z. een totaal van $ 1.300.000 voor 13 stuks, door Prins Bernhard acceptabel zou worden geacht.
Desgevraagd verklaarde hij deze mededeling te hebben opgevat als een uit onderhandeling voortgevloeide wijziging van het oorspronkelijke verzoek van Z.K.H.
Zijn ant oord aan de heer Martin was geweest dat hij zich over de situatie onprettig voelde en voorlopig geen beslissing wilde nemen.

De zaak ging niet door omdat de aankoop 3 à 4 maanden later uit het Nederlandse budget werd geschrapt.
Gevraagd of zijn besluit om geen beslissing te nemen wellicht beïnvloed was door op dat ogenblik ondernomen onderzoekingen door de SEC en andere instanties, antwoordde de heer Kotchian dat hij geloofde van niet.
Naar zijn beste herinnering sproot zijn aarzeling ten eerste voort uit twijfel of deze commissie wel nodig was en ten tweede uit het feit dat hij niet wist hoe de transactie afgehandeld zou moeten worden. Een botte afwijzing durfde hij ook niet aan, omdat die tot een conflict en verlies van de opdracht zou kunnen leiden. Om die redenen zei hij de heer Martin voorlopig niets te doen en deed hij geen voorstel de zaak verder te vervolgen.

Paragraaf 2: Het gebeurde omstreeks 1960

De bevindingen van de Commissie bevestigen dat het getuigenis van de heer Kotchian in grote lijnen overeenstemt met het verloop van de gebeurtenissen, zoals dit bij Lockheed bekend was.
In de loop van 1959 werd door de Lockheeddirectie te Burbank, Californië, op instigatie van de heer Meuser, een vriend van de Prins sedert de oorlogsjaren, de mogelijkheid ernstig overwogen om aan Z.K.H. een Jet Star, een modern straalvliegtuig, te schenken. Het denkbeeld werd kennelijk ondersteund door de „chairman of the board", de heer R. E. Gross, een persoonlijke vriend van de Prins, doch het werd tenslotte verworpen omdat men geen geschikte weg vond, waarlangs het vliegtuig om niet in eigendom aan de Prins kon worden overgedragen.
In de eerste helft van 1960 kwam toen de gedachte op, om in plaats van een vliegtuig een som geld aan te bieden. Ook die gedachte schijnt het eerst door de heer Meuser te zijn opgeworpen en zij is bij Lockheed blijkbaar in verband gebracht met de vele persoonlijke en charitatieve verplichtingen, welke op de Prins zouden rusten.
In het midden van 1960 zou zijn berekend welk bedrag aan commissie ongeveer verschuldigd zou kunnen zijn over de komende drie jaar aan Nederland te leveren toestellen. Men kwam uit op een som, die tot $ 1 mln werd afgerond. Besloten werd dit bedrag over te maken aan de heer H. Weisbrocl te Zurich, op wie door de heer Meuser de aandacht was gevestigd. Daartoe was de vorm gekozen van een met de heer Weisbrod te sluiten „consultants" contract, zodat het bedrag als vooruit betaalde commissie kon worden verantwoord. Een en ander werd op aanwijzing van de heer R. E. Gross door de heren Meuser en Weisbrod — twee studievrienden — voorbereid.

In welke mate over een en ander direct contact tusien de heer Gross en de Prins liceft bestaan, is bij de door de Commissie gehoorde Lockheedfunctionarissen niet bekend. Vast staat slechts dat beiden elkaar op 2 sept. 1960 te Rome hebben ontmoet. De heer Gross, teruggekeerd in Burbank, heeft vervolgens op 21 sept. een telegrafisch verzoek aan de Prins gericht voor een ontmoeting in de week van 26 sept. tussen deze en de juridische raadsman der onderneming, de heer R. R Smith. en op dezelfde datum, t.w. 21 sept,. de heer Weisbrod schriftelijk het bezoek van diezelfde functionaris aangekondigd. ter afdoening van het eerder besproken agentschapscontract. Volgens een verslag, enkele daren later door de heer Smith aan de heer Gross toegezonden, is hem bij het gesprek te Soestdijk, dat op 30 sept. 1960 plaatsvond, door Z.K.H. gezegd dat de gelden via Weisbrod dienden te worden uitbetaald. Tevens zou hij daar hebben vernomen dat op 3 okt. 1960 in Hotel Dolder te Zurich de heer Pantchoulidzew zich bij hem zou vervoegen om aanwijzigingen te geven op welke bankrekening de via de heer Weisbrod te betalen bedragen moesten worden gestort.
Op de afgesproken tijd en plaats heeft kolonel Pantchoulidzew zich gemeld. Deze was sinds jaren een huisgenoot van 's Prinsen familie. Hij overhandigde een briefje met zijn naam en het nummer van een bankrekening.
De reeds genoemde raadsman en een juridisch medewerker van Lockheed, hebben daarop het contract met de heer Weisbrod afgesloten, op grond waarvan hij $ 1 mln zou ontvangen ter storting op een hem op te geven rekening.
Het bedrag is in de jaren 1960, 1961 en 1962 in gedeelten ($ 300.000 in ok. 1960, $ 300.000 in 1961 en $ 400.000 in 1962) langs de afgesproken weg overgemaakt en met medewerking van de heer Weisbrod gestort op de rekening van de heer Pantchoulidzew.

Op grond van deze feiten mocht en moest van de zijde van Lockheed worden aangenomen, dat het geld, dat voor de Prins was bestemd, deze ook inderdaad bereikte.

Intussen ontkent de Prins het geld ooit ontvangen te hebben 6) en geeft hij van het verloop der gebeurtenissen een geheel andere verklaring. Die ontkenning wordt door de heer Meuser bevestigd en 's Prinsen voorstelling van het gebeurde wordt door zijn verklaringen op de meeste punten — niet op alle — ondersteund. Robert Gross zou hem de Prins, een JetStar hebben aangeboden als bewijs van erkentelijkheid, doch hij zou dit aanbod hebben afgewezen omdat hem een Fokker Friendship in het vooruitzicht was gesteld en hij er de voorkeur aan gaf zich met een Nederlands toestel te verplaatsen. Daarop door de heer Gross gevraagd of er dan niet iets anders was, waarmee men hem een genoegen kon doen, zou hij hebben verzocht om iets te doen voor de heer Meuser, die zich bij heni had be-

klaagd over achteruitzetting in functie en inkorting van zijn aanspraken op commissie door Lockheed. Hoewel de heer Gross daarop wel bedenkelijk had gekeken, zou hij hebben beloofd om zijn best te doen Zoekend naar het tijdstip waarop dit gesprek zou hebben plaatsgevonden, meent de Prins dat het wel de ontmoeting te Rome op 2 sept 1960 moet zijn geweest

Bij latere gesprekken achtte hij het ook mogelijk dat het aanbod van de JetStar reeds op een vroegere datum was gedaan De heer Meuser zou hem later hebben meegedeeld dat hij van Lockheed voldoening had ontvangen in de vorm van herstel van zijn oorspronkelijke commissieregeling. Dat het daarbij om $ 1 mln ging zou de Prins eerst in 1976 hebben vernomen

Eind 1960 zou de Prins de heer Meuser hebben gevraagd m de ,,meevaller" een klem aantal, meest gemeenschappelijke. vrienden, die in moeilijkheden verkeerden, te doen delen De heer Meuser zou de desbetreffende schenkinqen anoniem hebben gedaan in december 1960 tot een totaal van ± $ 100.000.

Toen de Commissie Z K H in juli 1976 meedeelde dat het haar, na hardnekkig zoeken, eindelijk was gelukt vast te stellen wie de tussenpersoon was, op wiens rekening het geld via Weisbrod werd gestort, en de naam Pantchoulidzew noemde, betuigde de Prins dat dit voor hem een volkomen verrassing en onbegrijpelijk was. Dat de juridische raadsman van Lockheed hem op 30 september 1960 heeft opgezocht, kan de Prins aan de hand van zijn agenda's wel vaststellen, doch van hetgeen toen besproken is, herinnert hij zich niets meer

De heer Meuser geeft een afwijkende voorstelling van zijn suggestie om een JetStar ter beschikking te stellen en van die om in plaats daarvan een bedrag in geld te schenken

Met betrekking tot de JetStar zegt hij dat zijn voorstel aan de Lockheeddireetie niet geweest was om de Prins, maar om hem zelf en zijn staf, een JetStar ter beschikking te stellen Deze zou dan mede door Z K H. en andere vooraanstaande persoonlijkheden m Europa kunnen worden gebruikt. Dit voorstel zou om financiele redenen zijn verworpen De daarna volgende betalingen zouden verband hebben gehouden met een door hem met de heer Robert Gross besproken compensatie van de hem van de zijde van Lockheed aangedane incorrecte behandeling, bestaande uit de intrekking van de oorspronkelijk voor hem geldende commissieregeling inzake de verkoop van de F-104 en de ongerechtvaardigde achteruitstelling in positie die hij had ondergaan De heer Meuser erkent dat de heer Weisbrod door hem als tussenpersoon aan Lockheed is aanbevolen en zegt dat hij, buiten de Prins om — omdat de heer R. E. Gross, die de transactie voor de Lockheedorganisatie geheim wilde houden de inschakeling van nog een tussenpersoon wenste — de heer Pantchoulidzew heeft uitgenodigd om als zodanig te fungeren. De op diens rekening gestorte gelden zouden, behoudens de hierboven genoemde schenkingen, naar verschillende rekeningen zijn overgemaakt waarover de Prins geen enkele zeggenschap had, heeft of ooit zal verkrijgen Een verklaring, dat ook de heer Meuser zelf over die fondsen geen enkele zeggenschap heeft, is door de Commissie van hem niet verkregen

6 Vgl de hierna onder hoofdstuk VII, blz 34 en 35 opgenomen verklaring (KHA pag 564/3 e v)

Wel ontkent hij ooit te hebben verklaard, dat hij ,,het miljoen" voor zichzelf zou hebben ontvangen. 7)

De afspraak voor de ontmoeting van de heer Pantchoulidzew met de raadsman van Lockheed zou zijn gemaakt, doordat de heer Meuser de Prins, m een gesloten enveloppe, een aan deze raadsman gericht briefje over tijd en plaats zou hebben gezonden met verzoek dit op 30 september 1960 aan deze ter hand te stellen.

De Commissie is hier dus gestuit op tegenstrijdige verklaringen die een reeks vragen oproepen. De tegenstrijdigheden betreffen met name

(1) de aanleiding tot het beschikbaar maken door Lockheed van de $ 1 mln;

(2) de daarmee in verband staande bestemming van deze gelden;

(3) de modaliteiten van het optreden van de heer Pantchoulidzew;

(4) de uit een en ander voortvloeiende verhouding tussen Z K H en de heer Meuser

Ad (1)

Op grond van de boor de Commissie afgelegde verklaringen en ter beschikking gekomen documenten, welke bespreking vinden in de bij dit rapport behorende Annex A, lijdt het voor de Commissie geen twijfel dat in de Lockheeddirectie ernstig is overwogen Z K H. een JetStar ten geschenke aan te bieden, dat dit idee als praktisch onuitvoerbaar is verworpen en dat daarop is besloten Z.K.H een bedrag in geld aan te bieden, dat tenslotte werd vastgesteld op $ 1 mln De daarop met de heer Weisbrod getroffen uitvoeringsregelingen met betrekking tot de overmaking van het geld waren van zodanige aard dat de heren Kotchian en Haughton te goeder trouw voor de Commissie Church de verklaring konden afleggen dat naar hun beste weten de beschikbaar gestelde gelden Z.K H. hadden bereikt en door hem waren aanvaard

Dat bij Lockheed ooit het voornemen zou hebben bestaan aan de heer Meuser, ter genoegdoening van diens grieven, een bedrag in de orde van grootte van $ 1 mln te doen toekomen, acht de Commissie volstrekt ongeloofwaardig De heer Meuser was een niet tot de top van de onderneming behorende employé, die in de bewuste periode binnen de Lockheedorganisatie niet hoog werd aangeslagen. De hem ten gevolge van veranderingen m de commissieregelmgen in de jaren 1958-1960 ontgane commissies beliepen slechts een fractie van het genoemde bedrag De suggestie dat de heer Robert Gross, in afwijking van zijn topmedewerkers, niettemin die bedoeling wel zou hebben gehad, doch — ter vermijding van interne moeilijkheden in de Lockheedorganisatie — er toe zou hebben medegewerkt haar te camoufleren door intern de schijn te wekken dat Z K H. de begiftigde zou zijn, kan de Commissie moeilijk ernstig nemen

Ad (2)

Op grond van het voorafgaande kan de door Z.K.H uitgesproken overtuiging, dat de aan de heer Weisbrod overgemaakte gelden niet bestemd zouden zijn geweest voor hem, doch door Lockheed zouden zijn toegedacht aan de heer Meuser, ter genoegdoening van diens grieven, door de Commissie niet als in overeenstemmmg met de feiten worden beschouwd. integendeel staat voor haar vast dat, wat Lockheed betreft, Z.K.H. de bestemde van het mln was, dat alleen om zijnentwille beschikbaar werd gesteld. Doch dit sluit niet uit dat Z K H. te goeder trouw anders gemeend kan hebben

Ad (3)

Met betrekking tot de inschakeling van de neer Pantchoulidzew en de verklaring van Z K H. dat hij daarvan nummer heeit geweten, staat de Commissie voor een raadsel.

De verklaring van de heer Meuser, dat hij buiten medeweten van Z.K.H. die inschakeling heeft gearrangeerd, omdat de heer Robert Gross een extra tussenpersoon wenste teneinde bij de Lockheedorganisatie de indruk te bevestigen dat de gelden naar Z K H zouden gaan, wekt bevreemding.

Zijn verhaal, dat hij de mededeling aan de heer Smith, dat Kolonel Pantchoulidzew zich op 3 oktober in Zurich bij hem zou melden, aan eerstgenoemde zou hebben doen toekomen in een gesloten enveloppe die Z.K H. de heer Smith, onbekend met de inhoud, bij ae ontmoeting van 30 september zou hebben overhandigd, is te gekunsteld om geloofwaardig geacht te worden. Het verhaal is bovendien m tegenspraak met informatie uit andere bronnen

De Commissie acht het bovendien met aannemelijk dat de heer Pantchoulidzew bereid zou zijn geweest aan het verzoek tot optreden als tussenpersoon te voldoen, indien hij niet gemeend had daarmee het belang van Z.K.H. te dienen of overeenkomstig de bedoelingen van Z K H te handelen

Ad (4)

Indien er, zoals de Commissie meent, geen twijfel aan bestaat dat van de zijde van Lockheed de Prins, en niet de heer Meuser, de bestemmeling was van de beschikbaar gestelde miljoen dollar en indien Z.K.H. zich daarvan bewust is geweest, dan is het niet goed denkbaar dat hij dit bedrag geheel aan de heer Meuser zou hebben afgestaan. Ook al zou het geld, via de rekening van de heer Pantchoulidzew, op andere rekeningen binnen het bereik van de heer Meuser zijn overgeboekt, dan moet Z.K.H. daarop belangrijke aanspraken hebben behouden.

Indien echter, overeenkomstig zijn verklaring, Z.K.H. niet beter wist dan dat de heer Robert Gross bereid was gebleken de heer Meuser genoegdoening voor diens grieven te verschaffen en diens oorspronkelijk in uitzicht gestelde commissie te herstellen, is er voor enige aanspraak van Z.K.H. jegens Meuser op het geheel of op een deel der ontvangen gelden geen plaats,

Het is dan plausibel dat Z.K.H. zijn vriendendienst aan de heer Meuser voldoende gehonoreerd achtte door diens bereidheid enige gemeenschappelijke vrienden, die in moeilijke omstandigheden verkeerden, met ruime ,,Kerstgeschenken" te bedenken.

(Voortzetting volgende aflevering)

7) De heer Meuser heeft, zoals de Commissie in Burbank vaststelde, in 1976 van Lockhead een verklaring gevraagd, dat ,,het miljoen" nooit voor hem bestemd is geweest en niet aan hem is betaald Een verklaring in die zin heeft hij ontvangen

Uitgevers Int Uitg. en Handelmij ,,Systemen Keesing" B.V , Ruysdaelstraat 71-75, Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen

TWEEDE ONTMOETING KISSINGER-VORSTER

Op 4, 5 en 6 sept vond in het Waldhaus Dolderhotel in Zurich de tweede ontmoeting tussen de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Henry Kissinger en de Zuidafrikaanse premier Vorster plaats
Kissinger werd vergezeld door William Rogers. staatssecretaris voor economische aangelegenheden van het ministerie van buitenlandse zaken en William Schaufele, staatssecretaris voor Afrikaanse aangelegenheden Vorster werd vergezeld door minister van buitenlandse zaken Hilgard Muller en staatssecretaris Brand Fourié
Hoewel officieel geen enkele mededeiing werd gedaan over de gespreksonderwerpen, wordt algemeen aangenomen dat de lrwestie-Rhodesie, de toekomst van Namibië en de apartheidspolitiek in Zuid-Afrika op de agenda stonden
Dit bleek o a. uit de uitlatingen van beide staatslieden op twee persconferenties resp. op 5 en 6 september Vorster verklaarde op 5 sept op een ontmoeting met journalisten waar hij nogmaals het Zuidafrikaanse standpunt inzake de toekomst van Namibië uiteenzette, dat de Zuidwestafrikaanse bevrijdingsorganisatie. SWAPO, één van de ca 20 politieke organisaties in Zuidwest-Afrika is, die alle betrokken zullen worden in de besprekingen over de toekomst van hun land
Waarnemers meenden hieruit te kunnen concluderen dat Vorster nu bereid is de SWAPO tenminste als één van de gesprekspartners te erkennen Kissinger is voorstander van een ronde-tafelconferentie uaaraan de SWAPO zou moeten deelnemen
Over Rhodesie zei Vorster ,,Zuid-Afrika gelooft niet in sancties, noch in boycots. Ik heb telkens weer gezegd dat de Zuidafrikaanse regering geen druk op wie dan ook zal uitoefenen we Kunnen op de realiteit wijzen We kunnen adviseren Zover ben ik in het verleden gegaan en zover ben ik bereid om in de toelrornst te gaan."
Vorster ontkende dat de recente bloedige onlusten in zijn land de gesprekken met Kissinger op de een of andere wijze zouden beïnvloeden
Over de ontmoeting met Kissinger zei de Zuidafrikaanse regeringsleider ,,Het betreft hier zeker de belangrijkste besprekingen waar ik ooit bij betrokken ben geweest. En ik denk dat tot op zeer grote hoogte de toelromst van Zuid-Afrika en zuidelijk Afrika bepaald zou kunnen worden door het resultaat van dit gesprek."
Aan het eind van de ontmoeting gaf minister Kissinger een persconferentie, waarin hij zich optimistisch uitliet over de mogelijkheid door onderhandelen een groot gewapend conflict in zuidelijk Afrika te voorkomen. ,,We moeten ups en downs verwachten Maar ik geloof dat de voorwaarden voor onderhandelen bestaan," aldus Kissinger.
De Amerikaanse politiek van de crisisbeheersing in zuidelijk Afrika is gericht op het tot stand brengen van ,,meerderheidsregeringen met minderheidsrechten', zei Kissinger. .,Ik geloof dat vooruitgang is geboekt om onderhandelingen mogelijk te maken," meende de Amerikaanse minister. Kissinger zei dat de Verenigde Staten aan premier Vorster hebben duidelijk gemaakt dat ,,alle groepen in onderhandelingen betrokken moeten worden". ,,Dat houdt ook in de SWAPO" (bevrijdingsbeweging voor Namibië Zuidwest-Afrika). Het gesprek met Vorster was ,,vruchtbaar".
Het overleg tussen Kissinger en Vorster lijkt de weg te kunnen openen naar twee beslissende internationale conferenties:

- een Namibië-conferentie met deelneming van de SWAPO;
- een Rhodesië-conferentie met als mogelijke deelnemers onder anderen de Rhodesische leider Ian Smith en Kissinger.

Premier Vorster, die na Kissinger een persconferentie gaf, herhaalde nog eens zijn standpunt dat hij niet met de SWAPO wil praten. Maar op de vraag of de Zuidafrikaanse regering mee zou doen aan een Namibië-conferentie waaraan ook de SWAPO meedoet, wanneer de uitnodiging tot deelnemen zou komen van niet-SWAPO-groeperingen in Namibië, hield de Zuidafrikaanse premier de achterdeur open: ,,Een dergelijke uitnodiging zal op haar merites worden beoordeeld."
Over Rhodesie zei Kissinger dat een ,,herhaling van Angola" moet worden vermeden. De supermachten moeten hun rechtstreekse contacten met de bevrijdingsbewegingen zoveel mogelijk beperken. Het gaat om een Afrikaanse aangelegenheid, waarbij Amerika slechts zijn goede diensten aanbiedt. meende Kissinger.

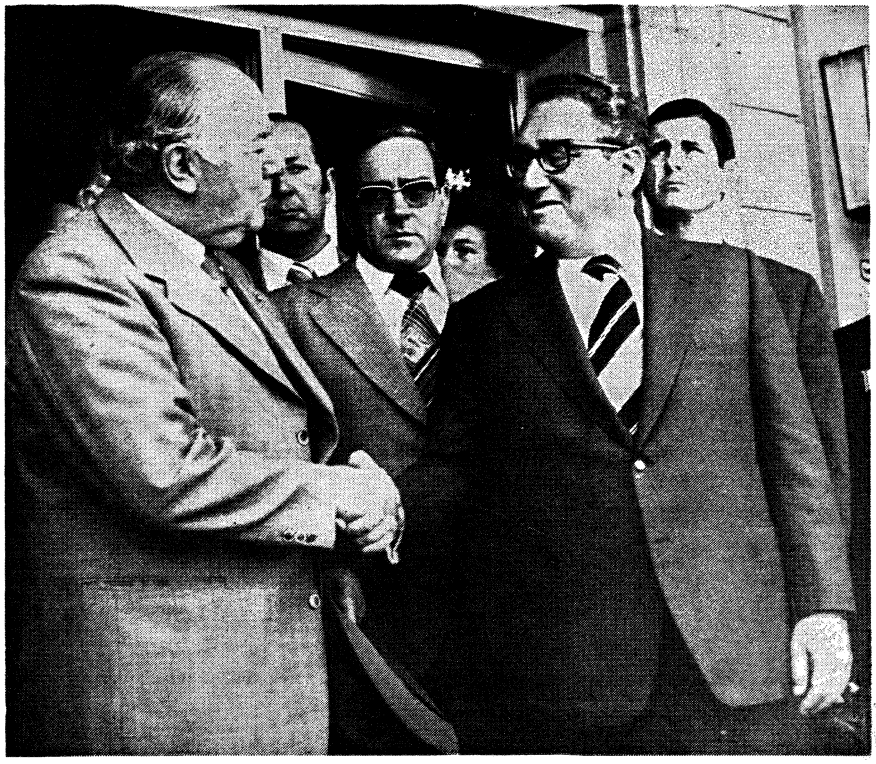

Premier Vorster (l) met minister Kissinger na afloop van hun besprekingen

Weekblad 45ste jaargang No 2349, pag. 28239-28254

Mogelijke *3-partijenconferentie* over Rhodesie

Kissinger bevestigde dat premier Vorster hem had uitgenodigd voor een bezoek aan Zuid-Afrika. ,,Maar ik zal eerst zwart-Afrikaanse leiders bezoeken Want een bezoek aan Zuid-Afrika zal geen protocollair bezoek van een Amerikaanse minister var, buitenlandse zaken zijn." Of Kissinger in Zuid-Afrika de Rhodesische leider Ian Smith zal ontmoeten kon hij niet zeggen.

Hoewel de Verenigde Staten en Groot-Brittannië het blanke minderheidsregime in Salisbury als illegaal beschouwen sloot Kissinger een ontmoeting met Smith zeker niet uit. Het hangt van de kans op succes af of en wanneer een gesprek met Smith zal plaatsvinden. legde hij uit.

Maar: ,,Op dit moment staat nog niets vast." Premier Vorster kondigde intussen aan dat hij ,,zo spoedig mogelijk" contact met Smith zou zoeken.

Kissinger legde er sterk de nadruk op dat hij niets met Vorster bespreekt dat hij niet eerst met zwart-Afrikaanse leiders heeft besproken

Ook nu weer zal hij pas na afloop van de topconferentie in Dar-es-Salaam (Tanzania) (van vijf Afrikaanse presidenten plus leiders van bevrijdingsbewegingen) officieel besluiten naar Afrika te gaan. Een gesprek met Ian Smith is immers uitsluitend mogelijk wanneer Kissinger daarvoor de volledige steun heeft van Rhodesische buurlanden

De Amerikaanse strategie gaat er kennelijk van uit dat Rhodesië's buurlanden er minstens evenveel belang bij hebben als de Verenigde Staten om een groot gewapend conflict in zuidelijk Afrika te vermijden. Daarom kan het initiatief gedeeltelijk aan deze Afrikaanse staten worden overgelaten. Kissinger hoopt aldus een week later ,,op uitnodiging" van Rhodesië's buurstaten naar Afrika te kunnen gaan.

Er is vanuit Zurich ook gedurende het afgelopen weekeinde contact geweest met Dar-es-Salaam, zei Kissinger, die op verscheidene vragen moest antwoorden: ,,Voordat we de leiders van zwart Afrika hebben geïnformeerd kan ik niet in details treden."

Kissinger legde er de nadruk op dat zijn ontmoetingen met de Zuidafrikaanse premier niet bedoeld zijn om tot een gezamenlijk Amerikaans-Zuidafrikaans programma voor zuidelijk Afrika te komen.

In april, bij zijn bezoek aan Afrika (pag. 522/3 e.v.), had Kissinger met de Afrikaanse leiders gepraat over de noodzaak van een vreedzame oplossing van de conflictsituatie in zuidelijk Afrika. Voor het bereiken van een oplossing verkeert premier Vorster in een sleutelpositie, aldus Kissinger.

Bij zijn eerste ontmoeting met premier Vorster in juni van dit jaar in Beieren (pag. 524/3 e.v.), heeft de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken de opvattingen zoals hij die van zwart-Afrikaanse leiders gehoord had ,,overgebracht" aan premier Vorster.

En ook nu, voorafgaand aan de weekend-ontmoeting in Zurich hebben twee Amerikaanse en twee Britse missies in Afrika opinies verzameld.

.,We hebben onze positie met Groot-Brittannië gecoördineerd", zei Kissinger die wees op de historische verantwoordelijkheid van Londen met betrekking tot zuidelijk Afrika. Over de interne situatie in de republiek Zuid-Afrika is in Zurich niet gesproken. .,De Verenigde Staten hebben bij eerdere gelegenheden hun mening duidelijk gemaakt over de toestand in Zuid-Afrika", zei Kissinger. Hijzelf noemde onlangs apartheid ,.onverenigbaar met de menselijke waardigheid".

Hierop reagerend zei de Zuidafrikaanse premier: ,,Als iemand zegt dat apartheid in strijd met de menselijke waardigheid is, dan ontken ik dat. Integendeel, apartheid is de erkenning van de menselijke waardigheid. Mijn regering heeft meer gedaan voor kleurlingen, zwarten en Indiërs dan alle andere regeringen bij elkaar."

Tegelijk met de Amerikaans-Zuidafrikaanse ontmoeting vond in de Tanzaniaanse hoofdstad Dar-es-Salaam een conferentie plaats van de presidenten van Angola, Zambia, Botswana, Mozambique en Tanzania om ,,de bevrijdingsstrijd in zuidelijk Afrika" te bespreken.

Staatssecretaris William Schaufele vloog op 7 sept. naar Tanzania, waar hij president Nyerere inlichtte over het gesprek van Kissinger en Vorster.

Het was de tweede maal dat Kissinger en Vorster elkaar ontmoetten om te spreken over de situatie in zuidelijk Afrika. Het eerste gesprek vond op 23 en 24 juni in het Zwarte Woud plaats (pag. 524/3 e.v.).

Kissinger in Londen

Voorafgaande aan de ontmoeting in Zurich. voerde Kissinger op 4 sept. in Londen besprekingen met de Britse minister van buitenlandse zaken Crosland en de minister van staat voor Afrikaanse zaken Rowlands. Deze was zojuist teruggekeerd van een reis door vier Afrikaanse staten.

Hij lichtte Kissinger in over zijn gesprekken in Tanzania, Zambia, Mozambique en Nigeria.

Na afloop van de conferentie in Zürich bezocht Kissinger achtereenvolgens Parijs, Londen en Hamburg, waar hij resp. president Giscard d'Estaing, premier Callaghan en Bondskanselier Schmidt over de resultaten van de ontmoeting inlichtte

Persconferentie Vorster in Johannesburg

Premier Vorster gaf bij terugkeei in Johannesburg een persconferentie waar hij, volgens het *Nieuws*-bulletzn van de Zuidafrikaanse ambassade, verklaarde dat de tweede gespreksronde met Kissinger succesvol was geweest en dat daardoor een goede basis is gelegd voor verdere besprekingen

Op diverse vragen antwoordde Vorster:

„Dr Kissinger en ik hebben over de gehele Zuidelijk Afrikaanse toestand en de onderlinge relaties van het gehele sub-continent gesproken Ik kan daar nu niet verder over uitweiden, want u zult begrijpen dat ik eerst verslag ga uitbrengen aan de leden van mijn kabinet, en dat niet alleen Zuid-Afrika dit aangaat, ook andere landen zijn in het geding

,,Ja, inderdaad heb ik dr Kissinger uitgenodigd naar Zuid-Afrika ter voortzetting van deze uiterst belangrijke besprekingen Dr Kissinger heeft gezegd dat enig bezoek dat hij aan Zuid-Afrika zou brengen voorafgegaan zou worden door een bezoek aan Zwart Afrika en zou afhangen van de vooruitgang van onderhandelingen over de problemen van het sub-continent. Een dergelijk bezoek zou in het belang van vrede in Zuidelijk Afrika zijn, en zou geen protocollair bezoek zijn van de minister van Buitenlandse Zaken van de Verenigde Staten.

Over de topontmoeting van Afrikaanse leiders te Dar es Salaam weigerde Vorster commentaar, omdat hij onvoldoende op de hoogte is, daar hij te Zurich practisch geen kranten had gelezen of radionieuwsberichten had gehoord.

Vorster zei. voorts nog geen vaste plannen te hebben voor een ont-

moeting met de Rhodesische premier Ian Smith. Komend weekeinde zou hij daarvoor geen gelegenheid hebben, maar het sprak vanzelf dat zo'n ontmoeting zal plaats vinden. alleen de datum moet nog vastgesteld worden.

Gevraagd naar zijn standpunt over een mogelijke deelname van de Verenigde Naties aan een constitutionele conferentie over Zuidwest-Afrika, antwoordde premier Vorster dat hij ertegen gekant is dat de VN de rol aanneemt van super-macht en voorschrijft wat landen, waaronder Zuid-Afrika, moeten doen -- ,,tegen die rol teken ik bezwaar aan en ik ben niet bereid ermee akkoord te gaan"

Verder zei hij geen plannen te hebben om nu of in de toekomst vertegenwoordigers van SWAPO („South West Africa's Peoples Organisation") te ontmoeten

Met grote nadruk ontkende premier Vorster dat zijn regering poogde om de toekomst van Zuidwest-Afrika of van Rhodesie te sturen („control") ,,Het is geheel aan de volkeren van beide landen om over hun eigen toekomst te beslissen. Graag zou ik zien dat iedereen die de vrede en welvaart van Zuidelijk Afrika ter harte gaat, zijn bijdrage levert, en dat men daarover met elkaar praat."

Op een andere vraag antwoordde hij, dat hij besprekingen had gevoerd bij een groot aantal gelegenheden met zwarte Afrikaanse leiders, en dal hij daartoe ook in de toekomst gaarne bereid is.

Reactie SWAPO *en* ANC

De Namibische bevrijdingsorganisatie SWAPO reageerde bij monde van haar woordvoerder Peter Katjavivi als volgt:

„Kissinger en Vorster kunnen misschien wel met een document komen, maar niet met een oplossing zolang ze niet met ons praten".

Katjavivi zei ook ,,Er zijn gesprekken geweest tussen regeringsvertegenwoordigers van de Ver Staten en de SWAPO, op alle niveaus" De laatste ontmoeting zou, op verzoek van de Ameriksnen, ,,enkele weken geleden" zijn gehouden in Loesaka, de hoofdstad van Zambia

Een ook in Zurich aanwezige vertegenwoordiger van het ANC (Afrikaanse nationale congres, de bevrijdingsbeweging voor Zuid-Afrika), Thami Sindelo, meende dat het gesprek Kissinger-Vorster als doel heeft het ,,isoleren van de bevrijdingsbewegingen' en de .,verkoop van de Transkei aan het Westen" Sindolo, die in Algiers woont, zei „Zuid-Afrika hoort bij Afrika Het is dus een z art land. Het gesprek Vorster-Kissinger kan voor ons niets positiefs hebben. Het Zuidafrikaanse probleem wordt niet in Zürich opgelost of waar dan ook, maar binnen de grenzen van Zuid-Afrikan"

Commentaar

In *The Times* van 7 sept werd in een hoofdartikel onder de kop ,.Begin van een dialoog" commentaai geleverd op de ontwikkelingen in zuidelijk Afrika. Uit dit hoofdartikel de volgende citaten.

Kissinger is een stap verder gegaan in zijn pogingen ten behoeve van een vreedzame regeling in zuidelijk Afrika. Niemand zal afdingen op zijn volharding bij zijn beiniddelingspogingen in het Midden-Oosten. Maar de situatie in zuidelijk Afrika is stellig even gecompliceerd, zij het misschien niet zo bedreigend voor de wereldvrede, als die in het Midden-Oosten. Een akkoord met premier Vorster, die een verstandig politicus is, is nog niet de moeilijkste kant van de zaak. Een vreedzame oplossing voor Namibië en Rhodesië. zelfs als deze een meerderheidsbewind in die landen inhoudt, is geheel in het belang van Zuid-Afrika. De kwaliteit en de politieke kleur van de opvolger-regimes zijn voor Vorster natuurlijk van het grootste belang, en hij zal aandringen op overgangsregelingen, die zullen verhinderen dat Namibië in handen valt van een uiterst linkse SWAPO-dictatuur. Hij wenst ook dat na de voorgestelde tweejarige overgangsperiode een gematigde zwarte regering in Rhodesië aan de macht zal komen. Maar dit zijn zaken, waarover onderhandeld kan worden.

Veel moeilijker zijn de probleinen aan de andere zijde van Kissingers pendeldienst. De bijeenkomsten van de vijf presidenten van Zambia. Tanzania, Botswana, Mozambique en Angola heeft kennelijk tot doel enige coördinatie te scheppen en bovenal een gemeenschappelijk front van de drie concurrerende Rhodesische facties, resp. geleid door Nkomo, Moezorewa met Sithole. en een onbekende woordvoerder van de guerrillastrijders. De poging tot herstel van de eenheid vóór de conferentie te Victoria Falls mislukte klagelijk. Het zal zeer moeilijk zijn de facties tot een gemeenschappelijke onderhandelingspositie te brengen, aangezien Afrikaanse politieke rivalen plegen door te vechten totdat een van hen de overwinning behaalt en de anderen neerslaat. Kissinger kan echter aanvoeren, dat hij Vorster ertoe gekregen heeft concessies te doen met betrekking tot Namibië en druk uit te oefenen op premier Smith. Het zou in overeenstemming met zijn staatsmanswijsheid zijn wanneer president Kaoenda Kissinger een kans gaf. Seretse Khama zal Kaoenda steunen en dan hangt het ervan af of zij Neto, die zijn eigen problemen heeft. aan hun zijde kunnen krijgen. Zo ja, of indien Nyerere zich gematigd opstelt, dan zal een meerderheid onder de vijf Afrikaanse staatshoofden voor hervatting der onderhandelingen zijn (NRC/Hblad, NZZ,

(Vor her pag 524/3 e.v.)

INTERNATIONALE ZAKEN

VERENIGDE NATIES

ALGEMEEN

HAHITAT-CONFERENTIE

In de Canadese stad Vancouver heeft van 31 mei–11 juni een bijeenkomst plaats gevonden, die als titel meegekregen had internationale Habitat-conferentie.

Onder auspiciën van de Verenigde Naties waren meer dan 2.000 afgevaardigden uit 131 landen aanwezig om vraagstukken en problemen m.b.t. de menselijke nederzetting te bespreken.

Het denkbeeld om een conferentie over de menselijke nederzetting te houden is ontstaan op de milieuconferentie in Stockholm in 1972 (pag. 475/2 e.v.-1972). De ontwikkelingslanden vonden toen de zorg van de geïndustrialiseerde staten m.b.t. de kwaliteit van lucht en water e.d. tamelijk elitair.

Een aantal arme landen liet toen weten industrialisering zo belangrijk te vinden, dat zij daar best wat luchtvervuiling voor over hadden.

Zij en anderen wezen erop, dat de mens met grotere problemen wordt geconfronteerd in zijn directe leefomgeving. Zij noemden de werkgelegenheid, de verstedelijking, de economische onleefbaarheid van het platteland, het gebrek aan woonruimte, het gebrek aan sanitaire voorzieningen, vervoerproblemen etc. De conferentie besloot toen Habitat te houden.

De Algemene Vergadering besloot in dec. 1972 tot het beleggen van Habitat.

Conferentievoorbereidingen

Het postulaat dat de conferentie meekreeg, was de verbetering van de kwaliteit van het leven in menselijke nederzettingen, m.n. van de armste groepen van de bevolking en in het bijzonder die in de ontwikkelingslanden. Tegelijkertijd zou de conferentie moeten dienen als forum voor de uitwisseling van informatie en ervaringen. Met het oog daarop werd een audiovisuele component aan de ionferentie verbonden.

De voorbereiding van Habitat geschiedde in een daartoe ingestelde intergouvernementele voorbereidende commissie van 58 leden, bijge-

staan door een klein Habitat-secretariaat. Daarnaast werd nog een aantal andere bijeenkomsten georganiseerd, zoals regionale bijeenkomsten, werkgroepen van deskundigen, seminars, workshops e.d.

De gedegen voorbereidingen resulteerden tenslotte in:

- een drietal ter discussie en eventuele aanvaarding aan de conferentie voorgelegde beleidsdocumenten, nl. een beginselverklaring; een reeks aanbevelingen voor nationale actie; en een programma voor internationale samenwerking met daarin ingebouwd een model voor het uitvoeringslichaam.
- een aantal achtergrondstukken, waaronder ong. 120 nationale rapporten (overzichten van de nationale situatie op het terrein van menselijke nederzettingen).
- meer dan 200 audiovisuele bijdragen van staten.

Parallel aan de regeringsconferentie werd een niet-gouvernementele bijeenkomst georganiseerd — Habitat-forum — door een daartoe ingestelde commissie van non-gouvernementele organisaties.

De conferentie

Aan de conferentie en de tegelijkertijd plaats vindende non-gouvernementele bijeenkomst werd deelgenamen door 131 landen en meer dan 160 intergouvernementele en particuliere organisaties.

In Internationale *Samenwerking* (1976, nummer 5), een uitgave van het Nederlandse ministerie van ontwikkelingssamenwerking, werd als volgt van de conferentie balans opopgemaakt.

Evenals eerdere soortgelijke conferenties van de VN zoals die te Stockholm (milieu), Boekarest (bevolking) en Rome (voedsel) is Habitat vooral van belang geweest als momentopname in het proces van bewustwording van de noodzaak fundamentele bestaansvragen internationaal aan de orde te stellen en tot gezamenlijke actie te komen. Dramatische ontwikkelingen of onmiddellijke, aanwijsbare resultaten mochten niet verwacht worden. Wel kon op voorhand worden aangenomen dat politieke kwesties, zoals in verband met het Midden-Oosten, zouden worden geïntroduceerd. De waarde van de uitwisseling, vaak confrontatie, mag evenwel niet miskend worden. Habitat betekent ongetwijfeld 'de aanzet tot een solider nationaal en internationaal beleid op het terrein van menselijke nederzettingen en van het menselijk welzijn in het algemeen.

Habitat is met name bevredigend verlopen op het punt van aanbevelingen voor nationale actie. De — overigens niet bindende — aanbevelingen variëren van wenken voor de nationale planning en ruimtelijke ordening (formele structuren) tot behartigenswaardige aanwijzingen voor gebruikmaking van informele structuren en processen. De nauwe relatie tussen menselijke nederzettingen (man-made environment) en het natuurlijke milieu (natural environment) is daarbij duidelijk onderkend. De belangrijkste aanbevelingen betreffen energievoorziening (o.a. beperking van kernenergie en wenselijkheid van alternatieve energievormen), elementaire gezondheidszorg, drinkwatervoorziening en huishoudelijk en industrieel afval, nationaal bevolkingsbeleid, en het economisch bestaan (produktie en dienstensector).

Veel accent is gelegd op decentralisatie cn deconcentratie van bevoegdheden en taken; gepleit wordt onder meer voor grotere inspraak en participatie van de bevolking en groepen daaruit (o.m. de vrouwen) alsmede met het oog daarop, voor het wegnemen van administratieve en bureaucratische belemmeringen en technische en financiële steun aan particulier initiatief en 'self-help'-projecten. De behoefte aan wezenlijk humane planning, bouw en ordening stond te Vancouver onmiskenbaar centraal.

Beseft dient te worden dat de aanbevelingen zich teveel richten op de stad, hetgeen juist in verband met de situatie in de ontwikkelingslanden als uiterst onbevredigend is ervaren. Op dit punt heeft ook het Habitat-forum niet voldoende correctie kunnen aanbrengen (aldaar werd slechts één dag uitgetrokken voor 'rural development'). Zulks in tegenstelling tot de invloed van het forum ten aanzien van (kern)energie, grondpolitiek, participatie van de bevolking, rol van niet-gouvernementele organisaties, en positie van de vrouw.

De beraadslagingen over het programma voor internationale samenwerking, inclusief de kwestie van de institutionele follow-up van Habitat, gaven een zeer ingewikkeld beeld te zien en leidden slechts tot een reeks waardevolle suggesties voor verdere activiteiten binnen het VN-systeem, waaronder de algemene wens voor een zo gedecentraliseerd mogelijke aanpak van de problematiek.

Oneens bleef men het over de keuze van de institutionele voorzieningen (VN-milieuprogramma, ECOSOC, ander lichaam) en de locatie daarvan (New York, Nairobi, elders). Zulks vooral door onenigheid hierover binnen de groep 77 (ontwikkelingslanden) en de besliste verwerping door Westelijke en Oostblok-landen van geheel nieuwe, kostbare en inefficiente voorzieningen

De 31ste AV zal opnieuw met dit vraagstuk geconfronteerd worden. Mede als gevolg van de institutionele complicaties is te Vancouver weinig inspiratie opgebracht voor de inhoud van de multilaterale samenwe king. Deze zal eerst door het uiteindelijke follow-up-instituut zelf moeten worden uitgewerkt.

De beginselverklaring heeft aanleiding gegeven tot een scherpe internationaal-politieke polarisatie; het staat buiten twijfel dat zulks bewust is nagejaagd door de Arabische landen die van Habitat gebruik wensten te maken om opnieuw hun standpunt ten aanzien van het Midden-Oosten-vraagstuk voor het voetlicht te brengen. Ontwikkelingen in het settlementsbeleid van Israël in de bezette gebieden boden daartoe overigens een betrekkelijk gemakkelijk aanknopingspunt.

Beraadslaagd werd op basis van een tekst opgesteld door de groep van 77. Hoewel Latino's en Afrikanen stellig moeite hadden met het aandringen der Arabieren, zijn laatstgenoemden erin geslaagd de overige delegaties van de groep van 77 ten aanzien van de Midden-Oosten-paragrafen aan zich te binden.

Ten aanzien van Nieuwe Economische Orde, permanente soevereiniteit over natuurlijke rijkdommen en buitenlandse investeringen werden door de 77 formuleringen voorgelegd, die verder gingen dan tot dusver was overeengekomen. Ook de Oosteuropese groep bleek voor de Arabieren een gemakkelijke partner. De SU liet publiekelijk weinig van zich horen.

De westelijke landen hebben zich vrijwel eensgezind gekeerd tegen de eenzijdige politieke vertekening die aan de Conferentie werd opgedrongen, en gepoogd door onderhandeling een gewogen en algemeen aanvaardbare besluitvorming te verkrijgen. Gesteund door de zekerheid van hun numerieke overwicht hebben ontwikkelingslanden en Oostbloklanden zich echter onvermurwbaar getoond.

Dat de onvermijdelijke eindstemming over de beginselverklaring (89

voor, 15 tegen, 10 onthoudingen) uiteindelijk nog slechts weinig reliëf gaf aan de zaak waartegen het Westen zich sterk wenste te maken (gelijkstelling racisme - zionisme), heeft wellicht een wat zure nasmaak opgeleverd De geopperde separate stemming over de racisme-zionisme-paragraaf, die niet is verkregen, zou wellicht een relatieve Arabische nederlaag hebben opgeleverd De eindstemming over de declaratie in haar geheel heeft voorts de EG-landen tot een tegenstem gedwongen. terwijl zij zich mrt de substantiële elementen van de tekst grotendeels konden verenigen.

Nederlandse voorstellen tot opneming van een paragraaf over ‚popular participation' in de tekst van de verklaring werden niet gehonoreerd, evenals trouwens enige honderden andere tekstvoorstellen van meestal de zijde van Westerse landen, welke de 77 niet wensten te incorporeren in hun tekst. Wel is het gelukt een duidelijke verwijzing naar 'popular participation' opgenomen te krijgen in de aanbevelingen voor nationale actie en in het aanvaarde gedeelte van de resolutie over internationale samenwerking.

De audiovisuele component van de Conferentie mag succesrijk worden genoemd. De Conferentie drong in een aparte resolutie aan op spoedige instelling en operationalisering van een filmotheek teneinde de onschatbare hoeveelheid bijeengebracht informatiemateriaal niet verloren te laten gaan.

Tekst van de *Verklaring van* Vancouver inzake menselijke nederzettingen

Onderstaand volgt de tekst van de verklaring, die de Habitat-conferentie aangenomen heeft:

Zich ervan bewust dat de Conferentie is bijeengeroepen ingevolge een aanbeveling van de Conferentie van de Verenigde Naties inzake het Milieu en de daaropvolgende resoluties van de Algemene Vergadering, in het bijzonder resolutie 3128 (XXVIII) waarin alle landen ter wereld uting hebben gegeven aan hun bezorgdheid over de uitermate ernstige situatie van de menselijke nederzettingen, in het bijzonder over de toestand die merendeels in de ontwikkelingslanden heerst.

Erkennende dat de internationale samenwerking, gebaseerd op de beginselen van het Handvest van de Verenigde Naties, moet worden ontwikkeld en versterkt ten einde oplossingen te bieden voor mondiale vraagstukken en een internationale gemeenschap tot stand te brengen op basis van gelijkheid, rechtvaardigheid en solidariteit.

Herinnerend aan de besluiten van de Conferentie van de Verenigde Naties inzake het Milieu, alsmede aan de aanbevelingen van de Wereldbevolkingsconferentie, de Werelclvoedselconferentie van de Verenigde Naties, de Tweede Algemene Conferentie inzake Iridustrialisatie, de Wereldconferentie voor het Internationale Jaar van de Vrouw de Verklaring en het Actieprogramma die zijn aangenomen door de Zesde Bijzondere Zitting van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties en het Handvest van Econoinische Rechten en Plichten van Staten die de grondslag vormen van de nieuwe internationale economische orde.

Opmerkend dat de situatie van de menselijke nederzettingen grotendeels bepalend is voor de kwaliteit van het bestaan, waarvan de verbetering een eerste vereiste is om ten volle te kunnen voorzien in de primaire behoeften zoals werkgelegenheid, hirisvesting. gezondheidszorg, onderwijs en recreatie.

Erkennend dat de problemen ten aanzien van menselijke nederzettingen niet los staan van de sociale en economische ontwikkeling van de landen en dat ze niet los te zien zijn van de bestaande onrechtvaardige internationale economische verhoudingen.

Ernstig vernntrust over de toenemende moeilijkheden waarmee de wereld te kampen heeft om te voldoen aan de primaire behoeften en verlangens van de volken in overeenstemming met de beginselen van menselijke waardigheid.

Erkennende dat de leefsituatie voor talloze mensen in hun nederzettingen onaanvaardbaar is, met name in de ontwikkelingslanden, en dat, als op nationaal en internationaal niveau geen positieve, concrete stappen worden gedaan om hiervoor een oplossing te vinden en hieraan gevolg te geven, deze situatie waarschijnlijk nog zal verergeren ten gevolge van:

— een onbillijk verdeelde economische groei die tot uitdrukking komt in de brede welvaartskloof die thans tussen de landen en tussen de mensen bestaat en waardoor miljoenen mensen veroordeeld zijn tot een leven van armoe, waarbij niet wordt voorzien in de primaire behoeften aan voedsel, onderwijs, gezondheidszorg, onderdak, milieuhygiene, water en energie.

— een sociaal, economisch, ecologisch en milieuhygiënisch verval dat op nationaal en internationaal niveau tot uiting komt in een verschil in leefsituatie. sociaal Onderscheid, rassendiscriminatie, ernstige werkloosheid, analfabetisme, ziekte en armoede, de desintegratie van maatschappelijke verhoudingen en het verloren gaan van traditionele culturele waarden en de toenemende afbraak van de vitale voorzieningen: lucht, water en grond.

— de tendensen in de groei van de wereldbevolking wijzen erop dat het aantal mensen zich in de komende 25 jaar zal verdubbelen, waardoor de behoefte aan voedsel, onderdak en alle overige voorwaarden voor het bestaan en voor de menselijke waardigheid waaraan thans al onvoldoende wordt voldaan, meer dan twee maal zo groot zal worden.

— een onbelemmerde urbanisatie en de daaruit volgende situatie van overbevolking, verontreiniging, ontaarding en psychische spanningen in en rond de grote steden,

— de achterstand van het platteland waardoor het overgrote deel van de mensheid gedwongen is op een bestaansminimum te leven en waardoor aan een onbelemmerde groei van de steden wordt bijgedragen.

— de versnippering van het platteland die tot uiting komt in de kleine, verspreid liggende nederzettingen en de afgelegen boerderijen en die een belemmering vornit voor de verschaffing van een infrastructuur en van diensten, in het bijzonder ten aanzien van water, gezondheid en onderwijs,

onvrijwillige migratie om politieke raciale en economische redenen, het overplaatsen en verdrijven van mensen uit hun nationale thuisland.

Tevens erkennende dat het vestigen van een rechtvaardige en billijke economische wereldorde door de nodige veranderingen op het gebied van de internationale handel, de monetaire stelsels, de industrialisatie, de overdracht van middelen, de overdracht van technologie, en het verbruik van rnondiale reserves, van essentieel belang is voor een sociaal-economische ontwikkeling en voor het verbeteren van de menselijke nederzettingen. in het bijzonder in de ontwiklrelingslanden.

Bovendien erkennende dat deze vraagstukken een geweldige uitdaging vormen voor het menselijke inzicht, de menselijke verbeeldingskracht, vindingrijkheid en vastberadenheid, moeten nieuwe prioriteiten worden gesteld ter bevordering van de kwalitatieve dimensies van economische ontwikkeling, alsmede van een nieuwe politieke verbintenis om de oplossingen te vinden die leiden tot de praktische invoering van de nieuwe internationale economische orde:

I. MOGELIJKHEDEN EN OPLOSSINGEN

1. De mensheid moet niet ontmoedigd raken door de omvang van de taak die voor haar ligt: men moet zich bewust zijn van en de verantwoordelijkheid op zich nemen voor een verhoogde activiteit van de nationale regeringen en de internationale gemeenschap, gericht op de mobilisering van economische hulpbronnen, institutionele veranderingen en internationale solidariteit door:

(a) het voeren van een krachtig, zinvol en effectief beleid ten aanzien van menselijke nederzettingen en van een strategie voor ruimtelijke ordening die realistisch is aangepast aan de plaatselijke situatie;

(b) het creeren van nieer leefbare, aanlokkelijke en efficiënte nederzettingen waarin rekening wordt gehouden met het menselijke formaat, met het erfdeel en de cultuur van de bevolking en de bijzondere noden van de achtergestelde groepen, met name kinderen, vrouwen en zwakken, ten einde de verschaffing van gezondheidszorg, onderwijs, voedsel en werkgelegenheid in een kader van sociale rechtvaardigheid te garanderen;

(c) het scheppen van de mogelijkheden voor een daadwerkelijke participatie van alle mensen in de planning, de bouw en het beheer van hun menselijke nederzettingen;

(d) het ontwikkelen van een hervormende aanpak in de opstelling en de tenuitvoerlegging van vestigingsprogramma's door een beter gebruik van wetenschap en technologie en een toereikende nationale en internationale financiering;

(ei het gebruiken van de meest effectieve communicatiemiddelen voor het uitwisselen van kennis en ervaring op het gebied van menselijke nederzettingen;

(f) het versterken van de internationale samenwerkingsbanden op regionale en op mondiale schaal;

(g) het scheppen van de economische mogelijkheden die een volledige werkgelegenheid bevorderen voor vrouwen en mannen onder gezonde, veilige omstandigheden waarin zij een redelijke beloning voor hun werk ontvangen in de vorm

van geld, gezondheidszorg cri andere perioonlijke baten.

2. Bij het beantwoorden van deze uitdaging moeten de menselijke nederzettingen worden beschouwd als middel en als voorwerp van ontwikkeling. De doelstellingen van een vestigingsbeleid zijn onlosmakelijk verbonden met die van elke sector van het sociaal en economisch leven. De oplossingen voor de problemen van de menselijke nederzettingen moeten daarom worden gezien als integrerend onderdeel van het ontwikkelingsproces van de afzonderlijke landen en var: de wereldgemeenschap

3. Indachtig deze mogelijkheden en overwegingen en eensgezind ten aanzien van de noodzaak om tot gemeenschappelijke beginselen komen die de regeringen en de wereldgemeenschap tot leidraad zullen dienen bij het oplossen van vraagstukken op het gebied van menselijke nederzettingen, proclameert de Conferentie de volgende algemene beginselen en richtsnoeren voor het nemen van maatregelen

II. ALGEMENE BEGINSELEN

1. De verbetering van de kwaliteit van het bestaan der mensheid is het eerste en belangrijkste doel van elk vestigingsbeleid. Dit beleid moet dienen ter vergemakkeling van een snelle en aanhoudende verbetering in de kwaliteit van het bestaan van alle mensen, te beginnen met het voorzien in de primaire behoeften: voedsel, onderdak, schoon water, werkgelegenheid, gezondheidszorg, onderwijs, vakopleiding, sociale zekerheid zonder enig onderscheid naar ras, huidskleur, geslacht, taal, godsdienst, ideologie, nationale en maatschappelijke herkomst of om andere redenen, in een kader van vrijheid, waardigheid en sociale rechtvaardigheid.

2. In het streven om dit doel te bereiken moet prioriteit worden toegekend aan de noden van de meest achtergestelden.

3. Economische ontwikkeling moet leiden tot het voorzien in de menselijke behoeften en is noodzakelijk als middel om te komen tot een betere kwaliteit van het bestaan, mits hiermee wordt bijgedragen tot een rechtvaardiger verdeling van de baten ervan onder de mensen en onder de landen. In verband hiermee moet bijzondere aandacht worden geschonken aan de versnelde overgang in de ontwikkelingslanden van primaire ontwikkeling naar secundaire ontwikkelingsactiviteiten en met name naar industriële ontwikkeling

4. Menselijke waardigheid en keuzevrijheid die overeenstemt met het algehele openbare welzijn, vormen fundamentele rechten die in elke samenleving gewaarborgd moeten zijn. Daarom hebben alle mensen en regeringen de plicht zich aaneen te sluiten in de strijd tegen elke vorm van Itolonialisme, buitenlandse agressie en bezetting, overheersing, apartheid en alle vormen van racisme en rassendiscriminatie zoals genoemd in de resoluties die zijn aangenomen door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties.

5. Het vestigen van nederzettingen op grondgebieden die met geweld bezet worden gehouden, is onwettig en wordt veroordeeld door de internationale gemeenschap. Er moeten echter nog steeds stappen worden ondernomen tegen een dergelijke gang van zaken

6. Het recht van bewegingsvrijheid en het recht van elke mens om zich een woonplaats te kiezen op het grondgebied van zijn eigen land moeten worden erkend en gewaarborgd.

7. Elke staat heeft het soevereine en onvervreemdbare recht zijn eigen economisch stelsel, alsmede zijn politieke, sociale en culturele oubouw ie kiezen overeenkomstig de wens van zijn bevolking en zonder enigerlei inmenging, dwang of bedreiging van buitenaf

R Elke staat heeft het recht oni de volledige permanente soevereiniteit uit te oefenen over zijn rijkdommen, natuurlijke hulpbronrien en economische bedrijvigheid, door de nodige maatregelen te treffen voor de planning en het beheer van zijn hulpbronnen en door de zorg te dragen voor de bescherming, het behoud en de verbetering van het milieu.

9. Elk land dient het recht te hebben als absoluut erfgenaam op te treden van zijn eigen culturele waarden die in de loop van de geschiedenis van het land zijn gegroeid en heeft de plicht deze, als integrerend onderdeel van het cultureel erfgoed van de mensheid, te bewaren.

10. De grond vormt een van de fundamentele facetten van de menselijke nederzettingen. Elke staat heeft het recht de nodige stappen te doen om het gebruik, het bezit, de beschikking en het reserveren van grond onder openbaar toezicht te houden. Elke staat heeft het recht om het gebruik van grond, een van zijn belangrijkste rijkdommen, zodanig te plannen en te reglementeren dat de groei van de bevolkingscentra — zowel in de steden als op het platteland — is gebaseerd op een totaalprogramma voor grondgebruik. Dergelijke maatregelen moeten waarborgen dat de fundamentele doelen van sociale en economische hervorming voor elk land worden bereikt, in overeenstemming met zijn nationale stelsel van pronrlbezit en zijn desbetreffende wetgeving.

11. De landen moeten de verontreiniging van de biosfeer en van de oceanen vermijden en dienen er gezamenlijk naar te streven een eind te maken aan de ondoordachte exploitatie van alle hulpbronnen die voor het milieu van belang zijn, zowel de onvervangbare als de op den duur te vervangen hulpbronnen. Het milieu is het gemeenschappelijk erfgoed van de mensheid en de bescherming ervan komt voor de verantwoording van de gehele internationale gemeenschap. De landen en de mensen moeten dus in hun handelen de bescherming van de milieuhulpbronnen die de basis van alle leven vormen, ten volle eerbiedigen

12. De verspilling en het misbruik van hulpbronnen in de oorlogvoering en in de bewapening dienen te worden voorkomen en alle landen dienen duidelijke toezeggingen te doen om een algemene en totale ontwapening onder streng, effectief internationaal toezicht te bevorderen, in het bijzonder op het gebied van kernbewapening. Van de zodoende vrijgekomen middelen dient een deel te worden gebruikt voor het bereiken van een betere kwaliteit van het bestaan voor de mensheid en met name voor de volken van de ontwikkelingslanden.

13. Alle mensen hebben het recht en de plicht om afzonderlijk en gezamenlijk deel te nemen aan het opstellen en het uitvoeren van een beleid en van programma's voor hun menselijke nederzettingen.

14. Om universeel vorderingen te maken ten aanzien van de kwaliteit van het bestaan moet in de economische verhoudingen tussen de staten een rechtvaardige, evenwichtige structuur worden bevorderd. Daarom moet ten spoedigste worden overgegaan tot invoering van dc nieuwe internationale economische orde. die is gebaseerd op de Verklaring en het Actieprogramma die zijn goedgekeurd door de Algemene Vergadering tijdens haar Zesde Biizondere Zitting. en op het Handvest van Economische Rechten en Plichten van Staten.

15. De hoogste prioriteit inoet worden verleend aan de rehabilitatie van mensen die uit hun land zijn verjaagd of die zijn ontheemd door natuurrampen of door rampen die door mensen zijn aangericht. met name door buitenlandse agressie. In dit laatste geval hebben alle landen de plicht ten volle samen te werken, ten einde te waarborgen dat de betrokken partijen de terugkeer van de ontheemden naar hun huis mogelijk maken en hun het recht te verschaffen op het ongehinderd bezit en gebruik van eigendommen en hun toebehoren.

16. Historische nederzettingen, monumenten en andere elementen van het nationaal erfgoed, waaronder het religieus erfgoed, moeten worden gevrijwaard voor elke daad van agressie of misbruik door de bezettende mogendheid.

17. Elke staat heeft het soevereine recht regels op te stellen en daadwerkelijk toezicht uit te oefenen ten aanzien van buitenlandse investeringen, met inbegrip van de transnationale ondernemingen die onder zijn nationale jurisdictie vallen, die direct van invloed zijn op de vestigingsprogramma's.

18. Alle landen el1 met name de ontwikkelingslanden moeten de voorwaarden scheppen die de volledige integratie van vrouwen en jongeren in de politieke, economische en sociale activiteiten mogelijk maken, in het bijzonder in de planning en de tenuitvoerlegging van de voorstellen voor menselijke nederzettingen en in alle daarbij betrokken activiteiten, op basis van gelijke rechten, ten einde te komen tot een efficiënte en volledige benutting van de bestaande rechten van de mens, ten einde te komen tot een efficiënte en volledige benutting van de beschikbare menselijke hulpbronnen, indachtig het feit dat vrouwen de helft van de wereldbevolking uitmaken.

19. Internationale samenwerking vormt een doel en een gemeenschappelijke plicht van alle staten en daarom moeten de nodige inspanningen worden geleverd. ten einde de sociale en economische ontwikkeling van de ontwikkelingslanden te bespoedigen in het kader van gunstige externe voorwaarden die te verenigen zijn met hun behoeften en verlangens, en waarin een passende eerbiediging van de soevereine gelijkheid van alle staten ligt besloten

III. RICHTSNOEREN VOOR MAATREGELEN

1. Aanbevolen wordt dat de regeringen en de internationale organisaties alles in het werk zullen stellen om ten spoedigste de stappen te nemen zoals uiteengezet in de volgende richtsnoeren:

2. De regeringen dragen de verantwoording voor het opstellen van programma's

voor tie ruimtelijke ordening cl1 het Toeren van een vestigingsbeleid als richtcnoer voor de sociaal-economische ontwikkelingsinspanningen Een zodanig beleid moet een essentieel deel vormen van een algehele ontwikkelingsstrategie door het te koppelen aan en in overeenstemming te brengen met het beleid ten aanzien van industrialisatie, landbouw, maatschappelijk welzijn en milieu- en cultuurbehoud zodat al deze facetten elkaar steunen om te komen tot een sterke verbetering in het welzijn van alle mensen

3. In een beleid voor menselijke nederzettingen moet worden gestreefd naar een harmonieuze integratie of coördinatie van een breed scala van onderdelen, waaronder bijvoorbeeld bevolkingsgroei en bevolkingsspreiding, werkgelegenheid, ontlerdak, grondgebruik, infrastructuur en diensten. De regeringen moeten de mechanismen en de instellingen creëren voor het ontwikkelen en het tenuitvoerleggen van een zodanig beleid.

4. Het is van het hoogste belang dat in de nationale en internationale inspanningen prioriteit wordt gegeven aan de verbetering van de nederzettingen op het platteland. In verband hiermee moet worden gestreefd naar het verminderen van de ongelijkheid tussen plattelands- en stadsgebieden, tussen de gebieden onderling en in de stadsgebieden zelf, al naar gelang, voor een harmonische ontwikkeling van de menselijke nederzettingen.

5. De demografische, natuurlijke en economische kenmerken van vele landen vergen een beleid ten aanzien van bevolkingsgroei en bevolkingsspreiding, grondbezit en lokalisatie van de produktieactiviteiten om een ordelijk verloop van de urbanisatie te waarborgen en een rationele bezetting van de ruimte op het platteland te regelen.

6. In een beleid en een programma ten aanzien van menselijke nederzettingen moeten steeds hogere minimummaatstaven voor een aanvaardbare kwaliteit van het bestaan worden aangelegd en nagestreefd. Deze maatstaven zullen van land tot land en binnen een land, en ook van tijd tot tijd uiteenlopen en moeten zich daarom lenen voor veranderingen overeenkomstig de omstandigheden en de mogelijkheden.
De ene maatstaf is het best kwantitatief aan te geven, de andere moet kwalitatief worden gesteld waarbij het resultaat afhankelijk is van de gevoelde behoefte. Te zelfder tijd vergen sociale rechtvaardigheid en een billijke verdeling van de hulpbronnen dat de overmatige consumptie wordt tegengegaan.

7. Ook moet de aandacht worden gevestigd op de schadelijke gevolgen van het transponeren van normen en criteria die slechts voor minderheidsgroeperingen aanvaardbaar zijn en die de ongelijkheid, het misbruik van hulpbronnen en het sociale, culturele en ecologische verval van de ontwikkelingslanden nog verergeren.

8. Passend onderdak en goede voorzieningen vormen een fundamenteel recht van de mens dat de regeringen de verplichting oplegt te waarborgen dat dit voor alle mensen bereikbaar is, te beginnen met directe hulp aan de minstbevoordeelde groepen, door het uitvoeren van doelgerichte programma's voor zelfhulp en gemeenschapsactiviteiten. De regeringen moeten trachten alle belemmeringen voor het bereiken van deze doelen uit de weg te ruimen. Van bijzonder belang is de uitbanning van sociale uiigelijkheid en rassenscheiding, onder meer door het opbouwen van beter uitgebalanceerde gerneenseliappen waarin verschillende sociale groeperingen. beroepen. woonvormen en faciliteiten samengaan

9. De gezondheidszorg is een essentieel onderdeel in de ontwikkeling van de mens en zou een van de doelstellingen van een vestigingsbeleid moeten zijn om de milieugezondheid en de primaire gezondheidsdiensten ie verbeteren.

10. De fundamentele menselijke waardigheid is het recht dat de mensen afzonderlijk en gezamenlijk hebben op directe participatie in het opstellen van de beleidslijnen en programma's die van invloed zijn op hun bestaan. De keuze en de teniiitvoerlegging van een bepaalde actie ter verbetering van de menselijke nederzettingen moeten er uitdrukkelijk op zijn gericht aan dat recht te voldoen
Wil een vestigingsbeleid vruchten afwerpen, dan is een voortdurende samenwerking tussen de regering en de bevolking van een land op alle niveaus vereist. Aanbevolen wordt dat de nationale regeringen trachten programma's te bevorderen waardoor de plaatselijke overheden worden gestimuleerd en geholpen om in ruimere mate deel te nemen aan de nationale ontwikkeling.

11. Omdat voor een waarachtig vestigingsbeleid de daadwerkelijke particpatie van de gehele bevolking is vereist, moet dus te allen tijde een beroep worden gedaan op technieken die de inschakeling van het gehele menselijke arbeidspotentieel, zowel geschoold als ongeschoold, mogelijk maken. Een gelijke deelneming van vrouwen en mannen moet worden gegarandeerd. Deze doelstellingen moeten worden gekoppeld aan een algemeen opleidingsprogramma ter vereenvoudiging van de invoering en het gebruik van technieken om de produktieve werkgelegenheid zoveel mogelijk uit te breiden.

12. De internationale en nationale instellingen moeten onderwijsprogramma's en cursussen op het gebied van ,,menselijke nederzettingen" bevorderen en opzetten.

13. De grond vormt een wezenlijk element in de ontwikkeling van nederzettingen, zowel in de steden als op het platteland. Het gebruik en het bezit van grond dient wegens de schaarste ervan onder openbaar toezicht te staan door middel van passende maatregelen en wetten, waaronder begrepen een beleid voor agrarische hervormingen — een onmisbare basis voor een geïntegreerde ontwikkeling van het platteland — die de overdracht van economische middelen aan de agrarische sector zullen vergemakkelijken en de agro-industriële inspanningen zullen stimuleren, ten einde de integratie en de organisatie van de menselijke nederzettingen te verbeteren overeenkomstig de –nationale ontwikkelingsplannen en -programma's. De waardevermeerdering van de grond ten gevolge van de overheidsbesluiten en -investeringen dient weer ten goede te komen aan de gehele samenleving. De regeringen moeten tevens waarborgen dat de oorspronkelijke landbouwgronden voor hun meest vitale gebruik worden bestemd.

14. De menselijke nederzettingen worden gekenmerkt door aanmerkelijke verschillen in levensstandaard en in mogelijkheden. Voor een harmonische ontwikkeling van de menselijke nederzettingen moeten de verschillen tussen stad en platteland, tussen en binnen de regio's worden verkleind. De regeringen dienen een beleid te voeren dat is gericht op verkleining van de verschillen in levensctandaard en in mogelijkheden tussen stedelijke en niet-stedelijke gebieden. Een zodanig beleid op nationaal niveau dient te worden aangevuld met een beleid dat is bedoeld om de ongelijkheden tussen de Landen te verminderen in het kader van de nieuwe internationale economische orde.

15. Bij de verwezenlijking van de sociaaleconomische en milieutechnische doelstellingen van de menselijke nederzettingen moet hoge prioriteit worden gegeven aan de feitelijke vormgeving en de concrete planning, die vooral dienen om de verschillende planningsmethoden te verenigen en om de brede, algemene doelstellingen om te zetten in specifieke oplossingen voor vormgeving in tijd en ruimte en rekening houdend met het menselijk formaat, moeten worden nagestreefd en aangemoedigd

16. De vormgeving van de menselijke nederzettingen moet erop zijn gericht een leefmilieu te scheppen waarin de identiteit van de enkeling, het gezin en de gemeenschap behouden blijft en dat voldoende mogelijkheden biedt voor het handhaven van de privacy, voor persoonlijke contacten en voor algemene participatie in het besluitvormingsproces.

17. Een menselijke nederzetting is méér dan een groep mensen, huizen en arbeidsplaatsen. De rijke schakering aan kenmerken van menselijke nederzettingen, die de culturele en esthetische waarden weerspiegelt, moet worden gerespecteerd en bevorderd en gebieden van historische, religieuze of archeologische betekenis, alsmede natuurgebieden die van speciaal belang zijn, moeten voor het nageslacht behouden blijven. Vooral in gebieden waar de menselijke nederzettingen zich sterk uitbreiden, moet worden gezorgd voor gebedsplaatsen en deze moeten worden erkend ten einde aan de geestelijke en religieuze behoeften van de verschillende groepen te voldoen, overeenkomstig de vrijheid van godsdienstuiting.

18. De regeringen en de internationale gemeenschap moeten de overdracht van relevante technologische kennis en ervaring vergemakkelijken en moeten het creëren van een inheemse technologie die beter aansluit bij de sociaal-culturele kenmerken en patronen van de bevolking, stimuleren en steunen door middel van bilaterale of multilaterale overeenkomsten, waarbij rekening wordt gehouden met de soevereiniteit en de belangen van de deelnemende staten. De vergaarde kennis en ervaring op het gebied van menselijke nederzettingen moet voor alle landen beschikbaar zijn. De research-instituten en de universitaire instellingen dienen intensiever aan deze inspanning bij te dragen door meer aandacht te besteden aan de problemen op het gebied van de menselijke nederzettingen.

19. De moderne technologie moet op gunstiger voorwaarden toegankelijk worden gemaakt en zo nodig worden aangepast aan de specifieke economische, sociale en ecologische omstandigheden en aan de verschillende ontwikkelingsfasen van de ontwikkelingslanden. Er moeten pogingen in het werk worden gesteld om te waarborgen dat de commerciële praktijken voor de overdracht van technologie worden aangepast aan de noden van de ont-

wikkelingslanden en om te garanderen dat van de rechten van de koper geen misbruik wordt gemaakt

20. De internationale technische en financiële samenwerking van de ontwikkelde landen met de ontwikkelingslanden moet plaatsvinden op basis van respect voor de nationale soevereiniteit en de nationale ontwikkelingsplannen en -programma's; zij moet ten doel hebben een oplossing te bieden voor de problemen die samenhangen met de projecten in het kader van programma's voor menselijke nederzettingen, gericht op verbetering van de kwaliteit van het bestaan van de bewoners.

21. Bij de planning en het beheer van menselijke nederzettingen moeten de regeringen rekening houden met alle desbetreffende aanbevelingen inzake de vestigingsplanning die naar voren zijn gekomen tijdens eerder gehouden conferenties die zich bezighielden met de kwaliteit van het bestaan en met de ontwikkelingsvraagstukken die daarop van invloed zijn, te beginnen met de hoge mondiale prioriteit van het omvormen van de economische orde op nationaal en internationaal niveau (Zesde en Zevende Bijzondere Zitting van de VN), de invloed van de menselijke nederzettingen op het milieu (Conferentie van Stockholm inzake het menselijk leefmilieu), de betekenis van de bevolkingsgroei voor de huisvesting en de hygiëne (Wereldbevolkingsconferentie, Boekarest), de ontwikkeling van het platteland en de noodzaak om de voedselproduktie te vergroten (Wereldvoedselconferentie, Rome) en de betekenis van ontwikkelingen op het gebied van de huisvesting en van de stedelijke ontwikkeling voor de vrouw (Internationale Conferentie voor de Vrouw, Mexico City)

22. Bij de planning van nieuwe menselijke nederzettingen of bij het herstructureren van de bestaande nederzettingen moet hoge prioriteit worden gegeven aan het bevorderen van optimale, creatieve omstandigheden voor de menselijke samenleving; dit impliceert het scheppen van goed gestructureerde stadsgebieden op menselijk formaat, het nauw aaneensluiten van de verschillende stedelijke functies, het wegnemen bij de stadsmens van ondraaglijke psychologische spanningen die het gevolg zijn van overbevolking en chaos, het scheppen van mogelijkheden voor intermenselijk contact en het uitbannen van ideeën omtrent stadsplanning die leiden tot vereenzaming van de mens.

23. Geleid door bovenstaande beginselen moet de internationale gemeenschap haar verantwoordelijkheid aanvaarden om de nationale inspanningen te steunen om het hoofd te bieden aan de vraagstukken rond de menselijke nederzettingen. Omdat de regeringen niet over voldoende hulpbronnen beschikken om in alle noden te voorzien, moet de internationale gemeenschap de noodzakelijke financiële en technische hulp verlenen, de passende institutionele regelingen tot stand brengen en zoeken naar nieuwe, effectieve manieren om die te bevorderen. Inmiddels moet de hulp aan de ontwikkelingslanden tenminste de streefpercentages halen die zijn vastgelegd in de internationale ontwikkelingsstrategie van het Tweede Ontwikkelingsdecennium van de Verenigde Naties. (Internationale Samenwerking, NRC/Handelsblad, Le Monde, The Times, NZZ)

WEST-EUROPA

BELGIË

VERZET TEGEN NUMERUS CLAUSUS

Een regeringsbeslissing betreffende besparingen in de onderwijssector heeft bij de aanvang van het nieuwe schooljaar beroering verwekt bij leerkrachten, ouders en studenten.
Toen de ministers van nationale opvoeding De Croo (Ned.) en Humblet (Fr.) in een brief d.d. 9 augustus aan de betrokken scholen lieten weten, dat het aantal inschrijvingen in het hoger pedagogisch onderwijs en in sommige afdelingen van het paramedisch onderwijs (kinesitherapie en ergotherapie) moest worden beperkt, reeds daartegen onmiddellijk verzet vanwege de vakbonden van de leerkrachten, de oudervereniginigen en de inrichtende overheden van het onderwijs.
Vooral het katholiek onderwijs, bij monde van mgr. A. Daelemans. hoofd van het nationaal secretariaat van het katholiek onderwijs, kantte zich heftig tegen de beslissing, wat de leiding van de CVP eveneens een vraagteken deed plaatsen achter het regeringsplan.
De ministers deden opmerken dat, ten gevolge van de demografische evolutie, het aantal schoolgaande kinderen vermindert en spoedig werkloosheid zal dreigen onder de gediplomeerden van de normaalscholen. Die bewering werd aangevochten door het katholiek onderwijs; mgr. Daelemans stelde dat de recrutering in de vrije normaalscholen bepaald wordt door het spel van vraag en aanbod, en dat er alleen sprake is van een overschot aan leerkrachten in het rijksonderwijs

De opponenten van de ministers — en daaronder de Vereniging van Belgische Steden en Gemeenten en de Vaste commissie voor het officieel neutraal gesubsidieerd onderwijs — hadden het ook over ,,een improvisatie die de start van het schooljaar ontreddert".
Zij voerden aan dat een eventuele invoering van een numerus clausus in het onderwijs moet worden voorafgegaan door een wetenschappelijk verantwoorde studie naar de behoeften van de intellectuele markt, wat nog steeds niet gebeurd is. Senator F. de Bondt deelde mede dat hij bij de raad van state om de vernietiging van de regeringsbeslissing zou verzoeken.

Op 2 sept. bond de regering in. Een extra-kabinetsraad besliste dat de besparingsmaatregelen, waarover reeds vroeger een akkoord was bereikt (o.m. inzake de buitenlandse studenten, de socio-culturele activiteiten, het vervoer van gehandicapt (~ schoolkinderen) gehandhaafd bleven, maar dat anderdeels een ,,soepeler" regeling ging worden getroffen vuur het pedagogisch er, paramedisch onderwijs: de inrichtende schooloverheden zullen nu zelf selectieproeven inrichten en op grond van de bekomen resultaten zullen de ministers, mét die overheden, het probleem nader bespreken en eventueel aanpassingen doorvoeren, rekening houdende met de situatie van de verschillende onderwijsnetten (rijk provincie gemeente, katholiek onderwijs enz.) en van de subgewesten. Ook zal de regering met de betrokken inrichtende machten onderhandelingen beginnen om voor 31 dec. 1976 een nieuwe structuur uit te werken, ten einde een beter evenwicht tussen de behoeften en de afgeleverde diploma's te bereiken.
Tijdens de vergadering van de kabinetsraad betoogden ca. drieduizend leerkrachten en studenten van het pedagogisch onderwijs in het Brusselse stadscentrum tegen de studentenstop. Van vakbondszijde werd anderdeels afgekondigd, dat ook andere besparingsvoorstellen van de regering onaanvaardbaar waren.

REGIONALISERING SPAARKAS

De betwisting rondom de regionalisering en het taalgebruik van de Algemene Spaar- en Lijfrentekas (de grootste Belgische spaarinstelling) die ernstige spanningen had verwekt in de kabinetscoalitie, heeft geleid tot een beleidsnota, die premier Tindemans op 2 aug. heeft vrijgegeven voor publikatie.

De nota luidt:

1. De nationale eenheid van de ASLK moet behouden blijven. Deze basiskeuze houdt in: een nationale raad van beheer, een nationale algemene directie en directie. Deze organen zijn gevestigd in de centrale zetel. De politiek van de ASLK (sparen, krediet, personeel, publiciteit, verzekeringen) blijft nationaal.
Alleen rendabele inzamelingspunten mogen worden opgericht. Daartoe zal een aangepaste inplantingspolitiek in alle gewesten worden gevoerd.
Voor de bepaling van het werkvolume wordt het lokalisatie-beginsel

voor de gelokaliseerde en lokaliseerbare zaken nauwgezet toegepast Per gewest zal aan elke rekening een prefix worden toegevoegd Voor hoofdstad-Brussel en het Duitse taalgebied zal een taalpretix worden toegevoegd.

2 Bij de nationale directie is een directeur uitsluitend verantwoordelijk voor het Vlaanise gewest en een andere voor het Waalse gewest Het gewest hoofdstad-Brussel staat rechtstreeks onder de bevoegdheid van de directeur-generaal

De drie gewesten (Vlaanderen, Wallonië en hoofdstad-B ussel) beschikken ieder over een eigen begroting, die door de raad van beheer wordt vastgesteld in functie van aanvaarde behoeften, zoals die door de regionale zetels zijn opgegeven.

De reclamemiddelen, waarover elk van de drie gewesten beschikt. worden gezien in functie van de privé-spaaroverschotten, de commerciële weerslag, de bestaande concurrentie.

3. Er zijn vijf regionale zetels: Antwerpen, Gent, Charleroi, Luik en Brussel. Iedere regionale zetel wordt geleid door een regionaal directeur met de rang van eerste adviseur. De regionale directeur van de regionale zetel hoofdstad-Brussel is een tweetalige, die behoort tot de andere taalrol dan die van de directeur-generaal.

Bij iedere regionale zetel wordt een kredietcomité opgericht, samengesteld uit vooraanstaande personen van de regio, en eventueel voorgezeten door een lid van de raad van beheer. De kredietcomité's beschikken over een ruime bevoegdheid i.z. kredietverlening. Iedere regionale zetel beschikt over een afzonderlijke, analytische boekhouding, uitgewerkt door de centrale zetel. Ze zal dienen als instrument voor de gewestelijke financiële verantwoordelijkheid.

4. De concrete uitwerking van de handels-, administratieve en budgettaire deconcentratie zal steunen op de hier vermelde beginselen. Ze zal dadelijk aanvangen en ze moet geleidelijk gebeuren, zonder overhaasting.

(Vor. ber. pag. 411/2.)

VOER-ARREST

De raad van state heeft bij arrest van 9 augustus het KB van 10 mei 1973 inzake het franstalige onderwijs in de zes Vlaamse gemeenten van de Voer-streek vernietigd. Met dit KB meende het toenmalige kabinet-Lchurtori een aanvaardbare regeling te hebben gevonden voor de omstreden onderwijskwestie in die streek

Na de publikatie van het arrest van de raad van state heeft minister van nationale opvoeding De Croo een werkgroep opgericht om de toestand te onderzoeken, mede in het vooruitzicht van de fusie der zes Voergemeenten op 1 jan 1977

(Zie pag. 571/1-1973.)

NEDERLAND

PRINS BERNHARD EERVOL ONTHEVEN UIT MILITAIRE FUNCTIES

Per Koninklijk Besluit van 7 september. gepubliceerd in de Staatscourant van 9 september, is prins Bernhard eervol ontheven uit zijn militaire functie.

Dit besluit is in overeenstemming met de conclusies, die de regering getrokken heeft uit de bevindingen van de commissie van drie, die een onderzoek ingesteld. heeft naar eventuele betalingen door de Amerikaanse Lockheed vliegtuigfabrieken aan prins Bernhard (pag. 561 e.v.).

De functies, waarvan de prins ontheven is, zijn: inspecteur-generaal der krijgsmacht, president-curator tevens lid van het college van curatoren van het koninklijk instituut van de marine en president-curator van de koninklijke militaire academie, luitenant-admiraal der koninklijke marine. generaal der koninklijke landmacht. generaal der koninklijke luchtmacht.

Op verzoek van prins Bertihard. gedaan op 4 sept., is de prins verder m.i.v. 8 sept. eervol ontheven uit de functie van voorzitter van de nationale raad welzijn militairen. Het verzoek van de prins ontheven te worden van zijn functie van regent van de Stichting volk en verdediging heeft de minister van defensie doorgezonden aan het bestuur van de stichting met de vraag dit verzoek in te willigen

Tenslotte heeft de minister van defensie op diens verzoek de prins eervol ontheven uit de functie van voorzitter van het curatorium van het Defensie Studie Centrum.

Prins Bernhard heeft zich op 9 sept. met een schrijven tot de krijgsmacht gericht, waarin hij o.m. zegt: „Op dit voor mij persoonlijk moeilijke moment wil ik allen in de krijgsmacht en het centrale defensieapparaat danken voor de samenwerking, die er altijd tussen ons heeft bestaan. Dit heeft mij het werken ten behoeve van onze krijgsmacht tot een vreugde gemaakt. Ik zal daaraan altijd de beste herinneringen bewaren."

(...) „Vooral mijn ervaringen op het personele vlak hebben mij de overtuiging gegeven, dat ons land een krijgsmacht heeft waarop gerekend kan worden. Dat is van grote betekenis voor ons volk. De krijgsmacht en allen die daarin of daarvoor werken wens ik het allerbeste toe bij hun verdere taakvervulling".

(Staatscourant, NRC/H'blad)

AFRIKA

GHANA

KOMPLOT VERIJDELD VIJF DOODVONNISSEN

Het staatshoofd, kolonel Ignatius Acheampong, deelde op 23 dec. 1975 mee dat een komplot om de regering omver te werpen was ontdekt en verijdeld. De betrokken samenzweerders waren gearresteerd. Acheampong deed zijn onthulling tijdens een bijeenkomst van stamhoofden uit het Volta-district en zei voorts dat de samenzweerders, „een kleine groep politieke agitatoren", het Volta-district van Ghana wilden afscheiden en het hij Togo wilden voegen. Als bewijs van goede wil zou hij zijn aanbod tot amnestie voor vluchtelingen die in Togo verblijven maar naar Ghana willen terugkeren tot eind januari 1976 handhaven

Eind mei 1976 begon voor een militair tribunaal een proces i v m. bovengenoemd komplot tegen acht mannen: kapitein b.d. Kojo Tsikata, luitenant b.d. Victor Latzoo, vier andere militairen en twee burgers. De acht verdachten waren allen leden van de Ewe-stam

Op 5 juli verklaarde Jeremy Smith, de secretaris van de Haldane Society (een groep van socialistische advocaten) die voor die organisatie het proces drie dagen had bijgewoond, dat hem talrijke onregelmatigheden waren opgevallen die uiterst nadelig voor de beklaagden waren. Zo waren de meesten van hen van nov. 1975 tot mei j.l. vastgehouden voordat een aanklacht tegen hen was geformuleerd; sommigen van hen hadden geen contact met hun advocaten mogen hebben tot de openingsdag van het proces; de advocaten konden hun cliënten tijdens de kritieke fasen van het proces niet bereiken; van de ca. 30 getuigen was de meerderheid vrijwel tegelijk niet de verdachten gearresteerd en in hechtenis gehouden tot zij hun getuigenverklaringen hadden afgelegd: door de verdachten was melding gemaakt van door hen ondergane martelingen. Nadere bijzonderheden over beweerde martelingen werden in The Times (5-8) gememoreerd. Van officiele Ghanese zijde werden de martelingen ontkend en een Times-redacteur, die een deel van het proces had bijgewoond, verklaarde in de editie van 31 mei dat de verdachten er goed

uitzagen en geen zichtbare verwondingen hadden.

Op 28 juli werden vijf van de verdachten veroordeeld tot de dood door een vuurpeloton: Tsikata, Latzoo, twee militairen en een zakenman. Zij waren schuldig bevonden aan reit samenzwering om subversieve acties te plegen,
De derde militair in actieve dienst werd veroordeeld tot 15 jaar gevangenisstraf en de tweede burger kreeg 20 jaar. De vierde militair werd vrijgesproken. Allen hadden zich niet schuldig verklaard aan de hen ten laste gelegde samenzwering. De beweerde leider van de samenzwering, brigade-generaal Waglo Kattah. ontkwam en is nog voortvluchtig. Hij zou een tijdlang een schuilplaats hebben gewoond in een huis van de dichter Kofi Awoonor, die in verband daarmee reeds voor kerst 1975 werd gearresteerd.

Op 13 aug. begon voor een militair tribunaal te Accra een proces tegen vier andere militairen.

Afscheidingsbeweging Ewe-stum

The *Observer* (1-8) stelde dat Acheampong voor een kritieke beslissing staat, na de doodvonnissen tegen 5 leden van de Ewe-stam. Hun terechtstelling zou vrijwel zeker een uitbarsting tot gevolg hebben in het grensgebied van Ghana en Togo, waar zich onder de invloedrijke Ewebevolking een sterke afscheidingsbeweging is begonnen te ontwikkelen. Volgens The Tzmes (31-5) wenst een deel van die beweging aansluiting bij het Ghanese Ewe-gebied bij Togo, terwijl een ander deel voorstander is van een aparte Ewe-staat

GUINEE

EEN NIEUW **KOMPLOT** GEMELD

Begin juni maakte president Sekou Touré in een rede bekend dat een komplot om hem te vermoorden was verijdeld. De aanslag had moeten plaats vinden tijdens een bezoek van de president aan de universiteit van Conakry op 13 mei, maar dat bezoek was geannuleerd. De zes samenzweerders waren gearresteerd, o.w. Moustapha Ba (een nationaal bestuurslid van de eenheidspartij) de Parti démocratique de Guinée) en Barry Sorry (de commandant van de militie in een wijk van Conakry).

Op 15 juli meldde radio-Conakry dat in verband met het komplot 19 personen waren gearresteerd. De vermoedelijke leider zou hebben verklaard dat kennelijk met materiële en financiële steun van Senegal en Ivoorkust nog voor het einde van het jaar een aanval op Guinee zou worden uitgevoerd.

Radio Conakry maakte op 24 juli de arrestatie bekend van Diallo Telli, de minister van justitie en voormalig secretaris-generaal van de OAE (1964-1972), en van nog vijf regeringsfunctionarissen, o.w. Souleyman Sy Savane (oud inspecteur-generaal van de staatsdiensten), David Camara (inspecteur van de buitenlandse handel) en kapitein Larnine Kouvate (militair commandant van Kindia). Sekou Touré deelde kort daarop mee dat de invasie tegen Senegal werd voorbereid in het nationale park van Niokolo in Senegal, dat door president Senghor was ,,verkocht aan drie belanghebbende mogendheden"

Uit verklaringen van gearresteerden was volgens radio-Conakry op 2 aug. gebleken dat Frankrijk, Ivoorkust en Senegal een ,,anti-Guinees front" financierden evenals Zuid-Afrika, terwijl Zaïre en Gabon faciliteiten verleenden. Op 10 aug. meldde deze zender dat Alioune Drame, de minister van het plan die de vorige dag gearresteerd was, bekend had dat de samenzwering door Diallo Telli gesmeed was met steun van Frankrijk, West-Duitsland, Senegal, Ivoorkust en de VS Later deelde radio-Conakry nog mee dat Diallo Telli lid is geweest van de CIA. (Le Monde)

(Vor. ber. pag. 127/3-1975.)

MADAGASCAR

PREMIER VERONGELUKT. **RAKOTONIAINA** OPVOLGER

Bij een helikopterongeluk op 30 juli in de buurt van Antsirabé kwamen zeven personen om het leven, o.w. de premier, kolonel Joël Rakotomalala: de minister van plattelandsontwikkeling, Pierre Rajaonah; de stafchef van de strijdkrachten, kolonel Alphonse Rakotonirainy; de chef van de militaire staf van de premier, majoor Martin Rampanana; een journalist en twee bemanningsleden.
Voor de loopbaan van de op 29 maart 1929 geboren Joël Rakotomalala zie pag. 128/1.
President Didier Ratsiraka benoemde de minister van onderwijs, Justin Rakotoniaina, als opvolger van Rakotomalala tot premier en maakte op 20 aug. de samenstelling van het nieuwe kabinet bekend, dat nu 19 leden omvat. Vier ministers kregen een andere portefeuille en vier nieuwelingen werden in het kabinet opgenomen, o.w. Bruno Rakotomavo (buitenlandse zaken) Simon Pierre (plattelandsontwikkeling en landbouwhervorming) en Vincent François dc Paul Rabotoson (onderwijs).
Tot voorlopig stafchef van de strijdkrachten was inmiddels benoemd luitenant-kolonel Jean Rakotoharison, voorheen commandant van de interventietroepen. (Le Monde)

(Vor ber. psg 127 e v)

PRESIDENT RATSIRAKA IN CHINA

Van 11-15 juni heeft president Didier Ratsiraka een staatsbezoek aan China gebracht in aansluiting op een staatsbezoek in Noord-Korea. In een andere hoedanigheid had Ratsiraka reeds tweemaal eerder, in 1972 en van 14 tot 19 jan. 1974, China bezocht. Ditmaal voerde hij besprekingen met premier Hoea Koeo-feng en inet Oelanfoe, vice-voorzitter van het permanent comité van het Nationale Volkscongres, terwijl hij tevens door voorzitter Tsjoe Teh ontvangen werd. (Peking Review)

(Vor. ber. pag. 773/3-1972.)

NATIONALISATIE OLIE-INDUSTRIE

Op 26 juni Irondigde president Ratsiraka de naasting van de olie-industrie in zijn land aan. Raffinage, distributie en verkoop zullen een staatsmonopolie worden. Daartoe zal een staatsoliemaatschappij, Solitany Malagasy, worden opgericht. Het probleem van de schadevergoeding zou later via onderhandelingen worden geregeld. De maatregel treft vijf oliemaatschappijen: Esso, Shell, Total, Caltex, en Agip. (AFP, *Reuter)*

(Vor. ber. pag. 524/1-1975.)

MAYOTTE

REFERENDUM TEN GUNSTE VAN STATUS VAN FRANS DEPARTEMENT

Nadat de kiesgerechtigde bewoners van Mayotte zich op 8 febr. bij referendum voor handhaving van de band met Frankrijk hadden uitgesproken (pag. 127/1), moesten zij op 11 april stemmen over de vraag of Mayotte zijn status van overzees gebied (TOM) moest behouden dan wel opgeven. Daarvoor stonden de

kiezers twee biljetten ter beschikking Maar de voornaamste politieke beweging op het eiland. de Mouvement mahorais was met deze procedure niet tevreden en had op eigen kosten een derde biljet laten drukken waarop voor Mayotte dc status van een Frans overzee.: departement werd bepleit
Van Ut i7 384 personen, die van hun kiesrecht gebruik maakten, gaven 13 837 (80%) dit derde, officieel ongeldige biljet af Van de overige 3 547 kiezers (20%) stemde meer dan 97% voor opheffing van de status van overzees gebied, terwijl 86 stemmen voor handhaving van die status werden uitgebracht

De Franse staatssecretaris voor overzeese departementen en gebieden, Olivier Stirn, verklaarde op 12 april dat rekening zou worden gehouden niet de wens van de kiezers in het komende statuut *(FAZ AFP)*

(Vor her pag 124 e v)

ZUID-AFRIKA

WIJZIGINGEN KABINET

Per 17 nov. 1975 trad A. H. du Plessis af als minister van openbare werken en gemeenschapsontwikkeling wegens zijn benoeming tot lid van de blanke delegatie naar de constitutionele conferentie over de toekomst van Zuidwest-Afrika (Namibië) op 24 nov. (zie pag. 768/1/2-1975). Zijn portefeuille werd tijdelijk overgenomen door J. J. Loots, de minister van planning, milieubeheer en statistiek.

Op 22 jan. 1976 vond een reorganisatie van het kabinet plaats, waarbij de volgende portefeuilles waren betrokken:

Arbeid en mijnbouw - S. P. Botha (voorheen waterstaat en bosbouw); PTT, sociale zaken en pensioenen - senator Johannes P. van der Spuy (voorheen onderwijs, sociale zaken en pensioenen): onderwijs, sport en recreatie - P. G. J. Koornhof (voorheen mijnbouw, immigratie, sport en recreatie); gezondheid en planning, milieubeheer en statistiek - S W. van der Merwe (voorheen gezondheid, kleurlingenzaken en Rehoboth- en Nama-betrekkingen); Indiërzaken. gerneenschapsontwikkeling en toerisme - S. J. Marais Steyn (voorheen Indiërzaken en toerisme; openbare werken en immigratie - A. L. Schlebusch (nieuw, voorheen voorzitter Volksvergadering en bekend als voorzitter van de naar hem genoemde onderzoekscommissie, zie pag. 280/2-'73 en 635/2-1'74); waterstaat en bosbouw - A. J. Raubenheimer (nieuw, voorheen onderminister van Bantoe Ontwikkeling); kleurlingenzaken en Rehoboth- en Nama-

A. L. Schlebusch

hetrekkingeri - H. H. Smit (nieuw, voorheen onderminister van dit departement elI van sociale zaken en pensioenen).
Twee ministers verlieten het kabinet: Marais Viljoen (arbeid en PTT), die als opvolger van senator J. De Klerk, voorzitter van de Senaat werd, en J. J. Loots (planning, milieubeheer en statistiek en ad interim van openbare werken en gemeenschapsontwikkeling), die als opvolger van Schlebusch voorzitter van de Volksvergadering (,,TweedeKamer" werd

Tevens werden twee nieuwe onderministers benoemd: A. P. Treurnicht (Bantoebestuur en -onderwijs) en F. Hartzenberg (Bantoe-ontwikkeling). De voormalige onderminister van Bantoebestuur en -onderwijs, T. N. H. (Punt) Janson, werd nu onderminister van sociale zaken en pensioenen, en van planning en inilieubeheer. Reeds op 21 febr. 1975 was W. A. Cruywagen benoemd tot onderminister van Bantoezaken, terwijl Louis le Grange (nieuw) in zijn plaats onderminister van binnenlandse zaken werd. De toen om ,,persoonlijke redenen" afgetreden onderminister van transport. J. W. Rall, werd niet vervangen.

Veel kritiek zowel in de Engelstalige pers als door de zwarte leiders werd geleverd op de benoeming van Treurnicht, de vroegere voorzitter van de uiterst rechtse Broederbond en woordvoerder in het parlement van de uiterst rechtse vleugel van de regerende Nationale Partij. Zijn opvattingen liggen dichtbij die van Albert Hertzogs Herstigte Nasionale Party. Zijn voorganger Janson daarentegen gold als een van de voornaamste „verligtes" (gematigden) in de regering. *(SAPA, Reuter,* The *Times)*

(Vor. ber. pag. 780/3-1975.)

TEKSTEN

NEDERLAND

RAPPORT VAN DE COMMISSIE VAN DRIE

Hieronder volgt de voortzetting van de publikatie van hel rapport van de commissie van drie over de „juistheid van verklaringen ovei betalingen door een Amerikaanse vliegtuigfabriek'
De nu volgende tekst sluit aan op die die is afgedrukt op pag 590/1 e v

In een besloten zitting van de SEC 8), d.d. 12 en 13 jan. 1976, zijn met betrekking tot het gebeurde in 1960 tevens nog verklaringen afgelegd door de heer E. Hauser, met wie ook de Commissie een gesprek heeft gehad, Zijn verklaringen komen er op neer dat er naast de via de heer Weisbrod lopende weg nog een ander, langs het kantoor van Lockheed in Koblcnz lopend, kanaal zou zijn geweest, waarlangs onoorbare betalingen naar Nederland zouden zijn gevloeid. Voor de juistheid van deze beweringen heeft de Commissie geen enkele aanwijzing gevonden.
Het zgn. Aalbertsberg-memorandum, een veronderstelde interne Lockheednota 9) volgens welke op Schiphol op 23 mei 1962, door de heer Meuser een bedrag van meer dan $ 800.000, bestemd voor Z.K.H., overhandigd zou zijn aan de heer Aalbertsberg, beschouwt de Commissie als een door de heer Hauser in omloop gebrachte vervalsing. De authenticiteit van het „dagboek" van de heer Hauser, in de zin dat het inderdaad ten volle zou zijn geschreven op of omstreeks de aangegeven data, wordt door de Commissie in twijfel getrokken,

Paragraaf 3: Het gebeurde omstreeks 1968

Naar de bevindingen van de Commissie heeft zich in de jaren 1967-1968 méér afgespeeld dan uit het getuigenis van de heer Kotchian, zoals hiervoor samengevat, blijkt. 10)
Een vijftal gegevens verdient vermelding. Het betreft hier ontmoetingen en correspondentie tussen Lockheed-functionarissen en Z.K.H. Met behulp van zijn agenda-notities heeft Z.K.H. de data, waarop deze ontmoetingen zouden hebben plaatsgehad kunnen bevestigen; de inhoud van de gesprekken weet hij zich echter niet te herinneren, sommige van de nevenomstandigheden wel. Van de correspondentie, bestaande uit door hem met de hand geschreven brieven, zijn door de Prins geen copieën gehouden.
Intussen meent de Commissie op grond van in annex A vermelde verklaringen van de heren Haughton en Kotchian voor de Commissie Church en van andere Lockheedfunctionarissen en derden voor haarzelf, de gebeurtenissen als volgt te kunnen reconstrueren.

a. Eind 1967 werd men bij Lockheed onaangenaam verrast door het gerucht dat de Nederlandse beslissing over de keuze tussen de P-3 Orion en de Bréguet At-

8 Zie bijlage f
9 Zie annex A
10 Over de beweerde betaling van $ 25 000 zie annex D

lantique reeds op 22 dec. 1967 zou vallen. Op dat tijdstip echter zou haar offerte nog niet zijn afgerond met een compensatieprogramma 11), zodat zij uitstel begeerde. Gedacht werd aan een interventie van de Prins om dit uitstel te bewerkstelligen.
Op 16 dec. 1967 zou te Parijs een ontmoeting tussen hem en Lockheedfunctionarissen hebben plaatsgehad, waar om die interventie is gevraagd. De mededeling van de Prins, dat de beslissing nog niet op genoemde datum zou vallen, schijnt in Burbank aldus ie zijn begrepen dat dankzij de Prins uitstel was verkregen

b. In mei of juni 1968 zou de Prins in een persoonlijke brief aan een van de bovenbedoelde Lockheedfunctionarissell hebben geschreven, dat het er met de kansen voor de Orion goed voor stond 12); hij zou daarbij tevens de landingsrechten van de KLM ter sprake hebben gebracht. Wanneer vanwege Lockheed daarvoor iets ondernomen werd, zou dit de kansen verbeteren. Kennelijk is geantwoord dat Lockheed -- die ook aan concurrenten van de KLM leverde -- dit niet kon doen.

c. Toen op 5 juli 1968 de beslissing ten gunste van de Bréguet Atlantique was genomen, zou de Prins aan dezelfde persoon hebben geschreven dat hij die beslissing betreurde. en hebben beloofd te zullen trachten leden van het Nederlandse parlement, waar de beslissing nog bevestigd moest worden, op de onjuistheid van het genomen besluit te wijzen.

d. Over die brief ingelicht, heeft de heer Kotchian eind juli 1968 de heren Smith en Robbins naar Annecy gezonden, waar de Prins zich toen bevond. Daar is blijkbaar, overeenkomstig de opdracht van Lockheed, aangeboden $500.000 ter beschikking van Z.K.H. te stellen, indien deze bereid was om te trachten de Nederlandse beslissing alsnog ongedaan te maken. Het aanbod is door de Prics van de hand gewezen met de mededeling dat er aan de gevallen beslissing niets te veranderen viel.

e. Na het vernemen van deze weigering. zou de heer Kotchian zijn erkentelijkheid voor 's Prinsen oprechtheid hebben willen tonen door hem alsnog $100.000 aan te bieden. Vanuit Amsterdam, waar de heer Kotchian zich toen bevond, werden de heren Smith en Robbins opnieuw naar de Prins gezonden. De ontmoeting vond plaats op 7 september 1968 op de golflinks „De Pan" bij Utrecht. Bij die gelegenheid werd een bedankbrief van de heer Kotchian aan de Prins overhandigd — waarop Z.K.H.op 13 sept. heeft geantwoord — en het aanbod van $100.000 gedaan. Daarop zou door de Prins niet duidelijk zijn gereageerd; hij was er niet zeker van of hij dit aanbod wel kon aanvaarden.
Hieraan kan worden toegevoegd, dat in oktober 1968 te Burbank een machtiging voor een „cashier's cheque" is afgegeven op naam van Victor Baarn. Op grond van deze machtiging is instructie gegeven aan een Zwitserse bank een dergelijke cheque uit te schrijven en die op een kantoor in Zwitserland te deponeren. Daar kon de begunstigde deze op het noemen van de naam afhalen.
Het is deze cheque waarvan betaling heeft plaatsgevonden uit het zgn. „off-the-books account", waaraan de heer Kotchian refereert in zijn getuigenis voor de Commissie Church. Ten aanzien van dit punt moet dit getuigenis als juist worden aangemerkt. Voor het overige zijn de verklaringen van de heer Kotchian met betrekking tot het gebeurde in 1968 onvolledig en vaag.
Z.K.H. verklaart dat hij zich de aanbieding van het bedrag niet herinnert, dat hij het in ieder geval niet heeft aangenomen, noch daarover op andere wijze tieeit beschikt. De Commissie heeft geen bewijzen van het tegendeel. Noch ook, heeft zij kunnen vaststellen welke persoon schuil ging achter de kennelijk fictieve naam „Victor Baarn".

Paragraaf 4: Het gebeurde omstreeks 1971

Vanaf 1973 is bij de Koninklijke Marine opnieuw aanschaffing van een onderzeebootbestrijdingsvliegtuig overwogen — thans ter vervanging van de verouderde P-2 V Neptune vliegtuigen. Bij die vervanging was de P-3 Orion een ernstige kandidaat. Omdat de ruimte ervoor in de begroting ontbrak. is de regering niet tot een keuze gekomen. 13)
Bij onderzoek naar aanleiding van de hierboven aangehaalde verklaring van de heer Kotchian, is het volgende gebleken.
Zodra de levering van Orions aan de Koninklijke Marine weer in het verschiet kwam heeft, naar verklaring van de Prins en van de heer Meuser, deze laatste Z.K.H. aangeklampt met het idee dat hier iets ten bate van het World Wildlife Fund te doen viel. Wanneer met Lockheed een consultant's contract werd afgesloten op basis van commissie voor aan de Koninklijke Marine geleverde vliegtuigen en voor de levering van onderdelen („spare parts"), zou men de aldus verkregen gelden aan het W.W.F. kunnen schenken. De heer Meuser heeft de Prins, naar valt aan tc nemen in april 1974, de volgende aantekening ter hand gesteld om die aan Lockheed te doen toekomen:

„Last time around it would have been of no use to accept Lockheed's offer to appoint Dr. H. Weisbrod agent for the re-equipping of the Navy's ASW Aircraft fleet with Orions, as European pressures requires a European solution. This time around the situation may be more favourable for the Orion, in part due to Dr. Weisbrod's efforts and it would now seem appropriate for Lockheed to appoint him their „sub silentio" agent for a prospective Orion program. This could be done on the basis of an agent's agreement between Lockheed and Dr. Weisbrod, calling for a 4% commission on all Lockheed billings for complete aircraft and 8% for parts, services, etc. for the life of the program. As and when payments are received by Lockheed, corresponding commission payments to be made in a manner to be indicated bij Dr. Weisbrod."

De Prins heeft die aantekening eerst laten liggen, doch haar op herhaald aandringen van de heer Meuser en aan de hand van een van deze afkomstig concept, per brief van 9 sept. 1974 doorgezonden aan de heer R. B. Smith, die ook in 1968 als tussenpersoon tussen hem en Lockheed inzake de Orion was opgetreden. In die door hem met de hand geschreven brief herinnert hij aan de besprekingen van enige jaren geleden — kennelijk 1968 — en zegt dat „after a hell of a lot of pushing and pulling" het er nu eindelijk naar uitziet, dat er iets positiefs zal gaan gebeuren, en dat het daarom het juiste ogenblik lijkt nu het bijgesloten denkbeeld langs persoonlijke weg te bestemder plaatse te brengen
De brief en de aantekening zijn door de heer Smith naar Burbank doorgegeven. Daar kwam men tot de slotsom dat commissies op de voet der in de aantekening genoemde percentages een totaal van $ 4 a 6 mln zouden belopen. Daar men dit aanzienlijk teveel vond en daar het betalen van commissies in het kader van een „government-to-government" contract, 14) het soort overeenkomst dat voor de levering van de Orion was voorzien, ongeoorloofd was, werd besloten om het denkbeeld af te wijzen. Er volgde een ontmoeting van de heer Sn ith en de Prins 15) op 30 okt. 1974 te Parijs. Toen Z.K.H. vernam, dat de gevraagde commissie S = à 6 mln waard was, was hij verbaasd en zei slechts een bedrag van = $ 1 mln te hebben bedoeld.
De Prins heeft toen een tweede brief geschreven, gedateerd 3 nov. 1974, waarvoor hem. naar zijn verklaring. door de heer Smith een ontwerp aan de hand is gedaan. Daarin wordt een verongelijkte toon aangeslagen. Dat men het denkbeeld zonder discussie eri zonder overweging van andere oplossingen had verworpen, leek ongelooflijk. Zoiets zou in de dagen van Robert of Courtlandt Gross nooit zijn gebeurd.
Vanaf 1968 zou de Prins veel tijd en energie hebben besteed om de zaken in de goede richting te sturen en om verkeerde, op politieke overwegingen genomen beslissingen te voorkomen. Hij had dat gedaan op grond van zijn oude vriendschap voor Lockheed „and based on its past actions" en voelde zich nu enigszins bitter gestemd. Hij zou niets meer ondernemen met betrekking tot de aanschaffing en dat ook duidelijk laten weten, wanneer hij werd geraadpleegd. Hij overwoog tenslotte om de heer Courtlandt Gross te schrijven of op te bellen.
Blijkbaar heeft dczc brief, die ook weer naar Burbank werd doorgegeven, indruk gemaakt. In ieder geval kreeg de heer Smith opdracht op 2 dec. 1974 een bezoek aan Soestdijk te brengen en daar een formule voor te stellen, die neerkwam op een betaling van een vaste commissie van S 1 mln bij aankoop van ten minste 4 vliegtuigen. Met dit aanbod zou de Prins aanstonds accoord zijn gegaan. Voor de eventuele betaling werd door Z.K.H. een andere regeling geïndiceerd dan die via de heer Weisbrod, namelijk storting op een daartoe speciaal geopende bankrekening te Genève. Betalingen hebben nimmer plaatsgevonden; de aankoop van marinepatrouillevliegtuigen werd van de Nederlandse begroting afgevoerd.
Toen door de Commissie aan de Prins de tekst van de door hem geschreven brieven werd voorgelegd, was een van zijn eerste opmerkingen, dat hij, wanneer deze hem niet was getoond, het voor onmogelijk zou hebben gehouden dat hij zo iets had kunnen schrijven. Ter verontschuldiging voegde hij er aan toe, dat die tekst hem door anderen was voorgestelcl en dat zijn geheugen slecht begint te worden. De hele zaak was hem, zo zei hij, om een flinke bijdrage voor het W.W.F begonnen.
De Commissie moet evenwel vaststellen dat van de zijde van Lockheed alleen aan de Prins is gedacht; noch de brieven, noch de daarbij behorende aantekening, maken melding van het W.W.F.

---

11 Hierna hoofdstuk IV, paragraaf 2,2

12 Dit was op dat ogenblik juist, zie hieronder hoofdstuk IV. paragraaf 2,2

13 Hieronder hoofdstuk IV, paragraaf 3

14) Annex *C*

15) In de verklaring van de heer Kotchian voor de SEC wordt gezegd, dat de heer Martin naar Europa werd gezonden, doch dit is onjuist. In het najaar 1974 is deze niet in Europa geweest. Deze zaak is telefonisch met de heer Smith behandeld.

HOOFDSTUK III

Het aansrhafiingsbeleid van de Koninklijke Luchtmacht 1)

1 Inleiding

Globaal genomen valt de procedure die wordt gevolgd bij aanschaffing van een nieuw militair vliegtuig voor de luchtmacht uiteen in vier fasen.
In de eerste fase worden de toekomstige taken van de luchtmacht aan de hand van de in NATO-verband aangegane verplichtingen vastgesteld. In dit stadium wordt reeds gekozen uit enige basisopties, hijroorbeeld: moet één typ? vliegtuig dat geschikt is voor de uitvoering van meerdere operationele taken worden aangeschaft, of verdient de aanschaffing van in-erdere typen die ieder op specifieke taken zijn toegerust de voorkeur; moet worden gekozen voor de aankoop van een groter aantal betrekkelijk eenvoudige, dus relatief goedkope, toestellen of wel voor de aanschaffing van een kleiner aantal technisch geavanceerde en dure toestellen?
In de tweede fase worden de operationele en technische eisen vastgesteld waaraan het nieuwe vliegtuigtype zal moeten voldoen. Die eisen worden mede bepaald door de in de eerste fase genomen beslissingen.
In de eerste fase worden de beslissingen door de politieke top van het ministerie van Defensie in nauw overleg inet de luchtmachtstaf genomen. De vaststelling van de eisen waaraan het aan te schaffen vliegtuig moet beantwoorden in de tweede fase geschiedt door de luchtinachtstaf.
In de eerste twee fasen vindt de besluitvorming gewoonlijk in kleine kring en strikte beslotenheid plaats.
Na de eerste twee fasen is het aantal potentiële kandidaten voor de aanschaffing in de regel gereduceerd tot enkele vliegtuigtypen. Deze worden in de derde fase door functionarissen van de Dienst Materieel Luchtmacht geëvalueerd op hun technische, operationele en vliegeigenschappen. De technische evaluatie is het werk van talrijke specialisten, die elkaar wederkerig controleren. Het is alleen daarom al vrijwel onmogelijk de uitkomsten daarvan te beïnvloeden. Bovendien worden bij de Dienst Materieel Luchtmacht de mogelijk aan ongewenste beïnvloeding blootstaande functionarissen zorgvuldig begeleid en, zonodig, afgeschermd.
Aan de hand van de uitkomsten van de i-valuatie wordt in de laatste fase het aan te schaffen vliegtuig geselecteerd. In die selectiefase kunnen behalve strikt militaire ook economische en politieke overwegingen een rol spelen. Zo kunnen de omvang van het compensatieprogramma of de bij de aanschaffing te verwachten buitenlandse steun belangrijke factoren bij de uiteindelijke beslissing zijn.
Vatbaar voor beïnvloeding zijn de eerste twee fasen en de laatste fase.
In de eerste twee fasen worden in kleine kring vertrouwelijke politieke en militaire beslissingen genomen die voor de uitkomst van de gehele aanschaffingsprocedure van doorslaggevend belang kunnen zijn. Dit maakt het voor de in aanmerkirig komende vliegtuigproducenten interessant om in die fasen over vertrouwelijke contacten te kunnen beschikken.
In de vierde fase zijn vele instanties bij de besluitvorming betrokken. Voor de producenten van de dan nog overgebleven kanshebbende vliegtuigen is het in dat stadium veel moeilijker tot een effectieve beïnvloeding van de besluitvorming te komen Men ziet dan wel dat buitenlandse regeringen – al dan niet op verzoek van de betiokktn producenten – in hen krijt t i n ten gunste van hun nationale vliegtuigindustrie
Met de ontwikkeling van moderne militaire vliegtuigen zijn zeer grote bedragen gemoeid Deze komen in de regel, geheel of gedeeltelijk voor rekening van het nationale ministerie van Defensie wanneer dat opdracht geeft voor de ontwikkeling van een bepaald vliegtuigtype Indien het ontwikkelde toestel wordt afgenomen door de opdrachtgever — hetgeen in de Verenigde Staten lang niet altijd het geval is aangezien daar meestal aan twee vliegtuigproducentrn de opdracht voor de ontwikkeling van een bepaald type toestel wordt gegund, waarvan er na beproeving een wordt gekozen — kan de producent daarop een zekere winst maken Werkelijk profijtelijk wordt een militair vliegtuigtype in ae regel eerst, wanneer ook andere landen besluiten tot de aanschaffing ervan Vliegtuigproducenten zullen bij de nationale regeringen vooral lobbyen om ontwikkelingscontracten te verkrijgen, bij buitenlandse regeringen om deze over te halen tot de aanschaffing van hun nicurve vliegtuigtypen Op deze praktijk zijn echter wel eens uitzonderingen
In de loop der tijd heeft men bij de vliegtuigindustrie bemerkt dat het nauwelijks zin heeft te trachten de besluitvorming van het met de evaluatie belaste militaire apparaat te beinvloeden Behalve dat zulks praktisch vrijwel onmogelijk is, zou een dergelijke beinvloeding weinig kunnen opleveren, aangezien de technische evaluatie plaats vindt binnen het, meestal strakke, kader van de in de eerste twee fasen genomen besluiten
De uliegtuigindustrie pleegt haar lobbyactiviteiten daarom vooral te richten op de politieke en beleidsvormende toppen van het ministerie van Defensie en het militaire apparaat, daar vallen de beslissingen die doorslaggevend zijn voor de uiteindelijk te maken keuze Het beschikken over goede contacten in die kringen is voor de vliegtuigindustrie van groot belang Wanneer, in de vierde fase, een vliegtuigproducent tot de laatst overgebleven kanshebbers op de order behoort, zal hij gewoonlijk de steun van zijn regering krijgen De selectiefase kenmerkt zich dan ook in de regel door nauw diplomatiek overleg, waarin niet alleen de inilitire aspecten, doch ook elementen van economische en politieke aard belangrijk kunnen zijn De mate van inschakeling van de nationale industrie, of — wanneer dat niet mogelijk is — de omvang van het compensatieprogramma, vormde een belangrijke factor Zo pleegt ook bij vrijwel iedere belangryke vliegtuigaankoop de vraag te rijzen of een ,,Atlantische" keuze de voorkeur verdient boven een ,,Europese " keuze

2. De aankoop van de F-104 *G* Starfighter.

2 1 De beslissing voor de F-104 *G*.

Op grond van de aangegane NATO-verplichtingen zou de Nederlandse luchtmacht in de jaren zestig een viertal taken te vervullen krijgen

1. luchtverdediging onder alle weersomstandigheden;

2 aanvalstaken met conventionele wapens en tactische A-wapens.

3. steun aan grondtroepen;

4 luchtverkenning

Vooi deze taken beschikte de luchtmacht eind 1958 over vier verschillende typen vliegtuigen, voor de luchtverdediging bij dag de Hawker Huntcr. voor luchtverdediging onder minder gunstige weersomstandigheden de Sabre F-86 K, voor tactische aanvalstaken en grondsteun, de Thunderstreak F-81 F en voor de luchtverkenning de Thunderflash RF-84 F

Met de vervanging van deze toectellen zou omsteeks 1962 moeten worden begonnen Aangezien met de organisatorische voorbereiding voor de produktie, de produktie zelf en de invoering van een nieuw type vliegtuig gewoonlijk twee tot drie jaar is gemoeid, werden reeds eind 1958. begin 1959 de hasisopties voor het nieuw aan te srhaffen vliegtuig vastgesteld Ondat de ervaringen hadden geleerd dat het voor een kleine luchtinacht als de Nederlandse bezwaarlijk is vier verschillende vliegtuigtypen operationeel te houden, werd besloten te kiezen voor eén type vliegtuig dat meerdere, zo mogelijk alle taken, zou kunnen vervullen Omdat de NATO-lucntmacnren hun taken over het grondgebied van verschillende landen uitoefenen, heeft het grote technische en operationele voordelen wanneer de luchtmachten m dezelfde luchtverdedigingssector beschikken over éénzelfde type vliegtuig Daarom werd besloten dat bij de uiteindelijk te maken keuze rekening zou worden gehouden met de beslissingen van de in hetzelfde gebied opererende bondgenoten

Tenslotte zou het vliegtuig, met het oog op de snel voortschrijdende technische ontwikkelingen in de luchtvaart. zo modern mogelijk moeten zijn.
Aan de hand van deze basis-opties werden in het voorjaar van 1959 de technische en operationele eisen voor het nieuw aan te schaffen vliegtuig vastgesteld. Omdat, naar zich toen liet aanzien, de luchtverdediging in de afzienbare toekomst grotendeels door luchtafweerraketten zou worden overgenomen, werd bij het vaststellen van de eisen aan de geschiktheid van het nieuwe toestel voor aanvalstaken wat meer gewicht toegekend dan aan de geschiktheid voor de andere taken.
In de evaluatiefase, die op 22 mei 1959 is begonnen, zijn vijf vliegtuigtypen beoordeeld. de Lockheed F-104 G, de Northrop N-156 F, de Republic F-105, de Convair F-106 en de Dassault Mirage III.
De F-105 en F-106 vielen af, omdat ze te zwaar en te kostbaar bleken. Ook de N-156 F viel af. Dit type voldeed niet aan de gestelde operationele eisen en verkeerde bovendien nog slechts in het ontwikkelingsstadium.
Na beëindiging van de evaluatie in sept. 1959, die in nauwe samenwerking met de Belgische luchtmacht plaatsvond, bleven als kandidaten over de Lockheed F-104 G en de Dassault Mirage III. De Mirage III was wat goedkoper, de prestaties van de F-104 G waren echter wat beter. De Mirage III was qua basisconceptie een luchtverdedigingstoestel; om te kunnen beantwoorden aan de eisen die de luchtmacht voor de aanvalstaken stelde, zouden nog aanzienlijke modificaties op dit toestel moeten worden aangebracht, waarvan de uitkomsten en kosten nog onzeker waren.
De F-104 G was een verbeterde en gewijzigde versie van de eerdere uitvoeringen van de F-104. Op 18 rnaart 1959 had de Westduitse regering een ontwikkelingscontract met Lockheed afgesloten, op grond waarvan Lockheed het basisconcept van de F-104 zou ontwikkelen tot een voor de uitvoering van verschillende taken geschikt vliegtuig, de F-104 G(ermany).
Na langdurig overleg lussen de Neder-

1) Zie annex B

landse en Belgische ministers van Defensie besloot de Ministerraad, op voordracht van eerstgenoemde, op 18 dec 1959 tot de aanschaffing van de F-104 G
Bij die keuze hebben de volgende overwegingen de doorslag gegeven

1 De F-104 G beantwoordde wat beter aan de door de Nederlandse luchtmacht gestelde eisen Met de motor en het airframe van dit toestel s~~povenaien, anders dan bij de Mirage IIID reeds operationele ervaring opgedaan

2. De keuze van de Bondsrepubliek ia het voorjaar van 1959 voor de F-104 G sprak vanuit een oogpunt vair standaardisatie, ten voordele van de Nederlandse keuze voor hetzelfde toestel. De omstandigheid dat de Nederlandse industrie een groot aantal van de voor de Westduitre luchtmacht bestemde toestellen in licentie zou kunnen bouwen. maakte het bovendien economisch aantrekkelijk voor de F-104 G te kiezen.

J Alleen bij de keuze voor een Amerikaans toestel zou op steun van de Verenigde Staten kunnen worden gerekend bij de heruitrusting van de luchtmacht Men rekende erop dat de Verenigde Staten ongeveer de helft van de benodigde toestellen zouden schenken

2.2 De produktie van **de F-104 *G***

Voor de produktie van de F-104-G werd een consortium gevormd tussen België, de Bondsrepubliek en Nederland. Na vrij gecompliceerde onderhandelingen met, vooral, België, over de omvang van de Westduitse opdrachten aan Nederland en België en over de vraag of de produktie in twee, dan wel drie produktielijnen zou moeten geschieden. werd op 5 maart 1960 een protocol gesloten waarin de overeenkomst tussen de drie in het consortium verenigde landen was neergelegd. Hoofdpunten waren: de omvang van het bouwprogramma, de organisatie en coördinatie van het bouwprogramma, de verdeling van de Westduitse compensatieorders tussen Nederland en België en de omvang van de door Nederland en België over te nemen kosten die de Bondsrepubliek voor het ontwikkelingscontract met Lockheed had gedragen.

Op 25 maart 1960 werd door Nederland een aanvraag gedaan om Amerikaanse steun voor het F-104 G-project. De Nederlandse luchtmacht zou ruim 200 toestellen nodig hebben. Ongeveer de helft, 100 toestellen, zou door Nederland zelf kunnen worden gefinancierd. De VS zouden moeten voorzien in de rest van de behoefte, inclusief de 26 toestellen die benodigd waren voor trainingsdoeleinden.
Het Amerikaanse ministerie van Defensie gaf begin juli 1960 een ontwijkend antwoord op een inmiddels herhaalde aanvrage om hulp: indien ook Italië bij het F-104 G-programma zou worden ingeschakeld, kon de hulpaanvrage in overweging worden genomen. Na moeilijke besprekingen tussen de in het consortium verenigde landen — inschakeling van Italië zou neerkomen op de organisatie van een vierde eindassemblagelijn in Italië en op uitbreiding van de Westduitse orders in het buitenland, hetgeen waarschijnlijk ten koste van de in Nederland en België geplaatste orders zou gaan — stemden deze in principe met die Amerikaanse suggestie in.

Op 13 sept. 1960 maakte de toenmalige Amerikaanse onderminister van Defensie, de heer Shuff, bekend dat de VS aan Nederland en België ieder 25 toestellen en aan Italië 50 toestellen zouden schenken.

Hoewel Nederland die mededeling als zeer teleurstellend ondervond — men dacht op grond van informele toezeggingen te mogen rekenen op ruim 100 toestellen — en als reactie daarop het aantal uit eigen middelen te bekostigen toestellen van 100 tot 95 teruggebracht, heeft men zich bij de gang van zaken neergelegd om de weliswaar beperkte. maar toch niet onbelangrijke Amerikaanse steun niet ook nog in de waagschaal te stellen. Op 17 dec. i960 werd het gewijzigde protocol, waarbij Italië in het consortium werd opgenomen, ondertekend.
De coördinatie en hei toezicht op her F-104 G-programma berustte bij het NATO-F-104 G Starfighter Management Office (NASMO), dat gevestigd was te Koblenz. In die plaats was ook een Lockheedkantoor gevestigd, dat belast was niet de organisatie van de toeleveringen aan de talrijke Europese industrieën die waren betrokken bij de bouw van de F-104 G Ook werd vanuit dit. vrijwel uitsluitend met technici bemande, kantoor de advisering aan de Europese producenten gecoördineerd.
Het NASMO en het Lockheedkantoor te Koblenz zijn beide in opspraak geraakt door de verklaring van de heer Hauser. Die verklaringen kwamen erop neer dat vanuit het Lockheedkantoor pressie zou zijn uitgeoefend om door Lockheed voorgestelde Engineering Change Proposals 2) aanvaard te krijgen. Nederland placht bij die voorstellen, waarmee bijzondere uitgaven waren gemoeid, in de regel een wat restrictief standpunt in te riemen. Omdat gewoonlijk de belangrijke ECP's slechts door het consortium werden aanvaard, wanneer alle vier deelnemers daarin daarmee instemden. kon het volgens de heer Hauser, van belang zijn cen Nederlands veto daartegen te breken. Dit zou zijn geschied doordat via de heer Teengs Gerritsen Z.K.H. werd gevraagd zijn invloed aan te wenden. Voor deze ,,diensten" zou Lockheed via haar kantoor te Koblenz aanzienlijke bedragen hebben betaald.
De beweringen van de heer Hauser zijn zorgvuldig nagegaan. Zij blijken, evenals de documenten waarop hij zich beroept, grotendeels onjuist te zijn en op valse voorstellingen te berusten.
De Commissie volstaat met het volgende te vermelden.

1. De ECP's vormen een welhaast onvermijdelijke complicatie bij iedere vliegtuigproduktie.

2. Bij het F-104 G-programma waren enige bijzondere ECP's nodig, omdat het vliegtuig bij de aanvang van het bouwprogramma in de G-configuratie nog niet volledig was ontwikkeld. Desalniettemin is het totale aantal van de in de loop van het bouwprogramma door Lockheed voorgestelde en aanvaarde ECP's — 93 — in vergelijking met soortgelijke produktieprogramma's betrekkelijk gering te noemen.

3. De Nederlandse luchtmacht heeft ten aanzien van de ECP's — die werden beoordeeld volgens een procedure waarin de operationele, technische en financiële aspecten grondige aandacht kregen — een restrictief standpunt ingenomen. Er is geen enkele aanwijzing dat daarbij onregelmatigheden hebben plaatsgevonden. Van enige pressie van welke zijde ook, is niet gebleken.

4. De kosten van de ECP's worden door de heer Hauser op honderd miljoen dollars en meer gesteld; de totale kosten van de door Nederland aanvaarde ECP's hebben 26.883.174 gulden bedragen. Voor de door Lockheed voorgestelde en aanvaarde ECP's bedraagt het totaal 9 206.216 gulden

5. Er bestaat geen enkele aanwijzing voor dat de heer H. J. Teengs Gerritsen enige rol heeft gespeeld bij de besluitvorming over de ECP's.

ti. Er is niet gebleken van onregelmatigheden bij de uitvoering van het F-104 G-produktieprogramma. Met name het Lockheed-kantoor te Koblenz is niet betrokken geweest bij onregelmatige betalingen

7 Het ,,dagboek" waarop de heer Hauser zijn beweringen baseert, is onbetrouwbaar. Het „Aalbertsbergmemorandum" van 23 mei 1962 van de heer Roha aan de heer Folden, waarin sprake is van de betaling van $ 878.327,98 aan ,,Bernhard" is vals. 3)

2.3 De rol van Lockheed bij de Nederlandse besluitvorniing

Er zijn geen rechtstreekse contacten bekend van of namens de Lockheeddirectie met Nederlandse autoriteiten die een beslissende stem bij de keuze van het nieuw aan te schaffen vliegtuig hadden. OP 19 en 20 augustus 1959 had een Lockheeddelegatie, bestaande uit de heren Rempt, Robbins en Meuser, een bespreking met Nederlandse luchtmachtautoriteiten. Dit gesprek vond echter plaats en marge van een ontmoeting tussen Westduitse en Nederlandse luchtmachtautoriteiten: van enige zelfstandig ondernomen activiteiten blijkt niets uit het verslag dat van dit gesprek is gemaakt.
Dat Lockheed zich in de Nederlandse aanschaffingsprocedure op de achtergrond heeft gehouden, behoeft overigens geen verbazing te wekken. Deze onderneming kon haar belangen voldoende behartigd achten door de Bondsrepubliek, die reeds eind 1958 haar keuze op de F-104-G had bepaald en er militaire en politieke belangen 4) bij had dat ook Nederland en België voor dat vliegtuigtype zouden kiezen. In de selectiefase, toen de uiteindelijke keuze zou gaan tussen de Mirage III en de F-104-G, kreeg Lockheed de niet te onderschatten steun van de VS, die hadden laten weten dat bij aanschaffing van een Europees toestel niet op Amerikaanse hulp behoefde te worden gerekend.
In de productiefase hebben de belangrijkste contacten van Lockheed met luchtmachtautoriteiten via het NASMO

---

2) Engineering Change Proposals (ECP's) zijn technische wijzigingen die worden voorgesteld op het oorspronkelijke ontwerp van een vliegtuig. Bij het blijken van technische tekortkomingen, veranderingen in de operationele behoeften van de gebruikers of door nieuwe technische vindingen kunnen, meestal op voorstel van de ontwerpers van het toestel, dergelijke veranderingen worden overwogen. ECP's vormen een welhaast onvermijdelijke complicatie bij ieder produktieprogramma.

3) Zie hoofdstuk II, blz. 11 (KHA pag. 603/3)

4) Het zou de toenmalige Westduitse minister van Defensie, de heer F. J. Strauss, aangenaam zijn wanneer hij zijn keuze voor de F-104-G mede zou kunnen rechtvaardigen op grond van het feit dat de, meer ervaren, Belgische en Nederlandse luchtmachten ook voor dat vliegtuig hadden gekozen. Bovendien, indien België en Nederland voor de Mirage III zouden kiezen, zou West-Duitsland op een belangrijk punt van het defensiebeleid geisoleerd raken.

plaatsgevonden. Het Lockheedkantoor te Koblenz heeft belangrijke steun geboden hij de organisatie en coördinatie van het productierograinnia. Van enige onregelmatigheden bij de besluitvorming over de ECP's is niet gebleken. De procedure voor de besluitvorrriing daaromtrent liet overigens weinig ruimte voor ongeoorloofde beïnvloeding.

3 De aanschaffing van de Northrop F-5

3.1 De aanschaffingsprocedure

In liet begin van 1965 werd de vervanging overwogei? van de F-81-F Thunderstreak 5), die tegen 1970 technisch en operationeel verouderd zou zijn, en van de Lockheed T-33-A. een straaltrainer die niet meer voldeed aan de eisen die aan de vliegtuigen voor een voortgezette vliegersopleiding moesten worden gesteld.

Bij het vaststellen van de technische en operationele eisen voor de nieuwe vliegtuigen werd uitgegaan van de volgende uitgangspunten:

1 De opvolger van de F-84-F zou een eenvoudig. technisch niet zeer gecompliceerd toestel moeten zijn, dat eenvoudig in bedrijf was te houden en over goede vliegeigenschappen diende te beschikken. Van het nieuwe toestel zou een tweezitsversie moeten bestaan, die als opvolger van de T-33-A zou kunnen dienen,

2. Het nieuwe toestel zou primair geschikt moeten zijn voor conventionele aanvalstaken en, secundair, voor nucleaire offensieve opdrachten.

3 Voor het in 1966 beschikbare budget van 600 mln gulden zouden 75 goedkope en betrekkelijk eenvoudige toestellen als opvolger van de F-81-F en 30 toestellen ter vervanging van de T-33-A worden aangeschaft. Het alternatief van een operationeel superieur. doch duurder toestei, dat in geringere aantallen kon worden aangeschaft, werd afgewezen.

4. De keuze zou plaatsvinden in overleg met de Belgische luchtmacht.

Nadat in de tweede fase de technische en operationele eisen waaraan de nieuwe toestellen zouden moeten voldoen, waren vastgesteld, bleven van de oorspronkelijke 13 kandidaten er slechts 5 over.

Bij de eigenlijke evaluatie, eind 1965 — begin 1966, vielen van de overgebleven vliegtuigtypen er nog twee af. Het ene vliegtuigtype — de Ling Temco Vought A-7 — had een tweezitsversie die niet geschikt was voor de voortgezette opieiding van de luchtmacht, bovendien was het te duur. Dit, toen zeer moderne, type beantwoordde verder wel ruimschoots aan de gestelde technische en operationele eisen. Het andere vliegtuigtype — de Lockheed CL-984 — bestond nog slechts op papier., was te duur en zou qua vliegeigenschappen niet beantwoorden aan de gestelde eisen.

Van de drie laatst overgebleven kandidateil — de Dassault Mirage V, de McDonnell Douglas A-4 en de Northrop F-5 — was de Mirage V te duur, terwijl ook de trainingsversie niet aan de gestelde eisen zou voldoen. Tegen de A-4 bestond het bezwaar dat het toestel technisch eigenlijk al verouderd was, minder goede vliegeigenschappen bezat en niet eenvoudig in het onderhoud was. Er was wel een geschikte trainingsversie van het toestel beschikbaar.

De F-5, tenslotte schoot qua afstandsbereik tekort voor de gestelde taken, hetgeen tot modificaties noopte Voorts zouden enige vrij ingrijpende wijzigingen op het vliegtuig moeten worden aangebracht — versterking van de vleugels, een ander landingsgestel en manoeuvreflappen De prijzen van de F-5 en A-4, beide vallend binnen de Nederldndse mogelijkheden ontliepen elkaar niet veel

De evaluatiefase werd eind juni 1966 afgesloten met een unanieme aanbeveling van de Belgische en Nederlandse luchtinachtstaven voor de F-5 De betrokken Ministers van Defensie konden op een bijeenkomst van 28 juni 1966 niet tot een detinitief besluit komen, omdat de Belgische minister van Defensie om politieke redenen daarmee nog enige tijd – tot oktober 1966 wilde wachten

Aan het slot van de evaluatiefase walen van de betrokken vliegtuigproducenten vier verschillende offertes gevraagd

1 boor de aankoop van 220 toestellen — de gezamenlijke Nederlandse en Belgische behoefte,

2. voor de aankoop van 105 toestellen — alleen de Nederlandse behoefte,

3 voor de bouw van 220 toestellen in licentie, alsmede een offerte voor een ontwikkelingscontract voor de aan het toestel aan te brengen inodificaties en een koopcontract voor de onderdelen die niet in licentie konden worden vervaardigd

4. als onder 3, voor 105 toestellen.

De door Northrop uitgebrachte offertes liepen tot 31 juli 1966.

Toen de Belgische minister van Defensie besloot zijn beslissing uit te stellen tot oktober 1966, werd ijlings getracht de offertes van Northrop met een half jaar verlengd te krijgen tot 31 december 1966. Dit is alleen voor de licentie-offertes gelukt. Later bleken daaromtrent bij de Nederlandse luchtmachtstaf enige misverstanden te hebben bestaan.

Toen op 25 oktober 1966 de Belgische regering nog geen beslissing meende te kunnen nemen, heeft het Nederlandse ininisterie van Defensie onderhandelingen geopend met de NV Fokker over de licentiebouw van 105 toestellen. Die onderhandelingen zijn eind december 1966 zonder resultaat afgebroken: liceritiebouw bij Fokker zou ongeveer *f* 41 mln duurder uitkomen dan rechtstreekse aankoop van de benodigde toestellen bij Northrop, althans op grond van de voor 31 juli 1966 geldende offerte. Toen men tenslotte, noodgedwongen, Northrop verzocht zijn offerte voor rechtstreekse aankoop gestand te doen, bleek op 30 december '66 dat Northrop van mening was dat die offerte reeds op 31 juli 1966 was verlopen.

Een nieuw uit te brengen offerte zou een prijsverhoging van ongeveer *j* 50 mln meebrengen. Omdat ook de offerte voor de liceiitiebouw de volgende dag zou aflopen, verkeerde rnen bij het Nederlandse ministerie van Defensie in een dwangpositie. Zowel het licentiebouwprogramma als de directe aankoop van de toestellen bij Northrop zouden tot een aanmerkelijke overschrijding van het voor aankoop van de F-5 beschikbare budget leiden.

Noodgedwongen heeft men daarop zijn toevlucht gezocht in Canada, waar de F-5 in licentie van Northtrop werd gebouwd, Daar kon men het toestel tegen een gunstiger prijs verkrijgen, De onderhandelingen daarover zijn, tegenwerking van het Amerikaanse ministerie van Defensie ten spijt, vlot verlopen. Reeds op 30 januari 1967 werd voorlopige overeeiisteinming met de Canadese regering bereikt en konren ,,letter of intent" worden afgegeven.

Intussen had het Nederlandse ministerie van Defensie in de periode van juli tot en met novembrr 1966 gecompliceerde onderhandelingen moeten voeren niet het Amerikaanse ministerie van Defensie De Amerikaanse regering had de ontwikkeling van de F-5 gefinancierd en het was na 1960 de vaste regel geworden dat over te exporteren militaire vliegtuigen, waarvan de ontwikkeling door het Amerikaanse ministerie van Defensie was bekostigd een royaltv moest worden betaald Zo eisten de VS ook een royalty voor iedere F-5 die aan Nenerlana zou worden geleverd Bij de luchtmacht had men daartegen ernstige bezwaren, aangezien inet de ontwikkeling van de door Nederland nodig geachte modificaties een groot bedrag was gemoeid — dat door Nederland zelf zou worden betaald — terwijl ook de Amerikaanse luchtmacht later daarvan zou kunnen profiteren

Uiteindelijk werd op 13 december 1966 overeenstemming bereikt Nederland zou aan de Amerihdarise regering een royalty ian $ 42 500 per toestel boor de door deze regering gefinancierde ontwikkelingskosten moeten betalen Dit bedrag zou echter worden gehalveerd, indien Nederland tenminste $ 22 mln aan eigen ontwikkelingskosten zou betalen en de voordelen daarvan gratis ter beschikking van de Amerikanen zou stellen

3.2 De rol van Northrop hij de Nederlandse besluitvorming

Er zijn geen aanwijzingen gevonden van rechtstreekse pogingen van Northrop om de Nederlandse besluitvorming te beinvloeden.

Een drietal kanttekeningen kan hierbij worden geplaatst:

1. Het Northroptoestel genoot onmiskenbaar de steun van het Amerikaanse ministerie van Defensie. Op de Nederlandse belangstelling voor andere Amerikaanse vliegtuigtypen werd door de Amerikaanse autoriteiten wat afwerend gereageerd.

2. Het is bevreemdend dat Northrop niet is ingegaan op de Nederlandse poging om iri december 1966 de F-5 rechtstreeks iri de VS aan te schaffen op de voorwaarden van de tot 31 juli 1966 geldende offerte. Klaarblijkelijk heeft deze onderneming zich vrij zeker van haar zaak gevoeld.

Het feit dat Nederland zich reeds vroegtijdig voor de F-5 had uitgesproken, en geen belangstelling meer voor andere vliegtuigtypen toonde, heeft waarschijnlijk Northrop in de overtuiging bevestigd een sterke onderhandelingspositie te hebben.

3. Bij het onderzoek door het Church Committee van de verkooppraktijken van Northrop zijn enige documenten overgelegd, waarin de betaling van $ 750.000 aan de heer Weisbrod in verband wordt gebracht met de Nederlandse aankoop van de F-5. Gezien de datum waarop dit contract is afgesloten — 26 april 1968 — en het feit dat Nederland het toestel uiteindelijk in Canada in licentie heeft laten bouwen, is het onwaarschijnlijk dat er een direct verband tussen die betaling en de aankoop van de F-5 bestaat.

4. De rol van Z.K.H. hij het aanschaffingsbeleid

4.1 De positie van Z.K.H.

Z K H heeft door zijn functies als Inspecteur-Genelaal van de Krijgsmacht — uit hoofde waarvan hij zitting heeft in onder meer de Defensieraad en de Luchtmachtraad — als commissaris bij de NV Fokker-VWF en Ere-commissaris bij de KLM beschikking over goede informatiebronnen over hetgeen hier te lande op

5) Toen in het najaar van 1960 bekend werd dat de Nederlandse luchtmacht slechts in totaal 120-F 104-G's zou krijgen werd besloten de toen nog niet verouderde F-84-F nog enige tijd in dienst te houden als tactische ondersteuningsjager

luchtvaartgebied omgaat. Behalve genoemde functionele relaties heeft hij ook talrijke goede persoonlijke contacten in de vliegtuigwereld.
Het komt voor dat de top van het Nederlandse defensieapparaat il1 de loop van een aanschaffingsprocedure Z.K.H. vraagt, soms ondershands, soms meer formeel, om stappen te ondernemen bij zijn buitenlandse relaties in politieke en industriële kringen.
Dezelfde kwaliteiten die Z.K.H. voor de Nederlandse luchtmacht waardevol doen zijn, maken hem eveneens waardevol voor zijn relaties in de nationale en buitenlandse vliegtuigindustrie. Via hem trachten zij deuren geopend en contacten gelegd te krijgen. Tegen deze achtergrond moet het volgende overzicht van Z.K.H.'s bemoeiingen met het aanschaffingsbeleid worden gezien.

4.2 De bemoeiingen van Z.K.H. mrt de aanschaffing van de **F-104 G**

Z.K.H. heeft zich geïnteresseerd getoond bii de procedure die is geëindigd met de aanschaffing van de F-104 G.
In 1958 heeft hij een vrij uitgebreide correspondentie gevoerd met de toenmalige Amerikaanse minister van Defensie, de heer Quarles, over de wenselijkheid dat de Europese NATO-landen hun luchtmachten zouden standaardiseren op een eenvoudig en goedkoop vliegtuig met een naar verhouding hoog prestatievermogen. De Northrop N-156 F — het prototype van de latere F-5 — zou daarvoor de kandidaat bij uitstek zijn. Ook bij het secretariaat-generaal van de NATO heeft Z.K.H. steun voor zijn opvattingen trachten te winnen.
Zowel de heer Quarles als het secretariaat-generaal van de NATO hebben een wat gereserveerd standpunt ingenomen: de betrokken Europese bondgenoten zouden zelf met initiatieven moeten komen.
Steun voor zijn ideeën leek Z.K.H. wel te krijgen van de toenmalige minister van Defensie, de heer C. Staf, die aan de heer P. H. Spaak, destijds secretaris-generaal van de NATO, in nov. 1958 schreef over de noodzaak tot standaardisatie. Hij noemde daarbij ook de N-156F als mogelijke kandidaat. De heer Spaak antwoordde dat in het licht van de Britse, Westduitse en Franse voorkeuren hem een standaardisatie op een type toestel niet mogelijk leek.
Stond tot eind 1958 de militair-politieke doelstelling van standaardisatie op een eenvoudig en goedkoop vliegtuigtype bij Z.K.H.'s bemoeiingen op de voorgrond, daarna lijkt hij zich in het bijzonder te hebben ingespannen voor een Nederlandse keuze voor de N-156 F. Zo heeft hij zich onder meer tot de heer Quarles gericht met de vraag te willen bevorderen dat het Amerikaanse ministerie van Defensie het Nederlandse verzoek om gegevens over de N-156F zo openhartig mogelijk zou beantwoorden.
Met de president van Northrop, de heer T. V. Jones, en de Europese vertegenwoordigers van die onderneming onderhield hij in die periode contact over de door Northrop bij de Nederlandse autoriteiten te ondernemen stappen.
In okt. 1959 heeft Z.K.H. nog een ontmoeting tussen de toen juist optredende minister van Defensie, de heer S. H. Visser en de heer G. Parsons van Northrop gearrangeerd. Een ontmoeting die overigens zinloos was, omdat het, negatieve. Nederlandse standpunt over de N-156 F al vaststond.
Z.K.H. heeft in de regel de verantwoordelijke minister van zijn stappen op de hoogte gehouden.

4.3 De bemoeiingen van Z.K.H. met de aanschaffing van de F-5

Van interventies van Z.K.H. in de loop van de aanschaffingsprocedure voor de F-5 is niet gebleken. Het was bij de luchtmachttop vrij algemeen bekend dat Z.K.H. een duidelijke belangstelling had voor de Northrop F-5, de operationele versie van de N-156 F Dit blijkt onder meer uit een brief die Z.K.H. eind 1965 heeft geschreven aan de Amerikaanse luchtmachtstaf, waarin hij informeerde naar de prestaties van de F-5 op het Zuid-Vietnamese oorlogsveld. Z.K.H. heeft voorts tv-eernaal van die belangstelling doen blijken door, anders dan gebruikelijk, aanwezig te zijn bij de afsluitende evaluatievergaderingen, die aan de selectie van de F-5 vooraf gingen.
De betrokken defensie- en luchtmachtautoriteiten hebben tot tweemaal toe van Z.K.H.'s relaties in de VS gebruik gemaakt
Eerst is Z.K.H. in juni 1966 gevraagd de toenmalige Amerikaanse minister van Defensie, de heer McNamara persoonlijk te benaderen om een voor Nederland gunstiger regeling te verkrijgen voor de royalties die aan de Amerikaanse regering over de F-5 betaald zouden moeten worden. Het concept voor de desbetreffende brief heeft Z.K.H. in overleg met de toenmalige minister van Defensie, de heer P. J. S. de Jong, opgesteld. De brief is eind juni 1966 verzonden.
Eind dec. 1966 is vanwege de luchtmachtstaf Z.K.H. gevraagd of hij de president van Northrop, de heer Jones, zou kunnen bereiken. De heer Jones was op dat moment onvindbaar en er was de luchtmachtstaf veel aan gelegen alsnog overeenstemming te bereiken op basis van de vóór 31 juli 1966 gedane offerte voor de rechtstreekse aankoop van het toestel bij Northrop. De bemoeiingen van Z.K.H. hebben geen resultaat gehad.

5. Conclusies

A. **Aanschaffingsbeleid**

1. De procedure die de Koninklijke Luchtmacht volgt bij de aanschaffing van nieuwe vliegtuigen, biedt redelijke waarborgen tegen ongeoorloofde invloed van vliegtuigproducenten op de bij het aanschaffingsbeleid betrokkenen. De in de eerste twee fasen bij de besluitvorming betrokken functionarissen dienen geen andere dan strikt zakelijke contacten te onderhouden met vertegenwoordigers uit de vliegtuigindustrie.

2. Bij de aanschaffing en produktie van de F-104 G en bij de aanschaffing van de F-5 is niet gebleken van ongeoorloofde pogingen van de vliegtuigindustrie tot beinvloeding van de besluitvorming.

B. Rol van Z.K.H. bij het aanschaffingsbeleid

Omdat Z.K.H. functies bekleedt en vriendschappelijke relaties onderhoudt zowel in het defensie-apparaat als bij de vliegtuigindustrie is het noodzakelijk dat hij deze niet met elkaar vermengt.
Het is de vraag of hij daarin, met name ten aanzien van Northrop, altijd is geslaagd. Hierbij mag overigens niet worden vergeten dat politieke en militaire autoriteiten op het ministerie van Defensie zo nu en dan een beroep op Z.K.H. hebben gedaan om zijn relaties bij de vliegtuigindustrie te benutten in het kader van hun aanschaffingsbeleid.
Van enige daadwerkelijke invloed van Z.K.H. op het onderzochte aanschaffingsbeleid is niet gebleken.

HOOFDSTUK IV

Het aanschaffingsbeleid van de Koninklijke Marine in de periode 1967 t/m 1975 **1)**

1. Algemeen

1.1. Inleiding

De procedure, die gevolgd wordt bij het aanschaffingsbeleid van de Koninklijke Marine, kan evenals die bii de Koninklijke Luchtmacht, worden verdeeld in vier fasen 2). Dat wil echter geenszins zeggen dat er geen verschillen zouden zijn in de aard van de binnen die fasen te nemen beslissingen, en evenmin dat de procedures zelf ook overeenstemmen. Het belangrijkste verschil komt voort uit de omstandigheid, dat het aanschaffingsbeleid van de Koninklijke Marine zich, naast de verwerving van vliegtuigen ook — en wel in de eerste plaats — richt op scheperi die over het algemeen in eigen land worden gebouwd, zodat er geen behoefte is aan compensatieorders voor de Nederlandse industrie. Bij de keuze uit de basisopties betreffende de wijze waarop de taken van de Koninklijke Marine in NATG-verband het beste kunnen worden vervuld, zal in de eerste fase reeds rekening moeten worden gehouden met de bestaande samenhang van het gehele marinepotentieel, d.w.z. schepen, vliegtuigen en helikopters. Moet bijv. de onderzeebootbestrijding door Nederland alleen met behulp van schepen gebeuren, of door inschakeling van een vliegkampschip met daarop gestationeerde vliegtuigen, of zowel door schepen als door vliegtuigen, welke laatsten dan tevens de lange afstand patrouille boven zee tot taak zullen hebben.
De te volgen procedure bij de voorbereiding en de totstandkoming van materieelcontracten voor de Koninklijke Marine is geregeld in een beschikking van de minister van Defensie d.d. 16 mei 1960 en in bekendmakingen van de Vlagofficier Materieel. **3)**
Bij de belangrijkste aanschaffingen spelen twee instanties een voorname rol, nl. de hoofdafdeling Materieel en de Contractencommissie.

---

1) Zie Annex C.

2) Zie Hoofdstuk III.

3) De interne richtlijnen bij de hoofdafdeling Materieel zijn in de loop der jaren geregeld gemoderniseerd. Zo is op 26 mei 1970 een overzicht bekend gemaakt van de voornaamste principes, welke bij het aangaan van financiële verplichtingen voor rekening van de Staat in acht genomen dienen te worden. Daartoe worden gerekend de grootst mogelijke doelmatigheid, o.a. te bereiken door één instantie — het bureau aanschaffingsbeleid — met de coördinatie te belasten.
Voorts zijn er bekendmakingen uitgevaardigd in 1972 (gewijzigd in 1975) en 1973 welke resp. betrekking hebben op de organisatie en taakverdeling binnen de hoofdafdeling Materieel en op budgetbewaking, bevoegdheid tot fiattering van financiële verplichtingen, tekenbevoegdheid en routering van bescheiding. Door deze beide bekendmakingen zijn de verantwoordelijkheden binnen de hoofdafdeling duidelijk vastgelegd.

(Voortzetting en slot volgende aflevering)

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij „Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

ROUW OM MAO TSE-TOENG

Zaterdag 18 sept. was de laatste dag van een acht dagen durende rouwperiode, die in de Volksrepubliek China was afgekondigd naar aanleiding van het overlijden van de voorzitter van de Chinese communistische partij, Mao Tse-toeng.

Op die dag hebben de inwoners van China de laatste eer bewezen aan voorzitter Mao, de leider van de Chinese revolutie en de grondlegger van het moderne China.

Op het Tien An Men-plein (het plein van de hemelse vrede) in Peking waren een miljoen mensen samengestroomd voor een herdenkingsbijeenkomst, die werd toegesproken door premier Hoea Koeo-feng en de vice-voorzitter van de communistische partij Wang Hoeng-wen.

De bijeenkomst begon om 15.00 u. plaatselijke tijd (08.00 u. Ned. tijd). Elders in China nam de bevolking om die tijd drie minuten stilte in acht. Geen trein of vliegtuig was in beweging en alle verkeer kwam tot stilstand.

Het persbureau Nieuw China berichtte, dat ,,de sfeer op het plein plechtig en stil" was en dat alle aanwezigen in de houding stonden en drie minuten stilte in acht namen.

Prem. Hoea-Koeo-feng riep in zijn toespraak op tot eenheid en hij zei, dat er geen afscheidingen mochten zijn. ,,Houdt u niet bezig met intriges en samenzweringen," zei hij tot de uitgebreide menigte.

Hoea noemde Mao de grootste marxist van de tegenwoordige tijd en prees zijn ,,stoutmoedigheid en visie bij het lanceren van de grote strijd in de internationale communistische beweging tegen het Sowjet-revisionisme".

Mao Tse-toeng is volgens Nieuw China overleden tien minuten na middernacht op 9 sept. (17.10 op 8 sept. Ned. tijd). Het nieuws werd wereldkundig gemaakt 's ochtends om 09.00 u. Ned. tijd op 9 sept. (15.00 u. in China).

De bekendmaking door radio-Peking was voorafgegaan door een elke vijf minuten herhaalde waarschuwing, waarin werd aangekondigd, dat een belangrijke verklaring zou worden afgelegd. Mensen op straat verzamelden zich daarop bij luidsprekers en bij auto's, die hun radio hadden aanstaan en de portieren hadden opengezet. Dichte drommen mensen luisterden stil en met strakke gezichten naar het nieuws. Velen barstten daarna in tranen uit. Na de radio-uitzending kwam het verkeer in Peking vrijwel tot stilstand.

Tekst van de *aankondiging* van *Mao's* overlijden

De tekst van de boodschap van persbureau Nieuw **China,** waarin Mao's dood officieel bekend werd gemaakt. luidt aldus:

Boodschap aan de hele partij, het hele leger en de volkeren van alle nationaliteiten in net hele land
van
Het Centrale Comité van de Communistische Partij van China,
Het permanente Comité van het Nationale Volkscongres van de Volksrepubliek China,
De Staatsraad van de Volksrepubliek China en De Militaire Commissie van het Centrale Comité van de Communistische Partij van China

Het Centrale Comité van de Communistische Partij van China, het permanente Comité van het Nationale Volkscongres van de Volksrepubliek China, de Staatsraad van 'de Volksrepubliek China en de Militaire Commissie van het Centrale Comité van de Communistische Partij van China kondigen met het diepste verdriet aan aan de hele partij, het hele leger en de volkeren van alle nationaliteiten in het hele land:

Kameraad Mao Tse-toeng, de geachte en geliefde grote leider van onze partij, ons leger en de volkeren van alle nationaliteiten in ons land, de grote leraar van het internationale proletariaat en de onderdrukte naties en onderdrukte volkeren, voorzitter van de Centrale Comité van de Communistische Partij van China. voorzitter van de Militaire Commissie van het Centrale Comité van de Communistische Partij van China, en erevoorzitter van het Nationale Comité van de politieke raadgevende Chinese volksconferentie is op 00.10 u. op 9 sept. overleden als gevolg van een verergering van zijn ziekte en ondanks alle behandeling, hoewel hem intensieve medische zorg op elke manier gegeven was nadat hij ziek geworden was.

Voorzitter Mao Tse-toeng was de oprichter en wijze leider van de Communistische Partij van China. van het Chinese Volksbevrijdingsleger en de Volksrepubliek China. Voorzitter Mao leidde onze partij in het leveren van een langdurige, intense en complexe strijd tegen de rechtse en ,,linkse" opportunistische richtingen in de partij, waarin hij de opportunistische richtingen versloeg. die werden nagestreefd door Tsjen Thoe-hsiu, Tsjoe Tsjioe-pai, Li Li-san. Lo Tsjang-lung, Wang Ming, Tsjang Koeo-tao, Kao Kang, Jao Sjoe-sjih en Feng Teh-hoeai en wederom, gedurende de grote proletarische culturele revolutie. triomfeerde over de contra-revolutionaire revisionistische richting van Lioe Sjao-tsji, Lin Piao en Teng Hsiao-ping, aldus onze partij in staat stellend om voortdurend in de klassenstrijd en de strijd tussen de twee richtingen zich te ontwikkelen en te groeien. Aangevoerd door voorzitter Mao heeft zich de Communistische Partij van China langs een kronkelig pad ontwikkeld tot een grote. roemrijke en juiste marxistisch-leninistische partij, die vandaag het leiderschap uitoefent over de Volksrepubliek China.

Gedurende de periode van de nieuw-democratische revolutie heeft voorzitter Mao, in overeenstemming met de universele waarheid van het marxisme-leninisme en door het te combineren met de concrete praktijk van de Chinese revolutie, op creatieve wijze de algemene richting en algemene politiek van de nieuw-democratische revolutie neergelegd, het Chinese Volksbevrijdingsleger gesticht en uiteengezet, dat het grijpen van de politieke macht met gewapend geweld in China alleen kon worden bereikt door het volgen van de weg van het bouwen van bases op het platteland. waarbij het platteland gebruikt wordt om de steden te omsingelen en de steden uiteindelijk te veroveren, en niet langs enigerlei andere weg. Hij leidde onze partij, ons leger en de volkeren van ons land door gebruik te maken van de volksoorlog om de reactionaire heerschappij van imperialisme, feodalisme en bureaucratisch kapitalisme omver te werpen en de grote victorie van de nieuw-democratische revolutie te winnen en. de Volksrepubliek China te stichten. De overwinning van de Chinese volksrevolutie, geleid door voorzitter Mao, veranderde de situatie in het Oosten en in de wereld en baande de weg voor de zaak van de bevrijding van de onderdrukte naties en onderdrukte volkeren.

In de periode van de socialistische revolutie vatte voorzitter Mao alomvattend de positieve zowel als de negatieve ervaring van de internationale communistische beweging semen, analyseerde hij doordringend de klasse-verhoudingen in de socialistische maatschappij en zette hij uiteen, voor de eerste maal in de geschiedenis van de ontwikkeling van het marxisme, dat er nog klassen en klassenstrijd zijn, nadat de socialistische transformatie van het eigendom van de middelen van produktie in hoofdzaak is voltooid, trok hij

Weekblad 45ste jaargang No 2350. pag 28255-28270

Mao (l.) en Tsjang Kai-sjek in 1946

de wetenschappelijke conclusie. dat de bourgeoisie middenin de communistische partij zit, bracht hij de grote theorie naar voren, van het voortzetten van de revolutie onder de dictatuur van het proletariaat en legde hij de fundamentele richting neer van de partij voor de hele historische periode van het socialisme.

Geleid door de proletarische revolutionaire richting van voorzitter Mao hebben onze partij, ons leger en de volkeren van ons land hun triomfantelijke opmars voortgezet en grote overwinningen in de socialistische revolutie en de socialistische opbouw gegrepen, in het bijzonder in de grote oroletarische culturele revolutie met het' kritiseren van Lin Piao en Confucius en met het kritiseren van Teng Hsiao-ping en met het afwijzen van de rechtse deviationistische poging tot het herzien van juiste vonnissen.

Het schragen van het socialisme en het consolideren van de dictatuur van het proletariaat in de Volksrepubliek China, een land met een reusachtig grondgebied en een talrijke bevolking. is een grote bijdrage van wereldhistorische betekenis, die voorzitter Mao gaf aan het huidige tijdperk; tegelijkertijd heeft deze nieuwe ervaring geleverd aan de internationale communistische beweging in het bestrijden en verhinderen van revisionisme, het consolideren van de dictatuur van het proletariaat, het voorkomen van een kapitalistische restauratie en de opbouw van het socialisme.

Alle overwinningen van het Chinese volk zijn bereikt onder de leiding van voorzitter Mao; zij zijn alle grote overwinningen voor het maotsetoengdenken. De uitstraling van het maotsetoengdenken zal voor immer de weg van de vooruitgang van het Chinese volk verlichten.

Voorzitter Mao Tse-toeng vatte de revolutionaire praktijk in de internationale communistische beweging samen, bracht een reeks wetenschappelijke stellingen naar voren, verrijkte de theoretische schatkamer van het marxisme en gaf de richting aan voor de strijd van het. Chinese volk en de revolutionaire volken in de hele wereld.

Met de grote stoutmoedigheid en visie van een proletarisch revolutionair nam hij in de internationale communistische beweging het initiatief tot de grote strijd om het moderne revisionisme, met de Sowjet revisionistische renegatenkliek als harde kern, te kritiseren, bevorderde hij de krachtige ontwikkeling van de zaak van de wereldwijde proletarische revolutie en de zaak van de volkeren van alle landen tegen het imperialisme en het hegemonisme en stuwde hij de geschiedenis van de mensheid voorwaarts

Voorzitter Mao Tse-toeng was de grootste marxist van de huidige tijd. Gedurende meer dan een halve eeuw, uitgaande van het principe van het integreren van de universele waarheid van het marxisme-leninisme met de concrete praktijk van de revolutie, erfde, verdedigde en ontwikkelde hij het marxisme-leninisme in de langdurige strijd tegen de klasse-vijanden in binnen- en buitenland, zowel in a's buiten de partij en schreef hij een buitengewoon briljant hoofdstuk in de geschiedenis van de beweging van de proletarische revolutie.

Hij wijdde al zijn energie gedurende zijn ganse leven aar, de bevrijding van het Chinese volk. aan de emancipatie van de onderdrukte naties en onderdrukte volken op de hele wereld en aan de zaak van het communisme. Met de grote vastbeslotenheid van een proletarisch revolutionair leverde hij een hardnekkige strijd tegen zijn ziekte, ging hij voort met leiding te geven aan het werk van de hele partij. het hele leger en de hele natie gedurende zijn ziekte en vocht hij tot zijn laatste adem.

De luisterrijke bijdragen, die hij gaf aan het Chinese volk, het internationale proletariaat en de revolutionaire volken var. de hele wereld, zijn onsterfelijk. Het Chinese volk en de revolutionaire volken op de hele wereld houden van nem vanuit de grond van hun harten en hebben grenzeloze bewondering en eerbied voor hem Her. overlijden van voorzitter Mao Tse-toeng is een onschatbaar verlies voor onze partij, ons leger en de volken van alle nationaliteiten in ons land, voor het uiternationale proletariaat en de revolutionaire volken van alle landen en voor de internationale communistische beweging Zijn overlijden zal stellig immens verdriet uitlokken in de harten van de volken van ons land en de revolutionaire volken van alle landen Het Centrale Comité van de Communistische Partij van China doet een beroep op de hele partij, het hele leger en de volken van alle nationaliteiten in het land om hun ver-

Mao (l) in Moskou in 1949 bij de 70-ste verjaardag van Stalin (r)

driet vastbesloten om te zetten in kracht Wij moeten de zaak voortzetten, die door voorzitter Mao is achtergelaten, en hardnekkig voortgaan met de klassenstrijd als de centrale kwestie te nemen, ons houden aan de fundamentele richting van de partij en volharden in het voortzetten van de revolutie onder de dictatuur van het proletariaat

Wij moeten de zaak voortzetten, die door voorzitter Mao is achtergelaten en de gecentraliseerde lei ng van de partij versterken, vastbesloten de eenheid en verenging van de partij schragen en ons nauw scharen om het Centrale Comité van de partij Wij moeten ideologisch en organisatorisch de opbouw van de partij versterken in de loop van de strijd tussen de twee richtingen en vastbesloten het principe toepassen van de drie-in-één combinatie van de ouderen, de mensen van iniddelbare leeftijd en de jongeren, in overeenstemming met de vijf vereisten voor het grootbrengen van opvolgers voor de zaak van de proletarische revolutie

Wij moeten de zaak voortzetten. die door voorzitter Mao is achtergelaten en de grote eenheid consolideren van de volken van alle nationaliteiten onder de leiding van de werkende klasse en gebaseerd op het bondgenootschap van arbeiders en boeren, de kritiek op Teng Hsiao-ping verdiepen, de strijd voortzetten om rechtse deviationistische pogingen af te weren om juiste vonnissen te herzien, de overwinningen van de grote proletarische culturele revolutie consolideren en ontwikkelen, enthousiast de socialistische nieuwe dingen steunen, burgerlijk rechts inperken, en de dictatuur van het proletariaat in ons land verder consolideren Wij zouden moeten voortgaan met het ontplooien van de drie grote revolutionaire bewegingen van klassenstrijd, strijd voor de produktie en wetenschappelijke experimenten, ons land opbouwen op een onafhankelijke manier en met het initiatief in onze eigen handen, door middel van vertrouwen op ons zelf, harde strijd, ijver en spaarzaamheid, en ons volledig inzetten, onze doelen hoog stellen, en grotere, snellere, betere en meer economische resultaten bereiken bij de opbouw van het socialisme

Wij moeten de zaak voortzetten. die door voorzitter Mao is achtergelaten en vastbesloten zijn richting toepassen in de opbouw van het leger, de opbouw van het leger versterken, de opbouw van de militie versterken, het op een oorlog voorbereid zijn versterken, onze waakzaamheid verhogen, en op alle tijden klaar staan om enigerlei vijand te vernietigen die het waagt binnen te vallen Wij rijn vastbesloten om Taiwan te bevrijden

Wij moeten de zaak voortzetten, die door voorzitter Mao is achtergelaten en voortgaan met het resoluut uitvoeren van boorzitter Mao's richting en politiek in buitenlandse zaken Wij moeten het proletarisch internationalisme aanhangen, de eenheid tussen onze partij en de echte marxistisch-leninistische partijen en organisaties op de hele wereld versterken de eenheid tussen de volken ban ons land en de volken van alle andere landen, in het bijzonder die van de derde wereldlanden, versterken, ons verenigen met al de krachten in de wereld, die verenigd kunnen worden, en de strijd tegen het imperialisme, het sociaal-imperialisme ei1 het moderne revisionisme tot het einde toe voeren Wij zullen nimmer streven naar hegemonie en zullen nimmer een supermogendheid ziin

Wij moeten de zaak voortzetten die door voorzitter Mao is achtergelaten en ijverig marxisme - leninisme - maotsetoengdenken bestuderen, ons toeleggen op de studie van werken van Marx, Engels, Lenin en Staliii en werken van voorzitter Mao, vechten voor de volledige omverwerping van de bourgeoisie en alle andere uitbuitende klassen, voor de vestiging van de dictatuur van het proletariaat in plaats van de dictatuur van de bourgeoisie en voor de triomf van het socialisme over' het kapitalisme, en er naar streven om ons land op te houwen tot een machtige socialistische staat. en steeds grotere bijdragen leveren aan de mensheid en het uiteindelijke doel van het communisme verwerkelijken.

Lang leve het onoverwinnelijke marxisme-leninisme-niaotsetoengdenken !

Lang leve de grote, roemrijke en juiste Communistische Partij van China!

Eeuwige roem aan de grote leider en leraar voorzitter Mao Tse-toeng!

Commentaar

In de internationale pers is het overlijden van Mao Tse-toeng uitvoerig becommentarieerd. Als voorbeeld volgt hier het commentaar van de *NZZ* van 12/13-9-'76.

Na alle commentaren op Mao en zijn unieke grootheid, moet nu wel de vraag opkomen wat wordt er van China? Hoe ook gesteld, op zo'n vraag krijgt men voorlopig geen antwoord Niets lijkt daar zeker Rivaliteitsstrijd tussen mogelijke opvolgers is niet uit te sluiten, temeer omdat Mao's verdwijnen samenvalt met politiek ruw weer, tijdens een scherpe controverse over maatschappelijke en economische fundamentele problemen die een gezaghebbend antwoord vereisen Zoiets kan gemakkelijk tot een richtingsstrijd, met de orthodoxie als inzet, ontaarden Wie moet het geweldige gat in het leerambt opvullen?

Het gezag van een Mao laat zich niet zomaar overplanten naar een opvolger Kunnen partij en volk evenwel aan de autoriteit ontwend worden in welks ban zij nu al een generatie lang hebben verkeerd?

De continuiteit is dus niet verzekerd Maar heeft Mao het zo ook niet gewild? Hij immers heeft altijd weer zodanig gehamerd op de permanente Revolutie, dat een testament met richtlijnen inderdaad slecht daarbij paste. Heeft hij dit vacuum dus gewild? Of had hij niet meer de kracht oni het af wenden? Kon hij de dialectische ontwikkeling voor de toekomst niet a priori vastleggen, met het risico dat het anders gaat lopen dan hij, Mao zou hebben gewenst? Nu behoeft het niet te gaan zoals Japanse Chinakenners wel speculeren, als zij een verval van China verwachten, een periode van war lords Natuurlijk, veel is mogelijk, maar men kan ook wel iets inbrengen tegen de waarschijnlijkheid dat China nu juist de nationale verworvenheid van Mao's revolutie-oorlogen zou prijsgeven het herstel van de Chinese staat met centraal gezag, rnet waardigheid en met de eerste aanzet tot waarlijke macht in de wereld

Andere vradg is die naar de handelingsbekwaamheid van China in de naaste toekomst Voor het Westen is dat nogal belangrijk Mao's China was voor Moskou een trauma. een druk, die de Russen tot matiging versus het Westen noopte

Nixons toenadering tot Peking heeft Moskou terstond genoopt tot een toenadering tot Washington, en de Russische dententepolitiek in Europa had zeker ook met de irrationele vrees van Moskou voor Mao's China te maken Een zwak. innerlijk verscheurd China zou Moskou de rugdekking geven, nodig voor een hardere aanpak van Oost-Europa, iets waarvan Roemenie de eercte symptomen al heeft ondervonden

In een volgende aflevering zullen wij op het overlijden van voorzitter Mao nader ingaan; dan volgt ook een biografie. *(NZZ*, Le Monde, *Peking Review*. *NRC/H'blad)*

Mao bij zijn laatste openbare verschijning t g v het bezoek van minister-president Ali Bhoetto van Pakistan op 27 mei van dit laar

WEST-EUROPA

BELGIË

BELASTINGAANGIFTE ARTSEN HONORARIUM

Minister van financiën De Clercq heeft de artsen verplicht van 1 sept. af het geïnde ereloon te vermeiden op het getuigschrift, dat aan de patiënt wordt overhandigd en waarmee deze laatste voor de terugbetaling naar het ziekenfonds gaat. De minister zei een betere controle op de belastingaangifte van de dokters te beogen.

De syndicale artsenkamers hebben direct tegen de beslissing geprotesteerd, en hun leden aangeraden het vakje voor de fiscale vermelding blanco te laten. De artsenkamers voeren o.m. aan dat — ten gevolge van de ministeriële richtlijnen — het ziekenfonds voortaan zou optreden als belastingcontroleur. Zij hebben aangekondigd verhaal in te dienen bij de raad van state

Het scherpste protest ging uit van de syndicale artsenkamers, voorgezeten door dr. Wynen, die de bijeenroeping van ,,een staten-generaal van de geneeskunde" voor 9 okt. aankondigden, en hun leden verzochten een ,,stiptheidsactie" te beginnen, die leidt tot het beoefenen van een dure geneeskunde, wat de ziekteverzekering verplicht tot hogere uitgaven. Ook werd gedreigd met een verhoging van de erelonen met 10%.

Het beheerscomité van het RIZIV heeft op 6 sept. de richtlijnen van de minister onderschreven, maar tevens beslist dat tijdens een overgangsperiode, die tot einde juli 1977 kan duren, de ziekenfondsen de medische zorgen mogen vergoeden op eenvoudige voorlegging van het huidige doktersgetuigschrift, zonder fiscale strook. In de overgangsperiode zou dan — zo werd door vertegenwoordigers van de meer gematigde artsenkamers gevraagd — het belastingdossier van het artsenkorps nader besproken worden

NIEUWE BURGEMEESTER VAN ANTWERPEN

M.i.v. 6 sept. werd Fr. Detiège benoemd tot burgemeester van Antwerpen. Hij volgt L. Craeybeckx op, die op 25 juni overleed.

Frans Detiège werd geboren op 22 dec. 1909 te Antwerpen Hij behaalde het licentiaat in de handelswetenschappen en werkte van 1930 tot 1947 op de redactie van de socialistische Volksgazet. (De krant verscheen niet onder de bezetting.) In 1938 werd hij socialistisch gemeenteraadslid van Antwerpen Hij was kamerlid van 1946 tot 1974. Sedert 1947 was hij ononderbroken lid van het Antwerpse schepencollege.

Detiège is de derde opeenvolgende socialistische burgemeester van Antwerpen, na Camille Huysmans en L. Craeybeckx. Het is de eerste maal sedert 70 jaar dat opnieuw een geburen Antwerpenaar burgemeester wordt

MARABOUT

De Franse uitgeversmaatschappij Hachette heeft 50% gekocht van de aandelen van de grote Belgische uitgeverij Marabout te Verviers.

Opgericht in 1949, geraakte Marabout omstreeks 1970 in financiële moeilijkheden. In 1975 kocht de groep Brussel-Lambert alle aandelen op van de eigenaars-stichters. De helft daarvan wordt nu afgestaan aan Hachette.

STUDIE UITBOUW ZEEBRUGGE

De kabinetsraad heeft op 10 sept. de studie voor de uitvoering van het raamcontract voor de uitbouw van de haven van Zeebrugge toegewezen aan het consortium Zeebouw-Zeeland. De groep bestaat uit de Belgische Betonmaatschappij, L. L. & N. de Meyer, CFE, Pieux Franki en de grote Belgische baggermaatschappijen Dredging International, De Cloedt en De Nul; ook de Nederlandse baggergroep Bos-Kalis behoort tot het consortium.

Het is de eerste maal in België dat een opdracht die betrekking heeft op een uitgave van vele miljarden, wordt toegekend via het stelsel van het raamcontract.

De aanvang van het werk in de haveil van Zeebrugge wordt verwacht tegen midden 1077 Zeebrugge moet tegen 1981 uitgerust zijn om de LNG-tankschepen met Algerijns aardgas te ontvangen

NEDERLAND

BELEIDSVOORNEMENS KOSTENBEPERKING VOLKSGEZONDHEID

Staatssecretaris Hendriks van volksgezondheid en milieuhygiëne heeft op 13 sept. de TK een nota toegezonden, waarin hij beleidsvoornemens bekend maakte om te komen tot een afremming van de kostenstijging bij de gezondheidszorg. Het gaat hierbij om een kostenbeperking, die past in het kader van de eenprocentoperatie (pag 408/1 e.v.)

Twee nieuwe wetsontwerpei?, waarvan een betrekking heeft op de planning en spreiding van de gezondheidszorgvoorzieningen en het andere een regeiing bevat voor alle honoraria en tarieven in de gezondheidszorg, worden in de brief aangelrondigd. Deze komende wetten zuilen een beter beleid ten aanzien van de kostenbeheersing mogelijk maken

Voor de meer incidentele maatregelen heeft de staatssecretaris mede gebruik gemaakt van een advies van de Ziekenfondsraad inzake kostenbeheersing en van het rapport van Sc commissie Becht over het functioneren van de wettelijke ziektekostenverzekering

Onder de maatregelen die op korte termijn tot beperking van de kostenstijging zullen leiden valt vooreerst ie noemen het afremmen van de functieuitbreiding binnen de ziekenhuizen De ziekenhuizen mogen zonder toestemmmg van de staatssecretaris geen nieuwe categorieen van specialisten en daarmee verband houdende faciliteiten in hun dienstverleningspakket opnemen Bij het toestemmingsbeleid zullen plannings- en kostencriteria een belangrijke rol spelen

Daarnaast zal het verder inkrimpen van de beddencapaciteit intensief worden voortgezet, hetgeen naar de verwachting in 1980 zal leiden tot een capaciteit van 5 bedden per 1000 inwoners in plaats van de huidige 5,6 bedden per 1000 inwoners Voorts zullen de richtlijnen voor de exploitatie van de inrichtingen voor gezondheidszorg voorshands niet mogen worden verruimd

De staatssecretaris ontvouwt in zijn brief nieuwe gedachten over de wijze waarop het uitoefenen van controle op de verstrekkingen aan de verzekerden en op de declaraties van de medische en andere beroepsbeoefenaren in de gezondheidszorg kan worden verbeterd Bevorderd zal worden dat regionale controle-organen worden opgericht door ziekenfondsen en particuliere ziektekostenverzekeraars gezamenlijk Ook het door de Ziekenfondsen, de medische specialisten en de ziekenhuizen te ontwikkelen overleg per ziekenhuis zal naar verwachting bijdragen aan de kostenafremming

In aansluiting op het rapport van de commissie Becht heeft de staatssecretaris zich gewend tot de diverse landelijke organisaties van de ziekenfondsen en van de beroepsbeoefenaren en inrichtingen voor gezondheidszorg met het dringende verzoek om spoedig model-overeenkomsten te sluiten zoals die verlangd worden in de Ziekenfondswet en A W.B Z

Tenslotte zullen de verstrekkingen op grond van de Ziekenfondswet en A W B Z nader worden bezien waarbij onder meer binnen afzienbare tijd een beperking van het aantal geneesmiddelen per recept en een maximale periode van voorschrijven van geneesmiddelen zullen gaan gelden (Ministerie van volksgezondheid en milieuhygienei

SPORT

OLYMPISCHE SPELEN 1976

De 12de Olympische Winterspelen werden van 4-15 febr. 1976 in het Oostenrijkse Innsbrück gehouden Hier hadden ook in 1964 de 9de Winterspelen plaats gevonden.
Aan de 12de spelen werd deelgenomen door ong 1500 sportlieden uit 37 landen.
De 21ste Olympische Zomerspelen vonden van 17 juli-1 aug. plaats in het Canadese Montreal. De Spelen waren op het IOC-congres van mei 1970 in Amsterdam aan Montreal toegewezen, tegen de concurrentie van o.m. Moskou (dat de Speien var, 1980 gaat organiseren) en Los Angeles, o.m. op grond van de belofte van de burgemeester van Montreal, Jean Drapeau, dat zijn stad ,,eenvoudige spelen" zou organiseren.
Toen met de bouw van de Olympische outillage begonnen werd. bleek al snel, dat het financieringsplan dat de stad had opgesteld, irreëel was. Bovendien werden de kosten extra opgedreven als gevolg van voortdurende stakingen van de bouwarbeiders alsmede van de aanhoudende inflatie Dit leidde er toe dat het bestuur van de provincie Quebec, waarin Montreal ligt, de verantwoordelijkheid voor de Olympische Spelen overnam en de stad Montreal onder curatele stelde

Kwestie-Taiwan

Kort voor de opening van de Olympische Spelen brak een conflict uit tussen de Canadese regering en het IOC
Aanleiding tot het uitbreken van het conflict was de kwestie van deelname aan de Spelen door sportlieden afkomstig uit Taiwan De Taiwanese delegatie wilde deelnemen onder de naam „Republiek China" en werd hierin door het IOC gesteund. De Canadese regering wilde dit echter niet toestaan. Canada onderhoudt goede betrekkingen met de Volksrepubliek China. om op commercieel gebied (graanleveranties) en wilde die niet in gevaar brengen; de Volksrepubliek ziet het eiland Taiwan ais een provincie van China
Het IOC verweet de Canadese regering. dat dit standpunt pas op 28 mei van dit jaar was meegedeeld. De Canadezen beweerden. dat het IOC eerder geïnformeerd was
Verder wees het IOC er op, dat Canada in 1969 alle voorwaarden voor liet organiseren van de Spelen had geaccepteerd Was het IOC toen ingelicht over dit Canadese standpunt, dan zou het de voorkeur gegeven hebben aan Moskou of Los Angeles.
Het IOC vergaderde op 13 juli o.m over dit probleem en besloot toen aan de Canadese wens toe te geven Voorgesteld werd Taiwan aan de Spelen te laten deelnemen onder de vlag en de hymne van het IOC. als gast van het IOC. Als gevolg hiervan besloot het Olympisch Comité: van Taiwan op 14 juli af te zien van deelname aan de Spelen.
Daarop deed de Canadese premier Trudeau nog de concessie, dat Taiwan met eigen vlag en volkslied aan de Spelen zou deelnemen, maar zonder de naam Republiek China te gebruiken. Dit denkbeeld werd door de Taiwanese delegatie in het IOC op 15 juli echter afgewezen

IOC-voorzitter Lord Killanin (achter) wordt ondervraagd op een vergadering van het IOC Links op de voorgrond vice-voorzitter Wille Daume

Boycot *Afrikaanse landen*

Op 15 juli bereikte het IOC een brief van een aantal Afrikaanse landen, waarin met een boycot van de Spelen gedreigd werd als Nieuw-Zeeland niet van deelname aan de Spelen zou worden uitgesloten. Reden voor dit dreigement was, dat een Nieuwzeelands rugbyteam eerder dit jaar een tournee door Zuid-Afrika gemaakt had.
In de brief van de Afrikaanse staten werd gezegd, dat de ,,samenwerking op sportief gebied van Nieuw-Zeeland met het racistische Zuid-Afrika ondanks de mondiale veroordeling van dergelijke sportieve banden" veroordeeld werd. De brief maakte verder duidelijk, dat de Afrikaanse landen .,geen andere vreedzame manier van protest tegen de houding van Nieuw-Zeeland zien dan het IOC te vragen Nieuw-Zeeland van deelneming aan de Spelen uit te sluiten".
..Indien het IOC deze menselijke oproep negeert," zo ging de brief verder, ,. zullen de nationale Olympische Comités van de respectieve Afrikaanse landen zich het recht voorbehouden hun deelneming aan de Spelen te herzien."
Vrijwel alle Afrikaanse landen hebben aan de oproep tot boycot gevolg gegeven, toen het IOC de eis tot uitsluiting van Nieuw-Zeeland niet wilde inwilligen. Alleen Senegal en Ivoorkust bleven in Montreal vertegenwoordigd.

SU dreigt met terugtrekking *i.v.m. defectie*

De delegatieleiders van de SU hebben op 30 juli gedreigd, dat de SU niet meer aan de laatste dagen van de Spelen zou deelnemen, indien de 17-jarige schoonspringer Sergei Nemtsanow niet snel in het Olympische dorp zou worden teruggebracht.
Nemtsanow was op 29 juli naar Ottawa gevlucht om daar politiek asiel aan te vragen.
De Sowjet-delegatie heeft haar dreigement niet gerealiseerd. nadat

het IOC gevraagd had geen extreme maatregelen te nemen.
Overigens is Nemtsanow op 19 aug. weer naar de SU teruggekeerd.
Wel hebben nog vijf Roemeense atleten en een journalist uit Ethiopië gedurende en na de Spelen asiel in Canada aangevraagd

Karamanlis stelt voor de Spelen steeds in Griekenland te houden

De Griekse premier Karamanlis heeft in een brief aan de voorzitter van het IOC, lord Killanin, het voorstel gedaan na 1980 de Spelen alleen nog in Griekenland te houden. zo werd op 31 juli bekend

Karamanlis schreef, dat het niet alleen symbolisch zou zijn, maar dat ,,de Spelen zich zouden kunnen ontdoen van alle valse elementen, die steeds zijn toegenomen en het evenement met verval bedreigen"

Volgens Karamanlis hadden de gebeurtenissen in Montreal de moeilijkheden nog meer aan de oppervlakte gebracht. ,,Deze gebeurtenissen, die hebben geleid tot het terugtrekken van bepaalde landen, hebben bewezen dat het puur idealistische doel door politieke en zelfs racistische strijd wordt overschaduwd." aldus de Griekse premier

,.Griekenland biedt zich niet alleen aan vanuit een historisch en fysisch oogpunt, maar wil zich inspannen voor een volledig succes. De realisering ervan zou een nieuwe dimensie geven en een nieuw prestige geven aan het Olympische ideaal.

Ik ben ervan overtuigd, dat vele landen dit voorstel steunen, dat is ontstaan uit, vertrouwen in de universele waarde van het Olympische ideaal. De Olympische Spelen van thans betekenen niet, zoals dat in het oude Olympia het geval was. en ook moest zijn, een waar bestand tussen de volken. Erger nog, de conflicten en geschillen van mening tussen heil schijnen heviger te worden", aldus de Griekse premier.

Bij de Winterspelen was de verdeling van de medailles over de deelnemende landen als volgt:

	goud	zilver	brons
SU	13	6	8
DDR	7	5	7
VS	3	3	4
Noorwegen	3	3	1
BRD	2	5	3
Finland	2	4	1
Oostenrijk	2	2	2
Zwitserland	1	3	1
Nederland	1	2	3
Italie	1	2	1
Canada	1	1	1
Engeland	1	—	
Tsjechoslowakije		1	—
Liechtenstein	—	—	2
Zweden	—	—	
Frankrijk	—	—	1

Kornelia Ender uit de DDR won bij het zwemmen vier gouden en eén zilveren medaille Zij was daarmee de meest succesrijke zwemster

De verdeling van de medailles over de deelnemende landen bij de Zomerspelen geeft het volgende beeld te zien:

	goud	zilver	brons
Sowjet-Unie	47	43	35
Oost-Duitsland	40	25	25
Verenigde Staten	34	35	25
West-Duitsland	10	12	17
Japan	9	6	10
Polen	8	6	11
Bulgarije	7	8	9
Cuba	6	4	3
Roemenië	4	9	14
Hongarije	4	5	12
Finland	4	2	0
Zweden	4	1	0
Groot-Brittannie	3	5	5
Italie	2	7	4
Joego-Slavië	2	3	3
Frankrijk	2	2	5
Tsjechoslowakije	2	2	4
Nieuw-Zeeland	2	1	1
Zuid-Korea	1	1	4
Zwitserland	1	1	2
Noord-Korea	1	1	0
Noorwegen	1	1	0
Jamaica	1	1	0
Denemarken	1	0	2
Mexico	1	0	1
Trinidad	1	0	0
Carada	0	5	6
België	0	3	3
Nederland	0	2	3
Portugal	0	2	0
Spanje	0	2	0
Australie	0	1	4
Iran	0	1	1
Venezuela	0	1	0
Mongolie	0	1	0
Brazilie	0	0	2
Porto Rico	0	0	1
Thailand	0	0	1
Bermuda	0	0	1
Pakistan	0	0	1
Oostenrijk	0	0	1

Jean-Claude Ganga, secretaris-generdal van de Opperste Sportraad van Afrika, op een persconferentie in Montreal op 19 juli Hij kondigt het vertrek aan van de nog aanwezige Afrikaanse delegaties

MEDAILLEVERDELING WINTERSPELEN

ALPINE NUMMERS	Goud	Zilver	Brons
Heren			
Reuzenslalom	H Hemmi (Zwits) 3 26 97	E, Good (Zwits.) 3.27.17	I Stenmark (Zwed) 3 27 41
Slalom	P Gros (Italië) 2 03 29	G. Thöni (Italië) 2.03.73	W Froinmelt (Liechtenst) 2 04 28
Afdaling	F Klammer (Oostenr) 1 45 73	B Russi (Zwits.) 1.46 Oh	H Plank (Italië) 1 46 59
Dames			
Reuzensalom	K. Kreiner (Can.) 1.29.13	H Mittei maier (BRD) 1 29 25	D Debernard (Frankrijk) 129.95
Slalom	R Mittermaier (BRD) 1 30 54	C Giordani (Italië) 1 30 87	H Wenzel (Liechtenstein) 1 32 20
Afdaling	H Mittermaier (BRD) 1 46 16	H Totschnig (Oostenrijk) 1 46 68	C Nelson (USA) 1 47 50
NOORDSE NUMMERS			
Heren			
15 km.	N. Bajukow (USSR) 43.58.47	E. Beljajew (USSR) 44.01.10	A. Koivisto (Finl.) 44.19.25
30 km	S. Saweljew (USSR) i 30 29.38	W Koch (USA) 1.30.57.84	I. Garanin (USSR) 1.31.09.29
50 km	I Formo (Noorw) 2 37 30 05	G-D Klause (DDR) 2 38 13 21	B Sòdergren (Zweden) 2 39 39 21
4 x 10 km	1 Finland (Pitkanen, Mieto Teurajärvi, Koivisto) 2.07 59 72	2 Noorwegen (Tyldum Sagstuen, Formo, Martinseni 2 09 58 36	3 USSR (Beljajew, Bajukow, Saweljew, Garanin) 2 10 51 46
Combinatie	U Wehling (DDR! 423 39 p	U Hettich (BRD) 418 90 p	K Winkler (DDR) 417 47 P
BIATHLON			
Individueel	N. Kruglow (USSR) 1.14.12.26	H. Ikola (Finland) 1.15.54.10	A Elisarow (USSR) 1 16 05 57
BIATHLON			
Landenklassement	USSR (Elisarow, Bjakow, Kruglow, Tichonowi 1.57.55.64	Finland (Flöjt Saira, Suutarinen, Ikola) 2 01 45 58	DDR (Menz, Ulrich, Beer, Geyer) 2.04.08.61
70 in. schans	H.-G. Aschenbach (DDR) 84.5/82.0 252.0 p.	J Dannenberg (DDR) 83 5/82 5 246.2 p	K. Schnabl (Oostenrijk) 82.5/81.5 242.0 p.
90 m schans	K. Schnabl (Oostenrijk) 97.5/97.0 234.8 p.	T. Innauer (Oostenrijk) 102 5/91 0 232 9 p	H. Glass (DDR) 91.0/97.0 221.7 p.
Dames			
5 km	H Takalo (Finland) 15 48 69	R. Smetanina (USSR) 15.49.73	N. Baldichewa (USSR) 16.12.82
10 kni	R Smetanina :USSR! 30.13.41	H. Takalo (Finland) 30.14.28	G. Kulakowa (USSR) 30.38.61
4 x 5 km	USSR (Baldichewa, Amosowa, Smetanina. Kulakowa) 1.07.49.75	Finland (Suihkonen, Kajosmaa, Kuntola, Takalo) 1.08.36.57	DDR (Debertshàuser, Krause, Petzold, Schmidt) 1 09.57.95
HARDRIJDEN			
Heren			
500 m	E Kulikow (USSR) 39 17 OR	W. Muratow (USSR) 39.25	D Immerfall (USA) 39.54
1000 m	P Mueller (USA) 1 19 32 OR	J. Didriksen (Noorw.) 1.20.45	W Muratow (USSR) 1.20.57 (in 1976 voor het eerst op het programma
1500 m	E. Storholt (Noorwegen) 159.38 OR	J Kondakow (USSR) 1.59.97	H. v. Helden (Nederland) 2.00.87
5000 m	S Stensen (Noorw) 24 28	P. Kleine (Nederl.) 7.26.47	H. v. Helden (Nederland) 7.26.54
10 000 m	P Kleine (Nederland) 14 50.59 OR	S. Stensen (Noorw.) 14.53.30	H. v. Helden (Nederland) 15.02.02
Dames			
500 m	Y Young (USA) 42 76 OR	C Priestner (Canada) 43 12	T Awerina (USSR) 43.17
1000 m	T Awerina (USSR) 1 28 43 OR	L Poulos (USA) 1 28 57	S Young (USA) 1.29.14
1500 m	G Stepanskaja (USSR) 2.16.58 OR	S Young (USA) 2 17.06	T. Awerina (USSR) 2.17.96
3000 m	T Awerina (USSR) 4 45 19 OR	A. Mitscherlich (DDR) 4.45.23	L. Korsmo (Noorw.) 4.45.24
KUNSTRIJDEN			
Heren	J. Curry (Engeland) pc 11.0 - 192.74 p.	W. Kowalew (USSR) pc 28.0 - 187.64 p	T. Cranston (Canada) pc. 30.0 - 187.38 p.

	Goud	Zilver	Brons
Dames	D. Hamill (USA) pc 9.0 - 193.80 p.	D. de Leeuw (Nederland) pc 20.0 - 190.24 p.	C. Errath (DDR) pc 28.0 - 188.16 p.
Paren	I. Rodnina/A. Saizew (USSR) pc 9.0 - 140.54 p	R. Kermer/R. osterreich (DDR) pc 21.0 - 136,35 p.	M. Gross/U. Kagelmann (DDR) pc 34.0 - 134.57 p
IJsdansen	L Pachomowa/A Gorschkow (USSR) pc 9 0 - 209 92 p	I. Moisejewa/A. Minenkow (USSR) pc 20.0 - 204.88 p.	C O Connor/J. Millns (USA) pc 27.0 - 202 64 p (In 1976 voor het eerst op het programma)
BOBSLEEËN			
Twee-persoons	DDR (M. Nehmer/ B. Germeshausen) 3.44.42	BRD (W. Zimmerer/M Schumann) 3.44.99	Zwitserl. (E. Schärer/J Benz) 3.45.70
Vier-persoons	DDR (M. Nehmer, J. Babok, B. Germeshauseri, B. Lehmann) 3 40.43	Zwitserl. (E. Schärer, U. Bachli. R. Marti. J, Benz) 3.40.89	BRD (W. Ziminerer, P. Utzschneider, B. Bittner, M. Schuinann) 3.41.37
RODELEN			
Heren			
Een-persoons	(D. Gunther (DDR) 3.27.688	J. Fendt (BRD) 3.28.196	H. Rinn (DDR) 3.28.574
Twee-persoons	H. Rinn/N. Hahn (DDR) 1.25.604	H. Brandner/B. Schwarm (BRD) 1.25.889	R. Schmidt/F. Schachner (Oostenrijk) 1.25.919
Dames			
Een-persoon5	M Schumann (DDR) 2 50 621	U Rühröld (DDR) 2 50 846	E Demleitner (BRD) 2 51 056
IJSHOCKEY	Sowjet-Unie	Tsjechoslowakije	Bondsrepubliek Duitsland

MEDAILLEVERDELING ZOMERSPELEN

ATLETIEK	Goud	Zilver	Brons
Heren			
100 m	H. Crawford (Trinid.) 10.06	D. Quarrie (Jamaica) 10.08	W. Borsow (USSR) 10.14
200 m	D. Quarrie (Jamaica) 20.23	M. Hampton (USA) 20.29	D. Evans (USA) 20.43
400 m	A. Juantorena (Cuba) 44.26	F. Newhouse (USA) 44.40	H. Frazier (USA) 44.95
800 m	A. Juantorena (Cuba) 1.43.50 OR	I. Vandamme (Belg.) 1.43.86	R. Wohlhuter (USA) 1.44.12
1500 m	J. Walker (N.-Zeel.) 3.39.2	I. Vandamme (Belg.) 3.39.3	P.-H. Wellmann (BRD) 3.39.3
5000 m	L Viren (Finl) 13 24 8 OR	D. Quax (N.-Zeel.) 13.25.2	K.-P. Hildenbrand (BRD) 13.25.4
10 000 in	L Viren (Finl) 27 40 4	C. Lopez (Port.) 27.45.2	B. Foster (Eng.) 27.54.9
110 m horden	G Drut (Frankrijk) 13 30	A. Casanas (Cuba) 13.33	W. Davenport (USA) 13.38
400 m horden	E Moses (USA) 47 64 OR	M. Shine (USA) 48.69	E. Gawrilenkow (USSR) 49.65
3000 m steeple	A. Garderud (Zweden) 8.08.02 OR	B. Malinowski (Pol.) 8.09.11	F. Baumgartl (DDR) 8.10.36
4 x 100 m	USA (Giance, Jones, Hampton, Riddick) 38.33	DDR (Kokot, Pfeiffer, Kurrat, Thieme) 38.66	USSR (Aksinin, Koleschnikow, Silow, Borsow) 38.78
4 x 400 m	USA (Frazier, Brown, Newhouse, Parks) 2.58.7	Polen (Podlas, Werner, Jaremski, Pietrzyk) 3.01.4	BRD (Hofmeister, Krieg, Schmid, Herrmann) 3.02.0
20 km snelwandelen	D. Bautista (Mex.) 1.24.40 4	H.-P. Reimann (DDR) 1.25.13.7	P. Frenkel (DDR) 1.25.29.3
Marathon	W Cierpinski (DDR) 2 09 55 0	F Shorter (USA) 2.10.45.8	K. Lismont (Belg.) 2.11.12.6
Hoogspringen	J Wszola (Pol) 2,25 OR	G. Joy (Can.) 2.23	D. Stones (USA) 2.21
Verspringen	A Robinson (USA) 8 35	R. Williams (USA) 8.11	F. Wartenberg (DDR) 8.02
polsstokhoogspringen	T Slusarski (Pol) 5 50	A. Kalliomaki (Finl.) 5.50	D. Roberts (USA) 5.50
Hinkstapsprong	W Ssnanejew (USSR) 17 29	J. Butts (USA) 17.18	J. de Oliveira (Braz.) 16.90
Discuswerpen	M Wilkins (USA) 67 50 OR	W. Schmidt (DDR) 66.22	J. Powell (USA) 65.70
Kogelstoten	U Beyer (DDR) 21 05	E. Mirono (USSR) 21.03	A. Baryschnikow (USSR) 21.00
Speerwerpen	M. Nemeth (Hong) 94.58 OR	H. Siitonen (Finl.) 87.92	G. Megelea (Roem.) 87.16
Hamerwerpen	J Sedich (USSR) 77 52 OR	A. Spiridonow (USSR) 76.08	A. Bondartschuk (USSR) 75.48
Tienkamp	B Jenner (USA) 8618 p. OR	G. Kratschmer (BRD) 8411 P.	N. Awilow (USSR) 8368 p
Dames			
100 m	A Richter (BRD) 11.08	R. Stecher (DDR) 11.13	I. Helten (BRD) 11.17
200 m.	B Eckert (DDR) 22 37 OR	A. Richter (BRD) 22.39	R. Stecher (DDR) 22.47

	Goud	Zilver	Brons
400 m.	I Szewmska (Pol i 49 29 OR	C Brehnier (DDR) 50.51	E. Streidt (DDR) 30.55
800 m.	T Kasankina (USSR) 15494 OR	N Schtereva (Bulgarije) 1 55 42	E Zinn (DDR) 1.55,60
1500 m	T Kasankina (USSR) 4 05 5	G. Hoffmeister (DDR) 4.06 0	U. Klapezynski (DDR) 4 06.1
100 m. horden	J Schaller (DDR) 1277	T Anisimowa (USSR) 12 78	N. Lebedewa (USSR) 12.80
4 x 100 m	DDR (Oelsner, Stecher, Bodendorf, Eckert) 42 55 OR	BRD (Possekel, Helten, Richter, Kroniger) 42 59	USSR (Prorochenko, Maslakowa, Besfamilnaja, Anisimowa) 43,09
4 x 400 m.	DDR (Maletzki. Rohde. Streidt, Brehmer) 3.19 2 OR	USA (Sapenter, Ingram, Jiles, Bryant) 3 22 8	USSR (Klimowocha, Aksenowa, Sokolowa, Iljina) 3 24.2
Verspringen	A Voigt (DDR) 6 72	K McMillan (USA) 6.66	L Aifejewa (USSR) 6.60
Hoogspringen	R Ackermann (DDR) 193 OR	S Simeoni (Italië) 191	J Blagojeva (Bulgarije) 1 91
Discuswerpen	E. Schlaak (DDR) 6900 OR	M Vergova (Bulgarije) 67 30	G Hinzmann (DDR) 6684
Kogelstoten	I Christova (Bulgarije) 21 16 OR	N Tschiochowa (USSR) 20 96	H Fibingerova (Tsjechosl i 20 67
Speerwerpen	R Fuchs (DDR) 65 94 OR	M Becker (BRD) 64.70	K Schmidt (USA) 63.96
Vijfkamp	S Siegl (DDR) 4745 p	C Laser (DDR) 4745 p	B Pollak (DDR) 4740 p

ZWEMMEN

Heren

100 m vrije slag	J. Montgomery (USA) 49.99 OR	J. Babashoff (USA) 50.81	P Nocke (BRD) 51 31
200 in vrije slag	B Furniss (USA) 1 50 29 OR	J Naber (USA) 1.50.50	J Mantgomery (USA) 1 50 58
400 m vrije slag	E. Goodell (USA) 3.51.93 OR	T Shaw (USA) 3.52 54	W Raskatow (USSR) 3 55 76
1500 m vrije slag	B. Goodell (USA) 15.02.40 OR	B Hackett (USA) 15 03 91	S Holland (Australië) 15 04 66
100 m. rugslag	J. Naber (USA) 55.49 OR	P. Rocca (USA) 56.34	R Matthes (DDR) 57 22
200 m. rugslag	J Naber (USA) 1.59.19 OR	P Rocca (USA) 2 00 55	D Harringan (USA) 2 01 35
100 m schoolslag	J. Hencken (USA) 1.03.11 OR	D Wilkie (Engeland) 103 43	A Juzaitis (USSR) 104 23
200 m schoolslag	D Wilkie (Engeland) 2.1511 OR	J Hencken (USA) 2 17 26	R Colella (USA) 2 19 20
100 m. vlinderslag	M. Vogel (USA) 54.35	J. Bottom (USA) 54.50	G Hall (USA) 5465
200 m vlinderslag	M. Bruner (USA) 1.59.23 OR	S. Gregg (USA) 1.59.54	B Forrester (USA) 1 59 96
400 m wisselslag	R. Strachan (USA) 4 23 68 OR	T. McKee (USA) 4 24 62	A Smirnow (USSR) 4 2690
Schoonspringen 3-meterplank	P. Boggs (USA) 619.05 p	F. Cagnotto (Italië) 570.48 p.	A. Kosenkow (USSR) 567.24 p.
Torenspringen	K. Dibiasi (Italië) 600.51 p.	G. Louganis (USA) 576.99 p.	W. Alejnik (USSR) 548.61 p
4 x 200 m vrije slag	USA (Bruner, Furniss, Naber, Montgomery) 7.23.22 OR	USSR (Raskatow, Bogdanow, Kopliakow, Krylow) 7.27.97	Engeland (McClatchey, Dunne, Downie, Brinkley) 7.32.11
4 x 100 m wisselslag	USA (Naber, Hencken, Vogel, Montgomery) 3.42.22 OR	Canada (Pickell, Smith, Evans, McDonald) 3 45 94	BRD (Steinbach, Kusch. Kraus, Nocke) 3.47.29

Dames

100 m vrije slag	K Ender (DDR) 55 65 OR	P. Priemer (DDR) 56.49	E. Brigitha (Nederl.) 56.65
200 m vrije slag	K Ender (DDR) 1 59 26 OR	S. Babashoff (USA) 2.01.22	E. Brigitha (Nederl.) 2.01.40
400 m vrije slag	P Thumer (DDR) 4 09 89 OR	S. Babashoff (USA) 4.10.46	S. Smith (Canada) 4.14.60
800 m vrije slag	P Thumer (DDR) 8 37 14 OR	S. Babashoff (USA) 8.37.59	W. Weinberg (USA) 8.42.60
100 m rugslag	U Richter (DDR) 1.01 83 OR	B. Treiber (DDR) 1.03.41	N. Garapick (Canada) 1.03.71
200 m rugslag	U Richter (DDR) 2 13 43 OR	B. Treiber (DDR) 2.14.97	N. Garapick (Canada) 2.15.60
100 m vlinderslag	K Ender (DDR) 1 00 13 OR	A. Pollack (DDR) 1.00.98	W. Boglioli (USA) 1.01.17
200 m vlinderslag	A Pollack (DDR) 2 11 41 OR	U. Tauber (DDR) 2.12.50	R. Gabriel (DDR) 2.12.86
100 m schoolslag	H Anke (DDR) 111 16 OR	L. Rusanowa (USSR) 1.13.04	M. Koschewaja (USSR) 1.13.30
200 m schoolslag	M. Koschewaja (USSR) 2.33.35 OR	M. Jurchenia (USSR) 2.36.08	L. Rusanowa (USSR) 2.36.22
400 m wisselslag	U. Tauber (DDR) 4.42.77 OR	C. Gibson (Canada) 4.48.10	B. Smith (Canada) 4.50.48
Schoonspringen 3-meterplank	J. Chandler (USA) 506.19 p.	Chr. Köhler (DDR) 469.41 p.	C. McIngvale (USA) 466.83 p.
Torenspringen	E. Waitschekowskaja (USSR) 406.59 p.	U. Knape (Zweden) 402 60 p.	D. Wilson (USA) 401.07 p.
4 x 100 m vrije slag	USA (Peyton, Boglioli, Sterkel, Babashoff) 3.44.82 OR	DDR (Ender, Priemer, Pollack, Hempel) 3.45.50	Canada (Amundrud, Clark, Smith, Jardin) 3.48.81
4 x 100 m wisselslag	DDR (Richter, Anke, Pollack, Ender) 4.07.95 OR	USA (Jezek, Siering, Wright, Babashoff) 4.14.55	Canada (Hogg, Corsiglia. Sloan, Jardin) 4.15.22

ROEIEN

Heren

Skiff	P. Karppinen (Finland) 7.29.03	P.-M. Kolbe (BRD) 7.31.67	J. Dreifke (DDR) 7.38.03
Dubbeltwee	Noorwegen (F. en A. Hansen) 7.13.20	Engeland (Baillieu, Hart) 7.15.26	DDR (Schniied. Bertow) 7.17.45
Twee zonder stuurman	DDR (J. en B Landvoigt) 7.23.31	USA (Coffey, Staines) 7.26.73	BRD (v. Roye, Strauss) 7.03.03
Twee met stuurman	DDR (Jährling, Ulrich/ Spohr) 7.58.99	USSR (Beschterew, Schurkalow/Lorentson) 8.01.82	Tsjechoslowakije (O. en P. Svojanovsky/Vebr) 8.03.28

	Goud	Zilver	Brons
Dubbelvier	DDR 6.18.65	USSR 6.19.89	Tsjechoslowakije 6.21.77 (In 1976 voor het eerst op het programma)
Vier zonder stuurman	DDR 6.37.42	Noorwegen 6 41 22	USSR 6.42.52
Vier met stuurman	USSR 6.40.22	DDR 6.42.70	BRD 6.46.96
Acht	DDR 5.58.29	Engeland 6 00.82	Nieuw Zeeland 6.03.51
Dames (In 1976 voor het eerst op het programma)			
Skiff	C Scheiblich (DDR) 4 05 56	J Lind (USA) 4 06 21	E Antonowa (USSR) 4 10 24
Dubbeltwee	Bulgarije (Otzetova Jordanova 3.44.36	DDR (Jahn Bösler) 3 37 86	USSR ,Kaminskaite Ramoschkene) 3 49 93
Twee zonder stuurman	Bulgarije (Kelbetcheva, Gruitcheva) 4 01.22	DDR (Noack, Dähne) 4 01 64	BRD (Eckbauer, Einoder) 4 02 35
Dubbelvier met stuurman	DDR 3.29.99	USSR 3.32.49	Roemenië 3 32 76
Vier met stuurman	DDR 3.45.08	Bulgarije 3.48.24	USSR 3 49 38
Acht	DDR 3.33.32	USSR 3.36.17	USA 3 38 68
ZEILEN			
Solingklasse	Denemarken (Jensen, Bandolowski, Hansen) 46 7 p	USA (Kolius, Glasgow, Hoepfner) 47 4 p	DDR (Below, Zachries Engelhardt) 47 4 p
Tempestklasse	Zweden (Albrechtson, Hansson) 14.0 p	USSR (Mankin, Akimenkoj 304 p	USA (Conner, Findlay) 327 p
Flying Dutchman	BRD (J en E Diesch) 347 p	Engeland (Pattisson, Brooke-Houghton) 51 7 p	Brazilie (Conrad, Ficker) 521 p
470 Jollen	BRD (Hübner, Bode) 42 4 p	Spanje (Gorostegui, Millet) 497 p	Australië (Brown Ruff) 570 p (In 1976 voor het eerst op het programma)
Tornadoklasse	Engeland (White, Osborn) 18,0 p.	USA (McFaull, Rothwell) 360 a	BRD (Spengler, Schmall) 377 o (In 1976 voor het eerst op het programma).
Finnjollen	J. Schumann (DDR) 35.4 p.	A Balaschow (USSR) 39 7 p	J Bertrand (Australië) 464 p
KANO			
Dames			
K-1 500 m.	C Zirzow (DDR) 2 01 05	T Korschunowa (USSR) 2.03.07	K Rajnai (Hongarije) 2 05 01
K-2 500 m	USSR (Gopowa/Kreft) 1 51 15	Hongarije (Pfeffer/Ratnai) 1 51 69	DDR (Köster/Zirzow) 1 5 1 81
Heren			
K-1 500 m.	V. Diba (Roemenië) 1.46.11	Z Sztanity (Hongarije)	R Heim (DDR) 14830 (In 1976 voor het eerst op het programma)
K-2 500 m.	DDR (Mattern/Olbricht 1.35.87	USSR (Nagorny/Romanowski) 1.3681	Roemenië (Sergeji/Malihin) 1 37 43 (In 1976 voor het eer-t on het programma)
C-1 500 m	A. Rogow (USSR) 1 59.23	J. Wood (Canada) 1.59.58	M Ljubek (Joego-Slavië) 1 59 60 (In 1976 voor het eerst op het programma)
C-2 500 m.	USSR (Petrenko/Winogradow) 1.45.81	Polen (Opara/Gronowicz) 147.77	Hongarije (Buday/Frey) 148 35 (In 1976 voor het eerst op het programma)
K-1 1000 m	R. Helm (DDR) 3.48.20	G. Csapo (Hong.) 3.48.34	V Diba (Roem) 3 49 65
K-2 1000 m	USSR (Nagorny/Romanowski) 3.29.01	DDR (Mattern/Olbricht) 3.29.33	Hongarije (Bako/Szabo) 3 30 36
K-4 1000 m	USSR 3.08.69	Spanje 3.08.95	DDR 3 10 76
C-1 1000 m	M. Ljubek (J.-SI.) 4.09.51	W. Urschenko (USSR) 4.12.57	T Wichmann (Hongarije) 4 14 11
C-2 1000 m	USSR (Petrenko/Winogradow) 3.52 76	Roemenië (Danielov Simionov) 3.54.28	Hongarije (Tuday Frey) 3 55 66
BOKSEN			
Halfvlieggewicht	J. Hernandez (Cuba)	B. Uk Li (N.-Korea,	P. Pooltarat (Thailand) O. Maldonado (Puerto Rico)
Vlieggewicht	L. Randolh (USA)	p. Duvalon (Cuba)	D. Torosyan (USSR) Leszek Blazynski (Polen)
Bantamgewicht	Y. Jo Gu (N.-Korea)	Ch. Mooney (USA)	P. Cowdell (Eng.) W. Rybakow (USSR)
Vedergewicht	A Herrera (Cuba)	R. Nowakowski (DDR)	L. Kosadowski (Polen) J Paredez (Mexico)

	Goud	Zilver	Brons
Lichtgewicht	H Davis (USA)	S Ciitov (Roemenië)	W Solomin (USSR)
Halfweltergewicht	K Leonard (USA)	A Aldama (Cuba)	A Russewski (Joego-Slavië) W Kolev (Bulgarije)
Weltergewicht	J Bachfeld (DDR)	P Ganiario (Venezuela)	K Szczerba (Polen) R Skricek (BRD)
Halfmiddengewicht	J Rybicki (Polen)	T Kazar (Joego-Slavië)	V Zilbermann (Roemenië) W Sawtschenkow (USSR)
Middengewicht	M Spinks (USA)	R Riskijew (USSR)	R Garbey (Cuba) A Nastac (Roemenie)
Halfzwaargewicht	L Spinks (USA)	S Soria (Cuba)	I, Martinez (Cuba) C Fafinoiu (Roemenie)
Zwaargewicht	T Stevenson (Cuba)	M Simon (Roernrnie)	J Gortat (Polen) J Tate (USA) C Hill (Bermuda)

WIELRENNEN

Tijdrit 1 km	K-J Grunke (DDR) 1 05 927	M. Vaarten (België) 1.07.516	N Fredborg (Den.) 1.07.617
Sprint	A Tkac (Tsjechoslow)	D Morelon (Frankrijk)	H-J Geschke (DDR)
Achtervolging	G Braun (BRD) 4 47 61	H. Ponsteen (Ned.) 4.49.72	T Huschke (DDR) 4 52 71
Ploegachtervolging	BRD (Braun, Lutz, Schumacher, Vonhof) 4 21 06	USSR (Osokin, Perow. Petrakow, Sokolow) 4.27.15	Engeland (Ranburry, Bennett, Crokrr, Hallam) 4 22 41
Wegwedstrijd	B. Johansson (Zweden) 4.46.52	G. Martinelli (Italië) 4.47.23	M Nowicki (Polen) 4 47 23
Ploegwegwedstrijd	USSR (Schukanow, Schaplygin, Kaminsky, Pikkuus) 2.08.53	Polen (Mytnik, Nowicki. Szozda, Szurkowski) 2 09 13	Denemarken (Blaudzun, Frank, Hansen, Lund) 2.12 20

WORSTELEN,

Grieks-Romeins

Papiergewicht	A Schumakow (USSR)	G. Berceanu (Roemenië!	S Angelov (Bulgarije)
Vlieggewicht	W Konstantinow (USSR)	N. Ginga (Roemenië)	K Hirayama (Japan)
Bantamgewicht	P Ukkola (Finland)	I. Frgic (Joego-Slavië)	F Mustafin (USSR)
Vedergewicht	K Lipien (Polen)	N. Dawidjan (USSR)	L Reczi (Hongarije)
Lichtgewicht	S Nalbandjan (USSR)	S. Rusu (Roemenië)	H-H Wehling (DDR)
Weltergewicht	A. Bykow (USSR)	V. Macha (Tsjechosl.)	K-H Helbing (BRD)
Middengewicht	M Petkovic (Joego-Slavië)	W. Scheboksarow (USSR)	I Kolev (Bulgarije)
Halfzwaargewicht	W Resanzew (USSR)	S. Nikolov (Bulgarije)	C Kwiecinski (Polen)
Zwaargewicht	N Bolboschin (USSR)	K. Goranov (Bulgarije)	A Skrzylewski (Polen)
Superzwaargewicht	A Kolschinski (USSR)	A. Tomov (Bulgarije)	R Codreanu (Roemenië)

Vrije stijl

Papiergewicht	K Issajev (Bulgarije)	R. Dmitrijew (USSR)	A. Kudo (Japan)
Vlieggewicht	Y Takada (Japan)	A. Iwanow (USSR)	Hae Sup Jeon (Zuid-Korea)
Bantamgewicht	W Umin (USSR)	H.-D. Bruchert (DDR)	M. Arai (Japan)
Vedergewicht	Jung Mo Yang (Zuid-Korea)	Z. Oidov (Mongolië)	G. Davies (USA)
Lichtgewicht	P Pinigin (USSR)	L. Keasar (USA)	Y. Sugawara (Japan)
Weltergewicht	J Date (Japan)	M. Barzegar (Iran)	S. Dziedzic (USA)
Middengewicht	J Peterson (USA)	W. Nowojiliw (USSR)	A. Seger (BRD)
Halfzwaargewicht	L Tediaschwili (USSR)	B. Peterson (USA)	S. Morcov (Roemenië)
Zwaargewicht	I Yarygin (USSR)	R. Hellickson (USA!	D. Kostov (Bulgarije)
Superzwaargewicht	S Andjew (USSR)	J. Balla (Hongarije)	L. Simon (Roemenië)

TURNEN

Heren

Twaalfkamp ploegen	.Japan 576.8 p.	USSR 576.4 p.	DDR 564.6 p.
Twaalfkamp individueel	N. Andrianow (USSR) 116.650 p.	S. Kato (Japan) 115.650 p.	M. Tsukahara (Japan) 115.575 p.
Rek	M. Tsukahara (Japan) 19.675 p.	E. Kerimotsu (Japan) 19.500 p.	H. Boerio (Frankrijk) 19.475 p.
Brug	S. Kato (Japan) 19.675 P.	N. Andrianow (USSR) 19.500 p.	M. Tsukahara (Japan) 19.475 p.
Ringen	N. Andrianow (USSR) 19.650 p.	A. Ditjatin (USSR) 19.550 p	D. Grecu (Roemeniëi 19.500 p.
Vrije oefening	N. Andrianow (USSR) 19.450 w	W Marschenko (USSR) 19 425 p	P. Korman (USA) 19.300 p
Paardvoltigeren	Z. Magyar (Hongarije) 19.700 p.	E Kenmotsu (Japan) 19 575 p	N. Andrianow (USSR) 19.525 p.
Paardsprong	N. Andrianow (USSR) 19.450 p	M Tsukahara (Japan) 19 375 p	H. Kajiyama (Japan) 19.275 p

Dames

Achtkanip ploegen	USSR 390,35 P	Roemenië 387.15 p.	DDR 383.10 p.
Achtkamp individueel	N Comaiieci (Roemenië) 79 275 p	N. Kim (USSR) 78.675 p	L. Turistschewa (USSR) 78.625 p.
Brug ongelijk	N Comaneci (Roemenië) 20 000 p	T. Ungurearíu (Roemenië) 19.800 p.	M. Egervari (Hongarije) 19 775 p

	Goud	Zilver	Brons
Evenwichtsbalk	N. Comaneci (Roemenië) 19.950 p.	O. Korbut (USSR) 19.725 p.	T Ungureanu (Roemenie) 19 700 p
Paard	N. Kim (USSR) 19.800 P	C. Dombeck (DDR) 19.650 p.	L Turistschewa (USSR) 19 650 p
Vrije oefening	N. Kim (USSR) 19 850 p	L. Turistschewa (USSR) 19.825 p.	N Comaneci (Roemenië) 19 750 p

GEWICHTHEFFEN

Vlieggewicht	A. Woronin (USSR) 242.5	G. Koszegi (Hongarije) 237.5	M. Nassiri (Iran) 235.0
Bantamgewicht	N. Nourikian (Bulgarije) 262.5	G. Cziura (Polen) 252.5	K. Ando (Japan) 250.0
Vedergewicht	N. Kolesnikow (USSR) 285.0	G Todorov (Bulgarije) 280 0	K Hirai Japan) 275 0
Lichtgewicht	Z. Kaczmarek (Polen) 307,5	P Karol (USSR) 305 0	D Senet (Frankrijk) 3000
Middengewicht	J. Mitkov (Bulgarije 335.0	J Militosjan (USSR) 330 0	P Wenzel (DDR) 327,5
Lichtzwaargewicht	W. Schari (USSR) 365.0	B Blagojev (Bulgarije) 362 5	T Stoitchev (Bulgarije) 360 0
Middenzwaargewicht	D. Rigert (USSR) 382.5	L. James (USA) 362 5	A Schopov (Bulgarije) 360 0
Zwaargewicht	V. Christov (Bulgarije) 400.0	J. Saizew (USSR) 385.0	K Semerdjiev (Bulgarije) 385 0
Superzwaargewicht	U. Alexejew (USSR! 440.0	G Boiik (DDR) 405.0	H Losch (DDR) 387 5

JUDO

Lichtgewicht	H Rodriguez (Cuba)	E Chang (Zuid-Korea)	J Tuncsik (Hongarije)
Weltergewicht	W. Newzorow (USSR)	K Kuamoto (Japan)	F Mariani (Italië) P Vial (Frankrijk)
Middengewicht	I Sonoda (Japan)	W Dwonikow (USSR)	M Talaj (Polen) S Ooadov (Joego-Slavië)
Halfzwaargewicht	K Ninomiya (Japan)	R Harschiladse (USSR)	Y. Park (Zuid-Korea) D Starbrook (Engeland)
Zwaar gewicht	S Nowikow (USSR)	G Neureuther (BRD)	J Rothlisberger (Zwits) A Coage (USA)
Alle categorieën	H Uemara (Japan)	K Remfry (Engeland)	S Endo (Japan) J Cho (Zuid-Korea) T Choschowili (USSR)

SCHIETEN

Klein geweer, drie houdingen	L. Bessham (USA) 1162 p	M. Murdock (USA) 1162 p	W. Seibold (BRD) 1160 p
Klein geweer, liggend	K. Smieszek (BRD) 599 p	U Lind (BRD) 597 p.	G. Luschchikow (USSR) 595 p.
Vrij pistool	U. Potteck (DDR) 573 p. OR	H. Vollmar (DDR) 567	R Dollinger (Oostenrijk) 562 p.
Snelvuurpistool	N. Klaar (DDR) 597 p. OR	J. Wiefel (DDR) 596 p.	R. Ferraris (Italië) 595 p.
Kleiduiven	D. Haldeman (USA) 190 p.	A. S. Marques (Portugal) 189 p.	U. Baldi (Italië) 189 p.
Kleiduiven skeet	J. Panacek (Tsjechosl.) 198 p.	E. Swinkels (Nederland) 198 p.	W. Gawlikowski (Polen) 196 p.
Schijf	A. Gasow (USSR) 579 p OR	A. Kedjarow (USSR) 576 p.	J. Greszkiewicz (Polen) 571 p.

BOOGSCHIETEN

Dames	L Rvan (USA) 2499 p OR	W Koupan (USSR) 2460 p	S. Rustamowa (USSR) 2407 p
Heren	D. Pace (USA) 2571 p. OR	H. Michinaga (Japan) 2502 p	G C. Ferrari (Italië) 2495 p

SCHERMEN

Dames

Floret equipes	USSR	Frankrijk	Hongarije
Floret	I. Schwarczenberger (Hongarije 4 s.	M. Consolata Collino (Italië) 4 s.	E Belowa (USSR) 3 s

Heren

Floret equipes	BRD	Italië	Frankrijk
Floret	F. dal Zotto (Italië) 4 s.	A. Romankow (USSR) 4 s	B. Talvard (Frankrijk) 3 s
Degen equipes	Zweden	BRD	Zwitserland
Degen	A. Pusch (BRD) 3. s.	J. Hehn (BRD) 3 s.	G. Kulcsar (Hong.) 3 s
Sabel equipes	USSR	Italië	Roemenië
Sabel	W. Krowupuskow (USSR) (USSR) 5 s.	W. Naslimow (USSR) 4 s.	W. Ssidjak (USSR) 3 s

MODERNE VIJFKAMP

Individueel	J. Pyciak-Peciak (Polen) 5520 p.	P. Lednew (USSR) 5485 p.	J. Bartu (Tsj.slow.) 5466 p
Landenklassement	Engeland 15 559 p	Tsjechoslowakije 15 451 p.	Hongarije 15 395 p.

RUITERSPORT	Goud	Zilver	Brons
Saitiengesteld individueel	E Coffin (USA) 114 99 p	J Plumb (USA) 125 85 p	K. Schultz (BRD) 129.45 p.
Saniengesteld ploegen	USA (Coffin, Plumb, Davidson 441 00 p	BRD (Schultz, Blöcker, Retheineier) 584 60 p	Australië (Wayne en W. Hoyeroft, Bennett) 599.54 p.
Dressuur individueel	C Stuckelberger (Zwitserl) 1486 p.	H. Boldt (BRD) 1435 p	R. Klimke (BRD) 1395 p
Dressuur ploegen	BRD (Boldt, Grillo, Klimke) 5155 p	Zwitserl (Lehmann, Ramseier, Stuckelberger 4684 p	USA (Gurney, Master, Morkis) 4647 p.
Springconcours ploegen	Frankrijk (Parot, Roguet. Roche, Rozier) 40 p	BRD (A en P. Schockemöhle, Sönksen, Winkler) 44 p	België (Gupper, van Paeschen, Wauters, Mathy) 63 p.
Springconcours individueel	A. Schockemöhle (BRD) 0 p.	M Vaillancourt (Canada) 12 p	Fr Mathy (België) 12 p
PLOEGSPORTEN			
WATERPOLO	Hongarije	Italië	Nederland
HOCKEY	Polen	Sowjet-Unie	Pakistan
VOLLEYBAL			
kleren	Polen	Sowjet-Unie	Cuba
Dames	Japan	Sowjet-Unie	Zuid-Korea
BASKETBAL			
Heren	Verenigde Staten	Joego-Slavië	Sowjet-Unie
Dames	Sowjet-Cnie	Verenigde Staten	Bulgarije (In 1976 voor het eerst op het programma)
HANDBAL			
Heren	Sowjet-Unie	Roemenië	Polen
Dames	Sowjet-Unie	DDR	Hongarije (In 1976 voor het eerst op het programma)
VOETBAL	DDR	Polen	Sowjet-Unie

TEKSTEN

NEDERLAND

RAPPORT VAN DE CORIMISSIE VAN DRIE

Hieronder volgt het slot van de pu-Dlikatie in het *KHA* van het rapport van de Commissie van Drie. Het sluit aan bij hetgeen vermeld staat op pag. 603/3 e.v.

1.2 Het aanschaffingsbeleid

De eerste twee fasen van het beleid betreffende de aanschaf van vliegtuigen, het vaststellen van de taken van de Koninklijke Marine aan de hand van de in NATO-verband aangegane verplichtingen en het opstellen van de stafeisen, geschieden door de bewindslieden en de Marineleiding verenigd in de Admiraliteitsraad. De voorbereiding geschiedt door de Marinestaf, de Marineluchtvaartdienst en de hoofdafdelingen Materieel en Personeel. Aan de hand van het resultaat van die gezamenlijke studie kan dan meestal reeds worden aangegeven tot welke potentiële kandidaten de verdere onderzoekingen zullen worden beperkt.

Als belangrijkste principe bij aanschaffingen geldt dat zo enigszins mogelijk concurrentie wordt gesteld als beste waarborg voor een zo voordelig mogelijke inkoop.

Indien concurrentiestelling niet mogelijk is, bijvoorbeeld ten gevolge van standaardisatie, moet duidelijk de noodzaak van die standaardisatie worden uiteengezet. Ten einde te voorkomen dat op enigerlei wijze geknoeid zou kunnen worden door middel van het doorgeven van prijzen aan concurrerende leveranciers is een speciale regeling ontworpen voor de ontvangst van prijsopgaven, Een speciaal daarvoor ingestelde Commissie opent op een tevoren bekendgemaakte datum alle binnengekomen brieven met prijsopgaven en maakt van haar bevindingen procesverbaal op.

Voorts moet bij de voorbereiding reeds aandacht worden besteed aan verschillende bijkomende aspecten als keuringseisen en de prijzen van reserve-onderdelen. Bij aanschaffingen in het buitenland moeten zo enigszins mogelijk andere leveringen in Nederland (compensatieorders) als voorwaarde voor de totstandkoming van een contract worden gesteld.

Bij verkenning van de markt naar aanleiding van staf- en prestatie-eisen moet bijzondere aandacht worden besteed aan de logistieke aspecten. 4)

Uitgangspunten daarbij dienen te zijn:

a. beperking tot een minimum van het aantal soorten en fabrikaten dat bij de Koninklijke Marine in gebruik is;

b. zo enigszins mogelijk gebruik maken van gangbare, in de handel verkrijgbare apparatuur en niet overgaan tot het stellen van extra eisen, waardoor geen serieprodukt kan worden gekocht. Tevens zal moeten worden nagegaan of deze apparatuur nog geruime tijd door de leveranciers zal worden gevoerd en garantiebepalingen ongewijzigd van toepassing blijven bij gebruik door de Koninklijke Marine.

Een belangrijk facet bij het aanschaffingsbeleid is de wijze waarop de verwerving plaatsvindt, nl. door rechtstreeks met de fabriek te onderhandelen of door het afsluiten van een „government-to-government" contract in het kader van de Foreign Military Sales. Deze laatste methode wordt tegenwoordig toegepast bij onderhandelingen over de aanschaffing van Amerikaanse vliegtuigen. De vliegtuigen worden dan van de „U.S. Navy" gekocht die ze bij de fabriek bestelt als onderdeel van een eigen order. De „U.S. Navy" koopt slechts het „airframe" van de vliegtuigfabriek en betrekt de overige componenten rechtstreeks van de fabrikanten. Van Nederlandse zijde wordt er met betrekking tot de vliegtuigfabriek alleen maar onderhandeld over de compensatieorders voor de Nederlandse industrie. De „U.S. Navy" onderhandelt met de fabriek over de prijsstelling en de overeengekomen prijs zal vrijwel altijd ook voor de door Nederland af: te nemen vliegtuigen gelden. Het is duidelijk dat deze methode uit een oogpunt van standaardisatie en prijsstelling voordelen biedt.

Bij de aanvang van de derde fase, waarin de evaluatie plaatsvindt van de verschillende in aanmerking komende vliegtuigen. moet de Contractencommissie worden ingeschakeld, waarin zijn vertegenwoordigd:

a. De hoofdafdeling Materieel,

b. de hoofdafdeling Comptabiliteit van Defensie,

c. de bedrijfseconomische afdeling (Marine),

4) Bekendmaking materieel van 12 mei 1972

d. de juridische afdeling van Defensie.
e. de Marine Accountantsdienst.

In de regel worden geen onderhandelingen met gegadigden gevoerd of offertes gevraagd voordat de Contractencommissie advies heeft uitgebracht. De daarvoor noodzakelijke bescheiden worden door de hoofdafdeling Materieel geleverd. Aan de hand van die bescheiden wordt een concept-contract opgesteld. Indien de leden van de Contractencommissie en de Vlagofficier Materieel zich met de inhoud van het concept-contract hebben verenigd. wordt tot het vragen van offerte overgegaan op de voorwaarden van het concept-contract.
De hoofdafdeling Materieel ontwerpt de aanvrage om offerte, volgens bestaande richtlijnen die gelden voor aankoop door het Rijk.
De ingekomen offertes worden door de hoofdafdeling Materieel beoordeeld. Daarna kan, na raadpleging van alle bij de opdracht betrokken bureaus en afdelingen van het ministerie en van de inspecteur van Financiën, een opdracht aan een gegadigde worden verstrekt, op de voorwaarden in het concept-contract neergelegd.

Alvorens de minister of staatssecretaris beslist, wordt de aanschaffing van een bepaald type vliegtuig weer uitvoerig in de Admiraliteitsraad besproken. Een basisstuk voor de beslissing over kostbare aanschaffingen is sinds het optreden van het huidige kabinet het zgn. investeringsmodel, dat door de Vlagofficier Materieel aan de bewindsman wordt aangeboden ter behandeling in de Admiraliteitsraad. De staatssecretaris is op geen enkele wijze gebonden voordat hij eventueel samen met de minister zijn consent heeft gegeven op het investeringsmodel. Na bespreking in de Admiraliteitsraad wordt het model voorgelegd aan de hoofdafdeling Comptabiliteit met de vraag of het uit financieel oogpunt te realiseren is en of het in overeenstemming is met de begroting voor het lopende jaar en de raming voor de volgende jaren.
Indien het investeringsmodel is vastgesteld en de financieringsregeling rond is, kan worden overgegaan tot het vragen van een formele, wel van de oorspronkelijke offerte te onderscheiden, ,,letter of offer and acceptance", die door de leverancier wordt opgesteld, en het afgeven van een ,,letter of intent", die in feite het definitieve concept-contract is. Indien de gegadigde de inhoud van die ,,letter of intent" volledig heeft geaccepteerd, wordt het contract door de minister bij beschikking bekrachtigd.

2. De aanschaffing van de Breguet Atlantique in 1968

2.1 De voorgeschiedenis

De gang van zaken die uiteindelijk geleid heeft tot de aanschaffing van 9 maritieme patrouillevliegtuigen van het type Atlantique voor de Koninklijke Marine, onderscheidt zich aanzienlijk van de hiervoor behandelde aanschaffingen ten behoeve van de Koninklijke Luchtmacht. Het uitgangspunt in 1959 was niet de noodzaak op betrekkelijk korte termijn het vliegtuigbestand van de Koninklijke Marine te vervangen, maar de deelnerning van de Nederlandse vliegtuigindustrie in de ontwikkeling en de produktie van een (maritiem patrouille-)vliegtuig in NATO-verband. Een dergelijke deelneming had als belangrijk voordeel dat daarmee een stap werd gezet op de weg naar een Westeuropese samenwerking ten aanzien van vliegtuigontwikkeling en -produktie waarvan het belang en de noodzaak in die jaren duidelijk aan het licht traden.
De Ministerraad besloot op 20 febr. 1959 in beginsel ten gunste van samenwerking tussen Fokker, Dornier en Bréguet bij de ontwikkeling en produktie van een door laatstgenoemde Franse fabriek ontworpen maritiem patrouillevliegtuig (de Atlantique). Dit oniuer-p was door een groep experts van de NATO eenstemmig gekozen uit de door een aantal Westeuropese vliegtuigfabrieken ingezonden ontwerpen. Het te houwen vliegtuig zou echter. voornamelijk om financiële redenen, niet door Nederland worden aangekocht.
Aan het Atlantique-project deden verder mee Frankrijk, West-Duitsland en België. De leiding werd toevertrouwd aan het ,,NATO Maritime Patrol Aircraft Steering Committtee" terwijl voorts de Verenigde Staten daarin een zetel hadden en ook de NATO was vertegenwoordigd.

Het ,,steering committee" was ook belast met de verkoop van de Atlantique. Dat leidde tot de situatie dat de deelnemende landen over de aanschaffing van vliegtuigen moesten onderhandelen met een lichaam waarin die landen zelf vertegenwoordigd waren.
Aangezien Nederland wel wilde blijven meedoen aan de ontwikkeling en produktie van de Atlantique, maar zelf nog niet tot een bestelling wilde overgaan, verklaarde de Nederlandse vertegenwoordiger in het ,,steering committee" in juni 1961, dat Nederland ermee instemde de Atlantique te zijner tijd aan te zullen schaffen zodra vervanging van de in gebruik zijnde toestellen noodzakelijk werd en zou kunnen worden gefinancierd. Dat standpunt werd op 11 febr. 1965 op verzoek van de overige leden van het ,,steering committee" herhaald.

2.2 De evaluatie, de compensatieorders en de beslissing.

Pas in 1967 deed zich de noodzaak van bestelling voor in verband met het uit de vaart nemen van de Karel Doorman in 1968. Uit concurrentie-overwegingen werd toch ook gekeken naa een alternatief. Op 4 juli 1967 werd door het ministerie van Defensie tegelijkertijd offerte gevraagd aan het ,,steering committee" voor de levering van de Atlantique en aan Lockheed voor de levering van de P-3 Orion. Deze offertes betroffen beide vliegtuigen die reeds jarenlang operationeel waren.

Lockheed antwoordde eind augustus 1967. Tussen het ,,steering committee" en het ministerie van Defensie kwam een uitvoerige briefwisseling op gang over de voorwaarden tot levering van de Atlantique. In het najaar van 1967 vonden demonstraties met beide typen plaats.
Het probleem van Lockheed bleek voornamelijk te zitten in de compensatieorders. Het Nederlandse aandeel in de produktie van de Atlantique was al vanaf de start van het project vastgelegd en bedroeg maximaal 15%. In feite is dat percentage nooit gehaald omdat behalve Fokker geen andere vertegenwoordiger van de Nederlandse industrie belangstelling toonde voor deelneming. Dat bedrijf heeft i 9% van de totale produktie van de Bréguet Atlantique Mark I (87 stuks) voor zijn rekening genomen.

De regering van de Verenigde Staten was bereid bij een bestelling van de Lockheed P-3 B Orion in 1968 25% van de prijs van de order aan ,,off set procurement" in Nederland te plaatsen.
Na een uitvoerige evaluatie bestond bij de Marineleiding een zekere voorkeur voor aanschaffing van de Lockheed P-3 B Orion, waarvan men de vliegeigenschappen wat beter vond dan die van de Bréguet Atlantique, terwijl ook uit het oogpunt van logistiek de Orion voordelen zou bieden. In politieke kringen was men echter geneigd aan de Bréguet Atlantique de voorkeur te geven. Al had Nederland zich, toen besloten werd tot het ontwikkelingsconsortium toe te treden, formeel niet verplicht tot de aankoop van dat toestel, men gevoelde wel een zekere morele verplichting tot aanschaffing.
Daarhii speelde het aandeel van Fokker in de produktie ook een rol. evenals de overweging dat Frankrijk niet onnodig voor het hoofd moest worden gestoten.
Van Amerikaanse zijde werd nog een verwoede poging gedaan om de beslissing toch ten gunste van de Orion te doen uitvallen. Aangezien de door Lockheed geeiste betalingcvoorwaarden voor Nederland niet aanvaardbaar bleken. heeft de regering van de Verenigde Staten zich nog in de strijd gemengd en de onderhandelingen aan Lockheed overgenomen. Aan de belangrijkste Nederlandse bezwaren kon op die manier worden tegemoet gekomen.
Eind juni '68 liet de Ministerraad toch de politieke argumenten zwaarder wegen en besloot tot de aankoop van de Bréguet Atlantique, mits het ,,steering committee" alle Nederlandse voorwaarden zou accepteren. Hoewel het aanvankelijk hiertoe niet bereid was, heeft het ,,steering committee" op 4 juli 1968 uiteindelijk toch met die voorwaarden ingestemd. Daarop heeft de Ministerraad op 5 juli de aanschaffing van 9 toestellen van het type Bréguet Atlantique definitief goedgekeurd

2.3 Conclusie

De Commissie heeft geen aanwijzing gevonden dat er bij de voorbereiding van de beslissing, die geleid heeft tot het plaatsen van een order voor 9 toestellen van het type Bréguet Atlantique, sprake zou zijn geweest van laakbare beïnvloeding door vliegtuigfabrikanten van het aanschaffingsbeleid.
De procedures die binnen de Koninklijke Marine gelden voor het doen van grote aanschaffingen maken een dergelijke beinvloeding reeds weinig waarschijnlijk.

3. De vervanging van maritieme patrouillevliegtuigen omstreeks 1974

Reeds sedert het begin van de jaren zeventig zoekt de Koninklijke Marine voor lange-afstandpatrouille boven zee en onderzeebootbestrijding naar een modern vliegtuig ter vervanging van de verouderde Lockheed P-2V Neptunes.
Aan de huidige bewindslieden van Defensie is in juni 1973 in de Admiraliteitsraad een uiteenzetting gegeven over de mogelijke kandidaten. Hiervoor komen in aanmerking de Hawker Siddeley Nimrod, de Lockheed P-3 C Orion en de Bréguet Atlantique Mark IA en II.
In de loop van dat jaar werd een begin gemaakt met het opstellen van de Defensienota 1974. In verband daarmee werd een aantal grote bestellingen in portefeuille gehouden, doch intern werden wel activiteiten ontwikkeld ten behoeve van de vervanging van de Neptune, vooral in de richting van de Atlantique Mk II en de Orion. De contacten over laatstgenoemd vliegtuig verliepen via de ,,U.S. Navy".
In de Defensienota, die in juni 1974 verscheen, wordt de taak voor het lange-afstand maritieme patrouillevliegtuig genoemd als mogelijk element in een door Nederland beoogde verdere taakverdeling

binnen de NATO In het iniesteringsprogramma voor de periode 1974-1978 is de aanschaf opgenomen van 13 vervangende maritieme patrouillevliegtuigen, waarvoor in die periode f 148 mln is geraamd en voor de periode 1979-1983 nog eens f 452 mln. Bij de schriftelijke voorbereiding van het debat in de Tweede Kamer der Staten-Generaal over de Defensienota op 24 sept. 1974 is op desbetreffende vragen geantwoord dat bovengenoemde drie typen voor de vervanging van de Neptune in aanmerking kwamen en dat bij de keuze dezelfde overwegingen zouden gelden als bij iedere keuze van defensiemateriaal waartoe ook compensatieorders behoorden. Gebleken efficiency en betrouwbaarheid zouden bij de keuze een zeer grote rol spelen, evenals tijdige beschikbaarheid. Tenslotte werd gezegd dat de evaluatie nog niet geheel was afgerond. Inmiddels werden met de ,,U.S. Navy" en Lockheed inrensieve contacten onderhouden. Met de fabriek werd vooral gesproken over een comperisatieprogramma bij een eventuele bestelling van 13 Orions.

In maart 1975 is in de Adrniraliteitsraad het investeringsmodel voor de verwerving van vliegtuigen tot vervanging van de Neptune voor de eerste maal besproken. Bij de besprekingen over de begroting 1976 is het investeringsplan in het ongerede geraakt door de beslissing om de Neptunes met onmiddellijke ingang aan de grond te houden. Die beslissing is later na overleg met de NATO-partners ingetrokkken, maar daardoor is wel de beslissing om tot vervanging over te gaan uitgesteld. Binnen het ministerie van Defensie zijn de voorbereidingen wel voortgezet maar tot een bestelling is het nog niet gekomen.

Van enige onregelmatigheden of laakbare activiteiten bij de ambtelijke voorbereiding is de Commissie niets gebleken.

4 **Z.K.H.** en het aanschaffingsbeleid

Voor dit onderwerp zij verwezen naar Hoofdstuk II, paragrafen 3 en 4 en naar Hoofdstuk III, paragraaf 4

HOOFDSTUK V

Het aanschaffingsbeleid **bij** de KLM **1)**

Omdat blijkens de getuigenissen van de heer Kotchian de door Lockheed omstreeks 1968 betaalde bedragen van respectievelijk $ 100.000 en $ 25.000 beide bedoeld waren om het juiste klimaat te scheppen waarin de Lockheed-produkten — de P-3 Orion en de L 1011. het TriStar ,,wide body" verkeersvliegtuig — het beste tot hun recht zouden kunnen komen, meent de Commissie een korte uiteenzetting te moeten geven over het aanschaffingsbeleid bij de KLM en de bemoeienis die de Prins daarmede heeft gehad

Het aanschaffingsbeleid van de KLM maakt voorzover het de grote vliegtuigen betreft onderdeel uit van internationale samenwerking, thans in het kader van de KSSU (KLM, Swissair, SAS en UTA). De drie eerstgenoemde luchtvaartmaatschappijen hebben in het najaar van 1968 besloten een werkgroep in te stellen voor de bestudering van de aankoop van een driemotorig ,,wide body" toestel voor de middellange en lange afstand. De UTA was toen nog niet formeel tot het samenwerkingsverband toegetreden, maar heeft wel aan de voorbereidingen meegedaan. Namens de KLM nam de-heer Besançon in deze werkgroep zitting Als mogelijke kandidaten kwamen in aanmerking Lockheed L-1011 en de DC-10 van McDonnell/Douglas De L-1011 werd aangeboden niet Rolls Royce-motoren, de DC-10 liet een keuzemogelijkheid tussen General Electric en Pratt and Whitney motoren

De DC-10 genoot om verschilleiide redenen — een reeds beproefde motor, een economisch meer voordelige verhouding tussen afstandsbereik en beladingscapaciteit — van het begin af aan de voorkeur.

Na langdurige studie en onderhandelingen met de betrokken producenten van vliegtuigen en motoren werd op 7 juni i969 door de KSS-partners en UTA eenstemmig de keuze bepaald op de DC-10, in één identieke uitvoering. met motoren vall General Electric.

Omdat zowel McDonnell/Douglas als Lockheed in moeilijkheden dreigden te komen door de zeer hoge ontwikkelingskosten van de toestellen. was de concurrentie bij het verkrijgen van de orders uiterst scherp.

Ongeveer 300 man van de samenwerkende luchtvaartmaatschappijen, waaronder t 120 man van de KLM, zijn betrokken geweest bij de evaluatie en de onderhandelingen. Dit aantal maakt het op zichzelf al weinig zinvol voor de producenten, om door middel van betalingen aan een of enkele functionarissen voor één maatschappij te trachten de beslissing van de KSSU te beïnvloeden.

In zijn getuigenissen spreekt de heer Kotchian over een bedrag van $ 25.000 dat op zijn initiatief aan de heer Besançon zou zijn toegespeeld. Dit aanbod van Lockheed moet echter, naar zijn zeggen en dat van andere Lockheedfunctionarissen, gezien worden als een vergoeding voor het verkrijgen van betrouwbare informatie over de ontwikkeling van de standpunten van de in de KSSU verenigde maatschappijen en over de specifieke eisen die deze maatschappijen stelden. Bij Lockheed was men er zich blijkens tegenover de Commissie afgelegde verklaringen bovendien terdege van bewust, dat het aanbieden van steekpenningen aan functionarissen in West-Europese landen nauwelijks kans van slagen bood en dat men daar tevens grote risico's mee nam Niettemin verklaarde de heer Mitchell tegenover de Commissie dat hij aan een bij de evaluatie in KSSU-verband betrokken hoge KLM-official, die hij begin 1969 in het Hilton Hotel te Amsterdam had ontmoet, een bedrag van $ 25 000 toegankelijk had gemaakt, en dat het hem gelet op hetgeen zich tijdens dat bezoek had afgespeeld, onwaarschijnlijk leek dat iemand anders dan die official dat geld tot zich zou hebben genomen Over de identiteit van die official wenste hij zich niet uit te spreken De heer Besançon heeft schriftelijk verklaard dat hij het genoemde bedrag van $ 25000 nooit heeft ontvangen

Uit de notulen van de raad van commissarissen blijkt in de eerste plaats dat dit lichaam ook al in de periode dat er nog geen sprake was van internationale samenwerking, nauwelijks of geen invloed uitoefende op het aanschaffingsbeleid en dat volstaan werd met goedkeuring van de directievoorstellen terzake In de tweede plaats bevatten de notulen generlei aanduiding dat de Piins — die slechts enkele malen pet laar de vergaderingen pleegt bij te wonen — ook maar de geringste invloed heeft uitgeoefend op de beslissing van de raad In het onderhavige geval heeft hij zich slechts nadat de keuze uiteindelijk op de DC-10 was bepaald, verheugd betoond over die beslissing

1) Zie hiervoor ook .Annex D

HOOFDSTUK VI

Onderzoek **in een aantal financiële** administraties as

1 Inleiding

De Commissie heeft zich in de beginfase van haar onderzoek aanstonds gerealiseerd dat zij een poging zou dienen te ondernemen om na te gaan waar de door Lockheed overgeniaakte bedragen zijn terechtgekoinen.

Het daarop gerichte onderzoek werd op tweeerlei manier aangevat In de eerste plaats is getracht om, beginnende bii Lockheed, het spoor van het geld te volgen teneinde zodoende de feitelijke eindbestemming ervan vast te stellen. Hiervoor wordt verwezen naar Hoofdstuk II De andere, denkbare, aanpak was dat zou worden gepoogd v t te stellen of Lockhced-gelden bij de Prins zuin terechtgekomen

Aan Z K H is met het oog op een zodanig onderzoek gevraagd inzage te verlenen m al zijn financiele gegevens. De Prins bleek daartoe zonder meer bereid Ook achtte de Commissie het gewenst een aantal instellingen waarbij de Prins nauw is betrokken, in een dergelijk onderzoek te betrekken Z K H. had ook hiertegen geen enkel bezwaar en de instellingen zelf bleken tot volledige medewerking bereid.

2 Onderzoek van de financiele administratie van Z K H.

De Commissie heeft aan de heren E Poot en L J Konig, registeraccountants, die haar door de Algemene Rekenkamer ter beschikking waren gesteld, opgedragen een onderzoek in te stellen in de administratie van ontvangsten en uitgaven alsmede in de vermogensadministratie van Z K H

Dit onderzoek diende erop gericht te zijn vast te stellen of m die admmistratie ontvangsten zijn verantwoord welke direct of indirect afkomstig zuin van Lockheed of van andere vliegtuigfabrieken, dan wel of daarin aanknopingspunten zijn te vinden die op een zodanige ontvangst kunnen duiden

De conclusie van het omtrent dit onderzoek aan de Commissie uitgebrachte rapport luidde dat van ontvangsten als in de opdracht bedoeld niet is gebleken Het onderzoek leverde ook verder geen aanknopingspunten op die op dergelijke ontvangsten zouden kunnen wijzen De accountants moesten het voorbehoud maken, dat een gedeelte van de stukken met betrekking tot een Italiaanse bankrekening van Z K H niet in het onderzoek kon worden betrokken Deze bankrekening wordt benut voor de huishoudelijke en vakantie-uitgaven in dat land De desbetreffende bank bleek, ondanks door de Prins uitgeoefende aandrang, maar zeer ten dele in staat te zuin afschriften te verstrekken van de niet meer bij hem aanwezige bankrekeningen uit de jaren voor 1973 zodat deze onvolkomenheid niet uit de weg kon worden geruimd

De Commissie heeft Z K H op grond van het aan haar gerapporteerde, voorts nadere informatie gevraagd omtrent enkele, door de accountants in zuin administratie aangetroffen belangrijke, uitgaven. waaromtrent deze eveneens een voorbehoud hadden gemaakt omdat de bestemming niet aanstonds duidelijk was De door de Prins verstrekte nadere inlichtingen lieten de conclusies waartoe in het accountantsraaaort werd gekomen, niet geheel onverlet. Weliswaar bleek daaruit niet dat er ontvangsten waren geweest afkomstig van Lockheed of van andere vliegtuigfabrieken, maar wel moest de Com-

missie vaststellen dat haar geen opheldering kon worden verschaft omtrent de herkomst van een bedrag van $ 62000 dat in 1965 biijkens door de Commissie ontvangen inlichtingen ten behoeve van Z.K H. werd aangewend
Het trok tenslotte de aandacht van de Commissie dat aan Z K H , zo nu en dan, belangrijke bedrngen door ondernemingen ter gelegenheid van de opening van fabrieken, bij jubilea, e d worden geschonken, bestemd voor, soms wel soms niet aangegeven. charitatieve doeleinden
In de gevallen dat deze bedragen niet rechtstreeks door cle desbetreffende bedrijven zèlf aan de charitatieve instelling worden overgemaakt — en dat komt de laatste jaren nauwelijks meer voor — staan tegenover deze in de administratie van Z K.H. verantwoorde ontvangsten de betalingen aan de begunstigde instellingen

3. Onderzoek bij enige instellingen waarbij Z.K.H. is betrokken.

Dit onderzoek werd gericht op de volgende instellingen 1 Bilderberg Meetings 2 Fondation Européenne de la Culture, 3 Stichting Praemium Erasmianum, 4 Stichting Prins Bernhard fonds, 5. World Wildlife Fund, 6. Stichting Wereld Natuurfonds Nederland
De door de Commissie verstrekte opdracht aan de heren E Poot en L J Konig hield in dat nagegaan diende te worden of in de administratie van de vermelde instellingen gelden zijn verantwoord die direct of indirect afkomstig zouden kunnen zijn van de Lockheed- of van andere vliegtuigfabrieken
Ook bij dit onderzoek werd alle gevraagde medewerking verkregen, Ontvangsten als in ae opdracht bedoeld werden, blijkens het aan de Commissie gerapporteerde, niet aangetroffen 1)

Hierna volgt het zevende hoofdstuk van het rapport van de Commissie van Drie — het hoofdstuk, waarin de Commissie haar conclusies formuleert. Dit hoofdstuk is aan te treffen op pag. 564/3 e.v.
Hoewel is aangekondigd dat alleen het eigenlijke verslag van de Commissie in het KHA gepubliceerd zou worden en niet de bijlagen en annexen. wordt een uitzondering gemaakt voor de twee brieven die prins Bernhard in 1974 aan Lockheed verstuurd heeft, en waarin hij vraagt om betaling aan hem van commissiegelden, indien de Nederlandse marine vliegtuigen van het type P-3 Orion zou aanschaffen.

De brieven en de bij de eerste brief gevoegde twee bijlagen zijn in het rapport aan te treffen op pag. 180, 183 en 184 m Annex A, waarin het materiaal bijeengezet is waarover de commissie de beschikking gekregen heeft, m.b.t. de relatie tussen prins Bernhard en Lockheed.
De eerste bijlage bij de eerste brief was de notitie. die de heer Meuser de prins in april 1974 ter hand gesteld had en waarin voorgesteld werd dr Weisbiod in te schakelen bij de inontvangstneming van de commissieigelden (KHA pag. 604/2)
De tweede bijlage bevatte naam en adres van de heer Weisbrod.
De tweede brief van de prins werd verzonden, nadat de Lockheed-functionaris Roger B Smith op 12 okt 1974 de prins telefonisch had laten weten, dat Lockheed negatief op het verzoek om commissie reageerde.

De brieven volgen hierna:

De brief van **Z.K.H.** van 9 **sept. 1974** aan de heer R. B. Smith

„Dear Mr. Smith,
Remembering our discussions some years ago I had intended to hand you the enclosed paper in April but the situation at that time did not seem to turn right so I sat on it until now. After a hell of a lot of pushing and pulling it now finally looks as if something positive might develop in the next few months or early next year — touch wood/ it would mean that we would finally get what I thought was the best since so many years and I only hope that no one will stop it this time. Therefore, just in case, I think it might be good if you could process on enclosed idea through your channels privately.
I shall be in Paris on the 20th and will give you a call and you can then tell me if you approve the idea personally. I can also be reached here: From Paris: 19-31-2154-2841."

De **brief** van Z.K.H. van **3** nov, **1974** aan de heer R. B. **Smith**

„My dear Mr. Smith.
The message you gave my secretary by phone and your confirmation in writing was, to say the least, disappointing, as you can imagine. It occurs incredible that this proposal would be rejected like this without dialogue and discussing details or other possibilities. This would never have happened in the days of Bob or Courtlandt Gross.
Since 1968 I have in good faith spent a lot of time and effort to push things the right way in critical areas and times and have tried to prevent wrong decisions influenced bij political considerations. I have done this based on my old friendship with Lockheed — and hased on its past actions. So I do feel a little bitter. Any proposal can be modified — but at this point, also in view of diplomatic pressure put on — by someone you will guess who — I feel that I will not do any more about this procurement program. What's more, I'll say so when consulted. Thanks a lot for your great courtesy. I appreciate that you only acted as an intermediary, and my bitter feelings are in no way directed against you.
Sorry I did not write earlier but I did not wish to write in anger or haste and then the strike delayed my letter more. I do hope we can meet some time this winter and have lunch or a drink. I am, by the way, considering if I should write or phone to Courtlandt and am going to get his phone number."

1 De Commissie maakt nog melding van het contact dat het lid van de Tweede Kamer de heer J Terlouw met haar heeft opgenomen, toen een Engelsman, de heer Th. Ravensdale, zich met hem in verbinding stelde en een aantal mededelingen deed die voor de Commissie van enig belang zouden kunnen zijn
De Commissie heeft de heer Ravensdale, die omstreeks 1970 een public-relations-functie bij het Engelse World Wildlife Fund vervulde, gehoord Hij deelde mee dat er destijds sprake was geweest van een belangrijke anonieme schenking aan dat fonds die via de voorzitter van het World Wildlife Fund — Z K.H. — zou binnenkomen Doordat de Lockheed-aangelegenheid zo sterk in de publiciteit was gekomen, meende hij dat er mogelijk een verband met de, naar zijn zegggen, zeer geheimzinnig behandelde anoniem gedane schenking zou bestaan
Door de Commissie is enig nader onderzoek verricht en zij heeft op grond van haar ter beschikking gestelde documenten en daarbij gegeven toelichting vastgesteld dat in de periode 1969-1972 een bedrag van £ 400 000 door de heer E. G Kleinwort te Londen aan het WWF. is geschonken. £ 250 000 kwam voor dit doel beschikbaar door verkoop van effecten uit persoonlijk bezit en £ 150 000 was afkomstig uit „The Ernest Kleinwort Charitable Trust"

AFRIKA

MAURITIUS

REORGANISATIE KABINET

De benoeming van Sir Harold Walter tot minister van buitenlandse zaken op 1 juni (pag. 512/3) ging gepaard met een reorganisatie van het kabinet.

Sir Harold Walter werd tevens belast met de portefeuille van toerisme en emigratie. De voorheen door hem beheerde portefeuille van gezondheid werd overgenomen door Louis Raymond Devienne, die op zijn beurt als minister van energie werd opgevolgd door Abdool Raouf Bundhun (nieuw).
Beergoonath Ghurburrun werd als minister van arbeid en industriële betrekkingen opgevolgd door Hurrypersad Ramnarain (voorheen coöperaties) en zelf tot minister van handel en industrie benoemd i.p.v. Rajmohunsing Jomadar, die het kabinet verliet. Emmanuel M. L. Bussier nam de portefeuille van openbare werken over van Abdoel Hack Osman, die niet in het kabinet terugkeerde, en stond die van justitie af aan Rabindrah Ghurburrun (nieuw). Minister van coöperaties werd Rameshwar Jaypal, die de voorheen door hem beheerde portefeuille van hervorming van de instellingen afstond aan premier Sir Seewoosagur Ramgoolam. Mevr. Radhamanay Poonoosamy werd minister van vrouwenaangelegenheden, prijzen en consumcntenbescherming.

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij „Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

DE TOEKOMST VAN NAMIBIË

Tegen de achtergrond van de diplomatieke activiteiten van Amerika's minister van buitenlandse zaken Kissinger, die na zijn tweede ontmoeting van Zuid-Afrika's premier Vorster te Zurich van 4-6 sept. (pag. 593 e.v.) van 14 t/m 23 sept. voor de tweede maal een reis door Afrika maakte, wordt hieronder nader ingegaan op de ontwikkelingen in en rcnd Namibië sinds eind 1975.
Daar vindt sinds 1 sept. 1975 in de hoofdstad Windhoek de door diverse schorsingen onderbroken z.g. constitutionele conferentie plaats. Aan die conferentie wordt deelgenomen door vertegenwoordigers van 11 verschillende etnische groeperingen of bevolkingsgroepen (incl. een blanke delegatie), maar niet door afgevaardigden van politieke groepen zoals de SWAPO (South West Africa People's Organization) of de overkoepelende organisatie NNC (Namibia National Convention).
Kort voor het aflopen van een op 30 april door de Veiligheidsraad van de VN gesteld ultimatum om uiterlijk 31 aug. de Zuidafrikaanse troepenmacht uit Namibië terug te trekken en vrije verkiezingen uit te schrijven, kwam de constitutionele conferentie op 18 aug. tot het eenstemmige standpunt dat „31 dec. '78 met redelijke zekerheid kan worden vastgesteld als onafhankelijkheidsdatum voor Zuidwest-Afrika" en dat daaraan een overgangsperiode met een multiraciale interimregering vooraf moest gaan.

Ultimatum Veiligheidsraad

De Veiligheidsraad was tijdens een schorsing van de constitutionele conferentie (pag. 768/1/2 - 1975) zes maal tussen 27 en 30 jan. bijeengekomen om „de situatie in Namibië" te bespreken.
In tegenstelling tot de vorige reeks bijeenkomsten toen een ontwerpresolutie door de veto's van Engeland, Frankrijk en de VS werd getroffen (pag. 767/2 - 1975) kwam de Raad nu wel tot een besluit. De door de acht niet-permanente leden ingediende ontwerp-resolutie werd op 30 jan. unaniem goedgekeurd. Deze resolutie **385** (1976) omvatte o.a. de volgende operatieve paragrafen:

„De Veiligheidsraad (. . .)
1. veroordeelt de voortdurende illegale bezetting van het gebied van Namibië door Zuid-Afrika;

2. veroordeelt de illegale en willekeurige toepassing door Zuid-Afrika van op raciaal gebied discriminerende en onderdrukkende wetten en praktijken in Namibië; (. . .)

9. verlangt dat Zuid-Afrika met spoed een plechtige verklaring aflegt waarin het de voorgaande bepalingen i.z. het houden van vrije verkiezingen in Namibië onder toezicht en controle van de VN aanvaardt (. . .);

11. verlangt opnieuw dat Zuid-Afrika tot de (. . .) machtsoverdracht: a) zich naar letter en geest volledig houdt aan de bepalingen van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens, b) alle Namibische politieke gevangenen vrijlaat, inclusief allen die i.v.m. overtredingen van de z.g. interne veiligheidswetten gevangen gezet of gedetineerd zijn, ongeacht of die Namibiërs aangeklaagd of veroordeeld werden dan wel zonder vorm van proces vastgehouden worden, en ongeacht of zij in Namibië of in Zuid-Afrika vastgehouden worden, c) in Namibië de toepassing opheft van alle raciaal discriminerende en politiek onderdrukkende wetten en praktijken, in het bijzonder m.b.t. bantoestans en thuislanden, d) onvoorwaardelijk de volledige mogelijkheid biedt aan alle Namibiërs die zich thans om politieke redenen in ballingschap bevinden om zonder gevaar van arrestatie. detentie. intimidatie of gevangenschap naar hun land terug te keren;

12. besluit (. . .) uiterlijk op 31 aug. 1976 opnieuw bijeen te komen om de naleving van dit besluit door Zuid-Afrika te onderzoeken en om bij niet-naleving door Zuid-Afrika passende maatregelen overeenkomstig het Handvest in overweging te nemen."

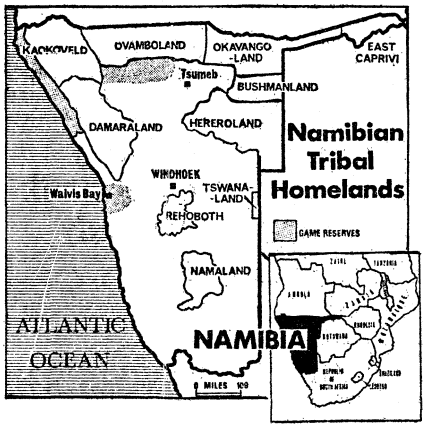

(Financial Times)

Voortgang constitutionele conferentie

De 133 afgevaardigden van 11 verschillende bevolkingsgroepen vergaderden van 2 tot 19 maart ter voortzetting van het in nov. 1975 verdaagde constitutionele beraad. Tijdens deze gespreksronde werd een aantal voorstellen en aanbevelingen behandeld van de vier op 10 nov. 1975 ingestelde commissies

O.m. werd de invoering aanbevolen van uniforme identiteitspapieren waarop de etnische groepering van de houder door een code zou worden aangegeven en waarop vermeld zou staan „Zuidafrikaans burger (bewoner van Zuidwest-Afrika)". Tegen dit laatste werd bezwaar gemaakt door de twee leden van de Baster-delegatie, die de conferentie op 4 maart uit protest verlieten.

Op 16 maart werd rnet algemene stemmen een motie van ds. Cornelius N. Ndjoba, de premier van Ovamboland, goedgekeurd waarin de Zuidafrikaarse regering gevraagd werd Zuidwest-Afrika te blijven beschermen tot de conferentie om opheffing van die bescherming zou verzoeken, en verzet te bieden tegen elke vorm van ongepaste interventie van buitenaf die slechts een ongunstig effect kon hebben op „het vinden van een vreedzame oplossing door de conferentie".
Een rapport van de commissie ter bestudering van de economische vooruitgang, waarin de conferentie werd aanbevolen zich een voorstander van een vrije economie te verklaren, werd op 19 maart goedgekeurd.
Een aantal kleurlingenafgevaardigden nam het initiatief tot een poging om de SWAPO bij het beraad te betrekken door de volgende discussiepunten voor te stellen: de instelling van een multiraciale interimregering voor Zuidwest-Afrika vóór 30 juni ter voorbereiding van een soeverein onafhankelijk Zuidwest-Afrika en een spoedige overdracht van macht aan deze interimregering; toelating van internationale en Zuidafrikaanse waarnemers tot de conferentie; deelname van vertegenwoordigers van politieke partijen aan de conferentie; onmiddellijke afschaffing van alle discriminerende wetten; en het opstellen van een grondwet voor Zuidwest-Afrika.

Tijdens de maartzitting diende Chief Clemens Kapuuo, de leider van de Herero-delegatie, een door zijn Amerikaanse adviseur Stewart Schwartz opgesteld constitutioneel ontwerp in.

Dit ontwerp voorzag in de instelling van een parlement van twee kamers, elk van 50 leden: een noordelijke kamer met vertegenwoordigers uit de Bantoegebieden Ovamboland, Kavango en Oost-Caprivi (d.w.z. meer dan de helft van de bevolking) en een zuidelijke kamer met afgevaardigden uit de overige gebieden. De spiitsing had ten doel de overheersing van één etnische groep tegen te gaan. De toestemming van beide kamers zou nodig zijn voor de regeringsvorming en de bekrachtiging van wetten. Vóór de verkiezing van dit parlement moest de Zuidafrikaanse regering wetgevende bevoegdheden verlenen aan de constitutionele conferentie, zodat die de legale macht zou bezitten om via consensus van haar leden de wetten uit te vaardigen die dringend noodzakelijk zijn om onrechtvaardigheden die onmiddellijke aandacht vereisen weg te nemen.
Op 11 maart verklaarde de voorlichtingssecretaris van de SWAPO, Daniel Tjonga-

Weekblad 45ste jaargang No. 2351. pag. 28271-28286

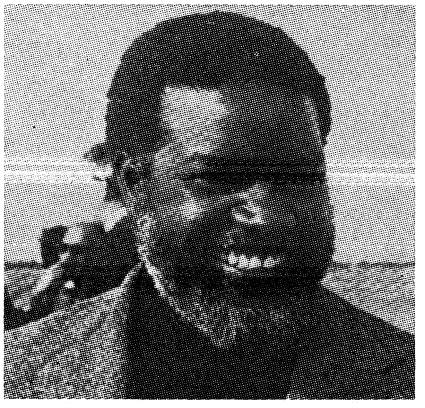

SWAPO-leider Sam Nujoma (l.) en Herero-leider Clemens Kapuuo

rero: „Als zo'n constitutie wordt aanvaard en aan een referendum onderworpen, dan zal de SWAPO twee keuzemogelijkheden hebben — hetzij een boycotten ervan hetzij een eigen constitutie voorstellen."

Op **16** maart werd bericht dat de eerste voorzitter van de SWANU (South West African National Union), Jariretundu Kozonguizi, na een afwezigheid van **19** jaar uit Londen naar Namibië terugkeerde om adviseur van Chief Kapuuo te worden, wat „hem in staat (zou) stellen de opvattingen van zijn volk naar voren te brengen" op de constitutionele conferentie.

Op 19 maart werd de conferentie verdaagd, nadat twee nieuwe commissies waren ingesteld om 1) een werkschema voor de basis van een toekomstige constitutie op te stellen en 2) de financiële gevolgen van de tijdens het overleg genomen besluiten na te gaan.

Op 2 juni begon een volgende zitting van de conferentie, ook nu zonder deelname van de SWAPO.

Betreffende de SWAPO had Zuid-Afrika's premier Vorster op **17** april te Kaapstad verklaard dat als de constitutionele conferentie de SWAPO tot deelname aan de besprekingen zou uitnodigen hij niet in zou grijpen, al bleef hij ook persoonlijk tegen de SWAPO gekant omdat die door vier blanke communisten was opgericht en Zuidwest-Afrika niet vertegenwoordigde. Bovendien, aldus Vorster, was de president van de SWAPO, Sam Nujoma, niet gekozen en was hij evenmin een natuurlijke leider van Zuidwest-Afrika of van een van de bevolkingsgroepen.
Daarentegen heeft de Algemene Vergadering van de VN in dec. **1973** de SWAPO erkend als de „authentieke vertegenwoordiger" van het volk van Namibië (pag. 621/2-1974).

SWAPO's voorlichtingssecretaris Daniel Tjongarero — tevens politieke secretaris van de overkoepelende organisatie Namibia National Convention (NNC) — zei op 29 april dat de SWAPO aan de constitutionele besprekingen deel zou nemen als een formule werd gevonden die dat mogelijk maakte. d.w.z. als de Zuidafrikaanse regering tevoren aan een aantal voorwaarden voldeed: zij moest toezeggen al haar troepen en politiemensen uit het gebied terug te trekken, alle politieke gevangenen van Namibische herkomst vrij te laten en ballingen *te* laten terugkeren", terwijl voorts toezicht van de VN op de constitutionele besprekingen zou worden toegestaan (Op **24** mei werd bericht dat Tjongarero voor de derde maal in twee jaar een paspoort was geweigerd.)
Tijdens een congres van de interne vleugel van de SWAPO te Walvisbaai op **29-31** mei verklaarde plv. secretaris-generaal Othniel Kaakunga dat de constitutionele besprekingen „een politieke fraude" vormden, waaraan de SWAPO niet mee kon werken, al bleef deze bereid tot besprekingen met de Zuidafrikaanse regering op bovengenoemde prealabele voorwaarden met als „absoluut en niet voor onderhandelingen in aanmerking komend" punt de erkenning van de territoriale integriteit van Namibië. De SWAPO daagde de Zuidafrikaanse regering uit tot het houden van algemene verkiezingen met SWAPO-kandidaten om hun politieke steun op de proef te stellen.

Tijdens het congres te Walvisbaai werd Nujoma als president van de „SWAPO van Namibië" herkozen en David Meroro als nationaal voorzitter.

Voorts riep het congres buitenlandse ondernemingen die in het gebied opereren op niet langer belastingen te betalen aan Zuid-Afrika maar de betreffende gelden af te dragen aan de VN-raad voor Namibië. Ook werd een veroordeling uitgesproken over de grote Duitse gemeenschap en over de activiteiten van het Westduitse consulaat in Windhoek.

De commissaris voor buitenlandse zaken, Festus Naholo, zei dat de SWAPO de Duitse gemeenschap nu in hetzelfde licht ziet als de Zuidafrikanen. Mensen van Duitse afkomst vormen een groot deel van Zuidwest-Afrika, dat gedurende dertig jaar voor de Eerste wereldoorlog een Duitse kolonie was. Het Duitse consulaat beschouwde Naholo als een bron van apartheid omdat het de Duitse cultuur in het gebied inspireerde.

„De Duitsers willen zich niet mengen met zwarten of andere groepen. Ze willen Duits blijven en zeggen dat ze een aparte natie zijn. Ze vieren carnaval en feesten om Hitler te eren (...). De Duitsers melken ons land economisch uit en het geld gaat. terug naar Duitsland. Ze helpen Zuid-Afrika om Namibië te blijven beheersen zodat zij ons land kunnen exploiteren", zo zei Naholo

Verdeeldheid binnen SWAPO?

In mei was melding gemaakt van onenigheid binnen de SWAPO, die gepaard zou zijn gegaan met een „zuivering" binnen de externe vleugel van die organisatie. Op 4 mei maakte een woordvoerder van de Zambiaanse regering te Loesaka bekend dat zes SWAPO-leden „voor hun eigen veiligheid" in hechtenis waren genomen om zo „de eenheid binnen de SWAPO te bevorderen".

De correspondent van The Times te Leesaka had op 29 april reeds gemeld dat de arrestatie al een week eerder had plaatsgevonden en dat de zes betrokkenen in een voormalig Rhodesisch guerrillakamp buiten Loesaka werden vastgehouden.

Tot de gearresteerden behoorden Andreas Shipanaga (SWAPO-secretaris van voorlichting), Solomon Mifima (secretaris van arbeid), Sakaria Shikomba (functionaris op de voorlichtingsafdeling), Aemmanuel Engombe (bestuurslid in Namibië tot hij in 1974 naar Zambia uitweek), en Shangula Sheeli (secretaris-generaal van de jeugdorganisatie), aldus The *Times*.

Volgens To The Point (28-6) leidde Shipanga de factie die SWAPO-president Sam Nujoma gaarne door een ander vervangen zou zien. Die factie wenste spoedig een partijcongres waarop een nieuwe leiding zou moeten worden gekozen. Het laatste externe partijcongres van de SWAPO vond in dec. 1969 in de Tanzaniaanse stad Tanga plaats. Het volgende had op 16 maart 1974 moeten plaatsvinden, maar was steeds uitgesteld. De oppositionele factie had volgens Reuter (17-5) aan de OAE een reeks documenten d.d. 26 maart ter beschikking gesteld, waarin ernstige verwijten aan het adres van de SWAPO-leiding waren opgenomen.

Er werd o.a. gesteld dat de militaire leiding guerrillastrijders naar het front stuurde zonder voddoende wapens, munitie en verbindingsapparatuur. De OAE werd verzocht transportmiddelen voor de bevoorrading van het front alsmede zware artillerie voor de eigen verdediging te leveren, terwijl de auteurs bovendien lieten weten dat zij van de huidige SWAPO-leiding geen bevelen meer wensten te ontvangen. Volgens de Zambiaanse autoriteiten zouden de gearresteerden met de dood zijn bedreigd. Latere berichten spraken van minstens 40 gedetineerden.

Op 14 mei verzocht Shipanga het hooggerechtshof te Loesaka om in vrijheid te worden gesteld.

Op 27 juli meldde *The Times* dat Shipanga en 11 andere SWAPO-gevangenen 10 dagen tevoren onverwacht naar Dar-es-Salaam (Tanzania) waren overgevlogen waar zij opnieuw gedetineerd werden,

Nadat het centrale comité van de SWAPO op 29 juli in Loesaka had vergaderd deelde Nujoma op 2 aug mee dat ,,een Zuidafrikaans komplot (was) verijdeld" en dat ,,de agenten van het Zuidafrikaanse regime en de imperialisten uit onze beweging" zijn gestoten. .,Het centrale comité heeft een systematische zuivering van alle verraders uitgevoerd". aldus Nujoma.

Over oorsprong en positie van de SWAPO nog net volgende. Het door Vorster en andere blanken aangevoerde argument dat de SWAPO door communisten opgericht is. klopt niet, aldus Die Zeit (4-6) De oprichting van de SWAPO heeft meer met de kerk dan met de communisten te maken Volgens Die Zeit en The Cape Times (20-4) verliep de ontwikkeling als volgt: In het begin van de vijftiger jaren richtte een zwarte Afrikaanse geestelijke, pater Theophilus Hamutumbangela, in Odibo in het noorden van Ovamboland een politieke organisatie op met de naam ,,The Cry of the people is God". Pater Theophilus, die spoedig daarop naar Windhoek werd teruggeroepen waardoor de organisatie in verval raakte, had een leerling Hermann Ja-Toivo, die in Kaapstad woonde en met communisten in contact stond, maar veel nauwere betrekkingen met de toenmalige Liberale Partij onderhield Ja-Toivo stichtte in 1957 te Kaapstad de Ovambo People's Organization (OPO), die sterk door christelijke ideeën was beïnvloed Het voornaamste doel van de OPO was afschaffing van het systeem van de rondtrekkende arbeiders. In 1960 werd de OPO door Sam Nujoma tot een geregelde partij, de SWAPO, gereorganiseerd teneinde algemene steun in heel Zuidwest-Afrika te winnen, hoewel Nujoma zelf ook een Ovambo was. Terwijl Nujoma in 1971 het huidige Namibië verliet en ,,waarschijnlijk een marxist" is, bleef de SWAPO m het gebied zelf onder sterke invloed van lutheranen en anglicanen staan.

De SWAPO kent thans een gematigde vleugel (interne vleugel) m Namibië en een radicalere buiten het land (externe vleugel) met verschillende steunpunten in Europa en Amerika.

Hoewel de leden grotendeels uit Ovambo's bestaan, waren — vóór de arrestaties i.v.m. de moord op Elifas (pag. 768/1-'75) — slechts vijf van de 14 leden van het interne bestuur Ovambo's naast zeven Herero's, een Baster en een kleurlinge. Tot de niet-Ovambo's in het externe bestuur behoren Peter Katjavivi (Herero), Moses Garoeb (Damara), A. Mesluk Mugonga (Oost-Capriviaan), Ben Guriab (Damara), mevr. Putuse Appolus (Nama) en Gottfried Geingob (Damara). In febr 1975 had de interne vleugel van de SWAPO met vier andere organisaties de Namibia National Convention (NNC) gevormd om het verzet tegen de constitutionele conferentie te bundelen Naast de SWAPO was in de NNC de belangrijkste organisatie, de SWANU (South West African National Union), die vooral Herero's omvat. Op 1 juni 1976 liet de SWANU weten de ,,dromen over hegemonie" van de SWAPO te verwerpen en bereid te zijn tot zinvolle discussies met de Zuidafrikaanse regering over de machtsoverdracht aan de zwarten in het gebied

Onafhankelijkheidsvoorstel constitutionele *commissie*

Nadat de constitutionele conferentie op 3 aug. haar werkzaamheden had hervat werd op 18 aug. in een officiële verklaring bekendgemaakt dat de constitutionele commissie overeenstemming had bereikt over de toekomstige ontwikkeling. Er zou een multiraciale interim-regering voor het gebied komen zodra een grondwettelijke regeling was uitgewerkt. Een permanente multiraciale regering zou worden geïnstalleerd, nadat een constitutie was opgesteld.

Voorts werd verklaard dat ,,31 dec. 1978 met redelijke zekerheid kan worden vastgesteld als onafhankelijkheidsdatum voor Zuidwest-Afrika". Nadrukkelijk werd de wens uitgesproken Namibië als één enkele territoriale eenheid te behouden in plaats van het op te splitsen in ,,thuislanden".

De interne vleugel van de SWAPO verwierp dit akkoord op 19 aug. te Windhoek bij monde van Festus Naholo, de secretaris van buitenlandse zaken omdat de besluiten van de commissie ,,niet de wensen en verlangens van heel het volk van het gebied vertegenwoordigden. Naholo verklaarde dat elke beslissing over Namibië's toekomst waaraan de SWAPO geen deel had uiterst gevaarlijk zou zijn en hij deed een beroep op alle zwarte Afrikaanse staten ,,deze beslissing van Zuid-Afrika door middel van zijn marionetten te veroordelen". Een SWAPO-woordvoerder liet nog weten dat ,,als er een interim-regering gevormd wordt, wij de strijd op alle fonten — economisch, diplomatiek en militair — zullen intensiveren".

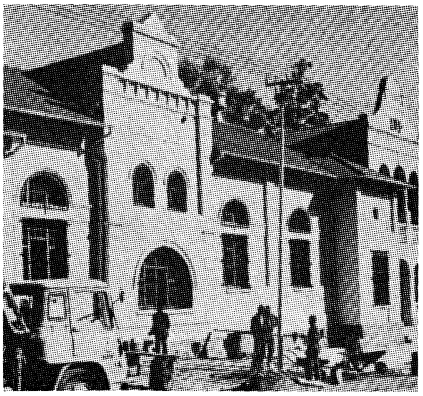

De Turnhalle te Windhoek.

NRC/H'blad (20-8) merkte op dat de overgangsregering voor de VN alleen aanvaardbaar is als de SWAPO erin zou zijn vertegenwoordigd Bovendien is het operatieterrein van de interim-regering nog niet afgebakend. Moeizame onderhandelingen met Pretoria liggen in het verschiet. Zuid-Afrika eist de voornaamste havenstad van Namibië, Walvisbaai, voor zich op. Deze enclave is in 1878 door de Britten geannexeerd en in 1884 aan de Kaapprovincie toegevoegd. Ook over de overdracht van water- en elektriciteitsvoorzieningen, monetaire en financiële aangelegenheden, zal de overgangsregering de nek kunnen breken,

Dat aan de economische verbondenheid van een toekomstige federatie van Namibië met Zuid-Afrika niet getornd zal worden. staat al vast: ,,Met het oog op het feit dat Zuid-Afrika gedurende de afgelopen 55 jaar grote kapitalen in Zuidwest-Afrika heeft geïnvesteerd en wegens zijn diepgaande kennis van, en ervaring met de plaatselijke omstandigheden in Zuidwest-Afrika, lijkt het de meest gewenste bron voor verdere economische bijstand." aldus een voorlopig financieel verslag van de grondwetscornniissie.

SWAPO vraagt hulp aan SU en Cuba

Van 6 tot 15 augustus bracht een SWAPO-delegatie o.l.v. Sam Nujoma een bezoek aan de SU waar zij ontvangen werd door Boris Ponomariow, kandidaat-lid van het politburo en secretaris van het centrale comité van de CPSU. In een n.a.v. dit bezoek uitgegeven verklaring werd de solidariteit van het Sowjet-volk met het volk van Namibië toegezegd in zijn moedige strijd tegen de illegale bezetting van zijn land door het Zuidafrikaanse racistische regime.

Op 22 aug. bevestigde Nujoma te Loesaka dat hij vruchtbare besprekingen met de Russen had gevoerd die bereid zouden zijn de guerrillastrijders oorlogsmateriaal te verschaffen. Hij kondigde een intensivering van de bevrijdingsstrijd aan ,,tot echte democratische vrijheid en onafhankelijkheid" bereikt zijn. ,,Wij zullen de gewapende strijd voortzetten tegen elke marionettenregering die Vorster in Namibië installeert", maar daar zouden geen vreemde troepen bij nodig zijn, aldus liet Nujoma weten. ,,Wij hebben genoeg troepen om te vechten en de oorlog in Namibië te winnen. Wij zullen echter materiële bijstand nodig hebben van de Cubanen alsook van andere landen". ,,Wij zullen de SU en Cuba om militaire hulp vragen nu het Westen ons geen wapens wil leveren", zo stelde Nujoma.

Guerrilla-acties SWAPO. Tegenmaatregelen Zuid-Afrika

De externe vleugel van de SWAPO, die in sept. 1965 voor het eerst

guerrillastrijders naar Ovamboland stuurde, voerde de gewapende strijd in latere jaren vooral via guerrilla-acties in de Caprivi-strook (in het noordoosten van Namibië). In 1974 vond een uittocht van Ovambo's naar Angola plaats (pag. 763/2-1975), die tot een versterking van de SWAPO zou hebben geleid. Nadat de premier van Ovamboland, Chief Filemon Elifas op 16 augustus 1975 aan de gevolgen van een aanslag was overleden (pagina 767/3 - 1975), vcnden bij geïsoleerde acties eerst zwarten en later ook blanken de dood, wat tot een grootscheeps tegenoffensief van Zuidafrikaanse strijdkrachten en politie leidde, waarbij ook tegen z g. SWAPO-terroristen in Angola werd opgetreden. (Zie ook 45/1 e.v. en 444/1 e.v.)

Op 4 dec. 1975 verklaarde de Zuidafrikaanse minister van jüstitie en politie, J. T. Kruger, dat politieversterkingen naar Ovamboland werden overgevlogen om operaties uit te voeren aan de Zuidwestafrikaanse kant van de grens met Angola teneinde „Ovamboland van subversie te zuiveren" en de infiltratie van ,,SWAPO-terroristen" te beletten.

Op 15 dec. werd bericht dat de nieuwe premier van Ovamboland, Ccrnelis Ndjoba, verklaard had dat de ,,terroristen niet langer vlakbij de grens met Angola" waren, maar nu „in Ovamboland" optraden en wel zo diep in het zuiden dat zij bij Ondangua en Oshakati waren waargenomen

Op 20 dec. werd de eerste aanval op blanke burgers in Namibië sinds 1966 gemeld. De vrouw en een zoon van een blanke boer op ca. 10 mijl van Grootfontein (ca. 150 mijl ten zuiden van de grens met Angola) werden door ,,terroristen" doodgeschoten, terwijl op 21 dec. een Duitse zakenman ten westen van Grootfontein werd beschoten. Nog twee burgers werden op 31 dec. te Oshandi (ca. 6 km bezuiden de grens) gedood, toen ongeveer 10 gewapende mannen het vuur openden.

Op 15 dec. was bekendgemaakt dat van de Zuidafrikaanse strijdkrachten sinds mei 1973 in „operatiegebied nr. 1" 22 man de dood hadden gevonden, terwijl de verliezen onder de guerrillastrijders toen 341 zouden bedragen.
Met de opmars van MPLA-troepen gesteund door Cubanen naar de Zuidgrens van Angola (zie pag. 448) werd duidelijk dat de hulp voor de SWAPO zou toenemen.

Van jan. tot mei bleven de guerrilla-operaties van de SWAPO voornamelijk beperkt tot het leggen van mijnen en het doen van sporadische aanvallen vooral in Ovamboland, Kavango en Caprivi.
Wel werd gesproken over de eventuele komst van Cubaanse troepen naar Namibië tot ondersteuning van de SWAPO. maar tot dusver is van een Cubaanse aanwezigheid geen sprake

Op 17 febr verklaarde SWAPO-secretaris Moses Garoeb te Londen dat de SWAPO t z t zou beslissen of zij de Cubaanse troepen in Angola zou uitnodigen zich aan de zijde van de SWAPO te scharen in de gewapende strijd in Namibië Hij voegde daaraan toe dat de Cubanen de SWAPO reeds hielpen met goederen en bij de opleiding, en dat de Afrikanen voor het eerst het initiatief bezaten Op wapengebied was de SWAPO nu in het voordeel, omdat Zuid-Afrika niet langer de monopoliepositie bezat die het tevoren had nu de SWAPO dezelfde wapens bezat als de MPLA in Angola zoals het Russische automatische AK-47 geweer.
Officiële Cubaanse woordvoerders verklaarden volgens The Times op 23 febr. te Havana dat Cuba ,,het volk van Namibië (zou) steunen in zijn gevecht om onafhankelijk te worden van het Zuidafrikaanse bewind" Cuba was niet van plan om politieke redenen Afrikaanse staten binnen te vallen, maar het zou doorgaan met hulpverlening aan „broedervolken op het Afrikaanse continent in hun strijd tegen kolonialisme en voor nationale bevrijding" Het zou in het bijzonder meewerken aan ,,de gedwongen verdrijving van de fascistische Pretoria-troepen en de vestiging van een SWAPO-regering"

Op 1 maart verklaarde president Agostinho Neto van Angola in de Kongolese hoofdstad Brazzaville ,,Het is onze plicht de andere Afrikaanse bewegingen in de nationale bevrijdingsstrijd te helpen Maas er is geen kwestie van dat wij Namibië of Zimbabwe binnenvallen Wij zijn niet van zins onze grenzen te overschrijden"
Diezelfde dag zou Sean MacBride, de VN-Hoge Commissaris voor Namibië, in de Zambiaanse hoofdstad Loesaka hebben verklaard „Als de SWAPO de Cubanen, Russen, Zambianen of . het Tanzaniaanse leger zou uitnodigen om bij de bevrijding van Namibië te helpen. denk ik niet dat de VN enige actie zou ondernemen "

Geleidelijk nam de guerrilla in hevigheid toe. De Zuidafrikaanse luchtmachtgeneraal R. Rogers zou op 23 april hebben gesproken van ca. 100 Zuidafrikaanse gewonden „in het operationele grensgebied" sinds nov. 1975.

Op 19 mei werden onder de noodtoestandsproclamatie R 19 van febr. 1972 nieuwe regelingen uitgevaardigd. Op grond daarvan werden alle volwassenen verplicht aan de autoriteiten de aanwezigheid te melden van elk persoon die volgens hen illegaal in Ovamboland verbleef. Alle vuurwapens en munitie moest bij de autoriteiten worden ingeleverd. Verdachten konden met of zonder gerechtelijk bevel worden gearresteerd en zij konden zonder vergunning voor bezoek gevangen worden gehouden tot zij alle vragen volledig en naar waarheid hadden beantwoord. De maximumstraf voor overtredingen van deze bepalingen werd op 3 jaar gesteld.
Tevens werd een nie andsland van 1 km diep laags de 1700 km lange grens met Angola ingesteld, waarvan het betreden ten strengste werd verboden. De Zuidafrikaanse commissaris-generaal voor de inheemse volken van Zuidwest-Afrika, Jannie de Wet, deelde op 18 mei mee dat de ontruiming van het betrokken gebied de evacuatie van ca. 3.000 Ovambo's tot gevolg zou hebben. Die zouden een nieuwe vestiging in het achterland krijgen en een schadevergoeding ontvangen. Reeds waren ca. 500 Ovambo's zonder incidenten verplaatst.

Op 12 mei werden twee SWAPO-leden door het hooggerechtshof te Swakopmund krachtens de Zuidafrikaanse wet op het terrorisme ter dood veroordeeld; naar verluidt de eerste doodvonnissen in het gebied. De twee mannen, Aaron Mushimba en Hendrik Shikango, zouden actief betrokken zijn geweest bij de acties die tot de moord op Chief Elifas hadden geleid. Shikanga gaf toe dat hij de beweerde moordenaars had vervoerd, maar beiden ontkenden op de hoogte te zijn geweest van de terroristische activiteiten.
Twee Ovambo-verpleegsters kregen wegens medeplichtigheid een gevangenisstraf van 5 resp. 7 jaar cpgelegd. Tegen het vonnis werd o.a. geprotesteerd door het hoofd van de Verenigde Evangelische Lutherse Kerk, mede namens vier andere kerkgenootschappen.
Terwijl Zuidafrikaanse militaire autoriteiten de dood van ,,terroristen" meldden (op 17 juli 26 sinds 1 juli, op 30 juli 15 in de vooraf-gaande week), deelde VN-commissaris MacBride op 28 aug. niee dat Zuidafrikaanse troepen in de voorgaande drie maanden 40.000 à 50.000 bewoners langs de grens met Angola hadden verwijderd, terwijl hun huizen en andere bezittingen werden platgebrand. Volgens een woordvoerder van het Zuidafrikaanse Bantoe-ministerie waren bij de operatie slechts 3.000 personen betrokken. (The Times, *Financial* Times, NZZ, Le Monde, *NRC/H'blad*, *UN*-Chronicle, KCA)

(Vor. ber. pag. 763/2 e.v. - 1975)

WEST-EUROPA

EG

BEGROTING 1977 INGEDIEND

Op 14 juni heeft het Europese Commissielid Claude Cheysson de ontwerp-begroting van de EG voor 1977 ingediend.
Het totaal van het Europese budget zal volgens de voorstellen van de Commissie in 1977 9.260 rnrd rekeneenheden omvatten. Dat betekent een stijging met 13% t a.v. de begroting van 1976 (pag. 53/2).
Commissaris Cheysson bevestigde dat het ditmaal een erg zuinige begroting was. Voor nieuwe activiteiten heeft de Europese Commissie slechts 130 mln rekeneenheden uitgetrokken (ongeveer 1,4% van de begroting). De Commissie dringt bij de regeringen van de lidstaten aan op soberheid en ze heeft het goede voorbeeld willen geven, aldus Cheysson.
De begroting voor dit jaar bedroeg 7,6 mrd rekeneenheden, maar daar zal, wegens de gestegen landbouwlasten, straks nog een aanvulling op nodig zijn. De verhoging met 13% is gering gezien wat er in andere jaren gebeurde. Van 1975 op 1976 steeg de Europese begroting met 28% en in de jaren daarvoor met 37% en zelfs 43%. De nu voor komend jaar voorziene 9,260 rnrd rekeneenheden maken 0,62% van het bruto intern produkt van de negen EG-lidstaten uit. Dit jaar was dat 0,59% en het vorig jaar 0,57%. De Europese begroting voor 1977 zal ongeveer 1,9% uitmaken (naar raming) van de begrotingen van de EG-lidstaten. Dit jaar was dat 1,92%, vorig jaar 1,86%, en in 1974 was het 1,94%. Rond 58% van de 9,260 mrd rekeneenheden die volgend jaar nodig zijn, zullen komen uit ,,eigen middelen" (heffingen en douanerechten). De rest wordt, via de normale ,,verdeelsleutel" bijgepast door de negen lidstaten tot het moment gekomen is dat het ontbrekende bijgepast gaat worden uit maximaal 1% van de BTW-opbrengst.
Cheysson liet er geen twijfel over bestaan dat hem het meeste dwars zat dat van de benodigde gelden voor volgend jaar 1,1 rnrd rekeneenheden uitgegeven moeten worden voor monetaire compensaties in de landbouwsector en compensaties ter dekking van de verschillen tussen de nu werkelijke en de vroeger officiële wisselkoersen Cheysson zei deze ,,monetaire diarree" uitermate te betreuren. Ze vormt een byna ondragelijke last voor de Gemeenschap en ze kan de EG op een gevaarlijke manier verzwakken.
(Commissaris Lardinois heeft laatst de sterke groei van deze compenserende bedragen één van de grootste bedreigingen voor het vcortzetten van de gemeenschappelijke landbouwpolitiek genoemd). Cheysson kondigde aan dat de Commissie binnenkort met voorstellen zal komen om de ,,monetaire" uitgaven drastisch te beperken

Zoals gezegd, heeft de Commissie slechts 130 mln rekeneenheden uitgetrokken voor nieuwe activiteiten. 100 mln daarvan wil ze bestemmen voor het creéren van een Europese exportbank. Voorstellen daartoe zijn al naar de Raad gegaan, maar de Raad heeft nog niet beslist. Kleinere bedragen van de post ,,nieuwe activiteiten" zijn bestemd voor een nieuw informaticaprogramma en voor de luchtvaartsector. De Commissie wil de bouw van grote vliegtuigen helpen financieren en ze wil geld steken in technisch onderzoek voor de burgerluchtvaart.

De uitgaven voor de Europese landbouw vormen, net als andere jaren, de grootste post op het ontwerpbudget voor komend jaar.
De landbouwpost omvat 5,664 rnrd rekeneenheden, of wel ongeveer 70% van de begroting. Deze post stijgt, vergeleken met dit jaar, met 10,4%. Daar komen nog 320 mln rekeneenheden bij om verschillen te dekken tussen vroegere en reële wisselkoersen plus nog eens 200 mln voor de aanpassing van de landbouwprijzen in het komende jaar. Voorts zijn nog eens 575 mln rekeneenheden nodig voor compenserende bedragen, waarvoor overigens binnen het bedrag van 5,664 rnrd rekeneenheden ook al een fors bedrag voorzien is.

Bij de begroting voor 1977 is voor het eerst in de Europese geschiedenis gebruik gemaakt van het onderscheid tussen betalingskredieten en ,,vastleggingskredieten". Tot dusverre werd gedaan alsof de vastleggingen ook allemaal werkelijk in de loop van het jaar werden gebruikt en dat gaf de indruk alsof de Europese begroting buitengewoon sterk steeg. De werkelijke uitgaven namen echter in feite slechts matig toe. In de realiteit verstreek er soms twee of drie jaar voordat vastgelegde kredieten werkelijk werden uitgegeven

Een ander nieuwtje is dat de ontwerp-begroting voor komend jaar dit jaar bijna twee maanden eerder verschijnt. Parlement en Ministerraad zullen hierdoor meer tijd hebben zich over het budget uit te spreken. Ook de EG-lidstaten zijn nu gemakkelijker in staat oin, bij het opstellen van hun eigen begrotingen, rekening te houden met de Europese, aldus Cheysson.
De administratieve en beheersuitgaven zijn dit keer tot het uiterste beperkt, aldus Cheysson. Ze omvatten 393 mln rekeneenheden, hetgeen vergeleken met dit jaar een stijging betekent met 13%.
De grootste stijging bij de ,,betalingskredieten" vindt plaats in de sector van het regionaal fcndc. Dat is overigens slechts een gevolg van vroeger genomen besluiten. De sociale uitgaven worden gesteld op 185 mln rekeneenheden (500 mln gaat er naar het regionaal fonds) en 250 mln is bestemd voor onderzoek. energieprogramma's en vervoer. Op de begroting staan 382 mln rekeneenheden voor ontwikkelingshulp. De voedselhulp zal komend jaar 60 mln rekeneenheden meer vergen, maar dat betekent niet, aldus Cheysson, dat er meer hulp gegeven wordt.

Aanvullende begroting

Cheysson heeft begin juli in Brussel, tijdens een persconferentie, meegedeeld dat bij de Raad een aanvullende begroting zal worden ingediend van **833** mln rekeneenheden. Het verschil in wisselkoersen doet de Europese Gemeenschap echter zo'n 200 mln rekeneenheden ,,verdienen", zodat er in feite maar **633** mln extra nodig is (1 r e is f 3,62).
Het bedrag van **833** mln is als volgt verdeeld: **313** mln rekeneenheden gaan naar het Europese Landbouwfonds, **350** mln rekeneenheden zijn nodig voor monetaire compenserende bedragen, **93** mln zijn bestemd voor voedselhulp, 2 mln gaan naar rentesubsidies op leningen aan Portugal, en **73** mln moeten terugbetaald worden aan de lidstaten.
De Genieenschap rekent echter ook on meer inkomsten. Dit jaar zouden die **733** mln rekeneenheden bedragen, te weten **175** mln rekeneenheden aan landbouwheffingen en **559** mln rekeneenheden aan gestegen douanerechten. Die stijging van de douanerechten is het gevolg van de oplevende economie die een grotere invoer tot gevolg had Het verschil tussen meer inkomsten (733 mln rekeneenheden) en meer uitgaven **(633** mln rekeneenheden) maakt dat de bijdragen van de negen EG-lidstaten dit jaar in totaal met 100 mln rekeneenheden verminderd worden (Europa van Morgen)

(Vor ber. pag **53)**

EG-HANDELSBALANS 1975

De import van de Europese Gemeenschap is in het afgelopen jaar met 3% afgenomen (tot 227,9 rnrd rekeneenheden - circa f 800 mrd)

en de export is in dat jaar gestegen met 2% (tot 225 rnrd rekeneenheden). Het tekort op de handelsbalans van de EG bedroeg vorig jaar 2,9 rnrd rekeneenheden. Een jaar daarvoor was het nog 14,5 mrd, aldus recente gegevens van de statistische dienst van de Europese Commissie.

In 1974 was de invoer nop met 37% toegenomen, terwijl de uitvoer toen met 31% steeg. Duitsland en Nederland waren vorig jaar de enige twee landen in de Gemeenschap die een handelsoverschot hadden. In Duitsland verminderde dat overschot overigens van 16 rnrd rekeneenheden in 1974 tot 11,5 rnrd in 1975. Nederland had vorig jaar een overschot van 128 mln rekeneenheden. terwijl Nederland een jaar daarvoor nog een tekort van 188 mln rekeneenheden noteerde.

De uitvoer van Duitsland is in 1975 met 4% teruggelopen (evenals die van België). De Duitse import daalde met 3% (en die van België met 2%). Groot-Brittannië zag zijn import in 1975 met 7% verlaagd, terwijl zijn export met hetzelfde percentage toenam. Ook Frankrijk zag zijn export stijgen met 7%, terwijl de invoer van dat land met 3% daalde. Van Nederland en Denemarken bleef de invoer in 1975 ongeveer constant. De Deense export vermeerderde echter met 7%, terwijl die van Nederland maar met 1% toenam.

Ierland zag zijn export in 1975 met niet minder dan 15% groeien, terwijl de import in dat land met 7% daalde. Italië kende een heel sterke verbetering van zijn handelsbalans doordat het in 1975 11% minder invoerde en 9% meer exporteerde dan het jaar daarvoor.

Opvallend is de grote wijziging van de handel tussen de Europese Gemeenschap en de olieproducenten in het Midden-Oosten. De import van de EG uit die landen daalde (vergeleken met 1974) vorig jaar met 10%. Ze bereikte het niveau van 23,i mrd rekeneenheden. De EG-export nam echter een geweldige sprong. In 1975 voerde de Gemeenschap 83% meer naar die olieproducerende landen uit dan in 1974. De export bereikte het niveau van 8,9 rnrd rekeneenheden. Dat betekent dat het tekort van de EG-handelsbalans met genoemde landen verminderde van 20,8 rnrd rekeneenheden in 1974 tot 14,3 rnrd rekeneenheden vorig jaar.

Hetzelfde verschijnsel, hoewel in mindere mate, deed zich voor in de handel tussen de EG en de Afrikaanse olieproducerende landen. De EG-import uit die landen daalde met 30% en de uitvoer van de EG naar die landen steeg met 46%. Het tekort van de EG handelsbalans met deze Afrikaanse landen liep dan ook terug van 5,5 mrd rekeneenheden tot 0,3 rnrd vorig jaar.

De Gemeenschap heeft in 1975 ook haar export naar de Comecon-landen en naar China zien toenemen. Naar de Comecon-landen werd 17% meer geëxporteerd. De uitvoer van de Gemeenschap naar de Sowjet-Unie alleen vermeerderde met 45%.

De export naar China nam toe met 41%. Het handelsoverschot van de EG in de handel met de Sowjet-Unie steeg van 0,2 mrd rekeneenheden tot 1 rnrd rekeneenheden. De export naar China bereikte het recordbedrag van 1,08 rnrd rekeneenheden en daardoor steeg het handelsoverschot van de EG in de handel met dit land van 8 mln rekeneenheden tot 458 mln.

Minder rooskleurig was het beeld van de handel tussen de EG en de andere Westerse industrielanden. De Verenigde Staten (de voornaamste handelspartner van de EG) voerde in 1975 18% minder uit de Gemeenschap in dan een jaar eerder. De import van de EG-landen uit Amerika steeg daarentegen met 3%.

Dat kwam de Gemeenschap te staan op een tekort op de handelsbalans van 6,9 rnrd rekeneenheden tegen 4,2 rnrd in 1974. Vooral Nederland en België hadden te lijden van een verminderde uitvoer naar de Verenigde Staten. De export van die twee landen naar de VS nam af met ongeveer 30%. In de handel met Japan deed zich ongeveer hetzelfde beeld voor. Daar bleek de invoer van de EG met 9% te zijn toegenomen, terwijl de EG-export naar Japan met 31% daalde. Het tekort van de EG-handelsbalans in de handel met Japan steeg dan ook van 1,5 rnrd rekeneenheden tot 2,4 rnrd rekeneenheden. (Europa van Morgen)

HERZIENING EUROPESE REKENEENHEID

De Europese Commissie streeft naar een harmonisatie van de gebruikte rekeneenheden (zie hierna). Ze denkt aan de geleidelijke algemene invoering van een rekeneenheid van het type „valutapakket". Deze nieuwe rekeneenheid is onder de naam ERE al in verscheidene sectoren aanvaard. De Commissie bestudeert de mogelijkheden om de ERE voor het gemeenschappelijke landbouwbeleid te gebruiken.

Voorts heeft de Commissie voorgesteld de ERE met ingang van 1 jan. 1978 voor de begroting van de Gemeenschappen aan te houden.

De EG heeft steeds gebruik moeten maken van het begrip rekeneenheid (r.e.) om haar beleid en activiteiten specifiek tot uitdrukking te kunnen brengen. De rekeneenheid is een gemeenschappelijke waardemeter, die zich onderscheidt van de nationale munteenheden maar er door omrekeningskoersen toch mee verbonden is. Ze maakt het mogelijk uniforme prijzen voor de Gemeenschap als geheel vast te stellen.
Beide functies kunnen slechts tot

Het gebruik van rekeneenheden op de voornaamste werkterreinen van de Gemeenschapsinstellingen kan als volgt worden weergegeven:
begroting: r.e.-goudpariteit;
douanetarief: r.e.-goudpariteit;
landbouw: r.e.-landbouw (ook groene rekeneenheid genoemd);
EGKS: ERE;
EOF: (Europees Ontwikkelingsfonds) - ERE;
EFMS: (Europees Fonds voor Monetaire Samenwerking) - ERE;
EIB: (Europese Investeringsbank) - ERE:
BSEG:' (Bureau voor de Statistiek van de EG) - EUR.
In onderstaande tabel zijn de omrekeningskoersen van deze rekeneenheden in munteenheden van de lidstaten vermeld.

SITUATIE PER 31 MAART 1976 - 1 rekeneenheid = x munteenheden.

Muntsoort	r.e.-goud pariteit	r.e.-landbouw (representatieve koersen)	EMRE	EUR	ERE (koers van 31-3-1976)
Bfr./Lfr.	50	49,3486	48,6572	48,6572	43,9793
Dkr.	7,5	7,57828	7,57831	7,57831	6,84758
DM	3,66	3,48084	3,21978	3,21978	2,85778
Fl.	3,62	3,40270	3.35507	3,35507	3.02710
Ffr.	5,55419	5,63317	—*	5,73	5,25740
Lire	625	905	—*	1018	946,666
£ sterling	0,416667	0,569606	—*	0,639	0,587723
Iers £	0,41667	0,589438	—*	0,639	0,587174

* Van de rekeneenheid in de desbetreffende muntsoort bestaat geen omrekeningskoers.

hun recht komen voor zover de omrekeningskoersen van de munteenheden in rekeningseenheden de realiteit van de marktkoersen der valuta's weerspiegelen. De re.-goudpariteit, langs de enige door de Gemeenschap gebruikte rekeneenheid, heeft deze functie tot in 1971 goed vervuld.
Daarna vormde ze geen betrouwbare indicator van de marktverhoudingen meer.
Talloze correcties moesten worden aangebracht. Gezien de gecompliceerde situatie die zo is ontstaan tracht de Commissie nu de in gebruik zijnde eenheden door een algemeen toepasbare rekeneenheid te vervangen

Verschillende rekeneenheden

De waarde van de r.e.-goudpariteit komt overeen met die van 0,88867088 gram fijn goud. De omrekeningskoers van een munteenheid in r.e.-goudpariteit is de verhouding tussen de hoeveelheid fijn goud van de rekeneenheid en de hoeveelheid fijn goud die overeenkomt met de laatstelijk aan het Internationale Monetaire Fond (IMF) opgegeven pariteit van deze munteenheid. De omrekeningskoers verandert dus voor de betrokken munteenheid slechts als de pariteit in juridische zin bij het IMF wordt gewijzigd.
Zolang de aan het IMF opgegeven goudpariteiten dicht bij de koersen op de wisselmarkten lagen, waren de uit de omrekeningskoersen van de r.e.-goudpariteit voortvloeiende koersverhoudingen tussen valuta's representatief voor de koersverhoudingen op de markten.
Omdat de lidstaten van de Gemeenschap de goudpariteit van hun munteenheid sinds 1969 niet hebben gewijzigd, terwijl de koersen op de wisselmarkten een sterke ontwikkeling doormaakten, geeft de r.e.-goudpariteit de koersrelaties tussen de munteenheden niet meer juist weer.
De r.e.-goudpariteit wordt gebruikt voor het opstellen van de algemene begroting van de Europese Gemeenschappen. De financiële bijdragen der lidstaten tot de begroting worden in de r.e.-goudpariteit vastgesteld en de in nationale munteenheid verschuldigde tegenwaarde wordt verkregen door toepassing van de omrekeningskoers van de r.e.-goudpariteit in deze valuta. Deze rekeneenheid is ook gebruikt als maxima als gemeenschappelijke prijzen moesten worden betaald, zoals in het geval van de specifieke rechten van het gemeenschappelijk douanetarief, of :-oor de in het raam van het concurrentiebeleid opgelegde boetes.
De waarde van de r.e.-landbouw komt formeel overeen met die van 0 9996'4088 gram fijn goud, maar voor het omrekenen van de in r.e.-landbouw luidende gemeenschappelijke prijzen in munteenheden van de lidstaten zijn de omrekeningskoersen van de r.e.-goudpariteit in valuta's van de lidstaten geleidelijk vervangen door representatieve koersen. Deze koersen worden van tijd tot tijd bij besluit van de Raad gewijzigd om een nauwkeuriger beeld te geven van de koersverhoudingen op de markten.
De waarde van de Europese monetaire rekeneenheid (EMRE) komt overeen met die van 0,88867088 gram fijn goud De tussen de EMRE en de munteenheden aangehouden omrekeningskoersen zijn gelijk aan de volgens de statuten van het IMF bepaalde spilkoersen. De EMRE kent in beginsel slechts omrekeningskoersen in de valuta's die deelnemen aan het Europese stelsel van beperkte fluctuatiemarges (de ,,slang"); het Europees Fonds voor Monetaire Samenwerking (EFMS) stelt echter wel een omrekeningskoers van de EMRE in Amerikaanse dollars vast.
De EMRE wordt in het raam van het EFMS gebruikt voor het afrekenen van de tegoeden en verplichtingen tussen centrale banken, voortvloeiende uit de interventies welke zij op de wisselmarkten verrichten om de koers op een bepaald moment van hun munteenheid binnen de marge van maximaal 2,25% te houden.

De EUR heeft dezelfde goudwaarde als de EMRE en wordt op dezelfde wijze omgerekend wat de aan het Europese wisselkoersstelsel deelnemende valuta's aangaat Maar er worden ook omrekeningskoersen bepaald in elke andere zwevende valuta Deze rekeneenheid wordt gebruikt voor het Bureau voor de Statistiek der Europese Gemeenschappen (BSEG)
De waarde van de Europese rekeneenheid (ERE) komt overeen met die van een pakket van vaste bedragen aan munteenheden van de negen lidstaten van de Gemeenschap Deze waarde wordt dagelijks berekend door waardering van de componenten van de onderhavige rekeneenheid tegen de koersen op de wisselmarkten Ze varieert met de gewogen koerswijziging van alle in het pakket opgenomen munteenheden De uit de omrekeningskoersen van de ERE voortvloeiende koersverhoudingen tussen munteenheden zijn steeds strikt gelijk aan de werkelijke marktwaarden
Het Europees Ontwikkelingsíonds (EOF) en de Europese Gemeeiischap voor Kolen en Staal (EGKS) gebruiken de ERE niet alleen om hun begrotingen op te stellen, maar ook om er de meeste van hun ontvangsten en uitgaven in uit te drukken De Europese Investeringsbank (EIB) hanteert de ERE als omrekeningsinstrument bij het opmaken van haar balans. Verder begint men deze ERE te gebruiken voor overeenkomsten met derde landen en voor het bepalen van voorheeri in r.e.-goudpariteit vastgestelde maxima (Europa van Morgen)

STABEX-CONVENTIES MET LOMÉ-LANDENONDERTEKEND

De Europese Gemeenschap heeft op 8 juli met 17 landen van het Verdrag van Lomé 25 betalingsconventies getekend in het raam van het zogeheten ,,stabex"-systeem.
Volgens dit systeem verplicht de Gemeenschap zich bepaalde inkomsten uit de export van ontwikkelingslanden te stabiliseren. De 25 betalingsconventies omvatten in totaal een bedrag van 71 mln rekeneenheden (f 210 mln).
Europees commissaris Claude Cheysson, die ter gelegenheid van de ondertekening op die dag een persconferentie hield, legde er de nadruk op dat het Stabex-systeem nog geen stabilisatie van grondstoffenprijzen betekent, zoals de derde wereld wenst. Wèl garandeert het de onder het systeem vallende landen een zekerheid aan inkomsten, maar dat betekent nog geen steun aan de betalingsbalans. In ieder geval is het Stabex-systeem, zoals het door de EG wordt toegepast, uniek in de wereld, aldus Cheysson.
Het Stabex-systeem is een onderdeel van de conventie van Lomé die vorig jaar tussen de EG en 46 ontwikkelingslanden in Afrika, het Caraïbische gebied en in de Pacific werd gesloten. Die overeenkomst van Lomé trad op 1 april van dit jaar in werking.
Het Stabex-systeem omvat een ,,verzekering" tegen twee soorten dalingen van inkomsten van ontwikkelingslanden. Cheysson vergeleek ze met een ,,werkloosheidsuitkering" en met een ,,ziekteverzekering". In het eerste geval krijgen landen een uitkering als hun exportinkomsten onder de maat gebleven zijn als gevolg van bijvoorbeeld een economische recessie in het gebied waar ze anders hun produkten afzetten. De andere uitkering geschiedt in het geval dat natuurrampen hebben toegeslagen en de produktie hebben vernield.
68% van de uit te keren 71 mln rekeneenheden gaat naar landen, waarvan de uitvoer van hout, leder, huiden en katoen ie lijden heeft gehad van de economische teruggang in de EG Die recessie deed de EG-

landen duidelijk minder bouwen en daarom kon bijvoorbeeld Ivoorkust aanzienlijk minder hout op de Europese markt kwijt. 32% van de uitkeringen gaat naar landen die hun inkomsten zagen dalen als gevolg van bijvoorbeeld een ziekte bij aardnoten, droogte d e de bananenoogst deed mislukken of naar landen waar een wervelstorm de oogst vernielde. 57% van het totaal gaat naar de armste onder de arme landen. Dat zijn er 12 van de 17. Die 57% wordt uitgekeerd in de vorm van giften. 43% gaat naar wat meer ontwikkelde landen, maar die krijgen het geld in de vorm van renteloze leningen. De terugbetalingen van die leningen vloeien weer in het „Stabex"-fonds.

Het exacte bedrag van ae uitkeringen is ditmaal 17 832 009 rekeneenheden Benin krijgt daarvan 7 130 848 rekeneenheden voor aardnoten, koffie, katoen en veekoeken Boeroendi krijgt 1 485 655 rekeneenheden voor katoen en ongelooide huiden, Kameroen krijgt 3 601 423 rekeneenheden voor hout, de Centraal Afrikaanse Republiek ontvangt 47 235 rekeneenheden voor koffie, Kongo krijgt 7 361 677 rekeneenheden voor hout, Ivoorkust krijgt 15 000 000 eveneens voor hout, Ethiopie krijgt 14 420 047 voor koffie en huiden, Fidzji krijgt 615 410 rekeneenheden vcor olie, Ghana ontvangt 5 176 408 rekeneenheden voor hout, Opper Volta krijgt 861 175 rekeneenheden voor aardnoten en katoen, Niger ontvangt 5 949 031 voor aardnoten en huiden, Somalië krijgt 1932 145 rekeneenheden voor bananen en huiden, Soedan ontvangt 1 658 579 voor huiden, Tanzania krijgt 1 887 082 rekeneenheden voor katoen, Togo ontvangt 2 680 324 rekeneenheden voor koffie, Oeganda krijgt 1748 932 rekeneenheden voor katoen, en Westelijk Samoa tenslotte ontvangt 276 978 rekeneenheden voor cacao

Bij het afsluiten van de Lomé-conventie werd bepaald dat voor een periode van vijf jaar 375 mln rekeneenheden beschikbaar zullen zijn (vijf maal 75 mln rekeneenheden). Overschotten worden ,,overgeheveld" naar het volgende jaar. De ontvangende landen behoeven het geld niet op een bepaalde manier te besteden. Ze kunnen ermee doen wat ze goed achten. Onder het „Stabex-"systeem vallen twaalf basisprodukten, namelijk uardnoten, cacao, koffie, katoen, kokosprodukten, palmolie en palmpitolie, leder en huiden, hout, bananen, thee, sisal, ijzererts en sommige bijprodukten van genoemde produkten.
Een produkt dat onder het Stabex-systeem valt, moet in het voorafgaande jaar minstens 7,5% van de totale export van het land uitgemaakt hebben. Voor de minst-ontwikkelde landen is dit percentage 2,5. Om voor een compensatie in aanmerking te kunnen komen, moet een land met de export van het bepaalde produkt minstens 7,5% lager liggen dan het gemiddelde van de exportopbrengsten van het produkt in de voorgaande vier jaren, de „referentiejaren". (Europa van Morgen)

(Vor ber pag 491/1 e.v)

STEUN REGIONAAL FONDS

De Commissie heeft haaï goedkeuring gehecht aan nieuwe steunverleningsmaatregelen van het regionaal fonds voor regionale ontwikkeling waarmee een totaalbedrag van 109 mln rekeneenheden (1 r.e. is f 3,62) is gemoeid.
De steun komt ten goede aan 471 investeringsprojecten in vijf lidstaten waarvoor investeringen van in totaal 898 mln rekeneenheden nodig zijn. Het sedert okt. 1975 door het regionaal fonds beschikbaar gestelde steunbedrag is hiermee gestegen tot 568 mln rekeneenheden.

Van de nieuwe toewijzing zijn 28,2 mln rekeneenheden bestemd voor 155 projecten in de industriele, ambachtelijke en dienstverlenende sector en 80,6 mln rekeneenheden voor 316 infrastructuurprojecten, inclusief 16,9 mln rekeneenheden ten behoeve van projecten in achtergebleven landbouwgebieden
Tot de projecten behoren een aantal belangrijke infrastructuurvoorzieningen De veruit belangrijkste hiervan is de modernisering van de haven van Cagliari op Sardinie, waarvan de totale investeringskosten 258 mln rekeneenheden zullen belopen De steun van 36.6 mln rekeneenheden ten behoeve van dit project is de grootste die tot dusver door het regionaal fonds werd goedgekeurd Andere belangrijke infrastructuurprojecten zijn
— Sicilie: verbetering van de watervoorziening voor industrieen in de gebieden van Agrigento, Caltanissetta en Palermo Steun van 3 mln rekeneenheden,
— Groenland bouw van een nieuwe elektriciteitscentrale te Godthab
Steun van 1 mln rekeneenheden,
— Schotland bouw van een nieuw stuwbekken (Castle Hill dam) en waterzuiveringsinstallaties te Glendevon, in het noordoosten van het graafschap Fife
Steun van 300 000 rekeneenheden,
— Wales aanleg van een nieuwe industriezone te Ebbw Vale, omvattende nivelleringswerkzaamheden, wegen in en naar de zone en elektriciteits-, gas- en rioleringsvoorzieningen

Steun van 675 000 rekeneenheden

Het bedrag van de steun wordt aan de nationale regeringen gestort naarmate de betalingen in verband met de betrokken projecten worden verricht. Volgens de bepalingen van de verordening betreffende het fonds kan de steun door de regeringen worden doorgegeven aan de investeerder of worden beschouwd als gedeeltelijke terugbetaling van de verleende steun. In dit laatste geval worden de extra middelen aangewend voor andere regionale ontwikkelingsprojecten, zodat de totale inspanning ten behoeve van de regionale ontwikkeling in dezelfde verhouding toeneemt (Europa van Morgen)

ECONOMISCHE POLITIEK OP MIDDELLANGE TERMIJN

Midden juli heeft het comité voor de economische politiek van de EG het vierde programma voor de economische politiek op middellange termijn ('76-'80) gepubliceerd.
Het voornaamste waagstuk, aldus het rapport, waarmee de EG ia de nabije toekomst te maken heeft. is dat van een terugkeer naar volledige werkgelegenheid.
In een toelichting op het programma zei een woordvoerder van de Europese Commissie dat er geen definitie valt te geven van ,,volledige werkgelegenheid". In het program staat echter dat er een uiterst actief beleid nodig zal zijn om de werkloosheid in 1980 beneden de 3% van de beroepsbevolking te krijgen.
In de jaren zestig lag de werkloosheid in de EG gemiddeld op 1,5 à 2%.

De volledige werkgelegenheid, aldus het program, kan slechts hersteld worden als er een gestadige en evenwichtige economische groei gaat optreden. Bovendien is nodig dat de prijsstabiliteit hersteld wordt.
Zij die rechtstreeks verantwoordelijk zijn voor de economische politiek, plus de sociale partners, dienen dan ook een uiterste discipline te betrachten. De taak van de eersten is het om erop toe te zien dat het conjunctuurverloop in de periode 1976 tot 1980 een regelmatige economische groei toelaat. Die groei moet beantwoorden aan de eisen die gesteld worden door de betalingsbalans en de prijsontwikkeling.
Er zal veel aandacht besteed moeten worden aan het reguleren van de vraag, het doseren van de monetaire politiek en het evenwicht van de openbare financiën. De sociale partners moeten ernaar streven de groei van de inkomens binnen grenzen te houden die verenigbaar zijn met de noodzakelijke bevordering van de investeringen en het herstel van de prijsstabiliteit.
Het comité is van mening dat (als het gaat om de bevordering van de werkgelegenheid) de overheid zelf zal moeten uitmaken wat goedkoper is, het nemen van stimulerende maatregelen of het betalen van werkloosheidsvergoedingen. De arbeidsbureaus in de Gemeenschap zouden een ruimere taak moeten krijgen bij het verstrekken van inlichtingen. Voorts zouden ze beter moeten adviseren over vorming, terwijl ze verder nadere inlichtingen zouden moeten inwinnen bij bedrijven en potentiële investeerders.
De werkgelegenheid zou ook gestimuleerd kunnen worden door aanmoediging van de ,,geografische mobiliteit". Dat kan gebeuren door het geven van premies, die zodanig groot zijn dat ze werkelijk stimuleren. In de regio's moet het werkaanbod gediversifieerd worden. Gepleit wordt voorts voor een herwaardering van de handenarbeid en de aanpassing van produktietechnieken.
Een algemeen verlagen van de leeftijd waarop men met pensioen gaat, komt het comité niet gewenst voor. Een verkorting van de arbeidsduur brengt inkomens-

vraagstukken met zich mee Wordt bij kortere arbeidsduur toch het normale inkomen verstrekt, dan stijgen de arbeidskosten weer Het comité voelt ook niet veel voor het verlengen van de leerplicht, ook al omdat dit erg veel zal gaan kosten en vanwege de lange tijd die nodig zal zijn om dit door te voeren.
Het verwezenlijken van de doelstellingen voor de jaren 1976 tot en met 1980 veronderstelt een grotere solidariteit en een sterkere convergentie van de economische politiek van de lidstaten. De samenhang van de Europese Gemeenschap wordt aangetast, als de uiteenlopende economische ontwikkelingen en beleidsmaatregelen blijven voortduren.
Doelstellingen blijven (zoals ook al op de recente tripartite conferentie in Luxemburg werd aangegeven): een gemiddelde jaarlijkse economische groei van ongeveer 5 procent, terwijl het inflatiepercentage zo spoedig mogelijk moet worden teruggedrongen Het zou uiterlijk in 1980, in alle lidstaten van de EG, tussen de 4 en 5 procent moeten liggen
Het document legt er de nadruk op dat de doelstellingen pas gerealiseerd kunnen worden als de landen van de EG zorgen voor een betere sociale consensus
(Europa van Morgen)

(Vor. ber. pag 268/1)

BETREKKINGEN MET DE COMECON

De Commissie heeft inlichtingen gegeven over de omvang van de handelsbetrekkingen die de afzonderlijke lidstaten van de EG onderhouden met de landen van de COMECON, de Oosteuropese organisatie voor wederzijdse economische bijstand.
Onderstaand een overzicht:

UITVOER PER LIDSTAAT VAN DE GEMEENSCHAP NAAR LANDEN VAN DE COMECON (1974)

(in miljoenen rekeneenheden (1 re is f 3,62)

	Duits-land	Frank-rijk	Italië	Neder-land	BLEU	Gr -Brit-tannie	Ier-land	Dene-marken	E b
Sowjet-Unie	1483	525	494	136	294	206	15	34	3187
DDR		75	66	120	47	73	2	23	406
Polen	1123	300	264	127	167	260	4	97	2342
Tsj slowakije	553	84	99	69	48	84	1	21	959
Hongarije	548	93	164	70	31	82	0,3	28	1016,3
Roemenië	570	147	154	54	49	63	0,2	12	1049,2
Bulgarije	238	60	76	26	27	34	1	7	469
Cuba	91	65	50	20	36	45	7	17	331
Mongolie	0,5		0,2						0,7
Totaal	4606,5	1349	1367,2	622	699	847	30,5	239	9760,2

INVOER PER LIDSTAAT VAN DE GEMEENSCHAP VANUIT LANDEN VAN DE COMECON

Sowjet-Unie	1015	469	642	189	217	755	28	100	3415
DDR		100	76	66	52	92	6	47	439
Polen	442	210	223	78	98	201	28	119	1399
Tsj slowakije	322	70	112	63	44	108	8	31	758
Hongarije	282	61	183	56	18	50	2	20	672
Roemenië	299	127	194	61	21	72	3	19	796
Bulgarije	73	23	77	6	7	26	0,5	5	217,5
Cuba	91	65	50	20	4	38		0 2	88,2
Mongolie	0,6	0,2	0,1	0 3		3			4,2
Totaal	2438,6	1069 2	1528 1	530,3	461	1345	75 5	341 2	7788 9

(Europa van Morgen)

(Vor ber pag 212/3-1975)

MAATREGELEN SCHEEPSBOUW

De Europese Commissie heeft de Raad voorgesteld maatregelen te nemen in de scheepsbouwsfeer omdat er zich voor die tak van nijverheid ernstige moeilijkheden aftekenen. De Europese Gemeenschap, die een aantal jaren terug nog 51% van de wereldscheepsbouw voor haar rekening nam, is momenteel teruggevallen tot 22%.
Op het ogenblik is de activiteit in de scheepsbouw nog wel bevredigend, maar dat komt omdat men nog teert op oude orders. Nieuwe orders doen zich spaarzaam voor en dat betekent dat de prijzen dalen en dat de werkgelegenheid van de werknemers in deze sector op het spel komt te staan.
In de EG verdienen rond 400.000 mensen hun brood in de scheepsbouw. Als men alle toeleveringsbedrijven meetelt, zijn het er wel een miljoen. Ondanks dat lijkt een volledige herstructurering van deze tak van industrie onontkoombaar.
De Europese Commissie is van mening (en heeft dit ook aan de Europese ministerraad voorgesteld) dat er binnen de OESO (Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling, te Parijs) internationaal overleg over de scheepsbouwindustrie moet worden gevoerd. De OESO houdt zich al met het probleem van de scheepsbouw bezig.
In de OESO is al aangeraden de scheepsbouw voorzichtig, maar prioritair voor een deel af te bouwen. De OESO wil dat de regeringen geen toeslagen geven die het proces van verdwijnen tegengaan Voorts wil deze organisatie oneerlijke concurrentie vermijden plus het nemen van maatregelen die nieuwe scheepsbouwcapaciteit in het leven zal roepen

De groei in de scheepsbouw is in de afgelopen 15 jaar zeer groot geweest. De produktie nam toe van ongeveer 7,9 miljoen bruto register ton in 1960 tot ongeveer 34,8 miljoen bruto register ton in 1975. Vooral Japan heeft een groot aandeel in de groei gehad, maar ook ontwikkelingslanden en Zuideuropese landen kwamen steeds meer opzetten. Vorig jaar had Japan de helft van de scheepsbouwcapaciteit van de gehele wereld. In 1960 was dat nog maar 22 procent.
In de Europese Gemeenschap heeft zich precies de omgekeerde ontwikkeling voorgedaan. In 1960 lag 51 procent van de scheepsbouwcapaciteit van de wereld in de EG en nu is dat nog 22 procent. In Japan klom de scheepsproduktie van 1960 tot 1975 van 1,7 miljoen bruto register ton tot 17 miljoen bruto register ton, een vertienvoudiging dus. In de EG ging de produktie, ondanks de terugloop van het aandeel in de wereldscbeepsbouw, ook nog vooruit, namelijk van 4 miljoen bruto register ton naar 7,8 miljoen bruto register ton.
Tussen nu en 1980. aldus deskundigen, zal er in de wereld een overcapaciteit van ongeveer 40 procent (gemeten in bruto register ton) ontstaan. Op het gebied van grote en zeer grote tankers wordt zelfs gedacht aan een overschot aan produktiecapaciteit van 60 procent. (Europa van Morgen)

NEDERLAND

OPENING STATEN-GENERAAL. TROONREDE

Koningin Juliana heeft op 21 sept. de gewone zitting 1976-1977 van de Staten-Generaal geopend met het uitspreken van de troonrede in een gemeenschappelijke zitting van Eerste en Tweede Kamer in de Haagse Ridderzaal.
De koningin was vergezeld van prins Bernhard, voor wie dit het eerste openbare optreden was na het publiceren van het rapport van de commissie van drie over mogelijke betalingen door Lockheed aan de prins (pag. 561 e.v.) De prins was gekleed in een grijs jacquet, overeenkomstig de beleidsconclusies, die de regering uit de bevindingen van de commissie van drie getrokken had, waarbij de prins alle militaire functies heeft neergelegd (pag. 601/2).
De troonrede was de vierde, die was opgesteld onder verantwoordelijkheid van het kabinet-Den Uyl; het was tevens de laatste voor de komende algemene verkiezingen, die gepland zijn — zo blijkt uit de begroting van binnenlandse zaken — voor 25 mei 1977.

In de troonrede was dit jaar veel plaats ingeruimd voor economische vraagstukken als een duurzaam herstel van de economische groei en van de werkgelegenheid, onder handhaving van een verantwoord peil van de collectieve voorzieningen.
De tekst van de troonrede luidde aldus:

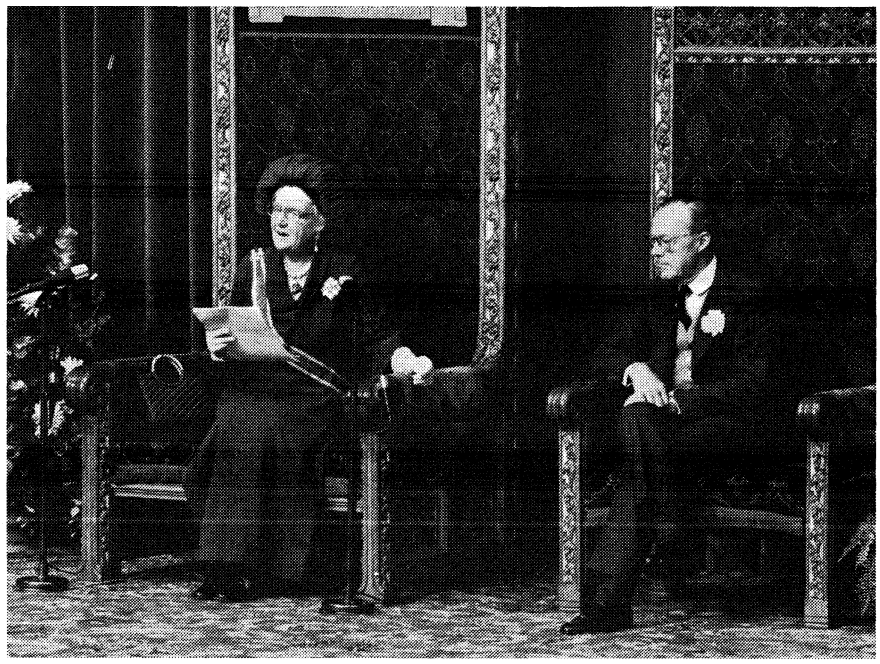

Koningin Juliana (l) bij het uitspreken van de troonrede. Rechts prins Bernhard.

LEDEN VAN DE STATEN-GENERAAL,

Ongetwijfeld gaan de gedachten nu terug naar de moeilijke periode die achter ons ligt Laten wij vandaag, in het besef van een gemeenschappelijke verantwoordelijkheid, vooral zien naar het vele wat ons te doen staat

Er wachten het komende parlementaire jaar zware taken

Na de diepste inzinking sinds 1945 heeft de economische ontwikkelmg in de westerse wereld een kees ten goede genomen Het herstel komt echter slechts langzaam op gang Het inflatietempo is naar verhouding hoog gebleven en de werkloosheid is hardnekkig van aard

Wat de regering voor ogen staat is werk voor iedereen in een samenleving, waarin minder ongelijkheid heerst en ieder gelijke ontplooiingsmogelijkheden heeft

Daarom is het beleid toegespitst op het behoud van bestaande en het scheppen van nieuwe arbeidsplaatsen en op het terugdringen van de inflatie. Alleen als dit gelukt, blijft het mogelijk om de collectieve voorzienmgen te waarborgen, met voorrang voor de zwaksten in de samenleving Dan ook kan uitzicht worden geboden op een bescheiden groei van de koopkracht van de burgers in de komende jaren

Dit beleid vindt zijn weerslag in de rijksbegroting 1977 De verzwaring van de druk van de collectieve lasten blijft binnen de gestelde norm van 1% van het nationale inkomen De regering stelt geen verhoging van belastingtarieven voor De vorig jaar ingevoerde tijdelijke verlichtingen van sociale premies en van de loon- en inkomstenbelasting worden blijvend De inflatiecorrectie zal voor 80% worden toegepast Hogere bedragen voor reiskosten zullen van de inkomstenbelasting mogen worden afgetrokken De bestadnde regeling voor de zelfstandigenaftrek wordt volgend jaar gehandhaafd

Met de jaarwisseling zal u het voorstel van wet bereiken ter uitwerking van het aangekondigde nieuwe instrument voor een gerichte aanmoediging van investeringen, dat per 1 april a s in werking moet treden

Om diezelfde investeringen te bevorderen zullen meer gecoordineerde regelingen voor het vergunningenbeleid ter hand worden genomen Nieuwe inspanningen ten behoeve van de werkgelegenheid vooral in de zwakkere regio's zullen op gang worden gebracht Belangrijke bedragen blijven bestemd voor steun en begeleiding van individuele bedrijven daarbij zal meer aandacht gegeven worden aan structurele oplossingen Ter bestrijding van de werkloosheid onder jongeren onderzoekt de regering de mogelijkheid tot het aanmoedigen vdn deelarbeid, alsmede het verruimen van de mogelijkheid voor oudere werknemer* om zich ten behoeve van de werkgelegenheid van jongeren uit het arbeidsproces terug te trekken

In dit verband hecht de regering grote betekenis aan de experimenten die in de onderwijssector zijn begonnen

Dit najaar zal de regering bezien of aanvullende conjuncturele maatregelen noodzakelijk zijn

De droogte van de afgelopen zomer heeft veel landbouwbedrijven in moeilijkheden gebracht Waar nodig zal de regering maatregelen treffen om het agrarisch produktiepotentieel op een verantwoord peil te houden

Een duurzaam herstel van de economische groei en van de werkgelegenheid, onder handhaving van een verantwoord peil ven de collectieve voorzieningen, komt in zicht, indien alle inkomensgroepen bereid zijn daartoe hun bijdragen te leveren De regering vertrouwt erop dat de sociale partners in komend overleg daarvoor oog zullen hebben De heden aan u aangeboden macro-economische verkenning laat zien dat wanneer deze bereidheid aanwezig is, gerekend mag worden op een beweging naar herstel van investeringen en werkgelegenheid

Grote voorzichtigheid is geboden om te voorkomen, dat het herstel weer in gevaar komt Als wij die voorzichtigheid betrachten komt een prijsstijging binnen ons bereik die lager is dan in enig jaar na 1970 haalbaar is gebleken Om dit te verwezenlijken kan in 1977 een strak prijsbeleid niet worden gemist.

Alleen een gezamenlijke krachtsinspanning zal het mogelijk maken de opgaande lijn die zich voor onze welvaart in het komende jaar aftekent ook naar een verdere toekomst door te trekken De regering hecht daarbij aan de verwezenlijking van voorstellen, die erop zijn gericht om de sociale partners beter in staat te stellen hun verantwoordelijkheden binnen en buiten de onderneming waar te maken

Met het oog daarop zal u, naast de reeds ingediende voorstellen met betrekking tot de vermogensaanwasdeling en de ondernemingsraden, op korte termijn een wetsontwerp bereiken betreffende de openbaarheid van inkomens uit arbeid van werknemers en beoefenaren van vrije beroepen Dit najaar zal een voorontwerp worden gepubliceerd van een raamwet inkomensvorming, die een belangrijke uitbreiding beoogt van de instrumenten voor het voeren van een inkomenspolitiek

Op korte termijn zal een wetsontwerp worden ingediend tot matiging van de pensioenopbouw van politieke ambtsdragers Het kabinet zal het gebruikelijke overleg openen met de betrokken organisaties over een verdergaande matiging van de hoogste salarissen in de overheidssfeer met ingang van 1977.

Voor het eerst zullen u thans ook meerjarenramingen worden aangeboden over de ontwikkeling van de sociale verzekeringen in de jaren 1977-1980 De wetsontwerpen, die reeds voor 1977 een beperking van de uitgavenstijging moeten bewerkstelligen, zullen u binnenkort bereiken Daarbij zullen inkomensverschillen worden verkleind

In aanvulling op de invoering van de Algemene Arbeidsongeschiktheidsverzekering per 1 oktober a s wil de regering in de eerste helft van 1977 de regeling in werking stellen die oudere zelfstandigen in de leeftijd van 58 tot 65 jaar onder bepaalde voorwaarden de garantie voor een minimum inkomen biedt

Omdat vele deelnemers aan het verzet, vervolgden en andere oorlogsslachtoffers nog in benarde omstandlgheden verkeren heeft de regering besloten tot verbetering van hun financiele positie De daartoe nodige voorstellen tot wetswijziging zullen u spoedig bereiken

Minder ongelijkheid is vooral ook afhankelijk van de mogelijkheden die het onderwijs biedt. Met erkenning van de eigen verantwoordelijkheid van met name het bijzonder onderwijs, spant de regering zich in voor verbetering en vernieuwing van de onderwijsvoorzieningen. Met voorrang wordt daarbij aandacht geschonken aan groep-n die om sociale of economische redenen tot dusver het minst profijt van het onderwijs hebben gehad In het lager onderwijs zullen de klassen in 1977 verder worden verkleind Het ontwerp van wet op het basisonderwijs kan nog in deze zittingsperiode worden verwacht

Met de discussienota ,,Contouren van een toekomstig onderwijsbestel" heeft het kabinet velen betrokken bij de gedachten-

vorming over het onderwijs in de toekomst Een vervolg op deze nota zal in het voorjaar van 3977 verschijnen
Een beleidsnota over de geleidelijke invoering van sectorraden voor de meerjarenplanning van het wetenschappelijk onderzoek zal u binnenkort bereiken

Over de emancipatie van de vrouw zal de regering u dit zittingsjaar denkbeelden voor een beleid op langere termijn voorleggen In afwachting daarvan wordt het bestaande beleid versterkt en uitgebreid, onder andere door subsidiering van vrouwenhuizen en voorlichtingsprojecten
De kwaliteit van het bestaan hangt in hoge mate af van een goede huisvesting en leefomgeving Bijna t ee-derde van alle woningen in ons land is na 1945 tot stand gekomen en draagt dus de kenmerken van een enkele generatie We moeten daarom zuinig zijn op de woningen en gebouwen van oudere tijden Ook in het stadsvernieuwingsbeleid zal deze waardering tot uiting komen Bij de nieuwbouw wordt verscheidenheid zoveel mogelijk bevorderd

Een dezer dagen biedt de regering u een drietal wetsontwerpen aan over de huur van woonruimte Ze vormen een afronding van het nieuwe huur- en subsidiebeleid Dit beleid biedt tevens een grondslag voor nieuwbouw, afgestemd op kwaliteit en nieuwe behoeften
In het komend zittingsjaar zal het kabinet structuurschema's voorleggen waarin de ruimtelijke aspecten van het verkeer en vervoer, de vaarwegen en de volkshuisvesting worden behandeld
De regering vertrouwt erop dat het mogelijk zal zijn de behandeling van de belangrijke wetsontwerpen inzake de herziening van de onteigeningswet en het scheppen van een voorkeursrecht voor gemeenten in deze zittingsperiode tot een goed einde te brengen

Het Waddengebied dient als onvervangbaar natuurgebied behouden te blijven Na de periode van inspraak zal een definitieve beslissing worden genomen over de wijze waarop dit doel kan worden bereikt Nog dit jaar zal u een ontwerp tot wijziging van de wet op de Ruimtelijke Ordening worden aangeboden
De regering blijft voorrang geven aan het gebruik van het openbaar vervoer. Volgend jaar zal het rijk meer dan 2 mrd besteden aan het openbaar vervoer in stad, streek en land Daarnaast beseft de regering het belang van de auto voor velen De leefbaarheid van ons land vraagt echter om een beheerst gebruik daarvan

Het gevoerde beleid voor de verkeersveiligheid heeft het aantal slachtsoffers de afgelopen jaren duidelijk doen dalen Het in de laatste maanden weer toegenomen aantal ongelukken vraagt om een hernieuwde inspanning
Terwille van de kwaliteit van het water is het verheugend dat overeenstemming is bereikt over de verdragen ter beperking van de zoutbelasting en de chemische verontremiging van de Rijn
Om redenen van energiebesparing en vrijetijdsbesteding zal de regering voorstellen het komende voorjaar de zomertijd m te voeren

Een ontwerp van wet Algemene Bepalingen Milieuhygiene zal regels geven voor inspraak en beroep en voor coordinatie bij de vergunningverlening
In de gezondsheidszorg wordt naast kostenbeheersing in sterke mate verbetermg van de preventie nagestreefd Een wetsontwerp betreffende bevolkingsonderzoek zal binnenkort aan adviesinstanties worden toegezonden

De ontwikkeling naar democratisering en spreiding van zeggenschap ontmoet hezwaren en weerstanden. De regering onderkent de problemen, die inspraak oproept voor de besluitvorming Zu meent echter, dat voortgang op de weg van het vel-groten van de mondigheid van de burgers geboden is
Met de binnenkort in te dienen wetsontwerpen wordt een belangrijke stap gezet naar modernisering van het binnenlands bestuur Streven naar decentralisatie kenmerkt ook de wettelijke maatregelen, die op komst zijn, tot versterking van de zeggenschap van de burgers en van de rechtszekerheid van alle bij het welzijnsbeleid betrokkenen
In het kader van de algehele grondwetsherziening zijn waal-borgen voor de individuele en maatschappelijke rechten van de burger neergelegd in de wetsontwerpen inzake hlassieke en sociale grondrechten
Binnenkort zullen u wetsontwerpen bereiken inzake verkiezing, inrichting en samenstelling van de Staten-Generaal Aanvaarding van de voorstellen tot herziening van de Grondwet zal ertoe leiden dat komend voorjaar ook de Eerste Kamer der Staten-Generaal zal worden ontbonden en opnieuw verkozen.
Het kabinet zal zijn standpunt inzake een eventuele herziening van de structuur van de onderneming bepalen na ontvangst van het gevraagde SER-advies Intussen beraadt het zich over een wettelijke regeling van een commissaris algemeen belang bij de grootste vennootschappen.
In het belang van de veiligheid van de bevolking wordt de samenwerking tussen de politiekorpsen verbeterd Een algehele herziening van de wetgeving op het gebied van de wapenhandel is m aantocht Een wetsontwerp dat de toepassing van geldboetes boven vrijheidsstraffen wil aanmoedigen, zal u spoedig bereiken Een nota over de actuele vraagstukken van het gevangeniswezen wordt u vandaag aangeboden
In de afgelopen drie jaar werd ons land zesmaal geconfronteerd met terroristische acties waarbij onschuldige burgers werden gegijzeld De regering werkt, ook in internationaal verband, aan de verbetering van preventieve maatregelen en van de coördinatie bij de bestrijding van terreurdaden.
Een verdere ontspanriing tussen Oost en West is noodzakelijk Maar deze kan alleen worden verwezenlijkt wanneer alle betrokken staten de vorig jaar in Helsinki overeengekomen beginselen over veiligheid en samenwerking in Europa ook werkelijk in praktijk brengen. Daarnaast moeten concrete resultaten worden geboekt in het overleg in Wenen over wederzijdse vermindermg van de militaire sterkte. In het ontwapeningsbeleid staat het terugdringen van de risico's van kernbewapening voorop.
Ons land levert een alleszins redelijke bijdrage tot de bondgenootschappelijke verdediging De sterk toenemende kosten van deze verdediging dwingen echter tot een versterking van de onderlinge samenwerking en taakverdeling binnen het bondgenootschap Binnen dat kader dienen de beslissingen te worden genomen over nieuwe grote investermgsprojecten voor de Nederlandse krijgsmacht
De Europese Gemeenschap behoeft voor alles een versterking van haar inte e samenhang Ernstig moet worden gepoogd het economisch beleid van de lid-staten beter te coordmeren en de politieke samenwerking te verbreden en te verdiepen Vanuit die overtuiging vervult Nederland thans het voorzitterschap van de Gemeenschap Kechtstreekse verkiezingen voor het Euiopese Parlement in 1978 zijn een eerste stap naar een werkelijk democratisch Europa
Met ontsteltenis beziet de regering de situatie in Zuidelijk Afrika, waar de blanke regeringen in Rhodesie en Zuid-Afrika nog steeds niet bereid blijken de bakens te verzetten Alleen als de rechten van de nietblanke bevolking in Zuidelijk Afrika worden erkend en gerespecteerd, kunnen nòg ernstiger ontwikkelingen worden voorkomen In samenwerking met andere staten zullen wij ons inzetten voor een heeindiging van hef apartheidsregime

In 1977 zal opnieuw 1,5% van het nationale inkomen worden besteed aan ontwikkelingshulp. Velen ervaren dit als een reëel offer, maar wij vertrouwen op de bereidhead dit offer te brengen omdat de hulp vooral wordt gericht op de armste landen en bevolkingsgroepen in de wereld Dit is het centrale thema van de beleidsnota over de Nederlandse bilaterale hulp die u heden wordt toegezonden
Nederland blijft zich, op weg naar een nieuwe internationale economische orde, inzetten voor concrete onderhandelingen over de grondstoffenproblematiek en voor maatregelen ter verlichting van de schuldenlast van de arme landen
Over de toekomstige staatkundige en sociaal-economische structuur van de Nederlandse Antillen zullen dit parlementaire jaar adviezen worden uitgebracht

LEDEN DER STATEN-GENERAAL,

Bij zijn optreden heeft het kabinet zijn beleid gesteld in het teken van spreiding van inkomen, kennis en macht Veel werd gerealiseerd, tot veel werd een aanzet gegeven
Het economische getij is tegen De regering ziet een nauwe samenhang tussen de bereidheid de offers tev brengen die nodig zijn om de economische moeilijkheden te overwinnen, en de voortgang van de hervorming van onze samenleving Daarom hecht de regering aan een spoedige behandeling van de wetsontwerpen, die beogen de verant oordelijkheid voor het besturen van onze economie te spreiden over alle betrokkenen
Het gaat om het perspectief van een samenleving, waarin gezamenlijke verantwoordelijkheid wordt aanvaard op grondslag van gemeenschappelijke zeggenschap Veel arbeid, inspanning en visie zal worden gevraagd om dat doel te bereiken.
Met het uitspreken van de hoop dat wij daartoe de kracht zullen ontvangen, verklaar ik deze zitting van de Staten-Generaal geopend

BEGROTING 1977. MILJOENENNOTA

Op 21 sept. heeft minister Duisenberg van financiën de Tweede Kamer de begroting 1977 en de miljoenennota aangeboden. Het blijkt, dat de minister verwacht, dat het rijk in 1977 f 86,6 mrd zal uitgeven. Geraamd wordt, dat daar f 72 mrd aan ontvangsten tegenover zal staan. Er resulteert een begrotingstekort van f 14,6 mrd.

Doelstellingen kabinetsbeleid

In de miljoenennota wordt nader ingegaan op de doelstellingen van

het kabinetsbeleid. Een samenvatting volgt hierna:

In de rijksbegroting *1977* en de meerjarenramingen tot *1980* is de budgettaire uitwerking gegeven aan het beleid dat in de miljoenennota *1976* werd aangekondigd en in grote lijnen reeds is neergelegd in de Nota's „Collectieve Voorzieningen en Werkgelegenheid" en „Selectieve Groei" Kernpunt in dit beleid is het terugdringen van de structurele werkloosheid Voor allen die willen en kunnen werken moet in beginsel de mogelijkheid daartoe aanwezig zijn. Prognoses voor de eerstkomende jaren geven echter aan dat bij ongewijzigd beleid de werkloosheid zeer aanzienlijk zou toenemen tot *250 000* a *300 000* manjaren in *1980* De regering acht dit onaanvaardoaar Ook de budgettaire lasten van een werkloosheid van deze omvang zouden nauwelijks te dragen zijn Deze zouden in *1980* 7 a *8* mrd belopen Bestaande collectieve voorzieningen zouden hierdoor ernstig in gevaar komen terwijl noodzakelijke uitbreidmgen onmogelijk zouden worden

Voorshands is ombuiging van het structurele werkloosheidscijfer tot ca *150 000* manjaren in *1980* als doelstelling voor het beleid gekozen Weliswaar is dit cijfer nog hoog maar voor de verwezenlijking van deze taakstelling zal reeds een zeer grote krachtsinspanning zijn vereist In een periode van *4* jaar moeten *150 000* a *200 000* additionele arbeidsplaatsen worden geschapen

Groot belang hecht de regering voorts aan de collectieve voorzieningen en aan het veilig stellen van de inkomenspositie van de laagstbetaalden Deze zorg strekt zich niet alleen uit tot de werkenden, maar ook tot degenen die buiten hun schuld geen beroepsarbeid kunnen verrichten Het draagvlak van waaruit aan hen een redelijk bestaan kan worden verschaft, moet voldoende groot zijn. Vandaar dat de regering voor de eerstkomende jaren een economische groei van ten minste 3¾% per jaar noodzakelijk acht Andere doelstellingen van de regering zullen hiertegen moeten worden afgewogen

HET „1%-BELEID"

Voor een verbetering van de werkgelegenheidssituatie is naar het oordeel van de regering een afzwakking van het stijgingstempo van de reele arbeidskosten dringend geboden Aangezien de collectieve lasten in aanzienlijke mate worden afgewenteld, levert de venmindering van het stijgingstempo van deze lasten (tot 1% van het nationale inkomen per jaar) een fundamentele bijdrage tot oplossing van de werkloosheidsproblematiek

Als uitgangspunt heeft de regering verder gekozen voor een gemiddelde reele inkomensverbetering voor de gemiddelde werknemer van 15% per jaar Sterkere verbeteringen dan deze — in historisch licht bezien — beperkte gruei zijn naai het oordeel van de regering niet mogelijk zonder het niveau van de collectieve voorzieningen in gevaar te brengen

Minister Duisenberg biedt begroting en miljoenennota aan de Tweede Kamer aan

AANWLLEND BELEIDSPAKKET

Aan de gestelde doeleinden van groei, reëel vrij beschikbaar inkomen en daling werkloosheid wordt bij het 1^{m}_{c}-beleid nog niet geheel voldaan Daarom is in de nota inzake Selectieve Groei een omvangrijk aanvullend beleidspakket voorgesteld dat thans in de begroting is verwerkt Kernpunt van dit beleid, dat in eerste instantie wordt gefinancierd uit een vengroting van het begrotingstekort, is het behoud van bestaande arbeidsplaatsen door loonkostensubsidies en creatie van nieuwe arbeidsplaatsen door stimulering van bedrijfsinvesteringen via een zgn investeringsrekening

Het maakt echter ook — evenals het 1%-beleid — door het optreden van zgn. „inverdieneffecten" een verdere beperking mogelijk van de feitelijke drukstijging bij de collectieve lasten Bij de gekozen doelstelling t a v de reele inkomensverbetering voor ae gemiddelde werknemer zai een en ander moeten resulteren in een voor de bestrijding van de werkloosheid noodzakelijk herstel van de rendementen ten opzichte van het huidige, zeer lage, niveau.

AFLOPEND FINANCIERINGSTEKORT

De gunstige gevolgen van dit pakket maatregelen voor de economische groei en de werkgelegenheid zullen ook de aanvankelijke tekortvergrating op een termijn van enkele jaren terugbrengen

Bij de beoordeling van het — eerst nog hoge maar geleidelijk aflopende — financieringstekort in de komende Jaren dient ook in de beschouwing te worden betrokken dat het aanvullend beleidspakket in belangrijke mate neerkomt op een gericht „sluizen" van gelden naar investeringen ten behoeve van het behoud en de creatie van nieuwe arbeidsplaatsen

DE UITGAVEN

De groei van de ïgn relevante uitgaven (d w z. zonder aflossingen nationale schuld en conjuncturele uitgaven) bedraagt r 117 mrd Hiervan moet r *5.7* mrd worden toegeschreven aan de loon- en prijsstijging *1977.* De volumegroei van de uitgaven beloopt, na correctie voor enkele bijzondere posten ruim *4%* Bijzondere factoren in de stijging van de uitgaven zijn

— het verwerken van de tot nu toe tijdelijke bijdragen aan de sociale verzekeringsfondsen en van de helft van de in *1976* als conjunctureel aangemerkte werkloosheidsuitkeringen (te zamen f *1,9* mrd).

— de voorgenomen omzetting van de kinderaftrek in een verhoging van de kinderbijslag, de vervanging van investeringsaftrek en de vervroegde afschrijving door een investeringspremieregeling en de maatregelen m.b.t. het Energiefonds (te zamen f 1,1 mrd) 1)

BELASTINGBELEID

De maatregelen in het belastingplan *1976* leveren voor *1977* een dekking op van f *1890* mln (waarvan f *1690* mln uit de verhoging van de omzetbelasting op 1 oktober a.s.). Verder zijn voor liet verloop van de belastingopbrengsten in 1977 van belang de hierboven reeds genoemde omzettingen bij kinderaftrek en investeringsaftrek die, voor wat betreft de ontvangsten. tot een meeropbrengst in *1977* leiden van resp. + f *910* en − *f 575* mln. Met de verlenging van de tijdelijke verlichtingen is een bedrag gemoeid van f *2550* mln. Tenslotte worden nog enkele gerichte belastingverlichtingen voorgesteld tot een bedrag van f *150* mln. *2)*

Per saldo leveren deze maatregelen een meeropbrengst op van f *675* mln.

Met inbegrip van de tot 80% beperkte inflatiecorrectie bij de loon- en inkomstenbelasting zal het gehele complex van belastingmaatregelen in 1977 tot ien verzwaring van de belastingdruk met 0,45% (inclusief belastingen lagere overheid) leiden. Te zamen met de niet-belastingmiddelen en de sociale premies wordt voor het komende jaar ten opzichte van de ontwerpbegroting *1976* een stijging van de collectieve lasten verwacht met 0,5 procentpunt.

DE NIET-BELASTINGONTVANGSTEN

Ten opzichte van *1976* is de raming van de niet-belastingontvangsten in *1977* f *1,3* mrd of 10% hoger (totaal f 13,8 rnrd). De grootste post wordt gevormd door de aardgasopbrengsten: f 5,8 mrd.

DE CONJUNCTURELE POSTEN

De recessie van de afgelopen jaren heeft ook in de begroting *1977* zijn sporen nagelaten. Ruim f *1* mrd werkgelegenheidsuitgaven (waarvan ongeveer de helft voor de bouw) loopt naar *1977* over, terwijl voorts nog een deel (f *0,4* mrd) van de werkloosheidsuitkeringen als conjunctureel wordt beschouwd.

Anderzijds zullen de belastingopbrengsten in dat jaar nog ca. f 2 mrd onder de trendwaarde liggen; ten dele als gevolg van de algemene economische ontwikkeling, ten dele in verband met de doorwerking van conjuncturele verlichtingen uit voorgaande jaren. Het financieringstekort *1977* wordt dus nog voor ca. f *3,5* mrd door conjuncturele factoren beïnvloed.

STRUCTUREEL EN CONJUNCTUREEL BELEID

De problematiek. waarvoor Nederland thans is gesteld, is echter, naar het oordeel van de regering, meer van structurele dan van conjuncturele aard. Het economisch herstel is tot nu toe van bescheiden omvang en voltrekt zich in een traag tempo; de harde kern van de werkloosheid blijft oplopen.

---

1 Voorzover een bestaande fiscale aftrek wordt vervangen door een uitkering op premie leidt dit in de begrotingscijfers tot een stijging van uitgaven én ontvangsten.

2 Verhoging van de reiskosten i.v.m. gestegen tarieven openbaar vervoer .... *j 80* mln
Verlenging zelfstandigenaftrek en „achterwaartse verliescompensaties" .... *f 55* mln
Verhoging lijfrentepremieaftrek *t 10* mln
Verhoging stamrecht- en staking*svrijstelling* .. . . *j* 5 mln

OMBUIGINGEN

De feitelijke drukstijging van de collectieve lasten zou, zonder maatregelen. belangrijk hoger uitkomen dan pact in het 1%-beleid van de regering. Ondanks meevallers in de raming van de sociale verzekeringspremies — met name bij de verzekeringen tegen ziektekosten — zijn onder meer beleidsombuigingen op de rijksbegroting noodzakelijk leidend tot een uitgavenverlaging van f 0,8 mrd in 1977 en resp. f 0,6 mrd, f 1,1 mrd en f 1,7 mrd in de jaren 1978 t/m 1980. De vermelde saldi zijn in belangrijke mate beinvloed door tegenvallers bij de uitgaven van de rijksbegroting.

TOTAALBEELD BEGROTING 1977

	(in miljarden guldens) Vermoedelijke uitkomsten 1976	Ontwerpbegroting 1977
I Exclusief conjuncturele posten		
Uitgaven	73,5	84,9
Ontvangsten	66,8	72,5
Saldo	— 6,7	—12,4
Saldo exclusief aflossingen Staatsschuld	— 5,2	—10,6
II Inclusief conjuncturele pasten		
Uitgaven	78,0	86,6
Ontvangsten	64,4	72,0
Saldo	—13,6	—14,6
Saldo exclusief aflossingen Staatsschuld	—12,1	—12,1

MEERJARENRAMINGEN 1977-'81. Uitgaven ingedeeld naar begrotings ioofdstukken (in mln guldens)

	1977	1978	1979	1980	1981
Huis der Koningin	7	8	8	9	9
Hoge Colleges van Staat en Kabinet der Koningin	97	105	111	117	125
Algemene Zaken	34	37	39	41	43
Kabinet voor Nederlands-Antilliaanse zaken	3	3	4	4	4
Buitenlandse Zaken	922	1041	1112	1178	1246
Justitie	2208	2413	2624	2854	3101
Binnenlandse Zaken	4224	4645	5015	5248	5755
Onderwijs en Wetenschappen	17760	19195	20728	22158	23720
Nationale Schuld	4594	5800	7100	8300	9500
Financien	1655	1735	1845	1944	2077
Defensie	8366	8833	9434	10128	10909
Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening	7351	7792	8312	8941	9492
Verkeer en Waterstaat	7121	7527	8278	8820	9455
Economische Zaken	1659	1672	1740	1795	1856
Landbouw en Visserij	1543	1638	1718	1808	1907
Sociale Zaken	8878	9148	9637	10210	11157
Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk	7935	8907	9785	10831	12119
Volksgezondheid en Milieuhypiene	2829	3126	3459	3836	4282
Civiele Verdediging	169	174	185	196	212
Ontwikkelingssamenwerking (Plafond excl garanties, kwijtschelding schuld Suriname en na correctie voor hulp via EG-begroting.)	2263	2522	2817	3135	3526
Wetenschapsbeoefening	1179	1233	1281	1355	1440
Aanvullende posten					
Reserve voor personeelsuitbreiding	—	84	219	355	515
Algemene salarismaatregelen e d geringere jaarlijke groei van de personeelsuitgaven	726 — 100	1151 — 190	1775 — 300	2368 — 420	3029 — 565
Beleidsvoornemens ten aanzien van sociale voorzieningen overheidspersoneel	— 138	— 266	— 401	— 544	— 585
Saldo hogere kosten personeel Rijk en gesubsidieerde instellingen ten gevolge van invoering Algemene Arbeidsongeschiktheidswet	56	187	385	591	812
Herstructurering kinderaftrek en kinderbijslag (hogere uitgaven van het Rijk tegenover hogere belastingmiddelen wegens afschaffing kinderaftrek), inclusief leen- en prijsbijstelling	640	825	950	1030	1100
Aanvullende beleidsombuigingen in de sociale verzekeringen en voorzieningen	—	—	— 200	— 400	— 530
Loonkostensubsidies en arbeidsmarktmaatregelen (nog niet toegedeeld bedrag van aanvullend programma exclusief investeringsrekening. inclusief loon- en prijsbijstelling)	—	1100	1300	1500	1700
Prijsbijstelling	1170	1725	2370	3160	4000
Totaal relevante uitgaven	83151	92170	101419	110566	121395

INVERDIENEFFECTEN'

Een belangrijke rol in het totaalbeeld spelen de reeds genoemde zgn ,,inverdieneffecten' Hiermee wordt bedoeld dat de gekozen beleidsmaatregelen een zodanig gunstig effect op de ontwikkeling van de economie en daarmee onder meer op de overheidsuitgaven en -inkomsten zullen hebben dat, achteraf gezien, de feitelijke drukstijging als gevolg van lagere premiedrukstijging beneden de 1% blijft. De beperking van de feitelijke stijging van de druk van de collectieve lasten, die hierdoor mogelijk is, is een noodzakelijk complement van het beleid. Het bijzondere karakter van dit zichzelf versterkend ,,inverdien"-proces brengt mee dat het onjuist zou zijn de conclusie te trekken dat er nog ruimte zou zijn voor een extra lastenverzwaring.

Ook op de rijksbegroting treden ,,inverdieneffecten" op. Deze kunnen worden onderscheiden in een daling van de werkloosheidsuitkeringen, het (negatieve) effect van extra rente op de staatsschuld en een wijziging van de loon- en prijsverhoudingen die vooral voor de nogal loongevoelige rijksbegroting gevolgen heeft. In totaal zijn met deze inverdieneffecten voor de jaren 1977 t/m 1980 bedragen gemoeid van respectievelijk f 1,5, f 3,0, f 4,8 en f 6,4 mrd.

Een eventueel niet volledig realiseren van de nu voorziene ,,inverdieneffecten" zou tot een verdere ombuiging van de uitgaven moeten leiden onder meer ten einde de noodzakelijke vermindering van het financieringstekort niet in gevaar te brengen.

Tegen de achtergrond van de in de jaren 1970 opgetreden verruiming van de liquiditeitsverhoudingen zal uit een oogpunt van monetaire beheersbaarheid en inflatiebestrijding in de komende jaren een vermindering van de monetaire financiering door de overheid moeten worden gerealiseerd. Het budgettaire beleid is er daarom op gericht de financieringstekorten van de overheid in de komende jaren geleidelijk te doen verminderen. Voor 1976 wordt het tekort op kasbasis van de gehele overheid geraamd op ca. 7¼% van het nationale inkomen. Voor de jaren t/m 1980 wordt voorzien dat dit percentage zal afnemen met gemiddeld ½ a ¾ procentpunt per jaar. De regering acht een tekort voor de totale overheid in 1980 van 4,5 a 5% in het licht van de gekozen beleidsdoelstellingen voor dat jaar voorshands onvermijdelijk. Zij meent echter dat het duidelijk risico's in zich bergt en daarom zo mogelijk moet worden verminderd tot de onderkant van de risico-zone (rond 4%) is bereikt.

DE FINANCIERING VAN HET BEGROTINGSTEKORT

Het feitelijk begrotingstekort 1977 verschilt aanzienlijk van het structurele tekort van ruim f 9 mrd. De eerder genoemde conjuncturele posten en invloeden, welke te zamen f 3½ mrd vergen doen het feitelijk tekort stijgen tot ca. f 12½ mrd (inclusief aflossing f 14½ mrd). Met inachtneming van het gebruikelijk achterblijven van de kasuitgaven komt de financieringsbehoefte (incl. onder andere een budgettair kastekort van het Gemeentefonds) uit op een bedrag van ruim f 13 mrd. Naar wordt verwacht zal voor het Rijk uit de voorinschrijfrekening f 4 mrd beschikbaar komen. Voor f 9 mrd zal een beroep op de geld- en kapitaalmarkt moeten worden gedaan.

GEMEENTEFONDS

Als uitvloeisel van het l$-beleid en in samenhang met de lagere groei van het

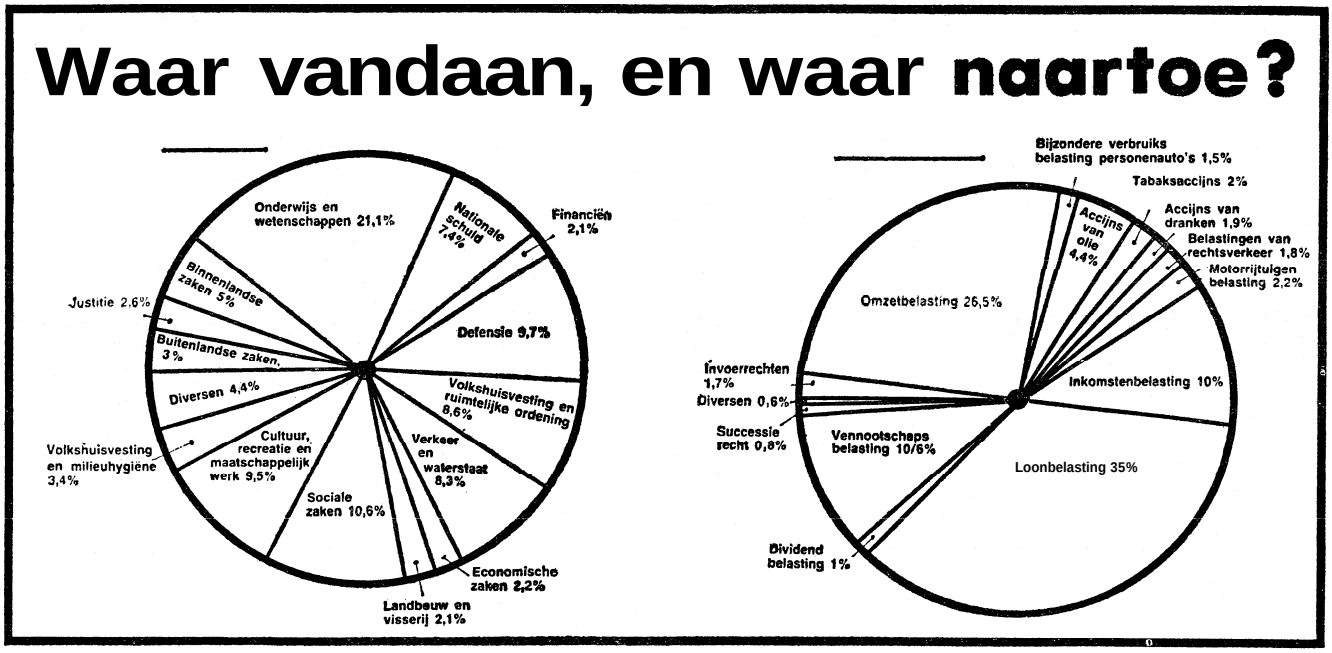

(Het Parool)

nationale inkomen is de volumegroei van de algemene uitkering verlaagd van +4% tot +3½%. Het vorige jaar in de meerjarenafspraken voorziene extra accres van 45 mln per jaar is gehandhaafd. Mede hierdoor is het mogelijk in 1977 de zgn. schoonmaakuitkeringen op te nemen in de gewone schaalbedragen. Dit strekt vooral ten voordele van gemeenten met een dalend aantal inwoners en van snel groeiende gemeenten.

PROVINCIEFONDS

Van belang voor de provinciale planning is dat het Provinciefonds niet meer, zoals tot dusverre, het karakter van een ,,opdeelfonds" draagt De uitgaven worden afgestemd op de trendmatige ontwikkeling van de inkomsten Een wijziging van de verdeelsleutel, ingaande 1977, is w voorbereiding

FUNDAMENTELE HERVORMINGEN

Ondanks de in financieel-economisch opzicht moeilijke situatie heeft de regering meer fundamentele hervormingen niet op de achtergrond willen doen geraken. Zo zijn in het lopende jaar door de regering wetsontwerpen terzake van de vermogensaanwasdeling en de ondernemingsraden ingediend. Daarnaast worden voorstellen uitgewerkt voor een meer richting gevende stimulering van de investeringen. Ook de problematiek van de aanvaardbare inkomensverdeling heeft haar centrale plaats behouden

KEER TEN GOEDE

Hoezeer ons land de laatste jaren ook is geconfronteerd met toenemende structurele economische problemen, er zijn ook tekenen die op een keer ten goede wijzen. Zo is dit jaar het stijgingstempo van de loonsom per werknemer teruggebracht tot 9 à 9,5% vergeleken met 15,5% in 1974 en zal naar verwachting eind van dit jaar het inflatietempo, afgemeten aan de prijsindex van de gezinsconsumptie, zijn teruggelopen tot 7,5%. Deze percentages zijn nog te hoog, maar indien de afbuigende trend zich verder zal doorzetten en gepaard zal gaan met een vermindering van de kosteninflatie, bieden zij een reëel perspectief voor een fundamentele verbetering van de werkgelegenheidssituatie op iets langere termijn. Het beleid dat door de regering is uitgezet, is daar niet alleen op gericht, maar ook op gebaseerd. Bij de opstelling van de begroting is uitgegaan van een loonraming die spoort met een loonsomstijging van 8 à 8½% en een prijsstijging van de gezinsconsumptie van ca. 6,5%.

Reacties maatschappelijke organisaties

Hieronder volgen de reacties van werknemers- en werkgeversorganisaties op het voorgestelde regeringsbeleid.

FNV

In een eerste commentaar zegt het FNV-bestuur uit de troonrede af te leiden, dat over het arbeidsvoonvaardenbeleid voor 1977 en volgende jaren weer vrij zal kunnen worden onderhandeld Volgens de FNV is beperking van de stijging van belastingen en sociale premies onvermijdelijk ter wille van de werkloosheids- en inflatiebestrijding Ze zegt daarbij dat de collectieve en sociale voorzieningen voor de werknemers evenzeer van belang zijn als een besteedbaar znkomen.
De FNV verklaart, dat net voor haar onaanvaardbaar is dat uitkeringspercentages WAO worden verlaagd. Hetzelfde geldt voor de invoering van het begrip niet-kostwinner in de sociale verzekeringen.
De federatie noemt het onverteerbaar dat volgens de prognoses de werkloosheidscijfers in 1977 en daarna nog zo hoog blijven De overneid zal een actiever investeringsbeleid moeten gaan voeren dan is voorzien. Het stimuleren van particuliere investeringen is niet voldoende, de overheid zal ook zelf investeringen moeten doen.
De passieve opstelling van de regering met betrekking tot het mvesteringsbelsid staat in schril contrast tot de exactheid waarmee zij de loonkostenraming voor 1977 maakt. Als de regering de prijsstijging op 6,5% wil houden zal een zeer strak prijsbeleid nodig zijn. Uitholling van de koopkracht door falend prijsbeleid noemt de FNV bij voorbaat onaanvaardbaar. Bij de anderhalf procent koopkrachtverbetering die de regering voor de modale werknemer in het vooruitzicht stelt zijn de verhogingen wegens promotie en derpelijk meegeteld, aldus de FNV

CNV

Het Christelijk Nationaal Vakverbond (CNV) constateert dat het tot nu toe gevoerde overheidsbeleid onvoldoende effect heeft gehad op de werkloosheid. Ook dreigt het gevaar dat de regering er niet in zal slagen haar eigen doelstelling — handhaving van de reele inkomens van de laagst betaalden — te verwezenlijken Het beleid dat de regering voor ogen staat bevat grote risico's en gaat gepaard met 'n zeer groot begrotmgstekort, aldus het CNV. Het Vakverbond meent echter dat nu al het mogelijke zal moeten worden gedaan om de vergroting van investeringen en werkgelegenheid te bevorderen. Het uit daartoe noodzakelijke maatregelen voortvloeiend begrotingstekort voor 1977 zal dan ook moeten worden aanvaard.
De eenprocentsoperatie acht het CNV onvermijdelijk, maar het steekt de christelijke vakcentrale wel dat de regering per 1 januari een aantal wijzigingen in de sociale voorzieningen aankondigt zonder dat de Sociaal-Economische Raad de gelegenheid heeft gekregen daarover een verantwoord advies uit te brengen Dat is miskenning van plaats en functie van het georganiseerd overleg.
Wat het arbeidsmarktbeleid betreft vindt het CNV dat de werkloosheid verder moet worden teruggedrongen dan de 150000 werklozen waar het kabinet in 1980 op mikt. Omdat dit waarschijnlijk niet meer in voldoende mate zal lukken moet er een stelsel van aanvullende maatregelen komen, gericht op herverdeling van de bestaande werkgelegenheld. Het CNV denkt daarbij vooral aan een verlaging van de pensioengerechtigde leeftijd,

waarbij voorwaarde is dat de loonkosten gelijk blijven

VNO

Het kabinet blijft met noeste vlijt voortbouwen aan een huis, dat steeds verder wegzakt in het drijfzand van te optimistische economische verwachtingen, verkeerde afwegingen in het beleid en het doorschuiven van oplossingen naar volgende jaren, aldus het Verbond van Nederlandse Ondernemingen in een eerste reactie op de Miljoenennota.
Volgens het VNO klampt het kabinet zich, evenals in voorgaande jaren. ook nu weer vast aan een geflatteerd beeld van de ontwikkeling van onder meer de wereldhandel en de investeringen in Nederland Daarnaast is in het voorgenomen beleid opnieuw geen sprake van een redelijk evenwicht tussen de arbeidskosten van de bedrijven, de inkomens van de werknemers en de collectieve uitgaven. De collectieve uitgaven worden onvoldoende in bedwang gehouden, voornamelijk ten koste van de bedrijven
Dit beleid, aldus het VNO, biedt het bedrijfsleven nauwelijks uitzicht op financieel herstel in de komende jaren, waardoor de op zichzelf verheugende investeringsimpulsen niet het beoogde effect zullen opleveren Het gevolg zal zijn, dat zelfs de naar het oordeel van het VNO te beperkte doelstellingen van het kabinet ten aanzien van werkloosheid en inflatie in 1980, op deze manier niet zullen worden verwezenlijkt
Voor 1977 acht het VNO een extra verschuiving van de collectieve naar de particuliere sector van tenminste 1½ mrd gulden noodzakelijk om via lastenverlichtingen de voorwaarden te scheppen voor de gezondmaking van het bedrijfsleven en het herstel van normale sociaalpolitieke verhoudingen in de komende jaren

NCW

Volgens het Ned Chr Werkgeversverbond wordt met de Miljoenennota 1977 geen bijdrage geleverd aan herstel van de bedrijfswinsten. ,,Ondanks gewekte verwachtingen ontbreken maatregelen voor verbetering van rendement. De vooruitzichten voor de werkgelegenheid blijven intussen somber", aldus het NCW De reele arbeidskosten gaan weer fors stijgen Ze blijven niet achter bij de stijging van de produktiviteit, hetgeen noodzakelijk is voor verbetering van de werkgelegenheid
Zo wordt, volgens deze werkgeversorganisatie, een kans gemist om in te spelen op de groei van de wereldhandel en verliezen we terrein. ,,De regering rekent te veel op het aantrekken van de investeringen, maar zonder zicht op rendement is de noodzakelijke groei van investeringen niet te verwachten Het invoeren van een investeringsrekening is riskant", aldus het NCW, dat meent dat het ombuigingsbeleid wordt doorgeschoven naar de volgende kabinetsperiode

BELASTINGOPBRENGSTEN
Ramingen 1976 en 1977 per belasting

	Vermoedelijke uitkomsten 1976	Raming 1977
I Kostprijsverhogende belastingen	26197	**30087**
Invoerrechten	**1150**	**1250**
Omzetbelasting	**15800**	**19000**
Bijzondere verbruiksbelasting personenauto's	**975**	**1050**
Accijns van lichte olie	**2425**	**2625**
Accijns van minerale oliën, andere dan lichte olie	**500**	**525**
Tabaksaccijns	**1350**	**1400**
Alcoholaccijns	**800**	**800**
Bieraccijns	**250**	**250**
Wijnaccijns en accijns van mousserende dranken	**160**	**190**
Suikeraccijns	**25**	**25**
Accijns van alcoholvrije dranken	**130**	**135**
Belastingen v rechtsverkeer	**1125**	**1275**
Motorrijtuigenbelasting - excl opcenten	**725**	**750**
- opcenten ten behoeve van het *Rijkswegenfonds*	**767**	**820**
Grondbelasting (rijksopcenten)	**15**	**10**
II Belastingen op inkomen, winst en vermogen	**36915**	**41555**
Inkomstenbelasting	**6600**	**7200**
Loonbelasting	**21700**	**25000**
Dividendbelasting	**650**	**700**
Kansspelbelasting	**35**	**40**
Vennootschapsbelasting	**7000**	**7600**
Vermogensbelasting	**525**	**575**
Successierechten	**400**	**440**
Personele belasting (rijksopcenten)	**5**	**p.m.**
Totaal I en II	**63112**	**71642**
Aandeel van het Gemeentefonds	**8209**	**9120**
Aandeel van het Provinciefonds	**594**	**619**
Aandeel van het Rijkswegenfonds	**767**	**802**
Aandeel van de Europese Gemeenschappen in de invoerrechten	**1143**	**1243**
Afdracht aan de investeringsrekening		**1600**
	10713	**13384**
Ten bate van de rijksbegroting	**52399**	**58258**

Reacties politici

PvdA-fractievoorzitter drs E van Thijn noemde het streefcijfer van 150 000 werklozen in 1980 onaanvaardbaar hoog
Van Thijn meent dat alle ombuigingen in het beleid moeten worden getoetst op hun effect op de werkgelegenheid Er zullen per departement reserveprogramma's moeten zijn voor het geval de particuliere investeringen achterblijven. De overheid zal met name de bouw nioeten stimuleren als de particuliere beleggers het laten afweten
Onjuist vindt Van Thijn het dat de regering de ,,broodnodige" volksverzekering tegen ziektekosten op de lange baan wil schuiven. De meevaller van ong. één miljard gulden bij de ombuigingsoperatie kan wellicht worden gebruikt om af te zien van verlaging van de arbeidsongeschiktheidsuitkering voor mensen die daar nog voor in aanmerking zullen komen.
De PvdA-fractie rekent erop dat het parlement tijdig zal meewerken aan het realiseren van de regeringsvoorstellen over de grondpolitiek, de ondernemingsraden en de vermogensaanwasdeling (VAD) .,Terecht heeft de regering zich niet laten intimideren door de stormloop tegen de VAD. Als deze voorstellen in liet parlement zouden stranden, ontvalt voor ons de zin aan de huidige regeringssamenwerking", aldus Van Thijn.
KVP-fractievoorzitter Andriessen betwijfelt of het wegwerken van het verschil tussen de laagste inkomens en dat van de modale werknemer zonder meer in het huidige tempo kan worden voortgezet. Tussen 1973 en 1976 zijn de inkomensverschillen zijns inziens al aanzienlijk verkleind: het minimumloon steeg reëel met 18,5%, terwijl de hoogste inkomens achteruit gingen. De loonontwikkeling in het verleden rechtvaardigt een serieuze matiging, die voor 1977 aanvaardbaar is, maar ook moet worden waargemaakt.
Voor de periode tot 1980 vindt Andriesscn verdere matiging van de ontwikkeling van lonen en inkomens noodzakelijk om de toch al hoge doelstelling van 150.000 werklozen te kunnen bereiken.
De KVP-leider wil een ,.indringende en open gedachtenwisseling" over de vraag of door de relatief belangrijke aantasting van de defensie-uitgaven (vergeleken met de defensienota) nog wel kan worden gesproken van een ,,alleszins redelijke bijdrage" aan de NAVO.
De VVD-fractie meende, dat het kabinet had gefaald in het bestrijden van werkloosheid en inflatie. Machteloos en krachteloos staat het kabinet voor de problemen van 1977. Voor de jaren daarna voert het een politiek van ,,na ons de zondvloed", zegt de VVD-fractie. Zij wil extra bezuinigingen voor 1977 en daarop volgende jaren.
De VVD vindt het noodzakelijk dat de inflatiecorrectie op de loon- en inkomstenbelasting voor honderd procent doorgaat, dat de kinderaftrek niet wordt afgeschaft en ingebouwd in de kinderbijslag. De belastingaftrek voor investeringen van het bedrijfsleven moet blijven gehandhaafd. Hij mag niet worden vervangen door gerichte subsidies. De loon- en inkomstenbelasting voor de modale werknemer en voor de naar inkomen vergelijkbare zelfstandigen moet extra worden verlaagd.
Mr. Aantjes, fractieleider van de ARP. vindt de miljoenennota realistisch in haar schildering van de situatie, maar te optimistisch in het licht van de vermoedelijke toekomstige ontwikkelingen en onvoldoende vooruitgrijpend op reeds vaststaande toekomstige ontwikkelingen.
Het bereiken van de doelstellingen van de regering via de I-procentsoperatie kan wel eens te optimistisch gedacht zijn. Aantjes noemt de omvang van het financieringstekort zeer riskant.
Ook Aantjes heeft twijfels over de omvang van de bezuinigingen bij Defensie.
Een duidelijke ombuiging van het beleid blijft achterwege, stelt CHU-leider Kruisinga vast. De verzoeken van de **CHU** om

Het kabinet-Den Uyl heeft een beleid gevoerd, dat gericht is op vermindering van de ongelijkheid van inkomens. De effecten daarvan blijken uit de volgende tabel:

VERANDERING IN HET REËEL VRIJ BESCHIKBAAR INKOMEN

	1973	1974	1975	1976	Gecumuleerd 1973-1976
A O.W	7,6	6	7	2.5	25 1
Minimumloon	4,1	5	4.5	2	16,5
Even meer dan minimumloon	3,3	3,5	3,5	0,5 à 1	11.7
Modaal inkoinen . . .	1,5	3	2,5	—0,1	7,1
2 × modaal inkomen	1,4	1	1,5	—1.5 à — 2	2.1
4 × modaal inkomen	0.9	—1.5	1	—2 à —2 5	—1,9

verdere matiging van de stijging van het uitgavenniveau zijn onvoldoende gehonoreerd. Volgens hem is er een angstaanjagend groot financieringstekort.
Het kabinet erkent, meent Kruisinga, dat het tekort is geschoten door thans openlijk toe te geven dat het economisch herstel slechts langzaam op gang komt. Deze erkenning komt laat, maar is op zichzelf te waarderen.
De PPR vindt het bij monde van fractieleider De Gaay Fortman ,,ronduit teleurstellend" dat de troonrede geheel voorbijgaat aan de dreigende crisis in het econoinisch-maatschappelijke bestel in ons land. De regering blijft het zoeken in het oude groeigeloof en het daarbij behorende middel: investeringen zonder meer. Voor de bedreiging van het milieu en het toenemende energieverbruik heeft de regering nauwelijks aandacht.
CPN-fractievoorzitter Bakker spreekt van een ,.slechte begroting". Ze koerst op langdurige vermindering van de koopkracht bij diegenen die niet rijk zijn.
Zelfs wezenliike voorzieningen. zoals bii het onderwijs, worden afgebroken, bedragen worden vrijgemaakt voor het vergroten van de winst van de grote ondernemingen
Dr Drees van DS'70 sprak van een ,,mislukt economisch beleid" Een groot deel van het bedrijfsleven heeft geen redelijke toekomstverwachtingen en de regering is te toegevend aan inflatie, belangengroepen en voert een te ruim subsidiebeleid
D'66-fractievoorzitter Terlouw meent, dat meer nadruk gelegd moet worden op niet-materiele goederen zoals betere werkomstandigheden, schoon milieu en betere woonomgeving Het kabinet gaat er te gemakkelijk van uit, dat aan materiele goederen meer behoefte zou bestaan. Volgens Terlouw moet de overheid gerichte stimuleringsmaatregelen toetsen aan de vraag of de produkten voldoen aan maatschappelijke behoeften.
De PSP noemde het kabinetsbeleid ,,verlicht kapitalistisch". Deze partij meent, dat de overheid haar taak als grootste werkgever vergeet, een taak, die door bezuinigingen wordt afgebroken.

Perscommentaren

Een selectie uit de commentaren in de dagbladen levert het volgende beeld op:

De Volkskrant (progr.):
,,Het gaat niet aan om een moeilijke onzekere periode politiek in te kleuren met schijnzekerheden. Het gaat niet aan om losse kreten over ,,inspanning en visie", nodig voor een betere samenleving te slaken. waar die visie van het kabinet uiterst mager is, evenals het uitzicht op die samenleving", schrijft De Volkskrant in haar commentaar op troonrede en miljoenennota.
Hei ochtendblad meent dat in de troonrede een beeld wordt opgeroepen dat in het beleid niet wordt waargemaakt. Het lijkt een oproep voor de kiezers van 1977 om steun te geven aan dit kabinetsbeleid, waar in feitelijk beleid weinig te bieden was. ,,Een verkiezingspamflet vol optimisme eii ongemotiveerde zelftevredenheid over het kabinetsbeleid. Wordt de functie van de troonrede niet al te zeer uitgehold door dit politieke verbalisme? En zijn politiek fatsoen en politieke voorlichting niet meer gediend met bescheidenheid en realisme?

Algemeen Dagblad (neutr.):
Het kabinet-Den Uyl probeert ons met zijn laatste miljoenennota het morgenrood van een dagend economisch herstel voor ogen te toveren. Het visioen lijkt meer ingegeven door beginnende verkiezingskoorts dan door werkelijkheidszin. In de troonrede, aldus het Algemeen Dagblad, wordt gezegd dat de economische ontwikkeling in de westerse wereld een keer ten goede heeft genomen. Maar de regering verdoezelt dat het in Nederland nog niet zo i-er is. AIs bovendien de nieuwe investeringsregeling, die 1 april moet ingaan, zo dirigistisch is dat de ondernemers er zich van afkeren, ziet het er somber uit voor de werkgelegenheid.
In de miljoenennota is een inflatieprikkel van allure ingebouwd: het enorme begrotingstekort. Het zal nog groter worden als in het najaar een extra werkgelegenheidsprogramma wordt afgekondigd. Dat het kabinet dit risico wil nemen is tekenend. Het heeft niet de moed om, terwille van het economische herstel te erkennen dat de overheidsuitgaven op de nullijn moeten worden vastgenageld.

Trouw (prot. christ.)
In Trouw wordt o.m. opgemerkt:
Maar ondanks die zorgen blijkt dat de matiging van de lonen kennelijk vruchten heeft afgeworpen. Hier wordt duidelijk hoe belangrijk liet is dat het kabinet het komena najaar van een positie van (ook politieke) kracht uit in overleg kan treden met de vakheweging om te proberen de loonmatiging ook het volgend jaar voort te zetten.
Intussen is te hopen dat de aanbevelingen van dr. Zijlstra nauwgezet en welwillend worden bestudeerd en dat ook het kabinet daaraan zijn bijdrage levert. Het kabinet zou bijvoorbeeld helderheid kunnen scheppen door de lijn van dr. Zijlstra in beleidsalternatieven te doen uitwerken die aan de Tweede Kamer zouden Kunnen worden voorgelegd. Dat zou voorkomen dat het debat verzeild raakt in de sfeer van vage taxaties en spookbeelden. *

De Waarheid (comm.):
Onder de kop ,,Voor een andere regeringspolitiek" schreef De Waarheid o.m.:
Loonmatiging en beperking van de overheidsuitgaven zijn officieel verheven tot de ,,centrale elementen" van de economische politiek, die daardoor het stempel draagt van de volstrekte uitzichtloosheid. Met verkiezingen in zicht spreekt de regering zoete woorden over een ,,herstel" van de economie, over een ,,opgaande lijn" en zelfs een ,,duurzame verbetering". Maar wat gaat er nu eigenlijk vooruit, wat verbetert er?
Niet de werkgelegenheid. Niet de inkomenspositie van de werkende mensen, die op de nullijn moeten blijven. Niet het lot van boer en middenstander. Bij alle berekeningen staat juist een voortzetting van de matiging voor de werkende mensen voorop en is een verbetering van de rendementen op kapitaal het uitgangspunt. Het proces van afwenteling van de crisis op de niet-vermogenden zou volgens de regeringsplannen in verscherpte mate voortgang vinden.

Het Parool (onafh.)
Het Parool stelt vast dat de laatste miljardennota van het kabinet-Den Uyl voor de verkiezingen geen rode draad van bij dit politieke ,,oogstjaar" van de regering passende blijde boodschappen kent Integendeel zij staat volledig in het teken van de sociaal-economische problematiek die in de komende jaren via het in eerder verschenen nota's uitgestippelde beleid zal worden aangepakt.
Het Parool wijst op de grote onzekerheden die dat beleid omgeven De regering waagt zich daarmee aan een riskante speculatie Dat geldt. meent het blad. in het bijzonder voor de bereidheid tot matiging van de privé-aanspraken

Het Vrije Volk (soc.)
Het kabinet-Den Uyl is er volgens Het Vrije Volk in redelijke mate in geslaagd een begin te maken met de spreiding van inkomens De spreiding van macht en kennis is veel moeilijker gebleken Het kabinet is op ongekend felle weerstand gestuit, met name van de werkgevers en de met hen verbonden groepen en publiciteitsmedia. Ook binnen het kabinet moet op deze punten voortdurend slag worden geleverd, het derde Jaar is dan ook niet het voorspelde oogst-Jaar van dit kabinet geworden

De Telegraaf (cons.):
De Telegraaf vond de troonrede ,,van een ongekende matheid". De werkloosheid wordt alleen ,,met holle woorden bestreden" en de plannen voor de werkgelegenheid en de investeringen zijn uiterst vaag. De troonrede is wel concreet over de VAD, ondernemingsraden nieuwe stijl en openbaarheid van inkomens. ,,Plannen waarmee het kabinet de wensen van de linkse achterban volgt en angstvallig vasthoudt aan de socialistische uitgangsstelling bij de start van de regering."

NRC/Handelsblad (lib.):
In het NRC/H'blad werd gezegd:
Onze mening over de miljoenennota luidt, dat het beleidsmatig en politiek gezien een logische afronding is van het kabinetsbeleid. Het is ook een consequent stuk, maar het beleid dat eruit voortvloeit, loopt langs zeven sloten tegelijk. Het is onmogelijk dat men dit zelf niet voldoende zou beseffen, maar men schijnt er weinig behoefte aan te hebben dit tot uitdrukking te brengen. Wellicht wordt er gemikt op totale aanvaarding of totale verwerping.
Het beleid vraagt om een mate van solidariteit die sinds de naoorlogse opbouwjaren niet meer voorhanden is. Het is nauwelijks te verwachten dat de vakbeweging zo overtuigd is van de dreigingen dat zij ,,ten bate van de winsten" een langjarige nul- of minlijn aanvaardt.
(Staatscourant, Ministerie van financiën, NRC/H'blad, De Volkskrant, Trouw, Het Parool)

---

* Met de opmerking over de aanbevelingen van dr. Zijlstra, de president van De Nederlandsche Bank, wordt gedoeld op uitspraken, die deze op 17 sept. voor de t.v. gedaan heeft na een vergadering van de SER. Dr. Zijlstra zei toen, dat naar zijn oordeel de regering zal moeten streven naar een grotere matiging van haar eigen uitgaven dan is vastgelegd in de één-procentsoperatie. De streefcijfers van het uitgestippelde beleid — 150.000 werklozen in 1980 en een inflatie van 6,5% in 1977 — noemde hij ,,onduldbaar hoog", Dr. Zijlstra meende ook, dat eerst vastgesteld diende te worden, wat aanvaardbare streefcijfers zijn, en dat op basis daarvan het beleid dient te worden bepaald.

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij „Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

WESTDUITSE COALITIE: KLEINE MEERDERHEID

In de Bondsrepubliek Duitsland hebben op 3 okt. algemene verkiezingen plaats gevonden waarbij beslist werd over de samenstelling van de Bondsdag — te vergelijken met de Nederlandse Tweede Kamer — voor de komende vier jaar.

De oppositionele confessionele partijen — de CDU en haar Beierse zusterpartij CSU — behaalden stemmen- en zetelwinst, maar zij slaagden er niet in de absolute meerderheid te behalen.

De twee in een coalitie regerende partijen. de sociaal-democratische SPD en de liberale FDP, verloren stemmen en zetels, maar zij behielden een kleine absolute meerderheid en zijn van plan samen verder te regeren.

De CDU/CSU, hoewel verkiezingswinnaar, is het niet gelukt de regeringsmacht te heroveren, die zij in 1969 verloren had; wel is zij weer de grootste fractie in de Bondsdag, een positie, die zij in 1972 verloor. De coalitie kan voortgaan te regeren, maar haar positie is aanzienlijk moeilijker geworden. Immers, in de Bondsraad, het parlementaire orgaan, waarin de deelstaten vertegenwoordigd zijn, vergelijkbaar met de Nederlandse Eerste Kamer, heeft de CDU/CSU de meerderheid (zie hierover pag. 193 e.v.). De CDU/CSU kan met behulp van deze meerderheid veel wetgeving blokkeren. Weliswaar kan de Bondsdag met een absolute meerderheid vaak een negatief votum van de Bondsraad opheffen. maar dat geldt niet voor alle wetsvoorstellen; sommige wetsontwerpen, die raken aan de bevoegdheden van de regeringen van de deelstaten, hebben per se de toestemming van de Bondsraad nodig.

In het geval. dat een door de Bondsdag aangenomen wetsontwerp door de Bondsraad wordt afgewezen, wordt het desbetreffende voorstel voorgelegd aan een bemiddelingscommissie, waarin vertegenwoordigers van beide Huizen van het parlement zitting hebben. Tot de verkiezingen van 3 okt. hadden de coalitiepartijen SPD en FDP in deze commissie de meerderheid; deze meerderheid is de coalitie nu kwijt.

Voorts is het in de komende parlementaire periode de CDU/CSU, als grootste fractie in de Bondsdag, die de voorzitter van de Bondsdag mag leveren; in de afgelopen periode was mevr. Annemarie Rengers van de SPD Bondsdagvoorzitter.

Tenslotte zal de CDU/CSU in de komende vier jaar een groter aantal voorzitterschappen van Bondsdagcommissies mogen bekleden dan in de afgelopen periode het geval was.

Uitgedrukt in stemmenpercentages en aantallen Bondsdagzetels luidt de verkiezingsuitslag aldus (met tussen haakjes de cijfers van 1972): CDU/CSU 48,6 (44,8%), 244 zetels (225); SPD 42,6% (45,9%), 213 zetels (230); FDP 7,9% (8,4%), 39 zetels (41).

De coalitiepartijen hebben te zamen 252 zetels, acht meer dan de 244 van de CDU/CSU.

De Senaat van West-Berlijn heeft de 22 Berlijnse zetels in de Bondsdag als volgt verdeeld: 11 voor de CDU, 10 voor de SPD en één voor de FDP

Verkiezingscongressen

Voorafgaand aan de verkiezingscampagne, die in aug. van start ging, hebben de aan de verkiezingen deelnemende partijen hun verkiezingscongressen gehouden. Hieronder volgt een verslag van de congressen van de vier in de Bondsdag vertegenwoordigde partijen.

CDU

De CDU hield haar verkiezingscongres op 25 en 26 mei in Hannover

Het congres — evenals later de verkiezingscampagne — stond onder de leus „Uit liefde voor Duitsland, vrijheid in plaats van socialisme". Dit sterk polariserende motto — „Vrijheid in plaats van socialisme" — had de CDU zich laten opdringen door haar Beierse zusterpartij, de CSU; deze partij ging zelf de campagne in onder het motto „Vrijheid of socialisme".

Op de eerste dag van het congres voerde de kandidaat-kanselier van de CDU/CSU Helmut Kohl, de ministen-president van de deelstaat Rijnland Palts en voorzitter van de CDU (zie voor de aanwijzing van Kohl tot kandidaat-kanselier van de CDU/CSU pag. 217/2 e.v. - 1976), het woord.

Kohl deed in zijn rede een felle aanval op de SPD

In zijn rede van ruim **90** minuten schilderde Kohl in duistere kleuren het volgens hem mislukte beleid van de sociaaldemocraten en waarschuwde hij voor de beperkingen van economische vrijheden, die zouden intreden. als de SPD de verkiezingen zou winnen

Zeer scherp was Kohls persoonlijke aanval op bondskanselier Schmidt, die hij verweet naar binnen en buiten „polarisering na te streven in plaats van integratie". Hij beschuldigde Schmidt van valse prognoses en van een „te zorgeloos hanteren van de waarheid, van het misbruik van vertrouwelijke gesprekken en

Op **30** sept hebben de lijsttrekkers van de vier in de Bondsdag vertegenwoordigde partijen voor de TV een debat gehouden, dat door de twee Westduitse TV-netten werd uitgezonden Op de afbeelding zijn te zien (v l n r) Helmut Schmidt (SPD) Hans Dietrich Genscher (FDP), Helmut Kohl (CDU) en Franz Josef Strauss (CSU)

Weekblad 45ste jaargang No. **2352,** pag. 28287-28302

van het weigeren van een dialoog met dc Bondsraad".
Als gastredenaar trad op het CDU-congres op de voorzitter van de CSU, Franz-Josef Strauss. Deze stelde, dat het bij de Bondsdagverkiezingen ging om ,,een seculaire beslissing", nl. om het verhinderen van de vorming van een socialistische Bondsrepubliek.
Strauss waarschuwde ervoor dat de oppositie nog een iange weg moest afleggen en dat de christen-democraten geen vroegtijdig vertrouwen in de overwinning i-noest hebben, omdat de sociaal-democraten het propaganda-apparaat. waarover zij als regeringspartij beschikken bi; de verkiezingsstrijd volledig zouden inzetten.
De tweede dag van het congres was een ,,Europa-dag", waarop het woord gevoerd werd door vertegenwoordigers van christen-democratische en conservatieve partijen uit andere landen dan de Bondsrepubliek.
Amintore Fanfani van de Italiaanse christen-democratische partij verklaarde, zich beroepend op de ieus ,,Vrijheid in plaats van socialisme", dat zijn partij nooit met de communisteii zal samenwerken.
Anderzijds hielden de Belgische premier Leo Tindemans cn de Fransman Jean Lecanuet voorzichtig geformuleerde redevoeringen over Europese samenwerking, waarin zij weigerden zich te identificeren met het absolute anti-socialisme van de Westduitse christen-democraten.
Dc partijleider van de Engelse conservatieven, Margaret Thatcher, en de aanvoerder van de Oostenrijkse christen-democraten, Josef Taus — beiden oppositiepartijen vertegenwoordigend — namen de stelling van de CDU/CSU over, als zou Europa bedreigd worden door een socialisme, dat tot een totale onderdrukking zou leiden

FDP

Het verkiezingscongres van de liberale FDP werd op 30 en 31 mei in Freiburg gehouden.

Op de eerste dag sprak het congres zich vrijwel unaniem (één stem tegen en één onthouding) uit voor voortzetting van de coalitie met de SPD na de verkiezingen, mocht er voor een dergelijke coalitie een meerderheid zijn.

De partijvoorzitter, vice-kanselier en minister van buitenlandse zaken Hans-Dietrich Genscher, wees in zijn openingsrede elke vorm van samenwerking met de christen-democraten van de hand.

Genscher verweet de christen-democraten, dat zij nooit een duidelijk alternatief voor het regeringsbeleid geboden hadden. Zij gaan, aldus Genscher, in hun verkiezingsprogramma terug tot de nostalgie van de jaren vijftig, met verzwijging van de problemen, die zich toen voordeden. ,,Wie zeven jaar lang heeft geweigerd een constructieve oppositie te voeren, blijft niets anders over dan met lege handen voor de kiezers te treden," aldus Genscher.
De ,,Europa-dag" van het CDU-congres noemde hij een ,,Europese conservatieve ontmoeting". ,,Men schept geen Europa door op een congres Europese conservatieve leiders te laten defileren."
Genscher benadrukte de politieke en economische stabiliteit van de Bondsrepubliek, die door de sociaal-liberale coalitie tot stand was gebracht, alsmede het succes van de Oostpo itiek De tijd van isolering is voorbij, wij hebben thans normale betrekkingen met alle Oosteuropese staten, aldus de FDP-voorzitter ,,Wij gaan door met een realistische ontspanningspolitiek, een politiek op basis van de veiligheid, die de NAVO ons geeft"
Over de betrekkingen met de DDR zei Genscher dat de regering zich niet in het defensief moet laten dringen ,,Wanneer sommige woordvoerders van de CDU de verschrikkelijke en onmenselijke muur door Berlijn en door Duitsland als strijdmiddel tegen de regeringscoalitie proberen ie gebruiken, herinner ik eraan, dat nit monstrum niet in onze regeringsperiode is ontstaan, maar in die van de alleenheerschappij van de CDU Toen in 1961 de muur werd gebouwd en alle ogen op Berlijn waren gericht, was het de CDU-bondskanselier Adenauer, die daar verstek liet gaan en pas na de Amerikaarse vice-president naar Berlijn kwam, er de voorkeur aan gevend de burgemeester van West-Berlijn (Willy Brandt) te belasteren."
Werner Maihofer, de FDP-minister van binnenlandse zaken, noemde de CDU-leuze ,,Vrijheid in plaats van socialisme" een ophitsend alternatief Dit alternatief was naar zijn oordeel geen teken van kracht, maar van zwakte Hij verweet CDU/CSU ,,machtspolitiek opportunisme" en het veroorzaken van een totale confrontatie en een demagogische polarisatie
Maihofer legde de nadruk op de liberale politiek van zijn partij, die de staat niet beschouwt als een machtsinstrument voor het realiseren van klassebelangen, maar als een rechtsorganisatie voor het algemeen welzijn van alle burgers Wij liberalen, aldus Maihofer willen noch een ondernemersstaat, noch een vakbondsstaat, noch een kerkelijke staat, maar eer staat van alle burgers
Aan de CDU verweet Maihofer, dat deze partij, als zij aan de macht zou komen, met maatregelen tot ontliberalisering zou komen, zowel op economisch als geestelijk gebied

SPD

De SPD hield haar verkiezingscongres op 18 en 19 juni in Dortmund. Het congres werd op de openingsdag toegesproken door bondskanselier Schmidt, die de verkiezingscampagne van de CDUJCSU, met de leus Vrijheid in plaats van/of socialisme kenschetste als ,,politieke milieuvervuiling".

Schmidt waarschuwde de christen-democraten, dat zij met hun leuze de verkiezingsstrijd tot een netorische burgeroorlog dreigden te maken en dat als gevolg daarvan het Duitse volk in dezelfde conflicten verwikkeld zou kunnen raken, die in de republiek van Weimar tot de zelfvernietiging van de democratie hadden geleid
Wie ons sociaal-democraten buiten de grondwet wil plaatsen lokt onze woede en onze verachting uit, hij handelt tegen de geest van onze grondwet, aldus Schmidt. Hij riep de CDU-voorzitter Kohl ertoe op terug te keren onder het gemeenschappelijke dak van de constitutie en de ,,lasterlijke" leuze terug te nemen
Bijzonder fel was de kritiek van Schmidt op Franz Josef Strauss, de voorzitter van de CSU. Deze was volgens Schmidt de uitvinder van de slogan ,,Vrijheid of socialisme", ,,Strauss als advocaat van de vrijheid", riep Schinidt ironisch en hij vervolgde
,,Eenmaal heeft een politicus in ons land ernstig en bedriegelijk de vrijheid bedreigd Dat was tijdens de Spiegel-affaire En deze man, de enige minister van de Bondsrepubliek, die het parlement heeft belogen, en daarom moest aftreden, die vier weken geleden beweerde, dat deze verkiezingen geen normale en vrije verkiezingen meer zijn, uitgerekend die man moet nu ten aanzien van de vrijheid leermeester zijn?"
De reclamespreuk van de CDU/CSU moet ons sociaal-democlaten met het odium belasten van het ,,socialisme van de communisten, aldus Schmidt In werkelijkheid echter is het sedert Kurt Schumacher, Ernst Reuter en Willy Brandt de verdienste van de sociaal-democratie, dat in ons land geen communistisch gevaar bestaat
Voor vrijheid en socialisme zei Schmidt hebben duizenden in concentratiekampen en elders zware offer, gebracht; velen hebben daarvoor hun leven gegeven, Schmidt riep zijn partijgenoten op de krachten niet in de afweer te versnipperen, maar aan te vallen en de leugenachtigheid en eenzijdigheid, de wereldvreemdheid en de dubbelhartigheid van de Unie aan het daglicht te brengen
Schmid legde veel nadruk op de voortzetting van de coalitie met de liberalen, waarbij hij er op wees, dat deze coalitie in de afgelopen jaren veel had bereikt
De coalitie noemde hij een partnerschap, waarbij de zelfstandigheid van beide partijen bewaard bleef Wij zijn niet alleen partners, aldus Scnmidt, maar ook concurrenten Wij sociaal-democraten, zei de bondskanselier, hebben geen stem weg te geven, ook niet aan de FDP
Op de tweede dag van het congres werd de slotrede uitgesproken door SPD-voorzitter Willy Brandt Deze verklaarde, dal de SPD als ,,partij van de Duitse vrijheid" met vertrouwen de verkiezingen van 3 okt tegemoet ging
Hij richtte een oproep tot elke sociaal-democraat zijn stem uit te brengen. ,,Wie niet kiest, kiest Strauss", aldus Brandt
Evenals Schmidt viel Brandt de CDU/CSU fel aan wegens de ,,Vrijheid in plaats van/of socialisme-leus van die partij, die hij ophitserig noemde In de verkiezingsstrijd zal het niemand lukken, aldus Brandt, het begrip vrijheid tegen het socialisme uit te spelen met dwaas gepraat over een volksfront
Brandt zei, dat de sociaal-democratie sedert meer dan honderd jaar de kern van de sociale en geestelijke vrijheidsbeweging in Duitsland is Het zogenaamde socialisme van het ,,merk DDR" had volgens hem evenveel met vrijheid te maken ,,als een os met pianospelen"

CSU

De Beierse CSU hield haar verkiezingscongres op 25 en 26 juni in München. Belangrijkste spreker was hier de partijvoorzitter Franz Josef Strauss, die in zijn openingsrede de SPD uitdaagde kleur te bekennen en de kiezers duidelijk te maken, wat zij onder een socialistische maatschappij verstaat.

Strauss vroeg in zijn rede, of het democratische socialisme de opheffing van de particuliere eigendom nastreefde, te ja of te nee Was dat wel het geval, dan leidt het tot onvrijheid; is dat niet het geval, dan moet de SPD dat duidelijk zeg-

gen In de verkiezingsstrijd streefde Strauss er naar, zo zei hij, door ‚het net van leugens en onduidelijkheden" te stoten. waarmee de sociaal-democraten hun doeleinaen verhullen Ook stelde Strauss, dat diegenen, die zich valselijk beklaagden over zogenaamde „Berufsverbote', in werkelijkheid een „Berufsverbot' voor ondernemers nastreefden

Strauss stelde tegenover elkaar socialisme en sociale gerechtigheid, solidariteit met de zwakken en gelijkmakerij

Strauss stelde, dat de vooruitgang van een volk ervan afhankelijk is, dat de intelligenteren en ijverigen niet ontmoedigd mogen worden De socialisten willen echter gelijkheid afdwingen. aldus Strauss, en eindigen er tenslotte mee muren te bouwen, zoals dat in de DDR was gebeurd

Terugblikkend op de 15 Jaar, dat hij CSU-voorzitter was, beroemde Strauss zich er op, dat hij de partij op een koers gebracht had, die hij tegelijkertijd conservatief, liberaal en sociaal noemde

In een aanval op bondskanselier Schmidt zei Strauss, dat alleen geborneerde bekrompenheid de machtspolitieke verschuivingen kon loochenen, die zich rond Europa afspeelden en die dreigden de Europese situatie beslissend te veranderen, ook zonder dat een lid van het Rode Leger de grens overkwam

Als gast sprak op 26 juni op het CSU-congres de gemeenschappelijke kandidaat-kanselier van CDU en CSU, Helmut Kohl. Kohl stelde, dat de verkiezingsoverwinning binnen handbereik was en dat het er nu om ging op 3 okt in Duitsland een keer ten goede teweeg te brengen

Evenals Strauss maakte Kohl het alternatief „vrijheid of socialisme" tot het belangrijkste onderwerp van zijn rede Ook Kohl zei, dat de Unie de SPD ertoe moest brengen kleur te bekennen m b t de kwestie hoe de partij tegenover het socialisme staat

Kohl voerde de Fritz Erler-vereniging — een vereniging van sociaal-democraten van de rechterpartijvleugel — als bewijs aan voor de stelling, dat daar, waar het socialisme heerst, de vrijheid niet veilig is

Aan het slot van zijn rede onderstreepte Kohl de Europese betekenis van de Westduitse verkiezingen Vele Europese medeburgers, aldus Kohl, wachtten bezorgd OP de derde oktober, waarop het er ook om zou gaan, of Europa een socialistische, dan wel een vrije en democratische toekomst voor zich heeft

De *verkiezingscampagne*

In de pers is het oordeel algemeen, dat de verkiezingscampagne tamelijk inhoudsloos is geweest. Er waren geen overheersende thema's, zoals in 1969 en 1972 met de Oostpolitiek en de belofte van democratische hervormingen het geval geweest was.

Daardoor was de CDU/CSU-leuze van „Vrijheid in plaats van/of socialisme" het centrale element in de campagne. Daardoor werd de SPD in het defensief gedreven, werd de strijd in hoge mate toegespitst op de persoonlijkheden van bondskanselier Schmidt en kandidaat-kanselier Helmut Kohl, en werd veel tijd besteed aan discussies over bijzaken.

Zo is er uitvoerig gedebatteerd over de vraag, of er een TV-debat moest komen tussen Kohl en Schmidt. De CDU/CSU kandidaat-kanselier had Schmidt hiertoe uitgedaagd. De laatste had echter op grond van twee argumenten geweigerd: Hij meende, dat de FDP-leider minister Genscher ook aan een dergelijk debat moest deelnemen, aangezien de FDP ook van de coalitie deel uitmaakte. Bovendien vond Schmidt. dat Franz-Josef Strauss moest meedoen Daarbij poogde Schmidt de indruk te wekken. dat niet Kohl, maar Strauss de eigenlijke ,,sterke man" van de CDU/CSU was.

In het *NRC/H'blad* van 28 aug. werd de campagne aldus beschreven:

Enkele dagen geleden kon men in een aantal Westduitse dagbladen de foto aantreffen van een oberkelner-in-actie, keurig in het kostuum, die volgens de vetgedrukte tekst op de CDU zal stemmen De reden welke ellende het socialisme het Duitse volk bezorgt had hij „da druben" ervaren „Da druben" is de communistische DDR Met andere woorden de oberkelner, een eenvoudige Westduitse burger, as van oordeel, dat het „socialisme' van de Oostduitse Volksrepubliek identiek is aan het democratische socialisme van de SPD, de meest gematigde en behoudende socialistische partij in West-Europa Deze perfide verkiezingsadvertentie is symptomatisch voor het niveau waarop de verkiezingsstrijd in de Bondsrepubliek wordt gevoerd

De hoofdschuldigen, daar is geen twijfel aan zijn de CDU en de CSU, die met een slogan „Freiheit statt Sozialismus" de Duitse kiezers willen suggereren dat er in een machtige Westeuropese staat als de Bondsrepubliek maar een probleem bestaat de bedreiging van de vrijheid door de sociaal-democraten, een vrijheid die hun met volle teugen door kanselier-kandidaat Helmut Kohl, Franz Josef Strauss en Alfred Dregger, de conservatief uit Hessen, die bij een eventuele overwinning minister van buitenlandse zaken zal worden, met volle teugen zal worden geschonken

Zoals Kohl het enige tijd geleden in het boulevardblad B i l d z e i t u n g uitdrukte Wij moeten weer leren wat vrijheid is zoals indertijd na de nazi-heerschappij vrij kunnen praten reizen, wonen, inkopen doen"

Een onzinnige „of grenzeloos naieve constatering, waarop bondskanselier Helmut Schmidt tijdens het verkiezingscongres van de SPD reageerde met de ironische vraag, of mevrouw Kohl in Mainz niet vrij haar inkopen kon doen en of de heer Kohl in Mainz niet vrijelijk kon spreken Natuurlijk zijn zulke beweringen van een man als Kohl volstrekt ridicuul, zeker wanneer men bedenkt dat de beruchte ‚Radikalenerlass" in de christen-democratische deelstaten op de meest rigoureuze wijze wordt toegepast en een man als Dregger met plannen rondloopt tot beperking van de demonstratievrijheid en tot herstel van ,,orde en recht' in een staat, waar het terrorisme steeds meer aan kracht verliest, het linkse radicalisme nauwelijks politieke betekenis bezit en de jonge mensen uit angst voor het spiedende oog van de steeds machtiger wordende „Verfassungsschutz" veel rustiger en tammer zijn dan in andere landen.

Waren bij de verkiezingen in 1969 en 1972 nog bclarigrijke politieke thema's inzet van de strijd tussen de grote partijen, dit jaar is daar geen sprake van. Strauss. de figuur die met zijn dynamiek en de positie van zijn Beierse CSU in wezen de leidende kracht is binnen de oppositie, heeft weten te bereiken, wat hij in zijn beruchte redevoering in het stadje Sonthofen (begin verleden jaar) (pag. 330/2-1975) als doel stelde ,,Een emotionalisering van de politiek in de Bondsrepubliek, het speculeren op de angst en het afschilderen van een duister toekomstbeeld ..

Vandaar, dat de christen-democraten en christen-socialen geen oprecht en duidelijk alternatief hebben weten te bieden voor de politiek, die de sociaal-liberale regeringscoalitie heeft gevoerd Natuurlijk hebben zij programma's maar die programma's wijken op wezenlijke punten niet af van de programma's van de sociaal-democraten en van de liberale FDP Een alternatief Kunnen zij ook niet bieden, omdat de sociaal-liberalen, al hebben zij compromissen moeten sluiten, een groot stuk binnenlandse en buitenlandse politiek hebben afgerond en in een vrij harmonieuze onderlinge samenwerking met de medewerking van de machtige vakbonden de inflatie hebben weten te bedwingen, waardoor de economische situatie in de Bondsrepubliek veel gunstiger is dan in de andere landen van de EG en West-Duitsland met zijn formidabel industrieel en technologisch potentieel een wereldmacht aan het worden is

Vandaar dat vooral de sociaal-democraten worden meegesleurd in het emotionele zog van de oppositie en zich hebben ingesteld op een polariserende campagne, al zijn hun propagandabiljetten minder agressief en beschaafder en aantrekkelijker dan die van de CDU Die polariserende campagne zal trouwens voornamelijk op het lagere niveau worden uitgevochten Kanselier Helmut Schmidt, met zijn grote politieke ervaring, zijn pragmatische intelligentie en zijn scherpe slagvaardigheid, wil de verkiezingen winnen via een directe confrontatie met zijn tegenstanders Kohl en Strauss Dat hij voor ligt op Kohl is reeds gebleken uit de opiniepeilmgen, maar toch niet met zo'n grote marge dat hij op een verpletterende overwinning kan rekenen.

De werkelijke verkiezingsoverwinning van de sociaal-liberale coalitie hangt af van het resultaat, dat de FDP zal bereiken En in de eerste plaats van de campagne, die voorzitter Genscher zal voeren, een man, die als minister van buitenlandse zaken door zijn koele benadering van de politieke problemen vooral het laatste laar enorm aan statuur heeft gewonnen Genscher, ook al kan hij venijnig en zeer polemisch uit de hoek komen (zoals hij bewees bij zijn redevoering op het verkiezingscongres van de FDP, toen hij de vloer aanveegde met de christen-democraten) is niet van plan zich te laten beheersen door emoties. Genscher heeft het voordeel, dat hij niet hoeft te mikken op de grote massa van de kiezers en bovendien kan hij rekenen op de steun van een groot gedeelte van de ondernemers dank zij het beleid van Friderichs, de liberale minister van economische zaken, die in de afgelopen regeringsperiode in een overwegend sociaal-democratisch kabinet een rechtlijnig liberaal beleid heeft kunnen voeren en altijd een zekere distantie heeft weten te bewaren ten opzichte van de SPD (N R C/H'blad, N Z Z, F A Z Le Monde, The Times)

WEST-EUROPA

EG

EUROPESE STAALINDUSTRIE

De Europese Commissie heeft in haar „vooruitzichten staal" voor de periode juli-sept. 1976 een hogere staalproduktie in de negen EG-landen aanbevolen. De Commissie denkt dat een hogere produktie nodig is om de stijgende vraag te kunnen opvangen.

In het derde kwartaal van dit jaar, aldus de mening van de Commissie, zou er 35,4 mln ton ruw staal geproduceerd moeten worden en dat is 8 mln ton meer dan in de overeenkomstige periode van vorig jaar. Toch zou de produktie dit jaar nog 2,6 mln ton minder bedragen dan in het derde kwartaal van 1974. Dat komt omdat de vraag naar staal in de Gemeenschap zelf wei groter wordt, maar de uitvoer nog stagneert omdat de wereldmarkt oninteressante prijzen noteert.

Als er weer 35,4 mln ton staal in het derde kwartaal vervaardigd wordt, dan betekent dat, dat de produktiecapaciteit weer voor rond 71% benut zal zijn. Als het consultatief comité voor de Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal de visie van de Europese Commissie deelt (waardoor die officieel wordt), dan zal het reële staalverbruik in het derde kwartaal weer het peil van het derde kwartaal van 1974 bereiken, te tieten 30,25 mln ton.

De voorraden zullen opnieuw toenemen en oplopen tot 1,75 mln ton. De import van staal zal rond de 1,8 min ton bedragen en dat is iets minder dan in het derde kwartaal van vorig jaar.

De uitvoer zal nog 5,2 mln ton onder die van het derde kwartaal van vorig jaar liggen.

Tijdens het eerste kwartaal van dit jaar zette zich het herstel in de Europese staalsector, dat zich voordeed sinds sept. vorig jaar, voort. De bestellingen lagen gemiddeld zo'n 31% hoger dan in de ergste crisismaanden (het derde kwartaal van 1975), maar ze bleven toch nog 13% onder het recordpeil van eind 1973.

In maart van dit jaar is ongeveer 11 mln ton ruwstaal in de EG geproduceerd. In de eerste zomermaanden verwacht men een stijging van de produktie tot 12 mln ton per maand. In het tweede kwartaal van dit jaar deed zich een consolidatie van de prijzen voor walserijprodukten voor

De werkloosheid in de staalnijverheid, vooral in de vorm van korter werken, is sterk teruggelopen. In mei telde men 40.000 tijdelijk werklozen tegen 107 000 in maart van dit jaar en 223 000 in dec. van het afgelopen jaar Tijdens het derde kwartaai, aldus een rekensom van de Europese Commissie, zal de tijdelijke werkloosheid in de staalnijverheid geheel verdwijnen *(Europa van Morgen)*

NEDERLAND

MACRO-ECONOMISCHE VERKENNING 1977

Het Centraal Planbureau (CPB) heeft op 21 sept. de tekst van de inleiding en de samenvatting van de macro-economische verkenning 1977 gepubliceerd. In dit stuk wordt een aantal economische gegevens op een rij gezet, die de basis vormen voor het sociaal-economische beleid van de regering:

Hieronder volgen enkele punten uit de MEV:

In de MEV ligt op drie elementen can de prognose de nadruk In de eerste plaats op het verloop van de internationale conjunctuur Vervolgens op het verloop van de interne ontwikkeling, waarop behalve conjuncturele ook typisch structurele factoren hun invloed doen gelden En tenslotte op het beleid, dat voor 1976 en 1977 is uitgestippeld de loonmatiging dit jaar het eenprocentbeleid dat vanaf 1977 een

KERNGEGEVENS 1974-1977

	1974	1975	1976	1977
Veronderstellingen				
Externe data		mutaties t.o.v. voorafgaand jaar in %		
Volume wereldinvoer (herwogen)	4	— 3	11	8
Invoerprijspeil (in gld.)	35	4	7	8
Concurr. uitvoerprijspeil (in gld.)	19	7	8	8
Loonkosten per eenheid produkt in de verwerkende industrie in bet buitenland (in gld.)	9	16	5	7
Effectieve koers v. d. gulden t.o.v. de concurrenten op buitenlandse markten	6	2,5	0	0
t.o.v. de leveranciers	4.5	2	0	0
Overige veronderstellingen				
Overdrachtsuitgaven door de overheid (bruto)	15,5	22,5	25,5	13,5
Waarde materifle overheidscoïisumptic	18,5	15	20	8
Waarde overheidsinvesteringen	5,5	14	12	4,5
Volume investeringen in woningen	—13	— 7	0,5	1
Arbeidstijdverkorting (zonder overwerk)	2	2	1,5	0,5
Liquiditeitsquote [1] (ultimo)	38,5	37	38,5	38,5 à 39
Resultaten				
Volume particuliere consumptie	2,5	3	2,5	3
Volume bruto mvesteringen bedrijven (excl woningen)	0,5	— 4,5	— 8	8
Volume materiele overheidsbestedingen [2] (w o investeringen)	— 3,5(—6)	4(4)	7(3)	—1,5(—3,5)
Volume goederenuitvoer	3	— 5	11	8,5
Volume goedereninvoer	— 1	— 5	10	7
Volume bruto nationaal produkt	2,5	— 2	3,5	4,5
Produktievolume in bedrijven	2,5	— 1,5	3,5	4,5
Prijspeil particuliere consumptie	10	10,5	9 à 9,5	7
Prijsindex gezinsconsumptie (werknemersgezinnen)	9,5	10	8,5 à 9	6,5
Prijspeil goederenuitvoer	28,5	5	7	6,5
Arbeidsproduktiviteit in bedrijven (incl zelfstandigen)	2,5	0	4,5	4
Loonsom per werknemer in bedrijven	15,5	13,5	9 à 9,5	8 à 8,5 [5]
Reele arbeidskosten	7	4,5	1	3,5
Loonkosten per eenheid produkt in de verwerkende industrie	12	16	1	1 à 1,5
Reëel vrij beschikbaar inkomen (modale werknemer, incl incidenteel)	3	2,5	0	1,5
		niveaus		
Saldo lopende rekening van de betalingsbalans (mld gld)	5,5	4,1	5,5	6
Voorraadvorming (mld gld)	3,5	— 1,5	2,4	4
Werkloosheid (1000 personen)	143	206	230	215
Arbeidsinkomensquote	83,1	86,7	82,7	81,6
Idem (gecorrigeerd) [3]	90	96,5	93,6	93,6
Besparingen [1]	19,5	14,5	15	15,5
Financieringssaldo overheid (trans basis) [1]	— 2	— 4,5	— 5,9	— 4,8
Belastingdruk [1 4]	31,0	31,5	31,6	32,6
Sociale-premiedruk [1]	19,9	20,9	20,6	20,6

1 In % van het netto nationaal inkomen tegen marktprijzen
2 Omvat overheidsinvestermgen en -consumptie (excl. lonen en salarissen)
3 Er is gecorrigeerd voor mijnbouw, openbaar nut en woningexploitatie
4 Niet gecorrigeerd voor statistische drukstijging
5 Deze 8 à 8,5% is geen puur endogene raming

beperking van de collectieve uitgaven- en lastenstijging inhoudt en de investeringsstimulering, zoals aangekondigd in de nota Selectieve groei.

T.a.v. de internationale conjunctuur wordt gesteld, dat het dieptepunt van de internationale recessie in de meeste industriële landen ong. een jaar geleden gepasseerd werd. Het herstel begon in Japan en de VS en het plantte zich in het derde kwartaal van **1975** naar Europa voort. Oorzaken voor het herstel waren beleidsmaatregelen, geringere terughoudendheid van de consument en bovenal vorming van voorraden na de voorafgaande intering. Geconcludeerd wordt, dat dit herstel voor een niet onbelangrijk deel nog een technisch karakter heeft. vooral aangezien de investeringen van het bedrijfsleven in mineur bleven, met uitzondering van de VS en de Bondsrepubliek Duitsland.

Bij stijgende prodiiktie maar vaak nog dalende investeringen kwam er weinig verandering in de situatie op de arbeidsmarkt. De stijging van de werkloosheid werd minder scherp; in de VS en de Bondsrepubliek was een bescheiden, nog aarzelende daling van de werkloosheid speurbaar.

Ook was een afzwakking van de loon- en prijsstijgingen merkbaar. Grote verschillen in het inflatietempo van de onderscheiden landen bleven bestaan.

Vastgesteld wordt, dat inmiddels de prijzen voor grondstoffen en intermediaire produkten eerder en scherper zijn opgelopen dan was verwacht. Daarmee is de kans op een voortgezette vermindering van de prijsstijging aanzienlijk kleiner geworden.

Voor de naaste toekomst wordt verwacht, dat de produktie niet in hetzelfde tempo zal blijven stijgen als sinds het derde kwartaal van **1975** het geval was. Niettemin bieden een voortgaande stijging van de particuliere consumptie en bovenal een herstel van de bedrijfsinvesteringen een waarborg voor een verder, zij het trager, stijgingstempo van de produktie in de industriële landen. Daarmee zal in de tweede helft van **1976** een volumestijging van de wereldhandel met 8% op jaarbasis corresponderen: dit tempo zal in de eerste helft van **1977** gehandhaafd worden.

Opgemerkt wordt, dat een stijging van **8%** niet hoog is, vergeleken met eerdere perioden van conjunctureel herstel. Dit komt enerzijds door de aanwezigheid van veel overcapaciteit, die niet noodt tot bedrijfsinvesteringen, anderzijds door de aanwezigheid in veel landen van een groot financieringstekort van de overheid, die tot aanpassingen noopt.

Toch is in de schattingen nog voorzichtigheid nodig, en wel om twee redenen. In de eerste plaats bestaat bij veel landen de neiging de perspectieven te baseren op gunstige mogelijkheden voor de export; de impulsen moeten echter van de binnenlandse bestedingen komen, in de eerste plaats van de investeringen van het bedrijfsleven. Daarnaast is het internationale prijzenbeeld niet bemoedigend. Het beeld. dat de Nederlandse economie te zien heeft gegeven, spoort in een aantal opzichten met dat van de overige industriële landen: de produktie herstelde zich van het lage niveau van medio **1975,** de export nam in volume aanzienlijk toe en de voorraadintering sloeg in voorraadvorming om. De investeringen van het bedrijfsleven bleven evenwel teruglopen. Ook de investeringcverwachtingen bleven somber.

Inmiddels is de stijging van de produktie — overeenkomstig de verwachtingen — vertraagd. Karakteristiek was ook, dat de produktiestijgingen, die zich voordeden, voor een belangrijk deel in de kapitaalintensieve sector waren geconcentreerd. De dalende tendens van de industriële werkgelegenheid veranderde dan ook niet.

Wordt **1976** als geheel vergeleken niet **1975** dan lijkt een 5% hogere industriële produktie bereikbaar, alsmede een 3,5% hogere produktie voor het 'bedrijfsleven als geheel. Als oorzaak voor de produktiestijging wordt aangegeven een stijging van de effectieve vraag, die er in onderdelen als volgt uitziet:

- ruim 10% meer goederenexport:
- 2,5% meer particuliere consumptie bij toenemende overgedragen inkomens en praktisch een nullijn voor de modale werknemer
- 8% minder investeringen van het bedrijfsleven, met sombere vooruitzichten op korte termijn;
- een ong gelijkblijvend investeringsvolume in woningen incl de vernieuwbouw;
- 7% meer materiele overheidsbestedingen, en tenslotte
- een voorraadvorming in **1976** van ruim f 2 mrd, tegenover een voorraadintering van ca f **1,5** mrd in **1975**

Verwacht wordt, dat de arbeidsproduktiviteit sterker zal toenemen onder de invloed van conjunctureel herstel, concentratie op kapitaalintensieve produktie en van bedrijfsresultaten, die tot rationalisatie nopen. Dat zal leiden tot een verder dalende werkgelegenheid en groeiende werkloosheid; voor **1976** wordt gerekend met een geregistreerde arbeidsreserve van **230 000** tegen **206.000** in **1975**

In de loon- en prijssfeer wordt het volgende beeld zichtbaar

- scherpere externe prijsinvloeden op de Nederlandse economie bij een effectieve koers van de gulden, die niet verder apprecieert,
- een loonkostenstijging van **9** à 9,5%; en
- een bruto winstmargeverloop op de binnenlandse afzet, dat ong gelijke tred houdt met de prijsstijging

De prijsindex wordt in vergelijking met **1975 8,5** à **9%** hoger

Het reëel beschikbare inkomen voor de modale werknemer blijft praktisch gesproken gelijk De minimumlonen gaan reëel 2% omhoog. Voor de hoge inkomens geldt een even grote achteruitgang

Dank zij het conjuncturele herstel van de arbeidsproduktiviteit en de minder lage winstmarges bij de export resulteert er een daling van de arbeidsmkomenquote, gecorrigeerd voor aardgas e.d., van 96,5% in **1975** tot 93,6% dit jaar. De MEV acht deze daling — hoewel een gunstig teken — niet genoeg.

Gunstig gewaardeerd wordt de loonmatiging en het koersverloop van de gulden, die er toe leiden, dat de concurrentiepositie t o v het buitenland, gemeten in loonkosten per eenheid produkt in de verwerkende industrie, voor het eerst sinds Jaren verbetert

Er wordt voor **1976** een overschot op de lopende rekening van de betalingsbalans verwacht van f **6,5** mrd tegen f **5** mrd in **1975**

Het tekort van de totale overheid zal in 1976 f **15** mrd belopen — **7,370** van het nationaal inkomen. Dit is een gevolg van het beleid van lastenverlichting en uitgavenstimulering. Het tekort zal voor een deel via een beroep op de kapitaalmarkt gefinancierd kunnen worden' maar aan omvangrijke monetaire financiering zal niet kunnen worden ontkomen.

De MEV noemt de prognose voor **1977** moeilijk. Vooral de raming van de investeringen van het bedrijfsleven is met een grote onzekerheidsniarge omgeven, in de eerste plaats door de uitgangspositie van lage of negatieve rendementen, maar ook doordat de overheid stimulansen wil geven met een nieuw instrumentarium, dat per 1 april **1977** in werking zal treden (de *investeringsrekening*, zie pag. 410/3). Een complicerende factor wordt tenslotte gevormd door de aangekondigde plannen m.b.t. de vermogensaanwasdeling (VAD).

In de MEV wordt de verwachting uitgesproken, dat voor **1977** een gunstiger beeld voor de Nederlandse economie kan worden verwacht dan voor 1976, mits de internationale conjunctuur zich goed blijft ontwikkelen. De gemiddelde werkloosheid kan dan dalen tot **215.000;** de prijsstijging vermindert tot 6,5% per jaar en de concurrentlepositie t.o.v. het buitenland kan worden verbeterd.

Het aandeel van de arbeidsinkomensquote in 'het nationaal inkomen blijft echter bij 93,6%. De aanhoudende financieringsproblemen van de overheid vormen een vooiwerp van zorg.

De omvang van de wereldhandel zal volgens het Planbureau in **1977** met 8% toenemen tegen een stijging van 11% voor dit jaar.

De buitenlandse prijsstijging zal gemiddeld eerder groter dan kleiner worden. Daarom mag, bij een ongewijzigde wisselkoers van de gulden, worden verwacht dat onze invoerprijzen met **8%** zullen oplopen tegen 7% vorig ja-ar.

Dit cijfer over wereldhandelsvolume en wereldhandelsprijzen neemt het CPB als uitgangspunt voor ramingen en vooruitzichten. De markantste stijging van de economische activiteit komt op rekening van de bedrijfsinvesteringen. Volgens het Planbureau zullen zij in het komend jaar met **16%** toenemen ten opzichte van **1975.** Voor dit opzienbarend herstel zijn vooral verantwoordelijk: de betere rendementspositie van de bedrijven in dit jaar, de hogere bezettingsgraad en de eerste uitwerking van de investeringssubsidies.

De investeringen in huizen kunnen vooral dank zij ,,vernieuwbouw'' nog iets toenemen. Maar de verdere vooruitzichten in de woningbouw blijven onzeker. Het probleem ligt vooral in de premie-huurbouw, waar de traditionele opdrachtgevers zich hebben teruggetrokken in verband met het ingevoerde systeem van dynamische kostprijsberekening. Maar het CPE is optimistisch over toekomstige financieringsmiddelen nu op het kinderbijslagfonds een beroep kan worden gedaan. Voor het totaal van de investeringen in woningen wordt een volumestijging van een procent verwacht.

De overheidsinvesteringen zullen echter volgens het CPB gaan dalen als gevolg van het aflopen van werkgelegenheidsprogramma's. Uit deze investeringsverwachtineen resulteert een produktiegroei van 4,5% voor het totale bedrijfsleven. Daardoor kan op een lichte daling van de werkloosheid gerekend worden met **15.000** naar **215.000** in **1977.**

Volgens de berekeningen van het Planbureau komt de prijsstijging van de gezinsconsumptie volgend jaar uit op 6,5%.

Onder deze omstandigheden ziet de ,,modale'' werknemer (2 kinderen, voor **1976** een bruto-jaapinkomen van f **25.750)** zijn inkomen volgend jaar met 1,5% toenemen. In deze verwachting zit de op **1** oktober a.s. in werking tredende BTW-verhoging van **16** naar 18% ingebouwd. (Ministerie van econ. zaken, NRC/H'blad)

BELGIË

WIJZIGING HUWELIJKSGOEDEREN-RECHT

In het staatsblad van 18 sept. is de wet verschenen ,,betreffende de wederzijdse rechten en verplichtingen van echtgenoten en de huwelijksvermogensstelsels." Het wetsontwerp was op 29 april door de Senaat en op 24 juni door de Kamer aangenomen.

De nieuwe wet beoogt de volledige gelijkheid van man en vrouw in het huwelijk. Door de wet van 1958 over de wederzijdse rechten en plichten van de echtgenoten, was de vrouw weliswaar juridisch ontvoogd, maar door het uitblijven van een in dezelfde geest uitgevoerde wijziging van het huwelijksvermogensstelsel, bleef de vrouw voor alles wat haar financiële toestand en goederen betrof, wettelijk afhankelijk van haar man. Zo moest zij b.v. aan haar echtgenoot toestemming vragen om een erfenis te aanvaarden of om een vastgoed-eigendom te verkopen.

De wet wordt tien dagen na de publikatie in het staatsblad onmiddellijk en volledig van toepassing voor al wie na die datum in het huwelijk treedt. Voor de bestaande huwelijken wordt het eerste gedeelte van de wet, m.n. betreffende de wederzijdse rechten en plichten van de echtgenoten, direct van toepassing. Het tweede gedeelte dat betrekking heeft op de goederen en bezittingen, voorziet in een overgangsperiode van één jaar. De wet bepaalt dat in die periode bepaalde schikkingen kunnen worden getroffen. Na verloop van die periode geldt de wet in haar geheel voor alle gehuwden

SOCIAAL AKKOORD OVER INDEX-REGELING

De regeringsbeslissing van 23 juli om groenten en fruit voor de maanden juli, augustus en september uit de prijzenindex te lichten (zie pag. 517/3) heeft na de vakantie spanningen verwekt op het arbeidsfront Direct na de beslissing had G. Debunne, secretaris-generaal van het Algemeen Belgisch Vakverbond, de regering ervan beschuldigd door de ,,index-manipulatie" de werknemers en de sociaal verzekerden te benadelen; hij kondigde protestacties aan voor september

Op 26 aug. deelde het ministerie van economische zaken mede, dat het geneutraliseerde indexcijfer van de consumptieprijzen (waarin dus de groenten- en fruitprijzen niet werden meegeteld) gestegen was met 0,44 punt of 0,38%. Het niet-geneutraliseerde indexcijfer steeg met 0,17 punt of 0,15%. Deze laatste stijging valt lager uit, omdat rekening gehouden werd met de relatieve daling van de groentenprijzen in aug., die in juli abnormaal snel waren gestegen (vooral de tomaten) en toen zorgden voor een indexsprong van 2,69 punt.

Op 31 aug. lieten de bestuursorganen van het ABVV en van het Algemeen Christelijk Vakverbond weten, dat zij hun verzet tegen de indexpolitiek van het kabinet handhaafden. Het ACV verklaarde dat de werknemers loonverlies leden ten gevolge van de index-neutralisering, en dat dringend overleg met de regering en het patronaat geboden was, ten einde dat verlies te vergoeden. Ook drong het ACV aan op een doelmatig prijzenbeleid. Het ABVV eiste de terugkeer naar de niet-geneutraliseerde index.

Begin sept. kwam het, vooral in Wallonie, tot protestbetogingen en plaatselijke stakingsacties, georganiseerd door de vakbonden.

Namens het patronaat reageerde R. Pulinckx, afgevaardigd-beheerder van het Verbond van Belgische Ondernemingen, scherp tegen de vakbondskritiek. In het Mededelingenblad van het VBO schreef hij dat een nieuwe loonkostenstijging, teweeggebracht door abnormale prijsstijgingen, de tewerkstelling verder zou ondermijnen en de werkloosheid nog doen stijgen.

Op 7 sept. herhaalden ACV en ABVV dat het index-dossier dringend en bij voorrang diende te worden besproken met de regering en de werkgevers. Zij eisten het herstel van de niet-geneutraliseerde index en de volledige vergoeding van het koopkrachtverlies, geleden door werknemers en sociaal verzekerden Beide vakverenigingen dreigden met een gecoördineerde nationale en interprofessionele protestactie. Het ACV eiste ook dat de regering de winstmarge in toom zou houden.

Op 10 sept. kondigde minister Herman, van Economische Zaken, de invoering aan bij MB van maximum-distributiemarges voor groenten en fruit, en een nieuwe informatieronde om het publiek prijsbewuster te doen kopen

Dinsdag 14 sept. publiceerden ACV en ABVV eer, gezamenlijk communiqué: ,,Het gemeenschappelijke vakbondsfront heeft zijn nationaal en interprofessioneel actieplan vastgelegd. In geval regering en patronaat woensdagavond weigeren in te gaan op de vakbondseisen inzake index en indexering, zal het actieplan uitvoering krijgen."

In de vooravond van 15 sept., na een vergadering van de regering, kwam de zg stuurgroep van de tewerkstellingsconferentie in de ambtswoning van de premier bijeen. In de vroege ochtend van 16 sept. werd een vergelijk bereikt

- Na twee neutraliseringen van groenten en fruit, wordt het indexcijfer in sept. gepubliceerd zoals het voortvloeit uit de normale berekening.

- In de komende maanden zal niet worden overgegaan tot wijzigingen in de berekeningsmethode en tot verandering van de samenstelling van de index.

- Enkel voor de sociaal verzekerden zal een vergoeding voor de twee maanden neutralisering worden toegekend.

- In het kader van de tewerkstellingsconferentie zullen de sociale gesprekspartners en de regering binnenkort opnieuw besprekingen voeren, met het oog op het vastleggen van een reeks maatregelen om binnen afzienbare tijd de tewerkstelling, de koopkracht en de concurrentiepositie van de Belgische economie te beveiligen.

De vergoeding die aan de sociaal verzekerden wordt toegekend (pensioenen, kinderbijslagen, werkloosheidsvergoeding, toelagen voor gehandicapten) houdt in dat die vergoeding geïndexeerd blijft op basis van de normale index voor juli en aug. De sociale voorzieningen verhogen op 1 okt. dus met 2%. Volgens premier Tindemans kost dit het Rijk ca. 150 mln fr.

Het vergelijk werd in de loop van 16 sept. bekrachtigd door de bestuursinstanties van het VBO en het vakbondsfront.

KRITIEK OP TV-OPTREDEN VAN PREMIER

Twee tv-interviews van premier Tindemans op 7 sept. resp. voor BRT en RTB in het kader van de normale regeringsmededelingen, hebben protest van de oppositie uitgelokt. De premier werd o.m. verweten de ,,misleidende" interviewformule te hebben gebruikt en ongewoon veel zendtijd te hebben in beslag genomen.

De raad van beheer van de RTB willigde op 10 sept. een verzoek van de oppositie in om te mogen antwoorden: de RSP kreeg 10 en het FDF 6 minuten zendtijd toegewezen
De beslissing werd eenparig genomen. In de motivatie was geen sprake van een recht op antwoord maar van het recht van de raad van beheer de programmatie te wijzigen in functie van de omstandigheden
In de raad van beheer van de BRT verwierp een meerderheid van de leden een soortgelijk verzoek van de oppositie
Premier Tindemans verklaarde na de kabinetsraad van 10 sept. dat een meerderheid van de ministers de beslissing van de RTB afgekeurd had, omdat de regeringsmededeling niet polemisch was geweest en niemand was genoemd of aangevallen
De regering. aldus Tindemans, stelt geen veto, maar keurt de handelwijze van de raad van beheer scherp af. Indien na iedere regeringsmededeling aan de oppositiepartijen een recht op antwoord wordt verleend, druist dit in tegen de geest van de besprekingen in het parlement. De regering zou dan ook, telkens wanneer zij wordt aangevallen in radio en tv, een recht op antwoord kunnen doen gelden. Tindemans zei ook dat de regering nooit misbruik heeft gemaakt van de haar toegemeten zendtijd.

Op 17 sept. deelde Tindemans na de kabinetsraad mede dat de regering eenparig en op zijn voorstel beslist had geen regeringsmededelingen meer te doen op radio en tv en dit tot 11 okt. De regering wil niet de indruk wekken, aldus de premier. dat zij invloed uitoefent op het verloop van de campagne voor de gemeenteraadsverkiezingen. Van de beslissing zal alleen worden afgeweken in uitzonderlijke omstandigheden, die een mededeling aan de bevolking noodzakelijk maken.

CONSUMENTEN TEGEN TV-RECLAME

De Raad voor het Verbruik en het Onderzoeks- en informatiecentrum van de verbruikersorganisaties hebben op 23 sept. te Brussel een uitvoerig juridisch dossier gepubliceerd, waarin de overheid verzocht wordt het tv-scherm vrij van reclame te houden. Verwijzend naar de komende parlementaire bespreking van een wetsontwerp betreffende kabeltelevisie, waarschuwt het dossier voor de voortschrijdende commercialisering van de zendtijd. Gesteld wordt dat zowel de officiële Belgische instituten voor radio en televisie (BRT en RTB) als de teledistributiemaatschappijen, die buitenlandse uitzendingen doorsturen. geen reclame mcgen aanvaarden
Het dossier betoogt dat art. 28 van de omroepwet van 18 mei 1960, dat BRT-RTB verbiedt reclame-uitzendingen te brengen, niet mag worden afgeschaft Ook wordt aangedrongen op een verscherpte controle op de sluikreclame bij BRT-RTB Indien er ooit een tweede Belgisch net zou komen, moet ook dat geheel vrij blijven van commercialisering Tenslotte wordt geëist dat de maatschappijen voor kabeltelevisie, die de reclame van de buitenlandse zenders overnemen. streng worden gestraft
In het dossier wordt voorgesteld dat een aangepaste internationale en nationale actie tegen de commerciele radio- en tv-stations wordt gevoerd, zoals dat ook gebeurd is voor de z.g piratenzenders. De consumentenverenigingen weerleggen ook het argument van de kabeltelevisie-maatschappijen, dat het wegknippen van de reclame strijdig zou zijn met de art. 59 en 60 van het Verdrag van Rome die het vrij verkeer van goederen en diensten in de EG waarborgen

STAATSLENING

De staatslening, die op 21 sept. werd afgesloten, heeft 40 mrd fr. opgebracht. De banken onderschreven voor 31,5 mrd fr. obligaties.
De staatslening van juni bracht 50 mrd fr. op (Vor. ber. pag. 412/1)

UITBREIDINGSPLAN ZEEBRUGGE

Het stadsbestuur van Zeebrugge heeft op 22 sept. medegedeeld dat het denkt aan de bouw van een voorhaven te Zeebrugge, die 1,5 km verder in zee reikt dan het uiteinde van de huidige havendam, en een oppervlakte van ca. 750 ha zou beslaan. Het oostelijke gedeelte zou voorbehouden worden voor de LNG-terminal (voor aanvoer van aardgas uit Algerije) en voor het oliedok. Het westelijke gedeelte is bestemd voor overslag en behandeling van stukgoederen, waaronder containers. In de westelijke havenzone zou voorts een ,,zeestad" worden gebouwd voor 7.000 inwoners onder wie 2.000 permanente. Die stad zou ongeveer 46 ha beslaan. Over de kostenberekening werd door het stadsbestuur geen informatie verstrekt. Wel werd gezegd dat het plan moet worden uitgewerkt ,,in het komende decennium".

(Vor her pag 474/1)

CVP-NOTA I.Z. STRATSHERVQRMLNG

Het 27ste nationaal congres van de CVP, op 19 sept te Brugge, heeft een beleidsnota betreffende de staatshervorming aangenomen, die als leidraad zal dienen bij toekomstige onderhandelingen met andere partijen.

Kamerlid P. de Keersmaeker, rapporteur, lichtte de door de CVP voorgestelde hervormingen toe:

1. Een versterking van de uitvoerende macht door het instellen van een legislatuur-kabinet. Het parlement geeft zijn vertrouwen niet meer aan een nieuw samengesteld kabinet, maar enkel aan een kandidaat-premier die, nadat hij het vertrouwen van de Kamer heeft verkregen, zijn regering samenstelt.

2. Het tweekamerstelsel wordt gewijzigd. Naast de Kamer van Volksvertegenwoordigers, verkozen volgens het huidige stelsel, komt er een Senaat der Gewesten, bestaande uit de regionale assemblees.

3. De regio's beschikken over een eigen parlement via de directe verkiezing van gewestelijke raadsleden die in een ,,gemeenschapsraad" zetelen voor de taal-, culturele en persoonsgebonden materies, en in een ,,gewestraad" voor de regionale (vooral sociaal-economische) materies.

4. Tussen het niveau van het gewest en dat van de gemeente komt het subgewest, dat eveneens beschikt over politiek verkozen mandatarissen. De bestaande provincies kunnen samenvallen met zo'n subgewest, maar kunnen ook worden opgedeeld in subgewesten.

5. De gewesten beschikken over eigen financiële middelen, via dotaties, belastinginkomsten en leningmogelijkheden.

De CPV-nota erkent drie gewesten: Vlaanderen, Wallonië en Brussel, die elk over een gewestraad beschikken; er zijn slechts twee gemeenschapsraden, een Nederlandse en een Franse.
Partijvoorzitter Martens heeft op het congres aangedrongen dat het kabinet-Tindemans tot het normale einde van zijn ambtstermijn in 1978 aanblijft. M.b.t. de staatshervorming beklemtoonde hij dat bij de besluitvorming in de beslissende fase alle Vlaamse partijen een gemeenschappelijke houding moeten aannemen.

(Zie ook pag. 394/2 e.v.)

SCANDINAVIË

ZWEDEN

VERKIEZINGEN RIJKSDAG, MEERDERHEID VOOR BURGERLIJK BLOK, PREMIER PALME TREEDT AF

De op 19 september gehouden verkiezingen voor de Rijksdag hebben een meerderheid opgeleverd voor de drie burgerlijke partijen en daarmee een eind gemaakt aan de 44 jaar geduurd hebbende regeringsperiode van de sociaal-democratische partij van premier Olaf Palme, die inmiddels zijn ontslag heeft ingediend.
De leider van de centrumpartij, de 50-jarige Thorbjorn Falldin. wordt zeer waarschijnlijk de nieuwe premier van een regering waarin vertegenwoordigers van zijn partij en de conservatieven en de liberalen zitting zullen hebben.
Voor het eerst in de geschiedenis van Zweden zal de nieuwe kabinetsformateur aangewezen worden door de Rijksdag, die op 4 oktober voor het eerst in zijn nieuwe samenstelling, met 349 i.p.v. 350 leden om een patstelling bij stemmingen te voorkomen bijeen zal komen. Voorheen wees de koning de kabinetsformateur aan.
De uitslag van de verkiezingen is als volgt:

conservatieven: 845.580 stemmen (15,6%, een winst van 1,3%) 55 zetels (een winst van 4);

centrum: 1.307.927 stemmen (24,1%, een verlies van 1%) 86 zetels (een verlies van 4);

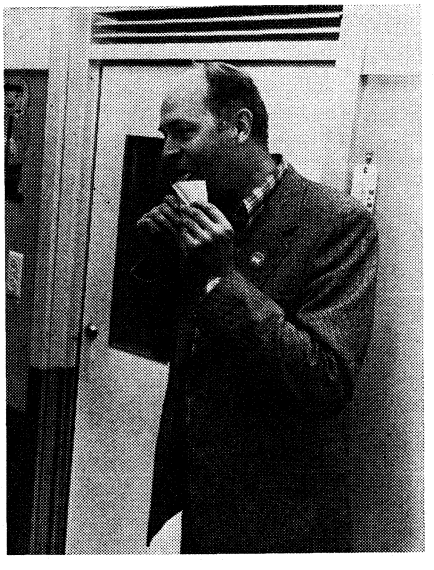

De leider van de communistische partij Lars Werner bij het uitbrengen van zijn stem.

liberalen. 600.249 stemmen (11,1%, een winst van 1,7%), 39 zetels (een winst van 5);

sociaal-democraten: 2.320.818 stemmen (42,8%, een verlies van 0,8%), 152 zetels (een verlies van 4);

communisten. 257 967 stemmen (4,8%, een verlies van 0,5%), 17 zetels (een verlies van 2);

marxistisch-leninisten: 17.274 stemmen (0,3%, een verlies van 0.1%),

christen-democraten: 73.516 stemmen (1,4%, een verlies van 0,4%).

Hoewel de verschuivingen slechts gering waren, waren ze juist voldoende om de burgerlijke oppositie een meerderheid van 11 zetels te geven.
Werkelijke winnaars waren de liberalen met 5 en de conservatieven met 4 zetels. Centrum, sociaal-democraten en communisten, die de regering-Paime in het parlement steunden, verloren.
Mocht Falldin met de vorming van een nieuwe regering worden belast dan staat hij voor de moeilijke opgave ministers, staatssecretarissen en politieke ambtenaren te recruteren uit partijen die sedert 44 jaar geen enkele regeringservaring meer hebben kunnen opdoen.
Alleen in de dertiger en nog eenmaal in de vijftiger jaren was er een coalitie tussen de sociaal-democraten en de Boerenpartij, de voorloper van de centrumpartij. Daarnaast verschillen de mogelijke coalitiepartners van mening over een groot aantal onderwerpen, niet in de laatste plaats over de uitbreiding van het aantal kerncentrales, een onderwerp dat in de verkiezingsstrijd een grote rol heeft gespeeld. De sociaal-democraten zijn voorstanders van uitbreiding van het aantal kerncentrales, evenals de conservatieven. De centrumpartij is tegen en de liberalen zijn verdeeld. Volgens vele Zweedse politici zou er zonder het kerncentrale-debat geen regeringswisseling gekomen zijn.
Ook de afgetreden Palme is die mening toegedaan. Hij verweet het centrum de kiezers een ,,goedkope oplossing" voor te spiegelen voor een moeilijk probleem (de energievoorziening). Hij zei dat de sociaal-democraten zouden vasthouden aan hun kerncentraleprogramma.
Falldin is van mening dat door een zuiniger energiebeleid het aantal kerncentrales niet verder uitgebreid hoeft te worden. Hij ziet in de uitbreiding een groot gevaar voor het

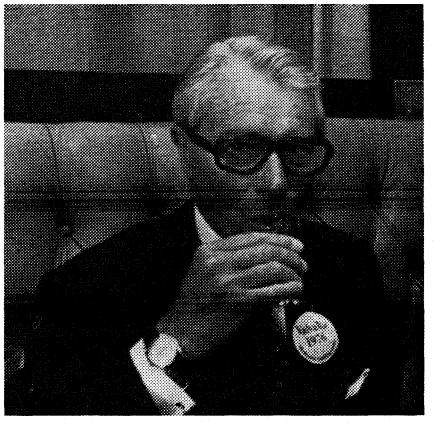

Gösta Bohman (l.) leider van de conservatieve partij brengt een toast uit na de eerste uitslagen van de verkiezingen

natuurlijke milieu. een zaak die veel Zweden na aan het hart ligt.
Het kernenergiedebat heeft de andere belangrijke punten van de verkiezingsstrijd naar de achtergrond teruggedrongen: de sociaal-democraten verdedigden hun regeringsperiode met de waarschuwing dat de oppositie, eenmaal aan de macht gekomen, haar beloften alleen maar waar kan maken tegen de prijs van een grotere inflatie, wat o.a. een gevaar voor pensioenen met zich mee zou brengen.
De burgerlijke partijen wilden verhinderen dat de plannen van de vakbond om mede-eigenaar te worden van de grote ondernemingen, uitgevoerd worden en keerden zich tegen de toenemende bureaucratisering.
Centrum en liberalen wilden de progressie in de belastingheffing voor de middeninkomens zodanig terugschroeven dat voortaan niet meer dan tweederde, maar slechts de helft van het salaris aan de fiscus afgedragen hoeft te worden; de conservatieven wilden de groei van de totale belastingdruk tot stilstand brengen. Centrum en liberalen wilden het werknemersaandeel aan de sociale lasten slechts beperkt, de conservatieven in het geheel niet verhogen.
Verder willen de drie burgerlijke partijen, hoewel zij daarin wat de uitwerking betreft verschillen, een vergoeding geven aan gezinnen, waarvan één van de beide ouders thuis blijft voor de opvoeding van kinderen, wegens gederfde inkomsten.
Geen van de drie burgerlijke partijen wil afbreuk doen aan het stelsel van sociale voorzieningen zoals dat in de afgelopen decennia door de sociaal-democraten is opgebouwd.

De afgetreden premier Palme tijdens een inzamelmgsactie voor de Spaanse socialisten.

Politieke waarnemers meneii overigens dat niet alleen het vraagstuk van de uitbreiding van de kerncentrales debet is aan het verlies van de sociaal-democraten Zij wijzen er in dit verband op dat de felste tegenstander daarvan, de centrumpartij stemmen verloren heeft en dat juist de voorstander, de conservatieve partij, gewonnen heeft

Zij zoeken de oorzaak meer in een wijdverbreid verlangen naar een aflossing van de wacht na het 44-jarig sociaal-democratisch bewind.

De socialistische krant Afton Bladed zocht de oorzaak bij het feit dat de partij van Palme langzamerhand beschouwd werd als een instrument van een bureaucratisch en technocratisch industrialisme

Het blad vindt dit beeld niet eerlijk, maar constateert dat het blijkbaar de jongeren afgeschrikt heeft ,,Het democratisch socialisme wordt opgediend ais een ideologie van behoeftebevrediging in plaats van een emancipatie-ideologie'

De conservatieve krant Svenska Dagbladet vindt dat bet tijd werd voor een verandering en veronderstelt dat miljoenen Zweden opgelucht zullen zijn Een nieuw politiek klimaat zal ontstaan waariri voor de afschuwelijke anti-bourgeois-propaganda geen plaats is Nu zal aangetoond worden dat een burgerlijk regime geen vijand is van de kleine man en de ouden van dagen Het blaa wijt de nederlaag van Palme aan de vergaande socialisering van de Zweedse maatschappij

De liberale Dagens Nyheter zwaait de socialisten veel lof toe voor wat zij bereikt hebben op het gebied van sociale zekerheid, gelijkheid en rechtvaardigheid in de wereld Deze kraut legt eveneens de oorzaak van de nederlaag bij de overconcentratie van de bureaucratische macht en de socialisering van de bedrijven

Een aantal gebeurtenissen in de maanden voorafgaande aan ae verkiezingen kan de angst voor en de afkeer van de verbureaucratisering hebben versterkt

Het overkoepelende vakbondsorgaan LO nam in juli een plan aan dat voorziet in de verplichte afgifte van aandelen door werkgevers aan ,,loontrekkersfondsen'', waarvan de implicatie is dat deze fondsen op den duur een meerderheidsbelang in het bedrijf verwerven wat een drastische ommekeer in de maatschappijstructuur ten gevolge kan hebben

De wereldbekende toneel- en filmregisseur Bergman nam de wijk naar het buitenland uit protest tegen het optreden van ambtenaren van de belastingen en de politie bij de inning van belasting en de eveneens wereldbekende schrijfster Per Lindgren maakte bekend dat zij geacht werd meer belasting te betalen dan zij verdiende Zij schreef hierover een satirisch sprookje dat maandenlang een bestseller was

Heit belastingsysteem, aldus The Financial Times (15-9) is zo gecompliceerd dat somrnigen, tegen hun wil in, in conflict komen met de wet Belastingontduiking is toegenomen en de pogingen van de overheid om de controle te verscherpen door de belastinginspecteurs uitgebreide volmachten te geven voor het doorzoeken van kantoren en huizen en het in beslag nemen van documenten. heeft veel weerstand opgeroepen

Veel Zweden zijn ongerust over het toenemende gebruik van computers voor het vastleggen van hun gegevens, ook over privéomstandigheden

Veel Zweden zijn ook ontevreden over de gezondheidszorg, waarin praktisch geen plaats meer is voor de huisarts en die geheel geconcentreerd is in grote medische eenheden, waar zij zich onpersoonlijk behandeld voelen (Le Monde, NZZ, NRC/H'blad)

De liberale leider Per Ahlmark (1) bij het betreden van het stemlokaal

Thorbjörn Fälldin werd op 24 april 1926 geboren in een boerenfamilie. Hij is autodidact en bereidde zich zelfstandig voor op de landbouwschool Sedert 1956 heeft hij de leiding van een boerderij Vanaf zijn jeugd is hij actief in de Boeren Partij, die later de centrumpartij werd In '58 werd hij gekozen als afgevaardigde voor de provincie Angermannland Hij verloor zijn zetel in '64 maar keerde vier jaar later in het parlement terug In '71 werd hij voorzitter van zijn partij als opvolger van Gunnar Hadlund

Hij komt op de Zweden over als een rustige, bedachtzame man, die graag verwijst naar zijn eenvoudige afkomst Dit in tegenstelling tot de zeer intellectuele en vaak sarcastische Palme, die afkomstig is uit een welgesteld milieu

Behoud van het natuurlijk milieu en daaruit vocrtvloeend verzet tegen de bouw van kerncentrales was zijn voornaamste verkiezingsthema

PARLEMENT *NEEMT* ENERGIEPROGRAMMA *AAN. BOUW 13 KERNCENTRALES GEPLAND*

Eind mei '75 heeft het parlement goedkeuring gegeven aan een omvangrijk programma dat de energievoorziening voor de komende decennia moet veiligstellen.

Daaraan was een heftig debat tussen premier Palme en centrumleider Fälldin voorafgegaan. Ook buiten het parlement hield men zich met de regeringsplannen, met name

de uitbreiding van het aantal kerncentrales bezig. De agitatie nam zulke vormen aan dat de regering zich genoodzaakt zag haar oorspronkelijke voorstellen met bijna de helft te reduceren.
Palme had tevens aangekondigd dat de regering behoedzaam zou verder gaan bij de verdere uitbouw van de kernenergie.

Met 192 tegen 98 stemmen (sociaaldemocraten en conservatieven vóór. centrum en communisten tegen, de liberalen onthielden zich van stemming) werd besloten dat er tot 1985 in vier plaatsen in totaal 13 nieuwe kernreactoren zullen worden gebouwd: in Oscarshamm aan de zuidoost-kust, in Barseback in het zuiden, in Ringhals tussen Malmö en Göteborg en in Forsmark ten noorden van Stockholm.
Het totale energieverbruik zou in de periode '73 tot '85 jaarlijks met 2% groeien en vanaf 1990 stabiel zijn.
Volgens berekeningen van de regering zou Zweden in '85 ca. 12% van zijn verbruik met kernenergie kunnen dekken.
Tijdens het Rijksdagdebat verweet Palme de centrumpartij dat hun tegenstand op een verlies aan 150 000 arbeidsplaatsen zou neerkomen en dat zij alleen maar aanstuurde op stemmenwinst zonder op de gevolgen voor de welvaart van de gehele bevolking te wijzen.
Ook de conservatieve leider Gösta Bohman liet zich in dergelijke bewoordingen uit. Hij waarschuwde voor de droomwereld, waarin ,,het romantische ideaal van de oude boerensamenleving in de plaats komt van de werkelijkheid van de industriële maatschappij".
Beide sprekers wezen ook de argumenten van de tegenpartij af dat nog geen oplossing was gevonden voor het probleem van de opslag van het radioactieve afval en van het ongevalsrisico, omdat deze problemen zich net zo goed zouden voordoen bij het door de centrumpartij gewenste aantal van 5 centrales. (NZZ)

WET VERGROOT ONDERHANDELINGSBEVOEGDHEID VAKBONDEN

Op 3 juni heeft de Rijksdag een nieuwe arbeidswet aangenomen die de onderhandelingsbevoegdheid van de vakbonden zal uitbreiden tot het gehele ondernemersbeleid. Tot dan toe konden de vakbonden alleen invloed uitoefenen op de totstandkoming van de lonen en de arbeidsvoorwaarden.
De nieuwe wet zal een eind maken aan de bevoegdheid van de werkgevers om eenzijdig mensen te ontslaan of aan te nemen en het werk te regelen.
De vakbond kan op elk ogenblik de werkgever tot onderhandelingen dwingen over alle mogelijke kwesties.

De nieuwe wet bevat twee elementen. In de eerste plaats krijgen de vakbonden etn zogenaamd voorrangsrecht om te onderhandelen. Zij kunnen de werkgever verplichten om — bijv. over de invoering van nieuwe werkmethoden, de aanschaf van nieuwe machines, de regeling en organisatie van het werk, verplaatsing van personeel — onderhandelingen aan te gaan voor hij een beslissing mag nemen. Er is zelfs een boete gesteld op het nemen van besluiten voordat met de vakbonden een overeenkomst is gesloten.
Over algemene investeringsbeslissingen kan ook worden onderhandeld, maar op dit gebied is aan de vakbonden geen voorrangsrecht toegekend. Op het niveau van de bedrijfstakken zullen echter wel overeenkomsten over investeringen kunnen worden gesloten. omdat de vakbonden op dit niveau wel het recht hebben onderhandelingen aan te vragen.

Het tweede element van de wet is dat de vakbonden worden ontslagen van hun vredesplicht bij lopende cao's, indien er met de werkgever geen akkoord kan worden bereikt over kwesties die onder de nieuwe wetgeving vallen, in het bijzonder over zaken van ondernemings- en personeelsbeleid. In dat geval mogen de bonden tot actie of staking overgaan.

Met de nieuwe wet vervalt de oude regeling vastgelegd in art. 32 van het zgn. SAF-statuut.
Deze clausule moet sinds 1906, het jaar waarin SAF en LO hun onderlinge verhouding regelden, in elke c.a.o. worden opgenomen. Ze bezegelt bij elke nieuwe overeenkomst het alleenrecht van de werkgevers hun ondernemingen te besturen zoals hen dat zelf goeddunkt.
De werkgevers werden hierin gesteund door uitspraken van het Arbeidshof dat enige malen het in 1906 door afruil tegen erkenning van de vakbonden als onderhandelingspartners verkregen recht van de werkgever heeft bekrachtigd.
Het LO-congres van 1971 bracht een ommekeer teweeg in de sinds de jaren twintig gevolgde strategie Het congres sprak zich uit voor medezeggenschap in de bedrijven in plaats van overleg. Het streven werd nu gericht op het veroveren van macht in de ondernemingen en daartoe moest in de eerste plaats het obstakel paragraaf 32 worden opgeruimd. De wilde stakingen in de ijzermijnen van Kiruna in 1969 moeten deze ontwikkelingen binnen het Zweedse vakverbond hebben versneld
Een belangrijk achtergrondmotief van deze stakingen was het groeiende verzet van de werknemers tegen de centralisatie van de loononderhandelingen, waardoor er maar weinig ruimte was voor onderhandelingen op lokaal niveau Ook om de bonden op ondernemingsniveau meer armslag voor *activiteiten* te geven, moest de clausule uit de c.a.o.'s verdwijnen. Wanneer de wet in 1977 van kracht zal zijn, zal de werkgever niet meer kunnen weigeren te onderhandelen over zaken waarover hij tot nu toe alleenheerschappij bezat.
Een andere belangrijke stap naar verbetering van de positie van de werknemers ligt nog in het verschiet. In het najaar zal een nieuwe, allesomvattende, wet op de werkomgeving worden ingediend. Deze wet omvat allerlei maatregelen op het gebied van de bedrijfsveiligheid. Er komen veiligheidsfunctionarissen in de bedrijven, die het recht krijgen gevaarlijk werk stop te zetten. Elk bedrijf met 50 man personeel of meer moet veiligheidscommissies instellen.
Er komt een verbod op de invoer van chemische produkten die niet op gevaar voor de gezondheid zijn onderzocht. Er komt een verplichte veiligheidskeuring voor machines.
De wet zal het produkt worden van een uitgebreid onderzoek onder 70.000 arbeiders die in discussiegroepen bijeenkomen om het wetsvoorstel te bespreken en suggesties te doen voor aanvullingen. Deze groepen zullen rapport uitbrengen aan de vakbonden. De bonden willen dan zelf een eindrapport opstellen dat mede in beschouwing zal worden genomen bij de samenstelling van het definitieve wetsontwerp dat in jan. 1978 wet moet worden.
(NRC/H'blad)

N
VAKBO D NEEMT WINSTDELINGSPLAN AAN. REACTIE WERKGEVERS

Op het 19e congres van de overkoepelende vakbondsorganisatie L.O., dat van 12 tot 19 juni in Stockholm werd gehouden is het door de vak-

bondseconoom dr. Rudolf Meidner opgestelde plan tot vorming van werknemersfondsen, waarin een deel van de winst die in bedrijven wordt gemaakt in de vorm van aandelen wordt gestort. De voornaamste doeleinden van deze vorm van winstdeling zijn een betere spreiding van het vermogensbezit, minder macht in particuliere handen en een grotere macht van de vakbeweging in de ondernemingen

De besparingen die volgens vakbondsplan terecht zullen komen in één centraal fonds (en eventueel bedrijfstakfondsen), dat zal worden beheerd door de vakbeweging, zullen in geen enkele vorm, ook niet in die van pensioenaanspraken. aan de -werknemers contant worden uitgekeerd. Het aandeel in de overwinst (20 procent) wordt geblokkeerd. Het nieuw gevormde vermogen blijft in de ondernemingen en moet worden gebruikt voor investeringen.

De opbrengsten van de beleggingen zullen uitsluitend collectief worden besteed, d.w z. voor versterking van de macht van de vakbonden in de bedrijven, voor onderwijs, scholing van mensen die straks de leiding in de bedrijven mede-controleren, en verbetering van werkomstandigheden.

Volgens het plan van Meidner zal 20 procent van de gehele winst naar het werknemersfonds worden overgeheveld (dus geen aftrek voor eigen vermogen). Het collectief van de werknemers krijgt aanspraken op het vermogen in de vorm van aandelen. Elke onderneming met meer dan 50 werknemers zal verplicht zijn tot deze vermogensafdracht. Volgens de berekeningen die de topeconoom van LO heeft gemaakt, zal de vakbeweging na 20 jaar de meerderheid in alle Zweedse ondernemingen met meer dan 50 man personeel hebben veroverd.

De werkgevers hebben op het plan gereageerd met een rapport opgesteld door een studiegroep onder leiding van Erland Waldenström, directeur van Granges AB.

De Waldenstromgroep zegt dat vermogensaanwasdeling volgens de voorstellen van Meidner zal leiden tot een drastische wijziging van het economische systeem.

Uit een uitvoerige analyse, die het grootste deel van het 115 pagina's dikke rapport beslaat, blijkt dat de rentabiliteit van de Z eedse industrie in de afgelopen jaren niet meer dan 2% groter is geweest dan het inflatiepercentage Om evenwicht in de economie te bereiken zouden de groei van de produktie en van het geïnvesteerde vermogen 6 à 7% per jaar moeten bedragen Een systeem van verplichte winstverdeling zou, volgens het rapport, dit doel niet helpen bereiken. Integendeel het zou een obstakel zijn.

Een verplichte herverdeling van de winsten van aandeelhouders naar werknemers zou de besparingen niet bevcrderen Het binden van een deel van de overwinsten in de vorm van aandelenkapitaal — zoals Meidner voorstelt — zou weliswaar een daling van het eigen vermogen tegengaan maar de ondernemingeri zouden gedwongen worden nieuwe aandelen uit te geven. Dat zou een stijging van de kapitaalkosten betekenen. waardoor de groei van de ondernemingen wordt belemmerd.

De stijgende kapitaalkosten gaan gepaard met een daling van de aandelenkoersen. Het rapport verwacht een waardeverlies van eenderde bij een overwinstverdeling van 20%.

De werkgeversgroep voorspelt dat de functie van de aandelenmarkt geheel zal verdwijnen, dat internationale ondernemingen zullen worden afgeschrikt om hun activiteiten in Zweden uit te breiden en dat de groei van kleine ondernemingen zal worden verhinderd

De Waldenströmgroep heeft geen tegenvoorstellen uitgewerkt voor een ander systeem van vermogensspreiding en winstdeling. Wel geeft zij richtlijnen voor een systeem dat berust op vrijwillige besparingen (b.v. van 1%) uit de lonen, die kunnen worden belegd in aandelen. De overheid zou deze beleggingen moeten aanmoedigen door middel van belastingfaciliteiten. (Le Monde, *NRC/H'blad)*

HUWELIJK KONING

De 30-jarige koning Carl XVI Gustaf is op 19 juni in het huwelijk getreden met de 32-jarige Silvia Sommerlath uit München.

Zij is Duitse van geboorte, groeide op in Brazilië en werkte enige tijd als chef hostess bij de organisatie van de Olympische Spelen in München.

Volgens de grondwet verliest een kroonprins zijn aanspraken op de troon als hij een vrouw van burgerlijke afkomst trouwt, maar deze regeling geldt niet voor een regerend vorst.

Silvia Sommerlath is na Karin Mansdotter, de vrouw van Erik XVI en Désirée Clary, de vrouw van de Franse generaal Bernadotte, die als koning van Zw-eden werd geadopteerd, de derde koningin van burgerlijke afkomst. Het was het eerste huwelijk van een koning sinds Gustaf IV in 1797 trouwde. Daarna trouwden alle monarchen al als zij kroonprins waren.

Volgens de wet kan de koningin nooit de rol van staatshoofd overnemen, maar op 22 oktober '75 heeft het parlement met 151 tegen 148 stemmen besloten een commissie in te stellen die een wet moet voorbereiden die het mogelijk maakt dat in de toekomst ook vrouwen de troon kunnen bestijgen. De sociaaldemocraten en de communisten stemden tegen.

De taak van de koning is een representatieve, sedert in 1969 de zinsnede: „De koning heeft alleen de leiding van het rijk" in de grondwet werd vervangen door „alle macht gaat van het volk uit" en in januari '75 de koning het recht werd ontnomen de wekelijkse kabinetsvergaderingen voor te zitten en de kabinetsformateur te benoemen.

Het is aan de grote populariteit van het vorstenhuis te danken dat de sociaal-democraten hun plan uit 1911 de monarchie af te schaffen niet radicaal hebben doorgezet.

De koning krijgt jaarlijks 5,9 mln kronen voor zijn taak en nog eens 1,6 mln voor het onderhoud van zijn paleizen. Daarover moet hij overigens belasting betalen.

Zijn officiële taak bestaat uit het ontvangen van staats- en regeringshoofden en buitenlandse ambassadeurs.

Het huwelijk werd in de slotkapel van het koninklijk paleis door de Lutherse aartsbisschop Olof Sundby ingezegend, in aanwezigheid van vele buitenlandse gasten, onder wie de presidenten van Finland, IJsland en de Bondsrepubliek en de koning van Noorwegen, de koningin en koningin-moeder van Denemarken en de groothertog en -hertogin van Luxemburg.

Koning Carl XVI Gustaf volgde in september 1973 zijn in de leeftijd van 91 jaar gestorven grootvader Gustaf VI Adolf op.

Hij werd tot aan zijn huwelijk in zijn representatieve verplichtingen bijgestaan door zijn zuster, prinses Christina. Sedert diens huwelijk ontbrak een vrouw bij het representeren van de staat.

Silvia Sommerlath is de negende vrouw van Duitse afkomst op de Zweedse troon sedert Gustaf Vasa Catharina von Sachsen-Lauenberg huwde *(NZZ, FAZ)*

RHODESIË

ONTWIKKELINGEN MAART TOT SEPTEMBER 1976

In aansluiting op de eerder (pag. 225 e.v.) geschetste ontwikkelingen, die op 19 maart resulteerden in het afbreken van de constitutionele besprekingen tussen Rhodesie's premier Ian Smith en Joshua Nkomo, de leider van de binnenlandse ANC-vleugel, volgt hieronder een overzicht van gebeurtenissen en ontwikkelingen in en rond Rhodesië sinds die datum

Impasse constitutionele besprekingen

Nadat Smith en Nkomo op 19 maart in een gemeenschappelijk communiqué hadden meegedeeld dat zij bij hun constitutionele overleg in een impasse waren beland (pag. 229/3), gaven beide partijen verklaringen uit over de redenen voor het afbreken van de besprekingen.
De tekst van de ANC-verklaring luidde als volgt *(The Times* 20-3):

.,De ANC meent dat de kwesties lussen haar en het Rhodesische Front (RF, de blanke regeringspartij) in dit stadium duidelijk moeten worden uiteengezet, opdat er geen misverstand ontstaat. De volgende punten lijken de posities weer te geven

(1) Het RF heeft een meerderheidsbewind nu verworpen. Het heeft het beginsel van een meerderheidsbewind aanvaard, maar ergens in de toekomst, te ver weg om voor de ANC aanvaardbaar te zijn

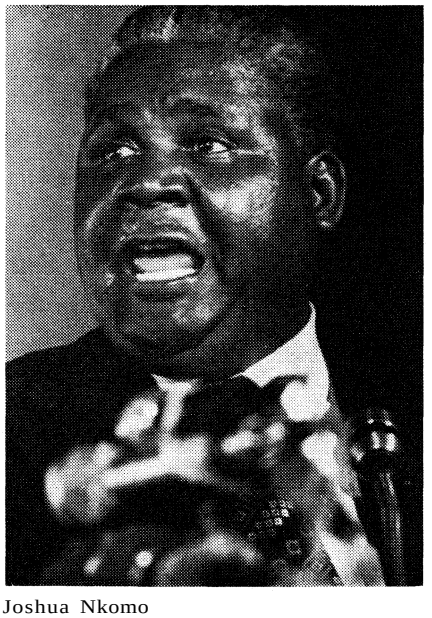

Joshua Nkomo

(2) In de veronderstelling dat een aanvaardbare regeling bereikt wordt, heeft het RF een onmiddellijke pariteit in het kabinet maar niet in het parlement voorgesteld.

(3) Het RF heeft een voorstel ingediend voor een drieledige assemblee, met een derde van de zetels voor Europeanen, eeii derde voor Afrikanen en een derde als nationale zetels op een gemeenschappelijke kieslijst, met een hoge kwalificatieeis.

(4) Deze regeling zou een Europese meerderheid van twee derde of biina zoveel verzekeren voor direct en een of andere Europese meerderheid voor een onbepaalde periode Er zijn meningsverschillen over de vraag hoelang die zou duren, maar die zou stellig veel langer duren dan de ANC in overweging kan nemen Het RF denkt dat die (periode) 10 a 15 jaar zou duren

(5) Het is de stellige overtuiging van de ANC dat er geen kiesregisters op rassenbasis moeten zijn en dat het eigenlijke stemrecht bestaat uit één man eén stem op één gemeenschappelijke kieslijst. Maar om aan de Europese vrees, die de ANC ongefundeerd acht, tegemoet te komen, zal de ANC schoorvoetend bereid zijn om, als deel van een algehele regeling en in een compromisgeest, in overweging te nemen dat er naast de nationale zetels Europese cn Afrikaanse zetels zullen bestaan, waarvoor krachtens algemeen volwassenenkiesrecht gestemd wordt Begrepen werd dat het RF dit zal aanvaarden

(6) Maar de ANC staat erop dat de kwalificatie voor de middenlijst of nationale lijst in wezen niet hoger zijn dan die voor de B"-lijst in de ANC-vnorctellen

(7) Het RF heeft dit verworpen met als argument dat zulks bij de eerste verkiezingen tot een meerderheidsbewind zou leiden

(8) Beide partijen aanvaarden dat er, als deel van een algehele regeling, een interim-regering op nationale basis moet komen Kort samengevat is het verschil tussen de partijen de ANC meent dat de periode kort moet zijn 12 maanden. Het RF meent dat die deel moet uitmaken van een geleidelijke verandering naar een meerderheidsbewind gedurende een periode van onbepaalde tijd zoals boven uiteengezet. De ANC meent dat dit in beginsel verkeerd en in de praktijk gevaarlijk is. Het is in het belang van de hele natie dat de periode kort is zodat allen zich aan de opbouw van de nieuwe natie kunnen wijden en de gevaarlijke frustraties van het verleden kunnen vergeten die tijdens een lange interim-periode zouden blijven bestaan.

(9) M.b.t. de structuur van de interim-regering heeft de ANC erop gewezen dat het onpraktisch en zinloos zou zijn pariteit in het kabinet te hebben, zoals door het RF gesuggereerd, terwijl er een parlement is dat door een Europese minderheid wordt gedomineerd.

(10) Het argument van het RF tegen dit bezwaar is: dat er een nationale regering zal zijn; de ANC en het RF zouden zich aan het land presenteren met een nationale politiek: er zou een akkoord komen nl. dat de helft van het kabinet uit Afrikanen bestaat; en het kabinet heeft het alleenrecht om wetten in te voeren, zodat het een mogelijke vijandige Europese meerderheid in het parlement zou kunnen controleren.

(11) Deze argumenten zijn bedrieglijk. Het parlement beperkt zich niet alleen tot het behandelen van wetten van de regering. Leden kunnen wetsontwerpen indienen. Zij kunnen fondsen weigeren. Het parlement zal de toestand zelfs tegen een meerderheid in het kabinet in beheersen,

(12) Het is de ANC onmogelijk de Afrikaanse positie in zo'n situatie te aanvaardeii. Zoals Nkomo zei. de Afrikanen zouden gijzelaars zijn

(13) De ANC eist een effectieve pariteit in een interim-regering als een stap naar een meerderheidsbewind, zodra de noodzakelijke regelingen onder de nieuwe constitutie kunnen worden getroffen en wel binnen 12 maanden. De ANC meent dat dit in het ware belang van allen is. Zij meent dat dit in de korte periode van zo'n interim-regering gestalte moet krijgen in een uitvoerende raad met wetgevende bevoegdheden op basis van pariteit. Daarin zit niets wat legaal onmogelijk of onpraktisch is. Het is een kwestie van het afhandelen van de noodzakelijke wetten door de parlementen van het Verenigd Koninkrijk en Rhodesië.

(14) Het RF is niet bereid een regering zonder een parlement te overwegen. Een parlement kan voor een lange overgangsperiode misschien nodig zijn, maar niet voor de Korte periode van 12 maanden die door de ANC wordt voorgestaan.

(15) Opnieuw zou de ANC, in een compromisgeest, bereid zijn enigerlei vorm van wetgevende instantie te overwegen, zelfs voor de korte periode van 12 maanden, zolang er van gelijke vertegenwoordiging sprake zou zijn.

(16) De ANC kan niet een positie aanvaarden, waarin zij pariteit in het interimkabinet bezit en in het parlerrient onder de nieuwe constitutie tot een minderheidspositie wordt teruggedrongen. Pariteit zal moeten leiden tot een meerderheidsbewind.

(17) Samengevat zijn de verschillen: de periode voor een meerderheidsbewind; het karakter van de interim-regering. Maar het laatste zal vanzelf in orde komen wanneer er eenmaal over het eerste overeenstemming bestaat. De meeste van de verschillen op dit punt vloeien voort uit verschillende opvattingen over de duur van de interim-periode.

(18) De ANC stelt de volgende vragen aan het RF: aanvaardt u uitgaande van een akkoord i.z. de onafhankelijkheidsconstitutie:

a) Het beginsel van een onmiddellijke paritaire interim-regering zowel voor de uitvoerende als voor de wetgevende macht?

b) Dat er aan het eind van de interimperiode een rneerderheidsbewind moet zijn?

c) Zo ja, wat is de minimumperiode waarmee u zou instemmen?

Het is uit het bovenstaande duidelijk dat het antwoord op de vragen a) en b) ,,neen" is en dat vraag c) niet aan de orde komt."

Nkomo zei op een persconferentie dat de besprekingen tenslotte waren vastgelopen ,,op het enige en fundamentele punt van een rneerderheidsbewind nu".

Premier Smith gaf als de twee voornaamste redenen voor het mislukken van de besprekingen aan:

1) De ANC had verlangd dat de regering haar gezag onverwijld zou prijsge-

ven en het overdragen aan een mterimraad, die gelijke aantallen ministers van de regermg en de ANC zou tellen en die geleid zou worden door een door de Britse regering benoemde voorzitter, die een beslissende stem zou hebben Deze raad zou per decreet regeren — na onmiddellijke schorsing van de zitting van het parlement — tot de verkiezing van een nieuw parlement onder een nieuwe grondwet.

2) De ANC had aangedrongen op een parlementaire structuur en een regeling van het kiesrecht die een aanzienlijke Afrikaanse meerderheid in het parlement zou waarborgen reeds bij de eerste verkiezingen

T a v die punten werd in de verklaring van Smith gesteld: ,,Deze eisen van de ANC waren voor mijn regering onaanvaardbaar. (.) Van onze kant boden wij ver reikende voorstellen aan die een deling van de macht betekenden en aanzienlijke constitutionele verbeteringen voor de Afrikaanse bevolking inhielden. Deze werden door de ANC verworpen. Ik ben van mening dat de Britse regering zich niet langer aan de verantwoordelijkheid moet onttrekken die zij opeist en nu actief moet helpen bij het oplossen van de constitutionele kwestie in Rhodesië''

Op 21 maart verklaarde premier Smith dat hij bereid was, indien dat in het belang van Rhodesie nodig was, mee te werken aan een herroeping van de eenzijdige onafhankelijkheidsverklaring van 1965 Hij sprak opnieuw over de rol van Groot-Brittannie. ,,De Britten hebben zichzelf m een positie geplaatst waarin het voor hen onmogelijk is zich buiten deze kwestie te houden Wij menen dat zij maar het beste door de voordeur binnen kunnen komen en de verantwoordelijkheid op zich nemen die zij zelf zeggen te hebben''. Tijdens de voorgaande onderhandelingen had de Britse regering volgens Smith de ANC geadviseerd over wat die wel en niet zou moeten aanvaarden Daarom waren de Afrikaanse nationalisten niet in een positie geweest de voorstellen van de Rhodesische regering ernstig in overweging te nemen, aldus Smith Hij bleef tegelijk bij zijn verwerping van een zwart bewind ,,Ik geloof niet in een zwart meerderheidsbewind — in geen duizend jaar ··

Reacties. Britse voorstellen

Terwijl Zuid-Afrika's premier Vorster op 19 maart een beroep deed op iedereen om geen conclusies te trekken die een regeling verder konden compliceren, stelde president Kaccnda van Zambia dezelfde dag dat Afrika nu geen andere keus meer had dan te helpen bij het opvoeren van de gewapende strijd in Rhodesië. Het afbreken van de besprekingen, ,,het ernstigste uur'' in de geschiedenis van Afrika, toonde volgens Kaoenda dat ,,niets door een vredesstrategie kan worden bereikt''.

De Britse regering deelde op 22 maart in het Lagerhuis bij monde van (toen nog) minister van buitenlandse zaken James Callaghan de voorwaarden mee waaronder het ,,een constructieve rol'' zou willen spelen bij toekomstige onderhandelingen. Na contacten met de Afrikaanse nationalistische leiders en de ,,vier presidenten'' (van Botswana, Mozambique, Tanzania en Zambia) was hij tot de conclusie gekomen dat er ,,een operatie in twee fasen moest plaatsvinden'':

1) overeenstemming vooraf tussen alle belangryke partijen'' over a) aanvaarding van het beginsel van een meerderheidsbewind; b) het houden van verkiezingen voor een meerderheidsbewind binnen 18 maanden tot twee jaren: c) de afspraak dat ,,er geen onafhankelijkheid vóór een meerderheidsbewind zal zijn''; en d) dat de onderhandelingen niet zullen worden vertraagd en dat de overgang naar een meerderheidsbewind en onafhankelijkheid ordelijk zal verlopen;

2) onderhandelingen over de feitelijke bewoordingen van een grondwet voor de onafhankelijkheid.

,,In een definitieve regeling, langs deze lijnen tot stand gekomen, zouden allen bereid moeten zijn ermee in te stemmen dat aan de guerrillaactiviteit een eind kwam en dat stappen zouden worden ondernomen bij de VN om de nu geldende economische sancties op te heffen'', aldus Callaghan.

Callaghan leverde scherpe kritiek op premier Smith Opnieuw was een poging om met vreedzame middelen een oplossing van Rhodesie's probleem te vmden verknoeid door ,,Smith's weigering het beginsel van een meerderheidsbewind in een vroeg stadium te aanvaarden''. Uit het rapport van Lord Greenhill (pag. 229/2) was geen aanwijzing te halen voor een voldoende verandermg in Smith's houding om het voor Groot-Brittannië nuttig te doen zijn om een rol te aanvaarden m de toen voortdurende besprekingen, aldus Callaghan. Smith had hem laten weten dat hij de benoeming door de Britse regering op prijs zou stellen van een ,,commissie van wijze manneti'' om de bepalingen van een regeling te formuleren. maar hij (Callaghan) had dit voorstel verworpen, omdat het een herhaling van oude denkbeelden leek

Daarop had Smith verdere voorstellen gedaan aan het Conservatieve Lagerhuislid Eldon Griffiths tijdens diens privebezoek aan Rhodesië (15-17 maart), maar toen die aan de Britse staatsminister David Ennals waren overgebracht stonden de constitutionele besprekingen m Rhodesie reeds op het punt te mislukken

Callaghan zei voorts ,,Zoals de zaken nu staan leidt de heer Smith zijn land langs het pad van dood en verderf. Zelfs in dit late stadium vraag ik de blanke bevolking van Rhodesie te geloven dat er een alternatief pad is Het is nog net mogelijk voor Smith om dat te volgen Als hij dat niet doet, hoop ik dat er andere leiders zullen opstaan die de realiteit van het moment inzien en die inzien dat het moment daar is dat de legitieme aspiraties van het Afrikaanse volk kunnen worden vervuld en verzoend met de verlangens van de Europese bevolking Slechts op die wijze kan er hoop zijn voor een vreedzame toekonist voor Rhodesie'', aldus Callaghan

De Britse minister deelde nog mee dat zijn regering bereid was financiele en andere hulp te overwegen voor de Europeanen die in Rhodesie wilden blijven, terwijl ook Afrikaans Rhodesie zou kunnen rekenen op hulp bij de opbouw

Callaghan's verklaring, die door Conservatieve Lagerhuisleden positief werd ontvangen, werd op 23 maart door premier Smith veroordeeld.

Smith zei dat Callaghan's toespraak .,geen enkele hoop bood voor het boeken van reele vooruitgang naar de constitutionele regeling die wij allen wensen''. Callaghan's voorstelleti waren ,,niet minder extreem dan die van de ANC'', daar zij opnieuw de eis i z ,,geen onafhankelijkheid vóór een Afrikaans meerderheidsbewind'' bevatten die ,,nu even onrealistisch en onaanvaardbaar'' was als in het verleden. Smith betreurde dat de Britse regerrng zijn ,,constructieve suggestie'' had verworpen om een onpartijdige Britse delegatie naar Rhodesie te sturen voor een beoordeling van de toestand ter plaatse

De leider van de interne ANC, Nkomo, verklaarde dat hij ,,een positievere stap'' van de Britse regering had verwacht. Hij vond de voorgestelde periode van maximaal twee jaar ,,te lang''.

Op 24 en 25 maart bespraken de presidenten van Botswana, Mozambique, Tanzania en Zambia de toestand in Rhodesië tijdens een bijeenkomst in de buurt van Loesaka. Het overleg werd ten dele bijgewoond door Nkomo en ook door de leider van de externe ANC, bisschop Moezorewa. President Machel van Mozambique verklaarde op 26 maart dat het doel van de ontmoeting was geweest het beramen van ,,een nieuwe. gemeenschappelijke strategie om de gewapende strijd te intensiveren en om de economie van het illegale Smith-regime fundamenteel te bedreigen''. Terwijl Machel de laatste Britse voorstellen positief waardeerde, drong hij bij Engeland aan op onderhandelingen met de zwarte nationalisten en maatregelen tegen Smith.

Dat laatste werd op 29 maart nadrukkelijk verlangd door president Kaoenda van Zambia. Deze riep te Loesaka op tot een Britse militaire interventie. Engeland moest alle rebellen arresteren, de illegale regering en het parlement ontbinden en vervolgens een uitvoerend comité onder een Britse voorzitter installeren. Dat comité met vertegenwoordigers van alle rassen — de beide

vleugels van de ANC, guerrillastrijders en oprechte blanken, zoals oud-premier Garfield Todd — moest een jaar lang in functie blijven en voorbereidingen voor verkiezingen op basis van één man, één stem treffen. (Britse regeringsfunctionarissen te Londen wezen erop dat Engeland thans net zo min als in 1965 een militaire interventie plande en vast bleef houden aan het beginsel van een vreedzame oplossing.) Kaoenda riep de Afrikanen van Rhodesië op tot het beginnen van een sabotagecampagne.

De Britse staatsminister David Ennals voerde besprekingen met Tanzania's president Nyerere op 1 april te Dar-es-Salaam en met president Machel van Mozambique op 2 april te Maputo. Naar Ennals op 4 april te Londen meedeelde, zagen de twee presidenten ,,geen alternatieve middelen om een meerderheidsbewind te bereiken" behalve ,,een gevecht tot het einde".

Benoeming Afrikanen in regering

Op 27 april kondigde premier Smith aan dat zijn regering zou worden uitgebreid door de benoeming van vier stamhoofden (chiefs) in het kabinet en van drie andere Afrikanen tot onderminister, terwijl in een latere fase de benoeming van nog drie Afrikanen tot onderminister zou plaatsvinden. Alle zes Afrikaanse onderministers zouden als vertegenwoordigers optreden van de niet-stamgebonden Afrikanen in de stedelijke gebieden. Hoewel Smith sprak van een echte en oprechte poging om ,,ons zwarte volk een grotere zeggenschap in de regering te geven en het de gelegenheid te bieden om zijn positie en status in de gemeenschap te verbeteren", was er volgens Smith beslist geen sprake van het voornemen tot overgave van de blanke positie.

De vier nieuwe ministers en de drie onderministers werden op 28 april beëdigd.

De nieuwe ministers waren allen leden van de Senaat Chief Kayisa Ndiweni (Matabeleland), chief Zefania Charumbira (Matabeleland), chief Jeremiah S Chirau (Mashonaland) en chief Tafirenyika C Mangwende (Mashonaland)
De drie onderministers behoorden allen tot de Rhodesische Electorale Unie (de partij van de acht Afrikaanse leden van het Huis van Afgevaardigden) Fani Mlingo, Zephenam Bafanah en Aaron Takawira Mungate
De benoemingen werden door andere zwarte Afrikanen scherp veroordeeld Zo verklaarde de voorzitter van de Nkomofactie van de ANC, Samuel Mundawafa, op 1 mei te Loesaka dat zwarte Afrikanen die met het regime-Smith samenwerkten als verraders zouden worden beschouwd

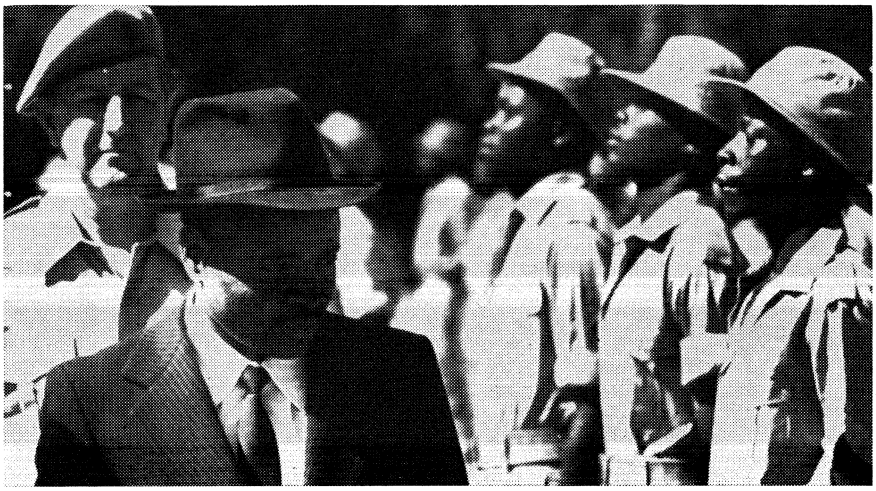

Chief Mangwende tijdens zijn eerste optreden als minister bij het inspecteren van districtsassistenten.

Rapport commissie-Quenet

Op 14 juni verscheen het rapport van de commissie die op 31 aug. 1975 door de Rhodesische regering benoemd was om wegen te vinden ter afschaffing van ,,onnodige en ongewenste" rassendiscriminatie. Die commissie onder voorzitterschap van de gepensioneerde opperrechter Sir Vincent Quenet bestond uit zes blanken en vijf zwarten. Zij deed in haar rapport aanbevelingen om rassendiscriminatie te verzachten en in sommige gevallen af te schaffen teneinde Rhodesie tot ,,een vrijere en meer open maatschappij" te maken. De voornaamste aanbevelingen waren

- De commissie meende dat ,.de relatie tussen de rassen zou worden verbeterd, als er een terugkeer zou zijn naar de gemeenschappelijke (kies)lijst", d.w.z. af te zien van het onder de grondwet van 1969 geldende stelsel van afzonderlijke blanke en zwarte lijsten.

- De commissie stelde dat de Land Tenure Act van 1969 (pag 162/2-1970) had geleid tot ,,wijdverbreide ontevredenheid en diepgewortelde wrok bij vele Afrikanen, Aziaten en kleurlingen". De verdeling van de grond in Europese en Afrikaanse gebieden, de z g. tribal trust lands moest worden vervangen door een verdeling in ,,particulier land" en ,,overheidsgebieden". De eerste categorie zou alle ,.blanke" woonwijken, nederzettingen en landerijen moeten omvatten plus de Afrikaanse ,,townships" (zwarte stadswijken) en de bestaande multi-raciale gebieden Onder ,,overheidsgebied" zouden de ,,tribal trust lands" en de nationale (wild-) parken moeten vallen Die ,,tribal trust lands" zouden niet moeten worden opengesteld voor blanke zakenlieden
De commissie wil de blanke woonwijken exclusief blank houden, maar handels- en industriecentra zouden toegankelijk moeten worden voor beide rassen Op wat tot dusver exclusief blank boerenland is zouden zich in de toekomst ook zwarte boeren (mits die over de juiste papieren beschikken) moeten kunnen vestigen

- Het rapport spreekt zich uit tegen integratie van het onderwijs. ,,De ervaring die men daarmee in de Ver. Staten heeft opgedaan maker. ons huiverig voor een dergelijk experiment," zegt de commissie. Het rapport bepleit wel een bestuurlijke integratie voor de ook op dat vlak thans geheel gescheiden schoolsystemen.

- ,,Gemengde" sport voor volwassenen vindt de commissie niet verwerpelijk. hoewel het ouders toegestaan moet blijven om hun kinderen gescheiden te laten sporten. Daarentegen vindt de commissie het niet wenselijk gemengde zwembaden toe te staan.

- Voorts deed de commissie o a de aanbeveling dat een weigering op grond van ras om gasten in hotels, restaurants en cafés te bedienen in de stedelijke gebieden buiten de woonwijken binnen twee jaar onwettig moest worden verklaard Het bestaande drankverbod voor Afrikanen in cafés in de steden na 19 00 uur moest onmiddellijk worden opgeheven. Ook een regeling voor de openbare toiletten en een verbetering van de werkgelegenheid voor Afrikanen werden aanbevolen

- De commissie bepleitte de instelling van een raad voor rassenbetrekkingen, die klachten over beweerde discriminatie in ontvangst moest nemen en die bij bewezen discriminatie gemachtigd moest zijn maatregelen ter verbetering van de toestand te treffen, ook al zou zij niet over justitiële strafbevoegdheid beschikken. Dit voorstel kwam in feite neer op een verklaring i.z. de burgerrechten, waarop Rhodesische staatsburgers zich bij de rechtbank zouden kunnen beroepen.

Vertegenwoordigers van de ANC achtten het rapport onvoldoende of irrelevant, terwijl het van de hand gewezen werd door rechtse blanke organisaties evenals door een deel van de regeringspartij, het Rhodesische Front.
De regering liet vervolgens weten dat zij niet van zins was enkele van de belangrijkste aanbevelingen uit te voeren.

Nadat Reginald Cowper, de minister van openbare diensten en coördinatie, op 2 juli in het Huis van Afgevaardigden had meegedeeld dat de fundamentele stellingen van de Land Tenure Act ongewij-

zigd zouden blijven en dat de regering de voorstellen voor een gemeenschappelijke kieslijst voor een door de rechter te toetsen verklaring van burgerrechten en voor openstelling van blanke landbouwgebieden voor zwaiten had verworpen wees ook premier Smith op 23 juli de belangrijkste aanbevelingen van de commissie van de hand In een rede voor het parlement verwierp hij het voorstel om aan Afrikanen het recht te geven grond te kopen in blanke landbouwgebieden Evenmin ging hij akkoord met afschaffing van de gescheiden kiezerslijsten voor blank en zwart en ook een verklaring over de burgerrechten waarop Rhodesische staatsburgers zich bij de rechtbank zouden kunnen beroepen, wees hij af

Smith stelde dat hij ,de meeste aanbevelingen" van de commissie had overgenomen maar dat de regering om economische en veiligheidsoberwegingen niet rassenwaan enkele voorstellen had moeten afwijzen

De regering' aldus Smith ,,is vastbesloten een eind te maken aan ongewenste rassendiscriminatie Ik hoop dat alle Rhodesiers zullen meewerken aan het opruimen van het onrecht, en de onwaardigheid van pogingen mensen in te delen in categorieen van superieure en inferieure wezens ' Maar de regering kan niet toestaan dat Afrikanen land kopen in blank gebied Blanke boeren hebben bewezen dat ze zich niet door zwarte guerrilleros van hun land laten verdrijven maar in Afrikaanse gebieden hadden de guerrilleros ,dank zij intimidatie', meer succes, aldus Smith Bovendien is naar zijn mening op het ogenblik land genoeg beschikbaar voor de zwarte bevolking Rhodesie is bij wet ruwweg in twee gelijke stukken grond verdeeld een voor blank en een voor zwart

Verandering in het kiesstelsel zoals de commissie voorstelt, zou volgens Smith leiden tot ,,ernstige wrijving tussen de rassen" Deze regering blijft het handhaven van normen toegedaan Wij menen dat het huidige kiesstelsel een praktische mogelijkheid biedt om ervoor te zorgen dat de regering in verantwoordelijke handen blijft, terwijl alle mensen goed vertegenwoordigd worden ··

Onder de voorstellen die wel werden aanvaard was dat betreffende de uitbreiding van de nationale dienstplicht tot de zwarte Afrikanen. Reeds op 14 juni had premier Smith regeringsplannen bekendgemaakt om zwarte Afrikanen te bevorderen tot de rang van officier zowel in het leger als bij de politie. Krachtens een op 23 juli ingediend wetsvcorstel konden Afrikanen voor het eerst voor gewapende dienst worden opgeroepen. Minister Cowper deelde op 27 juli in het Huis mee dat Afrikanen op bepaalde terreinen dezelfde diensttijd zouden vervullen als blanken, Aziaten en kleurlingen De gekozen zwarte leden van het Huis verzetten zich hiertegen met als argument dat de zwarten op andere punten niet gelijke rechten genoten. Nu de blanken tekort schoten in de verdediging van Rhodesie, riepen zij de Afrikanen te hulp, aldus de Afrikaanse parlementsleden Het regeringsbesluit leidde op 2 aug. ook tot vijandige demonstraties van enkele honderden scholieren, die vervolgens naar huis werden gestuurd

Voortdurende onenigheid onder Afrikaanse nationalisten

Terwijl een verzoening van de twee ANC-vleugels resp. geleid dooi- bisschop Moezorewa en Joshua Nkomo uitbleef, gaven de bevelhebbers van de in Mozambique gelegerde guerrillastrijders te verstaan dat zij de leiding van geen van beide vleugels meer erkendtn.

In jan 1976 was de ,,derde macht" of de Zimbabwe Liberation Army (ZLA) gevormd, welke aanvankelijk geleid werd door een comité van 18 leden — 9 van de Zimbabwe African People's Union (ZAPU) en 9 van de Zimbabwe African National Union (ZANU). Later werd die ,,derde macht", die verantwoordelijk werd geacht voor de escalatie van de guerrilla via Rhodesie's oostgrens, ook aangeduid als de Zimbabwe People's Army (ZIPA)

Bisschop Moezorewa beschuldigde de ,,derde macht" er in een op 29 mei uitgegeven document van op stambasis te opereren en de doelstellingen van een stam te hebben, daar de 9 ZANU-bestuurders overwegend vertegenwoordigers van de Karanga waren terwijl Manyika-afgevaardigden ontbraken. Bovendien was de derde macht volgens Moezorewa betrokken bij de moord op Herbert Chitepo* (pag. 336/3 - '75 en 349/2 e v - '75) en de slachtingen van 1974

Voorts verklaarde Moezorewa dat hij een ,,heftig onderhoud" had gehad met Albert Chipande, de minister van defensie van Mozambique, over het inartelen en doden in kampen in Mozambique van guerrillastrijders die geweigerd hadden de hun door de presidenten van Mozambique, Tanzania en Zambia opgedrongen leiding (die zouden de derde macht steunen) te aanvaarden.

De voorlichtingssecretaris van de Nkomo-vleugel, Willie Musarurwa, zei op 28 juni dat vele guerrillastrijders (mogelijk 50 volgens sommige berichten) waren gedood bij stammenbotsingen in Tanzania onder aanhangers van de derde macht. ,,Het tribalistische streven van een sectie van het (guerrilla) leger is verscherpt, wat tot ernstige problemen heeft geleid. Wij ve keren in een kritieke fase waarin ons potentieel aan mensen ernstig wordt uitgeput, niet op het slagveld van de strijd maar in het wilde najagen van een denkbeeldige eenheid", aldus Musarurwa.

Bisschop Moezorewa verklaarde later dat meer guerrillastrijders omkwamen door onderlinge strijd dan door het optreden van de Rhodesische veiligheidstroepen. Volgens een bericht uit Salisbury d.d. 6 juli zou een poging van de bisschop om de concurrerende facties van de ANC te verzoenen zijn mislukt doordat Nkomo een vijf-punten-plan van Moezorewa had verworpen.

Op 23 aug. werd bericht dat een nieuwe nationalistische beweging, de Zimbabwe Reformed African National Congress (ZRANC), de namen van de leden van zijn uitvoerend comité had bekendgemaakt. Tot leider was gekozen Robert Mugabe, een voormalige secretaris-generaal van de ZANU, die nu in Mozambique verbleef en die eerder de verwerping door de ZLAr van het gezag van elk van beide ANC-vleugels had bekendgemaakt (in een op 19 mei te Salisbury gepubliceerd rapport). Voorzitter van de ZRANC werd de Baptistische geestelijke ds. Thompson Tirivavi, een voormalig lid van het ANC-bestuur en een gewezen ZANU-functionaris.

---

* In een op 9 april gepubliceerd rapport van de door president Kaoenda van Zambia benoemde internationale commissie van onderzoek naar de moord op Chitepo werd verklaard dat die moord was georganiseerd door het uitvoerend comité van de ZANU en zijn militaire opperbevel o l v Josiah Tongogara, een Karanga uit Fort Victoria De ZANU-instanties meenden ten onrechte dat Chitepo en andere stammenleiders verantwoordelijk waren geweest voor een rebellie in november-december 1974 binnen de ZANU, waarbij talrijke doden waren gevallen, terwijl de leiding van de rebellie in werkelijkheid berustte bij Thomas Nhari De commissie leverde kritiek op de leden van het uitvoerende comité van de ZANU omdat zij nooit de gevechtszone hadden bezocht

Op 21 april werd de in een Zambiaanse gevangenis verblijvende Tongogara officieel voor een rechtbank in Loesaka in beschuldiging gesteld voor de moord op Chitepo samen met Joseph Chimurenga en Sadat Kufa (een lijfwacht van Chitepo).

Reeds op 14 april was een voormalige ZANU-guerrillastrijder, Tyupo Shumba Chigowe, te Loesaka ter dood veroordeeld wegens de moord op Edgar Madekurozwa, eveneens lid van de ZANU, op 7 febr. 1975.

Over de 51-jarige Robert Gabriel Mugabe berichtte N R C/H'b l a d (25-8) o a ,,Ket laatste nieuws over Mugabe druppelde half april 1975 door in Salisbury hij was nog voor de belangrijke Afrikaanse topconferentie in Dar-es-Salaam met de noorderzon vertrokken „Hij is ergens in Mozambique opgepakt," meldde de Zambiaanse D a i l y M a i l

Een vreemde bedoening voor een man als Mugabe die na de hereniging in dec

1974 van de drie bevrijdingsbewegingen ZANU, ZAPU en FROLIZI, onder de mantel van de ANC, de post bekleedde van secretaris-generaal. direct onder ANC-leider bisschop Moezorewa Zijn vertrek kwam zelfs voor de bebrilde eminentie onverwachts ,,Alles was voor hem geregeld m Dar-es-Salaam, zelfs hotelreservering" aldus een verbaasde Moezorewa tegen de .>er, Hij zei te verwachten dat Mugabe zich spoedig weer bij de ANC-delegatie zou aansluiten

Maar dat gebeurde niet Mugabe bleef in Mozambique Wat hij daar uitvoerde wordt pas nu duidelijk Eind juli 1975 dook voor het eerst zijn naam weer op In een pamflet dat in Salisbury werd verspreid.

Daarin werd dominee Sithole, op dat ogenblik nog ANC-leider van de buitenlandse vleugel in Loesaka, ervan beschuldigd Mugabes rechtmatige plaats in het verzet in te nemen ,,Sithole is waanzinnig jaloers op de populariteit van Mugabe in heel Zimbabwe, stond er letterlijk ui het vlugschrift

Een paar maanden daarvoor, in mei (1975) had Zambia's president Kaoenda al een boekje opengedaan over de controverse binnen de ZANU-vleugel van de ANC Hij zei dat ,,Mugabe en zijn kliek" hadden geprobeerd om Sithole ais ZANU-leider te wippen Dit zou eind 1974 gebeurd zijn, vlak voor beider vrijlating — Mugabe zat toen met Sithole in dezelfde cel in Salisbury's Connemare-gevangenis Beiden waren sinds 1964 gedetineerd nadat de ZANU onwettig was verklaard door de nieuwbakken premier Ian Smith Mugabe, aldus nog steeds Kaoenda, was onmiddellijk na zijn vrijlating met een delegatie naar Loesaka gereisd Niet om daar voorbereidingen te treffen voor een geheime topconferentie tussen leiders uit het verzet en vertegenwoordigers van de regering-Smith, maar om zelf als ,,de enige ware leider van ZANU" bij Kaoenda in het gevlij te komen Het was hem niet gelukt, zei Kaoenda

Deze onthulling kwam vlak na het bekend worden van de strubbelingen binnen de ZANU, die 40 volgens andere bronnen 200, jonge ZANU-guerrilleros het leven kostte Dit interne conflict, en de moord op ZANU-leider Chitepo in maart 1975, was voor Kaunda aanleiding om de hele ZANU-top op Zambiaans grondgebied gevangen te zetten Onder hen was Josiah Tongagare, commandant van de guerrilla-eenheden De veelal jeugdige guerrilleros zaten in hun kampementen in Zambia, Tanzania en Mozambique zonder leider Robert Mugabe, gevraagd of de troepen het zonder leider zouden klaren, antwoordde aan de R h o d e s i a n H e r a l d ,,De jongens aan het front moeten gevoed en gekleed wol-den, en voortdurend met wapens bevoorraad Zij zullen voorlopig hun campagne voortzetten op eigen kracht Het hoeft geenszins te betekenen dat de (guerrilla-)oorlog nu tot een eind is gekomen"

Zijn koffers voor Mozambique moeten toen al klaar hebben gestaan Pas deze week is duidelijk geworden dat Mugabe sindsdien een belangrijke rol heeft gespeeld bij de reorganisatie van de Zimbabwe Liberation Army tot een gestroomlijnde ,,derde macht", die vanuit Mozambique opereert, en niets wil weten van de vroegere leiders — Sithole, Muzorewa en Chikerema enerzijds, en Nkomo anderzijds Hun onderlinge machtsstrijd heeft de beweging impotent gemaakt, is de overtuiging van Mugabe ( )

De autodidact Mugabe — hij heeft ten minste drie academische titels — speelde al ui 1960 de sol van bemiddelaar tussen het Afrikaanse verzet en de blanke overheersers, toen nog de Britten Het was Mugabe die op 7 februari 1961, zij het met bloedend hart, de grondwetsbepaling moest aankondigen waarin de Afrikaanse meerderheid slechts 15 van de 65 parlementszetels kreeg toebedeeld "

Op 23 aug. werd tevens bericht dat t i door ?vlug,;~geleide ZRANC het overleg met premier Smith wilde heropenen, maar in een door Mugabe vanuit Quelimane (Mozambique) op 26 aug verstuurd telegram aan vertegenwoordigers van het Rhodesische verzet in het buitenland ontkende hij iets met de ZRANC te maken te hebben: ,,Nieuwe partij complete verrassing. Heb er absoluut niets mee te maken.(...) Wij blijven ZANU en niets anders". De ZANU-vertegenwoordiger in Londen, James Dzvova, verklaarde op 27 aug. dat de oprichters van de ZRANC de naam van Mugabe zonder diens medeweten hadden gebruikt.

Achter de nieuwe partij verschuilen zich aldus Dzvova. de ZANU-dissidenten dominee Thompson Tirivavi en diens medewerkers Daniel Gurajenare en Daniel Chitsake, die beiden, volgens Dzvova onterecht, beweren oud-ZANU-leden te zijn. Robert Mugabe's naaste medewerker Edgar Tekere zei op 26 aug. in Londen dat Mugabe beschouwd kan worden als ZANU's hoogste leider en commandant van het ZANU-bevrijdingsleger ZANLA. Hij zei er bij dat ZANU alleen met Smith wil praten over een onmiddellijke overdracht van de regering ten gunste van een meerderheidsbewind. ,,Iedere ware leider van ZANU is sterk gekant tegen enig ander overleg met de onwettige regering-Smith", aldus Tekere

Op 9 sept. maakte ds. Ndabaningi Sithole, de vroegere ZANU-voorzitter, in Dar-es-Salaam bekend dat hij uit de ANC trad en zijn oude organisatie opnieuw wilde oprichten, nadat hij die in dec. 1974 in de ANC had laten opgaan. Maar inmiddels claimt Rcbert Mugabe de rechtmatige leider van ZANU te zijn en de nauwste relatie met de guerrilla-organisatie ZIPA te onderhouden en als de politieke woordvoerder daarvan op te treden.

Volgens The Economist (2-10) zouden van de 18 leden van het ZIPA-opperbevel inmiddels de 9 voormalige ZAPU-commandanten de kampen in Mozambique en Tanzania hebben verlaten, terwijl drie van de voormalige ZANU-commandanten in juni zouden zijn gedood bij een gevecht in een kamp in Tanzania.

De leiders van het guerrillaleger gebruiken pseudoniemen: Rex Nhongo (ZANU) en Mangena (ZAPU) behoren ertoe. Ook een burger, dr. Taderera, is actief in de guerrillakampen; volgens sommigen is hij een rivaal van Mugabe TUdens een interview met een correspondent van *The Times* op 10 sept. in Dar-es-Salaam stelde Rex Nhongo dat zijn troepen ds Sithole niet langer als hun politieke leider beschouwden.

Escalatie guerrilla

Vanaf april nam de guerrilla van de Afrikaanse nationalisten in Rhodesië ondanks de verdeeldheid voortdurend in intensiteit toe, grotendeels als gevolg van de komst van guerrillastrijders uit opleidingskampen in Mozambique. De acties van hen, meestal uitgevoerd door betrekkelijk kleine groepen, richtten zich tegen wegen en spoorwegen (o.m. door het leggen van mijnen die zowel onder de blanke als de zwarte burgers vele slachtoffers vergden), tegen boerderijen en plantages van blanken en tegen dorpen van zwarten. De overvallers doodden, verwondden en ontvoerden zowel blanken als zwarten, wat de laatsten betreft vooral als zij niet tot hulp (bijv. voedselvoorziening) bereid bleken of als collaborateurs werden beschouwd. Zo werd Chief Mabika, een van de 10 stamhoofden die voor de Rhodesische multiraciale Senaat waren gekozen ontvoerd door ,,terroristen" volgens een officiële bekendmaking d.d. 8 juni.

Naar op 23 aug. te Salisbury officieel werd bekendgemaakt waren gedurende 1976 tot dan toe 895 guerrillastrijders gedood (en sinds dec. 1972 in totaal 1.508) en 65 man van de veiligheidstroepen (sinds dec. 1972 in totaal 140).

Volgens een communiqué van de Rhodesische veiligheidstroepen d.d. 1 sept. werden in aug. bij operaties op Rhodesisch grondgebied 131 guerrillastrijders gedood, zeven meer dan het tot nu toe hoogste aantal in één maand (nl. juli).

Verdere bijzonderheden van de guerrilla-acties en de tegenmaatregelen van de regering-Smith worden in een volgende aflevering behandeld.

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij ,,Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

MILITAIRE STAATSGREEP IN THAILAND

Op 6 okt. vond in Thailand een militaire staatsgreep plaats, die voorlopig een eind maakte aan een nauwelijks drie jaar oud democratisch experiment.
In oktober 1973 hadden studentendemonstraties, die de discrete steun van de koning genoten, tot de val geleid van een overwegend door militairen beheerst regime dat sinds 1932 de koers van het land had bepaald. Nadat de voornaamste militaire leiders — de veldmaarschalken Thanom Kittikachorn en Prapas Charusathien en kolonel Narong Kittikachorn (zoon van Thanom en schoonzoon van Prapas) — het land hadden verlaten, volgde een overgangsfase met de rector van de Thammasat-universiteit, Sanya Thammasak, als premier. (Zie pag. 758/3 e.v.-1973)
Op 26 jan. 1975 werd op democratische wijze een parlement gekozen (pag. 81 e.v.-1975), waarin echter geen van de 21 vertegenwoordigde partijen ook maar bij benadering een absolute meerderheid behaalde. De leider van de Democratische Partij (de grootste), Seni Pramoj, vormde een coalitiekabinet dat niet het vertrouwen van het parlement verwierf. Zijn broer Kukrit Pramoj, leider van de Sociale Actie Partij, slaagde daarin wel (pag. 512-1975), maar de nieuwe coalitieregering bleek te zwak en verdeeld, waarna op verzoek van Kukrit Pramoj het parlement op 12 jan. 1978 ontbonden werd en nieuwe verkiezingen op 4 april volgden. Deze leverden een overwinning op voor de Democratische Partij (pag. 241 e.v.), waarna een op papier sterkere coalitieregering onder Seni Pramoj aan het bewind kwam.
Pogingen van Thanom Kittikachorn in december 1974 en van Prapas Charusathien in augustus 1976 om zich opnieuw in Thailand te vestigen leidden tot studentenbetogingen die de oude leiders dwongen het land weer te verlaten, maar een tweede poging van Thanom Kittikachorn op 19 sept. slaagde. De studentenactie mondde nu uit in de militaire staatsgreep.

Coalitiekabinet onder Seni Pramoj

Na de parlementsverkiezingen van 4 april (pag. 245/2) ondertekenden vier van de vijf grote partijen op 17 april een overeenkomst i.z. de vorming van een coalitieregering. Die partijen — Democratische Partij, Nationale Thai, Sociale Gerechtigheidspartij en Nationale Socialisten — beschikten over 207 van de 279 parlementszetels.
Op 20 april benoemde koning Bhoemibol de leider van de Democratische Partij, Seni Pramoj, tot premier. Het door deze gevormde kabinet werd op 21 april door de koning beëdigd. Het bestond uit 14 ministers, van wie 6 uit de Democratische Partij afkomstig waren, 3 uit de Nationale Thai Partij en 3 uit de Sociale Gerechtigheidspartij, terwijl één minister een Nationale Socialist en één minister partijloos was. De portefeuilles waren als volgt verdeeld:

Premier en minister van binnenlandse zaken - Seni Pramoj (Dem.); vice-premier en minister van financiën - Sawet Piampongsarn (Dem.); vice-premier en minister van landbouw en coöperaties - generaal-majoor b.d. Pramarn Adireksarn* (Thai Natie); vice-premier en minister van gezondheid - luchtmaarschalk b.d. Dawee Chullasapya (Soc. G.); ministers in het bureau van de premier - Surin Masdit (Dem.) en Chuan Loekpay (Dem.); defensie - generaal Kris Sivara (partijloos); buitenlandse zaken - Pichai Rattakul (Dem.; verbindingen - Thawit Klinpratoom* (Soc. G.); onderwijs - generaal-majoor Siri Siriyodhin* (Thai Natie); handel - Damrong Lathapipat (Dem.); justitie - Prasit Kanchanawat (Nat. Soc.); industrie - generaal Chatichai Choonhavan* (Thai Natie); bureau staatsuniversiteiten - Nibhond Sasidhorn* (Soc. G.).
Voorts telde het kabinet 18 onderministers: 12 Democraten, 5 van de Thai Natie en een van de Sociale Gerechtigheidspartij.

De door een militaire staatsgreep afgezette premier Seni Pramoj.

De voornaamste onderministers waren. Lek Nana (buitenlandse zaken), generaal Thawit Seniwong Na Ayudhaya (defensie); Khunthong Poopiwdeaun, Samak Sundaravej, Sumboon Sirithorn, Chusanga Ridhiprasart (allen binnenlandse zaken) en Chuan Leekpai (justitie)

* Ministers in het kabinet van Kukrit Pramoj.

Overlijden Kris *Sivara*

De pas benoemde minister van defensie, generaal Kris Sivara, overleed op 23 april. Hij werd opgevolgd door de onderminister op dit departement, generaal Thawit Seniwong Na Ayudhaya, een lid van de Democratische Partij.

De dood van generaal Kris Sivara, die in sept. 1973 opperbevelhebber van het leger was geworden, beroofde het land van een politieke generaal die de voortzetting van het democratische experiment door zijn invloed binnen de strijdkrachten leek te garanderen. Maar zijn positie was verzwakt, nadat hij in sept. 1975 na het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd als opperbevelhebber van het leger was afgetreden.
Sivara's voorganger als minister van defensie, generaal-majoor Pramarn Adireksarn, had bovendien enkele dagen voor het aftreden van de oude regering een reorganisatie in de top van het militaire apparaat doorgevoerd waarbij zes opperofficieren waren betrokken. Hij bevorderde generaal Chalad Hiranyasiri van tweede tot eerste plaatsvervangende opperbevelhebber van het leger, waardoor deze 53-jarige generaal de natuurlijke kandidaat voor de hoogste legerfunctie werd die met de pensionering van generaal Boonchai Bamrungphong in sept. 1976 vrij zou komen. De tot dan toe eerste plv. opperbevelhebber, generaal Chote Hiranyatiti, werd bevorderd tot inspecteur-generaal, een functie die al 30 jaar vacant was. Op 14 april diende de plv. opperbevelhebber van de strijdkrachten, generaal Kriangsakdi Chammanand, zijn ontslag uit protest togen de reorganisatie in, terwijl generaal Chote een dag na zijn benoeming tot inspecteur-generaal al ontslag nam omdat zijn nieuwe ambt ,,inactief" was. Volgens de N Z Z (24-4) was ook de stafchef van het leger, Serm Na Nakhon, ontevreden over Chalads benoeming.
Chalad was volgens de N Z Z (27-4) een protégé van Pramarn Adireksarn, die ondanks het ,,verlies" van de defensieportefeuille een machtig man in het kabinet bleef, waarin ook zijn beide zwagers Chartichai Choonhavan en Siri Siryodhin een plaats behielden.
Overigens had Kris Sivara bij zijn pensionering zijn eigen opvolgers aangewezen: admiraal Sa-Ngad Chaloryu als opperbevelhebber van de strijdkrachten en zijn vertrouweling Boonchai Bamrungphon als opperbevelhebber van het leger.

Regeringsverklaring

Op 30 april legde premier Seni Pramoj voor het parlement zijn regeringsverklaring af.

Weekblad 45ste jaargang No. 2353, pag. 28303-28318

Hij deelde mee dat zijn regering land zou toewijzen aan mogelijk **50 000** landloze boeren per jaar. De schulden van de boeren zouden van particuliere kredietinstellingen worden overgeheveld naar cooperaties of de Landbouwbank De boeren zouden in staat worden gesteld hun produkten tegen redelijke prijzen te verkopen Landbouwcoöperaties zoudcn worden uitgebreid en de regering zou hulp verschaffen bij irrigatie, bodemontwikkeling en de levering van kunstmest tegen lage prijzen Het economische beleid zou gericht zijn op het bereiken van een grotere sociale gerechtigheid Het particuliere bezit zou worden geeerbiedigd en het particuliere initiatief zou worden gesteund Een arbeidsbureau zou worden ingesteld om de arbeiders te steunen bij het verwerven van een eerlijke beloning en behandeling Er zouden maatregelen worden getroffen om de prijzen te stabiliseren, de corruptie af te schaffen, het plaatselijk bestuur te decentraliseren en de elektriciteitsvoorziening op het platteland uit te breiden Ook de leerplicht zou worden uitgebreid en elk district zou binnen 4 jaar een school hebben. Het platteland zou tevens van de openbare gezondheidszorg profiteren en de armen zouden gratis een medische behandeling ontvangen.
De regering zou een onafhankelijke buitenlandse politiek voortzetten om zo de betrekkingen met de buurlanden te verbeteren en Zuidoost-Azie tot een zone van vrede, vrijheid en neutraliteit te maken Daarom zou de regering de aanwezigheid van buitenlandse militairen of bases in Thailand niet toestaan.

Na een debat van acht uur sprak het parlement op 30 april met 212 tegen 5 stemmen bij 10 onthoudingen zijn vertrouwen in de regering uit. Een deel van de oppositie was tevoren weggelopen.

Vertrek Amerikaanse troepen

De houding van de regering — Seni Pramoj m.b.t. de aanwezigheid van Amerikaanse technici in Thailand leek tweeslachtig.
De vorige regering van Kukrit Pramoj had op 20 maart besloten dat de Amerikanen hun operaties op de luchtmachtbasis Utapao en op de inlichtingencentra Ramasun (in het noordoosten), Chiang Mai (een seismisch station in het noordwesten t.b.v. ondergrondse kernproeven in China en Siberië), Kho Kha (een satellietenvolgstation in het noordwesten) en elders vanaf middernacht moesten staken en dat al het Amerikaanse personeel en de uitrusting per 20 juli moest zijn teruggetrokken. (Zie pag. 244/3.)
Aanvankelijk noemde Seni Pramoj de terugtrekking van de Amerikanen een ,,delicate kwestie" die opnieuw bestudering verdiende. Hij zou, naar hij op 5 april liet weten, ernstig overwegen of hij de VS zou vragen de inlichtingencentra en hun personeel aan Thailand over te dragen.

Op 26 april verklaarde minister van buitenlandse zaken Pichai Rattakul d3t de nieuwe regering ,,de politiek (zou) blijven volgen" van Kukrit Pramoj, al lag het ook in de bedoeling de goede relatie met de VS te handhaven De waarnemend minister van defensie generaal Thawit Seniwong, zei echter dezelfde dag dat het radarstation te Ramasun z1 moest bliiven Op 27 april formuleerde vice-premier Dawee Chullasapya de zaak als volgt: Wij militairen menen dat het evenzeer in ons voordeel is de elektronische apparatuur in ons land te houden Maar politiek gezien moeit men zeggen dat wij dat niet wensen, omdat de aanwezigheid ervan onze nationale soevereiniteit schendt."
Op 14 mei werd het Amerikaans-Thailandse overleg hervat De Amerikaanse ambassadeur in Bangkok, Charles Whitehouse, legde minister Pichai Rattakul nieuwe voorstellen voor om het communicatiecentrum te Ramasun te laten blijven functioneren.
Op 18 mei deelde de minister mee dat het de VS niet zou worden toegestaan Utapao te blijven gebruiken De volgende dag werden de installaties te Kho Kha aan de regering van Thailand overgedragen Op 20 mei verklaarde premier Seni Pramoj dat zijn regering Amerikaanse communicatie- en radarinstallaties in Thailand wilde laten blijven, maar dan wel op de zeven voorwaarden die de vorige regering op 4 febr. had gesteld:

1 Alle Amerikaanse faciliteiten en personeel die zouden blijven moeten onder de jurisdictie van Thailandse rechtbanken komen, afgezien van bepaalde later overeen te komen uitzonderingen

2. Deze faciliteiten en personeel moeten geen bedreiging vormen voor de soevereiniteit van andere landen of daar tussenbeide komen

3. De Thailandse regering moet regelmatig rapporten ontvangen over het functioneren van deze projecten en over de via hen verworven inlichtingen

4. Amerikaanse functionarissen moeten Thailandse functionarissen opleiden zodat die op een zo vroeg mogelijk tijdstip in staat zijn het werk over te nemen

5 Het aantal Amerikaanse functionarissen dat op de projecten werkt moet door de Thailandse regering worden bepaald

6. Deze functionarissen moeten dezelfde privileges genieten als alle andere buitenlandse technici.

7 Elk akkoord over toekomstige samenwerking zal na twee jaar vervallen, maar het kan binnen twee jaar worden vernieuwd of opgezegd door kennisgeving vooraf van elk van beide partijen.
Deze voorwaarden waren op **20** maart door de VS (nog) niet aanvaard.

Maar minister Pichai Rattakul maakte eveneens op 20 mei bekend dat na 20 juli een extra groep Amerikaanse militaire technici in Thailand zou blijven. D.w.z. dat behalve de 270 militaire adviseurs met diplomatieke status nog een groep Amerikaanse instructeurs met burgerstatus Thailandse militairen ,,voor een beperkte periode" in het bedienen van Amerikaans militair materieel zou onderrichten. Deze Amerikanen vielen onder de wetten van Thailand.
Op 24 mei deelde premier Seni Pramoj mee dat het Amerikaanse radarstation Ramasun bij Chiengma, dat Indo-China en Zuid-China bestrijkt, gehandhaafd zou worden. Het Amerikaanse personeel zou Thailandse specialisten opleiden, die het station t.z.t. zouden kunnen overnemen.
Op 29 mei verwierp Thailand echter een nieuw Amerikaans voorstel voor het laten doorwerken van het communicatiecentrum Ramasun.
Op 1 juni deelde minister Pichai Rattakul in een radio-uitzending mee dat de regering besloten had dat alle Amerikaanse communicatietechnici Thailand per 20 juli moesten hebben verlaten. Hij betoogde dat Thailand zeer weinig informatie van de communicatie-installatie te Ramasun ontvangen had en dat bovendien inlichtingen over raketten en satellieten en over ondergrondse kernproeven voor Thailand van geen nut waren. De Thailandse strijdkrachten hadden hun eigen radarstations om strategische bewegingen te constateren. Hij vervolgde:

„... De militairen hebben mij bevestigcl dat wat wij thans in ons bezit hebben en waarmee wij in staat zijn zelf te opereren voldoende voor ons is om elke beweging te constateren van een ieder die ons land bedreigt. Niettemin zal Thailand met de VS onderhandelen om elke uitrusting die te Ramasun achterblijft over te nemen in zoverre Thailandse functionarissen die kunnen bedienen. Die zal in Thailand blijven op voorwaarde dat die het eigendom van de Thailandse regering wordt en onderworpen is *aan directe* controle door de Thailandse regering. (...)
De huidige regering zal het besluit van de vorige regering niet wijzigen, en zal stappen ondernemen om te bewerkstelligen dat alle Amerikaanse communicatietechnici, gelegerd op de post van Ramasun en elders, Thailand per **20** juli hebben verlaten. De Amerikanen moeten in dezelfde periode alle communicatiemateriaal en -installaties, die niet door de Thailandse autoriteiten kunnen worden bediend en gecontroleerd, uit Thailand terugtrekken. Het ministerie van buitenlandse zaken heeft opdracht gekregen met de VS te onderhandelen om bepaalde communicatie-uitrusting, die voor Thailand van essentieel belang wordt geacht

en die door Thailanders kan worden bediend en gecontroleerd, te behouden teneinde de doeltreffendheid van ons communicatiesysteem te helpen verbeteren Voorts is het ministerie van buitenlandse zaken ook opgedragen met de VS te onderhandelen over verzoeken i z levering van militair materieel en wapens om de kwaliteit van de Thailandse strijd-Icrachten te verbeteren "

Hoewel minister Pichai Rattakul stelde dat de regeringspolitiek gebaseerd was op studies van de Nationale Veiligheidsraad en van functionarissen van de inlichtingendiensten van de drie strijdmacht-onderdelen, bleef openlijke kritiek op het regeringsbeleid voortduren van de zijde van de militaire autoriteiten, o.w. de minister van defensie Thawit Seniwong.
Deze stelde op 9 juni voor dat in ruil voor een voortgezet gebruik van de bases in Thailand door de Amerikanen de nog in Thailand aanwezige Amerikaanse munitie (15.000 ton) gratis aan de Thailandse troepen zou worden geschonken. Minister Pichai Rattakul deelde op 11 juni aan het Huis van Afgevaardigden mee dat de VS met een overdracht van de munitievoorraden aan de Thailandse regering hadden ingestemd, maar hij weigerde te zeggen of die munitie geschonken of verkocht werd.
Op 20 juni droegen de Amerikanen hun laatste twee grote militaire installaties in Thailand, de luchtmachtbasis Utapao en het communicatiecentrum Ramasun, over aan de Thailandse autoriteiten.

Op 16 juli werd te Bangkok bekendgemaakt dat de VS de resterende communicatieapparatuur aan Thailand zouden geven, terwijl zij voor ca. $45 mln ong. 15.000 ton munitie aan Thailand zouden verkopen. Amerikaanse vliegtuigen kregen het recht een beperkt gebruik te maken van de Thailandse luchtmachtbasis te Takhli (220 km benoorden Bangkok), nl. om brandstof in te nemen en spoedreparaties te verrichten. Thailand hoefde de VS geen schadevergoeding voor de overgenomen faciliteiten te betalen.
Op 20 juli beëindigden de VS hun 12-jarige militaire aanwezigheid in Thailand formeel met het vertrek van de laatste Amerikaanse militairen, al bleven wel 245 Amerikaanse 'adviseurs achter.

Guerrilla-activiteiten. Relaties met buurlanden

Ook onder de regering van Seni Pramoj bleven guerrillastrijders actief in de noordelijke en noordoostelijke en vooral in de zuidelijke provincies.

Op 30 april verklaarde een legerwoordvoerder dat in het voorafgaande jaar ca. 500 militairen, polttiemannen en ambtenaren waren gedood. De in maart met 1 jaar verlengde staat van beleg in 28 grensprovincies werd op 12 april uitgebreid tot 4 provincies waarin hij in dec. 1975 was opgeheven,
Het optreden van de regeringstroepen bleef aanleiding geven tot protesten van de bevolking (zie pag. 242/3). Op 23 febr. verlangden verscheidene duizenden boeren in de provincie Surat Thani tijdens een demonstratie het vertrek van de regeringstroepen, omdat die hun oogst zouden vernietigen en onschuldigen zouden doden. Aan de betogingen kwam op 4 maart een einde, toen de regering toezegde dat de troepen de gehuchten in de streek niet meer zouden beschieten
De guerrillabestrijding leidde ook tot een geschil met Maleisië dat op grond van een akkoord uit 1964 met Thailand bij die bestrijding samenwerkte

Tijdens een actie van Maleisische troepen in het gemeenschappelijke grensgebied bestookten Maleisische vliegtuigen op 17 april posities op Thailands grondgebied in het district Betong, waar Maleisische troepen bovendien 21 Thailanders gedurende twee uur zouden hebben vastgehouden.
Op 2 mei begonnen in de stad Betong demonstraties vóór o a de terugtrekking van de in die stad gelegerde 400 man Maleisische grenspolitie (krachtens het akkoord van 1964) Terwijl de Thailandse regering al tegen het Maleisische militaire optreden had geprotesteerd met het argument dat van luchtaanvallen in het akkoord niet werd gerept, verklaarde premier Seni Pramoj op 4 mei, dat Thailand Maleisië zou raadplegen over een herziening van het samenwerkingsakkoord Hoewel hij voortzetting van de samenwerking bij de guerrillabestrijding voorstond, zag hij niet de noodzaak in van het vestigen van operationele bases op elkaars grondgebied Hij sprak berichten tegen dat Maleisische guerrillastrijders bases in het Betong-district hadden
Op 6 mei kwam aan de demonstraties in Betong een eind, toen minister Masdit verzekerde dat het Maleisische militairen en politie in de eerstvolgende 30 dagen verboden was vanuit een operationele basis actie te voeren en dat Maleisië toegezegd had de troepen op Thailands grondgebied terug te trekken en compensatie te betalen voor alle aangeriohte schade
Overigens verklaarden Maleisische militaire functionarissen volgens Reuter (17-5) dat als de Thailandse militairen en politie niet tot een forsere aanpak van de grensguerilla overgingen, het zonde van de tijd en het geld was de paramilitaire politiemacht van Maleisië in Thailand te handhaven
Nadat de Thailandse regering op 21 mei aan de Maleisische ambassadeur een herzien ontwerp voor een akkoord (met beperking van het recht van achtervolging) had overhandigd en minister van buitenlandse zaken Pichai Rattakul de kwestie op 25-26 mei in Koeala Loempoer met de Maleisische regering had besproken, werd op 5 juni bekendgemaakt dat Maleisië in beginsel met het verzoek van Thailand om een nieuw akkoord had ingestemd.
Op 6 juni werd de paramilitaire Maleisische grenspolitie uit Betong teruggetrokken, geescorteerd door Thailandse troepen. Door deze gang van zaken bereikten de betrekkingen tussen beide landen een dieptepunt, aldus The Financial Times (9-6)

Een van de zwaarste gevechten tussen regeringstroepen en communistische guerrillastrijders in het noorden sinds 4 jaar vond in juni plaats.

Op 11 juni werd een F-5 A-jachtbommenwerper van de Thailandse luchtmacht in het Khao Kor-gebergte in de provincie Petchabun neergeschoten. Gedurende 2 à 3 weken poogden regeringstroepen het wrak te bergen. Daarbij stuitten zij op een guerrillamacht van 750 à 1.000 man. Op 24 juni deelde de minister van defensie, generaal Thawit Seniwong, mee dat in 10 dagen tijds 36 communistische guerrillastrijders waren gedood. Inmiddels had de regering ca. 1.500 militairen met helikopters naar het gebied overgebracht, waar luitenant-generaal Samsak Panchmanond de operatie leidde. AP (25-6) berichtte dat volgens inlichtingen van officieren tot dan toe onder de regeringstroepen 14 man waren gedood en 17 gewand. Nadat een omsingeling van de regeringstroepen dreigde, zouden zij zich volgens Le Monde Diplomatique (sept.) zonder het wrak hebben teruggetrokken. De hele operatie zou voor het leger op een verlies van 50 à 60 militairen zijn uitgedraaid, aldus een militaire woordvoerder.

Op 29 juni maakte radio-Thailand bekend dat bij een gevecht tussen een Thailandse patrouille van politie en mariniers met 60 a 100 Cambodjaanse Rode Khmers in de provincie Chantaburi 15 Cambodjanen waren gedood en 5 Thailanders gewond.

Op 1 en 2 juli meldden Thailandse autoriteiten in de provincie Yala dat bij zuiveringsoperaties in de voorgaande tien dagen langs de grens met Maleisië minstens 18 guerrillastrijders waren gedood en vijf opleidingskampen waren veroverd.
Inmiddels streefde de Thailandse diplomatie ernaar de betrekkingen met de Indochinese staten te normaliseren.

CAMBODJA. Nadat op 5 mei melding was gemaakt van de a s. vestiging van diplomatieke betrekkingen op ambassadeursniveau tussen Thailand en Cambodja voerde de Thailandse minister van buitenlandse zaken, Pichai Rattakul, op 16 en 17 juni in Sisophon (Noord-Cambodja) besprekingen met zijn Cambodjaanse collega Ieng Sari. Op 2 juli deelde Pichai Rattakul mee dat ,,de twee partijen overeen zijn gekomen concrete maatregelen te

treffen om de entente te effectueren die bepaald is in het gemeenschappelijke Cambodjaans-Thailandse communiqué van 31 oktober 1975" (pag 243/2). „De uitwisseling van ambassades tussen de twee landen zal geschieden zodra de omstandigheden dat toestaan Intussen zullen de verbindingskantoren aan de grens bij Aranyaprathet en Poipet de officiele zaken blijven behartigen, daaronder begrepen de groeiende handelstransacties, op een geregelde basis", aldus de Thailandse minister

Reeds op 18 juni had hij gezegd dat beide landen besloten hadden hun grensgeschil op te lossen en dat Cambodja had aanvaard het probleem van de in Cambodja gevangen gehouden Thailandse vissers te onderzoeken evenals de eventuele oprichting van een kantoor van het Hoge Commissariaat van de VN voor vluchtelingen in de Cambodjaanse hoofdstad om de terugkeer van Cambodjaanse ballingen te bevorderen

LAOS. Van 31 juli tot 3 aug. verbleef een Thailandse regeringsdelegatie o l v. minister van buitenlandse zaken Pichai Rattakul in Vientiane voor besprekingen met een Laotiaanse regeringsdelegatie o.l v Phoun Sipraseut, de vice-premier en tevens minister van buitenlandse zaken.

De Thailandse delegatie verklaarde zich volgens een gemeenschappelijk communiqué bereid stappen te ondernemen tot opening van nog 3 of 4 grensovergangen

Van Laotiaanse zijde werd toegezegd dat de Thailandse burgers, die wegens wetsovertreding in Laos gevangen zaten, vrijgelaten en aan Thailand overgedragen zouden worden. Er zouden besprekingen en overeenkomsten i z. de uitbreiding van iiet handelsverkeer komen, en intussen zou Thailand aan Laos toestemming verlenen voor de doorvoer van goederen.

Ook spraken beide delegaties af ontmoetingen en besprekingen te arrangeren, in het kader van de samenwerking maar ook om eventuele grensincidenten te voorkomen.

VIETNAM. Een Thailandse regeringsdelegatie o l v. minister Pichai Rattakul verbleef van 3 tot 6 aug in Hanoi voor overleg met een Vietnamese regeringsdelegatie o l v minister van buitenlandse zaken Nguyen Duy Trmh. O.m. werd volgens een gemeenschappelijk communiqué gesproken over de teruggave van vliegtuigen, schepen en andere militaire uitrusting, die door gevluchte personeelsleden van het vroegere Saigon-bewind waren meegebracht. Het overleg hierover zou worden voortgezet De Thailandse delegatie verklaarde dat het aan Vietnamese burgers toegestaan zou blijven in Thailand hun levensonderhoud te verdienen, waarbij zij krachtens de Thailandse wet correct en rechtvaardig zouden worden behandeld. Beide partijen onderzochten de mogelijkheden m.b.t. het ontwikkelen van economische-, handels- en culturele betrekkingen, o a op het gebied van de luchtvaart waarbij in beginsel werd overeengekomen dat de burgerluchtvaartmaatschappijen van het ene land over het grondgebied van het andere land mochten vliegen.

Op 6 aug deelde de Thailandse onderminister van buitenlandse zaken, Lek Nanam, mee dat tussen Thailand en Vietnam met onmiddellijke ingang het vestigen van diplomatieke betrekkingen was overeengekomen.

Aan de vooravond van Pichai Rattakul's bezoek aan Hanoi had Vietnam op 19 juli 205 Thailandse vissers vrijgelaten, die eerder wegens beweerde schending van de Vietnamese territoriale wateren waren opgepakt

Op 14 aug. vond echter volgens berichten uit Bangkok een nieuw visserij-incident plaats Een boot van de Vietnamese kustwacht opende het vuur op twee Thailandse vissersschepen op 20 zeemijl uit de Vietnamese kust Daarbij werden twee vissers gedood en werden 35 andere vermist.

Tegen de normalisering van de betrekkingen met Vietnam bleek echter in Thailand vooral in rechtse kringen verzet te bestaan. Als een uiting daarvan werd de arrestatie van 168 Vietnamese vluchtelingen in Bangkok op 29 juli gezien. Het grootste deel van hen werd onmiddellijk weer vrijgelaten, maar het partijblad Nhan Dan uit Hanoi noemde de arrestaties een onderdeel van een „komplot" van uiterst rechts om de vriendschap tussen de Vietnamese en Thaise volken te ondermijnen

Op 17 aug. kwam in het noordoosten van Thailand een reeks anti-Vietnamese acties op gang. In de provincie Nakhon Phanom werden Vietnamese huizen en winkels door vooral studenten met stenen bekogeld en aan vernielingen blootgesteld. Op 20 aug. wierpen studenten een benzinebom waardoor 14 mensen gewond raakten. Op 26 aug. beschuldigde het ministerie van buitenlandse zaken rechtse elementen ervan de incidenten te organiseren. Daags erop meldde de politie de arrestatie van de bommengooiers en van 26 andere studenten op beschuldiging van het stoken van onlusten.

Op 30 aug. demonstreerden ca. 800 leerlingen van een school in Nakhon Phanom voor uitwijzing van Vietnamezen omdat die de Thailanders zouden beconcurreren. De NZZ (31-8) berichtte dat leden van de (rechtse) jeugdbrigade Krating Daeng (Rode Buffels) naar het gebied \varen gestuurd, door een hoge officier aangeduid als bewapende studenten van de eigen kleur.

Terugkeer voormalige Thailandse leiders

Die Krating Daeng had kort daarvoor al een rol gespeeld in Bangkok. Daar was op 15 aug. de voormalige vice-premier en minister van binnenlandse zaken veldmaarschalk Prapas Charusathien, in het geheim vanuit zijn ballingsoord Taiwan teruggekeerd, en vervolgens ondergedoken. In de hoofdstad deden geruchten de ronde dat zijn terugkeer was georganiseerd door rechtse elementen in het leger die uit ontevredenheid over de regering met behulp van Prapas Charusathien een militaire staatsgreep wilden plegen.

Leger en politie kregen op 17 aug. opdracht de veldmaarschalk op te sporen en het land uit te zetten. terwijl duizenden studenten van het Thailandse Nationale Studentencentrum (NSCT) eisten dat hij terecht zou staan voor zijn aandeel in de dood van 72 burgers bij de opstand van okt. 1973. Op 18 aug. werd de veldmaarschalk gevonden en onder bewaking van het leger gesteld. Hij verklaarde te zijn teruggekeerd voor

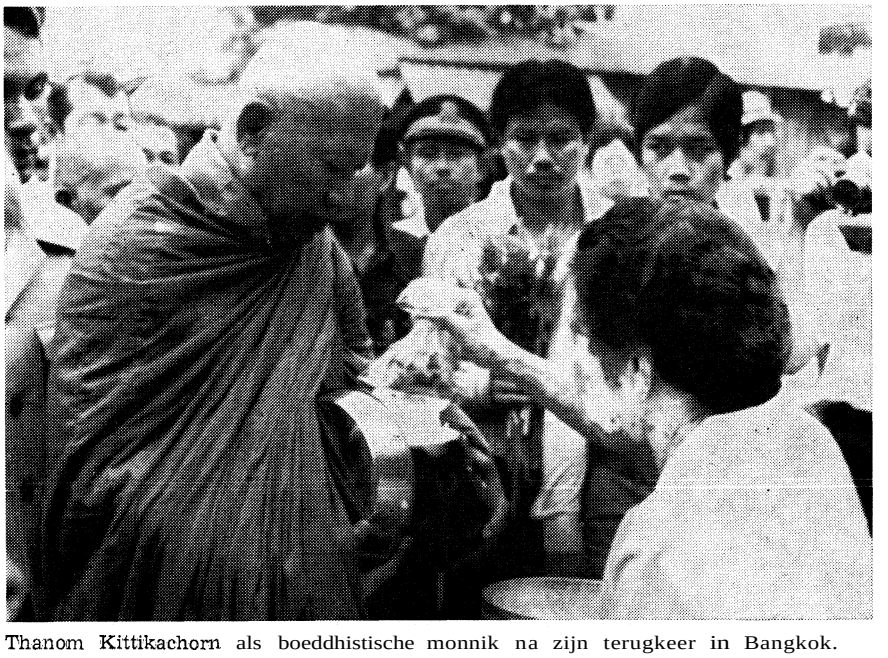

Thanom Kittikachorn als boeddhistische monnik na zijn terugkeer in Bangkok.

V.l.n.r. de militaire leiders: gen. Boonchai Bamrungphong (voormalig opperbevelhebber van het leger), gen. Kriangsakdi Chammanand (plv. opperbevelhebber), luchtmaarschalk Kamol Dechatungka (opperbevelhebber van de luchtmacht) en admiraal Sa-Ngad Chaloryu (sinds 5 okt minister van defensie), de leider van de staatsgreep.

een medische behandeling van zijn ogen en hart. In verband hiermee besloot de regering op 20 aug. hem binnen zeven dagen uit te wijzen. De volgende dag betoogden ,,linkse" studenten voor zijn arrestatie en kwam het tot botsingen met leden van de Krating Daeng, die twee handgranaten in de menigte zouden hebben geworpen. Bij de onlusten werden twee studenten gedood en raakten ca. 40 gewond. Op 22 aug. verliet Prapas Charusathien officieel vrijwillig het land voor een nieuwe ballingschap op Taiwan.

In verband met deze affaire trad de minister van defensie Thawit Seniwong, op 24 aug. af; hem was een aarzelende en zwakke houding verweten. Zijn portefeuille werd ad interim door premier Seni Pramoj overgenomen.

Reeds op 6 aug. had de regering een verzoek van veldmaarschalk Thanom Kittikachorn om uit ballingschap naar Thailand te mogen terugkeren om boeddhistisch monnik te worden van de hand gewezen, nadat hij reeds in dec. 1974 bij een illegale terugkeer het land had moeten verlaten (pag. 82/1 - '75). In een op 1 sept. gepubliceerd interview kondigde Thanom Kittikachorn niettemin zijn terugkeer naar Thailand aan om de rest van zijn leven als een boeddhistische monnik in een klooster door te brengen. Die aankondiging lokte studentendemonstraties vooral aan de Thammasat-universiteit uit.

Op 3 sept. werd bericht dat hij de Thailandse minister van justitie zou hebben verzekerd dat hij voorlopig van zijn terugkeer afzag, maar niettemin was de veldmaarschalk op 19 sept. in Bangkok terug. Dezelfde dag werd hij tot monnik gewijd. De regering, die zijn terugkeer niet had belet — volgens sommige berichten hem vergunning had verleend om zijn zieke vader te bezoeken —, was volgens premier Seni Pramoj op 19 sept. ,,in een moeilijk parket" gebracht. De grondwet bood geen middel om de veldmaarschalk uit te wijzen, maar hem zou worden verzocht het land te verlaten ,,als het tot gewelddaden zou komen".

Op 21 sept. volgden in Bangkok straatgevechten tussen ca. 1000 studenten van twee verschillende technische hogescholen, die de dood van 5 studenten tot gevolg hadden.

Na kritiek van de oppositie maar ook van leden van zijn eigen Democratische Partij deelde premier Seni Pramoj op 23 sept. onverwacht in het parlement mee dat hij zijn ontslag bij koning Bhoemibol had ingediend. De volgende dag verklaarde hij dat hij op verzoek van het kabinet en in het belang van het land aanbleef, en binnen een week een nieuwe coalitieregering zou vormen.

Op 27 sept. weigerde Thanom Kittikachorn het land te verlaten, zoals de regering hem had verzocht.

Op 29 sept. betoogden duizenden studenten in Bangkok voor een uitwijzing van Kittikachorn. Hun acties breidden zich op 4 okt. tot de provincie uit.

Die dag werd in de Thammasat-universiteit de ophanging van twee activisten door middel van poppen verbeeld. De betrokken jongeren hadden in Nakhon Pathom aanplakbiljetten verspreid tegen de aanwezigheid van Thanom Kittikachorn, en waren in de nacht van 24 sept. opgehangen. Meer dan een week nadien werd onder druk van linkse studenten toegegeven ,dat de politie bij die moord betrokken was. Op foto's van de opgehangen poppen nu bleek een ervan een zekere gelijkenis te vertonen met kroonprins Vajiralongkorn. Deze was omstreeks 1 okt. onverwacht uit Australië teruggekeerd, waar hij een militaire opleiding volgde, en hij bracht een bezoek aan het klooster waar Thanom Kittikachorn verbleef. Rechtse kringen spraken van majesteitsschennis.

Reorganisatie kabinet. Voorspel *staatsgreep*

Op 5 okt. stelde Seni Pramoj zijn gewijzigd kabinet aan koning Bhoemibol voor. Nieuwe leden waren admiraal Sa-Ngad Chaloryu, die op 1 okt. zijn functies van opperbevelhebber van de strijdkrachten en commandant van de marine had neergelegd, als minister van defensie en Nitipat Chaleejan, die minister in het bureau van de premier werd, terwijl onderminister Chuan Liekpai tot minister van justitie werd bevorderd. Zijn voorganger Prasit Kanchanawat (de leider van de nationale socialisten), werd de vierde vice-premier in het kabinet.

De twee onderministers van binnenlandse zaken, Samak Sundasavej en Somboon Sirithurn, die als prominente vertegenwoordigers van de rechtervleugel van de Democratische Partij bekend stonden, keerden niet terug.

Het ontslag van de twee rechtse onderministers leidde dezelfde dag tot een demonstratie van ca. 400 personen voor het regeringsgebouw, terwijl in de Thammasat-universiteit ca. 4.000 linkse studenten met een zitstaking tegen het voortdurend verblijf van Kittikachorn in Thailand protesteerden.

Op 6 okt. vonden rond en op het terrein van de Thammasat-universiteit bloedige gevechten plaats. die kort daarop door een militaire staatsgreep werden gevolgd, waarover in een volgende aflevering nader wordt bericht.

WEST-EUROPA

BELGIË

RAPPORT-VAN HOUTTE OVER DE RIJKSFINANCIEN

De werkgroep var, deskundigen, die sedert 9 maart op verzoek van de regering de toestand van de rijksfinanciën bestudeerde, is in juli gereed gekomen met haar rapport. De tekst werd in de vakantie aan de minister van financiën overhandigd. Nog vóór de publikatie, samen met de rijksbegroting en de programmawet voor 1977, geraakte het bekend in de pers (De *Standaard* van 30 sept. e.v. dagen).

De werkgroep werd voorgezeten door minister van state baron J. van Houtte en bestond verder uit R. Beauvois (directeur bij de Nationale Bank), Eug. de Barsy (ere-voorzitter van de Bankcommissie), prof. Mark Eyskens, W. Fraeys (directeur-generaal van de Nationale maatschappij voor krediet aan de nijverheid j, R. Henrion (oud-minister van financiën), en R. Vandeputte (ere-gouverneur van de Nationsle Bank).

In het rapport wordt de voorbije evolutie ontleed van de uitgaven van de centrale overheid, de plaatselijke besturen en de sociale zekerheid. Betoond wordt dat het tekort op de lopende overheidsuitgaven de komende jaren niet kan worden gedekt door belastingverhogingen, tenzij die zeer drastische vormen zouden aannemen, wat in feite uitgesloten lijkt. Nu reeds vertegenwoordigen de overheidsuitgaven meer dan de helft van het bruto nationaal produkt. Indien de evolutie tussen 1960 en 1976 de volgende jaren wordt doorgetrokken, dan zal de verhouding tussen de overheidsuitgaven en het BNP in 1985 59% en in het jaar 2.000 83% bedragen. Het rapport komt ook tot het besluit dat — indien men nog een onderscheid zou maken tussen de gewone en de buitengewone begroting. zoals vóór de invoering van de z.g. eenheidsbegroting gebeurde — het tekort op de gewone begroting thans van 60 tot 65 mrd fr. zou bedragen, en dit in de veronderstelling dat de regering haar bezuinigingsplannen kan waar maken; zo niet zou het tekort opklimmen tot 80 mrd fr.

De werkgroep hekelt de houding van de bevolking, die steeds nieuwe overheidsuitgaven eist, maar er niet voor wil betalen. oefent ook kritiek op de ,,schijnheiligheid" van de opeenvolgende regeringen en van het parlement, die het publiek recht i.z. begrotingszaken zouden miskennen. De werkgroep is voorstander van een betere bestrijding van de belastingontduiking, maar gelooft niet dat daardoor het nodige geld kan morden gevonden om de toestand van de rijksfinanciën aan te zuiveren. Essentieel is dat de overheid opnieuw voor een spaarsaldo op de lopende staatsuitgaven zorgt. Dat veronderstelt politieke keuzebeslissingen, die — aldus het rapport — niet tot de opdracht of de bevoegdheden van de werkgroep behoren.

Het rapport wijst ook op de inflatoire gevolgen van de snelle stijging van de overheidsuitgaven. Inflatie en slecht beheer van de flnanciën zijn nochtans maar de gevolgen van een fundamentele verslechtering van de uitoefening van de politieke ambten, aldus nog het rapport; het wordt tijd dat de politieke verantwoordelijken de publieke opinie in volledige klaarheid op de ernst van de toestand wijzen.

HOGER ERELOON VOOR BIJGESCHOOLDE HUISARTS

Huisartsen die een aanvullende opleiding van 100 uren hebben gekregen, mogen m.i.v. 1 oktober een hoger ereloon berekenen: 224 fr. voor een raadpleging (i.p.v. 189 fr.), 240 fr. voor een huisbezoek (i.p.v. 202 fr..). In het laatste geval wordt telkens 75 fr. bijgeteld voor verplaatsingskosten. Bij KB is bepaald dat de terugbetalingstarieven voor huisartsen met ca. 20% worden verhoogd.

Het RIZIV heeft tot nog toe 1.389 huisartsen laten weten dat ze aan de normen i.z. bijscholing voldoen. In het medisch korps is evenwel een tendens merkbaar om de oude erelonen vooralsnog te handhaven.

Sommige artsen stellen dat de toepassing van twee soorten tarieven zal meebrengen, dat de niet-bijgeschoolde huisartsen door de patiënten als minder goede dokters worden beschouwd. De tegenstanüers van een onmiddellijke aanpassing van de erelonen rekenen erop dat, na de oprichting van de aangekondigde erkenningscommissie, in het volgende verbintenisakkoord alle huisartsen worden gelijkgeschakeld.

Ook de regering heeft de huisartsen verzocht de toegestane ereloonsverhoging niet toe te passen.

UITWIJZING ZAIREES OPPOSITIEGROEPSLEIDER

Minister van justitie Vanderpoorten heeft op 27 sept. het uitwijzingsbevel tegen de Zairees Kanyonga Mobsteli, secretaris-generaal van een oppositiegroep tegen het regime van president Moboetoe, opgeschort. De minister heeft aan de advocaat van de Zairees laten weten, dat het uitwijzingsprobleem juridische vragen doet rijzen die hij grondig wil bestuderen. (Vor. ber. pag. 340/1)

PVV-NOTA STAATSHERVORMING

De PVV heeft op 28 sept een nota gepubliceerd i.z. de staatshervorming. De titel luidt: ,,Op weg naar de pacificatie".

In de inleiding wordt gesteld .,dat een nationale oplossing slechts mogelijk is, wanneer niet de partijen, maar wel de gemeenschappen onder elkaar het nodige begrip opbrengen voor hun wederzijdse doelstellingen en betrachtingen, om tenslotte een evenwichtig akkoord te bereiken. waarachter de twee grote gemeenschappen van het land zich kunnen opstellen."

De nota bestaat uit een hoofdstuk Algemene Opties en een hoofdstuk over de meer concrete toepassing of uitwerking van de beginselen. In het eerste hoofdstuk wordt gezegd dat de staatshervorming gericht moei zijn op doorzichtigheid en eenvoud, en dat het aantal politieke beleidsniveaus moet worden herleid tot drie: de natie, de regio en de gemeente. Elk niveau moet over een goed omschreven autonomie beschikken en over een rechtstreeks verkozen raad met een eigen uitvoeringslichaam. Brussel vormt een stedelijk gebied, waarvoor bijzondere schikkingen vereist zijn, die echter geen afbreuk mogen doen aan de gelijkwaardigheid van de staatsburgerlijke rechten van de inwoners van de stad. Het beleid te Brussel i.z. cultuur en ,,persoonsgebonden" materies moet worden toevertrouwd aan de Vlaamse resp Franse gemeenschapsraad.

Wat de concrete uitwerking betreft, stelt de nota o.m. dat op landelijk vlak het Eénkamerstelsel de voorkeur verdient, met behoud van de alarmbel voor de bescherming van de minderheden. Ook wil de PVV een z.g. legislatuur-kabinet voor vijf jaar. Dat kabinet kan enkel ten val worden gebracht, wanneer een uitdrukkelijk gestelde vertrouwensmotie wordt verworpen. Het amenderingsrecht van het kamerlid kan de regering dus niet meer in gevaar brengen. De Kamer is bevoegd voor alle materies, behalve voor diegene die uitdrukkelijk door de grondwet

of door een bij versterkte gekwalificeerde meerderheid aangenomen wet. uitgevaardigd in uitvoering van de grondwet, aan andere lichamen worden toegewezen. De koning benoemt de eerste-minister. Nadat deze laatste de investituur heeft bekomen op basis van een nota, die de grote lijnen van zijn beleid aangeeft, benoemt de koning de ministers. Over bevoegdheidsconflicten tussen de Kamer en de gewesten doet de bijzondere conflictenkamer van de Raad van State uitspraak.
Op regionaal niveau krijgen Vlaanderen en Wallonië een direct verkozen gewestraad verkozen voor vijf jaar. De twee gewesten krijgen een uitvoerend lichaam, waarvan de werking kan worden vergeleken met die van de nationale regering. De gewestraden kunnen ook optreden als gemeenschapsraden en nemen terzake de bevoegdheid van de cultuurraden over. Deze laatsten worden afgeschaft. De gewesten beschikken over een eigen administratie. Brussel omvat territoriaal de 19 gemeenten die thans hoofdstad-Brussel uitmaken. De huidige begrenzing blijft behouden. Het Brusselse gebied heeft een gebiedsraad, die driemaal zoveel leden telt als het aantal volksvertegenwoordigers van dit gebied. De verkiezing ervan geschiedt op gesplitste kandidatenlijsten per taalgroep. Het uitvoerend lichaam van de Brusselse gebiedsraad is taalparitair samengesteld (de voorzitter eventueel uitgezonderd). De nota bevat ook gegevens betreffende de financiële inkomsten van de gewesten, het Duitse taalgebied en de gemeentelijke instellingen.

(Zie ook pag. 647/3-'76)

DUITSLAND (BONDSREPUBLIEK)

UITSLAG BONDSDAGVERKIEZINGEN

Hieronder volgt, gedetailleerder dan eerder mogelijk was, de uitslag van de verkiezingen voor de Bondsdag van 3 okt. 1976.

	1976	%	1972	%
Stemgerechtigd	41 956.768		41.446.302	
Geldige stemmen	37.824.048	91	37.761.589	91,1
SPD	16.098.632	42,6	17.175.169	45,3
CDU/CSU*	18.296.794	48,6	16.805.020	44,6
FDP	2 995.160	7,9	3.129 982	8.4
AUD	22.272	0.1		
AVP	4.794	0,0		
CBV	6.686	0,0		
DKP	118.483	0.3	113 891	0,3
EAP	6 851	0,0		
5% Blk	2 925	0,0		
GIM	4.767	0,0		
KPD	22.801	0,1		
KBW	19.970	0,1		
NPD	122 428	0,3	207 465	0,6
UAP	778	0,9		
VL	707	0,0		
CDU	14.368.813	38	13.190.837	35,2
CSU	4.027.981	10,6	3.615.183	9,4

Bij de splinterpartijen hebben de afkortingen de volgende betekenis AUD Aktionsgemeinschaft Unabhangiger Deutscher, AVP Aktionsgemeinschaft Vierte Partei; CBV Christliche Bayerische Volkspartei; DKP Deutsche Kommunistische Partei EAP Europäische Arbeiterpartei; 5% Elk 5% Block Partei; GIM Gruppe Internationaler Marxisten; KPD Kommunistische Partei Deutschlands; KBW Kommunistischer Bund Wes'cdeutschlands; NPD Nationaldemocratische Partei Deutschlands; UAP Unabhängige Arbeiter Partei; VL Vereinigte Linke

Beziet men de uitslagen in de afzonderlijke deelstaten, dan levert dat het volgende beeld op voor de in de Bondsdag vertegenwoordigde partijen (waarbij niet alleen vergeleken is met de Bondsdagverkiezingen van 1972, maar ook met de meest recente Landdagverkiezing):

	1976	1972	Landdag
Hamburg			
SPD	52,6	54,4	44,9
CDU	35,8	33,3	40,6
FDP	10,2	11,2	10,9
Nedersaksen			
SPD	45,7	48,1	43,1
CDU	45,7	42,7	48,8
FDP	7,9	8,5	7,0
Hessen			
SPD	45,7	48,5	43,2
CDU	44,8	40,3	47,3
FDP	8,5	10,2	7,4
Beieren			
SPD	32.8	37,8	30,2
CSU	60,0	55,1	62,1
FDP	6,2	6,1	5,2
Rijnland Palts			
SPD	46,1	47,9	41,8
CDU	46,2	43,4	49,1
FDP	7,6	8,1	5,6
Noordrijnland-Westfalen			
SPD	46,9	50,4	45,1
CDU	44,5	41,0	47,1
FDP	7,8	7,8	6,7
Baden-Würtemberg			
SPD	36,6	38,9	33,3
CDU	53,3	49,8	56,7
FDP	9,1	10,2	7,8
Saarland			
SPD	41,7	44,9	38,5
CDU	49,9	45,9	53,9
FDP	6,6	7,1	7,4
Bremen			
SPD	54,0	58,1	48,7
CDU	32,5	29,6	33,8
FDP	11,8	11,1	13,0
Sleeswijk Holstein			
SPD	46,4	48,6	40,1
CDU	44,1	42,0	50,4
FDP	8,8	8,6	7,1

Eerste reacties

Helmut Kohl, de kandidaat-kanselier van de CDU/CSU, verklaarde in de verkiezingsnacht, bij het bekend worden van de uitslag, dat hij nog steeds naar het ambt van bondskanselier voor zich zelf streefde. Hij meende, dat zijn partij aan het bewind moest komen omdat zij stemmen en zetels gewonnen had en nu de grootste politieke formatie in de Bondsrepubliek was. Hij kondigde aan, dat hij een brief aan FDP-voorzitter Genscher zou zenden. waarin de laatste tot het voeren van coalitieonderhandelingen zou worden uitgenodigd.

Vice-kanselier en minister van buitenlandse zaken Genscher maakte echter kort daarop duidelijk, dat de FDP de verkiezingen ingegaan was met het doel wederom een coalitie met de SPD aan te gaan, en dat hij daarover na de verkiezingen niet anders dacht.

Bondskanselier Schmidt verscheen laat in de nacht voor de pers en de TV. Hij legde een verklaring af, waarin hij erkende, dat de CDU/CSU het op een na beste verkiezingsresultaat in haar geschiedenis behaald had, maar dat kandidaat-kanselier Kohl zijn doel, de absolute meerderheid, gemist had. ,,Hij wordt geen bondskanselier", aldus Schmidt.

Schmidt verklaarde, dat de SPD eveneens het op een na beste resultaat in haar historie had behaald, al had zij graag een paar zetels meer gekregen.

De bondskanselier deelde mee, dat president Ford van de VS hem enige minuten eerder telefonisch had gefeliciteerd en had gezegd, dat de coalitie de overwinning had verdiend.

Eerder op de avond had ook SPD-voorzitter Willy Brandt de verwachting van Kohl bestreden, dat president Scheel hem tot bondskanselier zou benoemen. Brandt zei, dat een meerderheid nu eenmaal een meerderheid is.

Voorbereidingen voor de kabinetsformatie

CDU-voorzitter Kohl verzond op 4 okt. zijn aangekondigde brief met het voorstel een coalitie te vormen aan zijn collega van de FDP, Genscher.

Eveneens op 4 okt. bracht Kohl, op zijn eigen verzoek, een bezoek aan bondspresident Scheel, aan wie hij zijn mening over de consequenties, die aan de verkiezingsuitslag ver-

bonden moesten worden, uiteenzette.
In de loop van de 4de oktober kwamen echter ook de leidende organen van de SPD en de FDP bijeen.
De partijraad van de SPD besloot, dat coalitiebesprekingen met de FDP aangegaan moesten worden. Het bestuur van de FDP besloot eenstemmig en zonder stemonthouding, dat besprekingen met de SPD geopend moesten worden.
Een eerste gesprek tussen delegaties van de twee partijen vond plaats op 5 okt., nadat eerst achtereenvolgens SPD-voorzitter Brandt en FDP-voorzitter Genscher bondspresident Scheel van het voornemen van hun partijen op de hoogte gebracht hadden.
Aan de bespreking tussen de twee partijen werd deelgenomen door, voor de SPD, bondskanselier Schmidt, voorzitter Brandt en Bondsdagfractievoorzitter Wehner, en, voor de FDP, voorzitter Genscher, vice-voorzitter en minister van economische zaken Friderichs en Bondsdagfractievoorzitter Mischnick.
Deze eerste bijeenkomst had een voorbereidend karakter, waarop hoofdzakelijk gesproken werd over het opstellen van een agenda voor de besprekingen over het regeringsprogramma en de kabinetsvorming. Afgesproken werd, dat de verkiezing van de bondskanselier, het voorstellen van het nieuwe kabinet en het afleggen van de regeringsverklaring voor Kerstmis van dit jaar moesten plaatsvinden.
Als reactie op de brief, die hij van Kohl ontvangen had, had Genscher op 6 okt. een onderhoud met Kohl. Uit kringen van de CDU was te horen. dat het gesprek in een vriendelijke sfeer verlopen was, dat het echter, met het oog op de vastbeslotenheid van de FDP verder met de SPD samen te regeren, inhoudelijk onbevredigend was geweest.

Kohl treedt af als minister-president van Rijnland Palts; wordt Bondsdagfractievoorzitter van de CDU/CSU

Helmut Kohl maakte op 7 okt. zijn besluit bekend om af te treden als minister-president van de deelstaat Rijnland Palts en in Bonn als voorzitter van de Bondsdagfractie van de CDU/CSU oppositieleider te worden.
Voorts hebben CDU en CSU op 7 okt. besloten hun gemeenschappelijke fractie in de Bondsdag te handhaven. Dit betekent o.m., dat de CSU zich tot Beieren zal blijven beperken en geen partij in de hele Bondsrepubliek zal worden. Daarmee werd naar buiten toe de eenheid van CDU en CSU hersteld. Deze was op 6 okt. in gevaar gekomen, toen zeer kritische opmerkingen van CSU-voorzitter Strauss bekend geworden waren.

In de verkiezingsnacht had Strauss hardop nagedacht over de oorzaken voor het feit, dat de CDU/CSU wel stemmen en zetels gewonnen had, maar niet de absolute meerderheid bereikt had. Hij stelde o.m., dat de CDU in het Noorden van Duitsland voor de uiteindelijke nederlaag verantwoordelijk was.

De uitlatingen van Strauss werden gepubliceerd in de aflevering van het geïllustreerde weekblad *Quick* van 6 okt. Volgens Quick had Strauss in de nacht van 3 op 4 okt. o.m. gezegd: „De kameraden daar boven, deze noorderlichten, die hebben toch gefaald. In Nedersaksen, in Hamburg, in Bremen, in Sleeswijk-Holstein en in Saarbrucken. die ziin niet in staat verkiezingsstrijd te voeren."
Strauss verweet de CDU in het Noorden niet overtuigend genoeg met zijn leuze „Vrijheid of socialisme" tegen de SPD gestreden te hebben.
Het moet ook afgelopen zijn met vriendelijk doen jegens de FDP; dat helpt toch niet, zo ging Strauss verder. En tenslotte dreigde hij weer met het denkbeeld de CSU-Bondsdagfractie zelfstandig te maken en van de CSU een partijorganisatie in de hele Bondsrepubliek te maken.
Kohl maakte op 6 okt., na een gesprek met Strauss, bekend, dat hij het voorzitterschap van de christen-democratische fractie in de Bondsdag alleen zal aanvaarden, als de CSU aan de CDU trouw zal blijven. Ook wil Kohl de mogelijkheid van samenwerking met de FDP open houden.
De komst van Kohl naar Bonn heeft niet de onverdeelde instemming van de CSU. De voorzitter van de CSU-fractie in de Bondsdag, Richard Stucklen, verklaarde in de ochtend van 7 okt. nog, dat naar zijn oordeel de huidige voorzitter van de gemeenschappelijke CDU-CSU-fractie, Karl Carstens, oppositieleider moest blijven.
Nadat besloten was, dat Kohl naar Bonn zal komen, zei Stucklen slechts: „Wij respecteren dit besluit".

Over het akkoord tussen de CDU en de CSU wordt in het NRC/H'blad van 8 okt. nog het volgende gemeld:
Kohl heeft van Franz Josef Strauss, de voorzitter van de CSU, niet de toezegging kunnen krijgen dat de fractiegemeenschap tussen de beide partijen nooit verbroken zal worden Als voorwaarden voor het handhaven van de coalitiegemeenschap heeft Strauss gesteld, dat de CDU in 1979 de deelstaatverkiezingen in Sleeswijk-Holstein zal winnen en m de door christen-democraten geregeerde deelstaten geen coalities met de liberale FDP zullen worden gesloten, waardoor de meerderheid van de Unie-partijen in de Bondsraad verloren gaat
Dat Kohl de zeer zware functie van oppositieleider heeft aanvaard zonder dat hij voorwaarden heeft kunnen stellen wordt in politieke kringen in Bonn geinterpreteerd als een concessie van de kanselierskandidaat aan de CSU, die met een meedogenloze verktezingscampagne in Beieren een prachtig resultaat voor de Unie-partijen heeft behaald
Strauss, die geen woord van de door het weekblad Quick gepubliceerde uitlatingen over de vorming van een vierde partij heeft ontkend, zweeg als het graf over Kohl's beslissing.
Als woordvoerder trad Karl Carstens op, de huidige leider van de christen-democratische fractie m de Bondsdag, een conservatief, wiens politieke denkwereld zeer dicht bij die van Strauss ligt.
Carstens zal waarschijnlijk kandidaat worden voor het voorzitterschap van de Bondsdag. De Unie-partijen hebben daarop het recht, omdat zij de grootste fractie m de Bondsdag zijn. De kandidatuur van Carstens zal ongetwijfeld tot spanningen binnen de Unie-partijen leiden, omdat deze belangrijke functie ook wordt begeerd door andere leidende figuren binnen de CDU, zoals Kai Uwe von Hassel en Rainer Barzel, de kanselierskandidaat, die in 1972 door Willy Brandt werd verslagen.
Het is duidelijk dat de spanningen binnen de Unie-partijen door de beslissing van Kohl niet zijn verminderd Strauss blijft de man die de politieke koers bepaalt Het is echter de vraag, hoe lang deze machtspositie van de CSU-leider zal wwden getolereerd door de meer gematigde liberale figuren in de CDU, die de enige oplossing zien in een coalitie met de FDP
Kohl, onervaren in de harde politiek, zal het zeer moeilijk krijgen als oppositieleider. Hij zal op 2 fronten moeten vechten aan de ene kant tegen een vrij hechte coalitie van de SPD en FDP onder leiding van Schmidt, aan de andere kant tegen de machtige rechtsen in zijn eigen fractie, die 'n harde koers van hem eisen Maar dat is nu eenmaal de uiterste consequentie van zijn ambitie om bondskanselier te worden. (FAZ, NZZ, NRC/H'blad, De Volkskrant)

(Vor ber. pag 641 e v -1976)

LIBERALISERING ABORTUS-WETGEVING

Op 6 mei van dit jaar heeft de Bondsdag definitief met 265 tegen 170 stemmen een liberalisering van de wetgeving inzake de abortus goedgekeurd.

In commentaren op de uitslag van de Bondsdagverkiezingen wordt er veelvuldig op gewezen, dat CDU en CSU in het Zuiden van de Bondsrepubliek meer gewonnen hebben dan in het Noorden,

resp., dat het verlies van de SPD in het Noorden kleiner is dan in het Zuiden (zie het overzicht van de verkiezingsuitslag per deelstaat) De veronderstelling wordt daarbij uitgesproken, dat in het massief katholieke Zuiden de liberalisering van de abortus-wetgeving electoraal gunstig heeft gewerkt voor de CDU-CSU.

Een eerdere poging tot liberalisering van de abortuswetgeving, waarbij zwangerschapsonderbreking tot het eind van de eerste drie maanden van de zwangerschap straffeloos zou mogen plaats vinden, was mislukt door een negatief oordeel van het constitutionele hof in Karlsruhe over deze door het parlement aangenomen wet (pag. 234/2 e.v.-1975). Na het arrest van het constitutionele hof dienden de coalitiepartijen SPD en FDP een nieuw wetsontwerp in, dat bleef binnen de grenzen, die door het constitutionele hof gesteld waren.

Volgens het nieuwe wetsontwerp zal abortus niet meer strafbaar zijn, wanneer er medische, ethische, genetische of sociale indicaties zijn, die zwangerschapsonderbreking noodzakelijk maken
Bij haar beslissing om de zwangerschap te onderbreken kan een vrouw zich wenden tot een vertrouwensarts, die de indicatie vaststelt De operatie moet dan worden uitgevoerd door een andere arts. Ook kan de zwangere vrouw zich wenden tot consultatiebureaus, waar haar geval volkomen vertrouwelijk zal worden behandeld
Een zwangerschap, die na de 22-ste week wordt onderbroken, blijft onvoorwaardelijk strafbaar. Met deze bepaling had de liberale coalitiegenoot FDP enige moeite, maar de minister van justitie, Hans-Jochen Vogel, stond er op, dat deze bepaling gehandhaafd werd, omdat hij bij totale straffeloosheid een nieuw afwijzend oordeel van het constitutionele hof vreesde.
Ook de CDU/CSU-oppositie had een nieuw wetsontwerp ingediend, waarin de indicatieregeling strenger geformuleerd was, dan in het ontwerp van de coalitiepartijen Ook waren in dit ontwerp de bepalingen betreffende de procedure beperkender verwoord

De Bondsdag aanvaardde het ontwerp van de coalitie op 12 febr. van dit jaar met 234 tegen 181 stemmen. Het ontwerp van de CDU/CSU werd toen verworpen.
Op 20 maart besloot de CDU/CSU-meerderheid in de Bondsraad, dat door de Bondsdag aangenomen ontwerp moest worden voorgelegd aan de bemjddelingscommissie, waarin leden van de Bondsdag en de Bondsraad zitting hebben.
De bemiddelingscommissie, waarin de coalitiepartijen de meerderheid hebben, besloot het ontwerp onveranderd te handhaven, wat op 6 mei door een absolute meerderheid in de Bondsdag werd bevestigd. *(FAZ, NZZ, NRC/H'blad)*

SCANDINAVIE

FINLAND

MIETTUNEN VORMT KABINET.
REGERINGSCRISIS OVER BEGROTING.
MINDERHEIDSREGERING

Naar aanleiding van de parlementsverkiezingen van september 1975 (pag. 625 '75 e.v.) is begin december '75 een regering gevormd waarin vertegenwoordigers van de vijf belangrijkste partijen waren opgenomen. Deze coalitie hield stand tot mei '76, toen onenigheid over de nieuwe begroting voor een crisis zorgde. Het kabinet bood zijn ontslag aan maar nam dit op aandringen van president Kekkonen weer terug.
In september was er wederom een crisis en bleek verdere samenwerking onmogelijk. President Kekkonen gaf toen opdracht tot de vorming van een minderheidsregering van drie burgerlijke partijen, waarvan Miettunen premier werd.

Miettunen *vormt* coalitie-regering

Na de vervroegde verkiezingen van 21 en 22 september '75, die een klein verlies voor de grootste partij, de sociaal-democraten en een geringe winst voor communisten, centrum en conservatieven opleverden, kreeg de voorzitter van het parlement Sukselainen van de president opdracht te onderzoeken of er een mogelijkheid bestond een coalitieregering te vormen van de vijf grootste partijen, de sociaal-democraten, de communisten, centrum, de liberalen en de Zweedse volkspartij.
Op 29 oktober '75 werd Martii Miettunen, lid van de centrumpartij, met de opdracht belast op basis van deze formule een regering te vormen. Miettunen is een vooraanstaand lid van zijn partij en oud-gouverneur van Fins Lapland.
Zijn pogingen leken aanvankelijk op niets uit te lopen omdat de mogelijke coalitiepartners het oneens waren over het te voeren beleid.
Voor de linkse partijen, de sociaal-democraten en de communisten waren de bestrijding van de inflatie en de werkloosheid het belangrijkste en zij eisten maatregelen ter stimulering van de economie, een oriëntatieverandering van de economische politiek, bescherming van de werkgelegenheid, een prijsstop, fiscale hervormingen en een grondwetswijziging om het mogelijk te maken dat de overheid meer zeggenschap krijgt met betrekking tot de investeringen.
Voor de burgerlijke partijen daarentegen golden als prioriteiten de bestrijding van het tekort op de betalingsbalans en de inflatie. Zij konden zich vinden bij het economische saneringsprogramma van het zittende ambtenarenkabinet van Keijo Liinamaa, dat voorzag in grote bezuinigingen.
Het economische programma dat Miettunen had opgesteld probeerde beide opvattingen te verenigen, maar bevatte naar het oordeel van

President Kekkonen (r) ontvangt Kalevi Sorza (l)

de beide linkse partijen teveel elementen van de burgerlijke plannen.

Op 25 november verzocht de president het kabinet-Liinamaa voorlopig de zaken te blijven waarnemen.

Op 27 november '75 riep Kekkonen de leiders van de vijf grootste partijen bij zich en gaf ze opdracht ervoor te zorgen binnen drie dagen een kabinet van ,,nationale nood" te vormen

In een televisietoespraak gaf de president een toelichting op zijn ingrijpen.

Hij zei dat de economische situatie zodanig was dat er meer gedaan moest worden dan het toepassen van een goocheltruc. Alle grote partijen moesten meewerken aan het opstellen van een weldoordacht programma, waarvan de voornaamste doelstelling moest zijn het behoud van de werkgelegenheid. De partijen kregen tot 1 december de tijd het eens te worden.

Deze begonnen onmiddellijk onderhandelingen en op 1 december presentee de Miettunen, die wederom met de formatie was belast, een nieuw kabinet, met de volgende samenstelling:

premier - Martii Miettunen (centrum): buitenl zaken en plv premier - Kalevi Sorsa (soc democr); binnenl zaken - Paavo Titlikainen (soc democr): buitenl handel - Sakara Lehto (onpart), justitie - Kristian Gestrin (Zweedse Volkspartij), financ - Paul Paavela (soc democr); 2e min v. financ - Viljo Luuka (onpart); defensie - Ingvar Melin (Zweedse Volkspartij), landbouw - Heimo Linna (centrum), soc zaken en volksgezondheid - Irma Toivanen (liberalen), 2e min soc zaken - Pirkko Työläjärvi (soc democr); arbeid - Paavo Aitio (comm partij) volkshuisvesting - Olavi Hanninen (comm partij): industrie - Eero Rantala (soc democr); onderwijs - Paavo Vayrynen (centrum); 2e min v onderwijs - Kalevi Kivistö (comm partij); transport - Kauko Hjerppe (comm partij), planning - Reino Karpola (centrum)

Het feit dat de partijen het eens konden worden over de bezetting van de kabinetszetels betekende echter niet dat de tegenstellingen niet meer bestonden. Allereerst hadden de sociaal-democraten en de communisten voorlopig voor twee maanden hun medewerking toegezegd. In die periode zou men het eens moeten worden over alle punten die in de formatieonderhandelingen waren blijven ligger,.

Verder waren vooral de communisten verdeeld over de regeringsdeelname. Een minderheid in de partij onder aanvoering van Sinisalo was tegen, maar de meerderheid onder aanvoering van de partijvoorzitter Saarinen besloot aan de oproep van de president gevolg te geven.

Premier Miettunen legde op 1 dec. een korte verklaring af waarin hij zei dat de regering onmiddellijk met het uitwerken van een omvangrqk programma ter bestrijding van de werkloosheid zou beginnen Hij zei verder dat de inflatie en het snel groeiende tekort op de handelsbalans snelle tegenmaatregelen vereisten De garandering van een bevredigende werkgelegenheid moest op de oplossing van de andere problemen worden afgestemd. De door het zakenkabinet-Liinamaa opgestelde begroting zou het uitgangspunt van de nieuwe regering zijn

In de daarop volgende maanden waren de onderhandelingen hierover enige malen de oorzaak voor een nieuwe kabinetscrisis.

Zo kon eind dec. 1975 een crisis ternauwernood worden voorkomen toen de communisten weigerden akkoord te gaan met een extra-belasting op auto's om aan middelen te komen om het begrotingstekort te verminderen. Na een compromisvoorstel dat behelsde dat kleinere auto's minder belast worden, gingen de communisten akkoord.

Op 27 jan. werd men het er over eens dat de lonen en salarissen met niet meer dan 7% mogen stijgen en werd het prijsverhogingsplafond op 5% gesteld. Op basis van deze gegevens zou de regering dan een programma tot bestrijding van inflatie en werkloosheid opstellen.

Ook aan dit akkoord waren moeizame onderhandelingen voorafgegaan en Kekkonen moest drie maal persoonlijk ingrijpen. Pas toen de conservatieve partij de verzekering had gekregen dat de wet die de prijsverhoging tot 5% moet beperken pas zal worden afgekondigd nadat er een akkoord tussen vakbonden en werkgeversorganisatie is bereikt, liet deze partij haar oppositie varen.

Sociaal-democraten en communisten hadden overigens ook nog gedaan gekregen dat men het eerst eens was geworden over de mogelijke salarisverhogingen voordat men wilde onderhandelen over de prijsstop. Vooral van werkgeverszijde verzette men zich hier tegen.

Op 4 maart werden de vijf partijen het eens over het regeringsprogramma.

De formulering van het programma was echter zo ruim dat vele interpretaties mogelijk waren.

De voornaamste geschilpunten tussen sociaal-democraten en communisten enerzijds en de burgerlijke partijen anderzijds betroffen de belastingpolitiek, het economisch beleid, de hervorming van het pensioenstelsel en de grondwetsherziening

Men werd het erover eens dat de regering ieder jaar een globaal plan zal opstellen voor de investeringen en aanwijzingen zal geven voor de realisering ervan.

Verder kreeg de regering grotere bevoegdheden om in te grijpen in het economisch krachtenspel. Zo zou voor de sectoren waar sprake zou zijn van oververhitting een extra-belasting ingesteld kunnen worden, waarvan de opbrengst ten goede zou komen aan sectoren waar het minder goed gaat.

Wat betreft de sociale voorzieningen voorzag het programma in de geleidelijke optrekking van dc pensioenen tot de hoogte van het minimumloon.

Op belastingtechnisch gebied besloot men dat de regering ieder jaar de belastingtarieven zal bekijken en zonodig aanpassen in verband met de inflatie.

Verder werd besloten de grondwet in die zin te wijzigen dat voortaan wetsontwerpen van constitutionele betekenis een meerderheid van driekwart van de stemmen nodig hebben in plaats van vijf zesde. Hiermee werd vooral tegemoet gekomen aan sociaal-democratische verlangens, die verder een algehele grondwetsherziening beogen, wat overigens in het kader van het compromis voorlopig uitgesteld werd.

Het regeringsprogramma gaf overigens nog geen uitvoerige bijzonderheden over de aanpak van de werkloosheid. Wel had de regering aangekondigd dat de werkloosheidsuitkeringen met 20 tot 30% verhoogd zouden worden en dat exportbedrijven in moeilijkheden geholpen zouden worden in de vorm van een subsidie. Dit zou gefinancierd moeten worden met een verhoging van de vennootschapsbelasting, iets waar de communisten overigens tegen waren.

Dit noodzaakte de regering enige wijzigingen aan te brengen in de oorspronkelijke opzet, want de communisten dreigden uit de regering te treden.

Op 26 maart stelde zij voor het budget voor de bestrijding van de werkloosheid te verminderen om zo de verhoging van de omzetbelasting te omzeilen. De andere coalitie-

Premier Martii Miettunen (r) wordt door journalisten ondervraagd nadat hij het aftreden van zijn regering heeft bekendgemaakt

partners konden hier niet mee akkoord gaan en ook langdurige onderhandelingen vermochten geen oplossing te brengen en op 11 mei bood Miettunen het ontslag van zijn regering aan.
President Kekkonen weigerde echter het ontslag te aanvaarden. Hij stelde de politieke partijen voor ermee akkoord te gaan dat de communisten in het parlement tegen de voorstellen voor belastingverhoging zouden stemmen, terwijl ze tegelijkertijd deel bleven uitmaken van de regering. De partijen kregen enige dagen de tijd om zich hierover te beraden.
Deze gingen uiteindelijk met het voorstel akkoord en Miettunen trok de ontslagaanvrage in. De sociaaldemocraten bedongen echter dat alle partijen in de toekomst het recht mogen hebben tegen onderdelen van het regeringsbeleid te stemmen zonder consequenties voor deelname in de regering.
Daarmee waren de moeilijkheden niet van de baan. Er bleven ernstige meningsverschillen bestaan binnen de coalitie, met name t.a.v. de landbouwpolitiek, het huisvestingsbeleid en de bestrijding van de werkloosheid en op 17 sept. bood Miettunen wederom het ontslag van de regering aan.
De communisten eisten meer geld voor de volkshuisvesting en de werkloosheidsbestrijding, de andere partijen waren daartegen. Miettunen vroeg de partijen toen, of zij de communisten wederom een uitzonderingspositie bij de stemming in het parlement wilden toestaan, wat deze afwezen, waarop de communisten meedeelden uit de regering te treden.
Kekkonen consulteerde hierna de politieke partijen en gaf vervolgens Miettunen wederom opdracht een regering te vormen, ditmaal bestaande uit vertegenwoordigers van de centrumpartij, de liberalen en de Zweedse volkspartij. Deze combinatie kan in het parlement op de steun van 58 van de 200 afgevaardigden rekenen.
Op 29 september maakte Miettunen de samenstelling van de nieuwe regering bekend.

Deze is als volgt:

premier - Martii Miettunen (centrum), buitenl zaken - Keijo Korhonen (centrum), justitie - Kristian Gestrin (Zweedse Volkspartij); financien - Esko Rekola (onafh); 2e min van fwancien - Jouko Loikkanen (centrum), binnenl zaken - Eino Uunitalo (centrum), handel en industrie - Arne Berner (liberaal), buitenl handel - Carl-Goran Aminoff (Zweedse Volkspartij), defensie - Seppo Westerlund (liberaal); onderwijs - Marjatta Vaananen, landbouw - Johannes Virolainen (centrum), vervoer - Ragnar Granvik (Zweedse Volkspartij), arbeid - Paavo Vayrynen (centrum), sociale zaken - Irma Toivanen (liberaal), 2e min v soc zaken - Orvokki Kangas (centrum), economie - Ahti Karjalainen (centrum) (NZZ, Le Monde, FAZ)

NOORWEGEN

VERLIES VOOR SOCIALISTEN BIJ GEMEENTERAADS- EN DISTRICTSVERKIEZINGEN

Bij gemeenteraads- en districtsverkiezingen, gehouden op 15 en 16 september '75, heeft de sociaal-democratische partij van premier Trygve Bratteli verloren. Steden als Oslo, Bergen en Trondheim gingen in andere handen over.
De sociaal-democraten kregen 38,3% van de stemmen, wat een verlies van ruim 3% is in vergelijking met de gemeenteraadsverkiezingen van 1971 maar een vooruitgang van 3% vergeleken met de parlementsverkiezingen van 1973.
De Conservatieven van Erling Norvik kregen 22,2%, dat is 4,8% meer dan bij de parlementsverkiezingen.
Het linkse verbond in Noorwegen, samengesteld uit communisten, onafhankelijke socialisten en uitgetreden leden van de linkervleugel in Bratteli's partij, behaalde niet meer dan 5,3% van de stemmen.
De agrarische centrumpartij en de christen-democraten behaalden daarentegen 10,8 en 11,3% van de stemmen.
De twee liberale partijen — verenigd tot 1972, toen Noorwegen besloot niet toe te treden tot de EG — kregen samen 6,3%.
De opkomst in de gemeenteraads- en districtsverkiezingen is zwak geweest: 67,1% in liet eerste en 67,6% in het tweede geval. Bij de laatstgehouden kamerverkiezingen var, 1973 was 80% van de kiezers opgekomen. (*NRC/H'blad, NZZ*)

NORDLI VOLGT **BRATTELI** OP ALS PREMIER

Op 9 januari heeft premier Trygve Bratteli het ontslag van zijn regering aangeboden, wat door koning Olav V werd geaccepteerd.
Op 12 januari werd de sociaal-democratische fractieleider in het parlement Odvar Nordli benoemd als nieuwe premier.
Hij maakte dezelfde dag nog de samenstelling van de nieuwe socialistische minderheidsregering bekend, die grotendeels gelijk was aan die onder zijn voorganger. Zes ministers uit het vorige kabinet werden vervangen en twee anderen kregen een nieuwe functie.
Minister van defensie Alv Jacob Foservoll werd vervangen door Rolf Hansen, die een vooraanstaand socialistisch politicus is en een sterke aanhanger van het Noorse lidmaatschap van de NAVO.
Knut Frydenlund bleef minister van buitenlandse zaken. Een nieuw gezicht is dat van Hallvard Bakke als minister van handel die zich een paar jaar geleden distantieerde van de koers van de partij en met andere anti-Europese politici actief opponeerde tegen Bratteli's op toetreding tot de EG gerichte beleid. Zijn benoeming werd gezien als een belangrijke concessie aan de jongere socialisten die sterk tegen een Noorse toetreding waren en in een referendum daarover hun zin kregen (pag. 650 e.v. '72).
De samenstelling van de nieuwe regering is als volgt:

Premier - Odvar Nordli; buiten1 zaken - Knut Frydenlund, zeerecht - Jens Evensen; defensie - Rolf Hansen; justitie - Inger Luoise Valle, milieu - Gro Harlem Brundtland; sociale zaken - Ruth Ryste, onderwijs - Kjolv Egeland; familiezaken - Annemari Lorentsen: arbeid - Leif Aune, landbouw - Oskar Oeksnes: verkeer - Ragnar Christiansen, handel - Hallvard Bakke industrie - Bjartmar Gjerde

Nordli heeft bekendgemaakt dat er geen veranderingen zullen komen in het buiten- en binnenlandse beleid van zijn land.
Bratteli's ontslag was overigens een gevolg van het besluit van het sociaal-democratische partijcongres van april '75 waar besloten werd de functie van partijvoorzitter en premier te scheiden.
Bij die gelegenheid werd toen Reiulf Steen tot voorzitter gekozen, terwijl Odvar Nordli werd aangewezen als mogelijke opvolger van Bratteli en fractieleider in het parlement. Op 25 september '75 maakte Bratteli in een schrijven aan het partijbureau van de sociaal-democratische partij bekend dat hij in januari '76 zou aftreden. Het partijbureau accepteerde het ontslag en kondigde aan dat de volgende premier Nordli zou zijn.

Met Bratteli verlaat een vertegenwoordiger van de oude garde van de sociaaldemocraten het politieke toneel, die gekenmerkt werd door haar bittere ervaring met de crisis in de jaren dertig, de Duitse bezetting en die zich daarna onvermoeid heeft ingezet voor de naoorlogse opbouw.
Bratteli werd in armelijke omstandigheden geboren en heeft zich door zelfstudie ontwikkeld. Via de socialistische jeugdbeweging kwam hij in de politiek en na WO II werd hij eerst minister van financiën en later van verkeer. Vanaf 1965 tot aan de verkiezing van Reiulf Steen tot voorzitter van de partij heeft hij de leiding van de sociaal-democraten gehad. Na het falen van de coalitie van burgerlijke partijen onder leiding van Per Borten, vormde Bratteli zijn eerste minderheidsregering en zette zich in voor de aansluiting van Noorwegen bij de EG. Na de afwijzende resultaten van de volksstemming trad hij af, maar na de verkiezingen in de herfst van 1973 keerde hij terug aan het hoofd van een minderheidsregering die dank zij de steun van de linkse socialisten kon blijven regeren. De beide nederlagen (referendum en verkiezingen van herfst 1973) leidden tot een intensieve discussie over de koers en de leiding van de socialistische partij op het partijcongres in april 1975.
Bratteli besloot af te treden als partijvoorzitter maar bleef premier, totdat hij in sept. 1975, na de teleurstellende uitslagen voor de gemeenteraadsverkiezingen (zie boven) besloot ook zijn regeringsfunctie neer te leggen.
Nordli geldt als een pragmaticus en ren realist met een rijke parlementaire ervaring. Hij is voorstander van het toetreden van Noorwegen tot de EG en van de westelijke samenwerking. Hij ziet voor zijn land geen ander alternatief dan lid te blijven van de NAVO en is ook niet bereid over deze kwestie met groeperingen links van de socialistische partij compromissen aan te gaan Wat de binnenlandse politiek betreft is hij voorstander van een langzaam op het centrum afkoersend beleid om op die manier de vroegere sterkte terug te winnen
Hij werd geboren als zoon van een spoorwegarbeider, bezocht het gymnasium en begon zijn carriere als gemeenteambtenaar en ging later in de gemeentepolitiek Zijn politieke loopbaan liep via tic socialistische jeugdorganisatie Hij werd in 1961 in het Storting gekozen In de eerste regering-Bratteli was hii minister van arbeid om vervolgens fractieleider in het parlement te worden na de verkiezingen van 1973

LID ENERGIEBUREAU

Het parlement heeft op 30 april '75 met 102 tegen 19 stemmen een voorstel van de regering aangenomen om Noorwegen geassocieerd lid te maken van het Internationale Energiebureau (IEA) van de OESO (Organisatie voor Ecorìomische Samenwerking en Ontwikkeling).
Volgens minister van buitenlandse zaken Knut Frydenlund zijn er in de overeenkomst met het energiebureau twee principe-afspraken opgenomen. Een daarvan is dat Noorwegen als olieproducerend land verklaart dat het in tijden van crisis andere lidstaten te hulp zal komen. Noorwegen hoeft daarvoor zijn produktiecapaciteit niet uit te breiden maar slechts de produktie te vergroten voor zover dat technisch mogelijk en redelijk is.
De tweede afspraak is dat de Noorse regering zelf beslist wanneer het land deelneemt aan een crisisprogramma voor de levering van energie. Er moeten echter wel zwaarwichtige redenen zijn wil Noorwegen dan niet meedoen, aldus de minister.
De leden van de IEA zijn nu: de EG zonder Frankrijk, de VS, Canada, Japan, Oostenrijk, Zweden, Spanje, Zwitserland, Turkije en Nieuw-Zeeland. *(NRC/H'blad)*

OLIERESERVES STATFJORD

De reserves van het olieveld Statfjord in het Noorse deel van de Noordzee bedragen ong. 520 mln ton die bij de huidige prijzen een waarde van 350 mrd Noorse kronen (ong. f 168 mrd) vertegenwoordigen. Dit heeft directeur Arve Johnson van de Noorse staatsoliemaatschappij Statoil begin jan. 1976 bekendgemaakt. Hij zei dat Statfjord een van de rijkste olievelden in de wereld is. In 1984 zal een produktie van 900 000 vaten per dag of van 45 mln ton per jaar kunnen worden bereikt.
Er worden twee manieren overwogen om de olie aan land te brengen. Het is mogelijk de olie via een pijpleiding naar het eiland Sotra ten westen van Bergen te vervoeren of om ze in zee in schepen te laden met behulp van grote platforms. De kosten voor het vervoer via een pijpleiding worden geraamd op 24 mrd kronen en voor het laden in zee op 19 mrd kronen, maar gerekend nver een langere periode is het mogelijk dat de kosten gelijk zijn.
Statoil is voorstander van een pijpleiding. Zij heeft een belang van 50% in het olieveld. De andere belanghebbenden zijn een aantal oliemaatschappijen. Zij zien liever dat de olie wordt geladen in zee. Volgens waarnemers zal voorjaar '76 kunnen worden besloten welke methode zal worden gebruikt. (Reuter)

(Vor. ber. pag. 42/1-1975.)

RIJKDOM DOOR OLIE EN GAS

De enorme hoeveelheid olie en aardgas die het Noorse deel van het continentale plat bezit heeft Noorwegen tot een der rijkste landen ter wereld gemaakt, waarvan het gemiddelde inkomen per hoofd van de bevolking nu al hoger is dan dat van de VS.
Op basis van deze wetenschap was de Noorse regering dan ook in staat begin 1975 een expansieve economische politiek te gaan voeren.
Het resultaat van deze politiek was dat weliswaar in 1975 het tekort op de betalingsbalans uitgroeide tot rond f 600 mln, maar dat tegelijkertijd in hetzelfde jaar de economie in Noorwegen met 3,3% groeide en de werkloosheid nauwelijks toenam: in totaal 1,5% van de beroepsbevolking.
Over het tekort op de betalingsbalans, dat ook in 1976 niet zal kunnen worden weggewerkt, maakt niemand zich in Noorwegen zorgen. Want uitgerekend is dat tegen 1980 alle buitenlandse schulden met de opbrengsten uit de olie- en gasproduktie zullen zijn afbetaald.
Volgens een thans gepubliceerde statistiek van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling in Parijs (OESO) wordt de club van rijkste landen aangevoerd door Zwitserland met $ 8.375 per hoofd van de bevolking. Op de tweede plaats komt Zweden met $ 8.308, derde is Noorwegen met $ 7.033 en de VS volgen met $ 7.108.
Hierbij moet worden bedacht dat de olie- en aardgasproduktie nog nauwelijks op gang is gekomen en dat de export nog slechts in de kinderschoenen staat. Vorig jaar heeft Noorwegen voor de eerste keer 2 mln ton olie meer uit de Noord-

zeebodem gehaald dan het heeft gebruikt; het ging om een totale produktie van 9 mln ton ter waarde van ruim $700 mln.
Hoewel de meeste projecten zijn vertraagd, is de verwachting dat de produktie in 1976 rond de 17 mln ton (waarde $ 1.300 mln) zal liggen. De bedoeling is in 1980 te komen tot een produktie van tussen de 70 en 80 mln ton, wat zou neerkomen op een opbrengst van tegen de *$ 6* mrd.
In geen geval wil de Noorse sociaaldemocratische regering jaarlijks de produktiegrens van 90 mln ton overschrijden, omdat zij een te snelle groei van de economie wil vermijden. Reeds nu roorspelt de OESO voor de komende jaren een economische groei van gemiddeld 7% voor Noorwegen.
Bovendien wil de regering het milieu beschermen, wat niet zal meevallen aangezien zij op verschillende plaatsen in Noorwegen een enorme petrochemische industrie uit de grond wil stampen. Hierin zal ook een belangrijk deel van de Noorse oliekronen worden geïnvesteerd
Het is overigens niet de bedoeling van de regering al het geld in Noorwegen zelf uit te geven. Volgens de Noorse Exportraad zullen de olieopbrengsten in twee helften worden gesplitst. De ene helft zal o.m. als investeringen naar het buitenland gaan en ook als extra-ontwikkelingshulp worden gebruikt.
Met de andere helft zal in eerste instantie een verlaging van de belastingen en de sociale uitgaven worden bewerkstelligd. Volgens de statistiek gaat 48,5% van het gemiddeld Noorse inkomen naar de belastingen en sociale voorzieningen. Daarmee ligt Noorwegen echter nog achter Zweden (49,4%) en Nederland, dat in de geïndustrialiseerde wereld met 51,4% de onbetwiste koploper is, zo blijkt uit de OESO-statistiek.
Verder wil de Noorse regering in eigen land met de oliekronen ,,de kwaliteit van het leven" proberen te verbeteren, met betere voorzieningen op het gebied van de gezondheidszorg, onderwijs en het vervoer.
Een andere vraag is, hoe lang Noorwegen van de oliehausse zal kunnen profiteren. Bij proefboringen is tot nog toe een voorraad van rond 880 mln ton olie en 800 mrd m3 aardgas gevonden. Algemeen wordt echter aangenomen dat er nog veel meer onder het Noorse continentale plat zit. Ten slotte is nog slechts 5% van de Noorse zeebodem onderzocht. In ieder geval is de verwachting dat men zeker de komende 15 tot 20 jaar nog onder dak is. *(NRC/H'blad)*

ZWEDEN

HULP AAN CUBA VERMINDERD

In mei heeft het parlement besloten de ontwikkelingshulp aan Cuba te verminderen van 60 tot 40 mln kronen.
De sociaal-democraten en de communisten hadden het bedrag voor het komende begr atingsjaar willen verhogen tot 70 mln. Hun voorstel haalde het echter niet. Toen de stemmen staakten, besliste het lot in hun nadeel. Het voorstel tot verhoging van de hulp aan Noord-Vietnam en Cambodja haalde de eindstreep echter wel.
De burgerlijke oppositie diende toen een voorstel in de hulp aan Cuba te verminderen. Ook daarbij staakten de stemmen en moest geloot worden, waarvan de uitslag de oppositie gunstig gezind was.
Aanleiding tot het voorstel was het militaire ingrijpen van Cuba in de burgeroorlog in Angola. De conservatieve partij, die over 51 van de 350 stemmen beschikt, had zich aanvankelijk voor de volledige staking van de hulp aan Cuba uitgesproken.
Later sloot zij zich echter aan bij het vcorstel van de Centrumpartij en de liberalen om de steun te verlagen.
De Zweedse ontwikkelingshulp voor het begrotingsjaar 1976/'77 bedraagt in totaal 3,1 mrd kronen waarmee opnieuw het doel is bereikt van 1% van het bruto sociaal produkt voor dit beleidsprnt te reserveren.
De internationale ontwikkelingssamenwerking is verdeeld in bilaterale bijstand en in steun voor de internationale organisaties. Het grootste deel van de hulp gaat naar de bilaterale bijstand.
Tanzania, India en Noord-Vietnam krijgen het meeste geld.
Op de nieuwe begroting staat voor het eerst Mozambique, waarmee de hulp aan de bevrijdingscrganisatie Freliino in normale hulp wordt omgezet

Palme in *Cuba,* Mexico *en Venezuela*

In het kader van een rondreis door Latijns-Amerika bracht premier Palme begin juli 1975 een bezoek aan Cuba.
Het was het eerste bezoek van een regeringsleider van een Westers industrieland aan Cuba sinds de Cubaanse revolutie in 1959
In een gemeenschappelijk communiqué dat op 1 juli werd uitgegeven zijn Palme en Castro het erover eens dat politieke stappen noodzakelijk zijn om te komen tot een nieuwe economische wereldorde gebaseerd op gelijkheid en rechtvaardigheid.
Verder veroordeelt het communiqué het Chileense militaire bewind dat omschreven werd als ,,het flagrantcte voorbeeld van fascistische krachten in het gebied". In het communiqué staat ook dat Portugal toegestaan moet worden zonder buitenlandse inmenging zijn weg naar democratie en sociale rechtvaardigheid te gaan.
Palme bezocht verder Mexico en Venezuela.
In Mexico City sprak hij de vrouwenconferentie van de VN toe (pag. 504 e.v.-'75). Hij zei bij die gelegenheid dat er een nieuwe economische wereldorde nodig is om de steeds groter wordende afstand tussen de rijke en de arme landen te overbruggen.
Deze nieuwe wereldorde werd ook in Caracas besproken. In een gemeenschappelijk communiqué dat daar werd uitgegeven werd gesproken over nauwere samenwerking op het gebied van de mijnbouw, de ijzerertswinning, de staalindustrie en de scheepsbouw tussen Zweden en Venezuela. *(NZZ. NRC/H'blad)*

PALME IN MOSKOU. HANDELSVERDRAG ONDERTEKEND

Premier Palme verbleef van 5 tot 10 april in de Sowjet-Unie, waar hij o.a. besprekingen voerde met premier Kosygin en minister van buitenlandse zaken Gromyko. Hij werd begeleid door minister van handel Johannsson.
Bij de besprekingen kwamen internationale problemen alsmede de Zweeds-Sowjetrussische betrekkingen aan de orde.
Aan het eind van het bezoek werd een nieuw handelsverdrag met een looptijd van 5 jaar afgesloten. De handelsuitwisseling, die in 1975 met een derde steeg tot 3,4 mrd kronen, maakte de Sowjet-Unie tot één van de 10 belangrijkste handelspartners van Zweden, waarbij de balans in het nadeel van Zweden is. De Sowjet-Unie voert voornamelijk aardolie en olieprodukten uit.
Op politiek terrein zijn de betrekkingen tussen beide landen normaal, zonder buitengewoon hartelijk te zijn. Onopgelost is bijv. nog steeds de kwestie van de grens in de Oostzee. *(NZZ)*

ZUIDOOST-AZIË EN VERRE OOSTEN

CHINA (VOLKSREPUBLIEK)

HET OVERLIJDEN VAN MAO TSE-TOENG

Persbureau *Nieuw China* heeft op 9 sept. het overlijden van de voorzitter van de Chinese communistische partij, Mao Tse-toeng, bekend gemaakt (pag. 609 e.v.). Onder de door dit persbureau toen uitgegeven berichten bevond zich ook één, waarin de samenstelling van het begrafeniscomité gepubliceerd werd. Dit comité bestond uit 373 personen, o.w. 46 vrouwen.

Als eerste vier leden van het comité werden genoemd premier Hoea Koeo-feng. de eerste vice-voorzitter van het CC van de Chinese communistische partij Wang Hoeng-wen, en de leden van het Politbureau Jeh Tsjien-jing en Tsjang Tsjoen-tsjiao.

De overige leden van het comité werden opgesomd in de volgorde van het Chinese alfabet, waarbij mevr. Tsjiang Tsjing de weduwe van de overleden voorzitter, op de zevende plaats figureerde.

Tenslotte gaf persbureau *Nieuw China* op 9 sept. nog een persbericht uit over de rouwplechtigheden.

In dit bericht wordt gezegd, dat van 11-17 sept. in de Grote Hal van het Volk rouwdiensten gehouden zouden worden, waarop leden en kandidaat-leden van het CC van de communistische partij van China, leidende leden van de centrale partij-, regerings- en legerorganisaties en van verschillende afdelingen van de gemeente Peking en vertegenwoordigers van arbeiders, boeren, soldaten en de massa's van andere kringen de stoffelijke resten van voorzitter Mao hun eerbied konden betuigen.

Leden van alle regeringsorganisaties, legereenheden, fabrieken, mijnen, ondernemingen, winkels, volkscommunes, scholen, buurtgemeenschappen en andere basisorganisaties zullen in hun eigen eenheden herdenkingsbijeenkomsten houden.

Voorts werd de herdenkingsbijeenkomst op het Plein van de hemelse vrede in Peking te 15 u. Peking-tijd op 18 sept. in dit bericht aangekondigd. Tevens werden de herdenkingsplechtigheden op dat tijdstip in het hele land in dit bericht voorgeschreven.

Tenslotte werd aan ,,de regeringen, broederpartijen en bevriende personen van vreemde landen, die naar China willen komen om aan de rouw deel te nemen'' meegedeeld, dat de Chinese ambassades en consulaten in die landen uitdrukking dienden te geven aan diepe dankbaarheid en dat deze hen op de hoogte moesten stellen van het besluit van het CC van de partij en de regering van het land om geen vreemde regeringen, broederpartijen of bevriende personen uit te nodigen om delegaties of vertegenwoordigers te zenden om aan de rouwplechtigheden deel te nemen.

Op 13 sept. werden in de Grote Hal van het Volk buitenlanders toegelaten. Eerst werden kransen neergelegd namens Kim Il Soeng (N.-Korea), Env Hodzja (Albanië) en Nicolai Ceausescu (Roemenië); vervolgens kransen namens de leiders in Cambodja. Vietnam en Laos. Aansluitend werden delegaties toegelaten uit Albanië, Pakistan en Venezuela (Venezuela had op 9 sept. officiële rouw afgekondigd). Daarop bewees de voormalige minister van defensie van de VS, James R. Schlesinger — die een bezoek aan China bracht — laatste eer aan Mao.

Vervolgens werden groepen van sportlieden uit Japan, Tanzanië en Australië toegelaten, die toevallig op dat moment in China waren.

Daarop volgde het corps diplomatique: eerst vertegenwoordigers van Aziatische staten, vervolgens van Afro-Arabische landen, dan van Europese staten (incl. Oost-Europa), daarop van Amerikaanse staten (maar niet van de VS, waarmee geen diplomatieke betrekkingen onderhouden worden) en tenslotte van Nustraiië en Nieuw Zeeland. Binnen elk van de groepen werden de delegaties in alfabetische volgorde toegelaten.

Als laatste buitenlanders werden toegelaten in Peking woonachtige studenten en in Peking gestationeerde correspondenten.

De leiding in Peking nam condoleantieboodschappen in ontvangst van de communistische partijen van Noord-Korea. Albanië en Roemenië Er waren ook condoleantieboodschappen naar Peking gezonden uit naam van de communistische partijen van de SU en de andere Oostblokstaten, alsmede van Mongolië. Deze boodschappen werden echter niet in ontvangst genomen. Een woordvoerder van het Chinese ministerie van buitenlandse zaken legde hierover op 14 sept een verklaring af.

De Chinese woordvoerder zei: ,,Wij hebben met hen geen betrekkingen van partij tot partij en wij hebben derhalve hun boodschappen afgewezen".

Boodschappen van staatsorganen van Oostblokstaten werden wel in ontvangst gencmen en ook gepubliceerd, ,,omdat met hen diplomatieke betrekkingen bestaan".

Condoleantieboo~dschappen, afkomstig van de communistische partijen van Italië en Frankrijk werden eveneens niet in ontvangst genomen. Hierover zei de woordvoerder van buitenlandse zaken op 14 sept.: ,,Het CC van de CPC heeft besloten bood-

Leiders van de Volksrepubliek nemen condoléances in ontvangst in Peking. V.r. n.l. prem. Hoea Koeo-feng, Wang Hoeng-wen, Tsjang Tsjoen-tsjiao, Tsjen Hsi-lien, Wang Toeng-hsing en Oelanfoe.

schappen van revisionistische partijen, die het als nauw met de SU verbonden beschouwt, niet in ontvangst te nemen. De houding van de CPC, met revisionistische partijen niets te maken te hebben, is een consequente positie, die ook nu nog geldt."

Levensloop van Mao Tse-toeng

In het *NRC/H'blad* van 9 sept. was een beschrijving van de levensloop van Mao Tse-toeng opgenomen. In dit artikel werd tevens ingegaan op de meest recente ontwikkelingen in China voor het overlijden van Mao Het stuk luidde aldus:

,,Zonder afbraak kan er geen opbouw zijn; zonder opstopping kan er geen stroming zijn; zonder versperring kan er geen beweging zijn." In deze instructie van Mao Tse-toeng, vervat in een hoofdartikel in het Volksdagblad kort na de lancering van de grote Proletarische Culturele Revolutie wordt kernachtig het hele dialectische credo samengevat van deze grootste revolutionair van de 20ste eeuw. Voorzitter Mao, de grote roerganger, de Chinese boerenzoon, die de vroegere keizers in goddelijkheid evenaarde, is uiteindelijk toch sterfelijk gebleken,

Die sterfelijkheid van het bejaarde Chinese leiderschap was de laatste jaren scherp aan het licht getreden. Niet alleen was de Chinese partijvoorzitter door de ziekte van Parkinson, die hem de controle over zijn spraakvermogen benam, gedwongen zich steeds meer terug te trekken uit het politieke leven, om hem heen vielen bovendien één voor één de oude getrouwen weg. Tot begin dit jaar de grote administrateur van het immense land, premier Tsjoe En-lai, op 78-jarige leeftijd overleed.

Diens laatste krachtsinspanning, het veilig stellen van de opvolging na zijn dood, is door de gebeurtenissen in de eerste vier maanden van 1976 tevergeefs gebleken. Niet vice-premier Teng Hsiao-ping, erfgenaam van een pragmatische aanpak van de problemen waarvoor China zich ziet gesteld, werd de opvolger van de overleden premier maar, na een moeizaam tot stand gekomen compromis, de minister van staatsveiligheid Hoea Koeo-feng, in veel opzichten een onbeschreven blad, die de steun van Mao Tse-toeng had en op grond daarvan aanvaardbaar was voor de radicale vleugel binnen het Chinese politbureau.

Na Mao was Teng Hsiao-ping tot januari de machtigste man in China, omhooggeschoten na een aanvankelijke val sinds de Culturele Revolutie, maar in april, na een volstrekt on-Chinese uitbarsting van genegenheid voor de nagedachtenis van Tsjoe En-lai, die tegelijkertijd werd uitgelegd als een steunbetuiging voor Teng, werd deze ontheven van al zijn functies, behalve het lidmaatschap van de partij.

De dood van Tsjoe, de definitieve val van Teng, en nu de dood van Mao, hebben de toestand in China volstrekt onzeker gemaakt. De reeks van aardbevingen in juli en augustus hebben het gebrek aan onweerlegbaar leiderschap sterk voelbaar gemaakt. Berichten over sabotage, plundering en onenigheid over de manier waarop de moeilijkheden moeten worden overwonnen zijn aan de orde van de dag. China is tastend op weg naar een toekomst die de oude revolutionairen niet ondubbelzinnig hebben kunnen vastleggen.

De afgelopen jaren zijn steeds meer vraagtekens gezet bij wat moest worden beschouwd als het scheppingswerk van Mao Tse-toeng: ,,een andere wereld", ,,een nieuwe mens". Want daarin ligt de originaliteit van deze Chinese leider, die een visioen heeft gekoesterd van een zichzelf en het eigenbelang wegcijferende homo sapiens, voortdurend denkend aan het communistische ideaal, aan wat de hem omringende maatschappij nodig heeft, aan het welslagen van de Chinese revolutie.

Door die visie heeft Mao de Europese revolutionaire erfenis volstrekt oorspronkelijke trekken meegegeven waardoor een nieuwe Aziatische conceptie van het communisme is ontstaan die krachtige impulsen heeft gegeven aan revolutionaire bewegingen overal ter wereld.

Mao Tse-toeng werd op 26 dec 1893 geboren in het dorp Sao Sjan in de provincie Hoenan, in het zuidoosten van het toen onder de laatste mandsjoes zuchtende Chinese keizerrijk Zijn vader, aanvankelijk een arme landarbeider, wist zich door woekerhandel te verrijken.

De jonge Mao moet steeds op uiterst gespannen voet hebben gestaan met zijn tirannieke vader Door zijn moeder werd hem het boeddhistische geloof bijgebracht Door de betrekkelijke welstand waarin het gezin verkeerde kreeg de jonge, wat ziekelijke Mao gelegenheid onderwijs te volgen Na nog lange jaren van strubbelingen met zijn autontaire vader kreeg hij eindelijk toestemming het ouderlijk huis te verlaten om naar een middelbare school te gaan.

Uit die tijd dateert de sterke beinvloeding door de ideeën van Soen Jat-sen, de Chinese socialist en nationalist, die kort daarna, nog voor de definitieve ineenstorting van het vermolmde keizerrijk in 1912, uit zijn Amerikaanse ballingschap terugkeerde Soen Jat-sen werd gekozen tot het eerste staatshoofd van de republiek.

Over de politieke activiteiten van Mao als student aan de kweekschool voor onderwijzers van Tsjangsja bestaan verschillende versies, maar aangenomen moet worden dat die voor een groot gedeelte op legendevorming berusten Waarschijnlijker is dat hij zich voornamelijk met de lectuur van Westerse filosofen bezighield Zelf beschreef hij zijn politieke instelling van die tijd eens als een mengeling van liberale, democratisch-reformistische en utopisch-socialistische denkbeelden

In een snel ontwikkelingsproces, ondermeer op gang gebracht door het succes van de Russische revolutie, radicaliseerden Mao's denkbeelden zodanig dat hij zich op de eerste juli van het jaar 1921 aan de wieg bevond van de Chinese communistische partij Aanvankelijk conformeerden de Chinese communisten zich nog volledig aan de leninistische lijn die inhield dat de revolutie moest worden bereikt via mobilisatie van de fabrieksarbeiders, van het stadsproletariaat dus Moskou dicteerde de jonge partij ook samenwerking met de door het Kremlin gesteunde nationalistische Kwomintan, de beweging van Soen jat-sen

Maar diens opvolger Tsjiang Kai-sjek stelde zich vijandig op tegen de steeds machtiger wordende communistische rivalen en in 1927 volgde met zijn bloedige aanval op het communistische bolwerk Shanghai een totale breuk

Intussen was Mao Tse-toeng zich in zijn geboorteprovincie Hoenan steeds meer op het landbouwproletariaat gaan richten en in zijn befaamde analyse van de toestand

m

van de boeren m de provincie noenrde hij het platteland de bakermat van de revolutie, in communistische kringen een ongehoorde ketterij

Nâ de mislukking van een door hem georganiseerde opstand in Hoenan zette Mao m een onherbergzaam gebied w de provmcie Kiangsi een communistisch georganiseerde gemeenschap op, maar in 1934 na herhaalde natianalistische aanvallen moest Mao zich met honderdduizend getrouwen terugtrekken in westelijke richting.

Dat werd de legendarische, tienduizend kilometer Lange Mars, die een jaar duurde en die tachtigduizend mensen het leven kostte door de voortdurende aanvallen van de troepen van Tsjiang Kai-sjek. Maar in die tijd ontstond onder de overgebleven guerrillastrijders een band die nooit meer is verbroken.

In januari 1935 werd Mao gekozen tot voorzitter van de com unistische partij. Kort daarna werden de communisten en de Kwommtan door Moskou opnieuw in een monsterverbond gedwongen, nu om gezamenlijk op te trekken tegen de Japanse invasie op het Aziatische continent. Nog vier jaar nadat de Japanse legers waren ontwapend zou het duren voordat opnieuw oplaaiende strijd tussen generalissimo Tsjiang Kai-sjek en Mao Tse-toeng defintief werd beslecht.

Maar in die periode werd Mao's stelling dat de Chinese revolutie op het platteland moest worden geboren, wel bewezen Belangrijkste oorzaak van Mao's succes was dat de verovering van het platteland onmiddellijk gepaard ging met sociale hervormingen. In de laatste fase van de strijd werd in hoog tempo ook de grote steden in het oosten en zuidoosten van het land veroverd en op 1 oktober 1949 kon Mao Tse-toeng de Chinese volksrepubliek uitroepen.

Mao's meer dan twintigjarig regime is steeds doortrokken geweest van de tactieken van de guerrillatheorie: prikkelen, provoceren van de tegenstanders, van de massa ook, aanvallen en weer terugtrekken. Zijn autoriteit en zijn positie hebben daarbij meer dan eens op het spel gestaan. De mislukking van de grote sprong voorwaarts op het einde van de jaren vijftig bijvoorbeeld kostte hem zijn functie als staatshoofd.

Mao Tse-toeng roept op I okt. 1949 de Chinese Volksrepubliek uit.

En de grote proletarische culturele revolutie die hij in 1966 ontketende om een einde te maken aan de macht van de technocraten in alle geledingen van de Chinese maatschappij, woelde zoveel ongecontroleerde krachten los dat die maatschappij zelfs dreigde ineen te storten.
Maar redding werd gebracht door Mao's meest toegewijde bondgenoot, het volksbevrijdingsleger dat voor de partijleider het grote voorbeeld van revolutionair elan cn trouw aan de maoïstische idee is geweest Vooral sinds Lin Piao, Mao's opvolger als leider van de partij en zijn ijverige leerling. in 1939 minister van defensie was geworden.
Vaak is de vraag gesteld waar Mao nu eigenlijk zelf stond in die door hem opgeroepen storm van de culturele revolutie Zijn vrouw Tsjiang Tsjing behoorde immers tot de radicaalste elementen. In beginsel steunde hij de rode gardisten, maar vaak kon hij er niet omheen de legercommandanten zijn fiat te geven om in te grijpen wanneer er een totale chaos dreigde door de ongedisciplineerdheid en de rivaliteit van de jonge radicalen.
Een aspect van Mao Tse-toeng verdient nog bijzondere aandacht omdat het hem zo duidelijk onderscheidt van andere totalitair regerende leiders.
De persoonlijkheidscultus die om hem heen is opgebouwd heeft hem zelf nooit aangetast men zal tevergeefs zoeken naar een Mao Tse-toengstad, een Mao Tse-toengrivier of een Mao Tse-toengberg De beroemde grotten van Jenan van waaruit de communistische leiders de strijd tegen de Japanners voerden, heeft Mao na 1947 nooit meer teruggezien
Grootmoedigheid is ook een zeldzame trek bij totalitaire leiders Mao's tegenstanders hebben zich altijd gelukkig mogen prijzen dat zij met hem in plaats van met een figuur als Stalin te maken hebben gehad. Het in alle toonaarden verguisde staatshoofd Lioe Sjao-sji heeft, sinds hij in 1968 werd afgezet, teruggetrokken geleefd in de omgeving van Peking Dat is kenmerkend voor het respect dat Mao altijd heeft getoond voor de menselijke waardigheid Waardigheid die hij de 800 mln Chinezen, nadat zij jarenlange vernederingen hadden doorstaan, heeft hergeven
Terwijl de op Westers model geschoeide samenlevingen steeds meer verstikt dreigen te raken door de dwingende produktie- en consumptiewetten, door bevolkingsopeenhopingen in beperkte gebieden en door ongeremde neiging tot industrialisatie, lijkt de maoistische theorie in China een maatschappij te hebben ontworpen die voor de oplossing van de toekomstproblemen van de wereld grote beloften kan inhouden

Reacties

Op het overlijden van Mao Tse-toeng is wereldwijd door leidende staatslieden gereageerd.

De Amerikaanse president Ford noemde de overleden voorzitter een ,,reus", ,,die een einde gemaakt heeft aan een generatie van vijandigheid (. . .) daarmee een bijdrage leverend aan de wereldvrede en de stabiliteit", terwijl de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken, Kissinger, sprak van een ,,titaan".
Oud-president Nixon, onder wiens presidentschap de toenadering tussen de VS en China had plaats gevonden, gaf een publieke verklaring uit, waarin hij Mao een ,,unieke figuur in een generatie revolutionaire leiders" noemde. Nixon dacht. dat de ontspanning tussen de VS en China zou doorgaan. Verder zei hij van Mao, dat deze een man was ,,van enorme fysieke moed en ideologische vastbeslotenheid, die tot zijn laatste dagen werkte. Hij was een volkomen toegewijde en pragmatische communist, maar ook een visionaire dichter, nu voor goed verankerd in de Chinese geschiedenis".
De Franse president Giscard d'Estaing meende, dat Mao Tse-toeng door de pure kracht van zijn acties en de vermetelheid van zijn gedachten China weer op de juiste plaats in de wereld had gebrachi.
Bondskanselier Schmidt van de Bondsrepubliek zei, dat zijn ontmoeting met Mao vorig Jaar bij hem een ,,blijvende indruk had achtergelaten van deze grote persoonlijkheid". Schmidt was er zeker van, dat het Chinese volk ,,in Mao's geest zal blijven werken, met andere volken van de wereld, voor handhaving van de vrede en vooruitgang van de mensheid".
De Japanse premier Takeo Miki zei na het vernemen van het overlijdensbericht: .,Het is diep te betreuren, dat wij deze grote leider hebben verloren op een moment, dat besprekingen over het afsluiten van een Chinees-Japans akkoord van vrede en vriendschap het einde naderen,"
De Joegoslavische president Tito noemde de dood van Mao ,,een onherstelbaar verlies voor China en voor de gehele wereld. Ik ben diep geschckt door het nieuws van de plotselinge dood van voorzitter Mao Tse-toeng".
In de SU en bij zijn bondgenoten werd volstaan met een kort bericht in de media; commentaar werd niet geleverd.
Voldoening bleek te bestaan in officiële kringen op Taiwan. Kort na het overlijdensbericht van Mao onderbraken de radiostations in Taipeh hun normale uitzendingen voor dit bericht: „Nu hebben wij u zeer goed nieuws te melden: Mao Tse-toeng, de bendeleider, is dood."
Het officiële radiobulletin van Taiwan zei, dat Mao de grootste tragedie over het Chinese volk had gebracht sinds de communisten in 1949 de macht in het hele land in handen hadden gekregen.
„De dood van Mao Tse-toeng is het einde van de meest despotische leider van de Chinese communisten en van de grootste misdadiger in de Chinese geschiedenis," aldus radio-Taiwan.

Enkele perscommentaren

Ook in de internationale pers is op het overlijden van Mao Tse-toeng gereageerd.

„Mao zal de geschiedenis ingaan als één van de leidende figuren van deze gewelddadige, revolutionaire eeuw," schreef de New York Times in een hoofdartikel op 10 sept. Dat China in de hedendaagse politiek beschouwd wordt als een „ongekend belangrijke factor" is te danken aan het meer dan 25-jarige leiderschap van Mao.
In de periode, voorafgaand aan de uiteindelijke overwinning van 1949 ,,combineerde hij het politieke leiderschap van een Chinese Stalin en het militaire leiderschap van een Chinese Trotzki. Toen hij de macht in handen had, trad hij op als een Chinese Stalin, die meedogenloos de oude orde wegvaagde en een volledig nieuwe maatschappij schiep".
Maar, voegt de krant er aan toe, ,,eer bewijzen aan Mao's werkelijke verdiensten betekent niet, dat men zijn fouten en de hoge prijs die het Chinese volk daarvoor heeft moeten betalen, over het hoofd mag zien".
De New York Times noemt China een grotendeels arm en onderontwikkeld land en concludeert, dat de werkelijke waarde van Mao's nalatenschap aan zijn volk pas zichtbaar zal worden, wanneer blijkt dat China ook na zijn dood verenigd blijft.
De International Herald Tribune onderstreepte Mao's grote prestige in China en daarbuiten: ,,De wijze, waarop hij het leninisme heeft aangepast aan een overwegend agrarisch land heeft niet alleen doorgewerkt in naburige landen als Cambodja, maar ook in het verafgelegen Cuba."
De IHT vroeg zich af, of Mao's breuk met Moskou door zijn opvolger hersteld zal worden en of de recente nadruk op binnenlandse problemen gevolgd zal worden door een herleving van de uitvoer van de revolutie
„Mao was geen tiran", werd gesteld in een hoofdartikel in de Londense Times van 10 sept. ,,In het begin van zijn carrière keerde hij zich al tegen het executeren van revolutionaire tegenstanders en rivalen Hij was een evangelist, die geloofde, dat een ieder ertoe gebracht kon worden het licht te zien en tot een eigen revolutionaire overtuiging te komen, zo nodig met het strenge middel van hervormingskampen. Hij hield vol, dat hervorming altijd belangrijker, was dan straf of wraak". The Times sprak de verwachting uit, dat de revolutionaire wind na Mao's dood zal gaan liggen.
In The Guardian werd er aan herinnerd, dat de recente aardbevingen in China al het engste deden verwachten ,,En nu dan de dood van de grootste revolutionaire figuur van deze eeuw. Hij was een briljant dichter en tegelijkertijd befaamd om zijn aardse taal en humor Hij was een denker, zowel als een eminent militair. Hij kon op zijn beurt hartstochtelijk, edelmoedig, koppig en genadeloos zijn. Hij regeerde met inspiratie, welsprekendheid, overredingskracht, dreigementen en woede
Over de toekomst zei The Guardian. ,,Een ding is zeker, en dat is, dat rouw en nationalisme de Chinese leiders bij elkaar zullen houden. De onrust, als die al uitbreekt, zal later komen".
Volgens NRC/H'blad is nu een periode afgesloten waarin ,,een ontzaglijke omwenteling heeft plaatsgehad in de levens en de geesten van de Chinezen. Van een van de meest erbarmelijke slachtoffers van Westers, maar ook Aziatisch kolonialisme en imperialisme is China teruggekeerd naar een status van onafhankelijk, zelfbewust en op zichzelf vertrouwend land Voor een belangrijk deel komt de overleden partijvoorzitter daarvoor de eer toe" Le Monde zag, onder de kop „Een geweldige leegte", als voornaamste verdienste van Mao: „De triomf van een volledige en radicale revolutie, die in de geschiedenis, zelfs in die van Rusland, haar weerga niet kent: de hereniging en het herstel van de onafhankelijkheid van de grootste natie ter wereld.
Le Monde vergeleek hem met zijn vroegere bondgenoot, Stalin, wiens fouten hij heeft weten te voorkomen. ,,In tegenstelling tot Stalin heeft Mao al vroeg de gevaren ingezien van een bureaucratisering van een socialistisch bewind en zich daar met zeldzame volharding tegen verzet." (Peking Review, Le Monde, NRC/H'blad, NZZ, FAZ, The Times) (Vor. ber pag 609 ev)

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij „Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

HOEA KOEO-FENG VOLGT MAO OP

Het ziet er naar uit dat de Chinese premier Hoea Koeo-feng is aangewezen als opvolger van de overleden voorzitter van de Chinese communistische partij, Mao Tse-toeng.

Weliswaar is hierover geen officieel bericht in Peking uitgegeven, maar niet-Chinese journalisten in Peking hebben hierover zoveel aanwijzingen gekregen dat aan de juistheid van de berichten hieromtrent nauwelijks twijfel kan bestaan

Uit de meldingen van deze niet-Chinese journalisten blijkt tevens, dat de opvolging van voorzitter Mao gepaard gegaan is met een machtsstrijd waarin de linkervleugel van de Chinese communistische partij. althans voorlopig. de nederlaag geleden heeft. Vier belangrijke vertegenwoordigers van deze linkervleugel, mevr. Tsjiang Tsjing, de weduwe van de overleden voorzitter, de vice-voorzitter van de partij Wang Hoeng-wen, vice-premier Tsjang Tsjoen-tsjiao en het lid van het Politburo Yao Wen-yoean, zouden zijn gearresteerd of onder huisarrest gesteld. Ook een aantal andere partijfunctionarissen zou zijn gearresteerd.

De benoeming van Hoea Koeo-feng tot voorzitter van de Chinese communistische partij werd op indirecte wijze duidelijk uit de publikatie van een aantal besluiten, die op 8 okt gemeenschappelijk getroffen waren door het Centrale Comité van de partij, het Permanente Comité van het Volkscongres, de regering en de militaire commissie van de partij.

Deze besluiten hielden in, dat in Peking een hal gebouwd zal worden, waarin. in een kristallen sarcofaag, het lichaam van de overleden voorzitter zal worden opgebaard.

Voorts, dat een uitgave van de volledige geschriften van voorzitter Mao tot stand zal worden gebracht onder de rechtstreekse leiding van het Politburo, ,,met aan het hoofd kameraad Hoea Koeo-feng".

Uit de laatste zinsnede werd afgeleid, dat premier Hoea Koeo-feng tot nieuwe partijleider aangewezen was. Als hoofd van het Politburo is hij in feite partijvoorzitter, ook al wordt dat woord niet gebruikt. Bovendien, als de voornaamste aiitoriteit bij het uitgeven van het volledige werk van Mao Tse-toeng is hij nu de belangrijkste interpretator van het denken van de overleden voorzitter. Ook daaruit Iran worden afgeleid. dat Hoea thans de centrale persoon in China is.

In China bestaat tot dusver slechts een uitgave in vier banden van de geselecteerde en bewerkte geschriften van voorzitter Mao tot 1949. Uit de tijd daarna, waarin de communistische partij de heerschappij in China uitoefende, zijn slechts enkele uitspraken en artikelen officieel gepubliceerd. In het buitenland zijn in feite meer uitspraken en geschriften van Mao bekendgeworden dan in China zelf. Het Mao-mausoleum en de uitgave van zijn werken moeten er toe dienen het aandenken aan de ,,grote leider van onze partij, ons leger en de volksmassa's van alle nationaliteiten, de grote onderwijzer van het wereldproletariaat en van de onderdrukte volken van de hele wereld" te bewaren. Voorts wordt in het besluit aanspraak gemaakt op ,,de hele erfenis van het marxisme-leninisme" en wordt er herinnerd aan Mao's ,,grote strijd tegen het imperialisme, het moderne revisionisme met de Sowjet-renegatenkliek aan het hoofd en de reactionairen van alle landen".

De vereeuwiging van Mao's stoffelijke resten werd aangeduid als een ,,grote gebeurtenis in de ontwikkelingsgeschiedenis van het marxisme" en er werd ,,grote actuele en verreikende historische betekenis" aan toegeschreven.

Links vooraan premier — thans partijleider — Hoea Koeo-feng, direct achter hem — toen nog — vice-premier Tsjang Tsjoen-tsjiao; rechts van de premier achtereenvolgens Wang Hoeng-wen. minister van defensie Yeh Tsjien-jeng en Mao's weduwe Tsjiang Tsjing Deze foto werd gemaakt op een bijeenkomst i v m de aardbevingen in China

Tenslotte zou er zijn besloten Hoea Koeo-feng te benoemen tot voorzitter van de commissie voor militaire zaken van de partij.

De benoeming van Hoea tot partijleider kon worden afgeleid, behalve uit de tekst van de besluiten van 8 okt., uit muurkranten, die op 9 okt. in Peking werden opgehangen, en waarin de bevolking werd opgeroepen ,,het besluit over de benoeming van kameraad Hoea Koeo-feng tot voorzitter van het Centrale Comité krachtig te steunen".

De eerste berichten over de arrestaties binnen de groep van radicalen waren afkomstig uit het Britse dagblad Daily *Telegraph*. De correspondent van die krant in Peking, Nigel Wade. meldde op 12 okt. de arrestatie van mevr. Tsjiang Tsjing, Wang Hoeng-wen, Tsjang Tsjoen-tsjiao en Yao Wen-yoean. Een zelfde bericht werd op 12 okt. uitgegeven door het Joegoslavische persbureau *Tanjoeg*. De vier gearresteerden werden ervan beschuldigd een staatsgreep gepland te hebben.

De mededeling van de arrestaties zou in het weekeinde van 9 en 10 okt. aan fabrieks- en buurtorganisaties zijn doorgegeven, die daartoe speciaal zouden zijn bijeengeroepen.

Weekblad 45ste jaargang Na 2354, pag. 28319-28334

Nigel Wade noemde deze bijeenkomsten als bron voor zijn bericht. Tevens wees hij er op, dat de vier waarschijnlijk gearresteerden sedert 30 sept. niet meer in de openbaarheid verschenen waren.
Voort.: meldde Wade dat op 11 okt premier Hoea in gezelschap van vice-premier Li Hsi-nien naar het vliegveld van Peking gegaan was om daar de premier van Papoea Nieuw-Guinea, Michael Somare, af te halen. Op de tocht naar de stad werd Somare door vice-premier Li begeleid. Daaruit leidde Wade af, dat Li het ambt van premier zal overnemen.
Tenslotte citeerde Wade een hoofdartikel. dat ap 10 okt. in de Chinese kranten gepubliceerd werd.

In dat hoofdartikel werd gesteld, dat de ervaring geleerd had, dat het moeilijk is schade aan de partij toe te brengen. Iedere revisionist en iedereen, die de partij wilde splitsen, is van te voren tot mislukken veroordeeld. In het hoofdartikel werd twee maal herinnerd aan Mao's strijd tegen ,,links-opportunisten" en werd een beroep op de bevolking gedaan zich eensgezind achter het Politbureau onder de leiding van Hoea Koeo-feng op te stellen en elke samenzwering te bestrijden.

De correspondent van *Tanjoeg* in Peking noemde ,,betrouwbare diplomatieke kringen" in de Chinese hoofdstad als bron voor zijn bericht.
Het Japanse dagblad Asahi *Tsjim*boen meldde op 12 okt., dat bij elkaar 30 vooraanstaande Chinese politici gearresteerd zouden zijn, onder wie de minister van cultuur Joe Hoei-joe en Mao Joean-hsin, een neef van de overleden voorzitter, die politiek commissaris van de legertroepen van de stad Sjenjang geweest was en die bovendien een belangrijk functionaris was bij radio Peking en het partijdagblad, het Volksdagblad.

Volgens de Japanse krant waren de vier eerder genoemden op een bijeenkomst van het CC op 7 okt. aangehouden. De overigen zouden in hun woningen zijn gearresteerd.
Een ambtelijk woordvoerder bevestigde op 12 okt. de benoeming van Hoea Koeo-feng tot partijleider en voorzitter van de militaire commissie van de partij, en daarmee tot opperbevelhebber. Het uitblijven van een officieel bericht schreef de woordvoerder toe aan de noodzaak eerst de kaders in het hele land op de hoogte te brengen.

Asahi Sjimboen schreef op 12 okt. verder, dat mevr. Tsjiang Tsjing en de andere radicalen ervan beschuldigd werden tijdens de laatste levensrnaanden van Mao richtlijnen in diens naam uit te geven; andere partijleiders kregen toen geen toestemming de partijvoorzitter te benaderen. Bovendien zouden zij het testament van Mao vervalst hebben om op die manier mevr. Tsjiang Tsjing tot partijvoorzitter te bevorderen
De berichten over de arrestaties werden in Peking niet bevestigd of ontkend. De Chinese media bewaarden er het stilzwijgen over

Op 14 okt. werd berioht, dat militairen de terreinen van de twee belangrijkste universiteiten van Peking bezet hadden. Deze universiteiten hebben de reputatie radicaal te zijn. Aan de Tsinghoea-universiteit is de campagne tegen vice-premier Teng Hsiao-ping begonnen (pag. 129 e.v.-1976).
De correspondent in Peking van Le Monde meldde op 15 okt, dat er, ondanks het uitblijven van een bevestiging van de arrestaties van leden van het Politburo, klaarblijkelijk toch een uitgebreide voorlichtings- en propagandacampagne onder de bevolking op gang is gekomen.

Elders in het land valt dat veel duidelijlter te bespeuren dan in Peking, aldus L e M o n d e, waar slechts weinig er op wijst, dat er uitzonderlijke gebeurtenissen gaande zijn.
Reizigers meiden dat er op 11 oktober in Hangtsjou een door gong- en cimbaalklanken opgeluisterde bijeenkomst van enkele tienduizenden mensen is gehouden om instemming te betuigen met de benoeming van Hoea Koeo-feng tot voorzitter van het Centrale comité. Berichten over soortgelijke manifestaties komen ook uit andere centra, waaronder Shanghai.
Op de universiteiten vinden discussies plaats over sums verrassende teksten. Naar verluidt houden enkele groepen studenten, vooral in Shanghai, zich opnieuw bezig met de analyse van de op 8 juli 1966 gedateerde brief van Mao aan zijn vrouw Tsjiang Tsjing. Deze brief, die in het kader van de campagne tegen Lin Piao al eerder als voorwerp van studie is voorgesteld, is niet geheel ondubbelzinnig te noemen.
Toch moet worden opgemerkt dat deze een nogal bijzonder licht werpt op de verhouding tussen voorzitter Mao en zijn ,,vriend" Lin Piao, de man die zich toen als zijn naaste medewerker en trouwste vertolker van zijn gedachten beschouwde. Men zou een parallel kunnen trekken met enkele van de nu in ongenade gevallen figuren. Het V o l k s d a g b l a d liet op 9 oktober dan ook een ernstige waarschuwing horen aan iedereen die de richtlijnen van voorzitter Mao ,,manipuleert".
Een indicatie dat er een geheel nieuw klimaat heerst levert de Pekingse pers.
Oproepen tot discipline worden met de dag dringender. Op 13 okt. publiceerde het V o l k s d a g b l a d een citaat van Mao uit 1938 dat al jaren niet meer is gebruikt: ,,De regels van de partijdiscipline moeten opnieuw onder de aandacht worden gebracht: 1) ondergeschiktheid van het individu aan de organisatie; 2) ondergeschiktheid van de minderheid aan de meerderheid; 3) ondergeschiktheid van de lagere rangen; 4) ondergeschiktheid van de gehele partij aan het Centrale Comité; een ieder die deze regels schendt, ondermijnt de eenheid van de partij".

Dit citaat is afkomstig uit een bij het voltallige Centrale comité ingediend rapport over de rol van "de Chinese communistische partij in de nationale oorlog"
Deze regels, die met de geest van de 30 jaar later op gang gekomen Culturele Revolutie weinig hebben uit te staan, wijken nogal af van de aansporingen waarmee eenvoudige militanten nag maar een paar dagen geleden moed werd ingesproken om de strijd aan te binden tegen de ,,vertegenwoordigers van de bourgeoisie binnen de partij"
In welke mate de politieke hoofdlijnen m het geding kunnen worden gebracht is nog moeilijk te zeggen, gezien de totale onzekerheid waarin men verkeert over de aard van het politieke proces dat mevrouw Tsjiang Tsjing Wang Hoeng-wen Tsjang Tsjoen-tsjiao en Yao Wen-yoean kennelijk te wachten staat
Een eerste aanwijzing is echter afkomstig van een woordvoerder van het ministerie van buitenlandse zaken, die op 14 okt, na 24 uur bedenktijd, antwoord gaf op vragen naar aanleidmg van geruchten dat Teng Hsiao-ping onlangs in Peking is geweest ,,Het standpunt met betrekking tot de kwestie van de kritiek op Teng Hsiao-ping", verklaarde hij, ,,is al duidelijk uiteengezet in de recente uitlatingen en redevoeringen van onze leiders, evenals in het gemeenschappelijk hoofdartikel van het V o l k s d a g b l a d, de R o d e V l a g en het D a g b l a d v a n h e t l e g e r van 10 oktober"
Inderdaad heeft Li Hsien-nien in zijn toespraak tijdens het op 12 okt. gegeven banket ter ere van de premier van Papoea Nieuw Guinea gezegd dat het volk vastbesloten is ,,de strijd om kritiek te leveren op Teng Hsiao-ping te verdiepen"
Maar de verwijzing naar het hoofdartikel van 10 oktober, de dag waarop ook de eerste muurkranten over de benoeming van Hoea Koeo-feng verschenen, is van het allergrootste belang

Dit artikel bevatte namelijk een eenmalige toespeling op de ,,verdieping van de kritiek op Teng Hsiao-ping" en was gesteld in een toon die nogal afweek van die in het hoofdartikel van het V o l k s d a g b l a d van 1 oktober Daarin werd gesproken over de ,,ombuiging van het verdriet van de massa" — na de dood van Mao — ,,in een onbegrensde haat tegen de contrarevolutionaire revisionistische koers van Teng Hsiao-ping" en werden ,,de partijfiguren die de kapitalistische weg zijn ingeslagen" aangeduid als het voornaamste doelwit van de revolutie
Niet alleen ontbreken dergelijke slagzinnen in het hoofdartikel van 10 oktober, maar zelfs een trefwoord als ,,de bourgeoisie binnen **de** partij" komt daarin niet meer voor
In de laatste nummers van het V o l k s d a g b l a d zal men tevergeefs zoeken naar toespelingen op de ,,vergiftigde kruiden" waarmee gedoeld wordt op de verschillende documenten en programmapunten die ,,onder de bezielende leiding van Teng Hsiao-ping" zijn opgesteld en die een week eerder nog veelvuldig bekritiseerd werden in de partijkrant
Aanwijzingen te over dat de thema's van vandaag niet de zelfde zijn als die van gisteren

In Shanghai, bekend als radicaal bolwerk — de waarschijnlijk gearresteerde politici stonden ook bekend als de ,,Sjanghai-groep" — hebben op 16 en 17 okt. meer dan een miljoen mensen deelgenomen aan massale betogingen, tot steun aan Hoea Koeo-feng. De betogers richtten zich in felle bewoordingen tegen de vier gearresteerde radicale politici, waarbij mevr. Tsjiang Tsjing het voornaamste mikpunt was.

In sommige muurkranten, die in Shanghai verschenen zijn, wordt mevr. Tsjiang Tsjing ervan beschuldigd dat zij de dood van Mao heeft verhaast door hem op zijn ziekbed regelmatig „lastig te vallen". Ook zouden de gearresteerden na de dood van Mao Tse-toeng een samenzwering tegen het leven van premier Hoea hebben gevormd.

Radio-Peking en het *Volksdagblad* deelden op 17 okt. mede, dat het garnizoen van het Volksbevrijdingsleger plechtig beloofd had het CC onder de leiding van Hoea Koeo-feng te zullen beschermen. Het garnizoen zou vastbesloten strijd voeren tegen ,.scheurmakers en samenzweerders".

Michael Somare, de premier van Papoea Nieuw-Guinea, verklaarde op 17 okt. aan het slot van zijn bezoek aan China, dat premier Hoea tegenover hem zijn benoeming tot partijleider bevestigd had.

Commentaar

In Het Parool van 14 okt. verscheen een commentaar op de ontwikkelinggen in China, waaraan wij het volgende ontlenen:

Het is te vroeg om de ware toedracht — als die al ooit bekend wordt — van deze nieuwe paleisrevolutie na te trekken maar alles duidt erop dat de vier topradicalen in het Centrale Partijcomité verbeten oppositie voerden tegen Hoea s consolidatie van zijn machtspositie en mogelijk een greep naar de macht hebben willen doen

Tsjang Tsjoen-tsjiao zou als politiek topcommissaris een deel van het leger achter zich krijgen Het intrigetalent van Madame Mao om een al dan niet bestaand testament van Mao te manipuleren was een tweede element, terwijl Yao de coup in de massamedia zou coachen en Wang Hoeng-wen desnoods de fabrieksmilities in de strijd moest werpen

De putsch is voorkomen door een gecombmeerd ingrijpen van het veiligheidsapparaat. waarvan Hoea voór hij premier werd minister was, en het leger

Het lijkt erop of Hoea maanden heeft gewerkt aan het vestigen van steunpunten in het leger De prils die Hoea aan de legercommandanten moet betalen voor de handhaving van de orde en gezag is de technologische modernisering van het tot dusver ouderwetse, volgens Mao's guerrilla-theorieen georganiseerde. leger

Hoea is tevens voorzitter van de militaire commissie van het Centrale Partijcomité geworden

Behalve een strijd tussen personen ging het natuuurlijk ook om de eeuwigdurende striid tussen de twee lijnen De Maoïstische revolutionaire massa-lijn van permanente politieke en klasse-strijd, die zo schadelijk is gebleken voor China's economische ontwikkeling, en de gematigde pragmatische lijn die politieke stabiliteit, economische groei en kwalitatieve verbetering van het onderwijs voorstaat

Het ziet ernaar uit dat nu. zo spoedig na de dood van de legendarische maar omstreden Mao, de dogmatische versie van zijn leer, zo fervent bevochten door de radicalen, voorgoed heeft afgedaan en dat de denkbeelden van de unaniem gerespecteerde Tsjoe En-lai veel sterker de toekomstige Chinese praktische politiek zullen bepalen

Dat neemt niet weg dat zeker voorlopig Mao's nagedachtenis en geschriften in hoge ere zullen worden gehouden

De gevolgen van de doorbraak kunnen zeer ingrijpend voor het Chinese volk zijn De vier moderniseringen 1 landbouw, 2 industrie, 3 onderwijs. 4 strijdkrachten, die Tsjoe En-lai op het Volkscongres van januari 1975 aanbeval om tegen het jaar 2000 van China een moderne grote mogendheid te maken, zullen boven alles voorrang krijgen in plaats van chaotische radicale campagnes

Verwacht wordt dat een aantal van de ,.verworvenheden" van de Culturele Revolutie, b.v. de Revolutionaire Model-opera's van Madame Mao in één slag zullen verdwijnen.

Zelfs wordt rekening gehouden met een tweede eerherstel voor Teng Hsiao-ping, die in april van dit jaar onder druk van toen nog uit naam van Mao gevoerde radicale campagnes het veld moest ruimen.

Herstel van persoonlijke vrijheden die vóór de Culturele Revolutie nog enigszins bestonden, hoeft voorlopig niet te worden verwacht. De veiligheidspolitie en het leger zullen zich sterk doen voelen totdat met mogelijk verzet tegen de omwenteling b.v. vanuit de universiteiten en vanuit Sjanghai, het bolwerk van de radicalen, is afgerekend.

Ook nioet rekening worden gehouden met grootscheepse zuiveringen van radicale partijkaders die na de Culturele Revolutie snel tot hoge partijfuncties gepromoveerd zijn.

Deze ,,helikopters", zoals Teng Hsiao-ping ze smalend noemde, hangen zeker niet vast meer in de lucht.

Nu Mao persoonlijk de extreme anti-Sowjet rabiës niet meer kan inspireren lijkt er op zijn minst een lichte verbetering in de betrekkingen met de Sowjet-Unie te komen.

Doordat China zich voorlopig in een sfeer van matiging en sanering op zijn binnenlandse, ook provinciale problemen zal euncentreren wordt een spoedige ,.bevrijding" van Taiwan ook minder urgent. waardoor de normalisering van de betrekkingen met de Verenigde Staten wellicht ook spoedig kan worden voltooid.

Het wachten is nu op een Partijcongres en een Nationaal Volkscongres dat de nieuwe veranderingen moet sanctioneren. In elk geval ziet het ernaar uit dat als Hoea Koeo-feng zich door zijn snelle ingreep van de laatste dagen als onbetwiste leider kan handhaven de weg gebaand is naar een periode van ordelijk en stabiel bestuur, waaraan het China meer dan tien jaar ontbroken heeft.

Eerdere ontwikkelzngen. Hoea Koeo-feng *definitief* premier. De val van *Teng Hsiao-ping*

Zoals eerder gemeld (pag. 129 e.v.) kwam de snelle carrière van Hoea Koeo-feng voor de meeste buitenlandse waarnemers als een complete verrassing.

Toen hij begin febr. tot waarnemend premier werd benoemd als opvolger van Tsjoe En-lai werd door deskundigen vice-premier Teng Ksiao-ping als de machtigste man in China en de waarschijnlijke nieuwe premier beschouwd.

Teng Hsiao-ping was tot 1967 secretaris-generaal van de Chinese communistische partij, maar kwam toen als gevolg van de ontwikkelingen in de culturele revolutie ten val. Hij verdween geheel uit het openbare leven, totdat premier Tsjoe En-lai hem in het voorjaar van 1973 in de politiek terughaalde en hem tot vice-premier aanstelde (pag. 585/1-1973). In jan. 1974 bleek hij ook lid te zijn van het Politburo (pag. 637/1-1974).

Door het Volkscongres van jan. '75 (pag. 65 e.v.-1975) werd hij benoemd tot eerste vice-premier (pag. 68/1-1975). I.v.m. de ziekte van premier Tsjoe En-lai was Teng in feite waarnemend premier.

Tevens was hij vice-voorzitter van de partij en lid van het permanente comité van het Politbureau geworden (pag. 67/2-1975).

Bovendien bleek op 29 jan. 1975, dat Teng benoemd was tot chef van de generale staf van het Chinese leger. Bij dezelfde gelegenheid, waarop Teng tot clhef-staf benoemd was, was de inmiddels waarschijnlijk gearresteerde vertegenwoordiger van de linkervleugel van de partij, Tsjang Tsjoen-tsjiao, benoemd tot hoofd van de algemene politieke afdeling van het leger.

Tenslotte werd op 5 febr. 1975 gemeld, dat Teng benoemd was tot vice-voorzitter van de commissie voor militaire zaken van de partij. Voorzitter van deze commissie was Mao Tse-toeng. Als gevolg van de gezondheidstoestand van voorzitter Mao was Teng nu ook in de praktijk de hoogste autoriteit in partij en leger.

Het Volkscongres van jan. 1975 had Hoea Koeo-feng aangewezen als vice-premier en minister van openbare veiligheid; hij nam in de hiërarchie een lagere plaats in dan Teng.

Achteraf zien waarnemers als teken voor de groeiende betekenis van Hoea in de Chinese leiding diens centrale rol op de grote landbouw-

conferentie ,,Leren van Tatsjai", die van 15 sept. tot 19 okt. 1975 gehouden werd in het district van de provincie Sjansi, waarin ook de plaats Tatsjai ligt, en die besloten werd met een zitting in de Grote Hal van het Volk in Peking.

In het plaatsje Tatsjai in een heuvelachtig gebied in het Noord-Westen van China is een landbouwcommune gevestigd, die dient als model voor de hele Volksrepubliek.
Aan de conferentie over landbouwvraagstukken ,,Leren van Tatsjai" werd door ong. 7.000 afgevaardigden deelgenomen. De conferentie werd o.m. toegesproken door de vice-premiers Teng Hsiao-ping en Tsjen Joeng-koeei, maar de belangrijkste redevoering, waarin de richting van de landbouwpolitiek voor de komende periode aangegeven werd. werd uitgesproken door vice-premier Hoea Koeo-feng. In zijn rede behandelde Hoea achtereenvolgens de taak van de partij, de rol van de plaatselijke partijcomité's, de noodzaak van het onderwijzen van de fundamentele lijn van de partij, de ontwikkelingen in de landbouw en de noodzaak van planning en leiderschap.
Hoea legde veel nadruk op de noodzaak om de boeren constant te doordringen van de socialistische ideologie. Voor wat eigenlijke landbouwkwesties betreft accentueerde Hoea de nooazaak van het produceren van kapitaalgoederen voor landbouwdoeleinden, de bevordering van de mechanisering van de landbouw, het wetenschappelijk bedrijven van landbouw, en uitbreiding van landbouwondernemingen volgens commune of brigademodel.

Na de benoemingen van jan. 1975 leek Teng Hsiao-ping de centrale persoon in de Chinese leiding.

Op 15 jan. van dit jaar vond de herdenkingsplechtigheid voor Tsjoe En-lai plaats, voorafgaand aan het uitstrooien van zijn as over rivieren en land van China, zoals Tsjoe had gewenst.
Het feit, dat de herdenkingstoespraak uitgesproken werd door vice-premier Teng bevestigde nog eens de verwachting, dat hij de overleden premier zou opvolgen.
Sedert febr. is er echter in de massamedia een campagne op gang gekomen tegen ,,lieden, die de kapitalistische weg bewandelen" (pag. 130 /1 e.v.), die in de daaropvolgende maanden is voortgezet.
De aard van deze campagne werd in het *NRC/H'blad* van 21 febr. als volgt geanalyseerd:

Nu gaat het echter veeleer om een ideologisch probleem dat een diepe scheidslijn dwars door de centrale partij-organen heeft getrokken, en waarvan dat van de opvolging in feite een afgeleide is In die zin gaat de vergelijking met de conflictstof aan het begin van de Culturele revolutie nu wel op
Steeds terugkerend thema daarbij is de visie die Chinese partij- en regeringsleiders — en ook militairen — hebben op de ontwikkeling die hun land moet doormaken, op het doel van de revolutie en de middelen waarmee dat doel kan worden bereikt
Het duidelijkst komt dat tot uitdrukking in de beschuldiging die ,,links" tegen ,,rechts" heeft gelanceerd dat instructies van Mao Tse-toeng met opzet verkeerd zijn weergegeven en dat belangrijke elementen zijn weggelaten Het gaat daarom om de order die Mao vorig jaar uitgaf na de in januari gehouden Vierde zitting van het Nationale Volkscongres ,,de theorie van de dictatuur van het proletariaat te bestuderen revisionisme te bestrijden en te voorkomen, de stabiliteit en de eenheid aan te moedigen en de nationale economie van de grond te laten komen"
De; te veelzeggender was deze maoïstische uitspraak omdat de partijvoorzitter het congres, waar premier Tsjoe En-lai juist uitsluitend had aangedrongen op de aanmoediging van stabiliteit en eenheid en het laten opbloeien van de nationale economie, zelf op opvallende wijze heeft gemeden door zich terug te trekken naar Sjanghai om daar Franz-Josef Strauss te ontvangen
Het kan dan ook niet anders of de Chinese partijvoorzitter moet zeer ontevreden zijn geweest over de aangenomen grondwet, die met name een aantal ,,bourgeois-rechten", zoals parliculier bezit van een stukje grond, in stand hield
Een van de punten van kritiek is nu dat de instructie om de dictatuur van het proletariaat te bestuderen in feite is genegeerd of zelfs gesaboteerd Dat zou ook blijken uit de instructie die Mao op 1 januari van dit jaar deed uitgaan, dat stabiliteit en eenheid geen onderdrukking van de klassenstrijd betekenen En het is juist de klassenstrijd die mensen als Teng en de minister van onderwijs voorlopig liever wat op de achtergrond zouden willen houden om Tsjoe En-Lai's testament stabiliteit en economische groei, te kunnen uitvoeren

De in deze dagen kennelijk niet voor niets weer zeer actieve Yao Wen-Yoean, lid van het Politbureau en van de linkse Sjanghaimafia, wees er vorig jaar kort na het Nationale Volkscongres al op dat het voortbestaan van grote ongelijkheid in de Chinese maatschappij als gevolg van een systeem van materiele stimulansen op den duur de revolutie zou doen verwateren omdat het de kaderleden in partij- en staatsapparaat zou aanmoedigen de status quo te handhaven in plaats van de ,,drie grote verschillen", die tussen arbeiders en boeren, tussen stad en platteland, en tussen hoofd- en handarbeid, te verkleinen
De dood van Tsjoe En-lai heeft het subtiele evenwicht dat de afgelopen jaren voor een betrekkelijke stabiliteit heeft gezorgd behoorlijk in de war gebracht De slinger van de Chinese revolutie lijkt na ae overwinning van ,,rechts" die de zitting van het Nationale Volkscongres van vorig jaar vertegenwoordigde, nu weer uit te slaan naar ,,links" Maar hoe ver de niet te onderschatten kracht van de aanhangers van Teng dat zal toestaan is voorlopig niet te schatten

In de campagne werd eerst geen naam genoemd. Dat gebeurde voor het eerst in muurkranten op het terrein van de universiteit van Peking op 27 febr. Vice-premier Teng werd met name genoemd en als ,,vos" en ,,verrader" aangeduid.

Radio Peking citeerde op 2 maart uit een verslag van correspondenten van persbureau Nieuw China en het Volksdagblad, waarin, zonder de naam te noemen, werd gezegd, dat de partij Teng een kans gegeven had en hem had gerehabiliteerd, maar dat hij zich niet op correcte wijze verbeterd had en een onverbeterlijke bewandelaar van de kapitalistische weg gebleven was
In de maartaflevering van Rode Vlag stond een artikel, waarin een overzicht gegeven werd van het verzet tegen het beleid van voorzitter Mao sinds de geboorte van de Volksrepubliek in 1949 Volgens het blad waren de vraagstukken toen dezelfde als nu, nl of de grote lijn van de koers van Mao's denkbeelden de voortdurende inzet van de strijd moet zijn, of dat de nadruk moet Liggen bij de stabiliteit van de economische ontwikkeling Het blad beschuldigt een ,,hardnekkige aanhanger van de kapitalistische weg in de partij — zonder hem met name te noemen — ervan de politiek van Mao te negeren en zijn eigen economische denkbeelden naar voren te schuiven ,,Het was priecies diezelfde hardnekkige kapitalistische lakei binnen de partij, die de bron is van de stroming van het rechtse deviationisme (in de afgelopen jaren) en die zich toen verzette tegen de landbouwcooperaties en de volkscommunes", aldus Rode Vlag
In dezelfde aflevering van Rode Vlag werd Teng ervan beschuldigd, dat hij het werk van mevr Tsjiang Tsjing op het terrein van theater en literatuur belachelijk gemaakt had Tsjiang Tsjing is sedert het begin van de culturele revolutie een sleutelfiguur in de Chinese culturele praktijk en was verantwoordelijk voor de opkomst van revolutionaire opera's en andere modelwerken op theater- en artistiek gebied

In 1961, zo schreef Rode Vlag, twee jaar voor hij in ongenade viel, weigerde Teng een van de eerste revolutionaire opera's o.l.v. mevr. Tsjing bij te wonen en dat doet hij nu nog steeds.
Teng oefent niet alleen kritiek uit op het werk van Tsjiang Tsjing, zo gaat Rode Vlag verder, maar heeft zelfs gezegd, dat het de ontwikkeling van literatuur en kunst belemmert en de originaliteit van kunstenaars in een dwangbuis zet.
Teng, die in dit artikel niet bij name genoemd wordt, zou ook Œ leugen hebben virspreid, dat kaartjes voor de revolutionaire opera's slecht verkochten.
Volgens Rode Vlag zou Teng hebben aangevcerd, dat de beperkingen op de vrijheid van de kunstenaars in strijd zijn met Mao's devies ,,laat honderd bloemen bloeien" van het eind der vijftiger jaren. Nu, zo zou Teng volgens Rode Vlag hebben gezegd, mag er maar één bloem bloeien.
Het Volksdagblad publiceerde op 10 maart, vergezeld van een nieuw devies van voorzitter Mao, een hoofdartikel, waarin Teng — wederom anoniem — afgedaan werd als een ,,bourgeois, die zich tegen het socialisme verzet". In het artikel werd evenwel ook gesteld, dat de campagne zich niet moet uitbreiden, zoals in de culturele revolutie. Partijkaders werd te verstaan gegeven, dat de ,,strijd tegen rechts" onder controle moest blijven. Ook mocht de campagne geen schade toebrengen aan de industrie, landbouw of defensie en moest zij eenheid en stabiliteit bevorderen.
Het Mao-citaat luidde ,,Het terugdraaien van vonnissen zal mensen niet bekeren".

Op 15 maart bracht het Volksdagblad een verslag van discussies aan de

Tsinghoea-universiteit in Peking. waaruit bleek. dat min ,,opnieuw zou proberen om hem (bedoeld is Teng) door ernstige kritiek te redden, net zoals in de vroege dagen van de culturele revolutie, om te zien hoe hij zich gedraagt". De toon van dit verslag was aanzienlijk verzoenender dan in eerdere artikelen.

Op 18 maart bleek. dat het CC een speciale commissie in het leven geroepen had om het gedrag van Teng te onderzoeken.
Het Volksdagblad berichtte op 21 maart, dat Teng politiek zou kunnen overleven. als hij ,,ernstig berouw" toonde.
Mao werd geciteerd: ..Genees de ziekte oin de patiënt te redden" en gesuggereerd werd, dat Teng zijn bourgeois-meningen zou kunnen veranderen na de kritiek er op uit het volk en met de hulp van het volk.
In een hoofdartikel van het Volksdagblad van 28 maart werd gesteld, dat Teng, ,,de man die de kapitalistische weg kiest", ten onrechte zich zelf beschouwt als degeen, wie de ,,vier modernisaties" (van industrie, wetenschap, landbouw en defensie) ter harte zouden gaan. In het hoofdartikel werd er op gewezen, dat niet ter discussie staat, dat de produktie bevorderd moet worden en de vier moderniseringen moeten worden doorgevoerd. Het gaat om de manier, waarop dat bereikt moet worden.
Voorzitter Mao wees er recentelijk op, aldus het hoofdartikel. ,,Deze persoon ziet de essentie van de klasenstrijd over het hoofd. Hij heeft nooit een woord gewijd aan dit sleutelidee. Zijn thema is nog steeds dat van witte kat, zwarte kat en hij maakt geen verschil tussen imperialisme en marxisme."
In het april-nummer van Rode Vlag werd ernstige kritiek geleverd op het ,,algemene programma voor al het werk in de partij en in het land", dat was opgesteld op instigatie ,,van die onverbeterlijke bewandelaar van de kapitalistische weg".

Op 31 maart en van 1-4 april deponeerden duizenden mensen kransen ter nagedachtenis van Tsjoe En-lai bij hit Monument van de martelaren op het plein van de hemelse vrede (Tien An-min plein) in Peking. Toen de menigte in de ochtend van 5 april op het plein terugkeerde, bleek, dat in de nacht alle kransen waren weggehaald.
Daarop braken rellen uit, die tot in de ochtenduren van 6 april voortduurden.

Deze gebeurtenissen worden verschillend geïnterpreteerd. Volgens sommigen waren de mensen, die de kransen neerlegden aanhangers van Teng en wilden zij op deze manier hem steun betuigen; mogelijk was de kransleggingen zelfs een georganiseerde aangelegenheid, Anderen vrronderstellen, dat de kransleggingen en de rellen door tegenstanders van Teng geprovoceerd waren om hem in een kwaad daglicht te stellen.

Wat daarvan ook zij, op 7 april besloot het Politbureau unaniem, op voorstel van voorzitter Mao Tsetoeng om Teng uit al zijn functies te ontheffen. Het lidmaatschap van de communistische partij werd hem gelaten ,,om te zien, hoe hij zich in de toekomst zal gedragen".
Tevens werd besloten, eveneens unaniem en op voorstel van voorzitter Mao, om Hoea Koeo-feng te benoemen tot vice-voorzitter van het CC en minister-president. (*Le* Monde, *NZZ, NRC/H'blad,* FAZ, The Times)

(Vor. ber. pag. 670/1 e.v.)

Op 8 april vond in Peking een massale demonstratie plaats ter ondersteuning van voorzitter Mao en het besluit Teng uit al zijn functies te ontslaan

WEST-EUROPA

BELGIË

VU-NOTA STAATSHERVORMING

De algeinene raad van de Volksunie heeft op 2 okt. een nota goedgekeurd betreffende de staatshervorming. De titel luidt: ,,Een Vlaamse Staat in een Belgische bondsstaat. Bakens voor een weg naar zelfbestuur". Het uitgangspunt is dat er een Vlaamse en een Franse natie bestaan, die samen de Belgische bondsstaat moeten vormen. Dit tweeledige federalisme wordt geplaatst tegenover de drieledige gewestvorming. Het Nederlandse en het Franse taalgebied vormen het grondgebied resp. van de Vlaamse en de Franse deelstaat. De deelstaten zijn bevuegd buiten hun grondgebied voor een aantal materies in het hoofdstedelijk gebied Brussel dat beperkt blijft tot de 19 gemeenten.

Iedere deelstaat wordt bestuurd door een parlement, direct verkozen volgens het Eénkamerstelsel en de proportionele vertegenwoordiging (met gehele apparentering over de hele Vlaamse resp. Franse kiesomschrijving). De bewoners van Brussel nemen vclwaardig deel aan die verkiezingen; hun afgevaardigden zetelen in het Vlaamse resp. Franse parlement, naar gelang van de lijst waarop zij werden verkozen. Ieder parlement kiest een regering. De deelstaat beschikt ook over een eigen administratie. Die regelt bij wet alles wat van gewestelijk belang is, d .z.~wat betrekking heeft op het beleid binnen zijn grondgebied, en wat niet door de grondwet of door beslissingen van de bondskamer en van de bondsraad, beslissend bij dubbele meerderheid, aan de bondsstaat is voorbehouden of overgedragen.

Het federaal gezag berust bij de bondskamer, direct verkozen volgens het proportioneel stelsel; daarnaast is er een bondsraad, gevormd door de parlementen van de deelstaten. aangevuld door enkele vertegenwoordigers van het Duitse taalgebied.

De bondsregering is samengesteld uit een beperkt aantal ministers en is paritair op taalgebied, de premier uitgezonderd. De kandidaat-eersteminister wordt aangewezen door de bondskamer. Het ontslag van de bondsregering of de ontbinding van de bondskamer heeft geen invloed

op de legislatuur van de parlementen en de regeringen van de deelstaten.

Voor hoofdstad-Brussel wordt een hoofdstedelijke raad gekozen, volgens het proportioneel stelsel en op eentalige kandidatenlijsten. De raad wordt gesplitst in twee taalgroepen Hij verkiest een college dat — de voorzitter uitgezonderd — paritair is saniengesteld. De 19 gemeenten van de Brusselse agglomeratie fusioneren. De bondsraad beslecht eventuele conflicten tussen de hoofdstedelijke instellingen en de bondsregering. De provincies worden als politieke bestuurslagen afgeschaft.

De nota gaat ook in op de bestuurlijke organisatievormen van de deelstaten, op de splitsing van de openbare financiële instellingen, de vestiging van de zetel der vennootschappen, het probleem van de bevoegdheidsconflicten (er wordt voorzien in een Grondwettelijk Hof), en de procedure om tot een hervorming van de staat te komen. De VU-nota meent dat er een nieuw overleg onder de partijen moet komen, niet om eenstemmigheid te bereiken, maar om duidelijke keuzemogelijkheden te formuleren. Het overleg moet leiden ,.naar een akkoord over een verklaring van grondwetsherziening, binnen welke de verschillende opties kunnen worden verwezenlijkt". Vervolgens moet het oordeel van de kiezer over die verschillende opties worden gevraagd. Volgens de VU zal de keuze gaan tussen het tweeledige federalisme en de drieledige gewestvorming, en ook over de graad van autonomie die aan de deelstaten of aan de gewesten moet worden toegekend. In afwachting moet de drieledige gewestvorming worden stopgezet.

(Zie ook pag. 662/3)

RIJKSBEGROTING 1977

De regering heeft begin okt. het ontwerp van begrotingsnota voor 1977 bij de Kamer ingediend.

De lopende ontvangsten worden op 836,7 rnrd fr geraamd, wat 19,7% meer is t.o.v. de oorspronkelijke raming voor 1976 (of 17,8% meer t.o.v. de op grond van de resultaten van de eerste 8 maanden herziene ramingen). De lopende ontvangsten worden als volgt ontleed:

Fiscale ontvangsten:	
rijksmiddelen	770,4 mrd
toegewezen ontvangsten	42,5 rnrd
Niet-fiscale ontvangsten	23,8 mrd
Totaal	836,7 mrd

Die ramingen houden rekening eensdeels met een groei van het BNP van 14,2% t.o.v. 1976 (3,4% voor het volume en 10,4% voor de prijzen) en met een elasticiteitscoëfficiënt van 1,32 voor de fiscale ontvangsten buiten de BTW, en anderdeels met de reeds doorgevoerde of nog te realiseren wijzigingen in het raam van de belastingwetgeving (de uitgestelde gevolgen van reeds vroeger getroffen maatregelen incluis). De nieuwe wijzigingen betreffen vooral de verhoging van de accijns op sigaretten; ook werd een nieuwe indexering van de belastingtarieven voor lage en bescheiden inkomens voor 1977 aangekondigd, alsmede de vrijstelling van BTW op aanvullende investeringen en op de investeringen van nieuwe ondernemingen; tenslotte wordt ook gerekend op een betere bestrijding van de belastingontduiking.

De lopende *uitgaven* voor 1977 worden geraamd op 836,1 mrd. T.o.v. de aangepaste begroting 1976 stijgen de uitgaven met 12,1%; ze stijgen met 16,2% t.o.v. de goedgekeurde begroting.

Het geheel van de *kapitaalverrichtingen* voor 1977 (de regionale begrotingen incluis) ziet er als volgt uit (in rnrd fr):

	Vastleggingsprogramma's	Ordonnanceringen
1 Budgettaire sector		
a) Investeringen (niet inbegrepen het Wegenfonds en de Regie voor maritiem transport)	76,0	68,4
b) Andere kapitaaluitgaven	34,7	34,2
Totaal	110,7	102,6
Kapitaalontvangsten		—8,9
Saldo		93,7
Wegenfonds en Regie voor maritiem transport	14 8	
2. Gedebudgetteerde sector	30,5	
3 Instellingen van openbaar nut	44,8	
Totaal ..	200,8	

De tabel der ordonnanceringen is opgemaakt op grond van de gevraagde kredieten. Gelet op de ervaring, worden de werkelijke uitgaven op ong 96,6 rnrd fr geraamd.

Wat de rijksschuld betreft, wordt een netto stijging met 110 mrd verwacht

Economische toestand

In de Algemene Toelichting bij de rijksbegroting wordt de evolutie van de economische toestand in België als volgt beschreven:

Wegens de ommekeer in de voorraadbeweging van de bedrijven en het herstel van de buitenlandse vraag en van de vraag der gezinnen, gesteund door het relancebeleid, is de Belgische economie van de zomer 1975 af geleidelijk aan de opleving begonnen, in een tempo, dat in de loop der maanden is versneld.

Van sept. 1975 af is het proces van de voorraadvermindering dat in juni 1974 was begonnen, omgeslagen. Dit bracht een versnelling mee van de groeivoet van de invoer in volume van grond- en hulpstoffen. Voor de BLEU is deze groeivoet van 8,1% tussen het laatste kwartaal van 1974 en dat van 1975 gestegen tot 17,2% tussen het eerste halfjaar van 1975 en dat van 1976.

Rond dezelfde tijd droeg de expansie, die bij onze handelspartners vroeger optrad, bij tot het herstel van de buitenlandse vraag. In vergelijking met dezelfde periode van het vorige jaar nam het stijgingspercentage van de uitvoer van de BLEU in volume toe van 0,4 tijdens het vierde kwartaal van 1975 tot 14,9% tijdens het eerste halfjaar van 1976.

De versoepeling van de voorwaarden voor de verkoop op afbetaling in januari, juli en september 1975 in het raam van het relancebeleid, de noodzaak om over te gaan tot vervangingsaankopen die vanaf het tweede halfjaar van 1974 zo lang mogelijk werden uitgesteld, evenals de verbetering van het psychologisch klimaat hebben tot de herneming van het gezinsverbruik geleid. Volgens DULBEA zou dit verbruik, dat in vergelijking met de overeenstemmende periode van het vorige jaar, respectievelijk tijdens het derde en vierde kwartaal van 1975 met 0,4 en met 2,7% in volume was toegenomen, tijdens het eerste kwartaal van 1976 met 4,7% zijn gestegen.

In de sector van de woningbouw werd eveneens de vraag tegen het einde van de zomer 1975 verstevigd in het voordeel van de versoepeling van de beperkingen, die waren ingevoerd om de oververhitting in die sector te voorkomen. De verzekerde activiteitsduur bedroeg dan ook 5,91 maanden einde juni 1976 tegen 5,04 maanden einde januari 1976.

De vraag van de overheidssector naar investeringsgoederen werd bewust gericht op het opdrijven en het ondersteunen van de economische expansie. Zo bedraagt het programma van de vastleggingen inzake investeringen voor de gehele overheidssector, namelijk de budgettaire sector, de gedebudgetteerde sector en de instellingen van openbaar nut met inbegrip van de overdrachten van 1975, in 1976 162,4 mrd. In 1975 bedroegen de verwezenlijkingen ter zake 134,3 mrd.

De geringe vooruitgang van de bezettingsgraad van het produktievermogen in de industrie, die van 71,1% in mei 1975 tot 76,2% in mei 1976 is gestegen en de geringe autofinancieringsmarges van de ondernemingen wegen nog op hun investeringsneiging.

De vooruitzichten inzake de evolutie van de economische activiteit voor 1976 voorzien op dit ogenblik in een stijging van het BNP in volume met 3,5%. Toen de begroting voor 1976 werd opgesteld, werd deze toename slechts op 1,9% geraamd.

De evolutie van de vraag heeft bijgedragen tot het herstel van de nijverheidsproduktie. Na de eerste zes maanden van 1976 overtreft de nijverheidsproduktie (zonder de bouwnijverheid) met 8,5% het peil van vorig jaar. Dit is vooral het gevolg van de vooruitgang, die werd vastgesteld bij de produktie van grondstoffen en halffabrikaten alsmede bij de duurzame verbruiksgoederen. De vooruitgang van de activiteit was vooral uitgesproken

in Vlaanderen, waar hij boven het gemiddelde van het Rijk lag, terwijl hij in Brussel en Wallonie iets geringer was

De hervatting van de economische activiteit heeft nauwelijks effect gehad op de arbeidsniarkt waarvan de toestand en de perspectieven somber blijven wegens structurele fenomenen (m n de werkloosheid bij de vrouwen) Het aantal werkzoekende uitkeringsgerechtigde volledig werklozen is weliswaar van 229 000 eenheden in januari 1976 tot 215 100 eenheden in juni gedaald, wat 5,5% van de actieve bevolking betekent Op dat ogenblik lag het aantal echter nog 53 100 eenheden boven het niveau van juni 1975 en 125300 eenheden boven dit van juni 1974, de maand die gekenmerkt werd door een conjunctureel minimum De gedeeltelijke werkloosheid is aan een duidelijke daling toe Het daggemiddelde is afgenomen van 69 600 eenheden in mei 1975 tot 39 800 eenheden in niei 1976 De niet voldane werkaanbiedingen zijn van 2525 eenheden in december 1975 tot 4169 eenheden in 1976 gestegen

Op het gebied van de inkomens bleef de vertraging van het stijgingspercentage op de gemiddelde bruto-uurlonen in de nijverheid die vanaf het tweede halfjaar van 1975 was begonnen, in 1976 voortduren Zo daalde de stijgingsvoet die tussen Juni en december 1975 8,5% bedroeg, tot 3,4% tussen december 1975 en juni 1976 Op die datum overtroffen die lonen hun niveau van Juni 1975 met 12 2%, terwijl ze tussen juni 1974 en Juni 1975 met 19 6% waren gestegen Zo heeft het stijgingstempo van de lonen in ons land, alhoewel het nog altijd gevoelig hoger ligt dan in Duitsland, het niveau van Nederland benaderd en ligt het onder het niveau dat in de andere grote landen van de Gemeenschappelijke Markt genoteerd wordt.

Sedert juni 1975 versnelde het stijgingstempo van de groothandelsprijzen geleidelijk. De evolutie is zowel te wijten aan de snelle stijging van de prijzen der landbouwprodukten als aan een kleinere vermindering van de prijzen van de ingevoerde nijverheidsprodukten tot einde 1975, gevolgd door een snelle stijging van de prijzen van die produkteri en van de binnenlandse nijverheidsprodukten van begin 1976 af. Zo is het gemiddelde stijgingstempo van de groothandelsprijzen zonder BTW, die tussen de eerste zeven

BEGROTING DER LOPENDE UITGAVEN VOOR 1977 (in miljoenen **fr)**

BEGROTINGEN	Niet gesplitste kredieten (1)	Gesplitste kredieten: Vastleggings-kredieten (2)	Gesplitste kredieten: Ordonnan-cerings-kredieten (3)	Totaal der niet gesplitste en ordonnanceringskredieten: 1977 (4) = (1) + (3)	1976 aangepast (5)	1976 goedgek. (6)
Rijksschuld	71 400,0	—		71.400,0	59.396,3	57.900,0
Pensioenen	97 431,2	—		97.431,2	87.455,1	86.136,5
Dotatien	2 586,4	—		2.586,4	2.369,0	2.382,3
Eerste Minister	1 573,7	—		1.573,7	1.412,3	1.473,6
Justitie	18 674 5	—	—	18.674,5	15.913,8	16.373,0
Binnenlandse Zaken	56 228.6	—	—	56.228,6	46.623,9	46.551,0
Buitenlandse Zaken en Buitenlandse Handel	4.955,9	—	—	4.955,9	4.341,2	4.283,9
Ontwikkelingssamenwerking	6.968,7	—	—	6.968,7	5.305,0	5.340,4
Landsverdediging	50.633,2	17.072,0	14.515,8	65.149,0	58.136,4	56.638,7
Rijkswacht	10.420,8	—	—	10.420,8	9.170,5	9.189,4
Landbouw.						
Departement	5.110,7	—	—	5.110,7	4.529,5	4.706,2
Cultuurkredieten N	23,4	—	—	23,4	16,8	16,9
Cultuurkredieten F	14,9	—	—	14,9	12,0	12,1
Economische Zaken						
Departement	17.000,6	64,0	64,0	17.064,6	14.844,2	14.313,4
Cultuurkredieten N	91,8	—	—	91,8	80,9	79,0
Cultuurkredieten F	93,3	—	—	93,3	82,6	80,7
Middenstand						
Departement	4.489,6	—	—	4.489,6	4.067,7	3.960,9
Cultuurkredieten N	443,4	—	—	443,4	379,7	379,7
Cultiiurkredieten F	352,2	—	—	352,2	295,1	295,1
Openbare Werken	15.171,5	797,5	624,0	15.795,5	16.462,7	15.981,7
Verkeerswezen						
Departement	54.240,0	—	—	54.240,0	50.390,8	46.386,5
Cultiiurkredieten N	177,6	—	—	177,6	160,8	165,9
Cultuurliredieten F	128,3	—	—	128,3	118,1	124,1
P T T	15.781.4	—	—	15.781,4	14.205,8	14.130,1
Tewerkstelling en Arbeid	21.711,3	—	—	21.711,3	27.579,2	11.285,6
Sociale Voorzorg	79.743,9	—	—	79.743,9	63.398,0	67.928,4
Nationale Opvoeding, Nederlandstalig regime						
Departement	90.493,7	—	—	90.493,7	80.164,2	78.402,8
Kredieten C N C	1.912,8	—	—	1.912,8	2.164,0	2.154,6
Nationale Opvoeding Franstalig regime						
Departement	71.578,0	—	—	71.578,0	64.101,8	62.386,5
Kredieten C C F	977,5	—	—	977,5	1.113,8	1.107,2
Nationale Opvoeding, gemeenschappelijke sector	2.075,7	—	—	2.075,7	1.891,5	1.868,4
Gemeenschappelijke Culturele Zaken	3.585,7	—	—	3.585,7	3.099,7	3.136,5
Nederlandse Cultuur						
Cultuurkredieten N	5.429,9			5.429,9	4.534,1	4.559,9
Franse Cultuur						
Cultuurkredieten F	4.478,6		—	4.478,6	3.883,2	3.931,9
Duitse Cultuur	20,7		—	20,7	18,0	18,0
Volksgezondheid en Gezin						
Departement	26.897,3			26.897,3	29,708,3	23.917,0
Cultuurkredieten N	472,6			472,6	409,3	441,5
Cultuurkredieten F	356,1			356,1	300,2	312,1
Financien	21.452,7	—	—	21.452,7	19.055,2	24.214,8
Vlaamse Gewestelijke Aangelegenheden	6.952,5	34,0	34.0	6.986,5	4.960,7	5.029,4
Waa'se Gewestelijke Aangelegenheden	4.943,8	24.1	16,1	4.959,9	2.541,7	3.569,3
Brusselse Gewestelijke Aangelegenheden	1.257,2	10,0	10,0	1.267,2	914,7	915,4
Tota'en	778.331.7	18.001,6	15.263,9	793.595,6	706.607,8	682.075,4
Uitgaven op toegewezen ontvangsten				42.472,7	38.945,8	38.468,6
Algemeen totaal van de lopende uitgaven				836.068,3	745.553,6	720.544,0

DE RIJKSSCHULD (in miljarden fr)

	Toestand van de schuld per				Beweging van de schuld	tijdens de eerste	
	einde 1974	einde 1975	einde juli 1975	einde juli 1976	in 1975	zeven maanden van 1975	1976
A. Geconsolideerde schuld:							
1. In Belgische frank:							
Directe	613,7	681,9	654,8	742,5	+ 68,2	+ 41,1	+ 60,6
Indirecte .	58,0	84,2	85,1	98.4	+ 26,2	+ 27,1	+ 14,2
	671,7	766,1	739,9	840,9	+ 94,4	+ 68,2	+ 74,8
2. In vreemde munt							
Directe	4,5	3,7	4,0	3,2	— 0,8	— 0,5	— 0,5
Indirecte	1,2	0,9	0,9	0,9	— 0,3	— 0,3	—
	5,7	4,6	4,9	4,1	— 1,1	— 0,8	— 0,5
Totaal A	677,4	770,7	744,8	845,0	+ 93,3	+ 67,4	+ 74,3
B. Schuld op halflange termijn[1]							
1. Directe in Belgische frank	19,7	17,3	18,2	14,9	— 2,4	— 1,5	— 2,3
2. Directe in vreemde munt	—	—	—	—	—	—	—
Totaal B	19.7	17,3	18,2	14,9	— 2.4	— 1.5	— 2.3
C Schuld op korte termijn							
1 Directe in Belgische frank	123,5	140,4	154,2	197,9	+ 16,9	+ 30,7	+ 57,5
2 Directe in vreemde munt	—	—	—	—			
Totaal C	123,5	140,4	154,2	197,9	+ 16,9	+ 30,7	+ 57,5
Totaal A+B+C	820,6	928,4	917,2	1057,8	+107.8	+ 96,6	+129,5
D. Gewaarborgde Kongolese schuld	0,8	0,4	0,6	0,3	— 0,4	— 0,2	— 0,2
Totaal A+B+C+D .	812,4	928,8	917,8	1058,1	+107,4	$-96.4	+129,3
E. Verrichtingen met het IMF . .					t 1,9	+ 2,1	+ 2,2
Werkelijke beweging van de schuld .. .					+109,3	+ 98,5	+131,5

1 Met inbegrip van de schatkistbons op zicht in portefeuille van het Internationaal Monetair Fonds.

maanden van 1974 en die van 1975 1% bedroeg, tijdens dezelfde periode 1975-1976 tot 7,3% gestegen.

De vertraging van het stijgingstempo van de consumptieprijzen, die tijdens het eerste halfjaar van 1975 was ingetreden, duurde voort tijdens de volgende twaalf maanden. Dit was vooral het gevolg van de vermindering van het stijgingstempo van de prijzen der diensten. In september 1976 overtrof het algemeen indexcijfer der consumptieprijzen het peil, dat het een jaar vroeger had bereikt, met 9,3%, terwijl het tussen september 1974 en september 1975 met 10,9% was gestegen.

De stijging van de invoer in waarde was sneller dan die van de uitvoer omwille van een snellere stijging van de prijzen bij de invoer dan bij de uitvoer. Daaruit volgt een verslechtering van de ruilvoeten, die een vergroting van het tekort op de handelsbalans van de BLEU tot gevolg had.

De betalingsbalans, die in 1975 met een batig saldo van 25,1 rnrd was afgesloten tegen 30,5 rnrd in 1974, wijst na de eerste zes maanden van 1976 een negatief saldo van 15,2 rnrd aan, dat in tegenstelling staat tot het belangrijk batig saldo (20,3 rnrd), dat na dezelfde periode van 1975 werd geboekt. De verslechtering van het saldo van de betalingsbalans is vooral een gevolg van de ommekeer in het saldo van invoer- en uitvoerverrichtingen van goederen, die in 1976 een negatief saldo van 40.4 rnrd aanwijzen tegen een batig saldo van 3,8 mrd in 1975.

Het negatief saldo van 1976 is in zekere mate ie wijten aan de spanningen op de wisselmarkten bij het begin van het jaar. Deze spanningen hebben de betalingen voor de invoer, die met 17,4% zijn gestegen tussen de eerste zes maanden van 1975 en die van 1976, versneld en zij hebben de betalingen voor de uitvoer, die met 7,3% zijn toegenomen tussen dezelfde perioden van 1975 en 1976, vertraagd.

Niettegenstaande de contractieve invloed, die de verrichtingen met het buitenland op de monetaire en quasi-monetaire liquiditeiten hadden, hebben deze laatsten in 1976 een krachtiger expansie gekend dan in 1975. Einde juni bedroeg de expansievoet ten overstaan van dezelfde maand van 1975 14,3% tegen 11,0% het jaar voordien. Dit is te wijten aan het beroep, dat de ondernemingen en de particulieren op de monetaire instellingen hebben gedaan en vooral aan de monetaire financiering van de Staat. Tijdens het eerste semester van 1976 is deze gestegen tot 81,5 mrd tegen 41,9 mrd tijdens de overeenstemmende periode van 1975.

De spaardeposito's, die in 1975 156,9 rnrd bereikten tegen 71,9 rnrd in 1974, beliepen tijdens de eerste vijf maanden van 1976 54,8 rnrd tegen 37,2 rnrd in 1975. Gedurende dezelfde periode zijn zij in 1976 met 5,6% toegenomen en met 4,5% in 1975. Tijdens de eerste vier maanden vergaarden de financiële instellingen door de uitgifte van kasbons, spaarbons en obligaties 29,1 rnrd in 1976 tegen 32,9 rnrd in 1975.

Het netto-beroep van de gehele overheidssector op de binnenlandse kapitaalmarkt bedroeg tijdens de eerste vijf maanden 79,3 mrd in 1976 tegen 103,9 rnrd in 1975. Bij het einde van de eerste zeven maanden van 1976 bedroeg de netto-schuldtoename van de Staat, centrale overheid, 131,5 mrd, tegen 98,5 rnrd tijdens dezelfde periode van 1975.

De rentevoeten van de kortlopende effecten, die lang stabiel bleven — o.a. bleef de rentevoet van de vergunningen van het Rentefonds tot 3 februari 1976 op 6,20% behouden — werden daarna geleidelijk op een heel hoog peil gebracht — de rentevoet van voornoemde vergunningen bereiken op 21 september 1976 13% — wegens de inkrimping van de liquiditeiten van de financiële instellingen inzonderheid ingevolge de defensieve maatregelen, die door de overheid werden genomen om de speculatieve druk op de wisselmarkten tegen te gaan.

Zo steeg de nominale rentevoet van de Staatsleningen geleidelijk van 8,5% in september 1975 tot 9% in januari 1976 en tot 10% in mei 1976.

(Vor. ber. pag. 549/3.)

MALTA

PARLEMENTSVERKIEZINGEN GEWONNEN DOOR PARTIJ VAN MINTOFF

Op 17 en 18 september zijn in Malta verkiezingen gehouden voor het parlement, die geresulteerd hebben in een overwinning van de socialistische Arbeiderspartij van Dom Mintoff. Zijn partij kreeg 34 zetels. De door de vroegere premier Borg Olivier geleide oppositionele Nationalistische partij kreeg 31 zetels.

Van de 217.785 stemgerechtigde Maltezers nam 95% deel aan de verkiezingen.

Bij de verkiezingen in 1971 kreeg de Arbeiderspartij 28 van het toen 55 zetels tellende parlement.

Op 22 september werd Mintoff door prssident Sir Anthony Mamo voor 5 jaar als premier beëdigd. Twee nieuwe ministers deden hun intrede in de regering; het zijn Vincent Moran, die de departementen voor volksgezondheid en milieuhygiène

Dom Mintoff (r) wordt door president Sir Anthony Mamo beëdigd als premier van Malta.

gaat beheren en de vroegere minister van de centrale bank Danny Cremona, die de portefeuilles van financiën, industrie, visserij en landbouw kreeg. Voor het overige bleef de samenstelling van de regering ongewijzigd.

Deze is thans als volgt:

premier en buitenl. zaken - Dominic Mintoff; justitie en parlementaire zaken - dr. Anton Buttigieg; arbeid, werkgelegenheid en soc. zaken - Agatha Barbara; financiën, industrie, visserij en landbouw - Danny Cremona; gezondheid en milieuhygiene - Vincent Moran: energie en haven - Daniel Piscopo; openbare werken - Lorry Sant; onderwijs - dr. Joseph Cassar; ontwikkeling - W. Abela; huisvesting - dr. P. Holland.

Verkiezingscampagne

Het centrale thema in de verkiezingscampagne was Malta's relatie met Europa en de rest van de wereld en het effect daarvan op de economie nu en na het uiteindelijke vertrek van de Britse troepen in '79. Premier Mintoff ziet Malta als een politieke brug tussen Europa en de Arabische wereld. Hij sprak zich uit voor vriendschapprlijke betrekkingen met alle landen, maar heeft een voorkeur voor andere niet-gebonden landen en voor die landen die bereid zijn Malta eronomisch te steunen zoals de Volksrepubliek China, die Malta in '72 een grote lening verschafte, en steun verleende bij de bouw van een nieuw droogdok en de Libiërs, die zwaar hebben geïnvesteerd in de Maltezer industrie en het toerisme en hun olie tegen gereduceerde prijs aan Malta verkopen.

Mintoff hoopt de economische ontwikkeling te bevorderen en de verdediging veilig te stellen door een serie van bilaterale overeenkomsten met landen rond de Middellandse Zee.

De Nationalistische partij van Borg Olivier daarentegen benadrukte in de verkiezingscampagne Malta's banden met Europa.

In een interview zei Olivier: „Wij willen vreedzame betrekkingen met alle landen, maar we willen deelgenootschap en nauwe samenwerking met degenen die dezelfde ideologie hebben als wij. De Nationalistische partij denkt daarbij in de eerste plaats aan Groot-Brittannie, dat zij verzochten de terugtrekking van de Britse troepen in een langzamer tempo te laten plaatsvinden

De militaire bases zouden wel onder controle van Malta moeten komen, maar beschikbaar moeten zijn voor die landen waarmee Mslta wederzijdse militaire overeenkomsten zou afsluiten

Verder wilden de Nationalisten het aantal Britse inwoners verhogen van het tegenwoordige aantal van 3 à 4000 tot 10.000. (Malta is voor gefortuneerde Britten een geliefkoosde woonplaats).

De partij sprak zich verder uit voor een aanzienlijke verlaging van de inkomstenbelasbing. Conipensatie voor het verlies aan inkomsten voor de overheid zou gevonden moeten worden in het tenuitvoer brengen van het plan om in Malta belastingvrijdom te geven voor winsten uit oliewinning op zee, dat veel buitenlandse investeringen zou aantrekken.

Economische politiek i v.m. terugtrekking Britse troepen

Volgens hot akkoord tussen Malta en Groot-Brittannië van 1972 zullen de Britse troepen tegen 1980 van het eiland zijn vertrokken. Daarmee komt dan tevens een eind aan de Britse bijdrage van **f 38** mln per jaar Mintoff's beleid is er op gerioht er voor te zorgen dat het land zich tegen die tijd economisch kan bedruipen.

Volgens de officiele statistieken zijn er goede vorderingen gemaakt in die richting. De betalingsbalans van 1975 vertoonde een overschot, de belangrijkste bronnen van inkomsten zijn de export en de inkomsten uit investeringen in het buitenland. Malta heeft voor grote bedragen geinvesteerd in het Verenigd Koninkrijk.

De industrie produceerde in 1975 voor een totaal van 100 mln Maltezer ponden, voornamelijk half-produkten, textiel, kleding en elektronische apparatuur. De uitvoer steeg in 1975 met 11% vergeleken met '74 en de exportprijsindex met 6%. De voornaamste handelspartners zijn de EG-landen en verder China en de Arabische landen.

Een grondige reorganisatie bij de droogdokken heeft ervoor gezorgd dat deze tak van industrie weer winstgevend is geworden.

In februari plaatste de Chinese Valksrepubliek een order voor de bouw van twee reuzentankers en Egypte overweegt zes middelgrote sleepboten te bestellen.

De heropening van het Suezkanaal, de reputatie reparaties binnen een afgesp oken tijdschema te kunnen uitvoeren en hartelijke betrekkingen met China en de Arabische landen droegen ertoe bij dat de scheepswerven in 1975 voor een totaal van 11,6 mln Maltezer ponden aan orders kregen.

Ook toerisme is een belangrijke bron van inkomsten.

De overheid is nauw betrokken bij de economische activiteiten. Ca. 25 fabrieken zijn in staatshanden, variërend van een chocoladefabriek tot schoenen-, tapijt- en glasindustrieën.

De overheid heeft een staatsvisserijbedrijf opgericht dat in 1975 evenveel produceerde als de privé-bedrijven en er zijn plannen om 500 staatsboerderijen te stichten.

Bepaalde belangrijke sectoren die vroeger door particuliere ondernemingen werden geleid, zoals het bankwezen, de omroep en de telecommunicatie zijn geheel genationaliseerd. De inflatie bleef beperkt tot 6% in 1975 en de werkloosheid is, door de verplichte deelname van werklozen aan grote overheidsprojecten aanzienlijk teruggebracht.

Onder Mintoff's bewind is het stelsel van sociale voorzieningen aanzienlijk uitgebreid: 40 000 gezinnen kregen kinderbijslag en 11.000 ouden van dagen een bescheiden vorm van ouderdomsuitkering. Een grootscheeps woningbouwprogramma heeft gezorgd voor betere huisvesting van de laagst betaalden. *(NZZ,* The Times, The Financial Times)

(Vor. ber. pag. 808 e.v.-'75)

RECHTERS ONTSLAGEN

Op 11 oktober heeft de regering twee van de drie rechters ontslagen in het speciale Hof ter bescherming van de grondwet en vervangen door anderen.

Enkele uren daarvoor had het Hof een voorlopige en voor de regering, nadelige uitspraak gedaan in een fraudezaak in verband met de recente algemene verkiezingen.

Deze werden gewonnen door de Arbeiderspartij van premier Dom Mintoff.

Zeven kandidaten van de verslagen Nationalistische partij hadden appel aangetekend tegen de gang van zaken in een drie steden omvattend kiesdistrict. Bij de verkiezingen, op 15 en 18 september zou er in dut district sprake zijn geweest van „corruptie en onregelmatigheden".

De zeven nationalisten hadden het Hof verzooht de uitslag in het district te annuleren en nieuwe, plaatselijke verkiezingen te gelasten.

De zeven eisers hebben hun klacht onder protest ingetrokken. Zij stellen geen vertrouwen in het gewijzigde Hof, omdat de twee nieuwe rechters op de hand van de regering zouden zijn.

SCANDINAVIË

NOORWEGEN

UITBREIDI G VISSERIJZONE AANGEKONDIGD

De regering heeft op 3 sept. haar lang verwachte voorstel tot uitbreiding van de visserijzone tot 200 mijl gepresenteerd.

Volgens het plan ligt het in de bedoeling de huidige visserijzone van 12 mijl uit te breiden tot 200 mijl en tegelijkertijd het exploitatierecht op de overige bodemschatten op en onder de zeebodem te vergroten.

De regering beargumenteerde het besluit met bezorgdheid over de visstand en de inkomsten van de kustbewoners. Als het parlement akkoord gaat met de beoogde uitbreiding, zal nog onderhandeld moeten warden met een aantal andere Noordzeestaten en met de EG in Brussel.

De Noorse regering heeft de EG reeds een onderhandelingsaanbieding gedaan, nadat pogingen om met een aantal landen bilaterale verdragen af te sluiten, waren mislukt. Het streven naar afzonderlijke overeenkomsten had ten doel de traditionele visserijrechten van Groot-Brittannië ten nadele van die van Frankrijk en de Bondsrepubliek te ontzien, daar de Noren zelf op grote schaal voor de Britse en Ierse kust vissen.

In sept. 1974 had de toenmalige regering-Bratteli besloten een trawlervrije zone buiten de 12-mijlzone in te stollen (pag. 43/2-'75), dit als tussenfase bij het uitbreiden van de visserijzone tot 50 mijl met als uiteindelijk doel de 200-mijlzone.

In de loop van 1975 liet de regering echter weten de tussenfase van 50 mijl te zullen overslaan en in de toekomst onmiddellijk te zullen overgaan tot het instellen van de 200-mijlzone.

In jan. 1975 verleende het parlement de regering volmacht tot het instellen van de trawlervrije zones. Zij zouden zowel voor Noorse als voor buitenlandse vissersschepen gelden. Begin febr. 1975 traden de bepalingen omtrent de zones in werking.

In het koninklijk besluit dat de inwerkingtreding bekend maakte, stond dat de strafbepalingen voor overtreding alleen van toepassing waren op Noorse vissers omdat de regering van Groot-Brittannie, de Bondsrepubliek en Frankrijk zich verplicht hadden erop toe te zien dat vissers uit die landen het verbod zouden naleven en dat zij zelf eventuele overtredingen zouden bestraffen.

De Noorse kustwacht kreeg wel het recht verdachte buitenlandse schepen te inspecteren en uit de drie zones te verwijderen Vissersschepen. niet afkomstig uit de drie genoemde landen, zouden wel vervolgd worden.

Het vangstverbod voor trawlers gold van 1 okt. tot en met 30 april en wel voor drie gebieden die voor de provincie Troms bij de Noordkaap en voor het noordoostelijke schiereiland Varanger liggen.

Bij de algemene beschouwingen in het parlement in okt. 1975 kwam de 200-mijlzone ter sprake. De toenmalige minister voor visserijzaken Jens Evensen bevestigde toen nogmaals dat de regering van plan was de 50-mijlzone-fase over te slaan en voegde eraan toe dat de 200-mijlzone voor de gehele Noorse kust zou gelden.

Wel wilde de regering zgn. ,,onderzones" instellen van 50 mijl, waarin tijdens een overgangsperiode strikte regels voor buitenlandse vissers zouden gelden.

Bovendien zouden de bestaande trawlervrije zones worden uitgebreid en eventueel nieuwe worden ingesteld.

Evensen zei verder dat de internationale ontwikkeling duidelijk tendeerde in de richting van de 200-mijlzone en hij verwees naar de initiatieven van de regeringen van de VS, Canada, Mexico en het Verenigd Koninkrijk. *(NZZ,* The Times)

(Vor. ber. pag. 43/2 - '75)

GEEN OVEREENSTEMMING MET SOWJET-UNIE OVER BARENTSZZEE, MOEILIJKHEDEN OVER BEHEER VAN SPITSBERGEN

Eind nov. 1975 begon in Oslo een tweede onderhandelingsronde tussen Noorwegen en de Sowjet-Unie over de grens op het continentale plat in de Barentszzee. In dec. 1974 vond in Moskou de eerste ronde van onderhandelingen plaats, die geen concrete resultaten opleverde (pag. 31/2 e.v.-1975).

Op 5 dec. 1975 werd de tweede ronde afgesloten, zonder dat er overeenstemming was bereikt over de verdeling van het continentale plat, zo werd officieel meegedeeld. Het in ûsio uitgegeven communiqué meldde slechts dat de besprekingen ,,in een zakelijke en vriendschappelijke sfeer" hadden plaats gevonden en dat zij later zouden worden voortgezet. Een datum ervoor was nog niet vastgesteld.

Volgens de *NZZ* (25-11-1975) wil de Sowjet-Unie de grens op het betreffende continentale plat zoveel mogelijk naar het westen ieggen om de strategisch belangrijke vlootbasis op het schiereiland Kola af te schermen en ook om een zo groot mogelijk aandeel van de vermoedelijk aanwezige bodemschatten zeker te stellen. De Noorse regering stelt zich op het standpunt dat het probleem met behulp van de bepalingen van het volkenrecht en wel in het bijzonder die van de Geneefse Conventie voor het continentale plat van 1958 opgelost moet worden.
Volgens de Sowjet-Unie is deze conventie echter niet van toepassing op de situatie in de Barentszzee, omdat daar byzcndere omstandigheden een rol spelen, zoals strategische en algemene scheepvaartbelangen Ook voerde Moskou het argument aan dat het schiereiland Kola meer inwone s telt dan Noord-Noorwegen.
De Noorse regering heeft deze argumenten echter steeds van de hand gewezen.
Verder heeft de Sowjet-Unie gepoogd de kwestie van de verdeling van het plat te koppelen aan een regeling voor een tweetal andere bilaterale problemen, t.w. de uitbreiding van de Noorse visserijgrens en de verdeling van de invloedssfeer op Spitsbergen.
De Noorse regering heeft deze koppeling echter steeds van de hand gewezen.

Oslo *beschuldigt* Moskou *van schending verdrag* over Spztsbergen

Begin jan. 1976 heeft minister van buitenlandse zaken Frydenlund de Sowjetrussische ambassadeur in Oslo bij zich geroepen om te protesteren tegen de aanwezigheid van een aantal Sowjetrussische vrouwen op het vliegveld Longyearbyen op Spitsbergen. De vrouwen, echtgenoten van op het vliegveld werkende Russische technici, waren ter gelegenheid van het kerstfeest en de jaarwisseling hun mannen komen opzoeken, maar maakten geen aanstalten weer te vertrekken.
Uit de omvang van hun bagage bleek dat zij zich voorbereid hadden op een langdurig verblijf op Spitsbergen.
Volgens de minister voorziet het verdrag tussen de Sowjet-Unie en Noorwegen dat in maart 1974 werd gesloten en dat de Russische luchtvaartmaatschappij Aeroflot landingsrechten geeft in de mogelijkheid 5 tot 6 man technisch personeel op de luchthaven te stationeren. Met de komst van de echtgenoten zou het aantal Russen, die niet onder de jurisdictie van Noorwegen vallen, worden verdubbeld.
Begin april 1976 besloot de Sowjet-Unie dat de vrouwen niet langer op Spitsbergen mochten blijven.
Het protest van de Noorse regering werd algemeen gezien als een poging in de toekomst krachtiger op te treden tegen uitbreiding van de Sowjetrussische invloed op Spitsbergen.
Volgens het verdrag van Parijs van 1920 heeft Noorwegen de soevereiniteit over Spitsbergen en geldt het Noorse recht op het eiland. Wel werd de mogelijkheid ingeruimd voor de andere verdragspartners, w.o. de Sowjet-Unie, de VS, Groot-Brittannië en Nederland, economisch-commerciële activiteiten te ontplooien. waarvan na WO II alleen door Noorwegen en de Sowjet-Unie gebruik werd gemaakt. In de afgelopen jaren heeft de Sowjet-Unie bij verschillende gelegenheden gepoogd de Noorse juridische bepalingen te saboteren. Zo weigerde de Russische consul een nieuwe energiecentrale bij de Noorse autoriteiten te laten registreren. *(NZZ)*

(Vor. ber. pag. 43/2, 3 - 1975.)

IMMIGRATIESTOP VERLENGD

Eind dec. 1973 besloot het parlement de imniigratiestop, die sinds 1 jan. 1975 van kracht was en voor 1 jaar gold, voor een periode van een half jaar te verlengen.
Volgens een toelichting van de minister van sociale zaken Leif Aune waren de huisvestings- en andere sociale problemen voor de 72.500 gastarbeiders groter dan was voorzien. *(NZZ)*

(Vor. ber. pag. 44/2-1975.)

AFSCHAFFING MONARCHIE VERWORPEN

Met 117 tegen 19 stemmen heeft het parlement op 16 maart een wetsontwerp tot afschaffing van de monarchie en invoering van een republikeinse staatsvorm verworpen.
Voor het wetsontwerp stemde slechts 14 afgevaardigden van de links socialistische fractie en 5 van de regerende Arbeiderspartij. *(NZZ)*

WET LEGALISEERT ONDERBREKING ZWANGERSCHAP

Op 29 mei heeft het parlement dank zij de steun van de linkse partijen een wet aangenomen die het mogelijk maakt dat de zwangerschap wordt onderbroken.
Volgens de wet kan een vrouw bij een arts of een speciale commissie een verzoek tot abortus provocatus indienen. Wordt het verzoek afgewezen dan Iran de vrouw in hoger beroep gaan. Het verzoek wordt dan behandeld door een nieuwe commissie waarin twee artsen en een leek zitting hebben. Naast medische gelden ook sociale indicaties. Voor zwangerschapsonderbreking na de derde maand zullen zwaardere criteria worden aangelegd.
Een eerder wetsontwerp dat abortus provocatus tot 12 weken vrijgaf en sociale en medische indicaties vereiste voor de ingreep daarna werd in november '75 verworpen.
De nieuwe wet heeft vooral veel tegenstand opgeroepen van de Lutherse staatskerk. Eén van de tien bisschoppen van de kerk diende uit protest zijn ontslag in en hij kreeg van vele kanten bijval. Een ,,volksactie tegen de vrije afdrijving'' heeft aangekondigd te zullen ijveren voor afschaffing van de wet en dit voornemen tot een centraal thema bij de parlementsverkiezingen van 1977 te maken. *(NZZ)*

(Vor. ber. pag. 44/2 '75)

ZWEDEN

FÄLLDIN TOT PREMIER GEKOZEN. COALITIEREGERING GEVORMD. REGERINGSVERKLARING

Op 7 oktober is de leider van de centrumpartij Thorbjörn Falldin op voorstel van de voorzitter van het parlement tot premier gekozen. De afgevaardigden van de drie burgerlijke partijen stemden voor. die van de sociaal-democratische en communistische partijen tegen. De stemmenverhouding was 174 tegen 160.
Op 8 oktober presenteerde Falldin de nieuwe regering aan het parlement en las vervolgens de regeringsverklaring voor, waarin enkele nieuwe doelstellingen op het gebied van de binnenlandse en economische politiek werden geformuleerd, zonder de sociale politiek van de sociaal-democraten aan te tasten.
Eén van de eerste zinnen van de regeringsverklaring luidde: ,,De regering streeft er naar de tendens tot concentratie van de macht te breken''. Dit decentralisatiestreven kwam verder tot uitdrukking in de belofte dat maatregelen genomen zullen worden om de bevoegdheden van de regionale en lokale organen te vergroten.
De economische politiek zal meer op de behoeften van de kleine en mid-

De vijf vrouwelijke leden van het kabinet-Falldin: v.l.n.r. Britt Mogaard, onderminister van onderwijs, Elva Olsson, minister van huisvesting, Karin Söder, minister van buitenlandse zaken, Ingegerd Trödsson, onderminister van sociale zaken en Birgit Friggebo, onderminister van woningbouw.

delgrote ondernemingen worden afgestemd.

Het uitgavenbeleid van de overheid zal aan strengere controle worden onderworpen. Inflatie en de steeds stijgende kosten hebben, volgens de verklaring, een gevaarlijke hoogte bereikt.

De regering beloofde evenwel een vijfde betaalde vakantieweek te zullen invoeren alsmede een algemene werkloosl~eidsverzekering.

Het buitenlandse beleid blijft onveranderd. De Noordse samenwerking en de relaties met Europa werden in het bijzonder genoemd.

De ontwikkelingshulp zal nog meer dan voorheen op de werkelijk arme landen gericht worden terwijl de steun voor de bevrijding van zuidelijk Afrika geïntensiveerd gaat worden.

Ten aanzien van de energiepolitiek, het centrale thema in de verkiezingscampagne, zegt de regeringsverklaring dat de vijf in aanbouw zijnde kerncentrales pas in bedrijf genomen mogen worden als aangetoond kan worden dat er een aanvaardbare oplossing is gevonden voor het probleem van de afvalstoffen.

Het zeer omstreden, reeds afgebouwde, aggregaat in Barseback zal ,,buiten bedrijf gesteld worden" als niet voor i oktober 1977 overtuigend aangetoond kan worden hoe een oplossing is gevonden voor het probleem van de afvalstoffen

Dit betekent dat deze kerncentrale, in tegenstelling tot de toezeggingen van Falldin, vooralsnog wel in werking gesteld zal worden.

Voor de vijf bestaande kerncentrales is een plan opgesteld dat in werking treedt als geen oplossing wordt gevonden voor het afvalprobleem.

Een commissie zal internationale ervaringen en onderzoekingen gaan bestuderen en uiterlijk in *'78* het parlement een plan voor de energievoorziening voorleggen, waarna eventueel een referendum gehouden zal worden.

Coalitieregering

In de nieuwe regering beschikt de centrumpartij over 8, de conservatieven over 6 en de liberalen over 5 ministersposten.

De liberale partijleider Per Ahlmark is bovendien vice-premier, naast zijn functie als minister van arbeid.

De centrumpartij heeft de belangrijkste posten, o.a. industrie, die bezet wordt door Nils Asling, de financiele en econcmische expert van de partij De beroepspoliticus Olaf Johansson werd minister van energie Johannes Antonsson, tweede man van de centrumpartij, werd minister voor het gemeentewezen, terwijl Rune Gustavsson, actief in de boerenorganisatie en langdurig parlementslid, minister van sociale zaken werd.

Ook buitenlandse zaken, landbouw en volkshuisvesting worden door leden van de centrumpartij bezet. De nieuwe minister van buitenlandse zaken is de 48-jarige lerares Karin Soder Zij geldt in de centrumpartij als een expert op het gebied van financien en sociale politiek In eerste instantie zou Johannes Antonsson het departement hebben gekregen, maar deze wees het aanbod af omdat zijn kennis van vreemde talen te gering is.

Het belangrijkste departement, dat van financiën is opgedeeld De 65-jarige conservatieve partijleider Gòsta Bohman is minister van economie en zal tot de feitelijke opdeling de algehele leiding hebben en zich daarna gaan bezighouden met economische planning op lange termijn, internationale economische problemen en algemene conjunctuurpolitiek.

Bohman is jurist en is jarenlang voorzitter geweest van de Stockholmse kamer van koophandel.

De tweede man van de conservatieve partij, Staffan Burenstam Linder, is hoogleraar aan de handelshogeschool en een scherp criticus van overheidsbemoeienis met de economie. Hij is minister van handel geworden.

Justitie, een door de conservatieven begeerde post, wordt bezet door de 70-jarige Sven Romanus, die aan geen politieke partij is gebonden Hij was vroeger voorzitter van het hoogste gerechtshof en is deskundig op het gebied van constitutionele kwesties.

De samenstelling van de regering is als volgt:

premier - Thörbjörn Falldin (centrum), arbeid en vice-premier - Per Ahlmark (lib), economie - Gösta Bohman (cons); begroting - Ingemar Mundebo (lib): justitie - Sven Romanus (partijloos), buitenl zaken - Karin Soder (centrum), ontwikkelingshulp - Ola Ullsten (lib), defensie - Erik Krönmark (cons); soc zaken - Rune Gustavsson (centrum): plv. soc zaken - Ingegerd Trödsson (cons); industrie - Nils Asling (centrum), energie - Olaf Johansson (centrum), landbouw - Anders Dahlgren (centrum), handel - Staffan Burenstam Linder (cons); volkshuisvesting - Elva Olsson (centrum), plv volkshuisvesting - Birgit Friggebo (lib); verkeer - Bo Turesson (cons); onderwijs - Jan-Erik Wikstrom (lib); plv onderwijs - Britt Mogaard (cons); gemeentewezen - Johannes Antonsson (centrum) (N Z Z, L e M o n d e)

(Vor ber pag 648 e v)

NIEUWE GOUVERNEUR CENTRALE BANK

De gouverneur van de centrale bank Krister Wickman is afgetreden in verband met regeringswisseling.

Het ambt van gouverneur van de centrale bank heeft in Zweden een politiek karakter. De gouverneur wordt gekozen door een commissie waarvan de leden gekozen worden naar proportie met de zetelverdeling van de politieke partijen in het parlement. (NZZ)

AFRIKA

MAURETANIE

PRESIDENT HERKOZEN

Nadat hij in aug. 1975 door het 4de congres van de Parti du peuple mauritanien (PPM) als enige kandidaat was aangewezen, is Moktar Ould Daddah op 8 aug. met 99,4% van de uitgebrachte stemmen herkozen tot president van Mauretanië voor een vierde ambtstermijn van 5 jaar.

Voorts werden zeven afgevaardigden, die door het politieke bureau van de PPM kandidaat waren gemaakt, gekozen voor Tiris-el-Gharbia, het zuidelijke deel van het voormalige Spaanse Rio de Oro. *(Reuter,* AFPj

MOZAMBIQUE

INTERNATIONALE STEUN NA SLUITING GRENS MET RHODESIE. GEWAPENDE ACTIES

Het op 3 maart door president Samora Machel afgekondigde besluit de grens van Mozambique met Rhodesië te sluiten (pag. 229/3) en de VN-sancties tegen het regime-Smith volledig toe te passen had o.a. de volgende consequenties:

1) De twee spoorlijnen en de hoofdweg die Rhodesië met de havens van Beira en Maputo verbinden werden afgesloten evenals de weg tussen Rhodesië en Malawi via Mozambique. Ook werd het luchtverkeer tussen Salisbury en Beira gestaakt. Dat betekende dat Rhodesië nog slechts twee spoorwegverbindingen met de buitenwereld overhield: de ene via Botswana en de andere via Beit Bridge, die beide aansluiten op het Zuidafrikaanse spoorwegnet.

2) Air Malawi maakte op 4 maart bekend dat het de vluchten naar Rhodesië had opgeschort, omdat de maatschappij aannam dat vluchten over Mozambique waren verboden.

3) Voor Rhodesië gingen de opbrengsten uit het transitoverkeer verloren. Dat betrof zowel de doorvoer van goederen uit Botswana naar Mozambique als die van goederen uit Zaire naar Mozambique (w.o. gemiddeld ca. 18,000 ton koper per week).

4) Voor Mozambique leverde het

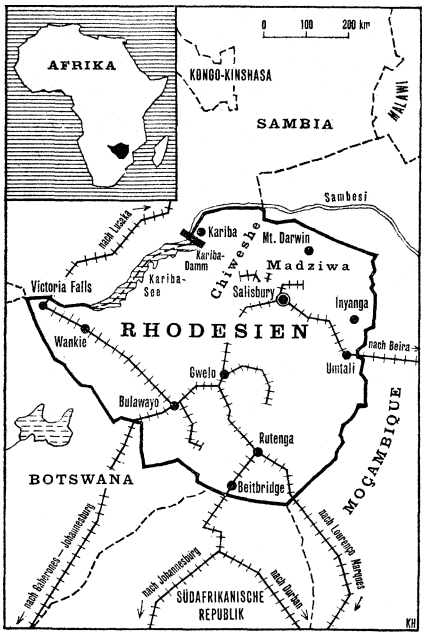

(NZZ, 6-3)

besluit economische nadelen op. Niet alleen verloor het de opbrengsten van het transitoverkeer maar ook miste het nu de financiële middelen die de ca. 86.000 gastarbeiders uit Mozambique in Rhodesië naar huis plachten te sturen.

Mozambique legde bovendien beslag op Rhodesische goederen zoals diesellokomotieven en spoorwegmaterieel ter waarde van ruim £ 1 mln alsmede ca. 16 000 ton mais dat naar de havens van Mozambique onderweg was.

Als tegenmaatregel maakte de Rhodesische regering op 11 maart bij monde van de minister van financien, David Smith, bekend dat alle activa van Mczambique in Rhodesie in beslag waren genomen en dat alle betalingen door Rhodesiers van schulden aan bewoners van Mozambique waren ,,bevroren"

Een regeringswoordvoerder in Botswana deelde op 9 maart mee dat Botswana de grens met Rhodesië niet zou sluiten. De spoorweg van Rhodesië via Botswana naar Mafeking (Zuid-Afrika) was van vitaal belang voor Botswana, maar niet voor Rhodesie, omdat slechts ca. 15% van het Rhodesische vervoer via deze route liep. Dezelfde dag stelde de Rhodesische minister van transport, Cyril Wetmore, echter dat een sluiting van de Botswana-spoorweg het transitoverkeer uit Zaïre en andere landen zou schaden

Internationale steun

Tijdens een op verzoek van Tanzania bijeengeroepen zitting van de sanctieccmmissie van het Gemenebest werd de in mei 1975 door de regeringsleiders van het Gemenebest (pag 483 - 1973) aanvaarde resolutie inzake het verlenen van financiele hulp aan Mozambique bevestigd Tevens werd de secretaris-generaal van het Gemenebest, Shridath Ramphal, opgedragen de voor de uitvoering ervan noodzakelijke stappen te nemen In dat kader voer de Ramphal besprekingen met president Machel in Maputo (17-19 maart) en VN-secretaris-generaal Waldheim in New Ycrk (25-26 waart Daarover bracht hij op 31 maart te Londen verslag uit aan de sanctiecommissie van het Gemenebest

Waldheim verklaarde zelf op 4 maart dat hij erop vertrouwde dat ,,de VN gunstig zullen beschikken op elk verzoek om hulp dat de regering van Mozambique zou kunnen doen".

In een op 9 maart gepubliceerd schrijven aan de Veiligheidsraad deed president Machel een beroep op Waldheim „de nodige contacten op te nemen met VN-lidstaten om ons land te steunen", waartegen ,,het racistische minderheidsregime van Ian Smith een ware agressieoorlog (had) ontketend... gedurende de nacht van 23 febr." toen ,,racistische troepen met steun vanuit de lucht de dorpen Pafuri en Mavue binnenvielen..." (zie pag. 229/3).

Joaquim Chissano, Mozambique's minister van buitenlandse zaken, verzocht de Veiligheidsraad op 17 maart (op grcnd van art. 50 van het Handvest) zijn land hulp te verlenen ter waarde van $ 57 mln* per jaar om de rechtstreekse financiële gevolgen van het besluit om tegen Rhodesië sancties toe te passen het hoofd te kunnen bieden. De Raad, die op 16 en 17 maart driemaal vergaderde, aanvaardde op de tweede dag met algemene stemmen een door 11 landen ingediende resolutie 386 (1976) met de volgende operatieve paragrafen:

---

* Chissano specificeerde dit bedrag als volgt: $ 42 mln als tegenwaarde voor de opbrengsten per jaar die Rhodesië voor het gebruik van havens en spoorwegen betaalde; $ 2 mln als compensatie voor de prijsstijging van de jaarlijks in te voeren 30.000 ton maïs die voorheen uit Rhodesië betrokken werd: $5 mln als tegenwaarde voor de opbrengsten uit de export naar Rhodesië tot alternatieve markten beschikbaar zouden zijn; en $8 mln als compensatie voor de door Rhodesië aan Mozanibique verschuldigde bedragen.

„De Veiligheidsraad (. .)

1. prijst de regering van Mozambique voor haar besluit alle economische en handelsbetrekkingen met Zuid-Rhodesië te verbreken:

2 veroordeelt alle provocerende en agressieve daden, incl. militaire invallen, van het illegale minrlerheidshewind van Zuid-Rhodeië tegen le Volksrepubliek Mozambique;

3. neemt kennis van de urgente en bijzondere behoeften van Mozambique, genoemd in de verklaring van zijn minister van buitenlandse zaken, die voortvloeien uit zijn toepassing van resolutie 253 (1968);

4. doet een beroep op alle staten Mozambique onverwijld financiële, technische en materiële steun te bieden, zodat het zijn economische ontwikkelingsprogramma normaal kan uitvoeren en zijn vermogen om het sanctiesysteem volledig toe te passen kan vergroten;

5 verzoekt de VN er. de betreffende organisaties en programma's, in het bijzonder de Economische en Sociale Raad (. . .), Mozambique in de huidige economische toestand te helpen en de kwestie van de (. . .) economische hulp aan Mozambique periodiek te behandelen,

6. verzoekt de secretaris-generaal (. . .) onverwijld alle vormen van financiële, technische en economische bijstand aan Mozambique te organiseren om het in staat te stellen de uit zijn toepassing van economische sancties tegen het racistische regime in Zuid-Rhodesië voortvloeiende economische moeilijkheden te overwinnen."

Tot de landen die rechtstreeks hulp toezegden aan Mozambique dan wel medewerking aan een internationaal hulpprogramma behoorden Engeland, Zambia, Oeganda en Zweden, terwijl ook de VS een soortgelijke intentieverklaring aflegden.

Zo verklaarde de Britse staatssecretaris voor buitenlandse en Gemenebestzaken, Edward Rowlands, op 3 maart in het Lagerhuis o.a.: „De Britse regering steunt volledig de voorstellen, die gedaan zijn tijdens de bijeenkomst van regeringsleiders van het Gemenebest te Kingston, m.b.t. een internationaal hulpprogramma voor Mozambique om de gevolgen van de sancties op te vangen. . .".

Dezelfde dag zei president Kaoenda van Zambia te Loesaka, terwijl hij aan de sluiting van de grens met Rhodesië door zijn land in 1973 herinnerde (pag. 576/1-1974), dat Zambia Mozambique ter zijde zou staan .,tot de overwinning door het volk van Zimbabwe is behaald".

In een boodschap aan de OAE riep president Amin van Oeganda, de Afrikaanse staatshoofden op militaire, materiële en morele steun te verlenen aan Mozambique, en deelde hij mee dat Oeganda zelf bereid was troepen naar Mozambique te te sturen en een financiële bijdrage te leveren.

De permanente Zweedse VN-vertegenwoordiger, Olof Rydbeck, deelde op 17 maart mee dat zijn regering besloten had haar hulp aan Mozambique in 1976 met 40% te vergroten tot $16 mln.

De Amerikaanse onderminister voor Afrikaanse zaken, William Schaufele, zei op 19 maart in antwoord op een vraag van de Senaatscommissie voor buitenlandse betrekkingen over de Amerikaanse houding bij een eventuele Cubaanse militaire interventie in Rhodesië, dat hij geen omstandigheid voorzag waarin de VS economische of militaire steun aan het regime-Smith zouden bieden, terwijl wel werd overwogen hoe de VS Mozambique konden helpen bij zijn sancties tegen Rhodesië hetzij met geld hetzij via een luchtbrug.

Gewapende conflicten *Mozambique-Rhodesië*

Nadat Mozambique's president Samora Maîhel op 8 febr. gesproken had van de plicht zonodig tegen de vijand van Zimbabwe te vechten (pag. 228/3), werd naast acties van in Mozambique gelegerde Rhodesische guerrillastrijders ook bericht ove optreden van FRELIMO-troepen uit Mozambique.

Zo werd op 7 april vanuit Salisbury gemeld dat FRELIMO-troepen een Rhodesische politiepost te Vila Salazar (ca. 40 km vanaf de grens) al 23 dagen hadden beschoten zonder dat Rhodesische troepen het vuur hadden beantwoord. Wel werd bericht dat Rhodesische straaljagers op 10 juni mortierstellingen en een munitie-opslagplaats aan de Mozambikaanse zijde van de grens hadden bestookt. nadat een Rhodesische theeplantage tegenover de Mozambikaanse grensplaats Espungabera en de Rhodesische grenspost bij Mount Selinda waren beschoten.

Twee door Mozambique gemelde aanvallen van Rhodesische veiligheidstroepen op doelen in Mozambique — op 26 juni tegen het dorp Mapai en diezelfde dag tegen Malvernia (aan de spoorlijn naar Maputo) — werden op 30 juni in Salisbury tegengesproken. Terwijl volgens de Mozambikaanse verklaring in het verloop van bovengenoemde actie Mozambikaanse troepen de grens met Rhodesië hadden overschreden en een Rhodesische legerbasis te Vila Salazar volledig hadden verwoest, hadden FRELIMO-militairen volgens een bericht d.d. 27 juli uit Salisbury de grens pas op 23 juli voor het eerst overschreden.

In aug. kreeg de strijd langs de Rhodesisch-Mozambikaanse grens een grimmiger aanzien. Nadat vijf blanke Rhodesische reservisten waren omgekomen bij een mortieraanval op een legerpost in Ruda (benoorden Umtali) op 5 aug., voerden Rhodesische troepen op 8 aug. een vergeldingsactie uit in Mozambique, waarbij volgens een Rhodesische regeringsverklaring d.d. 10 aug. meer dan 300 „terroristen", ca. 30 Mozambikaanse militairen en ca. 10 burgers werden gedood maar volgens radio-Mozambique d.d. 13 aug. 618 „geheel weerloze" mannen, vrouwen en kinderen werden omgebracht.

Volgens de Rhodesische verklaring was de actie gericht tegen een guerrillakamp op grond van „onweerlegbaar bewijsmateriaal" dat de daar verblijvende „terroristen" betrokken waren bij de planning en uitvoering van operaties tegen Rhodesië.

Volgens radio-Mozambique was de aanval gericht tegen het dorp Nhazonia (op 40 km over de grens), waar duizenden vluchtelingen waren geconcentreerd. Premier Smith ontkende dezelfde dag dat een aanval was uitgevoerd op een burger- of vluchtelingenkamp: „Het moet volkomen duidelijk zijn dat wij met terroristen te maken hadden."

Volgens een rapport van Paul Staal van hot Angola Comité, die met een Nederlands tv-team van de I K O N het vluchtelingenkamp Nhazonia en omgeving op 14/15 aug. bezocht, had een Rhodesische troepenmacht van naar schatting E0 zwarte en blanke soldaten in de vroege ochtend van 9 aug. met een colonne van 11 voertuigen, w.o. pantserwagens, de grens met Mozambique overschreden. Op twee plaatsen onderweg liet de commandant van de troepenmacht een deel van zijn manschappen en materieel achter. Uiteindelijk reden vijf pantserwagens en vrachtwagens het vluchtelingenkamp Nhazonia binnen. waarbij de militairen een bekend FRELIMO-lied zongen. Na korte tijd werd het vuur geopend op de toegestroomde menigte en vervolgens werden hutten van de leiders onder vuur genomen. De gedode — en deels gewonde — mensen moesten door de overlevende mannen in enkele grotere hutten worden verzameld, die daarop in brand werden gestoken. Volgens Paul Staal bedroeg het officiële dodencijfer 774, maar zou het volgens artsen wel tot 1000 oplopen. De vele gewonde vrouwen en kinderen in de ziekenhuizen bewezen dat het niet een opleidingskamp voor guerrillastrijders betrof, aldus Staal, die zijn verslag baseerde op interviews met leden van het Mozambikaanse leger, politiemannen, artsen, verplegers, missionarissen, bestuursambtenaren en overlevenden van de aanval. Bij de aftocht van de Rhodesische militairen zouden nog drie burgers, in dienst van het Cabora Bassa-dam-consortium en een Spaanse pater zijn gedood.

Op 20 aug. berichtte Hugo Idoyaga, de vertegenwoordiger van het VN Hoge Commissariaat voor de vluchtelingen, vanuit Mozambique dat hij het kamp te Nhazonia op 18 aug. had bezocht, nadat hij er ook reeds op 28 mei was geweest. Het was een van de drie kampen voor ca. 26.000 Rhodesische vluchtelingen in Mozambique. In het kamp zelf woonden 8.000 vluchtelingen die internationale hulp ontvingen. Van hen waren minstens 675 personen gedood. Idoyaga had 10 massagraven gezien en persoonlijk 500 gewonden geteld.

Hoewel het kamp met de grond gelijk was gemaakt, kon volgens een woordvoerder van de Hoge Commissaris te Genève op 20 aug. toch met zekerheid worden vastgesteld dat het inderdaad het door het Hoge Commissariaat beheerde vluchtelingenkamp Margonha in het gebied Nhazonia betrof, dank zij de reservoirs voor waterzuivering die enige tijd voor de overval waren gebouwd en intact zijn gebleven. Ook in deze mededelingen werd van een overval in de vroege morgen van 3 aug. gesproken, terwijl de officiële Rhodesische verklaringen als datum van de actie 8 aug. noemden.

De Rhodesische regering herhaalde op 20 aug. dat het kamp onbetwistbaar een terroristenbasis was en

dat het ,,onweerlegbaar bewijs" daarvoor meegebracht was door ,,deelnemers aan de operatie".

Op 24 aug. daagde de Rhodesische minister van buitenlandse zaken en defensie, Pieter van der Byl, de VN uit een commissie van onderzoek naar het betrokken gebied te sturen. Op 28 aug. liet de Rhodesische onderminister Edward Sutton-Pryce tijdens een persconferentie een aantal documenten zien, die tijdens de overval zouden zijn buitgemaakt en en die volgens Sutton-Pryce ,,onbetwistbaar het militaire karakter van het Pungwe-kamp" bewezen. Het kamp zou aan een zijrivier van de Pungwe liggen en bij de guerrillastrijders bekendstaan als Nyadzonya. Onder de documenten waren een plattegrond van het kamp met een indeling voor drie guerrillabataljons, een registratieboek met de namen van 2.506 mannelijke Afrikanen plus hun guerrillanamen en een overzichtskaart van militaire mstallaties. Volgens de correspondent van The Times (30-8) wierp het materiaal evenveel vragen op als het beantwoordde,

Vrijlating Rhodesisch *spoorwegpersoneel*

De op 26 febr. in Mozambique gearresteerde 16 Rhodesische spoorwegmensen (pag. 229/3) en vier die op 3 maart werden aangehouden alsmede vijf functionarissen van het Rhodesische consulaat te Maputo, die volgens berichten van 7 maart onder huisarrest waren geplaatst, keerden tussen 7 april en 16 mei naar Rhodesië terug, nadat de Britse ambassade te Maputo voor hun vrijlating stappen had ondernomen. (The Times, *NRC/H'blad*, NZZ)

NIEUWE NAAM HOOFDSTAD

In tegenstelling tot aanvankelijke berichten (pag. 417/1-'75) bleek de naam van de hoofdstad van Mozambique niet gewijzigd te zijn in Can Phumo maar werd de oude naam Lourenço Marques nog geruime tijd gehandhaafd. Pas op 3 febr. 1976 maakte president Samora Machel bekend dat de hoofdstad voortaan Maputo zou heten. (The Tzmes)

NATIONALISATIEMAATREGELEN

Eveneens op 3 febr. kondigde president Machel aan dat alle particuliere woningen en gebouwen zouden worden genationaliseerd Bepaalde personen zouden tot drie jaar toe zonder betaling moeten werken om de economische moeilijkheden het hoofd te bieden, Voorts zou iedereen in Mozambique per maand een dag salaris moeten afstaan aan een zojuist opgerichte ,,solidariteitsbank" Die bijdragen zouden ten goede komen aan de ,,onderdrukte volkeren van de wereld", in het bijzonder de bevrijdingsbewegingen in Namibië, Rhodesie en Zuid-Afrika.

Reeds op 24 juli 1975 had de president de overname van alle particuliere scholen en college's (incl missiescholen), alle particuliere ziekenhuizen, klinieken en begrafenisondernemingen alsmede alle particuliere artsen- en advocatenpraktijken bekendgemaakt Op 23 sept 1975 volgde de nationalisatie van alle radiostations
Voorts was op 22 nov 1975 de uitvoer van cashewnoten (45%) van de wereldproduktie) onder regeringscontrole geplaatst

Ook op 3 febr. onthulde president Machel dat de 10-jarige guerrillaoorlog tegen de Portugezen het leven had gekost aan 2.057 FRELIMO-leden en dat 889 gewond waren geraakt. De derde februari werd tot nationale feestdag verheven ter nagedachtenis van de op 3 febr, 1969 vermoorde oprichter van het FRELIMO, Eduardo Mondlane. *(Le* Monde, FAZ)

REBELLIE ONDERDRUKT

Een poging van naar schatting 400 militairen en politiemannen om de sleutelposities in de hoofdstad te bezetten en de regering van president Samora Machel omver te werpen werd door loyale troepen neergeslagen.

De gevechten begonnen op 17 dec 1975 toen volgens het radiostation van de hoofdstad ,,gewapende reactionairen in uniform" ,,de campagne tegen vijandelijke activiteiten (die) corruptie en gebrek aan discipline in de strijdkrachten" aanwakkerden, poogden stop te zetten.

De rebellie werd zo in verband gebracht met een zuiveringscampagne, die begin aug. 1975 het FRELIMO-kader had getroffen en die na een driedaags overleg met de generale staf van het volksbevrijdingsleges van Mozambique volgens een aankondiging van president Machel op 13 dec. ook in het leger zou doorwerken. Hij beschuldigde toen bepaalde sectoren van de strijdkrachten ervan zich ,,in strijd met de belangen van de arbeiders" te gedragen. De ,,agenten van het imperialisme", die ,,heimwee hadden naar het kapitalisme en kolonialisme dat zij in het verleden hadden gediend", ondermijnden volgens de president de discipline. Anderen beschouwden weelde en decadentie als een recht verkregen door hun deelname aan de strijd.
De gevechten duurden op 18 dec. voort, maar op 19 dec. meldde een regeringscommuniqué dat de toestand weer normaal was; die dag werden de telefoon- en telegraafverbindingen met de hoofdstad hersteld en werd ook het internationale vliegveld heropend. Op 20 dec. berichtte de regering dat de rebellie definitief was onderdrukt, maar op 24 dec. nog gaf het FRELIMO-opperbevel opdracht alle nationale en buitenlandse uniformen voor zover in het bezit van niet bevoegde personen binnen 48 uur in te leveren, om zo ,,het net van binnen- en buitenlandse agenten in het land" te ontmantelen.

Op 31 dec. maakte het ministerie van voorlichting bekend dat bij de gevechten 3 militairen en 3 burgers waren gedood en dat 14 militairen en 30 burgers waren gewond.

Op 12 maart deelde radio-Mozambique mee dat vier leden van het Centrale Comité van het FRELIMO o.m. wegens ,,morele corruptie" van hun functie waren ontheven en naar ,,heropvoedingskampen" waren gezonden. *(NRC/H'blad,* NZZ, The *Times)*

PRESIDENT MACHEL IN DE SU

Nadat de Mozambikaanse minister van defensie, Alberto Chipande, eind april een bezoek aan de SU had gebracht, volgde van 17-22 mei een officieel vriendschapsbezoek aan de SU van een Mozambikaanse partij- en regeringsdelegatie onder leiding van president Machel. Hij voerde besprekingen met president Podgonny en minister van buitenlandse zaken Gromyko, terwijl ook een ontmoeting van de Sowjet-partijleider Brezjnew plaatsvond.
Op ministersniveau werd de economische en technische samenwerking tussen beide landen besproken, terwijl beide ministers van buitenlandse zaken een akkoord inzake culturele en wetenschappelijke samenwerking ondertekenden. De FAZ (25-5) maakte ook melding van een akkoord over Russische hulp bij de versterking van de defensiecapaciteit van Mozambique.
Het Zuidafrikaanse vaktijdschrift voor militairen *„Armed Forces"* meldde op 27 juli dat de SU in het zuiden van Mozambique bij Ponta do Oura. vlakbij de grens met Zuid-Afrika, een elektronische radarinstallatie bouwt. (Soviet News, *DPA*j

ZUIDOOST-AZIE EN VERRE OOSTEN

MONGOOLSE VOLKS-REPUBLIEK

17DE PARTIJCONGRES REVOLUTIONAIRE VOLKSPARTIJ

Het 17de congres van de Mongoolse Revolutionaire Volkspartij kwam van 14-18 juni te Oelan Bator bijeen. Het werd bijgewoond door 813 afgevaardigden en vertegenwoordigers van 57 buitenlandse communistische en andere partijen.

Het congres koos een nieuw Centraal Comité van 91 leden en 61 kandidaatleden, die op hun beurt een nieuw politburo en secretariaat verkozen. President Tsedenbal werd unaniem herkozen als eerste secretaris, een post die hij — met een onderbreking in de periode 1954-1958 — sinds 1940 bezette. Somomyn Luvsan, de eerste vice-president, werd als lid van het politburo vervangen door Tumenbajaryn Ragchaa, die tot dan toe kandidaatlid was. Het nieuwe politburo bestond uit de volgende 8 leden en 2 kandidaat-leden:

Leden: president Yumzhagiin Tsedenbal, Jambyn Batmunch (voorzitter raad van ministers = premier), Nyamyan Jagvaral, Sampilyn Jalan-Aajav, Namsrayn Luvsanravdan, Damdinjavyn Maydar, Demchigiyn Molomjamts en Tumenbajaryn Ragchaa. Kandidaat-leden: Bat-Ochyrin Altangerel en Damdiny Gombojav (nieuw).

Secretarissen van het CC zijn: Tsedenbal, Molomjamts, Jagvaral, Jalan-Aajav, Gombojav (nieuw) en Sandagiin Sosorbaram (nieuw).

Het congres hechtte zijn goedkeuring aan het rapport van het CC en het zesde vijfjarenplan (1976-'80).

In het CC-rapport stond o a dat in de periode van het vijfde plan (1971-75) het ingezaaide areaal met 12 % was vergroot en dat het gemiddelde jaarvolume van de brutolandbouwproduktie was toegenomen met 26,7%. De gemiddelde graanopbrengst was 410 000 ton per jaar geweest (N Jagvaral had op 29 jan al aan het CC gerapporteerd dat de gemiddelde graanopbrengst per jaar met 47% was toegenomen vergeleken met de vorige planperiode, waarbij het gebruik van kunstmest. was vertienvoudigd) Onder het zesde plan zou 230 000 ha maagdelijke grond tot ontwikkeling worden gebracht om zo de gemiddelde graanopbrengst per jaar tot 500 000 à 530 000 op te voeren Ook zou de mechanisering van de landbouw worden voortgezet.

Partijleider Tsedenbal spreekt het congres toe

De bruto industriele produktie, die onder het vijfde plan met 55,2% was opgevoerd, zou onder het zesde plan met 60 a 65% moeten toenemen. De investeringen in de industrie zouden vergeleken met de vorige planperiode worden verdrievoudigd en de mijnbouwproduktie zou zes maal zo groot moeten worden De winning en verwerking van koper en molybdeen in Erdenet zou in 1979 haar eerste fase ingaan Dit project, dat met Russische hulp werd opgezet, moest van het land een van de grootste koperproducenten ter wereld maken

„Deze taken zullen worden uitgevoerd op basis van een algehele integratie van onze economie in de Sowjet-economie en een intensivering van (de) integratieprocessen in alle sectoren van het openbare leven (.) Het proces van internationalisatie en samenbundeling moet primair en in hoofdzaak de sector van de materiele produktie omvatten, zodat internationale economische complexen (.) geleidelijk kunnen worden gevestigd en versterkt als een materiele basis ter voorbereiding van het proces i.z de vorming van een toekomstige verenigde communistische wereldeconomie", aldus het CC-rapport

In zijn openingstoespraak had Tsedenbal zich scherp gekant tegen het „reactionaire maoisme", dat „een reserve en een directe bondgenoot van het imperialisme" was geworden. ..De strijd tegen het maoïsme vormt een integrerend bestanddeel van de strijd van de volken tegen het imperialisme en de reactie", aldus Tsedenbal.

Ook de leider van de Russische delegatie, Fedor Koelakow (lid van het politburo en secretaris van het CC van CPSU), riep op tot „een onverzoenlijke strijd tegen het maoisme". Hij verzekerde: „De soevereiniteit van de Mongoolse Volksrepubliek en haar onafhankelijkheid zijn onschendbaar. De onverbrekelijke Sowjet (Russisch) - Mongoolse unie alsmede de vriendschap en de samenwerking van de socialistische broederlanden zijn daarvoor de waarborg."

Kritiek op het maoïstische China werd ook geuit door vertegenwoordigers van Bulgarije, Cuba, DDR, Hongarije, Polen en Tsjechoslowakije. Vertegenwoordigers van N.-Korea, Laos, Vietnam, Roemenië en Joego-Slavië spraken zich daarentegen niet over China uit. *(Le Monde, KCA)*

(Vor. ber. pag. 512/2-1974)

LENIN-ORDE VOOR TSEDENBAL

Ter gelegenheid van zijn 60ste verjaardag op 17 sept. kende het presidium van de Opperste Sowjet van de SU president en partijleider Tsedenbal de Lenin-orde toe. (*Moscow News*)

NIEUWE MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN. SAMENSTELLING KABINET

Het Sowjet-persbureau *Tass* meldde op 25 aug. dut Mangalyn Dugersuren tot minister van buitenlandse zaken van de Mongoolse Volksrepubliek was benoemd als opvolger van Lodonguiin Rintchin, die dit ambt sinds 1970 had vervuld. *(AFP)*

Uitgevers Int Uitg. en Handelmij „Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20. B 2100 Deurne-Antwerpen.

OPWAARDERING DUITSE MARK REDT SLANG

In het grootste geheim zijn op 17 oktober de ministers van financiën en de presidenten van de centrale banken van de Bondsrepubliek, België, Nederland, Luxemburg, Noorwegen, Zweden en Denemarken in Frankfurt bijeengeweest voor een beraad over de verhouding tussen de wisselkoersen van hun valuta.

Besloten werd in die verhouding enige wijziging aan te brengen.

De koers van de Nederlandse gulden en de Belgische frank ten opzichte van de Europese Monetaire rekeneenheid zal niet worden gewijzigd, de koers van de Duitse mark werd verhoogd met 2%, de koers van de Zweedse en Noorse kroon verlaagd met 1% en die van de Deense kroon met 4%.

De ministers en bankpresidenten waren ervan overtuigd dat door deze aanpassing van de spilkoersen de stabiliteit van het slangarrangement (de vaste koersverhouding tussen de zeven valuta's) wordt verzekerd.

Aanleiding tot de beraadslagingen vormden de spanningen die in de afgelopen maanden binnen de slang hebben bestaan. Deze spanningen waren vooral het gevolg van de sterke appreciatie die de Duitse mark sinds het begin van 1976 ten opzichte van vrijwel alle niet-slang-valuta's heeft ondergaan.

Vooral de Deense kroon heeft deze sterke opwaartse beweging van de D-mark niet kunnen volgen, zodat deze munt voor belangrijke bedragen moest worden gesteund. Daarnaast hebben tijdelijk en in relatief mindere mate ook de Belgische frank en de Nederlandse gulden onder druk gestaan. Inmiddels heeft met name de Nederlandse gulden zich volledig hersteld en heeft de Nederlandse Bank voor een groot deel de deviezen die in het kader van deze steunoperaties waren ingezet, in de markt kunnen terugkopen.

Op initiatief van de Duitse regering is onderzocht of een herziening van de nogenaamde ,,spilkoersen" in de slang zou kunnen bijdragen tot rust op de valutamarkten. De aanzienlijke interventies, die nodig zijn geweest om de wisselkoersen binnen de interveritiemarges te houden hebben volgens de Duitse autoriteiten het interne monetaire beleid doorkruist.

De gekozen oplossing brengt geen wijziging in de koers van de gulden ten opzichte van de Belgische frank. Dit heeft het belangrijke voordeel dat niet behoeft te worden overgegaan tot het instellen aan de grens van monetair compenserende heffingen en restituties voor landbouwprodukten, hetgeen voor de controle aan de Beneluxgrenzen zeer bezwaarlijk zou zijn.

Hoewel de sterke positie van de Nederlandse betalingsbalans op zichzelf een opwaardering van de gulden in dezelfde mate als die van de D-mark zou hebben gerechtvaardigd, heeft de Nederlandse regering besloten een bijdrage tot een oplossing te moeten leveren door de gulden niet met de D-mapk op te waarderen.

De revaluatie van de D-mark ten opzichte van de gulden met 2% ligt binnen de toegestane fluctuatiemarge van 2¼%. Daardoor bestaat de mogelijkheid dat de spilkoerswijziging in belangrijke mate wordt gecompenseerd door een tegengestelde beweging van de D-mark/gulden koers binnen de slang. In dat geval zou in de feitelijke verhouding geen verandering optreden. Indien echter de feitelijke koersontwikkeling de spilkoerswijziging volledig zou volgen, resulteert voor de gulden een effectieve depreciatie (dat wil zeggen gemiddeld ten opzichte van alle handelspartners binnen en buiten de slang) van 1 a 1½%. Daarmee zou de veel grotere effectieve appreciatie, die de gulden sinds het begin van het jaar heeft ondergaan, voor een deel ongedaan wordt gemaakt.

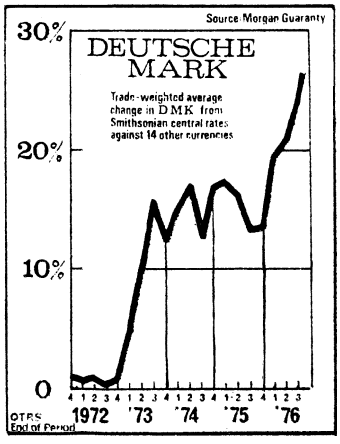

(The Financial Times)

Door het besluit van de ministers en de bankpresidenten is het voortbestaan van de zgn. ,,monetaire slang" vooralsnog verzekerd.

De geschiedenis van de monetaire samenwerking in Europa is er een van vallen en opstaan. De ministers van Financiën van de Europese Economische Gemeenschap aanvaardden op 21 maart 1972 een plan om van de EEG geleidelijk een monetaire eenheid te maken. Op 24 april van dat jaar besloten Nederland, West-Duitsland, België-Luxeniburg (toen al een economische unie), Frankrijk en Italië dat de koersafwijkingen van hun valuta's voortaan niet méér dan 2,25 procent mochten bedragen in vergelijking met een bepaalde spilkoers.

Op 1 mei 1972 traden Engeland en Denemarken tot de slang toe, op 23 mei Noorwegen. Op 23 juni 1972 liet Engeland het afweten, vier dagen later ook Denemarken. Op 10 oktober 1972 ging Denemarken weer nieedoen. Op 13 februari 1973 trad Italië uit.

Op 19 maart 1973 werd besloten dat de valuta's in de slang gezamenlijk zouden gaan zweven (wat wil zeggen dat de koersvorming wordt bepaald door vraag en aanbod op de wisselmarkten) ten opzichte van de dollar en andere valuta's. Tegelijk werd de D-mark met drie procent gerevalueerd en trad Zweden tot het systeem toe. Op 29 juni 1973 ging de waarde van de D-mark met 5,5 procent omhoog, in september werd de gulden gerevalueerd en in november de Noorse kroon.

Op 19 januari 1974 kon Frankrijk de monetaire samenwerking niet meer volhouden door de achteruitgang van zijn economie. Op 10 juli van het jaar daarop keerde Frankrijk terug, maar op 14 maart van dit jaar werd het opnieuw gedwongen de koers van de frank los te maken van die van de andere slang-valuta's, hoewel West-Duitsland een revaluatie van de D-mark aanbood. (pag. 267/1)

Sindsdien bestaat de slang uit de gulden. de D-mark, de frank van de Belgisch-Luxemburgse economische unie en de kronen van de drie Scandinavische landen. De recente pogingen van de valutaspeculanten om het einde van de slang te verhaasten, hadden te maken met de uiteenlopende economische ontwikkeling in de aangesloten landen. In West-Duitsland stegen de prijzen bijvoorbeeld veel minder sterk dan in de andere slang-landen, reden waarom de geldhandel erop ging rekenen dat een waardeverhoging van het Westduitse geld op den duur niet te voorkomen zou zijn.

De vraag naar D-marken en het aanbod van de „zwakkere" broeders in de slang, die mogelijk gedevalueerd moesten worden in het kader van een algemene herziening van de wisselkoersverhoudingen binnen het muntakkoord, maakten dat de Bundesbank en de andere centrale banken grote bedragen moesten uitgeven om de slang intact te houden. De Bundesbank heeft voor dit doel sedert het begin van het jaar zelfs 17 miljard mark moeten spenderen.

In het comniuniqué dat na afloop van de besprekingen werd uitgegeven, staat dat de regeringen van de slang-landen vast-

Weekblad 45ste jaargang No. 2355, pag. 28335-28350

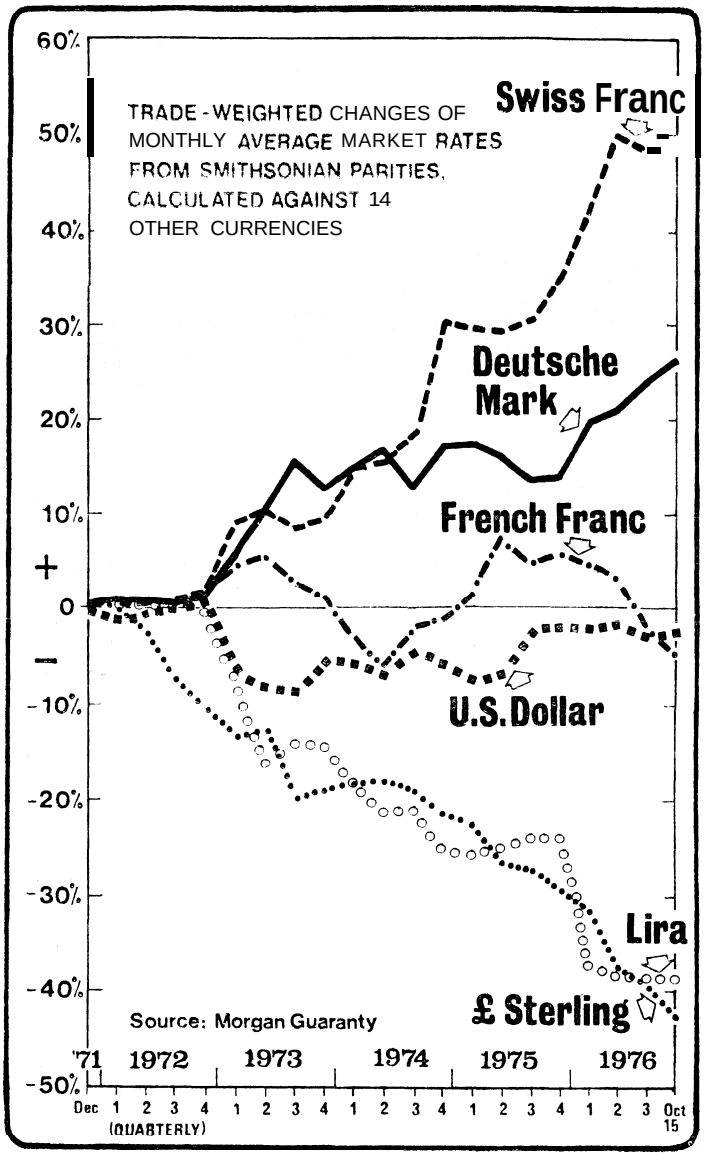

De ontwikkeling van de verhouding tussen enkele grote valuta's sedert 1971 (The Financial Times)

besloten zijn de monetaire samenwerking voort te zetten Ze zullen hun economisch beleid daarop afstemmen.

De Westduitse minister van Financiën, Hans Apel, heeft in een radio-interview gezegd dat de ,,monetaire slang", het stelsel van gezamenlijk zwevende koersen in Europa, het spoedig zou hebben begeven als dit weekeinde niet was besloten tot een revaluatie van de D-mark.

Minister Apel bleek van mening dat deze veranderingen een eind moeten maken aan de speculatie op een revaluatie van de mark of andere koersherzieningen. Hij merkte overigens op dat de herziening van het slang-akkoord niet moet worden beschouwd als een reactie op de valutaspeculatie maar als een actieve maatregel waarmee men de speculanten een slag voor wilde zijn.

De president van de Westduitse centrale bank, Karl Klasen, heeft op 18 okt. op een persconferentie gezegd dat het slang-akkoord alleen kan blijven bestaan als van tijd tot tijd kleine aanpassingen van de wisselkoersverhoudingen aan de economische ontwikkeling tot stand komen.

De nzeuwe spzlkoersen

De Westduitse centrale bank heeft de nieuwe spilkoersen alsmede laagste en hoogste interventiekoersen van de D-mark ten opzichte van de andere valuta's in de ,,monetaire slang" opgegeven De nieuwe spilkoersen zijn 100 Belgische frank 6,4875 (was 6,7173), 100 gulden 94,0860 (was 95,9675). 100 Deense kronen 39,9876 (was 42,4866), 100 Noorse kronen 45,4794 (was 46,8575) en 100 Zweedse kronen 56,0899 (was 58,5315)

De nieuwe laagste en hoogste interventiekrersen zijn Belgische frank 6,343-6,635 (was 6,470-6,768), gulden 91,995-96,225 (was 93,835-98,150), Deense kroon 39,100-40 895 (was 41,540-43,455), Noorse kroon 44,470-46,515 (was 45,815-47,925).en Zweedse kroon 55,545-58,100 (was 57,230-59,865)

Reacties

In kringen van de Eurcpese Commissie in Brussel was men noga! ontstemd over hel feit dat de Commissie niet tevoren door de ministers van financiën was geraadpleegd Wilhelm Haferkamp, EG-commissaris voor economische zaken, zei in Brussel dat de Commissie nu hoopt op vooruitgang ten aanzien van het Nederlandse voorstel om tot een nauwer overleg te komen over wisselkoersschommelingen ïan de EG-valuta's. Dit vcorstel, in juli door minister Duitsenberg ingediend, is bedoeld om te vermijden dat er binnen de Europese gemeenschap twee groepen ontstaan: een club van economisch sterke en een van zwakke landen.

In de Bondsrepubliek zelf liepen de reacties op de revaluatie zeer uiteen. Minister van financiën Hans Apel legde er de nadruk op dat door de maatregel de stabiliteitspolitiek van de Westduitse regering veilig was gesteld en dat de concurrentiepositie van West-Duitsland er nauwelijks door zal worden geschaad.

Karl Klasen, de president van de Bundesbank, omschreef de revaluatie als een bijdrage tot de ,,opbouw van Europa", evenals Friderichs, de minister van economische zaken.

In de politieke partijen werd verschillend geoordeeld over de revaluatie.

Namens de fractie van de SPD noemde de financiële expert Junghans de revaluatie een juiste maatregel, met de juiste percentages die op het juiste moment was genomen. Voor de oppositionele CSU en CDU verklaarden Franz Josef Strauss en Gerhard Stoltenberg, dat de maatregel onvermijdelijk was, maar dat men haar reeds veel eerder had moeten nemen om de inflatoire stroom van deviezen tegen te houden.

Otto Lambsdorff, de financiële deskundige van de Bondsdagfractie van de liberale FDP, die onlangs had gepleit voor het ,,slachten" van de slang, kenschetste de maatregel weliswaar als een bijdrage voor het handhaven van de stabiliteitspolitiek, maar was van oordeel, dat de revaluatiepercentages hoger hadden moeten zijn. De slang, aldus Lambsdorff, kan slechts functioneren, wanneer van de andere landen de uiterste inspanning wordt geëist tot het voeren van een stabiel ecoiiomisch beleid Volgens Lambsdorff zal de toekomst pas bewijzen, of de slang door de nieuwe maatregelen sterker is geworden. (NRC/H'bIad, FAZ, Persbericht Financiën, Europa van Morgen)

(Vor ber pag 267)

BELGIË

GEMEENTERAADSVERKIEZINGEN

Op 10 oktober werden de zesjaarlijkse gemeenteraadsverkiezingen gehouden. Zij verliepen, voor de eerste maal, op grond van de nieuwe geografische en administratieve mdeling die krachtens de fusiewet op 1 januari 1977 in werking treedt.

De schaalvergroting bracht mee dat in de meeste gemeenten een vergelijking met de verkiezingsuitslag van 1970 uiterst moeilijk en misleidend was. Het aantal zetels in de gemeenteraden, de samenstelling van het kiezerskorps en de kandidatenlijsten waren in heel wat gevallen anders dan zes jaar vroeger. Nieuw was ook dat, voor het eerst, op het stembiljet de partijen niet alleen met een cijfer maar ook met (maximum zes) kenletters stonden aangeduid. Een andere nieuwigheid was dat de kiezer niet meer mocht ,,panacheren", d.i. een stem uitbrengen voor kandidaten van verschillende partijen.

De grote landelijke partijen kwamen, meer dan in het verleden, minder hun bensming op, zodat er veel minder lijsten van ,,Gemeentelijke Belangen" waren. Vooral de christen-democraten stelden er prijs op haast overal met een duidelijk profiel op te treden.

De verkiezingscampagne verliep zonder incidenten. De socialistische partij en de Volksunie betoonden dat de gemeenteraadsverkiezmgen moesten worden aangegrepen om het beleid van het kabinet-Tindemans af te keuren. De regeringspartijen haakten daarop in en verklaarden dat de verkiezingen inderdaad een ,,nationale dimensie" hadden. In de campagne werden bijgevolg plaatselijke en landelijke elementen door elkaar gemengd.

De uitslag viel in het algemeen gunstig uit voor de Vlaamse regeringspartijen: PVV en CVP wonnen meestal terrein. De PSC ging in Wallonië lichtjes vooruit, maar kon zich niet helemaal handhaven in Brussel. De Volksunie ging achteruit in Limburg en stagneert in Antwerpen, maar behaalde elders betere resultaten, De socialisten deden het niet zo goed in een aantal Vlaamse centra en evenmin in de Brusselse agglomeratie, maar versterkten hun positie in Wallonië en een paar kustgemeenten. De Waalse PLP boekte verliezen, en ook het RW dat echter wel standhield waar RW-regeringsleden opkwamen.

Het FDF haalde profijt uit de verdeeldheid en de afbrokkeling van de franssprekende liberalen te Brussel. Het versterkte zijn plaats als eerste partij te Brussel, won 5,53% t.o.v. '70 en kwam op 33,71% van het totaal aantal stemmen in de hoofdstedelijke agglomeratie, waar het de volstrekte meerderheid verwerft in Schaarbeek (burgemeester Nols), Etterbeek, Oudergem, Sint-Lambrechts-Woluwe en Sint-Pieters-Woluwe. Ook te Brussel verloor de socialistische partij 1,3% maar bleef er toch de tweede partij met 20,92% van de stemmen. De partij moet echter de volstrekte meerderheid prijsgeven in Sint-Joost-ten-Node en Sint-Gillis en behoudt die (moeizaam) in Molenbeek en Anderlecht (burgemeester Simonet). De christen-democraten gaven 2,42% prijs en behaalden 16,88%. De liberalen gingen het sterkst achteruit: zij verloren 4.98% en vielen terug op 15,07%.

In vergelijking met de agglomeratieverkiezingen van 1971 ging het blok van de franctalige radicalen lichtjes achteruit, Het Rassemblement Bruxellois (FDF + Parti Libéral) behaalde toen 49,270. Thans behaalden FDF en PL samen 48,78%.

In de Brusselse agglomeratie kwamen ook z.g. Vlaamse eenheidslijsten op (gesteund door alle of enkele Vlaamse partijen). Zij behaalden 7,73% van het totaal. Er stonden echter ook nederlandstalige kandidaten op andere lijsten.

In negen gefusioneerde gemeenten van Vlaams-Brabant (= Asse, Beersel, Dilbeek, Grimbergen, Machelen, Meise, st-Pieters Leeuw, Tervuren en Zaventem) kwamen ook lijsten op onder de benaming ,,Région de Bruxelles-Gewest Brussel", gepatroneerd door het FDF en franstaligen van de traditionele partijen; zij verdedigden de inlijving van hun gemeente in het gewest Brussel en de invoering van een officieel stelsel van tweetaligheid, ten einde de eentaligheid van de franssprekende bewoners van het Brusselse randgebied tegemoet te komen. Te Vilvoorde en te Over-

DE UITSLAGEN IN DE GROTE STEDEN

	1970		1976	
	zetels	stemmen	zetels	stemmen
Brussel-Stad				
CVP-PSC	12	23.225	13	19.824
BSP	5	10.724	8	13.105
Liberalen	11	21.121	9	13.326
FDF	12	22.444	15	21.441
Communisten	—	2.698	1	2.778
Vlaamse lijst (VU)	1	5.424	3	6.055
Antwerpen				
CVP	12	36.432	16	38.208
BSP	18	53.139	20	47.002
PVV	6	20.681	7	19.993
VU	8	24.053	8	22.207
Communisten	1	6.014	—	4.108
Gent				
CVP	12	27.447	19	53.796
BSP	15	31.854	13	38.620
PVV	10	23.259	14	39.514
VU	4	11.711	7	22.757
Luik				
PSC	8	15.283	14	33.946
CVP	11	19.447	21	49.954
PVV	14	27.307	7	18.731
RW	6	12.314	7	19.571
Communisten	2	5.469	2	7.805
Brugge				
CVP	25	39.017	22	34.118
BSP	9	15.749	13	20.052
PVV	1	4.276	2	4.711
VU	6	10.648	—	—
VU + Chr. Dem.	—	—	10	16.316
Charleroi				
PSC	4	2.250	8	19.666
BSP	5	3.026	27	62.929
PVV	7	4.047	5	13.903
RW	5	3.195	10	24.566
Communisten	—	—	1	5.655

RESULTATEN VAN DE BELANGRIJKSTE PARTIJEN IN DE BRUSSELSE AGGLOMERATIE (in %)

	BSP	PL-LP	FDF	PSC/CVP	PSC	CVP	Vl. E.	Burg.	Lib.	PVV
Brussel ..	16,67	16,96	27,28	25,22			7,70			
Anderlecht ..	44,79	12,40	18,09		4,50	7,06	6,60			
Oudergem ,	13,29	7,29	42,21		10,13					
Berchem	15,18	8,74	29,26		5,40		10,89	30,35		
Etterbeek	9,88	8,27	55,67		12,22		8,13			
Evere ..	37,86	7,98	22,78	19,38			9,03			
Vorst	22 51	15.20	40,16		11 Ob		b 54			
Ganshoren	13,94	1	22,17				9 05	50 32		
Elsene	9,64		29,51		9,68		5,04		41 49	
Jette	16,93	13,05	27,31		13,26	8,61	8,38			5,9
Koekelberg	16,11	37,80	25,32		8,39		12,38			
Molenbeek	47 84	8 13	22.68		4.94	5.33	737			
St-Gillis	39 35	10.28	30.48		8 55					
St-Joost .	39,22	10,81	30,81	12,34			6,55			
Schaarbeek	12,55	9,75	51,74	9,53			11,53			
Ukkel	12,44		34,66		18,07		6,16			
	12,93	14 26	39,83		19,92		8 62			
St-Lambrechts-Woluwe	6,65	5,12	42,48		31,09					
St-Pieters-Woluwe	8,58		48,23	16,55			5,73			

Vl E = Vlaamse eenheidslijsten, Burg = Lijst van de burgemeester

ijse kwam het FDF met een eigen lijst, waarvan het programma nagenoeg identiek was met dat van de ,,Reion"-lijsten. Deze franstalige lijsten behaalden de volgende resultaten:

	stemmen	%	zetels
Tervuren	1.856	18,12	4 op 25
Beersel	2.271	17,28	4 op 25
Overijse	1.806	16	4 op 25
Dilbeek	3.217	15	4 op 31
Zaventem	2.229	14,25	3 op 27
Grimbergen	2.674	13,65	4 op 29
Vilvoorde	3.102	13,38	4 op 33
St.-Pieters-Leeuw	1.907	10,63	2 op 29
Machelen	391	4,82	—
Asse	739	4,37	—
Meise	336	4,07	—

Opmerkelijk was ook dat haast alle leden van de regering, die kandidaat waren, een mooi resultaat behaalden. (De minister van financiën, De Clercq, kreeg in Gent ruim 21.000 voorkeurstemmen.)

Eerste reacties

Daags na de verkiezingen deelde het partijbureau van het FDF mede, dat de uitslag vooral aangetoond had ,,dat de Brusselse bevolking erop vertrouwt dat haar belangen tijdens de komende onderhandelingen tussen de gemeenschappen door het FDF zullen worden verdedigd."

CVP-voorzitter Martens zei dat de socialisten, die van de verkiezingen een anti-regeringstest wilden maken, bedrogen waren uitgekomen: ,,De regering komt versterkt uit de verkiezingen en kan nu met alle kracht haar sociaal-economisch beleid voortzetten tot in 1978." Betreffende het FDF-succes zei Martens ,,dat de Vlamingen ernstig moeten nadenken over de strategie die in Brussel moet worden gevoerd"; hij voegde eraan toe dat in het Brusselse geen enkele Vlaamse gemeente mag worden opgegeven. Premier Tindemans verklaarde dat de regering onverwijld uitnodigingen naar de partijen zou sturen, met het oog op een hervatting van het

DE ZES BRUSSELSE RANDGEMEENTEN

	1970 Stemmen	%	Zetels	1976 Stemmen	%	Zetels
Drogenbos						
CVP/PSC[1]	1.854	59,25	10	1.786	53,80	10
PVV	207	6,61	—	—	—	—
BSP	552	17,64	2	635	19,13	2
Franse lijst	465	14,86	1	699	21,05	3
Vlaamse lijst	51	1,63	—	201	6,05	—
Kraainem						
CVP/PSC	2.511	40,14	7	—	—	—
PSC	—	—	—	1.211	17,04	3
Gemeentebelangen (tweetalig)	—	—	—	895	12,60	2
Franse liist	2.760	44,13	7	2.883	40,58	9
Vlaamse lijst	678	10,84	1	2.116	29,78	7
Linkebeek						
CVP/PSC	812	31,16	4	—	—	—
PVV	246	9,44	—	—	—	—
BSP	—	—	—	280	9,68	1
Franse lijst	1.548	59,40	9	1.421	49,14	10
PSC	—	—	—	97	3,35	—
Vlaamse lijst		—	—	751	25,97	4
Burgemeesterslijst		—	—	222	7,68	—
CVP-Dissidentie		—	—	121	4,18	
St-Genesius-Rode						
CVP/PSC	2 635	35,04	6	—	—	—
PVV	2 879	38,29	6	—	—	—
BSP	809	10,76	1	630	7,00	1
Vlaamse lijst	1 169	15,55	2	—	—	—
CVP + andere Vlam	—	—	—	3.830	42,53	11
Burgemeesterslijst	—		—	846	9,39	1
Alliance (FDF i liberalen)	—		—	3.700	41.08	10
Wemmel						
Vlaamse lijst	2 460	32,15	5	—	—	—
Geurts[2]	4273	56,00	10	4.613	52,94	14
BSP (tweetalig)	597	7,79	—	626	7,18	1
VU	—	—	—	1.220	14,00	3
PVV	—		—	915	10,50	2
CVP	—		—	1.339	15.37	3
Wezembeek-Oppem						
CVP/PSC	2 246	38,10	6	—	—	
PVV	388	6,58	—	—	—	
Franse lijst	1 968	33,38	6	4.594	66,14	
Vlaamse lijst	1 293	20,24	3	2.352	33,86	

[1] In 1976 komt burgemeester Calmeyn (CVP/PSC in 1970) op met een ,,Lijst van de Burgemeester".

[2] Burgemeester Geurts voerde in 1970 en 1976 een tweetalige, liberale lijst aan, die gesteund werd door het FDF.

gesprek over de staatshervorming. PVV-voorzitter Grootjans verwees naar de zwakke resultaten van het RW en zei dat die partij een zwakke schakel wordt in de kabinetscoalitie. Hij noemde de toestand van de Vlamingen in de randgemeenten ,,beangstigend". Ook zei hij, niet het nut in te zien van een vervroegde Kamerontbinding.

PORTEFEUILLEWISSEL IN KABINET

Twee leden van het kabinet, die op I jan. 1977 burgemeester worden, hebben om die reden op 15 okt. de regering verlaten. Minister van sociale voorzûrg Placied de Paepe, die burgemeester van Gent wordt, werd opgevolgd door L. Dhoore, staatssecretaris voor Vlaamse streekeconomie. De staatssecretaris voor hel openbaar ambt, Louis D'Haeseleer, die burgemeester van Aalst wordt, staat de portefeuille af aan PVV-kamerlid **A.** Kempinaire die in het kabinet-Leburton staatssecretaris voor buitenlandse handel was (pag. 74/2-1973). Prof. Marc Eyakens wordt staatssecretaris voor Vlaamse Streekeconomie.

Deze laatste is een zoon van de gewezen eerste-minister. Hij is 43 jaar oud, doctor in de rechten, doctor in de economische wetenschappen, baccalaureus in de wijsbegeerte en master of arts van de Columbia University (USA). Hij doceert sedert 1961 algemene economie en microeconomische theorie aan de Leuvense universiteit en werkte ook als adviseur op het kabinet van Financiën. Hij is tevens commissaris-generaal van de Leuvense universiteit, en geraakte de jongste jaren iri brede kring bekend door t.v.-causerieën en diverse, ook populair-wetenschappelijke. studies.

NEDERLAND

ALGEMENE EN FINANCIËLE BESCHOUWINGEN

De Tweede Kamer heeft van 12-14 okt. de algemene en financiële beschouwingen gehouden, waarin geoordeeld werd over het voorgenomen regeringsbeleid, zoals dat in troonrede en rijksbegroting was gepresenteerd (pag. 633/3 e.v. - 1976). Hierna volgt een samenvatting van het besprokene:

Als eerste voerde de heer Wiegel het woord, de voorzitter van de VVD-fractie. de grootste oppositie-groepering in de Tweede Kamer.

De heer Wiegel stelde, dat het kabinet-Den Uyl is uitgerangeerd, en dat de kiezers het kabinet moe zijn. In financieel opzicht gokt het kabinet, zo meende de heer Wiegel, en het laat zijn opvolger met de brokken zitten. Het kabinet-Den Uyl leidt naar het oordeel van de heer Wiegel Nederland naar een ,,onzekere. riskante toekomst". Het kabinetsbeleid heeft tot chaos geleid,

Meer werk en minder inflatie is de pijler, waarop de inbreng van de VVD in de komende verkiezingsstrijd berust. Doel is ook een vrije maatschappij voor vrije mensen, en geen concentratie van macht. Als de VVD weer gaat meeregeren, dan is zij daartoe bereid op basis van een gelijkwaardige inbreng in het regeringsprogramma en een evenredige zetelverdeling. De VVD vraagt geen intentieverklaring vooraf. ,,Als diegenen in KVP en ARP, die voorstander zijn van het uitspreken van zo'n verklaring voor de PvdA, het CDA zover krijgen, dan neem ik aan. dat ik niet word misverstaan, als ik zeg, dat de VVD dit hier en daar in het land van een toelichting zal voorzien."

Op defensiegebied trekt het kabinet, wat de bijdrage aan de NAVO betreft. volgens de heer. Wiegel een ongedekte wissel op de toekomst; het springt onverantwoord oni met de verdediging van onze vrijheid. De VVD kiest voor een samenleving, waarin de overheid niet uit is op de vergroting van haar eigen macht, maar op versterking van de rechten en vrijheden van de burgers.

De heer Wiegel meende, dat de planologische politiek en het voorgenomen grondbeleid leiden tot concentratie van macht. Datzelfde geldt voor het VAD-ontwerp, dat beoogt de individuele verantwoordelijkheid van de werknemers in te snoeren, dat hen zal betuttelen en dat zal leiden tot een ondergraving van bestaande winstdelingsregelingen. De VVD wijst inperking van de vrijheid van onderwijs principieel af, verklaarde de heer Wiegel.

Aan zijn collega Andriessen van de KVP richtte de heer Wiegel de vraag, of de KVP de omvang van de collectieve uitgaven in 1977 onaangetast wil laten. ,,Betekent dit, dat de KVP de bestrijding van werkloosheid en inflatie weer een jaar uitschuift? Dat kan toch niet! Geen enkele partij, die zichzelf respecteert mag de kiezers in het onzekere laten over haar koers. Niet pas bij de formatie, maar nu al bij deze algemene beschouwingen moet de keuze worden gemaakt. De kiezers in ons land hebben er recht op te weten, wat de partijen willen, waar zij staan en wat hun gezicht is," aldus Wiegel.

Na Wiegel sprak drs. Ed. van Thijn, fractievoorzitter van de grootste regeringspartij, de PvdA.

Deze meende, dat het ombuigingsbeleid van het kabinet. de een-percentsoperatie. slechts voorwaardelijk kan worden geaccepteerd Dergelijke ingrepen, evenals het ter beschikking stellen van extra gelden voor het bedrijfsleven om investeringen aan te moedigen, zijn voor hem alleen aanvaardbaar, als meer winst ook werkelijk tot meer werk leidt.

De overheid zal daartoe controle-instrumenten moeten ontwikkelen en met het bedrijfsleven meer aan planning van arbeidsplaatsen gaan doen.

Overigens wilde drs. Van Thijn het kabinet op hoofdzaken ondersteunen. Hij vroeg de confessionelen de gewenste brugfunctie aan het kabinet te geven door vóór april volgend jaar medewerking te geven aan hervormingsmaatregelen als wettelijke regelingen voor vermogensaanwasdeling, grondpolitiek en ondernemingsraden. Dan zag hij de weg gebaand naar een tweede kabinet-Den Uyl.

Van Thijn zei verder, dat hij de geraamde anderhalf procent reële loonstijging voor de komende jaren niet onaantastbaar achtte. Werkgelegenheid en collectieve voorzieningen kunnen een lager percentage wenselijk maken. De vakbeweging moet niet worden bedreigd met een stok achter de deur bij het naderende arbeidsvoorwaardenoverleg voor 1977 Toch hield drs Van Thijn er rekening mee, dat de overheid de komende jaren af en toe niet aan leiding geven op het loonfront zal kunnen ontkomen

M b t de overheidsiiitgaven merkte hij nog op, dat groei daarvan niet straffeloos verder kan worden afgeremd Een nullijn voor de overheidsuitgaven is voor de werkgelegenheid ronduit catastrofaal zo betoogde drs Van Thijn

Naar zijn oordeel zijn ook aanvullende conjuncturele maatregelen noodzakelijk Hij achtte het ondenkbaar, dat in gebieden, waar nu het werkloosheidspercentage het hoogst is, de bestaande programma's in 1977 zouden worden beeindigd Onafwendbaar is ook, aldus drs Van Thijn een positieve beslissing voor extra maatregelen in de bouw

Het komende arbeidsvoorwaardenoverleg zou moeten worden uitgebreid tot een arbeidsplaatsenoverleg, terwijl overheid en sociale partners overeenstemming moesten bereiken over de vraag, waar 200 000 arbeidsplaatsen geschapen kunnen worden; zij zouden tot een arbeidsplaatsenplan moeten komen

Samenvattend stelde drs Van Thijn, dat de steun van de PvdA aan het economische ombuigingsbeleid voorwaardelijk is afhankelijk van de vraag, of het kabinet de gelegenheid krijgt nieuwe instrumenten te ontwikkelen, nieuwe instrumenten voor meer winst en meer werk

De heer Bakker van de CPN vroeg in een motie om volledige prijscompensatie voor de werknemers, onderhandelingsvrijheid voor de sociale partners in het loonoverleg en intrekking van de loonmaatregel Hij vond, dat de PvdA, net als in de jaren vijftig, werd misbruikt door rechts

KVP-fractievoorzitter Andriessen achtte inflatiebestrijding en werkgelegenheidsbeleid nog belangrijker dan reële inkomensverbetering voor de werknemers Hij vroeg het kabinet om te komen met voorstellen voor herverdeling van arbeid, zoals het scheppen van zogenaamde deeltijdarbeidsplaatsen; ook vroeg hij zich af, of er in de non-profit-sector niet veel verborgen werkgelegenheid zat Ook plaatsing in een functie, waarvoor tot nu toe een lager opleidingsniveau gold dient volgens hem serieus tot de mogelijkheden te behoren.

Andriessen stelde, dat ons systeem uitgaat van vrijheid van de sociale partners op grond van hun verantwoordelijkheid. Daarbij moeten zij echter wel de aanvaarde beleidsdoelstellingen van de overheid als uitgangspunt nemen Als de sociale partners buiten deze spelregels gaan en dan wegens hogere belangen met een maatregel van de regering worden geconfronteerd, hebben zij niet over de regering, maar over zichzelf te klagen.

De voorgenomen beperkte groei van de overheidsuitgaven met 1% van het nationaal inkomen per jaar achtte hij nog te hoog; hij wilde een toename van 0,7% per jaar. Hij vroeg de regering om aanvullende ombuigende maatregelen in de komende jaren. De nullijn wees hij echter af

Mr Andriessen achtte de brugfunctie van het kabinet tussen christen-democraten en progressieven minder geslaagd De totstandkoming van het kabinet en de formule ervan deugen niet; uit polarisatie geboren, heeft het de polansatie onvoldoende kunnen overwmnen

Twijfels had mr. Andriessen over het voorgenomen defensiebeleid

Dr. Kruisinga, voorzitter van de CHU-fractie, meende dat de nagestreefde doel-

einden van een werkloosheid van 150.000 en een prijsstijging van 6,5% in 1980 te hoog lagen. Ook vond hij, dat er grote gevaren verbonden waren aan het geweldige financieringstekort. Hij stelde, dat er eerder aan het ombuigingsbeleid begonnen diende te worden.

M.b.t. het investeringsbeleid vond hij het onverctandig oude instrumenten — de investeringsaftrek — weg te werpen, tonder te weten hoe de nieuwe instrumenten — de investeringsrekenmg — zullen uitwerken

Mr Aantjes van de ARP betoogde o m dat de arimaire verantwoordelijkheid voor de samenhang tussen werkgelegenheid en de ontwikkeling van de arbeidskosten berust bij het bedrijfsleven zelf. Maar ook de overheid heeft daar een primaire verantwoordelijkheid. Zij heeft er op te letten, dat groepsbelangen niet zo van hun vrijheid gebruik maken, dat het algemeen belang in het gedrang komt.
Evenals de heren Andriessen en Kruisinga pleitte mr. Aantjes voor een verder gaande ombuiging van de groei van de rijksuitgaven.
Over de politieke plaats van het kabinet zei mr. Aantjes: ,,Bij zijn optreden heb ik het kabinet een kabinet tussen hoow en vrees genoemd De vrees is niet geheel ongegrond gebleken en de hoop niet geheel in vervulling gegaan. Negatieve conclusies blijven, maar de positieve overwegen"

Dr Drees (DS'70) had veel kritiek op het kabinet Naar zijn oordeel had het ,,verwoestend" gewerkt voor de Nederlandse economie. ,,De industrie is bezig aan een soort opheffingsuitverkoop" zei hij. Hij meende, dat het kabinetsbeleid gericht is op concentratie van de macht bij de overheid

Dr. De Gaaij Fortman, fractievoorzitter van de PPR, brak een lans voor de technologie van de kleinschaligheid, ook t b.v het midden- en kleinbedrijf, voor spreiding van zeggenschap in de ondernemingen en decentralisatie van het overheidsbeleid. In het voorgenomen economische beleid op middellange termijn (de structuurnota van minister Lubbers, pag. 409/3 e.v.) bespeurde De Gaaij Fortman een ontwikkeling in de richting van het Franse voorbeeld van de georienteerde economie en hij zei daar tegen te zijn
Namens de SGP zei ds. Abma, dat het kabinet nu het in zijn winter is niettemin de kale bomen aan het snoeien is. Er is zijns inziens een ,,overmoedig beleid" gevoerd, het kabinet leek de ambitie voor de tijd van twee kabinetten te hebben
De heer Terlouw van D'66 bepleitte de technocratie en de technologie weer ondergeschikt aan de burger te maken en, meer in het algemeen, te werken aan het herstel van contactmogelijkheden tussen de mensen in een vertechnologiseerde maatschappi]. Hij zei, dat de sociaal-culturele sector versterkt moest worden en hij twijfelde of het kabinet in dit opzicht wel aan spreiding van macht had gedaan.

De heer Koekoek (BP) was van oordeel, dat de slechte situatie in Nederland veroorzaakt werd door het feit, dat het aantal werkende mensen niet is opgewassen Degen het aantal niet-werkende mensen
De GPV-er Jongeling sprak over het ,,trieste jaarverslag van de BV Consumptiemaatschappij Nederland, die zichzelf diep in de nesten heeft gewerkt" Inflatiebestrijding, beperking van de arbeidskosten, veel sterkere beperking van de overheidsuitgaven en andere maatregelen tot rendementsherstel van de bedrijven zouden het devies moeten zijn

De heer Van der Lek (PSP) diende een motie in, waarin een verbod van prijsverhogingen, anders dan als gevolg van invoerprijsstijgingen, werd gevraagd en waarin de loonmaatregel en de beperking van de overheidsuitgaven werden afgewezen. Voorts werd gevraagd om overheidstoetsing van investeringen, met gebods- en verbodsbepalingen, op het werkgelegenheidseffect en verdeling van het werk onder allen, die willen werken. In een tweede motie werd gevraagd ontwikkelingshulp alleen te bedrijven via gratis kapitaaloverdrachten of overdrachten tegen lage rente om niet in de ontwikkelingslanden een Westerse economische ontwikkeling op gang te brengen.

Na de fractievoorzitters was het woord aan de financiële specialisten.

Het bleek, dat de CDA-fracties van mening waren, dat de regering in de begroting-1977 te optimistisch was over het herstel van de investeringen en m.b.t. de omvang van de overheidsuitgaven.

Drs. Nooteboom (KVP) deed de suggestie om bepaalde posten op de begroting, of delen van posten, voorlopig te blokkeren. Hij herinnerde er aan, dat hetzelfde gebeurd was in 1974 n.a.v. de oliecrisis. Toen ging het om een bedrag van f 750 mln; in prijzen van nu is dat j 930 mln.

Drs. Beumer (ARP) vond ook het begrotingstekort te groot. Verder achtte hij de één-procentnorm in de Miljoenennota onvoldoende onderbouwd; en hij achtte de ,,inverdieneffecten" onvoldoende hard gemaakt. Hij achtte verdere bijstelling van de overheidsuitgaven onontkoombaar. Hij suggereerde een jaarlijkse bijstelling vanaf 1977 met 0,1% naar beneden, tot een jaarlijkse groei van 0,7% in 1980.
Ook bepleitte hij een geringere nominale loonstijging in 1977 dan de regering wil. Beide maatregelen zouden volgens hem een gunstig effect op de werkgelegenheid hebben.

De heer Nooteboom betoogde voorts, dat de jaarlijkse opvoering van het structurele begrotingstekort zonder voldoende motivering door de regering geen ander gevolg kon hebben dan dat de begrotingsdiscipline in kabinet en parlement wordt aangetast.

Dr. Dolman (PvdA) zei, dat het regeringsbeleid in hoofdzaak de instemming van zijn fractie had. Het financieringstekort voor 1976 viel volgens hem mee en dat, dat voor 1977 verwacht wordt, zal naar zijn oordeel afnemen. Mochten de doelstellingen van het economische herstel niet gehaald worden, dan zal een pijnlijke herbezinning op particuliere en collectieve bestedingen nodig zijn.
Hij deed de suggestie om bij de uitwerking van het nieuwe instrument van de investeringsrekening met name bedrijfstakken te subsidiëren, waar de werknemers metterdaad van hun solidariteit en de ondernemers van hun verantwoordelijkheid voor de werkgelegenheid blijk geven.
Ook vroeg hij meer aandacht te besteden aan vormen van arbeidstijdverkorting, zoals vrijwillige verlaging van de persioengerechtigde leeftijd, deeltijdarbeid en uitbreiding van het aantal ploegen in continu-arbeid.
De VVD-er Van Aardenne bekritiseerde het regeringsbeleid langs de lijnen van de tegenbegroting, zoals de VVD op 11 okt. publiek gemaakt had.
In dit VVD-plan werd voor f 3 mrd aan bezuinigingen en belastingverlichtingen voorgesteld, Net als het kabinet wil de VVD het financieringstekort tijdelijk opvoeren, maar in 1980 moet het zijn teruggebracht tot 4% van het nationale inkomen

De collectieve lasten (belastingdruk, sociale premies en binnenlandse aardgastarieven) gaan in het plan van de VVD in 1977 met 1% omlaag in plaats van de bijna 1% verhoging die het kabinet wil o m in 1980 praktisch Op de nullijn voor de overheid uit te komen Bij uitvoering van het plan zouden de collectieve lasten gemiddeld met 0,1% per jaar stijgen

De VVD gelooft niet in het nieuwe stelsel van investeringssubsidies van minister Lubbers en wil het geld dat daarvoor is uitgetrokken voor f 200 mln besteden aan versterking van het regionale beleid en de exportbevordering, en de rest, f 100 mln, aan fiscale investeringsmaatregelen De investeringsaftrek en de vervroegde afschrijving moeten gehandhaafd blijven en/of er moet een belastingvrije voet in de vennootschapsbelasting komen eventueel gedifferentieerd naar regio en bedrijfstak

De kinderaftrek en kinderbijslag wil de VVD volgend jaar ongewijzigd laten voortbestaan (kosten f 910 mln vergeleken bij het regeringsplan om de kinderaftrek af te schaffen) en de inflatiecorrectie in de loon- en inkomstenbelasting voor 100% uitvoeien (kosten f 425 mln extra in 1977)
De tariefpercentages van de tweede en derde schijf van de loon- en inkomstenbelasting moeten vervolgens elk met één punt verlaagd worden om alle inkomenstrekkers een gelijk voordeel te geven (kosten f 460 mln)

De investeringsmaatregelen van de VVD leveren al direct in 1977 een verkleining van het begrotingstekort van f 600 mln op, vergeleken bij de kabinetsplannen
Bezuinigingen worden in het plan voorgesteld op de groei van het ambtenarenkorps tot een gelijke tred met de bevolkingsgroei (opbrengst f 240 mln in 1977), diverse besparingen over alle departementen te verdelen (f 216 mln) en specifieke bezuinigingen op huursubsidies (j260 mln), openbaar vervoer, o m door loonmatiging en het opheffen van dubbele vervoervoorzieningen (100 mln), onderwijs (f 170 mln), ontwikkelingshulp (f 160 mln) en CRM (f 122 mln)

Voor defensie wil de VVD volgend Jaar t 113 mln meer uittrekken omdat zij ernstige zorgen heeft over de achterblijvende investeringen vergeleken bij de laatste defensienota van minister Vredeling

Voor de regering werd op de beschouwingen van de TK-leden geantwoord door premier Den Uyl en minister Duisenberg van financiën.

De minister-president waarschuwde tegen verdergaande bezuinigingen van de overheid, dan door de regering in de eenprocentoperabie is voorgesteld Beperkingen op overdrachtsuitgaven zou de sociaal zwakkeren treffen en tot lagere consumptie kunnen leiden, hetgeen risico's voor de werkgelegenheid inhoudt

Aan PvdA en PPR hield Den Uyl daarentegen voor, dat niet alles moet worden verwacht van het opvoeren van de overheidsinvesteringen Het groeitempo is in de overheidssector nu eenmaal lager dan in de particuliere sector; bij opvoeren van het tempo in de overheidssector zouden problemen ontstaan als gevolg van het dan wegvallen van de ,,inverdieneffecten", waar de regering via het aantrekken van de particuliere investeringen op hoopt

De regering zal geen .stok achter de deur" zetten bij het overleg tussen de sociale partners over het arbeidsvoorwaardenbeleid Aan de andere kant kan de onderhandelingsvrijheid slechts hersteld en gehandhaafd worden, als werknemers en werkgevers het doelstellingenkader van de regering accepteren.

Mbt het beleid op het terrein van de ontwikkelingssamenwerking merkte de premier op, dat de regermg zal overwegen de hulp aan Cuba te beeindigcn, als het op enigerlei manier tot escalatie zou komen bij de Cubaanse militaire aanwezigheid in Angola Den Uyl zei, dat de Nederlandse hulp in de medische sfeer ligt, dat het Cubaanse expeditieleger met instemming van een onafhankelijke regering in Angola verblijft, dat er aanwnzingen" zijn, dat dat leger daar geleidelijk gaat vertrekken, en dat andere regeringen hun hulp aan Cuba ook niet beeindigd hebben.

In zijn slotwoord verweet Den Uyl de oppositie van de VVD, dat zij te weinig oog heeft voor de immateriele kanten van het regeringsbeleid

Wat de prijsontwikkeling en de werkgelegenheid betreft doet trouwens het voor olie- en grondstofcrises zo gevoelige Nederland het niet slecht in vergelijking met de meeste andere Europese landen, met uitzondering van de Bondsrepubliek Duitsland

Minister Duisenberg van finaricien weigerde de suggestie van de CDA-partijen om bijna een miljard aan uitgaven voorlopig te blokkeren uit te voeren Wel was hij bereid vroeg in het voorjaar van 1977 de economische oritwikkeling te evalueren en, mochten er tegenvallers zijn in overeenstemming met de Tweede Kamer tot aanpassing van het uitgavenniveau te besluiten.

Een vermindering van de werkloosheid met 15 000 in 1977 achtte de minister haalbaar Overigens meende hij dat het niet verwonderlijk was, dat de werkloosheid op het moment nog niet veel afneemt, dat is in de andere EG-landen net zo Wel is er een vermindering van het korter werken te bespeuren Het aantal korter werkenden is van nov 1975 — het hoogtepunt — tot juni 1976 afgenomen van 71 500 tot 11 400

De minister wees op enkele gunstige ontwikkelingen in West-Duitsland, die voor Nederland van belang zijn de vraag naar auto's, een belangrijke sector in de Bondsrepubliek, neemt toe, de orders voor bedrijven zijn, voor seizoen gecorrigeerd, met 9% gestegen en zitten op een niveau, dat 29% hoger is dan vorig jaar. de bereidheid van Duitse ondernemers om te investeren is volgens de Bundesbank duidelijk versterkt.

Duisenberg verwacht geen impuls voor de inflatie van de vergrotang van het financieringstekort in conjuncturele zin Hij wees erop, dat de vergroting van het tekort o m nodig is om het bedrijfsleven aan meer financiele ruimte te helpen

De overheid treedt niet op als concurrent van de conjuncturele sector, zo benadrukte de minister, maar wil die sector luist behulpzaam zijn bij het aantrekken van beschikbare besparingen

In de replieken werd veel aandacht gegeven aan het ontwerp-regeerakkoord tussen PvdA en PPR, dat door de besturen van die partijen op 13 okt. was gepubliceerd.

Onderdeel van dit ontwerp-regeerakkoord is het voornemen van beide partijen om na de TK-verkiezingen van mei volgend jaar alleen weer aan een coalitieregering deel te nemen als de twee partijen meer zetels krijgen dan zij nu hebben (50), als zij getweeën de grootste groepering in de TK worden, en als premier Den Uyl wederom minister-president zal worden

Het ontwerp moet nog door de partijcongressen, al of niet gewijzigd, worden goedgekeurd Daarbij is in de besluitvorming een ,,weegverhouding" tussen de twee partijen ran 12 PvdA—7 PPR geldig

KVP-leider Andriessen stelde in het Kamerdebat, dat hiermee de macht aardig over de PPR gespreid was Voorts stelde hij, dat, waar het kabinet zo langzamerhand zijn brugfunctie zou moeten gaan tonen, nieuwe ,,onaanvaardbaars" van de progressieven voor de volgende formatie dreigen en een ,herhaling van de ellende' van de formatie 1972-'73

De PvdA-fractie was over de bestuursvoorstellen verdeeld ARP-fractievoorzitter Aantjes concludeerde daaruit, dat het ontwerp nog lang geen PvdA-standpunt was Overigens meende de heer Aantjes dat het zo niet kan" Hij wees er op dat, bij aanvaarding van deze voorwaarden, de PvdA niet aan de regering kan deelnemen als b v , de PvdA drie zetels zou winnen en de PPR vier zetels zou verliezen

Het ontwerp-regeerakkoord werd in de TK verdedigd door PvdA-fractievoorzitter Van Thijn, i v m de verdeeldheid van zijn fractie echter niet namens die fractie

Van Thijn stelde, dat door deze tekst voor de kiezers duidelijkheid geschapen wordt Hij wil af van de oude situatie, waarin het centrum na de verkiezingen kan uitmaken met wie het wil regeren links of rechts

De beschouwingen werden afgesloten met de stemmingen over de moties, die gedurende het debat waren ingediend.

Aangenomen werd een motie-Aantjes, mede ondertekend door de andere CDA-fractievoorzitters Andriessen en Kruisinga, waarin de regering werd geviaagd in 1977 de defensiebegroting met *f* 150 mln te verhogen De motie werd gesteund door de CDA-partijen (minus de KVP-er Krosse), VVD, SGP. GPV BP RKPN en DS'70

Oppositieleider Wiegel (l) en premier Den Uyl na afloop van de algemene en financiele beschouwingen

Ook werd een motie van de KVP-er Notenboom aangenomen, die de regering vroeg de SER en andere maatschappelijke organisaties om advies te vragen over de noodzakelijke heroverweging van de overheidsuitgaven en de collectieve lasten

Deze motie werd gesteund door CDA, VVD, DS'70, PPR, D'66. GPV, SGP, BP, RKPN en de heren Nootebooin en Huysen (eénmansfracties)

Alle moties van de oppositie werden verworpen (Handelingen, NRC/H'blad, ANP)

Dr. VONDELING HERKOZEN ALS TK-VOORZITTER

De Tweede Kamer heeft op 21 september dr. Vondeling opnieuw als eerste geplaatst op de voordracht voor het voorzitterschap van de Tweede Kamer. Hij kreeg 112 van de 129 uitgebrachte stemmen. De fractie van de CPN steunde de voordracht van dr. Vondeling niet. De zeven stemmen van de CPN gingen naar J. van der Doef, evenals dr. Vondeling lid van de PvdA.

Voor de stemming hadden de communisten laten weten, dat zij niet op dr. Vondeling zouden stemmen. Volgens de communisten was dr. Vondeling de voorafgegane weken nogal grof en dom tegen de communisten tekeer gegaan.

De vijf ondervoorzitters van de Tweede Kamer zijn geworden C. F Kleisterlee (KVP), mr F. Portheine (VVD), B Roolvink (ARP), dr. ir J L A Jansen (PPR) en W F H van het Schip (CPN) Daarmee heeft voor het eerst de CPN een plaats in het presidium van de TK. De heer Van het Schip heeft de plaats overgenomen van drs. D F. van der Mei (CHU), wiens fractie van zeven leden op zes is teruggevallen, doordat de heer Huijssen, hoewel staand op de lijst van de CHU, als onafhankelijk lid tot de Tweede Kamer toegetreden is.

IJSLAND

UITBREIDING VISSERIJGRENS TOT 200 MIJL. CONFLICT MET GROOT-BRITTANNIE. OVEREENSTEMMING MET BONDSREPUBLIEK. AKKOORD NA LANGDURIG OVERLEG

Op 15 juli 1975 heeft de IJslandse regering bij monde van de minister van visserij Matthias Bjarnason bekend gemaakt dat de visserijgrenzen op 15 okt. 1975 uitgebreid zouden worden van 50 mijl tot 200 mijl.
Het is alle buitenlandse vissers dan verboden binnen die zone te vissen, zo zei hij. Hij voegde eraan toe: „Wij zijn bereid te praten met landen die belang bij de zaak hebben".

Minister Bjasnason zei bij het vaststellen van de nieuwe grens geen rekening te hebben gehouden met het onbewoonde eiland Rockall, waarop Groot-Brittannië aanspraak maakt. Rockall kan, volgens hem, geen aanspraken maken op de noodzaak van een economisch gebied.
Volgens Bjarnason was de uitbreiding noodzakelijk geworden om overbevissing van de IJslandse visgronden te voorkomen.
Op mededeling van de IJslandse regering werd door de verschillende landen die in de IJslandse wateren vissen op onderscheiden wijze gereageerd.

De Noorse regering verklaarde begrip te kunnen opbrengen voor het IJslandse initiatief en zij deed de toezegging erop te zullen toezien dat de Noorse vissers zich aan de geldende voorschriften zullen houden.

De Deense regering onthield zich van kritiek op de maatregel en wees er verder op dat het internationale overleg over de uitbreiding van de visserijgrenzen duidelijk in de richting van uitbreiding tot 200 mijl tendeerde.

Volgens persberichten stona ook de Sowjet-Unie niet afwijzend tegenover het besluit. Minster van buitenlandse zaken Agustsson verbleef m april '75 in Moskou, en toen zou de uitbreiding ter sprake zijn gekomen en de Sowjetrussische leiders zouden zich toen in positieve zin hebben uitgelaten

De Britse regering reageerde teleurgesteld, hoewel een woordvoerder van het ministerie van buitenlandse zaken er echter aan toevoegde dat de Britse regering het toejuichte dat IJsland de verzekering had gegeven dat over de kwestie kon worden gepraat.

Hij zei: „Wij hopen dat deze besprekingen spoedig zullen beginnen en zullen leiden tot ernstige onderhandelingen over de voorwaarden voor een herziene overeenkomst."

In 1972, toen IJsland zijn visserijgrens verlegde van 12 naar 50 mijl, ontstond een bittere ,,kabeljauwoorlog" tussen de Britten en de IJslanders en Engeland zond zijn marine om de Britse vissers te beschermen. In 1974 kwam hieraan een einde toen zij een overeenkomst sloten waarbij Britse treilers onder bepaalde voorwaarden binnen de zone mochten vissen (pag. 59/2-'75).
Ook van Westduitse zijde werd afwijzend gereageerd om het besluit.
Tussen IJsland en de Bondsrepubliek was nog steeds geen akkoord tot stand gekomen over de 50-mijlzone en in de zomer en in het begin van de herfst van 1975 kwam het enige malen tot incidenten toen schepen van de IJslandse kustwacht Duitse vissersschepen aanhielden, die binnen de 50-mijlzone visten.
De Bondsregering reageerde dan ook op het besluit tot uitbreiding tot 200 mijl met de mededeling dat zij dit in strijd achtte met het geldende volkenrecht, maar voegde eraan toe dat zij in het belang van vriendschappelijke betrekkingen bereid was tot spoedige onderhandelingen om te komen tot een vreedzame oplossing van het conflict.

Op 15 okt. 1975 maakt de regering in Reykjavik bekend dat die dag om middernacht de nieuwe visserijgrens van kracht zou worden.

Op 13 nov. 1975 liep het verdrag tussen IJsland en Groot-Brittannië af en op 16 nov. deed zich een eerste incident voor tussen Britse vissersschepen en de IJslandse kustwacht. Deze sneed de kabels door van netten van Britse vissersschepen die binnen de 200-mijlzone visten.
Op 17 nov. 1975 begonnen in Reykjavik onderhandelingen tussen IJsland en Engeland. De Engelse minister voor visserijzaken Roy Hattersley was daartoe naar de IJslandse hoofdstad gekomen. De besprekingen werden op 18 nov. al afgebroken omdat men het niet eens kon worden.
Voornaamste geschilpunt was de hoeveelheid vis die de Britten binnen de 50-mijlzone zouden mogen vangen. In het oude verdrag was dit beperkt tot 130.000 ton per jaar. Reykjavik wilde die hoeveelheid in een eventueel nieuw verdrag terugbrengen tot 65.000 ton. Londen eiste 110.000 ton. Verder weigerde Londen de 200-mijlgrens te erkennen. Hattensley verklaarde in Reykjavik dat de Britse vissers, zolang geen nieuwe regeling tot stand was gekomen, binnen de IJslandse territoriale wateren zouden blijven vissen en wel volgens de regelingen van het oude visserij-akkoord.

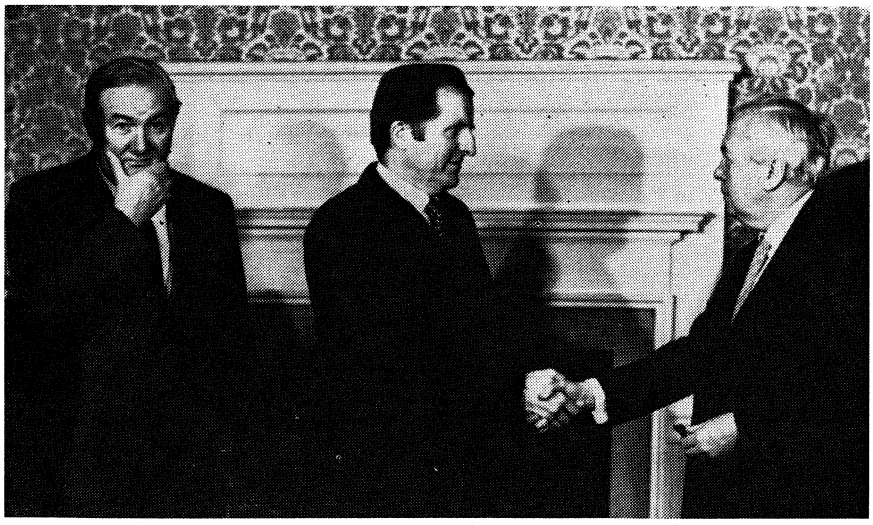

V.l.n.r. Callaghan, Hallgrimsson en Wilson

Akkoord met Bondsrepubliek

Inmiddels waren ook onderhandelingen met de Bondsrepubliek op gang gekomen.
De Westduitse staatsminister bij het ministerie van buitenlandse zaken Wischnewski verbleef eind oktober 1975 in Reykjavik en in november reisde minister Agustsson naar Bonn.
Daar werd op 20 november 1975 meegedeeld dat beide partijen het eens waren geworden.

Westduitse vissers mogen jaarlijks binnen de 200-mijlzone maximaal 60.000 ton vis vangen en wel in speciaal daartoe door IJsland aangewezen gebieden. West-Duitsland zou verder afzien van het zenden van koelschepen en slechts een beperkt aantal schepen zenden, die op een speciale lijst worden opgenomen.
De Westduitse regering weigerde echter de rechtmatigheid van de uitbreiding van de visserijgrens tot 200-mijl te erkennen.

Op 28 november 1975 ging het IJslandse parlement met 42 tegen 18 stemmen met het verdrag akkoord Tegen stemden de communisten, de sociaal-democraten en de linkse liberalen.

Conflict met Groot-Brittannië,. Britse marine komt vissers te hulp

Ondanks het mislukken van de onderhandelingen over een nieuw verdrag, bleven Britse vissersschepen binnen de 200-mijlzone vissen, wat de kustwacht herhaalde malen aanleiding gaf tot ingrijpen. Op **23** november 1975 stelden **33** van de 41 Britse treilerschippers, die zich op dat moment binnen de 200-mijlzone bevonden, een ultimatum aan de regering in Londen. Zij zouden op 24 november de zone verlaten als zij geen onmiddellijke bescherming kregen van de Britse marine.

Op 25 november zond de Britse regering drie fregatten naar de bedreigde schepen. De Britse regering verklaarde de schepen met de grootste tegenzin te zenden, maar geen andere keus te hebben omdat de IJslandse regering niet bereid was werkelijke onderhandelingen te voeren en tegelijkertijd de Britse vissers op gewelddadige wijze te verhinderen op open zee te vissen.
De IJslandse premier Hallgrimsson verklaarde in Reykjavik dat zijn regering zich door het gebruik van geweld niet zou laten afbrengen van haar voornemen de buitenlandse visserij zo veel mogelijk te beperken. Zolang Britse marineschepen in de IJslandse wateren zouden zijn, zou er geen sprake kunnen zijn van onderhandelingen met Londen over het visserijconflict

Op 26 november 1975 vaardigde de IJslandse regering een verbod af voor Britse militaire vliegtuigen om over IJsland te vliegen of daar te landen. Tevens werden de IJslandse havens gesloten voor de verzorgingsschepen van de Britse trawlervloot.

Premier Hallgrimsson dreigde verder de diplomatieke betrekkingen met Groot-Brittannië te verbreken. Hij protesteerde scherp tegen wat hij noemde ,,de gewapende agressie van een NAVO-bondgenoot" en zei dat Engeland voor de derde maal dezelfde fout begin.

Op 25 november wist een kanonneerboot van de kustwacht de netten van een Brits schip door te snijden

Op 7 december kwam het tot een botsing tussen een IJslands patrouillevaartuig en een Brits schip. toen de eerste poogde visnetten door te snijden. Heit IJslandse schip werd beschadigd.

Op 11 december deed zich een incident voor waarbij schoten vielen.
Een schip van de kustwacht stootte op twee Britse marineschepen die zich binnen 4 mijl van de IJslandse kust bevonden, volgens een mededeling uit Londen, om daar te schuilen voor een zware sneeuwstorm.
Het IJslandse schip zou op de beide schepen zijn ingevaren en schoten voor de boeg hebben gelost.
De IJslandse regering diende daarop bij de voorzitter van de Veiligheidsraad in New York een verzoek in tot een spoedzitting, wegens ,,een aanval die Britse oorlogsschepen op een schip van de IJslandse kustwacht hadden gedaan".

Op 28 december deed zich wederom een incident voor, toen een Brits fregat en een IJslandse patrouilleboot met elkaar in aanvaring kwamen. Volgens de IJslandse lezing van het gebeurde was het fregat opzettelijk op het patrouillevaartuig ingevaren. Volgens Londen was één en ander een gevolg van een niet bedoelde samenloop van omstandigheden.

NAVO buigt *zich* over *geschil*

Op 8 januari besloot het IJslandse kabinet een speciale bijeenkomst te eisen van de ministerraad van de NAVO over het conflict met Gr.-Brittannie. Het kabinet dreigde verder de diplomatieke betrekkingen met dat land te verbreken wanneer zich weer incidenten met Britse marineschepen zouden voordoen.

Op 12 januari kwam de NAVO-raad op het niveau van de permanente vertegenwoordigers in Brussel bijeen. De IJslandse permanente vertegenwoordiger bij de NAVO herhaalde bij die gelegenheid het dreigement dat zijn land de diplomatieke betrekkingen met Londen zou verbreken als de Britise marinefregatten niet teruggeroepen zouden worden. Voor het geval van het voortduren van het conflict zou de IJslandse regering de mogelijkheid bestuderen of zij lid van de NAVO zou blijven.
Na afloop van het NAVO-beraad werd meegedeeld dat NAVO-secretaris-generaal mr. Josef Luns naar Reykjavik en Londen zou reizen om te pogen te bemiddelen in het conflict.

Op 14 januari arriveerde Luns in Reykjavik. Premier Hallgrimsson had daarvoor nog verklaard hem niet als bemiddelaar te beschouwen omdat er niets te bemiddelen viel zolang Groot-Brittannië ,,geweld tegen ons gebruikt".
Luns verbleef 2 dagen in IJsland en kreeg o.a. de verzekering dat met het verbreken van de diplomatieke betrekkingen gewacht zou worden totdat hij een onderhoud met de Britse minister van buitenlandse zaken Callaghan had gehad.
Over het werkelijke geschilpunt kwam men echter niet nader tot elkaar.
Reykjavik bleef bij zijn standpunt dat pas onderhandelingen begonnen konden worden als de Britse oorlogsschepen uit de 200-mijlzone waren teruggetrokken. De Britse regering kreeg daartoe tot 23 januari de tijd. De regering herhaalde dat een herziening van de betrekkingen met de NAVO overwogen werden.

Op 19 januari deelde minister Callaghan, na een ontmoeting met NAVO-secretaris-generaal Luns in Brussel mee, dat de Britse marineschepen zo snel als mogelijk van uit de 200-mijlzone zouden worden teruggetrokken.
Hallgrimsson werd uitgenodigd voor een gesprek met premier Wilson. Callaghan zei wel dat de marineschepen weer zouden uitvaren als zou blijken dat de IJslandse kustwacht de Britse vissersschepen zou hinderen bij de visvangst.
Premier Hallgrimsson zei in een eerste reactie in Reykjavik dat het Britse besluit het voortbestaan van diplomatieke betrekkingen tussen de beide NAVO-partners had gered. Hij verklaarde zich bereid naar Londen te gaan voor besprekingen met de Britse regering.
Hallgrimsson arriveerde op 24 januari in Londen, waar hij ontvangen werd door premier Wilson.
Beide regeringsleiders voerden besprekingen die op 27 januari werden afgesloten.
De resultaten werden strikt geheim gehouden, maar de pers wist te melden dat beide partijen inzake de omstreden kwestie van het maximale vangstquotum voor Britse vissers in de IJslandse wateren niet tot een akkoord hadden kunnen komen.
Wel maakte de Britse regering bekend dat treilers die op de IJslandse visgronden niets vingen omdat zij gehinderd werden door kanonneerboten, compensatie zouden krijgen. De regering had daarvoor voorlopig een half miljoen gulden uitgetrokken.

Op 3 februari maakte Callaghan in Londen bekend dat hij van de IJslandse regering bericht had ontvangen dat zij niet akkoord kon gaan met de Britse voorstellen zoals die waren verwoord tijdens het onderhoud van Hallgrimsson met Wilson

Wel was de IJslandse regering bereid nieuwe onderhandelingen te beginnen.

Callaghan voegde eraan toe dat hij ook bereid was tot nieuwe onderhandelingen. Hij eiste echter dat de Britse vissers totdat een nieuw akkoord was bereikt ongehinderd in de 200-mijlzone zouden mogen vissen. Zou de IJslandse kustwacht intervenieren, dan zouden opnieuw Britse marineschepen ingezet worden

Callaghan gaf verder nadere bijzonderheden over het overleg Wilson-Hallgrimsson. Wilson zou ermee akkoord gegaan zijn dat het Britse aandeel in de visvangst beperkt zou blijven tot 28% van het totaal toegestane vangstquotum.

Volgens Britse becijferingen zou dit quotum jaarlijks 300.000 ton mogen bedragen, zodat er 84.000 ton voor Engeland overbleef. IJslandse visserijexperts daarentegen achtten een jaarlijks quotum van 230 000 ton maximaal aanvaardbaar, zodat er hoogstens 65.000 ton voor de Britten zou overblijven. Premier Hallgrimsson kwam in een verklaring voor het parlement op 3 februari ook terug op het overleg in Londen.

Hij zei dat de Britse voorstellen onaanvaardbaar waren, omdat zij van een veel hoger maximaal vangstquotum uitgingen, wat een directe bedreiging van de visstand inhield Groot-Brittannië had daarmee aangetoond geen begrip op te brengen voor het belang van de visvangst voor de IJslandse economie, die voor 80% afhankelijk is van deze tak.

Op 5 febr. deed zich opnieuw een incident voor toen een schip van de kustwacht de netten van een Britse trawler kapte, omdat deze zich in een zgn. beschermde zone zou bevinden, en de Britse regering vervolgens twee marineschepen opdracht gaf op te stomen naar de visserijgronden.

NAVO-secretaris Luns arriveerde op 11 febr. in Londen voor overleg met Callaghan en de minister voor visserijzaken Peart. Hij bracht op 20 febr verslag uit aan de NAVO-raad. Tegelijkertijd deed de Britse regering een nieuw onderhandelingsaanbod aan IJsland. Nadere bijzonderheden werden niet verstrekt. Op 12 febr. kwamen het Britse fregat Diomede en de IJslandse kanonneerboot Baldur met elkaar in aanvaring, volgens IJslandse mededeling door een actie van het Britse schip.

Diplomatieke betrekkingen verbroken

Op 19 febr werd in Reykjavik bekend gemaakt dat de diplomatieke betrekkingen met Groot-Brittannië zouden worden verbroken. Daags daarvoor had zich wederom een incident voorgedaan waarbij Britse marineschepen en IJslandse kustwachtvaartuigen betrokken waren. De Britse ambassadeur in Reykjavik kreeg opdracht het land zo spoedig mogelijk te verlaten. De Britse belangen zouden door Noorwegen worden behartigd.

Van NAVO-zijde was inmiddels het aanbod gedaan waarnemers mee te sturen op de IJslandse kustwachtachepen en de Britse marinevaartuigen, maar op 25 februari liet de IJslandse ambassadeur in Brussel Tomasson weten dat zijn regering het aanbod afsloeg omdat de stationering van waarnemers als een stilzwijgende toestemming van IJsland met de aanwezigheid van Britse schepen binnen de 200-mijlzone uitgelegd zou kunnen worden.

Op 25 februari blokkeerden scheepseigenaren en vissers uit de havenstad Grindavik het tot de Amerikaanse basis Keflavik behorende radarstation Rock Hill. Zij kondigden aan de actie te zullen voortzetten om druk op de NAVO uit te oefenen opdat de Britse schepen teruggetrokken zouden worden.

Op 27 februari werd de toevoerweg naar de basis Keflavik geblokkeerd, maar op 28 februari werden de barricades die waren opgeworpen weer afgebroken nadat premier Hallgrimsson had verklaard dat dergelijke acties de zaak geen goed zouden doen.

De regering in Reykjavik kreeg steun van de andere Scandinavische landen op de 24ste zitting van de Noordse Raad die eind februari in Kopenhagen werd gehouden. In een verklaring sprak de Raad zijn ongerustheid uit over de ontwikkeling van het visserijconflict en eiste van Londen dat de Britse fregatten uit de IJslandse wateren teruggetrokken zouden worden.

Tijdens een persconferentie die hij bij zijn verblijf in Kopenhagen gaf, zei Hallgrimsson op 2 maart dat zijn land wellicht bereid was als tussenoplossing een visserijzone van 100 mijl voor de Britse vissers te laten gelden mits de Britse eisen over de grootte van de vangsten ,,realistischer" werden.

In de daarop volgende maanden deden zich weer verscheidene incidenten voor in de IJslandse wateren, waarbij Britse marineschepen waren betrokken.

Begin mei besloot de regering in Londen nog twee fregatten naar de IJslandse wateren te zenden, nadat de Britse vissers hadden gedreigd zich uit de wateren te zullen terugtrekken omdat zij niet voldoende beschermd werden tegen de actie.: van de kustwacht, waardoor de kabeljauwvangst sterk was teruggelopen en nauwelijks meer rendabel was. De vissers eisten verder schadevergoeding voor de gederfde inkomsten.

Op 7 mei deed zich een verdere verscherping voor in het conflict toen drie Britse fregatten in aanvaring kwamen met IJslandse patrouilleboten

Op 9 mei verklaarde minister Agustsscn voor de IJslandse radio dat zijn land zich nader zou beraden over het NAVO-lidmaatschap, omdat het bondgenootschap geen enkel initiatief ondernam tot bescherming van de IJslandse belangen

Tegelijkertijd werd in Groot-Brittannie een zekere ,,kabeljauwoorlogmoeheid" geconstateerd. Van velerlei zijde werd er bij de regering op aangedrongen naar een oplossing te zoeken. In de pers, met name in de *Guardian, The Financial Times,* maar ook in de sterk nationalistische *Daily Express* stonden kritische commentaren over het regeringsbeleid, dat men een achterhaalde imperialistische instelling verweet.

Interim-akkoord

Tijdens de bijeenkomst van de NAVO-ministerraad in Oslo half mei besloten beide partijen om de tafel te gaan zitten.

De Britse regering gaf op 31 mei de fregatten opdracht zich terug te trekken uit de IJslandse wateren en op dezelfde dag begonnen in Oslo besprekingen tussen de Britse minister van buitenlandse zaken Crosland en minister Agustsson, die op 1 juni resulteerden in overeenstemming over een interim-akkoord dat tot i dec. 1976 zou geiden.

Volgens het verdrag mag Engeland gemiddeld 24 trailers rond IJsland laten vissen, maar nooit binnen een zone van 20 mijl vanaf de kust.

Volgens IJslandse berekeningen kunnen de Engelse vissers op die manier maximaal 60.000 ton per jaar vangen

Bovendien krijgt IJsland het recht bepaalde zones in te stellen voor df bescherming van jonge vis.

(NZZ, The Times, *NRC/H'blad)*

MIDDEN-OOSTEN

BAHREIN

OPZEGGING VLOOTBASISVERDRAG MET VS

Bahrein heeft het akkoord met de VS van dec. 1971 over het gebruik van een vlootbasis opgezegd, naar dc minister van buitenlandse zeken op 4 april bekendmaakte M i v 1977 mogen Amerikaanie oorlogsschepen het betreffende steunpunt Djafer niet meer aandoen. *(DPA)*

(Vor. ber pag 686/2 - 1975)

BEZOEK EMIR AAN FRANKRIJK

De emir van Bahrein, sjeik Isa bin Sulman al-Khalifa, heeft van 1-4 maart een gedeeltelijk officieel bezoek aan Frankrijk gebracht Hij voerde besprekingen met de Franse president Giscard d'Estaing. Zij werden het in grote lijnen eens over een raamakkoord i.z. econcmische en culturele samenwerking. Door ministers van beide landen werd een akkoord ondertekend over de opleiding van medische specialisten uit Bahrein in Frankrijk en het verblijf van Franse artsen in Bahrein Daarnaast ondertekende Bahrein's minister van openbare werken, Majid al-Jishi, met twee Franse industriële ondernemingen akkoorden i.z. de bouw van een elektrische centrale (waarde 50 mln fr.) en de aanleg van een waterontziltingsinstallatie en een drinkwaterreservoir (waarde 15 mln fr) (LE *Monde)*

IRAK

REORGANISATIE KABPNET

Op 10 mei vond een reorganisatie van het kabinet plaats waarbij drie ministers en drie staatsministers hun posten verloren. Negen nieuwe ministers werden benoemd en er werd ook een nieuw ministerie ingesteld.

Het kabinet verlieten de ministers Adnan Ayoub Sabri (verkeer en planning), Abdoellah el-Khodairi (nationale eenheid) en Rachid al-Rifai (openbare werken en bouwnijverheid) alsook de staatsniinisters Housham al-Shawi (buitenlandse zaken), Aziz Sharif (financiën) en Ahmed Jabouri (Koerdenzaken).

De volgende ministers werden benoemd op onderstaande posten: planning - Adnan al-Hamdani*; binnenlandse handel (afgesplitst van economische zaken) - Hassan al-Amri*; industrie en mijnbouw - Flaih Hassan al-Jassem*; openbare werken en bouwnijverheid - Taher al-Jazrawi (voorheen industrie); gezondheid - Riad Ibrahim Hussein*. arbeid en sociale zaken - Izzat Moustaphd (voorheen gezondheid), plattelands- en gemeentezaken - Anwar Abdel Kader el-Hadithi (voorheen arbeid en socidle zaken); verkeer (afgesplitst van planning) - Abdel Sattdr Taher Sharif (voorheen plattelands- en gemeentezaken), religieuze goederen (nieuw) - Abdel Sattar al-Jawari*

i* = nieuw)

Voor nationale eenheid werd geen nieuwe minister benoemd. Ahined Jabouri. de vervangen staatsminister. werd benoemd tot chef van het bureau van de plv. voorzitter van de revolutionaire raad, met de rang van minister. (R e u t e r, D P A)

(Vor. ber. pag. 782/2-1974)

AKKOORDEN MET PERZIË VAN KRACIIT

Tijdens een bezoek van de Iraakse minister van buitenlandse zaken, Saadoun Hamada, aan Perzië werden op 23 juni bij besprekingen met zijn Perzische ambtgenoot Abbas Ali Khalatbari de ratificatie-oorkonden uitgewisseld betreffende het op 13 juni 1975 ondertekende Iraaks-Perzische grensverdrag en de drie bijbehorende protocollen ter regeling van alle bestaande onderlinge geschillen. Daardoor werden verdrag en protocollen van kracht. *(AFP)*

(Vor. ber. pag. 638/2 - 1975)

IEMEN (N.)

ONTBINDING CONSULTATIEVE RAAD. WIJZIGING KABINET. VERIJDELDE STAATSGREPEN?

Op 22 okt. 1975 ontbond de leider van de Commandoraad, kolonel Ibrahini Mohammed al-Hamdi, de 159 leden tellende consultatieve raad die op verzoek van de Commandoraad zijn activiteiten op 25 okt. 1974 had hervat (pag. 112/3-1975). Verondersteld werd dat deze maatregel verband hield met een aanstaande verkiezing van een nieuwe grondwetgevende volksvergadering, maar die vond tot dusver niet plaats.

Inmiddels zouden door volgelingen van traditionele sjeiks diverse pogingen zijn ondernomen om het militaire republikeinse bewind omver te werpen. In persberichten werden mislukte pogingen gemeld op 13 juli 1975, 16 aug. 1975 en 20 febr. 1976.

Diverse benoemingen in het kabinet leken volgens waarnemers echter op een versterking van de positie van kolonel Al-Hamdi te duiden. Die benoemingen betroffen o.a. Yahya al-Arashi tot minister van voorlichting (15 jan. 1976), luitenant-kolonel Abdel Latif Deifallah tot vice-premier belast met binnenlandse zaken en luitenant-kolonel Hussain al-Ghaffari tot minister van verbindingen (beide op 24 febr.). *(NZZ, KCA)*

(Vor. ber. pag. 654/1-1975.)

NAUWERE BETREKKINGEN BIET SAOEDI-ARABIË EN VS. RUSSISCHE WAPENS GEWEIGERD?

Op 4 aug. 1975 werd door een woordvoerder van het State Department te Washington meegedeeld dat er door de Noordjemenitisclie egering onderhandelingen met de VS werden gevoerd over de aankoop van Amerikaanse wapens. Het zou om een beperkte aankoop van ca. $10 mln gaan, en er zouden zeker geen Amerikaanse vliegtuigen worden geleverd, aldus de woordvoerder. (In okt. 1974 hadden Amerikaanse experts Noord-Jemen bezocht.) De VS zouden Noord-Jemen hebben aangemoedigd voor hulp bij zijn verdediging tegen Zuid-Jemen bij Saoedi-Arabië aan te kloppen. Politieke waarnemers zagen hierin een aanduiding dat Saoedi-Arabië mogelijk de wapenleveranties aan Noord-Jemen zou betalen.

De stafchef van de Noordjemenitische strijdkrachten, luitenant-kolonel Ahmed al-Ghashmi, die in dec. 1975 een bezoek aan Saoedi-Arabië bracht, deelde in een vraaggesprek met het Koeweitse blad Al Qabas (volgens *DPA* 12-1) mee dat Noord-Jemen binnenkort zal samengaan met Saoedi-Arabië. Dit proces was al begonnen op gebieden als voorlichting, onderwijs, arbeid en sociale zaken en zou worden voortgezet met de coördinatie van de strijdkrachten. Volgens de *NZZ* (5-3) behoorde dit voorgenomen samengaan echter al weer tot het verleden.

Daarentegen had kolonel Al-Hamdi op 3 aug. 1975 verklaard dat de betrekkingen met de SU waren „bevroren". Een Russisch aanbod van Mig-21 jachtbommenwerpers had hij onlangs verworpen. Kort daarop (15 aug. 1975) werd bericht dat Noord-Jemen een aantal Russische militaire adviseurs had besloten uit te wijzen. Eind febr. '76 werd gemeld dat N.-Jemen geweigerd had een scheepslading Russische wapens (tanks en Mig's), die met een Russisch vrachtschip in de haven van Hodeida was aangekomen, te aanvaarden. De weigering zou zijn geschied op instigatie van Saoedi-Arabië, dat toezegde Jemen van de nodige wapens uit het Westen te voorzien. *(AP)*

Op 16 juni deelde de Noordjemenitische stafchef, luitenant-kolonel Al-

Ghashmi, in een volgend interview met Al *Qabas* mee, dat de militaire betrekkingen van zijn land met de SU waren bevroren. De SU had alle hulp gestaakt en zelfs geweigerd de noodzakelijke onderdelen voor de reparatie van tanks en vliegtuigen te leveren. Binnen enkele dagen zouden alle Russische militaire adviseurs zijn vertrokken; Jordaanse en Saoedi-Arabische experts hadden hun plaats al ingenomen. Wapenaankopen in de VS, gefinancierd door Saoedi-Arabië, werden inderdaad voorbereid.

Op 24 juni voegde Al-Ghashmi daar tijdens een verblijf in Parijs aan toe dat de Noordjemenitische regering besloten had Frans militair materieel te kopen. Er waren reeds AMX-13 pantserwagens gekocht en de Noordjemenitische strijdkrachten hadden nu in het bijzonder behoefte aan tanks van alle types en pantserwagens. Saoedi-Arabië zou de betaling van een groot deel van de in Frankrijk bestelde uitrusting op zich nemen, aldus de stafchef. (The Times, Le Monde, NZZ)

IEMEN *(Z.)*

REORGANISATIE KABINET. AANSLAGEN OP PREMIER EN EX-PREMIER

Op 5 jan. werd te Aden een reorganisatie van het Zuidjemenitische kabinet bekendgemaakt, die o m. de volgende benoemingen inhield:

Verbindingen - Haidar al-Atass (voorheen openbare werken), NLF; cultuur en toerisme - Ali Badhib, communist; secretariaat premier - Nasser Yafei, Baath: plaatselijk bestuur - Ali Salem al-Beidh, NLF. (Vor. ber. pag. 654/2-1975)

Op 6 jan. meldde het blad Al Siyasa uit Koeweit dat eind dec. 1975 een mislukte moordaanslag was gepleegd op premier Ali Nasser Mohammed tijdens een zitting van het Centrale Comité van het regerende Nationale Bevrijdingsfront (NLF).

Op 5 okt. 1975 was in Cairo een aanslag gepleegd op ex-premier Mohammed Ali Haithem. Hij werd vanuit een auto beschoten, maar raakte slechts licht gewond. In verband met die aanslag werden in Cairo minstens 12 Zuidjemenieten gearresteerd. Zuid-Jemen ontkende verantwoordelijk te zijn voor de aanslag, die in de eerste berichten werd toegeschreven aan functionarissen van het NLF.

Op 6 aug. 1976 werd de auto van ex-premier Haithem in Cairo door onbekenden beschoten. Hij bleef ongedeerd, maar de chauffeur werd dodelijk getroffen. Wegens hun beweerde aandeel in deze aanslag werden de Egyptische manager van de Zuidjemenitische luchtvaartmaatschappij en een Palestijn gearresteerd. Op 29 aug volgde de arrestatie van de Zuidjemenitische consul in Cairo, Seif Mohsen. die door de politie beschuldigd werd van het leveren van de geluidsdemper voor het bij de aanslag gebruikte wapen. (Le Monde, The *Times,* AFP, Reuter)

NORMALISATIE BETREKKINGEN MET SAOEDI-ARABIË

Na diverse ontmoetingen tussen functionarissen van Zuid-Jemen en Saoedi-Arabië in de voorafgaande maanden werd op 10 maart in de hoofdsteden van beide landen, Aden en Riad, officieel bekendgemaakt dat Saoedi-Arabië en de Democratische Volksrepubliek Jemen (= Zuid-Jemen) hadden besloten ,,normale betrekkingen" met elkaar aan te knopen. Tot dan toe had Saoedi-Arabië het eind 1967 onafhankelgk geworden Zuid-Jemen niet erkend. Ideologische verschillen en grensincidenten hadden tot een gespannen relatie geleid, waarbij Zuidjemenitische ballingen in Saoedi-Arabië met een ,,nationaal reddingsleger" tegen het bewind te Aden actie voerden.

In de gemeenschappelijke verklaring van 10 maart werd gesteld dat de normalisering van de betrekkingen plaatsvond ,,op basis van Arabische broederschap, goede nabuurschap, de gemeenschappelijke bestemming en niet-inmenging in de binnenlandse aangelegenheden" van elkaar en ter wille van ,,de veiligheid en stabiliteit van het Arabische schiereiland" en ,,de belangen van de Arabische natie met uitschakeling van buitenlandse inmenging". Met dit laatste zou volgens Le Monde **(12-3)** de Perzische invloed zijn bedoeld.
Verder verklaarden beide landen dat zij vastbesloten waren ,,op economisch, cultureel en ander terrein vruchtbaar samen te werken" en ,,oorzaken en gevolgen van onderlinge geschillen uit de weg te ruimen". (AFP)

Volgens The Financial Times **(25-3)** zou een Saoedi-Arabisch aanbod van een omvangrijke financiële bijstand aan Zuid-Jemen een integraal deel van het normaliseringsakkoord zijn. Het persbureau van Saoedi-Arabië noemde een bedrag van $ 400 mln, aldus het Britse dagblad. Het voegde eraan toe dat de door Zuid-Jemen gesteunde oorlog in Oman het voornaamste obstakel was voor de plannen van Saoedi-Arabië om een nauwere samenwerking op het Arabische schiereiland te ontwikkelen met als doel de vorming van een politieke federatie - te beginnen met Saoedi-Arabië en Koeweit.

Op 5 mei knoopten Zuid-Jemen en Saoedi-Arabië diplomatieke betrekkingen op ambassadeursniveau met elkaar aan. (AFP, Le Monde, *Financial* Times)

POLITIEKE GEVANGENEN

In een op 17 mei te Londen gepubliceerd rapport meldde Amnesty International dat het totaal aantal politieke gevangenen in Zuid-Jemen schommelt tussen 2.000 en 10 000 Bovendien zijn sedert de onafhankelijkheid in 1967 honderden mensen geëxecuteerd of verdwenen. Voorts is er bewijs dat een aantal gedetineerden is gemarteld. Bij verhoren zouden Oostduitse en Cubaanse adviseurs aanwezig zijn geweest. die volgens het rapport verantwoordelijk waren voor de invoering van moderne foltertechnieken. (Reuter)

JORDANIË

UITSTEL VERKIEZINGEN. WIJZIGING KABINET RIFAI. ONTBINDING ARABISCHE NATIONALE UNIE. NIEUW KABINET ONDER PREMIER MADAR BADRAN

Op 3 febr. besloot het kabinet de parlementsverkiezingen die op 23 maart gehouden zouden worden, voor onbepaalde tijd uit te stellen wegens de ,,buitengewone omstandigheden in het gebied" en het op 23 nov. 1974 ontbonden parlement terug te roepen. Het kabinet nam dit besluit nadat koning Hoessein overleg had gevoerd met notabelen van de westelijke (door Israël bezette) Jordaanoever, die allen een zetel hadden in het oude parlement.

Op 5 febr. kwam dit parlement bijeen in een gemeenschappelijke zitting (nationale raad) van het Huis (60 in 1967 gekozen afgevaardigden, voor Cis- en Transjordanië elk 30) en de Senaat (30 door koning Hoessein benoemde leden, voor beide oevers elk 15). Een amendement op de grondwet werd goedgekeurd, dat koning Hoessein de bevoegdheid verleende de parlementsverkiezingen voor onbepaalde tijd uit te stellen in ,,buitengewone" omstandigheden. Op 7 febr. werd het parlement door de koning weer ontbonden.
Volgens sommige waarnemers demonstreerde koning Hoessein met deze procedure dat hij nog steeds een zekere verantwoordelijkheid t.a.v. de westelijke Jordaanoever droeg, ook al hadden de Arabische staten hem die bij de topconferentie van Rabat van okt. 1974 ontnomen

door de PLO het recht te geven een regering te vestigen in elk deel van het door Israël te ontruimen Palestijnse gebied (pag. 703-1974). PLO-leider Yasser Arafat noemde de procedure in een boodschap aan de Arabische Liga in strijd met de besluiten van Rabat en hij zag daarin .,ernstige gevaren" voor de Palestijnse zaak.

Op 8 febr. trad premier Zaid Rifai met zijn kabinet af. Hij werd onmiddellijk met de vorming van een nieuw kabinet belast. Dit kwam nog dezelfde dag tot stand en verwierf de goedkeuring van de koning Evenals het vorige kabinet telde ook het nieuwe 20 leden, o.w. opnieuw 4 vertegenwoordigers van de westelijke Jordaanoever. Vier nieuwelingen traden tot het kabinet toe, o.w. de uit Jenin afkomstige Palestijn Hassan Ibrahim die staatsminister van buitenlandse zaken werd. Drie van de vier Cisjordaniërs uit het oude kabinet behielden hun post, alleen Ali Hassan Audeh keerde niet terug (zie pag. 784/3 - 1974).

Op 19 febr. werd de enige in Jordanië toegelaten politieke partij, de Arabische Nationale Unie, op grond van een kabinetsbesluit ontbonden. De activiteiten van deze in sept. 1971 aanvankelijk als Jordaanse Nationale Unie opgerichte beweging, waarvan de naam in maart 1972 gewijzigd werd, waren bevroren, nadat koning Hoessein op 28 april '74 het uitvoerend comité had ontbonden en het ontslag van secretarisgeneraal Jumaa Hammad had aanvaard.

Kabinet-Badrnn

Op 13 juli deelde premier Zaid Rifai bij koning Hoessein zijn ontslag in ,,om gezondheidsredenen", nadat hij sinds 25 mei 1973 drie kabinetten had geleid. Hoessein aanvaardde dit ontslag en benoemde de 42-jarige chef van het koninklijke kabinet, Madar Badran, tot premier. Deze vormde nog dezelfde dag een nieuw kabinet van 18 leden, o.w. vier politici van de westelijke Jordaanoever, dat als volgt is samengesteld:

Premier en minister van buitenlandse zaken en defensie - Madar Badran, onderwijs - Zoukan Hindawi, cultuur en voorlichting - Adman Abou Audeh, gezondheid - Mohammed el-Bachir, financien - Salem Massadeh, toerisme en oudheden - Ghaleb Barakat; openbare werken - Ahmed Chobaki (voorheen verbindingen), justitie - Ahmed Tarawneh, gemeente- en plattelandszaken - Marawn el-Houpoud, transport - Mahmoud el-Hawamdeh, industrie en handel - Rajai el-Mouasher. landbouw en bevoorrading - Salah Joumaa; ontwikkelirig en wederopbouw - staatsminister van buitenlandse zaken - Hassan Ibrahim; arbeid - Issam Ajlouni; religieuze bezittingen - Kamel el-Charif: staatsminister t.b.v. de premier - Marawn el-Qassem; binnenlandse zaken - Soleyinan Arar; verbindingen - Abdel Raouf Rawaydeh.

De in Jerash ten noorden van Amman geboren Badran studeerde rechten aan de universiteit van Damascus waar hij in 1957 zijn graad behaalde. Vervolgens was hij juridisch adviseur bij de Jordaanse strijdkrachten, directeur van de inlichtingendienst (mei 1968-okt. 1972), secretarisgeneraal van het koninklijke kabinet en lid van het uitvoerend comité van de Arabische Nationale Unie, minister van onderwijs (25 mei 1973 - 24 nov. 1974, het eerste kabinet van Zaid Rifai) en chef van het koninklijke kabinet (sinds nov. 1974).

De vroegere ambassadeur van Jordanië bij de VN, Abdul Hamid Sharif, werd als opvolger van Eadran tot chef van het koninklijk kabinet benoemd,

Hoewel volgens de NZZ (16-7) van de regeringswisseling geen fundamentele veranderingen zijn te verwachten, meende dit Zwitserse blad toch dat Rifai mogelijk door een politieke kwestie in ongenade gevallen was, nl. zijn aanvaarding van een Russisch aanbod voor het leveren van een raketsysteem (zie hierander) (NZZ, Le Monde, Fznancial Tzmes)

AANKOOP AMERIKAANS RAKETSYSTEEM. OVERLEG BIET VS, SU EN SAOEDI-ARABIE

In mei 1975 werd door de Amerikaanse regering na een bezoek van koning Hoessein aan de VS bekendgemaakt dat Jordanie in de VS een raketsysteem zou kopen, dat uit 3 batterijen Hawk-luchtdoelraketten en uit **36** stuks Vulcan-luchtafweergeschut zou bestaan ter waarde van ca. $ 100 mln. Begin juli publiceerde de Amerikaanse regering het definitieve voorstel en toen bleek dat het om 14 Hawk-raketbatterijen en 100 Vulcan-eenheden ter waarde van $ 350 mln ging. Tegen deze leverantie rees verzet in het Congres, waarna de Amerikaanse regering haar voorstel op 28 juli 1975 introk.

Op 5-8-'75 zei koning Hoessein in een interview met *UPI* dat hij niet zou aarzelen de SU om wapens te vragen als het Amerikaanse Congres de leverantie van de Hawk-raketten zou blokkeren. Begin sept. 1975 herhaalde hij dit dreigement in een brief aan het Amerikaanse Congres, dat elke wapenverkoop boven $ 25 mln moet goedkeuren,

Op 17 sept. werd gemeld dat de Amerikaanse regering de oppositie in het Congres had overwonnen, nadat president Ford per brief bepaalde verzekeringen had gegeven: de raketten zouden vaste bases krijgeil, niet verplaatsbaar zijn, niet offensief tegen Israël worden gebruikt en over een periode van 3 jaar (1976 -1979) worden geleverd. Het bureau van de Jordaanse premier Rifai gaf op 18 sept een verklaring uit, waarin het deze verzekeringen ,,kwetsend voor de nationale waardigheid van Jordanie" noemde en stelde dat Jordanie niet bereid was het contract te tekenen op de in Ford's brief vervatte voorwaarden. Maar op 19 sept. verklaarden Amerikaanse regeringsfunctiunari–en te Washington dat Jordanie alsnog bereid was de raketten te kopen.

De tegenstanders in het Amerikaanse Congres vonden de leverantie te groot en vreesden dat de wapens tegen Israël konden worden gebruikt, speciaal nu Jordanie plannen had om met Syrie een verenigd commando te vormen (pag 385/1 e v)

Tijdens een op **30** maart 1976 begonnen officieel bezoek van koning Hoessein aan de VS bleek dat de levering nu op financieringsmoeilijkheden stuitte. Saoedi-Arabië had nl. toegezegd het benodigde geld ($ 350 mln) te verschaffen, maar de rekening was inmiddels opgelopen tot $ 792 mln.

De Jordaanse premier Rifai, die de koning naar de VS had vergezeld, verklaarde in een interview met The Times (14-4) dat Jordanië zijn voornemen om een raketsysteem in de VS te kopen had opgegeven, omdat de steeds uitgestelde goedkeuring van de transactie door het Congres ertoe had geleid dat de prijs meer dan verdubbeld was. ,,De Saoedi's achtten het niet mogelijk het hele contract tegen de nieuwe prijzen te financieren, en daarom menen wij dat de order met de VS van de baan is. De enige andere bron die een luchtverdedigingssysteem zou kunnen verschaffen tegen redelijk gematigde prijzen en met een aanvaardbaar leverantieschema is de Sowjet-Unie", aldus premier Rifai.

Bezoek Russische militaire delegatie. *Hoessein* in *Moskou*

Op 17 mei arriveerde in Amman een Russische militaire delegatie o.l.v. maarschalk Pavel Koetatsjow. plv. minister van defensie en opperbevelhebber van de luchtmacht. Na besprekingen van zes dagen met Jordaanse functionarissen keerde de Sowjet-delegatie op 22 mei naar Moskou terug. Volgens sommige

zegslieden in Amman was een transactie met de Russen over wapenaankopen, o a van een raketsysteem, zo goed als rond, maar volgens officiële kringen zouden definitieve afspraken pas tijdens het bezoek van koning Hoessein aan Moskou worden gemaakt.
Inmiddels was de ,,deadline" van 31 mei voor de onderhandelingen met de VS met een maand opgeschoven. en had Washington volgens de *NZZ* (16-6) de prijs voor het Amerikaanse raketsysteem tot $ 500 mln verlaagd.
Van 17-28 juni bracht koning Hoessein een officieel bezoek aan de SU. Hij werd begroet door o.a. maarschalk Koetatsjow en hij voerde besprekingen met presadent Podgorny, maar er vond geen ontmoeting met partijleider Brezjnew plaats. In het slotcommuniqué werd geen melding gemaakt van de eventuele Russische levering van een raketsyteem.
Maar in een interview met het Amerikaanse magazine Newsweek (19-7) onthulde Hoessein dat de Russen ,,een zeer aantrekkelijk aanbod" hadden gedaan. Het betreffende luchtverdedigingssysteem was flexibeler dan het Hawk-systeem en 40% goedkoper, maar het moest bij aflevering onmiddellijk worden betaald en dat was het probleem. Hoessein deelde nog mee dat de onderhandelingen met de SU begin mei waren geopend en dat de offerte in minder dan een maand was gedaan.
Over die zaak sprak koning Hoessein begin juli in Riad met koning Khaled van Saoedi-Arabië. Volgens de *NZZ* (16-7) had Moskou ZSU-23 kanonnen en SAM-2, -3 en -6 raketten toegezegd voor een prijs van $350 mln en zou dat systeem ook offensief kunnen worden benut in tegenstelling tot het Amerikaanse, maar dan was Jordanië wel op Russische technici aangewezen. Mede hierom werd het Russische aanbod door koning Khaled verworpen, evenals door de Jordaanse stafchef Ben-Shaker en de luchtmachtbevelhebber generaal Abüud Salim. Daarentegen zou premier Rifai het aanbod hebben aanvaard en dat zou hem mogelijk zijn ambt hebben gekost, aldus de NZZ.

Aankoop Hawk-raketten

Een woordvoerder van het Amerikaanse State Department deelde in de nacht van 14 op 15 juli mee dat de Amerikaanse en Jordaanse regering het praktisch eens waren geworden, nadat koning Khaled de financiële garantie voor vrijwel het hele bedrag op zich had genomen, terwijl de rest door een Amerikaans krediet zou worden gedekt *(NZZ* 18/19-7).
Op 1 aug. verklaarde de Jordaanse premier Badran: ,,De moeilijkheden die de transactie in de weg stonden zijn nu uit de weg geruimd en zij bevindt zich nu in het afsluitende stadium."
Op 5 sept werd door het officiële Jordaanse persbureau bekendgemaakt dat Jordanië met de VS een een contract had afgesloten voor de aankoop van 14 Hawk-raketbatterijen en andere wapens ter waarde van $540 mln en dat die transactie door Saoedi-Arabië wordt gefinancierd. De VS zouden volgens The *Times* (2-8) aan Saoedi-Arabie luchtdoelraketten van het type Maverick leveren plus anti-tank TOW-raketten en door laser bestuurde bommen. Saoedi-Arabië had reeds eerder 2.000 onderscheppingsraketten van het type Sidewinder in de VS besteld. *(NZZ.* Le Monde. The Times, *NRC/H'blad)*

VIJFJARENPLAN

Op 31 mei werd een vijfjarenplan (1976-'80) ten doop gehouden. Daarin is per jaar een stijging van het BNP van 12% begroot, zodat dit in 1980 een waarde van 508 mln dinar moet bereiken. Voor de produktieve sector (landbouw, industrie en mijnbouw, bouwnijverheid, elektriciteit en waterstaat) is de groei geraamd op 21% per jaar, voor de dienstverlenende sector slechts op 8,6% per jaar. Het aandeel van deze laatste sector in het BNP moet omlaag van 64,8% naar 56%. De produktie van consumptiegoederen moet worden opgevoerd om het land onafhankelijker van de invoer te maken. De import omvat thans nog bijna de helft van alle levensmiddelen en 70% van de consumptiegoederen
De totale investeringen zijn geraamd op 765 mln dinar, waarvan 580 mln voor de produktieve sector is bestemd. met als belangrijkste post industrie en mijnbouw t229 mln)
Voor de financiering van het plan worden uit het buitenland kredieten en leningen ter hoogte van 275 mln dinar verwacht. (*NZZ* 12-8).

QATAR

BEZOEK EMIR AAN FRANKRIJK

De emir van Qatar, sjeik Khalifa bin Hamad al-Thani, heeft van 27-29 okt. 1975 een officieel bezoek aan Frankrijk gebracht. Hij voerde o.a. besprekingen met de Franse president Giscard d'Estaing. Beide staatshoofden herinnerden aan de ondertekening op 16 dec 1974 van een akkoord i.z economische en financiële samenwerking tussen de twee landen — op grond waarvan Qatar aan Frankrijk een lening van $ 100 mln had verstrekt —, een samenwerking die sindsdien sterk was ontwikkeld Zo heeft Qatar meer dan een miljard francs in gemeenschappelijke industriele projecten geinvesteerd en in Frankrijk zelf investeringen ter waarde van meer dan 200 mln fr. gedaan in onroerend goed en op de kapitaalmarkt. (Le *Monde)*

Sjeik Khalifa bin Hamad al-Thani tussen de Franse President en mevr. Giscard d'Estaing tijdens een diner in het Elysée

ZUIDOOST-AZIË EN VERRE OOSTEN

CHINA (VOLKSREPUBLIEK)

OVERLIJDEN VAN VOORAANSTAANDE FUNCTIONARISSEN

In de afgelopen jaren zijn verschillende, bejaarde, hoge functionarissen in de Volksrepubliek China overleden. Wij noemen de volgende sterfgevallen:

LI FOE-SJOEN Op 9 jan 1975 is vicepremier Li Foe-sjoen overleden, 75 jaar oud
Hij was geboren in Hoenan Lid van de communistische partij is hij in 1922 geworden toen hij in Frankrijk studeerde In 1927, toen hij al enige tijd terug in China was, dook hij onder In 1931 bereikte hij Kiangsi van waaruit hij deelnarn aan de Lange Mars
Na 1949 heeft hij verschillende posten bekleed Hij is minister van zware industrie geweest, vice-voorzitter en voorzitter van het staatsplanbureau, sedert 1954 tevens vice-premier, en in 1956 is hij als lid van het Politburo gekozen
Gedurende de Culturele Revolutie werd hij heftig bekritiseerd en in 1968 werd hij van zijn posten ontheven Hij genoot echter protectie van premier Tsjoe En-lai en hii werd in 1969 weer in het CC gekozen zij het niet in het Politburo Ook werd hij later hersteld als vice-premier

TOENG PI-WOE. Op 2-4-1975 is, 89 jaar oud, Toeng Pi-woe, lid van het permanente comité van het Politburo overleden.
Zijn politieke carrière gaat terug tot 1901, toen hij actief werd als aanhanger van Soen Jat-sen. Hij nam deel aan de revolutie van 1911, waarin het keizerlijke regime ten val gebracht werd. Bekeerd tot het conimunisme, vormde hij in 1920 in Hoepeh een communistische groep. In 1921 was hij met Mao één van de 12 gedelegeerden, die deelnamen aan de conferentie in Sjanghai, waarop de communistische partij werd opgericht. Hij ontsnapte aan de massale moord op communisten van 1927 en vluchtte eerst naar Japan en vervolgens naar Moskou, waar hij vier jaar studeerde aan de Lenin-universiteit. In 1932 keerde hij terug naar de Chinese Sowjet-republiek in Kiangsi, waar hij in het CC gekozen werd Hij nam deel aan de Lange Mars en werd in Yenan hoofd van de partijschool
In de periode 1936-1946 nani hij naast Tsjoe En-lai deel aan de onderhandelingen met de Kwo Min-tang Hij maakte deel uit van de Chinese delegatie naar de conferentie van San Francisco van 1945 waarop de Verenigde Naties werden gesticht
In 1945 werd hij ook lid van het Politburo en na de machtsovername door de communistische partij in 1949 werd hij vice-premier en president van het Hoog-gerechtshof
In 1959 werd hij verkozen tot één vari de twee vice-precidenten van de Volksrepubliek Vanaf de val van president Lioe Sjiao-tsji in 1963 tot de officiële afschaffing van het ambt van staatshoofd in de grondwet van 1975 trad hij als waarnemend staatshoofd op
In 1973 was hij tot lid van het permanente comité van het Politburo gekozen

KANG SJENG Op 77-jarige leeftijd is op 16 dec 1975 Kang Sjeng overleden Op het moment van zijn overlijden bekleedde Kang Sjeng in de Chinese partijhiërarchie de vierde plaats, na Mao Tse-toeng Tsjoe En-lai en Wdng Hoeng-wen Hij was vice-voorzitter van het CC en vice-voorzitter van de permanente commissie van het Volkscongres
Kang Sjeng is in 1899 geboren in Sjantoeng als zoon van een landeigenaar Hij heeft gestudeerd aan de universiteit van Sjanghai
In 1924 of 1925 is hij lid geworden van de communistische partij Na het gewelddadige optreden van Tsjang Kai-sjek in 1927 bleef hij, ondergronds, in Sjanghai
In 1933 ging hij naar Moskou, waar hij een studie maakte van de veiligheids- en inlichtingendiensten in de SU Gedurende zijn afwezigheid werd hij tot lid van het Politburo gekozen
In China teruggekeerd in 1937 bekleedde hij een aantal verschillende posten in het partijapparaat, meestal op het terrein van de binnenlandse veiligheid, of op het gebied van contacten met buitenlandse communistische partijen
Na 1966, gedurende de culturele revolutie, was hij adviseur van de ,,groep van de culturele revolutie bij het Centrale Comité" en was hij nauw verbonden met radicalen als Tsjen Po-ta en mevr Tsjiang Tsjing

TSJOE TEH Op 90-jarige leeftijd is op 6-7-1976 maarschalk Tsjoe Teh overleden Tsjoe Teh was, toen hij overleed, voorzitter van het Nationale Volkscongres en oefende in die positie verschillende functies van een staatshoofd uit

Tsjoe Ten is in 1886 geboren als zoon van een rijke landeigenaar Hij volgde een militaire opleiding aan de militaire academie in Yoenan Hij speelde een rol in de revolutie van 1911 en in 1916 had hij het tot brigade-generaal gebracht. In dat jaar verliet hij het leger om directeur te worden van het bureau van openbare veiligheid en vervolgens een provinciale commissaris van financien
In zijn jonge jaren leidde hij het leven, dat toen kenmerkend was voor een rijke Chinese functionaris hij gebruikte opium en zag het prive-gebruik van openbare middelen als een plicht jegens zijn familie
In 1926 besloot hij hel roken van opium op te geven en naar het buitenland te reizen Hij ging eerst naar Duitsland, waar hij in de omgeving van Hannover woonde Hij verdiepte zich in het marxisme en de Europese politiek Hier sloot hij zich aan bij de communistische partij
Later bezocht hij nog Parijs en Moskou
In 1925 keerde hij terug naar China en werkte in Sjanghai voor de communistische partij, waaraan hij zijn aanzienlijke vermogen geschonken had
Tsjoe Teh spoelde een belangrijke rol bij de opstand van Nantsjang in 1927 In 1928 voegde hij zich bij Mao Tse-toeng, die hem in 1931 benoemde tot opperbevelhebber van de strijdkrachten van de Sowjet-republiek in Kiangsi
Tsjoe Teh speelde een centrale rol gedurende de lange mars Hij was ook de voornaamste man bij het bepalen van de strategie in de burgeroorlog tegen de Kwo Min-tang na 1945
Na de machtsovername door de communistische partij bleef Tsjoe Teh opperbevelhebber tot hij in 1954 tot vice-president werd benoemd In 1955 kreeg hij de maarschalkstitel

In 1959 werd hij voorzitter van de permanente commissie van het Nationale Volkscongres als opvolger van Lioe Tsjao-tsji, die toen president van de republiek werd in plaats van Mao

In 1065 gedurende de culturele revolutie werden er in een muurkrantencampagne van de Rode Gardisten felle aanvallen op hem gedaan Hij verloor toen zijn post van lid van het permanente comité van het Politburo In 1967 kreeg hij dit ambt echter weer terug, terwijl het Nationale Volkscongres van 1975 hem als voorzitter herkoos

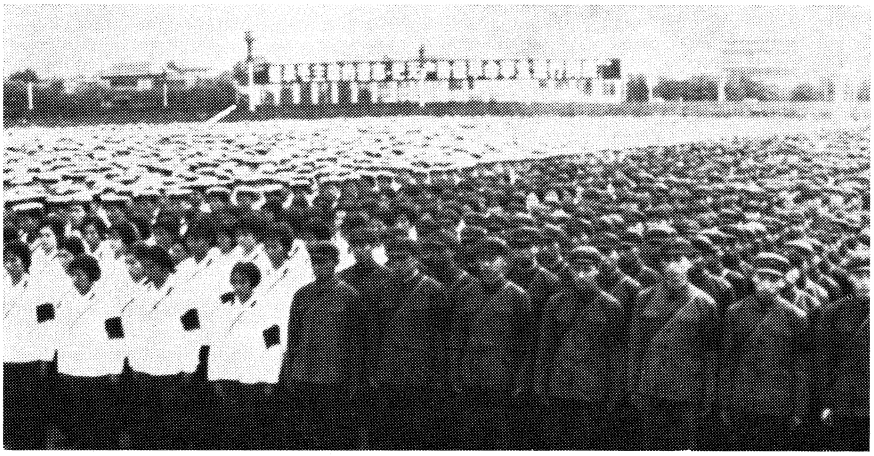

Een beeld van de rouwplechtigheid op het plein van de hemelse vrede op 18 sept n a v het overlijden van voorzitter Mao Tse-toeng

De voorzitter van het revolutionaire comité van Peking (burgemeester van Peking) Woe Teh, lid van het Politburo en één van de 22 vice-voorzitters van de permanente commissie van het Nationale Volkscongres heeft op 24 juli 1976 de geloofsbrieven van de nieuwe ambassadeur van India in ontvangst genomen. Geconcludeerd werd daaruit, dat Woe Teh nu de protocollaire functies van het staatshoofd uitoefent. *(Reuter,* Le *Monde, NRC/ H'blad, NZZ)*

AARDBEVINGEN

In de zomer en herfst van dit jaar is China op verschillende plaatsen getroffen door vaak krachtige aardbevingen

Een eerste bericht hieromtrent dateert van 1 juni. Persbureau Nieuw-China meldde toen, dat zich aardschokken hadden voorgedaan in het grensgebied bij Birma, in het Westen van Junnan.
Er waren twee aardschokken geregistreerd met een kracht van 7,5 en 7,6 op de open schaal van Richter Bijzonderheden over slachtoffers of schade gaf het peisburedu niet, maai wel werd gezegd dat medische hulpploegen en reddingsteams van het leger naar het getroffen gebied waren gestuurd, waar de mensen waren begonnen aan de herbouw van hun huizen

Preventieve maatregelen hadden volgens het persbureau het aantal slachtoffers en verliezen zo klein mogelijk gehouden. Chinese seismologen gebruiken een combinatie van traditionele technieken, zoals observatie van het waterpeil in bronnen en gedrag van dieren, en moderne methoden om aardbevingen te voorspellen, zoals het meten van magnetische velden en veranderingen in de zwaartekracht.

In de nacht van 27 op 28 juli is het noordoosten van China getroffen door een zeer zware aardbeving. De ramp vond plaats in het dichtbevolkte gebied tussen Peking en de noordelijke havenstad Tientsin

Volgens Amerikaanse seismologen had de aardbeving een kracht van 8,3 op de schaal van Richter Volgens een Chinese woordvoerder had de beving een kracht van 7,3 en lag het epicentrum 150 km ten zuidoosten van Tientsin.

Het zwaarst getroffen was de industriestad Tangsjan. Een Franse ooggetuige van de aardbeving, Maurice Monge, heeft verklaard, dat in Tangsjan nauwelijks nog een gebouw te vinden was, dat overeind staat. Monge bevond zich aan het hoofd van een Franse delegatie in Tangsjan. Een van de leden van het gezelschap vond de dood onder het neerstortende puin; de overige 22 leden van de groep baanden zich een weg naar buiten en kwamen er met lichte wonden af.
De Fransen wilden zich niet uitlaten over doden of gewonden in Tangsjan. Zij hadden slechts oppervlakkige indrukken en vonden het niet op hun weg liggen wilde speculaties de wereld in te zenden
Het CC van de communistische partij verzond op 28 juli een telegram aan de door de aardbeving getroffen bevolking, waarin om gezegd werd' ,,Een krachtige aardbeving heeft zeer grote verliezen aan mensenlevens en aan eigendommen van de bevolking veroorzaakt, waarbij vooral de stad Tangsjan onder uiterst ernstige verwoestingen en verliezen te lijden had'' Medeleven namens voorzitter Mao en het CC werd in het telegram uitgesproken
In Peking ontruimde de bevolking na de aardbeving de huizen en kampeerde enige dagen op straat na waarschuwingen van de autoriteiten voor mogelijke nieuwe schokken.

Van 30 juli tot 6 aug bracht een ,,centrale delegatie'' onder aanvoering van premier Hoea Koeo-feng een bezoek aan de gebieden, die op 28 juli door de aardbeving getroffen waren

Een woordvoerder van het Chinese ministerie van buitenlandse zaken deelde op 2 aug mede, dat op 31 juli en 1 aug 110 nieuwe aardschokken met een kracht van 4 op de schaal van Richter en 15 bevingen met een kracht van 5 in de omgeving van Tangsjan waren geregistreerd Deze schokken waren in Peking niet te voelen, de bevolking bleef niettemin buiten bivakkeren Pas op 15 aug werd de waarschuwing ingetrokken, waarop de bevolking in de woningen terugkeerde

Over de door de aardbevingen veroorzaakte verliezen zijn geen officiele mededelingen gedaan.
Volgens persbureau Reuter verklaarden Chinese functionarissen op 21 aug tegenover buitenlanders, dat de aardbeving in Tangsjan (1,6 mln inwoners) 100 000 doden veroorzaakt had. Diplomaten zeiden in de loop van augustus, aldus persbureau AFP dat de ramp in Tangsjan 800 030 doden en gewonden te weeg gebracht had
Op 16 aug vond in het noorden van de provincie Setsjoean een aardbeving plaats met de kracht van 7,2 op de schaal van Richter Deze schok was voorspeld en veroorzaakte relatief weinig slachtoffers.
Op 1 sept vond in de Hal van het Volk in Peking een bijeenkomst plaats van vertegenwoordigers van ,,eenheden en personen, die vooraan aan het front van het rampgebied actief geweest zijn'', waaraan 3 500 mensen, die in de rampgebieden hulp verleend hadden, deelnamen
Als voorzitter van deze vergadering trad op Wang Hoerig-wen. toen nog vice-voorzitter van de partij De bijeenkomst werd toegesproken door premier Hoed Koeofeng

Gevolgen voor de economie

In het *NRC/H'blad* van 18 äug. werd nagegaan, wat de volgen van de aardbevingen voor de Chinese economie zouden kunnen zijn. Aan dit artikel ontlenen wij het volgende:

Het beeld dat de door de aardbeving getroffen Chinese provincie Hopei te zien geeft wordt gekenmerkt door ernstige economische ontregeling en een massaal verlies aan mensenlevens
Volgens Westerse deskundigen hier heeft de aardbeving — de grootste natuurramp in de 27-jarige geschiedenis van de Chinese Volksrepubliek — een gevoelige slag toegebracht aan de economie en de handel met het buitenland, wat op lange termijn belangrijke gevolgen zou kunnen hebben voor de economische planning

De gevolgen van de aardbeving in de economisch vitale driehoek Tangsjan—Tientsin—Peking (10% van de nationale industriele produktie) lopen uiteen van tamelijk lichte schade aan bouwwerken in de hoofdstad tot vrijwel totale verwoesting in Tangsjan

De kolenmijnen vormen de belangrijkste industrietak in Tangsjan De grootste mijnen in China, het ten noorden van deze stad gelegen Kailoean-complex, produceerden jaarlijks 25 mln ton, 6% van de nationale kolenproduktie Officiele rapporten, die lovend spreken over heroische daden in dit gebied, melden dat de kolenproduktie is hervat en dat een begin is gemaakt met herstelwerkzaamheden
Maar waarnemers geloven dat voor langere tijd slechts een fractie van de normale produktie kan worden gehaald

Omvangrijke elektriciteitscentrales in Tangsjan voorzagen zowel Tientsin en Peking als de plaatselijke bevolking van energie Volgens Japanse bronnen is een door Japanners gebouwde 750 megawattinstallatie, die gedeeltelijk gereed was, volledig verwoest Het met tussenpozen uitvallen van de stroom m Peking doet vermoeden dat het energietekort een ernstige handicap dreigt te worden wanneer de industrie in Peking en Tientsin weer op volle toeren gaat draaien

Volgens schattingen was de afzet van hoogwaardige cokes m Tangsjan voldoende voor de produktie van 10 miljoen ton staal, de helft van de nationale produktie. Vermoedelijk draaiden de grote staalfabrieken m Peking *op* deze cokes, evenals de nieuwe fabriek in Tangsjan met een jaarlijkse produktie van rond 750000 ton.
De treinverbindingen met Tangsjan zouden zijn hervat: 240 kilometer spoorlijn is volgens officiele rapporten in 10 dagen hersteld Juist de ergst door Je aardbeving getroffen sectoren — mijnbouw, staalmdustrie, vervoer en distributie — verkeerden al in moeilijkheden. Het afgelopen jaar werd in de Chinese pers aangedrongen op grote krachtsinspanningen in de mijnbouw. In rapporten over de ijzer- en staalproduktie zijn aanwijzingen te vinden voor ontevredenheid van officiele zijde en arbeidsonrust, die wordt aangewakkerd door geschillen over materiele prikkels en overwerk
De spoorwegen vormen verreweg de belangrijkse sector op vervoersgebied; maandenlang viel uit muurkranten op stations en strenge veiligheidsmaatregelen op te maken dat er partijstrijd en ontevredenheid heerste in deze sector. Behalve het verlies aan gebouwen en fabrieken, zou ook het doden- en gewondencijfer onder de inwoners van Tangsjan en het omliggende, dichtbevolkte agrarische gebied uitzonderlijk noog zijn. Onder deze doden en verminkten bevmden zich waarschijnlijk een groot aantal geschoolde industriearbeiders en mijnwerkers.
Volgens de laatste gegevens heeft het omliggende gebied een bevolkingsdichtheid van 200 per vierkante kilometer. Sommige waarnemers geloven dat het uiteindelijke dodencijfer voor het gehele getroffen gebied wel eens tot 1 miljoen zou kunnen oplopen. Een groep Deense onderwijzers. die op het moment van de aardbeving in Tangsjan verbleef, bevestigde dat de stad met de grond was gelijkgemaakt. De groep vertelde dat de straten bezaaid lagen met duizenden doden en gewonden.
Farmaceutische fabrieken zijn volledig overgestapt op de produktie van speciale anti-biotica en andere medicijnen voor het getroffen gebied Volgens de Chinese pers zijn zelfs fabrieken in het zuiden van China ingeschakeld, terwijl medische hulpverleners, alleen uit Shanghai al 800, massaal zijn opgeroepen.
Het is dan ook waarschijnlijk dat, behalve de produktie in het getroffen gebied, ook de export van met name chemische en farmaceutische produkten nadelige gevolgen van de aardbeving zal ondervinden. Het transport van goederen uit Hong-kong naar Peking zou op het ogenblik stilliggen, omdat alle overcapaciteit van de spoorwegen is ingezet voor de hulpverlening aan het getroffen gebied.
Tientsin — de op drie na grootste stad van China met een bevolking van ongeveer 4 miljoen — lag veel dichter bij het centrum van de aardbeving dan Peking. Volgens goedingelichte reizigers uit Tientsin zou 30% van de gebouwen in deze stad geheel of gedeeltelijk zijn ingestort en zou nog eens 30% onveilig zijn verklaard Verscheidene fabrieken zijn op 9 aug weer gedeeltelijk gaan draaien.

(Reuter, AFP, NRC/H'blad, Le Monde, The Times, NZZ. Peking Review)

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij ,,Systemen Keesing'' B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

ONAFHANKELIJKHEID VAN TRANSKEI NIET ERKEND

Te middernacht plaatselijke tijd werd Transkei, een van de negen Zuidafrikaanse thuislanden, op 26 okt. onafhankelijk, maar afgezien van Zuid-Afrika heeft geen land de nieuwe staat erkend.

De Zuidafrikaanse president, Nicolaas Diederichs, overhandigde in de hoofdstad Umtata een document waarin de onafhankelijkheid werd bekrachtigd en de gouden pen waarmee het stuk werd getekend aan de premier van Transkei, Chief Kaiser Matanzima. In het nieuwe stadion van Umtata zongen daarna 30.000 mensen het nieuwe volkslied „Nkosi Sikelele Afrika" (God zegene Afrika) — ook het lied van Zambia en de ANC —, terwijl de Zuidafrikaanse vlag werd gestreken. Behalve de Zuidafrikaanse delegatie waren geen officiële buitenlandse vertegenwoordigingen aanwezig.

Bij zijn aanvaarding van de soevereiniteitsoverdracht zei premier Matanzima o.a.:

„Men heeft in bepaalde kringen beweerd dat. onze onafhankelijkheid een essentieel element is van de Zuidafrikaanse apartheidspolitiek. Als die bewering veronderstelt dat Transkei de rassendiscriminatie aanvaardt of actief steunt, moet ik die met alle minachting die zij verdient verwerpen. Daarentegen als die bedoelt dat onze onafhankelijkheid een essentieel element is voor een Zuidafrikaanse republiek die zijn eigen dekolonisatie tracht te verwezenlijken in het kader van een algemene dekolonisatiebeweging in de 20ste eeuw, dan in dat geval keur ik die (bewering) oprecht goed." (. . .) Wij verwerpen volstrekt de rassendiscriminatie die karakteristiek is geweest voor zoveel uit Zuid-Afrika. (. . .) Wij zullen een niet racistische politiek voortzetten . . .' Matanzima beloofde een „democratisch" land naar Westers voorbeela Een revolutie „volgens marxistische beginselen" achtte hij „nutteloos" en „afschuwelijk'

Internationaal wordt een onafhankelijk Transkei echter niet geaccepteerd. De VN, de OAE, de EG en de VS o.a hebben dat al duidelijk laten weten Daarbij spelen de volgende bezwaren een rol:

- De vorming van Transkei als onafhankelijke staat is de eerste fase van de apotheose die de Zuidafrikaanse regering aan haar apartheidsbeleid hoopt te geven, aldus NRC/H'blad (26-10), die voorts stelt: „De thuislanden zijn geschapen door Zuid-Afrika om een verdeling aan te brengen in territorium en rechten tussen blanken en bantoes. Voor de blanken met de ontrechte minderheden van kleurlingen en Indiers 87% van het Zuidafrikaanse gebied, voor de bantoes (ruim 70% van de bevolking) 13%. (. . .) Aanvaarding van deze creatie betekent aanvaarding van de vreemde verdeling van het Zuidafrikaanse grondgebied, zij houdt een bevestiging in van de these dat bantoes eigenlijk thuishoren in de thuislanden en alleen daar aanspraak kunnen maken op burgerrechten. . ."
- De buiten Transkei levende Xhosa, ca. 1,5 van de 3,3 mln, verloren bij de onafhankelijkheid alle burgerrechten in hun eigen land Zuid-Afrika. Zij zijn vrijwel rechteloze buitenlandse werknemers geworden, al hebben velen altijd in de blanke stadsgebieden gewoond en nooit een voet in Transkei gezet.
- Matanzima heeft de Zuidafrikaanse, op rassenscheiding gebaseerde wetgeving voor een belangrijk deel overgenomen. Zo bestaat ook in Transkei de beruchte immoraliteitswet, die seksueel contact tussen de rassen verbiedt. Transkei handhaaft de wetten die met de invoering van de noodtoestand zijn ingesteld, en ook Zuid-Afrika's wet op de onderdrukking van het communisme en het staatsveiligheidsdecreet zijn in Transkei onveranderd van kracht, wat o.m. betekent dat iedere verdachte zonder aanklacht of vorm van proces een jaar kan worden ,'ondervraagd".

Kaiser Matanzima (l.), de premier van Transkei. ontvangt het onafhankelijkheidsdocument uit handen van de Zuidafrikaanse president Diederichs.

Algemene verkiezingen

Op 29 sept. vonden in Transkei algemene verkiezingen plaats, maar het succes van Kaiser Matanzima's regerende Nationale Onafhankelijkheidspartij %-an Transkei (TNIP) stond al bij voorbaat vast.

Matanzima had nl. door de Zuidafrikaanse politie op grond van noodregelingen uit 1960 reeds vóór de nominatiedag elf vooraanstaande leden van de oppositionele Democratische Partij laten arresteren, o.w. partijleider Hector Ncokazi en twee leden van de Wetgevende Vergadering. De Democratische partij was tegen de onafhankelijkheid en streefde daarentegen naar een zwarte meerderheidsregering in heel Zuid-Afrika. Hoewel deze partij had aangekondigd elke van de 75 verkiesbare zetels te zullen betwisten, stelde zij uiteindelijk slechts 11 kandidaten. (De gearresteerde kandidaten konden niet worden gekozen,)

De andere oppositiepartij, de Nieuwe Democratische Partij, die wel vóór de onafhankelijkheid was, kwam met 14 kandidaten, o.w. partijleider Knowledge Guzana.

Volgens de op 15 okt. bekendgemaakte verkiezingsresultaten verwierf de TNIP 69 van de 75 verkiesbare zetels, de Nieuwe Democratische Partij 2 en de Democratische Partij 1, terwijl een zetel door een onafhankelijke werd gewonnen en voor de twee zetels in het district Nqamakwe nog moest worden gestemd (maar de kandidaten waren leden van de TNIP).

Van de 75 door benoemde stamhoofden bezette zetels verwierf de TNIP er 72, de DP 2 en de NDP 1. Opmerkelijk was dat de leider van de NDP, Guzana, zijn zetel aan een kandidaat van de Democratische Partij verloor.

Volgens AFP (15-10) bedroeg de opkomst in Transkei en onder de Afrikanen van Transkei-stammen elders in Zuid-Afrika 69,9%.

In de laatste dagen vóór de onafhankelijkheid trokken ca. 7.000 zwarten uit Transkei naar Zuid-Afrika, omdat zij politieke onderdrukking en economische discriminatie door de heersende partij vreesden, aldus de FAZ (27-10).

Benoeming *president* en regering

De regerende Nationale Onafhankelijkheidspartij droeg op 19 okt. het stamhoofd van de Xhosa, Botha Sigcau, eenstemmig voor als eerste president van Transkei. Op 26 okt. vond de formele verkiezing door het parlement plaats.

Dezelfde dag werd een nieuw kabinet van 12 leden beëdigd, waarin premier Kaiser Matanzima tevens de portefeuilles van defensie en openbare ambten beheert. Minister van buitenlandse zaken werd de in Londen opgeleide diplomaat Dibgy Koyana. *(NRC/H'blad, NZZ,* The Times, Le Monde)

(Vor. ber. pag. 783/1-1975)

NOORD-AMERIKA

VERENIGDE STATEN

SONNENFELDT-DOCTRINE, REACTIES VAN OOSTEUROPESE LANDEN

Begin april publiceerde The *New* York Times een officiële samenvatting van de opvattingen van het State Department over de toekomst van Oost-Europa, zoals die waren geformuleerd door Helmut Sonnenfeldt, adviseur inzake Oost-Europa van het ministerie van buitenlandse zaken en naaste medewerker van minister Kissinger.
Sonnenfeldt gaf op een bijeenkomst van Amerikaanse ambassadeurs in Oost- en West-Europa in Londen op 13 en 14 dec. 1975 een uiteenzetting van het Amerikaanse beleid t.a.v. Oost-Europa.
In maart 1976 verschenen gedeelten van deze rede in de Amerikaanse pers en op 6 april verstrekte het State Department aan de *New* York *Times* een officiële samenvatting van de uitlatingen van Sonnenfeldt, waaruit bleek dat hij had verklaard dat het in het belang van de VS was de Oosteuropese staten aan te moedigen een ,,natuurlijker en organischer relatie" met de Sowjet-Unie op te bouwen in het belang van de ontspanning.
Hieronder geven wij een aantal passages van de rede van Sonnenfeldt, zoals die werd verspreid door het State Department. Het gaat hierbij om een niet-letterlijke samenvattmg.

Op het ogenblik zijn we getuige van de opkomst van de Sowjet-Unie als supermacht. Dit zal een ontwikkeling op lange termijn zijn, een ontwikkeling die mondiaal gezien nog maar net begonnen is nu de Russen zich proberen te bevrijden van hun continentale keurslijf. Pas nu zijn ze bezig de voorwaarden te scheppen voor de tenuitvoerlegging van een dergelijke mondiale politiek. (...)
Hun opmars als imperialistische mogendheid komt geruime tijd na de val van Duitsland als laatste imperialistische staat en op een tijdstip waarop andere regels en opvattingen van kracht zijn. De Russen hebben de plank misgeslagen. Ze zijn niet in staat geweest de luister ten toon te spreiden waarmee vroegere imperialistische mogendheden hun veroveringen opsierden. (...)
Daarbij komt dat er in het Sowjet-systeem zelf ernstige onderliggende druk en spanningen bestaan.
De basis waarop het imperialisme berust heeft te kampen met ernstige moeilijkheden in de economische en sociale sector. (...)
De Russen hebben zich bijzonder incompetent getoond in de opbouw van levensvatbare internationale structuren. (...)
In het bijzonder in Oost-Europa is de enige belangrijke verenigende factor louter en alleen de aanwezigheid van Russisch militair machtsvertoon ( )
In de afgelopen dertig jaar is daarentegen in de Oosteuropese landen de drang naar autonomie en een eigen identiteit steeds sterker geworden. (...)
De Russen hebben vrijwel geen echte vrienden overgehouden in Oost-Europa, misschien met uitzondering van Bulgarije. Het onvermogen van de Sowjet-Unie haar Oosteuropese bondgenoten voor zich te winnen moet gezien worden als een ongelukkige historische mislukking, aangezien Oost-Europa binnen haar invloedssfeer ligt en deel uitmaakt van haar natuurlijk belangengebied. [...]
Men dient zich dan ook te realiseren dat het voornaamste, zo niet het enige instrument van het Russische imperialisme machtsvertoon is geweest
De reden dat wij heden ten dage over het Russische imperialisme kunnen spreken en denken in onderhandelingstermen buiten en boven een gewone confrontatie houdt juist verband met het feit dat de Sowjet-Unie haar macht op zo'n gebrekkige manier uitdraagt ( )
De opkomst van de Sowjet-Unie als een supermogendheid is op geen enkele manier tegen te houden Wat we wel kunnen doen is invloed uitoefenen op de manier waarop deze machtsinvloed zich ontwikkelt en gehanteerd wordt Niet alleen kunnen we in de traditionele zin van het woord tegenwicht bieden, maar ook kunnen we het gebruik ervan beinvloeden — en dat is nu precies de essentie van de detente ( )
De Russen zullen dan ook een rol gaan spelen op het wereldtoneel, daar ontkomen we niet aan ( )
Wij hebben geen ander alternatief dan de verschillende vormen van macht die ons in de wereld omringen te lijf te gaan We moeten de gedachte laten varen dat de détente een proces is dat bedoeld is de machtsontplooiing van de Sowjet-Unie te sussen of gunstig te stemmen Onze taak is voortaan te leren omgaan met deze machtsontplooiing of haar in goede banen te leiden Ons kernprobleem in de komende jaren is niet het sluiten van akkoorden of het verbeteren van de atmosfeer, hoewel dit enige uitwerking kan hebben
De uitdaging waar wij voor staan is te leren leven in een wereld die nog een supermogendheid telt, rekening houdend met de komst van een derde, China, over een jaar of twintig
Het debat over de détente in de VS wordt geillustreerd door commentaren als zou de handel met de Sowjet-Unie een eenrichtingsverkeer zijn ( )
Onze Europese vrienden hebben aanzienlijke kredieten verleend aan de Sowjet-Unie en de Oosteuropese landen De VS hebben daarentegen geen kredieten verleend, maar geven er de voorkeur aan elk project afzonderlijk te financieren wat ons enige controle verschaft over het verloop van de economische ontwikkeling in de Sowjet-Unie De Europeanen hebben hiervan afgezien ( )

Concessie

De behandeling als meest begunstigde natie is opgevat als een concessie aan de Sowjet-Unie en in zekere zin is dat ook zo De Russen houden er niet van rente te moeten betalen — ze houden liever hun handen vrij Als deze opvatting juist is dan kunnen we met een behandeling als meest begunstigde natie en een kredietbeleid de Sowjet-Unie ertoe brengen een concurrentiepositie te gaan innemen op de Amerikaanse markt **Als** deze politiek met de nodige handigheid gevoerd wordt, kunnen we zo de Russen dwingen tegemoet te komen aan de veelzijdige behoeften van de Amerikaanse markt. De clausule van de meest begunstigde natie op onze afzetmarkt kan het optreden van de Sowjet-Unie beinvloeden Dit is zeker geen triviale aangelegenheid (i
Wat betreft Oost-Europa is het op lange termijn in ons belang de gebeurtenissen in dit gebied te beinvloeden — op grond van de huidige kunstmatige betrekkingen met de Sowjet-Unie — om te voorkomen dat het vroeger of later daar niet tot een uitbarsting komt die de Derde wereldoorlog tot gevolg zou hebben Deze niet-organische, kunstmatige betrekkingen laveren een vee? groter gevaar op voor de wereldvrede dan het Oost-West conflict ( )
In onze politiek moeten wij dus streven naar een ontwikkeling die de relatie tussen de Oosteuropeanen en de Russen tot een organische maakt Elke overmaat van ijver van onze kant zou resultaten opleveren die het gewenste proces voor bepaalde tijd kunnen omkeren, ook al is net de komende honderd jaar onvermijdelijk aat dit proces zien zal vooraoen Maar zo lang kunnen we uiteraard niet wachten
Wij moeten dus een politiek voeren die ingaat op de in Oost-Europa duidelijk zichtbare aspiraties naar een autonomer bestaan binnen de context van een krachtige geopolitieke invloed van de Sowjet-Unie In Polen heeft dit gewerkt De Polen hebben hun romantische politieke aanleg, die in het verleden tot rampen heeft geleid, weten te overwinnen Het is hun gelukt een beleid te ontwikkelen dat hun behoefte aan een nationale identiteit bevredigt zonder reacties van de Sowjet-Unie op te roepen Het is een proces van lange duur
Een soortgelijke ontwikkeling is op het ogenblik in Hongarije aan de gang Janos Kadar is er opvallend goed in geslaagd een weg te vinden die aanvaardbaar is voor de Sowjet-Unie en beantwoordt aan de natuurlijke aspiraties van het Hongaarse volk
Op sociaal en economisch gebied heeft hij een aantal experimenten uitgevoerd Dat hem dit is gelukt is voor een groot deel te danken aan het feit dat de Russen vier divisies in Hongarije hebben en daarom niet overdreven bezorgd hoefden te zijn Hij heeft handig van hun aanwezigheid gebruik weten te maken als een soort waarborg voor de Russen op een voor de ontwikkeling van zijn eigen land voordelige manier
Roemenië vertoont een afwijkend beeld, van wat men op grond van de geschiedenis van dit land zou kunnen verwachten De Roemenen hebben naar autonomie gestreefd, maar zijn voorzichtiger en behoudender geweest ten opzichte van het binnenlandse systeem Het Roemeense bewind is één van de meest rigide
Wij proberen de opkomst van het Russische imperialisme te beinvloeden door de basis natuurlijker en onganischer te maken en te voorkomen dat het gegrondvest blijft in louter machtsvertoon Maar wij hebben geen andere keus dan invloed uit te oefenen op de wijze waarop de Russen hun macht aanwenden
In Joego-Slavie tenslotte hebben wij en de Westeuropeanen, maar evengoed de Oosteuropeanen, er het allergrootste belang bij dat de Joegoslavische onafhankelijkheid ten opzichte van de Russische overheersing gehandhaafd blijft Uiteraard leggen we ons erbij neer dat de Joegoslavische gedragslijn, evenals in het verleden, beinvloed en beperkt zal blijven door de Sowjet-Unie Maar elke stap terug van Joego-Slavie in de Russische invloedssfeer betekent een belangrijke strategische ne-

derlaag voor het Westen Daarom gaat het ons aan wat er zal gebeuren als Tito weg is en dat houdt ons in hoge mate bezig

De hoofdlijn van onze politiek blijft dan ook gelijk aan die welke wij sinds 1948-1949 gevolgd hebben door Joego-Slavië in een grotendeels onafhankelijke positie van de Sowjet-Unie te houden Maar tegelijkertijd zouden wij nu willen dat ze wat minder halsstarrig waren en hen meer de vrije hand laten Met name zouden we hen van de gedachte af willen brengen dat ons belang bij hun betrekkelijke onafhankelijkheid groter is dan het hunne en dat ze daarom vrij zijn hun eigen weg te kiezen

Nadere *toelichtingen*

In een verklaring voor een subcommissie voor internationale betrekkingen van het Huis van Afgevaardigden gaf Sonnenfeldt op 12 april een nadere toelichting op het gestelde in zijn rede.

Hij zei dat de VS de onafhankelijkheid, de nationale soevereiniteit en identiteit en de autonomie van alle volken en landen van Centraal- en Oost-Europa steunden. Hij zei verder het te betreuren dat er misverstanden waren ontstaan over zijn uitlatingen als zou hij een voorstander zijn van de consolidering van de Sowjetrussische suprematie in Oost-Europa.

Minister Kissinger verklaarde op 29 maart tegenover de commissie van internationale betrekkingen van het Huis dat er geen „Sonnenfeldt-doctrine" bestond en dat Sonnenfeldts gebruik van het woord „organisch" „ongelukkig" was geweest. President Ford gaf op 29 maart een verklaring uit waarin hij zei een tegenstander te zijn van een Sowjetrussische invloedssfeer in Oost-Europa en de aspiratie van de volken uit dat gebied voor grotere vrijheid krachtig te steunen.

Oosteuropese reacties

In de Oosteuropese landen werd verschillend gereageerd op de uitlatingen van Sonnenfeldt.

In het Roemeense partijblad Scinteia verscheen op 13 april een artikel van de hand van Cornel Burtica, secretaris van het centraal comité en lid van het politbureau van de Roemeense communistische partij.

Hij reageerde vooral op Sonnenfeldts stelling dat het onafhankelijkheidsstreven van de Oosteuropese volken een gevaar voor de wereldvrede kan betekenen. Integendeel, zo schreef hij, alleen de politiek van de imperialisten, die andere volken willen domineren en op de knieën willen krijgen, is een bedreiging van de vrede. Met zijn formule van de „organische eenheid" wil Sonnenfeldt de socialistische landen hun gedrag voorschrijven. De Amerikaan adviseert hun hun onafhankelijkheid in zekere mate op te geven en hun nationale soevereiniteit te beperken.

„De Sonnenfeldt-doctrine ontzegt de volkeren het recht op onafhankelijkheid en vrije ontwikkeling. Het is een doctrine van overheersing en onderdrukking, van verdeling van de wereld in invloedssferen tussen de grote mogendheden. aldus het artikel in Scinteia,

Borba. het officiële orgaan van de Joegoslavische communistische partij, schreef op 14 april dat de Sonnenfeldt-doctrine een nieuwe poging was om de geest van de Jalta-conferentie van 1945 te doen herleven. door de Europese en andere landen betrekkingen op te leggen die gebaseerd zijn op het concept van invloedssferen.

De Poolse radio zond op 8 april een commentaar uit waarin de Sonnenfeldt-doctrine werd voorgesteld als zijnde een poging om de Westeuropese communistische partijen te ontdoen van de steun van de communistische wereld door de Sowjet-Unie ervan te overtuigen dat de VS zich niet meer interesseerden voor Oost-Europa en dat de Sowjet-Unie daarom hetzelfde diende te doen met betrekking tot West-Europa.

Half mei verscheen er in het Hongaarse partijorgaan „Népszabadság" een artikel waarin Sonnenfeldts uitlatingen als „niets nieuws" werden gekwalificeerd. Volgens het blad waren zij een erkenning van het feit dat de VS het integratieproces in Oost-Europa niet tot stilstand kunnen brengen.

Het blad kritiseerde degenen die voorstanders zijn van het nationalisme en die tegen de tendens van een objectieve eenheid binnen de socialistische gemeenschap zijn.

Het Chinese persbureau „Nieuw China" wees in een verklaring van 20 april de Sonnenfeldt-doctrine van de hand als een „doctrine van oppermacht en indeling in invloedssferen". (NZZ, Le Monde NRC/Handelsblad)

KISSINGER OVER DEELNAME COMMUNISTISCHE PARTIJEN AAN WESTEUROPESE REGERINGEN

Minister van buitenlandse zaken Henry Kissinger heeft bij verschillende gelegenheden gewaarschuwd tegen een deelname van communistische partijen aan de regering in een aantal Westeuropese landen, met name in Frankrijk, Italië en Spanje,

Op 2 februari verklaarde hij in Los Angeles tijdens een lezing over de Amerikaanse buitenlandse politiek dat een communistische stembusoverwinning in een Westeuropees land zou leiden tot een „belangrijke verandering in de Westerse verhoudingen".

In San Francisco waar hij een soortgelijke rede hield, liet hij de waarschuwing horen dat de Verenigde Staten niet meer zullen gedogen dat expeditielegers en grote voorraden wapenen worden ingezet om andere landen minderheidsregeringen op te leggen.

Dit naar aanleiding van wat hij noemde „de onbeschaamde Russische en Cubaanse uitdaging in Angola".

Kissinger benadrukte dat zijn land niet de begeerte koestert de rol van 's werelds politieagent te spelen „Maar het kan natuurlijk nooit in ons belang zijn de Sowjet-Unie die rol te laten spelen. Ten aanzien van Angola zijn we getuige van een schaamteloze Russische en Cubaanse uitdaging", aldus de Amerikaanse minister.

Hij vervolgde: „geen land moet geloven dat Amerikanen lang onverschillig zullen blijven wanneer zij expeditielegers en grote wapenvoorraden zien die worden ingezet om minderheidsregeringen op te dringen, vooral wanneer dat expeditieleger afkomstig is uit een land op het Westelijk halfrond".

Volgens de minister is het een „weinig goeds voorspellend precedent" nu een grote mogendheid het militaire evenwicht heeft verstoord zonder verzet te ontmoeten.

„Een dergelijk precedent kan niet worden gedoogd. als men tot ontspanning wenst te geraken Als nu niet handelend wordt opgetreden, zullen we voor moeilijker keuzes en grotere offers worden geplaatst", aldus Kissinger

Op 7 april publiceerde The *New* York Times een samenvatting opgesteld door het State Department van een rede, die Kissinger in dec. 1975 in Londen had gehouden voor Amerikaanse ambassadeurs in Europa. (Dezelfde bijeenkomst waarop Sannenfeldt zijn verklaring over Oost-Europa aflegde, zie boven).

Volgens de samenvatting had Kissinger zich in Londen in zeer pe bewoordingen uitgelaten over de situatie die kan ontstaan als door communisten overheerste regeringen in West-Europa de overhand krijgen. Zo'n ontwikkeling zou. volgens Kissinger, het einde van de Atlantische alliantie betekenen en de VS in een geïsoleerde positie brengen. Verder zou Washington in zo'n situatie gedwongen worden om al zijn strijdkrachten uit West-Europa terug te trekken.

Volgens Kissinger hadden de Westerse communistische partijen hoogstens in tactisch opzicht veranderingen ondergaan: Westeuropese coalitieregeringen met de CP als partner zullen noodzakelijkerwijs door de communisten worden uitgehold en uiteindelijk overheerst.

Volgens Kissingers inleiding op de Londense bijeenkomst was niet de buitenlandse politiek van West-Europa zo zeer het zorgenkind van Washington alswel haar binnenlandse evolutie „De groei van linkse politieke richtingen dreigt ondermijnend te werken op de veiligheidsrelatie en op de defensiepolitiek waarop de Atlantisch alliantie gebaseerd is Deze groei moet de betrekkingen tussen West-Europa en de VS noodzakelijkerwijs schade gaan toebrengen In Italië, Spanje en Portugal en misschien zelfs in Frankrijk zijn wij getuige van de groeiende invloed van communistische partijen, en worden wij geconfronteerd met de vraag wat wij daaraan moeten doen"

Kissinger geloofde niet dat een aan de macht gekomen communistische partij in West-Europa er in zal toestemmen dat het democratische proces voortgang kan

blijven vinden, d.w z. dat zo'n CP bereid zal zijn om het veld te ruimen als zij in een verkiezing zou worden verslagen De Amerikaanse minister ging ervan uit dat een aan de macht gekomen CP in West-Europa ernaar zal streven om verandering te brengen in ,,de objectieve omstandigheden van de maatschappij", zodat het democratische proces buiten werking kan worden gesteld Opmerkelijk in het memorandum is overigens dat Kissingers bewoordingen geen onderscheid maken tussen een Westeuropese regeringscoalitie met communistische minderheidsdeelneming en de opperheerschappij van zo n CP

Het memorandum gaat dan verder: ,,Het is niet aan ons om ons met de binnenlandse politiek van andere landen te bemoeien Ons vermogen is beperkt Maar het is onvoorstelbaar dat de VS strijdkrachten in Europa handhaven als er sprake is van overwegende communistische deelneming aan Westerse regeringen De basis van onze Atlantische veiligneid zou daardoor worden uitgehold "

In zo n geval kunnen de VS er dan misschien, net als met betrekking tot China, parallelle politieken op na houden, aldus Kissinger, ,,maar de alliantie in zijn huidige vorm zou zo'n situatie niet overleven De Westerse alliantie heeft altijd een belang gehad dat verder ging dan alleen de militaire veiligheid De VS zouden eenzaam en geisoleerd zijn in een wereld waarin wij geen betrekkingen hebben met andere landen die op morele waarden zijn gebaseerd ··

Kissinger voorspelde ten slotte dat er in geval van communistische machtsovername in verscheidene Westeuropese democratieen ,,een schokkende verandering in de gevestigde patronen van de Amerikaanse politiek zal gaan optreden" De Amerikaanse minister ,,Dat kan resulteren in een situatie waarin de VS een eiland met eigen morele waarden zouden vormen en waarin zij gedwongen kunnen worden om diverse communistische machtscentra tegen elkaar uit te spelen De VS zouden waarschijnlijk zo'n situatie kunnen overleven, maar dan alleen door middel van een meedogenloze politiek van machtsevenwicht Als wij hiertoe worden gedwongen, zouden wij het morele fundament hebben moeten prijsgeven op basis waarvan wij tijdens onze hele geschiedenis hebben gehandeld "

Tijdens de discussie waarmee de lezing werd besloten stelde men Kissinger de vraag of het communisme in West-Europa naar zijn mening in wezenlijke zin is veranderd De bewindsman antwoordde' ,,Persoonlijk vind ik het moeilijk te geloven dat de communistische partijen zich plotseling hebben omgevormd tot democratische socialisten of dat ze zouden toestaan dat het democratische proces, nadat ze via dat proces de macht hebben gekregen, de loop der geschiedenis zou veranderen "

,,Naar onze mening , aldus Kissinger, zou een substantiele deelname van de communisten in Westeuropese regeringen leiden tot ingrijpende veranderingen in de geallieerde betrekkingen" Kissinger noemde de banden tussen de VS en West-Europa de hoeksteen van het Amerikaanse buitenlandse beleid

Kissinger formuleert ,,domino-theorie" voor West-Europa

Op een bijeenkomst van Amerikaanse hoofdredacteuren in Washington op 13 april formuleerde Kissinger, wat door de pers werd genoemd ,,een nieuwe dominotheorie" voor West-Europa.

Hij zei: ,,Ik geloof dat de opkomst van de communistische partijen in grote Westeuropese landen, een serie gebeurtenissen zal oproepen, waardoor andere Europese landen in dezelfde richting zullen drijven "

Hij zei dat regeringsverantwoordelijkheid van de communisten in een Westeuropees land, een historische verandering zou betekenen met lange termijn en ernstige gevolgen.

,,De VS kunnen eventueel leven met een land dat geheel of gedeeltelijk door communisten geregeerd wordt en zo'n land zelfs misschien verdedigen, niaar dan alleen om koelbloedig de machtsverhouding met de Sowjet-Unie te handhaven".

Kissinger zei dat zijn voorspelling over de negatieve effecten van de communistische deelneming niet verandert als die communistische partijen zich onafhankelijk van Moskou opstellen.

De minister gaf daarvoor drie redenen op: ten eerste, communistische partijen hebben leninistische of autoritaire interne organisatiestructuren, ten tweede, komen zij op machtige posities met standpunten, over vermindering van defensieuitgaven, die in het westen tegen het Warschaupact gericht zijn, en ten derde zullen zij een buitenlands beleid voeren, dat afwijkt van de huidige pro-westerse houding

Volgens Kissinger, bestaat er een verschil 'russen de Amerikaanse bereidheid te praten met regeringen in het Oostblok, en de Amerikaanse oppositie tegen communistische regeringen in West-Europa Maar als enig Westeuropees land, de communisten aan de macht helpt, zullen we met die realiteit rekening moeten houden (NZZ, The Times, NRC/ H'b l a d)

CONGRES VERLAAGT HULP AAN BUITENLAND

Op 28 sept. ging de Senaat met 56 tegen 24 stemmen akkoord met een wetsontwerp dat voorziet in hulp aan het buitenland ter waarde van US$ 5,1 mrd, dat is $ 684 mln minder dan president Ford had gevraagd. Op 27 sept. was het Huis van Afgevaardigden met 216 tegen 155 stemmen akkoord gegaan.

Van het bedrag is $ 22 mln bestemd voor hulp aan Spanje, ingevolge het afgesloten akkoord over de Amerikaanse bases in dat land.

Ca. $ 2,6 rnrd is voor de landen in het Midden-Oosten bestemd, daarvan gaat $ 1,7 mrd naar Israël in de vorm van militaire hulp, $80 mln naar Syrië, $ 70 mln naar Jordanië en $ 700 mln naar Egypte.

In het wetsontwerp is geen hulp uitgetrokken voor Angola en Mozambique.

In totaal is $ 745 mln uitgetrokken voor steun aan internationale organisaties zoals de International Develapment Association, de Interamerican Development Bank, de Asian Development Bank en de African Development Fund.

De buitenlandse hulp is bedoeld voor het begrotingsjaar dat 1 okt. 1976 is begonnen. *(IHT, NZZ)*

BEZOEK KISSINGER AAN GROOT-BRITTANNIË, IRAN, AFGHANISTAN, PAKISTAN, FRANKRIJK EN NEDERLAND

Minister van buitenlandse zaken Henry Kissinger verbleef op 4 en 5 augustus in Groot-Brittannië waar hij besprekingen voerde met premier Callaghan waarbij de ontwikkelingen In Rhodesië en Zuid-Afrika ter sprake kwamen.

Vandaar reisde hij door naar Iran, waar hij van 5 tot 8 augustus verbleef.

Kissinger presideerde in Teheran een zitting van de gemengd Iraans-Amerikaanse commissie voor economische samenwerking. Vervolgens ondertekende hij met de Iraanse minister van financiën Hushang Ansary een samenwerkingsverdrag voor de jaren '75-'80 dat voorziet in een belangrijke stijging van het wederzijdse handelsverkeer en wel van $ 15 rnrd naar $ 50 mrd.

Daarmee zou Perzië de eerste handelspartner van de VS worden. Van dit bedrag zou $ 26 rnrd voor rekening van het handelsverkeer komen, $ 14 rnrd voor rekening van de olie-export van Iran naar de VS en $ 10 rnrd voor wapenleveranties van de VS aan Iran.

In een gemeenschappelijk communiqué stond dat de VS 8 grote kerncentrales zullen verkopen.

Tijdens een persconferentie maakte Kissinger bekend dat de Amerikaanse wapenexport naar Iran naar verwachting de komende 4 jaar op het huidige peil van $ 2 tot $ 3 mrd blijft. De Amerikaanse verkoop van moderne oorlogsvliegtuigen en andere wapens aan Iran ter waarde van ca. $ 10 rnrd over de laatste 4 jaar is gekritiseerd als te groot voor de capaciteit van het land.

Kissinger verdedigde de voortzetting van de leveranties, die hij voor het grootste deel vervangingen van verouderde uitrusting noemde, met het argument dat Irans buren, met inbegrip van de Sowjet-Unie en Irak, een potentieel gevaar vormen voor de veiligheid van het land.

Van Iran vloog Kissinger naar Afghanistan waar hij 5 uur verbleef en in een gesprek met premier Daud nogmaals het belang erkende dat de VS hechten aan een zelfstandig Afghanistan. Verder kwam

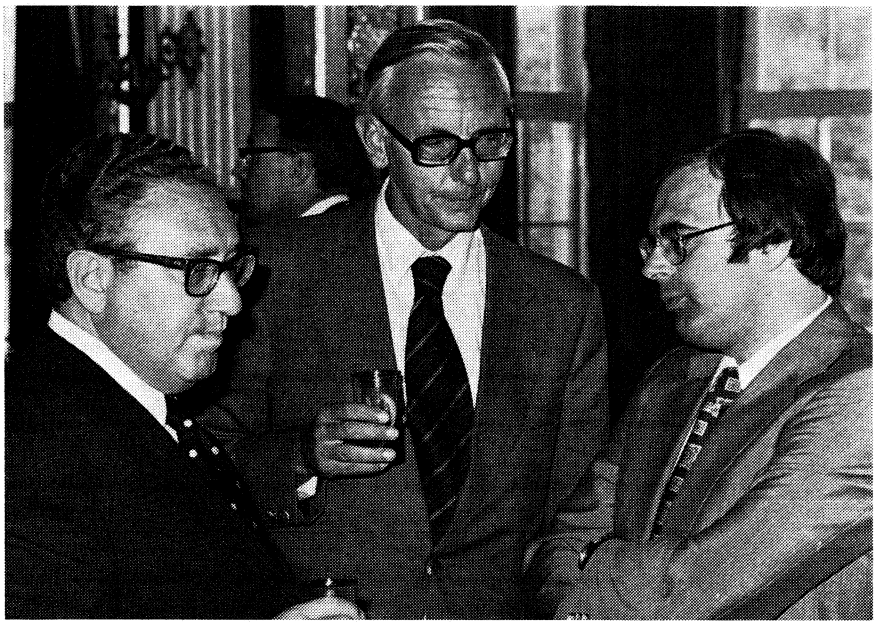

V.l.n.r. de ministers Kissinger, Van dor Stoel en Pronk tijdens het bezoek van de eerste aan Nederland.

Amerikaanse economische hulp aan het land ter sprake.

Vanuit Kaboel reisde Kissinger door naar Lahore, de hoofdstad van Pakistan, waar hij op 8 augustus werd ontvangen door premier Bhoetto.

Het voornaamste onderwerp van gesprek tussen Kissinger en Bhoetto betrof het Pakistaanse voornemen in Frankrijk een fabriek te kopen die geschikt is om grondstof voor een atoombom te maken.
Kissinger had eerder via een hoge functionaris uit zijn gevolg laten doorschemeren dat Amerika zijn economische en militaire hulp aan Pakistan zou kunnen intrekken als het tot de aanschaf van een dergelijke fabriek zou overgaan.

Volgens een amendement dat is toegevoegd aan het Amerikaanse wetsontwerp voor de goedkeuring van buitenlandse hulp mag geen economische steun worden verleend aan een land dat een installatie voor het opwerken van kernreactorafval aanschaft zonder ermee akkoord te gaan dat die installatie onder internationale controle wordt geplaatst. Amerika wil dat plutonium wordt geproduceerd in fabrieken die onder multinationale controle staan, het liefst in een ander land dan waar het nucleaire afvalmateriaal uit afkomstig is.

Het bevalt Washington met name niet dat Pakistan al de fabriek voor de opwerking van het uraniumafval van Frankrijk wil kopen voordat het beschikt over kernenergiecentrales. Pakistan zou dit jaar voor een bedrag van 144 miljoen dollar ontvangen aan ontwikkelings- en voedselhulp van Amerika.

Het standpunt van Bhoetto is dat het nu te laat is om de overeenkomst met Frankrijk over de opwerkingsfabriek te annuleren. Het akkoord daarover is vijf maanden geleden gesloten.

De Amerikanen hebben tegenover de Franse president Giscard d'Estaing hun grote bezorgdheid uitgesproken over die levering en de Fransen gevraagd ervan af te zien.

Bhoetto van zijn kant heeft al herhaaldelijk beloofd dat zijn land het te produceren plutonium van de opwerkingsfabriek niet voor de produktie van een atoombom zou gebruiken, maar alleen voor vreedzame doeleinden. Maar gezien vroegere uitlatingen van Bhoetto en het feit dat Pakistan zeer gealarmeerd is door de atoomexplosie die India in 1974 teweeg heeft gebracht, is de achterdocht jegens de Pakistaanse beloften begrijpelijk.

Bhoetto heeft naar aanleiding van de gesprekken met Kissinger al gezegd dat Pakistan dezelfde behandeling van de VS moet krijgen als Iran, dat juist is overeengekomen om voor 10 mrd dollar aan wapens van Amerika te kopen. Volgens Bhoetto is de verdediging van Pakistan niet te scheiden van die van Iran. Een van de wapens die Pakistan van de VS wil kopen is de lichte A-7 aanvalsbommenwerper, waarvan de verkoop tot nog toe door de Amerikaanse regering zowel aan Pakistan als aan India is verboden.
Van Amerikaanse kant is intussen toegegeven dat India bij het produceren van zijn atoombom gebruik kan hebben gemaakt van zwaar water dat door de VS aan India was geleverd.

Frankrijk en Pakistan ondertekenden op 17 maart 1976 een samenwerkingsakkoord voor het vreedzaam gebruik van kernenergie.

Vanuit Lahore vloog Kissinger door naar Frankrijk waar hij voor een particulier bezoek bij vrienden in Deauville verbleef.

Van daaruit telefoneerde hij met de Franse minister van buitenlandse zaken Sauvagnargues, waarbij hij hem verzekerde dat er geen confrontatie met Frankrijk bestond wegens het Pakistaanse voornemen een fabriek voor de verwerking van kernmateriaal te kopen.

Tegenover de pers verklaarde Kissinger dat er geen sprake van was dat hij druk had uitgeoefend op Bhoetto om af te zien van de aankoop. Hij had niet meer gedaan dan Pakistan en Frankrijk uit te leggen wat de in de Senaat ingediende voorstellen inhielden, namelijk een stopzetting van Amerikaense hulp aan elk land dat nucleaire opwerkinstallaties verkoopt of koopt.
Hij zei te hopen dat de drie betrokken landen, de VS, Frankrijk en Pakistan, overleg met elkaar zouden plegen om te bezien hoe de kwestie kon worden opgelost.

Op 11 augustus arriveerde Kissinger op de vlieghaven Schiphol bij Amsterdam, voor besprekingen met zijn Nederlandse ambtgenoot Van der Stoel

Onderwerpen van gesprek waren de ontwikkelingen in Zuidelijk-Afrika en het Midden-Oosten het Grieks-Turkse conflict en de nieuwe Assemblee van de VN
De status-quo op Cyprus (waarbij de Turken een 40% van het grondgebied bezet houden) is volgens Kissinger geen aanvaardbare basis voor een overeenkomst
Bij een oplossing zal rekening moeten worden gehouden met het zelfrespect en de waardigheid van zowel de Griekse als de Turkse gemeenschap op het eiland
Kissinger sprak de hoop uit dat beide landen kalmte en zelfbeheersing aan de dag zullen leggen Hij zei ,,niet te kunnen geloven" dat het conflict gewapend zal worden uitgevochten, zolang de mogelijkheden voor een vreedzame oplossing niet zijn uitgeput
Op het conflict over de olieboringen in de Egeische Zee, dat op verzoek van Griekenland in de Veiligheidsraad zal worden besproken, wilde de Amerikaanse minister niet verder ingaan Behandeling door het Internationale gerechtshof in Den Haag kan van nut zijn. maar dan moeten beide partijen, dus ook Turkije daarmee akkoord gaan
In Zuidelijk Afrika ,,is de tijd duidelijk aan het aflopen", verklaarde Kissinger Een doorbraak is nog niet in zicht wat de kwestie van de zelfbeschikking in Namibië betreft Over Rhodesie wordt nauw contact met Engeland onderhouden
De minister vond de problematiek in Zuid-Afrika van een andere dimensie dan die in Rhadesie en Namibië ,,In de beide laatste landen hebben we te maken met de restanten van het kolonialisme, maar de apartheid in Zuid-Afrika, waartegen ik mij herhaaldelijk heb uitgesproken, is een Afrikaans probleem en vergt dus een andere benadering", aldus Kissinger
Zolang Nederland het voorzitterschap van de EG bekleedt zullen de grote mogendheden geen nieuwe economische topconferenties à la Portorico beleggen, zo verklaarde de bewindsman. Nederland zal dus ook niet voor het probleem worden gesteld er een uitnodiging voor de *Ge*meenschap te mceten doordrukken De minister kon een dergelijke bijeenkomst (waarbij de kleinere landen tot dusverre niet zijn uitgenodigd) evenwel niet ,,voor alle eeuwigheid" uitsluiten
Een afspraak over economische boycot van Italie, als daar communisten aan de regering gaan deelnemen, was niet ,,het doel" van de ontmoeting in Portorico geweest Op de vraag of hij ten aanzien van een dergelijke boycot een andere mening was toegedaan dan premier Den

Uyl, antwoordde Kissinger dat het ,,niet de eerste keer" zou zijn dat hij met Den Uyl ,,van mening verschilde" De verklaring van bondskanselier Schmidt van Duitsland over een afspraak voor zo'n boycot noemde de minister ,,overdreven". Kissinger vindt het niet op de weg van Amerika liggen om in de Noord-zuid-dialoog in Parijs. die in een duidelijke impasse verkeert een doorbraak te bewerkstelligen Ook achtte hij het niet nodig om te confereren ,,volgens een agenda die is opgesteld door de groep van 77" (NZZ, Le Monde. NRC/H'blad)

AKKOORD MET TURKIJE OVER GEBRUIK BASES

Op 26 maart is in Washington een verdrag ondertekend dat voorziet in de heropening van de 26 Amerikaanse bases op Turks grondgebied Het verdrag komt in de plaats van het akkoord van 1962 dat de Ttirken in 1975 hebben opgezegd uit protest tegen het Amerikaanse wapenembargo.

De nieuwe overeenkomst werd ondertekend door minister Kissinger en zijn Turkse ambtgenoot, Caglayangil aan het eind van een driedaags bezoek van de Turkse minister aan de VS.

Als tegenprestatie voor de heropening van de bases zullen de VS Turkije over een periode van 4 jaar $ 1 mrd aan militaire hulp geven. De Turken vroegen $ 1,5 mrd over drie jaar.

De militaire hulp zal als volgt worden verdeeld: in het eerste jaar $ 75 mln en voor de totale vier jaar $ 200 mln. Bovendien verleent Washington Turkije jaarlijkse leningen van $ 70 mln voor ,,in het verdrag aangegeven doeleinden" en directe wapenhulp ter waarde van $ 85 mln.
Onder die directe wapenhulp valt de levering van 14 Phantom-vliegtuigen. Verder kan Turkije tegen directe betaling onbeperkt meer van deze vliegtuigen kopen. Daarnaast krijgt het nog 36 oorlogsvliegtuigen van een ander type, 20 oefenvliegtuigen voor de luchtmacht, 72 helikopters, drie torpedoboten voor de marine, twee onderzeeërs en een onderzeeboot-bergingsschip. Het akkoord kan in 1980 voor nog eens 4 jaar worden verlengd.

De Amerikaanse bases komen onder Turks bevel en zullen voor de helft met Turkse manschappen worden bezet. De bevelhebber van de Amerikaanse troepeneenheden krijgt de rang ,,senior officer" maar is ondergeschikt aan een Turkse commandant.

Aan het nieuwe akkoord zijn langdurige onderhandelingen voorafgegaan.

In okt. 1974 besloot het Congres de militaire hulp aan Turkije stop te zetten i.v.m. het Turkse optreden in de kwestie-Cyprus (pag. 744/2 - 1974 e.v.).

Op 5 febr. 1975 werd de hulp gestaakt, omdat naar de opvatting van de regering in Washington de Turkse regering er geen blijk van had gegeven naar een regeling van de kwestie-Cyprus te streven.
Vier vrachtschepen, die met wapens en munitie onderweg waren naar Turkije werden toen teruggeroepen. Turkije trok daarop zijn verbindingsofficieren bij de Amerikaanse militaire missie in Ankara terug en deelde op 27 febr. 1975 mee niet te zullen deelnemen aan de NAVO-marine-oefening die in de Egeïsche zee werd gehouden.

Op 17 juni 1975 maakte de regering in Ankara bekend dat zij over een maand de eerste stappen zou ondernemen die moesten leiden tot sluiting van de Amerikaanse bases op Turks grondgebied.

Minister van buitenlandse zaken Caglayangil deelde op een persconferentie mee dat de Amerikaanse bases op 17 juli een voorlopige status zouden krijgen. Hij kondigde aan dat zijn regering besprekingen zou beginnen met de VS over de toekomst van de bases, maar zij zou haar standpunt opnieuw overwegen als het wapenembargo zou worden opgeheven, zo zei hij.

Inmiddels was de regering in Washington een campagne begonnen het embargo, dat tegen haar wil door het Congres was doorgevoerd, op te heffen, maar zij boekte daarbij weinig succes en op 25 juli 1975 kondigde de regering in Ankara de ,,voorlopige status" van de bases af. Alle activiteiten op de bases dienden te worden gestaakt en zij kwamen onder Turks opperbevel te staan.

Het besluit van de Turkse regering werd genomen nadat het Huis van Afgevaardigden op 24 juli met 223 tegen 206 stemmen een wet verwierp die voorzag in de gedeeltelijke opheffing van het wapenembargo.
President Ford verklaarde op 25 juli 1975 in reactie op het Turkse besluit, dat hij het Congres herhaaldelijk gewaarschuwd had voor de gevolgen van zijn houding. Hij verzocht het Congres van zijn besluit terug te komen omdat er vitale belangen voor de VS en haar partners op het spel stonden.

Op 28 juli 1975 deelde een woordvoerder van het State Department mee dat alle Amerikaanse activiteiten op de bases in Turkije waren stopgezet, maar dat het akkoord van 1969 van kracht bleef totdat er nieuwe onderhandelingen waren gevoerd.

Op 29 juli werd in Ankara meegedeeld dat Turkse officieren de leiding op de bases hadden overgenomen en dat alle activiteiten waren stopgezet m.u.v. de Incirlik–basis die een vitale functie heeft in het NAVO-veridedigingsstelsel.

De administratie in Washington bleef zich verder inzetten voor een opheffing van het embargo en op 2 oktober 1975 nam het Huis van Afgevaardigden met 237 tegen 176 stemmen en op 3 oktober de Senaat een wetsontwerp aan dat voorzag in een gedeeltelijke opheffing van het embargo.

Volgens deze wet zou Turkije alsnog over wapens kunnen beschikken waarvoor het al had betaald en kreeg het de mogelijkheid verdere wapenaankopen op de Amerikaanse markt te doen.

President Ford zou het Congres iedere zestig dagen moeten inlichten over de vorderingen m.b.t. de oplossing van het Cyprus-conflict.

Eind januari 1976 werd in Ankara meegedeeld dat in febr. in Washington besprekingen zouden beginnen over de heropening van de bases, maar op 10 febr. deelde minister Caglayangil in Ankara mee dat zijn bezoek, dat op 11 febr. zou beginnen, was uitgesteld.

Waarnemers wezen erop dat meningsverschillen binnen de coalitieregering-Demirel over de concessies die wat Cyprus betreft, gedaan zouden moeten worden, aan het besluit ten grondslag lagen.

Ook zou onenigheid met de regering in Washington over een vergoeding van het gebruik van de bases de oorzaak zijn van het uitstel.

Wel begonnen in Ankara besprekingen tussen de Amerikaanse ambassadeur in Ankara, Macomber en de secretaris-generaal van het Turkse ministerie van buitenlandse, Elekdag.

Deze waren in maart zover gevorderd, dat minister Caglayangil op 21 maart naar Washington vertrok voor de afrondende besprekingen, die in het akkoord van 26 maart resulteerden. (NZZ, Le Monde, The *Times, NRC/H'blad)*

MIDDEN-OOSTEN

KOEWEIT

AFTREDEN KABINET. ONTBINDING PARLEMENT. GEDEELTELIJKE OPSCHORTING GRONDWET. MAATREGELEN TEGEN PERS. NIECW KABINET

Op 29 aug. nam de emir van Koeweit, sjeik Sabah al-Salem al-Sabah, een reeks maatregelen waardoor het parlementaire stelsel in zijn land werd opgeschort: de Nationale Vergadering werd ontbonden, vier artikelen van de grondwet werden buiten werking gesteld, het ontslag van het kabinet werd aanvaard en per decreet werd de persvrijheid beperkt.

De emir beschuldigde de parlementsleden ervan ,,de democratie te hebben uitgebuit, en de wetgeving grotendeels te hebben bevroren om persoonlijk voordeel te behalen". De grondwet van 11 nov. 1962 had niet aan de verwachtingen beantwoord. De toestand was ,,in onvoorstelbare mate" verslechterd. ,,De eenheid en stabiliteit van het land waren uit naam van de grondwet. die voor de bescherming van de democratie moest dienen, aan beproevingen onderworpen. Maar de democratie had met het gebeurde niets te maken." De emir verklaarde dat hij de besluiten had uitgevaardigd, ,,opdat wij onze democratie niet voor altijd zullen verliezen en opdat een stabielere vrijheid in ons land blijft heersen".
Tot de buiten werking gestelde grondwetsbepalingen behoorde de waarborg dat na een parlementsontbinding binnen twee maanden verkiezingen voor een nieuwe Nationale Vergadering moesten plaatsvinden. Ook de bepaling betreffende de persvrijheid werd opgeschort. Een commissie van experts werd ingesteld om de grondwet te wijzigen. Zij moest binnen 6 maanden haar taak hebben voltooid. De door haar voorgestelde wijzigingen zouden uiterlijk binnen 4 jaar aan een volksraadpleging worden onderworpen dan wel ter goedkeuring aan de nieuwe Nationale Vergadering worden voorgelegd.
In zijn ontslagaanvrage stelde de premier, sjeik Jabir al-Ahmed al-Jabir al Sabah, dat het hem en zijn ministers minder dan twee jaar na de vorming van zijn kabinet onmogelijk geworden was de verwezenlijking van hei door de emir gestelde doel voort te zetten. Als redenen voerde hij aan de obstructie in het parlement bij de behandeling van wetsontwerpen. Vele parlementsleden wijdden zich bij voorkeur aan ,.ongerechtvaardigde aanvallen en beschuldigingen tegen ministers en ambtenaren". Omdat een samenwerking tussen uitvoerende en wetgevende macht vrijwel geheel ontbrak had de premier besloten zijn ontslag in te dienen.

Nadat de emir het ontslag van het kabinet had aanvaard, belastte hij de aftredende premier — tevens de kroonprins — met de vorming van een nieuw kabinet, dat op 6 sept. tot stand kwam:

Alle leden van het vorige kabinet keerden op dezelfde posten terug, behalve Abdoellah Ibrahim al-Muffarij, die de portefeuille van religieuze bezittingen en islamitische zaken moest afstaan maar die van justitie behield Voorts werden drie nieuwe kabinetsleden benoemd met de volgende portefeuilles religieuze bezittingen en islamitische zaken - Yussuf Jasim al-Haji, planning (nieuw) - Mohammed Yussuf al-Adasani; en staatsminister voor wetgevende en bestuurlijke zaken - sjeik Salman al-Duaij al-Sabah Laatstgenoemde zou naar verwacht ae wetgevende taken van het ontbonden parlement overnemen; hij is het zesde lid van de emirfamilie in de regering

Een regeringswoo dvoerder noeinde op 7 sept. het herstel van het parlementaire leven een prioriteit voor het nieuwe kabinet

Krachtens het op 29 aug. uitgevaardigde persdecreet kan elke krant een verschijningsverbod voor hoogstens 2 jaar worden opgelegd of zelfs worden opgeheven als bewezen is dat die krant de belangen van een vreemde staat of macht dient, de koers ervan het nationale belang schaadt dan wei blijkt dat die krant van een of meer andere landen zonder toestemming van het ministerie van voorlichting hulp of financiële steun ontvangt. In noodgevallen kan de minister van voorlichting een krant per decreet voor maximaal 3 maanden verbieden.

Op 30 aug. kreeg het pro-Palestijnse blad Al Watan een verschijningsverbod voor een maand opgelegd, omdat het zonder toestemming details van de besluiten van de emir had gepubliceerd, die het als ,,een hellend vlak voor de democratie" had gekwalificeerd. Op 1 sept. volgde een verschijningsverbod van drie maanden voor het weekblad Al Talia, dat kritiek op de besluiten van de emir geleverd had en dat eerder zijn naam gegeven had aan de parlementaire oppositiegroep rond Ahmed Khatib. In de volgende dagen kregen nog vier bladen een verschijningsverbod opgelegd voor een periode van maximaal drie maanden.
Op 13 okt. werd gemeld dat op grond van een nieuwe perswet straffen tot zes maanden hechtenis konden worden opgelegd aan journalisten die ,,in strijd met het nationale belang" handelden. Kort daarop werd een officieel persbureau opgericht, ,,Kuwaiti News Agency".

Perscommentaren

In perscommentaren werden zowel buitenlandse als binnenlandse factoren voor het optreden van de emir aangevoerd.

Le Monde (31-8) schreef oa: ,,De democratie a la Koeweit verontrustte sinds lang Saoedi-Arabie, dat bijna een jaar tevoren de heersers van Koeweit in kennis had gesteld van zijn ontevredenheid tav de herhaalde aanvallen in de pers en van de afgevaardigden tegen de politiek van Riad. In dezelfde periode was de Nationale Vergadering van Bahrein, in 1973 volgens Koeweits model gekozen, in soortgelijke omstandigheden ontbonden (zie pag. 686/1-'75). Thans verdwijnt het laatste, waarhjk democratische parlement in het Arabische Midden-Oosten"

Ook The Financial Times (31-8) zag de stap van de emir ais ,,het resultaat van pressie van de kant van Saoedi-Arabië, dat zich tegen de verspreiding van democratische instellingen kant"
De NZZ (4-9) stelde dat de oppositie in Koeweit op het terrein van de Arabische politiek in het voorgaande jaar voor de Palestijnen was opgekomen ,,Zij herhaalde hun klacht dat alle Arabische regeringen, in het bijzonder echter de conservatieve passief toezagen hoe de Palestina-strgders in Libanon uitgeroeid werden Niet alleen is een dergelijke aanklacht voor de heersende klasse in Koeweit pijnlijk, maar ook voor de Saoedi-Arabische en voor die van de andeie kleine staten aan de Golf — juist omdat zij een kern van waarheid bevat De conservatieve regimes zijn inderdaad, ondanks alle openbare sympathiebetuigingen voor de zaak van de Palestijnen, geen grote vrienden van de links-radicale guerrillagroepen, en zij hebben zich in de Libanese strijd niet voor hen ingezet, maar veeleer getracht beide partijen tot een compromis over te halen"
Daarbij aanknopend schreef The Financial Times (8-9): ,,De radicale Koeweitse oppositie is de voornaamste protagonist van de Palestijnen die ook het grootste element m de staf van de kranten vormen Het zou verbazingwekkend zijn als er geen vrees onder Koeweitse mensen bestond dat extremistische Palestijnse elementen zich in Koeweit zouden kunnen concentreren als zij uit Libanon verjaagd werden ( ) Ondanks de verzekeringen (dat geen massale deportaties van Palestijnen zijn beraamd) is de Palestijnse gemeenschap, die nu mogelijk 300000 leden telt op een totale bevolking van ca 1 miljoen, bezorgd"
De IHT (20-9) citeerde staatsminister Abdel Aaiz Husay die zei. ,,Wij trachtten met iedereen in de Arabische wereld vrienden te zijn, en wij slaagden daar in hoge mate in Maar het viel moeilijk aan onze Arabische vrienden uit te leggen dat wat zij in onze kranten lazen niet de stem van de regering was" Volgens verscheidene bronnen, aldus IHT, dienden ook Egypte en Syrie officieel klachten m over aanvallen op hen in de Koeweitse pers, die de Koeweitse bemiddelingspoging schaadden.

Daarnaast stelde *NRC/H'blad* (22-9) dat Koeweit zich economisch bleek te hebben overschat en liquiditeitsmoeilijkheden ondervond, terwijl de IHT nog de aandacht vestigde op de steeds groter wordende inkomenskloof (tussen de inheemse Koeweitse bevolking en de buitenlanders. o.w. vooral de Pakistani, Indiërs. Perzen en Egyptenaren die het vuile werk doen) en de toenemende onveiligheid.

(Vor. ber. pag. 432/1 - 1975)

OMAN

ONDERDRUKKING OPSTAND IN DHOFAR DOOR SULTAN BEKENDGEMAAKT. STAAKT-HET-VUREN MET ZUID-JEMEN.

Eind september 1975 begon een nieuwe fase in de campagne van de regeringstroepen tegen de rebellen van het Volksfront voor de Bevrij-

ding van Oman (PFLO) in de provincie Dhofar.
Inmiddels waren alle Jordaanse troepen per 21 sept. 1975 uit Oman teruggetrokken, terwijl het PFLO tijdens de moessonperiode via Zuid-Jemen moderne wapens zou hebben ontvangen w j SAM-7 luchtdoelraketten.
Begin okt. meldde het PFLO in een ie Aden uitgegeven communiqué dat zijn troepen op 15 sept. drie Perzische vliegtuigen, een Britse helikopter en een Jordaanse jager hadden neergeschoten. Volgens het dagblad Al *Watan* uit Koeweit was dat gebeurd met SAM-7 raketten.
Enkele dagen eerder was m de Libanese pers bericht dat Libië dergelijke raketten aan het PFLO had geleverd via Zuid-Jemen, dat een aantal ervan had ,,vastgehouden" voor eigen gebruik met als gevolg een verslechtering van de betrekkingen tussen Zuid-Jemen en Libië

Offensief regeringstroepen

Op 17 okt. bombardeerden 7 Hawker Hunters* van de luchtmacht van Oman — geleverd door Jordanie — voor het eerst in drie jaar doelen in Zuid-Jemen, nl. bij Hauf, waar het politieke hoofdkwartier van het PFLO verwoest werd. De luchtaanval werd gesteund door artillerievuur vanuit Sarfait, waarvoor de kanonnen door Perzische helikopters waren aangevoerd
Tegelijk daalden ca. 1200 man regeringstroepen vanuit het 4000 voet hoog gelegen Sarfait af naar de kust van de Indische Oceaan om zo de aanvoerlijnen van de guerrillastrijders vanuit Zuid-Jemen af te snijden. Bovendien zouden 400 à 500 man geregelde Zuidjemenitische troepen en PFLO-strijders tussen de grens en de Damavand-linie (ca. 40 km meer naar het oosten) zijn ingesloten.
Op 17 okt. werd te Teheran bekendgemaakt dat de Perzische troepen in Dhofar de plaats Shabout (op 9 km van de haven Rakhiout) op de rebellen hadden veroverd.
Het PFLO meldde in een op 19 okt. te Aden gepubliceerd communiqué dat omvangrijke Perzische, Britse en Omanitische troepen met helikopters in het ,,bevrijde" gebied waren geland en het riep het Arabische volk en de nationale regeringen op hun verantwoordelijkheid t.a.v. het Omanitische volk te aanvaarden nu dit met uitroeiing werd bedreigd.
Een militaire woordvoerder deelde op 20 okt. in Muscat mee dat regeringstroepen nu alle aanvoerwegen van de rebellen in Dhofar onder controle hadden, zodat die voortaan geen levensmiddelen of munitie meer konden ontvangen. ,,Dit is het begin van het einde van de oorlog", aldus de woordvoerder.
Op 1 dec. bezetten Omanitische regeringstroapen o.l.v. de Britse luitenant-kolonel Jonathan Trelawny de laatste door rebellen beheerste nederzetting in Dhofar, het gehucht Dahlqut. Toen waren naar schatting nog 80 a 100 PFLO-strijders in Dhofar aanwezig. De voornaamste militaire activiteit was echter de voortdurende beschieting van Sarfait, de militaire basis op slechts 3 mijl vanaf de grens met Zuid-Jemen, door Zuidjemenitische artillerie.
Op 11 dec. verklaarde sultan Qaboos bin Said dat de 10-jarige oorlog beeindigd was met de definitieve onderdrukking van de marxistische opstand. Hij sprak van ,,de eerste totale overwinning van enig Arabisch land op het internationale communisme" tijdens een toespraak tot ca. 50.000 mensen in het nieuwe sportstadion in de hoofdstad Muscat. De sultan voegde daar echter aan toe: ,,Hoewel wij een grote overwinning hebben behaald", betekent dat niet dat wij kunnen rusten en onze wapens neerleggen.
Volgens The *Times* (12-12) hadden 300 a 400 man van de geregelde troepen uit Zuid-Jemen, die de guerrillastrijders hadden gesteund, zich inmiddels over de grens teruggetrokken. In november zouden 94 rebellen zich hebben overgegeven en in de voorgaande dagen van december nog eens 36. De buitenlandse steun voor de sultan bestond toen uit ten hoogste 700 Britse militairen, een 3500 man sterke Perzische brigade en ca. 200 man Jordaanse genietroepen.
Op 23 dec. zei sultan Qaboos dat hij had gehoopt de Britse ,,adviseurs" en de Perzische troepen naar huis te kunnen sturen, maar dat de ,,voortdurende vijandigheid" van Zuid-Jemen dit vooralsnog onmogelijk maakt. Zuid-Jemen had volgens de sultan de laatste dagen sterke troepeneenheden met moderne offensieve wapens bij de grens samengetrokken. Maar terwijl meer dan 100 rebellen zich in december overgaven (The Observer, 11-l), leek de oorlog inderdaad afgelopen.
Op 28 jan. meldde een woordvoerder van het Omanitische ministerie van defensie te Londen de overgave van de laatste drie belangrijke rebellenleiders, o.w. Said Salem Hof, de commandant in oostelijk Dhofar.

Staakt-het-vuren

Op 11 maart kuain een staakt-het-vuren tussen Oman en Zuid-Jemen tot stand met medewerking van Saoedi-Arabië dat daags tevoren zijn betrekkingen met Zuid-Jemen had genormaliseerd (pag. 700/2). Eveneens op 11 maart kondigde de regering van Oman een twee maanden durende algemene amnestie af voor allen die bij de rebellie betrokken waren geweest en zich — op gunstige voorwaarden, o a. een Iinanciele tegemoetkoming — zouden overgeven Volgens *The Financial Times* (25-3) hadden 18 rebellen van dit aanbod gebruik gemaakt. Inmiddels zetten regeringstroepen hun jacht op de laatste 60 à 100 ,,harde" rebellen in het berggebied op ca. 30 km bencorden Salalah voort.
Het bestand bleek te werken, al meldde Le Monde (14-5) dat volgens het *Journal* de Teheran ,,gewapende elementen" uit Zuid-Jemen begin mei posities van het Perzische expeditiekorps in Dhofar met mcrtieren en raketten hadden bestookt.

Verliescijfers

Volgens The *Observer* (11-1) werd het aantal doden sinds 1965 door militairen van het regeringsleger op minder dan 400 geraamd; dat dodental omvatte ook de verliezen aan Britse, Jordaanse en Perzische militairen. Volgens officiele gegevens zouden 11 Britse militairen tijdens acties zijn gedood, maar volgens gezaghebbende bronnen zouden ook 73 leden van de Special Air Service (SAS), Britse commando's, zijn gesneuveld.
Volgens The *Financial* Tzmes (13-4) waren sinds jan. 1971 de verliezen van de regeringstroepen 196 doden en 584 gewonden, incl. Britten (7 in 1975), maar zonder de verliezen aan Perzische zijde
Volgens de pers in Teheran, aldus Le Monde (16-3) zouden in de loop van de laatste 12 maanden 8 officieren en 54 onderofficieren en manschappen ,,op het veld van eer" zijn gesneuveld plus 17 officieren en 132 onderofficieren en manschappen ,,bij het vervullen van hun missie" Volgens Le Monde betroffen deze cijfers waarschijnlijk de Perzische verliezen in Dhofar.
(Vor. ber. pag. 655 e v.-1975)

* Volgens Le Monde (14-11) werd het bombardement op Hauf uitgevoerd door vier Perzische straaljagers van het type F 4 (Phantoms).

ONTRUINIING BRITSE LUCHTMACHT-BASES

Op 19 juli maakte het ministerie van buitenlandse zaken van Oman bekend dat de Britse luchtmacht eind maart 1977 het gebruik van de basis op het eiland Masira zou beeindigen en op diezelfde datum het beheer van het vliegveld van Salalah zou overdragen aan de Omanitische autoriteiten. Die afspraken waren gemaakt tijdens het bezoek dat sultan Qaboos in juni aan Londen had gebracht

De staf van de RAF te Salalah omvatte eind dec 1975 147 man en zou intussen al zijn ingekrompen. de staf op Masira telde 340 man.

Het ministerie in Muscat wees erop dat de ontruiming van de bases niet het vertrek van de Britse technici en piloten bij de Omanitische luchtmacht inhield. (AP, *The* Times)

SAOEDI-ARABIE

WIJZIGINGEN KABINET

Drie dagen nadat hij zijn vermoorde halfbroer Feisal was cpgevolgd (pag. 209/3 - 1975) bracht koning Khaled op 28 maart 1975 een aantal wijzigingen in het kabinet aan. Hij trad zelf op als premier en minister van buitenlandse zaken. Kroonprins Fahd werd eerste vice-premier en bleef tevens minister van binnenlandse zaken. Prins Abdoellah ibn Abdoel Aziz, de commandant van de nationale garde, werd tweede vice-premier en prins Sultan ibn Abdoel Aziz werd derde vice-premier Een zoon van wijlen koning Feisal, prins Saoed al-Feisal, werd benoemd tot staatsminister van buitenlandse zaken, een post die na het overlijden van Omar Sakkaf op 14 nov. 1974 sinds 8 dec. 1974 ad interim was beheerd door sjeik Mohammed Ibrahim Massoud.

Op 13 okt. volgde een algehele reorganisatie van het kabinet waarbij de koning de portefeuille van buitenlandse zaken opgaf, en kroonprins Fahd de portefeuille van binnenlandse zaken. In het nu 26 leden tellende kabinet waren de portefeuilles als volgt verdeeld:

Premier - koning Khaled, lste vice-premier - prins Fdhd ibn Abdoel Aziz. 2de vice-premier - prins Abdoellah ibn Abdoel Aziz, defensie en luchtvaart - prins Sultan ibn Abdoel Aziz, openbare werken en woningbouw - prins Moutheb ibn Abdoel Aziz*, binnenlandse zaken - prins Nayef ibn Abdoel Aziz (voorheen staatsminister), plattelands- en gemeentezaken - prins Majid ibn Abdoel Aziz* (broer van koning Khaled), buitenlandse zaken - prins Saoed al Feisal (voorheen staatsminister); hoger onderwijs - sjeik Hassan ibn Abdoellah al-Shaykh (Voorheen onderwijs) financiën en economie - sjeik Mohammed Ali Aboe a'-Khail (voorheen staatsminister) oliezaken en minerale hulpbronnen - sjeik Ahmed Zaki Yamani justitie - sjeik Ibrahim al-Shaykh*; verbindingen - sjeik Mohammed Omar Tawfiq onderwijs - sjeik Abdel Aziz Abdallah Khouwaitir (voorheen gezondheid), arbeid en sociale zaken - sjeik Ibrahim al-Angari (voorheen voorlichting), planning - sjeik Hisham Munyi al Din Nazir (voorheen staatsminister), pelgrims en religieuze zaken - sjeik Abdel Wahab Ahmed Abdel Wasi (voorheen staatsminister), landbouw en waterstaat - sjeik Rahman ibn Hassan al-Shaikh* voorlichting - Mohammed Abdo Yamani* gezondheid - Husain Abdel Razak Jazairi* handel - Suleiman Abdoel Aziz Salayein", PTT - Alawi Darwish Kayyal* industrie en elektriciteit - Ghazi Abdel Rahman Qusseiby* staatsministers voor" buitenlandse zaken - sjeik Mohammed Ibrahim Massoud en Abdoellah Mohanirned Omran*; staatsminister zonder portefeuille - Mohammed Abdel Latif Milhem* (* = nieuw)

Tot de ministers die niet terugkeerden behoorde prins Musaied ibn Abdoel Rahman (oom van koning Khaled), die tevoren de portefeuille van financien en economie beheerde Zijn heengaan werd echter in verband gebracht met zijn leeftijd (Le Monde, The Times)

TERECHTSTELLING PRINS FEISAL

Prins Feisal ibn Moesaed ibn Abdoel Aziz werd op 18 juni 1975 door een hoog religieus hof te Riad ter dood veroordeeld wegens moord op zijn oom, koning Feisal, op 25 maart '75 (pag. 209 - '75). Tevoren had een groep medische deskundigen de 26-jarige prins volledig toerekeningsvatbaar verklaard. Enkele uren na het vonnis werd prins Feisal op een plein in het centrum van Riad ten overstaan van duizenden toeschouwers met een zwaard onthoofd.

Een volledige verklaring van de motieven van de moordenaar bleef achterwege. Volgens Reuter (18-6) werd in ruime kring aangenomen dat hij de dood van zijn broer Khalid wilde wreken, die in 1966 bij een botsing met veiligheidstroepen werd gedcod tijdens een protestactie op religieuze gronden tegen de invoering van televisie in Saoedi-Arabië.

PRINS FAHD IN FRANKRIJK EN ENGELAND. TEGENBEZOEKEN

Kroonprins Fahd ibn Abdoel Aziz, de eerste vice-premier van Saoedi-Arabië, bracht van 21-24 juli 1975 een officieel bezoek aan Frankrijk. Hij werd vergezeld door prins Saoed al Feisal (staatsminister van buitenlandse zaken) en sjeik Ahmed Zaki Yamani (minister van oliezaken). Na besprekingen met o a. de Franse premier Chirac en president Giscard d'Estaing werd op 24 juli 1975 door prins Fahd en premier Chirac een kader-akkoord i z. economische samenwerking tussen beide landen getekend. De Franse minister van financien, Fourcade, onthuide dezelfde dag dat in verband met dit akkoord een Saoedi-Arabische lening van 6 mrd a 8 mrd fr met een looptijd van 7 a 10 jaar en een vaste rente werd voorbereid. Maar kroonprins Fahd verklaarde in een interview met het Libanese weekblad Al *Hawadess* (7-8) dat „niets definitiefs" was besloten in afwachting van bijeenkomsten tussen functionarissen van beide landen in Riad. Wel had de Saoedi-Arabische minister van defensie, prins Sultan ibn Abdoel Aziz, reeds op 3 dec. 1974 verklaard dat met Frankrijk op 30 nov. 1974 een akkoord van ruim 4 mrd fr getekend was over de medewerking van de Franse wapenindustrie bij de uitbreiding en uitrusting van het tankwapen en de mobiele luchtverdediging van zijn land De reeds begonnen leveranties hadden een looptijd van 4 jaar en zouden contant — en niet in olie — worden betaald. (Naar verluidt ging het om 200 AMX-130 tanks, 250 pantservoertuigen en luchtdoelraketsystemen.)

Een versterking van de technische militaire hulp door Frankrijk aan Saoedi-Arabie werd overeengekomen tijdens een officieel bezoek dat prins Sultan ibn Abdoel Aziz van 11 tot 15 nov. 1975 aan Frankrijk bracht

In het op 24 juli 1975 uitgegeven gemeenschappelijke communiqué werd nog de instelling bekendgemaakt van een gemengde commissie onder voorzitterschap van de beide ministers van buitenlandse zaken voor het op gang brengen en ontwikkelen van de onderlinge samenwerking.

De Franse minister van buitenlandse zaken, Jean Sauvagnargues, bereikte tijdens een officieel bezoek aan Saoedi-Arabie (31 okt. tot 2 nov. 1975) in het kader van de eerste zitting van de gemengde commissie met zijn Saoedi-Arabische collega overeenstemming over een aantal gemeenschappelijke projecten.

Die betroffen de petrochemische sector, de ontzilting van zeewater, het vloeibaar maken van gas, de woningbouw en de communicatie. O.m. werd afgesproken tv-uitzendingen in kleur volgens het Franse SECAM-systeem in jan. 1976 te beginnen Op 6 aug. 1976 deelde de „Agence française pour le développement de la télévision en Arabie Saoudite" mee dat zij van Saoedi-Arabië opdracht had gekregen tot

invoering van de kleurentelevisie volgens het SECAM-procedé voor een bedrag van 3,7 mrd fr.

Engeland

Kroonprins Fahd bracht van 20-23 okt 1975 een officieel bezoek aan Groot-Brittannie vergezeld door de ministers van buitenlandse zaken, financiën en industrie. Hij voerde o m. besprekingen met premier Wilson en de ministers Callaghan en Healey. Op 22 okt. ondertekenden prins Fahd en Wilson een overeenkomst (memorandum of understanding) inzake economische, industriële en technologische samenwerking. Dit niet-gepubliceerde akkoord bestreek volgens The *Times* (23-10-'75) zaken als nieuwe steden, industriële projecten, gezondheidszorg, onderwijs, telecommunicatie en technische training. Voor toezicht op de uitvoering van het akkoord zou een gemeenschappelijke commissie worden ingesteld en zouden in beide landen verbindingsbureaus worden opgericht.

Van 22-25 nov. 1975 verbleef de (toenmalige) Britse minister van buitenlandse zaken, Callaghan, in Riad, waar hij met o.a. koning Khaled en kroonprins Fahd sprak. Onder de door Callaghan voorgestelde Britse projecten voor de ontwikkeling van Saoedi-Arabië waren de aanleg van een ,,instant"-haven aan de Rode Zee, de bouw van de nieuwe koning Feisal-universiteit en de bouw van nieuwe steden in de woestijn.

Op 17 dec. 1975 arriveerde de onderminister van defensie van Saoedi-Arabië in Londen voor besprekingen met de Britse regering mogelijk over de eventuele aankoop van de Brits-Franse Jaguar-jachtbommenwerper, en in het weekeind van 28 maart 1976 kwam een Saoedi-Arabische handelsdelegatie o l v onderminister van buitenlandse zaken Abdoellah Ali Reza in het kader van de eerste ontmoeting van de in okt 1975 ingestelde gemeenschappelijke commissie. (Le Monde, The Tzmes, *NRC/H'blad)*

UNIE VAN ARABISCHE EMIRATEN

UNIFICATIE POLITIE EN STRIJDBRACIITEN. INTERIM-GRONDWET MET 5 JAAR VERLENGD

De Opperste Raad van de Unie van Arabische Emiraten besloot tijdens een bijeenkomst te Aboe Dhabi op 15 nov. 1975 de operaties van de politie en de veiligheids-, immigratie- en inlichtingendiensten van de zeven lidstaten onder federaal toezicht te stellen. De politietroepen zouden met behulp van experts uit Saoedi-Aaabië worden samengevoegd. De veiligheids- en immigratiediensten zouden onder het ministerie van binnenlandse zaken van Aboe Dhabi vallen en de inlichtingendiensten zouden onder een centraal beheer komen dat rechtstreeks verantwoording verschuldigd is aan sjeik Zayed bin Sultan al-Nahayan, het staatshoofd van de Unie, tevens de heerser van Aboe Dhabi.

Op 6 mei 1976 besloot de Opperste Defensieraad de vorming van de verenigde defensiemacht te realiseren door de instelling van een algemeen opperbevel voor de strijdkrachten voor de afzonderlijke krijgsmachtonderdelen van de emiraten Generaal-majoor Awwad al-Khalidi (Jordanië) werd tot opperbevelhebber van de gezamenlijke strijdkrachten benoemd, terwijl hei gezag daarover zou worden gedeeld tussen zonen van de heersers van Aboe Dhabi en Dubai.

De Opperste Raad van de Unie zou naar verwacht tijdens een bijeenkomst in juli 1976 het ontwerp voor een permanente grondwet goedkeuren, maar uiteindelijk werd besloten de bestaande interim-grondwet voor een volgende periode van vijf jaar tot 2 dec. 1981 te handhaven.

Dat besluit zou het gevolg zijn van een aantal meningsverschillen tussen de zeven heersers over de toekomstige ontwikkeling. Zo zou de heerser van Dubai zich hebben verzet tegen de voorgestelde herverkiezing van de president van de Unie (thans de heerser van Aboe Dhabi) na zijn eerste ambtstermijn van 5 jaar.

Voorts zouden meningsverschillen hebben bestaan over de uitbreiding van de controlebevcegdheden van de unie-regering tot zaken als de strijdkrachten. immigratie, douanerechten, gezondheidszorg, onderwijs, economische planning, waterstaat en elektriciteit; de wens van Aboe Dhabi om deze bevoegdheden te beperken zou op verzet van de andere emiraten zijn gestuit. Ook zou geen eenstemmigheid zijn bereikt t.a.v. de unie-begroting, waarvoor Aboe Dhabi thans meer dan 90% bijdraagt. (Per decreet van 16 nov. 1975 had sjeik Zayed 50% van het budget van Aboe Dhabi aan de Unie toegewezen.) Tenslotte waren er nog enkele grensgeschillen.

Kroonprins Fahd werd bij aankomst op het vliegveld Heathrow begroet door de hertog van Gloucester (m.) en premier Wilson.

In een interview met het blad Akhbar al-Khaleej uit Bahrein verklaarde sjeik Zayed volgens Reuter (1-8) dat hij niet bereid was in te stemmen met een nieuwe ambtstermijn als president van de Unie. Hij toonde zich zeer teleurgesteld over het besluit om de overgangsperiode (met de interim-grondwet) te verlengen en over de geest waarin zijn mede-heersers de unie-problemen benaderden. Hij liet weten dat hij juist een week bezig was geweest met pogingen ,,onbeduidendegrensgeschillen" tussen de emiraten onderling te regelen.

Op 10 okt. meldde Reuter dat een grensgeschil tussen Dubai en Sharjah was bijgelegd en daardoor zou niets meer een herverkiezing van sjeik Zayed als president van de Unie in de weg staan, aldus het Britse persbureau. (Reuter, DPA, KCA)

(Vor. ber. pag. 112/2-'74)

ZUIDOOST-AZIË EN VERRE OOSTEN

CHINA (VOLKSREPUBLIEK)

HET IDEOLOGISCHE DEBAT NA DE CAMPAGNE VAN KRITIEK OP LIN PIAO EN CONFUCIUS

Van aug. 1973 tot nov. 1974 vond in de massamedia in China een campagne plaats onder het hoofd „Kritiseer Confucius, kritiseer Lin Piao" (pag. 765/1 e.v. - 1974). Deze campagne, waarvoor naar het oordeel van de Westerse pers de fractie van radicalen binnen de Chineese communistische partij verantwoordelijk was, liep in nov.-dec. 1974 af, toen in de pers oproepen verschenen tot eenheid en consolidatie (pag. 767/3 - 1974 en 66/2 - 1975).

In de westerse pers werd ook de bijeenkomst van het Nationale Volkscongres in jan. 1975 (pag. 65 e v - 1975) en het daar gepresenteerde verslag van premier Tsjoe En-lal, waarin de nadruk gelegd werd op economische ontwikkeling (pag. 68/3 e.v. - 1975), gezien als een teken voor het terugkeren van rust en stabiliteit in de Chinese binnenlandse politiek en als een overwinning voor de gematigden in de Chinese communistische partij.

In febr. 1975 begon echter een nieuwe ideologische campagne, gericht tegen rechtse revisionistische krachten, die in de herfst werd gevolgd door een campagne tegen „capitulationisten".

Slot van de campagne van kritiek op Confucius *en Lin* Piao. Berichten over onrust in de industrie

De campagne tegen Confucius en Lin Piao werd eind 1974 afgesloten met oproepen tot eenheid. Hierover is reeds bericht op pag. 767/3 - 1974 en op pag. 66/2 - 1973. Deze oproepen werden gezien als een reactie op het gebrek aan discipline, die door de campagne te weeg waren gebracht. Behalve de indertijd genoemde artikelen uit Rode Vlag — het theoretische maandblad van de Chinese communistische partij — en het Volksdagblad — kan ook nog van het volgende melding gemaakt worden:

In de uitgave van nov. 1974 van Rode Vlag werd gezegd, dat ,,een klein aantal mensen de politiek en de besluiten van de partij uit hun verband gebruikt hebben voor hun eigen behoeften". Vervolgens werd gezegd: ,,Geen departement, organisatie of individu is het geoorloofd um onafhankelijk van de partij te zijn. Niemand is het geoorloofd om iets te doen zonder de toestemming van het Centrale Comité van de partij".

In het *Volksdagblad* van 13 nov. '74 verscheen een artikel, waarin verklaard werd, ,,dat wij absoluut niet mogen toestaan, dat het leger een instrument wordt in de handen van carrièristen".

Deze berichten te zamen met de eerder genoemde leidden tot de conclusie, dat de campagne tegen Lin Piao negatieve reacties bij de legerleiding veroorzaakt had.

Uit andere berichten werd afgeleid, dat de campagne industriële onrust had opgeroepen

Het Chinese loonsysteem is op drie verschillende schalen gebaseerd. Eén van 25 graden voor partijfunctionarissen en ambtenaren; één van 15 graden voor ingenieurs en technici; en één van acht graden vcor alle andere arbeiders. In de praktijk zijn de verschillen in beloning niet al te groot.
Lonen zowel als prijzen zijn 20 jaar lang vrijwel onveranderd gebleven. Voorstellen voor een grotere nivellering, die gedurende de culturele revolutie gedaan waren, werden als ,,ultra-links" van de hand gewezen, maar het gebruik van materiële prikkels tot stimulering van de produktie werden eveneens veroordeeld (zie hierover ook pag. 751/1 e.v.-1974).
In de zomer van 1974, gedurende de anti-Lin Piao campagne, herleefde de eis naar grotere gelijkheid, toen in Peking muurkranten verschenen, waarin het verlangen werd uitgesproken naar gelijke betaling voor arbeiders en beambten.

Uit berichten uit China kan worden geconcludeerd, dat de arbeidsonrust in het bijzonder bij de spoorwegen wijd verbreid geweest was. Zo meldde radio-Kanton op 28 jan. '75, dat in sept. '74 een ,,slecht element" bij de spoorwegen in Kanton ,,bepaalde jonge arbeiders ertoe opgeroepen had de arbeidsdiscipline te saboteren".

Een bericht uit okt. 1974, dat partijfunctionarissen een week lang gewerkt hadden bij de spoorwegen in Huhehot (Binnen-Mongolië) wekte de suggestie, dat hun hulp was ingeroepen om arbeidsgeschillen op te lossen.

In een radio-uitzending van 14-1-'75 werd bevestigd dat de spoorwegen in Huhehot gedurende enige tijd te maken gehad hadden met ,,gebrek aan eenheid in de rangen van de arbeiders", die ,,een negatief effect gehad had op de revolutie en de produktie".

In april 1975 meldde de radio in de provincie Anhwei dat partijorganisaties en de militie hadden samengewerkt bij het ,,handhaven van de veiligheid en orde" op spoorwegstations, waar „klassevijanden de revolutionaire discipline hadden ondermijnd en de revolutie en de revolutie hadden gesaboteerd".

Ook uit Nantsjang in de provincie Kiangsi werd in april 1975 melding gemaakt van ,,sabotage-activiteiten van klassevijanden", als gevolg waarvan ,,de eenheid onder de spoorwegarbeiders negatief beïnvloed werd en het enthousiasme voor de revolutie en de produktie laag was".

Ernstige arbeidsonrust schijnt zich in de herfst van 1974 te hebben voorgedaan in de stad Woehan. De plaatselijke radio berichtte, dat mijnwerkers een functionaris om het leven gebracht hadden, die geprobeerd had hen te doen ophouden met het gebruiken van de mijnlorries voor het vervoer van stenen voor eigen gebruik.

In nov. 1974 waren er in Woehan muurkranten gezien, waarin de autoriteiten ervan beschuldigd werden militair geweld tegen de arbeiders gebruikt te hebben.

Stakingen en onlusten hebben zich ook voorgedaan in Hangtsjau, de hoofdstad van de provincie Tsjekiang, hoewel de berichten hierover schaars zijn.

Het Volksdagblad meldde op 15 aug. 1975, dat in 1974 een kleine groep mensen, beïnvloed door ,,burgerlijk fractionalisme" de leiding van de partij en de leuze ,,maak revolutie, bevorder de revolutie" verworpen hadden (d w.z dat zij in staking gegaan waren)

In de winter 1974-1975 werd de stad voor buitenlanders gesloten.

Het in Hongkong verschijnende blad Far Eastern *Economic Review* berichtte, dat er in mei en juni in de straten van Hangtsjau gevochten was, waarbij leden van de militie van hun geweren gebruik gemaakt zouden hebben.

Op 24 juli werd via radio-Tsjekiang gezegd, dat meer dan 6.000 man troepen 11 fabrieken in de stad bezet hadden, waar de arbeiders niet in staat geweest waren ,,de produktie te vergroten onder de verderfelijke invloed van contra-revolutionaire elementen en de sabotage-activiteiten van klassevijanden".

De campagne van de dictatuur van het proletarzaat

In febr. 1975 begon in de media een nieuwe campagne onder de leus

,,Bestudeer goed de theorie van de dictatuur van het proletariaat".
Deze campagne werd in de wandeling ook wel aangeduid als de „Lenin-campagne", aangezien het vooral om de theorieën van Lenin over de dictatuur van het proletariaat ging

De nieuwe „Lenincampagne" begon cp 9 febr 1975 met het afdrukken in het *Volksdagblad* van Mao's eerste officieie richtlijn sinds het einde van de Culturele Revolutie. Hij verklaarde daarin dat de natie moet begrijpen waarom Lenin de dictatuur van het proletariaat over de bourgeoisie benadrukte.

De volgende impuls die bevestigde dat een campagne in de maak was, kwam met een artikel in het maartnummer van het blad van het Volks Bevrijdings Leger: *Rode Vlag*. Dit lange stuk van 8000 karakters was ondertekend door een lid van het Politbureau. Zoiets was in geen 7 jaar meer voorgekomen. De schrijver, Yao Wen-yoeang, verkreeg grote bekendheid door een theaterrecensie van zijn hand die in 1965 de lont ontstak van de Culturele Revolutie. Hij wordt meestal ingedeeld bij de activisten onder bescherming van Tsjiang Tsjing (Mao's echtgenote).
Hij is één van de vier, die begin okt. van dit jaar gearresteerd zouden zijn (pag. 673 e.v. - 1976).
In het *NRC/H'blad* van 24 april '75 werd aldus over de Lenin-campagne bericht:

Yao richtte zich in zijn stuk van febr. 1975, dat sindsdien in vele publikaties en radio-uitzendingen door het hele land weergalmt, tegen het principe en de praktijk van materiële vergoeding als aansporing voor verhoogde produktie, verdeling van inkomen naar werken (en niet naar behoefte), en andere bourgeoisrechten die juist in de nieuwe, door het Volkscongres in januari uitgebrachte, grondwet zijn vastgelegd.
Massacampagnes in China volgen dikwijls een zig-zagkoers om tenslotte uit te komen bij een ander doel dan waarop deze campagnes, voorzover kan worden nagegaan, gericht waren. Verder nemen soms wedijverende groepen het initiatief over.
Tussen het tiende partijcongres in augustus 1973 en het Nationale Volkscongres begin 1975 ziin de ontwikkelingen rond de–feitelijke politieke balans onduidelijk en tegenstrijdig geweest Zo doet de theorie opgeld dat de Maoïstische fundamentalisten en de leden van het administratieve apparaat onder Tsjoe En-lal nog steeds aansturen op een botsing met elkaar De waarschijnlijkheid daarvan wordt serieus genomen in de SU en het is ook de officiele lijn van Taiwan
Meer plausibel lijkt echter de theorie dat Tsjoe en zijn team van ervaren administrateurs onder Teng Hsiao-ping door de Maoisten worden beschouwd als voorlopig het enige alternatief Een alternatief dat veel minder kwaad kan dan een verzwakking van de centrale macht, die waarschijnlijk weer zou leiden tot een opleving van de militaire macht in de provincies.
De herinnering aan de laatste grote open strijd aan de top gedurende de Culturele Revolutie, ligt wat dit betreft nog vers in het geheugen. Hoewel de militaire bevelhebbers in de regio hun macht in het afgelopen jaar hebben zien afnemen, blijven zij zeer invloedrijk en beheren zij een machtiger apparaat dan in enig ander communistisch land.
Zo wordt in de huidige Lenin-campagne ook het raadsel verklaard waarom ieiders als Mao en Tsjoe niet eerder de schurk Lin Piao ontmaskerden. Zij zouden gewacht hebben, aldus deze uitleg, om zo de militairen de wind uit de zeilen te nemen.
Het aanzwellen van de Lenincampagne is gepaard gegaan met toenemende nadruk op totale gehoorzaamheid aan de partij. Dit zou mede bedoeld kunnen zijn om de schijn van gezichtsverlies bij het Volkscongres van de Maoïstische fundamentalisten weg te nemen

Anderen menen dat de terminologie in deze campagne erop duidt dat de pragmatici en de fundamentalisten e l gevonden hebben ,,Spit de aarde die het revisionisme voear, om, en trek ae bourgeois levensstijl er met wortel en al uit" — een kreet voor meer communisten en meer oogst zoals een met China vertrouwd journalist schreef Veel informatie wijst inderdaad op de mogelijkheid dat partijactivisten en bureaucraten gezamenlijk het accent leggen op verbetering van de economie In tegenstelling tot vele voorgaande campagnes, die uitliepen op economisohe ontwrichtingen, lijkt deze eerder gebruikt te worden om de produktie te stimuleren Over de radio spreken de omroepers van een ,,Nieuwe Sprong van de springplank van de landbouw"
De Lenincampagne is wellicht een natuurlijke voortzetting van de anti-Lin Piao, anti-Confuciuscampagne, die gevoerd werd in de termen van het traditionele Chinese ,,Legalisme" Complete gehoorzaamheid aan een sterk centraal gezag is de kern van het legalisme waar Lenin's ideeën over onherroepelijke gehoorzaamheid aan een sterk partijcentrum precies op passen
Beide campagnes zouden dan dienen om het gecentraliseerde bestuur opnieuw te consolideren De leiders he'bben uit vorige centralisatiepogingen waarschijnlijk de les geleerd dat de eisen voor nationale eenheid en legitimering van gezag niet moeten worden verward met het principe dat absolute richtlijnen van uit het centrum de economische groei versnellen Hierop duidt het stimuleren van initiatieven van de feitelijke produktie-eenheden op het platteland Er worden steeds meer berichten gehoord over de massale collectieve inspanningen om bestaande landbouwgronden te verbeteren en in veel provincies liikt al druk gewerkt te worden aan de voorbereidingen voor de mechanisering van de landbouw die in het kader van het vijfjarenplan begin 1976 van start gaat
Tijdens de campagnes verschijnt in het Volksdagblad een stroom van vermanende en aansporende artikelen met slagzinnen en waarschuwingen tegen ,,foute" elementen en tendenties Het volk in de gewesten moet zo kunnen zien hoe de wmd de eerstvolgende tiid zal gaan waaien
Als dat eenmaal duidelijk is, kan men tegemoet komen aan de eisen van de overheid — tenminste aan de buitenkant — door met een fenomenale uitstorting van energie steun te betuigen voor het één en diepe haat voor het ander
Voor de leiders is dit echter vaak ook frustrerend, want in de ogen van de Chinese samenleving is „goed gedrag" in de eerste plaats verbonden met correcte uiterlijke manieren, en niet zozeer bepaald door actie gekozen uit persoonlijke overtuiging. Het valt dan in de traditionele Chinese gemeenschap was eerder verantwoording schuldig voor zijn vertoon van slechte manieren dan voor de consequenties van zijn daden
Als erfgenamen van s werelds langste traditie van temporiseren om zo het hoofd te bieden aan autoritaire regeringen, zorgen de hedendaagse Chinezen er in de eerste plaats voor dat zij zich naar de voorgeschreven wijze fanatiek gedragen
Het omzetten van collectieve unanimiteit van woorden in collectieve daden blijkt echter ook in communistisch China niet altijd ideaal te verlopen
Na het falen van de Grote Sprong Voorwaarts die met ziin communes beoogde om in één klap geheel China te collectiviseren, hebben de leiders leren leven met privé bedrijf en beloning naar inspanning Een gedeelte van wat men verbouwt op eigen akkertjes mag de persoon of het dorp zelf houden of verkopen, en in de fabrieken wordt men betaald naar de hoeveelheid werk die wordt verricht De ervaring heeft geleerd dat de produktie steeds aanzienlijk steeg, als de beperkingen op de kleine privé ondernemingen werden verlicht
De nieuwe grondwet van januari 1975 (pag 67/3 e v -1975) heeft deze prive rechten nu vastgelegd, maar de Lenincampagne blijkt ze weer als het speciale mikpunt van kritiek te hebben uitgekozen Zulk een tegenstrijdigheid past echter weer in de theorie van de machtsstrijd tussen de pragmatische bureaucraten en de maoistische fundamentalisten, voor wie al dat privé gedoe een doorn in het oog is
Onenigheid aan de top is echter niet de enig mogelijke conclusie Zoals korte ontbranding van raketmotoren de koers van een ruimteschip corrigeert, zo fungeren campagnes ook wel om bestaande tendenties bij te sturen Er is al gesuggereerd dat het werkelijke mikpunt niet de privé akkertjes zijn, maar de malversaties die met de nu bestaande graad van autonomie in de hand zijn gewerkt Ook zou de campagne gericht kunnen zijn tegen de onwilligheid van boeren om samen te werken op een hoger niveau dan dat van het dorp Voor de mechanisering van de landbouw wordt deze samenwerking noodzakelijk geacht
Tenslotte zou de campagne mede bedoeld kunnen zijn om het uitbreken van mogelijke arbeidsonlusten, zoveel mogelijk de kop in te drukken

In het nummer van april 1975 van *Rode Vlag* stond een artikel afgedrukt van vice-premier Tsjang Tsjoen-tsjiao — ook één van de vier, die begin okt. van dit jaar gearresteerd zouden zijn.
De correspondent van *Le* Monde in Peking gaf in *Le Monde* van 3 april 1975 onderstaande samenvatting en analyse van het artikel van Tsjang *(NRC/H'blad* van 4 april):

Hij spreekt daarin over een nieuwe bourgeoisie, die hij duchtig onder handen neemt Maar het artikel is meer dan een

aanklacht Eigenlijk is het het meest systematische verslag aat ooit in de officiele pers is verschenen over de oorsprong van de klassenstrijd en de tegenstellingen in de socialistis–he maatschappij na de culturele revolutie

De tekst wordt ondersteund door cijfers, die tot nu toe nooit bekend werden gemaakt, en geeft een tamelijk volledig beeld van de nationale economische structuur

Dit hele verslag dient eigenlijk orn de , algehele dictatuur van het proletariaat te rechtvaardigen Daarbij gaat Tsjang dieper in op de doelstellingen van de campagne die in februari 1975 werd gestart en nu duidelijk een grotere omvang aanneemt

De vice-premier zegt dat hij vooral wil duidelijk maken welke omvangrijke taak er ligt op de weg naar het communisme Hij vindt dat de eerste stappen in die richting snel gedaan moeten worden, waarbij de elitaire tendensen die op het ogenblik aan het licht komen, onmiddellijk onderdrukt moeten worden

Streng en genadeloos valt hij de .,nieuwe bourgeoisie" aan waarvan hij als buitenlandse vertegenwoordigers Chroesjtsjow en Brezjnew noemt

„Hun sociale afkomst is goed", zegt hij ,,Je zou kunnen zeggen dat ze zijn opgegroeid in de schaduw van de rode vlag, ze zijn partijlid geworden, hebben een universitaire opleiding gehad en zijn toen zogenaamde linkse deskundigen geworden Maar eigenlijk kan je hen beter giftige planten noemen, die groeien op de oude kapitalistische grond Zij doen dingen die Hitler, ook al wilde hij dat wel, niet voor elkaar kreeg "

De schrijver schrikt dus niet terug voor felle bewoordingen Maar hij laat de cijfcrs spreken Om de strijd tegen de verburgerlijking in de socialistische maatschappij te rechtvaardigen, probeert hij aan te tonen hoe ver China nog af is van de volledige socialisatie van de produktiemiddelen

In de industrie, die in principe direct onder de staat valt, is de situatie niet eenvoudig. Naast elkaar vinden we daar de staatssector en de collectieve sector, die respectievelijk 97% en 3% van het industriële kapitaal vertegenwoordigen, 63 en 36% van de in de industrie werkende mankracht, 86 en 14% van de waarde van de secundaire produktie. Daaraan moet nog een ambachtelijke sector toegevoegd worden, die aan mankracht 0,8% van de arbeidersklasse vertegenwoordigt.

In de landbouw is de staatssector aanzienlijk in de minderheid: 90% van de bebouwde grond en van het irrigatie- en draineringsmaterieel is in handen van de collectieven evenals 80% van de tractoren en het groot vee.

Daardoor komt 90% van het graan en van de andere landbouwprodukten uit de collectieve sector. De rest komt van staatsboerderijen en van kleine lapjes particuliere grond.

In de handel. vervolgt de vice-premier, gaat 92,5% van de goederen om in de staatssector, en 7,3% in de collectieven.

Tsjang behoort tot de kleine groep die nog niet gepubliceerde uitspraken van voorzitter Mao mag citeren. In dit rapport gebruikt hij er een, die heel wat hogere functionarissen wel eens aan het schrikken zou kunnen maken.

In 1969 heeft Mao in een toespraak van het centrale comité gezegd: ,,Volgens mij is — natuurlijk niet in de meeste fabrieken, maar toch in een betrekkelijk groot aantal — de leiding niet in handen van echte marxisten en ook niet van arbeiders." De voorzitter voegde daaraan toe dat er in het verleden genoeg leiders waren geweest, maar dat zij meestal de lijn Lioe Sjao-tsji hadden gevolgd en veel te veel hadden gewerkt met premies en materiële stimulansen .,,Daaruit blijkt dat de revolutie nog niet is afgelopen."

We moeten de verburgerlijking op elk gebied tegengaan, is de kern van Tsjangs betoog. Alle klasseverschillen moeten afgeschaft worden en alles wat in het produktieproces en in de sociale betrekkingen leidt tot deze verschillen moet een halt worden toegeroepen.

De vice-premier valt heftig uit tegen diegenen, die organisatorisch wel de lijn van de partij volgen. maar ideologisch nogal eens een steekje laten vallen. Wij waarschuwen de kameraden. zegt Tsjang, die denken dat de revolutie ver genoeg gekomen is; zij moeten weten dat ,,halverwege uitstappen gevaarlijk is." ,,Het bourgeois-leventje lokt, maar we moeten er niet aan toegeven, we moeten de gelederen sluiten, we moeten verder!"

In het lange artikel vallen vooral de heftige aanvallen op de Sowjetleiders op ,,die zich socialistisch noemen, maar die in feite een monopolistische bourgeois-dictatuur uitoefenen en het volk onderdrukken in naam van de dictatuur van het proletariaat."

Het artikel zegt dan dat dezelfde verschijnselen zich voordoen in China en noemt als voorbeeld Lioe Sjao-tsji en Lin Piao. Tsjang eindigt met een boetpredikatie tegen de bourgeoisie-levensstijl, die op het ogenblik steeds meer ingang vindt. De gevaarlijkste mensen, zegt hij, bevinden zich in de hoogste regionen en zij vercommercialiseren alles, ook zichzelf. Zij komen alleen maar in de partij om hun eigen marktwaarde te verhogen. Vroeger hebben zij misschien wel een waardevolle bijdrage aan de mensheid geleverd, maar op het ogenblik saboteren zij de boel, zij zijn het afval van de maatschappij.

De campagne richt zich dus duidelijk op deze mensen. Voor buitenlanders is het misschien moeilijk om ze te herkennen, maar de militante Chinezen weten ongetwijfeld om wie het gaat.

De partijleider heeft weer eens laten zien dat zij de politieke rust gevaarlijk vindt en dat zij wil voorkomen dat behoudende figuren hun positie consolideren.

Campagne *tegen* capitulationisme

End aug., begin sept. vorig jaar ging een campagne van start, die was gericht tegen „capitulationisme". De discussie werd gevoerd aan de hand van de interpretatie van de roman ,,Aan de waterkant" (Sjoel-hoe).

,,Aan de waterkant" wordt gerekend tot de klassieken van de Chinese literatuur De roman ontstond in essentie in de 14-de eeuw, maar hij is gebaseerd op verhalen, die uit de tweede helft van de 12-de eeuw stammen. De bewerking tot ioman geschiedde door Sjih Nai-an, die dit werk rond 1370 voltooide

De inhoud van de roman is gebaseerd op de levensloop van de historische hoofdpersoon, Soeng Tsjiang, rond wie een aantal legendarische verhalen verteld wordt, waarin hij wordt voorgesteld als een soort Robin Hood

Soeng Tsjiang was in de eerste helft van de 12-de eeuw leider van een boerenopstand In 1117 richtte hij versterkingen tegen regeringstroepen op maar in 1122 verleende de keizer hem gratie, waarna hij in regeringsdienst trad en zelf opstanden onderdrukte Hij is in 1124 gestorven

De roman is in China altijd zeer populair geweest en voorzitter Mao was er diepgaand door beinvloed. Na de machtsovername in 1949 werd het werk officieel gewaardeerd als een ,,epos van boerenopstand"

Op 31 aug. en op 4 en 5 sept. 1975 verschenen in het Volksdagblad artikelen, gewijd aan de roman, waarin het werk werd voorgesteld als „verheerlijking van capitulationisme".

In Rode Vlag van sept. 1975 verschenen zes artikelen, gewijd aan hetzelfde thema,

Uit het *Volksdagblad*artikel van 4 sept., dat als het belangrijkste wordt beschouwd, bleek, dat de campagne door voorzitter Mao zelf was gelanceerd

Het *Volksdagblad* schreef:

.,In overeenstemming met een richtlijn van onze grote leider, voorzitter Mao, hebben dit blad en andere tijdschriften een begin gemaakt met de kritiek op en de discussie over de roman Sjoei-hoe

Dit betekent een nieuwe strijd van grote draagwijdte aan het politieke en ideologische front in China en vormt deel van de inspanningen om de belangrijke richtlijnen van voorzitter Mao over de studie van de theorie en de bestrijding en verhindering van het revisionisme na te komen Hij zal de verdieping van de studie van de theorie iz de dictatuur van het proletariaat een grote stoot geven

Voorzitter Mao heeft onlangs op het volgeilde gewezen De verdienste van het boek Sjoel-hoe ligt bij uitstek in de portrettering van het capitulationisme Het dient als onderwijsmateriaal met nega-Lieve voorbeelden om het hele volk er bij te helpen capitulanten te herkennen Sjoei-hoe is alleen tegen corrupte ambtenaren gericht en niet tegen de keizer

( ) Soeng Tsjiang bevordert het capitulationisme en praktiseert revisionisme (...) en accepteert het aanbod van amnestie en recrutering

Soeng Kiangs strijd tegen Kao Tsjioe is een strijd van de ene fractie tegen de andere binnen de klasse van groot-grondbezitters Zodra Kao Tsjioe capituleert zet hij ae strijd tegen Fang La voort

(Kao Tsjioe is een corrupte ambtenaar en toegewijde aanhanger van de keizer Fang La is aanvoerder van een andere boerenopstand, red)

De leer van voorzitter Mao onthult ten diepste het wezen van Sjoei-hoe, dat een capitulationistische lijn preekt, en maakt de ware trekken van Soeng Tsjiang duidelijk, als een man, die revisionisme en capitulationisme in de praktijk brengt

Soeng is in Sjoel-hoe een vertegenwoordiger van de klasse van grootgrondbezitters Hij sluipt de rijen van de opstandige boeren binnen, trekt de leidingover het opstandige leger van Liang Sjanberg aan zichzelf en volgt een capitulationistische lijn Hij wacht alleen maar op een aanbod van amnestie en recrutering van de zijde van de keizer, en wordt

uiteindelijk een worm, die de boerenrevolutie ontwricht, een toegewijde loopjongen van de feodale monarchie

De schrijver van Sjoei-hoe heeft zijn uiterste best gedaan om de capitulationistische lijn van Soeng fraaier voor te stellen en toe te juichen Bij het boek Sjoei-hoe gaat het inderdaad om een zeldzaam leerboek voor het leren uit een negatief voorbeeld

Sedert het bestaan van het boek is er steeds een aantal verschillende meningen over geweest, wat nu eigenlijk zijn hoofdtendens is Na de bevrijding roemden sommige mensen het als een ,onsterfelijk epos van de boerenrevolutie , ja, men beschreef Soengs capitulationistische lijn, die de belangen van de klasse van grootgrondbezitters vertegenwoordigt, zelfs als manifestatie van de onbestrijdbare ,,grenzen van de boerenstand" en noemde het een ,,historisch-materialistisch" concept In feite verklaarde reeds langer geleden Loe Hsun (pseudoniem voor Tsjoe Sjoe-jen, **1881-1936.** hoogleraar literatuur in Peking, red) ,,Het boek Sjoei-hoe laat heel duidelijk zien, dat zij — omdat zij niet tegen de keizer waren. toen omvangrijke regeringstroepen ter plaatse verschenen, het aanbod van amnestie en recrutering aannamen en ertoe overgingen tegen anaere rovers te strijden, tegen rovers, dus, die niet in naam van de hemel op gerechtigdheld stonden — uiteindelijk slechts lakeien waren

De capitulant Soeng een revolutionair roemen, de glorificatie van zijn revisionisme als ,,historisch materialisme" beschrijven, en zijn capitulationistische lijn gelijk stellen aan de lijn van het vasthouden aan boerenopstanden — zouden al deze belangrijke kwesties niet eens grondig bestudeerd moeten worden?

Het bestuderen en begrijpen van de richtlijnen van voorzitter Mao en de ontplooiing van de kritiek op en discussie over Sjoei-hoe is van geweldige en diepgaande betekenis, niet alleen voor de studie van de klasse-literatuur, maar ook voor literatuur, filosofie, geschiedenis, onderwijs en andere gebieden, alsmede voor onze partij en ons volk bij het hooghouden van het marxisme, bij de bestrijding van het revisionisme en bij het vasthouden aan de revolutionaire lijn van voorzitter Mao, nu en in de toekomst, zowel in deze als in de volgende eeuw

Uit Sjoei-hoe, deze leerstof door negatief voorbeeld, zouden wij lessen moeten trekken, de historische ervaring samenvatten, in ingewikkelde discussies de juiste van de foute lijn te onderscheiden, leren en weten, wat capitulanten zijn

De meer dan 50-jarige geschiedenis van onze partij bewijst, dat hij, wie ook, die revisionisme in de praktijk brengt, ook capitulationisme in de praktijk brengt, en wel klassen-capitulationisme in binnenlandse zaken en nationale capitulationisme in buitenlandse zaken

Zowel Lioe Sjao-sji als Lin Piao waren zulke gevallen beiden capituleerden voor het sowjetrevisionistische sociaalimperialisme

( ) Ons land bevindt zich thans in een belangrijke periode van historische ontwikkeling Wij moeten aan de fundamentele lijn van onze partij en haar maatregelen vasthouden, alsmede de door onze voorzitter Mao ontwikkelde beginselen naleven praktizeer marxisme en niet revisionisme, verenigt u en wees niet verdeeld, wees open en eerlijk en intrigeer niet en zweer niet samen Verenigt u met alle krachten, die verenigd kunnen worden, bekritiseer het revisionisme en bevorder de socialistische revolutie en de socialistische opbouw. Laat ons door de kritiek op en discussie over Sjoei-hoe nauwgezet marxistische theorie studeren, de contra-revolutionaire lijn van Lin Piao verder bekritiseren en de strijd ten einde voeren voor de triomf van het proletariaat over de bourgeoisie en de triomf van het marxisme over het revisionisme in de bovenbouw, aldus het Volksdagblad

In het kader van het debat over de roman zond radie-Peking op 3 febr. 1976 een commentaar uit. waarin werd ingegaan op artikelen in de pers van de SU, i.h.b. op een hoofdartikel in de Lzteratoernaja Gazeta van sept. 1975. In dit commentaar werd het volgende gezegd:

Het Chinese volk bekritiseert ,,Aan de waterkant" en de capitulationisten oni het revisionisme te bestrijden en te verhinderen en om de dictatuur van het proletariaat te bevestigen. Waarom worden de Sowjet-revisionisten over deze kritiek zo woedend?

Er bestaat sedert langere tijd een groep revisionistische geleerden en sinologen, die, door de Sowjet-revisionistische renegaten uitgebroed en grootgebracht, onder het voorwendsel sinologie en Chinese literatuur te bestuderen, China's geschiedenis met opzet vervalst hebben. Met bijgedachten in het hoofd hebben zij laster verspreid, waarnaar China de in de loop van de ontwikkeling van literatuur en kunst in vele eeuwen geschapen schatten der mensheid willekeurig en met ruwe verachting behandeld zou hebben.

In de lijst van de door de Sowjet-revisionisten genoemde ,,schatten der mensheid" is ook de roman ,,Aan de waterkant" opgenomen, die het capitulationisme preekt.

Sowjet-revisionistische commentatoren hebben beweerd, dat de roman ,,Aan de waterkant' op authentieke wijze de maatschappelijke strijd van het Chinese volk tegen de feodale heerschappij weerspiegelt en dat de realistische beschrijving van de boerenoorlog als het grootste succes van deze roman beschouwd moet worden. Zij hebben verder de onzinnige bewering gedaan, dat de deelnemers aan de boerenopstand zich ingespannen hadden slechte ambtenaren door goede ambtenaren te vervangen en dat de boerenopstand geen andere doeleinden gehad zou hebben.

Deze verkeerde mening is werkelijk een willekeurige en grove belediging van de Chinese geschiedenis en van de boerenopstanden in de geschiedenis van China.

(. . .) In tegenstelling tot de verheerlijking van de roman door de Sowjet-revisionisten is ,,Aan de waterkant" een werk, dat het capitulationisme preekt, de boerenopstanden vervalst weergeeft en deze bestrijdt. (. . .)

,,De opstand tegen de klasse der feodale heersers is gerechtvaardigd" werd tot ,,de opstand tegen deze is een misdaad" en ,,verzet tegen de keizer" werd in ,,verzet alleen tegen corrupte ambtenaren, niet tegen de keizer" veranderd, de revolutionairen werden met voeten getreden, terwijl de capitulationisten geloofd werden. (. . .)

Het is bepaald geen toeval, dat de Sowjet-revisionistische renegatenkliek Soeng Tsjiang, die in de roman een capitulationist belichaamt, verdedigt. Alle capitulationisten, zij het in China of elders, in de nieuwe tijd of in de oude tijd, zijn gelijk.

De Sowjet-revisionistische renegatenkliek heeft, nadat zij de leiding aan zich getrokken had, de vruchten van de oktoberrevolutie verloochend en schade aangebracht aan de revolutionaire zaak. In dit opzicht hebben de Sowjet-revisionisten met Soeng Tsjiangs praktijk van het revisionisme enige kenmerken gemeenzaam. Daarom worden zij zo woedend. wanneer het Chinese volk Soeng Tsjiang bekritiseert.

De sympathie van de Sowjet-revisionisten voor Soeng Tsjiang en het feit, dat zij hem verdedigen, bewijst duidelijk, dat van de Sowjet-revisionistische renegarenkliek typische capitulationisten lid zijn.

Terwijl zij het capitulationisme prediken en de capitulationistische lijn ondersteunen om zich niet tegen de keizer, maar zich alleen tegen corrupte ambtenaren te verzetten, bedienen de Sowjet-revisionisten zich ook van de leer van Confucius en van die van Mencius om hun argumenten te ondersteunen.

In **1973** hebben de Sowjet-revisionisten ons een boek over China's klassieke literatuur opgedist, waarin beweerd wordt, dat in de leer van de Confucionisten bevestigd wordt, dat het juist is tegen de slechte ambtenaren van de keizer te rebelleren. Het propageren van de leer van Confucius en van die van Mencius door de Sowjet-revisionisten en hun lof voor de roman ,,Aan de waterkant", die een capitulationistische lijn predikt, vormen scenes in hun klucht van de Confuciusverering en de bestrijding van China.

Wat zij ook doen, of zij Confucius vereren, dan wel capitulationistische romans loven, de Sowjet-revisionisten zijn er nooit mee opgehouden een duistere lijn te volgen door verrotte troep uit het ideologische pakhuis van de reactionaire klassen der Chinese geschiedenis te verzamelen en dat als wapen tegen China en de dictatuur van het proletariaat in te zetten. Dat is het, wat de Sowjet-revisionisten als de ware kentekenen van de studie van sinologie en de Chinese literatuur aanduiden. (. . .)

Achtergrond

In de Frankfurter Allgemeine *Zeitung* van 5 sept. 1975 wijdde de correspondent van deze krant in Peking een beschouwing aan de achtengronden van de campagne tegen het capitulationisme.
Wij citeren hieruit het volgende:

De Chinese communisten hebben de indirectie aanval op hun ,,ketters" tot een hoge kunst ontwikkeld De culturele revolutie begon in **1965** met een schijnbaar onschuldige toneelkritiek Enkele jaren geleden werd Confucius zo verbitterd aangevallen alsof hij nog leefde en bezig was contra-revolutionaire samenzweringen te smeden Men schoot met scherpe ideologische munitie, ook als het werkelijke doel verborgen bleef

Opnieuw heeft Peking een mysterieuze kanonnade ingezet, die anders dan vroeger direct de aandacht der diplomatieke waarnemers, vooral de Russen, getrokken heeft De Chinese pers schiet nl met een ongekende concentratie op een schijnbaar duistere vijand, de zeer beroemde roman ,,Sjoel-hoe" uit de zestiende eeuw, het epos van een boerenopstand Achter deze literaire discussie schuilt kennelijk een ernstige richtingenstrijd, zo al niet conflicten tussen politieke leiders

De Rode Vlag, het theoretische maandblad van de partij, heeft dezer dagen

niet minder dan zes lange artikelen aan het „negatieve voorbeeld' van deze roman gewijd. nadat deze al was gekraakt door het Pekingse Volksdagblad en andere organen

Het Chinese publiek weet dat hier niet alleen literaire vragen, maar ook moderne politiek en machtige tijdgenoten op het spel staan De interpretaties lopen echter ver uiteen Richt de aanval op het „capitulantendom" zich tegen de oude functionarissen die na de culturele revolutie weer gerehabiliteerd en machtig geworden zijn? Anonieme brieven met protesten tegen deze rehabilitaties werden onlangs aangetroffen in de brievenbussen van diverse ambassades te Peking Of wordt door de jonge radicalen misschien het zgn pragmatische centrum in het bestuursapparaat op de korrel genomen?

De recente arbeidsonlusten in het gebied van Hangtsjau duiden op spanningen in de leiding Men hoort echter ook de opvatting dat de campagne tegen het capitulantendom gericht is tegen tendenties tot verzoening niet de Sowjet-Unie Hiervoor zijn overigens geen bewijzen aan te voeren

De campagne duldt de politieke aanleiding alleen maar even aan De massa wordt opgeroepen de roman en zijn held met alle? wat daarachter staat te verwerpen Deze held is allesbehalve een revolutionair, doch een bij de keizer in ongenade gevallen ambtenaar die in werkelijkheid slechts zijn rehabilitatie nastreeft in plaats van de val van de feodale dynastie Een der artikelen stelt de kwestie aldus „Moet men de strijd volhouden en liever sterven dan opgeven, of moet men ambten aanvaarden en terwille van rang en welstand slaaf worden?"

Op het eerste gezicht is gemakkelijk een parallel te trekken met de rehabilitatie van hoge communistische veteranen Sinds 1972 zijn steeds meer slachtoffers van de culturele revolutie in nieuwe ambten opgedoken Maar Peking heeft herhaaldelijk officieus verklaard dat elke rehabilitatie door het politburo wordt goedgekeurd

Wanneer tegenstanders van de rehabilitatie thans de veteranen aanvallen, betekent dat niet alleen dat zij zich tegen de besluiten van het almachtige politburo keren, maar ook dat zij aanzienlijke invloed op het propaganda-apparaat van de partij behouden hebben

Het verwijt van opoffering van persoonlijke overtuiging aan een carriere kan ook op jonge culturele revolutionairen slaan, die uit frustratie ambten in partij en staat hebben aanvaard Het is nog te vroeg om het doelwit van de aanvallen te onderkennen De ene interpretatie sluit de andere volstrekt niet uit Wel is duidelijk dat de campagne tegen het capitulantendom door links gelanceerd is Maar niemand zal zich verbazen wanneer de schootsrichting spoedig verandert

Een soortgelijke schijnbare verwarring heerste tijdens de campagne tegen Confucius en Lin Piao De noodzaak van richtingenstrijd is door Mao gepredikt en Mao beveelt openlijke systeemkritiek aan

Zo komt ook een minderheidsvisie in de pers aan het woord De allegorische inkleding van de aanvallen heeft het voordeel dat critici en bekritiseerden vrij kunnen manoeuvreren De debatten bieden speelruimte. de aanvaller wordt pas onbarmhartig wanneer de tegenpartij-de allegorische toespelingen niet kan terugwijzen (Le Monde, FAZ, NZZ, NRC/Handblad, The Times, Peking Review, Wereldwijzer)

AMNESTIE VOOR VOORMALIGE KWO MIN-TANG FUNCTIONARISSEN EN OORLOGSMISDADIGERS

Bij verschillende gelegenheden is vorig jaar amnestie verleend aan voormalige functionarissen van de Kwo Min-tang en aan mensen die, wegens misdaden begaan in de Chinese burgeroorlog, zich in een Chinese gevangenis bevonden.

Op een zitting van het Permanente Comité van het Nationale Volkscongres op 17 en 18 maart 1975 werd gratie verleend aan „alle oorlogsmisdadigers" die nog gevangen zaten.

Op basis van dit besluit werden 293 personen vrijgelaten, o.w 219 voormalige officieren van de gewapende macht van de Kwo Min-tang, 21 Kwo Min-tang functionarissen uit partij en regering. Voorts werden 30 personen beschreven als .,geheime agenten van de Tsjang Kai-sjek-kliek" en drie als voormalige agenten van de Japanse marionettenregeringen in Mantsjoekwo en Binnen-Mongolië

Op 22 sept.rwerd een amnestie aangekondigd voor 95 agenten van het regime op Taiwan, die door het regime daa op het vaste land geïnfiltreerd waren, alsmede voor 49 leden van de bemanningen van de schepen, waarmee zij waren vervoerd.

Tenslotte werd op 23 dec. een amnestie afgekondigd voor alle hoge Kwo Min-tang officieren en functionarissen, die nog gevangen zaten. Op de lijst van vrijgelatenen stonden 72 namen vermeld van generaals, kolonels en burgerlijke functionarissen.

Bij alle drie gelegenheden van het verlenen van amnestie was aan de vrijgelatenen volledige staatsburgerschap verleend en werd toestemming gegeven naar Taiwan te gaan, als zij dat zouden willen.

Hoea Koeo-feng, toen nog vice-premier en minister van openbare veiligheid, maakte de eerste amnestie bekend. Hij zei toe o.m.: „Dit demonstreert. dat ons socialistische moederland zich verheugt in grotere stabiliteit en eenheid en dat de dictatuur van het proletariaat meer geconsolideerd is dan ooit te voren.

In een hoofdartikel in het Volksdagblad van **24** dec. **1975** werd o.a. gezegd: „Terwijl wij voortgaan in het uitoefenen van de dictatuur over de reactionaire klassen is het niet onze bedoeling alle elementen van de reactionaire klassen te liquideren, maar om het te hervormen en in staat te stellen nieuwe mensen te worden" (...).

Van de in mei vrijgelaten personen trachtten er tien via Hongkong Taiwan te bereiken. De autoriteiten op het eiland lieten hen echter niet toe. Van dezen keerden er drie naar China terug, vier gingen naar de VS, twee bleven in Hongkong en één pleegde zelfmoord.

Van de in sept. vrijgelatenen lieten 65 zich op hun verzoek naar Quemoy brengen, een eiland, dat onder controle van Taiwan staat. Hun verdere lotgevallen zijn niet bekend.

Drie van degenen. die in dec. vrijgelaten waren, vertrokken op **29** jan. **1976** naar Hongkong en zes anderen op **2** febr. naar Taiwan.

Afgelopen weken hebben in heel China demonstraties plaats gevonden ter ondersteuning van de nieuwe partijvoorzitter, Hoea Koeo-feng Dit is een beeld van een demonstratie in Sjanghai op 18 okt De tekst van het voorste spandoek luidt „Ondersteun het Centrale Comité van de partij met aan het hoofd kameraad Hoea Koeo-feng

REGERINGEN EN VERKIEZINGEN

EGYPTE. Per presidentieel decreet van 19 maart is het op 16 april 1975 gevormde kabinet van premier Mamdouh Salem gereorganiseerd. Het aantal vice-premiers werd van drie op vier gebracht, zes nieuwe ministers en staatsministers werden benoemd, acht ministers en staatsministers keerden niet terug en een aantal kabinetsleden kreeg nieuwe taken. Behoudens üe premier telt het kabinet nu 23 ministers en 8 staatsministers. De portefeuilleverdeling is als volgt:
Premier - Mamdouh Salem: vice-premier voor sociale ontwikkeling en diensten, tevens voorzitter ministerscomité voor plaatselijk bestuur - Mohammed Hafez Ghanem (voorheen hoger onderwijs); vice-premier en minister van huitenlandse zaken - Ismail Fahmi: vice-premier en minister voor oorlog en militaiie produktie** - generaal Abdel Ghani Gamasi; vice-premier voor produktie en energie - Ahmed Sultan (ex-minister van elektriciteit).

Ministers: arbeid en beroepsopleiding - Abdel Latif Baltiya; sociale zaken en verzekeringen** - mevr. Aisha Rateb; gezondheid - Ahmed Fouad Mohieddin; huisvesting en wederopbouw - Osman Ahmed Osman; onderwijs - Moustafa Kamal Helmi; justitie - Abdel Younes; binnenlandse zaken - Sayed Husain Fahmi; religieuze bezittingen - Mohammed el-Dahabi; voorlichting en cultuur - Gamal al-Oteifi*; oliezaken - Ahmed Ezzedin Hassan Hilal; transport en verbindingen - gen. Abdel Fatah Abdallah (voorheen staatsminister kabinetszaken); zeetransport - gen. Mahmoud Abdel Rahman Fahmi; landbouw** en irrigatie - Abdel Azim Abu el-Ata; industrie en bodemschatten** - Yehia Shaheen; toerisme en burgerluchtvaart** - Ibrahim Naguib; handel en bevoorrading - Zakariya Tewfiq Abdel Fattah (voorheen binnenlandse handel); financiën en economie** - Ahmed Abu Ismail; economische samenwerking - Mohammed Zaki Shafei (voorheen ook economie); planning - Mohammed Mahmoud al Imam*.

Staatsministers: huisvesting en wederopbouw - Hassan Bahgat Hassanein*; landbouw en zaken betreffende Soedan - Abdel Aziz Hussain*; militaire produktie - Gamal Eddin Sedki (voorheen minister van transport); zaken m.b.t. volksvergadering - Albert Barsoum Salama; plaatselijk bestuur - Mohammed Hamad Mahmoud; wetenschappelijk onderzoek en kernenergie - Mohammed el-Gibaili (voorheen minister met die taak); buitenlandse zaken - Mohammed Riad*; kabinetszaken en ontwikkeling bestuur - Fuad Sherif*. (* = nieuw lid kabinet, ** = extra portefeuille)

Tot de ministers die niet terugkeerden behoorden Osman Ali Badran (landbouw en Soedan), Ahmed Kamal el-Badri (militaire produktie), Youssef el-Sibai (cultuur en voorlichting), Mohammed Abdel Fattah Ibrahim (verzekeringen). (Le Monde, NZZ)

Als opvolger van de eind april overleden minister van justitie, Abdel Younes, werd Ahmed Samih Talaat op 2 mei tot minister van justitie benoemd. De functie van de op 6 aug. overleden staatsminister van kabinetszaken en bestuursontwikkeling, Fuad Sherif, werd ad interim overgenomen door staatsminister Albert Barsoum Salama. (KCA) (V. b. pag. 590/1 e.v.-'75)

EGYPTE. Op 25 aug. werd president Anwar Sadat door de Volksvergadering unaniem kandidaat gesteld voor een tweede ambtstermijn. Hoewel volgens The Times (26-8) aanvankelijk 10 andere potentiële kandidaten zich voor nominatie hadden aangemeld, werd door de leden van de Volksvergadering zelfs niet van de mogelijkheid van andere kandidaten gerept.
De nominatie door de Volksvergadering werd op 16 sept. door een referendum bekrachtigd. Bij een opkomst van 95,75% werd Sadat voor een nieuwe ambtstermijn herkozen met 9.151.288 van de 9.156.893 uitgebrachte stemmen (99,939%); de overige 5.605 stemmen waren „neen"-stemmen. (Le Monde, AP)
(Vor. ber. pag. 796/3-1970)

MONGOOLSE VOLKSREPUBLIEK. Na de benoeming van een nieuwe minister van buitenlandse zaken op 25 aug. (pag. 688/3) is het kabinet als volgt samengesteld

Eerste vice-premiers: Damdinjavyn Maydar (tevens voorzitter staatscommissie voor wetenschap en technologie) en Tümenbajarin Ragchaa.
Vice-premiers: Choynoryn Suren, Damdingiin Gombojav (tevens voorzitter commissie COMECON-zaken), Sonomyn Luvsan-Gombo (tevens voorzitter cie bouwnijverheid), Dondogiyn Tsevegmid (tevens voorzitter cie hoger onderwijs), Dumaagiin Sodnom (tevens voorzitter staatsplancommissie).

Ministers: landbouw - Mangaljavyn Dash, brandstof, energie en geologie - Myatvyn Pelji; lichte industrie en levensmiddelenindustrie - Pavangiin Damdin, bouwnijverheid en bouwmaterialen - Orony Tlejhan: bosbouw en houtverwerking - Katuugiin Chimid; transport - Batmunchiin Enebish, waterstaat - Bavuudorjiin Bars, verkeer - Dahyn Gotow, handel en bevoorrading - Dunjmaagiin Dorjgotow, buitenlandse handel - Yondongiin Ochir, financiën - Tsendiin Molom, defensie - generaal Batyn Dor], openbare veiligheid - luitenant-generaal Bugyn Dejid; onderwijs - Dendzengun Ishtseren, gezondheid - Darsurengiin Njam-Osor; gemeentebestuur en openbare diensten - Orsoogiin Njamaa; justitie - Donojn Purev.

Voorzitters: volkscoatrolecommissie - Legdengiin Damdinjav; staatsbank - Pureviin Tömör; staatscie voorlichting, radio en tv - Sereeteriin Purevjav; staatscie arbeid en lonen - Myatavyn Lhamsuren; academie van wetenschappen - Badzaryn Shirebdev; staatscie buitenlandse handelsbetrekkingen - Dangaasurengiin Saldan; directoraat civiele verdediging - Jambyn Jamjan; directeur beheer ministerraad - Baldangiin Badarch. (AdG)

OMAN. Op 18 nov. 1974 en op 11 april 1976 werden wijzigingen in het kabinet bekendgemaakt, die met splitsing en vervanging van departementen gepaard gingen. De betrokken portefeuilles worden nu beheerd door:
Justitie - Sayyid Hilal bin Hamed al-Sammar; jeugdzaken - Sayyid Fahar bin Taimur (oom van de sultan, tevens onderminister van defensie. van 1974-1976 minister van binnenlandse zaken); verbindingen - Abdul Hafidh Salim Rajab; openbare werken - Karim Ahmed al-Haramy (voorheen ontwikkeling); handel en industrie - Mohammed Zubair; landbouw, visserij, oliezaken en mineralen - Said Ahmed al-Shanfari; gezondheid - Mubarrak al-Khaddori; binnenlandse zaken - Sayyid bin Ahmed (voorheen plattelandszaken); plattelands- en gemeentezaken - Asim al-Jamali (van 1974-1976 minister zonder portefeuille en daarvoor minister van gezondheid); onderwijs - Ahmed al-Ghazali; nationale oriëntatie - Sayyid Faisal bin Ali (voorheen onderwijs); zonder portefeuille - sjeik Braik bin Hamud al-Ghafari (gouverneur van Dhofar). (KCA)
(Vor. ber. pag. 357/1-1972)

PERZIË. Bij een reorganisatie van het kabinet op 8 febr. werd Manuchehr Taslimi benoemd tot minister van handel als opvolger van Fereidoun Madhavi die nu als staatsminister werd belast met het ontwikkelen van de Rastakhiz-eenheidspartij. De minister van sociale zaken, Chojaeddine Cheikhol-Eslamanzadeh, werd tevens met de portefeuille van gezondheid belast en verving zo Anushirwan Puyan, die het kabinet verliet. (The Times)
De volgende dag werd bekendgemaakt dat twee staatssecretarissen op het ministerie van handel van hun functie waren ontheven wegens „malversatie", in het bijzonder „nalatigheid", bij de aankoop van suiker uit Groot-Brittannië. (Le Monde)
(Vor. ber. pag. 783/3 - 1974)

SYRIE. Op 1 aug. aanvaardde president Hafez Assad het ontslag van Mahmoed Ayoubi als premier en benoemde hij generaal Abdel Rahman Khleifawi tot diens opvolger. Khleifawi, die reeds van 3 april 1971 tot 21 dec. 1972 het ambt van premier vervulde, vormde op 8 aug. een kabinet van 36 leden, o.w. voor het eerst in Syrië een vrouw, nl. Najah Attar. Van de 31 leden van het vorige kabinet keerden 14 op dezelfde post terug, vier kregen een andere portefeuille en 13 verlieten het kabinet. Tot deze laatsten behoorden Mohammed Haidar (vice-premier, belast met economische zaken) en kolonel Ali Zaza (minister van binnenlandse zaken).
Nieuwe kabinetsleden behalve de premier waren: vice-premier, belast met economische zaken - Jamil Chaya; vice-premier, belast met openbare diensten - Fahmi al-Yousfi; plaatselijk bestuur - Taha Khayrat; bevoorrading en binnenlandse handel - Mohammed Ghabbach; staatsminister buitenlandse zaken - Abdel Karim Adi; binnenlandse zaken - generaal Adnan Dabbag (Daggah); financiën - Sadek Ayoubi; elektriciteit - Ahmad Omar Youssef; cultuur en nationale oriëntatie - mevr. Najah Attar; olie en natuurlijke hulpbronnen - Issa Darwich; toerisme - Ghassan Chalhoub; staatsminister - Dia Mallouhi; huisvesting - Mouharam Tayara; openbare werken en waterstaat - Nazem Kaddour; staatsminister voor planning - Georges Horanieh; staatsminister - Youssef Jeedan; staatsminister - Charif Kouch.
Andere posten kregen: staatsminister voor zaken betreffende het presidentschap - Adib Moulhem (voorheen plaatselijk bestuur); landbouw en landbouwhervorming - Ahmad Kabalan (bevoorrading en binnenlandse handel); staatsminister voor kabinetszaken - Hussein Ahmed Koueidir (arbeid en sociale zaken); arbeid en sociale zaken - Anwar Hamade (staatsminister). (Vor. ber. pag. 783/3-1974)

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij „Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

CARTER PRESIDENT VS

De Democraat Jimmy Carter heeft op 2 nov de presidentsverkiezingen in de Verenigde Staten gewonnen. Hij kreeg 40.209.092 stemmen. De Republikeinse kandidaat, de zittende president Gerald Ford, kreeg 38.468.797 stemmen.
De kandidaten McCarthy en Maddox kregen resp. 655 769 en 168.915 stemmen.

Van het aantal kiesmannen, dat uiteindelijk bepaalt, wie de overwinnaar is. waren er 297 voor Carter en 241 voor Ford Iedere staat heeft zoveel kiesmannen ter beschikking als hij vertegenwoordigers heeft in de beide huizen van het Congres, waarvan het aantal wat betreft het Huis van Afgevaardigden. weer afhankelijk is van het inwoneraantal Krijgt een presidentskandidaat in een bepaalde staat de meerderheid, dan zijn de kiesmannen van die staat automatisch voor hem. Het is voor een kandidaat dus van het grootste belang de meerderheid te krijgen in de volkrijkste staten omdat die de meeste kiesmannen leveren.
Carter kreeg de meerderheid in de meeste zuidelijke staten en in een aantal belangrijke staten in het noord-oosten. Ford in alle staten in het westen en het midden en in het oosten (de belangrijke industriestaat Michigan en enkele kleinere staten)

De nieuwe president kan in het Congres op een ruime Democratische meerderheid rekenen, want de verkiezingen voor een derde van het aantal senatoren (iedere staat heeft twee senatoren) en het gehele Huis van Afgevaardigden die tegelijkertijd werden gehouden, resulteerden eveneens in een cverwinning voor de Democraten.
De zetelverdeling in de Senaat is 62 voor de Democraten en 38 voor de Republikeinen, terwijl de Democratische meerderheid in het Huis, hoewel de einduitslagen nog niet bekend zijn, gegarandeerd is.
In 14 staten werden tevens nieuwe gouverneurs gekozen, waarvan 6 door Republikeinen en 8 door Democraten werden geleid Vijf Republikeinen en 9 Democraten werden gekozen. De nieuwe verdeling is: 37 Democratische, 12 Republikeinse en 1 onafhankelijke gouverneur.
De opkomst was, tegen verwachting in, groot: ca. 52%. (In '72: 55,4; '68 60,7; '64: 61,8 en '60: 62.8%

Het verlies van de Republikeinse kandidaat was geringer dan aanvankelijk werd voorspeld. In het begin van de verkiezingscampagne uitgevoerde opiniepeilingen gaven Carter een voorsprong van zo'n 33 tot 35%. In werkelijkheid kreeg hij een voorsprong van 3%.
Alle staten ten westen van de Mississippi m.u v. Texas en Hawaï gingen naar Ford. alsmede zijn thuisstaat Michigan, Illinois en New Yersey. Ford kreeg meer staten, nl. 27 dan Carter (23 en het District of Columbia). Carter won het gehele zuiden, inclusief Texas en Florida en de industriestaten New York. Pennsylvania en Ohio.
Er zijn twee duidelijk geografisch van elkaar te onderscheiden blokken gevormd; nl. het westen voor Ford met enclaves in het noordoosten en het zuiden voor Carter met uitlopers naar het noord-oosten en naar het gebied van de Grote Meren in het midden.
De kleinere partijen behaalden geen successen. McCarthy kreeg ca. 650.000 stemmen, ca. 1% van de kiezers. Lester Maddox van de American Independence Party behaalde nauwelijks 160.000 stemmen.
Volgens een onderzoek van het radio- en televisiestation CBS kreeg Carter vooral de steun van de zwarte Amerikanen, de vakbonden, de progressieven en de jeugdigen. 63% van de vakbondsleden stemden voor hem
Ford kreeg vooral de stemmen van de middenklassen, de vrije beroepen en de welvarende voorsteden. Waarschijnlijk heeft hij ook veel katholieke stemmen gekregen. 57% van de stemmen van Amerikanen van Italiaanse en 51% van die van Ierse afkomst zouden op Carter hebben gestemd, 40% van de Italianen en 47% van de Ieren voor Ford. Dat zou een verschuiving ten gunste van de Republikeinen betekenen, die voorheen weinig aanhang hadden in deze groepen.
Ford kreeg 51% van de stemmen van de partijlozen terwijl 41% daarvan naar Carter ging. De Republikeinen stemden vrijwel als één blok voor Ford, terwijl 85% van de Democraten op Carter stemden.
Carter, die de uitslag van de verkiezingen in Atlanta, de hoofdstad van Georgia, had afgewacht, zei in een eerste reactie dat nu de tijd was gekomen om de natie weer één te maken. ,,De tijd is voor ons gekomen om samen te werken en onze fouten te corrigeren, om een antwoord te vinden op moeilijke vragen en onze natie groot te maken".
President Ford liet op **3** nov. door

De nieuw gekozen president Jimmy Carter en zijn vrouw Rosalynn zwaaien naar supporters na het bekend worden van de uitslag in Atlanta de hoofdstad van de staat Georgia

zijn vrouw Betty in het Witte Huis een verklaring voorlezen, waarin hij zijn verlies toegaf en de Amerikanen opriep onverdeeld hun steun aan de nieuwe president te geven.
Carter heeft inmiddels tegenover het weekblad ,,US News and World Report" verklaard dat in zijn regering plaats zal zijn voor Republikeinen.

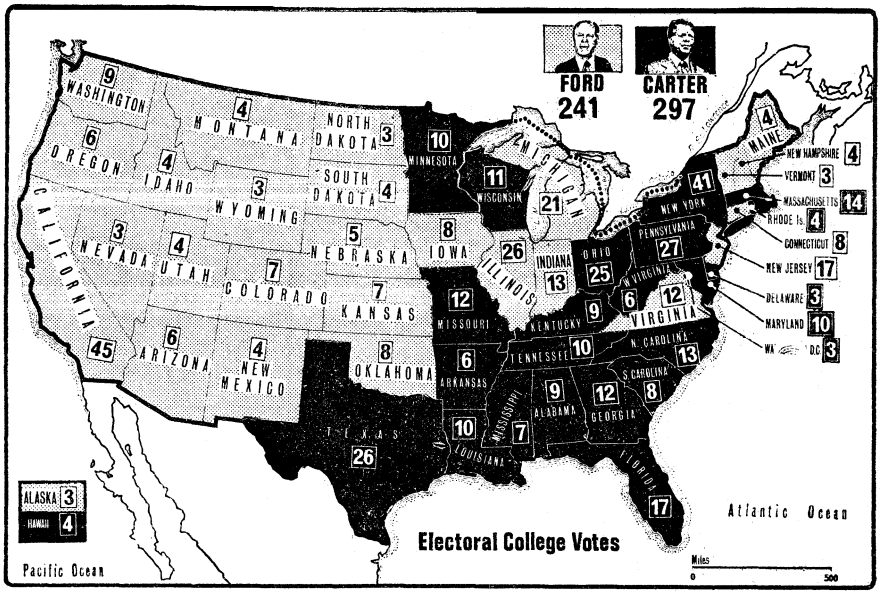

Een overzicht van de staten die aan Ford of Carter toevielen en de verdeling van de kiesmannen.

Buitenlandse reacties

Op de overwinning van Carter is verschillend gereageerd. In sommige hoofdsteden werd de verkiezing positief begroet, maar in een aantal verklaringen werd ongerustheid uitgesproken over Carters opvattingen inzake de buitenlandse politiek. Op het waarschijnlijke vertrek van dr. Henri Kissinger als minister van buitenlandse zaken kwam weinig commentaar. De Franse president en de leiding van de Italiaanse communistische partij verklaarden zich gelukkig met de keuze van de Democraat.

De communistische partijsecretaris Berlinguer verklaarde in Rome dat met de overwinning van Carter er hopelijk een eind zou komen aan de inmenging in en druk op andere landen door de regering van de VS. De Franse communistische partij gaf een soortgelijke verklaring uit. In Athene, waar politici Griekse Amerikanen openlijk hadden aangeraden op Carter te stemmen werd door de pers de overwinning toegejuicht. In Nicosia verklaarde een woordvoerder, namens de Cypriotische president Makarios dat hij zeer blij was met de overwinning van Carter. De Franse president Giscard d'Estaing hoopte op een toenemend begrip en samenwerking tussen de VS en Frankrijk ,,in het belang van de wereldvrede".

In Londen werd geen officiële verklaring uitgegeven, maar volgens de pers verwacht men in regeringskringen dat Carter de economische expansie verder zal bevorderen, wat voordelig voor Groot-Brittannië wordt geacht.

De Westduitse kanselier Schmidt zond een gelukwens naar Carter waarin hij hem herinnerde aan de grote verantwoordelijkheid van de VS voor veiligheid, vrede en vooruitgang in de wereld.

Het is algemeen bekend dat Schmidt nauwe bindingen had met president Ford en hij heeft in een aantal interviews tijdens de verkiezingscampagne geen twijfel laten bestaan over zijn waardering voor hem.

In Moskou schreef het officiële regeringsblad ,,Izwestija" dat de overwinning van Carter gezien moest worden als een protest van het Amerikaanse volk tegen de economische, politieke en morele gevolgen van een 8-jarige Republikeinse heerschappij.

In China werd niet officieel gereageerd. Wel verklaarde een woordvoerder: ,,Die verkiezingen hebben niets te betekenen want zij worden overheerst door de monopolistische bourgeoisie".
In het Nidden-Oosten werd terughoudend gereageerd. De Israëlische premier Rabin, die goede betrekkingen onderhield met Ford, zei dat deze Israël en als lid van het Congres en als president had gesteund. De premier sprak de hoop uit dat Carter de door Ford aan Israël gedane beloften over wapenleveranties zal nakomen.
In Cairo werd niet officieel gereageerd, maar algemeen is bekend dat de Egyptische leiders grote waardering hebben voor de bemiddelingspogingen van de regering-Ford in het Midden-Oosten-conflict.
De Rhodtsische premier Ian Smith verklaarde in Genève het resultaat ,,van geen betekenis" voor zijn land. ,,Voorkoming van agressie geldt voor iedereen in de Amerikaanse regering", aldus Smith. Regeringskringen in Pretoria, de hoofdstad van Zuid-Afrika merkten op dat ,,de ontspanning van Kissinger voorbij is".
In Belgrado, de hoofdstad van Joego-Slavië, werd gezegd dat men erop vertrouwde dat de Amerikaanse politiek tegenover Oost-Europa, ondanks Carters uitspraak dat hij Joego-Slavië niet zal helpen tegen een Russische invasie niets zal veranderen.

In Zuid-Korea, een ander omstreden punt uit Carters verkiezingscampagne, werd de hoop uitgesproken dat de nieuwe president zal begrijpen dat Zuid-Korea wordt bedreigd door ,,communistische agressie".
In NAVO- en EG-kringen in Brussel werd eveneens terughoudend gereageerd. Wel wees men erop dat door het heengaan van Ford en zijn regering, met name Kissinger en minister van defensie Rumsfeld twee steunpilaren van de Europese veiligheidspolitiek van het toneel verdwijnen.

Jimmy Carter

James Earl Carter Jr. werd op 14 oktober 1924 geboren in Archery, Georgia. Zijn ouders James Earl Carter Sr. en Lilian Carter hadden een boerenbedrijf en behoorden tot een sinds 5 generaties in Georgia gevestigde familie. Hij groeide op in eenvoudige omstandigheden temidden van een volkomen gesegregeerde samenleving. Carter bezocht de middelbare school en de marine academie in Annapolis en trouwde in 1947 Rosalynn Smith. In dienst van de Amerikaanse marine was hij o.a. gestationeerd in Connecticut en Hawaï en volgde hij een opleiding tot nucleair ingenieur.

In 1953 overleed ziin vader en keerde Carter terug naar de familieboerderij die hij spoedig tot grote welvaart bracht De familie behoort thans tot één van de grootste grondbezitters in de streek en heeft zakelijke belangen in een aantal ondernemingen
Carter was ook actief in het openbare leven Hij werd ouderling van de Baptisten-gemeente in Plains, was lid van het plaatselijke schoolbestuur en besloot in '62 in de politiek te gaan Hij stelde zich kandidaat voor een zetel in de Senaat van Grorgia maar verloor
In '66 deed hij vergeefs een gooi naar de Democratische kandidatuur voor het gouverneurschap van Georgia
In '70, na een felle verkiezingsstrijd, werd hij tot gouverneur gekozen
Volgens velen heeft Carter bij de campagne voor het gouverneurschap veel ervaring opgedaan die hem bij de campagne voor de presidentsverkiezingen te pas is gekomen
Tijdens zijn gouverneurschap heeft hij concrete maatregelen genomen om de rassenintegratie te bevorderen
Carter zou sterk beinvloed zijn door zijn moeder, die vooral wat betreft de verhouding tussen de rassen een voor Georgia nogal onorthodox standpunt inneemt
Godsdienst neemt een grote plaats in het leven van de nieuwe president De Baptisten-kerk waarvan Carter lid is, kent grote betekenis toe aan de persoonlijke bekering en Carter heeft meerdere malen gewag gemaakt van zijn eigen persoonlijke bekering en zijn nauwe relatie met God sindsdien Het echtpaar Carter heeft 4 kinderen

Tijdens de verkiezingscampagne gold Carter lange tijd als de grote onbekende. „Jimmy who?" was een veel gehoorde leuze van zijn tegenstanders. De voornaamste oorzaak daarvan was wel dat Carter buiten zijn eigen staat nauwelijks bekend was.
Het *NRC/H'blad* (3-11) gaf het volgende overzicht van Carters lange reis naar het Witte Huis.

De weg van totale onbekendheid naar het Witte Huis is een lange beproeving voor Carter geworden Twee jaar lang is hij

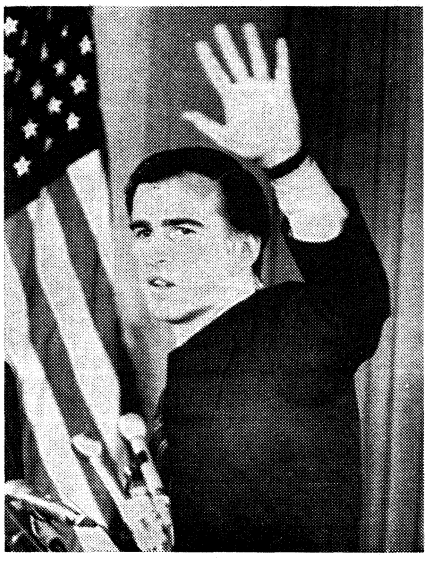

Gouverneur Edmund Brown van Californie, mededinger naar de presidentskandidatuur van de Democraten na de voorverkiezingen in Maryland

vrijwel onafgebroken op verkiezingspad geweest Maand in maand uit bestond Carters leven uit het reizen van de ene staat naar de andere, uit het logeren in anonieme motels. het wachten op telefoontjes van plaatselijke vakbondsleiders of politici

Zijn eerste doorbraakje in de nationale bekendheid voltrok zich in Januari '76 op een partijbijeenkomst in Iowa, waar Carter als eerste onder de democratische pretendenten eindigde

De naam Jimmy Carter begon pas werkelijk tot de Amerikanen door te dringen toen hij de primary in New Hampshire won Met ijzeren volharding bouwde Carter daarna zijn voorsprong in Conventiegedelegeerden op zijn rivalen uit. Het geheim tot zijn succes in deze voorverkiezingen was, dat de man uit Georgia de kiezers een totaal nieuw gezicht bood Zijn verschijning op het verkiezingstoneel sloeg als een bom in

Luidruchtig droeg Carter zijn godsvruchtigheid uit. ,,Jezus is het belangrijkste in mijn leven", verkondigde hij doodernstig op politieke bijeenkomsten De kiezers hoorden hem beloften uitspreken, waarvan zij nog niet eerder hadden gehoord ,,Ik zal nooit een leugen vertellen" en ,,Ik bied mededogen en liefde aan"

Zijn liturgische manier van campagnevoeren, in combinatie met zijn gefulmineer op het politieke establishment in Washington, sloeg verrassend goed bij de Amerikanen aan Van alle democratische kandidaten voelde Carter het beste aan wat de Amerikanen na de oorlog in Vietnam, de achandalen met Nixon en Agnew en andere binnenlandse schandalen moesten voelen

Maar in mei al moest Jiinmy Carter ervaren, dat niets zo snel kan vervluchtigen als zijn tandpastareclame-glimlach dat niets ook zo snel kan slijten als een nieuw gezicht in de Amerikaanse politiek Plotseling begon hij in die maand de ene primary na de andere te verliezen Maar in maart en april had Carter al zoveel voorverkiezingen gewonnen en derhalve zoveel Conventiegedelegeerden verzameld. dat hij toen al bijna onverslaanbaar was geworden.

Nieuwe tegenstanders als gouverneur Brown van Californië en Senator Church boekten aan het eind van het primaryseizoen weliswaar de ene overwinning na de andere, maar zij waren te laat van start gegaan oni Carter nog te kunnen onttronen Met een duidelijke overwinning in Ohio stelde hij dan op 8 juni jl zijn ,,nomination" veilig

Daarmee werd de democratische partijconventie in New York een formaliteit Jimmy Carter had zijn nominatie vrijwel zonder de tussenkomst van de partijleiders kunnen bewerkstelligen, en in zijn aanvaardingsrede maakte de juist benoemde democratische kandidaat daar geen geheim van Weinig kon Carter toen vermoeden dat hij drie en een halve maand later zijn krappe overwinning vooral te danken zou hebben aan de ,,bijzondere belangen" (Labor, de partijleiders), waarvan hij tot diep in de presidentscampagne zou zeggen dat hij hen niets verplicht was

Al was de Conventie in New York dan vanaf het begin een bekeken zaak, toch maakte Carter er geschiedenis met zijn benoeming van Walter Mondale tot zijn plaatsvervanger De keuze van deze gematigd-vooruitstrevende senator, die een reputatie van begaafdheid en integriteit haa opgebouwd, stelde vele Democraten gerust over Carter's beoordelingsvermogen

De democratische partijconventie in New York was een persoonlijke triomf voor de voormalige pindaboer uit Georgia

Weinigen hebben toen voorvoeld, dat het Carter zoveel moeite zou kosten om de Republikeinen, wier reputatie vanwege het Watergate-schandaal een enorme klap had gekregen en die tijdens de primary's in toenemende mate onder interne verdeeldheid gebukt gingen, op de tweede november te verslaan

Op de vijfde september. bij het officiele begin van de presidentscampagne, stond Jimmy Carter overigens nog altijd vijftien punten op president Ford voor

Dat Jimmy Carter die enorme voorsprong in de twee maanden van de presidentscampagne vrijwel geheel verspeelde, heeft zeker niet aan zijn energie gelegen Met ,,Peanut One' -- de tegenpool van de presidentiele ,,Air Force One" — is Carter onvermoeibaar door het land getrokken

Zijn wezenlijke probleem in de presidentscampagne was, welke toon hij moest gebruiken tegen zijn tegenstander, die tenslotte de president in functie is

Jimmy Carter heeft dit probleem niet goed kunnen oplossen. Nu eens behandelde Carter de president met overdreven veel eerbied, dan weer viel hij Ford te scherp aan, waardoor een reactie van sympathie voor de ,,underdog" kon worden ontketend. De democratische kandidaat meende voorzichtig te moeten omgaan met de omstandigheid dat Ford tenslotte alleen president is geworden omdat zijn voorganger het te bont had gemaakt

Carter bracht Watergate slechts indirect in herinnering, en verwees in dit geval naar de Nixon-Ford-jaren"

Ideologisch zond Carter ook lang niet op een golflengte uit Soms plaatste hij zich in de traditie van de grote democraticche presidenten als Roosevelt, Truman en Kennedy, dan weer attaqueerde hij het politieke establishment in Washington Het gevolg hiervan was dat de Amerikaanse kiezers geen duidelijk beeld hebben gekregen van wat Carter nu precies voorstaat Verder beging hij de fout om zich te veel op zijn groepje adviseurs uit Georgia te verlaten, en te weinig gebruik te maken van het intellect en het organisatietalent die ruimschoots in de democratische partij aanwezig zijn. Bovendien slaagde Carter er niet in om de diepe gevoelens van wantrouwen die er in de andere delen van het land tegen zijn afkomst uit het Zuiden bestaat, volledig te overwinnen

Al die factoren culmineerden in een geleidelijke erosie van zijn populariteit, en in een toenemende onzekerheid over de einduitslag Maar dat alles behoort nu tot het verleden

President Carter zal de eerste Amerikaan uit de Deep South zijn, die sinds de burgeroorlog het Witte Huis zal bewonen Zijn verkiezingsoverwinning bezegelt de nationale herintegratie van het zolang buitenspel gezette Zuiden. Alleen al daarom is zijn verkiezing van groot belang Wat zijn presidentschap de Amerikanen verder zal brengen, is nog een open vraag Naar zijn optreden als gouverneur in Georgia te oordelen zal Carter zich

Ronald Reagan (r.) en ,,running mate" senator Richard Schweiker, tijdens de Republikeinse conventie in Kansas City

zeker als een activist in het Witte Huis gedragen.

Ford

De verliezer in de Amerikaanse presidentsverkiezing, Gerald Ford, had dit jaar zo'n grote mate van ervaring bij het overleven van hachelijke politieke avonturen opgedaan dat een overwinning van de president in de eindfase geenszins zou hebben verbaasd

Al met al is het Ford toch niet gelukt om van benoemd president nu ook een gekozen president te worden In plaats daarvan verkeert hij nu in de weinig dankbare positie van ‚kreupele" president Fords gooi naar een ,,echte" ambtstermijn in het Witte Huis ging begin van dit jaar in de voorverkiezing van New Hampshire van start Op de nacht van de 24-ste februari wist Ford toen op het allerlaatste moment zijn rivaal Ronald Reagan van zich af te schudden Enkele duizenden kiezers uit deze noordoostelijke staat redden Ford toen van een flinke kans Op vroegtijdige eliminatie

Met 51% van de stemmen kon hij hoop blijven houden op het verkrijgen van de Republikeinse nominatie Het is illustratief voor Fords weinig overtuigende leiderscapaciteiten dat hij daarna nog een half jaar nodig heeft gehad om Reagans uitdaging voor de Republikeinse nominatie te overleven. En halverwege het primary-seizoen heeft het maar weinig gescheeld of de president in functie was toch nog door de voormalige filmacteur gevloerd

Het geluk heeft Gerald Ford dan eindelijk verlaten Maar tot op 2 november was Ford een politicus die het geluk steeds aan zijn zijde heeft gehad Als Spiro Agnew geen oplichter was geweest was de Republikeinse minderheidsleider in het Huis van Afgevaardigden geen vice-president geworden Als Richard Nixon de Watergate-zaak met wat minder paranoia had aangepakt was Ford niet als benoemd president in het Witte Huis terechtgekomen

Na zijn smadelijke nederlaag in Texas op 1 mei jl. leek president Ford regelrecht door Reagan uit de primary-race te worden gedrukt. Maar Reagan maakte toen een — naar later bleek kapitale — fout door niet tijdig de jacht op conventiegedelegeerden in enkele staten van het noordoosten te openen.

Die tactische fout van Reagan heeft de president vermoedelijk van een smadelijke aftocht in de voorverkiezingen gered. En zo kon Ford in aug. met grote moeite de nominatie op de Republikeinse partijconventie in Kansas City binnenhalen.

Dat Ford de presidentsverkiezing slechts met een geringe marge (althans in de „popular vote") heeft verloren is een opmerkelijk wapenfeit

De president begon de officiele presidentscampagne twee maanden geleden immers met een enorme achterstand op zijn Democratische uitdager Zijn indrukwekkende terugkomst in de opiniepeilingen is aan diverse oorzaken toe te schrijven De belangrijkste daarvan is toch weer dat Ford dit meer aan het falen van zijn tegenstander dan aan zijn eigen verdiensten te danken heeft gehad

Het waren de onsamenhangende verkiezingscampagnes van Jimmy Carter en de sterke twijfels die er onder de kiezers tegen diens persoonlijkheid bestonden die Gerald Ford op de 2de november nog bijna hebben doen winnen Natuurlijk heeft ook Fords „incumbency" het feit dat hij president is, ertoe bijgedragen dat Carters positie nog zo bedreigd kon worden, De hele ontwikkeling in de presidentscampagne van 1976 heeft trouwens weer eens aangetoond hoe moeilijk het voor een uitdager is om een president in functie te verslaan

Tenslotte heeft ook de omstandigheid een rol gespeeld dat Ford op het Amerikaanse publiek als een veel aardiger man dan Jimmy Carter overkwam Gerald Ford is een hartelijke man, die voor ontspannen persoonlijke relaties op het Witte Huis heeft zorggedragen Zijn grote verdienste is ongetwijfeld dat hij het vertrouwen van de Amerikanen in hun regeringsinstellingen weer enigszins heeft kunnen herstellen

Toch hebben de Amerikanen vermoedelijk een vertekend beeld gekregen van de menselijke warmte die Ford uitstraalt

Zijn vriendelijkheid houdt namelijk daar op waar de politiek begint De eerste perssecretaris van president Ford, Jerry ter Horst, heeft het als volgt uitgedrukt „Als Ford een schoolkind zou tegenkomen dat slecht in de kleren zit dan zou hij zo nodig zijn hemd van zijn lijf scheuren om het dat kind te geven Maar daarna zou hij het Witte Huis binnenstappen en zijn veto uitspreken over een wet die het gratis verstrekken van maaltijden op scholen beoleit"

Gerald Ford is een conservatief politicus, die een „veilig" kiesdistrict in Michigan vertegenwoordigt Tijdens zijn hele politieke loopbaan heeft hij in kringen verkeerd waar men er geen voorstelling van heeft wat armoede en werkloosheid in de dagelijkse praktijk betekenen De vrienden van Ford zijn de staalmagnaten van US Steel of Bethlehem Steel, niet de mensen die met een bescheiden inkomen moeten rondkomen

Dit vertekende beeld van de economische en sociale werkelijkheid in zijn land komt ook duidelijk in de economische denkbeelden van de president over Als president heeft Ford steeds rotsvast geloofd in het oerconservatieve axioma van de Republikeinen dat de overheidsgelden de grootste oorzaak van inflatie vormen at-heeft hem terecht het verwijt opgeleverd dat de economische groei onder zijn presidentschap te langzaam is gegaan en dat de werkloosheid zich op een onaanvaardbaar hoog peil is blijven bewegen

Vandaar ook dat president Ford de afgelopen twee jaar steevast zijn veto uitsprak over sociale programma's, die door het overwegend Democratische Congres waren goedgekeurd

Voorzitter van de Democraten Robert Strauss (l) en Barbara Jordan, die de programmarede hield op de Democratische conventie

Het nieuwe Congres

De politieke verhoudingen in de Senaat blijven, ondanks een toevloed van nieuwe senatoren onveranderd, nl. 62 zetels voor de Democraten en 38 voor de Republikeinen. In totaal zijn er 18 nieuwe senatoren, 17 gekozen en 1 benoemde voor de vacant gekomen zetel van de nieuwe vice-president Walter Mondale van Minnesota.

De verkiezingen betroffen een derde van het totaal aantal zetels, d.w.z. 33.

Zestien oude senatoren werden herkozen.

De Democraten wonnen zeven zetels die vroeger door de Republikeinen waren bezet, terwijl dezen een gelijk aantal op de Democraten wonnen.

De verkiezingen werden voornamelijk op persoonlijke en lokale kwesties gehouden.

Opmerkelijk was de overwinning van de Republikeinse kandidaat voor Californië, S. I. Hayakawa, die met 50% won van de zittende Democraat John Tunney. Hij is bekend door zijn houding tegenover studentendemonstraties toen hij nog directeur van het San Francis-

Carter en Mondale op de Democratische conventie in New York City

co State College was. Hij is conservatief en verweet zijn tegenstander een ,,liberaal lichtgewicht" en een playboy te zijn.

In de staat New York versloeg Daniel Moynihan, voormalig ambassadeur bij de VS zijn republikeins-conservatieve tegenspeler James Buckley. Moynihan wordt de eerste Democratische senator van New York State sedert Robert Kennedy.

Vier vooraanstaande Democratische senatoren werden verslagen:

Senator Vance Hartke van Indiana door de burgemeester van Indianapolis Richard Lugar; Frank Moss van Utah door Orrin Hatch; Gale McGee van Wyoming door Malcolm Wallop en Joseph Montoya van New Mexico door de vroegere astronaut Harrison Schmit.

Behalve Buckley verloren de volgende Republikeinen hun zetel aan Democraten: Bill Brock van Tennessee aan James Sasser, Robert Taft van Ohio aan Howard Metzenbaum en Gen Beall van Maryland aan Paul Sarbanes.

Van de 8 zetels die vacant waren door pensionering gingen er 5 naar de Democraten en wel die van de staten Nebraska, Hawaï, Arizona, Michigan en Montana.

De Republikeinen wonnen de vacante zetels van Rhode Island (was Democratisch), Missouri (Democratisch) en Pennsylvania, waarvan de zetel vacant kwam door het heengaan van de leider van de Democratische fractie in de Senaat Hugh Scott.

Vooraanstaande senatoren die werden herkozen zijn: Hubert Humphrey, Edward Kennedy, Edmund Muskie, Ezra Bentzen, Henry Jackson en Robert Byrd, allen Democraten.

In het Huis van Afgevaardigden behielden de Democraten hun meerderheid. De zetelverdeling is 288 voor de Democraten en 142 voor de Republikeinen. De uitslag voor 5 zetels is nog niet bekend, maar deze gaan zeer waarschijnlijk eveneens naar de Democraten, zodat dezen een totaal van 293 zetels zullen hebben.

Voor het eerst sedert 1968 zullen de Democraten met een president in het Witte Huis en een meerderheid in beide huizen van het Congres zowel de wetgevende als de uitvoerende macht in de VS beheersen.

In het Huis zijn een aantal nieuwe gezichten te zien. 58 afgevaardigden trokken zich terug en elf anderen werden verslagen zodat in totaal 64 nieuwe leden hun intrede doen. Twee van de elf afgevaardigden die werden verslagen door nieuwkomers hadden iets te maken met de corruptie- en zedenschandalen die in het laatste jaar aan het licht zijn gekomen. Het betrof hier de Democraat Alan Howe uit Utah en de Republikein Henry Helstoki.

Twintig andere afgevaardigden die beschuldigd werden van financieel of sexueel wangedrag werden zonder grote moeilijkheden herkozen. 22 zetels veranderden van partij, waarbij de Democraten er 12 en de Republikeinen er 10 kregen.

Alle 17 zwarte afgevaardigden werden herkozen maar 28 andere zwarte kandidaten haalden het niet.

In het nieuwe Huis zullen 18 vrouwelijke afgevaardigden zitting hebben tegen 19 in het tegenwoordige.

D2 Democratische fractieleider Thomis O'Neill uit Massachusetts werd herkozen. Hij wordt zeer waarschijnlijk voorzitter van het Huis.

Kandidaten voor de post van Democratisch fractieleider zijn de afgevaardigden John McFall en Philip Burton van Californië, Richard Bolling uit Missouri en Jim Wright uit Texas.

De tegenwoordige voorzitter van het Huis, de Republikein John Rhodes uit Arizona werd herkozen, maar hij zal het voorzitterschap aan een Democraat moeten overdragen omdat dezen een ruime meerderheid hebben in het Huis.

De Republikeinse leiders hadden erop gerekend tenminste 12 zetels te winnen, voornamelijk die traditioneel Republikeinse zetels die bij de tussentijdse verkiezingen in '74, het hoogtepunt van het Watergate-schandaal naar de Democraten waren gegaan.

Dit is echter niet gebeurd terwijl de Democraten bovendien nog eens traditioneel Republikeinse zetels in Pennsylvania wonnen.

Hoewel de zetelverdeling ongeveer gelijk is aan die van het nu zittende Huis is het verschil toch aanzienlijk. Er zijn meer dan 60 nieuwe leden waarvan een groot deel jong is en ongeveer een kwart niet meer dan twee jaar ervaring heeft.

Meerderheid gouverneurs Democratisch

Op 2 nov. werden in 14 staten verkiezingen gehouden voor nieuwe gouverneurs.

In 9 staten werd een Democraat gekozen, in 5 een Republikein. Daarmee hebben nu 37 staten een Democratische gouverneur en 12 een Republikeinse terwijl 1 staat door een onafhankelijke wordt geleid. Dat betekent een winst van 1 voor de Democraten.

In de staat Washington werd de Democratische Dixy Lee Ray gekozen en daarmee de tweede vrouw die een gouverneurspost bekleedt. Zij won van de Republikein John Spellman.

De andere is Ella Grasso, gouverneur van Connecticut.

In Missouri werd de zittende Republikeinse gouverneur Christopher Bond verslagen door de Democraat Joseph Teasdale.
John D. Rockefeller 4th, neef van de vice-president, werd in West-Virginia herkozen. Hij is Democraat.
In Illinois won de Republikein James Thompson van de Democraat Michael Howlett, een protégé van de machtige Democratische burgemeester van Chicago. Richard Daley Thompson kreeg nationale bekendheid door zijn optreden als officier van justitie in een aantal corruptiezaken waarbij naaste medewerkers van Daley waren betrokken.
In Delawara werd de zittende gouverneur Sherman Tribitt verslagen door Pierre Dupont een telg uit de familie Dupont, eigenaars van één der grootste chemische concerns van de VS.
In North Carolina won de Democraat James Hunt jr. van David Flaherty en in Indiana werd de Republikein Otis Bowen herkozen. De Democratische gouverneur David Pryor van Arkansas werd met grote meerderheid van stemmen herkozen.
In Rhode Island werd de Democraat Joseph Garrahy gekozen. Hij volgde de Democraat Philip Noel op, die zich kandidaat had gesteld voor de Senaat, maar in de voorverkiezingen verloor.
In New Hampshire versloeg de zittende Republikeinse gouverneur Meldrim Thomson zijn rivaal Harry Spanos.
In Vermont verloor Stella Hackel, een vrouwelijke kandidaat van de Republikein Richard Snelling.
De zittende Democratische gouverneur van Montana versloeg Robert Woodahl, evenals in North Dakota, waar de Democraat Arthur Link de Republikein Richard Elkin versloeg.
In Utah won de Democraat Scott Matheson van de Republikein Vernon Romney

Voorverkiezingen

De kandidaten voor het presidentschap werden gekozen up de partijconventies, die voor de Democraten in juli in New York City plaatsvond en voor de Republikeinen in aug. in Kansas City. De kandidaten worden gekozen door afgevaardigden uit de staten, die op hun beurt in de zgn. primaries door de partijleden worden aangewezen.
Niet alle afgevaardigden naar de partijconventies worden in de primaries aangewezen. In 29 staten vinden dergelijke voorverkiezingen plaats; in 21 staten en in Puerto Rico, Guam, de Virgin Islands en wat betreft de Democraten in de kanaalzone in Panama worden de afgevaardigden op andere wijze aangewezen.

Meer dan driekwart van de afgevaardigden iiaar de beide partijconventies worden gekozen volgens het primarysysteeru. in hoeverre deze afgevaardigden gebonden zijn om op de conventie voor een bepaalde kandidaat te stemmen verschilt van staat tot staat er. zelfs binnen eer staat.
In de meeste gevallen weten de kiezers op welke kandidaat een afgevaardigde zal stemmen. In 25 van de 29 staten kan een partijlid ook nog zijn persoonlijke voorkeur voor een presidentskandidaat laten weten, waar op de partijconventie rekening mee wordt gehouden. De afgevaardigden naar de conventies uit de andere 21 staten worden op andere wijze aangewezen, bijv. op interne partijbijeenkomsten
De Republikeinen hanteren het systeem dat de winnaar in een staat op de steun van alle afgevaardigden uit die staat kan rekenen, zelfs wanneer hij minder dan 50% van de stemmen heeft gekregen. wat zich kan voordoen als er meer dan twee gegadigden zijn.
De Democraten hebben sinds kort het systeem van evenredige vertegenwoordiging ingevoerd, wat betekent dat iedere kandidaat die meer dan 15% van de stemmen krijgt op de conventie kan rekenen op een evenredig aantal van het totaal aantal dat de betreffende staat afvaardigt naar de conventie.
Van de 3008 afgevaardigden naar de Democratische conventie werden er 2291 rechtstreeks in de primaries gekozen. Staten met grote delegaties waren: Californië (280), New York (274), Pennsylvania (178), Illinois (169) en Ohio (152).
Van de 2259 afgevaardigden naar de Republikeinse conventie werden er 1604 in de primaries aangewezen.

De voorverkiezingen werden gehouden van februari tot juli en na afloop daarvan was het duidelijk dat de oud-gouverneur van Georgia, Jimmy Carter, de favoriet van de meeste Democratische afgevaardigden was en dat president Ford waarschijnlijk de Republikeinse kandidaat zou worden, hoewel ook oud-gouverneur Ronald Reagan van Californië op de steun van een groot aantal Republikeinen kon rekenen.
Behalve Jimmy Carter deed nog een aantal andere vooraanstaande Democraten een gooi naar de kandidatuur.
Het waren: senator Birch Bayh van Indiana, senator Frank Church uit Idaho, gouverneur Edmund Brown van Californië, Frederick Harris, oud-senator uit Oklahoma, senator Henry Jackson uit Washington, gouverneur Milton Shapp uit Pennsylvania, Sargent Shriver Democratisch kandidaat voor het vice-presidentschap in '72, Morris Udall uit Arizona en gouverneur George Wallace uit Alabama.
New Hampshire was de eerste staat waar voorverkiezingen werden gehouden op 24 febr.

Democraten. Carter kreeg 30%, Udall 24%, Bayh 16%. Harris 11% en Shriver 9% Humphrey en Wallace die zich in Hampshire niet kandidaat hadden gesteld kregen resp 1 en 2%.
Republikeinen Ford 51 en Reagan 49%

Op 2 maart werden in Massachusetts voorverkiezingen gehouden
Democraten Jackson 23%, Udall 18%, Wallace 17 ,, Carter 14% Harris 8 , Shriver 7%, Bayh 5%, Shapp 3%.
Republikeinen Ford 62% en Reagan 35%

Op 2 maart ook voorverkiezingen in Vermont.
Democraten Carter 46%, Shriver 31%, Harris 14%.
Republikeinen Ford 84%, Reagan 16%
Senator Bayh deelde op 1 maart mee dat hij zich terugtrok uit de voorverkiezingen.

Op 9 maart voorverkiezingen in Florida.
Democraten: Carter 34%, Wallace 31%, Jackson 24%, Shapp 2%, Udall 2%. Bayh 1%, Shriver 1%.
Republikeinen: Ford 53%, Reagan 47%.
Shapp deelde op 12 maart mee dat hij zich terugtrok.

Op 16 maart voorverkiezingen in Illinois.
Democraten: Carter 48%, Wallace 28%, Shriver 16%, Harris 8%.
Republikeinen: Ford 59%, Reagan 40%.
Shriver trok zich op 22 maart terug.

Op 23 maart voorverkiezingen in North Carolina.
Democraten: Carter 54%; Wallace 35%, Jackson 4%, Udall 2%.
Republikeinen: Ford 46%, Reagan 52%.
Het was de eerste maal sedert '52 dat een zittende president in een voorverkiezing werd verslagen.

Op 6 april voorverkiezingen in New York State.
Democraten: Van de 274 afgevaardigden naar de conventie waren er 104 voor Jackson, 70 voor Udall en 35 voor Carter. De resterende afgevaardigden hadden geen voorkeur.
Van de 117 Republikeinse afgevaardigden steunden er 3 Reagan. De anderen hadden geen voorkeur, maar op 25 mei sprak het merendeel van hen zich uit voor Ford.

Op 6 april ook voorverkiezingen in Wisconsin.
Democraten: Carter 37%, Udall 36%, Wallace 13%, Jackson 7%.
Republikeinen: Ford 55%, Reagan 45%.
Harris maakte op 8 april bekend dat hij zich terugtrok.

Op 27 april voorverkiezingen in Pennsylvania
Democraten Carter 37%, Jackson 25%, Udall 19%, Wallace 11%, Shapp 3%, Bayh 1%, Harris 1%
Republikeinen alle afgevaardigden waren voor Ford

Op 1 mei voorverkiezingen in Texas.
Democraten: van de 98 afgevaardigden waren er 93 voor Carter en 5 voor senator Bentsen, de zgn. „favorite son", d.w.z. de speciale voorkeursman van de staat Texas.
Republikeinen: alle 96 gekozen afgevaardigden hadden een voorkeur voor Reagan.

Op 4 mei voorverkiezingen in Alabania
Democraten: van de 35 afgevaardigden waren 29 supporters van Wallace, 3 van Carter en 3 hadden geen voorkeur
Republikeinen. alle 31 afgevaardigden steunden Reagan,

Op 4 mei voorverkiezingen in Georgia.
Democraten: Carter 84%, Wallace 12%, Udall 2%, Byrd 1%, Jackson 1%.
Republikeinen: Ford 32% en Reagan 68%.

Op 4 mei voorverkiezingen in Indiana
Democraten Carter 68%, Wallace 15%, Jackson 12%
Republikeinen Reagan 51% en Ford 49%

Op 4 mei ook voorverkiezingen in het District of Columbia (hoofdstad Washington en directe omgeving)
Deniocraten Carter 39,7% Udall 26,1%
De Republikeinen hielden geen voorverkiezingen

Op 11 mei voorverkiezingen in Nebraska
Democraten Church 39%, Carter 38%, Humphrey 7%, Edward Kennedy 4%, Wallace 3%, Udall 3% en Jackson 2%
Republikeinen Reagan 55% en Ford 45%

Op 11 mei ook voorverkiezingen in West Virginia.
Bij de Democraten kreeg senator Byrd als „favorite son" 89%, Wallace kreeg 11%.
Republikeinen: Ford 58% en Reagan 42%.

Op 18 mei voorverkiezingen in Maryland.
Democraten: Brown 49%, Carter 37%. Udall 5%, Wallace 4%, Jackson 2%, Harris 1%.
Repubikeinen: Ford 58 en Reagan 42%.

Op 18 mei ook voorverkiezingen in Michigan
Democraten Carter 44%. Udall 43%, Wallace 7%, Jackson 1%, Shriver 1%, Harris 1%
Republikeinen Ford 65% en Reagan 340;

Op 25 mei voorverkiezingen in Arkansas
Democraten Carter 63%, Wallace 16%, Udall 8%, Jackson 2%
Republikeinen Reagan 63% en Ford 36%

Op 25 mei voorverkiezingen in Idaho.
Democraten: Church 80% en Carter 12%.
Republikeinen: Reagan 74% en Ford 25%.

Op 25 mei voorverkiezingen in Kentucky.
Democraten: Carter 59%, Wallace 17%, Udall 11%, Jackson 3%.
Republikeinen: Ford 51% en Reagan 47%.

Op 25 mei voorverkiezingen in Nevada
Democraten Brown 53%. Carter 23%, Church 9%, Wallace 3%, Udall 3%, Jackson 3%
Republikeinen Reagan 66%, Ford 29%

Op 25 mei voorverkiezingen in Oregon
Democraten Church 35%, Carter 28%, Brown 22%, Humphrey 6%, Udall 3%, Kennedy 3%, Wallace 1%, Jackson 1%
Republikeinen Ford 52% en Reagan 48%

Op 25 mei voorverkiezingen in Tennessee
Democraten Carter 78%, Wallace 11%, Udall 4%, Church 2%, Jackson 2%, Harris 1%.
Republikeinen Ford 50%, Reagan 49%

Op 1 juni voorverkiezingen in Montana
Democraten Church 60%, Cartei 25%, Udall 6%
Republikeinen Reagan 63% Ford 35%

Op 1 juni voorverkiezingen in Rhode Island
Democraten Carter 41% Church 28% Udall 4%, 32'- van de gekozen afgevaardigden wenste zich niet vast te leggen maar had een voorkeur voor Brown
Republikeinen Ford 66% en Reagan 31%

Op 1 juni voorverkiezingen in South Dakota
Democrdten. Carter 41'ź, Udall 33%, Humphrey 13%
Repiiblikeinen Reagan 51% en Ford 44%

Op 8 juni voorverkiezingen in Californië.
Deniocraten: Brown 59%, Carter 21%, Church 7%, Udall 5%, Wallace 3%.
Republikeinen: Reagan 66% en Ford 34%.

Op 8 juni voorverkiezingen in New Jersey.
Democraten: Carter kreeg 202.000, Church 67.000 en Wallace 31.000 voorkeursstemmen.
Bij de Republikeinen kwani alleen president Ford uit.

Op 8 juni ook voorverkiezingen in Ohio
Democraten Carter 52%, Udall 21%, Church 14%, Wallace 6%
Republikeinen Ford 55% en Reagan 45%

Aan het einde van de voorverkiezingen schatte men dat Carter op dc steun van 1122 van de benodigde 1505 afgevaardigden kon rekenen, daarbij inbegrepen de afgevaardigden die niet direct via de primaries waren aangewezen.
Bij de Republikeinen kon Ford rekenen op 914 van de benodigde 1130 stemmen en Reagan op 857.203 afgevaardigden hadden nog geen voorkeur.

Democratische *partijconventie*

Op 12 juli begon in New York City in Madison Square Garden de Democratische partijconventie.
Een aantal vooraanstaande Democraten sprak de conventie toe in de zgn. „keynotes".
Onder hen was Barbara Jordan, de eerste vrouw en de eerste zwarte die in een Amerikaanse partijconventie als „keynote"-spreker mocht optreden. Barbara Jordan is lid van het Huis van Afgevaardigden.
Zij verklaarde dat het feit dat zij een keynote mocht uitspreken voor haar het bewijs vormde dat de American Dream eens werkelijkheid kan worden.
Op 13 juli werd het partijprogram, het zgn. „platform" aangenomen.
Dit programma was in de weken voorafgaande aan de conventie opgesteld door een speciale commissie waarin o.a. zitting hadden gouverneur Wallace van Alabama, Coretta King, weduwe van de vermoorde dr. Martin Luther King en burgemeester Daley van Chicago. Het platform is niet bindend voor de presidentskandidaat. maar in dit geval bleken er veel overeenkomsten te bestaan tussen de ideeën die Carter had verkondigd in de campagne bij de voorverkiezingen en die in het platform.

Zo bepleitte het een verplicht stellen van de nationale gezondheidsverzekering en vermindering van de defensieuitgaven.
De werkloosheid dient in 4 jaar tijd van de huidige 7½% tot 3% verminderd te worden, zonodig door het creëren van federale werkgelegenheid.
Het evenwicht in de strategische bewapening tussen Amerika en de Sowjet-Unie werd van beslissend belang geacht voor Amerika's nationale veiligheid, hoewel gevreesd werd dat de balans ten gunste van de Russen gaat overhellen.
T.a.v. het „busing", het verplichte vervoer van zwarte leerlingen naar scholen in blanke wijken, een veel in de belangstelling staand onderwerp, merkte het platform op dat dit als een juridisch werktuig in laatste instantie gebruikt kan worden.
De Democraten kwamen verder overeen dat het belastingstelsel in Amerika zal worden hervormd en dat er ook hervormingen in het sociale welzijnssysteem zullen worden doorgevoerd.
Het partijprogramma spreekt zich weliswaar uit voor het betrachten van meer openheid in de buitenlandse politiek, als ook voor het intensiever betrekken van het Congres bij het formuleren van de buitenlandse politiek, maar tegelijk liet Carter dezer dagen weten dat — indien gekozen — hij wel degelijk de presidentiële bevoegdheden zou verdedigen, Het programma spreekt zich enerzijds uit voor een „sterke Amerikaanse militaire afschrikkingsmacht" en voor „de machtigste vloot in de wereld", maar ook voor defensiebesparingen ter grootte van vijf a zeven mrd dollar.
Over het Midden-Oosten bepleit het programma „een vaste verplichting van Amerika tot de onafhankelijkheid en veiligheid van de staat Israël". Tevens bepleit het programma de verbetering van de betrekkingen „met andere landen in het Midden-Oosten", Het Democratische programma steunt het Israëlische standpunt dat er directe onderhandelingen tussen de partijen moeten worden gevoerd. Maar ook maakt het een buiging naar de Arabische kant waar het stelt dat de VS niet moeten proberen de partijen een globale overeenkomst op te dringen.

(Vervolg *Democratische* Conventie *en* verder verloop campagne *presidentsverkiezingen* in de volgende aflevering)

BELGIË

ONENIGHEID AAN RW-TOP

P. H. Gendebien, voorzitter van het Rassemblement Wallon, heeft op 21 okt. op een persconferentie meegedeeld dat het partijbureau een nota heeft opgesteld waarin, op grond van een progressistische maatschappijvisie, aangedrongen wordt op ,,een terugkeer naar de bronnen van het federalisme en de Waalse actie", op een samengaan van het RW met andere linkse democraten. op economische structuurhervormingen, een federaie staatshervorming, een versterkte solidariteit van Wallonië met het gewest Brussel, en een veroordeling van het „centrisme".

Gendebien kondigde aan dat een partijcongres werd bijeengeroepen voor 4 december om uitspraak te doen over de nota.

Tegen die beslissing van het partijbureau is onmiddellijk in het RW openlijk verzet aangetekend. Nog dezelfde dag stuurde de stichter van de partij, minister Perin, een brief aan alle partijleden, waarin Gendebien o.m. verweten werd een congres bijeen te roepen, zonder eerst het federaal partijbestuur te hebben geraadpleegd. Perin vraagt tevens het behoud van het partijprogramma, zoals het in 1971 werd goedgekeurd; hij weigert van het RW een linkse partij te maken en dringt aan op een beleid van pluralisme.

De volgende dagen schaarden de staatssecretarissen Gol en Knoops zich aan de zijde van Perin. Een aantal plaatselijke partij-afdelingen keurden daarentegen het optreden van Gendebien goed. Ook de sociallstische partijvoorzitter Cools liet weten dat hij de ,,opening naar links van Gendebien belangwekkend" vond.

In de perscommentaren werd het initiatief van Gendebien geïnterpreteerd als een reactie op de oprichting door Perin-Gol-Knoops in de voorbije zomer van een ,,denk-club" waarvan Gendebien en zijn aanhang werden uitgesloten.

Ook werden vragen gesteld naar de mogelijke gevolgen van de RW-tweespalt voor de kabinetscoalitie. In dit verband ging heel wat aandacht naar de verklaring van Volksunie-voorzitter Schiltz op 28 okt., dat zijn partij bereid was het kabinet een wisselmeerderheid te bezorgen, in geval het RW de coalitie zou verlaten. Volgens Schiltz mag het kabinet niet vallen, zolang het parlement geen verklaring tot herziening van de grondwet heeft goedgekeurd.

NIEUWE PSC-VOORZITTER

Charles-Ferdinand Nothomb (39) heeft op 19 okt. het voorzitterschap van de PSC overgedragen aan Georges Gramme, die reeds een tijdlang als zijn adjunct en plaatsvervanger optrad.
Nothomb, die de partij voorzat sedert 22 maart 1972, blijft kamerlid voor Aarlen. Hij verklaarde zich te willen voorbereiden op een Europees parlementair mandaat. en een terugkeer over enkele jaren in de Belgische politiek niet uit te sluiten.

Gramme werd op 22 febr. 1926 te Battice geboren. Hij leidt een drukkerijbedrijf, is al geruime tijd actief in de gemeente-politiek en zetelt sedert 7 nov. 1971 als senator voor Verviers. Hij staat bekend als een organisator, een verzoener en een centrist.

OPENING PARLEMENTAIRE ZITTING

Op 12 okt. begon de gewone zitting van het parlement. Zonder tegenkandidatuur werden A. Dequae en P. Harmel resp. tot voorzitter van Kamer en Senaat herkozen. In hun toespraken handelden zij over de voorbereiding van de verkiezingen voor het Europese parlement en over de werking van de wetgevende macht.

Op 19 okt. kwamen de Cultuurraden bijeen. De Nederlandse Raad bevestigde J. Bascour in het voorzittersambt. In de Franse Raad werd E. Jeunehomme (PLP) tot voorzitter verkozen met 84 stemmen tegen 61 voor P. Falize (soc.). In de Duitse Raad werd J. Weynand tot voorzitter herkozen.

NASLEEP VAN RTT-ZAAK

De raadkamer van de rechtbank te Brussel heeft op 14 okt. de oprichters van de vennootschap Société d'Implantations et Investissements Immobilières" (I.I.I.) buiten vervolging gesteld. De I.I.I. kwam in het nieuws op 17 mei 1973 door de onthullingen van ir. Demaegt i.v.m. de RTT-zaak (zie pag. 369/1-'73). Het hoog comité van toezicht had in zijn RTT-rapport verwezen naar bevreemdende handelsoperaties m.b.t. de I.I.I., maar na een langdurig onderzoek door het parket werden geen inbreuken op de wetgeving vastgesteld.

Pepermans vervangen

De raad van beheer van Bell Telephone heeft op 26 okt. de volgende mededeling verstrekt:

„De heer Frank Pepermans werd genoodzaakt zijn ontslag in te dienen als voorzitter en afgevaardigd beheerder van Bell Teiephone. Wetrelijke beschikkingen maken het hem inderdaad onmogelijk zijn functies verder uit te oefenen, ondanks het feit dat zijn straf werd kwijtgescholden ingevolge een collectieve gratieverlening n.a.v. het 25-jarig ambtsjubileum van de koning. In zijn zitting van 25 okt. 1976 heeft de raad van beheer van Bell met spijt dit ontslag moeten aanvaarden. Hij heeft aan de heer Pepermans zijn erkentelijkheid betuigd voor de sedert dertien jaar aan de onderneming bewezen onschatbare diensten."

Pepermans werd veroordeeld voor zijn aandeel in de RTT-zaak (zie pag. 74/2 en 440/2), inzonderheid voor zijn betrekkingen met Baudrin.

De raad van beheer van Bell Telephone heeft eenparig Pieter Lodewijk Janssens benoemd tot voorzitter en afgevaardigd beheerder.
P. L. Janssens is sedert 1963 directeur van de financiële en juridische diensten en sedert 1975 lid van de raad van beheer. Hij werd op 20 mei 1917 te Antwerpen geboren en behaalde in 1939 aan de rijksuniversiteit te Gent het licentiaat in de wiskunde.

De Standaard (27-10) die de RTT-zaak aan het rollen bracht, schreef over de opvolging: ,,De nieuwe PDG van Bell wordt in het algemeen gezien als een overgangsfiguur of een plaatsbekleder. In Bell-kringen heeft men immers de hoop dat de wetgeving op de handelsvennootschappen van 1934 eerlang zal worden aangepast, zodat voorwaardelijke straffen niet meer tot gevolg zouden hebben, dat een industrieel voor de rest van zijn leven van elke verantwoordelijke functie moet afzien. In die veronderstelling gaat het dus om een tijdelijke vervanging van Frank Pepermans."

VORSTENPAAR IN ROEMENIB

Koning Boudewijn en koningin Fabiola hebben van 11 tot 14 okt. een officieel bezoek gebracht aan Roemenië. Zij waren vergezeld door minister van buitenlandse zaken Van Elslande. Bij die gelegenheid werden een aantal Belgisch-Roemeense overeenkomsten ondertekend betreffende de samenwerking op het vlak van de medische wetenschap, het voorkomen van een dubbele belasting op inkomens en bezittingen, en de uitwijzing op strafrechtelijk gebied. In het slotcommuniqué stellen beide landen vast

dat de handelsbetrekkingen in de periode 1966-'75 verzesvoudigd werden; dat geslaagde initiatieven werden genomen i.z. de samenwerking in de sectoren van de petrochemie, de mechanica en de elektronica; en dat de economische betrekkingen kunnen en moeten worden bevorderd.

NEDERLAND

ONTWIKKELINGEN BINNEN HET CDA

Hieronder volgt een verslag van de ontwikkelingen binnen het CDA (Christen-democratisch Appel, het samenwerkingsverband van KVP, ARP en CHU), dat aansluit bij hetgeen gemeld is op pag. 253/3 e.v. - 1976.

Bezwaren bij prof. Goudzwaard

Bij prof. dr. B. Goudzwaard (ARP), de voorzitter van de programmacommissie van het CDA (zie pag. 254/2 - 1976) bleken op 15 april bezwaren gerezen te zijn tegen een gemeenschappelijke kandidatenlijst van de drie CDA-partijen voor de algemene verkiezingen van mei volgend jaar. In een brief aan het bestuur van het CDA concludeerde prof. Goudzwaard tot een wijziging van zijn aanvankelijk positieve oordeel — o.a. nog op de ARP-partijraad van 10 april (pag. 255/2 - 1976) — gekomen te zijn.

In zijn brief stelde hij, dat de verwijten over en weer in bitterheid zijn toegenomen en dat de verdeling van de macht in het komende CDA de aandacht steeds meer lijkt te gaan opeisen.

Hij meende, dat de fracties in het parlement nog ver af zijn van een daadwerkelijke eenheid van beleid. Volgens hem leek de moed te ontbreken om ,,nu eens niet afzonderlijk maar gezamenlijk de hobbel te nemen van het uitspreken van een politieke voorkeur t.a.v. de eerstkomende kabinetsvorming".

Niet weinigen, merkte hij verder op, vestigen de indruk de totstandkoming van een gemeenschappelijke lijst als een doel in zichzelf te gaan zien. Mede om deze reden is de keuze voor een gemeenschappelijke lijst voor velen, althans in de ARP, meer in de sfeer van het ,,niet anders kunnen" dan in die van het ,,positief willen" komen te liggen

Wanneer, aldus prof Goudzwaard, deze negatieve invloeden blijven doorwerken, zoals nu het geval is, wordt een gemeenschappelijke lijst een te riskante zaak; prof. Goudzwaard zegt daarvoor geen medeverantwoordelijkheid te kunnen aanvaarden.

Hij schreef te hebben gehoopt, dat ,,op een daadwerkelijk evangelisch bezielde wijze zou kunnen worden verbonden wat verdeeld is, zowel in de basis van de betrokken partijen als in hun top".

De vonk. de aanwezigheid van een diepgaande gemeenschappelijke bezieling, kan niet worden afgedwongen, maar is tegelijkertijd voor prof. Goudzwaard van essentiele betekenis ,,Zonder dat zakt immers een toekomstig CDA subiet scheef naar een electoraal machtsblok in het midden, waarbij het christelijke element meer op de façade dan op de inhoud van de politieke activiteiten betrekking heeft"

De voorzitter van het CDA, prof. dr. P. Steenkamp, noemde in een reactie deze brief ,,een zwaar schot voor de boeg". Hij zei de zorgen van prof Goudzwaard te delen, maar hij geloofde niet, dat de conclusie getrokken mocht worden, dat deze het CDA zou hebben afgeschreven. Prof Steenkamp meende, dat een poging gedaan moest worden het CDA alsnog tot stand te brengen.

Algemene *vergadering* CHU

In Utrecht vond op 22 mei de algemene vergadering plaats van de CHU. De voorzitter van de TK-fractie van deze partij, dr. R. Kruisinga, sprak bij de opening van de vergadering zijn overtuiging uit, dat er een kabinet moest komen, waarin het ,,nationale karakter" van de Inspanningen van heel het volk om de financieel-economische crisis op te lossen optimaal tot uitdrukking komt.

In tegenstelling tot de partijvoorzitter, mr. O. van Verschuer, bleek dr. Kruisinga niet te voelen voor het uitspreken van een intentieverklaring voor de verkiezingen om met de PvdA te gaan samenwerken. Het CDA moet volgens hem zich ,,open en onafhankelijk" in de verkiezingen begeven, in een opstelling, waaruit de bereidheid blijkt om met alle constructieve partijen samen te werken. ,,een opstelling, die heel ons volk ten goede zal komen"

Ook mr. Van Verschuer zei te willen streven naar een zo breed mogelijke basis om een regering te vormen", maar juist daarom pleitte hij in zijn rede voor een ,,zeer sterk geclausuleerde intentieverklaring" voor samenwerking met de PvdA

Volgens mr Van Verschuer blijft de CHU bereid met de PvdA regeringsverantwoordelijkheid te dragen, niet als principiele keus, maar uit praktische overwegingen

De Unievoorzitter riep de vergadering op akkoord te gaan met een voorgestelde resolutie, waarin gezegd werd, dat aan de voorwaarden voor indiening van een gemeenschappelijke CDA-kandidatenlijst is voldaan, tenzij er tussen dat moment en september nog een ,,wezenlijke wijziging van de politieke situatie optreedt"

Dr. J. W. van Hulst, fractievoorzitter in de Eerste Kamer verzette zich in een rede voor de CHU-vergadering sterk tegen ,,voortijdig lonken naar rechts of naar links", dat de identiteit van het CDA zou schaden. Als het CDA een open of bedekte verklaring in de richting van de PvdA aflegt, gaan bij de VVD de champagneflessen open, en als dat ten gunste van de VVD gebeurt, gaan in het linkse kamp de bierflessen open, aldus Van Hulst.

Kruisinga en Van Hulst kondigden opnieuw een kritische koers tegenover tal van beleidspunten van het kabinet-Den Uyl aan. Voor het beleid van minister Lubbers t.a.v. het behoud van werkgelegenheid en van minister Van Agt in toepassing en wijziging van het strafrecht, maakte dr. Kruisinga een uitzondering. ,,Zij kunnen op steun van de CHU blijven rekenen", zei hij.

Ook citeerde Kruisinga een uiterst vijandig betoog van de voorzitter van de Christendemocratische fractie in het Europees parlement, de Belg Bertrand, tegen de Nederlandse premier Den Uyl. Den Uyl zou optreden in de conferentie van Europese regeringsleiders als leider van een socialistische aanval op voorstellen van de Belgische premier Tindemans voor versterking van de Europese eenheid.

Volgens Bertrand zou Den Uyl geen gelegenheid laten voorbijgaan om de ,,positieve voorstellen van Tindemans in een of andere manier te counteren, andere voorstellen te doen of zich aan te sluiten bij andere tendensen, die in de Raad naar voren treden, om op die manier dat geheel op dit ogenblik te doen stagneren." ,,Ik acht dit hoogst ernstig en ben van zins het oordeel van de Nederlandse premier over die uitspraak te vragen", aldus Kruisinga in Utrecht. ,,Als die houding zo is als zij geschetst wordt, moet zij ten spoedigste veranderen."

Met ruim 90% van de stemmen heeft de algemene vergadering van de CHU zich uitgesproken voor het indienen van de éne lijst van het CDA, onvoorziene politieke wijzigingen voorbehouden.

Mochten de politieke verhoudingen, met name tussen de christen-democratische partijen, zich wijzigen, dan dient de beslissing over de ene lijst te worden heroverwogen

Unaniem sprak de vergadering uit, dat bij de verdere besprekingen tussen de drie partijen, met name over het regeringsbeleid, het CDA zich niet mag laten inpakken door de VVD of de PvdA. Niet het beleid van het kabinet-Den Uyl, maar een

duidelijk geprofileerd CDA-programma moet uibgangspunt zijn.

KVP-partzjraad

Op 29 mei vergaderde in Nijmegen de partijraad van de KVP (zie hierover. i.v.m. het abortusvraagstuk, ook pag. 437/3-1976).
De partijraad stemde in met het bestuursvoorstel de z.g. noodprocedure voor te bereiden om de partij in staat te stellen zich desnoods alleen om te vormen tot een christen-democratische partij, die zelfstandig aan de verkiezingen kan deelnemen.
Het partijbestuur achtte de noodprocedure nodig i.v.m. de voorbehouden jegens het CDA, die nog bestonden bij de CHU en vooral de ARP.
Verscheidene afgevaardigden naar de partijraad vroegen zich af, of de noodprocedure de ARP en de CHU niet te zeer zou irriteren. Velen achtten de ,,stok achter de deur" niet nodig, nu beide partijen zich met grote meerderheden in principe voor de éne lijst hadden uitgesproken.
Partijvoorzitter W. J. Vergeer verdedigde echter met kracht de noodprocedure. Hij verzekerde, dat hij de ARP en de CHU niet wantrouwde, maar wel meende hij, dat het feit, dat er voorwaarden gesteld waren, eenvoudig geconstateerd moest worden.
Hij herinnerde er aan, dat ARP TK-fractievoorzitter Aantjes heeft uitgesproken, dat de voorwaarden gewetensvol zullen worden getoetst.
Het bestuursvoorstel werd zonder tegenstemmen, bij enkele onthoudingen, aangenomen.

Wat de AR-voorwaarden betreft besprak Vergeer de mogelijkheid van een intentieverklaring voor de verkiezingen. Een regeerakkoord in welke vorm dan ook wees hij af, maar wel voelde hij voor vergelijking van de programma's of bespreking van de hoofdpunten van beleid voor de verkiezingen, mits dat alles kan gebeuren op basis van wederkerigheid.
De KVP-voorzitter meende te hebben begrepen, dat mr. Aantjes in bepaalde gevallen een eenzijdige intentieverklaring niet uitsluit, maar daarvan moest Vergeer niets hebben: ,,Ik meen hiertegen ernstig te moeten waarschuwen, aangezien dit voor het CDA geen goede zaak zou zijn", zei hij.

ARP-bestuur voor gemeenschappelijke CDA-kandidatenlijst

Het bestuur van de ARP heeft op 3 sept. een conceptresolutie voor de partijraad van 25 sept. opgesteld, waarin uitgesproken werd, dat de voorwaarden voor het indienen van een gemeenschappelijke kandidatenlijst van het CDA voor de komende algemene verkiezingen ,,genoegzaam" vervuld zijn.
Letterlijk werd in de ontwerp-resolutie gezegd, dat ,,alles overwegende, de vraag, of bij de in 1977 te houden Tweede Kamerverkiezingen de ARP samen met KVP en CHU met één gemeenschappelijke kandidatenlijst kan uitkomen, bevestigend kan worden beantwoord."
Van de 27 bestuursleden, die aan de stemming deelnamen, stemden er vijf tegen.
TK-fractievoorzitter Aantjes zei de conclusie, dat aan de voorwaarden voldaan was, niet te kunnen delen. Wel was hij het eens met de in het ontwerp opgenomen uitspraak, dat het uitkomen met een gemeenschappelijke CDA-lijst zijn rechtvaardiging moet vinden in een politiek beleid, waarin de bijbelse boodschap voor het politieke leven herkenbaar is.
ARP-voorzitter De Boer zei na afloop van de bestuursvergadering, dat de nadruk nu en in de toekomst moet komen te liggen op een gemeenschappelijk beleid, waarin de christelijke politiek als uitgangspunt herkenbaar moet zijn.

Partijraden van ARP en CHU stemmen in met gemeenschappelijke kandidatenlijst

Op 25 sept. werden de partijraden gehouden van ARP en CHU, waarop deze partijen moesten beslissen over de gemeenschappelijke kandidatenlijst van het CDA.
Op de partijraad van de ARP verklaarde TK-fractievoorzitter mr. W. Aantjes onvoldoende vertrouwen te hebben in het CDA om de aanvaarding van de ontwerpresolutie over het indienen van één CDA-kandidatenlijst te kunnen aanbevelen; dit ondanks de stellige zekerheid, waarvan mr. Aantjes blijk gaf, dat de partijraad het voorstel toch zou aannemen.
Het zwaarst woog voor mr. Aantjes de beslissing van het CDA-congres in aug vorig jaar (pag 627/3 e.o.-1975) om niet zijn visie over de christelijke grondslagen van de nieuwe politieke beweging te aanvaarden. Een echte voortgezette discussie is daarover niet geweest, aldus mr. Aanties.
Voorts meende hij, dat het machtsdenken zich steeds meer van het CDA meester maakte: „Nog voordat over de gemeenschappelijke CDA-lijst definitief is beslist, wordt het lijsttrekkerschap door de grootste partij opgeëist. Ook is het premierschap al vóór de verkiezingen geclaimd".
Een groot bezwaar van mr. Aantjes tegen de gemeenschappelijke lijst was het vrijwel geheel ontbreken in het CDA aan begrip voor wat de ARP in de discussie rond en binnen het CDA werkelijk beweegt

„Als straks de beslissing ten gunste van de ene lijst is gevallen; dan zal dit meer het resultaat ziin van gewoon doorzetten, dan van de overtuiging, meer van berusting dan van enthousiasme, meer van zich afzetten tegen anderen dan van eigen herkenbare identiteit", aldus de AR-fractievoorzitter.
Aantjes ging er van uit dat op de partijraad nog twee besluiten ten aanzien van de toekomst van de ARP mogelijk waren. Als vandaag een van de mogelijkheden wegvalt door het besluit tot indiening van één CDA-lijst, blijft ons alleen nog slechts over ons met temeer overtuiging en toewijding te zetten op de enige overgebleven weg, zei hij.
De strijd voor eenheid van beginsel en beleid moet volgens mr. Aantjes in het CDA doorgaan, hoven de eenheid van organisatie. Een beginsel en een beleid, die maar één centraal kenmerk hebben: bereidheid naar de boodschap van het evangelie te luisteren, meer dan wat of wie anders ook, en de consequenties ervan in al hun dwingendheid voor de samenleving te aanvaarden.
„Wij mogen geen afstand doen van de overtuiging dat dit kenmerkend behoort te zijn voor het gehele CDA. De strijd daarvoor mag niet slechts als een vleugel naast andere vleugels binnen het CDA worden gedeeld", aldus mr. Aantjes.
De AR-fractievoorzitter gaf ook een aanduiding van het beleid dat het CDA naar zijn mening in de toekomst zal moeten voeren, wil het christelijk beginsel voldoende tot uitdrukking koinen.
Wij zullen niet bang moeten zijn tot een herijking te komen van begrippen, die voor ons een bijna onaantastbare inhoud hebben gekregen, meende hij.
Socialisten verafschuwen privébezit, liberalen zweren er bij. Het een noch het ander past in onze visie, zei Aantjes. Tegen de socialisten wilde hij zeggen, dat het bezit zelfontplooiing kan bieden. Tot de liberalen, dat bezit van de één de zelfontplooiing van de ander niet mag belemmeren.
Ook het begrip particulier initiatief is volgens Aantjes aan een herijking toe. Hij pleitte niet voor afschaffing of vervanging van het particulier initiatief, maar voor een herwaardering ,,vanuit het onveranderde rentmeesterschap van de mens",
De christen-democratie mag volgens Aantjes de worsteling met het marxisme niet uit de weg gaan, maar moet veeleer een discussie zoeken met de aanhangers daarvan. Wij zullen de jeugd van Nederland de bezieling en het houvast moeten bieden, die velen van hen nu elders en met name bij de pseudo-religie van het marxisme zoeken, meende hij.

ARP-voorzitter Hans de Boer voerde op de partijraad een pleidooi voor aanwijzing van één lijsttrekker van de gemeenschappelijke CDA-lijst. Hij stelde, dat de lijst moet worden aangevoerd door één persoon, die in staat is ,,het andere,

het nieuwe, dat ons samen voor ogen staat, gestalte te geven. Dat is niet het geval wanneer de lijst door de drie huidige fractievoorzitters zou worden aangevoerd".

De Boer was van oordeel, dat er met aanwijzen van de drie fractievoorzitters tot lijsttrekkers sprake zou zijn van een verlegenheidsoplossing. Het aanwijzen van één van de drie fractievoorzitters Aantjes, Andriessen of Kruisinga zou volgens De Boer nog minder juist zijn.

De drie hebben in de afgelopen tijd over tal van zaken een geheel verschillende positie ingenomen, zei de voorzitter.

Vervolgens gaf de ARP-voorzitter een schets van het christen-democratische beleid, zoals dat naar zijn mening in de toekomst gevoerd zal moeten worden:

.,Wij zijn niet bereid te geloven dat een fors omlaag brengen van collectieve voorzieningen niet in het bijzonder de zwakken onder ons zou treffen. Zeker wanneer dat gebeuren zou op de manier, zoals de liberalen dat noodzakelijk achten".

.,Wij weigeren in te spelen op een politiek, die om een grote persoonlijke welvaart vraagt. Zeker waar dit gebeurt vanuit de benadering, dat wie hard werkt ook meer mag ontvangen en de overheid te veel geld gebruikt voor collectieve voorzieningen. Het is té simpel het regeringsbeleid af te doen met kreten dat de ondernemingsvrijheid in gevaar is en dat tegenwoordig te veel centralistisch wordt geregeld".

De AR-voorzitter is van mening dat het CDA de ontwikkeling van de kerncentrales uiterst kritisch zal moeten volgen, en dat de strijd moet worden voortgezet tegen nog in omvang toenemende vervuiling en verwaarlozing van de schepping. Vanuit onze achtergronden kiezen wij noch voor een vooruitgangsgeloof, noch voor ongebreidelde groei, aldus De Boer.

Steeds weer gaat het om het aanvaarden van het evangelie dat ons politiek handelen en ons menselijk willen dient te normeren. Met afwijzing van het links-rechts-schema zullen wij er ook in kunnen slagen mensen meer oog voor andere dan louter materiële waarden te doen krijgen. Wij moeten ook geen vrede hebben met steeds toenemende bewapening en bestaande relatieve vrede dankzij geweld, aldus De Boer.

Hij verwees verder naar de verkiezingsstrijd in West-Duitsland. In de opstelling van de Duitse christen-democraten is de polarisatie als bewust model gekozen. Persoonlijke aanvallen zijn mode, en er wordt gewerkt met een door en door vals thema, en alles ter wille van het terugwinnen van de macht, zei De Boer.

Fractievoorzitter Aantjes zei op de partijraad dat, naar het zich laat aanzien, na de verkiezingen anders dan in 1973. ook een combinatie van het CDA met de VVD getalsmatig tot de mogelijkheden gaat behoren. ,,Ik betreur dat niet. De democratie bestaat en bloeit bij de gratie van het alternatief", aldus Aantjes.

.,Wanneer ik echter in het VVD-programma alleen al de paragraaf over de ontwikkelingshulp lees, dan zeg ik Van Agt na, dat ik daar weinig door geanimeerd wordt om mijn politieke steven te wenden". verklaarde Aantjes.

De AR partijraad aanvaardde het indienen van een gemeenschappelijke CDA-lijst met 194 tegen 33 stemmen.

Toen het besluit eenmaal gevallen was riep mr. Aantjes, te zamen met voorzitter De Boer. iedereen in de drie partijen op om achter het CDA te gaan staan en een politiek beleid, geënt op de evangelische grondslag, gestalte te geven.

Prof. Steenkamp, de voorzitter van het CDA, werd door hen gefeliciteerd. Aantjes voegde daaraan toe, dat de ARP met dit besluit nog niet heeft opgehouden die lastige partner van het CDA te zijn.

Voorzitter De Boer legde er nog de nadruk op, dat een vooruitstrevend CDA-beleid en regeling van het nog bestaande geschil over de evangelische grondslag voorwaarden zijn voor verdere organisatorische eenwording van de drie partijen in de volgende vierjarige parlementaire periode. Voorlopig zal de ARP als organisatie zelfstandig blijven bestaan.

Op de vergadering van de CH-Unieraad verklaarde voorzitter Van Verschuer dat de meerderheid van het partijbestuur akkoord was gegaan met de mogelijkheid om voor de komende verkiezingen als christen-democratisch appèl een intentieverklaring uit te spreken voor samenwerking met andere partijen, mits dit wederzijds gebeurt.

Mr. Van Verschuer zei wel te verwachten, dat ,,mede door ons toedoen" het CDA de nadruk zou leggen op het belang van eigen identiteit, het eigen profiel en de eigen geestelijke en politieke waarden. De enorme taak waar wij, aldus de CHU-voorzitter vanaf vandaag samen voor staan, is het vasthouden aan christelijke normen en waarden en het accentueren van immateriële belangen.

Het beleid van het CDA inag volgens Van Verschuer niet worden gekenmerkt door een geest van behoudendheid, noch door de ,,verfoeilijke geest" van de consumptiemaatschappij met als uitgangspunt ,,laat ieder voor zich zelf zorgen en pikken wat hij pikken kan".

Maar ook zei de voorzitter, mag het beleid niet de geest hebben van al diegenen, die alles afkeuren en op alles kritiek hebben

De Unieraad stemde met 55 tegen drie stemmen voor het indienen van een gemeenschappelijke lijst van het CDA. Ook ging de Unieraad akkoord met het uitspreken voor de verkiezingen van een CDA-intentieverkla ing over de meest gewenste regeringspartner. Daarbij werd opgemerkt dat een dergelijke intentieverklaring niet de identiteit van het. CDA in gevaar mag brengen.

Minister Van *Agt lijsttrekker* van het CDA

Het algemeen bestuur van het CDA besloot op 22 okt. om aan het CDA-congres dat op 10 en 11 dec. gehouden zal worden, vice-premier en minister van justitie Van Agt voor te dragen als lijstaanvoerder van het CDA.

Dit besluit was genomen nadat minister Van Agt zich op 15 okt. in een gesprek met de drie partijvoorzitters en CDA-voorzitter Steenkamp bereid verklaard had de lijsttrekker van het CDA te worden.

Minister Van Agt gaf op 25 okt. een persconferentie ter gelegenheid van het feit, dat hij als lijsttrekker aangewezen was.

OP deze persconferentie zei minister Van Agt, dat hij als lijsttrekker de eerste kandidaat van het CDA voor het premierschap is Hij is bereid dit ambt te vervullen en hij acht zich daartoe ook in staat ,,ook al zijn er onder de dertien miljoen Nederlanders wellicht enkelen, die het beter zouden kunnen"

OP grond van het concept-regeerakkoord van PvdA en PPR, waarin voorwaarden worden gesteld voor het doorregeren van deze twee partijen na de verkiezingen van volgend jaar (pag 695/1-1976) voelen Van Agt en het CDA niet voor een intentieverklaring over regeringssamenwerking met de progressieven

.,Stel u voor, dat de progressieven zichzelf in de oppositie zouden werken, dan is er een andere redelijke mogelijkheid voorhanden, nl een gesprek met de WD", aldus minister Van Agt, die verder opmerkte, dat de VVD niet als ,,een melaatse partij" moet worden gezien, maar als een fatsoenlijke democratische groepering

Overigens ligt het voor de hand, zei hij, dat na een progressief-christendemocratische samenwerking, die vier jaar heeft geduurd, allereerst naar voortzetting daarvan wordt gestreefd

Voor minister Van Agt stond wel vast, dat een formatie als die van het huidige kabinet in 1973 niet meer mogelijk is Wil het tot samenwerking met het CDA komen, dan zal er ,,een behoorlijke prijs" moeten worden betaald

Voor het CDA zal niet het kabinetsbeleid inzet van de verkiezingen zijn, dat behoort of behoeft ook niet De staatsrechtelijke verplichting van een minister uit een zittend kabinet strekt slechts zover, dat hij het gevoerde beleid niet kritiseert en bereid is om de gevonden ,,redelijke' coalitie-oplossingen toe te lichten en te verdedigen

Een christen-democratische minister behoeft daarbij niet te verbergen dat zijns inziens een beter besluit genomen had kunnen worden, zo goed als de progressieve collega's moeten kunnen verklaren, waarom hun verkiezingsprogramma Keerpunt '72 niet onverkort uitgevoerd kon worden door een coalitiekabinet

Als politieke onderwerpen, waaraan hij in de eerste plaats aandacht wilde besteden noemde lijstaanvoerder Van Agt de werkloosheid, inflatie. de abortuskwestie (die hij niet als ,,eerste en enig item" zal hanteren) en een ,,ethisch en geestelijk reveil"

Onder dat laatste verstond Van Agt een herbezinning op de , wezenlijke waarden

van mens en samenleving', ter onderscheiding van het politieke werk om verhoging van welvaart te krijgen, welvaart alleen is niet volledig in staat om het geluk van de mensen te bewerkstelligen
,,Het is veeleer zo, dat de exclusieve aandacht voor de welvaart de aanwezigheid van ernstige immateriele problemen verduistert en sommige ervan ernstiger maakt", aldus Van Agt
Het CDA moet, zo zegt ook het verkiezingsprogramma, speciaal zorgen voor de zwaksten in de samenleving Dat zijn niet onder alle omstandigheden de werknemers In econoniisch en sociaal opzicht zijn het veelal andere groeperingen dan de werknemers, voor wie — gelukkig — zoveel is bevochten, en die daartoe dank zij hun goede organisatie in staat waren
De zwaksten zijn veelal, zo meent Van Agt, de zelfstandigen, de kleine spaarders en de pensioentrekkers en andere daarmee vergelijkbare groepen
,,Ik heb de hechte overtuiging, dat er enorm veel psychische nood is en veel behoefte aan psychohygiënische en psychosociale hulp bestaat De instrumenten ter lenang van die nood of voor preventie zijn zeer ontoereikend gebleven".
De zwaksten in niet-economisch opzicht zijn volgens Van Agt ook mensen, die in ons stelsel zijn verwezen naar ,,rotwerk", waarin men geen arbeidsvreugde vindt
Een ander onderwerp, dat sterk met het benadrukken van immateriele waarden verband houdt, is de verschraling van de intermenselijke solidariteit ,,Waar zijn de grote groepen gebleven, die zonder professionele inzet zoveel goed deden in gezondheidszorg, reclassering en kinderbescherming' Een symptoom van die verschraling is de moeite die het kost om mensen bereid te vinden gezinsvoogd te worden", zo zei Van Agt.
Tot de dingen, die hij ,,met hart en ziel en volle overtuiging" zal verdedigen behoort de solidariteit met de Derde Wereld
,,Ook in economisch moeilijker omstandigheden voor ons gaat het niet aan wat dan ook te beknibbelen op de ontwikkelingshulp We hebben nog genoeg over, wat wij geven is maar een schijntje"
Van Agt liet blijken beducht te zijn voor de staat als de ,,heer Albedil" ,,Ik erken, dat de staat vaak moet bijsturen, waar anderen tekortschieten, maar neem afstand van het grenzeloos centralisme", zei hij. (NRC/H'blad, Trouw, De Volkskrant, ANP)

(Vor ber pag 253/3 e v -1976)

TWEEDE KAMER AANVAARDT WETSONTWERP INZAKE ABORTUS VAN PVDA EN VVD

De Tweede Kamer heeft op 29 sept. met 83 tegen 58 stemmen het initiatiefwetsontwerp inzake abortus aangenomen, dat door PvdA en VVD gemeenschappelijk was ingediend (pag. 439/1 - 1976).

Een tweede ontwerp, afkomstig van KVP en ARP (pag. 106/1 - 1975), kwam niet meer in stemming. De indiensters hebben het ingetrokken.

Mevr. Van Leeuwen (ARP), mede-indienster van het christen-democratische ontwem. zei eerst te hebben overwogen schorsing van de beraadslagingen over dit ontwerp te vragen. Er zou dan alsnog over gestemd kunnen worden, indien eventueel de Eerste Kamer het PvdA-VVD ontwerp zou hebben afgewezen.
Peilingen hadden echter uitgewezen, al-

Achter de regeringstafel de indieners van de wetsontwerpen tot regeling van het abortusvraagstuk, v l n r de heer Geurtsen (VVD), dr Lamberts (PvdA), mevr Veder Smit (VVD), de heer Roethof (VVD), mevr Van Leeuwen (ARP) en mevr Gardeniers-Berendsen (KVP)

dus mevr Van Leeuwen, dat er voor schorsing in de Tweede Kamer geen meerderheid te vinden was Intrekking liet haar de mogelijkheid in een later stadium opnieuw van het recht op initiatief gebruik te maken

De indieners van het ontwerp van PvdA en VVD hebben op 27 aug. enige wijzigingen in hun ontwerp aangebracht i.v m. kritiek, afkomstig uit het bestuur van de Koninklijke Nederlandse Maatschappij tot bevordering van de Geneeskunst (KNMG).

Op 13 aug. stelde het hoofdbestuur van de KNMG een voorstel voor de algemene vergadering op. waarin gesteld werd, dat men aan de in het PvdA-VVD ontwerp voorziene adviescommissie ,,nog afgezien van haar samenstelling, niet als orgaan van intercollegiale toetsing kan accepteren en dat zij daarom ook niet als een van de voordragende instanties zal kunnen functioneren".
Ook stelde het bestuur voor om in de wet vast te leggen, dat geen arts ,,gehouden is een vrouw een behandeling gericht op het afbreken van zwangerschap te geven, dan wel aan een zodanige behandeling medewerking te verlenen, daartoe de gelegenheid te geven of daartoe middelen te verschaffen", Dit zou ook moeten worden vastgelegd als abortus in het ziekenfondspakket zou worden opgenomen.
Op 25 aug vond een onderhoud plaats tussen de indieners van het ontwerp en het presidium van de KNMG Daarop veranderden de indieners onderdelen van hun voorstel Belangrijkste wijziging was, dat de adviescommissie van negen leden zich niet met de abortus zelf zal bemoeien Deze bepaling werd geschrapt

In de Tweede Kamer waren beide wetsontwerpen aan de orde op 14, 15, 16, 23 en 29 sept.

De drie CDA-partijen, KVP, ARP en CHU, hadden het TK-debat gezamenlijk voorbereid Zij bestreden het ontwerp van PvdA en VVD Mevr. Cornelissen (KVP) sprak in dit verband van het ,,onzalige verbond" tussen PvdA en VVD, een term, waartegen mr Roethof (PvdA) als medeinitiatiefnemer bezwaar maakte.
Mevr Cornelissen meende, dat abortus in een aantal gevallen louter symptoombestrijding is, men neemt een gevolg weg en niet-de oorzaak Soms is het wel een oplossing op korte termijn, maar het geeft problemen voor het hele verdere leven Zij wees op schuldgevoelens en frustraties, die het gevolg kunnen zijn
Mevr Kappeijne (VVD) ging in op de vraag, waar het beginpunt van menselijk leven ligt In juridische zin zag zij dit punt op het moment, waarop de vrucht zelfstandig levensvatbaar kan zijn buiten het moederlichaam Gezien mogelijke ontwikkelingen op medisch gebied leek het de VVD niet verstandig dat moment wettelijk te fixeren
Voor de kleinere fracties gold het volgende. vijf van de zeven PPR fractieleden waren voor het PvdA-VVD ontwerp; van de zes leden van DS'70 gingen er vijf mee met dit ontwerp: de CPN wees het confessionele ontwerp af, maar was niet zeker of het PvdA-VDD ontwerp niet in feite toch uitliep op het ,,nee-tenzij-principe", D-66 was met uitzondermg van de heer Inkamp voor het PvdA-VVD ontwerp; dr Van der Lek (PSP) vroeg de garantie, dat de adviescommissie uit het PvdA-VVD ontwerp zich niet in de besluitvorming zou mengen, GPV, SGP en de heer Beuker (RKPN) waren tegen beide ontwerpen.
Mevr Haas-Berger voerde het woord voor de meerderheid van de PvdA-fractie, die concludeerde, dat abortus moet worden gelegaliseerd, op grond van de zedelijke overweging, dat de mensen zelf in eigen verantwoordelijkheid deze bijzonder moeilijke afweging kunnen maken Drs Franssen stelde namens een minderheid in de PvdA-fractie, dat de beslissing niet altiid aan de vrouw alleen kan w–orden overgelaten: ,,Misschien niet zo bedoeld dreigt hier toch het loslaten van een fundamentele menselijke waarde: de bescherming van het leven. Tegen dat loslaten behoort in principe nee te worden gezegd". Mbt het confessionele wetsontwerp, dat zijn voorkeur had, vreesde de heer Franssen, dat het door te grote strengheid gevaar liep te falen.

CENTR. AFR. REPUBLIEK

REORGANISATIE REGERING. PATASSE NIEUWE PREMIER. DACKO ADVISEUR PRESIDENT

Op 5 sept. ontbond de president, maarschalk Jean Bedel Bokassa, de regering. Hij legde al zijn ministersfuncties neer in verband met de vorming van een Raad van de Centraal-Afrikaanse Revolutie (CRC), waarvan hij de voorzitter werd. In deze 31 leden tellende raad zitten de president, de premier, 3 vicepremiers, 7 staatsministers, 17 ministers en 2 staatssecretarissen.
Tot premier werd benoemd de 39-jarige Ange Patasse die sinds 1965, toen hij tot minister van ontwikkeling werd benoemd, deel van de regering uitmaakt; zijn vorige functie (sinds juni 1974) was minister van toerisme, waterstaat en bosbouw, visserij en jacht. Patasse is thans behalve premier ook vicevoorzitter van de CRC, minister van justitie en minister belast met PTT, toerisme, waterstaat en bosbouw, visserij en jacht.
De drie vice-premiers zijn: François Gon, belast met energie, mijnbouw, openbare diensten en sociale zaken; Henri Maidou, belast met onderwijs en bestuurshervorming; en Alphonse Koyamba, belast met de organisatie van de schatkist.
Clement Ngai Voueto, staatsminister van voorlichting, werd minister van binnenlandse zaken als opvolger van Theodore Blaise Lamine. Gehandhaafd werden Antonio Franck (buitenlandse zaken) en mevr. Marie-Christine Mbokou (financiën). (*Le* Monde, 7-9)

Ex-president Dacko adviseur Bokassa, die opperbevelhebber van de strijdkrachten en voorzitter van de eenheidspartij MESAN bleef, benoemde volgens een mededeling van de Centraal-Afrikaanse radio op 17 sept. de op 31 dec. 1965 door hemzelf afgezette president David Dacko tot zijn persoonlijke adviseur. (*AFP*)
(Vor. ber. pag. 508/3)

BOKASSA'S OVERGANG TOT ISLAM TIJDENS BEZOEK KADHAFI

Tijdens een officieel bezoek van de Libische leider, kolonel Kadhafi, aan de Centraal Afrikaanse Republiek vond op 18 okt. in diens aanwezigheid in de moskee van de hoofdstad Bangui een plechtigheid plaats waarbij president Bokassa. tot dan toe een rooms-katholiek, tot de islam overging tegelijk met familieleden en enkele regeringsfunctionarissen o.w. de premier. In verband met deze star, veranderde Bokassa zijn voornaam van Jean Bedel in Salah Eddin Ahmad, aldus berichtte radio-Tripoli. Eerder was ook president Bongo van Gabon tot de islam overgegaan (pag 123/3 - 1974).
Bij een massabijeenkomst op 19 okt riep president Bokassa alle Afrikanen op moslem te worden (nog geen 6% van de bevolking van de CAR is moslem), terwijl president Kadhafi een samenwerking „op ongekende schaal" beloofde waarbij Libie financiële hulp zou bieden voor economische en agrarische projecten in de CAR. (*Le* Monde, *AFP*, 20-10)

NORRIALISATIE BETREKKINGEN MET CHINA

Op 20 aug. ondertekenden president Bnkassa en Koeg Ta-fei, de Chinese ambassadeur in Zaire, te Bangui een gemeenschappelijk communiqué over normalisering van de bekrekkingen tussen beide staten. Besloten werd de diplomatieke betrekkingen die in jan. 1966 (pag. 18/3 - 1966) door Bokassa waren verbroken, te herstellen en vertegenwoordigers op ambassadeursniveau uit te wisselen. (*Peking* Review 27-8)
Volgens *AFP* moesten alle in de CAR verblijvende burgers van Taiwan het land zo snel mogelijk verlaten.

SOMALIA

PROCLARIATIE ÉÉNPARTIJSTAAT. REORGANISATIE REGERING

President Mohammed Siyad Barreh sprak op 28 juni in Mogadiscio het oprichtingscongres toe van de Somalische Socialistische Revolutionaire Partij (SSRP), dat door 3.000 vertegenwoordigers van arbeiders, boeren, soldaten, intellectuelen, kooplieden, nomaden alsmede van vrouwen- en jeugdorganisaties werd bijgewoond. In zijn rede kondigde de president aan dat Somalia m.i.v. 1 juli een éénpartijstaat zou zijn met de SSRP als enige politieke organisatie. De SSRP zou het land onder auspiciën van het „wetenschappelijke socialisme" leiden naar vooruitgang en welvaart.
Op 1 juli werd de Opperste Revolutionaire Raad ontbonden. Zijn bevoegdheden werden aan de SSRP overgedragen, die daarop Siyad Barreh tot secretaris-generaal koos. Deze deelde mee dat alle leden van de ontbonden Raad automatisch lid waren van het Centrale Comité van de SSRP, dat in totaal 74 leden telde.
Op 3 juli besloot het Centrale Comité 17 departementen in te stellen, die elk door een minister die tevens lid van het CC was zouden worden geleid, terwijl de ministerraad zelf onder leiding stond van het politieke bureau. De samenstelling van deze organen was als volgt:

Politieke bureau: president - generaal-majoor Mohammed Siyad Barreh; vice-president - generaal-majoor Hoessein Kulmie Afrah: vice-president en minister van defensie - luitenant-generaal Mohammed Ali Samater: vice-president - brigade-generaal Ismail Ali Aboker; hoofd nationale veiligheidsdienst - brigade-generaal Ahmed Suleman Abdulla (schoonzoon van Siyad Barreh).

Ministers: handel - brigade-generaal Mohammed Ali Shirre; arbeid en sport - kolonel Farah Wais Dule; gezondheid - kolonel Musa Rabile Gode (vroeger verantwoordelijk voor toerisme, maar dit departement was op 1 jan. afgeschaft); cultuur en hoger onderwijs - Omar Arteh Ghalib (vroeger verantwoordelijk voor buitenlandse zaken, maar volgens een mededeling d.d. 8 april van deze functie ontheven); voorlichting en nationale oriëntatie - Abdulkasim Salad Hassan; industrie - brigade-generaal Mohammed Sheikh Osman; onderwijs en massa-instructie - Adan Mohammed Ali; landbouw - brigade-generaal Mohammed Ibrahim Ahmed; justitie en religieuze zaken - Abdisalam Sheikh Hussein; veeteelt en bosbouw - Yusuf Ali Osman; openbare werken - Mohammed Hawadleh Madar; visserij en scheepvaart - Osman Jama Ali; financiën - Abdurrahman Nur Hersi; waterstaat en minerale rijkdommen - Hussein Abdulkadir Qasim; transport - Mohammed Buraleh Isrnail; binnenlandse zaken - generaal-majoor Jama Mohammed Ghalib; PTT - Abdullahi Osobleh Siyad; staatsminister personeelszaken - kolonel Abdi Warsama Isaq.
De portefeuille van buitenlandse zaken wordt door president Siyad Barreh persoonlijk beheerd, (NZZ, FAZ, KCA)

(Vor. ber. pag. 143/3-1975)

VRIJLATING EX-MINISTERS

Krachtens een op 20 okt. 1975 afgekondigde amnestie ter gelegenheid van de 6de verjaardag van de revolutie werden ex-premier Mohammed Ibrahim Egal en drie van zijn vroegere ministers — Yassin Nur Hassan (binnenlandse zaken), Aden Isaac Ahmed (onderwijs) en Ali Alio Mohammed (openbare werken) — in vrijheid gesteld.
(Reuter) (Vor. ber. pag. 608/1-'74)

DEFENSIE-MINISTER IN MOSKOU. BERICHTEN OVER RUSSISCHE BASES

Een Somalische partij- en regeringsdelegatie o.l.v. Mohammed Ali Samater, vice-president en minister

van defensie, bracht van 2 tot 7 aug. een officieel vriendschapsbezoek aan de SU. Bij de besprekingen in Moskou was de SU vertegenwoordigd door Andrei Kirilenko en Boris Ponomarew (resp. lid en kandidaat-lid van het politburo). Beide partijen stelden vast dat de noodzakelijke voorwaarden bestonden voor een verdere ontwikkeling van een brede samenwerking tussen beide landen op politiek. economisch. cultureel en ander gebied (Soviet News 10-8).
In de Westerse pers wordt veel aandacht besteed aan de militaire samenwerking.

Sinds de ondertekening van het verdrag van vriendschap en samenwerking tussen de SU en Somalia op 11 juli 1974 (pag. 607-'74), dat op 29 okt. 1974 te Mogadiscio werd geratificeerd, is van officiële Amerikaanse zijde vooral gewezen op de militaire samenwerking tussen de SU en Somalia, die o.m. zou hebben geresulteerd in de vestiging van een Russische basis in Berbera.
Nadat een Sowjetrussische delegatie een tiendaags bezoek aan Somalia had gebracht en daarbij havens en industriële installaties in Mogadiscio, Kismayu en Berbera had bezichtigd, werd op 5 april 1975 te Mogadiscio een akkoord getekend over Sowjetrussische technische hulp ten behoeve van het vervoer overzee en ter verbetering van de zeevaartschool van Somalia.

Twee dagen later deelde het Amerikaanse ministerie van defensie mee dat gebleken was dat de SU in Berbera een bevoorradingsbasis aan het bouwen was voor lange-afstandsraketten, die vanaf Russische schepen in de Indische Oceaan konden worden gelanceerd. Dit werd o.m. op 11 okt. 1975 te Moskou tegengesproken; de beweerde Russische ,,militaire experts" waren ,,landbouwdeskundigen, wegenbouwers, onderwijzers en geologen", aldus het Russische commentaar.

Op 18 juni 1975 ondertekenden de SU en Somalia volgens radio-Mogadiscio een akkoord i.~economische samenwerking, op grond waarvan de SU een bedrag van 375 mln shilling voor ontwikkelingsprojecten beschikbaar stelde en door de levering van schepen en scheepsuitrusting en de stichting van een school de visserij in Somalia wilde bevorderen.

Inmiddel had de toenmalige Amerikaanse minister van defensie, James Schlesinger, op 10 juni 1975 voor de Senaatscommissie van de strijdkrachten verklaard dat de SU de aanleg van een raketbasis in Berbera had voltooid. Hij toonde luchtfoto's, die in april 1975 door Amerikaanse verkenningsvliegtuigen zouden zijn gemaakt en waaruit o.a. de bouw van faciliteiten voor raketten zou moeten blijken. Na ontkenningen op 11 juni door de Somalische minister van buitenlandse zaken en op 12 juni door het Russische persbureau Tass, schreef het dagblad van het Sowjet-ministerie van defensie, Rode Ster, op 20 juni dat op de Amerikaanse foto's in werkelijkheid wegen, onderkomens van arbeiders en pakhuizen waren te zien.

Op 28 juni 1975 werd een groep internationale journalisten naar Berbera gebracht door de Somalische regering, waar zij echter het terrein van een Somalisch militair kamp niet mochten inspecteren.

Op 4 en 5 juli 1975 bracht een delegatie van het Amerikaanse Congres o.l.v. senator Dewey Bartlett (Rep.) op uitnodiging van de Somalische regering een bezoek aan Somalia met inbegrip van Berbera. Na terugkeer in Washington verklaarde Bartlett op 6 juli dat hij geen raketbasis in eigenlijke zin had gezien, maar wel installaties voor het onderhoud. de opslag en de bevoorrading van raketten Die installaties waren van een Russisch ontwerp, evenals de constructietechnieken, het materiaal en de uitrusting die waren gebruikt. Ook verklaarde Bartlett een aanzienlijk aantal Russen in het gebied te hebben gezien.

Samuel Stratton, een Democratisch lid van het Huis van Afgevaardigden, die Berbera op 6 juli met vijf collega's bezocht, zei op 8 juli te Washington dat de SU in de haven van Berbera haar grootste vlootbasis in het buitenland had gebouwd. De delegatie had geen raketinstallatie van binnen mogen bekijken en was evenmin toegelaten aan boord van een Russisch schip in de haven. Stratton had overal Russische opschriften gezien en hij meende ook Russisch personeel te hebben waargenomen.

Het Amerikaanse magazine Newsweek (9-2-'76) meldde dat de SU naast Berbera een tweede militaire basis in Somalia aan het bouwen was en wel te Kismayu, op 60 mijl benoorden de grens met Kenia. Deze basis zou echter bestemd zijn voor de Somalische strijdkrachten.

Inmiddels had het Amerikaanse ministerie van defensie op 28 jan. meegedeeld dat er ca. 1000 Russische en 50 Cubaanse adviseurs in Somalia waren, dat van de SU militaire hulp ter waarde van $ 132 mln en economische hulp ter waarde van $ 32 mln ontving. De NYT (5-4) sprak van ca. 2.500 Russische militaire experts plus ca. 650 Cubaanse militairen en ca. 70 piloten. Volgens de FAZ (2-11) beschikken de Somalische strijdkrachten naar wordt aangenomen over ca. 300 tanks, 400 pantservoertuigen, 60 Mig-straalvliegtuigen en een aantal SAM-luchtdoelraketten.
(Vor. ber. pag. 607/2-1974)

VESTIGINGSPROGRAMMA NOMADEN

Op 8 juli 1975 meldden functionarissen van Westerse hulporganisaties dat de Somalische regering begonnen was met de uitvoering van een spoedprogramma om ca. 230.000 met de hongersdood bedreigde nomaden, die in 14 provisorische kampen in het uiterste noorden waren ondergebracht, elders te vestigen.
Alleen al in de voorgaande week hadden Russische vliegtuigen van het type Antonow-12, die soms 24 maal per dag een vlucht uitvoerden, 9.000 mensen naar Kurti Waary overgebracht, een dorp in de Waabe-Shabbe-delta op ca. 150 km ten zuidwesten van de hoofdstad Mogadiscio (*UPI* 8-7-'75).
De SU had hiervoor 16 vliegtuigen beschikbaar gesteld alsmede een aantal vrachtauto's, terwijl bovendien een Russische lening van $ 60 mln werd verstrekt. Voorts leverde West-Duitsland 230 vrachtauto's.
De bedoeling was 200.000 nomaden een nieuwe woonplaats te bieden, terwijl de overige 30.000 op een geschikt moment tot hun nomadasche levenswijze zouden kunnen terugkeren.
President Siyad Barre deelde volgens The Times (23-8-1975) mee dat de nieuwe vestiging van 120.000 nomaden met succes was voltooid.
Zij waren ondergebracht in landbouwgebieden in het zuiden en in vissersdorpen langs de kust.
De *FAZ* (2-11-'76) schreef dat inmiddels 180.000 nomaden in zes gebieden waren geplaatst. Van hen wilden 60.000 hun oude levenswijze niet opgeven, maar 120.000 hadden voorlopig een vaste woonplaats aanvaard en bewerkten nu akkers of hielden zich met visserij bezig. Bewust had de regering bij haar programma de stammen door elkaar gemengd om de tribalistische banden te verbreken. Voor het werk in de nieuwe vestigingen werden leraren en functionarissen aangetrokken. Zouden die op de duur succes hebben, dan zou dit de eerste geslaagde poging ter wereld zijn nomaden op grote schaal in korte tijd honkvast te doen worden, aldus de *FAZ*. (Vor. ber. pag. 144/1-1975)

TOGO

NIEUWE SAMENWERKINGSAKKOORDEN MET FRANKRIJK

Op 23 maart zijn in de Togolese hoofdstad Lomé door Ayi Houenou Hunlede, de Togolese minister van buitenlandse zaken, en Jean de Lipkowski, de Franse minister van samenwerking, nieuwe samenwerkingsakkoorden tussen beide landen getekend. Zij komen in plaats van de akkoorden van 1963 en hebben in het bijzonder betrekking op de technische, economische en culturele samenwerking alsmede op de samenwerking bij wetenschappelijk onderzoek en op militair-technisch terrein. *(AFP)*

(Zie ook pag. 142/2)

ZAMBIA

WIJZIGINGEN KABINET. RIUDENDA VOLGT CHONA ALS PREMIER OP. HERHAALDE WISSELING OP BUITENLANDSE ZAKEN. NATIONALISATIE EN ANDERE ECONOMISCHE MAATREGELEN

Op 27 mei 1975 maakte president Kaoenda bekend dat hij het ontslag van Mainza Chona als premier had aanvaard. De nieuwe premier werd Elijah Mudenda, voorzitter van de subcommissie voor politieke, consti-

tutionele en buitenlandse zaken van het centrale comité van de regerende United National Independence Party (UNIP), die tussen 1964 en 1973 achtereenvolgens minister van landbouw, financiën en buitenlandse zaken was geweest.
De president kondigde nog meer veranderingen in de samenstelling van de regering en het UNIP-bestuur aan. Zo werd Vernon Mwaanga als minister van buitenlandse zaken vervangen door Rupiah Banda, tevoren permanent vertegenwoordiger bij de VN. De afgetreden premier Mainza Chona werd minister van justitie als opvolger van Annel M. Silungwe, die tot opperrechter was benoemd i.p.v. Brian Doyle.
Amock Phiri, de minister voor de Noordwest-provincie, werd ontslagen evenals twee parlementsleden van de UNIP, omdat zij onjuist hadden gehandeld bij het verstrekken van bijzonderheden over hun particuliere bezittingen. Door het ontslag van Phiri en het vertrek van Fine Liboma, de minister voor de centrale provincie die een plaats in het Centrale Comité van de UNIP kreeg, vond een reorganisatie onder de voor de provincies verantwoordelijke ministers plaats.

De taakverdeling werd: Centraal - Josephat Siyomunji (voorheen West); West - William Nkanza (Oost); Loeapoela - Willie Mwondela (Zuid); Noord - Matiya Ngalande (nieuw); Copperbelt - Joseph Mutale (nieuw); Zuid - Oenia Mwila (Noord); Noordwest - Sylvester Tembo (staatsminister van handel); en Oost - Sylvester Chisembele (exministeri.
Eerder had Liboma het beheer over de Centrale Provincie overgenomen van Ackson Chalikoelima, die toen met de Copperbelt was belast.
Ook had Andrew Kashita, de minister van mijnbouw en industrie, reeds op 20 jan. 1975 het op 10 dec. 1973 gevormde kabinet (pag. 128 - 1974) verlaten. Hij was toen vervangen door Ackson Soko, die als minister van energie, transport en openbare werken was opgevolgd door Sefilino Moelenga. Diens portefeuille van landerijen, natuurlijke hulpbronnen en toerisme was toen overgedragen aan James Mapoma, een nieuwe minister. Tot het kabinet behoorde ook Clement Mwananshiku als minister van voorlichting en omroepzaken.

Nationalisaties

Op 27 mei 1975 deelde president Kaoenda verder mee dat hij op 30 juni een reeks ,.revolutionaire" beslissingen zou bekend maken. Hij duidde aan dat er geen plaats meer zou zijn voor de ,,particuliere onderneming". Op de aangekondigde datum, bij de opening van de 6de zitting van de Nationale Raad van de UNIP, kondigde Kaoenda verstrekkende nationalisaties af. Al het particuliere landbezit, de bioscopen, particuliere verpleeginrichtingen en de grote kranten — Times of Zambia en Sunday Times of Zambia — werden m i.v. 1 juli 1975 genaast

De maatregelen waren, aldus **A P** /R e u t e r, in de eerste plaats gericht tegen de snel groeiende inheemse kapitalistische elite. De economie van Zambia heeft sterk te lijden van het dalen van de koperprijzen. De koperuitvoer zorgt voor 90% van de inkomsten uit handel met het buitenland van Zambia en die opbrengst was in één jaar gehalveerd.
Kaoenda wond er geen doekjes om: ,,Wij moeten ons gedrag aanpassen aan wat wij zijn, een arme natie."
De president kondigde ook aan dat het toezicht van de staat op terreinen waar niet genationaliseerd wordt zal worden verscherpt: het particulier huizenbezit, de tabaksindustrie en de drukkerij Printpak van Lonrho.
Het vrije bezit van land wordt afgeschaft. Boeren die land bezitten zullen een staatspacht krijgen van 100 jaar. Niet in cultuur gebracht land wordt onmiddellijk aan de staat getrokken.
De maatregel treft honderden Europese boeren die landbouwbedrijven exploiteren in Zambia, maar treft de inheemse bovenlaag nog krachtiger.
De beide genaaste bladen, tot dan toe eigendom van de Britse firma Lonrho die ook de helft van de bioscopen bezat, zouden de officiële bladen van de UNIP worden.

Op 1 dec. 1975 vond een nieuwe reorganisatie van het kabinet plaats, die de volgende posten betrof:

Economische en technische samenwerking (nieuw ministerie) - mevr. Lily Monze (voorheen staatsminister planning en financiën); ontwikkeling en planning - Peter Matoka (plaatselijk bestuur en huisvesting); financiën - Luke Mwananshiku (nieuw); plaatselijk bestuur en huisvesting - Alexander Chikwanda (planning en financiën); energie, transport en openbare werken - James Mapoma (landerijen, natuurlijke hulpbronnen en toerisme); landerijen etc. - Sefelino Moelenga (energie, transport en openbare werken); voorlichting en omroepwezen - Oenia Mwila (Zuid-provincie); Zuid-provincie - Rajah Koenda (handel) en handel - Clement Mwananshiku (voorlichting en omroepwezen).

Volgens president Kaoenda waren de wijzigingen nodig om de economie van het land, die de ernstigste crisis sinds de onafhankelijkheid doormaakte, te stroomlijnen.
In het lste halfjaar van 1975 was er een tekort van 70 mln Kwacha op de handelsbalans (tegen een overschot van 18,6 mln in 1974). In sept. 1975 bedroeg de inflatie 24% op jaarbasis en die maand werd het winstaandeel dat buitenlandse ondernemingen naar het buitenland mochten overmaken van 30 tot 10% teruggebracht.
Volgens de coördinator van de VN-hulp voor Zambia zou de sluiting van Zambia's grens met Rhodesië het land eind 1975 d.w.z. na twee jaar ca. £ 150 mln kosten, waartegenover slechts een bedrag van £ 30 mln aan hulp stond.

Vijf dagen vóór hij op 28 jan. 1976 de noodtoestand afkondigde (pag. 460/3) had president Kaoenda op 23 jan. het ontslag bekendgemaakt van Sikota Wina als lid van het Centrale Comité van de UNIP en voorzitter van een van de partijcommissies.
Op 27 jan. deelde de president mee dat de hoofdstad Loesaka en omgeving een nieuwe provincie, de negende, zouden vormen. Tot minister voor die provincie werd op 20 febr. Rajah Kunda benoemd, die het beheer over de Zuid-provincie overdroeg aan Sylvester Tembo. Deze werd op zijn beurt als minister voor de Noordwest-provincie opgevolgd door een nieuwe man, Nalumino Mundia
Op 30 jan. deelde de minister van financiën, Luke Mwananshiku, bij de indiening van de begroting voor 1976 in het parlement mee, dat de netto-inkomsten uit de mijnbouw dit jaar nihil zouden zijn. omdat de produktiekosten de opbrengsten overtroffen als gevolg van de scherpe daling van de prijzen op de wereldmarkt. Daarom werden de staatsuitgaven verlaagd wat ertoe leidde dat geen extra geld beschikbaar was voor de werkgelegenheid en dat de voedselsubsidies werden beperkt. Accijnzen en inkomstenbelasting werden verhoogd en prijsstijgingen van meer dan 100% werden aangekondigd. Deze en andere maatregelen leidden tot wijdverbreide ontevredenheid. Bovendien resulteerde het Angola-beleid (pag. 460/3) in studentenprotesten op de Universiteit van Zambia te Loesaka, die daarop van 9 febr. tot 10 mei gesloten werd.
Op 7 mei benoemde de president Lamech Goma tot minister van onderwijs als opvolger van Fwanyanga Mulikita. die voorzitter van de raad van de Universiteit van Zambia werd.
Op 10 mei werd Rupiah Banda als minister van buitenlandse zaken vervangen door Siteke Mwale, tot dan toe ambassadeur in de VS. Tegelijk werd de minister van handel, Clement Mwananshiku, benoemd tot minister van gezondheid i.p.v. mevr. Mutumba Bull, die hem als minister van handel opvolgde.
John Mwanakatwe werd op 3 mei minister van financiën als opvolger van Luke Mwananshiku, die tot gouverneur van de Bank van Zambia werd benoemd.
Per 9 juli werd de nationale munt, de Kwacha, met 20% gedevalueerd en losgekoppeld van de Amerikaanse dollar. Voortaan is de wisselkoers gekoppeld aan de speciale trekkingsrechten van het IMF, de SDR's. (The Times, Financial *Times*, *NRC/H'blad*, KCA)

(Vor. ber. pag. 128 - 1974)

REGERINGEN EN VERKIEZINGEN

GABON President Omar Bongo bracht dit jaar vier maal wijzigingen in het kabinet aan

Op 15 maart verving hij vier ministers, o w. de staatsminister van economie en financiën Paul Moukambi nadat hij tijdens een rede op 11 maart een scherpe veroordeling had uitgesproken over het ,,wilde kapitalisme", de corruptie, het nepotisme, het begunstigen en de incompetentie en in dat verband zekere leden van de regering ervan had beschuldigd cadeaux en commissies te accepteren Drie van de vier nieuwe ministers waren juristen

Begin juli werd de minister van binnenlandse zaken, Jean Bernara Saulnerond-Mapangou, vervangen door Theodore Kwaou, die als minister van waterstaat en bosbouw werd opgevolgd door Ibinga-Magwangou Mevr Antoinette Oliveira werd als staatssecretaris van gezondheid de vierde vrouw in de regering

Op 22 aug werd de 36-jarige Martin Bongo, tot dan toe minister van onderwijs, benoemd tot minister van buitenlandse zaken i p v Paul Okumba d'Okwatsegue, die staatsminister op het bureau van de president voor toerisme en milieu werd

Jean Boniface Assale werd nu minister van onderwijs, terwijl de tot dusver door hem beheerde portefeuille van jeugd en sport werd overgenomen door Richard Nguema, voorheen minister op het bureau van de president t b v de voorlichting

Op 19 okt werden negen ministers en staatssecretarissen ontslagen Generaal Raphael Mamiaka, de minister van openbare werken, wend nu staatsminister voor iustitie als opvolger van luitenant-kolonel Jacques Igoho Ook de in maart benoemde minister van economie en financien, Jérôme Okinda, werd tot staatsminister bevorderd Een van de nieuwe ministers was Herve Akendengue, die de portefeuille van arbeid overnam van Iacques Ovono Mezue, die minister voor de nationale consultatieve raad op het bureau van de premier werd Leon Mebiame bleef premier (Le Monde, NZZ)

(Vor ber pag 368/1-1975)

LIBIË. Krachtens een decreet van de revolutionaire raad d d 23 okt werden vier nieuwe ministeries ingesteld onder nieuwe bewindslieden: gemeentezaken - Abou Zid Omar Dourdah; jeugd - Meftah Mohammed Kaiba; staatsmmister kabinetszaken - Milad Abdessalam Choumainah; stuwdammen en waterkracht - Omar Mahmoud Hamoudah Voorts werden twee vacante posten bezet staatsminister buitenlandse zaken - Ali Abdessalam Triki (opvolger van majoor Moneim al-Huni, die in nov 1975 naar Cairo uitweek, zie pag 382/2); planning - Moussa Ahmed Abou Griouah (opvolger van majoor Omar el-Meheishi, die in aug 1975 naar Tunesie uitweek, zie pag 381/3) Alle zes nieuwelingen zijn burgers

In een tweede decreet werd de voorzitter van de revolutionaire raad, kolonel Omar Kadhafi, tot opperbevelhebber van de Libische strijdkrachten benoemd Bevelhebber van het leger werd majoor Abou Bakr Younis Jaber, terwijl in zijn plaats majoor Mustafa Karrubi tot chef van de generale staf werd benoemd. (AFP)

(Vor. ber. pag. 783/1-1974 en pag. 381/2 e.v.-1976)

TOGO. Op 6 sept werd Ayi Houenou Hunlede als minister van buitenlandse zaken (sinds april 1967) vervangen door Edem Koajo, tot dusver minister van financien en economie Op zijn plaats werd benoemd Yaou Grunitzky, een neef van de in 1969 overleden ex-president Nicolas Grunitzky (Reuter)

(Vor ber pag 432/2-1975)

Transkei's eerste president. chief Botha Sigcau.

TRANSKEI Op 26 okt stelde president Botha Sigcau het nieuwe kabinet aan het parlement voor De portefeuilles zijn als volgt verdeeld Premier, niinister van defensie en openbare diensten - Kaiser Matanzima, buitenlandse zaken - Digby Koyana, justitie, politie en gevangeniswezen - Georges Matanzima (broer van de premier): financien - Tsepo Letlaka (voormalig leider Pan-Afrikaans Congres); planning en handel - Ramsay Madikizela (voormalig leider Democratische Partij), binnenlandse zaken - mevr Stella Sigcau (dochter president), plaatselijk bestuur en gronddistributie - Georges Ndabankulu, PTT en transport - Armstrong Jonas, onderwijs - Silas Mbanga, gezondheid en welzijn - Hubert Mlonyeni, land- en bosbouw - Saul Ndzumo In het nieuwe kabinet zit geen vertegenwoordiger meer van de Sotho-stam (Le Monde 28-10)

(Vor ber pag 705)

TUNESIË. Bij een wijziging van het kabinet op 31 mei werd de minister van onderwijs, Driss Guiga, ontslagen en vervangen door Mohammed Mzali, die de door hem tevoren beheerde portefeuille van gezondheid overdroeg aan Mongi Kooli, tot dusver staatssecretaris van buitenlandse zaken. Tot opvolger van de op 25 mei te Parijs overleden minister van defensie Hedi Khefacha werd benoemd Abdallah Farhat, wiens vroegere portefeuille van transport en verbindingen werd overgenomen door de staatssecretaris op dit departement, Mohammed Saffi. Tegelijk werd een nieuw ministerie voor de betrekkingen met de Nationale Vergadering ingesteld met als bewindsman Moncef Bel Hadj Amor, de secretaris-generaal van de regering die ook deze functie behield. Eerder, op 22 febr. 1975, was de staatssecretaris van het plan, Mustapha Zaanouni. bevorderd tot minister toegevoegd aan de premier en belast met de planning Als zodanig was hij de opvolger van minister Chedli Ayari, die de regering verliet. (Le Monde)

(Vor. ber. pag. 784/1-1974)

ZAIRE. Op 4 febr. voerde president Moboetoe een reorganisatie door in de uitvoerende raad (kabinet) en het politieke bureau van de eenheidspartij MPR.

Zeven ministers uit het oude kabinet werden vervangen en vijf andere kregen een nieuwe trak. Nguza Karl I Bond keerde terug als miinster van buitenlandse zaken. een functie die hij had neergelegd toen hij in maart 1974 tot directeur van het politieke bureau van de MPR was benoemd (pag. 784/2-1974). Hij verving Mandungu Bula Nyati, die nu minister van nationale oriëntatie (ideologische vraagstukken) werd. President Moboetoe zelf bleef verantwoordelijk voor defensie, oudstrijders en planning.

De portefeuilles van de overige 19 leden werden als volgt verdeeld: Politieke zaken (incl. coördinatie MPR-activiteiten) - Engulu Baangampongo Bakolele Lokonga: justitie - Mulenda Shamwange Mutebi (voorheen grondbezit); financiën - Bofassa Wa Mbeya Nkoso; begroting - Mambu Wa Nkenzu Makwala (voorheen economie); economie - Mwarairi Mitima Taneno*; handel - Duga Kugbeto Lo*; mijnbouw - brigade-generaal Molongya Mayikusa Moi Bongenye*; landbouw - Kayinga Onsi Ndal; transport en verbindingen - Dzbo Kaloji (voorheen mijnbouw); openbare werken en territoriale ontwikkeling - Takizala Luyanu Musimbimbi; onderwijs - Mbula Nzenge Mokwambe*; milieu, natuurbescherming en toerisme - mevr. Lessedjina Kiaba Lema; grondbezit - Mbala Mbaba*; energie - Muntukakubi Tshiondo Kabaza Wa Mintege; gezondheid - Ngwete Kinkela*; arbeid en sociale zaken - Bokonga Ekanga Botombele (voorheen voorlichting); PTT - kolonel Wabali Bakitambisa*; cultuur en kunst - mevr. Mbemba Yowa Mabinda Kapinga; sport - Elonga Malimanzungu. (* = nieuw) Wat het politieke bureau betreft werden 12 van de 18 leden vervangen; van die 12 werden 11 tot ambassadeur benoemd. Het nieuwe bureau telde 20 leden, o.w. 4 hoge officieren

Bij de op 2 nov. 1975 georganiseerde parlementsverkiezingen waren voor de 244 zetels even zo vele kandidaten gesteld door de MPR. De bevestiging van die keus door de kiezers vond niet meer via de stembus plaats; maar ,,bij acclamatie" op massabijeenkomsten. Deze methode werd ,,meer authentiek, meer democratisch, direct en effectief en minder omslachtig" genoemd. (AFP, KCA)

(Vor. ber. pag. 432/3-1975)

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij ,,Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

MOEIZAAM **BERAAD** OVER RHODESIË

Op 28 okt. vond te Genève in het Palais des Nations de eerste plenaire zitting plaats van de z.g. Rhodesië-conferentie. Onder voorzitterschap van de Britse VN-ambassadeur Ivor Richard vergaderden vijf delegaties met de volgende leiders: 1) premier Ian Smith met een delegatie van de Rhodesische minderheidsregering. o.a. vice-premier (sinds 20 aug.) en minister van financiën David Smith en minister van buitenlandse zaken Pieter van der Byl; 2) Robert Mugabe, leider van de ZANU en woordvoerder van de guerrillastrijders van de ZIPA (Zimbabwe People's Army): 3) Joshua Nkomo, voorzitter-oprichter van de ZAPU en leider van de binnenlandse vleugel van de ANC: 4) bisschop Abel Moezorewa. leider van de buitenlandse vleugel van de ANC; 5) ds. Ndabaningi Sithole, beschouwt zichzelf nog steeds als leider van de ZANU. Mugabe en Nkomo werken samen in het ,,Patriottisch Front" (Zie ook pag. 655/2 e.v.)

Tot 15 nov. werd in plenaire zittingen en informeel overleg voornamelijk gesproken over de onafhankelijkheidsdatum van het door een meerderheidsbewind geregeerde Rhodesië. De vier zwarte nationalistische delegaties verlangden die onafhankelijkheid in beginsel binnen een jaar, terwijl dt. blanke delegatie vasthield aan een overgangstermijn van twee jaar. Voorzitter Richard stelde onafhankelijkheid per 1 maart 1978 voor. doch deze gedachte werd door beide partijen verworpen.

Tijdens een plenaire zitting op 15 nov. kwam Richard met een nieuw compromis ter tafel: onafhankelijkheid per 1 dec. 1977, mits alle procedures dan zijn afgerond, daarbij rekening houdend met een eventuele uitloopmogelijkheid tot 1 maart 1978. Terwijl Mugabe en Nkomo uitstel van beslissing voor nader beraad vroegen, rees tegen het compromis geen verzet van de kant van de blanke delegatie noch van de kant van Moezorewa en Sithole, al liet Van der Byl als woordvoerder van de blanke delegatie doorschemeren dat de afronding van de procedures nauwelijks binnen twee jaar te verwachten viel.

In deze situatie is een belangrijke rol weggelegd voor de z.g. frontlijnstaten (Botswana, Mozambique, Tanzania en Zambia), die evenals de Organisatie voor Afrikaanse Eenheid (OAE) en het Gemenebest in Genève als ,,waarnemers" aanwezig zijn.

Dat die Rhodesie-conferentie bijeenkwam is het gevolg van de dit laar op gang gekomen Amerikaanse diplomatieke bemoeienrs met de problemen van zuidelijk Afrika en wel in het bijzonder van de pendeldiplomatie van minister van buitenlandse zaken Kissinger. Zijn bezoeken aan Tanzania, Zambia en Zuid-Afrika in de periode 16-21 september leidden ertoe dat het blanke Rhodesische minderheidsbewind van premier Ian Smith op 24 sept. zijn instemming betuigde met een machtsoverdracht aan de zwarte meerderheid binnen twee jaar.

De eerste plenaire zitting van de Rhodesië-conferentie te Genève. Links voorzitter Ivor Richard. Tegenover hem Ian Smith en zijn delegatie. In het midden de delegaties van Mugabe (l.) en Nkomo (r.). Op de rug gezien bisschop Moezorewa en de delegatie van N. Sithole.

Voorspel nieuwe Afrikaanse reis Kissinger

Nadat de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken, Kissinger, op 5 en 6 sept. te Zurich overleg had gepleegd met de Zuidafrikaanse premier Vorster (pag. 593 e.v.), werd op 7 sept. door een Amerikaanse regeringsfunctionaris te Hamburg — waar Kissinger de Westduitse Bondskanselier Schmidt inlichtte — meegedeeld dat hij op 13 sept. een nieuwe Afrikaanse tournee zou beginnen om op uitnodiging van de Tanzaniaanse president Nyerere te bemiddelen in de geschillen betreffende Namibië en Rhodesië. Volgens een woordvoerder van Nyerere was echter van een uitnodiging geen sprake, maar had de president slechts ingestemd met een verzoek van Kissinger om te komen.

Op 8 sept. arriveerde de Amerikaanse onderminister voor Afrikaanse zaken, William Schaufele, in Dar-es-Salaam om president Nyerere van het resultaat van Kissingers overleg met Vorster op de hoogte te stellen en om na te gaan of Kissinger welkom was. Van zijn kant lichtte Nyerere Schaufele in over de resultaten van de daags tevoren in Dar-es-Salaam beëindigde topconferentie van de presidenten van Angola, Botswana, Mozambique, Tanzania en Zambia.

Het op 6 en 7 sept. gevoerde topberaad van de vijf presidenten, dat beoogde een verzoening tot stand te brengen tussen de leiders van de Afrikaanse nationalisten in Rhodesië (van wie o.m. Nkomo, Moezorewa, N. Sithole en Mugabe aanwezig waren), was kennelijk niet succesvol. In het na afloop uitgegeven communiqué werd slechts verklaard dat de presidenten het eens waren geworden over het ,,verder intensiveren" van de gewapende strijd in Zimbabwe (Rhodesië). Mugabe zei dat er geen vooruitgang was geboekt op het punt van de eenheid en dat de conferentie was vastgelopen op een poging om de Nkomo-factie weer te verenigen met het guerrillaleger. Zoals reeds gemeld (pag. 656/2)

Weekblad 45ste jaargang No. 2358, pag 28383-28398

maakte Sithole op 9 sept. het uittreden van de door hem geleide ZANU-vleugel uit de ANC bekend.
President Samora Machel van Mozambique zei na zijn terugkeer uit Dar-es-Salaam op 9 sept. te Maputo dat de vijf Afrikaanse presidenten het eens waren geworden over een nieuwe strategie voor de Rhodesische bevrijdingsoorlog

Op 9 sept. voerde Schaufele te Loesaka besprekingen met Zambia's president Kaoenda, waarna hij de volgende dag concludeerde dat Kissinger in Zambia en Tanzania welkom was en dat er dus een ,,goede kans" op het doorgaan van diens missie bestond.
Inmiddels was op 8 sept. zowel door Zuid-Afrika's premier Vorster als door het bureau van de Rhodesische premier bekendgemaakt dat Smith in het begin van de volgende week in Pretoria besprekingen zou voeren met Vorster.

De Zuidafrikaanse premier deed zijn mededeling in een rede tot het congres van de Nationale Partij van de provincie Oranje-Vrijstaat te Bloemfontein. Hij zei ook dat hij de door Kissinger ondernomen initiatieven in zuidelijk Afrika waardeerde, hoewel ,,de VS niet de politiek van Pretoria steunen". Spreken met de VS betekende echter niet, dat hij zich zijn beleid liet voorschrijven, zo stelde Vorster. Een inmenging in de Zuidafrikaanse binnenlandse politiek zou hij niet tolereren. Hij sloot trouwens een verandering van het politieke systeem in Zuid-Afrika uit en hij verwierp wat Namibië betreft contacten met de SWAPO.
Ook de Rhodesische premier Smith bleef op zijn stuk staan. In een interview met het Zuidafrikaanse blad The Citizen **(7-9)** verwierp Smith de machtsoverdracht aan een zwarte meerderheidsregering, zelfs als de blanke Rhodesiërs internationale garanties ontvingen.

De Amerikaanse president Ford verklaarde op 8 sept. na overleg met Kissinger dat de VS tot bemiddeling bereid waren, maar dat er geen ,,specifiek Amerikaans vredesplan" werd ontwikkeld.
Op 10 sept. maakte het Witte Huis bekend dat Kissinger op verzoek van de president inderdaad op 13 sept. naar Afrika zou vertrekken voor bezoeken aan Tanzania, Zambia en Zuid-Afrika, terwijl bezoeken aan andere Afrikaanse landen van de ontwikkeling van de situatie afhingen.
Over zijn plannen en verwachtingen t.a.v. zijn nieuwe Afrikaanse reis sprak Kissinger op 11 sept. te Washington voor de pers.

,,1. De Amerikaanse diplomatieke actie wordt ondernomen met de steun en de aanmoediging van alle betrokken partijen.

2. Er is geen ,.Amerikaans plan". De oplossingen moeten in Afrika worden gevonden en wel door onderhandelingen tussen de partijen

3 De VS hebben ermee ingestemd hun goede diensten aan te bieden omdat geen ander land beschikbaar was om die rol te vervullen, en omdat de risico's voor het tot stand brengen van vrede in een periode van escalerend geweld in zuidelijk Afrika uiterst groot waren.

4 Oorlog was in zuidelijk Afrika al begonnen Het gevaar van de uitbreiding daarvan, net gevaar van buitenlandse inmenging, de gevolgen voor de nationale veiligheid van de VS en voor de wereldvrede schreven voor dat wij een poging wagen om een vreedzame oplossing te vinden Het ergste wat kan gebeuren als deze poging faalt, is wat stellig zal gebeuren als de poging niet wordt gewaagd

Wij hebben met drie problemen te maken Namibië, Rhodesie en Zuid-Afrika ( ) Op deze tournee zullen wij ons primair bezignouden met de kwesties-Namibië en -Rhodesië Het zijn geen onderhandelingen die zich lenen tot dramatische definitieve besluiten omdat e- — in het geval van Rhodesie — vier staten, vier bevrijdingsbewegingen, de Rhodesische kolonisten en Zuid-Afrika mee gemoeid zijn ( )
Wij voeren deze politiek, die geen steun zal verlenen aan geweld en die gekant is tegen buitenlandse interventie, in het belang van de wereldvrede. in het nationale belang van de VS, en bovenal ten behoeve van de belangen van de volken van Afrika "

De beoogde oplossing voor Rhodesie omschreef Kissinger als het bereiken van een overgang naar een ,,meerderheidsbewind en bescherming van minderheidsrechten in Rhodesie op voorwaarden die alle gemeenschappen in staat moeten stellen samen te leven en waarin aan het bloedvergieten een eind gemaakt is"
Kissinger deelde mee dat met Engeland en andere belanghebbende partijen gesproken was over een plan dat kan worden gebruikt voor investeringen in Rhodesië om de economische vooruitgang aan te moedigen, hetzij als een veiligheidsnet voor de kolonisten die wensen te vertrekken — of voor beide De nodige gelden konden uit particuliere bron komen (economische belangen ter plaatse) of door regeringen worden verstrekt De leiding daarbij zou worden overgenomen door het Verenigd Koninkrijk, dat de juridische verantwoordelijkheid voor Rhodesië heeft, met Amerikaanse steun De regering van Frankrijk had reeds steun toegezegd

Het doel van zijn reis m b t Rhodesie en Namibië omschreef Kissinger voorts als het vestigen van ,,een kader voor onderhandelingen waarin, vervolgens, de details zullen moeten worden uitgewerkt door de diverse betrokken partijen" Hij vervolgde ,,Wij kunnen de details niet verschaffen waarmee overgangen naar onafhankelijkheid worden bereikt Wat wij kunnen doen is de partijen voldoende dicht bij elkaar brengen, zodat zij een onderhandelingsinitiatief bedenken — en misschien enkele van de fundamentele voorwaarden voor de onderhandelingen vastleggen Of dit in beide gevallen in één reis kan worden bereikt, zou ik willen betwijfelen, maar een vooruitgang op weg naar deze doelstellingen kan worden geboekt."
Kissinger deelde mee dat hij niet rechtstreeks met de bevrijdingsbewegingen zou gaan praten, maar als de ,,frontlijn"-presidenten dat gewenst achtten dan was hij daartoe wel bereid. Overigens meende hij dat de kansen op succes voor zijn missie erg moeilijk te bepalen, al was hij optimistischer dan een senator die de kans op 1 : 20 stelde.

Kissingers reis. Overleg *Smith-Vorster*

Op 13 sept. vertrok Kissinger vanuit Washington naar Zurich. van waar hij de volgende dag doorreisde naar de Tanzaniaanse hoofdstad Dar-es-Salaam. Op 16 en 17 sept. verbleef Kissinger in Zambia's hoofdstac? Loesaka, waarna hij zijn missie voortzette in Pretoria (17-20 sept.). Hij voerde daar niet alleen besprekingen met de Zuidafrikaanse regering en zwarte Zuidafrikaanse leiders, maar hij had er op 19 sept. ook ern onderhoud van acht uur met de Rhodesische premier Ian Smith.
Van znin bevindingen bracht Kissinger vervolgens verslag uit in Loesaka (20 sept.), Dar-es-Salaarn (21 sept.), Kinsjasa (Zaire, 21 sept.), Nairobi (Kenia. 22-23 sept.) en Londen (23-24 sept.), waarna hij nog op de 24ste sept. in Washington terugkeerde.
Nadere bijzonderheden van zijn reis waren:

Nadat Kissinger op 15 sept te Dar-es-Salaam 4½ uur met de Tanzaniaanse president Nyerere gesproken had, verklaarde deze op een persconferentie dat hij niets bemoedigends over de vooruitzichten op een vreedzame oplossing van de problemen-Rhodesie en -Namibië had gehoord en dat hij nog minder hoop koesterde op spoedige onafhankelijkheid voor Namibië dan voorheen Om bemoedigd te kunnen worden, zei Nyerere, ,,moet ik horen dat premier Ian Smith bereid is de macht over te dragen en dat Zuid-Afrika zich onmiddellijk uit Namibië wil terugtrekken" Hij achtte Kissingers missie overigens van positief belang ,,zelfs als die de VS slechts in staat stelt de onverzoenlijkheid van de meerderheden in zuidelijk Afrika te begrijpen" Hij voegde daaraan toe dat ,,als wij gedwongen worden om te vechten", wij van de VS vragen ,,niet te denken dat wij communisten zijn wij vechten omdat de troepen van Smith tegen ons vechten"
Kissinger, die tijdens zijn persconferentie in Dar-es-Salaam zijn kansen op minder dan 50% schatte, ging ook nader in op de Tanzaniaanse vrees dat de Amerikaanse aanpak van de problemen van zuidelijk Afrika te zeer door de obsessie inzake de verspreiding van het communisme daar zou zijn vervuld Hij zei o a ,, ûnze zorg is een vreedzame oplossing tot stand te helpen brengen ( ) Wij kunnen slechts herhalen dat de levens die zullen worden gespaard Afrikaanse levens zijn De vooruitgang die zal worden geboekt zal een Afrikaanse vooruitgang zijn Het is niet iets waarvan de VS profijt trekken en het is geen onderdeel van een anti-communistische kruistocht tegen enige beweging in het bijzonder. omdat het juist deze (bevrijdings)bewegingen zijn die uiteindelijk van een vreedzame oplossing zullen profiteren"

Op 16 sept. had Kissinger in Loesaka met de Zambiaanse president Kaoenda een onderhoud van twee uur. Deze waarschuwde dat Kissinger ,,slechts een paar

dagen, geen weken" de tijd had om met zijn missie te slagen. Als die missie om gerechtigheid voor de rassen in zuidelijk Afrika te bereiken faalt, dan ,,zullen wij zonodig tot de laatste man vechten", aldus Kaoenda, Kissinger reageerde hierop met: ,,Wij realiseren ons dat wat u zegt maar al te waar is." Hij hoopte bij zijn terugkeer uit Pretoria ,,bemoedigend nieuws" voor zwart Afrika mee te brengen. Terwijl Kaoenda enerzijds Kissinger ,,gods hulp" toewenste, waarschuwde hij anderzijds dat als het Westen weigerde de zwarte bevrijdingsbewegingen wapens te leveren ,,wij ons tot diegenen zullen wenden die ze ons geven"

Hoewel Kissinger tijdens zijn vlucht naar Pretoria de meereizende journalisten liet weten dat hij geen plannen had voor een ontmoeting met de Rhodesische premier Smith, die op 18 sept. in Zuid-Afrika zou komen voor het bijwonen van een rugbywedstrijd, zei een .,hogere Amerikaanse functionaris" dat zo'n ontmoeting wel plaats kon vinden als Kissinger van mening was dat er een aanzienlijke vooruitgang in de Rhodesische situatie voor de deur stond, d.w.z. alleen als een positief resultaat vaststond.

Vrijwel cnmiddellijk na zijn aankomst in Pretoria op 17 sept. had Kissinger een onderhoud met de Zuidafrikaanse premier Vorster in diens ambtswoning. Terwijl Kissinger verslag uitbracht van zijn besprekingen met Nyerere en Kaoenda, kon Vorster hem inlichten over het 4½ uur durend onderhoud dat hij op 14 sept in Pretoria met Smith had gehad. Hoewel over de inhoud geen bijzonderheden waren verstrekt, meende The Times (15-9) dat er weinig tekenen van vooruitgang waren te bespeuren. Tevoren had Vorster tijdens een bijeenkomst van zijn Nationale Partij op 13 sept. verklaard dat hij de Rhodesiërs niets wilde voorschrijven. ,,Zij nemen geen orders van ons aan of van iemand anders." Maar dat was volgens The Times het diplomatieke voorspel om Smith eraan te herinneren dat zijn leger en economie volledig van Zuid-Afrika afhankelijk zijn, en dat zijn behoefte aan voorraden met de week toeneemt, terwijl Zuid-Afrika weinig krediet verstrekt en het cash-en-carry-systeem in de congestie van het Zuidafrikaanse spoorwegverkeer niet bijzonder goed functioneert.

Inmiddels had Smith van het jaarcongres van het Rhodesische Front. de regeringspartij, op 15 en 16 sept een onbeperkte volmacht voor onderhandelingen ,,over de toekomst van alle bevolkingsgroepen van Rhodesie gekregen

Op 18 sept voerde Kissinger een tweede reeks besprekingen met Vorster en had hij een onderhoud met elf leiders van zwarte en kleurlingengemeenschappen in Zuid-Afrika, o w vakbondsleider? mevr Lucy Mwubelo. Sonny Leon van de Coloured Labour Party en Zoeloeleider Chief Gatsha Boethelezi Vorster sprak die dag ook met Smith

Op Vorsters instigatie, aldus The Times (20-9), voerde Kissinger op 19 sept bijna acht uur lang besprekingen met Smith verdeeld over twee rondes De tweede werd ook door Vorster bijgewoond Na afloop van dit laatste beraad gaf Kissinger te kennen dat er aanzienlijk vooruitgang was geboekt

De Rhodesische delegatie keerde volgens een verklaring van Kissinger naar Salisbury terug om gemeenschappelijke Amerikaans-Britse voorstellen te bestuderen Smith en zijn drie naaste medewerkers zouden gunstig aan hun andere collega's rapporteren. Als er geen voortgang was geboekt, viel er niets aan het Rhodesische kabinet te rapporteren, aldus Kissinger

De Amerikaanse minister voerde op 20 sept te Loesaka overleg met president Kaoenda, die de ontmoeting ,,nuttig' noemde en aankondigde dat hij zijn collega's van Tanzania, Botswana, Mozambique en Angola nu ging raadplegen

Na een 90 minuten durend overleg mei Kissinger zei president Nyerere op 21 sept tegenover de pers dat Ian Smith op 24 sept een verklaring zou afleggen die aanvaarding van het Britse ,,Callaghan plan" inhield voor beeindtging van het blanke minderheidsbewind in Rhodesie binnen twee jaar Volgens Nyerere zag het er nu naar uit dat de voorwaarden voor een constitutionele conferentie waren ,,Als Smith de voorwaarden zou aanvaarden die door de Britten zijn gesteld, dan zou dat een voldoende basis zijn", aldus de Tanzaniaanse president. Dan zou er geen reden meer zijn voor de Britten om niet een constitutionele conferentie bijeen te roepen en voor hemzelf geen reden om de collega's in Rhodesië niet aan te moedigen aan een constitutionele conferentie mee te werken Volgens Nyerere kon er onder het Callaghan-plan nog sneller dan binnen twee Jaar een zwart meerderheidsbewind komen.

Voordat hij op 21 sept verslag uitbracht aan zijn kabinet zei Smith nog: ,,Wij hebben bepaalde voorstellen Als wij ze accepteren zal er een regeling zijn Accepteren wij ze niet dan zal er geen regeling zijn·· Premier Vorster had al op 20 sept. gezegd dat die voorstellen mogelijk zouden resulteren in een regeling, die ,,het ijzingwekkend alternatief" van een gewelddadige confrontatie in zuidelijk Afrika kan voorkomen. Hij ontkende nog dat Zuid-Afrika enige druk op Smith had uitgeoefend en zei te geloven dat Kissinger dit evenmin had gedaan. Maar Rhodesische regeringskringen lieten op 22 sept doorschemeren dat Zuid-Afrika wel druk op Rhodesie uitoefende

Op 22 sept. zei de Zairese president Moboetoe na een gesprek van twee uur met Kissinger dat deze hem ervan had overtuigd dat een vreedzame oplossing nu voor het probleem-Rhodesië mogelijk is

Op 23 sept besloot Kissinger zijn Afrikaanse reis met een onderhoud van drie kwartier met Kenia's president Kenyatta in Nairobi

Van 23 sept. 's avonds tot de middag van de 24ste sept. verbleef Kissinger in Londen om de Britse regering — premier Callaghan, minister van buitenlandse zaken Crosland, minister van financiëri Healey en lord-kanselier Elwyn-Jones — verslag uit te brengen Kissinger was tijdens zijn reis al vergezeld door een lid van de Britse ambassade in Washington, Richard Samuel, voor het onderhoud van de contacten

Kissinger in gesprek met zwarte Zuidafrikaanse leiders, mevr Lucy Mwubelo en William Kgware

Smith aanvaardt voorstellen van Kissinger

Kissingers voorstellen voor een oplossing van het Rhodesische constitutionele conflict werden op 21 en 22 sept. door het Rhodesische kabinet besproken en op 23 sept. voor een definitieve beslissing voorgelegd aan de parlementsfractie van de regeringspartij, de 50 leden van het Rhodesische Front.

Het resultaat van dit overleg en de houding van de Rhodesische regering werden uiteengezet door premier Ian Smith in een radio- en tv-toespraak op 24 sept. 's avonds tot de Rhodesische natie. In die toespraak deelde Cmith mee dat Rhodesië het Kissinger-plan onder druk had aanvaard. Dit hield in dat het akkoord ging met een machtsoverdracht aan de zwarte meerderheid binnen twee jaar. De aanvaarding van het plan was aan twee voorwaarden verbonden, nl. opheffing van de internationale sancties tegen Rhodesie en beëindiging van de guerrilla in Rhodesië. Aan die voorwaarden, waarvan de naleving categorisch zou zijn gegarandeerd door Kissinger en de Britse regering, zou worden voldaan zodra een overgangsregering zou zijn gevormd.

De letterlijke tekst van de toespraak van Smith luidt als volgt:

„Zoals u allen weet heb ik onlangs een reeks ontmoetingen in Pretoria gehad, eerst met de Zuidafrikaanse premier, daarna met dr Kissinger en tenslotte met dr Kissinger en de heer Vorster samen
Bij al deze ontmoetingen werd de t.<>-<> van Rhodesie in verhouding tot de rest van zuidelijk Afrika en tot de Westerse landen tot in de finesses besproken Het werd mij en mijn collega's die mij vergezelden, overduidelijk gemaakt dat we bij voortduring van de huidige omstandigheden in Rhodesie geen enkele hulp of steun van de vrije wereld kunnen verwachten. Integendeel, de druk op ons vanuit de vrije wereld zal steeds groter worden Dr Kissinger heeft nauw samengewerkt met de Britse regering en heeft de volledige steun van de andere grote Westerse mogendheden
Dr Kissinger heeft mij verzekerd dat we een gemeenschappelijk doel en een gemeenschappelijk streven delen, namelijk Rhodesie binnen de vrije wereld te houden en buiten communistische penetratie
In dit opzicht bezet Rhodesie een sleutelpositie in zuidelijk Afrika
Wat hier gebeurt zal onvermijdelijk het hele subcontinent raken Hoewel wij en de Westerse mogendheden een gemeenschappelijk doel hebben, verschillen we met hen van mening over de vraag hoe we dit het beste kunnen bereiken Ik zou onoprecht zijn als ik niet zeer duidelijk zou zeggen dat de voorstellen die ons in Pretoria gedaan zijn niet weergeven wat naar onze mening de beste oplossing voor Rhodesie's problemen is

Tot onze spijt waren we echter niet in staat onze ideeën te laten zegevieren, hoewel we enkele wijzigingen in de voorstellen konden bereiken De Amerikaanse en Britse regeringen hebben samen met de belangrijkste Westerse mogendheden een besluit genomen over de soort oplossing die zij in Rhodesie wensen en ze zijn vastbesloten deze tot stand te brengen
Het alternatief van het aanvaarden van de voorstellen werd ons in de duidelijkste taal uitgelegd die geen ruimte liet voor misverstand.

Sinds onze terugkeer heeft het kabinet de keuze waarvoor we gesteld staan in alle details en in alle onderdelen bestudeerd en we hebben dit gedaan bewust van de grote verantwoordelijkheid die we dragen voor het welzijn en de veiligheid van alle Rhodesiërs, blanken en zwarten. In het licht van deze afweging heeft het kabinet besloten de voorstellen die ons in Pretoria zijn gedaan te accepteren en de parlementsfractie van mijn partij, die gisteren de hele dag vergaderd heeft. heeft onze beslissing onderschreven.

Voordat ik deze voorstellen in alle bijzonderheden aan u voorleg wil ik enkele opmerkingen maken. De voorstellen zijn, wat in onderhandelingstaal een ,,package deal" wordt genoemd, dat wil zeggen dat sommige aspecten gemakkelijker aanvaardbaar zijn dan andere. Allereerst zullen, aan de positieve kant, zodra de noodzakelijke voorbereidende maatregelen zijn getroffen, de sancties worden opgeheven en er zal een einde komen aan het terrorisme. Dr. Kissinger heeft me in dit verband een categorische verzekering gegeven en mijn aanvaarding van de voorstellen hangt af van de uitvoering van deze beide toegezegde zaken. In het licht van vroegere ervaringen zal er begrijpelijk enige scepsis bestaan over de toezegging dat aan het terrorisme een einde komt maar in dit geval is ons de verzekering niet alleen gegeven op gezag van de Amerikaanse regering maar ook van de Britse regering.
Sinds de bijeenkomsten van het afgelopen weekeinde hebben we tegenover dr. Kissinger en zijn medewerkers herhaaldelijk uitdrukking gegeven aan onze hezorgdheid over hun vermogen hun toezegging na te komen om een einde te maken aan het terrorisme, en we hebben de verantwoordelijkheid onderstreept die zij in dit opzicht dragen. Ze hebben ons opnieuw van hun overtuiging in kennis gesteld dat ze in staat zullen zijn de uitvoering van deze voorwaarde te verzekeren.
Niettemin, als we realistisch zijn, moeten we aanvsarden dat terrorisme niet met één handbeweging een halt kan worden tcegeroepen en dat het daarom de plicht is van de veiligheidstroepen en van allen in de (dcor terrorisme) getroffen gebieden dienovereenkomstig te handelen. Inderdaad. het is waarschijnlijk dat er wellicht een onmiddellijke en tijdelijke toename van terroristische activiteiten zal zijn.

Het is ook noodzakelijk voor mij om sen waarschuwing te laten uitgaan met betrekking tot de sancties. Het is essentieel dat de veiligheid van handelsformatie de komende maanden strikt bewaard zal worden en op alle betrokkenen wordt een beroep gedaan zeer voorzichtig te zijn om geen enkele informatie te geven over het doorbreken van de sancties.

Ten tweede zal de opheffing van de sancties in alle vormen gepaard gaan met een kapitaalinjectie voor ontwikkeling die een onmiddellijke stimulans aan de economie zal geven.

Ten derde zullen er andere verreikende financiële voorzieningen getroffen worden omdat de Westerse mogendheden zich bewust zijn van de noodzaak om het vertrouwen van de blanken te behouden. Ik zal hierop later in mijn verklaring dieper ingaan.

Laten we nu over de constitutionele aspecten praten. De voorstellen voorzien in de instelling van een interim-regering bestaande uit een staatsraad en een ministerraad. De staatsraad zal het hoogste lichaam zijn en zal een gelijk aantal zwarte en blanke leden hebben met een blanke voorzitter.
Zoals gebruikelijk in het kabinetssysteem zullen de beslissingen normaal bij consensus genomen worden, maar waar een stemming nodig is zal een tweederde meerderheid vereist zijn. De eerste taak van de staatsraad zal zijn het kiezen van de ministerraad. De belangrijkste functie van de staatsraad zal echter de opstelling van een nieuwe grondwet zijn. De beraadslagingen zullen dan ook van vitale betekenis zijn voor de toekomst van ons land en voor de hele bevolking. De besluiten van de staatsraad zullen bepalen of Rhodesië een stabiel, democratisch en progressief land blijft. Het is belangrijk vast te stellen dat deze grondwet in Rhodesië opgesteld zal worden, door Rhodesiërs, en niet van buitenaf opgelegd zal worden. Ik heb er vertrouwen in dat onder deze omstandigheden en, gezien de goede wil en het realisme aan beide zijden, de juiste besluiten genomen zullen worden. Het zal een grondwet zijn voor een meerderheidsbewind en dit is uitdrukkelijk in de voorstellen vastgelegd. Mijn eigen standpunt over een meerderheidsbewind is alom bekend. Ik heb vele malen in het openbaar gezegd dat ik geloof dat ik de meningen van de meerderheid van zowel zwarte als blanke Rhodesiërs weergeef als ik zeg dat we een meerderheidsbewind steunen mits dat een verantwoordelijk bewind is.
De staatsraad zal twee jaar krijgen om zijn taak van het opstellen van een grondwet uit te voeren en alle werkzaamheden te verrichten voor verkiezingen op basis van die grondwet
Sommigen zullen dit als een te korte periode zien maar ik geloof dat er voordelen zijn in het streven naar een zo spoedig mogelijke afronding
Nadat ik u de algemene achtergrond heb geschetst zal ik nu de feitelijke bewoordingen voorlezen van de voorstellen die dr Kissinger mij heeft gedaan Paragraaf zes, die betrekking heeft op economiische hulp is een overeengekomen samenvatting van een langer stuk

1. Rhodesië gaat akkoord met een meerderheidsbewind binnen twee jaar.

2 Vertegenwoordigers van de Rhodesische regering zullen onmiddellijk een ontmoeting hebben met Afrikaanse leiders op een wederzijds overeengekomen plaats rm een interim-regerina te organiseren die moet functioneren totdat een meerderheidsbewind is ingesteld

3. De interim-regering moet bestaan uit een staatsraad, vsor de helft bestaande uit zwarte leden en voor de andere helft bestaande uit blanke leden met een blanke voorzitter zonder een speciale stem. De Europese en Afrikaanse partijen moeten hun afgevaardigden benoemen. De functie van de staatsraad zal omvatten:
Wetgeving; algemene toezichthoudende verantwoordelijkheden; en toezicht houden op het proces van het opstellen van de grondwet.
De interim-regering zal ook een ministerraad hebben met een meerderheid van Afrikanen en een Afrikaanse eerste-minister. Gedurende de periode van de interim-regering moeten de ministers van defensie en van openbare orde blanken zijn.
De functies van de ministerraad moeten omvatten: Gedelegeerd wetgevend gezag — en uitvoerende verantwoordelijkheid.

4. Het Verenigd Koninkrijk zal machtigingswetten voor de voortgang naar een meerderheidsbewind vaststellen. Rhodesië zal na de verordening van die wetten ook een dergelijke wetgeving vaststellen indien dit nodig mocht zijn voor het proces.

5. Direct volgend op de instelling van de interim-regering zullen de sancties worden opgeheven en zullen alle oorlogshandelingen, waaronder guerrillastrijd. ophouden.

6. De internationale gemeenschap zal aanzienlijke economische steun ter beschikking stellen om aan Rhodesiërs zekerheid ie geven over de economische toekomst van het land. Buiten Rhodesië zal een garantiefonds opgericht worden om grote internationale initiatieven te organiseren en te financieren met het oog op de economische kansen van dit land en op de gevolgen van de veranderingen die zullen plaatsvinden. Het fonds zal onder meer de interne en externe economische toestand van het land steunen, ontwikkelingshulp verschaffen en garanties en investeringsprikkels voor een groot aantal projecten geven.
Doel is de industriële- en mijnbouwproduktie van het land te vergroten, het landbouwpotentieel te ontwikkelen door benutting van bruikbare grond en ontwikkelingsprogramma's en noodzakelijke trainings- en onderwijsfaciliteiten te bieden voor de essentiële doorstroming van vakkennis".

Pensioenrechten, de particuliere beleggmg in eigen huis en/of boerderij en de overboeking naar landen overzee van liquide middelen door particulieren binnen nog aan te duiaeri grenzen, zuilen door de interiin- en daaropvolgende regering worden gegarandeerd Deze maatregelen in het bijzonder zullen worden verzekerd door het garantie-fonds, waardoor de regeringsgarantie een stevige internationale basis krijgt

Ziehier een korte opsomming van de voorgestelde steunmaatregelen die nog verder in details zullen worden uitgewerkt Zoals ik al zei, deze maatregelen, en het garantiefonds in het bijzonder, zijn bedoeld oni zowel de Europeaan als de Afrikaan zekerheid te geven omtrent zijn toekomst in een multiraciale samenleving, en om aan te tonen dat niet alleen de economische en sociale stabiliteit van het land blijft gehandhaafd, maar dat elk individu een voortgezette verhoging van de levensstandaard tegemoet kan zien

Tijdens ons gesprek in Pretoria, hebben mijn collega's en ik duidelijk gemaakt dat Rhodesiers niet zijn te paaien mei plannen om hen uit te kopen — zij hebben gezocht naar een oplossing die beoogde dat zij in hun vaderland zouden kunnen blijven wonen Men heeft ons verzekerd dat de overige betrokkenen bij het voorstel deze opvatting sterk ondersteunden Dientengevolge, welk plan er ook wordt gemaakt om diegenen bij te staan die besluiten te vertrekken, de aansporing moet erop zijn gericht het de moeite waard te maken voor Rhodesiers om te blijven

Dit zijn de voorstellen die ons zijn voorgelegd in Pretoria Met instemming van het kabinet en met de steun van de fractie heb ik dr Kissinger een boodschap gezonden waarin mijn aanvaarding van de voorstellen werd aangeduid op voorwaarde dat die door de andere betrokken partijen worden aanvaard en zoals ik al eerder verklaarde, op voorwaarde dat de sancties worden opgeheven en aan de terreur een einde komt

De volgende fase is een vergadering tussen regeringsvertegenwoordigers en Afrikaanse leiders, om de staatsraad in te stellen, als eerste stap naar de oprichting van een interim-regering Dit, zo hoop ik, zal zo gauw mogelijk gebeuren, omdat, ah het besluit eenmaal genomen is, het in het grootste belang is van Rhodesië, om er zonder vertraging mee door te gaan

Ik heb u de belangrijkste gedeelten genoemd van wat bij deze onderhandelingen is gewrocht Al zou ik nog twee uur doorgaan met praten, dan zou ik nog niet in staat zijn U alles mee te delen, en helaas kan veel niet in het openbaar worden onthuld Ik hoop dat u enige geruststelling vindt in het feit dat mijn kabinet en mijn fractie, tot de duidelijke en positieve slotsom zijn gekomen, dat op bas-s van het beschikbare feitenmateriaal dit onze beste keus is

Hetgeen ik vanavond heb gezegd zal voor u allen reden zijn lot diepe bezorgdheid en dat is begrijpelijk Maar we leven in een snel veranderende wereld en cm in zo'n wereld te overleven moeten we bereid zijn onszelf aan te Dassen aan verandering

We kunnen berusten in de wetenschap, dat ondanks het lot tegen ons, wij Rhodesiers van alle rassen een prachtig land hebben opgebouwd, met in Afrika ongeevenaarde mogelijkheden. Ik hoop en geloof dat wij in staat zullen zijn om het zo te houden Ondanks de spanningen en ongemakken als gevolg van terrorisme blijven de verhoudingen tussen de rassen can ons land vriendelijk en ontspannen Wij werken geleidelijk aan naar de uitbanning van rassendiscriminatie en dit zal in toenemende mate het geval zijn als de aanbevelingen van de commissie-Quenet in de komende maanden worden uitgevoerd (Zie pag 654/2)

Ik geloof dat het voor ons allen, blank en zwart gelijk, de plicht is om ons met waardigheid en terughoudendheid te gedragen in de beproevende tijd die voor ons ligt, en het juiste klimaat te scheppen om diegenen die belast zijn met de opsteiling van de nieuwe grondwet in staat te stellen vlot hun belangrijke taak op te vatten

Het is duidelijk dat deze overeenkomst ons niet het antwoord geeft dat we zouden willen Het biedt ons echter een gelegenheid die we nooit eerder hebben gehad — een aanbod voor Rhodesiers om onderling zonder tussenkomst van buitenaf, onze toekomstige grondwet te bepalen De staatsraad is opgedragen dit in twee jaar te doen, wat meer dan ruim boldoende tijd moet zijn Zoals ik al heb opgemerkt zal de staatsraad bestaan uit gelijke aantallen blanke en zwarte Rhodesiers Zij zullen worden gekozen door Rhodesieis Ik hoop dat zij de beste, de meest verantwoordelijke zullen zijn die we kunnen binden Slechts aan het eind van dit werk zullen we weten of deze hele operatie is geslaagd of mislukt Ik hoop dat alle Rhodesiers zich bij mij aansluiten om met toewijding zeker te stellen dat er maar één antwoord kan zijn — succes

Ondertussen. geloof ik dat het belangrijk is dat we onze moraal en ons vertrouwen behouden Het zou ons onwaardig zijn, na alles wat we hebben doorgemaakt, na alle oaofferingen die we ons hebben getroost, om ons te doen belanden in een voortijdige moedeloosheid Er bestaat bij mij geen twijfel over dat de geweldige vechtlust van Rhodesiers in de laatste tien jaar een geducht respect heeft opgebracht in de rest van de wereld, en zonder dit, zouden de voorstellen die we nu voor ons hebben, niet zo gunstig zijn geweest

Wat mij zelf betreft hoop ik het voorrecht te genieten om een rol te blijven spelen bij het helpen bepalen van de bestemming van Rhodesie Ik blijf toegewijd aan het ideaal om al het mogelijke te doen om te verzekeren dat Rhodesie een land blijft, waarin elk van ons, ongeacht ras of huidskleur, kan wonen en werken en samenleven in vrede, harmonie en stabiliteit Ik ben geweldig aangemoedigd en voldaan door de steunbetuigingen, die vele Rhodesiers mij vorige week gestuurd hebben Ik vertrouw erop dat de geest en de vastberadenheid van de Rhodesiërs onaangetast blijven en dat wij samen voorwaarts zullen treden, onze bestemming tegemoet

Laat me besluiten met een citaat van enkele woorden van Winston Churchill, uitgesproken tijdens de Tweede Wereldoorlog „Nu is niet het einde, niet eens het begin van het einde zelfs, maar het is, wellicht. het eind van het begin"

Goedenavond en God zij met u in deze tijden van beproeving" (N R C/H'b l a d. R e u t e r)

Reactzes. *Verklaring frontlijnstaten*

De eerste Amerikaanse reacties op de rede van Smith waren positief. President Ford noemde het besluit van Smith om binnen twee jaar in een zwart meerderheidsbewind in Rhodesie toe te stemmen, „een realistische daad". Daarmee is volgens Ford een dreiging voor de wereldvrede weggenomen. Volgens de president is „de weg nu open voor een Afrikaanse oplossing voor een Afrikaans probleem — vrij van buitenlandse interventie, geweld en verbittering". De Verenigde Staten zijn er trots op een bijdrage tot verhindering van een rassenoorlog in Rhodesië te hebben kunnen leveren Zonder met name Moskou te noemen, sprak de Amerikaanse president de hoop uit dat andere landen het Afrikaanse streven naar vreedzame oplossingen in zuidelijk Afrika steunen, in plaats van .tegen te werken.

In een verklaring op het vliegveld van Washington noemde Kissinger de bekendmaking van premier Smith „een bemoedigende ontwikkeling". Er is volgens de Amerikaanse minister nu „een grotere kans om geweld en buitenlandse interventie in zuidelijk Afrika te vermijden". Kissinger vervolgde: „Maar de genomen stappen vormen slechts het begin van een proces, waarvan het resultaat en het succes slechts kunnen worden bepaald door de volken en leiders van Rhodesië en van het Afrikaanse continent". Tenslotte kondigde minister Kissinger aan dat de VS zullen voortgaan om hun goede diensten in de kwestie Rhodesië aan te bieden. „Wij zullen dit blijven doen in nauwe samenwerking met Groot-Brittannië, dat een historische en wettelijke verantwoordelijkheid heeft en in nauw overleg met de leiders van Afrika."

Maar de presidenten van de vijf Afrikaanse frontlijnstaten gaven na een tweedaags beraad te Loesaka op 26 sept. een verklaring over Rhodesië uit, die als een veto tegen de door Smith aanvaarde procedure werd beschouwd. Zij stelden:

„De strijd van het volk van Zimbabwe, de Afrikaanse en internationale solidariteit bij het uitvoeren van sancties en het gecoördineerd optreden van alle anti-kolonialistische bewegingen en staten hebben gezamenlijk geleid tot de isolering en ineenstorting van het illegale racistische minderheidsbewind in de Britse kolonie van zuideliik Rhodesië

De presidenten hebben hun gelukwensen gericht aan het volk en de strijders van Zimbabwe, wier moeilijke en heldhaftige strijd het rebellenbewind en de vijand in het algemeen gedwongen heeft te erkennen

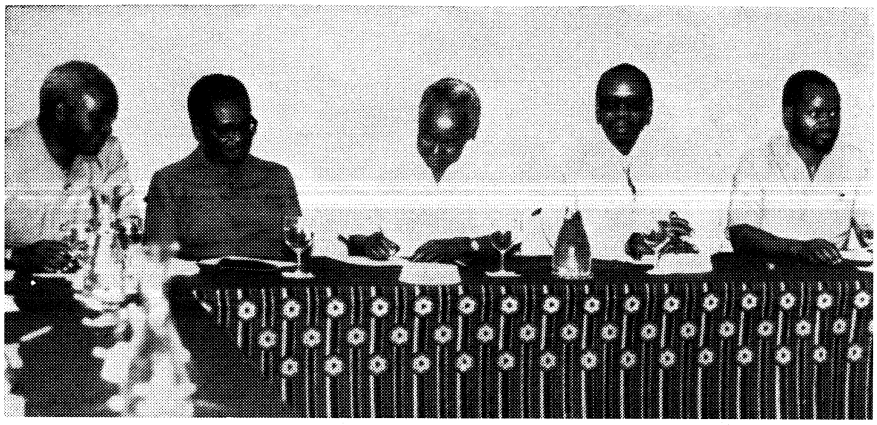

De presidenten van de vijf ,,frontlijnstaten", (v.l.n.r.) Kaoenda (Zambia), Neto (Angola), Nyerere (Tanzania), Seretse Khama (Botswana) en Machel (Mozambique), tijdens hun beraad te Dar-es-Salaam.

en te aanvaarden dat een meerderheidsbewind onvermijdelijk is en dat het noodzakelijk is onmiddellijk een overgangsregering in te stellen om dit beginsel ten uitvoer te leggen.

De door het volk van Zimbabwe in zijn gewapende strijd behaalde overwinningen hebben zo de huidige gunstige voorwaarden geschapen voor het bijeenroepen van een constitutionele conferentie.

Dit is een overwinning voor heel Afrika en de mensheid en in het bijzonder voor al die landen en volken die offers hebben gebracht opdat het broedervolk van Zimbabwe in vrijheid kan leven.

Nu onder druk van de gewapende strijd de vijand genoodzaakt is een meerderheidsbewind als voorwaarde te aanvaarden voor de onmiddellijke onafhankelijkheid, doen de vijf presidenten een beroep op het koloniale gezag, de Britse regering, om onmiddellijk buiten Zimbabwe een conferentie bijeen te roepen met de authentieke en legitieme vertegenwoordigers van het volk teneinde:

— de structuur en functies van de overgangsregering te bespreken;

— de overgangsregering in te stellen;

— te spreken over de bepalingen waaronder een volledige constitutionele conferentie bijeengeroepen moet worden om de onafhankelijkheidsconstitutie op te stellen;

— de basis vast te stellen waarop de vrede en de normale gang van zaken op het grondgebied hersteld kan worden.

Om deze doelstellingen te bereiken worden twee fasen overwogen. In de eerste fase zal een overgangsregering met Afrikaanse meerderheid worden ingesteld. De tweede fase zal betrekking hebben op het uitwerken van de details van de onafhankelijkheidsconstitutie van Zimbabwe.

De presidenten hebben de voorstellen, zoals uiteengezet door het illegale en racistische bewind, zorgvuldig bestudeerd. Als deze aanvaard worden, zouden zij neerkomen op de legalisering van koloniale en racistische machtsstructuren.

Alle details met betrekking tot de structuur en de functies van de overgangsregering moeten aan de conferentie worden overgelaten.

De vijf presidenten hebben opnieuw hun steun aan de zaak van de bevrijding van Zimbabwe en de gewapende strijd bekrachtigd.

,,A luta continua" (Portugees voor ,,De strijd gaat voort") *(NRC/H'*-blad, Reuter)

De *NZZ* (29-9) schreef in een commentaar o.m.: ,,De bal is nu weer bij de Amerikaans-Britse liquidatiebemiddelaars en bij de Zuidafrikaanse premier, die zich moet afvragen of zijn weinig broederlijke afschrijvingspolitiek in Rhodesië niet zeer spoedig ook in eigen land de roep naar een meerderheidsbewind zal versterken. Het is nog steeds mogelijk dat Kissingers oplossingsvoorstellen als een raamwerk dienen, dat de partijen in het Rhodesische drama een uitweg — resp. een wag eruit — biedt zonder toepassing van geweld op grotere schaal. . ."

De Amerikaanse Afrika-specialist, senator Dick Clark, had op 26 sept. voor de tv gesteld dat het ernaar uitzag dat de vijf Afrikaanse presidenten Kissingers voorstel hebben verworpen. Daarop zou Kissinger persoonlijk hebben ingegrepen. Het State Department liet in een verklaring weten dat het antwoord van de vijf Afrikaanse presidenten ,,een begin" voor onderhandelingen in Rhodesië was. Immers zij hadden ,,het basisvoorstel aanvaard en zij gaan ook akkoord met een voorstel voor een constitutionele conferentie." De Verenigde Staten houden nu ruggespraak met het Verenigd Koninkrijk in verband met de oproep voor het organiseren van een conferentie waarbij de nadere bijzonderheden van een overgangsregering zullen worden uitgewerkt. De weg naar een oplossing via onderhandelingen is hiermee geopend," aldus de verklaring van het State Department

De Amerikaanse onderminister voor economische zaken, William Rogers, zei op 27 sept. tijdens een persconferentie dat berichten over verwerping van het plan voor Rhodesië door de vijf frontlijnpresidenten op een ,,totaal verkeerde interpretatie" van de verklaring van Loesaka berustten, die een antwoord was op het door Ian Smith op 24 sept. voorgestelde plan. Volgens Rogers hadden de Afrikaanse presidenten het State Department laten weten dat zij ,,zonder voorwaarden vooraf" naar een conferentie zouden gaan, maar dat zij ,,de details van de overgangsregering op de komende conferentie wilden bespreken".

De eerste vijf van Smith's punten waren door hem van de Amerikanen overgenomen, alleen het zesde was door Smith zelf geschreven, op basis van Amerikaanse en Britse werkdocumenten. Dat punt was geen onderdeel van de onderhandelingspositie. Op zijn terugreis had Kissinger tijdens de besprekingen met de presidenten Kaoenda en Nyerere slechts hun ,,algemene instemming" gekregen, aldus Rogers.

Dit werd op 28 sept. bevestigd door Nyerere, die zei te hebben vernomen dat Kissinger had toegegeven aan druk van premier Smith en had ingestemd met het reserveren van de belangrijke ministersposten van defensie en openbare orde voor blanken. Die voorstellen, aldus Nyerere, komen erop neer dat het huidige bewind wordt voortgezet onder het mom van een zwarte meerderheid, omdat alle machtsmiddelen in handen van blanken zouden blijven. ,,Kissinger probeerde af en toe de details van een overgangsregering te bespreken, maar ik heb steeds de boot afgehouden, want dat wilde ik niet bespreken."

(Voortzetting volgende *aflevering)*

NEDERLAND

AANVULLENDE LOONMAATREGEL VAN f 60 INEENS OF 2 MAAL f 30

Minister Boersma van sociale zaken heeft op 5 nov. op een persconferentie in Den Haag bekendgemaakt, dat de regering een aanvullende loonmaatregel zal treffen, waarbij iedere werknemer f 60 ineens zal ontvangen, dan wel 2 maai een bedrag van f 30.

Om te voorkomen, dat de bedrijven. met name het midden- en kleinbedrijf, nadelen van die last ondervinden zal de regering dit bedrag in zijn geheel compenseren. Een en ander zal worden gefinancierd uit een meevaller van f 800 mln in de AAW (Algemeen Arbeidsongeschiktheidswet).

Minister Boersma zei, dat het kabinet zich de voorafgegane weken zeer uitvoerig had beraden over het arbeidsvoorwaardenbeleid. ,,Het kabinet hield er steeds aan vast, dat de koopkracht, in het bijzonder van degenen, die in 1975 f 20.000 verdienden, gehandhaafd zou moeten blijven. Tegelijkertijd moest geconstateerd worden, dat er lastenverzwaringen waren voor het bedrijfsleven, in het bijzonder voor het midden- en kleinbedrijf, alhoewel de loonsomstijging duidelijk minder was", aldus de bewindsman.

De minister herinnerde er in zijn toelichting aan, dat het FNV-voorstel inzake de driemaal veertig gulden enkele weken eerder reeds was afgewezen (zie verder). ,,Wij vonden de omvang en de effecten ervan niet verantwoord".

Brief FNV aan *kabinet* vraagt toeslag van f 40 pel- *maand*

De Federatie Nederlandse Vakbeweging (FNV) heeft op 10 aug. in een brief aan de leden van de ministerraad haar verontrusting uitgesproken over de prijsontwikkeling.

In verband hiermee vroeg de FNV een compensatie voor de exorbitante prijsontwikkeling in de loonsfeer te doen plaats vinden. De FNV wilde dat doen door aan te sluiten bij de eerder door de FNV als bijzonder vaag gekarakteriseerde toezegging van de regering, gedaan in de brief van de ministers van sociale zaken en van economische zaken aan de Tweede Kamer over het arbeidsvoorwaarden- en prijsbeleid in de tweede helft van 1976 d.d. 8 juli 1976 (pag. 472/3 e.v.-1976)

Daarin was gesteld, dat in het kader van de door de regering gehanteerde prijsraming ,,in het najaar (zal) worden bezien, of en zo ja in welke mate er aanleiding is een aanvullend voorstel tot nadere maatregelen in de inkomenssfeer te doen".

De FNV was van oordeel, dat in het kader van de bestaande loonmaatregel een extra loontoeslag diende te worden toegekend, indien het ongezuiverde prijsindexcijfer voor de gezinsconsumptie met 2% of meer is gestegen t.o.v. het prijsindexcijfer van april 1976, ofwel wanneer het toenmalige prijsindexcijfer de waarde van 173,2 bereikt zou hebben, resp. gepasseerd zou zijn.

De FNV meende, dat deze eventuele toeslag diende te worden uitgekeerd in een gelijk bedrag voor alle werknemers Bij het bereiken van de 2%-grens zou dat neerkomen op een toeslag van ruim f 40 bruto per maand.

In een TV-vraaggesprek op 10 aug. verklaarde minister Boersma van sociale zaken zich bereid op korte termijn met de vakbeweging te praten over de gevolgen van de prijsstijging voor het loonbeleid. Hij bleek er echter niet voor te voelen zich er al op vast te leggen, dat de lonen met f 40 per maand omhoog moeten als de prijzen met meer dan 2% stijgen.

De voorzitter van de FNV, Wim Kok, herhaalde de eis van de FNV op 1 sept. in een toespraak op de oprichtingsvergadering van de voedingsbonden FNV. De heer Kok hoopte, dat het vragen van een extra-loontoeslag niet nodig zou zijn, omdat daarmee zou worden aangetoond, dat het prijsbeleid dit jaar had gefaald. Niettemin vond hij, dat de regering de toezegging voor een extra-loontoeslag uit haarzelf had moeten doen.

De heer Kok verlangde van de regering ook een snelle uitspraak dat looningrepen in de toekomst niet meer zullen voorkomen. Hij zei verder dat de onderhandelingsvrijneid van de vakbeweging vanaf 1 januari volledig hersteld moet zijn. Als de regering snel duidelijkheid verschaft kan dat het sociaal-economische klimaat alleen maar verbeteren. Dat is dringend nodig, want het klimaat voor vruchtbaar overleg is nu allerbelabberdst. aldus de heer Kok.

De heer Kok zei dat de manier waarop men in de afgelopen jaren had gestreefd naar centrale akkoorden reden tot nadenken geeft. Naar zijn mening zou er in de toekomst een andere benadering moeten worden gekozen. Zo vindt hij het dringend nodig, dat de eerstverantwoordelijken en eerstbetrokkenen in bedrijven en bedrijfstakken veel nauwer bij de invulling en uitwerking van het arbeidsvoorwaardenbeleid worden betrokken.

Een blauwdruk voor alle bedrijfstakken wil de FNV niet meer geven. Wel zou de federatie willen meewerken aan het leveren van de ,,grote" lijnen. De centrale akkoorden zouden dan verder door de betrokken bedrijfstakken moeten worden ingevuld, omdat deze van bedrijf tot bedrijf sterk verschillen, aldus de heer Kok. Ook zullen we binnen de FNV samen moeten gaan bekijken wat we willen met de verdergaande arbeidstijdverkorting, zo merkte hij verder op. Sommigen zien verdergaande arbeidstijdverkorting als een wapen tegen de werkloosheid.

Gesprek kabinetsdelegatie *en.* sociale partners

Op 19 okt. heeft een gesprek plaatsgevonden tussen een kabinetsdele-

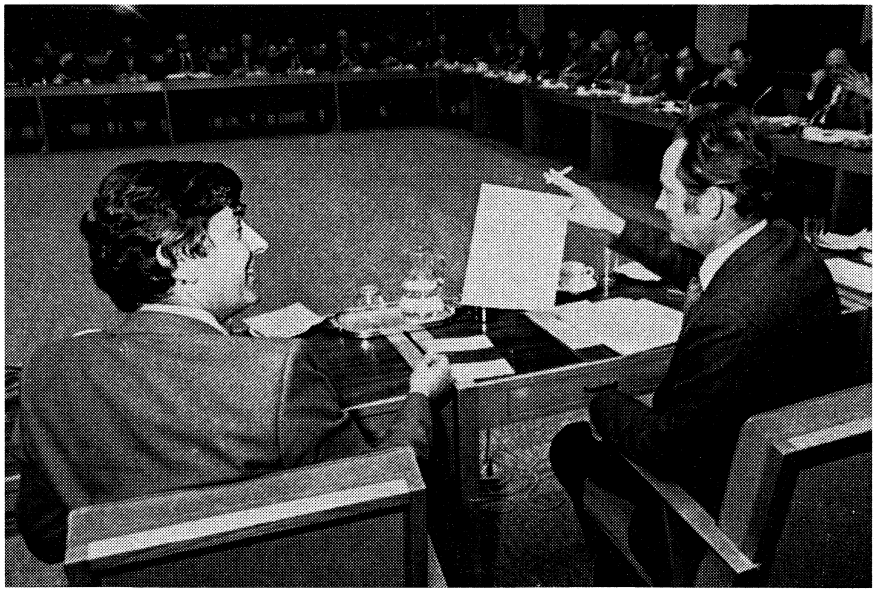

De ministers Lubbers (l) en Boersma op de vergadering van de kabinetsdelegatie met vertegenwoordigers van werknemers- en werkgeversorganisaties op 19 oktober.

gatie (de ministers Boersma en Lubbers en staatssecretaris Hazekamp) en het bestuur van de Stichting van de Arbeid (vertegenwoordigers van de centrale werknemers- en werkgeversorganisaties), alsmede vertegenwoordigingen van de Raad van overleg voor middelbaar en hoger personeel en van het Verbond van de Nederlandse Groothandei.

Onderwerp van gesprek was de vraag of een eventuele prijscompensatie gegeven moest worden in de vorm van een aanvullende loonmaatregel.

De kabinetsdelegatie heeft in het gesprek aan de organisaties verzocht na te gaal1 of een tussentijdse loonmaatregel bespreekbaar is, aldus de voorzitter van de delegatie, minister Boersma van Sociale Zaken.

De voorzitter van de Federatie Nederlandse Vakbeweging, de heer W. Kok, voegde daaraan toe dat dit verzoek z.i. is gericht tot de organisaties die. anders dan de FNV, hebben gezegd dat zij geen aanleiding zien nu in te gaan op de wens van de FNV om als voorschot op de prijscompensatie f 40 uit te keren.

Minister Boersma heeft in het gesprek gezegd dat deze wens van de FNV zowel wat omvang als wat tijdstip betreft bij hem op overwegende bezwaren stuit.

Voor 1977 wordt geen loonmaatregel overwogen en het kabinet heeft ook geen stokken achter de deur klaar liggen.

De voorzitter van de werkgeversdelegatie, mr. C. van Veen, heeft na afloop verklaard dat als gevolg van de huidige economische situatie en met het oog op de bar slechte positie van het gros der bedrijven in ons land er van die zijde overwegende bezwaren zijn tegen het voorstel van de FNV. Het is het beste, aldus de heer Van Veen, als de sociale partners zo snel als maar mogelijk is om de tafel gaan zitten om te gaan praten over 1977. Het kabinet heeft zelf nog geen standpunt ingenomen over hetgeen er eventueel zou kunnen gebeuren in de resterende maanden van dit jaar. Het zal dit vóór 1 november a.s. doen, ook als op zijn vraag aan de sociale partners over bespreekbaarheid van een tussentijdse loonmaatregel een negatief antwoord zou binnenkomen

Wat de ontwikkeling van de prijzen betreft heeft minister Lubbers na afloop van het gesprek gezegd, dat de prijsstijging in het tijdvak juli t.m. september j.l. 1,6% heeft bedragen. De hamvraag is nu z.i.: wat gebeurt er met de prijzen in oktober? Naar de verwachtingen van het kabinet, welke verwachtingen uiteraard onzeker zijn. zal het stijgingscijfer in oktober (inclusief de BTW-verhoging) 1,25% zijn. Het kabinet verwacht voorts dat in de maanden november en december geen prijsstijging meer zal optreden. Uitkomst van die verwachtingen betekent dan, aldus de minister verder, dat de prijzen in de tweede helft van dit jaar, inclusief het effect van de BTW-verhoging, in de orde van grootte van drie procent zullen zijn gestegen en exclusief de BTW-verhoging in de orde van grootte van twee procent. Dat betekent dan weer voor de prijsstijging over geheel 1976 ten opzichte van 1975 een prijsstijging van 8,75 procent. Uit die verwachtingen van het kabinet blijkt, aldus de heer Kok, dat de doelstelling van het kabinet om de prijsstijging gedurende 1976 tot 8,25 procent te beperken, niet zal worden verwerkelijkt. Dat heeft de FNV al eerder dit jaar zien aankomen en dat is ook de aanleiding geweest voor haar brief d.d. 10 augustus 1976, waarin zij een tussentijds voorschot van f 40 heeft gevraagd.

De heer Kok zei voorts dat formeel het overleg over het arbeidsvoorwaardenbeleid voor 1977 dan wel niet is begonnen. maar materieel is dat wel het geval. Hij betreurt het dat de werkgevers geen spoor van bereidheid hebben getoond ,,over wat dan ook".

In de ogen van de FNV Is in sterke mate bepalend voor het overleg over het arbeidsvcorwaardenbeleid voor 1977 de mogelijkheid om een oplossing te vinden voor de laatste maanden van 1976. Het is jammerlijk dat de werkgevers de deur gesloten houden, het gesprek over 1977 is nu op voorhand ernstig bemoeilijkt, aldus de heer Kok.

Of er een vervolggesprek komt, vooraf-gaande aan het besluit dat het kabinet vóór 1 november zal nemen, moet worden afgewacht, maar lijkt niet waarschijnlijk. Overigens vroeg de heer Kok zich af of dat gesprek dan weer met ongeveer veertig man zal moeten worden gevoerd. In kleinere kring lijkt hem beter. Maar als dat eventuele gesprek dezelfde invalshoek te zien zal geven die thans door de FNV is geconstateerd, met een nul voor en een nul achter de komma. dan acht hij het verloren tijd.

CNV ziet eerst geen aanleidzng voor tussentijdse loonsverhoging, wijzigt vervolgens dit *standpunt*

Het bestuur van het Christelijk Nationaal Vakverbond (CNV) heeft op 4 okt. een verklaring uitgegeven, waarin het zei in het prijsindexcijfer van sept. geen aanleiding te zien een tussentijdse loonsverhoging of uitkering te eisen

Inflatiebestrijding, aldus het CNV, is een der belangrijkste voorwaarden voor het terugdringen van de werkloosheid. Daarom meent het verbondsbestuur dat dan ook de uiterste voorzichtigheid moet worden betracht, opdat de tot nu toe bereikte resultaten niet in de waagschaal worden gesteld. Een snelle compensatie van prijsstijgingen is vooral van groot belang voor werknemers met lage inkomens. Dit geldt te meer in een jaar, waarin de inkomensstijging al tot het uiterste is beperkt.

De situatie op de arbeidsmarkt is op het ogenblik echter zo ernstig, dat elke verzwaring van lasten het risico met zich brengt van sluiting van bedrijven en verdere toeneming van de werkloosheid. Ook het behoud van werk is voor de Nederlandse werknemers een belang van de eerste orde.

Het belang van een tussentijdse loonsverhoging en dat van een behoud van de werkgelegenheid tegenover elkaar afwegende, is het bestuur van het CNV tot de conclusie gekomen voorlopig voor het laatste te moeten kiezen. De beslissing over een tussentijdse loonsverhoging of uitkering kan, zijns inziens, beter nog worden uitgesteld.

De prijsstijging tot nu toe is iets groter dan in juli werd verwacht. De overschrijding is echter nog zeer gering. Ook is het, volgens het CNV, niet uitgesloten dat de prijzen in oktober minder zullen stijgen; mede doordat de meeste groenteprijzen onverwacht snel zijn gedaald

Het CNV wil het prijsindexcijfer van oktober afwachten.

Na het overleg van 19 okt. heeft echter het CNV de werkgevers, met name de Raad van bestuur in arbeidszaken, dringen verzocht alsnog een gesprek te openen over een bescheiden uitkering ineens, zo mogelijk vrij te stellen van loonbelasting en premieheffing. Deze uitkering zou los moeten staan van de komende ,,normale" prijscompensatie dus zou geen voorschot hierop moeten zijn.

De Raad van bestuur in arbeidszaken (een samenwerkingsorgaan van de centrale organisaties van industriële werkgevers en ondernemers in land- en tuinbouw) heeft het CNV in een brief geantwoord geen aanleiding te zien terug te komen op het op 19 okt. geformuleerde standpunt: geen tussentijdse loonsverhoging.

Bij een prijsontwikkeling van 8,75% over 1975 blijft de koopkracht van de man met een inkomen van f 20.000 in 1975 gehandhaafd. Dat is de doelstelling van de regering zelf, aldus de werkgevers. Volgens het CNV geldt dat lang niet voor iedereen in deze inkomenscategorie. Met name degenen, die niet in aanmerking komen voor incidentele looncomponenten (overwerk, promotie, functietoeslagen e.d.) zullen er enigszins in koopkracht op achteruit gaan, aldus het CNV

Aanvullende loonmaatregel

Op zijn persconferentie van 5 nov waarop minister Boersma mededeling deed van de aanvullende loonmaatregel van f 60 ineens. zei de minister nog, dat nader gesproken zal moeten worden over de wijze, waarop de uitkering in het loonzakje terecht komt, te weten als f 60 ineens of als 2 maal f 30 Ook wordt nog nader bepaald hoe het bedrijfsleven compensatie zal krijgen. In afwachting hiervan dient het bedrijfsleven de uitkering als vcorrchot te verstrekken.

Volgens de minister mag er niet van worden uitgegaan, dat de beslissing vooruitloopt op de discussie over het automatisme van de prijscompensatie

De kosten van de uitkering-ineens zullen ongeveer f 150 mln bedragen Het ligt in de bedoeling ook de mensen met een minimumloon of met een sociale uitkering in de regeling te betrekken Mensen met AOW ontvangen 80% van f 60 bruto evenals zij die werkloosheidsuitkering genieten. Als men een uitkering krachtens de WWV heeft (Wet Werkloosheidsvoorziening) zal de uitkering 75% van *f* 60 bruto bedragen

Voor de modale werknemer (minister Boersma 1975 = ƒ 20 000) komt de uitkering neer op f 35 a ƒ 40 schoon, een koopkrachtverbetering van tussen 0.1 en 0,2%
Voer de financiermg van de uitkering kan de regering putten uit een meevaller in de inkomsteii van de AAW van ruim f 800 mln Dit voordeel is het gevolg van een niet aan de werkelijkheid beantwoordende schatting van het Gemeenschappelijk Administratie Kantoor in de aanloopperiode van de AAW
Deze meevaller betekent ook dat de AAW-premie niet op 2,3 maar op 1,9% kan worden bepaald Het grootste deel van de f 800 mln zullen aan deze afremming van de premie worden besteed. zo deelde premier Den Uyl mee
Geprobeerd wordt de uitkering in december te doen Daarvoor is een algemene maatregel van bestuur nodig Als het eren kan zal worden getracht geen beroep op de werkgevers te doen om alvast een voorschot te verstrekken

Reacties en *commentaren*

De Federatie Nederlandse Vakbeweging heeft ernstige bezwaren tegen de hoogte van de extra prijscompensatie die de regering de werknemers wil geven en ook tegen de manier waarop die prijscompensatie wordt gefinancierd, zo zei loondeskundige F Drabbe van de F V in een eerste reactie op de beslissing van de regering De regering wil een uitkering van ƒ 60 geven, dat is precies de helft van de drie maal veertig gulden bruto die de FNV geëist had De werkgevers hebben geen centje pijn van die minimale verhoging omdat de overheid de werkgevers uit de overheidspot gaat subsidieren en in ieite de zaak gaat financieren Wij maken ernstig bezwaar tegen het feit dat de werkgevers buiten schot blijven Het is nooit de bedoeling van de FNV geweest dat de financiering via overheidsgelden zou geschieden, aldus de heer Drabbe
,,De regering legt met dit voorschotje, dat de helft is van wat wij wilden, een zware hypotheek op de loonanderhandelingen voor volgend jaar Bovendien legt zij een hypotheek op het vertrouwen van onze Leden in dit kabinet Het vertrouwen dat er in deze regering nog is, is door de jongste regeringsmaatregel bepaald niet versterkt"
De FNV gaat zich beraden over het regeringsbesluit Of er wellicht acties in het verschiet zijn kon de heer Drabbe op dat moment nog niet zeggen, ,,Dat de onrust onder leden door dit besluit bepaald niet is weggenomen, kunnen we wel aannemen", zo zegt de heer Drabbe ,,De mensen beseffen terdege dat dat kleine beetje dat er nu dan nog op tafel is gekomen er helemaal niet was geweest als de FNV niet met haar ei; voor een aanvullende prijscompensatie op de proppzn was gekomen Als we dat niet hadden gedaan was er helemaal niets gebeurd"
Mr C van Veen (VNO) heeft twijfels of de ondernemingen inderdaad volledig gecompenseerd krijgen voor de ƒ 60 loonsverhogingen ,,We moeten niet een sigaar uit eigen doos krijgen aangeboden, bijvoorbeeld doordat we de lasten in 1977 toch weer op onze boterham terugkrijgen',' maar als dit inderdaad in orde is .doet de regering precies wat wil willen, alleen zou ze het honderd keer groter moeten doen", aldus de heer Van Veen
In het kort enige commentaren uit de pers De Volkskrant (6-11-'76) Binnen een beleid dat ondernemers wat mee lucht wil geven in de hoop dat er daardoor meer werk komt klopt het allemaal Alleen zal de vraag zijn hoe zo'n procedure — de ondernemer is als het ware het giroloket voor deze loonaanpassmg — er in de praktijk uit gaat zien Door nu geen echt voorschot te ge en op de prijscompensatie laat het kabinet in het midden dat er straks bij het nieuwe loonlaar zal gebeuren
De werkgevers hebben bepaalde bedenkingen tegen de automatische prijsaanpassmg. Het kabinet laat dat nu aan de onderhandelaars over Toch zou het zinvol zijn te weten of de regering in het hoofa heeft tot welke grens aan de prijsaanpassing getornd zou mogen worden De vakbeweging kan moeilijk tevreden zijn met dit compromis Voor de modale werknemer is het zeer twijfelachtig of de koopkracht gelijk is gebleven Meer duidelijkheid over de aanpassing zou gewenst zijn
Vergroting van vertrouwen van dc werknemers m het beleid is met het oog op het komend overleg beslist geen luxe
NRC/Handelsblad (6-11-'76) Uit het eeuwig heen en weer vliegen van meevallers en tegenvallers op het onnaspeurlijke gebied van de sociale verzekeringen valt altijd wel iets te putten, zodat het kabinet de dans op elegante wijze is ontsprongen In 1976 hoeft niets te gebeuren dat tot onoverkoombare moeilijkheden m 1977 leidt De receptuur past met de handelwijze van het kabinet Wacht net zolang met het doorhakken van de knoop tot niemand er rneer zeker van is of beide helften nog de moeite waard zijn
,Handig besluit' schrijft Het Parool (van 8-11-'76) over wat het blad ,,manoeuvreren' van de regering noemt Het zou niet de eerste keer zijn dat een schimmige meevaller in de sfeer van de sociale voorzieningen later blijkt tegen te vallen of zelfs in zijn tegendeel verkeert Dit betekent dat dan de last alleen maar naar de toekomst zou zijn verschoven Het wordt tijd dat het kabinet over de financiële situatie op het gebied van onze sociale verzekeringen — het bos waar niemand de bomen meer ziet — op een gedegen wijze opening van zaken geeft
Het Vrije Volk ((l-11-'76) Al die verdoemde meevallers werken niet mee aan het klimaat dat ons moet doen beseffen dat de bodem van de sociale kosten pot in zicht zou zijn Vanwaar de noodzaak om tot 1980 7 mrd te bezuinigen op de collectieve uitgaven, als hier 's 2,5 mrd., daar weer 's 4 mrd, en hier weer 's 800 mln bij de AAW wordt gevonden?
De ijverig rekenende Haagse ambtenaren toveren met al die bedragen alleen maar een hoop onduidelijkheid uit hun landen Want het gaat natuurlijk om papieren bedragen, ze zijn niet echt, ze bestaan alleen maar omdat we ze niet hoeven uit te geven
Maar er wordt over gepraat en mee geschoven alsof ze rechtstreeks uit de door Wim Kan genoemde linnenkast komen, waar 's lands bewindsman tussen handdoeken en lakens de miljoenen hebben liggen
De slordigheid waarmee de miljoenenmeevallers worden behandeld wordt alleen overtroffen door de onzorgvuldigheid waarmee de kosten van de sociale voorzieningen blijkbaar worden berekend
Veelal komen politici tot dit soort ongelukkige constructies omdat er geen haalbaar alternatief te vinden is
Dat was er nu wel De regering had de tussentijdse loonsverhoging door de werkgevers kunnen laten betalen als een te verrekenen voorschot met de prijscompensatie van straks zoals de FNV dat voorstelde
Het op zich zelf reele bezwaar dat die last voor sommige bedrijfstakken en bedrijven (maar lang niet alle!) te zwaar zou zijn, zou weggenomen kunnen worden door gerichte steun uit de algemene middelen
Nu krijgen ook de winstrijke bedrijven een bijdrage op rekening van de sociale voorzieningen, waar de winstarine werknemers voor moeten opdraaien Dat strookt nauwelijks met die bekende doelstelling ,,eerlijk delen"
Een positief aspect van de 60-gulden-vuil is dat die loonsverhoging het klimaat voor de komende loononderhandelingen ten behoeve van de vakbeweging iets verbetert Een redelijk begin is tenminste mogelijk, al is het niet veel meer Voorlopig is het nog veel te vroeg om die zes tientjes in te zetten op de goede afloop (ANP, SER-bulletin)

(Vor ber pag 471/1 e v -1976)

DE SAVORNIN LOHMAN *VOLGT PRINS RERNHARD OP ALS INSPECTEUR-GENERAAL VAN DE* KRIJGSMACHT

Minister-president Den Uyl heeft op 10 sept. medegedeeld, dat luitenant-generaal W. H. de Savornin Lohman, 59 jaar oud, toen nog voorzitter van de personeelsraad bij defensie, prins Bernhard zal opvolgen als inspecteur-generaal van de krijgsmacht.
De premier deelde ook mee, dat de inhoud van de functie van inspecteur-generaal nader zal worden bezien. Daarbij speelt een rol, dat het kabinet wil komen tot de instelling van een ombudsman, die o.a. voor de krijgsmacht een substituut moet krijgen.
De nieuwe inspecteur-genraal zal rechtstreeks ondergeschikt zijn aan de minister van defensie, zoals ook de prins was.

Jhr. de Savornin Lohman is opgeleid aan de KMA.
Na de Tweede Wereldoorlog is hij werkzaam geweest bij de Generale Staf, de KMA, als adjudant van de minister en de staatssecretaris van oorlog, bij het militaire comité van de NAVO in Washington en als commandant van de cavalerieschool,

OOST-EUROPA

JOEGO-SLAVIË

Over de binnenlandse ontwikkelingen in Joego-Slavië is voor het laatst bericht op pag. 609 e.v. - 1974. Daar werd melding gemaakt van een proces tegen „Kominformisten" (Stalinisten). Een overzicht van de ontwikkelingen sindsdien begint hieronder.

INSTELLING VAN EEN FEDERALE RAAD VOOR DE DEFENSIE VAN DE CONSTITUTIONELE ORDE

Het collectieve presidentschap van Joego-Slavië, met aan het hoofd president Tito, heeft op 20 febr. 1975 een decreet uitgevaardigd, waarbij een ,,Federale raad voor de defensie van de constitutionele orde" werd ingesteld. Westerse waarnemers geloven, dat het voornaamste doel van deze raad is het waarborgen van een correcte oplossing van het opvolgingsvraagstuk na het overlijden van maarschalk Tito.

Tot voorzitter van de Raad werd benoemd Wladimir Bakaric, het Kroatische lid van het collectieve staatspresidium (pag. 524/3-1974). Als leden werden aangewezen Stane Dolanc, secretaris van het uitvoerende comité van de Bond van Communisten (pag. 554/1-1974), Lazar Kolisevski en Vidoje Zarkovic, beiden leden van het staatspresidium, minister-president Djemal Bijedic, generaal Franjo Herijevic, minister van binnenlandse zaken, Milos Minic, minister van buitenlandse zaken, en generaal Nicola Ljubicic, minister van defensie.

De Federale Vergadering had op 10 dec. 1974 een wet aanvaard, waarbij cp het hoogste federale niveau vier nieuwe raden zouden worden ingesteld: een Raad voor de defensie van de constitutionele orde, één voor internationale betrekkingen, één voor kwesties van de maatschappelijke orde en economische ontwikkeling en één voor sociale politiek.

Het voorzitterschap van de Raad voor internationale betrekkingen viel toe aan Edvard Kardelj, het Sloveense lid van het staatspresidium en een enge medewerker van president Tito.

Op 20 febr. 1975 verzond president Tito een brief aan de organen van de Bond van Communisten en het leger, waarin hij waarschuwde tegen ,,binnenlandse en buitenlandse vijanden", die trachten ,,de defensiecapaciteiten van het land te ondermijnen". (Le Monde, NZZ)

DE AFFAIRE PRAXIS

Het parlement van Servië heeft op 28 jan. 1975 een regeringsbesluit goedgekeurd, waarbij acht leden van de staf van de filosofische faculteit van de universiteit van Belgrado voor onbepaalde tijd werden geschorst.

De schorsing kwam tot stand op basis van amendementen op de Wet op het hoger onderwijs, die in eerste instantie op 19 nov. 1974 waren aangenomen en door het Servische parlement op 28 jan. 1975 definitief waren goedgekeurd. Volgens deze wetswijzigingen kreeg het parlement de bevoegdheid om in universiteitsaangelegenheden in te grijpen en elke docent te verhinderen onderwijs te geven

Voortaan zal ook de Servische regering alle stafleden van faculteitsraden benoemen; voordien werd de helft van de leden van de faculteitsraden door de faculteiten gekozen.

Vladimir Stefanovic, de Servische minister van cultuur en wetenschap, zei in een verdediging van het regeringsbesluit, dat de acht geschorste docenten, die allen verbonden waren aan het tijdschrift Praxis, ,,een regime van terreur aan de faculteit hadden opgelegd", dat zij politieke oppositie zouden organiseren in een streven naar macht, dat zij de steun van conservatieve kringen in het buitenland genoten en dat zij studenten voorbereidden op politieke confrontatie en rebellie, gericht op een gewelddadige wijziging van het Joegoslavische systeem van zelfbestuur.

De acht betrokken docenten waren zes hoogleraren: Mihajlo Markovic (logica en wetenschappelijke methodologie), Svetozar Stojanovic (etnologie), Miladin Zivotic (geschiedenis van de moderne wijsbegeerte), mevr. Zaga Pesic-Golubovic (sociale anthropologie), Ljubomi Tadic (politieke sociologie van politiek en recht) en Dragoljub Micunovic (geschiedenis van sociale doctrines), alsmede twee assistenten: Nebojsa Popov (algemene sociologie) en Nebojsa Indzic (politieke en rechtsfilosofie).

Het conflict van deze acht personen met de autoriteiten reikte terug tot 1968, toen zij steun hadden verleend aan politieke en economische verlangens van studenten (pag. 410/3 e.v -1968) Te zamen met andere medewerkers van Praxis hadden zij toen zowel het kapitalisme als bureaucratisch dogmatisme afgewezen. Kritiek hadden zij op de ,,gapende kloof" tussen dogma en werkelijkheid, tussen de in Joego-Slavië geldende leer en de maatschappelijke werkelijkheid.

Zij hadden contacten met linkse intellectuelen uit westerse landen via het tijdschrift *Praxis,* maar ook d. m.v. jaarlijkse bijeenkomsten van filosofen op het Joegoslavische eiland Korcula.

In 1974 herleefde de officiële kritiek op de genoemde acht personen. Een onderzoekscommissie van 35 academici bereikte echter de conclusie. dat de acht ..moreel en politiek bekwaam" waren voor onderwijs aan een universiteit. Een nieuw ingestelde Raad voor het wetenschappelijk onderwijs besloot in juli 1974 met 150 tegen nul stemmen bij één onthouding hen in hun positie te bevestigen.

Later in dat jaar bereikten de acht een compromis met de communistische partij op voorwaarde, dat geen vervolgingen zouden worden ingesteld tegen studenten, die hun inzichten deelden.

Op 27 sept. 1974 werden echter vijf filosofiestudenten en één van hun docenten — prof. Lino Veljka uit Zagreb — in Ljubljana tot 10 maanden gevangenisstraf veroordeeld voor het ,,geven van een verkeerd en kwaadwillig beeld van de maatschappelijke en politieke verhoudingen in Joego-Slavië", nadat zij een document hadden opgesteld, waarin zij de acht verdedigden.

Dezen trokken daarop hun compromisaanbod in. Twee van hen, prof. Stojanovic en mevr. Pesic-Golubovic, hadden inmiddels toestemming gekregen om het land te verlaten en in het buitenland onderwijs te geven.

Medio jan. 1975 werden de acht er in het tijdschrift Kommunist, het centrale orgaan van de Joegoslavische communistische partij, van beschuldigd de macht in de faculteit te ,,usurperen", van samenzweringen met anderen met het doel ,,de macht te grijpen" en van het onderhouden van contacten met het ,,Comité voor het herstel van de Vierde Internationale, de Italiaanse ,,Manifest~"-groep en ,,andere Trotskisten".

Zonder opgaaf van redenen diende prof. Sima Cirkovic, deken van de faculteit van filosofie van de universiteit van Belgrado, op 24 jan. 1975 zijn ontslag in. Dit ontslag kwam echter, nadat hij ervan op de hoogte gesteld was, dat staatsveiligheidsfunctionarissen opdracht gekregen hadden de vier ingangen van de faculteit te bewaken ten einde studentendemonstraties ten gunste van de acht docenten te voorkomen

De acht geschorste docenten zonden op 29 jan. 1975 een verklaring naar

het Servische parlement, alle Joegoslavische dagbladen, filosofische tijdschriften en universitaire centra, waarin zij hun schorsing „onwettig" noemden en waarin zij stelden. dat de tegen hen gerichte campagne .,onberekenbare schade aan de zaak van het socialisme in het algemeen" had toegebracht.
De beschuldiging, dat zij naar macht streefden, noemden zij .,sofisme en een demagogische leugen", omdat de macht in handen was, niet van de filosofen, maar van degenen, die het partijapparaat en de massamedia beheersten

Zij stelden, dat in Joego-Slavië de invloed van .,ideologen van het stalinistische dogmatisme", ,,die wachtten op hun tijd voor wraak" groeiende was. Zij schreven niet te willen aanvaarden, dat het systeem van zelfbestuur in Joego-Slavië een ,.onderworpen aanhangsel van het regerende partijapparaat" zou worden, en evenmin accepteerden zij het afschaffen van de vrijheid van wetenschappelijk denken. zoals die was vastgelegd in het programma van de communistische partij en in de grondwet.
Prof. Markovic had dergelijke denkbeelden kort tevoren geuit in het in Wenen verschijnende tijdschrift „Europäische Rundschau", Hij deed een aanval op de bureaucratie, die naar zijn oordeel duidelijk in conflict was met de fundamentele aspiraties van alle andere maatschappelijke lagen, die er alle min of meer door geëxploiteerd werden.
De kloof tussen de mogelijke en de werkelijke status van de arbeiders noemde hij enorm. Als de arbeiders zich bewust zouden worden, aldus prof. Markovic, van de mogelijkheden, die hun geboden werden door de nieuwe historische situatie na de afschaffing van de kapitalistische klasse, dan zou hun open conflict met de bureaucratie, die de verwerkelijking van deze mogelijkheden blokkeert, onvermijdelijk de vorm van klassenstrijd aannemen.
Verder schreef prof. Markovic: dat onder de intellectuelen vooral zij. die een „nieuwe revolutionarie theorie" ontwikkelden, aan onderdrukking door de bureaucratie waren blootgesteld.
De bureaucratie kon ,,niet regeren zonder de ideologische en technische diensten van apologeten en specialisten", maar zijn heerschappij zou ,,ernstig worden bedreigd, als er een vrije ontwikkeling zou zijn van kritisch maatschappelijk denken, dat het politieke 'bewustzijn van de arbeiders en de jeugd, vooral van de studenten, zou doen toenemen.
Prof. Markovic wees er voorts op, dat de uitkomsten van gevechten om de macht tussen facties binnen de bureaucratie geen ernstige invloed hadden op de vooruitgang van de maatschappij. Zijn slotconclusie was: ,,De fundamentele tegenstellingen van post-kapitalistische maatschappijen kunnen alleen worden overwonnen door de vernietiging van de bureaucratie".

De schorsing van de acht docenten leidde tot protesten van vooraanstaande Westduitse intellectuelen, met name van de schrijver en Nobelprijswinnaar Heinrich Böll. Zij meenden, dat deze maatregel het einde betekende van academische en intellectuele vrijheid in Joego-Slavië
Op 21 febr. 1975 werd in Zagreb medegedeeld dat de verschijning van *Praxis* was stopgezet.

Begin 1974 hadden de auto iteiten een subsidie aan de uitgevers van het tijdschrift — de Kroatische filosofische maatschappij en het Verbond van filosofische maatschappijen van Joego-Slavie — ingetrokken, maar net blad bleef daarna uitkomen
In jan 1975 gaf de communistische partij opdracht aan alle zetters en drukkers in het land niet mee te werken aan de vervaardiging van het blad. Daarop kondigde de secretaris van het partijcomité van de universiteit van Zagreb, Tomislav Jantol, een maand later het staken van het uitgeven van het blad aan. (Le Monde, NZZ. FAZ, NRC/H'blad)
(Zie ook pag 496/3-1973 en pag 523/2 ev-1974)

PROCES TEGEN **MIHAJLOV**

In maart 1970 was de schrijver Mihajlo Mihajlov in vrijheid gesteld na het uitzitten van 3½ jaar gevangenisstraf wegens staatsvijandige propaganda en het in het buitenland publiceren van artikelen (pag 366/2 - 1970).
Op 28 febr. 1975 werd hij op een proces in Novi Sad veroordeeld tot 10 jaar gevangenis op grond van overtredingen van art. 118 van de strafwet (dat betrekking heeft op vijandelijke propaganda). Voorts werd hem voor een periode van vier jaar na zijn in vrijheid stelling verboden zijn werken te publiceren, in het openbaar te spreken of voor radio of TV op te treden.

Sinds zijn vrijlating in 1970 was het Mihajlov verboden zijn werken in Joego-Slavië te publiceren Zijn publikaties in het buitenland werden door de autoriteiten eerst genegeerd
Echter, op 7 okt 1974 werd hij opnieuw gearresteerd Er wondt bericht, dat hij op 16 okt de rechter van onderzoek gezegd zou hebben, dat zijn arrestatie een gevolg was van Sowjet-druk op de Joegoslavische autoriteiten om te demonstreren, dat Joegoslavische functionarissen strafmaatregelen niet zouden beperken tot pro-Sowjetgroepen, zoals de Kominformisten (pag 609 ev-1974)
De nieuwe beschuldigingen tegen Mihajlov waren gebaseerd op vier artikelen Drie daarvan waren verschenen in de New York Times en andere Amerikaanse publiciteitsorganen Alle vier waren gepubliceerd door Posser, de Russische emigrantenuitgeverij in Frankfort in de Bondsrepubliek
Volgens de beschuldiging had Mihajlow beweerd, dat er in Joego-Slavie een totalitair systeem zonder democratische vrijheden bestond, had hij het eenpartijsysteem in Joego-Slavie vergeleken met het Italiaanse fascisme ten tijde van Mussolini, en had hij beweerd dat na het overlijden van Tito het grootste gevaar voor Joego-Slavie van de kant van de Sowjet-Unie zou komen
Mihajlov kreeg steun van Milovan Djilas, de auteur van „De nieuwe klasse" (pag 13567/3 ev-1957), in een brief, die in de International Herald Tribune van 10 nov 1974 werd afgedrukt Djilas schreef, dat Mihajlov geen ,,aanbidder van kapitalisme of de consumptiemaatschappij" was, maar ,,veeleer van mensenrechten en geestelijke vervulling"
Volgens Djilas kon Mihajlov geen baan krijgen, was hem zijn woning ontnomen en had hij vergeefs geprobeerd een pas te krijgen om aan Westerse universiteiten colleges te geven Djilas schreef vervolgens ,,Hoe democratisch is die democratie, hoe soriaal dat socialisme, welks pragmatisme leidt tot stilzwijgen, tot het vergeten van Mihajlo Mihajlov?"
Op de openingsdag van zijn proces op 25 febr. 1975 pleitte Mihajlov ,,niet schuldig'
Hij stelde, dat de vier geïncrimineerde artikelen ,,vriendelijk en vol goodwill jegens Joego-Slavie waren en dat het de bedoeling ervan geweest was om de ,.Joegoslavische strijd voor socialistisch zelfbestuur" te helpen Hij voegde daar aan toe, dat dat in zijn ogen alleen te verwezenlijken was in een tweepartijensysteem
De officier van justitie, Radovan Jozanov, stelde op 27 febr dat geen bewijs nodig was voor hetgeen algemeen bekend was, nl, dat Mihajlov contacten onderhouden had met en beinvloed was door vijanden van de Joegoslavische staat Hij vroeg om een ,,strenge en rechtvaardige straf"
Mihajlov, die door twee advocaten verdedigd werd, zei op dezelfde dag in zijn slotpleidooi, dat hij nu voor de vierde maal terecht stond voor het recht van het hebben en uitspreken van een mening die afweek van de officiele partijlijn Hij besloot met te zeggen ervan overtuigd te zijn te zullen warden veroordeeld, hij maakte de rechters daarvan geen verwijt, maar hij stelde wel dat hij het altijd een schande vond, wanneer iemand berecht werd, alleen voor hetgeen hij geschreven had. (KCA, Le Monde NZZ, The Times, NRC/H'blad)

PROCES TEGEN KROATISCHE **NATIONALISTEN**

Op 17 febr. 1975 werd een proces, dat ruim twee maanden geduurd had, afgesloten tegen 15 Kroatische nationalisten, die in juni 1974 in Zadar waren gearresteerd. Het Draces had ook & Zadar plaatsgevonden.
De vonnissen varieerden van 18 maanden tot 13 jaar gevangenisstraf op grond van subversieve activiteiten

Onder de aangeklaagden bevonden zich Zelimir Mestrovic, hoogleraar geschiedenis aan de afdeling Zadar van de universiteit van Zagreb en Davor Araz, secretaris van de Joegoslavische Academie van wetenschappen en kunsten, alsmede studenten en caféhouders. Zij werden ervan beschuldigd vier jaar eerder een organisatie te hebben gevormd, die regelmatig bijeenkomsten had belegd, en die de grondslag zou moeten leggen voor een ,,Kroatisch bevrijdingsleger", dat wapens en ammunitie zou moeten vergaren ten einde berovingen en sabotagedaden te plegen en politieke leiders te vermoorden, o.w. Wladimir Bakaric, het Kroatische lid van het Joegoslavische staatspresidium (pag. 524/3 - 1974).
Sommigen van de verdachten zouden volgens de aanklacht ook banden onderhou-

den hebben met de Oestasjibeweging in het buitenland. De Oestasji is een Kroatische separatistische groepering, die terreurdaden bedrijft.
Enkelen zouden ook een ,,code van raciale zuiverheid" hebben aanvaard, waaronder huwelijken van Kroaten met personen van een andere nationaliteit waren verboden. Het uiteindelijke doel van de groep zou zijn geweest de vestiging van een ,,grote Kroatische staat, die ook Bosnië-Herzegowina en delen van Servië en Montenegro zou omvatten."
Er was nog een zestiende verdachte. die erin geslaagd was het land te ontvluchten De zaak tegen hem werd losgekoppeld van die tegen de groep van 15 man.
Tot het proces werden alleen juridische functionarissen en nauwe familieleden toegelaten. Het toelaten van buitenlandse journalisten werd geweigerd, omdat die van andere processen een vertekend en oneerlijk verslag gemaakt zouden hebben.
Een pleidooi van de verdediging tot diskwalificatie van de rechter, de vice-officier van justitie en nog een lid van het hof, omdat hun namen voorkwamen op de lijst van degenen, die volgens de aanklacht vermoord hadden moeten worden, werd door het gerechtshof op 21 nov. 1974 afgewezen.
Prof. Mestrovic werd tot 12 jaar veroordeeld. Strenge straffen werden ook gegeven aan twee studenten, Jusip Biluvic en Marko Dizdar, die tot resp. 13 en 11 jaar veroordeeld werden.

Berichten over gewelddadigheden door Kroatische nationalisten en Oestasji

Voor het begin van het proces waren er berichten over gewelddaden van Kroatische nationalisten en Oestasji.

Zo werd op 1 nov. 1974 uit Zagreb gemeld, dat op 29 okt. een politieman om het leven gekomen was in het Velebitgebergte, ten zuiden van de havenstad Rijeka, waar een Oestasjilid onwettig vanuit Italië Joego-Slavië was binnengekomen.
Voorts werd gemeld, dat op 20 nov. nog eens twee Oestasjileden waren gearresteerd in het gebied van Zagreb, te zamen met 10 plaatselijke sympathisanten.
Na een bomontploffing bij een postkantoor in Zagreb werd op 21 nov. gemeld, dat meer dan 20 personen gearresteerd waren

PROCES TEGEN ALBANESE JOEGOSLAVEN

Op 14 jan. 1975 werden door een gerechtshof in Pristina, de hoofdstad van de autonome provincie Kosovo, gevangenisstraffen opgelegd, variërend van drie tot negen jaar, aan vijf Joegoslaven met Albanese nationaliteit. Het betrof drie docenten en twee studenten, die ervan beschuldigd werden te ,,proberen de constitutionele orde van Joego-Slavië omver te werpen en de territoriale integriteit van Joegoslavië aan te vallen".
Drie van de verdachten waren in 1970 al eens veroordeeld wegens staatsvijandelijke activiteiten.

NOORD-AMERIKA

VERENIGDE STATEN

PRESIDENTSVERKIEZINGEN, CARTER AANGEWEZEN ALS KANDIDAAT VOOR DEMOCRATEN, REPUBLIKEINSE CONVENTIE, VERKIEZINGSCAMPAGNE

Hieronder vervolgen wij ons overzicht van de gang van zaken op de Democratische conventie in New York City, waar Carter werd aangewezen als de Democratische kandidaat voor de presidentsverkiezingen. (Vor. ber. pag. 727)

Op 14 juli vond de aanwijzing van de kandidaat voor het presidentschap plaats.
Peter Rodino, lid van het Huis van Afgevaardigden droeg Carter voor die hij omschreef als een leider ,,met bezorgdheid en medeleven voor de armen". Hij noemde hem ,,een man met een nieuwe dimensie van leiderschap met een gevoeligheid voor de geestesgesteldheid van het land". Andere kandidaten die werden voorgedragen waren: Afgevaardigde Udall, gouverneur Brown van Californië en Ellen McCormack die in een aantal staten was uitgekomen in de voorverkiezingen.
De conventie nam per acclamatie de benoeming van Carter tot officiële kandidaat van de Democratische partij voor de presidentsverkiezingen aan.
Op 15 juli maakte Carter tijdens een persconferentie bekend dat hij senator Walter S. Mondale, een vertegenwoordiger van de linkse stroming binnen de Democratische partij, tot zijn ,,running-mate" had gekozen, wat betekent dat als Carter president wordt, Mondale het vicepresidentschap zou gaan bekleden

Sinds hij eind 1964 in de Senaat kwam, is Mondale uitgegroeid tot een van de meest doeltreffende senatoren Vooral op wetgevend gebied heeft Mondale, die jurist is, een voortreffelijke naam verworven. In de jaren '60 heeft hij uitgebreid zijn sporen in de beweging van de burgerrechten verdiend, terwijl de senator ten tilde van Johnsons Great societv veel werk voor de arme groepen in de steden verrichtte
Mondale geldt in Washington als een van de meest sociaal voelende senatoren. Zijn connecties met ,,Labor" (de vakbeweging) zijn veelvuldig en hartelijk Zonder twijfel heeft zijn benoeming op het Democratische ,,ticket" de linkervleugel van de Democratische partij met het feit verzoend dat Jimmy Carter de Democratische partij m de komende presidentsverkiezingen aanvoerde
Tijdens hun gezamenlijke persconferentie viel liet op dat zowel Carter als Mondale zeiden dat zij goed met elkaar overweg kunnen Ongetwijfeld heeft Mondale een aantal sunten met Carter gemeen, maar er zijn ook aanzienlijke verschillen, vooral in achtergrond Beiden hebben oprecht medeleven met de underdog in de Amerikaanse samenleving. Beiden geven er de voorkeur aan zichzelf zo goed mogelijk te documenteren m plaats van voor Kennis bijvoorbeeld van adviseurs afhankelijk te zijn Beiden hebben hun jeugd in kleine stadjes doorgebracht, Carter in Plains (Georgia) en Mondale in een nog kleiner gat, Ceylon (Minnesota).
Mondales achtergrond is een heel andere dan die van Carter, die zichzelf graag een boer en een zakenman noemt Mondale is afkomstig uit een intellectueel milieu, waar algemene ontwikkeling hoger werd aangeslagen dan geldelijk gewin Terwijl Carter zijn politieke loopbaan geheel zelf moest verwezenlijken, was Mondale protégé van Hubert Humphrey In de loop van de tijd heeft zich een zeer hechte relatie tussen Humphrey en Mondale ontwikkeld, die iets van een vader-zoonband heeft.
De 48-jarige senator is getrouwd en heeft drie teenagers als kinderen

Op 16 juli kwam Carter op de conventie om de ,,nomination-speech" te houden.
Daarin beloofde hij de Democratische partij naar de overwinning en Amerika naar grootheid terug te

Jerry Ford en vrouw Betty op de Republikeinse conventie in Kansas City.

voeren. ,,Ons land heeft perioden van beproeving doorgemaakt. Nu is de tijd voor genezing aangebroken".

Hij zei verder: ,,De drama's van Vietnam en Cambodja, de schande van Watergate en de overlast van de onthullrngen over de CIA hadden voorkomen kunnen worden als onze regering het verstandige oordeel, het gezonde verstand en het hoge morele karakter van het Amerikaanse volk hadden weerspiegeld" Carter eindigde zijn aanvaardingsrede met de zinsnede dat hij een Amerika zag dat weer in beweging is, .,verenigd en wel. een verscheiden. vitale en tolerantie natie, die onze derde eeuw met trots en vertrouwen ingaat — een Amerika dat gelijke tred houdt met de grootheid van onze grondwet en het eenvoudige fatsoen van ons volk". Jimmy Carter riep de Amerikanen op om klaar te staan voor nieuwe grote nationale verrichtingen. Bijna fluisterend voorspelde de kandidaat ten slotte dat ,,onze harten dan weer opnieuw met trots zullen zwellen wanneer wij onszelf Amerikanen noemen".

Tevoren had senator Mondale de kandidaat voor het vice-presidentschap, een rede uitgesproken die hetzelfde thema van Amerika's morele wederopstand behandelde.
Mondale voorspelde dat de Amerikanen dit jaar voor het eerst sinds 1948 een president zullen kiezen die uit het zuiden afkomstig is. Dat betekent volgens hem dat de tijden van nationale verdeeldheid in Amerika voorbij zijn. De Democratische conventie in New York vertegenwoordigt tevens het einde van de verdeeldheid, die jarenlang de partij heeft geteisterd. Mondale wees er op dat het centrale probleem van de verkiezingscampagne 1976 zal worden gevormd door de eis van het Amerikaanse volk op herstel van eerlijkheid en fatsoen en openheid in de regering.
Tevens herinnerde Mondale eraan dat de Amerikanen zojuist het ergste politieke schandaal in de Amerikaanse geschiedenis achter de rug hebben en dat de Amerikanen nu worden geregeerd door de man die gratie verleende aan de persoon die verantwoordelijkheid voor het schandaal draagt.

Ford kandidaat voor de Republikeinen

De voorverkiezingen bij de Republikeinen hadden nog geen duidelijke overwinnaar opgeleverd.

Ford stelt op de Republikeinse conventie zijn ,,running mate", senator Robert Dole van Kansas voor Links mevrouw Mary Elizabeth Dole

In juli werden nog een aantal afgevaardigden naar de partijconventie in Kansas City aangewezen op interne partijbijeenkomsten.
De laatste daarvan vond op 18 juli plaats.

Volgens een mededeling van het Witte Huis zou een groot aantal van de op die manier aangewezen afgevaardigden Fords kandidatuur steunen en kon de president op 1107 gedelegeerden rekenen tegenover Reagan op 1063. Eind juli maakte Reagan bekend dat hij, als hij gekozen zou worden, de Republikeinse senator Schweiker als .,running mate" zou aanwijzen.
Schweiker is een van de vooruitstrevende elementen in de gematigde vleugel in de partij.
Volgens waarnemers beoogde Reagan met dit besluit vooral de nietgebonden gedelegeerden aan te trekken.

Op 16 augustus begon in Kansas City de Republikeinse Conventie.
Reagan diende aan het begin van de conventie een voorstel in dat Ford zou verplichten nog voor de eindstemming bekend te maken wie hij als ,,running mate" zou aanwijzen maar dat werd met algemene stemmen verworpen. Bij de discussie over het Republikeinse wlatform bleken vooral t.a.v. de punten „abortus" en buitenlandse politiek meningsverschillen tussen de Reagan — en de Fordaanhangers te bestaan.
De Reagan-aanhangers dienden een aantal kritische moties in over het buitenlandse beleid en wel t.a.v. de ontspanning, het Helsinki-akkoord over de mensenrechten en de weigering van president Ford om de Sowjet-dissident Solzjenitsyn te ontvangen.

De amendementen riepen op tot een ,,buitenlandse politiek die erkent dat wij in internationale onderhandelingen geen onnodige concessies moeten doen".
Het nastreven van ontspanning mag er niet toe leiden dat Amerika eenzijdige concessies doet met slechts hoop om er concessies voor terug te krijgen.
De conventie besloot ,,in het belang van de parti-eenheid" deze amendementen in het partijprogramma op te nemen. Op 18 augustus vond de stemming over de presidentskandidaat plaats.
Ford wist de steun van 1187 afgevaardigden te krijgen, Reagan die van 1070, waarmee de zittende president de officiële Republikeinse kandidaat voor de presidentsverkiezingen werd.

Op 19 augustus maakte Ford bekend wie hij als kandidaat voor het vicepresidentschap had gekozen. Het was de 53-jarige senator Robert Dole van Kansas.

Dole is een representant van de conservatieve vleugel van de Republikeinen. Hij is een invloedrijk lid van de Senaatscommissie voor de landbouw en was onder Nixon voorzitter van de Republikeinse partij. Hij onderhield goede betrekkingen met Nixon en bleef hem tot het laatste moment steunen, maar het staat vast dat hij op geen enkele manier iets met het

Watergateschandaal te maken heeft gehad. De keuze van Dole kwam als een verrassing Vooral senator Baker, een representant van de gematigde vleugel van de partij was veelvuldig genoemd als mogelijke ,,running mate" Ook werd niet uitgesloten dat Ford zijn rivaal Reagan zou verzoeken samen met hem de verkiezingsstrijd in te gaan
Cc keuze van Dole lijkt vooral ingegeven door de wens zoveel mogelijk conservatieve kiezers aan te trekken

Op 19 aug. hield Ford zijn „nomination speech". Daarin kwam hij terug op de verwikkelingen rondom het Watergate-schandaal. Hij zei: ,,Twee jaar geleden werd het vertrouwen van het volk in zijn hoogste bestuurders, aan wie zij overweldigende macht hadden toevertrouwd tut tweemaal toe geschokt".

Volgens Ford was er in de twee jaar van zijn amtstermijn veel ten goede veranderd: ,,Ik heb eerlijkheid, fatsoen en persoonlijke integriteit van iedereen in de uitvoerende macht van de regering gevraagd".

Met een verwijzing naar de schandalen die het Congres hebben geschokt zei hij: ,,Het Huis en de Senaat hebben dezelfde plicht. Het Amerikaanse volk zal niet de dubbele standaard in het Amerikaanse Congres aanvaarden".

Volgens Ford hebben de Amerikanen sinds aug. 1974 op moreel, economisch en politiek gebied een enorme „comeback" gemaakt. Amerika leeft voor het eerst sinds de Eisenhower-periode in vrede. De inflatie is tot de helft teruggebracht. De werkloosheid loopt terug. En Amerika heeft nog altijd de wil en de middelen om voor de vrijheid in de wereld op te komen.

Ford: ,,De wereld heeft nu respect voor Amerika's politiek van vrede door middel van kracht. De Verenigde Staten zijn opnieuw de vertrouwde leider van de vrije wereld". De president zei dat hij bereid was om tijdens de verkiezingscampagne met Carter in debat te treden.

De meeste bijval verkreeg Ford toen hij het in de meerderheid Democratisch zijnde Congres van verkwisting betichtte. De president zei dat hij tijdens zijn ambtsperiode 55 maal zijn veto had uitgesproken over besluiten van het Congres.

Ford zei: ,,Ik ben tegen de grote uitgevers van belastingen en ik ben voor de kleine belastingbetaler"

Verkiezingscampagne, televisiedebatten

De verkiezingscampagne ging officieel 1 sept. van start, maar kwam pas goed op gang na het eerste door de televisie uitgezonden debat tussen beide kandidaten op 23 sept. Een nieuwigheid in deze campagne waren de nieuwe financiële beperkingen, die de kandidaten zich moesten opleggen.

Voor het eerst in de Amerikaanse geschiedenis waren zij gebonden, waar het hun verkiezingsuitgaven betrof, aan strenge reglementen.

De politieke schandalen onder de tweede regering-Nixon hebben ertoe geleid dat er een einde is gemaakt aan de gewoonte om de verkiezingscampagnes van de presidentskandidaten uit privé-bijdragen te financieren.

Teneinde een herhaling van Watergate te vermijden, besloot het Congres in 1974 om ue overneersende rol van de ,,fat cats , de grote geldschieters uit de privesector in de presidentscampagne te beeindigen
Voor het eerst in Amerika's politieke geschiedenis zal het voor gefortuneerde Amerikanen met politieke ambities niet meer mogelijk zijn om zich bij de presidentskandidaten ,,m te kopen". Daarvoor in de plaats heeft het Congres een systeem van federale subsidiering uitgewerkt

President Ford en zijn uitdager Jimmy Carter kregen elk $ 21,8 mln aan federale subsidies Daarnaast waren de nationale comité's van de Democratische en de Republikeinse partij gemachtigd om de twee kandidaten elk $ 3,2 mln uit te betalen
Ten slotte besloot de federale verkiezingscommissie dat organisaties van beide partqen op plaatselijk en staatsniveau elk $ 4,5 mln voor hun kandidaat mochten uitgeven Dat laatste bedrag mocht wel uit privebijdragen worden samengesteld
Voor Ford en Carter waren er zowel voorals nadelen aan deze nieuwe regeling verbonden. Tot de voordelen behoorde de omstandigheid, dat de presidentskandidaten zich niet meer met het spekken van hun verkiezingsfondsen behoefden bezig te houden Een ander voordeel was dat de presidentskandidaten voortaan geen verplichtingen tegenover de ,,fat cats" hebben. Dat maakt hopelijk een einde aan het laakbare Amerikaanse gebruik om — als dank voor geldschenkmgen — ambassadeursposten aan dikwijls niet competente zakenlieden aan te bieden
Een nadeel voor beide kandidaten was dat de uitgaven voor de presidentscampagne aan een maximum waren gebonden Ford en Carter waren gerechtigd om elk m totaal $ 29,5 mln voor de presidentsverkiezingen uit te trekken. Dat is nog altijd een respectabel bedrag, maar het is een schijntje in vergelijking met de bijna $ 60 mln die Richard Nixon vier jaar geleden voor zijn herverkiezing nodig had
De Republikeinen hebben meer van de financiele regeling te duchten dan de Democraten De banden tussen Republikeinen en het zakenleven zijn altijd hecht geweest en daardoor konden de Republikeinen al langer dan een halve eeuw bij elke verkiezing meer uitgeven dan hun Democratische tegenstanders Dat aan dit praktische voordeel voor de Republikeinen een eind is gekomen, heeft de Grand Old Party als gevolg van de schandalen met Nixon en Agnew geheel aan zichzelf te wijten

In de weken voorafgaande aan het eerste televisiedebat kregen twee kwesties veel publiciteit.
Allereerst de kwestie over de abortus.

Carter had eind augustus een onderhoud met de voorzitter van de Amerikaanse bisschoppenconferentie, mgr. Joseph Bernadine, om hem zijn standpunt over de abortus provocatus nader toe te lichten.
Bernadine verklaarde na afloop van het onderhoud: „Wij blijven teleurgesteld in de gouverneur". Hij zei dat Carter geweigerd had zich op te stellen achter hun uitnodiging een grondwetamendement ter beperking van de mogelijkheid tot abortus te steunen. Hij zei dat Carter had gezegd persoonlijk gekant te zijn tegen abortus, maar niet bereid te zijn bij het Congres aan te dringen op wijziging van de wet.

Enkele dagen later ontving Ford rooms-katholieke bisschoppen op het Witte Huis. Ford zei bij die gelegenheid dat hij tegenstander is van zwangerschapsonderbreking, behalve in bepaalde urgente gevallen. Hij verklaarde zich voorstander van een amendement op de grondwet inhoudende dat de staten zelf hun abortuswetgeving zouden kunnen maken. In '73 had een uitspraak van het Hooggerechtshof juist de staten deze bevoegdheid ontnomen. Na het gesprek met Ford verklaarden de bisschoppen zich ,,bemoedigd".

De abortus was actueel omdat het Congres zich in september met deze kwestie bezig hield. Half september aanvaardde het Huis van Afgevaardigden een wetsontwerp waarin het gebruik van federaal geld voor zwangerschapsonderbreking werd verboden, tenzij er gevaar voor het leven van de moeder bestaat.
Een dag daarna keurde de Senaat met 47 tegen 31 stemmen het voorstel goed.
Het feit dat deze kwestie in de verkiezingscampagne een rol ging spelen is terug te voeren op de strijd om de katholieke stemmen. Het Amerikaanse katholieke episcopaat is tegenstander van een verruiming van de abortuswetgeving en de ca. 33 miljoen Amerikaanse katholieke kiezers, die traditioneel voor het merendeel democratisch stemmen, vormen een invloedrijk stemmenreservoir.

Een andere kwestie die veel aandacht kreeg hing samen met een interview dat Carter had met het blad ,,Playboy". Hij had daarin, naar de mening van velen, nogal vrijmoedi-

ge uitspraken gedaan over de huwelijksmoraal, o.a. door te verklaren dat hij naar heel wat vrouwen had gekeken met begeerte en ook vele malen in zijn hart overspel had gepleegd.

Het eerste televisiedebat tussen beide kandidaten werd op 23 september uitgezonden. Het vond plaats in Philadelphia. Zij werden ondervraagd door een panel van journalisten, de binnenlandse politiek en de economische toestand waren de onder erpen.

Beide kandidaten gaven nauwelijks van de officiële Republikeinse en Democratische opvattingen afwijkende antwoorden op de hun gestelde vragen.

De Republikeinen zijn voorstanders van zo weinig mogelijk overheidsbemoeiingen en lage belastingen, de Democraten daarentegen zijn voor een actiever overheidsoptreden ten behoeve van de economisch zwakkeren.

Zo werd Carter gevraagd wat hij wilde gaan doen om de werkloosheid, ca. 7,9%, te bestrijden.

Hij had daarvoor geen concrete voorstellen, maar noemde het probleem wel de belangrijkste binnenlandse kwestie. Het land, zo zei hij, zou nooit het inflatieprobleem kunnen oplossen zolang er zoveel werklozen waren.

Hij suggereerde verder de oprichting van federale ontwikkelingsfondsen voor bepaalde gebieden, die voor werkverschaffing zouden zorgen, terwijl verder de woningbouw gestimuleerd inoest worden en er speciale voorzieningen zouden moeten komen voor jeugdige werklozen in de stedelijke gebieden.

Het moest mogelijk zijn, aldus Carter, de werkloosheid terug te brengen tot 4,5% zonder de inflatie verder te laten oplopen.

Gevraagd of hij bereid was een loon- en prijsstop in te stellen, zei Carter dat de productiviteit zo laag en de werkloosheid zo hoog waren dat de inflatie niet het grootste gevaar was.

Ford verweet zijn tegenstander naar aanleiding hiervan zoals in zoveel dingen te vaag te zijn. Hijzelf zag als remedie een uitbreiding van de privé sector, verlaging van de inkomsten- en vennootschapsbelasting en het geven van belastingfaciliteiten aan ondernemers die zich in de binnensteden willen vestigen.

Aan Ford werd gevraagd hoe hij het kon verantwoorden dat hij ex-president Nixon gratie had gegeven terwijl er nog zoveel dienstweigeraars in de gevangenis zaten. De president verweerde zich door erop te wijzen dat er een begin was gemaakt met de geleidelijke integratie van dienstweigeraars via een programma van vervangende dienstplicht. Hij zei dat hij tegen een algemeen pardon was voor dienstweigeraars of deserteurs.

Wat betreft de gratie voor Nixon zei Ford dat er belangrijkere dingen te doen waren en dat hij al zijn aandacht nodig had voor de economie en de vredesvraagstukken.

Nixon was genoeg gestraft door zijn aftreden, aldus Ford.

Carter verklaarde op zijn beurt dat hij voorstander was van een pardon, maar niet van een algehele amnestie voor dienstweigeraars.

Over de verlaging van de belastingen zei Carter dat hij het belangrijker vond een onderzoek in te stellen naar de belastingontduikingen door de grote multinationale ondernemingen. ,,De gemiddelde Amerikaan betaalt die belasting voor hen''

Ford herinnerde Carter er overigens aan dat de Democraten, die al 22 jaar de meerderheid hebben in het Congres verantwoordelijk zijn voor de meeste belastingwetten.

Carter zei nogmaals dat hij er niet op uit was de belastingen te verhogen maar een eind te maken aan de ontduikingsmogelijkheden.

Carter verweet de president geen enkel programma van gewicht te hebben verwezenlijkt.

Ford gaf toe dat er in het land veel animositeit jegens de regering in Washington bestond. Maar volgens hem waren die gevoelens verkeerd gericht, omdat hij de integriteit van de uitvoerende macht na Nixons aftreden had hersteld.

Volgens de president was het Congres de oorzaak van het anti-Washingtonklimaat in de VS. Het Congres besteedde teveel geld voor zichzelf en had teveel personeel in dienst.

.,Gelukkig hebben wij een Republikein als president gehad om de excessen van het Congres met veto's te beteugelen''.

De kandidaten streden ook over Carters plannen om na de verkiezingen als president orde op zaken te stellen in de federale bureaucratie. Carter wilde echter niet garanderen dat hij als president vermindering zou brengen in het aantal federale ambtenaren.

Carter had al tijdens de voorverkiezingen aangekondigd dat hij als president een ingrijpende hervorming van de bureaucratie in Washington zou doorvoeren op basis van de bestuursorganisatie die hij als gouverneur van Georgia had opgezet,

Ford probeerde de geloofwaardigheid van zijn tegenstander te ondergraven door te stellen dat tijdens Carters gouverneurschap de uitgaven van de staat Georgia met 50% waren gestegen en het aantal ambtenaren van de staat met 25% was gegroeid.

Volgens een peiling van de televisiemaatschappij CBS was Ford als winnaar uit het debat te voorschijn gekomen. Van de ondervraagde kijkers was 37% van oordeel dat Ford het er het beste van af had gebracht, terwijl 24% Carter als overwinnaar aanwees. De overige 39% had geen mening.

Het tweede televisiedebat vond plaats op 6 okt. Het werd uitgezonden vanuit San Francisco en ging over de buitenlandse politiek.

Uit de antwoorden van de beide kandidaten op de vragen van de journalisten bleek dat zij het in weinig eens waren. Carter had kritiek op het geheime karakter van de diplomatie van minister Kissinger, hij betoogde dat Kissinger in de buitenlandse politiek de dienst uitmaakt en niet president Ford en hij beklaagde zich erover dat de Amerikaanse buitenlandse politiek geen morele basis heeft.

Ford beoogde dat Carter de feiten niet kende en dat hij de internationale ervaring miste om als president voor een verstandige buitenlandse politiek en een sterke defensie te zorgen

Uit de antwoorden bleek wel dat belden het eens waren over de noodzaak van een voortzetting van de politiek van détente met de Sowjet-Unie en continuering van het streven om met Moskou een overeenkomst over de beperking van de strategische kernbewapening (SALT II) af te sluiten.

Carter had o.a. kritiek op de overeenkomst van Helsinki. Volgens hem had Moskou daarbij van de VS de officiële aanvaarding gekregen van de Sowjet-hegemonie in Oost-Europa zonder daarvoor in de plaats toe te stemmen in een liberalisatie van de uitwisseling: van mensen en denkbeelden,

Ford wees er op dat de Sowjet-Unie Oost-Europa niet overheerst. Ford zei niet te geloven dat de Joegoslaven, de Polen en de Roemenen zichzelf door de Sowjet-Unie onderdrukt voelen. ,,Elk van deze landen is onafhankelijk of autonoom'', aldus Ford.

Toen één van de journalisten, Max Frankel van de New *York* ***Times*** daarop vroeg of de president daarmee wilde zeggen dat de Russen geen hegemonie in Oost-Europa uitoefenen, antwoordde Ford: ,,De VS staan niet toe dat deze landen door de Sowjet-Unie worden overheerst.'' Carter merkte n.a.v. deze opmerking op dat hij graag zou zien dat Ford de Amerikanen van Oosteuropese afkomst ervan kon overtuigen-dat deze landen niet staan onder de overheersing en de supervisie van de Sosvjet-Unie.

Over het beleid inzake het Midden-Oosten merkte Ford op dat hij het ministerie van handel onmiddellijk opdracht zou geven om de lijst van Amerikaanse bedrijven bekend te maken die zich hebben onderworpen aan de Arabische boycot van ondernemingen die zaken met Israël doen. Beide kandidaten spraken over hun gevoelens van vriendschap voor Israël. Carter veroordeelde scherp de massale Amerikaanse wapenverkopen aan Saoedi-Arabië en Iran.

Hij verklaarde dat hij als president een nieuw Arabisch olie-embargo als een economische oorlogsverklaring aan het adres van de VS zou beschouwen. Hij zou zo'n embargo beantwoorden met onmiddellijke stopzetting van alle Amerikaanse uitvoer naar deze Arabische landen. Zo'n beleid zou volgens Carter waarschijnlijk voldoende zijn om de Arabische landen van een voortzetting van zo'n olie-embargo af te brengen.

Als president wilde Carter de Amerikaanse buitenlandse politiek weer een idealistischer aanzien verschaffen. In plaats van de internationale wapenleverancier die het nu is. moet Amerika de broodmand van de wereld worden. Militair zijn wij de sterkste natie der wereld, zo betoogde Carter, Maar de VS zijn niet sterk wanneer men de beginselloosheid die aan de

Amerikaanse buitenlandse politiek ten grondslag ligt, in ogenschouw neemt, aldus Carter.

De deelneming van het Amerikaanse volk aan de besluitvorming op hoog niveau is volgens hem gering, en de bondgenoten kunnen geen vertrouwen hebben in de huidige Amerikaanse regering.

In al die opzichten is Amerika volgens Carter zwak, ai beklemtoonde hij dat Amerika potentieel een sterk land is. Op de vraag hoe hij dacht het Amerikaanse volk en het Congres in het proces van besluitvorming te kunnen betrekken, zei hij: „Ik zal het instituut van het praatje bij de haard in ere herstellen. Ik zal de betrokkenheid van het Congres bevorderen. zoals president Truman dat ook deed."

De Democratische kandidaat beloofde dat hij als president de banden met Frankrijk en andere Westerse bondgenoten zal aanhalen. President Ford antwoordde dat de Amerikaanse buitenlandse politiek aan de hoogste morele standaarden voldoet. Verwijzend naar de omstandigheid dat geen Amerikaanse soldaat meer op buitenlands grondgebied hoeft te vechten, riep Ford uit: „De VS leven in vrede. Wat kan de moraal meer dienen dan vrede?"

Kritiek op Fords uitspraak over Oost-Europa

Fords opmerking over de situatie in Oost-Europa en met name over de positie van de Sowjet-Unie wekte veel opzien.

Carter kwam bij verschillende gelegenheden nader op de uitspraak terug.

Zo verklaarde hij op 7 okt. tegenover een groep vakbondsleiders dat Fords bewering dat Oost-Europa niet onder Russische hegemonie stond „belachelijk" was. Hij zei: „Als de Berlijnse muur afgebroken zou worden, in welke richting zouden de mensen dan gaan? Ze zouden naar de vrijheid trekken..."

Lev Dobrianski, voorzitter van het nationale comité voor onderdrukte naties verklaarde dat Fords opmerking over Oost-Europa ongelooflijk was. „Deze opmerking", aldus Dobrianski, „is in schrille tegenspraak met de wrede realiteit van de Russische overheersing en kolonialisme"

Geconfronteerd met deze kritiek verklaarde Ford in Los Angeles tijdens een verkiezingstoespraak georganiseerd door de Southern California University, dat de VS nooit een vreemde overheersing over welk land dan ook zouden accepteren.

Op 12 okt. ontving Ford een groep vooraanstaande Amerikanen van Oosteuropese afkomst op het Witte Huis. Tegenover hen verklaarde Ford dat hij een vergissing had begaan door te zeggen dat Oost-Europa niet door de Sowjet-Unie wordt overheerst.

Ford gaf een verklaring uit waarin o.a. stond:

„Ik had me exacter moeten uitdrukken — het was allemaal een misverstand" „Maar er kan over mijn standpunt in deze geen twijfel bestaan Iedereen die u van het tegendeel tracht te overtuigen maakt zich schuldig aan bedrog en verdraait de feiten"

De verklaring bevatte verder drie kernpunten:

„Ten eerste", zei Ford, „de landen van Oost-Europa worden, vanzelfsprekend, gedomineerd dooi de Sowjet-Unie. Als er niet op dit moment meer dan **30** Russische divisies zouden liggen, hadden de Oosteuropese landen allang hun vrijheid bewerkt".

„Ten tweede, de Verenigde Staten hebben de Sowjet-overheersing van Oost-Europa in het verleden nimmer erkend, aanvaard of erin berust, doen dat nu niet en zullen dat in de toekomst ook niet doen".

„Ten derde. de volkeren van Oost-Europa smachten naar de vrijheid. Hoewel hun landen fysiek worden gedomineerd, geldt dat niet voor hun geest. Hun geest is nooit gebroken en zal nooit worden gebroken. Eens zullen zij vrij zijn".

Ford deed in de verklaring tevens een uitval naar Carter. Volgens Ford diende het Amerikaanse volk zich af te vragen „of een man die zo weinig besef toont voor Amerika's kracht, Amerika's aanzien en Amerika's behoeften — zoals mijn tegenstander in de campagne heeft gedaan — in staat moet worden gesteld het lot van de machtigste natie ter wereld te beheren."

„Willen wij het leiderschap van deze machtige natie toevertrouwen aan een man die zich naar het Witte Huis wil laten tillen door de reputatie van de VS in diskrediet te brengen?"

Het derde televisiedebat werd gehouden op 22 okt., waarbij de kandidaten werden ondervraagd over hun voornemens t.a.v. de binnen- en buitenlandse politiek. Het debat werd gehouden in Williamsburg (Virginia).

Ford merkte o.a. op dat de Amerikanen bereid zouden moeten zijn zich offers te getroosten ter wille van de verhoogde defensieuitgaven nodig „om de vrede te handhaven".

Carter pleitte voor een verhevigde strijd tegen de werkloosheid. Hij zag niet de noodzaak voor Amerika om ten strijde te trekken tenzij de veiligheid van de VS direct werd bedreigd.

Geconfronteerd met de prognose dat vermoedelijk de helft van de ingeschreven kiezers op **2** november thuis zal blijven, erkenden beide kandidaten dat er dit jaar een sterke apathie bestaat. Zowel president Ford als zijn uitdager sprak de hoop uit dat de resterende tien dagen van de verkiezingscampagne uitsluitend voor de behandeling van de grote nationale problemen zullen worden gebruikt, en dat persoonlijke aanvallen zullen worden uitgebannen.

De president werd ondervraagd over de oude — in deze verkiezingscampagne weer opgedoken — beschuldiging dat hij in **1972** op Nixons bevel een eerste onderzoek naar de Watergate-affaire in de kiem had gesmoord. Ford herhaalde dat deze zaak na diverse officiële onderzoekingen „voor eens en voor altijd" afgesloten is.

In dit laatste debat konden alle onderwerpen door vragenstellers — een panel van journalisten — worden aangeroerd.

Behalve bij een vraag over Joego-Slavië kwam de buitenlandse politiek in het geheel niet aan bod.

Carter werd gevraagd of hij achter zijn recente opmerking staat dat hij als president niet de oorlog zou verklaren wanneer de Sowjet-Unie na de dood van Tito Joego-Slavië zou binnenvallen.

De vragensteller meende dat zo'n houding een open invitatie voor de Russen zou betekenen om maar hun gang te gaan. De democratische kandidaat antwoordde dat het onverstandig van de Amerikaanse regering zou zijn om te zeggen dat Washington de oorlog zou verklaren wanneer de Sowjet-Unie Joego-Slavië zou binnen\-allen. Carter: „Ik zou nooit ten oorlog trekken voor enig land als daarbij de Amerikaanse belangen niet zijn betrokken". Van zijn kant antwoordde Ford op dezelfde vraag dat het onverstandig voor een Amerkaans president zou zijn om tevoren te zeggen, welke houding hij in een gegeven situatie zal aannemen.

Het tv-debat gaf enig inzicht in de scherpe tegenstellingen die er tussen Republikeinen en Democraten over de binnenlandse economische situatie bestaan. President Ford beschreef de huidige stagnatie in Amerika's economische herstel als een „gezonde pauze"; volgens de president zal de Amerikaanse economie in het laatste kwartaal van dit jaar en in het eerste kwartaal van **1977** weer een snellere groei van het bruto nationale inkomen te zien geven. Ford zei ook dat de Amerikaanse economie een sneller herstel vertoont dan die van de andere Westelijke industrielanden.

Sinds het dieptepunt van de recessie heeft Amerika er vier miljoen werkplaatsen bijgekregen en volgens de president heeft het Amerikaanse publiek „een groeiend vertrouwen in de kracht van de nationale economie". Daarentegen vertolkte Carter het democratische standpunt dat de regering Ford totaal heeft nagelaten om verlichting in de werkloosheidssituatie te brengen. Hij beschuldigde de regering-Ford van „ongevoeligheid en onverschilligheid" voor het lot van de werklozen.

Volgens Carter is de werkloosheid in Amerika de hoogste sinds de depressiejaren.

De presidentskandidaten besteedden veel aandacht aan nijpende binnenlandse problemen als de verpaupering van de steden en „gun control" als middel ter bestrijding van de misdaad. Carter beschuldigde de regering-Ford ervan, dat deze geen beleid voor de steden heeft. Volgens de Democratische kandidaat is het onmogelijk voor een burgemeester om met de federale regering samen te werken. Hij bepleitte dat de federale regering een deel van de lasten voor de sociale welzijnszorg zal overnemen die nu door de plaatselijke besturen worden gedragen. (IHT, USIS, NRC/H'blad, The Times)

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij „Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat **71-75,** Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan **2-20,** B **2100** Deurne-Antwerpen.

BREZJNEW BEZOEKT JOEGO-SLAVIË

De secretaris-generaal van de Communistische Partij van de SU (CPSU), Leonid Iljitsj Brezjnew, heeft van 15-17 nov. een vriendschapsbezoek gebracht aan Joegoslavië.

Aan dit bezoek is in de Westerse pers veel betekenis toegekend i.v.m. speculaties over de toekomst van Joego-Slavië en van de betrekkingen tussen Joego-Slavië en de Sowjet-Unie na het verscheiden van de nu 84-jarige Joegoslavische president en partijleider Tito. Dit onderwerp was o.m. ter sprake gekomen in de tv-debatten tussen president Ford van de VS en zijn democratische concurrent Jimmy Carter (pag. 752/3 en 760/2).

In Le Monde van 15 nov. werd erop gewezen, dat de voorbereidingen van dit bezoek nogal wat voeten in de aarde gehad hebben. Oorspronkelijk was het gepland voor het einde van 1974 of het begin van 1975. Vervolgens was het voorgenomen voor okt. 1975 of het eerste kwartaal van 1976. Elke keer werd het als gevolg van onvoorziene ontwikkelingen weer uitgesteld.

In 1974 was het uitstel het gevolg van de ontmanteling in Joego-Slavië van een „Kominformistische" (pro-Sowjet) samenzwering (pag. 609 e.v.-1974). Daarna speelde een rol de aanwezigheid van meningsverschillen over de topconferentie van Europese communistische partijen, die door de SU gewild was, maar waartegen de Joegoslaven nogal wat voorbehouden hadden, die zij ook publiekelijk deden blijken (pag 449/ e.v.-1976).

In hetzelfde artikel van Le Monde werd er op gewezen, dat de betrekkingen op staatsniveau zich sneller ontwikkeld hebben dan die op het niveau van de partijen.

Vooral op het terrein van de onderlinge handel was de ontwikkeling zeer voorspoedig. Volgens de Kamer van Koophandel te Belgrado is de wederzijdse handel in de periode 1971-1975 sterk toegenomen en heeft hij het niveau bereikt van $ 5,3 mrd per jaar, terwijl gestreefd werd naar $ 3,7 mrd. De SU is nu de grootste handelspartner van Joego-Slavie en heeft als zodanig de Bondsrepubliek Duitsland voorbij gestreefd.

De betrekkingen tussen de Bond van Communisten van Joego-Slavië en de CPSU zijn minder goed. Dit bleek uit de lange debatten, die aan de communistische Eurotop zijn voorafgegaan, terwijl thans een Joegoslavische commentator de Sowjets er een verwijt van maakte het in Oost-Berlijn aangenomen slotdocument veel te ruim uit te leggen.

V.l.n.r. Sowjet-partijleider Brezjnew, de Joegoslavische premier Bijedic, de Joegoslavische partijleider Tito en het lid van het Joegoslavische staatspresidium Zardovic.

Le Monde vervolgt dan met te zeggen, dat enkele van de bestaande geschillen voortvloeien uit de maatschappelijke organisatie van de twee landen: voorstanders van arbeiderszelfbestuur en verdedigers van een gecentraliseerd socialisme spreken niet dezelfde taal

De Joegoslaven hebben bovendien de indruk, dat het „proletarische internationalisme", zoals men dat in Moskou interpreteert, een neerslag vormt van de ideeën, die ingang vonden m de tijd, dat de „monolithische" partijen nog één leidend centrum erkenden,

In de pers in Belgrado werd aandacht gegeven aan een artikel in de *Izwestia,* waarin dit begrip op Sowjet-wijze werd toegelicht. Het bleek te gaan om de gemeenschappelijke verdediging door de socialistische staten van hun verworvenheden. In andere woorden, aldus Le Monde, als een communistisch regime van binnenuit bedreigd werd, moesten de broederlanden het te hulp schieten, desnoods met de wapens.

Dat is een variant van de doctrine van de „beperkte soevereiniteit", waarvan Moskou altijd het bestaan ontkend heeft, maar waarvan Belgrado in 1968 in Tsjechoslowakije de realiteit geconstateerd heeft.

De betrekkingen tussen de twee landen zijn gebaseerd op de verklaringen, die in 1955 in Belgrado en in 1956 in Moskou zijn ondertekend. Deze teksten stellen de beginselen van onafhankelijkheid, van eerbiediging van de soevereiniteit en van rechtsgelijkheid voorop. De SU erkende in de praktijk, dat een land socialistisch kan zijn zonder zich noodzakelijkerwijze onder haar leiding te stellen.

Maar als zij al aan Joego-Slavië deze concessie deed, zij accepteerde niet, dat andere staten in het socialistische kamp verleid werden dezelfde weg te gaan. Ondanks de toenadering hebben de Sowjets bij verschillende gelegenheden laten blijken, dat maarschalk Tito een gedoogde uitzondering bleef, die in hun ogen niettemin afweek van de juiste weg.

Naar het oordeel van Le Monde wilden de Joegoslaven Brezjnew erop wijzen, dat de betrekkingen tussen de twee staten zich verbeteren, zolang de geest en de letter van de twintig jaar geleden onderteken-

Weekblad 45ste jaargang No 2359. pag. 28399-28414

de verklaringen geëerbiedigd worden en dat zij verslechteren, elke keer, dat Moskou ervan afwijkt.

Verloop van het bezoek, besprekingen, slotcommuniqué

Sowjet-partijleider Brezjnew arriveerde op 15 nov. op het vliegveld van Belgrado, waar hij werd verwelkomd door de secretaris van het uitvoerende comité van de Joegoslavische Bond van Communisten, Stane Dolanc. In verband met de gezondheidstoestand van president Tito komt deze niet meer naar het vliegveld om buitenlandse bezoekers te begroeten. Een uitzondering hierop was echter gemaakt bij het bezoek van president Ford van de VS en president en partijleider Ceausescu van Roemenië.

Brezjnew werd door Tito welkom geheten in het ,,Witte Slot", de vroegere koninklijke residentie ten zuiden van Belgrado. Bij Brezjnews aankomst aldaar merkten journalisten op, dat hij in zijn linkeroor een gehoorapparaat droeg.

Van de Sowjet-delegatie maakten o.m. deel uit minister Gromyko van buitenlandse zaken en de secretaris van het CC, belast met de betrekkingen met regerende communistische partijen, Katoesjew.

Op de eerste dag hebben de besprekingen zich geconcentreerd op de bilaterale betrekkingen en de problemen van de internationale communistische beweging.
De eerste dag werd afgesloten met een banket, dat president Tito aan Brezjnew aanbood.

In zijn tafelrede wees president Tito op de bestaande meningsverschillen. Hij benadrukte de verklaring van 1955; Tito stelde, dat alleen een ,,consequente toepassing daarvan een garantie kan bieden voor wederzijds begrip en vertrouwen".

In zijn antwoord stelde Brezjnew, dat de SU geen enkele intentie heeft om zich met binnenlandse Joegoslavische aangelegenheden te bemoeien. Hij sprak van ..absurde verzinsels" en sprookjesvertellers in het Westen, die Joego-Slavië voorstellen als ,,een arm en hulpeloos Roodkapje, dat elk ogenblik kan worden verscheurd en opgeslokt door de agressieve grote boze wolf, de Sowjet-Unie".

De verzinners van deze sprookjes, aldus Brezjnew, ,,begrijpen of helemaal niets van de beginselen, waarop de betrekkingen tussen socialistische staten zijn gebaseerd, of ze geloven, dat de publieke opinie elke leugen slikt. als ze maar vaak genoeg wordt herhaald".

Tegenover Joego-Slavië, zei Brezjnew, gaat de SU uit van de principes van ,,volledige gelijkgerechtigheid, wederzijdse waardering en vertrouwen en absolute niet-inmenging in binnenlandse aangelegenheden".

Bovendien, zo zei de Sowjet-partijleider, zijn er ,,de historische, eeuwenoude tradities van diepe wederzijdse sympathie en vriendschap van onze volkeren".

Brezjnew sprak in zijn toespraak waarderend over de samenwerking tussen de niet-gebonden landen, waartoe Joego-Slavië behoort, en de socialistische landen, omdat die ,,kan bijdragen tot het voorkomen van een thermo-nucleaire oorlog".

Opvallend was. dat Brezjnew in zijn tafelrede de Joegoslavische deelstaat Macedonië noemde. Joego-Slavië heeft nl. problemen met het buurland Bulgarije over de behandeling van de Macedonische minderheid in dat land, waarvan het bestaan door de Bulgaarse autoriteiten niet wordt erkend.

Een hoge Joegoslavische functionaris zei na afloop van het banket tegenover de pers, dat Brezjnew met zijn toespraak had willen reageren op de discussie, die losgebroken was n.a.v. de opmerking van de democratische presidentskandidaat in de VS, Jimmy Carter, in diens derde TV-delbat met president Ford, dat de VS niet militair zullen ingrijpen in het geval van een Sowjet-invasie in Joego-Slavië.
De Joegoslavische functionaris zei verder, dat het voortdurende praten over een Sowjet-inval in Joego-Slavië bedoeld is om de Joegoslavische stabiliteit in gevaar te brengen. De verklaring van Carter heeft hier en daar in Joego-Slavië tot onrust en zelfs tot hamsteren geleid.

Tito heeft op 15 nov. Brezjnew ter gelegenheid van diens naderende 70-ste verjaardag de hoogste Joegoslavische militaire onderscheiding verleend, de orde van de vrijheid.
Tito bedankte bij de plechtigheid Brezjnew zeer nadrukkelijk voor diens persoonlijke inzet bij het verbeteren van de wederzijdse betrekkingen.

Op de tweede dag van Brezjew's bezoek is gesproken over internationale vraagstukken als het Midden-Oosten en het Middellandse Zeegebied, Zuidelijk Afrika en ontwapening.
Het bezoek werd afgesloten met de ondertekening door Tito en Brezjnew van een gemeenschappelijk communiqué; in de pers werd gemeld, dat een eerste ontwerp-versie van dit communiqué, opgesteld door de SU, door de Joegoslaven van de hand was gewezen. In de uiteindelijk gepubliceerde versie werd gesteld, dat Brezjnew in Joego-Slavië ,,warm en hartelijk" ontvangen is.
Na het vertrek van Brezjnew maakte een woordvoerder van de Joegoslavische communistische partij, Vlado Obradovic, tegenover de pers duidelijk, dat de Joegoslaven ook met het uiteindelijk bereikte compromis-communiqué niet geheel tevreden waren, ondanks het feit, dat het weinig bevatte, waarmee de Sowjets tevreden konden zijn.

Obradovic merkte op, dat het communiqué meer betekenis had door hetgeen er niet in stond, dan door wat er wel in stond, omdat er meningsverschillen waren, die in de besprekingen verminderd nog geelimineerd waren.
In het communiqué werd geconstateerd, dat de ,,objectieve verschillen geen hindernissen (hoeven) te zijn voor een alzijdige ontwikkeling tussen de communistische en arbeiderspartijen".
De Sowjet-Unie heeft opnieuw Joego-Slavië's recht op een eigen weg naar het socialisme erkend en met veel nadruk de ,,verklaring van Belgrado" uit 1955 eens te meer onderschreven.
De Sowjets hebben zich opnieuw vastgelegd op de beginselen van de eigen weg naar het socialisme, zoals die op de communistische Eurotop van Oost-Berlijn overeengekomen waren.
Bij het bezoek van Brezjnew aan Joego-Slavië in 1971 (pag. 782/1 e.v.-1971) hadden de Joegoslaven nog beloofd af te zien van perspolemieken tegen de SU. Deze keer werd alleen vastgesteld, dat een objectieve berichtgeving gewenst is voor de bevordering van de goede betrekkingen tussen de beide landen.
In het communiqué van 1971 werd nog gezegd, dat de beide landen zich in hun onderlinge betrekkingen laten leiden door het ,,socialistisch internationalisme".
Deze uitdrukking komt in het huidige communiqué niet meer voor. Nu wordt gezegd: ,,De uitbreiding en verdieping van de internationalistische, kameraadschappelijke en vrijwillige samenwerking en solidariteit tussen communistische en arbeiderspartijen moet onder waarneming van de gelijkberechtiging van alle partijen, de soevereiniteit van iedere individuele partij en de niet-inmenging in de interne aangelegenheden plaats vinden. Elke partij bepaalt vrij de weg naar het socialisme en is daarvoor alleen de arbeidersklasse en het volk van het eigen land verantwoording schuldig".
De passages in het communiqué over de versterking van de samenwerking op vrijwel alle gebieden van het openbare leven en over vermeerderde raadplegingen op verschillende politieke en technische niveaus bevatten nauwelijks verplichtende elementen.

Tamelijk vergaand is wel de overeenstemming bij verschillende k esties van internationale politiek, zo b.v. terzake van de situatie in het Midden-Oosten, waar o.m. steun verleend wordt aan de territoriale integriteit van Libanon, terzake van de waardering van de globale ontspanningssituatie en in de eis van wereldwijde ontwapening.
De Joegoslaven steunen het Sowjet-voorstel tot een wereldwijd afzien van geweld. De SU heeft vriendelijke woorden over voor de niet-gebonden landen, die één van de belangrijkste factoren in de wereldpolitiek genoemd worden en die volgens het communiqué een actieve bijdrage leveren aan de ,.strijd tegen het imperialisme, kolonialisme, neo-kolonialisme cn alle vormen van overheersing en uitbuiting".

Commentaar

Het bezoek van Brezjnew aan Joego-Slavië is uitvoerig becommentarieerd. Uit een beschouwing van de correspondent van de FAZ in Belgrado in de FAZ van 15 nov citeren wij het volgende:

In Belgrado zegt men, dat Tito, die zich in 1968 in een ,,gecompliceerde situatie" had bevonden, er thans veel beter voor staat. Men heeft de conferenties van Helsinki en Oost-Berlijn achter de rug, en zelfs de verklaringen van Kissinger en de rechtzetting van Carter hebben uiteindelijk positief voor Joego-Slavië gewerkt. In feite bestond noch in 1971, noch vandaag vor Tito de noodzaak tot een dialoog met Breznjew, maar de Joegoslavische president wil blijkbaar nu eenmaal een rol blijven spelen in het internationale communisme. Juist omdat de Russen die ambitie kennen, willen zij proberen met Tito zo ver mogelijk te komen. In 1971, zo lijkt het nu, heeft Moskou niet een ,,zwakte" van Joego-Slavië uitgebuit, maar was het juist Tito, bevreesd voor een afbraak van het communisme in eigen land, die met Moskou naar een modus vivendi streefde. In 1973 konden Russische militaire vliegtuigen over Joego-Slavië naar het Midden-Oosten vliegen (...)
Thans zijn er geen problemen, nu de top in Oost-Berlijn de verschillen tussen nationale communistische partijen heeft gelegaliseerd. De Russische politiek t.z.v. de Balkan is echter van lange adem. Ceausescu heeft buitenlands-politiek een stapje terug moeten doen, en het gevaar dat er een onafhankelijk centrum op de Balkan zal ontstaan, is voor Moskou kleiner geworden. De Russen hebben de economische moeilijkheden van Belgrado gebruikt zich op te werpen als grootafnemer van Joegoslavische goederen. Ook dát schept een binding.

In The *Observer* van 14 nov. schreef Colin Smith in Belgrado:

Al het gebeurde ten spijt neigen de Russen er toch toe, in Tito de man te zien die hen nog het meest positief tegemoet treedt. Maar Tito zal het Brezjnew niet gemakkelijk maken, want er zijn twee zure zaken. Ten eerste de bedrijvigheid van de zgn. Kominformisteii, van wie er afgelopen twee jaar 130 zijn gearresteerd. Hoe Brezjnew het ook keert of wendt, er bestaat geen twijfel aan dat die Kominformisten belangrijke morele steun van de Russische regering hebben gekregen. (Le Monde, NZZ, NRC/H'blad, FAZ. The Times. Reuter)

WEST-EUROPA

BELGIË

AKKOORD GENERALE MAATSCHAPPIJ - ZAÏRE

De gouverneur van de Generale Maatschappij van België, Paul-Emile Corbiau, heeft in sept. als gast van de regering te Kinsjasa een uitgebreid bezoek gebracht aan Zaïre. Hij was vergezeld door afgevaardigden van diverse groepen uit de grootste Belgische holding, en voerde o.m. besprekingen met president Moboetoe.
In interviews met De *Standaard* (5-11) en *Le Soir* (6-11) heeft Corbiau een balans gemaakt van zijn reis. Na te hebben herinnerd aan de Zaïre-reis van premier Tindemans (pag. 661/2 e.v.-1975) in sept. 1975 (,,die de grondslag legde van de nieuwe oriëntering van de economische betrekkingen tussen beide landen") en aan de recente beslissing van Moboetoe om de gezaïriseerde bezittingen onder bepaalde voorwaarden aan de vorige eigenaars — meestal Belgen — terug te geven, beklemtoonde Corbiau ,,dat de Zaïrese overheid verder wil gaan dan die teruggave en tot formules van duurzame associatie tussen Belgische en Zaïrese belangen wil komen". Volgens Corbiau wil Kinsjasa een systeem ontwikkelen ,,van een op het buitenland gerichte economie met gezamenlijke deelneming van Zaïrese en buitenlandse partners".
Corbiau kondigde twee projecten aan, die deze nieuwe politiek gestalte moeten geven:

- Binnen de twee jaar zal de Société Générale des Minerais, een dochtermaatschappij van de Generale Maatschappij, samen met de Société Zaïroise de Commercialisation des Minerais (Sozacom) en met de Générale de Carrières et des Mines du Zaïre (Gécamines) een gemengde dochteronderneming oprichten. Het maatschappelijk doel van die nieuwe maatschappij zal betrekking hebben op de voortzetting van de activiteiten m.b.t. de commercialisering van delfstoffen, de bevoorrading van mijnondernemingen, de aanwerving van personeel ,,en daarenboven op alle activiteiten in die sector waarvan de wenselijkheid tot samenvoeging zou blijken".

- De Agence Maritime Internationale (AMI) zal een minderheidsparticipatie nemen in het kapitaal van de Agence Maritime Internationale du Zaïre (AMIZA) en parallel daarmee zal de Compagnie Maritime Zaïroise (CMZ) een minderheidsparticipatie nemen in de Belgische AMI. Over de omvang van de participaties werd nog geen beslissing genomen.

(Zie ook pag. 250/1.)

B-NOVEMBERVERKLARING VAN OVV

In de Brusselse Beursschouwburg werd op 6 nov. door de ,,statengeneraal", bijeengeroepen door het Overlegeentrum van de Vlaamse Verenigingen (OVV), een schema van staatshervorming aangenomen, dat door het OVV werd opgesteld met het oog op de in voorbereiding zijnde partijendialoog-van-gemeenschap-tot-gemeenschap. Het O W dat een aantal culturele verenigingen (Davids-, Willems-, Vermeylenfonds) en pressiegroepen (Vlaamse Volksbeweging, Vlaams Comité voor Brussel) overkoepelt, gaat in zijn voorstellen ervan uit, dat België een bondsstaat moet worden, bestaande uit een Vlaamse en een Waalse deelstaat en uit een hoofdstedelijk gebied Brussel dat beperkt blijft tot de huidige agglomeratie.

CUMULATIEVERBOD IN CVP GEHANDHAAFD

Het partijbureau van de CVP heeft op 8 nov. beslist dat de cumulatie van een parlementair mandaat met een mandaat van burgemeester, schepen of voorzitter van de commissie voor maatschappelijk welzijn in een gemeente met meer dan 30.000 inwoners verder verboden blijft.
Het cumulatieverbod is een statutaire bepaling, die bekrachtigd werd door het partijcongres van 13 maart 1975. Sedert de gemeenteraadsverkiezingen van 10 okt. 1976 deden geruchten de ronde dat de CVP een versoepeling van het verbod voorbereidde.

STANDAARD BOEKHANDEL VERKOCHT

De handelsrechtbank te Brussel heeft op 9 nov. ingestemd met de overname van ruim 65% van de aandelen van de Standaard Boekhandel door de Nederlandse vennootschap Buhrmann-Tetterode, die sedert een kwarteeuw ook in België actief is als handelaar in papier en kantoorartikelen. De verkoop is een gevolg van het faillissement van de NV De Standaard (zie pag. 454/1) die mede-eigenaar was van de Standaard Boekhandel. Door het faillis-

sement kwamen de SB-aandelen ter beschilrking van de curator, die ze aan de Nederlandse groep heeft verkocht.
De Standaard Boekhandel is een van de grootste Belgische uitgeverijen en is ook met een dertigtal eigen boekwinkels bedrijvig m de distributiesector in België en Nederland. Hij stelt 520 personeelsleden te werk, van wie 120 in Nederland. De nieuwe eigenaar heeft het personeel twee jaar werkzekerheid gewaarborgd ,,in het kader van een normaal personeelsbeleid". Ook werd overeengekomen dat de firma haar eigen identiteit zal behouden A. Sap (46), sedert 1960 algemeen directeur, blijft in die functie aan

NIEUW VEV-VOORZITTER

Robert Stouthuysen (47), doctor in de rechten van de Leuvense universiteit en beheerder-directeur van de NV Janssen Pharmaceutica, werd op 8 nov. verkozen tot algemeen voorzitter van het Vlaams Economisch Verbond. Hij volgt prof. dr. V. Leysen op wiens ambtstermijn verstreken was.

NEDERLAND

PREMIEPERCENTAGE VERPLICHTE ZIEKENFONDSVERZEKERING IN 1977 VERLAAGD

Staatssecretaris J. P. M. Hendriks van volksgezondheid en milieuhygiëne en staatsrecretaris P. J. J. Mertens hebben de premie voor de verplichte ziekenfondsverzekering voor 1977 vastgesteld op 8,2% van het verzekeringsplichtige loon, hetgeen neerkomt op een verlaging van het premiepercentage met 0,7% t.o.v. de gemiddelde jaarpremie voor het jaar 1977. T.o.v. de geldende premie voor het tweede halfjaar 1976 blijft het premiepercentage onveranderd, aldus een persbericht van het ministerie van volksgezondheid en milieuhygiëne d.d. 16-11.
Deze verlaging is mogelijk omdat ondermeer de kosten van de verstrekkingen welke krachtens de u-et worden verleend in 1975 minder sterk zijn gestegen dan bij de laatste raming van de Ziekenfondsraad was voorzien. Belangrijke factoren daarbij waren een mindere consumptie van specialistische hulp dan was geraamd en de onder de raming gebleven kosten van ziekenhuisverpleging. Ook de daling van het aantal verpleegdagen in ziekenhuizen heeft zich in de eerste helft van 1976 voortgezet, terwijl voorts de daling van het aantal (gratis) medeverzekerde gezinsleden, welke het gevolg is van een lager geboorteoverschot, een gunstige invlced heeft op de lasten van de verplichte ziekenfondsverzekering.
Ook waren de premieontvangsten hoger en stegen de rentebaten over de overschotten als gevolg van de hoge rentestand. De Ziekenfondsraad had 28 okt. '76 geadviseerd het premiepercentage voor de verplichte ziekenfondsverzekering voor het jaar 1977 vast te stellen op 8,4%.

OOST-EUROPA

JOEGO-SLAVIË

PXOCESSEN EN VEILIGHEIDS MAATREGELEN

Op pag. 746/2 e.v. is melding gemaakt van een aantal maatregelen en processen tegen *politieke* dissidenten als Kroatische nationalisten, Kominformisten e.d. Een voortzetting van dit overzicht volgt hieronder

Processen tegen Tsjetniks

Op 23 okt. 1974 werd in Belgrado een veroordeling uitgesproken van dr. Djura Djurovic (74) en mevr. Zagorka Stojanovic-Kojic. Zij kregen resp. vijf en drie jaar gevangenisstraf wegens samenwerking met usjetnik (Servische royalisten) emigranten in Frankrijk met als doel de omverwerping van de Joegoslavische regering en het maatschappelijke systeem.

In de Tweede Wereldoorlog was dr. Djurovic een aide de camp geweest van generaal *Draja* Mihailovic, de leider van de Tsjetniks en tegenstander van de partizanen van Josep Broz Tito. In 1962 was dr. Djurovic vrijgelaten, nadat hij 17 jaar had uitgezeten van een gevangenisstraf van 20 jaar.
De beschuldiging van zijn proces van 1974 was gebaseerd op tegen Tito gerichte artikelen van zijn hand, die vijf jaar eerder in het buitenland gepubliceerd waren.
Mevr. Stojanovic werd ervan beschuldigd zijn manuscripten te hebben getypt en deze uit Joego-Slavië te hebben gesmokkeld.
Op 5 maart 1975 werd de veroordeling gemeld van Dragan Marunic (68). Deze had na de Tweede Wereldoorlog in Engeland gewoond, maar had in de zomer van 1974 een bezoek aan Joego-Slavië gebracht.
Hij werd in een proces in Gospic, niet ver van de Adriatische kust, tot 15 jaar gevangenisstraf veroordeeld wegens het om het leven brengen van een burger en twee partizanen, die door de Tsjetniks gevangen genomen waren.
Begin febr. 1976 zijn in Bosansko Grahovo 17 van nationalisme beschuldigde Serviërs veroordeeld tot gevangenisstraffen van verschillende lengte. Onder de veroordeelden bevonden zich een voormalige fabrieksarbeider, een Servisch-orthodoxe priester en een leraar, van wie werd gesteld, dat zij contacten onderhielden met de Tsjetnik-beweging in West-Europa.

Proces Ivanovzc

Ivan Ivanovic, een leraar aan een middelbare school, werd op 23 okt. 1974 veroordeeld tot twee jaar gevangenisstraf in een proces, dat in Prokuplje (Servië) gehouden werd. Hij zou in zijn roman ,,De rode koning", die kort na zijn verschijnen in 1972 door de autoriteiten verboden was, de ,,organen en vertegenwoordigers" van Joego-Slavië beledigd hebben.

Zuivering hoogleraren

Op 24 jan. 1975 werd bericht, dat vier hoogleraren aan de afdeling Split van dc universiteit van Zagreb uit de Kroatische Bond van Communisten gezet waren wegens het ,,vormen van een factie" en het creeeren van een .,ongezonde situatie" aan de rechten-faculteit van de universiteit. Hun werd verboden nog verder onderwijs te geven.

In het in Belgrado verschijnende dagblad *Politika* werden zij ervan beschuldigd de politiek te hebben willen voortzetten van de leiders van de Kroatische Bond van Communisten, dic in 1971 waren geroyeerd (pag. 56/3 e.v.-1971).

Eén van de nu geroyeerde hoogleraren, prof. Andrija Duic, was voorzitter van de commissie voor ideologische kwesties van de Bond van Communisten.

Veiligheidsmaatregelen

De Joegoslavische regering heeft in 1975 stappen ondernomen om de 2 systemen tot bescherming van de binnenlandse veiligheid — de ,,Algemene volksverdediging" en de ,,Maatschappelijke zelfbescherming" — te versterken.

Met ,,Algemene volksverdediging" wordt het reguliere leger bedoeld, de enige centrale instelling van Joego-Slavië, te zamen met regionale eenheden, die op korte termijn gemobiliseerd kunnen worden. Deze laatste hebben hun eigen wapens en eigen commandanten. Zij hebben de opdracht om samen met het leger specifieke gebieden te verdedigen, waar zij moeten blijven, ook als het gebied door de vijand zou zijn bezet ten einde die van achteren aan te vallen.
Deze regionale eenheden omvatten praktisch alle mannen en vrouwen, die in staat zijn wapens te dragen — enkele miljoenen mensen — en zij zijn in voortdurende training.
Het tweede systeem, dat van ,,Maatschappelijke zelfbescherming", is gericht op het tegengaan van ,,enigerlei negatieve verschijnselen in het politieke en economische leven, in ideologie en cultuur, en ook van de machinaties van buitenlandse inlichtingendiensten, afleidende en terroristische aanslagen, vijandelijke propaganda, corruptie en aanvallen op maatschappelijke en algemene eigendom".
Volgens een verklaring in jan. 1976 van Lazar Kolisevski, een lid van het staatspresidium, is het het doel van de Maatschappelijke zelfbescherming om ,,vijandelijke activiteiten tegen onze maatschappij te ontmaskeren en te verhinderen".
President Tito verklaarde op 30 okt. 1975, dat hij ,,niet zou aarzelen om enigerlei middelen, die tot zijn beschikking staan, te gebruiken om de oppositie, die bestaat uit een handvol Kominformisten, liberalen en nationalisten, te neutraliseren". Hij voegde daar aan toe: ,,De hele natie is vastbesloten haar vrijheid en verworven-

heden te verdedigen, als die worden bedreigd".
Generaal Franjo Herlevic, de Joegoslavische minister van binnenlandse zaken. verklaarde op 25 dec. 1975, dat de Joegoslavische politie in de loop van 1975 ca. 200 .,politieke misdadigers" gearresteerd had, die behoorden tot 13 verschillende ondergrondse groeperingen.
De meeste van de gearresteerden behoorden volgens generaal Herlevic tot .,bureaucratich dogmatische" (d.i. Stalinistische) of ,,nationalistisch irredentische (d.i. afscheidings-) bewegingen.
Van de eerste groep werden 36 personen vervolgd.
De meeste anderen werden ervan beschuldigd verbindingen te hebben met .,reactionaire kringen in het buitenland" alsmede met ,,reactionaire rechtse en neofascistische organisaties".
Voorts waren er een aantal buitenlandse agenten gearresteerd, van wie er zes terecht hadden gestaan en veroordeeld waren: tegen zeven anderen liep nog een onderzoek.
In totaal 750 buitenlanders was de toegang tot Joego-Slavië geweigerd of waren het land uitgezet, terwijl 317 vreemdelingen voor verschillende overtredingen vervolgd waren.
Met de .,reactionaire rechtse en neofascistische organisaties" werd o.m. gedoeld op de Oestasji, de aanhangers van het bewind, dat de Nazi's in de Tweede Wereldoorlog in Kroatië gevormd hadden, en de Tsjetniks.

Arrestaties van en processen tegen Kominformisten

De vice-mlnister van binnenlandse zaken van Kroatië, Ivo Pervan, legde eind nov. 1975 een verklaring af, volgens welke groepen Kominformisten negen geheime organisaties in Joego-Slavië gevormd hadden, die terroristische daden begingen en die geholpen werden door ,.subversieve organisaties in verschillende landen, met name in Oostenrijk, Canada, Frankrijk, West-Duitsland, Zweden en de SU", maar ook door ,,organisaties van Rooms-Katholieke priesters in Westerse landen".
Volgens Pervan hadden de Kroatische veiligheidsdiensten dossiers m.b.t. ong. 2.900 Kominformisten; voorts was een netwerk van 29 Kominformisten ontmaskerd, die van plan geweest waren een ,,nieuwe Joegoslavische communistische partij" te stichten; en tenslotte werd medegedeeld, dat het Centrum van de Kominformistische emigratie recentelijk van Oost- naar West-Europa verplaatst was.

In het Britse dagblad The Daily Telegraph van 24 febr. 1976 stond een plan afgedrukt, dat door de Moskougezinde ,,Communistische partij van Joego-Slavië" zou zijn opgesteld op een geheime bijeenkomst in het voorjaar van 1974 in de plaats Bar (aan de Adriatische kust) (zie ook pag. 609 e.v. - 1974).
In zijn programima veroordeelde deze partij president Tito, die de oorspronkelijke Conimunistische partij van Joegoslavië ,,verraden" zou hebben. Hij zou een staatsgreep hebben uitgevoerd, waarmee de weg geopend was voor contrarevolutionaire terreur en voor het instellen van een ,,regime van persoonlijke dictatuur", waaronder ,,meer dan 200.000 partijleden. meestal communisten van lange duur", waren ,,geroyeerd en gearresteerd".
De nieuwe partij verklaarde, dat zij ,,een onscheidbaar, organisch deel van de internationale communistische beweging, waaruit zij kennis, ervaring en inspiratie put", was.
In een actieprogramma, bestemd om het fundament te zijn van een overgangsbewind tussen ,,Tito's dictatuur" en een ,,echte volksdemocratie", stelde de nieuwe partij o.m. voor: (1) de vorming van een verenigd Nationaal Front van alle socialistische en democratische groepen, die zich tegen Tito verzetten: (2) de vorming van een voorlopige regering van alle partijen; (31 de ontbinding van de geheime politie en de inlichtingendiensten in het leger en de militia en de afschaffing van alle concentratiekampen en politieke gevangenissen; (4) afschaffing van het presidentschap van de Republiek, ontslag van president Tito uit alle regeringsfuncties, verbod op zijn politieke activiteiten. en confiscatie van alle eigendom, die hij onwettig verworven had; (5) nationalisatie van de voornaamste produktiemiddelen; (6) een nieuwe kieswet, waarbij iedere volwassen Joegoslaaf stemrecht krijgt, ongeacht zijn politieke mening en verkiezingen voor een constitutionele vergadering binnen 12 maanden; en (7) het verbreken van verdragen, die de Joegoslavische regering met Westerse landen afgesloten had.

Details over processen tegen Kominformisten in 1975 en 1976 leveren het volgende beeld op:

Op 1 april 1975 werd in Belgrado Milovan Tomic (54) tot 3½ jaar gevangenisstraf veroordeeld wegens verspreiding van Kominformistische propaganda in het buitenland en voor het beledigen van Joegoslavische leiders.

Op 2 juli 1975 werden zes Moslims en een Serviër in Tuzla (Bosnië) veroordeeld tot gevangenisstraffen, oplopend van 18 maanden tot 9 jaar, omdat zij ,,dogmatici, Kominformisten en stalinisten" waren gewecst, die schuldig waren aan ,,vijandige propaganda, aanzetten tot nationale onverdraagzaamheid en aanvallen op het gezag van de staat, zijn organen en zijn vertegenwoordigers".

Op 12 maart 1976 werden in Belgrado vier mannen tot gevangenisstraffen veroordeeld, variërend van 7½ tot 10 jaar, omdat zij zouden hebben samengezworen om Joego-Slavië onder buitenlandse invloed te brengen en omdat zij in 1968 en in 1973 Joegoslavische emigranten in Boedapest, Kiew en Moskou gevraagd zouden hebben, of na de dood van president Tito de SU bereid zou zijn in Joegoslavië tussenbeide te komen. Alle vier waren al eens eerder wegens Kominformistische activiteiten veroordeeld geweest.

De vier veroordeelden waren: Dusan Brkic (63), een voormalige vice-premier van Kroatië, die in 1950 gestoten was uit wat toen nog de Communistische Partij van Kroatië was (acht jaar), Milivoj Stevanovic (64), een voormalige redacteur van persbureau Tanjoeg (10 jaar), Radovan Zigic (55), een vroegere minister van Kroatië, die gelijktijdig met Brkic geroyeerd was (8½ jaar) en Ljubomir Radulovic (58j (7½ jaar)

Op 16 maart 1976 veroordeclde een gerechtshof in Novi Sad 10 Kominformisten (zeven mannen en drie vrouwen) tot gevangenisstraffen, variërend van 18 maanden tot 15 jaar. De namen van de zwaarst gestraften zijn Djuro Sargin, Djordje Bilicki en Velmir Moraca.
Het dagblad Politika meldde op 23 maart 1976, dat in Zajecar (Zuid-Oost Servië) Milan Petrijkic, een rechtskundige, was veroordeeld tot een gevangenisstraf van 13 jaar voor ,,activiteiten, die vijandig jegens het regime zijn" en i.h.b. voor het vormen van een ,,vijandige groep" en het pogen hulp uit het buitenland te verkrijgen.

Op 14 april 1976 veroordeelde het hof in Banja Luka (Bosnië) negen Kominformisten tot straffen van 3 tot 12 jaar reor het vormen van een illegale ,,marxistisch-leninistische Communistische partij van Joego-Slavië" die president Tito moest afzetten, de macht moest grijpen en Joego-Siavië onder ,,buitenlandse invloed" moest brengen, Zij werden er ook van beschuldigd contacten te hebben met andere groepen in de SU, Bulgarije, Tsjechoslowakije, Hongarije en Roemenië.

Op 5 april 1976 werd door functionarissen in Belgrado meegedeeld, dat een maand tevoren een vrouw uit de SU gearresteerd was op beschuldiging als contact gefunctioneerd te hebben tussen het consulaatgeneraal van de SU in Zagreb en dissidente politieke groeperingen, zowel Kominformisten als Kroatische nationalisten. In dezelfde periode was Joeri Sepelew, de Sowjet-consul-generaal in Zagreb, onverwacht naar Moskou afgereisd. In samenhang met deze zaak zouden ook drie Joegoslaven zijn gearresteerd.

Proces Dapcevic

Het hof in Belgrado heeft op 5 juli 1976 de voormalige kolonel Vlado Dapcevic ter dood veroordeeld wegens hoogverraad; het vonnis werd dadelijk omgezet in levenslang.

Kol. Dapcevic stemde in 1948 niet in met Tito's breuk met de SU. Na een mislukte poging het land te ontvluchten werd hij toen tot 20 jaar gevangenisstraf veroordeeld. In 1956 werd hem amnestie verleend.
In 1959 vluchtte hij eerst naar Albanië en daarna naar de SU. In 1967 dook hij op in Brussel en verklaarde tegenstander te zijn van zowel president Tito als Sowjet-partijleider Brezjnew. In 1975 werd hij tot Belg genaturaliseerd. In aug. van dat jaar bracht hij een bezoek aan Roemenië, te zamen met een vriend, Djoka Stojanovic. Op 8 aug. zijn zij daar onder onopgehelderde omstandigheden verdwenen (zie ook pag. 719/2-1975).

Op 26 dec. 1975 deelde een gerechtshof in Belgrado mee, dat Dapcevic op Joegoslavisch grondgebied gearresteerd was, terwijl hij ,,vijandelijke activiteiten" beging.
In zijn proces was Dapcevic schuldig bevonden aan Kominformistische activiteiten tussen 1956 en 1975, die hij had verricht in Albanië, de SU, Tsjechoslowaitije, Roenienië, Polen, I-Iongarije, Oostenrijk, Frankrijk en België. Deze activiteiten, gericht op de omverwerping van het bewind van president Tito, zouden o.a. bestaan hebben in zijn deelname aan het congres begin 1974 in Bar, waar een illegale communistische partij zou zijn opgericht (zie boven); samenwerking mot de vroegere kolonel Mileta Perovic (zie pag. 609/1-1974); en het ontvangen van finan-

ciële hulp van Albanese autoriteiten. jegens wie hij gezegd zou hebben voorstander tc zijn van het integreren in dat land van delen van Kosovo en Macedonië.

Bij de opening van zijn proces op 21 juni 1976 stelde Dapcevic, dat hij met geweld uit Roemenië naar Joego-Slavië was overgebracht.

Na het uitspreken van het vonnis verklaarde de veroordeelde, dat het (besloten) proces ,,misdadig" was geweest, dat hij niet schuldig was, dat getuigen voor de verdediging niet waren gehoord en dat het hof geweigerd had vast te stellen, hoe hij naar Joego-Slavië was gebracht.

Processen tegen Kroatische nationalisten

Van de processen, die tegen Kroatische nationalisten gevoerd zijn, kunnen nog de volgende worden genoemd:

Op 22 maart 1975 meldde het Joegoslavische persbureau Tanjoeg, dat in Gospic (Kroatië) vijf personen waren veroordeeld tot gevangenisstraffen van kkn tot 6½ jaar voor het helpen van Oestasjileden, die door de politie in 1974 in het Velebit-gebergte doodgeschoten waren.

Hun leider, Ivan Dosen, werd ervan beschuldigd in 1972 contact met de Oestasji opgenomen te hebben.

Eind okt. 1975 werd in Split Mark Nazar, een Australiër, die in Joego-Slavië geboren is, veroordeeld tot drie jaar gevangenis wegens lidmaatschap van de Kroatische Revolutionaire Broederschap, een anti-Tito organisatie in Australië.

Op 15 dec. 1975 werd bericht, dat Slavko Vrbanic en Zvonko Dzapo waren veroordeeld tot resp. 15 en 5 jaar gevangenis. Zij zijn Oestasji-leden en waren ervan beschuldigd wapens en explosieven te verzamelen en subversieve activiteiten te plannen, met inbegrip van het doden van regeringsfunctionarissen.

Op 26 dec. 1975 werd Miljenko Hrkac, beschuldigd van Oestasji-lidmaatschap, in Belgrado ter dood veroordeeld.

Verschillende jaren eerder zou hij bommen geplaatst hebben bij het Centraal Station in Belgrado en in een bioscoop in de hoofdstad, waarbij één persoon werd gedood en 77 gewond raakten. Eerder uitgesproken doodvonnissen waren door het Hooggerechtshof vernietigd. Hrkac was degeen, wiens vrijlating gevraagd werd door de twee Joegoslaven, die in febr. 1971 het Joegoslavische consulaat in Gothenburg bezet hadden (pag. 491/1 e.v.-1971).

Volgens het in Belgrado verschijnende dagblad Vecernje Novosti was in de eerste week van jan. 1976 in Split een groep Kreatische terroristen tot gevangenisstraffer. van variërende lengte veroordeeld.

Zij zouden hebben samengewerkt met een ,,internationale fascistische kliek". De hoogste straf, 20 jaar, was voor Vinko Barisic, die in 1964 lid zou zijn geworden van een in West-Duitsland gevestigde emigrantenorganisatie en die zou hebben samengezworen om op 17 verschillende plaatsen aan de Dalmatische kust explosieven te plaatsen.

Midden jan. 1976 werden in Tuzla (Bosnië) vijf Kroaten veroordeeld tot straffen van 18 maanden tot zeven jaar wegens subversieve activiteit en propaganda, eveneens in connectie met een in West-Duitsland gevestigde Kroatische nationalistische beweging.

In Bosnaki Brod (Bosnië) werden op 15 maart 1976 twee Kroaten veroordeeld tot zes en drie jaar gevangenis wegens collaboratie met een ,,Kroatische Bevrijdingsbeweging".

Op 16 maart 1976 veroordeelde het hof in Sarajewo Pero Tadic tot 11 jaar gevangenis wegens anti-regeringsactiviteiten als Oestasji-lid Eerder had hij een straf van zeven jaar uitgezeten voor gewapende opstand Hetzelfde hof veroordeelde Milorad Dacic, een rechtskundige, en Hristofor Siljanovic, een ambachtsman, tot acht jaar, resw vijf jaar en1 acht maanden, wegens ,,vijandige propaganda", voortkomend uit .,contra-revolutionaire en nationalistische overtuiging".

In Titograd, de hoofdstad van Montenegro, werd op 19 maart 1976 Radislav Gajic tot 10 jaar veroordeeld wegens lidmaatschap van een extremistische Kroatische groep en deelname aan terroristische activiteiten

Volgens Vecernje Novosti van 30 maart 1976 veroordeelde het hof in Doboj (Bosnië) Drago Bezar tot 15 jaar, omdat hij gewapende groepen zou hebben gevormd om het bewind-Tito omver te werpen en een onafhankelijke Kroatische republiek te stichten.

Sommige van de straffen, die in het proces van febr. 1975 (pag. 747/3-1976) aan 15 Kroatische nationalisten waren opgelegd werden in maart 1976 door het Kroatische Hooggerechtshof verminderd. nadat zowel de officier van justitie als de verdediging hoger beroep hadden aangetekend.

Op 24 juni 1976 werd meegedeeld, dat het hof in Zagreb vonnis geveld had tegen 11 personen, die lid zouden zijn van de Oestasji en die plannen hadden gemaakt zouden hebben voor daden, vijandelijk jegens de staat, met inbegrip van moorden, het plaatsen van een tijdbom in Zagreb in sept. 1975 met als doel het doden van president Tito en het vergaren van inlichtingen, die voor verdere terroristische activiteiten nuttig konden zijn.

In totaal 13 personen waren in staat van beschuldiging gesteld, van wie vijf ter dood werden veroordeeld, nl. Milos Trvtko, Antun Zink, Josip Pemic, Djuro Perica en Branco Vidacek. Het vonnis werd dadelijk omgezet in 20 jaar gevangenis; zes anderen kregen straffen van acht maanden tot acht jaar; en twee werden op vrije voeten gesteld

Processen tegen Albaniërs

In febr. 1976 hebben in Pristina, de hoofdstad van de autonome provincie Kosovo, processen plaatsgevonden tegen twee groepen van Joegoslaven van Albanese afkomst wegens tegen de staat gerichte activiteiten.

Van de 1,3 mln Albaniërs, die in Joego-Slavië wonen (tegen 2 mln in Albanië zelf) wonen er 918.000 in de provincie Kosovo, die een totaal inwoneraantal heeft van 1,25 mln.

Radio Belgrado meldde op 7 febr., dat 19 mannen waren veroordeeld tot gevangenisstraffen, variërend van vier tot 15 jaar wegens samenzwering tegen de regering en het steunen van het streven naar afscheiding van de provincie Kosovo van Joego-Slavië.

Alle beklaagden, van wie er 13 studenten of voormalige studenten waren, waren eerder veroordeeld geweest voor vergelijkbare overtredingen.

Aden Demaci, de leider van de groep, die tot 15 jaar veroordeeld werd, was twee maal eerder veroordeeld.

In de Joegoslavische pers werden zij beschreven als ,,Albanese irredentisten" en aanhangers van een ,,dogmatische stalinistische ideologie". Zij zouden hebben geprobeerd aanhangers te recruteren onder de Albaniërs in Joego-Slavië en schriftelijk materiaal hebben verspreid, waarin werd opgeroepen tot gewelddadige omverwerping van de regering.

Op 27 febr werden nog eens 12 Joegoslaven met Albanese nationaliteit schuldig bevonden aan het verspreiden van pro-Albanees en tegen Tito gericht materiaal Zij hadden dit gedaan in dec 1974 op de universiteit van Pristina

Hongerstaking van Mihajlo Mihajlov

De schrijver Mihajlo Mihajlov, die in febr. 1975 veroordeeld was tot 7 jaar gevangenisstraf — en niet tot 10 jaar, zoals abusievelijk vermeld op pag. 747/2-1976 — is op 6 dec. 1975 in hongerstaking gegaan uit protest tegen zijn behandeling in de gevangenis.

Op 26 febr. van dit jaar is hij door twee artsen onderzocht, die verklaarden, dat zijn gezondheidstoestand goed was.

Mihajlov verlangde toestemming om publikaties te ontvangen, die niet bij de wet verboden zijn, en een radio in zijn cel. Verder wilde hij, dat zijn cel zou worden verwarmd en, tenslotte, dat politieke gevangenen van gewone misdadigers zouden worden gescheiden.

Commentaur president Tito

Toen hij een bezoek bracht aan Zweden zijn op 31 maart 1976 aan president Tito door journalisten vragen gesteld over de aanwezigheid van politieke gevangenen in zijn land. De president erkende, dat er in zijn land waarschijnlijk meer politieke gevangenen waren, dan in enig ander socialistisch land met uitzondering van de SU.

De president noemde hiervoor meerdere redenen. ,,Joego-Slavië heeft een geografisch geëxponeerde positie. Er zijn vijanden, die niet willen. dat Joego-Slavië bestaat als een onafhankelijke natie. Wij doen niets, dat onze grondwet schendt. Zij die gevangen zitten zijn stalinisten. Wij willen geen stalinistische partij in ons land. Stalinisten, die onze grenzen overschrijden worden gevangen gezet." (KCA, Le Monde, NZZ, FAZ, The Times)

NOORD-AMERIKA

VERENIGDE STATEN

PRESIDENTSVERKIEZINGEN, DEBAT KANDIDATEN VICE-PRESIDENT, CARTER OVER BUITENLANDSE POLITIEK

De kandidaten voor het vice-presidentschap, voor de Republikeinen senator Dole en voor de Democraten senator Mondale, hielden op 15 okt. in Houston een door de televisie uitgezonden debat.
Dit debat had een scherper karakter dan de uiteenzettingen van Ford en Carter (pag. 750 e.v.). Zo beschuldigde Dole de Democratische leiders ervan het zo druk te hebben met het natrappen van Nixon dat zij geen tijd overhielden om zich met de belangrijke problemen van het land bezig te houden.

Dole probeerde Mondale keer op keer in de uiterst linkse hoek te manoeuvreren. Volgens de Republikeinse senator willen de Democraten niets liever dan zich steeds meer met het dagelijkse leven van de Amerikanen gaan bemoeien; de Democraten smijten geld overboord voor onverantwoorde programma's en de Democratische partij wordt door de vakbonden beheerst.

Van zijn kant noemde Mondale de Republikeinse partij een stuurloos gezelschap, dat alles wat het heeft aangepakt prompt verprutste, en dat vooral voor hoge werkloosheid en inflatie heeft zorg gedragen. Watergate nam nogal een vooraanstaande plaats in het debat in. Mondale beschuldigde Ford en Dole ervan, dat dezen tot het laatste toe president Nixon hebben verdedigd.
Om van onderwerp te veranderen. betoogde Dole dat de beide wereldoorlogen en de oorlog in Korea onder Democratische regeringen waren begonnen. Dole zei dat 1,6 miljoen Amerikanen zijn gesneuveld in oorlogen, die door de Democraten waren begonnen. Waarop Mondale de vraag stelde of het besluit om het Nazisme te bevechten, dan misschien het besluit van één partij was geweest.
Robert Dole werd gevraagd hoe hij het met elkaar kan rijmen, dat Ford heeft aangekondigd Kissinger graag als minister van buitenlandse zaken te handhaven als hij op 2 nov. wordt gekozen, terwijl op de Republikeinse partijconventie een sterk anti-Kissinger-programma werd aangenomen. Dole hield daarop een pleidooi voor de in zijn eigen partij omstreden minister.
De twee kandidaten voor het vice-presidentschap werden door een panel van drie journalisten ondervraagd.

Carters buitenlands beleid

Jimmy Carter heeft zich behalve in de televisiedebatten met Ford (pag. 750 e.v.) ook bij andere gelegenheden uitgelaten over zijn voorgenomen buitenlandse beleid. Zijn eerste grote rede over dit onderwerp hield hij in juni in New York. Daaruit bleek dat hij geen fundamenteel andere buitenlandse politiek zal gaan voeren dan zijn voorganger.
Het *NRC/H'blad* gaf van deze rede de volgende samenvatting.

Carter zei dat naast de allianties die in het verleden gevormd zijn voor zuiver militaire doeleinden er nu ook bredere arrangementen moeten komen voor de oplossing van problemen zoals de bewapeningswedloop, de armoede in de wereld en de verdeling van de hulpbronnen.
De hoeksteen van het nieuwe Amerikaanse buitenlandse beleid zal worden gevormd — zo heeft Carter in dezelfde rede verder verklaard — door een nieuwe relatie met de industriële democratieën, in het bijzonder met West-Europa en Japan. Carter sluit hier duidelijk aan bij de denkbeelden van een van zijn belangrijkste adviseurs, professor Brzezinski, zoals die onder meer te vinden zijn in een artikel van diens hand, dat in juli 1973 verschenen is in het blad Foreign Affairs.
De kern van dat betoog was, dat de Atlantische conceptie een creatief antwoord was op de problemen van de koude oorlog, maar dat het Atlantische kader te klein is geworden om de huidige problemen het hoofd te bieden en de huidige kansen te benutten. Dat is slechts mogelijk, aldus Brzezinski, door een nauwere Amerikaans-, Europees-. Japanse samenwerking. De actieve bevordering van een dergelijke driezijdige samenwerking zou de centrale prioriteit van de Amerikaanse politiek moeten worden.
Brzezinski wilde daarbij uitdrukkelijk verder gaan dan minister Kissinger in diens bekende rede van april 1973 over de Amerikaanse Europapolitiek. De Amerikaanse minister van buitenlandse zaken had daarin het voorstel gedaan een nieuw ,,Atlantisch Handvest" op te stellen, waarin gemeenschappelijke doeleinden en plannen voor de toekomst zouden worden vastgelegd.
Brzezinski meende echter dat formele proclamaties alleen, zelfs in de vorm van een nieuw ,,Atlantisch Handvest", waarschijnlijk niet substantieel genoeg zouden zijn. Hij pleitte daarom voor welbewuste, nauwe en geconstitutionaliseerde besprekingen tussen de drie genoemde machtscentra. Japan zou bij die samenwerking van begin af aan betrokken moeten worden.

Het uiteindelijke doel zou moeten zijn een ,,gemeenschap van de ontwikkelde landen" — waarbij Brzezinski zich er wel van bewust is, dat dit einddoel slechts na een lang en geleidelijk proces bereikt kan worden.
Overigens moet worden opgemerkt, dat ook in de rede van Kissinger sprake was van de noodzaak Japan tot medepartner te maken bij de door hem voorgestelde nieuwe vormen van Atlantische samenwerking.

Brzezinski meende in zijn artikel van 1973 verder dat een dergelijke samenwerking van de ontwikkelde landen ook in het belang is van de landen in ontwikkeling. Want, zo betoogde hij, stabiliteit en vooruitgang zouden niet mogelijk zijn indien de drie machtigste eenheden in de wereld door hun interne en externe dynamiek in toenemende mate gedreven zouden worden in een protectionistiscli beleid en andere economische conflicten.
Maar wel is nodig, zo voegde hij hieraan toe, dat de rijke landen een meer omvattende en meer op samenwerking gebaseerde politiek jegens de arme delen van de wereld ontwikkelen.
Vrijwel alle elementen van wat Brzezinski in 1973 betoogd heeft zijn terug te vinden in de Newyorkse rede van Carter. Alleen wordt daarin behalve op de Amerikaan-, Europees-, Japanse samenwerking ook de nadruk gelegd op meer eenheid en consultaties met de democratieën Israël, Australië en Nieuw Zeeland, alsmede met andere landen, zoals die op het Westelijk halfrond, die de Amerikaanse democratische waarden delen en soortgelijke politieke en economische zorgen en belangen hebben.

Zo pleit ook Carter voor veelvuldige consultaties op velerlei niveau, om tot het ontwerpen van gemeenschappelijk beleid te komen. En hij denkt daarbij aan ,,periodieke topconferenties en zo nu en dan bijeenkomsten van de leiders van alle industriële democratieën", alsmede aan ,,veelvuldige bijeenkomsten op ministerieel niveau". Daarbij mag echter geen sprake zijn van ,,éénmansdiplomatie". Integendeel, het hele apparaat van het ministerie van buitenlandse zaken moet worden gebruikt, aldus Carter, om te zorgen voor voortdurende contacten op ieder niveau.

Op economisch gebied moet volgens Carter de gemeenschappelijke doelstelling zijn het internationale systeem open te houden waarbinnen een blijvende expansie mogelijk is van de ruil van goederen, van kapitaal en van denkbeelden tussen de volkeren. Elk land moet zijn eigen economische beslissingen nemen, maar wij moeten elkaars belangen en bedoelingen beter kennen.
Carter sprak zich in dit verband uit voor handhaving van zijn strijd tegen handelsbarrières en hij waarschuwde, dat van een terugkeer naar vaste wisselkoersen voorlopig geen sprake zal kunnen zijn, aangezien de economische ontwikkelingen in de verschillende landen nog te veel uiteenlopen.

Wat betreft de veiligheidsproblematiek liggen volgens Carter de meest acute problemen thans in het gebied van de Atlantische sector. De alliantie mag niet verouderen en daarom is het dringend nodig, zo zei hij, de strijdkrachten van de NAVO en hun strategie te onderzoeken in het licht van de veranderingen op militair gebied.
Nodig achtte hij in dit verband een uitgebreid programma voor een accuratere luchtdefensie en voor accuratere tankwapens. Ook zijn maatregelen nodig inzake voorraden en inzake de reservestrijdkrachten.

Dit alles, zo waarschuwde hij, zal van de Europese landen en van Europa en Amerika gezamenlijk een grotere inspanning vragen. En hij verklaarde er zeker van te zijn dat het Amerikaanse volk geen steun zal geven aan eenzijdige Amerikaanse bijdragen aan een defensie-inspanning die waarlijk wederzijds moet zijn.
Tevens sprak hij de hoop uit, dat de besprekingen in Wenen tussen Oost en West over een wederzijdse vermindering van de troepensterkte weldra tot resultaten zullen leiden.
Over de spanningen tussen Noord en Zuid merkte Carter tenslotte nog op, dat de landen in ontwikkeling niet objecten van de politiek mogen zijn, maar de kans moeten krijgen het beleid mee te bepalen.
Daarnaast zal meer hulp moeten worden gegeven aan de allerarmsten. En in de derde plaats moet de stroom van wapens — ook uit Amerika — naar de ontwikkelingslanden worden beperkt.
Europa een groter deel van de lasten van het wereldgebeuren en van defensie te

laten dragen is het streven van de Amerikaanse politiek sinds Europa zich economisch van de gevolgen van de Tweede Wereldoorlog heeft hersteld. Dat was een van de uitgangspunten van Kissingers Europa-politiek, zoals die was neergelegd in zijn rede van april 1973. Dat is onmiskenbaar ook een van de doeleinden van Carter, te oordelen naar zijn New Yorkse rede Dat is wat hij bedoelt als hij zegt, dat West-Europa en Japan bereid zijn nog meer dan tot dusver een wereldwijde rol te spelen bij het vormgeven aan een nieuwe internationale orde. En als hij waarschuwt dat het Amerikaanse volk geen eenzijdige Amerikaanse defensiebijdrage zal toestaan.

Daarnaast hebben de Amerikaanse concepties echter ook een positieve kant. Zij geven Europa de mogelijkheid zich militair, economisch en politiek te bewegen in een groter kader dan de ruimte waarover Europa zelf beschikt. Een ruimte die het niet uit eigen kracht kan creëren en handhaven, maar die Europa wel nodig heeft om zijn problemen op te lossen, d.w.z. zijn bevolking op een redelijk niveau in leven te houden.

Op de conceptie van Kissinger heeft het Europa van de Negen in hoofdzaak negatief gereageerd, met een beroep op zijn ,,onafhankelijkheid'' en zijn ,,identiteit''. Uit de verklaringen van Carter blijkt, dat de Amerikanen het niet opgeven, want zijn conceptie komt neer op een verscherpte voortzetting van Kissingers beleid.

Beter dan de Europeanen hebben de Amerikanen blijkbaar begrepen dat in de komende decennia de democratische wereld er goed aan zal doen alle beschikbare gedachten te bundelen om zich te kunnen handhaven in de co-existentiële wedstrijd met twee communistische werelden, de Russische en de Chinese, èn om een zo groot mogelijke bijdrage te kunnen leveren tot de mondiale ontwikkeling.

In de eerste persconferentie die Carter na zijn verkiezing tot volgende president op 4 nov. in Plains hield en waarin hij nader inging op zijn voorgenomen beleid, was ook een deel aan de buitenlandse politiek gewijd.

Hij zei daarin o.a. als president voorrang te zullen verlenen aan het herstel van de goede betrekkingen met de bondgenoten die ,,jarenlang zijn verwaarloosd''. Als eerste opgaven van zijn regering noemde hij de vermindering van de werkloosheid en de inflatie, een reorganisatie van de regeringsstructuren en een belastinghervorming. Hij noemde een belastingverlaging van 10 à 15% een ,,sterke mogelijkheid'' als na zijn ambtsaanvaarding het economisch herstel nog altijd te wensen zou overlaten.

De benoeming van de ministers van buitenlandse zaken, defensie en andere leden van zijn regering valt niet vóór december te verwachten.

Carter kondigde aan dat hij voor de keuze van de 75 topposten in zijn regering en de ministeries dezelfde zorgvuldige selectie zou gebruiken, die hij bij de keuze van Walter Mondale als zijn kandidaat voor het vice-presidentschap had toegepast. Jimmy Carter had het over een ,,zeer voorzichtig, langzaam en methodisch procédé'' om de topfiguren in zijn regering te kiezen.

Carter wil tijdens de overgangsperiode een tijdlang met potentiële kabinetsleden — vooral voor de posten van buitenlandse zaken en defensie — samenwerken, alvorens hun benoeming definitief te maken. Voordat hij op 20 jan. wordt geïnaugureerd, zal Carter een schema bekend maken van de oogmerken die hij in de eerste fase van zijn bewind wil verwezenlijken. Carter zei ervan overtuigd te zijn dat hij zijn programmapunten die hij tijdens de verkiezmgscampagne had uiteengezet, met behulp van het ovenvegend democratische Congres zal kunnen realiseren.

Overigens herinnerde Carter eraan dat Ford nog altijd de Amerikaanse president is en dat hij (Carter) tot de 20ste januari geen enkel gezag bezit. Carters positie in deze overgangsperiode van bijna drie maanden kwam aan de orde toen hem zijn mening werd gevraagd over het voornemen van de olie-uitvoerende landen om de olieprijs binnenkort te verhogen. Carter: ,,President Ford is in functie, hij heeft volledige controle over de regering. Hij heeft alle macht en ik heb geen enkele macht. Ik wil niet het Amerikaanse volk doen geloven dat ik enige invloed kan uitoefenen.''

Overigens meende Carter dat een verhoging van de olieprijs ,,een ernstige slag'' zal zijn en dat hij zich er zorgen over maakt

Over de buitenlandse politiek zei Carter: ,,Ik kan onze bondgenoten en vrienden en potentiële tegenstanders, de Sowjet-Unie en China, verzekeren dat wij naar vrede en naar stabiele betrekkingen met hen allen streven. Er zal continuïteit in de Amerikaanse politiek zijn''.
Carter hoopte over enkele weken te kunnen overgaan tot de bijeenroeping van een tweedaagse zitting over de buitenlandse politiek, waaraan door president Ford en zijn adviseurs, en door vooraanstaande congresleiders zal worden deelgenomen. De president-elect zei daarna in een betere positie te zullen verkeren om vragen te beantwoorden over kwesties als de beperking van de strategische kernbewapening en het voorstel van de Sowjet-Unie en Egypte om de vredesconferentie van Genève over het Midden-Oosten te doen heropenen.
Opvallend was dat Carter inzake de kwestie Joego-Slavië een wat hardere toon tegenover de Sowjet-Unie aansloeg dan hij enige weken eerder tijdens de presidentscampagne had gedaan. De Democratische presidentskandidaat had toen de opmerking gemaakt, dat hij als president in geen geval Amerikaanse troepen zou inzetten, als de Sowjet-Unie Joego-Slavië na de dood van Tito zou binnenvallen.
Dit heeft hem toen het verwijt van de Republikeinse zijde opgeleverd, dat een Amerikaans president in zo'n delicate aangelegenheid zich niet op een bepaald standpunt moet vastleggen, maar dat hij juist alle opties moet openlaten. Nu wees Carter erop, dat een Sowjetinval in Joego-Slavië de politiek van ontspanning die de VS met de Sowjet-Unie bedrijven, vrijwel onmogelijk zou maken.
Nieuw was dat hij ditmaal de interventie van de Amerikaanse strijdkrachten in Joego-Slavië — in geval van een Sou-jet-inval — niet a priori uitsloot. Overigens achtte de president-elect de kans op een Russische inval in Joego-Slavië ,,uiterst onwaarschijnlijk''. Carter beschreef Joegoslavië als een uitstekend bewapend land, in sterke mate verenigd en zeer trots op zijn onafhankelijkheid.

In Washington liet minister van buitenlandse zaken Kissinger weten dat Amerika in deze overgangsperiode al zijn verplichtingen zal nakomen. In een boodschap aan de Amerikaanse diplomatieke vertegenwoordigingen in het buitenland zei Kissinger: ,,De buitenlandse politiek van de VS is een aangelegenheid die niet aan partijen is gebonden. Alle buitenlandse regeringen moet het duidelijk zijn, dat de regering-Ford in de haar resterende tijd Amerika's vrienden zal blijven steunen en zich tegen haar tegenstanders zal verzetten. Geen land hoeft zich enige zorg te maken dat wij onze verplichtingen niet zouden nakomen, geen natie moet de fout maken te denken dat dit het moment is om Amerika's vastberadenheid aan de tand te voelen. Wij zijn van plan om een goed functionele buitenlandse politiek aan de nieuwe regering over te dragen.'' *(NRC/H'blad,* IHT)

DERDE KANDIDAAT PRESIDENTSVERKIEZINGEN SPEELDE NAUWELIJKS ROL

Aan de presidentsverkiezingen van 2 november werd ook deelgenomen door Eugene McCarthy en Lester Maddox. Zij behaalden resp. 655.769 en 168.915 stemmen.
Eugene McCarthy trad op als onafhankelijk kandidaat. In 1968 was hij de officiële kandidaat voor de Democratische partij. Hij had zich in de jaren zestig grote bekendheid verworven door zijn principiële opstelling inzake de Amerikaanse interventie in Vietnam.
In de campagne voor de verkiezingen van 2 november bepleitte hij een drastische besnoeiing van het defensiebudget met 20 à 30 mrd dollar.
De werkloosheid zou moeten worden verminderd door middel van de verkorting van de werkweek waar-

Eugene J. McCarthy, *die als onafhankelijk kandidaat meedong in de presidentsverkiezingen*

door er meer wtrkgelegenheid voor meer mensen zou vrijkomen. T.a.v. de energiebesparing bepleitte hij het gebruik van kleinere. zuinigere auto's.
McCarthy kwam uit in 30 staten, maar zijn campagne had niet veel succes.
Volgens McCarthy kwam dit doordat de twee grote partijen al het overheidsgeld dat voor de campagnes beschikbaar was, toegewezen hadden gekregen en doordat hij uitgesloten was van deelneming aan de drie grote tv-debatten *(NRC/H'* blad)

FORD VRIJGESPROKEN VAN BESCHULDIGING VAN AANNEMEN VAKBONDSGELD. GEEN ONDERZOEK NAAR MOGELIJKE BLOKKERING ONDERZOEK WATERGATE-ZAAK

Tijdens de verkiezingscampagne voor het presidentschap is de beschuldiging geuit dat president Ford als lid van het Congres bijdragen van enkele vakbonden zou hebben ontvangen en die voor persoonlijk gebruik zou hebben aanvaard.
Een dag na de benoeming van Ford tot presidentskandidaat voor de Republikeinse partij in augustus begon de openbare Watergate-aanklager een onderzoek naar de beschuldiging dat Ford als Congreslid onwettige betalingen van twee vakbonden van zeelieden in zijn thuisstaat Michigan zou hebben ontvangen.
Het ging daarbij overigens om een oude zaak die uitvoerig door de FBI en andere instellingen werd onderzocht voordat Ford in 1973 tot vice-president werd benoemd.

Op een persconferentie op 2 oktober wees Ford de beschuldiging van de hand. Hij deed dit onder druk van zijn rivaal Carter, die op 29 september de president bekritiseerde omdat hij over deze kwestie had gezwegen.
Ford zei „Ik heb geen geld in Michigan of waar dan ook ontvangen"
Hij verdedigde zich ook tegen de beschuldiging dat hij zich door rijke staalfabrikanten op golfweekeinden had laten fêteren. Hij noemde die industriëlen „oude vrienden" en zag niets onbetamelijks in de aanvaarding van hun uitnodigingen

Op 14 oktober verklaarde de openbare aanklager Charles Ruff dat na een onderzoek van 3 maanden onomstotelijk was komen vast te staan dat Ford geen enkele campagnebijdrage voor eigen gebruik had aangewend.
Half oktober beschuldigde John Dean, vroeger medewerker van president Nixon, Ford ervan pogingen aangewend te hebben een onderzoek van de Commissie van het Huis van Afgevaardigden voor het bankwezen naar de Watergate-affaire te stoppen. Ford zou dit gedaan hebben op verzoek van Nixon. Ford was toen leider van de Republikeinse fractie in het Huis.
Naar aanleiding van deze beschuldigingen verzochten twee Democratische Congresleden, Elizabeth Holzman en John Coyers, de minister van justitie Edward Levie een onderzoek naar deze zaak in te stellen.
Deze deelde op 20 oktober mee geen aanleiding te zien alsnog een onderzoek in te stellen. Hij zei dat Ford bij zijn beëdiging in 1973 uitvoerig over deze zaak getuigenis had afgelegd en dat er sindsdien geen nieuwe feiten aan het licht waren gekomen. *(NRC/H'blad,* IHT)

KIEZERS AKKOORD MET BOUW KERNCENTRALES

Op 2 nov. is in een aantal staten, tegelijk met de presidentsverkiezingen, gestemd over een aantal andere punten.
Zo konden de kiezers in de staten Arizona, Colorado, Missouri, Montana, Ohio, Oregon en Washington zich uitspreken over voorstellen tot het beperken of voorkomen van de bouw van kerncentrales. In zes staten werden deze voorstellen verworpen. Alleen in Missouri werden zij aangenomen, De voorstellen behelsden stringente bepalingen o.a. dat in geval van een nucleaire explosie de elektriciteitsmaatschappijen volledig verantwoordelijk voor de schade zullen worden gesteld (de federale reglementen voorzien thans in zo'n geval in een plafond van $560 mln). Verder dienen de parlementen van de staten met ⅔ meerderheid hun goedkeuring te hechten aan de veiligheidsmaatregelen die voor een geplande kerncentrale zijn voorzien. De elektrioiteitsmaatschappijen in de zeven staten voerden grootscheepse campagnes om de kiezers ervan te overtuigen dat kernenergie een onmisbaar alternatief vormt voor de steeds duurder wordende olie.
In de staten Washington, Arizona, Colorado en Ohio waren er tweemaol zoveel tegen- als voorstemmers. In Montana was de verhouding zelfs drie tegen een. Alleen in Oregon sprak een grote minderheid, 42% van de kiezers, zich er voor uit dat de bouw van nieuwe kermentrales in het vervolg de goedkeuring van het staatsparlement behoeft.
In vier staten, t.w. Michigan, Maine. Colorado en Massachusetts moesten de kiezers ook hun oordeel geven over maatregelen tot bescherming van het milieu m.n. over voorstellen om de verkoop van wegwerpblikken en -flessen te verbieden. In deze staten voerde het bedrijfsleven een grote campagne, waarin er o.a. voor gewaarschuwd werd dat er „vanwege de invoering van statiegelden" prijsverhogingen zouden komen en dat honderden arbeiders zonder werk zouden komen te zitten. In Michigan en Maine werden de voorstellen tot verbod van verkoop van wegwerpblikjes aangenomen, in Colorado en Massachusetts werden ze verworpen.

Californië verwerpt voorstel tot verbod bouw kerncentrales

Op 8 juni hebben de kiezers in Californië met ruime meerderheid het zgn. voorstel-15 verworpen dat beoogde grote belemmeringen in te stellen voor de bouw van kerncentrales. Het voorstel bepleitte dat de toekomstige bouw van kerncentrales alleen nog onder uiterst strenge voorwaarden zal kunnen gebeuren. Met name moeten er garanties worden gegeven dat de produktie van kernenergie aan alle veiligheidsvoorschriften zal voldoen en dat een volledige compensatie zal worden gegeven voor schade bij ongelukken. Het voorstel voorzag verder in geleidelijke terugschakeling en uiteindelijke beëindiging van de kernenergieproduktie als niet aan de gestelde voorwaarden zou worden voldaan.

Kernenergie voorziet nu in 4 a 5% van de elektriciteits'behseften van Californië. Er zijn 3 kerncentrales in gebruik, terwijl een vierde vrijwel gereed is. Voor de komende 20 jaar wordt de bouw van nog eens 20 kerncentrales verwacht. Volgens plannen zal dan 35% van Californiës elektriciteitsbehoeften in 1995 door nucleaire centrales worden geleverd. Voor de gehele VS geldt dat 60 centrales nu 9% van de nationale energiebehoeften dekken. In '85 dienen er 200 centrales te functioneren die dan 26% van het energiegebruik voor hun rekening zullen nemen.

Aan de stemming ging een uiterst felle campagne vooraf tussen voor- en tegenstanders van uitbreiding van het aantal kerncentrales.

Begin '76 kreeg de polemiek over kernenergie een dramatisch karakter toen drie ingenieurs bij General Electric ontslag namen uit protest tegen de ontoereikende veiligheidsmaatregelen. die volgens hen in de nucleaire centrales in Californië van toepassing zijn. Met name betoogden zij dat het koelsysteem van de reactoren niet waterdicht is en dat er een veel groter gevaar voor radioactieve lekken bestaat dan de industrie wil toegeven.

Het voorstel-l5 werd gesteund door invloedrijke milieugroepen en door de consumentenorganisaties van Ralph Nader en was een initiatief van de organisatie Creative Initiative, een in San Francisco zetelende groep van academici.

Het initiatief werd fel aangevallen door de grote elektriciteits- en gasmaatschappijen, die de steun kregen van een dertigtal energiemaatschappijen uit andere delen van de VS. Oliemaatschappijen en grote aannemersbedrijven en de vakbonden behoorden tot de tegenstanders. Zij betoogden dat aanvaarding van de voorstellen de bouw van kerncentrales praktisch onmogelijk zullen maken en de economie van de staat zware schade zal toebrengen. Zij zeiden verder dat de sluiting van de al gebouwde kerncentrales de belastingbetalers in Californië op $ 2 mrd zou komen te staan, terwijl de luchtvervuiling die vooral in zuidelijk Californië groot is, zal toenemen omdat door de uitschakeling van de centrales nog meer olie en steenkool voor de opwekking van elektriciteit gebruikt zou moeten worden. Verder wezen zij erop dat de bedreiging van het nucleaire alternatief in een periode valt waarin Amerika's afhankelijkheid van buitenlandse olie dagelijks toeneemt.

Het parlement van Californië had in de weken voorafgaande aan het referendum hoorzittingen over de zaak gehouden, waarbij de mening van veel vooraanstaande deskundigen werd gehoord.

De commissie die de hoorzittingen hield vatte haar bevindingen samen in een rapport, waarin o.a. stond: ,,Na het aanhoren van de deskundigen, die het onderling niet eens zijn over de waarde van het referendum of de veiligheid van atoomenergie, is het duidelijk dat geen objectieve conclusies kunnen worden getrokken". ,,De pro'blematiek is niet alleen op basis van wetenschappelijke kennis te begrijpen; veel meer is het debat het resultaat van meningsverschillen over menselijke vermogens, menselijke feilbaarheid en menselijk gedrag. De gestelde vraag verlangt waardeoordelen en de kiezer is daartoe niet minder in staat dan de briljantste Nobelprijswinnaar".

Vlak voor het referendum nam het parlement van Californië overigens een wet aan die beoogt de kerncentrales aan scherpe veiligheidsvoorschriften te onderwerpen. (NRC/H'blad, NZZ)

WET VOOR BEZUINIGING ENERGIEGEBRUIK

President Ford heeft op *14* aug. een wet ondertekend op het gebied van de energievoorziening in de VS

Op grond van de nieuwe wettelijke maatregelen zal *$ 2* mrd ter beschikking komen in garanties op lange termijn om grote consumenten aan te moedigen tot energiebesparing over te gaan.

Ook wordt in de nieuwe wet bepaald dat het federale bureau voor het energiebeheer nog 17 maanden gehandhaafd zal worden, tot *31* dec. *1977*.

Verder voorzien de nieuwe maatregelen in een aantal mogelijkheden ter bevordering van de binnenlandse olieproduktie, zoals het opheffen van de prijsstop voor olie uit bronnen die minder dan tien ,,barrels" per dag produceren. Dit soort bronnen voorziet in *15%* van de Amerikaanse binnenlandse produktie.

Een onvermijdelijk gevolg van de nieuwe wettelijke bepalingen zal zijn dat de olieprijs voor de consument opnieuw hoger wordt. Volgens deskundigen in Washington zal dat in het geval van benzine neerkomen op ongeveer een halve dollarcent per gallon. *(NRC/H'blad)*

CONGRES VERWERPT VETO PRESIDENT

Op *30* september heeft het Congres met ruime meerderheid het veto overstemd dat president Ford had uitgesproken over een wetsontwerp om $ 56,6 mrd beschikbaar te stellen voor programma's op het gebied van volksgezondheid, onderwijs en maatschappelijk werk.

Om een veto van de president ongedaan te maken is, zowel in het Huis van Afgevaardigden als in de Senaat, een meerderheid van tweederden nodig.

In dit geval waren in het Huis *312* stemmen voor en *93* tegen, waarna de Senaat volgde met *67* tegen *15* stemmen. Het was de *12e* maal in *2* jaar tijds dat het Congres waarin de Democraten de meerderheid bezitten, een presidentieel veto heeft overstemd. Ook in dit geval stemden een aantal Republikeinen tegen Ford.

De president had zijn veto uitgebracht omdat de toegewezen som $ 4 mrd hoger was dan hij had aanbevolen. Volgens Ford zou de wet de inflatie bevorderen.

Het wetsvoorstel dat kracht van wet heeft gekregen, bevatte een omstreden passage over abortus (pag. 750/3).

Hierin werd bepaald dat subsidie van de federale overheid voor het bekostigen van gevallen van abortus in de lage inkomensgroepen alleen mag worden gebruikt als het leven van de betrokken vrouw gevaar loopt. *(NRC/H'blad)*

WET OP OPENBAARHEID OVERHEIDSORGANEN ONDERTEKEND

President Ford heeft op *13* september de zgn. „Sunshine-wet" ondertekend, die bepaalt dat een groot aantal overheidsinstanties toegankelijk worden voor het publiek en verplicht zijn hun beslissingen te publiceren.

Ford zei bij die gelegenheid dat in een democratie de burgers het recht hebben niet alleen te weten wat de regering besluit maar ook waarom en door middel van welk proces

Hij zei verder dat veel burgers het gevoel hebben dat de regering te ver van hen af staat en dat zij niet inspeelt op hun behoeften.

,,Deze wetgeving gaat zeer ver door vast te leggen dat de regering er is voor het volk en niet apart staat van het volk".

De wet is ca. 4 jaar in het Congres in behandeling geweest en kreeg vooral door de Watergate-zaak nieuwe belangstelling. Ford zelf had nogal wat bezwaren tegen de wet omdat ze volgens hem in strijd is met de bepalingen van de „Freedom of Information Act".

Na het in werking treden van de wet zullen de vergaderingen van belangrijke overheidsorganen als de Securities and Exchange Commission, de Federal Power Commission, de Federal Reserve Board en de Federal Communications Board openbaar zijn.

De wet bepaalt verder welke vergaderingen openbaar zullen zijn en geeft tien gevallen aan waarin een meerderheid van de leden van de organisaties dienen te besluiten of de zittingen openbaar zullen zijn of niet.

Daaronder vallen o.a. de nationale veligheid, buitenlands beleid, personeelszaken, informatie die volgens de wet geheim gehouden moet worden, handelsgeheimen, beschuldigingen van misdaad, informatie die een inbreuk zou kunnen betekenen op de persoonlijke privacy, informatie die zou kunnen leiden tot financiële speculaties of een gevaar zouden kunnen betekenen voor de stabiliteit van een financiële instelling.

Over geheime zittingen dient echter toch een protocol te worden opgemaakt zodat in het geval van een gerechtelijk onderzoek materiaal ter beschikking is. (*The* Times. NZZ).

CONGRES KEURT **DEFENSIEBEGROTING** GOED

Op 12 september heeft de Senaat bij acclamatie het defensiebudget, voor het begrotingsjaar beginnend op 1 okt. 1976, ter hoogte van $ 104,3 mrd goedgekeurd.

Op 9 september was het Huis met 328 tegen 43 stemmen akkoord gegaan.
Het Congres bepaalde verder dat de bouw van de nieuwe lange afstandbommenwerper B-1 tot na de ambtsaanvaarding van de nieuwe president in januari 1977 uitgesteld moet worden.

Op 22 sept. ondertekende president Ford de begroting. (NZZ, Le Mon*de)* (Vor. ber. pag. 156 en 157)

OESO OVER AMERIKAANSE ECONOMIE

De Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling heeft in haar jaarlijkse rapport over de Amerikaanse economie geconstateerd dat deze zich In 1975 en begin 1976 aanmerkelijk heeft hersteld en dat nu een begin moet worden gemaakt met de bestrijding van werkloosheid en inflatie.
De OESO meent dat de VS zich mede dank zij belastingverlichtingen hebben kunnen herstellen. Ook de internationale concurrentiepositie heeft zich verder versterkt, mede omdat de dollar sedert zomer 1975 in waarde is vermeerderd ten opzichte van andere valuta. Hoewel de inflatie en de werkloosheid een daling vertonen blijft het in een periode van economisch herstel raadzaam om deze goed in de gaten te houden. Volgens de OESO geeft ook de door president Ford gepropageerde restrictieve begrotingspolitiek aanleiding tot optimisme.
Over de prijsstijgingen verwacht de OESO dat deze waarschijnlijk boven de cijfers van het eerste halfjaar van 1976, toen er een prijsdaling in de voedsel- en energiesector optrad, zullen uitkomen.
In concreto komen de algehele verwachtingen van de OESO op het volgende neer: het bruto nationaal produkt zal dit jaar met 7% toenemen met aan het einde van het jaar een afzwakking tot ong. 6% op jaarbasis. Dit is nog altijd 2½% meer dan het normale gemiddelde van ong. 3½% per jaar. Voor 1977 verwacht de OESO een jaarlijkse groei van beneden de 6%. De prijsstijgingen zullen dit jaar gemiddeld 5,3% bedragen met in de tweede helft van dit jaar een toeneming tot 5,9% op jaarbasis en in het eerste halfjaar van 1977 een stijging tot 6,3%. De organisatie verwacht niet dat het werkloosheidsprobleem op korte termijn de Amerikaanse wereld uit is: in mei 1976 bedroeg dit percentage nog altijd 6,5.
Meer specifiek gaan er volgens de OESO voldoende stimulansen van de vraag op de ondernemingsinvesteringen uit. Een reële loonsverbetering van 3% (bruto loonsverhoging 9%, gecorrigeerd door een gemiddelde inflatie van 6%) en toenemende werkgelegenheid kunnen ondanks een traditioneel hoge spaarquote, de bestedingen opschroeven. De OESO verwacht dat vooral de toeneming van duurzame consumptieve bestedingen, zoals auto's, de particuliere besparingen zullen doen afnemen, mede omdat de groei van het reële inkomen deze koopdrift niet bij zal kunnen houden

Het moeilijke bij voorspellingen zoals die van de OESO is dat er zoveel slagen om de arm moeten worden gehouden omdat de beschouwde variabelen zich soms anders gaan gedragen in en na een periode van sterke inflatie, maar ook door de onderlinge beïnvloeding van veronderstellingen (adequate inflatiebestrijding) en uitkomsten (voortgezette groei van bestedingen en investeringen). Immers, de bereidheid van ook Amerikaanse consumenten om geld te besteden en van het bedrijfsleven om te investeren is in grote mate afhankelijk van het verloop van het prijspeil, terwijl dat prijspeil op zijn beurt weer de activiteiten van de gezinnen en de ondernemers beïnvloedt.
En in groter verband. de vooruitzichten over de te voeren fiscale politiek zijn sterk afhankelijk van de nukken van het Congres. Ook is van te voren nauwelijks iets concreets te zeggen over de toekomstige monetaire politiek: deze staat sterk onder invloed van de mate van inflatie, maar wordt tegelijkertijd geacht aan de bestrijding daarvan een belangrijke steen bij te dragen

Consumentengedrag

Het moeilijkst te voorspellen lijkt echter voorlopig nog wel het consumentengedrag. Hoewel een groot deel van het herstel van de recessie op rekening van de consumenten kan worden geschreven (in de Verenigde Staten is de particuliere consumptie verantwoordelijk voor ruim de helft van het bruto nationaal produkt) heeft zich in april en mei van 1976 een scherpe daling van hun uitgaven voorgedaan. Ondanks het aantrekken van de groothandel in juni schijnt de Amerikaanse consument zich vooral zenuwachtig te maken over inflatie en werkloosheid op lange termijn.
Om die onzekerheid te meter, zijn een aantal steekproeven onder consumenten gehouden waaruit ondermeer tevoorschijn is gekomen dat het vertrouwen in de economische toekomst weliswaar in juni enigszins is gestegen, maar dat het nog in ruime mate onder het niveau van eerdere maanden is gebleven. Symptomatisch is vooral gebleken dat meer mensen dan voorlieen verwachten dat het slechter zal gaan, terwijl het aantal dat geen verandering verwacht is gedaald.
Een andere indicatie van het vertrouwen in de toekomst is het verloop van de particuliere besparingen. Het ministerie van handel heeft bekendgemaakt dat de spaarquote — het deel van het inkomen na belastingen dat de consument opzij legt — in het eerste kwartaal 7,6% heeft bedragen tegen een normaal niveau van ongeveer 6%. Enige weken later heeft het ministerie dit cijfer verlaagd naar 6,9% en korte tijd daarna weer verhoogd tot ruim 7%.
Dergelijke wisselvalligheden vergemakkelijken de analyse van het verleden nu niet bepaald, waardoor uitspraken over de nabije toekomst helemaal met gepast wantrouwen bekeken moeten worden. Ook op wat langere termijn lijkt het moeilijk een uitspraak over omvang en patroon van de consumptie te kunnen doen. In de Verenigde Staten zelf worden de verwachtingen over het reële inkomen hoger dan het OESO-rapport gesteld: de Wall Street Journal meldt dat aan het eind van '76 ruim 5% stijging haalbaar is. De algemene verwachting is dar de consumptieve bestedingen langzaam maar zeker zullen blijven toenemen, maar op welke sectoren ze zich zullen richten is nog een geheel open boek.

Regering verwacht minder expansie in *1977*

De regering verwacht dat de economische groei in de VS in 1977 zal voortduren maar dat het tempo lager zal liggen, aldus een mededeling van minister van financiën Simon op de jaarvergaderingen van het IMF en de Wereldbank in Manilla op 5 oktober.

Aangenonien wordt dat de produktie in de VS in 1977 met niet meer dan 5 à 6% zal toenemen. Dat zou een gelijkmatige groei op langere termijn mogelijk maken. Het particuliere verbruik zal de voornaamste kracht achter het economische herstel blijven, al zal de groei van de vraag ook in die sector kleiner worden. De investeringen van het bedrijfsleven en de woningbouw zullen voor wat extra groei nioeten zorgen, aldus Simon.
De Amerikaanse regering verwacht de inflatie tot 5 à 6% te kunnen beperken. De Amerikaanse handelsbalans zal aan het eind van 1976 waarschijnlijk een tekort van ongeveer $ 8 mrd aanwijzen, vergeleken met een overschot van ca $ 11 mrd in 1975. De lopende rekening van de betalingsbalans zal in evenwicht zijn of een tekort van hooguit $ 1 mrd vertonen. (Reuter)

AFRIKA

RHODESIE

VOORBEREIDEND OVERLEG EN BEGIN RHODESIË-CONFERENTIE TE GENÈVE

In aansluiting op de eerder geschetste ontwikkeling (pag. 737 t/m 742) volgen hieronder verdere reacties op de plannen van Kissinger inzake de toekomst van Rhodesië na de toespraak van de leider van het blanke bewind in Salisbury, Ian Smith, op **24** september.

Aanvankelijk ontstond er verwarring toen de presidenten van de vijf Afrikaanse frontlijnstaten althans een deel van de door Smith aanvaarde en aan Kissinger toegeschreven voorstellen verwierpen. Daarbij kwamen vragen aan de orde als: Zijn de Afrikaanse presidenten op eerdere toezeggingen teruggekomen? Heeft Smith Kissingers voorstellen correct overgebracht of heeft hij die zelf aangevuld dan wel verkeerd geïnterpreteerd?

Zoals reeds gemeld (pag. 742/3) verklaarde Tanzania's president Nyerere op **28** sept. dat hij met minister Kissinger niet over de details van de vorming van een overgangsregering in Rhodesië had gesproken. Daarentegen verklaarde premier Smith op **28** sept. dat Kissinger zijn voorstellen had gepresenteerd als een totaal pakket, dat in zijn geheel aanvaard of verworpen moest worden, nadat voor een of twee punten waarover nog te praten viel een oplossing was gevonden. ,,Die punten betroffen het voorzitterschap van de staatsraad en de ministersposten van defensie en openbare orde. Deze kwesties werden geregeld en vervolgens liet de Amerikaanse regering de Rhodesische regering op 22 september weten dat Loesaka (Zambia) en Dar-es-Salaam (Tanzania) hiermee akkoord waren.

Aangedrongen werd op aanvaarding van de voorstellen, en tevens werd verzekerd dat de andere partij geen nieuwe eisen zou stellen", aldus Smith.

De New York Times (16-11), die deze controversiële kwestie gedurende verscheidene weken onderzocht, kwam tot de volgende conclusie wat betreft het verloop van de gebeurtenissen:

Centraal daarbij stond een geheime, aan de N Y T getoonde boodschap van 21 sept., waarin Kissinger de Rhodesische regering suggereerde dat zwarte leiders hadden ingestemd met een Rhodesisch voorstel om de portefeuilles van defensie en politie in een interim-regering in blanke handen te laten. Dank zij die boodschap had Smith de steun van zijn partij voor het vijfpunten-pakket weten te verwerven. Kissinger ,,voelde dat zich onverwacht een bijna historische kans voordeed om de Rhodesische kwestie via diplomatie te regelen" en hij koos ,,voor een dubbelzinnige houding toen oprechtheid het risico van mislukking meebracht". aldus N Y T.

Het Amerikaanse dagblad schetste Kissingers handelwijze als volgt:

„Op 19 sept. om 9.30 v.m. ontmoetten Kissinger en Smith elkaar ten huize van de Amerikaanse ambassadeur William Bowder, in gezelschap van hun medewerkers.

Smith verdedigde hartstochtelijk de noodzaak van een door blanken geleid Rhodesië om het communisme in zuidelijk Afrika te bestrijden, pleitend voor Amerikaanse hulp en tegen Amerikaanse pressie,

Kissinger confronteerde hem op koele wijze met ramingen van de inlichtingendienst dat een militaire en economische ineenstorting binnen een jaar voorspelden en die stelden dat het communisme in Afrika alleen maar zou toenemen als er nu geen stap in de richting van een door onderhandelingen te bereiken regeling werd gezet die gematigde zwarten zou toestaan de macht in Rhodesië over te nemen.

Die avond kwamen de Amerikanen en Rhodesiërs in het hotel van Vorster bijeen voor de beslissende besprekingen.

Kissinger overhandigde Smith een lijst van vijf punten die, naar hij zei, de basis moest vormen voor een Rhodesische regeling. Hij vroeg Smith met het plan in te stemmen en zijn bijval die nacht te betuigen. Smith las het eerste punt langzaam hardop voor: ,,Rhodesië stemt in met een meerderheidsbewind binnen twee Jaar". Volgens deelnemers aan de bijeenkomst keek Smith toen de kamer rond en zei: ,,U wenst mij mijn eigen zelfmoordboodschap te laten tekenen".

Er volgde slechts stilte. Later zou Kissinger zeggen dat het het ,,pijnlijkste" moment in zijn leven was, toen hij toekeek hoe Smith in feite instemde met de capitulatie van zijn regering.

Maar Smith weigerde die nacht de punten te aanvaarden. Hij zei dat hij aanvaarding zou aanbevelen aan zijn regering en zijn partij, maar hij voegde eraan toe dat hij extra ,,pilverguldsel" nodig had.

In het bijzonder was er de kwestie van de tweeledige regering die het interim-bewind voor de uiteindelijke onafhankelijkheid zou uitoefenen.

De Britten, die juridische verantwoordelijkheid voor Rhodesië droegen, hadden voorgesteld — en Kissinger had dat aanvaard — dat er een staatsraad zou komen, gelijk verdeeld tussen zwarten en blanken, en een raad van ministers met een zwarte premier en met de meerderheid van de portefeuilles voor zwarten.

Smith wenste toezeggingen dat de voorzitter van de staatsraad en de ministers van defensie en openbare orde blanken zouden zijn. Kissinger zei dat hij er niet zeker van was dat de zwarten daarmee zouden instemmen, nadat zij reeds met de andere punten hadden ingestemd.

Tenslotte stond Kissinger Smith toe de verwijzing naar een blanke voorzitter voor de staatsraad tussen haakjes op te nemen, waarbij hij te kennen gaf dat de zaak nog niet rond was. De paragraaf waarin de raad van ministers werd beschreven behelsde nog niets over blanke ministers voor defensie en openbare orde, toen Smith naar Rhodesië terugkeerde.

Op 20 sept. vloog Kissinger naar Loesaka voor overleg met Kaoenda en op 21 sept. vloog hij naar Dar-es-Salaam voor besprekingen met Nyerere.

Vanuit Dar-es-Salaam zond Kissinger een boodschap aan Smith via de Zuidafrikanen, waarin gezegd werd dat de zwarte leiders niet ,,te sterk" ontstemd waren over het voorstel i.z. een blanke voorzitter van de staatsraad, maar dat hij moeilijkheden ondervond inzake de ,,moeilijker kwestie" van de blanke ministers van defensie en openbare orde.

Maar deze boodschap werd snel gevolgd door een andere die stelde dat Nyerere had verklaard dat als Smith de aankondiging van de vijf punten deed hij (Nyerere) dat ,,een aanvaardbare basis voor een regeling van de Rhodesië-kwestie" zou vinden.

De boodschap stelde dat de vijf punten door Smith precies zo moesten worden voorgelezen als zij hem door Kissinger waren gegeven, maar dat ,,het mogelijk is ,,blanke voorzitter" daar nu tussen haakjes aan toe te voegen". ,,Wij geloven ook op basis van onze besprekingen in Loesaka en Dar-es-Salaam, dat in punt drie een nieuwe zin kan worden toegevoegd". De zin luidde dat ,,gedurende de periode van de interim-regering de ministers van defensie en van openbare orde blanken zouden zijn".

Kissinger zei niet dat de zwarte leiders de details hadden goedgekeurd of zelfs dat zij geen bezwaar hadden gemaakt, maar hij liet die indruk in Salisbury en Pretoria achter. De beslissing om Smith te zeggen de blanke ministers mede te vermelden werd genomen om te verzekeren dat Smith het pakket aan zijn supporters kon ,,verkopen". Aldus de N Y T. (I H T, 17-11)

Engeland nodigt partijen uit *voor* Rhodesië-overleg. Missie Rowlands en Schaufele

Als antwoord op het communiqué van de presidenten van de vijf Afrikaanse frontlijnstaten (pag. 741/3) verklaarde de Britse minister van buitenlandse zaken, Anthony Crosland, op **26** sept.: ,,Ik deel de in het communiqué geuite opvatting dat het eerste punt van wezenlijk belang is het instellen van een overgangsregering die Rhodesië naar een meerderheidsbewind moet voeren. De Britse regering is bereid een bijeenkomst of conferentie te helpen organiseren om de structuur en functies van zo'n regering te bestuderen en (zij) zal klaar staan om de nodige wetgevende acties te ondernemen om die tot stand te brengen. Zij wenst nu van de betrokken partijen te horen hoe en waar deze bijeenkomst of conferentie het best kan worden belegd en wie de deelnemers moeten zijn..."

Crosland deelde mee dat de onderminister van buitenlandse zaken, Ted Rowlands, die op 27 sept. naar Botswana vertrok i.v.m. de feestelijkheden ter gelegenheid van de 10de verjaardag van de onafhankelijkheid, beschikbaar zou zijn om de vier presidenten te raadplegen

(Engeland beschouwt president Neto van Angola niet als een van de frontlijnpresidenten.) Voorts liet Crosland weten dat de Britse regering ermee instemde dat deze voorbereidende conferentie ook regelingen zou moeten bespreken voor het uitwerken van de nieuwe grondwet voor een onafhankelijk Zimbabwe alsmede het tijdstip zou moeten bepalen voor het bijeenroepen van een volwaardige constitutionele conferentie.

Op 27 sept. deelde de Britse onderminister van buitenlandse zaken, Lord Goronwy-Roberts, in het Hogerhuis mee dat zowel de beëindiging van de guerrilla als de opheffing van de sancties tegen Rhodesië pas plaats zouden vinden na de ambtsaanvaarding van de overgangsregering.

Premier Smith van Rhodesie nodigde in een boodschap aan het Britse ministerie van buitenlandse zaken op 28 sept. Rowlands uit voor een bezoek aan Salisbury om de instelling van een overgangsregering te bespreken. Rowlands onderhield toen in Botswana's hoofdstad Gaborone contacten met andere daar aanwezige gasten zoals de presidenten Kaoenda (Zambia) en Moboetoe (Zaïre) en de nationalistische leiders Nkomo en Moezorewa, en met de gastheer, president Seretse Khama.

Inmiddels stelde president Nyerere van Tanzania op 28 sept. te Dar-es-Salaam: ,,Wij praten over een meerderheidsbewind in vier a zes weken. Onafhankelijkheid zal (daarna) volgen." Hij verlangde dat Engeland de volgende stap zou zetten: ,,Wij vragen Groot-Brittannië niet een conferentie te helpen organiseren. Wij vragen het zijn volledige juridische verantwoordelijkheid te aanvaarden en zo spoedig mogelijk een constitutionele conferentie bijeen te roep en voor te zitten. De frontlijnpresidenten accepteerden, aldus Nyerere, enkele gedeelten van Smith's verklaring en zij achtten het bemoedigend te constateren dat hij de dwingende noodzaak inzag van de vorming van een interim-regering met een zwarte meerderheid. De VN-sancties en de guerrilla zouden niet worden beëindigd, zolang de macht niet in zwarte handen was, aldus Nyerere.
Zijn ambtgenoot in Mozambique, Samora Machel, zei op 29 sept. te Maputo dat de guerrilla minstens zou voortduren totdat er een duideiijk tijdschema voor een machtsoverdracht aan de zwarte meerderheid overeengekomen was en het apparaat voor die overdracht ingesteld was.

Op 29 sept. maakte de Britse minister Crosland bekend dat Engeland over ong. 14 dagen een conferentie zou beleggen voor de vorming van een Rhodesische interim-regering. Die conferentie zou ergens in zuidelijk Afrika worden gehouden op een voor de betrokken partijen aanvaardbare plaats, en — wat Crosland betrof — onder voorzitterschap van de Britse VN-ambassadeur Ivor Richard.
De Britse uitnodiging, die een actievere rol van Engeland dan tot dusver aanduidde, werd positief begroet door de presidenten Kaoenda en Moboetoe en door vertegenwoordigers van Nkomo en Moezorewa De voorbereidende maatregelen voor de conferentie zouden worden besproken door Rowlands en door William Schaufele, de Amerikaanse onderminister, die eveneens in Gaborone aanwezig was

Tijdens Kissirigers verblijf in Nairobi (pag 739/3) was meegedeeld dat Schaufele een bezoek aan Mauritius zou brengen om wremier Sir Seewoosagur Ramgoolam de huidige voorzitter van de OAE, van de gang van zaken op de hoogte te brengen Met hetzelfde doel zou onderminister John Reinhardt bezoeken brengen aan Nigeria, Senegal en Ivoorkust

Op 30 sept. werd te Salisbury bekendgemaakt dat premier Smith in een vertrouwelijke boodschap aan minister Crosland had meegedeeld dat hij persoonlijk de Rhodesische regeringsdelegatie naar de voorgestelde conferentie zou leiden, maar die bijeenkomst mocht niet het karakter van een constitutionele conferentie hebben.
Op 1 okt. vertrok Rowlands uit Botswana naar de Mozambikaanse hoofdstad Maputo voor overleg met p esident Machel en de Rhodesische nationalistische leider Mugabe. Hij bleek op het laatste ogenblik op zijn missie te worden vergezeld door de Amerikaanse onderminister Schaufele.

Op 2 okt. spraken Rowlands en Schaufele met de Tanzaniaanse president Nyerere. Na een oponthoud in de Zambiaanse hoofdstad Loesaka op 3 okt. reisden zij naar Salisbury, waar zij op 4 okt. besprekingen voerden met premier Smith en vervolgens met vertegenwoordigers van de zakenwereld, de oppositiepartijen Centre Party en Rhodesia Party, en de Afrikaanse nationalistische leiders Nkomo en Moezorewa.
Op 5 okt. volgde te Pretoria overleg met de Zuidafrikaanse regering. Rowlands maakte daarop in Johannesburg bekend dat zowel zwarte als blanke Rhodesische leiders met een datum en een plaats van samenkomst hadden ingestemd.
Over de punten waarover onderhandeld zou moeten worden bleef echter onenigheid bestaan.

Zo stelde de Britse minister van buitenlandse zaken, Crosland, op 5 okt. in de Algemene Vergadering van de VN dat geen van de vijf door Smith in zijn toespraak gememoreerde punten als reeds overeengekomen punten moesten worden beschouwd, maar dat daarover op de komende conferentie nog onderhandeld moest worden.

In een reactie daarop verklaarde premier Smith de volgende dag: ,,Ik werd er door dr. Kissinger van in kennis gesteld dat de voorstellen in overleg met de Britse regering waren opgesteld en dat zij de instemming hadden gekregen van de zwarte presidenten, die hij had geraadpleegd. Om die reden werden de voorstellen hem als een ,,package deal" voorgelegd, dat ik in

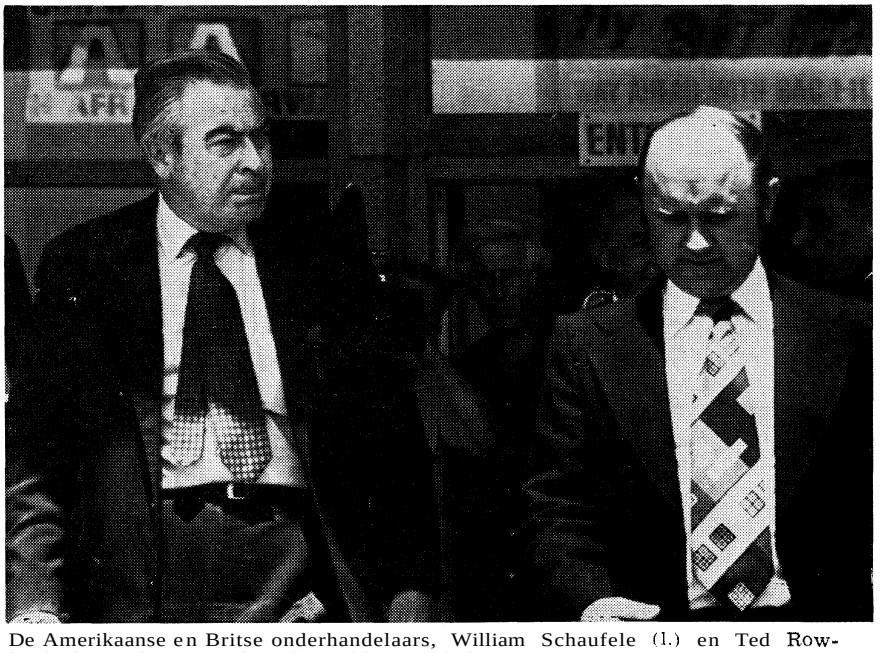

De Amerikaanse en Britse onderhandelaars, William Schaufele (l.) en Ted Rowlands. bij aankomst op het vliegveld van Salisbury

zijn geheel moest aanvaarden of verwerpen, en men verzekerde mij dat, als ik akkoord ging, er geen nieuwe eisen zouden worden gesteld. Men zal zich herinneren dat ik mijn aanvaarding afhankelijk stelde van niet alleen de opheffing van (de) sancties en de beëindiging van terrorisme, maar ook van aanvaarding van de voorstellen door de andere betrokken partijen" Omdat noch de Britse noch de Amerikaanse regering jegens hem van enig meningsverschil over de door hem gegeven versie van de voorstellen blijk had gegeven, aldus Smith, zouden hij en zijn ministers naar de komende conferentie gaan met het doel een interimregering in te stellen in het kader van de Brits-Amerikaanse voorstellen.

Op 8 okt. maakte minister Crosland bekend dat de conferentie inzake de vorming van een Rhodesische overgangsregering in Genève zou worden gehouden en op 25 okt. zou beginnen, terwijl al op 21 okt. „inleidende privé-besprekingen" zouden starten. Tevoren hadden goedingelichte kringen in Washington reeds gemeld dat Zuid-Afrika en de frontlijnstaten op de conferentie niet vertegenwoordigd zouden zijn.

Geen eenheid onder zwarte nationalisten, wel Patriottisch Front van Mugabe en Nkomo

Mede met het oog op de vertegenwoordiging van de Afrikaanse nationalisten bij de Geneefse besprekingen waren nieuwe pogingen ondernomen, o.m. door de presidenten van de frontlijnstaten, om het Rhodesische verzet te bundelen en de diverse leiders met elkaar te verzoenen.
Zo begonnen op 29 sept. in de Mozambikaanse hoofdstad Maputo onderhandelingen over een politieke en militaire samenwerking tussen vertegenwoordigers van Joshua Nkomo (leider binnenlandse vleugel ANC en voormalig leider ZAPU) en Robert Mugabe (secretaris-generaal van de ZANU en de man die de nauwste betrekkingen met de guerrillastrijders onderhield).
Op 30 sept. leek het Zimbabwe People's Army (ZIPA) de functie van „derde macht", die het door de frontlijnpresidenten was toebedacht, te aanvaarden. Op de eerste persconferentie van het ZIPA, georganiseerd door het Mozambikaanse ministerie van voorlichting, legde Dzinashe Machingura, die zichzelf waarnemend politieke commissaris van ZIPA noemde, een verklaring af, die was ondertekend door Rex Nhongo als ZIPA-commandant. In die verklaring werden de Brits-Amerikaanse voorstellen voor een regeling verworpen zowel wat betreft de daarin vervatte overgangsperiode van twee jaar als ook m.b.t. de wijze waarop de machtsoverdracht zou moeten plaatsvinden. „Wij verwerpen het Kissinger-plan totaal, zonder voorbehoud. (...) Onder geen omstandigheden zullen wij de macht delen met racistische, fascistische en reactionaire regimes," aldus Machingura. Opgeroepen werd tot voortzetting van de gewapende strijd tot de „uiteindelijke overwinning", tot Smith akkoord ging met een onvoorwaardelijke overgave.

Op 1 okt. bleek echter dat het ZIPA even verdeeld was als de politieke leiding van de Rhodesische nationalisten en die verdeeldheid correspondeerde met het traditionele ZANU-ZAPU-patroon.
Alfred Nikita Marenga, de politieke commissaris van de ZIPA en een vertegenwoordiger van de Nkomo-getrouwe ZAPU-factie in het ZIPA, verklaarde op 1 okt. te Maputo dat Machingura niet het recht had zich als woordvoerder voor ZIPA op te werpen. ZIPA was geen politieke organisatie, maar een militair front, dat zowel de ZAPU als de meer militante ZANU vertegenwoordigde. Volgens Nikita was het de taak van de politieke leiding, hoe verdeeld die ook was, om zich over zaken als de voorstellen van Kissinger uit te spreken.
De correspondent van *The* Times in Maputo berichtte op 3 okt. dat de splitsing in ZIPA tussen ZANU- en ZAPU-aanhangers gedeeltelijk veroorzaakt werd door de eis van de ZANU-elementen dat zij een groter aandeel in de leiding moesten hebben, omdat hun leger veel groter was dan dat van de ZAPU.
Op 4 okt. zond de radio van Mozambique een verklaring uit, die werd omschreven als het officiële standpunt van ZIPA en die getekend zou zijn door Rex Nhongo. Die verklaring luidde: „Hierbij herhalen wij onze onwankelbare verplichting jegens de totale bevrijding van Zimbabwe door gewapende strijd... Wij, die de voetstappen van onze revolutionaire voorgangers volgen, strijden niet voor politieke en economische hervorming, maar voor de resolute en totale verplettering van het reactionaire Smith-regime, een volledige en totale overname van politieke macht en de volledige en grondige transformatie van de maatschappij van Zimbabwe."

Bisschop Moezorewa op 3 okt. bij zijn terugkeer in Rhodesië na een vrijwillige ballingschap.

Inmiddels hadden Nkomo en bisschop Moezorewa op 1 okt. te Gaborone voor het eerst sinds maanden een rechtstreeks contact met elkaar gehad tijdens een gesprek van een half uur, nadat de Britse onderminister Rowlands afzonderlijk met hen had gesproken. Nkomo verklaarde na afloop dat het onderhoud „zeer goed" was verlopen, maar Moezorewa liet weten: „Wij praten en wij praten nog steeds zonder dat er schokkende veranderingen zijn te melden." Beiden gaven echter te kennen dat zij elkaar spoedig in Salisbury opnieuw zouden ontmoeten.

Op 3 okt. keerde Moezorewa na eer, vrijwillige afwezigheid van 14 maanden in de Rhodesische hoofdstad Salisbury terug. Hij werd enthousiast begroet door een menigte van naar schatting 100.000 mensen. Waarnemers zagen hierin een bevestiging van de bewering van Moezorewa's medestanders dat de bisschop op veel meer steun kon rekenen dan de „binnenlandse" ANC-leider Nkomo voor wie de week te voren maar 1.500 mensen op de been waren bij zijn terugkeer in Salisbury.

Tijdens een persconferentie op 3 okt. zei Moezorewa dat hij maar gedeeltelijk kon instemmen met de Brits-Amerikaanse voorstellen en wel alleen voor zover die over de machtsoverdracht handelden. Hij was tegen het „package deal" — de voorgestelde blanke voorzitter van de staatsraad en tegen de bezetting van de ministersposten van defensie en openbare orde door blanken. Over de overgangstermijn van twee jaar moest volgens Moezorewa worden onderhandeld evenals over de samenstelling van de overgangsregering. Hij zei voorts dat de door Engeland bijeengeroepen conferentie eerder een constitutionele conferentie zou moeten zijn dan een bijeenkomst waarop alleen over de interim-regering gesproken zou worden, zoals Smith wilde.

De voor 4 okt. verwachte ontmoeting tussen Moezorewa en Nkomo

ging niet door. Volgens Nkomo. die zich die dag denigrerend uitliet over Moezorewa's onthaal in de hoofdstad, was hem meegedeeld dat de bisschop het „druk" had. Nkomo, die tevens de Brits-Amerikaanse voorstellen als ,,package-deal" verwierp, vertrok op 5 okt. voor bezoeken aan Loesaka, Dar-es-Salaam en Maputo, volgens waarnemers met het doel zijn politieke rivalen te overvleugelen.

Na onderling beraad hielden Nkomo en Mugabe op 9 okt. in Dar-es-Salaam een gemeenschappelijke persconferentie, waarop zij bekendmaakten dat zij een ,,Patriottisch Front" hadden gevormd. Zij verwierpen de Kissinger-voorstellen totaal als basis voor enige discussie en zij verlangden dat de voorgestelde conferentie zou worden voorgezeten door een Britse minister en niet door slechts VN-ambassadeur Ivor Richard. Tevens formuleerden zij een zestal eisen of verlangens waarover de nodige verwarring ontstond.

Verklaard werd, aldus The Observer (10-10): ,,Wij menen dat een noodzakelijke atmosfeer voor de conferentie moet worden geschapen en daartoe zijn onze eisen (demands):

1) Vrijlating van alle politieke gevangenen, gedetineerden en aan beperkingen onderworpen personen.

2) Afschaffing van beschermde dorpen.

3) Afschaffing van alle beperkingen t a v politieke activiteit in Zimbabwe

4) Opheffing van de noodtoestand

5) Opschorting van alle politieke processen en de vrijlating van alle ter dood veroordeelde vrijheidsstrijders

6) Een onbelemmerde terugkeer naar Zimbabwe van alle leden van bevrijdingsbewegingen."

Voorts werd gesteld: ,,Ons standpunt t.a.v. de besprekingen is dat de onderhandelingen moeten worden gevoerd met de regering van het Verenigd Koninkrijk, de koloniale mogendheid van wie wij het herstel van Zimbabwe, ons land, verlangen", ,,Indien de racist Ian Smith en enige van zijn collega's aanwezig zijn, dan kunnen wij hem/hen slechts beschouwen als een uitbreiding van de delegatie van het Verenigd Koninkrijk".
Het Patriottisch Front had ,.besloten de gewapende bevrijdingsstrijd te intensiveren tot het behalen van de overwinning". In dit kader zouden de beide bewegingen, ZANU en ZAPU, elke conferentie bijwonen als een gemeenschappelijke delegatie onder gezamenlijke leiding. Beide delegaties meenden voorts dat de voorgestelde conferentiedatum van 25 okt. te vroeg was en dat de conferentie minstens 14 dagen moest worden uitgesteld.

Tegenover The Observer verklaarde Mugabe nog dat tussen ZANU en ZAPU wel een gezamenlijke aanpak was overeengekomen, maar dat bij de onderlinge besprekingen de week tevoren in Mozambique weinig vooruitgang was geboekt bij het overreden van ZAPU-guerrillastrijders zich weer te scharen onder het gemeenschappelijke opperbevel en leger, waaruit zij zich drie maanden eerder na bloedige botsingen tussen eenheden van de twee bewegingen in Tanzania hadden teruggetrokken.

Na aankomst in Boelawayo, de tweede stad van Rhodesië, zei Nkomo op 10 okt. tegen de ca. 100.000 Afrikanen die hem begroetten, dat de zes eisen geen voorwaarden vooraf waren. Het woord ,,voorwaarden" kwam niet in de gemeenschappelijke verklaring voor. Wel bleef het bijwonen van de conferentie ,,afhankelijk van de verwezenlijking van een aantal factoren", die hij niet nader wilde specificeren. Wel wenste hij dat sommige gevangenen en ballingen deel konden nemen aan de conferentie.

Tijdens een tweedaagse spoedbijeenkomst van ZANU-vertegenwoordigers in Loesaka (Zambia) werd ds Ndabaningi Sithole op 11 okt. als voorzitter van de organisatie bevestigd en werd hij tevens tot leider van de ZANU-delegatie naar

Afrikaanse nationalistische leiders tijdens een persconferentie te Dar-es-Salaam op 9 okt Robert Mugabe (2de van l), George Silundika (m) en Joshua Nkomo (r)

Ds. Ndabaningi Sithole

Genève benoemd. Het Patriottisch Front werd veroordeeld als een uiting van ,,intense persoonlijke ambitie". Voorts werd besloten het guerrillaleger van de ZANU, Zimbabwe African National Liberation Army (ZANLA), te reactiveren en in verband daarmee de ZANU-strijders uit het ZIPA terug te trekken.

Uitnodiging conferentiedelegaties

Op 12 okt. maakte de Britse minister van buitenlandse zaken, Crosland, in het Lagerhuis bekend dat hij voor de Geneefse conferentie onder voorzitterschap van Ivor Richard uitnodigingen had verzonden aan Robert Mugabe, bisschop Abel Moezorewa en Joshua Nkomo om de zwarte nationalisten te vertegenwoordigen. Voorts had hij Ian Smith verzocht vertegenwoordigers van het Rhodesische Front, de blanke regeringspartij in Salisbury, aan te wijzen voor het bijwonen van de conferentie, die op 25 okt. officieel zou worden geopend.

Crosland moest in het Lagerhuis een kruisverhoor ondergaan van de Conservatieve oppositie. Reginald Maudling en later Margareth Thatcher dwongen hem te zeggen of hij premier Smith nu wel of niet een ,,package deal" had voorgesteld. „Is er nu wel of niet een vaste afspraak gemaakt?" zo vroeg de oppositie.
Crosland ontweek deze vraag consequent. Hij zei dat er geen gedetailleerd document is opgesteld of getekend en dat er geen definitieve afspraken zijn gemaakt, het enige wat vaststaat is dat beide partijen akkoord zijn gegaan met het principe van de zwarte meerderheidsregering binnen twee jaar — en de rest zal in Genève worden besproken.

Ian Smith zou een delegatie van 4 kabinetsministers leiden, aldus werd op 12 okt. bekendgemaakt: David Smith (vice-premier en minister van financiën), Pieter van der Byl (buitenlandse zaken). Hilary Squi-

res (justitie) en Mark Partridge (landerijen en natuurlijke hulpbronnen). De delegatie zou worden begeleid door een groep regeringsfunctionarissen, o.w. kabinetssecretaris Jack Gaylard.

Op 13 okt. maakte Nkomo de samenstelling van zijn delegatie bekend. Tot de 18 leden behoorden Josiah Chinamano (vice-voorzitter van de Nkomo-factie). Joseph Msika (secretaris-generaal), Jason Moyo (vice-voorzitter en (defensiesecretaris), Willie Musarurwa (voorlichtingssecretaris) en Ariston Chambati (plv. secretaris-generaal). Voorts maakten een Aziaat en een kleurling deel uit van de delegatie. Tot de adviseurs behoorden twee blanken, rechter Leo Baron (plv. opperrechter van Zambia) en de Britse juriste mevr. Claire Palley.

Op 14 okt. werd voorts bekendgemaakt dat de blanke ex-premier van Rhodesië, Garfield Todd, als een van de politieke adviseurs van Nkomo's delegatie zou optreden.

Op 15 okt. deelde bisschop Moezorewa mee, dat hij een delegatie van 20 man zou leiden, bestaande uit o.a. Elliot Gabellah (vice-voorzitter Moezorewa-factie), Gordon Chavunduka (secretaris-generaal) Moston Malianga (nationale voorzitter), James Chikerema en George Nyandoro (de laatste twee onderhouden nauwe banden met de guerrillastrijders). Twee andere delegatieleden zijn in Rhodesië gedetineerd en een derde zit daar een gevangenisstraf uit. Over hun vrijlating had Moezorewa met de Rhodesische regering onderhandeld, terwijl hij ook met Zuidafrikaanse autoriteiten had gesproken over de vrijlating van andere daar gedetineerde geestverwanten. Aangenomen werd dat dit laatste betrekking had op Edson Sithole, die in 1975 op mysterieuze wijze verdween (pag. 224/3-'76) en die volgens sommige berichten op het Zuidafrikaanse Robbeneiland gevangen zou zitten.

De vorige dag was te Salisbury meegedeeld dat Waired Makuwerere, een bestuurslid van Moezorewa's ANC-factie, de week tevoren vermoord was aangetroffen in noordoostelijk Rhodesië.

Op 20 okt. maakte een Rhodesische woordvoerder bekend dat de gevangen ds. Henry Kachidza was vrijgelaten en dat de beperkingen voor ds. Canaan Banana waren opgeheven, zoals Moezorewa had verzocht, maar Enos Nkala bleef in detentie. Om alsnog een Britse uitnodiging te verkrijgen voerde N. Sithole overleg in Zambia met president Kaoenda en vervolgens reisde hij op 13 okt. naar Tanzania voor besprekingen met pres. Nyerere. Op 18 okt. deelde het Britse ministerie van buitenlandse zaken mee, dat Engeland nu ook ds. Sithole had uitgenodigd, nadat de presidenten van Tanzania, Botswana, Zambia en Mozambique hierop hadden aangedrongen, zoals reeds door Sithole was aangekondigd.

Premier Smith (l.) met echtgenote bij aankomst in Genève. Op de achtergrond minister Van der Byl.

Die presidenten vergaderden op 17 okt. in Loesaka. Zij verwierpen de oprichting van een staatsraad in Rhodesië en drongen er bij de Britse regering op aan de ,,volledige koloniale verantwoordelijkheid" op zich te nemen tijdens de Geneefse conferentie. Dat betekende volgens de Tanzaniaanse president Nyerere dat Engeland niet moest proberen in Genève de rol van ,,scheidsrechter" te spelen tussen Smith en de nationalisten.

Minister Crosland deelde op 17 okt. mee dat de aanvangsdatum van de Geneefse conferentie was verschoven van 25 naar 28 okt. omdat ,,enkele deelnemers" moeilijkheden hadden cm bijtijds met hun delegatie in Genève te zijn. Wel zou het voorbereidend overleg op de afgesproken datum (21 okt.) beginnen.

Inmiddels liet Zambia op 17 okt. vier van de ca. 60 gedetineerde ZANU-leden vrij, die in maart 1975 waren aangehouden na de moord op Herbert Chitepo, maar niet de voornaamste, Josiah Tongagare. De vrijgelatenen zouden in de delegatie van ds. Sithole worden opgenomen. Op 19 okt. deelde een woordvoerder van het Britse ministerie van buitenlandse zaken mee dat Engeland een verzoek van president Nyerere had verworpen om officiële waarnemers van Afrikaanse staten tot de conferentie toe te laten.

Op 21 okt. arriveerde de delegatie o.l.v. Ian Smith als eerste in Genève, gevolgd door conferentievoorzitter Ivor Richard. De volgende dag vond het eerste overleg tussen Smith en Richard plaats. Op 24 okt. arriveerden de delegaties van Mugabe en Nkomo en op 25 okt. die van ds. Sithole en bisschop Moezorewa.

Op 26 okt. stemde de Britse regering in met de toelating van zes waarnemers tot de plenaire zittingen van de conferentie: vertegenwoordigers van Zambia, Tanzania, Mozambique en Botswana plus een gedelegeerde van Mauritius als voorzitter van de OAE en een afgevaardigde van het Gemenebest.

Ondanks verdere eisen van Nkomo en Mugabe, waaraan Engeland geen gevolg gaf, begon de Rhodesië-conferentie formeel op 28 oktober. *(The Times*, Financial *Times*, *The* Economist, *USIS*, *NRC/H'blad*, NZZ)

(Vor. bes. pag. 737 e.v.)

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij .,Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

LIBANON IN **ARABISCH** PERSPECTIEF

Aan de Libanese burgeroorlog, die sinds april 1975 ca. 60.000 doden en 200.000 gewonden vergde lijkt een eind te zijn gekomen. Een wapenstilstand wordt kracht bijgezet door een Arabische vredesmacht van 30.000 man, van wie ca. 22.000 man Syrische militairen zijn.

Deze oplossing werd ontworpen door een topconferentie van zes Arabische leiders. die op 17 en 18 oktober in Riad, de hoofdstad van Saoedi-Arabië, werd gehouden.

Deelnemers waren de staatshoofden van Saoedi-Arabië, Koeweit, Syrië, Egypte en Libanon plus de leider van de PLO, Yasser Arafat. Er volgde op 21 okt. het 55ste bestand in Libanon. Een Arabische topconferentie te Cairo op 25 en 26 okt. bekrachtigde — uitgezonderd de afvaardiging van Hak — het in Riad opgestelde vredesplan. De uitvoering kwam geleidelijk op gang. maar op 10 nov. trokken de eerste Syrische eenheden in het kader van de Arabische vredesmacht de buitenwijken van de Libanese hoofdstad Beiroet binnen en op 15 nov. bezetten zij het centrum.

Sinds de gewapende Syrische interventie van april (pag. 432) was in Libanon een nieuwe president, Elias Sarkis, gekozen, maar de zittende president Frangié was niet afgetreden en de gevechten tussen Palestijnen en linkse moslems enerzijds en rechtse christenen anderzijds duurden, alle bemiddelingspogingen ten spijt, voort.

Daarop ging Syrië op 31 mei over tot een grootscheepse militaire interventie, die eerst tot een gewapende confrontatie met Palestijnen en moslem-links leidde en vervolgens na grote Arabische druk als betrekkelijk passieve machtsfactor de christenen de mogelijkheid verschafte het verloren terrein te herwinnen. De installatie van president Sarkis op 23 sept. als hoofd van een niet meer bestaande staat Libanon bracht geen vreedzame oplossing van het Libanese conflict met zich mee. Op 28 sept. begon Syrië een grootscheeps militair offensief, dat terreinwinst opleverde en in het diplomatieke overleg een sterkere positie verzekerde.

Details van de ontwikkelingen tussen half april en 22 sept. volgen hieronder.

Akkoord van *Damascus (16* april)

Na besprekingen te Damascus tussen president Assad van Syrië, minister van buitenlandse zaken Abdoel Halim Khaddam, stafchef Hikmet Shehabi en luchtmachtcommandant Nadji Djamil enerzijds en een PLO-delegatie o.l.v. Yasser Arafat (met Zuhair Mohsen, Farouk Kaddoume, Nayef Hawatmeh, Salah Halaf en Aboe Salich) anderzijds werd op 16 april een uit 7 punten bestaand Vredesplan voor Libanon gepubliceerd:

1) Beëindiging van de gevechten en een uniform optreden tegen elke partij die de gevechten hervat. 2) Opnieuw instellen van de Libanees-Syrisch-Palestijnse Hoge Commissie voor naleving van en controle op het bestand tot de verkiezing van een nieuwe president, die vervolgens de veiligheidsmaatregelen overeenkomstig zijn constitutionele bevoegdheden vaststelt. 3) Verwerping van verdeling in elke vorm en van ,,elke actie of maatregel", die de eenheid van grondgebied en volk van Libanon aantast. 4) Verwerping van Amerikaanse ,,oplossingen en plannen". 51 Ondersteuning van verdere Syrische initiatieven. 6) Verwerping van een internationalisatie en het zenden van internationale (d.w.z. niet-Arabische) troepen naar Libanon. 7) Verwerping van elke ,,Arabisering" van het Libanese conflict (d.w.z. via de Arabische Liga).

De Hoge Militaire Commissie werd uitgebreid tot 15 leden om ook vertegenwoordigers van de linkse groepen (Arafat had mede namens Joumblatt onderhandeld) en Falangisten op te nemen. Zij kwam op 19 april onder voorzitterschap van premier Rachid Karame in Beiroet bijeen, maar slaagde er noch toen noch tijdens volgende zittingen in de loop van april in de grondslag te leggen voor een effectief staakt-het-vuren. Het op 16 april overeengekomen bestand (het 28ste) noch een op 19 april afgesproken staakt-het-vuren leidden tot een wezenlijke vermindering van de gevechtsactiviteit.

Verkiezing van Sarkis tot president. President Frangié treedt niet af.

Voortdurende strijd

Het door het parlement op 10 april aanvaarde amendement op de grondwet, waardoor de verkiezing van een nieuwe president zes maanden voor beëindiging van de ambtstermijn van het fungerende staatshoofd kon plaatsvinden (pag. 432/1/2), wachtte inmiddels op de handtekening van president Frangié. Op 22 april dreigden linkse groepen een ,,revolutionaire regering" in te stellen als niet binnen 10 dagen een nieuwe president was gekozen. Hoewel Frangié het amendement tenslotte op 24 april ondertekende, moest de door parlementsvoorzitter Kamal Assaad uitgeschreven zitting van het parlement tot verkiezing van een nieuwe president op 1 mei een week worden uitgesteld. Op uitstel was zowel door de linkse leider Joumblatt als door minister van

Een Syrische T-54 tank op 15 nov. onderweg in het voormalige zakencentrum van Beiroet.

Weekblad 45ste jaargang No. 2360, pag. 28415-28438

binnenlandse zaken Camille Chamoun aangedrongen, terwijl overal in het land gevechten plaatsvonden. De parlementszitting van 8 mei werd geboycot door 29 linkse afgevaardigden, aanhangers van de enige officiële tegenkandidaat Raymond Edde, die daarmee wilden protesteren tegen ,,de politieke inmenging van Syrie" ten gunste van presidentskandidaat Elias Sarkis. Bij de eerste stemming verwierf Sarkis 63 stemmen, d.w.z. drie te weinig voor de vereiste twee derde meerderheid. Bij de tweede stemming werd hij tot president gekozen met 66 stemmen, terwijl de drie overige aanwezige afgevaardigden een blanco stem uitbrachten.

In een daarop volgende radiotoespraak beloofde Sarkis president van heel Libanon en van alle Libanezen te zijn. Hij riep alle partijen op het bloedvergieten onmiddellijk te staken om gezamenlijk met de wederopbouw van het land te kunnen beginnen. Hij zegde Palestijnse groeperingen en Arabische staten toe dat hij met hen wilde samenwerken.

Sarkis' verkiezing werd echter gevolgd door een hervatting van de strijd door linkse troepen, waarmee een op 6 mei afgekondigd bestand ongedaan werd gemaakt.

Op 11 mei verklaarden de partijen van het linkse front zich na een bijeenkomst o.l.v. Joumblatt tot samenwerking met Sarkis bereid op o.a. de volgende voorwaarden: terugtrekking van alle Syrische troepen uit Libanon en geen toelating van Arabische of andere buitenlandse troepen, garanties voor de blijvende aanwezigheid van het Palestijnse verzet en besprekingen over politieke hervormingen.

Op 12 mei verlangde de leider van de Falangisten, Pierre Gemayel, een ,,tijdelijke interventie van het Syrische leger — eventueel gesteund door de troepen van andere Arabische of bevriende staten — om aan de burgeroorlog een einde te maken".

Op 14 mei kwam de Hoge Militaire Commissie een nieuw bestand (het 30ste sinds april 1975) overeen, maar op 16 mei volgde een uitbreiding van de strijd.

Na een bijeenkomst van linkse groepen o.l.v. Joumblatt werd op 18 mei in een verklaring gesteld dat er geen oplossing voor het veiligheidsvraagstuk zonder een algehele politieke oplossing denkbaar was. De dagelijkse incidenten bewezen bovendien dat de aanwezigheid van buitenlandse militairen in Libanon zich tot een voorname factor voor verdere complicaties had ontwikkeld, aldus de verklaring.

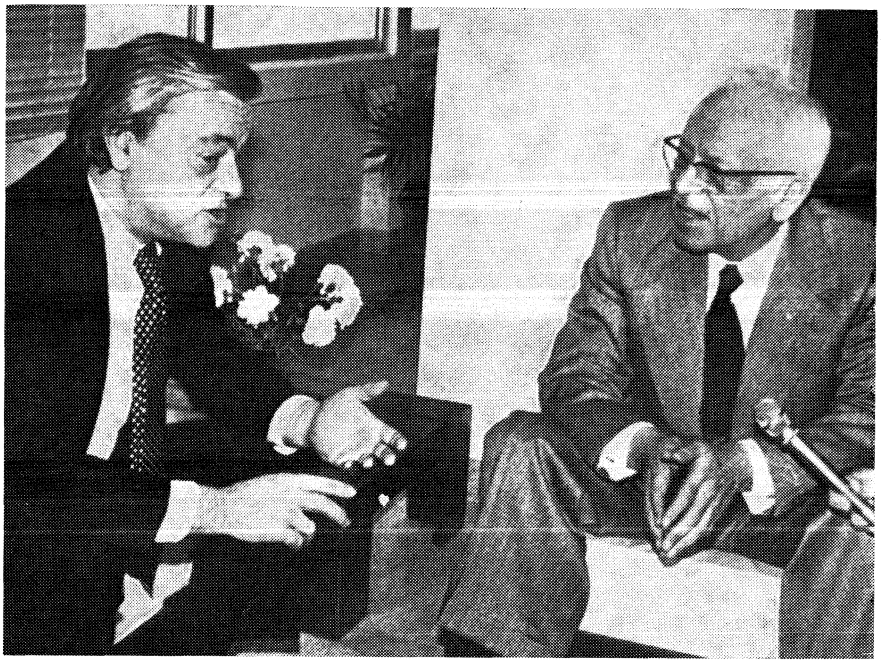

President Frangié (r.) in gesprek met de Amerikaanse afgezant Dean Brown

In deze situatie van voortdurende strijd weigerde president Frangié, wiens aftreden enkele dagen na de verkiezing van Sarkis was verwacht, zijn ambt neer te leggen. Hij bleef als president fungeren.

Op 16 mei werd de hoofdredacteur van het Franstalige Libanese dagblad ,,L' Orient-Le Jour", Edouard Saab, die tevens optrad als correspondent van het Franse dagblad ,,Le Monde", dodelijk getroffen door een kogel van een sluipschutter op de grens van de christelijke en mohammedaanse zones van Beiroet.

Optreden Jalloud

Op 16 mei vertrok Arafat op uitnodiging van president Assad naar Damascus. Daar voerde de Libische premier Jalloud die dag besprekingen met zijn Syrische collega Ayoubi en minister Khaddam en ook met Arafat. Later nam tevens Assad aan het overleg deel, dat tot diep in de nacht werd voortgezet.

Op 17 mei reisden Jalloud en Arafat naar Beiroet. In Libanon voerde Jalloud besprekingen met de leider van de progressieve Libanese partijen, o.w. Kamal Joumblatt, en met Palestijnse leiders zoals George Habache en Ahmed Jebril. Volgens Joumblatt had Jalloud de nationale Libanese beweging (moslem-links) de steun van Libië toegezegd, ongeacht of zij ,,de weg van de vrede of van de oorlog" koos. Bij zijn vertrek op 19 mei bevestigde Jalloud de officiële steun van zijn land aan moslem-links. Hij reisde via Syrie naar Irak en besprak op 20 mei opnieuw in Damascus met Arafat en de Syrische leiders de organisatie van een ronde-tafelconferentie tussen de partijen in het Libanese conflict. Volgens de door links gecontroleerde radio-Libanon waren die besprekingen een vervolg op de contacten die de gekozen Libanese president Sarkis op 19 mei met Joumblatt en Arafat had gehad én op het Iraaks-Libische beraad in Bagdad.

Op 21 mei werd bericht dat Jalloud zijn missie beëindigd had; die werd omschreven als een poging tot verzoening van Syrië met Irak enerzijds en tot de vorming van een Arabisch front tegen ,,imperialistische oplossingen" anderzijds. Dat laatste hield volgens *NRC/H'blad* (28-5) in dat Jalloud poogde Syrië af te houden van een verzoening met Egypte en van elk compromis met Israël. Een eveneens in mei ondernomen actie van Saoedi-Arabië en Koeweit om juist Egypte en Syrië met elkaar te verzoenen bleef zonder resultaat (zie pag. 388/1/2).

Aanbod *Giscard d'Estaing*

Inmiddels was op 12 mei vanuit Parijs gemeld dat de Franse regering Georges Gorses rond het volgende weekeinde voor een derde vredesmissie naar Libanon zou zenden, maar op 19 mei liet een woordvoerder van het Franse ministerie

van buitenlandse zaken weten, dat er van een nieuwe reis van Gorse geen sprake was zolang de gekozen president Sarkis daartoe niet de wens kenbaar maakte.

Aan het einde van zijn bezoek aan de VS (pag. 345/3) maakte de Franse president Giscard d'Estaing tijdens een persconferentie op 21 mei te New Orleans bekend dat Frankrijk bereid was om 48 uur na een desbetreffend verzoek van de Libanese president een ,.aanzienlijk" militair contingent naar Beiroet te sturen om daar een staakt-het-vuren kracht bij te zetten. Het zou om twee a drie regimenten gaan, die met het toezicht op de handhaving van de veiligheid in een of meer delen van Libanon moesten worden belast. Hun komst moest berusten op een consensus van alle bij het conflict betrokken partijen en warden gevolgd door de proclamatie van een door allen aanvaard staakt-het-vuren. Het Franse voorstel zou niet formeel door de grote mogendheden zijn gesteund, maar zou wel hun ,,inwilligingH hebben ontvangen.

Giscards aanbod werd in Libanon en elders in het Midden-Oosten door velen verworpen.

De conservatieve mohammedaanse premier Rachid Karame verwierp het aanbod met de woorden: ,,Wij zullen nooit tot het tijdperk van het mandaat terugkeren". De leider van de linkse moslems, Kamal Joumblatt, zei o.a.: ,,Wij zijn gekant tegen elke Arabische of buitenlandse inmenging in onze zaken". Erop wijzend dat Giscard zijn voorstel in de VS deed, verklaarde Joumblatt voorts: ,,Wij hopen dat Frankrijk niet het instrument zal zijn van het Israëlisch-Amerikaanse komplot dat tegen Libanon en het Palestijnse verzet gericht is". Evenmin hoopte hij dat er van een ,,Frans-Syrisch akkoord" sprake was. De gematigde christelijke leider Raymond Edde zei niet te begrijpen ,,wat Frankrijk ertoe bracht zijn zonen naar Libanon te sturen". Falangistenleider Pierre Gemayel meende dat het in deze fase van ,,sabotage, verwoesting en verdeling dom of geborneerd zou zijn niet-Libanese troepen te weigeren". De leider van de nationale liberale partij, Camille Chamoun, gaf er de voorkeur aan dat de Libanezen hun eigen problemen regelden, maar in geval van nood had hij er geen bezwaar tegen dat ,,Franse troepen voor een beperkte duur naar Libanon worden gestuurd".

Het PLO-orgaan Wafa meldde zijn ,,afwijzing van elke Franse of andere militaire interventie, want zo'n interventie heeft ten doel de Amerikaanse plannen in het gebied door Franse handen te laten bedekken". In soortgelijke bewoordingen liet ook de pers in Koeweit en Algerije zich over het Franse plan uit.

Israël reageerde niet officieel, maar volgens het blad Davar verwierp Israël Frans ingrijpen in Libanon en in het Midden-Oosten in het algemeen wegens de vijandige houding van Parijs jegens Israël, terwijl het blad Haaretz in de aanwezigheid van Franse troepen in Libanon een obstakel zag voor een eventuele ingreep van Israël in de Libanese crisis.

De Amerikaanse minister Kissinger zei dat ,,Arabische en andere" landen in het Franse voorstel moesten toestemmen en dat eon dergelijke Franse actie Libanon niet mocht openstellen voor andere buitenlandse mogendheden.

Escalatie gevechten

Terwijl de gekozen president Sarkis achter de schermen bleef werken aan het organiseren van een rondetafelgesprek van alle partijen in het conflict. braken na drie dagen van betrekkelijke rust op 23 mei op diverse plaatsen in Libanon weer hevige gerechten uit.

Op 23 en 24 rnei vielen in de stad Jbeil (Byblos), het bolwerk van Raymond Edde, 20 doden bij gevechten tussen diens gematigde christelijke aanhangers en christelijke Falangisten. Op 25 mei werd Edde daar bij een aanslag gewond.

Op 27 mei werd de zuster van Kamal Joumblatt in haar flat in Beiroet door gewapende indringers doodgeschoten. Het aantal slachtoffers van de strijd in Beiroet op 30 mei, volgens schatting 270 daden en 690 gewonden, werd het hoogste voor één dag in de burgeroorlog genoemd. Het totaal aantal doden sinds april 1975 werd toen op ruim 26.000 geraamd, aldus AP.

Syrische invasie

Zoals reeds gemeld (pag. 401/1) trokken op 31 mei Syrische troepen vanuit het noorden en oosten Libanon binnen. Min of meer als aanleiding tot de operatie diende een verzoek van de christelijke leiders uit de dorpen Andkit en Qoubayat, op 4 km van de noordelijke grens met Syrië, om een einde te maken aan het beleg door troepen van het Libanese Arabische leger. Vanuit Homs trok een versterkte gemechaniseerde infanterie-brigade via deze grensdorpen in zuidelijke richting door de Bekaa-vallei. Vanuit het grensgebied bij Masnaa in het oosten rukte een tweede brigade via het knooppunt Chtaura naar het gebied van Baabda op. Het gevolg van de operatie was o.m. dat het beleg van de christelijke stad Zahlé door moslem-militie werd opgeheven, terwijl ook de druk van linkse milities op het christelijke kerngebied ten noorden van Beiroet afnam. Na drie dagen schenen de Syrische troepen hun opmars te hebben gestaakt; de meest vooruitgeschoven troepen zouden Beiroet toen tot op 30 km zijn genaderd.

Op 6 juni ontketenden de Syrische troepen een algemeen offensief. De door links beheerste zender van Beiroet meldde op 7 juni dat Palestijnen en linkse milities de Syrische opmars naar Beiroet bij Sofar (ca. 25 km ten oosten van de hoofdstad) tegenhielden, terwijl Syrische troepen in Saida (Sidon) in lievige straatgevechten zouden zijn gewikkeld.

Breuk Egypte-Syrië

Op 5 juni deelde de woordvoerder van het Egyptische ministerie van buitenlandse zaken mee dat de leden van het Syrische verbindingsbureau in Caïro (sinds 1971 de naam voor de diplomatieke vertegenwoordiging) de aanzegging hadden gekregen ,,met het oog op eigen veiligheid" binnen 48 uur Egypte te x-erlaten. De Egyptische regering had tegelijk besloten haar verbindingsbureau in Damascus te sluiten en haar staf terug te trekken, nadat de vorige dag door gewapende jongeren vernielingen in het gebouw waren aangericht. De Egyptische maatregel was volgens een verklaring bedoeld als een reactie op de Syrische invasie in Libanon, die de liquidatie van de Palestijnse revolutie ten doel had. Reeds op 3 juni hadden de Egyptische leiders Syrië beschuldigd van het voorbereiden van ,,genocideH in Libanon en van het voornemen tot liquidatie van het Palestijnse verzet.

Op 6 juni deelde president Sadat mee dat de uitzendingen van de Stem van Palestina vanuit Caïro, waaraan door Egypte in sept. 1975 een einde was gemaakt (pag. 348/3), weer mochten worden hervat. Dat gebeurde op 7 juni.

Arabisch overleg

Op 6 juni verklaarde de PLO-vertegenwoordiger te Caïro dat de leden van Al Saika, de pro-Syrische Palestijnse organisatie, uit de PLO-leiding waren gestoten.

PLO-leider Yasser Arafat, die vanaf 28 mei besprekingen had gevoerd in Libië, Algerije en Marokko en de Syrische inval veroordeeld had, nam op 4 juni in Tripoli deel aan overleg tussen de Libische premier Jalloud, de Algerijnse minister van onderwijs Abdel Karim Mahrnoud en de Iraakse minister van voorlichting.

Op 5 juni spraken Jalloud en Mahmoud in Damascus met president Assad over een plan voor een staakt-het-vuren. Jalloud voerde ook overleg met Ahmed Jibril, de

leider van het PFLP-Algemeen Commando. De ministers van buitenlandse zaken van Saoedi-Arabië en Koeweit, die op 4 juni in Damascus waren gearriveerd voor een bemiddelingspoging tussen Egypte en Syrië, verlieten de Syrische hoofdstad op 7 juni

Op 8 juni kwamen de ministers van buitenlandse zaken van de Arabische Liga op verzoek van de PLO voor spoedoverleg te Caïro bijeen, Arafat wenste dat voorbereidingen voor een Arabische topconferentie werden getroffen. Libanon was slechts door zijn ambassadeur in Cairo vertegenwoordigd; het zou volgens president Frangié (op 9 juni) niet zijn uitgenodigd en daarom niet doo de minister van buitenlandse zaken zijn vertegenwoordigd, reden waarom Frangié elk besluit i.z. Libanon bij voorbaat van nul en gener waarde verklaarde. Syrië stuurde de tweede man van het zojuist gesloten verbindingsbureau in Caïro.

De ministers besloten op 9 juni 's morgens een delegatie van vier man naar Damascus en Beiroet te sturen om ,,veiligheid en stabiliteit te bevorderen": Mahmoud Riad, de secretaris-generaal van de Arabische Liga, plus vertegenwoordigers van Bahrein, Algerije en Libië. Zij moesten Assad zien te winnen voor een plan van 7 punten, w.o. het zenden van een symbolische Arabische vredesmacht naar Libanon als vervanging voor de Syrische troepen plus de onmiddellijke invoering van een staakt-het-vuren.

Op 9 juni 's avonds keerde Riad met zijn drie delegatieleden uit Damascus terug, waar zij in een drie uur durend onderhoud met president Assad diens volledige steun kregen toegezegd aan ,,elke collectieve Arabische actie in het belang van de Arabische natie". Voorts zou Assad hebben verzekerd dat hij ,,nog steeds aan de kant van het Palestijnse verzet" stond en dat ,,de eenheid van Libanon alsmede de veiligheid van zijn grondgebied en zijn volk" hem ter harte gingen. Vervolgens hervatte de Raad zijn bijeenkomst, waarop nu ook de Syrische minister van buitenlandse zaken, Abdel Halim Khaddam, aanwezig was.

In het nachtelijke beraad werden twee amendementen up de daags tevoren aanvaarde resolutie goedgekeurd. De missie van de ,,symbolische Arabische veiligheidstroepen" werd nader gepreciseerd. Die moest nu worden vervuld ,,in het kader van de Libanese soevereiniteit" door contingenten waarvan de sterkte zou worden bepaald door de secretaris-generaal van de Liga ,,volgens de eisen van de situatie" en ,,in overeenstemming met de PLO", die werd uitgenodigd de tevoren met Beiroet gesloten akkoorden te eerbiedigen.

Voor de uitvoering van deze besluiten moest secretaris-generaal Riad op 10 juni naar Damascus terugkeren. De eenheden voor de vredesmacht zouden worden geleverd door Algerije, Saoedi-Arabië, Libië, Soedan, Syrië en de PLO.

Yasser Arafat tijdens een ontvangst door de Libische leider Kadhafi (l.).

Op een kort bestand volgden 10 juni 's avonds weer zware gevechten, waarvoor de door links beheerste radio-Beiroet de schuld gaf aan Syrië. Dat bestand was na drie dagen van onderhandelingen overeengekomen door de Libische premier Jalloud en de Algerijnse minister Mahmoud, aldus een mededeling van de Syrische regering. Krachtens dezelfde overeenkomst zou een bestands- en vredescommissie worden gevormd uit Libische, Algerijnse, Syrische en Palestijnse vertegenwoordigers. Zowel volgens radio-Beiroet als volgens christelijke zenders werd hevig gevochten rond het internationale vliegveld van de Libanese hoofdstad, waar volgens radio-Damascus eenheden van de vredesmacht waren geland maar volgens radio-Beiroet nieuwe Syrische troepen. De christelijke zenders meldden dat Syrische troepen ook betrokken waren bij gevechten in Sidon, Tripoli (noorden) en Rachaya (zuidoosten).

Terwijl president Frangié en Falangisten-leider Pierre Gemayel zich negatief over de besluiten van Caïro uitlieten, zegde premier Karame op 12 juni zijn steun daaraan toe. Hij verklaarde bovendien dat president Frangié elke basis voor de ambtsuitoefening als president had verloren en dat al zijn initiatieven daarom geen juridische en constitutionele betekenis meer hadden. Dezelfde dag meldde de zender De Stem van Palestina dat het ,,militaire centrale commando van de Palestijnse revolutie en de Nationale Beweging van Libanon" de volgende politieke besluiten had genomen:

1. De Arabische landen te verzoeken snel te handelen om de poging van het Syrische regime te verhinderen de besluiten van de Raad van de Arabische Liga af te zwakken en wel door een speciale conferentie van de Arabische ministers van buitenlandse zaken bijeen te roepen die concrete maatregelen m.b.t. de stopzetting van de Syrische interventie en de onmiddellijke terugtrekking van de Syrische troepen uit Libanon moet overeenkomen.

2. Irak, Libië en Algerije te vragen om het Syrische regime te dwingen de militaire invasie te beëindigen en de Syrische troepen onverwijld uit Libanon terug te trekken.

3. De Sowjet-Unie en de socialistische landen om een snel ingrijpen te vragen teneinde de Syrische militaire inval te beëindigen en de Palestijnse revolutie alsmede de nationale beweging van Libanon met verscheidene middelen te steunen.

Toen liepen twee vredesinitiatieven parallel: het optreden van Mahmoud Riad namens de Arabische Liga en

de actie van premier Jalloud van Libië, Beiden waren op 11 juni in Damascus. Jalloud had voorstellen meegebracht van de Palestijns-progressieve coalitie in Libanon die o.a. inhielden een onmiddellijk staakt-het-vuren vergezeld van een Syrische terugtrekking naar de Bekaa-vallei, na vier dagen gevolgd door een terugtrekking van de Syrische pantsertroepen uit heel Libanon en in uiterlijk tien dagen gevolgd door een ,,totale terugtrekking" van de Syrische troepen. Maar deze gang van zaken werd door geen enkel communiqué uit Damascus bevestigd.

Wel trokken de Syrische troepen zich in de sector van Beiroet enigszins terug: de voedselblokkade rond de moslem-linkse sector van de stad werd gedeeltelijk opgeheven en de wegen tussen Beiroet en Saida en tussen Beiroet en de internationale luchthaven werden heropend. Maar elders in het land zouden de Syriërs hun invloed hebben uitgebreid.

Op 13 juni verklaarde de Syrische minister van voorlichting, Ahmed Iskandar: ,,Toen onze troepen Libanon binnentrokken, deden zij dat om de veiligheid en de stabiliteit te herstellen en een gunstig klimaat te scheppen voor de politieke dialoog tussen de Libanezen. Wanneer dat alles verwezenlijkt is, zal er geen enkele Syrische soldaat meer zijn. Wij zullen alle tijd nemen die daarvoor nodig is." M.a.w. van een spoedige Syrische terugtrekking was geen sprake.

Jalloud keerde dezelfde dag naar Beiroet terug om de bestandsbepalingen nader vast te stellen, terwijl Arafat voor de tweede maal binnen vier dagen overleg pleegde met de Egyptische president Sadat. Mahmoud Riad arriveerde op 15 juni eveneens in Beiroet en verklaarde daar na een gesprek met president Frangié dat deze nu met de besluiten van Caïro incl. het sturen van een Arabische vredesmacht had ingestemd, al bleef hij tegelijk aan een voortzetting van het Syrische initiatief vasthouden. Tegelijk voerde Jalloud overleg met de gekozen president Sarkis en met de leider van de Falangistische militie, Bechir Gemayel. (Deze had op 2 juni een bijeenkomst gehad met de linkse leider Joumblatt.)

Moord op Amerikaanse ambassadeur. Evacuatie buitenlanders

Op 16 juni werd bericht dat een voorhoede van het Syrische leger in het zuiden van Libanon tot de rivier de Litani was doorgedrongen, die als de ,,rode lijn" van Israël werd beschouwd d.w.z. de lijn waarvan de overschrijding een Israëlische interventie zou kunnen uitlokken Tegelijk werd gemeld dat de SU en de VS hun vloten in de Middellandse Zee hadden versterkt en in oostelijke richting hadden verplaatst. De Amerikaanse Zesde Vloot had zeven schepen w.o. het helikoptermoederschip ,,Guadalcanal", voor de Libanese kust gestationeerd. terwijl ook het vliegtuigmoederschip ,,America" in het oostelijke deel van de Middellandse Zee aanwezig was. Officieel hadden die schepen opdracht zich gereed te houden voor een eventuele evacuatie van Amerikaanse burgers uit Libanon.

Die evacuatie van Amerikanen en andere buitenlanders kwam op gang na de moord op de sinds 21 april tot Amerikaanse ambassadeur in Beiroet benoemde Francis Meloy. Deze werd met de Amerikaanse handelsattaché Robert Waring en hun Libanese chauffeur op 16 juni ontvoerd tijdens een rit door het niemandsland van Beiroet en vervolgens vermoord. Meloy, die op 12 mei in Beiroet was aangekomen en de taak van de speciale afgezant Dean Brown overnam, zou een bezoek afleggen bij de gekozen president Sarkis

Op 17 juni meldde de PLO drie verdachten te hebben gearresteerd i.v.m. de drievoudige moord. De woordvoerder bevestigde dat het drie Libanese staatsburgers waren, leden van de Libanese Socialistische Revolutionaire Organisatie (die in 1973 betrokken was bij een gijzelingsaffaire in de Bank of America), die ,,niet alleen hebben gehandeld". Zij zouden worden overgedragen aan de Arabische vredesmacht.

Nadat Frankrijk, Engeland en Nederland reeds met de evacuatie van hun burgers een begin hadden gemaakt door het organiseren van convooien over de weg van Beiroet naar Damascus, besloten ook de Amerikaanse autoriteiten in opdracht van president Ford hun ca. 1400 staatsburgers in Libanon op 18 juni op deze wijze te evacueren. Toen de weg naar Damascus onveilig bleek werd op 20 juni een Amerikaans landingsvaartuig ingeschakeld, dat op het strand van Beiroet 263 Amerikanen, Britten en andere buitenlanders oppikte.

Assad in *Frankrijk*

Van 17-19 juni bracht de Syrische president Assad een officieel bezoek aan Frankrijk, zijn eerste staatsbezoek aan een Westelijk land. Hij voerde in Parijs drie gesprekken met zijn Franse ambtgenoot Giscard d'Estaing, die valgens het gemeenschappelijke slotcommuniqué het Franse aanbod bevestigde een (ronde-tafel)gesprek met deelname van de diverse groepen van het Libanese volk tot stand te helpen brengen, met het doel de basis voor een politieke regeling en nationale verzoening te scheppen. President Assad juichte dit aanbod ten zeerste toe evenals de ,,actieve en constructieve rol van Frankrijk in de Europees-Arabische dialoog".

Vlak voor Assads aankomst had Giscard d'Estaing een telefoongesprek gevoerd met de Egyptische president Sadat, die toen een officieel bezoek aan Perzië bracht, waar hij later tegenover de pers verklaarde niet tegen een deelname van Franse troepen aan de Arabische vredesmacht voor Libanon te zijn als de gekozen president Sarkis dit vroeg.

Egyptisch-Syrische verzoening in *Riad*

Nadat president Sadat en PLO-leider Yasser Arafat (die tevoren bezoeken had gebracht aan Koeweit, Bahrein en Irak) op 21 juni in Riad, de hoofdstad van Saoedi-Arabië waren geamiveerd voor overleg met koning Khaled, beraadslaagden daar op 23 en 24 juni de premiers van Egypte en Syrië, Mamdouh Salem en Mahrnoud Ayoubi, over een verzoening van beide landen en over de toestand in Libanon samen met kroonprins Fahd van Saoedi-Arabië en Koeweits minister van buitenlandse zaken sjeik Sabah al-Ahmed al-Jaber al-Sabah. Het overleg werd afgesloten met de bekendmaking dat Egypte en Syrië hun diplomatieke betrekkingen zo spoedig mogelijk zouden hervatten.

In een gemeenschappelijk communique werd meegedeeld dat men had besloten tot de vorming van een Egyptisch-Syrisch politiek-militair comité onder voorzitterschap van de beide ministers van buitenlandse zaken Dat comité zou de richtlijnen van een politieke actie voor een rechtvaardige en duurzame oplossing van het Midden-Oosten-probleem op basis van de volledige terugtrekking van Israël uit het bezette Arabische gebied en van het herstel van de legitieme rechten van het Palestijnse volk ontwerpen Het zou voorts middelen en wegen vaststellen ter verwezenlijking van de resoluties van Rabat (topconferentie in okt. 1974) en het zou zijn aanbevelingen aan de beide presidenten ter voorbereiding van een volgende topconferentie voorleggen.

T a v de situatie in Libanon verplichtten alle vier landen zich al het mogelijke te ondernemen om een beeindiging van het bloedvergieten tot stand te brengen en de eenheid en soevereiniteit van Libanon te waarborgen Zo'n oplossing moest de Palestijnen in Libanon in staat stellen ook verder hun heilige plichten tegenover Israël in het kader van de akkoorden tussen de Libanese regering en de PLO na te komen

Aankomst eerste vredestroepen in Libanon. Escalatie strijd. Terreinwinst rechtse christenen

Op 21 juni waren inmiddels de eerste eenheden van de Arabische vredesmacht vanuit Syrië Libanon binnengekomen. Zij bestonden uit een Syrisch en een Libisch bataljon Een deel nam posities in bij het internationale vliegveld van Beiroet en ren ander deel zou in de zuidelijke buitenwijken van Beiroet Al Saika-troepen moeten vervangen.
Dezelfde dag maakte de Libische premier Jalloud — na een pendel van twee weken tussen Damascus en Beiroet — in Damascus een uit 7 punten bestaand bestandsakkoord bekend, dat de vorige dag was gesloten tussen Syrië en het Palestijns-progressieve opperbevel

Die punten waren volgens het Syrische partijblad A1 B a a th. 1) Terugtrekking van de Syrische troepen van het internationale vliegveld bij aankomst van het eerste contingent van de Arabische vredestroepen 2) Heropening van het vliegveld voor het burgerluchtverkeer (dat daarvoor ruim een week was gesloten), met een verbod voor het lossen van wapens en munitie **3)** Vrijlating van de ,,patriotten" van Al Saika, van de Libanese Baath, van de nasseristische organisatie alsmede van de PLA-stafchef, generaal Bousbah al-Boudeiri (Leider van pro-Syrische organisaties waren in de voorgaande weken door Al Fatah en moslem-militie gearresteerd) 4) Heropening van de permanente vertegenwoordigingen van Al Saika en het (pro-Syrische) Libanese Nationale Front 5) Verplichting voor de diverse Palestijnse organisaties de onderlinge gevechten te staken **6)** Geleidelijke beperking van de gewapende elementen in Beiroet. 7) Toestemming voor de Libanese politici tot hervatting van hun activiteiten. Jalloud zou naar Beiroet gaan om persoonlijk op de uitvoering van het akkoord toe te zien

Op 23 juni deelde Mahmoud Riad in een vergadermg van de Raad van de Arabische Liga mee dat Saoedi-Arabische en Soedanese eenheden in Damascus gereed stonden voor vertrek naar de luchthaven van Beiroet

Maar op 22 juni was de strijd in Beiroet op grote schaal hervat. Conservatieve christelijke troepen openden het vuur op Palestijnse kampen in de christelijke *sector*, Jisr al-Bacha en Tal Zaatar die daarop werden belegerd. Volgens de Falangistische ,,Stem van Libanon" waren de gevechten het gevolg van ,,provocaties van de kant van Palestijns-linkse figuren". De christelijke belegeraars zouden hoofdzakelijk bestaan uit aanhangers van president Frangié en minister Chamoun.

Op 24 juni breidde de strijd zich uit, toen Palestijnen een tegen-offensief openden en linkse moslems, o.a. de christelijke wijk Ain-E!-Elexmaneh aanvielen. Die dag zouden meer dan 150 doden zijn gevallen. Vele Libanezen zochten hun heil in vertrek naar het buitenland. Op **23** juni was het verkeer op de luchthaven van Beiroet hervat en op 25 juni deelde de Libanese luchtvaartmaatschappij Middle East Airlines (MEA) mee dat haar vluchten tot 10 juli waren volgeboekt.

Op 27 juni werd een passagiersvliegtuig van de MEA op het vliegveld van Beiroet door granaten en raketten getroffen, die door christelijke militieleden zouden zijn afgevuurd, waardoor de gezagvoerder omkwam. Daarop werd het vliegveld opnieuw gesloten.

Troepen van de oorspronkelijke Arabische vredesmacht op weg naar Beiroet.

Terwijl de Libische premier Jalloud een bemiddelingsmissie ondernam en de gevechten in minder dan een week al meer dan 1.000 doden zouden hebben gevergd, meldden Palestijnse woordvoerders dat op 28 juni een nieuwe Syrische infanteriebrigade van ca 4 000 man met een pantsercolonne het noordoosten van Libanon was binnengetrokken, waardoor de Syrische troepenmacht in Libanon een totale sterkte van 16.500 inan zou hebben bereikt.

Op 29 juni veroverden rechtse christelijke milities het Palestijnse kamp Jisr al-Bacha. Daarna volgde een periode van voortdurende strijd waarin diverse bestandsovereenkomsten wel werden gesloten maar niet nageleefd.
De ministers van buitenlandse zaken van de Arabische Liga riepen na een buitengewone zitting in Caïro in de vroege morgen van 1 juli op tot een nieuw staakt-net-vuren, dat nog dezelfde dag om 12 uur moest ingaan. Tevens werd besloten een delegatie bestaande uit secretaris-generaal Riad en de ministers van buitenlandse zaken van Bahrein en Tunesië naar Beiroet te zenden om toezicht te houden op het bestand, dat echter niet functioneerde.

Op 1 juli werden ook ca. 1.300 militairen, contingenten van Saoedi-Arabië en Soedan, naar Libanon gestuurd, waar zij zonder in actie te komen bij het vliegveld van Beiroet werden gestationeerd. De commandant van de vredesmacht, de Egyptische generaal-majoor Ghoneim, deed een beroep op de strijdende partijen ,,met de vredesbewaarders samen te werken". Inmiddels zouden volgens Palestijnse berichten Syrische troepen aanvallen op Sidon uitvoeren en ook andere acties tegen Palestijnse en moslem-linkse eenheden (o.m. in het gebergte ten noordoosten van Beiroet) ondernemen. Terwijl rechtse christelijke troepen, w.o. nu ook Falangisten, een bestorming op het kamp Tal Zaatar uitvoerden, kondigde Mahmoud Riad op 2 juli een nieuw bestand aan.

Op 4 juli bracht Riad in Sofar een bijeenkomst tot stand tussen Arafat, Khaddam en twee vertegenwoordigers van de Falangisten. Een tweede bijeenkomst de volgende dag werd geannuleerd vanwege de militaire escalatie. Palestijnen en linkse moslems openden een tegen-offensief in het noorden vanuit Tripoli en zij openden de aanval op de christelijke stad Chekka (16 km bezuiden Tripoli), die tijdelijk door

hen werd bezet, maar dat op 8 juli weer in handen van rechtse christelijke troepen was. De partijen beschuldigden elkaar van het plegen van massamoorden onder de bevolking. Palestijnen en linkse moslems zouden in Chekka en andere plaatsen 81 christenen hebben vermoord. terwijl christenen in Amioun de gezinnen van 57 prominente linkse figuren zouden hebben doodgeschoten. Op 7 juli alleen al vielen In noordelijk Libanon 550 doden. In Beiroet viel de energie- en watervoorziening geheel uit.

De vredesmissie van de Arabische Liga o.l.v. Riad keerde naar Caïro terug na een week lang vergeefs te hebben getracht een bestand te bewerkstelligen. Ook de Libische premier Jalloud, die op 7 juli een nieuwe verzoeningspoging begon in Libanon, arriveerde op 10 juli in Damascus zonder resultaat.

Op 11 juli vormden christelijke en mohammedaanse Libanese politici o.w. Raymond Edde en premier Karamé, een ,,front van nationale eenheid" tegen de verdeling en verbrokkeling van Libanon.

Op 13 juli vergaderden in Cairo opnieuw de Arabische ministers van buitenlandse zaken. Zij aanvaandden een plan van Saoedi-Arabië voor Syrisch-Palestijnse verzoening en verwelkomden ,,de bereidheid die Syrië en de PLO hebben uitgedrukt om onmiddellijk te beginnen aan het normaliseren van hun betrekkingen." De ministers bevestigden in een reeks resoluties hun eerdere maar vruchteloze oproepen voor een staakt-het-vuren in Libanon.

Aanvankelijk stelde de commissie van de Arabische Liga die zich met Libanon bezighoudt voor dat Egypte. Tunesië, Algerije, Bahrein, Saoedi-Arabië, Libië en Koeweit zouden deelnemen aan een verzoeningsconferentie tussen Syrie en de Palestijnen Maar Egypte, Saoedi-Arabic, Tunesië en Algerije lieten ogenblikkelijk weten dat ze daaraan niet zouden deelnemen Uiteindelijk werd toen besloten dat de secretaris-generaal van de Arabische Liga, Mahmoud Riad zich zou bezighouden met de uitvoering van de resolutie en daarvoor de hulp van wie dan ook van de ministers zou kunnen inroepen

Op 14 juli begonnen Syrische troepen aan een terugtrekking uit het gebied van Sidon, wat als een Syrische geste werd beschouwd om het begin van besprekingen met de Palestijnen te vergemakkelijken, waartoe de Arabische ministers de vorige dag aan het slot van hun bijeenkomst hadden opgeroepen. Die dag arriveerde de Libische premier Jalloud opnieuw in Libanon samen met Yasser Arafat om diens bezoek aan Damascus voor te bereiden.

Op 18 juli ging de nieuwe bemiddelaar van de Arabische Liga, Hassan Sabri Kholi, via Damascus naar Beiroet om een staakt-het-vuren tot stand te brengen en Syrië en de Palestijnen met elkaar te verzoenen. Die dag werd echter gemeld dat Syrië zijn troepen in Libanon had versterkt; in het gebied van Sofar zouden o.a. 30 tanks zijn aangekomen. Intussen zou Syrië drie vijfde van Libanon militair beheersen.

Een christelijke stelling tegenover het kamp Tal Zaatar (op de achtergrond) Op het kanonschild afbeeldingen van St Joris en de draak en van de goede herder'

Op 19 juli verklaarde Kholi te Damascus dat de inmiddels 2.300 man sterke Arabische vredesmacht binnen afzienbare tijd geen posities in Libanon kon innemen.

Op 20 juli stemde Arafat echter in met een voorstel van Jalloud dat een delegatie van Palestijnen en linkse moslems die dag naar Damascus zou vertrekken voor voorbereidend overleg over verzoening met Syrië. Vertegenwoordigers van de strijdende partijen werden het die dag ook eens over een tijdelijk staakt-het-vuren, maar dat mislukte de volgende dag nadat schutters vanuit de christelijke sector in Beiroet begonnen waren met de beschieting van de z.g. groene lijn, de grens tussen beide sectoren

Rede Assad (20 juli)

Als het tot dusver belangrijkste Syrische document over de Libanese burgeroorlog karakteriseerde de NZZ (18-8) de radiotoespraak die president Assad op 20 juli hield ter rechtvaardiging van het Syrische optreden in Libanon.

In die rede, die hij hield voor de leden van de nieuw gekozen provincieraden in de universiteit van Damascus, zei Assad o.a. dat Syrië bij het begin van de Libanese burgeroorlog beslissende hulp had verleend aan de Palestijnen en hun bondgenoten. Die fase had geduurd tot de wapenstilstand en het vredesplan van 14 febr. 1976, dat toen door president Frangié was afgekondigd (pag. 404/2). Volgens Assad hadden de Palestijnen en de ,,nationalisten" van Joumblatt Syrië meerdere malen vertwijfeld om hulp verzocht. Aanvankelijk had men hun wapens en oorlogsmateriaal gestuurd, tot zij daarvan veel meer bezaten dan hun tegenstanders. .Dit was echter nutteloos. (. . .) Wij overwogen onze mogelijkheden en het risico van een Israëlische interventie. Een oorlogsrisico bestond; maar de Palestijnen waren vertwijfeld, en wij besloten in te grijpen om hen te redden. Wij deden dit onder het mom van het Palestijnse Bevrijdingsleger (PLAj, en wij deden het in het geheim. Wij overlegden daarover met niemand. Wij traden handelend op om het Palestijnse verzet voor een zekere ineenstorting te behoeden", aldus Assad.

,,Diegenen die thans uit naam van Palestina spreken, in illusies leven en alle pogingen ontkennen die wij ter wille van hen hebben ondernomen, wisten niets van het besluit de PLA te sturen. Zij wisten niets van de opmars van dit leger tot het zich op Libanees grondgebied bevond. Wij hebbrn noch hen noch de nationale partijen geraadpleegd."

Na de binnenkomst van de als PLA gecamoufleerde Syrische troepen werd op de Palestijnen en op de Libanese christenen uitgeoefend ,,tot president Frangié met 95% van alle eisen van de Palestijnen en nationalisten had ingestemd", aldus Assad. Zo was de voorgeschiedenis van het constitutionele document, dat Frangié op 14 febr. bekendmaakte. Er werd een wapenstilstand bereikt. die 50 dagen lang moest duren Syrië was van mening dat de nationalistisch-Palestijnse partij **had**

bereikt wat zij op legitieme wijze kon verlangen, ja zelfs nog iets meer, zo meende Assad.

Maar Joumblatt was het daar niet mee eens. Er volgde de splitsing van het Libanese leger en op 11 maart kwam het tot de staatsgreeppoging van zijn opperbevelhebber tegen president Frangié. ,,Onverwacht" kwam Arafat naar Damascus en hij verlangde van Assad dat deze op Frangié pressie zou uitoefenen om hem tot aftreden te dwingen. Assad vond dit ,,een zonderlinge eis". „Ik kon niet begrijpen wat dit met de Palestijnen te maken had, en ik zei tegen Arafat dat ik het niet zou doen". Daarop had Arafat hem (Assad) verzocht Joumblatt te ontvangen, waarmee de Syrische president na een aanvankelijke weigering tenslotte had ingestemd.

Bij die gelegenheid had Joumblatt zijn voornaamste oude eis i.z. een „geseculariseerd Libanon" ter sprake gebracht. Assad had daarop gereageerd met de verklaring dat de christenen volgens zijn informatie niets tegen een geseculariseerd Libanon hadden, maar det de moslems zich daartegen kantten. Joumblatt had voorgesteld de conservatieve moslems met geweld tot het aanvaarden van zijn opvatting te dwingen. maar dit had Assad geweigerd, omdat er belangrijke islamitische belangen op het spel stonden.
Joumblatt had verklaard: ,,Wij moeten hen (conservatieve moslems) dwingen.

Wij hebben een beslissende militaire actie nodig. Zij hebben ons 140 jaar lang beheerst, en wij willen van hen af." Daarop zei Assad: ,,Op dit punt begreep ik de zaak. Het masker was gevallen. Het conflict was niet tussen rechts en links; ook niet tussen progressieven en reactionairen. Het was niet tussen moslems en christenen. Het was een kwestie van wraak; wraak die 140 jaar* teruggaat. Als moslem moest ik (Assad) daartegen zijn. De islam is liefde en gerechtigheid, niet haat en ressentiment. Ik verklaarde tegen Joumblatt dat ik hem op dit pad niet kon volgen: want het was het pad van de samenzwering."

Assad vervolgde: „Joumblatt wilde doorvechten. Hij verlangde een ,,beslissende militaire actie". Ik geloof niet dat zo'n beslissende militaire actie tussen twee partijen in hetzelfde vaderland mogelijk is. Het willen afdwingen van een beslissing zou onvermijdelijk tot de verdeling van Libanon leiden. Het zou leiden tot de vorming van een bedreigde christelijke minderheid met haar eigen staat, die gevaarlijker en vijandelijker zou zijn dan Israël. (...) Bovendien, zo verklaarde ik tegen Joumblatt, zou zijn poging tot een beslissende militaire actie onvermijdelijk tot Israëlische interventie leiden. Wat een ongeluk (zou het zijn) als de Israëliërs erbij zouden worden geroepen om Arabieren uit handen van andere Arabieren te redden. (...) Ik verklaarde tegen Joumblatt. en ik verklaarde tegenover de Palestijnen, dat ik niet kon inzien welke belangen zij dienden als zij in de Libanongebergte bleven doorvechten. Zij hielpen daarmee in geen enkel opzicht tot de bevrijding van Palestina. Arafat gaf dit toe en beloofde de militaire operaties te staken. Doch zijn belofte werd nooit ingelost. Zij begrepen niet dat al het gepraat over de bevrijding van Palestina zonder Syrische medewerking niets anders kan zijn dan onwetendheid of een bewuste poging de Arabische massa's te misleiden. Tenslotte bereikten wij na een hele nacht van onderhandelingen op 16 april een overeenkomst. Wij publiceerden de overeenkomst, maar die werd nooit uitgevoerd..."

Volgens Assad volgde een verdere escalatie van de vijandelijkheden tussen de Syriërs en de Libanese linkse krachten met hun Palestijnse bondgenoten op 6 juni. ,,Toen ontketenden de lieden van Al Fatah en enkele andere Palestijnse organisaties alsmede partijen, die zich nationalisten noemen, een berekende en voorbereide aanval in Beiroet op de kantoren van de werkende krachten van het volk in Beiroet alsmede op die van Al Saika en de Baath-partij en op de posities van het Palestijnse Bevrijdingsleger (PLA). Dit alles zonder waarschuwing vooraf en zonder voorafgaande schermutselingen.

Wij besloten in te grijpen om onze belang~*en het Palestijnse Bevrijdingsleger te verdedigen. Wij verplaatsten enige strijdkrachten (d.w.z. geregelde Syrische troepen) in de richting van Beiroet."

Daarop, zo vervolgde Assad, verzochten de Palestijnen en Joumblatt het Algerijnse staatshoofd Boumedienne en de Libische premier Jalloud om tussenbeide te komen. Syrië verklaarde zich toen bereid de tegenstellingen door onderhandelingen uit de weg te ruimen. ,,Wij schikten ons; maar Joumblatt en de Palestijnen logen en bedrogen ons. Zij bezetten onze kantoren, en doodden of arresteerden de aanwezige stafleden. Zij vielen ook de Syriërs aan die zich in hun kampen bevonden." Sinds 1973, zo verklaarde Assad, waren Syrische soldaten ,,met wapens en uitrusting" gelegerd in de Palestijnse kampen in Beiroet, in het zuiden en in Tripolis. Die hadden niets met de oorlog in Libanon te maken gehad, maar waren daar aanwezig om de kampen te verdedigen tegen Israëlische luchtaanvallen. Zij waren nu ,,zonder waarschuwing aangevallen, gedood of gearresteerd en vernederd (...) ook in Tal Zaatar, waarover nu zoveel ophef wordt gemaakt." Ook in Saida (Sidon) hadden Palestijnen Syrische soldaten (pas aangekomen pantsertroepen) verraderlijk vermoord, nadat de Libanese bevolking de Syrische troepen aanvankelijk vriendelijk had ontvangen.
Aldus de samenvatting van Assads rede in de N Z Z.

Assad zei vlgs. Le Monde (22-7) dat het Syrische leger niet uit Libanon teruggetrokken zou worden, zoals de Palestijnen eisten (en ook de Sowjet-Unie), maar dat het zijn interventie daar zou voortzetten ,,wat ook de repercussies zouden zijn". Hij verklaarde: ,,Wij zullen luisteren naar de president van Libanon, zijn premier of de voorzitter van de Kamer maar wij weigeren zulke verzoeken van de kant van de Palestijnen te aanvaarden".

Assad stelde dat bijna een half miljoen Syriërs, die in Libanon werkten, naar Syrië waren teruggekeerd samen met ongeveer evenveel Libanese vluchtelingen en bijna 150.000 Palestijnen. Die toenemende vluchtelingenstroom, naast de ,,historische en broederlijke banden die sinds lang tussen Syrië en Libanon bestaan, verklaart de Syrische interventie". Bovenal beoogde die interventie de verdeling van Libanon te voorkomen, ,,een doel dat van meet af aan is nagestreefd door de zionisten. Die trachten om politieke en ideologische redenen verscheidene confessionele micro-staten in het gebied te creëren. Zo'n komplot, dat zich evenzeer tegen de islam als tegen het christendom als die ons vragen ons terug te trekken, richt, kan slechts slagen via de voortzetting van de gevechten, en om dat te verijdelen is er alleen één oplossing: nl. juist een eind aan de oorlog te maken." De verantwoordelijkheid voor het voortduren van de striid legde Assad bij Kamal Joumblatt el: bij „bepaalde fracties van het Palestijnse verzet, die de ernst van de deelname van Palestijnse strijders aan het Libanese conflict (zouden hebben) onderschat".

Rede Sadat

Op 22 juli zei de Egyptische president Sadat in een rede tot het Centrale Comité van de ASU en de Volksvergadering m.b.t. het Libanese conflict dat er sprake was van een ,,verschrikkelijk komplot", aangesticht door Israël en „zelfs door sommige Arabische regimes", tegen de hele Arabische natie. Hij vroeg: ,,Wie profiteert van de vernietiging van het Palestijnse verzet en de Libanese nationale beweging? Tegen wie zijn de Syrische raketten en bommen in Libanon gericht? Is dat in het belang van de Arabische zaak of wel is dat om de Palestijnen van hun recht op zelfbeschikking te beroven?" De Egyptische positie berustte volgens Sadat op de volgende overwegingen:

1) Alle buitenlandse troepen moeten Libanon verlaten 2) Een collectieve Arabisohe inspanning moet worden ondernomen, vrij van polarisatie en los van de plannen van enig Arabische land of enige groep van landen *3)* Deze Arabische inspanning moet door en in het kader van de Arabische Liga plaatsvinden 4) Deze Arabische poging moet beginnen met het waarborgen van een wapenstilstand 5) De Arabische oplossing moet het behoud van de eenheid van Libanon, zijn soevereiniteit en de veiligheid van zijn grondgebied en zijn Arabisch karakter ten doel hebben 6) De instandhouding van het Palestijnse verzet en zijn rol en niet zijn benadeling Egypte kan geen benade'ing van het Palestijnse verzet of s'agen tegen de Libanese patriottische krachten tolereren Egypte verlangt en tracht alles wat in zijn vermogen ligt te doen om een eind aan het tragische bloedbad in Libanon tot stand te brengen

Egypte kan generlei invasie in Libanon door Arabische troepen, — Syrische of andere — steunen. Egypte beschouwt dat wat als gebeurd is als een gevolg van conspiratieve misrekeningen, die tot de escalatie van de militaire operaties in Libanon hebben geleeid. Daarom moet worden beklemtoond dat de Syrische troepen zich na het vergeefse experiment, waaraan zij zich hebben gewaagd, moeten terugtrekken en door de vredesbewarende troepen van de Arabische Liga moeten worden vervangen, om de wapenstilstand te consolideren. (..) Ik meen dat de Raad van de Arabische Liga nu, d.w.z in juni en juli van dit jaar, heeft besloten, dat hij een jaar eerder had moeten besluiten. (..) De Arabische oplossing van het probleem blijft de enige uitweg .."

Ca. 140 jaar geleden begonnen de toenmalige Soennitische mogendheden van het Midden-Oosten, het Osmaanse rijk en Egypte, met een actie om de Druzen in het Libanongebergte hun autonomie te ontnemen. (N Z Z 18-8)

Verdere ontwikkelingen

Inmiddels waren Arafat en Falangistische vertegenwoordigers het volgens AP (21-7) eens geworden over de instelling van een gevechtsvrije zone in Beiroet tussen de mohammedaanse en christelijke wijken In die zone werden Saoedi-Arabische troepen gelegerd.

Na een verwarrende situatie op 20 juli, toen een PLO-delegatie naar Damascus nog dezelfde dag terugkeerde, vertrok op 21 juli opnieuw een Palestijnse delegatie naar de Syrische hoofdstad o.l.v. Farouk Kaddoumi,

Diverse pogingen van het Internationale Comité van het Rode Kruis om gewonden alsmede vrouwen en kinderen uit het nog steeds belegerde Palestijnse kamp Tal Zaatar te evacueren mislukten, omdat de overeengekomen kortstondige gevechtspauzes niet bleken te functioneren. Op 23 juli drongen twee auto's van het Rode Kruis tot het kamp door, maar zij moesten op last van de belegeraars onverrichterzake terugkeren. Die dag vielen christelijke troepen de vooral door sjïieten bewoonde wijk Nabaa aan. Een door de bemiddelaar van de Arabische Liga, Kholi, afgesproken bestand — het 53ste in 16 maanden — werd op 25 juli nauwelijks een uur nadat het was ingegaan verbroken doordat leden van christelijke milities de militairen van de Arabische vredesmacht, die de bufferzone tussen de strijdende partijen overeenkomstig het akkoord wilden uitbreiden, beschoten. Zeven Soedanezen raakten gewond. Door deze ontwikkeling werd ook een berging van honderden slachtoffers, die onder het daags tevoren ingestorte dak van een ondergrondse bunker in Tal Zaatar waren bedolven, verhinderd.
In deze situatie voerde een landingsvaartuig van de Amerikaanse Zesde Vloot op 27 juli een nieuwe evacuatie-operatie voor de kust van Beiroet uit: 300 Amerikanen en andere buitenlanders werden aan boord genomen.

Syrisch-Palestijns akkoord

Op 29 juli werd te Damascus door de minister van buitenlandse zaken Khaddam en de leider van de politieke afdeling van de PLO, Farouk Kaddoumi, een akkoord ondertekend, dat de volgende vier punten behelsde:

1. De onmiddellijke instelling van een Hoge Commissie, waarin Libanezen, Syriërs en Palestijnen zijn vertegenwoordigd en die wordt voorgezeten door een vertegenwoordiger van de Arabische Liga. Deze cominissie moet toezien op de uitvoering van de wapenstilstand, het herstel van de veiligheid en het opstellen van een tijdschema voor de oplossing van de ,,militaire aspecten'' binnen de eerstvolgende zes dagen. De commissie zal voorts beschikken over de Arabische veiligheidstroepen, die thans in Libanon zijn, alsmede over andere strijdkrachten, die de commissie nuttig acht. De commissie zal zolang functioneren tot de gekozen president zijn functies heeft aanvaard.

2. De proclamatie i.z. de aanvaarding van een wapenstilstand door alle partijen op het hele Libanese grondgebied, als de commissie een desbetreffend besluit neemt.

3 De Syrische en Palestijnse zijde moedigen alle partijen aan tot een nationale dialoog onder het voorzitterschap van Elias Sarkis, de gekozen president van de republiek De basis voor deze dialoog is het constitutionele document van 14 februari

4. De betrekkingen tussen de Libanese autoriteiten en het Palestijnse verzet zullen onderworpen zijn aan een regeling, die zich baseert op het Syrische werkdocument m.b.t. het Libanees-Palestijnse akkoord van 14 febr. van dit jaar alsmede op het akkoord van Cairo en zijn aanvullende protocollen. Er zal een Libanees-Palestijnse commissie worden ingesteld, die een tijdschema zal opstellen waarin de datum van de toepassing van deze clausules wordt vastgelegd. (AFP 30-7)

De volgende dag bevestigde PLO-leider Yasser Arafat zijn instemming met het akkoord maar tegelijk distantieerde hij zich van het in Damascus gepubliceerde gemeenschappelijke communiqué, in het bijzonder van de preambule daarvan waarin beide partijen het op 1 sept. 1975 tussen Egypte en Israël gesloten Sinaï-akkoord werd veroordeeld. Dit tweede Sinaï-akkoord werd in het communiqué gekenschetst als ,,hoogtepunt van een imperialistische samenzwering ten behoeve van de opsplitsing van het Arabische moederland'' met als resultaat ,,de verslechtering van de inter-Arabische betrekkingen en de betreurenswaardige gebeurtenissen (. . . in) het broederland Libanon''.

Volgens het Egyptische persbureau *Mena* had Arafat in een boodschap aan president Sadat verklaard: ,,Het beweerde gemeenschappelijke communiqué weerspiegelt niet de opvattingen van de leiding van de Palestijnse beweging en is bedoeld om ineningsverschillen tussen de PLO en Egypte aan te wakkeren.''

Volgens sommige persberichten was de preambule tegen de zin van de Palestijnse onderhandelaars aan het communiqué toegevoegd. In Damascus werd het geschil geweten aan ,,Egyptische intriges''. Een officiële Egyptische regeringswoordvoerder noemde het akkoord een „politieke farce'' met als doel de „progressieve liquidatie'' van de Palestijnse beweging door het leger van Damascus.
Ook christelijke Libanese leiders uitten hun bezwaren tegen het akkoord. Zo stelde de leider van de Nationale Liberale Partij, Camille Chamoun, op 30 juli dat het akkoord ,,een inmenging in de binnenlandse aangelegenheden van Libanon'' betekende. President Frangié maakte in dit verband vooral bezwaar tegen punt 3 van het akkoord.

Bovengenoemde officiële Egyptische regeringsw-oordvoerder ,,onthulde'' voorts dat ,,te Genève geheime contacten zijn gelegd tussen de Syrische en Israëlische geheime diensten'', om plannen op te stellen tot liquidatie van het Palestijnse verzet.
Op 31 juli beschuldigde een officiële Syrische regeringswoordvoerder de Egyptische regering van het ,,banen van de weg naar beëindiging van de staat van oorlog met Israël, terwijl 95% van de Sinai, de westelijke Jordaanoever, Jeruzalem en het grootste deel van de Golanhoogte nog steeds door Israël worden bezet''. Voorts merkte hij op dat het Syrisch-Palestijnse akkoord door alle Arabieren was toegejuicht, ,,met uitzondering van de Egyptenaren, die ervoor ijveren het Libanese drama gaande te houden'' en ,,onenigheid tussen Syriërs en Palestijnen'' wensen, aldus de Syrische woordvoerder.

Centrale *politieke* raad o.l.v. Joumblatt. Voortdurende geveclzten. Palestijnse kamp Tal *Zaatar* door christelijke *troepen* veroverd

Het Syrisch-Palestijnse akkoord maakte geen einde aan de strijd in Libanon, zelfs niet aan de gevechten tussen Palestijnen en Syriërs, De commando's stoorden zich niet aan het verdrag — waarvan de tekst praktisch door de Syriërs gedicteerd was, aldus de NZZ (4-8) — en dit viel hem des te gemakkelijker, omdat ook de christelijke milities de gevechten voortzetten.
De op 22 juni begonnen belegering van het Palestijnse kamp Tal Zaatar door christelijke eenheden duurde voort evenals de strijd om de mohammedaanse enclave Nabaa.
De zich aftekenende geografische verdeling van Libanon leidde nu tot een verdere aaneensluiting van linkse Libanese moslems en Palestijnen. Reeds op 22 juli had de linkse moslemleider Kamal Joumblatt de instelling van een centrale politieke raad aangekondigd, die het civiele bestuur in de door moslems beheerste gebieden moest overnemen, d.w.z. het westelijke deel van Beiroet, de havensteden Sidon en

Tyrus en het zuidwesten van Libanon. Die door Joumblatt geleide centrale politieke raad, die het karakter van een voorlopige regering had, kwam op 31 juli tot stand en telde 18 leden, o.w. vertegenwoordigers van de Iraakse Baath, de Syrische Volkspartij, nasseristen en communisten. Uitvoerend secretaris werd Mohsen Ibrahim, de leider van de Organisatie voor communistische actie in Libanon (OACL).

Dezelfde dag werd gemeld dat de vroegere secretaris-generaal van Al Saika (de omstreden pro-Syrische Palestijnse organisatie), Hanna Batthish, de vorming van een nieuwe, tegen de ,,Syrische voogdij" gerichte organisatie had bekendgemaakt, de ,.avant-garde organisatie van de Palestijnse volksbevrijdingsoorlog".

Plunderaars in het kamp Tal Zaatar na zijn val

Op 31 juli zouden de Syriërs, die zich enige weken tevoren uit Zuid-Libanon hadden teruggetrokken, daar zijn teruggekeerd.

Volgens rechtse Libanese kranten was de reden dat Palestijnse en links-Libanese eenheden waren overgegaan tot een grootscheepse aanval op plaatsen ten westen van Jezzin, een christelijke enclave in een door aanhangers van Joumblatt beheerst gebied. De Palestijnse en links-Libanese troepen zouden worden gesteund door het Libanese Arabische leger van luitenant Ahmed Khatib en door Libië.

Aan de actie tegen Jezzin zouden 25 Libische pantservoertuigen hebben deelgenomen, die met de Arabische vredesmacht in Libanon waren gearriveerd; 8 van die voertuigen waren vernietigd, aldus werd van christelijke zijde gemeld.

De christelijk-conservatieve Libanezen verlangden volgens A F P in een memorandum aan de Ararbische Liga te Cairo op 2 aug. officieel de terugtrekking van het Libische contingent van de Arabische vredesmacht uit Libanon, omdat de betrokken militairen aan de zijde van de Palestijnen en linkse moslems hadden gevochten

Op 3 aug. begon de evacuatie van de zwaargewonden uit Tal Zaatar: 91 personen werden naar ziekenhuizen overgebracht. Op 4 aug. volgden nog eens 243 gewonden.

Op 5 aug. werd een voor heel Libanon geldend nieuw bestand afgekondigd (het 54ste), dat aanvankelijk op beperkte wijze functioneerde.

Op 6 aug. besloot het Internationale Rode Kruis voor de derde maal tot een evacuatiepoging van gewonden uit Tal Zaatar, maar de colonne werd door sluipschutters beschoten, waardoor slechts 74 gewonden konden worden meegenomen. Het totaal aantal geëvacueerden bedroeg toen 408. Daarop werd de operatie door het Rode Kruis na overleg met de hoofdzetel te Genève gestaakt.

Op 10 aug. begonnen rechtse christelijke troepen een grootscheeps offensief tegen het kamp, wat resulteerde in de verovering van Tal Zaatar op 12 aug. na een beleg van 52 dagen. Volgens twee Palestijnse artsen, die in het kamp werkten, waren tijdens dat beleg ca. 60.000 granaten op Tal Zaatar terechtgekomen, terwijl ca. 2.000 mensen waren overleden en ca. 3.000 gewond geraakt. De artsen beschuldigden rechtse Libanezen ervan na de verovering van het kamp 60 verplegers en verpleegsters te hebben gedood. Voorts werden plunderingen gemeld.

Voortzetting strijd

Op 15 aug. begonnen christelijke eenheden een offensief tegen de laatste linkse posten in Midden-Libanon ten oosten van Beiroet in de bergen rond Aintourah. Ook in Beiroet duurden de gevechten voort. Volgens uitzendingen van rechtse christelijke radiostations trok het Syrische leger op 16 aug de stad Hammana binnen, waardoor de bevoorradingsroute van linkse Libanezen en Palestijnen ten oosten van Beiroet zou zijn afgesneden.

De linkse leider Joumblatt verklaarde op 17 aug. ,,tot de dood te zullen vechten" tegen de christelijk-Libanese en Syrische strijdkrachten, die de Libanese moslems en Palestijnen uit de bergen beoosten Beiroet poogden te verdrijven. ,,Wij zullen onze posities in de bergen verdedigen, omdat het voor ons een gevecht om overleving betekent". aldus Joumblatt.

Dezelfde dag riep president Frangié de Palestijnen op naar hun kampen terug te keren en de overeenkomst van Cairo (1969) te respecteren. Zo niet dan zouden de christelijke milities de strijd tot het bittere einde voortzetten. Frangié hield een pleidooi voor een ,,algemene wapenstilstand" en een ,,politiek bestand" om zijn gekozen opvalger Elias Sarkis de gelegenheid te bieden ,,de fundamenten te leggen voor een nieuw staatsbestel". Hij verweet de Palestijnen zich op oorlog tegen de Libanezen te hebben voorbereid vanaf het ogenblik waarop zij naar Libanon kwamen

Inmiddels waren Saoedi-Arabië en Koeweit een actie begonnen voor het bijeenroepen van een Arabische topconferentie. Nadat Egypte, Soedan, de Unie van Arabische Emiraten en Qatar zich hiervoor hadden uitgesproken, werd op 23 aug. vanuit Damascus bericht dat de Syrische minister van buitenlandse zaken Khaddam, er bij Ligal-secretaris-generaal Mahmoud Riad op had aangedrongen in contacten met andere Arabische staten plaats en tijd voor zo'n conferentie af te spreken.

Op 23 aug. gelastte de PLO een dienstplicht voor alle Palestijnen tussen 15 en 45 jaar.

De volgende dag kondigde de commandant van de Arabische vredesmacht Ghoneim een nieuw vredesplan aan. Daarover werd op 25 aug. door de bemiddelaar van de Arabische Liga, Kholi, met vertegenwoordigers van links en op 27 aug. met die van rechts onderhandeld. Voortdurende hevige gevechten bij Tripoli en in Beiroet verminderden de kans op succes, ook al zette Kholi op 29 aug. zijn overleg in Damascus voort

r

Over de situatie toen berichtte *NRC/H'blad* (31-8) het volgende:

,,De Libanese crisis komt of binnen een maand tot een einde, of de burgeroorlog kan nog tijden duren Deze veronderstelling is gebaseerd op de koortsachtige diplomatieke activiteit van de zijde van de Arabische Liga om het conflict politiek opgelost te krijgen, op aanwijzingen voor verdergaande plannen die Syrie dreigt door te drukken om de gekozen president Sarkis de officiele staatsmacht over te doen nemen en op het wapengekletter van de zegevierende christenrechtse militie

Dit alles omdat de tijd dringt op 23 september loopt de ambtstermijn van p esident Franjié af Ondanks het feit dat Sarkis al sinds mei 71 zit te wachten om het losgeslagen roer van het bijna gezonken schip over te nemen heeft Franjié al die tijd geweigerd terug te treden Maar nu lijkt zijn tijd definitief gekomen, te meer daar zijn beschermers, de Syriers, nu duidelijk indicaties geven dat de macht aan Sarkis overgedragen moet worden Vandaag gaat Sarkis op officiele uitnodiging voor het eerst naar Damascus om het tijdschema van de machtswisseliiig in Libanon met president Assad te bespreken

Het is duidelijk dat Syrie de komende maand het diplomatieke spel, zonodig met militaire drukmiddelen, wil blijven beheersen Tot nu toe is het evenwel de kracht van Sarkis geweest zich niet als ,pion van Syrië" te manifesteren

Hij was in mei door het parlement ais president gekozen onder zeer zware Syrische druk, wat aanleiding was voor de Palestijns-linkse alliantie Sarkis als ,,stroman van Damascus" te bestempelen De afgelopen maanden echter heeft de gekozen president zich tamelijk onafhankelijk van de Syriers opgesteld, en het gevolg is dat zelfs woordvoerders van de Palestijnse Bevrijdingsorganisaties (PLO), een organisatie die er formeel niets mee te maken heeft wie de president van Libanon zal worden, enthousiaste geluiden laten horen over ,,Elias Sarkis, die het Libanese volk om zich heen moet scharen"

Inmiddels pendelt de speciale afgevaardigde van de Arabische Liga in Libanon, Hassan Sabri Kholi, onvermoeibaar heen en weer tussen christen-oost en moslim-Palestijns West-Beiroet, Damascus en Cairo

Zijn peilingen hebben kennelijk zoveel positiefs opgeleverd, dat Mahmoud Riad secretaris-generaal van de Arabische Liga, voor 4 sept de ministers van buitenlandse zaken van de lid-staten in Cairo bijeen kon roepen om de mogelijkheid van een Arabische topconferentie over Libanon, aanvankelijk een Saoedisch-Koeweits idee, te bespreken De top, die ook al weer vóor 23 sept gehouden zal moeten worden, zal de eerste worden die alleen de Libanese crisis op de agenda heeft staan Dat het zo lang geduurd heeft is niet te verwonderen, gezien het uiterst gevoelige te behandelen onderwerp dat de lidstaten van de Liga verder uit elkaar gedreven heeft dan ooit tevoren

Egypte blijft op inter-Arabisch niveau de vertolker van sterke bedenkingen tegen de Syrische militaire interventie in Libanon. Saoedische bemiddelingspogingen om Egypte en Syrië tot elkaar te brengen zijn hierdoor gedeeltelijk mislukt, ook omdat president Assad van zijn kant het de Egyptenaren nooit vergeven heeft dat zij het Sinaï-akkoord inet Israël, nu precies een jaar geleden, afsloten. Egypte werd toen als militaire en politieke factor van Syrië losgeweekt.

Begin september 1975 vielen moslim-linkse milities, naar hun verklaringen .,getergd door het Egyptische verraad", en toen nog openlijk logistiek gesteund door de Syriërs, de hotelwijk en het zakendistrict in Beiroet aan. Na een jaar is de situatie totaal anders. Christen-rechts, militair afgeschermd door Syrische invasietroepen die het noorden en oosten van Libanon bezet houden, heeft de Palestijns-linkse alliantie met de verovering van het Palestijnse kamp Tal Zaatar sterk in het defensief gedrongen. En terwijl de linkse posities in de bergen, in Beiroet zelf en in Tripoli bedreigt worden, maakt president Assad aanstalten zijn troefkaarten uit te gaan spelen.

Volgens Westerse diplomatieke bronnen heeft Syrië aan alle partijen in het Libanese conflict een tijdschema voorgelegd, dat eerder op een militair ultimatum lijkt dan op een poging tot politieke regeling. Het plan voorziet in een soepele machtswisseling van Franjié naar Sarkis en wel vóór 15 september Parlementsvoorzitter Kamal Assad zou al 50 van de 99 volksvertegenwoordigers — het constitutionele minimum — bereid hebben gevonden Sarkis in te huldigen.
Voor of na die datum van ambtsaanvaarding zou Sarkis zijn land moeten vertegenwoordigen op de Arabische topconferentie. Dit hele scenario gaat er vanuit dat een effectief staakt-het-vuren in heel Libanon door iedereen gerespecteerd wordt en wel langs de huidige frontlijnen. Volgens dezelfde diplomatieke bronnen zou niet alleen christen-rechts zich hiermee akkoord verklaard hebben, maar ook conservatieve moslimleiders zoals premier Karamé en oud-premier Salam. Laatstgenoemde had enkele weken geleden een ontmoeting met Pierre Gemayel, de leider van de Falange-partij, het eerste contact sinds een halfjaar tussen mosmlim- en christen-politici uit deze kringen.

Mocht de Palestijns-linkse alliantie niet op de Syrische voorstellen willen ingaan dan zouden de Syriërs een grootscheeps militair offensief beginnen. Tripoli is dan eerst aan de beurt en als dat niet voldoende is zullen de Syriërs vanuit de bergen ten oosten van Beiroet met tanks, gesteund door de luchtmacht, doorstoten naar het internationale vliegveld van Beiroet en via het strategische Khaldé-knooppunt de zee bereiken. Bij deze operatie zouden de progressieven weinig weerstand kunnen bieden: hun kracht ligt in straatgevechten en niet in acties op grote schaal in moeilijk verdedibaar terrein.

Zo zou het militaire en politieke zenuwcentrum van de Palestijns-linkse alliantie in Beiroet afgesneden worden van Zuid-Libanon, en van de aanvoerhavens van de progressieven, Sidon en Tyre. De daar aanwezige Palestijns- eenheden en het .,Libanees-Arabische leger" zitten dan in de tang, met de Syriërs in het noorden en het oosten (Bekaa-vallei) en de Israëliërs in het zuiden.
Onduidelijk is nog in hoeverre de vermeende Syrische actie gecoördineerd zal worden met militaire plannen van christen-rechts. (...)

Het militair uitschakelen van de Palestijns-linkse alliantie, vooropgesteld dat zoiets zou lukken, zou echter weinig oplossen. De vernedering zou alleen maar extreme kringen binnen het Palestijnse verzet de kans bieden over te gaan tot terreurdaden, en een politieke regeling voor heel het Midden-Oosten is dan verder van een oplossing verw-ijderd dan ooit.

Daarom zou aan een ander plan, ook uit Syrische koker, tevens op inter-Arabisch niveau, meer aandacht moeten worden besteed. Dit plan speelt in op gematigde krachten binnen de PLO, waarmee Syrië in juli tot een akkoord kwam. De Palestijnse leider Kaddoumi bereikte toen in Damascus met de Syriërs overeenstemming over onder meer herhuisvesting van Palestijnen in kampen in Libanon in moslim-gebieden en het weer toestaan van pro-Syrische groeperingen zoals Saika.

Dit akkoord biedt de PLO de kans, zij het onder duidelijk Syrisch toezicht, zich nog politiek te manifesteren.

Andere opties staan voor de Palestijnen, of het zou Libië of Irak moeten zijn, niet open. Libië is voor bijna alle Arabische landen totaal onacceptabel en Iraks steun wordt hoofdzakelijk ingegeven door anti-Syrische bedoelingen.

De Palestijnen kunnen zich, gezien hun zwakte, niet meer de luxe permitteren Syrisch-Egyptische tegenstellingen uit te spelen.

Behalve in een ..eervolle onderwerping" van de Palestijnen voorziet het akkoord van Damascus in een uitbreiding tot 10.000 man van de Arabische vredesmacht, zodat Syrië een gedeelte van zijn invasietroepen zou kunnen terugtrekken, en in een ronde-tafelconferentie van alle Libanese partijen rond de figuur van president Sarkis. Binnen drie maanden zou de vrede in Libanon dan een feit moeten zijn..."

Riad nodigde op 29 aug. de Arabische ministers van buitenlandse zaken uit voor een spoedbijeenkomst in Cairo op 1 sept. om datum en plaats van de Arabische topconferentie over beëindiging van de Libanese burgeroorlog vast te stellen. De volgende verliescijfers van deze oorlog werden door Riad verstrekt: 30.000 doden en 120.000 gewonden.

Nadat de ministersconferentie de volgende dag tot 5 sept. was uitgesteld volgde op 31 aug. te Damascus een ontmoeting tussen president Assad en de gekozen Libanese president Sarkis. Daarover werd geen verklaring uitgegeven. Volgens Palestijnse bronnen was de ontmoeting min of meer op een fiasco uitgelopen, maar volgens ***Le*** Monde (2-9) had Assad aan Sarkis ,,carte blanche" gegeven om de Libanezen te verzoenen.

Vervolgens kwamen de Arabische ministers van buitenlandse zaken op 5 sept. overeen dat de voorgenomen topconferentie in de derde week van oktober in Cairo zou worden gehouden, aldus deelde de Egyptische minister Fahmi na afloop mee. Hij voegde daaraan toe dat de beslissing om de top pas over zeven weken te houden ,,meer tijd zou opleveren voor overleg en de nieuwe Libanese president Elias Sarkis in de gelegenheid zou stellen om op 23 sept. zijn ambt te aanvaarden".

In de volgende fase, waarin zo nu en dan hevige gevechten werden gemeld, vonden talrijke beraadslagingen plaats. Op 6 sept. voerde Falangistenleider Pierre Gemayel in Damascus besprekingen met president Assad. Op 8 sept. volgde Camille Chamoun, de leider van de christelijke Nationale Liberale partij. Op 15 sept. werd Pierre Gemayel door president Sadat in Cairo ontvangen, die de dag tevoren overlegd had met de Libanese premier Karame, die zelf op 12 sept. in Damascus besprekingen had gevoerd.

Wijziging kabinet. Verder overleg Nadat Sarkis op 11 sept. in Kfour met president Frangié had gesproken, bracht deze op 15 sept. plotseling een wijziging in het Libanese kabinet aan, die vrijwel neer kwam op een vervanging van premier Karame door minister Chamoun.
Hoewel het kabinet van premier Karame al op 18 jan. zijn ontslag had ingediend, was dit ontslag nimmer door president Frangié aanvaard. Op 16 juni benoemde de president de minister van binnenlandse zaken, Camille Chamoun, tevens tot vice-premier en minister van buitenlandse zaken. Tevoren had hij Philippe Takla als minister van buitenlandse zaken ontslagen, omdat die sinds lange tijd zijn functie niet meer uitoefende en afwezig was; Takla verbleef in Europa.
Nu, op 15 sept., werd Chamoun bovendien tot waarnemend premier en minister van defensie benoemd. De portefeuilles van defensie, financiën en voorlichting werden aan Karame ontnomen. Een nieuwe minister, George Skaff, werd met financiën alsmede economie, handel en PTT belast.
Hoewel vooral de moslems sterk in ontstemd waren over dit optreden van Frangié vond toch op 16 sept. in Beiroet voor het eerst een directe ontmoeting van rechtse christenen en linkse moslems plaats.
Op 17 sept. volgde te Chtoura een Libanees-Syrisch-Palestijnse bijeenkomst met als deelnemers Sarkis, Naji Djamil (de commandant van de Syrische luchtmacht) en Arafat en in aanwezigheid van Kholi. Sarkis verlangde van Arafat de terugtrekking van de Palestijnse guerrillastrijders van de Libanese fronten plus eerbiediging van het akkoord van Cairo. Na overleg van Sarkis in Damascus volgde op 19 sept. te Chtoura een tweede tripartite overleg, maar daarbij werd geen positief resultaat bereikt.

(Voortzetting volgende aflevering)

WEST-EUROPA

BELGIË

NIEUWE ABORTUS-VERWIKKELINGEN

Sedert de Staatscommissie voor de ethische problemen haar rapporten indiende bij de regering (pag. 440/1), is er opnieuw deining ontstaan rondom het abortusvraagstuk. Eind oktober werd door het parket, op grond van een klacht van derden, in de provinciale kraamkliniek te Namen een abortusdossier in beslag genomen. Het verantwoordelijke diensthoofd, dr. Willy Peers, die in januari 1973 een maand werd gevangen gezet op beschuldiging een driehonderdtal vrouwen te hebben geaborteerd (zie pag. 124/2-1973) en — hangende het gerechtelijke onderzoek — sindsdien er gewoon werkzaam was gebleven, werd opnieuw door de onderzoeksrechter ondervraagd.
Ongeveer gelijktijdig werden te Brussel drie artsen, behorende tot een ziekenhuis van de commissie voor openbare onderstand, door het parket beschuldigd van illegale vruchtafdrijving.

Op 27 okt. wend door woordvoerders van twee medische centra te Brussel, Collectif-Anticonception en Aimer à l'U.L.B., op een persconferentie medegedeeld dat die centra al jarenlang zwangerschapsonderbreking toepassen om medische én sociale redenen. Er werd aan toegevoegd dat het ook gebeurt in het St.-Pietersziekenhuis te Brussel, de provinciale kraamkliniek van Namen en de kliniek Louis Caty te Baudour. Op 28 okt. interpelleerde de socialistische senator W. Calewaert over de stand van het abortusvraagstuk. Hij herinnerde eraan dat de zaak-Peers reeds bijna vier jaar onbeslecht blijft, informeerde naar het lot van de rapporten van de Staatscommissie, en drong aan op een parlementair debat en een nieuwe wet.
In zijn antwoord maakte minister van justitie Vanderpoorten eerst de balans op van de documenten, die door de Staatscommissie werden aangeboden:

1. een rapport i.z. contraceptie,, aangenomen door alle leden van de commissie, op één na dat een minderheidsnota opstelde;

2. een rapport i.z. het probleem van het anonymaat van de moeder en het probleem van het in anonymaat geboren kind, eenparig aangenomen door de commissie:

3. een rapport i.z. ,,zwangerschapsonderbreking met het oog op een verantwoord ouderschapsbeleid", aangenomen door 13 leden van de commissie, en daarbij een reeks wetenschappelijke bijlagen;

4. een rapport i.z. ,,de herziening van de wetgeving op de zwangerschapsafbreking". aangenomen door 12 leden van de commissie, met name de dames Albers, Bande, Bonte, Casteels en Meulders, en de heren Angenot, De Reymaeker, Drion, Elaut, Renaer, Storme en Vandenberghe:

5 een algemene inleiding lot het rapport van de staatscommissie, ondertekend door de voorzitster, mevr. Renée Kirschen-Portray

De minister herinnerde eraan dat de regering het geheel van de documenten bij het parlement heeft ingediend.
Over de rapporten zelf verklaarde Vanderpoorten:

1) Wat het document i.z. de contraceptie betreft is door de commissie de nadruk gelegd op de noodzakelijkheid van een ernstig opgevatte seksuele opvoeding en gezinsopvoeding, geïntegreerd in een ruimer geheel van verantwoord ouderschap. Men zal voorts een beroep moeten doen op de massacommunicatiemedia, het sociaalcultureel vormingswerk voor volwassenen evenals de informatie en de mentaliteitswijziging van degenen die zich positief met deze problematiek moeten bemoeien. Ten aanzien van de methoden die de Staatscommissie voorstelt om een dergelijke informatie en educatie door te voeren, is het duidelijk dat voor verschillende departementen een specifieke opdracht is weggelegd. Ik citeer, en dit kan mogelijk onvolledig zijn: Volksgezondheid, de beide departemensen van Nationale Opvoeding en Culturele Zaken en Binnenlandse Zaken.

2) In het lijvige rapport betreffende ,,Het anonymaat van de moeder en van het in anonymaat geboren kind" beperkt de commissie er zich niet toe, na een diepgaande studie, het principe van het anonymaat te verwerpen maar stelt daarenboven een aantal positieve maatregelen voor ter hervorming van de wetgevingen van de afstamming, de adoptie, de ouderlijke macht, de burgerlijke stand, de administratieve voogdij evenals maatregelen inzake maatschappelijke bijstand.

Ook dit rapport is, mede door de unanimiteit waarmee het door de commissie werd aangenomen, een zeer bruikbaar instrument om aan het parlement in voornoemde materies ontwerpen te kunnen voorleg-

gen. Iedereen begrijpt dat dit niet het werk van een paar weken is, maar reeds nu is men in mijn departement druk bezig aan het opmaken van een voorontwerp inzake .,afstemming" dat ik in de kortst mogelijke tijd bij het parlement zal indienen.

3) Wat het probleem ,.abortus" betreft, heeft de regering tot haar spijt moeten constateren dat twee afzonderlijke rapporten werden neergelegd waarvan het ene door de plenaire vergadering van de commissie met 13 stemmen op 25 werd aanvaard terwijl het rapport van de minderheid door 12 leden werd ondertekend.

Dit bemoeilijkt uiteraard een onmiddellijke oplossing.
Zonder op dit ogenblik over de inhoud van beide rapporten te willen uitweiden kan evenwel reeds nu worden vastgesteld, hetgeen ook in beide documenten uitdrukkelijk verklaard wordt, dat geen van de twee groepen opteert voor de status-quo in de wetgeving of voor de volledige depenalisatie. Beide verwerpen een termijnregeling evenals een opsomming van gevallen waarbij de abortusingreep toegelaten zou zijn, maar stellen een globale indicatie voor.

Over de aard en de inhoud van deze indicatie werd in de commissie echter geen overeenstemming bereikt.

De behandeling door de commissie heeft vooral de grote complexiteit van het probleem doen uitschijnen en het ware dus wenselijk dat degenen die een wettelijke regeling moeten voorbereiden met alle elementen hiervan vertrouwd zouden zijn.

Daarom ook heeft de regering onmiddellijk de beslissing genomen alle rapporten integraal bij het parlement in te dienen met het oog op verspreiding derwijze dat alle parlementsleden ervan kennis kunnen nemen en ze kunnen bestuderen.

De regering meent dat voor de materie van de zwangerschapsafbreking een ruim overleg, dat eerst aan de verenigde commissies van Volksgezondheid en Justitie toevertrouwd kan worden, zal moeten plaatshebben om het mogelijk te maken de reeds aanhangige voorstellen alsmede de parlementaire initiatieven die zouden volgen, te bestuderen in het licht van de door de commissie gegeven adviezen.

De regering wenst vooralsnog geen standpunt in te nemens nopens die ingediende voorstellen waarvan de bespreking werd opgeschort.
Minister Vanderpoorten herhaalde die verklaringen op 4 nov. in de Kamer, in antwoord op vragen van mevr. L. Mathieu-Mohin (FDF) en mevr. N. Dinant (comm.). Op 11 nov. werd door extreem-feministische groepen te Brussel op een ,,Vrouwendag" aangedrongen op de liberalisering van de vruchtafdrijving. De grote christelijke vrouwenorganisaties hadden vooraf laten weten niet te kunnen instemmen met die Vrouwendag Ook de socialistische vrouwenvereniging deed niet mee; zij was van oordeel dat het abortusvraagstuk niet mag worden benaderd vanuit een uitsluitend feministisch standpunt.

BSP-CONGRES

De BSP hield op 13 nov. te Harelbeke een congres waarop vooral de economische toestand ter sprake kwam.
Voorzitter Claes stelde dat het kabinet-Tindemans gefaald heeft in de strijd tegen de inflatie en de vrijwaring van de tewerkstelling. Hij zei dat de socialisten bereid zijn regeringsverantwoordelijkheid op zich te nemen, op voorwaarde: 1) dat men ophoudt de schuld voor de crisis af te wentelen op de werknemers en de loonlast; 2) dat de inkomsten rechtvaardiger verdeeld worden, ook door een straffere beteugeling van de belastingontduiking; **3)** dat de beslissingsmacht i.z. de sociale en economische oriëntering onttrokken wordt aan het monopolie van de privégeldgroepen. Medevoorzitter Cools beklemtoonde o.m. de belangrijkheid van een progressieve frontvorming. Oud-minister Simonet drong aan op de vorming van een sterk kabinet dat een einde maakt aan de sociaal-economische aftakeling van het land.
In de resoluties komt het congres op voor een betere overheidshulp aan de opiniepers, voor de bevordering bij voorrang van de werkgelegenheid, voor de vrijwaring van de koopkracht, voor een wet die de abortus onder bepaalde voorwaarden niet strafbaar maakt. Het congres verzet zich anderdeels tegen de ,,privatisering" van openbare diensten en het verlenen van zendtijd aan privéverenigingen.

EENHEIDSFRONT GEZONDHEIDSZORG

De Algemene Farmaceutische Bond, de federatie van syndicale kamers van tandartsen en de federatie van artsenkamers (strekking- Wynen) hebben op 18 nov. medegedeeld dat zij voortaan samenwerken .,voor de verdediging van de fundamentele beginselen van vrijheid en onafhankelijkheid, die hun beroepsverantwoordelijkheid kenmerken". Zij zullen hun socio-professionele onderhandelingen gezamenlijk voeren en desnoods ook een solidaire stakingsactie ontketenen, om politieke beslissingen i.z. gezondheidszorg die zij niet goedkeuren, onuitvoerbaar te maken. Daartoe zal ook een permanent overlegbureau worden opgericht.
Het is de eerste maal dat apothekers, tandartsen en dokters een front vormen in het incidentrijke verloop van de ziekteverzekeringsgeschiedenis.

ONTSLAG VAN HOORICK

Bert van Hoorick (61), socialistisch kamerlid voor Aalst, nam op 3 nov. ontslag om gezondheidsredenen: hij wordt in de Kamer opgevolgd door P. van der Niepen.

Van Hoorick was lange tijd een bekende figuur van de Vlaamse linkerzijde. Voor de Tweede Wereldoorlog was hij actief in de socialistische Anti-Oorlogsliga, die opriep tot dienstweigering. In 1936 werd hij communist en ging in Spanje de republikeinen helpen bij de sociale dienstverlening. Tijdens de Duitse bezetting zat hij in het verzet; hij werd aangehouden en verbleef van 1943 tot de bevrijding in concentratiekampen, o.m. te Buchenwald. Van 1946 tot 1949 was hij communistisch, van 1958 tot nu socialistisch kamerlid.
Te Aalst waar hij sedert 1945 gemeenteraadslid en van 1959 tot 1970 schepen van onderwijs was, poogde hij tevergeefs een progressief front tussen socialisten en communisten tot stand te brengen.

NEDERLAND

REGEERAKKOORD PVDA EN PPR

Op pag. 695/1 e.v. is reeds kort melding gemaakt van het tot stand komen van een regeerakkoord tussen de PvdA en de PPR. De besturen van de twee partijen bereikten overeenstemming over een regeerprogramma voor de periode na de komende verkiezingen voor de Tweede Kamer in de avonduren van 11 okt. Het programma werd op 13 okt. voor publikatie vrijgegeven.

Een belangrijk punt in het programma bleek te zijn, dat PvdA en PPR voorwaarden stelden voor verdere deelname aan de regering na de komende verkiezingen. Zij willen na die verkiezingen meer zetels bezetten dan nu het geval is (50); zij willen te zamen de grootste groepering in de TK vormen; en zij verlangen dat drs. J. M. den Uyl weer minister-president wordt.

In de ontwerp-resolutie, die ter goedkeuring aan de congressen van PvdA en PPR wordt voorgelegd, eisen de partijbesturen, dat eventuele toekomstige regeringspartners zich voor de verkiezingen uitspreken voor samenwerking in een kabinet, dat een beleid tot verdere spreiding van inkomen, bezit, kennis, macht en arbeid gaat voeren. Dit sluit de VVD uit. aldus iiei stuk.
De voorkeur van de twee partijbesturen gaat uit naar een kabinet van uitsluitend progressieve bewindslieden, gesteund door een meerderheid in het parlement.
PvdA en PPR doen samen mee in een nieuw kabinet, of zij gaan samen in de oppositie. Zij zijn bereid met andere partijen samen te gaan, maar alleen op bovengenoemde voorwaarden. Zou aan die voorwaarden niet worden voldaan, dan houden de partijbesturen nog één mogelijkheid open om regeringsverantwoordelijkheid te dragen, die uitgaat van het gedogen door andere groepen: een progressief kabinet, eventueel aangevuld met anderen, die bereid zijn het regeerakkoord van PvdA en PPR te verwezenlijken; een dergelijk kabinet zou niet hoeven steunen op een meerderheid van geestverwanten in het parlement, maar evenmin door een meerderheid onmiddellijk naar huis gestuurd worden.
Het regeerakkoord zou volgens de resolutie op de partijcongressen tot stand moeten komen en ca. 15 punten van beleid moeten omvatten.
De gelijkheid van optreden in de verkiezingen zou onderstreept moeten worden door een lijstverbinding tussen PvdA en PPR en eventueel anderen, die zich willen aansluiten.
In de besluitvorming bestaat een ,,weegverhouding'' van **12** : 7 tussen PvdA en PPR.

Reacties

De ontwerp-resolutie van de besturen van PvdA en PPR leidde tot heftige reacties, zowel in de PvdA als bij andere partijen, vooral bij het CDA. Een chronologisch overzicht van de ontwikkelingen na het publiceren van de tekst van de partijbesturen levert het volgende beeld op:

Direct na de publikatie van de tekst kwam deze aan de orde in de TK-fractie van de PvdA, die er sterk verdeeld over bleek te denken. Een aantal leden verzette zich er heftig tegen; zij meenden, dat de partij zich bij aanvaarding van de tekst vrijwel zeker na de volgende verkiezingen in de oppositie zou plaatsen.
Ook meenden sommigen, dat de PvdA met de opstelling, die het partijbestuur gekozen had, veel te grote risico's nam in de verhouding met de CDA-partijen, zich ook onnodig ver voor de verkiezingen vastlegde.
Verbolgen was men in de TK-fractie tenslotte over het feit, dat de overeenkomst met de PPR helemaal niet was besproken met de volksvertegenwoordigers, die straks in de verkiezingstijd het beleid en de houding van de PvdA moeten verdedigen. Dit, ondanks het feit, dat de partijbestuursvergadering met de PPR op **11** okt. werd geleid door de vice-voorzitter van de partij, J. van der Doef, die tevens lid is van de TK-fractie en ondanks de aanwezigheid van enkele andere TK-leden en bewindslieden daarbij.
De drie fractievoorzitters van de CDA-partijen, Andriessen, Aantjes en Kruisinga, gaven als eerste reactie te kennen, dat zij de positie, die de progressieven voor de verkiezingen van volgend jaar willen innemen, onbegrijpelijk vonden
,De resolutie is gebaseerd op machtsdenken Te weinig staat het beleid er in centraal en te veel de persoon', aldus het CDA-commentaar
De voorzitter ven de TK-fractie van D'66 dr J C Terlouw, Lei op **13** okt, dat zijn partij de houding van PvdA en PPR in deze resolutie onverstandig vond
D'66 voelt zich genoodzaakt om als PvdA en PPR zich op deze wijze buiten spel zetten, te bezien of zij onder alle omstandigheden dan ook van deelneming aan de regering zou moeten afzien, aldus Terlouw
De kans, dat PvdA en PPR zichzelf nu een oppositierol toebedelen, achtte hij ,,vrij aanzienlijk'' Met name van een grote partij als de PvdA is een dergelijke houding niet verantwoord, zei hij
Ook binnen het kabinet leidde de ontwerp-tekst tot grote meningsverschillen Van de PvdA ministers en staaatssecretarissen zouden in ieder geval de ministers Duisenberg (financien), Van der Stoel (buitenlandse zaken) en Vredeling (defensie) en de staatssecretarissen Stemerdink (defensie) en Van Dam (volkshuisvesting) vierkant tegen zijn Minister Duisenberg zou gedreigd hebben, dat hij geen PvdA-kandidaat wil zijn, als de resolutie onveranderd gehandhaafd blijft
De opvatting van premier Den Uyl was in eerste instantie niet duidelijk Desgevraagd zei hij dadelijk na de publikatie van de tekst, dat hij deze niet van te voren gezien had PvdA-bestuursleden stelden echter, dat hij wel degelijk van de algemene strekking van de resolutie kennis genomen had en deze ook had goedgekeurd
Als voorstanders van de resolutie — met uitzondering wellicht van de **12** 7 verhouding tussen PvdA en PPR — golden de PvdA bewindslieden Pronk (ontwikkelingssamenwerking), Meijer (CRM), en Klein (onderwijs) Minister Van Kemenade (onderwijs) en staatssecretaris Schaefer (volkshuisvesting) zouden zich nog niet hebben vastgelegd
TK-fractievoorzitter Van Thijn was voorstander van de ontwerp-resolutm, hij had ook aan de opstelling ervan meegewerkt Bij de algemene beschouwingen in de TK verdedigde hij de tekst ook (pag 695/2)
Op zijn wekelijkse persconferentie zei premier Den Uyl op **15** okt, dat hij, ondanks tegengestelde verklaringen van partijbestuursleden, geen wetenschap vooraf van de uitgewerkte tekst van de resolutie had gehad Begin sept had hij deelgenomen aan voorbereidende besprekingen in het PvdA-bestuur over een op grotere politieke duidelijkheid gerichte resolutie De laatste weken was hij echter verhinderd geweest om aan de voortzetting van de besprekingen deel te nemen
,Ik begrijp wel, dat er op de uitwerking kritiek komt'', aldus Den Uyl, ,,daar moeten wij met vrienden in partijbestuur en fractie nog eens goed over praten''
Later op de avond zei Den Uyl op de VARA-televisie over het thema ,,duidelijkheid voor de verkiezingen'', dat de PvdA een basis zal moeten vinden tussen de gewenste duidelijkheid voor de kiezers en de wenselijkheid om het door progressieven en KVP en ARP gevoerde kabinetsbeleid tot inzet van de verkiezingen te maken
Het bestuur van de PvdA vergaderde op 18 okt te zamen met een aantal bewindslieden over de ontwerpresolutie Tegen het verzet van een aantal bewindslieden en een minderheid in het bestuur hield de meerderheid aan de tekst van de ontwerpresolutie vast Het bestuur gaf wel een nadere toelichting, waarm het zei, dat voortzetting van het kabinet-Den Uyl na de verkiezingen door de kiezers zal moeten worden ,,gelegitimeerd'', waarbij de uiteindelijke beslissing over de tekst toekomt aan het congres van de partij
In zijn verklaring onderstreepte het partijbestuur de bereidheid van de twee progressieve partijen om regeringsverantwoordelijkheid te blijven dragen, ook met een CDA, waarvan de thans oppositionele CHU deel uitmaakt, mits de voorwaarden zijn vervuld
De TK-fractievoorzitter van de VVD, H Wiegel, stelde op een bijeenkomst van zijn partij op 18 okt in Heemskerk, dat de PvdA zich met de ontwerptekst een alibi verschaft had om na de verkiezingen in de oppositie te gaan De gevolgen van jaren van falend beleid kunnen dan door anderen gedragen werden, aldus

Een vergadering van het partijbestuur van de PvdA n.a.v. de omstreden ontwerpresolutie van PvdA en PPR. Op de voorgrond, op de rug gezien, de voorzitter van de PvdA TK-fractie, Ed van Thijn, die enkele woorden wisselt met premier Den Uyl

Wiegel Volgens de VVD-leider zal het CDA, dat nu officieel de „bijwagenfunctie' krijgt toebedeeld, het slachtoffer ban deze taktiek zijn en hij vroeg zich ai, of het CDA zich als een willig lam naar deze slachtbank zal laten leiden

De AR-inmister van sociale zaken, Boersma, verklaarde op 19 okt het kabinet-Den Uyl te zullen verlaten, als op de kabinetsvergadering van 22 okt premier Den Uyl niet met een bevredigende uitleg van de concept-resolutie zou komen Hij ging ervan uit, dat zijn christen-democratische collega's er net zo over dachten

Uit een oogpunt van zelfrespect vond Boersma dat de ministers van ARP en KVP in het kabinet zich niet konden laten beschouwen als ,.afdankertjes op ter mijn", zoals uit de resolutie sprak Hij betreurde het, als premier Den Uyl volledig achter de ont-werp-tekst zou staan Minister Boersma zei ,Voor mij is de lol er af Ik vind, dat het voortbestaan van het huidige kabinet niet op deze manier op het spel gezet mag worden Dat is het afdanken van collega's, waarmee je jarenlang hebt samengewerkt"

Op 20 okt werd duidelijk, dat de TK-fractie van de PvdA in meerderheid tegen de resolutie is Nadat zij op die dag boor de derde maal over de tekst vergaderd had, gaf zij een verklaring uit, waarin gezegd werd dat zij unaniem van mening is dat over de vorming, richting en grondslag van een nieuw kabinet het oordeel aan de kiezers is Ieder fractielid houdt echter het recht om in de discussie ober de uitwerking van dit beginsel met het oog op het naderende congres, dat een definitieve beslissing moet nemen, de eisen in de resolutie, dan wel een eigen standpunt met een alternatieve uitwerking te verdedigen

Minister Duisenberg bevestigde op 20 okt dat hij niet beschikbaar zal zijn voor de PvdA-kandidatenlijst, als de resolutie onverkort wordt gehandhaafd De voorwaarden in de resolutie vond hij ,in feite ondemocratisch' en bovendien kiezersbedrog want je weet op het moment, dat je zo'n eis stelt zeker, dat er na de verkiezingen toch met andere partijen moet worden gepraat om een kabinet te vormen ' Volgens Duisenberg is een regering met een progressief karakter ook mogelijk, als de PvdA niet de meerderheid zou hebben

Fractievoorzitter Van Thijn zei in een toelichting op de fractieverklaring. dat er geen principieel meningsverschil bestaat over de noodzaak dat de kiezer over voortzetting van het kabinet-Den Uyl moet beslissen Terugkeer naar de ,,oude politiek", waarbij de partijen na de verkiezingen uitmaken welke coalitie er komt, wil volgens Van Thijn niemand in de fractie

De opmerkingen, die minister Boersma gemaakt had, kon Van Thijn zich wel voorstellen ,,De resolutie is natuurlijk een doorkruising van de bedoelingen van het CDA Het is bepaald geen liefdesverklaring van onze kant Wel verklaren we ons bereid de sainenwerking voort te zetten, maar dan op basis van een legitimatie van de kiezers Maar Boersma moet zich wel realiseren, dat dat er niet simpeler op geworden is sinds het CDA tot stand kwam De heer Kruisinga piekert b v niet over een intentieverklaring voor samenwerking met de progressieven"

De TK-fractievoorzitter van de ARP, nir Aantjes zei op 20 okt het volledig met minister Boerma eens te zijn, dat instandhouding van het kabinet-Den Uyl met deze opstelling van de PvdA weinig zinvol is. Hij vond, dat PvdA-lijsttrekker, premier Den Uyl, openlijk moest verklaren het met de resolutie niet eens te zijn. Daarmee kan niet tot het PvdA-congres worden ge acht, meende mr. Aantjes.

De TK-fractievoorzitter van de PPR, dr. B. dc Gaay Fortman suggereerde op 21 okt,., dat het CDA tot het progressieve regeerakkoord zou toetreden. De eis van een meerderheid voor PvdA en PPR zou dan kunnen vervallen. Deze suggestie werd van CDA-zijde echter dadelijk van de hand geweien. Het CDA gaat onafhankelijk de verkiezingen is.

De Gaay Fortman stelde verder nog, dat de beslissing van de PvdA-fractie om ieder fractielid in de discussie vrij te laten in het steunen of ondergraven van de resolutie alleen de VVD en het CDA in de kaart kan spelen. Zou de resolutie door de PvdA zo gewijzigd worden, dat de vcrkiezingsresultaten van de twee progressieve partijen losgekoppeld worden, dan is er geen akkoord meer, aldus de PPR-aanvoerder.

In de kabinetsvergadering van 22 okt. heeft premier Den Uyl een toelichting op de ontwerp-resolutie gegeven, die de christen-democratische ministers, en met name minister Boersma, bevredigd heeft. Volgens de premier bestond er bij de progressieve ministers groot begrip voor de gevoelens van gek etstheid bij de christen-democraten, en bestond er andersom groot begrip voor de achtergronden, waaruit de omstreden PvdA-PPR-resolutie was ontstaan, nl. uit de behoefte de kiezers een duidelijke keuze voor te houden.

Niet alle gevoeligheden tussen de leden van het kabinet waren weggepraat, aldus Den Uyl, maar wel was de gemeenschappelijke bereidheid onderstreept om als eerste verantwoordelijkheid van de ministersploeg te blijven zien: het staan voor de uitvoering van het kabinetsbeleid en het tot een goed einde brengen van deze kabinetsperiode.

Den Uyl weigerde zelf een oordeel te geven over de tekst van de resolutie, maar hij zei wel achter de toelichtende verklaring van het partijbestuur te staan, waarin o.m. opgemerkt werd, dat het vaststellen van de voorwaarden voor een coalitie met het CDA een taak voor het congres is.

Met kracht verdedigde Den Uyl het beginsel van de legitimatie van een kiezersuitspraak voor het vormen van een tweede progressief kabinet.

Den Uyl ging nog in op de uitlating van vice-premier, minister Van Agt, dat voor de ohristen-democraten niet het beleid van het kabinet inzet van de verkiezingen zal zijn (pag. 731/3). ,,Ik meen, dat alle bewindslieden het kabinetsbeleid moeten verdedigen. Daar mag men mij ook aan houden, onverschillig of ik nu voor 20 of voor 100 procent achter een bepaalde beslissing stond", aldus Den Uyl.

Op 23 okt. vond in Utrecht een besloten vergadering plaats van de zestien gewestelijke besturen van de PvdA, waarop het partijbestuur een toelichting gaf op de omstreden ontwerp-resolutie. Men bleek het algemeen eens te zijn over het principe, dat de kiezer moet uitmaken, of er een nieuw kabinet-Den Uyl komt. Over de invulling van dit principe werd echter verschillend gedacht, zo deelde de partijvoorzitter, mevr. Van den Heuvel na afloop van de vergadering mede.

Minister Van der Stoel van buitenlandse zaken, sprekend op een bijeenkomst van de PvdA op 23 okt. in Rotterdam, drong aan op vervroeging van het partijcongres, dat voor jan. gepland is. Hij had kritiek op de resolutie. Hij wees er op, dat in Nederland geen van de drie grote politieke blokken – CDA, VVD of progressieven – een meerderheid zal behalen en dat in de huidige moeilijke economische situatie twee van die blokken dus moeten samenwerking Kiezen voor gedetailleerde coorwaarden vooraf, zoals in de resolutie kan kiezen voor de oppositie inhouden en dan ook onvermijdelijk voor het berusten in een CDA-VVD-kabinet

Op 24 okt. zei KVP-TK-fractievoorzitter Andriessen voor de AVRO-radio, dat het van weinig politieke moed van premier Den Uyl getuigde, dat deze zich achter de resolutie geschaard had. Alleen Den Uyl had deze resolutie kunnen voorkomen en hij had dat ook moeten doen. Uit de ontwerp-resolutie bleek volgens Andriessen, dat een bepaalde groep binnen de PvdA niet meer gelooft in een brugfunctie met het CDA.

Den Uyl kan, zo meende Andriessen. geen premier worden, als de PvdA niet de grootste partij wordt. .,Zelfs indien dit wel het geval is, zouden wij er nog grote moeite mee hebben hem als premier te zien in verband met zijn houding tegenover deze resolutie", aldus Andriessen.

Op een bijeenkomst van de kerngroep van de PPR op 30 okt. gaf de vice-voorzitter van deze partij, J. de Jong de PPR-interpretatie van de resolutie weer. Hij stelde, dat PvdA en PPR samen naar een progressief meerderheidskabinet moeten streven en anders, zo nodig naar een door anderen gedoogd minderheidskabinet, dat echter — wil de PPR meedoen — een duidelijker progressief beleid moet kunnen voeren dan het huidige kabinet. Het zittende kabinet is te weinig progresief geweest en mag daarom voor de PPR niet inzet van de verkiezingen worden.

Op 1 en 3 nov. vond opnieuw beraad plaats tussen het partijbestuur van de PvdA, een groep bewindslieden en vertegenwoordigers van de EK en TK-fracties. Het partijbestuur gaf premier Den Uyl machtiging tot het afleggen van een nadere verklaring op 4 nov. Deze nadere verklaring betekende een afzwakking van de stringente voorwaarden in de ontwerp-resolutie. Na nog eens uiteengezet te hebben, dat de kiezer een keuze geboden moet worden en dat daarom het kabinetsbeleid inzet van de verkiezingen moet zijn, ging de minister-presidient in op de tekst van de resolutie. Dit deel van zijn verklaring volgt hierna:

,,De resolutie heeft veel stof doen opwaaien binnen en buiten de PvdA. Het komt mij voor dat dit veelal moet worden toegeschreven aan misverstanden, overigens ten dele door de concept-resolutie zelf opgeroepen.

Zo is over het hoofd gezien, dat PvdA en PPR zich in tegenstelling tot de situatie in 1972, uitspreken voor samenwerking van progressieven en CDA. (. . .)

Over het hoofd is ook gezien, dat het hier oin een concept gaat, een concept waarop stellig amendementen komen, waarover partijbesturen zich gaan beraden, congressen zich uitspreken, terwijl de vaststelling van een akkoord voorzien is op 5 maart 1977. PvdA en PPR verklaren dat voortgezette samenwerking van progressieven en CDA-partijen allereerst afhankelijk is van concrete opstelling in de nog resterende zittingsperiode. Het zal duidelijk zijn dat naar mijn opvatting het nog veel te vroeg is om te oordelen of de brugfunctie van dit kabinet nu wel of niet geslaagd is.

Veel kritiek heeft zich naar ik meen terecht gericht op de getalsmatige criteria, die in de concept-resolutie zijn voorge-

steld voor het toetsen van de kiezerslegitimatie. Het is vooral de opeenstapeling van ,,voorwaarden" die het verwijt van arrogantie hebben opgeroepen.
Naar het mij voorkomt zouden congressen er goed aan doen de resolutie op dat punt te vereenvoudigen. Naar mijn mening is voldoende dat op 25 mei 1977 moet blijken dat de kiezers de voortzetting van het beleid van het kabinet-Den Uyl op prijs stellen. De uitspraak van de kiezers dient het mogelijk te maken een nieuw kabinet-Den Uyl te vormen, waarin de progressieve deelname tenminste even groot is als die van anciere deelnemende partijen. In deze gedachtengang vervallen dus de voorwaarden van de grootste combinatie te moeten zijn en van meer progressieve dan CDA-bewindslieden. Wat overblijft is het simpele, dat na de 10-6 van het huidige kabinet geconstateerd wordt, dat als de verkiezingsuitslag een 8-8 samenstelling met Den Uyl als minister-president niet meer mogelijk maakt, de kiezers zich hebben uitgesproken tegen de voortzetting van een progressief kabinet. Het zal overigens duidelijk zijn, dat PvdA en PPR gezamenlijk, willen we niet in nieuwe weeffouten vervallen, dan niet mogen verliezen, ook dat lijkt me een redelijk verlangen.

Het partijbestuur is van oordeel dat een dergelijke norm als ik hier noem verenigbaar is met de grondgedachte van de concept-resolutie. Partijvoorzitter en fractievoorzitter hebben mij gemachtigd te verklaren, dat zij de door mij ontwikkelde gedachte, die past binnen de strekking van de concept-resolutie, volkomen aanvaardbaar vinden.
Uiteraard is het partijbestuur waarvan zij deel uitmaken, formeel gebonden aan de huidige tekst van de conceptresolutie.
Het partijbestuur wacht de beraadslagingen in de afdelingen van de partij en eventuele daaruit voortvloeiende amendementen op de concept-resolutie af.
Het is mij gebleken, dat ook de bewindslieden van de PvdA zich op de door mij ontwikkelde gedachte kunnen verenigen en ik vertrouw, dat ook de PPR de uitwerking van deze gedachte ernstig zal willen overwegen. Het behoeft geen betoog dat ik juist terwille van de beoogde duidelijkheid de samenwerking van PvdA en PPR in een programakkoord van grote waarde vind.
Uiteraard zullen congressen zich aan de hand van pre-adviezen op amendementen van afdelingen hebben uit te spreken over ook deze gedachtengang. Nog veel is onzeker. Programs moeten nog worden vastgesteld. Over belangrijke hervormingsvoorstellen moeten beslissingen worden genomen. Het kabinet heeft tot taak beleid te voeren en zijn beloften waar te maken. Ik zie dat als mijn eerste verantwoordelijkheid. De strijd tegen werkloosheid en inflatie, voor de bescherming van de mensen die zich bedreigd voelen door de onzekerheid in de huidige maatschappelijke ontwikkeling is onze eerste zorg.
Ik beoog met de gegeven uiteenzetting ertoe bij te dragen dat wij onze aandacht en ons werk in de PvdA en in het kabiriet, waarvoor ik medeverantwoordelijkheid draag, daarop richten."
PPR-voorzitter mevr. Ria Beckers zei, nadat premier Den Uyl zijn verklaring had afgelegd, dat zij het niet met hem eens was, dat de ontwerp-resolutie ruimte zou laten voor een 8 . 8 verhouding van progressieve en CDA-ministers in het volgende kabinet Den Uyl heeft een eigen interpretatie aan de resolutie gegeven, aldus mevr Beckers, en zij waarschuwde, dat als de visie van Den Uyl wordt omgezet in een amendement niet alleen het bestuur van de PvdA, maar ook dat van de PPR een pre-advies zal moeten geven
Het zal overigens niet alleen gaan om de onderlinge getalssterkte in een nieuw kabinet. Beide partijen, PvdA en PPR, zullen samen bepalen, of er een garantie kan worden gegeven voor een duidelijk progressief beleid Naast de getalssterkte gaat het ook om de taakverdeling, de personeelsbezetting en het programma van het kabinet.

,,Eerst als al die factoren bekend zijn kunnen de congressen en partijraden van beide partijen na de verkiezingen beslissen, of zij toestaan, dat geestverwanten in het kabinet gaan zitten Hoe kleiner de meerderheid van de progressieven in het nieuwe kabinet, hoe zwaarder de andere factoren gaan wegen", meende zij
CDA-lijstaanvoerder minister Van Agt zei nav de verklaring van Den Uyl, dat het CDA, als deze groepering als grootste uit de stembus komt, het premierschap zal opeisen Van Aet noemde de verklaring wel een ,,belangwekkende ontwikkeling", omdat de voorwaarden van Den Uyl in belangrijke mate afwijken van die in de ontwerp-resolutie Dat de progressieven de post van premier blijven opeisen betekent volgens Van Agt wel, dat zij de zaken uiteindelijk toch naar hun hand kunnen zetten

CDA-voorzitter Steenkamp zei op 5 nov voor de KRO-radio, het handhaven door Den Uyl van de dwingende eis, dat hij opnieuw premier moet worden onjuist te vinden Ook Steenkamp stelde, dat het CDA van mening is, dat in principe de grootste partij de premier moet leveren Hij herinnerde aan het recht van de Kroon om ministers te benoemen en meende verder, dat de kiezers een correctie moeten kunnen aanbrengen op het kabinetsbeleid en ook op de ploeg, die het maakt (NRC/H'blad, ANP)

WETSONTWERP COMMISSARIS VAN ONDERZOEK

De minister van binnenlandse zaken heeft op 22 okt. de Staten-Generaal het wetsontwerp over de instelling van de Commissaris van onderzoek (,,ombudsman") aangeboden.

Nederlanders, die zich door een rijksdienst, incl. de strijdkrachten, dan wel door ambtenaren benadeeld voelen, kunnen zich bij deze Commissaris beklagen.

De Commissaris zal door de Kroon worden benoemd, op voordracht van de Tweede Kamer. De TK houdt daarbij rekening met een eventuele aanbeveling door de vice-president van de Raad van State, de president van de Hoge Raad en de voorzitter van de Algemene Rekenkamer.

De commissaris van onderzoek zal reageren op klachten van burgers, maar ook op eigen initiatief kunnen optreden. Zijn werkterrein omvat behalve misdragingen van rijksdiensten en strijdkrachten ook het optreden van de politie, de commissaris der koningin en de burgemeester, wanneer die bij een zaak betrokken zijn, alsmede ambtenaren van gerechtelijke instellingen
Het gaat daarbij om een toetsing aan normen van fatsoen, niet aan de beginselen van behoorlijk bestuur, waarover de nodige jurisprudentie bestaat. De klacht moet binnen één jaar worden ingediend en zal kosteloos worden behandeld.
Buiten het terrein van de commissaris van onderzoek vallen klachten over de Raad van State. de Eerste en Tweede Kamer de Algemene Rekenkamer en personen die belast zijn met de rechtspraak
Klachten over rechters worden in het wetsontwerp afzonderlijk geregeld Zij kunnen na onderzoek door de procureur-generaal bij de Hoge Raad ter verantwoording worden geroepen.
De commissaris is ook niet bevoegd te oordelen over het regeringsbeleid, over zaken die voortvloeien uit wetten, algemene maatregelen van bestuur of ministeriële verordeningen. Zaken waarover de administratieve rechter een bindende uitspraak kan doen, vallen eveneens buiten zijn terrein
In andere gevallen moet de ,,ombudsman" klachten onderzoeken. tenzij naam en adres van de klager ontbreken of de kwestie al in behandeling is of reeds afgehandeld Dat geldt ook wanneer de zaak al aanhangig is gemaakt bij de commissie voor de verzoekschriften van de Staten-Generaal
Wanneer de ombudsman niet kan ingaan op een klacht, moet hij klager zo spoedig mogelijk op de hoogte stellen, onder vermelding van de redenen Hij is verplicht tot geheimhouding van de inlichtingen die hij heeft verkregen
Het resultaat van een onderzoek meldt de commissaris schriftelijk aan klager, aan de instantie en/of ambtenaar tegen wie de klacht werd ingediend en aan de betrokken minister. Aan zijn oordeel is geen direct rechtsgevolg verbonden, maar hij kan bepaalde maatregelen aanbevelen, waaraan zeker aandacht zal worden gegeven.
Eénmaal per jaar brengt de commissaris verslag uit aan het parlement en aan de ministers van binnenlandse zaken en justitie. Hij kan ook tussentijds rapporteren
De Commissaris moet zich geheel onpartijdig opstellen, mag geen lid zijn van een vertegenwoordigend lichaam, geen betaalde openbare functie hebben en geen advocaat, procureur of notaris zijn.
De Kroon kan één of meer personen benoemen tot substituut-Commissaris om de ombudsman bij zijn onderzoeken terzijde te staan, maar de ombudsman kan niet al zijn bevoegdheden en verplichtingen aan de substituut overdragen
De Nederlandse ombudsman is bevoegd de direct betrokkenen en getuigen te horen en hij kan deskundigen en tolken inschakelen.
Ofschoon voor de instelling van het mstituut van commissaris van onderzoek geen herziening van de grondwet nodig is, vindt minister De Gaay Fortman (binnenlandse zaken) het gewenst dat de commissaris een uitdrukkelijke grondwettelijke basis krijgt.

De minister wil de commissaris liever niet de Skandinavische naam ombudsman geven. Het in Zweden en Denemarken gebruikte woord ombudsman zou in Nederland ten onrechte associaties met het mannelijk geslacht wekken, terwijl de uitgang -man betrekking heeft op de machtiging — een soort mandaat derhalve — van bedoelde functionaris vanwege het parlement

OOST-EUROPA

JOEGO-SLAVIË

Op pag. 746/1 e.v. en op pag. 756/2 e.v. is bericht over de ontwikkelingen in Joego-Slavië sinds het proces tegen Kominformisten in okt. 1974. Het slot van dit overzicht volgt hieronder.

AANSLAGEN OP JOEGOSLAVEN IN HET BUITENLAND

Bij verschillende gelegenheden zijn aanslagen gepleegd op Joegoslavische diplomatieke functionarissen in het buitenland, waarvoor leden van nationalistische organisaties verantwoordelijk gesteld zijn.

Zo werd op 7 febr. 1975 de Joegoslavische vice-consul in Frankfort (West-Duitsland), Edvin Zdovc, vermoord toen hij zijn woning verliet.

Op 29 maart 1975 werd door twee gewapende mannen een aanslag gepleegd op de Joegoslavische viceconsul in Lyons, Mladen Djugoric. De verantwoordelijkheid voor zijn dood werd opgeëist door een ,,geheime Servische nationalistische organisatie", die in een verklaring stelde, dat zij hem had ,,geëxecuteerd als een verrader, voor de misdaden, die hij gepleegd had tegen het Servische volk in de emigratie"

De politie van Parijs meldde op 5 april 1975, dat twee verdachten — Jovan Brkic en Iso Orlovic — gearresteerd waren en dat een derde Joegoslaaf nog werd gezocht.

Daar stond tegenover, dat ook aanslagen gepleegd zijn op bekende tegenstanders van het bewind van president Tito.

Nuvalai Martinovic, de leider van een groep Kroatiërs in ballingschap in Karinthië (Oostenrijk), werd op 17 febr. 1975 doodgeschoten aangetroffen in zijn winkel in Klagenfurt.

Op 8 maart 1975 werd in zijn woning in Brussel Borivoje Blagojevic, de aanvoerder van een Tsjetnikgroep, doodgeschoten.

Een andere Servische royalist en uitgever van het anti-Tito tijdschrift Vacrc *Spoije*, Pierre Valitch, werd op 13 mei 1975 in zijn woning in Brussel door twee bewapende mannen doodgeschoten.

Ilija Vucic, een Kroatische nationalist, werd op 6 juni 1975 in Stuttgart doodgeschoten. Hem was in 1954 in de Bondsrepubliek politiek asiel verleend. Later werd hij echter veroordeeld tot 18 maanden wegens zijn aandeel in de aanslag op de Joegoslavische handelsmissie in Bonn (pag. 56/1 - 1963, veroordeling pag 440/3 - 1964)

Op 7 juni 1976 werd in Asuncion (Paraguay) de Kroaat Jozo Danziv Danjanovic gearresteerd, nadat hij Carlos Abdala, de ambassadeur van Uruguay in Paraguay, had neergeschoten: hij had hem aangezien voor Mancilo Vucekovic. de kort tevoren benoemde Joegoslavische ambassadeur in Asuncion.

Danjanovic verklaarde een ,,overtuigd anti-communist" te zijn en Vucekovic te hebben willen neerschieten voor ,,de vrijheid van mijn Kroatische vaderland"

POLITIEKE EN ANDERE PROCESSEN

Hierna volgt een overzicht van enkele processen met een politiek karakter.

Op 10 maart 1976 werd in Valjevo (Servië) een jurist uit Belgrado, Srdja Popovic, veroordeeld tot een gevangenisstraf van één jaar wegens de ,,verspreiding van vijandelijke propaganda" gedurende zijn verdediging van Dragojub Ignjatovic. De laatste is een filosoof, die in april 1974 was veroordeeld tot 3½ jaar. nadat hij ernstige kritiek geleverd had op de toestand van de Joegoslavische economie en maatschappij.

In het proces van 1974 had Popovic gezegd, dat althans sommige van de verklaringen van zijn cliënt ,,in overeenstemming met de waarheid" waren.

Volgens persverslagen van 13 maart 1976 zijn twee Joegoslavische studenten van Albanese afkomst door het gerechtshof in Vranje (in het Zuiden van Servië) veroordeeld tot 12, resp. 6 jaar, omdat zij lid zouden zijn van de ,,nationale bevrijdingsbeweging" van Kosovo; 19 anderen van hun groep waren al in febr. veroordeeld (pag. 758/2).

Volgens Vecernje Novosti van 1 april had een hof in Negotin (in het Oosten van Servië) een financieel directeur van een onderneming, Blagoje Jovanovic, veroordeeld tot vijf jaar, omdat hij de socialistische verworvenheden en het politieke systeem van Joego-Slavië belasterd zou hebben.

Op grond van een dergelijke beschuldiging veroordeelde het hof van Zajecar Dragoljub Jovanovic. een gemeenteraadslid, tot twee jaar.

In Rijeka (Kroatië) werden in juli vier Joegoslaven veroordeeld tot gevangenisstraffen, variërend van vijf tot 15 jaar wegens spionage en het werken voor een vreemde inlichtingendienst, waarvan de nationaliteit niet werd geïdentificeerd.

De straf van 15 jaar was buiten diens aanwezigheid opgelegd aan Ladislav Sporek.

In nov. 1975 was Laszlo Toth, een burger van de VS van Joegoslavische afkomst, tot zeven jaar gevangenis veroordeeld wegens spionage, nadat hij foto's gemaakt had van een suikerraffinaderij. Op 15 juli 1976 werd hem echter gratie verleend, waarna hij werd vrijgelaten en het land werd uitgezet.

Na een verklaring, die Toth in de VS aflegde, bevestigde de anibassade van de VS op 26 juli, dat Michael Semak, een vroegere kapitein uit het Amerikaanse leger in een Joegoslavische gevangenis een straf van zeven jaar uitzat, nadat hij in Rijeka in 1974 wegens spionage veroordeeld was

Op 18 juli werd in Belgrado bekend gemaakt, dat de Sowjet-burger mevr. Irina Pozega, die in maart onder verdenking van spionage gearresteerd was (pag. 757 /3) in juni was vrijgelaten en naar de SU was teruggekeerd.

De Joegoslavische minister van binnenlandse zaken, generaal Franjo Herljevic, legde op 20 juli 1976 in de Federale Vergadering een verklaring af, waarin hij o.m. meedeelde, dat in de twee voorafgegane jaren 13 ,,subversieve groepen" met in totaal 237 leden waren ontdekt en vervolgens veroordeeld. Onder hen bevonden zich 105 Kominformisten. Er waren 19 personen wegens spionage veroordeeld, terwijl 22 personen onder verdenking van spionage werden vastgehouden. (Le Monde, KCA, *NZZ)*

POLEN

ZEVENDE CONGRES POOLSE COMMUNISTISCHE PARTIJ

In Warschau werd van 8-12 dec. 1975 het zevende congres gehouden van de Poolse communistische partij (Poolse Verenigde Arbeiderspartij is de officiële naam).

Aanwezig waren 1.811 afgevaardigden. van wie 1.517 leden van de communistische partij. Voorts waren aanwezig Sowjet-partijleider Brezjnew aan het hoofd van een partijdelegatie uit de SU, de partijleiders uit de overige leden van het Warschaupact met uitzondering van Ceausescu van Roemenië en delegaties van 69 communistische en socialistische partijen en bevrijdingsbewegingen, waaronder de Palestijnse bevrijdingsorganisatie PLO.

Rede Gierek

De openingsrede van het congres werd uitgesproken door de Poolse partijleider Edvard Gierek.

Gierek benadrukte de nauwe banden van Polen met de SU. Hij wees categorisch de ,,chauvinistische, deviationistische politiek van het maoïstische leiderschap van China" af, omdat dat schade zou toebrengen aan de zaak van vrede en vooruitgang en aan de belangen van het socialisme.

De Poolse partijleider wees ook op het bestaan van goede betrekkingen met Frankrijk, de VS en andere westerse landen. M.b.t. de Bondsrepubliek Duitsland merkte hij op, dat de recent afgesloten

akkoorden (pag. 193/2 e.v.-1976 en 503/3-1975) de grondslag gelegd hadden voor de normalisering van de betrekkingen met dat land.
Voor wat betreft Poolse binnenlandse aangelegenheden ging Gierek eerst in op economische ontwikkelngen, met name op de resultaten van het zo juist afgesloten vijfjarenplan.

Gierek zei o.m , dat de afgelopen periode ,,voor de eerste maal in vele jaren een neiging had laten zien van versterking en verdieping van socialistische veranderingen in de landbouw": ,,Staatsboerderijen. landbouwcoöperaties en agrarische verenigingen beslaan vandaag 20% van de tebouwbare grond. De gesocialiseerde sector en het land in bezit van de staat nemen bijna een kwart voor hun rekening van het land, dat in agrarisch gebruik is. Goederen voor landbouwproduktie en middelen voor mechanisering zijn gesocialiseerd voor resp. bijna 40% en meer dan 55%. De integratieprocessen bij landbouw door individuele boeren worden geïntensiveerd (. . .). Ong. 14.000 boerencollectieven en meer dan 22.000 collectieven voor gezamenlijk gebruik van landbouwmachines zijn in recente jaren tot stand gebracht". Deze en andere ontwikkelingen zouden naar het oordeel van Gierek de ,,voorwaarden voor socialistische veranderingen verbeteren".
Voor de periode 1976-1980 zou volgens Gierek de belangrijkste taak zijn oin ,,dynamisch de produktie van consumptiegoederen te vergroten" met ruwweg 40%, alsmede om hun kwaliteit te verbeteren. Voort zei Gierek: ..Wii verwachten 1.525.000 nieuwe woningen "te zullen bouwen, 400 000 meer dan in 1971-1975", waardoor meer dan een kwart van de Poolse gezinnen naar een beter onderdak zou kunnen verhuizen

Hij verwachtte, dat in 1980 het nationale produkt 130% hoger zou zijn dan in 1970 Ook de industriele produktie zou 130% toenemen en de landbouwproduktie zou de helft groter worden. De kapitaalgoederen zouden worden verdubbeld en grondig gemoderniseerd.
Gierek noemde de afgelopen vijf jaar ,,de meest vruchtbare periode in de 30-jarige geschiedenis van het communistische Polen". Hij wees op een ,,stijging zonder precedent m de consumptie van voedingsmiddelen". Als oorzaak hiervoor zag hij de prijsstop op basis-voedsel. Deze prijsstop was echter tegelijkertijd verantwoordelijk voor tekorten van ,,bepaalde artikelen, in het bijzonder vlees"

Om hier een eind aan te maken moest volgens Gierek een ,,soepel prijsbeleid gevoerd worden, waarbinnen prijswijzigingen essentieel zijn

Hij dankte het Poolse volk voor de steun, die het gegeven had aan de politiek, die op het zesde partijcongres van 1971 uitgestippeld was en hij zei, dat de communistische partij, hoewel nog steeds de drager van de idealen van de werkende klasse, ,,de partij van het hele volk" geworden was en dat de staat zou ophouden de dictatuur van het proletariaat te zijn om ,de staat voor het hele volk" te worden

Rede Brezjnew

Sowjet-partijleider Brezjnew sprak het congres toe op 9 dec. Hij deed verschillende voorstellen tot nauwere samenwerking tussen Oost en West.

Brezjnew legde veel nadruk op de noodzaak van militaire ontspanning, voor de goede resultaten waarvan hoofdzakelijk de socialistische staten verantwoordelijk waren.

Kritiek had hij op de Westerse staten, die niet de slotacte van de Conferentie over Europese Veiligheid en Samenwerking (CEVS, pag 497 e.v.-1975) hadden gepubliceerd, zoals in die slotactie was gestipuleerd. Hij deed een beroep op alle ondertekenaars van de slotacte om een morele atmosfeer te scheppen, die is gericht op de versterking van wederzijds vertrouwen en samenwerking en om stap voor stap de beginselen van de slotacte toe te passen, zodat er concrete resultaten zouden zijn voor de evaluatieconferentie van 1977

Brezjnew voegde daar aan toe, dat ,,sommige invloedrijke kringen" in het Westen er mee begonnen waren om ,,campagnes van desinformatie en laster tegen de socialistische staten te voeren", die bedoeld waren ,,om de reactie te bevorderen en de situatie te vergiftigen"
Hij stelde voor, dat de Europese communistische en niet-communistische staten conferenties zouden beleggen over vraagstukken van energie, vervoer en milieubescherming
Voor wat Poolse zaken betreft riep Brezjnew de Poolse communistische partij ertoe op om zijn beleid voort te zetten om ,,de volledige triomf van socialistische produktieverhoudingen in stad en land" te bereiken
Hij benadrukte ,,de eenheid tussen onze partijen, de sterke alliantie tussen onze staten en de onkwetsbare vriendschap tussen de volken van de SU en Polen"
Brezjnew definieerde de ,,socialistische gemeenschap" als een ,,vrijwillige alliantie van gelijke. soevereine, en onafhankelijke staten, die, omdat zij socialistisch zijn, voor kracht en welzijn alleen steunen op de vrije arbeid van hun volken, aangezien zij in het binnenland geen uitbuiting kennen en niet de arbeid en rijkdom van andere landen en volken uitbuiten Hij verzekerde de ,,vrijheidslievende landen", dat zij in de eerste plaats konden rekenen op de steun van de socialistische landen"

Interventies van Italiaanse, Franse en Joegoslavische gasten

Op 11 dec. voerden vertegenwoordigers van de Italiaanse en Franse communistische partijen het woord, die met kracht hun geloof in de parlementaire democratie en hun bereidheid tot coalities met d e m ~ cratische linkse partijen verdedigden.

Ugo Pecchiolo van de PCI betoogde, dat in Italie het meer-partijensysteem aanvaard diende te worden, te zamen met de ..volledige eerbiediging voor democratische vrijheid".
Het socialisme, zo zei hij, moet gerealiseerd worden d m v ,,democratische consensus" en kon niet worden opgelegd Het was niet mogelijk om een model voor te schrijven, dat alle socialistische partijen moesten navolgen Een anti-imperialistisch front moest worden gevormd in samenwerking met alle krachten en met volledige eerbiediging voor de autonomie en de soevereiniteit van elke partij
Mevr Madeleine Vmcent (PCF) gaf uiting aan vergelijkbare inzichten en zei, dat de Franse communisten vochten voor een socialistisch Frankrijk, dat werd opgebouwd d m v democratische methodes

De noodzaak, dat elke communistische partij haar volledige autonomie behoudt werd ook benadrukt door Vojo Srzentic, een secretaris van het Uitvoerende Bureau van de Joegoslavische Bond van Communisten.
Hij stelde dat naar de Joegoslavische overtuiging het wereldsocialisme kon worden bereikt door zelfbestuur in binnenlandse politiek en niet-gebondenheid in buitenlandse zaken.

Sowjet-partijleider Brezjnew spreekt het congres van de Poolse communistische partij toe Achter hem op de eerste rij v l n r. premier Piotr Jaroszewicz, partijleider Edward Gierek en de vice-voorzitter van de Staatsraad, Edward Babiuch

NOORD-AMERIKA

CANADA

PROVINCIALE VERKIEZINGEN

Op 18 nov. 1974 werden p ovinciale verkiezingen gehouden in New Brunswick. Zij werden gewonnen door de Progressive Conservatives van Richard Hatfield. die ook de verkiezingen in 1970 wonnen.
De uitslag was: Progressive Conservatives 33 zetels (was 32) en de Liberalen 25 zetels (was 26).
Op 25 maart 1975 vonden provinciale verkiezingen plaats in Alberta waar de regerende Progressive Conservatives grote stemmenwinst boekten
De uitslag luidde: Progressive Conservatives 69 (was 49), Social Credit: 4 (was 25), New Democratic Party 1 (was 1) en de Independents 1.
Bij de provinciale verkiezingen van 11 juni 1975 in Saskatchewan verloor de regerende New Democratie Party van Allan Blakeney, maar zij wist de meerderheid te behouden.
De zetelverdeling was: New Democratic Party 39 zetels (was 45); Liberals 15 (was 15); de Progressive Conservatives wonnen 7 zetels. Het nieuwe provincieparlement heeft 1 zetel meer dan het oude.
In sept. 1975 vonden provinciale verkiezingen plaats in Newfoundland en Ontasio.
Bij de verkiezingen op 16 sept. 1975 in Newfoundland wonnen wederom de Progressive Conservatives van Frank Moores, zij ket met een kleinere meerderheid dan bij de vorige verkiezingen. De zetelverdeling in het parlement werd: Progressive Conservatives 30 (was 33), Liberals 16 (was 9), de Liberal Reform Party 4 zetels en de Independent Liberals 1 zetel. Het nieuwe parlement telt 9 zetels meer dan het oude.

René Lévesque

De verkiezingen in Ontario op 18 sept. 1975 leverden wederom een overwinning op voor de Progressive Conservative Party die sedert '43 aan het bewind is in deze provmcie, De uitslag luidde: Progressive Conservatives 51 (was 78); New Democratic Party 38 (was 19) en Liberals 36 zetels (was 20). Het nieuwe parlement telt 8 zetels meer dan het oude.

Bij provinciale verkiezingen op 11 dec 1973 in British Columbia werd de regerende New Democratic Party van David Bariet beslissend \-erslagen door de oppositionele Social Credit Party van William Bennet. De zetelverdeling in het nieuwe parlement werd: Social Credit 35 zetels (was 10), New Democratic Party 18 zetels (was 38), Liberals 1 zetel (was 5) en Progressive Conservatives 1 (was 2). William Bennet vormde daarop op 22 dec. een nieuwe provinciale regering, waarvan hij zelf premier werd en die geheel bestond uit leden van de Social Credit Party (*The Times*, NZZ)

VERVROEGDE VERKIEZINGEN IN QUEBEC, OVERWINNING VOOR SEPARATISTEN

Op 15 nov. zijn in de provincie Québec vervroegde verkiezingen gehouden voor het provinciale parlement die hebben geresulteerd in een overwinning van de Parti Québécois. De partij behaalde een ruime meerderheid en zal de nieuwe regering vormen met haar leider René Lévesque als premier.

Op 18 okt. ontbond premier Robert Bourassa, leider van de regerende liberale partij, het provincieparlement omdat hij van mening was dat hij een nieuw mandaat nodig had voor besprekingen met de federale regering en de andere negen provincies van Canada over de constitutionele toekomst van het land.
Bourassa en zijn partij behaalden bij de parlementsverkiezingen van 1973 de overwinning.

De definitieve zetelverdeling in het nieuwe parlement luidt. Parti Québécois 69 zetels (was 6), de liberale partij 28 zetels (was 102), de Nationale Unie 11 zetels (was niet vertegenwoordigd in vorige parlement), de Ralliement créditiste 1 zetel (was 2) en de Nat. Volkspartij 1 zetel.

De Parti Québécois werd in 1968 opgericht. o.m door René Lévesque, toen de beweging Souveraineté-Associatioti, opgericht in 1967, fusioneerde met een andere beweging, de Ralliement national, teneinde een politieke partij te worden

Robert Bourassa

Bij de nieuwe partij sloten zich successievelijk ook andere separatistische bewegingen aan, zoals de Rassemblement pour l'indépendance nationale.
De PQ noemt zichzelf een sociaaldemocratische partij en heeft op verschillende partijcongressen een gedetailleerd partijprogramma uitgewerkt, waaraan lange discussies aan de basis zijn voorafgegaan. De partij is voorstandster van een gemengd economisch systeem, waarin de staat de controle heeft over enkele sleutelsectoren, zoals de banken, en wil verder de ontwikkeling van de coöperatieve sector bevorderen.
De partij presenteerde in 1973 een ,,begroting voor het jaar 1", waarvan de uitvoerbaarheid van vele kanten werd aangevallen.
De partij heeft overigens een groot aantal deskundigen, zowel op economisch, financieel als administratief terrein onder haar leden. Zij vond haar voornaamste aanhang in de grote steden. De voornaamste doelstelling van de partij is het verkrijgen van zelfstandigheid voor de provincie. De inwoners van de provincie zouden zich daarover per referendum moeten uitspreken. Als de zelfstandigheid eenmaal een feit is, zullen samenwerkingsakkoorden worden afgesloten met de andere provincies van Canada, naar voorbeeld van de verdragen tussen de landen van de Europ. Gemeenschap

De leider van de PQ, René Lévesque, is 54 jaar oud en is geboren in Gaspé, een schiereiland in het uiterste oosten van Québec.
Hij studeerde rechten in Montreal en werkte tijdens WO II als oorlogsverslaggever in Frankrijk, Duitsland en Oostenrijk. Na de oorlog kreeg hij werk bij de Canadese radio, waarvoor hij o.a. de oorlog in Korea versloeg. Later kreeg hij nationale bekendheid met een populair radioprogramma. In de jaren vijftig en zestig gaat hij zich met een aantal vrien-

den onder wie de huidige Canadese premier Trudeau en de verslagen leider van de liberalen Bourassa, interesseren voor de zaak van de Franssprekenden in Québec. Hij treedt toe tot de liberale partij van Québec, die in 1955 werd opgericht en die losstaat van de liberale partij, die in andere provincies van Canada opereert, hoewel ze in veel zaken ideologisch overeenstemmen

In 1960 wordt Lévesque in het provinciale parlement gekozen en krijgt hij in de liberale regering-Lesage de post van minister van openbare werken en later van natuurlijke hulpbronnen.
Hij werkte in die functies mee aan de totstandkoming van een groot aantal ingrijpende hervormingen van het sociale en economische leven. In de laatste maanden van het kabinet-Lesage werd hij benoemd tot minister van gezins- en sociale zaken.

In juni 1966 verliezen de liberalen hun meerderheid aan de conservatieve Union Nationale.
Lévesque verlaat in oktober 1967 de liberale partij en richt de beweging Souveraineté-Association op, die later samengaat met andere separatistische bewegingen, waaruit in 1968 de Parti Québécois ontstaat.

Na het bekendworden van de uitslag gaf Bourassa de nederlaag van zijn partij toe. Hij zei: ,,Ik aanvaard de uitspraak van de bevolking en wens René Lévesque geluk met zijn overwinning." Hij deed vervolgens een beroep op economische en zakenkringen vooral ,,kalm" te reageren op de overwinning van de PQ.

De voornaamste verkiezingsthema's waren de slechte economische situatie en de afscheiding van Québec van Canada.

De liberalen werden bij voortduring op deze punten aangevallen. Lévesque bestreed Bourassa ook fel op de punten inflatie, werkloosheid, rapporten over fraudes en het grote tekort na de Olympische Spelen in Montreal.

Het verlies van de liberalen zou vooral te wijten zijn aan de verdeeldheid van de partij over het taalprobleem en de daarmee samenhangende onderwijspolitiek die Frans onderwijs verplicht stelt. Bourassa die zeseneenhalf jaar aan het bewind is geweest, heeft tijdens de campagne gewaarschuwd tegen de ,,separatistische dreiging". Hij was van mening dat een afscheiding van Québec haar financiële ondergang zou betekenen en de waarde van geld en eigendom ernstig zou aantasten.

De liberalen hebben niet de verwachte steun gekregen van de 1 miljoen niet-Frans sprekende kiezers afkomstig uit Engelse en voornamelijk Oost- en Zuideuropese voorouders. Aan deze groep was voornamelijk de grote overwinning in 1973 te danken, toen de liberalen 55% van de stemmen behaalden.
Enquêtes tijdens de campagne wezen uit dat 80% van de Engelssprekende inwoners van Québec ontevreden was met het beleid van Bourassa, terwijl dat percentage onder de Frans-sprekenden 65 bedroeg.

De PQ heeft haar overwinning te danken aan de steun in de kleine dorpen en van de plattelandsgemeenten in de overwegend Franssprekende provincie.

Op 16 nov. verklaarde Lévesque tijdens een persconferentie dat Québec ,,een bladzijde in haar geschiedenis had omgeslagen". Hij zei verder dat de regering die hij zou gaan vormen ,,integer, efficiënt en humaan" zou zijn. Hij beloofde grotere openheid in regeringszaken en bestrijding van de verspilling bij de overheid en meer aandacht voor de sociale noden. De inspanningen van de regering zouden vooral gericht zijn op de sectoren die in verband staan met de ,,kwaliteit" van het bestaan zoals de gezondheidszorg, het onderwijs, de huisvesting en de landbouw.

T.a.v. de taalkwestie zei hij dat de zgn. wet-22, die het Frans tot de officiële taal van Québec heeft gemaakt, maar waarin tal van uitzonderingen zijn gemaakt, volledig herzien zal worden en in het bijzonder hoofdstuk 5. Dit hoofdstuk regelt de proeven die kinderen moeten afleggen en naar aanleiding waarvan wordt bepaald of zij Franstalig of Engelstalig onderwijs zullen krijgen. Onder de Engelstalige inwoners van Québec en bij de recentelijk geïmmigreerde Italianen, Grieken en Portugezen bestaat grote ontevredenheid over deze proeven.

Lévesque zei overigens dat zijn partij een duidelijk standpunt inneemt t.a.v. toekomstige immigranten: als Engels niet hun moedertaal is, dienen zij zich aan te passen aan het Franstalige onderwijs. Zonder overigens het woord ,,zelfstandigheid" te noemen zei Lévesque dat de doelstelling van zijn partij bekend was nl. ,,inhoud geven aan de uitdrukking baas in eigen land te zijn".

Reacties Trudeau

In een eerste reactie op de verkiezingsoverwinning van de PQ zei de Canadese premier Trudeau dat hij erop vertrouwde dat de bevolking van Québec het separatisme zal blijven afwijzen en vóór een ondeelbaar Canada zal blijven. Volgens Trudeau was er om economische redenen op de oppositie gestemd.

Op 24 nov. sprak Trudeau voor de Canadese televisie. Hij zei o.a. dat er in Canada plaats is voor alle Canadezen en dat men tegelijk een goed Canadees en een goed Québécois kan zijn. Hij verzekerde de PQ van zijn wil tot samenwerken maar zei ook dat de partij een mandaat had gekregen om de provincie goed te besturen, maar niet om van de rest van het land af te scheiden. Hij herinnerde er verder aan dat een grondwetswijziging in voorbereiding is die de bevoegdheden van de provincies en het federale bestuur opnieuw moet vaststellen. De premier deed verder een beroep op de Engelssprekende Canadezen ervoor te zorgen dat de Franstaligen zich op hun gemak voelen in de Canadese federatie.

Lévesque vormt regering

Op 26 nov. heeft Lévesque de nieuwe regering gepresenteerd, die 23 leden telt. Vijf van hen hebben de titel ,,minister van staat" en krijgen geen speciaal departement. Behalve met de voorbereiding van het referendum dat over de staatkundige toekomst van Québec moet beslissen, gaat de nieuwe regering zich bezighouden met de penibele economische situatie van de provincie waar het werkloosheidscijfer 10% bedraagt. De nieuwe regering erft voorts een begrotingstekort van meer dan $ 1 mrd dat zij denkt te kunnen wegwerken door het heffen van meer belastingen.
Vice-premier in de nieuwe regering wordt Jacques-Yvon Morin, die tevens de portefeuille van onderwijs krijgt. Hij was hoogleraar in het internationale recht aan de universiteit van Montreal en was van 1964 tot 1968 verbonden aan het Internationale Hof van Justitie in Den Haag.
Robert Burns, vertegenwoordiger van de linkervleugel van de partij. wordt belast met het voorbereiden van de hervorming van het parlement.
Claude Morin, promotor van het idee om een referendum te houden, is belast met de portefeuille van intergouvernementele zaken, d.w.z. dat hij het contact onderhoudt met de regeringen van de andere Canadese provincies.
Jacques Parizeau, een bekend econoom met langdurige regeringservaring, wordt minister van economische zaken. Minister van staat belast met de culturele ontwikke-

ling wordt Camille Laurin, een bekend psychiater en goede vriend van Lévesque.
Minister van sociale zaken wordt de 36-jarige Pierre Marois.
Hoewel algemeen aangenomen wordt dat vooral ontevredenheid over de economische politiek en de corruptieschandalen de kiezers massaal naar de PQ heeft gedreven, heeft de zgn. taalkwestie wel degelijk een rol gespeeld.
De Canadese correspondent van het *NRC/H'blad* wijdde de volgende beschouwing aan dit probleem (1-11):

De taalkwestie staat weer in het middelpunt van de Canadese belangstelling. Grote groepen van de bevolking stellen zich militanter op dan ooit. Haat-literatuur circuleert in Ontario en westelijk Canada, terwijl de Frans sprekende bevolking van de provincie Quebec meer dan ooit besloten is ,,maîtres chez nous" te worden De gemoederen zijn met name sinds de pilotenstaking van afgelopen juni zo hoog opgelopen dat premier Trudeau onlangs verklaarde: ,,Als wij de taalcontroverse niet binnen enkele jaren tot wederzijdse tevredenheid oplossen, zal dat het einde betekenen voor de Canadese confederatie." De strijd tussen Engels en Frans heeft stellig het politieke klimaat in Quebec gedurende de laatste drie jaar bepaald. Bij de verkiezingen voor het provinciale parlement van oktober 1973 behaalde de liberale premier Robert Bourassa weliswaar een enorme zeteloverwinning (102 van de 110 zetels tegen 6 voor de Parti Quebecois), maar de separatistische oppositie kreeg toch ruim 30 pct. van het stemmentotaal en kwam zeer dicht bij een meerderheid in 20 kiesdistricten (naast de gewonnen 6).
Bourassa stelde zijn Engelse aanhang sterk teleur door al gauw met sterk Franse stimulerende wetsontwerpen te komen. Nu is de overlevingskans van de Franse taal in Quebec geen uitgemaakte zaak. De Engels sprekende bevolkingsgroep groeit sneller dan de Franse, terwijl het geboortencijfer van de laatste gedurende de afgelopen 20 jaar is gedaald van 30 tot 14. Bezorgd over deze ontwikkeling, kwamen de liberalen te voorschijn met de leus ,,culturele soevereiniteit" en eisten dat Quebec het voor het zeggen zou krijgen op gebieden als taalgebruik, immigratie en communicatie. Zo wil Quebec zelf haar kabeltelevisiesysteem aanleggen, wat tot nog toe binnen de federale bevoegdheden valt. Voorts worden grote geldbedragen besteed aan het aantrekken van Frans sprekende immigranten en de integratie van anderen in de Franse meerderheid.
De grootste controverse van de afgelopen jaren is de befaamde (of beruchte) ,,Wet-22" die Frans tot voorkeurstaal verheft binnen de provincie. Quebeckers wijzen erop dat op die manier de taalkwestie symmetrisch is geregeld. Afgezien van de federale diensten kan men nergens buiten Quebec aanspraak maken op het Frans als voertaal. Terwijl in Quebec de schoolkeuze bij het onderwijs altijd volkomen onbeperkt was en ouders hun kinderen vrijelijk konden sturen naar Engels- dan wel Frans sprekende scholen, was zulks onbekend in de rest van het land. Zelfs werden de Franse taalrechten in de provincie Manitoba — een privilege bij de aansluiting van 1870 verkregen — in de negentiger jaren van de vorige eeuw zonder meer afgeschaft.
Zowel in het onderwijs als op het werk willen de Quebeckers Frans de prioriteitstaal maken. Momenteel is dat het geval voor ruim driekwart van de Frans sprekende inwoners. die 80 pct. van de provinciale bevolking vormen. Als verlengstuk van Wet-22 heeft de regering de Régie de la Langue Française afgekondigd, die tot doel heeft het Frans ook tot werktaal op hogere niveaus te maken. Gezien de financiële en sociaal-culturele geprivilegieerde positie die de oorspronkelijk Engels sprekenden in het provinciale zakenleven innemen. zal de Régie niet eenvoudig en snel uitvoerbaar zijn. Het is overigens interessant dat de tegenstand van de zijde van Amerikaanse dochterondernemingen veel geringer is dan van Engels-Canadese kant.
Veel moeilijker nog ligt de zaak bij het onderwijs. Officieel mag een kind alleen tot een Engelse school worden toegelaten als het vloeiend Engels spreekt. Niet alleen moet het een trauma zijn voor een 5-jarige kleuter om op taalbeheersing getoetst te worden met de wetenschap dat falen onverbiddelijk zal leiden tot een schoolsplitsing binnen het gezin. Maar zelfs als de uitslag positief is kan toelating tot een passende school geweigerd worden wegens een quota systeem in Quebecs Engels-katholieke onderwijssysteem. Begin september drukten priesters hun ongerustheid uit over het onder Italiaanse immigranten menigvuldig voorkomende verloochenen van het katholieke geloof, die daarin de enige mogelijkheid zagen hun kinderen op een Engelse school te krijgen.
Er is geen twijfel over mogelijk, dat Wet-22 de steun van het overgrote deel der Quebeckers heeft, ook al kwamen de tegenstanders met een petitie met 600.000 handtekeningen opdraven. In een toespraak tot Engels sprekende studenten zei René Lévesque, de leider van de Parti Québecois, onlangs: ,,Jullie zullen niet eeuwig beschermd in een Engels getto kunnen wonen. Het is trouwens aan het verdwijnen en als je dat niet reeds hebt opgemerkt, is het te laat." Lévesque's partij is een tegenstander van het huidige toetssysteem; alleen kinderen met Engels als moedertaal zouden volgens hem naar hun eigen scholen mogen, terwijl alle anderen (doorgaans immigranten uit Oosten Zuideuropa) Frans als primaire onderwijstaal dienen te krijgen.
(NRC/H'blad, NZZ, Le Monde, The Times)

PILOTENSTAKING LEGT VLIEGVERKEER LAM

In juni is het vliegverkeer naar Canada vrijwel volledig tot stilstand gekomen, nadat het Canadese luchtruim door de Ifalpa, de internationale organisatie van vliegersverenigingen, onveilig was verklaard.
Oorzaak hiervan was een conflict tussen de verkeersleiders op de vliegvelden en de pilotenorganisaties.
De Franstalige verkeersleiders van Québec eisten al geruime tijd dat het Frans ingevoerd zou worden als tweede taal naast het Engels in de gesprekken tussen de controletorens en de piloten. Zij beriepen zich daarbij op de wet die het Frans tot tweede officiële taal in Canada maakt.
De federale regering was geruime tijd geleden al begonnen met honorering van deze eisen en vijf kleine luchthavens in Québec werden met tweetalig personeel bemand, terwijl plannen voor drie andere op tafel lagen.
In nov. deelde de minister van verkeer, Otto Lang, mee dat Engels de voertaal moest blijven voor communicatie met vliegtuigen die op instrumenten vliegen of hoger dan 2700 meter kunnen stijgen.
Deze mededeling wekte de woede van de vertegenwoordigers van Québec in het federale parlement in Ottawa. Deze machtige groep die binnen de liberale fractie 59 van de 139 zetels bezet is onmisbaar voor premier Trudeaus overwicht op de gecombineerde oppositie.
Binnen een maand verklaarde Lang dat op Québecs vliegvelden de tweetalige radioverbinding versneld zou worden ingevoerd en dat er een commissie zou worden ingesteld die een onderzoek zou doen naar de veiligheidsaspecten van één en ander. De verkeersleiders trokken daarop hun stakingsdreiging in, maar nu kwamen de pilotenorganisaties in verweer.
Zij dreigden met een staking en voerden dit dreigement ook uit en legden op 27 juni het werk neer.
De internationale organisatie van piloten riep daarop haar leden op Canada te mijden. In de daarop volgende dagen kwam het luchtverkeer vrijwel geheel tot stilstand.
De staking van de piloten duurde negen dagen. In de tussentijd voerde een commissie van de pilotenorganisatie besprekingen met de federale regering, met als resultaat dat besloten wend dat een commissie bestaande uit 3 rechters van het Hooggerechtshof een onderzoek zou instellen of tweetaligheid bij het vliegverkeer zonder vermindering van de veiligheid te realiseren is. Een vertegenwoordiger van de pilotenvereniging verklaarde overigens dat weer gestaakt zou wonden als tot tweetaligheid zou worden besloten.
Eind juli maakte de regering in Ottawa nieuwe bepalingen bekend. Daarbij bleef het Engels verplicht in het vliegverkeer met uitzondering van zes vliegvelden in Québec en dan nog alleen voor sport- en privévliegtuigen in noodgevallen. *(NZZ)*

VERANDERINGEN IN SAMENSTELLING FEDERALE REGERING

In de loop van 1976 zijn een aantal belangrijke veranderingen gebracht

in de samenstelling van de federale regering.

Op 12 maart trad de minister van cpenbare werken, Charles Drury, af nadat hij ervan beschuldigd was zich op onjuiste wijze bemoeid te hebben met een gerechtelijk onderzoek

Drury zou, aldus een beschuldiging van rechter Mackay van het Hooggerechtshof van Québec, gepoogd hebben tussenbeide te komen bij een gerechtelijk onderzoek naar één van zijn collega's, André Quellet, de minister van consumentenzaken. Mackay beschuldigde overigens twee andere ministers van soortgelijke initiatieven Deze waren Jean Chrétien, president van de schatkist en Marc Lalonde, minister van gezondheid.

Lalonde zou in 1969, toen hij nog secretaris van Trudeau was, een bezoek aan Mackay hebben gebracht en gepoogd hebben een proces tegen 10 studenten uit Trinidad, die beschuldigd werden van een aanslag op het computercentrum van de universiteit van Montreal, te vertragen.

Lalonde zou dit hebben gedaan op verzoek van de premier van Trinidad die repercussies vreesde in zijn land. Chrétien zou bij een rechter pogingen hebben gedaan een faillissement te voorkomen.

Premier Trudeau weigerde overigens Drury's aftreden te aanvaarden, waarop deze zijn ontslag introk.

Op 17 maart bood André Quellet zijn ontslag aan wat aanvaard werd.

Op 30 juni bood Jean Marchand, minister voor milieuhygiëne zijn ontslag aan, uit protest tegen de regeling van het pilotenconflict (zie boven).

De minister voor visserijzaken Roméo Leblanc werd op 5 juli voorlopig tot zijn opvolger benoemd.

Op 12 sept. bood oud-minister van buitenlandse zaken Mitchell Sharp, president van de staatsraad en leider van de regeringsfractie in het Lagerhuis, zijn ontslag aan. Er waren geen politieke motieven voor zijn besluit, zo liet hij meedelen.

Op 14 sept. maakte Trudeau een ingrijpende wijziging van zijn kabinet blekend.

Drie ministers werden ontslagen en een groot aantal anderen kregen nieuwe functies.

De ontslagenen waren, Mitchell Sharp, Bryce Mackasey, minister voor posterijen en Charles Drury, minister voor openbare werken en research.

De belangrijkste verschuivingen vonden plaats op buitenlandse zaken, waar Allan MacEachen plaats maakte voor Donald Jamieson, die minister voor industrie- en handel was. MacEachen werd president van de staatsraad (privy council) en fractieleider in het Lagerhuis

Jean Chrétien, president van de schatkist (financiën) volgde Jamieson op en zijn post werd bezet door Robert Andras. laatstelijk minister voor immigratiezaken. In totaal deden 7 nieuwe ministers hun intrede en wisselden 12 ministers van portefeuille. Er werden 2 nieuwe departementen gecreëerd. Van de nieuwe ministers zijn er drie vrouwen.

De samenstelling van de nieuwe regering luidde:

premier - Pierre Elliott Trudeau; leider van de regeringsfractie in het Hogerhuis - Raymond Perreault; voorzitter van de staatsraad - Allan Maceachen; president van de schatkist - Robert Andras; buitenlandse zaken - Don Jamieson; vervoer - Otto Lang: financ. - John Macdonald; Indiaanse zaken - Warren Allmand; energie, mijnwezen en natuurlijke hulpbronnen - Alastair Gillespie; arbeid - John Munroe; communicatie - Jeanne Sauve; milieuzaken en visserij - Roméo Leblanc; wetenschap en technologie - Hugh Faulkner; regionale ontwikkeling - Marcel Lessard; immigratie - Bud Cullen; defensie - James Richardson; justitie - Ron Basford; consumentenzaken - Tony Abbot; nationale inkomsten - Monique Begin; voedselvoorziening - Jean-Pierre Goyer; industrie en handel - Jean Chrétien; landbouw - Eugène Whelan; posterijen - Jean-Jacques Blais; oudstrijders - Daniel Macdonald; volksgezondheid - Marc Lalonde; stedelijke aangelegenheden - Barnett Danson; openbare werken - Jedd Buchanan; sport - Iona Campagnola; kleine ondernemingen - Leonard Marchand; secretaris van de staat - John Roberts; openbare aanklager - Francis Fox.

Op 13 okt. bood de minister van defensie James Richardson zijn ontslag aan, naar aanleiding van een meningsverschil met premier Trudeau over het beleid inzake de tweetaligheid van Canada.

In een open brief zei Richardson dat hij het niet eens is met de door de regering voorgestelde grondwetswijziging die de gelijkberechtiging van de beide talen officieel wil vastleggen en bovendien de provincie Québec een vetorecht wil geven bij toekomstige grondwetswijzigingen die betrekking hebben op taalproblemen.

,,De beslissing of tweetaligheid juist of fout is voor Canada moet niet nu en voor alle eeuwigheid worden genomen, terwijl men enerzijds de grotere rechten voor het Frans in de grondwet opneemt en anderzijds de provincie die het grootste belang heeft bij dit recht een blijvend vetorecht over toekomstige veranderingen en amendementen geeft", aldus de minister in zijn brief.

Op 3 nov. benoemde Trudeau Barnett Danson, minister voor stedelijke aangelegenheden. tot opvolger van Richardson en André Quellet tot nieuwe minister voor stedelijke aangelegenheden *(NZZ,* LP *Monde)*

PROVINCIES GEVEN HUN MENING OVER GRONDWETSWIJZIGING, GROTERE AUTONOMIE GEËIST

In maart heeft premier Trudeau de premiers van de tien provincies verzocht hun mening te geven over een belangrijke grondwetswijziging, die Canada onafhankelijk moet maken van de regering van het Verenigd Koninkrijk. Volgens de British North America Act van 1867, waarmee Canada officieel onafhankelijk werd, moet het parlement in Londen beslissen over wijzigingen in de Canadese grondwet. De afgelopen vijftig jaar zijn van de zijde van Canada verschillende pogingen ondernomen verandering in deze situatie te krijgen, maar zonder resultaat.

In 1971 werden de federale regering en de 10 provinciale regeringen het eens over een formule, maar de regering van Québec trok zich later weer terug omdat zij vreesde dat haar speciale belangen niet voldoende gewaarborgd zouden zijn.

Op 20 okt. werden in Ottawa de adviezen van de provinciale regeringen gepubliceerd. Trudeau had de premiers gevraagd om tot een consensus te komen over de manier waarop Londen benaderd moet worden over de wijziging van de grondwet en hoe amendementen op een nieuwe grondwet aangebracht moeten worden, in het bijzonder voor zaken als de taalkwestie en benoemingen bij het Hooggerechtshof.

De premiers lieten weten, bij monde van Peter Lougheed, premier van Alberta dat zij het eens waren geworden over de manier waarop de grondwet weer geheel een Canadese zaak zou worden, maar dat zij daaraan de verplichting verbonden dat er ook een consensus moest bestaan t.a.v. de uitbreiding van de rol en de competenties van de provincies op de volgende terreinen: cultuur, communicatie, Hooggerechtshof en begroting.

Uit de brief bleek verder dat er geen eensgezindheid bestaat over de vraag hoe amendementen op de toekomstige grondwet moeten worden

aangenomen. Sommige provincies zijn voorstander van de unanimiteitsrcgeling, andere willen dat de provincies. afhankelijk van hun inwonertal, verschillende invloed hebben.
Alle p ovincies waren het eens over grotere dccentialisatie. Zij vragen een uitbreiding van de mogelijkheid belasting te heffen en willen dat de federale regermg hen meer betrekt bij het uitvoeren van grote openbare werken in hun gebied
Verder willen zij dat in de grondwet de verplichting wordt opgenomen dat de premiers van de provincies eenmaal per laar bijeen komen Ook bevatte het advies nog een aantal wensen van afzonderlijke p ovincies. Zo wil de Provincie Alberta meer profijt trekken van de olie die in haar bodem aanwezig is en wil Québec beslissen over de waterkrachtreserves op haar gebied. Verder willen de provincies hun zeggenschap op het gebied van de massamedia vergroten, met name voor de kabeltelevisienetten.
Absoluut noodzakelijk achten zij het dat de federale regering eerst hun toestemming krijgt voor financiële zaken die de competentie van de pfevincies raken *(Le* Monde)

DOODSTRAF AFGESCHAFT

Op 14 juli heeft het Lagerhuis met 131 tegen 124 stemmen een wetsontwerp dat voorziet in de afschaffing van de doodstraf aangenomen. In de afgelopen tien jaar zijn er vier debatten aan het wetsontwerp gewijd. Vóór stemden 98 liberalen, 17 conservatieven en 16 vertegenwoordigers van de neo-democraten. Voorstanders van de doodstraf waren 37 liberalen, 76 conservatieven, 10 vertegenwoordigers van de Social Credit-partij en 1 onafhankelijke.

Op 22 juni nam het Huis van Afgevaardigden het wetsontwerp met 133 tegen 125 stemmen aan. Vóór stemden 99 liberalen, 18 conservatieven en 16 neo-democraten. Tegen: 39 liberalen, 74 conservatieven, 1 onafhankelijke en 11 vertegenwoordigers van de Social Creditpartij. In 1962 werd de laatste doodstraf voltrokken. (Le Monde)

VISSERISGRENS NAAR 200 MIJL

Begin november is in Ottawa meegedeeld dat Canada met ingang van 1 januari 1977 zijn visserijgrens zal verleggen naar 200 mijl.
Canada's visserijzones zullen dan op de Atlantische Oceaan 1,5 mln km2 en in de Stille Oceaan 231.000 km2 bedragen.

Het besluit tot uitbreiding van de zones werd in juli genomen toen Mexrco. de VS en enkele Europese landen hun zones tot 200 mijl uitbreidden of het voornemen daartoe bekendmaakten.

Canada heeft met verscheidene landen verdragen afgesloten, waarbij wordt geregeld dat de vissers uit die landen jaarlijks een bepaalde hoeveelheid vis in de Canadese zone mogen vangen.

Eèn van die landen is de Sowjet-Unie waarmee in mei al een akkoord werd bereikt.

Russische vissers mogen in de zone het surplus vangen dat boven de gemiddelde Canadese vangsten uitgaat.

Canada zal de quota voor de Russen vaststellen, waarbij rekening zal worden gehouden met traditionele rechten.

Het akkoord met de Sowjet-Unie voorziet in ,,joint ventures". Russische schepen mogen Canadese havens aandoen voor proviandering en reparaties en om een aflossingsbemanning op te pikken.
De twee landen gaan verder samenwerken bij het wetenschappelijk onderzoek van de zee.
Dergelijke verdragen zijn ook afgesloten met Noorwegen, Polen, Spanje en Portugal.
Het verdrag met de Sowjet-Unie kan na twee jaar worden herzien of aangepast aan een mogelijke VN-conventie. Het kan na zes jaar worden opgezegd. *(NZZ, NRC/H'blad)*

VERENIGDE STATEN

WAPENVERKOPEN NAAR IRAN

Volgens een rapport van een subcommissie van de Senaat dat begin augustus werd gepubliceerd, hebben de VS in de afgelopen jaren grote hoeveelheden wapens verkocht aan Iran.

In een reactie op dit rapport verklaarde een woordvoerder van het ministerie van buitenlandse zaken dat de VS dit hebben gedaan omdat Engeland zich militair uit het gebied heeft teruggetrokken en de VS de rol niet konden overnemen.
Volgens dit rapport heeft de vorige Amerikaanse president, Nixon, in 1972 de sjah toegezegd dat hij vrijwel alle wapens zou kunnen krijgen waarom hij zou vragen. Iran heeft de afgelopen vier jaar materieel van naar schatting in totaal $10 mrd (ong. f 27 mrd) van de VS ontvangen.

Het State Department is van oordeel dat deze wapenleveranties moeten worden gezien in het licht van een verklaring die Nixon in 1969 op het eiland Guam aflegde. Hij zei toen dat regronale landen een grotere verantwoordelijkheid zouden moeten dragen voor de verdediging van het gebied waarvan zij deel uitmaken. Toen het duidelijk werd dat Engeland zijn strijdkrachten uit het gebied van de Perzische Golf zou terugtrekken kon de militaire macht van dit land in dit belangrijke gebied alleen worden overgenomen door landen als Iran en Saoedi-Arabië, aldus het State Department.

In het rapport van de subcommissie van de Senaat wordt gezegd dat voor zover bekend het besluit van rnei 1972 nooit officieel is herzien. ,,zelfs ofschoon de grote stijging van de olieprijs in 1973 Iran in staat stelt veel meer te bestellen dan in 1972 werd verwacht".
Verder wordt gezegd dat het besluit van Nixon de verkopen aan Iran losmaakte van het normale besluitvormingsproces op de ministeries van buitenlandse zaken en defensie. Het Pentagon kon de verkopen niet in het oog houden en dat bracht in 1973 de toenmalige minister van defensie, Schlesinger, ertoe een geheime agent de opdracht te geven erachter te komen wat er gaande was. Schlesingers stap had echter een averechts gevolg: de betrokken agent, Richard Hollock, trad in dienst van de sjah als speciaal adviseur betreffende Amerikaanse wapens.
Het State Department bestrijdt in zijn verklaring van begin aug. de opvatting van de subcommissie dat het beleid van Washington t.a.v. Iran sinds 1972 nooit opnieuw zou zijn bekeken. Dit is wel degelijk herhaaldelijk gebeurd, al zijn daarvoor geen officiële beleidsstukken opgesteld, aldus het ministerie. *(Reuter-UPI)*

VERSTERKING AMERIKAANSE LUCHTMACHT IN EUROPA

Eind oktober heeft de luchtmacht bekendgemaakt dat vanaf begin '77 het aantal in West-Europa gestationeerde Amerikaanse gevechtsvliegtuigen belangrijk zal worden uitgebreid.
Volgens de bekendmaking wordt de Amerikaanse luchtmacht in West-Duitsland versterkt met 72 gloednieuwe F-15 Eagle straaljagers, terwijl in Engeland 84 F-111 toestellen worden gestationeerd.
In ruil hiervoor zullen 72 Ameri-

kaanse F-4 Phantom straaljagers worden teruggetrokken uit Engeland. Deze vliegtuigen zullen in de Ver. Staten dienst gaan doen.

De laatste keer dat de sterkte van de Amerikaanse luchtmacht in Europa gewijzigd werd was in 1968, toen vier squadrons met in totaal 96 F-4's teruggeroepen werden naar de VS.

Een woordvoerder van het Pentagon verklaarde dat het jongste besluit geen verband houdt met de Amerikaanse presidentsverkiezingen. Hij zei dat de versterking al maanden voorbereid wordt. Het stationeren van de F-15's en F-111's in West-Europa is volgens de bekendmaking met name van belang in het licht van de recente verbeteringen bij de strijdkrachten van het Warschaupact. Het totale aantal Amerikaanse straaljagers in Europa zal na de versterking bijna 550 bedragen.

Uit berekeningen van het Pentagon blijkt dat de totale tactische NAVO-luchtmacht dan toch nog slechts de helft bedraagt van zijn Oostblok-tegenhangers, die ongev. 5000 straaljagers telt.

Hoewel de Warschaupactluchtmacht voor een deel verouderd is, telt hij ook de moderne MiG-23 jagers die de NAVO-codenaam „Flogger" hebben. Qua snelheid zijn de Floggers zeker niet inferieur aan de F-15, hoewel deskundigen van de Amerikaanse inlichtingendiensten zeggen dat de wapenlast van de MiG's dat wel is.

De F-15 draagt normaliter 2 conventionele raketten mee, terwijl hij ook een zesloopskanon heeft. De F-111 waarvan er een aantal in Engeland gestationeerd is, kan een nucleaire wapenlast meevoeren. Ook kan dit toestel onder slechte weersomstandigheden en op lager hoogten vluchten uitvoeren waardoor de penetratiemogelijkheid van de NAVO in Oosteuropees gebied zal toenemen.

De F-111 is onder meer bedoeld om aanvoerroutes af te snijden en om op lage hoogte luchtsteun te verlenen aan infanterie-eenheden.

De nieuwe F-15's zullen worden gestationeerd op de Westduitse basis Bitburg, terwijl de F-111's op de Engelse basis Lakenheath geplaatst worden. Ook het Amerikaanse personeel in West-Europa zal toenemen door de versterking. In totaal zullen, wanneer de operatie voltooid is, ongeveer 305.000 Amerikaanse militairen in Europa zijn. (AP)

NIEUWE ANTI-TRUSTWET ONDERTEKEND

Begin oktober heeft president Ford een nieuwe anti-trustwet ondertekend.

De nieuwe wet die een lange en moeizame weg door het Congres achter de rug heeft, geeft de openbare aanklagers van de Amerikaanse staten het recht namens ingezetenen van de betrokken staat ondernemingen aan te klagen die samenspannen ten einde de prijzen voor bepaalde produkten te monopoliseren.

Bovendien moeten grote bedrijven die een fusie willen aangaan hun plannen van tevoren aanmelden bij de anti-trustautoriteiten die zullen beoordelen of de fusie de concurrentie op de betrokken markt niet te zeer beperkt.

Nieuw is ook dat alle federale „trustbewakers", hetzij van bet ministerie van justitie, hetzij van de federale handelscommissie een ruimere bevoegdheid krijgen om getuigen te horen en geheime stukken op te eisen.

In het verleden kon bij particulieren in de VS nogal wat aarzeling worden geconstateerd om naar de rechter te stappen als zij meenden dat de prijzen van bepaalde artikelen op ongeoorloofde manier werden verhoogd.

Onder de nieuwe wet wegen de moeite en de kosten van zo'n actie wel op tegen het resultaat ervan. De schade die bedrijven berokkenen door het berekenen van b.v. een broodprijs die 3 cent te hoog is zal worden omgezet in een boete die driemaal het bedrag bedraagt van de extra-inkomsten die de onderneming in de betrokken staat door zo'n illegale prijsverhoging heeft verkregen.

Het zakenleven heeft zich tot het uiterste tegen de nieuwe wet verzet. *(NRC/H'blad)*

AKKOORD AUTO-INDUSTRIE-VAKBONDEN OVER KORTER WERKEN

Begin oktober is een akkoord bereikt tussen de Ford-fabrieken en de UAW, de vakbond van arbeiders in de automobielindustrie.

Het conflictpunt dat op 14 september leidde tot een grote staking, was de eis van de UAW tot verkorting van de werktijd met volledig behoud van het inkomen. De vakbond betoogde dat verkorting van de werktijd tot verruiming van de werkgelegenheid in de onderneming en tot grotere werkzekerheid van de werknemers zal leiden. De directie van Ford stelde hiertegenover dat de voorstellen van de UAW de rentabiliteit van de onderneming in gevaar kunnen brengen.

Maar de partijen lijken elkaar nu te hebben gevonden in een compromis, dat de werknemers in het eerste jaar van hun nieuwe arbeidscontract vier extra vakantiedagen geeft, in het tweede jaar acht dagen en in het derde jaar twaalf.

De gemiddelde werknemer in de Amerikaanse auto-industrie krijgt nu 33 dagen vakantie per jaar. Een en ander betekent dat de 170.000 werknemers van Ford aan het eind van het nieuwe driejarige contract in feite dicht bij de vierdaagse werkweek zullen staan.

Het akkoord kan verstrekkende gevolgen krijgen voor de betrekkingen tussen werkgevers en werknemers in Amerika. De verkorting van de werkweek tot 4 dagen behoort tot de voornaamste doelstellingen van de UAW en het nieuws contract met de Fordfabrieken wordt als een doorbraak in dat streven gezien Van groot belang is dat het contract tussen Ford en de vakbond van automobielwerkers tot voorbeeld zal dienen voor de CAO's die moeten warden afgesloten met andere Amerikaanse autofabrieken, General Motors, Chrysler en American Motors

Wall-Street Journal heeft uitgerekend, dat de arbeidskosten bij Ford door het nieuwe contract jaarlijks met 10% zullen stijgen.

Volgens het blad zullen de arbeidskosten bij Ford, die nu $ 11 per uur bedragen, in de komende 3 jaar met $ 3,75 omhoog gaan Voor de Amerikaanse consument zal dit betekenen dat de prijzen van de modellen voor 1977, die al 6% zijn opgetrokken, nog verder zullen stijgen (NRC/H'blad)

VERMEERDERING AANTAL ARME MENSEN

Het aantal arme mensen in Amerika is vorig jaar met twee en een half mln toegenomen. Bijna 26 mln personen, of één op de acht Amerikanen, leven nu onder de „armoedegrens". Dit heeft het Amerikaanse bureau voor de statistiek dit weekeinde bekendgemaakt.

In 1975 werd een gezin van 4 personen (buiten de landbouw) arm genoemd wanneer het minder dan $ 5500 per jaar verdiende. Deze armoedegrens wordt elk jaar in verband met de inflatie aangepast.

Van de zwarte bevolking valt 29,3 procent onder de armen. Van de blanken valt 12,5 procent onder de armste categorie. *(NRC/H'bLad)*

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij „Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

OOSTEUROPESE TOPCONFERENTIE

In de Roemeense hoofdstad Boekarest heeft op 25 en 26 nov. een topconferentie plaatsgevonden van de Oosteuropese staten, die lid zijn van het Warschaupact. Officieel heet het lichaam, dat toen vergaderde het raadgevende politieke comité van het Warschaupact. Lid daarvan zijn de eerste secretarissen van de communistische partijen, de minister-presidenten, de voorde buitenlandse politiek verantwoordelijke leden van de politburo's en secretarissen van de CC's, alsmede de ministers van buitenl. zaken van de Warschaupact-staten, de SU, Polen, de DDR, Tsjechoslowakije, Hongarije, Bulgarije en Roemenië.
Aan de conferentie in Boekarest is niet deelgenomen door de ministers van defensie van de betrokken staten.
Op de vergadering waren wel aanwezig generaal A. I. Gribkow, de chef-staf van de strijdkrachten van het Warschaupact, en Nikolai Firjoebin, de secretaris-generaal van het raadgevende politieke comité van het Warschaupact.

Slotdocumenten

Na de afsluiting van de vergadering is een aantal documenten gepubliceerd: dit zijn een communiqué, een verklaring, een voorstel van de lidstaten van het Warschaupact, dat alle staten die de slotakte van de Conferenciie over Europese Veiligheid en Samenwerking (CEVS) in Helsinki (pag. 497 e.v.-1975) ondertekend hadden, een verdrag zouden aangaan, waarbij zij verklaren, dat zij niet als eerste kernwapens tegen elkaar zullen gebruiken, en een ontwerptekst voor een dergelijk verdrag.
Uit deze documenten citeren wij het volgende:

SLOTCOMMUNIQUE. Het communiqué geeft eerst een opsomming van de deelnemers aan de bijeenkomst en zegt dan
„Op de ontmoeting van het raadgevende politieke comité had een meningswisseling plaatsgevonden over actuele kwesties van de verdere strijd voor vrede en het verdiepen van de vermindering van internationale spanning, voor het versterken van de veiligheid en de ontwikkeling van de samenwerking in Europa
De deelnemers aan de ontmoeting van het raadgevende politieke comité hebben unaniem een verklaring aangenomen
„Voor de verdere bevordering van ontspanning, voor de consolidering van de veiligheid en de ontwikkeling van samerwerking in Europa"
De lidstaten van het Warschaupact geloven. dat consolidering van vrede veiligheid en vertrouwen tussen de landen en de volkeren vergemakkelijkt zou worden- als alle staten, die de slotakte ondertekend hebben, het op zich zouden nemen niet de eerste te zijn om kernwapens tegen elkaar te gebruiken
Het ontwerp- verdrag, dat door hen is goedgekeurd, te zamen met de desbetreffende oproep van de lidstaten van het Warschaupact, zal voor overweging worden voorgelegd aan alle andere deelnemende staten aan de Conferentie over Europese veiligheid en samenwerking
De teksten van de verklaring en het ontwerp worden afzonderlijk gepubliceerd
Met het oog op de verdere verbetering van het mechanisme van de politieke samenwerking binnen het kader van het verdrag was een beslissing aangenomen om het Comité van de ministers van buitenlandse zaken en het Verenigde secretariaat in het leven te roepen als organen van het raadgevende politieke comite
Het raadgevende politieke comité hoorde het verslag van de chef-staf van de verenigde strijdkrachten van de lidstaten van het Warschaupact over het werk, dat door het verenigde commando is uitgevoerd.
De bijeenkomst van het raadgevende politieke comité vond plaats in een sfeer van volledig wederzijds begrip, broederlijke vriendschap en nauwe samenwerking Een meningswisseling, die plaats gevonden heeft, heeft de identiteit van de meningen van de lidstaten van het Warschaupact over de belangrijke problemen van de wereldpolitiek gedemonstreerd. waarbij de gemeenschappelijkheid van hun doeleinden in de strijd voor vrede en socialisme, internationale samenwerking en vriendschap tussen de volkeren werd bevestigd"

VERKLARING Uit de verklaring de volgende citaten „De bijeenkomende deelnemers stellen met voldoening vast, dat essentiele gunstige wijzigingen in de internationale betrekkingen in recente jaren hebben plaatsgevonden: een proces van vermindering van de internationale spanning begon. vreedzaam naast elkaar bestaan tussen staten, ongeacht hun maatschappelijke orde, is bezig gevestigd te worden
Belangrijke problemen, voortvloeiend uit de Tweede Wereldoorlog, zijn in Europa vreedzaam opgelost, de betrekkingen tussen Europese staten worden in groeiende mate gericht op een vaste basis van gelijkgerechtigde samenwerking".
„De lidstaten van het Warschaupact nemen als uitgangspunt, dat de resultaten van de Conferentie over Europese veiligheid en samenwerking een gemeenschappelijk succes geweest zijn voor al haar deelnemers, een overwinning voor het gezonde verstand en politiek realisme
De principes en overeenkomsten, die in Helsinki aangenomen zijn, vormen een breed en duidelijk platform voor de verdere versterking van de vrede. Zij sluiten in een machtig potentieel voor een op de lange duur gunstige invloed op de betrekkingen tussen de staten op het continent. Consistente toepassing van deze principes en overeenkomsten roepen een nieuw aspect van Europa in het leven — een Europa van veiligheid en samenwerking".
„Alles bij elkaar wordt de politieke atmosfeer in Europa in groeiende mate bevrijd van de restanten en sporen van de koude oorlog Maar de zaak van de consolidering van de vrede m Europa, evenals universele vrede, en het proces van de vermindering van de spanning ontmoeten ook grote moeilijkheden
Er zijn nog steeds krachten van reactie,

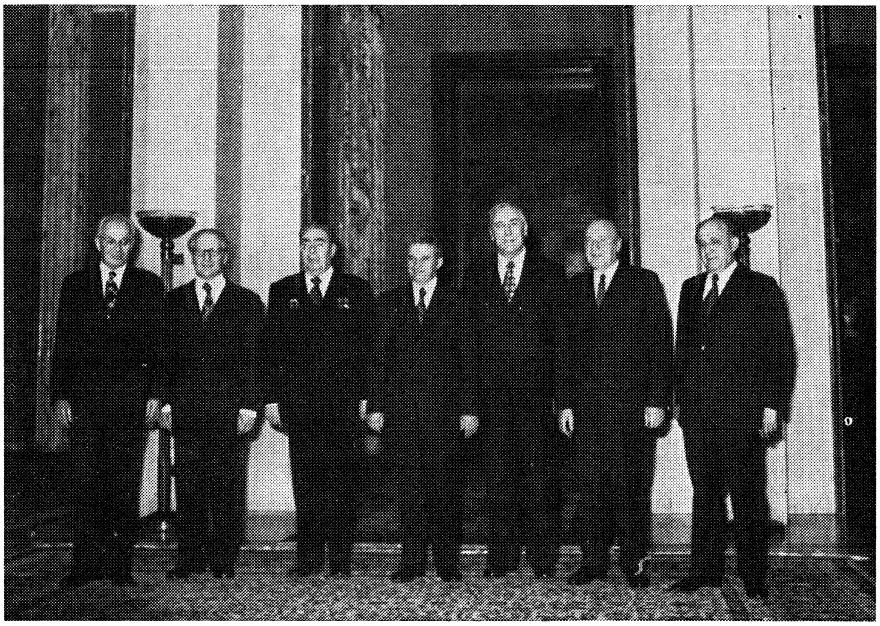

De partijleiders van de communistische partijen van de lidstaten van het Warschau-pact (vlnr) Husak (Tsjechoslowakije), Honacker (DDR), Brezjnew (Sowjet-Unie), Ceausescu (Roemenië) Gierek (Polen), Kadar (Hongarije) en Zjiwkow (Bulgarije)

Weekblad 45ste jaargang No. 2361, pag. 28439-28454

militarisme en revanchisme, die er naar streven conflictsituaties in het leven te roepen, de bewapeningsrace bevorderen, die er naar streven de soevereiniteit van staten en de onschendbaarheid van bestaande grenzen, de mogelijkheid en het nut van het verder verminderen van spanning in twijfel te stellen, en die oude methoden van imperialistische politiek doen herleven. Deze krachten lokken inmenging in de binnenlandse aangelegenheden van staten uit, zij zouden graag aan do volkeren dicteren, welke binnenlandse orde er in dit of dat land moet bestaan, welke partijen wel of niet aan regeringsbezigheden kunnen deelnemen. Onder hun invloed worden er pogingen in het werk gesteld om de geest en de letter van de slotakte te verdraaien en om de principes en overeenkomsten, die in Helsinki zijn aangenomen, verkeerd te interpreteren, komen er aarzelingen en strijdigheden aan het licht bij de vervulling van de bepalingen van de slotakte en bij de toepassing van stappen, die leiden tot een verdere verbetering van de internationale situatie".

„De lidstaten van het Warschaupact zijn er ook van overtuigd, dat strikte nakoming van het viermogendhedenakkoord van 3 sept. 1971, het afzien van welke poging dan ook om de bijzondere status van West-Berlijn te ondermijnen en de stad te gebruiken voor vijandelijke oogmerken m.b.t. de DDR en andere socialistische landen, een verplichte voorwaarde er voor is om West-Berlijn stap voor stap te veranderen in een constructieve factor van Europese samenwerking, en om haar bevolking te doen genieten van alle vruchten van de vermindering van de spanning en een vreedzaam leven. In deze context verklaren de lidstaten van het Warschaupact hun bereidwilligheid om verschillende banden met West-Berlijn te onderhouden en te ontwikkelen".

„Geleid door het verlangen om opnieuw een effectieve stap te nemen in de richting van het afwenden van de dreiging van een kernoorlog stellen zij voor, dat alle staten, die de slotakte ondertekenden, een verdrag afsluiten, gericht op het bereiken van dit doel, waarbij zij verklaren niet de eerste te zijn om kernwapens tegen elkaar te gebruiken en zij geven uiting aan de hoop, dat dit voorstel gunstig zal worden ontvangen.

Zij beschouwen het als noodzakelijk een overeenstemming te bereiken over de afschaffing en vernietiging van chemische wapens, over de afschaffing van nieuwe soorten en nieuwe systemen van wapens van massavernietiging.

Zij hechten groot belang aan het afsluiten van verdragen over de vermindering van strijdkrachten en conventionele bewapening, aan het verrichten van nieuwe inspanningen op een internationale schaal voor de ontmanteling van oorlogsbases op buitenlands grondgebied en de terugtrekking van vreemde troepen van het grondgebied van andere staten, voor de instelling van vredeszones in verschillende gebieden en voor de verlaging van de militaire begrotingen van de staten."

„De belangen van een diepgaande normalisering in de internationale betrekkingen verlangen, dat de verdeling van de wereld in elkaar confronterende militaire blokken overwonnen zou moeten worden. De deelnemers aan de bijeenkomst van het raadgevende politieke comité bevestigen hun bereidwilligheid om het Warschaupact te ontbinden, gelijktijdig met de ontbinding van de Noordatlantische verdragsorganisatie en om hun militaire organisaties als een eerste stap te liquideren. Zij dringen er bij alle staten op aan geen activiteiten te ondernemen, die zouden kunnen leiden tot de uitbreiding van bestaande gesloten groeperingen en militair-politieke bondgenootschappen of tot de instelling van nieuwe. De gelijktijdige opheffing van art. 9 van het verdrag van Warschau en van art. 10 van het Noordatlantische verdrag, die de uitbreiding van het aantal deelnemers door de aanvaarding van nieuwe staten toestaan, zou een praktische stap in deze richting kunnen zijn.

De staten, die aan het verdrag van Warschau deelnemen, zijn bereid onderhandelingen over deze kwestie aan te gaan. Zij zouden ook aandacht willen geven aan welke andere voorstellen dan ook m.b.t. de geleidelijke verzwakking van de militaire confrontatie in Europa en de verkleining van het gevaar van bij ongeluk optredende conflictsituaties.

Niettemin, zolang het NAVO-blok blijft voortbestaan en zijn militaire potentieel vergroot, zullen de staten, die aan het verdrag van Warschau deelnemen. alle noodzakelijke maatregelen nemen binnen het kader van het verdrag om constant een krachtige veiligheid aan hun volkeren te garanderen."

Over economische samenwerking o.m.:

„De deelnemers aan de bijeenkomst van het raadgeveinde politieke comité geven uitdrukking aan hun krachtige vastbeslotenheid om te helpen bij de voortgezette ontwikkeling van samenwerking op lange termijn en op grote schaal met alle belanghebbende staten op een bilaterale en een multilaterale basis, met inbegrip van zulke vormen als samenwerking in de produktie, de wetenschap en de techniek, en specialisatie- en compensatiecontracten."

Over samenwerking op het menselijke vlak wordt in de verklaring o.a. opgemerkt:

„Van bredere samenwerking op zulke gebieden als cultuur, wetenschap, onderwijs, voorlichting en contacten tussen individuen wordt verwacht het politieke klimaat in Europa te blijven verbeteren, parallel met de ontwikkeling van economische samenwerking. In de afgelopen paar jaren werden waardevolle resultaten in deze richting bereikt. Alles bij elkaar gaat het goed met de verwerkelijking van de desbetreffende akkoorden, zoals vastgesteld in de slotakte van de Conferentie over Europese veiligheid en samenwerking.

Maar er werd ontdekt, dat bepaalde krachten de ontwikkeling van deze contacten wensen te gebruiken voor doeleinden, die vijandelijk zijn aan het begrip en de vriendschap tussen de volkeren, voor inmenging in de binnenlandse aangelegenheden van staten. De staten, die deelnemen aan het verdrag van Warschau, vinden het nodig opnieuw te bevestigen, dat dit een weg zonder toekomst is en dat zij die afwijzen."

„Het is ook nodig, dat de massa-media in dienst zouden staan van waarheidsgetrouwe informatie van het publiek over gebeurtenissen in de wereld, zouden moeten dienen om volkeren elkaar nader te brengen, ten einde aldus het gebruik van deze media tegen vrede en samenwerking op het continent te verhinderen."

Over de eigen onderlinge samenwerking o.m.:

„De lidstaten van het Warschaupact, verenigd door de gemeenschappelijkheid van hun socialistische orde, trouw aan de zaak van vrede, democratie en nationale onafhankelijkheid, bevestigen opnieuw hun vastbeslotenheid om voortdurend de wederzijdse samenwerking te versterken op de basis van de principes van het marxisnïe-leninisme en internationale solidariteit, eerbied voor de gelijkheid en soevereiniteit van elke staat, niet-inmenging in binnenlandse aangelegenheden en kameraadschappelijke wederzijdse bijstand."

OPROEP. De tekst van de oproep van de staten van het Warschaupact om te komen tot een verdrag, waarbij de verdragsluitende partijen verzekeren niet ais eerste kernwapens tegen elkaar te gebruiken, luidt aldus:

„De leiders van de organisatie van de lidstaten van het Warschaupact, bijeen voor een conferentie van het raadgevende politieke comité in Boekarest op 25-26 nov. 1976, bespraken kwesties m.b.t. het voorkomen van oorlog en de verdieping van het verminderen van internationale spanning, de strijd voor het versterken van de veiligheid en het ontwikkelen van wederzijds profijtelijke samenwerking in Europa.

Zij wezen er op, dat de periode, die volgde op de Conferentie over Europese veiligheid en samenwerking, de grote positieve betekenis van de resultaten van de conferentie en de verplichtingen, die deelnemers d.m.v. de slotakte op zich genomen hebben, bevestigt.

Te zelfder tijd overwegend, dat het leven de noodzaak dicteert om de inspanningen voor het versterken van de vrede in Europa en de hele wereld te vergroten. en uitdrukking gevend aan hun vastbeslotenheid om precies in die richting te werk te gaan — die door de lidstaten van het Warschaupact in een speciale verklaring was vastgelegd — kwamen zij tot de conclusie, dat deze doeleinden gediend zouden worden, als alle staten, die de slotakte ondertekend hebben, zouden beloven niet de eerste te zijn om kernwapens tegen elkaar te gebruiken.

Bij algemene overeenstemming van de lidstaten van het Warschaupact — de Volksrepubliek Bulgarije, de Hongaarse Volksrepubliek, de Duitse Democratische Republiek, de Poolse Volksrepubliek, de Socialistische Republiek Roemenië, de Unie van Sowjet Socialistische Republieken, de Tsjechoslowaakse Socialistische Republiek — wordt deze brief vergezeld van een ontwerp voor een desbetreffend verdrag ter overweging door alle andere staten, die deelgenomen hebben aan de Conferentie over Europese veiligheid en samenwerking.

Aangenomen op de bijeenkomst van het raadgevende politieke comité van de lidstaten van het Warschaupact in Boekarest op 26 nov. 1976."

ONTWERP-VERDRAG. De tekst van het ontwerp-verdrag luidt aldus:

„De staten, die deelgenomen hebben aan de Conferentie over Europese veiligheid en samenwerking, hierin vervolgens aangeduid als de Hoge Verdragsluitende Partijen, geïnspireerd door de doeleinden en bepalingen van de slotakte van de conferentie;

in het verlangen om een nieuwe gemeenschappelijke actie te ondernemen, die gericht is op de versterking van het onderlinge vertrouwen, op de verzwakking van de militaire confrontatie en op de bevordering van ontwapening;

uitdrukking gevend aan hun wil om te handelen in overeenstemming met de doelemden en principes van het Handvest van de VN;

vastbesloten om niet het gebruik of de dreiging met het gebruik van kernwapens tegen elkaar toe te staan;

er naar strevend om hun bijdrage aan het vermmderen van het gevaar van een

kernoorlog in Europa en op de hele wereld te leveren, hebben het volgende beloofd.
Art. 1 Niet de eerste te zijn om kernwapens tegen elkaar te gebmiken, hetzij op het land, of op de zee, in de lucht, dan wel in de ruimte.
Art 2 De verplichting, bedoeld m art 1, zal niet alleen van toepassing zijn op het gebied van de staten, maar ook op hun strildkrachten. in welk deel van de wereld zij zich ook mogen bevinden.
Art 3 Dit verdrag geldt voor een onbeperkte periode.
Art. 4 Het verdrag zal open voor ondertekening zijn door enigerlei staat, die in de stad Helsinki de slotakte van de Conferentie over Europese veiligheid en samenwerking op 1 aug 1975 ondertekend heeft
Art 5 Dit veadrag zal onderworpen zijn aan ratûicatie door de staten, die het ondertekend hebben De instrumenten van ratificatie zullen gedeponeerd worden bij de regering van .., dat als bewaarder zal worden aangewezen
Dit verdrag zal voor elk van de Verdragsluitende Partijen in werking treden vanaf het tijdstip van het deponeren van zijn instrumenten van ratificatie.
Art 6 Dit verdrag, opgemaakt in de Russische, Engelse, Spaanse, Italiaanse, Franse en Duitse taal, waarbij alle teksten geluk authentiek zijn, zal worden gedeponeerd bij de regering van .
Het verdrag zal worden geregistreerd in overeenstemming met art. 102 van het Handvest van de Organisatie van Verenigde Naties"

Commentaren

Uit de perscommentaren op de Oosteuropese topconferentie en haar besluiten citeren wij het volgende:

The Economist (27-11-76) Op de WP-top in Boekarest zag Brezjnew er allerminst uit als een zojuist bevorderde maarschalk, die een parade van loyale ondercommandanten afneemt, maar eerder als een dmk bezige huizenbezitter. die haastig zijn huurders afloopt om te zien of er iets aan hun klachten is te doen. Sinds de laatste WP-top (Warschau, april 1974) is de ontwikkeling voor Brezjnew meestal niet gunstig geweest. Openlijke ontevredenheid heerst nu in twee van de drie landen die Ruslands „ijzeren driehoek" vormen: Polen en de DDR: het derde land, Tsjechoslowakije, is betrekkelijk rustig en dat alleen maar omdat dit land door de Russische invasie in 1968 tot zwijgen is gebracht.
Aan de creditzijde staat voor Brezjnew dat hij zijn ruzie met de Roemenen heeft kunnen bijleggen. Maar de Roemenen willen iedereen er heel goed aan herinneren — evenals de Joegoslaven dat doen — dat zij de grote broer op armlengte willen houden. OP zondag, de dag voordat Brezjnew m Boekarest arriveerde, tekenden zij een handelsovereenkomst met Amerika, waaraan zij een maximum publiciteit gaven.
Breqnew heeft zich in een positie gedraaid, die de Russische leiders altijd gepoogd hebben te vermijden moeilijkheden in twee of meer Europese landen tegelijk. En hu bezit minder ruimte tot manoeuvreren dan waarover de Russen meestal kunnen beschikken. Chroesjtsjow heeft eens gezegd dat de Hongaarse revolutie in 1956 nimmer was uitgebroken, indien het regime tijdig tien schrijvers had neergeknald Maar sinds Stalins dood is die procedure steeds moeilijker toepasbaar geworden (en ook Chroesjtsjow sprak er alleen maar over)
Dinsdag onderbrak de Poolse regering een bijeenkomst van het comité van Intellectuelen, dat naar middelen zocht om arbeiders te helpen die na de juni-opstand werkloos waren geworden. Dat dit reeds de volgende dag in de Westerse pers was vermeld bewijst, hoe moeilijk het is geworden een politiek van repressie te voeren In deze dagen-na-Helsinki gebeuren zulke dingen met een onprettige glans van publiciteit Daarmee komt geen einde aan het arresteren van dissidenten of het inzetten van Russische tanks, maar wel zal men zich méér bedenken voordat men tot zulk soort maatregelen overgaat
In plaats van repressie zou Brezjnew de Oosteuropese regeringen een ruim hulpprogramma kunnen aanbieden, om de economie beter te maken Maar helaas kan Rusland zich dat nu niet permitteren, met zijn grote schuld aan het Westen, zijn grote behoefte aan Westerse credieten en zijn behoefte om harde valuta te verdienen door opvoering van zijn export naar het Westen en niet naar Oost-Europa
Nu noch economische steun noch rechtstreekse politieke repressie de aangewezen wegen voor Brezjnew kunnen zijn, hoopt hij zijn controle op Oost-Europa te kunnen handhaven door terug te vallen op de oude formule van „meer integratie". Er zullen meer joint investment projects komen, die de landen meer aan de Sowjet-Unie zullen binden (maar die mogelijkheid is begrensd, omdat Moskou de satellieten handel met het Westen moet toestaan om de eigen schulden te kunnen aflossen) De Sowjet-Unie wil ook een Warschau Pact-secretariaat m Moskou stichten, alsmede een nieuwe raad van ministers van Buitenlandse Zaken om het regiobeleid onder Russische auspicien te coördineren Maar daarvoor voelen de clientstaten niet veel

En dat alles vindt plaats, terwijl Brezjnew (in december) zijn 70ste verjaardag viert en in het 13de jaar van zijn oppermacht is Eén reden waarom de Oosteuropeanen aarzelen tegenover meer integratie met Rusland is, dat er wel eens spoedig een opvolgingsstrijd in de Sowjet-Unie zou kunnen uitbreken. In zo een periode zullen de Oosteuropese regeringen extra kwetsbaar zijn Sommige regeringen zullen verplicht zijn het op een akkoord te gooien met belangengroepen die tot nog toe van de macht zijn afgesloten de herlevende arbeidsbeweging in Polen, de herlevende protestantse kerk in de DDR, de pro-Dubcek-ondergrondse in Tsjechoslowakije
Dit is de kans van het Westen na Helsinki Indien het Westen blijft tonen dat het zich zorgen maakt over de mensen in die landen die meer politieke vrijheid en nationale onafhankelijkheid wensen en indien het Westen economische hulp kan bieden aan die regeringen die aan die wensen enigszins tegemoet komen, dán zou het Westen erin kunnen slagen de Russische greep op die regio te verminderen

Frankfurter Allgemeine (29-11-'76) De leiders van de staten van het Warschaupact confereerden twee dagen in Boekarest Een van de eerste punten welke opviel in de lange declaratie van de conferentie was de oproep aan alle ondertekenaars van het verdrag van Helsinki om ervan af te zien, als eerste atoomwapens te gebruiken
Volgens Westelijke waarnemers in Boekarest diende de omvangrijke slotverklaring in de eerste plaats als een politieke stellingname bij de voorbereiding van de cervolgconferentie van Belgrado Zij wijzen erop dat de verklaring van Boekarest niets zegt over de MBFR-onderhandelingen waardoor het conventionele overwicht van het Oostblok kan worden verminderd. Misschien wil het Oosten proberen om de kernwapens in het MBFR-overleg op te nemen.
In het document van Boekarest zijn ook passages welke iets laten zien van de interne problematiek van het Warschaupact. Tijdens zijn bezoek aan Roemenië had Brezjnew reeds over „coördinatie" gesproken. In dit verband moet men het besluit zien om een comité van ministers van buitenlandse zaken en een gemeenschappelijk secretariaat in het leven te roepen. Roemenië stelt echter uitdrukkelijk dat dit comité alleen maar dient om .,meningen uit te wisselen." Roemenië schijnt zich niet verzet te hebben tegen instelling van dit comité, omdat dit land er belang bij heeft om de aard van het Warschaupact meer politiek dan militair te maken. Dit zou in feite meer zelfstandigheid voor de lidstaten betekenen. Overigens blijft Roemenië er op aandringen dat NAVO en Warschaupact tegelijkertijd worden opgeheven.
Inderdaad schijnt er in het Warschaupact een groeiende tendens te zijn bij de kleinere lidstaten om op zoveel mogelijk gebieden een soort „belangenparallelliteit" met de Sowjet-Unie te construeren en de daaruit voortvloeiende activiteiten in die richting te leiden welke het meest met de eigen ideeën strookt. Roemenië neemt daarbij een leidende rol in en krijgt na de „normalisering" van de betrekkingen met de Sowjet-Unie ook steun van andere lidstaten, het minst uiteraard van Tsjechoslowaken, Oostduitsers en Bulgaren.
Daarbij komt dat Moskou, om moeilijkheden te voorkomen, uiterlijk onbewogen moet reageren op zekere eigen geaardheden binnen het Oostblok. Een eerste gevolg is dat de militaire aspecten van het Warschaupact minder op de voorgrond treden. Brezjnew heeft zich echter zowel in Joego-Slavië als in Roemenië zeer dubbelzinnig uitgedrukt en zich in geen enkel opzicht gebonden.
Het is moeilijk om vast te stellen of er gepoogd wordt de „nieuwe principes" van betrekkingen tussen de communistische landen ook in het Warschaupact op te nemen. Dit geldt voor het aanbod voor een algemene ontwapeningsconferentie aan de niet-gebonden landen en voor het voorstel voor een overeenkomst tussen NAVO en Warschaupact om geen nieuwe leden op te nemen. Dit laatste zou bedoeld zijn om een opname van Spanje in de NAVO tegen te gaan.

Een hoofdartikel in The Times (27-11-'76) wijst erop dat een eventueel NAVO-lidmaatschap van Spanje aan het Warschaupact de mogelijkheid zou bieden om een regeling met Joego-Slavië te treffen. Overigens acht The Times dat de Warschaupact-landen te veel bezig zijn met „playing to the gallery" en dat aan de ernstige zaken, zoals wapenbeheersing, weinig aandacht wordt besteed. Door de invoering van nieuwe wapens welke zowel strategisch en tactisch gebruikt kunnen worden, vervaagt het verschil tussen de MBFR- en de SALT-onderhandelingen. Op dit gebied dienen de Russen concrete dingen te zeggen en te doen.
Een hoofdartikel van Le Monde (28/29-11-'76) wijst erop dat de Sowjet-Unie reeds meer een voorstel gedaan heeft voor het afzien van het eerste gebruik van atoomwapens. Het Westen heeft deze voorstellen altijd afgewezen en dat zal nu ook wel gebeuren. (Le Monde, The Times, FAZ, NZZ. NRC/Handblad, Moscow News)

BELGIË

HERGROEPERING VAN WAALSE PARTIJEN

De in 1961 opgerichte partij van de Waalse liberaler?, de Parti pour la Liberté et le Progrès (PLP), verdwijnt om op te gaan in een nieuwe Parti des Réformes et de la Liberté wallon (PRLW), geboren uit het samengaan van de PLP en een groep RW-politici, geleid door minister Perin en de staatssecretarissen Gol en Knoops, die het RW verlaten zonder ontslag te nemen uit het kabinet.

De stichting van de PRLW werd op 24 nov. aangekondigd op een persconferentie te Brussel, die werd voorgezeten door minister van state Pierre Descamps (PLP) en bijgewoond door PLP-voorzitter Damseaux en de drie gewezen RW-regeringsleden, die een uurtje eerder premier Tindemans officieel op de hoogte hadden gebracht van hun beslissing. Op de persconferentie lichtte Descamps — die zonder duidelijk omschreven ambt reeds enkele jaren optreedt als ,,overkoepelende" figuur bij de Franssprekende en de Vlaamse liberalen — een manifest toe, waarin de PRLW stelt dat zij een Waalse, pluralistische en reformistische partij wil zijn, die een federaal België beoogt en een Europese eenwording, waarin de regionalisering de spanningen binnen de pluri-nationale staten doet afnemen.

M.b.t. de economische politiek verklaart het manifest dat het traditionele kapitalisme en het doctrinaire socialisme Wallonië industrieel niet kunnen versterken, en dat een nieuw ondernemingsbeleid vereist is, waarbij kapitaal, arbeid en intellect (stafleden) moeten samenwerken.

Descamps verklaarde dat de nieuwe partij ontstaan is uit beraad tussen de PLP en die RW-groep, die niet kan instemmen met de linkse richting waarin RW-voorzitter Gendebien zijn partij stuurt.

Van zijn kant verklaarde minister Perin op de persconferentie dat hij met het RW gebroken had, omdat hij niet akkoord kon gaan ,,met een manoeuvre die ertoe strekt van het autonome Wallonië, dat nu spoedig zal worden opgericht, een republiek te maken die wordt bestuurd door linkse extremisten." Perin zei dat hij sedert het beraad in de werkgroep-Eyskens einde 1969 een toenadering heeft vastgesteld tussen zijn opvattingen en die van de PLP. Hij erkende tot in 1968 een links intellectueel, vol belangstelling voor het marxisme, te zijn geweest. maar beklemtoonde sindsdien te zijn geevolueerd naar het reformisme en het pluralisme.

Damseaux verklaarde. dat de PLP. oorspronkelijk gestart als een partij die de Belgische eenheid verdedigde, van die gedachte is weggegroeid om zich in 1972 te bekeren tot het federalisme.

Op de persconferentie werd ook aangekondigd, dat de nieuwe partij zal worden geleid door een directorium, voorgezeten door minister van state Jean Rey, oudvoorzitter van de EG-Commissie. Het dagelijks bestuur wordt voorgezeten door Damseaux.

Eerste reacties

Het nieuws van de oprichting van de PRLW en ook de breuk in het RW met het overlopen van Perin en zijn vrienden naar de liberalen, verwekte opschudding in de politieke kringen en lokte onmiddellijke reacties uit.

PVV-voorzitter Grootjans: Het is weliswaar een louter Waalse aangelegenheid, maar toch ook een belangrijke fase in de evolutie naar een grote centrumpartij. Wij 'stellen met voldoening vast dat de PRLW tot de liberale Internationale en tot de federatie van liberale partijen in de Europese Gemeenschap toetreedt, en wij beschouwen ze dan ook als ene zusterpartij.

RW-voorzitter Gendebien: De overgang van Peri.c.s. werd sedert maanden voorbereid. Het gaat hier om een rechtse en anti-Waalse afscheuring.

BSP-voorzitter Cools: Het is een initiatief van de rechterzijde. De oude PLP die in volle aftocht is, zoals ook uit de jongste gemeenteraadsverkiezingen is gebleken, trekt een nieuw kleed aan, ze poogt een groep op te vangen, die op het punt stond te worden uitgesloten uit het RW.

PSC-voorzitter Gramme: Het evenwicht onder de Waalse partijen in de kabinetscoalitie wordt enigszins verstoord: misschien moet het RW aandringen op een betere vertegenwoordiging in de regering. De manoeuvres in PLP en RW gaan ons niet aan. Men staat voor een „samengaan van verslagenen", voor een nieuwe conservatieve partij.

VU-voorzitter Schiltz reageerde door een voorstel tot herziening van de grondwet bij de Kamers in te dienen. Hij zei dat het parlement niet mag worden verrast door een vervroegde Kamerontbinding en dat het nodige moet worden gedaan om de volgende Kamers grondwetgevende bevoegdheid te verlenen.

Staatssecretaris Moreau, het enig overblijvende RW-lid in het kabinet. liet weten dat hij ontslag zou nemen, indien er geen nieuwe RW-ministers werden benoemd.

Premier Tindemans reageerde nogal flegmatiek op de gebeurtenissen: ,,Er is wat wind opgestoken, maar er brak geen storm los." Hij beklemtoonde direct dat niet de partijen, maar de Kamers over het voortbestaan van het kabinet belsissen.

Senaatsdebat. Vertrouwensmotie aanvaard

Op 25 nov. werd de premier ondervraagd in het parlement. Gendebien wenste in de Kamer te weten, met welke meerderheid en welk programma de eerste-minister voortaan zou regeren. Premier Tindemans verwees naar het antwoord dat hij had voorbereid voor de interpellatie, die de Senaat even later m.b.t. het zelfde probleem zou horen.

In dat Senaatsdebat noemde interpellant M. **A.** Pierson (soc.) het aanblijven van Perin, na zijn partijwisseling, onaanvaardbaar. Hij citeerde uit een juridisch handboek van Perin zelf om te besluiten dat een minister zijn mandaat om te re-

Een toelichting op de stichting van de PRLW werd gegeven door v.l.n r. Damseaux, Descamps en Perin

geren van een partij krijgt en dat dit mandaat afhangt van het vertrouwen van de parlementsfracties. Perin vertegenwoordigt thans alleen zichzelf, aldus Pierson, die aandrong dat de regering zich zou verantwoorden in de Kamer ,,waar het kabinet zeker is van een meerderheid."

RW-fractievoorzitter Bertrand beschuldigde Perin van ,,immoreel gedrag" en liet doorschemeren dat zijn partij haar vrijheid van handelen zou kunnen terugnemen, indien het kabinet verder vrijblijvend zou toekijken.

In zijn antwoord herinnerde Tindemans eerst aan de conventie d.d. 12 juni 1974 die in de regeringsraad i.v.m. de solidariteit van de ministers werden aangenomen en die 's anderendaags aan de Kamer werd medegedeeld (zie pag. 395/2-1974).

Verder zei de premier: ,,Sedert 1974 heb ik herhaaldelijk de gelegenheid gehad het standpunt, dat ten grondslag ligt van deze beslissing, te bevestigen, met name dat de ministers door de koning worden benoemd en dat de regering de plicht heeft haar taak voort te zetten, zolang zij het vertrtouwen van het parlement geniet.

Ik begrijp dat de gebeurtenissen van de laatste dagen beroering hebben verwekt in de politieke milieus. Het gaat hier echter om partijaangelegenheden, die de regering niet treffen, zolang zij niet het standpunt van de parlementsleden beïnvloeden. In die omstandigheden wacht ik het ogenblik af, dat in één van beide Kamers de vertrouwenskwestie zal worden gesteld. Mocht op dat ogenblik blijken dat de regering het vertrouwen zou krijgen van een meerderheid, die op een andere manier zou zijn samengesteld dan diegene, die haar het vertrouwen heeft geschonken in 1974, dan zal de regering zich hierover onmiddellijk beraden."

Na deze verklaring keurde de Senaat met 92 tegen 64 stemmen de vertrouwensmotie goed.

Naast staatssecretaris Knoops stemden ook de RW-leden **A.** Lagneau, J. Lausier, P. Stroobants en J. Wathelet vóór de regering. Vijf RW-leden onthielden zich ,,omdat zij geen antwoord hadden gekregen op hun vragen": P. Bertrand, J. Cerf, Fr. Lassance-Hermant, P. Leroy en G. Neuray.

Op 26-11 vergaderde de ministerraad in bijzijn van staatssecretaris Moreau, die aldus het RW vertegenwoordigde. Na afloop zei Tindemans dat binnen de regering de solidariteit volledig bleef en dat men diende te wachten op het voor 4 december aangekondigde congres van het RW, om iets klaarder te zien in de politieke toestand. Van zijn kant liet Gendebien weten, dat het RW bereid was het kabinet verder te steunen, maar wel aandrong op een ,,aanpassing van de machtsverhoudingen" in de regering

ITALIE

ONTWIKKELINGEN NA PARLEMENTSVERKIEZINGEN, COMMUNIST PRESIDENT KAMER VAN AFGEVAARDIGDEN, VORMING **REGERING-ANDREOTTI**, VERTROUWENSVOTUM, REGERINGSPROGRAMMA

Het op 20 en 21 juni gekozen Italiaanse parlement (pag. 417 e.v.) kwam op 5 juli voor de eerste maal bijeen om o.a. nieuwe voorzitters voor de Kamer van Afgevaardigden en de Senaat te kiezen.

Op 3 juli hadden de in het parlement vertegenwoordigde partijen, met uitzondering van de MSI, een ronde-tafelconferentie gehouden waarop was besloten dat een communist het voorzitterschap van de Kamer van Afgevaardigden zou gaan bekleden en een christen-democraat dat van de Senaat. (De voorzitter van de Senaat is tevens vice-president van de republiek.)

Op 5 juli maakte de communistische partij bekend dat de 61-jarige Pietro Ingrao kandidaat voor het voorzitterschap van de Kamer van Afgevaardigden was. De christen-democraten stelden de 68-jarige Amintore Fanfani kandidaat voor het presidentschap van de Senaat.

Dezelfde dag nog werden in Senaat en Kamer de verkiezingen gehouden.

Fanfani werd met 270 stemmen gekozen, 43 stembriefjes werden blanco ingeleverd. Fanfani was al senaatsvoorzitter van 1968 tot 1973.

Ingrao kreeg de steun van 488 afgevaardigden, terwijl 117 blanco stemden. Hiermee bekleedt voor het eerst sedert 30 jaar een communist het voorzitterschap van één der beide huizen van het parlement. Ingrao is de opvolger van de bijna 80-jarige socialist Pertini.

Pietro Ingrao, geboren in 1915, is via de anti-fascistische studentenbeweging en het verzet bij de communistische partij terecht gekomen. Hij behoorde in de eerste na-oorlogse jaren tot de partijtop, was van '47 tot '57 hoofdredacteur van de Unita en was ook nog enige tijd leider van de communistische fractie in de Kamer. In de zestiger jaren, bij de interne partijdiscussie over de nieuwe partijlijn, was Ingrao de woordvoerder van de orthodoxe vleugel. Hij verdween daarna wat naar de achtergrond. De laatste jaren hield hij zich bezig met het bestuderen van de mogelijkheden tot hervorming **van** de instellingen en de grondwet.

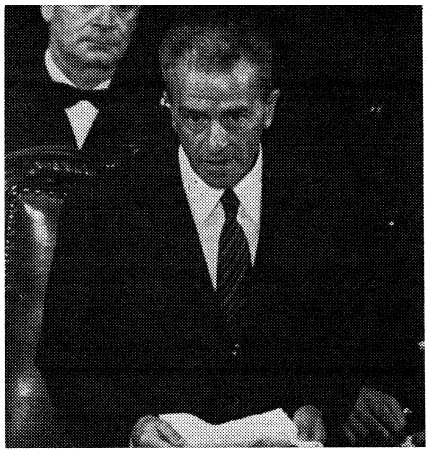

Pietro Ingrao, de nieuwe president van de Kamer van Afgevaardigden.

Op 26 juli werd de verdeling van de voorzitterschappen van de in totaal 26 vaste commissies in Kamer en Senaat bekendgemaakt. De communisten, die voorheen van geen enkele commissie het voorzitterschap hadden, presidiëren nu 7 commissies, nl. 4 in de Kamer en 3 in de Senaat. Daarbij behoort een aantal zeer belangrijke, t.w. de vaste commissie van financiën van de Kamer, en de begrotingscommissie van de Senaat. De christen-democraten hebben in beide huizen in totaal 10 voorzittersposten. De andere voorzitterposten worden verdeeld onder de socialisten, sociaal-democraten en republikeinen.

Ontwikkelingen binnen partijen, vorming kabinet-Andreotti

De resultaten van de verkiezingen hadden ook consequenties voor de leiding van enkele politieke partijen.

De plaatsvervangend secretaris van de socialistische partij Giovanni Mosca diende direct na de verkiezingen zijn ontslag in en deed een beroep op andere socialistische leiders zijn voorbeeld te volgen.

De partijsecretaris Francesco De Martino trad op 13 juli af. Hij werd op 16 juli opgevolgd door de vroegere vice-voorzitter en fractieleider Bettino Craxi.

De secretaris van de sociaal-democraten, de vroegere president Giuseppe Saragat, diende ook zijn ont-

slag in toen de uitslagen van de verkiezingen bekend waren geworden, maar kwam later op zijn besluit terug op verzoek van het partijbestuur.

Op 9 juli bood premier Moro bij president Leone het ontslag van zijn regering aan en daarop begon de president consultaties met de verschillende politieke leiders en op 12 juli gaf hij de christen-democraat Giulio Andreotti opdracht een nieuwe regering te vormen. Andreotti was minister van begroting in het kabinet-Moro en was tweemaal eerder premier, t.w. tussen febr. 1972 en juni 1973.

Op 30 juni had de secretaris-generaal van de christen-democraten, Benigni Zaccagnini, laten weten dat er in een nieuwe regering plaats zou zijn voor socialistische ministers.

Op de communisten deed hij een beroep eer, constructieve rol in de oppositie in te nemen. Partijvoorzitter Fanfani liet zich in bewoordingen van gelijke strekking uit. Hij zei dat de christen-democraten bereid waren tot een dialoog met de communisten maar dat er geen rolverwarring moest ontstaan tussen regering en oppositie.

Andreotti zelf liet weten dat er in de nieuwe regering geen plaats zou zijn voor de PCI en dat hij het communistische verlangen naar de vorming van een zo breed mogelijke coalitieregering niet deelde. Hij verzocht de communisten evenwel een nieuwe regering kritisch maar constructief te steunen.

De communisten op hun beurt lieten weten tot een dergelijke steun bereid te zijn als bepaalde christen-democratische politici niet in de nieuwe regering opgenomen zouden worden.

De socialisten lieten Andreotti weten dat zij geen deel wilden uitmaken van een coalitieregering zoals voorgesteld door Andreotti.

Andreotti voerde ook besprekingen met de vakbondsleiders, die verklaarden akkoord te gaan met loonmatigingen op voorwaarde dat de nieuwe regering ernst zou maken met de bestrijding van de inflatie en met de stimulering van de investeringen.

Op 27 juli ging het dagelijkse bestuur van de christen-democraten akkoord met een voorstel van Andreotti een christen-democratisch minderheidskabinet te vormen.

Op 28 juli lieten de socialisten weten een dergelijk kabinet te zullen gedogen, d.w.z. bij de stemming over het vertrouwensvotum zich te zullen onthouden en op 29 juli liet de kabinetsformateur weten dat hij bereid was een nieuwe regering te vormen.

Op 30 juli werd de samenstelling van het nieuwe kabinet bekendgemaakt, die nog dezelfde dag door president Leone werd beëdigd.

In het kabinet ontbraken enkele bekende christen-democraten, t.w Rumor, Moro en Colombo. Alle drie waren eerder premier geweest. Colombo wordt door de communisten als minister van financiën verantwoordelijk gesteld voor de slechte economische toestand. Rumor wordt voortdurend genoemd in verband met het Lockheed-omkoopschandaal. Het nieuwe kabinet telt drie partijloze technocraten: Gaetano Stammati, voormalig bankier, die van financiën naar de schatkist verhuisde, en Filippo Pandolfi, die financiën kreeg. Nieuw was de technocraat Ossola, de algemeen directeur van de Bank van Italië. Hij werd minister van buitenlandse handel.

Het kabinet telde ook een vrouwelijke minister: Tina Anselmi, die minister van arbeid werd. Op buitenlandse zaken kwam Arnaldo Forlani, vroeger secretaris-generaal van de christen-democratische partij en in het vorige kabinet minister van defensie. Bekende gezichten in het kabinet zijn onder andere dat van Donat Cattin, nu op industrie en handel, van Cossiga op binnenlandse zaken en Malfatti op onderwijs.

De samenstelling van de regering-Andreotti is als volgt:

premier - Giulio Andreotti; buitenlandse zaken - Arnaldo Forlani; binnenl. zaken - Francesco Cossiga; justitie - Francesco Paolo Bonifacio; begroting en economische planning - Tommaco Morlino; financiën - Filippo Mario Pandolfi; schatkist - Gaetano Stammati; defensie - Vito Lattanzio; onderwijs - Franco Maria Malfatti; openbare werken - Antonio Pietro Guiiotti; landbouw - Giovanni Marcora; transport - Attilio Ruffini; posterijen en telecommunicatie - Vittorino Colombo; handel en industrie - Carlo Donat Cattin; arbeid - Tina Anselmi; buitenlandse handel - Rinaldo Ossola; koopvaardij - Francesco Fabbri; staatsbedrijven - Antonio Bisaglia; gezondheid - Luciani Dal Falco; toerisme - Dario Antoniozzi; cultuur - Mario Pedini; zonder portefeuille belast met zaken het zuiden van Italië betreffende - Luigi Ciriaco de Mita.

Op 4 aug. presenteerde Andreotti het programma van zijn minderheidsregering aan het parlement.

De voornaamste punten uit het programma zijn: inflatie- en werkloosheidsbestrijding en grote aandacht voor de tekorten op de betalingsbalans. Ook beloofde Andreotti de bureaucratie te zullen aanpakken. Hij wilde verder proberen bij het IMF een extra lening te krijgen van $500 mln. Ook zou hij proberen de Westduitse regering over te halen de vervaldatum van 1 sept. van een lening van $2 mrd uit te stellen.

Vier andere belangrijke punten waren: herstructurering van de Italiaanse industrie, strijd tegen belastingontduiking, plannen voor de landbouw en betere doorstroming

De eerste vrouwelijke minister in Italië, Tina Anselmi geflankeerd door president Leone (m.) en premier Andreotti (l.). Op de achtergrond van l. naar r. Dario Antoniozzi (min. voor toerisme), Carlo Donat Cattin (handel en industrie) en Franco Malfatti (onderwijs).

van geldmiddelen van het centrale gezag in Rome naar de regionale besturen.
De PCI maakte op 5 aug. bekend dat zij zich bij stemming in het parlement over het nieuwe regeringsprogramma zou onthouden.
De fractievoorzitter van de PCI in de Kamer van Afgevaardigden, Allesandro Natta, zei dat het besluit van de communisten voortkwam uit „de wil om voortgang te maken bij het nemen van initiatieven en maatregelen ter oplossing van de urgente problemen van het land en om de eenheid te creëren tussen alle democratische krachten".

Op 6 aug. kreeg de regering met 138 tegen 17 stemmen en 69 onthoudingen de goedkeuring van de Senaat en op 11 aug. die van de Kamer van Afgevaardigden met 258 stemmen tegen 44 met 303 onthoudingen. Bij beide stemmingen onthielden de communisten, socialisten, sociaaldemocraten, republikeinen en liberalen zich.

Regering kondigt noodmaatregelen aan, ***PCI*** stelt nieuwe *samen*werkingsvormen met regering voor, Andreotti ontvangt leiders politieke partijen

Op 1 okt. kondigde premier Andreotti voor de televisie een pakket noodmaatregelen aan ter ondersteuning van de lire. Tevens kondigde hij een aantal prijs- en belastingverhogingen aan. als begin van een ingrijpend programma van economische hervormingen.

De maatregelen ter verdediging van de lire komen neer op een verhoging van het disconto van 12 tot 15%, een heffing van 10% op de aankoop van vreemde valuta voor de duur van veertien dagen en een verplichting voor Italiaanse exporteurs om onmiddellijk 50% van hun export in lires om te zetten.

De heffing van 10% op de aankoop van vreemde valuta zou de invoer uit het buitenland in de komende weken afremmen. De derde maatregel zou de enorm geslonken deviezenvoorraad van de Italiaanse bank weer iets op peil kunnen brengen.

Premier Andreotti had, alvorens in een televisietoespraak de maatregelen af te kondigen, eerst overleg gepleegd met o.a. de communisten en de socialisten, die zijn regering in het parlement gedogen. Beide partijen stemden in met de maatregelen. Ook de vakbonden waren van tevoren in de regeringsplannen gekend.

Met de monetaire maatregelen kondigde premier Andreotti ook nieuwe tariefverhogingen van overheidsdiensten en belastingverhogingen aan, alsook een bevriezing van de loonindexering voor de komende 2 jaar voor de groepen met een inkomen van boven de 6 mln lire (f 19.000) per jaar.

Bovendien maakte de premier zijn voornemen bekend om het aantal feestdagen — nu 17 per jaar — drastisch te beperken. Italianen hebben een enorm talent om van één vrije dag een hele week vrij te maken door er een dagje bij te snipperen, er een dagje bij te staken en nog een ochtendje ziek te zijn. Andreotti zei dat hij met zijn plannen tot vermindering van het aantal feestdagen niet wilde wachten tot de herziening van het Concordaat met het Vaticaan. De meeste feestdagen zijn heiligenfeesten.

Andreotti toonde zich in zijn televisietoespraak vooral bezorgd over twee zaken: de toenemende schulden van de overheid en het groeiende tekort op de betalingsbalans. „Van elke 100 lire die wij uitgeven, gaan er 25 naar het buitenland," zei de premier. „Als andere landen evenveel in Italië zouden kopen, zou er geen probleem zijn. Maar nu dat niet het geval is, moeten wij de import afremmen en de export bevorderen."

De schulden van de Italiaanse gemeenten belopen nu ong. 30.000 mrd lire (bijna f 100 mrd) en het staat vast dat in 1977 de inkomsten van gemeenten en provincies niet eens meer voldoende zullen zijn om de rente betalen.
Het tekort van de Italiaanse spoorwegen bedraagt in 1976 bijna f 3 mrd, maar de tarieven zijn in feite de laagste van Europa doordat bijna elke inwoner van Italië recht heeft op enorme kortingen.
Tevens werden plannen tot prijsverhoging bekendgemaakt voor: post, elektriciteit en telefoontarieven, spoorwegen, luister- en kijkgelden, aardgas, flessengas, stookolie en kunstmest.

De premier kondigde verder acties aan tegen belastingontduikers, m.n. onder de beoefenaars van vrije beroepen. Tot nu toe weigeren Italiaanse artsen om de belastingdienst inzage te geven in hun boekhouding, omdat daardoor hun beroepsgeheim in gevaar zou komen.

Andreotti maakte verder bekend dat de minister van landbouw aan de EG heeft gevraagd om de import van 40.000 ton vlees en 10.000 ton boter via een „geprivilegieerde behandeling" toe te staan.
De premier maakte ook bekend dat de Italiaanse schuld aan het buitenland nu 14.000 mrd lire (bijna f 45 mrd) bedraagt.
In de daarop volgende weken beraadden de grote politieke partijen zich over hun houding tegenover de saneringsmaatregelen.

Op 9 en 10 okt. kwam het landelijk bestuur van de christen-democraten daartoe bijeen. Het gaf zijn onvoorwaardelijke steun aan de regering. Overigens lict het bestuur wederom een krachtig neen tegen het „historisch compromis" horen.

De republikeinen die ook op 9 en 10 okt. bijeenkwamen, toonden zich bereid bij een stemming over het saneringsprogramma de maatregelen kritisch te testen. Partijvoorzitter La Malfa deed overigens een scherpe aanval op de steeds groter wordende samenwerking tussen communisten en christen-democraten.

De communisten spraken zich op 20 okt. uit voor een voorlopige voortzetting van de steun aan de regering-Andreotti.
Daaraan was een heftige interne partijdiscussie voorafgegaan, waarbij bleek dat binnen de partij niet iedereen even gelukkig is met de stilzwijgende steun die de regering-Andreotti krijgt. Bepaalde stromingen binnen de partij vreesden verder dat de economische saneringsmaatregelen van de regering-Andreotti vooral de laagstbetaalden zullen treffen en dat de communistische partij daaraan niet mag meewerken. Woordvoerder van deze opvatting was Luigi Longo, de vroegere partijsecretaris. Zijn opvattingen werden bestreden door Giorgio Amendola, die aan de bestrijding van de inflatie de voorrang wilde verlenen.

Partijvoorzitter Berlinguer nam in de discussie een tussenstandpunt in. Hij zei dat de partij de economische saneringsplannen slechts kon ondersteunen als zij begeleid werden door diepgaande sociale hervormingen. De economische sanering is het begin van „een grote politiek van algehele verandering".

Volgens Berlinguer moest de stemonthouding van de communisten in het parlement uitgelegd worden als een distantiëring t.a.v. het regeringsbeleid en geenszins als een ondersteuning of zelfs identificering met die plannen.
Met algemene stemmen besloot het centraal comité op 20 okt. zich ach-

ter de opvattingen van Berlinguer te scharen.

Oproep *Berlinguer*

Op 28 okt. verzond Berlinguer een brief aan Andreotti en aan de leiders van de politieke partijen, waarin hij verzocht om regelmatige consultaties tussen de partijen en de regering.
Volgens Beriinguer worden dergelijke consultaties gewettigd door de ernstige economische en financiële situatie van het land. Hij bestreed dat door zijn voorstel het tegenwoondige politieke beeld veranderd zou worden en verzekerde dat hij over de vorm van de uitvoering van dergelijke consultaties geen voorschriften wilde maken.
Van christen-democratische kant was op eerdere, soortgelijke initiatieven altijd afwijzend gereageerd, met als argument dat de enige plaats voor een confrontatie tussen de politieke partijen het parlement is.

Op 8 nov. ontving Andreotti de communistische partijsecretaris en sprak bijna drie uur met hem. Vervolgens had hij een onderhoud met delegaties van socialisten, sociaal-democraten, liberalen en republikeinen. De christen-democraten weigerden aan het overleg deel te nemen. (Le Monde, NZZ, The Times, *NRC/H'* blad)

STEUNMAATREGELEN VOOR LIRE

Om een verdere koersdaling van de lire tegen te gaan heeft de regering besloten met ingang van 25 okt. een belasting in te voeren op alle deviezenaankopen. Deze extra heffing bedraagt 7% en zal vier maanden van kracht blijven.
De koers van de lire is in de loop van 1976 steeds verder gezakt. Op 18 okt. bedroeg de koers $1 is Lire 870. Op 15 okt. was de koers nog 844.

Eind september had de Italiaanse regering al een heffing op deviezenaankopen ingesteld voor de duur van 14 dagen. De heffing bedroeg toen tien procent. De EG-commissie in Brussel was weinig gelukkig met de maatregel maar accepteerde hem uiteindelijk omdat het om een eenmalige regeling van korte duur zou gaan. Toen de regering op 25 okt. besloot wederom een heffing in te stellen ontraadde de Commissie deze maatregel ten zeerste.
De regering besloot tot de maatregel nadat de centrale bank, de Banco d' Italia, na de opheffing van de deviezenbelasting opnieuw met $600 mln de lire had moeten steunen. De Italiaanse deviezenreserves bedroegen omstreeks 23 okt. nog $ 1,5 mrd, juist voldoende om de importbehoefte van één week te dekken.
Vertegenwoordigers van de Italiaanse regering voerden tegelijkertijd besprekingen in Parijs met vertegenwoordigers van het Internationale Monetaire Fonds voor een lening van $550 mln.
Dezen legden de regering eind oktober een aantal voorwaarden voor waaraan voldaan moet worden wil men overgaan tot het verstrekken van een nieuwe lening. De voornaamste voorwaarde is dat het mechanisme van de aan de index van kosten van het levensonderhoud gebonden ,,glijdende loonschaal" wordt herzien. De tweede IMF-voorwaarde bestaat uit de verplichting, door middel van een consequente prijspolitiek de inflatie van 17,5% op jaarbasis terug te brengen tot het peil van de andere industrielanden
Het IMF had overigens met instemming kennis genomen van het economische saneringsprogramma van de regering-Andreotti (zie boven)
In 1974 heeft de Europese Gemeenschap een grote lening aan Italië verschaft. Zij gaf het geld als ,,krediet op korte termijn", maar werd geconfronteerd met het Italiaanse onvermogen om de lening op korte termijn terug te betalen, en daarom werd ze in dec. 1974 omgezet in een lening op ,,middellange termijn". Engeland, één van de medeverschaffers van het krediet, bedong toen dat zijn aandeel in het krediet wel een korte-termijnlening zou blijven, die met 3 maanden opgezegd zou kunnen worden.
De Bank van Engeland liet eind oktober weten dat zij het geld bij het vervallen van de volgende termijn op 17 dec. terug wil *(NRC/H'blad,* NZZ)

HANDHAVING DEPOSITO-REGELING

Eind september heeft de regering van de Europese Commissie toestemming gekregen de bestaande depositoregeling te handhaven tot 15 april 1977. Volgens die regeling moeten alle importeurs een deposito storten bij de Italiaanse centrale bank. Dat deposito wordt pas na drie maanden en zonder rentevergoeding terugbetaald.
De regeling werd op 5 mei 1976 ingevoerd. Ze werd in juli verlengd tot 5 november. Italië mag de regeling nu handhaven tot april 1977, maar het moet ze wel geleidelijk aan opheffen, zo heeft de Europese Commissie beslist.
In de oorspronkelijke versie van de regeling dienden de importeurs een waarborgsom van 50% van de ingevoerde waarde bij de centrale bank te deponeren.

Vanaf 15 okt. bedraagt die waarborgsom 45% en eind november werd ze op 40% gebracht. Op 15 jan. 1977 volgt dan een vermindering tot 15% en vanaf 28 febr. 1977 mag nog slechts 10% worden gevraagd *(NRC/H'blad)*

KREDIET BONDSREPUBLIEK

Op 3 sept. werd in Rome bekendgemaakt dat de Bondsrepubliek opnieuw een krediet van $2 mrd ter beschikking van Italië had gesteld. Van het vorige krediet van $2 mrd dat in oktober verviel, zou $ 500 mln terugbetaald worden.
De terugbetaling vindt plaats zodat voor het nieuwe krediet dezelfde hoeveelheid goud als dekking kan worden gebruikt als voor het eerder verleende krediet.
De president van de Italiaanse centrale bank, Mario Ercolani, deelde mee dat het krediet om de zes maanden kan worden vernieuwd.
Deze regeling geldt voor twee jaar
De rente zal worden berekend aan de hand van Amerikaanse staatsobligaties op de New Yorkse effectenbeurs.
Iedere zes maanden zal ook de waarde van het goud dat als dekking wordt gebruikt, worden herzien als prijsschommelingen op de goudmarkt dat nodig maken
De nieuwe kredietovereenkomst tussen Italië en de Bondsrepubliek schept de mogelijkheid voor Italië om de gouddekking en daarmee het krediet te vergroten. *(NRC/H'blad)*

WET GAAT KAPITAALVLUCHT TEGEN

Begin oktober hebben Senaat en Kamer van Afgevaardigden een wet aangenomen die de kapitaalvlucht naar het buitenland moet tegengaan. Volgens deze wet, die in de plaats komt van een regeringsdecreet uit mei 1976, hebben Italianen tot 3 dec. 1976 de tijd geld dat ze in het buitenland bezitten naar Italië te laten overmaken zonder dat een boete moet worden betaald.
In Italië woonachtige buitenlanders mogen wel een bankrekening in het buitenland hebben. De Italiaanse staatsburgers zijn tevens verplicht de autoriteiten in kennis te stellen van hun in het buitenland gedeponeerd aandelenbezit en bezit aan stukken grond of onroerend goed.
Volgens officiële schattingen zou eind november tussen 500 en 1000

rnrd lire naar Italit zijn teruggestroomd.
Volgens een schatting van de *NZZ* (10-9) zou in totaal ca. 25.000 mrd lire naar het buitenland zijn gebracht, wat overeenkomt met een kwart van het netto sociaal produkt van het land.
Volgens een mededeling van de Milanese beurs, zou een tweetal leningen van de EG (najaar 1975 en voorjaar 1976) voor bijna een kwart door Italiaanse staatsburgers zijn voltekend. *(NZZ)*

BEGINSELAKKOORD HERZIENING CONCORDAAT

Premier Andreotti heeft op 25 nov. aan het parlement meegedeeld dat de Italiaanse regering het in beginsel eens is geworden met de Heilige Stoel over een ingrijpende herziening van het uit 1929 daterende concordaat dat betrekkingen tussen de Italiaanse staat en het Vaticaan regelt.
Het ontwerp van een nieuw concordaat zal niet meer naar het roomskatholicisme verwijzen als naar de Italiaanse ,,staatsgodsdienst", zal Rome niet langer een ,,heilige" stad noemen en bovenal nadruk leggen op de wederzijdse onafhankelijkheid van de partijen.
Het nu voorliggende ontwerp-concordaat brengt het aantal artikelen van 45 terug tot 14 en is volgens Andreotti ,,gefundeerd op twee basisbepalingen in de Italiaanse grondwet: vrijheid — en derhalve geen gewetensdwang — en gelijkheid — en derhalve geen voorrecht".
Krachtens die gelijkheid zou Italië in het vervolg vergrijpen tegen alle godsdiensten op uniforme wijze gaan vervolgen, waar tot dusver strengere straffen werden opgelegd tegen beledigingen het rooms-katholicisme aangedaan. In dit nieuwe ontwerp-verdrag tussen kerk en staat wordt ook een belangrijk stuk recente Italiaanse wetgeving erkend. Het oude concordaat heeft nog een paragraaf waarin echtscheiding wordt verboden. In 1970 keurde het parlement echter een echtscheidingswet goed en deze wet werd, ondanks verbitterde tegenkanting van het Vaticaan, bekrachtigd met het referendum van 1974. Het nieuwe concordaat zou niet langer meer spreken van het ,,sacrament des huwelijks", maar kortweg van een ,,echtverbintenis".

Andere te schrappen bepalingen uit het oude concordaat zijn:

⁘ Het verbad op openbare ambten voor uitgetreden priesters en de clausule dat alle andere priesters een openbaar arnbt pas na bet fiat van hun bisschop rnogen aanvaardeii.

⁘ De artikelen die zeggen dat de staat bisschopsbenoemingen moet goedkeuren alsmede de eis voor een loyaliteitsverklaring van die bisschoppen aan de Italiaanse staat.

⁘ De uitzonderingsbehandeling voor priesters die worden verdacht van een misdrijf en de bepaling dat veroordeelde priesters ,,zo mogelijk" hun detentie zonder contact met andere gevangenen moeten ondergaan.

⁘ De belofte dat de regering het ,,heilige karakter" van de stad Rome zal beschermen. *(UPI, DPA)*

NIEUWE BURGEMEESTER ROME

Op 6 aug. zijn de in de gemeenteraad van Rome vertegenwoordigde partijen, de communisten, de socialisten, en de sociaal-democraten het erover eens geworden dat de nieuwe burgemeester, een door de communisten gesteunde kandidaat zou zijn.
De Republikeinse fractie onthield zich van stemming. Bij de gemeenteraadsverkiezingen van juni zijn de communisten de grootste partij geworden in de hoofdstad. Zij hebben 30 van de 80 zetels. De christen-democraten kregen 27 zetels, de neofascistische MSI 8, de socialisten 6, de republikeinen 3, de sociaal-democraten 3 en de liberalen 1 zetel. De resterende twee gingen naar de radicalen en een extreem linkse partij.

Op 9 augustus werd de 67-jarige kunsthistoricus Giulo Carlo Argan tot burgemeester gekozen. Hij is geen lid van de communistische partij, maar had tijdens de verkiezingscampagne voor de gemeenteraadsverkiezingen als onafhankelijke kandidaat op de communistrsche lijst gestaan.

De nieuwe burgemeester van Rome, Guilio Carlo Argan

De coalitie die Argan leidt, socialisten, sociaal-democraten en communisten heeft net geen meerderheid in de raad. Het voortbestaan hangt vooral af van het gedogen van de Republikeinen.
Argan, geboortig uit Turijn, heeft vele jaren kunstgeschiedenis gedoceerd aan de universiteiten van Turijn en Rome en heeft een aantal standaardwerken over architectuur op zijn naam stsan.
Onder het fascistische regiem was hij inspecteur van het ministerie van onderwijs.
Argan erft een geweldige schuld: Rome heeft een begrotingstekort van ca. f 28 mrd. Daarnaast baren de toenemende criminaliteit en de hoge werkloosheid veel zorgen.
(NRC/H'blad, NZZ. FAZ)

ANDREOTTI VRIJGESPROKEN VAN AANNEMEN LOCKHEED-GELD

Een parlementaire enquête-commissie heeft op 27 okt. besloten het ,,dossier-Andreotti" definitief te sluiten. Volgens de commissie is overtuigend bewezen dat de drie documenten die zouden aantonen dat de premier in '68 geld zou hebben gekregen van de Lockheed-fabrieken, vals zijn. Deze documenten werden eind augustus gepubliceerd door het weekblad Espresso.
Het weekblad was in het bezit gekomen van de documenten door middel van Ernst Hauser, die vroeger werkzaam was voor de Lockheedfabrieken.

In de voor intern gebruik bestemde documenten van Lockheed in verband met de verkoop van Starfighters zou vice-president Kotchian van Lockheed in een brief van sept. 1968 gezinspeeld hebben op een aan Andreotti over te maken bedrag tot het verzekeren van zijn waardevolle steun en die van zijn (christen-democratische) partij.
De parlementaire onderzoekcommissie besloot unaniem het onderzoek af te sluiten, nadat de hoofdredacteur van Espresso had toegegeven dat de documenten zeer waarschijnlijk vervalst waren.
De parlementaire commissie waarin alle belangrijke politieke partijen vertegenwoordigd zijn, is overigens nog bezig met een onderzoek naar de gedragingen van twee oud-ministers, Rumor en Tanassi, die beschuldigd worden van het aannemen van steekpenningen, Rumor in zijn functie als premier, Tanassi als minister van defensie Een derde

vooraanstaande christen-democraat, Luigi Guy, is eveneens onder verdenking. (*Le* Monde)

(Vor. ber. pag. 330 e.v.)

NIEUWE AARDSCHOKKEN IN FRIULI

In het in mei door een zware aardbeving getroffen gebied in noordoost-Italië (pag. 331/3 e.v.) deed zich op 11 sept. opnieuw een aardschok voor Daarbij stortten vele woningen in die bij de ramp van mei overeind waren blijven staan. Al gerepareerde woningen werden opnieuw onbewoonbaar. In de daarop volgende dagen deed zich een groot aantal nieuwe schokken voor en op 13 sept. kondigde de regering de noodtoestand voor het gebied af en werd een speciale regeringscommissaris benoemd.

Daar de opbouwwerkzaamheden nauwelijks van de grond waren gekomen, woonden nog zo'n 60.000 mensen in tentenkampen, waarbij nu nog eens 11.000 nieuwe kwamen,

Na de beving van mei was al een groot aantal mensen weggetrokken uit het gebied, naar schatting zo'n 20.000.

Op 16 sept. maakte de regeringscommissaris bekend dat iedereen die dat wilde het gebied kon verlaten. Zij zouden worden ondergebracht in leegstaande hotels in een aantal badplaatsen aan de Adriatische Zee.

Op 17 sept. besloot de regering, in een bijzondere zitting bijeen, 163 mrd lire uit te trekken voor steun aan de slachtoffers. De helft van dat bedrag werd ter beschikking gesteld van de regeringscommissaris die het geld naar eigen inzicht zou kunnen besteden voor het laten bouwen van noodwoningen en het herstel van wegen.

De regering wilde het bedrag bijeenbrengen door het heffen van een eenmalige wegenbelasting. Het bedrag dat de automobilisten en motorrijders zouden moeten betalen, hangt af van de grootte van hun voertuig.

Verder moet geld komen uit een toeslag op de voetbaltoto. De automobilistenmganisaties hebben overigens geprotesteerd tegen de extrabelastingen.

De schokken van september hebben ook schade aangericht in de aangrenzende Joegoslavische deelstaat Slovenië. Daar werden 600 mensen dakloos. Ook in Oostenrijk ontstond schade tot in Graz, Linz en Innsbruck toe. (*NRC/H'blad,* NZZ)

OOST-EUROPA

ALGEMEEN

30-STE VERGADERING COMECON

In Oost-Berlijn heeft van 7-9 juli de 30ste raadsvergadering van de Comecon (Raad voor wederzijdse economische bijstand) plaatsgevonden. (28ste vergadering pag. 330/3 e.v.-1975; 29ste vergadering pag. 441 /3 e.v.-1975).

De 30ste raadsvergadering werd bijgewoond door de minister-presidenten van Bulgarije, Tsjechoslowakije, de DDR, Hongarije, Mongolië, Polen, Roemenië en de SU, alsmede door vice-premiers uit Cuba en Joegoslavië. (Joego-slavië is geassocieerd lid). Voorts waren waarnemers aanwezig uit Angola. Noord-Korea. Laos en Vietnam.

Volgens het communiqué, dat aan het slot van de bijeenkomst uitgegeven werd, zullen de Comeconlidstaten programma's met een gemeenschappelijk doel uitwerken op de gebieden van brandstoffen, grondstoffen, consumptiegoederen en transport voor een periode van 15 jaar. Het opstellen van deze programma's was voor het eerst voorgesteld op de 29ste raadsvergadering.

Voorts hebben de conferentiedeelnemers gesproken over een algemeen plan voor de ontwikkeling van een geïntegreerd systeem van elektriciteitsvoorziening, dat eerder op de 28ste vergadering aan de orde geweest was. Ook werden fundamentele maatregelen goedgekeurd om het geïntegreerde systeem te ontwikkelen ten einde tegemoet te komen aan de groeiende behoefte aan elektriciteit en om te helpen bij een efficiënt gebruik van brandstoffen en energie-bronnen van de lidstaten.

In het communiqué werd vastgesteld, dat de regeringsleiders van de Comecon-lidstaten een „hoge waarde toekennen aan de succesvole voltooiing van de Conferentie over Europese veiligheid en samenwerking" en dat de slotakte van de conferentie, die op 1 aug. 1975 in Helsinki ondertekend was (pag. 497 e.v.-1975) „een goede basis verschaft voor de voortgezette uitbreiding van economische, culturele en andere betrekkingen tussen alle landen in Europa".

De Comeconstaten waren „volledig besloten om de denkbeelden, die in de Europese conferentie waren geformuleerd, consistent toe te passen en te werken voor de volledige toepassing van de doeleinde, die in de slotakte werden uitgedrukt."

In het communiqué werd gezegd, dat nieuwe programma's zouden worden uitgewerkt in overeenstemming met de fundamentele politieke principes van de Comecon. In de Westerse pers werd de veronderstelling uitgesproken, dat deze formulering een concessie betekende aan Roemenië, dat zorgen koestert over eventuele plannen voor economische integratie.

Het lid van het Politburo van de Hongaarse communistische partij en vicepremier, Istvan Huszar, had eerder in een artikel in het Hongaarse partijdagblad Nebszabadsag ook verzet aangetekend tegen het denkbeeld van supranationale integratie. Hij verklaarde, dat het weliswaar natuurlijk is, dat de Comecon-lidstaten hun lange-termijnplannen harmoniseren, maar dat vooruitgang op dat gebied niet met zich mee zou moeten brengen de instelling van beslissingscentra, los van en hoger dan de economische beleidsinstanties van de lidstaten. Ook zou het geen aantasting inhouden van de onafhankelijke plannings- en beleidsprocedures van de verschillende landen.

De Hongaarse premier, György Lazar, verklaarde op 7 juli in een toespraak tot de conferentie dat omvattende hervormingen in de Comecon tot stand gebracht moesten worden om er een soepeler organisatie van de maken en de procedures voor het nemen van besluiten te versnellen.

Voorts stelde Lazar, dat de Comecon niet voldoende initiatief getoond had bij het aanknopen van banden met ontwikkelingslanden om te voorzien in de aanvoer van essentiële grondstoffen.

Vervolgens zou het financiële en monetaire systeem van de Comecon herzien moeten worden. I.h.b. maakte de Comecon niet voldoende voortgang in het streven naar het volledig inwisselbaar maken van zijn rekeneenheid — de transferabele Roebel — in 1980.

Het verlangen van premier Lazar naar een monetaire hervorming in de Comecon werd echter afgewezen, zo bleek uit de tekst van het comrnunique, waarin gezegd werd, dat het bestaande systeem „tegemoet komt aan het belang van geplande economische samenwerking, zowel als aan de gelijkwaardigheid van betalingen en gelijke rechten voor alle leden".

De Vietnamese vice-premier Le Thang Nghi vroeg op 8 juli urgente hulpverlening van de Comecon om zijn land te helpen bij het overwinnen van de „talrijke moeilijkheden", i.h.b. de tekorten aan voedsel, aardolie en aardolieprodukten en uitriistingen, alsmede hulp op lange termijn om de Vietnamese staal-, suiker- en mechanische industrieën te ontwikkelen.

De vergadering keurde twee multilaterale samenwerkingsovereenkomsten goed. De eerste was een akkoord tussen Comecon en Irak, dat op 4 juli 1975 was afgesloten; de tweede was een verdrag dat op 13 aug. 1975 was aangegaan met Mexico. De twee verdragen werden op 23 juli 1976 geratificeerd.

De 30ste vergadering werd gesloten met een toespraak van Sowjet-premier Alexei Kosygin, die o.m. opmerkte, dat er ,,geen krachten bestaan., die onze eenheid kunnen vernietigen". Verder zei hij: ,,Onze eenheid is een bron van grote kracht, die ons geholpen heeft voortgang te maken langs de weg van vooruitgang gedurende een kwart eeuw. Onze eenheid helpt ons elk jaar om de posities van de socialistische gemeenschap in de wereld te versterken en om het prestige van de socialistische landen te verhogen." (FAZ, *NRC/H'blad*, Le Monde. *NZZ*)

(Vor. ber. pag. 441/3 e.v.-1975.)

BILATERAAL OVERLEG

Tussen de leden van het Warschaupact bestaat intensief overleg. o.m. tot uiting komend in bezoeken over en weer van politieke leiders van de lidstaten van deze landen.
Een overzicht van de belangrijkste van deze visites in het afgelopen jaar volgt hierna.

HUSAK IN DE SU De Tsjechoslowaakse partijleider en president Gustav Husak heeft van 25-29 nov. 1975 aan het hoofd van een partij- en regeringsdelegatie een bezoek aan de SU gebracht Hij voerde besprekingen in Moskou en bracht bezoeken aan Minsk en Leningrad
Over de besprekingen werd in het communiqué om opgemerkt, dat zij hoofdzakelijk aan de wederzijdse betrekkingen gewijd waren

HONECKER IN TSJECHOSLOWAKIJE De Oostduitse partijleider Erich Honecker verkeerde op 22 en 23 jan 1976 in Lany bij Praag voor een werkontmoeting met Gustav Husak
Voornaamste onderwerp van de besprekingen werd gevormd door de economische betrekkingen van de twee landen In de onderlinge handel heeft Tsjechoslowakije reeds twee jaar een tekort van rond *f* 1 mrd Ook zijn er moeilijkheden bij de samenwerking in de chemische industrie

POOLSE DELEGATIES NAAR DE SU De Poolse premier Piotr Jaroszewiez bracht op 27 mei 1976 een bezoek aan de SU, waar hij met premier Kosygin besprekingen voerde. De minister van buitenlandse zaken van Polen, Stefan Olszowski, voerde op 28 mei in Moskou besprekingen met zijn Sowjet-ambtgenoot Andrei Gromyko
Westerse perscommentaren spraken het vermoeden uit, dat deze bezoeken gezien moesten worden in samenhang met een voorgenomen bezoek van de Poolse partijleider Gierek aan de Bondsrepubliek Duitsland

MANESCU IN DE DDR De Roemeense premier Manea Manescu bracht van 9-13 juli een officieel vriendschapsbezoek aan de DDR. Hij en zijn Oostduitse collega Horst Sindermann ondertekenden een gemeenschappelijk protocol over economische en wetenschappelijk-technische samenwerking, alsmede een aantal overeenkomsten over samenwerking op bepaalde concrete economische gebieden

CEAUSESCU IN BULGARIJE De Roemeense partijleider en president Nicolae Ceausescu bracht op 27 en 28 juli een vriendschapsbezoek aan Bulgarije, op uitnodiging van de Bulgaarse partijleider Todor Zjiwkow

CEAUSESCU IN DE SU. DE KWESTIE MOLDAVIË. De periode van 1-13 aug bracht Ceausescu in de SU door, deels voor vakantie, deels voor politieke besprekingen.

OP 2 aug bezocht Ceausescu de Sowjetrepubliek Moldavie. op uitnodiging van het CC van de communistische partij van deze republiek
De Sowjet-republiek Moldavië staat ook bekend onder de naam Bessarabie Dit gebied stona tot 1812 onder Turks bestuur, daarna maakte het deel uit van het tsaristische Rusland Het zuidelijke deel van Bessarabië weru in 1856 aan het Ottomaanse rijk teruggegeven en maakte vanaf 1859 deel uit van Roemenië De onafhankelijkheid van Roemenië werd echter internationaal niet erkend tot 1878, toen Bessarabie aan Rusland werd toegekend. Op het eind van de Eerste Wereldoorlog annexeerde Roemenië het gebied In de Tweede Wereldoorlog bezette de SU het in 1940 na de Roemeense regering een ultimatum gesteld te hebben Na de Nazi-invasie van de SU in 1941 werd Bessarabië weer deel van Roemenie In 1944 werd het weer door de SU bezet, waarbij het grootste deel van het gebied werd uitgeroepen tot de Moldavische Sowjet Socialistische Republiek
Van de 3 700 000 inwoners van deze republiek wordt ong twee derde officieel aangeduid als Moldaviërs: de rest is hoofdzakelijk Oekraieners (14%) en Russen (11%) De Moldavische taal — die in feite Roemeens is — wordt officieel erkend, maar zij moet geschreven worden in het Cyrillische alfabet. In het openbare verkeer is Russisch overheersend
Ceausescu was de eerste Roemeense leider na de Tweede Wereldoorlog, die het gebied bezocht Dit bezoek wordt gezien als een Roemeense erkenning van het feit, dat het gebied deel uitmaakt van de SU en als een opgeven van Roemeense aanspraken op het gebied
Ceausescu had op 3 aug in het vakantieverblijf van Brezjnew op de Krim een onderhoud met de Sowjet-partijleider.
Gedurende de rest van zijn verblijf in de SU bracht Ceausescu nog bezoeken aan Georgië (9 en 10 aug) en Armenië (11 en 12 aug)

TOPOVERLEG UP DE KRIM Sowjetpartijleider Brezjnew ontving tussen 28 juli en 26 aug in zijn vakantieverblijf op de Krim de partijleiders van Polen, Tsjechoslowakije, Roemenië (zie boven), Bulgarije, Mongolie, de DDR en Hongarije die ,op uitnodiging van het CC van de CPSU" een deel van hun vakantie in de SU doorbrachten
Met de Poolse partijleider Gierak sprak Brezjnew op 28 juli Op 30 juli had hij een onderhoud met Husak van Tsjechoslowakije Op 3 aug volgde, zoals eerder gezegd, het gesprek met Ceausescu Met Todor Zjiwkow van Bulgarije sprak Brezjnew op 11 aug
Met de Mongoolse partijleider en president Yumzhagiin Tsedenbal sprak Brezjnew op 16 aug Daarna kwam op 19 aug een onderhoud met de Oostduitse partijleider Erich Honecker Tenslotte vond op 26 aug een gesprek plaats tussen Brezjnew en de Hongaarse partijleider Kadar

HONECKER IN POLEN. De Oostduitse partijleider Erich Honecker voerde op 17 en 18 juli in Polen besprekingen met zijn Poolse ambtgenoot Gierek. Zij bespraken bilaterale kwesties, actuele internationale problemen en de gevolgen van de Europese topconferentie van communistische partijen in Oost-Berlijn (pag 449 **e.v - 1976**).

GIEREK IN ROEMENIË. De Poolse partijleider Edvard Gierek heeft van 7-10 okt. een officieel vriendschapsbezoek aan Roemenië gebracht. Hij voerde er besprekingen mat o.m. Nicolae Ceausescu

JAROSZEWICZ IN MOSKOU De Poolse minister-president Jaroszewicz heeft op 22 okt een bezoek aan Moskou gebracht. waar hij besprekingen gevoerd heeft met Sowjet-premier Alexei Kosygin Volgens persbureau Tass werd hoofdzakelijk over de onderlinge betrekkingen van de twee landen gesproken, waarbij economirche kwesties centraal stonden

HUSAK IN MOSKOU. Be Tsjechoslowaakse president en partijleider Gustav Husak heeft op 2 nov. een ,,kart vriendschapsbezoek" aan de SU gebracht. Hij voerde in Moskou besprekingen met o.m. Sowjet-partijleider Brezjnew.

STROUGAL IN POLEN. De minister-president van Tsjechoslowakije, Lubomir Strougal, heeft op 3 en 4 nov. een ,,vriendschaps- en werkbezoek" aan Polen gebracht. Hij voerde er besprekingen met de Poolse premier Jaroszewicz. Aan de orde stonden economische kwesties, waarbij vooral gesproken is over verdergaande samenwerking en specialisatie van de twee landen.

GIEREK IN MOSKOU. De Poolse partijleider Edvard Gierek heeft van 9-17 nov. aan het hoofd van een partij- en regeringsdelegatie een bezoek aan de SU gebracht. Van de Poolse delegatie maakten o.m. ook deel uit premier Jaroszewicz en minister Olszowski van buitenlandse zaken. In Moskou werden besprekingen gevoerd met Sowjet-partijleider Brezjnew, premier Kosygin en president Podgorny. Gedurende zijn verblijf in de SU heeft Gierek ook bezoeken gebracht aan de Sowjet-republieken Kazakstan en Wit-Rusland.

In de besprekingen stonden economische vraagstukken centraal, waarbij van Poolse zijde de SU om hulp gevraagd is, omdat de Poolse economie in moeilijkheden verkeert.

De N Z Z van 20 nov. meldde, dat in een door het Poolse persbureau P A P verspreid commentaar van het weekblad Tygodnik Kulturalny gezegd werd, dat de verlangde hulp ook was toegezegd. De SU zal Polen landbouwmachines, voedingsmiddelen, wol en talrijke industriële consumptiegoederen leveren.

STROUGAL IN MOSKOU De Tsjechoslowaakse premier Strougal heeft op 15 nov een bezoek aan Moskou gebracht, waar hij besprekingen voerde met zijn Sowjet-collega Kosygin Er is voornamelijk gesproken over een verdieping van de onderlinge economische samenwerking Voorts hebben beide premiers een akkoord ondertekend over verdere samenwerking bij de ontwikkelmg van kernenergie

BREZJNEW IN ROEMENIË Voor de Oosteuropese topconferentie in Boekarest van 25 en 26 nov (pag 793 e v -19761 heeft Sowjet-partijleider Brezjnew van 22-24 nov een officieel bezoek aan Roemenië gebracht De Sowjet-delegatie,

waarvan o a. ook minister Gromyko van buitenlandse zaken deel uitmaakte, voerde in Boekarest besprekingen met een Roemeense delegatie, die werd aangevoerd door partijleider en president Ceausescu

De gesprekken werden afgesloten met het uitgeven ven een ,,Verklaring over de voortgezette ontwikkeling van broederlijke samenwerking en vriendschap tussen de Roemeense communistische partij en de communistische partij van de SU tussen Roemenië en de SU"

In deze verklaring wordt o m, gezegd ,,De Roemeense communistische partij en de communistische partij van de SU zijn vastbesloten om met alle middelen ook in de toekomst hun kameraadschappelijke samenwerking te ontwikkelen, die is gebaseerd op de principes van het marxisme-leninisme en proletarisch internationalisme, gelijke rechten, in de geest van wederzijds vertrouwen en respect, om de broederlijke vriendschap te ontwikkelen tussen de Roemeense en Sowjet volkeren, die overeenkomt met de fundamentele nationale belangen van de socialistische republiek Roemenië en de Unie van Sowjet Socialistische Republieken, en de zaak van vrele, democratie, nationale onafhankelijkheid en socialisme" (KCA, AdG, FAZ, NZZ, Le Monde, The Times)

WARSCHAUPACT

CHEF-STAF EN OPPERBEVELHEBBER WARSCHAUPACTSTRIJDKRACHTEN OVERLEDEN. NIEUWE CHEF-STAF BENOEMD

Op 25 april 1976 is in Moskou de chef-staf van de strijdkrachten van het Warschaupact, generaal Gergei Matwejewitsj Sjtemenko overleden. Hij was op 5 aug. 1968 in zijn functie benoemd.
Sjtemenko is in 1907 aan de Wolga geboren. Hij is in 1929 officier van het leger van de SU geworden en in 1930 werd hij lid van de communistische partij.

Op 12 okt. werd generaal Anatoly Gribkow tot zijn opvolger aangewezen. Generaal Gribkow (57) was sedert 1973 commandant van het militaire district Leningrad en vanaf maart 1976 kandidaat-lid van het CC van de CPSU. Hij is afgevaardigde naar de Opperste Sowjet.

Op 30 nov 1976 is maarschalk Iwan Ignatejewitsj Jakoebowski, opperbevelhebber van de strijdkrachten van het Warschaupact, op de leeftijd van 64 jaar overleden
Jakoebowski is in 1912 in Wit-Rusland ter wereld gekomen In de Tweede Wereldoorlog commandeerde hij tankeenheden o m in de slag om Stalingrad In 1960 werd hij commandant van de Sowjetstrijdkrachten m de DDR. In 1967 werd hij tot maarschalk gepromoveerd en benoemd tot vice-minister van defensie van de SU Tevens werd hij in dat jaar benoemd tot opperbevelhebber van strijdkrachten van het Warschaupact
In een verklaring van persbureau Tass werd de overleden maarschalk geroemd als een man met ,,grote persoonlijke moed, zonder angst, onkreukbaar en een toegewijde Sowjet-patriot"
Hij is bijgezet bij de muur van het Kremlin op het Rode Plein in Moskou (Soviet News, Le Monde, FAZ, The Times, NRC/H'blad)

MIDDEN-OOSTEN

LIBANON

INSTALLATIE PRESIDENT SARKIS MILITAIRE ACTIES SYRIË EN RECHTSE CHRISTENEN. CONFERENTIE VAN RIAD.

In aansluiting op de in vorig overzicht (pag. 769/1 t/m 780/1) geschetste gebeurtenissen ontwikkelde de situatie in en rond Libanon zich als volgt
Nadat de op 8 mei tot president gekozen Elias Sarkis (pag. 770/1) zich aanvankelijk vrijwel afzijdig gehouden had, legde hij eind augustus en in de eerste weken van september, samen met andere Libanese politici, grote activiteit aan de dag om een staakt-het-vuren en een politieke regeling van het Libanese coriflict te bewerkstelligen. Hij voerde op 31 aug. overleg in Damascus (pag. 779/3), waarna de Egyptische regering hem en andere Libanese politieke leiders — premier Rachid Karame, oud-premier Saeb Salam en Falangistenleider Pierre Gemayel — voor besprekingen naar Cairo uitnodigde. Direct na zijn besprekingen in Chtoura op 17 sept. met PLO-leider Yasser Arafat, de Syrische onderminister van defensie Naji Djamil en de bemiddelaar van de Arabische Liga Hassan Sabri Kholi vertrok Sarkis naar Damascus voor overleg met president Hafez Assad en op 18 sept. arriveerde hij in Ismailia voor beraad met de Egyptische president Sadat. Hij had voorts in Cairo een onderhoud met de daar verblijvende premier Karame (pag. 780/1) — die vervolgens naar Saoedi-Arabië vertrok —; alvorens hij via Damascus naar Libanon terugkeerde voor de tweede ronde van het tripartite overleg in Chtoura op 19 sept., dat zonder positieve resultaten eindigde: men kwam niet tot een staakt-het-vuren noch tot aanvaarding van een plan voor wederzijdse terugtrekking van Palestijnse eenheden en Syrische troepen uit de bergen ten oosten van Beiroet.

In de nacht van 19 op 20 sept. laaide de strijd weer op: in Beiroet, waar 110 doden en meer dan 150 gewonden werden gemeld; in het oostelijke gebergte; rond de noordelijke, door moslems beheerste havenstad Tripoli; en in het zuiden bij Jezzine. Bovendien deden zich op 19 en 20 sept. gevechten voor tussen Falangistische militie en aanhangers van Tony Frangié, de zoon van de president, in de buurt van Zghorta.

In zijn laatste radiotoespraak als president leverde Soleiman Frangié op 19 sept. scherpe kritiek op de Palestijnen. Hij verlangde de oprichting van een panarabische raad, die de leiding van de Palestijnse guerrilla-organisaties moest overnemen, ,,omdat de PLO helaas heeft getoond niet in staat te zijn de Palestijnen te regeren". Over de Palestijnen zei de president verder: ,,Zij kwamen in 1949 tot ons als gasten. toen de nieuwe Israëlische natie hen verdreef. Wij boden hun alle mogelijke gastvrijheid ... Uiteindelijk veranderden zij in woeste wolven en trachtten zij hun gastheren te doden en meesters van Libanon te worden".

Installatie president Sarkis

Op 23 sept. droeg president Soleiman Frangié officieel zijn bevoegdheden over aan Elias Sarkis tijdens een korte plechtigheid in het voorlopige presidentiële paleis te Zouk Mikael bij de christelijke „hoofdstad" Jounieh.

Vervolgens vertrok Sarkis naar Chtoura in het door Syrische troepen bezette gebied, waar hij in het Parkhotel in aanwezigheid van 67 van de 99 parlementsleden de ambtseed als president van Libanon aflegde. De plechtigheid werd geboycot door conservatieve soennieten zoals premier Karame, het progressieve front van Kamil Joumblatt en het Front van nationale eenheid van Raymond Edde (pag. 775/1), omdat de installatie plaatsvond in door Syrië bezet gebied.

In zijn inaugurele rede van 35 minuten sprak Sarkis de hoop uit dat hij het land een ,,nieuwe start" zou geven. Hij beloofde dat hij al het mogelijke zou doen om ,,het Libanon van de toekomst op te bouwen".

De wederopbouw kon niet worden verricht zonder eerst een eind te maken aan de strijd door middel van de dialoog. Politieke, economische en sociale hervormingen zouden worden ingeleid met als doel de gelijkstelling van moslems en christenen. Het politieke stelsel moest worden ontwikkeld in het kader van een parlementaire democratie.

Hoewel hij zich een voorstander noemde van het particuliere initiatief, meende Sarkis toch dat een evenwichtiger relatie tussen kapitaal en arbeid moest worden ontwikkeld, waarbij de staat het recht moest hebben de actieradius van de openbare sector in de economie uit te breiden. Hij concludeerde: ,,Ik heb het volk niets anders te bieden dan het onwankelbaar geloof in zijn vermogen om een nieuw Libanon op basis van broederschap, eenheid en

President Sarkis (m) tijdens zijn beediging op 23 sept, geflankeerd door parlementsvoorzitter Kamal Assaad (r) en diens plaatsvervanger. de Falangist Amin Gemayel

verwerping van elke vorm van verdeling op te bouwen".
De positie van de Palestijnen moest gebaseerd zijn op de erkenning door hen van de staatssoevereiniteit en van de bestaande verdragen. Sarkis beloofde: ,,Ik zal elke poging ondernemen om de Palestijnse beweging bij het herwinnen van haar vaderland te helpen".

M.b.t. de aanwezigheid van het Syrische leger in Libanon zei de nieuwe president: ,,De toekomst van de militaire aanwezigheid van Syrië hangt af van de constitutionele autoriteit van Libanon, die over omvang en duur van deze voor de opbouw van het nieuwe Libanon noodzakelijke aanwezigheid heeft te beslissen" en wel ,,overeenkomstig de hoge belangen van Libanon in het licht der gebeurtenissen".

Elias Sarkis werd op 20 juli 1924 geboren te Chebanyeh, in een gebied waar Maronieten en Druzen toen in harmonie samenleefden. Afkomstig uit een eenvoudig Maronitisch dorpsgezin is Sarkis het type van de ,,self-made man". Terwijl hij bij de spoorwegen werkte, legde hij het tweede deel van zijn baccalaureaatsexamen af (1945) en verwierf hij zijn licentie in de rechten aan de Saint Joseph universiteit in Beiroet (1948). In 1953 werd hij rechter bij de Rekenkamer. President Fouad Chehab (1958-64) benoemde Sarkis in 1958 tot zijn adviseur en in 1962 tot directeur-generaal van het bureau van de president. Deze laatste functie behield hij ook onder de volgende president, Charles Helou, tot juni 1967, toen hij tot gouverneur van de centrale bank van Libanon werd benoemd. Hij behield die functie tot zijn verkiezing als president van de republiek. Bij de presidentsverkiezingen van aug. 1970 was hij kandidaat gesteld door de ,,chehabisten", maar toen werd hij met één stem verschil door Soleiman Frangié verslagen (pag. 784/2 - '70). Sarkis, een vrijgezel, staat ook in de politiek alleen: hij is niet de leider van een gemeenschap of clan, en bezit daarom ook geen particulier leger zoals de meeste vooraanstaande politici in Libanon. Hij geldt als een bekwaam en onkreukbaar technocraat.

Overleg van Sarkis zonder resultaat

In een felicitatieboodschap aan president Sarkis deelde PLO-leider Yasser Arafat op 23 sept. mee dat hij een eenzijdig staakt-het-vuren zou afkondigen op alle fronten — behalve die tegenover Israël — en dat zijn troepen niet zouden ingaan op ,,provocaties" om bij te dragen tot het beëindigen van de crisis. Volgens het Palestijnse persbureau Wafa, dat de boodschap publiceerde, zou een bevel i.z. een staakt-het-vuren op 23 sept. te middernacht aan alle verzetsstrijders zijn doorgegeven en zouden er al onderhandelingen over de uitvoeringsbepalingen van het bestand tussen door president Sarkis aangewezen Libanese officieren en Palestijnse militairen zijn begonnen.
Linkse moslemgroepen steunden het initiatief van Arafat, al zou Joumblatt een voorbehoud hebben gemsakt. The *Times* berichtte op 24 sept. vanuit Beiroet dat het PFLP het bestand weigerde te erkennen en dat het evenmin erkend werd door verscheidene honderden militairen van het Iraakse leger, die in opdracht van hun regering al meer dan een maand in Libanon in actie waren geweest — de laatste tijd in gevechten tegen de christenen in Beiroet.

Op 25 sept. diende premier Karamé overeenkomstig de grondwet het ontslag van zijn kabinet bij president Sarkis in — door tussenkomst van de bemiddelaar van de Arabische Liga, Kholi — die hem verzocht voorlopig aan te blijven tot de vorming van een nieuw kabinet. Diezelfde dag vond ook een ontmoeting plaats tussen de president en de bevelhebbers van de rechtse christelijke milities o.l.v. Bechir Gemayel, die hem hun medewerking toezegden. Op 26 sept. had Sarkis, die voor het eerst sinds 4 maanden het door christenen en Syriërs gecontroleerde gebied verliet, in het nationaal museum te Beiroet een gesprek van ruim twee uur met Kamal Joumblatt. Deze wilde echter slechts met een voorstel van Sarkis inzake terugtrekking van linkse troepen uit het gebergte ten oosten en zuidoosten van Beiroet instemmen als gelijktijdig een terugtrekking van Syrische en christelijke troepen plaatsvond. Een gesprek met Arafat werd om veiligheidsredenen uitgesteld, maar wel volgde op 27 sept. een onderhoud van Sarkis met Chamoun.

Joumblatt was intussen van Libanon naar Limassol (Cyprus) gereisd aan boord van het jacht Phoenicia, dat naar zijn zeggen in open zee door een Iseraëlische kanonneerboot en later door een Israëlische helikopter was aangevallen, en van Cyprus per vliegtuuig naar Caïro vertrokken, waar hij op 27 sept. met de Egyptische minister van buitenlandse zaken Fahmi sprak, terwijl in Libanon een toename van zware gevechten werd gemeld.

Nieuwe Syrische militaire operaties. Verlies voor *Palestijnen. Diplomatieke* acties

Op 28 sept. begonnen Syrische troepen een offensief tegen de posities van Palestijnen en linkse Libanezen in het gebergte ten oosten van Beiroet. Daarbij ging het in de eerste plaats om een oorspronkelijk christelijke enclave die in maart door Palestijnen was bezet, volgens Tho Financial Tzmes hoofdzakelijk door leden van de door Egypte opgeleide Ain Jallout brigade van het PLA; die ca. 20 km diepe zone met de dorpen Aintoura en Mtein plus de artillerie-bases Falougha en Hammana is van groot strategisch belang, omdat die de controle van de weg Damascus-Beiroet mogelijk maakt. Voorts voerden Syrische

troepen volgens het Palestijnse persbureau *Wafa* een aanval uit tegen Bhamdoun in de richting van Beiroet, waarvan de bedoeling kon zijn het afsnijden van de aanvoerlijnen en het doorbreken van de linies van de Palestijnen en linkse moslems en in een volgende fase de omsingeling van Beiroet. (Daarnaast bezetten de Palestijnen nog een enclave rond Sannine benoorden Aintoura.) De Syrische troepen werden gesteund door tanks, artillerie en luchtmacht.

Gelijktijdig gingen ook christelijke milities tot de aanval over.

Aanvankelijk vorderden de Syriërs langzaam o.a. omdat zij tanks in de spits van de aanval hadden ingezet, maar op 29 sewt.. veranderden zii van tactiek. Nu werden infanteristen in de spits gezet, die een omtrekkende beweging maakten en de Palestijnse stellingen in de **rug** aanvielen. Een Palestijnse woordvoer**der** bevestigde op 29 sept. 's avonds dat de commando's zich uit Mtein en Aintoura hadden teruggetrokken en dat de Syriërs ook de steden Salima en Kornayel waren binnengetrokken. Ook Hammana en Falougha zouden in Syrische handen zijn gevallen.

Nog op 28 sept. beschuldigde de Egyptische president Sadat in aanwezigheid van Joumblatt Syrië ervan door het offensief de Palestijnse beweging te willen vernietigen en de pogingen van andere Arabische staten tot beëindiging van de Libanese burgeroorlog te willen saboteren. De enige winnaar zou Israël zijn. Sadat zegde president Sarkis opnieuw zijn volledige steun toe: „Wij zijn bereid hem (...) ter beschikking te stellen, wat hij nodig heeft." Al op 23 sept. had Sadat „het beste uit ons (wapen)arsenaal" aangeboden, maar tegelijk gesteld dat hij nooit troepen naar Libanon zou zenden.

Op 29 sept. riep de Egyptische regering op tot het houden van een beperkte Arabische topconferentie binnen 48 uur met als deelnemers president Sarkis van Libanon, PLO-leider Arafat en de staatshoofden van Egypte, Syrië, Saoedi-Arabië en Koeweit. Een dergelijk Egyptisch voorstel was ook reeds op 26 sept. gemeld, terwijl volgens The *Financial* Times (28-9) president Assad van Syrië op 22 sept. al klaar had gestaan om te vertrekken naar een mini-topconferentie van Syrië, Egypte, Saoedi-Arabië en Koeweit, maar toen zou Sadat om uitstel hebben gevraagd om ook de deelneming van Sarkis en Arafat mogelijk te maken.

Inmiddels had Arafat reeds twee maal de Arabische leiders in boodschappen verzocht tussenbeide te komen om „een nieuw bloedbad onder mijn mensen te beëindigen". Het Syrische optreden werd bovendien scherp veroordeeld door Irak, waar Joumblatt op 30 sept. arriveerde.

Eveneens op 30 sept. reisde de bemiddelaar van de Arabische Liga, Kholi, naar Damascus, naar verluidt met Palestijnse voorstellen voor een wapenstilstand, terwijl volgens radio-Beiroet in de Libanese stad Sofar besprekingen zouden zijn gevoerd tussen guerrilla-leiders en de Syrische minister van buitenlandse zaken Khaddam.

Tenslotte reisde de Egyptische minister van buitenlandse zaken, Ismail Fahmi, op 30 sept. onverwacht van Caïro naar Parijs voor besprekingen met de Franse regering.

Fahmi voerde op 30 sept. overleg met president Giscard d'Estaing. Op 1 okt. was hij reeds op het vliegveld om naar huis terug te keren toen hij voor een nieuw onderhoud met de Franse president werd uitgenodigd.

Inmiddels had de Franse minister van buitenlandse zaken, Louis de Guiringaud, op 29 sept. in New York verklaard dat Frankrijk had aangeboden om mee te werken bij het zoeken naar een regeling in Libanon. Het Franse streven was erop gericht te Parijs of elders een ronde-tafel-gesprek te organiseren tussen de diverse Libanese partijen. De Guiringaud zei op 3 okt. in Parijs dat allereerst alleen alle Libanese stromingen bij elkaar moesten gaan zitten om te onderhandelen; pas daarna konden de andere partijen bij een dergelijk gesprek worden betrokken. Frankrijk zou diplomatieke stappen ondernemen om de kansen op succes van een dergelijk ronde-tafel-gesprek te peilen. Maar een Franse militaire interventie — waarover volgens Al Ahram minister Fahmi de Franse president op 30 sept. en 1 okt. had gepolst — was volgens De Guiringaud alleen mogelijk als alle partijen in Libanon daarom vroegen en dan pas nadat een bestand effectief was gebleken.

Op 3 okt. arriveerde de linkse Libanese leider Joumblatt in Parijs. Deze legde daar een bezoek af bij minister De Guiringaud en wel naar zijn zeggen op Egyptisch verzoek. Na afloop van dit bezoek verklaa de Joumblatt zich bereid oin aan een ronde-tafel-gesprek deel te nemen.

Daarentegen noemde Camille Chamoun, waarnemend Libanees premier en leider van de christelijke Nationale Liberale partij, op 4 okt. een conferentie met uitsluitend Libanese deelnemers „tijdverspilling". Onderhandelingen konden pas plaatsvinden na een bestand. na een terugtrekking van de Palestijnen naar de kampen en na een strikte toepassing van het akkoord van Cairo. Ook volgens Falangistenleider Pierre Gemayel was pas een akkoord tussen Libanezen mogelijk na een regeling van het Palestijnse probleem.

In een interview met het Amerikaanse tv-station ABC verklaarde de Egyptische president Sadat volgens Reuter (5-10) dat Frankrijk mogelijk uitgenodigd zou worden om aan een vredesmacht in Libanon deel te nemen, maar een woordvoerder van president Giscard d'Estaing liet weten dat Frankrijk geen troepen naar Libanon zou sturen om de Arabische vredesmacht daar te steunen.

In Libanon was in het weekeinde van 3 okt. een gevechtspauze ingetreden, al bleven Syrische troepen paraat in hun posities bij Aley (het Palestijns-linkse hoofdkwartier) en Bhamdoun. Die gevechtspauze hield volgens AP (4-10) niet alleen verband met de zware verliezen aan de kant van de christelijke militie, maar ook met nieuwe bemiddelingspogingen van Kholi.

Kholi onthulde op 4 okt dat Palestijnse vertegenwoordigers in de voorgaande paar dagen twee reeksen geheime ontmoetingen hadden gehad met Syrische functionarissen en met adviseurs van president Sarkis. Daarbij was gesproken over de toepassmig van het akkoord van Cairo van 1969 en een „gedetailleerde en in de tijd nauwkeurig aangegeven" terugtrekking van de Palestijnen.

Tevens maakte Kholi melding van moordpartijen, ontvoeringen en „zinloze wreedheden" vooral m de bergdorpen Salima en Arsoun, nadat die door christelijke milities waren bezet. Volgens de linkse radio-Beiroet waren daar 37 ongewapende mensen gedood. AFP/Le Monde (2-10) berichtte ook over wraakacties in Mtein na het vertrek van de Palestijns-linkse troepen (Eerder was van christelijke zijde de tegenpartij beschuldigd van diverse massamoorden o m. te Chekka in juli (pag. 775/1) en te Damour in januari, dit laatste geval gold als represaille voor de vernietiging van de moslemwijk Quarantaine in Beiroet door de Falangisten)

Inmiddels hadden voor de op 5 sept. overeengekomen algemene Arabische topconferentie over Libanon (pag. 779/3), die volgens een mededeling uit Caïro op 3 okt. aldaar op 18 okt. moest beginnen, pas 8 van de 21* lidstaten van de Arabische Liga hun deelname toegezegd.

Na terugkeer uit Damascus verklaarde Arafats politieke adviseur, Hani al-Hassan, op 7 okt.: „Wij moeten van het defensief naar het offensief overgaan, terwijl wij ons voorbereiden om aan elke eventualiteit het hoofd te bieden. Wij moeten eveneens een politiek actieplan uitwerken, dat de mogelijkheid moet scheppen een einde te maken aan de crisis door middel van de dialoog, los van elke buitenlandse inmenging. (...) Er zal geen ontmoeting Assad–Arafat plaatsvinden

---

* Op 8 sept. had de Raad van de Arabisch Liga op voorstel van Egypte de PLO als 21ste volwaardig lid van de Liga opgenomen. Op 12 febr. 1974 was Somalia als 20ste lid toegelaten.

zolang geen positieve resultaten zijn gegarandeerd."

Maar op 7 okt. verklaarde Kholi, die twee dagen later naar Damascus zou gaan, ,,zekerheid" te hebben dat de vier-partijencommissie (Syrië - Libanon - PLO - Arabische Liga) binnen 48 uur bijeen zou komen. Alleen werd nog op het antwoord uit Damascus gewacht en dat positieve antwoord werd volgens het blad Al Safir later die dag aan Kholi meegedeeld. De volgende dag verklaarde Kholi dat Palestijnen. Libanezen (vei-tegenwoordigers van Sarkis) en Syriërs elkaar opnieuw te Chtoura zouden ontmoeten. Dat gebeurde van 9-11 okt. in aanwezigheid van Kholi.

Deze deelde na acht uur onderhandelen op 11 okt. mee dat de afgevaardigden van de drie partijen volledige overeenstemming hadden bereikt. De details van hun akkoord zouden worden voorgelegd aan de leiders van de partijen en dan zou op 13 okt. een nieuwe ontmoeting plaatsvinden ter ondertekening van het akkoord. aldus Kholi.

Kholi zei dat het akkoord voorzag in een bestand binnen de komende paar dagen, toezicht door een vergrote Arabische vredesmacht op het staken van de gevechten, en de terugtrekking van de Palestijnse commando's naar hun vluchtelingenkampen.
Het officiële Syrische persbureau S a n a meldde evenwel dat de onderhandelaars op 13 okt. opnieuw bijeen zouden komen ter bespreking van de ,,betwiste punten tussen hen", waarmee het te kennen gaf dat er nog geen volledig akkoord was.

Op 12 okt. begonnen de Syrische troepen echter een nieuw offensief, en wel in de richting van Jezzine en Sidon. Doel van dit offensief zou de omsingeling van de havenstad Sidon kunnen zijn, waardoor niet alleen het belangrijkste steunpunt van de Palestijnen in het zuiden zou worden geïsoleerd, maar ook hun belangrijkste aanvoerlijn naar het 50 km noordelijker gelegen Beiroet zou worden afgesneden. Beroofd van de aanvoerroute, na het eerdere verlies van het meeste gebied in het centrale bergland eind sept., zouden de Palestijnen dan militair volkomen geïsoleerd zijn.

Maar op 13 okt. bleken Aley, Bhamdoun en Kayfoun, alle linkse bolwerken aan en bij de hoofdweg Damascus–Beiroet eveneens het doelwit van hevige Syrische beschietingen, nadat Syriërs de vorige dag in een tankoffensief, verder zuidelijk, de strategisch belangrijke plaatsen in de bergen achter Sidon hadden veroverd.

De Syrische militaire actie leidde ertoe dat het overleg in Chtoura voor onbepaalde tijd werd uitgesteld, terwijl ook twijfels rezen over het doorgaan van de Arabische topconferentie op 18 okt. te Caïro. Maar secretaris-generaal Riad van de Arabische Liga zei op 13 okt. in Caïro dat de jongste escalatie in Libanon een krachtige prikkel vormde tot het wel houden van die topconferentie en hij hoopte dat die op de afgesproken datum zou plaatsvinden ,,ongeacht de omstandigheden". De Egyptische regering noemde het Syrische offensief een ,,flagrante uitdaging van de Arabische koningen en staatshoofden". President Sadat meende echter volgens AFP (14-10) dat de topconferentie zonder de Syrische president Assad niet kon doorgaan; deze zou minister Khaddam als zijn plaatsvervanger hebben aangewezen. Ook president Kadhafi van Libië liet weten niet naar Caïro te zullen komen.

Op 14 okt. woedden huis-aan-huisgevechten in Bhamdoun. De Syriërs vochten daar zonder de steun van christelijke troepen die daags te voren vanuit Koleya een aanval hadden geopend op Maryaloun. Nog op 14 okt. werd Bhamdoun door Syrische troepen bezet, die de volgende dag overgingen tot het beleg van Aley. De andere Syrische opmars via Jezzine zou toen tot op een tiental km van Sidon zijn gevorderd.

Op 15 okt. arriveerden in Caïro een reeks Arabische ministers van buitenlandse zaken ter voorbereiding van de Arabische topconferentie (van 18 okt.), toen de regering van Saoedi-Arabië onverwacht voor 16 okt. een beperkte Arabische topconferentie te Riad bijeenriep, waaraan de staatshoofden van Saoedi-Arabië, Koeweit, Libanon, Syrië en Egypte alsmede PLO-leider Arafat zouden deelnemen. Het officiële Saoedische persbureau meldde dat tot de kleine topconferentie was besloten ,,na intensieve contacten en in antwoord op de verlangens van Arabische broederstaten om de ernstige en verslechterende toestand in Libanon te bestuderen".

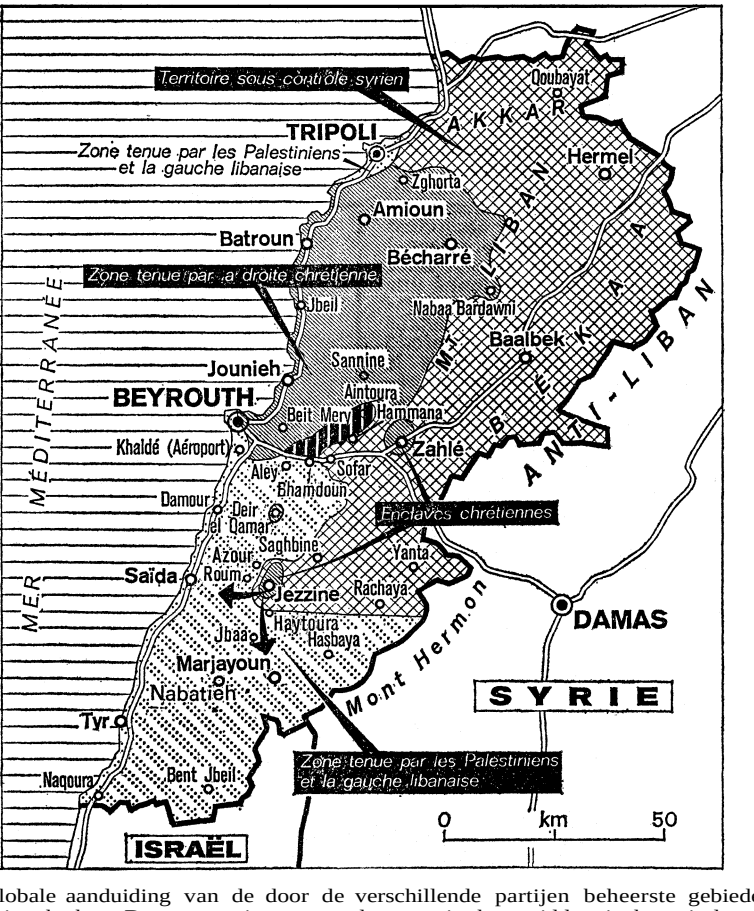

Een globale aanduiding van de door de verschillende partijen beheerste gebieden in begin oktober. De zwart-wit gearceerde zone in het midden is het eind september door de Palestijnen ontruimde berggebied na het Syrische offensief.
(Le Monde 14-10)

Conferentte van ***Riad***

De kleine top in Riad begon na vertraging formeel op 17 okt. in aanwezigheid van de Syrische president Assad, die zijn voor de topconferentie in Caïro gestelde eis dat ook koning Hoessein van Jordanië aanwezig moest zijn nu kenneiijk had laten vallen. Bij zijn aankomst op 16 okt. in Riad verklaarde Assad bovendien dat hij de Syrische troepen in Libanon bevel had gegeven het vuren te staken. Sindsdien namen de gevechtsactiviteiten af.

Op 17 okt. stelde president Sadat van Egypte een uit 13 punten bestaand programma ter oplossing van het Libanese probleem voor. Op basis van dit programma discussieerden de Libanese president Sarkis en PLO-leider Arafat ten behoeve van de uitwerking van een gemeenschappelijk document.

Op 18 okt. werd gemeld dat Syrië met de Egyptische voorstellen had ingestemd.

De voornaamste punten daaruit waren:

- Een onmiddellijk staakt-het-vuren en beëindiging van de vijandelijkheden.
- De terugtrekking van alle ,,geregelde en ongeregelde troepen", die in de vijandelijkheden betrokken waren, op hun oorsjsronkeliike stellingen, die zij bij het uitbreken van het conflict — 18 maanden eerder — bezetten. Aanvankelijk werd verondersteld dat die bepaling zowel op de Syrische troepen als op de Palestijnse eenheden sloeg.
- Versterking van de vredesmacht van de Arabische Liga om die een afschrikwekkende capaciteit te verschaffen, waardoor zij bij machte zou zijn de strijdende partijen te scheiden.
- Het eerbiedigen door de Palestijnen van de akkoorden van Caïro van 1969 en de volgende aanvullende protocollen, waardoor hun gewapende aanwezigheid werd beperkt tot de vluchtelingenkampen en zuidoost-Libanon alsmede tot beperkte operaties tegen Israël.
- Regeling van een ronde-tafelconferentie voor de vrede, waaraan alle strijdende Libanese facties onder voorzitterschap van president Elias Sarkis zouden moeten deelnemen.
- Instelling van een Arabisch fonds voor de wederopbouw van Libanon.

Verdere details stonden vermeld in het slotcommuniqué dat op 18 okt. 's avonds werd gepubliceerd. Het volgende tijdschema zou gelden: in heel Libanon zal op 21 okt. om 6 uur plaatselijke tijd een staakt-het-vuren van kracht worden; terugtrekking van de Palestijnse en linkse troepen uit de bergen van Centraal-Libanon moet binnen vijf dagen geschieden; de terugtrekking van de milities uit de wijken van Beiroet binnen zeven dagen en uit Zuid-Libanon binnen tien dagen.

Andere punten uit het akkoord waren:

- De Arabische vredesmacht zal onder opperbevel van president Sarkis worden geplaatst. De sterkte ervan zal voor 4 nov. moeten worden opgevoerd tot 30.000 man, uitgerust met zware wapens. De vredesmacht moet toezien op de uitvoering van de verschillende bepalingen van het akkoord, in het bijzonder de eerbiediging van het staakt-het-vuren, de terugtrekking van de Palestijnse en Libanese troepen up de posities aie zij op i3 april 1973 bezetten, het vertrek van de buitenlandse vrijwilligers uit Libanon en het inzamelen van de zware wapens van strijdende partijen. Voorts zou de vredesmacht de Libanese regering moeten helpen bij het weer in bezit krijgen van de openbaar-nutsbedrijven en bij het verdedigen van de militaire installaties.
- De ondertekenaars van het akkoord stelden zirh garant vonr de naleving van de Libanees-Palestijnse conventies van 1969. Daartoe zou een permanente commissie met vertegenwoordigers van Saoedi-Arabië. Syrië, Egypte, Koeweit en Libanon worden gevormd.
- De PLO verplicht zich de soevereiniteit en veiligheid van Libanon te eerbiedigen en zich te onthouden van inmenging in de binnenlandse aangelegenheden van Libanon. In ruil daarvoor zullen de legitieme Libanese autoriteiten aan de Palestijnen hun veiligheid garanderen alsmede hun bewegings- en actievrijheid in het kader van de conventies van 1969.
- De ondertekenaars van het akkoord van Riad verplichten zich de eenheid en nationale soevereiniteit van Libanon te eerbiedigen
- Zij betuigen hun adhesie aan de resoluties van de Arabische topconferenties van Algiers (1973) en Rabat (1974) m.b.t. de erkenning van de PLO als de enige legitieme vertegenwoordiger van het Palestijnse volk. Zij nemen de verbintenis op zich de PLO en het Palestijnse volk in hun strijd (tegen Israël) te steunen.
- Zij zullen de perscampagnes met een polemisch karakter staken en hun massamedia opdragen slechts de zaak van de vrede te dienen.

Voorts werd na een drie uur durend onderhoud van de presidenten Sadat en Assad op 18 okt. bekendgemaakt dat Egypte en Syrië op 23 okt. hun normale diplomatieke betrekkingen zouden hervatten.

(Voortzetting volgende *aflevering*)

Tijdens de slotzitting van de Arabische topconferentie in Riad op 18 okt. v.l.n.r. rond de tafel Yasser Arafat, president Sadat van Egypte, koning Khaled van Saoedi-Arabië, president Assad van Syrië en president Sarkis van Libanon,

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij ,,Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

VERANDERING IN JAPAN?

Bij de op 5 dec. gehouden verkiezingen voor het Japanse Lagerhuis heeft de 21 jaar alleen regerende Liberaal-Democratische Partij (LDP) ruim 5% van haar stemmen verloren en daardoor raakte zij haar absolute meerderheid in Lagerhuiszetels kwijt, al werd dit verlies door het toetreden van enkele onafhankelijke parlementsleden weer ongedaan gemaakt

In commentaren op de verkiezingsstrijd, aldus de NZZ (8-12), was de stemming aangeduid als „Lockheed-verkiezing". waarmee ook reeds op het resultaat vooruitgelopen werd

De cijfers bevestigen die voorspellingen — wat betreft het nadelig effect van de z.g. Lockheed-affaire — slechts ten dele. In zijn commentaar stelde de *NZZ* vervolgens: „Het debâcle van de liberaal-democraten, die ermee gerekend hadden hun absolute meerderheid met geringe voorsprong te kunnen handhaven. schijnt eerder indirect met de omkopingsaffaire rond het Amerikaanse luchtvaartconcern samen te hangen. Bij de forse interne partijconflicten, die pas in de acute fase van de verkiezingsstrijd door een soort bevriezingsakkoord konden worden beëindigd, was weliswaar steeds opnieuw sprake van Lockheed. Maar de indruk, dat de omkopingsaffaire tenminste gedeeltelijk als voorwendsel diende om een grove machtsstrijd te bedekken, werd reeds daardoor gevoed dat de voornaamste protagonisten elkaar geen eigenlijke „Lockheed-delicten" konden verwijten. Met het oog op het afmattende schouwspel van de zelfverminking, dat de Liberaal-Democratische Partij in de laatste maanden voor de verkiezingen bood, moet men zich eigenlijk afvragen, waarom het resultaat niet duidelijker uitgevallen is..."

Premier Takeo Miki

De *NRC/H'blad* (6-12) schreef in zijn commentaar o.m.:

„Het verlies van de liberaal-democratische partij (LDP) in Japan is toch nog groter uitgevallen dan de opiniepeilingen hadden voorspeld. Er zal nog uitgebreid geanalyseerd moeten worden om na te gaan wat precies de oorzaken zijn geweest. Gezien de grote winst die de „moralistische" Komeito en de (afgescheiden) Nieuwe Liberalen hebben geboekt, ligt de conclusie voor de hand dat het Lockheed-schandaal in de toch al niet erg coherente LDP een grote scheuring teweeg bracht, die mede van invloed is geweest op het gedrag van de kiezers. (...)

Het fikse verlies van de regeringspartij heeft ook de positie van premier Miki verder ondergraven. Hij heeft al aangekondigd toch niet te zullen aftreden. De kans dat op het LDP-partijcongres, volgende maand, zijn grote rivaal Fukuda tot partijleider en dus premier wordt gekozen is toegenomen. Dat zou betekenen, dat het diepgaande onderzoek naar de omkooppraktijken op hoog niveau in de Lockheed-affaire, waar Miki sterk op aandringt, voorgoed zou worden gestaakt. Als dit schandaal inderdaad de belangrijkste oorzaak blijkt te zijn van de politieke situatie waarin Japan nu is terecht gekomen, zal de nieuwe Japanse premier, met het oog op de hogerhuisverkiezingen van komende zomer, wat voorzichtig moeten zijn met de doofpot..."

The Guardian (7-12) stelde in een hoofdartikel o.a.:

De zgn. Lockheed-verkiezingen in Japan geven eigenaardige resultaten te zien. De voormalige premier Tanaka en twee anderen, die vervolgd waren wegens het aannemen van steekpenningen, behaalden zonder moeite een ruime meerderheid in hun kiesdistricten. De minister van justitie Inaba, die aan het onderzoek over het Lockheedschandaal meewerkte, kon met grote moeite een kleine meerderheid van stemmen verwerven. Deze uitslag geeft daarom alleen aan welke kandidaat goede betrekkingen had met de lokale partijorganisaties en niet hoe de publieke opinie de pikante betrekkingen tussen de zakenwereld en de Liberaal-Democratische Partij (LDP) beoordeelt.

Premier Miki heeft gedaan wat hij kon om de Lockheed-affaire uit te zoeken en het aanzien van de LDP te herstellen. Hij krijgt hiervoor weinig dank. maar wel verwijten van zwakke leiding en van het zaaien van verdeeldheid. En daarom krijgt de LDP haar verdiende loon, want een twintigjarige regeringsperiode heeft er alleen toe meegewerkt het verschil tussen omkoopsom, commissieloon en bijdrage aan de partijkas te verdoezelen ...

Over hel algemeen hebben de Japanse kiezers gekozen voor de middenpartijen. De grote winnaars waren de Komeito partij die een boeddhistische grondslag heeft en een regering, vrij van corruptie en op alle terreinen integer, in het banier voert; de Nieuwe Liberale Club (gevormd door ex-leden van de LDP) en de sociaal-democraten.

De socialisten en communisten die veel politieke munt dachten te kunnen slaan uit de corruptieschandalen van de LDP, kwamen bedrogen uit. De socialisten behaalden veel minder winst dan zij verwachten, namelijk 11 zetels, de communisten verloren niet minder dan 22 zetels, maar slechts 0,11% van de stemmen. De socialisten handhaafden hun positie als eerste in de rij van oppositiepartijen terwijl de communisten die altijd op de tweede plaats stonden nu laagst staan. Tweede is nu de Komeito geworden.

Lockheed-affaire en partijstrijd ontwikkelden zich als volgt.

*Ontwikkelingen in Lockheed-*affaire

In het licht van de door en voor de subcommissie van de Amerikaanse Senaat inzake multinationale ondernemingen gedane onthullingen in begin februari (pag. 168/3 e.v.)

Takeo Fukuda

wijdde de begrotingscommissie van het Japanse Huis van Afgevaardigden op 16 en 17 febr. hoorzittingen aan de z.g. Lockheed-affaire.

Daarbij werd de voornaamste beschuldigde, de uiterst-rechts genoemde multi-miljonair Yoshio Kodama, die $ 7 mln van Lockheed zou hebben ontvangen, niet gehoord, omdat hij wegens gezondheidsredenen — trombose en hoge bloeddruk — verhinderd zou zijn

In de loop van die hoorzittingen ontkenden zeven getuigen — vier vooraanstaande functionarissen van de handelmaatschappij Marubeni, de president-directeur en de vice-president van de luchtvaartmaatschappij All Nippon Airways (ANA), en de industrieel en vriend van oud-premier Tanaka, Kenji Osano — dat zij steekpenningen van Lockheed hadden aangenomen.
Osano verklaarde dat Lockheed's vice-president Carl Kotchian hem had gevraagd zijn invloed aan te wenden om de verkoop van de TriStar te bevorderen, maar hij was niet op dit verzoek ingegaan en geen enkele betaling was via hem geschied.
Tokuji Wakasa, de president-directeur van de ANA, zei dat zijn maatschappij op technische gronden in okt 1972 had besloten TriStars te kopen en dat de ANA nooit betalingen van Lockheed had ontvangen via Osano, Kodama of Marubeni
Hiro Hiyama, de president-commissaris van Marubeni, ontkende dat zijn maatschappij steekpenningen van Lockheed aan Japanse functionarissen had overgemaakt en evenmin dat hij Lockheed had geadviseerd andere middelen te gebruiken om functionarissen om te kopen Ook had hij bij zijn verkoopactie geen ongepaste contacten met politieke leiders onderhouden

Na de hoorzitting van 17 febr. deelde Taiichiro Matsuo, de president-directeur van Marubeni, mee dat Hiroshi Itoh en Toshihaura Okubo na hun verklaringen voor de begrotingscommissie als directeuren van Marubeni waren afgetreden, omdat zij de reputatie van hun maatschappij ,,ernstig geschaad" hadden. President-commissaris Hiyama trad op 3 maart af wegens ,,morele en sociale verantwoordelijkheid" voor de openbare kritiek op de onderneming. De raad van directeuren van Marubeni aanvaardde Hiyama's ontslag en bepaalde dat de onderneming haar banden met Lockheed in de toekomst zou verbreken, al zouden de bestaande koopcontracten worden gehonoreerd.

Beide Huizen van het Japanse parlement aanvaardden op 23 febr. resoluties waarin zowel op het Amerikaanse Congres als op de Amerikaanse regering een beroep werd gedaan al het materiaal dat op het Lockheed-schandaal betrekking had

Leiders van de Liberaal-Democratische Partij (v l n r) Yasuhiro Nakasone (secr-gen), Takeo Miki. Naka Funada en Shigeru Hori

te verschaffen, incl. de namen van Japanse regeringsfunctionarissen, terwijl de Japanse regering werd opgeroepen al het mogelijke te doen om de zaak op te helderen, o.m. door het zenden van een speciale afgezant naar Washington.
De Japanse premier Takeo Miki deelde de Amerikaanse president Ford in een brief op 25 febr. — waarin de parlementsresoluties waren vervat — mee dat de democratie in Japan een ,,fatale klap" zou oplopen als de kwestie niet werd opgelost. President Ford zegde in zijn antwoord van 12 maart toe dat zijn regering de gevraagde inlichtingen zou verschaffen, mits het materiaal niet openbaar werd gemaakt gedurende het onderzoek van de Amerikaanse Securities and Exchange Commission, de beurscommissie.

Op 24 maart werd te Washington tussen de ministeries van justitie van Japan en de VS een akkoord getekend over het verschaffen van inlichtingen en andere daden van ,,wederzijdse bijstand" m.b.t. de Lockheed-betalingen. Het Amerikaanse materiaal mocht echter niet openbaar worden gemaakt behalve in geval van strafvervolging.
De instemming van de Japanse regering met de Amerikaanse voorwaarde was door de voornaamste oppositiepartijen — socialisten, communisten, sociaal-democraten en Komeito — scherp bekritiseerd; zij zagen daarin een poging tot een ,,cover-up", een streven om de zaak in de doofpot te stoppen. Vanaf 8 maart boycotten deze oppositiepartijen het parlement, waardoor de goedkeuring van de begroting-1976 werd uitgesteld. Maar op 9 april besloten de sociaal-democraten de boycot op te geven, en na de aankondiging van de regering dat zij bij een parlementair onderzoek naar de Lockheed-affaire zou meewerken staakten ook de drie andere oppositiepartijen op 21 april hun boycot.

Inmiddels hadden functionarissen van de Japanse politie en belastingdienst op 24 febr een grootscheepse huiszoekingsactie ondernomen in kantoren en andere gebouwen van ondernemingen en personen die bij de Lockheed-affaire betrokken zouden zijn Ook de woning van Kodama werd onderzocht
Deze werd op 13 maart officieel in staat van beschuldiging gesteld Hij zou de belasting hebben ontdoken voor ca 2 8 mln dollar i v m een betaling door Lockheed van $ 3,3 mln in 1972
Onder het roepen ven de kreet ,,Tennoheika banzai" (Lang leve de keizer) liet een Japanse filmacteur, Mitsuyasu Maeno, zich op 23 maart met een eenmotorige Piper Cherokee-sportvliegtuig op het huis van Kodama neerstorten De piloot kwam om het leven, Kodama bleef ongedeerd
Oud-premier Tanaka, wiens naam ook in verband met de Lockheed-affaire werd genoemd, verklaarde na een zwijgen van acht weken over deze zaak op 2 april dat hij met de Lockheed-affaire niet het minste te maken had Hij ontkende de aankoop van TriStars door de ANA met de Amerikaaanse president Nixon op Hawai (31 aug -1 sept 1972) te hebben besproken en hij deelde mee dat hij al meer dan 10 Jaar geen contact met Kodama had

Op 10 mei stelde het openbaar ministerie in Tokio Kodama in staat van beschuldiging wegens overtreding van de wet op de deviezenhandel. Hij zou in mei 1973 zonder de vereiste toestemming 440 mln yen ($ 1,47 inln) hebben ontvangen van de voormalige Lockheed-vertegenwoordiger in Japan, John Clutter.

Acties binnen LDP tegen Miki

Begin mei begonnen in de sinds 1956 alleen regerende Liberaal-Democratische Partij (LDP) acties om premier Takeo Miki tot aftreden te dwingen, officieel met als argu-

rnent dat hij niet ,,effectief" was, maar in werkelijkheid vanwege het door hem gevolgde beleid in de Lockheed-affaire De bedoeling van Miki's tegenstanders was o.a de algemene verkiezingen, die aanvankelijk in het najaar zouden worden gehouden, onder een nieuwe leiding in te gaan

Op 13 mei berichtten alle kranten in Tokio over een poging om premier Miki reeds bij het einde van de parlementaire zitting, op 24 mei. tol aftreden te dwingen, Dit initiatief ging uit van drie facties, resp. die van oud-minister en op dat moment vice-prernier Takeo Fukuda, die van de zittende minister van financiën Masayoshi Ohira en die van de in 1974 ten val gebrachte voorganger van Miki, ex-premier Kakuei Tanaka. Als coördinator van het verzet trad op de vice-voorzitter van de *LDP*, Etsasuburo Shiina, de man door wiens bemiddeling Miki eerder aan de macht gekomen was, als compromis-kandidaat en leider van de zwakste factie (zie pag. 542 /1-1975).

Maar vice-premier Fukuda zegde wel toe de samenwerking met Miki voort te willen zetten tot 24 mei en bovendien verklaarde hij dat hij Miki's pogingen om het Lockheed-schandaal te onderzoeken steunde.

Op 18 mei kwamen Shiina en Ohira tijdens een speciaal belegde vergadering overeen dat ,,verse lucht noodzakelijk is" om de ,,pus van de naoorlogse conservatieve politiek. geculmineerd door het Lockheed-schandaal, te doen verdwijnen".

Fukuda aarzelde vervolgens zich volledig bij de anti-Miki-manoeuvre aan te sluiten, al poogde hij wel de sinds lang gespannen betrekkingen met Ohira te verbeteren en al liet hij zijn factieleden wel contacten met Tanaka-aanhangers opnemen. Maar toen Fukuda een openlijke breuk met Miki vermeed, zag Shiina zich genoodzaakt te verklaren dat premier Miki eerst het Lockheed-schandaal moest ophelderen en dan pas aftreden. (*FAZ* 29-5)

Begin juni leek de politieke storm tegen premier Miki tijdelijk geluwd. *NRC/H'blad* (9-6) berichtte hierover o.a.:

„ De anti-Mik1 beweging, mede gesteund door oud-premier Kakuei Tanaka en diens politieke protégé, minister van financien Masayoshi Ohira, is na een krachtige aanloop op meer tegenstand gestuit dan aanvankelijk werd verwacht Parlementariërs van de LDP, die met het oog op de verkiezingen van dit jaar aandacht aan de gemoedsstemming in hun kiesdistricteri besteden bemerken dat er aanzienlijke sympathie voor de premier is gaan ontstaan.

Ook volgens opiniepeilmgen is Miki's populariteit ondanks de tegen hem gerichte campagne sterk gestegen Het idee dat Miki's aftreden in de eerste plaats wordt bevorderd om het Lockheed-schandaal in ae doofpot te kunnen stoppen heeft bovendien post gevat. Vooral de jongere LDP-poiitici, wier ongenoegen met het ,,bestuur der oude mannen aarzelend aan de dag begint te treden, hebben zich daarom onwillig getoond zich automatisch aan te sluiten bij de zonder twijfel potentiële meerderheid van de anti-Miki gelederen

Ook de sleutelfiguur Sakeo Fukuda, vicepremier en tot dusver onontbeerlijke steun voor Miki s regering, heeft weliswaar een meer dan voorzichtige afstand van de premier genomen, maar zich toch weer niet met zijn volle gewicht in de strijd tegen hem geworpen (.)

Min of meer stilzwijgend schijnt onder de LDP-partijbazen te zijn overeengekomen dat Miki mag aanblijven totdat er ,,opklaring" in het Lockheed-schandaal komt

De gerechtelijke instanties hebben hiervoor tegen het einde van de maand een begin beloofd Waarnemers achten het zeker niet uitgesloten dat men met Miki, misschien indirect, tot een schikking is gekomen over het niveau waarboven geen politici in verband met het Lockheed-schandaal zullen worden aangeklaagd

De eerste uitlating in februari van Amerikaanse functionarissen in aanmerking nemende nl dat onthulling van de namen de LDP onherstelbaar schade zou toebrengen, en de vele aanwijzingen hiervoor in de maanden daarna, verleent geloofwaardigheid aan deze theorie Mocht Miki toestaan dat werkelijk de kopstukken en zelfs habatsuffactie)-leiders in staat van beschuldiging werden gesteld dan zou hij iedere steun van de partij in haar huidige gedaante ongetwijfeld verliezen

Afscheiding LDP

Op 14 juni kondigden zes parlementsleden van de *LDP* o.l.v. de 38-jarige Yohei Kono, de zoon van één van de oprichters van de *LDP* — Ichiro Kono, aan dat zij zich van de LDP zouden afscheiden en de kern hoopten te vormen voor een te stichten tweede ,,conservatieve" partij.

Als reden voor hun drastische plannen gaf Yohei Kono het feit dat het wantrouwen van het publiek in de gevestigde politiek van de *LDP* te groot is geworden. Kono verklaarde met zijn collega's aanvankelijk te hebben geloofd dat premier Miki beter zou zijn dan zijn voorgangers, maar dat hij nu, belemmerd door formidabele obstakels, niet de nodige partijhervormingen heeft kunnen teweeg brengen.

De zes realiseren zich dat als de invloed van de partijvoorzitter op dit punt al zo gering is er helemaal geen schijn van kans bestaat dat naar de voorstellen van jongere partijleden geluisterd zal worden. En zij beweren het met een on-

De leider van de Nieuwe Liberale Club, Yohei Kono

afhankelijk concurrerend blok in het parlement te zullen gaan proberen om voor de Japanse stemgerechtigden de keuze voor een ,,schone conservatieve" vertegenwoordiging mogelijk te maken.

Op 25 juni traden de zes metterdaad uit de *LDP*. Zij noemden zich de Nieuwe Liberale Club.

Arrestaties *i.v.m.* Lockheed-affaire Tanaka gearresteerd en op borgtocht vrijgelaten

Op **22** juni werden een voormalige directeur van Marubeni, Toshiharu Okubo, en drie topfunctionarissen van de ANA wegens de Lockheed-zaak gearresteerd. Op 2 juli volgde de arrestatie van Hiroshi Itoh, voormalig directeur van Marubeni, en van Tsuneo Tachikawa, een naaste medewerker van Kodama.

Op 8 juli werd de president-directeur van de ANA, Tokuji Wakasa, aangehouden, nadat daags tevoren al een ANA-directeur was gearresteerd. Op 9 juli volgde de aanhouding van de vice-president van ANA, N. Watanabe, en op 13 juli die van de voormalige president-commissaris van Marubeni, Hiro Hiyama, die als een van de machtigste zakenlieden van Japan gold, terwijl in de tussenliggende periode nog een zakenman was gearresteerd.

Op 13 juli werd er in de Japanse pers op gewezen dat Hiyama nauwe relaties onderhield met ex-premier Tanaka gedurende de periode in

1972, toen de ANA plotseling haar opties op de DC-10 liet vallen en in plaats daarvan de (Lockheed) TriStar koos. De volgende dag liet de regering doorschemeren dat de politie contacten tussen Tanaka en Hiyama onderzocht.

Op 19 juli werd de arrestatie van nog twee Marubeni-functionarissen gemeld, terwijl tegelijk bericht werd dat de populariteit van de regering-Miki in de voorafgaande maand met 10% tot 32,2% was gestegen.
Officiële aanklachten werden ingediend tegen Okubo op 13 juli en tegen Itoh op 23 juli. Na de arrestatie van 13 zakenlieden volgde op 27 juli die van de eerste politicus. ex-premier Kakuei Tanaka.
Hij werd ervan verdacht de wetten i.z. het valutaverkeer en de buitenlandse handel te hebben geschonden door van een vertegenwoordiger van Marubeni 500 mln yen aan steekpenningen in ontvangst te hebben genomen. Vier uur na zijn arrestatie maakte Tanaka zijn uittreden uit de LDP bekend. Zijn toenmalige secretaris Toshio Enamoto werd dezelfde dag op gelijke gronden gearresteerd.

Op 29 juli berichtte Japans belangrijkste krant, Asahi Shimbun, vanuit Washington dat volgens zeer goed ingelichte bronnen daar vijf namen van LDP-topfunctionarissen zijn genoemd in de vertrouwelijke dossiers die de VS ter beschikking hadden gesteld aan de Japanse gerechtelijke autoriteiten.
Behalva Tanaka zouden ook de almeen secretaris van de LDP, Yasuhiro Nakasone, Tanaka's rechterhand, Tomisaburo Hashimoto, topfunctionaris Susumu Nikaido, en directeur van het bureau voor algemene zaken van de LDP, Koko Sato, in deze dossiers voorkomen als politici die Lockheed indertijd op het oog had als mogelijk behulpzaam bij de verkoopcampagne.

Nadat aanklachten waren geformuleerd tegen Watanabe, Hiyama en Enomoto werd ex-premier Tanaka op 16 aug. door de officier van justitie te Tokio formeel in staat van beschuldiging gesteld. De aanklacht luidde dat hij zijn positie als premier had misbruikt om de verkoop van TriStars aan ANA te bevorderen en in ruil daarvoor naderhand 500 mln yen via Marubeni, de Japanse vertegenwoordiger van Lockheed, had ontvangen.

Op 17 aug. werd Tanaka vrijgelaten na betaling van een borgsom van 200 mln yen

Op 20 aug. werd de vroegere onderminister van transport, Takayuki Sato, op verdenking van het aanvaarden van steekpenningen gearresteerd. Op dezelfde grond volgde op 21 aug. de arrestatie van Tomisaburo Hashimoto, oud-minister van transport en ten tijde van Tanaka's regering secretaris-generaal van de LDP.

In een interview met Asahi Shimbun onthulde de voormalige Lockheed-vice-pres Kotchian op 21 aug, dat de huidige secretaris-generaal van de LDP, Yasuhiro Nakasone, de enige factieleider die premier Miki nog steunde, ook bij de Lockheed-affaire betrokken was Kotchian verklaarde dat toen een crisis dreigde in de verkoopcampagne voor de Lockheed TriStar-vliegtuigen in Japan de voor 7 miljoen dollar gekochte speciale ,,adviseur" van Lockheed in Japan, Yoshio Kodama, op 5 oktober 1972 een langdurig telefoongesprek voerde met Yasuhiro Nakasone, de toenmalige minister van handel en industrie Nakasone had volgens Kotchian na afloop de volgende dag de zaak ten gunste voor Lockheed te bewerken
Onder de andere politici die Kotchian met naam en toenaam noemde zijn Tomisaburo Hashimoto, toenmalig secretaris van de LDP en Susumu Nikaido, kabinetssecretaris, transportminister Hideyo Sasaki, onderminister Mutsuki Kato, onderminister Takayuki Sato en de voorzitter van de LDP-burgerluchtvaart-commissie Kazuomi Fukunaga

Tweede actie tegen Miki.
Compromis van 11 sept.

Begin augustus begon in de LDP een nieuwe actie tegen Miki. Nadat hij zich aanvankelijk opnieuw enigszins afzijdig had gehouden, verklaarde vice-premier Fukuda op 23 aug. dat Miki vóór de komende verkiezingen moest aftreden, maar deze bleef zich daartegen verzetten. Later maakten Fukuda en Ohira op een gezamenlijke door de t.v. uitgezonden persconferentie bekend dat zij Miki op 24 aug. zouden verzoeken hei leiderschap over te dragen. Eerder die dag kwamen 267 van de 392 LDP-parlementsleden bijeen. Maar de al aangekondigde motie van wantrouwen in Miki bleef uit. In plaats daarvan werd met algemene stemmen een motie aanvaard waarin werd opgeroepen tot eenheid en hervorming van de partij ,,onder een nieuwe partijleider". Miki verklaarde daarop voor de t.v. dat men niet moest denken dat men eenheid in de partij kon bereiken door hem uit te rangeren. ,,Het is mijn verantwoordeliikheid de volledige waarheid over het Lockheed-schandaal voor het volk te onthullen en een weg aan te geven voor een hervorming van de LDP." Tevoren was hij wel met Fukuda en Ohira overeengekomen een gesprek over de politieke crisis op 25 aug. voort te zetten. Maar bij die en volgende gelegenheden bleven de partijen op hun standpunt staan. Op 30 aug. werd de aanzet tot een compromis gevonden: een reorganisatie van het kabinet.
Terwijl de uitwerking van dit com-

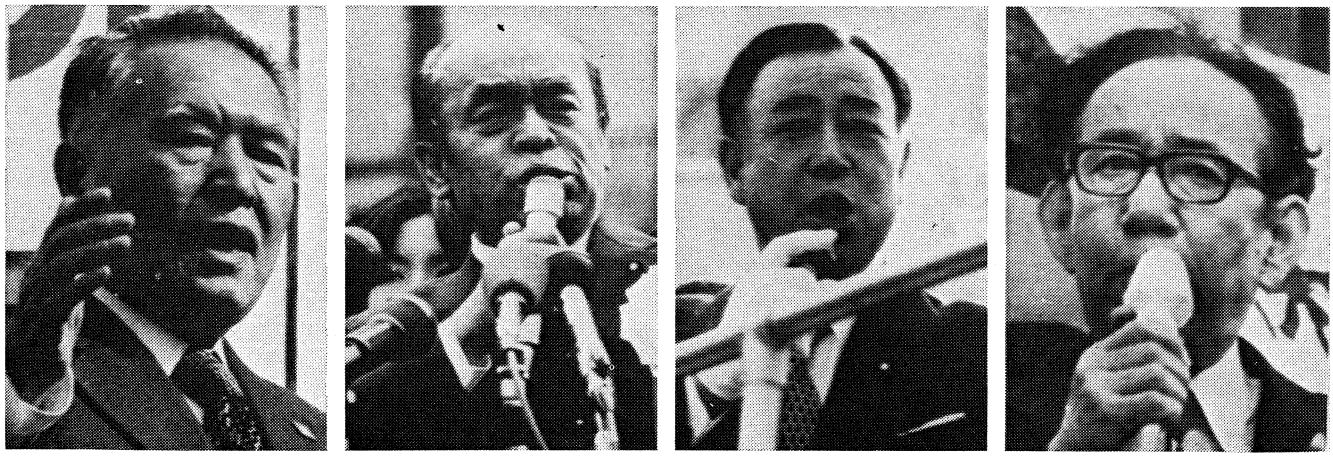

Vier partijleiders (v.l.n.r): Kenji Miyamoto (CP). Ikko Kasuga (soc. dem.), Yoshikatsu Takeiri (Komeito) en Tomomi Narita (soc.).

promis op zich liet wachten, werd tegen Hashimoto en T. Sato op 10 sept. formeel een aariklacht in de Lockheed-affaire ingediend, waarna zij de volgende dag tegen betaling van een borgsom (resp. ca. 5 mln en 2 mln yen) op vrije voeten werden gesteld.

Op 11 sept. werd echter een door partijsecretaris Nakasone opgesteld compromis aanvaard.

Miki werd alle medewerking gegeven voor een op 16 sept bijeen te roepen buitengewone parlementszitting in ruil voor zijn verzekering dat hij op deze zitting het Lagerhuis niet zou ontbinden, waarvoor de anti-Miki-groep bevreesd was Miki moest ook instemmen met een speciaie conventie van LDP-parlementariers, die in de loop van oktober gehouden moest worden en waarop hij door een stemming van zijn post als partijvoorzitter zou kunnen worden ontheven. Maar Miki gaf zijn goedkeuring aan die conventie onder voorwaarde dat hijzelf de agenda ervoor mocht opstellen
Voorts zou Nakasone als secretaris-generaal van de LDP aftreden

Reorganisatie kabinet en partijleiding

Op 14 sept. trad vervolgens het kabinet af en op 15 sept. stelde Miki zijn gereorganiseerde kabinet voor dat 13 ,,nieuwelingen" telde. De belangrijkste verrassing was dat de ,,neutrale" minister van buitenlandse zaken, Kiichi Miyazawa, was vervangen door Zentaro Kosaka, die deze portefeuille ook van 1960–1962 beheerde. De portefeuilleverdeling was als volgt:

Premier - Takeo Miki, vice-premier en directeur-generaal bureau economische planning - Takeo Fukuda, justitie - Osamu Inaba, buitenlandse zaken - Zentaro Kosaka*, financien - Masayoshi Ohira onderwijs - Michio Nagai; gezondheid en welzijn - Takashi Hayakawa*, landbouw en bosbouw - Buichi Oishi*, internationale handel en industrie - Toshio Komoto, transport - Hirohide Ishida*; PTT - Tokuyasu Fukuda*. arbeid - Sachio Urano*; bouwnijverheid - Tatsui Chiuma*, binnenlandse zaken, voorzitter nationale commissie openbare veiligheid en directeur-generaal bureau ontwikkeling Hokkaido-Kimiyoshi Amano*
Staatsministers Eerste secretaris kabinet - Ichitaro Ide, directeur-generaal bureau premier en bureau ontwikkeling Okinawa - Shoji Nishimura*; directeur-generaal bureau bestuurszaken - Seijuro Arafune*, directeur-generaal defensie - Michita Sakata, directeur-generaal bureau wetenschap en technologie en voorzitter commissie atoomenergie - Masado Maeda*; directeur-generaal bureau milieubeheer - Shigesada Marumo*; directeur-generaal nationaal bodembureau - Kosei Amano*

* Geen leden van het vorig kabinet-Miki.

Volgens de N Z Z (17-9) waren de ministersposten, afgezien van premier Miki, als volgt over de diverse facties verdeeld Miki 4 (Nagai, Komoto. Ishida en Ide), Fukuda 4 (Fukuda, Hayakawa, Chiuma en Marumo), Nakasone 3 (Inaba, Oishi en Kosei Amano), Ohira 3 (Ohira, Urano en Kimiyoshi Amano) Tanaka 2 (Nishimura en Maeda), terwijl de overige kleine facties (Mikio Mizuta, Etsusaburo Shiina en Mitsujiro Ishii) elk één post bezetten en Kosaka, die zich in februari van de Ohira-groep afscheidde, tot geen enkele factie werd gerekend

Tegelijk werden wijzigingen in de LDP-leiding aangebracht. Tsuneo Uchida, een aanhanger van Ohira, werd secr.-gen. i.p.v. Yasuhiro Nakasone. Raizo Matsuno, een Miki-welgezind lid van de Fukuda-factie, werd voorzitter van de uitvoerende raad en Yoshio Sakurauchi, een Nakasone-veteraan, werd voorzitter van de politieke comissie. Shiina bleef vice-voorzitter, Miki had tevergeefs getracht Matsuno tot secr.-generaal te doen benoemen.
In een politieke verklaring voor het Lagerhuis op 24 sept. verontschuldigde premier Miki zich tegenover de natie voor het Lockheed-schandaal. Hij beloofde dat het gerechtelijke onderzoek, al zou het langer duren dan verwacht, onbelemmerd door politieke inmenging of overwegingen zou worden voortgezet, en dat niemand die bij de zaak betrokken was zou worden gespaard.

In de loop van oktober kondigde Miki diverse malen aan de namen van ,,grijze partij" en regeringsfunctionarissen en ambtenaren" te zullen bekendmaken, d w z van bij omkoping betrokken personen, die niet meer gerechtelijk konden worden vervolgd omdat hun misdrijven verjaard waren Uiteindelijk werden op 3 nov slechts vijf namen bekendgemaakt ex-premier Tanaka, ex-minister van transport Hideyo Sasaki, zijn onderminister Mutsuki Kato, de voorzitter van de LDP-luchtvaartcommissie Kazuomi Fukunaga en Tanaka's voormalige kabinetssecretaris Susumu Nikaido

Nieuwe actie *tegen* **Miki**

Nadat zijn voornaamste rivalen, vice-premier Fukuda en minister Ohira, hun eisen betreffende een verandering in de leiding hadden herhaald, verklaarde premier Miki op 4 okt. in het parlement dat hij van plan was aan te blijven tot het einde van zijn driejarige ambtstermijn in dec. 1977.
Inmiddel was echter voor 31 okt., de uiterste datum, de conventie van de Liberaal - Democratische Partij aangekondigd, waarop Miki's tegenstanders naar verwacht diens heengaan zouden eisen. Op 20 okt. kwam de anti-Miki-groep in een hotel te Tokio bijeen. Onder de aanwezigen, die tweederde van de parlementsfractie zouden controleren, waren naast Fukuda en Ohira o.a. Etsusaburo Shiina, Shigeru Hori en Eiichi Nishimura, de nieuwe leider van de Tanaka-factie. Zij stelden Fukuda kandidaat voor de opvolging van Miki. waarmee Ohira kennelijk voorlopig van zijn kandidatuur afzag. Maar hoewel Fukuda de nominatie aanvaardde, bleek hij noch de meerderheid van de anti-Miki-groep bereid het op 31 okt. tot een openlijke breuk in de partij te laten komen.
Op 29 okt. werd de conventie onverwacht uitgesteld tot een nader te bepalen datum na de algemene verkiezingen. Dit besluit werd genomen tijdens een onderhoud tussen drie bestuursleden van de LDP, o.w. secretaris - generaal Tsuneo Uchida, en tegenstanders van Miki. Formeel kon over de agenda van de conventie geen overeenstemming worden bereikt. Miki verzette zich tegen een stemming voor de verkiezing van een nieuwe partijleider, omdat hij voor drie jaar verkozen was en er dus niet eerder dan in dec. 1977 over zijn opvolging hoefde te worden beslist. Zijn tegenstanders, daarin gesteund door Uchida, stelden een compromis voor: de stemming zou niet doorgaan en in ruil daarvoor moest Miki toezeggen na de verkiezingen vrijwillig af te treden. Miki wees dit compromis van de hand. Hij wilde wel instemming met een beperking van de ambtstermijn van de partijvoorzitter van 3 tot 2 jaar, maar dan moest de verkiezingsprocedure voor dit ambt worden herzien. De daarbij tot dusver gevolgde procedure van voorafgaande onderhandelingen door de partijfacties zou moeten worden vervangen door ,,primaries" naar Amerikaans voorbeeld.

Aftreden Fukuda

Enkele uren na het einde van de buitengewone zitting van het Japanse parlement trad Fukuda op 5 nov. als vice-premier en directeur-generaal van het economische planningbureau af. Zijn ontslagaanvraag was door premier Miki onmiddellijk aanvaard. Miki's andere grote tegenstander in het kabinet, Ohira, bleef op zijn post; naar zijn zeggen was dat met Fukuda afgesproken. Fukuda's stap betekende dat de LDP op 15 nov. de verkiezingscampagne verdeeld zou ingaan.
Premier Miki benoemde op 6 nov. de vroegere minister van bouwnijverheid en voormalig onderminister van financiën, Uichi Noda (73), tot directeur-generaal van het economische planningbureau.

(Verkiezingsuitslagen volgende afl.)

BELGIË

GEEN CENTRAAL AKKOORD

De z.g. drieledige conferentie over de volledige tewerkstelling, die afgevaardigden van regering, werkgevers (bedrijfsleven en middenstand) en vakbonden verenigde, is er niet in geslaagd een centraal akkoord voor 1977 te ontwerpen.

De conferentie werd op 24 mei plechtig geopend in het Egmontpaleis te Brussel. Zij gaf een ,,stuurgroep" (= de leidende figuren van de verschillende groepen) de opdracht een inventaris van de moeilijkheden en de mogelijke oplossingen op te stellen. De daarop volgende maanden werd het moeizame beraad vooral gekenmerkt door de index-ingreep van de regering (zie pag. 517/3) en het vergelijk van 16 sept. (zie pag. 646/1).

In oktober lieten de vakbonden weten, dat zij vanwege de regering geen nieuwe economische-herstelwet zouden aanvaarden. Zij reageerden ook negatief op het voorstel van R. Pulinckx, afgevaardigdbeheerder van het Verbond van Belgische Ondernemingen, om de loonkostenstijging in 1977 te beperken tot 8% (indexering incluis).

Op 27 okt. deelde de regering mede dat zij het aan de sociale partners overliet, onder elkaar, een centraal of interprofessioneel akkoord te sluiten.

Op 30 nov. bleek dat die partners daartoe niet bij machte waren. Zij publiceerden de volgende mededeling:

,,1. De vertegenwoordigers van de vakverenigingen, van het VBO en van de middenstandsorganisatie stellen vast dat het momenteel niet mogelijk is een nieuw interprofessioneel akkoord te sluiten Zij stellen er wél prijs op te bevestigen, dat zij voorstander blijven van paritaire onderhandelingen en van paritair overleg

2. Zij hebben zich beraden over de middelen die in 1977 het behoud en de ontwikkeling van de werkgelegenheid, alsmede van de koopkracht van de bevolking en het concurrentievermogen van de Belgische economie, zouden moeten beveiligen. Zonder afbreuk te doen aan hun resp. opvattingen en standpunten zijn zij in hoge mate verontrust over de evolutie van de conjuncturele en structurele werkloosheid, zowel op gewestelijk als op sectorieel vlak, alsmede over het hoge inflatiepercentage.

3. Zij verbinden zich ertoe op geregelde tijden de toestand te onderzoeken en, in het licht van de vastgestelde evolutie, de mogelijkheid na te gaan een nieuw interprofessioneel akkoord te sluiten

4. Ze zullen ernaar streven het inflatiepercentage en het werkloosheidspeil zo laag mogelijk te houden, om in het kader van de EG

5 Met dat doel voor ogen verbinden zij zich ertoe, in het kader van de drieledige conferentie over de volledige tewerkstelling, alle verantwoorde en doeltreffende maatregelen te bevorderen, die de oorzaken van de werkloosheid en de inflatie kunnen bedwingen en de gevolgen ervan kunnen beperken

6 Zowel in de strijd tegen de werkloosheid als in die tegen de inflatie (met inbegrip van de prijzen zullen zij pogen die doelstellingen te bereiken volgens de traditie van het overleg"

Na de publikatie van deze verklaring werd zowel door werkgevers als door vakbondsleiders aangekondigd, dat er zou worden gestreefd naar het afsluiten van akkoorden per bedrijfstak

Onderhandelingen

De onderhandelingen tussen de regering en de vakbonden van het overheidspersoneel betreffende de sociale programmatie voor 1976 hebben evenmin tot een overeenkomst geleid Op 19 nov. is het gesprek afgesprongen op de weigering van het kabinet een speciale premie toe te kennen aan de personeelsleden die aangesloten zijn bij een vakbond. De verhoging van de eindejaarspremie, de andere eis van de vakbonden, werd wél toegestaan; de premie wordt met 750 fr. verhoogd.

De regering is ook ingegaan op enkele voorstellen i.z. de kwalitatieve verbetering van de arbeidsvoorwaarden.

De vakbonden kondigden, na de mislukking van de onderhandelingen, aanvankelijk ,.harde acties" aan, maar de volgende dagen werd beklemtoond dat men zo snel mogelijk wenste te praten over de programmatie voor 1977.

Het is de eerste maal in de geschiedenis van de sociale programmatie voor het overheidspersoneel, die op 1 juli 1961 begon, dat er geen akkoord kon worden bereikt

INFLATIE-CIJFERS

In de loop van 1976 is de stijging van het maandelijkse indexcijfer van de verbruikersprijzen geleidelijk verzwakt. De prijsstijging, berekend op jaarbasis, ziet er als volgt uit:

februari:	9,97%	juli:	9,23%
maart:	9,95%	augustus:	8,82%
april:	9,73%	september:	9.30%
mei:	9,61%	oktober:	8,31%
juni:	9,40%	november:	7,56%

Tussen januari 1975 en januari 1976 steeg het indexcijfer met 10,83% *(Agence Economique et Financière)*

REGERINGSCOMITÉ BUITENLANDS BELEID

De ministerraad besliste op 26 nov een ministercomité voor het buitenlandse beleid op te richten. Het zal worden voorgezeten door premier Tindemans. ..Het buitenlandse beleid werd tot dan toe behandeld in het politiek kernkabinet of in het ministercomité voor sociaal-economische coördinatie. Dit laatste geraakte echter overbelast. Ook zijn de vraagstukken van het Europese en internationale beleid geleidelijk omvangrijker geworden," zo verklaarde Tindemans na afloop van de kabinetsraad

MILITAIRE STRUCTUUR

Het staatsblad van 26 nov. bevat twee KB's en één MB betreffende de samenstelling van het legerkader en de bevorderingsprocedures.

Krachtens die besluiten mag de landmacht maximum 7 luitenant-generaals en 19 generaal-majoors tellen, de luchtmacht 3 luitenant-generaals en 7 generaal-majoors, de zeemacht 1 vice-admiraal en 1 divisie-admiraal en de medische dienst 1 generaal-majoor. Bovendien mag de landmacht 159 kolonels, 282 luitenant-kolonels en 559 majoors tellen, de luchtmacht 65 kolonels, 110 luitenant-kolonels en 220 majoors, de zeemacht 14 kapiteins-ter-zee, 24 fregatkapiteins en 47 korvet-kapiteins, de medische dienst 31 kolonels (of gelijkwaardige graden), 89 luitenant-kolonels en 110 majoors. allen geneesheren.

Voorts worden de officieren ingedeeld in wapenkorpsen (infanterie, pantsertroepen, artillerie, genie transmissietroepen, logistiek) en dienstenkorpsen (administratie, militaire administrateurs, ingenieurs van militair materieel, kapelmeesters) bij de landmacht; in varend en niet-varend personeel bij de luchtmacht; in dek-officieren, officieren-technici, officieren van de diensten plus een aantal niet ingedeelde officieren bij de zeemacht; en in artsen, tandartsen, apothekers, dierenartsen en troepen van de medische dienst bij de medische dienst. Voor elke tak van de Krijgsmacht wordt een hoog comité opgericht, voor elk officierenkorps een bevorderingscomité, en een interkorpsencomité voor alle korpsen van de landmacht. Die comités adviseren over de geschiktheid van de officieren voor bevordering.

ITALIË

GIFWOLK NA EXPLOSIE IN SEVESO

Op 10 juli kwam in een chemische fabriek in het dorpje Seveso in het industriegebied ten noorden van Milaan een gaswolk vrij, die de giftige substantie TCCD bevatte.

Het ontbladeringsmiddel TCCD (tetrachloordibinzoparadiossine) is een nevenprodukt dat ontstaat bij de produktie van trichloorfenossiaceticum dat wordt gebruikt bij de vervaardiging van pesticiden en cosmetica. Normaal komt er van het gevaarlijke nevenprodukt niet meer dan 5 gram op elke ton van het hoofdprodukt voor. Bij stijging van de temperatuur versnelt het proces echter en is het niet meer te controleren. TCCD werd in de oorlog in Vietnam gebruikt als één van de componenten van het ontbladeringsmiddel ,,Agent Orange".

Wanneer mensen aan grote hoeveelheden TCCD worden blootgesteld, treedt beschadiging van inwendige organen op, hoofdzakelijk van de lever- en nierfuncties. Ook wordt het niet uitgesloten dat de stof gevaarlijk is voor ongeboren kinderen en de chromosomen kan aantasten.

Het ongeluk waarbij de TCCD vrijkwam deed zich voor in de chemische fabriek ICMESA, een filiaal van het Zwitserse chemische concern F Hoffmariri-La Roche & Co AG

Toen in de omgeving van de fabriek kleine huisdieren stierven en een aantal mensen zich met ziekteverschijnselen bij het plaatselijke ziekenhuis hadden gemeld, sloegen de autoriteiten alarm

Op 21 juli werden twee directeuren van de fabriek gearresteerd en op 26 juli begonnen militairen en politie met de oniruiming van het grootste deel van Seveso

Aanvankelijk hadden de autoriteiten de gevolgen van het ongeluk gebagatelliseerd, maar nadat technici van het bedrijf met monsters van het ontsnapte gas vonr onderzoek naar hel moederbedrijf in Zwitserland waren vertrokken, werd vandaar uit groot alarm geslagen

In de loop van juli werden nog meer delen van Seveso geëvacueerd en op 30 juli werd besloten een deel van een autosnelweg die door het besmette gebied loopt te sluiten.

Ook werd begonnen met een medisch onderzoek van zwangere vrouwen uit het besmette gebied.

Van officiële zijde werd toestemming gegeven voor abortus provocatus indien gevreesd werd dat de vrouwen mismaakte kinderen ter wereld zouden brengen. Een aantal vrouwen liet zich daarop aborteren.

De Italiaanse regering installeerde op 4 augustus een eommissie die moest onderzoeken hoe het gif kon worden geneutraliseerd en hoe de bevolking afdoende kon worden beschermd tegen verdere kwalijke effecten. Deze kwam twee weken later met het advies alle vegetatie en gebouwen in het besmette gebied te vernietigen. Volgens de commissie moest de begroeiing in een gebied van 70 ha worden vernietigd en alle gebouwen van Seveso binnen drie jaar worden afgebroken.

.,Het heeft geen zin de bewoners van het gebied enige hoop te geven", aldus prof. Aldo Cimmino, voorzitter van de commissie, „Wie weet wanneer zij het gebied weer kunnen bewonen?" „De gebouwen zijn allemaal besmet. Wij zouden ze nu niet kunnen vernieuwen vanwege het probleem van het stof. Het is beter minstens drie jaar te wachten. Dan zal de dioxine-concentratie aanzienlijk zijn verzwakt".

Op 20 augustus besloten de regionale autoriteiten en vakbondsvertegenwoordigers van het personeel van de chemische fabriek dat de fabriek zou worden gesloten.

De regionale autoriteiten van Lombardije, die ook een onderzoek hadden ingesteld, deelden op 24 aug. mee dat de giftige gassen een schade hadden berokkend van ruim f 60 mln.

In het rapport van de autoriteiten werd ook gezegd dat het onderzoek naar de zaak vaak moeilijk was gemaakt door slechte organisatie van staatswege en gebrek aan apparatuur en mensen om die te bedienen Ontevredenheid over een doeltreffend optreden van de overheid en over het uitblijven van financiële steun aan de geëvacueerden, deed een aantal inwoners van Seveso er op 9 oktober toe besluiten het ontruimde gebied binnen te dringen en iiun huizen te ,,bezetten". Nadat een delegatie van de bezetters op het gemeentehuis was ontvangen, besloten zij hun actie op te geven.

Inmiddels heeft het Hoffmann-La Roche-concern de vorming van een fonds van ca. f 30 mln bekendgemaakt tot regeling van de schade en andere gevolgen.

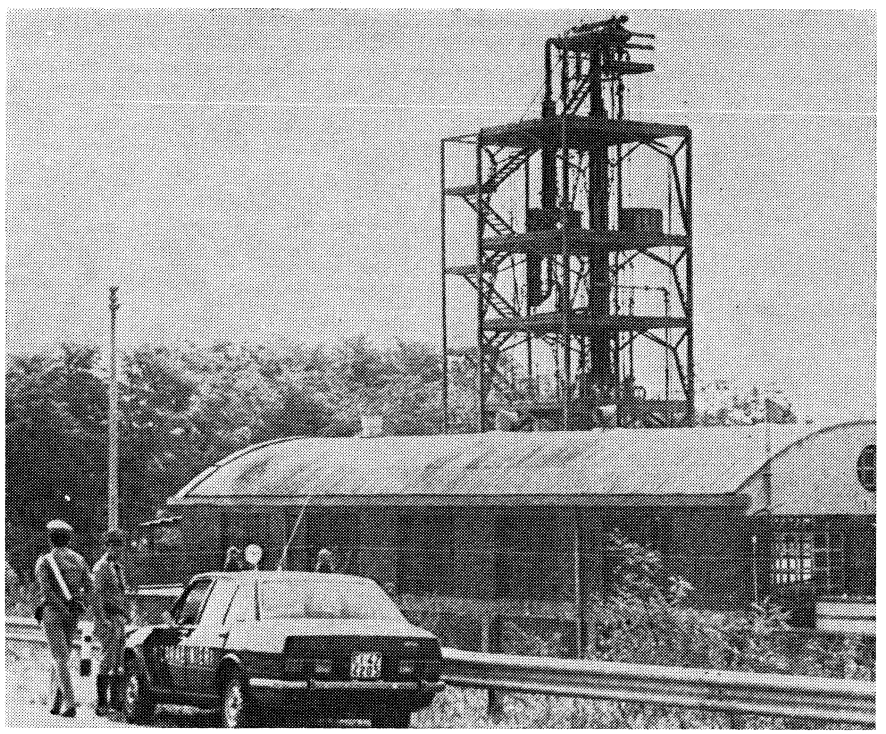

Folitie bewaakt de chemische fabriek ICMESA in Seveso

Van de ca 200 personen die zich met vergiftigingsverschijnselen bij een ziekenhuis hadden gemeld, is het overgrote merendeel weer ontslagen Half oktober deelden de gezondheidsautoriteiten van de regio Lombardije mee dat honderden bewoners van Seveso een tekort aan witte bloedlichaampjes hebben, waardoor zij een verminderde weerstand hebben en een grote toegankelijkheid voor besmettingsziekten Alle 171 kinderen uit het besmette gebied zouden aan dit euvel lijden

Verder deelden de autoriteiten mee dat van de 10.000 onderzochte inwoners van de streek er 1000 mutaties in lever, nieren, alvleesklier en andere organen vertonen.
De autoriteiten kwamen overigens met hun mededeling, nadat in de Engelse zondagsbladen Sunday Times en Observer berichten hadden gestaan over de lichamelijke klachten van een aantal inwoners van Seveso (NZZ, NRC, H'blad)

SPANJE

REGERING KONDIGT REFERENDUM AAN OVER NIEUW PARLEMENT EN ALGEMENE VERKIEZINGEN

Premier Arias Navarro, die na de dood van generaal Franco in november '75 (pag. 753-'75 e.v.) door koning Juan Carlos opnieuw was belast met de leiding van de regering (pag. 19/1 e.v.) deelde in een door de televisie uitgezonden redevoering op 28 april nadere bijzonderheden mee over de politieke hervormingen die hij in zijn regeringsverklaring van 13 december '75 (pag. 32/2) had aangekondigd.

Hij zei dat er in oktober '76 een referendum zou worden gehouden over het voornemen de Cortes te vervangen door een parlement dat uit twee kamers zal bestaan en dat in 1977 via algemene verkiezingen zal worden samengesteld.
Deze hervormingen zouden allereerst, in het voorjaar, worden voorgelegd aan de Cortes, te zamen met een wetsontwerp over het toestaan van politieke partijen en voor meer vrijheid van vergadering en meningsuiting. Daarnaast zou de Cortes moeten beslissen over een wijziging van art. 172 van het Wetboek van Strafrecht, dat sinds de burgeroorlog alle politieke partijen verbiedt. In het referendum zou het Spaanse volk dan moeten beslissen over een nieuw parlement dat zou bestaan uit een Congres, dat bij algemeen kiesrecht zou worden gekozen en een Senaat met benoemde en gekozen leden.

Verder zouden de kiezers zich kunnen uitspreken over de vorming van een Hof van constitutionele garanties, dat moet waken tegen een schending van de grondwettelijke rechten, over een verandering van de wet die de opvolging van het staatshoofd regelt, t.w. verlaging van de leeftijd waarop een monarch de troon kan bestijgen van 30 naar 18 jaar en de mogelijkheid dat een vrouw, bij afwezigheid van een mannelijke troonopvoiger, de Spaanse troon bezet.

Arias kondigde verder een hervorming van de vakbondswetgeving aan en deelde mee dat het belastingsysteem zodanig herzien zou worden dat een rechtvaardiger verdeling van de rijkdom mogelijk werd.

Hij sprak de hoop uit dat de Cortes de in te dienen wetsontwerpen voor oktober behandeld zou hebben zodat het referendum nog in het najaar kon plaatsvinden.

Om één en ander te bewerkstelligen was op 27 januari al besloten de zittingstermijn van de Cortes, die op 15 maart zou aflopen, met 15 maanden te verlengen terwijl op 23 april werd besloten dat de Cortes uiterlijk 25 dagen nadat een wetsontwerp was ingediend tot stemming daarover moest komen.

Op 7 mei maakte de regering nadere bijzonderheden aekend over de voorgestelde hervormingen.

De minister van voorlichting Martin-Garnero deelde mee dat het Congres zou bestaan uit 300 afgevaardigden, die via vrije verkiezingen zouden worden gekozen, terwijl de Senaat 285 leden zou tellen, waarvan er 200 direct worden gekozen terwijl de resterende 85, gedeeltelijk door de koning en gedeeltelijk door beroepsoorganisaties zullen worden benoemd De 200 Senaatskandidaten zullen verkiesbaar worden gesteld door officiële vakbonden en plaatselijke autoriteiten

Cortes keurt wetsontwerp grotere politieke vrijheid en vorming *politieke partijen* goed

Op 25 mei keurde de Cortes met 536 stemmen tegen 4, bij 25 onthoudingen het eerste van een serie wetsontwerpen voor grotere politieke vrijheid en de vorming van politieke partijen goed.

De wet heft de beperkingen op die sedert 1939 gelden voor politieke bijeenkomsten en demonstraties. De nieuwe wet maakt een onderscheid tussen besloten en openbare politieke bijeenkomsten. De eerste zijn in principe toegestaan en vûor de tweede categorie dient van te voren toestemming te worden gevraagd aan de provinciale gouverneur. Deze kan de bijeenkomst verbieden als zij een „verboden of niet duidelijk omschreven doel" hebben.

Op 9 juni nam de Cortes met 338 stemmen tegen 91 bij 24 onthoudingen het wetsontwerp aan dat de vorming van politieke partijen toestaat. Alle groeperingen die volgens de wet op de politieke associaties van 1974 zijn toegestaan (pag. 681/2-1975) konden ogenblikkelijk in de openbaarheid treden. Iedere meerderjarige Spanjaard heeft het recht een politieke partij te stichten, waarvoor overigens de goedkeuring van de minister van justitie vereist is. De politieke partijen vallen onder de normale rechtspraak en zijn geen verantwoording schuldig aan de Nationale Raad van de Beweging.

Politieke groeperingen genoemd in het Wetboek van Strafrecht bleven onwettig. De secretaris-generaal van

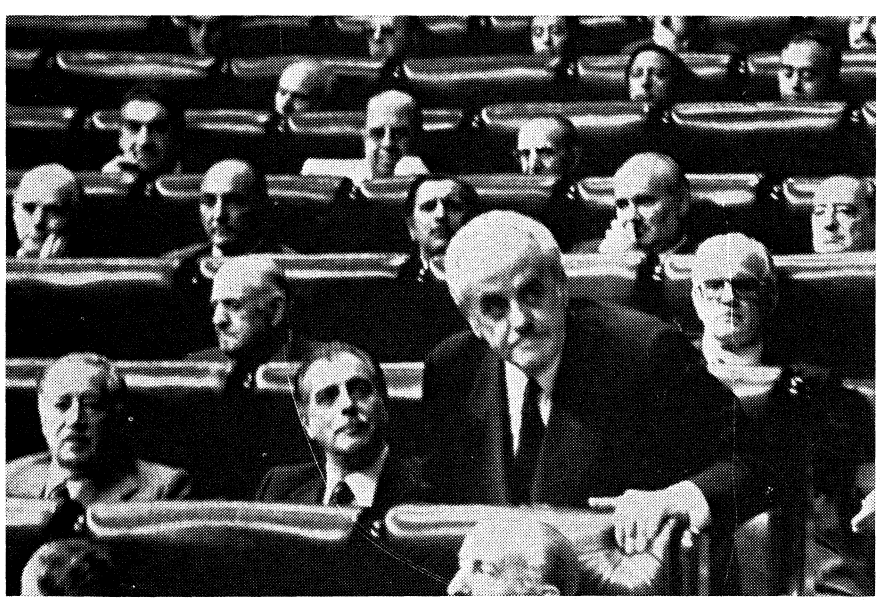

Antonio Giron de Velasco, minister van arbeid onder Franco, staat op om het woord te voeren bij het debat in de Cortes over de wetsvoorstellen om de politieke partijen weer toe te staan

de Bewegmg. Suarez, de enige sedert de Burgeroorlog toegestane politieke beweging, zei in een redevoering tut de Cortes, dat de wet een belangrijk instrument was voor de omvorming van Spanje tot een democratie. Het bestaan van politieke partijen is een feit dat erkend dient te worden, zo zei hij.

In dezelfde vergadering verwierp de Cortes echter een wijziging van art. 172 van het Wetboek van Strafrecht, dat het bestaan van politieke groeperingen strafbaar stelt. De zaak werd terugverwezen naar de juridische commissie.

Op 15 juli werd het ontwerp tot wijziging van art. 172 van het Wetboek van Strafrecht opnieuw behandeld. Met 245 tegen 175 stemmen bij 57 onthoudingen ging de Cortes akkoord. Volgens het herziene Wetboek van Strafrecht blijven verboden die politieke partijen ,,die onderworpen zijn aan een internationale discipline" en die ,,beogen een totalitair regime te stichten".

Eerder verwierp de Cortes een liberalere versie die alleen die partijen wilde verbieden die een ,,bedreiging vormen voor de menselijke waardigheid en vrijheid en tegenstanders zijn van het politieke pluralisme".
Een voorstel van een aantal rechtse Cortes-leden om in ieder geval nationale of internationale communistische groeperingen, associaties of politieke partijen te verbieden, werd verworpen.

Het aannemen van de wijziging van het Wetboek van Strafrecht werd gezien als het eerste belangrijke politieke succes van de regering-Suarez, die sedert 8 juli aan het bewind was (zie hieronder). *(NZZ,* Le Monde, *NRC/H'blad)*

ARIAS TREEDT AF, SUAREZ TOT PREMIER BENOEMD, VORMING NIEUWE REGERING, REGERINGS-VERKLARING, AMNESTIE AFGEKONDIGD

Op 1 juli trad premier Carlos Arias Navarro, regeringsleider sinds 2 jan. 1974, af. Er werd geen verklaring gegeven voor het heengaan van Arias, maar algemeen werd aangenomen dat het op uitdrukkelijk verzoek van koning Juan Carlos was. De koning zou een krachtiger premier willen benoemen dan Arias, die de weg naar democratische vernieuwing uiterst behoedzaam bewandelde en steeds poogde uiterst rechtse kringen niet tegen zich in het harnas te jagen.
Eerste vice-premier lt.-gen. Fernando Santiago y Diaz de Mendivil werd benoemd tot waarnemend premier.

In overeenstemming met de grondwet legde de Koninkrijksraad een lijst met de namen van drie mogelijke opvolgers aan de koning voor. Het waren Adolfo Suarez Gonzales, secretaris-generaal van de Nationale Beweging, Federico Silva Munoz en Gregorio Lopez Bravo, beiden oud-ministers.

Op 3 juli werd Suarez tot premier benoemd.

Suarez (42 jaar) werd geboren in Cebreros in de provincie Avila, ten noordwesten van Madrid en studeerde rechten in Madrid en Salamanca Zijn loopbaan heeft zich voornamelijk afgespeeld binnen de enige onder Franco toegestane politieke organisatie, de Nationale Beweging, waarvan hij sedert enige tijd secretaris-generaal was Onder Franco was hij korte tijd vice-secretaris-generaal van de Beweging
Verder heeft hij zich bezig gehouden met de oprichting van één van de politieke groeperingen die zich onder de, tijdens Franco afgekondigde wet op de politieke ,,associaties" als zodanig wilde presenteren, de uiterst conservatieve Unie van het Spaanse Volk (UDPE), waarvan hij de eerste president was Van '69 tot '73 was Suarez directeur-generaal van de Spaanse televisie en daarvoor ca een jaar gouverneur-civiel van Segovia

Op 5 juli werd de nieuwe premier beëdigd. Hij verklaarde daarna dat hij van plan was het tempo van de hervormingen van het Spaanse politieke leven te versnellen. Dezelfde dag liet een aantal ministers uit de regering-Arias weten dat zij geen deel wilden uitmaken van een door hem te vormen regering.
Zij staan allen als liberaal bekend. Het waren: de plv. premier en minister van binnenlandse zaken Manuel Fraga Iribarne, de minister van buitenlandse zaken José Maria de Areilza y Martinez Rodas, de minister van onderwijs en wetenschappen Carlos Robles-Piquer, de minister van justitie Antonio Garrigues Sanchez Diaz-Canabate en de minister van voorlichting en toerisme, Adolfo Martin-Gamero Gonzalez-Posada.

Op 8 juli werd de samenstelling van de nieuwe regering bekend gemaakt.

Deze was als volgt:

premier - Adolfo Suarez Gonzalez; plv. premier - gen. Fernando Santiago y Diaz de Mendivil; tweede plv. premier - Alfonso Osorio Garcia: buitenl. zaken - Marcelino Oreja Aguirre; justitie - Landelino Lavilla Alsina; financiën - Eduardo Carriles Galarraga; binnenl. zaken - Rodolfo Martin Villa; openb. werken - Leopoldo Calvo-Sotelo y Bustelo; onderwijs en wetenschappen - Aurelio Menendez Menendez; arbeid - Alvaro Rengifo Calderon; industrie - Carlos Perez de Bricio Olarriaga; landbouw - Fernando Abril Martorell; handel - José Llado y Fernandez Urrutia; voorlichting en toerisme - Andres Reguera Guajardo; huisvesting - Francisco-Javier Lozano Vicente; secr.-gen. van de Beweging - Ignacio Garcia Lopez; betrekkingen met de vakbonden - Enrique de la Mata Gorostizaga; leger - gen. Felix Alvarez-Arenas y Pacheco; marine - adm. Gabriel Pita da Veiga y Sanz; luchtmacht - gen. Carlos Franco Iribarnegaray.

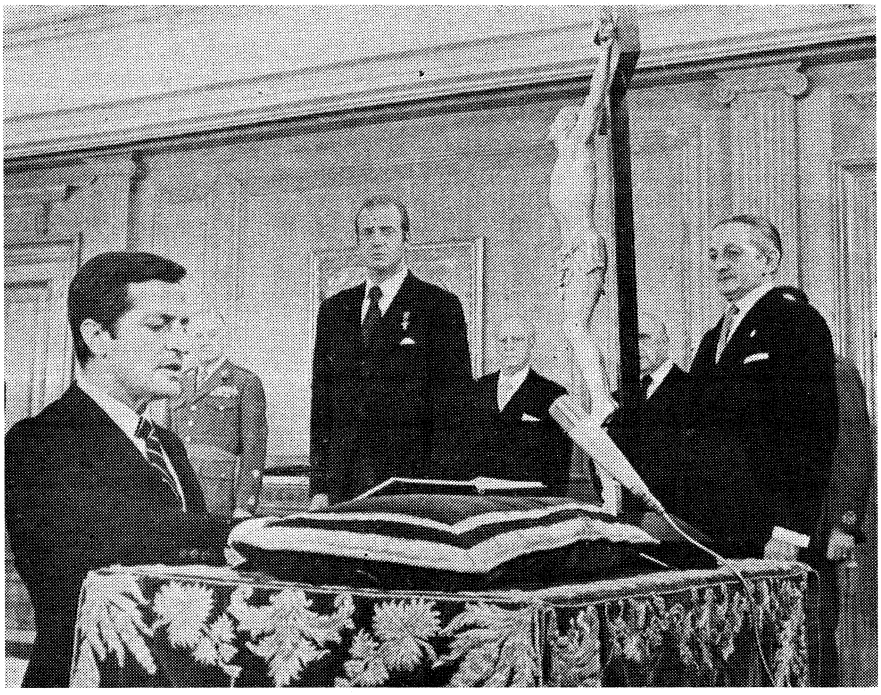

In aanwezigheid van koning Juan Carlos en Torcuato Fernandez-Miranda, president van de Cortes (r.) wordt Adolfo Suarez Gonzalez beëdigd als premier.

Regeringsprogramma

Op 16 juli publiceerde de nieuwe regering haar beginselverklaring. Daarin werd aangekondigd dat het kabinet de koning zou verzoeken om amnestie te verlenen aan alle politieke gevangenen behalve aan degenen wier daden mensenlevens in gevaar hebben gebracht.

De verklaring bevatte voorts de mededeling dat de regering het proces van politieke hervormingen zou versnellen. Zij zou bij de democratische oppositie advies inwinnen over de wijze waarop het land moet worden geregeerd totdat er een representatieve regering is gekozen.

Voordat er algemene verkiezingen worden gehouden zou er een referendum komen over een hervorming van de grondwet. De regering sprak als haar mening uit dat de soevereiniteit bij het volk behoort te berusten.

Het democratische politieke stelsel dat zij wilde invoeren zou gebaseerd zijn op gewaarborgde burgerrechten en vrijheden en op de gelijkheid van politieke mogelijkheden voor alle democratische groepen die het ware pluralisme aanvaarden, aldus de verklaring.

De regering hoopte dat de amnestie voor politieke gevangenen de Spanjaarden zou verenigen en zou leiden tot ,,harmonie en de medewerking van allen".

In de beginselverklaring werd ook aandacht besteed aan de economische problemen van het land. De regering beloofde aandacht te zullen besteden aan het groeiende begrotingstekort, de inflatie en het tekort op de betalingsbalans.

Verder zou het proces van de aanpassing van de Spaanse vakbonden aan de beginselen van de internationale vakbondsorganisatie worden bespoedigd.

Eind juli benoemde de regering voor de eerste maal een *staatssecretaris* voor veiligheid en orde bij het ministerie van binnenlandse zaken

Het was de oud-officier van justitie Felix Hernandez Gil Hij werd chef van de Guardia Civil cn alle politiekorpsen Beide ordehandhavingstroepen waren tot dan toe direct ondergeschikt aan de minister van binnenlandse zaken

Verder kreeg het district Madrid, net als alle andere Spaanse provincies, een burgerlijke gouverneur, die ook verantwoordelijk is voor de lokale politie

Tot dan toe was de minister van binnenlandse zaken tevens gouverneur van Madrid

De chef van de politie, generaal Castro San Martin, trad af en werd vervangen door Emilio Rodriguez Roman, een jurist die al geruime tijd als adviseur bij de politie werkzaam was

Premier ontvangt leiders oppositie

Eind juli verschenen er berichten in de Spaanse pers dat de premier verschillende vertegenwoordigers van de oppositie had ontvangen.

De namen die werden genoemd waren die van Gomez Llorente, één van de leiders van de Spaanse socialistische arbeiderspartij, José Maria Gil-Robles jr, zoon van de president van de Democratische Volksfederatie, Joaquin Ruiz-Gimenez, president van Democratisch links, Fernando Alvarez de Miranda van de volksparty, Raul Morodo, secretaris van de socialistische volkspartij en Carlos Ollero een liberaal monarchist

Op 10 aug had Suarez een lang onderhoud met Felipe Gonzalez, secretaris-generaal van de PSOE, de Spaanse socialistische arbeiderspartij, één van de belangrijkste oppositionele groeperingen. Volgens een communiqué van de PSOE, dat na afloop werd uitgegeven, had het onderhoud plaatsgevonden in het kader van de betrekkingen tussen de overheid en de oppositie en, moest het worden gezien als een dialoog die vooraf gaat aan een mogelijk proces van onderhandelingen dat zou kunnen leiden tot een volledig herstel van de democratie in Spanje.

Van de kant van de PSOE werd er ook nog op gewezen dat de regering het hervormingsproces wil laten verlopen met inschakeling van de organen die het van het Franco-regime heeft geërfd, terwijl het standpunt van de oppositie is dat dit proces dient te verlopen via een breuk met het verleden. Het zou daarbij moeten komen tot een grondwetgevende periode waarin een overgangsregering ,,op brede democratische basis" zou optreden.

In de loop van augustus nam de regering ook contact op met de clandestiene vakbeweging.

Op 20 aug. ontving de minister voor de vakbeweging, Enrique de la Mata, een delegatie van het uitvoerend comité van de Algemene Unie van Werknemers, de UGT, een vakbond die de socialistische beginselen is toegedaan en nauwe contacten onderhoudt met de PSOE. De UGT hield daarbij een krachtig pleidooi voor de erkenning van het recht op een vrije vakbeweging, aldus een communiqué dat na afloop werd uitgegeven.

Koning kondigt gedeeltelijke amnestie af

Op 23 juli deelde de minister van voorlichting, Reguera Guajardo, mee dat de regering de koning op 30 juli zou verzoeken een politieke amnestie af te kondigen. Dit zou gebeuren in de pelgrimsstad Santiago de Compostella, waar de regering en de koning dan zouden verblijven t g v de feestdag van de Spaanse patroonsheilige, de apostel Jacobus die, naar de overlevering wil, in deze stad begraven is.

Op 25 juli deed de aartsbisschop van Santiago de Compostella, mgr. Angel Suquia Goicoechea. in een rede tijdens een plechtige niis in de kathedraal, die werd bijgewoond door de koninklijke familie, een beroep op de koning een ,,wijde en milde amnestie" te verlenen.

Op 30 juli maakte de regering bij monde van de minister van justitie, Landelino Lavilla, bekend dat de koning amnestie had verleend aan politieke gevangenen. Om hoeveel gevangenen het zou gaan, kon de minister niet meedelen omdat dit pas bekend zou zijn nadat de rechters in overleg met de openbare aanklagers elk geval zouden hebben bekeken.

Minister Lavilla zei verder dat de amnestie betrekking zou hebben op de categorie gevangenen die ,,wegens politiek optreden en persoonlijke meningen" vastzitten. De amnestie zou zich verder uitstrekken tot ong. 300 mensen die niet in de gevangenis zitten maar die wegens hun politieke overtuiging uit openbare functies werden ontslagen.

Op 4 aug. verscheen het amnestiebesluit officieel in het staatsblad. Daaruit bleek dat de amnestie gold voor alle delicten en vergrijpen met politieke motivering voor zover deze geen mensenlevens in gevaar gebracht of gekost hebben of ,,nationaal eigendom door deviezensmokkel" schade toegebracht hebben. De amnestie gold ook voor dienstweigeraars en deserteurs.

Processen tegen verdachten van door de amnestie getroffen vergrijpen zouden gestaakt worden en opsporingsbevelen tegen uit de gevangenis ontsnapten en bij verstek veroordeelden zouden geannuleerd worden zodra de betroffenen zich bij de autoriteiten in Spanje of bij een Spaanse consul in het buitenland zouden melden.

Gedegradeerden of uit het leger verwijderde militairen kunnen geen

aanspraak maken op het terugkrijgen van hun rang maar zij hebben wel recht op een pensioen dat overeenkomt met de rang die zij op het tijdstip dat zij ontslagen werden, bezaten. Geamnestieerden die weer in staatsdienst worden opgenomen kunnen geen aanspraken doen gelden op nabetalingen. De amnestie geeft op geen enkele manier recht op schadevergoeding of nabetaling aldus het regeringsdecreet

In de loop van aug. werd een aantal politieke gevangenen vrijgelaten, onder wie 8 officieren die in 1975 tot zware gevangenisstraffen waren veroordeeld wegens lidmaatschap van de verboden UMD, de Democratische militaire Unie.
Zij verklaarden bij hun vrijlating dat zij alles zouden doen om volledig gerehabiliteerd te worden.
In verschillende gevangenissen kwam het tot ongeregeldheden. Groepen gevangenen uitten hun misnoegen over het feit dat zij niet onder de amnestie vielen.
In de Madrileense gevangenis Carabanchel klommen gevangenen op het dak om vandaar af te demonstreren. Ook politieke gevangenen, die veroordeeld waren wegens gewelddadig optreden protesteerden. Zij eisten dat de amnestie voor alle politieke gevangenen zou gelden. Het waren voornamelijk aanhangers van de ETA en de FRAP.

Eind aug, maakte de regering bekend dat in het buitenland verblijvende leiders van de communistische partij geen toestemming zouden krijgen naar Spanje terug te keren. Het betrof hier met name Dolores Ibarruri en Santiago Carillo, resp. presidente en secretaris-generaal van de Spaanse communistische partij, Enrique Lister, brigade-generaal in de burgeroorlog, de ETA-leider Urrutia Galarraga, de secretaresse van Dolores Ibarruri, Irene Falcon en Ramon Fernandez Lopes. Volgens de regering betrof het hier „gewone misdadigers" äie bovendien de Sowjetrussische nationaliteit bezaten.
De regering wees er verder op dat in 458 gevallen positief was gereageerd op een verzoek om weer naar Spanje te mogen terugkeren.
In totaal zouden tot begin sept. 262 politieke gevangenen zijn vrijgelaten.
Op grond van het amnestiebesluit werd een aantal vooraanstaande dissidenten weer in hun vroegere functie hersteld.
De socialistenleider Tierno Galvan en twee andere oppositieleiders kregen hun functie terug.
Galvan werd weer professor in het politiek recht aan de universiteit van Salamanca, José Luis Lopez Aranguren, een van Spanjes meest gerespecteerde intellectuelen; en Augustin Garcia Salvo werden weer toegelaten als hoogleraar aan de universiteit van Madrid.
Zij hadden hun functies verloren onder Franco omdat zij hadden deelgenomen aan een studentenbetoging in Madrid.

Regering maakt wetsontwerp voor het houden van *verkiezingen bekend*

Op 10 september maakte premier Suarez in een televisietoespraak nadere bijzonderheden bekend over de politieke hervormingen, die zijn regering wilde doorvoeren

De vroegere leider van de socialistische partij Rodolfo Llopis bij aankomst in Madrid na een ballingschap van 37 jaar

Hij zei dat vóór juni 1977 algemene verkiezingen zouden plaatsvinden voor een uit twee kamer bestaand parlement. Over de bevoegdheden van het nieuwe parlement sprak de premier niet.

Wel zei hij dat de regering vasthield aan haar voornemen de hervorming te laten verlopen met inschakeling van de organen die zij heeft geërfd van de periode-Franco. Uit de woorden van de premier kon verder worden afgeleid dat zijn hervormingsvoorstellen afweken van die ingediend door de regering-Arias (zie pag. 816/2), die inmiddels waren ingetrokken. De premier onderstreepte dat de politieke toekomst in Spanje alleen gestalte kon krijgen op basis van de wil van het volk. Als de parlementsverkiezingen plaats gevonden zouden hebben zou een oplossing gezocht kunnen worden voor problemen als de „institutionalisering van de regionen binnen de permanente eenheid van Spanje", de „definitieve hervorming van de vakbonden", de „belastinghervorming en „de verhouding van de regering tot de beide wetgevende kamers".

Op 11 sept. werden de bijzonderheden bekend van het wetsontwerp dat de regering bij de Cortes zou indienen.

Het voorstel voorzag in de totstandkoming via algemene en vrije verkiezingen van een uit twee Kamers bestaand parlement met onbeperkte wetgevende bevoegdheden. Daarmee verdwijnen de Cortes (het huidige parlement) en de Nationale Raad van de Beweging, een adviserend orgaan, die beide als erfstukken van de periode-Franco kunnen worden beschouwd. Zoals Suarez in zijn toespraak nog eens bevestigde, zullen de verkiezingen vóór Juni van het komend jaar plaatsvinden.
Is eenmaal het nieuwe warlement samengesteld, dan zal dit zich verder belasten met de definitieve uitwerking van de overige hervormingen, voorzien sinds generaal Franco in 1975 stierf

In haar voorstel heeft de regering-Suarez in veel grotere mate rekening gehouden met de verlangens van de oppositie, dan in het vorige kabinet — van premier Arias — ingediende ontwerp het geval was

De hoofdpunten van het wetsvoorstel zijn:

- Het nieuwe parlement omvat twee Kamers: het Congres (vgl. Tweede Kamer) en de Senaat, beide voor vier jaar gekozen.
- Het Congres bestaat uit 350 leden, die worden gekozen volgens het stelsel van evenredigheid (proportioneel). De Senaat telt 204 leden, die volgens het meerderheidsstelsel worden gekozen in vier districten (vier afgevaardigden per provincie). Daarnaast kan de koning „bovenop" dit aantal wat senatoren aanwijzen, wier aantal echter nooit meer dan een vijfde deel mag betekenen van het totaal van de gekozen senatoren. Bij de wetgevende bevoegdheden is in het algemeen een dominerende rol toegewezen aan het Congres.
- De koning zal voorstellen tot grondwetwijziging en andere voorstellen van „nationaal belang" per referendum kunnen voorleggen aan het volk Indien het warlement het niet eens is met de uitslag van zo'n referendum, kan het zich automatisch als ontbonden beschouwen.

(NRC/H'blad, NZZ, The Times, Le Monde)

(Vervolg volgende *aflevering)*

POLEN

ZEVENDE CONGRES POOLSE COMMUNISTISCHE PARTIJ VERKIEZING LEIDENDE ORGANEN

Op pag. 785/3 e.v.-1976 is verslag uitgebracht van het zevende congres van de Poolse communistische partij, dat van 8-12 dec. 1975 in Warschau gehouden is. Dat congres is op de laatste dag afgesloten met de verkiezing van de leidende partijorganen, het Centrale Comité, het Politburo en het secretariaat.
Edward Gierek werd voor een nieuwe periode van vijf jaar herkozen ais eerste secretaris van de partij.
Het aantal leden van het Politburo werd van 11 op 14 gebracht, waarbij vier voormalige kandidaat-ieden nu volledig lid werden, terwijl Franciszek Szlachcic niet als lid herkozen werd. De vier nieuwe leden van het Politburo waren Zdzislaw Grudzien, de opvolger van Gierek als partijleider in Silezië, Stanislaw Kania, een deskundige op ideologisch gebied, Jozef Kepa, een historicus en partijleider van de afdeling Warschau, en Stanislaw Kowalczyk, minister van binnenlandse zaken, lid van de voormalige socialistische partij, die gefuseerd is met de communistische partij in de Poolse Verenigde Arbeiderspartij. zoals de officiële naam van de communistische partij thans luidt.
Franciszek Szlachcic was in juni 1974 ontslagen als secretaris van het CC (pag. 572/2-1975).
Hij werd beschouwd als de aanvoerder van een ,,nationalistische" groepering binnen de communistische partij, die streefde naar een grotere onafhankelijkheid voor de Poolse buitenlandse politiek van de SU, maar hij werd tevens gezien als een voorstander van een grotere binnenlandse ideologische discipline.
De leden, die in het Politburo herkozen werden, waren Edward Gierek, Edward Babiuch, Henryk Jablonski, de president van de republiek, Mieczyslaw Jagielski, Piotr Jaroszewicz, de premier, generaal Wojciech Jaruzelski, Wladyslaw Kruczek, Stefan Olszowski, Jan Szydlak en Jozef Tejchma.

Er werden drie kandidaat-leden van het Politburo aangewezen. de minister van landbouw Kazimierz Barcikowski, die herkozen werd, en twee nieuwkomers, Tadeusz Wrzasczyck, voorzitter van de plancommissie. en Jerzy Lukaszewicz, een secretaris van het CC

Het secretariaat bleef vrijwel ongewijzigd, behalve, dat Zdzislaw Kurowski, voorzitter van de Federatie van socialistische verenigingen van Poolse jongeren, als secretaris aan de andere, herkozen, leden werd toegevoegd.
Het CC werd vergroot van 114 tot 140 leden. Van de leden ervan werden 37 door anderen vervangen en 63 voor het eerst als lid gekozen. Onder de laatsten bevonden zich 19 voormalige kandidaat-leden en 24 secretarissen van de in 1975 nieuw gecreëerde wojwodschappen (pag. 572/3 - 1975). Onder degenen, die niet herkozen werden, bevonden zich Fianciszek Szlachcic, Jozef Cgrankiewicz, de voormalige premier en president en Stefan Jedrychowski, een vroegere minister van financiën (zie pag. 572/2 - 1975). Wel herkozen werd generaal Mieczyslaw Moczar, de vroegere leider van de groep van ,,partizanen". (KCA, Le Monde, NZZ, The Times, FAZ)
(Zesde congres van de Poolse communistische partij pag. 83/3 e.v. - 1972).

GRONDWETSWIJZIGINGEN

Het Poolse parlement, de Sejm, heeft op 10 febr. een aantal wijzigingen in de grondwet goedgekeurd
De veranderingen waren door een speciale commissie van de Sejm opgesteld op aanbeveling van het zevende congres van de Poolse communistische partij.
Een eerste versie van de wijzigingen werd op 24 jan. 1976 gepubliceerd. Op de voorgestelde veranderingen werd echter veel kritiek geleverd door groepen intellectuelen en door de hiërarchie van de Poolse katholieke kerk, waarop op 9 febr. een veranderd voorstel gepubliceerd werd, dat o.m. de volgende bepalingen bevatte:

Art. 1 ,,De Poolse republiek is een socialistische staat" (Was, in de oude constitutie van 1952: ,,een staat van de volksdemocratie").

Art 2 ,,Samenwerking tussen de Poolse Verenigde Arbeiderspartij, de Verenigde Boerenpartij en de Democratische Partij is de basis van het Nationale Eenheidsfront"

Art. 3 ,,De leidende politieke kracht in de opbouw van het socialisme is de PVAP. Het NEF vormt het gemeenschappelijke platvorm van actie van de maatschappelijke organisaties van de werkende mensen en de patriottische verenigingen van alle burgers, van alle partijleden, leden van de politieke verenigingen en niet-partijleden, ongeacht hun godsdienstige instelling, in het vitale belang van de Poolse Volksrepubliek".
(Deze passage kwam overeen met een resolutie, die op het zevende partijcongres aangenomen was, waarin de deelname van niet-partijleden aan het politieke en maatschappelijke leven, ongeacht hun godsdienstige instelling, aangemoedigd werd.)

Art. 11 stelde vast. dat de basis van de maatschappelijk-economische orde van de Poolse Volksrepubliek werd gevormd door het socialistische economische systeem, gebaseerd op de gesocialiseerde produktiemiddelen en de gesocialiseerde manier van voortbrenging. Buitenlandse handel is het monopolie van de staat

Art. 12 bevatte de bepaling, dat de staat de bescherming en de rationele ordening van het natuurlijke milieu zal verzekeren.

Art. 13 voorziet in de participatie van de arbeiders in het beheer van de staatsondernemingen.

Art 15, over de landbouw, zegt, dat de Poolse Volksrepubliek die zich verantwoordeiijk voelt voor het voeden van de natie, voorwaarden zal creëren, die een ,,voortdurende groei in de landbouwproduktie zal verzekeren" en bijstand zal verlenen aan privé-landbouwondernemingen, alsmede aan cooperaties en staat.-boerderijen

Art. 67 legde het beginsel vast van gelijke rechten voor de burgers, ongeacht geslacht, afkomst, opleiding, beroep, nationaliteit, ras, godsdienstige overtuiging of maatschappelijke status.

Art 68 bevat garanties voor gelijke rechten van mannen en vrouwen en van gewe ten-.. en godsdienstvrijheid

Uit de oude grondwet van 1952 werden de volgende paragrafen geschrapt:

In art 70 een passage, waarin tot strafbaar feit gemaakt werd ,,misbruik van de gewetens- en godsdienstvrijheid voor doeleinden, die in strijd zijn met de belangen van de Poolse Volksrepubliek", en in art 77 een paragraaf, waarin gezegd werd ,,Personen, die schuldig zijn aan sabotage of economische ondermijning of van anderszins beschadigen van maatschappelijk eigendom zullen worden gestraft met de volle kracht van de wet"

In het oorspronkelijke ontwerp kwam een passage voor, waarin gesproken werd van de ,,onschendbare broederlijke band met de SU". Hierop was veel kritiek gekomen en in de definitieve tekst werd over dit onderwerp in paragraaf 6 het volgende gezegd:

,,De Poolse Volksrepubliek wordt in zijn politiek geleid door de belangen van het Poolse volk, zijn soevereiniteit, onafhankelijkheid en veiligheid, zijn verlangen naar vrede en samenwerking tussen de naties; het is trouw aan de sublieme tradities van solidariteit met de krachten van vrede en vooruitgang en versterkt de vriendschap en samenwerkmg met de SU en de andere socialistische staten; en het bouwt zijn betrekkingen met staten met een andere maatschappelijke orde op de basis van vreedzaam naast elkaar bestaan en samenwerking"

Zoals in de aanhef gezegd kwam uit de bevolking veel protest tegen het oorspronkelijke ontwerp voor de grondwetswijzigingen. De eerste kritiek werd geuit voor het zevende congres van de communistische partij en was gebaseerd op de gepubliceerde richtlijnen voor het congres.

Op 15 dec. 1975 berichtten twee Westerse persbureaus, *AFP* en *DPA*, dat 59 intellectuelen de Sejm een petitie aangeboden hadden, waarin tegen de voorgestelde veranderin-

gen geprotesteerd werd. Onder degenen, die de petitie ondertekend hadden. bevonden zich prof. Edward Lipinski, een vooraanstaand econoom, en de dichter Antoni Slonimski.

In de petitie werd o.m. gezegd. dat de voorgestelde formulering m.b.t. de leidende rol van de PVAP van deze partij een staatsorgaan zou maken, dat geen verantwoording aan het volk verschuldigd is en door het volk niet gecontroleerd kan worden. Voorts vroegen de 59 indieners van de petitie om gewetens- en godsdienstvrijheid en verlangden zij toegang tot gewichtige posities voor alle personen, ongeacht hun godsdienst, politieke overtuiging of partijlidmaatschap. Tenslotte vroegen zij om vrijheid van ai-beid, met inbegrip van het stakingsrecht en vrijheid van vereniging.

Edward Babiuch, lid van het Politburo en secretaris van het CC, optredend als lid van de Sejm, stelde op 19 dec. 1975 in de Sejm voor een speciale commissie in het leven te roepen om de grondwetswijzigingen voor te bereiden. In de toespraak, waarin hij dit voorstel deed, zei Babiuch o.m.: ,,De beginselen van Polens buitenlandse politiek, haar lidmaatschap van het socialistische kamp en haar onschendbare broederlijke alliantie met de SU moeten in de grondwet worden verankerd".

Tegen deze uitlating van Babiuch werd geprotesteerd door een andere groep van wetenschapsmensen en kunstenaars in een petitie aan de parlementaire commissie, die de verandering moest voorbereiden.

Deze groep stelde, dat het opnemen van het bondgenootschap met de SU Polen zou reduceren tot ,,een staat met beperkte soeveremiteit". Zij voegden hieraan toe: ,,Het Poolse volk kent de prijs van vrede en nationale veiligheid. Het 30 jaar oude bondgenootschap tussen Polen en de SU heeft nieuwe historische betrekkingen tussen onze volken gecreëerd. Daarom zijn de voorgestelde veranderingen in de grondwet onnodig".

Persbureau *Reuter* meldde op 4 en op 11 jan. van dit jaar, dat de primaal van Polen, kardinaal Wyszynski, protest had aangetekend tegen de voorgestelde grondwetswijzigingen. Hij maakte bezwaar tegen ,,pogingen van een atheïstisch georiënteerde politieke groepering" om een constitutie op te leggen, die niet langer ,,het bestaande ideologische pluralisme" erkent en hij wees de ,,aanspraak van het marxisme-leninisme op absolute macht" van de hand.

Hoewel in de Poolse massamedia van de verschillende protesten geen melding gemaakt werd, leidden zij toch tot enkele wijzigingen in de oorspronkelijke voorstellen.

Zo werd in de uiteindelijke versie vriendschap en samenwerking met de SU beschreven als een van de factoren, die voor de Poolse buitenlandse politiek leidinggevend zijn en niet langer als de basis van Polens buitenlandse politiek". een zinsnede over de ,,onschokbare vriendschap' niet de SU werd vervangen door een vermelding van bet ,versterken" van deze vriendschap, en pas in de laatste versie van de voorgestelde veranderingen was de passage over .misbruik van gewetens- en godsdienstvrijheid (art 70) geschrapt

Bij de goedkeuring van de grondwetswijzigingen op 10 febr. heeft één lid van de Sejm zich van stemming onthouden. Dit was Stanislaw Stomma, hoogleraar aan de rechtenfaculteit van de universiteit van Krakau en leider van de R.-K. Znak-groep in de Sejm. Hij was 19 jaar lid van de Sejm geweest en was vaak bemiddelend opgetreden tussen de regering en de R.-K. geestelijkheid.

Zijn naam kwam niet meer voor op de kandidatenlijst voor de Sejmverkiezingen, die op 21 maart van dit jaar gehouden zijn. (AFP, DPA, *RFE,* KCA, *Reuter,* NZZ, *Le Monde)*

AARTSBISSCHOP IN WROCLAW BENOEMD

Volgens een officiële aankondiging van het Vaticaan, die op 7 jan. 1976 werd gedaan, heeft paus Paulus mgr. Henryk Gulbinowicz, apostolisch administrateur van Bialystok, benoemd tot aartsbisschop van Wroclaw (Breslau). Hij is daar de opvolger van kardinaal Boleslaw Kominek, die op 10 maart 1974 was overleden.

Volgens Westerse bronnen waren acht eerdere kandidaten van het Vaticaan voor benoeming in deze diocees door de Poolse autoriteiten afgewezen. *(Reuter)*

VERICIEZINGEN VOOR DE SEJM EN WOJWODSCHAPPEN

Op 21 maart 1976 hebben verkiezingen voor de Sejm plaatsgevonden. Voor de 460 zetels waren 631 kandidaten opgesteld, die allen voorkwamen op de éne lijst van het Nationale Eenheidsfront (NEF).

De verdeling van de kandidaten over de verschillende partijen en groeperingen was ong. als volgt: PVAP 55%, Verenigde Boerenpartij 25%, Democratische Partij 8% en onafhankelijken, w.o. de r -k. Znakgroep, 12%.

De meeste kandidaten waren nieuw. Onder de leden van de oude Sejm, die niet opnieuw kandidaat gesteld waren, bevonden zich prof. Stomma (zie boven), prof. Janusz Groszkowski, voormalig voorzitter van het NEF, die deze functie op 23 febr. had neergelegd en was opgevolgd door Henryk Jablonski, de president van de republiek. Franciszek Szlachcic (zie verkiezing leidende organen op zevende congres van de Poolse conïmunistische partij), Jan Mitrega, die in febr. 1975 was afgetreden als vice-premier (pag. 572/3-1975) en Eugeniusz Szyr, een vroegere vice-premier.

De namen van de kandidaten op de verkiezingslijsten waren opgesteld in de volgorde, waarin zij officieel aan de kiezers werden aanbevolen De kiezers waren vrij namen te schrappen, of de volgorde te wijzigen. Gemeld werd, dat in 40 van de 71 districten de kandidaat, wiens naam als eerste op de lijst stond, de minste stemmen gekregen had.

De officiele uitslag werd op 22 maart gepubliceerd en luidde aldus

Stemgerechtigd 24.069.579

Uitgebrachte stemmen 23.652 256 (98,27%)

Ongeldige stemmen 14 923

Geldige stemmen 23.637 333

Stemmen voor het NEF 22.502 983 (99,43%)

Partijleider Edward Gierek verenigde in zijn district 99,99% van de stemmen op zijn naam, het hoogste percentage van alle kandidaten.

De zetelverdeling in de Sejm bleef ongewijzigd, met 255 zetels voor de PVAP, 117 voor de VBP, 39 voor de DP en 49 voor de groep van onafhankelijken, waaronder 12 zetels voor de R -K Znak- en Paxgroepen

Bij de verkiezingen voor de raden van de 49 wojwodschappen, die eveneens op 21 maart gehouden werden, werden uit 9.618 kandidaten 6.740 raadsleden gekozen. Het percentage stemmen voor de officiële lijst was 98,1. *(NZZ,* Le Monde, *Polish Facts* and *Figures)*

(Vor. ber. pag. 395/3-1972.)

NIEUWE STAATSRAAD EN REGERING

De nieuw-gekozen Sejm kwam op 25 maart voor de eerste maal bijeen en verkoos toen een nieuwe Staatsraad en een nieuwe regering — het kabinet-Jaroszewicz had op 23 maart zijn ontslag ingediend.

Piotr Jaroszewicz werd herkozen als premier en Henryk Jablonski werd opnieuw aangewezen als voorzitter van de Staatsraad, en daarmee als president van de republiek.

De overige leden van de Staatsraad zijn Edward Babiuch (PVAP, vice-voorzitter), Wladyslaw Kruczek (PVAP, vice-voor-

zitter), Tadeausz Mlynczak (voorzitter van de DP sedert 19 maart 1976, toen hij Andrzej Benesz als zodanig was opgevolgd, nadat deze bij een auto-ongeluk om het leven gekomen was, vice-voorzitter), Zdzislaw Tomal, (vice-voorzitter van de VBP, vice-voorzitter), Edward Gierek, Edward Duda (Lid van het presidium van het NEF), Michal Grendys (DP), mevr Halina Kozniewska (onafhankelijk), Wincenty Xrasko (PVAP), Konstanty Lubienski (Znak), Jozelf Ozga-Michalski (VBP), Boleslaw Piasecki (voorzitter van de Pax-groep), Henryk Szafranski (PVAP), Sranislau Wronski (PVAP), en Jerzy Zietek (PVAP). Als secretaris werd aangewezen Ludomir Stasiak

Onder degenen, die niet als lid van de Staatsraad herkozen werden, bevonden zich prof Groszkowski, Franciszek Szlachcic en generaal Mieczyslaw Moczar

De Sejm keurde op 27 maart de samenstelling van de ministerraad goed, zoals die was voorgesteld door premier Jaroszewicz. De verdeling van de portefeuilles was als volgt:

premier - Piotr Jaroszewicz; vice-premier - Miezcyslaw Jagielski; vice-premier en cultuur - Jozef Tejchma; vice-premier en voorzitter van de plancommissie - Tadeusz Wraszczyk; vice-premier - Longin Cegielski; vice-premier en metallurgie - Franciszek Kaim; vice-premier - Alojzy Karkoszka; vice-premier - Kazimierz Olszweski; vice-premier - Tadeusz Pyka; voorzitter van de opperste controlekamer - generaal Mieczyslaw Moczar.

Buitenlandse zaken - Stefan Olszowski: defensie - generaal Wojciech Jaruzelski; binnenlandse zaken - Stanislaw Kowalczyk; financiën - Henryk Kisiel; buitenlandse handel en koopvaardij - Jerzy Olszewski; administratie, plaatselijke economie en milieubescherming - Emil Wojtaszek; justitie - Jerzy Bafia; wetenschap, hoger onderwijs en technologie - Sylwester Kaliski; onderwijs - Jerzy Kuberski; gezondheid en maatschappelijk welzijn - Marian Sliwinski; arbeid, lonen en sociale zaken - Tadeusz Rudolf; bouw en industrie voor bouwmateriaal - Adam Glazur: energie en kernenergie - Andrzej Szozda; mijnindustrie - Jan Kulpinski; chemische industrie - Maciej Wirowski; zware industrie en industrie van landbouwmachines - Franciszek Adamkiewicz; machinebouw - Aleksander Kopec; lichte industrie - Tadeusz Kunicki; landbouw - Kazimierz Barcikowski; voedselindustrie en -inkoop - Emil Kolodziej; bosbouw en houtindustrie - Tadeusz Skwizynski: binnenlandse handel en diensten - Jerzy Gawrysiak, verkeer - Tadeusz Bejm; verbindingen - Edward Kowalczyk; grondstoffen - Eugeniusz Szyr; oorlogsveteranen - generaal Mieczyslaw Grudzien; hoofd van het bureau voor godsdienstzaken - Kazimierz Kakol; minister zonder portefeuille - Jan Kaminski.

Vice-premier Cegielski, lid van het presidium van de VBP, droeg op 29 maart zijn ambt van vice-voorzitter van de plancommissie over aan Jerzy Maciak. Minister Wojtaszek van administratie, plaatselijke economie en milieuhygiëne was eerder vice-minister van buitenlandse zaken en de Poolse ambassadeur in Frankrijk geweest. Minister Bafia van justitie was voordien sedert 1972 eerste voorzitter van het Hooggerechtshof. Minister Szoszda van energie en kernernergie was eerder eerste vice-minister in het departement van bouw en industrie van bouwmaterialen Minister Adamkiewicz van zware industrie en industrie van landbouwmachines was eerder eerste vice-minister van het ministerie van zware industrie. Minister zonder portefeuille Kaminski, lid van het CC van de PVAP, is een landbouwkundig ingenieur en hij was eerder vice-minister in het ministerie van binnenlandse handel en diensten .

De overige ministers hebben deel uitgemaakt van het kabinet-Jaroszewicz, dat op 23 maart zijn ontslag had aangeboden, zij het niet allen op dezelfde post.

De ministeries van metallurgie, energie en kernenergie, industrie van landbouwmachines en grondstoffen waren voor het eerst gecreëerd.

Regeringsverk*laring premier* Jaroszewicz

Minister-president Jaroszewicz legde op 27 maart de regeringsverklaring af.

De premier zei o.m. „Wij zullen de vervolmaking van organisatie en functioneren van het centrale staatsbestuur, dat van jaar tot jaar met grotere effectiviteit de economische groei moet bewerkstelligen, voortzetten. Voor mijn rede nam de Sejm wetsvoorstellen aan over organisatorische veranderingen in de ministeries. Al deze veranderingen vloeien voort uit de enorme vergroting van de economische doelstellingen in de sectoren, die door de nieuw gevormde ministeries worden geleid, alsmede uit de noodzaak de kwaliteit van de arbeid en de effectiviteit van de centrale leiding te verbeteren. Deze veranderingen zullen niet leiden tot een vergroting van het persioneelsbestand, omdat hun voornaamste doel erin bestaat de organisatiestructuur te vereenvoudigen en overbodig personeel in het bestuur te doen afvloeien. Wij zullen de vermindering van het personeelsbestand ook daardoor nastreven, dat wij het niveau van het personeel en ook het niveau van de beroepsopleiding van de functionarissen in de ministeries verhogen.

Het voorleggen van wetsvoorstellen aan de opperste controlckameer zal het de regering mogelijk maken de leiding van en de controle over de hele economie te versnellen.

Ik zou bovendien de burgers en afgevaardigden willen meedelen, dat tot maatregelen besloten is, die dienen tot verbetering van het hele gebied van de staats- en coöperatieve handel. Voor de landbouwmarkt is vanaf nu een coöperatie verantwoordelijk — het centrale verbond van landbouwcoöperaties voor wederzijdse hulp van boeren. Wij verwachten echter, dat twee organisaties actief zullen zijn voor de stedelijke markten: het centrale verbond van consumentencoöperaties „Spolem", die de hele handel in levensmiddelen, de verzorging met en verwerking van levensmiddelen in de steden en de handel van staatshandelsorganisaties, die de bevolking met industriële goederen verzorgen, zal overnemen; de handel in brandstoffen en bouwmateriaal in de steden blijft ook voortaan het voorrecht van het centrale verbond van de landbouwcoöperaties voor de wederzijdse hulp van boeren. Dit zijn drie grote handelsorganisaties met duidelijk vastgelegde taken, die een grote mate van onafhankelijkheid verlangen, omvattende volmachten krijgen en voor de verzorging van de landelijke en stedelijke bevolking verantwoordelijk zullen zijn.

(...) Wij zullen de patriottische eenheid van de natie bij de socialistische opbouw, de eenheid van alle burgers, ongeacht hun godsdienstige instelling, bevestigen. De regering heeft in de afgelopen jaren veel gedaan voor de verbetering van de betrekkingen met de Rooms-Katholieke kerk. Ik ben van mening, dat de met het Vaticaan tot stand gebrachte contacten evenzeer voor beide zijden bevredigende resultaten zullen brengen. Er bestaat reden voor de veronderstelling, dat het uitzicht op een verdere ontwikkeling der betrekkingen op dit gebied zich op bevredigende wijze zal concretiseren" (...)

AANKONDIGING PRIJSVERHOGING LEVENSMIDDELEN TERUGGENOMEN NA OPENLIJK VERZET VAN ARBEIDERS

Voor de Poolse regering ontstond op 25 juni 1976 een moeilijke situatie, toen vele arbeiders zich publiekelijk verzetten tegen een flinke verhoging van de prijzen voor levensmiddelen, die premier Jaroszewicz een dag tevoren in de Sejm had aangekondigd.

Hoewel geweld gebruikt werd tegen de ernstigste onlusten — zij het, dat niet van vuurwapens gebruik gemaakt werd, zoals bij de rellen van dec. 1970, die leidden tot de val van Gomulka (pag. 801 e.v.-1970) — bestond de eerste reactie van de regering op het wijdverbreide verzet uit het terugnemen van de prijsverhogingen, nog op 25 juni.

Partijleider Gierek had op het zevende congres van de PVAP reeds gezinspeeld op de noodzaak van beeindiging van de bestaande prijsstop, terwijl premier Jaroszewicz in zijn regeringsverklaring van 27 mrt voor de Sejm erop gewezen had, dat het vijfjarenplan, dat in jan. 1977 begint, v moeilijkheden met zich mee zou brengen — een acuut tekort aan huizen, groeiend tekort aan arbeidskrachten, grotere vraag naar goederen dan waaraan beantwoord kon worden, en aanhoudende tekorten in de landbouwproduktie, die dure invoer van graan uit de VS nodig maken. Jaroszewicz had toen ook gezegd, dat veranderingen in de prijsstructuur van sommige levensmiddelen noodzakelijk waren, die in 1975 waren gesubsidieerd voor een bedrag van $1.7 mrd.

Het partijdagblad Trybuna Ludu had op 23 juni zijn lezers op de komende beslissing voorbereid door een veroordeling van het subsidiebeleid af te drukken In het artikel werd gezegd, dat subsidiëring geen aanmoediging vormde tot profijtelijkheid of verbeteringen van de produktie, terwijl het ook in strijd met de sociale rechtvaardigheid is, omdat het ook aan de meest welgestelde personen ten goede komt en een excessieve vraag naar bepaalde produkten veroorzaakt

De beslissing tot prijsverhoging van levensmiddelen was mede beïnvloed door tegenvallende oogstresultaten Van 1974 op 1975 was de landbouwproduktie met 2,6% gedaald, tegenover een geplande stijging met 3,7%

Aankondiging van de prijsverhogingen

Premier Jaroszewicz annonceerde de prijsverhogingen op 24 juni in de Sejm in een lange redevoering. waarin hij inging op de staat van de Poolse economie

In plaats van de bestaande subsidies te verhogen om de prijzen van levensmiddelen laag te houden, aldus Jaroszewicz, zou het, met het oog op de stijging van de aanschaffingsprijzen van landbouwprodukten, sociaal rechtvaardiger en economisch meer efficient zijn om de prijsstructuur tc veranderen en tegelijkertijd salarissen en inkomens te verhogen om de bevolking schadeloos te stellen voor de komende prijsverhogingen De winkelprijzen van meel, brood melk en enkele andere produkten zijn thans, zo vervolgde de premier, lager dan de aanschaffingsprijzen (d.w.z de produktiekosten) en dit zou sommige mensen kunnen aanmoedigen deze levensmiddelen als veevoer te gebruiken, hetgeen een ontoelaatbare verspilling zou vormen

Daarop kondigde de premier de volgende prijsverhogingen aan

Populaire vlees- en worstsoorten, met inbegrip van varkensvlees, inet ong 50%, waarbij verdere prijsverhogingen voor de beste soorten vlees en worst de totale prijsstijging zou brengen op een gemiddelde van 69%; gevogelte met 30%. Vis en visprodukten met eenzelfde percentage als vlees; boter en de beste kaassoorten met ruim 50%; met lagere prijsstijgingen voor margarine, plantaardige oliën en eieren, suiker met 100%; en een reeks van andere levensiniddelen met een gemiddelde van 30%

De premier deelde verder mee, dat de ministerraad voorstelde om de bestaande prijzen van een grote groep sociaal belangrijke, basislevensmiddelen te handhaven, om de stedelijke en landelijke bevolking volledige financiele compensatie te geven voor de gevolgen van de prijsveranderingen en om de economische voorwaarden voor de ontwikkeling van de landbouw substantieel te verbeteren De prijsmaatregelen zouden van kracht worden m i v 28 Juni De premier schatte de stijging van kosten van levensonderhoud als gevolg van de prijsverhogingen op 12 tot 20%, afhankelijk van het inkomen van de gezinnen Hiervoor zou een volledige compensatie gegeven worden

Voorts zouden de prijzen, die aan de boeren betaald worden, verhoogd worden met 19½% voor dierlijke produkten, 40% voor graan, 30% voor aardappelen en 12% voor suikerbieten

Daar stond tegenover, dat de boeren meer voor landbouwuitrusting zouden moeten gaan betalen 30% voor tractors 20 a 25% voor kunstmest, 45% voor veevoer, alsmede hogere prijzen voor bouwmateriaal

De noodzaak tot prijsverhoging kwam volgens Jariszewicz ten dele uit het buitenland Hij zei, dat de scherpe stijging van prijzen voor goederen uit het Westen een vergroting van de Poolse uitgaven voor invoer in de periode 1974-1975 van $ 1,4 mrd veroorzaakt had, terwijl bovendien Polen ong $1 mrd had verloren bij uitvoer naar het Westen (In het Westen wordt de hele schuld van Polen aan Westerse landen geschat op $ 8 nird)

Verzet van arbeiders

De aankondiging van de ministerpresident werd gevolgd door stakingen en demonstraties door arbeiders in talrijke industriele centra op 25 juni, uit protest tegen de voorgestelde prijsverhogingen.

Ernstige incidenten deden zich voor in de plaats Radom, ongeveer 90 km ten zuiden van Warschau. Arbeiders van de wapen- en munitiefabriek .,Generaal Walter" aldaar organiseerden op 25 juni een protestoptocht. waar arbeiders uit andere fabrieken en huisvrouwen zich bij aansloten.

De plaatselijke secretaris van de afdeling van de PVAP weigerde met de demonstranten te onderhandelen over een onmiddellijk ongedaan maken van de prijsverhogingen, en over verbetering van de arbeidsvoorwaarden in bepaalde achtergebleven ondernemingen. Het kwam tot woordenwisselingen tussen de demonstranten en partijfunctionarissen, waarna de eersten het partijgebouw aanvielen en in brand staken. Het gebouw brandde geheel af. Ook andere officiële gebouwen werden aangevallen.

De plaatselijke militia was niet in staat de orde te herstellen, waarop elitetroepen van elders werden aangevoerd. Hoewel geen vuurwapens gebruikt werden, ontwikkelden zich er straatgevechten. Ooggetuigen verklaarden, dat er minstens 17 personen waren gedood en enkele honderden gewond. Met behulp van traangas herwonnen de veiligheidstroepen om 11 uur 's avonds de controle over de stad.

Uit verklaringen van de burgemeester van de stad, Tadeusz Karlicki, afgelegd op 30 juni, bleek, dat de incidenten begonnen waren door arbeiders van de ,,Generaal Walter" fabriek, die ,,hoewel hun lonen de voorafgaande vijf maanden met 20% waren gestegen", het werk hadden neergelegd en de straat waren opgegaan. Het collectief van de onderneming was niet in staat geweest de situatie onder controle te houden

Samen met arbeiders van andere metallurgische fabrieken en „parasieten en anti-sociale elementen" waren zij begonnen met de ,,systematische afbraak van gebouwen, plunderen en stelen". De schade als gevolg van branden beliep 77 mln zlotys Het plunderen had een schade veroorzaakt van 30 mln zlotys

De orde was hersteld, aldus de burgemeester, door ,zeer grote ordekrachten" Twee relmakers, zo zei hij, waren gedood doordat zij onder een trailer terecht waren gekomen, die bemand werd door hun metgezellen, terwijl zij een barricade bouwden Van de militia waren 75 leden gewond, volgens de burgemeester

Ook arbeiders van de Ursusfabriek, ong 9 km ten zuidwesten van Warschau gingen die dag in staking. Sommige arbeiders van deze fabriek brachten de expres-trein Parijs-Warschau tot stilstand en blokkeerden hem door aan één kans van de trein de rails op te breken en grote metalen barrieres aan de andere kant te plaatsen Zij verklaarden, dat zij de trein niet zouden laten gaan, voordat de prijsverhogingen ongedaan gemaakt waren

„Excessen" werden later gemeld uit Plock, ong 90 km ten noordwesten van Warschau, waar een centrum van olieraffinaderijen gevestigd is Hier komen de gaspijpleidingen uit de SU naar de DDR en Polen te zamen

Prijsverhogingen ongeduan gemaakt

In een korte uitzending van radio en t.v. in de avond van 25 juni verklaarde premier Jaroszewicz, dat sommige fabrieksarbeiders met de prijsverhogingen hadden ingestemd, en dat zij door anderen waren bekritiseerd. Hoewel, aldus de premier, de meerderheid van de arbeiders de noodzaak van de prijswijzigingen ,,begreep", kwamen er uit hun midden ,,vele voorstellen", die een ,,nauwkeurige analyse" verdienden. Hij vervolgde: ,,Het vergt verschillende maanden om de zaak te onderzoeken en een juiste oplossing uit te werken. Daarom heb ik voorgesteld het regeringsvoorstel voor nieuwe levensmiddelenprijzen in te trekken."

Na de aankondiging van de premier gingen allen in de gebieden waar gestaakt werd, weer aan het werk.

Van 26-28 juni werden in vele fabrieken en steden betogingen georganiseerd tot steun aan de PVAP en de regering, waarop de ,,excessen", die plaats gevonden hadden, veroordeeld werden. Het besluit om de prijsverhogingen terug te nemen werd algemeen begroet, hoewel de noodzaak van een prijsaanpassing algemeen geaccepteerd werd, het meest door de boeren.

Partijleider Gierek sprak voor de eerste keer na de rellen op 2 juli in het openbaar op een massabijeenkomst in Katowice. Hij kondigde een ,,gewijzigde conceptie in de verandering van de prijsstructuur" aan. Deze conceptie werd op dat moment in overleg met de vakbonden door de regering uitgewerkt en zou ,,te gelegener tijd" aan de bevolking bekend worden gemaakt.

Gierek deed een beroep op het patriottisme en de nationale eenheid, die de belangrijkste impuls voor economische groei vormden.

De partijleider verdedigde zijn opvatting over het peilen door de overheid van de meningen van het volk. De stakingen en rellen werden door hem veroordeeld als volledig onverenigbaar met het systeem van consultaties.

Premier Jaroszewicz verklaarde op 5 juli in Warschau. dat de landelijke discussie over de nieuwe prijzen aangetoond had, dat ,,een belangrijk deel van de bevolking" een prijsverhoging had voorgesteld. die kleiner was ,,dan wij tevoren gepland hadden". Hij wees er op, dat het achterwege blijven van prijsaanpassingen de kloof zou vergroten tussen Polen en de hoog ontwikkelde landen en een opgeven zou betekenen van de politiek van snelle economische groei. die na 1970 begonnen was.

Het Politburo van de PVAP stemde op 13 juli in met nieuwe voorstellen m.b.t. de prijsaanpassingen, die aan de Sejm zouden worden voorgelegd en waarover de bevolking zou kunnen discussiëren.
Voorgesteld werd, dat prijsverhogingen voor suiker, boter, vetten, kaas, vis en groenten ,,in de komende paar jaar onderzocht zouden worden", terwijl de prijs van vlees met een gemiddelde van 35% zou stijgen. Voorstellen tot verhoging van de prijzen, die aan de boeren betaald zouden worden, alsmede van de prijzen, die zij moesten betalen voor veevoer, kunstmest, landbouwmachines en andere goederen, werden eveneens goedgekeurd. De prijsverhogingen voor de landbouwers zouden onmiddellijk in werking moeten treden. terwijl de prijsverhogingen voor de consumenten, alsmede loon- en inkomensverbeteringen zouden worden uitgesteld.
De regering kondigde op 17 juli aan, dat consurnptieprijzeri voor vlees, vleesprodukten, en gevogelte in de rest van 1976 met 35% zouden stijgen, terwijl de prijzen van andere basislevensmiddelen ongewijzigd zouden blijven tot het einde van het jaar en daarna geleidelijk zouden toenemen.

Processen

Aan deelnemers aan de rellen van 25 juni werden strenge gevangenisstraffen opgelegd.

Zo werden in Radom op 19 juli zes mannen veroordeeld tot gevangenisstraffen van vier tot tien jaar voor het deelnemen aan groepsgewijze gewelddadigheid en het beschadigen van eigendommen. De rechter zei, dat sommigen van de beklaagden eerder veroordeeld waren en dat anderen ,,sociale parasieten" waren
In een proces, dat duurde van 16-20 juli, werden zeven arbeiders veroordeeld tot straffen van drie tot vijf jaar voor het ,,onderbreken van de verbindingen" op het spoorwegstation. Het gerecht had besloten de beklaagden niet voor sabotage te vervolgen, hetgeen strengere straffen met zich mee gebracht zou hebben De rechter liet als verzachtende omstandigheid gelden. dat allen een goede reputatie hadden

Protesten

De gebeurtenissen, die volgden op de aankondiging van de prijsverhogingen, leidden tot openlijke kritiek van verschillende kanten.

Een groep van 11 personen, die ook hadden deel uitgemaakt van de groep van 59, die in dec vorig jaar tegen de voorgestelde grondwetswijzigingen geprotesteerd hadden, zond op 29 juni een brief aan de Sejm, waarin werd gevraagd om een ,,uitbreiding van democratische vrijheden om verdere uitbarstingen van de bevolking te voorkomen" De schrijvers van de brief gaven uiting aan hun solidariteit met de protesterende arbeiders, maar ook aan hun waardering voor het feit, dat de autoriteiten hadden vermeden de ,,tragische gebeurtenissen" van Poznan in 1956 en aan de Balitische kust van 1970 te herhalen.
Zij stelden, dat de massieve stakingen en demonstraties hadden aangetoond, dat onder het bestaande systeem de burgers in Polen slechts één manier hebben om hun meningen te uiten, nl. demonstraties om hun ontevredenheid te uiten. De schrijvers riepen op tot een ,,echte dialoog tussen de autoriteiten en de maatschappij", die niet mogelijk zou zijn in een ,,sfeer van repressie, die sommigen wensen te creëren om hun sterk aangetaste gezag te herstellen". Zij bekritiseerden de vakbonden als een ,,fictie", die niet de ware belangen van de arbeiders vertegenwoordigden en zij vroegen om pers- en verenigingsvrijheid.
Een van de ondertekenaars van deze brief, Jacek Kuron, die wegens ,,linkse afwijkingen" in 1974 uit de PVAP gezet was, deed een beroep op Enrico Berlinguer, de eerste secretaris van de Italiaanse communistische partij PCI, zo werd op 20 juli gemeld. De PCI vroeg op 20 juli aan de PVAP de stakers van 25 juni ,,met matiging en clementie" te behandelen, daaraan toevoegend, dat ,,in socialistische landen sociale geschillen opgelost dienden te worden zonder ernstige verstoringen" en ook ,,met de actieve medewerking van de arbeiders"

Op 23 juli werd een open brief van 13 dissidenten, o w. prof Edward Lipinski, gepubliceerd, gericht aan alle ,,verdedigers van een democratisch socialisme" In deze brief werd geprotesteerd tegen de vonnissen, die aan de demonstranten waren opgelegd. De overheid werd veroordeeld wegens het ondermijnen van essentiële krachten van een aemocratie van de werkende klasse
De primaat van Polen, kardinaal Wyszynski, deed op 14 juli een beroep op de autoriteiten om amnestie te verlenen aan de demonstranten van Radom en Ursus
In een vergadering van de katholieke hierarchie op 10 sept namen de bisschoppen dit appel over Zij gaven een verklaring uit, waarin zij zeiden, dat het land orde en rust nodig heeft, dat de overheid de burgerrechten volledig moest eerbiedigen, de dialoog met de samenleving gaande moest houden Daartegenover dienden alle burgers te helpen bij het oplossen van de moeilnke economische problemen, waarvoor het land zich gesteld zag
Kardinaal Wyszynski herhaalde zijn beroep op 26 sept Hij stelde, dat het de taak van het episcopaat was de arbeiders te verdedigen tegen onbuigzame beslissingen, zoals die, die geleid hadden tot de betreurenswaardige incidenten van eind juni De kardinaal vond het smartelijk, dat de wereld van de arbeid strijden moest tegen een arbeidersregering om zijn fundamentele rechten
Veertien intellectuelen hebben op 28 sept een ,,comité voor de verdediging van arbeiders" in het leven geroepen In een publieke verklaring veroordeelden zij de ,,maatregelen van extreem brutale repressie" tegen de demonstranten van Radom en Ursus
Zij vroegen ,,in overeenstemming met de bisschopsconferentie van 9 sept." om een volledige amnestie voor de demonstranten. Onder de ondertekenaars van het manifest bevonden zich o in de schrijver Jerzy Andrzejewski, auteur van As en diamant, Jacek Kuron en Edward Lipinski
Het comité houdt zich o m bezig met het inzamelen van geld voor de gezinnen van de veroordeelde arbeiders Ook heeft het meerdere publikaties uitgegeven, waarin het de behandeling van de gevangenen aan de kaak stelt
Het comité publiceerde op 4 nov een brief van 889 arbeiders van de iaoriek in Ursus aan partijleider Gierek, waarin gevraagd werd om reïntegratie van alle werknemers van de onderneming, die na 25 juni waren veroordeeld
Kardinaal Wyszynski beschuldigde op 6 dec in een preek de politie publiekelijk van wreedheid jegens de aangehouden arbeiders van de fabriek in Ursus. Hij zei in het bezit te zijn van een lijst van 34 arbeiders, die n.a.v. de demonstraties van 25 juni gearresteerd waren. Slechts vier van hen waren niet mishandeld.

WIJZIGINGEN IN PARTIJ EN REGERING

Minister-president Jaroszewicz heeft op 2 dec. in de Sejm veranderingen in zijn regering aangekondigd, die ook consequenties hadden voor de samenstelling van de leiding van de PVAP

De nieuwe minister van buitenlandse zaken, Emil Wojtaszek

Twee leden van het Politburo, Jan Szydlak en Jozef Kepa, waren benoemd tot vice-premier Szydlak was tot deze benoeming secretaris van de Centrale Economische Commissie geweest en Kepd was partijleider van de afdeling Warschau Vice-premiers zijn verantwoordelijk voor de coordinatie van belangrijke economische en politieke sectoren Zij houden er i h a geen belangrijke partijfuncties op na, naast hun regeringsambt
Voorts werd de vice-voorzitter van de plancommissie, Kazimierz Secomski. tevens vice-premier
De minister van buitenlandse zaken en lid van het Politburo, Stefan Olszowski, heeft zijn ministerambt neergelegd en is benoemd tot secretaris van het CC.
Ook tot secretaris van het CC benceind werd Alojzy Karkoszka, tot deze benoeming als vice-premier belast met de coördinering van de bouwnijverheid.
De nieuwe minister van buitenlandse zaken is Emil Wojtaszek, voordien minister van administratie, plaatselijke economie en milieuhygiëne. Zijn plaats op dit ministerie wordt nu ingenomen door Maria Milczarek, de eerste vrouwelijke minister in het na-oorlogse Polen. (FAZ. NRC-H'blad)

Uitgevers Int Uitg en Handeimij ,,Systemen Keesing" E V , Ruysdaelstraat 71-75 Amsterdam - N V Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20 B 2100 Deurne-Antwerpen

SPANJE KEURT HERVORMINGEN GOED

Op 15 december hebben de kiesgerechtigde Spanjaarden met een overweldigende meerderheid hun goedkeuring gegeven aan het wetsvoorstel tot een politieke hervorming, dat eerder, op 18 november 1976 (zie hieronder) door de Cortes werd aangenomen. Dit wetsontwerp voorziet in vrije en rechtstreekse verkiezingen voor een uit twee Kamers bestaand parlement.

Het was het eerste refefendum sedert 1966 toen onder Franco een volksstemming werd gehouden over de ,,organische wet van de staat".

Ca. 77,4% van de ongeveer 22 miljoen kiesgerechtigde Spanjaarden kwam naar de stembus en 94,2% daarvan stemde ,,ja". 2,6% stemde „nee" en blanco of ongeldig stemde 3,2%.

De vraag die de kiezers moesten beantwoorden, luidde: ,,bekrachtigt u met uw stem het wetsvoorstel van de politieke hervorming, dat op 18 november 1976 door de Cortes werd goedgekeurd?"

Het gevolg van deze uitslag is dat in het voorjaar van '77 verkiezingen zullen worden gehouden voor een uit twee kamers bestaand parlement. Dit zal ongeveer vergelijkbare bevoegdheden hebben met parlementen elders in West-Europa.

In de vier Baskische provincies was de opkomst duidelijk geringer. In Guipuzcoa bleef 56% van de bevolking thuis.

In deze provincies waar de nationalistische stromingen bijzonder sterk zijn, is de oppositie, die tot stemonthouding had opgeroepen, over het algemeen sterk vertegenwoordigd.

In Galicië, waar dezelfde factoren in mindere mate spelen was de stemonthouding 31,5%. In Catalonië, waar over het algemeen ook een sterk nationalisme leeft, maar het pragmatisme tevens sterk vertegenwoordigd is, verschilde de stemonthouding niet veel van die van andere Spaanse provincies.

Minister van binnenlandse zaken Martin Villa zei in een eerste reactie op de uitslag dat het Spaanse volk van een ,,grote burgerzin", van ,,politieke rijpheid" en van een ,,groot verantwoordelijkheidsgevoel" had blijk gegeven.

.,Het volk heeft met gevoel voor de toekomst gestemd voor een Spanje in vrede", aldus de minister.

Aan de vooravond van het referendum deed premier Suarez, die het wetsontwerp in het najaar bij de Cortes heeft ingediend, een beroep op de Spanjaarden aan het referendum deel te nemen en hun goedkeuring te geven.

„Wij vragen het „ja" omdat het noodzakelijk is deuren te openen voor nieuwe, wettig gekozen, vertegenwoordigers die met het gezag van de stembus achter zich, de noodzakelijke hervormingen ter hand kunnen nemen." „Wij vragen het „ja" omdat wij willen dat er verkiezingen zijn. Wij willen verkiezingen omdat wij geloven dat die kunnen leiden tot oplossingen met een representatief karakter voor de economische en sociale problemen"

„Wij willen eerlijke verkiezingen omdat alleen die de grote nationale akkoorden mogelijk maken die Spanje nodig heeft" De premier zei verder dat de oppositie voor zover deze zich van wettig toelaatbare en aanvaardbare argumenten bedient als iets natuurlijks wordt beschouwd door de regering Deze hoopt dat deze oppositie tot een verrijking van de maatschappij wordt

Suarez zei verder „Het politieke proces dat Spanje meemaakt, is misschien uniek in de geschiedenis, want het is moeilijk precedenten te vinden Als men bedenkt dat iedere politieke verandering nu eenmaal met moeilykheden gepaard gaat, is duidelijk dat een uitzonderlijk veranderingsproces, ook met uitzonderlijke moeilijkheden gepaard gaat

Laten wij een stabiele regeringsvorm scheppen volgens de enige methode die mogelijk is die waarbij de meerderheid de macht uitoefent met een doelmatig respect voor de minderheden", aldus Suarez

Het referendum is een verdere stap op weg naar de democratisering van het Spaanse politieke leven, een proces dat werd begonnen na de dood van generaal Franco in november '75 (pag. 753 e.v.). In december '75 deelde de toenmalige regering-Arias mee dat politieke hervormingen zouden worden doorgevoerd (pag. 32/2) en in mei werden desbetreffende wetsontwerpen ingediend bij de Cortes. Deze keurde een wetsontwerp voor grotere politieke vrijheid en de vorming van politieke partijen goed. Het wetsontwerp dat voorzag in vrije verkiezingen voor een nieuw parlement werd echter niet in behandeling genomen. Het nieuwe kabinet-Suarez diende in september echter een gewijzigde versie van dit wetsontwerp in (pag. 819) dat op 18 november werd aangenomen.

Hieronder geven wij een beknopt overzicht van de ontwikkelingen in Spanje in de tweede helft van '76 (zie vorig bericht pag. 816 e.v.).

Spaanse kiezers zoeken hun naam op het kiesregister.

Cortes keurt wet *politieke* hervormingen goed

Het door de regering-Suarez op 11 september bekend gemaakte wetsontwerp voor vrije verkiezingen voor een parlement werd in oktober besproken in de Nationale Raad van de Nationale Beweging, de enige toegestane politieke groepering.

Op 8 oktober nam de Raad met 63 tegen 18 stemmen, bij 18 onthoudingen een amendement aan tot wijziging van de voorstellen voor directe verkiezingen van de beide kamers.

De belangrijkste wijziging beoogde dat in de Senaat een aantal belangengroepen wordt vertegenwoordigd volgens de principes van de onder Franco gehuldigde ,,organische democratie". Daarnaast wilden de leden van de Nationale Raad dat de beide kamers gelijke wetgevende bevoegdheden hebben.

Verder zou de koning af moeten gaan op het bindend advies van de Raad van het Koninkrijk als hij besluit een referendum uit te schrijven over een bepaalde kwestie.

Op 15 oktober besloot de regering het wetsontwerp direct aan de Cortes voor te leggen zonder rekening te houden met de door de Nationale Raad aangenomen amendementen en dat de spoedprocedure, waartoe op 23 april was besloten (pag. 816/3) van toepassing zou zijn.

Weekblad 45ste jaargang No 2363, pag. 28471-28502

Op 21 oktober werd het wetsontwerp gepubliceerd in de staatskrant. Daarbij bleek dat de originele préambule, waarin de Nationale Raad wijzigingen had aangebracht, niet was opgenomen.
In deze preambule stond o.a. dat ,,de wet als uitdrukking van de wil van de meerderheid van het volk vereist dat de vertegenwoordiging in de Cortes gebaseerd is op algemeen stemrecht en tot uiting komt door een onpartijdig en effectief kiessysteem".
Op 15 november begon in de Cortes het debat over het wetsontwerp. Op 18 november werd het met 425 stemmen vóór. 59 tegen en 13 onthoudingen aanvaard.
Onder druk van de Cortes moest de regering enige wijzigingen aanvaarden van het evenredigheidsstelsel, zoals dit door haar was voorgesteld. Er werd besloten een kiesdrempel in te voeren om ,,excessieve fragmentatie" te voorkomen. Bovendien zullen de op een partij uitgebrachte stemmen niet op landelijk niveau bij elkaar worden opgeteld maar per provincie, voor iedere provincie zal een minimum aantal afgevaardigden worden vastgesteld. In de praktijk zal dit betekenen dat dunbevolkte provincies verhoudingsgewijs sterker zullen worden vertegenwoordigd dan dichtbevolkte.
Op 22 november werd bekend gemaakt dat op 15 december het referendum zou worden gehouden, waarbij het volk zou worden gevraagd om goedkeuring van de parlementaire hervorming.

Nieuwe *plv.* premier benoemd

Op 23 september werd generaal Manuel Gutierrez ell la do-benoemd tot plaatsvervangend premier en minister van defensie in de plaats van generaal Fernando Santiago y Diaz de Mendivil, die zich zou hebben verzet tegen de regeringsplannen voor hervorming van het politieke leven. Generaal Gutierrez Mellado was sedert juni '76 chef staf van de landstrijdkrachten. Onder Franco werd hij benoemd tot militair commandant in de Noordafrikaanse enclave Ceuta omdat hij behoorde tot de medestanders van de gematigde generaal Manuel Diez Alegria, die op 14 juni '74 door Franco werd ontslagen.
Generaal Gutierrez Mellado's opvolger als chef staf van de landstrijdkrachten was generaal Ramon Cuadra Medina, commandant van de strijdkrachten op de Canarische eilanden. Op 1 oktober verschenen er berichten in de pers dat de generaals

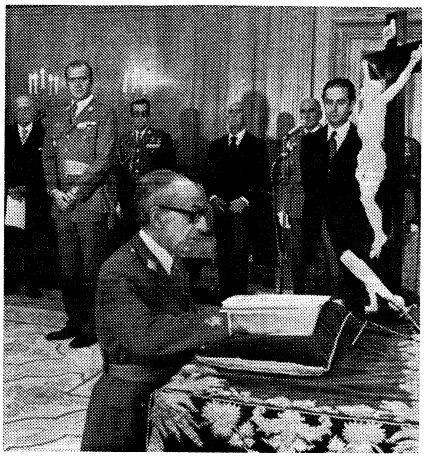

Generaal Manuel Gutierrez wordt beëdigd als eerste vice-premier en minister van defensie
Links koning Juan Carlos en rechts op de voorgrond Landelino Lavilla Alsina, minister van justitie

Santiago en Carlos Iniesta Cano op de rescrvelijst waren geplaatst. Een dag later werd het bericht door het ministerie van voorlichting ontkend.

Ontwikkelingen bij de oppositie

Sedert de dood van generaal Franco heeft zich binnen de oppositionele partijen een aantal ontwikkelingen voorgedaan, waarvan wij hieronder een beknopt overzicht geven.
De twee belangrijkste oppositionele groeperingen, de Democratische Junta, opgericht in juli '74 (pag. 799 /3 '74) en het Democratische Congres, opgericht in september '74 (pag. 800/2 '74), besloten op 12 maart samen te gaan werken in een verenigd oppositioneel front onder de naam Democratische Coördinatie. In een manifest dat werd uitgegeven werd amnestie voor politieke gevangenen geëist, de erkenning van politieke rechten voor partijen, de terugkeer van alle politieke ballingen, een onafhankelijke rechterlijke macht en de afschaffing van politieke rechtbanken.
Op 4 april besloten twee christen-democratische groeperingen, t.w. Democratisch Links van Joaquin Ruiz Jimenez en de Democratische Volks Federatie (FDP) van José Maria Gil Robles toe te treden tot de Democratische Coördinatie.
Op 29 maart zou een persconferentie worden gehouden waarop bijzonderheden van het actieprogramma bekend zouden worden gemaakt. maar het ministerie van binnenlandse zaken verbood de bijeenkomst en vijf leiders werden gearresteerd t.w. Raul Morodo van de Socialistische Volkspartij (PSP), Marcelino Camacho Abad van de Comisiones Obreros, Nazario José Aguado Aguilar van de Spaanse Arbeiders Partij (PTE), Antonio Garcia Trevijano Forte en Francisco Javier Alvarez Dorronsoro van de Spaanse Communistische Beweging. Zij werden allen na verloop van tijd weer in vrijheid gesteld.
De Democratische Coördinatie gaf op 2 juni een verklaring uit waarin de hervormingsplannen van de regering en het voorgenomen referendum werden afgewezen.
Dezelfde dag stelde de toenmalige minister van binnenlandse zaken Fraga Iribarne een gesprek tussen de regering en de oppositie voor om tot een consensus te komen over een aantal belangrijke punten

Op 30 januari kwamen ca 200 christen-democraten op een eerste openbare bij. eenkomst sinds de burgeroorlog in Madrid bijeen. De vijf groeperingen die aan de bijeenkomst deelnamen waren Democratisch Link (1D), de Democratische Volks Federatie (FDP), de Democratische Unie van Valencia, de Baskische Nationalistische Partij (PNV) en de Catalaanse Democratische Unie Zij eisten in een communique volledige amnestie, afschaffing van de doodstraf, vrijheid van politieke partijen en vakbonden en de vorming van een federale staat
Twee andere christen-democratische groeperingen, de Spaanse Democratische Unie (UDE) geleid door de vroegere ministers Silva Munoz en Alberto Monreal Luque en de Christen-Democratische Unie (UDC) geleid door Jesus Barros de Lis besloten op 2 mei te gaan samenwerken binnen de Christen-Democratische Federatie Beide groeperingen zijn sterk anticommunistisch en wensten om die reden niet samen te werken met de andere christen-democratische groeperingen
Een aantal sociaal-democratische groeperingen besloten op 26 mei de Verenigde Sociaal Democratische Partij (PSDU) op te richten De PSDU maakte haar voornemen bekend toe *te* treden tot de Democratische Coördinatie

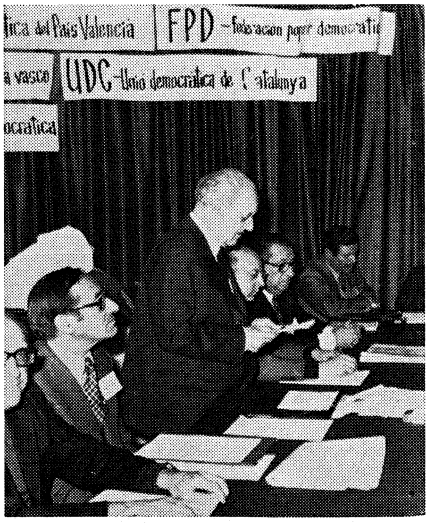

Juan Ajuriaguerra, president van de Na_ ~~~~~ Vasco partij spreekt op een van christen-democratische groeperingen in Madrid

Op 4 september hield de Democratische Coördinatie een topconferentie in Madrid, waarop besloten werd een commissie van 14 leden in te stellen die met de regering zou moeten gaan onderhandelen.

De volgende politieke partijen en groeperingen werken samen in de Democratische Coördinatie: de vakbond UGT, de Revolutionaire Arbeiders Organisatie (ORT), de Spaanse Sociaal-Democratische Partij (PSDE), de Spaanse Arbeiders Partij (PTE), de Syndicalistische Arbeiders Unie (USO), de Spaanse Communistische Partij (PCE), de Carlistische partij. De Spaanse Communistische Beweging, (MCE), de Groep van Onafhankelijke Democraten, Democratisch Links (ID), de Spaanse Sociaal-Democratische Unie (USDE), de Spaanse Socialistische Arbeiders Partij (PSOE), De Socialistische Volkspartij (PSP) en de Comisiones Obreros

De topconferentie werd ook bijgewoond door verschillende regionale groeperingen, hoewel de belangrijke Raad van Politieke Krachten van Catalonië, niet vertegenwoordigd was. De meeste christen-democratische groeperingen en de samenwerkende liberale partijen. de Liberale Alliantie, gevormd op 12 augustus, waren ook niet aanwezig. Op 6 september had prof. Enrique Tierno Galvan, één van de leiders van de Democratische Coördinatie een langdurig onderhoud met premier Suarez. Hij deelde na afloop mee dat de premier bereid was met de democratische oppositie te onderhandelen.
De voorstellen van de regering-Suarez voor politieke hervormingen (pag. 816 ev.) werden door de Democratische Coördinatie evenwel verworpen.
In een communiqué van 18 september werd gezegd dat er geen garanties bestonden dat de voorgestelde hervormingen inderdaad doorgevoerd konden worden.
Op **23** oktober richtte de Democratische Coördinatie, te zamen met vijf regionale politieke groeperingen, t.w. de Assemblee van Catalonië, het Comité van Politieke en Syndicale Krachten van Valencia, de Assemblee van Majorca, Minorca en Ibia, de Coördinatie van Democratische Krachten van de Canarische Eilanden en het Democratisch Comité van Galicië en een aantal Baskische politieke partijen, het Platform van Democratische Organisaties (POD) op.
In de beginselverklaring wordt de vorming van een zo representatief mogelijke regering en de legalisesing van alle politieke partijen en vakbonden geëist.
Het uitvoerend comité van de POD kwam op 4 en 5 november voor het eerst op de Canarische eilanden bijeen. In een verklaring werd gedreigd met een boycot van het voorgestelde referendum als niet aan de gestelde eisen werd voldaan.

De secr-gen. van PSOE, Felipe Gonzales (r.) op het partijcongres Achter de tafel Willy Brandt en Olof Palme resp 2 en 3 v l n r

Vorming van *een* rechtse alliantie

In oktober stichtten zes voormalige ministers uit het Franco-tijdperk een nieuwe politieke partij, onder de naam Volks Alliantie. Zij stelden dat herstel van recht en orde voorrang had boven hervormingen, en dat deze geleidelijk moesten worden ingevoerd.
De zes ministers waren: Manuel Fraga Iribarne, minister van voorlichting en toerisme van '62 tot '69 en minister van binnenlandse zaken na de dood van Franco. Iribarne wenste geen deel uit te maken van de regering-Suarez omdat deze secretaris-generaal van de Nationale Beweging was geweest (pag. 816 e.v.).
De anderen waren: Cruz Martinez Esteruelas, Gonzalo Fernandez de la Mora, Laureano Lopez Rodo, Federico Silva Munoz en Licinio de la Fuente y de la Fuente.
Te zamen met Fraga Iribarne, die kort daarvoren de Democratische Hervormingspartij had opgericht, waren in de Volks Alliantie de volgende partijen vertegenwoordigd: de Democratische Spaanse Unie (UDE), de Spaanse Nationale Unie (UNE), de Unie van het Spaanse Volk (UDPE) en de Nationale Associatie voor de Bestudering van Contemporaire Problemen (ANEPA). Een aantal van deze groeperingen behoorde tot de onder de wet op de politieke associaties toegestane formaties (pag. 682 '75).

In een partijmandest uitgegeven op **9** oktober staan de volgende programmapunten krachtige verdediging van de openbare orde, verdediging van het gezin en de eenheid van Spanje, steun voor de middenklassen en de vrije onderneming, verbod van de communistische partij

Partijcongres PSOE in Madrid

Het eerste congres van de Spaanse Socialistische Arbeiders Partij, de PSOE, dat op 19 oktober in Madrid zou beginnen, werd door de regering verboden omdat de PSOE zich nog niet officieel als partij had laten registreren.
Volgens persberichten was het congres echter uitgesteld als een concessie aan rechtse elementen in de regering.
De zgn. ,,historische vleugel'' van de PSOE, voornamelijk bestaande uit oude socialisten, mocht op 10 en 12 oktober wel een congres in Madrid houden. Manuel Murillo werd bij die gelegenheid herkozen als secretaris-generaal, Het congres gaf de wens te kennen tot hereniging van de beide vleugels van de PSOE te komen, die in 1972 uit elkaar gingen, op voorwaarde dat de andere vleugel zijn contacten met de communisten zou opgeven.
Op 30 november kreeg de PSOE officieel toestemming van 5 tot 8 de-

cember een partijcongres in Madrid te houden.
Op 5 december begon het congres, in aanwezigheid van prominente buitenlandse socialistische leiders, t.w. Willy Brandt, voorzitter van de Westduitse socialistische partij en voorzitter van de Socialistische Internationale, oud-premier Olof Palme van Zweden, de Italiaanse socialistenleider Nenni en de leider van de Franse socialisten Mitterrand.

Brandt, die op audiëntie werd ontvangen door koning Juan Carlos en premier Suares voerde ook het woord op het congres. Hij zei: „Met dit congres begint een hoofdstuk in de politieke geschiedenis van Spanje — begint het proces van democratisering concrete politieke werkelijkheid te worden".
Ook Palme voerde het woord. Hij keerde zich scherp tegen het franquistische regime. „De mensenrechten kunnen niet het exclusief domein van een bepaald deel van het volk zijn, zij moeten van allen zijn".
Nenni, die in de burgeroorlog aan de Republikeinse kant heeft gevochten en die zich voor het eerst sinds 1939 weer op Spaans grondgebied bevond zei o.a.: „Hier sta ik opnieuw op de plaats van de strijd met de voorhoedevechters van Spanje." „Achter jullie liggen veertig jaar van politieke clandestiniteit, van gevangenisstraffen, van ballingschap en voor sommigen van een politiek luchtledig. Steeds echter heeft het woord van de socialisten de stilte weten te doorbreken die hun door de dictatuur was opgelegd".
De secretaris-generaal van de PSOE, Felipe Gonzalez hield een langdurig betoog waarin hij de huidige politieke situatie in Spanje ontleedde en uitvoerig aandacht besteedde aan de ernstige economische crisis waardoor het land wordt bedreigd Het blijft steeds nodig voor de Spaanse oppositie te blijven ijveren voor een „zuiver democratisch alternatief", aldus Gonzalez. In de verwachte besprekingen met de regering zou onderhandeld kunnen worden uit – de „overgang van de dictatuur naar de democratie", maar de democratische doelstellingen op zichzelf zullen nooit onderwerp van onderhandeling kunnen zijn, aldus Gonzalez.

Op 8 december werd Gonzalez herkozen als leider van de partij.
Het congres bekrachtigde verder de terugkeer binnen de partij van een deel van de in '72 uitgetreden „historische vleugel". Verder ondersteund? het congres het beleid dat het uitvoerend comité sinds de dood van Franco heeft gevolgd Zij bekrachtigde het besluit om bij het referendum van 15 december stemonthouding aan te bevelen. Verder werd aan het uitvoerend comité grote vrijheid gelaten voor de onderhandelingen tussen de Spaanse oppositie en de regering.

Congres Communistische partij *in* Rome, Santiago *Carillo* geeft *persconferentie* in Madrid

Van 28 tot 30 juli kwam in Rome voor het eerst in bijna 40 jaar het centrale comité van de Spaanse communistische partij bijeen in een openbare vergadering. De opening werd bijgewoond door de voorzitter en de secretaris-generaal van de Italiaanse communistische partij resp. Luigi Longo en Enrico Berlinguer.

Aanwezig was ook de in Praag wonende voorzitster van de partij, Dolores Ibarruri, bijgenaamd La Pasionaria.
De secretaris-generaal van de partij Santiago Carrillo pleitte voor eenheid van de Spaanse politieke oppositie achter een zespuntsplan van hervorming, bevattende onder meer algemene en algehele amnestie voor politieke gevangenen en het legaliseren van alle politieke partijen, de communistische en links-extremistische inbegrepen. „Wij beseffen dat ten groot deel van de Spaanse openbare mening onze denkbeelden niet deelt en het in eventuele toekomstige verkiezingen niet zou stemmen voor onze kandidaten. Niettemin eisen wij dezelfde rechten op als alle andere partijen", aldus Carrillo.
Carrillo's zespuntsplan, waarvan hij zei dat dat noodzakelijk is voor de invoering van echte democratische hervormingen, omvat o.m. oprichting van een voorlopige regering van nationale verzoening, de verkiezing van een speciale volksvertegenwoordiging die een nieuwe grondwet zou moeten opstellen en het verlenen van een algemene amnestie zonder uitsluiting van degenen die zijn veroordeeld vanwege terreur. De onlangs in Madrid aangenomen wet op de activiteiten van politieke partijen zou moeten worden bevroren.
Op 25 augustus maakte de regering bekend dat Dolores Ibarruri en Santiago Carrillo niet naar Spanje mogen terugkeren, maar voor die datum en ook daarna doken er regelmatig berichten op in de Spaanse pers dat Carrillo voor langere perioden in het land was geweest. Op 10 december gaf Santiago Carrillo onverwachts een persconferentie in een Madrileense flat.
Hij bevestigde dat hij sinds 7 februari in de hoofdstad was geweest en enkele malen ongehinderd naar het buitenland had kunnen reizen en weer terugkeren.
Carrillo zei verder dat de communistische partij in alle provincies kandidaten zou stellen voor de parlementsverkiezingen in 1977.
Hij zei: „Wij komen in de openbaarheid om onze wil te tonen deel te nemen aan de democratie".
„Wij eisen deelneming aan de verkiezingen. Als ons stempercentage

De presidente van de Spaanse communistische partij, Dolores Ibarruri, meer bekend als „La Pasionaria" (zittend) op een bijeenkomst van het centraal comité van de partij in Rome. Verder v.l.n.r. Marcelino Camacho, leider van de illegale Arbeiderscommissies, Santiago Carrillo, secretaris van de Spaanse communistische partij en Enrico Berlinguer, secretaris van de Italiaanse communistische partij.

zo gering is als de regering zegt, waarom vreest zij dan onze deelneming?"

Hij zei dat de communistische partij het referendum over grondwetshervormingen volgende week zal boycotten omdat deze ondemocratisch zijn.
Verder maakte hij bekend dat de cominunistische partij nu haar verzet tegen het vestigen van diplomatieke betrekkingen door Oosteuropese landen en Mexico niet Spanje laat varen.
De partij zal in de eerste helft van januari haar kandidaten voor de Senaat en de Kamer bekendmaken. Zij zal 15.000 mensen aanwijzen voor toezicht op de verkiezingen.
.,Als men zo onzinnig doet om ons in de oppositie buiten het parlement te zetten zal het Spaanse volk en de internationale publieke opinie weten dat de verantwoordelijkheid niet bij onze partij ligt", aldus de communistenleider.
Hij voorspelde grote arbeidsonrust, wegens de economische situatie als de communisten buiten het parlement gehouden worden. Dit zou het bereiken van een nationale politieke consensus onmogelijk maken, zei hij. ,,Dit is geen dreigement maar een logische gevolgtrekking".
Op de vraag of hij vreesde door extreemrechts vermoord te zullen worden, zei hij: ,,Ik ben niet bang. Het bewijs daarvan is dat ik hier ben". Hij zei echter dat hij weer naar zijn schuilplaats zou gaan.

Oppositie stelt *eisen* m.b.t. referendum, commissie voor gesprek met regering samengesteld

Eind november hebben **31** politieke groeperingen een aantal eisen opgesteld, waaraan het referendum van 15 december moest voldoen.
Het was voor het eerst dat politieke groeperingen van verschillende schakering elkaar vonden in een gemeenschappelijke stellingname.
Naast de in de Democratische Coördinatie samenwerkende groepen, behoorden ook de Liberale Alliantie, vier christen-democratische groepen en verscheidene sociaal-democratische groeperingen tot de deelnemers aan het overleg.

De partijen stelden de volgende 7 minimumeisen aan de regering:

- erkenning van alle politieke partijen en vakbondsorganisaties;
- erkenning, bescherming en garandering van politieke- en vakbondsrechten;
- snelle ontmanteling van het uit de Franco tijd daterende politieke apparaat en politieke neutraliteit van de kant van het overheidsapparaat;
- een werkelijke politieke amnestie;
- gelijke mogelijkheden om de massacommunicatie-media van de staat te gebruiken;
- democratische controle van de procedures die gevolgd worden bij het referendum en de komende verkiezingen;
- erkenning van de noodzakelijkheid om de regio's en etnische groepen in de politieke structuur te incorporeren.

Op 1 december kwamen de oppositiegroepen in Madrid bijeen om zich te beraden over de onderhandelingen met de regering.
Er werd besloten een commissie van 10 personen in te stellen die het gesprek met de regering zal voeren. In die commissie zou ook een communist worden opgenomen.
Op 29 november ontving premier Suarez een aantal vertegenwoordigers van de verschillende christen-democratische groeperingen, onder wie José Maria Gil Robles en Joaquim Ruiz Gimenez, leider van de christen-democratische groepering Democratisch Links, die is aangesloten bij de Democratische Coördinatie.
Op de bijeenkomst van 1 december werd besloten dat de commissie die met Suarez gaat praten vertegenwoordigers zal bevatten van de liberalen, de christen-democraten, sociaal-democraten, communisten, Baskenland, Catalonië, Galicië en de vakbonden.
De socialisten zullen twee afgevaardigden krijgen. Dit valt te verklaren uit het feit dat er twee sterk concurrerende stromingen bestaan, aan de ene kant de Spaanse Socialistische Arbeiders Partij (PSOE) van Felipe Gonzalez en aan de andere kant de Socialistische Volkspartij (PSP) van Tierno Galvan en de Federatie van Socialistische Partijen waarin talrijke regionale socialistische partijen zijn vertegenwoordigd. De PSP en deze federatie werken op het ogenblik nauw samen. Nog onzeker is of Suarez de aanwezigheid van een communist in de commissie zal aanvaarden. De regering beoogt de Spaanse Communistische Partij (PCE) voorlopig uit te sluiten van het politieke spel. Volgens het dagblad ,,Diario-16" zou de premier tijdens zijn gesprek met de leiders van de oppositionele christen-democratische groeperingen op 29 nov. de communisten niet uitdrukkelijk hebben uitgesloten van deelneming aan de onderhandelingen met de regering.
Wel zou hij voorkeur hebben getoond voor een commissie van vier a vijf mensen.

Samenstelling commissie

In de daarop volgende dagen besloten de vakbonden geen vertegenwoordiger in de commissie aan te wijzen omdat zij vinden dat hun taak meer ligt bij de hervorming van het vakbondswezen, waarover mogelijk later onderhandeld zal worden met de regering. De commissie voor onderhandelingen met de regering zou daarom 9 leden tellen.
Ook zijn de namen van de commissieleden bekendgemaakt, het zijn: Anton Canyellas (christen-democraat), Joaquin Santrustegui (liberalen), Fernandez Ordonez (sociaal-democraten), Tierno Galvan en Felipe Gonzalez (socialisten), Sanchez Montero (communisten), Jordi Pujol (Catalonië), Julio Jauregui (Baskenland) en Pas Andrade (Galicië).
De commissie kwam op 7 dec. voor het eerst bijeen. Toen werd besloten dat prof. Tierno Galvan een brief zal overhandigen aan premier Suarez om officieel om het openen van onderhandelingen te vragen over het verdeere verloop van het hervormingsproces.
Daarbij zou voord gesproken moeten worden over garanties voor de verkiezingen die in het komend voorjaar plaats hebben.
Op 6 en 7 dec. heeft premier Suarez vertegenwoordigers ontvangen van vier stromingen van de Catalaanse oppositie. Het meest „Linkse" contact was daarbij op 7 dec. de ontmoeting met Joan Raventos, de leider van de Catalaanse Socialistische Partij, die in Catalonië een veel grotere aanhang heeft dan de Spaanse Socialistische Arbeiders Partij van Felipe Gonzalez.

Terugkeer ballingen

Sedert het hervormingsproces op gang is gekomen zijn een aantal vooraanstaande Spanjaarden die sedert de burgeroorlog in het buitenland woonden naar hun land teruggekeerd.
Onder hen was de historicus en schrijver Salvador de Madariaga, die jarenlang in Zwitserland en Engeland heeft gewoond.
Madariaga, die op 5 april in Spanje arriveerde werd op 30 mei plechtig verwelkomd tijdens een bijeenkomst van de Koninklijke Spaanse Academie, waarvan hij kort voor het uitbreken van de burgeroorlog Lid was geworden.

Op **23** april kwam Claudio Sanchez Albornoz, minister van buitenlandse zaken in de jaren dertig en een vroeger president van de Republikeinse regering in ballingschap vanuit ballingschap in Argentinië naar Spanje terug. *(NRC/H'blad, Le* Monde)

WEST-EUROPA

BELGIË

SAMENSTELLING KABINET GEWIJZIGD

De scheuring in het Rassemblement Wallon (pag. 796/1 e.v.) en het overlopen van de RW-regeringsleden Perin, Gol en Knoops naar de liberale PRLW heeft op korte termijn geleid tot een nieuwe samenstelling van het kabinet-Tindemans.

Standpunt RW

Op 4 dec. kwam het congres van het RW te Namen bijeen om uitspraak te doen over de nieuw-linkse koers, aangekondigd in het door partijvoorzitter Gendebien voorgestelde manifest.

In dat manifest wordt o.m. gesteld dat de federalistische en pluralistische filosofie van het RW logisch moet leiden naar een stelsel van zelfbeheer, wat evenwel niet noodzakelijk de overdracht van kapitaal en produktiemiddelen hoeft in te houden, maar veeleer betekent dat de beheersverantwoordelijkheid wordt overgedragen naar het laagste echelon, waar die verantwoordelijkheid nog kan worden gedragen, in de eerste plaats in de gemeentelijke wijk, in het onderwijs en in de openbare dienst.
Het manifest beklemtoont de noodzakelijkheid van een eigen Waalse politieke macht in een Belgische staat van het federale type, en de solidariteit met Brussel. Het ,,rechtse centrisme en het bureaucratische collectivisme" worden veroordeela.

In een fel toegejuichte congresrede riep Gendebien op tot een mobilisatie van alle Waalse krachten, ten einde een drieledige gewestvorming tot stand te brengen. Tijdens het debat werd herhaaldelijk kritiek geoefend op minister Perin. Tenslotte werd het manifest nagenoeg eenparig goedgekeurd.
Op 6 dec. vergaderde het bureau van het RW om een besluit te trekken uit het congres; het besliste dat het aanblijven van Perin in de regering onaanvaardbaar was voor de partij.
Op 7 dec. ging Gendebien dat mededelen aan premier Tindemans, die klaar stond met een voorstel tot portefeuille-wisseling, dat echter niet voorzag in het ontslag van Perin. Voorzitter Damseaux, van de PRLW, verklaarde van zijn kant dat hij Perin niet zou laten vallen. In de Wetstraat heerste een crisisklimaat
Tindemans ging tweemaal naar de koning en deelde de pers mede ,,dat Gendebien wenste terug te komen op de afspraak die vorige week was gemaakt onder de partijvoorzitters van de meerderheid." Ondertussen was er opnieuw en herhaaldelijk overleg onder die voorzitters, ook met leden van het kabinet.

Wijziging kabinet

Op 8 dec. leidde het overleg tot een vergelijk. Om 15.30 u kwam Tindemans voor de Kamer de volgende mededeling doen:
„Ik heb de eer de Kamer in te lichten over het feit, dat de Koning mij toegelaten heeft U mede te delen, dat hij zijn instemming heeft betuigd met de volgende wijzigingen in de samenstelling van de regering'

Op zijn verzoek wordt eervol ontslag verleend aan.

F. Perin uit zijn ambt van minister voor dn Hervorming van de Instellingen.

M. Toussaint voordien minister van buitenlandse handel, wordt benoemd tot minister voor de Hervorming van de Instellingen.

A. Kempinaire, voordien staatssecretaris, wordt benoemd tot minister van het openbare ambt.

G. Geens, voordien staatssecretaris, wordt benoemd tot minister van begroting en wetenschapsbeleid.

R. Moreau, staatssecretaris voor sociale zaken, toegevoegd aan de minister van Waalse aangelegenheden, wordt bovendien benoemd tot minister van pensioenen.

E. Knoops wordt benoemd tot minister voor buitenlandse handel.

Senator P. Bertrand wordt benoemd tot minister, adjunct voor economische zaken. Hij wordt bovendien belast met de uitoefening, in het Waalse gewest, van de regionale bevoegdheden, die aan Knoops werden toevertrouwd, en met de bevoegdheden van de heer Olivier inzake jacht, visvangst en bossen

Gelet op de ernst van de conjuncturele ontwikkeling en de noodzaak het regeringsprogramma integraal uit te voeren, gezien ook de wenselijkheid de gemeenschapsdialoog zo goed mogelijk te ondersteunen, verwacht de regering dat de meerderheid door de Rijksmiddelenbegroting goed te keuren, haar politieke wil duidelijk zal bevestigen Alleen op die wijze kan de regering op al deze gebieden haar taak blijvend vervullen.
Van haar kant zal de regering een gebeurlijk akkoord, dat zou kunnen voortvloeien uit de dialoog van gemeenschap tot gemeenschap, zo snel mogelijk helpen realiseren
De regering zal, indien zij daartoe de kans krijgt, haar beleid ter bestrijding van de inflatie en ter bevordering van de werkgelegenheid nog kracht bijzetten.
Het land heeft recht op klaarheid. Wij beleven een moeilijke en ernstige tijd, Om het hoofd re kunnen bieden aan de moeilijkheden, moet de regering duidelijk weten over welke meerderheid zij beschikt, en hoe sterk de trouw is van die meerderheid. Dat is de betekenis die ik hecht aan de stemming, die zal worden uitgebracht."

Kamerdebat. Vertrouwensmotie

In het kamerdebat dat onmiddellijk op die mededeling volgde, leek het aanvankelijk dat alle fracties van de kabinetscoalitie zonder meer de vertrouwensmotie zouden goedkeuren.
RW-fractievoorzitter Talbot verzocht echter om een schorsing van de vergadering voor afzonderlijk fractieberaad. Tijdens de bijeenkomst van de RW-kamerleden kwam forse wrevel tot uiting over het niet-toekennen van de portefeuille van Perin aan een lid van het RW. Slechts na een discussie van bijna drie uur slaagde Gendebien erin de fractie voor het vertrouwensvotum te winnen. Bij de hervatting van de Kamervergadering legde Gendebien de volgende verklaring af:

,,Na de mededeling van de eerste-minister wil ik duidelijk en zonder enige bijgedachte stellen, dat het RW zijn vertrouwen in de regering opnieuw bevestigt. Ik geef toe dat de wijziging in de regeringsploeg niet al onze leden voldoening geeft. maar wij kunnen deze regering niet om een kwestie van personen verlaten. Daarbij komt nog, dat wij de dialoog van gemeenschap tot gemeenschap wensen voort te zetten en dat wij verder willen bijdragen tot een oplossing voor de economische en sociale problemen, waaronder de werkloosheid. Overeenkomstig de regeringsverklaring, willen wij die politiek spoedig tot een goed einde brengen. Wij menen dat een ruime meerderheid in dit parlement het zelfde doel nastreeft. Wij nemen ervan acte, dat de regering de gemeenschapsdialoog doeltreffend wil steunen. Deze regering vertegenwoordigt de laatste kans om door toepassing van art. 107 quater van de grondwet tot een definitieve gewestvorming te komen. Het RW heeft besloten alles in het werk te stellen om die definitieve gewestvorming erdoor te krijgen."

Tijdens het kamerdebat brachten ook de socialistische fractievoorzitter H. Brouhon en het FDF-lid L. Outers kritiek uit op ,,het gebrek aan politieke moraliteit van de RW-overlopers" en inzonderheid op Perin. Tenslotte werd de vertrouwensmotie goedgekeurd met 109 tegen 90 stemmen. Drie Brusselse liberalen

onthielden zich. Stemden tegen: BSP, VU. FDF en Comm.
Op 9 dec. herhaalde premier Tindemans zijn mededeling voor de Senaat. Daar werd de vertrouwensmotie goedgekeurd met 100 tegen 69 stemmen.

Het vernieuwde *kabinet*

De wijzigingen hebben het aantal regeringsleden niet vergroot. Het kabinet blijft uit 29 leden bestaan: de premier, 24 ministers en 4 staatssecretarissen. Alleen Perin ging heen. De nieuweling is Bertrand De partijverhoudingen zien eruit als volgt:

Ministers — CVP: Tindemans, Van Elslande, De Saeger, Lavens. Vandekerckhove, Chabert. De Backer, Dhoore. Geens; PVV: De Clercq, Vanderpoorten, De Croo. Kempinaire; PSC: Vanden Boeynants. Califice. Humblet, Michel, Van Aal, Herman; PRLW: Tousaint, Olivier, Hannotte. Knoops; RW: Moreau. Bertrand.
Staatssecretarissen — CVP: Eyskens; PVV: Poma, De Winter; PRLW: Gol.
De regering telt 16 Nederlands- en 13 Frans sprekenden.

Pierre Bertrand, de nieuwe minister, adjunct voor Economische Zaken, werd geboren te Luik op 6 juli **1926.** Hij is jurist en advocaat en werd in **1968** kamerlid voor het RW. In **1974** werd hij senator voor Luik. Sedert het einde van de Wereldoorlog was hij actief als militant in diverse Waals radicale organisaties die voor federalisme en Waalse autonomie ijverden, zoals Wallonie Libre en het Mouvement Populaire Wallon van André Renard.

Commentaren

In de meeste perscommentaren over de crisis in de coalitie werd beklemtoond, dat de positie van het Rassemblement Wallon door het heengaan van het trio Perin-Gol-Knoops verzwakt werd, en dat ook het kabinet gehavend werd. CVP-voorzitter Martens verklaarde dat alles diende te worden gezet op het welslagen van de gemeenschapsdialoog. Perin zei op een persconferentie, dat hij als kamerlid opnieuw vrij zou kunnen spreken, en vast besloten was een dynamische rol te spelen in de conferentie over de staatshervorming.

RIJKSBEGROTING GOEDGEKEURD

Op 10 dec. heeft de Kamer de rijksmiddelenbegroting voor 1977 goedgekeurd met 103 tegen 70 stemmen bij 9 onthoudingen. Ook het wetsontwerp inzake de budgettaire voorstellen (de z.g. programmawet die voorziet in wetswijzigingen met het oog op bezuinigingen) werd met eenzelfde meerderheid aangenomen. Tijdens de bespreking erkende minister De Clercq (financiën) dat de raming van uitgaven en inkomsten niet langer betrouwbaar was. Die gebeurde in de zomer op basis van optimistische prognoses m.b.t. de economische conjunctuur. Sindsdien is gebleken dat het verwachte herstel in het bedrijfsleven is uitgebleven en dat 1977 vermoedelijk een bijzonder ongunstig jaar zal zijn. De regering zal zonodig de begrotingscijfers in het begin van 1977 aanpassen, aldus de minister
Van zijn kant waarschuwde premier Tindemans voor een verdere verslechtering van de economische toestand. Hij drong aan op een veralgemeende politiek van matiging en prees de sociale partners, omdat zij op dat gebied blijk geven van goede wil.
Tijdens net kamerdebat ging nogal wat aandacht naar een bepaling in de programmawet. die de nevenactiviteiten in het onderwijs (de z.g. cumulaties) beperkt.

GEMEENSCHAPSDIALOOG

In een zaal van het senaatsgebouw is op 30 nov. de ,,dialoog van gemeenschap tot gemeenschap" begonnen. Hij wordt gevoerd binnen een groep van 36 leden, onder wie de twee ministers van de hervorming van de instellingen en al de partijvoorzitters. De groep wordt voorgezeten door de kamerleden L. Hurez (BSP) en P. de Keersmaeker (CVP). Op de eerste bijeenkomst werd algemeen aanvaard, dat de conferentie zal streven naar een akkoord over het geheel van de institutionele en gemeenschapsproblemen, dat dan door alle partijen, ook die in de oppositie, zal worden nageleefd. In een eerste fase wordt wekelijks één namiddag vergaderd.

NEDERLAND

VERSCHERPING PRIJSBELEID

In de Staatscourant van 3 dec. is een nieuwe prijsbeschikking gepubliceerd, ter voorlopige vervanging van de oude die op 5 dec. is afgelopen.

Krachtens de nieuwe prijsbeschikking mogen voorshands alleen stijgingen van materiaalkosten in de prijzen worden doorberekend. De op 2 dec. voor goederen en diensten feitelijk berekende prijzen zijn tot uitgangspunt van de regeling gekozen.
Dalingen in de materiaalkosten dienen in de prijzen te worden doorgegeven.
De handel mag de betaalde inkoopsprijs vermeerderen met de geldmarge, die op 2 dec. gold.
Evenals in de vorige beschikking is de handel in eet- en drinkwaren voor menselijke consumptie, de consumptiemelkindustrie en de horeca van de bepalingen in de beschikking vrijgesteld. Wel blijven grotere ondernemingen in deze sector verplicht prijswijzigingen binnen een week na toepassing bij het departement van economische zaken te melden.
(ANP)

OOST-EUROPA

ALBANIË

NIEUWE GRONDWET

Op 21 jan. 1976 is het ontwerp gepubliceerd van een nieuwe grondwet, die in de plaats moest komen van die van maart '46. Het ontwerp was opgesteld door een 51 leden tellende commissie, die door het Albanese parlement op 17 nov. 1975 was benoemd. De commissie stond onder leiding van partijleider Enver Hoxha.

In de nieuwe grondwet wordt de Albanese staat aangeduid als de ,,socialistische volksrepubliek Albanië", tegenover de aanduiding ,,volkrepubliek" in de oude grondwet. De communistische partij, waarvan de officiële naam Partij van de Arbeid luidt, zal ,,de enige leidinggevende politieke macht in staat en maatschappij" zijn en de eerste secretaris van deze partij zal tevens chef-staf van de strijdkrachten en voorzitter van de defensieraad zijn.
De strijdkrachten omvatten volgens de nieuwe grondwet zowel het leger als de veiligheidskrachten en plaatselijke strijdkrachten voor zelfverdediging. De vestiging van buitenlandse bases en de stationering van vreemde troepen op Albanese bodem worden verboden.
Albanië dient jegens socialistische staten ,,een politiek van vriendschap, samenwerking en wederzijdse steun op de basis van marxisme-leninisme en proletarisch internationalisme" te volgen.
Op economisch terrein wordt in de nieuwe grondwet gezegd, dat particuliere eigendom .,afgeschaft" en ,,verboden" is. Het is ook in strijd met de wet om ondernemingen op te richten met de hulp van ,,kapitalistische of revisionistische monopolies of staten", dan wel van dergelijke organisaties of landen kredieten te aanvaarden.
Man en vrouw genieten gelijke rechten. De burgers hoeven geen belastingen te betalen. Volgens de nieuwe grondwet zijn de ,,grondslagen van godsdienstige vijandschap jegens de vooruitgang" geëlimineerd en zal de staat ,,atheïstische propaganda" bevorderen om het volk vertrouwd te maken met de ,,materialistische en wetenschappelijke conceptie" van de wereld.
De grondwet benadrukt de noodzaak van de strijd tegen ,,bureaucratisering en liberalisme" en bevat de waarschuwing, dat ,,functionarissen" hun werk moeten doen ,,om het volk te dienen en beloond zullen worden in een juiste verhouding tot de arbeiders en de boeren van de coöperatieve landbouwondernemingen", ten einde het ontstaan van geprivilegieerde maatschappelijke groepen te vermijden,

De noodzaak om een nieuwe grondwet op te stellen was op 17 nov. '75 aangekondigd door Hysni Kapo, lid van het Politburo en secretaris van het CC van de Albanese Partij van de Arbeid, die toen in het parlement wees op de ,,grote sociale en economische veranderingen gedurende de afgelopen 31 jaar van socialistisch bewind."

Het voornaamste doel van de nieuwe grondwet zou volgens Kapo zijn om de revolutionaire praktijk en de marxistisch-leninistische politiek van de partij te weerspiegelen, vnl. om een terugkeer van het kapitalisme in de vorm van een ,,revisionistische degeneratie" van het socialisme te voorkomen, hij zou de onafhankelijkheid van het land garanderen, alsmede actieve participatie van de bevolking in de regering en een internationalistische buitenlandse politiek op de basis van de strijd tegen ,,imperialisme en modern revisionisme", waarbij steun gegeven zou worden aan revolutionaire bewegingen in andere landen.
M.b.t. de economische ontwikkeling van Albanië zei Kapo o.m.: ,,De taak om een nieuwe kwalitatieve sprong te maken om Albanië te hervormen tot een industrieel-agrarisch land staat nu op de agenda". Voorts benadrukte hij de noodzaak ,,van de verdediging van het socialistische thuisland als één van de fundamentele plichten van onze dictatuur van het proletariaat, een plicht voor alle andere plichten", die met zich mee zou brengen de vervanging van het leger van de kazernes door een bewapend volk, dat militair georganiseerd is, en het beginsel van de leidende rol van de partij in de strijdkrachten. (NZZ, Le Monde, KCA)

REGERINGSWIJZIGINGEN

Partijleider Hoxha maakte op 29 april 1976 bekend, dat Piro Dodbiba, minister van landbouw, en Thoma Deljana, minister van onderwijs en cultuur, ontslagen waren ,,wegens ernstige fouten, tegen de partijlijn bij de vervulling van hun posten". Hun opvolgers waren resp Themie Thomai en mevr. Tefta Cami.
Hoxha deed deze aankondiging ter gelegenheid van de begroeting van een delegatie van Chinese arbeiders in het metallurgische complex van Elbasan
In Le Monde van 4 mei werd er op gewezen, dat de enige portefeuilles, die de voorafgegane drie jaar in dezelfde hand gebleven waren die van binnenlandse zaken. buitenlandse zaken, gezondheidszorg en bouwnijverheid waren.
Op 27 mei werd aangekondigd, aac Spiro Koleka, eerder één van de drie vice-premiers, bevorderd was tot eerste vice-premier, een functie die voordien bekleed was door Adil Carcani.
Op 13 okt. werd bekend gemaakt, dat Manush Myftiu, lid van het Politburo, m.i.v. 1 okt. benoemd was tot vice-premier.
Op 14 nov.. kort na het partijcongres (volgend bericht), werd een nieuwe regeringswijziging bekend gemaakt Vice-premier Spiro Koleka legde dit ambt neer ,,om andere belangrijke functies te gaan vervullen", aldus het Albanese persbureau ATA. Hij blijft Lid van het Politburo. Ook Xhafer Spahiu, die op het congres niet was herkozen als lid van het Politburo. werd als vice-premier ontslagen. Hij werd benoemd tot minister van industrie en mijnbouw. Zijn voorganger op dit departement, Pali Miska, die wel lid is van het Politburo, werd tot vice-premier benoemd.
Tenslotte werd de minister van financien, Lefter Goga, vervangen door Hakki Toska. (The Times, NRC/Handblad, NZZ, KCA) (Vorber pag 718/2-'75)

ZEVENDE PARTIJCONGRES

In Tirana werd van 1-7 nov. het zevende congres gehouden van de Albanese communistische partij, de Partij van de Arbeid

Op het congres waren 32 buitenlandse delegaties aanwezig, het hoogste aantal sinds Albanië zijn betrekkingen met de SU verbrak Onder deze delegaties bevonden zich die van de regerende communistische partijen van Vietnam, Noord-Korea en Laos De overige ?? ren vertegenwoordigers van zich ,,marxistisch-leninistisch" noemende splinterpartijen.

Redevoeringen partijleider Hoxha en premier Shehoe

Het congres werd o.m. toegesproken door partijleider Enver Hoxha en premier Mehmet Shehoe.

Partijleider Hoxha legde rekenschap af over de partijactiviteiten sinds het zesde congres in 1971 (pag 55/2-1972) Hij had hiervoor 15 uur nodig verdeeld over 1 en 2 nov
Hoxha noemde de namen van acht voormalige functionarissen, wier aan de partij vijandige activiteiten waren onthuld door een aantal vergaderingen van het CC in de Jaren 1973, 1974 en 1975
De genoemde personen waren Fadil Paxrami, Beqir Balluku, Abdel Kellezi, Todi Lubonja, Petrit Dume, Hito Sako, Koco Theodosi en Nico Ngjela De lijst werd gevolgd door een ,,enzovoorts", hetgeen er op wees, dat de zuiveringen niet tot deze personen beperkt gebleven waren, maar ook op lager niveau hadden plaats gevonden
De genoemden werden door de partijleider beschuldigd van ,,uitgebreide activiteiten van ondermijning en sabotage op het gebied van ideologie en cultuur, in het leger, de industrie, in de planning, in de handel enz" Daarbij ging het volgens Hoxha ,,om een buitengewoon gevaarlijk, groot komplot", want deze mannen ,,waren van plan om, in directe verbmding en samenwerking met elkaar en hun kuiperijen coordinerend met bepaalde revisionistische staten, de partij te liquideren, de macht van het volk omver te werpen, de weg voor het revisionisme te openen en het kapitalisme in Albanië te herstellen"
Fadil Paxrami en Todi Lubonja ,,en consorten" werden er in de eerste plaats van beschuldigd de jeugd en de intelligentsia te willen corrumperen. Zij waren uitgeschakeld in een vergadering van het CC in juni 1973. Zij waren tot dan resp. secretaris voor propaganda en directeur van radio en TV.
Op het gebied van de economie zouden Kellezi, Theodosi en Ngjela ,,revisionistische methoden van zelfbestuur" hebben willen introduceren en zij zouden een ,,activiteit van sabotage met zware consequenties in de sleutelgebieden van planning, aardolie en buitenlandse handel" hebben wiiien plegen.
De drie genoemden waren in mei 1975 van hun macht beroofd. Kellezi en Theodosi, beiden lid van het Politburo, waren toen resp. eerste vice-premier en minister van industrie en mijnbouw. Ngjela was toen minister van handel.
De zwaarste beschuldigingen waren gericht aan het adres van Balluku, de voormalige minister van defensie, Dume, de voormalige chef-staf, en Sako. Hoxha noemde hen ,,putschistische verraders". die aan het hoofd van het leger een ,,fractie" hadden gevormd. Hun doel was het geweest, aldus de partijleider, om met geweld het CC omver te werpen en om met een gewapende putsch de Partij van de Arbeid en de dictatuur van het proletariart te vernietigen, met de bewapende steun en tussenkomst van het buitenland."
Premier Mehmet Shehoe Lette aan het congres de doelstellingen van het nieuwe vijfjarenplan, 1976-1980, uiteen. De totale industriële produktie moet tot 1980 met 41 tot 44% stijgen (52% in het afgelopen plan); de investeringen moeten groeien met 35 tot 38% (50%); de groei van detailhandel moet 22 tot 25% bedragen (35%); en de uitvoer moet toenemen met 24 tot 26% (75%). Voor de groei van het reële inkomen per hoofd van de bevolking is een percentage van 11 tot 14 voorzien (14,5% in het oude plan). De landbouwproduktie moet tot 1980 groeien met 38 tot 41%.

De Albanse partijleider Enver Hoxha

Verkiezing leidende organen

Het congres werd besloten met de herverkiezing van Enver Hoxha tot eerste secretaris van het CC van de Partij van de Arbeid. De 12 leden van het Politburo werden allen herkozen, met inbegrip van Hekuran Isai en Pali Miska, die er vanaf de zomer van 1975 deel van uitmaken. Het dertiende lid van het Politburo was de voormalige minister van defensie Balluku. Er werden vijf kandidaat-leden van het Politburo aangewezen, van wie mevr. Lenka Cuko en Simon Stefani voor het eerst gekozen werden. Zij kwamen in de plaats van de voormalige minister van landbouw Piro Dodbiba en de voormalige vice-premier Xafer Spahiu.
Het CC telt nu 77 leden, 6 meer dan het oude CC; van dezen zijn 43 voor het eerst lid. Er werden 38 kandidaat-leden van het CC gekozen, één minder dan in 1971. Hiervan zijn 18 nieuw (Le Monde, NZZ, FAZ, RFE)
(Vor. ber., zesde congres. pag. 55/2 e.v.-1972)

BULGARIJE

ELFDE CONGRES VAN DE COMMUNISTISCHE PARTIJ

De communistische partij van Bulgarije hield van 29 maart - 2 april 1976 haar elfde congres. Het werd bijgewoond door 1.575 Bulgaarse partijafgevaardigden, alsmede door

105 delegatie van buitenlandse communistische partijen, nationale bevrijdingsbewegingen en ,,democratische" organisaties.
De openingstoespraak van het congres werd uitgesproken door Todor Zjiwkow, de eerste secretaris van de partij.

Rede *Zjiwkow*

Zjiwkow stelde in zijn referaat, dat in de periode 1971-1975 de landen van de Comecon hun totale nationale inkomen met 36% hadden vergroot, terwijl het vergelijkbare cijfer voor de EG-staten slechts 12% bedroeg; bij de groei van de industriële produktie waren de respectieve cijfers 45 en 7% geweest. In 1974. aldus Zjiwkow, produceerden de lidstaten van de Comecon een derde van de totale industriële produktie van de wereld.
M.b.t. de communistische wereldbeweging zei Zjiwkow o.m., dat meningsverschillen tussen communisten. die hii als natuurliik beschouwde, op een kameraadschappelijke wijze opgelost dienden te worden. Veel kritiek had hij op de Chinese communistische partij, waarin de .,degradatie van het maoïsme" ,,een nieuwe fase was ingetreden'' en een groeiend gevaar voor de vrede was geworden. De Bulgaarse partij zou ,,van ganser harte deelnemen" in de strijd ,,voor de politieke en ideologische nederlaag van het maoïsme.
Over de economische ontwikkelingen in Bulgarije in 1971-1975 zei Zjiwkow o.m., dat het nationale inkomen van het land met 46% gegroeid was, de arbeidsproduktiviteit met ruim 44% en dat het aandeel van de industrie in het nationale inkomen was toegenomen van 49% in 1970 tot 54,6% in 1975.

Verkiezing Leidende organen

Het congres besloot op 2 april zijn werkzaamheden met de herverkiezing van Todor Zjiwkow als eerste secretaris, alsmede met de verkiezing van de leidende organen van de partij.

Het Politburo werd van 12 op negen leden teruggebracht. Niet herkozen werden Zjiwko Zjiwkow, een vice-premier, Todor Pawlow en Iwan Popow. Leden van het Politburo zijn nu Boris Weltsjew, Grisha Filipow, Alexander Lilow. generaal Iwan Mihailow, Pensjo Koubadinski, Stanko Todorow, Tano Tsolow, Todor Zjiwkow en mevr. Tsola Dragoitsjewa. Er werden zes kandidaat-leden van het Politburo gekozen: Dobri Djourow, mevr. Drazja Wultsjewa, Krustyu Tritsjkow, Peko Takow, Petar Mladenow en Todor Stoitsjew.
Tot secretaris van het CC werden gekozen Boris Weltsjew, Grisha Filipow, Alexander Lilow, Iwan Prumow en Ognyan Doinow. Op 24 april werd gemeld, dat Doinow, de enige nieuw gekozen secretaris, zijn ambt van vice-premier had neergelegd.
Tot voorzitter van de centrale controlecommissie werd gekozen Stoyan Karadjow.
Er werden in totaal 154 leden van het CC gekozen. (Le Monde, NZZ. KCA, The Times).

ALGEMENE VERKIEZINGEN

Op 30 mei 1976 hebben verkiezingen plaats gevonden voor de Nationale Vergadering, alsmede voor de raden van provincies. districten en gemeenten.

Overzichtsfoto van de openingszitting van het 11-de congres van de Bulgaarse communistische partij

De officiele uitslag werd op 31 mei meegedeeld en luidt aldus:
Stemgerechtigd 6.378.348
Uitgebrachte stemmen 6.375.092 (99,99%)
Voor de eenheidslijst van het Vaderlandse Front 6.369.762 (99,92%).
De Nationale Vergadering telt 400 leden, van wie 78 vrouwen (75 in de oude Nationale Vergadering). De zetels zijn aldus over de partijen verdeeld: 272 voor de communistische partij (266 in de oude Vergadering), 100 voor de Boerenpartij (was 100) en 28 partijlozen (was 34).
Voor de verschillende raden werden 55.393 kandidaten verkozen, van wie 62,6% mannen en 37,4% vrouwen. Van de gekozenen zijn 53% lid van de communistische partij, 18,3% van de Boerenpartij en 28,7% partijlozen.
Partijleider Todor Zjiwkow werd in zijn district in Sofia unaniem met 12.040 stemmen herkozen als lid van de Nationale Vergadering.

NIEUWE STAATSRAAD EN REGERING

De nieuw gekozen Nationale Vergadering kwam op 15 juni voor zijn constituerende vergadering bijeen en keurde op 16 juni de samenstelling van de Staatsraad en de regering goed.

De Staatsraad telt 27 leden. Todor Zjiwkow bleef voorzitter en daarmee staatshoofd. Eerste vice-voorzitter is Petar Tantsjew. Vice-voorzitters zijn Peko Takow, Georgi Dzhagarow en Mitko Grigorow.

De samenstelling van de regering is als volgt:

Premier - Stanko Todorow; eerste vicepremier - Tano Tsolow; vice-premier en voorzitter van de commissie van staats- en volkscontrole - Krustyu Tritsjkow; vicepremier en voorzitter van de staatsplancommissie - Kiril Zarew; vice-premier - Mako Dakow; vice-premier - Andrei Lukanow*.
Financiëii - Beltjso Beltsjew: voorzitter van de commissie voor wetenschap, technische vooruitgang en hoger onderwijs - Natsjo Papazow; voorzitter van de commissie voor kunst en cultuur - mevr. Lyudmila Zjiwkowa: binnenlandse zaken - luitenant-generaal Dimiter Stoyanow; defensie - generaal Dobri Dzjurow; buitenlandse zaken - Petar Mladenow; nationaal onderwijs - Nentsjo Stanew; minerale grondstoffen - Stamen Stamenow: bevoorrading en overheidsvoorraden - Nikolai Zjisjew; energievoorziening - Nikola Todoriew*: chemische industrie - Georgi Pankow; machinebouw en metaalindustrie - Nikola Kaltsjew*; elektronica - Yordan Mladenow; lichte industrie - Stoyan Zjulew; landbouw en voedselindustrie - Gantsjo Krustew; bouwnijverheid en architectuur - Grigor Stoitsjkow; vervoer - Wasil Tsanow; binnenlandse handel en openbare diensten - Georgi Karamanew-; buitenlandse handel - Iwan Nedew; Bosbouw en houtindustrie - Yanko Markow; verbindingen - Pando Wantsjew*; volksgezondheid - Angel Todorow; justitie - mevr. Swetla Daskalowa; minister en ambassadeur in de SU - Dimiter Zjulew; directeur-generaal van de Nationale Bank - Wesselin Nikiforow.

* Nieuw benoemd.

Het ministerie van arbeid en maatschappelijk welzijn, de commissie voor recreatie en toerisme en de commissie voor buitenlandse economische betrekkingen waren opgeheven. De naam van het ministerie voor voorlichting en verbindingen was veranderd. in ministerie van verbindingen en die van het ministerie van bosbouw en milieubescherming in ministerie van bosbouw en houtindustrie. (Le Monde, NZZ).

DUITSE DEMOCRATISCHE REPUBLIEK

NEGENDE CONGRES VAN DE SOCIALISTISCHE EENHEIDSPARTIJ

De communistische partij van de DDR, de Socialistische Eenheidspartij van Duitsland (SED) heeft van 18-22 mei 1976 haar negende congres gehouden. Het werd bijgewoond door 2.380 gedelegeerden en 750 gasten. Er waren 103 delegaties van communistische en andere partijen uit 92 landen.
De eerste secretaris van het CC, Erich Honecker, bracht op 18 mei aan het congres verslag uit.

Honecker bracht in herinnering. dat de DDR sedert het achtste congres wereldwijd erkend is, met 121 staten diplomatieke betrekkingen onderhoudt en lid geworden is van de VN en andere internationale organisaties
De Oostduitse partijleider stelde ,,De zekere fundering van onze vooruitgang in de sociahstische opbouw en van onze internationale invloed is en blijft onze onverwoestbare broederlijke alliantie met de SU (.) en de vaste verankering van onze republiek in de gemeenschap van socialistische staten
Honecker uitte zich als voorstander van een verdere ontwikkeling van de betrekkingen met de Bondsrepubliek op de basis van de principes van vreedzaam naast elkaar bestaan en de normen van het internationale recht ,,Dit sluit natuurlijk de strikte naleving en volledige toepassing van de verdragen en overeenkomsten. die tot dusver afgesloten zijn. in" ( ) ,,Ongelukkigerwijze moet ik zeggen, dat als gevolg van het versterken van de revanchistische krachten in de BRD deze mogelijkheden op het moment niet ten volle benut kunnen worden" ( ) De DDR zal voortgaan met het afweren van alle pogingen van reactionaire en revanchistische krachten in de BRD, die vasthouden aan de stelling — even achterhaald als futiel — dat de Duitse kwestie opengehouden moet worden Deze kwestie kameraden, is niet langer open"
M b t het vijfjarenplan 1976-1980 gaf Honecker o m de volgende cijfers Over deze periode moet een nationaal inkomen van 830 mrd mark tot stand gebracht worden, 200 rnrd meer dan in 1971-1975 een produktie van industriele goederen van 1400 mrd mark (+ 400 mrd mark) investeringen tot een bedrag van 240 mrd (+ 60 mrd); een snelle groei van de export, het besteden van 50 mrd (+ 15 mrd) aan de bouw van 550 000 nieuwe woningen, met speciale aandacht voor Berlijn, een aanzienlijke groei van de produktie van groenten, vlees en melk, en een groei van de arbeidsproduktiviteit in de industrie met ten minste 30%
Honecker legde reel nadruk op de noodzaak voor bezuinigingen in het gebruik van energie en op het aanwenden van binnenlandse grondstoffen Hij zei, dat bij een jaarlijkse industriele groei van 6 tot 6,3% energiebesparingen va? jaarlijks 2,8 tot 3% nodig zijn
Tenslotte stelde Honecker, dat een beslissende voorwaarde voor verdere economische groei het versterken van de economische integratie met de SU en de andere lidstaten van de Comecon en een vergroting van de handel met deze landen is

Verkiezing leidende organen

Het congres verkoos op de laatste dag van het congres de leidende partijorganen.

Er werd een CC van 145 leden met 55 kandidaat-leden gekozen (deze aantallen waren voor het achtste congres 135, resp 57) Erich Honecker werd unaniem als partijleider herkozen, nu met de titel secretaris-generaal i p v eerste secretaris
Het Politburo werd van 16 op 19 leden gebracht, het aantal kandidaat-leden werd van 10 tot negen teruggebracht Leden van het Politburo zijn Hermann Axen, Friedrich Ebert, Werner Felfe*; Gerhard Grüneberg, Kurt Hager, generaal Heinz Hoffmann, Erich Honecker, Werner Krolikowski, Werner Lamberz, Erich Mielke*; Günter Mittag, Erich Muckenberger, Konrad Naumann*, Alfred Neumann, Albert Norden, Horst Sindermann, Willy Stoph, Harry Tisch en Paul Verner
Kandidaat-leden zijn Horst Dohlus* Joachim Hermann, Werner Jarowinsky, Gunther Kleiber, Egon Krenz*, mevr Ingeborg Lange, mevr Margarete Muller, Gerhard Schürer en Werner Walde*
Als secretarissen van het CC werden gekozen Erich Honecker, Hermann Axen, Horst Dohlus, Gerhard Gnineberg, Kurt Hager, Joachim Herrmann*, Werner Jarowinsky, Werner Kroiikouski, Werder Lamberz, mevr Ingeborg Lange, Albert Norden en Paul Verner
* nieuw gekozen

Erich Muckeberger werd herkozen als voorzitter van de centrale controlecommissie van de partij.

Het congres aanvaardde naast het vijfjarenplan ook een nieuw partijprogramma en nieuwe statuten. De ontwerpen van plan, programma en statuten waren in jan. gepubliceerd met de opwekking aan de bevolking hun meningen erover te uiten. Daarna waren ruim 7.000 wijzigingsvoorstellen gedaan, die resulteerden in 476 veranderingen in de documenten. *(Le* Monde, NZZ, *FAZ, NRC/H'blad,* KCA)

VERKIEZINGEN VOOR DE VOLKSKAMER

Op 17 okt. hebben verkiezingen plaatsgevonden voor de Volkskamer, het Oostduitse parlement, alsmede voor de afgevaardigdenvergadering voor Oost-Berlijn en de 14 districtsraden.
Het besluit hiertoe was op 14 juni door de Staatsraad genomen.
Zie Voikskamer had op 24 juni een wet aanvaard, waaronder de zittingsduur voor alle vertegenwoordigende lichamen op vijf jaar gebracht werd. De zittingsduur van de Volkskamer was voordien 4 jaar. De officiële uitslag van de verkiezingen was de volgende:

Stemgerechtigd 11 425 194
Uitgebrachte stemmen 11 262 946 (98 58%)
Ongeldige stemmen 2 616 (0,02 .)
Geldige stemmen 11 260 339 (99,98%)
Voor de eenheidslijst 11 245 032 (99,86%)
Tegen de eenheidslijst 15 307 (0,14%)

Voor de 434 te bezetten zetels van de Volkskamer waren 591 kandidaten opgesteld Gekozen werden 434 afgevaardigden en 157 potentiele opvolgers — te zamen 591 kandidaten (Le Monde, NZZ, A d G)

WIJZIGINGEN IN REGERING EN PARTIJTOP. HONECKER TEVENS STAATSHOOFD

De nieuw gekozen Volkskamer kwam op 29 okt. voor haar constituerende vergadering bijeen en verkoos unaniem Horst Sindermann, tot dan minister-president. tot voorzitter. Hij is opvolger van de voorzitter van de Oostduitse CDU, die tot dan het voorzitterschap van de Volkskamer bekleed had.
Vervolgens las Sindermann een brief voor van de secretaris-generaal van de SED, Honecker, die daarin voorstelde Willi Stoph, tot dan voorzitter van de Staatsraad en daarmee staatshoofd van de DDR, tot minister-president te verkiezen. Dat gebeurde daarop eenstemmig.
Volkskamervoorzitter Sindermann deed daarop het voorstel partijleider Honecker tot voorzitter van de Nationale Verdedigingsraad van de DDR te verkiezen, hetgeen eveneens eenstemmig geschiedde.
Tenslotte deed premier Stoph het

Partijleider Erich Honecker en zijn vrouw Ilse i1) alsmede het staatshoofd Willi Stoph met echtgenote brengen hun stem uit voor de verkiezingen voor de Volkskamer

voorstel Honecker lot voorzitter van de Staatsraad te verkiezen. Ook dit gebeurde daarop met eenstemmigheid.

De Staatsraad is nu als volgt samengesteld: Voorzitter Erich Honecker (SED); vice-voorzitters Friedrich Ebert (SED), Willi Stoph (SED), Horst Sindermann (SED), Manfred Gerlach (voorzitter van de Liberaal-deniocratische partij van Duitsland (LDPD), Ernst Goldenbaum* (voorzitter van de Democratische boerenpartij van Duitsland DBD). Gerald Götting (voorzitter van de CDU), Heinrich Homann (voorzitter van de Nationaaldemocratische partij van Duitsland (NDPD); leden Kurt Anclam (LDPD), Erich Correns (voorzitter van de Nationale Raad van het Nationale Front), Willi Grandetzka (DBD), Kurt Hager* (SED), Brunhilde Hanke (SED), Liselott Herforth (SED), Friedrich Kind (CDU), Margarete Muller (SED), Albert Norden* (SED), Bernhard Quant (SED), Klaus Sorgenicht (SED), Paul Strauss (SED), Ilse Thiele (SED), Harry Tisch* (SED), Paul Verner (SED) Rosel Walter (NDPD) Secretaris van de Staatsraad blijft Heinz Eichler (SED), lid van het presidium van de Volkskamer

* Nieuw gekozen

De Volkskamer keurde op 1 nov de samenstelling van de regering goed, zoals die door premier Stoph was voorgesteld. De regering is nu als volgt samengesteld:

Premier - Willi Stoph*; eerste vice-premiers Alfred Neumann en Werner Krolikowski*; vice-premier - Gehard Weiss: vice-premier en voorzitter van het Hof van Arbitrage - Manfred Flegel; vice-premier en minister van justitie - Hans-Joachim Heusinger; vice-premier en minister van algemene machinebouw, landmachinebouw en de bouw van voertuigen - Günter Kleiber; vice-premier en minister van materiaalvoorziening - Wolfgang Rauchfuss; vice-premier en minister van milieubescherming en waterstaat - Hans Reichelt; vice-premier en voorzitter van de staatsplancommissie - Gerhard Schurer; vice-premier en minister van post en telecommunicatie - Rudolf Schulze; vice-premier en minister van wetenschap en techniek - Herbert Weiz.
Verkeer en directeur-generaal van de Oostduitse spoorwegen - Otto Arndt; lichte industrie - Karl Bettin; geologie - Manfred Bochmann; financiën - Siegfried Böhm; hogescholen en vakonderwijs - Hans-Joachim Böhme; handel en verzorging - Gerhard Briksa; binnenlandse zaken - generaal Friedrich Dickel; vicevoorzitter van de staatsplancommissie voor coördinering van investeringen - Kurt Fichtner; buitenlandse zaken - Oskar Fischer; werktuigmachinebouw - Rudi Georgi; glas- en keramische industrie - Werner Greiner-Petter; voorzitter van het prijzenbureau - Walter Halbritter; cultuur - Hans-Joachim Hofmann; defensie - generaal Heinz Hoffmann; volksonderwijs - Margot Honecker; bouwnijverheid - Wolfgang Junker; president van de Staatsbank - Horst Kaminsky; staatssecretaris in de plancommissie - Heinz Klopfer; „Oberbürgermeister" van de hoofdstad van de DDR - Erhard Krack; land- en bosbouw en voedselindustrie - Heinz Kuhrig; voorzitter van de controlecommissie van arbeiders en boeren - Heinz Matthes; volksgezondheid - Ludwig Mecklinger; staatsveiligheid - generaal Erich Mielke; steenkool, energie - Klaus Siebold: ijzermijnbouw, metallurgie en kali - Kurt Singhuber; buitenlandse handel - Horst Sölle; elektrotechniek en elektronica - Otffried Steger; districtsgewijs geleide industrie en levensmiddelenindustrie - Udo-Dieter Wange; chemische industrie - Gunther Wyschowsky: zware machinebouw en fabrieksbouw - Gerhard Zimmermann.

* Nieuw gekozen.

N.a.v. zijn benoeming tot vice-premier werd Werner Krolikowski ontslagen als secretaris van het CC. Als zodanig werd hij opgevolgd door Günter Mittag, zijn voorganger als eerste vice-premier. (N Z Z, Le Monde, F A Z, A d G)

HONGARIJE

MGR. LEKAI NIEUWE PRIMAAT VAN HONGARIJE

Het Vaticaan heeft op 12 febr. van dit jaar bekend gemaakt, dat mgr Laszlo Lekai. tot dan apostolisch administrateur van Esztergom, als opvolger van kardinaal Mindszenty was benoemd tot aartsbisschop van Esztergom en primaat van de Hongaarse R -K. kerk.

Kardinaal Mindszenty was als aartsbisschop van Esztergom op 5 febr. 1974 ontslagen en mgr Lekai was m i v. die datum benoemd tot apostolisch administrateur van het bisdom (pag 232/3 e v -1974) De benoeming van mgr Lekai tot aartsbisschop volgde na overleg en m overeenstemming met de Hongaarnse autoriteiten
Het partijdagblad N e b s z a b a d s a g publiceerde op 15 febr een interview met de nieuwe aartsbisschop Mgr Lekai zei hierin o m , dat hij op de dag van zijn benoeming de eed van trouw op de Hongaarse grondwet afgelegd had en dat hij zich in overeenstemmmg hiermee zou inspannen in harmonie met de regering van het land te werken Voorts meende hij, dat de Hongaren denken moesten aan alles dat hen verenigde in plaats van aan hetgeen hen verdeelde De katholieken eerbiedigden de overtuigingen van hen, die een andere wereldbeschouwing hebben, maar zij verlangden hetzelfde respect voor zichzelf
Hij had er van afgezien de in Hongarije traditionele titel prins-primaat te voeren, aangezien dat in de Volksrepubliek een anachronisme zou zijn
Mgr. Lekai, de 79-ste aartsbisschop van Esztergom, is de eerste sedert 200 jaren die deze titel van prins-primaat niet meer voert (N Z Z, Le Monde, A d G)

(Vor ber pag 557/1-1975)

De nieuwe Hongaarse primaat aartsbisschop Lazlo Lekai

WIJZIGINGEN IN REGERING EN PARTIJTOP

Op 22 juli 1976 is Imre Pozsgay, tol dan vice-minister van cultuur, benoemd tot minister van cultuur Hij volgde Laszlo Orban op, die op eigen verzoek ontslagen was. Deze werd benoemd tot voorzitter van de Nationale Onderwijsraad
Op 26 okt onthief het CC Arpad Pullai van zijn functies als secretaris van het CC In zijn plaats werd benoemd Sandor Borbely, voordien chef van de afdeling industrie, landbouw en verkeer in het CC.
Op 2 nov. werden minister Karoly Rödönyi van verkeer en post en minister Istvan Szurdy van binnenlandse handel wegens het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd ontslagen In hun plaats werden benoemd resp Arpad Pullai en Vilmos Saghy Istvan Szurdi werd noemd tot voorzitter van de staatscommissie voor vreemdenverkeer. (Le Monde, NZZ, A F P)

(Vor. ber. pag. 540/1-1975)

VERHOGING CONSUMPTIEPRIJZEN

M i v. 5 juli 1976 zijn de consumptieprijzen van vlees en vis met een gemiddelde van 30% verhoogd Doel hiervan was een stimulering van de praduktie van vlees en vis om op die manier tekorten in de winkels tegen te gaan
De prijsverhoging werd gecompenseerd met een maandelijkse bonus van 60 forint op de lonen, salarissen en de sociale uitkeringen In tegenstelling tot de gebeurtenissen in Polen (pag 822/3 e v - 1976) werd in Hongarije de prijsverhoging, waarop de bevolking maandenlang was voorbereid, zonder openlijke oppositie ontvangen

De prijsstijgingen bedroegen 10 tot 49% voor varkensvlees en 37 tot 92% voor rundvlees In de toelichting op de maatregel werd o m opgemerkt dat de lage prijzen, die de boeren voor varkensvlees kregen, in de voorafgaande 15 maanden hadden geleid tot een vermindering van het aantal varkens met één mln stuks De verhoging van de vleesprijzen was de eerste sedert tien jaar Op het eind van deze periode bedroegen de staatssubsidies

op de vleesprijzen 18 tot 26 forint per kilo
Bela Czikos-Nagy, de voorzitter van het Nationale Bureau voor materialen en prijzen, zei eind juli, dat de prijsstijging over heel 1976 beperkt zou blijven tot 4,2% terwijl de lonen met 6% zouden toenemen (Le Monde, NZZ, The Times. FAZ, NRC/H'blad)

ROEMENIË

REGERINGSWIJZIGING

Na een gemeenschappelijke vergadering van het Uitvoerende comité van het CC van de Roemeense communistische partij, het Permanente bureau voor sociaal-economische ontwikkeling en de ministerraad, onder voorzitterschap van partijleider en president Ceausescu, zijn op 15 juni de volgende benoemingen in de regering bekend gemaakt:

Minister v defensie - kolonel-generaal Ion Coman, voordien chef van de generale staf en vice-minister van defensie Vice-premier - generaal Ion Ionita, voordien minister van defensie. Onderwijs - mevr Suzana Gadea, voordien vice-kanselier van het polytechnisch instituut van Boekarest Vice-premier - Gheorghe Cioara, voordien eerste partijsecretaris van Boekarest Volksgezondheid - Nicolae Nicolaescu
De afgetreden minister van onderwijs, Paul Niculescu, bleef vice-premier en werd daarnaast voorzitter van de coördinerende raad voor de produktie van consumptiegoederen Minister Nicolaescu was opvolger van Radu Paun
Voorts kan nog worden gemeld, dat op 24 jan 1976 Emil Bodnaras, sinds 1967 vice-voorzitter van de Staatsraad, was overleden, en dat op 23 juli 1976 Silviu Curticeanu als secretaris van de Staatsraad en presidentieel secretaris Constantin Statescu had vervangen
Tenslotte besloot de Grote Nationale Vergadering op 2 juli unaniem het ontslag van kolonel-generaal Ion Coman als lid van de Staatsraad goed te keuren i v m zijn benoeming tot minister van defensie Als leden van de Staatsraad werden aangewezen Ion Dinca en Ion Hortopan, beiden lid van het CC van de Roemeense communistische partij (Le Monde, NZZ)

TSJECHOSLOWAKIJE

VIJFTIENDE CONGRES VAN DE COMMUNISTISCHE PARTIJ

De Tsjechoslowaakse communistische partij hield van 12-16 april '76 haar vijftiende congres. Het werd bijgewoond door 1215 afgevaardigden en door gasten van 86 buitenlandse partijen, o.w. Andrei Kirilenko, lid van het Politburo van de CPSU. Er waren geen delegaties van de Albanese, Chinese en Spaanse communistische partijen; de Italiaanse communistische partij had

V.l.n.r. Vasil Bilak, secretaris van het CC van de Tsjechoslowaakse communistische partij, Andrei Kirilenko lid van het Politburo en secretaris van het CC van de CPSU en de Tsjechoslowaakse partijleider Gustav Husak op het 15-de congres van de Tsjechoslowaakse communistische partij.

zich alleen door een waarnemer laten vertegenwoordigen.
Op 12 april hoorde het congres een rede van partijleidier Gustav Husak aan, waarin deze verantwoording aflegde voor de activiteiten van de partij sinds het vorige congres in 1971
Husak kondigde o m een voorwaardelijke individuele amnestie aan voor personen, die na 1969 uit de partij gezet waren; het aantal van deze mensen wordt geschat op ong. 400.000.

Husak gaf als stand van het aantal partijleden en kandidaat-leden per 1 april 1976 het cijfer 1.382.860, van wie 33.952 sinds 1971 waren toegelaten.
De partijleider stelde, dat ,,de strijd tegen rechts opportunisme, dat het grootste gevaar is ,,juist en noodzakelijk is" en hij vervolgde met te zeggen, dat als een gevolg van een ,,diepgaand proces van differentiatie", dat zich sinds 1969 in de Tsjechoslowaakse maatschappij ontwikkeld had, de ,,vertegenwoordigers van rechts" zich in een ,,volledig politiek isolement" bevonden en dat hun politieke denkbeelden en ambities geheel bankroet waren De vertegenwoordigers van rechts, die niet meer politiek actief waren, konden volgens Husak, op de basis van een individueel onderzoek van elke zaak, weer tot de partij toegelaten worden, maar dan moesten zij wel ,,krachtig en oprecht" de posities van socialisme en vriendschap met de SU aanvaarden. Sprekend over de economie noemde Husak de voorbije vijf jaren ,,de meest vruchtbare in de geschiedenis van de opbouw van het socialisme in onze staat". Onder het vijfjarenplan 1971-1975 waren de lonen en andere inkomens met 29% toegenomen, de consumptie van levensmiddelen was met 23% gegroeid en die van industriële consumptiegoederen met 37%. Er waren 614.000 nieuwe woningen gebouwd, 114.000 meer dan gepland. Het plan was echter niet vervuld bij de bouw van krachtcentrales en in de chemische industrie.

Premier Lubomir Strougal bood op 13 april het nieuwe vijfjarenplan 1976-1980 aan.

De premier zei o.m., dat een hogere levensstandaard door harder werken gerechtvaardigd moest worden. Hij drong er bij de bedrijfsleiders op aan sancties in de lonen toe te passen Jegens degenen, die ,,geen werk van goede kwaliteit volbrengen en die van de maatschappij meer verlangen dan zij verdienen"
Verbetering van de staat van de economie hing volgens hem af van een meer evenwichtig ritme van de produktie, minder fouten bij de uitrusting van fabrieken en striktere arbeidsdiscipline
In het plan 1976-1980 is voorzien in meer gezamenlijke projecten met de DDR, Polen en Hongarije, alsmede in meer samenwerking met de SU bij de energievoorziening, vooral bij aardgas.
Gestreefd wordt naar een verhoging van de lonen over de vijfjarenperiode met 25%. Het bruto nationaal produkt moet toenemen met 27 à 28%, industriële produktie met 32 tot 34% (was 38% in het afgelopen plan), met prioriteit voor de zware industrie (geplande groei van 48 tot 51%), en de landbouwproduktie met 14 à 15%.

Verkiezing leidende organen

Het congres werd Op 16 april afgesloten met de verkiezing van de leidende partijorganen. Gustav Husak werd herkozen als secretaris-generaal. De overige resultaten waren als volgt:

Het CC was van 115 op 121 leden gebracht. Het bevatte 43 nieuwe leden.
Het presidium telde elf leden: Gustav Husak, Vasil Bilak, Peter Colotka (minister-president van Slowakije), Karel Hoffmann, Vaclav Hula, Alois Indra, Antonin Kapek, Josef Kempny, Josef Korcak (minister-president van de Tsjechische regering), Jozef Lenart en Lubomir Strougal; de twee kandidaat-leden waren Jan Baryl en Miloslav Hruskovic.
Tot secretaris van het CC werden gekozen Gustav Husak (secretaris-generaal), Vasil Bilak, Jozef Kempny, Jan Baryl, Jan Fojtik en Josef Havlin. (Le Monde, NZZ, FAZ, The Times)

MIDDEN-OOSTEN

ALGEMEEN

PALESTIJNSE AANSLAGEN EN KAPINGEN RUITEN PALESTINA VANAF EIND 1974

Sinds de Palestijnse terreuracties van eind 1973-begin 1974 (pag. 5 e.v - 1975) hebben zich buiten Palestina, behalve de actie tegen de Egyptische ambassade in Madrid van sept. 1975 (pag. 348/3 - 1976), o m. de volgende acties voorgedaan waarbij Palestijnen waren betrokken: de kaping van een Brits passagiersvliegtuig in nov. '74, 2 aanslagen op het Parijse vliegveld Orly in jan. 1975, de gijzeling van OPEC-functionarissen en ministers in dec. 1975, de kaping van een Franse luchtbus in juni/juli 1976, de aanslag op het vliegveld van Istanboel in aug., de kaping van een Egyptisch vliegtuig in aug., en de kaping van een KLM-toestel in september 1976

Kapzng *Britse VC-10* te *Dubai*

Vier Palestijnse commando's kaapten op 21 nov. 1974 op het vliegveld van Dubai een VC-10 van British Airways, die op weg was van Londen naar Bombay. Zij gaven de gezagvoerder opdracht het toestel naar Tunis te vliegen, waar het na een tussenlanding in Tripoli op 22 nov aankwam.

De kapers verlangden de vrijlating van 13 Palestijnen, die in Cairo werden vastgehouden — de acht die betrokken waren bij de aanslag in maart 1973 op de ambassade van Saoedi-Arabië in Khartoem (pag. 266/3 e.v. - 1973) en de vijf die in dec. 1973 een Westduits vliegtuig in Rome hadden gekaapt en naar Koeweit overbrachten (pag. 5/1 e.v. - 1975). Voorts verlangden zij dat de Britse regering zich in het openbaar zou verontschuldigen voor de Balfour Declaratie van 1917 (een nationaal tehuis voor joden). Een bron te Beiroet, die beweerde het ,,opperbevel'' van de commando's te vertegenwoordigen, eiste bovendien de vrijlating van de twee Palestijnen die in Nederland gevangen zaten wegens hun aandeel in de kaping van een Britse VC-10 op 3 maart 1974 die met een landing op Schiphol eindigde (pag. 167/1 e.v. - 1974) en van wie één inmiddels betrokken was geweest bij de gijzelingsaffaire in de strafgevangenis van Scheveningen in okt. '74 (pag. 724/1 e.v.- 1974).

De kapers noemden zich volgelingen van ,,de martelaar Aboe Mamhoud'', de codenaam voor Almed al-Ghaffour. een dissident van Al Fatah die in sept. 1974 door Fatah-agenten te Beiroet zou zijn vermoord. Deze groep, die verantwoordelijk werd gesteld voor de aanslag op het vliegveld van Athene in aug. 1973 (pag. 693/3 - '73), zou gekant zijn tegen deelname van de PLO aan vredesbesprekingen over het Midden-Oosten. De PLO veroordeelde de kaping en beschuldigde de Iraakse regering ervan de groep via de in Bagdad wonende Palestijnse leider Mazen Sabri al-Banna (codenaam Aboe Nidal), die bij verstek door een PLO-tribunaal ter dood veroordeeld was, te steunen. De Egyptische regering beschuldigde in dit opzicht de Libische leider, kolonel Kadhafi, en weigerde met de kapers te onderhandelen. De PLO stuurde een vertegenwoordiger naar Tunis voor de onderhandelingen evenals de Britse regering.

Na afloop van een van de door de kapers gestelde ultimata werd op 23 nov. een Westduitse passagier doodgeschoten. Daarop werd met de kapers een compromis bereikt op grond waarvan zij in de nacht van 23 op 24 nov. 36 van de overgebleven 39 inzittenden vrijlieten in ruil voor 7 Palestijnen: vijf uit Cairo die verantwoordelijk waren voor de actie in Rome en de twee uit Nederland.

Op 25 nov. gaven de commando's zich aan de Tunesische autoriteiten over, volgens de Tunesische minister van buitenlandse zaken Habib Chatti hadden zij generlei garanties ontvangen m.b.t. hun behandeling.

Op 8 dec. werd bekend dat de vier kapers en de zeven Palestijnen waren overgedragen aan de PLO. Zij waren de vorige dag vanuit Tunis per vliegtuig vertrokken (waarschijnlijk naar Cairo), nadat zij zich schriftelijk ter beschikking van de PLO hadden gesteld. Op 24 jan. deelde de PLO te Beiroet mee dat de vier kapers waren berecht en dat zij de ,,zwaarste straf'' hadden gekregen.

Aanslagen op Orly

Op 13 jan. 1975 beschoten twee mannen vanaf een openbare weg bij het vliegveld Orly bij Parijs met een bazooka een vertrekkende Boeing 707 van de Israëlische luchtvaartmaatschappij El Al. Zij misten dit toestel echter en troffen een DC-9 van de Joegoslavische luchtvaartmaatschappij JAT. Daarbij raakten een Joegoslavische steward en een Franse politieman gewond De twee schutters ontkwamen. De verantwoordelijkheid voor de aanslag werd te Parijs opgeëist door het ,,Mohammed Boudia commando'', genoemd naar de Algerijnse PLO-vertegenwoordiger die in juni 1973 te Parijs werd vermoord (pag. 692/1 - 1973).

Op 19 jan. poogden drie commando's een bazooka-aanslag uit te voeren op een Boeing 747 van El Al maar op het moment van hun actie was dit toestel al buiten het bereik van hun bazooka. Daarop gooiden de commando's granaten om zich heen en volgde een schietpartij, waarbij ca. 30 gewonden vielen, van wie 8 ernstig. In de verwarring wisten de commando's tien personen te gijzelen. De commando's, die zich leden van het ,,Mohammed Boudia commando'' noemden, onderhandelden vervolgens met de Franse minister van binnenlandse zaken, Michel Poniatowski. die geassisteerd werd door de Egyptische ambassadeur in Parijs. De gijzelaars werden na 18 uur vrijgelaten, toen de commando's aan boord gingen van een door de Franse autoriteiten beschikbaar gesteld toestel van Air France, dat op 20 jan. 's morgens met een bemanning van drie vrijwilligers van Parijs vertrok en uiteindelijk in Bagdad landde, nadat andere Arabische hoofdsteden een landingsvergunning hadden geweigerd. De piloot verklaarde na terugkeer in Parijs dat de drie commando's een Algerijn, een Palestijn en een Libanees waren. Op 4 febr. verklaarde de Iraakse ambassadeur in Parijs dat de drie commando's nog steeds in Bagdad werden vastgehouden.

Gijzeling OPEC-functionarissen

Op 21 dec. 1975 drongen zes gewapende commando's, o.w. een vrouw (naar later bleek de Westduitse Gabriele Kröcher-Tiedemann, een van de vijf Baader-Meinhof-leden die in maart 1975 in ruil voor de ontvoerde CDU-politicus Peter Lorenz waren vrygelaten, zie pag. 163/2 e.v. - 1975) het hoofdkwartier van de Organisatie van Olie Exporterende Landen (OPEC) te Wenen binnen, waar toen de 46ste ministersconferentie van de OPEC werd gehouden. Bij de inval werd een Oostenrijkse bewaker gedood.

De commando's gijzelden tien ministers en drie hoge functionarissen met hun staf, in totaal ca. 70 personen.

De tien ministers waren. Eelaid Abdesselam, minister van industrie en energie van Algerije. kolonel Jaime Duenas Vil-

lavicencio, minister van natuurlijke hulpbronnen en energie van Ecuador, Edouard-Alexis Mbouy Boutzit, minister van mijnbouw, industrie, energie en waterkracht van Gabon; Jamshid Amouzegar, minister van binnenlandse zaken van Perzië; Tayeb Abdel Karim, minister van oliezaken en mineralen van Irak; Abdel Muttaleb Abdel Husain al-Kazimi. minister van oliezaken van Koeweit Ezzedin al-Mabrouk, minister van oliezaken van Libië; Mofia Topio O Akobo, commissaris voor olie en energie van Nigeria sjeik Ahmed Zaki Yamani, minister van olie en minerale hulpbronnen van Saoedi-Arabië; en Valentin Hernandez Acosta, minister van mijnbouw en bodemschatten van Venezuela.
De drie andere hoge functionarissen waren: luitenant-generaal Ibnu Sutowo, de president van de Indonesische staatsoliemaatschappij Pertamina; Meshach O Feyide, de secretaris-generaal van de OPEC, Ali Jaidah, de plaatsvervanger voor de minister van oliezaken van Qatar (De minister van oliezaken en minerale rijkdommen van Qatar, Sayed Maneh al-Oteibah, had de conferentie reeds de vorige dag verlaten)

Direct na de inval werd het gebouw door politie omsingeld en vonden schietpartijen plaats, die twee doden vergden (een Libisch lid van het OPEC-secretariaat en een Iraakse veiligheidsfunctionaris) en waarbij een van de overvallers werd gewond; deze, de Westduitser Hans-Joachim Klein, werd naar een ziekenhuis overgebracht.
De verantwoordelijkheid voor de aanslag werd opgeëist door de ,,Arm van de Arabische Revolutie", die in een te Genève aangetroffen verklaring — welke ook vanuit het OPEC-hoofdkwartier te Wenen werd verstrekt — de besluiten van de Arabische topconferentie te Khartoem van 1967 bevestigde (geen verdrag, geen erkenning en geen onderhandelingen m.b.t. Israël), alle compromissen verwierp en de Sinai-akkoorden veroordeelde. Perzië werd een ,,actief imperialistisch werktuig" genoemd en de Egyptische president Sadat ,,een van de vooraanstaande verraders", terwijl Irak, Syrië en het Palestijnse verzet als ,,progressieve" krachten werden geprezen. Geëist werd de volledige soevereiniteit over de oliebronnen ,,ten voordele van de Arabische volken en andere volken van de Derde Wereld". De actie van de commando's was gericht tegen een ,,komplot om erkenning te verkrijgen voor de legaliteit van de zionistische aanwezigheid op ons grondgebied".
De concrete eisen, die in een afzonderlijk schrijven waren vermeld, waren dat de verklaring om de twee uur door de Oostenrijkse radio en tv moest worden voorgelezen en dat voor de commando's de volgende morgen een bus klaar moest staan om hen naar het vliegveld te brengen, waar dan een DC-9 met een driekoppige bemanning gereed moest staan om de commando's met hun gijzelaars naar een door hen te bepalen plaats over te brengen. Bovendien moest de gewonde commando dan ,,dood of levend" naar het vliegveld worden gebracht.
De volledige tekst van de verklaring werd op 21 dec. 's avonds voor het eerst volledig via de Oostenrijkse radio uitgezonden
Na de spoedzitting van het Oostenrijkse kabinet deelde bondskanselier Bruno Kreisky mee dat het redden van mensenlevens voorop stond. Het beschikbaar stellen van een vliegtuig koppelde hij aan twee voorwaarden: 1) Vrijlating van alle Oostenrijkse gegijzelden en 2) een schriftelijke instemming van de buitenlandse gegijzelden met een vertrek naar een Arabisch land.
Deze voorwaarden werden vervuld en op 22 dec. 's morgens vroeg vertrok een DC-9 van Austrian Airlines met de 33 overgebleven gijzelaars en de zes commando's, incl. de gewonde, naar Algiers. Daar werden de Algerijnse minister Abdesselam en alle gegijzelden uit Ecuador, Gabon, Indonesië, Venezuela en Nigeria vrijgelaten, maar toen onderhandelingen zonder resultaat bleven keerde Abdesselam in het toestel terug, dat vervolgens naar Tripolis (Libië) vloog.
Nadat Libië geweigerd had een vliegtuig met een grotere actieradius beschikbaar te stellen voor een vlucht naar Bagdad (de Iraakse autoriteiten zouden een landing daar hebben geweigerd), mochten de ministers Abdesselam en Mabrouk met nog zes gijzelaars het toestel verlaten, dat daarop via Tunis — waar geen vergunning tot landen verleend werd — naar Algiers terugkeerde. Daar werden op 23 dec. de laatste gijzelaars, o.w. de ministers Yamani en Amouzegar, vrijgelaten. De kapers gaven zich over aan de Algerijnse autoriteiten, die hen op 30 dec. toestonden naar Tripolis (Libië) te vertrekken, waar zij officieel door kolonel Kadhafi werden verwelkomd.

Als reactie op kritiek op dit Algerijnse optreden (o.a. vanuit Egypte) stelde het Algerijnse persbureau APS op 1 jan 1976 dat de vrijlating van de commando's met instemming van de overige OPEC-staten was geschied als prijs voor de vrijlating van de gijzelaars In Perzië hadden kranten op 27 dec al bericht dat de commando's door de Algerijnse regering vrijlating was toegezegd op voorwaarde dat zij de levens van de ministers Yamani en Amouzegar zouden sparen.
De Oostenrijkse regering kondigde aanvankelijk een uitleveringsverzoek aan Algerije aan, maar zag daar op 14 jan van af nadat de Algerijnse regering verklaard had dat zij op juridische gronden — het ontbreken van een uitleveringsverdrag — niet op zo'n verzoek kon ingaan
Op 30 jan werd een rapport van de Oostenrijkse politie gepubliceerd, waarin Ilich Ramirez Sanchez, bijgenaamd ,,Carlos" of ,,De Jakha's", als leider van de commandogroep geïdentificeerd werd hoewel dit op 23 dec in een te Beiroet uitgegeven verklaring van de ,,Arm van de Arabische Revolutie" ontkend was.
Carlos werd verantwoordelijk geacht voor de organisatie van diverse terreuracties volgens de Franse politie o.a. voor de aanslag op de Franse ambassade in Den Haag in november 1974 (pag 647/3 e.v. '74) en de beschieting van de Joegoslavische DC-9 op Orly (zie pag 837/2) Hij zou een zoon zijn van een Venezolaanse communistische advocaat en zou een opleiding hebben gekregen aan de Patrice Loemoemba universiteit te Moskou Na wegens ,anti-Sowjet-activiteiten" te zijn uitgewezen woonde hij vanaf 1969 enige tijd in Londen In 1970 werd hij voor het PFLP van Georges Habache gerecruteerd door Michel Moukharbel, de voornaamste Europese agent van het PFLP in Europa, die op 27 juni 1975 — nadat hij was gaan samenwerken met de Franse veiligheidspolitie — in een flat te Parijs werd doodgeschoten, een actie waarvoor de Franse politie Carlos verantwoordelijk stelde Volgens de PFLP had Carlos terroristen gerecruteerd voor minstens zes grote operaties in Europa tussen medio 1974 en eind 1975

Kaping Franse *luchtbus Gijzelaars* te *Entebbe bevrijd* door *Israëlische actie*

Een luchtbus van Air France werd op 27 juni tijdens een vlucht van Tel Aviv naar Parijs kort na een tussenlanding te Athene gekaapt door drie mannen en een vrouw, die zich de ,,Che Guevara cel van de Haifa-sectie van het Volksfront voor de Bevrijding van Palestina" (PFLP) noemden. De leider van de groep was de Westduitser Wilfried Böse; de vrouw bleek de Westduitse Gabriele Kröcher-Tiedemann te zijn, die ook betrokken was bij de overval op het OPEC-hoofdkwartier (zie hierboven); de twee andere kapers werden aangeduid als Palestijnse Arabieren of Irakezen.
De piloot kreeg opdracht het toestel naar Benghazi (Libië) te vliegen, waar het 9 uur aan de grond bleef, terwijl brandstof werd ingenomen en één van de 248 passagiers het toestel mocht verlaten.
De luchtbus vertrok 's avonds en landde de volgende morgen (28 juni) in Entebbe (Oeganda), waar de passagiers nog 6 uur in het vliegtuig bleven alvorens zij naar het voormalige luchthavengebouw werden overgebracht. Daar kregen zij voedsel en drank van de beheerder van de vliegveldwinkel die verklaarde dat hij hen verwacht had. Bij de kapers voegden zich zes andere mannen, waarschijnlijk Palestijnen. Daarop verklaarde Böse dat beman-

ning en passagiers nog steeds onder zijn controle stonden, al geschiedde de feitelijke bewaking van het gebouw door ca 30 met geweren uitgeruste Oegandese militairen Na ongeveer een uur bracht de Oegandese president, Idi Amin, een bezoek aan het gebouw. Hij verklaarde op een spoedige vrijlating van de gegijzelde passagiers te hopen, mits Israël aan de eisen van de kapers voldeed

Deze eisen, die al in Benghazi waren bekendgemaakt, werden op 29 juni aan de Israelische ambassadeur te Parijs, Mordechai Gazit, overgebracht. Zij luidden toen vrijlating van 53 ,,vrijheidsstrijders" uit hun gevangenschap in Israël, West-Duitsland, Kenia, Zwitserland en Frankrijk vóór 1 juli om 12 uur 's middags; zo niet dan zouden de gijzelaars een ,,strenge bestraffing" ondergaan

Die 53 ,,vrijheidsstrijders" waren 1) 40 personen. die in Israël gevangen zouden zitten Daartoe behoorden aartsbisschop Hilarion Capucci, die een gevangenisstraf uitzat wegens wapensmokkel (pag 48/1-1975), en de Japanner Kozo Okamoto, die wegens de aanslag op het vliegveld van Lod in 1972 (pag 549/2-'72) tot levenslang was veroordeeld 2) 6 personen uit West-Duitsland Jan-Carl Raspe (een verdachte in het Baader-Meinhof-proces, pag 538121, Inge Viett, Ralf Reinders en Fritz Teufel (allen in voorarrest i v m de moord op rechter Günter von Drenkmann in nov 1974, pag 163/1-'75), alsmede Ingrid Schubert en Werner Hoppe (veroordeeld tot resp 13 en 10 jaar gevangenisstraf) 3) 5 personen uit Kenia Die hadden op 18 jan 1976, vanuit Oeganda in Kenia aangekomen, een aanslag willen plegen op een El Al-vliegtuig in Nairobi, maar de door Israël voor een PFLP-aanslag gewaarschuwde Keniase autoriteiten arresteerden hen en leverden hen op 3 febr aan Israël uit 4) De West-duitse Petra Krause, een contactpersoon tussen Duitse en Italiaanse anarchistische groepermgen, die wegens illegaal explosievenbezit terecht moet staan in Zwitserland 5) Uit Frankrijk Amparo Silvia Masmela, een Colombiaanse vriendin van ,,Carlos", die volgens de Franse autoriteiten al in december 1975 in vrijheid was gesteld

Tijdens een tweede bezoek aan de gegijzelden kondigde president Amin de vrijlating van 47 van hen aan (kinderen, vrouwen, bejaarden en zieken), die op 29 juni aan een speciale afgezant van de Franse regering, Marc Bonnefous, werden overgedragen; 46 arriveerden de volgende dag in Parijs terwijl een 80-jarige Fransman in een ziekenhuis in de Oegandese hoofdstad Kampala werd opgenomen.

Daarop werden de overige gijzelaars gesplitst in twee groepen: 1) personen met de Israëlische of gedeeltelijk Israëlische nationaliteit en 2) niet-Israëliërs. Op 1 juli verlengden de kapers hun ultimatum tot 4 juli om 12.00 uur. Na onderhandelingen o.l.v. president Amin met Bonnefous en de Franse ambassadeur in Oeganda, Pierre Renard, lieten de kapers nog 101 gijzelaars vrij, allen niet-Israëliers, die op 2 juli in Parijs aankwamen. In gijzeling bleven 98 passagiers met de Israëlische of gedeeltelijk Israëlische nationaliteit plus de 12 bemanningsleden.

Inmiddels was de kaping veroordeeld door Egypte, Jordanië, Syrie, de Arabische Liga en de PLO, terwijl PFLP-leider Habache (op 11 juli) liet weten dat zijn organisatie niets met de actie te maken had.

President Amin onderhield via kolonel b.d. Baruch Bar-Lev, voor 1972 de leider van de Israelische militaire missie in Oeganda, contact met de Israelische regering, die een speciale commissie voor de behandeling van de kapingsaffaire had benoemd (premier Rabin en vijf ministers). Een van de leden, minister van transport Gad Yaakobi, deelde op 1 juli in een tv-interview mee dat de Israëlische regering wegens de bijzondere omstandigheden geen andere keus had dan het beginsel van

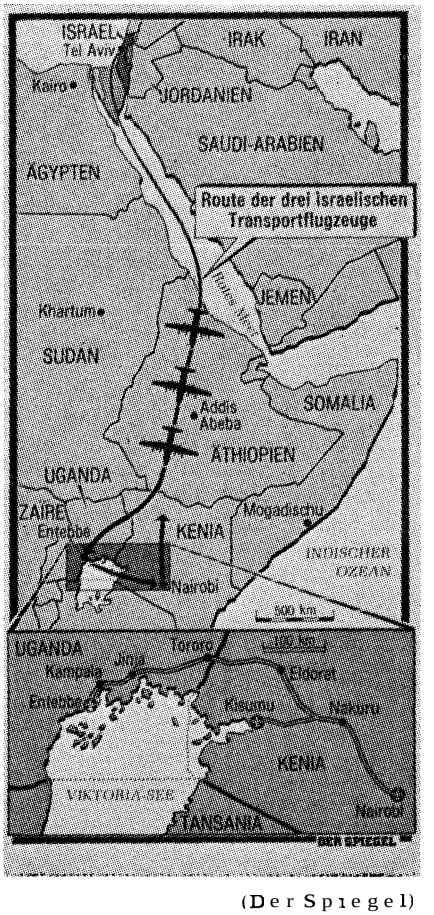

(Der Spiegel)

onderhandelingen met de kapers te aanvaarden. Dit Israelische besluit werd via de Franse ambassadeur Renard overgebracht aan president Amin en via de Somalische ambassadeur, Hashi Abdullah Farah, aan de kapers.

Na uitgebreide inlichtingen te hebben ingewonnen, o m. van vrijgelaten gijzelaars en Oegandezen, legde de Israëlische stafchef, generaal Mordechai Gur, in de vroege morgen van 3 juli een gedetailleerd plan voor een bevrijding van de gijzelaars — een operatie van 55 minuten — voor aan premier Rabin. Dit plan werd in de middag van dezelfde dag door het Israëlische kabinet unaniem goedgekeurd.

Op 3 juli vertrokken drie C-130 Hercules-vliegtuigen plus een Boeing-707 vanaf het vliegveld Lod. Zij vlogen over de Rode Zee en Soedan Terwijl de als hospitaalvliegtuig uitgeruste Boeing om 11.26 uur plaatselijke tijd een tussenlanding maakte te Nairobi (Kenia), vlogen de drie C-130's door naar Entebbe.

In de nacht van 3 op 4 juli landden de drie toestellen te Entebbe. De ca. 150 Israëlische commando's onder bevel van brigade-generaal Dan Shomron bezetten de controletoren en veroverden na een kort vuurgevecht het luchthavengebouw, waarbij 7 commando's werden gedood plus een aantal Oegandese militairen en 3 gijzelaars en een Israëlische officier (luitenant-kolonel Jonathan Nethaniyahu) omkwamen. Zes a tien Oegandese Migs aan het eind van de startbaan werden vernietigd

De drie C-130's vertrokken vervolgens na 52 à 53 minuten met de 103 bevrijde gijzelaars. Zij maakten op 4 juli om 1.00 uur een tussenlanding op het vliegveld Embakasi in Kenia. waar werd bijgetankt en door het medische team in de Boeing operaties werden uitgevoerd (een gewonde Israëlische militair overleed later in Nairobi). In de loop van de zondagmorgen (4 juli) keerden de vier vliegtuigen op het vliegveld Lod terug

Reacties en gevolgen

De Israëlische regering verklaarde op 4 juli dat alle gegevens erop wezen dat de kaping systematisch was voorbereid door het PFLP met hulp van president Amin. Deze ontkende dezelfde dag in een telefonisch interview met het Israëlische blad *Maariv* dat hij met de kapers had samengewerkt. ,,Ik kreeg stank voor dank van jullie. In mijn armen houd ik de soldaten die door jullie kogels zijn gedood". Amin stelde

dat de Oegandese militairen op het vliegveld waren gestationeerd om de Israëliërs te bewaken. "Ik heb hun leven gered". Hij voegde daaraan toe ,,Als mijn soldaten op de (Israëlische) vliegtuigen hadden geschoten, waren jullie soldaten gedood. Maar wij wilden niet vechten".

President Amin bevestigde dezelfde dag dat 20 Oegandese militairen waren gedood en zeven commando's (2 Duitse en 5 Palestijnse). Onder de gedode Palestijnen was volgens Israëlische en Oegandese berichten Haj Fayez al-Jaber, die in een necrologie in het Koeweitse blad Al Watan (6-7) de PFLP-commandant van ,,speciale operaties" werd genoemd.

Een ander slachtoffer van de kaping was de Brits-Israëlische mevr. Dora Bloch (74), die voor de Israëlische operatie naar een ziekenhuis in Kampala was overgebracht en vandaar op 4 juli — naar later bleek — door Oegandese veiligheidsagenten was weggehaald. Op 13 juli werd door het Keniase blad Daily *Nation* bericht dat haar lijk half-verbrand in een bos bij Kampala was gevonden.

Op 22 juli keerde de Franse luchtbus naar Parijs terug. Aanvankelijk had Amin een schadevergoeding verlangd, maar op 21 juli deelde hij de Franse ambassadeur mee dat het toestel ,,zonder voorwaarden" werd vrijgegeven.

Aanslag *op* vliegveld van Istanboel

Op 11 aug. 's avonds voerden twee Palestijnen een aanslag uit op het vliegveld van Istanboel. Nadat een granaat was ontploft toen een Turkse veiligheidsagent hun bagage wilde controleren, openden de twee mannen het vuur en gooiden zij handgranaten naar de passagiers in de vertrekhal, die op de aankomst van een El Al-toestel met bestemming Tel Aviv wachtten. De actie vergde vier doden (2 Israëliërs, een Amerikaan en een Japanner) en 21 gewonden. De Palestijnen, die na ca. 5 minuten werden gearresteerd, noemden zich leden van het PFLP en verklaarden de op het vliegveld van Entebbe gedode commando's te willen wreken. Het PFLP verklaarde te Beiroet niet verantwoordelijk te zijn voor de aanslag.

Tegenover Turkse functionarissen verklaarden de Palestijnen later dat het hun bedoeling was zoveel mogelijk Israëlische passagiers te doden. Zij deelden mee dat zij hun wapens, hun Koeweitse paspoorten en de vliegtickets (Tripoli-Rome-Istanboel-Bagdad) in Libië hadden ontvangen en dat zij hun instructies in Rome hadden gekregen.

Kaping Egyptisch *vliegtuig*

Op 23 aug. kaapten drie gewapende commando's — volgens Al *Ahram* twee in Aboe Dhabi wonende Palestijnen en een Egyptische student — een Boeing-737 van Egypt Air met 95 passagiers en 5 bemanningsleden tijdens de vlucht van Cairo naar Luxor. Zij droegen de piloot op het toestel naar de Libische stad Benghazi te vliegen. Deze zou dit hebben geweigerd met als argument dat er onvoldoende brandstof voor een rechtstreekse vlucht naar Benghazi aan boord was, Daarop landde het vliegtuig in Luxor, waar als mechaniciëns verklede Egyptische parachutisten het toestel binnendrongen en de kapers overmeesterden zonder dat er slachtoffers vielen. De kapers, die zich leden van een „Abdel-Nasser-groep" noemden, verklaarden de vrijlating van de in Egypte gearresteerde Libiërs te hebben willen eisen.

De Egyptische premier, Mamdouh Salem, maakte op 23 aug. bekend dat de kapers bij hun eerste verhoor hadden gezegd te hebben gehandeld op bevel van het Libische staatshoofd Kadhafi, die een beloning van $ 250.000 had toegezegd als zij het toestel naar Libië wisten te brengen. Een woordvoerder van de Libische regering verklaarde de volgende dag dat Egypte de kaping van het vliegtuig zelf had geënsceneerd om Libië daarvoor verantwoordelijk te kunnen stellen.

Kaping KLM-toestel

Op zaterdag 4 sept. rond 23.00 uur werd een DC-9 van de KLM, onderweg van Malaga naar Amsterdam, kort na een tussenlanding in Nice gekaapt door drie Palestijnse commando's. Het toestel vloog naar het vliegveld Carthago bij Tunis, waar toestemming voor een landing werd geweigerd. De landingslichten werden gedoofd en de landingsbaan werd versperd met olievaten. Gezagvoerder P. A. Janssen voerde niettemin een landing uit, omdat er nog voor slechts een kwartier brandstof aan boord was. Nadat de brandstofstanks waren gevuld en het beschadigde landingsgestel was gerepareerd vertrok de DC-9 om 4.00 uur.

Om 6.31 uur volgde een landing op het vliegveld Larnaca op Cyprus. Daar vond ccntact plaats tussen de gezagvoerder en de Nederlandse ambassadeur, H. C. Jorissen. Om 8.30 uur vertrok het toestel, voorzien van eten, drinken en brandstof, voor een vlucht naar Tel Aviv. Op de luchthaven Ben-Goerion bij Tel Aviv werd de verhoogde staat van paraatheid afgekondigd, alle Israëlische vliegvelden werden geblokkeerd en een paar Israëlische Phantorn-jagers vlogen enige tijd nog buiten het Israëlische luchtruim vlakbij de DC-9. Na contact tussen de Nederlandse minister van buitenlandse zaken en zijn Israelische ambtgenoot werden de Phantoms uit de onmiddellijke omgeving van het KLM-toestel teruggeroepen.

Omstreeks 10.00 uur werd te Larnaca meegedeeld dat de kapers de vrijlating van 50 Palestijnen, die in Israël gevangen zouden zitten, hadden geëist. Later bleek dat het alleen ging om de vrijlating van zes Palestijnen, de Japanner Kozo Okamoto en aartsbisschop Hilarion Capucci. De acht zouden met een Israelisch vliegtuig naar een Arabisch land moeten vliegen. De 79 passagiers zouden worden vrijgelaten nadat via het PFLP een daartoe afgesproken codewoord zou zijn binnengekomen.

Om 11.37 uur liep het eerste ultimatum van de kapers af, maar de Israëlische regering weigerde over hun eisen te onderhandelen. Zij hadden gedreigd het toestel in de lucht boven Tel Aviv op te blazen. Er volgde om 12.38 uur een nieuwe landing te Larnaca. De kapers verlengden hun ultimatum met twee uur en poogden tevergeefs telefonisch contact met Arabische regeringen te krijgen, terwijl de PLO en het PFLP zich van hen distantieerden. Vervolgens stelden de kapers 16.25 uur als limiet voor een vertrek van het vliegtuig. Tien minuten voor het verstrijken van die limiet wyzigden zij hun eis in vrijlating van drie personen: Capucci, Okamoto en de Palestijn Hamoud Ben Ahmed Darwish (leider van een commando-actie tegen het Savoy-hotel te Tel Aviv in maart '75)

Na onderhandelingen met de Cyprische autoriteiten, de Nederlandse ambassadeur, een PLO-vertegenwoordiger en de Libische zaakgelastigde lieten de kapers om 16.40 uur weten dat zij bereid waren hun actie te staken in ruil voor een vrijgeleide naar een land van hun keus. De Cyprische autoriteiten stemden hiermee in en na ca. 20 minuten kwam een einde aan de ruim 18 uur durende kaping.

De Palestijnse commando's vertrokken op 8 sept. per schip van Limassol naar Libanon. *(NRC/H'blad, The* Times, Le Monde, FAZ, *NZZ)*

ZUIDOOST-AZIE EN VERRE OOSTEN

VIETNAM

HERENIGING VAN VIETNAM GEPROCLAMEERD DOOR NATIONALE VERGADERING. TON DUC THANG PRESIDENT. PHAM VAN DONG PREMIER. RAPPORT LE DOEAN

Een op 25 april 1976 gekozen Algemene Vergadering voor heel Vietnam proclameerde op 2 juli de hereniging van Vietnam onder de naam Socialistische Republiek Vietnam.
Na de eerder getroffen voorbereidingen (pag. 273 t/m 278) verliep het herenigingsproces als volgt.

Algemene verkiezingen

Volgens de officiële uitslag werd aan de algemene verkiezingen van 25 april deelgenomen door 98,77% van de kiesgerechtigden in heel Vietnam; 99,36% in het Noorden met 99,82% in Hanoi en 98,59% in het Zuiden met 98,14% in Saigon.
Tot de 492 gekozen afgevaardigden behoorden 141 politieke kaderleden, 100 boeren, 98 intellectuelen, 80 arbeiders en 54 leden van de strijdkrachten. Van de afgevaardigden traden 67 op als vertegenwoordigers van etnische minderheden en 13 als representanten van religieuze gemeenschappen; 132 van de 492 gekozen vertegenwoordigers waren vrouwen.

Tot de succesrijkste kandidaten in Saigon behoorden: mevr. Nguyen Thi Binh, minister van buitenlandse zaken van de VRR, met 97% van de stemmen; Nguyen Huu Tho, voorzitter van het NLF, met 95%; Pham Hung, secretaris van de Vietnamese Arbeiderspartij in het zuiden, met 92%; en generaal Tran Van Tra. de leider van het vroegere militaire bestuur, met 91%. Vijf van de zes kandidaten van de ,,derde macht" werden gekozen, o.w. mevr. Ngo Ba Thanh.
In Hanoi verwierf partijleider Le Doean de meeste stemmen: 99,76%.

Diverse maatregelen

Alle buitenlandse consulaten (behalve het Franse), buitenlandse persbureaus en internationale organisaties (zoals de VN en het Rode Kruis) werden verzocht hun activiteiten per 7 mei van Saigon naar Hanoi over te brengen.
Een congres van Noordelijke en Zuidelijke vakverenigingen, dat van 6-8 juni te Saigon werd gehouden, besloot tot de vorming van één Vietnamese vakvereniging, de Algemene Federatie van Vakverenigingen van Vietnam, die voorgezeten zou worden door een lid van het Noordvietnamese politburo.
De op 24 mei bekendgemaakte benoeming van Trin Nhu Khue, de r.-k. aartsbisschop van Hanoi, tot kardinaal, werd gezien als een stap naar hereniging van de beide Vietnamese katholieke kerken,

Eerste zitting Nationale Vergadering

Van 24 juni tot 3 juli vond in Ba Din-congresgebouw te Hanoi de eerste zitting van de Nationale Vergadering voor heel Vietnam plaats Nadat Truong Chinh, de voorzitter van de kicsraad, op de eerste dag verslag had uitgebracht van de op 25 april gehouden algemene verkiezingen, las Le Doean, de eerste secretaris van het Centrale Comité van de Vietnamese Arbeiderspartij (Lao Dong), op 25 juni een politiek rapport voor over de strategische taken van de Vietnamese revolutie. Over het sociaal-economische beleid zei hij o.a.:

. . . .,,Het recht op medezeggenschap van de werkers, waarin het bondgenootschap tussen arbeiders en boeren centraal staat, wordt met de staatsmacht o.l.v. de avantgarde van de arbeidersklasse, haar partij, verwezenlijkt - dat is de dictatuur van het proletariaat. Onze staat is daarom een staat van de dictatuur van het proletariaat.
Wij zullen ervoor strijden om de taken m.b.t. het leggen van de materiële en technische basis van het socialisme in ons land in hoofdzaak binnen 15 a 20 jaar te volbrengen. Bij het verwezenlijken van onze economische politiek is het noodzakelijk de socialistische produktiebetrekkingen in het Noorden verder te perfectioneren en de hervorming van de produktiebetrekkingen in het Zuiden te bespoedigen teneinde de produktiebetrekkingen in de twee zones zo snel mogelijk op basis van het socialisme te integreren. Daartoe is het thans in het Noorden noodzakelijk een krachtsinspanning te leveren om de economische staatssector te ontwikkelen en te versterken, de collectieve economische sector te consolideren en die (beide) nauw met elkaar te verbinden; (het is noodzakelijk) in het Zuiden de kleine individuele produktie en de aanvullende familie-economie goed te beheren. en tegelijk snel af te rekenen met de bureaucratische en militaristische comprador-bourgeoisie alsook met alle resten van de feodale grootgrondbezittersklaise. Wij moeten speculanten en hamsteraars streng straffen en uitschakelen die de markt verstoren en die. profiterend van de tijdelijke moeilijkheden van het land na de bevrijding, zich verrijken ten koste van de lijdende bevolking.
Het is noodzakelijk de economische staatssector te scheppen, te ontwikkelen en te consolideren en die sterk te maken op alle gebieden — industrie, landbouw. bouwnijverheid, transport. communicatie en handel; door de instelling van gemengde bedrijven en door de staatsleiding bij de particuliere produktie, die het volk eerlijk ten goede moet komen, moet de kapitalistische sector in socialistische zin worden hervormd. Bovendien is het noodzakelijk een socialistische hervorming door te voeren van de particuliere kapitalistische economie wat betreft produktie, transport en communicatie en bouwnijverheid via het gebruik van verschillende maatregelen in overeenstemming met de concrete situaties. Particuliere ondernemingen kunnen in gezamenlijke ondernemingen van staat en particulier worden gewijzigd, of men kan ze laten voortbestaan en ze aanmoedigen om het socialisme te dienen onder leiding van de socialistische staat en binnen het kader van staatsplannen.
Het is noodzakelijk het individuele boerenbedrijf om te vormen tot een socialistische produktievorm op grote schaal door middel van collectivisatie . . . die gepaard gaat met irrigatie en mechanisatie; om produktie op districtsniveau te reorganiseren via intensieve bedrijfsvoering, algehele ontwikkeling en specialisatie; om industrie met landbouw te combineren en de staat met de boerenstand te verbinden; en om alle banden tussen boeren en speculanten af te snijden.
Het is noodzakelijk kleine industrieën en handwerkbedrijven tot de methode van een massale socialistische produktie te brengen door ze per ambacht te reorganiseren en ze onder staatsbeheer te plaatsen. Dit kan op verschillende manieren worden gedaan, hetzij door het oprichten van coöperaties met als oogmerk verbeterde technieken en uitrusting, een hogere produktie, een grotere efficiency en een betere kwaliteit van de produkten, hetzij door hen te groeperen tot ,,satellieten" die zouden kunnen meewerken tot het op de markt brengen van verschillende groepen produkten in nauwe samenwerking met staatsondernemingen, hetzij door ze uitsluitend te laten opereren om door de staat geplaatste orders uit te voeren met door de staat verschafte materialen. In bepaalde gevallen zal het particuliere bedrijf mogen blijven functioneren.
Het is noodzakelijk om een socialistische omscholing van particuliere kapitalistische handelaren en kleinhandelaren te verwezenlijken door het ontwikkelen van een breed opgezet staatshandelsbedrijf. dat bij machte is alle voor het dagelijkse bestaan noodzakelijke grondstoffen te verwerken en die rechtstreeks aan de consument te verschaffen, en door het reorganiseren van de particuliere handelaren en het merendeel van hen over te hevelen naar de produktieve sector van de economie. . .
Die mensen in het Zuiden die, als gevolg van de Amerikaanse imperialistische agressie-oorlog, een voor 's lands economie veel te hoge levensstandaard hebben bereikt — ook gezien hun eigen arbeidscapaciteit — moeten begrijpen dat deze welvaart een schijnwelvaart was. . . Zij moeten weten dat de krankzinnige behoeften en de vulgaire smaak van die ,,consumptiemaatschappij" volledig in strijd zijn met een gelukkig en beschaafd bestaan. Zulke mensen kunnen en moeten nu terugkomen tot de werkelijkheid en het bestaan van de natie en van hun werk leven."

M.b.t. de buitenlandse politiek formuleerde Le Doean de volgende doelstellingen als ,,de fundamentele inhoud":

- ,,Het streven om de militante solidariteit en de betrekkingen van socialistische samenwerking op alle gebieden te consolideren en te versterken tussen ons land en alle socialistische broederlanden, en om alles wat in ons vermogen ligt te

doen als bijdrage, samen met de andere socialistische landen en de internationale communistische en arbeidersbeweging, tot het herstel en de consolidatie van de solidariteit en tot vergroting van de wederzijdse steun en bijstand...

● Het handelen naar beste kunnen om de betrekkingen van solidariteit en broederlijke vriendschap tussen het Vietnamese volk en het volk van Laos en Cambodja te waarborgen en te ontwikkelen.

● Het volledig steunen van de rechtvaardige strijd van het volk in Zuidoost-Azië voor nationale onafhankelijkheid, democratie en sociale vooruitgang. Wij zijn bereid de landen in dit gebied te steunen in hun streven werkelijk onafhankelijke, vreedzame en neutrale naties te worden zonder militaire bases en troepen van de imperialisten op hun grondgebied. Wij zijn bereid betrekkingen van vriendschap en samenwerking aan te knopen en te ontwikkelen met andere landen in Zuidoost-Azië op basis van respect voor elkaars onafhankelijkheid. soevereiniteit en territoriale integriteit, non-agressie en niet-inmenging in elkaars binnenlandse aangelegenheden, gelijkheid, wederzijds profijt en vreedzame coëxistentie.

● Het volledig steunen van de strijd van de volken van de Afrikaanse, Aziatische en Latijnsamerikaanse landen tegen imperialisme, kolonialisme, neokolonialisme en racisme, en vóór nationale onafhankekelijkheid, democratie en sociale vooruitgang.

● Het volledig steunen van de rechtvaardige zaak van de arbeidersklasse en de werkers in de kapitalistische landen.

● Het aanknopen en uitbreiden van normale betrekkingen tussen ons land en alle landen met andere sociale systemen op basis van respect voor elkaars onafhankelijkheid, soevereiniteit, gelijkheid en wederzijds profijt.

● Wij zullen schouder aan schouder met de socialistische landen en progressieve mensen in de hele wereld, die een onvermoeibare strijd voor vrede, nationale onafhankelijkheid en vrede voeren, vastberaden de strijd voortzetten tegen de politiek van agressie en oorlogsprovocatie van de imperialistische, kolonialistische en neo-kolonialistische krachten onder aanvoering van het Amerikaanse imperialisme."

Op 2 juli 1946 keurde de Nationale Vergadering tijdens een plenaire zitting eenstemmig de volgende besluiten goed:

b Vietnam is een onafhankelijk, verenigd en socialistisch land onder de naam „Socialistische Republiek Vietnam".

● De nationale vlag is de sinds 2 sept. 1945 door Noord-Vietnam gebruikte vlag: een vijfpuntige gouden ster op een rood veld.

● Het nationale wapen is het tot dusver voor N.-Vietnam gebruikte wapen: een vijfpuntige gouden ster omlijst door twee rijstaren en een half tandrad op een rood veld, met een andere inscriptie voor de staatsaanduiding

b De hoofdstad is Hanoi. Saigon heet voortaan Ho Tsji Minh-stad.

● Het volkslied is „Tien Quan Ca" (het marcherende leger of mars naar het front), oorspronkelijk het lied van de Viet Minh en vanaf sept. 1945 het volkslied van Noord-Vietnam.

O De Noordvietnamese grondwet van 1959 blijft gelden totdat een nieuwe constitutie, waarvan het ontwerp door een 36 leden tellende commissie onder voorzitterschap van Truong Chinh moest worden opgesteld, zou zijn goedgekeurd.

Eenstemmig kozen de 492 afgevaardigden Ton Duc Thang (tot dan toe president van Noord-Vietnam, zie pag. 276/1) tot president van de Socialistische Republiek Vietnam.
Nguyen Luong Bang (de Noordvietnamese vice-president) en Nguyen Huu Tho (tot dusver voorzitter van het presidium van het Centrale Comité van het Nationale Bevrijdingsfront van Zuid-Vietnam èn voorzitter van de Consultatieve Raad van de Voorlopige Revolutionaire Regering) werden vice-presidenten van het verenigde Vietnam. Premier werd Pham Van Dong, de Noordvietnamese regeringsleider. Eveneens voormalige Noordvietnamese funotionarissen werden met de leiding van de volgende staatsinstellingen belast: Truong Chinh — voorzitter van het permanente comité van de Nationale Vergadering; Pham Van Bach — president van het opperste volksgerechtshof; en Tran Huu Duc (voorheen plv.-premier) — procureur-generaal.

Samenstelling van de regering

Tijdens de slotzitting van de Nationale Vergadering op 3 juli werd de samenstelling van het kabinet van premier Pham Van Dong bekendgemaakt. Het bestond, behalve de premier, uit 7 vice-premiers plus 36 ministers en voorzitters van staatsinstellingen met de rang van minister. Het grootste deel van de leden had reeds in de vorige Noordvietnamese regering zitting gehad. Naast drie nieuwe Noordvietnarnese leden telde het kabinet zes vertegenwoordigers uit het Zuiden. De portefeuilleverdeling was:

Premier - Pham Van Dong; vice-premiers - Pham Hung*, Huynh Tan Phat*, generaal Vo Nguyen Giap (tevens minister van defensie), Nguyen Duy Trinh (tevens buitenlandse zaken), Le Thanh Nghi (tevens voorzitter staatsplancommissie), Vo Chi Cong* (tevens zeeprodukten) en Do Muoi (tevens bouwnijverheid)
Binnenlandse zaken - Tran Quoc Hoan, vice-voorzitter staatsplancommissie - Nguyen Huu Mai; landbouw - Vo Thuc Dong; wetenschap en landbouwtechniek - Nghiem Xuan Yem; bosbouw - Hoang Van Kieu**; waterstaat - Nguyen Thanh Binh; machinebouw en metallurgie - Nguyen Con; energie en steenkool - Nguyen Chan; verbindingen en transport - Phan Trong Tue; lichte industrie - Vu Tuan; graan en voedselproduktie - Ngo Minh Loan; binnenlandse handel - Hoang Quoc Thinh; buitenlandse handel - Dang Viet Chau; financiën - Dao Thien Thi; directeur-generaal staatsbank - Hoang Anh: voorzitter staatscommissie voor prijzen - To Duy; arbeid - Nguyen Tho Chan; bevoorrading - generaal Tran Sam**; voorzitter nationaliteitencommissie - generaal Le Quang Ba; voorzitter staatscommissie voor wetenschap en technologie - Tran Dai Nghia; cultuur - Nguyen Van Hieu*; hoger en beroepsonderwijs - Nguyen Dinh Tu**; onderwijs - mevr. Nguyen Thi Binh*; gezondheid - Vu Van Can; oorlogsinvaliden en sociale zaken - generaal Duong Quoc Chinh; project Darivier - Ha Te Kan; olie en aardgas - generaal Dinh Duc Thien; voorzitter inspectie regering - generaal Tran Nam Trung*; minister belast met cultuur en onderwijs - Tran Quang Huy; bureau van de premier - Dang Thi; directeur secretariaat bureau van de premier - Phan My. (* = Zuidvietnamezen: ** = nieuwe Noordvietnamese leden.)

Tot de acht Noordvietnamese kabinetsleden die niet terugkeerden behoorde Tran Huu Duc, voorheen vice-premier belast met het bureau van de premier.

BETREKKINGEN MET SU, CHINA EN ANDERE COMMUNISTISCHE LANDEN

Terwijl de Noordvietnarnese regering vriendschappelijke betrekkingen met alle andere communistische landen bleef onderhouden en geen partij koos in het Sino-Sowjetconflict, waren er op het terrein van de buitenlandse politiek toch tekenen die wezen op een nauwere verwantschap met Moskou dan met Peking.
Bovendien trad met China een geschil aan de dag over het bezit van de Paracel- en Spratly-eilanden in de Zuidchinese Zee (zie hieronder).
De voornaamste contacten waren een bezoek van een Noordvietnamese partij- en regeringsdelegatie o.l.v. Le Doean aan China (22-28 sept. 1975) en aan Hongarije, Bulgarije, DDR, Tsjechoslowakije, SU, Polen en Roemenië (3 okt.-18 nov. 1975). Voorts bracht de Noordvietnamese vice-premier Le Thanh Nghi in aug. 1975 bezoeken aan Peking (12-17 aug.) en Moskou (18-25 aug.), terwijl een Sowjetrussische partij- en regeringsdelegatie o.l.v. Mikhael Solomentsew van 28 aug. tot 5 sept. 1975 in Noord-Vietnam verbleef in verband met de 30ste verjaardag van de Democratische Republiek Vietnam en de inauguratie van het Ho Tsji Minh mausoleum in Hanoi. Details van Le Daeans bezoeken waren:

Le Doean met Mao Tsetoeng

CHINA (22-28 sept. '75) — Hoewel de delegatie op 24 sept. 1975 door de Chinese leider Mao Tsetoeng ontvangen werd en er op 25 sept. een akkoord i.z. een renteloze lening van China aan Vietnam en een protocol i.z. de levering van goederen door China aan Vietnam in 1976 ondertekend werden, waren er volgens waarnemers toch tekenen die wezen op meningsverschillen: het ontbreken van het gebruikelijke gemeenschappelijke slotcommuniqué en de omstandigheid dat Le Doean het hem door de Chinese leiders aangeboden banket niet met een zelfde geste beantwoordde.
De toenmalige eerste vice-premier van China, Teng Hsiao-ping, had tijdens genoemd banket in zijn toespraak een felle aanval gedaan op de ,,super-mogendheden", ,,de grootste internationale uitbuiters en onderdrukkers van thans", woorden die door het Noordvietnamese persbureau in zijn verslag werden weggelaten. Le Doean had in zijn antwoord gewezen op de hulp van ,,de andere broederlijke socialistische landen" (de SU leverde tijdens de oorlog ca. 70% van de militaire hulp) en hij had een toast voorgesteld op .,de verdere consolidatie en ontwikkeling van de solidariteit tussen de socialistische landen en in de internationale communistische en arbeidersbeweging".

HONGARIJE (3 tot 8 okt.) — Akkoorden werden ondertekend inzake de economische en technisch-wetenschappelijke samenwerking voor 1976-1980, een langlopend krediet voor Noord-Vietnam en culturele samenwerking op lange termijn, terwijl voorts een overeenkomst werd getekend over coördinatie van de economische plannen 1976-1980 om het goederenverkeer tot 1980 tot 2,5 maal het huidige volume uit te breiden.

BULGARIJE (8 tot 15 okt.) — Akkoorden werden ondertekend betreffende: a) een goederenkrediet voor Noord-Vietnam voor 1976-1980; b) een langlopend krediet voor de levering van complete fabrieken; c) de handel en het betalingsverkeer tussen beide landen in 1976; en d) een protocol i.z. overleg tussen de centrale planningsinstanties voor ontwikkeling van de economische samenwerking en de handel voor 1976-1980.

DDR (15 tot 19 oktober) — Tussen beide landen werden akkoorden ondertekend over de toekenning van een langlopend krediet voor de levering van industriële uitrusting en over het goederenverkeer in 1976. terwijl afspraken werden gemaakt over de ontwikkeling van de economische en wetenschappelijk-technische betrekkingen in 1976-1980 en een daarop gebaseerd handelsakkoord voor dezelfde periode.

TSJECHOSLOWAKIJE (19 tot 27 okt.) — Een akkoord werd getekend over de verdieping en uitbreiding van de economische betrekkingen voor 1976-1980 en een protocol i.z. het handels- en betalingsverkeer in 1976.

SOWJET-UNIE (27 tot 31 okt.) — Na onderhandelingen met de Sowjet-leider Brezjnew werd op 30 okt. door Le Doean en Brezjnew een gezamenlijke verklaring uitgegeven waarin beide partijen wezen op ,,de complete identiteit van hun opvattingen i.z. alle besproken kwesties".
Voorts werd in de verklaring o.a. gesteld: ,,De Sowjet-Unie en de Democratische Republiek Vietnam zijn ervan overtuigd dat de onvernietigbare vriendschap tussen het Sowjet- en het Vietnamese volk overeenkomt met de fundamentele belangen van beide landen en van de gehele socialistische gemeenschap, en met de belangen van vrede en internationale veiligheid. (....)
Getrouw aan het marxisme-leninisme en het proletarisch internationalisme zijn de Communistische Partij van de Sowjet-Unie en de Vietnamese Arbeiderspartij onvermoeibaar aan het werk voor de verdere versterking van een allesomvattende broederlijke samenwerking. (...)
Zij willen de broederlijke banden verder verdiepen en de uitwisseling van ervaring i.z. socialistische en communistische opbouw op alle mogelijke manieren uitbreiden door het houden van bijeenkomsten van topleiders, door bezoeken over en weer (...) teneinde regelmatige contacten te handhaven alsmede gedachtenwisselingen over kwesties i.z. bilaterale betrekkingeng en over internationale problemen van wederzijds belang.
De Sowjet-Unie en de Democratische Republiek Vietnam zullen de verdere ontwikkeling en verbetering bevorderen van de economische. wetenschappelijke en technische samenwerking (...) incl. de coördinatie van plannen voor de ontwikkeling van de nationale economie, het sturen van zeer deskundige specialisten en de opleiding van Vietnamees personeel voor diverse terreinen van Vietnams economie, wetenschap, technologie en cultuur, De grootstmogelijke aanmoediging zal worden verleend aan de uitbreiding van de Sowjet-Vietnamese banden i.z. wetenschap, kunsten, cultuur, onderwijs, gezondheid. pers. radio, tv, filmindustrie, toerisme en sport (...) De Sowjet-Unie zal Vietnam hulp verlenen voor de ontwikkeling van industrie en landbouw, incl. de uitvoering van Vietnams economische ontwikkelingsplannen voor 1976-1980 (...) bij de bestudering van technische en economische aspecten van de bouw van grootscheepse economische projecten in Vietnam. (...)
Het Centrale Comité van de CPSU en de Sowjet-regering hebben besloten de Vietnamese partij kredieten te verschaffen op gemakkelijke voorwaarden voor het uitvoeren van de socialistische industrialisatie, het opvoeren van het peil van de landbouwproduktie en het verbeteren van het welzijn van de bevolking in het kader van het Vijfjarenplan voor 1976-1980. Op basis van dit krediet zal de Sowjet-Unie Vietnam technische bijstand verlenen voor de ontwikkeling van de energieproduktie, de mijnbouw, de metallurgische, chemische en andere industrieën, en voor de ontwikkeling van de land- en bosbouw, en zij zal in 1976 en de komende periode van 5 jaar verschillende soorten uitrusting voor industrie, bouwnijverheid en landbouw leveren alsmede machinerieën, transportmiddelen, metalen, olieprodukten. katoen, voedsel en andere goederen...
Op 30 okt. werden een akkoord i.z. economische hulp aan Vietnam en een protocol over de resultaten van de coördinatie van de nationale economische plannen van beide landen ondertekend.

Le Doean met Brezjnew

POLEN (10 tot 12 nov.) — Een algemeen akkoord over economische samenwerking! en handel voor 1976-1980 werd ondertekend

ROEMENIE (13 tot 18 nov.) — Daar werden ondertekend een akkoord over samenwerking, een akkoord i.z. een Roemeens krediet voor de uitvoering van industriële objecten, een goederen- en betalingsakkoord voor 1976-1980 en een protocol i.z. de voorbereiding van een nieuw akkoord over culturele samenwerkmg op lange termijn

Nieuw akkoord met SU

Eind dec. 1975 werd te Moskou een nieuw samenwerkingsakkoord voor 1976-1980 tussen de SU en Noord-Vietnam getekend. Op grond daarvan zal de SU helpen bij de bouw van ca. 40 projecten w.o. een waterkrachtcentrale aan de Zwarte Rivier (capaciteit 1,7 mln KW), een steenkoolmijn (capaciteit 2,4 mln ton per jaar) en een warmtecentrale. Voorts zal de SU helpen bij de exploratie van olie, aardgas en andere mineralen en de ontwikkeling van de landbouw. Ook zal een renteloos krediet worden verstrekt alsmede gratis hulp voor de gezondheidszorg. De technische bijstand zal op compensatiebasis plaatsvinden, d.w.z. uit de opbrengst van de nieuwe ondernemingen worden betaald. (*Soviet News,* Peking ***Review,*** *AdG*) (Vor. ber. pag. 237-1975)

GESCHIL OVER EILANDEN IN ZUID-CHINESE ZEE

Twee groepen eilanden in de Zuidchinese Zee — de Spratly (Nansha)

en de Paracel (Hsisha)-eilanden — worden betwist. Aanspraken op beide groepen maken China, Taiwan en Vietnam, terwijl de Spratly-groep bovendien door de Filippijnen wordt geclaimd. De zaak werd actueel toen het voormalige bewind in Saigon per decreet van sept. 1973 de Spratly-eilanden bij de Zuidvietnamese provincie Phuoc Thuy inlijfde i.v.m. olie-exploratie.

De Paracel-eilanden (in het Chinees Hsisha) zouden volgens Chinese aanspraken in de 15de eeuw door een Chinese zeevaarder zijn bezocht en in het begin van de 18de eeuw tot Chinas kustbezittingen zijn verklaard. Volgens de Zuidvietnamese versie richtte keizer Gia Long van Annam in 1802 een maatschappij tot exploitatie van de eilanden op en plantte hij er persoonlijk een vlag in 1816, terwijl de Franse gouverneur-generaal van Indo-China de eilanden in 1932 tot deel van de Provincie Thua Thien verklaarde Tijdens de Tweede Wereldoorlog werden zij door Japanners bezet

De Spratly (Spratley)-eilanden (in het Chinees: Nansha) waren volgens China al op oude kaarten als Chinees gebied aangeduid en zouden regelmatig door Chinese vissers zijn bezocht. Volgens Saigon stonden zij op de eerste kaarten van het keizerrijk Annam in 1834 als Vietnamees gebied aangeduid. De Franse regering nam hen formeel in bezit in 1933, ondanks een protest van Japan, dat de Spratly-eilanden in 1939 formeel annexeerde en gedurende de Tweede Wereldoorlog bezet hield

Bij het vredesverdrag van San Francisco in 1951 werd alleen geconstateerd dat de Japanse heerschappij over de twee archipels was beeindigd, maar de nieuwe bezitters ervan werden niet vastgesteld Twee Vietnamese en twee Chinese regeringen maakten toen aanspraken, terwijl de Filippijnen in 1955 hun aanspraken op de Spratly-eilanden formuleerden en later 4 van de 12 hoofdeilanden zouden hebben bezet, en Taiwan sinds 1957 een bataljon mariniers op het eiland Itu Aba heeft gelegerd

(Financial Times)

Op 11 jan. 1974 protesteerde China tegen de Zuidvietnamese inlijving van de Spratly-eilanden en hernieuwde zijn aanspraken op deze eilanden alsmede op de Paracel-, Tungsha (Pratas) en Chungsha-eilanden. Die aanspraken werden de volgende aag door Z.-Vietnam verworpen. Vervolgens bleek bij een actie van de Zuidvietnamese marine dat een aantal van de Paracel-eilanden al door Chinezen waren bezet. Op 19 en 20 jan. vonden tussen Zuidvietnamezen en Chinezen land- en zeegevechten bij de Paracel-eilanden plaats, die vervolgens door China werden bezet. Daarbij werden 48 Zuidvietnamezen en een Amerikaan gevangen genomen, die geleidelijk werden vrijgelaten — de laatsten keerden up 17 febr. in Saigon terug. Op 30 jan. publiceerde Saigon de volgende verliescijfers: 19 doden, 43 gewonden en 101 vermisten of gevangen genomen personen, nadat het eerder het verlies van 1 kanonneerboot had toegegeven met de claim dat twee Chinese kanonneerboten tot zinken waren gebracht. China publiceerde geen verliescijfers.

Tussen **31** jan. en 14 febr. '74 bezetten Zuidvietnamese troepen een aantal Spratly-eilanden, ter versterking van het daar sinds sept. 1973 gelegerde garnizoen. Dat leidde tot protesten van China, Taiwan en de Filippijnen, terwijl Noord-Vietnam en de Voorlopige Revolutionaire Regering van Zuid-Vietnam zich over de kwestie niet uitlieten

Op 6 mei 1975 meldde het Joegoslavische persbureau Tanjoeg dat troepen van de VRR tien eilanden van de Spratly-archipel tussen 14 en 29 april 1975 hadden bezet, na de garnizoenen van Saigon te hebben ,,geëlimineerd".

Het Noardvietnamese legerblad Tap Chi Quan Doi Nhan Dan schreef in nov. 1975 dat het nu de taak van de strijdkrachten was de soevereiniteit en territoriale integriteit van het hele land te beschermen, incl. ,,de eilanden en het continentale plat".

Kennelijk als reactie daarop publiceerde het Pekingse dagblad *Kuang*-Ming Jih-Pao op 24 nov. 1975 een artikel, dat de volgende dag door het Volksdagblad werd overgenomen, met herhaalde aanspraken op de vier eilandgroepen in de Zuidchinese Zee. De plicht om die ,,gewijde grond" te verdedigen werd tevens vermeld.

Op 16 maart 1976 meldde radio-Moskou dat in Hanoi en Saigan een nieuwe landkaart was gepubliceerd. waarop de Paracel- en Spratly-eilanden als Vietnamees gebied waren aangegeven.

Op 19 maart bekrachtigde het ministerie van buitenlandse zaken van Taiwan de aanspraken van zijn regering op die eilanden.

Een mededeling in mei dat een consortium van Zweedse en Filippijnse maatschappijen met de Fillippijnse regering een contract had gesloten over olie-exploratie in het gebied van de Spratly-eilanden lokte verklaringen uit van de regeringen van Taiwan. Zuid-Vietnam en China.

Het Taiwanse ministerie van buitenlandse zaken stelde op **28** mei dat de Nansha en Hsisha-eilanden ,,sinds lang een onvervreemdbaar deel van het grondgebied van de Republiek China zijn geweest'

De VRR verklaarde op 5 juni dat de ,,Republiek Zuid-Vietnam opnieuw haar soevereiniteit bevestigt over de Spratly-archipel en zich het recht voorbehoudt deze soevereiniteit te verdedigen".

Een woordvoerder van het Chinese ministerie van buitenlandse zaken verklaarde op 14 juni o a ,,De Nansha-eilanden alsmede de eilanden Hsisha, Chungsa en Tungsha hebben steeds tot het gebied van China behoord. (.) Elke gewapende invasie en bezetting van welke van de Nansha-eilanden ook door een vreemd land of de exploratie en exploitatie van olie en andere minerale rijkdommen in het gebied van de Nansha-eilanden alsmede elke aanspraak van een vreemd land op de soevereiniteit over welke van de Nansha-eilanden ook betekenen schendingen van de territoriale integriteit en soevereiniteit van de Volksrepubliek China en zijn illegaal en van nul en gener waarde"

De Filippijnse minister van buitenlandse zaken, Carlos Romulo, zei echter op 15 juni dat er tussen de Filippijnen en China geen probleem over de Spratly-eilanden bestond De exploratie en exploitatie van die eilanden door zijn land was met de Chinese leiders besproken tijdens het bezoek van president Marcos aan Peking in juni 1975 Hij stelde echter tegelijk dat die eilanden binnen het contmentale plat en de economische exploitatie-zone van de Filippijnen lagen.

(NRC/H'blad, The *Times,* Le Monde, *IHT,* Pekzng Review)

DIPLOMATIEKE BETREKKINGEN MET DE FILIPPIJNEN

Op 12 juli kwamen Vietnam en de Filippijnen overeen diplomatieke betrekkingen met elkaar aan te knopen op ambassadeursniveau. Dit akkoord werd bereikt tijdens een bezoek van een Vietnamese delegatie o.l.v. de plv. minister van buitenlandse zaken, Van Hien, aan Manilla. De nieuwe betrekkingen zouden zijn gebaseerd op de beginselen van de vreedzame coëxistentie. Geen van beide landen zal aan een derde staat het gebruik van zijn nationale grondgebied voor directe of indirecte agressie tegen de andere staat of andere landen van de regio toestaan. (AFP)

KUNST

PRIJZEN

Algemeen

GOETHEPRIJS 1976: De Zweedse filmregisseur Ingmar Bergmann voor ,,zijn impulsen aan het moderne Zweedse theater en zijn cinematografisch werk".
De stad Frankfort — geboorteplaats van Goethe — kent deze prijs één maal in de drie jaar toe aan mensen, ciie niet hun creatieve werk reeds erkenning gevonden hebben.

JOOST VAN DEN VONDELPRIJS 1976: Prof. Paul Pieper, voor zijn levenswerk, dat gewijd is aan het onderzoek van Nederduitse kunst en met name aan de schilderkunst in haar betrekking tot het Rijnlands-Nederlandse gebied.
Prof. Pieper is directeur van het Westfaalse museum voor kunst- en cultuurgeschiedenis in Munster.

JULIANA-BOUDEWIJNPRIJS 1976: A. Kesseri, burgemeester van Hoensbroek, wegens zijn verdienste voor de samenwerking tussen Belgisch en Nederlands Limburg.
De heer Kessen was in 1969, toen koningin Juliana en koning Boudewijn een bezoek aan zijn toenmalige gemeente, Heer, brachten, initiatiefnemer tot het instellen van deze prijs.

KEIZER KARELPRIJS 1976: Leo Tindemans, minister-president van België. Deze prijs wordt sedert 1950 door de stad Aken toegekend aan personen, die zich verdienstelijk gemaakt hebben voor de vereniging van Europa.
De prijs is in 1975 niet uitgereikt i.v.m. de ,,weining reden tot voldoening gevende toestand binnen de EG". De prijs werd nu aan premier Tindemans toegekend voor zijn werk in ,,dienst van het begrip en de internationale samenwerking in Europees gebied met het doel van de bevordering van de Verenigde Staten van Europa"

VREDESPRIJS VAN DE DUITSE BOEKHANDEL 1976: De Zwitserse auteur Max Frisch, omdat hij ,,door zijn werken als publicist en als criticus van de huidige tijd, door rustig volhouden bij het bestrijden van machtsmisbruik en ideologische demagogie, altijd weer de rechten van hen, die onafhankelijk denken, van de minderheden, van de zwakken verdedigt".

Architectuur

GROTE NATIONALE PRIJS VOOR DE FRANSE KUNST EN LETTEREN 1976: De Franse architect Jean Willerval.

Beeldende kunst

DAVID ROELLPRIJS 1976: Reinier Lucassen vcor zijn veelzijdig werk als schilder.

JACOB HARTOGPRIJS 1976: Voor schilderkunst Arnold Smith uit Den Haag voor zijn werk Stilleven-stoel; en voor beeldhouwkucst Theo van der Namer voor een groot brons. getiteld ,,Wanhopige muze".

JEANNE OOSTINGPRIJS 1975: Voor schilderkunst mevr. J. Roosenburg-Goudriaan uit Eysden; voor de aquarelleerkunst Martin Postma uit Wyckel

PRIJS VAN DE HENRIETTE ROLAND HOLSTSTICHTING VOOR GRAFISCH WERK 1976: Co Loerakker uit Haarlem voor zijn bijdrage aan het boek De grote Vivat van Mies Bouhuys

TITIA BRUNING-BRONGERSPRIJS 1975: De Amsterdamse kunstenaar Chris de Bueger

Journalistiek

DICK SCHERPENZEELPRIJS 1976: De TV-informatierubriek Kenmerk van de IKON. Deze prijs wordt toegekend voor voorlichting over ontwikkelingssamenwerking

LUCAS OOMSFONDSPRIJS 1976: Het kwartaalschrift Gazette, International Journal for Mass Communications Studies. Gazette wordt op het Instituut voor Perswetenschap van de Amsterdamse Universiteit geproduceerd. Voor het geschreven woord werd de prijs toegekend aan Bibeb Lampe. medewerkster van het weekblad Vrij Nederland, Wouter Lam, tekenaar van Panorama, kreeg de prijs voor het getekende beeld. De enige redacteur van Koppeling, het personeelsblad van het Amsterdamse energiebedrijf, M. G. Niessen, kreeg de LOF-prijs voor redactioneel beleid. De prijs voor vormgeving werd toegekend aan Anthon Beeke.
Het Lucas Oomsfonds is genoemd naar de oprichters van uitgeverij Spaarnestad. Het kent prijzen toe aan personen, die op het gebied van de tijdschriftjournalistiek bijzondere prestaties verrichten.

PERSPRIJS VROUWENBELANGEN 1975: Emmy van Overeem van het NRC/H'blad voor serie columns, die zij in het NRC/H'blad heeft gepubliceerd, waarin zij allerlei aspecten van het Jaar van de 'rouw kritisch heeft beschreven, en Hanneke van Buuren, die in het blad Wending de functies van man en vrouw, zoals die in de westerse samenleving zijn gegroeid, heeft geanalyseerd. De prijs was toegekend door de Nederlandse Vereniging voor Vrouwenbelangen, Vrouwenarbeid en Gelijk Staatsburgerschap ter gelegenheid van het Jaar van de vrouw, dat de VN voor 1975 hadden uitgeroepen.

PIERRE BAYLEPRIJS 1976: Luuk Utrecht, balletrecensent van De Volkskrant.

PRIJS VOOR DE DAGBLADJOURNALISTIEK 1976: Reinier van Loo van het Utrechts Nieuwsblad voor zijn reportageserie over zuidelijk Afrika: Kentering of confrontatie aan de Zambesi. Een eervolle vermelding werd toegekend aan twee journalisten van Het Vrije Volk, Rien Robijns en Frans Vanderwilt, voor een reeks artikelen over geknoei in belastingvrije winkels van de Nederlandse Luchtmacht in West-Duitsland.
De jury maakt nog melding van het dagboek van G. Vaders van het Nieuwsblad van het Noorden over zijn gijzeling in de trein bij Wijster.

PULITZERPRIJS 1976: Sydney H. Schanberg van de New York Times voor buitenlandse verslaggeving.
De in Alaska verschijnende Anchorage Daily News kreeg de prijs voor berichtgeving over overheidsdiensten n.a.v. zijn onthullingen over de invloed van de ,,teamsters" (de bond van transportarbeiders) op de economie en politiek van Alaska.
Voor nationale verslaggeving werd James Risser uit Iowa bekroond voor het aan de kaak stellen van corruptie in de Amerikaanse graanexport.
Voor sportverslaggeving werd Red Smith van de New York Times bekroond.
De prijs voor algemene plaatselijke verslaggeving ging naar Gene Miller van de Miami Herald voor zijn artikelen, die leidden tot de bevrijding van twee mannen, die twee maal ten onrechte ter dood veroordeeld waren wegens moord.
De staf van de Chicago Daily News kreeg de prijs voor speciale binnenlandse verslaggeving voor zijn onthullingen omtrent wijd verspreide misstanden in het federale programma voor woningbouw.

WORLD PRESS PHOTO 1976: Stanley Forman van de Boston Herald met de foto van moeder en kind, die van het afgebroken balkon van een brandend gebouw vallen. In de verschillende categorieën waren de eerste prijzen als volgt verdeeld: ,,Spot News": Thai Khao Chuang (Vietnam) voor de foto ,,evacuatieverschrikkingen". ,,News Features": David Hume Kennerly (Washington) voor zijn plaat ,,Cambodjaanse echtgenoot troost zijn stervende vrouw". ,,Photo Sequences": Jan Stappenbeld (Amsterdam) voor vier foto's van de executie in de door Zuidmolukkers gekaapte trein van één der gijzelaars. ,,Happy News": David Valentine (Durban) met de foto, die hij de titel ,,Ik ben de grootste" meegaf. ,.Portraits": David Hume Kennerly (Washington) voor de foto van een Cambodjaans vluchtelingetje. ,,Sports": James Bourdier (New York) voor zijn foto van een ongeluk van een aantal speedboten. ,,General Features": Clive William Limpkin (Londen) voor een plaat met de titel ,,Gezegende opluchting". ,,Feature Picture Stories: Pablo Bartholomew (New Delhi) voor een serie, die het verhaal van een drug-verslaafde vertelt.

ZILVEREN CAMERA 1975: Vincent Mentzel van het NRC/H'blad voor zijn plaat van premier Den Uyl, die vanachter een muurtje bij het Toraricahotel in Paramaribo telefoneert met Den Haag i.v.m. de problemen rond staatssecretaris Glastra van Loon. In de onderscheiden categorieën werden de eerste prijzen als volgt toegekend: ,,Portretten". Wim Hofland

De winnende foto in de wedstrijd om de Zilveren Camera in de categorie portretten. V.l.n.r.: Hans Wiegel, mevr. Haya van Someren en Harm van Riel.

met zijn foto van de WD-top Hans Wiegel, Haya van Someren en Harm van Riel. ,,Sport": Cor Vos voor zijn foto van een wielrenner met pech. ,,Features": Brand M. Overeem voor zijn plaat ,,Voorlopig thuis" van een Surinaams gezin in hun voorlopig onderkomen in Soest. ,,Series": Rob List voor zijn foto's van koningin Juliana, meedoend aan de Drentse fietsvierdaagse

ZILVEREN CAMERA 1976: Joop Dorst met zijn foto van de terugkeer van koningin Juliana uit het Italiaanse Porto Ercole op paleis Soestdijk na de Lockheed onthullingen over haar man.
In de verschillende categorieën waren de eerste prijzen als volgt toegekend: ,,Sport": Robert Collette, met een foto, die hij de titel Afgang van een vedet meegaf. ,,Portret": Vincent Mentzel met een afbeelding van premier Den Uyl en minister Van der Stoel van buitenlandse zaken. ,,Series": Albert Roosenburg met een afbeelding van de dodelijke sprong uit een venster door een functionaris van net Indonesische consulaat in Amsterdam ten tijde van de Molukse gijzeling. ,,Features": W. Dekkers met een foto van een schaatstafereel. ,,Theater": Wim Hofland met een afbeelding van een optreden van Herman van Veen.

Letterkunde

BIJZONDERE PRIJS VAN DE JAN CAMPERTSTICHTING 1975 en 1976: Rico Bulthuis kreeg de prijs van 1975 voor zijn boek De dagen na donderdag; die van 1976 was voor Inez van Dullemen voor haar boek Vroeger is dood.

CONSTANTIJN HUYGENSPRIJS 1975 en 1976: Dr. A. Alberts voor zijn hele letterkundig werk (1975) en Jan. G. Elburg voor zijn hele oeuvre (1976)

GOUDEN GRIFFEL 1976: Guus Kuijer voor zijn kinderboek Met de poppen gooien.

Zilveren griffels werden toegekend aan Max Bolliger (De kleine reus), Jantien Buisman (Kees en Keetje), Paula Fox (Duvelstoejager op een slavenschip), Lynn Hall (Maak me niet kapot), Russel Hoban (Hoe Tom won van kapitein Najork en zijn gehuurde sportlingen), Eduard Klein (Severino), Anke de Vries (het geheim van Mories Besjoer), F. K. Waechter en B. Eilert (De kroondieven) en Diana Lebacs (Nancho van Bonaire).

HERMAN GORTERPRIJS 1975 en 1976. Leyn Leynse uit Rotterdam voor zijn dichtbundel Antwerpen (1975) en Rutger Kopland voor zijn dichtbundel Een lege plek om te blijven (1976).

JAN CAMPERTPRIJS 1975 en 1976: Eddy van Vliet voor zijn dichtbundel Het grote verdriet (1975) en C. Buddingh' voor zijn dichtbundel Het houdt op met zachtjes resenen (1976).

LUCY B. en C. W. VAN DER HOOGT-PRIJS 1976: Kees Ouwens uit Amsterdam voor zijn 3 tot nu toe verschenen dichtbundels en zijn roman.

MARTINUS NIJHOFFPRIJS 1976: H. R. Radian uit Roemenië voor zijn vertalingen van Nederlands letterkundig werk in het Roemeens.

MIGUEL CERVANTESPRIJS 1976: Het Spaanse ministerie van voorlichting heeft deze prijs vorig jaar ingesteld voor het complete werk van een auteur in de Spaanse taal.
De prijs voor 1976 is toegekend aan de Spaanse dichter Jorge Guillen. die sinds het einde van de burgeroorlog in 1939 in de VS woont.

MULTATULIPRIJS 1976 Rob den Uyl voor zijn verhalenbundel Gods wegen zijn duister en zelden aangenaam

NATIONAL BOOK AWARDS (VS) 1976: William Gaddis voor zijn roman Jr., Paul Russel voor The great war and modern memory, Michael Arlen voor Passage to Ararat en David Brion voor The problem of slavery in the age of revolution (1770-1623). De prijs voor het beste kinderboek ging naar Walter D. Admonds en die voor de beste dichtbundel naar John Ashberry.

NIENKE VAN HICHTUMPRIJS 1975: Deze prijs voor het beste kinderboek werd door de Jan Campertstichting toegekend dan Miep Diekman.

NOBELPRIJS VOOR LETTERKUNDE 1976: Saul Bellow (VS) ,,voor het menselijke begrip en de subtiele culturele analyse, die in zijn werk verenigd zijn".
Saul Bellow is op 10 juni 1915 in Canada geboren. Zijn ouders waren joods-Russische immigranten. Zijn eerste levensjaren heeft hij in Montreal doorgebracht. In 1924 verhuisden zijn ouders naar Chicago. Hier ging hij naar school en bezocht hij de universiteit, waar hij anthropologie en sociologie studeerde. Na het afsluiten van zijn studie doceerde hij aan de universiteit van Minnesota (1946-1948), de Princeton universiteit (1952-1953) en de universiteit van Chicago (1964-).
Bellow publiceerde in verschillende tijdschriften en schreef meerdere romans.
Van de laatste noemen wij: Dangling man (1944), The Victim (1947), The adventures of Augie March (1953), Seize the day (1956), Henderson the Rain King (1959), Great Jewish short stories (1963), Herzog (19641, The last Analysis (1964), Mosby's memoirs and other stories (1968), Mister Sammler's planet (1969) en Humboldt's gift (1975)

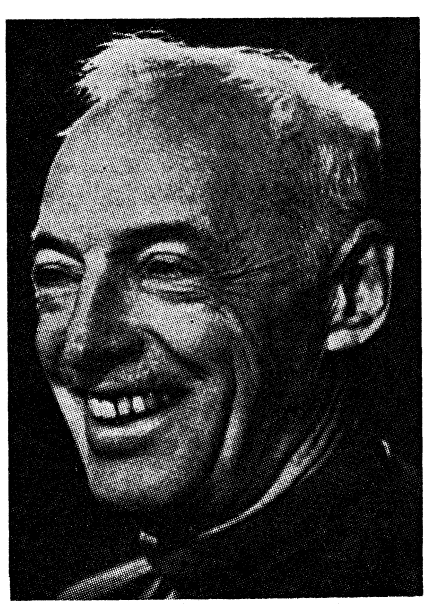

Saul Bellow

P. C. HOOFTPRIJS (STAATSPRIJS VOOR LETTERKUNDE) 1976: Hendrik de Vries uit Haren (Gr.) voor zijn hele letterkundig oeuvre.
Hendrik de Vries werd op 17 augustus 1896 in Groningen geboren, is dichter, schilder en tekenaar en werkte als archief-a btenaar. In de letterkunde behoorde hij met zijn aanvankelijk romantisch getinte poëzie tot de Getijgroep
Veel van zijn inspiratie zocht en vond hij in het Spaanse volk en het Spaanse landschap. Zijn verbondenheid met de Spaanse cultuur komt ook tot uiting in zijn gedichten, het Spaans en in zijn coplavertalingen. De Vries schrijft zeer geraffineerde, barokke poëzie.
Hij ontving verscheidene literaire prijzen, o.a. in 1946 de literaire prijs van de gemeente Groningen, in 1962 de Constantijn Huygensprijs.
Van zijn letterkundig werk worden hier genoemd: De nacht (1920). Vlamrood (1922), Lofzangen (1923), Silenen (1928). Spaanse volksliederen (1931), Stormfakkels (1932), Coplas (1935 en 1961). Nergal. Geïmproviseerd bouquet en Atlantische balladen alle uit 1937, Romantische Rhapsodie (1939), Robijnen (1944), Slingerpaden (1945), Toovertuin, Capricho's en rijmkronieken (1946), Vers tegen vers (1949 en 1951), Distels en aloë's (1951), Gitaarfantasieën (1955), Groninger symphonie (1958), Iberia (1964) en Cantos extraviados Goyescos (1971).

PRIX DE L'ACADEMIE FRANÇAISE 1976: De essayist en romanschrijver José Cabanis voor zijn hele werk.

PRIX FÉMINA 1976: Marie Louise Haumont voor haar roman Le trajet.

PRIX GONCOURT 1976: Patrick Grainville voor zijn roman Les flamboyants.

PRIX INTERALLIE 1976: Raphaele Billetdoux voor haar roman Prends garde à la douceur des choses.

PRIX MÉDICIS 1976: Marc Cholodenko voor zijn roman Les états du désert.

PRIX MÉDICIS ETRANGER 1976: Doris Lessing (Engeland) voor haar roman The golden notebook.

PRIX RENAUDOT 1976: Michel Henry voor zijn roman l'Amour les yeux fermés.

PULITZERPRIJS 1976: Saul Bellow voor zijn roman Humboldt's gift en de dichter John Ashberry voor zijn Selfportrait in a convex mirror.

REINAERTPRIJZEN (België) 1975: Jac. Bergeyk (pseudoniem van dr. Jaak Theuws) voor de in Belgisch Kongo spelende roman De pofadders en de science fictionschrijver William Vanauderoye voor De tocht van de Ursus.

STICUSAPRIJS 1976: De op Curaçao wonende schrijver, dichter en journalist Guillermo E. Rosario voor zijn hele werk De Sticusa-aanmoedigingsprijs werd toegekend aan Frederico Oduber, een Arubaan, die in Nijmegen studeert, voor zijn dichtbundel Putesia.

VIJVERBERGPRIJZEN 1975 en 1976: Daniël Robberechts voor zijn boek Praag schrijven (1975) en Adriaan van der Veen voor zijn roman In liefdesnaam (1976).

Muziek

MATTHIJS VERMEULENPRIJS 1975: De

componist Tristan Keuris voor zijn compositie Sinfonia

MUZIEKPRIJS VAN HET FONTEINTUYNHOUTFONDS 1976: De componist Daniel Manneke uit Breda voor zijn compositorische verdiensten op het gebied van de amateuristische muziekbeoefening.

PULITZERPRIJS 1976: De Amerikaanse ragtime-componist Scott Joplin (postuum) en Ned Rorem voor zijn Air music.

WESSEL ILCKENPRIJS 1975: De Kollektiefgroep Ohm uit Tilburg.

WILLEM PIJPERPRIJS 1975: Piet Ketting uit Rotterdam voor zijn compositie Preludium, interludium e postludium per due pianoforti

Theater, film, radio en TV

ALBERT VAN DALSUMPRIJS 1974-1975: Het Onafhankelijk Toneel in Rotterdam voor de voorstelling van de oorspronkelijk Nederlandse produktie Hard Hearted Hannah

AMERIKAANSE PRIJS VAN HET PUBLIEK 1975: De film Jaws (De zomer van de witte haai), de acteur John Wayne en de actrice Katherine Hepburn. De prijs voor televisieseries was voor All in the Familiy.

EDMOND HUSTINXPRIJS 1976: Deze prijs voor Nederlandstalige toneelauteurs is terecht gekomen bij Lodewijk de Boer voor zijn hele oeuvre.

FILMFESTIVAL VAN CANNES 1976: De hoofdprijs, de Gouden Palm, was voor de film Taxi-driver van Martin Scorsese. De speciale prijs van de jury werd door twee films gedeeld: Die Marquise von O van Eric Rohmer en Cria cuervos van de Spaanse regisseur Carlos Saura.
Als beste vrouwelijke hoofdrollen werden onderscheiden de Franse actrice Dominique Sanda voor haar rol in L'eredità ferramonti van Mauro Bolognini en de Hongaarse Mari Törözsik voor haar rol in Waar bent U, mevr. Dery van Gyula Maár.
De beste mannelijke hoofdrol werd gespeeld door de Spaanse acteur José-Luis Gomez in Pascual Duarte van Ricardo Franco.
De Gouden Palm voor de beste korte film werd toegekend aan Metamorphosis van de Canadees Barry Greenwald.
De prijs voor de beste regie was voor de Italiaanse regisseur Ettore Scola, voor de film Brutti, Sporchi, Cattivi.
De jury onderscheidde verder nog de Belgische produktie Agulana van Gerald Frydman en de Amerikaanse film Night Life van Robin Lehman.
Fipresci-prijzen kwamen tenslotte terecht bij Im Lauf der Zeit van de Westduitse regisseur Wim Wenders en bij Ferdinand der Starke van de cvcneens Westduitse regisseur Alexander Kluge

FILMFFESTIVAL VAN LOCARNO 1976: De Zwitserse film Le grand soir van Francis Reusser is met de hoofdprijs, de Gouden Luipaard, onderscheiden. De Zilveren Luipaard was voor de Ethiopiër Haile Gerima voor zijn film Mirt sos shi amit, die bovendien de grote prijs van de oecumenische jury werd toegekend. De Bronzen Luipaard werd verleend aan de Italiaan Marco Bellocchio voor zijn hele werk, dat voornamelijk het geweld en de gevolgen daarvan voor de mensen tot thema heeft.
De laatste film van de vermoorde Pier-Paolo Pasolini, Salo of de 120 dagen van Sodom, kreeg een speciale prijs

FILMFESTIVAL VAN WEST-BERLIJN 1976: De Gouden Beer, de hoofdprijs, werd verleend aan de film Buffalo Bill and the Indians van de Amerikaan Robert Altman. Er werden vier Zilveren Beren uitgereikt, nl. aan de Mexicaan Felipe Cazals voor Canao, de Italiaan Mario Monicelle voor Caro Michele, de Hongaar Laszlo Lugossy voor Azonositas (Man zonder naam) en de Pers Parviz Kimiavi voor Baghe Sangui (Tuin van stenen).
De prijs voor de beste vrouwelijke hoofdrol kwam terecht bij de Poolse actrice Jadwiga Baranska voor haar rol in Noce i Dnie (Nachten en dagen) van Jerzy Antczak. Als de beste mannelijke hoofdrol werd gezien die van de Westduitser Gerhard Olschowski in Verlorenes Leben van Ottokar Runze.
De internationale evangelische jury kende de Otto Dibeliusprijs toe aan de Zwitser Kurt Gloor voor zijn film Die plötzliche Einsamkeit des Konrad Steiners en de Syriër Omar Amiralay voor Het dagelijkse leven in een Syrisch dorp. Kurt Gloor kreeg ook de prijs van het internationale Katholieke film bureau OCIC.
Het internationale verbond van critici Fipresci kende zijn prijs toe aan de Spanjaard Jaime Camino voor de film Los largas vacansiones del 36 (De lange vakantie van 36) en onderscheidde daarnaast de regisseuse Nina Shivdasani uit India voor Chhatrabhang (De vallende troon) en de regisseur Safi Fayne uit Senegal voor Kaddu beykat (Berichten uit een dorp).

LOUIS DAVIDSPRIJS 1976: Het team Martine Bijl, Henk van der Molen en Tony Nolte voor het liedje Het lelijke jonge eendje, voorkomend op de LP Martine Bijl zingt Andersen.

NIPKOWSCHIJF 1976. De graficus Jaap Drupsteen voor zijn grafische vormgeving van VPRO-Tv-programma's.

OSCARS 1976: Vijf Oscars werden toegekend aan de film One flew over the Cuckoo's Nest: het werk werd bekroond als de beste film van het jaar, de Oscars voor beste vrouwelijke en mannelijke hoofdrollen waren voor Louise Fletcher en Jack Nicholson voor hun rollen in deze film, de auteurs Lawrence Hauben en Bo Goldman kregen een Oscar voor hun script voor deze film en Milos Forman kreeg een Oscar voor regie van de film.
De Oscar voor het beste originele draaiboek was voor Frank Pierson voor zijn script voor Dog Day Afternoon van Sidney Lumet.
Beste vertolkers van bijrollen waren Lee Grant met haar rol in Shampoo en de 80-jarige George Burns voor zijn rol in Sunny Boys.
Beste buitenlandse film in het Engels was Scent of a woman van Dino Rossi. Beste film buiten het Engelse taalgebied was de Sowjet-film Dersu Uzala, geregisseerd door de Japanner Akira Kurozawa (zie ook filmfestival van Moskou 1975, pag. 828/1-1975).
Drie Oscars kwamen terecht bij Jaws, nl. die voor de muziek, de montage en de geluidseffecten.
Barry Lyndon van Stanley Kubrick kreeg Oscars voor artistieke directie, kostumering, muziekarrangement en fotografie.
Een Oscar voor een origineel lied werd toegekend aan I'm easy van Keith Carradine uit Nashville, een film van Robert Altman.
Als beste tekenfilm werd onderscheiden Great van Bob Godfrey. De beste korte speelfilm was Angel and big Joe van Bert Galzman Productions. Een Oscar voor een korte documentaire werd uitgereikt aan The End of the Game van Claire Wilbur en Robin Lehman. De beste documentairefilm was The Man who skied down Everest uit Canada.
Een speciale prijs werd toegekend aan Mary Pickford, een actrice, die vooral voor de Tweede Wereldoorlog bekend was. Zij is mede-oprichter van de Amerikaanse Academie voor filmkunst en -wetenschap.

PISUISSEPRIJS 1976: De uit Den Bosch afkomstige cabaretière Nelleke Burg. Deze prijs is ingesteld door de vorig jaar overleden actrice Fie Carelsen ter ere van Pisuisse, die voor haar in haar jonge jaren een onvergetelijke leermeester is geweest. De prijs werd dit jaar voor de eerste maal uitgereikt.

PRIJS VAN DE NEDERLANDSE THEATERCRITICI 1976: De Nederlandse Operastichting, omdat die het vorige seizoen op hoog niveau heeft gewerkt.
Eervolle vermeldingen kenden de critici toe aan de toneelgroep Theater in Arnhem en aan Baal in Amsterdam.

PULITZERPRIJS 1976: De Amerikaan Michael Bennett voor zijn musical A Chorus Line.

TONY AWARDS 1976: A Chorus Line van Michael Bennett en Travesties van Tom Stoppard, als resp. de beste musical en het beste toneelstuk, die in 1976 op Broadway op de planken zijn gebracht.
Een speciale prijs werd toegekend aan Richard Burton, die dit jaar op Broadway is teruggekeerd met een rol in Equus van Peter Shaffer.

WETENSCHAP EN TECHNIEK

PRIJZEN

ERASMUSPRIJS 1976: René David, hoogleraar in de vergelijkende rechtswetenschappen aan de universiteit van Aix-en-Provence en aan de organisatie Amnesty International.
Aan René David is de prijs toegekend voor zijn bijdrage tot het harmoniseren en integreren van het recht in meerdere landen, alsmede voor de uitwerking van een rechtssysteem in verschillende ontwikkelingslanden.
Amnesty International kreeg de prijs als erkenning van zijn "voortdurende strijd voor de vrijheid van geweten en meningsuiting, zoals die in de universele verklaring van de rechten van de mens verankerd is", alsmede voor de juridische, morele en materiële hulp voor personen, die vervolgd worden wegens hun politieke overtuiging, godsdienst, ras of nationaliteit.
René David werd geboren op 12 januari 1906 te Parijs. Hij volgde een rechtenstudie aan de Faculté de Droit de Paris. Op 22-jarige leeftijd, in 1928, promoveerde hij op het onderwerp „La protection des minorités dans les sociétés par actions".

V.l.n.r. Mevr. Boerner, Dirk Boerner, voorzitter van Amnesty International. prinses Beatrix. prins Claus, René David en mevr. David

Binnen één jaar werd hij toen benoemd tot professor in Grenoble. Dit was in die tijd een grote uitzondering.

Tot 1944 bleef hij aan deze universiteit verbonden. Zijn grondige kennis van het Engelse recht onderstreepte hij met een doctorsgraad van de universiteit van Cambridge in 1935.

Tijdens de Tweede Wereldoorlog was David actief in het Franse verzet. Hij ontving hiervoor het „Croix de Guerre 1939-1945".

In 1945 werd hij professor aan de Faculté de Droit et des Sciences économiques te Parijs. Hier gaf hij colleges o.a. in rechtsvergelijking. Sinds 1970 doet hij dit in Aix-en-Provence.

Naast de universitaire werkzaamheden heeft David vele andere activiteiten ontplooid. De regering van Ethiopië verzocht hem bijvoorbeeld in 1955 een burgerlijk wetboek voor dat land te ontwerpen. In 1960 voltooide hij dit werk, dat algemeen als een zeer modern stuk wetgeving wordt beschouwd. De Franse regering wees hem vaak aan als gedelegeerde voor de Verenigde Naties, met name voor de VN-commissie voor het Internationale Handelsrecht.

In 1964 verscheen zijn magistrale rechtsvergelijkende boek „Les Grands Systèmes de Droit Contemporains".

Dit werk, inmiddels in zeven talen vertaald, beleefde reeds zes herdrukken. Hierin geeft hij een overzicht van de rechtsstelsels van alle landen die hij onderverdeelt in „rechtsfamilies". Zo beschrijft hij de romaans-Duitse (o.a. Frankrijk en Nederland), de anglo-Amerikaanse (o.a. Engeland en de VS), de socialistische (o.a. de landen van Oost-Europa) en de rechtsfamilie gebaseerd op het geloof en de traditie, tot welke laatste o.a. de islamitische en hindoestaanse landen behoren.

Hij maakt deze indeling in families op grond van twee criteria: een verwantschap van rechtstechniek (vergelijkbare wetboeken, rechtsbegrippen etc.) en een verwantschap van ideologie (vergelijkbare sociale en politieke doeleinden). Dit laatste is kenmerkend voor David: men kan recht niet begrijpen buiten het maatschappelijke verband.

Dat het recht niet altijd de belangrijkste plaats in de maatschappij inneemt als bij ons in het Westen, toont David aan in zijn behandeling van het Verre Oosten. Aldaar prefereert men door middel van de verzoening de vrede en harmonie in de maatschappij te behouden. Zoals David het stelt is in hun ogen ons recht, waarbij één der partijen voor 100% gelijk kan krijgen, „goed voor de barbaren".

David ziet de rechtsvergelijking als een onmisbaar instrument om de juristen bewust te maken van de rol en de betekenis van het recht in het algemeen en van hun eigen recht in het bijzonder. Het kweekt onderling begrip en kan bovendien de organisatie van de internationale gemeenschap vergemakkelijken.

Het tweede belangrijke werkterrein van David is de internationale eenmaking van het recht. Wie de verschillende rechtsstelsels vergelijkt heeft het gevoel tegenover een juridische toren van Babel te staan. Daarentegen vraagt de intensivering van de internationale betrekkingen om eenmaking van het recht.

Gedurende zijn gehele carrière heeft David zich met dit probleem beziggehouden. De uiteindelijke synthese is te vinden in zijn nog weinig bekende werk „The International Unification of Privat Law", dat in 1972 als deel van een Encyclopedie is verschenen. Tot nu toe hebben de pogingen om tot eenmaking te komen (o.a. door internationale verdragen) nog maar weinig opgeleverd.

Naar zijn mening moeten de oorzaken daarvoor gezocht worden bij het conservatisme van de meeste juristen, die niet verder willen kijken dan hun eigen nationale recht. Het juridische denken wordt nog steeds beheerst door de ideeën over staat en soevereiniteit uit de 19de eeuw. Er zou. volgens David, reeds veel gewonnen zijn als men op nationaal niveau begon een onderscheid te maken tussen het recht dat geldt voor de puur nationale verhoudingen en dat voor internationale verhoudingen. Deze twee bijten elkaar niet. Bovendien betekent de toepassing van dit onderscheid binnen één staat niet het opgeven van de soevereiniteit.

Wat betreft het recht voor de internationale relatie acht David de tijd rijp voor een nieuw gemeenschappelijk recht, zoals dat ook heeft gegolden in het Europa van de 13e tot de 19e eeuw. Hij stelt uitdrukkelijk dat dit niet voor alle onderdelen van het recht moet worden ingevoerd. Daarvoor komen alleen bijzondere onderdelen in aanmerking, waarbij hij met name denkt aan het internationale handelsrecht.

De prijs is op 17 sept. in de Pieterskerk in Leiden uitgereikt. Voor Amnesty Internatioral werd de prijs in ontvangst genomen door de voorzitter van deze organisatie, Dirk Boerner.

Traditie is, dat de prijzen worden uitgereikt dcor prins Bernhard, die de prijs in 1958 in het leven geroepen heeft. I.v.m. de verwikkelingen rond de Lockheed-affaire heeft de prins er dit jaar van afgezien zelf de prijs uit te reiken Deze taak werd nu waargenomen door prof G van der Wal voorzitter van de stichting Praemium Erasmianum

FRANQUIPRIJS 1976 Walter Fiers hoogleraar aan de faculteit der wetenschappen van de rijksuniversiteit Gent

Prof Fiers heeft voor de eerste maal de volledige structuur bepaald van een virus-genoom, waardoor het mogelijk wordt een duidelijker verband te leggen tussen de structuur en de biologische functie van het genetische materiaal De verdere uitbreiding van deze wijze van onderzoek van de bacteriele virussen tot de dierlijke virussen en vooral tot de kankerverwekkende virussen, kan belangrijk zijn voor de studie van de wisselwerkine tussen cel en virus.

H. P. HEINEKENPRIJS 1976: Dr. L. L. M. van Deenen, hoogleraar in de biochemie aan de rijksuniversiteit Utrecht.

NOBELPRIJS VOOR ECONOMIE 1976: Milton Friedman (VS) voor „zijn bijdrage tot de consumptie-analyse, de monetaire geschiedenis en theorie alsmede voor zijn uitleg van de complexiteit van de stabilisatiepolitiek.

Milton Friedman is op 31 juli 1912 in New York geboren. Hij werd opgeleid aan de Rutgers-universiteit, de universiteit van Chicago en de Columbia-universiteit.

Van 1935-1937 werkte hij voor het nationale comité voor grondstoffen, van 1937-1945 voor het nationale bureau voor economisch onderzoek, waarbij hij van '40-'45 van deze instelling verlof kreeg. In de Tweede Wereldoorlog werkte hij voor de belastingdienst (1941-1943) en vervolgens bij de afdeling oorlogsonderzoek van de groep voor statistisch onderzoek van de Columbia-universiteit (1943-1945)

Milton Friedman was hooglerarar economie aan de universiteit van Chicago van 1948 tot het midden van dit jaar. Per 1 dec. van dit jaar bekleedt hij een functie van wetenschappelijk onderzoeker aan het Hoover-instituut van de universiteit van Stanford.

Publikaties van zijn hand zijn o.m. Income from independent professional practice (met Simon Kuznets) (1948), Essays in positive economics (1953), A theory of the consumption function (1957), A Program for monetary stability (1959), Capitalism and freedom (1962), Price theory, a provisional text (1962), A monetary history of the United States 1867-1960 (met Anna J. Schwartz) (1963), Inflation: causes en consequences (1963), The balance of payments: free versus flexible exchange rates (met Robert V. Roosa) (1967), Dollars and deficit (1968), Optimum quantity of money and other essays (1969) en Monetary statistics of the United States (met Anna J. Schwartz) (1970).

Volgens het juryrapport heeft de 64-jarige hoogleraar zich wetenschappelijk onderscheid-en op drie gebieden. Het rapport noemt: de theorie en de geschiedenis van het geldwezen, zijn analyse van het consumentengedrag en zijn vermogen om te laten zien dat het proces om een economie in evenwicht te houden erg ingewikkeld is.

Hoewel zijn naam verbonden is aan de wedergeboorte van de invloed van het geld op de hoogte van de inflatie, zeggen sommige kenners dat de ware Friedman pas op andere economische gebieden om de hoek komt kijken. Toch is er algemene overeenstemming dat zijn belangrijkste werk een beschrijving van de mone-

taire geschiedenis (1867-1960) van de Verenigde Staten is geweest.
Dit 860 pagina's dikke boek staat nog altijd bekend als het standaardwerk op het gebied van de geschiedenis van het geldwezen. Niet omdat het uitputtend is, maar veel meer omdat het stof voor felle discussies vormt. Een controversieel boek. en dat niet alleen omdat dit een van de weinige boeken is waar de naam van de Engelse grootheid Keynes niet eens een plaats in de auteursindex waard is.
Een groot deel van het boek is gewijd aan Friedmans analyse dat de totale geldhoeveelheid van een land wordt bepaald door de centrale bank, de handelsbanken en het publiek. Volgens Friednian bepaalt vooral deze geldhoeveelheid het reële inkomen Dit staat in tegenstelling tot de opvatting van Keynes. die stelt dat vooral de investeringen het reële inkomen bepalen.
Ook staat Friedman tegenover Keynes op het gebied van het consumentengedrag. Keynes stelt de omvang van de consumptieve bestedingen van een gezin lijnrecht afhankelijk van het inkomen.
Friedman heeft moeite met die relatie, omdat deze staat of valt met het begrip inkomen. Volgens Friedman bestaat inkomen niet zomaar uit iemands loon, maar moeten er ook verwachtingen over wat men het volgende jaar denkt te verdienen (naast mee- of tegenvallers) worden ingebouwd.
Tenslotte het stabiliseringsproces. Ook hierin bewandelt Friedman een alternatieve route. In plaats van economische onevenwichtigheden te lijf te gaan met een variatie van begrotingstekort en geldhoeveelheid („Fine tuning") stelt hij voor deze instrumenten aan vaste normen te binden. Volgens Friedman beschikken de „policymakers" over te weinig kennis om de gevolgen van variaties te kunnen overzien. Als verdediger van het kapitalisme en tegenstander van omvangrijke overheidsbemoeienis met het economische leven is Friedman een omstreden figuur. Omstreden is hij ook, omdat hij als adviseur van het huidige militaire regime in Chili zou zijn opgetreden. Het laatste wordt echter door prof. Friedman ontkend.

NOBELPRIJS VOOR GENEESKUNDE
1976: Baruch S. Blumberg en Carleton D. Gajdusek (beiden VS) voor „hun ontdekkingen van nieuwe mechanismen, die zich voordoen bij het ontstaan en de uitzaai van infectieziekten".
Beide Nobelprijsdragers stammen uit New York. Baruch Blumberg werd er in 1925 geboren en Carleton Gajdusek zag er in 1923 het levenslicht.
Blumberg studeerde aan de Columbiauniversiteit en is sedert 1970 hoogleraar in de genetica aan het instituut voor kankeronderzoek van de universiteit van Pennsylvania.
Gajduselr is afgestudeerd aan de Harvarduniversiteit en ziet als kinderarts en viroloog terug op een lange loopbaan als wetenschappelijk onderzoeker. Sedert 1958 is hij hoogleraar aan het instituut voor neurologie in Bethesda (Maryland)
Aan Blumberg is de Nobelprijs verleend, omdat hij een methode ontdekt heeft om de aanwezigheid van het hepatitis-B-virus aan te tonen. Dit virus is verantwoordelijk voor een bepaalde vorm van hepatitis (leverontsteking), die o.m. bij bloedtransfusies kan ontstaan. De ziekte wordt overgebracht. door personen, die de infectie permanent met zich mee dragen. Dat levert vaak grote problemen op in ziekenhuizen.
Tegenwoordig is het mogelijk. door toepassing van de Bluniberg-test, de drager van hepatitis-B te identificeren. Door de ontdekkingen van Bluinberg is het ook mogelijk geworden gamma-globuline en entstoffen te ontwikkelen, die bescherming geven tegen deze infectie.
Gajdusek bevond bij het onderzoek van bijzondere hersenziekten, waarbij zich geen koorts of ontstekingsverschijnselen voordoen, dat deze veroorzaakt worden door infectiestoffen, die hij door het inenten vin chimpansees kon identificeren. Bij mensen breken deze ziekten pas een tiental jaren na de besmetting uit. Kennelijk kunnen besmettelijk werkzame stoffen gedurende lange tijd actief blijven, zonder dat er zichtbare ziekten optreden. Daarmee is het bestaan van tot dusver onbekende infectiemechanismen bewezen.

NOBELPRIJS VOOR NATUURKUNDE
19'76: Burton Richter en Samuel C. C. Ting (beiden VS) voor hun „baanbrekend werk voor de ontdekking van een zwaar deeltje van een nieuwe soort".
Burton Richter is op 22 maart 1931 in New York geboren. Hij studeerde aan het Instituut voor Technologie van Massachusetts, waar hij in 1956 promoveerde. Hij was van 1952-1967 als wetenschappelijk onderzoeker aan dit instituut verbonden. In het laatste jaar werd hij hoogleraar aan de universiteit van Stanford, waar hij nu nog doceert.
Hij is adviseur van de Nationale stichting van wetenschappen en van de commissie voor kernenergie. Hij is lid van de afdeling natuurkunde van de Amerikaanse Academie van Wetenschappen.
Samuel Chao Cung-ting is op 21 jan. 1936 in Ann Arbor (Michigan) geboren. Hij studeerde aan de universiteit van Michigan, waar hij in 1962 promoveerde.
In 1963 werkte hij in Genève voor de Europese organisatie voor kernonderzoek CERN. Hij doceerde aan de Columbiauniversiteit van 1964-1967. Tussendoor, in 1966, leidde hij een werkgroep in de Deutsches Elektronen-Synchotron stichting in Hamburg. In 1967 werd hij benoemd tot hoogleraar aan het Instituut voor technologie van Massachusets. (MIT).
Prof. Ting is lid van de Amerikaanse Academie van Wetenschappen.
De ontdekking van het deeltje, waarvoor zij de Nobelprijs kregen, werd, onafhankelijk van elkaar. in nov. 1974 gedaan door twee grote researchteams in de VS. Het ene team hoorde thuis op het MIT. Deze groep, onder leiding van prof. Ting. bestond uit 14 fysici die hun werk deden als een bezoekersteam op het Brookhaven National Laboratorium, gelegen op het schiereiland Long Island in de staat New York. Hier staat namelijk het Amerikaanse 30 GeV proton synchotron: een reusachtige machine waarmee men protonen tot zeer hoge snelheden kan versnellen. Men kan deze protonen (positieve deeltjes uit een atoomkern) een snelheid geven die slechts een ½ promille langzamer dan de snelheid van het licht is.
Wanneer men deze snelle protonen laat vallen op stilstaande materie dan zijn de hotsingsprocessen die optreden zeer hevig en kunnen aanleiding geven tot vele verwachte cn onverwachte reacties. In zulke reacties worden dan deeltjes geproduceerd die vervallen naar andere deeltjes. De MIT-groep ging speciaal zoeken naar deeltjes die zouden vervallen in een elektron en een positron (het anti-deeltje van het elektron). Zoals iedereen nu weet, hun moeite werd beloond. Zij vonden een deeltje met een massa van 3,1 GeV, dat wil zeggen ongeveer 3,3 maal zo zwaar als een proton. Het merkwaardige aan dit deeltje was niet direct de grote waarde van de massa, maar wel het feit dat dit deeltje veel langer leefde (ongeveer 1000 maal zo lang) dan de fysici voor een deeltje met zo'n massa verwachtten.
Tegelijkertijd was op het Stanford Lineair Accelerator Centre, SLAC, een ander team van 35 fysici bezig met geheel andere experimenten. Dit team bestond uit vier verschillende groepen. Twee groepen die thuis hoorden op SLAC en die onder leiding stonden van prof. B. Richter en prof. M. Perl. De andere twee groepen kwamen uit Berkeley.
Dit researchteam deed zijn experimenten met behulp van SPEAR — een kolossale ring van speciaal geconstrueerde magneten, waarin elektronen en positronen kunnen worden opgeslagen zonder dat ze de hoge snelheden verliezen die hun gegeven zijn met behulp van de Stanford lineaire versneller, voor ze de ring ingestuurd werden. Deze elektronen en positronen lopen dan in tegengestelde richting deze opslagringen door. Wanneer men dat wenst kan men de elektronen dan fron-

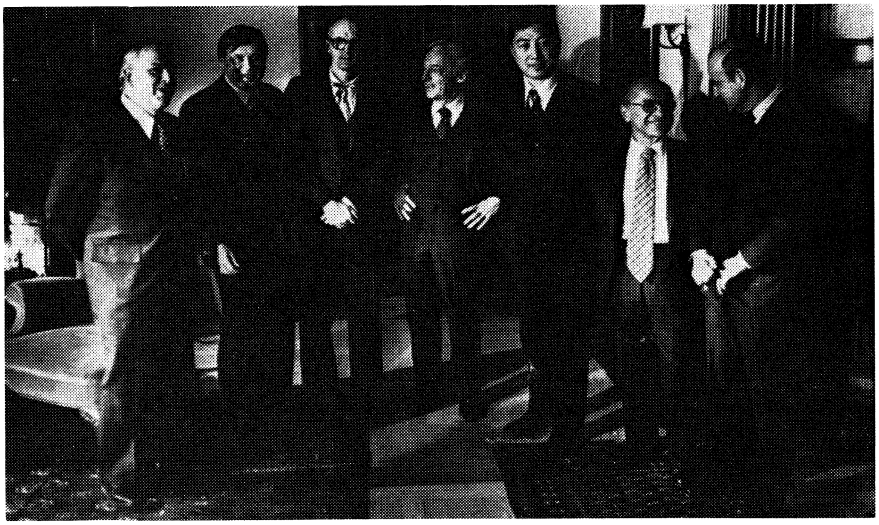

V.l.n.r. de Nobelprijswinnaars-1976: Burton Richter (natuurkunde), Carleton Gajdusek (geneeskunde), William Libscomb (scheikunde), Saul Bellow (letterkunde), Samuel Ting (natuurkunde). Milton Friedman (economie) en Baruch Blumberg (medicijnen).

taal laten botsen op de positronen en de botsingsprodukten vervolgens bestuderen. Wanneer de totale energie in de botsing precies gelijk is aan de massa van een speciaal soort deeltje kan het gebeuren dat zo'n deeltje op die plaats gemaakt wordt.
De experimenten leidden tot de ontdekking van het nieuwe deeltje, dat deze groep psi-deeltje doopte. Ook de SLAC-groep had de grote levensduur en de daarmee gepaard gaande kleine onzekerheid in de massa niet kunnen voorspellen. Omstreeks deze tijd kwam er op SLAC iemand van de MIT-groep op bezoek. Gedurende dit bezoek realiseerde men zich wat er aan de hand was. Het werd toen een race wie hun artikel het eerst op tafel konden leggen bij de editor van de Physical Review Letters, het Amerikaanse tijdschrift waarin zulke ontdekkingen gepubliceerd worden. Deze race werd gewonnen door de MIT-groep.
Sindsdien heeft de SLAC-groep het bijna uitsluitende alleenrecht op dit gebied verkregen. Dit komt door hun opslagringen, die veel beter voor dit soort van onderzoek geschikt zijn. Reeds 12 dagen had men op SLAC het volgende deeltje — psi accent — gevonden met een massa van 3,7 GeV, d.w.z. bijna 4 maal de proton-massa.
Het belang voor de fysica van dit deeltje is nog niet geheel duidelijk. Zeker is het dat het een enorme stimulans gegeven heeft aan een nieuw gebied in de hogeenergiefysica.
De meest waarschijnlijke verklaring van dit ogenblik is dat hier de eerste min of meer duidelijke aanwijzingen gevonden zijn voor het bestaan van een nieuw soort deeltjes.

NOBELPRIJS VOOR SCHEIKUNDE 1976: William N. Lipscomb (VS) voor zijn werk m.b.t. de „boorhydriden en de daarmee samenhangende problemen t.a.v. de aard van chemische bindingen".
William N. Lipscomb, nu 56 jaar oud, is in Cleveland (Ohio) geboren. Hij begon zijn studie aan de universiteit van Kentucky, onderbrak haar in de Tweede Wereldoorlog, en voltooide haar daarna aan het Californische Instituut voor technologie, waar hij in 1946 promoveerde.
In 1954 werd hij hoogleraar in de scheikunde aan de universiteit van Minnesota en in 1959 kreeg hij deze functie aan de Harvard-universiteit.
Boorhydriden, voor het onderzoek waarnaar hem de Nobelprijs is toegekend, zijn verbindingen die zijn opgebouwd uit de elementen borium (B), met atoomnummer vijf, en waterstof (H) met atoomnummer één. Ze hebben sterk variërende samenstellingen van B2H6 tot B20H16. Verschillende daarvan zijn, tussen 1912 en 1936, door Stock en zijn medewerkers gesynthetiseerd en in zuivere toestand geïsoleerd.
Boorhydriden bestaande uit moleculen met minder dan tien borium atomen zijn bij kamertemperatuur vloeibaar of gasvormig, bij tien of meer borium atomen zijn de verbindingen vast. Ze zijn niet gemakkelijk hanteerbaar. Sommige van de verbindingen zijn explosief en worden daarom wel als raketbrandstof gebruikt. Andere, ontleed door vocht, zijn giftig. Voor een normale enkelvoudige chemische binding zoals bijvoorbeeld koolstof (C) en waterstof (H) worden twee elektronen gebruikt (symbool: C-H). Karakteristiek voor de boorhydriden is dat het aantal elektronen in de verbinding zo gering is dat er niet voor alle bindingen twee elektronen beschikbaar zijn. Dit maakt de structuur van de boorhydriden ingewikkeld.
Voor de koolwaterstoffen (verbindingen tussen C en H) heeft men reeds in de vorige eeuw op basis van het verloop van chemische reacties een structuurtheorie kunnen opstellen. Voor de boorhydriden was dit pas mogelijk nadat het röntgendiffractiewerk van Lipscomb en anderen de driedimensionale structuur van een groot aantal verbindingen had opgehelderd.
Doordat de meeste boorhydriden bij kamertemperatuur gasvormig of vloeibaar zijn, moest het röntgendiffractiewerk bij lage temperatuur worden uitgevoerd. Men liet kristallen groeien door dunwandige glazen buisjes gevuld met boorhydriden af te koelen in een stroom van koud stikstofgas (temperatuur ongeveer -150 graden C). Het onderzoek liet dan zien dat de boorhydriden een ingewikkelde kooivormige structuur bezitten.
Het is Lipscomb gelukt voor deze ingewikkelde verbindingen een beschrijving te geven van de chemische bindingen. Hij vond dat er naast enkelvoudige chemische B-H en B-B bindingen ook zwakkere bindingen voorkomen. Kenmerkend voor deze zwakkere bindingen is dat twee elektronen niet slechts de binding tussen twee maar tussen drie atomen moeten verzorgen. Uitgaande van de verschillende bindingstypen hebben Dickerson en Lipscomb een schema opgesteld dat aangeeft voor welke samenstellingen boorhydriden bestaanbaar zijn. Men kan nu ook de chemische reacties van deze verbindingen begrijpen en voorspellen.
Het werk van Lipscomb heeft de structuur en bindingswijze in de boorhydriden en verwante verbindingen opgehelderd en een systematische beschrijving van hun chemische eigenschappen mogelijk gemaakt.

PULITZERPRIJS 1976: De Pulitzerprijs voor geschiedschrijving is toegekend aan Paul Horgan voor zijn werk Lamy of Santa Fe; die voor biografieën was voor R. W. B. Lewis voor zijn boek Edith Wharton, a biography.

WATELERPRIJS 1976: Dr. A. H. Boerma, de aftredende directeur-generaal van de voedsel- en landbouworganisatie FAO van de VN.
Het bestuur van de Carnegiestichting heeft dr. Boerma de prijs verleend, omdat hij sedert 1948 met grote toewijding en bekwaamheid belangrijke functies bij de voedsel- en landbouworganisatie van de VN heeft vervuld.

Nobelprijs voor de vrede 1976 niet toegekend. Alternatieve vredesprijs van het Noorse volk voor Noordierse organisatrices van vredesmarsen

Het vredesnobelprijscomité van het Noorse parlement heeft op 15 okt. besloten de Nobelprijs voor de vrede voor 1976 niet toe te kennen. Een reden hiervoor werd niet gegeven.
Twaalf Noorse dagbladen van alle politieke richtingen organiseerden nu een inzamelingsactie voor een alternatieve vredesprijs van het Noorse volk. Deze actie bracht een som van 1,7 mln Noorse Kronen op.
De vredesprijs van het Noorse volk werd toegekend aan Betty Williams en Maired Corrigan, twee Noordierse vrouwen, die een vrouwenvredesbeweging in het leven geroepen hebben, die o.a. door het organiseren van betogingen en „vredesmarsen" protesteert tegen het aanhoudende geweld in Noord-Ierland.

NECROLOGIEËN

AALTO, (HUGO) ALVAR HENRICK (3-2 1898 Kiortane - 11-5 Helsinki) Fins architect.

Opleiding aan de technologische universiteit van Helsinki, eigen architectenbureau, docent aan Massachusetts Institute of technology ('46-'48).
Erelid van vele buitenlandse academies zoals Royal College of Arts, Londen, Assoc. per l'Architettura Organica, Rome.
Voornaamste werken: Fins paviljoen op wereldtentoonstelling in Parijs ('37), krantengebouw in Turku, bibliotheek in Viipuri, Baker House in Cambridge, Mass., gebouwen in Säynätsalo, het Rautatalo kantoorgebouw in Helsinki, de universiteit van Jyväskylä en de kerk van Vuoksenniska, het stadscentrum van Wolfsburg en de Finlandia concertzaal in Helsinki.

BALLUSECK, DANIËL J. VON (8-3 1895 Utrecht - 27-2-1976 Den Haag), Nederlands diplomaat en journalist.

Studeerde in Rotterdam, Genève en Amsterdam, aanvankelijk werkzaam in diplomatieke dienst ('14-'16). Van '18 tot '28 buitenlands correspondent Algemeen Handelsblad in Genève, Londen en New York. In '28 benoemd tot hoofdredacteur Algemeen Handelsblad, werd later reizend correspondent en in '39 herbenoemd als hoofdredacteur. In '41 door Duitse bezetters ontslagen en korte tijd gegijzeld in St. Michelsgestel.
Na WOII wederom hoofdredacteur. In '50 benoemd tot permanent vertegenwoordiger van Nederland bij de VN en vertegenwoordiger in de Veiligheidsraad. In '55 benoemd tot ambassadeur in Moskou. Van '57 tot '60 ambassadeur in Canada. Voorzitter van Nederland Genootschap voor Internationale Zaken.

BENTZ VAN DEN BERG, HANS (12-10 '17 Blaricum - 3-7 Drachten) Nederlands acteur en regisseur.

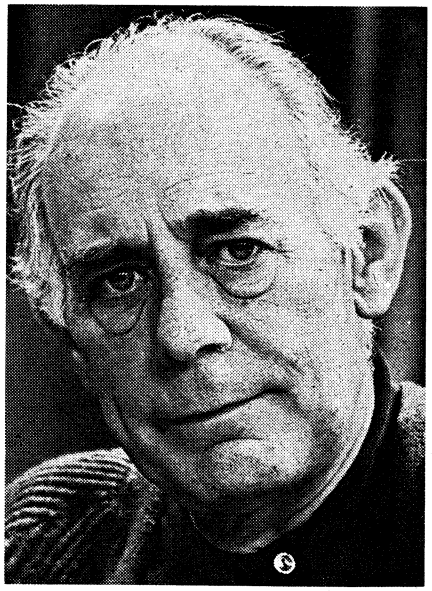

Eindexamen Amsterdamse Toneelschool ('39), verbonden aan Nederlandsch Toneel van Cor van der Lugt Melsert, in oorlogsjaren werkzaam als expeditieknecht en boekhouder, na WOII achtereenvolgens bij stichting Amsterdam-Rotterdam To-

neel (START), het gezelschap Comedia el1 van '49 tot '69 hij Nederlandse Comedie, waar hij schitterde in ,,De vuurproef" van Arthur Miller, ,,Een moeilijk mens" van Von Hofmannsthal, ,,Koning Oedipous" van Sofokles, ,,de Gijsbrecht" van Vondel. ..Oom Wanja" van Tsjechow, ,,Onder het melkwoud" van Dylan Thomas en ,,Wie is bang voor Virginia Woolf" van Albee. Werd driemaal bekroond met de Louis d'Or en tweemaal uitgeroepen tot ,,acteur van het jaar". Regisseerde o.a. .,Onder het rnelkwoud", ,,Midzomernachtdroom", .,Moeder Courage", ,,De Revisor", ,,Oom Wanja" en ,,De Storm".
Verliet na de ,,actie-tonlaat" de Nederlandse Comedie. Van '71 tot voorjaar '76 verbonden aan Toneelgroep Centrum. waar hij o n. ,,Souvenirs" van Gerard Lemmens regisseerde en in ,,De opvoeder" van James Saunders speelde.

BEYEN. JOHAN WILLEM (2-5 1897 Utrecht - 29-4 Den Haag) Nederlands oud-minister van buitenlandse zaken, diplomaat en bankier.

Studeerde rechten en promoveerde in Utrecht, werkte bij overheid en bedrijfsleven en werd vervolgens bankier. In WOII adviseur Nederlandse regering in Londen. Na WOII executive director IMF in Washington en president, Bank voor Internationale Betalingen in Bazel. Van '52 tot '56, samen met Joseph Luns, minister van biiitenlandse zaken. Groot aandeel in totstandkoming EEG. Van '58 tot '63 ambassadeur in Parijs.

BOSKAMP, JOHAN (HOELSCHER, JOHAN ANDRIAAN) (5-1 1891 Amsterdam - 20-9 Amsterdam) Nederlands acteur.

Begon carrière als zanger, werkte korte tijd bij de opera en vervolgens bij operettegezelschap van Louis Bouwmeester jr. Stichtte later eigen gezelschap in Rotterdam en vervolgens in Amsterdam. Was verbonden aan Centraal Theater en De Kluchtspelers. Speelde vervolgens rollen in operettes: ,,De Vagebondkoning", ,,De dochter van de tamboer-majoor", ,,De koningin van Montmartre" en in de toneelstukken ,,In pyama", ,,Anatevka" en .,Potasch en Perlemoer".

BRITTEN, LORD EDWARD BENJAMIN, BARON OF ALDEBURGH (22-11 '13 Lowestoft - 4-12 Aldeburgh, Suffolk) Brits componist, dirigent en pianist.

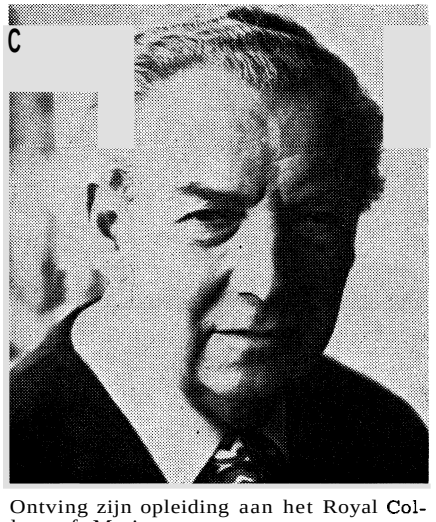

Ontving zijn opleiding aan het Royal College of Music.
Werken: o.a. ,,Simple Symphony" ('22-'26), ,,Sinfonietta" ('32), ,,Phantasy" ('32), ,,A Boy was Born" ('32-'33). ,,Friday Afternoon" ('34), ,,Suite for Violin and Piano" ('34-'35), ,,Soirees Musicales" I ('36), ,,On This Island" ('37), ,,Piano Concerto No. 1 in D Major" ('38), ,,Violin Concerto No. 1 in D Minor" ('39), ,,Les Illuminations" ('39), ,,Seven Sonnets of Michelangelo" ('40), ,,Matinées Musicales" ('41), ,,String Quartet No. 1 in D Major" ('41), ,,Hymn to Cecilia' ('42), ,,Rejoice to the Lamb" ('43), ,,Festival Te Deum" ('45), ,,Peter Grimes" ('45), ,,Young Persons Guide to the Orchestra" ('46), ,,The Rape of Lucretia" ('46), ,,Albert Herring" ('47), ,,The Beggars' Opera" ('48), ,,Let's Make an Opera" ('49), ,,Billy Budd" ('51), ,,Canticle II" ('52), ,,The Turn of the Screw" ('54), ,,The Prince of the Pagodas" ('56), ,,Noye's Fludde" ('581, ,,Hölderlin Fragment~" ('58), ,,A Midsummers Night's Dream" ('GO),,War Requiem" ('62), ,,Cantate Misericordium" ('63), ,,Nocturnal" ('63), ,,Voices for Today" ('65), ,,The Burning of the fiercy Furnace" ('66), ,,The Building of the House" ('67), ,,The Prodigal Son" ('68), ,,Childrens Crusade" ('691, ,,Who are these Children" ('69), ,,Owen Wingrave" ('70), ,,Third Suite for Cello" ('71), ,,Death in Venice" ('73).
Samen met zijn vriend, de tenor Peter Pears, voor wie hij veel muziek schreef, de initiatiefnemer van het Aldeburgh-muziekfestival.

BUCHAN, ALASTAIR (1919 - 4-2) Engels journalist.

Studeerde in Eton en Oxford, werkte als journalist bij The Observer en de Economist, was correspondent in Washington en later diplomatiek en militair columnist. In '58 de eerste directeur van het Institute of Strategic Studies en in '70 directeur van het Imperia1 War College. In '72 professor in de internationale betrekkingen in Oxford.

BULTMANN, RUDOLF KARL (20-8 1884, Wiefelstede, Oldenburg - 30-7 Marburg) Duits theoloog.

Studeerde theologie in Tübingen, Marburg en Berlijn. Hoogleraar in Breslau, Giessen en van '21 - '51 in Marburg.
Voornaamste werken: ,,Die Geschichte der synoptischen Tradition" ('211, ,,Jesus" ('26), ,,Das Evangelium des Johannes" ('41), ,,Theologie des neuen Testaments" ('53), ,,Glauben und Verstehen dln I-VI" ('33-'65), ,,Exegetica" ('67), ,,Das Verhältnis der urchnstlichen Christusbotschaft zum historischen Jesus" ('65), ,,Briefwechsel 1922 - 1966" (met Karl Barth).

CALDER, ALEXANDER (22- 1898 Lawton, Pennsylvania - 11-11 New York City) Amerikaans beeldhouwer, schilder en tekenaar.

Ontving opleiding als ingenieur maar ging later aan de Arts Student League studeren en vertrok naar Parijs. Maakte draadconstructies en houten beelden en in '33 zijn eerste ,,mobile". bewegende plastieken uit scharnierend of aan elkaar verbonden elementen. waarmee hij wereldberoemd werd.
Ontwierp o.a. ,,mobiles" voor het UNESCO-gebouw in Parijs, het Idlewild-vliegveld in New York en voor het Amerikaanse paviljoen op de wereldtentoonstelling in Brussel en een ,,stabile" voor de Expo in Montreal.
Daarnaast maakte hij typografisch werk, ontwierp wandkleden en was decorontwerper.

CHRISTIE, DAME AGATHA (15-9 1890 Torquay, Devon - 12-1 Wallingford, Oxfordshire) Brits schrijfster.

Schreef meer dan 85 detective-romans. o.a.: ,,The Mysterious Affair at Styles", waarin de meester-detective Hercule Poirot wordt ingevoerd die in veel boeken voorkomt. In andere werken zorgt Miss Marple voor de ontknoping.
Andere werken o.a. ,,Poirot Investigates", ,,The Murder of Roger Ackroyd", ,,The ABC Murders", ,,Murder in Mesopotamia", ,,Death on the Nile", ,,Appointment with Death", ,,Ten Little Niggers", ,,Sad Cypress", ,,Murder in the Orientexpress", ,,Death comes as the End", ,,They came to Baghdad", ,,A Pocketful of Rye", ,,Destination Unknown", ,,The Pale Horse", ,,The Mirror cracked from Side to Side", ,,Passenger to Frankfurt", ,,Elephants can forget".
Daarnaast schreef zij toneelstukkeri als ,,The Mouse Trap", ,,Witness for the Prosecution", ,,Spider's Web", ,,The Unexpected Guest", ,,Go Back for Murder", ,,Rule of three".

CRUYSBERGHS, MGR. KAREL, (28-3 1891 Meerhout-6-5 Korbeke-Lo). Vlaams prelaat.

Priester in 1915, legeraalmoezenier tijdens de eerste wereldoorlog, professor moraaltheologie groot seminarie te Mechelen, vice-rector van de Leuvense universiteit (1931-36), algemeen proost van de Belgische Boerenbond (1936-62). Oefende tussen de twee wereldoorlogen als schrijver, redenaar en raadsman van de r.k. politici een grote invl i uit

DÖPFNER, [JS (23-8- '18 H Beieren-21-7 he Duits aartsbisschop van Mü

Ontving opleiding in Rome, waar hij in '39 tot priester werd gewijd. In '48 bisschop Wiirzburg, in '57 bisschop van Berlijn, in '58 tot kardinaal verheven. In '61 aartsbisschop van Münchem en sedert '65 voorzitter van de Westduitse bisschoppenconferentie

ERNST, MAX (2-4 1891 Bruhl bij Keulen-1-4 Parijs) Frans schilder en beeldhouwer.
Studeerde filosofie in Bonn, autodidact op het gebied van schilderen, was met Arp en Baargeld de grondlegger van de Dadaïstische beweging. Vestigde zich in '22 in Parijs, waar hij met een onderbreking van '41 tot '49 wegens verblijf in de VS, zijn hele leven bleef wonen. Won de eerste prijs op de Biennale van Venetië. Belangrijke retrospectieve tentoonstellingen werden gehouden in Parijs (1959), New

York (1961), Londen (19611, en in Parijs (1975).

FEATHER, LORD VICTOR GRAYSON HARDIE (10-4-'98 Bradford-27-7 Londen) Brits vakbondsleider.

Begon als winkelbediende op 14-jarige leeftijd te werken, bekleedde functies in bond van winkelpersoneel en kreeg in '27 een baan bij het overkoepelende vakbondsorgaan TUC, waar hij snel opklom tot tweede secretaris, in '60 werd hij tweede secretaris-generaal en in maart '69 werd hij benoemd tot secretaris-generaal.
Hij verzette zich hevig tegen de invoering van de Industrial Relations Act, wat dan ook vrijwel mislukt is. Na zijn aftreden in '73 werd hij president van de Federatie van Europese vakbonden. Daarnaast was hij lid van de Arts Council, gouverneur van de BBC en van het National Institute of Economics and Social Research en zat in het bestuur van de Bradford universiteit en van de open universiteit. Hij had enkele publikaties op zijn naam staan.

FIERLINGER, ZDENIK (11-7-1891 Olomouc - 2-5 Praag) Tsjechoslowaaks diplomaat en oud-premier.

Was aanvankelijk werkzaam in de handel, sloot zich in WO I aan bij de Tsjechoslowaakse bevrijdingsbeweging en werd na de zelfstandigheid diplomaat.
Was o.m. ambassadeur in Den Haag, Boekarest, Washington, Genève, Bern, Wenen en Moskou. Ging in opdracht van de Tsjechoslowaakse regering in ballingschap in '41 naar Moskou en bereidde het Tsjechisch-Russische vriendschapsverdrag voor. Na WO II korte tijd premier en voorzitter van de sociaal-democratische partij. Na de communistische machtsovername in '48, liet hij de socialistische partij fusioneren inet de communistische, in een nationaal front. Werd lid van het presidium van de communistische partij en van '53 tot '64 president van het parlement. In '68 uit de partij geworpen nadat hij geprotesteerd had tegen de Sowjetrussische invasie, maar werd later weer gerehabiliteerd.

GABIN, JEAN (PSEUDONIEM VOOR JEAN-ALEXIS MONCORGÉ) (17-5-'04 Parijs - 15-11 Neuilly) Frans acteur.

Begon als metselaar, werd in '23 figurant in de Folies-Bergères, en later operettezanger en chansonnier.
Eerste filmrol in '30 in ,,Chacun sa Chance", daarna rollen in Zou-Zou ('34), ,,Golgotha" ('35), ,,Le Bandera" ('35), ,,La Belle Equipe" ('361, ,,Les Basfonds" ('36), ,,La Bête humaine" ('38), ,,Quai des Brumes" ('38) en ,,Le Jour se lève" ('39).
Emigreert in '39 naar de VS en sluit zich later aan bij de troepen van generaal De Gaulle.
Na WO II rollen in ,,Les Portes de la nuit" ('46), ,,Martin Roumagnac" ('46), ..Au-delà des grilles" ('49). Met de film ,,Touchez pas au grisby" 'begint zijn tweede carrière. Andere films: ,,Traversée de Paris", ,,En cas de malheur", ,,Les Grandes Familles", ,,Un singe en hiver", ,,Mélodie en sous-sol", ,,l'Affaire Dominici", ,,Le Chat" en ,,l'Année sainte".

GALLICO, PAUL WILLIAM (26-7-1897 New York City - 16-7 Monaco) Amerikaans schrijver.

Aanvankelijk werkzaam als sportjournalist, oorlogscorrespondent voor Cosmopolitan Magazine.
Werken o.a. ,,The Snow Goose" ('41), ,,Confessions of an Storywriter" ('48), ,,The Small Miracle" ('51), ,,Mrs. Harris goes to New York" (GO), ,,Coronation" ('62), .,Mrs. Harris MP" ('65), ,,The Poseidon Adventure" ('69), ,,Honorable Cats" ('72).

GEELKERKEN, CORNELIS VAN (19-3-1901 St. Jansmolenbeek bij Brussel - 29-3 Lunteren) Nederlands nationaal-socialist

Bezocht de gereformeerde ULO te Zeist. Volgde ambtelijke loopbaan. Was commies ter provinciale griffie van Utrecht. Richtte samen met ir. Mussert in 1931 de NSB op. Werd in 1934 als ambtenaar ontslagen op grond van het ambtenarenverbod.
Aanvankelijk was hij secretaris, later plaatsvervangend leider van de NSB.
Richtte in 1934 de Nationale Jeugdstorm op, waarvan hij ,,hoofdstormer" werd.
Tijdens de Duitse bezetting vanaf nov. 1943 inspecteur-generaal van de Landwacht, een soort hulppolitie.
Werd na de bevrijding gearresteerd en op 25 okt. 1950 door een bijzondere strafkamer van de rechtbank te Utrecht tot levenslang veroordeeld. Werd in 1959 ,,op jaren gesteld" en voorwaardelijk vrijgelaten.

GETTY, JEAN PAUL (15-12-1892 Minneapolis - 5-6 Sutton Place bij Guilford, Eng.) Amerikaans oliemagnaat.

Studeerde in Oxford. Werd in 1947 president van de Getty Oil Company, opgericht door zijn grootvader en groot gemaakt door zijn vader. Spartan Aircraft, George F. Getty Corp. en vele andere ondernemingen, stichtingen, musea werden door hem geleid of bestuurd. Werd beschouwd als de rijkste man ter wereld. Was groot verzamelaar van kunstvoorwerpen. vooral uit de 18e eeuw.

GOULART, JOAO (1-3-1918 Sao Borga - 6-12, provincie Corrientes, Argentinië) voormalig president van Brazilië.

Studeerde rechten aan de Porto Alegre universiteit. Kwam in de politiek via zijn vriendschap met Getulio Vargas, die eigenaar was van een boerderij naast het landgoed van Goulart.
Vargas won de verkiezingen van 1950.
Goulart werd in 1952 voorzitter van Vargas' Braziliaanse Partij van de Arbeid en in 1953 minister van arbeid. Na de zelfmoord van Vargas in 1954 was Goulart de partijleider. Hij sloot een bondgenootschap met de Sociaal-Democraten van Juscelino Kubitschek en werd onder deze als vice-president van de republiek gekozen
In de verkiezingen van 1960 stelde hij zich opnieuw kandidaat voor het vicepresidentschap en werd hij herkozen, nu onder president Janio Quadros Na het verrassende aftreden van Quadros in 1961 was hij president De strijdkrachten, die hem te links vonden, wisten een amendement in de grondwet opgenomen te krijgen, waarbij het premierschap werd ingesteld, waarmee de president de macht moest delen In 1963 organiseerde Goulart een referendum, waarbij, in een stemverhouding van vijf tegen een het ambt van premier werd afgeschaft
In maart 1964 brak een muiterij uit in de marine Goulart verleende de muiters gratie Dit was aanleiding tot een revolte van de strijdkrachten, die Goulart de wijk naar Uruguay deed nemen Sindsdien wordt Brazilië door een militair regime bestuurd

HEIDEGGER, MARTIN (26-9-1889 Baden - 26-5 Messkirch), Duits filosoof.

Studeerde in Freiburg, eerst theologie en filosofie, na 1911 filosofie, wiskunde en natuurwetenschappen, naderhand ook geschiedenis.
Promoveerde in 1914 niet het proefschrift ,,Die Lehre vom Urteil im Psychologismus", waarmee hij zich tegen het denken van zijn leermeester Brentano keerde. Onderging invloed van Husserl, die hij in 1928 als hoogleraar in Freiburg opvolgde. Eerste grote publikatie van ,,Sein und Zeit" in 1927. Hij hield zich bezig met het zijn, uitgaande van het menselijke zijn en bewustzijn. Enkele andere publikaties zijn: ,,Was ist Metaphysik" (1929, oratie), ,,Brief uber den Humanismus" (19471, ,,Was ist das - die Philosophie?" en ,,Kants These uber das Sein". Ook schreef hij indringende studies over de filosoof Friedrich Nietzsche en de dichter Hölderlin.
Hij kwam in opspraak, doordat hij na de Nazi-machtsovername in 1933 korte tijd met de nieuwe machthebbers flirtte. De Franse bezettingsautoriteiten legden hem na de Tweede Wereldoorlog kort een verbod tot college-geven op.
Hij was één van de laatste vertegenwoordigers van de klassieke Duitse idealistische filosofie, die door de neo-positivisten en de Angelsaksische analytische filosofen wordt afgewezen. Hij heeft grote in-

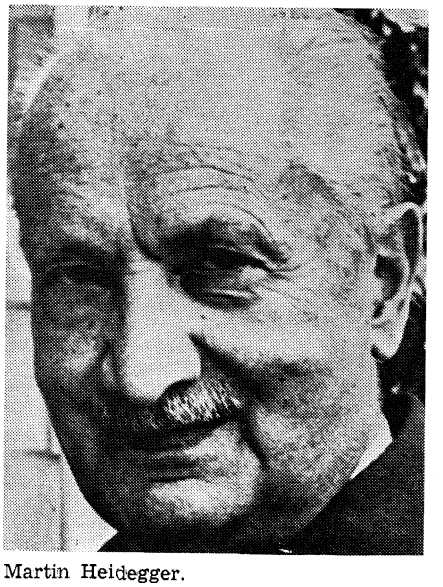

Martin Heidegger.

vloed gehad op het Franse existentialisme rond Jean Paul Sartre, de ontmythologiseringstheologie van Rudolf Rultmann en bepaalde stromingen in de psychologie en andere menswetenschappen

HEINEMANN, GUSTAV WALSER (23-7-1899 Schwelm - 7-7 Essen). Voormalig president van de Bondsrepubliek Duitsland.

Was oorspronkelijk advocaat en bekleedde daarnaast functies in de industrie. Was onder het nationaal-socialisme één van de voormannen van de opponerende ,,Bekennende Kirche''. Was van 1949-1955 president van de Gesamtdeutsche Synode. Hij begon zijn politieke loopbaan na de Tweede Wereldoorlog als lid van de CDU. Was in 1946 Oberburgermeister van Essen, van 1947-1948 minister van justitie van Noordrijnland-Westfalen en werd op 20 sept. 1949 minister van binnenlandse zaken in het eerste kabinet-Adenauer.
Nam in okt. 1950 ontslag uit protest tegen de herbewapening. Stichtte op 14 nov. 1952 een eigen partij, de Gesamtdeutsche Volkspartei, met een neutralistisch programma. Had echter geen succes in de verkiezingen. De partij werd in 1957 ontbonden en Heinemann trad toe tot de SPD.
Bij het tot stand komen van de grote coalitie CDU-SPD in 1966 werd hij minister van justitie in het kabinet-Kiesinger. Op 5 maart 1969 werd hij. bij de derde stemming, zonder absolute meerderheid, met hulp van de liberale FDP tot president van de Bondsrepubliek gekozen, een ambt, dat hij bekleed heeft tot 30 juni 1974. Hij heeft nadien geen publiek ambt meer bekleed.

HEISENBERG, WERNER (5-12-1901 Würzburg - 1-2 München) Duits natuurkundige.

Studeerde in München onder Sommerfeld en in Göttingen, waar hem een assistentschap onder Max Born werd aangeboden. Werd in '26 lector in Kopenhagen en '27 hoogleraar aan de universiteit van Leipzig en in 1941 aan de universiteit van Berlijn. In de Tweede Wereldoorlog deed hij daar kernenergetisch onderzoek.
In 1946 werd hij benoemd aan de universiteit van Göttingen. Van 1946-1958 was hij in Göttingen directeur van het Max Planck Institut fur Physik und Astrophysik. In 1958 verhuisde hij met het instituut naar Munchen.
Hij was een van de belangrijkste fysici van onze tijd. Met M. Born en P. Jordan behoort hij tot de grondleggers van de matrixmethode in de quantummechanica. In 1932 kreeg hij hiervoor de Nobelprijs.

HORST, HERMAN VAN DER (30-12-1910 Alblasserdam - 8-1 Haarlem) Nederlands cineast.

Heeft samen met Bert Haanstra de Nederlandse documentaire film aanzien gegeven. Hoogtepunt uit zijn oeuvre is de film ,,Faja Lobbi'' ('60).
Andere werken o.a.: ,,Der Zee ontrukt'' ('50), ,,Het schot is te boord ('52), ,,Houen zo'' ('53), ,.Toccata', ('67).

HUGHES, HOWARD ROBARD (24-12-1905 - 5-4) Amerikaans zakenman, piloot en filmproducent.

Bouwde een bescheiden familieonderneming uit tot een conglomeraat van ondernemingen: vliegtuigbouw, helikopterbouw, ruimtevaart en elektronica.
Produceerde films in eigen studio's o.a. ,,Scarface'', ,,Hell's Angels'' en ,,The Outlaw''.
Richtte luchtvaartmaatschappijen op o.a. de T.W.R. en had grote bezittingen in Nevada. hotels, casino's en mijnen Behaalde verschillende vliegrecords.
Leefde sedert 1970 geheel afgesloten van de buitenwereld

JOHNSON, EYVIND, (29-7-1900 - 25-8 Stockholm) Zweeds schrijver en Nobelprijswinnaar 1974.

(Voor biografie zie pag. 822/3 e.v. - '74).

JONKMAN, JAN ANNE (13-9-1891 Utrecht - 27-7 Den Haag) Nederlands politicus.

Studeerde rechten in Utrecht, Toulouse en Leiden, waar hij promoveerde op een proefschrift over de Indonesisch-nationale grondslag voor het onderwijs ten dienste der inlandse bevolking.
Was vervolgens rechterlijk ambtenaar in Nederlands-Indië en lid van de Volksraad (1927-'31) van welk college hij in '39 voorzitter werd. Na WO-I1 minister van Overzeese Gebiedsdelen in kabinet-Beel (1946-'48). Had belangrijk aandeel in het tot standkomer, van de overeenkomst van Linggadjati. In '48 wei-d hij lid van de PvdA en van 1951 tot '66 was hij voorzitter van de Eerste Kamer.

KAART, JOHANNES ANTONIUS (17-2-1898 Amsterdam - 2-2 Amsterdam) Nederlands acteur.

Debuteerde in '15 bij KVHNT, werkte daarna bij Heijermans, Het Schouwtoneel, Van Lier en Comoedia. Vanaf '33 speelde hij in films, ,,De Jantjes'' gevolgd door 11 Nederlandse speelfilms. Was directeur van twee eigen gezelschappen: De Komedianten (1939-'45) en het Gezelschap Johan Kaart (1950-'61) en trad veelvuldig op voor radio en televisie. Hij was 1600 maal Perlemoer in ,,Potasch en Perlemoer'' en 895 maal Doolittle in ,,My fair Lady''.

KARAGEORGEWITSJ, PRINS PAUL VAN JOEGO-SLAVIË (1883 St-Petersburg - 14-9 Neuilly) Joegoslavisch prins en regent.

Prins Paul was de neef van koning Peter I van Servië. Na de aanslag op koning Alexander in okt. '34 was hij van '34 tot '41 regent voor de toenmalige minderjarige koning Peter II.
Hij werd bij een staatsgreep afgezet omdat hij steeds meer toenadering tot Hitler had gezocht en zich in '41 had aangesloten bij het Driemogendhedenpact van Duitsland, Italië en Japan. Hij vestigde zich daarna in Kenia, later in Zuid-Afrika en vervolgens in Frankrijk.

KEMPE, RUDOLF (14-6-1910 Dresden - 11-5 Zürich) Duits dirigent.

Studeerde piano, viool en hobo en werkte aanvankelijk als hoboïst in Leipzig en Dortmund. Begon in '36 met dirigeren. Als operadirigent werkte hij in Chemnitz en Weimar en was van '49 tot '51 dirigent van de Staatsopera in Dresden en vervolgens van '52 tot '54 dirigent aan de Munchener Staatsoper. Was gastdirigent in New York en Wenen en werd in '61 dirigent van het Royal Philharmonic Orchestra in Londen dat hij in '74 verwisselde voor het Londens BBC Symphony Orchestra. Bovendien was hij dirigent van de Munchener Philharmoniker en tijdelijk van de Bamberger Philharmoniker. In '65 werd hij chef dirigent van het Tonhalle-Orchester van Zürich.

KIEF, CARL FRIEDRICH (10-5-1908 - 28-7 Amsterdam) Nederlands journalist.

Van geboorte Duitser, volgde technische opleiding. In WO II actief in het verzet, medewerker aan het illegale blad ,,De Vonk'', dat na de oorlog werd voortgezet onder de naam ,,De Vlam'', waarvan hij hoofdredacteur werd. Werd lid van de PvdA. waar hij betrokken was bij de oprichting van het Sociaal Democratisch Centrum. Publiceerde regelmatig in het weekblad ,,De Groene'', trad toe tot de vrijdenkersvereniging ,,De Vrije Gedachte'', waarvan hij lid was van het hoofdbestuur en voorzitter van de Amsterdamse afdeling.
Hield lezingen over populair-wetenschappelijke onderwerpen voor de radio.

KORTHALS, HENDRIK ALBERTUS (3-7 '11 Dordrecht - 3-11. VS) Nederlands politicus,

Studeerde economie in Rotterdam, werkte van '36 tot '40 als redacteur bij de NRC Werkte in de oorlog op het ministerie van handel, nijverheid en scheepvaart, in '45 werd hij lid TK voor de VVD. In het kabinet De Quay ('59-'63) was hij vice-premier en minister van verkeer en waterstaat. In '64 werd hij benoemd tot lid van de Raad van State. Verder was hij voorzitter van de persraad, plv. voorzitter van de Stichting Radio Nederland Wereldomroep en algemeen adviseur van de NO-VIB. lid van het Europese parlement en vice-voorzitter van de parlementaire enquêtecommissie en voorzitter van de Vereniging Veilig Verkeer.

KRULS, HENDRIK JOHANNES (1-8 '02 Amsterdam - 13-12 Den Haag) Nederlands generaal.

Volgde opleiding aan KMA in Breda en studeerde rechten in Utrecht. Werd in '22 benoemd tot officier van de artillerie en in '30 naar Curaçao gezonden voor de organisatie van de luchtverdediging. Vertrok in '40 naar Engeland, waar hij het bureau militair gezag voorbereidde, waarvan hij in '44 chef van de staf werd. Als luitenant-generaal werd hij op 1 nov. '45 benoemd tot chef van de generale staf en op 1 mei 1949 tot generaal voorzitter van de verenigde chefs van staven. Als chef van de generale staf legde hij de grondslagen voor het nieuwe Nederlandse leger en bereidde hij de uitzending van militairen naar Indonesië voor.
Op 1 febr. 1951 werd hij, na een meningsverschil met de minister van oorlog en marine op de meest eervolle wijze ontheven van zijn functies en in '55 kreeg hij eervol ontslag uit de militaire dienst.
Sindsdien werkte hij voor het bedrijfsleven o.a. bij de KLM, waar hij tot '66 hoofd van de afd. commerciële zaken was.

KUBITSCHEK DE OLIVEIRA, JUSCELINO (12-9 '02 Diamantina - 22-8) Braziliaans politicus en oud-president.

Studeerde medicijnen in Belo-Horizonte en Parijs, werkte enkele jaren als arts voor de regering en werd in '33 secretaris van een gouverneur, van '34-'37 federaal afgevaardigde voor de staat Minas Gerais, later burgemeester van Belo-Horizonte. Van '50 tot '54 gouverneur van Minas Gerais. Van '56 tot '60 president van Brazilië. Stichtte in die functie de nieuwe hoofdstad Brasilia. Ging na de militaire staatsgreep van '64 in ballingschap maar keerde in '65 weer terug en was sedertdien als zakenman actief.

LANG, FRITZ (5-12 1890 Wenen - 2-8 Beverley Hills) Amerikaans filmregisseur van Oostenrijkse afkomst.

Volgde iekcn- en schildersopleiding in Wenen, begon later novellen en filmscenario's te schrijven. Regisseerde in '21 zijn eerste film ,,Destiny'', in '22 ,,Dr. Marbus, der Spieler'' en vervolgens ,.Die Nibelungen'' ('24) en ,,Metropolis'' ('26). N.a.v. ,,Das Testament des Dr. Mabuse'' ('32) moest hij de wijk nemen naar Frankrijk.

Hier maakte hij samen met Charles Boyer „Liliom". In '34 reisde hij naar de VS, waar hij in Hollywood ging werken. Bekende films uit zijn Amerikaanse periode zijn: „Fury" ('36), „You only live once" ('37), „Man hunt" ('41), „The woman in the window" ('44), „Rancho Notorious" ('52), „The big heat" ('53), „While the city sleeps" ('56) en „Beyond a reasonable doubt" ('56). in '58 keerde hij terug naar Duitsland. Daar maakte hij „Die 1000 Augen des Dr. Mabuse" ('60). In '63 speelde hij zichzelf in „Le Mépris" van Jean-Luc Godart.
Lang schreef ook een roman „Der goldene See" ('19).

LEHMANN, LOTTE (27-2 1885 Perleberg - 26-8 Santa Barbara, Californië) Amerikaans-Duits operazangeres.

Studeerde zang aan de koninklijke academie in Berlijn en debuteerde in '10 in Hamburg, was van '14 tot '38 verbonden aan de Weense Staatsopera, vertrok in '39 naar de VS en was daar tot aan '45 verbonden aan de Metropolitan Opera van New York. In '45 beëindigde zij haar loopbaan als zangeres en werd docente aan de muziekacademie van de universiteit van Californië. In haar glansjaren was Lotte Lehmann één van de meest gevierde zangeressen. Haar beroemdste rollen waren Fidelio, uit de gelijknamige opera van Beethoven en Die Marschallin uit „Der Rosenkavalier" van Richard Strauss. Daarnaast schitterde zij in opera's van Wagner en als liederenzangeres met liederen van Schumann en Strauss.

LERCARO, KARDINAAL GIACOMO (28-10 1891 Quinto al Mare - 18-10 Bologna).

Priesterwijding in '14, van '47-'52 aartsbisschop van Ravenna en Cervia, '52-'68 aartsbisschop van Bologna, in '53 tot kardinaal gewijd, lid van verschillende pauselijke congregaties, moderator van de Oecumenische raad, president van het Consilium ad Exsequendam de Sacra Liturgia, ereburger van Bologna.

LILAR, BARON ALBERT (21-12 1900 Antwerpen - 16-3 Antwerpen) Belgisch staatsman.

Hij studeerde rechten aan de universiteit te Brussel en werd spoedig als advocaat en als hoogleraar (aan de VUB en de ULB) een vermaard specialist in zeerecht. In 1946 werd hij liberaal senator. Hij was viermaal minister van justitie (1946-'47, 1949-'50, 1954-'58 en 1960-'61) en vice-premier in het kabinet-Eyskens van 1958 tot 1960. Als jurist genoot hij een internationale faam. In de Belgische politiek viel hij op door zijn gematigdheid en moreel gezag. Hij was gehuwd met de letterkundige Suzanne Verbist (Le Burlador, Le Couple) en zijn dochter was de in Parijs gevestigde Françoise Mallet-Joris.

(Vor. ber. 165/2.)

LYSENKO, TROFIM DENISOWITSJ (30-9 1898 Karlowka, Oekraïne - 20-11 Moskou) Sowjetrussische landbouwdeskundige en bioloog.

Werkte „Marxistische" theorie uit die inhield dat de erfelijke aanleg van een organisme door het milieu veranderd kan worden.
Werd onder Stalin voorzitter van de academie van landbouwwetenschappen en had grote politieke invloed. In '62 viel hij in ongenade en werd afgezet. In '65 werd hij ontslagen als hoofd van het Instituut voor Genetica in Moskou. Zijn aanvankelijke tegenstanders werden gerehabiliteerd.

MALRAUX. ANDRÉ GEORGES (3-11-'01 Parijs - 23-11 Verrières-le-Buisson) Frans schrijver, politicus en kunstcriticus.

Studeerde enige tijd aan de École des Langues Orientales, werkte met Max Jacob samen in het literaire tijdschrift Action, huwde in '21 de schrijfster Clara Goldschmidt. Reisde en woonde enige tijd in het Verre Oosten, waar hij in contact kwam met anti-kolonialistische bewegingen. Zijn eerste boek „Les Conquérants" ('27) speelt in dit milieu. Grote bekendheid kreeg hij met „La Condition humaine" ('33) spelend in het revolutionaire China, waarmee hij de hoogste Franse literaire onderscheiding de Prix Concourt won.
In de jaren dertig zette hij zich in voor de bestrijding van het fascisme, In '35 publiceerde hij „Le Temps du Mépris" over de situatie in Nazi-Duitsland. Bij het uitbreken van de Spaanse Burgeroorlog, vertrok hij naar Spanje, onderscheidde zich als commandant van een lucht-eskadron. Zijn ervaringen in Spanje legde hij neer in de roman „L'Espoir". Bij het uitbreken van WO II werd hij door de Duitsers gevangen genomen maar later weer vrijgelaten. In de laatste oorlogsjaren sloot hij zich aan bij het verzet, werd commandant van de Brigade Alsace Lorraine die Straatsburg bevrijdde en ontmoette generaal De Gaulle aan het front in de Elzas.
Hij werd De Gaulle's belangrijkste ideoloog.
In '51 verscheen „Le Musée imaginaire", het eerste deel van een serie van drie die later bekend werd onder de naam „La Psychologie de l'Art", in '51 „Les Voix du Silence" en in het midden van de jaren vijftig „La Statuaire" en „Le Monde chrétien".
Toen De Gaulle in '58 weer aan de macht kwam, werd Malraux minister van cultuur, een functie die hij tot '65 heeft bekleed. Hij nam het initiatief tot de oprichting van de Maisons de la Culture en organiseerde het schoonmaken van de belangrijkste grote gebouwen in Parijs. In '71 publiceerde hij een aan De Gaulle gewijd werk „Les chênes qu'on abat", een aanvulling op de eerder verschenen „Anti-mémoires" ('67)

MISKOTTE, KORNELIS HEIKO (23-9 1894 Utrecht - 31-8 Voorst) Nederlands theoloog en predikant
Was predikant in Kortgene, Meppel, Haarlem en Amsterdam en van '45 tot '59 hoogleraar vanwege de Nederlands Hervormde kerk m de dogmatiek aan de Rijksuniversiteit van Leiden.
Promoveerde in '32 op „Het wezen der Joodse religie". Had grote invloed door zijn preken en vooral als zelfstandig vertolker van de theologie van Barth. Belangrijk was zijn pastoraat onder de buitenkerkelijke intellectuelen in Amsterdam Nam na '45 intensief deel aan de arbeid van de generale synode van de Nederlands Hervormde Kerk en was jarenlang hoofdredacteur van het tijdschrift „In de Waagschaal'
Werken o.a. Bijbels ABC ('42), „Als de Goden zwijgen" ('56). „Kennis en bevinding" ('69), „Om de waarheid te zeggen" ('71)

MELLE (VOLUIT MELLE J OLDEBOER-RIGTER) (27-5-'08 Amsterdam - 24-5 Amsterdam) Nederlands kunstschilder

Werkte aanvankelijk als typograaf, ontwikkelde zich later tot een veelzijdig autodidactisch kunstenaar Schilderde tekende, aquarelleerde, etste en lithografeerde in surrealistische stijl Sedert '53 docent aan de Gerrit Rietveldacademie in Amsterdam Vele tentoonstellingen, ook in het buitenland
Vele musea bezitten schilderijen en etsen van hem, o.a. het Stedelijk Museum in Amsterdam

MONOD, JACQUES LUCIEN (9-2 '10 Cannes - 31-5 Cannes) Frans biochemicus en Nobelprijswinnaar,

Studeerde in Parijs wis- en natuurkunde chemie, biologie en geologie en behaalde in elk van deze takken van wetenschap een academische graad.
Was van '34 tot '45 werkzaam aan de universiteit van Parijs. Promoveerde in '41 in de natuunvetensohappen en trad in dienst bij het Institut Pasteur
Werd in '54 directeur van de celbiologische afdeling van het mstituut en wend in '57 benoemd tot hoogleraar stofwisselingschemie aan de universiteit van Parijs
Kreeg in '65 samen met de hoogleraren François Jacob en André Michael de Nobelprijs voor geneeskunde en fysiologie toegekend voor hun ontdekkingen betreffende de genetische controle voor de enzym- en virussynthese
Werd in '71 benoemd tot directeur van het Institut Pasteur
Publikaties o.a. „Le Hasard et le Nécessité"

MONTGOMERY OF ALAMEIN, VELDMAARSCHALK BERNARD LAW, (17-11 1887 Kensington - 24-3 Isington) Brits veldmaarschalk.

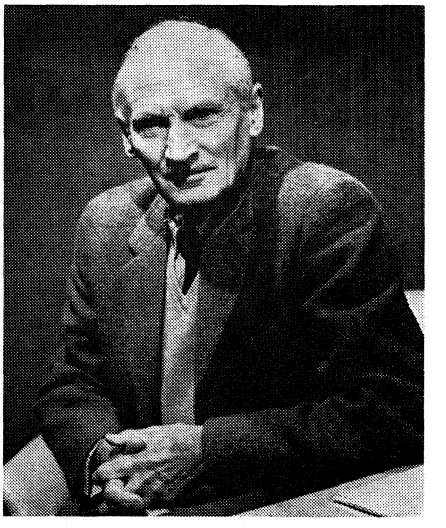

Zoon van een Anglicaanse bisschop, groei-

de op in Tasmania en bezocht na terugkeer w Engeland de St Paulsschool en de militaire academie in Sandhurst
Werd in '08 beroepsofficier en riam deel aan WOI. Diende daarna o.a. in India en Egypte In aug.-'42 werd hij belast met het commando over het ernstig bedreigde Britse leger in Egypte Met het 8ste Leger behaalde hij op Rommel de grote overwinning bij El Alamein (okt '43), Montgomery veroverde daarna Libië en m samenwerking met de Amerikanen en de vrije Fransen van De Gaulle, Tunesie Voorts nam hij deel aan de landingen op Sicilie en aan de strijd op het vasteland van Italie tot eind dec. '43
Onder leiding van generaal Eisenhower werd de mvasie op het vasteland van West-Europa voorbereid, waarbij Montgomery opperbevelhebber werd van de 21ste Britse legergroep en tevens belast zou worden met de leiding **van alle** bij de invasie betrokken grondtroepen Na de uitbraak van het bruggehoofd trok hij met zijn legeligroep langs de Atlantische kust naar het noorden, bevrijdde België en Zuid- en Oost-Nederland en rukte vervolgens op tot aan de Elbe Hij aanvaardde de onvoorwaardelijke overgave van alle Duitse troepen onder bevel van de Duitse generaal-veldmaarschalk Busch
In '45 werd hij bevorderd tot veldmaarschalk en in '46 werd hij in de adelstand verheven In hetzelfde jaar werd hij chef van de Imperiale Generale Staf en na het tot stand komen van de Westeuropese Unie voorzitter van het comité van stafchefs Op 20-3 '51 werd hij benoemd tot plv opperbevelhebber der Atlantische strijdkrachten wat hij bleef tot '58
In zijn oorlogsmemoires ('58) had hij scherpe kritiek op de strategie van generaal Eisenhower

MULLIE JOS, (14-2-1886 St. Denijs - 14-7 Korbeke Lo). Vlaams sinoloog.

Werd 1909 priester in de congregatie van Scheut en vertrok kort daarop als missionaris naar China. Van 1931 tot 1949 doceerde hij Chinees in het theologisch seminarie van Scheut te Leuven. Zijn talrijke publikaties bezorgden hem in 1939 de leerstoel voor Chinese taal en letterkunde aan de rijksuniversiteit te Utrecht, die hij tot 1956 bekleedde. De wetenschappelijke standaardwerken die hij schreef: ,,Het Chinees Taaleigen'', ,,Grondbeginselen van de Chinese letterkunde'', ,,Korte Chinese spraakkunst van de volkstaal'' bezorgden hem internationale faam.

NOOIJ, BEPPIE (2-5-1893 A'dam - 16-8 Zeist) Nederlands actrice

Beppie Nooij (haar eigen naam was Elizabeth Blaaser) debuteerde in '13 in ,,Het pleegkind van de orgeldraaier'' bij het toneelgezelschap van haar vader Jan Dirk Blaaser Vijf jaar later trouwde ze met de toneelspeler Jan Nooij, oprichter van het Amsterdams Volkstoneel
Zij speelde bij de gezelschappen van Delmonte, Bouber, Schouw en Louis de Vries De laatste negentien jaar van haar carrière speelde ze bij het Amsterdams Volkstoneel, dat in '62, na het overlijden van haar man onder leiding kwam van Beppie Nooij jr.
Ze kreeg grote bekendheid door haar rollen in ,,Allerzielen'', ,,De Jantjes'', ,,Oranje Hein''. ..Rooie Sien''. ,,Zeemansvrouwen'', ,,De Voddenraper van Parijs'', ,,Dolle **Hans**'', ,,De Twee wezen'' en ,,De dood van een handelsreiziger''. In '73 nam zij afscheid met de rol van Kniertje in ,,Op hoop van zegen''

PEETERS, PROF. DR. K. C. (29-12-'03 Wuustwezel - 16-12 Antwerpen) Vlaams volkskundige.

Peeters begon zijn loopbaan als onderwijzer in zijn dorp, werd dan journalist en hoofdredacteur van de Antwerpse krant De Morgenpost, promoveerde 1937 te Gent tot doctor in de pedagogische wetenschappen en werkte tijdens de bezetting als kabinetschef van burgemeester Delwaide. Bij de bevrijding werd hij conservator van de Antwerpse oudheidkundige musea en adjunct-stadssecretaris. Van 1950 tot 1968 was hij stadssecretaris, van 1969 tot 1973 adviseur-generaal van de stad. Hij was ook buitengewoon hoogleraar aan de Leuvense universiteit en directeur van het instituut voor volkskunde. Peeters publiceerde talrijke studies over volkskunde en zat ook een tijdlang de Société Internationale d'ethnologie et de folklore voor.

QUENEAU, RAYMOND (21-2-'03 Le Havre - 25-10 Parijs) Frans romancier.

Studeerde wijsbegeerte in Le Havre en Parijs en trad in '24 toe tot een surrealistische groep. In '29 breekt hij met André Breton en de surrealistische beweging. In '33 kreeg hij de prijs Deux Magots voor zijn eerste roman ,,Le Chiendent'', die gevolgd wordt door ,,Gueule de pierre ('34), ,,Derniers Jours'' ('36), ,,Odile'' ('36), ,,Enfants du limon'' ('38), ,,Un rude hiver'' ('39), ,,Pierro, mon ami'' ('42).
In '36 trad hij in dienst bij de uitgeverij Gallimard, waar hij in '55 de leiding kreeg van de uitgave van l'Encyclopedie De la Pleïade.
Na WO II verschenen o.a. ,,Loin de Rueil'' ('45), ,,Le Dimanche de la vie'' ('52), ,,Si tu t'imagines'' ('521, en de later door Louis Malle verfilmde ..Zazie dans le métro''

RAY, MAN (27-8-1890 Philadelphia - 18-11) Amerikaans schilder, beeldhouwer, filmmaker en fotograaf.

Studeerde voor architect en ingenieur en nam tekenlessen. Kwam in contact met Marcel Duchamps en stichtte samen met hem de New Yorkse Dadaïstische beweging. Vertrok in '21 naar Parijs waar hij zich bij de Dadaïstische beweging aansloot.
Experimenteerde met nieuwe fotovormen. trad in '24 met Duchamps en Eric Satie op in een film van René Clair en maakte in '26 de film ,,Anemic Cinema'' met Duchamps en Marc Allegret. Hij legde zich daarna toe op het fotograferen en werd één van de beste fotografen van de jaren dertig. Daarnaast bleef hij schilderen. In '25 nam hij deel aan de eerste surrealistische tentoonstelling in Parijs en in de jaren dertig waren zijn werken op alle grote surrealistische tentoonstellingen te zien. In '40 verliet Ray Parijs en keerde terug naar de VS waar hij zich vestigde in Hollywood. In '51 keerde hij terug naar Parijs.
In de laatste jaren kreeg Ray grote erkenning voor de belangrijke rol die hij heeft gespeeld in de kunstwereld van de jaren twintig en dertig.

REED, SIR CAROL (30-12-'06 - 25-4 Londen) Brits filmregisseur.

Was aanvankelijk toneelspeler, maar maakte vanaf '30 films, waarvan de bekendste ,,The Third Man'' met Orson Welles is.
Andere films van hem waren: ,,The Man between'', ,,Our Man in Havana'' en de muzikale versie van ,,Olivier Twist''.

ROBESON, PAUL (9-4 1898 - 23-1 Philadelphia) Amerikaans zanger en acteur

Robeson, die de zoon van een negerslaaf was, kreeg vooral bekendheid als zanger van gospelsongs en negrospirituals, maar hij zong ook opera-aria's Hij begon zijn carrière als toneelspeler in de jaren twintig en was sinds 1935 ook te zien in films zoals ,,Porgy and Bess'', ,,Black Boy'' en ,,Houseboat''. Zijn beroemdste rol op het toneel was die van Othello, waarmee hij triomfen vierde m 1930 en de jaren veertig. in de jaren na WOII kreeg Robeson moeilijkheden in de VS wegens njn communistische overtuiging In '56 werd zijn paspoort ingetrokken toen hij in Europa op communistische vredescongressen sprak. Van '58 tot '63 woonde hij in vrijwillige ballingschap in Europa

RODENKO PAUL THOMAS BASILIUS (26-11 '20 Den Haag - 9-6 Zutphen) Nederlands dichter en essayist

Hij studeerde Slavische talen en psychologie in Leiden en in Parijs aan de Sorbonne.
Hij werd vooral bekend als essayist en woordvoerder van de Vijftigers, de Nederlandse literaire generatie die vijftentwintig jaar geleden voor een vernieuwing in de Nederlandse literatuur zorgde Als redacteur van Podium en theoreticus van de experimentelen (Vijftigers) kantte hij zich tegen de groep van Criterium Behalve zijn gedichten en essayistisch werk schreef hij om bundels vrijmoedige erotische verhalen, ontleend aan de Duizend-en-een-nacht, die een tijdlang bijzonder populair waren
Rodenko maakte de eerste bloemlezing uit de Nederlandse experimentele poezie, ,,Nieuwe griffels, schone leien'' ('54) en verder de bundels ,,Met twee maten'' ('56) en ,,Gedoemde dichters'' ('57) Ook maakte hij vertalingen uit het Russisch
Rodenko was lange tijd in de jaren vijftig en het begin van de jaren zestig, poëziecriticus van de Nieuwe Rotterdamse Courant In dat blad droeg hij bovendien een column bij onder de naam Quax
Rodenko's laatste publikaties waren de essaybundel ,,Op het twijgje der indigestie'', die m '76 verscheen en zijn verzamelde gedichten, die onder de titel ,,Orensnijder, tulpensnijder''

ROMSEE, GERARD (11-10-'01 Guigoven - 14-4 St-Lambrechts-Woluwe) Vlaams-nationalistische politicus Studeerde rechten te Leuven, werd advocaat en Vlaams-nationalistisch kamerlid voor Tongeren-Maaseik van 1929 tot de tweede wereldoorlog. Hij zetelde ook in de leiding van het Vlaams Nationaal Verbond en vertegenwoordigde er de gematigde, democratische strekking Hij zorgde mede voor de totstandkoming van het beginselakkoord met de Katholieke Vlaamse Volkspartij in 1936 Na de Duitse inval in 1940 werd hij commissaris-generaal voor de repatriermg van de Belgische vluchtelingen in Frankrijk. in augustus 1940 werd hij dd provinciegouverneur van Limburg Van 2 april 1941 tot sept. 1944 was hij secretaris-generaal van het ministerie van binnenlandse zaken Bij de bevrijding werd hij veroordeeld tot levenslange hechtenis: in beroep werd de straf verminderd tot 20 jaar In 1951 kwam hij vrij en later verkreeg hij eerherstel.
Romsee behoorde tussen de twee wereldoorlogen tot de meest geëerbiedigde figuren van het Vlaams-naticmalisme. Tijdens de bezetting belichaamde hij. als centrale figuur in het college van secretarissen-generaal dat het land bestuurde,

de politiek van het minste kwaad, hij bewees daarbij de bevolking grote diensten, wat hem herhaaldelijk in conflict bracht met de bezetter Hij beschikte daarbij over de morele steun van koning Leopold III Na zijn vrijlating leidde hij een teruggetrokken leven. Tot aan zijn dood bleef hij weigeren enige verklaring af te leggen over zijn oorlogsbeleid

ROLAND HOLST, ADRIANUS (23-5 1888 Amsterdam - 5-8 Bergen) Nederlands dichter.
Hij bezocht de h b s in Amersfoort en Hilversum, volgde in 1906 colleges in de Franse letterkunde in Lausanne en studeerde van 1908 tot 1911 in Oxford.

In 1908 debuteerde hij met verzen in het tijdschrift DE XXe eeuw; m 1911 verscheen zijn eerste bundel, Verzen In hetzelfde jaar was hij ernstig ziek; na zijn herstel bracht hij de zomer door in Shelley's Cottage in Lynmouth (Engeland). In de winter van 1912 schreef hij daar zijn tweede bundel De belijdenis van de stilte", die in 1913 verscheen
In 1918 vestigde Holst zich in Bergen (N H), waar hij, met enkele onderbrekingen, tot enkele jaren voor zijn dood zou wonen. In 1920 publiceerde hij zijn derde bundel, „Voorbij de wegen", waarin zijn talent tot meesterschap gerijpt is
In 1925 volgde de bundel, „De wilde kim' en in '37 zijn poetisch meesterwerk, „Een winter aan zee", door Vestdijk gesignaleerd als een bewijs van de merkwaardigste zelfvernieuwing waartoe ooit een dichter in staat was. Drie jaar later verscheen de bundel, „Onderweg"
Van zijn uiterst persoonlijk, dichterlijk proza noemen we „Deirdre en de zonen van Usnach" (1920), „De afspraak" (1928), „Tussen vuur en maan" (1932), „Voortekens" (1936) en de bundel beschouwingen „Uit zelfbehoud" (1938) In de oorlog verscheen illegaal het essay, „Eigen achtergronden" en de gedichten in memoriam Charles Edgar du Perron & Menno ter Braak en „Helena's inkeer". Niet onvermeld mag verder blqven zijn merkwaardige essay „Over den dichter Leopold"
Al het hier genoemde werk werd ter gelegenheid van zijn zestigste verjaardag, in 1948, bijeengebracht in een vierdelige verzameluitgave, die echter geen afsluiting van Holsts oeuvre betekende In 1950 publiceerde de dichter, samen met Simon Vestdijk, een bundel polemische kwatrijnen, „Swordplay, wordplay", m 1962 „Onder koude wolken", in 1967 „.Uitersten" en in 1970 „Met losse teugel In 1971 verscheen er een aangevulde editie van zijn verzamelde gedichten
Behalve dit oorspronkelijk werk verschenen er van de band van Holst vertalingen van Shakespeare (King Lear en Richard III) en Yeats
Zijn grote verdiensten voor de Nederlandse literatuur vonden erkenning in de vorm van verscheidene prijzen waaronder de hoogste die een letterkundige uit ons taalgebied ten deel kunnen vallen
In 1938 kreeg hij voor „Een winter aan zee" de prijs van het D.-A.-Thiemefonds, in december 1945 een regeringsprijs voor „Helena's inkeer" en in 1948 de Constantijn Huygensprijs van de gemeente Den Haag voor zijn hele oeuvre
Voor zijn gedicht „Late Telgen", later opgenomen in de bundel „In gevaar", kreeg hij in 1955 de P C. Hooftprijs en in 1959 kon koning Boudewijn hem als eerste Nederlander de driejaarlijkse Prijs der Nederlandse letteren uitreiken voor zijn hele oeuvre In 1961 werd de bundel „Omtrent de grens" nog bekroond met de Poëzieprijs + van de gemeente Amsterdam Bovendien werd Holst in 1946 benoemd tot officier in de orde van Oranje Nassau en in 1958 tot ridder in de orde van de Nederlandse Leeuw en ereburger van de gemeente Bergen

ROYAARDS-SANDBERG, JACOBA PHILIPPA (27-10-1876 Pamekasan, Ned. Indië - 30-3 Amsterdam) Nederlands actrice.
Zij volgde haar opleiding in Duitsland. In 1901 maakte ze haar debuut bij de Koninklijke vereniging Het Nederlandsch Toneel. In 1903 trouwde ze met Willem Royaards.
Jacqueline Royaards heeft bij zes toneelgezelschappen gespeeld, waaronder Het Toneel van Royaards, het Amsterdams Toneelgezelschap en de Nederlandse Comedie. Ze speelde een groot aantal rollen in bekende toneelstukken, zoals Gretchen in „Faust", Olivia in „Driekoningenavond", Rafael in „Lucifer". Ze kreeg grote bekendheid in toneelstukken als „De drie zusters", „Oom Wanja" van Tsjechow en „De vuurproef" van Arthur Miller. Ze werd onderscheiden met de zilveren medaille van de stad Amsterdam.

ROTHFELS, HANS (12-4-1891 Kassel - 22-6 Tubingen) Duits historicus.
Studeerde in Freiburg, München, Berlijn en Heidelberg, doceerde nieuwste geschiedenis in Koningsbergen.
Verloor in '34 zijn leerstoel en week uit naar Engeland waar hij in Oxford ging doceren. In 40 naar de VS waar hij hoogleraar in Chicago werd. Keerde in '51 naar Duitsland terug en werd hoogleraar in Tubingen. Stichtte in '53 het „Vierteljahresheft fur Zeitgeschichte".
Bekendste werk: „The German Opposition to Hitler".

SOETENDORP, DR. JACOB (5-7-'14 Amsterdam - 28-7 Denemarken) Nederlands Liberaal-Joods rabbijn.
Studeerde aan het Nederlands-Israëlitisch Seminarium in Amsterdam, en aan de Liberale Rabbijnenschool in Londen. Behaalde doctoraal theologie aan de Rijksuniversiteit van Leiden.
Was sedert '54 belast met de geestelijke leiding van de Liberaal-Joodse gemeente in Amsterdam, die hij tot grote bloei heeft gebracht. Was een warm voorstander van de dialoog tussen Joden- en christendom. Heeft talrijke publikaties op zijn naam staan.
Kreeg in '61 het eredoctoraat van het Hebrew Union College in New York. Bracht de laatste jaren van zijn leven door als iabbijn van de Liberaal-Joodse gemeente van Gotenburg, Zweden

TAS, SAL (31-8-1905 Amsterdam - 19-7 Neuilly-sur-Seine) Nederlands journalist
Tas was in 1932 een van de oprichters van de Onafhankelijk Socialistische Partij, met P J Schmidt en J de Kadt, aanhangers van Socialisme-Nu, een linkse afsplitsing van de SDAP. Met De Kadt richtte Tas „ De Nieuwe Kern" op, welk blad tot 1940 verscheen.
Na de oorlog was Tas redacteur van Het Parool, later correspondent van dat blad in Parijs. Na zijn pensionering in 1970 was hij korte tijd commentator bij de Tros. Ook verzorgde hij een rubriek in het weekblad Accent.
Tas had een groot aantal boeken op zijn naam staan.

THOMSON, OF FLEET, LORD ROY HERBERT (5-6-1894 - 4-8 Londen) Brits krantenmagnaat.
Geboren in Canada begon Thomson zijn carrière in hot bank- en verzekeringswezen. Hij werd directeur van de Royal Bank of Canada en begon zijn carrière in de wereld van de massamedia toen hij een radiostation oprichtte in een klein Canadees stadje. Enkele jaren later bezat hij een heel net van radiostations.
Hij stond aan het hoofd van het grootste krantenimperium ter wereld dat meer dan 200 bladen uitgeeft in twaalf landen w.o. „The Times" en „Sunday Times". In de jaren vijftig emigreerde hij van Canada naar Engeland en werd in '64 in de adelstand verheven. Hij had ook zakelijke belangen in radio- en televisiemaatschappijen, reisbureaus en olie-exploratie op de Noordzee.

USSEL, DR. J. M. W. VAN (8-6-1918 Mechelen - 7-7 Antwerpen) Vlaams historicus en moralist.
Studeerde kunstgeschiedenis, oudheidkunde en geschiedenis te Leuven, werd leraar middelbaar onderwijs en publiceerde in die periode handboeken voor het onderwijs in de moraal; promoveerde 1967 in de geschiedenis aan de gemeentelijke universiteit Amsterdam, werd 1970 wetenschappelijk hoofdmedewerker aan de Erasmus-universiteit te Rotterdam, afdeling preventieve en sociale psychiatrie. Hij maakte in Vlaanderen en Nederland naam door zijn actie voor seksuele emancipatie, die o.m. tot uiting kwam in de publikatie van: „Opvoeding tot harmonische seksualiteit" (1957), „Geschiedenis van het seksuele probleem" (1968), „Afscheid van de seksualiteit" (1970), „Menselijke intimiteit" (1974), „Samen wonen met velen" (1974). „Moderne huwelijksvormen" (1974).

VISCONTI, LUCHINO (GRAAF VISCONTI DI MODRONE) (2-11-1906 - 17-3 Rome) Italiaans opera-toneel en filmregisseur.
In Italië vooral bekend en belangrijk als toneel- en operaregisseur, o.a. van toneelstukken van Shakespeare, Goldoni en Tsjechow. Belangrijke operaprodukties in de Scala en in Covent Garden in Londen. Buiten Italië zeer bekend door films als „Rocco en zijn broers", „Il Gattapardo", „The Damned", „Death in Venice", „Violente and Passion" en „l'Innocente".

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij „Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

KEESINGS HISTORISCH ARCHIEF

definitieve index op deel XXX

januari/december 1976

Redactie: J. Goedvolk (hoofdredacteur), J. Spaans, P, van Eck en (voor België) M. Ruys.

Adres Redactie: Ruysdaelstraat 71-75, Amsterdam-Z., telefoon (020) 714359.

Uitgevers: Int. Uitg.- en Handelmij. ,,Systemen Keesing" B.V.

Administratie Nederland: Int. Uitg.- en Handelmij ,,Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Amsterdam-Z., telefoon (020) 719444, postrekening 57672.

Administratie België: N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-28, B 2100 Deurne-Antwerpen, telefoon 031/243890 (10 lijnen), postcheck 000.0012775-68.

Vriendelijk verzoeken wij u adreswijzigingen 4 weken tevoren op te geven, met vermelding van uw abonnee-nummer.

belangrijk

Deze index vervangt alle in 1976 verschenen indexen, welke derhalve vernietigd kunnen worden.
Men *zij* erop bedacht, dat een aantal gebeurtenissen, die in 1976 plaatshadden, niet meer konden worden verwerkt. Men zie daarvoor deel XXXI.

het gebruik van de index

Keesings Historisch Archief (KHA) legt wekelijks het belangrijkste vast van hetgeen er in de wereld geschiedt. De onmisbare sleutel tot het verzamelde berichtenmateriaal is de index. Deze bestaat uit een periodiek verschijnend, cumulatief - alfabetisch-systematisch gedeelte (I), een naamregister (11), een lijst met veel voorkomende afkortingen (III) en een jaarkalender (IV).
Aan het begin van ieder kalenderjaar worden de indexen van het voorafgaande jaar samengevat in een permanente index.
Enkele aanwijzingen betreffende deze alfabetisch-systematische index zijn vermeld aan ommezijde.

DE ALFABETISCH-SYSTEMATISCHE INDEX

Met ingang van de index over 1963 zijn ook de op resp. Europa en Amerika betrekking hebbende regionale kwesties en organisaties ondergebracht in de speciale afdelingen: Europa (Oost), Europa (West! en Amerika (Noord- en Latijns-). In de oudere jaargangen zoeke men hiervoor onder de afdeling Internationaal.

AFDELINGEN — De gepubliceerde berichten zijn in dit gedeelte van de index in een groot aantal **AFDELINGEN** gerangschikt. Deze afdelingen omvatten — in alfabetische volgorde — de **LANDEN** en verder de volgende begrippen: **AFBEELDINGEN (Foto's en Tekeningen. Grafieken. Landkaarten), AMERIKA, AFRIKA, AZIË, BIOGRAFIEEN, EUROPA (Oost- en West-), GEESTELIJK LEVEN, INTERNATIONAAL, KUNST, MIDDEN-OOSTEN, NECROLOGIEEN, SCANDINAVIË, SPORT, TEKSTEN, WETENSCHAP EN TECHNIEK.**

RUBRIEKEN — De in bovengenoemde afdelingen geïndiceerde berichten zijn voorts dikwijls gerangschikt in enige **RUBRIEKEN,** t.w. ALGEMEEN — **ECONOMIE, FINANCIËN EN SOCIALE ZAKEN — OVERZEESE GEBIEDEN — POLITIEK (Binnenlandse) — POLITIEK (Buitenlandse).** In de afdeling **INTERNATIONAAL** zijn verder ondergebracht de berichten over internationale vraagstukken, conferenties, organisaties e.d. Deze afdeling omvat de volgende rubrieken:

ALGEMEEN, CONFERENTIES, ECONOMIE, FINANCIEN EN SOCIALE ZAKEN, ONTWAPENING EN WAPENBEHEERSING, ORGANISATIES EN VERDRAGEN.

WIJZE VAN INDICEREN — De in KHA opgenomen berichten zijn — zeer kort omschreven — ondergebracht in de desbetreffende, bovengenoemde afdeling(en) en rubriek(en). Bij ieder geïndiceerd bericht is vermeld: a) paginacijfer en b) kolom (b.v. 160/1 = pagina 160, 1e kolom).

BIJZONDERHEDEN — Duitsland is gesplitst in twee afdelingen, t.w. **DUITSLAND (BONDSREPUBLIEK)** en **DUITSE DEMOCRATISCHE REPUBLIEK.** Berichten inzake de kwestie-Berlijn zullen i.h.a. worden aangetroffen tussen berichten over de betrekkingen tussen de twee Duitse staten.

VIETNAM is gesplitst in drie afdelingen: **VIETNAM (NOORD), VIETNAM (ZUID)** en **VIETNAM (ALGEMEEN).** Onder het laatste hoofd zijn berichten ondergebracht, die beide delen van Vietnam betroffen, en sinds de hereniging alle aangelegenheden.

BELANGRIJKE TEKSTEN — Van de vele sinds 1945 in KHA opgenomen teksten van belangrijke documenten, verdragen enz. zijn hieronder enige van de meest geraadpleegde vermeld (met aanduiding van paginacijfer en jaar).

Handvest der Verenigde Naties 6335 (1945)

Verdrag van Brussel 7524 (1948)

Universele Verklaring der Rechten van de Mens 7931 (1948)

Noordatlantisch Verdrag (NAVO) 8027, 8038A (1949)

Statuut van de Raad van Europa 8207 (1949)

RTC-overeenkomsten Indonesië 8403 (1949)

Plan-Schuman 8826 (1950)

Verdrag van de Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal 9291/2, 9373 (1951)

Beginselverklaring der Socialistische Internationale 9515 (1951)

Vredesverdrag met Japan 9631 (1951)

Vredesverdrag met W. Duitsland 10029 (1952)

Akkoorden van Genève inz. Indo-China 11381 (1954).

Europees verdrag i.z. de Rechten van de Mens 11425 (1954)

Verdedigingsverdrag voor Z.O. Azië 11487, 11511/1 (1954)

Parijse Akkoorden 11559 (1954)

Statuut Koninkrijk der Nederlanden 11662 (1954)

Verdrag van Warschau 11906 (1955)

Oostenrijks Staatsverdrag 11931 (1955)

Belgisch schoolpakt 14451 (1958).

Verklaring van Moskou (81 commun. partijen) 16193 (1960).

Europees Sociaal Handvest 677 (1961)

Statuut Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling 30(1961).

Kernstopverdrag tussen de Verenigde Staten, Engeland en de Sowjet-Unie 480 (1963).

Verdrag tegen de verspreiding van kernwapens 402 (1968)

Communautair Akkoord België 130 e.v. (1970)

Viermogendhedenakkoord inzake Berlijn 582/3 e.v. (1971)

Basisverdrag D.D.R.-Bondsrep. Duitsland 740/2 e.v. (1972)

Verklaring i.z. vestiging nieuwe internationale economische orde 292/2 e.v. (1974)

OUDE JAARGANGEN — Om het opzoeken in oude jaargangen te vergemakkelijken is hieronder aangegeven welke pagina's in de eerste veertien delen (1931 t/m 1960) voorkomen. Verder is vermeld **welke** jaargangen nog leverbaar zijn.

Deel	I	(1931-'34)	pag.	1- 1412	uitverkocht
Deel	II	(1934-'37)	pag.	1413- 2842	idem
Deel	III	(1937-'40)	pag.	2843- 4278	idem
Deel	IV	(1940-'43)	pag.	4279- 5582	idem
Deel	V	(1943-'46)	pag.	5583- 6788	idem
Deel	VI	(1946-'48)	pag.	6789-'7886	idem
Deel	VII	(1949-'50)	pag.	7887- 9156	idem
Deel	VIII	(1951-'52)	pag.	9157-10406	idem
Deel	IX	(1953-'54)	pag.	10407-11670	idem
Deel	X	(1955-'56)	pag.	11671-12918	idem
Deel	XI	(1957)	pag.	12919-13750	idem
Deel	XII	(1958)	pag.	13751-14566	idem
Deel	XIII	(1959)	pag.	14567-15398	idem
Deel	XIV	(1960)	pag.	15399-16230	idem

De delen XV t/m XXX (1961 t/m 1976) zijn alle afzonderlijk gepagineerd (steeds vanaf pag. 1). Zij zijn vanaf 1969 leverbaar.

I ALFABETISCH-SYSTEMATISCHE INDEX

AFBEELDINGEN

Abdallah, A., pres. Comoren 124 (portr.)
Abdoel Razak, prem. Maleisië 302 (portr.) (portr.)
Agosti, It.-gen. O., lid milit. junta Argentinië 209
Agt, prof. mr. A. A. M. vaa, min. v. justitie, met pres. Nyerere en min. v. d. Stoel 54
Ahdab, brig.-gen. A.-A., rnilit. commandant v. h. district Beiroet 428 (portr.)
Ahlmark, P., leider liberalen Zweden, bij het betreden stemlokaal 649
Ailes, S., lid onafh. raad v. toezicht op CIA-activit. 141 (portr.)
Ajuriaguerra, J., pres. Nat. Vasco partij, tijdens rede v. chr.-dem. groeperingen in Madrid 826
Albrecht, E., prem. Nedersaksen, wordt gelukgewenst met verk. 193
Alfan, C. H., Brits gouv.-gen. Seychellen, met Mancham en premier René, zien toe hoe de Britse vlag wordt gestreken 811
Allon, Y. min. v. buitenl. zaken Israël, ondertek. vrijhandelsakk. m. EG 23; met Kissinger en ambass. Dinitz 367
Almirante. G. secr. MSI 307 (portr.)
Amin, I., pres. Oeganda, met pres. Benti 49; tijdens rede 64; tijdens onthulling standbeeld van zichzelf 477; na vrijlating v. Hills, met min. Mandungu en Callaghan 480; m. paus Paulus 496
Andreotti, G., prem. Italië. met enkele min. 798
Andres Perez, C., pres. Venezuela. ondert. wet die de olie-industrie nation. 240
Angola: blanke milit. in de buurt van Lobito 45; Russ. vrachtschip m. vrachtauto's in de haven van Loeanda 48; huurlingen die door de MPLA gevangen werden genomen worden tijdens topconf. v. d. OAE aan de pers voorgesteld 445; Zuidafr. troepen bij terugkeer uit Angola 448; Cubaanse milit. in Angola 463
Anselmi, P., min. v. arbeid Italië, met prem. Andreotti en pres. Leone 798
Arafat, Y., leider PLO, met kard. Bertoli 67; met kol. Kadhafi 772
Areilza, J. M. de, min. v. buitenl. zaken Spanje 19 (portr.)
Argan, G. C., burgem. Rome 801 (portr.)
Arias Navarro, C., prem. Spanje, met prem. Osman en min. Mouknass 182
Assaad, K., parl. voorz. Libanon, tijdens beëdig. Sarkis 805
Assad, H., pres. Syrië, met min. Tlass 385; met prem. Rifai, kon. Hoessein en prem. Ayoubi 386
Ayoubi, M., prem. Syrië, met prem. Rifai koning Hoessein en pres. Assad 386
Australië: demon. t. het ontslag v. d. reger.-Whitlam 29
Azevedo, J. B. P.: zie Pinheiro de Azevedo

Babiuch, L., vice-voorz. Staatsraad Polen. met Brezjnew 786
Bamrungphong, gen. B., milit. leider Thailand 661
Bandaranaike, mevr. S., prem. Sri Lanka, met mevr. Gandhi 542; tijdens opening conf. niet-gebonden landen 547
Barre, R., prem. Frankrijk 577 (portr.)
Beame, A. D., burgem. New York, met pres. Ford 202
Beatrix, prinses, tijdens uitreiking Erasmusprijs 849
Bellow, S., auteur VS 846 (portr.)
Benti, T., pres. Ethiopië, met pres. Amin 49
Bentz van den Berg, H.. Ned. acteur 850 (portr.)
Bergh, dr. A. S. van den, medisch coördinator Bloemenhovekliniek. met Knause 437
Berlinguer, E., secr. comm. partij Italië 306 (portr.); in gesprek m. Brezjnew 451; tijdens bijeenk. v. h. centr. comité Spaanse CP te Rome 828
Bernhard, prins, tijdens aank. op Soestdijk na onderbreking vakantie in Porto Ercole 564; tijdens uitspreken troonrede door koningin Juliana 634
Bertoli, P., kard., met Arafat 67
Beugels, P., lid Resoluut, met Terlouw, De Zeeuw en Ten Brink 255
Bhoetto, A., prem. Pakistan, met Mao Tsetocng 611
Biasini, O., secr. rep. partij Italië 307 (portr)
Bijedic, prem Joego-Slavië met Brezjnew en Tito 753
Bilak, V., secr. CC v. d. Tsjech CP, met Kirilenko en Husak 836
Boerner, D , voorz Amnesty International, tijdens uitreik Erasmusprijs 849
Boersma, drs. J., min. v. soc. zaken, met mln. Lubbers tijdens vergad. werkn.-werkgeversorgan. 743
Bohan, G., leider ronservatieve partij Zweden brengt toast uit na eerste uitslagen verk. 648 (portr.)
Bokassa, J. B., pres. CAR 95
Bonnet, Ch., min. v. landbouw Frankr., met Marcora 51
Bordaberry, J. M., oud-pres. Uruguay 505 (portr.)
Boumedienne, H., pres. Algerije, met pres. Giscard d'Estaing 343; tijdens opening conf. niet-gebonden landen 547
Bourassa, R., oud-mem. Québec 787 (portr.)
Brandt, W., voorz. SPD, met Schmidt en Wehner 187; voert m. Brezjnew bespr. in het Kremlin 424; tijdens partijcongres PSOE 827
Brezjnew, L. I., partijleider SU. rede voor Congres 161; tijdens besprek. m. pres. Leone 329; voert m. Brandt besprek. in het Kremlin 424: begroet Scheel 425; in gesprek m. Berlinguer 451: met pres. Tito 753; spreekt congres v. d. Poolse CP toe 786; met partijleiders v. d. lidstaten v. h. Warschaupact 793; met Le Doean 843
Brink, H. ten, voorz. D'66, met Terlouw, De Zeeuw en Beugels 255
Britten, Lord E. B., Baron of Aldeburgh, Brits componist 851
Brown, D., Am. afgezant Libanon, in gesprek met pres. Frangié 770
Brown, E., gouvern. Californië, na voorverk. in Maryland 723
Bulgarije: overz. v. d. openingszitt. v. h. IIde congres v. d. Bulg. CP 833
Byl, P. van der, min. buitenl. zaken Rhodesië, bij aank. in Genève 768

Callaghan, prem. Engeland 287; m. Amin, min. Mandungu en Hills 480; met Hallgrimsson en Wilson 696
Camacho, M., leider illegale arbeiderscies. 18 (portr); tijdens partijbijeenk. in Rome 828
Cappelini, brig.-gen. J., plv. chef v. d. verenigde chefs v. staven Argentinië 237 (portr.)
Carascalao, M., vertegenw. UDT, tijdens debat V-raad 558
Carrillo, S., secr. v. d. Spaanse CP, tijdens bijeenk. te Rome 828
Carter, J., toekomstig pres. VS, met fam. na bekend worden verk.uitslag 721; met Mondale 725
Carvalho, gen. O. S. de, voorm. chef veiligh. troepen Portugal 81 (portr.); brengt stem uit 435
Castle, mevr. B., oud.min. gezondh. zaken Engel., tijdens Labourpartijcongres 1975 286
Castro, R. de, Urug. marinechef, bij beëd. Demichelli 503
Ceausescu, N , partijleider Roemenië, met partijleiders Warschaupactlanden 793
Chaloryu, adm. S.-N., min. v. defensie Thailand 661
Chammanand, gen. K., milit. leider Thailand 661
Cherne, L., lid onafh. raad v. toezicht op CIA-activit. 141 (portr.)
China (Volksrep.): leiders Volksrep. nemen condoléances in ontv. in Peking 670; massale demon. in Peking ter ondersteuning v. Mao en het besluit om Teng uit alle functies te ontslaan 677, rouwplechtigh. in Peking 703; demon. in Sjanghai t. g. v. Hoea Koeo-feng 719
Chirac, J., prem. Frankr., met prem. Lopes 93; 580 (portr.)
Choonhavan, Ch., min. buitenl. zaken Thailand, met prem. Ieng Sary 243
Christie, Dame A., Brits schrijfster 851
Church, F., senator V.S. 116
Claus. prins, tiidens uitreiking Erasmusprijs-849
Clerides, G., onderh.laar Grieks-Cyprioten 257 (portr.), met Denktash en Waldheim 260
Colombo, E., min. v. finan. Italië, in gesprek m. Simon 329
Corea, G., secr.-gen. UNCTAD 372 (portr.)
Crosland, A., min. v. prijzen en consumenten bescherm. Engel. 288; als min. v buitenl zaken met Sauvagnargues. Kissinger en Genscher 358
Cunhal, A., secr.-gen. commun. partij Portugal, met Pato 434

Damseaux, A., voorz. PLP, met Descamps en Perin 796
Daume, W., vice-voorz. IOC, tijdens vergad. IOC 613
David, R., tijdens uitreik. Erasmusprijs. met prinses Beatrix en prins Claus 849
Dechatungka, K., opperbevelh. luchtmacht Thailand 661
Demichelli, A. voorl. pres. Uruguay, ondertek. het document dat hem interim-pres. maakt 503
Denktash, R., onderh.laar Turks-Cyprioten, met Waldheim en Clerides 260
Descamps, P , min. v. state, met Damseaux en Perin 796
Diaz-Cabanate, A. G., min. v. justitie Spanje 19 (portr.)
Diederichs, N., pres. Z.-Afrika, overh. prem. Matanzima onafh.document 705
Dillon, D. oud-min. v. finan. V.S., tijdens beëdiging Rockefeller-Cie 114
Dinitz, S., ambass. Isr. in VS, met Allon en Kissinger 367
Doef, H. van der, vice-voorz. PvdA, met min. Duisenberg, prem. Den Uyl en partijvoorz. Van den Heuvel 231
Dole, R., running mate v. pres. Ford 749
Domitien, mevr. E., prem. CAR, met pres. Giscard d'Estaing 95
Donner, mr. A. M., lid cie v. drie 575 (portr.)
Duisenberg, prof. dr. W. F., min. v. finan., met prem. Den Uyl, V. d. Doef en mevr. V. d. Heuvel 231; biedt begroting en miljoenennota a. TK aan 636
Duitsland (Bondsrep.): tv-debat tussen Schmidt, Genscher, Kohl en Strauss 641

Eanes, gen. A. dos Santos R., zie: Santos Ramalho Eanes
Echeverria, L., pres. Mexico, brengt stem uit 530
Elizabeth, koningin v. Engel., met pres. Giscard d'Estaing 468
Ender, C., zwemster DDR, met gewonnen medailles OS Montreal 614 (portr.)
Europa (W.): demon. v. d. int. Eur. beweg. en de Unie v. Eur. Fed. bij het begin v. d. topconf. in Brussel inz. definitieve beslissing o. zetelverdeling in het te kiezen Eur. parl. 465

Fabre, R., voorz. rad. partij Frankr., met Marchais en Mitterrand 363
Fahd, kroonprins Saoedi-Arabië, bij aank. in Engeland met de hertog van Gloucester en prem. Wilson 714
Falldin, Th., prem. Zweden 649
Fanfani, A., voorz. chr.-democr. Italië, staat journalisten te woord 417
Fernandez Miranda, T., voorz. Cortes, legt de eed af in aanw.heid v. d. koning 17; tijdens beëdiging Suarez Gonzalez 817
Filbinger, H., min.-pres. Baden-Wurttemberg 252 (portr.)
Fitzgerald, G., min. v. buitenl. zaken Ierland. ondertek. vrijhandelsakk. m. EG 23
Foertsewa, Y., min. v. cult. SU 88 (portr.)
Foot, M., vice-prem. Engeland, tijdens Labourpartijcongres 1975 286
Ford, G., pres. VS, bereidt State of the Union voor 156; met Teng Hsiao-ping 172; achter auto na de aanslag door

Sara Moore 188; met burg. Beame van New York 202; met Giscard d'Estaing in Witte Huis 346; tijdens Rep. conventie 748; met senator Dole 749
Frangié, S., pres. Libanon, met de Am. afgezant Brown 770
Frankrijk: studenten en politie slaags bij demonstr. t. plannen hervorm. hoger onderw. 346: demon. Corsicanen in Ajaccio 398; de door Corsicaanse autonomisten bezette gebouwen v. e. wijngaard in Aléria 399; eerste bijeenk. kab.-Barre 579
Fraser, M., prem. Australië, met echtgenote 5
Freitas do Amaral. D., leider CDS. met Soares, Rodrigues en Sa Carneiro 289; tijdens verk. bijeenk. 290
Friggebo, B.. ondermin. woningbouw Zweden, met overige vrouwelijke leden kab. 684
Fukuda, P., vice-prem. Japan 809 (portr.)
Funada, N., leider Lib. Dem. Partij Japan, met overige leden 810

Galvao Teles, J. M., ambass. Portugal bij de VN, tijdens debat V-raad 558
Gandhi, mevr. I., prem. India, met mevr. Bandaranaike 542
Ganga, J.-C., secr.-gen. Opperste Sportraad v. Afrika. tijdens persconf. 614
Gardeniers-Berendsen, mevr. M. H. M. F., lid KVP tijdens behand. in TK v. h. wetsontw. t. regel. v. h. abortusvraagstuk 732
Gemayel, A., plv. parl.voorz. Libanon, tijdens beëdig. Sarkis 805
Genscher, H.-D., min. v. buitenl. zaken Bondsrep. Dld, met Sauvagnargues, Kissinger en Crosland 358
Getty, J. P., Am. oliemagnaat 852
Geurtsen, mr. A., lid VVD, tijdens behand. in TK wetsontw. t. regel. v. h. abortusvraagstuk 732
Gierek, E., partijleider Polen m. Brezjnew 786; met partijleiders Warschaupactlanden 793
Giron de Velasco, A., oud-min. v. arbeid Spanje, tijdens debat in Cortes o. de wetsvoorst. om de pol. partijen weer toe te staan 816
Giscard d'Estaing, V., pres. Frankrijk, met Whitlam 14; met prem. Domitien 95; met pres. Boumedienne 343; met pres. Moboetoe 345; bij echtpaar Ford in Witte Huis 346; met koningin Elizabeth 468; met sjeik al-Thani tijdens diner in Elysée 702
Gloucester, hertog van, begroet kroonprins Fahd bij diens aank. in Eng. 714
Gonzales, F., secr.-gen. PSOE (Spanje), tijdens partijcongres 827
Gooding, C., tijdens beëdiging Rockefeller-Cie 114
Gopallawa, W., pres. Sri Lanka, tijdens opening conf. niet-gebonden landen 547
Grafton, hertog v., opgen. Orde v. d. Kouseband 416
Griekenland: verdachten v. d. putsch v. d. rechtbank 43; id. voorn. verdachten 58
Guicciardi, V. W., spec. VN-vertegenw. 556 (portr.)
Guillaume, G. oud-functionaris bondskanselier Dld (Bondsrep.) met echtgenote 522
Guiringaud, L. de, min. v. buitenl. zaken Frankr. 578 (portr.)
Gutierrez. gen. M., (Spanje) tijdens beëdiging 826

Haig, gen. A., opperbevelh. SACEUR, met secr.-gen. Luns 355
Hallgrimsson, G., prem. IJsland, met Callaghan en Wilson 696
Heidegger, M., Duits filosoof 852
Heuvel, mevr. I. van den, partijvoorz. PvdA, met min. Duisenberg, prem. Den Uyl en vice-voorz. Van der Doef 231
Hilal, A., min. v. oliezaken Egypte, stelt pomp in werk. waardoor de eerste lading olie uit Aboe Rodeis aan boord v. e. Egypt. tanker wordt geladen 352
Hills, D. lector in Oeganda, na vrijlating met Amin, Callaghan en Mandungu 480
Hoea Koeo-feng, prem. China (Volksrep.) 129 (portr.); partijleider China (Volksrep.); met. Tsjang Tsjoen-tsjiao, Wang Hoeng-wen, Yeh Tsjien-jeng en Tsjiang Tsjing 673
Hoessein koning v. Jordanië, met prem. Rifai, pres. Assad en prem. Ayoubi 386
Holtrop, dr. H. W., lid cie v. drie 575 (portr.)
Honecker, E , partijleider DDR, met partijleiders Warschaupactlanden 793; brengt met Stoph en echtgenoten stem uit v d. verk. v. d. Volkskamer 834
Hori, S . leider Lib. Dem. Partij (Japan), met overige leiders 810
Horta, J. R., vertegenw. FRETELIN, tijdens debat V-raad 558
Hoving, ir. W. R., lid bestuur Bredero, met Van Veen, Stikker, De Vries en Van Veen (VNO) 394
Hoxha, E., partijleider Albanië 832
Husak, G., partijleider Tsjechoslowakije, met partijleiders v. d. Warschaupactlanden 793; met Bilak en Kirilenko op het 15de congres v. d. Tsjech. CP 836
Hussein bin Onn, Datuk, prem. Maleisië 302 (portr.)
Huynh. Tan Phat, prem. VVR 275 (portr.)

Ibarruri, D., pres. CP Spanje, op bijeenk. v. h. centr. comité v. d. partij in Rome, met Camacho, Carrillo en Berlinguer 828
Ieng Sary, vice-prem. Cambodja, met min. Choonhavan 243
Ingrao, P., pres. Kamer v. Afgev. Italië 797 (portr.)
Internationaal: overz. v. d. Noord-Zuid-conf. 20, overz. slotzitt. UNCTAD IV 369; overz. topconferentie Eur. comm. partijen in O.-Berlijn 449, reger. leiders v. zeven v. d. voorm. industriestaten in Puerto Rico bijeen 497: opening 5de conf. niet-gebonden lande 547; overz. conf. niet-gebonden landen 548
Israël. milit. houden joodse kolonisten tegen 322: oproerpol. tegen Arabieren in Nazareth 337
Italië, verk. affiches v. d. CP 305; supporters v. d. commun. partij tonen hun enthousiasme o. de verk.uitslagen 421; politie bewaakt de chem. fabriek ICMESA in Seveso 815

Jaroszewicz, P., prem. Polen met Brezjnew 786
Jordan, B., lid Huis v. Afgev. VS, tijdens rede Democrat. conventie 724
Joumblat, K., leider social. Libanon, met min. Khaddam 65
Juan Carlos, koning Spanje, tijdens beëdiging Suarez Gonzales 817; tijdens kediging Gutierrez 826
Juliana, koningin tijdens aank. op Soestdijk na onderbreking vakantie in Porto Ercole 564; uitspreken troonrede 634

Kadar, J., partijleider Hongarije, met partijleiders Warschaupactlanden 793
Kadhafi, kol. M., leider Libië, met Arafat 772
Kaoenda, K., pres. Zambia. met Vorster 222; tijdens beraad in Dar-es-Salaam 742
Kapuuo, C., Herero-leider 626 (portr.)
Karamanlis, C., prem. Griekenl., met min. Minic 77
Kasuga, I., leider soc. dem. Japan 812 (portr.)
Kekkonen, dr. U., pres. Finland, ontv. Sorza 665
Kerekou, M., pres. Benin 508 (portr.)
Kerr. Sir. J., gouvern.-gen. Australië, met zijn gezin 28
Kgware, W., leider zwarte Zuidafr., in gesprek met Kissinger 739
Khaddam, A. H., min. v. buitenl. zaken Syrië, met Joumblat 65
Khama, S., pres. Botswana, tijdens beraad te Dar-es-Salaam 742
Khatib, lt. A., inspecteert zijn Liban. Arab. leger 405
Killanin, Lord voorz. IOC, tijdens vergad. IOC 613
Kim I1 Soeng, president N.-Korea, met prins Norodom Sihanoek en Penn Nouth 315
Kirilenko, A., secr. CC v. d. CPSU, met Bilak en Husak op het 15de congres v. d. Tsjech. C P 836
Kissinger, H., min. buitenl. zaken VS, maakt 6-puntenprogr. voor L. A. bekend 145; met Sauvagnargues, Genscher en Crosland 358; met Allon en Dinitz 367; met pres. Nyerere 523; met Vorster 525; met Vorster na afloop v hun besprek. 593; met min. v. d. Stoel en Pronk 709; in gesprek met mevr. Mwubelo en Kgware 739
Kittikachorn, Th., veldmaarsohalk Thailand, bij terugkeer in Bar-skok a. boeddhistische monnik 660
Knause, F., dir. Bloemenhovekliniek. met dr. v. d. Bergh 437
Kohl, H., voorz. CDU en min.-pres. Rijnland-Palts, tijdens rede Bondsraad inz. verdrag m. Polen 197: tiidens CDU-congres 219
Kono, Y., leider Nw. Liberale Club Japan 811 (portr.)
Kotchian. A. C., vice-pres. Lockheed 151 (portr.)
Kountché, S., pres. Niger 509 (portr.)

Lamberts, D. L. R., lid PvdA. tijdens behand. in TK v. h. wetsontwerp v. h. abortusvraagstuk 732
Laplane, gen. A. N., oud-opperbevelh. landmacht Argentinië 236
Laraki, A.. min. buitenl. zaken Marokko, wordt begroet d. min. Solis Ruiz i80
Latumahina, J., min. v. binnenl. zaken Z.-Molukken, met overige delegatieleden 121
Le Doean, eerste secr. v. h. CC v. d. Vietn. Arbeiderspartij, met Mao Tsetoeng 843: met Brezjnew 843
Leeuwen, mevr. Van (ARP), tijdens behandeling in TK' v. h. wetsontwerp betr. abortus 732
Lekai, L., primaat Hongarije 835
Lemnitzer, gen. b.d. L., tijdens beëdiging Rockefeller-Cie 114
Leone, G., pres. Italië, besprek. met Brezjnew 329; met prem. Andreotti en min. Anselmi 798
Lévesque, R., prem. Québec 787 (portr.)
Libanon: brandend Beiroet 68; christel. militieman met moslemgevangenen 69; linkse moslems en Palest. commando's op een door hen vernietigde Syrische tank 401; Syr. T-54 tank in Beiroet 769: troepen oorspr. Arab. vredesmacht bij Beiroet 774; stelling Tal Zaatar 775; val Tal Zaatar 778
Llopis, R., oud-leider soc. partij Spanje, bij aank. in Madrid 819
Lokollo, P. W.. vice-pres. Z.-Molukken. met overige delegatieleden 121
Lopes, H., prem. Kongo, met prem. Chirac 93
Lopez Rega, J., ex-min. sociale zaken Argentinië, arriveert in Madrid 211
Losonczi, P., pree. Hongarije, met min. V. d. Stoel 185
Lubbers, drs. R. F. M., min econ. zaken, met min. Boersma tijdens vergad. m. vertegenw. werknemers-werkgeversorgan. 743
Ludef, I., pres. Senaat Argentinië 210 (portr.)
Luiz Fautario, brig.-gen. H., chef Argentijnse luchtmacht, wordt door Isabel Pemn ontvangen 212
Luns, mr. J. M. A. H., secr.-gen. NAVO, tijdens persconf. 353; met gen. Haig 355

MacCarthy, E., pres.kand. VS 761 (portr.)
Machel, S., pres. Mozambique, met bissch. Moezorewa 229; tijdens beraad te Dar-es-Salaam 742
Makarios, aartsbissch., beëdigt nw. kab. 258; poogt Grieks-Cyprioten van aanv. op Am. voorl. centrum te weerhouden 259
Malraux, A. G., Frans auteur en politicus 855
Mamo Sir A., pres. Malta, tijdens beëdiging Mintoff a. prem. 681
Mancham, J., Pres. Seychellen, met gouvern.-gen. Allan en premier René, zien toe hoe de Britse vlag wordt gestreken 511
Mandungu, B., min. v. buitenl. zaken Zaïre, met Amin, Callaghan en Hills 480
Mangwende, chief T. C., min. Rhodesië, bij inspectie districtsassistenten 654

AFBEELDINGEN

Manusama, ir. J. A., pres. Z.-Molukken. met delegatieleden 121
Mao Tsetoeng, partijvoorz. China (Volksrep.) ontvangt Schmidt 441; 609 (portr.); met Tsjiang kai-sjek & 1946 610; met Stalin in 1949 610: met prem. Bhoetto 611; roept op 1' okt. 1949 de Chin. Volksrep. uit 671: met Le Doean 843
Marchais, G., secr.-gen. CP Frankr., met Mitterrand en Fabre 363; tijdens 22ste partijcongres 364
Marcora, G., min. v. landbouw Italië, met Bonnet 51
Marokko: mars naar de Spaanse Sahara 181
Martin-Camaro, A., ambass. Spanje in Marokko, met de min. Laraki en Solis Ruiz 180
Martino, F. de secr. social. partij (Italië) 306 (portr.); bespreekt m. Nenni de result. v. d. verk. 418
Masmoudi, M., oud-inin. buitenl. zaken Tunesië 383 (portr.)
Massera, adm., lid milit. junta Argentinië 209
Matanzima, prem. Transkei m. Diederich 705
Meinhof, U., lid Baader-Meinhof-soep 538 (portr.)
Micelli, gen. V., oud-hoofd milit. inlicht.-dienst Italië, tijdens persconf. 420
Midden-Oosten: Isr. milit. houden joodse kolonisten tegen 322; Israël. oproerpol. treedt op tegen Arab. 337; ondertek. uitvoer.protocol Sinaï-akk. 351; linkse moslems en Palest. commando's op een door hen vernietigde Syr. tank 401; Syr. tank op weg naar het voorm. zakencentr. v. Beiroet 769: troepen v. d. oorspronkel. Arab. vredesmacht op weg n. Beiroet 774; een christel. stelling tegenover het kamp Tal Zaatar 775; plunderaars in het kamp Tal Zaatar 778; slotzitt. topconf. te Riad 808
Miettunen, M., prem. Finland, tijdens persconf. 667
Miki, T. prem. Japan 809 (portr.); met leiders Lib. Dem. Partij 810
Minic, M., min. v. buitenl. zaken Joego-Slavië met prem. Karamanlis 77
Mintoff, D., prem. Malta, wordt d. pres. Mamo beëdigd a. prem. 681
Mitterrand, F., Social. Partij Frankr., m, Marchais en Fabre 363
Miyamoto, K., leider CP Japan 812 (portr.)
Moboetoe Sese Seko, pres. Zaïre, met pres. Giscard d'Estaing 345
Moezorewa, A., bisschop Rhodesië, met pres. Machel, 229: bij terugk. in Rhodesië 766
Mogaard. B. ondermin. v. onderwijs Zweden, met' overige vrouwelijke leden kab. 684
Mohsen, Z., leider Saika-beweging 431 (portr.)
Mondale, W., toek. vice-pres. VS, met Carter 725
Montgomery of Alamein, Brits veldmaarschalk 855
Morse, B., ass. secr.-gen. VN, met Waldheim en Thorn 262
Mouknass, H. O., min. v. buitenl. zaken Mauretanië, met prem. Arias Navarro en A. Osman 182
Mugabe, R., nat.leider Rhod., tijdens persconf. 767
Muldoon, R., prem. Nw.-Zeeland, met echtgenote 16
Murphy, R., lid onafh. raad v. toezicht activiteiten CIA 141 (portr.)
Mwubelo, mevr. L., leider zwarte Zuidafr., in gesprek met min. Kissinger 739

Nakasone, Y., secr.-gen. Lib. Dem. Partij Japan, met overige leden 810
Namibië: de Turnhalle te Windhoek 627
Narita, T., leider social. Japan 812 (portr.)
Nascimento, L. do, prem. Angola, beëdiging MPLA-reger. 44
Ne Win, pres. Birma 481 (portr.)
Nederland: gijzelingsactie in Indon. consulaat te A'dam 41: de wethouders Van Duyn, Sinnige, Lainmers en Verhey en burgem. Samkalden 73; bijzondere zitt. Raad v. State 486; prem. Den Uyl leest reger. verklar. inz. rapp. v. d. cie v. drie in TK voor 561; vergad. partijbest. PvdA n.a.v. omstreden ontw.resol. van PvdA en PPR 782
Nenni, P , voorz. PSI, (Italië) bespreekt m. De Martino result. v. d. verk. 418
Neto, A., pres. Angola, beëdiging v. d. MPLA-reger. 44, tijdens beraad te Dar-es-Salaam 742
Nguyen Huu Tho, voorz NLF 275 (portr)
Nikljuluw, dr. J. P., reger. adv. Z.-Molukken, met overige delegatieleden 121
Nkomo, J., leider ANC, met prem. Smith 225: 662 portr); tijdens persconf. 767
Norodom Sihanoek. prins, met Penn Nouth en Kim I1 Soeng 315
Nujoma, S., leider SWAPO 626 (portr.)
Nyerere, dr. J , pres. Tanzania, met min. V. d. Stoel en Van Agt 54; met Kissinger 523: tijdens beraad te Dar-es-Salaam 742

Olsson, E., min. v. huisvesting Zweden, met overige vrouwelijke leden kab. 584
Onato, V.. min. v. handel Spanje 19 (portr.)
Orisorio, A., min. v. alg. zaken Spanje 19 (portr.)
Osman, A., prem. Marokko, met premier Arias Navarro en min. Mouknass 182
Osman, lt.-kol. H. H., leider coup Soedan. tijdens proces 144

Palme, O., prem. Zweden. met prem. Den Uyl 55; tijdens inzamelingsactie v. Spaanse social. 649; tijdens congres PSOE 827
Pardoe, J . parl.-lid Engel. 456 (portr.)
Park Tsoeng Hie, pres. Z.-Korea 334 (portr.)
Pato, O., pres.-kand. Portugal, met Cunhal 494
Paulus VI, paus, m. Amin 496
Penn Nouth, prem. Cambodja, met prins Norodom Sihanoek en Kim I1 Soeng 315
Perez, C. A., pres. Venezuela. ondertekent nat. wet olie-industrie 240
Perin, Fr. min. v. hervorm. België, met Damseaux en Descamps 796
Peron, I., oud-pres. Argentinië, ontv. brig.-gen. Luiz Fautario 212
Pertini, S., voorz. Kamer v. Afgev. Italië 328 (portr.)
Peschar, drs. H., lid cie v. drie 575 (portr.)
Pinheiro de Azevedo, vice-adm. J. B., prem Portugal 82 (portr.); 436 (portr.)
Ploesjtsj, L., mathematicus SU, tijdens persconf., met echtgenote 123
Portillo y Pacheco. L.. pres. Mexico 529
Portugal-: verk. affiches in een station in Lissabon 292
Pramoj, S., leider Democrat. Partij Thailand 241 (portr.); 657 (portr.)
Pronk, drs. J., min. v. ontw.hulp Ned., met min. Kissinger en v. d. Stoel 709

Reagan, R., oud-gouvern. VS, tijdens bediging Rockefeller-Cie 114; met sen. Schweiker tijdens de Rep. Conventie 723
René, A., prem. Seychellen, met pres. Mancham en de Britse gouvern.-gen tijdens strijken Britse vlag 511
Reza Pahlevi, sjah v. Perzië, met Schmidt 539; met keizerin Farah en pres. en mevr. Soeharto 572
Rhodesië: eerste plenaire zitt. v. d. Rhod.-conf. in Genève 737
Riad, M., secr.-gen. Arab. Liga, m Thorn 493
Riel, H. van, lid EK v. d. VVD, met mevr. v. Someren en Wiegel 845
Rifai, Z., prem. Jordanië, met koning Hoessein, pres. Assad en prem. Ayoubi 386
Ririassa ir. P., min. v. finan. Z.-Molukken. 'met overige delegatieleden 121
Rockefeller, N., vice-pres. VS. tijdens bediging Rockefeller-Cie 114
Rodrigues, A. leider UDP (Portugal), met Freitas do Amaral, Soares en Sa Carneiro 289
Roethof, H., lid TK (PvdA), tijdens behand. in TK v. h. wetsontw. t. regel. v. h. abortusvraagstuk 732
Roland Holst, A., Nederl. dichter 856
Rowlands, T., Brits onderh. in kwestie Rhodesië, met Am. onderhand. Schaufele 765
Ruth, H., spec. aanklager in Watergate-proces, wordt beëdigd door rechter Shelton 191

Sa Carneiro, F. leider PPD (Portugal),met Freitas do Amaral, Soares en Rodrigues 289
Santos Ramalho Eanes, gen. A. dos, pres. Portugal 433 (portr.)
Saragat, G., secr. soc. democr. Italië 307 (portr.)
Sarkis, E , pres Libanon, tijdens beëdiging 805
Sauvagnargues, J., min. v. buitenl. zaken Frankr., met Kissinger, Genscher en Crosland 358
Savornin Lohman, lt.-gen. W. H. de, inspeet.-gen. krijgsmacht 745 (portr.)
Sayem, A. M., pres. Bangladesh 206 (portr.)
Schaufele, W , Am onderh. in kwestie Rhodesië, met Britse onderh. Rowlands 765
Scheel, W., pres. Dld (Bondsrep.), wordt begroet d. Brezjnew 425
Schlebusch, A. L., min. v. openbare werken en immigratie Z.-Afrika 603 (portr.)
Schmidt, H., bondskanselier, met Brandt en Wehner 187; tijdens redev. H. Kohl over verdrag m. Polen 197; wordt ontvangen d. Mao Tse-toeng 441; met de sjah v. Perzië 539
Schweiker, R. senator VS. met gouvern. Reagan 723
Shelton, B., rechter VS, beëdigt Ruth 191
Sigcau, chief B., pres. Transkei 736 (portr.)
Silundika, G., nat.leider Rhod. tijdens persconf. 767
Simon, W., min. v. finan. VS, in gesprek met Colombo 329
Sithole, ds. N., leider ZANU 767 (portr.)
Smith, I., prem, Rhodesië, met Nkomo 225; bij aank. in Genève 768
Soares, M., leider social. Portugal, met min. Veiga de Oliveira 105; met Freitas do Amaral. Rodrigues en Sa Carneiro 289
Söder, K., min. v. buitenl. zaken Zweden. met overige vrouwelijke leden kab. 684
Soeharto, pres. Indonesië, met de sjah en keizerin Farah 572
Solis Ruiz, J., Sp. min. begroet Marokk. min. buitenl. zaken 180
Somare, M., prem. Papoea Nw.-Guinea, met prem. Wilson 31
Someren-Downer, mevr. H., voorz. VVD, met Wiegel en v. Riel 845
Sorza, K., oud-premier Finland, wordt ontvangen d. pres. Kekkonen 665
Spanje: kiezers zoeken hun naam op het kiesregister 825
Stalin, J . oud-leider SU, met Mao Tsetoeng in 1949 610
Steel, D. leider lib. partij Engel. 455 (portr.)
Stikker, ir. A., lid bestuur RSV, met Van Veen, De Vries, Hoving en Van Veen (VNO) 394
Stoel, mr. M. van der, min. v. buiteni. zaken, met pres. Nyerere en min. Van Agt 54; met Hong. pres. Losonczi 185: met min. Kissinger en Pronk 709
Stoph, W., staatshoofd DDR, brengt met Honecker stem uit v. d. verk. v. d. Volkskamer 834
Strauss, R., voorz. Dem. partij, met mevr. Jordan 724
Suarez Gonzalez. A., prem. Spanje, tijdens beëdiging 817

Takeiri, Y., leider Komeito 812 (portr.)
Tammenons Bakker, A., ambass. Ned. in VS, tijdens ondertek. rapp. cie v. drie met onder-min. Thornburgh 563
Teng Hsiao-ping, vice-prem. China (Volksrep.), met pres. Ford 172
Terlouw, dr. J., fractievoorz. D'66, met De Zeeuw, Ten Brink en Beugels 255
Thailand: politie treedt op tegen stakende arbeiders 245
Thani, sjeik K. bin H. al-, emir v. Qatar, met pres. en mevr. Giscard d'Estaing tijdens diner in Elysée 702
Thorn, G., prem. Luxemburg; tijdens AV v. d. VN, met Waldheim en Morse 262; met Riad 493
Thornburgh, R., onder-min. v. justitie VS, tijdens ondertek. rapp. cie v. drie met ambass. Tammenons Bakker 563
Thorpe, J., oud-voorz. lib. partij Engel. 456 (portr.)
Tito, J. B., staatshoofd Joego-Slavië, met Brezjnew 753

Tlass, gen.maj. M., met pres. Assad 385
Tolbert, W. R., pres. Liberia 512 (portr.)
Ton Duc Thang, pres. van N.-Vietnam 274 (portr.)
Tran Van Tra, gen., voorzitter ,,militair bestuurscomité" 273 (portr.)
Trödsson, I., ondermin, sociale zaken Zweden, met overige vrouwelijke leden kab. 684
Tsatsos, K., pres. Griekenl. 43 (portr.)
Tsedenbal, Y., pres. Mongoolse Volksrep., spreekt congres toe 688
Tsjang kai-sjek, oud-pres Taiwan, met Mao Tsetoeng 610
Tsjang Tsjoen-tsjiao, oud-vice-prem. China (Volksrep.) met Hoea Koeo-feng, Wang Hoeng-wen, Yeh Tsjien-Jeng en Tsjiang Tsjing 673
Tsjiang Tsjing, weduwe Mao Tsetoeng, met Hoea Koeo-feng, Wang Hoeng-wen, Tsjang Tsjoen-tsjiao en Yeh Tsjien-jeng 673
Tsjoe En-lai prem. China (Volksrep.) 33 (portr.)
Tutuhatunewa, dr. F. E. J., min. alg. zaken Z.-Molukken met overige delegatieleden 121

UNCTAD IV, overz. slotzitting 369
Uyl, drs. J. M. den, prem. Ned. met prem. Palme 55; overl. met min. Duisenberg, vice-voorz. PvdA Van der Doef en partijvoorz. V. d. Heuvel 231: leest reger. verklar. voor a. TK inz. rapp. cie v. drie 561; beantw. de Kamer inz. het rapp. cie v. drie 591; met Wiegel 695; verg. partijbestuur P.v.d.A. 782

Veder-Smit, mevr. E., lid VVD, tijdens behand. in TK v. h. wetsontw. t. regel. v. h. abortusvraagstuk 732
Veen, ir. C. van, lid bestuur RSV, met Stikker, De Vries, Hoving en C. van Veen 394
Veiga de Oliveira, A. A. (Portugal), met Soares 105
Verenigde Staten: hoofdkwartier CIA bij Washington 113; Cie-Chureh ondervraagt Colby o. CIA-activiteiten 137
Videla, lt.-gen. J., lid milit. junta Argentinië 209; met gen. Laplane 236
Vietnam (N.): ondertek. in het onafh. paleis te Saigon van pol. consultatieve conf. 278
Vietnam (Z.): ondertek. in het onafh. paleis te Saigon v. pol. consultatieve conf. 278
Vorster, B. J., prem. Z.-Afrika, met Kaoenda 222: met Kissinger 525; met Kissinger na afloop van hun besprek 593
Vries, dr. J. de, lid bestuur Bredero, met Van Veen, Stikker, Hoving en Van Veen (VNO) 394

Waldheim, K., secr.-gen. VN, met Denktash en Clerides 260; tijdens AV met Thorn en Morse 262; tijdens opening conf. niet-gebonden landen 547
Wang Hoeng-wen, oud-vice-voorz. partij China (Volksrep.) met Hoea Koeo-feng, Tsjang Tsjoen-tsjiao, Yeh Tsjien-jeng en Tsjiang Tsjing 673
Wehner, H,, fractievoorz. SPD, met Brandt en Schmidt 187
Werner, L., leider CP Zweden, brengt stem uit 648
Wetenschap en techniek; Nobelprijswinnaars 1976 849
Whitlam, G., oud-prem. Australië, met pres. Giscard d'Estaing 14
Wiegel, H., fractievoorz. VVD in TK, met prem. Den Uyl 695, met mevr. v. Someren en mr. v. Riel 845
Wilson, H., prem. Engeland, met prem. Somare 31; Labourpartijcongres 1975 286; na plechtigh. opname in Orde v. d. Kouseband 416; met Callaghan en Hallgrimsson 696; begroet kroonprins Fahd 714
Windboek, Turnhalle 627/2
Wit,, drs. R. J. de commissaris v. d. koningin in N.-Holland 423 (portr.)
Wojtaszek, E., min. buitenl. zaken Polen 824 (portr.)

Yeh Tsjien-jeng, min. v. defensie China (Volksrep.) met Hoea Koeo-feng, Tsjang Tsjoen-tsjiao, Wang Hoeng-wen en Tsjiang Tsjing 673

Zaccagnini, B., secr. Chr. Dem. partij Italië 306 (portr.)
Zardovic, lid Joegoslav. staatspres. met Brezjnew en Tito 753
Zeeuw, D. de, voorz. van Resoluut, met Terlouw, Ten Brink en Beugels 255
Zjiwkow, T partijleider Bulgarije, met partijleiders Warschaupactlanden 793
Zuid-Afrika: ongeregeldh. in Alexandra 513

GRAFIEKEN

Duitsland (Bondsrep.): reval. D-Mark 1972-'76 689
Engeland: pond sterling 415
Internationaal: ontwikk. v. d. verhoud. enkele grote valuta's sinds 1971 690
Nederland: prijsstijging in 1975 87; werkloosh. in 1975 102: econ. ontw. 1975 102; gemiddelde industriële dagprod. 103; begroting 1377 638

LANDKAARTEN

Afrika:
— Afar- en Issaland: 97
— Angola: situatie troepen FNLA/UNITA en MPLA 446; situatie 12-2-'76 447
— Namibië: 625
— Rhodesië: grenzen 685/2
— Sahara: 177
— Seychellen: 128

Algemeen:
— Niet-gebonden landen: 545

Amerika:
— Verenigde Staten: overz. v. d. staten die aan Ford of Carter toevielen en verdeling kiesmannen 722

Australië:
— Papoea Nieuw-Guinea 30

Azië:
— Indonesië: *geogr. spreiding* gevangenissen en werkk. 589/1
— Libanon: Beiroet 69; burgeroorlog 403; globale aanduiding v. d. door de verschillende partijen beheerste gebieden in begin okt. 807
— Midden-Oosten: d. Israël bezet gebied 321; route Isr. vliegtuigen operatie-Entebbe 839
— Spratly-eilanden: 844
— Timor: 543

Europa:
— Italië: overz. v. prov. hoofdsteden met een comm.-social. best. 326

ABOE DHABI

Egypte: bez. Sadat 387/2

AFGHANISTAN

Verenigde Staten: bez. Kissinger 708/3

AFRIKA

EG: gemeensch. standpunt inz. beleid t.a.v. Afrika 268/3
Frans-Afrika: pres. Giscard woont Franco-Afr. conf. in Bangui bij 34413
OAE: missie n. Angola, erkenn. Volksrep. door 22 lidstat., spec. topconf. levert geen result. op 49/1 e.v.; OAE-conf. 1973-75 61/1; 8ste buitengew. min raad, Guinee-Bissau a. 42ste lid toegelaten 61/1; 22ste zitt. min.raad 61/2; aftred. secr.-gen. Ekangaki 62/1; 23ste zitt. min. raad 62/1; 11de topconf. 62/2; W. E. Mboumoua nwe secr.-gen. 6213; Guinee-Bissau 18de lid Bevrijdingscomité 63/1; 24ste zitt. min.raad 6311: 25ste zitt. min.raad, toelat. vier nwe leden: Mozambique, de Kaapverd. eilanden, Sao Tomé en Principe, en de Comoren, conflict o. ben. pres. Amin v. Oeganda t. OAE-voorz. 63/3; 12de topconf. 64/1; besluiten 64/2
Zuidelijk Afrika: overl. pres. Kaoenda Machel, Nyerere en Khama te Dar-es-Salaam 220/3; overl. Smith, Vorster en Chona in Pretoria 221/1; rol Kaoenda en Vorster bij conf. Victoriawatervallen 221/1; topoverl. te Loesaka v. Kaoenda, Khama, Machel ei. Nyerere m. prem. Lopes v. Kongo 224/4; 1ste ontmoeting Vorster-Kissinger 524/3; 2de ontmoeting Vorster Kissinger 593/1 ev.: overl. pres. v. Botswana, Mozambique, Tanzania en Zambia o. toestand Rhodesië bij Loesaka (24-25 mrt) 653/3; voorspel nwe Afr. reis Kissinger 737/3; Kissinger bez Tanzania, Zambia en Z.-Afr., waar overl. m. Vorster en Smith, plaatsvindt, brengt verslag uit in Zaïre, Kenia en Engeland 738/3 e.v.; Smith aanv. voorst. v. Kissinger 739/3 e.v.; reacties op rede Smith (24-9), verklar. frontlijnstaten 741/2 e.v.; voorbereidend overl. en begin Rhodesië-conf. te Genève 764/1 e.v.

ALBANIË

Grondwet nwe grondwet 831/3
Partij. 7de partijcongres 832/1; redevoeringen partijleider Hoxha en prem Shehoe 83212, verk leidende organen 832/3
Regering: wijzig. 832/1

ALGERIJE

Frankrijk: bez. pres. Giscard 342/3; stopzett. emigratie 343/2; Franse tegoeden geblokkeerd 34312: verdere nation. Franse maatsch. in Algerije 34313; bomaanslag op Alger. consulaat in Marseille 34313
Korea (N.): off. bez. pres. Kim I1 Soeng 319/1
Marokko: verbr. dipl. betr., milit. botsing in Sahara 177/1
Mexico: bez. pres. Echeverria 533/1
Spanje: min. Abdelghami in Madrid 18012
Verenigde Staten: bez. ondermin. Atherton 180/2

AMERIKA (NOORD- EN EATIJNS-)

Algemeen: conf. EG-LA 491/2
Cuba: betr. Cuba-LA 552/2
VS: rede min. Kissinger in Venezuela, 6-punten-programma o. verhouding LA-VS 146/1

ANGOLA

België: dipl. betr. 147/1
Burgeroorlog: voortzett. strijd, interventie Z.-Afr., interventie Cuba, houd. VS 44/2 e.v.; Zuidafr. inmenging en rol VS 444/1; Zuidafr. verklar. 444/3; MPLA-opmars in jan. 445/2; verdere Zuidafr. verklar. 446/2; gevechten tussen UNITA en FNLA 447/1; MPLA-zege in febr. 447/2; terugtrekk. Zuidafr. troepen, de positie v. d. vluchtelingen, MPLA-verklar. 447/2; werving blanke huurlingen Volksrep. erkend d. OAE, normal. betr. Angola-Zaire 448/1; terugtrekk. Cubanen 463/1
Cuba: milit. interventie in Angola 46/1; overl. Castro te Conakry met 3 Afr. staatshoofden 461/2; terugtrekk. Cub. milit. aangek. 463/1; deeln. Cub. troepen a. burgeroorlog 551/2
Europa: (W.): erkenn. Volksrep. 460/3
Democratische volksrepubliek: reger. 44/3
OAE: bez. OAE-missie, erkenn. Volksrep. d. 22 lid-staten, spec. OAE-topconf. levert geen besluit op 49, 6413
Portugal: dipl. betr. verbroken 462/2
Sowjet-Unie: bez. prem. Lopo do Nascimento 462/3
Verenigde Staten: houd. m.b.t. Angola, verklar. Kissinger en Ford 46/3; Am. Senaat zet CIA hulp a. Angola stop 48/1; geen erkenn. Volksrep. 46111

Volksrepublielr: reger. 4413
Zaire: normal. betrekk. 460/2
Zambia: geen erkenn. v. Volksrep. 460/3
Zuid-Afrika: milit. interventie in Angola 45/1; inmenging en verklar. 44411 e.v.; terugtrekk. Zuidafr. troepen 447/2; V-raad veroord. Z.-Afr. wegens agressie t. Angola 461/3; bewaking Caluque-project, regel. Z.-Afr. m. Angola 452/1

ARGENTINIE

Economie: pres. Peron geeft toe a. eisen vakbonden (juli '75) 210/2; nwe reger. plan ter sanering v. d. econ. (30 juli '75) 211/3; pres. Peron geeft toe druk vakbonden m.b.t. loonsverh. 21313
Leger: onrust in leger, nwe opperbevelh. ben. 212/1; opstand rechtse milit. (18 dec. '75) o.l.v. gen. Capellin 237/1
Mexico: bez. pres. Echeverria 533/1
Oppositie: uiterst rechtse oraan. Alianza Anticomunista Argentina aanv. in juni '75 wapenstilstand v. 90 dagen, Lopez Rega brein achter AAA? 238/1; nwe maatr. ter bestrijd.. terrorisme 238/2; aanh. guerrilla-activiteiten ook na machtsovername mil. junta 239/3
Parlement: Senaat kiest nwe voorz., Lastiri ontheven a. voorz. Huis v. Afgev. 210/3; verlies meerderh. peronisten d. vorming aparte fractie dissidente peronisten 213/3
Politieke partijen:
— Peron. partij: mevr. Pemn herk. a. pres., toen. kloof tussen verticalistcn en horizontalisten 212/3
Regering: pres. Pemn afgezet d. milit., milit. junta neemt macht over 209 e.v.; ontslag Lopez Rega, samenstell. nwe reger. (juli '75) 211/1; Lopez Rega t. buitengew. ambass. ben. 211/2; ontslag reger., nwe reger ben. (aug. '75) 211/3; pres.schap tijdel. waargen. door Luder, wijzig. in samenstell. reger. 212/3; toenemende druk op pres. Peron om af te treden, onthull. o. betrokkenheid pres. bij corruptieschandaal, oppositie eist openb. onderz. 213/1; parl. zuivert pres. v. blaam 213/2; leider junta It.-gen. Videla t. pres. gek., nw. kab., progr Videla 236/1; laatste mutaties onder mevr. Peron 237/3
Verkiezingen: alg. 'verk. uitgesteld 21313

AUSTRALIE

Bangladesh: bez. Whitlam 15/1
België: bez. Whitlam 14/2
China (Volksrep.): bez. Willesee 15/2
Cocos-eilanden: plan aankoop 15/2
Duitsland (Bondsrep.): bez. Whitlam 1511
Engeland: bez. Whitlam 14/2
Frankrijk: bez. Whitlam 14/3
Griekenland: bez. Whitlam 14/2
Ierland: bez. Whitlam 1412
Italië: bez. Whitlam 1511
Joego-Slavië: bez. Whitlam 1511
Natuurramp: Darwin d. cycloon getroffen 14/1
Nederland: bez. Whitlam 14/31 belastingovereenk. m. Australië 296/3
Pakistan: bez. Whitlam 15/1
Papoea Nieuw-Guinee: parl. goedk. grondwet 30/3; koningin Elizabeth staatshoofd, eigen munt, optred. mevr. Abayah voor vrije en onafh. rep. Papoea, afscheiding Bougainville afgekond., d. reger. Somare en Australië onwettig verklaard, onafh. verklar. Papoea Nw-Guinea 3111 e.v.
Parlement: Senaat blokkeert begrot. 7/2; beide Huizen ontbonden 7/3
Politieke partijen:
— Liberale partij: Fraser leider 513
Regering: wijzig. kab. 513; kwestie inz. buitenl. leningen, ontslag Cairns 612; aftreden Connor 7/2; gouvern.-gen. Kerr ontslaat reger. wegens blokkering begrot. d. Senaat, Fraser prem. overgangsreger. 7/3; optred. overgangskab. Fraser, reacties ontslag Whitlam. nwe reger. Fraser 2811 e.v.
Sowjet-Unie: bez. Whitlam. ondertek. samenw. akk. 15/1
Sri Lanka: bez. Whitlam 14/1
Verenigde Staten: bez. Whitlam 15/2
Verkiezingen: Labour verliest parl. verk. v. Liberalen 511

AZIË

Eilanden: geschil o. eilanden in Zuidchinese Zee tussen Vietnam, China, Taiwan en Filippijnen 844/3 e.v.

BAHREIN

Egypte: bez. Sadat 387/2
Frankrijk: bez. emir 699/1
Saoedi-Arabië: bez. koning Khaled 388/1
Verenigde Stalen: opzegging vlootbasisverdrag 699/1

BANGLA DESH

China (Volksrep.): vestig. v. dipl. betr. op ambass. niveau 204/2
India: ondanks bilateraal overl. verslechtering betr. m. India 208/1; aanslag op Indiase hoge commissaris 20812
Justitie: arrest. en vrijlat. 204/3
Militaire zaken: wijzig. legertop 204/3
Nepal: akk. 540/1
Oppositie: Optred. tegen JSD 207/3
Pakistan: vestiging dipl. betr. 204/1; uitwiss. ambass. 208/3
Politieke partijen: vorm. per decreet v. 30 aug. '75 verboden 20511
Regering: internat. reacties op staatsgreep aug. '75 204/1; nw. kab. 204/2; staatsgr. v. 3 nov. '75 205/2; machtswisseling v. 7 nov. '75 206/2; achtergronden gebeurtenissen 3-7 nov. 206/3; samenstelling Raad v. Adviseurs 207/2; voortzetting strijd om de macht 207/3
Verkiezingen: aangek. d. pres. M. Ahmed 205/1

BELGIË

ALGEMEEN

Abortus: nwe verwikkelingen 780/2
Adel: A. Lilar en S. Lilar in adelstand verheven 165/2
Bevolking: diverse cijfers 586/2
Cultuur: C ıt decreet monumentenzorg 165/2; H uis v. Fran Cult. t Brussel geopend 200/1; cult. raad voor Vlaanderen opgeheven 374/2
Ethische problemen: staatscie gereed met rapp. 440/1; verklar. min Vanderpoorten inz rapp staatscie 780/3
Gezondheidszorg: nw. akk. artsen-ziekenfondsen 104/1; hoger ereloon v. bijgeschoolde huisarts 662/2; samenw. apothekers-, tandartsen- en artsenorgan 781/2
Huwelijk: wijzig. huwelijksgoederenrecht 646/1
Justitie: aant. terechtstellingen in België ingevolge vonnissen v. milit. rechtbanken 10/1; vonnis Pepermans bevestigd 7412; amnestie boodschap v. 7 chr. Vlamingen 86/3; bijkomende straf v. Baudrin 14713; amnestie-dossier 232/1 e.v. collectieve gratie aangek. 374/2; instell. comm. herz. strafrecht 374/2; arrest in zaak-Pepermans 44012; Baudin d. Hof v. Beroep veroord. t. 4 jaar 487/3; nasleep v. RTT-zaak 728/2

Koninklijk huis:
— Algemeen: bez. vorstenpaar a. VS 217/2 anti-royal. betog. 340/1; vorstenpaar in Roemenië 728/3
— Boudewijn: eindejaarstoespraak 4013; koninkl. ambtsjubileum 269/2

Militaire zaken:
— Algemeen: koning leidt vergad. defensiecomité 360/1; besluiten betr. samenstell. kader en bevorderingsprocedures 814/3
— Luchtmacht: geschil o. compensaties v. F-16-aank. 199/3
— Zeemacht: nwe graden 58613

Onderwijs:
— Algemeen: verzet t. numerus clausus en besparingen 600/2; Voer-arrest raad v. state 60111
— Lager: peuterplan v. min. De Croo 199/3
— Hoger: rector kath. universiteit Leuven herk. 440/2; rector W B herk. 474/3; titel industrieel ing. ingevoerd 474/3

Pers: publ. dagblad „De Krant" gestaakt 199/1; overeenk. le Rappel m. drukkerij Sodimco 293/3; Standaard-concern in andere handen 454/1; faillissement Periodica en Standaard 45411; voortbestaan kranten verzekerd via overn. d. Vlaamse Uitgeversmij 455/1; Standaard-weekbladen verkocht 518/1; andere exploitatie weekblad De Post 586/3; Standaard Boekh. verkocht 755/3
PTT: Baudrin ontslagen 10/1; nwe ad—in.-gen. RTT 147/3
Radio en tv: Tindemans o. omroepbestel 285/3; kritiek op tv-optreden premier 646/3; consumenten t. tv-reclame 647/1
Rijkswacht: lt.-gen. Van Wanzeele opperbevelh. 4013
Stormschade: kritiek op hulpverlening, Kamer wenst volledige schadevergoed. 56/3; koning leidt vergad. defensiecomité 360/1
Taalkwestie: taalverhoud. in dipl. dienst 86/2; reger. comm. v. Schaarbeek 339/1; De Pauw treedt af a. voorz. TAK 359/3; Vlaamse oproep inb. taalgrens 374/1 reger. optreden in zaal-Nols 411/2; KB voor Spaarkas 41113; beleidsnota Spaarkas 411/3

ECONOMIE, FINANCIËN EN SOCIALE ZAKEN

Algemeen: BNP per regio 360/1
Arbeid: stand werkloosh. 118/3; daling werkloosh. 165/1; staking bij SIBP, stak.leider De Bruyn ontslagen 198/2; staking in oliesector ten einde 25013; tewerkstellingsnota 534/2; geen centr. akk. voor 1977 814/1
Bankwezen: jaarverslag Nat. Bank 118/1; Chase Manhattan koopt Handelsbank 217/1; fusie Brussel-Lambert verloopt positief 47412; KB voor Spaarkas 411/3; beleidsnota Spaarkas 600/3
Begroting: Kamerdebat o. rijksbegrot. 1976 en programmawet 25/2; prot. vakbonden-t. progr.wet 27/1; rijksbegrot. en progr. wet d. Senaat ggk. 57/2; versoberingsplan 284/2; reacties vakbeweging 28413; ontw. begroting 1977 54913; begrot. nota 1977 bij Kamer inged. 67811 e.v.; rijksbegroting 1977 d. Kamer ggk. 831/1
Belastingen: controle belast. aangifte artsenhon. 612/1; rapp.-v. Houtte o. de rijksfinan. 66211
Betalingsbalans: eerste kwart. 1976 43913
Disconto: verh. t. 7% 27111; 8% 50211; 9% 550/2
Economisch beleid: bevoegdh. vijf Vlaamse GOM's in KB vastgelegd 74/3; herstelplan, betwisting en goedk. 198/1; opricht. openb. holding 21612
Energie: rapp. comm. kernenergie, install. comité v. d. energie 30911; uitbreid. Belg. participatie kweekreactor te Kalkar, uitstel besliss. Belg. deeln. aan Franse kweekreactor 411/2; kerncentrale Thihange off. in gebruik 487/3; elektriciteitsprod. 1975 502/2; progr. contract oliewriizen 502/3
Faillissementen: gegevens 1975 74/3; crisis in Brusselse hotelsector 86/3
Generale Maatschappij: jaarverslag 164/3
Industrie: Cockerill verlaat Sidmar 40/3; Overlegcomité staalbeleid krijgt ruimere bevoegdh. voor reorg. staalsector 8611; memorandum staalnijverh. o. waterverdragen 104/3; rijk neemt Fabelta over 148/1
Land- en tuinbouw: gegevens 1959-75 1012
Middenstand: jaarverslag 1975 Hoge Raad v. d. Middenstand 30912
Munt: maatr. t. muntspeculatie 502/1 deval. t.o v. D-mark 68911
Mijnbouw: laatste Borinage-mijn gesloten 250/3
Olie: pijpleid. Antwerpen-Limburg 165/2 progr. contract olieprijzen 50213

Prijzen: evolutie consumptieprijzen 147/2; nw. indexcijfer consumptieprijzen 412/2 index-ingreep reger. 517/3; sociaalakk. o. indexregel. 646/1; inflatie-cijfers 1976 814/2
Sociale verzekeringen: verslag-Petit ziek-Xe-verzekering 412/1; KB inz. criteria representativiteit artsensynd. vernietigd d. Raad v. State 474/3
Sociale zaken: Cies v. Openbare Onderstand vervangen 474/2
Staal: prod. cijfers 293/2: samenl in staal-sector 487/2
Staatslening: opbrengst lening v. 9% 165/2 opbrengst 1976-1984 412/1; opbrengst juli en sept. 647/2
Uitgeverij: Marabout voor 50% naar Hachette 61212
Vakbeweging: ACV-congres 26/2; prot. t. progr. wet 27/1; ABVV-betog. t. herstelplan 198/3; buitengewoon ACV-congres 292/3
Verkeer:
— Luchtvaart: kamerdebat o. Sabena 74/1; nota betr. mogel. samenw. t. Sabena, KLM en Luxair 19912, bedrijfsresult. Sabena 1975 250/2; nwe startbaan luchthaven Oostende in gebruik 487/1; jaarversl. Sabena 1975 502/2
— Scheepvaart: Kamerdebat o. drie Belg.-Ned. waterwegen 9/1; memorandum staalnijverheid o. waterverdragen 104/3; Antw. bedrijfsleven pro en contra Baalhoekkanaal 14712; walradarketen v. Westerschelde in dienst genomen 21712: interpellatie o. bouw zeesluis te Zeebrugge 27012; aardgashaven te Zeebrugge 359/3; BSP vraagt parl. onderz. o. Zeebrugge 474/1; studie uitbouw Zeebrugge 612/2; uitbreidingsplan Zeebrugge 647/2
— Spoorwegen: verhog. vervoertarieven 293/3
Vlaanderen: VEV-congres 285/2; nwe VEV-voorz. 756/1
Werkgevers: patronale ongerustheid inz. loonlast 293/1

POLITIEK (Binnenlandse)

Corruptieschandaal: onderz. naar Lockheed „smeergeld" 21711
Cultuurraden: alarmprocedure in cult. raad 359/2; alarm-motie niet ontvankelijk 439/3
Gemeenten:
— Algemeen: fusie-ontw. d. Senaat ggk. 27/1
— Antwerpen: burgem. overl. 51811; nwe burgem. 612/1
— Brussel: crisis in hotelsector 86/3
— Gent: nwe burgem. 693/1
— Schaarbeek: ben. reger. comm. 339/1; reger.-optred. in zaak-Nols 411/2
Gewestvorming: BSP-nota 394/3 e.v.; nota d. BSP-congres ggk. 487/3
Parlement: nwe leden 86/3: nw. kamerlid 30913; ontslag oud-min. Van Mechelen a. CVP-lid 374/3; nw kamerlid 488/1; opening gewone zitt. 728/2; kamerlid van Hoorick neemt ontslag 781/3
Politieke partijen:
— Algemeen: hergroepering Waalse partijen 796/1; eerste reacties 796/2
— BSP: nota inz. gewestvorming 394/3 region. congressen 44011; nota- gewestvorming door congres ggk. 487/3; congres 781/2
— CPB: 22-ste congres 284/3
— CVP: alg. partijcongres 39/3; nota inz. staatshervorming 647/3; cumulatieverbod gehandh. 755/3
— FDF/RW: vergad. alg. raad 13613
— PLP: vorming PRLW d. samengaan v. PLP en groep RW-politici (o.w. Perin) 796/1
— PRLW: vorming d. samengaan v. PLP en groep RW-poiitici (o.w. Perin) 796/1
— PSC: opricht. pressiegroep CEPIC 40/1; nwe voorz. 728/2
— PVV: vijfde congres 30912; nota staatsherv. 662/3
— RW: onenigh. t. Gendebien en Perin 728/1; uittreden Perin 796/1
— VU: congres o. gemeentel. beleidsprobl. 385/1; nota staatsherv. 677/3
Provincies:
— Algemeen: nwe prov. gouverneurs 534/1
Regering: buitenl. onderscheid v. premier Tindemans 374/3: aftred. min. Defraigne 534/1; portefeuillewisseling in kab. 693/1; positie na breuk in RW, Senaatsdebat, vertrouwensmotie aanv. 796/3; reger.comité buitenl. beleid 814/3; min. Perin v. RW onaanvaardbaar 830/1; wijzig. kab. 830/2; vertrek Perin, Kamerdebat. vertrouwensmotie 830/3
Staatshervorming: colloquium in Antw. Universiteit 57/2; geheime onderhand. („Principes v. e. communautair akk.") 135/2; gedeeltel. ontbind.-adviesorganen 412/1; CVP-nota 647/3; PVV-nota 662/3; nota Volksunie 677/3: 6-nov. verkl. v. OVV 755/3; gemeenschapsdialoog 831/2
Verkiezingen: gemeenteraden 691/1 e.v.

POLITIEK (Buitenlandse)

Algemeen: reger. comité buitenl. beleid 814/3
Angola: dipl. betr. 147/1
Australië: bez. Whitlam 14/2
Canada: off. bez. Tindemans 309/3
Diplomatieke dienst: taalverhoud. 86/2
Irak: contract m. Sybetra 86/1
Nederland: Belg.-Kamerdebat o. drie Belg.-Nederl. waterverdragen 911; Ned.-Vlaams cult. samenw. 57/3
Roemenië: bez. vorstenpaar 728/3
Verenigde Staten: bez. vorstenpaar 217/2
Zaïre: nwe Belg. ambass. 5713; bez. min. Nguza Karl-I-Bond 147/1; nw Zaïrees ambass. 165/2; alg. akk. v. econ. en technol. samenw. 250/1; ontmoet. Tindemans-Moboetoe 285/3; maatreg. t. Zaïrese opp. groep 34011; vergoed v. zaïrizering 440/2; akk. Gen. Mij.-Zaïre 755/2

BENIN

China (Volksrep.): bez. pres. Kerekou 508/2
Justitie: doodvonnissen inz. komplot v. okt. '75 508/1
Naam: nwe naam v. Dahomey 92/1
Onderwijs: prot. en mohammed. lagere scholen d. staat overgenomen 508/2
Regering: reorg. kab. 508/2
Togo: geschil bijgelegd 508/1

BIOGRAFIEEN

Barre, R., prem. Frankrijk 577/2
Bellow, S., winnaar Nobelprijs letterkunde 1976 846/2
Bratteli, T., oud-premier Noorwegen 668/1
Callaghan, J. premier Gr.-Britt. 287/2
Carter, J., toekomstig pres. VS 722/2 e.v.
Chao Cung-ting, S., Nobelprijswinnaar natuurkunde 1976 849/2
David, R., hoogleraar aan de univ. v. Aix-en-Provence 847/3
Demitsjew, P. N., min. v. cult. SU 8811
Dole, R., senator VS 749/3
Eanes. Antonio das Santos Romalho Eanes, pres. Portugal 433/3
Falldin, Th., prem. Zweden 649/3
Fraser, J. M., prem. Australië 29/3
Friedman, M., Nobelprijswinnaar econ. 1976 848/3
Hoea Koeo-feng, prem. China (Volksrep.) 129/2
Hussein bin Onn, Datuk prem. Maleisië 302/3
Ingrao, P., pres. v Kamer v Afgevaardigden Italie 797/2
Lévesque. R. Premier Quebec 787/3
Lipscomb, W. N., Nobelprijswinnaar scheikunde 1976 850/1
Lopez Portillo y Pacheco, José, pres. Mexico 530/3
Mendez, Aparicio, pres. Uruguay 503/2
Mondale, W. S, toekomstig vice-pres. VS 748/3
Nordli, Odvar, premier Noorwegen 668/1
Richter, B., Nobelprijswinnaar natuurkunde 1976 849/2
Sarkis, E. pres. Libanon 805/1
Savornin Lohman, lt.-gen. W. H de, inspeet.-gen. krijgsmacht 745/3
Suarez Gonzalez, Adolfo, Spaans premier 817/2
Teng Hsiao-ping, eerste vice-prem. China (Volksrep.) 129/1
Videla, Jorge Rafael, pres. Argentinië 236/2
Vries, H. de, winnaar P.C. Hooftprijs (Staatsprijs voor letterkunde) 1976 846/3
Wilson, H. oud-prem. Gr.-Britt. 286/2

BIRMA

China (Volksrep.): Ne Win in Peking 483/2
Oppositie: stakingen en studentenacties 481/1; moordkomplot gemeld 484/1
Rebellie: commun. groeperingen 482/1; niet-Birmaanse volken en aanhangers Oe Noe 482/3
Regering: aftred. min. v. defensie 483/3
Thailand: uitwijz. Birm. oppositieleiders 483/3

BOEROENDI

Regering: nwe min. v. buitenl. zaken 95/1

BRAZILIË

Duitsland (Bondsrep.): bez. min. Genscher 489/2
Mexico: bez. pres. Echeverria 533/1
Verenigde Staten: bezoek min. Kissinger, ondertek. samenw. akk. 14612

BULGARIJE

Griekenland: uitnodiging t. Balkanconf. aanv. 7/11
Korea (N.): off. bez. pres. Kim Il Soeng 319/2
Parlement: alg. verk. 833/1
Partij: 11de congres 832/3; rede Zjiwkow 833/1; verk. leidende organen 833/1
Regering: nwe staatsraad en reger., samenstell. 833/2
Roemenië: bez. Ceausescu 803/2
Sowjet-Unie: topoverl. op de Krim 803/2
Syrië: bez. Assad 389/2
Verkiezingen: alg. verk. 833/1
Vietnam (N.): bez. Le Doean, akk. 844/1

CAMBODJA

Algemeen: gegevens o. oorlogsschade en wederopbouw 31513; berichten o. massadeportatie en massa-executies 316/3
Grondwet: constitutie v. Democrat. Cambodja in werk. 314/1
Nationaal Congres: 3de Nat. Congres keurt nwe grondwet goed 314/1
Oppositie: berichten o. ondergrondse opp. 317/2
Regering: Sihanoek treedt af als staatshoofd 315/1; aftr. reger.-Penn Nouth, Khieu Samphan staatshoofd, nw. kab. o.l.v. Pol Pot 31512
Thailand: bez. vice-prem. leng Sary in Bangkok, vestig. dipl. betr., overl. leng Sary en Choonhavan in Poipet 243/2/3 overl. min. buitenl. zaken in Sisophon (N.-Cambodja) 65913
Verenigde Staten: Cambodja beschuld. o. Am. bombardement op Siem Reap 317/2
Verkiezingen: Vertegenw. Vergad. 315/1

CANADA

België: off. bez. Tindemans 309/3
EG: overeenk. EG-Canada 492/2
Indonesië: bez. Soeharto 57212
Justitie: doodstraf afgeschaft 791/2
Provincies:
— Algemeen: provincies geven hun mening o. grondwetswijzig., grotere autonomie geëist 790/3
— Alberta: prov. verkiez. 787/1
— British Columbia: prov. verkiez. 787/2
— New Brunswick: prov. verkiez. 787/1

— Newfoundland: prov. verkiez. 787/2
— Ontario: prov. verkiez. 787/1
— Québec: verk., Levesque vormt reger. 787/2; taalkwestie leidt t. pilotenstaking 789/2
— Saskatchewan: prov. verkiez. 787/1
Regering: veranderingen in samenstell. fed. reger. 789/3; samenstell. nwe reger. 790/2
verkiezingen: prov. verk. in New Brunswick, Alberta, Saskatchewan, Newfoundland, Ontario en Brits Columbia 787/1; vervroegde verk. in Québec, overwinning v. Séparatisten 787/2
Visserijgrens naar 200 mijl 791/1

CENTR. AFR. REPUBLIEK

China (Volksrep.): normal. betr. 73312
Libië: bez. Kadhafi 733/1
President: overgang Bokassa t. islam tijdens bez. Kadhafi 733/1
Regering: mutaties kab. 95/1; aanslag op pres Bokassa, acht doodvonnissen voltrokken 508/3; prem. ontslagen 508/3; reorg., Patasse nwe prem., Dacko adv pres. 733/1

CHINA (VOLKSREPUBLIEK)

ALGEMEEN

Ideologie: slot v. d. campagne v. kritiek op Confucius en Lin Piao, berichten o. onrust in de industrie 715/1/ de campagne v. d. dictatuur v. h. proletariaat, Lenin-campagne 715/3 e.v.; campagne t. capitulationiseme 717/2; achtergrond 718/3
Justitie: amnestie v. voorm Kwo Mintang functionarissen en oorlogsmisdadigers 719/2
Natuurramp: aardbevingen in China 7031 3; gevolgen v. d. econ 704/2

POLITIEK (Binnenlandse)

Partij: Mao Tsetoeng overl. 609/1; tekst v. d. aankond. v. Mao's overlijden 609/2 e.v.; comment. 611/2; rouwplechtigh. n.a.v. overlijden Mao Tsetoeng 670/1 e.v.; levensloop Mao Tsetoeng 671/1; reacties 672/1; enkele perscomment. 672/2; Hoea Koeo-feng volgt Mao op a. partijvoorz., arrest. gemeld v. mevr. Tsjiang Tsjing, Wang Hoeng-wen, Tsjang Tsjoen-tsjiao en Yao Wen-Yoean 673/1; lichaam Mao permanent opgebaard, Hoea Koeo-feng verzorgt uitg. werken Mao 673/2; Hoea Koeo-feng ben. t. voorz. milit. cie v. d. partij 673/3; comment. 675/1; eerdere ontwikk., Hoea Koeo-feng definitief prem., de val v. Teng Hsiao-ping 675/3 e.v.; Li Foe-sjoen overl. 703/1; Toeng Piwoe overl. 703/1; Kang Sjeng overl. 703/2; Tsjoe Teh overl. 703/2
Regering: prem. Tsjoe En-lai overleden 33/1; levensloop Tsjoe En-lai 33/3; Tsjoe En-lai's rol in Chin. Volksrep. 34/3; reacties 35/2; perscomment. 35/3; Hoea Koea-feng als wnd. prem. opvolger v. Tsjoe En-lai, Teng Hsiao-ping gepasseerd, machtstrijd tussen „links" en „rechts" 129 e.v.; de campagne tegen rechts 130/1; verscherp. v. d. campagne 131/2; bijeenk. CC 131/3; bevestiging v. Mao's leiding v. d. campagne 131/3; twijfel aan aanhang v. links 132/1; Hoea Koeo-feng definitief prem., de val van Teng Hsiao-ping 675/3 e.v.

POLITIEK (Buitenlandse)

Australië: bez. min. Willesee 15/2
Bangladesh: vestig. dipl. betr. op ambass. niveau 204/2
Benin: bez. pres. Kerekou 508/2
Birma: bez. Ne Win 483/2
Centraal Afrikaanse Republiek: normal. betr. 733/2
Comoren: dipl. betr., reger.del. in Peking 509/1
Duitsland (Bondsrep.): bez. bondskans Schmidt 441/1; bez. CSU-voorz. Strauss 539/2
Engeland: bez. min. Crosland 457/2
Gambia: bez. Jawara 9112
Kongo: bez. Lopes 93/2
Korea (N.): off. bez. pres. Kim Il Soeng 318/1; Zuidkor. en Am. reactie 318/3
Madagascar: bez. Ratsiraka 60213
Nepal: bez. koning Birendra 528/2; bez. prem. Giri 540/1
Papoea Nieuw-Guinea: erkenning 31/3
Verenigde Staten: bez. pres. Ford 172/1; nw hoofd Am. liaison-vertegenw. in Peking 189/3; bez.. oud-pres. Nixon 190/1; reactie Sûnnenfeldt-doctrine 707/2
Vietnam (N.): bez. le Doean, geen communiqué 844/1
Vietnam (Z.): geschil over eilanden in Ziiidchinese Zee, bezetting Paracel-eilanden 844/1

COLUMBIA

Verenigde Staten: bez. min. Kissinger 146/3

COMOREN

China (Volksrep.): dipl. betr., reger.delegatie in Peking 509/1
Frankrijk: Onafh. drie Comoren (zonder Mayotte) erkend, vertrek Fransen 126/1
Grondwet: ben. constitutionele cie 124/1
Guinee: erkenn. Comoren 12412
Oppositie: kritiek op aanblijven reger. en volksvertegenw. 12412: verzet aanhangers Abdallah gebroken 125/3
Regering: nw. kab.-Abdallah 124/3; staatsgreep Ali Soilih, macht overgen. door driemanschap, Nat. Raad v. d. Revol. (onder voorz.sch. v. Jaffar). Nat. Raad draagt bevoegdh. over aan nat. uitvoerende raad 125/1; nw. staatshoofd en kab. 126/3; moordkomplot t. pres. Soilih 509/1
Sowjet-Unie: dipl. betr. 509/1
Tanzania: erkenn. Comoren 12412
Verenigde Naties: 143ste lid 126/2
Zambia: erkenn. Comoren 124/2

COSTA RICA

Mexico: bez. pres. Echeverria 533/1
Verenigde Staten: bez. min. Kissinger 14613

CUBA

Angola: milit. interventie in Angola 46/1
overleg Castro met drie Afr. staatshoofden te Conakry 461/2; terugtrekk. Cub. milit. aangek. 463/2; deeln. Cub. troepen a. burgeroorlog 551/3
Communistische partij: eerste congres 526/1; Castro herk., samenstell. politbureau 527/1
Grondwet: nwe grondwet per referend. aangen. 551/1
Guinee: overl. Castro m. 3 Afr. staatshoofden te Conakry 461/2
Guinee-Bissau: overl. Castro m. 3 Afr. staatshoofden te Conakry 461/2
Kongo: bez. Ngouabi 9311
Latijns-Amerika: betr. m. L.A. 552/2
Mexico: bez. pres. Echeverria 533/2
Verenigde Staten: betr. VS-Cuba, steun a. bevrijd.beweging in Puerto Rico 552/3; verslecht. betr. 553/1; prot. n.a.v. aanval op Cub. vissersboot 553/2
Zweden: hulp a. Cuba verminderd 669/2; bez. Palme 66912

CYPRUS

Algemeen: overz. dec. '74-aug. '75 257 e.v.; overz. sept. '75-apr. '76 299/1
Engeland: repatriëring Turks-Cypriotische vluchtel. v. Akrotiri. anti-Britse betogingen 253/2
Intercommunautaire besprek.: standpunten Makarios, Clerides en Denktash 257/2; hervatt. pol. onderh. 25811; impasse 259/1; hervatt. 261/1; steun prem. Griekenl en Turkije 261/1; tweede ronde in Wenen 261/2; derde ronde evacuatie bevolk. groepen 26113; vierde ronde verdaagd 299/1; tijdel. aftreden Clerides a. Grieks-Cypriot. onderh. 299/2; vijfde onderh. ronde in Wenen o. auspiciën v. Waldheim 300/1; geheime procedure overeenk. Clerides-Denktash onthuld, aftr. Clerides. Tassos opvolger 300/2; voorstellen o. en weer verworpen 301/1
Justitie: arrest. Sampson 30113
Militaire zaken: beperkte terugtrekk, Turkse troepen 300/1
Regering: terugk. Makarios 257/2; nw. kabinet 257/3
Turks-Cypriotische federatieve staat: proclamatie 259/3; beëdiging constit. vergadering 261/1; referendum 261/2; verk. aangek. 30113
Verenigde Naties: resoluties V-raad verlening UNFICYP-mandaat 260/2/3; 261/2/3; Perez de Cuellar ben. t. spec. vertegenw. v. Waldheim a. opvolg. v. Weckman-Munoz, bemidd. Waldheirn gevraagd d. Griekenland en Turkije 299/1; verleng. UNFICYP-mand. 299/2
Verenigde Staten: anti-Am. betog. 258/2
Vluchtelingen: repatriëring Turks-Cypriot. vluchtelingen v. Akrotiri. anti-Britse en anti-Am. betog. 258/2

DAHOMEY

Naam: Dahomey voortaan Volksrep. Benin 92/1
Regering: ontdekking komplot gemeld 91/1

DENEMARKEN

Duitsland (Bondsrep.) bez. bondskans. Schmidt 440/3; bez. min. Genscher 489/1
Kroon: deval. 4% 689/1

DUITSE DEMOCRATISCHE REPUBLIEK

Duitsland (Bondsrepubliek):
Overz. betr. m. d. DDR; nw ,,swing"-akk., besl. verplicht in te wisselen bedrag gematigd 518/2; DDR biedt onderh. o. verschill. onderw. aan 518/3; Oost-eur. prot. t. ben. Westberlijner in VN-orgaan 519/1; overeenk. t. DDR en W.-Berlijn o. reddingsacties in grenswateren 519/1; overeenk. t. Bondsrep. en W.-Berlijn 519/2; de kwestie v. afgedwongen adopties 519/3; DDR prot. t. centr. onderz. bureau in Salzgitter 520/1; dipl. pas v. Westberl. Bondsdag afgev. niet langer d. DDR erkend 520/2; overeenk. o. post. telegraaf en tel. verkeer 520/2; DDR weigert journ. toegang t. Leipziger Messe, Westduits prot. 520/3; Oosteur. staten weigeren deeln. a. internat. evenementen in W.-Berlijn z. aparte uitnodiging v. d. Westberl. senaat 520/3; toestemming tot landen v. spec. vliegtuig uit de DDR geweigerd 521/1; werkzaamh. a. Westberl. spoorwegen en viermogenh.-status v. heel Berlijn 521/2; akk. o. bruinkoolwinning in grensgebied 521/2; vlucht uit DDR in 1975 521/3; omvang reisverkeer t. Bondsrep. en DDR 521/3; veroord. echtpaar Guillaume 521/3; DDR-vertegenw. bez. Guillaume 522/3; spionage v. d. DDR in de Bondsrep. 535/2
Parlement: verkiez. voor de Volkskamer 834/2
Partij: 9de congres v. d. social. eenh.-partij 833/3; rede Honecker 834/1; verk. leidende organen 834/1; wijzig. in reger. en partijtop. Honecker tevens staatshoofd 834/3
Polen: bez. Honecker 803/2
Regering: wijzig. in reger. en partijtop, Honecker tevens staatshoofd 834/3
Roemenië: bez. Manescu 803/1
Sowjet-Unie: topoverl. op de Krim 803/2
Tsjechoslowakije: bez. Honecker 803/1
Verkiezingen: verkiez. v. d. Volkskamer 834/2
Vietnam (N.): bez. le Doean, akk. 844/1

DUITSLAND (BONDSREPUBLIEK)

ALGEMEEN

Terrorisme: wet op de bestrijd. aanv. 536/2; zelfmoord Ulrike Meinhof 538/1
Veiligheid: nwe pres. fed. bureau v. d. bescherming v. d. grondwet 535/1; interview Der Spiegel m. nwe dir. bureau v. d. bescherming v. d. grondwet 536/1; wettelijke regel. toelat. radicalen t. openbare ambten mislukt 536/3; gegevens m.b.t. de gevolgen v. de zgn. „Radikalenerlass" 537/3
Volksgezondheid: liberalisering abortuswetgeving definitief 664/3

ECONOMIE, FINANCIËN EN SOCIALE ZAKEN

Mark: reval. 689/1
Participatie: wet op de medezeggenschap aanv. 25013; inhoud v. a. regel v. d. medezeggenschap 251/2

POLITIEK (Binnenlandse)

Algemeen: reger. verklar. o. de ,,toestand v. d. natie" 253/1; reactie oppositie 253/3

Deelstaten:
- Baden-Wurttemberg: Landdagverk. 252/2
- Bremen: gemeenteraadsverk. 252/1
- Nedersaksen: SPD/FDP-coalitie vervangen d. minderh. reger. CDU 193/1; chronologie v. d. gebeurtenissen 19512; W. Leisler Kiep min. v. finan. in Nedersaksen 196/1
- Rijnland-Palts: Kohl treedt af als min.-pres., wordt Bondsdagfractievoorz. CDU/CSU 664/1

Parlement:
- Bondsdag: verk. v. Bondsdag, verlies v. SPD en FDP coalities, winst v. CDU/CSU opp., coalitie behoudt absolute meerderh. 64111 e.v.; verk. congressen CDU, FDP en CSU 641/3; verk. campagne 643/1; gedetailleerde uitslag Bondsdagverk. 663/1; beeld in de afzonderl. deelstaten 663/2; eerste reacties 663/3; voorber. v. d. kab.form. 663/3; Kohl treedt af als min.-pres. Rijnland Palts, wordt Bondsdag-fractievoorz CDU/CSU 664/1

Politieke partijen:
- CDU: CDU-voorz. H. Kohl kand.-bondskanselier v. CDU/CSU na verzet CSU 217/2; congres 218/1; rede Kohl 21813; rede Strauss 219/1; best. verk. 219/2; CDU en CSU vormen stuurgroep 219/3; voorz. Kohl in Moskou 539/1; verk. congres 641/3
- CSU: CDU-voorz. H. Kohl kand. bondskanselier v. CDU/CSU na verzet v. CSU 217/2; CDU en CSU vormen stuurgroep 219/3; partijcongres 233/3; nw. partijprogr. 234/2; buitengew. congres keurt nw. beginselprogr. goed, Strauss reageert op goedk. verdragen Polen 234/3; voorz. Strauss in Peking 539/2; verk. congres 642/3
- FDP: secr.-gen. Bangemann treedt af i.v.m. uitspraken o. coalitiemogel.h. FDP 235/1; congres 235/2; verk. congres 642/1
- SPD: Congres SPD 18611; opening, rede Brandt 187/1; rede bondskanselier Schmidt 187/2; bijeenk. internat. social. en sociaal-democratische partij-vertegenw. 187/3; congresbesluiten, bestuursverk. 188/1; SPD-voorz. Brandt in de SU 423/3; bespr. Brandt met Mitterrand 538/1; verk. congres 642/2
- Vierde partij: actiegemeenschap opger., eerste congres 235/3

Regering: voorber. v. d. kab.form. 663/3; Kohl treedt af a. mln.-pres. Rijnland Palts, wordt Bondsdagfractievoorz. CDU/CSU 664/1

Verkiezingen: gemeenteraadsverk. in Bremen 252/1; Landdagverk. in Baden-Wurttemberg 252/2; verk. Bondsdag, verlies v. SPD en FDP coalitie, winst v. CDU/CSU opp., coalitie behoudt absolute meerderh. 641/1 e.v.; verk. congressen CDU, FDP, SPD en CSU 641/3 e.v.; gedetailleerde uitslag Bondsdagverk. 663/1; beeld in de afzonderl deelstaten 663/2; eerste reacties 663/3; voorber voor de kab.form. 663/3

POLITIEK (Buitenlandse)

Australië: bez. Whitlam 15/1
Brazilië: bez. min. Genscher 489/2
China (Volksrep.): bez. bondsk. Schmidt 441/1; bez. CSU-voorz. Strauss 539/2
Denemarken: bez. bondsk. Schmidt 440/3; bez. min. Genscher 489/1
Egypte: bez. min. Genscher 488/3
Duitse Democratische Republiek: overz. betr. m. de DDR, nw „swing"-akk., besl. verplicht in te wisselen bedrag gematigd 518/2; DDR biedt onderh. o. verschillende onderw. aan 518/3; Oosteur. prot. t. ben. Westberlijner in VN-orgaan 519/1; overeenk. t. DDR en West-Berlijn o. reddingsacties in grenswateren 519/1; overeenk. t. Bondsrep. en DDR m.b.t. verkeer t. Bondsrep. en W.-Berlijn 519/2; de kwestie van afgedwongen adopties 519/3; DDR prot. t. centr. onderz. bureau in Salzgitter 520/1; dipl. pas v. Westberl. Bondsdagafgev. niet langer d. DDR erkend 520/2; overeenk. o. post, telegraaf en tel. verkeer 520/2; DDR weigert journal. toegang t. Leipziger Messe, Westduits prot. 520/3; Oosteur. staten weigeren deeln. a. internat. evenementen in W.-Berlijn z. aparte uitnodiging v. d. Westberlijnse senaat 520/3; toestemming t. landen v. spec. vliegtuig uit de DDR geweigerd 521/1; werkzaamh. a. Westberl. spoorwegen en viermogendh.-status v. heel Berlijn 521/2; akk. o. bruinkoolwinning in grensgebied 521/2; vlucht uit DDR in 1975 521/3; omvang reisverkeer t. Bondsrep. en DDR 521/3; veroord. echtpaar Guillaume 521/3; DDR-vertegenw. bez. Guillaume 522/3; spionage voor de DDR in de Bondsrep. 535/2
Engeland: bez. bondskan. Schmidt 442/1; bez. prem. Callaghan 468/3
Finland: bez. pres. Scheel 425/2
Frankrijk: bez. pres. Scheel 424/2; bondskans. Schmidt o. deeln. commun. in Westeur. reger. 425/3; bez. bondskan. Schmidt 442/1; bez. Giscard 467/2; besprek. Brandt en Mitterrand 538/1
Ghana: bez. min. Genscher 489/1
Griekenland: bez. Karamanlis 78/1; bez. bondskan. Schmidt 441/3
Hongarije: bez. min. Genscher 488/3
Israël: bez. min. Genscher 489/3
Italië: bondskanselier Schmidt o. deeln. commun. in Westeur. reger. 425/3; bez. min. Genscher 488/1; opschudding o. opmerk. Schmidt o. hulp a. Italië 490/2; krediet v. Italië 800/3
Liberië: bez. min. Genscher 489/1
Malawi: bez. min. Genscher 489/1
Mexico: bez. pres. Echeverria 532/3
Nederland: bez. min. V. d. Stoel 183/2; min. Bahr bij min. Pronk 184/1; bez. SPD-delegatie o.l.v. Brandt a. PvdA 184/2
Nieuw-Zeeland: bez. Rowling 1513
Noorwegen: bez. min. Genscher 489/1
Oman: bez. staatsmin. Wischnewski 490/1
Peru: bez. min. Genscher 489/2
Perzië: econ. akk., bez. bondsk. Schmidt 539/3
Polen: verdragen m. Polen o. Westduitsc finan. hulp-in ruil voor uitreis etnische Duitsers uit Polen, aanv. verzet CDU/CSU bedreigt goedk. 193/2; inhoud v. d. verdragen m. Polen, verzet CDU/CSU onder druk v. Strauss 19612; opp. toch voor verdragen na concessies uit Warschau 197/1
Portugal: Westduitse lening 443/2
Qatar: bez. staatsmin. Wischnewski 490/1
Roemenië: bez. min. Genscher 489/3
Saoedi-Arabië: bez. bondskan. Schmidt 442/3; bez. min. Genscher 488/3
Sowjet-Unie: bez. SPD-voorz. Brandt 423/3; bez. pres. Scheel 425/1; reger. verkl. SU o. betr. m. Bondsrep. 475/1 e.v.; reactie Bondsrep. 476/2; reactie CDU/CSU-opp. 47712; bez. CDU-voorz Kohl 539/1
Spanje: bez. min. Genscher 488/2
Tsjechoslowakije: bez. min. Genscher 488/1
Turkije: bez. bondskan. Schmidt 442/2
Venezuela: bez. min. Genscher 489/2
Verenigde Arabische Emiraten: bez. staatsmin. Wischnewiki 490/1
Verenigde Staten: nez pres Scheel 425/1, bez. bondskan. Schmidt 440/3; bez. bondskan. Schmidt (juli '76) 490/1; opschudding o. opmerk. Schmidt o. hulp a. Italië 490/2; bez. Kissinger i.v.m. ontmoeting m. Vorster 594/3
IJsland: akk. o. visserij binnen 200-mijlgrens 696/3
Zambia: bez. min. Genscher 489/1
Zweden: bez. bondskan. Schmidt 440/3

ECUADOR

Leger: nwe stafchef ben. 272/3
Mexico: bez. pres. Echeverria 533/1
Regering: milit. staatsgreep in sept. 1975 mislukt 271/2; nwe reger. geïnstall. (sept. '75): samenstell. 272/1: aanhoud. ontevredenh. o. beleid pres. Rodriguez Lara leidt t. milit. coup, aftr. pres. Lara, milit. junta neemt macht over 272/1; staat v. beleg afgekond. nwe reger., samenstelling 272/3

EGYPTE

Duitsland (Bondsrep.): bez. min. Genscher 488/3
Frankrijk: bez. min. Fahmi i.z. Libanon 806/2
Golfstaten: bez. Sadat 387/2
Israël; uitvoer. tweede Sinaï-akk., Arab. reacties, verwerp. d. o.a. Syrië en PLO 348/2; ondertek. uitvoer. protocol 350/3; overdracht olievelden in Sinaï 352/1; Isr. lading d. Suezkan. 352/2; hergroepering in Sinaï 352/3
Koeweit: bez. Sadat 387/2
Libië: Egypt.-Lib. relatie t. juli '75 na tijdel. ontspann. verdere verslecht., bemidd. d. delegatie v. Nat. Vergad. v. Fed. Arab. Rep. 380/2; pers. oorlog o. mislukte staatsgreep in Libië 381/2; Egypt.-Lib. toenad. in okt. '75 382/2; arrest. Lib. milit. in Egypte wegens actie t. uitgeweken Libiërs, plus sabotagedaden en moordaanslagen in Egypte 382/3 e.v.; uitwijz. v. ruim 25.000 Egypt. 383/2 e.v.
Mexico: bez. pres. Echeverria 533/1
Nederland: bez. min. Pronk, Ned. krediet 18311
President: Sadat v. tweede ambtstermijn herk. 720/2
Regering: reorgan. kab. 720/1
Saoedi-Arabië; bez. Sadat 387/2
Syrië: woordenstrijd 387/3; sluiting verbindingsbureaus 771/2; tijdelijke verzoening 773/3; nwe Eg. kritiek 776/3; tijdens kleine topconf. te Riad aankondiging normalisering betrekk. 808/3
Vaticaan: bez. kard. König 67/3
Verenigde Staten: tekst Am. toezegg. aan Egypte 350/2; goedk. Am. aanwezigh. in Sinaï d. Am. Congres 35111

EL SALVADOR

Verenigde Staten: gesprek min. Kissinger en min. v. buitenl. zaken El Salvador 146/3

ENGELAND

ALGEMEEN

Immieratie: Powell onthult smokkel immigranten 427/3
Koninklijk Huis: scheiding v. tafel en bed v. prinses Margaret en de graaf van Snowdon 458/1
Militaire zaken:
- Algemeen: defensie witboek gepubl. 416/2

Pers: sanering pers voorgesteld 427/2
Ridderorden: Wilson opgen. in Orde v. d. Kouseband 416/3

ECONOMIE, FINANCIËN EN SOCIALE ZAKEN

Arbeid: TUC akk. m. loonsverh. 4.5% en belastingverlaging 413/3; reaer. en vakbonden in principe eens o. Sociaal contract 414/1
Begroting: voorjaarsbegrot. gepresenteerd 413/2
Olie: bruinboek o. Noordzeeolie 426/2
Overheidsuitgaven: bezuinigingen aangek., verzet linkervleugel Labour, Wilson krijgt vertrouwen 412/3
Pond Sterling: krediet buitenl. banken remt val pond sterling 414/2

OVERZEESE GEBIEDEN

— Belize: conflict m. Guatemala 256/1; Britse troepenversterk. 256/2; VN-motie erkent recht onafh.heid 256/2
— Gilbert en Ellice-eilanden: afsplitsing Ellice-eilanden, het streven v. d. Banabans 30/1
— Seychellen: op 25 juni onafh. 12811; voorgesch. 12812; onafh.heid 511/3

POLITIEK (Binnenlandse)

Lagerhuis: conservatieven eisen meer zetels in parl. cie 415/3; S. Lloyd afgetreden als voorz., G. Thomas opvolger 457 17

Politieke partijen:
— Labour: verliest meerderh. in Lagerhuis 415/2
— Liberalen: Thorpe afgetreden, Steel nwe leider 455/2
Regering: Wilson afgetred., Callaghan nwe prem., wijzig. in samenstell. kab. 285/3 e.v.; samenstell. kab. 288/1
Verkiezingen: tussent. verk. in Woolwich West, Coventry North-West, Sutton, Carshalton en The Wirral, zetelverdeling Lagerh. 415/1; winst v. conservatieven bij lokale verk. 415/3

POLITIEK (Buitenlandse)

Australië: bez. Whitlam 1412
China (Volksrep.): bez. min. Crosland 457/1
Cyprus: repatriëring Turks-Cypriot. vluchtel. van Akrotiri, anti-Britse betogingen 25812
Duitsland (Bondsrep.): bez. bondskan. Schmidt 442/1; bez. prem. Callaghan 468/3
Frankrijk: bez. Giscard 467/3
Guatemala: onderh. o. toekomst Belize stopgezet en hervat 256/1
Japan: bez. min. Crosland 457/2
Mozambique: bez. Ennals 65412
Nederland: bez. prem. Den Uyl en min. V. d. Stoel 185/1
Nieuw-Zeeland: bez. Rowling 15/3
Nigeria: uitlevering Gowon geweigerd 510/1
Oeganda: maatr. t. Britse belangen in Oeganda 478/3; Britse Hoge Commissaris teruggeroepen 479/1; uitwijz. alle Britten d. pres. Amin aangek. 479/3; inkrimping Britse dipl. staf 479/3; affaire Dennis Hills 480/1
Om-??;.ontruiming Britse luchtmachtbases 713/1
Rhodesië: reis Ennals 22013; Britse voorst. v. meerderh. bewind 653/1; missie-ROWlands 764/3 e.v.; Engel. nodigt 5 delegaties uit voor conf. in Genève 767/3
Saoedi-Arabië: bez. prins Fahd, tegenbez. min. Callaghan 714/1
Tanzania: bez. Ennals 654/1
Verenigde Staten: bez. Kissinger i.v.m. ontmoeting met Vorster 594/3; bez. Kissinger 70813: bez. Kissinger 739/3 e.v.
IJsland: conflict n.a.v. uitbreid. visserijgrens t. 200 mijl, onderh. mislukken (nov. '75) 69611; Engel. stuurt fregatten ter bescherming v. vissersschepen, verbod t. landing Britse milit. vliegtuigen, incidenten, bemidd. NAVO-secr.-gen. Luns 697/1; Engel. trekt fregatten terug. bez. Hallgrimsson a. Londen, geen ik', 697/3; nwe incidenten, nwe bemidd. Luns. dipl. betr. verbr., voortd. incidenten, Engel. zendt nog eens twee fregatten, geheim overl. tijdens NAVO-mtn. conf., fregatten teruggetrokken, overeenstemming o. interim-akk. 698 /1 e.v.
Zuid-Afrika: Wilson beticht Z.-Afrika v. hetze tegen Thorpe 456/1

EQUATORIAAL GUINEE

Algemeen: verdere berichten o. terreur, repatriëring Nigeriaanse contractarbeiders 174/3
Regering: reorg. kab. 9512

ETHIOPIE

Frankrijk: bez. Aref, het Afariaproject 98 /3

EUROPA (OOST)

Comecon: betr. m. EG 633/2; 30-ste verg. 802/2
Verenigde Staten: Sonnenfeldt geeft uiteenzett. Am. beleid t.a.v. O.-Eur., reacties Oosteur. landen 706/1
Warschauwact: topconf. deeln.w landen, slotdocumenten, communiqué, verklar., voorstel dat alle staten die de slotakte v. d Conf. o. Eur. Veiligh. en Samenw. (CEVS) in Helsinki ondertek hadden, een verdrag zouden aangaan waarbij zij verklaren niet als eerste kern apens t. elkaar te zullen gebruiken, ontwerptekst 793/1 e.v.; comment. 795/1; bilateraal overl. leden Warschaupact 803/1 e.v.; topoverl. op de Krim 803/2; chefstaf en opperbevelh. Warschaupactstrijdkrachten overleden, nwe chefstaf 804/1

EUROPA (WEST)

ALGEMEEN

Monetaire zaken: Franse franc uit de slang 267/1; wijzig. in verhoud. slang 68911 e.v.
Riinoeverstaten: akk. o. lozing chemische "afvalstoffen 246/1; verdrag t. regel. zoutlozingen in de Rijn 49412
VS: Kissinger waarschuwt tegen deelname comm. aan regeringen W.-Europa 707/3

ORGANISATIES EN VERDRAGEN

BENELUX
Accijnzen: akk. o. eenmaking 246/3
Benelux-slang: afgeschaft 267/1
Conferenties: topconf. in Brussel 11/1

EUROPESE GEMEENSCHAPPEN (EG)
Algemeen: toenemende samenw. v. drie grote EG-partners 467/2; Giscard in Londen en Hamburg 467/3
Afrika: gemeensch. standpunt inz. beleid Afrika 268/3
Angola: erkenn. Volksrep. 46013
Arabische landen: Euro-Arab. dialoog begonnen, besprek. in Cairo, Rome en Aboe Dhabi 24;1; Euro-Arab. dialoog voortgezet 493/1
Begroting: begrot. 1976 aanv. d. Eur. Parl. 53/1; procedure Eur. begrot. 5313; 1977 inged. 62911
Canada: overeenk. EG-Canada 492/2
Comecon: betr. m. d. Comecon 63312
Conventie van Lomé: bijeenk. min. EG en Lomé-landen 491/1; stabex-conventies m. Lomé-landen ondertekend 63113
Economie: econ. richtlijnen v. 1976 268/1 econ. pol. en middellange termijn 623/3
Europese Raad: bijeenk in Brussel 12/1; bijeenk. in Rome 13/1; bijeenk. in Luxemburg 248/2; bijeenk. Luxemburg 465 e.v.
Europese Unie: rapp. Cie o. Eur. Unie 36 /3 e.v.; rapp. Tindemans o. Eur. Unie 38/1
Griekenland: lidmaatsch. off. aangevraagd 76/3
Grondstoffen: min. v. buitenl. zaken bereiken akk. o, grondstoffen 13/1
Handel: EG-handelsbalans 1975 ingediend 629/3
Hoffmann-La Roche: EG-boete voor farmaceutisch concern 494/1
India: jute-overeenk. EG-India 492/3
Israël: handelsakk. 2213; Arab. reacties 23 /2
Landbouw: landb. docuni. ggk. 24/2; verslag landb. situatie 1975 5111; prijzen vastgesteld 24712; monetaire besl. landb. min. 24713; einde wijnoorlog 247/3; melkpoederberg 24811
Latijns-Amerika: conf. EG-Lat. Am. 491/2
Maghreb landen: coinpromis maakt onderh. met Maghreb-landen mogelijk 23 /3
Malta: akk. m. Malta 268/3
Midden-Oosten: Euro-Arab. dialoog begonnen, besprek. in Cairo, Rome en Aboe Dhabi 24/1; Euro-Arab. dialoog voortgezet 493/1 e.v.
Monetaire zaken: herz. Eur. rekeneenh. 630/3
Nieuw-Zeeland: bez. Rowling 15/3
Pakistan: verdrag m. Pakistan 493/3
Parlement: EG-top eens o. zetelverdel. 465 e.v.
Portugal: econ. hulp 443/2; verruiming vrijhandelsovereenk. 443/3
Regionaal beleid: steun region. fonds 632 /2
Scheepsbouw: maatr. scheepsbouw 63311
Sociale zaken: tripartite-conf. in Brussel tussen vertegenw. v. werkgevers- en werknemersorgan. en de min. v. sociale zaken en econ. zaken v. d. negen EG-landen en vertegenw. v. d. Eur. Cie 25 /1; 2de tripartite-conf. in Luxemburg 469/1
Staal: Eur. staalindustrie 644/1
Tunesië: akk. m. Tunesië 36/1
Wijnbouw: Frans-Ital. wijnconflict n. Eur. Hof verwezen 5113

EUROPESE VRIJHANDELSASSOCIATIE (EVA)
Portugal: hulp EVA 443/1

FILIPPIJNEN

Verenigde Staten: bez. pres. Ford 173/1; Ford formuleert nwe doctrine 173/2
Vietnam: dipl. betr. overeengekomen 844/3

FINLAND

Duitsland (Bondsrep.): bez. pres. Scheel 425/2
Regering: Miettunen vormt coalitie-reger. (sept. '75) 665/2; samenstell. reger. 666 /1; crisis n.a.v. extra belastingcompromis 666/2; akk. pol. partijen o. reger. progr. 666/2; wijzig. in reger. progr. na comm. prot. 66613; Miettunen biedt ontslag aan (mei '76), weigering pres. Kekkonen, ontslagaanvrage, ingetrokken, nwe reger.crisis (sept. 76) aftreden reger. Miettunen, Miettunen vormt nw. kab., samenstell. kab. 667/1

FRANKRIJK

ALGEMEEN

Defensie: versterk. convention. defensie 375/1; stafchef kond. herz. defensiedoctrine aan, nauwere samenw. NAVO 375/1 e.v.
Echtscheiding: hervorm. ggk 361/1
Militaire zaken:
— Algemeen actie t. soldatenbonden 376/1
Onderwijs:
— Algemeen: stud.prot. t. hervorm. onderwijs 34612
Rijn-Rhône-verbinding: laatste deel 400/3
Taalwet: nwe taalwet aangen. 399/1
Vrouwenemancipatie: Vijfjarenplan voor vrouwenemancipatie 40012

ECONOMIE, FINANCIËN EN SOCIALE ZAKEN

Algerijnen: positie Algerijnen in Frankr., onlusten in Marseille, immigratie stopgezet d. Alger. reger. 343/3; aanh. vij-

andel.heden, moordaanslag op Alger. onderwijzer, prot. demonstr. door Franse vakbonden 344/1
Begroting: 1976 gepresenteerd 360/2
Betalingsbalans: overschot 1975 361/1
Economie econ problemen 580/1; toespraak Barre o. econ. beleid 580/3
Franc: uit slang getreden 267/1
Harkis: moeilijkh., eisen m. finan steun, nntvoeringen, opheffing harki-ka—pen 344/2
Immigratie. alle immigratie stopgezet, nw pakket maatr. v. immigratie 344/1
Landbouw: wijnconflict m. Italië 511/3
OESO: voorz. grote problemen 360/3
Ondernemingen: hervorm. ondernem. aangek. 361/2
Vijfjarenplan: nw vijfjarenplan inged. 348/1

OVERZEESE GEBIEDEN

— Afar- en Issaland: Frans strategisch belang 97/2; uïïireiá. interne autonomie 97/3; verslecht. betr. Frankr.-Somalia 97/3; bundeling legale oppositie 981/1; bez. Stirn 981/2; onlusten in Djibouti 98/2; Aref in Ethiopië, het Afaria-project 98/3; verzwakking positie Aref 99/1; de weg n. onafh.heid 100/2; moord en gijzeling 100/3; conflict Frankr.-Somalia 101/2
— Comoren: onafh. drie Comoren (zonder Mayotte) erkend, vertrek Fransen 126/1
— Mayotte: stelt zich onder bescherming v. d. Franse rep. 124/1; Franse wet blijft v. kracht 124/2; optreden districtsraad 124/3; vreedzame invasie vanaf Comoren mislukt 126/1; referendum t.g.v. handhaving band m. Frankr., Frans veto in V-raad 126/3; referend. t.g.v. status v Frans departement 602/3

POLITIEK (Binnenlandse)

Corsica: ontw. op Corsica na verbod FPKL 397/1; bez. prem. Messmer 397/1; bomaanslagen 397/2; ARC bezet wijngaard, doden bij vuurgevecht 398/3; leider ARC dr. Simeoni gearr., ARC verboden, ongeregeldh., nwe prefect ben., nwe bomaanslagen na begin proces dr. Simeoni 398/3 e.v

Politieke partijen:
— Algemeen: ontw. m.b.t. samenw. linkse partijen, onenigh. t. social. en communisten, social. stellen ontmoeting tussen drie partijen voor, bijeenk. Mitterrand, Marchais en Fabre, gemeensch. verkl. 363/1
— Communistische partij (PCF): partijcongres (febr. '76) 364/3; „dictatuur v. h. proletariaat" geschrapt 365/1; gemeensch verklar. Fr. en Ital. comm 377/3
— Linkse radicalen: zoeken contact m. reger. 378/2
— Radicaal-socialisten: G. Péronnet nwe partij-secr. 378/3
Socialistische partij (PSF). partijcongres in Pau (eind jan. '75) breuk met CERES 363/2; gemeensch. cie ingesteld v. verdediging recht op informatie 364/1; gebeurt. in Portugal verschillend gewaardeerd, conf. o. situatie in Portugal, briefwisseling tussen Mitterrand en Marchais 364/1; gemeensch. verklar. t. d, reger. 364/1; Mitterrand handhaaft bondgenootsch. m. commun 364/3: Mitterrand in SU en VS, lunch m. Am. ambass. 379/1
Regering: wijzig. samenstell. (jan. '75) 347/3; Chirac krijgt opdracht pol. actie reger. meerderh. te coördin. 399/2; techn. wijzig. samenstell. kab. 399/3; samenstell. reger 400/1; prem. Chirac afgetreden, Barre nwe prem 577/1 e.v; samenstell. nwe reger. 579/3
Regionale raden: Servan-Schreiber t. pres. region. raad Lotharingen gek. 362/3
Verkiezingen: linkse meerderh. bij kantonale verk. 362/1; tussentijdse verk 400/1

POLITIEK (Buitenlandse)

Algemeen: Giscard zet grote lijnen buitenl. pol. uiteen 376/1
Algerije: pres. Giscard in Algerije 342/3; Franse tegoeden gedeblokkeerd 343/2: verdere nation. Franse maatsch. in Algerije 343/3; positie Algerijnen in Frankr. 343/3; bomaanslag op Algerijnse consulaat in Marseille 343/3
Australië: bez. Whitlam 141/3
Bahrein. bez. emir 699/1
Duitsland (Bondsrep.): bez. pres. Scheel 424/2; bondskanselier Schmidt o. deeln. commun. in Westeur. reger. 425/3; bez. bondskan. Schmidt 442/1; bez. Giscard 467/2; bespreK. t. Brandt en Mitterrand 538/1
Egypte: bez. min. Fahmi i.z. Libanon 806/2
Engeland: bez. pres. Giscard 467/2
Ethiopië: bez. Aref, het Afariaproject 98/3
Frans Afrika: Giscard woont Frans-Afr.-Conf. in Bangui bij 344/3
Griekenland: bez. Karamanlis 77/3; bez. Giscard 377/2
Kongo: bez. Lopes 93/2
Libanon: missie Couve de Murville. beperkt result. 68/3; missie-Gorse 432/1; aanbod Giscard i.z. Frans milit. contingent 770/3; door meeste partijen verworpen 771/1; voorstel i.z. organisatie ronde-tafel-gesprek 806/2
Libië: bez. prem. Chirac, levering kerncentrale 377/3
Madagascar: samenw. akk. 142/2
Marokko: bez. Giscard 344/3
Nieuw-Zeeland: bez. Rowling 1513
Polen: bez. Giscard 345/2
Qatar: bez. emir 702/3
Saoedi-Arabië: bez. prins Fahd, tegenbez. min. Sauvagnargues 713/2
Somalia: verslecht. betr. door Somalia's aandringen op onafh.heid v. Afar- en Issaland 971/3; gijzeling schoolkinderen d. FLCS, Franse bevrijd. actie in grensgebied m. Somalia, grensincidenten, klachten v. Frankrijk en Somalia bij V-raad 100/3
Sowjet-Unie: bez. Giscard 345/3; bez. Mitterrand 379/1
Syrië: off. bez. pres. Assad 773/2
Togo: nw samenw.akk. 734/3
Tunesië: bez. pres. Giscard 377/1
Vaticaan: Giscard ontv. d. de paus 377/2
Verenigde Staten: bez. Giscard 345/3; bez. Mitterrand 379/1; bez. Kissinger i.v.m. ontmoeting met Vorster 594/3; privébez. Kissinger 709/2
Zaïre: bez. Giscard 345/1

GABON

Regering: wijzig. kab. 736/1

GAMBIA

China (Volksrep.): bez. Jawara 91/2
Regering: vervang. min. 95/2
Sowjet-Unie: bez. Jawara 911/2

GEESTELIJK LEVEN

België: Mechelse gesprekken herdacht 502/3
Hongarije: mgr. Lekai nwe primaat van Hongarije 835/2
Polen: aartsbisschop in Wroclaw ben. 821/2

GHANA

Duitsland (Bondsrep.): bez. min. Genscher 489/1
Oppositie: komplot verijdeld vijf doodvonnissen 601/3; afscheidingsbeweging Ewe-stam 602/1
Regering: SMC neemt functie NRC over, reorg. kab. 95/3; kol. Acheampong bevorderd t. gen., wijz. kab. 512/1

GRIEKENLAND

Australië: bez. Whitlam 141/2
Balkanconferentie: Grieks initiatief v. Balkanconf. 76/3
Bulgarije: uitnodiging t. Balkanconf. aanv. 771/2
Duitsland (Bondsrep.): bez. Karamanlis 78/1; bez. bondskanselier Schmidt 441/3
EG: liámaatschap EG officieel aangevraagd 76'3
Frankrijk: bez. Karamanlis 77/3; bez. Giscard 377/2
Grondwet: aangenomen 421/2
Italië: bez. Karamanlis 78/1
Joego-Slavië: uitnodiging t. Balkanconf. aanv. 77/1
Leger: deeln. milit. putsch (21-5-75) veroord. 43/2; reorg. legerleiding 43/3; vervroegde pensionering 140 officieren land-, zee- en luchtstrijdkrachten 441/1
Onlusten: verbod demon. afgekond. 79/1
Parlement: nwe voorz. 441/1
Politieke partijen:
— PASOK: splitsing in PASOK 79/2
Processen: proces t. organ. staatsgreep '67 58/1; vervolg proces t. organ. staatsgreep 75/1; reger. besluit t. gratie 75/2; proces t. aanstichters en uitvoerders neerslaan v. d. opstand a. polytechn. hogeschool 76/1; andere processen t. aanhangers kolonelsregime 76/2
Regering: K. Tsatsos t. pres. gekozen 43/1; wijzig. samenstell. reger. 441/1
Roemenië: uitnodiging t. Balkanconf. aanv. 77/1
Turkije: uitnodiging t. Balkanconf. aanv. 77/1; Turkije en Griekenl. besluiten kwestie Aegeische Zee voor te leggen a. Int. Gerechtshof 79/1; overl. Karamanlis-Demirel 261/1; overl. Bitsios-Caglayangil 299/1
Verenigde Staten: geleidelijke vermind. Am. milit. aanwezigh. in Griekenland 78/2; eerste secr. Am. ambass. vermoord 78/3
Verkiezingen: winst v. oppositie bij lokale verk. 421/2

GUATEMALA

Engeland: onaerh. o. toekomst Belize stopgezet en hervat 256/3
Verenigde Staten: gesprek min. Kissinger en min. v. buitenlandse zaken 146/3

GUINEE

Comoren: erkenning 124/2
Cuba: overl. Castro te Conakry m. 3 Afr. staatshoofden 461/2
Oppositie: nw. komplot gemeld 602/1

GUINEE-BISSAU

Cuba: overl. Castro m. 3 Afr. staatshoofden te Conakry 461/2

GUYANA

Mexico: bez. pres. Echeverria 533/1

HONGARIJE

Duitsland (Bondsrep.): bez. min. Genscher 488/3
Economie: verhog. consumptieprijzen 835/3
Kerk en staat: mgr. Lekai nwe primaat 835/2
Nederland: bez. min. V. d. Stoel 185/2
Partij: wijzlg. in reger. en partijtop 835/3
Regering: wijzig. in reger. en partijtop 835/3
Sowjet-Unie: topoverl. op de Krim 803/2
Verenigde Staten: reactie op Sonnenfeldt-doctrine 707/2
Vietnam (N.): bez. le Doean. akk. 844/1

IERLAND

Australië: bez. Whitlam 142/2

INDIA

Bangladesh: ondanks bilateraal overl. verslecht. betr. m. India 208/1; aanslag op Indiase hoge commissaris 208/2
EG: jute-overeenk. EG-India 492/3
Mexico: bez. pres. Echeverria 533/1
Sri Lanka: overeenk. inz. zeegrenzen 542/1

INDONESIE

ALGEMEEN

Militaire zaken:
- Algemeen: mutaties in milit. leiding 58713 e.v.

Natuurrampen: aardbeving op West-Irian en Bali 590/2

ECONOMIE, FINANCIEN EN SOCIALE ZAKEN

Begroting: 1976-'77 587/2
Economische ontwikkeling: Asahan-proj. 57213
Oliezaken: finan. moeilijkh. staatsoliemaatsch. Pertainina, ontslag dir. Sutowo, verdere maatr., olieprod. en afzet 57213; verlaging winstmarge buitenl. oliemaatsch. 58711

POLITIEK (Binnenlandse)

Oppositie: „Malari-affaire", arrest., processen vrijlating gevangenen 587/3 e.v.
Politieke gevangenen: vrijlating en veroord. 58911
Regering: ontbinding ASPRI 587/3 e.v.

POLITIEK (Buitenlandse)

Buitenlandse hulp: 17de, 18de en 19de IGGI-conf. 559/3; hervatt. Russ. hulp 560/3
Canada: bez. Soeharto 572/2
Joego-Slavië: bez. Soeharto 572/2
Oost-Timor: Indon. invasie op 7 dec. '75 na onafh.verkl. FRETILIN (28 nov.) 543/3; vorming voorl. pro-Indon. reger., resol. V-raad, voortzetting strijd 544/1; missie-Guicciardi 556/1; verder verloop v. d. strijd 557/1; pol. situatie 557/3; nwe resol. V-raad 557/3; aansluit. O.-Timor bij Indon. 558/3; positie Portugal 559/1; positie Australië 559/2; positie FRETILIN 559/2
Perzië: bez. Soeharto 572/2
Portugal: dipl. betr. d. Portugal verbroken 544/1
Sowjet-Unie: hervatt. hulp SU 560/3
Verenigde Staten: bez. pres. Ford 17213 bez. Soeharto 572/2

INTERNATIONAAL

ALGEMEEN

Bewapeningsvraagstukken: Strategie Survey 1975 390/1 e v.
Burgerluchtvaart: Palestijnse vliegtuigkapingen en aanslagen vanaf eind 1974 837/1 e.v.
Nobelprijs voor de vrede 1976: niet toegekend, alternatieve vredesprijs v. h. Noorse volk voor Noordierse organ. v. vredesmarsen 850/2

CONFERENTIES

Europese communistische partijen: topconf. 449/1; eerste initiatieven en voorbereidingen 449/3; bijeenk. redactiecie, moeilijkh. bij opstellen document 450/2; redes op de conf. 451/1; slotdocument 452/1; comment. 452/3
Islamitische landen: zevende conf. min. v. buitenl. zaken 58111: conseauenties voor Turkije ir. sterkere nadruk op Islam. karakter 58113
Niet-gebonden landen: topconf. in Colombo, deeln. landen 545/1; voorber. v. d. topconf., bijeenk. coörd.bureau der niet-gebonden landen. vergad. o. opricht- persbureau der niet-gebonden landen, bijeenk. min. v. buitenl. zaken 545/2 e.v.; de topconf. 546/2 e.v.; samenvatt. redevoeringen 547/2; slotdocumenten 548/3
Ontwikkelingssamenwerking: Noord-Zuid-conf. begonnen, verloop v. d. conf. 20/1; 4 comm. samengesteld 2112; Noord-Zuid conf. in impasse 58212; ontwikk. na min.conf. v. dec. '75 582/2; tussenbalans v. d. bereikte resultaten 58311; het vastlopen v, d. conf. 585/3

ECONOMIE, FINANCIËN EN SOCIALE ZAKEN

Algemeen: zwak econ. herstel gesignaleerd d. OESO, topconf. v. Puerto Rico 497 e.v.; topconf. in Puerto Rico v. 7 belangrijke industriestaten, tekst slotverklar. 499/3; voorgeschiedenis, protesten kleinere EG-staten kwestie v. deeln. EG-delegatie 501/1
Energie: Noord-Zuid-conf. begonnen 20/1; verloop v. d. conf. 20/2; vier comm. samengesteld 2112
— Kernenergie: int. overl. o. uitvoer nucleaire brandstof en technologie voor het verwerken hiervan 393/1; nwe bijeenk., Club van Londen uitgebreid. comment. 393/3

ORGANISATIES EN VERDRAGEN

GEMENEBEST

Seychellen: 36ste lidstaat 511/3

INTERNATIONAAL MONETAIR FONDS (IMF)

Goud: goudveilingen d. IMF 501/3
Monetaire vraagstukken: bijeenk. Groep v. 10 en interim-comité, akk. o. monetaire vraagstukken 50/1; bijeenk. ontw. comité 50/3

NOORDATLANTISCHE VERDRAGS-ORGANISATIE (NAVO)

Assemblee: 21-&e vergad. 353/1
Comité voor verdedigingsplannen: bijeenk dec. '75, communiqué 35511
Eurogroep: bijeenk. dec. 75, communiqué 354/1
Ministers van buitenlandse zaken: bijeenk. dec. '75, communiqué 356/1; bijeenk. mei '76, communiqué 35713; reactie in SU 359/1
Nucleaire planninggroep. bijeenk jan '75, communiqué 357/1
IJsland: Hallgrimsson dreigt in uittreden NAVO, bemidd. secr.-gen. Luns 69712

ORGANISATIE VOOR ECONOMISCHE SAMENWERKING EN ONTWIKKELING (OESO)

Algemeen: econ. vooruitzichten v. 1976 22 /1
Economie: halfj. rapp. signaleert zwak econ. herstel 497/1; analyses v. econ. situatie in VS, Japan, Dld (Bondsrep.), Frankr., Engel., Italië, Canada e.a. OESO-landen 49813 e.v.; min. vergad. OESO 499/2; Rapport over VS 763/1 e.v.
IAE: Noorwegen toegetreden 60812

VERENIGDE NATIES

Algemene Vergadering: 30-ste AV, jaarverslag secr.-gen. 262/1; alg. debatten 262/3; rede Kissinger 262/3; rede Gromyko 263/2; rede Tsjiao Koean-hoea 263/3; resol. betr. lidmaatsch., waarn. status, N.- en Z.-Vietnam, samenstell. V-raad, samenstell. ECOSOC, zionisme veroord. als racisme 264/1/2 e.v., Palest. kwestie 266/1; dispuut o. anti-Israël toespraak v. pres. Amin 266/1; Spaanse Sahara 266/1; Oost-Timor, Belize Rhodesië 266/2; Korea 266/3; Isr. Arab. conflict 279/1; leden v. h. Int Gerechtshof 279/1; dekolonisatie 279/2; ontwapening 279/2 e.v.; Zuid-Afr. 280/1; ontw. landen 280/1; transnation. ondernem. 280/2; gebruik v. wetensch. en techn. vooruitgang v. vrede en het welzijn v. d. mensen, kwesties v. mensenrechten 28012 e.v.; teruggave kunstwerken 281/3; wereldconf. v. h. Uit. jaar v. d. vrouw 281/3; resol. o. finan. en econ. aangelegenh. 281/3; VN-city in Wenen 282/1; begrot. 282/1; kritiek uit de VS op het werk v. d. AV 282/2; Sowjet-mening 282/3
Habitat: Habitat-conf. 595/3; conf. voorbereid. 595/3; verloop conf. 596/1; tekst v. d. Verklar. v. Vancouver inz. menselijke nederzettingen 597/1 e.v.
Secretaris-generaal: Waldheim in . MO 36512: brief Waldheim inz. ernst situatie in Libanon 43012
UNCTAD: vierde conf. agenda 369/1; voorber. vergad. v. d. Groep v. 77 in Manilla 370/1; voorber. vergad. Raad v. Handel en Ontwikk., meningsverschillen t. arme en rijke landen 370/3; open. v. d. conf. in Nairobi, verslag v. d. secr.-gen. 371/2; Am. voorstel voor Int. grondstoffenbank 372/3; over grondstoffenprobl. na verleng. conf. compromisformule bereikt, Kissingers voorst. v. nwe bank verworpen 373/1
Veiligheidsraad: samenstelling per i-i-'76; verleng, UNEF-mandaat tot 24 okt. '76 365/2; verleng. UNDOF-mandaat met 6 maanden 365/2; toelating PLO tot Libanon-debat V-raad. Am. veto belet veroordeling Isr. luchtaanvallen op Libanon 366/1; MO-debat V-raad d. Isr. geboycot, Am. veto 367/2; verleng. UNDOF-mandaat t. 30 nov. '76 368/3 V-raad veroordeeld Zuid-Afrika wegens agressie tegen Angola 461/3; Am. veto blokkeert toelat. Angola t. VN 463 /1; resol. 22 dec. '75 inz. O.-Timor 544 /2; missie-Guicciardi 556/1; resol. O.-Timor 22 apr. 1976 557/3; ultimatum a Z.-Afrika inz. Namibië 625/1

IRAK

België: contract m. Sybetra 86/1
Perzië: grensverdrag v. kracht 699/2
Regering: reorg. kab. 699/1

ISRAËL

Arabische inwoners: comm. burg. in Nazareth. reger. besluit Inz. landonteigening, staking, bloedige botsingen 338/2
Bezette gebieden: de pol. v. d. Israel. reger. en het optred. v. illegale joodse kolonisten in bezet gebied (juli 1974-febr. 1976) 321 e.v.; plan Goesh Emoeniemblok v. vestiging 100 nwe joodse nederzett. op bezette Jordaanoever in komende 10 à 20 jaar 337/1; prot. t. Tempelbergvonnis 337/2; bij onlusten in bezet gebied de eerste doden 338/1; uitwijz. Palestijnen 338/2
Duitsland (Bondsrep.): bez. min. Genscher 489/3
EG: handelsakk. 22/3; Arab. reactie 2312
Egypte: uitvoer. tweede Sinaï-akk., Arab. reacties, verwerp. door o.a. Syrië en PLO 348/2; ondertek. uitvoer. protocol 350/3; goedk. Am. aanw.heid in Sinaï d. Am. Congres 351/1; overdracht olievelden in Sinaï 352/1; Isr. lading d. Suezkanaal 352/2; hergroep. in Sinaï 352/3
Libanon: Am. veto in V-raad, tekst veroord. Isr. luchtaanv. op Libanon 366/2
Mexico: bez. pres. Echeverria 533/2
Verenigde Staten: memoranda v. overeenk. t. Isr en VS 34911; Am. aanw-heid in Sinai d Am Congres 35111, bez. Allon 366/3

ITALIË

ALGEMEEN

Aardschok: N.-O. Italië getroffen d. ernstige aardbeving 331/3; nwe aardschokken in Friuli 802/1
Abortus: wetsontw. t. legalisering ingediend, rep.-lib. amendement aanv., Hof v. Constitutie geeft toestemming t. referend.. chr.-democrat. amendement aangen., protest andere partijen, kwestie terugverwezen naar parl. cie 308/1; verklar. bissch. conf. 313/3
Milieu: gifwolk na explosie in Seveso 815 /1; ontruiming v. Seveso 815/2
Vaticaan beginselakk herz concordaat 801/1

ECONOMIE, FINANCIEN EN SOCIALE ZAKEN

Betalingsbalans: Fed. Res. Bank geeft toestemm. t. nw. SWAP-krediet 328/2
Landbouw wijnconflict *m* Frankr 51/3
Lire: reger. kond. nooaniaatr. af ter ondersteuning lire 799/1; nwe steunmaatr v. lire 800/1; handh. deposito-regel *800* /2; krediet Bondsrep 800/3; wet gaat kapitaalvlucht tegen 800/3

POLITIEK (Binnenlandse)

Grote steden: samenstell. dagel. bestuur na verk. juni *75 32712;* gemeenter.verk. 417/2; nwe comm. burgem. v. Rome *801* /2
Kamer van Afgevaardigden: voorz. dreigde m. aftreden 328/1
Lockheed-affaire: politici betrokken bij omkopingsschandaal Lockheed 330/2; parl. onderz. cie krijgt aanv. gegevens uit VS 330/3; Andreotti vrijgesproken v beschuld aannemen Lockheedgeld 001/3
Parlement: ontbonden, nwe verk. uitgeschreven *305* e v.; nwe voorz. Kamer en Senaat resp. P. Ingrao en A. Fanfani. commun voorz. v. vaste cie in Kamer en Senaat 797/3

Politieke Partijen:

— Christen-Democratische Partij: ontw. binnen partij. aftred. *6* leden dagel. bestuur 312/1; bijeenk. partijbest. aftreden *18* leden 312/1; partijsecr. Fanfani afgetreden, Zaccagnini nwe secr., hervorm. doorgevoerd 312/2; Zaccagnini herk. a. partijsecr., Fanfani t. partijvoorz. gekozen *31213:* onthull. o. finan. steun CIA 329/3; finan. steun BP, Shell, Exxon en Gulf 331/2
— Communistische aartij (PCI): Vaticaan t. deeln. comm. a. reger. 313/2; gemeensch. verklar. met PCF *37713;* buitenl. stemmen o. Ital. commun. *42013*
— Liberalen: afsplitsing 327/3
— Republikeinse partij: onthull. o. finan. steun CIA 330/1
— Sociaal-Democratische partij: congres in Florence *31311;* Tanassi niet herk. a secr., politbureau neemt taak over *313 /2;* onthull. o. finan. steun CIA 330/1; finan. steun oliemaatsch. *33112*
— Socialistische partij (PSI): partijcongres *31213;* afwijz. ,,links alternatief" met commun. 313/1; coalitiereger. m. Chr.democr. bewleit door De Martino 313/1; finan. steun oliemaatsch. 331/2; De Martino treedt af, nwe secr. B Craxi 797/3

Regering: val reger.-Moro d. wegvallen steun social. 306/1; Moro kab. form., social. en republ. zeggen steun toe *306 /3;* vorm. nwe reger. MOM, samenstell. 307/3; reger. verklar. Mmo 307/3; vertrouwen Kamer en Senaat 308/1; abortuskwestie verzwakt positie reger.-Moro 308/1; social. en republ. trekken steun in na chr. democrat amendement, val reger.-Moro 308/2; vorm. reger.-Andreotti, samenstell. reger., reger.verklar. 798/3; goedk. parl. commun. onthouding 799/1; econ. noodmaatr. afgek. PCI stelt nwe samenwerkingsvormen voor,,, Andreotti ontvangt leiders pol. partijen 799/1 e.v.
Regio: samenstell. region. en stadsbesturen na verk. juni *'75* 326/2
Rooms-katholieke kerk: afwijz. deeln. comm. aan reger., verklar. bissch. conf. o. marxisme en abortus 313/2
Staatsgreep: onthull. o. finan. steun via Am. ambass. v. staatsgreep 330/1
Verkiezingen: parl. verk. *417* e.v.; arov. en gem.raadsverk. *41712;* verk.-progr. en campagne 419/3; gewelddadigheden *42111*

POLITIEK (Buitenlandse)

Australië: bez. Whitlam *1511*
Duitsland (Bondsrep.): bondskan. Schmidt o. deeln. commun. in Westeur. reger. 425/3; bez. min. Genscher 488/1; opschudding o. opmerk. Schmidt o. hulp a. Italië 490/2; krediet 800/3
Griekenland: bez. Karamanlis 78/1
Libië: arrest. *3* Libiërs in Rome *38213;* veroord. *3* Libiërs, gratie, uitwijz. 384/2
Mexico: bez. pres. Echeverria 532/3
Sowjet-Unie: bez. pres. Leone 329/1; gemeensch. verklar. 329/2; bez. Patolitsjew 329/3
Verenigde Staten: finan. steun Ver. Stat., waarschuwingen m.b.t. gevaar comm. 328/2; uitspraken Am. ambass. wekken opzien 328/3

IVOORKUST

Amnestie: aan criminele en pol. gevangenen *14212*
Grondwet: amendement inz. opvolg. pres. *9513*
Regering: reorg. kab. 512/1
Verkiezingen: pres. Houphouet-Boigny herk. v. 4de ambtstermijn *9513*

JAMAICA

Mexico: bez. pres. Echeverria 533/1

JAPAN

Engeland: bez. min. Crosland 457/2
Korea (Z.): akk. m. Japan na incidenten *379/3*
Lockheed-affaire: hoorzitt. begrot cie, aftreden topfunction. Marubeni, resol parl., akk m VS o. inlichtingen, Kodama in staat v. beschuld . aanslag *810* /1; Tanaka gearrest. en op borgtocht vrijgelaten, verdere arrest. en off. aanklachten 811/3

Politieke partijen:

— LDP: acties binnen LDP t. Miki 810/3; afscheid. en vorming Nwe Lib. Club 811/2; tweede actie t. Miki, compromis van *11-9* 812/3; wijzig. in partijleiding 813/2; nwe actie *t.* Miki 813/2
— Nieuwe Liberale Club: vorming 811/3

Regering: reorg. kab. 813/1; aftred. Fukuda 813/3
Verkiezingen: LDP verliest absolute meerderh. in Lagerhuis, verlies commun., winst Komeito en sociaal-dem., comment. 809/1 e.v.

JEMEN (N.)

Frankrijk: wapenaankopen *70011*
Oppositie: verijdelde staatsgrepen *69911*
Regering: ontbind. consult. raad, wijzig. kab. 699/2
Saoedi-Arabië: Noord-Jemen stafchef kondigt samengaan m. Saoedi-Arabië aan *69913*
Sowjet-Unie: betr. bevroren, wapens geweigerd?, uitwijz. milit. adviseurs *69913*
Verenigde Staten: onderh. o. wapenaank. *69913*

JEMEN *(Z.)*

Oman: staakt-het-vuren overeengekomen m.m.v. Saoedi-Arabië 712/3
Oppositie: aanslagen op premier en ex-premier 700/1, rapport Amnesty inz. pol. gevangenen 700/3
Regering: reorg. kab., aanslag op premier 700/1
Saoedi-Arabië: normal. betr. 700/2

r

JOEGO-SLAVIË

Australië: bez. Whitlam *1511*
Griekenland: uitnodiging t: Balkanconf. aanv. 77/1
Ideologie: de affaire-P axis 746/2; proces t. Mihajlov 747/2; proces Ivanovic *756 /2;* veiligh.maatr., versterking v. ,,Alg. volksverdedig. en de Maatsch. zelfbescherm. 756/3; gegevens m.b.t. „pol. misdadigers" *75711;* arrest. v. en proc. t. Kominform 757/1; proces Dapcevic 757/3; hongerstaking Mihajlov 758/3; comment. pres. Tito o. pol. gevangenen 758/3; aanslagen op Joegoslaven in buitenl. 785/1; pol. e.a. processen 785/2
Indonesie: bez Soeharto 572/2
Korea (N.): off. bez. pres. Kim Il Soeng *31412*
Mexico: bez. pres. Echeverria 532/3
Militaire zaken: veiligh.maatr., versterking v. ,,Alg. volksverdediging en de Maatsch. zelfbescherming 756/3
Nationaliteiten: proces t. Kroat. nation. 747/3; bericnten o. gewelddadigh. a. Kroat. nation. en Oestasji 748/1; proces t. Albanese Joegoslaven 748/1; proces t. Tsjetniks 756/2; zuivering hoogleraren 756/3; processen t. Kroat. nation. 758/1; comment. pres. Tito o. pol. gevangenen 758/3; aanslagen op Joegoslaven in buitenl. 785/1; pol. e.a. processen 785/2
Nederland: bez. min. Minic *5413*
Nieuw-Zeeland: bez. Rowling 15/3
Regering: instell. v. e. fed. raad v. d. defensie v. d. constitut. orde 746/1
Sowjet-Unie: bez. Brezjnew 753/1 e.v.; verloop, v. h. bez., besprek. slotcommuniqué 754/1 e.v.; commentaar 755/1
Syrië: bez. Assad 389/2
Verenigde Staten: reactie op Sonnenfeldtdoctrine 707/2

JORDANIË

Economie: vijfjarenplan *70212*
Libië: normal. betr. *38413*
Mexico: bez. pres. Echeverria 533/2
Partij: Arab. Nat. Unie ontbonden *70111*
Regering: wijzig. kab.-Rifai *70011;* aftreden Rifai, kab. Badran 701/1
Saoedi-Arabië: bez. koning Khaled 387/1 finan. aank. d. Jordanië-v. Am. raketsysteem *70112*
Sowjet-Unie: bez. Russ. milit. delegatie; Hoessein in Moskou, Russ. aanbod raketsysteem *70113*
Syrië: intensivering samenw. 385/1; bez. Assad (juni *'75)* vorm. gemeensch. hoge cie *38512;* bez. Hoessein (aug. 75) vorm. eemeensch. Opperste Commandoraad 385/3
Verenigde Staten: aank. Am. raketsysteem, gefinan. d. Saoedi-Arabië 700/3
Verkiezingen: uitstel *70013*

KAMEROEN

Regering: ben. Biya t. prem., wijzig. kab. *9213*

KENIA

Oeganda: verslecht. betr. 495/1
Verenigde Staten: bez. min. Kissinger *522 /3;* verslag tegenover Sen.cie 524/2; bez. Kissinger 738/3

KOEWEIT

Egypte: bez. Sadat 387/3
Grondwet: gedeeltelijke opschorting 711/1
Mexico: bez. pres. Echeverria 533/1
Parlement: ontbonden 711/1
Pers: vrijheid per decreet beperkt, verschijningsverbod v. diverse bladen 711/1
Regering: aftreden kab., nw kab. 711/1
Saoedi-Arabië: bez. koning Khaled. bemidd. t. Egypte en Syrië 388/1

KONGO

China (Volksrep.): bez. Lopes *9312*
Cuba: bez. Ngouabi *9311*
Frankrijk: bez. Lopes 93/2
Justitie: bewegingsvrijh. v. voorm. pol. gevang. *9311*
Partij: wijzig. struct. PCT 92/3
Regering: nw. kab. o. prem. Goma *9311*
Sowjet-Unie: bez. Ngouabi *9311*
Staat: structuurwijzig. 92/3

KOREA (N.)

Algerije: off. bez. pres. Kim Il Soeng 319/1

Bulgarije: off. bez. pres. Kim Il Soeng 319/2
China (Volksrep.): off. bez. pres. Kim Il Soeng 318/1; Zuidkor. en Am. reacties 318/3
Joego-Slavië: off. bez. pres. Kim Il Soeng 319/2
Mauretanië: off. bez. pres. Kim Il Soeng 319/2
Noord-Zuid-dialoog: zonder result. 319/3; voorst. Park Tsjoeng Hie 320/1
Roemenië: off. bez. pres. Kim Il Soeng 319/1
Syrië: bez. Assad 389/2
Verenigde Staten: N.-Korea stelt VS bilaterale vredesonderh. voor 319/2

KOREA *(Z")*

Algemeen: binnenl. ontw. sinds aug. 1974 332/2
Grondwet: nwe actie t herz. 333/3; referend. o. handhaven grondw. v. 1972 334/2
Japan: kk. m. Japan na incidenten 332/3
Justitie: veroord. en terechtstell. Mun Se Kwang 333/2
Noord-Zuid-dialoog: zonder result. 319/3; voorst. Park Tsjoeng Hie 32011
Oppositie: gedeeltel. opheff. noodmaatr. 33212; beperkte amnestie 334/3; acties v. en tegen studenten 335/1; terechtstell. 335/2; nwe veiligh.wetten en noodmaatr. 335/2; verdere arrestaties, veroord. en vrijlat. 336/1
Regering: reorg. kab. 332/2; nw. kab. onder prem. Choi Kyu Hah 336/3
Verkiezingen: referend. t.g.v. beleid pres. 334/3

KUNST

ALGEMEEN

— Goetheprijs 1976: 845/1
— Joost van den Vondelprijs 1976: 845/1
— Juliana-Boudewijnprijs 1976: 845/1
— Keizer Karelprijs 1976: 845/1
— Vredesprijs v. d. Duitse boekhandel 1976: 845/1

ARCHITECTUUR

— Grote Nationale Prijs voor de Franse kunst en letteren 1976: 845/1

BEELDENDE KUNST

— David Roëllprijs 1976: 845/1
— Jacob Hartogprijs 1976: 845/1
— Jeanne Oostingprijs 1975: 845/1
— Prijs van de Henriëtte Roland Holststichting voor grafisch werk 1976: 845/2
— Titia Bruning-Brongersprijs 1975: 845/2

JOURNALISTIEK

— Dick Scherpenzeelprijs 1976: 845/2
— Lucas Oomsfondsprijs 1976: 845/2
— Persprijs vrouwenbelangen 1975: 845/2
— Pierre Bayleprijs 1976: 845/2
— Prijs voor de dagbladjournalistiek 1976: 845/2
— Pulitzerprijs 1976: 845/2
— World Press Photo 1976: 845/3
— Zilveren Camera 1975: 845/3
— Zilveren Camera 1976: 846/1

LETTERKUNDE

— Bijzondere prijs van de Jan Campertstichting 1975 en 1976: 846/1
— Constantiin Huygensprijs 1975 en 1976: 846/1
— Gouden Griffel 1976: 846/1
— Herman Gorterpsijs 1975 en 1976: 846/1
— Jan Campertprijs 1975 en 1976: 846/1
— Lucy B. en C. W. van der Hoogtprijs 1976: 846/1
— Martinus Nijhoffprijs 1976: 846/1
— Miguel Cervantesprijs 1976: 846/1
— Multatuliprijs 1976: 846/2
— National Book Awards (VS) 1976: 846/2
— Nienke van Hichtumprijs 1975: 846/2
— Nobelprijs voor letterkunde 1976: 846/2
— P.C. Hooftprijs (Staatsprijs voor letterkunde) 1976: 846/3
— Prix de l'académie Française 1976: 846/3
— Prix Fémina 1976: 846/3
— Prix Goncourt 1976: 846/3
— Prix Interallié 1976: 846/3
— Prix Médicis 1976: 846/3
— Prix Médicis étranger 1976: 846/3
— Prix Renaudot 1976: 846/3
— Pulitzerprijs 1976: 846/3
— Reinaertprijzen (België) 1975: 846/3
— Sticusaprijs 1976: 846/3
— Vijverbengprijzen 1975 en 1976: 846/3

MUZIEK

— Matthijs Vermeulenprijs 1975: 846/3
— Muziekarijs van het Fontein-Tuynhoutfonds 1976: 847/1
— Pulitzerprijs 1976: 847/1
— Wessel Ilckenprijs 1975: 847/1
— Willem Pijperprijs 1975: 847/1

THEATER. FILM EN TV

— Albert van Dalsumprijs 1974-1975: 847/1
— Amerikaanse prijs van het publiek 1975: 847/1
— Edmond Hustinxprijs 1976: 847/1
— Filmfestival van Cannes 1976: 847/1
— Filmfestival van Locarno 1976: 847/1
— Filmfestival van West-Berlijn 1976: 847/2
— Louis Davidsprijs 1976: 847/2
— Nipkowschijf 1976: 847/2
— Oscars 1976: 847/2
— Pisuisseprijs 1976: 847/3
— Prijs van de Nederlandse theatercritici 1976: 847/3
— Pulitzerprijs 1976: 847/3
— Tony Awards 1976: 847/3

LAOS

Thailand: erkenn. volksrep. d. Thailand, heropen. grens 24313; bez. Thail. reger. delegatie 68011

LESOTHO

Regering: leden opp. in kab. 96/1

LIBANON

Burgeroorlog: overz. ontw. 24 sept. '75-22 jan. '76, bemidd. Syrië, zitt. min.raad Arab. Liga, verzoeningsmissie kard. Bertoli, missie Couve de Murville, escalatie strijd, nwe Syr. bemidd. leidt t. 26ste bestand in 9 mnd. 65 e.v.; situatie eind '75 402/2; de gevechten v. jan., actievere rol Palest. commando's a. zijde moslems, interventie 2 PLA-brigades 402/3; het 26ste bestand 403/3; hervorm. progr. 14 febr. 404/1; verworpen door PFLP 405/1; posit iePalestijnen 405/1; pol. impasse 405/3; Liban. leger valt uiteen 40513; optred. Ahdab, aftreden pres. Frangié geëist 428/1; verdere Syr. interventie, milit. successen voor linkse moslems 429/2; Egypt. initiatief, brief Waldheim (30 maart) 430/2; verzoening Arafat en Habache 431/1; 27ste bestand na toenemende Syr. druk 431/2; missie-Gorse (Frankr.), cie van goede diensten o.l.v. aartsbiss. Brini 432/1; directe Syr. milit. interventie. besluit Liban. parl. inz. wijzig. grondwet v. vervroegde verk. nwe pres. 432/1 e.v.; akk. v. Damascus (16-4) 769/2; verk. v. Sarkis t. pres., pres, Frangié treedt niet af, voortdurende strijd 769/3; optreden Jalloud 770/2; aanbod Giscard d'Estaing 770/3; escalatie gevechten 771/2; Syrische invasie 771/2; breuk Egypte-Syrië 771/3; Arab. overl. 771/3 e.v.; moord op Am. ambass., evacuatie buitenl. 773/1; Assad in Frankrijk 773/2; Egypt.-Syr. verzoening in Riad 773/3; aank. eerste vredestroepen in Libanon, escalatie strijd, terreinwinst rechtse christenen 774/1; rede Assad (20-7) 775/3; rede Sadat 776/3; verdere ontw. 777/1: Syr.-Palest. akk. (29-7) 777/1; centrale pol. raad o.l.v. Joumblatt, voortdurende Bevechten, Palest. kamp Tal Zaatar d. christel. troepen veroverd 777/3; voortzetting strijd (2de helft aug.) 778/2 e.v.; wijzig. kab., Liban.-Syr.-Palest. overl. te Chtoura 780/1; installatie pres. Sarkis 804/3; overl. v. Sarkis zonde result. 805/2; nwe Syr. milit. operaties, verlies v, Palest., dipl. acties 805/3 e.v.; conf. v. Riad 808/1; staakt-het-vuren per 21 okt. overeengekomen 808/2
Frankrijk: missie Couve de Murville, beperkt result. 68/3 e.v.; missie-Gorse 432/1; aanbod Giscard i.z. Frans milit. contingent 770/3; door meeste partijen verworpen 771/1; voorstel i.z. organisatie ronde-tafel-gesprek 806/2
Israël: Am. veto in V-raad, tekst veroord. Israël. luchtaanv. op Libanon 366/2
Libië: optreden premier Jalloud in Liban. burgeroorlog 770/2; 771/3; 772/3 e.v.; 775/1
Militaire zaken: desertie lt. Khatib, ,vorming Lib. Arab. leger 403/2; muiterij christen soldaten in Sarba, muiterij moslem militairen in Zuiden 405/3
Parlement: verleng. mandaat t. 2de haifjaar 1978 42811; 68 v. d. 99 afgevaard. verlanaen in petitie aftreden pres. Frangié 429/1
President: 68 v. d. 99 afgevaard. verlangen in petitie aftreden pres. Frangié 429/1; verk. Sarkis (8-5) Frangié treedt niet af 769/3; installatie pres. Sarkis (23-9) 804/3
Regering: aftred. prem. Karamé 65/1; pres. Karame trekt ontslag in 40411: brie.-een. Ahdab proclameert zich tot voorl. milit. gouvern. 428/2; wijzig. kab., Chamoun wnd. prem. 780/1
Syrië: bez. min. Kliaddam v. bemidd. in burgeroorlog 65/3; comment. inz. Syrië's rol in Liban. 401/1; min. Khaddam o. Syr. ingrijpen bij verdeling Liban., reacties Isr. en VS 403/3; verdere bemidd. Khaddam 404/1; 404/3; 405/3; bez. pres. Frangié 404/1/2; verdere contacten en milit. interventie d. Syrië 428/1 e.v.; akk. v. Damascus (16-4) tussen Syrië en PLO 769/2; Syr. invasie 771/2; rede Assad (20 juli) 775/3; Syr.-Pal. akk. (29 juli) 777/1; na mislukt overleg nwe Syr. milit. oaeraties tegen Palestijnen 805/3 e.v.
Vaticaan: verzoeningsmissie kard. Bertoli 6713
Verenigde Staten: erkenn. constructieve rol Syrië in Libanon (29 jan.) 403/3; Am. ambass. in Beiroet vermoord 773/2; evacuatie Amerikanen 773/2, 777/1

LIBERIA

Duitsland (Bondsrep.): bez. min. Genscher 489/1
Regering: ontslag min. v. justitie 512/2
Verenigde Staten: bez. min. Kissinger 522/3; verslag tegenover Sen.cie 524/2
Verkiezingen: pres. Tolbert herk., reger. True Whig Party wint alle verk.bare parl. zetels 96/1

LIBIË

Centraal Afrikaanse Reaubliek: bez. Kadhafi 733/1
Egypte: Egypte-Lib. relatie t. juli '75 na tijdel. ontspann. verdere verslecht., bemidd. d. delegatie v. Nat. Vergad. v. Fed. Arabische Republiek 38012; persoorlog o. mislukte staatsgreep in Lybië 381/2; Egypt.-Lib. toenadering in okt. '75 382/2; arrest. Lib. milit. in Egypte wegens actie t. uitgeweken Libiërs plus sabotagedaden en moordaanslagen in Egypte 382/3 e.v.; uitwijz. v. ruim 25.000 Egypt. 383/2 e.v.
Frankrijk: bez. prem. Chirac, levering kerncentrale 377/3
Italië: arrest. 3 Libiërs in Rome 382/3; veroord. 3 Libiërs, gratie, uitwijz. 384/2
Jordanië: normal. betr. 384/3
Libanon: optreden premier Jalloud in Libanese burgeroorlog 770/2; 771/3; 772/3 e.v.; 775/1
Marokko: normal. betr. 384/3
Militaire zaken: Kadhafi opperbevelh. strijdkrachten 736/1
Oeganda: intensivering relatie 496/1
Oppositie: uitspraken Kadhafi 382/1; arrest. Lib. studenten in Egypte en W.-Eur. 382/2

Regering: berichten o. mislukte staatsgreep 381/2; *4* nwe ministeries, vakante posten bezet 736/1
Tunesië: betr. Tunesië-Libië ,,bevroren" en ,,ontdooid" 380/1; arrest. en vrijlat. Tun. ex-min. Masmoudi 382/3; uitwijz. v. ruim 11.000 Tunesiërs, arrest Lib. commandogroep in Tunesië wegens moordkomplot, uitwijz. dipl., veroord. Lib. commandogroep en bemidd. pres. Mauretanië 383/3

LUXEMBURG

Franc: deval. t.o.v. D-Mark 689/1

MADAGASCAR

China (Volksrep.): bez. Ratsiraka 602/3
Frankrijk: samenw. akk. 142/2
Grondwet: social. grondwet bij referend. ggk. 127/1
Olie-industrie: nation. 602/3
Regering: Dem. Rep. geproclameerd, Ratsiraka pres., nw. kab. o.l.v. Rakotomalala 127/3; prem. verongelukt, Rakotonian opvolger 602/2

MALAWI

Aziaten: uitwijz. 464/2
Duitsland (Bondsrep.): bez. min. Genscher 489/1
Jehovagetuigen: vervolging 464/1
Nationale vergadering: ongewijz. 463/2
Oppositie. arrest. pol. tegenstanders 463/3
Regering: reorg. kab. 96/1; id. 463/2

MALEISIË

Guerrilla-activiteiten: toegen. sinds apr. *1975*, noodmaatr. fed. reger., zuiveringsoperaties 303/3
Regering: prem. Abdoel Razak overl., Hussein Onn opvolger, reorg. kab. 302/1
Sabah: aftred. Tun Mustapha als prem., parl. ontbonden, Berjaya-partij wint verk. 303/1
Selangor: afzett. prem. 303/1
Thailand: geschil o. guerrillabestrijd.. vertrek Maleis. grenspolitie uit Betong *659*/3

MALI

Opper-Volta: geschil bijgelegd 511/2
Regering: reorg. kab. 96/2

MALTA

Economie: econ. pol. i.v.m. terugtrekk. Britse troepen 681/3
EG: akk. m. Malta 268/3
Rechterlijke macht: rechters ontslagen 682/1
Regering: wijzig. in samenstell.. nwe samenstell. 681/1
Verkiezingen: parl. verk. gewonnen d. partij van Mintoff *68013*; verk. campagne 681/1

MAROKKO

Algerije: verbreking dipl. betr., milit. botsing in Sahara. 177/1
Frankrijk: bez. Giscard 344/3
Libië: normal. betr. 384/3
Mauretanië: min. Laraki in Nouakchott 180/2; *3* partijen-akk. o. Sahara m. Spanje 182/1
Spanje: min. Solis in Marakesj, min. Laraki in Madrid 180/2; ondermin. Carro Martinez in Agadir 181/3; *3* partijenakk. *o.* Sahara m. Mauretanië 182/1
Verenigde Staten: bez. ondermin. Atherton 180/2

MAURETAMIË

Korea (N.) off. bez. pres. Kim Il Soeng 319/1
Marokko. min. Laraki in Nouakchott 180/2; 3 partijenakk. o. Sahara m. Mauretanië 182/1
Oppositie: opricht. nwe opp. partij 94/1; afbrokkeling 94/2
Partij: *4de* congres PPM 93/3
Regering: reorg. kab. 94/1; 512/3
Spanje: min. Mouknass *in* Madrid *18012*
Verkiezingen: Nat. Verg. 94/2; pres. herk. zeven afgev. gekozen v. Tiris-el-Gharbia 685/1

MAURITIUS

Regering: nwe min. v. buitenl. zaken 512/3 reorg. kab. 624/3

MEXICO

Algerije: bez. pres. Echeverria 533/1
Argentinië: bez. pres. Echeverria 533/1
Boeren: ontevredenh. o. landloze boeren neemt toe, demon. neergeslagen 531/2
Brazilië: bez. pres. Echeverria 533/1
Costa Rica: bez. pres. Echeverria 533/1
Cuba: bez. pres. Echeverria 533/2
Duitsland (Bondsrep.): bez. pres. Echeverria *53213*
Ecuador: bez. pres. Echeverria 533/1
Egypte: bez. pres. Echeverria 533/1
Guyana: bez. pres. Echeverria 533/1
India: bez. pres. Echeverria 533/1
Israël: bez. pres. Echeverria 533/2
Italië: bez. pres. Echeverria 532/3
Jamaica: bez. pres. Echeverria 533/1
Joego-Slavië: bez. pres. Echeverria 532/3
Jordanië: bez. pres. Echeverria 533/2
Koeweit: bez. pres. Echeverria 533/1
Olie: olievondsten, opbouw petrochem. industrie 554/3
Oostenrijk: bez. pres. Echeverria 532/3
Oppositie: ontvoer. e. a. incidenten 531/1
Peru: bez. pres. Echeverria 533/1
Perzië: bez. pres. Echeverria 533/1
President: L. Portillo y Pacheco t. nwe pres. gek. 529/1
Regering: Rabasa afgetred. na anti-Zionisme-resol. 533/2
Saoedi-Arabië: bez. pres. Echeverria 533/1
Senegal: bez. pres. Echeverria 533/1
Sri Lanka: bez. pres. Echeverria 533/1
Tanzania: bez. pres. Echeverria 533/1
Trinidad en Tobago: bez. pres. Echeverria 533/2
Vaticaan: bez. pres. Echeverria 532/3
Venezuela: bez. pres. Echeverria 533/1
Verkiezingen: president en parlement 529/1
Visserijgrens: territoriale wateren uitgebreid t. *200* mijl 554/1
Zweden: bez. Palme 669/2

MIDDEN-OOSTEN

Arabische liga: buitengew. zitt. min.raad inz. Libanon 66/2; id. 772/1; missie van Mahmoud Riad 772/1 e.v.; nwe missie Riad 774/3; missie Kholi 775/2 e.v.; voorber. Arab. topconf. 779/3; nwe missie Kholi 806/3
Arabische samenwerking: bemidd. Saoedi-Arabië en Koeweit t. Egypte en Syrië voorl. zonder result. 387/1; overleg te Riad *(23-24* juni) leidt tot tijdel. verzoening Egypte en Syrië 773/3; nwe Egypt. kritiek op Syrië 776/3; kleine topconf. in Riad 808/1; aankond. normalisering betrekk. Egypte-Syrië 808/3
EG: Euro-Arab. dialoog begonnen, besprek. in Cairo, Rome en Aboe Dhabi 24/1; Euro-Arab. dialoog voortgezet 493/1 e.v.
Israëlisch-Arabisch conflict:: uitvoer. tweede Egypt.-Isr. troepenscheid. akk., Arab. reacties, publ. geheime teksten, toestemm. Am. Congres 348/2 e.v.; ben. hoofdcoördinator VN-troepen en commandanten UNEF en UNDOF 365/2; verleng. UNEF-mandaat t. *24* okt. *'76* 365/2; verleng. UNDOF-mandaat t. *30* nov. *'76*, Waldheim in M.O., toelat. PLO t. V-raaddebatten 365/2 e.v.; MO-debat V-raad d. Israël geboycot, Am. veto 367/2
Palestijnen: positie Palest. in Liban. 65/1 e.v.; 401/1 e.v.; 428/1 e.v.; verzoening Arafat-Habache, uitstoting Al Saika uit PLO verlangd 431/1; positie Palest. in Liban. 769/1 e.v.; vorming ,,avant-garde org." 778/1; kamp Tall Zaatar door Chr. troepen veroverd 778/2; terreinverlies 805/3 e.v.; aanslagen en kapingen buiten Palestina vanaf eind *'74 837;* kaping Britse VC-10 te Dubai 837/1; aanslagen op Orly 837/2; gijzeling OPEC-function. (Wenen) 837/3; kaping Franse luchtbus, gijzelaars te Entebbe bevrijd. d. Isr. actie 838/3; reacties en gevolgen Entebbe 839/3; aanslagen op vliegveld v. Istanboel 840/1; kaping KLM-toestel 840/2
verenigde Staten: teksten memoranda v. overeenk. t. Isr. en VS 349/1; goedk. Am. aanw.heid in Sinaï d. Am. Congres 351/1

MONGOOLSE VOLKSREPUBLIEK

Regering: nwe min. v. buitenl. zaken *688/3*; samenstell. kub. 720/2
Revolutionaire Volkspartij: 17de congres, verk. nwe partij-organen., goedk. rapp CC en zesde vijfjarenplan, strijd t. maoïsme 688/1
Sowjet-Unie: Lenin-orde v. Tsedenbal *688/3;* topoverl op de Krim 803/2

MOZAMBIQUE

Engeland: bez. Ennals 654/1
Hoofdstad: nwe naam 687/1
Nationalisatie: maatr. *68711*
Oppositie: rebellie onderdrukt *68712*
Rhodesië: pres. Machel roept oa t. hulp a. Zimbabwe, Rhod. achtervolgt guerrillastrijders tot in Mozambiaue, na arrest. Rhod. spoorwegpersoneel- stopt Rhod. treinverkeer, pres. Machel sluit grens m. Rhodesië *(3* mrt) en besluit t. VN-sancties 228/3 e.v.; gevolgen sluit. grens m. Rhodesië *68511;* int. steun a. Mozambique, resol. V-raad *68513;* acties in Mozambique gelegerde Rhod. guerrillaleger en FRELIMO-troepen, Rhod. vergeld. actie t. Nhazonina 686/2; vrijlat. Rhod. spoorwegpersoneel 687/1
Sowjet-Unie: bez. Machel 687/3

NAMIBIË

Constitutionele conferentie: voortgang *625/2*; constitutioneel ontw. inged. d. Kapuuo 625/3; onafh.heids- voorstel constit. cie, onafh.heidsdatum 31 dec. *1978 62712*
SWAPO: reacties SWAPO n.a.v. ontmoeting Kissinger-Vorster *59511;* positie m.b.t. constit. conf., congres te Walvisbaai 626/1; verdeeldh. binnen SWAPO 626/3; verz. om hulp a. SU en Cuba *627/3;* guerrilla-acties 627/3
Verenigde Naties: ultimatum V-raad 625/1
Zuid-Afrika: anti-guerrillamaatr., instelling niemandsland langs grens m. Angola 628/1

NECROLOGIEEN

Aalto, (H.) A. H., Fins architect 850/3
Abdoel Razak, prem. Maleisië 302/1
Balluseck, D. J. von, Ned. dipl. en journal. 850/3
Bentz van den Berg, H., Ned. acteur en reg. 850/3
Beyen, J. W. , Ned. oud-min. v. buitenl. zaken 851/1
Boskamp, J., Ned. acteur 851/1
Britten, lord E. B. baron of Aldeburgh, Brits componist 851/1
Buchan, A., Engels journalist 851/2
Bultmann, R. K. Duits theoloog 851/2
Calder, A., Am. beeldhouwer, schilder en tekenaar 851/2
Christie, Dame A., Brits schrijfster 851/2
Craeybeckx, mr. L., burgem. v. Antwerpen 518/1

Cruysberghs, mgr. K., Vlaams prelaat 851/3
Döpfner, J. kard aartsbissch München 851/3
Ernst, M , Frans schilder en beeldhouwer 851/3
Feather, lord V. G, H., Brits vakbondsleider 852/1
Fierlinger, Z.. Tsiech dipl. en oud-prem. 852/1
Foertsewa, mevr. Y. min. v. cult. SU 88/2
Gabin, J., Frans acteur 852/1
Gallico, P. W. Am. schrijver 852/1
Geelkerken, C.' van, Ned. nation.-soc. 852/2
Getty, J. P., Am. oliemagnaat 852/2
Goulart, J., oud-pres. Brazilië 852/2
Heidegger, M. Duits filosoof 852/3
Heinemann, G. W., oud-pres. Bondsrep Duitsland 853/1
Heisenberg, W., Duits natuurkundige 853/1
Hoelscher, J. A. ale; Boskamp, J.
Horst, H. van der, Ned. cineast 853/1
Hughes, H. R., Am. zakenman en filmprod. 853/1
Johnson, E., Zweeds schrijver 853/2
Jonkman, J. A., Ned. politicus 853/2
Kaart, J. A. Ned. acteur 853/2
Kanp Sjeng, vice-voorz. CC China (Volksrep.) 703/2
Karageorgewitsj, prins Paul v. Joego-Slavië 853/2
Kempe, R., Duits dirigent 853/2
Kief, C. F., Ned. journalist 853/2
Korthals, H. A., Ned. politicus 853/3
Kruls, H. J., Ned. gen. 853/3
Kubitschek de Oliveira, J., oud-pres. Brazilië 853/3
Lang, Fritz, Am. filmregisseur 853/3
Lehmann, L., Amerik.-Duits operazangeres 854/1
Lercaro, G., kard. 854/1
Li Foe-sjoen, vice-prem. China (Volksrep.) 703/1
Lilar, baron A., Belg. staatsman 854/1
Lysenko, T. D., Sowjetrusc. landb.desk. en bioloog 854/1
Malraux. A. G., Frans schrijver, pol. en kunstcriticus 854/2
Mao Tsetoeng, partijleider China (Volksrep.) 67111
Melle, Ned. kunstschilder 854/3
Miskotte, K. H., Ned. theoloog en predikant 854/2
Moncorgé, J.-A., zie: Gabin, J.
Monod, J. L., Frans biochemicus 854/3
Montgomery of Alamein, veldmaarschalk B. L., Brits veldmaarschalk 854/3
Mullie, J., Vlaams sinoloog 855/1
Nooij, B., Ned. actrice 855/1
Oldeboer-Rigter, M. J., zie: Melle
Peeters, prof. dr. K. C., Vlaams volkskundige 855/2
Queneau, R., Frans romancier 855/2
Ray, M., Am. schilder, beeldhouwer, filmmaker en fotograaf 855/2
Reed, Sir. C., Brits filmreg. 855/2
Robeson, P., Am. zanger en acteur 855/3
Rodenko, P. Th. B., Ned. dichter en essayist 855/3
Roland Holst, A., Ned. dichter 85611
Romsee, G., Vlaams-Nation. politicus 855/3
Rothfels, H., Duits hist. 856/2
Royaards-Sandberg, J. Ph., Ned. actrice 856/2
Soetendorp, dr. J., Ned. Lib.-Joods rabbijn 856/2
Tas, S., Ned. journalist 856/3
Thomson of Fleet, lord R. H., Brits krantenmagnaat 856/3
Toeng Pi-woe, lid Politburo China (Volksrep.) 70311
Tsjoe En-lai, prem. China (Volksrep.) 3313
Tsjoe Teh, voorz. Nat. Volkscongres China (Volksrep.) 703/2
Ussel. dr. J. M. W. van, Vlaams hist. en moralist 856/3
Visconti, L., (graaf Visconti di Modrone) Ital. opera-toneel- en filmreg. 856/3

NEDERLAND

ALGEMEEN

Gijzelingen: Molukse gijzelingsactie in Indon.–consulaat te A'dam beëindigd 41 /1; persconf. prem. Den Uyl 4113; reactie in Indonesië 42/1; onderh. reger. delegatie met delegatie Zuid-Molukkers 12113
Koninklijk huis:
Bernhard: Lockheed-affaire. betrokkenheid prins Bernhard, conclusies reger. op basisrapp. cie v. drie 561 e.v.; werkzaamh. v. d. cie v. drie 56213; constitutioneel beraad koningin-min.-pres. 56312; opzet v. rapp. 563/3; inhoud v. h. rapp. 564/2; slothoofdstuk rapp., conclusies v. d. cie 56413 e.v.; eerste reacties 56613; perscomment. 567 /1; debat TK 56812; tekst rapp. v. d. cie van drie 57413 e.v.; id. 590/3 e.v.; prins Bernhard eervol ontheven uit milit. functies 601/2; tekst rapp. v. d. cie v. drie 603/3 e.v.; id. 621/e.v.
Milieu: kab. kiest voor pijlerdam in Oosterschelde 423/1; Tk akk. 423/1
Militaire zaken:
— Algemeen Lockheed-affaire, betrokkenheid prins Bernhard, conclusies reger. op basis rapp. cie v. drie 561 e.v.; werkzaamh. v. d. cie v. drie 56213; constitutioneel beraad koningin—min.-pres. 563/2; opzet v. rapp. 56313; inhoud v. h. rapp. 56412; slothoofdstuk rapp., conclusies v. d. cie 56413 e.v.; eerste reacties 566/3; perscomment. 56711; debat TK 568/2; tekst rapp. v. d. cie v. drie 57413 e.v.; id. 590/3 e.v.; prins Bernhard eervol ontheven uit milit. functies 601/2; tekst rapp. v. d. cie, v. drie 603/3 e.v.; id. 621/1 e.v.; de Savornin Lohman volgt prins Bernhard op a. inspect.-gen. v. d. krijgsmacht 745/3
Ombudsman: wetsontw. commissaris van onderz. inged. 784/2
Onderwijs:
— Hoger: nota hoger onderw. in de toekomst 27/1; toelatingscriteria numerus fixus studierichtingen studiejaar 1976-1977 296/2
Volksgezondheid: spec. en apothekers zien af van verh. honoraria 12112; TK akk. m. wijzig. opiumwet 294/2; wetsontw. ter legalisering toevoeg. fluor aan drinkwater ingetrokken 29413; brief minister Van Agt over mislukt justitieel ingrijpen in abortuskliniek Bloemenhove 436/3; pol. spanningen 437/3; geen nieuw ingrijpen justitie 438/1; min. Van Agt twijfelt aan aanblijven 438/2; juridische gang v. zaken na vorige poging t. inbeslagneming 438/3; gemeensch. wetsontw. inz. abortus v. PvdA en VVD 439/1; min. Van Agt v. justitie besl. niet af te treden n.a.v. kwestie-Bloemenhove 517/2 beleidsvoorn. kostenbeperk. volksgezondh. 612/2; TK aanv. wetsontw. inz. abortus v. PvdA en VVD 732/1
Waterstaat: kab. kiest voor pijlerdam in Oosterschelde 423/1; Tk akk. 423/1

ECONOMIE, FINANCIËN EN SOCIALE ZAKEN

Algemeen: nota inz. selectieve groei econ. structuurnota naar TK 40913
Arbeid: werkloosh. in 1975 102/1; in 1975 m. overh.hulp 50.000 arbeidsplaatsen behoud. 200/2; stand v. d. werkloosh. eind maart 1976 31111; TK akk. m. melding collectief ontslag d. werkgever 325/3
Bedrijfsleven: nota inz. selectieve groei econ. structuur nota naar TK 40913
Begroting: beperk. groei overh. uitgaven t. 1% per jaar, reactie,. PvdA 230/1; standpuntbepaling partijbestuur 230/2 staat gaat onderhands lenen 342/3; nota o. te voeren beleid inz. collect. voorz. en de werkgelegenheid 408/1; voorjaarsnota uitvoer, rijksbegroting 453/1; begroting 1977, miljoenen-nota 653/3; doelstellingen kabinet beleid 635/3; reactie maatsch. 638/2; perscomment. 64011
Betalingsbalans: 1975 310/3
Disconto: verlaging t. 4% 104/1; verh. t. 4,5% en 5% 453/3; verh. t. 5½% 517/1
Economische ontwikkeling: conjunctuurtest 10212: macro-econ. verkenn. V. d. econ. ontw. t. 1980 165/3 e.v.; discussienota FNV sociaal econ. beleid in 1976 in perspectief v. d. komende jaren 283/1; discussienota CNV arbeidsvoorw. beleid tweede helft 1976 283/3; faillissementen 1975 311/3; centr. econ. plan 1976 340/3; comment. vakbew. en ondern. organ. 342/1; debat TK o. finan-econ. beleid 453/2; driezijdig overl. o. arbeidsvoorw. na 1 juli leidt niet t. result. 471/1; reger.voorstel 471 /2; FNV wijst reger.voorst. af 472/1; bod kab. verruimd, eis FNV gemodificeerd, geen akk. bereikt 472/1; geldende loonmaatr. m. een mnd verlengd 472/2; stakingen in de havens 472/2; reger. treft loonmaatr., premieverlag. enkele sociale verz. 472/3; reacties op loonmaatr. van FNV 484/3; CNV en TK (geen debat) 485/1; prem. Den Uyl ziet geen breuk m. vakbeweging, min. Boersma wil af van looningrepen 485 /2; CNV teleurgesteld o. opmerk. prem. 485/3; VNO o. de loonmaatr. 486/1; brief FNV a. Tk 486/1; FNV ziet af van staking t. loonbesluit 486/2; overh.-tarieven in 2de halfj. 1976 bevroren, in 1977 max. 7% omhoog 516/2; uitkeringen gemeentefonds in 1977 onbeperkt 516/3; macro-econ. verkenning 1977 644/2 e.v.
Energie: groter staatsaandeel in gas- en oliewinning op Noordzee 324/1; aardgasreserve per 1-1-'76 324/3; install. voorl. alg. energieraad 324/3; verh. benzineaccijns per 1-4-'76
Gulden: deval. 2% t.o.v. D-Mark 689/1
Inkomensbeleid: wetsontw. vermogensaanwasdeling (VAD) naar Raad van State 406/2
Lonen: min. loon en min. jeugdloon per 1-1-'76 8/1; voorst. t. wijzig. loonvorming en herz. min. loon 325/2; wijzig. wet loonvorm. en herz. min.loon behandeling in TK 406/1; verh. min. loon en min. jeugdloon per 1-7-76 470/2
Loon- en prijsbeleid: aanvullende loonmaatr. v. ƒ 60 ineens of 2 maal ƒ 30 743/1; brief FNV a. kab. vraagt toeslag v. ƒ 60 per maand 743/1; gesprek kab.-delegatie en sociale partners 743/3; CNV ziet eerst geen aanleid. v. tussentijdse loonsverh., wijzigt vervolgens dit standpunt 744/2; aanvull. loonmaatr. 744/3; reacties en comment. 745/1; verscherping prijsbeleid 831/2
Middenstand: nwe wet winkelsluiting 293/3
Nederlandsche Bank: jaarversl. 1975 309/3 e.v.
Noorden des lands: eerste jaarverslag Noordel. Ontw. Maatsch. 340/2
Ondernemingsrecht: PPR geeft kab. t. 28 febr. tijd v. wetsontw, ondern.raden 87/3; kab. plannen m.b.t. o ierneng n, dreiging kab.crisis 132/2; ho v. kab. lenkbeelden 132/3; comment. 13313e.v.; kab.plannen m.b.t. ondernemingsraden v. PPR geen reden v. breuk m. kab. 214/3; ontw. herz. wet bij TK inged. 407/1
Ontwikkelingssamenwerking: meerderh. aandelenkapitaal finan.maatschappij voor ontw.landen naar de staat 295/2
Prijzen: prijsstijging in 1975 8711; prijsindexcijfers v. d. gezinsconsumptie v. werknemersgezinnen, maart 1976 311/3; verscherping prijsbel. 831/2
Sociale verzekering:
— Algemeen: verhog. inkomensgrenzen volksverzekeringen 326/1
— Algemene Arbeidsongeschiktheidswet (AAW): premie-percentage vastgesteld 326/1; uitkeringen per 1-7-'76 470 /2
— Algemene Kinderbijslagwet (AKW): uitkering per 1-1-1976 812; premies per 1-1-76 8/2; hogere inkomensgrens kleine zelfstandigen 32513; uitkeringen per 1-1-76 470/2; premieverlag. i.v.m. loonmaatr. 47312
— Algemene Ouderdomswet (AOW): uitkering per 1-1-1976 811; premie per 1-1-76 8/2; uitkeringen per 1-7-'76 47012
— Algemene Weduwen- en Wezenwet (AWW): uitkering per 1-1-76 8/1; premie per 1-1-76 8/2
— Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten (ABWZ); premies per 1-1-'76 812; premieverl. i.v.m. loonmaatr. 47312
— Bijstand: kosten bijstand in tien jaar verachtvoudigd 32612
— Vrijwillige Ouderdomsverzek. (VOVO): TK beslist geleidel. afschaffen 32513

— Werkloosh.voorziening (WWV): verlenging 326/1; dagloon per 1-7-'76 470/2
— Werkloosheidswet (WW): premies per 1-1-76 8/2; max. dagloon per 1-1-76 8/2; daglonen per 1-7-'76 470/2
— Wet op de Arbeidsongeschiktheidsverzekering (WAO): premie per 1-1-76 8/21 max. dagloon per 1-1-'76 8/2; daglonen per 1-7-'76 470/2; premieverlaging i.v.m. loonmaatr. 473/2
— Ziekenfonds: premie verplichte ziekenfondsverz. per 1-1-1976 8/3; roductieregeling bejaardenziekenfondsverz. 8 2: reductieregeling niet-bejaarden vrijwillige ziekenfondsverz. 9/1; wijziging ziekenfondspremies en toelatingsgrens bejaardenziekenfondsverz. per 1-6-1976 516/2; premiepercentage verplichte ziekenfondsverz. in 1977 verlaagd 756/1
— Ziektewet (ZW): premies per 1-1-76 8/2; max. dagloon per 1-1-76 8/2

Vakbeweging: NVV en NKV verenig zich t. Fed. Ned. Vakbeweging (FNV) 119/1; rede voorz. W. Kok bij opricht. vergad. 120/1; reactie CNV op tot stand komen FNV 120/2, discussienota FNV sociaal-econ. beleid 1976 in perspectief v. d. komende jaren 283/1; discussienota CNV arbeidsvoorw.beleid tweede helft 1976 283/3

Volkshuisvesting: cijfers woningbouw 1975 103/2; wetsontw. stadsvernieuwing inged. 421/3

OVERZEESE RIJKSDELEN

Nederlandse Antillen:
— Nederland: bez. min. V. d. Stoel 55/1

POLITIEK (Binnenlandse)

Corruptieschandalen: Ned. geheime adv. Gulf Oil 148/1 e.v.; nevenfuncties TK-leden 149/1; „hoge reger. functionaris" en „luchtvaartfunctionaris" beschuld. van het ontvangen v. geld v. h. bevorderen v. d. verkoop v. vliegtuigen v. Lockheed 149/2; verhoor Lockheed vice-pres. Kotchian d. Am. Senaatscie-Church, voor zover van betrekk. op Nederl. 149/2 e.v.; Kotchian bedoelde met „reger.function.", prins Bernhard, de prins ontkent de juistheid v. d. beschuld. 152/1; cie v. onderz. ingesteld 152/2; biogr. gegevens cie-leden 152/3; reactie TK-fractievoorz. 152/3; debat TK 153/2; Zwitserland laat cie-Donner toe 153/3; Lockheed-affaire, betrokkenheid prins Bernhard, conclusies reger. op basis rapp. cie v. drie 561 e.v.; werkzaamh. v. d. cie v. drie 562/3; constitutioneel beraad koningin—min.-pres. 56312; opzet v. rapp. 563/3; inhoud v. h. rapp. 564/2; slothoofdstuk rapp.; conclusies v. d. cie 564/3 e.v.; eerste reacties 566/3; perscomment. 571 11; debat, TK 568/2; tekst rapp. v. d. cie V. drie 574/3 e.v.; id. 590/3 e.v.; prins Bernhard eervol ontheven uit mil. functies 601/2; tekst rapp. v. d. cie v. drie 603/3 e.v.; id. 621/1 e.v.

Gemeenten:
— Algemeen: burgem. drie grote steden zien af v. salarisverh. 200/2
— Amsterdam: college B en W op basis v. progr. akk. vervangen d. afspiegelingscollege, motie v. wantrouwen tegen wethouder Van Duyn (PPR); wethouder Lammers treedt vrijwillig af, opgevolgd d. C. H. Goekoop (VVD) en A. P. J. v. d. Eyden (CDA) 72/1 e.v.

Grondwet: voorst. t. grondw.herz. 550/2

Politieke partijen:
— ARP: partijraad i.v.m. CDA-probl. 71/2; ARP-bestuur v. gemeensch. CDA-kand.-lijst 730/1; partijraden v. ARP en CHU stemmen in met gemeensch. kand.lijst 730/2
— CDA: ontw. in het CDA, brief dagel. bestuur a. partijraden ARP KVP en CH-Unieraad 70/2; reactie; op brief CDA-bestuur 70/3; Brabantse KVP probeert CDA af te dwingen 70/3; partijraden CHU en ARP 71/1; reacties 71/3; onzekerh. o. toekomst CDA i.v.m. houding ARP 253/3; KVP-partijraad 254/1; pol. progr. CDA gepubl. 254/2; reacties v. d. VVD en PvdA 255/1; ARP-best. stelt voorw. voor één CDA-kand.lijst 255/1; ARP-partijraad aanv. bestuursresol. 255/2; CH-Unieraad akk. m. een CDA-lijst 255/2; ontwikk. binnen het CDA, bezwaren bij prof. Goudzwaard (ARP) 729/1; alg. verg. CHU 729/2; ARP-bestuur v. gemeensch. CDA-kand.-lijst 730/1; partijraden v. ARP en CHU stemmen in met gemeensch. kand.lijst 730/2; min. v. Agt lijsttrekker v. h. CDA 731/3
— CHU: partijraad i.v.m. CDA-probl. 71/1; alg. verg. CHU 729/2; partijraden v. ARP en CHU stemmen in met gemeensch. kand.lijst 730/2
— D'66: alg. ledenvergad. besluit partij te doen voortbestaan 56/2; samenw. plannen m. Resoluut 255/3
— PvdA: SPD delegatie o.l.v. Brandt bez. PvdA 184/2; PPR staakt gesprek m. PvdA o. gezamenl. verk. progr. 214/1; partijraad PvdA wil samenw. m. PPR voortzetten 214/2; kab.plannen m.b.t. ondernemingsraden v. PPR geen reden v. breuk m. kab. 214/3; reactie PvdA o. beperk. groei overh.uitgaven t. 1% per jaar 230/1; standpuntbepaling partijbestuur 230/2; bijeenk. partijraad 231/1; regeerakk. PvdA en PPR 781/3; reacties 782/1; verklar. prem. Der? Uyl 783/3
— PPR: PPR geeft kab. t. 28 febr. tijd v. wetsontw. ondernemingsraden 87/3; PPR staakt gesprek m. PvdA o. gezamenl. verk.progr. 214/1; partijraad PvdA wil samenw. m. PPR voortzetten 214/2; kab. plannen m.b.t. Ondernemingsraden v. PPR geen reden van breuk m. kab. 214/3; PPR-bestuursleden treden af 215/1; regeerakk. PvdA en PPR 781/3; reacties 782/1; verklaring prem. Den Uyl 783/3
— PSP: congres 70/1
— Resoluut: samenw. plannen m. D'66 255/3
— VVD: alg. vergad. 215/1; rede Wiegel 215/2; sen. Van Riel verklaart pol. te willen verlaten 216/1

Provincies:
— Noord-Holland: drs. R. J. de Wit nwe commissaris v. d. koningin 423/2

Raad van State: bijz. zitting, in werkingtreding Wet admin. rechtspraak overheidsbeslissingen 426/2

Regering: andere taakverd. op min. v. CRM 295/3; mr. H. K. J. Beernink ben. t. voorz. Kiesraad 296/1; meningsversch. o. levering onderdelen en materiaal kerncentr. a. Z.-Afrika bedreigt voortbestaan kab.-Den Uyl, order a. Frankr. gegund 394/1; min. Van Agt v. justitie besluit niet af te treden n.a.v. kwestie-Bloemenhove 517/2

Staten-Generaal:
— Algemeen: opening en troonrede 633/3 e.v.
— Tweede Kamer: alg. en finan. beschouwingen 69311 e.v.; dr. Vondeling herk. a. voorz., CPN heeft voor het eerst plaats in presidium 695/3

POLITIEK (Buitenlandse)

Australië: bez. Whitlam 14/3; belastingovereenk. m. Australië 296/3
België: Belg. Kamerdebat o. Belg.-Nederl. waterverdragen 9/1; Ned.-Vlaams cult. samenw. 57/3
Duitsland (Bondsrep.): min. V. d. Stoel in Bonn 183/2; Bahr bij min. Pronk 184/1; SPD-delegatie o.l.v. Brandt bez. PvdA 184/2
Egypte: bez. min. Pronk, Ned. krediet 183/1
Engeland: bez. prem. Den Uyl en min. V. d. Stoel 185/1
Hongarije: bez. min. V. d. Stoel 185/2
Joego-Slavië: bez. min. Minic 54/3
Ned. Antillen: bez. min. V. d. Stoel 55/1
Portugal: bez. min. V. d. Stoel 183/1
Roemenië: bez. Roem. min. v. buitenl. zaken 185/1
Tanzania: bez. pres. Nyerere 54/1
Tunesië: bez. Tun. min. v. buitenl. zaken 184/3
Venezuela: bez. min. V. d. Stoel 55/1
Verenigde Staten: bez. Kissinger 709/3
Zuid-Afrika: meningsverschil o. levering onderdelen kerncentr. a. Z.-Afrika bedreigt voortbestaan kab.-Den Uyl, order a. Frankrijk gegund 394/1
Zweden: bez. prem. Den Uyl 55/3

NEPAL

Amnestie: 52 pol. gevangenen vrijgelaten 528/1
Bangladesh: akk. 540/1
China (Volksrep.): bez. koning Birendra 528/2; bez. prem. Giri 540/1
Grondwet: wijzig. 527/3
Regering: nwe prem. 527/2

NICARAGUA

Verenigde Staten: gesprek min. Kissinger en min. v. buitenl. zaken Nicaragua 146/3

NIEUW-ZEELAND

Duitsland (Bondsrep.): bez. Rowling 15/3
EG: bez. Rowling 15/3
Engeland: bez. Rowling 15/3
Frankrijk: bez. Rowling 15/3
Joego-Slavië: bez. Rowling 15/3
Munt: deval. m. 15% 15/3
Regering: kab.-Muldoon 16/3
Roemenië: bez. Rowling 15/3
Verkiezingen: Nat. Partij verslaat Labour bij alg. verk. 15/3

NIGER

Regering: wijzig. kab., mislukte staatsgreep 94/3; wijzig. kab., mislukte staatsgreep. doodvonnissen voltrokken 509/1

NIGERIA

Engeland: uitlevering Gowon geweigerd 510/1
Equatoriaal Guinee: verdere berichten o. terreur, repatriëring Nigeriaanse contractarbeiders 174/3
Justitie: terechtstelling Dimka 510/2
Regering: optreden milit. bewind o. gen. Mohammed, dood Mohammed d. mislukte staatsgreep, gen. Obasanjo nwe pres. 175/2 e.v.; nasleep mislukte staatsgreep 509/3; reorg. kab. 510/3

NOORWEGEN

Abortus: wet legal. onderbreking zwangerschap 638/2
Duitsland (Bondsrep.): bez. min. Genscher 489/1
Economie: rijkdom d. olie en gas 668/3
Energie: lid energiebureau 668/2; olieresерves Statfjord 66812: riikdom d. olie en gas 668/3
Immigratie: immigratiestop verlengd 683/1
Koninklijk Huis: afschaffing monarchie verworpen 68312
Kroon: deval. 1% 689/1
Regering: Nordli volgt Bratteli op a. prem. 66713; samenstell. nwe reger. 668/1
Sowjet-Unie: geen overeenstemm. m. SU o. Barentszzee, moeilijkh. o. beheer v Spitsbergen 68213; Oslo beschuld. Moskou o. schending verdrag o. Spitsbergen 683/1
Verkiezingen: verlies v. social. bij gemeenteraads- en districtsverk. 667/2
Visserij: uitbreid. visserijzone aangek. 682/2

OEGANDA

Algemeen: binnenl. ontw. en buitenl. betr. sinds eind 1972 477/3 e.v.; binnenl. ontw. en buitenl. betr. (vervolg) 495/1 e.v.
Aziaten: overgebleven Aziaten naar dorpen 478/2
Engeland: maatr. t. Britse belangen in Oeganda 478/3; Britse Hoge Commissaris teruggeroepen 479/1; uitwijz. alle Britten d. pres. Amin aangekond. 479/3; inkrimping Britse dipl. staf 479/3; affaire Dennis Hills 480/1
Kenia: verslecht. betr. 495/1
Kerk en Staat: uitwijz. Eur. missionarissen, optred. t. religieuze organ., betr. m. Vaticaan 496/2
Libië: intensivering relatie 496/1
Regering: wijzig. kab. 478/1
Tanzania: Oeganda meldt voorber. nwe invasie uit Tanzania, berichten o. grensincidenten 495/2
Vaticaan: bez. Amin 496/3
Verenigde Staten: verslecht. betr., sluiting ambassade 479/2

OMAN

Dhofar: onderdrukk. opstand d. sultan bekendgemaakt 711/3; verliescijfers sinds 1965 712/3
Duitsland (Bondsrep.): bez. staatsmin Wischnewski 490/1
Egypte: bez. Sadat 387/2
Engeland: ontruiming Britse luchtmachtbases 713/1
Jemen (Z.): staakt-het-vuren overeengek m.m.v. Saoedi-Arabië 712/3
Militaire zaken: ontruiming Britse luchtmachtbases 713/1
Regering: wijzig. kab. 720/2
Saoedi-Arabië: bez. koning Khaled 388/1

OOSTENRIJK

Mexico: bez. pres. Echeverria 532/3

OPPER-VOLTA

Mali: geschil bijgelegd 511/2
Regering: vorming nw kab. sociale onrust 510/3

PAKISTAN

Australië: bez. Whitlam 1511
Bangladesh: vestiging dipl. betr. 204/1; uitwisseling ambass. 20813
EG: verdrag m. Pakistan 493/1
Natuurramp: aardbeving in Indusdal 15/1
Verenigde Staten: bez. min. Kissinger 709/1

PANAMA

Verenigde Staten: gesprek min. Kissinger en min. v. buitenl. zaken Panama 14613

PAPOEA NIEUW-GUINEA

Bougainville: schorsing reger.-Bougainville 3211
China (Volksrep.): erkenn. Papoea Nieuw-Guinea 31/3
Economie: alg. situatie 3211
Onafhankelijkheid: op 16 sept. 1975 geproclameerd 3113
Regering: nw. kab. onder prem. Somare 3113

PERU

Duitsland (Bondsrep.): bez. min. Genscher 489/2
Mexico: bez. pres. Echeverria 533/1
Regering: milit. opstand mislukt, wijzig. reger. 569/2; ontslag prem. Maldonado 569/2; samenstell. reger. Vargas Prieto (sept. '75) 57011; Maldonado prem. (jan. '76) verdere wijzig. 570/1
Ver. Staten: rede min. Kissinger en min. de la Flor 146/1
Visserij: denationalisatie visserij-industrie 570/1

PERZIË

Duitsland (Bondsrep.): econ. akk., bez. bondskan. Schmidt 539/3
Indonesië: bez Soeharto 57212
Irak: grensverdrag v. kracht 69912
Mexico: bez. pres. Echeverria 533/1
Regering: reorg. kab. 720/3
Syrië: off. bez. Assad 388/2
verenigde staten: bez. min. Kissinger, samenw.akk. ondertek. 708/3

POLEN

Duitse Democratische Republiek: bez. Honecker 803/2
Duitsland (Bondsrep.): verdragen m. Polen o. Westduitse finan. hulp in ruil v. uitreis etnische Duitsers uit Polen aanvankelijk verzet CDU/CSU bedreigt goedk. 193/2; inhoud v. d. verdragen m. Polen, verzet CDU/CSU onder druk v. Strauss 19612; oppositie toch v. verdragen na concessies uit Warschau 197/1
Economie: aank. prijsverh. levensmiddelen teruggenomen na openl. verzet arbeiders 822/3; aank. v. d. prijsverh. 823/1; verzet v. d. arbeiders 823/2; prijsverh. ongedaan gemaakt 823/3; processen 824/1; prot. en kritieken v. intellectuelen en kerk, opricht. comité v. d. verdediging v. d. arbeiders 824/1
Frankrijk: bez. Giscard 345/2
Grondwet: wijzig. 820/2; prot. uit de bevolking 820/3; wijzig. in oorspronkelijke voorst. 821/2
Kerk en staat: aartsbissch. in Wroclaw ben. 821/2
Parlement: verk. voor de Sejm en wojwodschappen 821/2
Partij: 7de congres Poolse CP, rede Gierek 785/3; rede Brezjnew 786/2; interventies v. Ital., Frame en Joegoslavische gasten 786/3; verk. leidende organen 820/1; wijzig. in partij en reger. o.a. nwe min, v. buitenl. zaken 824/3
Regering: nwe staatsraad en reger., samenstelling 821/3; reger.verklar. Jaroszewicz 822/2; wijzig. in partij en reger. o.a. nwe min. v. buitenl. zaken 824/3
Roemenië: bez. Gierek 803/3
Sowjet-Unie: bez. Poolse delegaties 803/1; toaoverl. op de Krim 806/2; bez. Jaroszewicz 803/3; bez. Gierek 803/3
Tsjechoslowakije: bez. Strougal 803/3
Verkiezingen: verk. v. d. Sejm en wojwodschappen 821/2
Vietnam (N.): bez. le Doean akk. 844/3
Wojwodschappen: verk. v. 'd. Sejm en wojwodschappen 821/2

PORTUGAL

Algemeen: wet maakt uitwijz. vreemdelingen mogel. 298/1
Angola: dipl. betr. d. Angola verbr. 462/2
Azoren: activiteiten separatistische bewegingen. reger. verstrekt verregaande autonomie 459/3; intern bestuur in handen v. soc. en PPD, ontslag gouvern. na demon., gen. Magalhaes nwe gouvern., aanval op commun. partijkantoor 460/1
Duitsland (Bondsrep.): Westduitse lening 443/2
Economie: reger. waarschuwt v. econ. crisis 106/2; econ. noodplan afgekond., staking bouwvakkers 10612; econ. maatr. afgek. 10912; nwe wet op buitenl. invest. 44213
EG: econ. hulp 443/2; verruiming vrijhandelsovereenk. 443/3
EVA: hulp EVA 443/1
Grondwet: grondwet gepubl. bij begin verk.campagne 290/3
Indonesië: dipl. betr. d. Portugal verbroken 544/1
Landbouw: verand. in wet op landhervorm. 459/1
Leger: arrest. voorm. chef Copcon Saraiva de Carvalho na rapp. Hoge Rev. Raad 81/1; reorg. doorgevoerd na Assemblee MFA, cie ben. die verder reorg. voorstelde 8311: Gonçalves t. stafchef ben.. ben. d. Assemblee MFA afgekeurd 81/1; gezagscrisis na ontsl. Gonçalves, nwe eenh. veiligh.troepen gevormd 85/1; gevechten t, reger. getrouwe en opstandige troepen bij radio-Renascenca 85/3; bezett. opgegeven, reger. laat radio verzegelen 85/3; toenemende onrust binnen strijdkrachten, pres. waarschuwt t. ondermijning strijdkrachten 10511; sluit. milit. chauffeursschool leidt t. ongeregeldh., bezett. v. kazerne d. opstandigen., reger. kond. maatr. af t. minderh. troepen die democr. orde bedreigen 105/2; reger. en Hoge Rev. Raad besluiten t. herstel discipline i. h. leger 106/1; ontslag Fabiao en Carvalho, wijzig. in Hoge Revol. Raad 10713; verdere zuivering in Revol. Raad doorgevoerd 108/2; overl. o. terugkeer civiel bestuur 108/3; reorg. leger aangek. 109/1; nw. pact tussen strijdkrachten en pol. partijen 296/3; Otela de Carvalho uit gevangenis ontslagen 297/3
Madeira: activiteiten separatistische bewegingen, reger. verstrekt verregaande autonomie 459/3
Nederland: bez. min. V. d. Stoel 18311
Oppositie: medewerkers Caetano vrijgelaten 297/3
Pers: zuiveringen in krantenwereld 10811; Republica teruggegeven a. oude eigenaars 297/2
Politieke partijen:
— Algemeen: partijen willen herziening pact m. MFA 109/1; CDS en PPD verwerpen idee social. minderh. reger. na uitslag verk. 290/1; nw pact met strijdkrachten 296/3
— Communistische partij: commun. bieden samenw. m. social. aan 291/3
— Socialistische partij: Social. krijgen steun v. buitenl. zusterpartijen 291/2
President: Gen. Eanes t. pres. gek. 433 e.v.; kand.stell. en verk. campagne 435/3
Radio en tv: troepen bezetten radio- en tv-stations 8511; radio-stations genationaliseerd 108/1
Regering: vermind. steun v. reger.-Gonçalves 8211; Azevedo t. prem. ben., kritiek op bevord. Gonçalves, Gonçalves uitgerangeerd, reorg. Hoge Rev. Raad. moeilijkh. bij vorm. kab. 8213; prem. Azevedo maakt bijzonderh. o. reger. progr. bekend, reger. gevormd, samenstell, reger. 84/1; reger. staakt na bouwvakstaking 107/1; reger. hervat werkzaamh. 108/1; PPD blijft in de reger. 458/3; wijzig. in samenstell. reger.-Azevedo 459/1
Repatrianten: reger. start telling gerepatrieerden 458/1
Spanje: Spaans-Port. contact op min.-niveau 298/1
Staatsgreep: mil. putsch voorkom. 107/2; gen Spinola Zwitserland uitgewezen, Duitse journalist onthult plannen t. milit. coup 298/3
Verenigde Staten: econ. hulp 443/3
Verkiezingen: verk. aangek. 10911; nwe kieswet gepubl. 109/3; parl. verk. gehouden 289 e.v.; def. uitslag parl.verk. 443/3; verk. parl. Azoren cn Madeira, overwinning PPD 459/3
Zwitserland: gen. Spinola Zwitserl. uitgewezen 298/3

OVERZEESE GEBIEDSDELEN

Oost-Timor: overl. Portugal-Indonesië te Rome, onafh.heidsverklar. FRETILIN, Indon. invasie 543/1; eenheden Port. leger van Atauro teruggetrokken, Port. enclave Ocussi Ambeno op W.-Timor off. bij Indon. gevoegd, vorming voorl. pro-Indon. reger. (zie verder Indonesië—Oost-Timor) 544/1

QATAR

Duitsland (Bondsrep.): bez. staatsmin. Wischnewski 490/1
Egypte: bez Sadat 387/2
Frankrijk bez emir 702/3
Saoedi-Arabie; bez koning Khaled 388/1

RHODESIË

ANC: overl. m. pres. Kaoenda, Machel, Nyerere en Khama 220/1; interne tegenstell., hist. achtergrond, voorm. ZLC, veroord. d. Nkomo, Nkomo mept ANC-bestuur bijeen, bissch. Moezorewa stoot Nkomo uit ANC. Nkomo wordt d. ANC-congres te Salisbury t. voorz. gekozen, optreden twee ANC-vleugels, verdwijn. E. Sithole 222/3 e.v.; kritiek Mugabe 226/1; Nkomo in Botwana, Zambia en Tanzania 226/2; in Mozambique 227/1; Nkomo in Oeganda en Kenia 228/1; in Zambia 228/2; in Londen 228/2; react. n.a.v. ontm. Vorster-Kissinger 595/1; voortd. oneniqh o Afr. nationalisten, vorming ZLA en ZIPA, rapp. inz. moord op Chipeto beschuld. ZANU, opricht. ZRANC, rol Mugabe 655/2; Sithole uit ANC 656/2; verdeeidh. ZIPA 766/2; overl. Nkomo-Moezorewa 766/3; Moezorewa terug in Rhodesië 766/3; overl. Nkomo-Mugabe leidt t. vorming Patriott. Front 767/1; positie Sithole 767/2
Conferentie van Genève: overzicht 737/1/2; Engel. nodigt partijen uit voor Rhodesië-overl., missie-Rowlands en Schaufele 764/3 e.v.; geen eenheid onder zwarte nation., wel Patriott. Front v. Mugabe en Nkomo 766/1; uitnodiging 5 conf. delegaties 767/3; toelat. waarn 768/3
Engeland: reis Ennals 220/2/3; Ennals in Zambia en Tanzania 227/2; Lord Greenhill in Salisbury op verkenning 229/1; Britse voorst. v. meerderh. bewind 653/1; reis Ennals 654/1; missie-Rowlands 764/3 e.v.; Engel. nodigt 5 delegaties uit voor conf. in Genève 767/3
Grondwet: overl. Smith m. vertegenw. ANC, impasse op 12 juni 75 220/1; akk. v. Pretoria (12 aug. '75) 221/1; conf. bij Victoriawatervallen mislukt 221/3; comment. 222/2; Smith zoekt and. gesprekspartners 222/3; scheuring in ANC 222/3; inleidend overl. Nkomo-Smith 226/1; intentieverklar. Smith-Nkomo 227/1; onderhand. Smith-Nkomo 15 dec. '75-15 mrt '76: tijdens 13de bijeenk. afgebroken 227/3 e.v.; verkl. ANC en Smith o. mislukken constitutionele besprek. 652/1; reacties 653/1
Guerrilla; opleving strijd 228/3; escalatie 656/3
Meerderheidsbewind: Britse voorst. 653/1: Smith aanv. voorst. Kissinger 739/3 e.v.; reacties op rede Smith (24-9), verklar. frontlijnstaten 741/2; voorbereidend overl.-en begin Rhodesië-conf. te Genève 764/1
Mozambique: pres. Machel roept op tot hulp a. Zimbabwe. Rhodesië achtervolgt guerrillastrijders tot in Mozambique. na arrest. Rhod. spoorw.pers. stopt Rhod. treinverkeer. pres. Machel sluit grens m. Rhodesië (3 mrt) en besluit t. toepass. VN-sancties 228/3 e.v. gevolgen sluiting grens met Rhodesië 68511; internationale steun aan Mozambique, resol. V-raad 685/3; acties in Mozambique gelegerde Rhod. guerrillastrijders en FRELIMO-troepen, Rhod. vergeldingsactie t. Nhazonia 686/3; vrijlating-Rhod. spoorwegpersoneel 687/1
Politieke partijen: Rhod. Front achter Smith 225/2
Rassendiscriminatie: rapp. cie-Quenet negatieve reactie ANC. belangrijkste aanbevelingen d. reger.-Smith verworpen 65412
Regering; aftred. min. De Kock 225/3; ben. Afr. in reger. 654/1
Verenigde Staten: Smith aanv. voorst. Kissinger na overleg met hem in Pretoria 739/2 e.v.: missie-Schaufele U65/2 e.v.
Zambia: bez. min. De Kock 220/2
Zuid-Afrika: bez. Smith 220/3, 221/1; kritiek Smith op Vorster v. Zuidafr. tv., Smith in Z.-Afrika, verontschuld. 225/3; terugtrekk. Zuidafr. politie uit Rhodesië 225/3; overleg Smith-Vorster te Pretoria (14 sept.) 739/1; Vorster aanwezig bij overleg Smith-Kissinger te Pretoria (19 sept.) 739/2

ROEMENIË

België: bez. vorstenpaar 728/3
Bulgarije: bez. Ceausescu 803/2
Duitse Democratische Republiek: bez. Manescu 803/1
Duitsland (Bondsrep.): bez. min. Genscher 489/3
Griekenland: uitnodiging t. Balkanconf. aanv. 77/1
Korea (N.): off. bez. pres. Kim Il Soeng 319/1
Nederland: bez. Roemeense min. v. buitenl. zaken 185/1
Nieuw-Zeeland: bez. Rowling 1513
Polen: bez. Gierek 803/3
Regering: reger. wijzig. 836/1
Sowjet-Unie: topoverl. op de Krim 803/2; bez. Ceausescu, kwestie Moldavië 803/2; bez. Brezjnew 803/3
Syrië: bez. Assad 389/2
Verenigde Staten: reactie op Sonnenfeldt-doctrine 707/1
Vietnam (N.): bez. le Doean, akk. 844/3

SAHARA

— Arabische Democratische Republiek: d. Polisario geproclameerd, d. 7 Afr. staten erkend 177/1

SAO TOMÉ EN PRINCIPE

Regering: nw. kab. 96/2

SAOEDI-ARABIE

Duitsland (Bondsrep.): bez. bondskan. Schmidt 442/3; bez. min. Genscher 488/3
Egypte: bez. Sadat 387/1
Engeland: bez. kroonarins Fahd, tegenbez. min. Callaghan 714/1
Frankrijk: bez. kroonprins Fahd, tegenbez. min. Sauvagnargues 713/2
Golfstaten: bez. koning Khaled 388/1
Jemen (N.): Noordjemen. stafchef kondigt samengaan m. Saoedi-Arabië aan 69913
Jemen (Z.): normal. betr. 700/2
Jordanië: bez. kon. Khaled 387/1; financiering aank. d. Jordanië Am. raketsysteem 701/2
Justitie: terechtstell. prins Feisal wegens moord op koning Feisal 713/2
Koeweit: bez. koning Khaled, bemidd. t. Egypte en Syrië 388/1
Mexico: bez. pres. Echeverria 533/1
Regering: wijzig. kab. 713/1
Syrië: bez. Feisal, finan. steun, bez. Khaled, bemidd. t. Syrië en Egypte 387/1

SENEGAL

Mexico: bez. pres. Echeverria 533/1
Regering: wijzig. kab. 142/2
Verenigde Staten: bez. min. Kissinger 522/3; verslag tegenover Sen.cie 524/2

SEYCHELLEN

Onafhankelijkheid: op 28/29 juni 511/3

SIERRA-LEONE

Grondwet: wijzig. 142/3
Regering: nw. kab. o.l.v. Kamara-Taylor 142/3; wijzig. kab. 512/3
Verkiezingen: pres. Stevens v. tweede termijn herk. 512/3

SOEDAN

Justitie: terechtstellingen 144/2
Regering: wijzig. kab. 142/3; mislukte staatsgreep o.l.v. lt.-kol. Osman, aantal deelnemers terechtgesteld 143/2 e.v.; reorg. kab. 144/3
Zuid-Soedan: muiterij in Akobo, hervatt. burgeroorlog? 143/1

SOMALIA

Amnestie: vrijlating ex-min. 733/3
Frankrijk: verslecht. betrekk. d. Somalia's aandringen op onafh.heid voor Afar- en Issaland 97/3; gijzeling schoolkinderen d. FLCS, Franse bevrijd. actie in grensgebied m. Somalia, grensincidenten, klachten v. Frankr. en Somalia bij V-raad 100/3
Nomaden: vestigingsprog. 734/2
Politieke partijen: proclamatie éénpartijstaat 733/2
Regering: proclamatie éénpartijstaat, Opperste Revolutionaire Raad ontbonden, reorg. kab. 733/2
Sowjet-Unie: defensie-min. in Moskou, berichten o. Russ. bases 733/3

SOWJET-UNIE

ALGEMEEN

Emigratie: regels m.b.t. de procedure v. emigratie vereenvoud. 89/1; omvang joodse emigratie 89/2
Lenin-orde: toegekend a. Tsedenbal 688/3
Militaire zaken:
— Algemeen: SU kond. milit. pefeningen aan. nodigt waarn. uit 8913
Pers: nwe hoofdred. Novosti 89/2; meer westerse kranten toegelaten 89/3
Wetenschap: jubileum academie v. wetensch. met anderhalf jaar vertraging herdacht 60/3; nwe voorz. academie v. wetenschappen 8013

ECONOMIE, FINANCIEN EN SOCIALE ZAKEN

Graanvoorziening: verdrag m. VS o. Am. graanleveranties gedurende vijf jaar 90/2; comment. en achtergronden 90/3
Handel: omvang buitenl. handel in 1974 analyse v. d. structuur 59/3
Landbouw: kleinste graanoogst sinds 1965 80/1
Verkeer:
— Luchtvaart: supersoon verkeersvliegtuig in gebr. genomen 90/1
Vijfjarenplan: vijfjarenplan 1976-80, result. 1971-75, kleinste graanoogst sinds 1965 80/1

POLITIEK (Binnenlandse)

Oppositie: de kwestie v. d. mensenrechten in de SU, optred. en behand. 'v. dissidenten 110/1; uitlat. v. dissidenten 110/2; Samizdat-liter. 111/2; process. t. dissidenten 111/3; tentoonstell. non-conform. kunst 112/3; nwe regel. wisselen vreemde valuta 122/2; vasthoud. v. dissidenten in psychiat. klinieken 122/2; kwestie Ploesjtsj 123/1; interview Ploesjtsj m. Le Monde 123/3; vervolg interv. Ploesjtsj m. Le Monde 154/2; verweer Sowj.-autorit. t. verwijten uit h. westen m.b.t. mensenrechten in SU 154/3 e.v.
Partij: 25ste congres CPSU 161/1; congresvoorbereidingen 161/2; rede Brezjnew 162/1 e.v.; rede Kosygin 164/1; verk. CC, Politburo en secretariaat 164/2
Regering: wijzig., min. Foertsewa v. cult. overl., Demitsjew opvolger 88/1 e.v.

POLITIEK (Buitenlandse)

Angola: bez. prem. Lopo do Nascimento 462/3
Australië: bez.-Whitlam, ondertek. samenw. akk. 15/1

Bulgarije: topoverleg op de Krim 803/2
Comoren: dipl. betr. 509/1
Duitse Democratische Rewubliek: topoverl. op de Krim 803/2
Duitsland (Bondsrep.): SPD-voorz. Brandt in SU 423/3; bez. pres. Scheel 425/1; reger. verkl. SU o. betr. m. de Bondsrep. 475/1; reactie Bondsrep. 476/2; reactie CDU/CSU-opp. 477/2; bez. CDU-voorz. Kohl 539/1
Frankrijk: bez. Giscard 345/2; bez. Mitterrand 379/1
Gambia: bez. Jawara 9212
Hongarije: topoverleg op de Krim 803/2
Indonesië: hulp SU hervat 560/3
Italië: bez. pres. Leone 329/1; gemeenschappel. verkl. 329/2; bez. Patolitsjew 29/3
Jemen (N.): betr. bevroren, wawens geweigerd?, uitwijz. milit. adviseurs 69913
Joego-Slavië: bez. Brezjnew 753/1 e.v.; verloop v. h. bez., besprek. slotcommuniqué 754/1; comment. 755/1
Jordanië: bez. Russ, milit. delegatie, Hoessein in Moskou. Russ. aanbod inz. raketsysteem 701/3
Kongo: bez. Ngouabi 9311
Mongoolse Volksrepubliek: Lenin-orde v. Tsedenbal 688/3; topoverl. op de Krim 803/2
Mozambique: bez. Machel 687/3
Noorwegen: geen overeenstemming m. SU o. Barentszzee, moeilijkh. o. beheer Spitsbergen 682/3; Oslo beschuld. Moskou v. schending verdrag o. Spitsbergen 68311
Polen: bez. Poolse delegaties 803/1; topoverl. op de Krim 803/2; bez. Jaroszewicz 803/3; bez. Gierek 803/3
Roemenië: topoverl. op de Krim 803/2; bez. Ceausescu, de kwestie Moldavië 803/2; bez. Brezjnew 803/3
Somalia: defensie-min. in Moskou, ber. o. Russ. bases 733/3
Syrië: vriendschawsbez. Assad. verdere wapenlever. 389/3
Tsjechoslowakije: bez. Husak 803/1; topoverl. ov de Krim 803/2; bez. Husak 803/3; bez. Strougal 803/3
Turkije: bez. Kosygin 90/1
Verenigde Staten: verdrag m. VS o. Am. graanleveranties gedurende 5 jaar 90/2; comment. en achtergronden 90/3; bez. min. Kissinger 17313: NAVO-partners ingelicht 174/1; verdrag o. kernexplosies v. vreedzame doelen 391/2; comment. 39213
Vietnam (N.): le Thanh Nghi (aug. '75) 843/3; bez. Solomentsew 843/3; bez. le Doean, gezamenl. verklar., akk. getekend 844/2; nw samenw.akk. 844/3
Zweden: bez. Palme, handelsverdrag ondertek. 66913

SPANJE

Algerije: min. Abdelghami in Madrid 186/2
Amnestie: koning kond. gedeeltel. amnestie af 818/3; vrijlat. pol. gevangenen, rehabilitatie leden opp. 819/1
Cortes: nwe pres. ben. 18/3; wet t. opheff. Cortes en instell. nw. parl. en alg. verk. ggk. 825/1
Duitsland (Bondsrep.): bez. min. Genscher 488/2
Economie: versobering aangek. 3213
Leger: gen. R. Cuadra Medina nwe chef-staf strijdkrachten 826/1
Marokko: min. Solis in Marakesj, min. Laraki in Madrid 18012; ondermin. Carro Martinez in Agadir 18113; 3 partijen akk. o. Sahara m. Mauretanië 182/1
Mauretanië: min. Mouknass in Madrid 180/2
Oppositie:
— Algemeen: reacties opp. op rede koning 17/3; vrijlat. gevang. 1813; koning kond. gedeeltel. amnestie af 818/3; vrijlating pol. gevangenen, rehabilitatie leden opp. 819/1; Democr. Junta en Democr. Congres werken samen in Democr. Coördinatie, arrest. opp.leiders 826/2; opp. stelt eisen m.b.t. referend., cie voor gesprek m. reger. samengesteld 829/1; terugk. ballingen 829/3
— Christen-democraten: bijeenk. chr.-democr. groep 826/3
— Communistische Partij (PCE): openb. bijeenk. CC in Rome, rede Carrillo, persconf. Carrillo in Madrid 828/2
— Democratische Coördinatie: Democr. Junta en Democr. Congres werken samen in Democr. Coörd., arrest. opp.-leiders. chr.-democr. ID en FDP treden toe tot Democr. Coörd. 826/2; Democr. Coörd. wijst herv. plannen reger. af 826/3; topconf., overz. partijen en groeperingen v. Democr. Coörd., owricht. Platform Democr. Organ. 827/1
PSOE: verbod partijcongres, partijcongres hist. vleugel PSOE toegestaan 827/3; partijcongres toegest., rede Brandt, Palme en Nenni 828/1; F. Gonzales herk. a. secr.-gen. 828/2
— Sociaal-Democraten: samenw. soc.-democr. in PSDU 826/3
— Volks Alliantie: opri 826/2
Overzeese gebieden
— Spaanse Sahara: overz. diverse bewegingen 177/2; gewapende acties in de Sahara (okt. 1974-sept.. '75) 178/2; bez. VN-missie 179/2; reacties op uitspraak Int. Gerechtshof en voorgestelde Marokkaanse mars, onderhand., mars 179/3; resol. V-raad, missie A. Lewin, reis Waldheim, Am. ondermin. Atherton in Algerije en Marokko 18011 e.v.; akk. tussen Spanje, Marokko en Mauretanië door Algerije verworpen, Spaanse aanwezigh. vóór 28 febr. 1976 beëind., ben. adjunct gouvern. d. Marokko en Mauretanië. begin milit. bezetting d. Marokko 182/173; proclam. Arab. Democr. Rep. door Polisario 177/1
Politieke hervormingen: reger.-Arias Navarro kondigt wetsontw. hervorming parl., alg. verk. en grotere pol. vrijheid aan 816/1; Cortes keurt wet kwol. vrijh. goed, verwerpt herz. wetboe v. strafr. (9-6), Cortes keurt herz. wetboek v. strafr. goed (15-7) 816/3; wrem. Suarez kond. pol. amnestie aan, belooft herv. progr. te bespoedigen, Suarez ontv. leiders opp. 818/1; reger. maakt wetsontw. v. het houden van verk bekend 819/1; hoofdpunten wetsvoorst. 819/3; referend. o. herv. parl. en alg. verk., reger. voorstel m. grote meerderh. aanv. 825/1; Nat. Raad v. d. Beweging brengt u-ijzig. in reger. voorst. pol. hervorm., Cortes keurt wet pol. hervorming goed (18-11) 825/3, referendum 825 e.v.
Portugal: Spaans-Port. contact op min.-niveau 29811
Referendum: ref. gehoud. over pol. hervorm., voorstell. reg. aanvaard 825 e.v.
Regering: reacties oppositie op rede koning 17/3; gedeeltel. amnestie afgekond., plechtige beëdig. koning Juan 18/1; volmachten v. Arias Navarro, kab. wijzig., samenstell. nwe reger. 19/1; reger.-verklar. 32/2; prem. Arias Navarro treedt af. Suarez nwe prem. 817/1; vorming nwe reger.. samenstell. 817/2; reger.progr. 818/1; prem. ontv. leiders opp 818/2; gen. Gutierrez Mellado ben. t. nwe vice-prem. 826/1

SPORT

Olympische Spelen: 12de Olympische Winterspelen en 21ste Olympische Zomerspelen 613/1; kwestie-Taiwan 613/2; boycot Afr. Ianden 613/3; SU dreigt met terugtrekking i.v.m. defectie 61313; Karamanlis stelt voor de Spelen steeds in Griekenl. te houden 614/1; medailleverdeling o. deeln. landen Winterspelen 614/1; verdeling medailles o. deeln. landen Zomerspelen 614/3; medailleverdeling deelnemers Winterspelen 615 11; medailleverdeling deelnemers Zomerspelen 61611 e.v.

SRI LANKA

Australië: bez. Whitlam 1411
Economie: econ. toestand 540/3; nation. plantages 541/1; nation. buitenl. banken voorgesteld 541/3
India: overeenk. inz. zeegrenzen 542/1
Justitie: veroord. leiders opstand 1971 542/1
Mexico: bez. pres. Echeverria 533/1
Politieke partijen:
— UNP: nwe leider 541/3
Regering: desintegratie Verenigd Front, wijzig. kab. 540/2
Verkiezingen: tussentijdse verk. 541/3

SWAZILAND

Regering: kol. M. Dlamini nwe prem. 512/3

SYRIE

Bulgarije: bez. Assad 389/2
Egypte: woordenstrijd 387/3; sluiting verbindingsbureaus 771/2; tijdelijke verzoening 773/3; nwe Egypt. kritiek 776/3; tijdens kleine topconf. te Riad aankondiging normalisering betrekk. 808/3
Frankrijk: off. bez. pres. Assad 773/2
Joego-Slavië: bez. Assad 389/2
Jordanië: intensivering samenw. 385/1; bez. Assad (juni '75) vorm. gemeensch. hoee cie 385/2; bez. Hoessein (aug. '75) vorming gemeensch. Opperste Commandoraad 385/3
Korea (N.): bez. Assad 389/2
Libanon: bez. min. Khaddam v. bemidd. in burgeroorlog 65/2/3; comment. inz. Syr. rol in Liban. 401/1; min. Khaddam o. Syr. ingrijpen bij verdeling Liban., reacties Isr. en VS 403/3; verdere bemidd. Khaddam 404/1; 404/3; 405/3; bez. pres. Frangié 404/1/2; perdere contacten en milit. interventie d. Syrië 428/1 e.v.; akk. v. Damascus (16-4) tussen Syrië en PLO 769/2; Syr. invasie 771/2; rede Assad (20 juli) 775/3; Syr.-Pal. akk. (29 juli) 777/1; na mislukt overleg nwe Syr. milit. operaties tegen Palestijnen 805/3 e.v.
Owwositie: binnenl. opp. t. Assad en arrest 388/3
Perzië: off. bez. pres. Assad 388/2
Regering: prem. Ayoubi afgetreden, nw kab. o. Khleifawi 720/3
Roemenië: bez. Assad 389/2
Saoedi-Arabië: bez. Feisal, financiële steun, bez. Khaled, bemidd. tussen Syrië en Egypte 381/1
Sowjet-Unie: vriendschapsbez. Assad, verdere Russ. wapenlev. 389/3
Tsjechoslowakije: bez. Assad 389/2

TANZANIA

Comoren: erkenn. 124/2
Engeland: bez. Ennals 65411
Mexico: bez. pres. Echeverria 533/1
Nederland: bez. pres. Nyerere 5411
Oeganda: Oeganda meldt voorbereiding nwe invasie uit Tanzania, berichten o. grensincidenten 495/2
Regering: nw. kab. 96/3
Verenigde Staten: bez. min. Kissinger 522/3; verslag tegenover Sen.cie 524/2; bez. Kissinger 738/3 e.v.
Verkiezingen: pres. Nyerere kerk v. 4de ambtstermijn, parl. verk. 96/2

TEKSTEN

Nederland: rapp. v. d. cie v. drie 57413 e.v.; id. 590/3 e.v.; id. 603/3 e.v.; id. 621/1 e.v.
OESO: slotverklar. v. topconf. in Puerto Rico v. 7 belangrijke industriestaten 499/3 e.v.
Sowjet-Unie: tekst verdrag met VS over kernexplosies v. vreedz. doelen 391/3
Verenigde Staten: tekst verdrag met SU o. kernexplosies v. vreedz. doelen 391/3

THAILAND

Birma: uitwijz. Birmaanse oppositieleiders 483/3
Cambodja: bez. vice-prem. Ieng Sary in Bangkok, vestig. dipl. betr., overl. Ieng Sary en Choonhavan in Poipet 243/2; overleg min. buitenl. zaken in Sisophon (N.-Cambodja) 65913

Guerrilla: activiteiten sinds eind 1974 242 12; lste halfj. 1976 659/1
Landbouw: boerenactie, max. grondbezit wettel. geregeld 241/3
Laos: erkenn. volksrep. d. Thail., heropen. grens 243/3; bez. Thail. reger. delegatie 660/1
Maleisië: geschil o. guerrillabestrijd., vertrek Maleis. grenspolitie uit Betong 659/2
Militaire zaken: mutaties in leiding strijdkrachten 65713
Oppositie: optreden (rechtse jeugdbrigade) Krating Daeng, veldmaarsch. P. Charusathien terug in Thailand, verzet studenten NSCT. botsingen m. Krating Daeng, vertrek Charusathien 660/3; veldmaarsch. Kittikachorn terug in Thailand, demon. studenten v. uitwijz. 661/2
Parlement: ontbind. nat. vergad. 244/2
Politie: muiterij 242/2/3
Prijzen: verhog. rijstprijzen na alg. staking ingetrokken 244/1
Regering: uitbreid. reger. coalitie, wijzig. kab. 244/1: coalitiekab o l v S Pramoi 657/1; overl. min. v. defensie K. Sivara 657/3; reger. verklar. Pramoj 657/3; aftred. min. v. defensie 661/1; aftred. prem. Pramoj herroepen 661/2; reorg. kab. 66113
Staat van beleg: verlengd in grensprov. 243/1
Studenten: acties NSCT en rechtse organ. 241/3
Vakbeweging: organ. rol bij stakingen 241/3
Verenigde Staten: overdracht luchtmachtbases Udorn en Korat, onderh. o. Am. aanwezigh. zonder result., Thail. reger. eist vertrek Am. binnen 4 mnd., betog. 244/3 e.v.; vertrek Am. troepen 658/1
Verkiezingen: vervroegde parl.verk., winst Dem. Partij 241/1/2; gewelddaden tijdens campagne 244/2 e.v.; uitslagen 245/2/3
Vietnam: Thail. reger. delegatie in Hanoi, vestig. dipl. betr. 660/1; anti-Vietn. acties in prov. Nakhon Phanom 660/2
Vietnam (N.): bez. NV delegatie in Bangkok 244/1
Vietnam (Z.): ZV reger. delegatie in Bangkok 243/3
Vluchtelingen: gegevens Indochinese vluchtelingen 243/1

TOGO

Benin: geschil bijgelegd 508/1
Frankrijk: nw samenw.akk. 734/3
Regering: nwe min. v. buitenl. zaken 736/2

TRANSKEI

Onafhankelijkheid: op 26 okt. 1976, internat. niet erkend 705 e.v.
Regering: samenstell. kab. 736/2

TRINIDAD EN TOBAGO

Mexico: bez. pres. Echeverria 533/2

TSJECHOSLOWAKIJE

Duitse Democratische Republiek: bez. Honecker 803/2
Duitsland (Bondsrep.): bez. min. Genscher 488/1
Partij: 15de congres comm. partij 836/1; rede Husak 836/2; verk. leidende organen 836/3
Polen: bez. Strougal 803/3
Sowjet-Unie: bez. Husak 803/1; topoverl. op de Krim 803/2; bez. Husak 803/3; bez. Strougal 803/3
Syrië: bez. Assad 389/2
Vietnam (N.): bez. le Doean, akk. en protocol 844/2

TUNESIE

EG: akk. m. Tunesië 36/3
Frankrijk: bez. Giscard 377/1
Libië: betrekk. Tunesië-Libië „bevroren" in ontdooid" 380/1; arrest en vrijlat Tunes. ex-min. Masmoudi 383/2; uitwijz. v. ruim 11.000 Tunesiërs, arrest. Lib. commandogroep in Tunesië wegens moordkomplot, uitwijz. dipl., veroord. Lib. com andogroep; bemidd. pres. Mauretanië 383/2
Nederland: bez. Tun. min. v. buitenl. zaken 184/3
Regering: wijzig. kab. 736/2

TURKIJE

Cyprus: beperkte terugtrekk. Turkse troepen 300/1
Duitsland (Bondsrep.): bez. bondskan. Schmidt 442/2
Griekenland: uitnodiging t. Balkan-conf. aanv. 7711: Turkije en Griekenl. besluiten kwestie Aegeische Zee voor te leggen aan Int. Gerechtshof 79/1; overl. Karamanlis-Demirel 261/1; overl. Bitsios-Caglayangil 299/1
Sowjet-Unie: bez. Kosygin 90/1
Verenigde Staten: akk. m. Turkije o. gebruik bases 710/1; Turkije dreigt m. sluiting bases 710/2; stak. activiteiten Am. bases, Congres besluit t. gedeeltel. opheff. embargo 710/2

UNIE VAN ARABISCHE EMIRATEN

Duitsland (Bondsrep.): bez. staatsmin. Wischnewski 490/1
Grondwet: interim-grondwet m. 5 jaar verlengd 714/3
Militaire zaken: unificatie politie en strijdkrachten 714/2

URUGUAY

Economie: econ. situatie 507/2
Emigratie: toenemend vertrek 507/3
Onderwijs: zuivering middelbare scholen 505/1
Oppositie: aanslag op milit. attaché in Parijs 506/1; arrest. pol. tegenstanders, Amnesty Int. e. a. interne organ. beschuld. v. martelingen 506/2
Pers: maatr. t. de pers 505/2
Politieke partijen: arrest. pol. leiders, verbod commun. partij e. a. linkse partijen, activiteiten andere partijen verboden 504/3
President: Bordaberyy afgezet, Mendez nwe pres. 503/1; conflict Bordaberry en gen. 507/1
Regering: toenemende invloed milit. in de reger. 505/2; samenstell. nwe reger. 505/3; Bordaberry wijst terugkeer n. wartijdemoc. af 505/3
Staatsbedrijven: milit. leiding 505/3
Staatsraad: ingesteld 504/2
Universiteit: voor onbepaalde tijd gesloten, rector gearr. 505/1
Venezuela: Venezuela verbreekt dipl. betr. 506/3

VATICAAN

Egypte: bez. kard. König 67/3
Frankrijk: Giscard ontvangen d. de paus 377/2
Italië: beginselakk. herz. concordaat 801/1
Libanon: verzoeningsmissie kard. Bertoli 6713
Mexico: bez. pres. Echeverria 532/3
Oeganda: bez. Amin 496/3

VENEZUELA

Algemeen: pol. situatie 571/1; overz. pol. partijen 57113
Arbeid: maatr. ter bestrijd. werkloosh. 555/2
Duitsland (Bondsrep.): bez. min. Genscher 489/2
Economie: econ. situatie 571/3
Mexico: bez. pres. Echeverria 533/1
Mijnbouw: staat naast ijzermijnen 240/2
Nederland: bez. min. Van der Stoel 55/1
Olie-industrie: m.i.v. 1 jan. 1976 formeel staatseigendom 240/1; nationalisatie aardoliemaatsch. een feit 570/2
Pol. partijen: overz. 571/3
Regering: wijzig. samenstell. reger. 555/2
Uruguay: Venezuela verbreekt dipl. betr. 506/3
Verenigde Staten: bez. min. Kissinger, rede met 6-punten progr. over verhoud. VS-LA 146/1
IJzer: naasting ijzermijnen 571/1
Zweden: bez. Palme 669/2

VERENIGDE STATEN

ALGEMEEN

Anti-trustwetgeving: nwe anti-trustwet ondertek. 792/2
Energie: wet v. bezuiniging energieverbr. 762/2
Hooggerechtshof: nwe opperrechter ben. 174/2
Kernenergie: eisen export kernmateriaal 189/1; kiezers akk. m. bouw kerncentrales 761/2
Openbaarheid: wet op openbaarh. overh.-organen ondertek. 762/3
Watergatezaak: wroces t. aanstichters inbraak in Democr. hoofdkwartier 190/2; afwezigh. Nixon 190/3; de processen 191/1; veroord. Ehrlichman, Haldeman, Mitchell en Mardian 192/2; rapp. aanklagers 192/3; vervolg samenvatt. het rapp. openb. aankl. in het Watergateproces 200/3; veroord. eisen opnw. getuigenis Nixon 201/2; oud.min. Connally vrijgesproken, Stans bekent schuld 201/2/3

ECONOMIE, FINANCIËN EN SOCIALE ZAKEN

Algemeen: jaarverslag raad v. econ. adv. v. Ford 158/1; vermeerdering aantal arme mensen 792/3
Arbeid: akk. auto-industrie — vakbonden o. korter werken 792/2
Begroting: begrot. 1976-'77 inged. 157/1
Economie: OESO o. Am. econ. 763/1; regering verwacht minder expansie in 1977 763/3
Economische boodschap: bij congres inged. 157/3

POLITIEK (Binnenlandse)

CIA: Ford stelt cie-Rockefeller in voor onderz. illegale wraktijken CIA 114/3: NYT beschuldigt CIA van spionage Am. staatsburgers 115/1; bevindingen cie-Rockefeller gepubl. 115/2: meer onthull. o. CIA-activiteiten bij' verhoren spec. cie v. h. Congres 116/2; pers onthult medealichtiaheid CIA a. aanslagen buitenl. staatshoofden 117/2; vervolg verhoren Congres cie o. CIA-activiteiten 137/1; rapp. cie-Church o. aanslagen op buitenl. staatshoofden 137/2 e.v.; Cie Huis v. Afgevaardigden in conflict m. Witte Huis kritiek op lekken in cie 139/1; onthull. o. aandeel CIA in oorlog in Vietnam en Cyprus en Portugal 140/1; Washington Post onthult bindingen CIA en pers 140/3; Ford versterkt toezicht op inlichtingenwerk VS instelling cie van drie 141/2; geheim rapp. onthult steun CIA a. politici 142/1
Congres: samenstell. nwe Congres 724/3
Corruptieschandalen: onderz. naar corruptie bij Northrop Corp. leidt t. ontdekking omkoperij bij Lockheed 159/2; Senaatscie geeft vertrouwelijk rapp.

vrij 15913 e.v.: omkoperij bij Lockheed geconstateerd 168/3; vice-pres. Lockheed geeft omkoperij toe, betalingen a. hoge Nederl., Japanse, Italiaanse en Turkse reger. function. voorgesteld 16911; ontslag top Lockheed 170/1; reacties in buitenl. 170/2; meer bedrijven in omkopingsschandalen verwikk. 170/3; dir. Gulf Oil of Pittsburgh treedt af 170/3; overz. 20 grote Am. bedrijven die $300 milj. a. corruptiegeld hebben uitgegeven 171/1; Exxon stortte geld in Italiaanse partijkassen 171/3
Defensie: Congres keurt defensiebegroting goed 763/1
FBI: Onthullingen activit. fed. politie 158/2
New York City: fed. finan. hulp voor New York 202/1; bijz. positie v. New York 203/2; reacties buiten New York 203/3

Politieke partijen:
— Democraten: Dem. partijconventie wijst Carter aan a. pres.kand. 727/2; Dem. conventie, Carter kiest Mondale als ,,running mate'' 748/2
— Republikeinen: Rep. conventie wijst Ford a. kand. aan, Ford kiest Dole a. ,,running mate'' 749/1

President: State of the Union 156/1 e.v.; begrot. 1976-'77 inged. 157/1; aanslagen op pres. Ford, daders t. levenslang veroord. 188/2 e.v.: Ford vrijgesproken v. beschuld. v. aannemen vakbondsgeld, geen onderz. naar mogel. blokkering onderz. Watergate-zaak 761/1; pres.verk. gewonnen door Carter 721 e.v.
Sociale zaken: Congres verwerpt veto pres. o. uitgaven volksgezondheid 762/2
Staten: verkiezingen gouverneurs, meerderheid voor Democr. 725/3
Verkiezingen: Democr. kand. Jimmy Carter wint pres. verk , ineerderh. v. Democr. in Huis en Senaat, verk. v. nwe gouverneurs 721 e.v.; buitenlandse reacties 722/1; biogr. Carter 722/2; verloop voorverk. 726/1; Democr. partijconventie 727/2; Carter aangewezen a. kand. v. Democr., Rep. conventie, verk. campagne 748/2 e.v.; verk. campagne, tv-debatten 750/1 e.v.; pres.verk., debat kand. vice-pres.. Carter o. buitenl. pol. 759/1 e.v.: derde kand. pres.verk. McCarthy speelde nauwelijks rol 760/3

POLITIEK (Buitenlandse)

Afghanistan: bez. Kissinger 708/3
Algemeen: progr. buitenl. hulp 201; Congres verlaagt hulp a. buitenl. 708/2
Algerije: bez. ondermin. Atherton 18012
Angola: houd. m.b.t. Angola, verklar. Kissinger en Ford 46/3; Am. Senaat zet CIA hulp a. Angola stop 48/1; geen erkenn. Volksrep. 461/1
Australië: bez. Whitlam 15/2
Bahrein: opzegg. vlootbasisverdrag 699/1
België: bez. vorstenpaar 217/2
Brazilië: bez. min. Kissinger, ondertek. samenw.akk. 146/3
Cambodja: Cambodj. beschuld. o. Am. bombardement op Siem Reap 317/2
China (Volksrep.): bez. pres. Ford 172/1; nw. hoofd Am. liaison-vertegenw. in Peking 189/3; bez. oud-pres. Nixon 190/1; react. Sonnenfeldt-doctrine 707/2
Columbia: bez. min. Kissinger 14613
Costa Rica: gesprek min. Kissinger en min. v. buitenl. zaken Costa Rica 146/3
Cuba: betr. VS-Cuba, steun a. bevrijd.-beweging in Puerto Rico 552/3; verslecht. betr. 553/1; prot. n.a.v. aanval op Cubaanse vissersboot 553/2
Cyprus: anti-Am. betogingen 258/2
Duitsland (Bondsrep.): bez. pres. Scheel 425/1; bez. bondskan. Schmidt 440/3; bez. bondskan. Schmidt (juli '76) 490/1; opschudding o. opmerkingen Schmidt o. hulp a. Italië 490/2; bez. Kissinger i.v.m. ontmoeting m. Vorster 594/3
Egypte: tekst Am. toezegg. a. Egypte 350/2; goedk. Am. aanwezigh. in Sinaï d. Am. Congres 351/1
El Salvador: gesprek min. Kissinger en min. v. buitenl. zaken El Salvador 146/3
Engeland: bez. Kissinger i.v.m. ontmoeting m. Vorster 594/2; bez. Kissinger 708/3; bez. Kissinger 738/3 e.v.
Europa (O.): Sonnenfeldt geeft uiteenzett. Am. beleid t.a.v. O.-Europa, reacties Oosteur. landen 706/1
Europa (W.): Kissinger waarschuwt t. comm. deeln. reger. W.-Eur. 707/3; Kissinger formuleert ,,domino-theorie'' voor W.-Eur. 708/1; versterking Am. luchtmacht in Eur. 791/3
Filippijnen: bez. pres. Ford 17311; Ford formul. nwe doctrine 173/2
Frankrijk: bez. Giscard 345/3; bez. Mitterrand 37911; bez. Kissinger i.v.m. ontmoeting m. Vorster 594/3; privé-bez. Kissinger 709/2
Griekenland: geleidelijke vermindering Am. milit. aanwezigh. in Griekenl. 78/2; eerste secr. Am. ambass. vermoord 78/3
Guatemala: gesprek min. Kissinger en min. v. buitenl. zaken Guatemala 146/3
Hongarije: reactie op Sonnenfeldt-doctr. 707/2
Indonesië: bez. pres. Ford 172/3; bez. Soeharto 572/2
Israël: teksten memoranda v. overeenk. t. Israël en VS 349/1; goedk. Am. aanwezigh. in Sinaï d. Am. Congres 351/1; bez. Allon 366/3
Italië: finan. steun VS, waarschuw. m.b.t. gevaar comm. 328/2; uitspraken Am. ambass. wekken opzien 328/3
Jemen (N.): onderh. o. wapenaank. 699/3
Joego-Slavië: reactie op Sonnenfeldt-doctrine 707/2
Jordanië: aankoop Am. raketsysteem gefinan. d. Saoedi-Arabië 701/2
Kenia: bez. min. Kissinger 522/3; verslag tegenover Sen.cie. 524/2; bez. Kissinger 738/3
Korea (N.): N.-Korea stelt VS bilaterale vredesonderh. voor 319/2
Latijns-Amerika: rede min. Kissinger in Venezuela, 6-puntenprogr. o. verhoud. LA-VS 146/1
Libanon: erkenn. constructieve rol Syrië in Libanon (29 jan.) 403/3; Am. ambass. in Beiroet vermoord 773/2; evacuatie Amerikanen 773/2, 777/1
Liberia: bez. min. Kissinger 522/3; verslag tegenover Sen.cie 524/2
Marokko: bez. ondermin. Atherton 180/2
Nederland: bez. Kissinger 709/3
Nicaragua: gesprek min. Kissinger en min. v. buitenl. zaken Nicaragua 146/3
Oeganda: verslecht. betr., sluiting ambassade 479/2
Pakistan: bez. Kissinger 709/1
Panama: gesprek min. Kissinger en min. v. buitenl. zaken Panama 146/3
Peru: min. Kissinger en min. de la Flor 14611
Perzië: bez. Kissinger, samenw.akk. ondertek. 708/3; wapenverk. 791/2
Portugal: econ. hulp 443/3
Rhodesië: Smith aanv. voorst. Kissinger na overl. met hem in Pretoria 739/3; missie-Schaufele 765/2 e.v.
Roemenië: reactie op Sonnenfeldtdoctrine 707/1
Senegal: bez. min. Kissinger 522/3; verslag tegenover Sen.cie 524/2
Sowjet-Unie: verdr. m. VS o. Am. graanleveranties gedurende 5 jaar 90/2; comment. en achtergronden 90/3; bez. min. Kissinger 173/3; NAVO-partners ingelicht 174/1; verdrag o. kernexplosies v. vreedzame doelen 391/2; comment. 392/3
Tanzania: bez. min. Kissinger 522/3; verslag tegenover Sen.cie 524/2; bez. Kissinger 738/3
Thailand: overdracht luchtmachtbases Udorn en Korat, onderh. o. Am. aanwezigh. z. result., Thail. reger. eist vertrek Am. binnen 4 mnd., betog. 244/3 e.v.; terugtrekk. Am. troepen 658/1
Turkije: akk. m. Turkije o. gebruik bases 710/1; Turkije dreigt m. sluiting bases; stak. activiteiten Am. bases, Congres besluit t. gedeeltelijke opheffing embargo 710/2
Venezuela: bez. min. Kissinger, rede m. 6-puntenprogr. o. verhoud. VS-LA 146/1
Verenigde Naties: Scranton nwe Am. ambass. 18912
IJsland: basis Keflavik geblokkeerd i.v.m. visserij-conflict m. Engeland 698/2
Zaire: bez. min. Kissinger 522/3; verslag tegenover Sen.cie 524/2; bez. Kissinger 738/3
Zambia: bez. min. Kissinger 522/3; verslag tegenover Sen.cie 524/2; bez. Kissinger 738/3
Zuid-Afrika: Kissinger ontmoet Vorster in Bondsrep. 524/3; Kissinger waarschuwt Z.-Afr. in rede in Boston 525/1; lste ontmoeting Vorster-flissinper 524/3; 2de ontmoeting Vorster-Kissinger 593 e.v.; persconf. Vorster in Johannesburg n.a.v. ontmoeting m. Kissinger 594/3; bez. Kissinger, overl. m. Vorster en Smith in Pretoria 738/3

VIETNAM (N.)

Bulgarije: bez. Le Doean, akk. 844/1
China (Volksrep.): bez. Le Thanh Nghi (aug. '75) 843/3; bcz. Le Doean, geen communiqué 844/1
Duitse Democratische Republiek: bez. Le Doean. akk. 844/1
Hongarije: bez. Le Doean, akk. 844/1
Polen: bez. Le Doean, akk. 844/3
Roemenië: bez. Le Doean, akk. 844/3
Sowjet-Unie: bez. le Thanh Nghi (aug. '75) 843/3; bez. Solomentsew a. Hanoi 843/3; bez. Le Doean, gezamenlijke verklar., akk. getekend 844/2; nw sainenw. akk. 844/3
Thailand: NV delegatie in Bangkok 244/1
Tsiechoslowakije: bez. Le Doean. akk. en wrotocol 844/2
Verkiezingen: 'Nat. Verg. 276/2; voorbereid. alg. verk. 278/3
Vietnam (Z.): voorber. herenig. 276/1; pol. consultatieve conf. 276/3; voorbereidende alg. verk. in Noord en Zuid 278/3; verdere voorbereiding hereniging 842/1

VIETNAM (Z.)

Algemeen: ontw. sinds 30 opr. 1975 273 e.v.
Arbeid: bestrijding werkloosheid 288/2
Bankwezen: naasting banken 288/2
Cultuur en onderwijs: maatr. 275/1
Kerk en staat: positie r.-k. kerk 275/2
Landhervorming: progr. aangek. 288/2
Munt: reval. piaster 288/3
NLF: vertegenw. ,,Derde macht'' 275/3
Oppositie: herscholing 274/1/2
Paracel-eilanden: land- en zeegevechten tussen troepen v. Saigon en China (jan. '74) d. China bezet 844/1
Regering: VRR in Saigon 274/2
Saigon: instell. milit. bestuurscomité, maatr. 273/2; weer onder civiel bestuur 278/3
Spratly-eilanden: d. Z.-Vietnam (Saigon) fngelijfd (sept. '73), protest China (jan. 74), bezet d. troewen Saigon (febr. '74) en VRR (april '75 j 844/1
Thailand: ZV-reger. delegatie in Bangkok 243/3
Verkiezingen: voorber. alg. verk. 278/3
Vietnam (N.): voorbereiding hereniging 276/1; Pol. consultatieve conf. 276/3; voorbereiding alg. verk. in Noord en Zuid 278/3; verdere voorbereid. hereniging 842/1

VIETNAM

Algemeen: Hereniging Noord cn Zuid als Social, Republiek 842/1
Filippijnen: dipl. betr. overeengek. 844/3
Parlement: eerste zitt. Nation. Vergad. 841/2; rapp. Le Doean, besluit inz. hereniging t. Social. Rep. Vietnam en andere besluiten 841/2 e.v.
President: Ton Duc Thang d. parl. t. pres. gekozen 843/2
Regering: samenstell. kab.-Pham Van Dong 843/2
Thailand: Thail. reger. del. in Hanoi, vestiging dipl. betr. 660/1; anti-Vietn. acties in wrov. Nakhon Phanom 66012
Verkiezingen: uitslag alg. verk. v. 25-4 842/1

WETENSCHAP EN TECHNIEK

Prijzen:
— Erasmusprijs 1976: 847/3 e.v.
— Franquiprijs 1976: 848/3
— H. P. Heinekenprijs 1976: 848/3
— Nobelprijs voor ecor 1976: 848/3
— Nobelprijs voor gene 1976 849/1
— Nobelprijs voor natuurkunde 1976: 849/2
— Nobelprijs voor scheikunde 1976: 850/1
— Pulitzerprijs 1976. 850/2
— Watelerprijs 1976: 850/2

IJSLAND

Duitsland (Bondsrep.): akk. o. visserij binnen 200-mijlgrens 696/3
Engeland: conflict n.a.v. uitbreid. visserijgrens t. 200 mijl, onderh. mislukken (nov. '75) 696/1; Engel. stuurt fregatten ter bescherming v. vissersschepen, verbod t. landing Britse milit vliegtuigen, incidenten, bemiddel. NAVO-secr.-gen. Luns 697/1; Engel. trekt fregatten-terug, bez. Hallgrimsson a. Londen, geen akk. 697/3; nwe incidenten, nwe bemidd. Luns, dipl. betr. verbroken. voortd. incidenten, Engel. zendt nogeens 2 fregatten, geheim overl. tijdens NAVO-min. conf., fregatten teruggetrokken, overeenstemming o. interim-akk. 698/1 e.v.
NAVO: Hallgrimsson dreigt m. uittreden NAVO, bemidd. secr.-gen. Luns 697/2
Verenigde Staten: basis Keflavik geblokkeerd i.v.m. visserijconflict m. Engel. 698/2

ZAÏRE

Angola: normal. betr. 460/2
België: nwe Belg. ambass. 5713; bez. min. Karl-I-Bond 147/1; nw. Zaïrees ambass. 165/2; alg. akk. v. econ. en technol. samenw. 250/1; t Tindemans-Moboetoe 285/3; maatr. t Zaïrese opp groep 340/1; akk. Gen. Mij.-Zaïre 755/2
Frankrijk: bez. Giscard 345/1
MPR: reorg. polit. bureau 736/3
Regering: reorg. uitvoerende raad 736/3
Verenigde Staten: bez. min. Kissinger 522/3; verslag tegenover Sen.cie 524/2; bez. Kissinger 738/3
Verkiezingen: parlement 736/3

ZAMBIA

Angola: geen erkenn. v. Volksrep. 460/3
Comoren: erkenn. 124/2
Duitsland (Bondsrep.): bez. min. Genscher 489/1
Economie: nationalisaties, e.a. maatr. 735/1
Munt: met 20% gedeval. en losgekoppeld van de Am dollar 735/3
Regering: wijzig. kab., Mudenda volgt Chona a. prem. op, herh. wisseling op buitenl. zaken 734/3
Rhodesië: bez. min. De Kock 220/2
Verenigde Staten: bez. min. Kissinger 522/3; verslag tegenover Sen.cie 524/2; bez. Kissinger 738/3 e.v.
Zuid-Afrika: ontmoet. Vorster-Kaoenda bij Victoriawatervallen 22113

ZUID-AFRIKA

Angola: milit. interventie in Angola 4511 Zuidafrikaanse ininenging en verklar. 444/1 e.v.; terugtrekk. Zuidafr. troepen 447/2; V-raad veroord. Z.-Afr. wegens agressie t. Angola 461/3; bewaking Caluque-project, regel. Z.-Afr. m. Angola 462/1
Apartheid: 16 juni begin onlusten in Soweto (176 doden). voortdurende onrust in zwarte woongebieden, nwe onlusten in Soweto op 4 aug., optreden politie en reger., aerscomment. 513 e.v.; alg. verk. in Transkei, ben. pres. en reger. v. Transkei, Transkei onafh. op 26 okt., internat. niet erkend 705 e.v.
Engeland: Wilson beticht Z.-Afr. v. hetze tegen Thorpe 456/1
Namibië: anti-guerrillamaatr., instell. niemandsland langs grens m. Angola 62811
Regering: wijzig. kab. 603/1
Rhodesië: b Smith 220/3, 221/1; k lel Smith op Vorster voor Zuidafr. tv, Smith in Z.-Afrika, schuld. 225/3; terugtrekk. Zuidafr. politie uit Rhodesië 225/3; overleg Smith-Vorster te Pretoria (14 sept i 739/1; Vorster aanwezig bij overleg Smith-Kissinger te Pretoria (19 sept.) 739/2
Verenigde Staten: Kissinger ontmoet Vorster in Bondsrep. 524/3; Kissinger waarschuwt Z.-Afr. in rede in Boston 525/1; persconf. Vorster in Johannesburg n.a.v. ontmoeting met Kissinger 594/3; bez. Kissinger, overl. m. Vorster en Smith in Pretoria 738/3 e.v.
Zambia: ontmoeting Vorster-Kaoenda bij Victoriawatervallen 221/3

ZWEDEN

Arbeid: wet ergrc onderh. vakbonden 650/1; vakbond neemt winstdelingsplan aan reactie werkgevers 65013
Cuba: hulp a. Cuba verminderd 669/2; bez. Palme 669/2
Duitsland (Bondsrep.): bez. bondskan. Schmidt 440/3
Energie. parl neemt energieprogr. aan, bouw 13 kerncentrales gewland 64913; vertraging in bouw kerncentrales aangek. 684/1
Financiën: nwe gouvern. centrale bank 684/3
Koninklijk Huis: huwelijk koning 651/2
Kroon: deval. 1% 68911
Mexico: bez. Palme 66912
Nederland: bez. prem. Den Uyl 55/3
Regering: prem. Palme en reger. treedt af n.a.v. uitslag verk. 648/1; Fälldin t. prem. gekozen, reger. verklar. 683/3; samenstell. reger. 68413
Sowjet-Unie: bez. Palme 669/2
Verkiezingen: verk. Rijksdag, meerderh. v. burgerl. blok 648/1

ZWITSERLAND

Portugal: gen. Spinola Zwitserl. uitgewezen 298/3

Wij verzoeken U adreswijzigingen 4 weken tevoren op te geven, met vermelding van Uw abonnee-nummer.

II naamregister

behorend bij de index op keesings historisch archief, deel XXX, januari-december 1976

De persoonsnamen die in dit deel van Keesings Historisch Archief voorkomen, zijn opgenomen in het hiernavolgende naamregister.

Bij de namen zijn vermeld paginacijfer en kolom (b.v. 600/1 = pag. 600, 1e kolom).
Wanneer achter het paginacijfer /foto staat aangegeven, betekent dit dat de desbetreffende naam in het bij deze afbeelding behorend onderschrift voorkomt.

Bij eventuele verschillen in schrijfwijze tussen tekst en naamregister dient de in het register opgenomen schrijfwijze als de meest juiste en volledige beschouwd te worden. Verder zijn bij de indicering de volgende richtlijnen in acht genomen.

1. Bij Slavische (b.v. Russische), Arabische en Aziatische namen is, indien mogelijk, de Nederlandse transcriptie gevolgd.
2. De voorvoegsels „Mac" („Mc") en „O" worden tot de naam gerekend. Zo is b.v. McElroy opgenomen onder de letter M en O'Neill onder de O. Voorvoegsels als „de", „van", „el" en „ben" worden echter niet tot de naam gerekend. Derhalve staat De Vleeschauer onder de letter V, Van Acker onder de A, el-Kassem onder de K en Ben Goerion onder de G.
3. Personen van regerende vorstenhuizen zijn onder hun voornaam opgenomen.

☆

Ondanks ons streven naar de grootst mogelijke nauwkeurigheid kunnen in het naamregister *onjuistheden* zijn geslopen. De redactie houdt zich daarom aanbevolen voor eventuele opmerkingen ten einde bij *vol*gende naamregisters onjuistheden te vermijden.

A

Aal. H. F. van 831/1
Aalto, (H) A. H. 850/3
Aantjes, mr. W. 7013, 711213, 13213, 135/1, 14813. 1531113, 25512, 48512, 56813, 639/3, 694/1, 69512, 730111213, 7311112, 782/1, 783/1
Aardenne, G. M. V. van 45312, 69412
Ababah, M. O. 9412
Aabaijah, mevr. J. 3111
Abbas, gen.-maj. K. H. 14413
Abbot, T. 79012
Abdala. C. 785/2
Abdalla, J. O 478/1/2
Abdallah, A 124/1/2/3/foto, 125111213, 1261 1, 720/1
Abdallah, M. 12512, 12613, 50911
Abdallah, S 12613
Abdallahi, S O. C. 9412
Abdelghani, M. B 18012
Abdelghani, M ben A 51112
Abdelmounine, M. 9412
Abdel Rahman, J. H 183/1
Abderrahmane, A. 50912
Abdessalem, B. 182/3, 83713, 838 2
Abdoellah ibn Abdoel Aziz, prins 713/1
Abdoelzjemil, M. 11112
Abdul Ghani Gilong, Datuk Haji 302/2
Abdul Rahman, M 303/1
Abdul Razak bin Datuk Hussein Tun Haji 302/1/2/3/foto, 303/2
Abdul Samad bin Idris, Datuk 302/2
Abdul Taib bin Mahmud, Datuk Haji 302 /2/3
Abdullah, brig.-gen. A. S. 733/3
Abela, W. 68111
Abelin, P. 39913, 4001112
Abma, ds. H. G. 69411
Abmonds, W. D. 84612
Aboker, I. A. 73313
Abrams, gen. C., 14011
Abrassimow, P. 37911
Abrefa, lt.-kol. O. K. 9513
Abril Martorell, F. 81713
Abu. M. 17811
Abuzeid, maj. M. A. 14413
Acheampong, kol. I. 951213, 51211, 60113
Achille-Fould, A. 34713, 399/3
Acosta, A. ,4612
Adamkiewicz, F 82211
Adamou. kapt. M. D. 50912
Adams, S. 140/1/2
Adams-Schneider, L. 1613
Adasani, M. Y. 711/2
Adegbite, J. A. 17513
Adeleye, R. A. 51013
Adenauer. dr. K. 64212
Adi, A. K. 72013
Adireksarn, gen.-maj. P. 24211, 24311, 245 12, 657/2/3
Adli bin Haji Arshad, Tuan Haji Hassan 30212
Adouki, L. 93/1
Adow, N. 49512
Adriki, gen.-maj. M. 47812
Aduwo, A. 17513
Aerts, dr. A. 86/3, 14713
Afrah, gen.-maj. H. K. 73313
Aga Khan, prins S. 478/3
Agbo, kol. K. B. 95/3
Agee, Ph. 11512
Agesta, S. 1911
Agnelli, G. 32812, 41813
Agnelli, S. 41813, 41913
Agnelli, U. 41813, 41913
Agnelli, V. 41913
Agnew, S. T. 11613, 72311, 72411
Agosti, gen. O. 209/1/foto, 23611, 237/1/2
Agt, mr. A. A. M. van 54/2/foto, 12113, 122 /1, 13212, 1331213, 2941213, 40711, 43613, 43713, 4381112, 43911, 51712, 591/foto, 731 1113, 73211, 78312, 78412
Aguado Aguilar, N. J. 826/3
Aguirre Armendariz, kol. F. 272/1/3
Aguirre Azanza, gen. C. 27211
Agustsson, E. 35313 35713, 696/2/3, 69813
Ahdab, gen.-maj. A'.-A. 401/1, 428/2/3/foto, 429/1/2/3, 43011, 43113, 43211
Ahidjo, A. 62/1, 6311, 9213
Ahin, E. 51211
Ahlmark, P. 649/foto, 6841213
Ahlyah, lt.-kol. B. K. 95/3, 51211
Ahmadou. D. M. 9412
Ahmar, A. 389/3
Ahmed, A. 2012
Ahmed. A. A. H. 33812
Ahmed, A. I. 733/3
Ahmed, G. M. 143/1
Ahmed, brig.-gen. M. 733/3
Ahmed, M. L. O. 177/1
Ahmed, M. U. 204/2
Ahmed, R. 204/2
Ahmed, S. bin 720/3
Ahmed, T. 20413, 20512, 20711
Ahmed, T. 20511
Ahmedou, B. O. 94/3
Ahtiyo, E. L. 6312
Ailes, S. 141/3/foto
Ailleret. Gen. Ch. 37513
Aires Machado, D. 44/3
Aisbah binte Haji Abdul Ghani, Puan Hajjah 30212
Aito, P. 66611
Ajlouni, I. 701/2
Ajose-Adeogun, M. 51013
Ajuriaguerra, J. 826/foto
Aké, S. 17912
Akendengue, H. 73611
Akhund, I. 368/1
Akinrinade, gen.-maj. J. 17612
Ako. E. 9513
Akobo, M. T. O. 51013, 83811
Akoto. P. Y. 51211
Akuffo, brig.-gen. F. W. K. 95/3
Alassane, B. M. 51213
Alazoula. L. 95/1
Albers, W. 78013
Albert, prins 58613
Alberts, dr. A. 84611
Albrecht, E. 193/1/foto, 195/1/2/3, 1961112
Aldermann, A. 29/2
Alejo, F. X. 2012, 55413
Alessandrini, F. 377/3
Alexandrenne, L. 14213
Alexandrow, A. 80/3
Algadrie, M. 58812
Ali, A. M. 73313
Ali, gen.-maj. B. M. 14313
Ali, maj. J. 48011
Ali, K. 20413, 20512
Ali, M. 20412, 20512
Ali, M. 47812
Ali, M. Y. 20412, 20512
Ali, O. J. 73313
Ali, S. F. bin 72013
Ali bin Haji Ahmad, Datuk 30212
Aliew, G. 16412
Allan, C. H. 511/foto
Allende Gossens, dr. S. 11512, 11711, 13712, 13911, 14013, 1411112
Alliali, C. 51211
Allmand, W. 790/2
Allon, Y. 2213, 23/1/foto, 188/1, 32313, 365 12, 367/1/foto, 48913

Almada Contreiras, kapt.-lt. C. 81/2, 108/2
d' Almeida, D. 107/3
Almeida, J. 527/1
Almeida, M. A. de 44/3
Almeida e Costa, V. 84/2
Almeida Santos, A. 84/2/3, 85/3, 105/foto
Almirante, G. 307/foto
Aloni, mevr. S. 322/2
Alonso, dr. J. 505/3
Altangerel, B.-O. 688/1
Altman, R. 847/2/3
Altom, kapt. M. M. 144/,
d'Alva, L. M. 96/2
Alvarez, gen. G. 507/1
Alvarez-Arenas y Pacheco, gen. F. 19/1/3, 817/3
Alvarez Dorronsoro, F. J. 826/3
Alvarez de Miranda, F. 818/2
Alvarez Torres, gen. F. E. 555/2
Amalrik, A. 112/2
Amano, K. 813/1/2
Amar, M. O. 94/2
Amaral, F. X. do 543/3
Amaral Martins, J. do 44/3
Amedume, maj. J. K. 95/3
Amendola, G. 799/3
Amevor, ma. G. K. 95/3
Amin, A. 384/2
Amin, I. 49/foto, 63/3, 64/1/2/3/foto, 125/3, 228/1, 266/1, 464/2, 477/3/foto, 478/1/2/3, 479/1/2/3, 480/1/2/3/foto, 495/1/2/3, 496/1/2/3/foto, 686/1, 839/1/2/3, 840/1
Amin, M. 480/foto,
Amin, M. 383/1, 384/2
Aminoff, C. G. 667/2
Amiralay, O. 847/2
Amor, M. B. H. 736/3
Amos, Ph. 16/1
Amouzegar, J. 20/2, 21/2, 838/1/2
Amri, H. al- 699/1
Anciaux, V. 233/2, 271/1, 440/1
Anclam, K. 835/1
Andersen, C. 220/3, 489/1
Anderson, R. 170/2
Andersson, S. 20/1
Andersson, S. 44013
Andrade, P. 82913
Andrænsens, H. 5711
Andras, R. 79012
André, R. 40/2
Andreæ, mr. J. L. 43813
Andreotti, G. 305/2, 307/3, 312/1, 490/3, 798/1/3/foto, 799/1/2/3, 800/1/2, 801/1/3
Andres Perez, C. 146/1, 240/1/2/3/foto, 555/2/3, 570/2/3, 571/1/2/3
Andrianarahinjaka, L. M. X. 128/1
Andriessen, mr. F. H. J. J. 70/3, 13213, 13413, 15311, 215/2, 254/1/2, 437/3, 438/1, 485/2, 566/3, 568/3, 639/3, 693/1/3, 695/2, 73111, 782/1, 783/3
Andropôw, Y. V. 11013, 164/2
Andrzejewski, J. 82412
Andze, G. 92/3
Angari, sjeik I. al- 713/2
Angel de la Flor, gen. M. 48912
Angenot, 78013
Anghelis, gen. O. 58/3/foto, 59/1, 75/1/2
Aniasi, A. 327/2
Anichini, J. J. 50513
Ansari H. 539/3, 70813
Anselmi, T. 798/2/3/foto
Ansquer, V. 40011, 580/1
Antczak, J. 847/2
Anthony, D. 713, 28/1/ 29/2
Antonelli, V. 330/3
Antoniozzi, D. 312/2, 798/3/foto
Antsontsa. J.-J. 9311
Anugu, A. 32/1
Apel, H. 690/1/3
Aywolus, mevr. P. 627/1
Aquami, M. M. 509/2
Arafat, Y. 63/2, 64/1, 65/3, 66/2, 67/foto, 68/3, 69/3, 321/1, 348/2/3, 365/2, 402/1/2, 404/1, 405/1/2, 429/2, 430/1/2, 431/1/3, 432/2, 533/2, 701/1, 769/1/2, 770/2/3, 771/3, 772/foto, 773/1/3, 774/3, 775/2/3, 776/1, 804/2, 805/2/3, 806/1/2/3, 807/3, 808/1/foto
Arafune, S. 813/1
Arap Moi, D. 64/3
Arar, S. 70112
Arashi, Y. al- 699/2
Araujo, A. 543/2
Araujo Proana, gen. J. 271/2
Arauz, M. 20/2
Arauz Castex, dr. M. G. L. 212/3, 237/3
Araz, D. 747/3
Arbatow, prof. G. 110/1
Arbulu Galliani, gen. G. 569/2
Arbulu-Ibanez, gen. I. 569/2
Arcari, 328/1
Aref, A. 97/1/2/3, 98/1/3, 99/2/3, 100/1/2/3, 101/1
Areilza y Martinez Rodas, J. M. 17/1/2, 18/1, 19/1/2/foto, 20/1, 817/3
Ares, R. 238/1
Argan, G. C. 801/2/3/foto
Argod, H. 68/1
Arias Navarro, C. 17/1/2, 19/1, 32/2, 182/foto, 816/1/2, 817/1/3/foto, 819/2
Arias Salgado, F. 180/3
Arismendi, R. 507/1
Ariyadasa, W. P. G. 540/3
Arlen M. 846/2
Armgard, prinses 564/3
Armstrong-Jones, Lady S. 458/1
Arnaut, A. 353/1
Arndt, O. 83511
Arouna, I. 50912
Arouna, M. 509/2
Arrata Macias, gen. A. 272/1/3
Arrighi, P. 21213, 23811
Arrighi de Casanova. E. 397/1
Arteh, O. G. 10011
Aryal, K. R. 527/2
Asaad. K. 66/3
Ashberry, J. 846/2/3
Asika, U. 175/3
Askin, Sir R. 6/3
Aslanides. K. 58/3
Asling, N. 684/2/3
Asri bin Haji Muda, Datuk Haii Mohammed 302/2
Assad, K. 430/1, 769/3, 805/foto
Assad, H. al- 66/2, 68/3, 69/2/3, 365/2/3, 368/3, 381/1, 385/2/foto, 386/1/3/foto, 387/1/2, 388/2, 389/1/2/3, 390/2, 402/1/2, 404/1/2, 405/3, 430/1/2, 431/2, 432/2, 548/1, 720/3, 769/2, 770/2, 772/2, 773/2/3, 775/3, 776/1/2/3, 779/1/2/3, 780/1, 804/2, 806/1/3, 808/1/3/foto
Assad, kol. R. 389/2
Assale, J. B. 73611
Assis Boavide, D. 4413
Assogba, kapt. J. 92/1
Ata, A. A. A. el- 72011
Atass, H. al- 700/1
Atherton, A. 18012, 366/3
Athivo, E. L. 478/2
Attar. N. 720/3
Attlee, Lord C. 28711
Attobra, R. 512/1
Audeh, A. A. 70/1
Audeh, A. H. 70111
Aune, L. 66811, 683/3
Aung, B. 483/1
Averof, E. 170/2
Awale, A. R. 971213, 101/1
Awane, Ch. O. 9213
Awolowo, chief O. 175/2, 176/1
Awoonor, K. 602/1
Axen, H. 45011, 834/1/2
Ayari, Ch. 736/3
Aybar, prof. M. A. 582/1
Aye, H. 51211
Aye, Oe H. 483/3
Aye Maung, Oe 48411
Ayoubi, M. 385/1/3, 386/foto, 388/1, 389/3, 720/3
Ayoubi, S. 720/3, 770/2, 77313
Ayudhay, gen. T. S. N. 657/3
Azeredo da Silveira, A. F. 20/2, 146/2, 489/2
Azevedo, J. B. P.' de, zie: Pinheiro de Azevedo, J. B.
Aziz, sjeik A. 204/3
Aziz T. 40213
Aznarez, J. 50513
Azonhiho, M. D. 92/1, 508/2

B

Ba, B. 142/2
Ba, M. 602/1
Ba Thein Tin, Th. 48212
Baah, kol. K. 95/3, 489/2
Baarn, V. 56413, 565/3, 59013, 604/1/2
Baba, A. O. S. 9412, 512/3
Babalis, 7612
Babara, A. 67111
Babiuch, E. 786/foto, 820/1, 821/1/3
Bacar, B. 12613
Bachir, M. el- 70111
Backer-Van Ocken, R. de 165/1, 831/1
Badarch, B. 720/2
Badhib, A. 700/1
Badran, M. 70/1/2, 70212
Badran, O. A. 72011
Badri, A. K. el- 720/1
Baert, Fr. 5712
Baeteman, prof. G. 57/2
Baez, J. 212/3
Bafanah, Z. 654/1
Baffi, 32812
Bafia, J. 822/1
Bagaya, E. 478/1
Baghir-Ahmed, gen.-maj. M. el- 143/1
Bah, A. O. 94/2
Bahadur Thapa, B. 527/2
Bahadur Gurung, H. 527/2
Bahadur Singh, K. 527/2
Bahadur Trapa, Y. 528/1
Bahner, D. 235/3
Bahnini, M. 18111
Bahr, E. 184/1
Baibakow, N. 80/1
Bajbuj, J. 38913
Bakari, D. 94/3
Bakaric, W. 746/1, 747/3
Baker, gen. 75011
Baker, H. 137/foto
Bakke, H. 667/3, 668/1
Bakker, ir. J. H. 325/1
Bakker, M. 569/1, 640/1, 69313
Bako, M. 509/2
Baktsjanian, V. 111/1
Bakwira, M. 9511
Balakanow, W. 122/3
Balasjew, V. 111/2
Balbin, dr. R. 21312
Ball, A. 61/3
Balluku, R. 832/2/3
Balluseck, D. J. von 850/3
Balopoulos, M. 58/3, 75/1/2
Baltiya, A. L. 720/1
Bamana, Y. 125/1
Bamba, N. 512/1
Bamrungphong, gen. B. 244/2, 657/3, 661/foto
Banana, ds. C. 22012, 768/1
Banda, H. K. 9611, 228/2, 463/2/3, 464/2/3
Banda, R. A. 9612, 460/3, 463/3
Banda, R. 20/2, 735/1/3
Bandaranaike, mevr. S, zie Dias Bandaranaike
Bande, 780/3
Banderanaike, S. D. 542/1
Bangemann, M. 235/1/2, 252/3
Banna, M. S. al- 837/2
Banzer, H. 571/2
Baptista, A. B. 44/3
Barakat, kol. A. 428/3, 429/2
Barakat, G. 701/1
Baranska, J. 847/2
Bar-Lev, kol. b. d. B. 839/2
Barcikowski, K. 820/1, 822/1
Bardi, schout-bij-nacht J. J. 236/2
Barendrecht, mej. N. 406/1/2
Barisic, V. 758/1
Barlow, C. 220/3
Barnard, A. 512/2
Barnard, L. 6/1/2
Baro, A. 94/2
Baron, L. 227/3, 768/1
Barre, R. 345/3, 399/3, 400/1, 577/1/2/foto, 578/1, 579/2/3, 580/1/2/3
Barreh, M. S. 62/2, 63/1/3, 98/1, 100/1, 495/2, 511/2, 733/2/3, 734/3
Barrientos Ortuno, R. 113/2, 171/1
Barros de Lis, J. 826/3
Barrot, J. 580/1
Bars, B. 720/2
Barsy, E. de 662/1
Bartholomew, P. 845/3
Bartlett, D. 734/2
Barua Castaneda, dr. L. 570/1
Baryl, J. 836/1
Barzel, R. 194/3, 218/2, 219/3, 664/3
Bascour, J. 57/3, 359/3, 440/1, 728/2
Basford, R. 790/2
Basha, gen.-maj. H. A. 383/1
Bashford, P. 220/3
Bassano, E. 511/1
Batalla, H. 504/3
Batthish, H. 778/1
Baudrin, G. 10/1, 74/2, 147/3, 440/2, 487/3, 488/1, 728/3
Baudson, A. 199/3
Bava, 328/1
Baye, A. O. 94/2, 512/3
Bayh, B. 726/2/3
Beall, G. 725/1
Beame, A. D. 202/foto, 203/1/2
Beatrix, prinses 486/foto, 487/1, 563/3, 568/2, 848/foto
Beausoleil, brig.-gen. Ch. 95/3
Beauvois, R. 662/1
Beaux, H. 125/1, 126/2
Beavogui, L. 461/3, 511/2

Beazley, K. 6/1
Beckers, mevr. drs. R. 87/3, 214/1/2, 784/1
Bedié, H. K. 512/1
Beek, R. ter 394/2
Beek, dr. ir. W. 325/1
Beeke, A. 845/2
Beekmans, dr. J. A. P. M. 294/1
Beernink, mr. H. K. J. 296/1
Beetham, B. 16/1
Begin, M. 321/2, 790/2
Beidh, A. S. al- 700/1
Bejm, T. 822/1
Belger, H. 535/2
Belkodja, T. 380/2
Beilocchio, M. 84711
Bellow, S. 846/2/3/foto, 849/foto
Beltsjew, B. 83312
Bemananjara, J. 128/1
Ben-Shaker, 702/1
Ben-Veniste, R. 191'2
Benesz, A. 822/1
Bengtsson, I. 56/1
Benitez, dr. A. J. 211/1
Benhima, A. T. 181/3
Benn, A. W. 287/2, 288/1, 427/1/2
Bennet, M. 847/3
Bennet, W. 787/2
Bensouda, A. 182/3
Benti, T. 49/foto, 64/2, 99/1
Bentz van den Berg, H. 850/3/foto
Bentzen, E. 725/2
Berg, prof. drs. E. L. 325/1
Berg, L. van den 215/1
Bergers, E. 86/3
Bergeyk, J. zie: Theuws, dr. J.
Bergh, dr. A. S. van den 437/foto
Bergh, van der 444/2
Bergman, I. 649/2, 845/1
Berinson, J. 7/1
Berlinguer, E. 161/2, 306/foto, 308/2; 378/1, 419/3, 420/1/2, 451/2/3/foto, 452/1/3, 722/1, 799/3, 800/1, 824/2, 828/3/foto
Bernadine, mgr. J. 750/3
Berner, A. 667/2
Bernhard, prins 152/1/2/3, 153/1/2/3, 154/1, 159/3, 170/2, 486/foto 487/1, 561/1/2/3, 562/1/2/3, 563/2/3, 564/1/2/3/foto, 565/1/2/3, 566/1/2/3, 567/1/3, 568/1/2/3, 569/1, 575/1/2/3, 576/2/3, 590/3, 591/1/2/3, 592/1/2, 601/2, 603/3, 604/1/2/3, 605/2/3, 607/3, 608/1/2, 623/1/2/3, 624/1/2, 633/3, 634/foto, 745/3, 848/2
Bertoli, P. kard. 67/3/foto
Bertrand, P. 729/3, 797/1, 830/2, 831/1
Besançon, 562/3, 623/1/2
Bessel, P. 455/3
Bettin, K. 835/1
Beugels, P. 255/foto
Beuker, K. 569/1, 732/3
Beul, A. de 232/3
Beullac, Ch. 579/3
Beumer, drs. B. 694/2
Beyen, J. W. 851/1
Bezar, D. 758/2
Bhashani, M. 205/1
Bhebe, K. 224/2
Bhoemibol, koning 244/2, 657/2, 661/2/3
Bhoetto, Z. A. 15/1, 204/1, 582/1, 611/foto, 709/1/2/3
Biaou, kapt. A. 508/2
Biasini, O. 307/foto
Bica, A. 459/2
Biedenkopf, K. 217/3, 218/2/3, 219/3
Biesheuvel, mr. B. W. 149/1, 215/3, 29412, 439/1
Bigaard, gen. M. 347/3, 400/1
Bignardi, A. 327/3
Bijedic, prem. 753/foto
Bikie, M. 95/2
Bila, A. 9/2
Bilak, V. 836/3/foto
Bilge, F. 261/1
Bilicki, D. 757/3
Billetdoux, R. 846/3
Biluvic, J. 748/1
Bimazubute, G. 95/1
Birendra, koning 527/2, 528/1/2/3
Birindelli, gen. G. 419/3
Bisaglia, A. 307/3, 312/1, 798/3
Bisalla, gen.-maj. I. D. 510/1
Bishop, F. 6/1
Bissell, R. 137/1/3, 138/1
Bitsios, D. 77/2/3, 258/3, 261/1, 299/1, 377/2
Bittman, W. 192/2
Biya, P. 92/3
Bjarnson, M. 696/1
Bjelke-Petersen, J. 29/1
Björk, K. 316/3, 317/2/3
Blackaert, K. 200/1, 233/1, 339/3, 347/3
Blagojevic, B. 785/1
Blair, Sir. Ch. 480/2
Blais. J.-J. 790/2
Blakeney, A. 787/1
Blanco, dr. J. C. 505/3
Bloch, mevr. D. 840/1
Blumberg, B. S. 848/1/foto
Bobbio Centurion, gen. C. 569/2
Bochmann, M. 835/1
Bode, H. 484/3, 485/2
Bodnaras, E. 836/1
Bodnia, M. 120/3
Bodrato, G. 312/1/2
Boekowsky, W. 122/3
Boer. H. A. de 71/3, 255/2, 730/2/3, 731/1/2
Boer. L. de 847/1
Boerma, dr. A H 850/2
Boerner, D. 848/2/foto
Boersma, drs J 71/3, 120/3, 132/2/3, 133/2, 325/2, 326/1, 406/1/2, 407/1, 453/3, 470/2/3, 471/2/3, 472/1/2/3, 484/3, 485/3, 743/1/2/foto, 744/1/3, 745/1, 783/1/2
Boethelezi, chief ti. 739/2
Boeykens, G. 57/1
Boeynants, P. vanden 40/2, 57/1, 199/3, 831/1
Bofassa Wa Mbeya Nkoso 736/3
Bogers, drs. U. A. J. 325/1
Boguinard, K. 152/1
Bohan, G. 648/foto
Böhm, S. 83511
Bohman, G. 648/foto, 650/1, 684/3
Boina, A. 12412
Bokassa S. E. A. (voorheen J. B.) 95/1/2/foto, 508/3, 509/1, 733/1/2
Bokonga Ekanga Botombele 736/3
Bolaris, maj. P. 43/3
Böll, H. 747/1
Bolliger, M. 84611
Bölling, K. 521/1
Bolling, R. 725/3
Bolognini, M. 847/1
Bon, mevr. M. J. Z. T. 95/1
Bonanni, P. J. 212/1
Bondt, F. de 600/2
Bongo, O. 733/2, 736/1
Boni, D. 512/1
Bonifacio, F. P. 307/3, 798/3
Bonnefous, M. 839/1/2
Bonnet. Ch. 51/foto, 52/1/3, 347/3, 400/1, 579/1/3
Bonte, 780/3
Boom, mevr. P. M. 575/2
Boon, C. 233/2
Boon, L.-P. 374/1
Boos, J. 140/2
Booth, A. 288/1
Borbely, S. 835/3
Bord, A. 400/1, 580/1
Bordaberry J. 'M. 503/1/2, 504/1/2, 505/3/foto, 506/2, 507/1
Borges, J. de Carvalho Sá, zie: Carvalho Sá Borges, J. de Borges Coutinho, dr. 460/1
Borghese, prins 330/1
Böse, W. 838/3
Boskamp, J. zie: Hoelscher, J. A.
Both, M. C. 514/2
Botha, P. W. 444/3, 445/1/2, 446/1/2, 447/1/3, 462/1
Botha, R. F. 262/3
Botha, S. P. 603/1
Bottomley, P. J. 415/1
Boubacar, S. 511/1
Boude, I. 509/3
Boudeiri, gen. B. al- 774/1
Boudewijn, koning 40/3, 57/1, 217/2, 269/2/3, 340/1, 534/1, 728/3, 845/1
Boudia, M. 837/3
Boudo-Nesa, A. 93/1
Boufale, I. A. 99/2
Bouhuys, M. 845/2
Boulin, R. 579/2/3
Boumedienne, kol. H. 180/2/3, 181/1, 18211/3, 343/1/2/foto, 511/2, 547/foto, 54811, 776/2
Boundio, H. P. 95/2
Bourassa, R. 309/3, 787/2/foto, 788/1/2, 789/1
Bourdier, J. 845/3
Bourges, Y. 347/3, 376/1, 400/1, 579/1/3
Bourgeois, R. 232/3, 233/1
Bourguiba, H. 64/1, 377/1, 380/2, 383/3, 384/1/2
Bouslama, A. 384/1
Bouteflika, A. 20/1, 63/1
Bouwens, E. 86/3
Bowder, W. 764/2
Bowen, L. 6/1
Bowen, Q. 726/1
Brabanter, dr. M. de 104/3, 474/3
Brahim, M. O. 94/2
Brandt, W. 79/3, 183/2, 184/1/2/3, 186/2/3, 187/1/2/3/foto, 188/1, 234/1, 252/2, 291/3, 423/3, 424/1/2/foto, 477/1, 522/1, 532/3, 536/3, 538/1, 642/2/3, 663/3, 664/1/3, 827/foto, 829/1
Brasseur, M. 534/1
Bratteli, T. 489/1, 667/2/3, 668/1/2, 682/2
Bravo, L. 554/1
Brennan, Ch 159/1
Brewah, L A M. 512/3
Breyne, G 270/2
Brezjnew, L. I. 60/3, 91/1/2, 93/1, 110/3, 122/3, 161/1/2/foto, 16211, 164/1/2, 173/3, 174/1/2, 329/1/foto, 379/2, 398/3, 391/2, 423/3, 424/1/2/foto, 425/1/foto, 449/3, 451/1/2/3/foto, 462/3, 477/1, 546/3, 552/1, 687/3, 702/1, 717/1, 753/1/3/foto, 754/1/2/3, 755/1 757/3, 785/3, 786/2/3/foto, 793/foto, 795/1/2/3 803/2/3, 843/2/foto
Brezjnew, mevr. 122/3
Bright, O. 512/2
Briksa, G. 835/1
Brind, H. 479/1
Brini, M. 432/1
Brink, H. ten 56/2/3, 255/3/foto
Brinkhorst, dr. L. J. 13/1, 246/1/3
Brion, D. 846/2
Britten, Lord E. B. baron of Aldeburgh 851/1/2/foto
Brkic, D. 757/2
Brkic, J. 785/1
Brock, B. 725/1
Brodsky, J. 112/1
Broeksz, J. B. 53/2
Brou, E. 512/1
Brouhon, H. 200/1, 233/1, 474/1, 830/3
Brousse, P. 579/2, 580/1
Brown, D. 430/3, 748/2, 770/foto, 773/2
Brown, E. 188/2, 723/2/foto, 726/2, 727/1/2
Brown, R. 227/3
Bruce, D. 190/1
Bruera, R. 236/2
Brundtland, G. H. 668/1
Bruyn, E. de 198/2/3, 250/3
Bruyns, L. 233/2
Bryant, G. 6/1
Brzezinski, prof. Z. K. 759/2/3
Buback, S. 535/3
Buchan, A. 851/2
Buchanan, J. 790/2
Buck, N. A. P. 142/3, 512/3
Buckley, D. 725/1
Buckman, E. K. 95/3
Buddingh, C. 846/1
Buhari, lt.-kol. M. 510/3
Buisman, J. 846/1
Bull, mevr. M. 735/3
Bullrich, A. 239/1
Bulthuis, R. 846/1
Bultmann, R. K. 851/2
Bundhun, A. R. 624/3
Bunker, E. 140/1/2
Bunting, Sir J. 20/1
Burenstam Linder, S. 684/3
Burg, N. 847/3
Burger, H. 535/3
Burger, mr. J. A. W. 439/1
Burger, K. 535/3
Burns, G. 847/2
Burns, R. 788/3
Burtica, C. 707/1
Burton, Ph. 725/3
Burton, R. 847/3
Bush, G. 141/2, 189/3
Busia, K. 95/3
Bussier, E. M. L. 624/3
Buttigieg, dr. A. 671/1
Buuren, H. van 845/2
Bwanali, E. C. I. 96/2, 463/3
Bwanausi, A. 463/3
Byagagaire, J. M. 478/2
Bijedic, D. 136/3, 746/1, 753/foto
Bijl, M. 847/2
Byl, P. K. van der 220/3, 221/3, 227/3, 687/1, 737/1/2, 767/3, 768/foto
Byrd R. 725/2

C

Cabanas, I.. 531/1
Cabanis, J. 846/3
Cabral, L. 461/2
Cabrera Sevilla, brig.-gen. R. 272/1
Caceras Monie, gen. J. 239/1
Caceres, gen. A. 212/3
Caetano, M. J. das Nevas, 81/1, 297/1/3, 298/1, 434/1
Cafferata, J. 569/2
Caiiero, A. 212/1/3, 237/3
Caglayangil, I. S. 261/1, 299/1, 581/3, 582/1, 710/1/2/3

Caillavet, 579/2
Cains, J. 6/1/2/3, 7/1
Cairns, Ph. 6/3
Calabro, V. 239/2
Calder, A. 851/2
Calewaert, prof. W. 57/2, 780/2
Califice, A. 40/2, 831/1
Callaghan, J. 21/1/2, 147/1, 185/1, 220/2, 221/1, 228/2, 229/1/2, 258/3, 259/1, 287/2/3/foto, 288/1, 35313, 41611, 44211, 46612, 468/1/3, 480/2/3/foto, 497/foto, 510/2, 52511, 59413, 653111213, 696/foto, 697/3, 698/1, 708/3, 714/1, 793/2/3
Callan, kol. zie: Georgiou, C.
Calmeyn, 692/2
Calvo-Sotelo y Bustelo, L. 187/3
Cemacho Abad, M. 18/3/foto, 826/2, 828/foto
Camara, D. 60212
Camara, 0. 142/3
Cameron, C. 6/1
Cami, T. 832/1
Camino, J. 847/2
Campa, V. 529/1
Campagnola, I. 790/2
Campinis, prof. J. 84/3
Campora, H. 213/1
Campos, A. M. 239/3
Campos Quesada, gen. C. 570/1
Can Diem 138/3
Cante e Castro, maj. J. 84/2
Cantillon, L 233/1
Canyellas, A. 829/3
Cao Dang Tien 273/3
Capellini, gen. O. J. 237/1/foto
Cappuyns, L. 233/2
Capucci, H. aartsbisschop 839/1, 840/3
Carascalao, M. 558/foto
Carcani, A. 832/1
Cardozo, J. P. 504/3
Carey, H. 203/1
Caride, M. A. 239/3
Carillo, S. 17/1, 161/2, 819/1, 828/3/foto
Carl XVI Gustaf, koning 651/2/3
„Carlos" zie: Ramirez Sanchez, I.
Carmo, M. do 84/3, 459/1
Carossino, A. 327/1
Carr, R. 415/2, 478/3
Carradine, K. 847/2
Carrick, J. 28/1, 29/2
Carrido, J. 211/1
Carriles Galarraga, E. 817/3
Carrillo, kapt. A. 272/3, 526/1
Carro Martinez, A. 181/3, 182/1
Carstens, K. 217/3, 219/3, 253/3, 664/2/3
Carter, J. E. 721/1/2/3/foto, 722/1/2/3, 723/1/2/3, 724/1/2, 725/foto, 726/2/3, 727/1/2/3, 748/2/3, 749/1, 750/1/2/3, 751/1/2/3, 752/1/2/3, 753/1, 754/2. 755/1. 759/1/2/3, 760/1/2/3, 761/2
Carter, mevr. R. 721/foto
Carter, Th. 492/2
Carvalho, gen. 0. S. de 81/1/2/foto, 82/1/2, 83/1, 85/1/3, 106/1, 107/1, 297/3, 298/1, 433/1/2, 434/2, 435/1/2/3/foto, 436/2
Carvalho Sa Borges, J. de 84/2/3, 105/foto, 459/1
Casa Regueiro, J. 46/2
Casas Regueiro, Z. 46/2
Case, C. P. 160/2
Cass, M. 6/1
Cassar, dr. J. 671/1
Casteels, 780/3
Castle, mevr. B. 286/foto, 288/1
Castro, F. de 279/2, 526/1/2/3, 546/3
Castro, R. de 503/foto
Castro Ruiz, F. 46/2, 114/1, 117/2/3, 137/1/2, 138/1/2/3, 461/1, 526/3, 527/1, 532/2, 551/3, 552/2/3, 553/1/2/3, 554/1
Castro Ruiz, R. 137/2, 527/1
Cathenins, E. 86/3
Caty, L. 780/2
Cavaille, M. 440/1, 580/1
Cavanagh, J. 6/1
Cazals, F. 847/2
Ceausescu, N. 77/2, 319/1, 489/3, 670/2, 754/1, 786/3, 793/foto, 803/2/3, 804/1, 836/1
Cegielski, L. 822/1
Célestin, R. 128/1
Cerf, J. 797/1
Chaban-Delmas, J.-J. 578/1, 579/1/2
Chabert, J. 10/1, 14713. 487/1, 831/1
Chadzingwa, A. 228/2
Chafi, L. 509/3
Chagula, W. 96/3
Chakuamba Phir, G. 463/3
Chaleejan, N. 661/3
Chalhoub, G. 720/3
Chalid, A. 588/3
Chaloryu, adm. S.-N. 657/3, 661/3/foto
Chambati, A. 227/3, 768/1
Chammanand, gen. K. 657/3, 661/foto
Chamoun, C. 65/2/3, 66/2, 69/2, 402/2/3, 404/2, 428/2, 432/2, 770/1, 771/1, 774/2, 777/3, 780/1, 805/3, 806/2
Chan, I. 31/3
Chan Tin 276/3, 278/3
Chand. gen. P. 299/2
Chang Ki Yung 319/3, 320/1
Chang Sung Tae 332/2
Chao Cung-Ting, S 849/2
Charais, gen. F. 83/1
Charif, K el- 701/2
Charles, prins 31/3
Charumbira, chief Z 654/1
Charusathien, P 657/1, 660/3, 661/1
Châtinier, W du 294/3
Chatti, H 184/3, 380/1, 837/2
Chatzidimitriou, T 25811
Chaval, N. 531/2
Chavan, Y. B. 20/2
Chavunduka, G. 220/2, 768/1
Chaya, J. 720/3
Chehab, kol. A. M. 428/1
Chehabi, gen.-maj. H. 402/3, 428/1
Cheik, A. B. 125/1
Cheikh, A. O. 94/2, 182/3
Cheikhol-Eslamanzadeh, Ch. 720/3
Chen Wing Sum, E. M. 302/2
Chennault, A. 160/2
Cherkaoui, A. 181/1
Cherne, L. 141/3/foto
Cheysson, C. 23/1, 629/1/2/3, 631/3
Chi Hak Soon, mgr. D. 334/3, 336/1
Chiappe Posse, lt.-gen. H. 505/3
Chibambo, M. Q. Y. 96/2
Chigowe, T. S. 655/2
Chikerema, J. 221/3, 222/1/3, 223/1/2/3, 224/2, 226/2/3, 768/1
Chikwanda, A. 735/2
Chimbili, E. 44/3
Chimid, K. 720/2
Chimurenga, J. 655/2
Chin Peng 304/2
Chinamano, J. 224/2, 227/3, 768/1
Chindzanja Nkhoma, R. B. 96/2
Chipande, A. 655/3, 687/3
Chipembere, H. 463/3
Chipenda, D. 45/2
Chipp, D. 28/1, 29/3
Chirac, J. 14/3, 77/3, 93/2/foto, 347/3, 376/1/2, 377/3, 378/2, 379/3, 384/1, 397/1, 399/2/3, 400/1/2, 426/1, 577/1/3, 578/1/2/3, 579/1/2, 580/foto, 713/2
Chirau, chief J. S. 222/3, 654/1
Chirisa, J. 228/2
Chirwa, O. 463/3
Chirwa, R. 463/3
Chisembele, S. 735/1
Chisiza, Y. K. 463/3
Chissano, J. 685/3
Chit, Th. 482/1
Chit Khin, Oe 483/3
Chitepo, H. 223/2, 656/1, 768/2
Chitsake, D. 656/2
Chiuma, T. 813/1/2
Chiume, K. 463/3
Chiwanda Gama, A. B. J. 96/2
Chiwanga, S. 96/3
Chnoupek, B. 488/2
Chobaki, A. 701/1
Choi Gak Kyu 336/3
Choi Kyung Nok 332/2
Chokani, W. 463/3
Cholodenko, M. 846/3
Chona, M. 220/3, 221/1/2/3, 734/3, 735/1
Chong, J. F. L. 96/2
Chong Hon Nyam, Tan Sri 302/3
Choonhavan, Ch. 243/2/3/foto, 245/2, 657/2/3
Choumainah, M. A. 736/1
Chowdhury, A. S. 204/2
Chowdhury. M. A. 204/2
Chowdury, N. I. 204/2
Chrétien, J. 790/1/2
Christiansen, R. 668/1
Christie, Dame A. 851/2/3/foto
Christina, prinses 651/3
Christophides, I. 258/1/foto
Chroestsjow, N. S. 91/2, 717/1, 795/1/2
Chu Van Tan 276/1/3
Chullasapya, D. 245/2, 657/2 658/2
Church, F. 113/1, 116/3/foto, 117/2/3, 137/1/2/foto, 138/1/3, 148/1, 149/2/3, 150/1/2/3, 151/1/2/3, 152/1, 153/2/3, 159/1, 160/2/3, 168/3, 169/1, 170/1, 330/1/2, 331/2 561/1, 562/3, 564/1, 575/2, 576/2/3, 590/3, 591/1, 592/2, 604/1, 723/2, 726/2, 727/1/2
Churchill, Sir W. S. 269/3, 287/1, 414/3, 741/2
Chyung Il Hyong 336/3
Cimmino, prof. A. 815/3
Ciora, G. 836/1
Cirkovic, prof. S. 746/3
Cisneros Vizquerra, gen. L. 570/1
Cissoko, S. 512/1
Claes, L. 135/2, 200/2
Claes, W. 25/3, 135/3, 232/3, 440/1, 474/1, 781/2
Clark, D. 742/2
Clark. K. 140/2
Clarke, Ch 512/3
Claus, prins 486/foto, 487/1, 568/2, 848/foto
Clercq, W. de 25/3, 198/3, 199/1, 268/1, 502/1/2, 612/1 692/1, 831/1
Clerides, G. 257 2/3 foto, 258/1/2, 259/1 2, 260/3/foto, 261/2/3, 299/1/2/3, 300/1/2/3, 301/1
Cline, dr. R. 139/3
Clough, R. 16/1
Clunies-Ross, J. 15/3
Cochran, D. 170/1
Cock, W. de 221/3, 225/3
Coco, F. 421/2
Cohen, M. 505/3
Colby, W. 47/3, 115/1, 116/2, 118/1/2/3, 137/foto, 139/2
Cole, prof. A. 59/3
Collette, R. 846/1
Collin, F. 233/2
Collin, J. 142/2
Colocassides, M. 258/1
Colombo, E. 307/3, 312/1, 328/2, 329/foto, 798/2
Colombo, W. 685/1. 490/3
Colotka, P. 836/3
Colson, Ch. 190/3, 192/1/2
Coman, kol.-gen. I. 836/1
Conditto, C. 211/1
Conein, L. 138/3
Connally, J. 201/2/3
Connor, J. 115/1
Connor, R. 6/1, 7/1
Conteh, W. 142/3
Contreiras, kapt. A. 84/2
Cool, A. 233/2
Cools, A. 136/1, 474/1, 781/2, 796/2
Cooper, J. 96/1
Coppieters, dr. M. 86/3
Corbiau, P.-E. 755/2
Cordobes Chiriboga, F. 271/2
Corea, G. 369/1, 370/3, 371/2/3, 372/foto, 373/2
Cornelis, H. 233/2
Cornelissen, mevr. G. M. P. 732/2/3
Cornelissen, I. 216/1
Correira Jesuino, J. 82/3
Correns, E. 835/1
Corrigan, M. 850/2
Cortina y Mauri, P. 488/2/3
Corvacho, gen. E. 83/2
Corvalan Nanclares, E. 237/3
Cosgrave, L. 14/2
Cossiga, F. 307/3, 798/2/3
Costa Bras, lt.-kol. M. da 459/1
Costa Gomes, gen. F. da 82/1/2/3, 83/3, 105/1, 106/1, 107/3, 108/1/2, 290/3, 291/2, 297/1/2, 458/3
Costa Martins, maj. J. I. da 81/2, 84/3, 85/1
Costa Neves, maj. J. da 84/2
Cotton, R. 29/2
Cotvalan Nanclares, E. 211/1
Coughlin, B. 444/1/3
Coulibsly, S. 96/2
Couthinho, adm. R. A. A. zie: Rosa Couthinho, adm. A. A.
Couve de Murville, M. 60/1/3, 69/1, 432/1
Cowden, 150/1
Cowper, R. 227/3, 654/3, 655/1
Coyers, J. 761/2
Crean, F. 6/1, 7/1
Cresson, E. 400/1/2
Craebeckx-Orij, mevr. G. 86/3
Craeybeckx, mr. L. 518/1, 612/1/2
Craxi, B. 797/3
Cremona, D. 681/1
Crespo, maj. V. 83/2, 85/1
Cripps, Sir S. 415/1
Crispo Ayala, E. 505/3
Crociani, E. 330/3
Croo, H. de 199/3, 200/1, 600/2, 601/2, 831/1
Crosland, A. 287/2/3, 288/1/foto, 358/foto, 457/1/2/3, 458/1, 468/3, 490/3, 522/3, 594/3, 698/3, 739/3, 764/3, 765/1/2/3, 766/1, 767/3, 768/2
Cross, C. S. 576/1/3
Cruysberghs, mgr. K. 851/3
Cruywagen, W. A. 515/1, 603/2
Cuadra Medina, geil. R. 826/1
Cudell, G. 199/3
Cuko, L. 832/3
Cullen, B. 790/2

Cunhal, A. 81/2, 82/1, 83/3, 84/2 292/1 434 /foto, 436/1, 526/1
Cyrankiewicz, J. 820/2
Cyrille, G. 94/3
Cyrille, O. 508/1
Czikos-Nagy, B. 836/1

D

Dabang, maj. C. B. 510/1
Dabbag, gen. A. 720/3
Dablanc, Ch. 99/1/2, 101/1
Dacic, M. 758/2
Dacko, D. 733/1
Dacoury-Tabley F. 512/1
Dadah, A. O. 94/2
Daddah, M. O. 93/3, 94/1/3, 182/1, 384/2, 512/3, 685/1
Daelmans, mgr. A. 600/2
Dahabi, H. el- 720/1
Dahalati, A. 124/1
Dahlgren, A. 684/3
Daio, maj. D. 96/2
Daisne, J. 233/2
Dajani, N. E. 24/1
Dakow, M. 833/2
Daley R. 726/1, 727/2
Dalim, S. H. 205/3
Dallot-Befio, A. 95/1
Daly, F. 6/1
Dam, drs. M. van 231/2, 232/1, 782/2
Damasco, kol. V. 212/1/2/3
Damdin, P. 720/2
Damdinjav, L. 720/2
Damme, D. van 455/1
Damming, P. 119/1/3
Damseaux, A. 796/1/2/foto, 830/1
Dan, S. 483/1
Dang Thi 842/3
Dang Viet Chau 842/3
Danson, B. 790/2/3
Danziv, J. 785/2
Danzo Palominos, R. 531/1
Dao Thien Thi 842/3
Daouda, Y. 92/3
Daoudou, S. 92/3
Dapcevic, V. 757/3, 758/1
Darfono, S. 590/1
Dario Ayala, gen. R. 272/1
Darwich, I. 720/3
Darwish, H. B. A. 840/3
Dash, M. 720/2
Daskalowa, mevr. S. 833/3
Datuk Abu Samah, Datuk Haji Hamzah bin 302/2
Daud Khan, S. M. 708/3
Daume, W. 613/foto
David, R. 847/3, 848/1/2/foto
Davis, N. 63/2
Davos, gen. I. 44/1
Dawuni, maj. E. J. 95/3
Dayan, gen. M. 348/2
Dean, J. 191/2/3, 192/1, 761/2
Dearborn, H. 138/3
Debray, R. 551/2/3
Debré, M. 362/3
Debunne, G. 198/2/3, 646/1
Dechatungka, maarsch. K. 661/foto
Declercq, T. 9/2, 10/1, 216/2
Decorte, B. 233/2
Deenen, dr. L. L. M. van 848/3
Defosset, L. 134/3, 135/1, 339/2
Defraigne, J. 9/2, 57/1, 270/3, 534/1
DeFrancis, F. 159/2
Dehesza, J. 238/1
Dehousse, J. M. 9/2, 10/1
Deifallah, lt.-kol. A. L. 699/2
Dejid, lt.-gen. B. 720/2
Dekkers, W. 846/1
Delargy, H. 415/3
Deleza, W. B. 96/2, 463/3
Delfino, A. P. 555/3
Deljana, Th. 832/1
Dell, E. 288/1
Deloach, C. 158/3
Delwaide, mr. L. 518/1
Demaci, A. 758/3
Demaegt, ir. O. 728/2
Demarco, A. V. 238/1
Dembo, A. 45/1
Demedts, A. 233/2, 374/1
Demichelli, A. 503/1/foto
Demirel, S. 90/1, 261/1, 301/2, 442/2/3, 581/1/3, 582/1, 710/3
Demitsjew, P. N. 88/1/2, 164/2
Denève, gen. 40/3
Deniau, J.-F. 347/3, 377/1, 400/1
Denise, A. 512/1
Denktash, R. 257/1/2/3, 258/1/2, 259/1/2/3, 260/1/foto; 261/1/2/3, 266/3, 299/1/2/3, 300/1/2/3, 301/1/2, 581/1
Dennis, C. C. 512/2, 523/3
Dennis, W. E. 512/2
Dequae, A. 269/3, 728/2
Derine, prof. R. 57/2, 86/3, 233/2
Dertilis, brig.-gen. N. 58/3, 75/1/2
Descamps, P. 136/1, 796/1/foto
Destremau, B. 399/3, 400/1
Detiége, Fr. 612/1/2
Devienne, L. R. 624/3
Dey, S. A. O. 94/2
Diagana, S. M. 94/2
D'Haenens, J. 374/3
D'Haeseleer, L. 693/1
Dhar, M. 204/2
Dhirendra, prins 528/3
Dhoore, L. 693/1, 831/1
Diallo, S. M. 509/2/3
Diaramouna, S. 94/2
Diarra, maj. A. B. 96/2
Dias, X. D. 96/2
Dias Bandaranaike, Ch. 541/2
Dias Bandaranaike, F. R. 540/3, 541/3
Dias Bandaranaike, S. 541/2
Dias Bandaranaike, mevr. S. R. 533/1, 540/2/3, 541/2/3, 542/1/2/3/foto, 547/2/3/foto
Dias da Graca, C. A. 96/2
Diawara, A. 96/2
Diawara, M. T. 512/1
Diaz, E. 506/3
Diaz Canabate, A. G. S. zie: Garrigues Diaz Canabate A.
Diba, chief M. 95/2
Dibo, P. G. 512/1
Dickel, gen. F. 835/1
Didi, H. O. 94/2
Diederichs, N. 705/1/foto
Diekman, M. 846/2
Dielens, mej. G. 309/3
Diez Alegria, gen. M. 826/1
Dillard, H. C. 279/2
Dillon, D. 76/3, 114/foto, 115/1
Dimka, B. S. 175/2, 176/2/3, 509/3, 510/2
Dimka, S. K. 510/2
Din, B. K. 483/1
Dinant, mevr. N. 781/2
Dinca, I. 836/1
Dine Tarazi, S. el 278/2
Dinh Duc Thien, gen. 842/3
Dini, H. A. 98/2
Dinitz, S. 367/foto
Diomande, L. 512/1
Diop, M. 142/3
Diouf, A. 142/2
Dirken, prof. dr. J. M. 325/1
Dizdar, M. 748/1
Djama, D. D. 99/2
Djamil N. 769/2, 780/1, 804/2
Djang, C. K. 95/3
Djilas, M. 747/3
Djourow, D. 833/1/3
Djugoric, M. 785/1
Djurovic, dr. D. 756/2
Dlamini, M. 512/3
Dlamini, kol. M. 512/3
Dlimi, kol. M. 182/3
Dobranski, L. 752/1
Dobrynin, A. F. 391/2
Dodbiba, P. 832/1/3
Doe, J. F. 96/1
Doef, J. van der 73/1, 214/1, 231/foto, 406/1, 695/3, 782/1
Dohlus, H. 834/2
Doinow, O. 833/1
Dolanc, S. 746/1, 754/1
d'Okwatsegue, P. O. 736/1
Dole, mevr. M. E. 749/foto
Dole, R. 749/3/foto, 750/1, 759/1
Dolgikh, W. 164/2
Dolman, dr. D. 485/1, 694/2
Domitien, mevr. E. 95/1/foto, 508/3, 509/1
Donat Cattin, C. 307/3, 312/1, 330/1, 798/2/3/foto
Donner, mr. A. M. 152/2/3, 153/2/3, 154/1, 216/1, 156/1, 563/1, 567/1/2/3, 575/1/2/foto
Donovan, J. 138/2
Doorn, mr. H. W. van 121/3, 215/1, 295/3
Döpfner, J. kard. 851/3
Dorjgotow, D. 720/2
Dorji, gen. B. 720/2
Dorlhac, H. 399/3, 400/1
d'Ornan, M. de 400/1, 580/1
Dorsey, B. R. 113/2
Dorsey, R. 170/3
Dorst, J. 846/1
Dorticos Torrado, O. 527/1
Dosen, I. 758/1
Dossou, maj. F. 508/2
Dougan, O. 95/2
Douglas, W 174/2
Douglas-Home, Sir A. 457/1, 479/1
Doumba, D. J. Ch. 92/3
Dountas, M. 299/3
Dourdah, A. A. 384/2
Dourdah, A. Z. O. 736/1
Doyle, B 735/1
Drabbe, F. 486/3, 745/1
Dragoitsjewa, mevr. T. 833/1
Drake-Brockman, Th. 28/1, 29/3
Drame, A. 602/2
Drapau, J. 613/1
Drees Jr., W. 453/2, 566/3, 568/3, 640/1, 694/1
Dregger, A. 194/2, 219/2/3, 643/2
Dremlioega, W 112/3
Drenkmann, G. von 839/1
Drion, mr. H. 780/3
Dröscher, W 188/1
Drupsteen, J. 847/2
Drury, Ch. 790/1
Dual, N. 170/2
Dübber, dr. U. 520/2
Dubcek, A. 123/2, 154/3, 795/2
Dubri, maj. 383/2
Duda, E. 822/1
Duenas Villaviencio, kol. J 272/1, 837/3
Duga Kugbeto Lo 736/3
Dugersuren M. 688/3
Duic, prof. A. 756/3
Duinslager, 586/3
Duisenberg, dr. W. F. 50/1, 230/1/2, 231/2/3/foto 246/3, 267/2/3, 295/2, 310/3, 325/2, 342/3, 394/3, 453/1/2, 471/2, 635/3, 636/foto, 690/3 694/3, 695/1, 782/2, 783/1
Dule, kol. F. W. 733/3
Dullemen, I. van 846/1
Dume, P. 832/2/3
Duong Dinh Thao 278/3
Duong Quoc Chinh, gen. 842/3
Duong Quynh Hoa 274/3
Duong Van Minh 138/3, 273/3, 274/2, 275/3
Dupont, P. 726/1
Dupréel, J. 374/2
Durafour, M. 378/3 400/1, 579/2/3
Duran Arcentales, kol. L. G. 272/2
D'Uva. prof. C. 327/1
Duvieusart, E. 270/3, 271/1
Duyn, R. van 72/3, 73/1/2/3/foto, 214/1/2
Dyck, 586/3
Dijk, J. van 73/1
Dykes, W. 68/1
Dijoud, P. 400/1, 580/1
Dzapo, Z. 758/1
Dzbo Kaloji 736/3
Dzhagarow, G. 833/2
Dzulkifli, Datuk 303/2
Dzvova. J. 656/2

E

Eadie, A. 426/2
Eanes, gen. A. dos S. R. zie: Santos Ramalho Eanes
Ebert, F. 834/1, 835/1
Eboua, S. 92/3
Ecevic, B. 90/1 582/1
Echegoyen, M.. 504/2
Echeverria Alvarez, L. 256/2, 529/1/3, 530/3/foto, 531/1/2/3, 533/1/2/3
Eddé, R. 66/1/2, 404/3, 432/2, 770/1, 771/1/2, 775/1, 804/3
Eddin, N. 126/3
Edelman, M. 415/2
Eden, Sir A. Lord of Avon 287/1
Edhie, gen. S. 588/1
Eduardo, J. 44/3
Edwards, S. 138/2
Efesios, N. 76/1
Efon, V. 92/3
Egal, M. I. 733/3
Egeland, K. 668/1
Ehnike, H. 522/1
Ehoue, J. T. 512/1
Ehrlichman, J. D. 190/3, 191/1/3, 192/1/3, 201/2
Eichler, H. 835/1
Eilert, R. 846/1
Eisenhower, gen. D. D. 137/1, 138/3, 190/1, 351/1, 750/1
Ejoor, gen.-maj. D. A. 175/3
Ekangaki, N. 61/2/3, 62/1
Ekra, M. 512/1
Ekue, brig.-gen. G. E. E. 175/3
Elabe, D. 101/1
Elaut, L. 78/3
Elburg, J. G. 846/1
Elekdag S. 710/3
Elewijck, J. van 359/2/3, 439/3, 440/1
Elias, T. O. 279/2

Eliav, A. 322/2
Elifas, chief F. 627/1, 628/1/3
Elinawinga, I. 96/3
Elizabeth II, koningin 31/1, 285/3, 287/1, 458/1, 468/1/foto, 479/3, 480/2
Elkin, R. 726/1
Ellicoti, R. 29/2
Elonga Malimanzungu 736/3
Elslande, R. van 147/1, 250/1, 285/3, 309/3, 728/3, 831/1
Emery, C. A. 212/1/3
Enamoto, T. 812/1/2
Ender, K. 614/foto
Enderby, K. 5/3, 6/1
Enebish, B. 720/2
Engolfopoulos, vice-adm. K. 75/3
Engombe, A. 626/3
Engulu Baangampongo Bakolele Lokonga 736/3
Ennals, D. 220/2/3, 221/1, 227/2, 228/3, 229/1, 653/2, 654/1
Enrique y Taracon, mgr. V. 18/2
Ercolani, M. 80013
Erler, F. 643/1
Ernst, M. 851/3
Erro, E. R. 504/3
Ervin, S. 192/2
Erwin, S. 201/2
Escovar Salom, R. 55/2/3, 55512
Esenbel, M. 258/2
Espinosa, L. de 19/1
Espirito Santo, A. G. do 96/2
Essono, N. 95/2
Etcheverry Stirling, dr. J. 505/3
Eteki Mboumoua, W. 62/3, 63/1/2, 64/1
Etiang, P. O. 478/2
Etkind, J. 111/2
Evensen, J. 668/1, 682/3
Everingham, D. 6/1
Evertsz, J. 55/1
Ewdokiinow, B. 123/3
Eyadema, gen. G. 508/2, 511/2
Eyden, A. P. P. van der 73/3
Eyegue, M. 174/3
Eyk, prof. drs. C. J. van 409/3
Eynde, J. van 136/1, 270/2, 474/1
Eyskens, G. 796/2
Eyskens, prof. M. 199/1, 662/1, 693/1

F

Fabbri, F. 798/3
Fabiao, gen. C. 83/1/2, 105/3, 106/1, 107/3, 109/1
Fabiola, koningin 217/2, 269/2, 340/1, 728/3
Fabre, R. 363/3/foto, 378/2/3
Fadiga, L. 512/1
Fahd, kroonprins 442/3, 713/1/2/3, 714/1/foto, 773/3
Fahmi, I. 365/3, 388/1, 720/1, 779/3, 805/3, 806/2
Fahmi, gen. M. A. R. 720/1
Fahmi, S. H. 384/2/3, 488/3, 720/1
Fainberg, V. 111/2, 122/2, 155/2
Falco, L. del 307/3, 79813
Falcon. I. 819/1
Falcucci, mevr. 312/2
Falin, V. M 476/1
Falize, P. 728/2
Falldin, Th. 648/1/2, 649/3/foto, 683/3, 684/1/3
Faltermeier, H. 535/3
Fanali, gen. D. 330/3
Fanfani, A. 305/2, 312/1/2/3, 417/foto, 418/1, 419/1, 642/1, 797/2, 798/1
Farah, keizering 572/foto
Farah, H. A. 839/3
Fargany, S. el- 381/3
Farkas, R. 201/1
Farhat, A. 736/2
Farland, J. 138/3
Fattah, Z. T. A. 720/1
Faulkner, H. 790/2
Fautario, gen. H. 212/foto, 237/1/2
Favia, mevr. M. 330/3
Fayne, S. 847/2
Fazal, A 207/2
Feather, Lord V. G. H. 852/1
Feisal, koning 387/1, 713/1/2
Feisal ibn Moeaed ibn Abdoel Aziz, prins 713/2
Felfe, W. 834 /1
Felli, kol. R. J. A. 95/3
Fernandes, A. 557/1, 559/3
Fernandes, kol. J. A. 459/1
Fernandes, D. 44/3
Fernandez de la Mora, G. 827/2
Fernandez Lopez, R. 819/1
Fernandez Maldonado, gen. J. 146/1, 569/2/3, 570/1
Fernandez-Miranda, T. 17/foto, 817/foto
Ferrara, M. 326/2
Ferrari-Aggradi, M. 331/2
Ferreira Aldinate, W. 504/3
Ferreira de Sousa, kapt. M. 83/2
Feyide, M. O. 838/1
Fibbe. K. 325/1
Fichtner, K. 835/1
Fierlinger, Z. 852/1
Fiers, W. 848/3
Fife, E. S. 152/1, 564/1
Filbinger, H. 194/2, 195/1, 219/2, 252/3/foto
Filipow, G. 833/1
Findley, 149/3
Firjoebin, N. 793/1
Fischer, O. 835/1
Fitzgerald, D. 138/3
Fitzgerald, G. 22/3, 23/1/foto
Flaherty, D. 726/1
Flegel, M. 835/1
Fleming, Lady A. 75/3, 79/2
Fletcher, L. 847/2
Flor, M. A. de la 20/2, 146/1
Flor Valle, gen. de la 569/2
Florin, P. 519/1
Foertsewa, J. 88/2/foto
Folden, 149/3, 606/3
Fologo, L. D. 512/1
Foot, M. 286/foto, 287/2/3, 288/1, 415/3
Ford, mevr. B. 346/foto, 722/1, 748/foto
Ford, G. 14/2, 15/2, 35/2, 47/1, 48/1, 90/2, 91/1, 114/1/3, 115/1/2, 117/2/3, 139/3, 141/2/3, 142/1, 147/1, 156/1/2/3/foto, 157/1/2/3, 158/1, 171/3, 172/1/2/3/foto, 173/2, 174/1/2, 188/2/3/foto, 189/1/2/3, 190/2, 201/1/2, 202/1/2/foto, 203/1/2/3, 265/2, 319/2, 328/3, 329/3, 329/3, 334/2, 345/3, 346/1/foto, 351/3, 352/1, 391/2, 393/1, 425/1, 431/1, 441/1, 461/1, 490/1/3, 497/foto, 501/1, 526/3, 527/1, 553/1/2/3, 554/3, 572/2, 663/3, 672/1, 701/3, 707/1, 708/2, 710/2/3, 721/1/2/3, 722/1/2, 723/2/3, 724/1/2/3, 726/2/3, 727/1/2, 738/1, 741/2/3, 748/foto, 749/2/3/foto, 750/1/2/3, 751/1/2/3, 752/1/2/3, 753/1, 754/1/2, 759/1, 760/2/3, 761/1/2, 762/2/3, 763/1, 773/2, 792/2, 810/2
Fordwor, O. 95/3
Forlani, A. 307/3, 312/3, 798/2/3
Forman, M. 847/2
Forman, N. 415/2
Forman, S. 854/3
Forster, I. 279/2
Foservoll, A. J. 667/3
Fosset, A. 399/3, 400/1, 494/3
Fourcade, J. 267/1/2, 268/1, 342/3, 345/2/3, 360/2/3, 400/1, 578/2, 579/3, 713/3
Fourié, B. 593/1
Fourquet, gen. M. 375/3
Fox, C. 176/3
Fox, F. 790/2
Fox, P. 846/1
Fraeys, W. 662/1
Fraga Iribarne, M, 17/1/2, 19/1/2, 817/3, 826/3. 827/2
Franck, A. 95/1, 733/1
Franco, R. 847/1
Franco Bahamonde, gen. F. 17/1, 18/1, 85/2, 178/3, 298/1/2, 488/2, 816/1, 819/1/2/3, 825/3, 826/1, 827/2, 828/2, 829/1
Frangié, S. 66/1, 67/3, 68/1/2/3, 69/1, 365/3, 401/1, 402/1, 404/1/2, 428/2/3, 429/1/2/3, 430/1, 431/3, 432/2, 769/1/3, 770/2/foto, 772/1/3, 774/2, 775/3, 776/1, 777/3, 778/2/3, 779/1/2, 780/1, 804/3
Frangié, T. 429/2, 432/2, 804/3
Frankel, M. 751/3
Franssen, drs. H. M. 723/3
Fraser, M. 5/1/2/3/foto, 7/1/3, 28/1/3, 29/1/2/3, 30/1, 559/2
Freij, E. 337/3
Freire, gen. P. 84/2
Freitas do Amaral, D. 289/3/foto, 290/1/2/foto
Friderichs, H. 196/1, 520/3, 539/3, 643/3, 664/1, 690/3
Friedman, prof. M. 507/2, 848/3, 849/1/foto
Friggebo, B. 684/3/foto
Frisch, M. 845/1
Fromme, L. A. 188/2/3
Frost, D. 225/2/3, 228/1
Frydenlund, K. 489/1, 667/3, 668/1, 683/1
Frydman, G. 847/1
Fuad, Tun Haji Mohammed 303/3
Fuente y de la Fuente, L. de 18/3, 827/2
Fukuda, T. 809/2/foto, 811/1/2, 812/3, 813/1/2/3, 813/1
Fukunaga, K. 812/3, 813/2
Funada, N. 810/foto
Funseth, R. 490/3

G

Gaay Fortman, B. de 73/2, 153/1/2, 215/1, 569/1, 640/1, 694/1, 783/2, 784/3
Gaay Fortman, mr. W. F. de 55/1, 121/3, 483/foto, 591/foto
Gabbuggaini, E. 327/3
Gabellah, E. 221/3, 224/1/3, 227/3, 768/1
Gabin, J. zie: Moncorgé, J.-A.
Gadama, A. E. 96/2, 463/3
Gadea, mevr. S. 836/1
Gaddis, W. 846/2
Gadjio, M. 94/3
Gaillant, G. 508/3
Gair, G. 16/3
Gajdusek, C. D. 848/1/2/foto
Gakuo, E. N. 495/1
Galasso, G. 327/3
Galili, I. 322/2/3
Galitsj, A. 111/2
Gallagher, Ch. 68/1
Galle, prof. M. 411/3
Gallegos, gen. 569/2
Galley, R. 400/1, 579/3
Gallico, P. W. 852/1
Galloni, G. 312/1/2
Galvao Teles, J. M. 558/foto
Galvo Sotelo, L. 19/1/3
Galzman, B. 847/3
Gamasi, gen. A. G. 720/1
Gamba, L. P. 95/1
Gandar, L. 16/3
Gandhi, mevr. I. 204/2, 208/1/2, 533/1, 542/1/3/foto
Gandonas, N. 58/3
Gandour, S. 143/1
Ganga, J.-C. 614/foto
Ganshof van der Meersch, W. 411/3, 412/1
Garango, T. M. 511/1
Garba, D. 512/1
Garba, J. 20/2
Garces, kapt. V. 272/3
Garcia, A. 212/3
Garcia, G. 527/1
Garcia Lopez, I. 817/3
Garcia Robles, A. 533/3
Garcia Salvo, A. 819/1
Gardeniers-Berendsen, mevr. M. H. M. F. 732/foto
Gardiner, R. 95/3
Garland, V. 29/2/3
Garoeb, M. 627/1, 628/2
Garoufalias, P. 59/2
Garrahy, J. 726/1
Garrido, J. 212/3
Garrigues Sanchez Diaz-Canabate, A. 17/2, 19/1/2/3/foto, 817/3
Gaston, L. 128/1
Gates, Th. S. 189/3, 190/1
Gaulle, gen. Ch. A. J. M. de 162/2, 375/3, 424/3, 577/3, 578/3, 579/1
Gaus, K. 518/3, 520/1/3
Gava, A. 312/2
Gavazzi, 328/1
Gaylard, J. G. 221/3, 227/3, 768/1
Gawrysiak, J. 822/1
Gazit, M. 350/3, 351/foto, 839/1
Gbokou, mevr. M. Ch. 95/1
Geelhoed, L. A. 575/2
Geelkerken, C. v. 852/2
Geen, prof. R. van 474/3
Geens, G. 26/1, 830/2, 831/1
Geerlings, dr. J. H. 325/2
Gehlhoff, W. 196/2
Geingob, G. 627/1
Geldolf, W. 9/2
Gemayel, A. 805/foto
Gemayel, B. 773/1, 805/3
Gemayel, P. 65/3, 66/2, 69/2, 429/3, 431/2, 432/2, 770/1, 771/1, 772/3, 779/2, 780/1, 804/2, 806/2
Gendebien, P. 74/2, 339/2, 728/1, 796/1/2/3, 797/2, 830/1/2
Gendre, B. le 346/3
Genscher, H.-D. 147/1, 183/2/3, 184/1, 194/1/2/3, 195/1, 196/1/2, 197/2/3, 235/2, 358/foto, 374/3, 425/1/2, 443/2, 468/3, 488/1/2/3, 489/1/2/3, 490/3, 641/foto, 642/1/2, 643/2/3, 663/3, 664/1
Georgi, R. 835/1
Georgiou, C. 448/1
Gerlach, M. 835/1
Gerlo, A. 233/2, 374/1, 474/3
Gervais, mevr. J. 512/1
Gestrin, K. 666/1, 667/2
Getty, J. P. 852/2/foto
Geurts, 692/2
Geurtsen, mr. A. 439/1/2, 732/foto
Geyt, L. van 199/3, 284/3, 285/1
Geyzers, drs. H. 325/2

Ghabbach. M. 720/3
Ghafari, sjeik B. bin H al- 720/foto
Ghaffar, M. A. 348/3
Ghaffar bin Baba, E. 302/2, 303/1
Ghaffari, lt.-kol. H. al- 699/3
Ghaffour. A. al- 837/2
Ghalib, A. 63/1, 98/1, 100/3, 511/2, 733/3
Ghalib, gen -maj J. M 733/3
Ghanem, M H 720/1
Ghannam, A. 402/3
Ghashini lt.-kol. A. al- 699/3, 700/1
Ghazali bin Shafie, Tengku Tan Haji Mohammed 302/2
Ghazi, D. F. 204/2
Ghikas, S. 44/1
Ghimire, B. R. 527/2
Ghoneim, gen.-maj. 774/3, 778/3
Ghora, maj. M. 389/1
Ghurburrun, B. 624/3
Ghurburrun, R. 624/3
Giacobbi. F. 397/2
Gibaili. M. el- 720/1
Gierek, E. 193/2, 196/2, 785/3, 786/1/2/foto, 793/foto, 803/1/2/3, 820/1, 821/3, 822/1/3, 823/3. 824/2
Gil Robles jr., J. M. 818/2, 826/2, 829/2
Gill, F. 16/3
Gillespie, A. 790/2
Gioa, G 307/3
Giraud, F 379/1, 399/3, 400/1/2, 579/3, 580/1
Giri, T 527/2, 528/1, 540/1
Giron de Velasco, A 816/foto
Girwi, maj. M. al- 382/2
Giscard d'Estaing, V 12/2, 14/3/foto, 18/2 20/1/2, 68/1, 77/3, 93/2, 95/foto, 97/1/3, 100/1/3, 124/1, 127/1, 147/1, 160/1, 162/2, 342/3, 343/1/2/foto, 344/1/3, 345/1/2/foto, 346/1/2/foto, 361/1, 362/3, 375/1/2/3, 376 /3, 377/1/2, 378/2/3, 379/1, 399/2/3, 440/2. 420/3, 424/3, 442/1/2, 468/1/2/3/foto, 490 /foto, 508/3, 577/1/3, 578/1/2/3, 579/1 594 /3, 672/2, 699/1, 702/3/foto, 709/1, 713/2 722/1, 771/1, 773/2/3, 806/2/3
Giscard d'Estaing, mevr A 346/foto, 702/ foto
Gjerde, B. 668/1
Glastra van Loon, dr J W 56/2/3, 845/3
Glazur, A 822/1
Glinne, E 340/1
Gloor, K 847/2
Gloucester. hertog v. 714/foto
Gluzman, S. 122/3
Gnobela, M. S. 512/1
Gode, kol. M. R. 733/3
Godfrey, B. 847/3
Goede, A. de 517/1
Goedkoop, C. H. 73/3
Goesenkow, P. 88/1
Goga, L. 832/1
Gol, J. 9/2, 728/1, 796/1, 830/1, 831/1
Goldenbaum, E. 835/1
Goldman, B. 847/2
Goldwater, B. 137/foto, 189/3
Golfari, 327/1
Goma, maj. L. S. 92/3, 93/1, 735/3
Gombe, J.-P. 93/1
Gombojav, D. 688/1
Gomez, J. L. 847/1
Gomez de Salazar, gen. F. 178/3
Gomulka, W. 822/3
Gomwalk, J. D. 510/2
Gon, F. 733/1
Gonçalves. G. M. 558/1/2/3
Gonçalves, V. dos Santos zie: Santos Gonçalves, V. dos
Gonzales Alvear, gen. R. 271/2
Gonzales des Boy, M. 529/1
Gonzalez, F. 818/2, 827/foto, 828/1/2 829/ Z/8
Gonzalez, J. C. 211/1, 238/1
Gonzales-Posada, A. M.-G 817/3
Gooding, C. 114/foto
Goodridge, E. J. 512/2
Gool, prof. drs. W. van 325/1
Goonewardena, L. 540/2, 541/2
Gopallawa, W. 540/2, 547/foto
Goppel. A. 234/3
Gordon, P. 16/3
Gorkum, dr. P. H. van 87/3, 135/2
Goronwy-Roberts, Lord 765/1
Gorse, G. 68/3, 432/1, 770/3, 771/1
Gotow, D. 720/2
Götting, G. 835/1
Gottlieb, S. 137/1, 138/1
Goudzwaard, prof. dr. B 254/2, 409/3, 729 /1/2
Goulart, J. 852/2/3
Gouled, H. 91/2, 98/1/2, 99/1, 100/2, 101/1
Gourat, B. 99/2, 100/3
Gowon, kapt. I. 51013
Gowon, Y. 62/2, 64/2, 175/2/3, 176/1/3, 510/ 1/2
Goyer, J.-P. 790/2
Gräber, P. v. 20/1
Graca Moura, V. 83/3
Grafton, hertog van 416/1/foto
Grahame, maj. b.d. I. 480/2
Grainville, P. 846/3
Gramme. G. 728/2, 796/3
Grandetzka, W. 835/1
Granelli. 488/1
Granet, P. 400/1
Grange, L. le 603/2
Grant, L. 847/2
Granyik R. 667/2
Grasso, E. 725/3
Greaves, H. A. 512/2
Greene, J. E. 96/1
Greenhill, Lord 229/1/2, 653/2
Greenwald, B. 847/1
Greenwood, I. 28/1, 29/2
Greiner-Petter, W. 835/1
Grenys, M. 822/1
Gretsjko, A. A. 110/3, 164/2, 389/3
Gribkow, gen. A. 1. 793/1, 804/1
Griffiths, E. 653/2
Grigorenko, A. 111/2
Grigorenko, P. 122/3
Grigorow, M. 83312
Grimmorid, J. 455/2, 456/2/3
Griouah, M. A. A. 736/1
Grisjin, I. T. 164/2
Griswold, E. 114/3/foto
Grivas, gen. G. 301/3
Grlickow, A 450/3
Gromyko, A. 110/3, 164/2, 173/3, 263/2/3, 329/1, 389/3, 424/1, 425/2, 426/1/2, 476/3, 669/3, 687/3, 754/1, 803/1, 804/1
Grootjans, Fr 25/3, 199/1, 309/2, 693/1, 796 /2
Gros, A. 279/2
Gross, C. 565/3, 604/3, 624/3
Gross, R. E. 196/1, 564/1/3, 576/2/3, 591/2/3, 592/1/2/3, 604/3, 624/3
Groszkowski, prof. J. 82113, 822/1
Grudzien, Z. 820/1, 822/1
Gruneberg, G. 834/1/2
Grunewald, A. 442/2, 490/3. 518/3
Gruntizky, N. 736/2
Grunítzky, Y. 736/2
Gruijters, drs. J. P. A. 394/2
Gscheidle, K. 441/1
Guadelupe Zuno Hernandez, J. 531/1
Guardo, R. C. 238/1
Guede, J. L. 512/1
Guéna, Y. 375/2
Guerreiro. E. 84/1/2
Guevarra, E. „Che" 115/2, 526/3, 551/2, 552/1
Gui, L. 330/2, 331/1
Guicciardi, V. W. 556/foto
Guichard, O. 397/1, 579/1/3
Guiga, D. 736/2
Guilfoyle, M. 28/1, 29/2
Guillaume, mevr. C. 521/3, 522/1/foto
Guillaume, G. 423/3, 424/1, 521/3, 522/1/2/ foto, 535/2
Guillen, J. 846/2
Guillermo Duran, kol. L, 272/1
Guiringaud, L. de 578/foto, 579/1/3, 806/2
Guise, Sir J. 31/1/3
Gulbinowicz, mgr. H. 821/2
Gullotti, A. P. 307/3, 798/3
Gunther, dr. E. 519/1
Gur, gen. M. 66/3, 385/3, 839/3
Gurajenare, D. 656/2
Guriab, A. 627/1
Gustaf VI Adolf koning 651/3
Gustavsson, R 684/2/3
Gutierrez. H. 504/1
Gutierrez Cano, J. 182/3
Gutierrez Mellado gen. M. 826/1/foto
Gutierrez Ruiz, H. 504/3
Guy, L. 802/1
Guy, M. 400/1
Guzana. K. 705/3
Guzzetti, C. 2362
Gyanendra, prins 528/3
Gijsen, M. 374/1

H

Ha Te Kan 842/3
Haack, R W 170/1/2, 566/3, 576/1
Haas-Berger, mevr. mr R. M. 732/3
Haase, C. 535/3
Haase, D J. 535/2/3
Habache, G. 402/1/2, 405/1, 431/1, 770/2, 838/3
Habib, Ph. 334/2
Haby, R. 347/1, 400/1, 579/1/3
Hachim. S. 509/1
Hackel, S. 726/1
Hadithi, A. A. K. el- 699/2
Hadjiracleous, E. 301/3
Haferkamp, W. 25/1/2, 469/2/3, 690/3
Hager, K. 834/1/2, 835/1
Hahm Se Woong 336/3
Hahm Suk Han 336/3
Hahn Seun Hun 336/2
Haidar, M. 720/3
Haig. gen. A. 355/foto, 357/2
Haile Gerima 847/1
Haile Selassie 97/2, 101/3
Hain, P. 456/1
Haithem, M. A. 700/1
Haji, Y. J. al-711/2
Halaf, S. 769/2
Halbritter, W. 835/1
Haldeman, H. R. 190/3, 191/1/2/3, 201/1/2
Halifax, Lord 502/3
Halilou, M. 509/3
Halim, A. A. 143/3
Hall, L. 846/1
Hallgrimsson, G. 696/foto, 697/1/2/3, 698/ 1/2
Hamada, S. 699/2
Hamade, A. 720/3
Hamadi, S. 20/2, 21/2
Hamdani, A. al- 699/1
Hamdi, kol. I. M. al-699/2/3
Hamengkoe Boewono IX, sultan 588/2
Hamer, Z. 323/1
Hamidi, H. al-380/2, 382/2
Hamidi, S. 509/1
Hamling, W. 415/1
Hammad, J. 701/1
Hamoudah, O. M. 736/1
Hamutumbangela, Th. 627/1
Hamza, A. A. 381/3, 382/2, 383/2
Han Nien-loeng 557/3
Hanin, Ch. 57/3
Hanke, B. 835/1
Hänninen, O. 666/1
Hannotte, L. 534/1, 831/1
Hansen, R. 667/3, 668/1
Haq, K. A. 207/2
Haramy, K. A. al- 720/2
Harderwijk, mr. E. D. 121/1
Harjono, gen.-maj. P. 572/3, 574/2, 587/2
Harmel, P. 269/3, 728/2
Harouna, A. 509/2/3
Harper, W. 227/2, 228/1
Harquindeguy, gen. A. 236/2
Harris, F. 726/2/3, 727/1
Harris, G. 6/2/3
Hart Davalos, A. 527/1
Hartke, V. 725/1
Hartzenberg, F. 603/2
Harun bin Haji Idris, Datuk 303/1
Harvey, W. 138/2
Hashimoto, T. 812/1/2, 813/1
Hassan, koning 178/1/3, 179/3, 180/1/2, 181 /1/3, 182/1/3, 384/3
Hassan, A. 65/3, 733/3
Hassan, H. al- 806/3
Hassan, M. el- 180/1
Hassan, Y. N. 733/3
Hassanein, H. B. 720/1
Hassel, K. U. von 664/3
Hatch, O. 725/1
Hatfield, R. 787/1
Hattersley, R. 21/2, 696/3
Hatzipetros, lt.-gen. A. 58/3
Hatzizisis, maj. N. 75/3, 76/1
Hauben, L. 847/2
Haughton, D. J. 564/1, 170/1, 576/1/2/3, 590/3, 591/1, 603/3
Haumont, M. L. 846/3
Hauser, E. 217/1, 564/1, 603/3, 606/2/3, 801/3
Havelange, P. 217/1
Hawadi, maj. B. 381/2/3, 382/2, 383/2
Hawamdeh, M. el- 701/1
Hawatmeh, N. 405/2, 769/2
Hawke, B. 28/3
Hawkins, R. 229/3
Hawley, 427/3
Hayakawa, S. I. 724/3
Hayakawa, T. 813/1/2
Hayakawa, Y. 332/3, 334/3
Hayden, W. 6/1
Hazekamp, Th. M. 293/3, 471/2
Healy, D. 287/2, 288/1, 412/3, 413/1/2/3, 415/3, 714/1, 739/3
Heath, E. 35/3
Hedgman, V. 138/1
Heidegger, M. 852/3/foto
Heifitz, M. 112/1
Heinemann, G. 532/3, 853/1
Heinemann, H. J. 575/2

Heisenberg, W. 853/1
Helmi, M. K. 720/1
Helms, R. 116/3, 117/1, 137/1/2, 139/1
Helstoki, H. 725/2
Henckens, J. 35913
Hendriks, J P M 294/3, 295/1, 612/2, 756/1
Hennessey, J. 479/3, 480/1/3
Henrion, R. 662/1
Henry, Marcel 124/1/2, 125/2/3
Henry, Michel 84613
Hepburn, K. 847/1
Herforth, L. 835/1
Herljevic gen. F. 746/1, 757/1, 785/3
Herman, F. 216/2, 309/1, 517/3, 646/2, 831/1
Hermann, J. 834/2
Hermsen, B. J. M. 325/3
Hernandez, V. 240/2
Hernandez Acosta, V. 838/1
Hernandez Gil, F. 818/1
Hernu, Ch. 376/2
Herrera Esteban, L. 182/1
Hersh, S. 47/3, 11511
Hersi, A. N. 733/3
Herzog, Ch. 265/1/2, 266/1, 279/1
Heusiiiger, H.-J. 835/1
Heuvel, mevr T van der 73/3, 184/2/3, 214/1/2, 230/2, 231/3/foto, 783/2
Heydte, prof. F. A. Freiherr, von der 535/2/3
Heyman, prof. dr. C. 86/3
Hieronymos, aartsbisschop 58/2
Hierppe, K. 666/1
Highet, A. 16/3
Hilal, A. E. 20/2, 352/foto, 720/1
Hill-Norton, Sir P. 357/2
Hillary, Sir E. 16/3
Hillel, S. 337/3
Hills, D. C. 480/1/2/3/foto
Hills, R. 170/3
Himidi, S. 126/3
Hindawi, Z. 701/1
Hiranyasiri, gen. Ch. 657/3
Hiranytiti, gen. Ch. 657/3
Hiyama, H. 810/1, 811/3, 812/1/2
Hla Aye, Oe 484/1
Hla Phone, Oe 484/1
Ho Ngoc Nhuan, 275/3, 277/1
Ho Tam 319/2
Ho Tsji Minh 277/2
Hoang Anh 842/3
Hoang Cam, gen.-maj. 273/2
Hoang Quoc Thinh 842/3
Hoang Quoc Viet 276/3
Hoang Van Hoang 276/3
Hoban, R. 846/1
Hobday, S. 415/1
Hodges, T. 45/3
Hodzja, E. 670/2
Hoea Koeo-feng 129/1/2/3/foto, 130/1, 131/3, 132/1, 190/1/2, 457/2, 508/2, 528/2, 559/2, 602/3, 609/1, 670/1/foto, 671/1, 673/1/2/3/foto, 674/1/2/3, 675/1/2/3, 676/1, 677/2, 704/1/2, 719/3
Hoeang Hoea 461/3
Hoang Van Kieu 842/3
Hoekstra, H. 449/1
Hoelscher, J. A. 851/1
Hoessein, koning 142/1, 321/1, 365/3, 385/1/2/3, 386/1/3/foto, 387/1/3, 402/2, 430/3, 533/2, 700/3, 701/1/2/3, 702/1, 808/1
Hof, S. S. 712/3
Hoff, A. A. 96/1, 512/2
Hoffmann, gen. H. 834/1, 835/1
Hoffmann, K. 836/3
Hofland, W. 845/3, 846/1
Hofmann, H.-J. 835/1
Holden, R. 47/3, 48/1
Holland, A. 220/3
Holland, E. 16/3
Holland, dr. P. 671/1
Hollock, R. 791/3
Holmes, A. 512/2
Holmes, D. 455/3
Holtrop, dr. M. W. 152/3, 153/2, 561/1, 575/1/2/foto
Holyoake, Sir K. 16/3
Holzman, E. 761/2
Homann, H. 835/1
Home, Sir A. D. 223/2
Homez, gen. J. A. 236/2
Honecker, E. 793/foto, 803/1/2, 833/3, 834/1/3/foto, 835/1
Honecker, M. 835/1
Hong Song Chul 332/2
Honvoh, A. 508/2
Hoogendijk, dr. F. 148/2/3, 153/3
Hoogerwerf, P. 70/1
Hooglandt, drs. J. D. 409/3
Hoorick, B. van 58/1, 781/3
Hoover, E. J. 114/1, 158/2/3, 159/1
Hoppe, W. 839/1
Horanieh, G. 72013
Horgan, P. 850/2
Hori, S. 810/foto, 813/2
Hormat Rafie 303/1
Horst, H. van der 853/1
Horst, J. H. ter 325/1, 724/2
Horta J. R. 538/foto
Horton, J. 170/1
Hortopan. I. 836/1
Hossain, K. 204/2/3
Hossain, M. S 204/2
Hossain, S. A. 204/2
Hossain, S. M. 204/2, 206/1, 207/3
Hoste, prof. 309/1, 454/3, 455/1, 518/2
Hou Yuon 315/3
Houben, R. 57/2
Houphouet-Boigny, F. 64/1, 95/3, 142/2, 444/2, 512/2
Houpoud, M. el- 701/1
Houthuys, J. 26/3, 198/1, 292/3, 293/1
Houtte, J. van 199/1, 662/1
Hoving, ir. W. R. 394/foto
Howard, J. 29/2
Howe. A 725/2
Howlett, M. 726/1
Hoyos Arango, S 17012
Hoxha, E. 831/3, 832/1/2/3/foto
Hraoui, E. 69/3
Hrkac, M 758/1
Hruskovic, M. 836/3
Htin Kyaw, Oe 484/1
Hu Nim 314/2, 315/1/3, 316/1
Huda, M. N. 207/3
Hughes, H. R. 13812, 200/3, 853/1
Hula, V. 83613
Hulst, prof. J. W. van 71/2, 729/3
Hulten, dr. M. H. M. van 394/2
Humarda, gen.-maj. S. 588/1
Humblet, A. 600/2, 831/1
Humphrey, H. H. 171/2, 725/2, 726/3, 727/1/2, 748/3
Hun, maj. A. M. al-382/2/3, 384/1, 736/1
Hunlede, A. H. 508/1, 734/3, 736/2
Hunt, Lord 42712
Hunt, D. 415/2
Hunt, E. H. 115/3, 191/3, 192/1/2
Hunt jr., J. 726/1
Hunt, R. 29/2
Hurez, L. 831/2
Husak, G. 488/2, 793/foto, 803/1/2/3, 836/2/3/foto
Husay, A. A. 711/3
Huson, H. W. 575/3
Hussain, A. A. 720/1
Hussain, T. 20813
Hussain Khan, M. 206/3, 207/2/3
Hussein, A. S. 733/3
Hussein, R. I. 699/2
Hussein bin Onn, Datuk 302/2/3/foto, 30313
Huszar, I. 802/3
Hutschemaekers, A. J. 325/3
Huynh Cuong 276/3
Huynh Lien 275/3, 276/3
Huynh Tan Mam 275/3, 277/1
Huynh Tan Phat 274/3, 275/foto, 276/3, 278/3, 842/2
Huysmans, C. 612/2
Huyssen, J. 695/3
Hwang San Duk 33212, 334/3, 335/1, 336/2
Hijlands, W. 140/2/3

I

Ibanez O'Brien, gen. G. 570/1
Ibarruri, D. 819/1, 828/3/foto
Ibinga-Magwangou, M. 736/1
Ibrahim, maj. A. G. M. 143/3
Ibrahim, H. 701/1/2
Ibrahim, M. A. F. 720/1
Ibrahim, Mohammed 20713
Ibrahim, Mohsen 40512, 778/1
Ibrahim, Q. 143/1
Ibrahima, B. 94/2
Iddisah, kol. D. A. 95/3, 512/1
Ide, I. 813/1/2
Idensohn, L. 228/1
Idoyaga, H. 686/3
Idris, ex-koning 384/2
Ieng Sary 243/2/foto, 315/1/3, 659/3
Ieng Thirit, mevr. 315/3
Ignacio-Pinto, L. 279/2
Ignjatovic, D. 785/2
Igoho, lt.-kol. 736/1
Igroenow, W. 123/1, 154/2
Ilangaratne, T. B. 540/3
Imad, sjeik K. 69/3
Imam, M. M. al 720/1
Imkamp, mr. dr. M. J. J. A. 437/3, 732/3
Impe, prof. H. van 57/2
Inaba, O. 809/2, 813/1/2
Indra, A. 836/3
Indrianjafy, G. Th. 128/1
Indzic, N. 746/2
Ingrao, P. 420 3. 421/1, 797/2/foto
Iniesta Cano, C 826/2
Inonga Lokongo Lome 165/2/3
Ioannides, D. 58/2/3, 59/1, 75/1/2, 76/1/3, 140/2
Ioannides, G. 258/1
Ionita, gen. I. 836/1
Iribarne Garay, C. F. 19/1, 817/3
Irmak, S. 79/1, 260/1
Isai, H. 832/3
Isaq, kol. W. 733/3
Ishida, H. 813/1/2
Ishii, M. 813/2
Ishtseren, D. 720/2
Isingoma, F. 479/3
Iskander, A. 773/1
Islam, S. N. 204/2, 205/2
Ismael, A. 0. 512/3
Ir-mail, A. A. 72011
Ismail, M. B. 733/3
Itoh, H. 169/1, 810/3, 812/1
Ivanissevich, dr. 0. 211/1
Ivanovic, I. 756/2

J

Ja-Toivo, H. 627/1
Jaabari, sjeik M. A. 322/1, 337/3, 338/1/2
Jaber, maj. A. B. Y. 736/1
Jaber, H. F. al- 840/1
Jablonski, H. 820/1, 821/3
Jabouri, A. 699/1/2
Jackson, H. 171/2, 725/2, 726/2/3, 727/1
Jackson, It.-kol. K. A. 95/3
Jacob, A. 130/2
Jacob, I. 45/1
Jaffar, S. M. 125/1/2/3, 126/2/3
Jagielski, M. 820/1, 822/1
Jagvaral, N. 688/1
Jaidah, A. 838/1
Jakoebowski, maarsch. I. I. 804/1
Jalan-Aajav, S. 688/1
Jalil, maj. M. A. 207/3
Jalloud, A. S. 37713, 381/3, 382/1/2/3, 383/1/2, 384/1, 388/2, 401/1/2/3, 771/3, 772/3, 773/1, 774/1/3, 775/1/2/3, 776/2
Jamal, A. H. 96/3
Jamali, A. al-720/3
Jamieson, D. 790/2
Jamil, gen.-maj. N. 34911, 428/1
Jamjan, J. 720/2
Jansen, dr. ir. J. L. A. 695/3
Janson, T. N. H. 603/2
Janssen, P. A. 840/2
Janssen-Peeraer, mevr. 488/1
Janssens, P. L. 728/3
Jantol, T. 747/2
Jao Ji-lin 32/1
Jao Sjoe-sjin 609/3
Jao Wen-joean 131/3, 132/1
Jaotombo, maj. F. 128/1
Japhcott, B. 31/3
Jaroszewicz, P. 786/foto, 803/1/3, 820/1, 821/3, 822/1/2/3, 823/1/3, 824/3
Jarowinsky, W. 834/2
Jaruzelski, gen. W. 820/1, 822/1
Jassem, F. H. al- 699/1
Jatrenko, W. 123/3
Jaumotte, prof. A. 309/1
Jauregui, J. 829/3
Jawara, Sir D. 92/2
Jawari, A. S. al- 699/2
Jaworski, L. 190/3, 191/1, 201/1
Jayawardene, G. R. 541/3, 542/1
Jaypal, R. 624/3
Jazairi, H. A. R. 713/2
Jazrawi, T. al- 699/1
Jebril, A. 77012, 771/3
Jedrychowski, S. 820/2
Jeedan, Y. 720/3
Jeh Tsjien-jing 670/1
Jenkins, R. 287/2, 288/1, 467/1
Jenkins Peal, J. 512/2
Jeunehomme, E. 728/2
Jha, B. N. 527/2
Jiao Koean-hoea 190/1
Jibril, A. 405/2
Jimenez, mevr. M. 179/2
Jimenez de Arechaga, E. 27912
Jishi, M. al-699/1
Joana, lt.-kol. M. 127/3, 128/1
Joe Hoei-joe 674/1
Johannsson, O. 669/3, 684/2/3
Johnson, A. 668/2
Johnson, E. 853/2

Johnson, J. E. 566/3
Johnson, L. 6/1
Johnson, L. B. 116/1/3, 137/1, 159/1, 171/2, 748/3
Johnson, O. 47/2
Jomadar, R. 624/3
Jonas, A. 73612
Jonas, F. 532/3
Jonathan. L. 96/1
Jones, mevr. 512/2
Jones, 150/2
Jones, Ch. 6/1
Jones, J. 413/3
Jones, Lord E. 288/1
Jones, Th, V. 159/3, 160/1/3, 608/1/2
Jong, J. de 783/3
Jong, drs. K. de 71/3
Jong, P. S. J. de 608/2
Jongeling, P. 569/1, 694/1
Jonkergouw, drs. Th. 215/1
Jonkman, J. A. 853/2
Joplin, S. 84611
Jordan, mevr. B. 724/foto, 727/2
Jörgensen, A. 440/3
Jorissen, H. C. 840/2
Jorissen. W. 233/2
Joumaa, S. 701/2
Joumani, sjeik K O. S. al- 181/1
Joumblat, K. 65/3/foto, 66/1/3, 69/3, 401/1, 402/1, 405/3, 428/3, 429/2/3, 430/1/2/3, 431/3, 432/2, 769/2/3, 770/1/2/3, 771/1/2, 773/1, 775/3, 776/1/2/3, 777/3, 778/1/2, 804/3, 805/3, 806/1/2, 806/2
Jovanovic, B. 785/2
Jozanov, R. 747/3
Juan Carlos, koning 17/3/foto, 18/1, 19/2, 181/1/3, 816/1, 817/1/foto, 826/foto, 828/1
Julia, M. 398/3
Juliana, koningin 54/3, 184/3, 185/1/2, 486/3/foto, 563/2/3, 564/foto, 568/1/2, 633/3, 634/foto, 845/1, 846/1
Jumbe, A. 96/3
Junghaus, 690/3
Junker, W. 83511

K

Kaakunga, O. 626/2
Kaart, J. A. 853/2
Kabalan, A. 720/3
Kabanda, I. K. 478/2
Kabangu, N. 45/1
Kabib, H. 574/1
Kabore, A. 511/1
Kachidza, ds. H. 768/1
Kadar, J. 185/2/3, 186/1, 450/1, 488/3, 526/1, 706/3, 793/foto, 803/2
Kaddoumi, F. 582/1, 769/2, 77711
Kaddour, N. 720/3
Kadhafi, M. 62/2, 143/1, 144/1/2, 348/2, 377/3, 380/1/2/3, 381/1/2/3, 382/1/2, 383/1/2/3, 384/1/3, 496/2, 548/2, 733/1/2, 736/1, 772/foto, 80712, 83712, 838/2, 84012
Kadigy, S. el- 381/3
Kadir bin Yusof, Tan Sri Datuk Haji Abdul 302/2
Kaduma, I. 96/3, 523/1
Kaiba, M. M. 736/1
Kaim, F. 822/1
Kaine, mevr. A. 94/2
Kainja Nthara, D. 96/2, 463/3
Kakol, K. 822/1
Kaliski, S. 822/1
Kalmogo, kapt. L'. 511/1
Kaltsjew, N. 833/3
Kalugalle, P. B. G. 540/3
Kamara, A. B. M. 512/3
Kamara, F. 142/3
Kamara-Taylor, Ch. A. 142/3, 512/3
Kamaruzzaman, A. H. M. 204/3, 205/2
Kaminski, J. 822/1/2
Kaminski, L. 112/3
Kaminsky, H. 835/1
Kan, W. 745/2
Kanchanawat, P. 657/2, 661/3
Kane, C. S. B. 94/2
Kanellopoulos, P. 43/2, 59/1
Kang Sjeng 703/2
Kangas, O. 667/2
Kania, S. 820/1
Kano, A. A. 176/1
Kanyonga Mobateli 340/1, 662/3
Kao Kang 131/3, 609/3
Kaoenda, K. 64/3, 220/2/3, 221/3, 222/2/3/foto, 224/2, 22613, 22712, 228/2/3, 22913, 441/2/3, 460/3, 595/3, 496/1/2/3/foto, 523/1, 548/2, 595/2, 653/1/3, 654/1, 655/2, 656/1, 686/1, 734/3, 735/1/2, 738/1/3, 739/1/2, 742/3/foto, 764/3, 765/1/2, 768/2
Kapek, A. 836/3
Kapitonow, I. V. 164/2
Kapo, H. 831/3, 832/2
Kappeijne van de Coppelo, mej mr A 732/3
Kappler, H. 488/1
Kapuuo, ehief C. 625/3, 626/1/foto
Karaberis, S. 58/3
Karadjow, S. 833/1
Karageorgewitsj, prins Paul van Joego-Slavië 853/2
Karagiorgas, prof. D. 79/2
Karamanew, G. 833/3
Karamani, A. M. 352/foto
Karamanlis, C. 14/2, 42/2, 43/2/3, 44/1, 59/1, 76/3, 77/1/2/3/foto, 78/1/2/3, 79/1, 136/3, 257/2, 261/1, 299/3, 377/2, 441/3, 442/1, 614/1
Karamé, R. 65/2, 66/1/2/3, 67/1/3, 68/1/2/3, 69/1/2/3, 365/3, 402/3, 403/3, 404/1, 405/3, 428/2, 430/1/3, 432/2, 769/3, 771/1, 775/1, 779/2, 780/1, 804/2/3, 805/3
Kardelj, E. 746/1
Karim, T. A. 838/1
Karjalainen, A. 667/2
Karkoszka, A. 822/1, 824/3
Karlicki, T. 823/2
Karpola, R. 666/1
Karubi, kol. M. 382/2, 736/2
Karydas, K. 58/3
Kashita, A. 735/1
Kasimier, H. 195/2/3
Kasuga, I. 812/foto
Katagyira, L. 478/2
Katalaye, M. 44/3
Katjavivi, P. 595/1, 627/1
Kato, M. 812/3, 813/2
Katoesjew, K. 164/3, 754/1
Katsina, gen. H. U. 175/3
Kattah, W. 602/1
Katzer, H. 219/2/3
Katzir, E. 321/3
Kaul, C. 512/1
Kaulza de Arriaga, gen. 297/3
Kaumi, S. 31/1
Kavali, Th. 31/3
Kawawa, R. M. 96/3
Kayinga Onsi Ndal 736/3
Kayyal, A. D. 713/2
Kayyali, A. W. 405/2
Kazimi, A. M. A. H. al- 838/1
Keating, P. 7/2
Keeley, R. 479/2
Keersemaeker, P. de 831/2
Keita, K. 96/2
Kekkonen, U. 425/2, 665/2/foto, 666/1/2, 667/1
Keldysj, M. 80/3
Kellezi, A. 832/2/3
Kemenade, J. A. van 2711, 78212
Kemp, B. 233/2
Kempe, R. 853/2
Kempinaire, A. 2513, 33913, 69311, 83012, 83111
Kempny, J. 83613
Kenaan, M. 40313
Kennedy, E. 116/1, 117/3, 504/2, 72512, 72711
Kennedy, J. F. 117/3, 137/1, 15911, 72313
Kennedy, R. 11713, 725/1
Kennerly, D. H. 84513
Kenyatta, J. 62/2, 228/1, 37112, 480/1/2, 495 12, 52213, 73913
Kepa, J. 82011, 82413
Kerekou, M. 92/1/2, 508/1/2/foto
Kerr, Sir J. 5/1, 7/1/2/3, 28/1/2/3/foto, 29/1
Kesornthong, P. 245/1
Kessely, E. B. 512/2
Kessen, A. 845/1
Ketting, P. 847/1
Keulen. P. van 47213
Keuneman, P. 5401213
Keuris, Ch. 847/1
Keuris, T. 847/1
Keutcha, J. 92/3
Kgware, W. 739/foto
Khaddam, A. H. 65/2/3/foto, 6913, 38611, 38913, 403/3, 4041113, 40513, 42811, 769/2, 77012, 77212, 774/3, 77711, 77813, 779/3, 806/2, 807/2
Khaddori, M. al- 720/2
Khaddouini, F. 367/3, 368/2
Khail, sjeik M. A. A. al- 71312
Khalaf, K. 337/3, 33811
Khalatbari, A. A. 699/2
Khaled, koning 387/1/2, 38911 40411, 44213, 480/3, 702/1, 7131112, 714/1, 77313, 808/foto
Khaled, sjeik, H. 66/1
Khaled, M. 61/2
Khalidi, gen.-maj. A. al- 71413
Khalif, L. 112/2
Khalifa, sjeik I. bin S. al- 699/1
Khama, S. 6313, 220/3, 224/2, 226/3, 460/3, 59512, 742/2/foto, 76511
Khamprakorb, S. 24411
Khan, A. 20412
Khan, M. 204/2, 207/1
Khashoggi, A. 159/2, 168/3, 171/1
Khatib, A. 71112
Khatib, It. A. 403/2, 405/3/foto, 428/1, 429/1, 430/1, 431/1, 778/1
Khatib, A. M. al- 338/2
Khayrat, T. 72013
Khefacha, H. 73612
Khelifa, B. H. M. 38411
Khemlani, T. 7/1/2
Khieu Samphan 314/1, 315/1/2, 31612
Khleifawi, A. R. 720/3
Khodairi, A. el- 699/1
Kholi, H. S. 775/2, 777/1, 77813, 77911, 780/1, 804/2, 805/3, 806/2/3, 807/1
Khouwaitir, sjeik A. A. 713/2
Kibedi, W. 495/2
Kickx, J. 233/1
Kidd, adm. I. C. 357/2
Kief, C. F. 85312
Kiep, W. L. 196111213, 21913, 520/3
Kiesinger, K.-G. 21811
Kiewwimon, W. 24212
Kili, gen. B, 47812
Killanin, Lord 613/foto, 614/1
Killen, J. 29/2
Kim Chi Ha 33413, 33512, 336/1
Kim Chi Yul 336/3
Kim Chong Pil 332/2/3, 33412, 33613
Kim Chul 336/2
Kim Dae Jung 332/3, 33313, 334/1, 3361213
Kim Dong Jo 33213, 33311, 336/3
Kim Ho Ryong 33312
Kim Il Soeng 12712, 315/foto, 318/1/2/3, 319/1/2/3, 320/2, 33313, 67012
Kim Jae Kyu 332/2
Kim Kwan Suk 336/1
Kim Seong Jin 336/3
Kim Yong Hwan 332/2
Kim Young Sam 333/3, 334/1/2, 335/2/3
Kimiavi, P. 847/2
Kimura, T. 333/1
Kind, F. 835/1
Kinder, R. de 57/1
King, mevr. C. 727/2
King, G. 491/1/2
King, ds. M. L. 114/1, 72712
King, N. 16/1
Kinsbergen, A. 5711
Kirilenko, A. 15511, 164/2, 734/1, 836/1/foto
Kirk, N. 16/3
Kirkland, J. 114/3
Kirschen-Portray, mevr. R. 78013
Kisiel, H. 822/1
Kissinger, H. 20/1/3, 2111, 3513, 36/1, 4613, 47111213, 48/1/2/3, 63/2, 9111, 137/3, 139/3, 140/2,/ 145/1/2/3/foto, 146111213, 14711, 172/1/2, 173/1/3, 174/1/2, 18912, 261/1, 262/3, 263/1/2, 26512, 282/3, 32813, 351111213, 358/foto, 367/1/2/foto, 372/3, 37311, 37913, 38513, 403/3, 42013, 421/1, 425/1, 426/1, 43013, 431/1, 4321213, 44111, 461/1, 46311, 490/1, 522/3, 523/1/2/3/foto, 524/1/2/3, 525/1/2/3/foto, 552/1, 553111213, 582/1, 593/1/2/3/foto, 594/1/2/3, 595/1/2, 625/1, 627/1, 706/1, 707/1/2/3, 708/1/2/3, 709/1/2/3/foto, 710/1, 722/1/2, 737/3, 738/1/2/3, 739/1/2/3/foto, 740/1/2/3, 741/1/3, 742/2/3, 751/2, 755/1, 759/1/2, 760/1/3, 764/1/2/3, 765/3, 766/2, 767/1, 771/2
Kist, J. R. 57512
Kitchen, L. O. 17012
Kittikachorn, N. 65711
Kittikachorn, Th. 65711, 660/foto, 661/1/2/3
Kivisto, K. 666/1
Kiyingi, M. S. 478/2
Kla-Williams, S. 512/2
Klabbers, G. 21511
Klasen, K, 6901213
Kleiber, G. 834/2, 835/1
Klein, E. 84611
Klein, G. 27/1, 296/2, 39412, 782/2
Klein, H.-J. 838/1
Kleinwort, E. G. 624/1
Kleisterlee, C. A. 57/3, 695/3
Klerk. J. de 603/2
Klinkenberg, W. 216/1
Klinkenbergh, F. 371/1/2
Klinpratoom, Th. 24411, 245/2, 657/2
Klix, gen. L. M. 236/2
Klowfer, H. 835/1
Kluge, A. 847/1
Knapen, mr. P. 374/2

Knause, F. 437/foto
Knoops, E. 9/2, 72811, 796/1, 797/1, 830/1/2, 831/1
Ko Ko, Oe 48411
Kobbekadduwa, H. S. R. B 540/3, 541/1/3
Kock, W. de 220/3, 224/2
Kodama, Y. 169/3, 810/1/3, 812/1
Kodjo, E. 73612
Koeg Ta-fei 733/2
Koekoek, H. 153/3, 694/1
Koelakow. F. 164/2, 688/2
Koenajew, D. 164/2
Koenda. R 735/2/3
Koerojedew, W. 155/1/2
Koetatsjow, maarschalk P 70113, 702/1
Kofas, 75/3, 76/1
Kohl, H. 194/3, 19511, 196/3, 197/1/foto, 217/2/3, 218/1/2/3, 219/1/2/3/foto, 234/1, 235/1, 539/1/2, 641/3/foto, 642/2, 643/1/2/3, 663/3, 664/1/2/3
Kohl, M. 51913
Koinange, M. 371/2
Kok, W. 119/1, 120/1/2, 472/1, 48413, 485/2, 743/2/3, 744/1/2
Koleilat, 402/2, 405/2
Koleka, S. 832/1
Kolisevski, L. 74611, 75613
Kollek, T. 32113, 323/2, 337/3
Kolodziej, E. 822/1
Kolotas, F. 25811
Kominek, B. kard. 82112
Komoto, T. 45713, 813/1/2
Konate, T. 96/2
Kone, A. 51211
Kone, B. 512/1
Kone, G. O. 51211
Kone, I. 512/1
König, F. kard. 67/3
Koning, drs. J. de 53/2
Köning, L. J. 575/3, 62313, 624/1
Kono, Y. 811/2/foto
Konstantinow, L. 15512
Konstantipoulos G. 58/3/foto, 75/1/2
Konstantijn, ex-koning 59/2
Kooli, M. 73613
Koornhof, P. G. J. 603/1
Kopec, A. 82211
Kopland, R. 846/1
Köppler, H. 219/2/3
Koranten-Addow, G. 95/3
Korcak, J. 83613
Korhonen, K. 667/2
Koroma, S. A. T. 51213
Koroma, S. I. 14213
Korthals, H. A. 85313
Korthals Altes, mr. F. 215/1/2, 21611
Korutürk, F. 9011, 582/1
Kosaka, Z. 81311
Koschnick, H. 188/1, 252/2/3
Kosygin, A. 15/1, 90/1, 11013, 16112, 1641112, 329/1, 389/2/3, 462/3, 539/1, 669/3, 803/1/3
Kotchian, A. C. 149/2/3, 150/1/2/3, 151/1/2/3/foto, 152/1/2, 153/3, 169/1/2/3, 170/1, 564/1/2, 575/1/3, 576/1/2/3, 590/3, 591/1/2, 59212, 603/3, 604/1/2/3, 623/1/2, 80113, 810/1, 81212
Kotei, brig.-gen. R. E. A. 95/3
Kotselis, P. 58/3
Kotsokoane, J. R. I. 95/1
Koubadinski, P. 833/1
Kouch, Ch. 720/3
Koueidir, H. A. 720/3
Koulidiati, kapt. 511/1
Kountché, S. 94/3, 509/2/3/foto, 511/2
Kouvate, kapt. L. 602/2
Kouyami, kapt. F. 508/2
Koyana, D. 736/2
Kowalczyk, E. 822/1
Kowalczyk, S. 82011, 822/1
Kowalew. S. 11113
Koyamba. A. 95/1, 73311
Koyana, D. 705/3
Kozniewska, mevr. H. 822/1
Kozonguizi, J. 626/1
Krack, E. 83511
Kranenburg, mr. F. J. 423/2
Krasko. W. 822/1
Krasucki, 58013
Krause, P. 839/1
Krönmark, E. 684/3
Krosse, A. J. W. 29411
Kreisky, B. 188/1, 53213, 838/2
Krenz, E. 83412
Krivine, A. 376/2
Kröcher-Tiedemann, G. 837/3, 838/3
Krolikowski, W. 834/1/2, 835/1
Krotow, V. 88/1
Kruczek, W. 820/1, 821/3
Kruger, J. T. 225/3, 44511, 51311, 514/2/3, 51511, 628/1
Kruisinga, dr. R. J. H. 71/1/2/3, 153/1, 25513, 639/3, 64011, 693/3, 694/1, 695/2, 729/2/3, 73111, 782/1, 783/1
Kruls, H. J. 85313
Krustrn G. 833/3
Kruytbosch, drs. E. 11/1, 247/1
Kubel, A. 193/1, 195/2
Kuberski, J. 822/1
Kubitschek de Oliveira, J. 853/3
Kubrick, S. 84712
Kuddus, I. A. 383/1
Kufa, S. 65512
Kuhanga, N. 96/3
Kuhn, H. 188/1
Kuhrig, H. 835/1
Kujiku, maj. L. K. 9513
Kulatileke, S. S. 540/3
Kulpinski, J. 822/1
Kumarasuriar, C. 540/3
Kumbweza Banda, J. T 96/2, 463/3
Kunicki, T. 822/1
Kuron, J. 82412
Kurowski, Z. 820/2
Kurozawa, A. 84712
Kurshid, M. 20813
Kutin, lt.-kol. T. T. 95/3, 51211
Kuijer, G. 84611
Kwaou, Th. 73611
Kwatsjesky, L. 11112
Kyaw, T. 484/1
Kyemba, H. 478/2
Kyeremeh, maj. J. A. 9513
Kypranou, S. 25811

L

Laban, C. 53/2
Laboussis, 43/3
Lachs, M. 279/1
Ladas, I. 57/2/3/foto, 59/1, 75/1/2
Lagarde, 376/1
Lagerman, 41/2
Lagneau, A. 797/1
Lagorio, L. 32711
Lalonde, M. 790/1/2
Lam, W. 845/2
Lamberts, D. L. R. 439/1/2, 732/foto
Lamberz, W. 834/1/2
Lambrakis, G. 59/2
Lambsdorff. 0. 690/3
Lamers, 453/2
Lamine, Th. 733/1
Lamizana, S. 510/3, 511/1/2/3
Lammers, H. 72/2/3, 73/1/2/3/foto
Lampe, B. 845/2
Lampo, H. 233/2, 374/1
Lang, F. 853/3, 854/1
Lang, 0. 789/3, 790/2
Lange, mevr. I. 834/2
Langerud, gen. K. 256/1
Lankhorst, 72/3
Lankoande, A. 511/1
Lanser, J. 120/2/3, 134/1/2, 485/1
Lanusse, gen. A. 210/1, 239/3
Laplane, gen. A. zie: Numa Laplane
Lappia, A. G. 142/3
Lapun, Sir P. 31/3
Lapwood, H. 16/3
Lara, L. 526/3
Laraki, A. 180/2/foto
Lardinois, ir. P. 52/1/2/3, 248/2, 629/2
Lassance-Hermant, Fr. 797/1
Lastiri, R. 21012, 21111
Lathapipat, D. 657/2
Lattanzio, V. 789/3
Latumahina, J. 121/3/foto
Latzko, prof. dr. D. G. H. 325/1
Latzoo, lt.-kol. b.d. V. 601/3, 602/1
Lauria Lesseur, C. 555/2
Laurin, C. 789/1
Lausier, J. 797/1
Lavens, A. 247/3, 831/1
Lavilla Alsina, L. 817/3, 818/3, 827/foto
Laying, Th. 30/1
Lazar, G. 488/3, 802/3
Le Dinh Nhon 278/3
Le Doean 841/1/2/3, 842/3, 843/1/2/foto
Le Quang Ba gen. 842/3
Le Quesne, Sir M. 176/3, 510/2
Le Thanh 276/3
Le Thang Nghi 802/3, 842/2/3
Lsbacs, D. 846/1
Leblanc, R. 790/1/2
Leburton, E. 601/2, 693/1
Lecanuet, J. 399/3, 400/1, 579/1/3, 642/1
Lee Bu Yong 336/2
Lee Chul 334/3
Lee Dong Bok 320/1
Lee Nak Sun 332/2
Lee Siok Yew, Tan Sri 302/2
Lee Tai Young 336/3
Lee Won Kyung 332/2
Lee Wu Jung, mevr. 336/2/3
Leekpai. C 657/3
Leeuwen, mevr. J. van 406/2, 439/1, 453/3, 732/1/2/foto
Lefebre, 330/3, 331/1
Lefebvre, O. 169/2
Lehman, R. 847/1/3
Lehiiiann. L. 854/1
Lehoenya, P. M. 96/1
Lehto, S. 666/1
Leidenz, A. 555/2
Leimena, R. 588/2
Lek, B. van der 153/2, 406/1, 566/3, 568/2, 569/1, 694/2, 732/3
Lekai, mgr. L. 835/2/3/foto
Lekkas, brig.-gen. A. 58/3, 75/1/2
Lelong, P. 347/3
Lemaitre, mgr. H. 275/2
Lemnitzer, gen. b.d. L. 114/3/foto
Lenart, J. 836/3
Lenoir, R. 400/1, 580/1
Lenssens, J. 57/1
Leon, S. 739/2
Leone, G. 306/3, 328/1, 329/1/2/foto, 330/3, 331/1, 38412, 532/3 798/1/2/foto
Leopold III, ex-koning 269/3
Leoro Franco, gen. L. 272/2
Lepage, O. 555/2
Lercaro, G. kard. 854/1
Leroy, P. 797/1
Lessard, M. 790/2
Lessedjina Kiaba Lema, mevr. 736/3
Lessing, D. 846/3
Lestor, J. 128/2/3
Letlaka, T. 736/2
Levee Moulton, J. K. 512/2
Lever, H. 288/1
Levesque. R. 787/2/3/foto, 788/1/2/3, 789/1/2
Levie, E. 159/1, 761/2
Levinger, M. 323/2/3
Levinson, 150/1/2
Lewin, A. 181/1/3
Lewis, R. W. B. 850/2
Leyenhorst, drs. G. van 71/3, 294/3
Leynse, L. 846/1
Leysen, A. 45413, 455/1
Leysen, prof. dr. V. 135/2/3, 136/1, 233/2, 285/2, 756/1
Lhamsuren, M. 720/2
Li Foe-sjoen 703/1
Li Hoe Rak 319/3
Li Hsien-nien 3211, 6741113
Li Li-san 609/3
Li Tsjiang 457/2, 483/3
Liboma, F. 735/1
Libscomb, W. 848/foto, 849/1/2
Lichtensztejn, dr. S. 505/1
Liddy, G. 191/3, 192/1/2/3
Liekpai, Ch. 661/3
Liendo, brig.-gen. H. F. 236/2
Lieu Huu Phuoc 274/3
Liinamaa. K. 665/3, 666/1/2
Lilar, baron A. 854/1
Lilar, S. 165/2
Liljestrand, gen.-niaj. B. 365/2
Lilow, A. 833/1
Limonow, E. 111/1
Limpkin, C. W. 845/3
Lin Piao 33/2, 34/3, 35/1/2, 36/2, 129/3, 131/3, 609/3, 610/1, 674/2, 715/1/2, 716/2, 717/2, 718/1/2
Linares Brun, kol. H. 505/3
Lindgren, P. 649/2
Link, A. 726/1
Linley, Lord 458/1
Linna. H. 666/1
Linowitz, S. 145/2/3
Lioe Hsiang-ping 190/1
Lioe Sjao-tsji 12913, 130/1, 131/3, 609/3, 717/2, 718/1
Lipinski, pr&. E. 821/1, 824/2
Lipkowski, J. de 399/3, 400/1, 734/3
Lipscomb, W. N. 85011
List, R. 846/1
Lister, E. 819/1
Ljubicic, gen. M. 746/1
Llado y Fernandez Urrutia, J. 817/3
Llopis, R. 819/foto
Llorente, G. 818/2
Lloyd, S. 51512, 457/1
Lo. M. 14212
Lo Tsjan-lung 609/3
Lobato, R. zie: Tiago de Fatima Lobato, R.
Loekpay, C. 657/2

Loemoemba, P. 117/2, 137/1/2, 138/1, 838/3
Loepinos, A. 123/3
Loerakker, C. 845/2
Löffler, G. 520/3
Loikkanen, J. 667/2
Lokollo, P. W. 121/3/foto
Lon Nol 316/2, 318/2
Longo, L. 799/3, 828/3
Loo, R. van 845/2
Loots, J. J. 603/1/2
Looijen, A. IJ. A. 575/2
Lopes, H. 92/3, 93/2/foto, 224/2
Lopes Cardoso, A. 84/2/3, 459/2
Lopes Michelsen, A. 146/3
Lopez Aranguren, J. L. 819/1
Lopez Bravo, G. 817/2
Lopez da Cruz, F. 558/2
Lopez Herrmann, brig.-gen. B. 272/1/3
Lopez Portillo y Pacheco, J. 529/1/3/foto, 530/3
Lopez Rega, J. 210/1/2, 211/1/2/3/foto, 212/1, 213/2, 236/3, 238/1
Lopez Rodo, L. 827/2
Lorentsen, A. 668/1
Lorenz, P. 837/3
Losonczi, P. 185/2/foto
Lougheed, P. 790/3
Lourenço, kapt. V. 83/3, 84/2, 107/1, 434/2
Loutou, I. 509/1
Lovoyer, kol. R. 272/3
Lozano Vicente, F.-J. 19/2, 817/3
Luard, E. 464/2
Lubbers, drs. R. F. M. 25/2, 132/2, 133/2, 165/3, 231/2, 324/1/3, 325/2, 342/1, 407/1, 470/3, 471/2/3, 484/3, 485/1, 694/1/3, 729/3, 743/foto, 744/1
Lubienski, K. 822/1
Lubis, M. 588/3
Lubonja, T. 832/2
Lucassen, R. 845/1
Luder, I. 210/2/3/foto, 212/3
Luder, R. 212/3, 238/2
Lugar, R. 725/1
Lugossy, L. 847/2
Luiz Fautario, H. 212/foto
Lukakamwe, kol. S. 478/2
Lukanow, A. 833/2
Lukaszewicz, J. 820/1
Lule, G. S. 478/2
Lumago, kol. I. 478/1
Lumet, S. 847/2
Lungu, M. M. 96/2, 463/3
Luns, mr. J. M. A. H. 353/foto, 355/foto, 357/2, 697/3, 698/1
Lutze, L.-E. 535/3
Lutze, R. 535/3
Luuka, V. 666/1
Luvsan-Gombo, S. 688/1, 720/2
Luvsanravdan, N. 688/1
Luvualu, P. 461/3
Lwin, Oe 483/3
Lwin, kol. S. 484/1
Ly, A. 142/3
Lynch, Ph. 28/1, 29/2
Lynden, dr. C. D. A. baron van 11/1
Lysenko, T. D. 854/1
Lyssarides, V. 258/1, 299/2/3

M

Maár, G. 847/1
Mabika, chief 656/3
Mabrouk, E. al- 838/1/2
Macdonald, D. 790/2
Macdonald, J. 790/2
MacEachen, A. 20/1/2/3, 49212, 582/3, 586/1, 790/2
Macedo, L. 83/2
Machado Ventura, J. R. 527/1
Machel, S. 63/3, 6413, 22013, 22412, 226/3, 227/1, 22813, 229/3/foto, 460/3, 464/1, 65313, 654/1, 685/1/3, 68612, 687/1/2/3, 738/1, 742/foto, 76511
Macherow, 16412
Machete, dr. R. 459/1
Machingura, D. 766/1/2
Mackasey, B. 790/1
Mackay, J. 790/1
Mackellar, M. 29/2
MacMillan, H. 457/1
Macomber, W. 710/3
Macovescu, G. 18511, 48913
Madar, M. H. 733/3
Madariaga, S. de 829/3
Maddox, L. 7211112, 76013
Madekurozwa, E. 223/2, 65512
Madero, P. E. 529/1
Madhavi, F. 720/3
Madikizela, R. 736/2
Maeda, M. 81311
Maeno, M. 810/3
Maes, N. 5711, 20011
Magalhaes Moto, J. J. 84/3, 105/foto
Magar, B. G. 527/2
Magaride, L. 212/1
Magdoub, gen.-maj. T. al- 350/3, 351/foto
Magena, M. 9613
Magoro, It.-kol. M. 51013
Magruder, J. S. 19112, 192/2
Maharanga, T. 128/1
Mahat, H. 527/2
Mahathir bin Mohammed 30212, 303/1
Mahdi. al-S. al- 14412
Mahendra. koning 528/1
Maheu. R. 138/2
Mahgoub, M 352/3
Mahmoud, A K 77113, 77213
Mahmoud, M H 72011
Mahmud, A. 558/3
Mahmud, B 54013
Mai Chi Tho 278/3
Mai Quy Tho 27312
Maidou, H. 733/1
Maihofer, W 19611, 235/2, 246 3, 468/3, 535 1 642/2
Majid ibn Abdoel Aziz prins 71311
Majumder, Ph. 20412
Makame, H. 9613
Makarezos, N. 58/2/3/foto, 59/1, 751112
Makarios, aartsbisschop 140/2, 257/1/2/3, 258/foto, 259/foto, 260'113, 261/1, 299/2/3, 300/3, 301/2/3, 581/2, 722/1
Makawi, M. 14413
Makhan, A. K. 205/2
Makhuinula Nkhoma, P. L. 96/2, 46313
Makuwere, W. 768/1
Malagodi, G. 32713, 48811
Maldonado Mejia, kol. R. 272/3
Malecela, J. W. S. 6113, 96/3
Malfa, U. La 305/3, 328/1, 79913
Malfatti, F. M. 307/3, 798/2/3/foto
Malianga, M. 22113, 227/2, 76811
Malik, A. 3113, 421112, 17213, 173/1, 543/1/213, 544/1/3, 55611, 558/2, 559/1, 560/3
Malik, J. 365/3, 367/2
Malkin, A. 112/2
Mallick, A. R. 20412
Mallouchi, D. 72013
Malraux, A. G. 854/2/foto
Mamadou, D. 93/1
Mam.a.dou. D. 9311
Mamane, A. 509/2
Mambu Wa Nkenzu Makwala 736/3
Mamiake, gen. R. 736/1
Mamo, Sir A. 680/3, 681/foto
Mamoudou, M. 509/3
Mancham, J. 128/2/3, 511/3/foto
Mandungu Bula Nyati 480/3/foto, 736/3
Manescu, M. 77/2, 803/1
Manga, kapt. B. 509/2
Mangwende, chief T. C. 227/3, 654/1/foto
Manickavasagam, T. S. V. 302/2
Mannan, A. 204/2
Manneke, D. 846/1
Manning, mej. 96/3
Manson, Ch. 188/2, 189/1
Mansor, Mohammed Noor 303/3
Manusama, ir. J. A. 41/1, 121/3/foto, 122/1
Manzo Gonzalez, J. 555/2
Manzur, N. I. 204/2, 206/1
Mao Joean-hsin 647/1
Mao Tsetoeng 33/1/2, 34/3, 35/1/2/3, 36/1/2, 92/2, 129/3, 130/1, 131/1/2/3, 132/1, 172/1/2/3, 190/1/2, 318/1, 441/1/foto, 483/2, 609/1/2/3/foto, 610/1/2/3/foto, 611/1/2/3/foto, 670/1, 671/1/2/3/foto, 672/1/2/3, 673/1/2/3, 674/1/2, 675/1/2/3, 676/2/3/foto, 677/1/2, 716/1/2, 717/1/3, 718/1, 843/1/foto
Maori Kiki, Sir A. 31/3, 32/1
Mapoma, J. 735/1/2
Mara, maj. M. 96/2
Marais Steyn, S. J. 603/1
Maramzin, W. 112/1
Marchais, G. 123/1/2, 161/2, 362/2, 363/1/3/foto, 364/1/foto, 365/1, 379/1, 452/1/3
Marchand, J. 790/1
Marchand, L. 790/2
Marchetti, 115/1
Marcora, G. 51/foto, 307/3, 312/1, 798/3
Marcos, F. 173/1, 844/3
Marcos, mevr. I. 31/3
Mardian, R. 190/3, 192/2/3, 201/2
Marenga, A. N. 766/2
Margaret, prinses 458/1
Mariategui Angulo, F. 570/1
Markovic, M. 746/2, 747/1
Markow, Y. 833/3
Marks, 115/1
Maro, R 128/1
Marshall, J. R. 16/3
Martens. W. 40/1, 136/1, 232/2, 647/3, 692/1, 831/1
Martin-Gamaro, A. 19/1, 180/foto
Martin-Gamero González-Poseda A 816/3
Mathieu-Mohin, mevr. L. 781/2
Martin, G. 330/1
Martin, J. H. 591/1/2
Martin Villa, R. 19/1, 32/2, 817/3, 825/1
Martinelli, M. 307/3
Martinez de Hoz, J. 236/2
Martinez Esteruelas, C. 827/2
Martino, F. de 306/2/foto, 308/3, 312/3, 313/1, 418/foto, 419/1, 797/3
Martinovic, N. 785/1
Martins, J. F. 44/3, 556/2
Martins dos Santos, O. 45/1
Martins Guerreiro. kapt. M. B. 84/2
Martsjenko, A. 112/1
Marumo, S. 813/1/2
Marunic, D. 756/2
Masdit, S. 65712, 65912
Maseribane, chief N. S. 96/1
Mashuri, S. 543/3, 558/3
Masmela, A. S. 83911
Masmoudi, M. 382/3, 383/1/foto
Mason, R. 288/1, 354/1, 480/2
Massadeh, S. 701/1
Massart, F. 233/1
Massera, adm. E. E. 209/1/foto, 236/1
Massero, J. L. 504/3, 507/1
Massoud, sjeik M. I. 713/1/2
Massoundi, T. 126/3
Mast, A. 57/2
Mata Gorostiaga, E. de la 817/3, 818/2
Matanzima, G. 736/2
Mantanzima, chief K. 705/1/3/foto, 736/2
Mataure, J. 223/2
Matenjè, D. T. 96/2, 463/3
Matheson. S. 726/1
Matoka, P. 735/2
Matsuno, R. 813/2
Matsuo, T. 810/1
Mattalab, U. A. 510/3
Matthes, H. 835/1
Matthijsse, mr. J. J. 438/3
Matwejew, 48/3
Maudling, R. 767/3
Maung, kol. K. 484/1
Maung Cho 483/3
Maung Kha, M. 483/3, 484/1
Maung, U. T. 482/1
Maung Win, K. 484/1
Maung Win. T. 483/1
Mavros, G. 59/1
Max, M. 128/1
Maximow, W. 111/2
May, H. 16/1
Maydar, D. 688/1, 720/2
Mayouf, V. O. 512/3
Mazeaud, P. 400/1
Mazoerow, K. 15/1, 164/2
M'Bahia Blé, K. 512/1
Mbala Mbaba 736/3
Mbanga, S. 736/2
Mbaya, R. 464/3
Mbemba, D. K. 93/1
Mbemba Yowa Mabinda Kapinga mevr. 73613
Mbenga, M. H. 93/1
M'Bengue, A. B. 142/2
M'Bodji, L. B. 95/2
Mbokou, mevr. M. Ch. 73311
Mboumoua, W. E. 511/2
Mbouy Boutzit, E.-A. 838/1
Mbula Nzenge Mokwambe 36/3
McAfee, J. 170/3
McBride, S. 279/2, 628/2/3
McCarthy, E. 721/1/2, 760/3, 761/1/foto
McClelland, D. 6/1
McClelland, J. 6/1
McCloy, J. 148/2, 149/1, 171/1
McCone, J. 13813
Mc Corinack, E. 748/2
McCready, A. 16/3
McFall, J. 725/3
McGee, G. 725/1
McGuigan, Th. 16/1
McIntyre, D. 16/3
McLachlan, C. 16/3
McLeary, J. 29/1
McLennan, G. 161/2
McMahon, W. 28/1, 29/3
McNamara, R. S. 608/2
Mebiame, L. 736/1
Mechelen, prof dr. F. van 374/3, 488/
Mecklinger, L. 835/1
Medecin, J. 400/1, 580/1

Medero, B. 505/3
Medwedew , R. 100/2/3, 111/2/3
Mehaigherie, P. 400/1, 580/1
Meheishi, O. el- 38113, 382/1/2/3, 3831112, 384/1/3, 736/1
Mehta, S. 227/3
Mei. drs. D. F van der 453/2 568/3 695/3
Meidner, dr. R. 651/1/2
Meier, dr. R. 535/1, 536/1
Meinhof, U. M. 538/1/2/3/foto
Meir, mevr. G. 322/3
Melady, Th. 479/2
Melin, I. 666/1
Mellado, M. 32/2
Melle, zie: Oldeboer Richter, M. J.
Mellish, B. 288/1
Melo Antunes, maj. E. A. de 81/3, 82/2, 83/1/2, 84/2/3, 85/1, 183/1, 296/3, 298/1, 462/2, 543/1, 556/3
Meloy, F. 773/2
Mendes-France, P. 37813
Mendez, A. 503/1/2
Menedez Menendez, A. 817/3
Mentzel, V. 845/3, 846/1
Mercier, kard. 502/3
Mercour, M. 79/2
Meria de Areilza, J. 298/1
Meroro, D. 626/2
Mertens, prof. dr. H. 86/3
Mertens, P. J., J. 325/3, 326/1, 756/1
Mertens de Wilmars, prof, J. 57/2
Merwe, S. W. van der 603/1
Méry, gen. G. 375/2/3, 376/1
Mesluk Muyonga, A. 62711
Messmer, P. 99/2, 362,3, 397/1/2
Mestrovic, Z. 747/3, 748/1
Metelo, A. 81/2
Methiari, ds. 411213
Mettke, J. 519/3, 520/1
Metz, H. 239/1
Metzenbaum, H. 725/1
Meulders, 780/3
Meuser, F. C. 149/3, 150/2, 153/3, 154/1, 169/2, 562/3, 564/2/3, 565/1/2, 575/3, 576/1/3, 591/2/3, 592/1/2/3, 603/3, 604/2, 606/3, 624/2
Meya, M. 508/3
Meyer, J. de 57/2, 394/2, 782/2
Mezue, J. O. 736/1
Miceli, gen. V. 330/1, 419/3, 420/foto
Michaelides, A. 258/1
Michel, J. 339/1/2/3, 83111
Michelini, Z. 504/1
Micunovic, D. 746/2
Mielke, E. 834/2, 835/2
Mies, H. 449/3, 450/1
Miettunen, M. 665/2/3, 666/1/2, 667/1/2/foto
Mifima, S. 626/3
Mihajlov, M. 747/2/3, 758/3
Mihailovic, gen. D. 756/2
Mihailow, gen. I. 833/1
Miki, T. 437/3, 497/foto, 672/2, 809/2/foto, 810/2/3/foto, 811/1/2, 812/1/2/3, 813/1/2/3
Mikolo-Kizonzi, J. 93/1
Milczarek, M. 824/3
Milhem, M. A. L. 713/2
Milian, A. 527/1
Millan, B. 288/1
Millar, R. 160/2
Miller, G. 845/3
Miller, H. 190/3
Mills, W. 171/2
Milner, A. 464/2
Min Byong Kwon 336/3
Mindszenty, J. kard. 835/2
Minic, M. 20/2, 54/3, 77/foto, 136/3, 746/1
Mintqff, D. 680/3, 681/1/2/3/foto, 682/1
Minyila, lt.-kol. G. 95/3, 512/1
Miquel, L. 213/2
Mirah, A. sultan 98/3, 99/1
Miranda, T. M. 17/foto, 18/3
Miret Prieto, P. 527/1
Mischnick, W. 235/3, 66411
Miska, P. 832/1/3
Miskotte, K. H. 854/2/3
Mita, L. C. de 307/3, 312/1, 798/3/foto
Mitchell, J. 190/3, 191/1/2/3, 192/1/2/3, 201/1/2, 623/2
Mitdank, J. 51813
Mitrega, J. 821/3
Mittag, G. 834/2
Mitterrand, F. 362/2, 363/1/2/3/foto, 364/1/3, 379/1/2/3, 400/2, 538/1, 578/1, 828/1
Miyamoto, K. 812/foto
Miyazawa, K. 20/1, 457/3, 813/1
Mizuta, M. 81312
Mladenow, P. 833/1/3
Mladenow, Y. 833/3
Mlamali, A. 126/3
Mlingo, F. 654/1
Mlonyeni, H. 736/2
Mlynczak, T. 822/1
Moboetoe Sese Seko 4713, 64/3, 14211, 28513, 340/1, 345/foto, 44012, 444/2, 448/2/3, 460/2, 480/3, 523/2, 662/3, 736/3, 739/3, 755/2, 765/1
Mockey, J.-B. 512/1
Moczar, gen. M. 820/2, 822/1
Modinos, P. 30012
Moekhametsjin, B. 112/3
Moelenga, S. 735/1/2
Moezorewa, A. bisschop 220/2, 221/1/2/3, 222/1/2, 223/1/2/3, 224 1/2/3, 225 1, 226/1/2/3, 227/2, 228/1/3, 229/foto, 595 2, 653/3, 655/2/3, 656/1, 737/1/2/3, 7651213, 766/3/foto, 767/1/3, 768/1/3
Mogaard, B. 684/3/foto
Moha, E. 17713
Mohale, A. S. 96/1
Mohammed Reza Pahlevi, sjah 539/3/foto, 572/2/foto
Mohammed, A. 126/3
Mohammed, A. A. 73313
Mohammed. A. N. 70011
Mohammed, lt.-kol. M. 51013
Mohammed, M. R. 94/2, 175/2/3, 176/1/2/3, 510/1/2
Mohammed, M. O. Ch. 94/2
Mohammed, kapt. N. 478/2
Mohammed, kapt. S. 5091213
Mohammed bin Yaacob, Datuk Haji 30212
Mohammed Sany, Dato Sri 30413
Mohammeùuiian, 206/1
Mohieddin, A. F. 72011
Mohnsen, S. 70012
Mohsen, J. 431/2
Mohsen, Z. 6513, 403/3, 405/2, 43011, 431/2 foto, 76912
Moissou-Poty, A. 93/1
Moitse, J. R. M. 9611
Molapo, C. D. 96/1
Moleh, H. van der 84712
Mollo, J. G. 495/1
Molom, T. 720/2
Molomjamts, D. 68811
Molongya Mayikusa Moi Bongenye 736/3
Momin, A. 204/2
Moncorgé, J. A. 852/1
Mondal, K. C. 204/2/3
Mondale, W. F. 137/1, 159/1, 723/2, 724/3, 725/foto, 748/2/3, 749/1, 759/1, 760/2
Mondelli, E. 20913, 238/1
Mondlane, E. 687/2
Monge, M. 704/1
Monicelle, M. 847/2
Monod, J. L. 854/3
Monreal Luque, A. 82613
Monroe, A. 171/3
Montano, G. 272/3
Montemaggi-Sandonnini, mevr. L. 327/1
Montgomery of Alamein, veldmaarsch. B. L. 28711, 854/3/foto, 855/1
Montoya, J. 72511
Monze, mevr. L. 73512
Moon Il Kwan 336/3
Moore, S. J. 18813, 18911
Moores, F. 78711
Moors, Chr. 86/3
Mora. E. 12811
Moraça, V. 75713
Morais da Silva, gen. J. 83/1/2, 107/2, 559/1
Morales Bermudez, F. 146/1, 570/1
Moran, V. 680/3, 68111
Moreau, R. 13512, 13613, 796/3, 797/1, 830/2, 83111
Moreira Baptista, dr. C. 297/3
Morgan, L. A. 512/2
Moriba, kapt. D. 508/2
Morice, A. 378/3
Morillo Sattle, J. 272/1
Morin, C. 788/3
Morin, J.-Y. 788/3
Morlino, T. 30713, 79813
Moro, A. 78/1, 305/1/2/3, 306/1/2/3, 307/1/3, 30811, 312/3, 328/1/2, 331/1, 446/2, 488/1, 490/2, 497/foto, 53213, 798/1/2
Morodo, R. 818/2, 826/2
Morosi, J. 6/3
Morozow, P. D. 27912
Morris, J. 28811
Morrison, W. 6/1
Morrow, M. 573/1
Morse, B. 262/foto
Mosca, G. 41713
Moshtaque Ahmed, K. 204/1/2/3, 205/1/2/3, 2061113, 20711
Mosler, H. 27912
Moss, F. 725/1
Mota, chief P. 9611
Mouasher, R. el- 70111
Mouddour, A. 509/2/3
Moukambi, P. 73611
Moukharbel, M. 838/3
Mouknass, H. O. 6311, 94/2, 18012, 182/foto
Moulhem, A. 72013
Moussa, B. 5091213
Moustapha, I. 699/2
Moutheb ibn Abdoel Aziz, prins 713/1
Mouzinho, J. P. 4511
Moynihan, D. 47/1, 189/2/3, 264/2, 26512, 26611, 282/2/3, 365/3, 366/1/2, 367/2, 368/2, 72511
Moyo, H. N. 9613
Moyo, J. 224/1, 768/1
Mroudjae, A. 12413, 50911
Msika, J. 22113, 224/2, 22713, 76811
Msonthi, J. D. 9612
Msuya, C. 96/3
Muckeberger, E. 834/2
Mudenda, E. 73413
Muffarij, A. I. al- 711/2
Mugabe, R. 22612, 655/3, 656/1/2/3, 737/1/2/3, 765/2, 766/1, 767/1/2/3/foto, 76813
Muhaji, A. O. 96/3
Mulder, C. 447/3
Muldoon, R. 15/3. 16/2/3/foto
Mulenda Shamwange Mutebi 736/3
Mulikita, F. 73513
Muller, H. 4611, 19512, 22013, 22211, 59311
Muller, mevr. M. 834/2, 835/1
Mulley, F. 28811
Mullie, J. 855/1
Mulroney, M. 138/1
Mun Se Kwang 332/2/3, 333/1/2/3
Mundawafa, S. 22412, 65411
Mundebo, I. 68413
Mundia, N. 735/3
Mungai, J. 9613
Mungate, A. T. 654/1
Muniz Zapico, M. 1813
Munoz Ledo, P. 53013
Munroe, J. 790/2
Muntukakubi Tshiondo Kabaza Wa Mintege 76313
Munyenyembe, R. T. C. 9612, 46313
Murdoch, H. 504/3
Murillo, M. 827/3
Murphy, L. 5/3
Murphy, R. D. 141/3/foto
Murtopo, gen.-maj. A. 5881112
Musa bin Hitam, Datuk 302/2
Musaied ibn Abdoel Rahman, prins 71312
Musharef, gen. K. 204/1, 205/2/3, 2061213, 207/1/2, 20811
Mushimba, A. 628/3
Muskie, E. 72512
Mussett, J. 22713
Mustafa, G. G. 20511
Mustapha bin Dato Harun, Tun 303/1/2/3
Musuruwa, W. 224/2/3, 22713, 655/3, 76811
Mutale, J. 73511
Muwalo Nqumayo, A. A. 9612, 463/2
Mwaanga, V. 6213, 735/1
Mwakawago, D. 96/3
Mwale, S. 735/3
Mwamunga, E. 37112
Mwanakatwe, J. 73513
Mwananshiku, C. 735/1/2/3
Mwananshiku, L. 735/2/3
Mwarairi Mitima Taneno 736/3
Mwila, O. 735/1/2
Mwinyi, A. H. 9613
Mwondela, W. 73511
Mwubelo, L. 739/2/foto
Mydin, R. 30412
Myftiu, M. 83211
Myint, kapt. O. K. 48411
Mzali, M, 73612

N

Nabudere, W. 49512
Naceur, M. A. 384/1
Nachmanoff, A. 145/2
Nacimento, L. do 44/3/foto, 46213
Nader, R. 76211
Naessens, M. 23312
Nagai, M. 813/1/2
Naguib, I. 72011
Nahayan, sjeik Z. bin S al 380/3, 7141213
Nahïel, M. A. 384/1/2
Naholo, F. 626/2, 627/2
Naing, Y. 483/1
Najm, maj. M. 38212
Nakasone, Y. 810/foto, 812/1/2, 8131112
Nakhon, S. N. 65713

Nam Duck Woo 332/2
Namer, Th. van der 845/1
Nanam, L. 657/3, 66011
Nandares, C. 212/1/3
Nanzy, M. 174/3
Narancio, E. 505/1/3
Narita, T. 812/foto
Nascimento, L. do, 44/foto
Nasir, M. 442/3
Nasjpits, M. 112/1/2
Nasri, M. el- 323/2, 337/3, 33811
Nasser, H. 33812
Nasser, K. 338/2
Nasution, B. 588/3, 589/2/3
Natshi, A. H. 33812
Natta, A. 799/3
Natusastro. W. 20/2
Nau, A. 188/1
Naumann, K. 83412
Nayef ibn Abdoel Aziz, prins 713/1
Nazar, M. 758/1
Nazir, sjeik H. M. al Din 713/2
Nchama, E. 174/3
Ncokazi, H. 705/3
Ndabankulu, G. 736/2
N'dele, J. 44/3
Ndessabeka, A. W. 93/1
Ndhlovu, E. 244/1
N'Dia Koffi, B. 512/1
N'Diaye, M. 142/3
Ndiweni, chief K. 654/1
Ndjobads, C. N. 625/3, 628/1
Ndzumo, S. 736/2
Ne Win 481/1/foto, 482/3, 483/2/3, 484/1/2
Nea, J. H. 512/1
Neal, D. F. 512/2
Nedee, F. 233/2
Nedew, I. 83313
Nedzi, L. 139/1
Néef, J. de 534/1
Nekipelo, W. 111/2
Nemtsanow, S. 613/3, 614/1
Nenni, P. 313/2, 418/foto, 828/1
Nessen, R. 490/3, 553/3
Nethaniyahu, lt.-kol. J. 839/3
Neto, A. 44/3/foto, 4612, 448/3, 460/2, 461/2, 548/3, 628/2, 742/foto
Neto, H. V. 44/3
Neumann, A. 834/2, 835/1
Neuray, G. 797/1
Newman, K. 29/2
Ngaka, P. 93/1
Ngalande, M. 735/1
Nghiem Xuan Yem, 276/3, 842/3
Ngjela, N. 832/2/3
Ngo Ba Thanh 276/3
Ngo Cong Duc 275/3
Ngo Dinh Diem 138/3, 275/2
Ngo Minh Loan 842/3
N'Gom, D. 142/2
Ngouabi, M. 64/2, 92/3, 93/1, 448/3
Ngomo, O. 95/2
Ngucma, F. M. 95/2, 174/3, 175/2
Nguema, R. 736/1
N'Guessan, P. D. 512/1
Nguon Kang 315/3
Nguyen Chan 842/3
Nguyen Con 842/2
Nguyen Dinh Tu 842/3
Nguyen Duy Trinh 630/1, 842/2
Nguyen Huu Hanh gen. 275/3
Nguyen Huu Mai 842/3
Nguyen Huu Tho 274/2, 275/foto, 276/2/3, 841/1, 842/1
Nguyen Luong Bang 276/1
Nguyen Thanh Binh 842/3
Nguyen Thi Binh, mevr. 276/1/3, 278/3, 841/1, 842/3
Nguyen Tho Chan 842/3
Nguyen Tuu Tho 278/3
Nguyen Van Binh, mgr. 278/2
Nguyen Van Hieu 274/3, 278/3, 288/2, 842/3
Nguyen Van Huyen 273/3
Nguyen Van Kiet 274/3
Nguyen Van Thieu 273/1, 274/2, 27513
Nguyen Van Thuan, mgr. 27512
Nguza Karl-I-Bond 147/1/2, 250/1, 448/3, 523/2/3, 736/3
Ngwenyo, mej. J. 224/1
Ngwete Kinkela 736/3
Nhari, Th. 655/2
Nhim Ros 315/3
Nhongo, R. 656/3, 766/1/3
Nhu Diem 138/3
Nichols, L. 15813
Nicholson, J. 847/2
Nickel, E. 535/3
Nickel, K. 535/3
Nicolaescu, N. 836/1
Nicoue, U. 508/1
Niculescu, P. 83611
Nidal, A. zie: Banna, M. S. al-
Niepen, P. van der 781/3
Nier, K. 518/3, 52011
Niessen, M. G. 845/2
Nikaido, S. 812/1/3, 81312
Nikiforow, W. 833/3
Nikolopoulos, gen. C. 59/1
Nikijuluw, J. P. 121/3/foto
Nimeiry, J. al- 143/1/2/3, 144/1/2, 388/3
Nishimura, E. 81312
Nishimura, S. 813/1/2
Nitsisastro, W. 573/3
Nixon, P. 2811, 29/2
Nixon, R. M. 14/2, 35/1, 113/2/3, 115/2/3, 116/3, 13211, 137/2/3, 139/1/3, 15911, 171/2, 172/3, 189/3, 190/1/2/3, 191/1/2/3, 192/1/2/3, 200/3, 301/1/2/3, 391/2, 497/2, 67211, 723/1/3, 724/1, 749/3, 750/2, 751/1, 752/2, 759/1, 76112, 791/2/3, 810/3
Njam-Osor, D 720/2
Njamaa, 0. 720/2
Nkala, E, 220/2, 221/3, 223/2/3, 768/1
Nkanza, W, 735/1
Nkegbe, kol. P. K. 9513
Nkomo, J. 220/1, 22113, 222/3, 223/1/2/3, 224/1/2/3, 225/1/2/foto, 226/2/3, 227/1/2/3, 228/1/2/3, 229/1/2/3, 52311, 595/2, 625/1/3/foto, 652 (portr.) 653/3, 655/2/3, 656/1, 737/1/2/3, 765/2/3, 766 1/2/3, 767/1/2/foto, 768/1/3
Noda, U. 813/3
Noe, Oe 48112, 482/3
Noel, Ph. 72611
Nollau, dr. G. 535/1
Nols, R. 339/1/2/3, 411/2, 41211
Nolte, T. 847/2
Nooteboom, G. 543/2
Nootenboom, drs. H. A. C. M. 32513, 694/2
Nooij, B. 855/1
Norden, A. 834/2, 835/1
Nordli, 0. 667/3, 668/1
Norodom Chantarangsy, prins 318/1
Norodom Sihanoek, prins 31411, 315/1/2 foto, 318/1
Norvik. E. 667/3
Nothomb, Ch. 40/2, 104/3, 13611, 23212, 728/2
Noucha, D. S. 178/1
Nouira, H. 383/3, 384/1
Novelli, D. 327/3
Novou, Ch. 125/3
Nshelcanabo, R. B. 478/2
Nujoma, S. 489/2, 626/1/2/3/foto, 627/1/3
Numa Laplane, gen. A. 210/2, 212/2, 236/3/foto
Nuon Chea 315/3
Nuyothayarn, B. 244/2
Nvandoro. G. 221/3. 768/1
Nyangweso. gen.-maj. F. 47812
Nyanzi, S. 47812
Nyati, M. B. 20/2
Nyerere, dr. J. 54/1/2/3/foto, 63/3, 64/3, 961213, 220/3, 224/2, 226/3, 227/2, 229/1, 460/3, 495/1/3, 496/1, 523/1/foto, 59412, 595/2, 654/1, 737/3, 738/3 7301112, 74213/foto, 764/1/3, 765/1/3, 7581213
Nyi, N. 48313
Nypels, drs. E. 56/2, 406/2

O

Obada, gen.-maj. O. E. 510/3
Obado, M. L. 478/1/2
Obaidur Rahman, K. M. 20412, 20611
Obasanjo, lt.-gen. O. 175/2, 176/2/3, 510/1/2/3
Obbo, J. J. 478/1
Obenga, Th. 93/1
Oberwinter, M. 538/3
Obiang, 0. 9512
Obote, M. 495/1/2/3
Oboth-Ofumbi, A. C. K. 478/1/2
Obradovic, V. 754/2/3
Ochefu, A. 17513
Ochir, Y. 720/2
Ockyemba-Morlende, P. 9311
Oda, S. 27912
Odartey-Weilington, brig.-gen. N.A. 95/3
Ocirou, F. 508/3
Oduber, F. 846/3
Oeksnes, O. 668/1
Oelanfoe 602/3, 670/foto
Oele, dr. A. P. 325/1, 409/3
Oestinow, D. 164/2, 462/3
Ofer, A. 322/1/2
Ofori-Akuamoah, maj. M. 95/3
Ogle, G. 334/2
Ogoertsow, I. 122/3
Ohira, M. 81111, 812/3, 813/1/2/3
Ohouens. lt.-kol. B. 508/2
Oishi, B.' 8131112
Okabe, S. 93/1
Okai, gen.-niaj. L. A. 95/3
Okamoto, K. 839/1, 840/3
Okelo, F. 479/1
Okinda. J. 736/1
Okoko, F, 93/1
Okubo, T. 810/1, 811/3, 81211
Olaf V, koning 489/1, 667/3
Oldeboer Richter, M, J. 85413
Oleffe, A, 309/1
Olewale, N. E. 31/3
Oliveira, mevr. A. 736/1
Oliveira Dias, L. 298/3
Olivier, B. 680/3, 681/2
Olivier, L. 534/1, 830/2, 831/1
Ollera, C. 818/2
Olowo, B. 496/3
Olschowski, G. 847/2
Olsson, E. 684/3/foto
Olszewski, J. 822/1
Olszewski, K. 196/3, 822/1
Olszowski, S. 196/2, 197/1/2/3, 803/1/3, 820/1, 824/3
Olumide, kapt. 0. 510/3
O'Malley, B. 415/3
Ornar, A. B. 99/3
Omran, A. M. 71312
Onaah, kol. S. 478/2
Onan, S. 301/1/2
Onate, V. 19/1/2/3/foto
O'Neill, Th. 725/3
Onu, P. 6412
Oo. gen. T. 483/3, 484/1/2
Ooteghem, A. van 10/1
Or, mevr. R. 33712
Orban, L. 835/3
Ordonez, F. 829/3
Oreja Aguirre, M. 817/3
Orisorio, A. 19/1/3/foto
Orlando, G. 30713
Orlovic, I. 785/1
Ortoli, F.-X. 14/2, 22/3, 76/3, 268/1, 467/1, 487/3, 501/2
Oryema, lt.-kol. E. W. 478/2
Osano, K. 81011
Osipow, W. 111/2, 11213
Osman, A. 18111, 182/1/foto
Osman, A. H. 623/3
Osman, lt.-kol. H. H. 143/2, 14411/2/foto
Osman, brig.-gen. M. S. 733/3
Osman, O. A. 720/1
Osman, K. A. 73313
Osmani, gen. M. A. G. 204/3, 206/3
Osorio Garcia, A. 817/3
Osorio Soares, J. 54312
Osseiran, A. 42913
Ossola, R. 798/2/3
Oteibah, S. M. al- 83811
Oteifi, G. al- 720/1
Otoo, lt.-kol. J. A. K. 95/3
Oud, mr. P. J. 21512
Ouedraogo, maj. M, 511/1
Outers, L. 74/1/2, 83013
Ouwens, K. 846/1
Overeem. B. M. 846/1
Overeein, E. van 84512
Ozga-Michalski, J. 822/1

P

Paavela, P. 66611
Padilla, R. 555/2
Paepe, Pl. de 10412, 412/2, 693/1
Pak Soeng Tsjoel 54811
Pakraduni, K. 43011
Paleologos, 58/3
Palley, mevr. C. 76811
Palma Carlos, A. da 84/3
Palme, O. 55/foto, 56/1, 440/3, 46311, 64811/2, 649/1/2/3/foto, 650/1, 669/2/3, 827/foto, 828/1
Panagoulis, A. 75/3
Panchmanond, lt.-gen. S. 65913
Pandolfi, F. 798/2/3
Panggabean, gen. M. 557/2, 558/1/2
Pannenborg, dr. ir. A. E. 40913
Pantchoulidzew, kol. A. E. 56413, 565/1, 567/1, 59113, 592/1/2/3
Papadopoulos, G. 58/2/3/foto, 59112, 75/1/2 13. 76/1/2, 79/1
Papadopoulos, K. 58/3, 75/1/2
Papadopoulos, T. 301/1

Papandreou, A. 591112, 79/2/3
Papandreou, G. 59/1/2
Papkinstantinou, K. 44/1
Papzow, N. 833/2
Parades, I. 569/2
Pardoe, J. 45512, 456/foto
Parirenyatwa, L. 221/3
Parizeau, J. 788/3
Park Chong Gyu 332/2
Park Kyung Won 332/2
Park, mevr. 332/3, 333/3
Park Tae Sun 335/1
Park Tsjoeng Hie 318 2/3, 319 3, 320/1/2/3, 33212, 333/1/2/3, 334/2/3/foto, 335/1/2, 336/2/3
Park Won Keung, gen. 36/3
Parker, D. 443/3
Parkinson, K. 190/3
Parmentier, W. 139/2/3
Parodi Galliani, J. 57011
Parsky, G. 554/3
Parsons, G. 15913, 60811
Partridge M. 22811, 76811
Pasolini, P. P. 847/2
Pasti, gen. N. 418/3
Patasse, A. 733/1
Pato, O. 433/1, 434/foto, 435/1/2, 436/1
Patolotsjew, N. 90/3, 329/3
Patsalides, A. 258/1
Pattakos, S. 58/2/3/foto, 75/1/2
Patterson, J. 53111
Patterson, M. J. 20/2
Patterson, R. 6/1, 7/2
Patijn, S. 5312, 249/1 467/1
Paul Rabotoson, V. F. de 60213
Pauls, R. 441/1
Paulus VI, paus 67/3, 7812. 377/2, 496/3/foto, 53213, 82112
Paun, R. 836/1
Pauw, P. de 359/3
Pawlow, T. 833/1
Paxrami, F. 832/2
Peacock, A. 2811. 29/2, 54411, 55611, 559/2
Peart, F. 288/1, 698/1
Pecchiolo, U. 786/3
Pedini, M. 30713, 798/3
Peers, dr. W. 780/2
Peeters, prof. dr. K. C. 8551112
Peile, E. 507/1/2
Pelji, M. 720.12
Pelsje, A. 164/2
Pemic. J. 75812
Penn Nouth 314/1, 315/1/2/foto
Peou Sou 315/3
Pepermans, F. 74/2/3, 147/3, 44012, 72813
Peragow, S. 11112
Percy, Ch. 170/1
Perera, N. M. 540/2, 541/1/2
Perera, R. S. 540/3
Peres, C. A. 55/2
Peres, S. 32213, 323/1/2/3, 83811, 351/3, 36512, 403/3
Perez, C. A. 240/foto, 48913
Perez Alfonzo. P. 57113
Perez de Bricio Olarriaga, C. 19/1/3, 817/3
Perez de Cuellar, J. 299/1, 300/1/3, 301/1/2
Perez Guerrero, M. 20111213, 369/1, 37013, 489/3, 582/2/3, 58611
Perez Jimenez, gen. M. 57012
Perica, D. 758/2
Perin. Fr. 728/1, 796/1/2/3/foto, 79711, 830 111213. 83111
Peron, M. E. Martinez de 209/1/3, 210/1/2/3, 211/1, 213/3/foto, 213/1/2/3, 236/3, 237/1/2/3, 238/1, 239/1/3
Peron, I. 212/foto
Peron, gen. J. 209/3, 210/1/2, 211/2/3, 213/3, 239/3
Péronnet, G. 379/1, 400/1
Perovic, kol. M. 757/3
Perreault, R. 790/2
Pertini, S. 328/1/2/foto, 330/2, 797/2
Pervan, I. 757/1
Pesantes, dr. A. 272/3
Peschar, drs. H. 15213, 15312, 561/1, 56311, 575/1/2/foto
Pesic-Golubovic, mevr. Z. 746/2/3
Petit, J. 41211, 474/3
Petromis, P. 112/1
Petrou, M. 76/1
Petrijkic, M. 757/3
Pha Kyaw, Oe 484/1
Pham Hung 27413, 27613, 278/1/3/foto, 841/1, 842/2
Pham Van Bach 842/2
Pham Van Dong 276/1/2/3, 54811, 842/2
Phan Hien 24411
Phan My 842/3
Phan Trong Tue 842/3
Philipp, gen.-maj. H. 365/2
Phillips, ir J T. 51212
Phiri, A. 735/1
Phiri, G C. 9611
Phone, Oe H. 48313
Phung Van Cung 274/3
Piampongsarn, S 65712
Pianto, G. 212 1
Piasecki, B 82/1
Piatkowski, W. 19612
Piccoli, F. 31211
Pickford. M 847/3
Pieper. prof P 845/1
Pierre, S. 602/3
Piers, J. 45413
Pierson, F. 847/2
Pierson, M. A. 796/3, 79711
Pignatelli, N. 171/2
Pike, 0. 139/2/3
Pilaet, E. 233/2
Pinerua Ordaz, L. 55512
Pinheiro de Azevedo, J. B. 82/1/3/foto, 8313, 84/1/2/3, 85/1/2/3, 105/1/2/foto, 106/2/3, 107/1, 10812, 291/2, 297/3, 298/1, 433/1, 435/3, 436/1/foto, 459/1
Pinheiro Farinha 8413
Piniés, J. de 18011
Pinto da Costa, M. 9612
Pinto de Magalhaes, gen. A. 45913, 460/1
Pinto Soares, gen. D. 10812
Pires Veloso, brig.-gen., A. 10512, 10813
Piscopo, D. 681/1
Pishiva, M. 179/2
Pita de Veiga y Sanz, adm. G. 1911, 817/3
Plachotnjoek M. 123/3
Planchard, J. 53411
Plessis, A. H. du 60311
Ploesjtsj, L. 123/1/2/3/foto, 154/2, 155/2/3
Ploesjtsj, mevr. T. 123/1/foto
Pluma, P. 11211
Poaty, A. 93/1
Podesta Jimenez, gen. C. 570/1
Podgorny, N. 15/1, 110/3, 164/2, 329/1, 389/1 3, 687/3, 702/1, 803/3
Pol Pot 315/3
Polak, mr. C. H. F. 516/2, 517/1
Poletti, U. kard. 313/2
Poliakow, V. 88/1
Polivio Vega, gen. A. 27213
Poljanski, D. 16412
Poma, A. kard. 41912
Poma, K. 57/1, 831/1
Pompidou, G., 9711, 162/2, 34413, 34713, 3751 3, 379/1, 578/1/3, 579/ 2
Pompidou, mevr. C. 12213
Poncelet, Ch. 40011, 580/1
Poncet, J.-F. 399/3, 400/1
Poniatowski, M. 344/2, 34512, 399/3, 400/1/2, 46813, 579/1/3, 837/3
Ponomarew, B. N. 164/2, 424/1, 627/3, 734/1
Ponte, V. 57811
Popov, N. 74612
Popovic, S. 785/2
Popow, I. 83311
Portal, abbé 502/3
Poonoosamy, mevr. R. 624/3
Poopiwdeaun, K. 657/3
Poot, E. 575/3, 623/3, 62411
Portheine, mr. F. 695/3
Portos, A. 128/1
Portray-Kirschen, mr. dr. R. 440/2
Poskin, 58613
Postma, M. 84512
Potesnett, R. 256/2
Potolot, J. 95/1
Potter, dr. Ph. 26513
Potts, lt.-kol. C. E. 47913, 480/1
Poupko, J. P. 200/1
Pous, drs. J. W. de 32511
Poveda Burbano, gen. A. 272/2/3
Powell, E. 42713
Pozega, mevr. I. 78513
Pozsgay, I. 835/3
Pramoj, K. 241/2, 242/1/2/3, 243/2, 244/1/2/3, 245/2/3, 657/1/3, 658/1/2
Pramoj, S. 241/1/foto, 245/2/3, 657/1/2/foto, 658/1/2/3, 659/1/2, 661/1/2/3
Prapaihorm, S. 245/1
Prasad Bhattrai, K. 528/1
Prasad Singh, Ch. 52712
Pratt, S. 142/3
Prebisch, R., 369/1
Prentice, R. 28811
Price, G. 256/1/2/3
Princen, H. 58713, 588/3
Proessakow, V. 111/1
Pronk, drs. J. 54/3, 18311, 184/2, 18511, 2951 2, 560/1, 709/foto
Provost, P. 470/1
Prumow, I. 83311
Pryor, D. 726/1
Puete, J. de la 569/2
Puja, F. 18512, 488/3
Pujol, J 82913
Pulinckx, R 19811, 646/2, 814/1
Pullai, A. 835/3, 83613
Puma Velasco, kol R 272/1/2
Purev D 720 2
Purevjav, S 720/2
Puyan, A 720/3
Pyka, T 82211
Pyke 330/1

Q

Qasim, H. A. 733/3
Qassem, M. el- 701/2
Quant, B. 835/1
Quarles, 608/1
Quarshie, kol. K. A. 95/2
Quellet, A. 790/1/3
Queneau, R 855/2
Quenet, Sir V 654/2, 741/2
Qusseiby, G. A. R. 713/2
Quyano, K. 238/1

R

Rab, A. 20713
Rabasa E. O. 53011, 532/1/3, 533/2/3, 544/1
Rabin, 'Y. 265/3, 321/2, 323/3, 338/3, 365/2, 36613 38811, 533/2, 839/2/3
Rabti, B. 381/1, 382/2
Rachid, J. 17811
Radian, H. R. 846/1
Radrizzani Goni, M. 238/1
Radulovic, L. 75712
Rafalski, W. 154/2
Ragchaa, T. 68811, 720/2
Rahatoko, S. 128/1
Rahman, sjeik M. 1511, 20411, 205/1/2/3, 20611, 207/1
Rahman, S. F. 205/3
Rahman, gen.-maj. Z. 204/3, 205/1/2/3, 2061 3, 207/1/2/3 208'1
Rajab, A. H. S. 72012
Rajaonah, P. 128/1, 602/2
Rajapakse, G. 540/3
Rajel, O. 9412
Rakhetla, K. T. 96/1
Rakotoarijaona, maj. D. 128/1
Rakotoharison, lt.-kol. J. 60213
Rakotomalala, kol. J. 127/3, 128/1, 602/2
Rakotomavo, B. 602/3
Rakotoniaina, J. 128/1, 602/2
Rakotonirainy, kol. A. 602/2
Rakotovao-Andriantina, 12713
Ralaidovy, S. 128/1
Ralebitso, A. S. 9611
Rall, J. W. 603/2
Rallis, G. 44/1
Ramadhan, M. 478/2
Ramanantsoa 12811
Ramgoolam, Sir S. 51213, 624/3, 76512
Ramirez Sanchez, I. 838/3, 83911
Ramnarain, H. 624/3
Ramoreboli, G. P. 9611
Ramoreboli, P. 96/1
Ramos Horta, J. 543/3, 5561213, 557/2, 558/1/2/foto
Rampanana, maj. M. 60212
Rampeta, J. 9611
Ramphal, S. 685/3
Rande, S. van 121/2
Randranto, M. 127/3
Randriantanany, kapt. J. de Dieu 128/1
Rantala, E. 666/1
Rarivoson, J. 128/1
Rashid, K. A. 20513
Rashid, M. A. 207/2
Rasid, G. 588/1
Raspe, J.-C. 839/1
Rateb, mevr. A. 720/1
Ratnayake, K. B. 540/3
Ratsifehera. A. 128/1
Ratsimandrava, R. 128/1
Ratsiraka. D. 127/2/3. 128/1. 602/2/3
Ratsjidow, 16412
Rattakul, P. 245/3, 657/2, 6581213, 659/1/3 660/1
Rattanapian, P. 244/1
Raubenheimer, A. J. 603/1
Rauchfuss, W. 83511
Rauti, P. 330/1
Ravendale, Th. 624/1

Ravenna, dr. W. 505/3
Ravens, K. 195/3, 19611
Raventos. J. 829/3
Rawaydeh, A. R 701/2
Ray, D. L. 725/3
Ray, M. 855/2
Razakaboana, R. 128/1
Razaleigh bin Hamzah, Tengku Tan Sri 302/2
Razzaque. A. 205/1
Rea, G. 31/3
Reagan, R. 114/3/foto, 52313, 723/foto, 724/1, 7261213, 727/1/2, 749/2/3, 750/1
Rebeiro, A. zie: Spinola, gen. A. S. Ribeiro de
Rebozo, „Bebe" 200/3
Reed, Sir C. 855/2
Reep, U. 535 3, 53611
Rees, M. 288/1
Rego, R. 297/3
Reguera Guajardo, A. 817/3, 818/3
Reichelt, H. 835/1
Reinders, R. 839/1
Reinhardt, J. 765/2
Reis Araujo, A. dos 544/1, 557/3, 558/3, 559/1
Reis Lobato, N. dos 54313
Rekola, E. 66712
Rempt, 606/3
Renaer, 780/3
Renard, C. 28511
Renard, P. 839/2/3
René. A. 511/3/foto
René, F.-A. 128/2/3
Rengers, mevr. A. 64112
Rengito Calderon. A. 817/3
Resampa, A. 127/3
Reusser, F. 847/1
Reuter, E. 642/3
Rei-. J. 79612
Reyes Heroles, J. 53013
Reymaeker, mevr. M. de 780/3
Reza. A. A. 714/2
Rhodes, J .725/3
Rhijn, mr. A. A. T. van 315/2
Riad, M. 6212, 6411, 6613, 40111, 493/foto, 720/1, 772/1/2/3, 773/1, 774/2/3, 775/1/2, 778/3, 779/1/3, 807/2
Ribeiro Pereira, E. 459/1
Richard, Ch. R. 128/1
Richard, I. 256/3, 366/2, 36812, 7371112, 765: 2, 767/1/3, 768/3
Richter, B. 849/2/3/foto
Ridhiprasart, C. 657/3
Riel, mr. H. van 216/1, 845/foto, 84611
Riethof, H. 7212
Rietkerk, J. G. 325/3, 406/2
Rifai, A. G. 38711
Rifai, R. al- 69911
Rifai, Z. 38511, 386/1/2/foto, 701/1/2/3, 702/1
Rigo, M. 32713
Rimanque, K. 57/2
Ring, B. M. M. 144/3
Rintchen, L. 68813
Riolacci, J. 398/3
Riordan. J. 6/1
Ripert, J. 348/1
Ririassa, P. 121/3/foto
Risser, J. 845/3
Rithauddeen, Tengku Datuk Ahmad, 302/2/3
Rittweger, de Moor, E. 57/3
Robalino, C. 27213
Roballes, R. A. 211/2, 213/2
Robberechts, D. 846/3
Robbins, 604/1, 60613
Robert, sjeik M. 512/3
Roberts, J. 790/2
Robeson, P. 855/3
Robinson, Ch. W. 9013, 9111
Robinson, E. 29/2
Robinson, G. 415/2
Robledo, A. F. 212/1/3, 213/2, 237/3
Robles Piquer, C. 1911, 81713
Robijns, R. 84512
Roca, B. 52711
Rocamoro, A. L. 238/1
Rocca, J. M. 507/2
Rocha, C. 44/3, 461/2
Rockefeller, J. D. 726/1
Rockefeller, N. 18/2, 114/1/3/foto, 115/2, 116/1/2/3, 117/2, 189/3
Roda, J. M. 279/2
Rodenko, P. Th. 855/3
Röder, F. J. 195/1
Rodino, P. 748/2
Rödönyi, K. 835/3
Rodrigo, C. 211/1/2
Rodrigues, A. 289/foto
Rodrigues Alves, maj. V. M. 83/3, 84/3
Rodriguez, C. R. 527/1, 548/2
Rodriguez, G. 555/3
Rodriguez Lara, G. 271/2/3, 272/1/2
Rodriguez Roman, E. 818/1
Roeban, W. 123/3
Roethof, H. 437/1/3, 439/1/2, 732/3/foto
Rogers, W. 593/1, 742/3
Rogers, R. 628/2
Roggen, I. 543/1
Roha, 606/3
Rohmer, E. 847/1
Roitburd, L. 112/2
Rojanastien, B. 245/2
Roland Holst, A. 856/1/2/foto
Romanow, G. 164/2, 424/1
Romanus, S. 684/3
Romney, V. 726/1
Rompaey, prof. J. van 57/2
Romsee, G. 855/3
Romulo, C. 844/3
Roolvink, B. 148/2/3, 150/3, 406/2, 695/3
Roos, J. C. 514/2
Roosenburg, A. 846/1
Roosenburg-Goudriaan, mevr. J. 845/1
Roosens, prof. E. 440/2
Roosevelt, T. 723/3
Rooyen, drs. M. J. van 325/2
Rorem, N. 847/1
Rosa, L. di 421/1/2
Rosa, kapt. T. 84/3
Rosa, W. 459/1
Rosa Coutinho, adm. A. A. 84/2, 108/1
Rosario, G. E. 846/3
Ross, W. 288/1
Rosseels, M. 374/1
Rosselli, J. 138/2
Rossi, A. 97/1, 100/2, 400/1, 432/1, 580/1
Rossi, D. 847/2
Rossier, A. 378/3
Rossotto, C. F. 328/1
Rostow, W. 140/1/2
Rothfels, H. 856/2
Roufougalis, gen.-maj. 58/3, 75/1/2
Rowlands, E. 256/3, 510/2, 686/1, 764/3, 765/1/2/3/foto, 766/3
Rowling, W. E. 15/3, 16/1/3
Roy, mevr. B. 207/3
Royaards-Sandberg, J. Ph. 856/2
Royer, J. 400/2
Rua, F. de la 213/1
Rubio Chauvin, A. 272/1
Ruchert, U. 535/3
Ruchert, W. 535/3
Ruckauf, C. F. 212/1/3, 237/3
Rudolf, T. 822/1
Ruff, Ch. 761/2
Ruffini, A. 312/2, 798/3
Ruiz-Gimenez, J. 818/2, 826/2, 829/2
Rulegura, A. 96/3
Rumor, M. 20/1, 307/3, 312/1, 331/1/2, 488/1, 532/3, 798/2, 801/3
Rumsfeld, D. 357/1, 463/1, 722/2
Runze, O. 847/2
Ruppert, dr. M. 215/3, 486/foto
Rush, K. 379/3
Russ, L. A. 512/2
Russel, P. 846/2
Rutgers van der Loeff, P. 73/2
Ruth, H. 191/2/foto, 201/1
Rutten, prof. dr. F. W. 166/1, 167/1
Ruys, M. 454/2
Ruyslinck, W. 233/2
Rijal, N. P. 527/2
Rydbeck, O. 686/1
Rijste, R. 668/1
Ryu Jang Sik 319/3

S

Sa Carneiro, F. 289/3/foto, 290/1/2/3, 29112, 45813, 45911
Saab, E. 77012
Saade, G. 430/1
Saarinen, A. 66612
Sabah, sjeik J. al-A. al-J. 71111
Sabah, sjeik S. al-D. al- 711/2
Sabah, sjeik S. al-S. al- 711/1, 773/3
Sabarukal, A 32/1
Saboribo, E 1813
Sabri, A. A. 699/1
Saccucci, S 421/1/2
Sacharow, A. 110/1, 1111113, 12311
Sadat, A. 6212, 6411, 67/3, 139/3, 348/3 3651 3, 380/2/3, 381/1, 382/2/3, 383/3, 3841213, 387/1/2/3, 388/2, 389/3, 402/2, 431/3, 432/1, 48813, 533/2, 54713, 548/1, 702/2, 771/3, 773/1/3, 776/3, 77712, 780/1, 80412, 806/1/3, 807/2, 808/1/3/foto, 83811
Sadat, mevr J. 38013
Sadli, M. 573/1, 574/2, 587/1
Sadr, M. 6713
Sadyalanda, mevr. F. N. 96/2
Saeger, J. de 270/2/3, 47411, 831/1
Saffi, M. 73613
Saghy, V. 835/3
Saibul, S. O. 96/3
Said, gen.-maj. H. 40213, 428/1/3, 429/2, 431/3
Said, sultan Q bin 712/2
Said Ibrahim prins 12412, 1251112
Saing P. S. S' 483/1
Saint-Remy, A. 40/2
Sakata, M 813/1
Sakkaf O. 713/1
Sako, H. 832/2/3
Sakurauchi. Y. 813/2
Sala, M. 50912
Salah, A. O. M. 9412
Salam, S. 65/3, 66/1, 402/2, 404/3, 430 779/2, 80412
Salama, A. B. 720/1
Salas, A. 23913
Salayem, S. A. A. 713/2
Salazar, dr. A. de Oliveira 298/2
Salazar Navarrete, F. 260/2
Saldan, D 720/2
Salem, M. 388/1, 72011, 773/3, 84012
Salgado Zenho, F. 84/3, 44313
Sali. B. 31/1
Salich, A. 769/2
Salim, gen. A. 702/1
Salim, S. A. 367/2
Sall, A. A. 94/2
Sall, A. C. 142/2
Salom, E. 48913
Salomons, mevr. E. H. C. 294/1/2
Salve, G. 1813
Samad, M, A. 20413, 205/2
Samad, kol. R. A. 429/1
Samantar, M. S. 98/1, 100/2, 10113
Sarnater, lt.-kol. M. A. 733/3
Sambson, G. 128/1
Samkalden, dr. I. 73/1/3/foto
Sammar, S. H. bin H. al- 720/2
Sampson, N. 30113
Samuel, R. 739/3
San Choon, Datuk Lee 302/2
San Martin, gen. C. 818/1
San Win, Oe 48313, 484/1
Sancar, I. 259/1
Sanchez Albornoz, C. 829/3
Sanchez Toranzo, N. 211/1
Sanda, D. 84711
Sandoval, M. 256/2
Sangumba, J. 446/1
Sanlorenzo, D. 32711
Sanogho maj. M. 96/2
Sant, L. 68111
Santiago y Diaz de Mendivil, gen. F. de 19/2, 817/1/3 826/1/2
Santos, J. E. dos 44/3, 447/2/3, 460/3
Santos, W. F. 4413
Santos Costa, M. Q. dos 96/2
Santos e Castro, kol. G. 4613
Santos Gonçalves, V. dos 82/1/2/3, 83/1/2/3, 84/1/3, 29713, 298/1
Santos Ramalho Eanes, gen. A. dos 107/3, 10911, 433/1/2/3/foto, 434/2, 435/2/3, 436/112, 55911
Santrustegui, J. 82913
Saoedal-Feisal, prins 48813, 442/3, 713/1/2
Sap, A. 454/1/3, 455/1, 75611
Saragat, G. 307/foto, 31312, 33011, 41712, 797/3
Sarakikya, gen.-maj. S.. 96/3
Sarbanes, P. 725/1
Sarei, A. 31/1/2
Sargin, D. 757/3
Sarkis, E. 401/1, 769/1/3, 770/1/2/3, 771/1/2, 773/1/2, 777/2, 778/3, 779/1/2/3, 780/1, 804/2/3, 805/1/2/3/foto, 806 1/2/3, 807/1, 808/1/2/foto
Sarti, A. 307/3
Sartorius. N. 18/3
Sasaki, H. 812/3, 813/2
Sasithorn, N. 244/1, 657/2
Sassar, J. 725/1
Sassou-Nguesso, D. 93/1
Sastrosatomo, S. 588/3
Satao, lt. 508/3
Sato, K. 812/1
Sato, T. 812/2/3. 813/1
Sattar, A. 208/3
Sau Phim 31513
Saulnerona-Mapangou, J. B. 736/1
Saunier-Seite, mevr. A. 34613, 39913, 400/1, 580/1

Saura, C. 847/1
Sauvagnargues, J. 32413, 34413, 345/2/3, 358/foto, 377/1, 40011, 57911, 709/2, 71313
Sauve, J. 790/2
Savane, S. S 60212
Savimbi, J. 47/3, 64/1/2, 444/1/2/3
Savornin Lohman, jhr.-gen. W. h. ge (45 x/foto
Sawadogo, A. 512/1
Sawarqueh, sjeik H. A. al- 32213
Saxbe, W. 152/2
Sayem, A. M. 204/1, 206/1/3/foto, 207/2/3
Sayid ei Ouali. M. 177 2, 180/1
Sazia, L. 96/3
Schacht Aristiguieta, E. 55512
Schaefer, J. 23211, 78212
Schaik, dr. Th. E. E van 439/1
Schakel, M. W. 423/2
Schanberg, S H. 845/2
Schaufele, W. 4913, 52513, 59311, 59412, 686/1, 737/3, 738/1, 765/2/3/foto
Scheel, W. 18/2, 424/2/3, 425/1/2/3/foto, 476/3, 489/3, 532/3, 663/3, 664/1
Scheer, mevr. R. van der 5613
Schiltz, H. 9/2, 2513, 86/3, 135/2, 136/1/3, 233/1/2, 285/1/2, 728/1/2, 796/3
Schip, W. F. H. van het 695/3
Schlebusch, A. L. 603/foto
Schlesinger, J. R. 319/1, 351/3, 67012, 73411, 79113
Schmelzer, drs. W. K. N. 148/2/3, 153/3
Scnmidt, H. 1212, 13/2, 15/1, 78/1, 147/1, 183/2, 184/1, 187/2/3/foto, 188/1, 193/2, 194/3, 196/2, 197/foto, 218/3, 233/3, 248/3, 24912, 252/3,, 253/1/2, 365/1, 375/1, 424 11, 425/3, 426/1, 440/3 441/1/2/3/foto, 442 1/2/3, 468/2/3, 476/1, 490111213. 491/1, 497/foto, 524/3, 539/3/foto 594/3 641/3/foto, 642/2/3, 643/1/2/3,' 66313, '664/1/3, 67212, 710/1 722/1, 737/3
Schmit, H. 725/1
Schneider, gen. R. 137/3, 13911
Schnurbusch, I G. 535/2
Scholes, G. 29/1
Schols, drs. F. G. L. L. 200/2
Scholten, Y. 57513
Schouten, drs. A. 71/2
Schröder, G. 196/3
Schroër, J. 472/2
Schubert. I. 839/1
Schulze, R. 83511
Schumacher, K. 642/3
Schürer, G. 834/2, 83511
Schütz, K. 51813
Schwartz, S. 62513
Schweiker, R. 723/foto, 749/2
Scola, E. 84711
Scorense, M 84711
Scott, H. 171/2
Scott, N. 455/2/3, 456/2/3
Scranton. W. 18912
Scrivener. Ch. 399/3, 400/1, 580/1
Seck, A. 142/2
Seck. O. 142/3
Secomski, K. 824/3
Sedki, G. E. 72011
Ségard, N. 14/3, 343/3, 344/3, 347/3, 377/1, 399/3, 400/1, 58011
Seere, S. 450/1/2
Seitz, mgr. P 275/2
Sekhonyana, E. R. 96/1
Selormey, kol. A. 95/3
Selwyn-Lloyd, Baron 73/3
Semak. M. 78513
Semisiastny, V. 110/3
Sen, S. 204/1, 207/1, 208/2
Senanayake, D. 541/3
Senanayake. M. 540/3
Sendie, R. 506/1
Sène, A. 142/3
Senelle. prof. R. 57/2
Seng, S. 483/1
Senghor, A. 14213
Senghor, L. S. 64/1, 511/2, 52411
Seniwong. gen. Th. 65812, 659/1/3, 66111
Sepelew, J. 757/3
September, R. 456/2
Séraphin, J.-J. 128/1
Seregni, gen. L. 507/1
Sernabat, A. R. 204/2
Servan-Schreiber, J.-J. 32613, 378/3, 379/1, 579/3
Shafei, M. Z. 72011
Shaffer, P. 847/3
Shafir, gen.-maj. H. 350/3. 351/foto
Shafiullah, gen.-maj. K. M. 20413
Shah, R. 528/2
Shaheen, Y. 720/1
Chahnin, M. 382/2
Shaikh, sjeik R. ibn H al- 71312
Shamlan, 4931112
Shanfari, S. A. al 72012
Shanker, A. 203/1
Shannon, E. 11511
Shapp, M. 726/2/3
Sharif, A. J. A. 69911
Sharif, A. S T 699/2
Sharon, gen. A. 321/2, 322/3
Sharp. M. 790/1
Shaw, J.-R. 22813
Shawa, R. 323/2
Shawi, H. al- 69911
Shaykh, sjeik H. ibn A. al- 713 2
Shaykh, sjeik I. al- 713/2
Shears, D. F. 14213, 51213
Sheeli, S. 626/3
Sheen Don Sung 33212
Shehabi, A. H. 76912
Shehoe, M. 832/2/3
Shekilango, H. 96/3
Shelton, B. 191/foto
Shemtov, V. 322/2
Shepherd, Lord 28811
Sherer, A. 463/1
Sherif, F. 720/1
Shiina, E. 333/2, 81111, 813'2
Shikango, H. 628/3
Shikomba, S. 62613
Shin Hyon Hwack 336/3
Shin Hyoung Shik 33613
Shipanga, A. 48312, 626/3, 627/1
Shirebdev, B. 720/2
Shirre, brig.-gen. M. A. 733/3
Shiydasani, N. 847/2
Shomron, brig.-gen. D. 839/3
Shore, P. 28811
Short, E. 28811
Short, Ph. 479/2
Shrestha, L. M. 52712
Shriver, S. 726/2/3, 727/1
Shtern, M. 111/3
Shukla, V. C. 546/1
Sibai, Y, el- 720/1
Siddiqui, A. K. 20811
Sidikou, G. 509/2
Siebold, K. 83512
Sigcau, B. 70513, 736/2/foto
Sigcau, mevr. S. 73612
Sihanoek, N. prins zie: Norodom Sihanoek
Sileoni, R. 23813
Siilasvuo, gen. E. 350/3, 365/2
Siljanovic, H. 758/2
Silkin, J. 288/1
Silungwe, A. M, 73511
Silundika, G. 244/1, 767/foto
Silva, C. R. de 540/2, 54111
Silva Araujo, L. A. da 10812
Silva Munoz, F. 81712, 826/3, 827/2
Silvia, koningin 651/2/3
Siméoni, E. 397/1, 398/1/3, 39911
Simjanin, M. 539/1
Simon, W. 328/2/3, 329/foto, 763/3
Sjinonet, H. 46813. 691/3, 781/2
Simons, L. M. 207/1/2/3, 208/1
Sinclair, I. 28/1, 2912
Sindelo, Th. 595/1/2
Sindermann, H. 803/1, 834/2/3, 835/1
Singh, N. 27912
Singhuber, K. 835/2
Sinisalo, S. 66611
Sinjawski, A. 111/2
Sinkai, G. 3112
Sirinige, 7213, 73/foto
Siokoulahou, kapt. E. 14212
Sipraseut, Ph. 66011
Siracusa, E. 504/2
Sirait, M. E. 590/1
Siregar, H. 587/3, 588/1/2/3
Sirica, J. 19013, 191/1, 192/3, 201/1/2
Sirithorn, S. 657/3, 661/3
Siriwardcne. M. P. de Z. 540/3
Sirleif, J. 96/1
Siryodhin, S. 657/2
Sithole, E. 22012, 22313 22413, 768/1
Sithole, ds. N. 220/2/3, 22113, 222/1/3, 223/1/2/3, 224/1/2, 226/2/3, 227/1/2, 595/2, 656/1/2/3, 737/1/2/3, 738/1, 767/2/foto, 768/1/2/3
Sivara, gen. K. 242/1, 657/2/3
Siwale, mej. T. 9613
Siyad, A. O. 73313
Siyomunji, J. 73511
Siyovelwa, P. 96/3
Sjahrir, 588'3
Sjelepin, A. 110/3, 16412, 379/2
Sjoeinilin, B. 89/1/2
Sjragin, B. 11112
Sjranko, mevr. S. I. 122/3
Sjtsjerbitski, G. M. 164/2, 80411
Skaff, G, 780/1
Skwizynski, T. 82211
Slaoui, D. 180/1/3
Slater, R. 479/1
Sliwinski, M. 82211
Slonimski, A. 821/1
Smaele, A. de 454/2/3, 45511
Smaïlis, 76/2
Smit, R. H. 603/2
Smith, A. 84511
Smith, D. 227/3, 68512, 73711, 76713
Smith. G. 227/3
Smith, I 6213, 186/1, 220/1/2/3, 221/1/2/3, 222/1/2/3, 223'i, 2/3, 224/1/2/3, 225/1/2/3/foto, 226/1/2/3, 227/1/2/3, 228/1/2/3, 229/1/2/3, 266/2, 26911, 522/3, 593/3, 59411, 59511, 652/1/3, 653/1/2/3, 654/1, 655 11, 656/1/2/3, 658/1/3, 68613 722/2, 737/1'3, 738/1.3, 739/1/2/3, 74011, 741/2/3, 742 3, 764/1/2/3, 765/1/2/3, 766/1/2/3, 767/2/3, 768/1/2/3/foto
Smith, J 601/3
Smith, R B 565/1, 59013, 591/1/3, 59213. 604/1/2/3, 624/2
Smothers, C 137/foto
Snedden, B 513
Snelling, R. 726/1
Snowdon, Lord 458/1
Soames, Sir Ch. 49212
Soares, M. 8113, 83/1/3, 85/3, 8613, 105/foto, 107/1, 289/1/2/3/foto, 290/2, 291/3, 297/3, 298/1, 433/1, 43411, 435/1/2/3, 43611, 458/3
Sobhoeza II, koning 512/3
Söder, n. 684/2/3/foto
Sodnom, D. 72012
Soecharew, A. 111/3
Soeharto, 4111, 17213, 55911, 572/2/3/foto, 573/3, 574/2, 587/1/2/3, 588/1/2, 589/1/3, 590/2
Soeharto, mevr. T. 572/foto, 57312
Soekarno. dr. A. 58811, 590/1/2
Soeslow, M. 80/3, 11013, 1611112, 16412, 379 2, 526/1
Soetendorp, dr. J. 85612
Sohl, R 69/2
Sohl, T. 6912
Soilih, A. 124/3, 125/1/2/3, 1261113, 50911
Soisson, J.-P. 400/1, 580/1
Soko, A. 73511
Sokoine, E. 96/3
Solis Ruiz, J. 19/2, 180/2/foto
Sölle, H. 520/3, 835/2
Solomontsew M. 16412, 53911
Solzjenitsyn,'A. 111/3, 112/1, 122/2, 154/3, 74913
Somare, M. 30/3, 31/2/3/foto, 32/1, 674/1, 675/1
Somasuryabrata 59011
Somer, P. de 23312, 440/2
Someren-Downer, mevr. G. van 216/1, 845/foto, 846/1
Somers, J. 232/2
Son Sen 31513
Soneira, F. 505/3
Song Hao 27613
Song Yu Bo 33612
Sonnenfeldt, H. 70611, 707/1/2/3
Sorgenicht, K. 835/1
Soroh, schout-bij-nacht N. 175/3
Sorry, B. 60211
Sorza, K. 665/foto, 66611
Sossi. dr. M. 42112
Sot Martin, F. 18/3
Soufflet, J. 347/3
Soufiane, Y. 12613
Souna Sido, maj. S. 94/3
Souto Cruz, vice-adm. A. 108/1
Sow, D. 14212
Spaak, P.-H. 608/1
Spahiu, X. 832/1/3
Spandidakis, lt.-gen. G. 58/3/foto, 5911, 75/1/2
Spanos, mai. A. 75/3. 7611
Spanos, IT. 72611
Spanos, M. 258/1
Spellman, J. 72513
Spénale, G. 46513
Spinelli, A. 41813, 41912
Spinola, gen. A. S. Ribeiro de 14013, 298/3, 434/1
Spit, W. 119/1/2, 13411, 485/3, 486/2/3
Caitaels, G 440/1
Sporek, L. 785/2
Spradlin, Tin. 57611
Spuy, J. P. van der 60311
Squires, H. 767/3
Srzentic, V. 78613
Staal. P. 686/3
Staats, E. 139/2
Staercke, J de 293/1/2
Staf. C. 60811

Stalin, J. 610/foto
Stamatelopoulos, D. 58/3, 75/1/2
Stamatis, G. 4411, 75/1/2
Stanieriow, S. 83313
Stammati, G. 30713, 798/2/3
Staneke, H. 45312
Stanew, N. 83313
Stans, M. 201/3
Stanyer, J. 41511
Stappenbeld, J. 84513
Starke, F. der 847/1
Stasiak, L. 822/1
Stasjaitis, I. 112/1
Statescu, C. 83611
Stathatos. S. 7613
Stee, A. P. J. M M. van der 27/1, 247/3, 248/2
Steel, D. 455/2/3/foto
Steen, R. 668/1
Steenkamp, prof. dr. P. A. J. M. 72/1, 729/2, 731/2/3, 784/2
Stefanakis, K. 7512
Stefani, S. 832/3
Stefanovic, V. 746/2
Steger, O. 835/2
Stehlin, gen. P. 113/3, 159/3, 160/1
Stemerdink, mr. A. 782/2
Sterling, L. D. 96/3
Stevanovic, M. 757/2
Stevens, J. P. 174/2
Stevens, S. 512/3
Stewart, F. 6/1
Steijaert, R. 200/1
Stikker, ir. A. 394/foto
Stiphout, drs. H. A. van 325/1
Stirn, O. 98/2, 99/1/2, 100/3, 101/2, 124/2, 125/2, 586/1, 603/1
Stoel, mr. M. van der 42/1, 54/2/3/foto, 55/1/2/3, 121/3, 183/1/2/3, 184/1/3, 185/1/2/3/foto, 186/1, 248/3, 249/1/3, 265/3, 269/1/2, 467/2, 491/1/2, 492/2, 501/2, 709/3/foto, 782/2, 783/2, 846/1
Stoessel, W. J. 391/2
Stoitsjew, T. 833/1
Stoitsjkow, G. 833/3
Stojanovic, D. 757/3
Stojanovic, S. 746/2/3
Stojanovic-Kojic. mevr. Z. 756/2
Stoléru, L. 400/1, 580/1
Stoltenberg, G. 21713, 219/2/3, 690/3
Stomma. S. 821/2/3
Stonehouse, G. 415/2/3
Stoph, W. 834/2/3/foto, 835/1
Stoppard, T 84713
Storme, 78013
Stouthuysen, R. 75611
Stoyanou-, lt-gen D 833/3
Strachan, G 19013, 19111, 201/1
Straeng, G. 56/1
Stratton, S 734/2
Strauss, F.-J. 187/1, 193/1, 194/3, 195/1, 196 13, 2171213, 218/1/2/3, 219/1/2/3, 233'3, 234/1/2/3, 235/1, 252/3, 535/3, 539/1/2, 606/3, 641/foto, 642/1/2/3, 643/1/2/3, 664/2/3. 676/2. 690/3
Strauss, P. 83511
Strauss, R. 724/foto
Street, A. 28/1, 29/2
Streuvels. S. 374/1
Strojewa, E. 15512
Stroobants, P. 78711
Strougal, L. 48812, 80313, 836/2/3
Stucklen, R. 219/3, 664/2
Stuyt, dr. L. B. J. 43911
Suarez, A. 19/1
Suarez Gonzalez, A. 817/1/2/3/foto, 818 2, 8191113, 8251213, 827/1/2, 829/2/3
Subasinghe, T. R. 540/3
Sudomo, adm. 58811, 589/1/2/3
Siidreau. P. 316/2
Suenens, L.-J kard. 50213
Sugama, Y. 587/3
Sukselainen, V J 665/2
Suleiman, kol. D. 510/3
Sultan, A. 72011
Sultan ibn Abdoel Aziz, prins 71311 3
Sumawinata, prof S 588/3
Sumitro, gen 588/1/2
Sumrahadi, gen 588/1
Sundarayej, S 657/3, 66113
Sundby, O. 651/3
Suquia Goicoechea mgr. A. 818/3
Suren, Ch. 720/2
Suriarachchi, S K K. 54013
Sutter, E de 36011
Sutowo, lt-gen I 57213, 573'3, 57411, 838/1
Sutton-Pryce, E. 22812, 687/1
Swart, ir. K. 325/1
Switachata, Y. 244/1
Sy, kol. B. 511/1
Syed bin Keruak, Tan Sri Haji Mohammed 303/2/3
Szafranski, H. 822/1
Szlachic. F. 820/1/2. 821.3. 82211
Szozda, A. 82211
Szurdy, I. 835/3
Szydlak. J. 820/1, 824/3
Szyr, E. 821/3, 822/1

T

Tachakawa, T. 811/3
Tachikawa, M. 332/3, 334/3
Taderera, dr. 656/3
Tadic, L. 746/2
Tadic, P. 758/2
Tae Wan Son 332/2
Taft, R. 725/1
Tah, H. O. 94/2
Taher, kol. A. 206/3, 207/2
Taimur, S. F. bin 720/2
Taittinger, P.-Ch. 400/1, 579/1, 580/1
Taiwo, kol. I. 17613
Takeiri, Y. 812/foto
Taki, M. 12513, 50911
Takizala Luyanu Musimbimbi 736/3
Takla, Fh. 78011
Takow, P. 833/1/2/3
Takur, 207/3
Tayki, lt-kol. K. A 95/3
Talaat. A. S, 720/1
Talbot, 830/3
Talboys, B. 16/3
Tammenons Bakker. A. 563/foto
Tamou, O. 50911
Tan Chee Khoon 30413
Tan Sri Ong Kee Hui 30212
Tanaka, K. 35/1, 332/3, 33312, 58713, 809/2, 810/1/3, 811/1/3, 8121112, 813/2/3
Tanassi, M. 313/2. 33011. 80113
Tandau, A 96/3
Tandler, G 21713, 21913
Tantsjew, P. 833/2
Tapley Bennet, W. 26613
Tarasow, A. 88/1
Tarawneh, A. 7011
Tarquini, J. M. 239/3
Tas, S. 856/3
Tasca, H. 140/2
Taslimi, M. 720/3
Tate, S. 168/2
Taty-Loutard, J.B. 93/1
Taureka, R. 31/3
Taus, J. 642/1
Tavares, C. 4413
Taverne, D. 41611
Tawab, M. G. 20513, 20613
Tawah, M. G. 20712
Tawfiq, sjeik M. 0. 713/2
Tayyara, M. 720/3
Tchicaya, J.-P. Th. 93/1
Teasdale, J. 72611
Teengs Gerritsen, nir. H. J. 15913, 160/1/3, 564/2, 606/2/3
Teirlinck, H. 37411
Tejchma, J. 82011, 822/1
Tekere, E. 656/2
Teles Carreira, H. 4413
Telli, D. 60212
Tembo, S. 735/1/3
Templeton, H. 1613
Teng Hsiao-ping 129/1/2/3, 130/1, 13211, 172/1/2/3/foto, 31811, 441/1, 48312, 539/2/3, 609/3, 610/1, 61111, 67111, 6741213, 675/2/3, 676/1/2/3, 677/1/2, 71611, 84311
Tennakoon, T. B. 54013
Terfve, J. 285/1
Terlouw, dr. J. C. 5613, 135/2, 255/3/foto, 56613, 569/1, 62411, 64011, 69411, 78212
Terpstra, drs. G. 409/3
Terra, J. P. 50413
Teteya, V. 508/3
Teufel, F. 839/1
Thaikhao Chuang 845/3
Thakur, T. 204/2/3, 20611
Thammasak, S. 65711
Thani, sjeik K. bin H. al- 702/3/foto
Thant, Oe 481/2
Thapa, mevr. S, 52712
Thatcher, mevr. M. 413/3, 64211, 767/3
Thein, kapt. W. 48411
Theodosi, K. 83212
Theofiloyanakos, Th. 5813, 7513, 76/1
Theuws, dr. J. 84613
Thich Minh Nguyet 278/2
Thiele, I. 835/1
Thierry-Lebbe, A. 512/1
Thillo, 454/3, 45311, 518/2
Thiounn Thioeunn 31513
Thomai, Th. 832/1
Thomas, G. 457/1
Thompson, J. 726/1
Thompson, lt.-kol, W. A. 95/3
Thomsun. D. 1613
Thomson, M. 72611
Thomson of Fleet, Lord R. N. 856/3
Thongswasdi, B 24211, 244/1
Thorn, G 1111, 249/1/2/3, 262/1/foto, 26513, 279 2, 40713, 493/foto, 501/2
Thornburgh, R 563/foto
Thorpe, J 455/2/3, 456 1/2/3/foto, 457/1
Thu, S 48311
Thijn, drs E van 73/3, 14812. 152/3, 153/2/3, 231 1, 255 1, 566/3, 56813, 639 2/3, 693/2/3, 695/2, 782/2/foto, 783/1
Tiago de Fatima Lobato, R. 543/3, 557/2/3
Tiandraza, R 126/1
Tiberi, J 40011
Tierno Galvan, prof. E 819 1, 827/1, 829/2.3
Tiev Chin Leng 3161213
Tin, gen. K. 483/3
Tin Oe, kol. 484/1
Tindemans, L. 9/2/3, 11/1, 14/2, 26/1/2, 38/2/3, 39/1/2/3, 40/1, 56/1, 136/1, 147/1, 183/3, 184/3, 198/1/2, 199/2, 217/1, 233/1, 248/3, 249/2/3, 250/1, 267/2, 270/3, 285/3, 309/3, 339/1/2/3, 340/1/2, 374/3, 411/3, 440/2/3, 465/1/3, 466/1, 474/1, 487/3, 502/3, 534/1, 600/3, 642/1, 646/3, 647/1/3, 691/2, 692/2, 729/3, 755/2, 781/2, 796/1/3, 797/1, 814/3, 830/1/2, 831/1/2, 845/1
Ting, S.' C. C. 848/2/foto
Tinubu, K. 510/3
Tirivavi. ds Th 655/3. 65612
Tisch, H. 834/2, 83511
Titlikainen, P. 666/1
Tito, J. B. 1511, 77/1/2, 449/1, 57212, 58211, 672/2, 70711, 74611, 747/2, 753/1/3/foto, 7541112, 755/1, 756/2/3, 757/1/2/3, 7581112: 3, 76013. 785/1
Titow, J. 15512
Tjokropranolo, gen.-maj. 58811
Tjongarero, D. 62513, 626/1/2
Tlass. M. 385/foto, 389/3
Tlejhan, O. 72012
To Duy 842/3
Todd, G. 228/2, 76811
Todoriew, N. 83313
Todorow, A. 833/3
Todorow, S. 77/3, 833/1/2
Toeng Pi-Woe 703/1/2
Tognoli, 32713
Toivanen, I. 666/1, 66712
Tolba, A O. 94/2
Tolbert, S. 96/1
Tolbert, W. R. 96/1, 512/2/foto, 523/3
Tolman, T. 7113
Tomal, Z. 822/1
Tomasini, R. 400/1
Tornasson, T. 698/2
Tombazos, G. 25811
Tomic, M. 75712
Tömör. P. 72012
Ton Duc Thang 274/3/foto, 276/1, 842/2
Tondi, M. 509/2
Tongogara, J. 65512, 656/1, 768'2
Toon, C C 30413
Torre Di Tolla, gen. A. la 570'1
Torres een L 555/2
Toros,'M. 30713
Törözsilc, M. 84711
Torraritis. 301/3
Torrec Enriquez, M. 53112
Tortolo, mgr. A. 23713
Toska, H. 832/1
Toummerman, A. 155/2
Touré, S. 461/2, 508/2, 511/3, 602/1/2
Tourqui, S. B. 124/2, 125/2, 50911
Toussaint, M. 830/2, 831/1
Tower, J. 137/foto
Townsend, F. R 512/2
Tra, A. V. B. 512/1
Trabal, kol. R. 50611
Tran Daix Nghia 84213
Tran Duong 28813
Tran Huu Duc 276/3, 8421213
Tran Nam Trung 27613, 842/3
Tran Ngoc Lieng 27513, 27711
Tran Quang Huy 84213
Tran Quoc Hoan 842/2
Tran Sam 842/3
Tran Van Danh, pen.-maj. 273/3
Tran Van Huong 27412
Tran Van Tra, gen. 273/2/foto, 27813, 841/1
Traore, M. 511/2/3

Traore, Z. 511/1
Trelawny, lt.-Kol. J. 712/2
Treumann, P. 72/2
Treurnicht, A. P. 603/2
Trevijano Forte, A. G. 826/3
Tribitt, S. 726/1
Triki, A. A. 736/1
Trin Nhu Khue 841/2
Trinh Dinh Thao 27613
Trip, F. H. P. 87/3, 215/1
Tritsjkow, R. 833/1/2
Trödsson, I. 684/3/foto
Trovado, M. 96/2
Trudeau, P. E. 309/3, 497/foto, 61313, 7881 2/3, 789/1/3, 790/1/2/3
Trujillo, R. 117/2/3, 137/2, 138/3
Truman, H. S. 723/3, 752/1
Truong Chinh 276/1/3, 277/1, 278/1/3/foto, 841/2, 84212
Truong Nhu Tang 27413
Trvtko, M. 758/2
Tsakas, lt.-kol. E. 58'3, 75/1/2
Tsallas, mai. G. 75/3
Tsanga, mevr. D. 92/3
Tsanow, W. 833/3
Tsatsos, K. 43/1/2/foto, 78/3 377/2, 441/3
Tsedenbal, Y. 688/1/2/3/foto, 80312
Tsevegmid, D. 72012
Tsikata, kapt. b.d. K. 601/3. 602/1
Tsiranana, Ph. 127/3
Tsitlyonok, B. 112/1/2
Tsjang Koeo-tao 609/3
Tsjang Tsjoen-tsjiao 483/2, 509/1, 670/1/ foto, 673/1/3/foto, 67413, 675/1/3, 716/3, 717/1/2
Tsjen Hsi-lien 557/3, 670/foto
Tsjen Joeng-koeei 676/1
Tsjen Thoe-hsiu 609/3
Tsjernenko, K. 164/2
Tsjernoglaz, D. 112/3
Tsjiana Kai-sjek 36/2, 610/foto, 719/2
Tsjiang Tsjing, mevr. 670/1, 673/1/3/foto, 674/1/2/3, 675/1/2, 676/3, 716/1
Tsjiao Koean-hoea 1512, 172/1/2, 263/3, 264 /1, 457/2, 53912. 557/3
Tsjoe En-lai 15/2, 32/1, 33/1/2/3/foto, 34/ 1/2/3, 35/1/2/3, 36/1/2, 93/2, 129/1, 130/ 1/2, 190/1, 204/2, 318/1, 671/1, 675/2/3, 676/1/2, 715/1, 716/1/2
Tsjoe Joeng-hsin 13011
Tsjoe Teh 3513, 60213, 703/2/3
Tsjoe Tsjioe pai 609/3
Tsolow, T. 833/1/2
Tucker, G. J. 51212
Tudawe, B. Y. 54012
Tun Tin, Oe 484/1
Tungaraza, Ch. 96/3
Tunney, J. 48/1, 444/1/2, 72413
Turay, F. D. 14213, 51213
Türesson, B. 684/3
Turf, J. 285/1
Tutuhatunewa, F. E. J. 121/3/foto
Twardowski, A. T. 111/3
Tweedy, B. 137/3

U

Uchida, 813/2/3
Udall, M. 726/2/3, 727/1/2
Ullsten, O. 684/3
Unamuno, M. 238/1
Ungsuchote, lt.-gen. Ch. 244/1
Urano, S. 813/1/2
Uren, Th. 6/1
Usher, A. A. 512/1
Ushiroku. T. 33213. 333/1
Utsunomiya, T. 319/3
Utuka, E. K. 95/3
Uunitalo, E. 667/2
Ussel, dr. J. M. W. van 856/3
Utrecht. L. 84512
Uyl, B. 'den 846/2
Uyl, drs. J. den 11/1, 12/2, 13/3, 14/3, 41/3, 54/3, 55/3/foto, 56/1, 70/1, 71/1, 12012, 121/3, 122/1, 1321213, 133/2/3, 152/1/2/3, 153/1/2, 18413, 185/1, 188/1, 214/2/3, 215/ 2/3, 230 1/2/3, 231/3/foto, 232/1, 248/3, 249/2/3, 254/2, 255/1/3, 326/1, 439/1, 4531 2, 465/1, 466/1/2, 485/1/2/3, 48613, 561/ 1/foto, 562/3, 563/1/2, 566/3, 567/1/2/3, 568/2, 569/1, 591/foto, 633/3, 640/1/3, 6931 1/2, 694/3, 695/1/2/foto, 710/1, 729/2, 745/ 1/3, 78113, 782/2/3/foto, 783/1/2/3, 784/ 1/2, 845/3, 846/1
Uzala, D. 847/2

V

Vaananen, M. 667/2
Vaders, G. 845/2
Vadora, gen. J. C 505/3
Valkeheni 3 45/1
Vajiralongkorn, kroonprins 661/3
Valdes, R. 52711
Valdez Gonzales-Roldan, A 1912
Valentine, D 84513
Vdlenzi, M 327/3
Valitch, P 785 1
Valkeniers, J 339/2
Valle, I. L. 668/1
Valle, R. L. 419/2
Valle, S. del 527/1
Valle de Pigueiredo, J. 29813
Van Hien 844/3
Van Kuhl, Oe 484/1
Van Tien Dung 276/3
Vanauderoye, W. 846/3
Vandekerckhove R 5712 831 1
Vandenberghe, G. 780/3
Vandenbussche, P. 23312
Vandeputte, R. 19911, 233/2, 662/1, 454/2
Vanàerpoorten, H. 1011, 340/1, 374/2, 662/2, 780/2/3, 781/2, 831/1
Vanderwilt, F. 845/2
Vandezande, A. 339/3
Vanhaegendoren, M. 86/3
Vanhunbeeck, A. 86/3
Varela Gomes, kol. A. 81/2
Vargas, kol. R. 272/3
Vargas Prieto, gen. O. 570/1
Varley, E. 288/1
Vasconez Vasconez, gen. G. 272/1/2
Vasconez, kol. O 272/3
Vasquez, D. 21312
Vayrynen, P. 66611, 667/2
Vazaha, E 128/1
Veder-Smit, mevr. E. 294/3, 439/1/2, 732/ foto
Veen, A. van der 846/3
Veen, C. van 394/foto
Veen, ir. C. van 394/foto, 744/1, 745/1
Veen, H. van 84611
Vegh Villegas, A. 505/3
Veiga de Oliveira, A. A. 84/3, 105/foto, 459 /1
Veil, mevr. S. 399/3, 400/1, 579/1/3
Velasco Alvarado, gen. J. 271/3, 570/1
Velasco Ibarra, dr. J. M. 271/2
Veljka, prof. L. 746/3
Veniamin, Ch. 258/1
Vera Velarde, gen. L. La 570/1
Verberckmoes, V. F. 57/1
Vergeer, W. 70/3, 71/3, 72/1, 254/1, 437/ 3, 730/1
Verhaegen, G. 57/1
Verhaegen, L. 233/2
Verhey, H. 73/foto
Verlack-Gevaert, mevr. M. 309/3
Vermeulen, P 5712
Verner, P. 834/2, 835/1
Verschuer, mr. O. W. A. van 71/1, 72/1, 72912, 731/2
Versteegh, mevr. J. J. A. 57512
Verwoert, drs. E F. B. 437/3
Vetter H. O. 47011
Veyrent, R. 12412
Victor, R. 233/2
Vidacek, B. 758/2
Videla, gen. J. 209/1/foto, 210/2, 21212, 236/ 1/2/3/foto, 237/1/2/3, 239/2
Viett, I. 83911
Vignes, A. 211/1
Viljoen, M. 60312
Villalonga, J. L. de 1713
Villar Mir, J. M. 19/1/3/foto, 32/3
Villegas, A. V. 50712
Villiers Graaff, Sir De 44612
Villone, C. 211/1/2, 21312
Vincent, mevr. M. 78613
Viner, R. 29/2
Vinson jr., F. 170/1
Virolainen, J. 667/2
Visconti, L. (graaf Visconti di Modrone) 856/3
Visser, H. L. 159/3
Visser, kol. J. 515/2
Visser, ir. S. H. 56213, 60311
Visser, mevr. K. D. 57512
Vlies, P. de 8612
Vliet, E. van 846/1
Vo Chi Cong 276/3, 842/2
Vo Nguyen Giap 842/2
Vo Thuc Dong 842/3
Vo Van Kiet 27312, 278/3
Vogel, H -J. 665/1
Volpe, J. 328/3, 329/1
Voltis, G. 58'1
Vondeling, dr. A. 148/2, 149/1, 695/3
Vorn Veth 315/3
Vorrink, mevr. I. 246/1/3, 294/2/3, 295/1
Vorster, B. J. 220/3, 221/1/2/3, 222/1/foto, 225/1, 226/1/3, 444/3, 445/1, 446/3, 448/1, 524/3, 525/1/foto, 593/1/2/3/foto, 594/1/ 2/3, 595/1/2, 626/1, 627/1/3, 653/1, 737/3, 738/1, 739/1/2/3, 764/2
Vos, C. 846/1
Vos, E. J. 55/2
Vos, drs. P. 409/3
Vottero, T. 212/3, 237/3
Vouel, R. 247/1
Voueto, C. N. 733/1
Voulodimos, 4212
Vrbanic, S. 75811
Vredeling, ir. H. 45311, 782/2
Vreven, A. 23311
Vries, A, de 846/1
Vries. H. de 84613
Vries, J. de 394/foto
Vu Tuan 84213
Vu Van Can 842/3
Vu Van Mau 27313
Vucekovic, M. 785/2
Vuong Ky Hiep 273/3
Vy Quoc Uy 27612

W

Wabali Bakitambisa, kol 736/3
Wade, N. 674/1
Waechter, E. K. 846/1
Wafia, M. A. 38311
Wagernakers, A. J. C. 70/3, 7111
Wakasa, T. 81011, 811/3
Wakhweya, E. B. 47811
Wal, prov. G. van der 84813
Walde, W. 834/2
Waldenström, E 651/1
Waldheim, K. 2012, 3513, 62/2, 64 1, 1801213, 181/1/2, 182/3, 258/2, 260/3/foto, 261/1/2 /3, 262/1/2/3/foto, 265/2, 299/1/2, 300/ 1/2/3, 301/1/2, 365/2/3, 519/1, 543/3, 544/ 2/3, 547/foto, 556/1/3, 557/3, 558/3, 685/3
Walding, J. 16/1
Waldock, Sir H. 279/2
Walker, H. J. 1613
Wallace, G. 726/2/3, 727/1/2
Walli, A. 6113
Wallop, M. 725/1
Walraff, H.-G. 298/3
Walschap, G. 233/2, 374/1
Walter, Sir H. 512/3, 624/3
Walter, R. 835/1
Wang Hoeng-wen 670/1/foto, 673/1/3/foto, 674/3, 704/2
Wang Ming 609/3
Wang Toeng-hsing 670/foto
Wanga, J. 44/3
Wange, U.-D. 835/2
Wansink, mr. L. G. 325/1
Wantsjew, P. 833/3
Wanzeele, lt.-gen. van 40/3
Waring, R. 773/2
Warnke, P. C. 57611
Wasi, sjeik A. W. A. A. 71312
Wasito, A. 590/1
Wasjtsjenko, G. 80/1
Watanabe, N. 811/3, 81212
Wathelet, J. 79711
Wauters, L. 233/2
Wax. H. 219/2
Waye, J. 847/1
Webster, J. 29/3
Weckrnan Munoz, L. 25812, 299/1
Wehner, H. 187/1/foto, 522/2, 664/1
Weisbrod, H. 15012, 15313, 154/1, 562/3, 564/2, 575/3, 576/3, 591/3, 592/1, 60313. 604/2/3, 607/3, 624/2
Weiss, G. 83511
Weiszacker. R. von 19613
Weiz, H. 835/1
Welch, R. 78/3, 79/1
Weltsjew, B. 833/1
Werner, L. 648/foto
Westerlinek, A. 374/1
Westerlund, S. 667/2
Westerterp, drs. T. E. 246/1/2, 423/1/2, 494 /2/3
Wet, J. de 46211, 62813
Wetmore, C. 685/2
Wey, vice-adm. J. A. 175/3
Weynand, J. 728/2
Wheeldon, J. 6/1

Wheeler, gen. E. 140/1
Whelan, E. 790/2
Whitehead, Ph. 223/1
Whitehouse, Ch. 244/3, 658/2
Whitlam, G. 5/1/2/3, 6/1/2/3, 7/1/2/3, 14/1/2/3/foto, 15/1/2, 28/2/3, 29/1/3, 31/2/3
Wickman, K. 684/3
Wickremanayake, R. 540/3
Wickremesinghe, S. A. 540/2
Wiegel, H. 133/2/3, 135/1, 152/3, 153/1/2, 215/1/2/3, 216/1/2/3, 255/1, 394/3, 566/3, 568/2/3, 693/1/2, 695/foto, 782/3, 783/1, 845/foto, 846/1
Wiegel, J. 535/3
Wikström, J.-E. 684/3
Wilbur, C. 847/3
Wilder, D. 149/3, 590/3
Wilderode, A. van 86/3, 374/1
Wildner, G. 535/3
Wilkinson, P. 16/3
Willem-Alexander, prins 563/3
Willerval, J. 845/1
Willesee, D. P. 6/1, 15/2, 543/1
Williams, B. 850/2
Williams, E. 96/1
Williams, chief F. R. A. 176/1
Williams, mevr. S. 288/1
Wilson, H. 12/3, 13/2/3, 14/2, 31/foto, 78/2, 147/1, 185/1, 285/3, 286/1/2/3/foto, 287/1, 413/1, 416/1/foto, 442/1, 448/1, 456/1/2, 480/1/3, 696/foto, 697/3, 698/1, 714/foto
Wilson, S. 140/3
Win, Oe S. 483/3
Wina, S. 735/2
Winspeare Guicciardi, V. 544/2/3, 556/1/2/3/foto, 557/1/2, 558/3
Winter, G. 456/2, 831/1
Wirjohadiputro, lt.-gen. S. 588/1
Wiroswki, M. 822/1
Wischnewski, H.-J. 490/1, 696/3
Wisman, ir. H. A. 340/2/3
Wit, drs. R. J. de 423/2/3/foto
Withers, R. 28/1, 29/2
Witkowski, D. P. 111/3
Witteveen, dr. H. 50/3
Wodajo, K. 100/1
Woe Teh 703/3
Wöhler, K. 535/2
Woikanskaja, mevr. M. 122/2/3
Wojtaszek, E. 822/1, 824/3/foto
Woodhal, R. 726/1
Woods, R. M. 113/2
Woolcott, R. 556/1/2
Woronel, dr. A. 110/3, 111/1
Wraszczyk, T. 822/1
Wrathall, J. 221/3
Wricdt, K. 513, 6/1, 7/2
Wright, J. 72513
Wright, R 22713
Wronski, S. 822/1
Wrzaszczyck, T. 820/1
Wultsjewa, mevr. D. 83311
Wushishi, kol. M. I. 510/3
Wijarso, ir. 57213
Wijckerheld Bisdom, C. R. C. 575/3
Wyeweera, R. 542/1
Wynen, dr. A. 104/1/2/3, 474/3, 612/1, 781/2
Wyschowsky, G. 835/2
Wyszynski, J. kard. 821/1, 82412

X

Xuan Thuy 27613

Y

Ya, B. L. 483/3
Yaakobi, G. 839/2
Yacé, Ph. 95/3
Yafei, N. 700/1
Yafi, A. 69/2
Yagman, L. 112/3
Yakobson, A. 155/2
Yakoebowsky, F. 88/1
Yamani, sjeik A. Z. 20/2, 442/3, 713/2, 838/1/2
Yamani, M. A, 713/2
Yangelis, V. 112/1
Yao, A. K. 512/1
Yao Wen-yoean 6731113, 674/3, 675/1, 676/2, 71611
Yao Yi-lin 539/2
Yap Thram Hien 588/2/3, 590/2
Yar Adua, brig.-gen. Ch. 176/2, 510/1/3
Yariv, A. 321/3
Ye Goung, Oe 48411
Yeh Tsjien-jeng 673/foto
Yessa, E. S. A. 51213
Yondo, M. 2012, 9213
Yoo Kee Chun 332/2, 335/1, 33612
Yorgnan, maj. G. S. 51111
Yoshii, mevr. M. 33313
Younes, maj. A. F. 381/2, 710/1
Young, A. 590/3
Young, V. 1613
Young, W. 1613
Yousfi, F. al- 72013
Youssef, A. O. 720/3
Yu, gen. S. 484/1/2
Yun Po Sun 334/1, 33612
Yun Po Sun, mevr. 336/3
Yun Yat, mevr. 315/3
Yuwono, lt.-gen. S. 58713

Z

Zaarrouni, M. 736/3
Zaccagnini, B. 306/foto, 312/2/3, 41812, 419/1, 79811
Zadok, H. 33713
Zagorianakos, D. 76/1
Zagre, lt.-kol. J. B. 511/1
Zahiruddin, 208/3
Zalmanson, S. 11213
Zan, M. R. 483/2/3
Zarkovic, V. 746/1, 753/foto
Zarew, K. 833/2
Zatonga, L. 93/1
Zayad, T. 33812
Zaza, kol. A. 720/3, 38813
Zdovc, E. 78511
Zeeuw, dr. D. de 255/3/foto
Zenha, S. 106/2
Zeppos, P. 44/1
Zerbo, kapt. S. 511/1
Ziegler, J. 29813
Zielek, J. 822/1
Zigic, R. 75712
Zimjanin, M. 164/2
Zimmermann, G. 835/2
Zin, Th. 482/1
Zink, A. 758/2
Zinzou, E. D. 92/1, 508/1
Ziou, M. O. 17711
Zivotic, M. 746/2
Zjigalin, W. 88/1
Zjisjew, N. 833/3
Zjiwkow, T. 7713, 319/2, 45011, 52611, 793/foto, 80312, 833/1/2
Zjiwkow, Z. 83311
Zjiwkowa, mevr. L. 833/2
Zjulew, D. 833/3
Zjulew, S. 833/3
Zoitakis, gen. G. 58/3/foto, 75/1/2
Zoma, E. 511/1
Zongo, F.-X. 511/1
Zubair, M. 720/2
Zumah, maj. R. K. 95/3
Zwanepoel, M. 340/2
Zijlstra, dr. J. 309/3, 310/1/2, 64012

111 afkortingen

AAPSO - Afro-Asian People's Solidarity Organisation
ABP - Algemene Belgische Persbond
ABVV - Algemeen Belgisch Vakverbond
ACLVB - Algemene Centrale der Liberale Vakbonden van België
ACOD - Algemene Centrale van Openbare Diensten (België)
ACV - Algemeen Christelijk Vakverbond
ACW - Algemeen Christelijk Werkersverbond
ADELA - Atlantic Community Development Group for Latin America
AFP - Agence France Presse.
AID - Agency for International Development (VS)
ALALC - Latijnsamerikaanse Vrijhandels-Associatie (= LAFTA)
ANP - Algemeen Nederlands Persbureau
ANZUS - Australia-New Zealand-USA Security Treaty
AP - Associated Press
ARP - Anti-Revolutionaire Partij
ASEAN - Association of Southeast Asian Nations
ASPAC - Asian and Pacific Cooperation
AWV - Algemene Werkgevers Vereniging
BB - Belgische Boerenbond
BENELUX - Belgisch-Nederlands-Luxemburgse Economische Unie
BIB - Bank voor Internationale Betalingen
BIS - Bank for International Settlements
BLEU - Belgisch-Luxemburgse Economíshe unie–
BP - Boerenpartij
BRT - Belgische Radio en Televisie.,
BSP - Belgische Socialistische Partij
CBS - Centraal Bureau voor de Statistiek
CDA - Christen Democratisch Appel
CENVO - Centrale Verdragsorganisatie
CERN - Conseil eurooéen oour la recherche nucléaire (men Spreekt nog van CERN hoewel het thans de „Organisation européenne etc. geldt)
CEVS - Conferentie over Europese Veiligheid en Samenwerking
CEW - Conseil Economique Wallon
CHU - Christelijk Historische Unie
CNV - Christelijk Nationaal Vakverbond
COMECON - Council for Mutual Economic Assistance
CPB - Centraal Planbureau
CPC - Centrale Plancommissie
CPN - Communistische Partij van Nederland
CVP - Christelijke Volkspartij
D'66 - Democraten '66
DAC - Development Assistance Commission (OESO)
DPA - Deutsche Presse Agentur
DS'70 - Democratisch Socialicten '70
EACSO - East African Common Services Organization
EBU - Europese Betalings Unie
ECA* - Economische Commissie voor Afrika
ECAFE* - Economische Commissie voor Azië en het Verre Oosten
ECE* - Economische Commissie voor Europa
ECLA* - Economische Commissie voor Latijns-Amerika
ECOSOC* - Economische en Sociale Raad
EFTA - European Free Trade Association (zie ook EVA)
EG - Europese Gemeenschappen
ELDO - European Launchers Development Organization
EMU - Europese Monetaire Unie
ENEA - European Nuclear Energy Agency (OESO)
EPTA* - Expanded Programme of Technical Assistance
ERV - Economische Raad voor Vlaanderen
ESRO - European Space Research Organization
EVA - Europese Vrijhandelsassociatie
EXIMBANK - Export-Import Bank of Washington
FAO* - Food and Agriculture Organization
FAZ - Frankfurter Ailgemeine Zeitung
FDF - Front Démocratique des Rruxellois Francophones
FIJ - Fédération internationale des journalistes
GATT* - General Agreement on Tariffs and Trade (Algemene Overeenkomst voor Tarieven ën Handel)
GPV - Gereformeerd Politiek Verbond
TADB - Inter-American Development Bank
IAEA* - International Atomic Energy Agency
IAF - Internationales Afrika Forum
IATA - International Air Transport Association
IBRD* - International Bank for Reconstruction and Development
IGAO* - International Civil Aviation Organization (Internationale Organisatie voor Burgerluchtvaart)
ICAP - Inter-American Comrnittee for the Alliance for Progress
ICC International Chamber of Commerce
ICEM - Inter-Government Committee for European Migration
ICFTU - International Confederation of Free Trade Unions (zie IVVV)
ICJ - International Court of Justice
ICJ - Internationale Commissie van Juristen
ICPO (Interpol) - International Criminal Police Organization
ICRC (Rode Kruis) - International Committee of the Red Cross
ICSU - International Council of Scientific Unions
ICV - Internationaal Christelijk Vakverbond
IDA* - International Development Association (IBRD)
IFC* - International Finance Corporation (IBRD)
IFCTU - International Federation of Christian Trade Unions
IHT - International Herald Tribune
ILO* - International Labour Organization (Internationale Arbeidsorganisatie)
IMCO* - Inter-Governmental Maritime Consultative Organization
IMF* - Internationaal Monetair Fonds
INTERPOL - Zie ICPO
IOC - Internationaal Olympisch Comité
IPI - Internationaal Pers Instituut
IPU - Inter-Parlementaire Unie
ITO - International Trade Organization
ITU* - International Telecommunication Union
IUS - International Union of Students
IVVV - Internationaal Verbond van Vrije vakverenigingen
KVP - Katholieke Volkspartij
LAFTA - Latin American Free Trade Association
LVV - Liberaal Vlaams Verbond
MBFR - Multilateral and Balanced Force Reductions
MPW - Mouvement Populaire Wallon
NAVO - Noordatlantische Verdragsorganisatie
NCW - Nederland Christelijk Werkgeversverbond
NEI - Nouvelles Equipes Internationales (Internationale Unre van Christen-Democraten)
NKV - Nederlands Katholiek Vakverbond
NOS - Nederlandse Omroep Stichting
NOVIB - Nederlandse Organisatie voor Internationale Bijstand
N W - Nederlands Verbond van Vakverenigingen
NZZ - Neue Zürcher Zeitung
OAE - Organisatie van Afrikaanse Eenheid
OAS - Organisatie van Amerikaanse Staten
OCAM - Organisation Commune Africaine et Malgache
ODECA - Organización de Estados Centroamericanos
OECD - Organization for Economic Cooperation and Development (zie OESO)
OESO - Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling
OPEC - Organization of Petroleum Exporting Countries
PBO - Publiekrechtelijke Bedrijfsorganisatie
PEN - International Pen
PPR - Politieke Partij Radicalen
PSC - Parti Social Chrétien
PSP - Pacifistisch-Socialistische Partij
PvdA - Partij van de Arbeid
PVV - Partij voor Vrijheid en Vooruitgang
RCN - Reactor Centrum Nederland
RKPN - Rooms Katholieke Partij Nederland
RMZ - Rijksdienst voor Maatschappelijke Zekerheid (België)
RMD - Rijkswaterstaat Meetkundige Dienst
RVZIV - Rijksinstituut voor ziekte- en invaliditeitsverzekering (België)
RW - Rassemblement Wallon
SACEUR - Supreme Allied Commander Europe
SACLANT - Supreme Allied Commander Atlantic
SEATO - South-East Asia Treaty Organization (zie ZOAVO)
SER - Sociaal-Economische Raad
SGP - Staatkundig Gereformeerde Partij
SHAPE - Supreme Headquarters of Allied Powers, Europe
STICUSA - Nederlandse Stichting voor culturele samenwerking met Suriname en de Nederlandse Antillen
TAB* - Technica1 Assistance Board
TNO - Nijverheidsonderzoek voor Toegepast Natuurwetenschappelijk Onderzoek
UN - United Nations (zie VN)
UNCCP* - UN Conciliation Commission for Palestine
UNCTAD* - UN Conference on Trade and Deveiopment
UNCURK* - UN Commission for the Unification and Rehabilitation of Korea
UNEF* - UN Emergency Force
UNESCO* - UN Educational, Scientific and Cultural Organization
UNFICYP* - UN Peace-Keeping Force in Cyprus
UNHCR* - UN High Commissioner for Refugees
UNICEF* - UN Children's Fund
UNIDO* - UN Industrial Development Organization
UNRWA* - UN Relief and Works Agency (for Palestine Refugees in the Near East)
UNTSO* - UN Truce Supervision Organisation
UPI - United Press International
UPU* - Universa1 Postal Union
VBN - Verbond Belgische Nijverheid
VEV - Vlaams Economisch Verbond
VIRO - Vereniging voor Internationale Rechtsorde
VN - Verenigde Naties
VNG - Verbond van de Nederlandse Groothandel
VNO - Verbond van Nederlandse Ondernemers
VU - Volksunie
VVD - Volkspartij voor Vrijheid en Democratie
VVO - Verbond van Vlaams Overheidspersoneel
WCC - World Council of Churches
WERELDBANK* - zie IBRD
WEU - Westeuropese Unie
WFTU - World Federation of Trade Unions
WHO* - World Health Organization
ZOAVO - Zuidoost-Aziatische Verdragsorganisatie

* Gespecialiseerde organen (organisaties) van de Verenigde Naties

IV kalender 1976

	JANUARI	FEBRUARI	MAART	APRIL
ZONDAG	4 11 18 25	1 8 15 22 29	7 14 21 28	4 11 18 25
MAANDAG	5 12 19 26	2 9 16 23	1 8 15 22 29	5 12 19 26
DINSDAG	6 13 20 27	3 10 17 24	2 9 16 23 30	6 13 20 27
WOENSDAG	7 14 21 28	4 11 18 25	3 10 17 24 31	7 14 21 28
DONDERDAG	1 8 15 22 29	5 12 19 26	4 11 18 25	1 8 15 22 29
VRIJDAG	2 9 16 23 30	6 13 20 27	5 12 19 26	2 9 16 23 30
ZATERDAG	3 10 17 24 31	7 14 21 28	6 13 20 27	3 10 17 24

	MEI	JUNI	JULI	AUGUSTUS
ZONDAG	2 9 16 23 30	6 13 20 27	4 11 18 25	1 8 15 22 29
MAANDAG	3 10 17 24 31	7 14 21 28	5 12 19 26	2 9 16 23 30
DINSDAG	4 11 18 25	1 8 15 22 29	6 13 20 27	3 10 17 24 31
WOENSDAG	5 12 19 26	2 9 16 23 30	7 14 21 28	4 11 18 25
DONDERDAG	6 13 20 27	3 10 17 24	1 8 15 22 29	5 12 19 26
VRIJDAG	7 14 21 28	4 11 18 25	2 9 16 23 30	6 13 20 27
ZATERDAG	1 8 15 22 29	5 12 19 26	3 10 17 24 31	7 14 21 28

	SEPTEMBER	OKTOBER	NOVEMBER	DECEMBER
ZONDAG	5 12 19 26	3 10 17 24 31	7 14 21 28	5 12 19 26
MAANDAG	6 13 20 27	4 11 18 25	1 8 15 22 29	6 13 20 27
DINSDAG	7 14 21 28	5 12 19 26	2 9 16 23 30	7 14 21 28
WOENSDAG	1 8 15 22 29	6 13 20 27	3 10 17 24	1 8 15 22 29
DONDERDAG	2 9 16 23 30	7 14 21 28	4 11 18 25	2 9 16 23 30
VRIJDAG	3 10 17 24	1 8 15 22 29	5 12 19 26	3 10 17 24 31
ZATERDAG	4 11 18 25	2 9 16 23 30	6 13 20 27	4 11 18 25